
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
11 M
24

ANDREAE ALCIATI IVRISCONSVLTI MEDIOLANENSIS.

RESPONSA,

Libris nouem digesta,

ANTEA PERPERAM EXCVSSA, NVNC VERO EMENDATA, ET SVO REPOSITA ORDINE,

Copiosissimisq; Compendijs, & locupletissimo Indice aucta.



VENETIIS,

Vincentius Luchinus Bibliopola Romanus excudebat.

M D L X V.



ORDO RESPONSORVM
ANDREAE ALCIATI I. C.

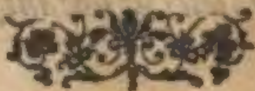
AD LECTOREM.



ORDO hic, qui tuis, Lector, oculis nunc est subiectus, ille fuit, quem Alciatus suis destinarat responsis, ut sæpe ex ipsius ore auditum, ac ex autographo, alijsq; non dubijs signis perspectum est, sed cum morte præuentus nequiuerit totam hanc seriem, quemadmodum decreuerat, connectere, hæres eius hanc succedaneam operam quanta potuit cura & diligentia suscepit, atq; ita responsa illa, quæ antea confusa, & extra suos locos posita repererat, magno suo labore discreuit, apte sub suis libris, & titulis collocauit, & ut omnes studiosi iuris scirent hunc esse proprium auctoris ordinem, in prima ad Lectorem præfatione fuit id attestatus: Neue ijdem mirarentur, cu[illegible] quintus liber titulum Miscellorum haberet, rationem huius inscriptionis in altera præfation[illegible] initio illius libri posita reddidit, simulq; consilium exposuit, quod Alciatus quandoq; cœpit, ut hunc de iure respondendi usum, ad elegantem illam ueterum Iurisconsultorum normam reduceret, cuius nonnulla exempla eo in libro posuerat, hocq; modo digesta omnia, & adornata Alciati Responsa misit excudenda ad Gabianum quendam Lugdunensem Typographum, qui totum hunc ordinem, improbitate ne an inscitia non facile dixeris, certè per grande nephas perturbauit, subuertit, immutauit, libros, titulosq; omnes ademit, præfationem quinti libri penitus suppressit. Ex altera autem, quæ in principio uoluminum erat, duas integras clausulas subtraxit, & plura alibi verba deleuit, quibus Lector admonebatur uoluntatis ipsius Auctoris, quod factum audax nimis, & detestabile fuisse nemo non dicet, qui meminerit quàm dirum scælus esse credatur, defunctorum uoluntatem, quam uoluere leges esse sacrosanctam, uiolare, præsertim in his, quæ ad illorum famam gloriamq; spectare uidentur, qualia sunt hæc ingenij, doctrineq; monumenta, quæ ut à bonis auctoribus certo animi sui iudicio relicta sunt, ita in manus hominum emittenda sunt, ne sua laude periniquè fraudati uideantur, Ergo qui secus fecerunt, Deum uindicem tanti sui ausus expectent, neq; verò quispiam existimare debebit à probo homine alienum esse hæc imprecari, nam si uox illius boni, doctiq; uiri minimè improbata fuit, qui aduersus quosdam temerarios viros, qui sine iussu suo sua publicarant opera, hisce fuit olim inuectus verbis, Dij malè faciant his, qui ante nos nostra edunt, eadem ratione, & nunc is saltem excusandus erit, qui iusto dolore commotus, & calore iracundiæ impulsus in hasce prorumpat diras, Dij pessimè faciant his, qui turbato ordine nostro nostra edunt. Vt autem quicquid detrimenti allatum est & Alciati nomini, & Reipub. legali, quoad eius fieri posset, sarciretur, noua est adhibita diligentia, nouus exanclatus labor curante hærede, & annitentibus præcipuè duobus eruditis Jureconsultis Vincentio Portico Lucense, & Bartholomeo Chiaponio Mantuano, sicq; omnia Alciati responsa in suum ordinem rursus redacta sunt, & quæ illis in priore editione adempta, suppressa, subtracta, deleta fuerant in hac posteriore omnia sunt restituta, adscriptis etiam ad singula responsa uberioribus compendijs, additoq; copiosissimo ad vniuersum opus elencho, quemadmodum accuratè factum fuisse tu oculata fide cernes Lector, cui bene esse opto.

CLEMENTISS. ET GLORIOSISS.
PHILIPPO AVSTRIACO HISPANIARVM REGI, MEDIOLAN. DVCI.

FRANCISCVS ALCIATVS IVRISCONS. S.





INTER honores maximos, qui eruditis uiris doctrinæ suæ contemplatione hactenus tributi sunt, REX MAGNANIME ET POTENTISSIME, illos præcipuè celebratos, ac plurimi factos legimus, quos summi principes, & alij perillustres Heroes, sua allocutione, suaque dedére præsentia. Etenim ea pluris æstimata semper fuére decora, quæ à præsentibus, certo uelut, & oculato iudicio, quàm quæ ab absentibus solius famæ, quæ aliquando incerta est, commendatione sunt attributa. idcirco grauissimarum rerum scriptores eiusmodi exempla digna putauerunt, quæ nequaquam silentio inuoluerentur, sed perpetuis literarum monimentis insererentur. Hinc prodidêre inclyti nominis Scipionem Aphricanum: Athenas profectum fuisse, ut Panætium Rhodium, Stoicæ disciplinæ, celeberrimum philosophum inuiseret, eiusque familiaritate, & eruditione frueretur. Sic magnum Pompeium Rhodum se contulisse, ut Posidonium clarissimum, tunc philosophum audiret, eiusque domum fascibus lictorijs ianuæ submissis intraret, multa de philosophiæ arcanis sciscitaretur. Sic illum inuicti animi Catonem Vticensem, in Asiam usque ad Pergamum transgressum, ut Athenodorum Cordilionem Stoicum, & ipsum philosophum adiret, sibique comitem adsciseeret. Iulium item Cæsarem in Gnido insula, Theopompum familiarem habuisse, & diuum Augustum, tametsi maximis occupatũ bellis, uoluisse tamen Apollonium Alabandensem audire. Sic quondam Syriæ regem ad Musonium philosophum accessisse, tantumque eius oratione oblectatum fuisse, ut maximas egerit gratias, & petendi quodcunq; vellet, optionem dederit. Sic Imperatorem Marcum Antoninũ philosophum, lubentiss[illegible] Serbidium Scœuolam, de iure disserentem auscultasse. Traditum est & multos primæ nobilitatis proceres ab [illegible]ltimis usq; Hispaniarũ Galliarum terris profectos Romã ea causa tantum iuisse, vt T. Liuium summũ historicum viderent. Quę quidem præclara literatorum ornamenta, cum à scriptoribus seriò commemorata vidissem, magnũ fore piaculum credidi, si grandem illum honorem ego nunc subticuissem, ac posteris minime prodidissem, quem tua sublimis maiestas Alciato nostro habuit, quo primum tempore ex Hispanijs veniens [illegible]anc Ticinensem vrbem appulit: vix enim diem hic traxerat, cum continuo acciri ad se Alciatum mãdauit, & benigno renidentiq; vultu exceptum, sic prior est affata. Miro equidem, literatissime Alciate, visendi Italiam desiderio tenebar, vt te quoque quem iandudum ex celebri fama, editisque monumentis cognitum habeo, de facie noscerem præsentem intuerer, alloquerer: lætus ergo nunc te video, & amanter amplector, vltroque tibi ea omnia prolixè polliceor: quę à beneficentissimo Rege, tua maxima virtus expectare debet. Quæ sane beneuola verba, ex tanti Regis ore profecta nostrum adeò bearunt Alciatum, vt palam sæpè prædicarit, nihil sibi apud summos Principes contigisse honorificentius, aut de quo magis gloriari merito posset. Nec dubitandum erat, si fata illum ad hæc vsque fœlicia seruassent tempora: quibus maiestas tua huius Mediolanensis dominatus titulos, possessionemq; indepta est, quin & tu fidem illam tuam optimam, & vbique spectatissimam seruasses, ac tuæ erga illum beneuolentiæ signa dedisses certissima, & præstantem munificentiam, qua vna pręcipuè, cæteros omnes anteisti Reges, larga exercuisses manu. Quod & inde manifestò cognouisse, tunc mihi sum visus, cũ in tuo ex Belgica ad Hispanias reditu, defuncto iam Alciato, ego Ticinensi in arce, tuis genibus aduolutus erã, dixisti enim non tam publicam iacturam in Alciati morte doluisse, quàm quòd præpropera fata tuam beneficentiam illi præripuissent. Quę omnia tuæ in Alciatum propensæ voluntatis indubitata argumenta, nunc hîc quoque ad eum finem recensere volui, vt inprimis studiosi omnes tuis præsertim subiecti Regnis intelligerent, quanti abs te vnus sit factus Alciatus, obidque doctrinam illius grauissimo Regis maximi iudicio comprobatam, magis ac magis suspicerent, venerarentur, ipsiq; studijs ardentiore animo incumberent, cum tali exemplo viderent hac literaria via, posse se faciliùs tuam flagrantissimam promereri gratiam, deinde vt me quoque summa cum ratione, hæc Alciati responsa tuo nomini Regio dicasse agnoscerent, cum enim viuentem illum dilexeris, mortui verò memoriam gratam habere prætuleris, dubitare ego minimè debui, quin & præstantes literaturæ suæ lucubrationes, tuo consecratæ numini, & apte conuenirent, & gratissimæ contingerent, hęcq; præsertim Responsa iuris, quæ cum aliud contineant nihil, quàm certa rebus in dubijs consilia, constet autem ex Græcorum sententijs.

Βουλῆς ἐσθλῆς οὐδὲν ἀσφαλέστερον. Itemque
ἱερὸν ἀληθῶς τὸ συμβούλιον.

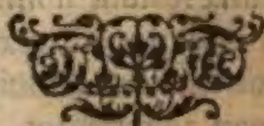
meritò non alij, quàm tibi ſacratiſsimo Regi, & in quo omnis noſtra ſita eſt ſecuritas, offerri, nuncupariq; debuerunt. Placeat ergo ſerena fronte hoc donum, quod tuæ excelſæ maieſtati congruens eſſe putaui excipere. Quod ſi fortè non ita eſſe videbitur, memineris quæſo, REX MAXIME, proprium eſſe animi verè Regij qualiacunque, vel ab infimæ fortunę hominibus oblata munera non aſpernari, quod præcipuè vetuſtiſsimi illi Perſarum Reges ex legis etiam præſcripto obſeruaſſe dicuntur, cum vnumquemque pro ſuis opibus dona quantumuis leuidenſa, minimi'ue pretij, ac Regali amplitudine indigna ferentem lætiſsimo vultu ad ſalutationem admittebant, à quo Regio more, viris etiam ſapientibus laudato te minimè alienum eſſe, mihi eo argumento perſuaſi, quòd ea animi magnitudin[e] in-eunte vſque ætate eſſe cœperis, vt velles virtutes omnes Regias in tuo collectas ſinu corruſcare, quod & omnium iudicio iam aſſequutus es: quando nullus toto in orbe Chriſtiano ſit, qui non fateatur & prædicet, in te collucere illam clementiam, & liberalitatem, quæ potentiſsima dos in Principe dicitur, ineſſe item tibi duas res illas, quas ſummi philoſophi in perſona regum præcipuè expetiuère, bonitatem, ſcilicet, & doctrinam, hocque virtutum concentu efficere, te, quod proprium veri Principis creditum eſt, nocere nemini, prodeſſe omnibus, ſicque te vnum noſtra ætate illud oſtendere veriſsimum, quod olim Philoxenus ſapiens dixit, cùm interrogatus quid vtiliſsimum eſſet, Regem reſpondit: Propterea tres illos inſignes titulos, qui nulli vnquam ex Cæſaribus Auguſtis ſimul omnes attributi ſunt OPTIMI, ſcilicet, MAXIMI, ac BENEFICENTISSIMI iure tibi vni ſingulos vendicare poſſe. quibus & duos alios bona fortuna, meritis impulſa tuis, adiecisse videtur. FOELICISSIMI, nempe, tot tantorumq; Regnorum facili acceſsione, ac VICTORIOSISSIMI, tot claris & memorabilibus apud Veromanduos poſitis trophæis, ita vt, quod olim antiquiſſimus ille Græcorum vates, de Agamemnone ſcripſit, quodq; in Alexandri Magni ore frequenter eſſe ſolebat, idem & nos de te meritò canere poſsimus.

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς
Κρατερ[ός] τ' αἰχμητής.

Sic m[a]g[nus] [in]ceptis tuis adſpiret ſemper, euentusque ſecundos tribuat magnus ipſe Deus.

[T]icini Nonis Auguſti. M D LVIII.

FRA[N]CISCVS ALCIATVS IVRISCONSVLTVS, AD LECTOREM.





Em ne gratam beatis Alciati nostri manibus, ac vniuersæ legali Reipublicæ perutilem sim facturus, si quæ ipse iuris responsa dedit, ego edidero, nondum satis compertum habeo, &, si haberem, vix tamen ausim asseueranter affirmare: hærent quippe memoriæ verba toties ab illius audita ore, cùm priuatim hac de re declamaret, & in tempora, moresq; seculi nostri acriter, vt quandoque solebat, inueheretur. Quantacunque scilicet, corruptela nostræ inesset iurisprudentiæ, totam ex turbida colluuie responsorum, quæ vulgò dixere consilia, velut ex quadam sentina peruersarum opinionum prorupisse, ob id forsan publicè expedire Augustali edicto illa abrogari, non aliter ac olim longæ, & inextricabiles legum ambages Iustiniani decreto antiquatæ fuerunt. Quid enim (inquiebat ille) nostri iuris interpretes suis non admissere responsis, dum vel prece, vel pretio expugnati, vel odio, vel amore inducti, aut spe aliqua grandioris Mineruali pellecti, nunc in Principum gratiam, modo in amicorum obsequium, aut cognatorum affinium'ue commoda, quandoque & in rem suam, ac inimicorum offensionem dicenda tacuerunt, tacenda effutierunt, & certa alioqui iuris nostri scita, sui acumine ingenij, aut cimmerijs (quod dicitur) inuoluerunt tenebris, ne veritatis radij emicare possent, aut in quamcunque voluere partem, tanquam cærea distorserunt, à communi, tutaq; orbita aberrantes prorsus, & per auia, periculosaq; diuerticula vagantes, denique adeò præfractè limites rectos transilientes, vt non tam de iure respondisse, quàm ius nouum pro arbitrio suis condidisse argutijs, legesq; (vt libuit) modo fixisse, modo refixisse viderentur: quinetiam aliqui inde non paruam sibi gloriam aucupantes, quòd nouarum opinionum primi auctores fuerint, quòd suis peracutis subtilitatibus, quas veriùs futilitates dixeris, iudicum oculos perstrinxerint, tantamq; eorum mentibus caliginem offuderint, vt in multas errorum foueas miserè pertraxerint: vnde factum vt quod olim Cicero de quibusdam dixit Philosophis, idem & de huiusmodi Responsarijs non immeritò prædicari queat, nihil tam absurdè dici posse, quod non dicatur ab aliquo istorum. Hæc sanè erant quæ Alciatus noster sæpe in familiaribus colloquijs disserebat. Quibus & illa consentanea videri possunt, quæ in vltimo Parergon capite posuit: dum Pauli Pici præceptoris sui induta persona totum ferè ius nostrum huiusmodi responsorum sophismatis confusum, uarijsq; labyrinthis implicitum fuisse asseruit, ac eorum iudicum miseram conditionem deplorauit, quorum sententiæ à solo responsorum fragili filo penderent, qua ratione & typographis sua responsa tunc flagitantibus non dedisse videtur, quòd dubitaret, ne eorum diuulgatio publicis vsibus parum futura esset conducibilis. Fortè & hoc esse illud sum aliquando suspicatus, quod Alciatus ipse in supremis mandatis mihi dare voluit. Cùm Ticini sic duris fatis volentibus animam agens, & me qui tardè accepto nuntio, non prius quàm in illo ipso temporis articulo, ex Mediolano accurrens præsto esse potui, tunc intuens dato allocutionis signo, & omnibus qui aderant abire, iussis, quædam dicere incœpit, sed primis in verbis uoce, linguaque, proh-dolor, destitutus hæsit. Terruerunt & me quorundam voces, qui libero ore tum publicè, tum priuatim dictitarunt, meq; etiam amicè monuerunt, honori, ac famæ Alciati, magis consultum iri, si eius responsa supprimerem, quod perfunctoriè, & quadam quasi suspensa manu scripta essent, ob id solidam illam doctrinam legalem, quam in commentarijs abundè ostentauit minimè repræsentatura, & long[e min]orem laudem ei allatura quàm illa suis auctoribus tribuissent, quæ ab alijs nostræ ætatis Iurisconsultis, qui tamen [lo]ngè inferiore gradu distarunt ab eo, hactenus edita fuerunt. Quæ omnia etsi magni apud me ponderis fuerint, diuq; suspensum animum meum tenuerint, plures tamen vrgentioresque rationes me in hanc impulere sententiam, ut qualiacunque Alciati responsa omnino euulgarem. Mouit me in primis publica studiorum causa, quam ego non mediocriter lædi sum arbitratus, si ea in tenebris delitescere permisissem, etsi enim (vt initio dixi) haud certò sciam, minùs asseuerare velim quantam studiosis iuris allatura sint vtilitatem, illud tamen non temerè credidi eiusmodi esse, vt cæteris cum nouorum, tum veterum interpretum comparata, aut primas aut dubio procul secundas tenere partes possent: nihil etenim in aliorum responsis, tam acutè inuentum, tam aptè dispositum, tam copiosè exornatum hacten[u]s legi cuius plurima exempla similia apud nostrum quoque Alciatum non repererim, vt merito mihi ipsi sic persuaserim, si aliorum responsa communi studiosorum consensu approbata, magnoq; plausu excepta fuerunt, & hæc ipsa Alciati fore acceptissima, idcirco non citra publicam iacturam, præuaricationisq; crimen occultari potuisse. Adegit me etiam officij, promissique mei necessitas. Cùm enim nullo meo merito, sed paterna quadam beneuolentia, ab Alciato ipso scriptus hæres fuerim agnoui muneris esse mei, quæcunque ingenij sui monumenta reliquisset, in manus doctorum virorum emittere, ne tantum virum & de me tam benemeritum sua gloria, vel ingratè, vel malignè fraudasse dicerer. atque ita editurum me omnia iamdudum publicè recepi, & magna ex parte promissa mea hactenus apparuerunt sic, vt nunc hanc responsorum editionem absque mea maxima nota omittere nequiuerim. Mouit & me plurimùm illa quoque ratio, ne ansam dicacibus, maleuolisque hominibus præberem obtrectandi mihi, atque improperandi, quòd ideo Alciati responsa suppressissem, quia meos in vsus vertere improbè voluissem. Non parum etiam apud me potuit multorum magnæ auctoritatis Iurisconsultorum iudicium, ac desiderium, qui id vnum sæpenumero à me contenderunt, ne vlterius publicationem hanc differrem, ne'ue diutiùs eos hac expectatione torquerem. Cumque ego superiora argumenta, quæ me incertum reddiderant, velut obicem suis prætendissem efflagitationibus, constanter illi responderunt, non tanti ea esse facienda, quin præualerent alia, quæ pro editione facerent, sicq; mihi assidui auctores, hortatoresq; fuerunt vt eam omnino maturarem. Quorum ego auctoritatibus, atque suasionibus acquiescendum omnino esse putaui. Hæc igitur potior visa est sententia, in qua meus animus, etsi in dubio fuerit, tandem tamen resedit, sic secum reputans, si quid hac in re peccandum omnino fuit, tutius fuisse hanc in partem peccauisse, quam plures, ac validiores tuentur rationes, quam multi probauere boni, quam & præsens ætas, & posteritas omnis (vt confido) gratiorem habebit, quæ alioqui vel de Alciato ipso non bene opinari, vel de me iustè conqueri potuisset, si nulla ex his responsis, quæ aliquando in suis commentarijs ab ipsomet citata leguntur, edita vidisset. Nec me ab hoc proposito deterrere potuerunt suæ illæ acres aduersus responsa declamationes, quando eas non firmo pacati animi iudicio, in vniuersum de omnibus, sed quodam potius iustæ indignationis calore speciatim de quibusdam emissas fuisse sciam, quoties

ties, scilicet, in quorundam Iurisperitorum præsertim recentiorum responsa inciderat, quæ contra verißimas receptißimasq; iuris nostri conclusiones nulla pudoris, religionis ue ratione habita, fuerant vel ab ignaris, vel ab improbis compilata, in maximum nostræ scientiæ dedecus, atque ludibrium: huiusmodi enim praua, distortaq; consilia, tanquam legum maiestatem lædentia, bonos hominum mores corrumpentia, multorum malorum occasionem dantia, prorsus exterminanda esse, rectè & è Republica nostra censuit. At quæ ex bono & æquo conscripta essent, veritatis indagationem continerent, iudicum labores alleuarent, eorum mentes in rectam ducerent viam, nunquam ille, quod ego audiuerim, improbauit, nec cur improbaret vlla iusta potuit adesse causa, cum publicè intersit, plura eius generis elaborari, quo iustius, sanctiusq; vniuersus orbis Christianus regi poßit. Cùm autem de Alciati responsis iam illam opinionem suis mentibus boni mortales comprehendissent, quòd syncerè ac ex boni viri officio darentur non debuere illa, nec ab ipso auctore, nec à me, nec à quoquam alio, tanquam editu indigna reijci, aut excusorijs typis subtrahi. Nam quæ Alciatus in ipsis parergis dixit, non eò spectarunt quòd sua quoque non probasset responsa, aut nullo modo in lucem dare voluisset, sed vt in primis studiosos commonefaceret, tametsi in hac respondendi arte, Alexandro ex Foro Cornelij, omnium consensu primæ tributæ sint, non tamen Pythagorico more simpliciter credendum, quod αὐτὸς ἔφα, quando vel ipso in limine eum, velut Cantherium in porta cecidisse appareret: cùm duo illa prima responsa sua, aduersus vera iuris nostri dogmata subdolè prodiderit. Idcirco eatenus ei, & cæteris adhibendam fidem, quatenus veritati ipsi, non soli auctoritati suæ inniterentur. Deinde, vt quorundam audaciam, atque temeritatem retunderet, qui nullo delectu habito, nulla honoris sui, aut publici decoris ratione ducta, animæ etiam ipsius neglecta salute, magnis ad circumueniendos iudices artibus vtentes, paßim, omnibus omni de re responsa, modo dolosi spes affulsisset nummi, per summum nephas offerrent: hanc enim pestem atque perniciem nostrarum legum, detestari tantum voluit, non eorum operam suggillare, qui in commune bonum, ac iustitiæ veritatisq; cultum, clientibus, iudicibus rectè consulerent. Quinimo horum ceu iustos, ac laudabiles labores, publicè proponendos esse sanctè putauit, qua ratione, & suos calcotypis præcisè tunc non denegauit, sed tantùm in aliud opportunius distulit tempus. Nam quod eius animus ab hac editione non abhorruerit, inde etiam nō dubiis coniecturis perspexi, cum toties animaduerti eum in alijs legalibus suis operibus attestari se sic de iure respondisse, nec tamen, quæ in illis responsis diffusè dixerat ibi repetijsse, sed eorum breuem tantùm mentionem fecisse, nimirùm, vt tacitè studiosos admoneret, fore, vt deinde publicata legere latius possent, alioquin aut non commemorasset, aut eorum longiorem seriem, suis commentariorum locis aptè inseruisset. Cuius sane voluntatis suæ & duo alia certissima signa dedit, alterum cum libello de singulari certamine adiungi iussit responsum illud quod in controuersia monomachiæ Caninianæ, Fregosianæque scripserat, addita etiam testatione ex libro quinto responsorum suorum fuisse excerptum alterum cum sua hæc omnia responsa sub certos redegit generales titulos, in eum prorsus quo nunc cernuntur modum, non hercle id facturus si æditioni ea non destinasset, quo factum est, vt coniecturam illam quam ego ex morientis gestu nixuque cœperam fallacem postea crediderim, aliudque omnino fuisse quod fata tunc eum exprimere prohibuissent. Cæterum nec eorum clamoribus, monitisque sum ego conterritus, qui non ea diligentia, copia, doctrina, qua debuissent, Alciati responsa fuisse scripta vociferabantur quando ea spe bona, atque fiducia sim plenus, fore, vt longe aliter sentiant, vbi accuratius ea edita legerint, perpenderint, aut si sententiam mutare noluerint, multorum aliorum contrario iudicio conuincantur, resque ipsa planè ipseque bonus demonstret euentus, quantùm sua eos fefellerit opinio. Sunt enim & sanè plura ipsius responsa, tanto acumine, ordine, iudicio confecta, tanta argumentorum copia, tam abstrusa eruditione, tanta doctrina referta, ut quæcunque alia celebratissimorum iurisperitorum, aut superauerint, aut certè æquauerint, nec uerò honos hic suus deperire, aut aliqua ex parte imminui debebit, quòd alia adsint, non tanta cura, lucubratione elaborata, cum non auctoris imperitia, aut negligentia sic manasse uideri possint, sed vel clientum culpa, vel alia causa, quæ tunc fortuitò obstiterit aliquando enim opus fuit Principum illustriumque virorum iussa celeriter capescere, vt suas vel suorum causas prompto tueretur consilio, perparuo ei ad meditandum tempore dato, quandoque & cognatis amicisve de salute fortunisque suis periclitantibus, citato studio subuenire oportuit, quòd damnum omne in mora futurum esset, nonnunquam etiam eo tempore consultor ostia pulsabat, quo professorio munere distinebatur maximè, vel quo aduersa ualetudine conflictabatur: sæpe etiam consilij causa à multis aditus est, vel in itinere cum peregrè ageret; vel vbi procul à sua bibliotheca degeret, adeò etiam aliquando soliciti, ne dicam importuni fuere quidam causarum actores, vt quoties consilium ab eo expetebant, non dies, non horas ad cogitandum relinquerent, sed in summas quandoque momentorum angustias adducerent. scripsit & cum in foro Mediolanensi versabatur, raptim, &, quod dicitur, stans pede in vno multa non in responsi, sed, vt vocant, allegationis modum, qualia cæteri causarum patroni quotidie solent, quæ quantum ab ipsa responsorum forma distent, norunt omnes artis nostræ periti. Si igitur tibi (lector optimè) occurrent aliqua breuibus absoluta verbis, vel raris contexta citationibus, vel paucis communita auctoritatibus, si item aliqua minùs polita, copiosa, accurata videbuntur, existimato tunc ab illo conscripta, cum legitimo premebatur impedimento, quod & ipse sæpenumero testatus est: dum modo vnum, modo aliud, sibi negotium eaglatur: nunc solam subscriptionem à se petitam affirmat, nunc amico discipulo ue, flagitanti negare, aut moram facere vllam non potuisse ait. Quanquam etiam si nullus iustæ excusationis color subesset, satis tamen eum exempla aliorum tueri possent, cum videamus veteres illos Dinum, Oldradum, Fredericum, Senensem, Bartolum, Baldum, Angelum, Ioannem Imolens. Castrensem, Butrium, Ancharanum, Calderinum, Zabarellam, Romanum, & nonnullos alios, suis in responsis fuisse frequenter paucis contentos, vel quod existimarent cuiuscunque articuli veritatem haud in multis consistere, satisque & clienti consultum, & iudici factum, si controuersiæ omnis cardinem sobriè attigissent, si tribus (vt aiunt) verbis summam negotij explicassent, & causæ (quod dicitur) iugulum ilicò petissent, neglecta otiosa illa in vtranque partem disputatione, atque omissa tot & tantarum citationum pompa, inanique illo, & rerum, & verborum apparatu prorsus abiecto, quæ omnia non nisi tædium parere, ac nauseam quoque mouere intelligentibus præsertim, & cordatis viris solent, vel quòd illi ijdem tantum suæ auctoritati tribui affectarunt, vt tametsi paucis aut nullis quandoq; argumentis auctoribus ue suam confirmassent sententiam, recipi tamen eam à iudicibus tanquam veram, & cæterorum firmatam calculo voluerint. vel quòd etiam (vt omnia ingenuè fateamur) necesse aliquando fuerit in tanto responsorum numero adesse, & quædam minus bona, & in quibus lector maiorem desideraret auctoris curam, ac diligentiam, cum humani ingenij imbecillitas, hanc homini infœlicitatem afferat, vt suos omnes partus, pari forma æquali ve pulchritudine nequeat proferre, quemadmodum & in ipsa rerum parente natura cernimus, sic vt omnibus, quæ sub cœlo sunt, hanc perfectionem inuidisse fata videantur. Adde quòd nec vitio cuiquam scriptori verti debet, quòd nunc breuibus, nunc longioribus agat, nunc doctè, nunc minus eruditè scribat, quando natura hoc quoque comparatum sit, vt non omni tempore ijdem prorsus simus, sed modò diligentes, & circunspecti, modo oscitantes, & supini, modò vnum probemus, modò aliud, nunc Athenienses sectari placeat, nunc Lacedæmonios, aliquoties ociosi langueamus, negociosi plusquam expediat satagamus. Satis igitur ad scriptoris laudem esse existimarunt prudentes, si multis in locis demonstrauerit potuisse se opus omnibus absolutum numeris exhibere, si vbique eadem ingenij sui vires intendere, aut libuisset, aut licuisset. Non quoque miraberis lector, si aliqua responsa inueneris, quæ ad scelelratos homines legitimis plectendos pœnis pertineant: cum id non tam veterum iurisconsultorum atque oratorum

exemplo, quàm etiam multorum magni nominis Doctorum, more iam recepto fecerit. Nulla item te capiet admiratio, si & quædam legeris [illegible]ibus de rebus, aut minutis, & (quod dici solet) de tribus capellis tractantia, quando ea pietate charitateque no[illegible] [illegible]uerit Alciatus, vt etiam populares, attriti ue censis, homines aut egenos prorsus, suo protegere patrocinio vol[illegible]it, a quibus tamen res suæ quamuis tenues tanti fieri solent, quanti à ditioribus maximæ, nec ob id tibi lector negligenda erunt, quod paupere de regno controuertentur, cum sępe paruis etiam in rebus non paruus sit labor inueniendi, quid sibi iura velint. Nihil quoque illud te offendere debebit, si quæ responsa pugnare inuicem forsan videbuntur, id enim sedulo caui, ne qua subesset vera antinomia & quanquam nonnulla primo aspectu contraria appareant, non ita tamen postea in recessu consistent, nam aut paululum mutata species facti, ius quoque ipsum facilè mutauit, aut leui distinctione adhibita ad concordiam nullo negotio reducuntur, vel si vno in loco iuxta crebriores sententias, aliquid enunciatum est, in altero sub incudem veritatis reuocatum fuit, vt etiam atque etiam iudices considerarent qua tutiore uia progrederentur, uel ab eo, quod iuuenis scripserat, senior factus maturiore iudicio recessit, mutato (ut licet, & ab omnibus factitatum est doctis) in melius consilio. Et quanquam non defuturos putauerim, qui existimabunt rectius fuisse, non omnia sed insigniora quæque, & quidem posteriora tantùm, foras dare, attamen diuersa meo sedit animo sententia, quod in re aliena difficilem admodum & periculi plenum esse delectum prę uiderim, cum facilè contingere potuisset, ut quę ego reiecissem maximè, auctor ipse recepisset maximè, aut alij approbassent magis, tutius ergo censui omnia simul edere, tum quod hanc auctoris uoluntatem fuisse ex eo conijcerem, quia non vnum potius, quam aliud ipse selegisset, tum vt liberum vnicuique iudicium, quid de singulis sentiret, relinquerem, tum etiam ut suspicionem omnem diluerem, quod aliqua meos in vsus asseruassem, quod si qui studiosi responsa alia Alciati alibi repererint, quæ hisce non sint comprehensa voluminibus, hi velim credant me eorum exemplaria habuisse nulla, nec plura in scrinijs ipsius inuenisse, quam quæ sunt hic, à me conclusa: nec id mirum videri debebit, cum aliquando euenire potuerit, ut quo tempore illa clientibus dedit, nullius tunc Amanuensis opera fuerit usus, sed suo autographo illa donauerit, vel si quod exemplum tunc seruauit casu aliquo postea interciderit. Ego certè fide bona, quæ inueni, in lucem emisi omnia, omissis duntaxat illis, quæ aut pro veris Alciati partibus non agnoui, quod aliena manu scripta, alienum quoque redolerent stylum, aut quæ imperfecta, incerta, semilacera erant, nec perfici à me, aut consui, suo'ue loco reponi, vlla mea industria potuerunt, quod si quis adhuc erit, qui ita esse credere nolit, non admodum hac de re solicitus ero, cum mea mihi conscientia, mille sint (quod dicitur) testes, tantumq; illud optem, vt si qua apud alios latent in publicum promantur, vel ad me (vt iam fecere aliqui vel recta uia ad ipsos typographos transmittantur, vt cæteris adiungi aliquando possint. Præstiti ergo quod potui, nulli labori, nullis peperci vigilijs, vt hæc ipsa Responsa quam emendatissima, & suo digesta ordine suisq; distincta titulis in studiosorum manus uenirent, quod si qua in re erratum est, veniam mihi per facilè dabis (humanissime lector) si illud cogitaueris vnum omnia rectè, non posse, præsertim quotidiano publicè profitendi munere astrictum, ac assiduo de iure respondendi labore fatigatum, alijsq. etiam solicitatum curis, quibus tamen non tantum me obrui sum passus, quin quotquot potui horas non subcisiuas tantum, sed etiam necessarias subtraxerim, quas in hoc opere insumerem, quantus autem meus fuerit labor, non solum in singulis responsis aptè disponendis, sed & in singularum clausularum, imo & quandoq; vocum eruendo intellectu exudatus, ipse nó dicam, sed tibi lector æstimandum relinquam, quem si gratum obtigisse tibi intellexero, dulcis eius recordatio magni mihi premij loco semper erit. Bene vale. ex Castellis Laudensibus. Kalen. Augusti.

M D L V I I.



REPERTORIVM

MATERIARVM OMNIVM,

QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR, SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI.



licet

Semper

B

Coniectura

Contra

■

Dictio

E

Emisse

F

Fundans

G.

H

I

L

Lege

in

N.

Occidendi

P

In

Indignus

L

Lege

in

Occidends

P

Pensio

Pacta

Pars

Q

Quod

Quod

Rex

S

Statu-

Sine

Tutor

V

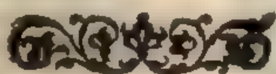
Vnum

REPERTORII FINIS.

ANDREAE ALCIATI IVRISCONSVLT. MEDIOLANENSIS

RESPONSORVM LIBER PRIMVS,

QVI AD IVS PONTIFICIVM SEV VT VOCANT CANONICVM INSCRIBITVR.



SVMMAE RERVM. I.

Dei optimi maximi numine implorato.



CASVS talis est. Dominus Gulielmus Abbas S. Amandi cessit in manibus Pontificis dictę Abbatię: & assumptus est in Abbatem Sancti Trudonis: in qua Abbatia perseuerauit per multos annos vsque ad extremum diem, continueque percepit certos fructus ex monasterio sancti Amandi sibi reseruatos per Bullam Pontificis loco pensionis annuæ: prout in ea latius continetur. Suborta est quæstio inter Abbatem Modernum sancti Amandi, & alium Abbatem sancti Trudonis circa hæreditatem aut bona dicti domini Gulielmi.

1 Et pro † monasterio S. Amandi facit: quia quotiescunq; pręlatus habens duas ecclesias moritur: bona per eum relicta reuertuntur ad quamlibet ecclesiam: vnde prouenerunt vt habetur in cap. inquirendum. extra de pec. cle. & si non appareat: vnde prouenerint: tunc diuiduntur pro rata. xij. quęstio. iiij. can. j. per Innoc. in cap. relatum. ij. de testam. Feder. de Senis. consil. xxxv. quidam monachus in fin. & dicuntur acqui-
2 sita de bonis † ecclesię: etiam quę sola contẽplatione ipsius ecclesię quęsita sunt: vt tradunt omnes in auth. licentiam. C. de episcop. & cleric. per Corn. consil. cccxiiij. in. ij. Socin. consil. ccxvj. cũ similibus. Et illud maxime procedit respectu creditorum: quę debebantur ipsi Gulielmo ex fructibus reseruatis: quos constat esse in bonis dictę Abbatię sancti Amandi. Et maxime procedit in localibus & mobilibus asportatis per ipsum Gulielmum de primo monasterio ad istud secundum. Idemq; eadem ratione est dicendum de omni pecunia per eum quęsita tempore: quo erat Abbas S. Amandi: tenetur enim omnino eam restituere
3 primę † ecclesię: cuius erat dicto cap. inquirendum. cap. episcopi. de rebus. versic. quicquid. xij. quęst. j. can. quicunque Episcopus vel Abbas.
4 xij. quęst. ij. vno statim: cũ fuit † translatus ad Abbatiã sancti Trudonis: competit actio primo monasterio: ex quo desiuit esse eius monachus: & a priori vinculo est absolutus: vt habetur in cap. cum in veteri. de elect. & glo. xvj. quęst. j. c. de monachis. & si quid acquisiit ex dicta pecunia: etiam quod alieno nomine quęsiuerit: tamen quęritur monasterio dominiũ: potestq; res ipsas vendicare. arg. l. vxor marito. ff. de don. inter virum & vxo. & firmat Innoc. in cap. cum in officijs. vbi doctor. cõmuniter sequuntur. extra de testam. & per doctor. in. l. si pecuniam mutuis. ff. si cert. pet. Et licet respectu pecunię percepte ex fructibus reseruatis sit maior dubitatio: tamen videtur idem esse dicẽdum: vt rema

5 neat primo monasterio: unde prouenit: quia illa † reseruatio pẽsionis
est species beneficij. Unde non videntur isti fructus percepti citra titu-
lum ecclesiasticum: vt in simili per Innoc. in cap. postulasti. de rescrip.
6 & ibi Felin. versic. tertia. & quia † reseruatio fructuum arguit titulum
non plene esse abrogatum: secundum Alexand. consil. iiij. in primo. &
quia: ipso mortuo: cessat ratio reseruationis factę per Papam merito
cessare debet dispositio: & fructus sunt restituendi. l. sub cõditione. ff. de
vsufruc. vbi Flora. Et maxime faciẽda est hęc interpretatio in casu no-
7 stro: quia talis reseruatio † fructuum est odiosa: & contra multas iuris
regulas introducta. In primis contra regulam generalem: quę habet
8 † quod beneficia ecclesiastica sine diminutione conferri debent. cap. j. vt
9 ecclesi. benefi. sine dimi. confer. Deinde quod † fructus non debent se-
parari a pręebenda. c. maioribus. extra de pręben. & j. q. iij. si quis prę-
10 bendas. Deinde † etiam quia translatio debet integre fieri: † non dici-
11 tur autem plene translatus: qui fructus retinet. xxj. q. j. si quis iam trã-
slatus. Accedit his: quod lex tales reseruationes suspectas habet iuxta
c. nisi essent. de pręb. nec tolerat: vt aliquo modo imponantur ecclesijs
12 nisi ex magna & iusta † causa puta pro soluendis debitis ecclesię episco-
palis: & quę ob vtilitatem ecclesię contracta sint. c. si tibi cõcessio. de pręb.
lib. vj. vel quia alias talis reseruatio induceretur pro bono pacis. d. c.
nisi essent. & c. ad quęstiones. de re. permu. per Jo. de Ana. in c. audiui-
mus. de collus. de leg. vel quia subesset eiusdem vtilitas ecclesię vt quan-
do. Rectori inhabili: qui renunciet: reseruantur aliqui fructus ad alimẽ-
ta: vt consuluit Petr. de Anchar. consil. cclxxix. quęstio proponitur in
themate. vel quia assignarentur in mercedem alicuius magistri Gram-
matices: vel theologi. iuxta c. quia nonnullis. extra de magistr. vel quia
assignarentur alicui benemerito de ecclesia: secundum qualitatem me-
ritorum: vt per Old. consi. cclxvj. quidam episcopus. Sed in casu no-
13 stro non interuenerunt dictę causę: & ideo † gratia tanquam odiosa stri-
cte debet intelligi: vt dicit Abb. in c. pen. extra de verb. sign. & in c. olim.
14 eod. tit. Pręsertim cum † talis renuntiatio verisimiliter facta fuerit pręe-
cedente tractatu istius reseruationis fructuum: quo casu non careret la-
be simoniaca. c. ex parte. el j. de offi. de leg. cum glo. in verbo omnino. &
ibi per doct. per Abb. Jo. de Ana. & Marianum Soc. in c. non satis.
15 extra de simon. & licet in casu nostro dici possit: † quod auctoritas Pa-
pę ab hoc excuset: vt per multa probat Felin. in c. ad audientiam. ij. de
rescrip. tamen non potest negari: quin apud pias: & religiosas mentes
subsit in hoc aliquis scrupulus: vt per Jo. de Turre Cre. in trac. de po-
testate Papę. q. lxv. & quod notat Abb. in c. extirpandę. §. qui vero. de
pręb. in rep. & ideo facienda est stricta interpretatio. arg. l. fi. C. de gene-
16 rali abol. vt fructus restituantur: quia † de facili res reuertitur ad natu-
ram suam. l. si vnus. §. pactus ne peteret. in fin. ff. de pact. cum ibi not.

Sed tamen his non obstantibus: concludendum est contrariam sen-
tentiam esse veriorem: & dictos fructus reseruatos non deberi amplius
primo monasterio: & quia totum hoc pendet a Bulla Pontificis scien-
17 dum est: ꝙ † Papa in beneficialibus habet potestatem amplissimam: &
& de fructibus beneficiorum potest disponere ad sui beneplacitum: quia
dicitur eorum dominus: vt est tex. vbi omnes no. in c. ij. in prin. de pręb.
in vj. & per Felin. in c. quę in ecclesiarum. versi. prima est. de constit. & ma
18 xime potest auferre rem vni ecclesię: quę perueniat ad aliam: cum † ipse
19 sit Vicarius Christi: & ecclesia † catholica sit vna † cuius ipse est princeps
20 c. loquitur. xxiiij. q. j. gl. & doct. in c. constitutus. extra de relig. domi. per
21 Abb. in c. cum super. extra de causa poss. Unde † potest tales fructus
assignare etiam laico: vt est tex. in extrauag. suscepti. Joan. xxij. de elect.
& ibi glo. super verbo: personis: & super verb. annalia. & talis habens
ex concessione Papę facit eos fructus suos: & purgatur vitium simonię
etiam quod precesserit conuentio: secundum glo. ordinariam. in c. cum
pridem. in verbo illicitę pactionis. extra de pac. & per Felin. in d. c. ad
audientiam. ij. His sic pręsuppositis: dico dictos fructus lucrifactos
esse monasterio sancti Trudonis: idque ostendo pluribus rationibus. Et
22 primo per regulam generalem positam in c. statutum. xviij. q. j. vbi † mo
nachus consecratus in pręlatum alterius ecclesię quod post consecratio-
nem acquisiuit ipsi ecclesię non autem monasterio priori dereliquit: ad
idem tex. in c. cum olim. ij. extra de priuil. vbi Abb. notat. & per Bar. in
l. pen. ff. de sup. seru. facit c. quicunque. xij. q. iij. & quę habentur in c. cum
in officijs. extra de testa. & Abb. c. cum esses. eo. titu. in. iij. q. prin. & † ista
23 regula non reperitur in iure nostro limitata respectu pensionis: vel fru-
ctuũ: ergo non recedemus ab ea: postquam limitatio non reperitur pro-
ut not. omnes in. l. j. ff. de reg. iur. in. l. omnis definitio. eo. tit. confirma-
tur per illud quod not. Abb. in c. in pręsentia. de probat. versi. sed in istis
24 oritur: † vbi si monachus claustralis vnius monasterij efficiatur prior
alterius: quamuis reuocabilis ad nutum Abbatis tamen interim acqui
sita pertinent ad prioratum & non ad prius monasterium allegat Fed.
de Sen. in d. consi. xxxiij. Quod maxime est dicendum in casu nostro:
in quo manifeste constat: quod dictus dominus Gulielmus de primo
monasterio translatus est ad secundum. Clarum autem est: ꝙ translati
25 quo † ad ecclesiam a qua translati sunt: habentur pro mortuis: vt iam
illi in futurum nihil acquirere possint. vij. quest. j. can. in apibus. §. ecce
in quibus. versi. translatus enim. & quod habetur in capit. susceptum. de
rescript. lib. vj. & consuluit Cald. consi. cx. in primo dubio. Unde etiam
oritur non leuis coniectura calumnię aduersus primum monasterium:
26 cui: si pręetendebat res † suas male administratas: competebat statim
actio aduersus ipsum translatum: vt dicit Calder. in d. consi. & tamen di
stulit per tot annos post mortem ipsius: cum statim debuisset: & potuis-
set contra eum agere: vt late in istis terminis consuluit Andr. Siculus
consi. xix. in iij. volu. Secundo principaliter: ꝙ isti fructus non reuer
tantur ad primam ecclesiam suadetur in simili. per tex. in cap. si propter
27 tua. de rescript. in vj. vbi † reseruatio fructuum fit pro soluendis debitis
non solum ecclesię prout in d. c. si tibi. sed etiam particulariter ipsius epi
scopi: quo casu irreuocabiliter exeũt extra bona ecclesię nec amplius ad
eam reuertuntur. cap. peruenit. de fide . subb. ergo idem in casu nostro.
Nam & videmus idẽ esse in casu . . . tę extrauagantis suscepti. de elec.

28 vbi Pontifex talem reseruationem † fructuum concedit etiam laicis:
nunquid ergo: mortuo tali laico: succederet in eis ecclesia? Certe nõ sed
transibunt cum cęteris bonis ad successores ipsius laici: ergo idẽ in hoc
casu: vt secundum monasterium eos habeat: ad quem reliqua quoque
successio pertinet. d. c. statutum. Confirmatur per id quod not. Cal-
deri. in titu. de pręb. consi. vj. vbi dicit: ꝙ tales fructus reseruati non cõ-
29 prehenduntur † nomine beneficij: sed censentur tanquam quoddam lu
crum extrinsecus proueniens: & ideo non est necessarium in impetratio-
ne beneficij facere mentionem talis reseruationis. sequitur Felin. in c. in
nostra. de rescrip. versi. primum corrolarium. de quo etiam per dominos
de Rota decisi. xxxiij. de rescrip. & decisi. xj. de pręben. in antiquis. Et
mouetur Calderi. in d. cõsi. argu. c. quia nonnulli. extra de magistr. vbi
fit reseruatio fructuum Grammatico: vel Theologo: licet non sit cano-
nicus. Mouetur etiam quia de pręstimonio: quod non est datum in
titulum: non est facienda mentio: sicut & cum quis ordinatur titulo pa-
trimonij: vt per Joan. And. in d. c. in nostra. in vj. quęst. Certe in his
exemplis quę Calderi. adducit non succederet ecclesia. vnde fructus il-
li prouenerunt: ergo & in casu nostro idem dicendum. Facit in simili
30 quod not. Corn. consil. lxxxviij. in ij. volu. vbi loquitur † de monacho
cui commendata est ecclesia: non enim acquirit ipsi ecclesię commenda-
tę: ex quo non est eius sponsus: nec est plenaria coniunctio inter eum: &
dictam ecclesiam: sed acquirit monasterio. d. c. statutum: vt ibi latius per
eum. Facit etiam quod not. Innoc. in. c. cum non sit. circa fin. de de-
31 cim. quod † onus pensionis censetur iniunctum fructibus & redditibus
& nihil commune habet cũ titulo beneficij: & quod tradit Bartol. Be-
lencinus. in trac. de charitatiuo subsidio. quęst. xxxvj. & Decius consil.
clvj. merito in eis fructibus non succedit beneficium. Tertio principa-
liter deciditur hęc quęstio ex verbis ipsius Bullę: in qua dicitur: ꝙ re-
seruat ipsi Gulielmo fructus: vt statum suum iuxta Abbatialis exigen-
tiam dignitatis decentius tenere valeat: quę verba indicant talem con-
cessionem non contemplatione ecclesię: sed respectu personę factam esse:
vnde potuit iste tales fructus arbitrio suo consumere & dissipare circa
pompam status sui: nec spes aliqua relinquitur primo monasterio: cuius
nulla est habita ratio: quia non ecclesię: sed personę cõcessi sunt fructus:
vt dicit in simili Abb. in c. de monachis. extra de pręb. & quod not. Lu-
dou. Roman. consil. cccl. & Deci. consil. cxlix. & videtur Pontifex ma-
iorem rationem duxisse secundi monasterij: in qua Abbatialem dignita-
tem Gulielmus sustinebat: & voluit eam honorificentius exerceri: quod
pertinet ad commodum ipsius secundi monasterij: aut ergo volumus
dicere quod propter verba Bullę fructus illi quęrerentur soli Guliel-
mo: & tunc: quia concessio est fauore personę nihil pertinet ad primam
ecclesiam: aut volumus dicere ꝙ fructus quęrebantur Gulielmo: & per
32 Gulielmum monasterio: quia † quicquid acquirit monachus vel Ab-
bas quęritur monasterio. d. c. statutum. habetur in c. in pręsentia. de pro
33 bat. † nec per dignitatem monachus desinit esse sub regula. xvi. quest.
j. monachus. Bald. l. falsa. ff. de condit. & demonst. de quo per Alexan.
consil. xxxij. in v. vol. & tunc clarius & certius est fundamentum Tru-
donensium: quia cum sint illi fructus quęsiti monasterio suo: amplius nõ
admittuntur Amandini: cum hic non possit tractari de successione ali-
qua ex quo monasterium sancti Trudonis non moritur: nec de eius suc-
cessione tractari potest. & verba Bullę satis sunt expressa in hoc dum in
ea dicitur. Reseruari fructus per te quoad vixeris vna cum monasterio
sancti Trudonis percipiendos: ac in tuos vsus conuertendos: &c. quę
34 verba indicant monasterium ipsum simul admitti propter vim † dictio-
nis: vna: quę copulat ęque principaliter non autẽ accessorie: vt notabili-
ter dixit Bald. in. l. quoties. C. de suis & legit. refert & sequitur Alexan.
in. l. Gallus. §. j. de liber. & posth. & etiam si copularet accessorie non ta-
men propter hoc impediretur ius quęsitum ipsis Trudonensibus: vt
in nota. quęstione tradidit Salic. & Areti. in. l. non plures. C. de sacros.
ecclesi. vbi dixi. in fin. Sed & suadetur hęc sententia ex eiusdem Bullę
verbis: quę reseruant fructus a quibuscunque oneribus liberos: & exem-
ptos quibus verbis satis indicatur sublatam fuisse omnem obligationẽ
atque omne vinculum per quod deberent aliquo tempore isti fructus re-
uerti ad primum monasterium. l. j. ff. de testa. mili. & glos. in c. de multa.
extra de pręb. cum concor. per And. Sic. & alios Mod. in d. c. j. de off.
ordi. Ant. de Butr. in c. sane. per illũ tex. de excess. pręla. Quarto prin-
35 cipaliter: videtur ius Trudonensium confirmari ex † pręsumptione le-
gis: quę habet quod pręsumendum est pro secunda ecclesia: quę mona-
chum possideat: vt per eum acquisita ipsius: sint non autem primi mo-
nasterij. xij. q. iij. c. j. & ij. c. j. de pec. cler. sicut videmus etiam in seruo: qui
pręsumatur acquisiuisse ex bonis Bart. l. si seruus communis. vlti. q. de
stipu. ser. & habetur in. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si
cer. pet. vbi dixi: post alios. Et cũ ex Bulla Pontificis posset ipse Gu-
lielmus de dictis fructibus statum tenere verisimile est: ꝙ fecerit: quia
licite propter licentiam Papę potuit: bona vero Abbatię Trudonen-
sis potius reseruauerit: quia de eis circumscripta licentia Pontificis nõ
tenetur status. Sed post alimenta necessaria monachis impenditur in
reparationem ecclesię & in hospitalitate tenenda pauperum: & in elee-
mosynis. cap. pastoralis. de his: quę fiunt a pręla. per Abb. in cap. fin.
36 de pecul. cleri. † quia bona ecclesiarum dicuntur bona pauperum. xij.
quęst. ij. c. aurum habet ecclesia. & ideo credibile est: ꝙ conseruauerit po
tius ad tales vsus: & consumpserit fructus pręseruatos: quos ex Bulla
37 licebat ei consumere: quia † semper fit interpretatio in meliorem partẽ.
38 c. estote. de regul. iur. & † nemo pręsumitur immemor salutis ęternę. j.
quęst. vij. cap. sancimus. & l. fi. C. ad legem Juliam repet. Nec est di-
cendum: ꝙ Trudonenses monachi teneantur ad aliquod inuentarium
39 faciendum: vel exhibendum ipsis actoribus: quia † confectio inuentarij
competit hęredi volenti se defendere ne teneatur insolidum creditori-
bus: & legatarijs de quo in. l. fin. C. de iure delib. Sed isti non sunt hęre
des Abbatis sui: quia Abbas nihil habebat proprium: sed omnia erant
monasterij & continuatur dominium & possessio in eis: non autem de no-
40 uo acquiruntur: & † nemo cogitur rei suę exhibere inuentarium: & domus
suę

hęc secreta pandere. l. ij. circa medium. C. qui: & quib. quarta pars. vbi Bart. l. iij. C. de alimen. pup. pręst. Et hanc partem tenendo non obstat argumentum quo dicitur: quod omnia relicta per dictum Gulielmum sunt diuidenda inter dicta monasteria & portio sua danda quoque Amandinis: secundum valorem bonorum: quę ab eis prouenerunt iuxta text. in cap. relatum. ij. de testa. & quod habetur in cap. cum in officijs. eodem titu. Nam respondeo primo quod istud procedit in clerico habente duas ecclesias: sed iste Abbas habebat duntaxat: vnam ecclesiam sancti Trudonis & reseruatio fructuum non habuit aliquem titulum: vel ius in alia ecclesia: vt supra dixi post Calderi. in d. consil. vij. & Felin. in d. c. postulasti. & in d. c. ad audientiam. secundo. nec potest dici esse sponsus alterius ecclesię & consequenter eam admitti ad aliquam successionem: iuxta tex. in d. c. statutum & per Corn. d. consi. lxxxviij. Secundo respondeo: quod dicta ratio non procedit quando aliter ex Pontificia gratia dispensatum est prout in casu nostro in quo fructus libere sunt illi reseruati nec possunt amplius reuerti ad ecclesiam: vnde prouenerant: vt supra dixi. Tertio respondeo quod dicta conclusio non procedit: nisi cum tractatur de successione eius: qui acquisiuit sed in casu nostro fructus erant reser-
41 uati dicto Gulielmo vita cum monasterio: &c. quod † monasterium nunquam moritur: sed sibi eos retinet & dominium continuat: vt supra dixi. Quarto respondeo: quod non constat aliquid ex bonis Amandinorum esse
42 relictum per dictum Gulielmum: & † onus probandi incumbit ei qui
43 dicit: cum Trudonenses † sint in quasi possessione & pro eis presumatur: secundum notata per Joan. Andr. in cap. vniusquisque. de pecu. cleri. refert & sequitur Corn. d. consi. lxxxviij. in ij. Nec obstat: quod quęsita contemplatione ecclesię ad eam reuertantur: vt habetur in dicta autho. licentiam. & in d. c. cum in officijs. & quod habetur per Bart. in l. j. de impu. ler. vbi monachus pręfectus ab Abbate alicui prioratui ea: quę contemplatione prioratus acquirunt non monasterio: sed prioratui restituere debet: vt per doct. in d. §. tertium totum imprudentis. Nam respondeo: quod non potest videri istos fructus quęsitos esse contemplatione primi monasterij imo per Papam separati sunt: & demissi a dicto corpore & translati in personam ipsius domini Gulielmi: vnde secundum eius qualitatem debent iudicari non autem per se separat. in per doctr. Bart. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. & quę habentur in cap. translato. de constit. vbi Felin. Non obstat: quod ista reseruatio pensionis sit speciei beneficij: quia illud est falsum & doct. omnes supra allegati tenent contrarium. Nec verum est: quod talis reseruatio arguat titulum non plene esse abrogatum: quia in hac re distinguitur materia beneficialis a cęteris rebus: in illis enim potest fieri reseruatio fructuum & censetur aliquod ius retentum. l. si quis argentum. §. sed & si quis. C. de donati. in beneficialibus vero non potest illud fieri: quia (vt supra dixi) oportet
44 quod † resignationes sint liberę & sine pactione aliqua. dic. cap. ex parte. primo. de offic. deleg. cap. cum pridem. de pac. & ita attestatur Papa
45 libere in manibus suis factam esse resignationem, † cui attestationi standum est. clem. j. de proba. maxime propter clausulas efficaces, quę sunt in d. Bulla. Nec etiam verum est, quod dicta Bulla seu gratia in ea comprehensa concernens reseruationem fructuum sit odiosa, imo est fauorabilis & large accipienda vt est text. in dicto cap. pen. extra de verb. sig. & causa, vt statutus Abbatialis dignitatis, &c. videtur esse sufficiens, & legitima per ea quę notat Petr. de Anchar. in d. consil. cclxxx. maxime cum transferantur dicti fructus de vno monasterio in aliud eiusdem ordinis: in quo Papa habet plenissimam potestatem, vt per Felin. in dicto c. ad audientiam. loco supra allegato. Pro resolutione ergo suprascriptarum difficultatum ponendę sunt aliquę conclusiones. Prima est, quod respectu fructuum iure suprascriptę reseruationis perceptorum monasterium sancti Trudonis non tenetur ad restituendum aliquid Amandinis rationibus suprascriptis. Secunda est conclusio, quod idem est circa credita quę debebantur ipsi domino Gulielmo ex dictis fructibus reseruatis: quia satis est quod, viuente ipso, dies pensionis venerit. l. defuncta. ff. de vsufr. & quod habetur in c. j. §. his consequenter. hic finit. lex Corra. in vsib. feud. & per gloss. in d. c. si propter tua. de rescript. in vi. & licet in hoc alias posset esse aliqua difficultas, quę colligitur ex not. in cap. nemo deinceps. de elec. in vj. & per Corn. dicto consil. lxxxviij. tamen in casu nostro propter verba Bullę res videtur clarior cum fructus sint reseruati quoad vixerit percipiendi, vna cum monasterio sancti Trudonis, &c. quibus verbis apparet etiam in communionem illius iuris admissum esse monasterium & illa nomina seu credita ex persona domini Gulielmi statim per quandam scintillam, vt inquit
46 Bal. consi. cccclxiiij. in v. vol. quęsita fuisse ipsi monasterio. vnde † ius eis quęsitum, auferri non potest. l. id quod nostrum. de regu. iur. Tertia conclusio, quod Trudonenses non tenentur ad aliqua damna, nec ad res asportatas per dominum Gulielmum ex Abbatia sancti Amandi tempore translationis nisi quatenus probetur quod ad eos peruene-
47 rit: quia ipsi non sunt heredes ipsius Abbatis, † nec titulo hereditario aliquid ab eo possident, vnde nec ad eius debita tenentur, vt est glos. xij. quęst. iij. can. quicunque. & in cap. penult. extra de fideiuss. Limitatur tamen ista conclusio per Card. in d. consil. cx. vt possint Amandini retinere ex fructibus reseruatis vel ex creditis nondum exactis quantum sufficiat pro satisfactione sua. Mouetur quia si dominus Gulielmus
48 habuisset † bona propria illa essent obligata ecclesię pro mala administratione. secundum glo. & doct. in c. ex literis. de pign. ergo etiam illa pensio, seu fructus reseruati remanserunt obligati. Sed etiam ista limitatio in casu nostro est dubia: cum prędicti fructus non essent solius Abbatis, sed monasterij, vt supra dictum est tam ex verbis Bullę, quam ex
49 dispositione iuris communis: & iniquum est † monasterium teneri propter delictum Abbatis. l. iubemus nullam. C. de sacrosan. eccles. vbi dixi, nisi quatenus ad eum peruenit. Contraria autem opinio d. Card. loquitur in fructibus reseruatis prelato seculari, qui ipse eorum erat dominus: merito pro debitis suis possunt retineri quod non est in casu nostro. Illud ergo certius est, quod possint Amandini res apportatas pu-
ta iocalia, & monilia, & etiam pecunias a Trudonensibus repetere, per-

ta iocalia, & monilia, & etiam pecunias a Trudonensibus repetere, pertinebant enim illa ad primum monasterium: nec licuit domino Gulielmo ea asportare. c. quisquis Episcopus, vel Abbas. xij. quęst. ij. in vers. de salarijs. c. Episcopus, qui filios. eodem titulo & per Andr. Sicul. in
50 d. consi. xix. in iij. volum. dicenti tamen & † allegauit quod asportauerit, & ad monasterium peruenerint incumbet onus probandi. dict. cap. vniusquisque. vbi doctores de pec. cler. Nec Trudonenses tenebuntur nisi quatenus ex dictis rebus asportatis in vtilitate ecclesię suę, seu monasterij conuersum fuisset. dict. cap. penult. de fideiuss. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. II.

1 *Simonię probandę argumenta,*
2 *Confessio cedentis facta post cessionem non pręiudicat cessionario*
3 *Confessio delicti extra iudicium facta contra confitentem solum indicium facit,*
4 *Socio criminis non est adhibenda fides,*
5 *Confessio absente parte non probatur per testes singulares nec eorum dicta coniuncta faciunt semiplenam confessionis probationem, & quare,*
6 *Socij criminis hęresis admittuntur,*
7 *Symonia participat de hęresi*
8 *Specul. de symon. explicatus locus*
9 *Probationi priuilegiatę locus*
10 *Ad probandam symoniam prius probari debet conuentionem pręcessisse & remissionem secutam ex ea causa,*
11 *Factum parte non citata nihil probat*
12 *Factum parte non citata non facit indicium*
13 *Confessio facta ad alium finem quam ad finem confitendi nihil operatur,*
14 *Confessio facta ad unum finem ad alium non probat,*
15 *Duo testes si deponant se audiuisse talem confitentem sacerdoti eorum dicta non probant nec talis confessio pręiudicat confitenti,*
16 *Nemo presumitur iactare suum,*
17 *Symonia non presumitur ex remissione debiti facta post resignationem nisi in continenti fieret,*
18 *Ad euitandum delictum non prasumitur quicquam factum contemplatione actus aliquo tempore antecedentis,*
19 *In pręiudicium tertij pręsumptio non retrotrahitur*
20 *Actus subsequens nunquam prasumitur in executionem pręcedentis factus in pręiudicium tertij,*
21 *Donatio non presumitur,*
22 *In re sua quilibet potest moueri quacunque causa uult,*
23 *Donatio presumitur ubi alius titulus non apparet*
24 *Presumptio donationis potius capitur ad euitandum delictum,*
25 *Donatio inter amicos de facili prasumitur quando non est magna summa de qua agitur,*
26 *Inter leuatum & leuantem in baptismo oritur maxima coniunctio*
27 *Donatio remuneratoria inter probos uiros facile pręsumitur,*
28 *Donatio remuneratoria non est prohibita dummodo ante non fuerit de ea actum uel conuentum,*
29 *Presumptio una aliam tollit,*
30 *Dicto tertium deponentium in foro conscientia standum est alio non apparente*
31 *Permutatio spiritualium cum spiritualibus licita,*
32 *Renunciatio facta ad preces seu propter amicitiam sapit naturam symonia*
33 *Testi singulari & inimico non est credendum*
34 *Multa tractantur quę non perficiuntur ideo non est inferendum quis noluit facere ergo fecit,*
35 *Delictum non est prasumendum,*
36 *Quando inter partes tractatur quod conuentio redigatur in instrumento apparet quod non habent conuentionem pro facta ante confectionem instrumenti unde possunt interim mutare & pęnitere,*
37 *Lex puniens symoniacos intelligitur qui symoniam commiserint & perfecerint non qui tractauerint*
38 *Epistola non recognita non probat,*
39 *Epistola recognita probat tantummodo semiplene contra scribentem*
40 *Pœna non debet induci nisi ub. clare de delicto constat,*
41 *Probationes in criminalis debent esse luce meridiana clariores.*

1 TRia principaliter sunt, quibus in hac causa innititur actor ad ostendendam probatam esse simoniam attestationes, scilicet, & instrumentum mutue itemque renunciatio capellarum amotis quibusdam adminiculis, vnde particulariter de singulis est videndum. Circa primum videtur ex attestationibus probari qualiter

Canonicus Boueri, qui renuntiauit canonico Bonaldi reo in præ-
se nti causa conuento habuit pluries dicere, quod hanc renuntiationem
fecerat per simoniam contemplatione certæ pecuniæ, & quarundam ca-
pellarum prout in processu, sed ad hoc primum fundamentum pluribus
modis respondetur. Et primo, quod etiam si iste Bouerius viueret, &
ita confiteretur, tamen istud nihil obstaret Bonaldo, quia regula est
2 quod post cessionem factam † confessio cedentis non habet facere ali-
quod præiudicium cessionario argum. l. si partem. §. j. ff. quemad. ser.
amit. Bart. & doct. in l. facta. §. si heres. versi. quæro, vtrum confessio.
ff. ad Treb. in l. seruum. §. j. ff. de leg. j. & ratio est, quia alias esset in fa-
cultate renuntiantis priuare cessionarium iure suo, quod est iniquum &
absurdum, facit l. si superatus. ff. de pignor. & ibi per Bart. & quod in
fortiori casu not. Paul. de Castr. consi. cxxxiiij. Ser. Lud. in j. volumi.
3 in nouiss. Secundo † respondetur, quod ista confessio Bouerij est de deli-
cto, & extra iudicialis contra ipsum solus faceret iudicium. l. capite quin
to. ff. de adult. vbi Bart. cum concord. per Felin. in c. olim. de rescrip.
quo vero ad tertium nihil facit, nec talis probatio aliquatenus admitti-
tur. c. sicut. extra de testib. ratio est, quia testimonium eius, qui sit so-
4 cius † criminis caret omni fide, etiam in crimine simoniæ quando est so-
cius criminis, & muneris, vt ex text. in cap. veniens. j. extra de testib. &
5 ibi omnes notant quod maxime est in casu nostro. Tertio, † responde
tur quod ista confessio non est legitime probata: quia isti testes, qui de ea
deponunt sunt singulares, & communis conclusio est quod confessio, ab-
sente parte, facta per testes singulares non probatur, & etiam si plures
sint eorum dicta non coniunguntur, vt faciant neque semiplenam pro-
bationem dictæ confessionis, secundum d. Anton. de Butr. in c. licet ex
quadam. extra de testib. Alexan. consil. cxxviij. ponderatis in secundo.
Ias. in repet. l. admonendi. versic. per ista considera. ff. de iureiur. & ra-
tio est, quia quælibet probatio est de se imperfecta: & ideo non coniungi-
tur, secundum Salic. in d. l. admonendi. quem ibi refert & sequitur Io.
Bapt. de S. Seuer. & per Bald. in l. Publia. in fin. ff. depos. Et sic
multipliciter apparet dictas attestationes nihil nocere huic reo conuen-
6 to. Nec obstat, quod in crimine hæresis etiam † socij criminis admit-
tantur. c. in fidei. de hæret. lib. vj. & consequenter idem videatur dicen-
7 dum in simonia, † participat de hæresi prout tenuit Spec. in tit. de te-
ste. §. j. versic. item quod est socius quia respondetur quod illud dictum
8 † Specul. debet intelligi, quando iste non esset socius criminis, & mune-
ris: quia ipse recepisset pecuniam pro spiritualibus, prout est in casu no-
stro per text. in d. c. veniens. alias illa opinio esset contra casum dicti
text. item posset procedere quando iste esset diffamatus de tali delicto
quo casu etiam admitterentur criminosi dummodo non participes, vt
supra, & secundum distinctionem text. in cap. per tuas. j. extra de simon.
quod etiam non est in casu nostro. Item dictum illud posset locum sibi
vendicare aduersus illum, quia ipse fecisset si simoniam, & hoc in odium
illius, sed in casu nostro constat, quod iste canonicus Bonaldi nihil scie
bat de hoc, & solum imputatur pater. vnde iste aduersum istum talis
probatio non debet admitti, qui ipse non est simoniacus. c. de simonia-
ce. extra de sim. & quotiescunque lex odio alicuius admittit probatio-
9 nem † priuilegiatam non procedit, nisi aduersus eum, qui sit in dolo, &
vere deliquisset non autem aduersus eum, qui alias ex delicto alterius
teneretur, vt est doctr. Bar. in l. si quando. in fi. C. vnde vi, quam in si-
mili casu sequitur, & commendat. Dec. consil. cccex. versi. iiij. principa-
liter vbi pro hac opin. multa adducit de quibus per eum. Circa secun-
dum de instrumento mutui, quæ obligatio deinde fuit remissa per fra-
10 trem istius Canonici, concludo etiam non probari simoniã, quia † opor
tuisset primo probare, quod præcessisset conuentio, & remissio ex hac cau-
sa facta esset, vt dicitur in præallegato cap. veniens. j. Sed hoc non est
11 probatum. Non obstat dictum Bartholomei Pontij: † quia factum
parte non citata, & propterea nihil probat cap. ij. extra de testib. imo
12 non facit † neque indicium secundum Bartol. in l. maritus. ff. de quæst.
nec obstat quod videretur ei credendum cum deponat pro exoneranda
conscientia, quia imo minus probat, quam si deposuisset in iudicio, par-
13 te non citata simpliciter: & est ratio, quia talis † confessio fuit facta ad
alium finem, videlicet, vt exoneraret conscientiam: ergo nihil potest ope
rari ad finem probationis in ista causa, arguméto notatorum per Bal.
in authent. sed nouo iure. in fin. C. de pœna iud. qui male iudic. quem re
fert, & sequitur d. Præpos. in cap. super eo. in iij. notab. extra de eo, qui
cogn. consang. vx. ad idem facit quod not. Rota decis. dcclv. incipien-
14 te, quidam agebat. ex quorum dictis probatur quod confessio † facta
ad vnum finem ad alium non probat, facit quod dicit Tindarus in tra-
cta. de testib. versic. sequitur alia pars, vbi dicit quod si duo testes audi-
15 uissent aliquem confitentem sacerdoti quod eorum dicta † non probant
nec talis confessio præiudicat: alligat Ioan. Andr. in cap. fin. de temp.
ord. sequitur Felin. in cap. j. de except. & est glos. not. in cap. tua nos. in
verbo, qualiter. in fine. extra de sponsal. & quod notat Bald. in l. Archi
gerontes. C. de epis. audi. Non obstat attestatio aliorum, qui dicunt de
illa conuentione per auditum dicti Boerij, quia supra responsum est.
Non obstat si diceretur, quod constat de remissione per publicum docu
mentum, & confessionem Bernardini hæredis, qui licet asserat se fecisse
causa donationis, tamen non sequitur quod Boerius acceptauerit ex
16 ea causa. item non est verisimilis causa donationis: quia † nemo præsu-
mitur iactare suum. l. cum de indebito. ff. de probat. vnde non debet sta
ri in hoc dicto ipsius asserentis se donasse, secundum Ioann. Andr. in c.
a nobis fuit. extra de simon. Nam respondeo, quod si probatum fuisset
conuentionem præcessisse vtique supra dicta haberent aliquem colorem,
sed cum de hoc probatum non sit dato, quod ex post facto sic facta remis
17 sio debiti non tamen ex hoc † præsumitur simonia, vt est text. c. Artal-
dus. viij. quæst. iij. ibi antequam eligeretur, &c. & not. Ioan. Andr. Abb.
Felin. & alij in dict. c. veniens. Et illud tanto maxime procedit in casu
nostro, in quo ista remissio fuit facta per triennium post resignationem,
vnde propter longinquitatem temporis, non potest præsumi facta con-
templatione resignationis, argu. glos. in. §. ope. instit. de oblig. quæ ex

del. & firmat Rom. in l. qui in aliena. §. si is qui putabat. ff. de acquir.
hæred. & doctrina Bartol. in l. qui mihi donatum. ff. de donat. & illud
indubitanter procedit in casu nostro, in quo nisi ita diceremus seque-
18 retur delictum, & † ad euitandum delictum non præsumitur quicquam
factum contemplatione actus aliquo tempore antecedentis, vt per
Bald. in l. felicissima. C. de his qui a non dom. & Franc. de Aret. in di-
cto. §. si is, qui putabat. Confirmatur, quia etiam si Bernardinus ex
post facto fecisset hanc remissionem dicta contemplatione, tamen cum a
principio resignatio fuerit libera, & ita præsumatur, & sic adhuc simonia-
ca labes incursa non esset, certe istud ex post facto non haberet nocere
isti canonico qui legitime canonicatum assequutus erat: cum nec ipse sit
19 simoniacus, nec resignatio fuerit simoniaca, vnde † in præiudicium ter-
tij non retro trahitur ista præsumptio argumento dict. l. si partem. §. j.
20 ff. quemadmodum. seruit. & † quia actus subsequens nunquam præsu-
mitur in executionem præcedentis factus in præiudicium tertij. l. sed Iu
lianus. §. j. ff. ad Maced. Bartol. in dicto. §. si is, qui putabat. & ibi se-
quuntur doctores. & in l. j. §. nuntiatio. ff. de no. op. nunt. cum similibus.
& ideo apparet parum obstare, quod non videatur credendum Ber-
21 nardino, ex † quo donatio non præsumitur, tum quia etiam hoc dato
non tamen fit præiudicium canonico, qui legitime beneficium assequu-
tus est, tum quia standum est dicto Bernardini quo ad eum ex quo in
foro conscientiæ, & per monitoriales ita deposuit. gloss. in c. tua nos. de
22 spons. & c. significasti. de homici. & quia † in re sua potuit moueri qua-
cunque causa voluit. l. in re mandata. C. mand. & sufficit pro ratione vo
luntas. l. quia poterat. ff. ad Trebel. tum quia ista donatio est verisimi-
23 lis per quatuor regulas. Prima, vbi alius titulus non probatur † præ-
sumitur donatio. l. Caius. ff. de regul. iur. not. in l. a Titio. ff. de verbo.
24 obligatio. & in l. ij. §. j. de dol. except. † Secunda, ad euitandam præ-
sumptionem delicti potius capitur præsumptio donationis. l. si seruus
seruum. §. si olmam. ff. ad l. Aquil. Tertia inter amicos de facili præ-
25 sumitur † donatio, quando non est magna summa de qua agatur. l. si ser-
uus communis. ff. de don. inter vir. & vxor. per Bartol. in l. quæ dotis,
ff. solut. matrimo. quæ amicitia ex eo probatur, quia compater patris,
26 & hunc canonicum cui renuntiauit, † in baptismo tenuerat. vnde ma-
xime coniunctio mutuem oritur. l. generaliter. vbi Alexand. ff. de in ius
vocan. & quia renuntiauerat, quod non solet fieri, nisi amicis, & magna
amicitia coniunctis, vt per Abb. in c. quia verisimile. extra de præsump.
27 Quarta, quia † donatio remuneratoria inter probos viros faciliter
præsumitur. l. si vero non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. man-
28 dati. & ibi gloss. nec talis † donatio est prohibita: dummodo ante non
fuerit de ea actum, vel conuentum. dict. cap. Artaldus. & per Dec. con-
silio. cxviij. merito igitur illa præsumptio quod nemo præsumitur do-
nare, vel renuntiare tollitur per contrarias coniecturas: quia vna præ-
29 sumptio † aliam tollit. l. diuus. ff. de in int. restit. Circa tertium, scilicet,
renuntiationem capellarum concludo etiam non probari simoniam
cum renuntiatio facta sit pure, & simpliciter, & libere, vt dicunt ipsi ca-
30 pellani quibus standum est, alio non † apparente cum in foro conscien-
tiæ ita deposuerint. gloss. dicto cap. tua nos. & habetur in cap. significa-
sti. de homicid. Fortius dico etiam si hoc fecissent contemplatione Bo-
naldi, tamen per hoc non esset incursa labes Simoniæ: quia licitum est
31 spiritualia cum † spiritualibus permutare c. ad quæstiones. extra de rer.
permut. & istud procedit etiam si beneficium permutetur cum alio dan-
do tertio puta nepoti renuntiantis, vel amico. c. pen. de rer. permut. vbi
probatur valere: dummodo resignatio fiat in manu ordinarij, non au-
tem propria auctoritate, & licet conuentio, vel pactum seu promissio de
dando operam, vel aliquid faciendo super talibus non valeat, tamen
valet tractatus: dummodo non concludatur absque ordinarij arbitrio,
vt dicit gloss. in clemen. j. in verb. vacantibus quam omnes sequuntur
de rerum permut. Nec obstat, quod videtur simonia etiam ex eo,
32 quia † capellaniæ resignatæ fuerunt precibus, vel amicitia. c. tuam. de
ætate, & qualit. cap. fina. de pact. & j. q. j. de ordinationibus, quia istud
procederet quando essent resignatæ in casu non permisso, sed si resignen-
tur, vt alteri conferatur aliud beneficium, valet talis permutatio, nec
amicitia, vel preces inducunt simoniam, vt concludit Fed. de Senis in
tract. permutationis. quæstio. xxxviij. quia non videtur prohibitum,
quod iste det operam, vt alius habeat tale beneficium. arg. c. olim. de
restit. spol. & gloss. in cap. ad audientiam. ij. de rescr. in verb. sed nunquid.
& in cap. significatum. de præbend. secus, si conuentio præcessisset. j. quæ-
stio. ij. cap. quam pio. et ibi. Latius per eum. Nec obstat, quod videa-
tur aliqualiter probata ista conuentio. per attestationem Bernardi A-
chardi qui deponit se fuisse rogatum, vt conficeret instrumentum dictæ
conuentionis, sed quod noluit: quia contractus erat simoniacus, & eius
dicto saltem pro semiplena probatione videtur standum, ex quo ipse
non est socius criminis, vt per Alexand. consilio. lxxxviij. quoniam om-
ne. in v. Hippol. Marsil. l. j. §. diuus Antoninus. ff. de quæst. Respon-
33 deo pluribus modis. Primo quod iste † testis est singularis, & unni-
cus, vt est articulatum, & non est maior omni exceptione, vt per Barto.
in dicta l. admonendi, & ideo in hac causa facit semiplenam probatio-
nem maxime contra canonicum Bonaldi qui ipse non commisit simo-
niam. dict. cap. de simoniace, vt supra dixi licet si ipse commisisset tunc
seruaretur distinctio. dicto cap. per tuas. Secundo respondeo, quod
iste testis probat eos voluisse facere, sed nõ sequitur, ergo fecerunt: quia
34 † multa tractantur, quæ non perficiuntur. l. fina. C. de his qui bus, vt
indig. imo verisimile est, quod vbi intellexerunt conuentionem talem
35 esse illicitam, quod ab ea abstinuerint: quia † præsumptio delicti non est
capienda. c. estote. de regulis iuris & steterunt in terminis simplicis tra-
ctatus, qui est permissus, vt est gloss. in dicta clemen. j. de rer. permut.
Tertio respondeo quod cum partes egerunt, vt de hoc fieret instru-
mentum apparet, quod non habuerunt conuentionem pro expedita, &
36 perfecta, vnde ante † confectionem instrumenti non oritur aliquod ius,
& possunt semper, & mutare, & pœnitere, vt dicit Paul. de Castr. in l. con-
tractus. C. de fid. instrumen. post Bart. & alios & in l. qui his idem. vbi
etiam

etiam Alexand. ff. de verborum obligatio. & sic iste testis deponit nisi
de tractatu, qui est permissus, vt dixi, & quod pœnituerint ex eo dedu-
citur, quod non apparet eos adiuisse alium notarium, & fecisse talem
conuentionem, imo verisimile est cessasse, & libere factas resignationes.
37 & † ex punitis simoniacos intelligitur qui simoniam commiserunt &
perfecerunt non qui tractarunt, & licitum tractatum fecerint. l. qui ea
mente. vbi per doctor. ff. de furtis. Non obstat rursus, quod videa-
tur probata hęc conuentio ex epistola subscripta manu ipsius Boc-
ry, &c. quia ad hoc etiam respondetur pluribus modis, & primo, quod
38 hęc † epistola non est recognita, prout debuit facta comparatione lite-
rarum solenniter iuxta lege comparationes. C. de fid. instrument. & le-
39 ge scripturas. C. qui pot. in pig. † quę etiam si facta esset contra scri-
bentem probaret tantummodo semiplene, vt per Bald. in lege finali
in quinta quęstione. C. de ed. diui Adr. tollend. & Salic. ibi & per Ja-
son. in dicta lege admonendi. contra vero istum canonicum faceret le-
uissimum indicium. Pręterea ista epistola non obligat nisi a tempo-
re receptionis. l. Titia. §. idem respondit. ij. vbi doct. ff. de verborum
obligatio. vnde oportuisset probare quod fuisset missa, & delata illi.
Secundo respondeo, quod confessio cedentis etiam si plene proba-
retur non pręiudicat huic cui renunciatum est pręsertim cum esset fa-
cta per socium criminis per ea quę supra diximus in primo dubio.
Tertio respondeo, quod in epistola est scripta manu aliena, & homi-
nis suspecti, & habet solam subscriptionem cognominis, quę faciliter
potuit alterari, & etiam fingi, & non reperitur quod ex solius cognomi-
nis subscriptione probetur aliquid pręiudicare negantis, imo lex vi-
detur requirere nomen, & cognomen cũ cognomen verificetur in plurі-
bus, secundum Bart. in lege si in rem. ff. de rei vend. Alexand. lege pri-
ma. ff. de liberis & posthumis. Jason. in lege fina. C. de bonorum pos-
sessio. secundum tab. cum similibus. Et ex his apparet non esse suffi-
cienter probatum quod renunciatio dicti beneficij facta fuerit per si-
moniam, & ideo debet reus conuentus absolui, per regulas lege qui ac-
cusare. C. de edend. & hoc maxime in hoc iudicio, in quo agitur ad pri-
40 uationem beneficij: & sic ad pęnam. † vnde non debet induci nisi vbi
clare de delicto constet. gloss. cap. fina. vbi Abb. extra de iure patrona.
41 & ideo tali casu † probationes debent esse luce meridiana clariores le-
ge fina. C. de probat. quę procedit, etiam quando ciuiliter agitur ad pę-
nam, secundum Alexand. consilio. xxxiij. in secundo volum. & quod
idem notat consilio. cij. eodem volum. & per Perus. in cap. j. extra de
app. cum concor. & in simonia est gloss. not. in dicto cap. veniens. j. ex-
tra de testibus quę est communiter approbata. Nec obstat text. in c.
sicut simoniaca. extra de sim. vbi videtur, quod in tali crimine sufficiant
signa: quia respondeo, quod debet intelligi, quando sunt violentę pręs-
sumptiones, quod non est in casu nostro de quo etiam in c. literas. per
Felin. extra de pręsump. Secundo respondeo, quod posset procede-
re contra eum, qui ipse imputaretur fecisse simoniam, & ita loquitur il-
le tex. & doctor. ibi. non autem contra eum, qui ipse simoniacus non est,
prout in casu nostro dicto cap. de simoniace. extra eodem titulo & ideo
concludo partes D. Judicis esse in absoluendo dictum canonicum Bo-
naldi, & imponendo perpetuum silentium actori. Et hęc omnia, sal-
uo semper saniore iudicio.

S V M M AE' R E R V M. III.

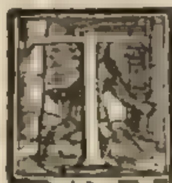
1 *EMptio annui redditus super fundo ualet nec præsumitur in fraudem usurarum facta,*
2 *Emptio fructuum nasciturorum ualet & tenet*
3 *Pignus uendita super re pensione contrahi*
4 *Personam uendita pensione teneri*
5 *Contractus emptionis præsupponit de necessitate subesse res quæ uendatur*
6 *Res uendita est quid diuersum a uenditore*
7 *Feneratitij contractus arguendi modi*
8 *Fœnus dicitur quando pecunia nascitur ex pecunia*
9 *Verborum effectus non cortex in materia animam concernente attenditur*
10 *Annuus redditus constitui non potest super datione pecuniæ,*
11 *Nomina contractus non attenduntur sed ueritas contractus*
12 *Vsura est prohibita,*
13 *Vsura deuorat fructus antequam nascantur*
14 *Nomen contractus non attenditur sed effectus.*
15 *Fœneratores fingunt nomina contractuum*
16 *Emptori licitum est decipere uenditorem*
17 *Deceptio non conuenit bono uiro*
18 *Censualis contractus natura*
19 *Pensio secundum redditum uendibilis*
20 *Contractus consueti celebrari & obseruari ab hominibus timorata conscientiæ omni suspicione fœnoris carent.*
21 *Pecunia pecuniam non facit*
22 *Vtilitas animæ cæteris rebus est præferenda*
23 *Quando est dubium an contractus sit usurarius nec ne inclinandum est quod sit usurarius*
24 *Quando dubitatur an aliquid facere sit peccatum tutius est credere quod sit peccatum.*


N proposita specie, licet causę difficultas, & contra-
ctuum istorum frequentia maiorem diligentiam re-
quirerent, tamen pro tenui facultate, & modico tem-
poris spacio, breuiter agendo. Prima fronte vide-
retur contractum istum emptę pensionis super Ca-
stro, de quo in processu, valere. Primo, quia com-
1 munis est conclusio, quod † emptio annui reditus
super aliquo fundo, valet, & tenet: nec pręsumi-
tur in fraudem vsurarum facta, secundum Innocen. in cap. in ciuitate,
extra de vsur. vbi post eum, idem teneat magis communiter cęteri scri
bentes. Secundo, quia hoc videtur determinatum per S. Roma-
nam Ecclesiam. Primo per Martinum v. Pontificem in extraua-
ganti, regimini. de empt. & vend. Et rursus per Calistum iij. in extra-
2 uaganti se[...]a eodem titulo. Tertio facit, hęc videtur esse † quędam
emptio fr[...]uum nasciturorum, quę de iure valet. l. si debitor. §. fin. ff.
de contra[...]nd. empt. l. j. in fin. ff. de conditio. & demonstrat. Quarto,
quia idem videmus esse decisum in pensionibus quę pręstantur per
Respub. subditis, a quibus pecunias acceperunt, & in Monte pieta-
tis Florentię, & Venetijs. de quo extat plena disputatio Petr. de An-
char. in quęstione. incipiente antiquis, & modernis temporibus, & in
consilio suo. xxx. incip. dubitari solet. & in alijs locis diffuse relatis per
Joan. de Anan. in dicto cap. in ciuitate. & per Joan. Bapt. de S. Se-
uerino in Repub. legis. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fid. ca.
Sed his, tamen non obstan. in proposito casu, puto contrarium de iu-
re esse verius. & quod talis contractus sit fęneratitius, pro cuius opi-
nionis fundamento, considerandum est, quod in instrumento, verba
3 contractus, † sic se habent, qualiter iste actor vendidit annuam pen-
sionem Ruso. in & super loco, & Castro de Lamonis, &c. Quę verba
non possunt importare ius aliquod reale esse venditum, non dominium
directum, non vtile, sed solum translatum est ius pignoris, per illa ver-
ba, super loco, & Castro, &c. vt per Bart. in l. fundus quem. ff. de annu.
4 legat. per Franc. de Crem. sing. clv. Ex quo sequitur per † talem con-
tractum, ius personale acquisitum esse emptori, per quod poterit coge-
re venditorem ad pręstandam sibi annuam pensionem. cui iuri perso-
nali accessit hypotheca dictorum bonorum. Quo pręsupposito pro
constanti, non video quo modo, hic possit esse emptio. & venditio. Ta-
5 lis enim contractus † de necessitate requirit subesse rem, quę venda-
tur lege naturalis. §. & si quidem. ff. de pręscriptis verbis. Et res illa
6 † est quid diuersum ab ipso venditore, qui omnino actione personali
tenetur versus emptorem ad manu tenendum dictam rem. §. in per-
sonam. §. rei persequendę. instit. de actio. Et quod sit simplex obliga-
tio personalis, non autem venditio, apparet etiam ex diffinitione obli-
7 gationis. instit. de obliga. in princip. cum † igitur in nostro casu ab vna
parte interuenerit pecunia, ab alia obligatio personalis munita pigno-
8 re de dando, quid annuum, apparet quod † ex pecunia, nascitur pecu-
nia: & sic est fœnus. xiiij. quęstio. iij. plerique, & quod habetur in cap.
ejiciens. lxxxviij. distinct. vbi Arch. & in cap. j. xiiij. quęst. iij. ibi etiam
Arch. reprobata gloss. Et per Abb. in rubr. extra de vsur. vers. sunt
& alię. Si enim simpliciter dictum esset, *Promitto tale, quid annuum*, non
9 est dubium, quod esset vsura, ergo idem, si dictum est, vendo. quia † in
hac pręsertim materia, concernente animam, attendimus effectum,
non corticem verborum dicto cap. plerique. cum simil. Et hoc casu,
ita sentit Rodulph. in dicto cap. consuluit. in xij. quęstio. intelligens
dicta doctorum posse procedere in pensione iam constituta, non autem
de nouo constituenda, prout etiam finaliter videtur residere. Ambro.
de Vign. in rep. salubriter. de vsur. firma enim, & indubitata est con-
10 clusio, quod † in datione pecuniarum, non potest constitui annuus re-
ditus, vt per Innoc. Joan. Andr. & alios. in dict. cap. salubriter. Aret.
in consilio. cliij. viso themate. Sed in casu nostro, ex quo bona sunt tan-
tummodo loco pignoris, apparet etiam constitutum super personali
iure, propter dationem pecunię. Nec refert, quod vsus sit, verbo em-
11 ptionis: cum in effectu † esset sola obligatio personalis, quia quodcun-
que nomen illi imponas, vsura est dict. cap. plerique. Et idem etiam
sentit Paul. de Castr. in cons. infra allegando. confirmatur, quia si vi-
demus rationes relatas per Innoc. Abb. & alios in dicta rubr. & Ro-
12 dulph. in rep. cap. consuluit. de vsur. per † quas asserunt prohibitam
vsuram, omnes militant in casu nostro. Et fortius hic militat ratio,
quam refert S. Basilius in sermone, quem habuit aduersus fœnera-
13 tores. Quod ideo † est prohibita, quia deuorat fructus, antequam na-
ti sint: quod pręcise est in casu nostro. propter certitudinem pensionis,
& incertitudinem fructuum nasciturorum, cum etiam si non nascantur.
& sic pro tunc deficiat pignus, non tamen deficit actio personalis. l. j. C.
de pig. confirmatur etiam ex communi scribentium sententia, qui ideo
valere pensionem in simili casu a ciuitate pręstitam dixerunt, quia ciui-
tas potuit eos cogere, vnde non cadit suspicio fęnoris, vt dixerunt do-
cto. & theologi relati per Joan. de Ana. in dicto cap. in ciuitate. & Fed.
de Senis. consil. vlti. Vnde in contractu voluntario manifeste sen-
tiunt, quod sit vsura. & expresse dicit Sali. in auth. ad hęc. de vsur. C. &
videtur etiam tenere Odot. in l. emptione. C. plus val. quod ag. & Jo.
Cald. in c. nauiganti. extra de vsur. Idem etiam consuluit Joan. de
Lign. & Lau. de Pdlu, quos refert, & sequitur Andr. Sic. in consil. lxvj.
in ij. volum. Nec quicquam refert, quod isti appellauerunt hunc con-
14 tractum emptionem, & venditionem, quia † non attendimus nomen
contractus, sed effectum. l. insulam. ff. de pręscript. verb. l. si olei. C. lo-
ca. & hoc maxime obseruandum, in huiusce contractibus fęneratitijs, in
15 quibus partes, cum vere agant mutuum † fingunt alia nomina con-
tractuum dict. cap. in ciuitate. & cap. nauiganti. eodem titulo cap. ad
nostram. de empt. & vendit. & dicto cap. plerique. Et ista opin. maxi-
me procederet, quando annuus reditus excederet verisimilem redi-
tum, qui caperetur ex tanto terra empta, secundum consuetudinem
regionis, & ideo text. in d. c. nauigan. ij. requirit certum competens

pretium secundum qualitatem ⁊c. prout etiam tenet Amb. in Repet.
dicto cap. salubriter. loco supra allegat. Rodulph. in dicto cap. consul-
uit. ⁊ Guliel. Bont. in quolibeto suo in fin. ⁊ Angel. de Clauasio in
summa, ⁊ videtur communius opinio. Et licet Innoc. in dicto cap. in
16 ciuitatem. recitet motiuum quorundam contradicentium, quia † lici-
tum est emptori decipere. l. in causam. §. Pomponius. ff. de minor. ta-
men simpliciter recitat, nec ideo videtur approbare, ⁊ merito. cum
17 enim talis † deceptio non conueniat bono viro. gloss. in lege semper
cum conuentionibus. ff. de regulis iuris. Apparet, quod iste contra-
hens non est vir probus: ⁊ ideo in dubio, emptio talis reditus de se
alioquin suspecta pręsumetur feneratitia. argum. capit. illo vos. in fin.
de pigno. aliter etiam respondet Bald. dicto consil. cxxxiy. in ij. versi.
pręterea licet. Nec obstat allegata in contrarium. Et primo, commu-
nis conclusio. in dicto cap. in ciuitate. quia respondetur, quod proce-
18 dit † in casu suo, videlicet, quando census est venditus: quo casu non
simplex pignus censetur constitutum, sed ius reale in ipsum empto-
rem translatum: quia ista est natura contractus censualis, vt declarat
Bartol. in lege prima. §. 1. ff. de publica. vbi etiam Lud. Rom. Ioan.
de Imol. in cap. ad audientiam. extra de rebus eccles. non alien. ⁊ est
text. cum gloss. in cap. constitutus. extra de relig. domin. Ias. in lege pri-
ma. C. de iur. emphyt. quod non fuit in nostro casu, vt supra declara-
ui. Et quod Innocent. ita senserit, affirmat etiam Paul. de Castr.
in consilio. cclxxix. presens dubium videtur determinari. in prima
parte secundum nouiss. impressionem, vbi versic. item non obst. quod
notat Innocent. concludit, quod si in Castro vendito iam erant pen-
siones iusse deductę, valet venditio. Si vero non erant, sed de nouo
constituebantur, prout est casus noster, tunc est contractus feneratí-
tius secundum eum, qui ita dicit se intelligere Innocentium in dicto
cap. in ciuitate. Item potest procedere, quando pensio constituta est
super re, modicum plus valente, propter periculum, quod debitor fiat
non soluendo. Et ita loquitur Innocentium Abb. ⁊ cęteri. Sed cum
19 in nostro casu dictum Castrum ⁊ bona longe † superabundent, etiam
de quadruplo valore, non est probabile tale periculum, ⁊ illud est ex-
presse de mente Abb. qui, ita videtur intellexisse Innocentium, dum
dixit valere contractum: dummodo reditus annuus, non excedat re-
ditum, quem capere potuisset de terra, si tantam terram emisset, intelli-
gendo, non solum respectu valoris, sed etiam securitatis. Et illud etiam
voluit Oldr. in consilio. ccvi. vniuersis. qui dictam conclusionem do-
ctorum, in dicto cap. in ciuitate. procedere dixit, propter dubium futu-
ri euentus. ⁊ ita loqui. Goffr. Vinc. Innocent. Hostien. ibi, ⁊ ita etiam
tenuit Ioan. And. in addit. Spec. de vsuris. super rubr. vers. ⁊ aduer-
te, quia hoc dubium. Non obstat pręallegatę extrauagan. quia ibi
20 aderat consuetudo prescripta, etiam per prelatos, ⁊ timoratę † con-
scientię homines obseruata. Quo casu, cessat suspicio fenoris. arg. c.
illo vos. in fin. de pigno. ⁊ facit tex. in cap. nisi essent. extra de prebend.
quod etiam maxime in extrauagan. Martini apparet. vbi emptores
non erant particulares personę, in quibus facilius delictum pręsumi-
tur, sed ecclesiastice personę, aut seculare collegium, aut vniuersitas op-
pidi, ⁊ sic apparet ius locale illud esse, propter consuetudinem pręscri-
ptam, non autem, ius generale, secundum quam consuetudinem, etiam
procedunt, quę not. Bald. in lege vnica. in ij. quęstione. C. de his qui
penę no. argumen. gloss. in lege tertia. §. 1. de eo quod cer. loco. ⁊ Iaso.
in dicta lege cunctos populos. ⁊ intelligendum est de consuetudine ab
his pręscripta, qui sunt graues viri, ⁊ timoratę conscientię: vel vniuer-
saliter ⁊ promiscue a toto populo recepta, ⁊ in his terminis loquuntur
dictę extrauagan. ⁊ ideo de hoc fuisset articulandum, secundum An-
gel. in lege secunda. §. dicm. ff. quemadmodum test. aper. Imol. lege ij.
§. si quis neget. eodem titulo. Alexand. consilio. lxxxy. in j. Dec. consi-
lio. ccccxj. cum similibus. ⁊ pro hac responsione facit etiam, quod no-
tat Bald. consilio. cliiij. in ij. ⁊ consilio. ccx. in iij. Non obstat ter-
tium, quia loquitur, quando fructus pendentes, ⁊ sic res ipsa nascitu-
ra venditur, quibus non natis, eo anno non pręstantur lege cum cer-
tus. l. ex eo. ff. de trit. vin. ⁊ ole. leg. Sed in casu nostro nulla res erat
vendita, sed simpliciter inducta erat personalis obligatio, quę distat a
re vendita, vt supra dixi. Item aliud in fructibus, qui ipse ex re na-
scuntur, aliud in pecunia. l. vsura. ff. de verborum significatio. ⁊ per
21 Bald. consilio. cxxx. in iij. † Pecunia enim, vt ibi dicitur, pecuniam
non facit, vt habetur in dicto cap. eiiciens. Et ex prędictis apparet
etiam solutio ad vltimum. Imo potius cum procedat in ciuitate,
quę potest cogere mutuantem, ostenditur contrarium esse in particu-
laribus personis, ⁊ in hanc partem potius inclinare debet dominus
iudicans, quam determinare contractum non vsurarium. Quia pri-
mo casu conseruatur fauor animę creditoris, in secundo, si contractus
22 non est vsurarius, detrimentum bursale tantum. Sed † vtilitas ani-
mę potius est pręferenda cap. cum infirmitas. de pęnit. ⁊ remiss. ⁊
23 † quod potius inclinemus in partem, quod contractus sit vsurarius,
quam non, vbi est dubium, tenet Guliel. de monte Laud. in Clemen. j.
de vsur. Gem. consilio. cxi. in fin. ⁊ hoc maxime in casu nostro, in quo
nemo etiam contradicturum est, qui non fateatur contractum esse pe-
riculosum, ⁊ ideo suadeat veris fidelibus vt abstineant a similibus.
24 Nam † cum dubium est, an aliquid peccatum sit, vel non credendum
est esse peccatum, quia id tutius, vt not. in c. j. extra de feruti. ⁊ hęc om-
nia, salua determinatione melius sentientis.

SVMMAE RERVM. IIII.

1 TEmpus centum annorum est longissimus terminus præscriptio-
nis & sufficit aduersu Ecclesiam Roma.
2 Laycus non est capax possessionis decimarum
3 Decimas præscribendi modus & tempus
4 Dominium directe præscribitur per tempus immemorabile
5 Tempus immemorabile habet uim priuilegij
6 Mitius agendum est cum subditis
7 Emphitheosi finita per defectum tertię generationis debent præferri in
inuestitura omnibus alys descendentes Emphitheotæ alioquin dici-
tur eis fieri iniuria.
8 Syndicos nonnisi in casu transigere
9 Notarius asserens quid factum fuisse quando eius assertio probet
10 Notario referente tales homines dixisse illorum hominum dictis non
creditur
11 Actus agentium non debent operari ultra eorum intentionem
12 Episcopus non potest transigere sine consensu capituli
13 Transactionem uarie impugnari
14 Successor alicuius debet habere ratum quicquid per authorem suum
gestum est
15 Inter uasallos infeudati & ipsum infeudatum Dominus in feudans
est iudex competens
16 Restitutionem in integrum uarie peti
17 Communitas æquiparatur minori in restitutione in integrum ex capi-
te læsionis
18 L. si quis maior quomodo procedat in casu consilij
19 Fines mandati non sunt transgrediendi.



TAm copiose, ⁊ subtiliter consultum est per clarissi-
mum I. C. Dominum Ludouicum Catum in fauo-
rem communis, ⁊ hominum Muri Tridentinę diœ-
cesis, vt nihil relictis videatur, quod super addi pos-
sit, scribam tamen aliqua magis, ne sola subscriptio-
ne consentius fuisse videar quam quod existimem ope
repretium esse rei perfectę quicquam addere. Et in
primis visa est dubitabilis illa conclusio, quod ius istius communita-
tis esset certum, ⁊ clarum ante transactionem, ex quo habebant ipsi ho-
mines titulum, ⁊ bona fidem a Republica Venetorum. Pręterea
1 possederant fere per † centum annos, qui est longissimus terminus
pręscriptionis, ⁊ etiam aduersus ecclesiam Romanam sufficeret se-
cundum l. fina. ⁊ auth. quas actiones. C. de sacrosanc. eccles. nam cum
hic tractetur de decimis, videretur nullum esse hinc pręscriptioni lo-
2 cum, quia † laicus non est capax possessionis earum, nisi probetur quod
ante consilium Lateranense eas acquisiuerat, quod fuit arbitratum,
anno Domini 1149. ⁊ dicunt communiter canonistę in cap. cum
apostolica. de ijs, quę fiunt a pręlat. sine cons. capit. ⁊ in c. prohibemus.
extra de decimis. ⁊ est communis opinio secundum Felinum in cap.
causam quę. de pręscript. Sed tamen hoc non obstante concurro in
sententiam domini consultoris. cum enim Reuerendus Episcopus
Tridentinus, eas decimas iure feudi transtulisset in l. comites de Li-
zana, ⁊ Barro, qui immemorabili tempore possiderant quidam legi-
3 timo † titulo vt pręsupponitur: qui deinde fuerunt rebelles domino
Venetorum, ⁊ eorum bona fuerint publicata, etiam ius illarum deci-
marum fuit publicatum, quantum pertinet ad vtile dominium quod
habet feudatarius, ⁊ cum deinde dum homines emerint ab istis Ve-
netis, sequitur, quod dominium illud vtile pręscripserunt, nec eius re-
spectu dicuntur quicquam pręscripsisse aduersus Ecclesiam Triden-
tinam, sed aduersus feudatarios: ⁊ ideo sufficeret pręscriptio etiã xl. an-
norum: sm Card. consi. cxlvj. notum sit vniuersis. Raph. Com. consil.
lxxxiij. quia causa. circa finẽ. Fel. d. c. causam quę. Io. Frã. Balbus in
tract. pręscript. in j. parte quintę partis principalis. quęst. vij. vnde se-
quitur, q̃ istis hominibus nõ potest amplius moueri quęstio respectu
vtilis dominij qđ amplius nõ erat ecclesię, ⁊ quod sunt tuti eius respe-
ctu. ⁊ licet ex delicto feudatarij fundũ plerisq; reuertatur ad dñm, vt p
Bart. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infecto. ⁊ Dec. cõs.
cclij. tamen pręscriptio aduersus ecclesiam processit tanquam in iure
quęrendo, non autem tanquam iuris quęsiti. Quo vero ad directum
4 dominium, quod † solum potest ecclesia Tridentina pręt̃edere, verior
est opinio quod saltem tanto tempore, cuius initij memoria non est in
contrarium, procedat pręscriptio: quia quicquid teneuerit domin. Fe-
lin. in d. c. causam quę. post Hostien. ⁊ quosdam alios canonistas, com-
munis opinio videtur esse quod tale tempus sufficiat nec requiratur
alia probatio famę, quod secundum Ioan. Andr. Anton. de Butr.
Ioan. de Imol. ⁊ Florian. quos refert ⁊ sequitur Balbus in dicto tra-
ctatu loco supra allegato mouentur per text. in cap. j. de pręscrip. lib.
5 vj. ⁊ quia † tale tempus habet vim priuileg. cap. super quibusdam. ex-
tra de verborum significatio. respondentque ad argumenta contraria
vt ibi per eos. ⁊ idem etiam tenuit Goff. ⁊ Henricus Boyc. in dicto
cap. cum apostolici. Albericus de Rosate, in dictionario, verbo, deci-
ma. versi. vj. circa fin. Raph. Com. consil. lxxxij. quia causa. circa fin.
Alexand. consilio. vj. viso themate. in fin. in j. lib. Andr. Sicul. consilio
xxxv. sapienter. in ij. volum. vbi latissime scripsit ⁊ adductis auctori-
tatibus ostendit hanc esse magis communem opinionem. Idem etiam
tenuit Iacob. de S. Georgio in tract. feudorum. verbo, cum incro ⁊
misto. in fine. Nec expedit circa hoc diutius insistere, quia parati, vt
arbitror, erunt homines vt morem gerant ipsi Reuerendo Episcopo
agnoscere eum in dominum directum, ratione dictarum decimarum ⁊
dummodo sinat eos in pace retinere dictas decimas, tanquam pręscri-
6 ptas, ratione vtilis dominij: ⁊ certe hoc dictat ęquitas, vt † cum suis
subditis mitius agatur: non autem reseccentur omnia ad viuum, nec
cum nuper reuersi sint ad suam matrem ecclesiam Tridentinam po-
stus

suis tractentur, quam prius cum in hostium potestate erant. Et facit, quod notat Bartol. in lege prima. §. permittitur. ff. de aqua quotidia.
7 & æstiua. vbi † finita emphyteusi per defectum tertiæ generationis debet Episcopus nihilominus præferre descendentes emphyteutæ alijs: alioquin dicitur eis fieri iniuria: & potest a facto Episcopi appellari, de quo ante per Docto. in lege si mihi & Titio. de verborum obligatio. Decia. consilio. lxxviij. cxxxj. cccxxviij. cum similibus. certe maior æquitas militat in casu nostro in fauorem ipsorum hominum qui tanto tempore cum titulo & bona fide possiderunt. Circa secundum ar-
8 ticulum nunquid † transactio facta per procuratores, seu syndicos dictæ communitatis valuerit, concludit primo d. consultor quod non: quia in constitutione syndicatus debuit saltem maior pars interuenire, quod factum non est, imo videtur, quod duæ partes ex tribus requirentur secundum docto. in l. nulli. in l. plane. ff. quod cuiusque vniuers.
9 in cap. cum omnes. de constit. Nec obstat quod † notarius asseruerit quod interuenerint dictæ partes &c. quia hoc procederet si ipse a se ipso hoc attestatus esset, & ita loquuntur doctores. in ca. j. de syndi. vbi Abbas & Imol. Su. & Alberic. d. l. nulli. Butr. & Card. cap. cum nosciatur. de ijs quæ fiunt a præla. & Rodulph. quæstio. xxiiij. rep. c. sine exceptione. xij. quæstio. ij. Federic. consilio. clxiij. Coun. ccxlix. in j. Sed
10 in casu nostro notarius nihil affirmat, sed refert † quemadmodum ipsi homines ita dicebant quo casu ipsis non creditur per regulam. l. si forte. ff. de castr. pecul. vbi Barto. prout subtiliter per d. consulentem deductum est, pro qua distinctione est doctrina Bart. in lege si ex cautione. C. de non num. pecun. vbi declarat quando ex tenore instrumenti, de actuali numeratione apparere censeatur. & dicit, quod aut notarius attestatur ipse quod dictam pecuniam habuit in veritate, & tunc probatur numeratio, aut simpliciter scripsit, quam pecuniam habuit & recepit &c. & tunc non probatur: quia potuerunt partes hoc dixisse & notarius verum assertionem simpliciter sequi, vnde multo magis idem est si scripsisset, quam pecuniam dicunt partes se habuisse, prout in casu nostro, in quo notarius simpliciter attestatur de assertione facta ab ipsis partibus. & cum Bartol. ibi transit Bald. & Saly. & idem etiam tenet Ludo. Roma. in l. prædia. ff. de acquiren. possess. Felin. in c. si cautio. extra de fid. instrumen. & in hoc puncto non video subesse aliquam difficultatem, maxime cum ex numero vocum descriptarum in dicto syndicatu, & ex habitatoribus dictorum locorum satis possit per euidentiam facti demonstrari, quod non interuenit legitimus numerus.

Nunquid autem, saltem ipsi qui interuenerunt in dicto syndicatu obligentur? & viderentur obligari, per text. in l. ciuitas. versi. alioquin ipsi soli. ff. si cert. peta. in contrarium facit regula. l. non omnis. cod. tit.
11 † non enim actus agentium operari debent vltra eorum voluntatem: ipsi autem agebant, vt obligarentur duntaxat cum vniuersitate. Vnde si actus non valet tanquam de vniuersis, non debent ipsi in aliquo esse obligari. Nec obstat d. l. ciuitas. quia ibi pecunia mutua ad eos peruenerat, & creditor, qui numerauerat eorum fidem fuerat secutus: in casu nostro nihil peruenit ad istos consentientes. Non omitto etiam, quod ex alio capite videtur impugnari hæc transactio: quia non apparet quod ecclesia Tridentina habeat aliquod ius, nisi ex simplici relatione ipsius episcopi, & etiam si ius aliquod habuisset fuisset commu-
12 ne cum capitulo: † nec solus episcopus potuit transigere absque consensu capituli. cap. contingit. de transact. c. j. & ij. de ijs, quæ fiunt absque consens. vnde non debet episcopus posse aliquid agere vigore talis instrumenti, nisi faciat quod capitulum ecclesiæ ratificet: quia alias claudicaret contractus, & ista communitas non esset secura de adimplemen-
13 to, quod pertinet ad episcopum. Circa tertium articulum † nunquid episcopo agenti ex transactione, posito etiam quod valeat obstent aliquæ exceptiones: & putarim aliquas obstare & in primis obstat illa, quam supra dixi, quod necessarius sit consensus capituli, dicto cap. contingit. ad quod pertinet ius ratificandi, si velit, c. ij. de ijs, quæ fiunt a prælato. & hoc nisi quatenus probaretur, quod tale ius ad solum episcopum pertineret, vt quia diuisæ essent præbendæ, & antiquitus id ius sibi soli assignatum esset, de quo per gloss. & docto. in cap. edoceri. extra de rescript. Secundo obstat exceptio, quod Reuerendus Episcopus tenetur adimplere ex parte sua, alias repellitur ab agendo. l. cum proponas. C. de pact. & confirmare illis omnia priuilegia sub ea forma sub qua serenissimus Rex Romanorum, fecit confirmationem suam, attento quod d. episcopus successit in locum ipsius serenissimi Regis:
14 & ideo † debet ratum habere quicquid gestum est per auctorem suum lege qui in ius alterius. ff. de regulis iuris lege cum quis. C. de iuris ignor. Paul. de Castr. consilio cccij. circa id, quod primo. in volum. ij. Tertio potest opponi exceptio, quod promissio syndicorum eos non obligat quatenus quicquam promiserint vltra veterem consuetudinem: quia videntur promisisse metu quodam reuerentiali erga Reuerendissimum dominum, secundum Ioan. Andr. in cap. j. de præscript. lib. vj. in nouella. & Bald. in tract. de pace constantiæ verbo, pactiones, quem refert & sequitur Par. polinis in præludijs feudorum. vbi etiam concludit, quod si dominus monitus, vt desistat a tali nouitate, nó cessauerit, poterit haberi recursus ad superiorem, vt per Bald. in titulo de pace tenenda. §. publici. facit text. in cap. ad apostolicæ. de re iudica. lib. vj. & ibi communiter doctores. Oldr. consilio ccxxxiiij. factum ta-
15 le, nec † isto casu dominus ipse erit iudex, sed superior puta Rex Romanorum, cuius officium poterunt subditi implorare: ne eos permittat indebitis oneribus aggrauari, vt dicit Spec. in titulo de feudis. §. quoniam. versic. & nota. & ibi Ioan. Andr. in addition. & in §. nunc dicamus. versic. cæterum. Oldr. dicto consilio ccxxxiiij. Bald. in cap. j. apud quos controuer. feud. Quarto poterunt per viam exceptionis
16 petere † restitutionem in integrum, quæ etiam deduci potest per viam
17 actionis, & talis † communitas restituenda est ex capite læsionis, sicut quilibet minor lege respublica. C. ex quib. cau. maio. vbi Iaco. Butr. Bar. & cæteri. Abb. cap. j. de rest. in int. Roman. consilio. cccxxxj. Socin. consilio lxvi. in iiij. cum similibus. Nec obstat iuramentum præstitum per syndicos in transactione, quia respondeo, quod lex, si quis maior. C. de transact. non habet locum in vniuersitate quæ est corpus fictum. l. mortuo. ff. de fid. iuris intellectu repræsentatum, quod alligari periurio non potest. argumen. c. Romana. §. fina. de sentent. ex-
18 communic. lib. vj. & ita tenent omnes Moderni in dict. † lege si quis maior. vbi dixi & reprobaui quoddam consilium Iasonis viatorum, quod etiam ibi improbat Parpalias Cagnolus, & alij Mod. Nec etiam obstat pœna promissa ab ipsis syndicis: quia tam promittere non
19 potuerunt, & † mandatum suum ad hoc non extendebatur. l. si procurator. ff. de condict. ind. cum talis pœna non sit consueta apponi in similibus instrumentis, & cum eius probabilem notitiam non haberent dicti homines. Et ideo de subscriptione requisitus, transeo in sententiam suprascripti, domini consultoris, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. V.

1 *Nuptiæ metu initæ nullæ*
2 *Metus regulariter actum non annullat secus est in matrimonio*
3 *Matrimonij substantia consistit in mero consensu*
4 *Metus unde probatur*
5 *Metus semper habet in se dolum*
6 *Dolus probatur ex perspicuis coniecturis*
7 *Quæstio metus dirimitur arbitrio iudicis*
8 *Metus ex causis & indicijs probatur*
9 *Probationes leuiores admittuntur in actu clandestino & solito fieri absque interuentum testium*
10 *Testis de auditu qui habet uoces contrahentium notas licet ipsos contrahentes non uiderit regulariter probat præterquam in testamento*
11 *Testis de auditu probat metum in causa matrimonij*
12 *Duo testes probant plene*
13 *Dictum unius testis debet per dictum alterius suppleri*
14 *Quilibet præsumitur scire quæ in domo sua geruntur*
15 *Familia præsumitur agere de uoluntate domini*
16 *Pluralitas non præsumitur.*
17 *Informatio facta ad exonerationem conscientiæ maiorem fidem facere uidetur quàm si esset facta in uim simplicis testimonij*
18 *Arbitratoris dicto secundum conscientiam arbitrantis statur & quando.*
19 *Metus probatur per coniecturas & ibi nonnulla adducuntur.*
20 *Requisita in celebrando matrimonio.*
21 *Adolescentum ætas fallacijs est subiecta*
22 *Adolescens præsumitur decipi in contrahendo matrimonio si non adsint præsentes aliqui eius consanguinei uel affines uel amici*
23 *Testes de publica uoce & fama in matrimonialibus fidem faciunt*
24 *Iudex debet occurrere scandalo futuro*
25 *Duobus testibus deponentibus metum interuenisse magis credendum est quàm centum deponentibus de uoluntate libera, & quare*
26 *Matrimonium factum in præsentia plurium personarum non potest dici clandestinum*
27 *Testes habentes notas uoces contrahentium & deponentes super matrimonio contrahendo dummodo audiuerint licet non uiderint probant matrimonium secus si deponunt ad resoluendum matrimonium quia non probant.*
28 *Vbicunque agitur de separatione matrimonij requiruntur testes omni exceptione maiores*
29 *Sensus auditus non ita bene concludit essentiam rei sicut sensus uisus*
30 *Testes qui dicunt non uerisimilia habentur pro suspectis.*
31 *Præsumptio legis habetur pro plena probatione*
32 *Non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse*
33 *Ad resolutionem matrimonij cum lex requirat probationes omni exceptione maiores præsumptiones non satisfaciunt nisi sint uiolentæ*
34 *Causa rescissionis matrimonij quoad modum probandi æquiparatur causis criminalibus*
35 *Stuprum communiter clam committitur*
36 *Inhabiles in criminalibus non plene probant sed faciunt indicium, & quare,*
37 *Metus purgati causa*
38 *Puella nupta licet in contrahendo matrimonio cum Raptore rideat et læta uideatur tamen præsumitur durare metus & quare,*
39 *Paria sunt quem non fuisse impeditum uel impedimentum potuisse euitare*

40 *Paria sunt non fuisse metum adhibitum & potuisse talem metum euitari*
41 *Dos esse non potest ubi non est matrimonium*
42 *Qui uult consequens uult etiam antecedens*
43 *Dos præsumitur constituta per metum quando matrimonium fuit meticulosum*
44 *Declaratur consilium Cald.ij.sub titulo quod met.causa.*
45 *Actus approbatorij alicuius negocij per metum contracti incontinenti sequentes præsumuntur etiam ipsi per metum interuenisse.*
46 *Metus an sit purgatus cognoscitur per subsequentia*
47 *Informatio facta parte non citata non probat nec indicium facit*
48 *Quando agitur de graui preiudicio non statur arbitratori iudicanti secundum conscientiam*
49 *Causa matrimonialis dicitur grauis causa*
50 *In causa matrimoniali nunquam defertur iuramentum in supplementum probationis*
51 *Causa matrimonij æquiparatur causæ status quæ est grauis causa & præiudicialis*
52 *Confessio facta pro exoneranda conscientia minus probat quàm facta in iudicio parte non citata & quare.*
53 *Confessio facta ad unum finem non probat ad alium*
54 *Si duo testes audiuissent aliquem confitentem sacerdoti eorum dicta non probant nec tales confessio preiudicat confitenti.*
55 *Non præsumitur mutatio opinionis.*
56 *Ad resolutionem matrimonij non sufficiunt præsumptiones sed testes omni exceptione maiores*
57 *Causa matrimonialis requirit æque apertas probationes sicut causa criminalis*
58 *Protestatio facta ex post facto non uitiat ea quæ antea legitime precesserunt*
59 *Consanguineus subditus debitor non sunt testes omni exceptione maiores*
60 *Lex approbat ætatem xiiij. annorum ad contrahendum matrimonium*
61 *In contrahendo matrimonio non requiritur presentia agnatorum*
62 *Vna præsumptio tollit aliam*
63 *Matrimonium præsumitur facilius contractum propter æqualitatem ad quod probandum admittuntur consanguinei & etiam mater,*
64 *Matrimonium uiolentum ipso iure nullum*
65 *Non est uerisimile Patrem uelle tradere in concubinatum filiam*
66 *Pater præsumitur semper capere utiliora consilia pro salute filiorum ac pro eorum honore*
67 *Experientia est rerum magistra*
68 *Iudex debet semper pro matrimonio inclinare*
69 *Nemo præsumitur immemor salutis æternæ*
70 *Nemo præsumitur uelle repugnare superioribus*
71 *Verisimile est quod quis uelit accommodare uoluntatem suam secundum leges*
72 *Plus creditur duobus testibus deponentibus de metu quàm centum attestantibus de spontanea uoluntate & quomodo hoc intelligatur*
73 *Nemo præsumitur renunciare iuri suo*
74 *Nemo præsumitur contrahere matrimonium per metum præsertim ubi adest æqualitas*
75 *Peractum subsecutum colligitur mens agentis*
76 *Metus non præsumitur nisi probetur*
77 *Credendum est potius testibus deponentibus secundum legis præsumptionem quàm deponentibus contra*
78 *Declarata Cant.cap.168.& reprobata.*



iso processu causę matrimonialis, vertentis inter nobilem Loisetam, & nobilem Gaspardum Viciensẽs, requisitus vt breuiter dicam, quid in ea causa sentiam, puto recte fuisse pronunciatum & male appellatum, & vt istud metus deprehendatur arguam primo pro parte ipsius Gaspardi. Et videretur prima facie dicen-
1 dum satis esse probatum qualiter Gaspardus † contraxit illud ma-
2 trimonium per metum: quo casu ipso iure est nullum, nam licet † regu-
3 lariter metus interueniens non annullet actum ipso iure, † tamẽ illud non procedit in matrimonio cuius substantia consistit in mero consensu. & ita est text. vbi Abb. & cęteri. can. in c. cum locum. de sponsalib. in antiq. & ibi Panor. versic. nota secundo. & est communis opin. vt etiã per Docto. in l. si mulier. §. si dos. & ibi gloss. super verb. vllam esse. ff. quod metus causa. & in lege si patre. ff. de ritu nuptia. cum concord.
4 Iste autem metus probatur † nedum per testes, sed etiam per coniecturas, & verisimilia indicia, vt dicit Petr. de Ancha. consil. ccxcix. visa
5 supradicta facti. & est ratio, quia † metus semper habet in se dolum: &
6 † dolus probatur ex perspicuis coniecturis. l. dolum. C. de dolo. & in causa matrimoniali ita firmauit Corn. consilio. xlj. in ij. volum. & Alexand. consilio. xlviij. in iij. & propterea dixit Innoc. in c. cum dilectus.
7 extra quod metus caus. quod metus † quęstio dirimitur arbitrio iudicis: & idem tenent doct. in lege interpositas. C. de transact. & Bald. in c. vnico. §. item sacramenta. de pace iur. fir. in vsibus feud. cum concord. & dixit Cyn. in l. carcerem. C. quod met. causa. & Bart. in lege si
8 ob turpem. ff. de cond. ob causam. quod † ex causis & indicijs metus comprobatur, sequitur Bald. consilio. xxvj. in ij. volum. & per Raph. Com. consilio. lxviij. per totum. Et istud debet procedere multo-
9 magis in terminis nostris in quibus sumus, † in actu qui communiter solent fieri clam. & in quo communiter non solẽt interuenire testes, vnde tunc etiam leuiores probationes sufficiunt. c. fin. extra de testib. cogendis. gloss. & docto. in l. in testimonium. ff. de testib. Anto. de But. in cap. tertio loco. de prob. Alexand. in consilio. lxiij. viso thenate, & dubijs. in j. volum. & Ias. in lege j. in fin. C. de summ. trinit. & fid. catol. & in terminis nostris, per Alexand. consilio. clvj. viso processu. in v.
Iste autem metus in proposito casu videtur esse probatus. Et primo, per Antonium Sardini qui attestatur in tempore, quod verisimiliter potuit esse ante contractum dictum matrimonium, quod audiuit fratres dictę Loysetę altercantes cum Gaspardo, & deinde eius patrem superuenientem, & minantem sibi mortem, nisi duceret filiã suam: & licet ille testis non dicat de visu, sed de auditu tantum, tamen pro-
10 bat: quia † testis licet non videat contrahentes: dummodo habeat voces notas regulariter probat preterquam in testamento, vt est communis opin. per glo. super verb. audierint. Barto. & docto. in l. ij. §. idem Labeo. j. ff. de aqua plu. arcen. & est gloss. in cap. testes. iij. quęstio. ix. in
11 verb. quę nouerunt & viderunt. & istud procedit † etiam in probando metum in causa matrimoniali, vt consuluit Alexand. consilio. xcix. in casu predicto tria. in iij. volum. Secundo probatur metus per Iacobum Sigaudi qui est contestis supradicto Antonio, vnde cum sint
12 † duo testes plene probãt. l. vbi numerus. ff. de testib. & licet dictus Iacobus dicat non habuisse cognitam vocem ipsorum, tamen attestatur
13 quod audiuit dicta verba prolata in ipsa altercatione, vnde † eius dictum debet suppleri per alium testem: sicut dicimus quod fides vnius testis suppletur per alium lege si quis ex argentarijs. §. j. vbi Bald. & Moder. ff. de eden. Pręsertim: quia cum isti testes probent illa verba ibi dicta, certe resultat pręsumptio quod fuerint dicta a patre ipsius
14 Loysetę, tum quia sunt dicta in domo sua, & † pręsumitur quilibet scire, quę domi suę gerantur, iuxta not. in l. de tutela. C. de in int. rest. min.
15 & illud Gellij, ędibus in nostris, quę praua, aut recta gerantur. & † familia pręsumitur agere de voluntate domini. extra de testi. c. constitutis. l. iiij. ff. de min. tum etiam quia non probatur quod ibi esset alia fi-
16 lia nubilis, in qua possent verificari illa verba, † nec pluralitas pręsumitur lege omnium. C. de testa. c. in pręsentia. extra de testib. Tertio videtur comprobari per informationem assumptam a Iacobina de sancta Agnete, quę dicit se vidisse patrem dictę Loysetę vna cum eius fratribus irruentes aduersus Gaspardum, & tenentes eum per maxil-
17 las, quę † informatio fuit facta ad finem exonerandę conscientię: vnde videretur, quod deberet facere maiorem fidem quam si esset facta
18 simpliciter in vim testimonij. Istud probatur: quia † statur dicto arbitratoris iudicantis secundum conscientiam, quando istud poterat facere ex forma compromissi, & tunc nunquam conceditur reductio ad arbitrium boni viri secundum glos. cap. statutum. §. assessorem. de rescript. in vj. per Bald. in tract. schismatis. & ibi per Abb. in cap. proposuisti. de probat. Ang. & Imol. in l. inter stipulantem. §. si Stichum. ff. de verborum obligatio. cum concor. & in isto casu videtur valere arg. de arbitratore ad testem per Bartol. in lege fina. ff. de pręt. stipul.
19 Quarto, videtur iste † metus suaderi ex aliquibus coniecturis simul
20 concurrentibus, nam primo concurrit, quod istud † matrimonium est clandestinum, nec factum pręcedentibus edictis, prout requiritur. c. fina. extra de clandestina desponsat. & non fuit factum interueniente sacerdote parochiali, prout ibi requiritur, sed quodam religioso regulari, qui per triennium ab officio suspendi deberet: quia non seruauit formam dicti canonis, vt ibi dicitur in. §. fina. Secundo concurrit protestatio per eum dietenus facta, vbi fuit ad domum, suam coram matre, & indicia grafiaturę in collo, quę protestatio satis arguit metum pręcedentem lege qui in aliena. §. fina. ff. de acquiren. hered. & per Roma. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pętori. ff. de op. no. nunt. & Bald. in dicto tracta. schismatis. Tertio concurrit ętas ipsius Gaspardi, qui
21 erat valde adolescens: quę † ętas plurimis fallacijs subiecta est. l. j. ff.
22 de minoribus. & illud † pręsertim pręsumitur, quando non adsunt aliqui affines & amici ipsius minoris per text. in cap. fina. extra de rapt. & Andr. Siculum consilio vltimo in ij. volum. pręsertim cum tales actus soleant fieri interuenientibus consanguineis, & amicis, vt ibi di-
23 citur. Quarto concurrit † vox populi quia aliqui testes de auditu attestantur quod audiuerunt dici istud matrimonium fuisse factum per metum, & tales testes etiam faciunt aliquam fidẽ: vt per Raph. Com. consilio. lxviij. licet non attestentur a quibus audiuerunt dici. Et quod in dubio videretur, quod iudex deberet inclinare in hanc partẽ: quia cum ex ista lite sit verisimilis indignatio inter ipsos, probabiliter po-
24 test dubitari de futuro scandalo, † vnde merito iudex debet illi occurrere. facit text. c. pręterea. de spons. & not. in c. de illis. de despons. impub.
25 & ita dicit Corn. consilio. cxcvj. in fi. in iiij. volum. Pręterea, † cum hic agatur de probando metu, qui dependet ab arcano mentis videtur magis credendum duobus testibus de eo deponentibus, quã centum attestantibus de voluntate libera, secundum Inn. in c. super hoc. de renunt. Bald. in d. tract. schismatis. & in l. obseruare. §. proficisci. in xiij. q. de offic. procons. Ang. in l. si quis a se fundum. C. vnde vi. Alb. de Ros. in rub. ff. quod met. causa. cum concord. per Andr. Sicul. in

dicto

dicto consil. vlt. & Decium consi. 100. plus dicit Bart. olo. Veron. in
caut. cxliij. incip. tempore meo, quod in isto casu crederetur vni testi,
& matrimonium non teneret allegat Innoc. & Bar. vbi supra. Sed
his non obstantibus, puto, quod contraria pars sit verior & consequē-
ter pronunciandum sit pro matrimonio, quod quidam matrimonium
clare probatum est, per verba de pręsenti, per testes productos pro par
te ipsius Loysetę, & licet non interuenerint edicta, tamē tenet, nec pro-
26 ptre potest dici † clandestinum, ex quo est factum in pręsentia plurium
personarum cap. ij. de clandestina despons. Nec obstant allegata in
contrarium, & primo dictum ipsius Antonij: quia dico, quod talis te-
27 stis non probat in nostro casu: nam licet communis sit opin. quod † va-
let dictum testis deponentis de proprio auditu, licet non viderit, dum-
modo habeat notam vocem contrahentium, vt etiam in causa matri-
moniali dicit Spe. in titulo de teste. §. j. vers. quid ergo. vbi dicit quod
si vir, & mulier erant in certa camera clausi, & testes, qui erant extra ca-
meram deponunt quod audiuerint qualiter inter se contraxerunt ma-
trimonium, quod tales testes probant, tamen illud est verum quoad
probationem matrimonij: quia tales admittuntur, sed quoad rescissio-
nem non: vnde testes deponentes ad finem separationis non probant,
si simpliciter audiuerint, quamuis haberent voces notas. ita gloss. super
verb. de auditu. & ibi Joan. And. & Joan. de Imol. in c. pręterea. de te-
stib. idem tenet Alexand. & Jason. in l. si non speciali. C. de testa. & con-
28 firmatur ista opin. † nam vbicunque agitur de separatione matrimo-
nij: requiruntur testes maiores omni exceptione. c. j. de consang. & affin.
vbi Abb. notat Alexand. consil. cxliij. incip. quoniam abunde. in ij.
volum. sed tales non sunt maiores omni exceptione, quia possibile est,
quod aliquis imitetur vocem alterius: vt per docto. in dicta l. si non spe
29 ciali. item † sensus auditus nō ita bene concludit essentiam rei, sicut sen-
sus visus, vt xxvj. questio. j. c. nec aliqua. & not. in dicto cap. testes. per
Dominic. de S. Gemin. qui intelligit illam glo. de perceptibilibus per
auditum sicut de tonitru, & voce, non autem per visum, sicut in casu no-
stro quod fuerit ipse pater Loysetę, qui illa verba protulerit. & ita etiam
est de mente Abb. in cap. cum causam. extra de testib. Non obstat quod
notat Alexand. in dicto consil. xcix. qui videtur tenere, quod vno etiam
ad rescissionem matrimonij admittantur tales testes: quia illud dictum
ita simpliciter intellectum non est verum, & est contra communem opi-
nio. in dicto cap. pręterea. nec illud fuit consilium Alexand. de Imo. sed
alterius Alexand. de Neuo Vincentini qui fuit canonista, vt apparet
ex lectura ipsius consilij. & etiam dicit Jason. in dicta l. si non speciali. &
est ita inscriptum in ijsdem consilijs Alexand. in consil. xlij. in fi. in iij.
volum. & potest saluari illa opin. quando concurrerent multę alię pręs-
sumptiones & essent multi testes, qui ita deponerent quod non est in ca-
30 su nostro, imo † iste testis est satis suspectus: quia non dicit verisimil a
iuxta not. in c. quia verisimile. extra de pręsumpt. nam dicit se ex voce
cognouisse fratres dictę Loysetę, sed tamen nō potuisse intelligere quid
dicerent, certe illud significat quod non bene intelligebat vocem, si non
potuit scire quid diceretur. l. Labeo. in fi. ff. de supel. leg. quomodo ergo
potuit cognoscere eos ex voce. Pręterea ad dicta istius testis etiam re-
spondebitur in alio modo. Secundo non obstat dictum alterius te-
stis scilicet Jacobi: quia ipse non cognoscetur aliquem ex voce, & ne-
sciebat si esset ille vociferans, nisi ex relatione Antonij, cui credendum
non est, vt supra ostendi. Et si dicatur, quod saltem probatur integre per
duos testes, quod illa vox fuit audita de domo ipsius Loysetę vnde de-
31 bet succedere † pręsumptio legis, quę quidem pręsumptio habetur pro
plena probatione, iuxta gloss. in l. si tutor petitus. C. qui pe. tut. per Fe-
li. in c. quāto. de pręsump. & sic iuncta pręsumptione videtur plene pro-
batum, quod pater ipsius Loysetę dixerit illa verba. Nam respondeo,
fundamentum intentionis ipsius Gaspardi est, quod illa verba fuerint
dicta ante contractum matrimonium, alias non potest dici interuenisse
metus, sed illud debuit per eum probari. l. verius. ff. de probat. not. in
l. non hoc. C. vnde legit. vnde cum non sit probatum, pręsumitur con-
tra eum, qui dicit: & sic potuerunt illa verba interuenire post contractum
matrimonium, puta si Gaspardum pęnituisset eam accepisse in vxo-
rem, & dixisset quod nolebat eam ducere domum nec habere pro vxo-
re. Nec obstat quod Alexand. in consilio. clvj. in v. volum. versi. ne
dicatur. concludit non pręsumi minas interuenisse post matrimonium,
sed ante: quia in casu suo testes deposuerant de hora, & verba minarum
erant clara, vt matrimonium fieret, quod non est in casu nostro. Item
ibi probata erat violentia manifesta. Item non est verum, quod illa
verba pręsumantur dicta ab ipso domino domus, & sic a patre Loyse-
32 tę: quia potuerunt dici ab alijs personis, & ad alium finem, & † non pro-
bat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. l. neque natales. C. de prob.
33 cum similibus. Et facit quia † cum ad resolutionem matrimonij lex
requirat probationes maiores omni exceptione, non videtur esse satis
quęlibet pręsumptio, nisi sit violenta sicut dicimus in criminalibus. l. si
hi qui adulterij. vbi Bald. C. de adul. & not. in c. afferte. extra de pręs-
34 sum. per Abb. in c. accedens. de accus. & † causa rescissionis matrimo-
nij ęquiparatur quoad modum probandi etiam causis criminalibus,
vt dixit Alexand. in dicto consilio. cxliij. in ij. Nec obstat quod not.
Alexand. in dicto consilio. clvj. in versi. posse etiam responderi. vbi vi-
detur dicere quod quamuis requirantur testes maiores omni exceptio-
ne, tamen istud non procedit vbi matrimonium dissolueretur per me-
tum. ex quo a communiter accidentibus clam & secrete iste metus com-
mittetur: vnde pro idoneis habentur testes, etiam qui alias non haben
tur. d. c. fi. de testib. cog. nam respondeo, quod Alexand. non firmat il-
lam opin. & bene, quia est contra text. l. in c. in literis. de testibus. vbi re-
quiruntur in prędicto casu testes maiores omni exceptione, licet matri-
monium impugnaretur ex causa, quę communiter clam solet interue-
35 nire, sicut est stuprum quod communiter fit clam: vt not. in dicto c. fi.
& c. significasti. extra de adult. & in l. capite quinto. ff. ad leg. Jul. de adul
36 ter. facit quia etiam in casibus, in quibus admittuntur † inhabiles, nō
tamen plene probant in criminalibus, sed solum faciunt indicium, vt

per Cyn. & Sal. in l. fi. C. de accus. Abb. Imo. & doc. in c. j. extra de cōs.
Com. consil. lviij. in j. & est ratio, quia non sunt maiores omni exceptio-
ne, & ita intelligitur text. in d. c. fin. licet Bald. ibi aliter intellexerit.
Pręterea dato etiam quod pręfati testes probarent metum, tamen
37 dicitur quod ipse † metus fuit purgatus in tempore ipsius matrimo-
nij: quod sic deducitur, nam licet, probato metu, pręsumatur durare, ta-
men istud intelligitur, donec duret eadem potestas, secundum Barto.
& doct. in l. pen. ff. de cond. ob tur. caus. & Cald. in consil. j. sub titulo de
his, quę met. causa. & Cor. in d. consil. xlij. in ij. & propterea dicit Abb.
38 in antiquis. in c. super hoc. de renun. quod † si puella rapiatur deinde
desponsetur quamuis in illa desponsatione interuenerint risus, vel oscu-
la, pręsumitur tamen durare metus, & fingetur illū risum: sequitur Joā.
And. Abb. Imo. & cęteri. & est ratio: quia cum sit in potestate raptoris,
merito pręsumitur durare ipse metus. Sed in casu nostro quando fuit
contractum matrimonium non durabat amplius ratio ipsius metus:
39 quia potuisset Gaspardus abire si † voluisset, ex quo erat prope por-
tam, & porta erat aperta, & nemo eam custodiebat, vt dicunt fere omnes
testes ipsius Loysetę: ergo dicitur vere consensisse & purgatur metus, vt
est glo. super verb. per annum, & dimidium. in cap. ad id, quod. de spons.
quę adducit distichum.

Effuge cum poteris, ne consensisse pateris,
Nam si perstiteris, illius uxor eris.

Et illam glo. sequuntur ibi omnes & etiam Oldr. in consi. xxxv. factum
tale & istud est de mente Alexand. in dicto consilio. xcix. & Com. in dict.
consil. xlj. facit quod notat Bald. in c. j. de pręsump. per text. in c. fin. de
40 elec. vbi dicit quod † paria sunt quem non fuisse impeditum, vel potuis
se illud euitare, & quod notat. Bart. in l. qui commeatus. ff. de re mil. &
ideo in casu nostro paria sunt non fuisse metum adhibitum, vel potuisse
euitari talem metum, puta recedendo. Confirmatur ista solutio, quia
Gaspardus deinde conuenit de dote, & petijt eam sibi dari, certe non po
test dici, quod propter metum petierit dotem: vnde inducitur conclu-
41 dens ratio, quod sponte eam desponsauerit, ex quo dos † non potest es-
se vbi matrimoniū nō est. l. iij. ff. de iur. dot. l. fina. C. de don. ante nupt.
42 not. in rub. ff. solut. matri. & † qui vult consequens, vult etiam antece-
dens. l. ad rem mobilem. ff. de procur. l. illud. ff. de acqu. her. & facit tex.
in l. ad solutionem. C. de re iud. vbi qui sponte petit consequens, vide-
tur etiam approbare antecedens a quo prius desciuiebat. Nec obstat
43 quod no. Cald. consil. ij. in titu. quod met. causa. vbi pręsumitur † dos
constituta per metum, quando cōtractus matrimonij fuit meticulosus,
44 quia Cald. loquitur quando † dos ipsa fuit constituta per metum, pu-
ta quia quis fuit coactus consentire acceptationi ipsius dotis, sed nos
sumus in casu claro, quod ipse Gaspardus eam petijt, non autem fuit
sibi oblata, & consensit. Tertio per timorem, & eodem modo respon-
45 detur ad not. per Alexand. consi. xcviij. in fin. in iij. volum. vbi † actus
approbatorij incontinenti sequentes pręsumuntur, etiam ipsi interue-
nisse per metum: allegando Bal. in l. ij. versi. sed quęro, quid in dubio.
C. quod met. causa. nam Bald. & Alexand. loquuntur in dubio, quan-
do non constat quod ille potuerit euitare vim. sed nos sumus in claro:
quia testes dicunt, quod potuisset abire si voluisset, & istud est de mente
Bald. in d. l. ij. in iij. quęst. quicquid dicat Andr. Sic. in consil. liiij. in
fi. in j. lib. qui tamen obscure loquitur, nec aperit, an posset quis tuto re-
cedere. Confirmatur etiam ista opinio: nam Gaspardus non solum de-
sponsauit Loysetam, in qua desponsatione dicit sibi fuisse illatum metum,
46 sed etiam subarrauit per traditionem trium anulorum, certe ista † sub-
arratio non potest dici facta metu, nec est hoc verisimile, & propterea
concludo, quod ille metus sit purgatus per subsequentia. Non ob-
47 stat † informatio Jacobinę, quia facta parte non citata, & propterea ni-
hil probat. c. ij. extra de testib. vbi Fel. & cęteri, imo non facit neque in-
dicium secundum Bart. in l. maritus. ff. de quęst. Nec obstat quod
videtur ei credendum, ex quo deponit pro exoneranda conscientia: si-
cut dicimus in arbitratoribus quia longa est ratio differentię inter istos
casus: nam arbitrator habet hanc facultatem a partibus merito impu-
tent sibi partes, & debent stare eius dicto: quod non est in casu nostro,
48 quamuis † vbi agitur de graui pręiudicio non fletur neque arbitrato-
ri iudicanti secundum conscientiam, vt dixit Bald. in l. j. C. de reb. cred.
ita intelligens glo. in clemē. ij. de iur. pat. nos autem sumus in tali casu,
49 quia † causa matrimonialis grauis dicitur, vt per Ant. de But. Abb.
& alios in c. si pro debilitate. extra de offic. de leg. vnde in tali causa re-
quiruntur testes maiores omni exceptione. vt supra dixi, & nunquam de-
50 fertur in ea iuramentum † in supplementum probationis, vt per Pau.
51 de Castr. Alexan. Jas. in l. iij. in princi. ff. de iureiuran. & facit quia † ta-
lis causa ęquiparatur causę status: quę quidem causa status dicitur esse
grauis, & valde pręiudicialis. l. placet. C. de ped. iud. no. in l. nequicquā.
§. vbi decretum. ff. de off. procon. facit quod no. Dec. consi. clxiij. & con
silio. cxxxui. & And. Sic. consilio. iiij. lib. iij. cum similibus. Fortius di-
52 co, quod † ex quo ista mulier deposuit pro exoneranda conscientia sua,
minus probat, quam si deposuisset in iudicio. parte non citata: & est ra-
tio, quia ista confessio fuit facta ad alium finem: ergo non debet trahi ad
finem probationis. arg. no. per Bald. in auth. sed nouo iur. in fi. C. de
pena iud. qui male iud. quem refert & sequitur Prępositus in c. super
eo. in iij. not. extra de eo, qui cog. consan. vx. sue. & ad idem facit quod
notat Rota decis. dccclv. incip. quidam agebat. ex quibus dictis pro-
53 batur, quod † confessio facta pro vno fine, non probat ad alium, & me-
lius & magis ad propositum casus nostri facit, quod dicit Tyndarus in
54 tract. de testib. versi. sequitur alia pars. vbi dicit quod si † duo testes
audiuissent aliquem confitentem sacerdoti, quod eorum dicta non pro-
bant: nec talis confessio pręiudicat. allegat Jo. Andr. in c. fin. de temp.
ordi. in addit. sequitur Fel. in c. i. extra de except. & facit quod no. Bal.
in l. archigerontes. C. de episco. audi. ergo idem debemus dicere in ca-
su nostro, pro quo facit gloss. in c. tua nos. & e sponsalib. Et illud tanto
fortius procedit: quia ista mulier dicit, quod tunc credebat eum esse

quendam famulum ipsius domi. Ioannis. nec deinde declarat quomo-
do ex tractu temporis mutauerit opinionem, cum habeat præsump-
55 tionem legis contra se: † quia non præsumitur mutata opinio. l. cum,
qui. ff. de probat. l. sancimus. C. de testamen. Quarto, non obstant
præsumptiones supra allegatæ, quia etiam dato quod essent veræ, ta-
56 men † cum agatur de resolutione matrimonij, non sufficiunt præsump-
tiones imo requiruntur testes maiores omni exceptione. d. c. in litte-
ris. extra de testib. sicut dicimus in causis criminalibus. l. fi. C. de probat.
57 & † causa matrimonij requirit æque apertas probationes sicut causæ cri-
minales, secundum Alexand. in d. consil. clxiiij. in ij. volu. Præterea po-
test particulariter responderi. Primo, non obstat quod matrimonium
sit clandestinum, quia istud non est ita simpliciter verum, quia quamuis
non interuenerunt edicta posset dici clandestinum, si ageretur de resolu-
tione propter consanguinitatem, sed hic non agitur ex illo capite. Item
omnia iura loquentia de matrimonio habent locum etiam in matrimo-
nio clandestino, vt dicit Ioan. de Imol. in consilio cxxv. incip. in causa,
quæ vertitur. vnde eædem probationes requiruntur & habet etiam eos-
dem fauores dummodo possit probari. dicto cap. ij. de cland. despons.
58 Secundo, non obstat † protestatio per eum facta: quia cum sit ex post
facto non debet vitiare ea quæ ante legitimam processerunt, vt not. in di-
cto. §. Celsus. quamuis etiam dicta protestatio non sit legitime proba-
59 ta, † quia alter testis est consanguineus, alter est eius subditus, & debi-
tor: & sic non sunt maiores omni exceptione dicto cap. in litteris. & l. ij. &
l. parentes. C. de testi. Tertio, non obstat, quod non adessent aliqui
60 consanguinei & ipse esset multum iuuenis, quia respondeo, quod † satis
est, quod sit ætatis annorum xiiij. ex quo lex approbat talem ætatem pro
sufficiente ad contrahendum matrimonium. cap. iij. extra de despons.
impu. & præsumitur fuisse in tali ætate sufficienti, nisi probetur contra-
61 rium. cap. in præsentia. vbi omnes extra de probat. † nec requiritur ali-
qua præsentia agnatorum: imo tenet etiam ipsis dissentientibus. xxvij.
q. ij. c. sufficit. d. cap. cum locum. & c. cum apud. extra desponsatio. not.
insti. de nupt. §. j. Quarto, non obstant, illi testes de auditu auditus,
quia nihil penitus probant, quia non dicunt a quibus audiuerint, vt
sunt simul contestes, vt per Rom. in dicto. §. item Labeo. per Alexand.
consil. lxxxij. in j. Fulg. consilio. clxxxiij. Dec. consilio. lxxxij. cum simil.
Et dato, quod sint aliquæ præsumptiones pro Gaspardo, certe multo
62 fortiores sunt pro ipsa Loysieta, † vnde vna præsumptio aliam tollit. l.
63 diuus. ff. de in integ. restit. Et prima est † præsumptio oriens ex magna
æqualitate ipsorum, quo casu vbi adest talis præsumptio facilius proba-
tur matrimonium, & admittuntur etiam consanguinei pro eo proban-
do, imo etiam mater: vt est tex. in c. super eo. ij. extra de testib. & per Mar-
tianum Soc. in consil. xvij. Secunda est præsumptio, quia non est veri-
simile quod pater ipsius Loysietæ, & eius fratres vellent eam tradere nu-
64 ptui per vim, & consequenter tradere ipsam in concubinatum, quia † cum
matrimonium violentum ipso iure sit nullum, vt supra dixi, sequeretur
65 quod † ipsa esset tradita in concubinatum, quod non est verisimile. l. in
coniunctione. C. de nupt. & per Bald. in dicto cap. super eo. facit quia
66 † pater præsumitur semper capere vtiliora consilia pro salute, & honore
filiorum. inst. de pup. subst. §. sin autem. l. ubi quidem. ff. quod met. cau-
sa. l. milites. §. fina. ff. de re milit. Tertia præsumptio est quia si illud ma-
trimonium fuisset contractum per metum non est verisimile, quod po-
tuissent tam cito fieri præparationes, & præsertim impetrari licentia a do-
mino vicario episcopali & etiam a priore Carmelitarum: quæ impetra-
67 tiones non possunt fieri ita subito prout † experientia docet rerum ma-
gistra. c. cum sit. de elect. in vj. imo est verisimile quod ante fuisset aliqua-
liter tractatum. Non obstat, quod in dubio iudex debeat occurrere
futuro scandalo, quod posset in casu nostro accidere si Gaspardus inui-
tus compelleretur eam agnoscere in vxorem: quia regula procederet in
alijs casibus, quando non ageretur de matrimonio dissoluendo, ex quo
68 † debet semper iudex inclinare vt iudicet pro matrimonio. c. fi. de re iu-
dic. vbi not. & per Fran. de Curt. in consil. lv. incip. super processu. quã-
uis pro matrimonio sint apertissimæ probationes. vt supra dixi, & sic su-
mus etiam in casu claro. Nec illud scandalum præsumitur, imo est veri-
simile quod acquiesceret sententiæ: vt not. in l. Iulianus. versi. debitorem.
69 ff. de condit. indeb. & † nemo præsumitur immemor salutis æternæ, &
70 velle repugnare † superioribus. l. veluti. ff. de iust. & iure. l. merito. ff.
71 pro socio. imo † verisimile est quod accommodabit voluntatem suam
secundum leges. l. quidam. ff. de verbo. obligat. Vltimo non obstat di-
ctum Innoc. in d. c. super hoc. de renunc. quod in terminis nostris ad-
72 ducit Alexand. in d. consil. clvj. in v. ibi † plus creditur duobus testi-
bus deponentibus de metu, quam centum attestantibus de spontanea
voluntate. Nam respondetur primo quod in nostro casu non constat
iste metus per duos testes, quia illi rejiciuntur multis rationibus, quas
retuli supra. Præterea illud dictum habet duas declarationes. Prima
est, vt procedat, quando præsumptio legis est pro metu; veluti in casu
Innoc. qui loquitur de eo, qui renunciauit & abiurauit beneficium: nam
lex præsumit in tali contractu metum: vt est text. in d. c. super hoc, & ibi
73 Abb. ponit rationem: quia † nemo præsumitur renunciare iuri suo, &
consequenter prodigere bona sua. l. cum de indebito. ff. de probat. secus
74 in casu nostro: quia † nemo præsumitur contrahere matrimonium per
metum, præsertim, vbi est æqualitas vtrinque. d. c. super eo. & ita decla-
rat Ange. in l. fi. ff. de eo, quod metus causa. & sic Innoc. loquitur quan-
do præsumptio est pro asserente metum, noster vero casus est contra-
rius, quando præsumptio est contra asserentem metum. Secunda de-
claratio est, vt illud dictum procedat quando constat manifeste de me-
tus, & de vi, nam tunc rejiciuntur testes etiam si essent mille attestantes
de animo suo, videlicet quod quamuis sibi vis inferretur, tamen habe-
bat animum spontaneum talem actum faciendi, nam tales non debent
admitti ex quo deponunt impossibilia: quia deponunt de mente ipsius
contrahentis, quæ est nota soli Deo vnde pone, quod non deponant de
75 mente, sed de actu facti per quem colligitur metus † spontanea, puta
quia ille qui dicitur intulisse metum erat vir probus, vel, quod illi con-
trahenti erat tutus locus fugiendi, tunc dictum Innoc. non procede-
ret, & attenderetur maior numerus & dignitas testium, ita declarat Io.
de Imol. in dicto cap. super hoc. & est de mente cæterorum scribentium
ibi, si bene ponderentur eorum rationes. & illud est proprie in casu no-
stro: quia testes nihil deponunt de mente ipsius Gaspardi, sed solum
de actu facti qualiter contraxit matrimonium, qualiter subarrauit, &
quod erat lætus, & quod potuisset recedere si voluisset & similia: vnde
dictum illud Innoc. nihil obstat. nam si aliter intelligeretur, esset satis
76 irrationabile, quia cum † metus non præsumatur nisi probetur secun-
77 dum Innoc. in c. causam matrimonij. extra de offic. deleg. † debet po-
tius credi testibus deponentibus secundum præsumptionem legis quã
illis qui deponunt contra præsumptionem. c. quia verisimile. extra de
prob. præsertim concurrente maiori numero: iuxta text. cum ibi not. in
78 c. in nostra. extra de testib. † Nec obstat quod notat Cepolla in dicta
cautela. clxiij. vbi videtur velle esse satis si probetur metus in casu no-
stro per vnum testem: quia (vt supra vidimus) non est neque vnus te-
stis, qui sit maior omni exceptione prout requiritur in causa matrimo-
niali. Præterea illud dictum non est verum, & contra regulam genera-
lem positum, in cap. licet vniuersis. extra de testib. & Innoc. & Bal. per
eum allegati, dicunt totum contrarium, & est contra mentem omnium
scribentium, tam Alexand. in dicto consil. clvj. & consil. xcix. quam An-
gel. in dicta l. fina. & Corn. in dicto consi. xlj. & est mirum quod posuerit,
in illis cautelis suis illud dictum tam irrationabile, cui discordat & lex
diuina, & canonica, & ciuilis, & propterea non est faciendum aliquod fun-
damentum super eius dictis. Et ita concludo, saluo semper iudicio alte-
rius rectius sentientis.

S V M M AE R E R V M. V I.

1 *Nuptiarum & sponsaliorum discrimen*
2 *Schedula per testes subscripta nisi sit recognita per testes per se non probat*
3 *Scriptura priuata tribus testibus subscripta habet uim publici documenti etiamsi non sit recognita & quomodo,*
4 *In causa matrimonij agitur de statu hominis*
5 *Pater potest contrahere sponsalia pro filia*
6 *Sponsalia per Patrem contracta pro filia ualent ita demum si filia sciuerit & ratificauerit expresse uel tacite*
7 *Testes recognoscentes scripturam attestantur scripturam esse factam non autem in ea contenta esse uera*
8 *Comparatio literarum facit semiplenam probationem*
9 *Vnus testis deponens de ueritate negocij & alius de fama tantum plene probant*
10 *Nominatus in scriptura tanquam præsens & consentiens præsumitur fuisse præsens*
11 *Scriptura priuata si est talis quæ solet fieri inter præsentes præsumitur petentia,*
12 *Coniunctus præsumitur scire facta coniuncti, & quare,*
13 *Filiæ præsumuntur scire quando pater contrahit sponsalia pro eis & si non contradicunt præsumuntur consentire*
14 *Sponsalia de futuro secuta copula resoluuntur in matrimonium,*
15 *Tempus in contractu appositum de uoluntate partium est de substantia actus*
16 *Tempore sponsalia non solui,*
17 *Terminus uel tempus non extinguit sed differt obligationem,*
18 *Copulæ matrimonialis probatio*
19 *Naturales matri succedunt & quando & qui*
20 *Coitus cum persona honesta uidua uel uirgine incidit in nomen stupri & punitur pena. l. iuliæ de adult.*
21 *Causa filiationis dicitur causa grauis & ardua ac præiudicialis quia agitur de statu hominis*
22 *Fama in causis arduis non probat semiplene*
23 *Fama quomodo probetur*
24 *Confessio matris facta absente Patre in materia filiationis non probat,*
25 *Filiatio quomodo probetur,*
26 *Probatio famæ in filiatione admittitur & est speciale propter difficultatem probationis*
27 *Filius per famam constituitur in quasi possessione filiationis & transfert onus probandi contrarium in aduersantem.*
28 *Præsumptio est quod testes deponentes de fama audiuerint dici ab hominibus fide dignis inter tot homines per quos fama constituitur sunt multi fide digni & honesti*
29 *Dictum testis sufficit quod concludat presumptiue*
30 *Lex præsumit filium natum ex marito & uxore & sic ex legitimo matrimonio.*
31 *Confessio absente parte quando probet,*
32 *Publice interest probationes non coangustari*
33 *Ad probandam filiationem sufficit probare quem fuisse habitum tentum reputatum & tractatum tanquam filium & pro filio,*
34 *Filius est proximior hæres matri ab intestato.*

Ad


D primum quesitum: nunquid matrimonium sit pro-
batum inter Imbertum: & Ioannam: casus videtur sa-
tis dubius: nam schedula: de qua in facto asseritur: non
1 † importat matrimoniu: sed sponsalia: dato: q esset re-
cognita per testes subscribentes: ex quo in ea deducitur
promissio de acceptando ipsam in vxorem: non autem
ipsa acceptatio. l. j. ff. de sponsal. Videndum est ergo primo: nunquid
legitime probentur ista sponsalia. Prima dubitatio occurrit: quia ista
2 † schedula subscripta per testes: non probat de se: nisi testes agnoscant
subscriptionem & deponant: vt not. in auth. at si contractus. C. de fi-
de instrument. per Salicetum in authen. si quis vult caute. C. qui pot.
in pignor. hab. & Socin. consi. xxxij. versi. secunda conclusio. circa fin.
& consi. xlj. versic. non obstat tertium. & per Alexan. consi. cxvj. viso pro
cessu. in iij. Ias. in repet. l. admonendi. ff. de iure iur. & illud procedit etiã
si testes sint mortui: per tex. & ibi Doct. in c. ij. de fid. instru. quicquid di
xerit Paul. de Castr. consi. cxxxiij. in causa ser Ludouici. in j. vol. in no-
3 uissimis. vbi videtur velle: q † scriptura priuata subscripta tribus testi-
bus habeat vim publici documenti: etiã si non sit recognita: puta: quia
testes sint mortui: sed illud dictum debet intelligi: quando partes confi-
tentur: contenta in scriptura esse vera: quia in preiudicium tertij proba-
bit: concurrente comparatione literarum: qui non est noster casus: quia
(vt in facto presupponitur) pars: seu eius heredes: & possessores bono-
rum negant omnia: nec satis est: q vnus ex testibus eam recognouerit:
quia ille quamuis non solum eam recognoscat: sed etiam attestatur de
veritate facti: tamen facit semiplenam probationem tantum: vt per glo.
& Doct. in l. iij. C. de reb. cred. Bart. in d. l. admonendi. & quãuis alius
deponat de fama: non tamen debet coniungi illi deponenti de veritate.
idem etiã si deponat de confessione extraiudiciali ipsius mulieris: quia
adhuc non coniungitur cũ primo: vt patet ex late notatis per Alexan.
consi. cxxviij. ponderatis. in ij. vol. & Ioan. Bapt. de sancto Seuerino
in repet. d. l. admonendi. versi. applicatur predictis questio elegans. &
est etiã de mente Ias. in d. l. admonendi. dum reprobat Paul. de Castr.
aliter tenentem. consi. cx. visa petitione. in ij. volu. & in consi. cclxx. viso
processu agitato. in ij. vol. circa fi. & illud maxime procedit in causa ma-
trimoniali: in qua requiruntur testes maiores omni exceptione & proba
4 tiones clarissime: etiã si agatur de probando matrimonio † quia est cau
sa grauis: & ardua: in qua agitur de statu hominis: vt no. per gl. & Doct.
in c. mulieri. de iureiur. Alexan. consi. cxliij. quoniã abunde. in ij. Andr.
Sicul. consil. xlv. & consil. liij. in j. vnde in tali causa non sufficeret vnus
testis cum fama plene probata: vt per Mod. in c. j. de appell. Secun
5 da dubitatio est: quia licet † pater possit contrahere sponsalia pro filia.
6 l. in potestate. ff. de posst. † tamen ea ita demum conualidantur: si filia
sciuerit: & ratificauerit expresse: vel tacite. l. hec ita. l. sed ea. ff. de spons.
vnde in casu nostro etiam si testes recognoscerent scripturam suam: non
tamen possunt dici contracta sponsalia: ex quo non probatur: quod filia
sciuerit: non enim in illa schedula est subscriptio ipsius filie. Nec obstat
q in schedula sint verba indicantia presentiam ipsius: quia per hoc nõ
7 probatur q fuerint patris: quia † testes recognoscentes scripturam: so-
lum attestantur scripturam esse factam: non autẽ contenta in ea esse ve-
ra: vt per Iasonem in d. l. admonendi. in loco supra allegato. Sed ta-
men istis non obstantibus: puto in prefato casu probata esse sponsalia.
Et pro fundamento istius conclusionis, presuppono vnũ in facto: quod
8 † per comparationem literarum: secundum notat. in l. comparationes.
C. de fide instrumentorum. sit probatum: q ille subscriptiones sunt de
manu eorum: qui nominati sunt in ipsa descriptione: vnde hoc stante: di
cuntur esse probata sponsalia: nam ille testis primus attestatur de veri-
tate negotij: & sic facit semiplenam probationem. Itẽ attestatur de sub-
scriptionibus aliorum: que secunda attestatio iungitur cum probatione
comparationis literarum: que comparatio facit aliam semiplenã. auth.
at si contractus. C. de fide instrumentorum. & sic resultat plena proba-
tio. & q testis deponentis de veritate negotij iungatur cum deponenti-
bus de comparatione literarum: & plene probent: firmat Abb. in d. c. ij.
de fide instrumentorum. & refert & sequitur ibi Felin. versic. sed istorum
opinio. Nec obstat si diceretur: q hoc concesso: resultaret vnũ incon
ueniens: quia ille testis chirographarius faceret plusquam semiplenam
probationem: quod videtur absurdum: nam faceret semiplenam ex de-
positione super veritate negotij: & adminicularetur propter recognitio-
nem literarum & subscriptionem aliorum testium. Sed responde: q
9 immo non est absurdum: vnde videmus: quod si vnus testis † deponat de
veritate negotij: & de fama: alius de fama tantum: q plene probant: vt
dicit Bald. Ias. & Socin. in l. Gallus. §. ille casus. ff. de liber. & posthu.
& est magis communis opinio: quicquid dixerit ibi Alexan. Preterea
si comparatio literarum probaretur etiam respectu istius testis chiro-
graphari: & sic corroboraretur eius dictum: cessaret difficultas. Et hoc
tenendo. Non obstant primo adducta: quia procederent: vbi nõ pro-
baretur veritas subscriptionis per comparationem literarum: vt supra
dixi. Non obstat secunda ratio: dum dixi: non probari scientiam: &
presentiam ipsius Ioanne: que est necessaria in sponsalibus. Nam re-
spondeo duobus modis. Et primo: q immo ex quo ipsa est nominata
10 in ipso chirographo tanquam † presens: & consentiens presumitur ta-
lis presentia: vt vult gloss. not. in l. j. C. de contrahenda & committẽ. sti-
pu. & firmat Ioan. de Imo. Aret. & Ias. in l. Titia. §. idem respondit. ff.
11 de verborum obligat. vbi concludunt: q † si scriptura priuata est talis:
que soleat fieri inter presentes: presumitur presentia: quod tanto magis
procedit in casu nostro: in quo sit expressa mẽtio in schedula de eius pre-
sentia: facit gloss. in l. tutor. §. fina. vbi Rapha. Fulgo. ff. de vsuris. Se-
cundo respondeo: q ex quo aperte constat de subscriptione patris: pre-
12 sumitur filia habuisse cognitionem: † quia coniunctus presumitur scire
facta coniuncti: in his: que verisimiliter solent coniuncti scire. l. octauii. ff.
13 vnde cogna. Alexan. in l. j. ff. si cert. pet. quod est in casu nostro: † quia
solent filie scire: quando pater contrahit sponsalia pro eis: vnde si non
contradixit: presumitur etiam consensus. d. l. hec ita. & l. in sponsalibus.
in fin. ff. de sponsa. Et ex his concludo esse probata sponsalia. Et ex hoc
infertur ad aliam dubitationem: nunquid probatum sit matrimonium.
14 Et clarũ est: q sequuta copula: sponsalia de futuro † resoluuntur in ma-
trimonium. cap. is qui fidem. extra de sponsa. Sed circa hoc primo
aduertendum est: quia licet sponsalia resoluantur in matrimonium: vt
supra dixi: illud posset procedere in sponsalibus factis de futuro sine pre
finitione certi temporis: vel etiam: quando sequuta est copula intra tem
pus prefinitum matrimonio contrahendo: & ita intelligitur tex. in d. c.
is qui fidem. qui est exorbitans: vt dicunt ibi moder. & consequenter re-
stringendus ad casum suum: vnde in casu nostro: cum sponsalia essent
contracta de eam accipiendo: inde ad festum paschalis: deberet probari
15 copula intra illud tempus: quod † tempus ex voluntate partium: vide
tur de substantia actus: per not. in authent. que supplicatio. C. de preci-
bus imperat. offerend. & Pau. de Castr. in l. si in lege. in princ. ff. loca.
16 vnde sicut † verum matrimonium debuit contrahi intra illud tempus:
idem etiam debemus dicere de presumpto: & sic de copula. Sed tamen
17 puto satis esse: si probetur copula quocunque tempore post: † ex quo
terminus paschalis non fuit appositus ad extinguendam obligationẽ:
sed ad differendam: vnde: etiam lapso tempore: remanent sponsalia. l.
obligationum fere. ff. de actio. & obligation. per Bartolum: in l. cuz qui
ita. §. qui ita stipulatur. ff. de verborum obligat. & ibi moder. vnde tem-
pus in casu nostro non est de forma: vt etiam per Pau. de Cast. in l. qui
Rome. §. Callimachus. in fine. ff. de verb. obligat. Secundo aduer-
18 tendum † est ad probationes: nunquid probata sit ista copula: & vide-
tur q sic: ex quo primus testis deponit: q faciebant actus matrimonia-
les adinuicem: & q soli morabantur: & q iam natus est Petrus. Item
deponit de publica voce: & fama: & alius deponit de cõfessione mulieris:
& de fama: vnde debent iungi: vt infra dicam in secundo quesito. Sed
dicet aliquis: Nonne ista questio est superflua? Quia dato: q probetur
Petrum fuisse filium Ioanne: debet illi succedere: & dato: q non inter-
uenissent aliqua sponsalia: nec matrimonium: quia clarum est: q natu-
19 rales † succedunt matri. §. vulgo quesitos. inst. de succes. cogna. & l. ij. ff.
vnde cogn. cum simi. Respondeo: q immo ista questio est necessaria: quia
illegitimi succedunt matri: quando nati sunt ex coitu non accusabili: nec
punibili per leges: secus si sint nati ex coitu punibili: vt dicunt doctor. in
l. si qua illustris. C. ad Orficianum. quod esset in casu nostro: quia pre-
20 supponitur: q ista Ioanna erat matrona: & persona honesta: & † coitus
cum persona honesta: vidua: vel virgine: incidit in nomen stupri: & pu-
nitur lege Iulia de adulterijs. l. inter liberas. §. j. ff. de adulterijs. Bar-
tol. in l. si adulterijs cum incestu. codẽ titu. vnde filij non succedunt: vt
etiam per Socin. in l. Gallus. §. quid si is. in fi. ff. de liber. & posthum.
& sic ad hoc q iste Petrus succedat matri: requiritur q sit natus ex le-
gitimo matrimonio. Et ista questio etiam vtilis ad finẽ agendi ad re-
cuperandum dotem conuentam in dicta schedula. Et sic sit absolutum
primum quesitum. Circa secundum quesitum: an sit probatum suffi-
cienter dictum Petrum fuisse filium naturalem & legitimum dictorum
iugalium: casus est valde dubius. Et videretur dicendum q non. Pri-
mo: quia si consideramus dicta prioris testis subscripti in chirographo:
ipse non videtur probare nisi de fama: que probatio fame non est suffi-
ciens: quia dato: q haberet aliquos contestes in fama: non tamen fama
probata in casu nostro faceret semiplenam probationem: ex quo sumus
21 in causa ardua: † quia in causa filiationis: que dicitur grauis & preiudi-
cialis: quia agitur de statu hominis. l. placet. in fi. C. de ped. iud. & §. pre
22 iudiciales. institu. de actio. & † in causis arduis fama non probat sem-
plene: vt dicunt canon. in c. j. extra de appel. & supra dixi. Preterea nõ
23 bene probat famam: ex † quo non deponit: q publice diceretur per ci-
uitatem a maiore parte populi: nec q audiuerit ab hominibus fide di-
gnis: prout requiritur: vt per Bart. in l. de minore. §. fina. ff. de questi.
Alexan. consi. iij. super processu. in iiij. & consi. cliij. & consi. civ. in v. vol.
cum concord. per Dec. consi. cxxiij. Secundo: quia non probatur
ista filiatio neque ab alio teste. Et hoc pluribus rationibus. Primo:
quia dum deponit de fama: non plene deponit: & obstant supradicta.
Secundo: quia dum deponit de confessione matris: talis confessio
24 † non probat: quia facta absente parte: vnde non probat. l. certum. §. si
quis absente. ff. de confess. etiam de iure canonico: vt est verior cõclusio:
quia etiam de iure canonico non queritur absenti nisi per certas perso-
25 nas: vt per Feli. post alios in proe. Greg. in glo. in verb. sermo. † Ter-
tio quia dato: q probaret tamen confessio parentum non probat filia-
tionẽ: vt not. in l. fin. §. fin. ff. de probat. & tex. in l. neque professio. C. de
testam. & Sal. in l. j. in prin. ff. de testi. Quarto: quia iste testis dicit: q
confitebatur Petrum esse filium suum: sed non specificat: nunquid in-
telligeret de isto Petro: vnde non probat de isto: vt per Bart. & Doct.
in l. inter stipulantem. §. si Stichum. in fin. ff. de verb. oblig. Sed his
non obst. in casu nostro dico aliam partem esse de iure veriorem. Quod
immo probetur filiatio: & consequenter Petrus debeat succedere in dote
26 & in bonis maternis. Et dico: † quod probatur filiatio ex duobus ca-
pitibus. Primo: quia vnus testis deponit de confessione materna ex-
traiudiciali pluries repetita: quo casu iste testis facit semiplenam proba
tionem saltem in terris ecclesie: in quibus seruatur ius canonicum: de
quo iure communis conclusio est: q confessio absente parte plene pro-
bat. per glo. super verb. & per tex. in c. quotiens cordis oculus. j. q. vij. per
Fel. in c. si cautio. versi. fallit ij. extra de fi. instr. & idem tenet Corn. Pe-
rusinus consi. cxiij. in j. & consi. ccxv. in ij. & consi. cccix. in iij. & illud tan-
to magis procedit in casu nostro: in quo asseritur pluries fuisse geminata:
quo casu indistincte probat: vt per Bar. in l. cum seruus. C. de agric.
& censi. lib. xj. & Feli. in d. c. si cautio. in vltima limitatione: & sic infertur:
q iste testis respectu istius confessionis facit semiplenam probationem.
Alia semiplena probatio resultat ex dicto eiusdem testis: dum deponit
de fama: & habet contestem alium chirographarium respectu fame: que
facit regulariter semiplenam: vt per Bart. in d. l. de minore. §. fin. & sic
debent iungi: vt plene probent: vt per Bald. Ias. Soc. in d. l. Gallus.
dict. §. ille casus. & sic ex isto primo capite resultat plena probatio. Ex

alio quoque capite probatur intentio istius filij agentis: dum ambo te-
stes deponunt: ꝙ ista mater eum tenebat: & reputabat pro filio suo legi-
timo: & naturali ex se: & Imberto marito suo: & ꝙ ita tenebatur palã pu
blice: &c. nam licet istę attestationes non probent veram filiationẽ pro-
bant tamen quasi possessionem filiationis: & incumbit onus probandi
contrarium parti aduersę: alias filius debet obtinere: vt dicit Bar. in l.
ꝙ senatus. §. j. ff. de lib. agn. Iac. Butr. in l. quidam. ff. de prob. & per
Alex. consi. ij. viso & discusso processu. in ij. vol. Fel. in c. per tuas. extra
de probat. Et istam partem tenendo. Non obst. allegata in contrariũ.
Et primo: non obst. ꝙ probatio famę non est sufficiens: ex quo sumus
in causis arduis: &c. Nam dico: quod quamuis causa filiationis sit ar-
dua: tamen admittitur probatio famę speciali ratione: quia probatio fi-
liationis est valde difficilis. l. Lucius. ff. de condi. & demonst. per Bart.
in. l. j. C. quor. bon. vnde admittitur probatio per famam. & licet sola fa-
ma non sufficiat: secundum Sal. in d. l. j. ff. de testi. tamen facit semiple-
nam probationẽ: vnde debet coniungi cũ alia semiplena: vt supra dixi.
Item fama in isto casu probat in effectu, licet non principaliter: quia
27 † per famam filius cõstituitur in quasi possessione, & transfert onus pro-
bãdi in alium, vt dicit Alex. in d. consil. ij. allegat Bart. in d. l. de mino-
re. Secundo, non obstat ꝙ testes deponunt nõ bene de fama, ex quo
non deponunt, quod audiuerint a personis fide dignis, nec a maiori par
te vicinię, &c. Quia ex quo deponunt ita esse fama publica precedente
palam, publice, notorie, &c. satis ostendunt pręsumptiue, quod audiue-
28 rint a fide dignis: quia † pręsumptio est, quod inter tot homines, per
quos fama constituitur, sint multi fide digni & honesti, vt dicit Bald. in
29 l. ea quidẽ. C. de accusatio. refert & sequitur Aret. consi. lxiij. & † suffi-
cit, quod dictum testis concludat pręsumptiue, vt per Bartolum in l. j.
ff. si cert. petat. Item istud tanto magis procedit in casu nostro in quo
est verisimilis coniectura, super quam fundatur ista fama, videlicet, illud
chirographum, per quod probantur sponsalia, & assidua cohabitatio, &
conuersatio. vnde tali casu res adhuc fit clarior, vt ibi per Aret. Ter-
tio non obstat quod confessio matris non probat veram filiationẽ: quia
istud est verum ratione constituendi filium in quasi proprietate filiatio-
nis, sed secus est ratione eum constituendi in quasi possessione quod sa-
tis est in casu nostro, nisi pars aduersa probet contrarium, vt per Alex.
d. consil. ij. & Ias. in d. l. neque professio. Itẽ posset forte attentari, quod
immo esset etiam probata filiatio respectu proprietatis: quia dato, quod
probetur matrimonium saltem pręsumptum inter dictum Imbertum,
30 & Ioannam, & Ioanna tractauerit, & habuerit hunc in filium, certe † lex
pręsumit, quod habuerit ex marito. l. miles. §. defuncto. ff. ad leg. Iul.
de adult. Bal. in l. filium eum diffinimus. ff. de his qui sunt sui, vel alie.
iur. Pau. de Castr. consi. clxxv. super primo videtur. Andr. Sic. consi.
31 xxvij. in j. & consi. lviij. in ij. cum si. Quarto non obst. quod † confessio
absente parte non probat, nec coniungitur, vt supra dixi. Quia istud est
verũ de iure ciuili, sed de iure canonico est secus, vt supra dixi, allc. Fel.
d. c. si cautio. & Cor. in tribus consilijs. Nec obst. dicta per eundem
Fel. in Prob. Greg. quia ibi loquitur, quo ad acquisitionem: quia etiã
de iure cano. alteri per alterum absenti non quęritur: sed secus est in con
fessionem, quę detegit rem iam inesse deductam, & est fauorabilior: quia
32 tendit ad probandum, & † publice interest ne probationes coangusten-
tur. l. curent. ff. de testib. Bal. in l. spadonẽ. §. qui iura multa. ff. de exc.
tut. Item in acquirendo cessat ęquitas iuris canonici. In confessione
enim quis tenetur illi stare, quia alias sequeretur peccatum, quia fuisset
mendax, quod non est in acquirendo. Quinto non obst. quod ille te-
stis non specificet, se intelligere de isto Petro, &c. Quia potest dici, quod
pręsumatur de eodem, quia pluralitas non pręsumitur, de quo in l. om-
nium. C. de testa. c. in pręsentia. de proba. & firmat Bal. consi. lxviij. in-
cip. cum appareat in iiij. & dictum Bart. est verum ad cautelam, de qua
per Ang. in tracta. maleficiorum. in verb. Gaium Semproniũ. vel me-
lius debet iste testis ad tollendum omnes difficultates specificare, quod
intelligebat de isto Petro. Pręterea ista obiecta tolluntur alia ratio-
ne: quia (vt dixi) satis est probasse, quod iste Petrus reputabatur ab
eis, & publice ab omnibus agnoscentibus eum, tanquam filius: nam ista
probatio quasi possessionis, est sufficiens ad obtinendam victoriam, vt
dixi, & per Fel. in d. c. per tuas. de proba. Prępo. in c. transmissę. extra
qui fil. sint leg. Sed adhuc remanet vna difficultas, quia supra feci fun
damentum in matrimonio pręsumpto propter copulam, quę dicitur es-
se secuta sponsalia, iuxta c. is qui fidem. de spon. & tamen nihil conclu-
denter probatum est de ista copula. Sed respondeo, quod cum iste Pe-
trus agat ad bona materna, & consequenter matrimonium incidenter
33 probare velit, satis est, † quod probet se habitum, & tractatum ab eis,
scilicet, Imberto & Ioanna, pro filio legitimo & naturali, vt dicit Alexã.
in d. consi. ij. ver. & sufficeret. & per Ang. in l. non ignorat. C. qui accus.
non poss. & dictum Imbertum & Ioannã habitos, & reputatos pro vi-
ro, & vxore secundum formam traditam per Bar. in d. l. filiũ eum diffi
nimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. & hoc modo filius obtinebit
34 tam dotem, quam bona materna, cum † mater sit proximior hęres ab
intestato. l. j. C. ad Orfic. cum similib. Et hęc omnia saluo semper re-
ctiore iudicio.

SVMMAE RERVM. VII.

1 *EMphitheosis ecclesiastica facta seruatis seruandis transit in quo-
slibet extraneos hęredes*
2 *Emphitheosis ecclesię non transit in legitimatos & quare,*
3 *Argumentum a feudo ad emphitheosim valet*
4 *Ecclesia submouet bastardos ab honoribus tanquam infames*
5 *Ecclesia non intelligitur sensisse de filijs reprobatis*
6 *Doctorum dicta debent intelligi secundum legem quam allegant*
7 *Legitimatus non est a[illegible]ius turpis persona & dicitur carere om-
ni macula*
8 *Legitimato possunt conferri omnes dignitates*
9 *Legitimatus non laborat aliqua infamia iuris uel facti*
10 *Ius franchandi transit in singularem successorem*
11 *Exceptio hęc tua nõ interest, repellit agentem a limine iudicij & quo-
modo probatur huiusmodi exceptio*
12 *Ex diuersis non infertur*
13 *Differentia assignatio inter canonis solutionem & inuestituram*
14 *Inuestitura est contractus qui consensu perficitur*
15 *In dubio pro possessore pronunciandum*
16 *Qui alieno uitio laborat misericordia dignus est.*



QUia quanto diffuse per pręstantissimos doctores alle-
gatum est in hac causa ero ego tanto breuior, diligenter
re perpensa, videtur mihi d. Bernardinum Terzagũ
legitimatum absoluendum esse a petitis, tribus princi-
1 palibus fundamentis. Primum est, quod ista † em-
phyteusis ecclesiastica, cum facta sit seruatis solẽnitati-
bus quę in alienatione necessarię sunt, trãsit in quoslibet extraneos hę-
redes, secundum Alexan. in l. etiam. ff. sol. mat. Dec. post alios in c. in
pręsentia. de prob. cum concordan. per Curt. Iun. consi. iiij. in princ. in
j. parte. Gozad. consil. lxxxvj. & consequenter debet etiam transire in
istum legitimatum: quia de tali emphyteusi iudicamus esse de ceteris
patrimonialibus, vt dicit Petr. de Anchar. consil. cxxv. & ccccxxvij. in
vlt. dub. & quod talis emphyteusis transeat etiam in legitimatos, firma
uit Matthęus de Afflict. in decisionibus consilij Neapolitani nume.
356. vbi dicit quod ita vidit iudicatum in consilio Regis Ferdinandi
primi. & ita limitatur illa cõclusio quę habet quod emphyteusis ecclesię
2 † non transit in legitimatos: & proprie loquitur pręfatus doctor in em-
phyteusi concessa pro se, hęredibus, & successoribus prout est nostra. Et
memini cũ Decius hic Papię allegasset in contrarium, quod vicarius
episcopi Papiensis contra eum pronuntiauit, quam allegationem po-
suit Decius in consi. clxxj. & cum a scholasticis: hoc nomine suberride-
retur, respondit quod & in principio & in fine illius consilij erat protesta-
tus, quod ea non scribebat: quia ita sentiret, sed solum vt diligentius ve-
ritas inquiri posset. Et istud etiam sentit Bal. quamuis allegetur in
contrarium in cap. quę in ecclesiarum. extra de const. vbi cõcludit, nun-
quid emphyteusis ecclesię transeat in legitimatos inspiciendas esse con
iecturas, arg. l. hęredibus. §. filius. ad Treb. vt si emphyteusis sit con-
cessa militi, cui sit pudori habere tales filios nõ veniant legitimati. Idẽ
si emphyteusis concessa sit tanquam dignitas, vel in priuilegium: alias
secus. Et idem etiam sentit idem Bal. in l. generaliter. §. cum autẽ. C.
3 de insti. & substi. † argumentando de feudo ad emphyteusim, quia feu-
4 dum est beneficium, & honor: & † ecclesia summouet ab honoribus ba-
stardos tanquam infames, vt no. Azo. in sum. de infamib. §. diuidetur.
5 nec † intelligitur ecclesia sentire de filijs reprobatis. l. Lucius. §. Lucius.
ff. de leg. ij. quia non sunt legitime nati. c. innotuit. extra de elec. quę al-
leg. Bal. non potest intelligi, nisi in emphyteusi concessa tanquã in pri-
6 uilegium & honorem: † quia dictum doc. debet intelligi secundum legẽ,
quam all. vt inquit Bar. in l. non solũ. §. ij. de li. leg. Dec. cõsi. clxxxix.
doc. autẽ in c. innotuit. distinguit quod aut loquimur in dignitatibus,
& ecclesia reijcit tales: aut vero in alijs actib. promiscuis, & tunc secus. c.
j. ver. nisi aut monachi. c. si. de fi. pręsb. in antiq. & dictũ Azo. in sum. de
infa. per eum allegatum, loquitur in spurio non legitimato, secus si esset
7 legitimatus, vt inquit idem Bal. in consil. cxlvj. in j. vol. † quia talis nõ
est amplius turpis persona, & dicitur carere omni macula, per text. in l.
imperialis. §. j. ver. nam omni macula. C. de nup. & idem Bald. consil.
ccclxxxviij. in v. volu. & idem etiam tenet Lancel. Galiaula. in l. Gallus.
8 §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. quia † tali possunt conferri omnes
dignitates. c. per venerabilem. extra qui fi. sint leg. ergo non est turpis
9 persona, † nec laborat infamia aliqua siue iuris, siue facti. l. ij. C. de di-
gnita. lib. xij. cap. infamis. de reg. iur. in vj. & ibi reprobat opi. Alex. qui
in discursu sermonis in quodam consilio dixerat oppositum. Et cum
doct. tenentes legitimatum excludi omnes innitantur istis duabus au-
ctoritatibus Bald. debent intelligi, prout Bald. ipse loquitur, quando
emphyteusis est concessa in priuilegium puta vsque ad tertiam genera-
tionem vel pro filijs masculis tantũ: vel in similibus casibus, & ita pro-
prie loquitur Alexan. consi. xxiiij. & consi. cxx. vol. j. & ita etiam intelligi-
tur quod not. Anch. consi. ccxli. Imo. in l. quod dicitur. de verb. oblig.
Ias. l. ij. versi. xx. quęro. C. de iu. emph. & nemo istorum doct. est qui ex-
presse loquatur de emphyteusi, quę in extraneos transire possit, & ideo
debent intelligi secundum suprascriptam distinctionem. Secundum
principale fundamentum est, quia in instrumento emphyteutico est pa-
ctum liberandi dicta bona per contracambium Florenorum. xxxvij. in
perpetuum. Vnde etiam posito quod talis emphyteusis non transiret
in legitimatos, quod tamen est falsum, vt supra dixi: facultas tamen com
10 petens ex dicto pacto debet posse in eum transire, quia † ius francandi
etiam in singularem successorẽ transire potest, multo magis in hunc hę-
redem scriptum a patre in testamento, secundum Pau. de Cast. in cõsi.
j. in ij. vol. in nouis. & quod no. Bar. in l. si stipulatus fuero illud, aut il-
lud. per illum tex. ff. de verb. obligat. & per doct. in l. j. §. fi. ff. de ope. no.
nun. & in l. ad officium. C. commu. diuid. cessat enim hoc casu ratio, quod
ecclesia nolit habere spurium in emphyteutam: quia dato illi contracam
bio non habebit, sicut dicimus de emphyteuta, qui instituit clericũ quẽ
dominus non tenetur agnoscere tanquam potentiorem, potest enim cle-
ricus vendere ius illud alicui, qui non sit de personis prohibitis ab in-
uestitura, arg. l. immunegui. vbi Bart. C. de munleg. lib. xj. & c. j. §. pre-
terea. de prob. feu. alien. per Fed. Alex. consil. cxx. in princi. ver. potest.
Ias. l. ij. C. de iur. emph. Tertium principale fundamentum est, quia
11 iste actor videtur excludendus exceptione, tua non interest, † quę qui-
dem

dem repellit agentem a limine iudicij.l.non ignorat.C.qui accu.non
poss.l.posthumus.§.si quis ex ijs.ff.de inoff.test.c.super ijs.vbi Feli.
post alios extra de accu.quod autem nõ interfit agentis probatur hoc
modo,quia in emphyteusi concessa pluribus fratribus copulatiue non
est locus iuri accrescendi.l.fundus ille.ff.de cõtrah.emp.c.j.de benefi.
fra.c.j.de duob.fratrib.in vsib.feud.⁊ per Barto.in l.si mihi,⁊ Titio.
ff.de verb.oblig.⁊ ita tenent omnes:nisi quãdo tractaretur de iure nõ
decrescendi,vt qꝛ emphyteusis cuilibet insolidum fuisset data.d.c.j.de
benefi.fra.⁊ c.j.de fra.de no.benefi.inuest.vbi doct.⁊ per Ias.in d.l.si
mihi,⁊ Titio.Dec.consil.cccxxvj.quod non est factum in casu nostro
merito non interest ipsius agentis.Nec obst.quod quilibet insolidum
se obligauerit ad solutionem canonis:qꝛ non ideo sequitur,ꝙ quilibet
sit insolidum inuestitus. Quia aliud est solutio canonis,aliud inuesti-
12 tura:⁊ † ideo ex diuersis non infertur.l.Papinianus exuli.de min.
13 Sicut videmus in l.si duo.ff.de depos.in fi.vbi solutio † fit insolidũ,
⁊ tñ obligatio est pro parte.⁊ ꝙ no.Bar.in l.rẽ hereditariã.ff.de euic.
Facit qꝛ pactũ ꝯcernens solutionẽ,censet qd diuersum a pacto promis
sionis,seu obligationis.l.si debitorẽ.ff.de noua.l.Stichus si heredi.ff.
de statulib. Sicut ⁊ pactũ ꝙ quis Romę soluat ab eo plurimũ differt
ꝙ Romę possit cõueniri,sm̃ Bar.in l.pe.C.de pact.Et multũ refert,
an fideiussor plus promittat respectu obligationis principalis,an re-
spectu solutionis seu exactionis.l.⁊ si fideiussor.ff.de re iudi.Imo.l.hi
14 qui.ff.de fideiuss. Et specialius in casu nostro facit,quia † inuestitu-
ra insolidum est contractus qui consensu perficitur.inst.de obl.ex con-
trac.obligatur vero insolidum ad soluendum,quia vnus pro alio vide-
tur fideiubere in contractu,qui verbis constat:vt inst.de verb.oblig.l.
blanditus.C.de fideiuss.⁊ sic apparet manifeste differentia. Et debet
15 prestantissimus iudex † in re dubia inclinare in hanc partem,tum qꝛ
in dubio pronunciandum est pro possessore.§.commodum.inst.de in-
terd.⁊ pro reo ad liberandum.l.Arrianus.de act.⁊ obl.l.fauorabilio-
res.de reg.iur.⁊ qꝛ in diuisionibus antecessores actoris habuerunt tot
bona libera,⁊ patri istius dederunt emphyteutica:cum amplissima fa-
cultate disponendi,sm̃ doc.Bar.in l.qui Romę.§.duo fratres.in viij.
q.ff.de verb.oblig.⁊ pro dubio hoc euentu in compensationem nihil ei
dederunt.Vnde ęquitas dictat,vt ipsi amplius non moueant contro-
uersiaʒ l.fi.§.fi.C.commu.dele.⁊ quod not.Alex.d.§.duo fratres.in xi.
16 q.Bar.post Guid.de Suza.in l.si familię.C.fa.ercisc.tum etiaʒ † qꝛ
laborat iste alieno vitio,vnde misericordia est dignus,vt dicit text.in l.
fi.C.de nat.li.⁊ quod ad patrem attinet semper est incertus vt est in
carmine Homerico,⁊ not.in l.fin.C.de pact.⁊ ex ijs concludo partes
domini iudicis esse in absoluendo hunc reum a petitis. Et hęc cen-
sui,saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. VIII.

1 *Vsura committitur quando quis de pecunia certum redditum capit*
2 *Testator si relinquat quingentos aureos & donec soluantur quadraginta singulis annis illa quadraginta non debentur tanquam pro usura praestentur.*
3 *Vsura generaliter sunt prohibita*
4 *Interesse est incertum & uanum*
5 *Vbi lex sub nomine interesse permittit usuras capi non est permissum a principio conuenire de certa quantitate pro interesse quia non sequitur quod tantum intersit quantum promissum est nec statur assertioni facta in instrumento de tali interesse tanquam suspecto de labe usuraria.*
6 *Chirographus intelligi debet secundum obligationem praecedentem*
7 *L.ij.§.fi.de auro & argen.leg.uarie restringi.*
8 *Annua promissio ob moram an usuraria sit obseruatio*
9 *Lucrum honestum inter mercatores est octo per centenario*
10 *Anatocismum quid*
11 *Quis potest licite capere interesse taxatum si in ueritate subsit licet aliter non probetur.*



In pręsenti casu dubitationem contra d.Diamantẽ
facit:qꝛ promissio soluendi centũ decem aureos pro
fructibus ducatorum duum millium ei relictorum,
pro dote facta per Godofredos patruos nõ videtur
de matre esse valida,tanquã non careat vitio vsura-
1 rię prauitatis,† ꝙ committitur quoties de pecunia
aliquis certum reditũ capit.c.plerique.xiiij.q.iij.c.
super eo.de vsur.⁊ illud est ꝙ in simili sentit Bart.
2 in l.ij.§.fi.ff.de ann.leg.vbi si † testator alicui relinquat quingentos
aureos,⁊ donec soluantur quadraginta singulis annis,concludit illa
quadraginta non deberi,tanquam pro vsura pręstentur,⁊ sequitur Ia
cob.de Put.⁊ Lancel.Dec.ibi,⁊ Ias.in l.j.C.de his,quę pęn.nom.⁊
in l.cunctos populos.C.de sum.tri.⁊ fi.cath.⁊ sm̃ hanc opinionem.
Vulgo consultum extat per multos Moder.vt per Aret.consi.clj.in-
cip.visis thematę.versi.pro ista conclusione.nu.2.Barb.consil.lxvj.in
ij.Alex.consi.xxvij.in iiij.vol.⁊ consi.lxxiij.in v.vol. Confirmatur
hęc opinio qꝛ talis pecunia non potest deberi iuri sub pretextu interes-
3 se:cum † vsurę generaliter sint prohibitę,sed † interesse est incertum ⁊
4 vanum:vnde cum promissio sit certa centum ⁊ decem aureorum,ap-
paret eas ad vsuras pertinere sm̃ distinctionem Io.And.in c.salubri-
ter.extra de vsu.quã cõiter videntur sequi doct.vt per Dec.in c.cum ve
nerabilis.de excep.⁊ cõsi.cxx.Soci.consil.lxxxviij.in iij.vnde gene-
5 raliter tradunt doct.ꝙ † vbi lex sub nomine interesse permittit vsuras
capi,non est permissum a principio conuenire de certa quantitate pro
interesse:quia non sequitur,ꝙ tantum intersit,quantum promissum est:
nec statur assertioni factę in instrumento de tali interesse,tanquaʒ susp-
ectę de labe vsuraria,vt per Dec.in l.vnica.C.de sent.quę pro eo quod
inter.Soci.consi.xxix.cxi.cxvj.cxix.cccxxij.cum concord. Sed,his
tamen non obstantibus,dico contrarium in casu nostro esse verius,⁊
pręmitto verba testamenti,per quę apparet legasse testatorem huic fi-
lię ducatos duo mille auri dandos ⁊ soluendos eidem in bonis ⁊ here-
ditate testatoris,⁊ subijcitur mandans ipse testator,ꝙ de introitibus
interim percipiendis ex dictis ducatis:vt supra soluendis in bonis,⁊
hereditate,⁊c.quibus verbis apparet non simpliciter pecuniam,sed
bona ipsa hereditaria esse in obligatione,⁊ ideo datione bonorum inso
lutum liberarentur heredes,per doctri.Bar.in l.si quis stipulatus sit
decem in melle.ff.de sol.versi.sed si poneremus.⁊ facit text.in l.si quis
argentum.in princ.⁊ in §.sin autem donator.C.de don.⁊ ꝙ ibi Bald.
no.⁊ Ias.in l.ij.§.j.ff.si cer.pet.⁊ tradunt Mod.scilicet Picus,⁊ Ri-
pa in rep.l.re coniuncti.in ij.q.Bar.in fi.ff.de leg.iij.cum ergo istud le
gatum simpliciter non esset soluendum in pecunia,sed in bonis prout
iussit testator,merito potuit annuos prouentus obligare,⁊ non dicetur
vsura,sed fructus seu introitus prout appellauit testator:prout in simi
li est tex.in l.his verbis.§.pe.⁊ §.fi.ff.de leg.iij.⁊ cum verba testatoris
6 sint clara non est quęrendus nodus in scirpo,⁊ † chyrographum he-
redum intelligitur.sm̃ obligationem pręcedenteʒ l.si legati.ff.de leg.j.
l.fluminum §.vitium l.si ędibus.ff.de dam.infe.⁊ quia chirographuʒ
est factum in fauorem ipsius Diamantis:vnde non potest operari con
trarium l.ꝙ fauorem.C.de legib.nec tali chirographo censentur here-
des liberati a prima obligatione:quia tenebantur ex testamento l.fi.C.
de nouat.merito ergo concludendum est teneri eos ad dictam annuam
pecuniam,quę non pro vsura,sed loco fructuum debetur,prout etiam
teruit hoc anno in l.nemo potest.de lega.j.vbi doctri.Bar.in d.l.ij.§.
fin.de ann.leg.limitari non procedere hoc casu,⁊ ita etiaʒ nunc sentio.
Non obstant ergo allegata in contrarium,⁊ in primis ꝙ ista annua pe-
7 cunia censeatur vsura.† d.l.ij.in fi.respondeo pluribus modis.Pri-
mo,non procedere quando legatum est de pecunia ex bonis soluenda,
vt supra dixi.Secundo respondeo non procedere,quando testator di-
xisset se relinquere singulis annis pro introitu,seu pro fructu dicti lega
ti,apparet enim non esse vsuram,sed potius legatum annuum,secundũ
Soc.in l.ij.ff.de his,quę pęn.nom.vbi dicit se ita consuluisse cum dño
Io.Baptista de S.Seuerino,⁊ tandem Romę obtinuisse contra con
silium Aret.supra allegatum nu.1.⁊ hanc opi.etiam ego sum secutus
lib.v.parador.c.xx.⁊ idem etiam tenet Hier.Cagno.in rep.l.curabit.
C.de act.emp.⁊ similem distinctionem facit Alex.in l.in insulaʒ §.vsu-
8 ras.in fi.ff.sol.matr.vbi in † promissione certę pecunię annuę,quę ꝓ-
pter retardatam solutionem dotis debeatur,distinguit,an dictũ sit pro
vsuris,⁊ non valet,an vero simpliciter,vel pro fructibus,⁊ cõcludit va-
lere:de quo per eum.Tertio respondetur,ꝙ cum ista Diamantis esset
minor,⁊ patrui grauati a testatorę ad hoc faciendum,etiam si legatum
fuisset simplicis pecunię,tamen tenebantur eas pecunias conuertere,
ad aliquod honestum lucrum,maxime cum ipsi essent mercatores,per
doctri.Barto.in l.tutor qui repertorium.§.si post depositionem.ff.de
admi.tut.per And.Rom.consi.cxxxix.Soc.consi.ij.lib.j.Dec.consil.
9 clxxviij.cum similibus,⁊ † honestum lucrum inter mercatores est octo
in centenarium,idest,vsque ad bessem centesimę,sm̃ l.eos.C.de vsuris.
versic.illos vero.⁊ ita etiam fere vbique per statuta est cautum.Vnde
isti non possunt conqueri qui etiam minus lucrum pręstant,idest,ad ra
10 tionem quinque cum dimidio,⁊ putarim debere eos pręstare etiã † ana-
tocismum,idest lucrum lucri,iuxta formam chirographi,cum etiaʒ di-
ctum lucrum tenerentur petere ad vtilitatem minoris d.§.si post de-
positionem.licet aliud sit in vsuris vsurarum d.l.fi.C.de vsur.l.fin.C.
de vsur.rei iudi. Non obstat vltimo quod dicebatur promissionem
interesse factam a principio cum expressione certę summę censeri vsu-
rariam,vt per Ioan.And.in d.c.salubriter.quia hoc tollitur supradi-
ctis rationibus,quibus apparet nullam vsuraʒ esse hoc casu.Prętere
prędicta conclusio non procedit quando verisimiliter fructus ascende
rent ad summam illam taxatam,sm̃ Dec.in d.c.cum venerabilis.⁊ in
consi.iij.⁊ idem etiam tenuit Bald.nouel.in tracta.dot.in iij.speciali
11 priuilegio.⁊ procedit hoc etiam in foro conscientię:quia † potest licite
quis capere interesse taxatuʒ si in veritate subsit,licet aliter non probe-
tur:de quo per Fel.in c.j.versic.vj.fallit.extra de constitut.⁊ per Mo
der.Taurinensis in l.rogasti.§.si tibi.ff.si cert.petat.Et ita teneo,sal-
uo semper saniori iudicio.

SVMMAE RERVM. IX.

1 *Alienatio inhabilis nulla.*
2 *Episcopus non potest praestare consensum ecclesia sua una cum cap.alienanti*
3 *Quis in facto suo non potest auctorari*
4 *Oeconomus non potest consentire ecclesię alienanti in utilitatem suam*
5 *Lex non habet prelatum cum cap.pro integris personis ad alienandum quia de facili possent defraudare ecclesiam*
6 *Consul in adoptione uel emancipatione interponit decretum nõ in ui authoritatis,sed in uim iurisdictionis*
7 *Patria potestas a iure publico introducta est, ideo non potest per priuatum consensum dari nec adimi*
8 *Iudex donans uel acceptans potest ipsemet recipere insinuationem*
9 *In insinuatione non interuenit authoritas iudicis,sed satis est simplex*

ſcientia & deſcriptio apud acta.
10 *Epiſcopus quando interuenit cum cap. tanquam Canonicus poteſt appellari ad eum tanquam Epiſcopum*
11 *Emphitheoſis contracambio non pecunia eximi*
12 *Pecunia depoſita arguit potius uenditionem quàm permutationem*
13 *Quoties prohibitio alienationis fit ne quis diſſipet licet cenſeatur prohibita uenditio tamen conceſſa eſt permutatio*
14 *Decretum quod interuenit in alienatione facit præſumi omnia neceſſaria interueniſſe.*
15 *Præſumptio quod per decreti interuentum in alienatione omnia neceſſaria interueniſſe uideantur recipit probationem in contrarium*
16 *Quando contractus fit ex neceſſitate non ſunt neceſſaria ſolemnitates alias requiſita*
17 *Spurius non poteſt ſuccedere in emphitheoſi eccleſiaſtica*
18 *Ad hoc ut quis dicatur legitimus oportet quod ex matrimonio natus ſit*
19 *Matrimonium eſt facti unde non præſumitur*
20 *In executione litis contra tutorem fit executio uel contra eum qui ſe obtulit liti*
21 *L. ad probationem locati ſenſus.*
22 *Verba enunciatiua inter partes contrahentes probaret in earum præiudicium*
23 *Si enunciatum ſit de re qua pendet a libera uoluntate confitentis tunc indiſtincte ſiue principaliter, ſiue incidenter agatur talia uerba probant in eius præiudicium.*
24 *Probatio concludens contra teſtatorem, concludet etiam contra hæredem.*



Eritas pręſentis dubitationis clariſſime demonſtrari poteſt. Nam pro monaſterio ſunt duo vrgentia fundamenta: circa quorum veritatem erit inſiſtendum.
1 Primum eſt, quia † in iſta alienatione huius directi dominij frater primus tanquam prępoſitus vna cum monaſterio interuenit, ⁊ idem tanquam vicarius generalis ordinis habens epiſcopalia iura pręſtitit auctoritatem: quod minime licuit: vnde alienatio eſt nulla: ſicut in caſu fortiori dicitur in
2 † epiſcopo, qui non poteſt pręſtare conſenſum eccleſię ſuę vna cum capitulo alienanti. cle. ij. in fi. de reb. eccle. non alien. ⁊ ratio eſt, quia talis
3 conſenſus pręſtatur in modum auctoritatis: vnde † in facto ſuo nó poteſt auctorari. l. i. ff. de auct. tut. vbi Alexã. in apoſt. ad Bart. hoc tenet Imo. Alex. Iaſ. in l. j. §. fuit quęſitum. ff. ad Trebellia. vbi pręciſe aſſignant iſtam rationem ad d. cle. ij. idem etiã tenet Abb. in c. j. vt eccleſ. benefic. in c. cum in veteri. de elect. Soc. conſi. xxij. in iiij. lib. ⁊ ideo vi-
4 demus etiam in † ęconomo, qui non poteſt conſentire eccleſię alienanti in vtilitatem ſuam. §. ęconomus. vbi Ange. in auth. de alie. ⁊ emph.
5 ⁊ ratio rationis eſt, quia iſte conſenſus requiritur: quia † lex nõ habuit pręlatum cum capitulo pro integris perſonis ad alienandum: quia de facili poſſent defraudare eccleſiam. Unde voluit eas perſonas integrari per conſenſum epiſcopi, vel ſuperioris habentis iura epiſcopalia, vt ſentit Alex. in apoſtilla magna, circa medium in d. l. j. ⁊ Abb. in pręallegatis locis: ⁊ ideo talis conſenſus proprie dicitur auctoritas: vt declarat etiam Ant. in c. conſuetudinis. de conſuetu. ⁊ Soc. in pręalleg. cõſ. Sed vbi epiſcopus auctorizaretur in facto proprio militat ratio ſuſpicionis: vnde integritas perſonę non ſuppletur. Et ex iſta ratione apparet ea, quę in contrarium adducuntur non obſtare. Non obſt. l. ſi con-
6 ſul. ff. de adop. quia † conſul in adoptione vel emancipatione interponit decretū non in vim auctoritatis, qui eſt caſus noſter, ſed in vim iu-
7 riſdictionis: quia patria poteſtas, cum ſit introducta † iure publico, inſtitu. de patria poteſta. in princ. non poteſt per priuatum conſenſū dari nec adimi, ⁊ ideo opus eſt iudicis decreto, quod decretū non ſupplet perſonam filij: quod apparet, quia neceſſarium eſt, etiam ſi filius eſſet maior ⁊ maxime prudentię, vt in ſimili dicunt Imol. Rom. ⁊ Alexan. in d. §. fuit quęſitum. vnde cū non requiratur in vim auctoritatis, ſed iure ſimplicis iuriſdictionis, merito in tali caſu poteſt quis ſuſtinere duas perſonas, quod non eſt in caſu noſtro, in quo (vt dixi) decretum ſeu conſenſus requiritur in vim auctoritatis, ⁊ quod d. l. ſi conſul. non procedat hoc caſu. etiam ſentit ibi Bar. in quęſt. de tabellione. dum al-
8 legat d. l. j. de auct. tut. Non obſtat quod † iudex donans, vel acceptans: poteſt ipſemet recipere inſinuationem, vt videtur etiam magis communis opin. in d. l. ſi conſul. ⁊ per Alexan. conſi. clvij. viſo inſtrumento donationis. in ij. lib. quia ⁊ iſtud tollitur eadẽ ratione, non enim
9 † in inſinuatione interuenit auctoritas, ſed ſatis eſt ſimplex ſcientia, ⁊ deſcriptio apud acta: vt declarat Ioan. de Imo. in repet. c. cum contingat. extra de iureiuran. ⁊ eodem modo tolluntur multa ſimilia quę adducuntur. Non obſtat tex. in cap. a collatione. cum glo. fin. de appel-
10 lat. vbi † quando epiſcopus interuenit cum capitulo, tanquam canonicus poteſt appellari ad eum tanquam epiſcopum, ⁊ ſic epiſcopus ſuſtinet in illo caſu duas perſonas: ſicut etiam archiepiſcopus quãdo eſt legatus papę in prouincia, de quo per Rot. deciſio. cccxij. ⁊ Gemin. in d. c. Nam reſpondetur, ex hoc probari, quod quis poteſt ſuſtinere duas perſonas: nec nos hoc negamus ſecundum diſtinctionem Bart. in d. l. ſi conſul. ſed dicimus, quod hoc dato non tamen poteſt auctorari in facto proprio. d. clemen. ij. ſicut nec ille, qui vnicam tantum perſonam ſuſtineret, poſſet d. l. j. vnde ſi epiſcopus auctorizaretur in alienatione eccleſię inferioris, [illegible] eſſet ſecus: quia in eo caſu nõ ageretur de aliqua vtilitate ipſius, ⁊ ita [illegible] cedit quod not. Gemin. ⁊ Pet. de Anch. in d. clemen. ij. Secundum principale fundamentū: quia ex forma in-
11 ſtrumenti emphyteutici, nõ poterat emphyteuta ſe liberare, niſi † dando contracambium ęquiualens, quod non eſt factum in caſu noſtro: in quo ſolum fuit facta depoſitio certarum pecuniarum, certe ex tali depoſitione non eſt dicendum, quod emphyteuta potuerit liberari: quia per depoſitionem pecunię non dicitur datum contracambium, ex quo
12 † pecunia arguit potius venditionem q̃ permutationem: ⁊ in iſta materia appellatione venditionis non prouenit permutatio, nec e conuerſo: vt eſt tex. vbi omnes nota. in cap. j. de his quę fiunt a pręl. ⁊ diuerſa eſt ratio inter iſtos caſus, conſultius enim eſt eccleſia habere cõtracam-
13 bium, q̃ pecuniã: quia pecunia facilius diſſipari poteſt: vnde † quoties prohibitio alienationis fit, ne quis diſſipet, licet cenſeatur prohibita venditio, tamẽ conceſſa eſt permutatio. l. ſi. ff. de iure dot. per Iaſ. in l. j. ff. de rer. permut. in l. fi. C. de ſac. ſanct. eccleſ. cum ſimil. non ergo in iſta materia, paria ſunt dare contracambium vel deponere pretium. Confirmatur etiam ratione euidenti, nam ſi datum fuiſſet contracambium ex illis bonis, eccleſia percepiſſet ſuos redditus, ſed cum facta ſit pecunię depoſitio, ex ea redditus nullus interim colligitur, ⁊ huic depręhenditur quod non ſuberat vtilitas, neq̃ neceſſitas eccleſię per quam deberet permitti alienatio: cū enim ſint multi anni, ꝙ iſtę pecunię ſunt depoſitę apparet non ſubfuiſſe aliquam cauſam alienationis: vnde nõ eſt vera allegatio dum dicit̃ ex iſtis pecunijs fuiſſe empta bona de Pobigo, quia imo fuerunt empta de alijs pecunijs: iſtę enim adhuc ſunt in depoſito, vt apparet ex inſtrumẽtis in cauſa productis per ipſum Vernadigum: ⁊ ex iſta ratione tolluntur argumenta quę in contrariũ ad-
14 ducuntur. Non obſtat igitur, ꝙ cum interuenerit † decretum in iſta alienatione videatur eſſe pręſumendum omnia neceſſaria interueniſſe ab ea. ff. de prob. Abb. conſi. xlij. in j. Alex. conſi. lxxxv. in ij. in l. ſecundum. ff. de verb. oblig. quia reſpondetur decretum eſſe nullum: quia in effectu eſt auctoritas interpoſita in facto proprio: quod fieri nõ potuit:
15 vt ſupra dixi. Secundo reſpondetur, ꝙ talis † pręſumptio recipit probationem in contrarium. c. j. de rebus eccleſ. non alien. in vj. ⁊ ibi gloſſ. in verbo, tenuce. ⁊ expreſſe Petr. de Ancha. ibi, ⁊ Felin. in ca. quoniã contra. de proba. hic autem apparet expreſſe de contrario: cū enim pecunię adhuc ſint depoſitę oſtenditur, nec neceſſitatem, nec vtilitatem aliquam affuiſſe cur alienatio deberet fieri: merito igitur eſt ipſo iure nulla, ſecundum tex. in cap. nulli. de rebus eccl. non alien. ⁊ extrauagã. Pauli cum ſimil. Non obſtat, ꝙ iſta alienatio videatur facta ex cau-
16 ſa neceſſaria propter pactū: vnde † quando contractus fit ex neceſſitate, non ſunt neceſſarię ſolemnes alias requiſitę: vt per Bal. poſt Guliel. de Cun. in authent. ſi qua mulier. C. de ſacroſanc. eccleſ. Lap. alleg. xxvj. Felin. cap. in pręſentia. verſic. iij. ſcias. de proba. Marſi. ſingul. cxxxij. in alienatione. Nam reſpondetur. ꝙ ſi iſte emphyteuta obtuliſſet contracambium idoneum ſecundum formam pacti poſſet argumentum iſtud militare, ſed non fuit hoc factum, verum depoſita ipſa pecunia quam depoſitionem neceſſario eccleſia non tenebatur acceptare: vt ſupra oſtendi: debuit enim pactum illud formaliter adimpleri, vt in ſimili per Alex. conſi. iiij. in ij. Non obſtat, ꝙ etiam dato, ꝙ alienatio non teneat, ⁊ ſic dicta bona adhuc ſint emphyteutica, tamen in eis debet iſte minor admitti, non autē eccleſia: quia reſpondeo, ꝙ iſte minor
17 eſt † ſpurius vnde non poteſt ſuccedere in emphyteuſi eccleſiaſtica: vt habetur late per Iaſ. in l. generaliter. §. cum autem. C. de inſtit. ⁊ ſubſti. per Decium, conſi. clxxj. ꝙ autem iſte ſit ſpurius, pręſumitur: nam
18 † ad hoc vt diceretur legitimus oporteret, ꝙ ex matrimonio natus
19 eſſet, † matrimonium autē eſt facti, vnde non pręſumitur. l. in bello. §. factę. ff. de captiuis. merito ergo pręſumitur ſpurius, vt innuit Bar. in conſi. xlij. viſa inquiſitione. quem refert, ⁊ ſequitur Corn. conſil. lxi. incip. placet mihi. in j. lib. Decius in l. ſi emancipati. C. de collat. nec obſtat, quod d. Prępoſi. in rub. qui fil. ſint legi. ⁊ cap. lator. eo. titu. videatur ſentire, quod imo filius in dubio pręſumitur legitimus: quia iſtud procederet, quando conſtaret de matrimonio, ⁊ eſſe natum ex illa muliere nupta: alioquin verius eſt pręſumi ſpurium: ⁊ ita intelligo ꝙ not. Ang. in l. ſed ſi de ſua. ff. de acquir. hęred. Barthol. Veronen. in conſi. cxviij. incipien. quis in dubio. ⁊ per doct. in l. Titia. ff. ſolut. matrim. vbi tangunt, quando filius pręſumatur in poteſtate: clarum enim eſt, quod ſoli legitimi ſunt in poteſtate: ⁊ hęc ſunt vera quo ad ſucceſſiones de qua materia nos loquimur: nam quo ad electiones canonicas quis debeat probare legitimitatem, fuit magna controuerſia apud antiquos, de qua per Ioan. And. in nouel. ⁊ Alber. de Roſ. in regu. ſine infamibus. de reg. iu. in vj. Non obſtant duo quę obijciuntur ad proceſſum: ⁊ primo ꝙ videatur actum contra minorē indefenſum. l. pen. C. ſi aduerſ. rem iudic. quia non conſtat d. Gaſparem eſſe tutorem, vnde nec procurator ab eo datus tenet ſecundum Felin. in c. ſi. verſi. ij. limita. de fide inſtrumẽ. Nam reſpondetur quod d. Gaſpar comparuit in iudicio, ⁊ aſſeruit ſe tutorem, ⁊ ſuſcepit iudicium: vnde valet iudicium: ⁊ poterit ipſe tutorio nomine condemnari. l. non eſt ignotum. C. de adminiſtr. tut. ⁊ ſi in executione non reperietur tutor, fiet executio
20 † contra eum, quia ſe obtulit liti. l. iiij. in prin. vbi Bar. ff. de re iud. l. Plautius. ff. de procur. l. is qui ſe obtulit. cum l. ſequen. ff. de rei vẽd. l. qui ſe liti. ff. de petit. hęred. ⁊ facit l. nouiſſime. ff. quod fal. tu. auct.

Non obſtat, quod monaſterium non videatur probaſſe intentionem ſuam, videlicet dominium directum in dictis bonis ex quo iſtę ſolutiones ſolum operantur ad probationem quaſi poſſeſſionis, non autem quando de dominio principaliter agitur ſecundum Paul. Caſtr. in l. ſicuti. §. ſed ſi quęratur. ff. ſi ſeruitus vendic. Felin. in cap. cum Bertoldus. extra de re iudicata. nam reſpondeo, quod dictum illud poſſet eſſe verum, quando non eſſent productę niſi ſimplices ſolutiones, ſed in caſu noſtro conſtat etiam de recognitione, vnde ſatis probatur dominium, vt dicit Bart. in l. cum falſa. verſic. quid ſi confiteor. C. de iuris ⁊ facti ignorantia. cum quo ibi tranſeunt doctores ⁊ Raph. Cum. conſi. clxxxvj. in fin. ⁊ idem late diſputando concludit Guido Pap. in quęſtione ſua cclxxij. incipiẽte, verum dñs. p l. cẽiual. o. vbi Bal. C. de donat.

de donat. ⁊ dicit, ꝙ tempore suo vidit ferri vltra centum sententias fm
hanc opinionem idem tenet Bal. in l. si certis annis. C. de pact. allegā
do d. l. censualis. ⁊ in addit. Spec. in tit. de loca. ⁊ in l. j. C. de fideiusso.
argum. l. litibus. C. de agric. ⁊ censi. lib. xj. Bal. ⁊ Imo. in l. cuꝫ tale. §.
fi. ff. de cond. ⁊ demonst. Rom. consil. cxxvij. posito quod dominium.
Pet. de Anch. c. fi. de cau. poss. Ias. in l. ij. versic. xvj. quero. C. de iur.
emphyt. Soc. consi. xj. in ij. Non obst. l. ad probationem. C. locati. qꝛ
21 ille † tex. loquitur quando probatur de vero dominio eius qui condu
xit: alias, non probato dominio presumeretur locator ipse dominus: vt
dicit Alex. ibi in apostillis ad Bal. allegando Bart. in d. l. cum falsa. ⁊
22 not. in l. optimam. C. de contrahē. ⁊ commit. stipu. vbi † verba enun-
ciatiua inter partes contrahentes probant in earum preiudicium, etiā
ad hoc propositum dicit Imo. in d. l. cum tale. ⁊ licet Anto. ⁊ alii dicāt,
ꝙ imo etiam tali casu non probat, quando principaliter disputatur su-
per enunciato per tex. in c. illud. de presumpt. tamen est aduertendum,
quia istud dictum est sane intelligendum in casu suo, videlicet in mate-
ria in qua tractatus, ⁊ confessio plene non sufficiat ad probationem iu-
ris, sed solum probant quasi possessionem: vt est ad probandum aliquā
vxorem: necessarium enim est in tali casu probare ipsum contractum, ⁊
verba de presenti: quia solus tractatus non sufficit, vt per Lu. Alber. de
Ros. in l. non nudis. ⁊ ibi Bar. in ij. lect. C. de prob. Bal. in l. nō igno-
rat. C. qui acc. non poss. cum concord. ⁊ hoc quia non sumus in mate-
23 ria dependente a libera voluntate partium. sed † si enunciatum sit de
re, que pendet a libera voluntate confitentis, tunc indistincte siue prin
cipaliter siue incidenter agatur, talia verba probant in eius preiudiciū,
⁊ procedit d. l. optimam. ⁊ ita intelligitur ⁊ declaratur. quod no. Bar.
in l. sciendum. ff. de verb. oblig. ⁊ not. per doct. presertim Bar. ⁊ Bal.
in d. l. optimam. dum inferunt ad questionē de qua in l. quis. C. de iur.
delib. ⁊ in terminis Soc. in d. consi. xj. Et certe cum in isto casu concur
rant tot probationes, videlicet tres solutiones, recognitio, verba enun
tiatiua, non est dubitandum quin sit verum dominium probatum pro-
pter tot concurrentia indicia, vt est tex. in c. inter dilectos. in verb. suffi-
ciebat. de fi. instr. per Soc. in d. consi. xj. Dec. consi. cxlvj. ⁊ cum respe-
ctu emphyteutarum probatur ecclesie dominium, sequitur ꝙ etiā pro-
betur respectu istius minoris, qui hꝫ cām ab eis, seu est eorū heres, vt p
Bar. in l. si superatus. ff. de pign. in l. si mater. §. fi. ff. de excep. rei iudi.
Io. And. in addit. Spec. in tit. de teste. §. nūc tractemus. in addit. ma-
gna. Bal. ɔsi. lxvj. incip. primo de viribus. Aret. ɔs. xxxvj. Soc. ɔsi. xj.
in ij. ⁊ loquit̃ Are. precise in casu quo agit̃ rei vendicatione ɔtra posses
sorē tanquam extraneuꝫ, ⁊ sic loquitur in casu fortiori. ⁊ ita ēt loquitur
Guid. Pa. in predicta questione cclxxij. Nec obst. ꝙ ecclesia agat con
tra istum minorem tanquam extraneum: quia cum iste in veritate sit
24 heres d. Gabrielis illa † probatio, que contra d. Gabrielem conclu-
deret: etiam contra istum concludit: quia d. Gabriel alienando in istū,
quoquo titulo alienauerit, non potuit deteriorem conditionem ecclesie
facere. l. qui in ius. l. nemo plus. ff. de regu. iur. ⁊ licet ecclesia neget po-
tuisse ius in istum transferri, tamen ipse non fatetur intentionem eccle-
sie, sed fatetur d. Gabrielem fuisse principalem suum, merito debet ac-
quiescere tali probationi.

SVMMAE RERVM. X.

1 SEntentię nims ad diuersa non trahi
2 Semper attendimus secundum quam qualitatem contractus ce-
lebretur.
3 Agendi modus attendendus.
4 Res inter alios acta ratio
5 Sententia inter ipsos emphitheotas uel uasallos non nocet domino
6 Decimas per laycos obtinendi modi
7 Fama semiplene probat & quandoque minus quàm semiplene
8 Agens restitutorio iudicio debet de titulo docere in benef.
9 Si per restitutionem induceretur peccatum & tali casu tam actor quā
reus procederet non debet iudex facere ut alicui eorum restituatur
10 Remedium c. reintegranda fundatum est super ea ratione ut euitetur
peccatum
11 In possessorio mixto necessarium est cognoscere saltem de titulo colo-
rato & sufficit in antiquis accedente possessione immemorabili.
12 Fama concurrentibus aliis adminiculis probat
13 Qui est in mala fide nunquam praescribit
14 Propter possessionem immemorabilem praesumitur titulus
15 Verisimile est propter longi temporis possessionem id factū fuisse quod
fieri debuit
16 Decimae in casu alienabiles.



PErspectis rationibus, ⁊ argumentis vtrinqꝫ per cele-
berrimos aduocatos, ⁊ cōsultores nobilis Mirabel-
li adductis hesitaui plurimum in quam partem pro ui
ribus inclinarem: qꝛ vltra ea, que subtiliter ab eis alle-
gata sunt videbātur mihi etiam alie rōnes obstare ne
antique ille sententie producerentur. Et in primis qꝛ
1 † sunt late longo tempore post concilium Lateranense quod (vt ex chro
nicis ⁊ dictis doctorum constat) fuit sub Alex. iij. anno Dñi 1149. vn-
de frustra videtur fieri talis productio: cuꝫ per hoc non probatur ante
dictum concilium fuisse decimas illas infeudatas, quod necessariuꝫ est
ad victoriam: vt not. in c. cū apostolica. de his que fiunt a prel. sine con
sensu capit. cap. prohibemus. de decimis. Itē non probatur fuisse acce-
ptas feudi nomine ab ecclesia, ꝙ etiā necessariū est, vt ibi dicitur. Sim-
pliciter enim ex eis sententiis constat fuisse venditas per Hugonis pa-
trem illi scutifero, ⁊ nulla mentio fit ꝙ vendite fuerint tanquā a feuda-
2 tario, que qualitas cōtractui ipso necessaria erat: quia † semper attendi
mus fm qꝫ qualitatem cōtractus celebretur. l. si pater. §. qui duos. vbi
Bal. ff. de adoptio. l. si proponas. §. j. vbi Ang. ff. de inoffic. testa. Nec
lis erat mota in curia pontificis tanquā de feudo ecclesie ageretur, sed
3 solum qꝛ de materia decime tractabatur, vnde etiam † modus agendi
attendendus est. l. j. §. j. si pars hered. pet. c. dudum. vbi doct. de elect.
Accedit his, quod he sententie in causa simplicis possessoriꝫ late sunt: ⁊
ideo nō videtur ꝙ quicquam facere in hac causa possint in qua de tit.
⁊ ipso iudicio petitorio tractatur. c. veniens. ij. extra de testib. l. natura
liter. §. j. de acquir. possess. Iteꝫ he sententie inter ipsos possessores late
4 nō preiudicant ecclesie: † qꝛ res inter alios acta. ⁊ c. sepe. de re iudi.
5 sicut sententia † inter ipsos emphyteutas vel vasallos non noceat dño
c. cum tempore. extra de arbi. l. debitori. vbi Bal. C. de pact. Quod ēt
fortius in casu nostro dici potest: cū he sententie late sint aduersus an-
tecessores huius nobilis, vnde nō videretur dicendū, ꝙ sententie cōtra
eum late, ipsi prodesse debeant c. qui in ius alterius. de regul. iur. in vj.
Sed tamē his, ⁊ similibus nō obstantibus, accedo in cōtrariā sñiaꝫ,
ꝙ imo ex productione harū sñiarum iste nobilis debeat obtinere. Pro
cuius sententie fundamento illud in primis attendendū est ꝙ magna
6 fuit inter doctores altercatio, † an ex probatiōe solius possessionis im-
memorabilis cū simplici allegatione tituli ante cōciliū Lateranēse pos-
sit laicus ab ecclesia se habuisse recognoscens obtinere, ⁊ Hosti. tenuit,
ꝙ nō, queꝫ Abb. sequitur in d. c. cū apostolica. ⁊ dicit Feli. in c. causam
que. de prescrip. ꝙ ista est cōis opinio, ⁊ fm hanc opinioneꝫ oporteret
7 probare de fama priuilegii ante concilium Lateranense, ⁊ licet fama † ple
ne alias nō probet, sed semiplene tñ. l. ij. §. eiusdē quoqꝫ principis. de
testib. quādoqꝫ etiā minus qꝫ semiplene. gl. l. excusantur. §. j. de excus.
tut. Moder. c. cū causam. de testib. l. de minore. §. plurimum. de quest.
tñ hoc casu in antiquis sufficeret sequendo dictā opinionē. Sed tamē
licet Feli. dicat esse cōeꝫ, istud nō videtur verū: qꝛ imo cōis est. ꝙ absqꝫ
alia probatione fame possit laicus obtinere. vt ibi tenuit Ioan. Andr.
Ant. But. Io. de Imo. Flor. quos sequitur Io. Fran. Balb. in tract.
prescript. in v. parte prin. j. tract. vers. vii. quero. vbi ad longū refert di
ctas opiniones. Fundant̃ oēs principaliter p tex. c. j. extra de pscript.
in vj. Et regulā tex. in c. super quibusdā. de verb. sign. respondent qꝛ ad
arg. cōtraria, vt ibi per eos. idē tenuit in d. c. cū apostolice. etiā Rofr. ⁊
Henric. Boic. idē etiam Alb. de Ros. in dictionario, in verb. decima.
vers. vi. circa fi. Raph. Com. consi. lxxiij. qꝛ causa. circa fi. Alex. consi.
vj. viso themate. circa fi. in j. lib. And. Sicul. consi. xxxv. Sapienter. in
ij. vol. vbi latissime scripsit ⁊ adductis auctoritatibus ostēdit hanc esse
magis cōem opin. idē etiaꝫ tenuit Iaco. de S. Georgio in tract. feud.
verbo, cū mero ⁊ mixto. in fi. Sed nos sumus extra has difficultates.
qꝛ quicquid sit in principali puncto oēs concordant, qꝛ si aliquid colo-
rate deducatur vltra possessioneꝫ immemorabilem dꝫ laicus obtinere.
Modo in proposito. dico tres has sñias sufficere. Quod sic ostendo,
clarū est, ꝙ licet. quādo agitur interdicto recuperande non admittatur
questio dominij, tamen istud fallit in beneficialibus, ⁊ spiritualibus:
8 quia † agens restitutorio iudicio debet de titulo docere. c. ad decimas.
de restit. spoli. lib. vj. idque siue agat contra euꝫ, qui iure communi fun
9 datam habet intentionem, siue contra quemlibet aliuꝫ, quando † si re-
stitutio fieret induceretur peccatum per rationem c. literas. de restitu.
spol. vnde tali casu, si vterque tam actor quam reus procederet, non de-
bet iudex facere, vt alicui eorum restituatur. c. constitutus. vbi not. de
filijs presbyt. c. si constiterit. de accus. secundum vltimum intellectum
Ioan. And. in add. Spec. super rubric. de restit. spoli. Anton. Butr. ⁊
Abb. c. in literis. de restit. spoli. quod maxime procedit in remedio. ca.
10 reintegranda. iij. q. i. † quod fundatum est super ea ratione, vt euite-
tur peccatum, vnde ex tali remedio nunquam fieret restitutio ei, qui
esset in peccato. His sic presuppositis, dico quod causa cur per dictas
sententias condemnatus sit nobilis Hugo ad restituendum decimas
ipsi actori satis probatur, quod actor habebat ius in eis: quia alioquin
non potuisset obtinere cum tale remedium habeat causam iuris anne-
xam, ⁊ consequenter sit mixtum. l. j. §. quedam. ff. de interd. ⁊ sententie
ille probant nō solū ꝙ in eis expressum est, sed etiā oē necessariuꝫ ante-
cedens. l. ꝙ in diē. ff. de cōpens. l. duobus. de excep. rei iud. l. j. ⁊ ij. C. si
ex fals. instr. gl. in c. sicut dta. verb. reprobasse. de re iud. vnde ex eis duo
probantur. Primū, ꝙ Hugo potuit ipsi actori vendere, ⁊ ꝙ eius titu-
lus erat bonus. Scdm ꝙ per restitutionē earū decimarum sibi factam
actor nullū peccatuꝫ incurrebat. vnde ex his duobus sequit̃ necessario
dicendū, ꝙ dicte decime essent alienate ante concilium Lateranense: qꝛ
alias nec Hugo potuisset eas vēdere. c. prohibemus. de decim. nec ip-
se emptor eas possidere absqꝫ peccato. vnde male fecissent iudices, qui
potius, vtroqꝫ excluso, ex officio nō adiudicassent eas ecclesie, vt habet̃
in d. c. cōstitutus. Apparet igit̃ ex his sententiis ita probari titulū an-
te cōcilium Lateranense, ꝙ ⁊ clarissime ex visione obiectarū ostēdetur.
Nō obst. igitur, ꝙ sñie sint late post conciliū: ⁊ ꝙ nulla in eis mētio sit:
ꝙ nomine feudi haberent̃: qꝛ satis est: ꝙ ex sententiis probatur ꝙ an-
te cōciliū habite sint ille decime. Nec refert an titulo feudi an emptio-
nis. idē enim, qꝛ ante illud conciliū cōcessa fuit alienatio earuꝫ laicis cā
recuperationis terre sancte, vt declarat Io. And. in d. c. cū apostolica.
Nō obst. ꝙ sñie ille sint in possessorio simplici: ⁊ qꝛ imo est possessoriuꝫ
11 mixtū † in quo necessariū fuit cognoscere saltē de titulo colorato: ꝙ suf
ficit in istis antiquis accedēte possessione immemorabili. Nō obst. ꝙ sit
res inter alios acta: q̃ nō dꝫ nocere ipsi ecclesie: ⁊ rñdeo ꝙ facit saltē se-
miplenā probationeꝫ aduersus ipsam ecclesiaꝫ, vt dicit Ang. in l. ij. C.
de eden. ⁊ est doctr. Bart. in l. admonendi. vers. quero quid si dicta te-
stium. de iure iur. que est communiter approbata: vt ibi per Ias. Unde
sicut fama sufficeret, vt supra conclusuꝫ est, ita etiam debet sufficere hec
semiplena probatio, que in antiquis debet haberi pro plena: sicut etiaꝫ
12 † de fama diximus, vt per doct. in c. veniens. j. de testib. que concurren

tibus adminiculis probat, ſicut in caſu noſtro propter adminiculum
poſſeſſionis tanti temporis. Non obſtat, quod ſententię latę ſint cō-
tra Hugonem anteceſſorem iſtius nobilis quia reſpondetur duobus
modis. Primo, quod probatur ipſum Hugonem auctorem moder-
ni domini de Mirabello poſſediſſe, & potuiſſe vendere: nec conſtat q
effectualiter iſte Hugo fuerit vnquam deiectus a poſſeſſione, vnde ſem
per cenſetur poſſed. ſic nec fuit liberatus ab illis ſententijs, vt eſt text.
vbi Alexand. in l. fin. ſecundum vnum intellectum. ff. de acquir. poſſeſ.
13 & ſi diceretur, ergo fuit in † mala fide, & conſequenter nunquam pręſcripſit.
14 c. fi. de pręſcrip. reſpondeo quod propter poſſeſſionem † im-
memorabilem pręſumitur titulus. d. c. j. de pręſcrip. in vi. & d. c. ſuper
quibuſdam. §. pręterea. de verbo. ſignif. & l. iii. §. ductus aquę. de aqua
quotidia. & ęſtiua. maxime eſt in ſententia vltima iubeatur dictus Hu-
go, vel parere ſententię, vel alias amicabiliter componere. Pręſumen-
dum eſt enim compoſuiſſe amicabiliter, per quam compoſitionem re-
15 manſerit ſibi poſſeſſio: † veriſimile enim eſt id fuiſſe factum, quod fieri
debuit. l. cum in teſtamento. §. j. de teſtamē. l. merito. ff. pro ſocio. Bar.
l. cum ſeruus. ff. de verb. obliga. idque propter tantum temporis poſ-
ſeſſionem. Secundo, reſpondetur, quod ſi dicamus dictum actorem
fuiſſe reintegratum in poſſeſſione iuxta formam ſententiarum, iam ap-
paret eum habuiſſe titulum coloratum, ac ſi quantum ſit reſpectu eccle
ſię fuiſſe ſecutus, vnde modernus dominus de Mirabello non dicitur
pręſcripſiſſe quicquam aduerſus eccleſiam, ſed ſolum aduerſus ipſum
ſcutiferum, qui obtinuerat: & ideo ſufficit pręſcriptio etiam xl. annorū,
ſecundum Card. conſil. cxlvi. notum ſit vniuerſis. Raph. Com. conſi.
lxxxij. quia cauſa. circa fin. Ioan. Fran. Balb. in dicto tracta. pręſcri-
pt. in dicta prima parte, quintę partis princ. q. vij. in fine. & ſatis ſequi-
tur Feli. in d. c. cauſam. de pręſcr. licet dubitet: quia non videtur, quod
capacitas inducta in primo ſit in alium tranſmiſſibilis. c. petiſti. vij. q.
j. cui fundamento ipſe reſpondet. & in caſu noſtro nihil ſunt: quia capa-
citas oritur non tam ex perſona ipſius ſcutiferi, qui obtinuit, quam ex
perſona datoris ſui Hugonis, qui ex ſententijs probatur habuiſſe ius
alienandi, & a quo Hugone modernus dñs originem tituli ſui ducit.

SVMMAE RERVM. XI.

1 *Beneficio quis non priuatur ipſo iure propter delictum niſi expreſſe a iure exprimatur*
2 *Regulam habens pro ſe ab ea non debet recedere niſi fallentia expreſſe probetur*
3 *Nullum crimen priuat quem ipſo iure a beneficijs excepto crimine hęreſis & ſymonię*
4 *Pyrata non eſt ipſo iure excommunicatus niſi quando ſpoliat eos qui naufragium fecerunt*
5 *Tex. in c. pro humani extra de homic. lib. vi. declar.*
6 *Pyrata & aſſaſſinus differunt & ibi plures aſſignantur differentię*
7 *Aſſaſſinus eſt execrabilior Pyrata*
8 *Mare de iuregentium eſt commune & nemini ſubiectum*
9 *Delinquens in mari minus delinquit quā delinquens in terra et quare.*
10 *Raptor mitius punitur quàm fur*
11 *Nominis diuerſitas rem eſſe diuerſam denotat*
12 *Penalia non ſunt extendenda*
13 *Statutum dicens quod de furto non poſſit fieri concordia poterit fieri de raptore ſtratę.*
14 *Statutum loquens de aſſaſſino occidente propter pretium non habebit locum in eo qui occidit ſub ſpe equi quem extiſtimet fore ut ſibi donetur a mandante.*
15 *Prolatum cum adiuncto non eſt proprie tale*
16 *Dictio aſſaſſinium homini latino incognita*
17 *Delinquens per pretium dicitur aſſaſſinus*
18 *Delinquens per gratiā minus peccat quàm is qui delinquit per pretiū.*
19 *Delinquens per gratiam non dicitur aſſaſſinus.*
20 *Pyratę ſunt ipſo iure diffidati ſicut aſſaſſini*
21 *Pyratæ aquiparantur hoſtibus fidei*
22 *Lex ciuilis non ligat clericos*
23 *Clericus Pyrata a quo puniri debeat*
24 *Beneficia non poteſt quis a ſe abdicare niſi ea reſignet in manu ſuperioris*
25 *Dictio ſuper denotat ius in re*
26 *Verbum litigatur quomodo interpretetur*
27 *Mandatum de conferendo non afficit beneficium quominus ordinarius poſſit conferre fall.*
28 *Verbum aſſignari quid importet*
29 *Verbum ſpectare quid denotet*
30 *Glo. in c. ij. in uerbo finita ut lite penden. declar.*
31 *Litigioſum dicitur id ſuper quo ſit lis*
32 *Lis in qua tractatur de priuatione eſt ciuilis licet dependeat ex uerificatione delicti*
33 *Ius debile & remotum non facit beneficium litigioſum*
34 *Actio tantum ſit litigioſa non autem res quamuis agatur actione perſonali ut res detur*
35 *Emptor poſterior cui res tradita eſt potior eſt in dominio rei*
36 *Tex. in c. ij. ut lite penden. explic.*

Pro more meo breuiter agendo, & quia veritas verbo-
rum adminiculis non indiget, puto dominum Ricar-
dum in beneficio, de quo agitur iuſtiorem cauſam foue-
re: pro cuius ſententię meę fundamento primo viden-
dum eſt, an pirata ſit priuatus ipſo iure beneficijs. Se
cundo, an beneficiū dicatur affectum, & ligatę manus
ordinario collatori propter litis pendentiam. iuxta c. ij. vt lite penden.
lib. vj. quando agitur, vt aliquis propter delictum amoueatur, & bene-
1 ficium accuſatori cōferatur. Circa primum regula † eſt, quod propter
delictum nemo ipſo iure a beneficio priuatur, niſi expreſſe a iure expri-
matur. glo. in Clemen. ij. in verb. ſuſpenſus. de vita, & honeſt. cler. glo.
c. fin. in glo. pen. de iur. patr. cum multis concord. per Feli. poſt alios.
2 in cap. ex parte. extra de reſcri. & ideo † a regula recedendū non eſt niſi
fallentia expreſſe probetur ſecundum gl. in l. omnis diffinitio. ff. de reg.
iur. Innoc. in cap. pręterea. de delict. Matheſyl. not. ix. Deci. in l. j.
de reg. iur. & conſi. viij. cum concord. de pirata autem nulla lex eſt, quę
ipſo iure eū priuet: ergo nec nos hoc dicere debemus. Facit quod not.
3 Felin. in c. ij. de reſcrip. vbi dicit, quod † nullum crimen priuat ipſo iu-
re a beneficijs excepto, crimine hęreſis, & ſymonię. & ante eum idem te-
4 nuit Anch. conſil. cclxij. vltra alia, cum ſimilibus. Imo fortius † pi
rata non eſt ipſo iure excommunicatus, niſi quando ſpoliat eos qui iam
naufragium fecerunt, vt eſt caſus vbi omnes notant in cap. iij. extra de
rapt. & ideo Romani pontifices ſecundum Hoſtien. ibi ſolent ſemel in
anno eos excommunicare in cęna Domini, quod non eſſet faciendum
ſi ipſo iure eſſent excommunicati. Nec obſtat, quod pirata non videa
tur eſſe alius, quam aſſaſſinus maritimus: ergo in eo debet habere lo-
cum tex. in ca. pro humani. extra de homicid. lib. vi. Quia reſpondeo,
5 q ille text. † non conſiderat vim vocabuli, ſed effectum, videlicet cum
6 qui pretio accepto aliquem occidit, & inter † piratam & talem ſunt mul
tę differentię. Prima eſt quę colligitur ex d. c. iij. de rapt. vbi pirata nō
eſt ipſo iure excommunicatus, & tamen aſſaſſinus ſic: d. c. j. Secunda
eſt, quia aſſaſſinus principaliter ſęuit in perſonas: pirata vero principa
liter ſęuit in res, & bona, & ſi poſſet rem habere abſque occiſione perſo-
nę, libenter facit, & pretio redemptionis contentus eſt, vnde apparet
7 † quanto execrabilior ſit aſſaſſinus: argumento l. iuſtiſſime. ff. de ędil.
8 edicto. Tertia eſt, quia pirata tranſcurrit † mare, quod nemini ſubij-
citur, & iuregentium commune eſt: vt dicit Bald. in rubri. ff. de rerum
diuiſ. Iaſo. in l. ex hoc iure. verſiculo eodem modo Veneti. ff. de iuſt. &
iure. & facit l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. ſed aſſaſſinus delinquit in ter
ra ſubdita alijs & contra leges territorij. vnde in aſſaſſino nemini ſub-
dito forte non procedat. tex. in d. cap. j. de homicid. vt tenuit Archid. &
9 Ioan. And. ibi in addit. glo. in verb. formidantes. & quicquid ſit † mi-
nus delinquit, qui in mari delinquit in quo iuregentium viuitur, & nul-
li legi ſubijcitur. Quarta eſt, quia aſſaſſinus ex inſidijs & ex tuto occi-
dit, pirata certat, & ſe in maiori periculo ponit, vnde mitius punitur, vn
10 de etiam videmus quod † mitius punitur raptor, quam fur, ſecundū
Ang. Aret. in §. ex maleficijs. inſti. de actio. Quinta, quia videmus, q
nemo eſt tam inhumanus, qui toleret aſſaſſinos: & tamen piratę, dummo-
do non ſint hoſtes, tolerantur a principibus, & maxime hic in Gallia,
imo fuerunt gentes, & nationes, quę publice piraticam exercuerunt vt
Cilices & Iſauri, non tamen hoc reperitur de aſſaſſinis: fortius refert
S. Auguſtinus in libro de ciuitate Dei, quod cum quidam archipira-
ta captus adductus eſſet ad Alexandrum Magnum, Rex eum inter-
rogauit, cur mare infeſtaret? cui ille, cur tu Rex orbem terrarum: ſed
quia ego id parua naui facio, pirata vocor, tu quia magnis claſſibus,
diceris Imperator. Et ex his apparet multas eſſe differentias in-
ter piratam, & aſſaſſinum. Vnde etiam ſi non eſſent in effectu, tamen
11 cum ex communi † vſu loquendi aliter vnum appellemus, aliter alium
apparet, quod habentur pro diuerſis. l. ſi idem. C. de codicil. & diſpoſi-
12 tio. d. c. j. quę eſt † penalis in vno loquens, non debet ad alium trahi.
l. cum quidam. ff. de liber. & poſthum. & quod not. Bald. in l. tranſige-
13 re. C. de tranſact. vbi dicit quod † ſi ſtatutum dicit, quod de furto non
poſſit fieri concordia, poterit fieri de raptore ſtratę, & ita aduocati pra-
cticant: ſecundum eum melius facit quod notat idem Bald. conſilio
14 ccclxxxij. in v. vbi dicit, quod ille text. in d. c. j. loquens † in aſſaſſino
occidente propter pretium non habebit locum in eo, qui occidat ſub ſpe
equi quem extiſtimet fore, vt ſibi donetur a mandante: argumento cap.
odia. de reg. iur. in vj. mouetur etiam alijs rationibus, de quibus per
eum. Et hoc tenendo non obſtant, quę in contrarium allegantur. &
primo glo. Hieronymi in Prohœmio Bibliorum, quę in verſ. captus
a piratis. interpretatur maritimos aſſaſſinos. Reſpondeo primo, illa
qualitas maritimis arguit, quod non ſint proprie aſſaſſini, vt per Bar
15 tol. in l. Lucius. §. quęſitum. ff. de leg. iij. † quod enim profertur per
adiunctum, arguit non eſſe proprie tale. Secundo dicit quod tex. in d.
c. j. de homicid. non loquitur ſimpliciter in aſſaſſino ſed in eo aſſaſſino
qui mandatum occidendi, vel dederit vel ſuſceperit: quod non verifi-
catur in pirata, qui ad ſpolium rerum anhelat, non ad mortem. Ter-
16 tio dicitur, quod illa gloſſ. non eſt † Hieronymi qui nunquam vſus eſt
verbo aſſaſſini, quod non eſt Latinum, ſed ſumptum de fęce vulgaris
ſermonis. & illa gloſſa, in rebus ad ius ciuile ſpectantibus nullam facit
fidem ſecundum communem doctrinam, de qua in l. j. ff. ſi cer. petatur.
Non obſtat ſecundum, dum dicitur, qui iſte dominus nauis ſeruiunt
17 pretio, † & cum per pretium deliquerit in Chriſtianos dicitur aſſaſſi-
nus. d. c. j. & per Ang. & Alex. in l. j. §. ſi. ff. de eo, per quem factum erit.
aut ſeruiunt vt illi gratificaretur, & tunc idem. c. cum eterum. extra de re
iud. Reſpondeo neutrū caput iſtius argumenti eſt verū. Primū nō eſt
verū, quia vt quis ſit aſſaſſinus qui cōprehendat in pęnis dicti ca. pre-
tium. oportet non ſimpliciter q delinquat p pretiū, q2 ēt iniſteo hoc nō

essent assassini, sed quod suscipiat mandatum occidendi hominem pre-
tio conuento, quod non facit pirata, qui potius querit bona, quã mor-
tem personarum, vt supra dixi. Secundum caput non est verum:
18 † quia minus delinquit, qui per gratiam peccat, quam qui per pretiũ,
19 vt dicit Bart. in l. Cicero. ff. de penis. ⁊ † quod talis non dicatur as-
sassinus consuluit Bald. consil. cclvj. in ij. ⁊ d. consi. ccclxxxiij. in v.
20 Non obstat tertio, quod † piratę sint ipso iure diffidati sicut ⁊ assassi-
ni. auth. nauigia. vbi Bal. ⁊ Salic. C. de furtis. facit l. prouinciarum.
C. de seruis. l. fin. C. ad leg. iul. de vi. vnde possunt offendi in persona,
ergo ⁊ in bonis sicut dicimus de hereticis. in cap. j. de heret. in vj. maxi
21 me cum ęquiparentur † hostibus fidei. d. c. j. ⁊ facit c. excommunica-
22 mus. de heret. lib. vj. Respondeo, † lex ciuilis non ligat clericos, vt
23 habetur in ca. quę in ecclesiarum. extra de constit. vnde clericus † pi-
rata a lege canonica puniatur secundum dispositionem d. cap. ij. extra
de rapt. ⁊ cap. quod in dubijs. extra de penis. non autem habetur pro
hoste vel diffidato: quia episcopus cum debet punire in foro suo secun-
dum legem suam, non autem secundum legem ciuilem. cap. cũ non ab
homine. extra de iudi. Et istud maxime procedit respectu beneficiorũ,
24 † quod quis ab se abdicare non potest, nisi in manu superioris eccle-
siastici resignet. ca. admonet. cap. q in dubijs. de renunt. vel per legem
canonicam eis priuetur iuxta c. felicis. de penis. cum similibus. vnde
lex ciuilis quo ad beneficia, non potest eos habere pro dictis datis: ⁊
ideo concludo in hoc puncto piratam ipso iure non censeri priuatum
beneficio. Circa secundũ punctum breuiter concludendo, dico col-
lationem per ordinarium factam valuisse non obstante tex. in d. c. ij. vt
lit. penden. Primo, quia tex. solum inhibet ordinario, quando super
25 beneficijs litigatur, pondero dictionem † super, quę denotat ius in re,
vt dicit Bartol. in l. fundus quem. ff. de ann. leg. Franc. Crem. singul.
26 xlv. cum similibus. Secundo, pondero verbum, † litigatur, quod
glos. remittendo se ad cap. j. eius tituli interpretatur, quando res est li-
tigiosa: quia agens pretendat se dominum, iuxta auth. litigiosa. C. de
litig. ⁊ aliud est rem esse litigiosam, aliud actionem. l. ij. vbi Bart. C. de
litig. Tertio, quia is, qui agit, vt quis priuetur ⁊ beneficium sibi con
feratur ante priuationem, non habet ius aliquod reale. glo. c. veniens.
27 de renunt. nec propter mandatũ † de conferendo beneficium, dicitur
affectum quominus ordinarius possit conferre. cap. dilectus. ij. de prę
ben. nisi mandatum fuerit intimatum ordinario. c. si soli. de poss. preb.
lib. vi. vel in mandato sit clausula decreti. c. j. eod. tit. Quarto, quia
hoc in terminis tenuit Rota. decis. vlti. in titul. vt lit. pend. in nouis. ⁊
idem etiam domini capellę Tolosanę, decis. ccccxxxvj. ⁊ est ratio, quia
etiam hoc casu per mortem talis dicitur lis finita, nec potest amplius
de eo queri, secundum Felin. in ca. in nostra. in xxxvij. corollario. vers.
cęterum quando. vnde nescio quis viuentium sit tantę auctoritatis,
qui auderet contrarium dicere, ⁊ se auctoritati domi. de Rota prepo-
nere: cum nullum habeant contradicentem. Nec obstat gloss. in d. c.
ij. in verb. finita. in fi. quia ibi petitor non solum agebat vt ille ab eccle-
sia remoueretur, sed petebat sibi assignari: quia ad se spectabat: ⁊ sic
pretendebat ius in re: quia hoc importat proprie loquendo verbum,
28 † assignari, idest, tradi ei, qui iam ius habet. l. item legato. §. item in-
terest. ff. de leg. iij. ibi quę emerat, necdum tamen assignauerat. ⁊ ita in-
telligit ibi Perus. dum loquitur de traditione possessionis: ⁊ licet ver-
29 bum, † spectare, large intelligatur etiam de eo quod per actionẽ per-
sonalem spectat. l. verbum pertinere. ff. de verb. significa. tamen in casu
nostro non spectabat aliquo modo: quia adhuc collatũ non erat, ⁊ reo
priuato potuisset adhuc petitori beneficium non adiudicari, vt si fuisset
30 inhabilis: † vnde glo. illa debet intelligi, vel quando beneficium ipso
iure vacabat, vel quando ius iam erat in petitore, quod non erat in ca-
su nostro. Item quando super beneficio principali litigaretur, ⁊ in con
sequentiam deduceret delictum, per ea quę not. Barto. in l. interdum.
§. qui furem. ff. de furt. quod secus est, in casu nostro: in quo super iure
31 beneficij nunquam litigatum fuit. † vnde nullo modo potest dici liti-
giosum, vt infra dicam. facit quod not. Lap. Dom. ⁊ Peru. in d. c. ij. in
ij. not. vbi si accessorie litigatur super beneficio non procedit disposi-
tio d. c. ij. ⁊ non impeditur collatio ordinarij. c. dudum. ij. de elect. c. j.
ibi per Archid. ⁊ Ioan. And. secus, si principaliter. Non obstant no-
tata per Gemi. in consi. cv. ad supplicationem. quia in casu suo peri-
tus post litem motam renuntiauerat: vnde non potuit in fraudem pe-
titoris cedere: secundum But. consi. xliij. in fi. ⁊ Feli. in d. c. in nostra.
loco supra alleg. ⁊ merito lis dicitur pendere: cum possessor dolo egerit
ne penderet. sed in casu nostro nulla est fraus: quia iste mortuus est. Et
licet doct. in c. per tuas. j. de simonia. dicant talem litem vt quis priue-
32 tur † esse ciuilem, cũ tamen dependeat ex verificatione delicti reo ex-
tincto, extinguitur si ordinarius alteri conferat, vt dicit Rota in loco su
pra alleg. ⁊ sentit. glo. in d. c. ij. cum beneficium non censeatur affectũ.
d. c. veniens. ⁊ d. c. dilectus. ij. vt supra dixi. Non obstat, quod sit ea-
dem ratione detur nouus collitigator superstiti in casu nostro, quia re-
spondeo quod imo non est: cum iste superstes non habeat ius in re, ⁊
nulla lis fuerit super beneficio, sed super delicto tantum. Non obstat,
quod iste petitor ex dicta concessione dicatur habere ius ad rem: cum
beneficium sit sibi debitum. cle. gratię. de rescript. cum similibus per
33 Feli. in d. c. in nostra. respõdeo, quod tale † ius est debile ⁊ a remotis,
nec facit beneficium litigiosum, cum tamen vt habeat locum tex. in d.
c. ij. requiratur lis super beneficio, ⁊ quod beneficium sit litigiosum. vt
supra dixi. facit quia videmus, q quamuis agatur actione personali vt
res detur, quo casu etiam res potest dici spectare actori. d. l. verbum
34 pertinere. in fin. non tamen propter hoc res fit † litigiosa, sed actio
tantum, vt per Bar. ⁊ doc. in l. lite penden. C. de litig. ⁊ ideo non impe
ditur alienatio eius rei in alium. l. fi. C. eo. tit. ergo idem in casu nostro.
35 Facit simile de l. quotiens. C. de rei vendic. vbi posterior † emptor, cui
res tradita est. potior est in dominio rei: nec primus emptor habet ali-
quod ius contra eum. sed simpliciter potest agere actione personali ad
interesse contra venditorem qui non debuit tradere secundo. Sed in

casu nostro nulla est culpa ordinarij, qui conferendo vsus est iure suo, ⁊
cui mandatum non fuit intimatum. d. c. si soli. de concess. preb. lib. vj. ⁊
ex ista ratione tolluntur omnia contraria si quis bene consideret. Non
obstat, quod tex. in d. c. ij. maxime debet intelligi in eo, qui prosequitur
mandatum simplex de prouidendo: respondeo est verum in mandato
ex quo res redderetur litigiosa, puta quando mandatum fuisset, quo
ad ius executum, vel reus ipso iure fuisset priuatus: alioquin ex man
dato ex quo solum potest implorari officium iudicis, vt conferat quod
habet instar actionis personalis, non est credendum beneficiũ litigio-
sum maxime ante implorationem dicti officij iudicis, vnde nullo mo-
do in casu nostro potest dici litigatum super beneficio. vnde non mili-
tant verba, nec ratio dicti textus. Et hęc omnia saluo semper saniori iudicio.

S V M M AE R E R V M. XII.

1 *Recognitione emptores teneri*
2 *Recognoscens rem propriam in emphitheosim uel cẽsum ab alio nisi expresse constet quod istam recognitionem fecit sciens rem esse suam & uolens transferre ius in alium præsumitur recognitio per errorem facta & quomodo hoc dictum intelligatur.*
3 *Confessio non acceptata non præiudicat cõfitentem: quia requirit simultaneum consensum*
4 *Ecclesia licet sit priuilegiata ut in ea transeat dominium absque aliqua traditione hoc tamen intelligitur quando contractus acceptatus est & non aliter.*
5 *Renocatio tacita & expressa pacificantur*
6 *Bona fides præscribentis non requiritur ad hoc ut præscribatur iuri quærendo*
7 *Prelatus solus potest præiudicare ecclesiæ in iure quærendo secus verò in iure quęsito*
8 *Layci quandoque simulant se habere bona allodialia ab ecclesiis ut euitent onera*
9 *Liber anniuersariorum ecclesiæ non facit probationem quando tractatur de graui præiudicio*
10 *Liber censualis ecclesię in Archiuio publico conseruatus sub custodia officialis fidem facit.*



Isa contingentia facti, ⁊ quęstione proposita vertente
inter nobiles de Belicio, ⁊ ecclesiam Iorchachery,
videretur prima fronte dicendum iuniorem esse cau-
1 sam dictę ecclesię. Cum † enim appareat Ambrosiũ
Moschiun bona, de quibus agitur, recognouisse sub
directo dominio dictę ecclesię, a cuius heredibus di-
cti fratres causam habuerunt, necessario sequitur, vt quęlibet proba-
tio, quę aduersus ipsum Ambrosium concluderet, etiam sit efficax ad-
uersus istos emptores, vt per Bar. in l. si mater. §. fina. ff. de except. rei
iud. in l. qui superatus. ff. de pigno. per Soci. consil. xiij. in ij. volum.
Quod autem illa recognitio probaret aduersus Ambrosium sic dedu-
2 citur, quia licet doct. dicant, quod quando quis recognoscat † rem pro-
priam in emphytheusim, vel censum ab alio, quod nisi expresse constet,
quod istam recognitionem fecit, sciens rem esse suam, ⁊ volens trans-
ferre ius in alium, pręsumitur recognitio per errorem facta, secundum
Spec. tit. de locat. vers. an quis soluens. per Alexand. consil. lxix. in v.
volum. ⁊ quod notat Bart. ⁊ doc. in l. si rem aliquam. ff. de acqui. pos-
sess. Raph. Com. consi. clxv. tamen illud intelligitur, quando constaret
rem antea fuisse recognoscentis: alias, ⁊ non constito illa recognitio fa-
cere pręsumi, quod dominium esset illius, qui recognoscitur, nisi proba
retur contrarium secundum doctri. Bar. in l. cum falsa. vers. quid si cõ
fiteor. C. de iur. ⁊ fact. ign. Bal. in l. si certis annis. C. de pact. Raph.
Com. consil. clxxvij. in fin. Guid. Pap. in decisionibus Delphina-
libus. quęstio. clxxij. per totum. cum concordant. per Iason. in l. ij. in
xvj. quęstio. C. de iur. emphyt. ⁊ quod not. Felin. in cap. cum Ber-
toldus. extra de re iud. ideo in proposito casu videtur dictam eccle-
siam habere fundatam intentionem. Sed tamen his non obstanti-
bus in proposita quęstione sentio contrarium duabus rationibus.
Prima est, quia non apparet quod illa confessio fuerit vnquam ac-
ceptata per agentes pro dicta ecclesia, vnde succedat communis con-
3 clusio, quod confessio † non acceptata non pręiudicat confitenti, quia
requirit simultaneum consensum secundum Cyn. in lege vnica. in v.
quęstio. C. de confes. ⁊ ibi Salic. in xv. opp. ⁊ in lege generaliter. in vj.
quęstio. C. de non numer. pecun. cum concordã. per Iason. in l. error.
C. de iur. ⁊ fact. ignor. in l. postquam liti. C. de pact. Feli. in cap. si cau-
tio. de fid. instrumen. ⁊ in c. capitulum. de rescrip. ⁊ est distinctum consi-
lium Franc. de Cur. consilio lxxvij. incipiente super articulo. ⁊ istud
maxime in casu nostro debet attendi, in quo apparet nunquã in factam
fuisse aliquam solutionem, nec ecclesiam acceptauisse, imo inetas lon-
go tempore quadraginta annorum, ⁊ clarum est, quod licet ecclesia sit
4 priuilegiata vt in eam † transeat dominium absque aliqua traditione
l. fina. C. de sacrosanct. eccles. tamen istud intelligitur quando contra-
ctus acceptatus est, ⁊ non aliter. secundum Bartol. in l. qui Romę. §.
Flauius. ff. de verb. oblig. cum quo transeunt ibi scribentes, ⁊ Bal. in
l. cum a socero. circa finem. C. de iur. dotiũ. ⁊ si ecclesia vellet nunc ac-
ceptare non posset, tum quia confessio censetur reuocata per actũ ven-
ditionis de re tanquam libera. argumento rei alienę, per Bart. in l.
gerit. vers. si vero non poterat. ff. de acqu. rer. dom. Alex. cõs. xxij. in

§. quę reuocatio ante receptionem poteſt indiſtincte fieri, ſecundum
Rom. Aret. ⁊ Andr. Sicul. in l. j. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verb. obli-
5 gat. ⁊ paria ſunt ſiue † quis expreſſe reuocat, ſiue tacite. l. cum quid. ff.
ſi cert. pet. ⁊ facit l. rem legatam. in fi. ff. de adi. leg. ⁊ quę habentur per
moder. in l. qui poſt. C. de legatis. Tum quia obſtat pręſcriptio, quę
currit aduerſus eccleſiam: nam cum eccleſia non acceptauerit, non po-
teſt dici aliquod ius illi eſſe quęſitum, ⁊ ideo currit pręſcriptio, nec pręſ-
cribens poteſt dici eſſe in mala fide, prout declarat Petr. de Ancha. in
ca. ſine poſſeſſione. de reg. iur. in vj. dicens ita conſuluiſſe Bald. ⁊ repe-
rio quod Bal. in conſil. xij. lib. j. ita tenet, vbi concludit, quod ad hoc,
6 † vt pręſcribatur iuri quęrendo, non requiritur bona fides pręſcriben
tis. l. licet. C. de iur. delib. idem tenuit Soci. conſil. lxiij. verſ. pręterea.
in j. vol. Balbus in tract. pręſcrip. in iij. parte principali. quęſt. xiij. in
fi. vbi per hoc limitat regulam capituli finalis. extra de conſtit. ⁊ facit
7 quia alias videmus quod ſolus † pręlatus poteſt pręiudicare eccleſię
in iure quęrendo: licet ſecus ſit in iure quęſito. glo. xvj. q. vj. c. fin. cano.
in c. j. de dolo, ⁊ contu. Iaſ. in l. legatum. in fin. ff. de leg. j. vnde eodem
modo pręſcriptio facilius habebit locum in iure nundum acceptato:
quia adhuc non dicitur ius eccleſię. l. pretia rerum. ff. ad leg. falcid. ⁊
iſta opinio eſt valde probabilis attenta communi obſeruantia, quia nō
ſolent eccleſiaſticę perſonę tam de facili permittere, quod quis non ſol-
uat, ⁊ debitores non interpellare, vnde veriſimilius eſt illum contra-
ctum fuiſſe ſimulatum, attenta poſſeſſione pacifica tanti temporis: ar-
gumento not. per Bart. in l. poſt contractum. verſ. tertio pręſumitur.
8 ff. de donat. maxime cum quandoque † laici ad euitanda onera, etiam
bona allodialia ſimulant ſe habere ab eccleſijs. l. ſacroſancta. in fi. C. de
ſac. ſanct. eccleſ. Secunda ratio eſt, quia dicta recognitio non vide-
tur: quod poſſit bene probari cum enim in protocolo notarij non re-
periatur aliqua nota de ipſo, redditur probatio ipſa valde dubia, ⁊ ſu-
ſpecta. §. fina. in authen. de tabel. maxime cum non appareat aliquod
inſtrumentum expletum, ⁊ redactum in mundum, quo caſu dicitur nul
lum originale ſubeſſe, ⁊ ideo fides deficit, ſecundum Bald. in rub. C. de
fide inſtrumentorum. verſ. ſecundo quęro. Nec obſtat, quod repe-
9 riatur † exemplum iſtius recognitionis in libro anniuerſariorum dicti
capituli dictę eccleſię: quia cum tractetur de graui pręiudicio illorum,
ille liber non facit probationem in eorum pręiudicium, ſecundum do.
Abb. poſt alios. in cap. cum cauſam. extra de prob. Facit lex cenſualis.
C. de donatio. per glo. in authent. de tabel. §. nos autem. in verbo, in-
ſinguantur. Specul. in titul. de inſtru. edict. §. poſtquam. verſ. ſed nun-
10 quid. Bene fallit, quod ſi iſte † liber eſſet cenſualis eccleſię conſerua-
tus in archiuo publico, inter authenticas ſcripturas ſub cuſtodia offi-
cialis, ⁊ contineret ſolutiones multorum annorum, quod tunc illis con
currentibus faceret fidem, ⁊ ita procedunt quę late poſuit Feli. in cap.
ad audientiam. verſ. x. concluſio. extra de pręſcript. ⁊ in ca. cum Ber-
toldus. de re iudicata. cum ſimilibus, quę cum proponantur non eſſe in
caſu noſtro merito inſtrumentum deficit in fide. Et ex iſtis duabus
rationibus ſatis apparet alleg. in oppoſitum prędictis fratribus non
obſtare. Et hęc omnia ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XIII.

1 *Dictio quàm in hac clauſula poſita videlicet promitto non acci-*
pere aliam uxorem quàm filiam, quid operetur
2 *Libertas eſt res fauorabilis*
3 *Matrimonium eſt res fauorabilis*
4 *Verba ſunt de forma matrimonij inualente loqui*
5 *Copula ſi ſequatur ſponſalia præſumitur ſecuta in executione ma-*
trimonij
6 *Delinquens ſemel præſumitur in eodem genere delicti deliquiſſe*
7 *Quis perſeuerare præſumitur in eadem intentione in qua prius fuit*
niſi expreſſe contrarium probetur
8 *Vita tranſacta oſtendit quid de ſubſequenti conuerſatione præſu-*
mamus
9 *Confeſſioni partium aſſerentium copulam non interueniſſe animo con-*
trahendi matrimonium ſtatur quando aliter non conſtat de ma-
trimonio
10 *Verbum promiſi declar.*
11 *Confeſſio abſente parte non inducit probationem in cauſa matrimonij*
12 *Conſenſus utriuſque partis requiritur in contrahendo matrimonio &*
ſponſalibus
13 *Verba, promitto non accipere aliam Vxorem quàm N. prolata per*
maritum per uerba de præſenti nullo alio interueniente conſtituunt
matrimonium
14 *Promitto quod non accipiam aliam in Vxorem quàm N. quia uerba*
ſunt concepta de futuro non conſtituitur matrimonium nec ſponſalia
15 *Interpretatio in dubio fieri debet pro matrimonio ut potius ſit con-*
tractum quàm aliter.
16 *Tex. in l. Titia. §. fi. de manumiſſ. teſtam. declar.*
17 *Venditorem uendere ut ſtatim retroemat non eſt ueriſimile*
18 *Verba non ſunt de forma matrimonij ſecundum magis communem.*
19 *Conſenſus nuptias facit*
20 *L. Requirens conſenſum ſatisfacta eſt ſi interueniat tacite per conie-*
cturas uel nutu,
21 *Nemo præſumitur ... mutare quomodo intelligatur*
22 *Verba inducent ia matrimonium purgant omnem culpam præcedent*
23 *Præſumptio ueriſimilis eſt quod potius ſecuta ſit copula ut confirma-*
retur matrimonium quàm aliter
24 *Fauorabilior interpretatio attendenda eſt*
25 *Conſuetudini & uſui loquendi ſtandum eſt*
26 *Ad Patrem pertinet contrahere ſponſalia & tradere filiam nuptui*
27 *Ignorantia regulariter præſumitur fall. in coniuncto in his quæ ueriſi-*
militer ſolent ſcire coniuncti
28 *Scietia filiarum quod Pater uelit eas tradere nuptui arguit cōſenſum*
29 *Copula ſecuta poſt contracta ſponſalia inducit matrimonium.*



Aſus iſte, de quo interrogatus ſum, magnas pręſefert
equitatem, ⁊ propterea quamuis ſatis ordinaria le-
ctione oppreſſus, decreui pro iuſtiore cauſa aliqua ſcri
bere. Et breuiter agendo, videretur prima facie
pronuntiandum eſſe contra do. Ioannam bonam plu
ribus rationibus. Et primo, quia illa verba gallica,
Ie promeſt a ſire Francois Bon, de ne prendre autre femme que ſa fille.
id eſt, Promitto d. Franciſco non accipere aliam vxorem, quam filiam
1 ſuam, ⁊c. Incipiunt a negatiua. vnde illa † dictio, quam filiam ſuam,
potuit habitum eum, ⁊ potentiam, non autem actum. l. Titia. §. fi. ff.
2 de man. teſt. quę lex loquitur in † libertate, ⁊ ſic in re fauorabili, † ſicut
3 etiam eſt matrimonium, ⁊ pro eadem ſententia facit tex. in l. ſi ſterilis.
§. ſi tibi fundum. ff. de act. empt. ⁊ eſt doctrina Bart. in l. actione. C. de
tranſact. ⁊ tex. in l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis caut. ⁊ in termi-
nis, videtur hoc decidere Ant. de Butr. in cap. ex parte. extra de ſpōſ.
Secundo facit, quia etiam dato, quod illa verba importarent matrimo
nium de pręſenti, tamen iſtud non poteſt procedere in caſu noſtro, ex
quo ipſa erat abſens, nec interuenerunt verba ipſius acceptantis. vn-
de matrimonium non poteſt dici contractum. ⁊ ita in terminis, tenet
4 Spec. in tit. de ſponſ. in prin. ibi, ſecus autem eſſet. ⁊ facit, † quia in va-
lente loqui, verba ſunt de forma matrimonij. c. tunc. vbi Inno. extra de
ſponſ. ⁊ firmat Lud. Rom. ⁊ Alex. in l. j. ff. de verbo. obligat. Tertio
corroboratur etiam dato, quod alias ſupra ſcripta verba inducerent
matrimonium, ſecuta copula. arg. c. is qui fidem. extra de ſponſ. certe
5 iſtud ideo eſt quia cum pręceſſerint ſponſalia, ſi ſequatur † copula, pręſ-
ſumitur ſecuta in executione matrimonij propter pręcedentia ſponſa-
lia. Sed in caſu noſtro, quamuis ſubſequuta ſit copula, poteſt capi alia
pręſumptio, videlicet, vt ſubſequuta ſit eo modo: ⁊ ea intentione qua
prius. Et ſic animo committendi ſtuprum, prout apparet ex proteſta-
6 tione prius facta per ipſam mulierem. ⁊ iſtud ſuadetur, tum † quia ſe-
mel delinquens, pręſumitur in eodem genere delicti deliquiſſe. l. non
omnes. §. a barbaris. ff. de re mil. ⁊ regula ſemel malus. de reg. iur. lib.
7 vj. tum quia pręſumitur † quis perſeuerare in eadem intentione, in qua
prius fuit, niſi expreſſe probetur contrarium. l. cum, qui. ff. de probat.
8 ⁊ l. ſancimus. ... mod. in uj. not. C. de teſta. ⁊ † ex tranſacta vita cogno
ſcimus, quod ... ſubſequenti conuerſatione pręſumamus. c. mandata.
⁊ c. cum in iuuentute. extra de pręſumpt. ⁊ quod dicta proteſtatio pro-
bet contra illam pręſertim accedentem, conſenſu adulteri acceptantis,
9 non eſt dubium, ex quo ſtatur † confeſſioni partium aſſerentium copu-
lam non interueniſſe animo contrahendi matrimonium: quando aliter
non conſtat de matrimonio. c. j. ⁊ ij. de clande. deſpon. c. ſuper eo. ⁊ ibi
not. extra de eo qui cogn. conſangui. vxo. ſuę. ⁊ pręſertim ſi proteſtatio
eſſet iurata: vt per Bart. in l. ſi quis. C. depoſit. ⁊ Guid. Pap. quęſt.
ccxliij. incip. quiſpiam. verſ. facit quod dicit Bartol. ⁊ iſta acceptatio,
cum proteſtatio ſit in ſcriptis, poteſt etiā ex poſtfacto fieri, vt per Bar.
in l. nuda. ff. de donat. Feli. in c. ſi cautio. de fide inſtru. Quarto con-
firmatur, quia iſta conuentio fuit facta cum patre iſtius puellę ipſa ab-
10 ſente, vnde ſic arguitur. Aut illud verbum gallicum, *Promiſt*, reſpicit
11 pręteritum, id eſt, promiſi, ⁊ iſta non eſſet conuentio, ſed confeſſio, † ab-
ſente parte, quę non inducit probationem etiam in cauſa matrimonij,
vt concludit Alex. conſi. clij. in v. volu. ⁊ in conſil. cliij. eo. vol. ⁊ Feli. in
procmio Greg. vbi ſe corrigit: quia contrarium tenuerat in c. ſi cautio.
de fid. inſtr. in ſecunda fallentia. aut interpretatur de pręſenti. Et ad-
12 huc † non contrahitur matrimonium neque ſponſalia, ex quo requi-
ritur conſenſus vtriuſq;. l. nuptias. ff. de reg. iur. l. hęc ita. ff. de ſponſa-
lib. Sed in caſu noſtro non conſtat, quod quando interuenit copula, di-
cta puella habuerit notitiam illius conuentionis, neque eam ratifica-
uerit. Ergo non poſſumus quicquam pręſumere de ſponſalibus, neq;
de matrimonio, vt dicit Bald. ⁊ Fulg. in d. l. hęc ita. Et ex his reddi-
tur pręſens caſus ſatis dubius. Vis tamen non obſt. magis inclino
in contrariam partem, quod imo cenſeatur probatum matrimonium.
Pro cuius concluſionis fundamento aduertendum eſt ad duas con-
cluſiones. Nam aut per verbum de pręſenti dictum eſt per maritum,
13 † *Promitto non accipere aliam in uxorem quam, &c.* Et iſto caſu doc. tenēt eſſe cō
tractum matrimonium de pręſenti, etiā alio non interueniente, vt etiā
tenet Spec. ⁊ Io. And. in d. tit. de ſponſ. in prin. Cardi. Ant. de But.
Abb. ⁊ Prępoſ. S. Ambroſij. in d. c. ex parte. Aut verba ſunt conce-
14 pta de futuro, puta, † *Promitto, quod non accipiam aliam in uxorem, &c.* Et iſto
caſu Ant. de But. tenuit non eſſe contracta ſponſalia, nec matrimoniū,
per tex. in d. l. Titia. §. fin. Tamen contrarium tenuit Abb. ibi, ⁊ alij,
⁊ And. Sic. conſi. vj. in j. volum. ⁊ eſt communis opinio: vt atteſtatur
Prępoſ. ⁊ etiam Philip. de Peruſ. in d. c. ex parte. ⁊ in caſu quo ſe-
quatur copula, iſta concluſio communis eſt etiam indubitata, ⁊ eam
firmat conſulendo Alex. conſi. clij. in v. vol. In caſu ergo noſtro clariſ-
ſime reſultat concluſio, illa verba ſi tu ſient habita cum ipſa Ioanna,
importare matrimonium, tunc quia de pręſenti, *ne prendre, &c.* tum quia
eſt ſequuta copula, tum etiam quia dato vtrūq; ceſſare, tamen adhuc
communis opinio eſt, per illa verba, *Promitto, quod non accipiam, &c.* con-
trahi

trahi matrimonium de pręsenti. Nec ob. d. l. Titia. §. fin. Quia re-
spondetur secundum Pręposítum in d. c. ex parte. ⁊ cum ista verba in
15 hoc contractu sint dubia † debet fieri interpretatio pro matrimonio,
vt potius sit contractum, quam aliter. c. fi. extra de re iudi. ⁊ c. videtur.
16 cum ibi no. extra, qui matr. accus. poss. † Sed in casu d. l. Titia. ibi
eramus in vltima voluntate, in qua verba in dubio respiciunt futurus,
⁊ important conditionem, vt ibi declarat solennis doc. Io. Maria Ri-
min. ⁊ differentiam inter contractus ⁊ vltimam voluntatem. In hac
materia etiam constituit Bart. in d. §. qui iniuriarum. per tex. in l. qui-
bus diebus. §. quidam Titio. ff. de cond. ⁊ demon. Pręterea ⁊ secun-
do ad illum tex. potest responderi, prout alias dixi, dando illi nouum
intellectum, Paradoxorum lib. v. c. iiij. Nec etiam ob. tex. in d. l. si ste-
rilis. §. si tibi fundum. Quia potest responderi pluribus modis. Sed
inter alias ista responsio plus placet. nam ibi venditor primus, quan-
17 do vendidit sub hac conditione vt emptor † nulli alij venderet quam
sibi, videtur tacite egisse, non statim retro emere: quia non est verisimi-
le, quod venderet, vt statim retro emeret, vt in simili not. Bar. ⁊ Alex.
in l. si pęnam. ff. de verb. obligat. ⁊ quod not. Modern. in l. vnius. ff. si
cert. pet. dum declarant l. iij. §. si per venditorem. ff. de act. empt. ⁊ hic
ibi sumus in casu claro, quando coniecturam inducunt, ne actus videa-
tur de pręsenti celebratus, quod non est in casu nostro. Non obst. q
verba ipsius Ioannę non interuenerint: prout voluit Specul. in d. tit.
de spons. quia respond. quod magis communis opinio est contra Inn.
18 ⁊ Specu. quod ista verba non sunt † de forma matrimonij, sed suffi-
cit consensus etiam tacitus, prout tenet Abb. ⁊ Pręposi. post alios, in
19 d. cap. tuę. de sponsa. ⁊ facit l. nuptias. ff. de reg. iur. vbi † nuptias con
20 sensus facit. certum est autem, quod vbi † lex requirit consensum, satis
est si interueniat tacite per coniecturas, vel nutu. l. ij. §. voluntatem. ff.
solut. matr. iuncta l. fi. §. necessitatem. C. de bon. quę lib. ⁊ per Abb. in
c. vestra. de locato. Angel. in l. j. §. Marcellus. ff. si cui plus quam. per
leg. falcid. quicquid dixerit Areti. in d. l. ij. §. voluntatem. Non obstat
tertium dum dicitur, quod si sequuta est copula, pręsumitur sequuta eo
animo, quo alias contracta fuerat, ⁊ sicut animo stuprum committen-
di. argumē. d. l. non omnes. §. a barbario. ⁊ item argum. l. cum, qui. ff.
21 de probat. cum similibus. Nam respondeo, quod † quamuis non pręs-
sumatur quis mutare voluntatem, istud est verum, rebus sic stantibus,
vt declarat Decius, in ca. j. in ij. not. extra de iudic. ⁊ melius probatur
ex not. per Bartol. in l. in confirmando. ff. de confir. tut. Unde in casu
nostro cum interuenerit illa promissio, quę de se inducit matrimonium,
vt supra conclusi, cessat pręsumptio durantis voluntatis. imo potius
pręsumitur secuta noua copula ad corroborandum matrimonium. d.
ca. is qui fidem. cum similibus. Et ex hoc etiam tollitur argumentū
22 de regula, semel malus, quia † propter verba inducentia matrimoniū,
purgatur omnis culpa pręcedens. ca. tanta. qui fil. sint leg. ⁊ facit text.
in cap. ij. in fin. de consecr. distin. iiij. vbi sequuto sacramento, quod ex
concupiscentia est factum, aboletur, ⁊ quasi factum non sit, habetur, ⁊
23 est verisimilis pręsumptio, quod potius † sequuta sit copula, vt confir-
maretur matrimonium, tum per regu. l. merito. ff. pro soc. tum etiam
24 quia † istud est fauorabilius: vnde potius est attendendum. Bart. in
l. cum seruus. ff. ad leg. falcid. ⁊ hoc modo filijs est magis consultum,
quorum legitimationes respectu ipsorum, lex amplectitur. l. ab Ana-
stasio. C. de natural. libe. ⁊ etiam sic tollitur scandalum. cap. lator. de re
iudic. Non obstat vltimum fundamentum, quia illa verba, Promet,
secundum consuetudinem idiomatis Gallici intelliguntur de pręsen-
25 ti, non de pręterito, ⁊ huic † consuetudini standum est. l. Labeo. ff. de
supp. leg. ⁊ dato, quod etiaz respicerent pręteritum, ⁊ sic esset confessio,
tamen adhuc probaret respectu filię absentis: per gloss. in cap. quoties
cordis oculus. j. q. vij. ⁊ est communis conclusio, de ęquitate canonica,
vt per concord. per Felin. in d. c. si cautio. extra de fid. instrum. ⁊ Mo-
der. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. oblig. ⁊ Corn. consil. cxiij. in
j. ⁊ consi. ccxv. in ij. ⁊ consi. ccxj. in iij. quicquid dixerit Alex. in d. cōsi.
cliij. nec Felin. in dicto proemio se corrigit, quo ad hoc. Pręterea non
26 potest dici facta, parte absente, cum sit facta ipsi patri acceptanti, † ad
cuius officium pertinet, ⁊ contrahere sponsalia, ⁊ tradere nuptui filias
l. sed ⁊ ea. ff. de spons. l. iij. ff. de rit. nupt. Nec obstat si dicatur, quod
non probatur, quod filia habuerit notitiam istius conuentionis, quia
respondeo, quod imo probatur, quia in facto asseritur, quod constat de
mandato speciali facto ad abundantem cautelam per filiam patri, quo
ad hoc: quo casu cessaret omnis difficultas: vt per doct. in l. tuę. de spon
27 sal. Pręterea licet † regulariter ignorantia pręsumatur, tamen fallit
in coniuncto, in his, quę verisimiliter solent coniuncti scire. l. octaui. ff.
vnde cogn. l. de tutela. C. de in integ. restit. min. Alexand. late in l. j. ff.
28 si cert. pet. † Solent autez filię scire, quando pater eas tradit nuptui,
⁊ ista scientia arguit consensuz. d. l. hęc ita. ⁊ l. in sponsalibus. in fin. co.
titu. vnde cum ista verba sint facta cum patre, absente filia important
sponsalia, vt etiam facit in argum. cap. j. de despons. lib. vj. ⁊ consequen
29 ter sequuta copula † inducitur matrimonium. d. c. is qui fidem. extra
de spons. ⁊ pręsertim istud dicendum est in casu nostro, in quo publice
habebatur pro sua vxore. argum. glo. in l. si tutor. vbi Bal. C. qui pet.
tut. ⁊ publice, peperit filios ex eo, ⁊ visitabatur ab omnibus, tanquam
eius vxor, ⁊ portauit vestes funebres in morte patris mariti, ⁊ sic socce-
ri sui, ⁊ est maxima ęqualitas inter vtrunq;, quo casu etiam cessant mul
ta dicta per Socin. consi. xxviij. vnde casus redditur clarissimus, ⁊ de
ęquitate, ⁊ de iure. Et sic concludo partes d. iudicio esse in pronuntian
do dictam Ioannam Bonam vxorem legitimam ipsius Alexandri.
Et hęc omnia, saluo semper meliore iudicio.

S V M M A E R E R V M. IIII.

1 *Ecclesiam ex causa etiam de non versis in eius vtilitatem teneri*
2 *Prælatus cum cap. delinquendo ecclesiam obligat & quare*
3 *Successor in prælatura obligatur ad solutionem debiti prælati defuncti*
4 *Commenda conceditur propter vtilitatem uel necessitatem ecclesiæ*
5 *Commenda quandoque concedi solet magnis personis pro conseruando statu suo*
6 *Commendatarius cui concessa est commenda pro conseruando statu suo non potest disponere de fructibus nisi tempore suo adeo quod succes-sorem obligare non potest*
7 *Successor in beneficio non tenetur ad dissolutionem æris alieni se ante-cessorem contracti nisi probetur contractum in vtilitatem uel necessi tatem ecclesiæ.*
8 *Prælatus debet habere solum vsum in fructibus*
9 *Antecessoris assertio non probat nisi aliter de necessitate uel utilitate ecclesiæ appareat*
10 *Prælatus non potest etiam cum cap. facere aliquem contractum qui ad successorem transeat nisi interueniente authoritate superioris*
11 *Inter prælatum & cap. de iure communi non est diuisio bonorum sed tantummodo in aliquibus est inducta ex consuetudine*
12 *Ecclesia nunquam moritur.*
13 *Prælatus & cap. si deliquerunt debent præstare ecclesiam indemnem de proprio patrimonio alias ecclesiæ succurritur per restit. in integrum*
14 *Hæres commendatarij in temporalibus si est soluendo tenetur pro debito commendatarij*
15 *Quando aliquid est ad casum ordinatum sibi debet imputare qui illud non prospexit quod poterat euenire.*



Asus pręsentis controuersię videtur prima fron-
te dubius, ⁊ difficultatem facit doctrina Abb. in
1 cap. pen. de fideiusso. vbi † per illum text. conclu-
dit, quod quando debitum est ab ecclesia contra-
ctum, ⁊ potest de redditibus satisfieri, si contra-
ctum est pręsentibus capitulo, ⁊ pręlato, ecclesia
tenetur, dato, quod non probetur versum in eius
vtilitatem, argumen. illius tex. ⁊ c. j. de deposito. ⁊
quia pręlatus ⁊ capitulum habent liberam administrationez circa fru
2 ctus. † Itemq; pręlatus vna cum c. delinquendo ecclesiaz obligant. l.
iubemus nullā. C. de sac. sanc. eccl. habetur in c. j. de dolo ⁊ contuma.
fortius obligabunt cōtrahendo. ⁊ loqui videtur Abb. etiā quo ad hoc
3 † q successor in pręlatura obliget ad solutionē dicti debiti, vt apparet
ex sequenti membro, vbi pręcise loquitur de successore. Sed hoc non
obstat in casu nostro aliud dicendum est, pro cuius opinio. fundamen-
to, consideranda sunt duo principaliter. Primuz est, quod reuerendus
Commendatarius senior habebat Abbatiam hanc in Commendam,
4 quę † Commenda Pontifice concessa fuit, non propter vtilitatem,
vel necessitatem ecclesię, prout de iure solum fieri debet, iuxta text. in
capitul. nemo deinceps. de elect. libro vj. sed propter sustentationes per
sonę, vt deductis necessarijs pro ecclesia, cęteros reditus in vtilitatem
5 suam conuerteret, quod solet † quandoque magnis personis concedi
pro conseruādo statu suo, vt dicit Abb. in capit. de monachis. in tertio
not. extra de prębend. ⁊ tali casu non potest Commendatarius de fru-
6 ctibus disponere, nisi pro tempore suo. Unde † quicquid agat, non po-
test obligare successorem. argumen. glos. in cap. fin. extra ne pręl. vices
suas. ⁊ ita consulendo firmauit Domin. de sancto Gemin. consi. xvij.
incipien. pro declaratione. Rom. consilio ccd. Nec in isto casu attendi-
tur consensus capituli: quia cum ad capitulum non pertineant nisi ne-
cessaria, non habet sic impedire de fructibus superfluis, qui ad Com-
mendatarium solum ex forma bullę pertinent: ⁊ idem putarem in vero
pręlato, qui haberet ex consuetudine bona diuisa, seu distincta inter se
⁊ capitulum. Cum enim fructus bonorum ad se pertinentiū nullo mo-
do ad capitulum spectent, eius consensus nihil debet operari in pręiu-
diciuz successoris. ⁊ veritas huius opin. magis apparebit ex dissolutio
ne contrariorum. Standum igitur est regulę positę in capit. j. de solut.
7 vt successor in beneficio † non teneatur ad dissolutionem ęris alieni per
antecessorem contracti, nisi probetur contractum in ecclesię vtilitatez,
vel necessitatem, vt ibi traditur. ⁊ ratio d. capit. j. de solut. est, quia prę-
latus dicitur habere solum vsum in fructibus: vnde nec directum, nec
8 † per indirectum potest eos obligare post mortem, nisi in dictis casi-
bus, vt dicit Abb. in repetit. capit. cum esses. in iiij. quęstio. princ. circa
9 medium. extra de testa. † Nec assertio ipsius antecessoris probat, nisi
aliter de necessitate vel vtilitate ecclesię appareat. l. iubemus. ij. §. scien
tes. C. de sacr. sanct. eccles. ⁊ facit l. si forte. in fi. vbi Bartol. ff. de castr.
pecul. ⁊ not. per glos. ⁊ doctor. in lege si donatione. C. de collation. Car
di. in clemen. prima. in princip. quęstio. xix. ⁊ quęstio. xxx. de rebus ec-
cles. non alien. ⁊ Iason in rubric. Feud. alias allegataz. Secundo prin
cipaliter considerandum est, quod in ista promissione, vel confessione
non interuenit auctoritas episcopi, vel superioris. ⁊ clara est conclusio
10 in iure, quod non potest pręlatus etiam cum † capitulo facere aliquez
contractum, qui ad successorem transeat, nisi interueniente auctoritate
superioris: vt est text. in capit. de cętero. de transact. ⁊ est glos. in cap. ve
niens. eodem titul. ⁊ in capit. ex multiplici. de decim. Hostiens. Ioan.
Andr. ⁊ Anton. de Butr. in capit. fin. ne pręl. vices suas. Archidia.
xij. quęstio. ij. capit. alienationes. Bartol. consil. lxiij. factum sic propo
nitur Gemin. dicto consilio xvij. Alexand. consilio clx. in sexto volu-
mine, nuper impresso: vbi allegat multas cōcord. ⁊ in terminis nostris
de cōfessione pecunię receptę. consuluit Francis. de Ramp. ⁊ Gaspar.
Cald. in consil. v. sub titulo de confess. Et hęc fundamenta sunt in

iure verissima. Istis igitur sic præsuppositis, respondeo ad contraria. Nõ
obstat doctrina Abb. in d. c. penult. quia respõdet duobus modis. Pri-
mo, quod non loquitur in casu, quo bona essent inter prælatum, ⁊ capi-
tulum diuisa, vt est casus noster, secundum Bullam, quæ reliquum fru-
ctuum concedit libere Commendatario, ⁊ nullum ius in eis reliquit
capitulo, ⁊ ista solet esse in concessionibus istorum Commendatariorũ,
secundũ Abb. in dicto capitulo de monachis: ⁊ Gemin. d. consil. xvij. ⁊
quod Abb. non loquatur in tali casu. Suadetur primo, quia Abbas lo
quitur secundum ius commune, vt apparet ex iuribus per eum alle-
11 gatis † de quo iure communi inter prælatum, ⁊ capitulum non est di-
uisio bonorum, sed tantummodo in aliquibus est inducta ex consuetu-
dine, vt not. omnes, in cap. edoceri. de rescriptis. Secundo suadetur,
quia in tali membro nihil cõsiderat de morte prælati: in sequenti vero,
quando solus prælatus contrahit debitum, considerat quod non potest
esse ex alia ratione, nisi quia in primo membro loquebatur, quãdo præ
latus vna cum capitulo habet bona indistincta: tunc enim non potest
12 cõsiderari mors, quia ecclesia ipsa in effectu videtur cõtraxisse, † quæ
nunquam moritur. argumen. capit. si gratiosa. de rescrip. in sexto. l. pro
ponebatur. ff. de iudic. vnde si bona non ad capitulum, sed ad prælatum
pertinent, vt est in casu nostro, cessat ratio: ⁊ attendimus sequens mem
brum in quo dicit Abb. præcise, quod successor non obligatur. Tertio
suadetur, quia verba Abb. in dicto membro priore loquuntur, quando
prælatus ⁊ capitulum habent liberam administrationem in fructibus.
Sed in casu nostro capitulum nullam habet, sed solus prælatus. Ergo
apparet, quod doctrina Abb. non attingit casum nostrum. Præterea ⁊
secundo respondeo, quia (vt dixi) Abb. in illo membro, quando præ-
latus cum capitulo promittit, non loquitur, nisi quo ad obligationem
efficacem viuente dicto prælato, non autem vt successor obligetur, qui
(vt dixi) non potest obligari, nisi accesserit in cõtractu auctoritas supe-
rioris, dicto capitulo, de cætero. ⁊ per Card. in dicto consilio quinto,
cum concord. ⁊ loquuntur præfati doctores in tali debito, cui de fructi-
bus satisfieri potest. ⁊ licet in sequenti membro faciat mentionem de
morte prælati. non tam necessario infertur, quam in priore membro ve
lit prælato mortuo successorem grauari. nam illud esset falsum, ⁊ contra
communes opinio. Non obstat text. in capit. j. de depos. ⁊ in d. cap. pe-
nult. Quia loquuntur in prælato habente fructus communes cum ca-
pitulo, prout habet de iure communi. sed in casu nostro aliud est vigo-
re bullæ pontificis, qua fructus vltra necessaria ecclesiæ, libere cõceduntur
tur reuerendo Commendatario. ⁊ hoc poterit apparere ex ipsa cõces-
sione: ⁊ sic cessat etiam ratio Abb. ibi posita. ⁊ puto, quod ista sit verissi-
ma intelligentia ad illam doctrinam. Non obstat quod prælatus cum
capitulo obliget ecclesiam delinquendo: quia propter hoc non infertur
damnum successori, ex quo ipse prælatus ⁊ capitulum, si deliquerunt, de-
beant de proprio patrimonio præstare ecclesiam indemnem alias eccle-
13 siæ † succurritur per restitutionem in integrum, vt tradunt omnes. in
dict. l. Iubemus nullam. C. de sacro sanctis ecclesiis. Nõ obstat quod
hoc modo ecclesia locupletaretur cum alieno damno: quia responde.
Cum auctoritas superioris non interuenerit, non præsumitur solutio
versa in vtilitatem ecclesiæ, sed tantummodo in vtilitatem solius Com
mendatarij. Unde successor in beneficio non tenetur. d. cap. j. ⁊ d. cap.
de cætero. bene verum est, quod si Commendatarius haberet heredes
in temporalibus, si esset soluẽdo, ipse teneretur: vt dicit Hosti. in d. cap.
14 fin. ne præl. vices suas. si vero non sit soluendo. † imputet sibi condu-
15 ctor, qui debuit hoc præuidere, vt ibi not. nam cum † aliquid ordinatũ
est ad casum, sibi debet imputare, qui non prospexit illud, quod poterat
euenire. vt per Dyn. ⁊ Bartol. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff.
de verbor. obligat. ⁊ ita etiam dicit Bald. in titul. de locato. consil. vij.
Et ista sufficiant vltra eleganter tradita per præstantissimum coad-
uocatum.

SUMMAE RERUM. XV.

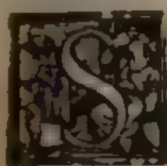
1 INterpretatio in materia quantumuis stricta semper fit quatenus generalitas uerborum ferre potest
2 Praecedentia declarant subsequentia
3 Alternatiuæ natura quæ
4 Concessio facta episcopo per Papam de creando nouam dignitatem in ecclesia intelligitur etiam sine consensu capituli & quare,
5 Papa quando mandat episcopo quod alicui conferat prabendam intelligitur cum consensu canonicorum.
6 Verba debent in dubio referri ad iuris dispositionem
7 Rescripta & priuilegia recipiunt interpretationem a iure communi
8 Indultum quod emanauit ad dispensationem circa quatuor beneficia obtinenda debet intelligi taxatiue quod quoad alia interueniant omnia habilia requisita
9 Indulti uerba quæ dicunt quod episcopus libere conferat non tamen per hæc intelligitur exclusus consensus capituli sic si dicat libere inquirat intelligitur una cum cap. nisi ius cap. sit præscriptum
10 Papa si concedat religiosis quod possint libere eligere curatum non censetur per talem indulgentiam præiudicatum iuri ordinarij quia illi sit præsentandus.
11 Una pars alternatiuæ alteram declarat
12 Qualitas adiecta uerbo modificat ipsum uerbum
13 Qualitas in una oratione posita ad totam orationem semper refertur,
14 Oratio ea dicitur quæ ab uno uerbo regitur
15 Oratio generalis de[illegible] stringi & eius uerba referri ad terminos iuris ut non inducatur præiudicium tertio
16 Dispensationes sunt odiosæ & de sui natura restrictionem recipiunt.


IN proposita consultatione prima fronte videretur
reuerendissimum Cardinalem vigore pontificalis
indulti fouere iustiorem causam. Nam ei datur licẽ
tia specialiter constituendi vicarium, qui beneficia
sibi conferat, quæ verba generalia non videntur pati
illam restitutionem, vt prius requirat consensum ca-
1 pituli † in materia tantum quantumuis stricta, sem
per sit interpretatio: quatenus generalitas verbo-
rum ferre potest. l. cum lege. vbi Franc. de Aret. ff. de testa. ⁊ quod not.
Cal. consil. i. de consang. ⁊ affin. quod autem consensus aliorum requi-
ratur, procederet ex restrictione, vt est casus in cap. in his. in verb. qui-
dam nimis stricte interpretãdo. extra de priuil. quæ restrictio (vt dixi)
nõ est capiẽda. Cõfirmat predicta ratio ex tenore indulti, p quẽ appa
ret, q cũ prius essent numerata varia genera beneficiorũ, et eorũ, quæ
requirunt cõsensum capituli, subditur deinde, q dictus vicarius possit
ea conferre, certe intelligemus de omnibus præcedentibus, ⁊ sic etiã si
2 nominatio vel electio, spectaret ad capitulum: quia † præcedentia de-
clarant subsequentia. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. i. augetur etiã
3 difficultas ponderando naturam alternatiuæ, † quæ est, vt diuersa alter-
net secundum, gloss. in l. vbi pactum. C. de transact. vbi doct. ⁊ gloss.
in rubric. ff. si ager vecti. vel emphyt. sed in illo indulto in effectu alter-
nantur tria membra si beneficia per vicarium conferantur, aut alias
canonice, aut eligatur, præsentetur, assumantur ad illa. vnde vt ista vlti-
ma pars alternatiuæ, sit diuersa a prima, videtur necessario faciendam
interpretationem, vt vicarius conferre possit etiam non expectata ele-
ctione, vel nominatione: quamuis alias esset expectanda, ⁊ istud funda
mentum est stringens. Ad idem facit quia si intelligeremus, quod vica
rius non potuerit conferre, nisi expectata nominatione capituli mo-
dicum in hoc priuilegij haberet Cardinalis, cum etiam circumscripto
priuilegio, ordinarius assentiente capitulo potuisset illi cõferre. Unde
talis gratiam non multum operaretur contra not. in c. in his. extra de
priuil. ⁊ contra mentem ipsius pontificis, qui multo cum honore ver-
borum asserit se illi fauorabilem specialemque gratiam conferre. ⁊ hoc
4 in simili decidit Bald. in cap. cum olim. de cõsuet. † vbi si papa cõcedat
episcopo facultatem creandi nouam dignitatem in ecclesia, intelligitur
etiã sine consensu capituli quando alias concessio esset modici effectus,
sequitur, Felin. in cap. i. de rescript. versic. priuilegium. Et hoc tenẽdo
non obstarent notata per Hugon. Archidiac. ⁊ Gem. viij. question. j.
in cap. licet. moderni. in cap. super eo. extra de offic. deleg. dum conclu-
5 dunt † quod si papa mandat episcopo, quod alicui conferat præbendã,
intelligatur cum consensu canonicorum, ⁊ ibi Felin. ⁊ Dec. allegant
etiam similes decisiones quasdam, nam cum facultas conferendi, seu
instituendi sit communis episcopo, ⁊ capitulo vt est. text. in c. ea nosci-
tur. extra de his quæ fiunt a prælato ⁊ no. in cap. cum ecclesia Vulterra-
na. de elect. in tali mandato non est verisimile, quod põtifex voluerit, vt
sine eis episcopus conferre posset, quia tale mandatum non emanauit
in fauorem episcopi sed tertij. quod non est in casu nostro, indultũ enim
pontificis emanauit in fauorem Cardin. vt ipse possit constituere vi-
carium ad hoc, vnde si iste vicarius teneretur postea requirere consen-
sum istorum, gratia illa nimis restringeretur vt supra fuit ostensum. Nec
dicatur istud ius, in casu nostro competere capitulo ex consuetudine
vel statuto speciali: vnde non videtur ei derogatum per generalia ver-
ba indulti, iuxta gloss. in c. sedes apostolica. in verb. immutari. de offic.
deleg. in extrau. quia imo verba indulti sunt satis specialia ex quo præ-
cise derogatur quibuscunque consuetudinibus, ⁊ statutis contrarijs,
vt habetur in l. fi. C. si contra ius, vel vtil. publ. imo cum ius capituli nõ
respiciat commodum bursale, sed solam facultatem conferẽdi beneficia,
tale ius potuit censeri sublatum etiam absque dicta clausula propter
magis specialem prouisionem factam cardinali. c. dudum. de præbend.
in vj. vbi doct. ⁊ cap. quamuis. eod. tit. declarat Felin. in cap. j. de re-
scrip. tanto magis, quia pontifex faciliter derogat tali facultati quando
competit ecclesiasticis: sicut in simili dicimus de iure patronatus eccle-
siastico: de quo in cap. cum dilectus. extra de iure patr. Sed tamen his
nõ obstãtibus, contraria opinio videtur probabilior, ⁊ quidẽ pluribus
rationibus. ⁊ primo quia si bene consideretur illud indultum, fuit ad hoc
concessum, q cardinalis possit ad quatuor beneficia admitti, ⁊ illa est
vera, ⁊ principalis causa cur dicta gratia emanauerit, vnde quamuis
subdatur, q possit vicarius ab eo constitutus ei conferre, debet intelli-
6 gi q canonice conferat, ⁊ sic cum capituli consensu. quia † verba debẽt
in dubio referri ad iuris dispositionem. l. Gallus. §. j. vbi Iac. de Aret.
⁊ Bald. ff. de liber. ⁊ posthu. l. damni. §. sed quid. ff. de dam. infect. per
7 Ias. in l. ij. in tertio notab. ff. de legat. j. ⁊ rescripta † priuilegiaque reci
piunt interpretationem a iure communi. c. cum dilectus. de consuetud.
l. si quando. C. de inoffic. test. per Moder. in c. j. de rescript. facit tex. ⁊
gl. in c. si gratiose. de rescript. lib. vj. in fin. ⁊ hoc maxime in casu nostro
8 est dicendum in quo † indultum emanauit ad dispensationẽ circa qua
tuor beneficia obtinenda, vnde quoad cætera debent intelligi, q inter-
ueniant omnia habilia requisita. arg. c. j. de æta. ⁊ qualit. lib. vj. ⁊ l. qui
testamento. ff. de testamen. l. barbarius. vbi Fulg. ⁊ Iason. not. j. ff. de
offic. præt. Dec. in c. j. vers. sed tamen defendi. extra de iudic. ⁊ ista est
prima ratio, quæ me adducit in hanc sententiam. Secunda ratio est,
quia non est verisimile papam voluisse per dicta verba præiudicare iu-
ri capituli, quum eorum consensus requiratur, vt in simili est tex. vbi oẽs
not. in cap. pastoralis. extra de priuileg. ⁊ facit decisio doct. in d. c. licet.
viij. quæst. j. ⁊ in d. c. super eo. quæ optime decidit casum nostrum si be-
9 ne consideretur. † Tertia, quia etiam si dictum esset, q liber conferret,
tamen non videretur adhuc exclusus consensus capituli per text. in c. j.
de offic. ord. vbi conceditur episcopo q libere inquirat, ⁊ tamen intelli
gitur vna cum capitulo, nisi ius capituli sit præscriptum. c. ij. de consuet.
in vj.

10 in vj. † vnde si papa concedat religiosis, q; possint libere eligere curatum, non tamen censebitur per talem indulgentiam preiudicatũ iuri ordinarij, quin illi sit presentandus, vt dicit se cõsuluisse Felin. in d. cap. i. de rescript. & dato, quod in hoc sint aliquę decisiones quę videtur contrarię, de quibus dixi post Andr. Sicul. in d. c. i. de off. ordin. tamẽ casus noster clarior: quia in indulto nõ dicitur, quod libere cõferat, sed simpliciter, quod cõferat deinde subditur, quod de eis libere ordinat, & sic libertas illa non respicit moduz acquirendi beneficij, sed formam di-
11 sponẽdi de fructibus acquisitis. Quarta ratio est, quia † vna pars alternatiuę aliaz declarat. l. j. ff. de rebus dubijs. Bal. in l. & si post tres. ff. si quis cauti. Rom. cons. cccxxi. premissoruz. Ias. l. qui filiabus. ff. de leg. j. Soci. cõs. cexxij. in j. & cõs. xiij. in ij. cũ similibus. sed secũda pars alternatiuę dicit aut alias canonice cõferãtur. ergo ẽt prima debet in-
12 telligi, quod vicarius canonice cõferat quinta quia qualitas † adiecta verbo modificat ipsuz verbuz. l. ij. ff. de aur. & arg. leg. l. in delictis. §. j. ff. de noxal. vnde cum etiaz verba spectantia ad facultatẽ vicarij regantur ab illo verbo, conferantur, quod est qualificatum per dictionem canonice perinde est, ac si illud verbuz in prima quoque parte fuisset posi-
13 tum. & facit quia generaliter traditũ est † qualitatem in vna oratione positam ad eam totaz semper referri. l. Seię. §. Caio. ff. de fun. inst. leg. vbi per Bart. & in alternatiua est text. in l. generaliter. in prin. C. de in-
14 stit. & subst. inducẽdo vt per Aret. cons. j. † vnã autẽ est oratio, quę ab vno verbo regitur, vt habetur in l. coniunctaz. ff. de leg. ij. in l. triplici. ff. de verb. sign. Sexta ratio est, quę colligitur ex cons. Decij. clxix. vbi consulit in terminis similis indulti: in quo specifice cauebatur, quod vicarius posset sine capitulo conferre, & satis sentit quod nisi expresse hoc dictum fuisset quod collatio aliter facta non valuisset. Arg. d. c. ca noscitur. & quod habetur in c. fin. de offic. vicarij. lib. vi. Et hanc partem tenendo non obstant allegata in contrarium. Et primo, quod talis interpretatio sit nimis stricta & contra generalitatem verborum: quia respõ-
15 detur ita esse faciendum † vt verba referantur ad terminos iuris, & nõ inducatur preiudicium tertio. d. l. si quando. & d. cap. pastoralis. & ma-
16 xime illud dicenduz est in istis † dispensationibus, quę sunt odiosę, & natura sui recipiunt strictam interpretationem. cap. non potest. de prębend. in vi. gloss. in c. quia in tantum. cod. tit. in antiquis. not. Ant. in cap. at si clerici. §. de adulterijs. versic. venio ad quartum. extra de iudic. cum similibus. Non obstat, quod prius essent enumerata plura genera beneficiorum &c. quia fateor ad ea electionem vicarij posse referri, sed non sequitur quin vicarius ea canonice debeat conferre. & sic cum consensu capituli. Non obstat, quod alternatiua isto modo non esset inter diuersa, quia imo est & seruat naturam suam. quia prima pars alternatiuę respicit facultatẽ vicarij, & sic cõferentis: vltima vero respicit factũ nominãtiuz, seu eligentiũ. Itẽ prima pars est generalior, ista vltima est specialior, & sic manifeste apparet diuersitas. Nõ obst. quod secundũ hanc expositionem gratia illa parum operaretur, nam imo operatur multum, quia dispensat eum ad plura beneficia, & excusat a penis iuris & maxime extrau. execrabis. vnde satis est, si illum effectum operatur, non autem vltra debet extendi, vt not. in d. c. super eo. & d. c. non potest, cum similibus. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVI.

1 *EMphiteosis ecclesiastica accepta usque in tertiam generationem mortuo uno ex liberis non accrescit alteri & quare*
2 *Idem receptum est in feudo etiam ante acquisitum emolumẽtũ*
3 *Quando locus sit iuri accrescendi ex uerbis dignoscitur*
4 *Alienatio facta de re emphiteotica ualet si de dicta alienatione scientiam habuerit dominus directus*
5 *Promissio de recognoscendo habet uim pure recognitionis causa uitandi circuitus inutiles*
6 *Possessorium debet expediri antequam admittatur controuersia concernens petitorium*
7 *Promissio de prestando consensu iure canonico actionem parit*
8 *Exceptio facilius conceditur quàm actio.*



1 SVprascripti domini consultoris viso consilio facile trãseo in eius sententiã, quod † emphyteusis ecclesiastica, de qua agitur, non pertineat ad patruos Philomenę: quia in illo puncto, an emphyteusis ecclesiastica accepta vsque in tertiam generationem mortuo vno ex liberis accrescat alteri, magna est veterum altercatio, & doctores constituunt regulam quod non, cum post emolumentuz acquisitum regulariter non sit locus iuri accrescendi. l. j. in fin. de vsufruct. ac-
2 cresc. quod & in feudo † receptum videtur etiam ante acquisitum emolumentuz. cap. j. de duobus fratribus. cap. j. de bene frat. c. j. de inuesti. nona. cap. j. de gradibus success. Unde hoc multo magis est dicendum in emphyteusi ecclesiastica post emolumentum acquisitum: & ita se habet communis opinio per doct. in l. si mihi, & Titio. de verb. oblig. in l. re coniuncti. in vltima parte. de leg. iij. Dec. in consil. cclxij. Limitat tamẽ Bartol. suprascriptam conclusionez, nisi emphyteusis sit paterna: quia tunc frater succederet fratri: exclusa ecclesia: q: idem etiã in feudo videmus. c. j. de success. feud. Idq; non tam iure accrescẽdi, q̃ iure repetitę concessionis de quo in c. j. verbo, p inuestiturã. & ibi Bal. not. de feud. march. & ita ẽt cõsuluit Bar. cõs. lviij. incip. ex themate pędicto. per quatuor rationes, de quibus ibi per eum, & videretur nos esse in casu dicte limitationis: quia tractatur de emphyteusi paterna, & sic videtur ibi decidi pręsentem quęstionem in fauorem patruorum. Sed tamen suprascriptis non obstantibus, puto contrariam opinionem in casu nostro esse veriorem, quam tenuit Bal. in l. vnica. C. quando non petentium partes. vbi respondet rationibus Bartol. prout etiam respõdet Imol. Alex. Ias. in d. l. si mihi, & Titio. & quicquid sit in casu Bartol. quęstio nostra ex verbis inuestiturę est satis clare decisa per illa verba,
3 ita tamen quod pars premorientis ad † monasterium reuertatur. quę verba manifeste videntur adiecta ad excludendum istud ius accrescendi seu ius repetitę concessionis. Sicut eniz quando dictũ est quod post mortem omnium emphyteusis reuertatur ad concedentem propter vim dictionis, omniuz, verba significant, quod sit locus iuri accrescendi: ita e contrario, si dictum sit, post mortem viuius, &c. Uerba significant oppositum, vt ius accrescendi sublatum sit. vt per Specul. in tit. de locato. §. nunc aliqua. versic. lxx. Salic. in l. ij. ij. quęst. C. de iure emphyt. Pau. de Cast. cõsi. clxiij. incip. viso pũcto. Ludouicus Rom. consil. xix. incip. in casu quęstionis propositę. versic. tertio ostendit. Alex. consil. cciij. in ij. volumine. mortua ergo Philomena, vigore suprascripti pacti dicta bona nõ potuerunt peruenire clam patruos, sed reuertebantur ad ecclesiam. Et cuz in facto pęsupponatur, quod ante mortem ipsa Philomena ea vẽdiderit istis emptoribus, quos deinde
4 etiam reliquit heredes: & quod Abbas promiserit eos † recognoscere in emphyteutas: videtur res esse clara in fauorem ipsorum: valuit eniz alienatio, nec potest dominus directus pretendere se esse contemptum, cuz de eius consensu sit facta. l. fin. C. de iure emphyt. nec hoc casu arbitror multum referre an consenserit an vero promiserit consentire, semper enim militat ratio dicte legis fin. cum non videatur esse cõtemptus dominus. Imo satius putarim quod talis promissio de recognoscen-
5 do, † habeat vim purę recognitionis causa vitandi circuitus inutilis, vt in simili dicit Ioann. Andr. in additionibus Speculi, in rubric. de oblig. quem refer. & sequitur Alexand. & Ias. in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si cert. pet. maxime cum Abbas teneretur saltem de honestate recognoscere istos heredes, vt per Bartol. in l. j. §. permitti, versic. vlterius dicitur. ff. de aqua quotid. & ęstiua. & Decius consil. cxxxi. cum similibus. Non omitto etiam quod cum isti emptores sint etiam heredes Philomene, in primis iudicium possessorium debet expediri ante, quam admittatur controuersia concernens petitorium. l. incerti. C. de interd. l. ordinarij. C. de rei vendic. cum ergo isti
6 sint heredes Philomenę, debent poni † in possessione bonorum omnium, in qua erat ipsa testatrix. l. fi. C. de edict. diui Had. tollend. & habetur in l. j. cap. quorum bonorum. quę conclusio procedit etiam si de feudalibus bonis, aut emphyteuticis ecclesiarum ageretur secundum Paul. de Cast. Fulg. Alex. Ias. in d. l. fin. & est tex. in c. j. §. j. si de feud. defun. sit conten. vbi doct. in vsibus feudorum. & si deinde isti patrui Philomenę velent agere: oportet, quod intentent iudicium petitoriũ & ex suprascriptis facile poterunt reijci. Si vero Abbas vel monasterium velet agere eodem modo excludetur propter promissionem con-
7 sensus pręstandi, quę † promissio iure canonico etiam actionem parit. c. i. de pactis. & in omnẽ casum, tuti erunt isti heredes ope exceptionis,
8 quę alias † facilius conceditur, quam actio: vt in simili per Bart. in l. si peculium. §. j. ff. de pecul. leg. & in l. cum fundus. ff. de cond. & demonstra. Et ita arbitror iuris esse, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVII.

1 *ECclesia non potest alienare nisi seruata forma auth. hoc ius porrectum de sacros. ecclesiis.*
2 *Alienare non ualens nec transigere potest*
3 *Alienare non ualens nec potest compromittere*
4 *Lex resistens alienationi facit quod non credatur parti alleganti subesse litem,*
5 *Partes non possunt fingere subesse litem pro ualore transactionis*
6 *Non obseruanti non est obseruandum*
7 *Pralatus cum consensu capituli potest transigere*
8 *Transactionis illicita explicatio*
9 *Contractus alias inualidus per papam confirmatus ualet*
10 *Citatio non requiritur quando non adest ullus aduersarius*
11 *Citatio partis non requiritur in confirmatione sententia*
12 *Executores testamentarij propter consensum testatoris possunt alienare etiam non citato harede*
13 *Possessionis uis*
14 *Prascriptio procedit aduersus ecclesiam per xl. annos*
15 *Oblatio realis in casibus moram purgat*
16 *Oblatio uerbalis in casu moram purgat & debitorem excusat.*



1 IN proposita quęstione breuiter agẽdo † videref prima fronte transactionem non valere, & id duplici fundamento. Primo, quia ecclesia nõ potest alienare, nisi seruata forma, de qua in authen. hoc ius porrectum. de sacrosanctis ecclesijs. & capit. sine exceptione. xij. quęstio. ij. & qui non potest
2 † alienare, nõ potest ẽt transigere. l. non solũ. C. de pręd. minorum. & per hanc rationem ita tenet in ecclesia Bartol. & doct. in l. j. cap. si aduersus vendi. Andr. Siculus. capitulo nulli. extra. de reb. ecclesijs non alien. Ioan. de Imol. cõsil. j. cũ similibus. quod maxime procedit in casu nostro, in quo transactio videtur facta coram arbitro, & in executionẽ compromissi, & clarũ videtur,
3 quod, qui non potest † alienare, non potest neque compromittere. cap. cuz tempore. vbi Anton. Abb. & alij extra de arbitris. & quod habetur per Mod. in l. iusiurandũ, quod ex conuentione. §. j. ff. de iure iurand. nec quicquam facit quod asseruerint subesse litem: quia non creditur

4 istis verbis, ex quo † lex resistit alienationi, per regulam Bartol. in l. si
forte. in fin. ff. de castr. pecul. & doct. in l. cum donatione. C. de collat. &
5 ideo videtur ista assertio † esse ficta cui non est standum, quia partes nō
possunt fingere subesse litem pro valore transactionis. l. j. ff. de transact.
l. ij. C. eo. titul. vbi Ang. & alij. Ang. & Paul. Castr. in l. cum hi. §. sed
cum lis. ff. de transact. Secūdo, quia etiam si transactio alias valuisset,
tamen ex quo communitas non soluit illas pecunias ex parte sua, vide
6 tur quod non possit ex dicto instrumento se iuuare, quia † nō obseruan
ti non est obseruandum. l. cum proponas. ij. C. de pactis. & hoc maxi
me cum istę pecunię debuissent implicari in tot redditibus annuis, quod
non est factum. Unde apparet de manifesta lęsione eccles. & ideo etiam
si numerata fuisset dicta pecunia, si non fuisset conuersa in vtilitatem
ecclesię, adhuc nō fuissent liberati dicti syndici: nec in hoc staretur dicto
ipsorum monachorum, quia lex non confidit de eis. vnde voluit inter-
uenire diligentem causę cognitionem, & decretū iudicis. Clem. j. de reb.
eccl. non alien. & in extr. Pauli ij. eo. titulo in com. ext. alias esset reper-
ta via alienandi res ecclesiasticas sine solennitate, & defraudandi legē.
& ista sunt quę prima fronte videntur facere hunc casum dubitabilem.
Sed his tamen non obstantibus contrarium de iure dicendum est, cō
cludendumque dictam communitatem in pleno dominio dictorum ne-
morum esse securam, & id tribus rationibus per quas apparebit esse re
sponsum omnibus quę in contrarium adducuntur. Prima est, quia
videtur, quod ipso iure valeat talis transactio ex quo regula est, quod
7 prælatus † cum consensu capituli potest transigere, vt est text. in c. statui
mus. & in c. contingit. & in c. veniens. extra de transactio. & cum Abbas
ipse esset etiam episcopus: videtur quod potuerit facere hanc transactio
nem etiam alio superiore non requisito tanquam alienando repręsentet
duas personas Abbatis alienātis, & episcopi consentientis. l. si cōsul. ff.
de adopt. & ibi per Bartol. quod puto in hoc casu procedere, ex quo di
ctum monasterium non erat propriæ ecclesia ipsius episcopi sed adiecta,
seu vnita. vnde videtur cessare quod dicit gloss. in Clement. ij. in fin. de
reb. eccles. non alien. maxime quia ista propriæ nō est alienatio, vt infra
dicam. nā licet communis & vera sit conclusio quod ecclesia non possit
8 † transigere quando sequeretur alienatio bonorum immobilium, istud
est verum, si ecclesia rem, quam possideret in alium transferret, vel pos-
sessionem penes aliam existentem: cuius constaret de dominio ipsius ec-
clesię, penes illum relinqueret: & ita loquitur Abb. & doct. in cap. contin
git. de transact. sed in casu nostro non constat nec de dominio vllo eccle
sie. nec etiā de possessione, & ideo non potest dici transactio habere vim
alienationis, iuxta l. fina. C. de reb. alien. non alienan. facit quia idem
videmus etiam in emphyteuta, vel vasallo. qui in simili casu, potest ta-
lem transactionem facere, etiam irrequisito domino c. vnico. §. si vasal-
lus de feu. & ibi per Bald. si de feud. fuer. contr. inter dominum & agna
tum. & in cap. vnico. de contr. inter vas. & alium per Ias. in l. ij. versic. x.
quęro. C. de iur. emphyt. Secunda ratio est, & fortior est, quia hęc tran
sactio fuit auctoritate papę confirmata: cum enim in ea actum esset vt
Pōtifici Romano pro cōualidatione supplicaretur, atque ita in instru
mento concessa facultas communitate, & ita etiam Abbas ipse & mona
sterium in instrumento supplicauerunt, & Romanus Pontifex dederit
9 illis delegatum qui confirmaret dictum † contractum, & ipse confirma
uerit: non potest amplius in dubium refricari, quin contractus teneat
per ea, quę habentur in cap. primo. de transact. & in cap. examinata. de
confirm. vti. vel inut. Nec obstat, quod in confirmatione non appareat
citatum fuisse Abbatem vel capitulum: quia cum hoc factum sit de par
tium consensu de quo in dicto instrumento constat, non erat necessaria
10 alia citatio, nemo enim aderat aduersarius, merito † citatio non requi
rebatur. l. ij. versic. penult. ff. de bon. poss. & per Bald. in l. fin. versic.
sed pone, quod altera pars. C. de re iudic. & ideo dixit Inno. quod in con-
11 firmatione sententię non requiritur alia partis † citatio in cap. cum
olim. in gloss. hoc facto. extra de dol. & cont. refert & sequitur Bald. in
marg. sua in verbo, confirmatio. facit quod nota. idem Bald. in lege
fina. C. communia de leg. vbi dicit, quod propter consensum testatoris
12 possunt executores † testamentarij alienare etiam non citato hęrede. l.
creditor. vbi per Cyn. ff. de distract. pignor. ergo idem in casu nostro
13 propter consensum ipsarum partium. Tertia ratio, & quidem † fortis-
sima est, quia ab eo tempore citra semper cōmunitas possedit dicta ne-
mora titulo pro suo iam lapsis nonaginta annis, vnde dico quod est tu-
ta beneficio pręscriptionis: quia habet titulum & bonam fidem, vnde
pręscriberet aduersus ecclesiam saltem quadraginta annis. c. illud. c.
quia indicante, extra de præsc. maxime iuo, cum commune illi non resi-
14 stat iuxta cap. 1. de † pręscrip. in vj. nec potest dici interrupta talis pre
scriptio per assertam quandam aliam transactionē: quia fuit facta post-
quam decurrerat iam & absoluta erat prima pręscriptio, videlicet quin
quaginta annis iam elapsis. vnde non habet impedire pręscriptionem
iam perfectam, vt notatur in cap. fin. de pręscrip. Pręterea illa sequēs
transactio expresse confirmat primā, & eam approbat: vnde non potest
dici, quod interrumpat cum inuicem non repugnent: vt est gloss. in cap.
veniens. in verbo, renuntiasse. extra de pręscript. nec etiam hoc casu po
test dici, quod ecclesia debeat restitui aduersus hanc pręscriptionem
quadragenariam. iuxta notata per doct. in Clementin. j. de restit. in in
tegr. & per Bartol. in l. cū filius. §. in hac. ff. de verb. oblig. quia respon
deo quod cum in nostro casu non solum lapsum sit quadriennium, quod
datur restitutioni in integrum petendę, & impetrandę, sed etiam qua-
draginta alij anni. frustra disputamus de tali beneficio quod amplius
non competit. l. fin. C. de temp. in integr. restit. pet. & d. Clemēt. j. & ibi
p Card. & Anchar. Nec obstat, quod videatur ciuitas ex parte sua non
adimplesse, ex quo tunc non soluit dictos quingentos florenos: quia
respondeo, quod cum per documentum publicum appareat, qualiter di
cta pecunia fuit realiter delata ad monasterium, & oblata ipsi Abbati.
qui respondit nolle se eam pecuniam tunc recepisse: quia nolebat tunc
congregare capitulum nec habebat tunc modum implicandi: per tales
15 † oblationem. ia omnis mora respectu ciuitatis l. obligna-
tione. C. de solut. l. si acceptam. C. de vsur. imo dicto casu quando credi
16 tor respondet se nolle acceptare † sufficeret sola verbalis oblatio & ex-
cusaret. l. si residuum, in princ. C. de distract. pign. l. si fundus. ff. de re-
scind. vend. Bald. in lege j. C. ne liceat tertio appellare. Raph. Com.
Paul. Castr. Alex. & moder. in l. qui Romę. in prin. ff. de verb. oblig.
Alex. in l. si mora. vers. quinto fallit. ff. sol. matr. quamuis etiam mihi in
facto proponatur dictas pecunias fuisse persolutas: & de hoc constare
per publica documenta, vnde tunc casus haberet etiam minorem dubi
tationem, quamuis etiam aduersus non solutionem pręty obstaret for
te pręscriptio. sed quia de hoc non sum interrogatus vlterius non insi
sto. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 *Procurator si quid acquirit non præsumitur acquirere de bonis do
mini pro quo procurationem gessit*
2 *Administrator si quid acquisiuit post finitam administrationem
nō præsumitur acquisiuisse de bonis administratis sed de bonis aliun
de ex sua industria quæsitis.*
3 *Prælatus sustentatur de bonis ecclesiæ*
4 *Coniectura delicti in dubio non est capienda*
5 *Prælati licite non possunt negociari*
6 *Vicarius habens uicariam perpetuam dicitur habere ius proprium*
7 *Consanguinitatis coniectura sola non est sufficiens ad coniecturandam
fraudem in casu con.*
8 *Agens sine actione est reijciendus*
9 *In bonis quæ præsumuntur empta de pecunijs ecclesiæ dominium ip-
sorum incontinenti acquiritur ecclesiæ per consequens, rei vend.*

QVia casus iste de quo rogatus sum, vt dicam quod sen
tio, satis clarus est, omittendo allegationes ad partes,
dico breuiter pronuntiandū esse pro herede illius pro
1 curatoris, † seu administratoris, q colligebat fructus
beneficiorum fraternorum: nam non est verum, quod
pręsumatur, bona empta per istum procuratorem, fuis
se empta de redditibus ecclesię, etiam dato, quod iste procurator fratris
sui nihil habuisset in bonis, quia potius pręsumitur aliunde ex sua in-
dustria fuisse lucratus. Et primo, pro hac opin. adduco tex. in l. si defun
ctus. C. arbitr. tut. prout eum intelligunt, & declarant Ant. de Butr. &
Io. de Imol. in c. j. de pecul. cleric. vbi quęrunt, quę sit ratio, quod pre
2 latus presumitur acquisiuisse de bonis ecclesię. d. c. j. cęteri vero † admi
nistratores non pręsumuntur acquirere de bonis eorum, quorum sunt
ministratores. d. l. si defunctus. & dicunt, quod ratio est, quia pręlatus
sustentatur de bonis ecclesię. lxx. dist. c. sanctor. administratores vero
3 † cęteri sustentant de bonis proprijs, nō de bonis dñor suor. Itē in ad
ministratoribus si pręsumerentur acquisiuisse de pecunia dñorum pre
4 sumeretur delictum, cuius † coniectura in dubio non est, capienda. l.
merito. ff. pro socio. Bart. in l. cum oportet. in prin. C. de bon. quę. lib.
quod non est in prelato, qui licite retinet pecunias ecclesię. ex quibus
dictis apparet resolutio pręsentis difficultatis: nā iste administrator, &
exactor redituum fratris sui, si retinuisset pecunias, & emisset ista bo-
na, deliquisset, & delictum in dubio non debet pręsumi. Item iste ad-
ministrator licite non sustentatur de bonis ecclesię, sed de proprijs
partis suo labore. & propterea cum non militet in isto casu ratio dicto
c. j. merito standum est dispositioni d. l. si defunctus. & istud idem etiam
est de mente Abb. in d. c. j. in j. oppos. dum dicit, quod ideo pręsumitur cō-
5 tra pręlatum, quia † pręlati licite non possunt negotiari, extra ne cler.
vel monach. per totum. quę ratio non est in casu nostro: quia iste non
erat prelatus, sed simplex procurator fratris, & licite potuit negotiari. &
istud est etiam de mente Host. ibi, dum generaliter firmat, quod dispo-
sitio d. c. j. non procedit in vicario, ex quo ipse nomine alieno agat, non
6 proprio: nisi habeat † vicariam perpetuam. quo casu diceretur habere
ius proprium. c. postulasti. de rescr. & illud dictum sequitur ibi Io. An-
dr. Petr. de Anch. & Imol. & optime quadrat in proposito nostro. Se
cundo, pro eadem sententia est doctrina Petr. & Cin. & Doct. in auth.
licentiam. C. de Episc. & cler. vbi dicunt quod si aliquis administrator
reddidit rationē, & fuit absolutus quod quamuis interim multa acqui
siuerit, nō tñ pñmit acquisisse de bonis dñi, sed potius ex propria indu
stria. sequitur Petr. de Anch. & Imol. in d. c. j. de pecul. cler. & istud est
in casu nostro: quia iste frater consecutus fuit quietationem, seu libera-
tionem a fratre suo beneficiato. nec pręfati Doctores in administrato-
ribus isto hoc casu constituunt aliquam differentiā, an sint administra
tores seculares, vel ecclesiastici. Ergo nec nos distinguere debemus. & se
quitur Abb. in cap. & vinis. in fin. eod. titul. de pec. cler. Tertio, pro ea-
dem parte dico, quod si in facto probaretur, quod iste aliunde haberet,
vnde potuisset lucrari, tunc casus esset etiam magis expeditus: quia nō
solum in procuratore, prout nos loquimur, sed etiam in ipso Prælato
cessat pręsumptio d. cap. primi. puta si prelatus habuisset aliquod offi-
cium lucrosum, vel alias esset vir industriosus, vel alias ipse habuisset
alia bona vnde potuisset lucrari, prout not. Ioan. Andr. Petr. de Anch.
Anto. de But. & Imol. in d. c. j. & per Abbat. in c. cum esses. extra de
testam. Nec obst. si diceretur, quod ex quo iste procurator emit ista bona,
videtur emptio facta in fraudem per pręlatum, qui per subtitutā per-
sonam voluit euitare dispositionem dict. cap. primi. & hoc videtur ve-
risimile, attenta consanguinitate ipsius substituti. argum. gloss. j. quæst.
iij. c. peruenit. & quod not. in authent. quibuscunque modis. C. de sacr.
sanct. eccles. & in §. hęc vsus pręlatio. x. q. ij. & per Abb. in cap. cum sit
generale. extra de foro competen. Nam ad hoc respond. Et ista con-
7 iectura † consanguinitatis non est sola sufficiens in isto casu ad conie-
cturandam

etuitan dam fraudem.l.si.vbi omnes.ff.de his quib.vt ind.& quod no-
tat Fed.de Senis.cõsi.cclxiij.& Abb.cõsi.xli.in j.lib.& istud maxime p-
cedit, qñ cõstituitur procurator affinis, qui potest ad libitum reuocari, vt
per Bart.in d. Authent.quibuscunque modis.& Paul.de Castr. ibi cũ
concord. Preterea & fortius dicitur, quia quantum sit aduersus fiscum,
omnino heres illius procuratoris debet obtinere, ex quo, dato, quod
presumerentur ista bona empta de pecunia ecclesie, non tamen cõpete-
8 ret ius agẽdi fisco: vnde tanquã † agens sine actione, esset reyciendus.
l.si pupilli.§. videamus.ff. de neg.gest.& not.in l.si Titius.ff.de verb.
obligat. nam si ista bona presumerentur empta de pecunijs ecclesie, do
minium ipsorum incontinenti fuisset acquisitum ecclesie.d.cap.j.de pe
9 cul.cler.quem text.dicit ad † hoc singulares Corsetus in singul.suis:in
verb.emptio.& ita tenent communiter Canon.in cap.inquirendũ.ex-
tra eod.titul.& per Andr. Sicul.in cap.quę in ecclesiarum.extra de cõ
stitu.& consequenter actio.seu rei vendicatio cõpeteret rectori dicte ec-
clesie, vt per Abb.in cap. cum esses.de testa.non autẽ fisco.reyciendus
ergo est fiscus, si agitur nomine ipsius, quia agitur sine actione, & quia
sua non interest.cap.venientibus.extra de testib.c.super his.de accus.
l.non ignorat.C.qui accus.non poss.per Bart.in l. posthumus.§. si
quis ex ijs.ff.de inoff.testam.

SVMMAE RERVM. XIX.

1 *PRebenda debetur excepto in canonicum & quandoque statim*
2 *Quando in ecclesia est certus numerus canonicorum & præben-*
darum electus simpliciter in canon.in illa ecclesia dicitur cano
nicus in aere & ad præbendam non in præbenda nec habet ius cano-
nis integrum.
3 *Affectandi forma & uis.*
4 *Gratia facta per Papam alicui si tamen decedat Papa non expirat*
per eius mortem, sed est perpetua
5 *Correctoria iuris communis debent stricte intelligi nec ultra uim uer-*
borum impedienda sunt
6 *Reuocatio generalis facta per constitutionem Pontificis per uerba exu*
berantia de quibuscunque pactis non comprœbendit postea confirma-
ta per literas Pontificis.
7 *Priuilegia propter aliquam qualitatem confirmata non aboleri gene-*
rali derogatione priuileg.
8 *Statutum cum pacto potentius est quàm statutum solum uel pa-*
ctum solum
9 *Clausula non obstan.quandoque non operatur*
10 *Duo uincula magis ligant*
11 *Funiculus duplex non tam facile potest dissolui*
12 *In generali reuocatione nunquam comprehenduntur priuilegia causa*
remunerationis facta
13 *In dubio pronunciandum esse pro gratia & gratiam durare quia in*
dubio reuocatio non præsumitur
14 *Par in parem non habet imperium.*

PAucis agendo, & omissa disputatione ad partes vi
deretur mihi preferendum esse dominum Lauren
tium in canonicatu, de quo agitur tanquam potio
rem tam secundum regulas iuris communis, quã
secundum Bullam Papę Clementis: cum enim
1 fuerit D. Laurentius receptus † in canonicum su
pernumerarium in ecclesia sancti Petronij ad si-
gnato sibi loco in stallo, & capitulo, non est dubiũ
primam prebendam vacantem ei debitam fuisse.c.dilectus filius.de
prębend.& cum presupponatur in dicta ecclesia esse certum numerum
canonicorum: prębendas vero non esse distinctas iste receptus statim
consequitur integrum ius canonię, quod per assequutionem alicuius
prebendę postea non extinguitur.c.fin.§.fin.de conces.pręben.lib.vj.
& per dominos de Rota decis.ccccliv.incip.si legatus.in nouis: cuius se-
2 cus esset, si prębendę distincte essent: tunc enim quoties † in ecclesia est
certus numerus non solum canonicorum, sed & prebendarũ talis sim-
pliciter receptus diceretur canonicus in aëre secundum Innoc.in d.c.
dilectus.nec haberet integrũ ius canonię, neque ius aliquod haberet
in prębenda, sed duntaxat ad prębendam.c.pen.de prebend.in vj.per
Anchar.in c.cum, cui.de prebend.eod.lib. Sed nos sumus etiam in ca
su fortiore propter bullam Clementis, quę approbat.confirmat, & sup-
plet omnes defectus dictę receptionis, &c. propter quam cõcessionem
3 cẽsetur † affecta prębenda vacatura adeo quod collatio alteri facta non
valet.c.si postquã.de prębend.in vj.c.si soli ordinario.& c.si capitulo.
de conces.prębend.eod.lib.& per do. Abbatem in c.inter cętera.de pręc
bend.in antiquis.& quamuis deinde mortuus sit Clemens: non tamẽ
4 gratia illa expirat, † sed est perpetua.c.decet.de reg.iur.in vj.c.si super
gratia.de rescrip.eod.lib.& quod notat Andr. Sicul.in c.ex parte.j.de
offic.deleg.& propter fulminationem processus.quam facit exequutor
non dicitur amplius res integra: vt vult Lapus & Dominic.in c.si cui.
de preb.eod.lib.& facit glo.in c.pręsenti.in verb.fruitur.de offic.leg.&
quod notant domini de Rota,decis.cclxxxv.in nouis.vbi, mortuo Epi
scopo, ille, cui ab eo collatus est canonicatus, poterit acceptare pręben-
dam per rationes, de quibus per eos: quę militant etiam in casu nostro:
& ita puto vera, & de plano procedere secundum terminos iuris com-
munis. Sed difficultatem facit in casu nostro regula cancellarię san-
ctissimi D. nostri Papę Pauli, in qua reuocauit quascunque expecta
tiuas.& collationes, &c. etiam si quis per eas in canonicos sub expecta-
tione prębendę, vel portionum creati, aut recepti fuissent, sed respondẽ
5 dum est quod dicta regula tanquam correctoria † iuris communis, stri
cte est intelligenda: nec vltra vim verborum amplianda. de quo p Fe-
lin.in cap.j.de re iud. Dec.consil.clxviij. Verba autẽ loquuntur de re
uocatione expectatiuarum: sed hęc bulla Clementis non est expectati-
ua sed confirmatio receptionis secundũ ius cõmune a canonicis factę,
quę plurimum differt ab ipsa expectatiua: & quod hęc non censeatur
comprehendi in dictis verbis neque sit reuocata per dictam regulam
suadetur multis rationibus. Prima est per glo.ante penult.in cle.du-
6 dum.de sepult.vbi reuocatio generalis facta per † constitutionem pon
tificis, per verba exuberantia.de quibuscunque pactis non comprehen
dit pacta confirmata per literas pontificias, sequitur Lud. Rom.in l.si
7 vero.§.de viro.ff.solut.matri.vbi cõcludit † priuilegia quę propter ali-
quam qualitatem confirmata sunt generali priuilegiorum derogatio-
ne non aboleri.ar.gloss.in l.ij.§.legati.de iudic.in cap.cum non liceat.
in fin.de elec.lib.vj.& quod habetur in c.nonnulli.de rescrip.per Cyn.
in l.j.C.quãdo Imper.inter pupil. Secunda, per id quod not. Bald.
in c.venientes.de iureiur.quẽ refert & sequitur Ias.in l.fin.C.de pact.
8 quod statutum † cũ pacto plus potest, quam statutum de per se vel pa
ctum solum: & ideo lex canonica reuocans tale statutum non trahetur
ad casum in quo obligatio pacti accesserit: de quo etiam per Ias.consil.
cv.in primo volumine. Tertia ratio quia, istud videmus esse etiã in
9 constitutione † habente clausula non obstante, & quę licet soleat mul-
tum operari, vt habetur in lege item Vlpianus.§.sunt & alij.de excus.
tut.in l.nec damnosa.C.de precib.Imper.offer.non tamen operatur.
quando plura obstant, secundũ Bald.in l.i.C.de furt.& in l.j.C.de ser-
uit.maxime quando talis clausula tenderet ad correctionẽ iuris com-
munis: vt per Bald.in l.humanum.in ij.not.C.de legib.& habetur in
l.si non speciali.C.de testam. Quarta ratio, quę sumitur ex regula gene
10 rali, † quod duo vincula magis ligãt: † & funiculus duplex non tã faci
11 le potest dissolui.c.j.extra de treuga & pace.authẽt.itaque.C.commu-
nia de succes.& quod no. Francis.de Curte, consil.xlix.versiculo: circa
sextum.& Dec.cons.cclxxiij. Quinta ratio, quia hęc confirmatio Põ
tificis facta est in remunerationem obsequiorum sibi prestitorum per
12 dictum Laurentium. Vnde † generali reuocatione nunquam compre-
henduntur priuilegia causa remunerationis facta.l.si pater.§.fin.de
donat.per Bald.in l.si cum mihi.ff.de dolo. Roman.d.§.de viro. Ias.
d.consil.cv. Sexta & vltima est ratio, vt si dominus iudex ex supra-
scriptis videat casum esse ambiguum, pronunciet pro ipso Laurentio:
13 quia in dubio semper pronunciandum est reuocationẽ non censeri fa
ctam, & gratiam ipsam durare: vt not. Federic.in consil.ccxxxiij.casus
talis est.circa fin.refert & sequitur Dec.in d.consil.clxviij. Ex supra scri
ptis ergo apparet non obstare dictã regulã Cancellarię. Primo, quia
non agitur de reuocanda expectatiua, sed potius concessione canonico
rum secundum ius commune facta. Secundo quia reuocatio non tra-
hitur ad res non integras, prout in casu nostro, cum prębendę nõ sint
distinctę vt sup.dixi. Tertio, quia non trahitur ad concessionem dupli
ci iure fulminatam, scilicet iure communi, & auctoritate Clemẽtis: & quia
14 Papa Modernus facilius reuocat indulta antecessoris: qr par † in
parem non habet imperium.l.est receptum.de iur.om.iud.quam legis
communis secundum quã & ipse viuit.l.digna vox.C.de leg. Quarto.
quia nõ intelligitur regula de iure quod duplici vinculo innititur.gl.d.
clem.dudum.in gl.antepe. quam sequitur Lud. Rom.sing.vij. Alex.
cons.cxxv.in ij.& cxx.in iiij.consil.iij.in quinto. Felin.c.j.vbi etiam alij
Mod.de rescrip.& latius c.constitutus.eod.tit.& in c.super his.versi.
x.regula.in fin.eod.titul.& cap.fin.eod.titu.de constit. Ias.l. pacta no-
uissima.C.de pact. Decius, consilio cxliij.& consilio clxxviij. Quinto,
quia regula dicit de expectatiua cuius vigore quis sit receptus in cano
nicum.hic non est receptus vigore expectatiuę, sed titulus huius cę-
pit ab admissione, seu receptione quam deinde subsecuta est expectatio
prębendę. Sexto, quia talis concessio facta est, in remunerationem:
& ideo non videtur voluisse Papa impedire pręmia obsequiorum suo
antecessori factorum. Et ita arbitror iuris esse, saluo tamen semper sa-
niore iudicio.

SVMMAE RERVM. XX.

1 *INstrumentum emphiteosis non seruata forma c.j.de rebus ecclesię*
non alienan. non ualet
2 *Contrahens potest quandocunque actui nullo & contra formam pu*
blicam a l.traditam contrauenirè
3 *Dispensatio Papæ confirmat actum nullum ob non seruatam formam*
& actus sustinetur prout ex nunc non prout ex tunc,
4 *Ius publicum iuramentis priuatorum remitti non potest*
5 *Inuestitura propter formæ defectum nulla redditur*
6 *Nullum omnino ratihabitione confirmari non potest*
7 *Cessante ratione legis cessat & ipsa lex*
8 *Lex interdicens alienationem quomodo intelligatur*
9 *Vbi agitur de utilitate ecclesię actus in tantum ualet ut confirmare*
possis quàm ius solemnitas uel forma a princ.non interuenerit
10 *Emphitheota per non solutionem canonis sicut cadit ab emphitheosi*
ita cadit a melioramentis
11 *Conductor simplex licet cadat ab inuestitur per non solutionem pen-*
sionis tamen recuperat meliorationes

1 
N proposito † casu videretur prima fronte dicen-
dum instrumentum emphyteusis non valere: quia
non est seruata forma, quę est necessaria in alienatio
ne rerum immobilium ecclesię: de qua in cap. j. de
reb. eccl. non alien. in vj. & Clem. j. eod. tit. Et cum
talis actus sit nullus, quia contra formam publi-
2 cam a lege traditam, potest † contrahens quando-
cunque contrauenire. c. ex tenore. de cocess. preb. l.
quemadmodum. C. de agr. & censitis. lib. xj. gl. l. a diuo Pio. ff. de rit.
3 nupt. Quod adeo est verum, vt etiam si sequatur dispensatio † Pontifi
cis actum confirmantis, tamen actus non sustineatur prout tunc, sed
valeat tantum ex die dispensationis. c. super eo. de cond. app. vbi Do-
ctor. Bald. l. quicunque. C. de bon. quę lib. Unde ante dispensationem
secutam debet permitti penitentia, & reuocatio actus. l. si eum. ff. de ma
numi. vind. c. licet. de procu. in vj. Nec tali reuocationi debet impedi
mento esse iuramentum, quia videtur esse nullum, ex quo est contra ius
4 publicum, quod † priuatorum sacramentis remitti nó potest. ca. si di-
ligenti. circa fin. de for. compet. per Doct. in c. cum contingat. extra de
iureiur. in ij. casu. & etiam si valeret iuramentum, tamé nó impediretur
reuocatio actus, quamuis ille efficeretur periurus. c. dilecto. vbi no. ex-
5 tra de preb. Et quod talis inuestitura † sit nulla propter defectum for-
mę firmat Bald. cons. cccclxxv. vol. j. Feli. c. causam. extra de iudic. Sed
tamen ijs non obstantibus puto veram esse senténtiá, quod ista emphy
teuta teneatur stare contractui cum enim talis contractus proponatur
esse in eiusdem vtilitatem ipsius ecclesię, debet obseruari, & cogi emphy
teuta, constito de hac vtilitate vt fiet cóuentis, quia vt inquit Host. An
dr. & Abb. in c. j. extra de ijs quę fiunt a prelat. & in alienatione perpe-
tua, in qua procedere debet tractatus, & accedere consensus capituli, ta
men sufficit alienatio facta per prelatum: dummodo deinde sequatur
ratihabitio capituli. per tex. in cap. ij. eod. ti. Unde apparet alienatio-
nem illam, quamuis non seruata forma, tamen non esse funditus nullá:
6 cú alias ratum haberi non posset: quia quod † nullú omnino est confir
mari ratihabitione non potest. c. non firmatur. de reg. iur. in vj. §. tutor
autem. insti. de auct. tut. & dicit Abb. in d. c. j. quod ista opinio si bo diligé-
tis magis cómuniter tenetur per Canonistas, facit. quia vbi adest vti-
litas ecclesię non debemus curare de istis apicibus iuris: dummodo ec-
clesia faciat conditionem suam meliorem. l. cum ij. §. eam transactioné.
vbi doct. ff. de transact. Nam forma hec inducta fuit a lege pro maiore
vtilitate ecclesiarum. Unde si ea adsit, non est vlterius quęrendum
7 quia † cessante ratione legis, quę formam inducit, debet etiam cessare:
lex ipsa. l. fin. C. de fideicommis. vbi Bal. l. neque. C. de contrah. stip.
Bal. in margarita, verb. testis sufficit. Rom. cons. cccxxxiij. incip. quo
ad primum sufficit. & per multa similia ostendi in l. j. ff. de lib. & posth.
8 Et facit ratio generalis quia lex quę † interdicit alienationem debet in-
telligi de alienatione rei vtilis, & lucrosę: secus si alienatio téderet ad vti
litatem prohibiti. c. vt super. §. fin. de reb. eccl. non alien. sicut dicimus
etiam in prohibitione rei minoris secundum Ang. in l. ij. ff. de acceptil.
Abb. consi. xcij. quanquam. Lud. Roman. consil. cccxxvij. circa propo
situm. Alex. consi. lix. viso processu. in ij. volumine. Addo etiá pro hac
opinione text. in §. si vero. in auth. de non aliena vbi Ang. not. quod si
ecclesia concessit emphyteusim non seruata debita solennitate & emphy
teuta rem possedisset, tenebitur ad solutionem canonis, perinde ac si le-
gitime concessa fuisset: vnde apparet non omnino actum fuisse nullum.
9 sequitur Jas. l. ij. C. de iur. emphyt. & pro ista opinione, quod vbi † agi
tur de vtilitate ecclesię actus in tantú valeat, vt confirmari possit: quá-
uis solennitas vel forma a principio non interuenerit est decisio Bal.
in l. contra iuris. in princip. ff. de pact. allegatur in d. l. cum ij. §. eam trá
sactionem. & idem firmat Petr. de Anch. in consil. cxcvij. Ubi dicit se
existimare hoc esse verum, & sentit Abb. in d. c. j. Nec obstant allegata
in contrariú. Et in primis, quod non sit seruata forma, quia respondeo
quod quamuis actus non valeat secundum Bal. & Felyn. in allegatis
iuribus, tamen fauore ecclesię non adeo est nullus, quin cófirmari pos-
sit: maxime per bullam Pontificis, & cogatur iste stare promissioni: &
ideo Abb. in d. c. j. dixit quod contractus ipse claudicat ex quo non est
omnimodo nullus respectu contrahentis cum ecclesia per supra dicta,
& secundum hanc distinctionem possunt concordari suprascriptę opi-
niones doctorum de quibus etiam per Laurent. de Rodolf. in rep. c. si-
ne exceptione. in viij. not. xij. q. j. Circa aliud punctum numquid iste
emphyteuta qui ob non solutionem canonis cadit a melioramentis, cé
seatur etiam cadere ab ijs, quę emit a conductoribus & ratione melio-
10 rationum, quas fecit tanquam † emphyteuta, casus non habet difficul
tatem, quod per non solutionem canonis, sicut cadit a iure emphyteu-
seos, ita etiam cadit ab illis. l. ij. verb. nomine meliorationis. C. de iure
emphyt. vbi Bal. & Jas. in vj. not. & per doctor. in l. senatus. §. Mar-
11 cellus. ff. de leg. j. In conductore † vero simplici secus est: quia licet ip-
se cadat ab inuestitura propter non solutionem, tamen recuperat melio-
rationes. l. colonus. in prin. & l. dominus horreorum. §. j. vbi Bart. ff.
locati. Quid ergo erit in isto casu misto in quo emphyteuta habet me-
liorationes emptas a conductoribus: & putarem eas nó perdi: quia d.
l. ij. penalis est & stricte intelligenda. quę loquitur in meliorationibus
factis tanquam ab emphyteuta, non ijs quę factę sunt tanquam a sim-
plici conductore: & ideo non debet extendi ad hunc casum. l. at si quis.
§. diuus. ff. de relig. & sumpt. & quę not. Raph. Cum. cons. lxv. Andr.
Sicul. cons. ij. in prin. Cor. consil. cclxxxviij. in ij. volumine. Alex. con
sil. cxxviij. in vj. Et maxime quia ratio d. l. colonus militat in casu nostro,
de qua per Bar. ibi: & quia quamuis cadat tanquam emphyteuta, tú debet sibi re-
manere saltem ius, quod habetur ex capite simplicis locationis: vt in simili
per Bal. in l. ij. q. vi. C. de resc. vend. Et quia de isto casu mixto potest
separatim iudicari si... cótingentiá, vnde quilibet sui suam naturam intelli
gunt d. l. si spon... ...rea. ff. de don. inter virum. l. si statuliber. §. in. de
statulib. l. Arist. vbi d... ff. de don. & quod habetur per doc. in l. ij. in prin.
vbi dixi. ff. de verb. obli... ita ego sentio, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXI.

1 *Bigamia eodem tempore illicita.*
2 *Exod. cap. xxi. explanatus locus.*
3 *Conditio nihil disponit*
4 *Conditio potest uerificari de facto licet non de iure*
5 *Argumentum a contrario sensu non est sumendum quando resultat prauus intellectus*
6 *Consuetudo contra expressam legis prohibitionem non est bona*
7 *Exempla non inducunt firmum argumentum*
8 *Ex uerbis narratiuis legis uel quæ enunciatiue proferuntur non inducunt firmum argumentum.*
9 *Bulla irritandę causa multiplex*
10 *Papa non potest derogare iuri diuino*
11 *Pęnitentiario magno non sunt permissa ea quæ reseruata sunt supremę potestati papæ.*
12 *Certa scientia uis.*
13 *Concessio emanata per uiam dispensationis arguit mentem concedentis fuisse uelle derogare iuri communi.*
14 *Concessio contra ius diuinum regulariter non ualet, tamen quando reperiretur dictum ius diuinum alias limitatum teneret.*
15 *Papa per uiam interpretationis in iure diuino quod uarijs modis intelligitur potest unam partem approbare magis quàm aliam*
16 *Papa ex causa sterilitatis potest dispensare contra ius diuinum*
17 *Pęnitentiarius maior dispensat in casibus pęnitentialibus quantumuis arduis etiam Papæ reseruatis.*
18 *Cardinali dicenti se quid facere iussu Pontificis uiua uocis oraculo sibi facto creditur.*

1 PRimo queritur: an licuerit Gratia Deo Hebręo † su
perinducere aliam vxorem sub pretextu quod prima fit
sterilis, & sic an liceat ei duas vxores eodem tempore
habere, & quidem in eadem domo? Et conclusiue loqué
do dico quod non siue ad ius ciuile attendamus, per
text. in l. nemo Judęorum. in fi. C. de Judę. & cęlicol.
siue ad ius canonicum per text. in c. gaudemus. extra de diuor. vbi glo.
concludit, nec quidem ex causa sterilitatis hoc hodie concedi, vt est text.
S. Ambrosii xxxij. quęst. iiij. dixit Sara. siue ad ius diuinum respicia-
mus: quia scriptura dicit, *Et erunt duo in carne una* non dixit tres, vel plures,
sed duo. nec dixit, *A duprehens uxoribus, sed uxori.* & ita tenét oés in d. c. gau
demus. Nec me mouent quędam loca sacrę scripturę q́ videntur facere in
contrarium, veluti Genes. cap. xvj. & cap. xxix. quia respondeo, quod il
la exempla Abraam & Jacob, erant ante legem: secus post, vt dicit Am-
bros. in dicto cap. dixit Sara, & ita etiam tenet Joannes Chrysostomus
2 in omilia, sup illo loco. Nec me mouet, quod † habetur Exo. cxxj. quia verba
ibi non permittunt duci aliá, sed conditionalia sunt quod si altera ei accepe-
3 rit, &c. conditio aút † nihil disponit. l. si quis sub códitione. ff. si quis omiss.
4 causa test. l. ex facto. j. de hęredib. institu. & potest conditio † verificari
de facto, licet non de iure. l. mulier. §. j. de condi. in fer. & ita responde-
tur ad id quod habetur Deuteronomij cap. xxj. si habuerit homo vxo
res duas &c. Nec me mouet, quod habetur Leuitici cap. xviij. ibi, so-
rorem vxoris tuę in pellicatum non accipies &c. non sequitur ergo in
5 vxorem poteris accipere, tum quia illud esset † argumentum a contra-
rio sensu: quod in hoc casu non est accipiendum quia resultaret prauus
intellectus. l. ij. C. de condic. insert. vbi doctor. Tum quia videtur facta
mentio pellicatus aliter non posse eam appellari, quę superinducatur
iam habenti primam vxorem, & secundum suprascripta est etiam respó
dendum ad ea, quę habentur Deuteronomij capit. xvij. non habebis
vxores plurimas, non sequitur ergo habebis duas. Nec me mouent
alia loca quibus probatur, quod aliqui habuerút plures vxores, vt Ju
dicum cap. viij. Regum cap. j. Paralipomenon cap. xi. & cap. xiij. quia
non ideo sequitur quod recte fecerint & bono exemplo, neque quod illa
6 † consuetudo esset bona, cum acceperint plurimas cótra expressam pro-
7 hibitionem. in dicto c. Deuteronomij xvij. Preterea ab † exemplis
non inducitur firmum argumentum: sicut nec ex verbis narratiuis le-
8 gis, vel quę † enuntiatiuę sint prolata secundum gloss. in l. vnicam. C.
quando non pet. par. & ibi per Modern. Et ita etiam potest responde
ri ad ea quę dicuntur de Dauid qui habuit plures vxores. j. Regum ca
pit. xxv. & ij. Regum capit. xij. de quo tamen dicédum est, vt per Theo
logos ad quos me remitto. Secundo queritur, quid iuris sit, cósidé
9 rata Bulla † Pontificis: quę est satis clara in fauorem dicti Judei, &
difficultatem facit: quia talis concessio est expresse, contra legem, videli-
cet contra text. in dicta l. nemo Judęorum. & non habet dictum rescri-
ptum clausulam derogatoriam non obstante tali l. &c. Ergo debet non
valere. l. fin. C. si contra ius vel vti. publ. Secúdo, quia (vt supra dixi)
talis concessio videtur cótra ius diuinú. Et erút duo in carne vna &c.
10 dicto cap. gaudemus. ergo nó potuit † Papa illi derogare: facit quod
notat Bald. in cap. lator. extra de sent. & re iud. vbi dicit hec formalia
verba: núquid Papa si regina est ster. uxor possit concedere licentiam su-
perinducendi aliam vxorem vel concubinam iuxta consuetudinem ve-
teri testamenti? Respondeo nó credo: quia scriptura dicit, erunt duo in
carne vna &c. & sic videtur ibi decisio Bald. in terminis questionis no-
strę. Tertio, quia ista concessio non emanauit a Papa, sed a Cardi
11 nale qui curam † penitentiarię gerit cui non videntur permitti huius-
modi reseruata supremę potestati Pontificis. c. nisi specialis. & c. quod
translationem.

translationes.extra de offic.leg. Sed tamen his non obstantibus, con-
cludo dictam concessionem esse obseruandam prout iacet, & licuisse dicto
Granadeo superinducere aliam vxorem, seruata tamen dispositione le-
gis suę quę habetur Exodi cap.xxi. videlicet, quod prouideat primę
vxori circa necessaria & vestimenta, & congressum seu consuetudinem ip-
si non deneget, vt habetur in Græca litera expressius, quam in Latina.
Nec obstat quod, in rescripto non adsit clausula, nõ obstante &c. quia
respondeo quod ex quo per supplicationem expressa est, certificatio
12 negotij sufficit † certa scientia per text. in l.idem Vlpianus.§.sunt &
alij.vbi Bar.versi.Ex isto textu.ff.de excusa.tut.& quod notat.Paul.
de Castr.in l.iij.§.si is.ff.q̃ quisque iur.& ibi Modern.& facit, quia cũ
13 † concessio ista emanauerit non secundum ius commune, sed per viam
dispensationis, satis ostenditur mens Pontificis volentis derogare iu-
ri communi: & istud sufficit vt per Cano.in cap.quę in ecclesiarum.de
constit.gloss.Bald.& alij,in l.rescripta.C.de precib.imp.offer. Non
14 obstat, quod dicta † concessio videatur contra ius diuinum, & ideo nõ
valeat &c. quia respondeo, quod illud procederet quãdo illud esset ius
diuinum quod nunquam alias limitatum reperiretur: prout declarat
Abbas in d.c.quę in ecclesiarum.secus si aliquando limitatum fuerit
prout in casu nostro ante legem ex causa sterilitatis.d.ca.dixit Sara.
merito etiam nunc potest Pontifex limitare in ipsis Iudęis, de quibus
loquitur text.in d.cap.dixit Sara.facit quia etiam in iure diuino, quod
15 varijs modis intelligatur, potest Papa † per viam interpretationis in
ter Christianos magis vnam partem approbare, quam aliam, vt habe-
tur in d.c.quę in ecclesiarum.ergo idem etiam poterit in interpretatio-
ne testamenti veteris, quę secundum ipsos Iudęos varijs modis potest
accipi: non est ergo dubitandum de potestate Pontificis, quin possit
16 dispensare † ex causa sterilitatis contra ius diuinum, de quo per glo.in
c.a nobis.in verbo.exemptis.de decim.gl.in c.ex publico.de conuers.
coniug.Io.And.in regula, semel Deo.de reg.iur.in vj.cum simil.de qui
bus late per Moder.in d.c.quę in ecclesiarum. Nec dictum Bald.in
d.c.lator.obstat suprascriptę conclusioni, quia loquitur Bald.quando
Papa dispensaret inter Christianos, quod quis haberet duas vxores
istud non posset: quia in Christianis immutabiliter semper est obser-
uatum, vt vnicam tantum haberent: secus in Iudęis, quorum mos &
consuetudo fuit in contrarium.d.l.nemo Iudęorum. Non obstat vl-
17 timo quod non emanauerit concessio a Pontifice, sed a maiore † peni
tentiario: respondeo enim, quod istud nihil refert cum pęnitentiarius
dispenset in casibus pęnitentialibus, quãtumuis arduis & Papę reser-
uatis: vt per Card.in cle.ne Romani.vers.eo ipso.q.v.de elect.maxi-
me cum in casu nostro attestatus sit ipse pęnitentiarius Cardinalis, se
18 hoc facere iussu Pontificis † viuę vocis oraculo sibi facto: quo casu ei
creditur.c.nobilissimus.xcvij.dist.vbi Car.Alex.& quod habetur in c.
quod super his.de fid.instr.vbi omnes sequitur. Et ita arbitror iuris
esse, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXII.

1 DEcimę prædiales debentur de iure diuino.
*2 Layci nullo tempore possunt præscribere libertatem non soluen-
di decimas integraliter fall.*
*3 Papa licet non possit in totum tollere decimas quia esset tollere ius
diuinum tamen potest illud moderare.*
4 Priuilegium ad futura porrigi quandoque contra.
5 Eadem res diuerso iure censeri non debet.
*6 Præscriptio decimarum in agro partim culto trahitur ad aliam par-
tem si contingat de nouo eum reduci ad culturam.*
*7 Seruitutem habere ducendi aquam pro rigando prędiũ non potest aug
mentari illud uel habere aquam ad ampliora prædia.*
*8 Promittens dare cuilibet canonico omni anno par caponum non tene-
bitur si numerus canonicorum augeatur.*
*9 Priuilegium concessum monasterio & capellis suis non trahitur ad ca-
pellam quæ de nouo erigantur.*
10 Præscriptio censetur stricti iuris & ad futura non trahitur.
11 In beneficijs Principum plenissima fit interpretatio.
*12 Præscriptio strictissime debet interpretari tanquam absorbens alte-
rius ius.*
13 Debitor e solo lapsu temporis in mora constituitur.
*14 Decimæ sunt portandę usque in horreum ecclesiæ a debitoribus esse nõ
interpellatis ipsorum expensis.*
*15 Præscriptio quæ diminuit ueram decimam & eam redegit ad uigesi-
mam non ualet nisi sit a Papa approbata.*
16 Papæ scientia præsumitur per lapsum centum annorum.
*17 Per tempus centum annorum præsumitur priuilegium non soluendi
laycis a Papa concessum.*


Ræsens casus ordinarie per scribentes disputatus
me admonet, vt conclusiue tantummodo loquar:
quia rationes diffusissime per omnes canonistas
attinguntur, apud quos facillimum est vnicuique
1 eas perlegere dico igitur, quod † decimę prędiales
debentur de iure diuino, vt per quatuor doctorum
ecclesię auctoritates ostẽditur, & ideo nullo tempo-
2 re † possunt laici prescribere libertatem ne eas inte
graliter soluant.c.in aliquibus.extra de deci.per Abb.in rubr.eius tit.

disputat late Hostiẽsis in summa de deci.§.vtrũ prescribi.versi.quęro.
Anton.de Butr.& Imol.cap.statuimus.ad finem.de transact. But.in
c.parochianos.de deci.cum similibus.& est communis & canonizata
vbique conclusio, quę fallit secundum aliquos, vt possit prescribi in tan-
to, licet non in toto, & sic quod soluatur vigesima nõ decima, quę fuit sen
tentia beati Thomę de Aquino, quem refert Felin.in c.causam.in princ.
extra de prescript.& idem etiam tenuit Bald.in l.comperit.C.de pre-
scrip.xxx.ann.quod dictum sane est intelligendum quando concurreret
approbatio summi Pontificis.secundum Hostien.in loco prealleg.&
Felin.in d.cap.causam.sola enim prescriptio non sufficeret: quia laicus
est incapax talis quasi possessionis.vnde nullo tempore posset prescri-
bere.cap.sine possessione.de regulis iuris quando vero accedit licen-
3 tia papę secus est: quia papa licet non posset † in totum tollere decimas,
quia esset tollere ius diuinum, tamen potest illud moderari: secundum
Felin.in cap.si.de maior.& obed.& sic expeditum est primum dubium.
Circa secũdã dubitationẽ facit, quia posito quod valeret prescriptio
non soluendi decimas de oliuis, videretur, quod deberet extendi vt nõ
censeretur ablata libertas faciendi noua olineta, que ipsa etiam debe-
rent eandem habere immunitatẽ per text.in c.quia circa.de priuilegijs.
4 & quod ibi plene notatur, vbi priuilegium † concessum vni ecclesię su-
per episcopalibus decimis retinendis extenditur etiam ad possessiones
5 seu predia postea quesita, ne † eadem res diuerso iure censeatur, & mul-
ta similia adducit Alexand.consil.clxxviij.in occurrenti casu.in ij.vol.
Ias.in l.si stipulatus fuerim.§.cum stipulamur.ff.de verbo.obligat.
confirmatur hęc conclusio per id quod consulit Abb.in consi.lxxi.vi-
6 detur prima fronte.in ij.vol.vbi tenet quod prescriptio decimarum † in
agro partim culto trahitur etiam ad aliam partem, si cõtingat de nouo
eam reduci ad culturam.argum.text.in c.j.&c.quod per nouale.de verb.
signific.& in c.cum in tua.secundum vnam lect.extra de deci.& ea, quę ha
bentur per Innoc.in cap.dilectus.extra de relig.dom.& illam decisio-
nem sequitur Felin.in capit.causam.in fin.extra de prescript. His ta-
men non obstantibus, arbitror contrariam opinionem esse de iure verio-
rem, moueor principaliter, per text.cum glos.ibi super verbo, modus.
7 in l.non modus.C.de seruitut.vbi, qui habet † seruitutẽ ducendi aquam
pro rigando predium non potest augmentare illud, vel trahere aquam
ad ampliora predia, quam prius essent, & ideo ibi infert Petr.& Cyn.
8 ad rusticum, qui promisit dare † cuilibet canonico omni anno par capo
num, non tenebitur si numerus canonicorum augeatur ad eadem, quod
9 not.gl.& doc.in c.cũ in capellis.extra de priuileg.vbi † priuilegiũ cõces
sum monasterio, & capellis suis, nõ trahit ad capellas, q̃ de nouo erigant
argu.leg.fin.§.Caio.de liber.leg.facit doctrina Bart.in l.j.§.si qs hoc
interdicto.ff.de itinere actuq; priuat.& per Inno.in c.Cunnana.extra
10 de elect.vbi prescriptio stricte intelligatur, vt non censeatur † prescri-
ptum nisi quatenus apparet fuisse possessum & non vltra, vnde prescri-
ptio censetur stricti iuris, & ad futurum non trahitur, secundum Ias.in
authent.qui rem.C.de sacro san.eccl.Abb.in c.quod translationem.de
offic.lega.Felin.in cap.cum ex iniuncto.de heret. Non obstant allegata
in contrarium, & primo text.in d.c.vt circa.quia (si bene eius ratio cõ-
11 sideretur) magis probat in fauorem monachorum: fundat enim se † in
beneficijs principis, in quibus plenissima fit interpretatio, sed nos lo-
12 quimur in prescriptione, quę † strictissime intelligitur tanquam ius al
terius absorbens.xvj.q.iij.c.placuit.§.potest. Non obstat consilium
domini Abb.quia loquitur, non in laico prescribente libertatem a deci
mis, vt est casus noster, sed in clerico in quo non est dubium, quod cleri
cus facilius prescribit in aliena parochia: nec est ita odiosa talis prescri
ptio, vt est gl.in d.c.in aliquibus.in gloss. fin. & per Felin. in dicto cap.
causam.preterea Abb.ibi mouetur alijs rationibus, quę nõ faciunt ad
casum nostrum: & ideo omitto, & concludo, quod si laici faciunt noua oli
ueta vltra antiquam & prescriptam formam tenebuntur de eis ad solu-
tionem decimarum, alias esset in facultate eorum eximendi se omnimo-
de a decimis plantando, nisi noua oliueta, quod est absurdum. Circa
13 tertium, nunquid † possit decima pro annis preteritis exigi quamuis,
non fuerit petita concludendum, quod sic: quia e solo lapsu temporis
debitor in mora constituitur: vt per Abb.post alios.in c.peruenit.extra
de deci.per illud dictum Exodi cap.xxij.dum dicitur, decimas & pri-
mitias nõ tardabis offerre.& ideo communiter concluditur, quod deci
14 mę sunt portande vsque in horreum ecclesię a debitoribus, etiam † nõ
interpellatis expensis ipsorum per c.reuertimini.xvj.quęst.j.& not.gl.
in c.j.xvj.quest.vij.& per Abb.in cap.ex parte secundo.de decimis.be-
ne fatetur quod quamuis isti fuerint in mora nõ tamen tenẽtur ad pre
tium quanti pluri, sed ad simplicem ęstimationem eius quod tunc valebãt
per doct.Bart.in l.diuortio.§.ob donationes.vbi etiã Pau.de Cast.
& Alexand.ff.soluto matrimo. vel saltem quatenus facti sint locuple-
tiores: & ita puto debere intelligi quod not.Archid.in cap.j.de decim.
in vj.quem refert Felin.in cap.si autem.de rescrip.cuius dictum alias
de iure non posset procedere vt sentiunt domini de Rota.tit.de decim.
deci.j.in antiquis. Circa quartum: & vltimum supra conclusum est q̃
15 † prescriptio quę diminuit veram decimam puta: quę redigat eam ad
vigesimam non valet: nisi sit a Papa approbata: prout etiam conclu-
dit Bald.in trac.presc.in v.parte princ.versi.vij.quęro. forte tamẽ in
isto casu propter tanti temporis lapsum videlicet centum annorũ pre-
16 sumeretur † papę scientia: vel tolerantia: arg.c.super quibusdam.§.
preterea.de verb.sig.& l.hoc iure.§.ductus aquę.de aq.quotidiana: &
ęstiua.& ita sentit.Abb.in d.c.in aliquibus.& firmat Soc.ↄsi.cxlv.cir-
ca primũ.in fi.per tex.in c.cõmissum.eo.ti.& idẽ Soc.ↄsil.cccvij.viso
priuilegio.Fulgos.consi.clxvj.Paul.de Castr.consilio cccxxiij.& ita
etiam tenet summa Angelica in verbo, decima.§.ij.circa fi.& ista opinio
17 videtur magis communiter approbata, quia per tale tempus † presu
mitur priuilegium non soluendi laicis a papa concessum.cap.cum apo-
stolica.vbi Bald.Card.Imol.de ijs, quę fiunt [illegible]elat. Oldrad.cõ
sil.cccxcvj.Com.consil.lxxxiij.Fulgos.dicto [illegible]u.clxvj. Decius con-

ſi.lxxxv.quod tamen videtur intelligendum, ſi allegatur tale priuile-
gium,ceu approbatio ſecundum Andr.Sicul.cõſi.xxxv.ſaſ icriter.in
ij.Decius conſil.ciij.in cauſa exceptionis. Et ideo putarem tali caſu ta
ſem vigeſimam,poſſe peti etiam de oliuetis nuper inductis: ne eadem
res diuerſo iure cenſeatur.argum.capit.cũ in tua.de decim.c.vt circa.
de priuileg. Abb.conſil.lxxj. Et hęc omnia ſaluo ſemp ſaniore iudicio.

SVMMÆ RERVM. XXIII.

1 *SVcceſſor in obligabilis niſi in caſu.*
2 *Prælatus licet habeat adminiſtrationem omnium bonorum eccleſiæ tamen in arduis neceſſe habet requirere conſenſum capituli.*
3 *Arduę res cognoſcuntur a qualitate perſonæ & redditus.*
4 *Conſenſus eius qui interuenit in obligando debet interuenire etiam in liberando.*
5 *Prælatus non poteſt etiam cum capit.facere aliquem contractum qui ad ſucceſſorem tranſeat niſi interueniente authoritate ſuperioris.*
6 *Præiudicium perpetuum illud dicitur quo ſucceſſor obligatur.*
7 *Prælato eſſe cum cap ſimpliciter aſſerenti quid factum in utilitatem eccleſiæ non eſt ſtandum nec per eius aſſertionem ſimpliciter probatur utilitas in pręiudicium ſucceſſoris niſi interuenerit authoritas ſuperioris.*
8 *Mutui & locationis diſcrimen.*
9 *Per confeſſionem Prælati & cap.uidetur eccleſia contraxiſſe.*
10 *Confeſſio prælati & cap.non probat eccleſiam contraxiſſe utiliter.*



N iſta cauſa reuerendiſſimi Commendatarij plura
replicantur contra reſponſiones meas, ſed,his non
obſtantibus,apparebit me iuridicum reſponſum in
pręſentibus difficultatibus dediſſe. Dico igitur,
1 quod in † commendatario, ſiue etiam prelato, qui
vel ex conceſſione pontificia,vel aliter faciat fructus
ſuos deductis neceſſarijs pro eccleſia,conſenſus ca-
pituli non habet effectum,vt obligatio in ſucceſſorez
tranſeat,niſi probata vtilitate vel neceſſitate,ſecundũ capit.j.de ſolut.
per iura ⁊ rationes alias adductas. Nec obſtant ea que in contra-
2 rium adducuntur. Primo,quod etiam † in prelato habente admini
ſtrationem omnium bonorum eccleſię,tamen in arduis,vel quãdo vel
let habere magnam quantitatem pecunię neceſſarius eſt conſenſus ca-
pituli,ſecũdũ Inno.in cap.j.de procurat.quez refert,⁊ ſequitur Ioan.
de Imol.in cap.j.de depoſ. Naz reſpondeo,quod iſtud procedit in pre
lato habente ſimpliciter adminiſtrationẽ,qui tamen debet adminiſtra
re in vtilitatem capituli,ſeu eccleſię de quo in cap.ij.extra de dona.vbi
ſcrib.⁊ ita eſt de iure cõmuni,de quo iure loquũtur Innocen.⁊ Imol.
ſed queſt.o eſt.in pręlato qui nõ eſt ſimplex adminiſtrator ſed domin⁹
fructuum, ⁊ qui non habet conuertere in vſum eccleſię ſed ex forma in-
dulti pontificij poteſt conuertere in ſuos vſus pro ſuſtinendo ſtatu ſuo,
prout ſolet concedi magnatibus pręlatis ſecundum Abb.in dicto cap.
de monachis.extra de pręben.vnde cum nullum penitus ius in eis ha
beat capitulum,fruſtra diſputatur de eius conſenſu. Pręterea hic non
3 ſumus in arduis † quia attẽta qualitate perſonę,⁊ reditus videtur po
tius modica ſumma,vt eſt gloſ.in l.ſed ⁊ ſi ſuſcepit.§.j.ff.de iudi.ſuper
verbo,modica. Secundo non obſtat,quod ex quo conſenſus capitu
4 li interuenit in obligando † ita etiam debuit interuenire in liberando.
l.nihil tam naturale.ff.de regul.iur. Reſpondeo quod hoc cõceſſo, nõ
tamen ſequitur quod ideo debeat talis cõſenſus operari in pręiudiciũ
ſucceſſoris. Pręterea ex quo non erat neceſſarius conſenſus iſte in obli
gatione,niſi quatenus importarent neceſſitates eccleſię:ita non erat
neceſſarius neque in liberatione argumen.d.l.⁊ hoc quia vltra neceſſi-
tates eccleſię,nullum penitus ius competit capitulo,ſed etiam eſt Cõ-
mendatarij ex forma bullę. Tertio non obſtat,quod admiſſa hac opin.
ſuperflua eſſet cautela Cepol.ccxiiij.alias in. 242. incip.vnuz eſt mo-
dus,quam etiam tenuit Ioan.de Imol. in cap. quod quibuſdam.ex-
tra de fideiuſ. Nam reſpondeo,quod imo non eſt ſuperflua: quia licet
non pręiudicet ſucceſſori,tamen valebit ⁊ habebit effectuz,viuente ip-
ſo pręlato,qui vna cum capitulo fecit talem confeſſionem,⁊ in tali caſu
loquuntur prędicti doctores,non autez in caſu quo mortuus ſit,an pre
iudicetur ſucceſſori:nam tunc ſumus extra illam materiam, ⁊ attendi-
5 mus text.in cap.j.de ſolut. Secundo principaliter † dixi, quod non
poteſt pręlatus etiam cum capitulo,facere aliquem contractuz, qui ad
ſucceſſorem tranſeat,niſi interueniente auctoritate ſuperioris.dicto c.
de cętero.c.veniens.de tranſact.gl.ſuper verb.eandem conuentionez.
in cap.ex multiplici.de decimis.cum multis concord.relatis,in conſil.
Alex.cix.in vj.vol. Non obſtat,quod illa iura loquantur,quoad infe
rendum propter perpetuum pręiudicium eccleſię,quod non eſt in ca-
ſu noſtro:nam reſpondeo, quod in iſta materia intelligitur perpetuum
6 † pręiudiciũ illud,quo ſucceſſor obligaretur: ⁊ iſtud manifeſte apparet
ex illa glo.in cap.ex multiplici iuncta textui.⁊ etiam ex not.per doct.
in c.fin.ne prelat.vic.ſuas.cuz concord. Nõ obſtat,quod in locatio-
ne videatur dici contrarium quod ſucceſſorem obligandũ dummodo
vtiliter facta ſit,vt probatur in clem.j.de reb.eccleſię nõ alien.⁊ in cap.
ij.de locat.quia reſpondeo,quod probata vtilitate ego fateor ſucceſſorẽ
7 obligari.iuxta text.in dicto c.j.de ſolut.ſed ex ſimplici aſſertione † pre-
lati etiam cum capitu[illegible] non probatur vtilitas in pręiudicium ſucceſſo-
ris,niſi interue[illegible]toritas ſuperioris,vt concludunt omnes doct.
8 per me allegati.⁊ ultra [illegible]tionem, ⁊ [illegible] mutuum eſt etiam differentia:
quia vtilitas facilius deprehenderetur in locatione,in qua pretiũ ſeu pen
ſio correſpondere debet rei,⁊ ſtatim poteſt videri ſi in damnum cuatur
eccleſię,ſed in mutuo ſi non conſtet interueniſſe,niſi per confeſſionẽ,lex
preſumit donationem.d.l.ſi forte.ff.de caſt.pec.l.iubemus nullum.in
fine principij.C.de ſacr.eccl. Non obſtat,quod iſtud videtur contra
theoricam omnium,in c.j.de depoſ.⁊ dicto c.ſuper quibuſdam.in qui-
bus iuribus nulla fit mẽtio de auctoritate ſuperioris: quia illa iura nõ
attingunt caſum noſtrum:quia non loquuntur,mortuo prelato,qui re-
cepit mutuum,ſed eo viuente:ipſo autẽ mortuo eſt queſtio noſtra:quia
debit probari vtilitas ad hoc vt ſucceſſor obliget,alias eſſet parata via
pręlatis,qua poſſent facillime defraudare ſucceſſores ſuos,⁊ quãdo nõ
eſſent de hoc aliqua iura,certe cuilibet prudẽti viro ratio naturalis hoc
debet dictare. Non obſtat,quod Ioan.Cald.in dicto conſil.v.ſub ti
tu.de confeſſis.non dicat,quod requiratur auctoritas epiſcopi, quia
imo dicit,ſi bene conſideretur ⁊ preſertim in ſubſcriptione in fin.dum
diſputat de inualiditate auctoritatis,⁊ etiam dum dicit talem confeſſio
nem requirere probationem veritatis cauſę licitę ⁊ vtilitatis,vel neceſ-
ſitatis ad hoc,vt ſucceſſori preiudicet,⁊ certe ibi cõſuluit in caſu fortio-
ri etiam quam ſit iſte de quo agitur. Non obſtat,quod ratio cur debeat
9 ſucceſſor teneri militat in noſtro caſu: quia † per confeſſionem pręla-
ti ⁊ capituli videtur eccleſia contraxiſſe,vt per Abb.in d.cap.j.in glo.ſe
cunda.de depoſi.merito:⁊ ſucceſſor debet teneri:nam reſpondeo, quod
videtur eccleſia contraxiſſe quoad obligationẽ viuente prelato, ex quo
ipſi ita potuerunt confiteri,quia habent liberam adminiſtrationem in
fructibus,vt dixit Abb.in dicto cap.ſup quibuſdã.ſed quoad fructus,
qui percipiuntur tempore ſucceſſoris,non habent aliquam adminiſtra
tionem,nedum liberam,⁊ ideo opus eſt aliter probare vtilitatem eccle
ſię,quam per confeſſionem ipſorum. Quantum ergo ſit reſpectu ſucceſ-
ſoris,non eſt ſatis,quod eccleſia videatur contraxiſſe,ſed requiritur, quod
10 vtiliter contraxerit,⁊ iſtud aliter eſt probandum quam ex † confeſſio-
ne pręlati defuncti vna cum capitulo,⁊ certe non video, quod amplius
poſſit ſuper hoc dubitari:cum etiaz ratio Abb.in d.c.ſuper quibuſdã.
expreſſe hoc inferat,vnde non eſt quęrendus nodus in ſcirpo.

SVMMÆ RERVM. XXIIII.

1 *LAyci iudices regulariter non debent ſe intromittere in cauſis beneficialibus & quare.*
2 *Beneficia ſeu ſpiritualia ex cauſa tractant layci.*
3 *Anterior in poſſeſſione debet in ea manuteneri & ſi anterior haberet titulum ab ordinario & aduerſarius a Papa.*
4 *Beneficia in curia uacantia ſunt de reſeruatis Papæ nec ab aliquo quomodocunque priuilegiato conferri poſſunt.*
5 *C.ij.de præben.in vi.explic.*
6 *Beneficij appellatione in materia ſtricta non uenit commenda.*
7 *Beneficium proprie dicitur præbenda ipſa cum tit.*
8 *Commendatarius dicitur habere tantummodo commendationem & detentationem eccleſiæ & fructuum non autem titulum uel præbẽ.*
9 *Reſeruationes tanquam derogantes iuriſdictioni ordinarię ſtricte debent intelligi.*
10 *Conſuetudo dicitur eſſe ſtricti iuris.*
11 *Papa dando beneficio in commendam dicitur manum beneficio appoſuiſſe unde tanquam quod ſit affectum nemo poteſt de eo diſponere.*
12 *Reſeruata conferri poſſe cauſa.*
13 *Reſcriptum continens clauſulam etiam de neceſſitate exprimen.derogatur legi contrariæ habenti clauſulam derogatoriam licet non ſit nominata in indiuiduo.*
14 *Papæ quid aſſerenti in bulla credendum eſt.*
15 *Papa quando atteſtatur de facto proprio eſt præſumptio iuris & de iure quod dicat ueritatem nec admittitur probatio in contrarium.*
16 *In uериſimile eſt quod Papa uelit ſibi ſoli credi in præiudicium tertij.*



N cauſa poſſeſſorij,de qua agitur, puto reuerẽdiſ-
ſimum Cardinalem fouere iuſtiorem cauſaz ⁊ pre
mitto quod licet communis,⁊ verior concluſio ſit,
1 quod iudices laici non debeãt ſe † intromittere in
cauſis beneficialibus,quia etiam poſſeſſorium di-
ctarum cauſarum propter commixtionem dicitur
ſpirituale,vt per Abb.⁊ Moder.in c.quanto.ex-
tra de iudicijs.vbi concludunt etiam idez eſſe quã
do ageretur actione perſonali ad rem eccleſiaſticam: tamen videtur, quod
2 magnifici Senatores ex † antiqua conſuetudine de poſſeſſorio cogno-
ſcant ratione temporalitatis,quę in eo vertitur ſub fundamento gloſſę.
in c.literas.de iur.cal.ſuper,verbo ſpiritualibus.⁊ quę habentur per
Guid.Pap.queſt.j.incip.in manibus magiſtri.quod ſane intelligen-
dum eſt,vt ſe non intromittant circa ſubtilẽ inueſtigationẽ tituli. Sed
ſi aliquis prius poſſideat,cuz qualiquali titulo is debeat coram eis ob-
tinere.alias ſi vlterius vellẽt ſe intromittere, inciderent in cenſuras de
quibus in conſtitut. Martini relata per Guid.Pap. in dicta queſt.j.
His ſic preſuppoſitis,dico reuerendiſſimum Cardinalem manutenen
3 dum in poſſeſſione ſua,in qua eſt † anterior ſuo aduerſario dato, quod
aduerſarius habeat titulum a Papa ipſe ab ordinario.cap.ſi a ſede.de
4 pręb.in vj. Nec obſtat,quod beneficium illud aſſeratur † vacauiſſe
in curia:⁊ ideo ſit de reſeruatis põtificiis:nec poſſit aliquo modo p alium
conferri

conferri quocunq; priuilegio suffultum.c.ij.de preb.in vi. quia ad hoc
5 responde†tur multipliciter. Primo, dicitur † q textus ille loquitur
de beneficijs vacantibus in curia: sed nos sumus in commenda: & ap-
6 pellatione † beneficij in materia stricta non venit commenda, ex quo
7 † beneficium proprie dicitur prebenda ipsa cum titu.c.ex parte.de cō-
cess.preb.per Card.in Cleme.causam.versi.q si forsan.in v. notab.de
8 elect. † Commendatarius autem non dicitur habere titulum vel pre-
bendam, sed tantummodo commendationem, & detentationem eccle-
sie, & fructuum, vt per glo. & doctor.in c.nemo deinceps.de elect. in vi.
Abb.in c.de monachis.in ij.not.extra de preben. Gemin.consi. xvij.
incip.pro declaratione. Rom.consi.cccl.incip.in casu proposite consul
tationis,in princ.cum similibus. Quod autem text.in d. c. ij. procedit
9 in materia stricta apparet: quia † reseruationes tanquam derogantes
iurisdictioni ordinarie stricte debent intelligi, vt per glo.in c. P. & G.
de offi.deleg. & ibi per doct.atez quia innititur super consuetudine, que
10 & ipsa † dicitur esse stricti iuris vt per Bar.in l.ij.§.si quis hoc inter-
dicto.ff.de itin.actuq; priua. Abb.in c.q translationem.de offi.leg. Fe
lin.in c.cum ex iniuncto.extra de heret. Secundo respondeo, q be-
neficium dicitur vacauisse vsq; a principio ante, q conferetur in com-
mendam huic asserto familiari pontificis: & ideo semper ab eo tempore
dicitur vacauisse: vt habetur in d.c.nemo deinceps. & tunc quando va-
cauit non vacauit in curia, nec ille primus erat familiaris, nec id aliquo
modo est probatum: & ideo non militant verba, dicti cap.ij. & si dicere-
11 tur saltem papa dando illud in † commendam dicitur manum bene-
ficio apposuisse, vnde tanquam affectum sit non potest aliquis inferior
amplius de eo disponere.c.vt nostrum.extra de appellat. respondeo, q
12 si dicamus † reseruationem esse factam ex isto cap. potuit conferri ab
ordinario, vigore secundi indulti, ipsi reuerendissimi concessi, quo di-
sponitur vt conferre possit omnia beneficia vel officia, specialiter apo-
stolice dispositioni reseruata, ex qualibet causa etiam de necessitate ex-
primenda, per que verba potuit fieri collatio non obstante dispositio-
13 ne dicti ca.vt nostrum. quia quod ea in rescripto est † talis clausula po
test derogari legi contrarie habenti clausulam derogatoriam, licet non
sit nominata in indiuiduo, secundum Butr.in cap.j. & ibi etiam Arct.
extra de rescript.allegat tex.in c.fi.de senten.excommu. in vi. sequitur
Felin.in cap.nonnulli.versic.fallit ij.extra de rescript. & licet per talem
clausulam non tolleretur dispositio d.c.ij.quia in eo requiritur specia-
lis, & indiuidua mentio, secundum Gemin. & Perus. ibi, tamen secus
est quoad regulam dicti cap.vt nostrum. in quo non requiritur certa
forma derogationis, vt declarat Felin.in preälleg.loco, versic.secunda
declaratio. Tertio respondetur, q non constat illum fuisse familia-
rem, & beneficium vacauisse in curia, & consequenter reseruatum: nec
14 obstat, quod † papa hoc videatur asseruisse in bulla aduersarij, cui vi-
detur credendum, per tex.in Clement.literis.de probat. & ibi gl.super
15 verbo fecisse narramus, que distinguit: quia † aut papa attestatur de fa
cto proprio, & tunc est presumptio iuris, & de iure q dicat veritatez nec
admittitur probatio in contrarium, aut attestatur de facto alieno, & tūc
presumitur verum, sed potest probari contrarium: & cum glossa tran-
seunt ibi scribentes, nam dico, quod illud secundum membrum habet
aliam limitationem, videlicet nisi agatur de preiudicio tertij, secundūz
Petr.de Ancha.consi.ccxcix.premitto.circa finem. Paul. de Castr.
consi.clvi.viso. Dec.in cap.que in ecclesiarum.de constitut. versic.non
obstat. & ideo si papa hoc asseuerasset antequam beneficium collatum
fuisset reuerendissimo satis potest dici, quod staretur assertioni pontifi-
cis secundum illam glossam, sed cum talis asseueratio facta sit vel post
collatum beneficium, vel eodem tempore: quia concurrunt in data, nō
16 potest procedere d.gl.quia esset in preiudicium tertij, † nec est verisimi-
le q sanctissimus Dominus velit sibi soli credi in preiudicium ter-
tij per supradicta, & ita sustineant quoad possessorium.

SVMMAE RERVM. XXV.

1 *Dispensandi facultas in prohibitione matrimonij in tertio vel quarto gradu est de reseruatis soli Pontifici.*
2 *Papa non dispensat in tertio & quarto gradu nisi ex magna causa.*
3 *Penitentiarius maior ex mandato speciali Pontificis quandoque concedat dispensationem in tertio*
4 *Surreptio dicitur quando non fuit expressum id quo expresso difficilius Papa dispensasset.*
5 *Impuberum etas multorum captionibus est subiecta*
6 *Copula inter impuberes facile non presumitur.*
7 *Dissolutio matrimonij ante legitimum tempus non parit scandalum.*
8 *Falsitas cause reddit dispositionem nullam.*
9 *Dispensatio cum ratificatione puella non probat secutam esse copulam.*
10 *Dictio forsan est dubitatiua & nihil affirmat in facto*
11 *Dictio qualificatiua posteriori loco posita omnia antecedentia qualificat.*
12 *Confessio recipit interpretationem secundum mentem confitentis causam declarantis.*
13 *Copula non probatur ex affirmatione mariti.*
14 *C.Continebatur nunc restringi.*
15 *Impuberes secundum naturam & regulas iuris non presumuntur habiles ad coitum.*
16 *Impuberes licet probetur viros fuisse in lecto non per hoc probatur inter ipsos secutam copulam sed potius nixum ad copulam.*
17 *Inter impuberes verba de presenti resoluuntur in sponsalia.*

Adeo diffuse, & subtiliter allegatum est in hac causa, vt
minime opera mea necessaria sit: scribam tamen pau-
ca pro maiore iudicio informatione. Et videtur mihi,
quod omnis difficultas consistat circa dispensationem,
qua sublata, omne ius primi mariti corruit. In primis
1 † igitur dico, quod ista facultas dispensandi, in prohi-
bitione matrimonij in tertio, vel quarto gradu est de reseruatis soli
2 † Pontifici, quam non solet facere, nisi ex magna causa, vt dicitur in
3 cap.literas.vbi doct.extra de restitut. spol. Et licet † Penitentiarius
maior ex mandato Pontificis speciali eam quandoque concedat, ta-
men non solent alij officiales hoc facere: & si quandoque sub alijs Pon
tificibus, habuerint similia indulta: tamen, eorum morte adueniente
nouo successore expirant, vt dicitur in regula Cancellarie, num.13. vn-
de oportuit, quod in processu fuisset producta auctoritas istius colle-
gij, & Prepositi fabrice Lateranensis: alias dicta dispensatio nullius est
momenti, per regulam l. vnice, C. de manda. Princip. & que habentur
in cap.cum a nobis.extra de testib. & in cap.nobilissimus. xcvij. distin.
Maxime cum non soleat Penitentiarius permittere huiusmodi con
cessiones, que tendunt in damnum officij sui: & quia in casu nostro non
est seruata forma, que requiritur in literis dispensationum secundum
regulam Cancellarie num.46. & si exhibebitur auctoritas ipsorū, tunc
poterit videri si seruauerint formaz mandati sui, de quo pro nunc ali-
ter non insisto. Secundo posito, quod defectus non esset in potesta-
te, tamen videtur esse in voluntate, quia dispensatio est subreptitia: ex
4 quo nō fuit expressuz quod isti essent impuberes: & proculdubio † dif-
ficilius papa tali casu dispensasset. l.si non lex.§.temporibus.vbi. Bal.
ff.de her.instit. & in terminis nostris diffuse consulit Deci.consi.dcij.in
vij.dub. & ideo non est opus vlterius insistere, adhibetur esse maior cau
5 se cognitio quādo de † impuberibus agatur, quia etas illa est subiecta
6 multorum captionibus, & in eis non tā facile † presumitur copula: nec
7 † dissolutio ante legitimum tempus parit aliquod scandalum.c.attesta
8 tiones.de despon.imp. Tertio, est nulla dicta † dispensatio ob falsita
tem cause, de quo per Decium, dicto consi. & diffuse est all.gatu3. Vlti-
9 mo est aduertendum: quia † verba dispensationis cuz ratificatione ip-
sius puelle non probant, quod, secuta sit copula carnalis, nec videtur
puella aliquo modo hoc fateri: quia verba dispensationis dicunt,

Matrimonium per verba de presenti carnali copula, & prole forsan sub
10 *sequutis contraxistis &c.* quia † dictio forsan, est dubitatiua, & nihil af-
firmat in facto.l.in substitutione.ff.de vulg. & pup.vbi no. & refertur nō
solum ad dictionem, Prole. sed etiam ad precedentem, Carnali copu
la, &c. tum quia est in vna & eadem clausula, tum quia participium,
subsequutis, numero plurali necessarie ad vtrūque refertur, tū q posteri
11 rius est posita vnde vtrumque antecedens † qualificat.l.mulieri, & Ti
tio.ff.de condit. & demon.vbi Bart. & doct. Car.consil.xxx. Felin.c.in
nostra.in iij.fall.extra de rescript.per Barto. & alios in l.si ita stipula-
tus.§.Chrysogonus.ff.de verb.obligat. Quamuis ergo dicta puella
simpliciter approbauerit dispensationem, non potest dici affirmasse de
copula, cum in dispensatione nihil de ea affirmatiue dicatur. Et maxi-
me hoc est dicendum quia non est verisimile quod sub inuolucro illorū
verborum, & generali illa approbatione puella senserit de tali qualitate,
& per ea, que ponit Bart. & Bal.in. l.prima. C.de diuersi.rescript. & in
l.si cui.ij.ff.de leg.i. & Bald.not.xxxiij. Bart.l.fin.§.Titia.de libera.
12 legat. Alex.consil.clij.in v. Corn.cxxij.in j. & debet hec † confessio re-
cipere interpretationem secundum mentem puelle eam declarantis.l.
si quis intentione.ff.de iud. Bart.in l.ix, qui reus.ff.de publ.iud. Nō
13 etiam probatur † copula ex affirmatione mariti secunduz tex. in cap.
14 continebatur.extra de despons. impuber. quia ille † text. recipit tres
notabiles limitationes. Prima vt procedat in marito iam pubere, &
secundum naturam habili ad coitum, & ita loquitur textus ibi allega-
tus.in cap.si quis accipit vxorem.xxxij.que.j.non autem procedit in
15 † impubere, qui secundum naturam & regulas iuris non presumitur
hoc facere.§.j.insti.de nupt.gl.ij.in c.j.de deli.puer. & Hostien. in ca.
q sedem.de frigid. & malefic. Gemin.consil.xxiij. & eleganter per Lan
cel. Galiaul.in l.centurio.in ij.q.j.partis.de vulg. Secundo limita-
tur, non procedere, quando aliqua presumptio est contra ipsum mari-
tum, sm Ant.de Butr. & Prepos.in d.c.continebatur. in casu autem
nostro sunt multe presumptiones contra maritum. Prima etatis, Se
cunda, quia non meretur tantaz dotem: iuxta notata.in l.j.C.si aduer.
dot. Tertia, cōcussio, & terror curatoris. Quarta, deceptio ipsius puel
le, cum similibus. Tertio limitatur, vt regula illius textus procura-
toris. Quarta, deceptio ipsius puelle, cum similibus. Tertio limita-
tur, vt regula illius textus procedat quod credatur primo viro: nisi ta-
men mulier discessisset ante pubertatem, & accepisset alium virūz, quia
in preiudicium secundi mariti non statur dicto primi asserentis se con-
summasse matrimonium, secundum Card.in cap.fin.extra de spons. quē
refert, & sequitur Prepos.ibi, in versic.vel aliter & tertio: & he due vlti-
me limitationes: tollunt difficultatē, que posset moueri ex dictis Butr.
quem refert Prepos.ibi: in d.cap.fin.in princ.versic. & ideo infert hic.
& in dicto cap.continebatur. Nec etiam probatur per testes dicen-
tes, quod viderunt ambos in lecto complexos, &c.cap. preterea. de te-
16 stibus. Dec.consil.cccclxxvij. quia cum essent † impuberes: potius
probant nixum ad copulam: quam ipsam copulam. gl.d.c.j.d.c.si quis
acceperit. Hostien. dicto cap. continebatur. Gemin.dicto consilio v.
hoc autem non sufficit dict.cap.fina.extra de spons. cap. attestationes.
de despons.impub. Et quamuis textus in dict.cap. fina. loquatur in
17 sponsalibus: tamen idem est si verba de presenti † interuenerint: quia
inter impuberes talia verba resoluuntur in sponsalia. cap.j.§.j. de de-
spons.impub.lib.vj. & probatur in d.c.attestatione . & illud puto ve3:
licet aliqui dissentiant. Et quia allegationibus cō[illegible] copiose & sub-
tiliter responsum est: ex parte secundi marit[illegible] [illegible]us: sed cō-
cludo eum fouere bonam cau sam, saluo semper [illegible]iore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXVI.

1 *Matrimonium absque consensu nullum*
2 *Nuptiæ simulatę nullius sunt momenti*
3 *Copula in casibus matrimonium non iniri*
4 *Barb.consilium vi.in primo uol.reprob.*
5 *Nixus ad copulam post sponsalia de futuro nõ facit ut transeat in uim matrimonij sed requirit utrunque recte peruenisse.*
6 *Contrahens sponsalia sub conditione si pater consenserit ipso dissentiente licet deinde sequatur copula non purificatur matrimonium.*
7 *Sponsalia de futuro per copulam subsecutã transit in uim matrimonij.*
8 *Verba enunciatiua temporis pręsentis non inducunt obligationem respectu futuri.*
9 *Conditio apposita in contrahendo matrimonio arguit omni modo defuisse consensum*
10 *Dictio nisi ponit casum contrarium*
11 *Præsumptio procedit in casu dubio*
12 *Præsumptio non extenditur ad casum certum*
13 *Confessio etiã parte pręsente facta si non sit acceptata non pręiudicat.*
14 *C.is qui fidem declar.*
15 *Dolus excludit consensum saltem in effectu etiã in causa matrimoniali.*
16 *Disparitas in contrahendo matrimonio facit ut non sit uerisimile consensum adfuisse.*
17 *In foro conscientia qui uere nõ consensit nõ tenetur stare matrimonio.*



1 In hac causa matrimoniali non videtur mihi subesse † consensus, absque quo nullum est matrimonium: iuxta ea, quę habentur in l. nuptias. ff. de regu. iur. quia in casu nostro nec consensus nec verba interuenerunt apta matrimonio. ca. tua nos. in fi. extra de sponsalib. Et etiam si dota esset spes matrimonij, cum tamen spes illa nec per verba de pręsenti, nec de futuro, sit ad effectum deducta, non potest dici subesse matrimonium, sed potius quędam simulatio, vnde lex
2 ait, quod simulatę † nuptię nullius sunt momenti. l. simulatę. ff. de rit. nupt. & pro hoc facit quod no. Calderinus, & Pręposi. in c. ex parte. de spõsali. de puella, quę dixit, Nolo, quod tangas me nisi ducas me in uxorem.
3 sequuta † copula, non tamen erit matrimonium, nec pręsumetur consensus viri, refert & sequitur Cur. Jun. in l. actione. C. de transact. vbi etiam ponit alium casum de illa puella, quę dixit: Nolo quod tangas me nisi prout honestatis conuenit, & vir respondeat, quod aliter nõ est facturus, sequuta nihilominus copula, secundum eum non erit matrimonium, quia deficit consensus, videtur enim potius illusisse puellam,
4 quam consensisse, vt ibi dixi reprobato consi. † Barbatię. vj. in j. vol. prout etiam alij Mod. ibi improbant, & Picus in l. ij. C. de secund.
5 nup. Et facit quod habetur in c. fin. de sponsal. vbi † post sponsalia de futuro nixus ad copulaʒ non facit vt transeant in vim matrimonij, sed requirit vtrunq; recte peruenisse, facit quo habetur in c. pen. de cond.
6 appo. vbi † qui sub conditione sponsalia contrahit, puta, si pater suus consenserit ipso dissentiente, licet deinde sequatur copula, non purificatur matrimonium. Nec obst. q in contrarium adducatur videlicet cõfessio Arluni, qui dicit, q nisi quẽdã respectus fuisset etiaʒ statim cã in coniugẽ accepisset: vnde videtur succedere regula posita, in c. is qui
7 fidem de sponsal. vbi † sponsalia de futuro per copulam subsecutam, transeunt in vim matrimonij. Respõdeo multis modis. Primo, quod oportet sponsalia de futuro esse contracta, & sic qui dixisset, q in futurũ
8 esset accepturus, ista autem verba sunt † enunciatiua temporis pręteriti quę obligationem non inducunt respectu futuri. l. si debitor. §. verisimile. ff. de contrah. empt. l. cum certus. ff. de tritic. vin. oleoq; leg. & facit tex. in l. Titia cum testa. §. Lucius. vbi doct. de leg. ij. Secundo respondeo, q dicta confessio habebat conditionem nisi quidam respe-
9 ctus fuisset, quę † conditio arguit omni modo defuisse consensum, ergo
10 aderat respectus ne eam duceret in coniugem: quia † dictio, nisi, ponit casum contrarium. l. actione. C. de transac. absq; quo consensu non potest esse matrimonium, & cum tex. in d. c. is qui fidem, inducat pręsum-
11 ptionem, debet intelligi hęc † pręsumptio in casu dubio secundum suã naturam, iuxta glo. in l. vnica. §. accedit. super verb. pręsumatur. C. de
12 rei vxo. act. † non autem extendi ad casum certum, quando constat de dissensu: quia subesset certus respectus: ne vltra vim verborũ illa enunciatio accipiatur. l. Lucius. §. filiam. ff. ad S. C. Trebel. Tertio, q tex. in d. c. loquitur in eo, qui dedit fidem mulieri, ista autem confessio non emanauit erga ipsam mulierem, sed erga tertiam personam, vnde non potest inducere hęc sponsalia quę fiunt per promissionem sponsi erga sponsam. l. j. cum seq. l. hęc ita. ff. de sponsal. l. in sponsalibus. codẽ
13 tit. vnde solet dici, q † confessio, etiam parte pręsente facta si non sit acceptata, non pręiudicat, vt diffuse consuluit Franc. Curt. Sen. cõsi. lxxvj. super articulo. Alex. consi. cxi. in iij. cõsi. xx. & lxxxij. in iij. cxxij. in vi. Hippolyt. Marsil. in l. de vno quoq;. nu. 125. ff. de re iud. unde videtur. q ista confessio, quę non est facta de directo versus puellam, censeatur incidenter facta ad colorandum suũ propositum: vnde nõ pręiudicat versus puellam, sm gl. in verb. non prodidit. in c. ex penitentibus. 50. distinc. per doc. in c. at si clerici. in princ. extra de iud. Quarto,
14 respondeo, † q [illegible] in d. c. is, qui fidem. loquitur, vbi sponsalia pręcesserunt: [illegible] est copula: nostra quõ est in casu contrario, q copula pręced[illegible] subsequuta est dicta confessio: & forte nõ cõstat ex processu quod [illegible] tam confessionem amplius se copulauerunt, vt merito tali casu non possit dici subesse pręsumptum matrimonium, sm gl. in c. veniens. ij. de sponsali. vbi doctores. Quinto respondeo, q cum in casu nostro sit magna disparitas. Credibile est, q mater, & puella finxerunt se decipi: nec tunc saltem in foro animę sit locus pręsumptioni de qua in d. c. sm Theologos maxime S. Thomam in iiij. sententiarũ distinc. xxviij. articu. ij. quem sequitur summa Angelica in verb. matrimoniũ. ij. §. ij. cum simil. q potest deprehendi ex quali-
15 tate parentum, † vnde dolus videtur excludere consensum saltem in effectu etiã in causa matrimoniali. c. ex literis. extra de sponsal. vbi tũc non recedimus a verbis nec quicq; pręsumitur in fauorẽ dolo agẽtiũ.
16 Et debet d. Judex in hanc partẽ inclinare. Primo, pp † disparitateʒ, quę facit vt nõ sit verisimile consensum adfuisse huic matrimonio. c. su-
17 per eo. extra de testib. Secundo, q in foro † cõsciẽtię certũ est nõ subesse matrimoniũ: q licet in foro contentioso nõ obstãtibus verbis captiosis aliquando videretur pro matrimonio, tñ in foro cõscientię si ille vere nõ consensit, nõ tenet stare matrimonio, sm Abb. in c. ex literis. j. extra de sponsali. Tertio, q alias isti essent in perpetua rixa, & possent sequi multa scandala: vt dicit in c. cũ locum. extra de spons. Quarto q satis apparet ex processu, q iste fuit allectatus per matreʒ cuius dolus stante disparitate nõ dʒ nocere huic iuueni sm Theologos, vt sup. dixi. Quinto, q iste p peccato suo satis penarũ dedit cũ diu manserit in carcere, & fecerit maximas expensas, & sit passus multa incõmoda. l. si diutino. vbi doc. ff. de pen. & licet adducant aduersus iuuenẽ quędam alia argumenta, puta donatio vnius annuli, & verba quędã inania, q̃ solent ab amatoribus effutiri, tamẽ tã leuẽ cõiecturã faciunt vt alia respõsione non sit opus. Et ita mihi videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXVII.

1 *Emphiteosis ecclesiastica natura talis est ut ad descendentes pertineat & extraneis non deferatur*
2 *Verba hæredibus & successoris non alterant naturam Emphiteosis sed secundum causam intelligo*
3 *Verba utriusque sexus non referuntur ad extraneos sed ad descẽdẽtes*
4 *Ecclesia finita linea tenetur inuestire hæredes decedentis secundũ qualitatem pristine concessionis.*
5 *Filia Patri succedunt quando ad sexum respectus non habetur*
6 *Eques Hierosolimitanus non potest uti beneficio statutorũ ius ciuitatis*
7 *Translatio emphiteosis in potentiorem personam est uetita*
8 *Potentior ille dicitur qui cum difficultate potest conueniri & aduersus quem non de facilis executio.*
9 *Verba hæredis & successoris sunt collectiua & uniuersalia quemlibet ex liberis comprehendentia.*
10 *Successione paterna prima causa est descendentium.*



Placet mihi cõclusio supra scriptorũ dñorũ consulentiũ, q emphyteusis, de qua agitur, pertineat ad filios d. Clarę, nam rõne cuius emphyteusis concessa fuit Achilli pro se, & heredibus, & successoribus vtriusq; sexus, quę verba referunt ad filios, & descendentes: q in eis attẽdimus ad qualitatẽ sexus, q̃ hic cõsiderata fuit, tum q
1 † natura emphyteusis ecclesiasticę est talis, vt ad descendẽtes ptineat. §. emphyteusim. in auth. de nõ alie. & extraneis nõ deferatur: vt habet
2 in l. etiã. ff. sol. matr. & verba † illa, heredibus, & successoribus, nõ alterant naturã emphyteuseos, sed sm eã intelligũtur, sm Alex. csi. xxvij. in v. Dec. csi. clxxi. quicquid dixerit Soc. csi. clxvj. queʒ Dec. loco su-
3 prascripto reprobat: & in casu nostro res est certior pp verba † vtriusq; sexus, quę nõ referuntur ad extraneos, sed ad descendentes, prout sentit Alex. csi. x. in v. Dec. csi. cxviij. Curt. in trac. feu. iij. par. q. xvij. Et ideo, mortuo Achille absq; filijs, res reuertebatur ad ecclesiam tanq̃
4 finita linea. Cęterũ cõis † opinio doctorũ est, q teneatur ecclesia rursus inuestire heredes ipsius decedẽtis, idq; sm qualitates pristinę cõcessionis, vt p Bar. & doc. in l. si mihi & Titio. ff. de verb. obl. in fi. in l. j. §. prohibitur. de aqua quot. & est. Dec. csi. cxxxj. Cozad. csil. lxxxvj. nu. 23. Rip. late in l. j. ff. de pri. cred. cũ ergo decesserit relicto patre herede, ius etiã in cũ transijt, & ecclesia cũ recognouit, q oino, vt dixi, erat
5 obligata hoc facere. Mortuo aũt patre ei succedere † debet eius filię, ex quo in hac inuestitura nõ habet respectus ad sexũ. Nec ob. q adsit frater masculus, ad quẽ pertineat successio ex forma statutorũ Rhegiẽ.
6 q rñdeo, q cũ sit eques † Hierosolymitanus, & illi religioni addictus, non potest vti beneficio dictorũ statutorũ, prout alias dixi in auth. cassa. C. de sac. ec. vbi reprobaui quãdã opi. Dec. l. csi. cxiiij. q statutũ Rhegien. excludit talẽ a beneficio suo, q facere potest. l. si quis curialis. vbi Bal. & Fulgo. C. de epis. & cler. Jas. l. de quibus. ff. de legib. & facit ad illud statutũ qd not. And. Sic. csi. xlviij. & li. in ij. Jo. Cur. in repet. §. diui. l. filiusfamilias. ff. de leg. Ripa csi. iiij. lib. j. respons. Pręterea ta-
7 lis † reputatur persona potentior: in queʒ vetita est translatio emphyteusis: tum q rõne fori dicitur potẽtior. l. j. vbi Bar. C. de his qui pot.
8 nom. Jas. l. fi. C. de iure emphyt. cẽsef enim † difficulter posse cõueniri sm gl. in l. ij. prin. ff. qui satisd. cog. nĩ q aduersus eũ nõ est facilis executio. c. Odoardus. de sol. tũ q sicut armatę militię milites prohibent l. milites. C. loc. ita & iste facit. c. vnico. §. qui clericus. si de feu. fue. contro. merito ergo ecclesia nõ tenebat eũ recognoscere: & cũ in extraneos tale ius trãsferri nõ posit: sequit vt remaneat sororibus: & eaʒ heredibus: siue ex cõsensu ipsius: de quo p Alex. csi. cxx. vers. põt. in prin. l. uel
9 ex iure accrescẽdi: cũ † verba illa: heredib9: & successorib. sint collectiua: & vniuersalia quẽlibet ex liberis cõprehendẽtia: vt donec aliquis supersit nõ reuertat res ad dñm: sʒ loc9 sit iuri accrescẽ. arg. l. sicut. i fi. ff. q cu usq; vni uer. qd Are. & Jas. tradiderũt i d. l. si mihi & Titio. Nec obst.

quod

quod istud ius ad hunc militem Hierosolymitanum deuoluatur iure
hereditario siue ex auth. defuncto. C. ad Tertyl. vt succedat fratri. si-
10 ue † ex successione paterna in qua prima causa est descendentium. auth.
cessante. C. de legit. hered. Quia respondeo, quod cum sit de perso-
nis ventris succedere in emphyteusi, non potest eã habere, & si emphy-
teusis esset alienabilis in extraneos teneretur eam alienare in personã
habilem, arg. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de legat. j. & tradit. Spec.
in tit. de locato. §. nunc aliqua. versicu. cxvij. gl. Ray. Alber. Guid. de
Suza. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege. ff. de verb. oblig. Alexan. d.
consi. cxx. Sed cum in casu nostro non sit alienabilis in extraneos, sed
transeat in heredes & successores vtriusq; sexus tantum, necessario de-
uoluetur ad istas sorores, seu earum filias, & sufficit q; sint heredes, vel
ꝑ parte et ius renouationis inuestiturę ad eas pertinuisset dicamus,
secundum Alex. & doct. in d. l. si mihi, & Titio. & consi. x. lib. iij. Aneh.
consi. cccxiij. Dec. consi. cxxxj. cccxxviij. Curt in tracta. feud. part. ij.
q. xv. Sunt autem heredes pro parte tam fratris. d. authen. defuncto.
quam patris. l. maximam. C. de liber. prӕter. maxime cum iste frater
non possit vti beneficio statutorum Rhegien. vt supra dixi. Et ita ego
sentio requisitus de sola subscriptione, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXVIII.

1 IN contractibus regulariter non est locus iuri accrescendi
2 Dictio cuiuscunque est distributiua
3 Per secundam inuestituram non censetur derogatum iuri proue-
nienti ex prima inuestitura nisi appareat hoc expresse actum
4 Perceptio pensionis probat continuationem possessionis
5 Reseruatio iurium quod non fiat praeiudicium censetur reseruare non
solum ius proprietatis, sed etiam possessionis
6 Rei conuenti regulariter possunt contrarias exceptiones proponere.

SVbtiliter & copiose allegatum est in hac causa per prę
stantissimum d. Aduocatum & sublatę multę difficul-
tates, quę fiebant contra Comites de Castro veteri:
quibus allegationibus ego contentus dumtaxat pau-
ca sum scripturus in articulo principali. Et ↄtra istos
Comites prima facie sunt verba inuestiturę concessę
a vicario commendatarij S. Crucis, quibus dimidia
Piagioli concediur Comiti Roberto, &c. & alia dimidia nepotibus
ipsius ex fratre, quę verba indicant illos vocari pro partibus separa-
tis quemlibet pro dimidia: vnde inter ipsos nullus est ius accrescendi.
l. Si seruus fundi. in princ. de lega. ij. vbi habentur pro separatis in vlti
1 mis voluntatibus, multo fortius † in contractibus in quibus regulari
ter non est locus dicto iuri accrescendi. l. si mihi & Titio. ff. de ver. obli.
Sed tamen in casu nostro puto contrarium, quod etiam alia dimidia
Piagioli, quę fuit Co. Roberti, pertineat ad nepotes suos, non qui-
dem vigore suprascriptę inuestiturę monasterij S. Crucis, sed vigore
inuestiturarum acceptarũ ab Abbate S. Laurentij propter clausulã,
Pro se, & cuiusque ipsorum filiis & descendentibus, &c. ꝑp vim distributiuę
2 † illius, cuiusq;, de qua per doct. in d. l. si mihi & Titio. & dictum fuit in
alio consilio. Et quamuis deinde in posteriore inuestitura talis clau-
sula fuisset aliter concepta, tamen non censeretur derogatum iuri pro-
3 uenienti ex prima † inuestitura, nisi appareret expresse hoc actum, secun
dum Bal. in c. j. per illum text. de eo, qui sibi, & suis hered. & in c. j. §. si
vero. ad fi. de grad. suc. cum multis concordan. per Dec. consi. clxxxv,
cxciij. cxcuij. vnde si posteriores inuestiturę factę ab eodez domino nõ
nocent emphyteusis, multo minus ista facta ab alio qui asserebat se do
minum. Nec obst. q; hęc secunda inuestitura facta sit de consensu, &
licentia primi domini: quia talis licentia emanauit eo colore: quia ipse
Abbas nolebat litigare cum secundo: & ideo concessit facultatem reno
uationis quam facultatẽ protestatus est non debere, nec posse quoquo-
modo vel quouis quęsito colore cedere in prӕiudicium iurium mona-
sterij S. Laurentij quibus verbis non videtur ex parte ipsius mona-
sterij S. Laurentij amissa esse possessio ciuilis bonorum emphyteuti-
4 corum: tum quia † semper percepit eandem pensionem per quẽ actuz
probatur continuatio possessionis. l. quãuis. j. §. si conductor. vbi doc.
ff. de acquir. poss. doc. c. inter dilectos. extra de fid. instru. tum quia per
talem licentiaz renouandi non censetur amissa possessio vel translata in
alium quando fit ab abbate, vel prӕlato, seu simili administratore, qui
non possidet suo nomine, sed nomine ecclesię, secundum doctri. Bart.
in l. j. in princ. in iiij. q. principa. versic. pone quod tutor. ff. de acquir.
poss. & consuluit Alexan. consi. lxxxj. versic. alio respectu. in iij. vol. Et
5 maxime quia illa † reseruatio iurium, quod non fiat prӕiudicium, &c.
censetur reseruare non solum ius proprietatis, sed etiam possessionis.
Innocen. cap. episcopi. de rebus eccle. non alien. Abb. c. j. de rest. in in-
tegrum. vnde videtur omnino saluum esse ius istorum ex antiquiore
inuestitura, vt possint isti se tueri ex iure monasterij sancti Laurentij.
Non obstat dicta recognitio Co. Roberti: quia apparet per errorez
facta si ius erat penes monasterium sancti Laurentij. Unde atten-
ditur antiquior inuestitura, vt supra dixi. Item non obstante tali re-
cognitione solutus est integer canon monasterio S. Laurentij: vnde
censetur continuata eius possessio, vt est dictum. Item etiam quod
6 aliqua possessio esset translata in commendatarium S. Crucis, tamen
nihil impendit, quia isti ex duabus causis poterunt possidere & se de-
fendere ex vtiliore. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acquiren. possessi. maxime
cum sint rei conuenti, qui possunt regulariter etiam contrarias ex-
ceptiones proponere. l. nemo prohibetur. ff. de exce. cum ibi not. & etiã
quia factum Co. Roberti, non potuit prӕiudicare illis nepotibus suis
ex fratre absentibus: qui alias ex prima inuestitura vocabantur. Et
ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXIX.

1 IN decima soluenda de fructibus comprehenduntur etiam Porci
quia & ipsi sunt in fructu
2 Transactio de decimis ualet & tenet
3 Qualitas secundum quam contractum fuit attendi debet
4 Verba generalia generaliter intelligi debent
5 Decima de animalibus solui debet in eo loco in quo pascuntur
6 Consuetudo in perceptione decimarum attendi debet
7 Consuetudo ex decem annis inducitur.
8 Ex ijs quae deinde secuta sunt prӕsumimus quid a princ. in contractu ge
st[redacted] sit.
9 Ab exordio tituli potentior formatur euentus
10 Possessio prӕsumitur ex preambula forma prouenisse
11 Actus sequens in executionem eius quod a princ. tractatum est intelli-
gitur factus.
12 In his quae habent sic finis ad initium hunc per modum declarationis
ex post factum praesumitur in praeteritum
13 Colonus respondens mihi de fructibus praesumitur retro coluisse nomi-
ne meo.

PRaeter agendo in proposita quęstione, non videtur
dubium, quin iste laicus teneatur ad solutionem deci-
1 mę † porcorum: cum & ipsi sint in fructu, vt est tex. in c.
peruenit. & in c. non est. de decim. in antiq. Sed dubiũ
est, ad quem pertineant dictę decimę ad rectorem curę
an ad religiosos, & clarum est de iure communi specta-
re ad ipsum rectorem, sed in proposita quęstione prima fronte suade-
tur oppositum propter verba permutationis initę ex causa transactio-
2 nis inter rectorem, & religiosos, † quę transactio valet, & fieri potuit de
ipsis decimis. c. ex multiplici. extra de deci. Nec potest refricari in du-
bium, an iste sit rector, vel vicarius: cum ipsi religiosi contraxerint cum
eo tanquam cum rectore ipsius curę, non autem tanquam cuz vicario,
vt ex lectura transactionis apparet: vnde satis cõfiteri videtur esse re-
3 ctorem. l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipu. & † attendenda
semper est qualitas, secundum quam contractum fuit. l. si pater. §. qui
duos. ff. de adopt. Angel. l. si proponas. ff. de inoffic. testa. Omnis igi-
tur difficultas oritur ex verbis transactionis. Et pro religiosis facit,
quia rector in parte ipsis a se tradita, renũtiauit omni iure decimę bla-
di, & vinorum: quod in dictis terris haberet vigore curę suę, subiecitq;
clausulam generalem, & cuilibet alij iuri decimarum, quod dicto recto-
ri occasione curę suę competit, vel competere posset intra dictos fines:
4 quę † verba cum generalia sint debeant generaliter intelligi. l. de pre-
tio. ff. de publicia. & consequenter ad istud ius trahi. In contrarium
facit, quia illa verba, intra dictos fines, arguunt de decimis tantuz prę-
dialibus actum esse: quia illę intra fines proprie continentur: non au-
tem de personalibus, vel mixtis, quę ex lucro animalium, seu mouen-
tium proueniunt. l. Cauis. ff. de leg. ij. lege si fideicommissum. §. j. de iu-
5 dic. lege fina. C. de prӕscrip. lon. temp. dato enim † quod pro animali-
bus debeat solui decima in eo loco, vbi pascuntur secundum glo. in ca.
ad apostolicę. extra de dec. tamen, cum iste locus sit etiam ipse de paro-
chia, licet assignatus religiosis, ius parochiale saluum est, exceptis de-
cimis de dictis terris: at istę non sunt de terris, sed de animalibus di-
cta lege Cauis. & per Iason. in lege stipulatio hoc modo. in fin. de ver-
bor. obligatio. Bald. consilio cccxcij. in fin. in ij. volum. vnde in dubio
pronuntiandum est, pro dicto rectore, cui ius commune assistit vt est
glo. in lege omnis. ff. de regulis iuris Bart. in lege quotiens. ff. si quis
cau. & per Dec. in lege prima de regulis iuris. Fortius me mouet con-
suetudo ex post subsequuta, ex qua apparet, quod dictus rector semper
ab illa transactione citra percepit dictas decimas animalium per xv.
6 annos continuos: † quę consuetudo maxime tamen istis decimis at-
tendenda est dicto cap. ad apostolicę. & cap. cum sint. eodem titulo.
Nec est dubium per tale tempus consuetudinem censeri probatam:
7 cum † etiam ex solis decem annis inducatur, vt est communis opi. post
Bartol. in lege de quibus. in ij. quęstio. ij. qu. stio. princ. ff. de legib. &
leg. j. quęstio. iij. C. quę sit lon. tempo. consuet. cum igitur talis consue-
tudo subsequuta sit, declaratur retro, quid contrahentes ipsi senserint.
Pro qua conclusione facit regula lege Iulianus. §. proinde. ij. ff. ad
8 Mace. vbi † ex ijs, quę deinde sequuta sunt, prӕsumimus quid a prin
cipio in contractu gestum sit. & quod per illam decidit Bartol. in lege
cętera. §. fina. ff. de leg. j. & Ludo. Roma. consilio cclxij. Facit etiam,
9 quod solet dici † ab exordio tituli posterior formatur euentus. l. vnica.
in fi. C. de impo. lucrat. de script. lib. x. & quod habetur in l. quędaz mu
10 lier. ff. de rei vend. vbi † possessio prӕsumitur ex prӕambula formę per
seueranse. l. penulti. ff. de vsucap. pro legat. l. si a te. vbi Bald. ff. si cer.
11 vendi. & † actus sequens in executionem eius quod a principio tra-
ctatum est, intelligitur factus. l. iij. §. vnde quęri. ff. de manumiss. l. qui
in aliena. §. si is qui putabat. ff. de acquir. hęred. per Ias. in l. post do-
tem. in lectura Duri. ff. solut. matrimo. Facit etiam alia regula quod
12 † in his, quę habent sic finis ad initium, tunc per modum declaratio-
nis ex post facto prӕsumitur in prӕteritum. d. §. proinde. & l. liberis. C.
13 de agricol. & censi. lib. xj. vbi † si colonus respondet mihi de fructibus
prӕsumitur retro coluisse nomine meo. & ibi gloss. in verb. colonorum.
quę hoc intelligit: dummodo responderit per decennium, seu longum
tempus. facit l. si fil ius. C. de petit. hęred. & not. in l. j. §. qui admit. &
Pet. de Ancha. in regula. semel malus. de regu ... in vj. vbi concludit
tã indici per modum declarationis, non aute ... ptionis: & ideo
non requiruntur necessario tempora, quę pr ... ebeant. Et
ita mihi videretur, saluo semper meliore iud ...

SVMMAE RERVM. XXX.

1 *D*Iffio filijs apta eſt comprehendere utrũq; ſexum ideo ambigua
2 *Ex ijs quæ deinde ſecuta ſunt ſumitur præſumptio eorum quæ prius geſta ſunt*
3 *Hæres tenetur habere ratum quicquid geſtum fuerit per eũ a quo hæreditatem habet.*
4 *Inueſtitura prior reuocabilis etiam ſi uni promiſſum ſit*

PRo Fabricio facit prima inueſtitura, per quã non
admittuntur fęminę niſi in defectum maſculorũ.
Sed pro filiabus Lucię facit: quia videntur Lu-
cia, ⁊ Catharina mutuo conſenſu illi renunciaſſe
per ſecundam inueſtituram a domino acceptam
quod probatur infraſcriptis rationibus. Prima,
quia verba primę inueſtiturę pro filiabus fęmi-
nis, ⁊ illarũ filijs ⁊ nepotibus maſculis, ſunt am-
1 bigua: ⁊ † dictio, filijs, poteſt comprehendere vtrunque ſexum. l. inter
ſtuprum. §. ſeruis. de verb. ſignifi. ⁊ qualitas maſculinitatis refert ſo-
lum ad nepotes, ⁊ iſta interpretatio debet accipi poſtquam partes ipſę
ita videntur declaraſſe accipiendo ſecundam inueſtituram, per quam
2 filię fęminę Lucie, ⁊ Catharinę admittuntur vt † ex ijs, quę deinde ſe-
quuta ſunt ſumatur pręſumptio eorũ, quę prius ſunt geſta. l. ſed Iu-
lianus. §. proinde. ff. ad Maced. Secunda, quia preſuppoſito, φ
Fabricius ſit hęres matris ſuę, vt quia eius dotem habeat, iuxta not.
3 per Bart. in l. gerit. de acq. hęr. tenetur † ratum habere quicquid per
ipſam ſit geſtum. l. cum a matre. C. de rei vend. ⁊ cum ipſa inſtrumento
diuiſionis liberauerit dicta bona, nõ poteſt nunc contrauenire, de quo
per Bar. in l. qui Romę. §. duo fratres. q. viii. de verb. oblig. quę diui
ſio apparet fuiſſe facta non ſolum per publicum documentum, ſed etiã
per lapſum temporis: quia vltra decem annos poſſederit dicta bona, ſe
cundum glo. ⁊ docto. in l. pe. C. com. diuid. ⁊ ideo cenſetur confirmata
lapſu tanti temporis, etiam ſi non appareat de conſenſu matris, tãquã
tutricis, φ ſi inſtrumentum tutelę inueniatur, res erit magis clara.
Tertia, quia licet magna altercatio ſit inter ſcribentes, nunquid poſ
4 ſit inueſtitura † ab eccleſia pro ſe, ⁊ filijs de emphyteuſi diſponere in
vnum tantum, ⁊ ſic contra formas primę inueſtiturę, de quo per Alex.
conſi. lij. in iiij. Socin. conſi. xxv. in j. Iaſ. l. ij. q. vlt. C. de iu. emphy. ta
men antequam acquiratur vtilis actio ipſi Fabricio videtur, φ, acce-
dente conſenſu domini, potuerit recedi a prima inueſtitura, per text. in
c. j. in prin. de prohi. feu. alie. per Fed. vbi prępoſitus hoc tenet: ⁊ facit
tex. in l. ij. C. de ſer. expor. ⁊ quod not. Bar. ⁊ doct. in l. qui Romę. §.
Flauius. de verb. obli. ⁊ l. ij. ff. de aliig. lib. tanquam habeat hęc Fabri
cius per mortis cauſa capionem, quam potuit eius mater ⁊ Lucia reuo
care, ſecundum Bar. in l. ſi mihi, ⁊ Titio. ff. de verb. obl. cum ergo an-
te φ̃ inueſtitus eſſet Fabricius factę ſunt inueſtiturę illę poſteriores,
ſatis videtur illis ſtandum eſſe. ⁊ ita etiam tenent aliqui Moder. in l.
quod dicitur. ff. de verb. obligat. vt cum in feudo nouo ſimpliciter eſt
promiſſum. c. j. §. ſi vaſallus culpa. ſi de feud. fuer. controuer. c. j. de duob.
fratr. a cap. inueſtit. per Alex. d. conſi. lij. idem ſit in emphyteuſi pater-
na, vel auita, quando adhuc non eſt quęſitum ius nepoti, ⁊ conſenſus
domini acceſſerit. Et hoc dictat ęquitas: ne filię Lucię remaneant om-
nino excluſę, vt poſtquam matres quamuis fęminę admiſſę ſunt, etiaz
filię admittantur. ⁊ Fabricius ſi eſt hęres matris teneatur habere ra-
tam dictam inueſtituram poſteriorem, ⁊ inſtrumentum diuiſionis de
quo ſupra, quo caſu rationes Alexã. conſi. cv. in cauſa Nicolai. lib. iiij.
non habent obſtare, ſi recte videantur. Et hęc omnia ſaluo ſemper ſa-
niore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXI.

1 *C*Onductor non niſi ex cauſa decimas ſoluit
2 *Decimas deberi uarie probatur*
3 *Quid actum eſſe per epiſtolam tranſmiſſam probatur & talis epiſtola fidem facit*
4 *Ex poſt facto coniecturamus quod retroactum eſt*
5 *Contractus partim locationis & partim donationis debet regulari ſecundum naturam donationis quæ principaliter etiam uertitur in contractu &c.*
6 *Qui donat fructus trium annorum non cenſetur uelle donare aliorum*
7 *Fructus præteritos eſſe renunciantis.*

COncurro ⁊ ipſe in ſententiam ſupraſcriptorum domi-
norum conſulentium, ⁊ ſubſcribentium. Et primo cir-
1 ca punctum primum, † licet alias conductor non te-
neatur ad huiuſmodi decimas impoſitas per pontifi-
cem, ⁊ ſimilia onera extraordinaria, ſecundum glo. ſu-
per verb. ſi beneficiorum. in cle. ij. de deci. vbi doct. ta-
men fallunt, vbi ita actum ſit: quia conductor ſuſceperit in ſe id onus,
prout in caſu noſtro: qr promiſit d. Sancto aureos xlv. detractis one-
2 ribus quę ipſe ſoluebat, ⁊ quod ita actum ſit, ſatis † probatur, ex epiſto
3 la tranſmiſſa † quę fidem facit. l. ea quę. ff. de dona. inter virum. l. Pu-
blia. ff. depo. Item probatur ex coniecturis, quia alias eſſet manifeſta
lęſio, ⁊ quidem ſupra [illegible] mediam iuſti pretij, quę quidem coniectura, nõ
eſt capienda. l. cum [illegible] ideb to. de prob. Item probatur ex quantitate
decimę ſolutę [illegible] catorum decem pro decima qualibet. arg. glo.
in l. ſemper in ſtipulat [illegible] tus. de reg. iur. Nõ enim eſt veriſimile quod
de xlv. aureis ſolueret decem pro decima, ſed potius ſoluẽda eſſet extra
illos xlv. aureos pro vero valore totius beneficij. Item probatur ex
euentu: quia ipſe conductor ſoluit ipſam decimam, quam profecto non
4 ſoluiſſet, niſi id onus ſibi incubuiſſet vt ex poſt facto cõiecturemus † φ
retro ſit actum. l. ſed Iulianus. §. proinde. ad Macedon. ⁊ quod ha-
betur in l. ſtribus. de agricol. ⁊ cen. lib. xj. cod. Circa ſecundum pun-
ctum ſentio idem, quod ſupraſcripti domini conſultores: cum enim iſte
5 contractus ſit partim † locationis, ⁊ partim donationis, debet regula-
ri ſecundum naturam donationis quę principaliter etiam vertitur in
contractu, ſecundum regulam l. Ariſto. ff. de donatio. ⁊ probatur in l. ſi
ſponſus. §. circa venditionem. vbi bonus tex. in l. cuz hic ſtatus. §. pe.
ver. idem dicendum erit. ff. de don. inter vir. ⁊ vxo. per gloſ. in l. ſi quis
obligatione. ff. de reg. iur. ⁊ firmat Lud. Rom. in l. ij. in prin. de verbo.
obliga. Anch. ⁊ Imo. c. cum cauſam. extra de emp. Soc. conſil. xxij. in
iiij. volu. clarum autem, ⁊ indubitatum, quod regula l. item queritur.
6 §. ſi. ff. loc. non procedit in donatione: quia qui donat fructus † trium
annorum non cenſetur etiam velle donare aliorũ. l. ſi certis annis. vbi
dici. C. de pact. ⁊ tradit Alex. cõſi. lxxvj. viſis dubitationibus. in v. vo
lu. ⁊ in ſimili per Soci. l. ſerui electione. §. j. ff. de leg. j. Vlterius cir-
ca aliud punctum, cuius ſint penſiones beneficij, quę percipiuntur oc-
7 caſione fructuum † pręteritorum perceptorum ante renunciationẽ pu-
to eſſe clarum, φ ſint renunciantis, per regulam l. defuncta. ff. de vſufr.
vbi Alb. infert ad caſum noſtrum. Sed cum iſte renuncians deceſſerit
ab inteſtato in eis ſuccedit eccleſia vnde prouenerunt, ⁊ conſequenter
eius rector. c. j. c. vt vniuſquiſq;. extra de pec. cler. ſi vero feciſſet teſtamẽ
tum eſſet recurrendum ad diſtinctionem glo. in c. pręſenti. de offic. ord.
lib. vi. Abb. c. cum eſſes. de teſta. And. Sicu. c. ſi. de pecu. cler. cũ ſimil.
φ non proſequor. quia iſte non fecit teſtamentum. Et ita de ſola ſub-
ſcriptione requiſitus arbiter iuris eſſe ſaluo ſemper rectiore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXII.

1 *O*Mnes fundi debent præſtare decimam eccleſiæ ſuæ parrochiali
2 *Quarta pars decimarum Epiſcopo debetur regulariter*
3 *Decimarum genera differentiæ dignoſcendique modi*
4 *In dubio præſumendum eſt decimas eſſe eccleſiaſticas.*

FVndata eſt intentio reuerendi epiſcopi Nouarię circa
1 decimas, de quibus agitur: quia ſecundum regulas † iu-
ris communis omnes fundi debent pręſtare decimam
eccleſię ſuę parochiali. c. ij. de reſtit. ſpol. in vj. c. cum con
2 tingat. ⁊ c. apoſtolicę. de deci. ⁊ earũ quarta † pars debe-
tur epiſcopo c. de quarta. extra de pręſcrip. niſi epiſcopus
totum preſcripſiſſet, vt ibi habetur quod videtur procedere in caſu no
ſtro, in quo decimę circumuicinę omnes pręſtantur epiſcopo: vnde etiã
iſta de qua agitur, quamuis empta a laicis, tamen cenſetur habere ori-
ginem ab eccleſia, ⁊ poteſt per eam peti, ſeu eius conductores, niſi pro-
betur, quod dicti laici eam habuiſſent ante concilium Lateranenſe fa-
ctum, iam a ducentis annis ſupra, vt dicunt communiter doct. in c. cuz
apoſtolica. extra de ijs quę fiunt a pręlat. ⁊ in cap. prohibemus. extra
de decimis. ⁊ extat diffuſum conſilium Andr. Sicu. in ſupra ſcriptis lo
3 cis a doct. allegatuz. Nec obſtat, φ † poteſt iſta decima poſſeſſa per lai-
cos ⁊ empta a Rhodijs eſſe mere laicalis, puta ſi habita eſſet ab impe-
ratore vel principe ſeculari, de quo dici in l. ſylua. §. noualis. verſic. aut
Appianas. de verb. ſign. per Bal. in l. fiſtulas. §. frumenta. ff. de con-
trah. empt. Card. cle. j. de deci. Reſpondeo quod imo in dubio pręſu-
mendum eſt quod hęc decima ſit eccleſiaſtica, non autem imperialis.
Primo quia in iure non reperiuntur aliquando pręſtationes ſpecificę
ad decimas coarctatę, niſi hę, quę eccleſię dantur ſecundum titulũ ex-
tra de decim. Secundo quia cum omnis terra debeat decimam eccle-
ſię, vt habetur in c. j. de deci. ⁊ Nume. 102. ⁊ in ijs bonis de quibus agi
tur non ſoluatur alia decima, φ̃ iſta, ſequitur quod ſit illa, quę eccleſię
debebatur, per ea quę habentur in l. cum ſeruus. ff. de verb. oblig. Ter
4 tio, quia alias ſequeretur, φ † de illis bonis duę decimę pręſtari debe-
rent, in primis iſta empta a Rhodijs, deinde alia eccleſię: cui omni-
no ſoluendum eſſet, niſi probaretur emptam a laicis fuiſſe ante conci-
lium Lateranenſe vt ſupra dixi, ⁊ videtur communis opinio. Quarto,
quia illi hęredes de Rhodijs pro alijs decimis retentis recognoſcunt
eccleſiam: vnde veriſimile eſt idem quoque fuiſſe reſpectu illius vendi-
tę ab anteceſſoribus ſuis. Facit enim hoc probabilem coniecturam l. a
ſententia. ff. de app. per Abb. c. quanto. q. iij. vbi Feli. extra de re iudi.
maxime in antiquis vbi alia omnis probatio eſt difficilis. Et ita ar-
biter iuris eſſe, ſaluo ſemper, ⁊c.

SVMMAE RERVM. XXXIII.

1 *Q*Vando beneficiatus cõtrahit æs alienum pro refectione alicuius rei uel domus ſi illa domus eſt patrimonialis cogitur hæres redimere pignus hoc nomine contractum ſi uero eſt eccleſia tenetur eccleſia, ſiue ſucceſſor in ea
2 *Si clericus fecit meliorationes in utilitatem eccleſiæ tenetur ſucceſſor ad ſolutionem quando utilitas eccleſiæ eſt euidens.*
3 *Si prælatus promiſit aliquid alicui pro opera in eccleſiam impenſa & moriatur eius ſucceſſor in beneficio tenetur ſoluere promiſſum*
4 *Non eſt permittendum quod eccleſia locupletetur cum alia iactura*
5 *Quando debitum eſt contractum pro neceſſitate eccleſiæ, & quando eſt contractum in euidentem eccleſiæ utilitatem parificantur.*
6 *Actus noſtri uoluntarij non extenduntur ultra quàm appareat.*

FActus tale est: Reverendus d. Martinus Agrippa
in domo ecclesię fecit multa melioramenta, ⁊ impēdit
de suo supra quadringentos aureos adeo, quod do-
mus illa nunc longe maiore pretio locatur: deinde de-
cessit, relicto quodam modico debito erga Lapicidam
ex dicta causa, queritur, ad quem pertineat onus satis-
faciendi dicto creditori, an ad successorem in beneficio, an ad heredem
patrimonij? ⁊ quia casus est clarus, paucis agam. Concludo enim tale
onus pertinere ad successorem in dicta ecclesia. Primo per doctrinam
1 Jo. And. in c. ex presentium. extra de pignorib. vbi concludit, q † quā
do beneficiatus contrahit ęs alienum pro refectione alicuius rei, vel
domus: quod aut talis domus est patrimonialis, ⁊ cogitur heres redi-
mere pignus hoc nomine contractum: aut est ipsius ecclesię: ⁊ tunc te-
netur ecclesia, seu successor in beneficio: ⁊ cū illo transeunt cōiter doct.
vt attestatur ibi Ab. Secundo per doctrinaʒ Abb. in c. quod quibus-
2 dam. de fideiuss. vbi † si clericus fecit meliorationes in vtilitateʒ ecclesię,
tenetur successor ad solutionem: secundum l. in fundo. ff. de rei ven. qn
vtilitas ecclesię est euidens, prout in casu nostro: cum domus cariore
pretio locetur, ⁊ illud debitum sit quid minimū respectu impensę, quā
fecit dictus Agrippa. Tertio per id, quod no. Arch. in c. sunt nonnul-
3 li. j. q. j. vbi concludit quod † si prelatus promisit aliquid alicui pro ope
ra in ecclesiam impensa ⁊ moriatur, eius successor in beneficio tenetur
soluere promissuʒ. sequūtur aliqui Mod. in c. j. extra de sol. facit quod
4 not. idem Arch. xv. q. ij. c. decessorum. ⁊ quia † alias ecclesia locuple-
taretur cū damno alterius, quod non est permittenduʒ. d. c. quod qui-
busdā. c. j. extra de depo. ⁊ habetur in c. fi. extra ne prel. vic. suas. Vi-
detur ergo successor in beneficio teneri. facit quod no. Card. cōs. xcv. in
fi. Dec. cōs. clxij. Nec obst. quod tex. in c. j. extra de sol. soluʒ obliget
5 successorem in beneficio, † quando debitum est contractum pro neces-
sitate ecclesię: nam respondeo quod idem est, etiam si in euidentem vtili
tatem: quia ista parificantur. gl. cle. j. verb. necessitas. de reb. eccl. non
alie. ⁊ ita tenet Abb. d. c. quod quibusdam. cum quo transeunt ibi Jo.
de Imo. And. Sic. ⁊ cęteri. Non obst. quod potuit Agrippa solue-
re de fructibus dicti beneficij, prout in simili dicit se consuluisse And.
Sic. in d. c. ex presentium. in prin. respondeo, deducta pensione mini-
mum superent Agrippę: vnde frustra tractatur de fructibus. Non
obstat, quod possit dici, quod eamdem hanc impensaʒ censeatur donas-
se Agrippa ipsi ecclesię: respondeo non censetur donasse, nisi quatenus
expendit: quod verum erat expendendum, remanet in terminis iuris,
6 vt ad successorem beneficij onus pertineat: quia † actus nostri volunta
rij non extenduntur vltra quam appareat, secundum Bartol. in l. Ti-
tium, ⁊ Mæuium. §. altejp. ff. de adminiſtr. tut. Et ita teneo saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM XXXIIII.

1 *EMphitheosis ecclesiastica nō transit in filios naturales & quare*
2 *Feuda in filios naturales non transeunt*
3 *Legitimati non admittuntur ad feuda*
4 *In emphitheosi magis attendimus ad fauorem accipientis quā dantis*
5 *Clausulæ & quibus dederit ius*
6 *Ecclesia abhorret naturales in beneficijs spiritualibus non autem cum de bonis tractatur*
7 *Ecclesia curat solum quod in emphitheosi canon sibi soluatur & res in potentiorem non transeat.*
8 *Legitimato dicitur abolita omnis macula & est perinde ac legitimus nec est infamis aliqua infamia.*

QVia per aduocatos prestantissimos diffuse hoc in pun
cto allegatum fuit, paucis sententiam meam exponaʒ.
1 Et in primis constat emphyteusim † ecclesiasticam nō
transire in naturales filios: quia non est verisimile ec-
clesiaʒ propter sui dignitateʒ de ijs cogitasse. l. ex facto.
§. j. ad Treb. ⁊ quia tales non possunt haberi absque
2 peccato: qua ratione, nec † feuda in naturales filios transeunt. c. j. §. na
turales. si de feu. fuer. controuer. inter domi. ⁊ agnat. ⁊ ita se habet com
munis opi. quam ampliant Bald. ⁊ alij in l. generaliter. §. cum autem.
C. de instit. ⁊ substit. vt procedat etiam si tales essent legitimati: sicut
3 etiam videmus † in feudo. ad quod legitimati non admittūtur. d. §. na
turales. ⁊ hęc opinio etiam ipsa est communis, ⁊ certa propter auctorita
tem doctorum: licet concludenti ratione non probetur, nec etiam satis
bona lege, quia tex. in §. naturales. loquitur in feudis. ⁊ sic beneficijs in
quibus ad solam mentem concedentis attendimus: nostra quęstio est
4 † in emphyteusi, in qua plus attendimus ad fauoreʒ accipientis, quā
dantis. l. veteribus. de pact. l. in conuentionibus. de verb. signific. sed
(vt dixi) quę tam diu placuerunt maioribus nostris nō sunt refricanda
in dubium. Ampliauit suprascriptam conclusionē nouissime Dec. con-
sil. clxxi. vt procedat non solum in filio legitimato, sed etiam in emphy-
teusi accepta cuʒ clausula, pro se, ⁊ heredibus ⁊ successoribus ⁊ quibus
dederit. Contrar. iʒ in terminis tenuit Matthęus afflictus in decisio
nibus regni Neapolitani deci. cclxxvi. ⁊ ego etiam vidi ita quando-
que iudicari. Queritur ergo, vtra opinio sit verior? Et puto hunc legi-
5 timatum debere admitti ad hanc emphyteusim propter † vim dictę
clausule, ⁊ quibus dederit, ⁊c. quę facit vt talis emphyteusis, quamuis
ecclesiastica, transire possit in extraneos c. j. de feu. non hab. prop. na. ⁊
satis fatetur Dec. d. consi. clxxi. ⁊ late consuluit Franciscinus Curt.
consil. iiij. in primis. ⁊ cum transeat in extraneos eadem ratione in filiū
legitimatus: nam ⁊ videmus, quod stante tali clausula, transit emphy-
teusis hęc ex delicto emphyteute in fiscum, ⁊ agitur ecclesia accipere cū
in emphyteusam, vt sentit Bart. ⁊ doct. in l. si finita. §. si de vectigali-
bus. de damn. infec. qui tamen est odiosior ecclesię, ⁊ etiam potentior:
vt etiam concludit Curt. d. consi. iiij. vt merito etiam admittatur legiti
matus. Et hanc interpretationem suadeat verba clausule, ⁊ cui dede-
rit, quibus apparet non esse limitatum, cui sit danduʒ nec fuisse in con-
sideratione quisnam hic esset legitimus, an legitimatus, an extraneus.
6 Nec obst. quod † ecclesia videatur abhorrere tales: quia istud est ve
rum in beneficijs, ⁊ spiritualibus, non autem cum de bonis tractat, vt
7 dicit Jo. And. in c. ij. de fil. presbyt. lib. vj. in glo. defectu. in nouel. † in
emphyteusi enim solum curat, quod canon sibi soluatur, ⁊ res in poten-
8 tiorem non transeat. l. ij. ⁊ iij. C. de iure emphyt. ⁊ cum iste sit † legiti-
matus dicitur abolita ei esse omnis macula, perinde ac si vere esset legi-
timus: ⁊ ideo non est infamis aliqua infamia. secūdū Bal. consi. cxlvj.
j. ccclxxviij. in v. per tex. in l. imperiali. §. j. versicu. nam omni macula.
C. de nup. sequitur Lanc. Galiaula in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. de
libe. ⁊ posthum. maxime si restitutus sit ad dignitates, ⁊ honores, secū
dum Alexand. consil. ij. versicu. pręterea. in j. volum. ⁊ dictum Azo.
quod allegari solet in contrarium, loquitur in spurio, qui non sit legiti-
matus. ⁊ hęc procedunt, cum constat bona fuisse ecclesię, ⁊ data deinde
in emphyteusim: quod si hoc non cōstet, sed appareat duntaxat de con-
sensu pręlati in venditione melioramentoruʒ adhibito, res esset clarior:
quia non constat: quod emphyteusis sit ecclesiastica, cum potuerit pro-
uenisse a laico, qui legauerit directuʒ ecclesię: quo casu ecclesia deleretur
iure Laicali, secundum no. per Bar. in l. cum filius. §. in hac. de verb.
oblig. Cin. auth. quas actiones. q. v. C. de sac. san. eccles. ⁊ cum non so-
leat ecclesia dare in emphyteusim: cum clausula, ⁊ quibus dederit cre-
dendum est in dubio prouenisse a laico: qui legando ecclesię non potuit
facere deteriorem emphyteutę conditionem: qua tamen in re vlterius
non insisto, quia non sum de hoc requisitus: nec vidi quod in processu
sit probatum.

SVMMAE RERVM. XXXV.

1 *OMnes terræ iure communi soluunt decimam*
2 *Decima non afficit fundum sed fructus ex quo proueniunt.*
3 *Emptor de decimis non tenetur*
4 *Pactum per quod venditor obligasset se ad decimas non valet*
5 *Emptor non potest emere aliud quàm ius quod habet venditor*
6 *Dictio omnis restringitur ad habilitatem & verisimilitudinem*
7 *Dictio omnis non comprehendit decimas*
8 *Decima ex conuentione debetur.*

VIsa est mihi dubia suprascripta consultatio: quia ven-
dens rem liberam ⁊ francam ab omni onere videtur
intelligendus de hypotheca, vel seruitute, vel canone,
vel vasallatio, ⁊ similibus. Non autem de decima:
1 alioquin nulla res esset libera: † cum omnes terrę iure
communi soluant decimam. cap. j. ⁊ cap. antepenult.
2 extra de decim. Nec res ipsa dicitur minus libera. Cuʒ † decima nō
afficiat fundum, sed fructus prouenientes ex eo. c. tua nobis. de decim.
⁊ xvj. q. i. c. si quis laicus. vbi per Archidiac. nisi tamen propter re
3 liqua preterita temporis, vt per doct. in c. pastoralis. de deci. Et † tale
onus ad emptorem pertinet ex persona ⁊ facto ipsius, non autem ex fa
cto venditoris vnde venditor teneri non debet. l. fundum. vbi Barto.
4 ff. de euic. † Nec valeret pactum: per quod venditor obligasset se
ad decimas. Bartol. l. inter debitoreʒ. ff. de pact. ⁊ quod habetur in l.
epistola. §. penult. eodem titulo cum de lucro, ⁊ commoditate istius
pacti omnino emptor ad decimam teneretur. dicto capitulo tua no-
bis. ⁊ dicto cap. antepenult. eodem tit. Nec generalitas dictę pro-
missionis adiuuat emptoreʒ in his oneribus, quę sciebat, vel scire debe
bat subesse. l. j. §. fi. l. quęro. ff. de act. emp. l. j. §. si intelligatur. ff. de ędi-
5 li. edict. Cum igitur sciret † emptor, non potest videri aliud emisse,
quam ius quod habebat venditor. d. l. qui tabernas. de contr. empt.
non autem ipsas decimas: prout in casu fortiori decidit Alberi. de Ro-
sat. in l. Seię. §. Lyrande. ff. de fund. instr. ⁊ habetur in d. c. tua nobis.
Et hoc satis sentit Bald. in allegata l. fistulas. §. frumenta. de contra-
hend. empt. ⁊ Felin. in c. sedes. de rescript. intelligentes remissionem
exemptionis a decimis intelligi de extraordinarijs tantum, quę deci-
sio est vera quia de ordinarijs non potest intelligi per supra dicta. Nec
hic est aliqua superfluitas: cum verba illa, Ab omni onere debeant intel-
6 ligi de seruitute, canone, ⁊ similibus: ⁊ dictio, † omnem, restringitur ad
habilitatem ⁊ verisimilitudinem, secundum not. in l. j. §. nuntiatio. de
op. no. nunc. Felin. d. c. sedes. ⁊ per Bald. in allegata l. a procuratore
7 c. mandat. ⁊ quod † per dictionem, omnem. non comprehendantur de-
cimę, firmat. Innoc. in c. ex literis. de iure patro. Sed tamen in hac
quęstione non videtur recedendum a distinctione Speculatoris, qui
fuit magister practicę, quam posuit in tit. de empt. ⁊ vend. §. j. versicu.
nonnunquam. vt si res vendita sita sit in loco, in quo de consuetudine
communiter non soluantur decimę: ⁊ tamen res illa soluat, teneatur vē
ditor admonere emptorem, alias conueniri possit ad interesse: secus, si
sit in loco, vbi omnes soluant, prout est regulariter de iure communi. c.
cum non sit. de decim. Quam distinctioneʒ refert, ⁊ sequitur Nicolaus
Mily in verbo, venditor. Si ergo in loco, de quo agitur, erat consue-
tudo, quod decime non soluerentur, puto indubitanter suprascriptam
8 conclusionem domini consulentis veram esse, in [illegible] cum ista † deci-
ma ex conuentione debeatur per ea, quę notat. [illegible] Andr. in Spec.
in rub. de decim. versic. si autem esset decima [illegible] ⁊c. Et
ita ego transeo, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVI.

1 ADmiſſus ſemel ad dandum uocem in capitulo per talem actum acquirit poſſeſſionem eligendi ſeu dandi uocem.
2 Spoliatus ante omnia eſt reſtituendus.
3 Quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt.
4 Iurans ſub iuramento generali de ſeruandis ſtatutis perinde eſt ac ſi iuraſſet in ſpecie de ſeruando tali & tali ſtatuto
5 Spoliatus regulariter ante omnia eſt reſtituendus fallit tamen in beneficialibus quando notorie conſtat de nullo iure ipſius ſpoliati
6 Conſenſus canonicorum non poteſt derogare ſtatuto cuius ratio ſit fundata in publica utilitate eccleſiæ.

Breuibus preſens caſus decidi poteſt nã prima fronte pro canonico facit quia ſemel
1 † admiſſus eſt ad dandum vocem in cap. Unde per talẽ actuꝫ dr̃ ei acquiſita poſſeſſio eligendi, ſeu dandi vocẽ. l. j. §. hoc interdicto. ff. de itin. actu queꝙ priua. vbi Bar. in verſ. ij. noto. ⁊ idẽ Bar. in l. j. C. de ſeruitu. ⁊ not. Abb. in c. cũ eccleſia. de cauſa poſſeſ. ⁊ prop. cum concord. per Mod. ibi. ⁊ Ang. de Aret. in §. æque. inſt. de actio. Unde cum fuerit deinde repulſus, poteſt prætende
2 re ſe ſpoliatum: ⁊ ſpoliatus † ante omnia reſtituendus eſt. l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad legem Iuliam de vi. c. ij. cap. in literis. in fin. extra de reſtit. ſpol. ⁊ hoc maxime cum fuerit admiſſus de conſenſu ipſorum ca
3 nonicorũ. Unde nunc nõ debet reijci: quia † ꝙ ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. c. quod ſemel. de reg. iur. in vj. l. ſicut. C. de act. ⁊ obl. Sed his non obſtantibus, contrarium de iure eſt verius, naꝫ præſupponitur in facto, quod in dicta eccleſia adſit ſtatutum, quod nemo habens canonicatum non pacificũ in ſacriſque non conſtitutus habeat vocem in d. cap. quod ſtatutum eſt in viridi obſeruantia: ⁊ fuit per iſtuꝫ
4 canonicum iuratuꝫ de obſeruando ſub illo iuramento † generali de ſeruandis ſtatutis dictæ eccleſiæ. quo perinde eſt ac ſi in ſpecie iuratũ fuiſſet. l. ſi duo. in fin. ff. de admi. tuto. l. ſi chorus. in princ. ff. de l. iij. ⁊ quæ habentur per Iaſ. in l. ſi mihi, ⁊ tibi. §. fin. de leg. j. ⁊ per mod. in c. et re ſcripto, extra de iureiur. Unde tale ſtatutũ attendi debet. Non obſtat. quod fuerit ſemel admiſſus ⁊ conſequenter ſpoliatus: quia licet ſpolia
5 tus regulariter ante omnia reſtituendus ſit, tamen fallit † in beneficialibus, quando notorie conſtat de nullo iure ipſius. cap. ad decimas. de reſtit. ſpol. in vj. Ioannes Andr. Imo. ⁊ cæteri in dicto cap. in literis. ⁊ eſt cõis opinio, qũ talis notorietas non ſolum eſſet reſpectu iuris agentis, ſed etiam fundaret intentioneꝫ excipientis, prout eſt in caſu noſtro propter d. ſtatutum. ⁊ ita etiam tranſeunt moder. in l. naturaliter. §. nihil commune. in j. lect. Bartol. ff. de acquir. poſſeſſio. Præterea iſte volẽdo ſe admitti contra formam ſtatuti incideret in periurium. Unde etiã ſpoliato obſtat exceptio quando alias peccaret: quia ob ſalutẽ animarum denegatur tali caſu reſtitutio. c. literas. de reſt. ſpol. ⁊ ibi habetur. Non obſtat conſenſus dictorum canonicorum: quia d. ſtatutum eſt fundatum in publica vtilitate eccleſiæ: ⁊ ideo eorum conſenſus non attenditur, vt eſt tex. in Cle. vt ij, qui. in verbo, etiaꝫ ſi hoc ſibi ab alijs libere concedatur. de ætate ⁊ qualitate. Cum igitur ratio ſtatuti ſit fundata in publica vtilitate, conſenſus canonicorum non poteſt illi derogare. l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. c. ſi diligenti. de foro comp. ⁊ habetur per Mod. in cap. cum M. Ferrarienſis. extra de conſtit. præterea [illegible] reſpicit tantum modo poſſeſſorium illius actus vt per Bartol. in d. §. hoc interdicto. cum concord. ⁊ ideo non poteſt derogare in [illegible] quando obſtat exceptio petitorij notoria, prout in caſu noſtro.

SVMMAE RERVM. XXXVII.

1 PRæſcriptionis tempus.
2 Ius patronatus ex fundatione præſumitur per conſuetudinem præſentandi pluribus uicibus iteratam.

Mihi placet ſupraſcripta concluſio ꝙ reuerendiſſimus D. Rodolphus ſit potior in beneficio de quo agitur. Sed obſtat illa ratio, quod cum non conſtet de fundatione facta per iſtos parochianos, videtur illud ius eſſe
1 † quæſituꝫ præſcriptione, quo caſu valet conceſſio reuerendiſſimi legati aduerſus tale ius, etiã quod eius mẽtionem non fecerit: ſecundum Feder. conſil. lxv. Butr. c. dilectus. de offic. legat. Card. Clement. j. queſt. vij. vt lit. pend. Alex. conſil. lxxiij. ⁊ ſeq. in iiij. Decius. conſil. cxxiiij. ⁊ conſil. clix. verſic. ſed obſtante, Rurſus obſtat, quod doc. communiter requirũt pro tali præſcriptione ſaltem tempus cuius initij memoria non eſt in contrariũ. c. querelam. de elect. Felin. c. cauſam. de præſcript. Roch. Curt. tract. iuris patr. ꝙ non eſt in caſu noſtro: cum non ſint centum anni: vt per Alex. l. cum aliquis. C. de iur. delib. Sed reſpondeo ad vtrunque quod procederet in ſimplici allegatione præſcriptionis, ſed in caſu noſtro Parochiani alle
2 gant titulum, id eſt, ius patronatus ex fundatione quæ præſumitur † per conſuetudinem præ[illegible]tandi, tot vicibus iteratam, vt per Felin. tract. quando lit. apoſt. [illegible] patr. Roch. d. tract. Decius conſil. cxvij. ⁊ conſil. cxxvi. [illegible] ſententia mihi videtur verior circumſcripta omni diſputatione [illegible] a ſubſcriptione rogatus ſum.

SVMMAE RERVM. XXXVIII.

1 CAnonici una cum Epiſcopo tenentur ad reparationem eccleſiæ
2 C. fin. de his quæ fi. a mai. parte capituli declar.
3 Prælatus ipſe tenetur reparare eccleſiam ubi nulla eſt conſuetudo pro quarta deputata pro fabrica.
4 Cauſa inſtaurandæ eccleſiæ eſt cauſa popularis & quilibet poteſt agere.

1 Non videtur dubitandum, quin canonici † vna cuꝫ epiſcopo teneantur ad reparationem eccleſiæ, per text. in c. j. de eccleſ. ædif. C. de his. vbi not. eod. tit. ⁊ xvj. q. j. c. ſi monachus. Ioan. Andr. c. ſi propter. de reſcr. in vj.
2 Nec ob. text. in c. fin. † de his, quæ fiunt a maio. part. c. vbi a contrario ſenſu requiritur conſenſus maioris partis capituli: quia reſpond. ibi Abb. in fin. quod intelligitur, quando canonici non haberent vnde contribuerẽt: vt puta quia eſſent pauperes. ego reſp. quod ille text. loquitur ad hoc, vt canonici teneantur ex ſtatuto capituli, quod requiritur maior pars: de iure vero communi tenentur citra ſtatutum, ⁊ maxime in caſibus tamen a iure communi prouiſis, vt quia diuites, vt quia non ſufficiant reditus pertinẽtes ad canonicos tanquam vniuerſos, tunc teneantur etiam de his, quæ tanquam ad ſingulos ſpectant. Nec itẽ obſtat, quod Abb. in d. c. j. de eccleſ. ædif. tenet,
3 quod vbi nulla eſt † conſuetudo quartam deputatam pro fabrica prout non eſt in caſu noſtro, quod prælatus ipſe teneatur. allegat text. in c. cognouimus. xij. q. ij. ⁊ Hoſt. in Summa. §. j. ad ſi. reſpon. debet intelligi, prout loquitur Hoſt. quando ipſe prælatus eam quartam ſibi appropriaſſet. at in caſu noſtro cum diuiſi ſint reditus beneficiorum veriſimile eſt eam quartam non ſolius epiſcopi vtilitati ceſſiſſe, ſed etiam capituli, ⁊ ideo omnes ſimul pro rata debent teneri. Nec rurſus ob. quod epiſcopus promiſerit ſapiẽtibus cleri. ⁊ deinde in ſynodo, ſoluris duob. millibus ducatorum, ſe nihil vltra petiturum ratione dictæ fabricæ. Re
4 ſpond. iſta † cauſa inſtaurandæ eccleſiæ, eſt cauſa popularis, ⁊ quilibet poteſt agere. l. ſtipulatio iſta habere licere, §. ædem ſacram. ff. de verb. obl. gloſſ. Ioan. Andr. Hoſt. Anton. de Butr. c. ex parte Adæ. extra de teſtib. ⁊ facit text. in l. j. §. ius publicum. ff. de iuſt. ⁊ iur. Quamuis ergo epiſcopus ipſe non peteret tamen non ideo prohibetur quilibet alius petere, ⁊ iudex ex officio debeat eos cogere. non enim promiſit epiſcopus ratam portionem ad Canonicos ſpectantem ſoluere de ſuo ſed ꝙ in ſe eſt, non petere. Quamuis huic argumenta etiam aliter reſponſum ſit, ⁊ bene per clariſſ. Conſultorem reuerendum d. Bernardinum decaniũ, q omnes difficultates ⁊ copioſe ⁊ ſubtiliter diſcuſſit, adeo vt mea opera minime ſit neceſſaria. ⁊ ideo in eius ſententiam tranſeo tanquaꝫ veram ⁊ iuri conſentaneam.

SVMMAE RERVM. XXXIX.

1 EMphiteoſis eccleſiaſtica ſecundum magis communem opinionem non tranſit ad hæredes extraneos
2 Dictio hæredibus eſt generalis & comprehendit quoſcunq; etiã extraneos &c.
3 Dictiones hæredibus & ſucceſſoribus in inueſtitura poſitæ intelliguntur hæredibus titulo uniuerſali & ſucceſſoribus titulo particulari.

1 Licet magis communis ſit opinio, quod emphyteuſis † eccleſiaſtica nõ tranſeat in extraneos hæredes, de quo in l. etiã. ff. ſol. mat. tñ fallit illa concluſio, qñ in emphyteuſi interueniſſent ſolẽnitates ſufficiẽtes alienationi, ⁊ emphyteu. eſſet recepta ꝑ hæredibus, qꝛ dictio hære-
2 dibus eſt gñalis † ⁊ cõprehẽdit quoſcunq; ẽt extraneos: ⁊ natura emphyteuſis propter ſolennitates tranſit in naturam alienationis, ⁊ ſicut res vendita tranſit in quencunque, ita etiaꝫ res locata tali caſu. ⁊ ita tenuit Alb. ⁊ Dec. in c. in præſentia. de probat. quæ ſententia eſt communiter approbata. ⁊ eam tenuit Mattheus de Afflictis, Deciſ. Neap. ⁊ dicit ita iudicaſſe conſilium Neapolitanuꝫ. Curt. Iun. conſil. iiij. Ang. de Clauaſio. in Summa angelica, verb. emphyteuſis. ⁊ Syluester in ſumma Syluestrina, eodeꝫ verbo. ⁊ ſentit Imol. in c. ſi. de loca. Ang. de Aret. in. §. adeo. inſt. locati. Pau. Caſt. cõſil. cccxxvj. in j. Alex. conſil. lxxxiij. in vij. Cor. conſil. clxxiij. in ij. ⁊ cõſil. xiij. in iij. Ruinus conſil. clxj. in j. vbi reſtringit quando canon correſpondet fructibus ſecundum tempus contractus. quod fuit in caſu noſtro: vnde in practica non eſt recedendum ab hac opin. fundata tot auctoritatibus. Nec dicitur non eſſe ſeruatas ſolennitates, ⁊ quia hoc eſt falſum. Quoad extrauagantẽ Pauli, non eſt loquendũ: quia iſte contractus eſt antiquior illa extrauagante: ſed eſt loquendum de ſolennitatibus requiſitis in cle. j. de reb. eccleſ. non alien. quæ requirit vel neceſſitatem, vel euidentem vtilitatem, quæ euidens vtilitas deprehenditur ex lectura contractus, cuꝫ nõ reperiretur pro canone, niſi xxx. floren. ipſe a[illegible] quartum plus. ⁊ ſi præpoſitus non habet collegium requirit conſenſum prælati, ſeu epiſcopi qui cõſenſus interuenit. ⁊ cum lex non requirat auctoritatem, ſed conſenſum, nihil refert quod ante vel poſt interuenerit incontinenti, vel ex interuallo l. ij. voluntatem. ff. vbi Aret. ſolut. matrimon. Nec quicquaꝫ facit illa atteſtatio ſtyli facta per notarios quoſdam, quia hic non tractamus de ſtylo, ſed de conſuetudine ſecundum diſtinctionem poſitam per Dec. conſil. xj. verſic. ij. reſpondetur. quæ conſuetudo debuit legitime probari, iux[illegible] not. in j. de quibus. ff. de legib. maxime quod ſit ei locus, etiam quando ſolennitates alienationis ſint obſeruatæ. ⁊ melior conditio eccleſiæ ⁊ emphyteuſis recepta pro ſe ⁊ hæ-

redibus,

redibus, ⁊ successoribus: ⁊ opoztere probari, quod ista consuetudo fuis-
set tempoze contractus secundum consilium Fulg. quod refert, Soci.
in l. Gallus. §. si eius. ff. de liber. ⁊ posthum. Nec est dubitandum quin
3 illa verba, heredibus, successoribus, intelligantur † heredibus titulo
vniuersali, successoribus titulo particulari. l. summum. §. j. de dam. in
fect. Jas. l. quod si quis ex argentariis. §. j. de eden. Alex. cons. cxcij. in
ij. quia illa interpretatio, successoribus de iure pretorio, est communiter
reprobata, vt dixi in l. heredis. ij. ff. de verb. sign. ⁊ certe durum est, quod
ista ecclesia audiretur ad rescissionem contractus iam facti supra cen-
tum annos. ⁊ est res pessimi exempli, ⁊ verificatur quod dicit. Socy.
cons. xv. in princ. versi. ex quibus omnibus.

SVMMAE RERVM. XL.

1 *Modicitas precij & pactum de retrouendendo faciunt præsumi contractum illicitum & fœneratitium.*
2 *In contractu fœneratitio fructus computantur in sortem.*
3 *Quando cõtractus in quo adsint modicitas precij & pactum de retrouendendo fit cum ecclesia seu viris ecclesiasticis timoratæ conscientiæ non præsumitur fœneratitius.*
4 *Redditus emendi forma*
5 *Monachi qui indigentes pecunia acceperunt pecunias ad interesse ut subuenirent monialibus poterunt retinere fructus pro aliquali compensatione.*

1 Licet alias sit controuersia inter doctores, an ex † mo-
dicitate precij, ⁊ pacto de retrouendendo contractus
2 presumatur illicitus, ⁊ feneratitius, † ideoq; fructus
imputentur in sortem, de quo per Bar. in c. ad nostrã.
de emp. ⁊ vendit. in c. illo vos. de pign. ⁊ Bartho. Ce
3 ron. in tract. de simul. contractuum. tamen † quando ta
lis contractus fieret cum ecclesia seu viris ecclesiasticis timorate cõsciẽ
tię. certum ⁊ indubitatum est non presumi feneratitium, ⁊ est constitu-
tio Martini Papę. ⁊ alia Calixti. in extrau. cõibus. tit. de empt. ⁊
vend. c. regimini. vbi erat pactũ luendi, ⁊ reditus xiiij. in annũ pro cen
tenario ⁊ plus, ⁊ tamen deciditur non esse feneratitium. ⁊ illa iura deci-
dunt hanc controuersiam, maxime cum tempore contractus, reditus
4 annui emerentur † vulgo ⁊ communiter ad rationem decez pro cente-
nario, vt est notorium. Confirmatur suprascripta conclusio per tex.
in l. cum debitor. vbi Saly. not. ff. in quib. caus. pign. tacit. cõtrah. vbi
manifeste dicit text. posse in pignoribus reputari fructus. vsque ad legi-
timas vsuras. ⁊ quod ibi dicitur de vsuris, hodie etiam iure canonico
habet locum in interesse secundũ practicã Papiensẽ, in libello actio-
nis hypotecarie. ver. relaxandum. cum ergo monachi indigentes pecu
nia qui subuenerant monialibus acceperint pecunias ad interesse, certe
5 † poterunt retinere fructus pro aliquali compẽsatione. facit. l. curabit.
C. de act. empt.

SVMMAE RERVM XLI.

1 *Facta renunciatione vel permutatione non possunt partes redire ad sua priora beneficia sine noua collatione*
2 *Episcopus non potest restituere depositum sine consensu Patroni*
3 *Dispensatus ut in sua promotione possit retinere priora beneficia non poterit retinere quæ sunt iurispatronatus sine consensu patronorum*
4 *Tempus & officium prorogatum non dicitur idem tempus &c.*
5 *Princeps non præsumitur uelle nocere etiam in nocumento tantum dilatiuo.*
6 *Gratia intelligitur secundum naturam actus super quo interponitur*
7 *Indulgentia concessa a pontifice intelligitur secundũ regulas iuris etc.*
8 *Licentia data emphitheotæ de alienando intelligitur tamen prius habito consensu a patrono directi.*
9 *Promittens colonum non expellere intelligitur tamen si soluerit*
10 *Regressus est quædam collatio conditionalis si ille decesserit unde non debet talis collatio fieri nec operari in præiudicium patronorum*
11 *Papa non uidetur uelle tollere iuspatronatus laycorum per quãcunq; concessionem generalem.*
12 *Rescripta pontificum intelliguntur saluo iure tertij.*

Quod in regressu requiratur consensus patronorũ pro-
1 batur: quia facta renuntiatione, † vel permutatione nõ
possunt partes redire ad sua priora beneficia sine noua
collatione: ita Rota. xxiij. ⁊ cccxxix. in nouis. ⁊ Ge-
mi. in c. j. de rerum permu. in vj. vbi tenet, quod si renũ
tianti potest adscribi aliqua culpa, puta quia non ha-
buit consensum patronorum, non dabitur etiam regressus ad illud per
2 c. quamuis. de rescr. in vj. vbi gl. vult quod † episcopus non potest resti
tuere depositũ. sine cõsensu patroni. Et idẽ in heretico postea reconci-
liato ꝫ Fel. in c. vergentis. de heret. vbi multa. ⁊ dispensatus vt in sua
3 promotione † possit retinere priora beneficia, nõ poterit retinere q̃ sunt
iurispatronatus sine cõsensu patronoꝝ. Rota cccxxxj. nouis. ⁊ talis re-
gressus dicitur nouus titulus, vt in simili de emphyteuta dr. Bart. in l. si a
me. ff. ad l. fal. ⁊ l. feudo extincto ⁊ de nouo eidẽ concesso ꝫ Ale. cons. xxxiij.
4 in v. volu. ⁊ † tẽpus ⁊ officium prorogatuꝫ non dicitur idem tempus.
5 Feli. in c. in causis de off. de leg. item facit, quia † princeps non presu-
mitur velle nocere etiam in nocumento tantuꝫ dilatiuo. Feli. in c. con-
stitutus. de rescr. ⁊ in cap. in nostra. xxvij. corrolar. co. tit. ⁊ talis gratia
6 † intelligitur secunduꝫ naturam actus super quo interponitur l. si quã
7 do. C. de inoff. test. ⁊ indulgentia † concessa a Pontifice intelligitur se-
8 cundum regulas iuris. c. quaꝫ sit. vbi Feli. de Judiciis. ⁊ licentia † data
emphyteutę de alienando, intelligitur tamen prius habito consensu a
9 patrono directi. ita Alex. cons. ciij. in iiij. vol. ⁊ promittẽs colonũ † nõ ex-
pellere, intelligitur tamẽ, si soluerit. Jas. in l. ij. C. de iur. emph. sic igitur
dicamus vt talis habeat regressuꝫ si prius tamen patroni consenserint.

ALCIATI SVBSCRIPTIO.

10 Concurro in eandem sententiam: quia † regressus est quędaꝫ collatio
cõditionalis, si ille decesserit, vnde non debet talis collatio fieri. nec ope-
rari in preiudicium patronoruꝫ, vt est glo. in fortioribus terminis in c.
cũ dilectus. in verb. presentari. de iure patr. ⁊ regula est generalis, quod
11 per quãcunque concessionem generalem non videtur † papa velle tol-
lere iuspatronat' laicorũ. c. ij. de preb. in vj. Lap. all. xcvj. Host. ⁊ Ant.
de Butr. in c. iij. extra de iur. pat. Gemi. cons. xxxviij. debet ergo talis
12 regressus intelligi saluo iure patronorum. ex quo rescripta † pontificũ
intelliguntur saluo iure tertij. c. quamuis. de rescr. in vj. c. cuꝫ in tua. de
consuet. eo. libro. ⁊ quod not. Bal. in l. vnica. C. de constit. princ.

SVMMAE RERVM. XLII.

1 *Stipulationem etiam non iuratam committi*
2 *Matrimonium de iure ciuili liberum esse debet*
3 *Promissio contra bonos mores non solum ciuiles sed nec secundũ ius canonicum consideratos iuramento potest firmari.*
4 *Tex. in c. ex literis de spons. declar.*
5 *Lex hẽt pro incõuenienti q̃ matrimonij libertas adstringatur pecunia.*

1 Videretur † in presenti casu committi stipulationem pe-
nalem propter vim iuramenti ex quo potest absque in-
teritu salutis eterne obseruari. c. cum contingat. in fin.
2 de iureiurando. ⁊ licet † de iure ciuili matrimonia de-
beant esse libera: ideoque suprascripta stipulatio nõ cõ
mitteretur. l. Titia. in princ. de verb. oblig. tamen quã
do adest iuramentum, illud potius attenditur secunduꝫ canones, vt est
tex. in c. ex literis Syluani. de spons. ⁊ ibi doctores communiter ita te-
nent respõdendo varijs modis ad cap. requisiuit. eod. ti. ⁊ in terminis
consuluit Cor. cons. ccxxxiij. in iiij. sed tamen arbitror verioreꝫ esse sen
tentiam suprascripti domini consulentis, quod imo dicta pena peti non
possit neque confirmatus sit contractus iuramento. c. non est. de reg. iu
ris. in vj. vt tenet Bart. in d. l. Titia. in prin. vbi Jas. post alios, ⁊ Sa-
ly. in l. fin. C. de spons. ⁊ ante eum Odof. Jac. de Aret. ⁊ Alberic. ibi, ⁊
3 idem tenet etiam Ant. de But. in d. c. cum contingat. quia † talis pro-
missio est contra bonos mores, non solum ciuiles, sed etiam secundum
ius canonicum consideratos. d. c. requisiuit. c. Gemma. de spons. ⁊ idẽ
etiã sentit Socyn. cõs. iij. in j. Nec obstat text. in d. c. ex literis. quia
4 potest † procedere in simplici iuramento partis, quod est obseruandũ,
nisi petita sit absolutio secũdũ Alex. in l. stipulatio hoc modo. de verb.
5 oblig. non autem in iuramento prestande penę seu pecunię, quia † lex
habet hoc pro inconuenienti, quod matrimonij libertas adstringatur
pecunia. vt declarat Jo. de Imo. in d. c. cum contingat. in j. mẽbro prin
cipali, ⁊ cum hec opinio sit communiter approbata, non est curandum
de auctoritate Cornei, cuius argumẽtis patet responsio ex supradictis
⁊ ex ijs, quę ipsemet Corneus ponit in rep. auth. sacramenta puberuꝫ.
quęst. viij. C. si aduer. vend.

SVMMAE RERVM. XLIII.

1 *Pensio an possit cassari cum non appareat de assignatione in alterius fauorem.*
2 *Copulata quandoque non concurrere.*
3 *Illa est certissima interpretatio quæ ex mente partium accipitur*
4 *Allegatio erroris nihil facit nisi probetur error*
5 *Quid adimpleri potest per æquipollens etiam diuersum propter mentem constituentis.*

Verba mandati sunt, *Ad concordandũ super dicta pen
sione, nec non ad consentiendum cassationi eiusdem &
assignationi alterius in fauorẽ cuiuscunque personæ per
eum nominanda, &c.* Queritur an potuerit † cassari
pensio: cum non appareat de assignatione in alterius
2 fauorẽ? Respondeo, quod sic. Primo, quia natura † copulę est incerta,
⁊ quandoque requirit concursum vtriusque copulati, vt in l. si here-
di plures. ff. de cond. inst. quandoque non: vt in l. j. ff. de his, qui not.
3 infam. verum † illa est certissima interpretatio quę ex mente partium
accipitur, vt tunc non requirat concursum: cum constat id actuꝫ esse, ne
requirat, sed alterum sufficit, secundum Lud. Rom. cons. ciij. ⁊ Jas. l. j.
de iust. ⁊ iure. quod autem ita actum sit probat ratificatio ipsius consti
tuentis, qui, nisi ita egisset, non ratificasset. ⁊ quoad hoc nihil facit allega
4 tio † erroris, cum non sit probatus. Secundo, quia etiam si requirere-
5 tur cõcursus tamẽ illa verba, *Assignationi alterius.* potuerũt † adimple
ri per equipollens etiam valde diuersum dummodo secundum men-
tem constituentis equipolleat. l. fin. in fin. ff. ma[illegible] la. l. tam tamen. §. pe-
nult. ff. iud. solu. Unde si assignatio fuerit non [illegible] sed officij ali-
cuius idem est, propter mentem constituenti[illegible] ratificauit. dicto. §.

pen. Ias. l. si procurator. C. de procur. & quod habetur in l. cuicunque. §. pen. de institoria. Et hęc sufficiant vltra dicta per alios pręstantiss. aduocatos.

SVMMAE RERVM XLIIII.

1 *Obligatio rei Emphitheotica de iure communi sicut nec feudalis non tenet.*
2 *§. Quindecim sensus.*
3 *In feudo licet fœmina semel admittatur tamen ea mortua feudum reuertitur ad naturam suam.*
4 *Debitor soluens creditori non potest ex post facto declarare intentionem suam in quam causam uelit solutionem illam uerti in præiudicium tertij.*
5 *Legatarius non potest declarare uoluntatem suam & dicere se repudiasse in præiudicium tertij.*
6 *Confessio contrahentium ex post facto non ualet etiam si exhibeant scriptum habentem tempus idoneum & quare.*
7 *Non ualet confessio cedentis in damnum cessionarij cui ius iam est quæsitum.*
8 *Venditor non admittitur ad perhibendum testimonium in causa rei uenditæ.*
9 *Testis sibi contrarius & uacillans est suspectus & eius testificatui minuitur fides.*
10 *Lex canonica habet spurios exosos etiam si legitimentur.*
11 *Delatio facta non citata parte nec ea audita parti non præiudicat.*



Quia scriptum est diffuse per pręstantissimum Dominum Aduocatum in hac causa etc. ego tanto breuior, presertim, cum hęc ante eruditissimorum acutissimorumque iudicum vertatur. Et in primis dico fundatam esse intentionem dominorum Iacobi, & Guarici conductorum, & emphyteutarum reuerendissimi & illustris domini Abbatis de Gonzaga, tum ex instrumento emphyteusis de quo per Petr. & Cin. in l. j. q. vi. C. de procur. Bald. in l. ij. C. de rescind. vend. tum ex possessione, in qua sunt positi dicti emphyteutę. §. commodum. instit. de interdic. & onus probandi hypothecam incumbit ipsis Abraminis Iudęis agentibus iuxta reg. l. qui accusare. C. de edē. & fundamentum omne ipsorum agentium est in licentia impetrata, a reuerendissimo domino Abbate, quod bona illa potuerint subyci hypothecę, cum alias hoc fieri non possit absque consensu domini directi propter constitutionem veterem super illis bonis prohibentem non solum
1 venditiones, sed etiam obligationes melioramentorū † quo casu quicquid sit de iure communi non est dubitandum non tenere obligationē rei emphyteuticę sicut nec feudalis de quo in c. j. in princ. de prohib. feud. alie. per Fed. per Bart. in l. codicillis. §. instituto. ff. de lega. ij. & quod habetur in l. fin. C. de reb. alien. non alienan. Nec obstant multę responsiones quę videntur accommodari per aduersantes ad verba dictę constitutionis. Et in primis dum dicitur, quod constitutio procederet si alienatio fuisset facta a rusticis, vel colonis, sed cum semel transierit in ius ciuium videtur esse facta perpetuo alienabilis per text. in l. pater filium. §. quindecim. & quod ibi not. Bart. ff. de leg. iij. cum multis similibus per Soci. consi. clxv. Aret. consi. cxv. Dec. consil. clxxxij.
2 Rip. responsorum lib. j. c. ij. nā respondeo quod regula dicti §. † quindecim. procedit duntaxat, quando prohibitio est in personam, secus, si sint etiam respectu rei secundum Bart. Bald. & doct. in l. peto. §. fratre. ff. de leg. ij. & declarat Paul. de Cast. in l. voluntas. in fi. C. de fideicommiss. Dec. consi. lxx. in casu autem nostro prohibitio est facta in rē ibi dari possint aut concedi maxime per adiectionem rationis, non expedire bonis ipsis nec propositure, etc. vnde stat firma adhuc prohibitio, vt dicit Dec. consi. lxxxviij. in fin. & consi. clxxxij. cum seq. in fi. & est de mente omnium. in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. vbi Ias. in ij. lectura num. [illegible] Item respondeo quod ratio constitutionis non expedire, vt in ius ciuium, etc. militat semper, & quamuis semel fuerit ei derogatum, non tamen cōsequens est, vt perpetuo ei derogetur sicut videmus
3 esse † in feudo in quo quamuis sit semel admissa fęmina, tamē ea mortua, reuertatur feudum ad naturam suam. c. j. de eo qui sib. & hered. suis vbi Bald. declarat, & Paul. Castr. consil. xvij. cccxxxiij. in antiquis. Pręterea si recte considerentur verba constitutionis cessat difficultas, quia prohibitio non est facta limitate de ciuibus sed generaliter, quod homines non alienent nisi in colonos & rusticos, etc. & sic comprehendunt etiam casum nostrum. Secundo, non obstat alia responsio dum dicitur, quod imo in casu nostro interuenit licentia & sic verificata sunt verba constitutionis. & exhibetur licentia facta post concessam emphyteusim ipsis dominis Iacobo, & Guarico, & per hoc examinati testes, etc. quia respondeo, quod cum ius iam esset quęsitum ipsis emphyteutis non potuit concedi licentia in eorum pręiudicium & quamuis concedens attestetur se iam antea dedisse tamen hoc non sufficit, probatur per id quod notant doct. Ang. Imol. Pau. de Cast. in l. ij. & iij. ff. de solu. vbi
4 † si debitor soluit creditori, non possunt ex post facto declarare intentionem suam in quam causam velint solutionem illam verti in pręiudicium tertij. Ad idem facit lex si partem. §. fin. ff. quemad. ser. amit.
5 vbi non potest † lega[illegible]rius declarare voluntatem suam, & dicere se repudiasse in p[illegible] tertij. Facit etiam tex. in l. scripturas. C. qui pot. in pign. & quod [illegible] Paul. de Castr. consil. cxxxiiij. in causa Ser
6 Ludouici in j. volu. in nouis. vbi non valet † confessio contrahentium ex post facto, etiam si exhibeant scripturas habentem tempus idoneū, ex quo potuerunt vti repetita die, & anticipare tempus. l. iij. ff. de fid. instru. Ad idem quod notatur in l. facta. §. si heres. ff. ad Trebel. vbi
7 † non valet confessio cedentis in damnum cessionarij, cui ius iam est quęsitum, de quo etiam per Feli. in simili. in c. cum olim. de re iud. res enim amplius non dicitur integra, vnde non statur dicto suo. Et specialiter hoc est maxime dicendum in casu nostro, vt non admittatur testimonium domini locatoris in pręiudicium illorum conductorum: cū alioquin non admittatur inuestiens in testem, etiam in causa feudi. c. j. §. si duo. de pace ten. vbi Bal. in vsib. feud. facit quod dicitur de dona-
8 tore. in l. & si ad te. C. de fals. vbi Pet. Cin. Ang. Salic. & de † venditore, qui non admittitur ad perhibendum testimonium in causa rei venditę, quamuis non teneatur de euictione, vt per Anto. Abb. & alios in c. insuper. extra de testib. & illud est certissimum in casu nostro, in quo dominus locator dicta bona in emphyteusim dedit tanquam libera ab omni alia hypotheca. vnde nunc non potest testimonio suo infirmare, quod semel affirmauit. c. quod semel. de reg. iur. adeo, vt hac in re standum non sit testimonio suo etiam si esset Papa, vt habetur in c. post cessionem. de probat. in c. si Papa. de priuil. in vj. in c. cum a nobis. extra de testib. Confirmatur hoc: quia (vt apparet ex attestationibus ipsis) subest non modica contrarietas in dictis ipsius reuerendissimi locato-
9 ris, vt deductum est in allegationibus aduocatorum, vnde † minuitur fides, & vacillat testimonium, iuxta tex. c. sicut. extra de testib. & quę habentur in c. per tuas. vbi Mod. extra de probat. Bart. in l. eos. ff. de fals. Fortius in casu nostro non videtur, quod verba licentię noceant dictis conductoribus: quia non dicitur precise quod Abramini petierint ab eo hanc licentiam, antequam concederetur emphyteusis dictis conductoribus, sed qualificate, prout firmiter tenet, quę verba non important certitudinem rei, de qua testis debet deponere. Sed duntaxat credulitatem. xv. q. j. c. firmissime. de consec. dist. iiij. c. ij. & quod no. Bal. in c. cum causam. in fi. de testib. Anto. de But. c. per inquisitionem. x. nat. de elect. Ias. in rub. ff. de iureiur. maxime cum non dixerit, cum iuramento, sed sit simplex & nuda assertio. Tertio non obstat, quod magnificus d. Ludouicus de Gatico attestatur se dedisse licentiam dictis Abraminis ante dictam inuestituram, etc. respondeo non creditur eius dicto d. c. cum a nobis. per supradicta maxime cum debuisset facere fieri scripturam super libris licentiarum: quod non fecit. vnde factum suū non potest pręiudicare illis. c. quoniam contra. extra de probat. Secundo respondeo, quod ipsemet fatetur, quod non habebat hanc auctoritatem, quia reuerendissimus dominus nolebat hoc indulgeri dictis Iudęis. Tertio respondeo, quod ex lectura constitutionis confirmatę per Alexā. sextum, de qua supra manifeste prohibetur facultas ista factoribus generalibus. Quarto respondeo, quod etiam si alias possent hoc facere, tamē deberet intelligi respectu Christianorum, non autem respectu Iudęorum, & licet alias Iudęi per statuta, vel conuentiones haberent multa priuilegia, tamen non possent extendi ad emphyteusim ecclesiasticam, adeo quod eis possent alienari, vel obligari talia melioramenta, sicut dicunt doctores, quod non transeunt in spurios etiam si legitimentur, quia
10 † lex canonica habet eos exosos, secundum Bald. in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substi. vbi Mod. & c. quę in ecclesiarum. de constit. per Alex. & Mod. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. multo magis habet exosos Iudęos, vt nō admittantur ad hęc melioramenta, vt in simili not. Abb. in c. nobis. de iure patronatus. & habetur in c. Frigentius. & in c. pię mentis. xvj. q. vij. & in simili, quem not. idem Abb. in c. ex speciali. extra de iud. Quarto & vltimo, non obstat relatio magnifici d. Hieronymi, facta sub die xxix. Nouembris. 1542.
11 quia non est † facta citatio istis conductoribus, nec parte audita, vnde eis non pręiudicat. c. j. extra de caus. pos. & propr. & dicti Iudęi illi proposuerunt in facto multa quę non sunt vera, nec legitime probata, & dicta relatio intelligitur sine pręiudicio iuris tertij. c. super eo. de offi. leg. cum similibus.

SVMMAE RERVM. XLV.

1 *Inuestitura facta pro se & quibus dederit admittit quoscunque etiam si non essent ex descendentibus.*
2 *Præsumptio oriens ex possessione diuturna longissimi temporis facit præsumi omnem solemnitatem.*
3 *Qui positi sunt in alterius locum possunt ex illius persona contra quoscunque uti defensionibus quæ competerent & in cuius locum positi sunt.*
4 *Emphitheosis ecclesiastica durante confiscatione potius ad dominum reuerti debuit quàm in fiscum transire.*
5 *Translato regno translata est lex.*
6 *Gesta tempore tyrannidis reuocanda sunt.*
7 *Castra iurisdictiones & Regalia [illegible] personis religiosis.*
8 *Spoliatus ante omnia est restituendus etiamsi sit prædo.*
9 *Vltimum spolium purgari debet & quomodo debeat intelligi hæc regula.*
10 *Vltimo spoliatus ex quo incontinenti fuit eiectus habetur ac si nunquam possedisset.*
11 *Ex qualitate rei & personæ quis dicitur incontinenti recuperasse statum &c.*
12 *Feudatarij principis dicuntur procuratores ipsius in rem suam.*



Ecta instructione ad me missa in causa illustrium Comi
tum de Vermne aduersus reuerendos fratres montis
Oliueti actores, re considerata, censeo ipsos Comites
absoluendos esse. Moueor, quia eorum intentio funda
1 ta est † ex inuestitura facta per Abbatē in illustrem Co
mitē Aluisiū, quę inuestitura est facta pro ipso Comi-
te, & quibus dederit, quę clausula (vt notoriū est) admittit quoscunque
etiam si non essent ex descendentibus, iuxta tex. in c. j. de feud. non hab.
pp. nat. p Bar. & Doct. l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de verb. ob.
Dec. cōsi. clxiij. cū similibus. & sunt isti Comites sunt eius descendētes
ex Comite Thaddeo filio. Nec in eam opus fuit solēnitatibus. q̄ alias
a iure requirunt in emphyteusis ecclesiastica: q2 ista nō fuit datio in em-
phyteosim, sed ad censum, vt ex eius lectura apparet, & nō fuit alienatio
bonorum ecclesię: cū ecclesia ea non possideret. sed ab alijs possiderentur,
id est, a Ducali camera, & a quibusdam Marchionibus contra quos
ecclesia pretendebat ius, & forte nullum habebat: & opus fuit, quod Co-
mites Vermenses de facto recuperarent, & recognoscerent deinde se a
Duce Mediolani, vt eius inuestitura apparet dico ergo, quod tali ca-
su non dicitur ecclesia alienasse, & consequenter nō sunt necessarię solen-
nitates, que in alienationibus requiruntur iuxta tex. in auth. hoc ius
porrectum. C. de sacrosanct. eccles. Probaturque hec conclusio, quia
omnes leges requirentes dictas solennitates loquuntur in alienatione
rei ecclesiasticę: & in nostro casu non est facta alienatio, non quidē domi-
nij: quia non constat rem fuisse ecclesię: imo Dux Mediolani contra-
rium attestatur in inuestitura sua, cui magis videtur credendum, vt dici
tur in decreto condito 1424. & habetur in Cle. j. de probat. nec respectu
possessionis: quia ecclesia non possidebat, vt dicitur in ipsa inuestitura
2 ecclesię, adestque pro ipsis Comitibus † presumptio oriens ex centum
fere annorum possessione, quę facit omnes solennitates presumi, iuxta
not. in c. peruenit. de emptio. & vendi. & Doctor. c. quoniam contra. de
probat. & consuluit Petr. de Anch. vt ibi per Mod. Et in omnem ca-
sum, si ecclesia vellet rescindere inuestiturā necesse haberet probare rem
3 fuisse suam: cum eo tempore non possideret, sed Dux, ex † cuius perso-
na possunt Vermēses opponere omnes defensiones, iuxta no. in c. j. de
controuers. int. vas. & alium in vsib. feud. ca. j. §. si vero. qual. olim feud.
alien. p Jas. in l. fi. versi. decimo quero. C. de iur. emphyt. sed quia ista
concernunt petitorium vlterius non insisto: sed reseruo plenius dicen-
da cum expedierit. Non obstat decretum supra memoratum, nec inuesti
tura Ducis, quę est facta in Comitem Petrum, & descendentes: isti au-
tem non sunt eius descendentes, sed transuersales respondetur istud est
ius fisci, de quo nō pñt isti fratres agētes opponere aduersus Comites
possessores, iuxta l. fin. C. de rei vendi. l. v. in prin. ff. si vsusfr. pet. & quā
tum ad fiscū habēt Comites inuestituras recētiores quas producent,
cum opus erit. Non obstat sententia, seu relatio magistrorum extra-
ordinariorum facta in senatu Gallico, &c. quia illa relatio tunc potuit
4 defendi, cum isti Comites emphyteutę confiscati fuerunt, etenim † em-
phyteusis ecclesiastica, durante confiscatione potius ad dominum re-
uerti debuit, q̄3 in fiscum transire, secundum not. per Barto. in l. si fun-
ta. §. eleganter. de dam. infect. per tex. in §. j. in auth. de alie. & emphyt.
verum reuertentibus Sfortiacis, & consequenter istis Comitibus re-
stitutis ex edicto Cesareo omnia fuerunt eis redintegranda, prout & fa
ctum est. Non obstat, quod monasterium probauerit possessionem
alicuius temporis: & ideo videatur restituendum, iuxta can. redinte-
granda. iij. quest. j. solutio patet ex supradictis: quia communiter erāt
antiquiores possessores, qui fuerunt spoliati per Gallos, a quibus Gal
lis monasterium obtinuit possessionem rerum: rebus mutatis, & eie-
ctis Gallis, Comites fuerunt ex edicto Cesareo restituti: & ideo obsta
monasterio notoria exceptio edicti Cesarei. Alioquin sequeretur quod
omnes isti, qui sequuti sunt partes Sfortiacas, & qui fuerunt restituti
possent a Gallis conuicti interdicto recuperandę, quod est falsum: q2
5 † trāslato regno, translata est lex, &c. c. translato. de constit. & quia † ge-
6 sta tempore tyrannidis omnia reuocanda sunt. l. decernimus. C. de sa-
crosanc. eccle. per Bart. in tract. suo de tyrannide. & ideo consulendum
7 est istis monachis, vt sint contenti suo canone, nec adspirent ad † castra
& iurisdictiones huiusmodique regalia, quę non conueniunt religiosis
personis, iuxta titulum extra ne clerici, vel monachi secularibus se ne-
gotijs immisceant cum similibus. & hęc pro breuitate temporis suffi-
ciant, si opus fuerit plenius & accuratius scripturo. Non omitto ta-
men aduersus Comites videri prima fronte facere communem illam
8 regulam, quod † spoliatus ante omnia est restituendus, etiam si predo
sit: quia vltimum spolium prius est purgandum, &c. Sed sciendum pro
responsione est, q mortuo Comite Petro isti magnifici Comites tan-
quam proximiores agnati, & eius heredes successerunt in omnibus bo
nis, & eorum bonorum possessio fuit in eos continuata vigore decreti
quo ad omnes effectus: quam etiam actualiter habuerunt vsque ad an-
num 1515. deinde eiecto Duce Maximiliano, & ipsi, qui sequebantur
partes Sfortiacas, fuerunt eiecti a Gallis instante Magno Scutife-
ro, vt notorium est, & potuit contingere, q interim isti religiosi etiam ipsi
apprehenderint possessionem bonorum de quibus agitur deinde, eie-
ctis Gallis, rursus Vermenses sua recuperarunt. Hoc sic in facto pre
supposito, dico resultare manifestam solutionem ad contrarium argu-
9 mentum. Quia doctores constituentes regulam, quod † vltimum spo-
lium debet purgari, dicunt hoc non procedere quando istud vltimum
factum est incontinenti post primum: quia tunc melior est conditio pri
10 mi, qui nunc est in possessione, & ratio est quia qui † vltimo spoliatus
est, ex quo incontinenti fuit eiectus, habetur, ac si nunquam possedisset.
l. iij. §. cum igitur. ff. de vi, & vi arm. & ita post alios declarat Abbas in
c. fi. extra de ord. cogn. videndum ergo est an Comites incontinenti di-
cantur recuperasse, & extat celebre dictum Huguccionis. j. distinct. c. ius
11 naturale. quod † ex qualitate rei, & personę dicatur quis incontinenti
recuperasse, etiam lapsis decem annis, vt cum princeps est spoliatus
statu suo, & interim prepararet arma & federatos, & complices pro re-
cuperatione, vt etiam dicit Bal. l. fin. C. de his, qui a nō domino. Ioan.
de Imol. Raph. Com. Aret. Socin. l. j. §. j. de verb. oblig. Ang. §. recu
perandę. instit. de interd. Felin. c. significasti. de homicid. Ex his sequi
tur, quod eiectis Gallis, licuit Vermensibus recuperare res suas & di-
cuntur incontinenti recuperasse, dato etiam quod non affuisset aliquod
edictum Cesareum: quia satis est edictum iuris communis, secundum
suprascriptam declarationem Huguccionis, quam omnes sequuntur.
Quod maxime procedit in casu nostro, in quo suprascripti Comites
dicta bona habent in feudum a Duce Mediolani, & cum sint eius
12 † feudatarij dicuntur etiam ipsius Ducis procuratores in rem suam
l. hoc amplius. §. quesitum. ff. de dam. infe. vbi doct. & in l. j. §. fi. de op.
no. nunt. vnde qua ratione licuit duci Sfortię recuperare ducatum de
manu Gallorum, eadem licuit Vermensibus feudatarijs tanquam ip-
sius Ducis procuratoribus recuperare suprascriptum feudum, nec si-
nere interuerti eius possessionem per illos religiosos, vt per doct. d. l. j.
§. fin. Fortius potest dici, q etiam ex federe Bononiensi id ius compe
tierit Comitibus: quia si eo cautum est, vt qui restituti adhuc nō erant
restituerentur, fortius censetur actum, qui iam se ipsos restituissent, ut a
manutenerentur per tex. in l. si quis. §. in summ. vbi Paul. Castr. ff. de in-
iust. rupt.

ANDREAE ALCIATI

IVRISCONSVLT. MEDIOLANENSIS

RESPONSORVM LIBER SECVNDVS,

QVI AD IVS MVNICIPALE SEV VT VOCANT STATVTA INSCRIBITVR.



SVMMAE RERVM. I.

1 *Quando nec mens nec uerba statuti in aliquo casu locum non habent eo in casu dispositio dicti statuti non obseruatur.*

2 *Pena non obligat nisi eos qui scientes cōtrafaciunt legi penal.*

3 *In ciue nouello probabilis & excusabilis est ignorantia statutorum illius ciuitatis ad quam de nouo se contulit.*

4 *Quod statutum sit penale apparet ex natura rei et ex uerbis rubricæ.*

5 *Pronominis personalis se uis & natura.*

6 *Baldi authoritas maxima.*

7 *Nullum uerbum superfluum in statuto.*

8 *Casus mixtus non continetur sub simplicibus.*

9 *Mulier nupta extra territorium excusatur a pena in successibilitatis per statutum imposita quia uidetur consensisse propter cultum paternæ reuerentiæ.*

10 *Qui dolum non commisit priuandus non est.*

11 *Prepositio extra opponitur prepositioni intra & una alterā declarat*

12 *Præpositio extra ad locum pertinet.*

13 *Dictio aliquis restringitur.*

14 *Exhæredatio filij non potest fieri inter cæteros sed nominatim tantum*

15 *Forum originis & domicilij sunt principalia non bonorum particularium.*

16 *Cum tractatur de successione alicuius ad eius agnationē est respiciēdū.*

17 *Prima causa est eorū qui ex ordine literæ prius in statuto uocati sunt.*

18 *Mulieres communiter nubunt de consensu Patris aut fratrum.*

19 *Occasio delinquendi tolli debet.*

20 *Verbum peruenitatur quid denotet.*

21 *Filius uiuo Patre dicitur quodammodo dominus*

22 *Hæreditas paterna hodie iure authen. defertur ijsdem modis quibus paterna.*

23 *Priuilegia contra Pisanos non habent locum in casu mixto contra eum & qui sit Pisanus domicilio & Florentinus origine.*

24 *Causa naturalis est potentior accidentali atque ita potius inspici debet.*

25 *Verba statuti etiam fauorabilis inducentis damnū alicui semper intelligitur secundum causam naturalem non secundum beneficium Principis.*

26 *Statutum quo stantibus masculis excludantur feminæ intelligitur de masculo ex origine & naturaliter legitimo non qui per rescriptum Principis sit legitimatus.*

27 *Statutum penale & odiosum non porrigitur ad casum in quo inest minor ratio.*

28 *Priuilegium non operatur nisi in ijs quæ respiciunt fauorem priuilegiati non antē ut priuilegiatus includatur in statuto penali et odioso.*

29 *Onus a statuto impositum est quid separatum a priuilegio ciuilitatis.*

30 *Verba quantumuis amplissima in priuilegio ciuilitatis inserta restringuntur semper ad concernentia utilitatem priuilegiati quia talis fuit mens principis concedentis.*

31 *Indulta in fauorem non debent retorqueri in odium.*

32 *Non est facienda interpretatio per quam statutum reddatur nullum.*

33 *Laici non possunt statuere super matrimonio nec eius libertatem restringere.*

34 *Statutum super matrimonio in casibus ualere.*

35 *Dictio maxime stat implicatiue ad casum magis dubitabilem.*

36 *Clausula quibus omnibus & singulis & ex certa scientia uirtus.*

37 *Dictio prout quandoque stat limitatiue quandoque assertiue.*

38 *Verba adiecta [illegible] gendum gratiam non debent operari restrictionē*

39 *Successionum [illegible] & earum discrimen.*

40 *Qui uult uti statuto quoad acquisitionem debet illud acceptare etiam quo ad onus acquisitionis.*

41 *Non debet plus operari fictio quàm ueritas.*

42 *Non debet esse melior conditio adoptati & ficticinis quàm naturalis & ueri.*

43 *Ciuium priuilegia.*

44 *Melior est conditio ciuis ficti in casu consilij quàm naturalis propter uerba priuilegij.*

45 *Statutum excludens fœminas dotatas a successione intelligitur non generaliter omnium sed a successione dotantis tantum.*

46 *Feminæ ratione naturali & iure ciuili ad successionem admittitur ideo non debet excludi nisi quatenus uerba clare & expresse eam excludunt.*

47 *Non est uerisimile quod statutum propter dotem ab uno datam uelit mulierem ab alterius successione excludi.*

48 *Soluta æquiparatur disiunctiua.*

49 *Lex quando est concepta uerbis disiunctiuis tunc fit interpretatio per applicationem singulorum ad præcedentia.*

50 *Statutum quando uel per solutam uel per disiunctam est conceptum mulier non censetur exclusa nisi ab hæreditate donantis.*

51 *Sororis dotatæ excludendæ coniectura & earum dilatio.*

52 *In diuersis non est de uno ad aliud arguendum.*

53 *Vnum determinabile respiciens duo determinabilia æqualiter debet ea determinare.*



Um verba statuti Laudensis, de successione loquentis sint clarissima, quod in successione matris admittitur filia fœmina una cum masculo, solum refricatur in dubium, quod illustris d. Lucretia sit exclusa vigore alterius statuti: quia nupsit, extra iurisdictionem Laudensem, cuius statuti verba sunt.

De pœna mulieris nubentis, &c. Rubrica.

Nulla mulier, &c. (colliges verba statuti ex infrascriptis.) Viso suprascripto statuto, & diligenter consideratis eius verbis, dico illud non obesse illustri do. Lucretię quominus succe-
1 dat in dictis bonis suis in agro Laudensi, simul cum fratre, † quia nec verba, nec mens statuti habent locum in casu nostro. unde eius dispositio hoc casu non obseruabitur, secundū tex. in l. uij. §. ionces. ff. de damno infecto, quod multis rationibus ostenditur. Primo, in rubrica di-
2 citur, De pęna mulieris nubentis, &c. † pęna autem nō obligat, nisi eos qui scientes contrafaciunt legi pęnali. l. fi. ff. de decre. ab ordi. fac. vnde vt sit locus huic pęnę, oportuit esse probatum q̄ hęc mulier nubendo illustri do. Manfredo sciuisset dispositionem suprascripti statuti, al. as probabilis est in ea ignorantia, & ideo excusatur a dicta pęna. c. i. de cōstit. lib. vi. & hoc maxime est dicendum in hac muliere, quę nunquā habitauit in ciuitate Laudensi, dato q̄ esset ciuis per priuilegium. facit qd
3 dicit Bald. in l. data opera. C. qui accusa. non poss. vbi tenet q̄ † in ciue nouello probabilis, & excusabilis est ignorantia statutorum illius ciuitatis, ad quam de nouo se contulit per tex. in l. qui cum vno. §. fin. in lege, qui commeatus. ff. de re milit. sequitur Lud. Roma. consi. cccxci. propositę consultationis. multo magis in casu nostro, in quo proponitur, q̄ Lucretia nunquam se contulit Laude: ergo statutum pęnale, quo
4 ad eam locum non haberet, & † q̄ sit pęnale apparet ex natura rei, & ex verbis rubricę, secundum not. per doctor. in rub. ff. si cert. petat. & faciunt not. per Can. in rubr. extra de consuetu. vbi succurrunt ad iuris præsumptam ignorātiam statutorum cum locis vulgaribus. Secundo dicit statutum, Nulla mulier se nubat. pondero quod statutum non
5 simpliciter dixit, Nubat. sed adiecit † pronomen personale, se ad ostendendum, q̄ si mulier nubat ex tractatu, vel mandato patris, q̄ non incidat in dictam pęnam, sed duntaxat, quando a seipsa hoc faceret: prout in terminis istius statuti consuluit Bal. consil. cclvij. in volu. i. nec reperitur illud dictum ab al. quo (cuius sententia sit impressa) reprobatum, & satis manifestum est, † quanta sit auctoritas Bald. in actu pra-
6 ctico, vt in simili dicit Dec. consi. cxxxij. & maxime vbi mouetur rationibus

tionibus valde efficacibus: quia pronomen, se, indicat a seipsa: & nõ est
patris auctoritate, pro quo adduco tex. in cap. in criminalibus. v. q. ij.
vbi Domin. de S. Geminia. & quod not. Spec. in tit. de offic. de lega.
7 §. sed nunc dicendum. in fi. † cum alias tale pronomen esset superfluum
in statuto, quod non est dicendum, vt in simili per Alex. in l. iij. §. si pro
curator. ff. quod quisq; iur. in fin. vers. limita. & quia si pater eam mari
8 tauit, iste est † casus mixtus, qui non continetur sub simplicibus. l. hoc
legatum. de leg. iij. de quo infra dicam: & quia videtur consensisse pro
pter cultum paternę reuerentię. l. j. §. quę onerandę. ff. quarum rerum
9 actio, † vnde excusatur, ne incidat in penam insuccessibilitatis. l. ad ea
10 ff. de reg. iur. l. velle non videtur. ff. eo. titu. † non enim debet priuari,
quę dolum non commisit, aut cuius culpa imputari non potest. l. seruus
non in omnibus. ff. de act. & oblig. l. j. ff. de his qui not. infa. & videntur
istę rationes Bal. esse efficaces, quia licet ipsa cum iussu patris nupse
rit, possit dici se nupsisse, tamen magis proprie loquendo, dicitur solum
nupsisse, & dictio, se, esset superflua, quod non est dicendum, pręsertim ad
inducendam penam. Et quamuis ratio statuti fuerit, ne bona transeant
in forensem, tamen hęc ratio est restricta, quando fit per modum illi
citum: quia ipsa se nubat, non si auctore patre: & licet Mediolani pra
ctica aliud seruet, istud est quia statutum Mediolani a xl. annis citra,
fuit emendatum, & dictio illa, se, est sublata, de statuto: quod non est in sta
tuto Laudensi. Tertio dicit statutum, Extra iurisdictionem & scien
11 dum † prępositionem, extra, opponi pręposition. intra, & ex altera, al
teram declarari, vt dicunt Grammatici iuxta illud Horatij, Iliacos in
12 tra muros peccatur, & extra. Est autem † prępositio ad locum perti
nens, vt est tex. in l. fi. ff. de iur. om. iudi. Unde proprie hęc verba in
telliguntur de muliere, quę sit intra iurisdictionem, & nubat extra. l. qui
in adoptione. in fi. ff. de adopt. sed ista non potest dici nubere extra, quę
localiter nunquam fuit intra, licet per priuilegiũ sit de iurisdictione, me
rito ergo nec ex hoc capite verba statuti in ea verificantur. Quarto su
bijcitur in statuto, Non succedat alicui de iurisdictione, videndum est
13 an hęc dictio, † Alicui. comprehendat d. Angelã, de cuius successio
ne tractatur? & dico, quod non, duplici ratione, quia cum Angela esset ma
ter non debet censeri filia exclusa ab hęreditate matris, sub ista genera
litate dictionis, alicui: quia istud statutum priuans filiam ab hęredita
14 te matris dicitur quodãmodo exhęredare eam: at † exhęredatio filię
non potest fieri inter cęteros, sed nominatim tantũ. l. j. de lib. & posthu.
& ideo oportet nominatim & verbis stantibus a statuto excludi, secũdũ
Bal. in l. si defunctos. C. de suis, & leg. l. illam. C. de collat. sequit. Ias.
in d. l. j. in primis verbis, de liber. & posth. Secunda ratio, quia statutum
loquitur, quando differentia est inter succedentes, & eũ, de cuius succes
sione tractatur: quia is, cui succeditur fit de iurisdictione illa, quę vult suc
cedere sit nupta extra, sed in casu nostro nulla est differentia inter istos:
cum tam mater, quam filia sit nupta extra iurisdictionem: & vtraq; habeat
priuilegium ciuilitatis: & sic apparet, nec hoc casu verificari verba sta
tuti. Quinto additur in statuto, Alicui e iurisdictione communis Laudæ,
quę verba non conueniunt do. Angelę: cum ipsa esset origine Medio
lanensis, & domicilio Ferraniẽsis, & licet propter bona possit dici de iu
15 risdictione Laudensi, tamen istud non est proprie: † quia forum originis
& domicilij sunt principalia, non aũt bonorum particularũ de foro domi
cilij. est glo. cõiter approbata in Clemẽ. j. verbo, subditos. in fi. de foro
compet. Abb. c. dilectus filius. de rescript. in c. j. in fin. de for. compet.
Dec. c. ad nostram. in ij. not. de appel. & de foro originis est tex. vbi oẽs.
in l. assumptio. ff. ad municip. c. accedens. ij. vt lit. nõ contest. per Dec.
consi. ccclij. Ratione vero bonorum non proprie dicitur ipsa de iurisdi
ctione: sed bona tantũ: & ideo nõ verificarentur verba statuti, vt habet
per Marian. in c. fane. de foro compe. Paul. Castr. consi. x. in ij. q. in
nouis. & quod not. Alex. consi. cxi. in vij. Et videtur mihi ista ratio cõ
cludens, stante processu facto, in quo nõ apparet, quod do. Angela habue
rit aliquod priuilegium ciuilitatis in ciuitate Laudensi: nec al quod est
exhibitum, sed duntaxat priuilegium mariti, & licentia nubendi extra
territorium, nõ obstante statuto Ferraniensi, & nihil dicitur quod ipsa effe
cta sit de iurisdictione cõis Laudę, prout requiritur in casu nostro, vt
verificentur verba statuti. Sexto, subsequitur in statuto, Hæreditas
perueniat in agnatos proximos, vel alios propinquos. quę verba intelligunt
de agnatis ipsius decedẽtis, & sicut d. Angelę, nõ aũt de agnatis ipsius
hęredis exclusę, seu do. Lucretię, vt concludunt Din. Petr. Iac. Bar.
16 in l. pero. §. fratre. in primis verbis. ff. de leg. ij. † cũ enim de successio
ne ipsius d. Angelę tractetur, ad eius agnationẽ est respiciendum, vt in
simili per Bart. in l. si cognatis. vers. quęro, hic dicitur. ff. de reb. dub.
modo apparet verba non conuenire illustri d. Sigismundo, qui nõ est
agnatus matri suę. §. j. instit. de leg. agn. tut. nec etiam proprie propin
17 quus. glo. l. ij. C. qui admit. † & cum statutũ primo vocet agnatos, ex
ordine literę apparet primã eorum causam esse. l. cũ pater. §. pen. ff. de leg.
ij. & quę ibi habentur per doctores, & quę aggregat Feli. in c. dilecta. de
rescrip. & sic excludi Sigismundũ. & si dicas sim, hoc sequeretur absur
dum, quod agnati, vel cognati transuersales forte ad x. gradũ excluderent
filiũ, video sim hoc argumentũ infertur, quod statutum debeat intelligi, quã
non extarent filij, quorum causa est potior, quod si ita est habemus fundatam
intentionem, vt statuto nõ sit locus in casu nostro quũ extant filij: ex quo
verba statuti non conueniunt tali casui, & potest esse ratio statuti: quia
18 † cũ mulieres cõiter non nubant, nisi de cõsensu patris, & fratrũ xxxij.
q. ij. c. honorantur, & habet in l. in copulandis. C. de nupt. noluit statu
tum inducere penã illis in fauorem eorum, qui fuerunt consentientes ino
bedientię statuti. l. j. §. persuadere. de ser. corr. l. is qui opem. ff. de furt.
& quia alias fratres masculi ad excludẽdas sorores ab hęreditatibus eas
extruderent extra territoriũ. l. j. §. quę onerandę. ff. quarum rer. act. vbi
19 doct. & † ne detur occasio hoc faciendi noluit statutũ aliquid dispone
re tali casu, sed reliquit in terminis iuris communis: cum hoc tendat
ad vtilitatem eorum facile pręsumitur id eos fuisse facturos, iuxta illud
Cassianum, Cui bono. de quo in l. ij. §. idem liber. ff. ne quid in loc.
publ. vbi Alber. de Ros. & facit, quod habetur in l. fin. ff. de quęstio. per
Barto. Et quod statutum non habeat locum in hoc casu, suadetur
20 etiam ex verbo † perueniatur, posito in statuto: hęreditas enim pa
21 terna proprie non dicitur peruenire in filium: cum † filius, viuo pa
tre, dicatur quodammodo dominus. l. in suis. ff. de liberis & posthumis
& potius est quędam continuatio dominij: vnde statutum nõ habet lo
cum tali casu, secundum Angel. Imol. Raph. Com. in dicta l. in suis.
22 vbi etiam Iaso. in j. not. qua ratione † idem videtur dicendum in hę
reditate materna, quę hodie iure authenticorum defertur ijsdem mo
dis quibus paterna, secundum text. in §. aliud quoque capitulum. in
auth. vt cum. de appel. cogn. & quę habentur in auth. in successione. C.
de suis, & legit. Septimo vltra verba statuti probatur hęc sententia
etiam alia ratione: clarum enim est, quod Lucretia, licet sit ciuis per pri
uilegium etiam ciuitatis Laudensis, tamen natura & origine est Ferra
riensis, vnde habet hęc mulier qualitates mixtas: & non potest simpli
citer dici Laudensis, sed secundum quid tantum. vnde statutum illud
non debet trahi ad hunc casum mixtum, vt firmat Bald. in dicto con
silio ccclxij. in j. per text. in lege hoc legatum. & quod ibi notat. Bar. ff.
de leg. iij. & facit quod not. Socin. consilio lxxxvj. lib. iiij. vbi consulit,
quod dispositio loquens de ciuibus Castellensibus non habet locum
in Castellensi, qui per priuilegium est ciuis Florentinus: quia iste est
casus mixtus qui non continetur sub simplicibus: de quo per eundem
Socin. in l. ij. de verb. obligat. & hoc maxime est dicendum in hoc sta
tuto penali, ex quo in penalibus procedit simpliciter dicta regula cap.
licet canon. c. statutum. de elect. lib. vj. Ab. c. fin. extra de simon. & facit
23 quod not. Anchar. consi. xxxvj. vbi † priuilegia contra Pisanos non
habent locum in casu mixto, contra eum, qui sit Pisanus domicilio, &
Florentinus origine. de quo etiam per Dec. consil. cclij. Octauo fa
cit, quia in hoc casu mixto si qualitas aliqua est accipienda, potius iu
24 dicabimus eam pro Ferrariense, quam pro Laudense: quia † causa na
turalis est potentior accidentali: atq; ita potius inspici debet. l. qui ha
bent. ff. de tutel. l. tutor petitus. §. j. ff. de excus. tut. vnde sequitur, quod
statutum istis verbis, Nulla mulier. debeat intelligi de muliere Lauden
25 se secundum naturam, non secundum priuilegium? † cum tale statu
tum sit odiosum, & etiam si esset fauorabile eorum tamen induceret dam
num alteri semper intelligitur secundum causam naturalem: non au
tem secundum beneficium principis, vt est tex. in l. si. ibi, illam tantum
modo ętatem intellectam, &c. vbi Bald. & Cast. C. de his. qui ven. ęta
26 tis imp. vnde statutum, quo † stantibus masculis, excludantur femi
nę: intelligitur de masculis ex origine, & natis aliter legitimis, non qui
per rescriptum principis sit legitimatus, secundum Anton. de Butr.
in cap. per venerabilem. extra qui filij sint legit. quem refert, & sequitur
Paul. Castr. in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. cum concordan.
per Dec. consilio lij. cclxxv. & cccxvj. Nono facit ratio ipsius statuti,
quę fuit, vt in fauorem eorum, qui sunt de iurisdictione, & qui subeunt
onera communitatis Laudensis bona non possint iure, seu titulo do
tali transferri in non subiectos: qui difficilius collectantur, & detra
ctant subire dicta onera, vt per Barto. in l. rescripto. §. fina. ff. de mun.
& honor. numquid ergo illud statutum factum in fauorem subeuntium
onera in dicta ciuitate, extenditur etiam in fauorẽ illustris Sigismun
27 di ciuis priuilegiati? certe non: quia cessat ratio statuti: & † cum illud
statutum sit penale, & odiosum non porrigetur ad hunc casum, in quo
est minor ratio. l. fina. C. de interd. matri. l. relegatorum. §. interdice
re. §. constitutum. ff. de interd. & releg. & quod habetur in lege adigere.
§. quamuis. ff. de iure patronatus & per Dec. consilio liiij. & consilio
cccxlvi. operabitur ergo priuilegium respectu eorum, quę competunt
ciui, tanquam ciui simpliciter, non quę competunt tanquam subeunti
onera, vel tanquam originario, per doctrinam Bartol. in lege si mari
tus. §. legis Iulię. in fin. ff. ad leg. Iul. de adult. & quę not. Bald. in l.
amicos populi. ff. de milit. & iure. & per Rapha. Com. in l. si is, qui pro
emptore. ff. de vsucapio. vbi etiam Ioan. Crotus in materia fictionis
inductiuę. vers. secundus casus. Decimo, quod suprascriptum sta
tutum non excludat domi. Lucretiam probatur ex eo, quia conceptum
est in personam, Nulla mulier, nubat &c. vnde non potest eam compre
hendere, quę est forensis, & non subiecta statuto, secundum doctrinam
Bartol. in lege cunctos populos. quę st. vij. C. de summa trinitat. & fi.
cap. Alexand. consil. xliiij. in v. & consil. xxxix. in j. cum similibus. Nec
obstat, quod ipsa sit subiecta statuto, quia est ciuis per priuilegium: nam
28 respondeo, quod † priuilegium non operatur, nisi in his, quę respi
ciunt fauorem ipsius, non autem, vt includatur in statuto odioso, & pę
nali, secundum regulã l. quod fauore. C. de legibus. & quod not. Bart.
in lege iij. §. si emancipatus. ff. de bonorum possess. contra tab. Alexan.
consi. xxxij. in v. volum. Felin. cap. dilectus. ij. in viij. conclusione. ex
29 tra de rescript. maxime † cum tale onus statuti sit separabile a priui
legio ciuilitatis, iuxta l. cum ex oratione: & quod ibi not. ff. de excusat.
tut. & per Bald. in dicta lege quod fauore. viij. oppos. Et quamuis
30 † in priuilegio sint amplissima verba, quod in omnibus habeantur
pro veris & originarijs ciuibus, &c. tamen semper subauditur respectu
concernentium suam vtilitatem: quia talis fuit mens principis conce
dentis. l. falsa. §. j. de condit. & demon. & per Ang. cõsi. ccclj. generosus.
Iai. consi. xcv. & lix. in ij. quia illa ęquiparatio, quę fit per talem clau
sulam, vt in omnibus & per omnia habeantur pro ciuibus, restringitur
31 tamen † vt inducta ad fauorem, non retorqueantur in odium. l. si Ru
finus. C. de test. mil. vbi Alex. & Ias. sicut & restringuntur, quę indebi
te damnum patiatur. l. scire. §. aliud. ff. de excus. tuto. Angel. consil. vj.
gloss. l. princeps. ff. de legib. & per Moder. in l. j. ff. de legat. j. Undeci
mo, si statutum intelligeretur arctare d. Lucretiã, quod nuberet in iurisdi
32 ctione Laudẽs. profecto nõ valeret: & ideo † nõ est facienda interpre
tatio per quã statutũ sit nullũ. iuxta l. quoties. de verb. oblig. vel conti
neat illicita. c. j. de iureiur. in vj. & l. si quis sub conditione. vbi Bart. ff.
33 de condi. instit. & per Card. cõsi. lxvj. † nõ possunt [illegible] laici statuere
super matrimonio, nec eius libertatẽ restring. [illegible] Anch. Ant.
Abb. & cęteros in c. j. extra de sponsal. adeo quod pęna statuto adiecta

non poteſt committi, vt ibi omnes fatentur: ⁊ licet ſubyciatur ibi, ꝙ po-
teſt valere ſtatutum, quando exciperet ſolum certum genus perſonaꝝ,
ſecundum Bar. in l. municipali. C. de municip. lib. x. tamen Felin. ibi
verſi. vj. fallit. tenet contrarium, etiã pręciſe loquens, in ſtatuto noſtro:
⁊ contrarium etiam ſentit Bald. per eum allegatus in l. meminimus. C. de
nuptijs. vbi ſe remittit ad notata per Ioan. And. in c. ſtatutum. de hę-
34 ret. lib. vj. in nouella. vbi tenet non valere tale ſtatutum. † Sed tamẽ
pro concordia ex mente aliorum doctorum videtur diſtinguendum, vt
ſi exceptio certi generis perſonarum non ſit onerosa matrimonio va-
leat ſtatutum, ⁊ ita loquitur Bar. ⁊ in caſu noſtro mulieri Laudenſi nõ
eſt onerosum, ꝙ nubat in ciuitate ſua domini ęque Laudenſi. argu. l. cũ
ita legatum. in princ. de cond. ⁊ demon. ⁊ per And. Sicul. conſil. iij. in
v. Curt. Sen. conſi. xxvij. ⁊ conſi. xliij. cum ſeq. Si vero talis exceptio
ſit onerosa eſt ſecus. l. Titio. §. reſcriptum. de condi. ⁊ demonſt. Raph.
Com. conſi. clxiij. Fulg. conſi. lxj. Bal. conſi. liiij. in v. Iaſ. in l. ij. C. de
iur. emphy. verſ. vltra Bal. cum ergo domina Lucretia eſſet Ferrarien-
ſis origine, ⁊ domicilio, ſatis fuiſſet ei onerosum, ſi nõ potuiſſet alibi nu-
bere, ꝗ extra patriam ſuam, ⁊ cogeretur nubere in ciuitate Laudenſi,
in qua nullos habet conſanguineos: certe hoc eſſet valde onerosum: ⁊
ideo ſtatutum non debet intelligi in hoc caſu. Quod ſi ita intelligeretur
puto indubitanter, ꝙ non valeret: ⁊ ꝙ opinio Feli. ſit vera. Duodeci-
mo videtur etiam dicendum, ꝙ illud ſtatutum non obſtet Lucretię, tan
quam ei ſit derogatum per literas priuilegij ducalis, dum in ijs dicitur,

Dominus Hercules ſuccedere poſſit quouis titulo, & relicta capere.
Idemq; facere poſſint quaſcunq; mulieres, quas ipſe Hercules, ſuiq; de-
ſcendentes in uxores acceperint. Et ſubycitur, *Et quicunque ex tali-*
bus uxoribus progeniti tam maſculi, quàm fœmina, &c. Iſta ergo fę-
mina poterit ſuccedere, non obſtantibus quibuſcunq; in contrarium:
⁊ maxime ſtatuto Mediolanen. De pœna mulieris nubentis, &c. qui-
bus verbis apparet eſſe derogatum huic diſpoſitioni ſtatutarię impo-
nenti pœnam nubenti extra territorium. ⁊ ſi dicatur derogatum eſſe ſta-
tuto Mediolanenſi, non autem Laudenſi, reſpondeo, ꝙ imo etiã Lau-
denſi quatuor rationibus. Prima eſt, quia ſupra ęquiparauerat iſtas
tres ciuitates Mediolanum, Papiam, ⁊ Laudem quantum ſit ad vi-
res priuilegij. vnde quamuis meminerit ſtatuti Mediolanenſis, tamẽ
intelligendum eſt idem eſſe etiã reſpectu ſtatuti Laudenſis. glo. l. ſi quis
ſeruo. C. de furt. glo. ca. non debet. extra de conſanguin. Iaſ. l. penul. de
conſtitu. tanquam facta ſit mentio Mediolani: quia ibi erat principa-
lius domicilium, per glo. in authen. caſſa. C. de ſacroſ. eccleſ. Dec. conſi.
lxx. Secunda, quia ex eo, ꝙ derogatur illi ſtatuto Mediolanenſi, de-
claratur mens principis volentis iſtos deſcendentes non ſubeſſe pœnis
dicti ſtatuti, ſecundum Bal. in l. eam, quam. verſ. dicas. ꝙ ſi ex clauſu-
la, non obſtante. C. de fideicommiſ. ⁊ id non ſolum reſpectu Mediola-
35 ni, ſed vbiq; propter dictionem, † maxime, poſitam in priuilegio. quę
ſtat implicatiue ad caſum magis dubitabilem, ſecundum glo. in l. illud.
ff. ad leg. Aquil. Fulg. Alex. Iaſ. Dec. in l. qui ſe patris. C. vnde lib. ⁊
facit, ꝙ de dictione maxime inſerta in ſententia ponit Iac. But. in l. ij.
§. ignominię. ff. de his, qui no. infa. per Alex. in l. qui Romę. §. duo fra-
tres. ff. de verb. oblig. vbi Ripa. Tertia ratio eſt, quia in fine priuilegij
eſt clauſula. Et hęc omnia ſtatutis infra dictis ⁊ decretis ſtatutis ordi-
nibus, ⁊ alijs quibuſlibet in contrarium diſponentibus, aut aliam for-
36 mam dantibus non attentis, etiam ſi taliam ferent, ⁊c. † quibus om-
nibus, ⁊ ſingulis ex certa ſcientia, ⁊c. quę clauſula eſt adeo generalis, vt
deroget etiam dicto ſtatuto Laudenſi, per ea, quę habentur in l. fin. C. ſi
contra ius, vel vtil. publi. Alex. cõſi. cxx. in iij. volu. Dec. conſil. x. ⁊ per
Can. in c. quę in eccleſiarum. de conſtit. c. nonnulli. de reſcript. Quarta
ratio. ꝙ cum iſta bona ſint exempta de pœna ſtatuti reſpectu d. Hercu-
lis, debent cenſeri exempta, in perpetuum reſpectu ſuę deſcendentię, tuz
per regulam l. pater. §. quindecim. ff. de leg. iij. ⁊ quę per illum text. ac-
cumulãtur doctores varijs locis: maxime Iaſ. l. j. de off. eius cui. Dec.
conſi. lxxxviij. tum quia verba priuilegij ęquiparant deſcẽdentes ſuos
ipſi d. Herculi. Unde propter verba priuilegij non poteſt dici, ꝙ dicta
bona remaneant ſub onere dicti ſtatuti: licet forte aliud eſſet circunſcri-
ptis verbis priuilegij, tamen pręgnantibus. Nec obſtat, ꝙ in priui-
37 legio ſit clauſula limitatiua, ꝙ do. Hercules ſuccedere poſſit, † prout
alij ciues naturales antiqui, ⁊ originarij, ⁊c. reſpondeo primo, iſta clau
ſula in priuilegio poſita, non ſtat limitatiue, ſed aſſertiue, ſecundũ Bar.
in extrauagan. ad reprimendum verbo, prout, ⁊ ideo nõ impedit, quin
ſuccedere poſſit, etiam in caſibus, quibus veri ciues excluderentur: quia
38 † cum ſit adiecta ad augendum gratiam, non debet operari reſtrictio-
nem. d. l. falſa. §. j. de condit. ⁊ demon. ⁊ cum reſpiciat vtilitatem, nõ de
bet trahi ad ſtatuta, quę nocerent, iuxta not. in d. l. ſi Rufinus. in d. l.
iij. §. ſi emancipatus. cum ſimilibus. Secundo reſpondeo, ꝙ cum ver
bis priuilegij ſit ſublatum obſtaculum dicti ſtatuti, vt ſupra oſtendi, illa
clauſula intelligitur ꝙ ſuccedant deſcendentes, ſicut originarij ſucce-
derent. quibus ſublatum pariformiter eſſet obſtaculum dicti ſtatuti: ne
alias priuilegium quodammodo ſibyipſi aduerſetur ⁊ contineret ne-
gationem, ſecundum glo. in verb. ſalua. in fin. in l. ſi debitor. §. j. ff. qui-
bus modis pigno. vel hypo. ⁊ quod notat. Iaſ. in l. ſi fundum per fidei-
commiſſum. ff. de legat. j. Tertio reſpondeo, quod illa clauſula loqui
39 tur in ſucceſſione † affirmatiua vt ęquiparetur d. Hercules ciuibus
originarijs. Sed noſtra quęſtio eſt in ſucceſſione negatiua: quia ſtatu-
tum excludit nuptã extra territorium, ne ſuccedat. ⁊ de hac negatiua
nihil in illa clauſula diſponitur, ſed in alijs in quibus tollitur dictum
ſtatutum. Nec obſtat, ꝙ ſupraſcriptę clauſulę videntur ij deſcenden
dentes ęquiparari veris, ⁊ naturalibus ciuibus. vnde debetur ligari
40 ſtatuto quia priuilegia tranſeunt cum qualitate ſua. ⁊ † qui vult vti
ſtatuto quo ad acqui[illegible] onem debet illud acceptare etiam quoad one-
ra acquiſitionis [illegible] cenſuram alterius ſtatuti: vt per Bald. in l. iij.
41 C. ad leg. [illegible] C. de ſacroſ. eccl. ⁊ † non debet plus ope-
rari fictio, quã verit[illegible]. ſcilicet melior ſit conditio ficti ⁊ adoptati ci-
uis, ꝗ naturalis, ⁊ veri. l. ſub conditione. ff. de ſolut. l. quãuis. §. ſi mu-
lier. vbi Aret. ff. ad Velleia. l. filiusfa. ff. ſi cert. pet. Nã pro viſione cõ-
ſiderandũ eſt ꝙ in priuilegio ciuilitatis iſti nõ ſimpliciter ęquiparant
alijs ciuibus: nec quoad omnia, adeo quod ceſſat in caſu noſtro diſpu-
tatio doctoꝝ, de qua in l. j. ff. de lega. j. quãdo priuilegiũ dicit, ꝙ ſchola-
res in oĩbus habeantur pro ciuibus, vel in oĩbus, ⁊ per oĩa. Sed ſolũ
efficiunt ciues, quoad quid: videlicet, ꝙ ſuccedere, ⁊ acquirere poſſunt,
⁊ ſic duntaxat in eorum fauorem: quod manifeſtius apparet ex illis ver-
42 bis, quod poſſint fungi, ⁊ gaudere † oĩbus honoribus, pactis, immu-
nitatibus, exemptionibus, cõmoditatibus, prout alij antiqui ciues, ⁊c.
quę verba cõcernunt duntaxat fauorẽ illoꝝ. Unde exiſtimandũ eſt, ꝙ
reſpectu eoꝝ, quę concernunt onus, ⁊ incõmodũ, non habent pro ciui-
bus antiquis, ⁊ veris per doctrinã Bar. in d. l. iij. §. ſi emancipatus. q̃
eſt cõiter ab oĩbus approbata, ⁊ per regulam d. l. ꝙ fauore. ⁊ q̃ habent
in d. l. ſi Rufinus. tenebuntur ergo ad onera ciuium duntaxat, quę cõ-
nexa ſunt conceſſioni, ſm Bal. in d. l. ꝙ fauore. in vij. opp. per text. in
l. cum ex oratione. in fi. ff. de excuſ. tut. ita ꝙ ſeparari ab ea non poſſint,
vt declarat etiã Aret. in l. quidã cum filiũ. de verb. oblig. ſed conceſſio
loquitur duntaxat, ꝙ ęquiparentur veris ciuibus, vt poſſint ſuccede-
re, ⁊ acquirere, ⁊ gaudere cõmoditatibus coꝝ: ergo non intelligitur re-
ſpectu ſtatuti excluſiui, ſeparati ab alijs loquentibus de incluſione, ⁊ ſic
de cõmoditate, ſm doctri. Bar. in l. Aurelius. §. idem quęſit. ff. de lib.
leg. ⁊ per Aug. d. conſi. ccclj. generoſus. Iaſo. d. conſi. lix. in iij. Et alle-
gata in contrarium non loquuntur in eo, qui poteſt vti ſtatuto ex priui
legio ſibi conceſſo in fauorẽ: talis enim non cogitur pati cenſurã in alte-
43 rius ſtatuti non cõnexi, ſed ſeparati ab alio, ſm ſupradicta. † ⁊ tali ca-
ſu melior eſt conditio ficti ciuis, ꝗ naturalis propter verba priuilegij,
prout dicunt doct. in d. l. ſi filiuſfam. q̃ñ priuileg. enim nõ reſtringitur ad
habilitatem. facit tex. cum glo. in l. ſi ei. ff. mand. vbi Aret. ⁊ l. in ſponſa-
libus. §. j. de iure dot. prout declarat Rapha. Fulg. in l. ſingularia. ff. ſi
cert. pet. Barb. c. conſtitutus. in fi. extra de fideiuſ. Ultimo nõ omitto
ꝙ cõis practica, in ducatu Mediolanenſi, ita habet, ꝙ ſtatutum illud
nõ intelligatur de ciuibus priuilegiatis, ⁊ ſunt infiniti ciues Medio-
lani, poſſidentes bona in agro Laudenſi, habentes ius ciuilitatis Lau-
denſis per priuilegiũ, qui filias ſuas maritãt Mediolani, ⁊ nihilomi-
nus illis ſuccedunt dictę filię in bonis Laudenſibus: nec nunquã a ſe-
culo fuit auditum, ꝙ fieret in hoc difficultas: ⁊ nullus eſt iudex in iſtis
partibus, qui admitteret talem allegationem. vnde non ſunt mutan-
da, ⁊c. l. minime. ff. de legib. Circa ſtatutum Papię, verior eſt opin.
ꝙ domina Lucretia etiã ſit admittẽda cũ fratre, ex quo ſtatutũ non ex-
cludit eaz ab hęreditate materna, niſi q̃ñ dotata eſt ex bonis maternis,
vt inor oſtendã: in eo enim dicitur, ꝙ mulieres dotatę de bonis auitis,
paternis, maternis, fraternis, vel filiarũ fratris nõ faciãt partes cũ fra-
tribus in hęreditate auita, paterna, materna, vel fraterna, neq; in dote
materna cũ maſculis filijs fratrũ, quibus verbis ſic pręſuppoſitis tenẽ-
44 dum eſt, ꝙ certa, ⁊ cõiter approbata eſt cõcluſio, † ꝙ ſtatutũ excludẽs
fœminas dotatas a ſucceſſione intelligatur, non generaliter cuiuſ, ſed a
ſucceſſione dotantis tantũ, ſm gl. vbi Bal. Caſtr. Fulg. Cor. in l. j. C.
de legit. hęred. Fulg. cõſil. liij. in ſubſcriptione Alexã. l. j. §. veteres. de
acqui. poſſ. Soc. conſil. xxx. lxxxiij. Cor. conſi. lxxiij. in j. xliij. in iij.
cccxiij. in iij. Dec. l. vt liberis. vij. not. C. de colla. Franc. Curt. ſenior
45 cõſi. lxv. per totũ: ⁊ ratio cõcluſionis eſt, † ꝗ cum fœmina ⁊ ratione na-
turali, ⁊ iure ciuili ad ſucceſſionem admittatur. l. maximũ vitiũ. C. de lib.
pręte. nõ debet cenſeri excluſa, niſi quatenus verba clare ⁊ expreſſe eaz
excludãt. at in prędicto caſu nõ eſt clare excluſa: quia ſtatutũ poteſt intel-
ligi de hęreditate dotantis tantũ: ſicut videmus fieri ſępiſſime talẽ in-
terpretationẽ vt i d. l. j. C. de leg. hęred. d. l. vt liber. vbi de ciuilis hę re-
ditate agitur, ⁊ in l. qñ nouella. C. de inoff. teſt. vbi Bal. ⁊ Iaſ. iij. not.
46 ⁊ in l. cũ oportet. C. de bo. quę lib. † Nec enim veriſimile eſt, ꝙ ſtatu-
tum propter dotẽ ab vno datã velit mulierẽ ab alterius ſucceſſione ex-
cludi: ⁊ ſic, quod factũ ab vno prodeſſet reſpectu alterius. arg. l. ſi vnus
§. ante oĩa. ff. de pact. alioquin ſtatutũ eſſet abſurdũ. ⁊ iniquũ: cũ poſſet
cõtingere, vt ex minima re in dotẽ ab vno fratre paupere accepta, exclu-
derẽ mulier ab opulenta hęreditate alterius fratris. Debet ergo ſta-
tutũ potius declarari, vt ſingula ſingulis cõcordent: ⁊ dotatę de bonis
auitis excludant ab hęreditate auita, de paternis a paterna, ⁊ ſic de ſi-
milibus, quę interpretatio in iure noſtro eſt frequẽs, maxime q̃ñ lex eſt
47 concepta verbis diſiunctiuis, † vel per ſolutã, quę diſiunctę ęquipa-
48 ratur. l. in eo. §. vbi verba. cũ glo. ff. de reg. iur. † tunc enim ſit inter-
pretatio per applicationẽ ſinguloꝝ ad pręcedẽtia. l. quoties. §. nõ mu-
tat. C. fam. ercif. l. j. C. de fal. ca. adiecta lex. l. fin. in verb. v. inerſitatis.
vbi glo. C. de fideicõ. l. j. §. ſin autẽ. aliquid ſub cõditione. vbi gl. verb. ex
fortuna. C. de cad. tollen. gl. in verb. non ergo. ⁊ in verb. vltra. inſtit. de
49 inoff. teſt. §. j. Dec. cõſi. dcxlvj. in fi. cũ ſimilibus. † vnde doctores cõ-
cludunt, ꝙ q̃ñ ſtatutũ, vel per ſolutã, vel per diſiunctã eſt conceptum, ꝙ
mulier non cenſetur excluſa, niſi ab hęreditate dotantis, ſm Petr. de
Anch. cõſi. lxxx. ꝙ conſilium cõiter doctores ſequuntur. vt Ant. conſi.
clj. in ij. Benedictus Capra conſi. xxxix. Corn. conſi. clxx. in ij. Socin.
in conſi. xxxv. ⁊ cxxvj. in iij. Lud. Bolog. inter conſil. Ioan. de Ana.
conſi. lxxxix. Albert. Bru. in tractat. ſtat. excluſiui fœmin. q. xv. artic.
viij. ⁊ nouiſſime in terminis ſtatuti Papienſis. de quo agitur Decius
conſi. cccxlvj. ⁊ licet nuperrime dictum conſilium ſit reuocatum in du-
bium per conſultores partis aduerſę: tamen eorum rationes non ſunt
adeo vrgentes, vt propter eas recedamus a communi ſententia ⁊ ne-
gligamus auctoritatem Decij. deducunt autem quaſdam coniectu-
ras, per quas conantur oſtendere, quod mens ſtatuentium fuit ſim-
pliciter dotatum excludere a quacunque hęreditate: in primis autem
⁊ potiſſimum ad hoc eſt attendendum, vt fatetur Bald. ⁊ Corn. in
lege prima ⁊ Moder. conſulendo vbicunque, vertantur aliquas con-
iecturas ad euadendam iſtam communem opinionem, vt Caſtrenſis
50 conſi. cccxlj. ⁊ Cor. conſi. cxxiij. in ij. Cum † in ſtatuto nulla fit mentio
de auitis bonis dotetur. Uel cum loquitur ſtatutum de excluſio-
ne ſucceſſione

successione unius personę tantū, puta hęreditate fratris: vt Corn. consi. cxxiij. in ij. Alex. consi. xxix. in j. Vel cum rubrica adeo generalis sit, vt nigrum declaret. Curt. in consi. lxij. per totum. de quo tamen aliter loquitur Dec. d. l. vt liberis. vij. not. dum respondet argumentis Ias. & Cor. consi. cxxxiij. in ij. Vel cum qualitas dotationis esset in conditione posita propter naturam conditionis simpliciter adscriptę, secundum Cor. consi. cxliij. in j. quę coniectura est satis leuis. Vel cum statutum haberet clausulam taxatiuam a patre tantum, vel a fratre tantū: de quo in consi. Franc. Curt. Senen. vbi allegat Raph. Ful. consi. xxxv. cum subscriptione Raph. Com. & Signorcli de Homodeis. Vel cū auus dotasset neptem: censebitur enim pater dotasse, sm l. dedit dotes. ff. de coll. bon. sm Ancha. consi. clxviij. Vel cum statutum loqueretur alternatiue respectu dotationis, sed copulatiue respectu exclusionis sm Bald. consi. lxxj. vt l. iij. de quo tamen aliter sentit Alex. consi. cli. sed nostra quęstio est extra omnes has coniecturas: quia statutū vtrobique est conceptum per disiunctam, seu solutam, quę in singularitates suas resoluitur. l. falsa. §. fi. de con. d. & demō. & singula singulis refert, vt supra dictum est. Non obstant ergo coniecturę adductę in consilijs contrarijs. & in primis ponderatio dicti statuti. in ver. In capillis, vero &c. vbi fratres, vel fratrum filij, si eas dotent, excludunt eas a successio-

9 ne cuiuscunque. respondeo, cum statutum ponat hos casus † pro diuersis non est de vno ad aliuz arguendum: quippe ratio diuersitatis est euidens, si sunt in capillis debent ex forma statuti dotari competenter sm qualitatem patrimonij: & sic habito respectu etiam ad hereditates, a quo excluduntur per fratrem: & sic ex ea hęreditate aliquid habent, idest, pinguiorem dotem. At quando iam dotatę sunt nihil haberent, excluduntur ergo quę in capillis sunt: quia a statuto aliquid equipollens consequentur, non excluduntur dotatę: quia nihil loco exclusionis habent: qua responsione etiam tollitur ponderatio statuti tertio loco facta in fine: habet enim quę in capillis est interim vsumfructum, & deinde pinguiorem dotem. Minus probabilis est alia coniectura, quia dicitur, q ex statuto excluduntur professę ab hęreditate omnium: ergo & dotatę, vel ab vno, vt ęqualis sit determinatio. l. iā hoc iure. ff. de vulg.

10 & pup. † vbi dicitur, quod vnum determinabile respiciens duo determinabilia, ęqualiter debet ea determinare. respondeo, d. regulam non habere locum, quando subest diuersitas rationis. l. coheredi. §. qui discretius. ff. de vulg. & pup. tradit diffuse Dec. in l. in testamento. iij. not. C. de testa. mil. diuersitas stat in hoc: quia dictio, dotata, habet subauditionem a dotante: sed dictio professa, non potest pati hanc subauditionem a profitente, quia is, qui moritur non facit ipse professionem, sed mulier: potest tamen ipse dare dotem. Excluditur ergo mulier professa in totum: quia respectu ipsius subauditio locum habere non potest. Et si locum habere posset non excluderetur in totum a dicto statuto, sed forte ab alijs statutis excludētibus monalcs, quale est illud quod Papienses habent num. 101. vbi mulieres professę non succedunt in hęreditate alicuius intestato. Nec obstat, quod pręfati consulentes conantur tollere argumentum Decij ab eo efficaciter inductum ex verbis statuti. in vers. declarantes. si enim dotata ab vno excluderetur ab hęreditate omnium frustra disponeret statutum quod pręsumatur dotata a viuente: ad quod argumentum respondetur duobus modis. Primo, quod inducitur facilius probatio, quod sufficit ad tollendaz superfluitatem. respondeo, ad quod opus est inducere hanc probationem siue facilem, siue difficilem, cum nullius vsus sit, si femina indistincte excluditur etiam ab hęreditate eius, qui non dotauit. Secundo, quod illa pręsumptio inducitur, quando allegaret se dotataz ab extraneo: sed ad hoc responsum est per Dec. in d. consi. & non est casus verisimilis quod dotetur ab extraneo, & verba statuti indicant differentiam respectu ipsorum patris, fratris, aut inter se, non respectu extranei, & videntur mihi ista esse satis leuia, sicut & illud vltimum, quod illa pręsumptio cum facultate probandi contrarium concessa mulieri, non potest videri facta, vt excludatur mulier a successione eius de cuius bonis dicitur dotata: ex quo non inducitur aliqua pręsumptio respectu bonorum maternorum. respondeo, illud fuit quia statutum magis facit filiabus feminis in successione matris propter communionem sexus, & pręsumptam voluntatem matris, quam in successione masculorum, vt in simili per glo. & doctor. in cap. j. de nat. suc. feu. in vsibus feud. glos. ca. j. §. & quia vidimus. & quod not. Petr. de Ancha. consi. cccxlj. pro maiori. cum similibus. eod. lib. & ideo tali casu noluit inducere aliquam pręsumptionem contra eas, sed non reliquit in terminis iuris communis, & certe hę coniecturę contra Decium adductę sunt satis friuolę, & omnino negligendę a dominis iudicibus pręstantissimis iurisconsultis. Et hanc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. II.

1 *IVramentum omnino seruandum est.*
2 *Donatio ultra legitimum modum qua non sit insinuata iuramento confirmatur.*
3 *Omissio intimationis facienda ex forma statuti non uidetur comprahendi sub promissione iurata de non contrauueniendo & quare.*
4 *Verisimile est cogitatum fuisse de intimatione ac insinuatione cum necessaria sit ex forma statuti.*
5 *Iuramentum tertio non praiudicat.*
6 *Donationum solemnia.*
7 *Lex ciuilis non potest disponere super actu iurato.*
8 *Detrahere seu adijcere quicquam iuramento est extra facultatem statuentium.*
9 *Iudex ecclesiasticus non curat statuta laycorum sed simpliciter iubet seruari iuramentum.*
10 *Donatio non reuocatur per susceptionem filiorum ex concubina qui postea per priuilegium fuerint legitimati secus si per subsequens matrimonium.*
11 *Spurius non legitimatur per subsequens matrimonium sed naturalis sic.*
12 *Donatio simpliciter facta simpliciter intelligi debet.*
13 *Propositum in mente retentum nihil operatur.*
14 *Conditio illa si liberos susceperit a lege subintellecta de filijs naturalibus non potest accipi sed solum de legitimis.*
15 *Legislator habet naturales tanquam alienos a politia sua.*
16 *Dispotio l. si unquam tanquam exorbitans a regulis iuris communis debet intelligi de legitimis & naturalibus tantum.*
17 *Legitimatio nunquam trahitur ad praeiudicium iuris alteri quęsiti.*
18 *Principis indulgentia alteri damnosa esse non debet.*
19 *Lex non habet legitimatos pro liberis.*
20 *Pręsumptio legis in fauorem iustę sobolis inducta ad iniustam trahi non debet.*
21 *Donatario cui iam quęsitū est ius non debet nocere Patris testimoniū.*
22 *Filius naturalis non habetur pro iusta sobole.*
23 *Legitimatus saltem tunc dicitur legitime nasci cum legitimatur.*
24 *Legitimatus habetur pro Posthumo & rumpit testamentum.*
25 *Generalitas uerborum facit ut etiam de beneficio principali expressione digno uideatur in genere cogitatum.*
26 *L. si unquam non est fundata super fauore filiorum sed super simplici praesumptione uoluntatis donañ.*
27 *Annullatio actus est pena.*
28 *Pęna non habent locum nisi sint expresse.*
29 *A conuentione non est recedendum.*
30 *Pęna dupli qua in instrumentis passim apponi solet in casibus locum [illegible] esse.*

DVo sunt principales articuli pręsentis cōsultationis, qui diffusissime a doctoribus disputantur: quoruz argumenta & rationes hincinde si referre vellem nimius excederetur scripturę modus. More ergo veterum breuiter ea duntaxat attingam, quę necessaria videbūtur pro pręsentis casus dilucidatione. Primus est articulus, an valeat donatio a Hieronymo facta fratribus suis: cum seruata non fuerit forma statuti. Lucensis propter omissum decretum, & omissam intimationem, seu insinuationem, quę a statuto requiruntur, cum clausula decreti annullatiua. Et breuiter agendo, & insistendo cōmunis opinionibus, dico valere huiusmodi do-

1 nationem, propter vim iuramenti, quod † omnino seruandum est. c. cū contingat. de iureiur. tale enim statutum videtur principaliter inductū in fauorem donantis: ne de facili decipiatur. vnde si iuramentum interuenit, sufficit & debet contractus tenere per text. in d. c. cum contingat.

2 vnde concludunt doctores, q † donatio vltra legitimum modum, quę nō sit insinuata, nihilominus confirmatur iuramento, sm Ioan. And. in Spec. tit. de instru. edit. §. porro. in fi. sequitur Abb. in d. c. cum contingat. vbi etiam Ioan. de Imol. in rep. vbi etiam dixi. versi. ex eadem declaratione. & idem Imo. in l. Modestinus. ff. de dona. Guid. Pap. q. ccl. incip. verum renuntiatio. Alex. in l. nemo potest. in ij. q. Bar. ff. de leg. j. vbi dicit, se ita consuluisse, & vidisse multa consilia doctoruz pro hac parte, & ita consuluit, consi. iiij. consi. xij. consi. cxxv. in j. consil. lxxxij. & consi. clvij. in fi. in ij. & consi. liij. in iij. & Aret. consi. ij. inci. intellecta. vers. iij. etiam. & consil. xvij. consideratio. Corcetus in reper. rubr. extra de iureiur. prin. l. xxvj. Cor. in repe. auth. sacr. pub. C. si aduers. vēd. vers. iiij. infertur ad donationem. vbi dicit, q in practica non putaret recedēdum ab ista opinione, sm quam fatetur se consuluisse, & in supra dictis locis respondent diffuse doctores rationibus, quę in contrar. ius adduci possunt. Sed in casu nostro videntur tria potissimum fundamen-

3 ta facere non modicam difficultatem. Primum est, quia † omissio illa intimationis faciendę, ex forma statuti non videtur compręhendi sub promissione iurata, de non contrauueniendo: quia tale iuramentuz non debet trahi ad annullationem superuenientē, ex post facto propter culpam partis, nec de tali casu videtur fuisse cogitatum, argumen. c. ad nostram. ij. cum glo. extra de iur. iur. & quod tradit Feder. de Senis consil. clxxxi. Angel. lviij. in fin. clxxviij. nam tali casu donans, qui contrauenit, non potest dici periurus: cum alleget solam negligentiaz partis. vnde ex tali causa superueniente potest contrauenire argum. ca. cum P. extra de renunc. & illud tenent Bald. & Angel. in l. illud. C. de sac. sanc. eccle. Ang. l. si quis pro eo. de fideius. Raph. Com. Lud. Pont. in d. l. Modestinus. & consi. xij. Paul. de Castr. consi. c. visa quadaz scriptura. & consil. cv. circa bona, quę fuerunt. & dicit Ioan. Crot. in d. l. nemo potest. quod vidit consilium Card. Alexand. subscriptum a pluribus doctoribus, secundum hanc conclusionem, & puto quod sit consil. lxvj. inter cons. Franc. de Curte Sen. Sed tamen (quicquid ipsi dicant) supra scripta ratio in casu nostro non procedit propter generalitatez verborum iuramenti, in quo promittit non contrauenire etiam pretextu alicuius intimationis, vel solemnitatis legum vel statutorum omissione, &c. quę verba satis clare compręhendunt hunc casum: maxime cū

4 † verisimile sit de hac intimatione & insinuatione cogitatum fuisse, cum esset necessaria ex forma statuti: quamuis etiam sufficiat, vel in genere fuisse cogitatum lege qui iure militari. ff. de testamen. milit. per Iason. in dicta auth. sacramenta puber. in ij. [illegible] principali. vnde posito, quod illa limitatio sit vera, quę tamen non videtur commu-

niter approbata eſſe, nihilominus adhuc non obſtat, quin donatio ſuũ
effectum habeat, propter generalitatem verborum iuramenti, qua ſtan-
te, nemo omnium doctorum eſt, ꝙ defectus inſinuationis, non obſtet
donationi. Aliud ⁊ ſecundum fundamentum eſt, ꝙ obſtat, quia in caſu
noſtro ſolennitas omiſſa videtur a ſtatuto requiri, non ſimpliciter re-
ſpectu contrahentium ſed etiam reſpectu aliorum: ne quis clam dona-
ret, ⁊ deinde contraheret cum creditoribus, ⁊ ſic eos deciperet. l. dona-
tio ſiue. l. data. C. de donat. ⁊ ideo, quamuis iuramentum interueniat,
contractus non debet firmari: quia hoc eſſet in pręiudicium tertij: quo
5 caſu † iuramentum tertio non pręiudicat, vt dicitur in d. c. cum contin
gat. Sed reſpondeo, ꝙ hęc obiectio poſſet militare reſpectu creditorũ
qui ignorantes pręfatam donationem Hieronymo credidiſſent: ne re-
maneant decepti. Sed de ijs non loquitur quęſtio noſtra, verũ de ipſo
Hieronymo, qui iurauit, ⁊ tenetur ſeruare iuramentũ ⁊ quomodo ad
ipſum donatio valet per ſupradicta, ⁊ per c. cũ venissent. in ſi. vbi Ant.
Butr. extra de iniſt. Aret. conſi. clvij. in j. dub. Tertium fundamen-
6 tum eſt, quia ſtatutum † requirit iuramentum, ⁊ pręterea etiam alias
ſolennitates puta decretum, ⁊ intimationem, ſiue inſinuationem. vnde
apparet ꝙ ſtatuentes non fuerunt contenti ſolo iuramento. Sed reſpõ
de, ꝙ cum Hieronymus iurauerit non contrauenire donationi pręte-
xtu cuiuſcunq; ſolẽnitatis ſtatutarię, tenetur obſeruare d. iuramentũ,
7 ⁊ non poſſunt ſtatuentes eum liberare a periurio: quia † lex ciuilis non
poteſt diſponere ſuper actu iurato, vt per Barto. in l. omnes populi. in
iij. q. principali. ff. de iuſt. ⁊ iure. per Alexã. d. conſil. xxvij. cum multis
8 concord. ꝙ procedit etiam † ſi ſtatuentes non ſolũ detrahant iuramen
to, ſed etiam ſi a iyciant: quia illud omne eſt extra eorum facultatem.
argu. c. tua. cum ibi not. extra de ordi. cogn. ⁊ quod not. Joan. And. in
c. ſtatutum. i. de heret. lib. vj. ⁊ ita ſentit Ray. ⁊ Bar. in d. l. omnes po
puli. Federic. conſi. cclxxij. Butr. Abb. Imol. d. c. cum contingat. ⁊ eſt
communis opinio, ſecundum Cor. in d. authen. ſac. puber. verſ. ij. quę-
ro. in obſeruantia quicquid dixerit Bald. ⁊ ſequaces. Et hoc maxime
dicendum in caſu noſtro: in quo voluit donans poſſe conueniri ſub quo
cunq; iudice eccleſiaſtico eius iuriſdictione prorogando: clarum enim
9 eſt, ꝙ talis † iudex non curat de ſtatuto laicorum, ſed ſimpliciter iubet
ſeruari iuramentum. c. fin. de foro compet. lib. vj. c. licet. de iureiurand.
eod. lib. Sequens articulus principalis eſt, an quia poſt donationẽ,
Hieronymus donator ex concubina ſuſcepit duos filios naturales, de-
inde ⁊ legitimatos, talis donatio reuocetur, per l. ſi vnquam. C. de re-
10 uoca. don. ⁊ communis concluſio eſt, ꝙ talis † donatio per legitima-
tos, non reuocetur: niſi eſſent legitimati per ſubſequens matrimonium,
ſecundum Bal. in cap. innotuit. extra de elect. Refert ⁊ ſequitur Iaſ.
in l. Gallus. §. ⁊ quid ſi tantum. ff. de liber. ⁊ poſthu. ⁊ loquuntur prę-
fati doctores in eo, qui poteſt legitimari per ſubſequens matrimoniũ,
11 ⁊ ſic in naturali nato ex concubina, non autẽ in ſpurio: quia † talis nõ
legitimatur per ſubſequens matrimonium. cap. tanta. extra qui fil. ſint
legit. ⁊ ita etiam ſentit Bald. in l. ij. circa fi. C. ſi quid in fraud. pat. in l.
j. C. de inoffic. donat. Salice. in l. ſi totas. C. eod. tit. Mart. Laud. in di
ſputat. incipiente, Augerius. nam ſequuta legitimatione, nihil differũt
ſpurij a naturalibus, ⁊ ſicut legitimatio ſpurij non operatur reuocatio-
nem donationis: ita nec legitimatio naturalis: maxime cum hodie con-
cubinatus ſit prohibitus, etiam iure ciuili, ſecundum Feli. in c. cum ſit
generale. extra de for. competen. vbi allegat concordantes. Dico igitur
communem eſſe opinionem, ꝙ donatio non reuocetur natiuitate, vel le
gitimatione iſtorum naturalium, prout etiam tenet Ruy. in rubr. ff. de
liber. ⁊ poſthu. vbi reſpondet rationibus Socini ibi, qui videtur con-
12 trarium tenuiſſe. Et pro iſta parte facit ratio: † donatio enim ſimpli-
citer facta, ſimpliciter quoq; intelligitur ⁊ mens donantis qui donatu-
rus non fuiſſet ſi de filijs cogitaſſet, ſecundum regulas iuris non debuit
13 attendi: quia † propoſitum in mente retentum nihil operatur. l. ſi repe
tendi. C. de condict. ob cauſam. Verum Conſtantinus Imperator, ex
quadam ęquitate motus in tali donatione ſubaudiuit conditionem re-
14 ſolutiuam, niſi liberos ſuſceperit, ⁊c. quę † conditio a lege ſubintelle-
cta de filijs naturalibus non poteſt accipi, ſed ſolum de legitimis. l. ge-
neraliter. §. cum autem. vbi glo. ſuper verb. ſobole. per illum text. C. de
inſtit. ⁊ ſubſtit. quam ibi communiter ſequuntur doctores. ⁊ in l. ex fa-
15 cto. §. ſi quis. rogatus. ff. ad Trebel. quia † legiſlator iſtos naturales,
tanquam alienos habet a politia ſua, vt dicitur in auth. quib. mod. na-
16 tu. eff. ſui. in princ. ⁊ quia † diſpoſitio dictę l. ſi vnquam. tanquam ex-
orbitans a regu. iur. communis, debet intelligi de legitimis, ⁊ naturali-
bus tantum, ſecundum l. filium quem diffinimus. ff. de his, qui ſunt ſui. ⁊
per Ale. conſi. xxxix. incipiente, ſuper primo dub. in iij. volu. nec legiti-
17 matio debet hoc caſu operari: quia † nunquam trahitur ad pręiudi-
cium iuris alteri quęſiti, vt per Bartol. in d. §. ⁊ quid ſi tantum. in fin.
quia tali caſu legitimatus nunquam pro poſthumo habetur. Pręiudi
18 caretur iuri alteri quęſito cum † principis indulgentia alteri damno-
ſa eſſe non debeat. l. impuberi. de adminiſtr. tut. ⁊ lex pręſumptionem
ſuam aduerſus vim verborum inductam ad hunc caſũ non extendit:
quia verba legis de eo loquuntur, qui liberos ſuſceperit. l. j. vbi Bald.
19 C. de poſthu. her. inſtit. † lex autem iſtos pro liberis non habet. l. qz.
ff. de in ius vocan. nec me mouet ꝙ conditio, ſi deceſſerit ſine filijs legi-
timis ⁊ naturalibus, legitimatione deficit, tolliturq; ſpes fideicommiſ-
ſarij. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ad Trebel. vt Alexan. reſpondit. re-
ceptoreq; ſententia traditum eſt. Alexan. conſil. ij. in i. quia reſpondeo,
aliud eſſe ſpem eludere, aliud ius certum, ⁊ pure quęſitum auferre. c. ſi.
de conc. prębend. in vj. Arbitror itaq; indiſtincte reuocationem dona-
tionis non fieri, quicquid Socin. ⁊ Dec. aduerſus communes ſenten-
tias, quandoque attentarunt. Socin. conſil. cclxvj. Deci. conſi. ccclxvj.
⁊ in l. poſthumo. C. de contra tab. allegatq; Socin. Pyrrhum, Caſtren-
ſem, Balduinq; in quibuſdam locis, qui non reperiuntur, nec ſunt in
impreſſis libris. Nec me moueret amplitudo priuilegij Comitis, pro-
pter quam [illegible] in d. rubr. ſe reſpondiſſe reuocari donationem:
20 reſpondeo nihil hoc [illegible] ius tertij, facit l. fin. de nat. reſtitu. nec † ideo
pręſumptio legis in fauorem iuſtę ſobolis inducta ad iniuſtam debet
trahi. l. ij. §. legitimos. de excuſ. tut. Nec etiam moueret ſi tales filij iu-
re communi legitimati eſſent, vt quia oblati curię, vel paterno teſtimo-
nio filij appellati: ꝙ Ruy. cenſuit, auth. ſi quis liberos. C. de nat. lib.
21 Barto. q. xj. in tract. q. quia † teſtimonium hoc patris donatario, cui
ius iam quęſitum eſt nocere non debet. l. ſi ſuperatus. de pigno. Nec
22 rurſus moueret, ꝙ filius iſte † naturalis duntaxat eſſet, nõ autẽ dam-
nato coitu natus. Ripa, d. l. ſi vnquam. q. xxviij. quia non ideo pro iu-
ſta ſobole habendus eſt. d. §. legitimos, ꝙ ſi horum natiuitas fideicom
miſſario, qui ſolam ſpem habet nihil obeſt. l. generaliter. §. cum autem. C. de
inſtit. ⁊ ſubſtit. Ripa, d. §. ſi quis rogatus. nume. 27. minus donatario
nocebit cuius potentius eſt ius. vt ſupra vidimus: nec enim lex pręſum-
ptionem ſuam aduerſus vim verborum inductam ad hunc caſu m ex-
tendit: cum hoſce naturales pro liberis non habeantur. d. l. filium quem
diffinimus. ff. de his, qui ſunt ſui. ⁊ d. l. quia. de in ius voc. Unde appa-
ret fundamenta Socini, ⁊ Decij in dictis conſilijs, ea ratione ſubuerti,
quod diſpoſitio d. l. ſi vnquam. in fauorem legitime natorum inuenta
non debet ad iſtos trahi in pręiudicium donatariorum, qui ius in re
quęſitum habent, ꝙ abſque ipſorũ facto auferri non poteſt. Minuſq;
vrget argumentum Ripę in rep. d. l. ſi vnquam, quęſt. xxx. vbi dicit, ꝙ
dicta opin. Socini, ⁊ Decij, in totum corruit, niſi ſuſtineatur tali ratio-
23 ne. ꝙ † legitimatus ſaltem tunc dicitur legitime naſci cum legitima-
tur, ſecundum Anch. conſi. cccxx. Bald. l. filij a patre. §. j. de libe. ⁊ po
ſthu. Bald. ⁊ Imol. l. certum. ff. de iniuſt. rup. vnde verificantur ver-
ba d. l. ſi vnquã. reſpondeo pręfati doctores hoc non dicunt, ⁊ quam-
24 uis † legitimatus habeatur pro poſthumo, ⁊ rumpat teſtamentũ, vt
dicunt omnes in d. rub. de liber. ⁊ poſth. tamen hoc limitant omnes, vt
non procedat in pręiudicium iuris quęſiti tertio, ⁊ ideo inferunt eũ, qui
poſt mortem patris legitimatus ſit, pro poſthumo non eſſe, ne tollat ius
quęſitum inuenientibus ab inteſtato. Itẽ inferunt idem eſſe in caſu di
ctę l. ſi vnquam. q. ius pure eſt tranſlatum in donatarium, non proce-
dit ergo ſupraſcripta Ripę ratio, quando auferretur ius tertio quęſi-
tum, nam tunc non eſt verum cenſeri talem legitimatũ tunc naſci, imo
habetur pro quandocunq; non nato. Et certe ſolent iudices in practi-
ca negligere huiuſmodi ſubtilitates, quę inducuntur a modernis extra
communes opin. ⁊ ipſemet Socin. auctor huius opinionis non audet
eam firmare, in d. rub. ſed potius via diſputatiua duntaxat: laborat p
tollendis rationibus Baldi, quas infideliter declarat, vt eis poſſit cõ-
modius reſpõdere: ſed ſm ſupraſcripta apparet, ꝙ dicta opinio Baldi
vltra ꝙ eſt magis cõis, innititur etiam efficacioribus fundamentis: ⁊
ideo in via iudicandi non eſt ab ea recedendum. Et mirũ eſt, ꝙ Ripa
in d. l. ſi vnquam. q. xxviij. teneat opinionẽ pro naturalibus, ⁊ non ad-
uertat ꝙ cõis opinio eſt in contrarium, ⁊ adducit ſolũ rationes friuo-
las contra illos, quibus poteſt facillime reſpondere. Rationem autem
veram cui innititur cõis opinio, non refert nec recitat, ſed ſimpliciter
tranſit, ⁊ ipſemet fatetur ꝙ ſua opinio eſt contra Alex. ⁊ Ruinũ. quo-
rum auctoritas eſt maior, q̃ ſua. Fortius dici poſſet, ꝙ diſpoſitioni
dictę l. ſi vnquam. renunciatum ſit per ipſum donantem illis verbis,
quibus promiſit non reuocare aliqua cauſa, vel occaſione etiam ingra-
titudinis vel alia, quę dici vel excogitari poſſit ⁊c. quę verba generalia
ſunt ⁊ caſum quoq; comprehendunt ſuper naſcentium liberorum, vn-
de etiam dictę legi videtur renunciatum per ea, quę ponit Bart. in l. ſi
25 qui ſub conditione. de teſta. tute. Aret. cõſi. xxxij. † generalitas enim
verborum facit, vt etiam de tali beneficio videatur in genere cogitatũ,
idq; ſufficit, vt per Rom. in l. ſicut certi. C. de teſtamẽ. mili. Angel. in l.
tres fratres. ff. de pact. Alexã. conſi. xj. in ij. volu. idq; maxime, propter
iuramentum ꝙ habet vim ſpecialis conſenſus. de quo etiã per Mod.
in d. l. ſi vnquam. q. lij. Puto autem non eſſe dubitandum, quin dictę
legi. ſi vnquam. poſſit renunciari, etiam ſimplici renunciatione nedum
26 cum iuramento, quia dicta † lex non eſt fundata fauore filiorũ, vt qui-
dam crediderunt, ſed ſuper ſimplici pręſumptione voluntatis donan-
tis ſm glo. ibi, vnde poteſt ei etiam ſine iuramento renunciari. l. ſi quis
in conſcribendo. C. de pact. communis, q̃ tenet Barto. Imol. Raph.
in l. Titia. §. imperator. de leg. ij. Anch. Butr. Abb. Imol. in c. fin. de
donat. cum multis concordantibus, per Alex. cõſi. iij. perſpectis. in iij.
vol. quicquid dixerit Fran. de Curte conſi. ſuo j. cuius opinio eſt com-
muniter reprobata, vt alias dixi, in d. c. ſi contingat. ⁊ per Ripam, d. l.
ſi vnquam. q. li. Circa aliud dubium, an dicta donatio poſſit infrin-
gi: quia dicti fratres non ſoluerunt quantitatem in tempore conuento
ex forma inſtrumenti dubiũ facit tex. in l. j. C. de donat. quę ſub modo.
Sed tamen concludendũ eſt contrarium, ꝙ imo infringi non poſſit: q̃
27 † annullatio actus eſt pęna. l. ſenatus. ff. de contr. emp. c. cognoſcen-
28 tes. vbi Feli. de conſtit. † pęnę autem locum non habent niſi expreſſę
ſint l. at ſi quis. §. diuus. de relig. ⁊ ſumpt. l. ij. §. diuus. de ſepulcr. viol.
And. Sicu. cõſi. lj. in j. vol. Sed in caſu noſtro non ſolũ non eſt expreſſa
hęc pęna reſciſſionis donationis, ſed potius contrarium videlicet, ꝙ ſol
29 uatur duplum eius quantitatis in qua cõtracta fuerit mora: vnde † a
dicta conuentione non eſt recedendũ. l. inciuile. C. de rei ven. l. Julianus
§. offerri. ff. de acti. emp. ⁊ cum duplum fuerit appoſitũ pro pęna eius
ſolutio facit, vt amplius nõ poſſint donatarij moleſtari. l. reſcriptũ. §. ſi
30 pacto. ff. de pact. quãuis etiã dici poſſit nec † quidẽ pęnę dupli in ca-
ſu noſtro locũ eſſe, ſi aliqua probabilis ſit excuſatio: cur dicti fratres in
tẽpore non ſoluerint, vt habetur in l. qđ te. ff. ſi cert. petat. vbi dixi, ⁊ in
terminis noſtris, per Curt. Iunio. cõſi. xxxiij. Circa vltimũ dubium in
caſu, quo donatio ex aliqua legitima cauſa poſſet infringi, quid iuris ſit
de melioramentis per dictos fratres in bonis donatis factis. Reſpon-
deo caſus eſt clarus ⁊ expeditus, ꝙ hmõi melioramẽta eſſent ipſis fra-
tribus ſoluẽda quatenus, ſcilicet, meliorata eſſent bona ipſa. c. i. §. ſi va
ſallus. ſic finitur lex Corradi. in vſibus feu. vbi Prępoſi. ⁊ ꝙ habet. in
l. domus. cũ l. ſequent. ff. de leg. i. ſed q̃ hęc quęſtio eſt ſatis plena, ⁊ tra
ctata locis vulgaribus, ⁊ (vt arbitror) futura ſuperflua, in pręſenti ca-
ſu, vlterius non inſiſto. Et hęc omnia, ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

Qui

SVMMAE RERVM. III.

1 *QVi relicta patria propria alibi per xij. annos moratur uidetur ibi domicilium contraxisse.*
2 *Habitare, familiam in loco constituere uxorem ibi ducere indicant qua habuisse animum ibi domicilium constituendi.*
3 *Maritus potest sua simplici uoluntate prius domicilium mutare & aliud constituere.*
4 *Per ea quæ subsequuntur declaratur quanã fuerit mens quid facientis.*
5 *Maritus pro restitutione dotis potest conueniri in loco ubi mortua est uxor.*
6 *Paria sunt forum sortiri & statutis ligari.*
7 *Ratione bonorum statutum loci cui subiecta sunt bona attendi debet.*
8 *Qui habet domicilium duobus in locis locus ille attenditur in quo diutius mansit familiam cõstituit uxorem duxit eam sepeliuit bona immobilia accepit &c.*
9 *Semper in restitutione dotis attendimus ad forum domicilij ipsius mariti, & quare.*
10 *Quoties quis sortitur forum in pluribus locis attendimus ad illud quod est principalius.*
11 *Domicilium originis uidetur esse pr incipalius.*
12 *Domicilium originis habet annexam causam naturalem quæ preualere debet.*
13 *Quis dicitur habere domicilium ubi maiorem partem facultatũ habet.*
14 *Qui contrahit cum herede uidetur respectu illius qualitatis heredis contrahere.*
15 *Semper inspiciendum est qua contemplatione actus fiat.*
16 *Qui habitat in loco tanquam officialis illius loci nunquam acquirit domicilium eo in loco.*
17 *Habitans in loco tanquam officialis & inibi quid faciens tanquã simplex habitator uidetur fecisse & finito officio in patriam suam recessurus.*
18 *Declaratur quomodo procedat regula illa paria sunt forum sortiri & statutis ligari.*
19 *Quando agitur simplici rei uendicatione attenditur forum ubi res sitæ sunt.*
20 *Forum principale mariti respectu lucri tributi a statuto & sic in decisiuis iudiciorum attenden. est & quare.*
21 *Verba hæc sine filijs referuntur ad uxorem.*
22 *Qualitas secundum quam statutum loquitur attendenda est & quare.*
23 *Verba debent intelligi eo respectu quo prolata sunt.*
24 *Semper in successione prima est causa filiorum.*
25 *Maritus non admittitur ad lucrum dotis nisi ex pacto uel ex statuto,*
26 *Non est dicendum in statuto reperiri uerba superflua.*
27 *Verba simpliciter posita simpliciter intelligi debent.*
28 *Si uir & uxor conducant in emphitheosim pro se & filijs admittentur etiam filij prioris matrimonij.*
29 *Plerumque fit relatio ad id quod olim fuit licet nunc non sit.*
30 *Casus omissus quandoque pro omisso habetur.*
31 *Statutum non est extendendum ultra uim uerborum.*



Omina Castora uidua Cesenensis nupsit Domino Iacobo Forolimensi præfecto arcis portus Cesenatici, deinde decessit nullis relictis filijs communibus, ex dicto Iacobo, sed relicta Catharina ex priore matrimonio, quæ nunc est professa, & uocatur soror Thecla, quæritur eius dos ad quem pertineat. Pro dilucidatione præ
sentis controuersię. In primis uidendum est quod statutum debeat
attendi: an statutum Cesenense, quod respectu certę partis est in fauo
rem mariti, an vero statutum Forolimense: quod est in fauorem mo
nialium? Et prima fronte pro marito facit, quod attendatur statu-
1 tum Cesenę: quia maritus, relicta † patria iam per duodecim annos, &
plus steterat Castellanus dicti portus Cesenatici, vnde videtur cõtra
xisse ibi domicilium. l. ij. C. de incol. lib. x. vbi omnes notant. Secun
2 do, quod ista fuerit mens sua, probatur ex eo: † quia ibi habitauit, familiã
constituit, vxorem duxit: quę omnia indicant eum habuisse animũ do
micilium ibi constituendi. not. Barto. in l. heres absens. §. prouide. ff.
de iud. in l. lex Cornelia. §. domum. ff. de iniur. l. domicilium. ff. ad mu-
3 nicip. & potuit † maritus sua simplici voluntate prius domicilium mu-
tare, & aliud constituere. c. fin. extra de paroch. vbi Hostien. Abb. & cę-
teri. Tertio facit quia dictam vxorem suam nunquam traduxit ad
4 ciuitatem Forliuiensem: vnde satis declaratur ex ijs, † quę subsequu-
ta sunt quod mens ipsius erat perseuerare in domicilio Cesenensi tantum
per ea, quę notat Bald. in l. fin. C. si a non competen. & ita etiam dicta
5 vxor in dicto loco est mortua, quo casu sicut † maritus potest ibi conue
niri pro restitutione dotis. l. si vxor. vbi Angel. & Paul. de Castr. ff. de
6 iud. ita etiam videtur eius loci statutum attendi, quia † paria sunt fo-
rum sortiri: & statutis ligari, vt not. Innoc. in rubr. extra de consuetud.
sequitur ibi Anton. de Butr. Alexand. consi. ccx. ponderans. lib. ij.
Deci. consi. cclxxxiij. versi. vij. cum similibus. Quarto facit, quia pę
supponitur, quod bona, de quibus agitur, sint in agro Cesenensi: vnde
† ratione bonorum videretur attendendum statutum Cesenense, vt vo
7 luit Bald. in l. j. in quibusdam lecturis. C. de summa trinit. in cap. j. de
iur. calum. Andr. Sicul. in dicta rubr. de consuetud. versic. limita nisi
dos. Joan. Bapt. de sancto Seuerino in repe. dictę l. j. Dec. d. consil.
cclxxxiij. versic. vij. & sentit Angel. in l. exigere. ff. de iud. Quinto &
vltimo, quia dato, quod haberet, etiam Foroliuij domicilium, tamen
8 istud Cesenense videtur magis attendendum † in quo tandiu mansit,
familiam constituit, vxorem duxit, eam sepeliuit, bona immobilia acce-
pit, quę omnia debent facere vt tale domicilium preualeat, vt in simili
per Abbatem in cap. dilectus filius. de rescript. versic. tertia conclusio.
& quod late consuluit Alexan. consi. 100. ex inspectione. lib. iij. vbi vult
attendi ad locum domicilij, non autem ad locum originis mariti, seu
eius patrię. Sed ijs, & similibus non obstantibus, puto in casu no-
stro contrariam opinionem esse veriorem, quod imo attendi debeat sta
tutum Forliuiense, quia regula est generalis posita in l. exigere. ff. de
9 iud. quod † semper in restitutione dotis attendimus ad forum domi-
cilij ipsius mariti, quia mulier cum eo contrahit tanquam in eius do-
mum accessura, & eum sequutura, vt not. Bart. in d. l. j. versi. ex prędi-
ctis. & sequuntur ibi communiter doctor. & Bald. in c. j. §. fin. de in-
uest. de re alie. fac. & idem tenent Butr. Abb. Felin. & cęteri, in ca. j. de
spons. cum concord. per Decium consil. xix. & ab ista regula, & conclu-
sione non est facile recedendum. Secundo, quia stante supradicta
conclusione forum Foroliuiense tanquam principalius debet atten-
10 di: quia † quoties quis sortitur forum in pluribus locis attendimus
ad illud, quod est principalius. l. assumptio. §. vtris prudentibus. ff. ad
11 municip. c. ij. de regul. in vj. & domicilium originis † videtur esse prin-
cipalius, prout in simili not. Bar. in l. quod conclaue. in fi. ff. de damno
12 infect. & † domicilium originis habet annexam causam naturalé, quę
preualere debet. l. qui habent. in princ. & quod not. ibi Barto. ff. de tu-
13 tel. notatur in l. j. §. bestias. ff. de postul. maxime quia † ipse maritus
habet ibi maiorem partem fortunarum suarum, nec eas alienauit, vt
Cesenam habitatum veniret, secundum Barto. in l. ciues. C. de incol.
lib. x. vnde satis arguitur mens eius volentis forum originis retinere,
vt habetur in d. cap. fin. & in d. l. lex Cornelia. l. & si dominus fundum.
versi. ego puto. cum similibus. Tertio, quia in instrumento facto cum
fratre vxoris contraxit tanquam ciuis Forliuiensis & frater ei fecit pro
missioné certe partis dotis ijs verbis, domino Jacobo ciui Forliuien-
si, ad pręsens Castellano &c. quibus verbis arguitur contractum esse,
cum eo tanquam cum Forliuiensi, argum. si proponas. §. j. de inoffic.
14 testamen. vbi ille, † qui contrahit cum herede videtur respectu illius
qualitatis contrahere. & Angel. ibi allegat alia iura idem probantia, est
15 enim † semper inspiciendum, qua contemplatione actus fiat. l. si pa-
ter. §. qui duos. vbi Bald. ff. de adopt. facit tex. in l. si qu is domum. §.
quid tamen. ff. locati. in l. debitor. §. fin. ff. ad Trebel. in l. profectitia.
§. fin. de iur. dot. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. per Deciũ,
d. consi. cclxxxiij. versic. & hoc confirmatur. Nec obstant rationes in
contrarium allegatę, & in primis, quod supra decennium habitaue-
16 rit, &c. l. ij. C. de incol. lib. x. C. quia respondeo secundum doct. ibi, † quod
cum habitauerit tanquam Castellanus seu officialis nullo tempore ac-
quirit domicilium, etiam per mille annos. l. quęsitum. in princ. de lega.
iij. per Bart. in d. l. lex Cornelia. §. domum. item respondeo, quod etiam
si acquisiuisset domicilium, tamen in casu nostro debet attendi Forli-
uiense, tanquam domicilium principalius: vt supra dixi. l. si quis nec
causam. ff. si cert. peta. Non obstat secundum: quia quamuis fecerit
aliquos actus argentes voluntatem constituendi domicilij Cesenę,
17 † tamen cum esset Castellanus, videtur potius fecisse tanquam sim-
plex habitator, & finito officio, in patriam suam recessurus. d. l. quęsi-
tum. in princ. vnde ista pręsumptio aliam tollit. l. cum de indebito. ff.
de probat. l. diuus. ff. de in integrum restitu. Et (vt dixi) etiam si tene-
remus contractum fuisse domicilium Cesenę, tamen illud Forliuiense
est principalius: & ideo attendendum. Non obstat tertium, de d. l. si
vxor. quia satis fateor posse maritum conueniri ad restitutionem dotis
in loco vbi vxor est mortua, de quo etiam per Bald. Nouell. in tract.
dot. parte ix. quęst. xix. Sed non sequitur eius loci statutum attendi:
18 quia † illa regula, quod paria sunt forum sortiri, & statutis ligari intel-
ligitur de statutis concernentibus modum procedendi, non autem re-
spectu concernentium decisioné, & merita causę. l. si fundus. ff. de euict.
& quod habetur in cap. quod clericis. de foro competen. Et istud maxi-
me procedit in dote, quę videtur excepta ab illa regula, per d. l. exige-
re. Non obstat quartum, quod bona sint in agro Cesenensi &c. quia
19 allegata in contrarium possent procedere quando ageretur † simpli-
ci rei vendicatione: quia tunc attenditur forum vbi res sitę. l. fi. C. vbi
20 in rem actio. c. si. de foro compet. † respectu vero lucri tributi a statu-
to, & sic in decisiuis iudiciorum attendendum est forum principale ma-
riti: quia non reperitur hoc casu limitata esse regula d. l. exigere. secun-
dum Raph. Com. consi. cix. & idem sentit Anchar. in cap. statutum. §.
cum autem. de rescriptis. lib. vj. & per Andr. Sicul. consi. v. in iiij. Jas.
d. l. j. versi. vlti. C. de summa trinita. & fid. cathol. in l. lectura. & late ita
concludit Purpur. in d. l. j. Item respondeo, quod contraria procede-
rent in statuto, quod afferret lucrum dotis ipsi marito, nam non potest
hoc operari extra territorium, vt declarat Bald. in cap. j. extra de iur.
calum. sed noster casus est, in statuto non deferente lucrum, sed relin-
quente rem in terminis iuris communis, secundum quod filij exclu-
dunt maritum. l. j. C. vnde vir & vxor. quod tamen potest statutum fa-
cere. Item respondeo, quod contraria procederent in dote rerum im-
mobilium, si in fundo dotali inęstimato, quod peteretur rei vendicatio-
ne: secus si ageretur actione personali ad restitutionem, prout in simili
distinguimus. d. l. Velenuius. §. j. ff. de re iud. [illegible] est aduerten-
dum quod doctores allegati in contrarium, [illegible] prouant illã opin.
& Bal. in lectura d. l. j. non reperitur quod hoc dicat, & Joan. Bap. de

sancto Seuerino qui refert, non tamen in hoc eum sequitur, sed potius
tenet contrarium, quia mens doctorum est, quod regula dictę l. exigere.
procedat generaliter. & Dec. d. cōsi. allegat alias quęstiones, quas dicit
simul sufficere: quasi sentiens hanc separatam non esse veram. & Felin.
in dicto cap. j. de sponsal. ponens vij. limitationes ad regulam dicta lege
exigere. non ponit istam: tanquam non veram. Non obstat quintum:
& vltimum, quod non attendatur locus originis, de quo per Alexand.
dicto consil. 100. quia in casu suo maritus omisso prorsus foro originis,
constituerat aliud domicilium, quod non est in casu nostro: in quo manifeste
apparet, quod maritus semper retinuit antiquum domicilium,
& ideo allegata per Alexand. potius faciunt in contrarium quatenus
concludit semper domicilium mariti attendi. Restat, vt nunc videamus
de sequenti articulo, idest, de interpretatione verborum statuti
Forliuiensis. Et videretur dicendum, quod maritus lucretur tertiam
partem propter verba statuti, quibus dicitur, quod *Maritus lucretur
tertiam partem dotis uxoris suæ premortuæ sine filijs.* & infra,
Si contingat uxorem prædecedere uiro suo absque filijs &c. intelligi enim
debet absque filijs communibus, etiam si haberet aliquos ex alio ma-
21 trimonio, quia † verba, sine filijs referuntur ad vxorem, & sic quos
habeat tanquam vxor dicti mariti: secundum Signor. de Homod.
22 consi. xxxvij. in ij. dub. & consi. lxviij. per totum. † attendenda enim
est qualitas secundum quam statutum loquitur: quia quando lex disponit
sub nomine qualitatis, valet argumentum de tanquam. l. ij. de
auro & argen. leg. l. si vero. in glo. super verb. quasi ad patrimonium. ff.
solut. matrimo. l. item commun. in princ. ff. quod cuius vni. l. debitor. §.
fin. ff. ad Trebel. l. nam & tertium. ff. de hered. institu. & sic ibi videtur
esse decisio in terminis pro marito, quod in simili etiam casu sentit Decius
in d. consi. cclxxxiij. Ias. l. j. C. vnde vir & vxor. quia secundum enim
23 † verba intelligi debent eo respectu quo prolata sunt. l. si quis domū.
§. quid tamen. ff. locati. l. perfectima. §. fina. de iur. dot. & per Felin. in
cap. cum ordinem. extra de rescript. vbi allegat multas similes decisiones.
Confirmatur quia si statutum intellexisset, de filijs prioris matrimonij,
nihil necesse fuisset dicere vxoris, sed potius mulieris: cum respectu
Catharinę finita esset vxoris qualitas per mortem primi mariti,
prout in simili dicunt doctor. de filio primo genito, in l. Senatorio. in
fin. ff. de Senat. in c. inter cęteras. vbi Dec. in not. j. de rescrip. Suadet
& hoc ęquitas: cum alias maritus nihil lucraretur, & homines retraherentur
a matrimonijs, secundum Paul. Castren. in l. vnica. C. de
inoffic. dot. Ad idem facit quia statutum defert illud lucrum marito,
etiam si contrarium expresse sit conuentum cum vxore, vel quolibet alio
dante dotem pro ipsa: tunc sic, plus iuris habet extraneus in dote a se
data repetenda, quando expresse conuenit, quam mulier vel eius filij.
l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. act. Si ergo statutum prefert in illa
tertia maritum extraneo dotanti, multo magis liberis matrimonij pri-
24 mi. Sed tamen his non obstantibus contrariū est verius, quia † semper
in successione, prima est causa filiorum inst. de hered. quę ab intest.
§. j. & de Senatoconsulto Orphitiano, in princ. melius probatur in §.
j. in authen. de hered. ab intest. ven. colla. ix. & quia per statutum nunquam
censetur esse derogatum liberis prioris matrimonij, nisi quatenus
verba expresse dicantur, secundum Bart. Bald. Salicet. & alios.
25 in l. hac edictali, C. de secun. nupt. & quia † maritus non admittitur
ad lucrum dotis, nisi ex pacto vel ex statuto d. l. hac edictali. & quod nō
interuenit in casu nostro, quia verba statuti sunt clara, vt maritus lucretur,
si non adsint filij, verum in casu nostro adsunt, videlicet Catharina,
seu soror Thecla. l. non est sine liberis. ff. de verb. signifi. l. Deo nobis.
C. de episc. & cler. Non obstant allegata in contrarium: quę omnia
tolluntur vnica ratione, idest, propter verba statuti, quę dicunt, si
contingat vxorem prędecedere viro absque filijs legitimis, & naturalibus,
quibus verbis ostenditur non posse illam dictionem, filijs, intelli-
26 gi tanquam ex vxore: † alias dictio illa, legitimis, & naturalibus, esset
superflua in statuto, quod non est dicendum. l. si quando. ff. de leg. j. per
Bald. in rub. C. de contrah. empt. quęst. ix. cū similibus. & in casu isto
non procedunt rationes Signoroli, in d. consil. vt de se patet. pręterea
in casu Signoroli contrarium, & melius consuluit Rayn. de Forliuio
eius pręceptor, & grauioris auctoritatis, vt apparet in eius consilio impresso,
in fine consiliorum Signoroli. Nec etiam rationes ipsius sunt
efficaces. Et in primis quod valeat argumentum de tanquam, seu quod
verba intelligantur eo respectu quo prolata sunt. Respōdeo enim hoc
esse verum, sed in casu nostro, non apparet, quod sint prolata tantum re-
27 spectu filiorum communium, imo † simpliciter posita sunt, ergo & simpliciter
debent intelligi. l. j. §. quod autem. ff. de aleę lusu. l. de pretio. ff.
de public. l. mortis. §. liberos. ff. de pęnis. facit quod not. Bal. in auth. vt,
28 qui rem. C. de sacrosan. eccles. † vbi si vir & vxor conducant in emphyteusim
pro se, & filijs admittentur etiam filij prioris matrimonij. de quo
etiam per Cin. Bald. & alios in l. pen. in fin. C. de impub. Nec quicquam
facit, quod statutum vtatur dictione, vxoris, non autem mulieris:
quia istud dixit propter relationem ad maritum, non autem ad fi-
29 lios, de quibus nos loquimur, quamuis etiam † plerunque fiat relatio
ad id quod olim fuit, licet nunc non sit. l. si ancillę. ff. de cond. & demon.
l. pen. ff. si cert. petat. vbi Doct. notant. & per Bart. in l. si cognatis. in
vlt. quęst. de reb. dub. Alexand. consi. xx. in ij. Nec est vlla ęquitas in
fauore mariti: qui sibi imputet, si non est stipulatus lucrum dotis in ta-
30 li casu, sed reliquit illud in terminis iuris: vt † merito casus omissus
habeatur pro omisso. l. si extraneus. ff. de condit. causa dat. & quod habetur
in l. si cum dotem. in princ. ff. soluto matrimo. Minus etiam facit,
quod statutum deferat lucrum contra pactionem expressam extranei:
quia statutum limitate loquitur in casu suo: scilicet: quando non ad-
31 sint filij: † vnde non est extendendum vltra vim verborum. l. iij. §.
hęc verba. ff. [illegible] per Bartol. in l. omnes populi. de iust. & iur.
Doct. in l. [illegible] verb. oblig. Circa vltimum dubium de legato
relicto: per [illegible] virum domini Castorę: res non habet ali-

quam dubitationem quin reuertatur ad filiam per l. feminę. C. de sec.
nup. Idemque de paraphernalibus cum remanserint in dominio vxoris:
iuxta l. si ego. §. dotis autem. ff. de iur. dot. Et hęc omnia saluo semper
saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. IIII.



N sequendo ordinem dubiorum mihi propositorum,
primo videndum est an ista mulier Montinensis
nupta Bononię possit succedere in bonis
materinis, quę sita sunt Carauagij, obstante
statuto dicti oppidi. Et videretur dicendum
1 † prima fronte, quod sic: quia si bona essent Mutinę,
posset succedere secundum formam iuris communis.
l. maximum. C. de liber. pręter. ergo idem
dicendum de istis in alieno territorio existentibus: tamen quia dispositio
iuris communis debet extendi etiam ad dictum territorium tanquam
fauorabilior, secundum doctrinam Bart. in l. j. C. de summa tri. versi.
vj. videndum. tum quia statutum Carauagij non debet comprehendere
istam mulierem alibi nuptam, & non subiectam. l. j. in fin. de tut. &
cur. dat. ab his. l. fin. de iur. om. iud. maxime cum loquantur in personam,
quo casu non potest extendi ad hanc forensem, secundum doctrinam
Bart. in d. l. cunctos populos. q. vij. in quęst. Anglicana, quam
concludendo diffuse approbat Alex. consi. xliiij. in v. vol. & etiam cum
2 sit odiosum. l. ex ea. ff. de postul. Sed tamen † contrarium est verius
cum enim per priuilegium pater & filij, effecti sint ciues terrę Carauagiensis
potuissent ex forma statuti acquirere dicta bona, nisi fuisset illud
priuilegium, & dicuntur esse de iurisdictione, Carauagij, quo ad illa bona,
& subijciuntur eius statuto secundum quod masculi excludunt fœminā
dotatam, &c. vnde cum vtroque loco fortiantur domicilium Mutinę respectu

spectu originis, & habitationis Caranagij respectu dictorum bonorum,
iudicatur de hac hereditate, tanquam de duplici, ut bona Caranagij
deferantur, secundum statutum Caranagij, bona vero Mutinę, secun
dum legem Mutinensem, & hoc facit diversitas patrimoniorum. facit
l. pupillo. ff. de tut. & cur. dat. ab his. l. si arrogator. ubi not. ff. de adopt.
l. certa forma. C. de iure fis. lib. x. & ita sentit Bart. in d. l. j. quest. vij. dum
dicit, quod si verba sunt concepta in personam, & ille non esset Anglicus,
quod consuetudo Anglię eum non ligaret: quia forensis: unde sentit, quod si
forensis non esset, ut civis Anglus per privilegium, prout in casu no-
stro, quod secus esset, cessat enim tunc ratio Bart. cuius opin. est commu-
niter approbata, quantum sit ad hoc, ut per Paul. de Cast. cōsi. xxvj.
circa primum. in ij. vol. in noviss. & per Alex. consi. cxxviij. in j. & d. cōsi.
xliij. in v. cum similibus. Eandem opinionem expresse tenuit Bal. in
l. si arrogator. versi. iij. queritur, ponamus. ff. de adopt. ubi decedit, quod
3 † si quis sortiatur fori in duobus locis, puta Rhegij, & Bononię, & ha
beat bona utrobique, quod fit separatio bonorum, ut quelibet sm suam le-
gem, vel statutum iudicentur. arg. not. in l. apud eum. in princ. ff. de ma
numiss. & in l. j. de separ. bonor. refert, & sequitur Alex. in cōsil. xvj. in j.
vol. Eandē sententiā etiā sequutus est Ias. cōsi. lxxx. in ij. vol. versi. cō
firmo etiā. ubi refert Sal. in d. l. cunctos populos. idē ꝯclusisse, & ꝯsul-
uisse: & consiliū fuisse approbatum per Ioannē de Lignano, & alios do-
ctores. Et idem etiam tenent moderni videlicet. Albertus Brunus,
in tractatu suo, de statuto, quod existentibus masculis, &c. in viij. parte
principali. q. xxv. ubi dicitur, quod ista cōmunis opin. & ideo, in practica
non esset ab ea recedendū. Allegata autem in contrarium procederent,
quando ista femina non esset civis Caranagij, nec subdita statutis dictę
terrę, sed prorsus forensis, quod non potest dici in casu nostro propter
privilegium civilitatis concessum patri, & descendentibus, absque quo
ipsa esset prorsus incapax dictorum bonorum, cum ergo respectu illorum
bonorum subijciatur statuta dicti oppidi, & secundum illud fratres ex-
cludunt sorores dotatas in successione matris, apparet hanc feminam
non posse aliquid petere ex dictis bonis. Nec obstat, quod dispositio
iuris communis tanquam favorabilis videatur ad hec quoque bona
extendi debere: quia respondeo, quod cum statutum, cui bona subijciū-
tur possit in his fratribus, & sorore locum habere: quia propter civilita
tem ei alligantur, potius servabimus statutum tanquam legem magis
specialem dicti loci: ut sentit Bald. in d. l. si arrogator. & Ias. d. consil.
lxxx. & alij doctores supra allegati. secus si tali statuto nō subijcerentur,
ut quia essent forenses: quo casu militaret ratio contraria. Ex his appa
ret hanc mulierem excludi per statutum, quod existentibus masculis
femine nō succedant, &c. quod viget in dicta terra Caranagij. Secū
4 do, principaliter excluditur per † aliud statutum de femina, quę nubit
forensi, &c. cuius statuti verba sunt clara: nec est dubium, quin de iure
valeant, ut per Alexan. consi. clj. in ij. An. Sicul. consi. iiij. in j. vol. Fel.
c. j. versi. vj. extra de sponsal. nō enim est melioris ꝯditionis esse hec mu
lier nupta Bononię, & civis Caranagij ex privilegio, quam si esset vere
5 originaria: clarum autē est, † quod vera & antiqua civis nubendo Bo-
nonię excluderetur, a statuto: ergo etiam ista que beneficio privilegij id
ius est assequuta. l. filio quem pater. ff. de lib. & posth. ubi Alex. l. iij. § e
contrario. ubi Arc. & Mod. ff. de acq. poss. l. qui ad certum. ff. locati. cū
6 ibi no. deberet ergo † fictio naturam imitari. § adoptio. instit. de ado-
pt. & sicut naturalis civis nubendo extra territorium excluderetur: ita
& hic commētitius, & factus auctoritate principis. Nec obstat, quod
cum semel ista bona transierunt in istos Mutinenses, videntur perpe-
tuo exempta esse ab onere statuti. arg. l. cum pater. § quindecim. ff. de
leg. ij. & que habētur in l. j. ff. de off. eius, cui. l. j. C. qui pro sua iuris. per
Dec. consi. lxxxviij. Alex. consi. lv. in fi. in iij. vol. Respondeo non esse
verum, quod bona exempta sint ab onere statuti: imo transierunt cum
dicto onere non simpliciter tanquam in Mutinensem, sed potius tan-
quam in cives Caranagij: unde durat semper vis, & potestas statuti er-
ga illos: facit quod not. Dec. consil. lxix. & consil. clxxvij. cum seq. in fin.
Probatur omnis eadem sententia ex verbis privilegij. quibus ubique
dicitur quod isti succedant sicut veri & antiqui cives, &c. unde sicut anti
7 qui cives ligantur tali statuto, ita etiam isti: quia † privilegium in eos
8 transit cū qualitate sua. & † non possunt ipsi uti privilegio quoad acqui-
sitionem: nisi etiam utantur quoad onera acquisitionis imposita a statu
to, ut in simili habetur per Bald. in l. j. C. de contrah. empt. in l. omni.
9 C. de sacros. eccl. in l. iiij. C. ad leg. Falcid. † ubi forenses, vel clerici vo-
lentes uti beneficio statuti, debent pati censuram alterius statuti: quia nō
possūt recipere illud duntaxat. quod pro se facit. quin accipiant etiā quod ꝯtra se.
& facit quod practica Papien. in forma libelli. in causa spoliate pos-
sessionis. in verbo, per veteram sententiam. ubi dicit se vidisse consiliū
10 a Bal. quod † laicus volens in foro civili, uti beneficio can. redintegran-
da. iij. q. j. non poterit allegare, quod in foro civili non appelletur a pos-
11 sessorio. l. j. C. si de mom. poss. fu. app. † quia volens uti aliquo iure, de
bet uti cum suis qualitatibus & circumstantijs, arg. l. fi. § & si prefatam.
& § sin autem hoc. C. de iu. deli. cum ergo illud sit remedium iuris cano
nici, consequenter erit etiam appellabile. Qua ratione & idem dicendum
est in casu nostro, ut isti cives privilegiati non sint melioris conditionis
quam veri, & antiqui, sed utantur privilegio cum suis qualitatibus, ut
dixi. & sic expeditum est primum dubium, quod est principalius. Cir-
ca secundum, an isti sint de comprehensis in statuto Caranagij: cum nec
ratione originis, nec domicilij alligentur foro civis oppidi, &c. respōdeo
ex suprascriptis patet quod sic: quia propter verba civilitatis effecti sunt
12 de foro illius patrię: † cum etiam ibi bona possideant, & ex privilegio sint
13 eius loci cives, satis dicūtur ratione domicilij ibi posse conveniri: † cum
possit quis habere domicilium in diversis locis, pendeatque id a facto
& animo ipsorum, ut dicit Abb. in c. fi. extra de paroch. & habetur in l.
assumptio. § iurisprudentibus. ff. ad municip. in l. domicilium. in l. pla
14 cet. ubi Bart. ff. eod. tit. & † licet alias domicilium originis, sit principa
lius, tamen fallit, quando bona sunt in alio foro: & de eius bonis tracta-
tur. secundū Abb. in c. dilectus filius, de rescript. & per Marian. Soc.
in c. fi. in v. q. de foro compet. & in terminis nostris consuluit Dec. cons.
cclxxxiij. Et hoc maxime est dicendum in casu nostro propter pugnan
tia verba civilitatis, quibus rediguntur isti instar originariorum, & effi
ciuntur de iurisdictione, &c. quibus verbis apparet non posse eos dici
forenses, sed cives quoad dicta bona, de quo per Cor. cōsil. ccij. in ij. &
Albertum Brunum, in d. tractatu. in vj. articulo. & per Fel. in c. j. ex-
tra de sponsal. & Decium in dicto consil. cclxxxiij. cū similibus. Cir-
ca tertium dubium, an dicta femina possit repudiare civilitatem a pa-
15 tre obtentam, &c. satis puto, † quod ista civilitas, quę nō provenit ab
origine, sed a privilegio, possit repudiari, per regulam l. si quis in con-
scribendo. C. de pactis, gl. in verb. contravenerint. c. cum accessissent.
extra de constitu. Bart. in l. j. C. de his, qui spōs. mun. lib. x. & per Alex.
consi. cxxviij. in ij. volum. Bart. l. beneficium. de constitu. princ. ver-
sic. quero, quanto tempore. sed in casu nostro obstant tria. Primum,
quia civilitas erat quęsita filię, tempore, quo mater est mortua, & sic tem-
pore delatę hereditatis, quod debet attēdi. § proximus. instit. de leg.
agn. success. l. quid ergo. in princ. de his. qui no. infa. Bal. consi. ccclvij.
in j. versic. sed nunquid dicitur. Paul. de Castr. consil. x. in antiquis. &
sic tunc excludebatur a fratribus, unde quamvis deinde repudiet ta-
lem civilitatem, hoc non potest nocere fratribus, quibus ius iam quę-
situm erat secundum Salic. & Aretin. in l. non plures. C. de sacrosan.
eccles. Secundum est, repudiata civilitate ista, remanet extranea, & fo-
rensis & ex forma alterius statuti remanet exclusa, adeo, ut succedere
non possit: quod statutum valet, & est in viridi observantia. d. ca. quo.
per Bald. in l. fin. § fin. circa princ. C. com. de leg. Alber. de Ros. in ij.
parte stat. ij. quest. Aret. l. si quis ita. § ea lege. de verb. obligat. Ter
16 tium est, † quia repudiata civilitate, res devenit ad casum a quo inci-
pere non potest: & ideo vitiatur successio respectu ipsius repudiantis,
ut probatur in l. iiij. § fi. ff. de adult. in versic. sed neque cum. in auth.
17 quemadmod. opor. epis. etenim generaliter traditum est, etiā † actū
consummatum, infirmari in penam eius, qui legis iussioni adversatur
secundum Aret. in l. cum. § & si placeat. ubi dixi vers. rursus non proce
dit. in ij. lanifat. ff. de verb. oblig. & ideo concludo, quod talis repudia-
tio nihil adiuvaret hanc mulierē que omnino remaneret exclusa. Cir-
ca quartum dubium, an ex quo hec femina marito tradita fuit per pa-
trem, verificentur verba statuti quę loquuntur de femina quę se nup-
sit? & Bald. consi. ccclvij. in j. argum. quod non verificentur: quia non
videtur se nupsisse, quę iussu patris nupsit, quę ratio est valde frivola:
quia etiam si iussu patris nupsisset, dicitur ipsa nupsisse non pater, & sic
verificantur verba statuti. & etiam ratio statuti, quę est, ne bona transeāt
in forenses. Unde non est dubitandum, comprehendi hanc mulierem
in prohibitione statuti. alias nunquam statutum haberet locum: cum
18 † raro contingat, ut puellę a seipsis nubant. xxxij. quest. ij. c. honoran-
tur & ita etiam servatur practica Mediolani. Preterea (ut dixi) etiam
circumscripto hoc statuto excludi hęc mulier per aliud statutum quo,
stantibus masculis, feminę excluduntur: & ideo non est necessarium in-
sistere circa hoc dubium. Circa quintum dubium nunquid dictum sta-
tutum intelligatur non solum de hereditate acquisita tempore nuptia-
rum, sed etiam de acquirenda post contractum matrimonij, respondeo
verba statuti sunt clara, propter illa verba, Et si nupta fuerit non succe-
19 dat, &c. & quia ratio statuti militat utroque casu, & † dictio illa, cū heredi-
tate, longe accipitur tam delata, quam deferenda: ut est communis op-
pi. in l. j. § veteres. ff. de acqui. poss. ubi Ias. multa allegat. & etiam Soc.
quam opinionem etiam ego sum sequutus in l. nihil aliud est hereditas.
ff. de verb. signific. & ita etiam vidi sepius me practicari dictum statutū,
& licet disputent doctores circa intellectum istius statuti, magnaque sit
altercatio inter illos, tamen (quantum sit ad questionem nostram) nul-
la est ambiguitas: aliqui enim tenuerunt, quod verba illa, Nulla mulier
20 nubat cum hareditate. intelligant̄ de † hereditate nondū adita, quę pro
be dicitur hereditas, & ita tenuit Bal. in l. si matrem. C. de inof. & legit.
Raph. Com. & Lud. Rom. in l. heres per servum. ff. de acqui. hered. &
in d. l. j. § veteres. Corn. consi. xxx. litera E. & consi. cccxiij. litera L. in
iij. vol. Curt. Senior. consi. xliij. statuto. Alij vero tenuerunt quod imo
intelligatur etiam de hereditate adita: quia verba statuti de ea loquun
tur: non autem solum de iure adeundi, & ita tenuit Bald. in cap. consul
tationibus. de offic. de leg. & in cōsil. cccxiij. in ij. & sequitur Soc. Ias.
Mod. in d. § veteres. & Albertus Brun. in d. trac. vj. articulo. quest.
xvj. Soc. consi. xxx. sed questio nostra est de hereditate delata postquā
mulier iam nupta est, qui articulus caret omni scrupulo propter verba
statuti que sunt clara: dum dicit, Et si nupta fuerit extra iurisdictionem non
succedat alicui, &c. & ita firmat etiam Alexand. in dicto consil. clj. in ij.
ut merito ista nupta Bononię non possit succedere matri in dictis bo-
nis. Circa sextum quęsitum, an ista mulier adeo excluatur, quin
saltem non habeat legitimam debitam iure naturę in dictis bonis: &
21 magna est altercatio inter doctores, nunquid statutum simpliciter ex
cludens feminas censeatur etiā a legitima excludere: de quo per Soc.
consi. cl. cum concord. ibi relatis. Sed in terminis statuti nostri, quod
saltem debeatur legitima firmavit Fran. Curtius Iunior, consi. cv. ad
22 fin. ij. vol. quia sicut † pactum vel renuntiatio generalis non trahitur
ad legitimam: nisi de ea fiat specialis mentio. l. si quando. § fin. C. de
inoffic. testam. ita etiam debemus dicere de statuto, secundum Rapha.
Com. cōsil. cxxvj. in fin. & cōsil. clxxxij. Oldra. consil. cvij. Sed (quic-
quid dixerit prefatus doctor) cōtraria opinio est verior: quia ratio sua
non est vera & eam reprobat Ias. in dicta l. si quando. § fin. in fi. & Ale-
xand. consil. lxviij. in iiij. & ostendunt, quod communis opin. est in con
23 trarium † legitima enim debetur tanquam portio hereditatis: unde qui
exclusus est ab hereditate, censetur exclusus a legitima, secundū Alex.
post alios in l. quia poterat. ff. ad Trebel. & cōsil. lxxv. in j. Abb. c. Ray
24 naldus. ad fi. extra de testa. cū enim legitima sit pars hereditatis † ex-
clusus a toto censetur, & a qualibet parte etiam [illegible] & in individuis
exclusus. l. si quis cum totum. ff. de exception. [illegible] & hoc in questio
ne nostra maxime est dicendū, in qua mulier excluditur a statuto, quā

25 do est dotata vel sit dotari, quo casu † dos succedit loco legitime, nec potest mulier vlterius petere, vt habetur per Bart. Paul. de Castr. Raph. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de co..dit. & demonst. ta-
26 li casu † quando mulier habet dotem omnes fatentur de plano, quod statutū nō potest legitimam ei auferre, de quo habetur in d. §. Titio genero. & in l. Gallus. §. & quid si tantum. de liber. & posth. & per Abb. & alios, in c. Raynutius. in vltimo not. de testa. per Alexan. consil. lxv. in iiij. lib. Decium consi. xiiij. consil. cvj. cum similibus. & ita quotidie practicatur Mediolani. Et quo ad statutum, quod non nubat extra territorium, idem est: quia excluditur facto suo, sibi eius imputet quę nupsit, & lex ei nō defert ius adeundi, imo defert alijs coniunctis, vt merito nō possit petere aliquam legitimam, & ita etiam tenet Albertus Brunus, in dicto tract. in nona parte. versic. primo casu. & dicit etiā cōmunē opin. Soc. cōsi. cclxxxviij. Cor. lxxxvj. in j. & cōn. j. in ij. Curt. Jun. consil. x.

Circa septimum, & vltimum dubium, an hęc femina possit nunc dispensari: vt succedat non obstante tali statuto? respondeo paucis: quia casus non habet difficultatem, & dico quod non, quia cum ius quęsitum sit fratribus cōsestim, a tempore mortis maternę. §. proximus. instit. de
27 leg. agno. suc. l. si alieni. §. in extraneis. vbi not. ff. de hered. instit. † nō potest istud ius eis quęsitum auferri, & latis sentit Raph. Com. consil.
28 lxxxiij. circa medium. & † rescriptum principis nunquam trahitur ad pręiudicium iuris alteri quęsiti. l. impuberem. ff. de admin. tuto. l. ij. §. merito. ff. ne quid in loco public. & quod habetur per Salic. & Aretin. in l. nō plures. C. de sacros. eccles. Et istud maxime procedit in ducatu
29 Mediolanēsi, vbi est decretum conditū anno 1424. † quod nunquā per literas principis quibuscunque clausulis conceptis censeatur sublatum ius tertij. de quo decreto habetur. per Dec. consi. cccex. num. 14. &
30 † senatus Mediol. nunquam interinat seu approbat literas principis continentes tale pręiudicium, vt est notorium in dicto ducatu.

SVMMAE RERVM V.

1 *Statutum excludens fœminas dotatas a successione intelligitur nō generaliter omnium sed a successione dotantis tantum.*
2 *Fœmina & ratione naturali & iure ciuili ad successionem admittitur.*
3 *Statutum uelle quod mulier excludatur a successione aliorum propter dotem ab uno datam est inuerisimile quia sic factum unius alteri prodesset.*
4 *Persona extrinsecus facile non est intelligenda.*
5 *Statutum transire in absurdam significationem non est credendum.*
6 *Verba indefinita & simplicia ad habilitatem & sanum sensum rediguntur.*
7 *Statuta ad terminos iuris communis restringuntur maxime si sint correctoria.*
8 *In correctorijs angusta fit interpretatio ut minus lædatur ius cōmune.*
9 *Copulata non eiusdem finis respectu in orationes separatas resoluūtur.*
10 *In claris non est locus coniecturis & tunc non est fas recedere ab expressa statuentium mente.*
11 *Dispositionum genera & differentia.*
12 *Alternatiua altero contenta est ut sit locus dispositioni.*
13 *Disiunctiua simplex in uno uerificata totam orationem affirmatiuam ueram efficit.*
14 *Natura alternatiuæ est casuum singulorum distinctionem inducere citra ullam improprietatem.*
15 *Natura uera alternatiuæ est quod prorsus separatim stare debent.*
16 *Argumentum a commixtione capitum legis non debet attendi in statutis præsertim correctorijs.*
17 *Verba in dispositione legali facilius separatim & singulariter accipitur quàm uerba in dispositionibus testatorum uel contrahentium accipi soleant.*
18 *In ultimis uoluntatibus sæpissime singula singulis applicamus.*

Quia presens casus adeo quotidianus est, vt & plurima cū veter, tum ēt Mod. extent consilia, quę pugnare simul videntur, ponemus primo conclusiones certas, deinde attingemus, quid in dubijs sit dicendum. Pri-
1 ma † ergo est conclusio certa, & clara & communiter approbata, quod statutum excludens feminas dotatas a successione, intelligitur non generaliter omnium, sed a successione dotantis tantum, secundū gloss. super verb. dotatas. vbi Bald. Paul. Fulg. Corn. in l. j. C. de legit. hered. & ista est communis opinio, vt per Imol. in cōsilijs Fulg. subscriptione consilij liiij. & per Alex. l. j. §. veteres. de acq. poss. Soc. cōsi. xxx. & lxxxiiij. Corn. lxxiiij. in j. xlviij. in iiij. cccxiiij. in iiij. Dec. in l. vt liberis. vij. not. C. de collat. vbi ampliat hanc conclusionem, & allegat multos concord. & Franc. Curt. Jun. cōsil. lxv. per to-
2 tum. Et ratio conclusionis est, quia † cum femina, & ratione naturali, & iure ciuili ad successionem admittatur. l. maximum. C. de lib. prete. nō potest censeri exclusa, nisi quatenus verba clare & expresse eā excludāt, at in prędicto casu non est expresse exclusa ab hereditate aliorū: ex quo potest statutum intelligi de hereditate dotantis tantum, sicut videmus fieri sepi[illegible] terpretationem, vt in dicta l. j. C. de legit. hered. & in d. l. vt liberis. C. de collat. ibi, de cuius hereditate agitur. & in l. quoniam nouella. C. de [illegible]offic. test. vbi Jas. ij. not. & in l. cum oportet. C. de

3 hen. quę libeb. Nec enim verisimile est, quod † statutum propter dotē ab vno datam velit mulierem ab alia successione excludi, & sic, quod factum vnius alteri prosit. argum. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. vbi
4 Doctor. † Nec facile persona extrinsecus est subintelligenda. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verb. oblig. quod procedit non solum in contractibus, sed etiam in legum dispositionibus, & statutis, vt ibi per Signor. Homod. & Alberic. de Ros. loquentes in statuto Florētino:
5 alioquin † statutum transiret in absurdam significationem, quod nō est credendum. l. nam absurdum. de oper. libert. esset etiā iniquū, cū posset contingere, vt ex minima re in dotem ab vno fratre paupere accepta, excluderetur ab opulenta hereditate alterius fratris, quod esset valde impium, debet ergo potius statutum restringi, quatenus commode fie-
6 ri possit † verba enim indefinita & simplicia ad habilitatem, & ad sanum
7 sensum rediguntur. l. j. §. nunciatio. vbi Bart. de ope. nou. nunt. & † statuta ad terminos iuris cōmunis restringuntur. l. ij. C. de noxa. l. vt gradatim. §. j. de muner. & hon. maxime si correctoria sint, vt est istud, de
8 quo agitur † sit enim in correctorijs angusta interpretatio, vt minus lędatur ius commune. l. sancimus. C. de testam. cum vulgaribus. merito ergo accipietur diuisim, & non coniunctim, vt secundum singularitates suas in qualibet persona operetur. l. falsa. §. fin. de cōd. & demonst. sicut
9 videmus, quod † copulata non eiusdem finis respectu in orationes separatas resoluuntur, secundū Bar. l. si is qui ducenta. §. vtrum. de reb. dub. in l. j. de ijs, qui notam. infam. Fallit tamen suprascripta conclusio, quando constat ex verbis statuti, quod voluerit feminam excludi, a quocunque sit dotata, secundum Bald. & Paul. in d. l. prima. C. de legit. hered. Paul. cōsil. cccxlviij. Corn. cōsil. clij. in ij. Alexand. lxxxix.
10 in vj. † In claris enim non est locus coniecturis. Et tunc non est fas recedere ab expressa statuentium mente. videtur autem ea mens clara esse multis modis, & exemplis. Velut, quia statutū loquatur in rem: quia dicat, Mulier dotata, nec subijciat, a quo argum. l. item veniunt. §. a quo. ff. de petit. hered. Paul. Castr. consi. cccxlj. nec subijciat, quo tempore sit dotata. Si enim restringeretur ad hereditatem dotantis, requireret, quod tempore, quo hereditas defertur, sit dotata. argum. l. in delictis. §. si dum extraneus. de noxal. secundum Paul. dicto consilio, & Laur. de Palac. Tract. Quod extan. masc. fem. & Corn. consil. cxxiij. in ij. argu. not. per Bart. consil. xxxj. Idem quoties ex verbis statuti appareret, quod dotata ab vno, excluderetur ab hereditate alterius, secundum Corn. consi. cxxiij. in ij. vt quia diceretur, quod non succederet dotanti, nec alijs: vel diceretur, quod nō succederet alicui eorū, sm Cor. consil. cxxiij. in ij. vel diceretur, esse dotata ab extraneo, secūdū Rom. consi. cccclxxxv. incip. in casu propositę consultationis. quoad primam, etenim extranea mentio arguit generaliter excludi, cum extraneo succedere nequeat tanquam non statuto, sed iure communi exclusa, vel si statutum diceret, quod femina dotata excludatur ab hereditate fratris, a quocunque ergo erit dotata, censebitur exclusa. Alexan. cōsil. xxix. in j. Idem quando rubrica in rem esset concepta, & generalis, & nigrum specialiter connumeraret personas, a quarū hereditate mulier excluderetur, secundū Franc. Curt. Jun. consil. lxv. per totum. quod intellige, si specificaret personas respectu dotationis: si enim eo respectu loqueretur in rem, nihil referret, quod in capite exclusionis specificarētur personę, vt sentit Dec. d. l. vt liberis. vij. not. dum respondit ar. Jasonis, & quod
11 not. Corn. consi. cxxxiij. in ij. Idem, quādo † qualitas dotationis esset simpliciter in conditione posita, puta feminę si dotatę sint, non succedant patri, matri, auo, intelligitur enim a quocunque sint dotatę, propter naturam cōditionis simpliciter adscriptę, secundum Corn. consil. cclij. in j. quod tamen ergo secundum suprascripta intelligendum arbitror. Idem si statutum diceret, quod femina dotata a patre, vel a fratre tantum, pro paterna, vel fraterna substātia sit dote contēta, propter dictionē, tantum, de quo in consilijs Curt. Sen. cōsuluit Raph. Fulg. consil. xxxv. cum subscriptione Raph. Com. & Signor. Homod. vbi addunt, qđ tale statutū de hereditate paterna extēdetur ad hereditatē patrui: in qua est maior rō sm eos: qr est remotior. Idem, qñ statutum excluderet dotatas a patre, auo, vel proauo, & auus dotauerit neptem, excluderetur ēt ab hereditate patris: quia cēsebitur pater dotasse. l. dedit dotem. de coll. bon. secundum Anch. consi. clxviij. Idē, quando statutū loqueretur alternatiue respectu dotationis, & copulatiue respectu exclusionis, sm Bald. consi. lxxj. vol. iiij. de quo infra. dicemus. Sed difficultas est in casu statuti Laudensis dicentis, *Filia, uel soror, dotata a patre, uel fratre, sit contenta dote sua, nec uenire possit ad successionē, uel diuisionem, cum fratribus, uel descendentibus fratrum masculis, in bonis paternis, uel fraternis.* Et videretur eam quę dotata est a patre, ex-
12 cludi a successione fratris ppter † vim & naturam alternatiuę, quę altero contēta est, vt sit locus dispositioni. cap. in alternatiuis. de reg. iur. in vj. l. hęc verba, illę. de verbor. signific. vt cōsuluit Bald. d. cōsil. lxxj. vol. iiij. incip. de iure communi. Sed tamen aduertendum est, quia Baldus ibi potius sentit contrariū, quia ponderat, quod verba exclusionis stabāt copulatiue sentiens secus esse, si starent alternatiue, prout in casu nostro. Et sine dubio ista opinio est verior, secundum quā in terminis statuti loquentis alternatiue cōsuluit Anchar. dicto consil. lxxx. quod consilium Ancharani Doctores cōmuniter sequuntur, & approbant, vt Capra, cōsil. xxxix. Corn. clxx. in ij. Socin. cōsil. cxxvij. in iij. Bologn. in consilijs Ananię. lxxix. Dec. ccxlvj. Brun. in tract. stat. exclud. fem. xvj. quęst. articu. viij. & in terminis huius statuti Laudensis Alexand. consil. clj. vbi loquitur formaliter in casu nostro, & certe in iudicando & consulendo non esset tutum recedere ab hac opinione, quę est communiter approbata, & secundum quam in indiuiduo consulunt Alexand. nec est aliquis Doctor qui ijs in terminis contradicat: quia (vt supra vidimus) loquuntur in alijs casibus separatis a nostro. Nec quicquam facit natura alternatiuę, quia etiam proprie loquendo, accipi
13 potest duobus modis. Primo, vt sit † simplex disiunctiua, quę vel in vno verificata totam orationem affirmatiuam veram efficit. l. in ea,

qui

qui ducenta. §. cum ita. de reb. dub. ubi Bart. l. si quis ita stipulatus fuerit decem aureos. ff. de verb. oblig. & secundum hunc sensum obstaret suprascriptę conclusioni. Secundo modo accipitur, quando non solum est disiunctiua, sed etiam disiunctiua, id est, separatis casibus suppositos distinguit, singula singulis referẽdo, vt instit. de inoffic. test. in princip. & in l. j. C. de fals. caus. adiec. leg. & in l. fin. in verb. siue uniuersitatis, vbi glo. C. de fideicomm. l. j. §. sin autẽ, aliquid sub cõditione, vbi gloss. verb. ex fortuna. C. de cad. tollẽd. l. generaliter. in prin. vbi gloss. verb. expectata. C. de reb. cred. & secundum hunc sensum probatur optime communis conclusio. Et quod hic sensus potius sit accipiendus, probatur, quia si doctores intelligunt statutum excludens mulierem dotatam, vt intelligatur ab hereditate dotantis, & sic verba generalia restringunt ad dotantem (vt supra vidimus) rationibus supradictis. Ergo fortius in casu nostro, in quo hęc interpretatio accipitur, nõ
14 per viam restrictionis, sed propter † naturam dictę alternatiuę, quę casuum singulorum distinctionem inducit, citra impropríetatem ullam, vt dicit Alber. de Ros. in diction. verbi. aut. Cõfirmatur per text. in d. l. si is, qui ducenta. §. fin. de reb. dub. vbi illa conditio, si filius, aut filia heres non erit, separatim accipitur. & subauditur, si filius, qui solus nascatur, aut filia, quę sola nascatur, idque ex mente testatoris, ergo idem in casu nostro ex mente statuentium, vt verba statuti, filia, vel soror dotata a patre, vel fratre, intelligatur, a patre tantum, si de eius hereditate tantum agatur, vel a fratre, si de fraterna solum &c. per quem textũ idem dicunt esse doctores in statuto: quo cauetur, decedẽte filio absque patre, vel matre, vocari agnatum, intelligitur enim separatum, quando sola mater extet non autem coniunctum, etiã si pater extet, vt dicit Raph. Comm. & Iacob. Put. & Socin. in d. l. si is, qui ducenta. §. fin. in vlt. not. & Mod. in l. Lucius. ij. ff. de hered. institut. Idemque etiam tradunt in conditione, Si Titius, aut Seius hæredes non erunt, Caius esto. admittetur enim substitutus, altero repudiante, non in tota hereditate, sed in parte, tanquam a principio facta esset separatio. l. si posthumus. §. qd vulgo. ff. de liber. & posth. vbi Ias. in fin. & l. penult. ff. de inoff. rupt. l. equissimum. §. si duo. de bonor. possess. secundũ tab. per Bart. & Doctor. l. j. de vulg. in ij. quęst. vlt. partis. Cõfirmatur hęc intelligentia, quia dũ verba statuti dicunt, filia, vel soror dotata a patre, vel fratre. &c.
15 Si intelligantur, vt secundum singula fiat relatio, seruabitur † natura vera alternatiuę, quę prorsus separatim stare debet, alias si, ponamus
16 patrem dotasse, & a fraterna excludi, cõmiscebuntur capita statuti † qd argumentum a commixtione capitum legis non debet attendi in statutis, & maxime correctoriis. l. is qui puteum. §. interdictum. ff. quod vi aut clam. l. vim passas. §. pręscriptione. vbi docto. de adulter. l. si ita scriptum. de lib. & posthum. Mouet me etiam, quod video statuentes perpetuo seruasse eum ordinem, quater vtendo ea serie verborum, filia, vel soror dotata a patre, vel fratre, non veniat ad successionem, vel diuisionem cum fratribus vel descendentibus in bonis paternis, vel fraternis: paternis quando concurrit cum fratribus: fraternis, quando concurrit cum descendentibus fratrum: vt in casu nostro. Quis non videt in hoc casu expressam applicationem singulorum ad singula? vnde satis clare determinari potest intentio statuentium, argumen. l. cum quo. §. fin. ad leg. Falcid. vbi Ang. Imo. Alexand. Quę sententia maxi-
17 me est † seruanda in verbis legũ, seu in dispositione legali, quę facilius separatim, & singulariter accipitur, quam dispositiones testatorum, vel etiam contrahentium soleant accipi. l. fin. in princ. ff. de vulg. & pup. l. &
18 Proculo. ff. de legat. ij. quamuis etiam † in vltimis voluntatibus sępissime singula singulis applicemus. l. quoties. versicu. nec mutat. C. famil. erciscun. vt per Dec. in cõsi. dcxlvj. in fin. sicut & plerũque facimus in contractibus, vt per Soci. consil. xxxviij. in iiij. volu. cum si merito ergo & hoc casu idem est faciendum in suprascripto statuto. Et licet aliqui velint nodum in scirpo quęrere, ponderantes in contrarium verba statuti, tamen eorum ponderationes sunt satis tenues: nec indigent alia resolutione, cum ex suprascriptis omnis difficultas dilucidetur.

SVMMAE RERVM. VI.

1 IN successione filiæ mater sola in totum præferenda est amitis de iure communi.
2 Masculinum non concipit fœmininum ad exclusionem matris.
3 Statutum uocans consanguineos ad successionem censetur hoc facere contemplatione agnationis ut familia conseruetur & ideo fœminæ non sunt admittendæ quia cessat ratio statuti.
4 Masculinum regulariter in qualibet materia concipit fœmininum.
5 Amitæ sunt agnatę.
6 Successiones debent esse reciprocæ.
7 Statutum referens se ad ius commune secundum ius commune debet intelligi.
8 Clarum est de iure communi in successionibus non esse differentiam inter masculos & fœminas.
9 Amitæ dicuntur esse priores in gradu filiæ quàm sit patruus magnus.
10 Radice submota submouentur & omnes stirpes.
11 Banni fides.
12 Bannitus propter homicidium amittit proprietatem bonorum suorum & deuoluitur ad Patrem usufructuarium.
13 Bannitus non amittit iura communia sed duntaxat iura ciuitatis.
14 Bannitus qui possit impune offendi habetur pro hoste ciuitatis & etiã pro mortuo ideo respectu bonorum iam acquisitorum potest in eis a quocunque offendi uel a fisco spoliari.

1 QVæritur de intellectu statuti Papiensis xciiij. an † in successione filię mater excludat amitas. Et videretur prima fronte matrem in totum pręferendam, quia de iure communi sola admittitur, illis exclusis. auth. defuncto. C. ad Tertyl. Nec obst. suprascriptum statutum admittens cõsanguineos patruos in duabus partibus hereditatis: quia triplici fundamento nõ potest verificari in istis amitis. Primo, quia non loquitur simpliciter de quibuscunque consanguineis, sed restrictiue, quibus de iure deferret hereditas defuncti, sed amitę istę de iure non admitterentur: quia remotiores in gradum, vnde solum videtur intelligendum de fratribus, & sororibus, qui sunt consanguinei. l. iij. C. de legit. tutel. l. ij. §. si sit consanguinea. ad Tertyl. & qui de iure admitterentur in virilis cum matre. d. auth. defuncto. Secundo, quia statutum vocat consanguineos paternos, & sic masculos, ergo
2 nõ amitas, quę sunt feminę: quia † ad exclusionem matris masculinum non concipit femininum. vt dicit Arch. xvij. q. iiij. c. si quis suadente. Bal. l. Gallus. in prin. de lib. & posth. in l. quicũque. C. de ser. fug. & in terminis huius statuti, consulunt Alex. consi. xlv. in vij. lib. Tertio,
3 quia † statutum vocans istos consanguineos censetur hoc facere contemplatione agnationis, vt familia conseruetur, & ideo feminę non sunt admittendę: quia cessat ratio statuti: vt diffuse cõsuluit Cur. iunior. cõsi. v. & consil. clxxvj. vbi aggregat aliquot decisiones, de quibus per eum. Sed his non obstantibus, concludendum est contrariũ, quod imo istę amitę admittantur ex verbis suprascriptis statuti vocãtis patruos cõsanguineos: quę verba comprehendunt etiam feminas: quia hoc est re-
4 gulare, vt in materia statutorum sicut in qualibet alia, vt † masculinum concipiat femininum. l. j. de ver. sig. & in casu dicti statuti consuluit Cur. senior in d. consi. ix. vbi respondet omnibus rationibus quę in contrarium adduci possunt. & consuluit Bal. consi. xlvij. in v. vol. & etiã Alex. consi. cxv. circa dubitationem. in ij. refert, & sequitur Ias. l. si quis id qd. ver. iiij. de iu. om. iud. & hoc ego puto certissimum, maxime in ciuitate Papiensi, in qua viget illud statutum, numero 53. sub rubr. de regimine potestatis, quod in statutis Papię masculinum genus concipiat femininum, &c. de quo per Bal. d. consi. xlvij. Nec obstat, quod tale statutum habeat rationem illam conseruationis agnationis: quia respon-
5 deo † etiam amitas esse agnatas. §. ceterum. inst. de leg. agn. suc. & de familia. l. voluntas. C. de fideic. nec statutum in hoc distinxit masculos a feminis. quod apparet quia ad exclusionem matris admittit etiam filiam feminam fratris. & alibi: statuto xcvj. vocat agnatos masculos, vel feminas ad successiones decedentis ab intestato. vnde apparet non curasse statuentes de conseruatione familię, quę per solos masculos fit, cũ admittunt etiam feminas. Et cum decedente amita statutum expresse vocet filiam fratris, credendum est idem esse etiam in casu contrario, vt
6 † successiones sint reciprocę. §. filium. in auth. quib. mo. na. eff. sui. per doct. ff. de acq. poss. Non obstant nunc allegata in oppositum: & in primis, quod statutum restringat consanguineos per relatiuum, quibus de iure, &c. respondeo, quod non potest intelligi de consanguineis, puta, fratre, prout supra dixi, quia statutum in princ. facit specialem mentionem fratris, & eo existente, matrem in totum excludit. Vnde cum deinde admittat in vna tertia existentibus consanguineis intelligentur cõsanguinei remotiores, quam in primo gradu, & sic patruus vel amita, & vlteriores ordine successiuo. §. tertio gradu. institu. de gradib. per Bart. l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. her. Non obstat quod masculinum suprascripto in casu nõ debeat concipere femininũ: quia respõd. primo regulam esse in oppositum, cui locus etiam est in penalibus. l. si quis. de iurisdi. om. iud. nec dicatur id odium esse irrationabile, secundum l. j. §. quare. de ven. in possess. mit. respondeo id factum esse: imo statutum principale est fauorabile: quia factum non in odium matris, sed in fauorem consanguineorum paternorum, secundum l. qui exceptionẽ. de cond. ind. & quod not. Bal. in l. j. C. de sum. tri. & fi. cath. cũ concor. per Fran. Cur. d. consi. ix. Secundo respondeo, quod cum statutum iubeat admitti consanguineos, quibus de iure, &c. comprehendet etiam fe-
7 minas: quia in ea clausula † refert se ad ius commune, ergo secundum
8 ius commune debet intelligi. c. cum dilectus. de consuetu. † clarum autem est de iure communi non esse differentiã inter masculos & feminas. l. maximum. C. de lib. pręter. §. cęterũ. instit. de leg. ag. success. facit, nec de iure municipali ipsius statuti: ex quo admittitur etiã filia fratris, vt dicunt expressa verba statuti, & alibi statuto xcvj. vocat agnatos, vel cognatos masculos, vel feminas ex parte patris: vnde satis indicat mens statuentium feminas admittentium: prout etiam dicit in casu dicti statuti Ias. consilio lij. & consil. ccv. Tertio respondeo, quod omnis hęc difficultas sublata est per aliud statutum, de quo supra, quod in statutis communis Papiensis, masculinum genus concipiat femininum: nisi quoties ius, vel natura resistit: at in casu nostro & ius & natura assistunt istis amitis. d. l. maximum. & per Bal. d. consi. xlvij. vt merito magnificus magistratus in iudicio possessorio ita illud statutũ intellexerit, a qua interpretatione, nec in petitorio quidem est recessurus. Nec auctoritas Alexan. cõsi. xlv. in v. lib. quemque mouere debet: quia ipsemet pro feminis cõsuluit in consil. cxv. Item ipse loquitur in alio casu, scilicet respectu sororis nõ vtrinque coniunctę: vt ibi potest videri, & in fine consilij satis sentit admitti amitas in casu dicti statuti, dum allegat. Bal. in l. illam. C. de collat. & etiam in casu suo, dum censet excludendam sororẽ altero tantum latere coniunctam. Contrariũ sentit Franc. Cur. senior in dicto consi. ix. Tianch. & Ias. dictis consilijs lij. & ccv. qui diffuse respondet omnibus rationibus contrarijs: ad quos me remitto: quia iudicio meo in re clara non est laborandum, & profecto Alex. nunquã cõsuluisset in illo casu, si fuissent sibi exhibita alia statuta ex quibus pręsens declaratur. Nec obstat, quod statutum sit factum fauore agnationis, quia etiam si verum id esset, tamen etiam amitę sunt agnatę, vt supra dixi, & statutum non constituit differentiam inter masculos, & fe-
9 minas: sed vocat ęqualiter secundum gradus pr[illegible]minas: vnde † cũ amitę sint priores in gradu, quam cotales Bal. qui eu patruus ma-

gnus.l.iurisconsultus.de gradib.§.tertio gradu.iuncto.§.seq.versicu.
patruus magnus.deberit non solum matrem, sed etiam ipsum patruũ
magnum excludere,& vt dixi,res nullã habet difficultatem. Hync-
que apparet superfluam esse omnem illam allegationem: qua disputa-
tur,an mater,quę vincit amitam,vincat etiam comitem Galeatium,
secundum not.in l.illam.C.de colla.quia non est verum amitas istas
vinci a matre,nec ab ipso comite,imo verba statuti sunt clara in earum
fauorem. Nec obstat consi.Curty clxxvi.quia non habet nec legem
nec rationem,sed solum innititur quibusdam decisionibus,seu derisio-
nibus potius,nihil ad propositum facientibus. In primo allegat cõsi.
Soc.xxxi.in lib.j.respondeo quia loquitur,quando statutum ad exclusionẽ
matris vocabat parẽtes masculos.& concludit,quod non veniunt ma-
10 sculi,& coniuncti per feminas:quia cũ feminę excludantur † submo-
ta radice,summouẽtur & stirpes omnes.l.si viua.in fi.C.de bo.ma.sed
in casu nostro non est illa dictio,masculos. Secũdo alleg. Bal.in l.qui-
cunque.C.de ser.fugi.ad ostendendum,quod istud statutum continet
odium irrationabile:respondeo imo habet rationem euidentem,& fa-
uorabilem,nempe vt consulatur agnationi tam masculi, quam feminę,
quam voluerunt statuentes preferre matri,& eius lineę.& Bal.loquit,
quando mater omnino excluderetur:at in casu nostro reseruata est illi
portio condecens,alias sequitur,quod ante senatusc.Tertyllianũ,quę
vocaunt matrem ad successionem filiorum,omnes leges de successioni-
bus loquentes fuissent odiosę,& irrationabiles quod non est credendũ.
Tertio alleg. Jo.de Ana.consi.iiij.& ibi Bolog.in add.respondeo, si
videantur verba statuti posita in casu suo vocabũt duntaxat masculos:
ibi ad hoc,vt masculi,& coniuncti,&c. Praeterea in casu suo mater pror-
sus excludebatur:hic habet partem competentem:vt dixi:& etiam non
sunt multi anni cum in ciuitate Comensi fuit pronuntiatum contra
dictum consilium:sed quicquid sit,loquitur in alijs terminis. Quarto
allegat consilium Ang.cclxxxij.cũ consilio pręcedenti,quod in scriptũ
est Bal.ad quod respondeo,qđ nõ possumus coniecturare qualia es-
sent verba statuti in illo casu.& certę ista mẽdicata suffragia prorsus ne-
gligenda sunt:& in illo casu videtur quod statutũ in specie ad exclusio-
nem matris requireret agnatum masculum,vt dicitur in d.cõsil. Ang.
ver.contrarium credo.quod nõ est in casu nostro,& vnico verbo tollũ-
tur omnes istę decisiones,ibi non erat statutum quod masculinus con-
cipiat femininum:hic sic. Ultimo alleg.Cor.cõsi.cclxxvi.in iiij.respõ-
deo in casu statuti illius,excludebatur amita expressis verbis statuti,
quę vocabant matrẽ in quarta,agnatos masculos in residuo: vt ibi ip-
se Cor.dicit litera L.quod est contra in casu nostro,in quo statutũ vo-
cat simpliciter consanguineos patruos:nec dicit masculos,imo opposi-
tum,vt supra conclusi.& plus credendum est ipsi Corn.in consilio suo,
quam impressori qui fecit summarium consily. Queritur rursus de
hereditate Com.Franc.ad quem pertineat:& cũ mortuus sit, relictis
duobus masculis,& alys feminis,clarum est ex forma statuti pertinuis-
se ad masculos:de Hieronymo dubium non est:difficultas est respectu
11 Baptistę,qui fuit bannitus viuente patre,de banno † cõstat:quia est
in albo descriptus Mediolani in archiuio pannigalarum:quę descri-
ptio plenam fidem facit,vt dicit Bal.in rub.C.de fide instr. Bal.Sa-
li.l.mouco:.C.si ser.expor.ven. Alex.l.j.in prin.de ope.no.nun.l.decẽ.
in fi.de verb.obliga. Nec obstat,qđ dicatur fuisse bannitus:quia sequu-
tus partes Sfortiacas,& sic ex causa nulla & iniusta:quia hoc debet pro
bari:nec est credendum. Jmo ex multis testibus examinatis pro defen
sione illorum,qui eum occiderant apparet contrarium, quod imo fuit
bannitus de homicidio commisso in personam cuiusdam scholastici no
12 mine Mondragloti.Cum ergo iste esset bãnitus,† amisit proprietatẽ
bonorum suorum, & est deuoluta ad patrem suum vsufructuarium, se-
cundum magis communem opin. Bart.& aliorum in l.si finita.§.si de
vectigalibus.de damno infect.& omnia sunt effecta patrimoniũ patris,
& consequenter deuoluta ad comitem Hieronymum,qui solus erat ca-
13 pax.Quamuis enim dicant doctores, quod † bannitus non amittit
14 iura communia,sed duntaxat iura ciuitatis,&c.tamen si sit † talis ban-
nitus,qui possit impune offendi,habetur pro hoste ciuitatis : & etiam
pro mortuo:ideo respectu bonorum iam acquisitorum potest in eis a
quocunque offendi:vel a fisco spoliari.l.transfugam. de acquir.rerum
domin. Barto.l.j.C.de hęred.institu.en.respectu vero acquirendarũ
etiam secundum iuris communis dispositiones in territorio in quo est
bannitus non potest acquirere,sed facit locum proximiori, secundum
Pau.de Cast. Ray.de Forl.Lud. Roman. Jas.in d.l.j.in fi. Joan.de
Jmo.in l.ex facto §.ex facto.ad Trebel.& dicit idẽ Jmol.in l.Gallus,
§.ille casus.de liber.& posthum.quod habetur pro mortuo,tale ius nõ
deuoluitur ad fiscum,sed ad proximiorem puta fratrem, vt in casu no-
stro,& licet Alexand.variauerit,tamen consulendo sequutus est eandẽ
sententiam,consi.xxiij.& lxxv.in j.volum.Soci.cõsil.xxviij.in fi.in iij.
volum. Jas.cõsil.clxv. & sequ.& semper vidi seruari Mediolani quod
banniti amittunt etiam iura communia respectu bonorum existentiũ
in ducatu:nec quicquam prodest allegatio tollerantię:quia per decre-
tum ducale talis allegatio est sublata. Ex ys igitur concludendũ est
omnem hęreditatem comitis Francisci pertinuisse ad Hieronymum
duntaxat:quo mortuo admittuntur in totũ sorores:quia Baptista nõ
potest eas excludere,quin succedant in capita cum eo:ex quo nõ potest
vti beneficio statuti excludẽtis feminas pp̃ter masculos,vt dicit Bal.
in l.Gallus.§.& quid si tantũ.versicu.item cauetur.de liber.& posthu.
Jmo nec ipse in aliquo succedit quia amisit etiam iura communia,vt
supra dixi.

SVMMAE RERVM VII.

1 *Hypotheca prioritas præscribitur spacio xxx. annorum vel xl.*
2 *Argumentum a contrario sensu habet locum in statutis & qui-*
buscunque dispositionibus quamuis alias strictis.
3 *Non sunt mutanda quæ certam interpretationem semper habuere.*
4 *Decretum repugnans regulis communibus iuris est odiosum ideoq; stri-*
ctè interpretandum.
5 *Quoties aut uerba aut ratio statuti cessat locum non habet statutum.*
6 *Aliud est damnum non pati aliud lucrum facere.*
7 *Contrariorum est,eadem disciplina.*
8 *Cridę cum sint inuenta in fauorem ponentis & contradicentium non*
debent operari in fauorem eius qui non contradixit.
9 *Pactum legis commissoriæ intelligitur si ipse uelit.*
10 *Pactum caducitatis intelligitur si dominus uelit.*
11 *Quoties præsumptio aliqua fauorem alicuius respicit non attenditur*
nisi quatenus ille eam alleget.
12 *Regulariter beneficia statutorum non prosunt tertio nec extenduntur*
inter alios.
13 *Statutum quamuis generale semper recipit interpretationem & re-*
strictionem ex alia parte statuti.
14 *Remissio pignoris quæ fit tacite puta tacendo uel permittendo labi tem*
pus solum excludit creditorem per uiam exceptionis.
15 *Sublato pignore non est sublata retentio aduersus secundum creditorẽ.*
16 *Speciale est fauore dotis quod competat retentio etiã cessante pignore.*
17 *Lex noua generaliter loquens non intelligitur in damnũ iuris dotalis.*
18 *Mater tenetur in subsidium soluere dotem pro filia quando alias bona*
patris non sunt soluendo.
19 *Si uinco uincentem te magis uinco te.*
20 *Pro reo in dubio pronunciandum est.*
21 *Capiẽda est præsumptio pro liberis in hæreditate parentum.*



N causa heredum d.Antonię fundata est eorũ in-
tentio aduersus dominos prefectos Charitatis ex
instrumento dotis datę d.Nicolao marito, in quo
1 adest hypotheca† omniũ bonorum,&c.quę est ante-
rior tempore ipsis prefectis,& quę iure cõmuni non
perimitur,nisi spacio xxx.vel xl.annorum,vt dicitur
in l.pen.§.j.C.de prescrip.trig.vel quadrag. anno-
rum. Sed in casu nostro difficultatẽ facit lex mu-
nicipalis,quę post proclamationes,lapsis sex mensibus, excludit quo-
scunque non contradicentes,prout in simili de iure communi est tex.in
l.si eo tempore.C.de remiss.pig.in l.locorũ.C.de omni agro deser.lib.
xj.per Barto.& docto.in l.rem quę nobis.ff.de acqui.possess.vnde cũ
d.Antonia non contradixerit,videtur remisisse hypothecam: & conse-
quenter in dictis bonis ius Charitatis esse potentius:cum eius prefe-
cti veniant ex capite,excepto a decreto proclamationũ:quo dicitur non
pręiudicare eas in casum euictionis,&c.& quod extinctũ sit ius d.An-
tonię,satis videtur probari ex verbis decreti quibus dicitur,quod cri-
dę illę,non sequuta venditione, non pręiudicant creditoribus ponen-
tis,ergo a contrario sensu pręiudicant cęteris venditoribus aliorum,
2 quam ponentis.† argumentum autem a contrario sensu habet locum
etiam in statutis,& quibuscunque dispositionibus quamuis alias stri-
ctis.l.inter socerum.§.cum inter.ff.de pact.dot. Alex.in l.j.ff.de offic.
eius cui.Confirmatur etiaz quia ita videtur antiquitus semper intelle-
3 ctum dictum decretum:vnde † minime mutanda sunt, quę certam in-
terpretationem semper habuere.l.minime.ff.de legib. Sed tamen
istis non obstantibus puto contrarium esse verius,& pręmitto qđ illud
4 † decretum inducens pręscriptionem hanc trium,vel sex mensium , est
satis odiosum,& repugnans regulis iuris communibus : ideoque stri-
ctę interpretandum.vt dicit Alex.consi.cvj.in v.& est etiam contra ius
commune,& maxime ex eo capite,quo non sequuta venditione induci-
tur remissio pignoris.l.sicut.§.volũtate.ff.quib.mod.pig.vel hypot.
sol.vnde sequitur,quod dictum statutum locum non habeat , quoties
5 aut † verba legis,aut eius ratio cessat.l.iiij.§.toties.ff.de dam.infe.l.
adigere.§.quamuis.ff.de iure patrona.vnde cum in casu nostro vtrum
que cesset,vt mox ostendemus,sequitur quod dictum decretum attẽdi
non debeat. Et in primis ratio decreti est expressa in eo,vt cõsulatur
venditori,qui absque fideiussione possit vẽdere,& emptori vt securius
emat. Jtem contradicentibus,de quorum prioritate in hoc iudicio tra
ctatur:respectu vero non contradicentium non militat talis ratio:quia
eis noluit statutum succurrere,ergo non possumus dicere, quod respe-
ctu Charitatis,quę non contradixit,subsit aliqua ratio , cur vti possit
beneficio statuti,vt allegat sublatam hypothecam anteriorem, quantũ
ergo ad eam debet esse firmum ius prioris creditoris,ar.l.ij.§.si etiam
cipatus.versi.non enim.ff.de contrat.ab.& quod ibi Bar.not.& per
Alexan.consi.xxxij.in v.volum. Felin.cap.dilectus.ij.in viij.conclu.
extra de rescrip. Confirmatur hoc ex verbis statuti, quo simpliciter
cauetur non pręiudicare cridas in casibus euictionum.quę verba indi
cant venientibus ex dicta causa non auferri ius suum:non tamen auge
ri,& dari eis aliquod lucrum:cum aliud sit pręseruare indemnes, aliud
lucrum deferre,vt qui posterior erat,efficiatur anterior, quod quidem
verba illa non significant.l.iurisgentium.§.pretor.ff.de pact.vbi edi-
ctum illud. Pacta conuenta seruabo.non intelligitur iure actiones:
quia illud esset augeri,& manifesta est ratio differentię:cum aliud sit dã-
6 num † non pati,aliud lucrũ facere.l.fina.C.de codic. Et quod hoc
sit verum,suadetur tali ratione:tum enim ponens vsus sit diligentia ea
bona proclamationibus subyciendo.& d.Antonia fuerit negligens nõ
contradicendo,talis negligentia nõ debet prodesse Charitati:quę fuit
in pari negligentia,sed ipsi ponenti,qui diligentiam adhibuit,vt in simi
li dicitur in l.fina.C.de iuro.& pallud.& §.sic aute.ibid.in authen.
de indic.

de iudic.⁊ in l.si pupillus.ff.de priuil.credit. Et sicut dicte proclama
tiones non nocent Charitati,quamuis non contradixerit quominus
ex causa euictionis agere possit,ita etiaꝫ non debent prodesse.l.secũduꝫ
7 naturam.ff.de reg.iur.quia † contrariorum est eadem disciplina.glos.
rub.ff.de acquir.possess.facit l.penult.C.de solut. Suadetur supra-
8 scripta interpretatio : quia , cum (vt supra dixi) dicte † cride sint in-
uente in fauorem ponentis ⁊ contradicentium,non debet contrariuꝫ
operari in fauorem eius,qui non contradixit,per regulam l.quod fauo
re.C.de legib. Et quia licet dicatur,quod bona efficiantur libera, tamẽ
debet intelligi,si ipse qui obtinuit velit.l.si sponsus.§.si quis rogatus.
9 vbi Raph. Fulgo.ff.de don.inter vir.vnde ⁊ † pactum legis commisso
riç intellif si ille velit.glos.l.ij.ff.de leg.com. Bal.l.fin.in fi.C.de reuoc.
10 don.⁊ † pactuꝫ caducitatis,si dominus velit.l.j.ff.si ag.vectig. Jas.l.ij.
C.de bonorum possess.contra tabul.⁊ quodlibet pactuꝫ penale, si stipu
lator malit penam eligere,quam ad factum agere.l.si quis a socio.l.cuꝫ
11 duobus.§.idẽ respondit.ff.pro socio.⁊ † quoties presumptio aliqua
fauore alicuius respicit,non attenditur,nisi quatenus ille eaꝫ alleget.l.
si adulterium.§.idẽ Pollioni.ff.ad leg.Jul.de adult.quod ⁊ ad rescri
pta principum extenditur,vt ei solum persone,qui illarum beneficio vti
velit,⁊ possit.l.vniuersa.C.de precib.imper.offer.⁊ ꝙ not. Dec.consi.
xij.Castr.consi.ccxcv.in ij.non debet itaque hec presumptio ex cridis
oriens prodesse:nisi eis quo ex fauore inuenta est,non autẽ contra eos
operari. Et maxime hoc dicendũ est in casu nostro,in quo d. Antonia
non contradixit, vt ius generi sui efficacius fieret.⁊ si vidisset quod ali-
quis posterior creditor contradixisset.vtique ⁊ ipsa liti se obtulisset, ⁊
adiuuaret suam filiam.vnde si nunc isti volunt mouere litem , dictat
equitas vt ius hypothecç materne sit saluuꝫ per ea,que habentur in l.
petendç.C.de tempo.in integ.rest.pet.glo.l.si cum tibi.C.de iudic.⁊
pro hoc videt tex.in l.voluntate.versi.neque eniꝫ omnimodo.ff.quib.
mod.pig.vel hypoth.sol. Pro eadem sententia etiam moueor,quia
tale statutum liberans bona respectu non contradicentium debet intel
ligi quantum sit in fauorem ponentis.vel eorũ,qui contradixerint, nõ
12 autem respectu tertij,qui nunquã in tali iudicio comparuit:quia † re-
gulariter beneficia statutorum non prosunt tertio,nec extenduntur in-
ter alios,vt dicit Alexand.cõsi.lxxxiij.in iij.libr. Dec.consi.cccc.⁊ mul
ta similia adducit Felin.in cap.qualiter.extra de accu.versic.secũdo li-
mita.facit quod nõt. Hubertinus Ferrarien.in repet.l.fin.C.de edict.
diui Adr.tol.vbi dicit quod dispositio d.l.si.eo tempore.C.de remiss.
pign.que est conformis suprascripto statuto,non habet locum respectu
absentis.qui vellet iuri tertij preiudicare. Et hoc tenẽdo non obstãt
allegata in contrarium,scilicet,quod verba statuti excludant hanc hy-
pothecam,dum dicitur non sequuta venditione non preiudicari credi-
toribus ponentis:ergo a contrario sensu preiudicabitur creditoribus
aliorum:⁊ sic huic Antoniç creditrici mariti in dote,⁊ habẽti hypothe-
cam. Nam ad istud,in quo vertitur cardo omnis difficultatis , respon-
deo pluribus modis. Et primo dico esse aduertendum , quia thema
quçstionis propositç in statuto erat,quod aliqui ponebãt ad cridas vt
liberarentur bona:⁊ deinde non vendebant,⁊ sic loquitur de liberatio-
ne bonorum,que fiebat respectu ponentis,⁊ in eius vtilitatem,respon-
dit princeps,quod non preiudicent creditoribus ponentis, ergo a con
trario sensu preiudicant alijs,fateor respectu ponentis prout presuppo
nit semper statutum:⁊ sic in eius vtilitatem:quia ita loquitur statutum,
⁊ secundum hoc procedit argumentum a contrario sensu semper , pre-
supposita qualitate secundum quam statutuꝫ loquitur, vt in simili dicit
Anto.de Butr.in cap.cum apostolica.in vlt.notab.de his quç fiunt a
prel. Et si dicas,si preiudicat respectu ponentis,ergo etiam in vtilitatẽ
aliorum saltem in consequentiam,dico,quod non : quia isto casu respe-
ctu aliorum,puta Charitatis,cessat ratio statuti:vt supra dixi in primo
fundamento:⁊ quia si preiudicat respectu ponentis,intelligitur statutũ
si ponens velit vnde potest renuntiare fauori suo , vt dixi in alio funda-
mento. Item intelligatur vt non prosit hoc alijs qui non contradixe
13 runt,sed ponenti,vt dixi. Secundo respondeo, quod † statutũ quã-
uis generale, semper recipit interpretationem , ⁊ restrictionem ex alia
parte statuti, vt est glos.⁊ Bartolus in l.j.§.⁊ parui.ff.ꝙ vi aut clam.⁊
habetur in l.ita nobis.C.de adulterijs. Alex.consi.lvj.in ij. Felin.cap.
dilecti.de exceptio. Deci.cõsi.xliij.⁊ consi. cxcv.vnde cum in alio capi
te statuti simpliciter dicat,quod non preiudicent cridç in casum euictio
nis.satis limitat aliud caput,quod bona liberantur respectu aliorum
debitorum vt intelligatur,quantum ad hoc,ne preiudicetur,non vt ma
ius ius acquiratur, vt dixi supra in secundo fundamento,⁊ ꝙ ista fuerit
mens statuti ex eo ostenditur : quia simpliciter dicit sine preiudicio in
casu euictionis.non autem dicit,ꝙ iste habeatur perinde acsi contradi
xisset quo casu vt infra dicam conseruasset ius suum. Et ideo infero qd
illa verba statuti,ꝙ non preiudicent creditoribus ponentis:licet a con
trario inducant ꝙ preiudicent alijs,tamẽ intelligitur secundum suprascripta
scilicet,ꝙ hic contrarius sensus referatur ad dispositionẽ iuris, vt dicit
Bal.in l.j.in fi.C.de inu.stipu.que est,ꝙ agens ex causa euictionis ha
beat reseruatum ius suum,non autem,ꝙ acquirat ex facto alieno. Ter
tio respondeo etiam si intelligamus simpliciter quod liberentur bona,
tamen intelligitur statutum de liberatione de qua loquitur , scilicet re-
spectu pretendentis dominium,vel hypothecam:sed in casu nostro cũ
isti filij d. Antoniç possideant hçc bona , videtur eis competere reten-
tio,⁊ respectu istius iuris retinendi debent preferri charitati: quia d. An
tonia non contradicendo est exclusa ab hypotheca non ipso iure , sed
ope exceptionis tantum quç competit ponenti,vt dicit gloss.in l. si tibi
14 decem.circa medium.ff.de pact.vbi † remissio pignoris, quç fit taci
te puta tacendo,vel permittendo labi tempus,solum excludit credito-
rem per viam exceptionis,alleg.l.ij.C.de remiss. pig. cum ergo ipso iu-
re tuti sint filij d. Antoniç, videtur quod habeant beneficium retẽtio-
15 nis aduersus istos posteriores tempore:quia, † sublato pignore, non
est tamen sublata retentio aduersus secundum creditorem.l.ex sextante.§.Lu
cius.ff.de excep.rei iudi. Bart.l.j.in prin.ff.quib.mod.pig. vel hypo.
sol. Corn.consi.cclxiij.videtur in presenti litera.in ij.volu. Moder.in
tracta.pign.in v.parte iij.membro. Quarto respondeo,ꝙ istud ma-
16 xime debet procedere in hac hypotheca dotali : quia † speciale est fa-
uore dotis,quod competat retentio , etiam cessante pignore.l.si filiofa-
mil.ff.solut.matrim.vbi Bart.⁊ per Mod.in d.tract.pign.in ij.par-
te.in iiij.membro. Et ideo dico,ꝙ clausula illa statuti,argumento a cõ-
trario sensu sumpto,non debet habere locum in causa hypothecç dotis
propter fauorem dotis qui transit etiam ad liberos.l. assiduis.C. qui
potio.in pig.⁊ in hoc casu vera erit opinio Jas.in l.j.ij.not.ff.sol.mat.
17 quod † lex noua generaliter loquens non intelligatur in damnum iu-
ris dotalis.alleg. Sal.idem tenentem in l.fi.in princ.per illum text.C.
de iur.dot. Bald.consi.cccxiij.vt per eum.addo etiam,quod idem te-
net And.Sicul.in addit.ad Bal.in c.j.donare.qual.olim.feu.pot.alie.
Soc.consi.lxxvi.in iiij. Bal.nouel.in tract.dotiũ,parte vj.priui.xlvij.
⁊ seq.⁊ ista opinio videtur communis quicquid dixerit Dec.consi.v.q
tamen non aduersatur nostrç sententie cum in hac retentione sit specia
liter priuilegiata dos.dic.l.si filiofamil.vt supra dixi. Quinto respon
deo,ꝙ si d. Antonia contradixisset d. cridis , d. Prinziualbus eam ex-
18 cludere ex eo capite:quia † mater tenetur in subsidium soluere dotem
pro filia,quando alias bona patris non sunt soluendo:sic exigeret qua-
tenus facere potest.l.neqꝫ mater. vbi not.C. de iure dot.per mod.in l.
j.ff.solut.matrim.vnde mater non contradicendo censetur ei in solutũ
dedisse propter hanc obligationem. Si ergo ponens erat potior matre,
19 igitur ⁊ Charitati prefertur : quia † in istis obligationibus si vinco
vincentem te,vinco te,vt habetur in l.Claudius felix.ff.qui pot.in pig.
quamuis ergo statutum velit a contrario sensu, quod cridç preiudicet
creditoribus aliorum tamen non comprehendit hunc casum , quando
creditores aliorꝫ essent debitores ponẽtis,tũc enim nõ esset dubiũ,quin
debeant prodesse ponenti. Sexto respondeo.quod deputati Chari-
tatis,qui est locus pius,non possint vti rigore huius actionis ad exclu
dendam dotem istius dominç,quod sic probatur:aut enim d. Antonia
non contradixit:quia volebat filiam suam esse secure dotatam , ⁊ sic vt
faueret genero. ⁊ isto casu non debet hoc reflecti in odium. d.l.ij.§.si
emancipatus.versi.non enim.vt supra dixi : aut non contradixit , quia
ignorabat factas cridas , ⁊ consequenter fieri preiudicium suç hypo-
thecç,⁊ in isto casu concludunt Canonistç in c.fi. extra de prescrip. ꝙ
non valet statutum inducens hanc prescriptionem trium,vel sex men-
sium : quia inducit peccatum vt quis rem alienam spatio tam modici
temporis alteri auferat:vt dixi in rub.extra de prescrip. Merito ergo
hic locus pius non debet vti tali rigore,ex quo in tali requiritur exube
rantior conscientia ⁊ maior pietas,vt in simili de monach. dicit Bald.
consi.ccccxx.in v.⁊ facit glo.in c.hoc ius.verb.vt plus.x.q.ij. cũ con-
cord.per Petr. Girardum,in singu.xxij.⁊ per glo.⁊ Dec. in l. semper
in contractibus.ff.de reg.iur. Vltimo non omitto , ꝙ in hac ambi-
guitate debet iudex inclinare in hanc partem. Primo,propter natu-
ram cridarum quç sunt stricte intelligendç vt dixi. Secundo pro-
pter exonerationem conscientiç deputatarum : quia non conuenit loco
pio vti tali rigore per ea quç supra dixi. Tertio , quia agitur de con-
seruanda hypotheca dotis.l.in ambiguis.ff.de iu.dot. Quarto,quia
20 † pro reo in dubio pronuntiandum est.l.fauorabil.ores.ff.de reg.iur.
21 Quinto,quia † capienda est presumptio pro liberis in hereditate pa-
rentum.l.si quis ad declinandam.C.de episc.⁊ cle.in glos. verb. simili.
Nec obstat,ꝙ statutum habuerit certam interpretationem, ⁊c.d.l.mi-
nime.respondeo,non in isto casu,quando quis ex capite euictionis agit
per supradicta,nec reperietur aliquod exemplum,quod ita fuerit in ta
li casu seruatum. Et ita mihi videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. VIII.

1 *Filius ipso iure heres.*
2 *Donatio rescinditur per superuenientiam filiorum.*
3 *Rescisso principali contractu rescinditur etiam constitutum in eo positum.*
4 *Constitutum transfert ueram possessionem.*
5 *Possessionem uarie probari.*
6 *Donatio facta filio non rescinditur per superuenientiam alterius filij nisi usque ad legitimam secus si facta esset extraneo.*
7 *Vis uerbi non posse.*
8 *Annullato contractu annullatur etiam possessio.*
9 *Statutum prohibitorium in personam si continet prohibitionem fauorabilem extenditur ex territorium.*
10 *Statutum factum principaliter in fauorem descendentium & non in odium ascendentium dicitur fauorabile.*
11 *Lex approbat aequalitatem inter filios.*
12 *Iure communi licitum est Patri facere partes inaequales inter filios.*
13 *Lex non multum approbat restrictionem facultatis testandi.*
14 *Statutum prohibens relinqui coniugi nisi usque ad certam quantitatẽ licet sit contra ius commune & restringat facultatem testandi tamen est fauorabile.*
15 *In statuto non attendimus conceptionem uerborum sed sensum.*
16 *Prohibitio cum sit odiosa respectu prohibiti non extenditur extra territorium.*
17 *Statutum quod stantibus masculis foeminae non succedant tanquam odiosum non debet extendi extra territorium.*
18 *Successio ab intestato defertur secundum presumptam mentem deco-*

dentis qui uidetur se conformare cum dispositione legis.
19 *Domicilium principale originis.s.attendi debet sed in casu consilij statutum domicilij ubi sita sunt bona de quibus agitur attenditur.*
20 *Actus qui semel tenuit & fuit perfectus non debet uitiari quamuis perueniat ad casum a quo incipere non potest.*
21 *Verbum futuri temporis non debet trahi ad actus retro factos.*



Uo videnda sunt in proposita questione. Primo circa possessorium. Secundo circa petitorium. Circa
primum dubium difficultatem facit primo decretum
continuans possessionem defuncti in heredes, ex quo
videretur, quod fundata sit intētio actoris pro dimi-
1 dia: ex quo † est filius, & consequenter ipso iure heres.
§.sancimus.de hered.qualit.& differen. & quāuis alius
frater conuentus pretendat ea bona ad se pertinere vigore cuiusdā do-
2 nationis, tamē talis † donatio videtur rescissa per superuenientiā filij.
3 l.si vnquam.C.de reuocan.donatio.& † rescisso principali contractu, re-
scinditur etiam constitutum per Alexan.in l.quod meo.in princi.ff.de
acquir.poss. Bal.in l.ex testamento.ad fi.C.de fideicom.cuz concord.
per Ias.in l.certi condictio.§.quoniam.ff.si certum pet. Sed tamē
in casu nostro contrarius est verius: quia (vt apparet ex lectura dona-
4 tionis) in ea fuit insertum † constitutum, quod transfert veraz posses-
sionem.d.l.quod meo.& vltra constitutum facti sunt multi actus posses-
5 sorij: quia comes Franciscus prestitit ipse homagiū † fidelitatis ipsi Re-
gi: & posuit castellanos, & etiam recepit pecunias de conductoribus: & fecit
multas confessiones, qui actus probant possessionē verā, vt per Pau.
de Castr.cōsi.clxxix.in causa quam.in j.lib.in nouissimis. Nec obstat,
quod etiam pater viuens receperit aliquos fructus, & etiam maximam
quantitatem: quia cum titulus spectaret ad comitem Franciscum, psu-
mitur fecisse iure familiaritatis.l.qui iure.ff.de acquirenda possess. & per
Paulum Castr.in dicto consil.clxxix.imo etiam si titulus esset solum
putatiuus, non autem verus, adhuc presumeretur fecisse iure famili ari-
tatis, vt dicit Socin.consi.xiij.in iiij.argumen.l.fin.ff.de rebus corūz.
& cum ante natiuitatem filij (quo tempore non erat dubium, quin dona-
tio valeret) presumeretur possidere iure familiaritatis, ita etiā post na-
tiuitatem: ne videatur sibi causam possessionis mutasse.l.iij.§.illud.ff.
de acquiren.possess. Socin.consi.cxxxj.in primo. Nec obstat, quod do-
natio videatur rescissa.argumen.d.l.si vnquam.quia argumentum pro-
6 cederet, si donatio esset facta extraneo: sed † cum sit facta filio non rescin-
ditur nisi vsque ad legitimaz.l.si totas.C.de inoffic.donat.vbi omnes,
& per gloss.super verbo, quicquid.in dicta l.si vnquam.& Barto.in l.
Titia.§.Imperator.versic.distingue ergo sic.ff.de leg.ij.& est opin. in-
differenter ab omnibus comprobata. Nec obstat decretuz continuans
possessionem defuncti in heredes: quia negatur respectu bonorum, que
continentur in donatione quod defunctus possideret: imo donatarius
possidebat, vt supra deduxi: & etiam illud decretum se ipsum limitat in
eo, qui haberet possessionem vigore contractus initi cum ipso defuncto
vnde casus non haberet difficultatem. Circa petitorium difficultas
consistit in statuto nostro Mediolanensi quo ascendens non potest me-
liorare aliquem ex descendentibus, quin partes sint equales: & est ad-
uertendum: quia istud statutum non videtur nocere nobis in possesso-
7 rio: quia licet vtatur verbo † non possit, & sic videatur annullare con-
8 tractum.l.cum lex.vbi Barto.& Imo.ff.de fideiuss.& † consequenter
annullato contractu, annullatur etiam possessio.l.j.§.si vir vxori.vbi
etiam dixi.ff.de acquiren.possess.tamen statutum procedit vltra dispo-
nendo, vt si contractus sit factus, suppleatur alteri, vel de bonis descen-
dentis.vel ipsius meliorati, & quod filius ex post natus possit auocare,
& sic per actionem reuocatoriam, non autem ipso iure, Bartol.in l.non
dubium.C.de legi.versicu.xj.oppono.in titulo de dolo.& ibi etiaz Ias.
& cū contractus non sit nullus consequenter, tenet translatio possessio-
nis, & ideo (vt dixi) tale statutum solum noceret in petitorio. Et licet bo-
na sint sita extra territorium, tamen videtur, quod debeat hoc statutuz
etiam operari per doctrinam Bart.in l.cunctos populos.versicu.sex-
9 to videndum est.C.de summa trinitate & fide cath.vbi † statutum pro-
hibitorium in personam, si continet prohibitionem fauorabilem, exten-
ditur extra territorium.argumen.l.Iulianus.ff.de curat.furio.si vero
10 continet prohibitionē odiosam, not.l.ex ea.ff.de postul.sed istud † sta-
tutum videtur fauorabile, ex quo est principaliter factum in fauorē de-
scendentium, non autem in odium ascendētis.argumen.l.qui exceptio-
11 nem.ff.de conditio.indeb.& quia † lex valde approbat istam equalita-
tem inter filios.l.vt liberis.C.de collatio.l.cum pater.§.dulcissimis.ff.
de legatis secundo.cum similibus.& quamuis sit correctorium.seu po-
12 tius limitatorium iuris communis: quia † eo iure licitum est patri fa-
cere partes inequales inter filios.l.hac edictali.vbi Bal.C.de secūd.
13 nupt.& † licet restringat facultatem testandi, quod lex non multuz ap-
probat.in istitu.de le.Fus.Can.toll.tamen non per hoc cessat, quin sit fa-
14 uorabile, sicut dicit Bar.de † statuto prohibēte relinqui coniugi, nisi
vsque ad certam quantitatem, quod statutum, licet sit contra ius com-
mune, & etiam restringat facultatem testandi, tamen est fauorabile, vt di-
cit ibi Bart.a quo in practica non esset recedenduz, licet ibi Bal.aliter
sentiat, & etiam Mo Doct.dicant distinctionem illam Bart.in puncto iu-
ris non probari. Sed tamen ad hoc statutum respondetur pluribus
modis, per quos apparebit non esse seruandum in casu nostro. Pri-
mo dico, quod non debet attendi extra territorium, prout in simili statu-
to dicit Dec.consi.xxvi.vbi loquitur in statuto quod mulieres maritē-
tur, secundum paragium: quod non habet locum extra territorium: &
15 licet in casu Dec. † statutum esset conceptum per verba affirmatiua,
tamen non attendimus formam conceptionis verborum, sed sensuz vt
dicit Bar.in l.inter stipulantem.in fi.prin.ff.de ver.obl.gl.& doc.in l.
actor.C. [illegible] eodem modo statutum nostrum potuisset poni affir-
matiue, quod ascendens teneretur tractare equaliter, &c. nec per hoc
deberet induci diuersitas iuris. Nec ob.doctrina Bar.quia Bar.de-
bet intelligi, quando statutum continet prohibitionem fauorabilez, vel
odiosam non quidem absolute, sed fauorabilem, vel odiosam ipsi prohi-
bito, & ita eum intelligit Pe.de Anch.in repet.cap.canonum statuta.
charta xxj.versicu.venio ad aliud.de constitut.& Ludo. Roman.consi-
lio xxxix.incipiente, in proposita questione. Sed in casu nostro prohibi-
16 tio est odiosa ipsi ascēdenti, licet sit fauorabilis filijs: ergo † cū sit odio-
sa respectu prohibiti, non extendetur extra territorium, argu.d.l.ex ea.
& quod ista intelligētia sit verissima ad Bart.apparet ex eius exemplo
17 dum dicit, quod † statutum, quod stantibus masculis, femina non suc-
cedat tanquam odiosum non debet extendi extra territorium: nam ta-
le statutum si simpliciter loquimur est fauorabile: quia factum est prin-
cipaliter propter fauorem masculorum, non autem in odium feminarū
arg.d.l.qui exceptionē.& ita est cōmunis opin.vt attestatur late Frāc.
de Curt.consi.ix.incip. Ticinensi statuto.& consil.lxxxj.incip.recte.&
tamen Bar.dicit, quod non debet extendi: ratio est, quia respectu per-
sone prohibite, id est, femine dicitur odiosum. Et suadetur hoc ratione,
18 nam † successio ab intestato defertur secundam presumptam mentem
decedentis, qui videtur se conformare cum dispositione legis.l.conficiū-
tur.ff.de iure codic.l.quam cum filium.ff.de verb.obliga.cum ergo de-
feratur ex presumpta mente decedentis, si statutum est fauorabile ipsi
decedenti, verisimile est, quod voluerit seruari respectu omnium bono-
rum etiam extra territorium: & ideo extenditur: si vero continet prohi-
bitionem odiosam ipsi decedenti prohibito, est verisimile, quod nolue-
rit extendi dato, quod inde resultaret fauor alteri: vnde merito debem⁹
considerare fauorem vel odium respectu prohibiti, non autem generali-
ter, presertim cum statuta omnia limitantia, vel corrigentia ius commu-
ne non possint esse fauorabilia vni, quin sint odiosa alteri. Secundo
ad doctrinam Bar.respondetur, quod non loquitur, quando non solū
agitur de bonis, que sunt extra territorium, sed etiam persona est origi-
naria extra territorium: nam tali casu forum bonorum corroboratur a
foro originis: & illud preualet ita in terminis in statuto prohibitorio.de-
cidit Bald.& dicit cum pluribus se ita consuluisse in l.si arrogator.ff.de
adop. Pet.de Anch.in preallegato c.canonum. Salic.in d.l.cunctos
populos.in versicu.& ex predictis infero.Lud. Rom.in d.consi.xxxix.
sequitur Alex.consi.xvj.versic.in eadem sententia.in j.volu. Sed in ca-
su nostro ita est, quia isti nobiles comites sunt origine Laudenses.& ha-
bent bona ibi. Imo sumus in fortiori casu quia habent ibi etiam domi-
19 cilium: vnde dato, quod † illud domicilium non esset principale: tñ q̄
ibi sunt bona, de quibus agitur, debet attendi statutum illius domicilij.
arg.c.ex parte B.de foro compet.vbi Abb.& not. Marianus Soc.
in c.fin.versic.quinto principaliter.eod.titu. Unde cōcurrētibus istis
non est dubium doctrinam Barto.in d.l.cunctos.non procedere, qui
non loquitur in isto casu, vt apparet ex eius verbis. Tertio etiaz ser-
uando statutum posset responderi, quod non procedit in casu nostro, ex
quo tempore quo facta est donatio nondum erat natus alius filius, &
20 sic tunc † actus tenuit, & fuit perfectus, vnde non debet vitiari quam-
uis perueniat ad casum a quo incipere non potest.l.pluribus.§.fin.ff.
de verb.oblig.regula iuris, actus legitimi.vbi Di.in vj.& facit regula l.
patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alieni.cōfirmatur hec opin.ex ver-
21 bis statuti, dum dicitur, ascendens non possit meliorare: quod † verbū
est futuri temporis: vnde nō debet trahi ad actus retro factos.l.nouissi-
ma.ff.iud.sol.l.si stipulatus fuerim.§.cū stipulamur.ff.de verbo.oblig.
presertim cum non sit tanta ratio, ex quo tali casu non potest imputari
patri, quod aliquid fecerit in fraudem statuti, vel quod habeat differen-
tiam beneuolentie inter filios suos. Item quia statutum in casu retro fa-
cto annullat solum diuisionem, vel assignationem supernascente deinde
filio, igitur non debet trahi ad donationem, ex quo statutum debet intel-
ligi ad literam vt alibi statuitur, & non est eadem ratio in donatione per
quam ius translatum est in totum, & irreuocabiliter, que est in assigna-
tione, vel diuisione simplici q̄ est reuocabilis.l.j.§.assignare.ff.de assig.
libertis.nam nisi pater reuocet assignationem cum possit, videtur face-
re contra prohibitionem statuti, quod non habet locum in donatione
que non potest reuocari, vnde statutum concedit auocationez de bonis
patris: quia per assignationem, vel diuisionem non desinunt esse bona
patris, sed per donationem sic, vnde tali casu non possunt verificari ver-
ba statuti, facit gl.& ibi doct.in l.mancipia.C.de ser.fugit.

SVMMAE RERVM IX.

1 *STatutum fæminas excludens uarie eliditur.*
2 *Layci non possunt statuere super matrimonio nec eius libertatem restringere.*
3 *Statutum super matrimonio factum a laycis excipiens duntaxat certum genus personarum non dicitur arctare matrimonium ideo ualet.*
4 *Si exceptio certi generis personarum non sit generosa matrimonio ualet statutum super matrimonio.*
5 *Statutum prohibens mulieri ne nubat forensi ualet quia potest nubere homini illius loci & sibi non est onerosum.*
6 *Pœna non debet habere locum ubi subest iusta excusatio.*
7 *Vis pronominis se.*
8 *Casus mixtus non continetur sub simplici.*
9 *Non debet priuari qui dolum non commisit aut cui culpa imputari non potest.*
10 *Ab obseruantia communi non est recedendum.*
11 *A uerbis legis non est recedendum.*
12 *Hodie hereditas matris defertur ad similitudinem Paternæ.*
13 *Pater non potest exhæredare filium nisi nominatim hoc faciat.*

Statutum

14 *Statutum nunquam censetur excludere filiam per uerba generalia ideo oportet nominatim excludi.*

15 *Dos materna filiis defertur iure hereditatis.*

16 *Dos est proprium Patrimonium mulieris quod ad eius liberos titulo hereditario transmittit.*

17 *Hodie in aduentitiis filiafam. heredem habent.*

18 *Dos qua datur cum pacto quod in casum soluti matrimonii restituatur filiis uidetur esse aduentitia.*

19 *Dictio hereditas proprie refertur ad proprietatem.*

20 *Vsusfructus est seruitus personalis debitus a re persona.*

21 *Quis potest dici diues & subire munera patria quamuis immobilia non possideat.*

22 *Per uerba generalia statuti excluduntur filii ab hereditate paterna, & quare.*

23 *Voluntas legislatoris ex generali sermone percepta non minus obligat quàm si nominatim concepta esset.*

24 *Lex excludens proximum censetur & remotiorem excludere.*

25 *Filius ut submoueatur a iure legitime sufficiunt uerba generalia statuti.*

26 *Cum tractatur de alicuius successione ad eius agnationem est respiciendum.*

27 *In successionibus prima causa est descendentium.*

28 *Filia non est agnata matri.*

29 *Dictio propinquos qua est generalis quid comprehendat.*

30 *Intellectus ad l. fœmina. C. de secun. nupt.*

31 *Extensio passiua habet locum in statutis & in correctoriis.*

32 *Verba legis quamuis non possint ex toto uerificari principalis tamen dispositio locum habet quatenus in ea possunt uerificari.*

33 *Statutum penale & priuatiuum dicitur esse odiosum & ideo stricte debet intelligi & restringi quantum fieri potest.*

34 *Quod est secundum quid non est proprie tale.*

35 *Statutum quamuis penale principaliter factum fauore publico licet in consequentiam uideatur alicui odiosum tamen recipere debet fauorabilem interpretationem.*

36 *In materia quantumuis odiosa semper uerba accipiuntur quatenus significare possunt.*

37 *Forum incolatus seu domicilij est potentius foro originis & illi praeualet.*

38 *Pena afficiens originariam propter identitatem rationis de eo etiam qui fuit incola intelligitur.*

39 *Qui onera non sustinent non debent frui beneficijs statutorum.*

40 *Clerici cum subeant onera spiritualia & proprie sint ciues possunt, possunt uti beneficio statutorum.*

41 *Statuto tanquam concernenti ius publicum non possunt contrahentes pactis suis derogare.*

42 *Semel exclusa perpetuo remanet exclusa.*



Uia verba statuti Laudensis sunt clara in fauceez magnifici & reuerendi d. Maphei Cademusti conantur aduocati partis aduersę argumentis suis, & subtilitatibus rem claram obscurare, &(vt ita dicam)oculis iudicum tenebras si possint effundere. Sed cum controuersia ad clarissimum perspicacissimumque Iurisconf. sit deuoluta: nihil est, quod dubitemus, quin veritas prodeat in lucem, quod vt facilius fiat fundamentis contrarijs sigillatim respondebo. Verba ergo statuti sunt rub. De pena mulieris nubentis cum hereditate. extra iurisdictionem Laudę. Nulla mulier se nubat, &c. Quibus verbis apparet, quod ista mulier nupta Papię est exclusa ab hereditate matris suę. Sed con
1 tra hanc † conclusionem inducitur: primo, quod tale statutum non valeat,
2 quia† laici nó possunt statuere super matrimonio, nec eius libertatem
restringere, secundum Ioan. And. Ant. Abb. & ceteros, in c. i. extra de
spons. adeo, quod pena statuto adiecta non potest committi, vt ibi omnes
fatentur: & ideo videretur statutum istud non valere, vt tenet Feli. ibi,
ver. vi. fallit. allegat Bal. in l. nemini. C. de nupt. vbi se remittit ad notata
per Io. And. in ca. statutum. de heret. in vi. in Nouella. vbi tenet
non valere statutum, & ita etiam diffuse consuluit Laurent. Calcan. consi.
xiij. & fuit subscriptum per alios. Sed tamen ad hoc respondetur con-
3 trariam opinionem esse veriorem: quia quando † statutum excipit duntaxat, certum genus personarum non dicitur arctare matrimonium, &
valet secundum Bar. in l. moriturlegiti. vers. facit in argu. C. de murileg.
4 lib. xi. in quo puncto distinguitur vt † si exceptio certi generis personarum non sit onerosa matrimonio, valeat statutum. vnde in casu no-
5 stro, cum † mulieri Laudensi non sit onerosum, quod nubat in ciuitate sua
homini ęque Laudensi, valet statutum prohibens, ne nubat forensi. argu. l. cum ita legatum. in prin. de condi. & dem. & per And. Sicul. cósil.
iiij. in i. Curt. Sen. consil. xxvij. xliij. cum seq. Si vero talis exceptio
sit onerosa, est secus l. Titio. §. rescriptum. de cond. & demon. & ita procedunt dicta Felin. & Can. in d. c. i. de spons. & quod not. Bald. consil.
liij. in v. Raph. Com. consil. clxiiij. Fulg. lxi. Ias. l. ij. C. de iur. emphy.
vers. vltra Bald. & ista opinio est approbata per practicam tam ciuitatis Laudensis, quam Mediolani, vbi viget simile statutum nec vnquam fuit dubitatum de eius valore. vnde minime mutanda sunt argu. l. minime. ff. de legib. Secundo adducitur, quia statutum est penale inducens penam amissionis iuris succedendi, vt apparet ex na-
6 tura rei, & ex verbis rubricę, † pena autem non debet habere locú vbi
subest iusta excusatio. c. i. de constitu. in vi. l. fin. ff. de decr. ab ord. fac. &
quod not. in l. i. ff. de abig. in fin. Cum igitur pater eam tradiderit nuptui habet iustam excusationem propter voluntatem patris, cui nó potuit contradicere. xxxij. quęst. ij. c. honorantur. & habetur in l. in copulandis. C. de nupt. Tertio, suadetur hoc ex illa dictione, Se nubat. quę ostendit non esse locum statuto, quando pater eam maritauit: sed
solum quando a seipsa hoc faceret, prout in terminis huius statuti sen-
7 tit Bald. consil. ccclviij. in i. vol. & in consi. Calca. consi. iiij. quia † pronomen se indicat a seipsa, & non cum patris auctoritate. c. in criminalibus. v. q. iij. vbi Dominic. de sancto Gemin. & quod not. Spec. in tit.
de offic. deleg. §. sed nunc dicendum. in fi. cum alias tale pronomé esset
superfluum in statuto quod non est dicendum, vt in simili per Alex. in
l. iij. §. si procurator. ff. quod quisque iur. vers. limita. Et quia si pater eá
8 maritauit. iste est † casus mixtus, qui non continetur sub simplicibus.
l. hoc legatum. de leg. iij. de quo infra dicam. Et quia videtur consensisse propter cultum paternę reuerentię l. i. §. quę onerandę. ff. quar.
rer. actio. vnde excusatur, ne incidat in penam insuccessibilitatis. l. ad
9 ea. ff. de reg. iur. l. velle non videtur. ff. eo. tit. † non enim debet priuari
quę dolum non commisit, aut cui culpa imputari non potest. l. seruus
non in omnibus. ff. de act. & oblig. l. i. ff. de his, quę not. infa. Sed ad supradicta duo fundamenta respondetur, quod verba statuti sunt clara:
nec recipiunt aliquam ambiguam voluntatis. l. ille, aut ille. §. cú in verbis. ff. de leg. iij. quamuis enim pater tradiderit eam nuptui: tamé ipsa
est quę dicitur nubere. xxx. q. v. c. nec illud. & satis verificatur pronomen, se. quod est personale in personam mulieris: nec potest verificari
in personam patris, quia pater non dicitur eam nubere, sed nuptui dare, seu maritare, vt est clarum apud Grammaticos, & quod ista fuerit més
statuti apparet ex rubr. & etiam in ij. parte statuti. vbi non est apposita
10 illa dictio, se. & ita etiam se habet † communis obseruantia, vnde ab
ea non est recedendum. d. l. minime. Nec Bal. in d. consi. ccclviij. decisiue dictum contrarium, sed solum loquitur argumentando. Et seu fecerit propter paternam reuerentiam, seu aliter, satis est, quod verifica-
11 ta sunt verba statuti, & militat eius ratio etiam hoc casu, vnde † a verbis legis non est recedendum. l. prospexit. ff. qui & a quib. man. Quarto adducitur, quia statutum dicit ne se nubat, cum hereditate & videretur, quod dictio, hereditate, non verificet in casu nostro. Primo,
quia ista est dos materna, quę videtur differre ab hereditate, tanquam
quoddam lucrum delatum vigore consuetudinis ad filios, secundum
glo. in l. dos a patre. C. solut. matrimo. Et quod not. Bartol. in l. post
dotem. ff. solut. matrimo. per Paul. de Cast. in l. si cum dotem. in prin.
ff. solut. matrimo. Dec. consil. cclxxxvi. in ij. dubio, cum similibus.

Secundo, quia quando nupsit licet mortua esset mater, tamen vsusfructus pertinebat ad patrem. l. i. C. de bon. mater. vnde non potest dici nupsisse cum hereditate cum vsusfructus esset alienus. Tertio, quia ratio statuti est vt bona conseruentur in ciues, qui facilius habeát onera: quę ratio procedit in hereditate, quę consistat in bonis immobilibus, non autem in nominibus debitorum, prout ista, de qua agitur pro qua competebat actio personalis, & hypothecaria tantum, iuxta §. fuerat. inst. de actio. Quarto, quia statutum videtur intelligendum de
12 hereditate extranea, non autem paterna, vel materna: cum † hodie
hereditas matris deferatur ad similitudinem paternę. §. aliud quoque
capitulum. in auth. vt cum. de appel. cogn. & nota. in auth. in successio-
13 ne. C. de suis & legi. sicut autem † pater non potest exhęredare filium,
14 nisi nominatim hoc faciat. l. i. & ij. ff. de liber. & posthum. ita etiam † statutum nunquam censetur excludere filiam per verba generalia. Et
ideo oportet nominatim excludi, secundum Bald. in l. illam. C. de collat. Dec. consil. ccclvi. in fin. & hoc statuto. hoc expresse dicitur in cósi.
Calcan. nume. 4. Sed tamen omnes istę oppositiones sunt satis friuolę, & contrarium quotidie seruatur in practica. Nec obst. primo,
15 quod ista sit † dos materna: quia filijs defertur iure hereditatis. d. l. i.
16 & l. ij. C. de bon. matern. quia † dos est proprium patrimonium mulieris quomodo ad eius liberos, tit. hereditario transmittit. l. Pomponius Philadelphus. ff. fam. ercisc. & glo. in d. l. dos a patre. & Barto.
in d. l. post dotem loquuntur in filiafam. quę non habet heredem, sed
de iure dos reuertitur ad patrem, nisi adsit consuetudo, de qua per eos,
17 quę tamen videtur hodie deferre titulo hereditar. etiam † hodie in aduentitijs filiafamilias habeat heredem. l. cum oportet. C. de bon. quę
17 lib. & † dos quę datur cum pacto, quod in casum soluti matrimonij
restituatur filijs, videtur esse aduentitia. l. filię dotem. C. de collat. per
moder. in l. ij. §. quod si in patris. ff. solut. mat. & quod talis dos pertineat ad
filios titulo successionis, non tanquam lucrum a statuto firmat Dec. d.
consi. ccclxxvi. Minus obstat sin quod vsusfruct. pertineat ad patrem,
quia satis est quod tali tempore esset sibi delata hereditas respectu pro
19 prietatis: quia hęc dictio, † hereditas, proprie refertur ad proprietatem. l. nihil aliud. de verb. signifi. Bart. in rub. ff. de acqui. hered. quia
20 † vsusfruct. est seruitus personalis debitus a re personę. inst. de vsufr.
in primo, qui non impedit quominus proprietarius sit heres, & dicatur dominus hereditatis. Nec est verum, quod statutum debeat intelligi
de hereditate consistente in bonis immobilibus, imo cum simpliciter
loquatur de hereditate, intelligetur simpliciter quibuscunque in rebus
consistat hereditas, non solum in immobilibus, sed etiam in mouenti-
21 bus, vel pecunijs, vel nominibus debitorú cum possit † quis esse diues,
& subire munera patrię, quáuis non possideat immobilia, vt habetur
in l. sciendú. ff. qui satisd. cog. Falsum quoque est, quod statutú non debeat
intelligi, vt excludatur ab hereditate parentum: imo quotidie practicatur contrarium. Nec obstat dictum Bal. in d. l. illam. quia imo etiam
22 per † verba generalia statuti excluduntur filij ab hereditate paterna, vt
tenuit ipsemet Bal. in l. defunctus. C. de suis & legit. cum statuentes forma
23 legali nó astringantur sicut testatores: † volútas legislat. ex generali

sermone pcepta nō minus obligat, q̄s si nominatim cōcepta esset. l. no-
24 minis. in fi. de verb. signifi. vnde † lex excludens proximum, censetur
& remotiorem excludere. glo. l. j. versic. fisco. ff. si quis aliquem testari. &
25 communis conclusio doctorum est, vt † filius a legitima iure submo-
ueatur sufficere generalia verba statuti: vt per Ias. in l. si quando. in fi.
C. de inoffi. testa. vbi allegat concordantes. Quinto adducitur quia
non videntur verificari verba statuti, dū in eius fine dicitur, q̄ illa he-
reditas proueniat in agnatos proximos, vel alios propinquos, &c. quę
verba intelliguntur de agnatis ipsius decedentis, & sic d. Blancę non
autem de agnatis ipsius mulieris exclusa: seu d. Leonellę, vt concludit
Din. Petr. Iac. Bart. in l. peto. §. fratre. in primis verbis. de lega. ij.
26 Cum enim de † successione ipsius d. Blancę tractetur, ad eius agna-
tionem est respiciendū, vt in simili per Bar. in l. si cognatis. vers. quę-
ro hic dicitur. ff. de reb. dub. vnde apparet verba statuti non conuenire
casui nostro: cum d. Blanca esset Burnensis, nec aliquos agnatos ha-
beat in ciuitate Laudensi, merito nō videretur esse locus statuto. Alex.
consi. xxvij. in fin. in vj. vol. Sed ad hoc respondetur. Primo, q̄ imo
verba conueniunt. cum enim reliquerit d. Blanca aliam filiam domi-
nam Augustinam nuptam in ciuitate Laudensi portio ablata Leonellę
27 per statutum sibi applicabatur tanquam propinquiori, † cum prima
28 causa sit descendentium. l. j. §. si nemo. ff. ad Orfi. Et quamuis † filia
non sit agnata matri. l. scriptum. vers. alioquin. ff. vnde lib. §. j. instit. de
29 legit. agn. tut. tamen satis comprehenditur sub dicta dictione, † pro-
pinquos, quę est generalis, & maxime refertur ad cognatos, idest, eos
qui coniunguntur per femininum sexum. l. j. C. de secund. tab. l. itē pę-
ter. de suis, & legit. proximitatis, & tradit Oldra. consil. cliij. videretur,
nec potest do. Leonella opponere de iure sororis suę, pręsertim agendo
contra regulam. l. fi. C. de rei vend. maxime cum ipsa renuntiauerit d.
Balthazari, a quo causam habet reuerendus d. Maphęus, quę renū
tiatio concepta est cum clausulis debitis, adeo, vt cesset omnis difficul-
tas. Secundo respondeo, q̄ etiam si do. Augustina non adesset adhuc
verificatur statutum, quia maritus ipsius ad successionem vocaretur,
secundum formam tit. ff. vnde vir & vxor. quia etiam ipse satis compre
henditur appellatione propinquorum quę est generalis, vt supra dixi,
& quę not. gl. & doct. in l. j. C. si Imper. liberal. lib. x. Nec quicquam fa-
cit q̄ pater transiuerit ad secunda vota, & ideo videatur priuandus, &
tale lucrum applicandum d. Leonellę. l. feminę. l. generaliter. §. in ijs.
C. de secun. nupt. cum similibus. Respondeo cum maritus habeat hāc
dotem titu. hereditario, & filia ex dispositione statuti sit incapax, nō po-
test esse locus dispositioni. d. l. feminę. non magis q̄s si illa sic nupta ex-
tra territorium esset mortua. Cum enim sit exheredata a paterna, non
potest impedire successionem patris. l. j. §. qui habebat. vbi Bar. ff. de
30 bon. poss. contra tab. & dispositio d. l. feminę, † quod bona referuentur
filijs, intelligatur de capacibus, secundum formam statuti: vt per Lud.
31 Rom. consi. cxc. & Rip. d. l. feminę. §. dubitatione. quia illa est † extē-
sio passiua, quę habet locum etiam in statutis, & in correctorijs, secun-
dum Alex. post alios, in l. ij. ff. de leg. j. Tertio respondeo, quod etiā
si vltima pars statuti non verificaretur, quia d. Blanca non haberet
agnatos nec propinquos, prima tamen pars statuti simpliciter exclu-
32 dens d. Leonellam esset obseruanda: quia quamuis † verba legis nō
possint ex toto verificari, principalis tamen dispositio locū habet, qua-
tenus in ea possint verificari s̄m gl. in c. j. in vers. primitię. extra de de-
cim. gl. in clem. j. vers. censura. de vsur. Inno. & Alex. in l. j. §. j. ff. ad leg.
falcid. per illum tex. Roma. consi. cccxxxiij. moder. in c. nouit. extra
de iud. Dec. consi. xxxiij. de quo per Feli. in c. nonnulli. in princ. extra
33 de rescrip. Sexto adducitur, q̄ cum † statutum illud sit pœnale, & pri
uet filiam successione, dicitur esse odiosum: & ideo stricte debet intelligi,
& restringi, quantum fieri potest. l. cum quidam. ff. de lib. & posthum. &
ideo illa verba, non succedat alicui, de iurisdictione debent intelligi, q̄
non succedat alicui Laudensi, & qui omni respectu sit de iurisdictione:
34 non autem secundum quid, quia † q̄ est secundum quid, non dicitur
proprie tale. l. Lucius. §. quęsitum. vbi Bar. ff. de leg. ij. c. j. vbi Bal.
de feud. march. ista autem d. Blanca proprie non erat de iurisdictione
Laudensi: quia erat origine, seu patria Brixiensis, & licet sit nupta Lau
de, tamen s̄m quod dicitur Laudensis propter incolatum mariti, iuxta
l. pen. in prin. ff. de iurisdic. om. iud. & ibi per doctor. & l. ea, quę despon
sata. vbi no. ff. ad municip. Sed ad hoc respondet, & in primis, q̄ illud
35 † statutū, quāuis pœnale, tamen debet recipere fauorabilē interpreta-
tionē, ex quo principaliter non est factū in odium alicuius, sed fauo-
re publico, vt diuitię, & facultates remaneant in ciuitate sua, qua in re
vertitur publica vtilitas: vt declarat Bar. in l. j. ff. sol. matr. & est tex. in
l. qui exceptionem. ff. de condict. indeb. Curt. Sen. consi. ix. ꝯsil. lxxxj.
36 & † in materia quantumuis odiosa semper verba accipiuntur, quate-
nus significare possunt. l. cum lege. vbi Aret. not. ff. de testa. Ista autē
d. Blanca quāuis origine Brixiensis, tamē domicilio, & matrimonio
erat Laudensis. iuxta d. l. ea quę. & l. exigere. & iurisdictione, &c. Maxi-
37 me cum † forum incolatus, seu domicilij sit potentius foro originis, &
illud pręualeat, secundum glo. in clem. j. verb. subditos. de for. compe.
& in c. statutum. verb. vnaȝ dietam. de rescrip. in vj. Ruy. consi. lix. nu.
9. in ij. Et hoc maxime est dicendum, cum in hoc casu subsit eadē ra-
38 tio statuti conseruandi facultates inter subditos. vnde † propter idē-
titatem rationis, pœna afficiens originarium: etiā de eo, qui fuit incolla
intelligitur. l. relegatorum. §. interdicere. ff. de interdic. & releg. & facit
tex. in l. ij. vers. quid si curatores. ff. ad Tertyl. Septimo adducitur,
quia etiam si statutum hunc casum comprehenderet, tamen reuerēdus
d. Maphęus non debet posse vti beneficio tali statuti: cū sit ecclesia-
39 sticus, & non subditus statuto, quia † qui onera non sustinent non de-
bent frui beneficijs statutorum, vt dicit Pau. de Castr. in l. omnes po-
puli. in fi. ff. de iust. & iur. & probatur in epistola inter claras. C. de sum.
trinit. & fid. catho. in verbo extorres, vbi dixi. Sed ad istud responde-
40 tur, q̄ hoc pro[illegible]ret in aduenis & forensibus: non autem in † cleri-
cis, qui s[illegible] onera spiritualia, & proprie sunt ciues: vnde possunt
vti beneficio statutorum, secundum Bar. in tract. repręsal. in v. q. prin
cipali, & dixi in d. verb. extorres, & diffuse consuluit Dec. consil. cxiij.
Pręterea, cum ius ex statuto pertineret ad d. Augustinam sororem, vt
supra dixi, & d. Augustina solenniter fecerit cessionem istius iuris reue
rendo d. Balthazari, cui pręfatus d. Maphęus successit: non dicit d.
Maphęus vti beneficio statuti quod effectum habuit: sed beneficio
conuentionis secum, seu cum auctore suo initę. Clarum est autem non
posse clericos submoueri a beneficio proprij contractus sibi parto: cū
istud procedat a iure communi, vt dicunt omnes in authen. cassa. C. de
sacrosanc. eccles. & in c. ecclesia S. Marię. de constit. Pręterea (quic-
quid sit in hoc puncto) cum d. Maphęus sit reus conuentus, iura me-
tiuntur ex persona actoris. l. j. §. j. ff. si pars hered. pet. & cū actor sit ex-
clusus a statuto non quęrimus, an reus iuste possideat, an id minus. l.
fin. C. de rei vend. Octauo & vltimo, adducitur quod dictum statutū
Laudense, non videtur debere attendi: quia partes egerunt contrariū,
quod inuo in restitutione dotis attendat ad statutum Brixiense, per il-
la verba, promisit d. Passarinus restituere dotem pręfatę d. Blancę,
vel suis heredibus, & successoribus, aut cui dicta dos veniet restituen-
da, cum alimentis, expensis, & interesse, secundum formam statutorum
Brixię, &c. Sed ad hoc respondetur quod illa verba quod restituat se
cundum formam statutorum. videntur referri ad proximiora respectu
damni, vel interesse, per glo. in l. si idem. §. fin. ff. de iurisdic. om. iudi. &
per Alberic. de Rosa. in l. Titia. §. idem respondet. j. de verb. obligat.
allegat in simili tex. in l. qui fundum. ff. de contrahē. empt. & quod not.
Bart. in l. fi. ff. de reb. dub. & facit quod in simili casu dotis restituendę
respondit Ruy. consi. lviij. nu. 14. & consil. lx. in ij. volum. Secundo
respondetur, quod pactum illud habet relationem ad terminos iuris,
per illa verba, aut cui, vel quibus dicta dos veniret restituenda. vnde
non excludit prouisionem statuti Laudensis, quin etiam ipsum debeat
obseruari quatenus d. Leonella sit exclusa, & erit locus regulę passiuę,
de qua in d. l. ij. ff. de legat. j. Tertio respondeo, q̄ etiam si dos esset
restituenda, secundum statuta Brixię, tamen cum petatur in ciuitate
Laudensi, excludetur do. Leonella, quę est facta incapax a statuto Lau-
41 densi, cui † statuto tanquam concernente ius publicum non possunt
contrahentes pactis suis derogare. l. ius publicum. & quod ibi habe-
tur per Bart. ff. de pact. & ideo nihil refert, q̄ tempore mortis paternę
& sic cessante vsufructu iam esset mortuus maritus ipsius do. Leonellę:
quia adhuc militant verba statuti eam excludentis, nupsit enim extra
42 iurisdictionem, & † semel exclusa perpetuo remanet exclusa. cap. j. §. j.
Episc. vel Abb. vbi Bald. in vsib. feud. & per Ias. consi. xj. in j. vnde et
nunc remanet sub iurisdictione Papię, & extra iurisdictionem Laudē-
sem. l. filij libertorum. §. vidua. ff. ad municip.

SVMMAE RERVM. X.

1 *STatuta non ligant eos qui non sunt subditi.*
2 *Paris sunt forum sortiri & statutis ligari.*
3 *Non subditi non sortiuntur forum.*
4 *Mulier nupta extra territorium dicitur non subdita quia per nuptias secuta est domicilium mariti.*
5 *Subditus proprie dicitur qui habet domicilium.*
6 *Verba statuti concepti in personam eam ligant non habito respectu ad bona quia adhuc persona subijcitur ratione originis.*
7 *Statuta excludentia fœminas nuptas a successione cum non retrahant ab obsequiis uiri ligant etiam mulierem alibi nuptam.*
8 *Papa uel imperator non possunt legitimare non subditum in alieno Territorio.*
9 *Subditos esse locupletiores interest publice.*
10 *Aliqua dispositiones pœnales sunt quæ dicuntur fauorabiles.*
11 *Ratio naturalis & ciuilis suadent ne qui sunt extra territorium aut peregrino iure utentes fruātur iis quæ specialiter ciuibus indulta sunt*
12 *Mulier debet iure naturali parere statuto.*
13 *Statutum quando est mixtum hoc est partim odio & partim fauore odium potius attenditur.*
14 *Nullum statutum est tam fauorabile quin aliquo respectu alicui damnum inferat & consequenter sit odiosum & tunc attendimus ad principalem intentionem statuentium.*
15 *Forenses non possunt uti beneficio statutorum.*
16 *Verba simpliciter posita debent simpliciter intelligi.*

AD primam difficultatem respondetur, pro regula con-
1 stituendum esse, q̄ † statuta non ligant eos, qui nō sunt
subditi: vt per Paul. de Cast. in l. omnes populi. in fi.
de iust. & iur. & habetur in l. cunctos populos. cum con
2 cord. quia † paria sunt forum sortiri, & statutis ligari:
s̄m Inno. in rub. extra de consuet. & ibi etiam per An-
to. de But. cum concord. per Alex. consi. ccx. Ponderatis. lib. ij. sicut
3 ergo † qui non sunt subditi, non sortiuntur forum l. heres absens. §. j.
ff. de iud. Ita etiam non ligantur statutis: & s̄m hanc regulam proce-
dunt allegata in motiuis. Fulg. consi. cij. Feder. de Sen. consi. v. Gemi
nian. in ca. ij. de constit. lib. vj. versi. ego credo. Corn. consil. ccxxxij. in
iiij. volu. ccij. in ij. cum similibus. Fallit suprascripta conclusio, quan-
do statutum expresse hoc agat, vt liget nō subditos, quatenus enim po
test hoc facere, catenus ligabit. In casu aūt nostro statutū loquitur de
4 muliere † nupta extra territoriū, & sic de muliere non subdita: q̄ p nu-
ptias, sequuta est domiciliū mariti. l. ij. §. itē rescripserunt. j. ff. ad mu-
nicip.

nicip.l.j.C.de mulier.& in quo loco.per Bart.& doctores in l.cũ quedam
puella.in prin.de iur.om.iud.& sic nõ est amplius subdita statuto:quia
5 † proprie dicitur subditus,qui habet domiciliũ.glo.in clem.j.in verb.
subditos.de foro comp.Abb.in c.j.in fi.eo.tit.in antiq. Cum ergo sta-
tutum expresse loquatur de tali,proculdubio comprehendetur verbis
statuti ista mulier. Nunquid autem statuentes possint hoc facere re-
6 spectu bonorum extra iurisdictionem sitorum,dico, q sic. † Uerba enim
statuti concepta sunt in personã,& sic eam ligant,nõ habito respectu ad
bona:quo aũt ad personã,potest ligari & statuto:quia adhuc subijcitur ra
tione originis:vt est tex.in l.incola.j.ff.ad municip.l.origine.C.de mũ.
& orig.lib.x.& retinet primũ forum receptum, quatenus impedirentur
obsequia maritalia.l.assumptio.ff.ad municip.no.Bart.l.fi.§.itez re-
7 scripserunt.eod.tit.Unde † statuta excludentia fœminas nuptas a suc
cessione,cum non retrahant ab obsequijs viri,ligant etiã mulierẽ alibi
nuptã,sm Sali.in d.l.cunctos populos.vbi adducit not.per Bart.in
d.§.idem rescripserunt.Ergo idẽ est dicendum etiaz in casu nostro, po
sito,q statutum sit fauorabile,vt mox dicam,secus si esset odiosum, sm
distinctionẽ Bart.in d.l.cunctos populos. & ita loquitur Cor.consil.
8 ccij.prealleg. Nec me mouet illud exemplum, q † Papa,vel Impe-
rator non possint legitimare non subditũ,in alieno territorio, quia illud
simpliciter non est verum.vt per Dec.in cõsi.cl.& quicquid sit in dicto
casu. In nostro mulier:quãuis alibi nupta,dicitur subdita, rõne origi-
nis,vt dixi. Ad secundam difficultatem q ratio statuti sit,ne bona exi
rent patriam,sm Alex.& Ias.in l.j.§.veteres.ff.de acqui.pos. Respon
deo,hęc quidem ratio vera est , sed habet aliam magis generalem , sub
9 qua etiam prefata comprehẽditur, videlicet, q ratio statuti sit, † vt sub-
diti sint locupletiores , quia hoc interest publice.§.pen.inst.de his,qui
sunt sui vel al.iu.§.cogitatio.versi.considerauimus.in authen.de indi.
sin.quoqz suff.& not.in l.seruum quoqz.§.publice.de procur.& p Bar.
in l.j.vers.iiij.modo.ff.solu.mat. Istud autem,q remaneant locuple-
tes,consistit in eo , vt bona per eos quesita illis remaneant : siue sint in
territorio,siue extra territorium. Et ideo dico , q in casu nostro,respe-
ctu bonorum existentium extra territorium,adhuc militat ratio statuti.
not. Bal.in alleg.consi.cccliij.in j. volu.sentit oppositum,quia loquitur
sm quandam intelligentiam statuti veteris , quę hodie fuit reprobata
in statutis nouis.& intelligit statutum,de successione passiua,idest, quã
do filij volunt succedere matri nuptę extra territorium, in iuribus do-
talibus,pro quibus ipsa habebat actiones personales.Sed quęstio no
stra est in successione actiua , quando ipsa mulier , quę nupta est,extra
territorium vult succedere alteri,in cuius hęreditate non dicitur habe-
re actionem aliquam.l.pretia rerum.ff.ad leg.falcid.& reg. ille genera-
les Bald.dictę incidenter, & argumentando non attingunt casum no-
strum:dum dicit,q extra territorium non patet successio, &c.loquitur
in successione passiua,vt dixi. Ad tertiam difficultatem, q statutuz in
secundo sui capite non est prohibitorium in personã,sed in rem: dum di
cit, *Et eodem modo perueniat hæreditas, &c.* Quę verba sunt in rem,sm
Salic.in d.l.cunctos populos. ergo non trahitur ad bona alibi sita,
sm Bar.ibi.in vij.q. Respondeo,statutum illud, continet duo dicta:
primo prohibitionem in personam,ne mulier nubat cũ hęreditate, &c.
Secundo,q faciendum sit de illa hęreditate.& licet in hoc secundo ca-
pite.dicat . q hęreditas perueniat ad agnatos, &c. tamen stat nihilominus
primum caput prohibitiuum in personam , de quo nos disputamus.
Preterea,verba , *Et eodem modo perueniat, &c.* tollunt omnem diffi-
cultatem . Si enim vera esset ratio suprascripta non perueniret eo-
dem modo . sed diuerso, quia aliud est in prohibitione in personam,de
qua,in principio , aliud in prohibitione in rem, de qua in isto capite.
Ex dictis apparet motiuũ non obstare , sed resolui ex verbis ipsiusmet
statuti. Ad quartam difficultatem,q statutum sit odiosum , & non fa-
uorabile, &c. Dico hoc esse falsum:quia nunc est fauorabile,fauore reip.
& ipsorum statuentium, & nubentium , vt dicit Bal.in d.consi. cccliij.
Nec obstat rub.statuti,de pena nubentis, &c. Quia non sequitur, est in
10 pena,ergo odiosum:quia etiam † aliquę dispositiones penales dicun
tur fauorabiles.vt per Bar.in l.quemadmodũ.C.de agric. & cens.lib.
xj.& in l.quod ait pretor.§.exercitus.ff.de his qui no.infam. & est text.
in l.ita vulneratus.ff.ad leg. Aquil. Preterea,licet sit pena mulieris
nubentis,tamen lex non perpendit eam,sed fauorem publicum, cuius
causa principaliter est facta.l.qui exceptionẽ.ff.de cõd.inde. vbi Bar.
& ceteri. Non obstat,q sit contra ius naturale, & ciuile , &c.l.maximũ
vitium.C.de liber.preter. Respondeo,ista lex non loquitur in casu no-
11 stro, & tam † ratio naturalis, q3 ciuilis suadet,nequi sunt extra territo
rium,aut peregrino iure viuentes, fruantur his , quę specialiter ciuibus
indulta sunt.l.scire oportet,alias incipit *ἀνάγκη* ff.ad municip.l.j.nec
12 apud.C.de hered.institut.& † iure naturali debuit mulier parere sta-
tuto, & non nubere extra territorium.l.veluti.ff.de iust. & iur. Preterea
vt dispositio sit fauorabilis,attenditur,duntaxat ad ius ciuitatis ipso-
rum statuentium,non ad ius com.vel naturale,sm Bal. in l.sancimus.
13 C.de nup.in l.j.in fi.C.de secund.nup. Non obstat,q saltẽ tale † sta
tutum sit mistum,partim odio, & partim fauore , & q odium potius at-
tendatur.sm Aret.consi.xcj.incip.visa consultatione.versi. ij. confir-
matur. Respondeo,q imo attenditur potius,quod principaliter in ta-
li statuto versatur.d.l.qui exceptionem.vbi Bar. & omnes.Et nullum
14 † statutum est tam fauorabile,quin aliquo respectu alicui damnũ in-
ferat, & consequenter sit odiosum:sed attendimus ad principalẽ inten-
tionẽ statuentium,alias exempla Bart.in d.l.j.q.vj.non essent vera.&
satis nobis est,q doct.cõiter tenent,q statutũ de quo agitur est simpli-
citer fauorabile.vt per Bal.d.consi. Ad vltimã difficultatẽ,q rationes
statuti pro hac parte ponderatę,non sunt concludentes, &c. Respõdeo
cõtrarium est verius. Prima,q factuz sit,vt imponi possint onera, sed
pro bonis alibi sitis,onera non imponantur,sm Alex.cõsi. cxxviij.in
prin. Respondeo notorium esse Mediolani, quęque in extimo poni,
omnium bonorum . quę possideat extra territoriũ,puta si possideat in No
uariensi, Laudensi, &c. & sunt decreta principum expressa de hoc.Secun

da, vt subditi reddantur locupletiores,debet enim intelligi respectu bo
norum intra territorium.Et miror de hac restrictione, quasi publice nõ
intersit,q etiam ex alibi sitis possint esse locupletes. & quasi ciuiũ non
intersit,non solum,vt bona territorij non exeant,sed etiaz,vt quę extra
sunt,quantum fieri potest,retineantur,vt supra dixi. In secundo du-
15 bio difficultatẽ facit,quia † forenses nõ videntur posse vti beneficio statu
torum,vt habetur in epistola inter claras. in fin. in verb. extorres. vbi
Albe.C.de sum.trinit.per Paul.de Cast.in l.oẽs popul. in fi. de iust.
& iur.maxime cum statutum videatur loqui in personam , q parentes
paterni preferantur, &c. Sed respondendum est,q regula suprascripta
fallit,quando tractatur de iurisdictione voluntaria , vt in materia suc-
cessionis,vt dixi in dicta epistola inter claras.& sentiunt oẽs in d.l.cun
ctos populos.concludentes aduenas succedere sm consuetudinez lo-
corum,vbi bona sunt sita . In tertio dubio illa verba , ex parte ma-
16 tris, † tanquam simpliciter posita debent excludere filiam sororis, vt
simpliciter intelligantur.l.de pretio.ff.de publica.& quia hic intellectus
concordat cum rubr.quod agnati preferantur cognatis . Soror enim
est agnata,filius sororis cognatus, &c.

SVMMAE RERVM. XI.

1 LEgitima est pars hereditatis unde exclusus ab hęreditate intelli
gitur etiam exclusus a legitima.
2 Quod Patri uisum fuit competens in dotanda filia non debet
alteri uideri incompetens.
3 Statutum tollens legitimam quando est fundatum aliqua ratione ualet
4 Statuentes licet non possint disponere circa matrimonium tamen respe
ctu successionis possunt disponere.
5 Verba generalia statuti sufficiunt ad excludendam filiam a legitima
nec est opus speciali mentione.
6 Timor reuerentialis non præsumitur nisi probetur.
7 Mulier hodie sine authoritate Patris potest nubere.
8 Ciues per priuilegium habentur pro ueris & originarijs.
9 Mulier nupta sequitur domicilium mariti.
10 Non suppositus proprie dicitur esse ille qui non subest quoad domiciliũ.
11 Clericus dicitur ciuis & originarius & tamen non est suppositus ne-
que de iurisdictione.
12 Domicilium Breuiori tempore decennij acquiri potest.
13 Domicilium tenens per decennium præsumitur ex tali tempore non
recessurum sed in domicilio perseueraturum.
14 Peccatum non remittitur nisi restituatur ablatum.
15 Dictionis nisi uis & significatio.
16 Vbicunque lex decidit aliquem casum respectu alicuius dubij semper
intelligitur concurrentibus cæteris habilibus.



CAsus,de quo presens cõtrouersia tractatur in ve
ritate habet modicam dubitationem : & ideo me
breuiter expediaz,presertim cũ hinc & inde diffu-
sissime fuerit allegatuz. Et punctus est, Nunquid
filię nuptę extra territorium debeatur vel hęredi-
tas materna,vel supplementum legitimę in bonis
paternis:& concludo neutrum deberi per statutũ
nostrum,a quo est exclusa: vt in eo clarissime legi-
tur. Unde cum excludatur a successione,sequitur etiam excludi a sup-
1 plemento:cum † legitima sit pars hęreditatis,nec possit ei dari, qui ab
hęreditate excluditur,siue repudiatione,siue alio modo, vt per Bart.
in l.gerit.ff.de acqui.hęred. Abb.in c. Raynutius.in fi.de testa.Pau.
de Cast.& Alex.in l.hęres instituta.C.de impub. Soci. in repet.l.j.ff.
de vulga.& pupilla. Confirmatur ex verbis statuti, quibus huiusmo-
di mulier habetur,tanquã nõ sit in rerũ natura,quo casu non est dubiũ
excludi a legitima & augere partẽ aliorum, vt dicunt oẽs in l.plane.j.§.
si duobus.ff.de leg.j.& concludit Dec.cõsi.cciij.in vlti.dub.Confirma
tur etiam ex alio statuto quo cauetur fœminam , quę ab ascendente suo
fuerit dotata,censeri idonee dotatam,nec eam aliud ab excludentibus
posse petere,quibus verbis manifeste tollitur supplementuz legitimę:
& confirmatur statutum illi,quod dixit Pau.Cast.in consi.cclxxv.su-
per primo quesito dicendum.in j.volu.in vij.dubio, quod stante statu-
to,quod masculi excludant fœminas dotatas , si a patre dotatę fuerint,
& minus legitima habuerint, non tamen possunt agere ad supplemen-
2 tum:quia † quod patri visum fuit competens, non debet alteri videri
incompetens.l.si furioso puberi.in fi.ff.de cur.fur.& illud dictuz sequit
Alex.cõsi.xxxiij.in iiij.Curt.cõsi.xxvij.& cõsi.lxxx.Dec.cõsi.xxvj.& cõsi.
clxxx.& ita cõiter approbatur:vnde in casu nostro cum hęc filia sit do-
tata a patre,& sit exclusa cum ex testamento paterno,tum ex dispositio-
ne dicti statuti, *Nulla mulier, &c.* non est dubitandum non posse eum
petere,neqz supplementum. Non obstant multa allegata, vsqz ad nau-
seam per Soci.consi.cl.quia in casu suo verba statuti nõ erãt ita clara,
nec disponebant mulierẽ ipsam censeri pro mortua. Item si restringe-
remus statutũ,vt non procederet respectu legitimę,talis restrictio esset
contra literã statuti, & nos iure municipali cautum habemus, vt verba
intelligant ad literã,qđ statutum hoc operatur, vt quotiescunqz, & ratio
statuentiũ, & verba possunt,aliquid cõprehẽdere,nunquã fit restrictio,
sub pretextu interpretationis secus,si ratio nõ mutet, vt per Decium
cõsi.lxiiij.& de virtute talis statuti ponit Bal.in l.ij.C.de pat.qui fil.os
distr.in l.precibus.C.de impub. Ang.in l.si ita scriptũ.ff.de lib.& posth.
Ias.l.q filiabus.de leg.j.cũ concord.& si in casu Soc.fuisset tale statutuz,
vel verba ita clara, proculdubio oẽs in hanc sententiam concessissent.

Non obstat, si dicatur, ꝙ statutum non potuit tollere legitimam: ⁊ sic
non valet, qꝛ talis allegatio nō admittit a doctorib. nostri collegij, imo
imponitur pœna iudici, ⁊ aduocato allegant circa inualiditatē nostro-
rum statutoꝝ, vt appar et in nouissimis sub rubrica generali. de legib.
3 stat. j. ⁊ ij. Secundo respondetur, ꝙ imo valet † statutum tollens legi-
timam, qñ est fundatum aliqua rōne, vt dicit Io. de Imo. in l. Titio cē
tum. §. Titio genero. ff. de cond. ⁊ dem. ⁊ in l. quod de bonis. §. fi. ff. ad
leg. Falc. vbi dicit hanc esse cōem opin. sequitur Alex. consil. clxviij. in
vij. vol. cū concord. per Dec. ꝯsi. pix. Ratio aūt huius statuti est æquis-
sima, videlicet fauor retinendi bona inter homines illius iurisdictionis
vbi viget tale statutum. Unde tale statutū valet, vt per multa cōcludit
4 Alex. ꝯsi. clj. in ij. volu. ⁊ dato, ꝙ nō possint † statuentes disponere cō-
tra matrimoniū, tñ possunt disponere respectu successionis, vt in casu
nostro concludit Ang. in l. j. §. ius naturale. ff. de iust. ⁊ iure. ⁊ ꝑ Alex.
5 in loco, de quo supra. Nec est verum, † ꝙ filia non excludatur a legiti-
ma, nisi facta speciali mentione: qꝛ imo sufficiunt verba generalia statu
ti, vt est cōis, ⁊ vera conclusio, de qua per Ias. in l. si qñ. §. fi. C. de inoff.
testa. ⁊ sentit Alex. in d. ꝯsi. clj. et quo consil. tolluntur multæ rationes.
Calcan. consi. iij. iiij. ⁊ v. ꝯtra quem Alexā. ibi consuluit. Non obstat,
ꝙ statutum debeat intelligi de muliere seipsam nubente absqꝫ volun-
tate patris, non autem in ea quæ timore reuerentiali cōsensit, fm Bal.
consi. cccłvij. nulla mulier. in j. vol. ⁊ Calcan. in dictis consilijs iij. ⁊ iiij.
Nam respondeo: ꝙ prædicta procederent qñ probatum esset, ꝙ nupsis
6 set timore reuerentiali: † sed alias non probato, talis timor nō præsume
retur, vt per doct. in c. causam matrimonij. de offi. deleg. ⁊ in c. veniēs.
extra de spons. alioquin etiā matrimoniū non teneret, vt habetur in d.
c. veniens. nā quāuis simpliciter pater eam tradat nuptui, non tñ dici-
tur metu nupsisse: nec pater eam dicitur nupsisse, sed ipsa seipsam: ille
enim est actus, qui fundatur in personā nubentis, nō autē in personam
7 patris, vnde † hodie etiā sine auctoritate patris potest nubere. ⁊ not.
in l. Paulus. ff. de stat. hom. ⁊ ca. sufficiat. xxvij. q. ij. ⁊ nō attēditur cō
sensus ipsius, sed filiæ, ⁊ certe quicquid ibi dicat Bal. ⁊ Calcan. practi-
ca cōis seruat totum oppositum: qꝛ alias statutum nunqꝫ haberet lo-
cum: nec est recedendū ab eo quod tandiu obtinuit. l. in nunc. ff. de le-
gib. ⁊ rōnes Calcanei in hoc puncto sunt taꝫ friuolæ, vt Alex. in d. ꝯsil.
clj. contrariū in indiuiduo consulens nō existimauerit dignas, quibus
responderet. Præterea, in casu Bald. ⁊ Calca. statutū habebat verba
concernentia personā ipsius nubentis: qꝛ dicebat, Nulla mulier se nubat.
Sed in casu nostro tale pronomen non est in consideratione, vt appa-
ret ex statuto nouo: ⁊ ex verbis decreti veteris, in quo non additur
tale pronomen. Et in oēm casum debuisset pars probare, ꝙ pater eam
nupsisset, ex quo est fundamentū intentionis suæ. l. verius. ff. de ꝓbat.
ꝙ tamen non fecit. ⁊ sic sumus extra casum Bal. ⁊ Calc. quorū (vt di-
xi) eoꝝ decisio, adhuc non sit vera. Non obst. in casu nostro, ꝙ isti Mo
rigiæ sint ciues per priuilegium: ⁊ ideo nō possit dici eaꝫ nupsisse extra
8 territorium, cū † ciues tales habeantur pro veris, ⁊ originarijs, vt late
per Alex. in ꝯsi. xxxij. lib. v. Nā rñdeo duobus modis. Primo ꝙ sta-
tutum prohibet, ne mulier nubat extra iurisdictionem cōis Medio-
lani. vnde cum isti Morigiæ essent ex Palantia, ⁊ origine, ⁊ domicilio
quod castrum est extra iurisdictionem Mediolani: merito dicitur ipsa
9 nupsisse extra iurisdictionē, ex quo † sequitur domiciliuꝫ mariti. l. ea, q
desponsata. ff. ad municip. l. exigere. ff. de iudic. vnde dico, ꝙ aliquo re-
spectu maritus suus fuisset de iurisdictione Mediolani, puta qꝛ ciuis
per priuilegium, vel alio modo: qꝛ tñ principaliter habet domiciliū ex-
tra iurisdictionē, ⁊ mulier sequitur tale domiciliū principale, merito cō
prehenditur in verbis prohibitiuis statuti, ꝙ aūt attendat domiciliuꝫ
principalius, est doctr. Bar. in l. assumptio. §. viris prudentibus. ff. ad
municip. ⁊ quod habetur in c. ij. de sepult. in vj. ⁊ in simile per Bar. in
l. quod cōclaue. in fi. ff. de dam. infecto. ⁊ quāuis priuilegiū per ampla
verba eos faciat ciues, tñ nō facit, vt q̄ eis nupta sit, nō dicatur esse nu-
pta extra iurisdictionē, confirmatur hæc solutio ex verbis statuti, ⁊ etiam
decreti: dum excludunt ēt filios natos ex nō supposito iurisdictioni, ⁊c.
10 nam † non suppositus propriæ ille dicitur qui nō subest quoad domi-
ciliū, vt est gl. in Cle. j. in verbo, subditos. de for. compe. Abb. in c. j. ex-
tra eo. tit. Ias. in l. cū quædā puella. de iurisd. oium iud. ⁊ sic apparet, ꝙ
statutū habuit eū pro alienigena qui nō haberet domiciliū. facit in simi
11 li, qꝛ etiā † clericus dicitur ciuis, ⁊ originarius, ⁊ tñ nō est suppositus,
neqꝫ de iurisdictione. fm Bal. in l. de quibus. ⁊ ibi Ias. ff. de legib. Fe-
li. in c. ecclesia S. Mariæ. de constit. Ang. ꝯsi. xlviij. circa fin. ergo idē
in simili stat simul, ꝙ hic Morigia esset ciuis ꝑ priuilegium, ⁊ tñ nō di
catur suppositus, nec de iurisdictione, nisi probet se tunc tēporis qñ du
xit vxorē habuisse domiciliū Mediolani. Confirmatur etiā dū statu-
tum requirit ꝙ saltē per decenniū habitauerit Mediolani cū familia:
12 quāuis enim † domiciliū etiā breuiore tēpore possit acquiri, fm not.
ꝑ Abb. in c. fin. extra de paroch. tñ mens statuti, quæ erat vt hereditas
nō transiret, nisi in eū, qui verisimiliter esset perpetuū moraturus in du
13 catu, requisiuit tēpus decēnij, qꝛ † tale domiciliuꝫ verisimiliter dura-
bit, ⁊ ex tali tēpore præsumitur etiā alienigenā nō recessuruꝫ, sed in do-
micilio perseueraturū, vt est tex. in l. ij. C. de incol. lib. x. ⁊ si dicatur, ꝙ
talis interpretatio non videt conuenire decreto, qꝛ decretum in aliqua
alternatiua præsupponit ꝙ habens tale priuilegiū, itemqꝫ habēs bona
immobilia, succedat nō obstante tali statuto, sicut succederet, qui habi-
tasset per decennium. Rñdeo, ꝙ cum statutum excludat non habenteꝫ
domicilium, vt sup. ostendi, debemus ita intelligere decretum ne corri-
gat statutuꝫ, sed declaret ⁊ æquiparet duos casus, videlicet siue quis ha
bitauerit per decēnium cum familia, siue habuerit priuilegium, ⁊ eme-
rit bona, intelligendo tamen ꝙ ⁊ ipse habitauerit, licet minus decēnio,
quæ habitatio sit facta animo constituendi domicilij, ⁊ sicut primus ca-
sus non comprehenditur in prohibitione statuti, ita etiam debemus in
telligere de secundo vt non comprehendatur in tali prohibitione, ⁊ sic
constituerit domicilium, quia aliter comprehenderetur: ⁊ per decretuꝫ
corrigeretur statutum, ꝙ tamen est contra menteꝫ decreti, quod (vt ex
præfatione apparet) fuit conditum causa restringendi fauores priuile-
giatorum, non autem causa ampliandi. quæ ampliatio resultaret in ca-
su nostro, ex quo circūscripto decreto, iste ciuis priuilegiatus nō habēs
domiciliuꝫ per verba statuti excluderetur, vt sup. ostendi. vnde talis in
terpretatio non est admittenda, per regulaꝫ l. legata inutiliter. ff. de leg.
j. ⁊ l. quod fauore. C. de legibus. cum simil. Non obmitto etiaꝫ, ꝙ talis
interpretatio non colligatur nisi per argumentum a contrario sensu: qꝛ
decretum dicit, *Decernimus, quòd forenses prædicti, non vtantur præro-
gatiua contra statutum, Nulla mulier, &c. Nisi prius habitauerint, vel
bona immobilia habuerint, &c.* nā si dicamus, ergo si habuerint bona
immobilia vtentur priuilegio, respōdeo verū esse, si cōcurrāt cætera ha-
bilia, qꝛ istud importat natura istius dictionis, vt est tex. in regula pec-
catū. de reg. iur. in vj. ⁊ ibi Pet. de Ancha. in ij. opp. vbi licet tex. dicat
14 ꝙ † peccatū nō remittitur nisi restituatur ablatū, nō sequitur ergo resti
tuendo remittitur, nisi concurrant cætera habilia, puta oris ꝯfessio, ⁊
15 ꝯtritio, ⁊ ita sentit de hac † dictione Bar. in l. diuus. in prin. ff. de per.
16 hered. ⁊ facit regula generalis, ꝙ † vbicunqꝫ lex decidit aliquē casum
respectu alicuius dubij, semper intelligitur cōcurrentibus cæteris habi
libus. c. j. de ætate, ⁊ qual. in vj. l. qui testamēto. in prin. ff. de test. ⁊ hanc
regulā tradit Dec. in repe. c. j. ver. confirmatur hoc. extra de iudi. in j. lo-
cu. ⁊ ante eum idē dixit Raph. Fulg. ⁊ Alb. de Ros. in l. Barbarius.
per illū tex. ff. de offic. prætoris. in proposito igitur, si forensis habuerit
bona immobilia admittetur ad successionē, si tñ concurrant cætera ha-
bilia requisita per statutum, videlicet, quod habeat domiciliū licet bre-
uiore tēpore decennij, vt vna pars alternatiuæ distet ab alia. Secundo
principaliter ad argumentuꝫ rñdeo, ꝙ tēpore quo priuilegiū impetra-
tum fuit, requirebatur, ꝙ impetrans satisdaret de emendo, vel emeret
aliqua bona immobilia, vt dicitur in decreto. sed in causa nō est proba-
tum, eos satis dedisse, vel tunc emisse. ⁊ sic etiā tollit ois difficultas: aut
ergo pars aduersa nitit ea rōne, qꝛ priuilegium ciuitatis fuit sibi con-
cessum ante decretum quod nunc extat: ⁊ tunc dicitur, ꝙ non seruauit
vetus prout debuit, aut nititur ex nouo: ⁊ tunc minus seruauit qꝛ non
est specificata in priuilegio quæ secunda bonorum esset emenda.

SVMMAE RERVM. XII.

1 *Filia sororis prædefunctæ una cum materteris admittitur ad suc-
cessionem Auunculi quia ipsa succedit in locum matris.*
2 *In correctorijs masculinum non comprehendit fœmininum.*
3 *Masculi conseruant agnationem fœmina destruunt.*
4 *Quando unica tantum ratio adduci potest pro expressa habetur.*
5 *Cum diuersa ratio sit inter masculos & fœminas statutum loquens
per uerba masculini generis non comprehendit fœmininum.*
6 *Statutum quoties præponit agnatos cognatis intelligitur de agnatis
masculis tantum & non de fœminis.*
7 *Exceptio debet intelligi secundum terminos regulæ.*
8 *Ab exceptione ipsa coniicimus quemadmodum intelligenda sit regula*
9 *Verba in dubio debent referre ad defunctum non ad succedentem.*
10 *Caput exclusiuum debet de alio intelligi quàm de eo qui in capite in-
cluso potest comprehendi, quia una pars aliam declarat.*
11 *Dictio agnatus, quid.*
12 *Casus nō comprehensus a statuto remanet in terminis iuris communis.*
13 *Specialia cum sint contra iuris regulas introducta stricte debent in-
telligi.*
14 *Extinctio odij fauor est.*
15 *Statutum in loco ubi uiget dicitur ius commune.*
16 *Dispositio benigna & fauorabilis dicitur quæ se refert ad ius mediæ iu-
risprudentiæ licet contrarietur l. xij. tab.*



Uelia per celeberrimos Iurisconsultos in hac causa va
rio modo respōsūꝫ fuit, rogatus vt quid sententiæ meæ
esset paucis adtingerem, non putaui petenti id amico
1 denegandū. Et in primis † habet Mariangela funda
taꝫ intentionē ex iure cōi, quo filia sororis prædefunctæ
vna cum materteris admittit ad successionē auunculi:
qꝛ ipsa succedit in locuꝫ matris: authentica, cessante. C. de legit. hered.
§. sinautē defuncto. ⁊ §. seq. in auth. de hered. ab intest. ⁊ nisi clare ap-
pareat eam excludi ꝑ statuta, stabimus iuri cōi. Solum ergo in præsen
ti causa difficultatem facit statutum Uiglevani, quo parentes paterni
præferuntur parentibus ex parte matris. vnde cum hæc videatur con-
iuncta ex parte matris debet censeri exclusa. Sed ad hoc ego rñdendo
dico statutum loqui quando extant agnati masculi, vbi vero nō extant
statutum non procedit: ⁊ sic remanemus in terminis iuris communis.
probatur hæc conclusio, quia statutum loquitur per dictionē masculini
2 generis, Parentes paterni, &c. ⁊ est correctoriuꝫ iuris communis † vnde
non videtur, ꝙ masculino comprehendatur fœmininum. l. j. §. sed ⁊ si.
versi. quare. ff. de ventre in poss. mitten. ⁊ videtur esse communis con-
clusio, vt per Ias. in l. si quis id quod. ff. de iur. omn. iud. Gemin. in c.
generali. de elect. lib. vj. Alex. consi. cxxv. in v. ⁊ consi. xxiij. in ij. consi.
xxviij. in iij. Corneus, consi. xiiij. in ij. Bartol. Ueron. consi. xxi. Dec.
ꝯs. cccxxxix. cū similibus: nec obstat si diceret tale statutū respectu agna
toruꝫ esse fauorabile, ⁊ ideo extendendum etiam ad agnatas fœminas:
quia respondeo quod istud procederet si par ratio esset in vtroqꝫ sexu,
quæ non est vt infra dicam. Secundo, quia ratio statuti fuit pro conser
3 uanda agnatione. l. j. §. quamuis. ff. de vent. inspic. quæ † per masculos
conseruatur, per agnatas fœminas destruitur, vt dicunt doctores com-
muniter

muniter in l.publico.post Cin.C.de adult. Soci.inter consilia Franc.
4 de Curte,consi.xl.in iiy.que ratio, † cum vnica possit adduci huic sta
tuto habetur pro expressa.l.quamuis.vbi Bald.Pau.de Cast.Corn.
C.de fideicom.glo.in l.tale pactum.§.fi.ff.de pactis. cuz similibus per
Alexan.consi.xxiiy.in y.consi.lxxvy.eo.lib. Fran. Cur. consil.ix. Ti-
5 cinensi. Sequitur ergo vt † cum diuersa ratio sit inter masculos & femi
nas,statutum loquens per verba masculini generis, non comprehen-
dit femininum.l.Lucius.§.quesitum.de leg.iy.l.si ita.de lib. & posthu.
Guid.pape,quest.cxvi. Jas.d.l.si quis id quod. Tertio quia quoties
6 † statutum preponit agnatos cognatis, intelligitur de agnatis mascu-
lis tantum,non de feminis,vt consulendo tenuit Joan.de Ana. consil.
iiy.in y.dub.& ibi cum eo transit Lud. Bolognimus. idem tenet Dec.
in rubr.C.vnde legit.in fin.& Curt.consi.xlv.& ante hos omnes idem
tenuit Bald.consi.ccclxxiy.circa questionem. lib. v. & sentit Alexan.
consi.cxlviy.in fi.volu.vj. Quarto,quia quicquid sit alias generaliter
concludendum,in casu statuti nostri res videtur clarissima:nam cuz in
primo capitulo ad exclusionem matris vocasset parentes paternos ma
sculos,subiicit deinde,item parentes,paterni preferantur,&c.dico cen-
seri repetitam illam qualitatem masculi per glo.notab.lem, in §.itē la-
pilli. Instit.de rerum diui.quam ad hoc notat Alexan. in l.filius a pa-
tre.ff.de libe.& posthu.& facit quod notant doct. in l. in repetendis.ff.
de leg.iy. Bald.in l.de quibus.ff.de legibus. Quinto,ponderando sta
tutum in exceptione dum subiicit,saluo quod dictum est de matre. cuz
enim statutum dum loquitur de exclusione matris precise nominet pa
rentes masculos, & deinde in hoc capitulo ponat talem exceptionem:
7 certe † debet intelligi secundū terminos regule,que erat de masculis.
8 argu.l.nam quod liquide.§.fina.de pen. leg. quia † ab exceptione ipsa
coniicimus quemadmodum intelligenda sit regula, per id quod not.
Paul.de Castr.in l.in his.ff.de legab. & per has rationes concludo,q̄
in casu nostro non habet locum statutum,cum in facto proponatur nō
extare aliquos agnatos masculos. Et licet ista sufficiant pro victoria
clientule & tollant motiua per prestantissimum iudicem data, tamen
etiam aliter potest obiectis responderi. Non obstat igitur dictus Azo-
nis in summa.C.de leg.hered.& Bal.in l.lege xy.tabu.C.eo.cum quo
transeunt Paul.de Castr. Raph. Fulg.Corn.ibi Bal.consi. clxxiy.in
j.clxxiy.in iy.Paul.de Cast.& Cor. in l.fin.§. in computationem.C.de
iu.del.dum dicunt quod si statutum vocat agnatos ad exclusionem co-
gnatorū,intelligi debet de his,qui vere, & proprie sunt agnati:non au-
tem de filiis sororis. Respondeo illa decisio posset procedere in statuto
vtente dictione,agnatus,sed noster casus est in dictione,parens,que est
magis generalis:vt per Ang.in §.economus.in authent. de alie. & em-
phyt.& in hac verificantur verba capitulis inclusiui:quia est parens pa-
terna ipsius defuncti de cuius hereditate tractatur : quam parentelam
debemus attendere respectu eius:de cuius hereditate tractatur secun
dum Paul.Castr.consi.vy.super primo dubio,seu quesito circa fines.
9 in nouissimis.& quia † verba in dubio debent referri ad defunctū , non
ad succedentem.l.ex facto.in prin.ff.ad Trebel. Barto.in l.cum in te-
stamento.ff.de aur.& argent.leg. & licet possit etiam dici esse parens ex
parte matris sue, & sic verificari verba capitis exclusiui,tamen iste intel
10 lectus non est capiendus:tum † quia caput exclusiuum debet de alio
intelligi,quam de eo,qui in capite inclusiuo potest comprehendi : quia
vna pars aliam declarat.l.j.ff. de reb. dub.l.doli clausula.ff.de verbo.
oblig.tum quia fit interpretatio respectu eius.de cuius successione tra-
ctatur,non respectu persone succedere debentis,vt supra dixi. Secun-
do respondeo. q̄ dicta doctorum preallegatorum procedunt, vbi tra-
ctaretur de exclusione cognatorum proximiorum in gradu: quia incon
ueniens esset,quod filius sororis,qui etiam ipse est vere cognatus, da-
to,quod a lege ciuili consequutus sit iura agnationis,excluderet cogna-
tam proximiorem,vt dicit Bald.in consi.ccclxix.statuto cauetur.lib.
j.& in cap.j.an agna.vel filius.sed vbi non extant cognati proximiores,
& sic non tractatur de eorum exclusione,prout in casu nostro, sed solum
de successione agnatorum , tunc debet admitti vna cum eis ex dispo-
sitione legis antique cum vocantis vna cum agnatis . dicto. §. sin au-
tem defuncto. & §. sequ. cuius legis ratio non est ex vi nominis: quia
sit agnatus , sed ex effectu : quia vocatur in eundem locum, & gradum
quo agnati.§.hoc etiam. Instit.de legit.agn.success.& ideo dato,q̄ ver-
ba proprie non verificarentur,tamen ipse debet admitti. Pro qua sen
tentia adduco duo similia. Primum quod not. Bald.in l.in quibus.
in princ.C.de sec.nupt.vbi in statuto,stantibus filiis femine non succe
dant,nepos admittitur vna cum patruo ad partem de femina lucrifa-
ctam,dato,quod verbum filiis in eo non verificetur:& hoc quia est sub-
rogatus in gradum patris,secundum Bald.ibi , & in simili idem tenet
Bartol.in l.liberorum.versic.pone,statuto cauetur.ff. de verb. sign.&
Alex.vbi multa adducit,consi.xxxvj.in y.dubio. in vj. volum. Angel.
consil.ccclxiiy.totum dictum statutum. Secundum in statuto vocante
proximiores ad successionem admittetur talis nepos cum patruo, vi-
gore subrogationis legis antique,dato,q̄ illa dictio,proximior, nō ve-
rificetur:ita Bald. Imo. Raph.Corn.in l.cuz ita.§.in fideicommisso.
ff.de leg.y. Alexan.consi.lxxxvy.in j.xxvy.in iy.& est communis con-
clusio:vt per Jas.& Dec.in l.si aue.C.de success. edicti. Corn.l.fin.C.
11 de verbo.signific. In proposito igitur,dato quod dictio, † agnatus,ex
proprietate verbi non verificaretur,tamen neptis ista admitti deberet
virtute surrogationis per legem antique facte.& ita etiam sentit Jas.in
l.omnes.in fi.de iusti.& iure. Tertio,respondeo quod dato,non conces-
so quod neptis non vocaretur tanquam agnata : & sic non comprehen-
deretur in capite conclusiuo,non tamen comprehenditur in exclusiuo,
12 & sic iste † casus tanquam non comprehensus in statuto remanet in
terminis iuris communis,de quo in d.§.sin autem defuncto. hoc sic de
ducitur , nam statutum factum est ad exclusionem parentum ex parte
matris, & respectu eorum est odiosum, & stricte intelligendum vnde nō
debet intelligi de filio sororis qui equiparatur agnatis, & habet iura agna
tionis:vt dicit Decius in allegato consi.xiy.& hoc maxime cuz illa ver-
ba, Ex parte matris. debeant intelligi respectu matris defuncti , vt su-
pra dixi. Nec obstat quod vno videatur in totum fauorabile illud sta-
tutum ex quo reuertimur ad ius pristinum xy.Tab.de quo in l. pro-
nuntiatio.§.j.de verbo.signific.& habetur instit.de legit.agn. success.in
princ.nam tali casu dispositio dicetur in totum fauorabilis , iuxta gl.in
c.statutum.in verb.numerandum.de preb.in vj.& habetur in l.si vnus
§.pactus ne peteret.in fin.ff.de pactis. Quia respondeo ista generalia
deducenda non esse aduersus communes, & approbatas doctrinas.cō
munis enim conclusio est,quod tale statutum respectu agnatorū & sic
capitis inclusiui est fauorabile, & extendendum, vt per multas auctori-
tates ostendit Franciscus de Curt.consi.ix.Ticinensi.& consi.lxxxj.&
ideo in capite inclusiuo comprehendetur filius sororis per extensionē,
que debet fieri in casu fauorabili vt nouissime etiam sentit clarissimus
preceptor meus D. Franciscinus Curt.in consi.suo v. in versi.y.re-
spectu vero capitis exclusiui non comprehendetur quia odiosius:quod
quidem caput,quod sit odiosum tenet Bartol.in l.cunctos populos.
versic.vj.in fin.C.de summa trinitate & fid.cat.& omnes scribentes ita
sentiunt in l.verius.C.de in ius vocan. Alexā.consi.lxxix. in vj.volum.
Nec obstant allegata glo.in c.statutum. quia loquitur quando de iure
speciali euertuntur ad ius commune:vt dicit Felin.in c.cū accessissent.
13 de constitu.cum enim † specialia sunt contra iuris regulas,introducta
stricte debent intelligi.l.quod vero contra.ff.de legibus.& dispositio p
14 quaz ab eis recedimus large accipitur: † quia extinctio odiy,fauor est
l.y.vbi omnes.ff.de liber.& posthu.sed in casu nostro ista quadrant:qr
15 † statutum in loco vbi viget dicitur ius commune.ca.j.in fin.extra vt
lit.pend.c.cum venissent.de eo,qui mitt.in poss. & circumscripto statu-
to ius commune,de quo in d.§.sin autem.defuncto adiuuat hanc inter-
pretationem nec lex xy.Tabularum est in consideratione , tanquā lex
correcta,sed soluz fiet extensio respectu iuris communis nouissime re-
16 cepti.l.nec sine.versic.in quibus.C.de bonis,que liberis.vbi † beni-
gna,& fauorabilis dispositio dicitur,que se refert ad ius medij iurispru
dentie licet contrarietur leg: xy.Tab.alioquin si fieret statutum indu-
cens rationem esset fauorabile,quia reduceret rem ad legem xy. Tab.
de qua per A. Gellium lib.xx.c.j.quod esset absurdum. sed quia his &
aliis rationibus fuit eleganter per alios responsum vlterius nō insisto.

SVMMAE RERVM. XIII.

1 *Commissio debet intelligi secundum supplicata.*
2 *Multa in iure certa esse & constituta sunt qua tamen arbitrio iudicis ex aequitate moderationem correctionemq; recipiunt.*
3 *Compellere aliquem inuitum ad uendendum est pœna.*
4 *Volens compellere uicinum ad uendendum puniri debet.*
5 *Qua inducant iustam affectionem.*
6 *Propter affectionem quis restituitur in integrum.*
7 *Quis non debet compelli ad uendendum partem domus.*
8 *Rei appellatione proprie loquendo uenit res integra non autem pars.*
9 *Demolitiones aedium sunt pracisa contra ornatum ciuitatis.*
10 *Decretum loquens de futuro non debet trahi ad prateritum nec de faciendo ad factum.*
11 *In re sua potior debet esse conditio ipsius domini.*
12 *Laute adificare intelligitur ille qui splendide edificat.*
13 *Quod adificium debeat appellari domus uel palatium statur reputationi ciuitatis nam si reputatur communiter Palatium erit palatium*
14 *Volens per uim prohibere ne quis habitet in domo quia minatus fuerit ac in ea fexa & sordes & stercora iniecerit ad finem ut dicta domus sibi uendatur talis cadit a iure suo.*
15 *Quando quid e domo aliqua proijcitur licet nesciatur a quo tamen prasumptio est contra dominum.*
16 *Prasumitur quemlibet scire qua domi sua gerantur.*
17 *Familia prasumitur agere de uoluntate domini.*
18 *Verba super re quid importent.*
19 *Exceptio declarat regulam.*
20 *Facilius tollitur & praiudicatur iuri ad rem quàm iuri in re.*
21 *Facilius tollitur ius quaesitum quàm quaerendum.*



Illustres relatores,in hac causa,in qua agitur de de-
creto, Si quis uelit laute ædificare. debet in primis do-
minationes vestre obseruare commissionem suam,
1 † que intelligitur secundum supplicata : fuit autem
supplicatum,q̄ cum decretum ponat rem in arbi-
trio principis per clausulam in fine decreti positaz,
debet potius illustrissimus Senatus arbitrari pro
ipso Alciato,& pronuntiare non esse seruandum. &
sic commissio vestra non est in cognoscendo , nunc an simus in casu de-
creti,vel nō:sed dato quod essemus in casu dicti decreti,an subsit aliqua
equitas,per quam debeat princeps potius arbitrari pro ipso Alciato:
ita quod in casu,quo princeps nollet aliquid arbitrari contra decretū,
tunc coram ordinario erit disputandus,an simus in casu decreti. Quod
autem res ipsa sit arbitraria apparet ex clausula que est in fine decreti,
dum dicitur,q̄ antequam aliud agatur,res omnis principi declaretur:
cum enim sciret princeps tale decretum esse valde odiosum,& iniquum
volunt sibi rem significari,vt videlicet vteretur aliqua moderatione ha
bito respectu ad qualitatem volentis emere, & cū qui [illegible] cellitur ven-
dere.ite habito respectu ad res,vt si domus nō esset hereditaria,& anti-

qua maiorum ipsius, qui conuenitur, vel esset domuncula vilis per quã
impediretur pulchrum ędificium. Nam intelligere illam clausulam,
quod ideo sit adiecta, ne quis faceret fortalitium, est intellectus valde
abusiuus, tum quia est absurdum, quod clausula illa varios motus ani
mi principio comprehendens ad vnum casum restringatur: tum quia
iste casus ante erat prohibitus & per ius commune, & per decreta, qui
bus manifeste prohibentur subditi facere fortalitia, vnde non est veri
simile factam fuisse relationem ad arbitrium principis de re iam antea
manifeste prohibita. Tertio quia si iste intellectus esset verus, hoc erat
generaliter statuendum, non solum in volente rem a vicino emere, sed
generaliter in quolibet volente ędificare: ex quo arces potuissent con
strui etiam quod a vicino aliquid non emeretur, si ędificans habuisset
magnum ambitum. sequitur ergo, quod clausula illa absolute sit in fine
decreti posita, vt rem ad merum arbitrium principis dirigeret. Sicut
2 videmus multa in iure esse certa, & constituta, quę tamen arbitrio † iu
dicis ex equitate moderationem correctionemq; recipiunt. l. verbum,
oportere. ff. de verb. sign. Fel. c. j. versic. fallit vij. extra de constitut. qđ
maxime procedit in pęnis. l. quod ergo. §. pęna grauior. ff. de his qui
3 not. in fam. & † pęna est aliquem inuitum compellere ad vendendum:
vt per Ioan. And. in add. Spec. in rubr. de pęnis. Quod vero prin
ceps debeat arbitrari in isto casu pro ipso Alciato ne decretum serue
tur adducuntur plurimę rationes. Prima, quia decretum est contra
ius diuinum, quod habetur iij. Regũ, c. xxj. vbi Deus puniuit Achab
4 regem Iudęorum: quia † voluit compellere Naboth vicinum, vt ven
deret vineam, vt posset lautius facere palatium suum: & hoc, quamuis
obtulisset sibi quodcunq; pretium vellet, vt etiam meminit Iosephus
de antiq. Iu. l. lib. viij. c. xj. & sic quamuis & ibi ageretur de ornamento
publico, videlicet de ornamento palatij Regis, tamẽ non licuit regi cõ
pellere vicinum. Et certe debemus semper imitari gesta optimorum
principum, sicut fuit Aug. Cęsar, qui (prout refert Sueto. Tranquil
lus. in eius vita. c. lvi.) cum forum ędificaturus esset illud fecit angu
stius: ne vicinos inuitos sibi ad vendendum compelleret: & tamen fori
amplitudo ad ornatum publicum pertinebat: merito ergo debet Chri
stianissimus Rex potius Augustum tantum principem imitari, quam
Ludouicum Sphortiam auctorem eius decreti cuius administrationẽ
nunquam approbauit. vt cum eius decretum sit irrationabile, de eo di
catur, quod dixit Bal. de lege Lombarda, extincto Regno, extincta est
etiam eius lex. c. translato. de constit. Nec obstat, quod adsint quędam
similia statuta, velut statutum de quota, & de re paterna luenda, quę ta
men sunt in viridi obseruantia: quia per illa quis non compellitur ven
dere: sed loquuntur in eo qui iam decreuit vendere, vt magis vni ven
dat, quam alteri, alia vero statuta loquuntur de venditione rei modicę:
de qua non solet haberi magna consideratio vbi fauor publicus aliud
suadeat. l. sed. ff. de in integ. rest. Mod. in c. de appellationibus. extra
de appell. Secundo, quia Bartholomęus hanc denuntiationem soluz
fecit ad emulationem, quod probatur ex lectura ipsius denuntiatio
nis. nam in ea respondet. Primo denuntiationi factę per ipsum Alcia
tum eius domum petentis iuxta formaz statuti nostri de quota, & sub
dit, q ipse intendit habere domum Alciati vigore dicti decreti. Vnde
ex actu incontinenti & in eadem scriptura gesto satis apparet de expres
sa ęmulatione & lex loquens de re emenda non habet locuz, quãdo hoc
fieret per ęmulationem argumento contraz quę notat Bal. in l. j. in pen.
q. C. qui test. fac. poss. per gloss. super verb. sui dominij. in l. per prouin
cias. C. de edif. priuat. & in l. opus. ff. de op. publ. Tertio, quia tale de
cretum debet intelligi, vt quis laute ędificet, cum minore tamen in
commodo vicini, quam possibile sit. l. si cui. vbi doct. ff. de seruit. sed ip
se potest hoc facere absq; quod emat domum dicti Alciati, quę diuidi
tur a domo dicti Bartholomęi mediante aditu seu via communi ipso
rum, & etiam alterius tertij, cum habeat aliam domum suę penitus co
hęrentem, cuius habet directum dominium, & longe viliori pretio po
terit ab emphyteuta suo luere vtile, q̃z domum Alciati, non ita sibi con
tiguã. Quarto, quia in decreto dicitur fuisse prouisum: quia vicini pro
pter malignitatem deseruire necessitati ędificantium recusabant. quę
ratio cessat in isto casu: quia lex non pręsumit malignitatez in eo, qui re
cusat vendere domum suam paternam, & maiorum suorũ, & in qua na
tus est, & in cuius parochiali ecclesia sunt sepulchra sua: & quę est pars
5 alterius domus suę. † quę omnia inducunt iustam affectionez. l. in fun
do. ff. de rei vend. l. libertus, qui soluẽdo. in fi. ff. de bon. l. he. l. si in em
ptione. ff. de minor. vnde cum nec verba nec ratio decreti militet debet
cessare eius dispositio. Quinto, quia in decreto subijcitur, q iuuat ra
tionem, qua quisq; sine damno suo priuatorum vsibus publicoq; deco
ri seruire possit: & sic vult princeps decretum seruari sine damno eius
qui compellitur vendere, quod in casu nostro esse non potest: tum quia
propter iustaz affectionẽ ex causis supra relictis venditor ipse in dam
num incurreret. quod probatur per d. l. si in emptione. ff. de minor. vbi
6 † propter dictam affectionem quis restituitur in integrum: ergo pręs
supponitur lęsio: & sic damnum, tum etiam quia ista domus est vnita cũ
alia domo ipsius Alciati vnde ex d. spositione patrisfam. est vna, & eadẽ
domus: iuxta not. in l. plane. §. fi. ff. de lega. i. l. si quis duas. §. plane. ff.
communia pręędiorum. licet pro maiori commoditate sua eam partem
7 locet inquilinis, vnde cum sit vna & eadem domus † non debet cõpelli
ad venditionem partis. l. cum, ex causa. ff. de verb. oblig. Bart. in l. qui
vsumfructum. ff. de vsu. leg. & maxime, quia decretum dicit quod com
pellatur vicinus ad venditionem domus, ergo de domo integra intelli
8 genda est, quia appellatione † rei, proprie loquendo, venit res integra,
non autem pars. l. Titia cum testamẽ. ij. §. Lucius Titius. & ibi Bar.
ff. de leg. ij. l. si rem. ff. de rei vend. Aret. l. serui electione. §. j. ff. de leg. j.
cum similibus. Ex venditione enim partis, pateretur multum detri
mentum etiam quod excederet illud quartum plus, quod offert dictus
Bartholomęus. Sexto, quia decretum loquitur in eo, qui vult ędifi
care ad or[illegible] sed Bartholomęus nõ vult ędificare: sed potius de
moliri: quia intendit facere curtem pro pullis, & hortum. quę quidem
9 † demolitio est pręcise contra ornatũ ciuitatis: vt not. in l. ij. C. de ędif.
priuatis. in l. cętera. & in l. Senatus. ff. de leg. j. quod autem velit demo
liri, & facere curtem seu hortum, probatum est per eius confessionem, &
testes & hoc etiam dixit coram reuerendissimis senatoribus. vnde val
de inconueniens est, quod compellat vicinum ad venditionem domus
satis ornatę vt eam destruat pro curte pullorũ, vel horto: imo istud est
contra ornatum ciuitatis, vt dixi. Septimo, quia decretum loquitur
in eo, qui velit laute ędificare: & sic loquitur de futuro: iste autem ędifi
10 cauit, & perfecit suum ędificium, & sunt iam multi anni. vnde † decre
tum loquens de futuro non debet trahi ad pręteritum, nec de faciendo
ad factum. l. nouissima. ff. sol. matr. l. si stipulatus. §. cuz stipulam. ff. de
verb. oblig. Nec dicatur, quod velit laute ędificare in domo, quam est
empturus: quia ista solutio confunditur ex verbis decreti, dum dicit,
*Si quis locum laute ędificare volenti contiguum habuerit, qui nouo ędifi
cio vsui esse possit.* & sic pręsupponunt quod quis velit laute ędificare
non respectu solius loci vicini, sed respectu etiam suę domus, seu noui
ędificij faciendi, non autez ante per aliquot annos facti: & suadetur hoc
fundamentum per rationem decreti. Vt enim ciues incitentur ad exor
nandam ciuitatem pulchris domibus fuit factum tale decretum, & da
ta licentia volenti ędificare, sed ista ratio cessat, quando iam est ędifica
tum: non enim est incitandus, qui iam est incitatus, & perfecit: licet velit
nunc de pręsenti aliquid addere. illa enim additio tanquã modica non
est, quę ornet ciuitatem, sed illa domus quę iaz est perfecta: alias seque
retur quod quicunque habet pulchram domum perfectam iam ab an
tiquis temporibus posset indistincte compellere vicinum secunduz for
mam istius decreti, tanquam vellet addere aliquid domui suę lautę. qđ
absurdum est, nec vnquam factum fuit. & facit quod in simili de hoc de
creto not. Bald. in l. j. C. de com. seruo. man. vt non habeat locum, quã
do cessat eius ratio refert & sequitur Ias. l. fi. C. de ind. vidu. tol. Octa
11 uo, quia † in re sua debet esse potior conditio ipsius domini. l. in re. C.
mandati. Vnde in casum, quo illustrissimus princeps tantuz curet hoc
ornamentũ ciuitatis, si dominus rei vult ipse hoc facere debet sibi per
mitti, nec debet compelli ad venditionem: & ideo potius quã Alciatus
compellatur vendere, mauult ipse facere istud ornamentum, & ędifica
re, seu altius tollere faciem parietis versus viam publicam, quę nihilo
minus erit ornata, quam domus Bartholomęi & hoc in casu quo prę
dictę rationes non militarent in fauorem ipsius Alciati, quę tamẽ mi
12 litant, vt supra vidimus. Nono, quia † laute ędificare intelligitur, id
est, splendide, vt dicit glo. in l. sed & si lege. §. si quis, in verb. lautius. ff.
de petit. hered. quę lautitia & splendor, accipitur secundum communẽ
vsum & ęstimationem ciuitatis: sed per testes probatum est, q talis lau
13 titia intelligitur in ędificare volentibus palatia. & † quod domus ip
sius Bartholomęi non est palatium secundum reputationez ciuitatis.
facit l. an in totum. C. de ędif. priua. Decimo, quia probatum est, quod
14 Bartholomęus adhibuit † vim vt domus hęc venderetur: quia mi
natus est, q non permitteret, q aliquis in ea domo habitaret, & proie
cit saxa, & sordes, & stercora in eam domum vt est probatum per testes,
vnde cadit a iure suo. l. extat. ff. quod met. caus. & talis delicti est grauis
sima pęna: vt est text. in l. saccularij. §. sunt quędam. ff. de extr. crim. &
ibi Albe. de Rosate. & certe debet princeps in dubio arbitrari contra
eum, qui vsus est tali improbitate. Nec obstat si diceretur, q non est
15 probatum q ipse fuerit, qui proiecerit, quia † respondeo quod cum ex
domo sua hoc peruenerit pręsumitur contra ipsum. l. j. ff. de his, qui de
16 iece † pręsumitur enim quemlibet scire quę domi suę gerantur iuxt.
not. in l. de tutela. C. de in int. rest. min. & illud A. Gellij. Aedibus in
17 nostris, quę recta, aut praua gerantur. & † familia pręsumitur agere de
voluntate domini. extra de test. c. constitutis. l. iiij. ff. de min. & istud tã
to fortius pręsumendum propter minas quę pręcesserant: vt habetur
in l. j. C. de his quib. vt indig. per Bartol. in l. si quis mihi bona. §. sed
quid si mandauit. ff. de acq. hered. vbi Alex. & Felin. c. ij. extra de pręs
sump. Vndecimo, contra Bartholomęum obstant cridę: quia post
quam Bartholomeus perfecit istud suum ędificium, Alciatus posuit
dictam domum ad proclama, & cridę pertransierunt libere, & ideo cen
setur pręiudicasse iuri emendi, quod competebat ipsi vicino, probatur
ex verbis cridarum, quę volunt q habentes ius in re, vel super re com
18 pareant: illa enim verba, † super re, intelliguntur de iure ad rem & qđ
istud sit verum, apparet ex exceptione posita in cridis, vbi noluũt, quod
pręiudicetur statuto de quota, & de re paterna luenda: ergo pręiudica
19 bitur decreto si quis vult laute † exceptio enim declarat verba regu
lę. l. nam quod liquide. §. fi. ff. de penu leg. vnde cum exceptum sit ius
competens ex statuto ratione facultatis emendi, sequitur, quod in re
gula de tali iure intelligeretur & sicut ius quotę non competit: nisi do
mino eiusdem domus volenti emere, ita ius istius decreti non compe
tit, nisi vicino volenti ędificare: nec satis esset dicere tempore cridaruz,
nolebam ędificare, sicut in statuto quotę, nisi fuisset exceptio, non erat
satis dicere, *Tunc nolebam emere.* quia (vt dixi) proclamata pręiudi
cant etiaz respectu iuris ad rem seu facultatis. & facit ratio: quia sic per
20 ea tollitur ius dominij & hypothecę: & † sic ius in re, quanto magis
debet tolli ius ad rem, cui facilius pręiudicatur. c. si. in prin. de concess.
pręb. in vj. c. pen. de pręb. eo. tit. Domini de Rota decis. ix. de concess.
pręben. in antiquioribus. & decis. cccxliiij. in nouis Dec. consil. cclvij. &
21 etiam facit quia † facilius tollitur ius quęsitum, q̃z quęrendum. l. qui
autem. in prin. ff. quę in frau. cred. not. in l. si seruus. C. de pactis. De
sunt aliqua quę reperiri acterius non potuerunt.

SVMMAE RERVM. XIIII.

1 *CAsus omissus a statuto remanet in dispositione iuris communis*
2 *Filius sororis in dispositione legali dicitur agnatus.*
3 *Dictio parentes ex vulgari consuetudine loquendi intelligitur
pro quolibet coniuncto.*

In statutis

4 *In statutis masculinum concipit femininum etiamsi statuta intelligi debeant ad contextum prout iacent.*
5 *Quod statutum sibi ipsi aduersetur uel seipsum corrigat absurdum est*
6 *Filius sororis loco agnati est de iure communi.*
7 *Statutum loquens de agnatis non intelligitur de filijs sororum.*
8 *Agnatus si excludit fœminas ex forma statuti filius sororis non intelligitur agnatus.*
9 *Statutum tendens ad correctionem iuris communis non debet interpretationem ab ea accipere.*


Viso statuto inclytę ciuitatis Comensis in materia suc-
cessionum, oritur difficultas, an filij sororum prędefun
ctorum admittantur ad hereditatem Lucini auunculi
vna cũ sororibus ipsius an vero excludantur ab illis?
Et prima facie dicendum videbatur eos admitti cum
materteris ad dictam hereditatem: quia licet vno gra
du sint posteriores, tamen iure communi succedunt in locum matris &
vna admittuntur auth. cessante. C. de legit. hered. §. si autem defun-
cto. & §. seq. in auth. de hered. ab intest. Nec hęc dispositio iuris com-
munis est sublata per statutũ. quod loquitur existentibus agnatis ma-
1 sculis. vnde † casus hic tanquam omissus remanet in dispositione iuris
communis. l. commodissime. ff. de libe. & posth. l. sancimus. C. de testa.
cum similibus. Secundo, quia etiam ex verbis statuti videntur isti
admitti, ex quo statutum defert hereditatẽ pari agnatis. seu parẽtibus
paternis proximioribus, quę omnia verba verificantur in filijs sororũ:
2 nam † filius sororis in dispositione legali dicitur agnatus, vt est gloss.
communiter approbata in rubr. C. vnde legit. Item talis dicitur esse
3 ex parentibus, quia ista vox † ex vulgari consuetudine loquendi intel-
ligitur pro quolibet coniũcto, vt dicit Angelus in §. economis. in auth.
de alien. & emphyt. & ita etiam accipitur apud Diuum Hieronymum
in libro aduersus Rufinum secundo. Unde & parentela apud Iulium
capitolinum in vita Gordiani Imp. dicitur etiam ita proximus, sicut
soror, ex quo subintrat in locum matris: & ideo in dispositione legali vo
cante ad successionem proximiores admittitur filius fratris vna cum
fratre: & consequenter filius sororis vna cũ sorore, secundũ gl. in verb.
nominati sunt. in l. cum ita. §. in fideicom. ff. de leg. ij. vbi, Bal. & Io. de
Imo. sequitur Alex. cons. lxxxviij. lib. i. cons. xxvij. lib. iij. Ias. & Deci9
in l. si auię. C. de success. edicto. Corn. in l. fi. C. de verb. signif. & pro hoc
facit consil. Decy xiij. Sed tamen pręmissis non obstantibus, in
proposito casu puto solam sororem admittendam esse: & hoc ex verbis
statuti vocantis agnatum proximiorem: quę verba includunt etiam so-
rorem. l. voluntas. C. de fideicomm. per Alex. cons. lij. in iij. & quia in
hoc statutum concordat cum iure communi ad exclusionem remotio-
rum in gradu. Unde debet fieri lata interpretatio. iuxta glo. cũ ibi not.
4 in l. ij. C. de in ius vocan. & quia in statutis † masculinum concipit femi
ninum: vt per Bart. in l. itra non in singulas. vers. quero, quid si statu-
tum. ff. de legib. presertim in eo, in quo concordat cum iure communi,
vt per Bal. consi. xlvij. factũ tale. lib. v. & in l. in multis. ff. de stat. hom.
Rom. cõs. xlviij. quoad id circa fi. Fulg. consil. cciij. visis. Dom. de S.
Gemin. in c. generali. de elect. in vj. & licet cautum sit, vt statuta intelli
gantur ad contextum prout iacent, tamen non excluditur hęc interpre
tatio vt masculinum concipiat femininum, vt dicit Fran. de Curte osi.
ix. Ticinensi. tum quia hęc interpretatio est de mente statuentium secũ
dum Anch. cons. cxij. & cons. ccccxxiij. tum quia eam communis vsus
loquendi approbat secundum Bal. in c. ad audientiam. de rescriptis.
& hoc in casu nostro est verissimum: in quo statutum respectu capitis,
de quo agitur, videlicet, existente sorore ad exclusionem agnatorum, re
motiorum concordat cum iure communi Fortius potest dici quod imo
etiam ex vi, & proprietate verborum sorores vocentur: quia statutũ vo
cans agnatos subdit se declarando, seu parentes proximiores, quę vo-
ces non sunt simpliciter masculini generis, sed etiam feminini: & ideo
etiam proprie comprehendunt sorores. arg. l. inter stipulantem. §. fin.
ff. de verb. sig. & quod notat Sign. Homod. cons. clxxiij. & licet addat
qualitatem masculini generis, videlicet patruos. tamen nõ ideo minus
proprie continentur feminę, vt dicit Bar. in l. j. ff. de verb. sig. Et quod
illud statutum vocet sorores ad exclusionem agnatorum remotiorum
in gradu alias consului in casu Io. de Alb. quę fundamenta possunt vi
deri in meo consil. proxime sequenti: & ideo non existimaui esse operę-
pretium ea repetere: & ex his tollitur prima ratio in oppositum allega
ta, quia non est verum, quod casus sit omissus: imo, soror vocatur ex vi
verborum, & mente statuentium, vt dixi. Non obstat, quod filius soro-
ris videatur admissus etiam a statuto: quia respondeo non esse verũ, ex
quo repellit omnes coniunctos ratione feminini sexus, quę verba pro-
prie excludunt ipsos filios sororum. §. hoc etiam. institut. de successio.
cogn. & ideo non potest capi intellectus quod appellatione agnatorum
5 ipsi comprehendatur: quia isto modo † statutũ seipsum corrigeret, vel
potius sibi ipsi aduersaretur, quod esset absurdũ. l. nõ ad ea. ff. de cõd.
& dem. Bar. l. j. §. & parui. ff. quod vi, aut clam. Rom. cons. xciij. visis
his quę narrantur. Alex. in l. si mix. §. fi. ff. de leg. i. cõs. cxxxv. in j. cons.
6 xxviij. in iij. Prętereà † licet filius sororis loco agnati sit de iure com
7 muni, vt dicit glo. in dicta rubrica. C. vnde legit. tamen † statutum lo-
quens de agnatis non intelligitur de filijs sororum, vt notant Bal.
Raph. Fulg. Corneus. in l. meminimus. C. de legiti. hered. quia non
est vere agnatus per illum text. qui dicit tanquam. & idem not. Bal. in
l. lege xij. Tab. in fin. eod. tit. & sequitur ibi Paul. de Cast. quia secun-
dum eum non habet veram agnationem, & idem tenet Paul. in l. fin. §.
in computatione. C. de iure delib. in fin. Bald. in c. i. versic. extra quę-
8 ritur tit. an agnatus, vel filius. vbi concludit, quod si † agnatus exclu-
dit fœminas ex forma statuti, filius sororis non intelligitur agnatus. &
ita pro consilui. consil. ccclxix. statuto lib. j. sequitur Decius in dicta
rubrica. C. vnde legit. Nec etiam in eo verificatur verbum, proximiori-
bus, ex quo soror est proximior in gradu. Nec obstat distinctio Bal.
Ioan. de Imol. & aliorum, in d. l. cum ita. §. in fideicommisso. quia illa
procederet secundum ius commune: nos autem loquimur in materia
statuti, quod debet ad literam intelligi: & secundum literam, verum est,
quod iste non est proximior licet lex cõmunis fingat esse. vnde tali casu
stamus statuto secundum Bal. & Corn. in d. l. meminimus. & Paul. de
Cast. & Cor. in d. l. fi. §. in computatione. istud enim non esset ad literã,
sed ex legis extensione, quę cẽsetur sublata per tale statutum, vt per Ias. &
Moder. post Bart. in l. omnes populi. in vj. quęst. princ. ff. de iust. &
iure. Alex. in l. j. ff. si cert. pet. And. Sicu. in Rep. l. cum acutissimi. C.
de fideic. vbi latissime attingit Ias. l. j. & in iiij. not. ff. de offi. ei9, cui. Et
hoc maxime procedit cum appareat statutum quo ad exclusionem con
iunctorum ratione feminei sexus tendere ad correctionem iuris com-
9 munis. vnde † ab eo non debet interpretationem accipere. arg. l. tribu-
nus. §. fi. ff. de test. mil. per quem tex. ita concludit Bal. in l. j. §. sed ex-
cipiuntur. ff. de seruis. & ex his concludo sororem admittendam exclusis
filijs sororum. Saluo tamen semper iudicio cuiuslibet rectius sen-
tientis.

SVMMAE RERVM. XV.

1 *Per masculos conseruatur agnatio per fœminas uero destruitur.*
2 *Licet in materia indifferenti masculinum concipiat femininum. etiam in statutis tamen secus est quando ex coniecturis colligitur legislatorem non ita dilexisse fœminas sicut masculos.*
3 *Statutum si praeponit agnatos cognatis intelligitur de agnatis masculis tantum non de fœminis.*
4 *In statutis pęnalibus uel exorbitantibus a iure communi masculinum non concipit fœmininum.*
5 *Statuta intelligi debent ne inducant absurditates.*
6 *Quoties causatum tollitur propter causam multo magis ipsa causa censetur esse sublata.*
7 *Vna pars statuti aliam declarat.*
8 *Heredes fratris de iure communi non uidẽtur posse cogi ad dotandam uel alimentandam sororem nisi in extrema necessitate.*
9 *Sorores licet sint nuptę in aliena familia tamen sunt agnatæ de agnatione & parentela &c.*
10 *Quod ascendentes succedant est quadam turbatio ordinis.*


Visis his, quę in facto proponũtur, & diligenter pro tẽ-
pore consideratis, videretur prima fronte hereditatem
Ioannis de Albucis ad eius agnatos, citra quartum
gradũ existentes pertinere exclusis sororibus, & earum
liberis. & istud probatur ex verbis statuti Comensis,
qbus cauetur, vt exclusis matre, & auo materno, & qua-
libet persona coniuncta defuncto ratione feminini sexus, vt hereditas
perueniat in agnatos siue parentes paternos proximos. nam ex hoc
statuto non admitti sorores probatur pluribus rationibus. Prima, quia
1 ratio statuti fuit † causa conseruandę agnationis, vt bona in ea conser-
uentur. l. j. §. quamuis. ff. de vent. inspic. quę per masculos cõseruatur:
per feminas vero destruitur, vt dicunt doctores communiter in l. publi
co. C. de adul. vbi Cin. & per Socy. inter cõsilia Fran. de Curt. consil.
xl. in iiij. & plena sunt consilia Modern. Unde censetur soli agnati ma
sculi vocati exclusis quibuscunque alijs, vt dicit Bart. in l. j. §. viden-
dum. ff. ad Tertyl. cum concord. Secunda, quia verba statuti, loquun
tur per dictionem masculinam dum dicunt, quod bona perueniant in
agnatos, & in hac materia non videtur, quod masculinum comprehen-
dat femininum: & sic, vt censeantur vocatę etiam agnatę: ex quo vide-
mus in illo statuto vbique feminas reijci. & his masculos ante poni: vn
2 de succedit regula, quod † licet in materia indifferenti masculinum, cõ-
cipiat femininum etiam in statutis, tamen vbi apparet, vel ex coniectu-
ris colligitur legislatorẽ non ita dilexisse feminas secus est, vt per Bal.
in l. tres fratres. in x. not. ff. de pact. Alex. cons. cxxvij. viso testamento.
3 lib. j. & ideo si † statutũ prępont agnatos cognatis, intelligitur de agna-
tis masculis tantum, non de feminis, vt consulunt Io. de Ana. in cons.
iiij. in ij. dubio. vbi in casu nostro decidit in terminis pro agnatis ma-
sculis contra sorores, sequitur Decius in rubr. C. vnde legi. in fin. facit
quod not. Alex. cons. cxxv. in j. cons. xxiiij. in ij. cõsi. xxviij. in iij. Corn.
cons. xxiij. in ij. Barth. Heron. consil. xxvi. Decius cons. cccxxxix. cum
4 similibus. vbi † in statutis penalibus. vel exorbitantibus, a iure com-
muni masculinum non concipit femininum. Tertia ratio: quia nisi dice
remus excludi sorores, sequeretur absurdum quod mater, quę est pro-
ximior, & cui magis debetur hereditas filij, excluderetur nõ alia ratio-
ne, quam quia femina & sorores admitterentur, quibus tamen obstat
eadem sexus qualitas, & eodem modo etiam amita excluderet matrem,
quod in se nullã rationẽ videtur habere, vt dicit Bal. in cons. cccclxxiij.
5 circa questionem. lib. v. per totum. & † statuta debent intelligi ne indu-
cant istas absurditates, vt per Bal. in l. quod vero. ff. de legib. & quod
not. Socinus consil. xxxj. in i. Quarta ratio, statutum excludit coniun-
ctos defuncto ratione feminini sexus, quibus verbis excluduntur expres
se filij sororum, vnde eodem modo debent certe etiam excludi ipsę so-
rores, quę vna cum filijs aliorum sororum prę defunctis de iure commu
ni ad hereditatem vocantur. §. si autem defuncto. & §. seq. in auth. de
hered. ab intestat. & text. in auth. cessante. vbi Cor. C. de legit. hered.
si etiam excluduntur, qui a coniuncti per feminas, ergo & feminę debent
6 excludi, quia † quotiens causatum tollitur propter causam multo ma-
gis ipsa causa censetur esse sublata, vt per Iacob. Butr. Bald. Salyc.

Paul.de Caſtr.in authen.multo magis.C.de ſac.ſanct.eccleſ.Socy.
conſil.cclxviij.in ij.⁊ melius quod not.Paul.de Caſtr.per illum text.
in l.maritus.C.de procur.vbi dicit ſe conſuluiſſe.⁊ ſequitur Alexand.
conſil.xliij.in iij.Quarta ratio,quia ſtatutum in proxima clauſula loquen
do de agnatis precise reſtringit ſe ad maſculos.vnde eodem modo de-
7 bemus dicere in ſuperiore clauſula,ex quo † vna pars aliam declarat.
argum.l.ſi ſeruus plurium.§.fin.ff.de leg.j.⁊ per hanc rationem in ſi-
mili ita tenet Abb.conſi.xxxvij.videtur.lib.j.Raph.Com.cõſi.cxxvij.
Andr.Sic.conſi.xlviij.inter conſilia Alex.in iiij.Dec.cõſi.xv.⁊ cclxx.
Franc.de Curt.conſi.xj. Sed tamen his non obſtantibus, licet ca-
ſus ſit periculoſus,⁊ ambiguus,tamen ſentio contrarium,⁊ ſic,ꝙ ſoro-
res excludant agnatos iſtos.Nam clarum eſt,ꝙ de iure communi iſtę
admittuntur,⁊ potior eſt earum cauſa,vt eſt caſus in d.§.ſin autem de-
functo ⁊ in d.auth.ceſſante.ergo,ſi oſtenderimus ſtatuti verba illis nõ
obſtaret,caſus erit clarus in earum fauorem.⁊ ꝙ ita in dubio tenendũ
ſit,multum me mouet, quia ſi, ſtatuentes voluiſſent ſorores excludere
non fuiſſent vſi illa circumlocutione de perſona, quę coniungitur de-
functo ratione feminini ſexus, ſeu de deſcendentibus ex linea femini-
na:ſed dixiſſent quaſcunq; feminas excludi. Item me mouet ęquitas
naturalis,quia ponamus ſororem eſſe indotatam, ſi eius frater more-
retur,ſequeretur ꝙ agnati totum haberent, ⁊ ipſa remaneret ſine do-
8 te:ex quo † de iure communi heredes fratris nõ videntur poſſe cogi ad
dotandam vel alimentandam ſororem.l.ſi quis,a liberis.§.itez reſcri-
pta.ff.de liber.agnoſc.niſi in extrema neceſſitate, quod eſſet valde ini-
quum:⁊ certe ſi ſtatutum voluiſſet excludere ſorores prouidiſſet huic
caſui quod cum non fecerit,ſatis apparet non fuiſſe eius intentionis ali
quid illis innouare in fraterna hereditate.vnde verius puto,quod iſtę
ſorores ab ipſo ſtatuto non ſolum non ſint excluſę, ſed vocatę per illa
verba,quod hereditas pertineat in agnatos, ſeu parentes proximos.
9 nam etiam ipſę ſunt † de agnatione ⁊ parentella,dato,quod ſint nuptę
in alienam familiam.l.voluntas.vbi eſt caſus.C.de fideicommiſſ.⁊ fa-
cit text.in §.j.⁊ §.cęterũ.Inſt.de legit.agnat.ſucceſſ.⁊ quod not.Alex.
conſil.liij.in iij.⁊ regula eſt,quod in ſtatutis maſculinum concipit femi
ninum:vt per Bar.in l.iura.in fi.ff.de legib.cum concord.per Alex.in
l.ſi conſtante.§.fin.ff.ſol.matrim.Nec obſtat,quod ſtatutum ſit corre-
ctorium iuris communis,quia quo ad caſum noſtrum non eſt correcto
rium:imo ſecunduz ius commune,videlicet,quod ſoror excludat iſtos
agnatos remotiores.vnde facienda eſt lata interpretatio,vt in ſimili ha
betur per glo.⁊ doct.in l.ij.de in ius vocando.quatenus ergo eſt corre-
ctorium,tunc fateor quod deberet reſtringi ⁊ forte poſſet procedere cõ-
traria ratio, quatenus vero eſt conforme iuri communi prout in caſu
noſtro debet ampliari vt maſculinum concipiat femininũ,⁊ ſic tollitur
ratio Jo.de Ana.in allegato conſil.iiij.Quamuis ⁊ in ſimili caſu Bald.
in allegato cõſil.ccclxxiij.in v.poſt longas allegationes reſideat in opi
nione contra maſculos,tãquã pro eis ſit ſubtilitas(vt eius verbis vtar)
pro cõtraria parte ęquitas.ſatis enim apparet in caſu noſtro dilectas fe-
minas dummodo ſint agnatę ex quo ſtatutuz eas vocat.ſecus ſi vocaſ-
ſet ſolos maſculos,⁊ ſic tolluntur duę primę rationes. Non obſtat iij.
ratio,quia non eſt abſurdum ſorores admitti etiam excluſa matre.nam
videmus quod illud idem erat etiam ante ſenatuſconſultum Tertylia-
num.⁊ ratio ſtatuti militat etiam in iſto caſu.ex quo ſorores ſeruant ra-
tionem agnationis ⁊ familiam,quod ceſſat in ipſa matre,⁊ eſt quędam
10 perturbatio ordinis † quod aſcẽdentes ipſi ſuccedant.l.nam ⁊ ſi parenti-
bus.ff.de inoffic.teſtam. Non obſtat quarta ratio quia non eſt ab-
ſurdum quod filij ſororum prędefunctarum excludantur prout etiam
iure veteri excludebantur.l.iij.C.de legit.hered.§.ſi plures inſtit.de
leg.agn.ſucceſſ.l.auunculo.communia de ſucceſſ.⁊ admittantur ſoro-
res priores in gradu prout etiam in fideicommiſſis familię accidit.ſe-
cundum Bal.⁊ Raph.Com.in l.cum ita.§.in fideicommiſſo.ff.de leg.
ij.Ang.Aret.in §.cum filius.Inſt.de hered.quę ab inteſt.⁊ verba ſta-
tuti clara ſunt:dum excludunt coniunctos defuncti ratione feminini ſe-
xus,quibus verbis filius ſororis cenſetur reiectus.§.hos etiam.Inſti.
de ſuc.cognat.⁊ in ſimili per Bald.Raph.Com.⁊ communiter Mod.
in l.Gallus.§.nunc de lege.ff.de liber.⁊ poſth.⁊ licet ipſi excludan-
tur non tamen excluduntur ſorores in quibus eſt qualitas quę in ipſis
deficit:ſorores enim ſunt de agnatione defuncti,ipſi autem non ſunt.l.
pen.§.in his igitur.C.de leg.hered.§.j.Inſtit.de leg.agnat.tut.vnde
cum in eis deſit qualitas propter quaz admittuntur debent cenſeri ex-
cluſi:vt per Bart.in l.liberorum.ff.de verbor.ſign.⁊ ſic falſuz eſt,quod
excludantur ſimpliciter a ſtatuto propter cauſam feminarum, ſed pro-
pter cauſam agnationis,quę in eis non eſt.vnde regula d.auth.multo
magis.⁊ l.maritus.nihil aduertantur in noſtro caſu. Non obſtat
quinta ⁊ vltima ratio,quia potius poteſt retorqueri in oppoſitum.naz
ſi ſtatutum in prima clauſula,qua vocat agnatos excluſis cognatis, ſo-
lum intellex.ſiet de agnatis maſculis,vtique expreſſiſſet, ſicut expreſſit
in ſequenti clauſula excluſiua deſcendentium ex linea feminina.arg.l.
vnic.§.ſin autem ad deficientis.C.de cad.toll.⁊ cap.ad audientiã.ex-
tra de decimis.⁊ per hanc rationem ita in ſimili tenet Petr.de Anch.
conſil.cxx.Joan.de Ana.conſil.xxij.Alex.conſil.xxxviij.in vj.libr.⁊
conſ.xxij.in vij.Lud.Bolo.in conſ.xlix.in iij.volu.conſiliorum Alex.
Iaſ.in l.qui filiabus.ff.de leg.j.Corn.in conſil.ccxxx.verſ.Item circa.
in iij.volu.⁊ eſt communior ⁊ verior concluſio,⁊ allegata in contrariũ
poſſunt procedere,quando eſſent in ſequenti clauſula ſeparata, adiecta
aliqua verba relatiue,ſeu repetitiua qualitatis pręcedẽtis,puta dictos
agnatos maſculos:⁊ ita loquitur Abb.in dicto cõſ.xxvij.⁊ Rap.Cõ.
in allegato conſ.cxxvij.⁊ doctrina Bar.in l.fi.ff.ad Treb.⁊ ita latius
iſta adiungendo plura conſulim.ſed quia illud venit incidenter,non eſt
opus in pręſentia repetere:⁊ ſic concludo dictam hereditatem ad eas
ſorores ſolum pertinere,quę erant ſuperſtites tempore mortis ipſius
Ioan.excluſis agnatis,⁊ liberis ſororum,quę prędeceſſerant. Sal-
uo ſemper [illegible] iudicio.

S V M M A E R E R V M. X V I.

1 *MAtricula nihil confert ad ſubſtantiam rei ſed duntaxat ad probationem.*
2 *Lex requirens aliquam qualitatem qua uerisimiliter ſubſtantiam rei reſpicit oportet eam adeſſe aliter uerba legis nõ uerificãtur.*
3 *Scolaris etiam non matriculatus cũis.*
4 *Noua conſuetudo prȩualet & cenſetur ſubrogata ueteri obſeruationi.*
5 *Semper facienda eſt interpretatio per quam lex aliquid operetur & obſeruantiam ſuam habeat.*
6 *Qualitas adiecta non reſtringit diſpoſitionem prȩcedentem.*
7 *Rubrica declarat legem & facit ut generalius intelligatur.*
8 *Licet uerba legis non poſſint uerificari ex toto non tamen ideo ceſſat lex ſed ſecundum legiſlatoris mentem adhuc habet locum quatenus obſeruari poteſt.*
9 *Delicta remanere non debent impunita.*
10 *Habentes prȩcipua ſcolaria uere & proprie cenſentur ſcolares.*
11 *Dum quis habet libros Bononiȩ & habet animum reuertendi perinde eſt ac ſi eſſet Bononiȩ.*
12 *Regulariter ſecuto delicto confunditur mandatum cum delicto.*
13 *Delictum non punitum non poteſt extinguere prȩcedens.*
14 *Prȩparatorium conſumitur per actum ſubſequentem tanquam per actum finalem.*
15 *Delinquens debet puniri in loco delicti non in loco mandati*
16 *In loco domicilij non poteſt procedi aduerſus abſentem.*


Erior eſt concluſio,quod ſtatutum volẽs ſcholarẽ tra-
ctari tanquam ciue habeat locum,etiam ſi non ſit ma-
1 triculatus.† Matricula enim nihil confert ad ſubſtã-
tiam rei,ſed duntaxat ad probationem.l.Herennius.
cuz glo.ff.de decur.Ant.de Butr.Imol.Felin.cap.j.
extra de fid.inſtr.Alex.in l.ſeruiarios.C.de teſtam.mil.
vnde ſi aliter conſtat,quod ſit ſcholaris fruetur tali priuilegio ſtatuti.
Nec obſtant verba ſtatuti, *Scholares foreuſes,qui in matriculis uniuer*
2 *ſitatum conſcripti ſunt, &c.* Quia † reſpõdeo,quod in hac materia ſo-
let tradi a doctoribus diſtinctio.aut enim lex requirit aliquam qualita-
tem,quę veriſimiliter ſubſtantiam rei reſpicit:⁊ tunc oportet eam adeſ-
ſe,aliter verba legis nõ verificantur.l.Fulcinius.§.j.ff.ex quib.cauſis
in poſſeſſ.ea.glo.l.mancipia.C.de ſeru.fugit.Joan.And.⁊ Lan.in c.j.
de homicid.lib.vj.Aut vero talis qualitas probationem ſeu quid ex-
trinſecus accidens reſpicit:⁊ tunc nihil refert, quod ea non interue-
niat.l.j.§.quod vulgo.ff.quod vi,aut clam.l.a diuo.§.in venditione.ff.
de re iudic.per Bart.in l.denuntiaſſe.§.qd tamen.verſic.vlterius quę
3 ro.ff.de adult.Bald.l.Titia.ff.ſolut.matr.In caſu † autem noſtro ꝙ
ſit matriculatus non videtur reſpicere ad ſubſtantiam rei infraſcriptis
rationibus.Primo,quia matricula reſpicit ſolam probationem,vt ſu-
pra dixi.Secundo quia alias ſequeretur,quod ſtatutum nunquam ha-
beret locum:cũ hodie nemo matriculatur.⁊ hęc qualitas amplius non
4 ſit in vſu.vnde † noua conſuetudo prȩualet:⁊ cenſetur ſubrogata vete-
ri obſeruationi.§.poſtea.inſt.de ſucceſſ.lib.quod habetur in c.tranſla-
to.extra de conſt.⁊ per Bart.in l.Gallus.§.⁊ quid ſi tantum.de lib.⁊
poſth.vbi conditio quę ⁊ ipſa quędaz qualitas eſt,per ęquipollens ad-
5 impletur ⁊ † ſemper facienda eſt interpretatio,per quã lex aliquid ope-
retur,⁊ obſeruantiam ſuam habeat glo.cle.j.de ſtipula.verbo.ſepelire.
⁊ quod habetur in c.ſi ciuitas.de ſen.excomm.lib.vj.Tertio, quia ſta
tutum in rubrica ⁊ in prima parte ſimpliciter facit mentionem de ſcho-
laſticis.Unde qualitas deinde adiecta non reſtringit eam diſpoſitionẽ.
l.regula.§.licet.ff.de iur.⁊ fact.ign.Jo.de Imol.in l.ſi ita quis.§.ea le-
ge.ff.de verb.obl.Dec.in c.cum non ab homine.not.ij.extra de iudic.
Quarto,propter generalitatem rubricę, Quod ſcholares tractentur, &c.
⁊ non dicit de matriculatis.⁊ ideo intelligatur ſtatutum etiam de non
7 matriculatis: quia † rubrica declarat legem:⁊ facit, vt generalius in-
telligatur ſecundum Bald.conſil.lxxvj.an ſtatutuz.in iij.⁊ xxiiij.in
v.Paul.Caſtr.conſil.cccxxxiiij.pręſens caſus.Alex.conſil.lxxxiij.⁊
conſil.cxxij.in iij.vol.Socy.cxxviij.⁊ eſt cõmunis opi.vt per Mod.
8 in l.j.ff.ſi cert.pet.Quinto,quia † licet verba legis non poſſũt verificari
ex toto,non tamen ideo ceſſat lex.ſed ſecundum legiſlatoris mentem
adhuc habetur locum quatenus obſeruari poteſt ſecundum gloſſ.in c.
j.in verbo,in primitijs.extra de decim.glo.in Cle.vnica verb.cenſura.
de vſur.Lud.Rom.in conſil.cccxxxiiij.incip.in quo quęritur.verſic.ſe
cundo ad idem.cuz ſimilibus per Feli.in c.nonnulli.extra de reſcript.
9 Sexto quia hoc caſu facienda eſt lata interpretatio, † ne alias delictum
remaneat impunitum.l.ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil.⁊ quia reuerti
mur ad ius vetus,ſeu ius commune ſecundum quod quis punitur in
patria de crimine extra patriam perpetrato, quando burſa fiſcalis eſt
vna.⁊ eadem ſecundum Bar.in l.cunctos populos.C.de ſum.Trin.
⁊ fide cath.vnde tali caſu diſpoſitio ſecundum qualitatem ei adiectam
non reſtringitur.c.cum illorum.verſiculo, nos tamen.vbi Felin.extra
de ſent.excomm.Non obſtat,quod ſtatutum in fine excipit eos,qui nõ
ſunt vere ſcholares.reſpondeo, quod quamuis quis non ſit matricu-
latus non ideo minus eſt vere ſcholaris:quia matricula eſt ſoluz ad pro
bationẽ,vt dixi,⁊ habetur in d.l.ſeruiarios,⁊ tales per hodiernã obſer
uantiam habent vocem inter ſcholares,⁊ fruuntur priuilegijs.vnde cũ
10 † habeant pręcipua ſcholaria vere,⁊ proprie cenſebuntur ſcholares.
l.ſi re oportet.vbi omnes.ff.ad municipal.Non obſtat, ꝙ talia priui-
legia

legis scholasticis concessa videntur circumscribi loco, ⁊ non extendi extra territorium, ⁊c. Respondeo hoc esse falsum, imo cohęrent personę extra territorium, secundum Bal. in l. si non speciali. C. de testa. in l. omnia. C. de episc. ⁊ cle. in tit. de pac. Const. versic. quero numquid ci-
21 uitati ⁊ † dum habet libros Bononię ⁊ habet animum reuertendi perinde est, ac si esset Bononię. l. quęsitus. de leg. ij. l. pen. C. de priuil. corum, qui in sac. pub. lib. xj. Septimo ⁊ vltimo, non omitto, quod hic etiam non obstante dicto statuto debet puniri reus ille saltem propter mandatum, ⁊ tractatum hic factum. secundum Bartol. in l. ⁊ si amicis.
22 §. sed ⁊ si. ff. de adul. licet enim † regulariter, sequuto delicto confundantur mandatum cum delicto. l. illud. in fin. ff. ad l. Aquil. gl. l. qui de crimine. C. de accusa. ⁊ habetur in l. non solum. §. si mandato. vbi Bar. ff. de iniur. tamen hoc dictum recipit aliquas limitationes quę habent locum in casu nostro. Prima est, quando quis non ordinauit, quod ipse occideret, sed alius, tunc mandatum alij factum, qui executus sit, non confunditur sed potest in loco mandati puniri, vt sentit Bartol. in d. §. sed ⁊ si in domum, per illum textum vbi est casus huius limitationis. Secunda est in mandato assassinamenti, per text. in c. j. de homicid. lib. vj. ⁊ sequitur Ang. in tract. maleficiorum. verb. existens Florentię. Tertia est limitatio, quando in loco delicti homicidia fuisset contumax, ⁊ non
23 potuisset puniri: quia † delictum non punitum, non potest extinguere pręcedens, secundum Bart. in d. §. sed ⁊ si domum. Refert, ⁊ sequitur Angel. in loco sup. allegato. ⁊ facit quod idem videmus in furto, in quo rei contrectatio extra territorium facit nouum furtum videri, si in loco delicti non potuit puniri, secundum Bart. in l. si dominium. ff. de furt. vbi Ang. ita tenet: sequitur Joan. de Ana. in c. fi. extra de fur. Nec obstat. quod Ang. in d. §. sed ⁊ si domum. dicat hoc sibi non placere, sed innouatur leuibus rationibus. Prima, quia confunditur tractatus per maleficium, non autem per impositionem pęnę. respondeo hoc est falsum, alias maleficium redderetur omnino impunitum, ⁊ ipsemet Ang. hoc sensit, in d. l. si dominium. ⁊ Bal. l. executorem. C. de exec. rei iud. ⁊
24 facit quod not. Bart. in l. sepulchri. ff. de sep. viol. Secunda † pręparatorium consumitur per actum subsequentem, tanquam per actum finalem, secundum Ang. l. nunquam plura. in fin. de priuat. delict. Respo. hoc verum est, si actus finalis sit punitus, sicut accessio non extinguitur per principale quod sit infirmum seu inutile. l. heres a debitore. §. quod si hic seruus. ff. de fideius. quę fuit cum Bart. iudicio meo concludens, ideo ab eo non recedendum. Quarta limitatio videtur posse dari, vt procedat conclusio, quando ⁊ mandatum, ⁊ delictum factum est in eodem territorio: secus, si in diuersis. cum enim ex mandato, ⁊ tractatu, quęsitum sit ius fisco incolatus, si deinde alibi delinquat, non debet tolli ius semel, primo fisco acquisitum, sicut dicimus de crimine mixto punito in foro ciuili. quod potest etiam in foro canonico puniri, ⁊ econtra, quia iurisdictiones sunt separatę. vt est text. in cap. j. extra de offi. ordin. in fi. ⁊ per Jac. de Aren. Guil. Jac. Butr. ⁊ Bal. in l. placet. per illum text. C. de sacrosan. eccles. Bald. cons. ccl x. facta est inquisitio. in ij. vol. cum concord. per Felin. in c. de his. in xij. limitatione. de accusat. vbi attestatur ita communiter teneri: ⁊ facit text. in c. felicis. de pęnis. lib. vj. Quinto, limita per gl. in l. si quid fur. in princ. ff. de furt. Flor. in d. l. illud. §. j. Sexto, limita vt per Bar. in l. quod ait lex. §. quod ait. de adult. Septimo, limita vt per Alex. consil. ccxj. vj. lib. Nec obstat etiam consilium Philippi Cisolę, inter consil. Bal. cccxj. in iiij. facit in proposito, quia ibi non poterant illi malefici puniri de tractatu in ciuitate Genuensi, qui non habebant ibi domicilium, vt expresse ibi dicitur quod contra est in casu nostro: quia ille delinquens est ciuis Bononien. Non obstat, quod
25 debeat † delinquens puniri in loco mandati, secundum Barto. in l. si vt proponitur. ff. de fideiuss. quem sequitur Ang. in tract. malefi. varijs locis, respondeo, procedit hoc secundum regulam, quę fallit suprascri-
26 ptis casibus. Non obstat, quod † in loco domicilij non debet posse procedi aduersus absentem. l. j. C. vbi de crim. agi opor. c. fi. de foro compet. respondeo, prouisum est per statutum, vt etiam contra absentes procedatur. Et ideo illud nihil est.

SVMMAE RERVM. VII.

1 *Fraus præsumitur ex coniunctione personarum quando quis non potest relinquere marito aut filijs mariti relinquit uxori seu matri filiarum.*

2 *Nulla maior coniunctio personarum quàm inter matrem & filios reperitur seu inter maritum & uxorem.*

3 *Statutum a iure communi exorbitans censetur odiosum & quare.*

4 *Statutum a iure communi exorbitans restringi debet ut minus ledat ius commune quàm sit possibile & ultra uerba sua non extendatur.*

5 *Donatio inter coniuges reuocatur quatenus donataria effecta sit locupletior unde si consumpserit nulla est actio.*

6 *Hæres hæredis dicitur hæres testatoris primi.*

7 *Vxor prohibita dare marito secundum l. hac edictali C. de secundis nupt. potest filijs ex eo quàm uolet dare nec fraus ulla præsumetur.*

8 *Fraus præsumitur per interpositionem personæ ubi probetur interpositio & de re prohibita agatur.*

9 *In statutis non attendimus formam conceptionis uerborum sed sensum.*

10 *Statutum quod stantibus masculis fœmina non succedant tanquam odiosum non debet extendi extra territorium nam tale statutum simpliciter loquendo est fauorabile quia factum principaliter propter fauorem masculorum non autem in odium fœminarum.*

11 *Successio ab intestato defertur secundum præsumptam mentem decedentis qui uidetur se conformare cum dispositione legis.*

12 *Mulier nupta sequitur forum mariti post mortem tamen mariti mutare coltum mutat etiam forum.*

13 *Forum ubi adsunt bona & adest incolatus præualet.*

14 *Quando quis habet plura domicilia & unum sit principalius altero sed in domicilio inferiori sit res de qua agitur tunc debet attendi domicilium minus principale propter bona quæ ibi reperiuntur & quare.*

15 *Duo uincula magis stringunt quàm unum.*



Presens quęstio vertitur circa intellectum statuti nostri Mediolanensis, quod ascendens, non possit meliorare conditionem descendentis directe, nec per indirectum, ⁊c. numquid habeat locum in pręsenti casu, in quo socrus pręlegauit plurima nurui. Et dubitationem facit: quia videtur huiusmodi pręlegatum esse factum in
1 fraudem statuti, quę fraus pręsumitur † ex coniunctione personarum. Cum enim non posset relinquere marito, aut filijs mariti, reliquit vxori, seu matri filiorum: vnde fraus videtur pręsumenda. arg. l. si is, qui. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ quod not. Alber. in secunda parte statutorum quęst. cxij. ⁊ Paul. Cast. cons. cxciij. in ij. succedent enim in eo tandem matri sui filij, sicque plus consequentur, quam alij. Lucius Titius. in fin. de
2 iure fisci. vbi Bar. Suadet dolum etiam † coniunctio personarum quam nulla maior quam inter matrem ⁊ filios. l. data. C. de don. seu vxorem ⁊ maritum. cap. debitum. extra de big. Sed tamen his non obstantibus,
3 puto dictum statutum in casu nostro locum non habere: est enim tale † statutum exorbitans a iure communi. l. non vsque adeo. ff. si a patre fu. manum. ⁊ censetur odiosum: quia restringit potestatem ascendentibus relinquendi, ⁊ remunerandi obsequia liberorum secundum benemerita. Corrigitque ius cautę secundum quod possunt parentes, salua legitima, disponere arbitrio suo inter descendentes. l. cum queritur. l. parentibus.
4 C. de inoff. testa. vnde † debet restringi, vt minus lędat ius commune, quam possibile sit, ⁊ vltra verba sua non extendatur, quod regulare est in omni statuto odioso, vt in terminis huius statuti dixit Jas. cons. xlij. versi. ij. in iij. Modo in casu nostro non verificatur melioratam esse conditionem domini Caroli, vel filiorum eius: quia relictum sit vxori. Cum enim vxor possit hęc bona continuere aliter, quam in vtilitatem mariti vel filiorum, non potest interim dici eorum conditionem melioratam. l. sed ⁊
5 si lege. §. consuluit. ff. de pet. her. sicut videmus in † donatione prohibita inter coniuges, quę non reuocatur nisi quatenus donataria effecta sit locupletior: vnde si consumpserit, nulla est actio. l. si sponsa. in fi. ff. de don. int. vir. tunc posset subesse probabilis dubitatio, si hęc mulier mortua esset, ⁊ bona hęc pręlegata reliquisset marito, vel filijs: obstaret enim illa
6 dictio, per indirectum, posita in statuto. Et quia † hęres hęredis dicitur primi testatoris hęres. l. si quis filium. in fi. de acq. her. verum, ipsa viuente, non militant verba statuti: ⁊ sicut potuit relinquere cuilibet extraneo, multo fortius nurui. maxime propter bene merita, vt ipsa asserit in dictis donationib. Cui assertioni videtur standum cum respectu nurus, nulla sit prohibitio: per ea, quę no. doc. in l. si donatione. C. de coll. Dec. cons. xx. Et quod ista opinio sit vera, probatur per textum expręssum in l. fin. ff. de his. quib. vt indig. vbi prohibitus relinquere vxori vulgari, vel eius liberis potest socerum instituere: nec ideo fraudem
7 legi facere dicitur. Pro eadem sententiam etiam facit quia † vxor prohibita dare marito secundum legem, hac edictali. C. de secun. nupt. potest filijs ex eo, quantum velit dare, nec fraus vlla pręsumitur. §. nec illud. in fi. ⁊ §. pen. in auth. de nupt. ⁊ in quęstione facti ita respondent Bal. Pau. Cast. ⁊ alij, quos refert ⁊ sequitur Dec. cons. ccxlvj. ⁊ ita videtur
8 magis communis opinio. Nec obstat, quod † fraus pręsumitur per interpositionem personę: quia hoc verum, vbi probetur interpositio, ⁊ de re prohibita agatur: iuxta l. si quis in integrum. ff. qui, ⁊ a quib. manumiss. ⁊ dilectam legem si is, qui. de vul. ⁊ l. iij. §. siue itaque. C. de natural. lib. Sed in casu nostro non constat, quod sumus in vetitis, cum relinquere nurui de se sit permissum, nec constat ei datum tanquam interpositę personę, imo verba contractuum sonant in appositum, quod contemplatione ipsius, ⁊ propter eius benemerita, ⁊ in casu Paul. Cast. erant alię coniecturę efficaciores maxime quod prius fecerat aliam donationem vxoris, quam interponeret sororem. Et ita eo soleo tenere in l. post contractum. ff. de donat. in iiij. pręsumpt. Bart. ad fi. Pręterea, vt intelligo, maxima pars bonorum est sita in agro Papiensi: vnde dico quod suprascriptum statutum non debet attendi extra territorium, prout in simili statuto, dicit Dec. consilio. xxvj. vbi loquitur in statuto, quod mulieres maritentur secundum paragium, quod non habet locum ex-
9 tra territorium, ⁊ licet in casu Decij † statutum esset conceptum per verba affirmatiua, tamen non attendimus formam conceptionis verborum sed sensum, vt dicit Bar. in l. inter stipulantem. in fi. princ. ff. de verb. obli. gl. ⁊ doct. in l. actor. C. de probat. ⁊ eodem modo statutum nostrum potuisset poni affirmatiue quod ascendens teneretur tractare ęqualiter, ⁊c. nec per hoc deberet induci diuersitas iuris. Nec obstat doctrina Bart. in l. versi. vj. videndum. C. de sum. trinita. ⁊ fid. cath. quia Bart. debet intelligi quando statutum continet prohibitionem fauorabilem, vel odiosam, non quidem absolute sed fauorabilem, vel odiosam ipsi prohibito, ⁊ ita eum intelligit Petr. de Anchar. in rep. c. canonum statuta. versi. venio ad aliam. de constitut. ⁊ Ludouicus Roman. consilio. xxix. sed in casu nostro prohibitio est odiosa ipsi ascendenti, licet sit fauorabilis filijs: ergo cum sit odiosa respectu prohibiti non extenderetur extra territorium. arg. d. l. ex ea. ⁊ quod ista intelligentia sit verissima, ad
10 Bart. apparet ex eius exemplo, dum dicit, quod † statutum quod stantibus masculis, fœmina non succedat tanquam odiosum: non debet extendi extra territorium: nam tale statutum, si simpliciter loquimur, est fauorabile, quia factum principaliter propter fauorem masculorum, non autem in odium fœminarum. arg. l. qui exceptionem. ff. de cond. ind. ⁊ ista est communis opinio, vt attestatur late Fran. de Cur. cons. ix. incip. Ticinensi statuto. ⁊ cons. lxxxj. incip. recte. ⁊ tamen Bart. x... quod non

debet extendi, ratio est quia respectu personę prohibitę, id est, feminę di-
11 citur odiosum. Et suadetur hoc ratione, nam † successio ab intestato
defertur secundum præsumptam mentem decedentis, qui videtur se cō-
formare cum dispositione legis. l. conficiuntur. ff. de iur. codic. l. quidam
cum filium. ff. de verb. obl. Cum ergo deferatur ex præsumpta mente de
cedentis, si statutum est fauorabile ipsi decedenti verisimile est, quod vo
luerit seruari respectu omnium bonorum extra territorium: & ideo ex-
tenditur. Si vero continet prohibitionem odiosam ipsi decedenti pro
hibiti, est verisimile quod noluerit extendi dato, quod inde resultaret
fauor alteri: vnde merito debemus considerare fauorem, vel odium re-
spectu prohibiti, non autem generaliter, præsertim cum statuta omnia li
mitantia, vel corrigentia ius commune non possint esse fauorabilia vni
quin sint odiosa alteri: & non potest negari, quin suprascriptum statutum
sit odiosum, vt de plano fatetur Ias. d. consi. xlij. Vltimo est aduertē
dum, qd in casu nostro non solum agitur de bonis, quę sunt extra terri-
torium, sed etiam persona est forensis, seu originaria Neapolis, vnde
12 † licet propter matrimonium sequuta sit forum mariti, & ceperit esse in-
cola Mediola. tamen dictum incolatum post mortem mariti mutauit,
qd facere potuit. l. domicilium. ff. ad municip. l. placet. vbi Bart. co. l.
tit. & accessit habitatum, vbi erant bona: & quamuis potuerit retinere
etiam domicilium Mediolani tamen cum iuerit habitatum extra ter-
13 ritorium respectu bonorum ibi existentium, † illud forum pręualet, &
consequenter etiam illius statuta fori, non autem statutū Mediolani,
vt in simili voluit Abb. in ca. dilectus filius. ij. de rescrip. versic. iij. con-
14 clusio. vbi inquit, quod † quando quis habet plura domicilia, & vnum
sit principalius altero, sed in domicilio inferiori sit res, de qua agitur, tūc
debet attendi domicilium minus principale pp bona, quę ibi reperiunt,
quia tunc in domicilio inferiori duo concurrunt, domicilium, & res liti-
15 giosa: ideo pręualet † quia duo vincula magis stringunt. cap. j. de treu-
ga & pac. Idem tradit Abb. in c. ex parte ij. de for. compe. Mar. in.
Soc. in c. si. de for. compet. in v. quęst. princ. in fin. versic. aduer. tamen.
sequitur Deci. consi. cclxxxiij. & ideo concludo respectu bonorum sito-
rū extra territoriū cessare omnē difficultatē, saluo semp saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 Statutum correctorium iuris communis stricte intelligendum est & cū loquatur in genere masculino nō debet trahi ad fœmininū.
2 Statutum loquens de habitatore non habet locum in muliere habitatrice.
3 Natura correctoriorum debet strictissime intelligi.
4 Natura statuti est quod stricte eius verba intelligantur nec ab eius verbis recedatur.
5 Clausula omni meliori modo uirtus.
6 Præsumitur quis procuratoris nomine agere dato quod non expresserit etiam respectu tertij quando tertius scit de mandato.
7 Dictio quatenus quid denotet.
8 Lex non recepta non obligat.
9 Iudex non debet iudicare secundum leges non receptas.



Contra nobilem Ioannam Boni rursus adducitur qd
videatur absque actione experiri propter statutum qd
asseritur ordinare, *Ne aliquis de ciuitate posset acqui-
rere dono, uel emptione actionem aliquam contra ciué.*
1 sed ad hoc statutū respondetur. Primo, quod est † cor
rectorium iuris communis: & ideo stricte intelligendū:
vnde cum loquatur in genere masculino, non debet trahi ad fœminam
acquirentem: vt dicit Alexand. in l. Gallus. de lib. & posthum. & consil.
2 xxiiij. animaduersis his, lib. ij. vbi concludit quod † statutum loquens
de habitatore non habet locum in muliere habitatrice, & idem consil.
xxviij. pręclare & subtiliter. lib. iij. Corn. consil. xiiij. in princip. lib. ij.
Bart. Veron. consil. xxvj. cum similibus. & ista opin. in correctorijs,
prout nos loquimur non habet difficultatem, quia concurrunt duo, &
3 † natura correctoriorum, quę debet strictissime intelligi. l. pręcipimus. in
4 fin. C. de appell. & etiam † natura statuti, a cuius verbis nō recedimus.
l. iij. §. hęc verba. ff. de neg. gest. & si qui doctores cōtra dicant loquunt
in altero, non autem vtroque concurrente. Cōfirmatur, quia ratio sta-
tuti non videtur ita habere locum in femina sicut in masculo, videtur,
enim est factum propter pręsumptas fraudes, quę plerunque in cessio-
nibus interueniurent. l. ab Anastasio. & l. per diuersas. C. mād. quę ratio
cessat in muliere pręsertim, in casu nostro: cum ipsa esset absens, vnde
omnis dolus cessat. Ad idem facit quia statutum, dum loquitur de per
sona cedentis fecit mentionem specialem sexus fœminei, dum dicit quod
non possit acquirere ab aliquo, vel aliqua: quādo vero loquitur de ces-
sionario, solum vtitur dictione masculina, Statuimus, ne aliquis, &c. cum
si intellexisset de fœmina vtique sciuisset exprimere, Ne aliquis vel aliqua.
prout fecit respectu alienantis, argument. l. vnicę. §. sin autem ad defi-
cientis. C. de cad. toll. & cap. ad audientiam. de decimis. per quam ra-
tionem in simili ita concludunt Petr. de Ancha. consil. cxx. Ioan. de
Ana. consil. xxij. Alexand. consil. xxxviij. in vj. vol. & consil. xvij. in vij.
Lud. Bologn. consil. xlix. in iiij. volum. consiliorum Alexand. Corn.
consi. ccxxx. versic. item circa, in iij. volum. Ias. in l. qui filiabus. de leg. j.
Secundo respondeo, quod si statutum valeat, ius adhuc remanet in
credente cuius nomine potuit nobilis Ioanna experiri: quia in instru-
mento cessionis, in quo etiam constituit eam procuratricem, est clausu-
5 la, † omni meliori modo &c. vnde si propter statutum non valuit acqui-
sitio actionis, saltem debet valere cōstitutio procuratricis, vt agere pos-
sit & exigere [illegible] istud operatur virtus clausulę illius. l. j. ff. de iure cod.
l. fin. C. eo. per Alexand. consil. cxij. in iij. volum. Felin. in cap. cum su-
per. de offic. de leg. Roder. in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. obligat. nec
petitio ipsi repugnat, quę simpliciter agit vigorem dicti instrumenti,
quatenus eam tangebat, vnde quando Ialetus soluerit, tunc poterit de
hoc statuto disputari inter ipsam, & cedentem, interim Ialetus omnino
debet soluere. Tertio respondeo, quod etiam si vera esset assertio Ia-
leti adhuc fouet iniquam causam, nam si cessio nihil valet, & ius reman-
sit in cedente, sequitur quod d. Franciscus pater agere potuit tanquam
procurator cedentis. Nec obstant, quę in contrarium adducuntur: Et
primo quod d. Bordim non est constitutus procurator tanquam sub-
stitutus vigore mandati Malabayle, respondeo quod imo contrarium
est verum. quod apparet ex libello, in quo d. Bordim expresse dicit se
agere tanquam substitutum ex facultate, per Malabaylam concessa:
vnde cum reus non possit pretendere aliquam ignorantiam de hoc va-
6 let processus † pręsumitur enim quis procuratoris nomine agere, dato
quod non expresserit, etiam respectu tertij. quando tertius scit de man-
dato. l. post mortem. §. j. versi. nisi forte creditor. ff. quando ex facto tut.
& est de mente Alexan. & aliorum, in l. j. §. nunciatio. ff. de oper. no. nunt.
& sano est id expressum fuisse, reo cuius intererat licet inter mandantem
& mandatarium non fuerit expressum: cum potuerint hoc etiam tacite
agere, & ita actum fuisse pręsumitur. l. pignori. §. fin. ff. de vsucap. Imol.
Corn. Alexād. & Ias. in l. post dotem. in lectura Dun. ff. sol. matr. quod
tanto magis procedit: cum in libello deinde fuerit expressum. Secundo
non obst. qd petitio patris & filię videantur inuicem contrariari: & ideo
non possit dici quod pater filię consenserit iuxta doctrinam Bart. in l.
cum pater. §. libertis. in fin. ff. de leg. ij. quia respondeo, quod imo non
contrariatur, cum in libello dicatur quod agunt quatenus ad eos tan-
git, & ista clausula etiam pluries repetatur, ex quibus verbis apparet,
quod si cessio tenet, filia agit propter proprietatem, pater propter vsum-
fructum iuxta l. fin. C. de bo. quę lib. si vero cessio non tenet, pater agit
7 ad totum quia dictio, † quatenus rem, refertur etiam ad totum. l. ij. C.
de hered. instit. vbi Ias. facit. l. virilis. ff. de verb. signifi. l. si ita a te. eo.
tit. Item potest agere directis actionibus quę remanserunt in cedente
filia vtilibus vbi cessio: vt habetur in l. si pecunia. vbi Ias. de leg. j. & in
l. j. C. de transact. & sic apparet, quod istę petitiones inuicem se compa-
tiuntur. Vltimo est aduertendum, quia (vt ego intellexi) tale statutum
moribus vtentium receptum non est, imo quotidie recipiuntur cessio-
nes aduersus ciues non obstante tali statuto, vnde succedit communis
8 conclusio quod † lex non recepta non obligat. gl. in c. j. extra de treug. &
pace. vbi doct. Bald. in l. a cū nō nouam. in fin. per gloss. ibi. C. de iudi.
9 & in authent. omnes peregrini. C. com. de success. & de hoc debet † iudex
se informare dato, quod in processu probatum non sit, quia illud princi
paliter tendit ad officium suum qui non debet iudicare, sm. leges non
receptas, vt habetur in l. j. C. vt quę desaduo. par. facit text. in cap. ad
audientiam. de simo. & gl. in §. j. in verb. officij. in auth. de testib. & gl.
Sali. in l. iij. in verb. immineat. ff. eo. tit. aliud est si simpliciter agere
de probanda cōtraria cōsuetudine. Et hęc omnia saluo saniori iudicio.

SVMMAE RERVM. XIX.

1 Statuta recipiunt strictam interpretationem & in eis a uerborum proprietate non recedimus.
2 Statutum loquens de uendendo nō intelligitur de alijs cōtractibus.
3 Licentia data a domino ut Vasallus possit feudum uendere non intelligitur quod possit in ultima uoluntate relinquere nec quidem per donationem causa mortis alienare.
4 Lex prohibens alienationem bonorum ciuibus non intelligitur de alijs alienationibus.
5 Eadem ratione qua permittitur uenditio eadem permittitur quęlibet alienatio titulo particulari.
6 Verbum uendo comprehendit quamlibet alienationem.
7 Statutum disponens feudum posse uendi censetur alterare naturam ipsorum feudorum.
8 Alterata semel natura feudorum nihil impedit quia quacunque alienatione transferri possint.
9 Extensio passiua habet locum in quacunque materia quāuis correctoria
10 Extensio de stricta significatione uocabuli ad latam habet locum in quacunque materia exorbitanti & pœnali propter identitatē rōnis.
11 Filiusfamilias quamuis contrahere possit de re paterna cum consensu patris non tam potest testari.
12 In dispositione hominis non fit extensio ex identitate rationis.
13 In statutis ubi est par ratio ibi eadem est iuris dispositio.



Tatuta permittunt feuda vendi posse, quęritur vtrum
ex ipsa permissione, venditionis legari possint in vlti-
ma voluntate. Et videretur prima facie dicendum qd
1 non: quia statuta † recipiunt strictam interpretationes,
& in eis a verborum proprietate non recedimus. l. iij. §.
hęc verba. de neg. gest. per Bart. in l. omnes popu. in
2 vj. q. principali. de iust. & iure. Vnde † statutum loquens de vendendo
non intelligetur de alijs contractibus, secundum Ioan. And. in addit.
Spec. de empt. & vend. §. nunc videndum. Alex. consil. lxxvj. in v. Io.
Firm. in tract. de gabel. viij. parte principali. particula. iij. q. iij. & iiij. q. &
idē simpliciter in quacunque materia stricta procedere firmauit. Bal.
3 in l. voluntas. C. de fideicomm. Sicut videmus in feudis quod † licen-
tia data a dño, vt Vasallus possit feudū vendere nō intelliget, qd possit
in vltima voluntate alienare nec [illegible] p donationē causa mortis. l. fin. in fin. a.
vbi

vbi Inno.ff.de do. Bal.c.j.de probib.feu.alie.p Fede.si versi.qd si va
4 sallo. Soc.cons.xix.in j.& facit quia † lex prohibens vend.bonoꝝ ciuili
bus,nõ intelligitur,de alijs alienationibus.l.fi.C.de pręd.cur.lib.x.ad
idem l.si pupillorum.§.si pretor.vbi Alber.de reb.eorum.l.milites.in
fi.& in princ.de re milit. Sed tamẽ his & similibus (quę adduci possent
non obstantibus) dico contrarium verius esse:quia & ratio & verba sta-
5 tuti hoc inferunt,quia enim † ratione permittitur venditio,eadem etiã
quęlibet alienatio,quamuis titulo particulari.l.in conuentionibus.ff.
6 de verb.sign.vbi dixi.& quia ex lata significatione verbi, † vendere,cõ-
prehenditur quęlibet alienatio, vt est text.in l.sicut.§.venditionis.ff.
quib.pign.vel hyp.sol.l.statuliberi a cęteris.in fin.ff.de statuliberis.q
procedit etiam in statutis,& legibus pęnalibus.glo.l.quemadmoduz.
verbo,vendi.C.de agr.& censi.lib.xj.Alex.cõsi.j.in iiij.vol.Jas.l.fi.C.
de iure emphy.dixi post alios in l.filiusfam.§.diui.in vij.q. Bart.ff.de
leg.j.Et facit quia non potest dominus aliquod interesse pretendere:si
enim permittitur venditio quo casu venditor habet pretium,non tamẽ
dominus in illo pretio aliquod ius habet,nec res ex eo empta censetur
feudalis,vt dicunt omnes in cap.j.in fin.de feudo nõ haben.prop.nat.
in vsib.feud. ergo nihil sua interest magis quod vendat,quam quod do
net,vel in vltima voluntate cui voluerit relinquat. Confirmatur quia
7 † statutum disponens feuda posse vendi,censetur alterare naturam ip-
8 sorum feudorum.d.c.j.de feud.non haben.prop.nat. † vnde alterata
semel eorũ natura,nihil impedit,quin quacunque alienatione transfer
ri possint:quia istud est regulare in feudis non habentibus propriam
9 naturam,& ideo † extensio passiua hoc inducit,quę habet locũ in qua-
cunque materia,quamuis correctoria,secundum Alex.& alios in l.ij.ff.
de le.j.& etiã in statutis.vt ibi per Jas.& Mod.merito ergo leges feu
dales prohibentes,rem feudalem extraneis legari.c.j.de success.feud.
verbo nullo ordinary,non habebunt locum in tali fundo, prout sentit
Bal.in tit.de pace Cõstantię.verb.libellarię.in c.significauit.de rescr.
& c.j.§. & quia vidimus.post Godofr.ibi qui feud.da.poss.in vsib.feudo
rũ.& quod not. Alex.consi.cxxxvj.viso & examinato.in j.vol.Cor.cõs.
xvi.in j.Curt.Jun.in tract.feud.ij.parte.versi.vj.limitat.cum simili-
bus.Et hoc tenendo non obstant allegata in contrarium , & in primo,
quod verba in statutis intelligãtur proprie, nec in eis sit licita extensio,
10 nã respondeo primo,hoc non procedere,quando † extensio fieret de
stricta significatione vocabuli ad latam:quia talis habet locum in qua-
cunque materia,siue exorbitanti,vt est gl.in auth.vt hi,qui obligatos.
in princ.versic.hęc omnia.verb.ad curationem.& in clem.j.verb.obli-
gatur.de electione.sed etiam in pęnalibus,propter identitatẽ rationis.
l.si vxor.§.j.ff.de adult.facit l.cui lege vb. Arc.ff.de testa. Secundo re
spondeo,quod istud videtur induci vigore extensionis passiuę: vt sup.
declarauj:quę extensio habet locum etiam in statutis & quacunque ma
teria,vt per Bar.& doct.in d.l.ij.ff.de leg.j. Non obstant decisiones
supra dictę Aretini,& Alex.quia in casu ipsorum non erat identitas ra-
tionis,& decisio Jo.And.in d.§.nunc videndum simpliciter.non est ve
ra,vt dixi lib.ij.de verbor.signif.& solum eo casu potest defendi,quando
ratio quę militat in venditione non haberet locũ in datione in solutũ.
l.pete.§.predium.ff.de leg.ij. Non obstat,quod licentia de venden-
do non trahatur ad alienationes,quę fit per viam vltimę voluntatis d.
l.filiusfam.vbi Inno.quia hoc procedit in illo casu propter diuersita
11 tẽ rationis:quia † filiusfamilias quamuis contrahere possit de re pa-
terna cum consensu patris,non tamen potest testari,vt ibi dicitur:& pro
12 cedit suprascripta decisio in licentia paterna,& sic † in dispositione ho-
minis,in qua non fit extensio ex identitate rationis,vt dixi per multa si
milia,in ij.lib.de verb.sign.in prin. Sed quęstio nostra est in dispositio
ne legis,& sic in statuto in quo maxime attendimus ad rationem statuẽ
13 tium,vt † vbi sit par ratio,ibi & eadem sit iuris dispositio.l.adigere.de
iure patronatus.leg.ijs solis.in fi.C.de reuo.don.l.nec in ea.de adult.
Nec obstat text.in d.l.fi.C.de pręd.curial.vbi lex prohibens vendi
tionẽ nõ censetur prohibere donationẽ, nã ibi est diuersa rõ inter hos cõ-
ctus,rõ phibitionis fuit,ne accepto pretio in diuersas regiones delabe-
rent,& munera ciuilia vitarẽt,qd nõ est verisimile eos facturos si pretiũ
habere non possint. Nec obstat l.si pupillorũ.§.si pretor, quia illud
est ex eo quod quandoque expedita venditio,vtilior est pupillo, & quia
forma decreti pretoris fuit ad vnguem obseruata,vt ibi per Albericus.
Non obstat dictum Bald.in l.voluntas.C.de fideicomm.existimã
tis in materia stricta appellatione venditionis non contineri alias alie-
nationes:quia loquitur in prohibitione venditionis,facta per contra-
ctum. Sed nostra quęstio est de permissione venditionis facta per sta-
tutum,quę est longe fauorabilior.& pleniorem interpretationẽ recipit,
vt etiam habetur in l.in quorũ.vbi Bart.ff.de pign. Et ita ego sen-
tio,saluo tamen cuiusque meliore iudicio.

SVMMAE RERVM. XX.

1 IN ordinarijs iudicijs offerenda est petitio seu libellus in scriptis &
quomodo hoc intelligatur.
2 In summarijs iudicijs uel quando reus libellum non petit non est ne
cessaria petitionis oblatio.
3 Ex uerbis statuti simpliciter aliquid disponentis non inducitur forma.
4 Lex pro forma requirens citationem censebitur obseruata quamuis
non sit citatus ille qui præsens erat.
5 Statutum formam inducens recipit conditionem si petatur.
6 Exceptio ordinis præposterationis est de apicibus iuris.
7 Agens ex statuto debet probare qualitates statuti.
8 Vbi deficiunt uerba legis deficit dispositio.
9 Satis est qualitatem interuenire per æquipollens.
10 Statutum requirens oblationem petitionis loquitur secundum commu-
nem cursum causarum in quibus necessaria est oblatio.
11 Protestatio Notarij extra iudicium facta non præiudicat parti sed a-
ctis tantum statur ne in facultate ipsius sit auferre ius quæsitũ parti.
12 Nuncius non potest reuocare relationem semel factam.
13 Lex præsumit pro primo dicto & quod secundum emanauerit ad sub-
ornationem partis.



VErba statuti sunt, *Si quis oblata petitione coram iudi-
ce & penes notarium actorũ dimissa citatus fuerit, &c.*
videndum est,quod iuris sit,si citatio facta sit ad vidẽ-
dum fieri oblationem petitionis, nunquid videatur
seruata dispositio statuti. Premitto in primis quod se
cundum ius commune distinguitur ordinaria iudicia
1 a summarijs vel ab is in quibus reus ipse libellum non peteret,in † or-
dinarijs enim iudicijs offerenda est petitio seu libellus in scriptis,auth.
offeratur.C.de litis contest.quod intelligendũ est,si reus petierit:quo
casu,si actor non offerat, & quidem expensis suis iudicium erit nullum.
2 c.j.de lib.obl.vbi doct. † In summarijs vero iudicijs,vel vbi reus li-
bellum non petat non est necessaria petitionis oblatio: sed satis est in
actis a notario describi.clem.sępe.de verb.sig.& ita hodie obseruatur,
maxime sub legatis,& gubernatoribus , quę omnia iudicia expediunt
summarie & de plano,nec hęc res vllam habet difficultatem. Secun
do premitto,quod quamuis statutum posuerit illa verba,Si quis oblata
petitione. non tamen inducit formam,per quam actus vitietur,sed suf-
ficit , quod per ęquipollens statuti dispositio obseruetur , quia regula
3 est,& communis conclusio,quod † ex verbis statuti simpliciter aliquid
disponentis non inducitur forma.l.statuimus.C.de sent.ex breuic.recit.
vbi Bal.& Salic.glo.clem.j.verbo,inhibẽtes.de in.patr.tradit Bal.
Paul.de Cast.& Alexand.vbi attestatur hanc esse communem in l.j.ff.
de lib.& posth.& quamuis ab hac conclusione excipiãtur aliqui casus,
de quibus per Fel.in c.cum dilecta.de rescr.tamen quęstio nostra non
pertinet ad illos casus exceptos , puta qñ adiecta esset clausula actus
aliter facti infirmatiua.c.dilecto.de pręb.aut prohibitiue loqueretur per
petuamque prohibitionis causam haberet.l.non dubium.C.de legib.
glos.cap.tua.de spon.duo.aut per viam mandati ad substantiã rei per
tinentis procederet.gl.l.nõ intelligitur.§.diuus.ij.ff.de iu.fis. Bar.l.j.
quęst.iiij.ff.de exer.aut alias verbis legis expressum sit formã induci,
secundum Marianum,quem refert. Fel.in d.c.cum dilecta.quem ta-
men ego non soleo sequi.in d.l.j.& quicquid sit,isti casus excepti nõ per
tinent ad q.nostram.vnde standum est regulę,vt dispositio statuti in ca
su ęquipollenti adimpleatur,& pro hoc est decisio Bald. Alexãd.& alio
4 rum in l.fin.C.de procur.vbi † lex pro forma requirens citationes cen
5 sebitur obseruata, quãuis non sit citatus qui pręsens erat sic & † statu-
tum formam inducens recipit conditionem si petatur.l.vniuersa. vbi
Jas.C.de prec.Imp.offer. Tertio premitto,quod istud vt pręcedat
oblatioi petitionis:recipit quendam ordinem pręposterationis , quę
6 † exceptio est de apicibus iuris.glos.l.si mancipiũ.§.j.de euict.& ideo
coram gubernatore vel similibus maioribus magistratibus non esset
attendenda,secundum Guid.Papę.quęst.xxix.incip.in superiore.al-
legat notata per Cin.& Bar.in l.j. vt quę desaduo. His sic premissis
tolluntur argumenta subtiliter in motiuis,per iudicem adducta. Et
7 in primis dum dicitur quod † agens ex statuto,debet probare qualita-
8 tes statuti l.j.§.qd ait pretor.ff.ne quid in flum.pub.q: † vbi deficiunt
verba legis, deficit dispositio.l.iiij.§.toties.ff.de dam.inf. Respon.pri
9 mo,quod † satis est qualitatem interuenire per ęquipollens d.l. statu-
tis.per Bald.& Alexand.d.l.fin.C.de procur. Secundo respõdeo,
quod dicta qualitas non est necessaria in iudicio coram gubernatore, q
ad solam facti veritatem attendit per supra dicta. Tertio respondeo
quod d.qualitas interuenit,licet ex post facto:sed istud non refert:quia
concernit apices iuris.d.l.si mancipium.Quarto respondeo,quod ver
ba illa,oblata petitione,intelliguntur in casibus in quibus alias offerri
debet,vt statutum intelligatur secundum ius commune.l.si seru.C.de
nox.per Bal.in l.j.§.sed excipiũtur.ff.de serуis.intelligẽtur ergo obla
ta petione si pars libellum petierit:quia alias statutum etiã inducens
formam recipit subanditionem a iure communi,si par petierit.d.l.vni-
uersa.C.de prec.Imp.offer.vbi Jas.multa cumulat.Quinto respõdeo
10 quod † statutum requirens obla.petitionis,loquitur secundum com-
munem cursum causarum,in quibus necessaria est d.oblatio.d.auth.
offeratur.d.c.j.de lib.oblat.sed tamen nõ ideo sequitur quin dispositio
statuti,habeat locum etiam in casibus in quibus descriptio notarij loco
oblationis subrogatur,cum subsit eadem ratio.l.si enim.§.qui iniuria-
rum.cum ibi notatis.ff.si quis caut. Sexto est aduertendũ, quia illud
quod dicitur ad qualitatem statuti esse aduertendũ:intelligitur de qua
litate necessaria,secundum mentem statuentis,non si eadẽ subsit ratio
etiam si qualitas deficiat , secundum gloss.in c.j.in verbo, pruninę.ex-
tra de decis.glo.in clem.j.verbo cẽsura.de vsur. Rom.cõsi.cccclxxiiij.
de quo per Felin. in cap.nonnulli.extra de rescript. & facit quod notat
Bar.in l.Titia.ff.soluto matrimonio. Ex suprascriptis etiam tollũ
tur cętera motiua,quatenus dicitur quod necessaria sit petitio in scri-
ptis & oblato,&c.quia supra responsum est,scilicet,necessariaz esse in or-
dinarijs,si pars petat,in summarijs vero vel parte nõ petente sufficere
scripturam quam faciat notarius actorum.d.clem.sępe.in verbo neces
sario libellus non exigat. Nec obstat,quod citatio non videatur legi
time facta quia etiam ad hoc supra responsum est, & cum pręsens pars
fuerit satisfactus est statuto requirente citationẽ,vt per Bal.& Alex.d.
l.fi.C.de procu. & satis apparet ex testibus quod d.Galeatius nõ erat
11 ibi casualiter. Nec obstat † protestatio notarij,extra iudicium facta
quia nõ pręiudicat parti sed statur ipsis actis ne in facultate ipsius sit

auferre ius quęſitum parti, vt per Barto. in l. ſi librarius. ff. de reg. iur.
per doct. in c. cum Ioanes. & quod notat Alexand. in l. ſciendum. ff. de
12 verbor. oblig. & quod dicitur de notario idem etiam de † nuntio, qui
non poteſt reuocare relationem ſemel factam: ſubeſt enim ſemper eadē
13 ratio, & quia † lex pręſumit pro primo dicto, & quod ſecundum emana
uerit ad ſubornationem partis, c. pręterea. de teſt. cog. & habetur in §.
quia vero multi. in gl. verbo, nō etiā. in auth. de teſtib. Cętera ſuppleat
acutiſſimum ingenium iudicare debentis.

SVMMAE RERVM. XXI.

1 DE iure communi proximior admittitur in ſucceſſione non habita differentia agnatur.
2 Extra hac dictio eſt localis.
3 Quando aliquis ſortitur forum in varijs locis ratione originis bonorum domicilij proprie ſubditus dicitur qui reſpectu domicilij ſubijcitur.
4 Forum domicilii quandoque potentius &c.
5 Supplicatio mariti in alia cauſa & inter alias perſonas non noceret ipſi marito multo minus debet nocere uxori.



DEfuncto Marchino ſuborta eſt cōtrouerſia de eius
hereditate inter agnatos in quinto gradu, & Anaſta-
ſiam conſobrinam, quę eſt in quarto gradu, & ſic quē
1 ter † proximos: ſecundum formam iuris communis,
ſecundum quod non habita differētia agnationis, vel
cognationis proximior admittitur. auth. poſt fra-
tres. ij. C. de legit. hered. Sed aduerſus iſtam conſo-
brinam opponunt agnati, quod non poteſt ſuccedere, quia nupta extra
iuriſdictionem Laudenſem & nō ſuppoſito prętori, ex quo Petrus eius
maritus eſt Bergomenſis origine, & adhuc ſeruat illud forum, & ibi ha
bet bona, & ſubit onera licet ſupra annos decem & octo habitet in agro
Laudenſi. nec vnquam vxorem ſuam tranſtulerit ad partes Bergomē
ſes. Queritur quid iuris? Reſpond. Anaſtaſiam pręferri illis agnatis.
Prima ratio, quia ſtatutum eam punit, quę ſe nubit extra iuriſdictio
nem, at cum iſta nunquam nupſerit extra iuriſdictionem, ſed ſemper cum
marito permanſerit in iuriſdictione Laudenſi, non verificantur verba
2 ſtatuti, quia † dictio, extra, eſt localis. l. fin. ff. de iuriſdictio. omnium
iudicum. Secunda ratio, quia ſtatutum infra ſe declarat illis verbis.
Qui nati fuerint ex non ſuppoſito, &c. certe Petrus dicitur ſuppoſitus:
quia, cum a tot annis ſemper domicilium tenuerit in agro Laudenſi, nō
poteſt haberi pro non ſubdito, ſecundum gloſſam cap. ſtatutum. §. cum
vero. verb. viam dictam de reſcrip. in vj. vbi docto. & moder. in rub. ff.
3 ſolu. matrimon. Felin. cap. fina. de foro competen. vbi † quādo aliquis
ſortitur forum in varijs locis, puta, ratione originis, ratione bonorum,
ratione domicilij, proprie ſubditus dicitur, qui reſpectu domicilij ſubij
citur: merito ergo nihil refert, quod probatum ſit eum eſſe Bergomen
ſem, & ibi ſubire onera: quia ſatis eſt reſpectu ſtatuti illius, quod domi-
cilium tenuerit in Laudenſi. gloſſ. clement. prima, verbo, ſubditos. de fo
ro compet. in fin. Tertia ratio oritur ex alio ſtatuto Laudenſi, quo
ſimpliciter dicitur, quod *Qui a modo ſtabunt per decem annos in diſtri-
ctu, in omnibus habeantur pro incolis & municipibus & tractētur, ſicut
cæteri. &c.* quod ſtatutum eſt ſatis clarum in hac materia: & conforme
iuri communi. l. ij. C. de incol. lib. x. Quarta ratio oritur ex ipſius ſta
tuti ratione, quę fuit in fauorem ciuiū. qui ſunt de iuriſdictione & ſubeūt
onera: ne bona transferantur in non ſubditos qui difficilius collectan-
tur, & detrectant onera, vt per Bart. in l. reſcripto. §. ſi. ff. de muner. &
honor. quę ratio ceſſat in illo, qui tot annorum domicilium in agro Lau-
denſi contraxit. Quinta ratio ex verbis ſtatuti, quia oporteret quod
agnati probaſſent, quod hęc mulier ſe nupſiſſet, quia ſtatutum non ha-
bet locum ſi nupta ſit a patre, vel fratribus, vel ſimilibus, ſed oportet, q
a ſeipſa propter illud pronomen, ſe. quod eſt perſonale, ſecundum Bal.
conſi. ccclvij. in j. & quod not. Bern. in c. in criminalibus. v. q. iij. alias
tale pronomen eſſet ſuperfluum in ſtatuto, vt in ſimili per Alex. l. ij. §.
ſi procurator. verſi. limita. ff. quod quiſque iur. & quia ſtatutū inducit
pęnam inſucceſſibilitatis, vnde ei pęnę locus eſſe non debet ſi reuerentia
paterna vel fratrū adducta nupſiſſet. l. ad ea. in prin. de reg. iur. l. j.
§. quę onerandę. ff. quarum rerum act. & ita conſulunt Bal. vt dixi, cu-
ius magna eſt auctoritas, maxime quando non habet contradicentem,
vt in conſilijs Calcan. conſil. iiij. Sexta ratio, iſtud ſtatutum pęnale
debet intelligi de ea, quę nupſit non ſuppoſito vere, non autem ſecundū
quid. l. Lucius. §. quęſitum. de leg. ij. vbi Bar. c. j. vbi Bal. de feud.
Marchi. Iſte autem petrus proprie dici non poteſt non ſuppoſitus,
vel extra iuriſdictionem, cum tot annorum domicilio ſit ſuppoſitus.
Non obſtat quod iſte eſt originarius Bergomēſis, & ibi habet bona:
4 quia (vt dixi) potentius eſt forum domicilij, per glo. d. clem. j. & per
Rom. conſi. lxx. nu. 9. in ij. lib. Non obſtat quod iſte ſupplicauit, vt
haberet immunitatem tanquam forenſis. Quia reſpond. quod ſumus
in ijs, quę tractu temporis mutantur: erat enim forenſis a principio, de-
inde habitatione decennali factus eſt incola, & tempore quo ceſſit dies
adeundę hereditatis, iam erat incola quod tempus debet attendi. l. cū
qui. ff. de cond. & demon. vbi doct. & l. interuenit. ff. de leg. pręſt. Se-
5 cundo reſpond. quod ſupplicatio † mariti in alia cauſa, & inter alias p-
ſonas non noceret ipſi marito, multo minus debet nocere vxori. l. j. l. ſi.
C. ne vxor pro mari. & facit quod habetur in l. cum precium. C. de lib.
cau. Imo nō ſufficit ſupplicationem eſſe porrectam nomine Petri, niſi
probetur quod vere ipſe Petrus eam porrexit: potuit enim ab alio por
rigi ipſo inſciente: vnde debet probari ratihabitio. Tertio. reſpond. q
ſtat ſimul quod Petrus tanquam forenſis petierit immunitatem, & ta-
men vxor ... excludatur, quia iſtud omnis habitandi per decennium, re-
quiritur in vim modi, vnde ſufficit, ſi deinde adimpleatur quo caſu re-
tro trahitur acquiſitio, & perinde eſt ac ſi a principio iſte fuiſſet ciuis, ſe-
cundum Soci. conſi. xix. in ij. vol. & ſentit Bar. in l. municipali. C. de
muni. lib. xj. Fulg. conſi. cij. ad ſi. Caſt. conſi. cxciij. incip. poteſt quis di
cere. Et ita mihi videtur de iure eſſe dicendum, ſaluo ſemper, &c.

SVMMAE RERVM. XXII.

1 INducta ad diminutionem non debent operari argumentum.
2 Statutū debet intelligi ne ſeipſum ſtatim & incontinenti corrigat
3 Verbum derogetur quid importet.
4 Relatiuum quis uel qui quandoque ſtat reſtrictiue quandoque declaratiue ex propria ſignificatione.
5 Statuta generaliter uel indefinite prolata recipiunt interpretationem reſtrictiuam, & quare.
6 Statutum generale quod uxor lucretur poſt mortem mariti omnia eius eam parata recipit reſtrictionem a iure communi.
7 Argumentum de contractu ad ſtatutum ualet.
8 Interpretationi ſtatuti magis conformi iuri communi inclinandum eſt.



STatuto de quo agitur viſo, & ſubtiliſſimis allegationi
bus vtrinque factis, licet prima fronte res viſa ſit du-
bia, tamen penitus, & in receſſu magis inſpiciendo vi-
detur verior opinio, quod legitima in primis debeat a
filijs primi matrimonij percipi, & deinde dos i capita
diuidi cum ſecundo marito: moueor infraſcriptis ra-
tionibus. Primo quia ſtatutum vetus ſimpliciter
dicebat, ſaluo quod non derogetur iuri liberorum prioris matrimonij,
& ſe referebat ſimpliciter ad diſpoſitionem l. hac edictali. C. de ſec. nupt.
vt conſuluit Bal. in allegato conſi. cclxxiij. ſuppoſito ſtatuto. in ij. & no-
tiſſime per Dec. cōſi. cclxxxiij. in ij. dubio. quo ſtatuto ſtante ſi filij ha-
buiſſent alia bona ęquiualentia doti iuxta formā dic. l. hac edictali. ma-
ritus lucratus fuiſſet totam dotem, & tamen per additionem in ſtatuto
nouo factam aliud eſt: quia quicquid habeant filij de bonis matris ad-
huc vocantur ad ratam partem dotis: & ſic ſtatutum apparet factum
1 ad † diminutionem lucri, quod maritus facturus erat: ergo non debet
interpretari, vt operetur argumentum. l. legata inutiliter. ff. de adi. leg.
& iſta ratio tollit illud obiectum, quod ſtatutum ſuperfluum ſit. Se-
2 cundo, quia † ſtatutum ita debet intelligi, ne ſeipſum ſtatim, & inconti-
nenti corrigat. l. non ad ea. iuncta ibi glo. ff. de cond. & demon. & in ſimi
li per Alex. in conſi. cxxxv. verſic. prçterea. in j. lib. ſed ſtatutum primo
3 dicit, quod non derogetur iuri liberorum prioris matrimonij. qd † ver
bum, derogetur, importat etiam reſpectu cuiuſlibet partis, vt dicit. tex.
in l. derogatur. ff. de ver. ſig. Vult ergo non derogari neque reſpectu le-
gitimę: vnde per ſubſequentia verba non debemus intelligere id corre
ctum. Non obſtat generalitas ſtatuti, dum dicit quibus exiſtentibus
ſuccedat maritus in dote in capita, &c. Quia talis generalitas optime
verificatur, quando filij prioris matrimonij haberent legitimā in alijs
bonis non dotalibus: vbi vero non haberent non eſt inconueniens, q
reſtringatur ſtatutum ad terminos iuris, tum quia ſatis apparet de mē
te ſtatuti ſe referentis ad ius: vt dicit Bal. in alleg. conſil. cclxxiij. tum
4 quia illud † relatiuum, quibus, non ſemper ſtat reſtrictiue, ſed quādo-
que declaratiue ex propria ſignificatione, vt not. in l. cunctos populos.
C. de ſum. tri. & ſi. cath. & pro hoc eſt generalis doctr. Sal. in l. vnica. C.
5 de rap. vir. vbi concludit, quod † ſtatuta generaliter, vel indefinite pro-
lata recipiunt interpretationem reſtrictiuam. l. ij. C. de noxa. maxime
quando particularium ſub genere comprehenſorum varia eſt ratio:
prout in caſu noſtro: quando filij habent legitimam in alijs bonis, &
quando non habent. Et magis in ſimili facit qd no. Raph. Com. in l.
6 ij. ff. de leg. j. vbi dicit ſe conſuluiſſe in regno Neapolis: quod † ſtatutū
generale quod vxor lucretur poſt mortem mariti omnia eius cauſa pa-
rata recipit reſtrictionem a iure communi, videlicet q tamen teneatur
reſeruare filijs prioris matrimonij iuxta diſpoſitionem l. ſi quis prior.
& l. fęminę. C. de ſec. nup. ſequitur Aret. in d. leg. ij. Fortius ſtringit
7 † quia valet argumentum de contractu ad ſtatutū. l. non impoſſibile.
ff. de pac. ſed promiſſio mariti de dote reſtituenda patri intelligitur, niſi
de dimidia, quando ſtatutum vult quod precedente vxore maritus lu-
cretur dimidiam, quia generalitas promiſſionis de dote reſtringitur,
id eſt, de dimidia, ita dicit Ray. de Forli. in l. poſt dotem in iiij. lect. ff.
ſol. matr. & ſequitur ibi Alexan. & Iaſ. & idem Alex. conſi. cxxxiij. in v.
& conſi. v. in iij. & in ſimili quęſtione idem decidunt Ange. & Imo. in l.
damni infecti quidam. §. cum parietem. per illum tex. ff. de dam. infec.
ſi ergo conuentio de dote reſtringitur ad partē dotis vt intelligatur ſe
cundum formam ſtatuti, ita ſtatutum de dote debet reſtringi ad partē:
vt intelligatur ſecundum ius commune: pręſertim in caſu noſtro in quo
ſtatutum ſe refert ad ius commune, vt dicit Bald. in d. conſi. cclxxiij.
Et in hanc partem facilius debet inclinare doctiſſimus iudex tum
8 quia † hęc interpretatio eſt magis conformis iuri communi, argu. l. pręcipimus. in ſi. C. de appel. tum quia non eſt veriſimile quod ſtatuentes
in illa generalitate voluerint intelligere de legitima quo minus filij eas
pręcipuas habeant. argumen. l. ſi quando. §. fin. C. de inoffic. teſtamen.
cum ibi. not. per Iaſ. & alios.

SVMMAE RERVM. XXIII.

1 IVre communi excluſo Patre ab hæreditate ſibi delata per repudiationem locus eſt ſequenti in gradu ſecundum naturam ſucceſſorij edicti.

Statuta

2 *Statuta correctoria iuris communis stricte sunt intelligenda.*
3 *Repudiata quibus debita.*
4 *Dictio deinde quid importet.*
5 *Verbum adiri quid significet.*
6 *Non minus operari debet casus fictus quàm præsumptus.*
7 *Exceptio statuti quæ est conformis iuri communi secundum ius commune accipi debet.*
8 *Potest eadem persona ab uno gradu exclusa ex alio admitti.*
9 *Quod factum Patris filio præiudicet est contra naturalem æquitatem.*



1 N casu proposito in primis sciendum est † iure com-
muni exclusio patre ab hæreditate sibi delata per repu
diationem, locum esse sequenti in gradu secundum na
turam successorum edict. l. j. de succes. edic. & ideo si do-
minus Io. Angelus repudiauit, potest eius filius sequen-
tis ipse adire: quia repudiatione patris non peri-
mitur ius filij. l. fin. §. ult. autem in secunda. C. de bon.
quæ lib. Unde apparet, quod statutum nostrum contrarium disponēs
2 est correctorium iuris communis, & ideo stricte † intelligendum, secun-
dum not. in auth. quas actiones. C. de sac. sanct. eccle. Cuius quidem
verbis diligenter ponderatis, puto in casu nostro ei locum non esse: mo-
ueor principaliter sex rationibus. Prima est, quia non in statuto est
expressa, ne patres astuta, & calumniosa ratione in fraudem repudient
& curent a filijs adiri: unde apparet tunc loqui statutum, cum fraus ex
eo deprehenditur: quia repudiatione sua sciat pater ius ad filium suum
deuolui: sed in casu nostro tali repudiatione ius non ad filium, sed ad so-
rorem defuncti deuoluebatur, ergo nulla fraus dici potest subesse. Se
3 cunda ratio † causa successionis Henrici non est repudiatio sororis de-
functi consobrinæ suæ, nec statutum impedit, quin possit quis adire hæ
reditatem a consobrina repudiatam, attendendaque potius est repu-
diatio consobrinæ, tanquam causa immediata, secundum l. Papinia-
nus. §. sed nec impuberis. de inoff. testam. c. j. §. illud ubi Bal. de pro-
hib. feu. alien. per Feder. & no. l. sed si plures. §. in arrogato. de vulga.
quam repudiatio patris, qui non potuit diuinare, quod soror repudia-
ret, & sic vocaretur deinde filius suus: unde non subest consilium frau-
dis, arg. l. Iulianus. ff. qui & a quibus. & §. in fraudem. instit. quib. ex
cau. ma. Tertia ratio, statutum scriptum est aduersus patres, qui re-
pudiant hæreditatem, & deinde quod filios adiri curant: quæ verba non
4 verificantur hoc casu: tum quia dictio † deinde intelligitur post, & quidē
immediate. l. pen. §. fi. C. de bon. damn. & per Gemi. in c. j. de resti. spo.
lib. vj. Ias. fructus. ff. solu. matri. in casu autem nostro intercessit mediū
5 sororis: tum quia † verbum, adiri, non potest verificari post repudia-
tionem patris: cum non ideo esset hæreditas filio delata, sed sorori. l. de
lata. de verb. sig. Quarta ratio, statutum excipit emancipatum, nec præ
sumit fraudem, ergo sensus censebitur exceptus hic casus, ut exceptio
ea ratione facta: quia fraus non præsumatur, ad hunc casum trahitur in
6 quo constat non subesse fraudē † ne minus operetur casus verus, quam
7 præsumptus. l. filio quem pater. ff. de libe. & posth. & ut † exceptio statu-
ti, quæ est conformis iuri communi, secundum ius commune accipiatur
ut est tex. in c. ad audientiam. extra de cle. non resi. ubi canon. Quin-
ta ratio cum soror media intercesserit inter patruum, & eius filium ces-
sat suspicio fraudis propter interuentum mediæ personæ sicut videmus
in l. fi. ff. de his quib. ut ind. ubi si quis legat uxori in fraudem legis fa-
cit, & tamen legando socero non dicitur fraudem facere: quamuis a so-
cero in uxorem res deinde possit peruenire ad idem. l. hac edicta. li. C.
de sec. nup. ubi uxor non potest dare secundo marito nisi secundum di-
spositionem illius legis, & tamen uxor statis filio mariti non dicitur frau
dem facere, ut ibi concludit Bald. & probatur in §. nec illud quoque. in
fi. in auth. de nupt. & ita etiam consuluit Pau. de Cast. consi. cccxj. vi-
so, & examinato. in ij. parte. in nouissimis. Dec. consi. cccxlvj. requisi-
tus. cum sim lib. Sexta & ultima ratio est, quia considerandum est,
si dici potest, quod posito, absque iuris præiudicio, quod repudiatione
patris filius impediatur: tamen non propter hoc excludetur post repu
8 diationem consobrinæ: potest enim † persona eadem ab uno gradu ex-
clusa ex alio admitti. l. j. §. si proponatur. ff. si quis om. cau. testa. l. j. §.
sed videndum. de succes. edi. & l. æquissimum. §. j. ibi. & rursus auus vo-
cabitur. ff. ad Tertyl. quod maxime est dicendum in casu nostro: in quo
verba statuti hunc filium simpliciter & absolute non excludunt, sed tem
poraliter, scilicet uiuente patre, iuxta doctr. Bar. in l. fi. §. fi. ff. ad Ter-
tyl. Repudiante ergo patre, erit exclusus filius a gradu immediate post
patrem sequenti propter statutum, & uniuersa hæreditas ad sororem
defuncti pertinebit: quæ si repudiet iterum ex alio gradu iste filius, qui
est consanguineus defuncti vocabitur. Et certe debet iudex in dubio
hanc in partem inclinare, tum quia statutum illud est correctorium, ut
9 dixi, tum ut faueat agnationi: tum † quia est contra æquitatem natura-
lem, ut factum patris præiudicet filio. l. j. ut toto titu. C. ne filius pro
patre.

SVMMAE RERVM XXIIII.

1 *Verba generaliter & simpliciter posita generaliter sunt intelligenda.*
2 *Restrictio quæ fit ut singula singulis aptentur eo casu fit quo singula omnibus aptari non possint secus si possint.*
3 *In materia quantumuis pœnali & odiosa uerba generaliter accipiuntur quatenus uis uerborum importat.*
4 *Statutum illud dicitur fauorabile quod principaliter est factum ad tollendam æmulationem non autem in odium alicuius.*



Uiam in prioribus allegationibus sufficienter addu-
cta sunt argumenta in fauorem Aromatarij M. lo-
quor. Nunc duntaxat summatim ea quæ in contrariū
valde subtiliter inducuntur per prestantiss. iudicem.
Primo igitur non obstat, quod statutum videatur
singula singulis aptasse, *Ut non possit scrinium poni pe
nes aliud scrinium, & discum penes aliud discum, &
apotheca fieri penes aliam apothecam, &c.* Respond. hæc intelligentia
1 statuti, repugnat verbis ipsius, † quæ generalia sunt & simpliciter posi-
ta. unde non possunt cōmode hoc modo restringi, sed generaliter sunt
2 intelligenda. l. de precio. ff. de publicia. & † restrictio, quæ fit, ut singula
singulis aptentur, eo casu fit quo singula omnibus aptari non possunt,
secus si possunt. l. sæpe ita comparatū. ubi not. ff. de verb. sign. l. si quis
ita stipulatus. de ver. oblig. cle. in plerisque. de electio. in glo. Præterea
hæc intelligentia repugnat etiam rationi statuti, quæ est ad tollendam æ-
mulationem artificum, orientem ex vicinitate, quæ vicinitas inducitur
siue quis sit mihi vicinus per scrinium, aut bancū, aut alio modo. Præ
terea videtur etiam repugnare sensui naturali, ut vicinitas per scrinium
tuum facta alteri scrinio meo noceat: si vero per scrinium fiat non alteri
scrinio, sed apothecæ non noceat: certe non potest assignari ratio diuersi
tatis: ergo erit idem ius. l. adigere. §. quamuis. de iure patr. Secun-
do non obstat, quod tale statutum factum sit ad similitudinem artis sala-
roliorum, &c. respondeo solent salaroli habere tales discos separatos ab
apothecis, & aromatarij solent habere contiguos apothecis: unde cum
statutum aromatariorum loquatur de discis: necessario intelligitur de
his, quos habēt contiguos: cum non soleant habere separatos, sicut sa
larioli, & similitudo locum habet quatenus habere potest, ut in simili sta
tuto, dicit Bar. & docto. in l. j. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falc. Alex. cōsi.
cvj. in ij. volu. Dec. c. at si clerici. in fi. de iudic. & non est dubitandum si
salarioli haberent apothecam, & scrinium extra, quin ab eo scrinio acci-
pienda esset mensura. Tertio non obstat quod ex verbis statuti ap-
paret, quod ultra apothecas etiam super alijs, & in alijs locis dictæ artes
exercentur, &c. respondeo, esto, quod illud sit verum, non sequitur, quin
exerceantur in apothecis, præterea in scrinio exteriore, quin mensura sta
tuti accipiēda sit a dicto scrinio & ab appendicijs exterioribus apothe-
cæ, ut dictum est. Quarto non obstat, quod alijs temporibus concur
rerint duæ apothecæ quin, &c. respondeo, sufficit interuenisse quinquē
nium, quod non concurrant, & quod qualitas prohibitiua superuene-
rit. arg. l. tand. u. de su. in. & per Bar. l. cum dir. ff. de viuca. & in l. pluri
bus. §. fi. de verbo obl. scilicet vicinitas intra tres perticas terræ, quæ fa
cta est propter ampliationem apothecæ melioris, & licita est tali casu præ-
occupatio. l. naturalem. §. j. de acquir. rer. do. Bar. l. quo minus. ff. de
flumi. unde, facta ampliatione acquisitum est ius statim, illi præoccupā-
ti ne quis possit illi amplius appropinquare ad dictam mensuram, quā
ius prius potuisset, qualitas ergo prohibitoria superueniens, perimit
ius volentium amplius appropinquare. Quarto non obstat, quod
credendum sit dictam apothecam olim factam fuisse: quia non esset in-
tra mensuram, & sic præsumendum sit secundum regulam statuti, &c. re-
spondeo ut supra proxime. Præterea est aduertendum, quod cum po-
tuerit illa apotheca fieri in proximo de licentia, onus probādi quod li-
centia non interuenerit pertinet ad ipsos, qui volunt iterum facere, ut
in simili concludit Lap. alleg. cxvj. quem referunt, & sequuntur Anto.
de Bu. & Io. de Imo. in c. super his. de accu. & facit quod no. Bart. in
l. non solum. §. sed ut probari. ff. de oper. no. non. Sexto, non obstāt
responsiones datæ rationibus meis, quatenus dicitur, quod inquilinæ
& fugitiua sunt pars domus, quia perpetuo remanent, &c. respondeo
statutum, in casu nostro non considerat, quod remaneant seu perpetuo
sint, cum loquatur etiam de scrinijs & discis, quæ asportantur noctis
tempore, &c. Septimo non obstat, quod statutum istud est correctorium
3 iuris communis: & ideo restringendum, &c. respondeo in † materia quā
tumuis pœnali, & odiosa: tamē verba generaliter accipiuntur quatenus
vis verborum importat. l. cum lege. ij. ff. de testam. ubi Are. statutum au
tem non absque aliqua extensione ex vi verborum suorum comprehendit
hunc casum: quia expresse loquitur de scrinio, seu re aliqua, &c. Præte-
4 rea (ut dixi) tale † statutum est fauorabile quia principaliter factum ad
tollendam æmulationem, non autem in odium alicuius. l. qui exceptio-
nem. ubi omnino no. ff. de cond. inde. Octauo & ultimo, non obstat quod
videntur cessare ratio statuti seu tollēdæ æmulationis, ex quo via publi-
ca est in medio, &c. respondeo statutum solum considerat distantiā trium
perticarum, non autem quo sit apotheca ex eodem latere, vel ab alia par
te, & ideo concludo pronunciandum pro Hæredibus. Et hæc omnia
saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXV.

1 *Proximiores præferri.*
2 *Dictio ad hæc stat restrictiue seu modaliter secundum supradicta.*
3 *Argumentum de re ad personas ualet.*
4 *Difficilius fit extensio de persona ad personam quàm de re ad rem.*
5 *Remotiores in gradu censentur minus dilecti.*
6 *Ratio fauoris agnatorum siue tacita siue expressa a statuto restringitur a personis in statuto nominatis.*
7 *Casus magis dubius rationabiliter exprimi debet.*
8 *In correctorijs & statutis licita est extensio ex identitate rationis, quando ratio est expressa.*
9 *Dictio proximiores, quid.*
10 *Absurditas semper est uitanda.*


Equisitus de subscriptione, & vt paucis sententiã meã
explicarem, nõ potui id denegare auditori & discipu-
lo meo, maxime pro veritate id petenti. Et videtur
mihi Dominicum omnino pręferendũ esse Io. Ant. fi-
lio cõsanguinei Bonaquisti testatoris: qr proximior
est in gradu, cũ Dominicus sit in quarto, Io. Ant. in
quinto gradu. Verba aũt testatoris vocãtis ad fidei-
commissum proximiores gradatim: & de iure communi res nullam ha-
bet difficultatem: cum sublata sit differentia agnationis & cognationis.
auth. post fratres. ij. C. de legi. hered. Non obstat statutum Triden-
1 tinum: quia testator vocando proximiores † gradatim, intelligitur dero
gasse statuto quod pręferret remotiores agnatos proximioribus cogna-
tis: quia quicquid dicat statutum non est recedendum a verbis testato
ris: qui proximiores vocant: non autem remotiores: quamuis ex for-
ma statuti pręferantur proximioribus, & licet in dispositione legis sit ali
qua dubitatio, tamẽ in dispositione hominis, seu in verbis fideicõmissi
hoc est certum, prout tenent Bald. Rapha. Floran. in l. cum ita. §. in
fideicommisso. ff. de legat. ij. fideicommiss. secundo. & sępe cõsuluit Ale-
xan. & alij relati per Dec. consi. j. quę sententia est magis communis, vt
attestatur Cur. Iun. in l. ij. C. de success. edi. Et ego arbitror id verissi-
mum in casu nostro in quo agitur de successione transuersali, in qua
filius non succedit ex persona patris, vnde cessant hoc casu rationes cõ
tra dicentiũ. de quibus per Soci. consi. xxxvij. in iij. volu. & Cor. xxiiij.
in ij. cum si. Et maxime in casu nostro, hoc dicendum est, quia statutũ
respectu descendentium sororis non vocat agnatos, tanquã proximio
res, sed potius etiam si remotiores: vnde verba statuti nullo modo con
gruunt cum verbis testatoris, merito non possunt mutuam declaratio-
nem accipere, secundum Bal. l. j. §. excipiuntur. in si. ff. de ser. & quod
no. Bart. l. Caius. pen. q. ff. sol. matr. & in l. si dotem. C. de iu. dot. Alex.
l. si prior. ff. sol. matri. & dict. lib. j. de verb. signific. versic. secunda sectio.
vbi declarat doctrinam Bart. in l. heredes mei. §. cum ita. ad Treb.
& istud solum sufficit pro victoria Dominici. Pręterea dictum sta-
tutum nullo modo obstat: quia loquitur de eo qui moriens relinquit
fratrem, & sororem: & pręfert descendentes ex fratre, &c. quod non conti
git in casu nostro. Et licet subijciat, ad hoc, vt parentela ex parte mascu
lina valeat, melius cum honore stare, &c. tamen ista ratio est limitata, &
2 restricta ad personas supra expressas: quia dictio illa, † ad hoc, vt, &c.
stat restrictiue seu modaliter secundum supradicta, vt est tex. vbi Bar.
l. quibus diebus. §. Terminus. ff. de cond. & demonst. quod etiam ex
verbis statuti apparet quibus non omnino excluditur descẽdens soro-
ris, quamuis non sit de parentela, sed solum pro parte. Sicut ergo illa
causa non ampliat statutum, vltra partem dimidiam pręcise in eo deter
3 minatã, ita nec ampliare debet, vltra personas in eo nominatas, † ar-
guẽdo de re ad personas. l. milės ita. in princ. de testamen. mili. Ma
4 xime cum † difficilius fiat extensio de persona ad personam, quam de
re ad rem. l. Titius. in princ. de liber. & posthu. l. si ita quis. §. penul. de
testamen. tut. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in fin. ff. de verb. obli-
gat. & notat Aret. in l. Gallus. §. & quid si tantum. & §. quid si is. ff. de
liber. & posthu. & facit l. fin. §. Scio. ff. de lega. ij & quod not. Bald. in l.
fin. C. de hered. instit. opp. xvi. Fel. cap. super literis. de rescrip. quę cõ
clusio procedit etiam in statutis: vnde lata lege, vt Titius cẽseatur esse
ex patricijs, non fiet extensio ad eius filios, secundum Alber. post vete-
res in dict. §. Chrysogonus. ne fiat extensio ad personas. cap. penult. &
cap. fina. de offic. delega. Et certe durum & irrationabile videtur, quod
statutum istud loquens de descendentibus fratris, extendatur ad descẽ
dentes consanguinei, qui non est in adeo propinquo gradu defuncti, a
5 a † quo minus censetur dilectus: & sic in quo non est tanta ratio, vt etiã
dicunt doctores in l. j. C. de successo. edicto. Ias. consil. xxiiij. & ccv. quia
6 † ratio fauoris agnatorum, siue tacita, siue expressa, a statuto restringi-
tur in personis in statuto nominatis, secundũ Deciũ ibi, allegat Bal.
in l. sed & milites. ff. & excu. tuto. & concludit statutum non extendi per
talem rationem, vt etiam tenuit Barto. l. liberorum signific. cum mul-
tis concordant, vt ibi per eum, & Alexand. consi. lxxx. in j. xcvij. in ij.
Aret. xxvij. Soci. iij. Quę interpretatio in casu nostro est certior: qr
nisi restringeremus dictam rationes ad personas expressas, sequeretur,
quod statutum absurde disposuisset, nominando in specie descendentes fra
tris, omittendo casum dubitabiliorem in descendentibus cõsanguinei:
7 cum † tamen rationabiliter debuerit exprimere casus magis dubius. l.
quod Labeo. de Carbon. edicto. Merito ergo non fiet talis extensio,
ne incidamus in tale absurdum. Non obstat igitur argumentum illud
8 vulgare quod † in correctoris, & statuti licita sit extensio ex identitate
rationis, quando ratio est expressa, &c. respondeo ex suprascriptis appa
ret satis responsum esse. Primo, quia posito quod hoc verum sit, verba fi-
deicommissi nõ vocant remotiores, de quibus in statuto, sed proximio
9 res, & ideo frustra allegatur statutum, & dictio, proximiores, † refertur
ad terminos iuris. Alexand. consi. clxj. in vij. Secũdo, quod hoc non pro
cedit quando statutum limitate loqueretur respectu rei, sicut non exten
deretur ad aliam rem, ita nec ad aliam personam, quam comprehensã
in statuto. Tertio, quod non procedit quando casus expressus haberet mi
nus dubium si fieret extensio, ne videantur statuentes absurde conce-
10 pisse verba † cum semper vitanda sit absurditas. l. cum patrem. vbi
Bal. l. C. de condict. infert. per Bal. in l. conuẽticula. C. de epis. & cler.
Alex. l. sed si hac. §. liberas. ff. de in ius. voc. & not. in l. nam absurdum.
ff. de bo. lib. & ex his transeo in sententiam suprascriptorum dominorũ
& aduocatorum, concludendo male iudicatum, & bene appellatum fuisse.
Saluo semper iudicio melius sentientis.

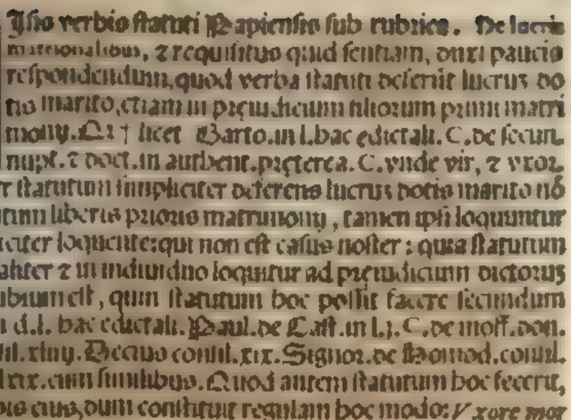
SVMMAE RERVM. XXVI.

1 *De iure communi instrumenta non habent paratam executionẽ sed solum ex eis uia ordinaria agitur.*
2 *Quid non dicitur apparere nisi post productionem instrumenti*
3 *In causa quantumuis summaria semper productio fieri debet per quã probetur iudici instrumentum fuisse ostensum.*
4 *Iudex non potest abbreuiare terminos a statuto datos*
5 *Exceptio compromissi impedit executionem.*
6 *Verbum pratendat quid denotet.*


1 E iure communi instrumenta † non habent paratam
executionem, sed solum ex eis via ordinaria agitur, &
porrecto libello, & cõtestata lite, & cęteris solẽnibus ob
seruatis. l. minor xxv. annis, cum fideicommissis. ff. de
minorib. vbi doct. & per Ias. l. fin. v. not. C. de edict. di
ui Had. toll. Non obstat statutum Papię sextum,
qr respondetur, quod cum corã episcopo seruetur clerico
ius commune contra laicum, ita etiam clerico coram pretore contra lai
cum idem ius seruandum est: vt dicit statutum xix. & valet tale statutũ:
nec dicit contra libertatem, ecclesiasticam, tum propter regulam edi-
cti, quod quisque iuris, de quo per Decium in c. ecclesia S. Marię de
constitu. tum quia illud non est auferre beneficia clericorũ, sed sua illis
non concedere, vt dicit Bald. l. si quis curialis. C. de epis. & cleric. per
Dec. d. c. Preterea non est seruata forma talis statuti: qr duo requi-
runtur in statuto. Primum, quod quis appareat creditor. Secundũ,
quod statuatur debitori terminus x. dierum vtilis ad probandũ quicquid
voluerit, &c. In casu autem nostro neutrum videtur obseruatum. Pri-
mo, quia non fuit productum instrumentum ante illa pręcepta non ap-
2 parebat. quia † non dicitur apparere nisi post productionẽ instrumen
ti, vt per Alex. consil. iij. in causa. & consil. xxxvij. in ij. volum. Felin. ca.
3 j. de probat. & † in causa quantumuis summaria, & in qua sufficiat, quod
prima facie appareant, semper productio fieri debet, per quam probatur
instrumentum iudici fuisse ostensum: vt est text. in l. fi. vbi Decius, ij.
no. C. de ed. di. Ha. toll. per Inn. c. cum venissent. extra de in int. rest.
Secundum etiam non fuit obseruatum: quia non fuit statutus termi-
nus x. dierum, sed quinque tantum dierum, & deinde quatuor. & nõ po-
4 tuit † iudex abbreuiare hanc dilationem: iuxta tradita in l. ij. ff. de re
iudi. Nec in hoc termino computatur biduum datum ad calculandũ:
quia statutum vult terminum dari generaliter, ad omne genus proba-
tionum, non ad calculandum tantum. Rursus aduertendum est, qr
etiam si locator posset vti statuto & seruasset eius formã, tamen in casu
nostro non posset propter verba pacti: quibus conuẽtũ est, vt fuit com-
5 promissum: † exceptio autẽ compromissi impedit executionem, auth.
si tamen. C. de temp. appellat. Cle. quamdiu de appellat. doct. in c. ex ra
tione. extra eod. tit. & dũ pendet articulus, seu cognitio, an sinus in ca
su pacti, & sic an bellum fuerit notabile, eodem modo impeditur execu-
tio. gl. super verb. deliberationis. l. iij. C. de appell. l. j. in princ. ff. nil no.
uari. & sicut causa principalis ex forma pacti arbitris committenda est,
ita etiam ipse articulus, an bellum fuerit notabile, vt per Ias. Dec. & cę
teros communiter, in l. pen. C. de pactis. per Ancbar. consil. lxxvij. &
hoc maxime suadetur verbis pacti, quibus dicitur adeundum arbitro
6 rum, si partes pretendãt, &c. satis ergo est, quod † pretendant, id est, sim
pliciter allegent. c. fin. de in int. rest. lib. vj. Nec obstat decisio Soci.
in l. pecuniam. si cert. pet. quia in casu suo statutum debet executionem
instrumento, in nostro non, cum det x. dies ad probandum. Item in ca-
su suo ex instrumento constabat de debito & relinquebatur iurisdictio
iudici exequenti. In nostro non relinquitur sed adeundi sunt arbitri tã
circa principale quam circa articulum. Item in casu suo non resultabat
exceptio, ex eodem instrumento: vt in simili per Bartol. in l. si vnus. §.
pactus ne peteret. de pactis. facit quod idem no. in l. j. §. & parui circa
fin. ff. quod vi, aut clam. cum vulg. Item in casu suo loquitur Socyn.
quando instrumentum erat liquidum ex parte producentis, sed in casu
nostro non ita est. quia producens instrumentũ locationis, vt obtineat,
oportet quod pręstiterit patientiã, & ipse & quilibet alius conductor: alias
non obtinet, sed in casu nostro nõ est pręstita propter milites vt est tex.
in l. ex conducto. §. j. ff. loc. vbi oportet eum pręstari agrum conducto-
ri, vt frui possit, & ideo indistincte locatori obstat exceptio remissionis
mercedis: quia quamuis non sit liquida, nec instrumentum suum est li
quidum, & ita respondetur ad notata per Alex. & doc. l. iiij. §. condem-
natum. de re. iur. Nec etiam obstat aliud statutum pręcedens, quę de
bita sint condemnata, &c. quia statutum illud habet duo capita. Pri-
mum, quando reus citatus non comparet, de quo nunc non tractatur:
quia reus comparuit. Secundum, quando comparet, & tunc statutum
non dat executionem sed potius cognitionẽ vt cõmittat consilio sapien
tis si petitum sit, vel ipse cognoscat, &c. & sic res est cognitionis, non exe-
cutionis: & quamuis consilium sapientis non sit petitum, tamen est pe-
titum quod committatur arbitrio iuxta formam istam. Nec etiã ob-
stat decretum, quod inter dominum, & locatorem agnoscatur summare
simpliciter sola facti varietate inspecta, &c. quia non per hoc incipiendũ
est ab executione. Clementina sępe. de verbor. signif. l. j. C. de except. rei
iud. imo decretum expresse dicit, quod pretor faciat ius, & non remouet con
silium sapientis, multo minus compromissum, de quo expressum conuẽ
tum est inter partes. & secundum facti veritatem notoria est veritas ex-
ceptionis, quod in bonis conductis propter bellũ notabile conductor
passus est notabile damnum. Minus obstat allegata confessio, quia nõ
sunt confessi se debere illam pecuniam imo negauerunt, petendo remis-
sionem, & compromissum.

SVMMAE RERVM. XXVII.

1 *Dotem quandoque uir lucratur non liberi*
2 *Liberis in casu mulierem nocere.*
3 *Prima dos data primo uiro censetur data etiam secundo iuris præsumptione.*



Visis verbis statuti Papiensis sub rubrica. De lucris
matrionalibus, & requisitus quid sentiam, dixi paucis
respondendum, quod verba statuti deferrit lucrum do
tis marito, etiam in preiudicium filiorum primi matri
1 monij. Et † licet Barto. in l. hac edictali. C. de secun.
nupt. & doct. in authent. praeterea. C. unde vir, & uxor.
dicant, quod per statutum simpliciter deferens lucrum dotis marito nō
censetur derogatum liberis prioris matrimonij, tamen ipsi loquuntur
in statuto simpliciter loquente: qui non est casus noster: quia statutum
Papiense specialiter & in individuo loquitur ad preiudicium dictorum
filiorum, nec dubium est, quin statutum hoc possit facere secundum
Bal. & Salic. in d. l. hac edictali. Paul. de Cast. in l. j. C. de inoff. don.
And. Rom. consil. xliij. Decius consil. xix. Signor. de Homod. consil.
xxxvij. & consil. lxix. cum similibus. Quod autem statutum hoc fecerit,
apparet ex verbis eius, dum constituit regulam hoc modo: *Vxore mor
tua in matrimonio, maritus lucretur dotem: in casu vero non existentiū
viro ex ipsa liberorum, &c.* Propter enim illa verba, in casu non existen
tium viro ex ipsa liberorum, apparet statutū non simpliciter loqui, sed
specialiter excludere prioris matrimonij liberos, quia non sunt liberi
existentes ex ipsa & dicto secundo viro: ut eleganter in simili casu con
suluit Socyn. consil. lij. in ij. volum. & Decius consil. cclxxiij. quorum
rationes non expedit referre, cum verba statuti sint clara maxime cum
practicus Papien. in forma libelli, quo uxor agit ad dotem, in verbo,
dicte dominę Margaretę. attestetur ita semper fuisse practicatum di
ctum statutum. & etiam Franc. de Curte senior, in consil. lxxviij. domi
na Francisca hoc fateatur saltem, quando non adsunt liberi ex secun
do matrimonio: prout in casu nostro. Et ideo frustra laborat ipse Cur
tius in dicto consil. lxxviij. & Jas. in cons. 50. in 1. volum. dum nituntur
ostendere quod statutum hoc non inducat, & insistunt circa versiculum,
Et quod mortuo primo viro, &c. quia non facio fundamentum in di
cto versic. sed in regula statuti ad quā ipsi non adverterunt. Et si dicas,
si hoc cautum erat ex regula statuti, ad quid statuentes adiecerunt dictū
versiculum, quod mulier posset pacisci in preiudicium liberorum prio
2 ris † matrimonij. respondeo adiunctus est dictus versiculus causa am
pliandę regulę. quę non habuisset locum in tertio viro, quod omnino
de iure reservandum erat filijs prioris matrimonij. l. feminę. C. de sec.
nupt. item non habuisset locum regula, quando extitissent liberi com
munes ex secundo matrimonio, & tunc dictus versiculus ampliat, ut ta
li casu possit mulier pacisci in favorem communium liberorum in prę
iudicium liberorum prioris matrimonij: ut eleganter adversus Curtiū
seniorem docet Curtius Junior. in d. authen. pręterea. ubi dicit, quod di
cta opinio senioris nunquam sibi placuit. Circa secundam difficulta
3 tem dico, quod cum hęc mulier dederit dotem primo viro, censetur † iuris
pręsumptione eandem & secundo dedisse. l. dotem quę in prin. l. diuus.
ff. de iure dot. l. pen. §. uxor. ff. solut. matrim. l. cum maritus. §. Titius.
ff. de pactę dotalib. & est communis opinio, ut per Bart. in q. vij. incip.
mulier habens magnum Pau. de Castr. in l. si mulier diverterit. ff. sol.
matr. cum similib. Nec obstat, quod Bart. in dicta quest. vij. dicat non
censeri dotem datam secundum viro, in pręiudicium liberorum primi
matrimonij. per d. l. hac edictali. secundū quam videtur mulier noluis
se contrahere, sequitur Raph. Com. consil. cix. domina Jo. Curt. Ju
nior consil. iiij. respondeo dicta lex est correcta per statutum: unde vide
tur potius voluisse contrahere secundum statutum, ut dicit Socyn. in l.
Gallus. §. j. versic. ex hac communi cōclusione. ff. de lib. & posthum. un
de cessat ratio Bart. in casu nostro, & militat contraria. Nec obstat,
quod dictum statutum loquitur, quod liceat mulieri dare, & tradere, &c. at in ca
su nostro nihil est traditum: ergo non debet habere locum statutum, ut
dicit Jas. in d. cons. 50. & Curt. Junior in d. authen. pręterea, respōdeo,
nos non innitimur in dicto vers. statuti. secundum quem peteremus ter
tium virum plus, & etiam dotem extantibus communibus liberis, ut supra di
xi. sed innitimur regulę statuti, quę non requirit istas qualitates, sed sim
pliciter defert secundo viro lucrum dotis. & tale statutum habere locum
etiam in hac dote per legem pręsumpta. ut dicit Paul. de Cast. in d. l.
si mulier decesserit. Raph. d. cons. cix. domina Joha. & Socyn. in cōsil.
lxxx. in iiij. lib. ubi hoc probat & multis rationibus & auctoritatibus,
quas brevitatis causa non refero. maxime cum ad rationes Jasonis sit
particulariter per advocatos responsum, quorum laboribus acquiescē
dum duco. Et hęc omnia, salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXVIII.

1 *SOlutionis locus.*
2 *Soluendum ubi res est.*
3 *Leyda rem ipsam efficit sicut tributum.*

1 HIs, † quę in facto proponuntur visis, videretur
prima fronte illos emptores tritici in civitate Are
latensi non teneri ad solutionem leidę Domino
Montis Draconis: quia cum contractus sit fa
ctus Arelatę, gabella ibi, hoc est, in loco cōtractus
solvenda est: non autem in loco Montis Draco
nis, ubi erat repositum triticum secundum Doct.
in c. fin. extra de foro comp. Nec possunt statuētes
in loco Montis Draconis imponere legem contractui qui celebretur
alibi, & extra iurisdictionē ipsorum. l. fin. ff. de iur. omn. iud. & maxime
hoc procedere videtur in casu, de quo agitur in quo solutio destinata vi
detur in civitate Arelatensi: unde cum & contractus ibi sit celebratus, &
solutio destinata videntur cessare omnes difficultates, de quibus per
2 Fein. in d. c. fin. Sed, † his non obstantibus, puto contrarium esse
verius, & considero, quod verba statuti rem ipsam afficiūt, & concepta sunt
in rem, non autem in personam contrahentium: quia dicunt de omni, &
quolibet grano solvatur leida, unde tali casu debet attendi statutum lo
ci, ubi est res ipsa secundū Bart. in l. cunctos populos. in ultim. q. vers.
secundo casu. C. de sum. Trin. & fi. cath. Petr. de Ancha. in repet. c. ca
nonum statuta. in xij. q. princ. versic. quęro iuxta predicta. de constit. &
est communis conclusio, ut per Jo. Bapt. de S. Severino, in rep. d. l.
cunctos populos. Et suadetur hęc opinio: quia alias statutum redderetur
tur elusorium: quia irent semper contrahentes ad villam prox. inior
causa contrahendi. ut evitarent solutionē leidę, ut dicunt Doct. in c. si ci
vitas. per illum text. de sentent. excom. lib. vj. Nec obstant allegata
in contrarium. Et primo, de gabella solvenda in loco contractus: quia
illa respicit personas contrahentium sicut collecta. nos vero loquimur
3 in leida, † quę afficit rem ipsam, sicut tributum, ut res non possit levari
extra castrum Montis Draconis, nisi soluto uno de xxx. duobus. Un
de attendimus statuta loci ubi est res. Non obstat, quod statuentes non
possint ligare eos, qui contrahunt extra territorium, quia hoc fateor,
sed ex statuto de quo in casu nostro non sunt ligatę personę contrahen
tium, sed res ipsa, videlicet, bladum existens in dicto loco Montis
Draconis, quod subiacet iurisdictioni ipsorum, prout in simili etiam di
cit Salyc. in auth. cassa. C. de sacrosanc. eccl. Non obstat, quod destina
ta sit solutio Arelate: quia istud nihil est, ex quo (ut dixi) statutum afficit rē
ipsam, ne possit extrahi de territorio, nisi facta solutione, & ita procedūt
concesso pro vero, quod illa transactio habeat vim statuti, ut quia facta sit
ab habentibus potestatem.

SVMMAE RERVM. XXIX.

1 *STatutum cogens dominum ad alienandum rem suam ipso invito est odiosum & contra regulam iuris civilis.*
2 *Statutum licet odiosum sit valet.*
3 *Exceptio concordans cum iure communi & naturali latius & favorabilius est accipienda.*
4 *Dictio simpliciter posita debet intelligi de qualicunque &c.*
5 *Appellatione ędificiorum comprehenduntur etiam fundamenta iacta tantum.*
6 *Qui totum dicit quamlibet eius partem dixisse censetur.*
7 *Aedificiorum alia sunt perfecta alia imperfecta.*
8 *Aedificiorum alia sunt informia alia habentia certam formam.*
9 *Statutum loquens simpliciter de ędificijs intelligi debet de quibuscunque.*
10 *Aedicta pratorum loquentia de ędificijs intelliguntur etiam de tantummodo capta comprehenduntur secus in odiosis.*
12 *Dictio aliquod verificatur in quolibet minimo.*
13 *Dictio ędificium est generalis & comprehenditur etiam locus sine parietibus & tecto & solum ipsum dummodo in eo sit quid fundatum.*
14 *Beneficia legum non deferuntur nisi volentibus.*
15 *Facultas a statuto delata ante acceptationem non dicitur in bonis nostris.*
16 *Non dicitur fraudem facere qui usus est iure suo.*

HInc, & inde adductis circa interpretationem statuti, de
quo agitur, visis arbitror partes clariss. domini Judi
cis esse in absolvendo hunc medicum reum a petitis.
Et ultra ea quę subtiliter & vere per eius advocatos
1 sunt adducta. In primo † considerandum est, quod statu
tum illud, quoad regulam est odiosum: quia cogit do
minum rei suę invitum ad alienandum, quod est contra regulam iuris
civilis positam in l. nec emere. C. de iure delib. & l. invitum. C. de contrab.
empt. & contra regulas iuris naturales de quibus habetur Regum lib.
iij. cap. xxi. & dixi in l. ędificia. §. perfecisse. versic. sed finge. ff. de verb.
2 sign. † valet tamen statutum, licet odiosum, ut per Bar. & Jo. de Plat.
in l. ij. C. de debit. civit. lib. xj. Alex. consil. xxxij. in vij. Quantum vero
sit respectu exceptionis, qua tenus excepit prędia in quibus sunt ędifi
cia est favorabile: quia concordat cum iure communi, & naturali: merito
3 ista exceptio † est latius, & favorabilius accipienda. c. odia. de reg. iur.
lib. vi. Deinde considero quod verba statuti sunt pro re conuento quia
statutum simpliciter loquitur excipiendo prędia sub quibus sunt ędi
4 ficia. quę † dictio simpliciter posita, debet intelligi de qualibuscunque
ędificijs, & ideo debet sufficere etiam si solum iacta sint fundamenta: quia
5 & † illa appellatione ędificiorum continentur, cum sit pars: & † qui dicit
6 totum, quemlibet eius partem dixisse censetur. l. si quis cum totum. ff.
7 de except. rei iudi. Secundo, quia † ędificiorum alia sunt perfecta, alia
8 imperfecta. d. l. ędificia. §. perfecisse. ff. de verb. sig. alia † sunt informia,
alia habentia certam formam. l. si is, qui cccc. §. quędam. ff. ad l. falcid.
9 unde cum statutum simpliciter † loquatur, de quibuscunque intelligi de
bet. l. de pretio. ff. de publicia. l. j. §. quod autē. ff. de alc. lusu. Tertio, quia
10 videmus idem in ędictis † pretorū loquentibus de ędificijs quę intel
liguntur etiam de tantummodo ceptis vel fieri preparatis, puta per cę
mentorum preparationem. l. j. §. pretor ait. vers. ędificare videtur. ff. de
mort. infer. l. de pupillo. §. nuntiationem. super verbo, incohoet. ff. de op. e.
no. nunt. l. j. §. cępisse. de pollicit. Quarto, & pro hoc etiam facit distin
ctio Jac. de Bu. Odr. Bart. in l. si prelatio. §. opus autem novum. ff. de
11 oper. no. nunt. ubi distinguūt aut sumus † in favorabilibus & sufficit cępisse,

seu fundamenta iecisse. l. & si non sint. §. quid ergo. & §. si cui. ff. de iur.
ergent. lega. aut in odioso puta in interdicto demolitorio: & tunc, secus
d. §. opus autem. Supra autem conclusi exceptionē, de qua agitur esse
fauorabiliter accipiendam. Quinto, confirmatur hoc ex verbis statu-
ti infra positis, dum dicit posse reum conuentum eligere cambium al-
terius prędij, super quo non sit aliquod ędificium. vnde apparet per
aliquod ędificium excludi prouisionem illam. Pondero dictionem
12 † aliquod, quę verificatur in quolibet minimo. glos. in Clem. j. verb.
aut earum parte. de foro compet. Abb. c. super eo. extra de eo, qui cogn.
13 consang. vxor. Ias. l. plane. §. fin. ff. de leg. j. Sexto, quia vox hęc † ędifi-
cium, est generalis, & complectitur locum etiam sine parietibus, & tecto.
l. j. §. deinde. vbi Bart. ff. de cloacis. & solum ipsum: dummodo in eo sit
aliquid fundatum. l. si fundum. j. §. qui fundum. ff. de leg. j. vbi doct.
Septimo propter rationem statuti volentis fauere ędificijs. l. ij. l. iii. l.
siquis post. C. de ędif. priua. quę ratio militat etiam hoc casu, & satius
est ędificia fieri a domino suo secundum regulam iuris, quam inuitum
compelli. Octauo, propter auctoritatem Rofredi in quęst. xliiij. & Lam
bertini quęst. v. quos refert, & sequitur Ioā. And. in add. Spec. tit. de
empt. & vend. §. nunc dicendum. versic. sed pone statutum. vbi conclu-
dunt, quod viuo facta de bonis ecclesię, & bonis istius actoris non debet
nocere reo quia transijt reo cum sua causa: & sicut ecclesia non potuisset
cogere, ita nec iste ex iure superueniente ab ecclesia rationibus & iuri-
bus de quibus per eos. Nono, quia beneficium statuti non censetur de-
14 latum ipsi volenti emere, nisi a die denunciationis: quia † beneficia le-
gum non deferuntur nisi volentibus. l. si sponsus. §. si quis rogatus. ff.
de don. int. vir. vbi Raph. Fulg. l. si adulterij. §. ydem Pollioni. ad l.
Iul. de adult. vbi Bar. & per Bal. l. fi. in fi. C. de reuoc. donat. & quia ista
15 est † quędam facultas a statuto delata, quę ante acceptationem non
dicitur in bonis nostris. l. pretia rerum. ff. ad l. falc. per Arc. in l. Iulia-
nus. ff. de leg. j. in l. qui in aliena. in princ. ff. de acq. hę re. cum ergo reus
prę parauerit fundamenta ante talē denuntiationem dicitur pręoccupa
uisse, vt deinde ius aliquod acquirere actori negauerit. l. ij. §. j. ibi & tan
tū iuris habemus. ff. ne quid in lo. publ. & per Bartol. in l. quo minus
quęst. v. de flumi. Decimo, quia iste reus ędificando fecit, ne verba sta-
16 tuti verificarentur pro actore, quod quidem sibi licuit, quia † nō dici-
tur fraudē fecisse, sed potius censetur vsus iure suo. l. nullus videtur. ff.
de reg. iur. & facit tex. in l. Seia. §. virgini. ff. de don. inter vir. & est do-
ctrina Bartol. in l. iusiurandum. ij. §. fin. ff. de iureiur. & in simili per
Archidi. xij. q. ij. c. sancimus. & per Bald. consil. cccx. in iiij. & ex his
tolluntur omnes rationes quę adduci in contrarium possent.

SVMMAE RERVM. XXX.

1 *STatutum laicorum nominatim factum de clericis non valet idque ex defectu potestatis.*
2 *Paria sunt foro alligari & statutis subijci.*
3 *Clericus foro laycali non alligatur.*
4 *Sicut layci de clerico cognoscere non possunt ita nec de eo statuere.*
5 *Statutum de clericis loquens quatenus conformaret cum iure canonico a clericis obseruandum est licet per laycos fuerit factum.*
6 *Statutum non valeret quatenus ultra ius commune deterior fieret conditio clericorum tanquam aduersus libertatem ecclesiasticam.*
7 *Clericus beneficiatus de iure communi debet abstinere ab officio aduocationis in curia seculari.*
8 *Clerici possunt pro Viduis & Orphanis intercedere in foro seculari.*
9 *Clerici immo & religiosi possunt intercedere pro ecclesia sua & pro amicis sua ecclesia quatenus talis intercessio redundet inutilitatem monastery.*
10 *Clerici possunt in foro seculari interdicere quando non cupiditate lucrandi sed ex charitate & zelo defendenda iustitia hoc faciunt.*
11 *Clerici in foro Canonico in causis ecclesiasticis indistincte possunt intercedere.*
12 *Conficere allegationes & dare consilium petentibus est opus meritorium & maxime conuenit prælatis.*
13 *Prohibitus aduocare non censetur prohibitus consulere in camera.*
14 *Statuta disponentia aliquem in collegium non admitti nisi secundum certas qualitates sunt benigna non autē rigide interpretanda ut quis admitti possit.*
15 *Quilibet admittitur qui prohibitus non reperitur.*
16 *In dubio semper pronunciandum pro habilitate cum quilibet pręsumatur habilis & idoneus.*
17 *Pars nemini onerosa in dubijs eligenda.*
18 *In eo quod neminem ledit benignior uia est sequenda.*
19 *Quod mihi prodest & tibi non nocet debet facile obtineri.*
20 *Honor collegij est ut sit quàm frequentissimum cum homines ordini non ordo hominibùs conferat authoritatem.*
21 *Verba restringuntur ad qualitatem secundum quam prolata sunt.*
22 *Statutum excludens clericum a iure aduocandi & se in matricula aduocatorum describendi non intelligitur excludere a cæteris actibus doctoralibus prout est consulere in Camera & frui alijs priuilegijs doctorum.*
23 *Exclusus ab uno effectu generis non intelligitur exclusus a tot o genere.*



VErbis statuti inclitę ciuitatis Veronę visis dubi-
tari cōtingit an clericus beneficiatus in collegium
doctorum dictę ciuitatis admitti possit, ad cuius rei
declarationē pręmitto tria. Et primo illud vulga
1 re quod statutum † laicorum nominatum factum
de clericis, non valet idque ex defectu potestatis.
c. ecclesia S. Marię. de cōstit. vbi Abb. in ij. prin-
cipa. q. & per Barto. in l. j. versi. quinto quęro. C.
2 de summ. Trin. & fid. cat. & hoc tenent omnes, & ratio est quia † paria
sunt foro alligari, & statutis subijci, vt not. Inn. in rubr. extra de cōstit.
& refert ibi Ant. de But. cum concord. per Dec. consil. cclxxxij. & per
3 Alex. consil. ccx. in ij. Clarum autem est, quod † clericus foro laicali non
4 alligatur. c. si diligenti de foro compet. ergo nec statuto subijcitur & † si
cut laici de eo cognoscere non possunt, ita etiam nec statuere. l. nulli. C.
5 de senten. quatenus tamen † statutum conformaret cum iure canonico:
tunc satis putauerim esse obseruandum, argument. gloss. in Clemen.
ne Romani. super verbo, tolli. de elec. & quę post alios notat Corn. in
auth. sacramenta puberum. versic. quarto fallit. C. si aduer. vendit. &
6 alias in isto † statuto ita tenui, in l. collegarum. de verb. sign. Quatenus
vero vltra ius commune deterior fieret conditio clericorum, statutum
non valeret tanquam aduersus libertatem ecclesiasticam. auth. cassa. C.
de sacr. sanct. eccles. & per Doct. in d. c. ecclesia S. Marię. Unde tali
casu statutum etiam si de facto seruaretur, tamen stricte intelligendum
esset. de quo per Laur. Calcan. in consil. vij. Socy. cōsi. cclv. Ang. xlviij.
7 & cclxxxviij. cū simil. Rursus pręmitto, quod † clericus beneficiatus de iu
re communi debet abstinere ab officio aduocationis in curia seculari. c.
j. vbi Abb. in v. no. extra ne cler. vel mona. secul. qđ tamen varijs mo-
8 dis restrictum, & limitatum inuenitur. Et in primis pro † viduis, & or-
phanis possunt intercedere: de quo in c. j. & in cap. fin. de postul. Secun
9 do, possunt pro † ecclesia sua hoc exercere: imo (quod plus est) hoc in reli
giosis quoque procedit, & non solum pro ecclesia, sed etiam pro amicis
ecclesię suę, quatenus superior videat hoc redundare in consequentiam
ad vtilitatem monasterij sui, secundum Inno. in c. cum I. & A. de iudic.
10 Tertio, possunt † hoc facere, quando non cupiditate lucrandi, sed ex
charitate & zelo defendendę iustitię hoc facerent, vt probatur in c. per-
uenit. lxxxvi. distinct. a contrario sensu, & per Abb. in c. ij. ne cler. vel
mon. & tali casu debet hoc fieri gratis, secundum Hosti. & Abb. in d. c.
j. cum hoc eis permittatur ex pietate. Quarto, hoc possunt non genera-
liter facere, sed ad vnum negotium: non enim prohibentur secundum
Inno. in c. vnico. de obli. ad ratio. de quo per Abb. in d. c. ij. Quinto,
11 videtur hoc eis indistincte permittendū in † foro canonico, saltem in
causis ecclesiasticis: de quo in cap. ij. de postu. & c. in nostra. de procu.
12 Sexto videtur, quod saltem doni possint † allegationes conficere, & con
siliū dare petentibus: quia hoc est opus meritorium quod maxime prę-
latis conuenit. cap. j. xxxix. distinct. & per Io. de Ripa. in c. decernimus
13 versic. tertio. extra de iudic. & quia † prohibitus aduocare non cense-
tur prohibitus consulere in camera, secundum Bartol. in l. Paulus. §.
Paulus, de legationib. l. j. §. j. de postu. Abb. in rubr. extra de postul. &
est magis communis opinio. Septimo, quamuis clericus non debeat
tale officium exercere si tamē faciat actus, ipse tenet, licet possit per ex-
ceptionem, a parte repelli. c. ij. de postul. c. dilecti. de arbi. de quo per
Abb. in d. c. ij. & probatur in c. non magnopere. eod. tit. versic. & in nul-
la causa. vbi est speciale in religiosis, quod iudex ex officio suo eos non au-
diat, sed teneatur repellere. ergo, in alijs secus, vt iudex ex officio eos
14 non compellitur excludere. Tertio pręmitto, quod † statuta disponen
tia aliquem in collegium non admitti, nisi secundum certas qualitates
sunt benigne, non autem rigide interpretanda, vt quis admitti possit,
quia pro tali admissione faciunt plures iuris regulę. Prima, quia ti-
15 mus in materia prohibitiua, id est, in qua † permissum est quilibet admit
ti, nisi reperiatur prohibitus. l. ab ea. ff. de proba. gloss. Bartol. l. si quę
ramus. de testa. cum tale collegium sit licitum tam secundum statuta quam
16 secundum ius commune. c. ex literis. de consti. Secunda, quia † in du
bio semper pronunciandum est pro habilitate: cum quilibet pręsuma-
tur habilis & idoneus. c. fi. extra de pręsump. d. l. ab ea. de proba. l. hu-
17 iusmodi. §. legatum. vbi Ias. de leg. j. Tertia quia ista † pars nemini
est onerosa, & ideo in dubijs eligenda. l. j. ff. si quis caut. & quod ibi not.
18 Paul. de Castr. cum † in eo quod nemini lędit benignior via sit sequē
19 da. l. ij. §. ann Varus. de aqua plu. arc. Quarta, quia quod mihi pro-
dest & tibi non nocet debet facile obtineri. l. secunda. in princip. vbi Do
ctor. soluto matr. glossa. l. fina. de seruit. vrbanor. prędior. l. si quis sepul
20 chrum. de relig. Quinta: quia † honor collegij est vt sit quam frequen
tissimum: cum homines ordini, non ordo hominibus conferat auctori-
tatem. l. magistros. ibi optimorum conspirante consensu. C. de profes.
lib. x. l. iij. §. pen. ff. de decuri. Sexto, quia hoc in terminis statuti Vero
nensis tenuit Bald. consil. clxxxiij. Incip. statuto ciuitatis Veronę.
in ij. volum. secundum impressionem Mediol. Refert, & sequitur Ias.
in d. l. huiusmodi. §. legatum. & dicit se ita solitum tenere consulendo, &
ego etiam sum sequutus in l. Meratius. ff. de verb. sign. His sic pręę-
missis, apparet manifesta resolutio suprascriptę quęstionis quod clericus
beneficiatus sit in prędictum ordinem recipiendus: quia nulla subest
prohibitio, & verba statuti de hoc casu non loquuntur. Nec me mouent
illa verba, quod non possit esse aduocatus nec esse in matricula iudicum, si-
ue aduocatorum quia ex suprascriptis apparet resolutio. Primo, quod sta
tutum non valet tanquam contra libertatem ecclesiasticam, & tanquā
disponens de personis iurisdictioni suę non suppositis. Secundo, quia
licet nō possit esse in matricula iudicū, vel aduocatorum, tamen poterit
esse in collegio doctorum, non tanquam officialis seu aduocatus, sed
tanquam Doct. l. relegatorum. §. item aliem. ff. de interd. & releg. Ter
tio, quia statutum loquitur de aduocato, & sic secundum illam
21 qualitatem debet intelligi: quia † verba restringuntur ad qualita-
tem secundum quam prolata sunt. l. si proponas. §. j. vbi Ang. de inoff.
test. l. si pater. §. qui duos. vbi Bald. de adop. Si ergo ille admittatur
non

non tanquam aduocantis, sed tanquam doctor, vtique verba & quali-
tas statuti cessabunt. l. Fulcinius. §. j. quib. ex caus. in poss. Quarto,
22 quia † statutum excludens clericum, a iure aduocandi, & se in matri-
cula aduocatorum describendi, nõ intelligitur excludere a cęteris acti-
bus doctoralibus, prout est, consulere in camera, & frui alijs priuilegijs
doctorum: per ea, quę supra dixi, & quę not. Bar. in d. §. Paulus. & in
d. l. j. §. j. de postul. quia exclusus ab vno effectu generis, non intelligi-
23 tur † exclusus a toto genere. d. §. Item alicui. & l. spurij. §. minores.
ff. de decur. l. iij. C. de re milit. lib. xij. Et hęc omnia saluo semper sa-
niore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXI.

1 *Solemnitas non scripta non obest.*
2 *Satis est solemnitatem fuisse seruatam licet non sit scripta.*
3 *Nulla est ratio cur a uerbis statuti recedamus maxime ad infir-
mandam ultimam uoluntatem.*
4 *Annullatio actus censetur pena.*
5 *Hodie formula uerborum sunt sublata & a lege reprobate.*
6 *Ei qui formam per errorem neglexit est succurrendum.*



In sententiam concurro suprascripti Domini
consultoris, q error ille corrigi debeat, & nihil sit
imputandum notario, quamuis non affirmaue-
1 rit † inter testes testamentarios adfuisse sacerdo-
tem, qui ita publice in vicinia haberetur, q: etiã
si hoc pro forma requireretur, satis est quod ve-
re interuenerit, licet scriptum nõ sit, & potest quã
documq; scribi, & error corrigi per doctr. Bar. in
l. si librarius. ff. de reg. iur. versi. vlt. inclusiue ibi loquitur, &c. satis enim
2 est † solemnitatem fuisse seruatam, licet non sit scripta: vt ibi per eũ, cũ
quo transeunt Doct. Nec obstat, q statutum dicit, q teneatur nota-
rius apponere, &c. quia illis verbis infertur pręceptum ipsi notario qđ
si sit omissum, non tamen nocet partibus: vt per Ioan. And. Anch. &
Abb. in c. sicut. extra ne cler. vel mon. glo. Clem. j. verb. inhibentes. de
iure patron. Felin. cap. decernimus. de iudic. Nec obst. clausula illa
statuti. si aliqua vltima voluntas reperiatur non facta, & scripta prędi-
cto modo, & forma, pro nõ legitima habeatur, &c. quia respondeo q sta
tutũ copulatiue requirit quod reperiatur non facta, & non scripta: ergo
non habet locũ quando solemnitas facta esset licet non scripta alioquin
verba statuti debuissent alternatiue non autem copulatiue concipi. l. si
quis ita stipulatus. ff. de verb. oblig. l. si is qui &c. §. cum ita. de reb. dub.
3 Corn. cõsi. cxcj. in ij. & † nulla est ratio, cur a verbis statuti recedamus,
maxime ad infirmandam vltimam voluntatem. l. si quis hęredem. in
fin. C. de instit. & substitu. maxime quia etiam in casibus, quibus alias
copulatiua concursum nõ requireret, tamen hoc fallit quoties alias in
duceretur aliquid pęnale, secundum Ange. consi. xvj. visio. hic autem
4 annullaretur actus, quę † annullatio censetur esse pęna. l. non dubium.
C. de legi. l. turpia. in princ. ff. de leg. j. l. senatus. de cõtrahenda emptio
ne. Idem si induceretur aliquid odiosum, vel correctorium secundum
glo. vbi Anch. & Imol. in Clemen. in plerisq;. de elect. & q istud sit re-
gulare in statutis etiam firmat do. Alex. consil. xlviij. in j. & consi. cx. in
iij. Et certe non est verisimile quod statuentes curauerint adeo istaȝ
formalitatem scripturę dummodo res ipsa interuenerit: quia hoc care-
ret ratione. Vnde omissio non vitiaret tãquam leuis esset solemnitas,
5 secundum Bal. in l. hac consultissima. C. qui test. fac. poss. & quia † ho-
die huiusmodi formulę verborum sunt a lege reprobatę. l. j. C. de form.
6 & † ei qui formam per errorem neglexit est succurrendũ, vt sentit Bar.
& Doct. in l. j. in fi. ff. de hęred. instit. in l. qui Romę. §. fin. quęst. iiij. de
verb. oblig. & facit lex antepen. ff. de man. vindict. & quod not. Bal. in
l. Margar. verb. testi sufficit. Nec obstat consil. Ias. xcvij. in iij. quia
non est verum, & pluries vidi illud reprobari vt alias dixi tam sunt xx.
anni in lib. v. Paradox. c. xvj. & hoc anno etiam nominatim reprobaui
in l. nemo potest. ff. de leg. j. nec expedit nunc referre rationes cum non
sim rogatus nomine partis, sed duntaxat pro defensione notarij.

SVMMAE RERVM. XXXII.

1 *Iuramentum semper confirmat contractum etiam si in eo solemni
tas a statuto requisita adhibita non sit.*
2 *Papa neque lex canonica non potest in fauorem priuatum impe-
dire obligationem qua uirtute iuramenti quaritur Deo.*
3 *Per translationes a litibus recedamus impensisq; parcimus.*
4 *Statutum probibens alienationem non intelligitur de transactione.*
5 *Natura transactionis est non ut ex ea transferatur dominium uel
quicquam alienetur sed simpliciter actio remittatur.*
6 *Emphitheota non potest alienare sine consensu domini.*
7 *Emphitheota potest trãsigere sine cõsensu dñi relinquendo rẽ possessori*
8 *Ecclesia quamuis probibita sit alienare potest tamen transigere relin-
quendo rem possiden.*
9 *Clausula omni meliori modo quid operetur in contractu.*
10 *Diuisio pręsumitur ex lapsu decennij.*
11 *Statutum nunquam potest tollere naturalem obligationem quę secun
dum ueritatem propter consensum oritur.*
12 *Iudex debet inclinare in fauorem transactionum sustinendarum.*
13 *Querens rescindere contractum facile non est audiendus.*
14 *Tacitus & diuturnus consensus uidetur ratificare omnia causa.*



Placet mihi suprascripta consultatio in fauorem domi-
ni Nicolai Pasij, aduersus d. Herculem eius consan-
guineum, q valeat transactio inter eos facta, nec am-
plius possit refricari in dubium. Et quia omnis dif-
ficultas pendet a statuto Bononiensi, sub rubrica, de
contract. a minoribus fact. in versic. adiungentes, &c.
Videtur mihi posse varijs modis responderi. Et primo, q quãuis
1 seruata non sit illa solemnitas, nihilominus † transactio valeat propter
vim iuramenti, quod semper est obseruandum, & confirmat contractũ:
iuxta capitulum, cum contingat. extra de iure iuran. cũ ibi notatis per
Docto. in authent. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. Ias. in l. fi.
ff. qui satisd. cog. Alexand. consi. lix. in j. Et quamuis statuta Bono-
nię sint confirmata per Bullam Papę, & iussa obseruari, etiam si con-
tractus sint iuramentis roborati, tamen non videtur impediri iuramẽ
2 ti efficacia talibus verbis. Tum quia † non potest Papa neque lex
Canonica in fauorem priuatum impedire obligationem, quę virtute
iuramenti quęritur Deo. secundum Abb. in d. ca. cum contingat. per
tex. in c. ad apostolicam. de regularibus. & cap. qui post votum. eo. tit.
in vj. & glo. in cap. non est. extra de voto. Tum quia etiam si possit.
debet semper subesse iusta causa: & ideo requiritur certa scientia & causę
cognitio secundum Bald. in d. c. cum contingat. & per Card. consilio
xliij in fin. Alexand. d. consi. lix. in j. & facit quod not. idem Alexand.
consil. xxxviij. in iij. & Aret. consi. viij. Tum etiam quia in casu no-
stro cessat ratio posita in Bulla pro vtilitate, pace, & commodo, & fu-
giendis litibus, ne sumptibus, & expensis homines fatigentur, &c. Quę
ratio facit vt Bulla intelligi nequeat de instrumentis transactionum,
vt mox dicam. Secundo, quia verba statuti loquuntur in venditione,
vel alienatione bonorum immobilium, vnde non videntur trahenda
3 ad transactionem, in qua cessat ratio Bullę: cum † per transactiones, a
litibus recedamus & impensis parcimus, qua ratione multa fauore
transactionum inducta sunt, vt habetur in l. quamuis. C. de transact.
4 Vnde † statutum prohibens alienationem, non intelligitur de transa-
ctione. c. si vasallus. de suo. Si de feud. fu. cont. in vsibus feud. per mo-
5 der. in l. j. C. si aduersus transact. & est ratio, quia † natura transactio-
nis non est, vt ex ea transferatur dominium, vel quicquam alienetur,
sed simpliciter actio remittatur. l. si profundo. C. de transact. Tertio,
quia etiam quod quandoque prohibitio alienationis extendatur ad
transactionem. l. si ad resoluendam. C. de pręd. minor. per glo. in d. l. j.
C. si aduers. vend. tamen hoc non procedit quando prohibitus rem il-
lam non possidebat, sed alius cum quo celebratur transactio: prout di-
6 cimus in † emphyteuta, qui non potest alienare sine consensu domini.
7 l. fin. C. de iur. emphyt. & † tamen potest transigere relinquendo rem
apud possessorem vt declarat Bald. in c. j. de prohibit. feud. per Fede.
cum concord. per Ias. in d. l. fin. versic. x. quęro. idemque etiam vide-
8 mus † in ecclesia, quę quamuis prohibita sit alienare, tamen potest trã
sigere relinquendo rem possidenti. l. nulli. cum glo. ff. de transac. Abb.
consil. lvij. in j. lxiij. eod. volum. In casu autem nostro ex lectura tran-
sactionis apparet quod Nicolaus habuerat tenutam de dictis bonis,
& sic possidebat. Quarto, suprascripta transactio habet duas disposi-
tiones, vna est per illa verba, Dedit tradidit, &c. & hęc potest compre-
hendi in prohibitione statuti. Alia est, promisit nõ mouere litem, &c.
& ista non potest comprehendi, neq; sub verbo, venditionis, neque sub
verbo, alienationis. d. l. si profundo. & l. stipulatio ista habere licere. ff.
de verb. oblig. Vnde quamuis contractus infirmaretur respectu pri-
mę dispositionis, tamen sustinetur respectu istius secundę, & agenti ob-
stabit exceptio, & contractus valebit, vt valere potest, tum propter vim
9 iuramenti, tum propter clausulam, † omni meliori modo. secũdũ doctr.
Bar. in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. per Feli. in c. cum super. in fi.
extra de off. de leg. & quod habetur in l. j. ff. de iur. codicillorum. Quin
to, cum ista transactio sit obseruata per longum tempus, & partes posse-
10 derint, sm eam vltra † decennium, videntur ita diuisisse ex lapsu tan-
ti temporis sm glo. in l. pen. C. com. diuid. per Baldũ. trac. pręscript.
iij. parte. iiij. 45. & nullitatem istam remisisse, quod facere possunt, iuxta
glo. in l. ij. C. com. vtriusq; iud. per Alexan. consi. cxxiij. in j. videturq;
quod huiusmodi ratificatio eis noceat, sicut respectu restitutionis in
integrum: ita etiã respectu huius nullitatis. l. fi. C. si maior factus ratũ
habuerit. Bal. cõsi. cclxxxj. proponitur, quod minor. in ij. vol. Sexto,
11 est sciendum q quibuscumq; verbis concipiatur † statutum nunquam
potest tollere naturalem obligationem, quę sm veritatem propter con
sensum oritur, & in qua fundatur euãgelica denuntiatio, vt dicit Bal.
in auth. ad hęc. C. d vsur. & habetur in c. nouit. extra de iud. Vnde q̃-
uis prędicto statuto impediatur oriri ciuilis obligatio, impedians etiaȝ
forte effectus naturalis obligationis illi a lege attributi: de quo p Bar.
& Doct. in l. cum lex. ff. de fideiuss. tamen in casu nostro cum iam sit fa-
cta executio, & agatur de sola retentione, videtur q ista naturalis ex cõ
sensu, & iuramento prouenienis non obstante statuto sufficiat retentio-
ni, & limitetur statutum tali casu, prout in simili per Bar. in l. j. in princ.
quib. mod. pign. vel hyp. sol. doct. l. si filiusfa. ff. solut. matri. Deci. consi.
cclvij. Benedictus Capra consi. xix. in fi. Alexã. cxiij. in vj. volu. facit
quod habetur in l. amplius non peti. ff. rem rat. hab. cap. ad nostram. j.
extra de iureiur. Vltimo debet iudex inclinare in hanc opinionem pp
multa, quę simul ꝯcurrunt, etiã si separatim nõ ꝯcluderent, iuxta not.
12 in l. ij. §. j. de excus. tut. In primis enim fauor † instituendę transactio-
nis, & litium finiendaȝ hoc suadet, pp quẽ multa priuilegia in iure sunt
inducta, vt habet in d. l. q̃uis. & in l. in summa. de cõdit. indeb. & in l. si
quis maior. C. de transac. Deinde odiũ iudicij rescissorij: cũ tendat iste
aduersarius ad eoȝ rescissionẽ, q̃ semel placuerunt. vnde facile non est
audiẽdus. l. Scio. cũ ibi notatis. ff. de in integ. restit. Rursus peric ulũ
animę: q: quicquid disponat statutũ, negari nõ potest, quin iste sit per-
iurus, vt habetur in c. dilecto. extra de pręben. p Ioã. And. in c. quod
semel. de reg. iur. in vj. Et quia res amplius non est integra: cum forte
interim perierint testes ipurictatis, & deficiant probationes Nicolao.

vnde non videtur succurrendum iste minori. de quo in l.nam postea.
§.si minor.ff. de iureiuran. vbi Alexã. Et quia iam longum tempus
14 transijt, & † tacito consensu omnia videntur ratificata, secundum glo.
in d.l.pen. Et quia iste Nicolaus est reus conuentus. vnde presum-
ptio pro eo est accipienda.l. Arrianus.ff.de act. & oblig.l.qui accusare.
C.de edend. Ex quibus omnibus concludo cum suprascripto consu-
lente in fauorem dicti domini Nicolai, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXIII.

1 Donatarij primi dicuntur habere fundatam intentionem ex instrumento primæ donationis pro qua præsumitur.
2 Donans licet sit minor per iuramentum tamen confirmat donationem.
3 Statutum tollens auth. sacramenta puberum tanquam fauori contrarium est odiosum.
4 Statuta odiosa prohibitiua in personam non porrigunt uires suas extra territorium.
5 Prohibitio facta minoribus ne alienent immobilia sine decreto est in personam.
6 Statim facta donatione transfertur dominium & possessio.
7 Beneficium restitutionis est transmissibile in heredem.
8 Dispositio statuti regulariter non ligat eos qui sunt in probabili ignorantia.
9 Per constitutum transfertur possessio.
10 Minor potest dummodo non sit pupillus alienando nulliter transferre possessionem.
11 Transfertur possessio ex donatione quamuis nulla ob defectum insinuationis.
12 Spoliatus ante omnia restitui debet.
13 Possidens non tenetur ostendere titulum suæ possessionis.
14 Contractus factus per minorem in alienatione rerum immobilium ipso iure est nullus.
15 Declar. auth. sacramenta puberum.
16 Paria sunt quod dolus ex proposito uel re ipsa interueniat.
17 Quando quis contrahit cum uerisimiliter consumpturo non confirmatur contractus per iuramentum.
18 Iuramentum habere debet tres comites iudicium iustitiam & ueritatẽ
19 Validatio contractuum non est iuris diuini sed gentium uel ciuilis.
20 Statuentes facere non possunt quod iurans non teneatur reddere iuramentum Deo præstitum.
21 Rei uendicatio præsupponit dominium in agente.
22 Actio personalis non sequitur fundum nec competit contra successorem particularem.
23 Successor particularis obligatus est ad seruandum iuramentum eius a quo causam habuit.
24 Declar. Doctr. Bart.
25 Iuramentum debet imitari naturam actus cui accedit.
26 Iuramentum intelligitur rebus sic stantibus.
27 Donatio iurata propter defectum insinuationis non inualidatur
28 Statutum laudense cum habeat clausulam decreti annullatiuam uidetur ligare etiam ignorantes
29 Statutum potest ligare etiam eos qui extra territorium contraxerunt & quando
30 Quilibet præsumitur scire iura
31 Paria sunt scire uel scire debere
32 Ex contractu nullo nunquam transfertur possessio per actus ciuiles sicut est constitutum uel reseruatio usufructus
33 Vbi contractus est nullus etiam constitutum in eo appositum est nullũ.



Contra do. Catharinam secundam donatariam multa
deduci possent: sed perstringendo punctum, videtur,
1 quod † primi donatarij habeant fundatam intentionẽ ex
primæ donationis instrumento pro quo præsumitur.l.
cum precibus. C.de probat. præsertim cum sit iuratus,
& factum seruata solennitate statuti Mediolanensis.
Nec, quæ contra instrumentum adducuntur, videntur vrgere: quia da
2 to, quod † donans esset minor, iuramentum tamen confirmat donationes
sm auth. sacramenta puberum. C.si ad. vend. quæ auth. procedit etiaz
in donatione omnium bonorũ, & etiam in impubere, qui tamen sit doli
capax, vt nouissime consulunt Phil. pp. Corn. in consi.ccxl. in j. volu.
Nec obst. statutum Mediolani quo tollitur dispositio dictæ auth. sa-
cramenta. tum quia communis conclusio est non valere tale statutum:
vt per Ias. ibi, & But. Abb. & Imol. in c.cum contingat. extra de iure-
iur. & per doct. in c.licet. eo. tit. in vj. tum etiaz quia dispositio dictæ auth.
est fauorabilis propter fauorem animæ vt ibi communiter cõcluditur,
3 & firmat Alexã. in l.qui iurasse.ff.de iureiu. Vnde † statutum eam tol-
lens tanquam fauori contrarium est odiosum, vt not. in l.ij.ff. de l.b. &
4 posth. sed † statuta odiosa prohibitiua in personam prout est in effectu
istud non porrigunt vires suas extra territorium, vt est doctr. Bar. in
l.cunctos populos. versic. vj. videndum. C.de summ. trinita. & fid. cat.

5 † Prohibitio enim facta minoribus ne alienent immobilia sine decreto
est in personam.l.j.ff.de reb.eorum.l.non solum. C.de præd.min. & per
Ant. de But. Abb. & Imol. in d.c.cum contingat. in iij. membro prin
cip. Raph. Com. Ias. in d.auth. sacramenta puberum. Alexan. consi.
xxvij. versi. vj. probatur. in j. volu. cũ similibus. Vnde cum dicta auth.
eam prohibitionem tollat, accedente iuramento, & statutum nostrum
eam authenticam auferat, sequitur perinde esse ac diceret, minor non
possit sine solennitatibus, & causis a iure communi requisitis alienare
etiam si iuret: quo casu apparet manifeste statutum esse prohibitorium
in personam, & consequenter non debet operari respectu bonorum exi-
stentium in agro Laudensi. Nec etiam obstat statutum Laudense re-
quirens insinuationem intra mensem alias annullans donationem quia
6 sine dubio, etiam stante tali statuto, † statim facta donatione transfer-
tur dominium & possessio, vt per Bart. in l.cum lex.ff.de fideiuss. & est
communis opin. in l.vniuersa. C.de precib. Imp. offer. vnde cum do-
natarius esset minor & Mediolanensis dato, quod non fecerit insinuari
sm formam statuti, tamen habet duo remedia. Primum ex capite mi-
noris ętatis: cum enim in eum esset mero iure translatum dominium,
si propter lapsum talis temporis perderet illud dominium, quia do-
natio annullaretur, incideret in damnum. vnde esset restituendus in in-
tegrum vt per Bartol. & doct. in l.auxilium. in fin.ff. de minor. Card.
Butr. Ant. Abb. & Imo. in c.constitutus. extra de restit. in integ. & ta-
7 le beneficium restitutionis † est transmissibile in hęredem.l.non solũ.
ff.de restit. in integrum. fortius dixit Bald. in l.minoribus. per illum
tex. C.de don. ante nupt. quod minoribus tale tempus ipso iure non cur-
rit, sequitur Raynaldus in l.quandiu. in fi. C.qui admitti. Secundũ
remedium est, ex capite iustę ignorantię, cum enim esset ciuis, & habita-
tor Mediolani habet iustam ignorantiaz statuti Laudensis: & ideo si-
bi succurrendus est: vt per Bal. & Alex. in d.l.quandiu. C.qui admit-
8 ti. & quod habetur in c.vt animarum. de const. in vj. vbi † dispositio sta
tuti regulariter non ligat eos, qui sunt in probabili ignorantia, per Ro
ma. consi. ccxcv.ij. Alex. consi. xxxiij. in j. consi. xlj. in v. & per Canon.
in rub. extra de consuet. & per hoc remedium succurritur etiam maio-
ribus, & consequenter hęredibus illius donatarij. Pręterea dato
etiam, quod prędicta fundamenta non militarent, sed donatio esset nulla,
tamen non videtur aliqua esse difficultas in possessione: cum in tali do-
9 nationis contractu sit † constitutum, per quod transfertur possessio.l.
quod meo.ff.de acq.poss. sit etiam reseruatio vsusfructus quę inducit
alium modum transferendę possessionis.l. quisquis. C. de donatio. &
10 † potest minor (dummodo non sit pupillus) alienando nulliter nihi-
lominus transferre possessionem.l.pupillus. vbi not.ff.de acq. rerum
11 dom. sicut † transfertur & possessio ex donatione, quamuis nulla ob de
fectum insinuationis, vt concludunt omnes in l.j.§.si vir vxor.ff.de
acquir.poss. per Soc. in cõsi. xiij. in iij. cum igitur primus donatarius
12 sit constitutus possessor, potest agere tanquam † spoliatus, & erit ante
omnia restituendus cum fructibus. c.grauis. de restit. spol.l.si quis ad
se fundum. C.ad leg. Iul. de vi publ. & vbi erit restitutus, si do. Catha-
rina intentabit petitorium, potior erit primus donatarius: quia dicet
aut vis istum minorem potuisse donare, & ego sum prior: vnde debeo
obtinere.l.quotiens. C. de rei vend. aut vis quod non potuerit dona-
re, & tunc tua donatio non valebit, quę etiaz ipsa est facta a minore, vn-
de in pari causa, qui possidet, absoluendus est.l.qui accusare. C.de edẽ
do. & ista sunt quę in veritate in pręsenti casu difficultatem maximam
faciunt. Sed tamen, his non obstantibus, puto contrariam opin. de
iure esse veriorem: & secundum ea, quę in facto proponuntur, pręsup-
pono hanc dominam Catharinam esse in possessione, & sic cum possi-
deat, si pars aduersa non fundat intentionem suam, ipsa, dato quod nihil
probaret, est absoluẽda a petitis: iuxta not. in l.qui accusare. C.de edẽ.
13 & in c.j. vt eccles. beneficia, † nec tenetur dicta domina allegare, nec
ostendere titulum possessionis suę.l.cogi. C.de petit. hęred. & in termi
nis nostris est, tex. in l.fin. C.de rei vend. Videndum ergo solum est
numquid actor legitime doceat de iure suo: & dicendum est, quod non:
quia dato, quod habent donationem, tamen talis donatio non valuit, ex
14 quo per eaz in effectu alienarentur bona immobilia sine decreto: † vn
de contractus est ipso iure nullus. d.l.j.ff.de reb.eorum. & toto ti. C.
de pręd.min. Nec obstat, quod interuenit iuramentum, per quod in effe
ctu conualidatur etiam donatio. d.auth. sacramenta. & ibi not. docto-
res: quia primo respondeo quod illud procederet in aliqua donatione ali-
quarum facultatum: vnde non induceretur enormis lęsio, puta: quia
15 non alienaretur vltra † dimidiam facultatum, alioquin si excedatur di-
midia, vt in casu nostro resultat enormis lęsio: & tali casu teneo nõ pro-
cedere dictam au. hen. quia vaicitur minor per tal. in contractum fraudan. l.si quis inperitiae. circa fin. C. de dolo. ex quo paria sunt, quod
16 † dolus ex proposito vel re ipsa interueniat.l.si quis cum aliter.ff.de
17 verb.oblig. vnde sicut, † quando quis contrahit cũ verisimiliter con
sumpturo non confirmatur contractus, per iuramentum. argu.l.si ve-
ro.§. adolescens.ff. mand.l. quod si maior.§. pen.ff. de minor. his. a
fortiori non debet confirmari in hoc casu, in quo quis actualiter consu-
mit donando. & ista ratio est concludens in opposito nostro, quam ap-
probat dominus Antonius & Abb. in d.c.cum contingat. v. in nonus
18 casus. pro qua opin. etiam adducunt, quod † iuramentum debet ha-
bere tres comites iudicium, iustitiam, & veritatem. c. & si Christus. ex-
tra de iureiur. quod iudicium maxime deficit in eo, qui se spoliat omni a bo
na donando, & ideo tale iuramentum non tenet, & per hanc rationem
idem sentit Petr. de Ancha. in c.j. de constit. in vj. & Iaso. & Alex. ij.
visio Ioan. Cald. in consi. v. ij. duę puellę. in fin. Alexan. in d.l.qui iu-
rasse. cum multis similibus allegatis per Decium qui hanc partem tan-
quam communem opinionem amplectitur, in consi. lxxx. & licet ille loquatur in
renuntiatione, tamen idem est in quolibet contractu, in quo induceret
talis lęsio & Cald. in fine dicti consilij, & etiam Anchar. latius innuit in
hoc non esse consuetendam differentiam, prout etiam Anton. & Abb.
kinium. & Anar. Sicul. consilio. lx. versi. circa aliud dubium. in ij. lib.

& idem

& idem etiam concedendo opiniones affirmat Corn. in rep. d. auth.
sacramenta. in verbo inuiolabiliter. in fi. quando contrahens esset idio-
ta & ex qualitate personarum accederent aliquę coniecturę fraudis, q
potest esse in casu nostro, & ab ista opin. quę est ęquior, non videtur esse
recedendum. & licet Alexand. aliter plerunque consuluerit. & aliqua vi-
deantur in contrarium facere, tamen quia Mod. in prędictis locis re
spondent, non insisto vlterius. Secundo respondetur, dictam dona-
tionem esse nullam propter statutum nostri Mediolani, derogans d.
authen. sacramenta. & licet doctores concludant non valere tale statutũ
tanquam de re spirituali, tamen dato, q hoc sit verũ valet saltẽ quoad
19 hoc, quod contractus non confirmetur, † validatio enim contractuũ
non est iuris diuini, sed gentium, vel ciuilis. l. iurisgentium. ff. de pact. vn
20 de licet nõ possint † statuentes facere, quod iurans non teneatur red-
dere iuramentum Deo pręstitum: iuxta c. debitores. extra de iureiu. pos
sunt tamen facere, q nihilominus contractus sit nullus, & auferre vires
obligationis, quę ex iuramento causatur in partem illud recipientem,
vt satis innuit Ant. & Abb. in d. c. cum contingat. & firmat Cardi. cõsil.
xix. Marian. Soc. consil. lx. in j. lib. vbi dicit ita tenuisse aliquos in d.
c. cum contingat. & idem sequutus est Paul. de Cast. in repet. d. auth.
sacramenta. & ibi etiam Cor. versi. tertio fallit. vbi dicit, quod tutius est
pro iudicibus in syndicatu, q seruent hãc opinionem, & q tali casu non
firmetur contractus, voluit etiam Fed. de Senis, consil. cclxxv. quem
refert, & sequitur Petr. de Anch. in rep. d. c. canonum. & licet dictũ cõsi.
Fed. reprobetur ab aliquibus, tamen stante tali statuto, nõ reperio qui
contradicat quoad hoc q contractus ipse non remaneat nullus. & cuius
opinio sine dubio in hoc casu est vera: & licet Io. de Imo. in d. c. cũ con
tingat. multum variauerit tamen versi. sed illud. potissime resideat in
effectu cũ hac opin. concludendo in foro ciuili nõ posse iurantem com
pelli. vt ibi per eum. & communis opin. quę etiam in practica seruatur.
licet Alexã. consi. lix. in j. vol. inaduertenter dixerit oppositum. Cum
ergo stante dicto statuto, contractus non confirmetur, non potest actio
aliqua competere huic donatario aduersus hunc possessorem: nã actio-
ne reali agere non potest ex quo contractus non tenuit: & ideo dominiũ
21 non fuit in eum translatum, & † rei vendicatio pręsupponit dominiũ
22 in agente. l. officium. ff. de rei vend. nec † actione personali potest age-
re: quia illa non sequitur fundum, nec competit contra successorem par
ticularem. l. fi. ff. de contr. empt. l. j. §. si hęres. ff. ad Trebel. & q not.
Bart. in l. si quis pro eo. in iiij. casu. cum quo ibi transeunt doct. ff. de
fideiuss. & illud maxime procederet si ista quę possidet suum titulũ nõ
ostenderet, nec probaretur, q habet causam ab illo, qui iurauit: nã tũc
cessaret opinio quędam Antonij volentis in d. c. cũ contingat. q vnus
23 etiam † successor particularis obligetur ad seruandũ iuramentũ eius
a quo causam habuit. arg. l. apud Celsum. §. de auctore. ff. de dol. met.
excep. Sed Antonius non loquitur, stante tali statuto, per q extingui-
tur omnis obligatio quę parti ex tali iuramento acquireretur, vt supra
ostendi. Nec obstat, q tale statutum tanquam odiosum nõ debet ope-
rari quoad bona existentia extra territorium. per doct. Bart. in in d. l.
cunctos populos. quia Bar. loquitur, quando verba statuti respiciunt
personas contrahentium simpliciter, sed statutum nostrum vlterius p-
cedit limitando iurisdictionem iudicum Mediolani ius reddentium,
& mandando, vt illud seruent, non autem dictam authenticã: vnde, etiã
si vellent eam seruare nõ possunt quia quo ad hoc deficerent iurisdictio
ne, & essent tanquam personę priuatę, vt in simili dicit Iac. Butrig. &
Bal. in auth. statuimus. C. de episc. & cler. Bal. in l. obseruare. §. profi
cisci. in xxvij. q. ff. de offi. procons. & istud est q voluit Io. de Imo. in d.
c. cũ contingat. vbi dicit q stante tali statuto non esset proximum ei qui
recepit iuramentum aliquo modo in foro ciuili ex quo iudex non habe
ret iurisdictionem, & tex. in c. licet, de iureiur. in vj. dum vult posse com-
pelli iudices, vt faciant obseruari iuramenta debet intelligi de habenti-
bus iurisdictionem, cuius vigore hoc possunt facere q non est stante tali
statuto. Prętereа est aduertendum, quia imo tale statutum est fauora
bile ipsi minori: quia fuit factum vt ei consuleret, vnde debet extendi
etiam in bonis existentibus extra territorium, secundum ibi not. per
Bar. Nec obstat, quod noceat animę, & ideo possit dici odiosum: quia
respondeo tribus modis. Primo, q quo ad inualiditatem contractus
& obligationis ex iuramento parti ipsi quęrende, non respicit aliquod
odium animę, nec habet aliquid commune cum anima. vnde quantũ
sit ad hoc debet operari quãuis extra territoriũ, & iste est casus noster.
Vnde distingueremus modum agendi, aut minor vult dicere de nulli-
tate contractus & obligationes quo ad dicta bona, & posse, aut vult dice-
re se non teneri ad seruandum iuramentum & non posset, tum quia sta-
tutum quoad hoc, non valeret tũ quia etiam si valeret non traheretur
24 ad dicta bona. Secundo respondetur † q doctrina Bart. debet intel
ligi, quando statutum continet prohibitionem fauorabilem, vel odiosã
non quidem absolute sed quando dispositio in fauorem prohibiti, vel
eius odium, & ita eum intelligit Petr. de Anch. in rep. cap. canonum.
versi. venio ad aliud. de constit. & Lud. Rom. consi. xxix. & q illud sit
verum apparet ex exemplis per eum positis. dum dicit, quod statutũ,
q stantibus masculis fęminę non succedant, tanquam odiosum non de
bet extendi extra territorium: nam tale statutum simpliciter loquendo
est fauorabile, quia principaliter factum in fauorem agnatorum. l. qui
exceptionem. ff. de cond. indeb. & est communis opin. vt late per Fran.
de Cur. consi. ix. incip. Ticinẽsi statuto & cõsi. lxxxi. recte & tamẽ Bar.
dicit non debere extendi, ratio est quia respectu personę prohibitę. id
est. fęminę dicitur odiosũ. Igitur in casu nostro nõ potest negari quin
respectu personę prohibitę tale statutum sit fauorabile: quia factum in
eius fauorem, vt apparet ex doctrina Bart. ibi dum exemplificat in mi
nore prohibito testari, ergo trahetur etiam ad dicta bona. Tertio consi
derandum est, q Bart. loquitur, quando fauor, vel odium statuti consi
stit circa principalem prohibitionem, & in principali prohibitione clarũ
est, q statutum nostrum est fauorabile prohibito, vnde dispositio talis
prohibitoria circumscripto iuramento sine dubio trahitur ad bona ex-
25 tra territorium existentia: & ideo dato quod accesserit † iuramen. debet
imitari naturam actus, cui accedit. l. fi. C. de non num. pec. l. ij. C. plus
valere quod agitur. nec debet posse facere, vt non videatur de eis bonis
actum, de quibus eo non interueniente nulla erat difficultas, quin actũ
fuisset. & sic apparet ex isto capite primum donatarium excludi. Ex
alio quoque capite excluditur, videlicet, ex forma statuti Laudensis re-
quirentis insinuationem infra. xxx. dies, alias donationẽ ipsam annul
lantis, & cum nullitas donationis censetur ex culpa donatarij, qui non
fecit eam in tempore debito registrari: talis contractus non sustinetur,
etiam si iuramentum interuenerit: non enim videtur in tali iura-
mento de hoc casu fuisse cogitatum. arg. tex. in c. ad nostram. ij. vbi
26 glo. extra de iureiuran. & quia † iuramentum intelligitur, rebus sic
stantibus. c. cum inter. extra de renunc. l. fi. ff. qui satisd. cog. & ita tenet
Fed. de Senis cõsi. cclxxxi. casus talis est. Anch. cõsi. clxxviij. visis in-
strumentis, & cõsi. lviij. in fi. Bal. & Ang. in l. illud. C. de sac. eccl. Ang.
in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Raph. Com. & Lud. Rom. in l. Mode-
stinus. ff. de solut. Rom. consi. xv. Pau. de Cast. consi. 100. visa quadã
scriptura. & consi. cv. circa bona, quę fuerunt. Ant. in c. cũ contingat. in
viij. casu. de iureiur. Ioan. de Imo. in d. c. cũ contingat. in vij. membro
princ. & est de mente Io. Cald. in consi. ij. sub rub. de iureiur. & idem te
nent Mod. repe. in l. nemo potest. in ij. q. Bart. ff. de leg. j. vbi dicunt,
q viderunt consilium domini Card. Alexandrini subscriptum a pluri-
bus doctoribus, & est verũ, qr ita consulunt inter consilia Fran. de Curt.
consi. lxvj. & ibi etiam Curt. hoc tenet in seq. consi. & licet Alexan. in d. l.
27 nemo potest. affirmet † donationem iuratam propter defectum insinua
tionis non inualidari, & ita pluries consuluerit, prout etiam fecit Aret.
in consi. ij. & consi. xvij. tamen non debet intelligi, quando statutum re-
quireret hanc solemnitatem infra certos dies, prout in casu nostro per
supradictam rationem. Nec obstat, q competit beneficium restitutio-
nis in integrum transmissum per minorem in hęredes suos: quia in ca-
su nostro non apparet fuisse imploratũ tale beneficiũ, & amplius impe
trari non potest: quia statim adita hęreditate per maiores succedentes
minori debuerat fieri illa insinuatio saltẽ intra xxx. dies. ex quo minor
fuit lęsus in illo numero dierum tantum. l. sed & si per prętorem. §. si fe-
rię. & §. quoties. ff. ex quibus causis maiores. notatur in l. interdum. ff.
de minorib. & per glossam, Bartolum, Bald. Salic. Paul. de Castr. in
fin. C. de tempo. in integ. restitut. pet. licet velint q petita per illud tem
pus restitutione causa possit deinde per quadriennium durare, sed in ca
su nostro lapsum est fere decennium: vnde casus non habet difficultatẽ,
pręsertim, quia illud quadriennium est constitutum non solum ad in-
choandę, sed etiã terminandę. vt ibi dicunt omnes doctores: vnde etiã
coram iudicibus non suppositis instantię: tamen illud tempus currit, &
causa extinguitur, nisi eo termino fuerit expedita. Non obstat, q here-
des habeant pręsumptam ignorantiam, & illud tempus nõ currat igno
ranti, vt per Bal. & Alex. in d. l. quandiu. quia cum statutum Lauden-
28 se habeat clausulam decreti † annullatiuam, videtur ligare etiam igno
rantes, vt est text. in c. j. in §. adijciebant. de concess. pręb. in vj. glo. in c.
eo tempore. de elect. eo. lib. tradit Paul. de Eleaz. in proęmio. clem. &
Lapp. in cle. j. de elect. Abb. in c. cęterum. de rescript. Perus. in c. vt no
strum. de appel. Ant. Ioan. de Imo. & Mod. in c. cognoscentes. extra
de constit. Nec videtur etiam adesse iusta causa restitutionis in integrũ
29 vt enim apparet † ex verbis statuti eo ligantur, etiam qui extra territo
rium contraxerint, & potuit statutum illud facere, vt per Bald. in l. fi.
ff. de iur. om. iud. Petr. de Anch. in rep. d. c. canonum. in xj. quęst. & p
Alexan. in d. consil. xlj. quia potest hanc legem imponere rei suę sub sua
iurisdictione constitutę, ne videlicet possit transferri sine certa solenni-
tate, & facit quod not. Fed. de Sen. consi. clxxxv. incip. in hoc dubitabi
li. Anch. in d. c. canonum. Rom. & Mod. in c. fi. de const. in vj. & ideo
hęredes adeuntes hęreditatem, & consequenter volentes acquirere do
minium rei sitę in iurisdictione Laudensi, debuerunt se informare de sta
tutis illius patrię. & si non fecerunt sibi imputent: quia satis est q po-
tuerunt in genere cogitare esse aliqua statuta, quę formam imponerent,
vt per Aret. in consi. xj. versi. sed respõsiones. Et suadetur hoc forti ra-
30 tione: nam licet vulgo dicamus, quod † quilibet pręsumitur scire iura.
l. leges sacratissimę. C. de legi. tamen istud est, quia si nescit sibi imputet
qui non consuluerit scientes, vt dicunt doct. in l. iuris ignorantia. C. qui
adm. & per Fel. in c. de quarta. extra de prescr. Idem est in nostro casu:
debuerunt enim hęredes informare se de statutis Laudensibus. Vnde
cum debuerint hoc facere in eorum damnũ fit pręsumptio, q fecerint,
31 & sic non possint allegare ignorantiam: quia † paria sunt scire, vel scire
debere. l. q te. ff. si cert. pet. Bal. in authen. ad hęc. C. de vsuris. Non
obstat, q isti hęredes debeant obtinere saltem in possessorio, ex quo per
clausulam constituti, & reseruationẽ vsusfructus iste donatarius videa
tur constitutus possessor, quę possessio ex forma decreti nostra cõtinua
tur in hęredes: de quo in l. cũ hęredes. ff. de acquir. poss. & per Ias. l. fo
ro. C. de iur. delib. quia respondeo, q imo dictus donatarius nunquã
32 possedit: quia (vt supra conclusimus) contractus erat nullus, & † ex cõ
tractu nullo nunquam transfertur possessio per istos actus ciuiles sicut
est constitutum. vel reseruatio vsusfructus: illud fuit solenne dictũ Ar
gentini de Forliuio in d. l. j. §. si vir vxori. q approbat Pau. de Cast.
33 Ias. & Soc. ibi, vbi etiã adducunt q † vbi contractus est nullus, etiã
constitutum in eo appositum est nullum, vt per Bal. in l. ex testamento
C. de fideicom. de quo dicendum est, vt per eos.

SVMMAE RERVM. XXXIIII.

1 *DOmicilium originis & incolatus regulariter prefertur & est potentius fall. tamen quando bona sunt sita in alio foro & de eis bonis tractatur.*

2 *Fictio plus operari non debet quàm veritas.*

3 Siquis sortiatur forum in duobus locis & habeat bona utrobique fit separatio bonorum ut qualibet secundum suam legem uel statutum iudicetur.
4 An quis possit succedere tanquam ciuis loci debet attendi tempus hereditatis delatę.
5 Actum consumatum infirmari in pœnam eius qui legis iussioni aduersatur.
6 Pater potest filijs suis ius ciuilitatis acquirere.
7 Sororem & fratrem matri aqualiter succedere.
8 Statuta originis attendi
9 Statutum personale forenses non ligare.
10 Priuilegij fauorabilis & collectiui sensus
11 Quis non potest uti priuilegio contra alium qui sit in pari causa
12 Inter pares non est dare uictoriam.
13 Dictio descendentes est dictio collectiua.
14 Disposita collectiue pro parti aliquorum uersus extraneos non habet locum inter ipsos.
15 Priuilegium hyppothecæ concessum legatarijs per Iustinianum non habet locum quando legatarij inter se litigarent.
16 In fideicommissis substitutio facta post mortem omnium & sic collectiue respectu omnium non inducit fideicommissum reciprocum inter ipsos.
17 Priuilegium concessum Episcopis & Canonicis non attenditur inter Canonicos simul litigantes.
18 Dispositio statuti prouidens inter socios & eorum creditores non habebit locum si inter ipsos socios mutuo litigetur.
19 Prohibitio alienationis facta filijs respectu aliorum non habet locum inter ipsos
20 Interpretatio passiua a lege inducta habet locum & in statutis & in quibuscunque dispositionibus siue odiosis siue etiam correctorijs.
21 Interpretationem passiuam ex causa restringi.
22 De defectu iurisdictionis semper & quandocunque opponi potest.
23 Recipere aliquem in ciuem est contrahere & contractus fieri non potest nisi ex utrinsque consensu.
24 Priuilegium licet possit conferri absenti & ignoranti tamen requirit acceptationem.
25 Beneficia Principum non quaeruntur absentibus & ignorantibus quãuis Principes sint personæ publicæ sed omnino opus est acceptatione
26 Legitimatio filij absentis per rescriptum Principis non est ualida nisi secuta ratificatione.
27 Acceptatio seu ratificatio legitimati trahitur retro in prauidicium aliorum quando facta est a Patre uiuente.
28 Ratihabitionem in alicuius praeiudicium retro non trahi
29 Manumissio licet ęquiparetur legitimationi non tamen trahatur retro.
30 Contractus transit in filios heredes & eos obligat quamuis inuitos.



Ecto ⁊ diligenter considerato consil. Clarissimi Iurisconsulti domini Sigismundi Augustoni, visa est mihi certissima conclusio sua, quantum sit respectu statuti Laudensis, cuius verba non excludunt feminam, quin succedat vna cum fratre in bonis maternis, nec etiam mens statuti, quę sequitur voluntatem matris, quam non est verisimile abhorruisse sexum suum, ⁊ voluisse masculum pręferri fęminę, prout eleganter in consi. dicitur. Maior est dubitatio circa bona existentia in agro Papiensi, vbi statutum expresse excludit fęminam, stantibus masculis. Et difficultatem facit, ꝙ per priuilegium concessum Illustris. Herculi eorum parenti, pro se, ⁊ descendentibus, effecti sunt ciues ciuitatis Papię, nec potuisset dictus eorum pater, ea bona in dotem accipere nisi habuisset dictum priuilegium, propter statuta dictę ciuitatis, excludenti a forenses ab omni acquisitione bonorum suorum in suo territorio. Unde quamuis Illustris dominus Sigismũdus, ⁊ do. Lucretia eius soror, nati dicto domino Hercule, respectu originis, ⁊ domicilij sint ciues Ferrarienses: tamen quia respectu dictorũ bonorum concurrit duplex vinculum: quia sunt ciues Papię per priuilegium, ⁊ etiam bona sunt ibi sita, videtur quod quoad dicta bona statuto
1 Papię subijciantur. Quia licet alias † domicilium originis ⁊ incolatus pręferatur, ⁊ sit potentius: tamen fallit hoc, quando bona sunt sita in alio foro, ⁊ de eis bonis tractatur, secundum d. Abb. c. dilectus filius. ij. de rescript. per Marian. Socin. c. fin. in v. q. de for. compet. ⁊ consuluit Dec. consil. cclxxxiij. Et hoc maxime est dicendum in casu nostro, propter amplitudinem verborũ priuilegij, quibus isti rediguntur ad similitudinem originariorum ciuium Papię quibus verbis apparet, non posse eos dici forenses, sed ciues, quantum sit respectu dictorũ bonorum, de quo per Corn. consi. ccij. in ij. Felin. c. j. extra de sponsalibus. Dec. dicto consilio cclxxxiij. Albert. Brun. in tract. statuti exclusiui fęminarum. in vj. articulo. Probaturque hęc opinio manifeste ex verbis priuilegij, quibus expresse dicit, ꝙ succedant sicut alij veri ⁊ antiqui ciues: vnde priuilegium in eos transit cũ qualitate sua, vt nõ possint esse capaces horum bonorum, nisi tanquam ciues nec deferatur eis in dictis bonis hęreditas, nisi secundum formam aliorum statutorũ per text. in l. cum ex oratione. §. fin. ff. de excus. tut. ⁊ in simili habetur per Bal. in l. j. C. de contr. empt. in l. omni. C. de sacros. eccles. in l. iij. C. ad l. Falcid. Unde sicut. domi. Sigismundus ex dicto statuto excluderet veram, ⁊ antiquam ciuem Papiensem, ita etiam excludit hãc sororem, quę est ciuis per priuilegiũ, ⁊ quę non potest vti ciuilitate, nisi cum qualitate sua, id est, ꝙ excludatur a masculo, ne melioris sint con-
2 ditionis priuilegiati Ciues, quam veri, † ⁊ plus operetur fictio quam veritas. l. sub conditione. ff. de sol. l. bona. in fi. ff. de capt. l. si filiusfam. vbi omnes not. ff. si cert. pet. Et pro ipsa videtur esse communis doctrina scribentium dum dicunt ꝙ propter diuersitatem bonorũ censebitur mater decessisse cum duplici patrimonio, vt respectu bonorum quę sunt in agro Papiensi deferatur hęreditas, secundum statutum Papiense: respectu vero aliarum rerum attendatur forum originis, sicut alias videmus fieri propter diuersitatem patrimoniorum. l. pupillo. ff. de tut. ⁊ cura. dat. ab ijs. l. si arrogator. vbi not. ff. de adopt. l. certa forma. C. de iure fisc. lib. x. ⁊ ita in simili casu sentit Bar. in l. j. q. vij. C. de summ. Trin. ⁊ fid. cathol. dum dicit, ꝙ si verba statuti sunt concepta in personam, ⁊ ille nõ esset Anglicus, ꝙ consuetudo Anglię eũ nõ ligaret, quia forensis: vnde sentit ꝙ si forensis non esset, vt quia ciuis Anglus, per priuilegium, prout in casu nostro, ꝙ secus esset. cessat enim tunc ratio Bart. cuius opinio quantum ad hoc, est communiter approbata, vt p Paul. de Cast. cons. xxxij. circa primum in secundo volum. in nouiss. ⁊ per Alex. consil. cxxviij. in j. ⁊ consil. xliiij. in v. cum similibus. ⁊ in ciue priuilegiato idem sentit. Bald. consi. cccclx. in j. incip. Jo. de Alignana. Eandem opinionem expresse tenuit Bald. in l. si arrogator. ff. de
3 adopt. vbi decidit, ꝙ † si quis sortiatur forum in duobus locis, puta Regij, ⁊ Bononię, ⁊ habeat bona vtrobique, ꝙ fit separatio bonorum, vt quęlibet secundum suam legem, vel statutum iudicentur, allegat not. in l. apud eum. ff. de manumiss. in l. j. ff. de separat. refert ⁊ sequitur Alex. consil. xvj. in j. vol. Eandem sententiam etiam secutus est Jas. consil. lxxx. in ij. volu. versic. confirmo etiam. vbi refert Salicetum in d. l. cunctos populos. idem conclusisse, ⁊ consilium fuisse approbatũ per Joan. de Lignano, ⁊ alios Doctores ⁊ idem etiam tenet Albert. Brun. in d. tract. suo in viij. parte principali. q. xxv. vbi dicit, ꝙ ista est communis opin. ⁊ ꝙ in practica non esset ab ea recedendũ. Nec quicquam facit si diceretur, ꝙ d. Lucretia non debet alligari tali statuto: quia potest repudiare illam ciuilitatem, ⁊ nolle vti illo statuto, cuius ratione originis ⁊ incolatus, non sit subiecta illi. gloss. c. cum accessissent. extra de constitut. Bart. l. j. C. de his qui spont. mune. lib. x. l. beneficium. de mand. princip. in fin. Alex. consil. cxcviij. in secundo volum. Nam hoc nihil obstat.
4 Illustris. domino Sigismũdo fratri suo, qui tempore † quo mater est mortua, erat ciuis, ⁊ sic tempore delatę hęreditatis, ꝙ tẽpus debet attendi. §. proximus. inst. de legit. agn. succes. Bald. consil. ccclvij. versic. sed nunquid dicitur. in j. volum. Paul. de Cast. cõsil. x. in antiquis, ⁊ si tunc excludebatur a fratre, quamuis nunc repudiet, non potest nocere fratri, cui ius est quęsitum. l. non plures. C. de sacrosanct. eccles. vbi Salic. ⁊ Aret. Nam ⁊ repudiata ciuilitate ista, remaneret extranea ⁊ forensis, ⁊ ex forma alterius statuti esset exclusa, adeo vt succedere non posset, ꝙ statutum valet, ⁊ est in viridi obseruantia, de quo per Bald. in l. fin. §. fin. C. cum de lega. Alberic. de Rosat. in secunda parte statutorum. quest. ij. Aret. l. si quis ita. §. ea lege. de verb. obli. Addo, ꝙ repudiata ciuilitate, res deuenirent ad casum a quo incipere nõ posset, ⁊ ideo vitiaretur successio respectu ipsius repudiantis, vt probatur in l. iij. §. fin. de adult. ⁊ in §. sed neque cum. in auth. quemadmod. opor. epis.
5 etenim generaliter traditum est, etiam † actum consumatum infirmari in pęnam eius, qui legis iussioni aduersatur, secundum Aret. in l. pen. §. ⁊ si placeat. vbi dixi. ff. de verborum obligationibus. Nec etiam videtur obstare ipsi d. Sismundo si dicatur, ꝙ tempore delatę hęreditatis maternę, non constat quod acceptasse priuilegium ciuilitatis: vnde non potest deinde acceptare in pręiudicium sororis, cui ius erat pro sua parte delatum, vt consuluit Petr. de Anch. consil. clxix. refert ⁊ sequitur Decius consil. dclxj. Nam absque alia acceptatione statuti ex facto patris, videtur ei quęsita ciuilitas, licet possint filij, eam repudiare si velit, secundum d. l. ij. vbi Barto. ⁊ Joan. de Platea. C. de ijs qui spon.
6 mun. publ. lib. x. † potest enim pater filijs suis acquirere ius ciuilitatis l. libertus. §. patris. vbi Bar. ff. ad municip. per eũdẽ Bar. in l. alium pro. §. filius. in fin. eod. tit. per Bald. l. j. C. de patr. qui fil. ⁊ loquitur Bartol. in casu quo pater expresse non conuenit de filijs, nihilominus transit. multomagis in casu nostro in quo expresse indulta est ciuilitas descendentibus. Quamuis etiam videatur posse dici, ꝙ sit locus ratihabitioni, ⁊ ꝙ trahaẽ retro etiã in pręiudiciũ sororis. Sicut dicim⁹ de legitimato absente, a principe, q post mortẽ patris ratificare potest legitimationẽ q: beneficiũ principis satis est ꝙ acceptatũ sit p patrẽ, ⁊ prodest filio, secundum Aret. in l. Gallus. § forsitan. de libe. ⁊ posth. Alex. cõsil. cxxxix. in j. sentit Ang. consil. lxxj. ⁊ tenuit Ruin. in l. si is qui pro emptore. in materia fictionis translatiuę. ff. de vsucap. Sed tamen his non obstantibus, visa mihi est probabilior opinio suprascripti do-
7 mini consulentis ꝙ vna Illustris. D. Lucretia sit † admittenda in hęreditate matris, ęquis portionibus cum fratre suo, nec per eum excludatur habet enim fundatam intentionem de iure communi secundum l. maximum vitium. C. de lib. pręteri. cui statuta originis suę non con-
8 tradicunt. ad quę statuta † ⁊ forum originis videtur esse attendendum, vt attendatur patria cui sunt subditi. l. j. C. vbi de hęred. agi opor. per Bald. in l. ij. C. quemadmod. testa. aper. ⁊ est consilium domini Signorol. clxvij. qd sequitur d. Jo. Campesius, in tract. dot. in vlt. parte. q. lxiiij. vbi allegat concordantes, ⁊ licet dicta conclusio in terminis suis possit esse dubia: tamen in casu nostro videtur certa, quia dispositio iuris communis debet extendi tanquam fauorabilis ad territorium Papiense, secundum doctr. Bart. in d. l. j. versic. vj. videndum. C. de sum.
9 Trin. maxime cum statutum Papiense † sit conceptum in personam: vnde non debet operari, vt excludat hanc mulierem illi non subiectam ⁊ quę vere est forensis quantum sit ad dictum statutum, secundum doctrinam

ctrinam Bart. in d. l. i. q. vij. in quęstione Anglicana, quam consulendo
diffuse approbat Alex. consil. xliiij. in v. volum. & per Phil. Dec. de Anch. in
d. consil. cxx. Nec obstat priuilegium ciuilitatis, quia concessum, a
Duce Jo. Galeacio, qui nullam habebat inuestituram ab Imperato-
re, & solum de facto incubabat Ducatui: vnde hodie Imp. ratas habet
concessiones Ducis Lud. tantum, qui accepit inuestituram pro se & fi-
liis. istas vero Jo. Galeacij, pro nullis habet, vt est notorium in locis
Ducatus. Sed omissa ista quęstione & supposita potestate Ducis Jo.
Galeacij, adhuc dico hanc dominam esse admittendam: quia si videan-
10 tur verba dicti priuilegij, totum emanauit † in fauorem ipsius Illu-
striss. Herculis, & filiorum: vnde operatur duntaxat in his quę eorum
fauorem respiciunt, non si ad alterius in priuilegio comprehensi dam-
num pertinerent, per reg. l. si Rufinus. C. de testa. mili. cum ibi not. per
Alex. & alios & per reg. l. quod fauore. C. de legib. & cum priuilegium
emanauerit fauore ipsorum, operabitur contra alios volentes eis mo-
uere controuersiam, puta si Papienses vellent eos excludere tanquam
non ciues: sed si lis sit inter ipsos descendentes, priuilegium non ope-
rabitur. cessat enim ratio priuilegij & mens Ducis, qui noluit vni ex eis
fauere quando noceret alteri. Et probatur hoc ex doctr. Bart. in l. ij.
§. si emancipatus. ff. de contra tabulas, vbi dicit, ꝙ tale statutum vel pri-
uilegium censetur inductum ad recisionem obstaculi, quod esse posset,
ne ille esset ciuis, non vt tollat ius vetus, inter ipsos, sentit Alex. consil.
xxxij. in v. volum. & per Felin. in c. cum dilectus. ij. in viij. conclus. ex-
tra de rescript. per Ang. consil. cclj. incip. generosius, & quod habetur
11 in l. falsa. §. j. de cond. & dem. & quia regula est generalis, ꝙ † quis non
potest vti priuilegio contra alium qui sit in pari causa l. priuilegia. ff. de
priuil. credit. l. sed & milites. §. coęqualitas. ff. de excus. tut. per Dec. c.
12 in pręsentia. extra de probat. cum † inter pares non sit dare victoriam
l. qui soluendo. in fin. cum l. seq. de hęredit. institu. l. cum enim. de stip.
13 ser. Et quia in hoc priuilegio vocati sunt isti, per † dictionem, descen-
14 dentes, quę dictio est collectiua, & conclusio est generalis ꝙ † dispositia
collectiue ex parte aliquorum, versus extraneos, non habent locum in-
ter ipsosmet. l. qui duos. & l. seq. ff. de procur. l. si quis ingenuam. §. mei
militibus. ff. de capt. Doct. c. fin. de pręb. in vj. & quod habetur in l. acci-
15 piendis. ff. de auct. tut. vnde & primo videmus, ꝙ † priuilegium hypo-
thecę concessum legatarijs per Justinianum non habet locum quando
legatarij inter se litigarent, vt est glos. in l. j. C. com. de leg. vbi Paul. de
Castr. not. in d. l. ad fin. versic. secundo quęritur. vbi pro hoc allegat
duos textus, videlicet l. si fideicommissorum. ff. vt in poss. legat. & l. pro-
curatoribus. §. pen. ff. de tribut. Secundo, quia etiam in fideicommissis
16 videmus, ꝙ † substitutio facta post mortem omnium, & sic collectiue
respectu omnium, non inducit fideicommissum reciprocũ inter ipsos,
vt habetur in l. paterfiliam. §. fin. ad l. Falcid. in l. Titia Seio. §. Seia
libertis. de leg. ij. in l. vel singulis. in leg. si pater impuberes. ff. de vulg.
Tertio, & magis in terminis, quia idem videmus in priuilegijs, vnde
17 † priuilegiũ concessum episc. & canonicis, nõ attendet inter canonicos si-
mul litigantes, sm Jo. And. in c. in iudicijs. de reg. iur. in mercurial. in fi.
& quę habentur in c. fi. de off. de leg. in vj. p Inn. in c. prudẽtiã. de off. de
leg. doct. in l. minor aũt magistratus. de minorib. Quarto quia idẽ vi-
18 demus ẽt in statutis, vnde † dispositio statuti prouidẽs inter socios &
eorum creditores, non habebit locũ si inter ipsos socios mutuo litigetur,
sm Alexand. consil. cxxix. in v. volum. Quinto quia hoc idem ob-
seruatur etiam in compromissis, vnde si inter plures ex vna, & Ti-
tium ex alia factum sit compromissum, non potest arbiter laudare in-
ter istos plures adinuicem: quia nullum censetur factum compromis-
sum in tali casu, secundum Bal. cons. cccix. in j. vol. quem refert & sequi-
tur. Socin. in l. Gallus. §. j. de liber. & posth. vbi refert Anto. de Butr.
& alios idẽ consuluisse & ita consuluit Butr. d. consil. lxxvij. visis actis.
19 Sexto, quia idem videmus etiam † in prohibitione alienationis, quę
si sit facta filijs respectu aliorum non habet locum inter ipsos. l. volun-
tas. C. de fideicommiss. & per Bald. consil. ccccxcviij. in fin. in j. vol. & fa-
cit, quod consuluit Dec. consil. ccliij. vbi instituto fratre & liberis, consi-
derantur liberi solum respectu fratris, non autem inter se. Septimo, per
id quod not. Alex. in rubr. ff. solut. matrim. versic. Sed quid econtra
vbi post Joan. Andr. & alios veteres, concludit, quę repręsalię concessę
Bononiensibus. contra Perusinos, non comprehendunt Bononien-
sem habitantem Perusii: quia non trahunt ad ipsos Bononienses in-
ter se. merito igitur in casu nostro non habebitur ratio istius priuilegij
inter ipsos priuilegiatos inter se litigantes, sed stabitur foro originis ꝙ
concordat cum iure communi. Nec obstant decisiones supra allega-
tę, quia procederent vbi Illustriss. d. Sigismundus, & d. Lucretia non
ex solo priuilegio haberent ius ciuilitatis, sed etiam haberent contra-
ctum domicilium Papię: quia tunc non solum in fauoribus, sed etiam
in oneribus subijcerent, statuto Papiensi, & ita loquuntur decisiones su-
pra allegatę, & vidi nuperrime in causa cuiusdam Mutinensis consul-
tum: secus vbi adest solum priuilegium quod fauorem tantum opera-
tur, per supra dicta. Nec obstat text. in d. l. cum ex oratione. §. fin. de
excus. tut. quia ibi priuilegium faciebat, ne verba legis concedentis ex-
cusationem verificarentur, quod non est in casu nostro, ibi enim dicebat
lex libertini procurantes pro senatore patrono excusentur, pone quod
quis impetrauerit ius aureorum annulorũ: certe desinit esse libertinus
nec verba legis concedentis excusationem amplius verificantur: sed in
casu nostro, quamuis quis habeat priuilegium ciuitatis Papię, non
desinit esse ciuis in foro originis, & incolatus, quod forum est potentius,
& debet attendi, vt supra dixi. Non obstat eadem ratione regula genera-
lis quę habet quod isti per priuilegium sint effecti ciues Papię, & debet
20 de eis iudicari perinde ac de cęteris ciuibus quia hęc est † quędam in-
terpretatio passiua, quę a lege inducitur, & habet locum & in statutis, &
in quibuscunque dispositionibus, siue odiosis, siue etiam correctorijs.
l. j. §. lex Falcidia. ff. ad l. Falcid. per Bartol. Alex. & cęteros. in l. ij. ff.
de leg. j. & in terminis nostris per Bald. consil. xxix. in v. lib. Sed ad
con difficultatem satis apparet responsum ex supradictis. sciendum

21 enim est etiam hanc interpretationem † passiuam restringi, vt locum
non habeat, quãdo diuersitas rationis hoc suadet. vt est glo. in §. omn.
verb. cautionem. in auth. de legit. per Bart. in l. hęres. §. j. ff. de iudi. &
quod habetur in l. fin. iuncta auth. quas actiones. C. de sacr. eccles. in l.
fin. ff. de reg. Cato. in casu autem nostro diuersitas rationis subest ex di-
uersis causis: vnde inducuntur diuersę responsiones ad dictam difficul-
tatem. Primo, non dicuntur effecti ciues Papię, quia dux Jo. Galea.
non habuit legitimum titulũ Ducatus, vt supra dixi: vnde priuilegiũ
22 est nullũ, defectu † iurisdictionis, de quo defectu potest semper, & quã-
documque opponi, iuxta gloss. in cle. j. in verb. nõ obstante. de seq. poss.
Bal. l. j. C. si a non compe. iudi. Alex. Jas. & cęteri. in l. de pupillo. §. q
opus. ff. de op. no. nunt. cum concord. & licet quoad acta quę executio-
nem habuerunt, possit dici ea sustineri per l. Barbarius. ff. de off. pręt.
tamen secus est, quoad ea quę nundum habuerunt effectum, vt in casu
nostro, per l. decernimus. C. de sacros. eccles. l. fin. C. de incest. nupt. Se-
cundo, non operatur priuilegium reciproce inter ipsos priuilegiatos p
ea quę supra dixi in alio fundamento: quia mens principis non fuit ma-
gis vni descendentium fauere quam alteri, sed solum eos adiuuare re-
spectu cęterorum extraneorum: & ideo suprascripta regula non habet
locum quando concessa in fauorem alias verterentur in odium: quia
tunc cessat ratio priuilegij, vt in terminis nostris inquit Bar. in d. l. ij.
§. si emancipatus. cum concord. Tertio, quia esto ꝙ vterque sit ciuis
Papiensis per priuilegium: tamen origine & incolatu vterque est ciuis
Ferrariensis, & forum originis & domicilij est principalius inter ipsos, &
ideo debet attendi secundum Bart. in l. assumptio. §. viris prudenti-
bus. ff. ad municip. & not. in c. ij. de sepul. lib. vj. & quod not. Bart. in l.
quod cõclaue. in fin. de dam. infect. Et licet res de qua litigatur sit Pa-
pię, & ideo tale forum videatur quoad dictas res potentius, per ea quę
not. Abb. in c. dilectus filius. secundo supra allegato: tamẽ illud posset
esse verum, si ubi litigaretur, & litigium esset contra extraneum, & ita lo-
quitur Abb. non si inter se ipsos, maxime cum verba statuti Pap. sint
in personam, non autem in rem. vt supra dixi, quod ergo dicitur virtute
interpretationis passiuę eos in omnibus & per omnia subiacere statu-
to Papiensi, verum esset nisi ratio potentiores fori resisteret per supra-
dicta. Quarto respondetur, ꝙ prędicta regula procederet in ciuibus
priuilegiatis. sed in casu nostro, isti nõ sunt ciues: ergo cessat difficultas.
23 Hoc autem sic probatur. † recipere aliquem in ciuem, est contrahere,
& cõtractus nõ põt fieri nisi ex vtriusque consensu. l. consensu. ff. de act. & oblig.
ex parte enim recipientis est consensus, quo recipit, ex parte recepti est
consensus quo acceptat, & se obligat ad munera subeunda iuxta formam
iuris, adeo ꝙ videtur si illa receptio fiat etiam per priuilegium, nihilo-
24 minus opus est acceptatione: quia † priuilegium, licet conferri possit
absenti, & ignoranti, tamen requirit acceptationem. c. si tibi absenti. de
pręb. l. vj. c. j. de conc. pręb. eo. lib. not. in l. Labeo. ff. de iureiur. Et in pri-
uilegio ciuilitatis a principe concessę, ꝙ non quęratur ante acceptatio-
nem. firmat Bal. cons. cccxlix. statuto Placentię. in j. vol. Et facit con-
25 clusio generalis, quę habet, ꝙ etiam † beneficia principum non quę-
runtur absentibus, & ignorantibus, quamuis Principes sint publicę
personę: sed omnino opus est acceptatione, secundum Rom. & Aret. in
l. qui absenti. ff. de acquir. poss. Curtium seniorem cons. iiij. in fin. & consi.
lxj. incip. furiosa. & loquitur Rom. & Aret. in priuilegio ciuilitatis. ante
ergo acceptationem non est effectus ciuis ipse d. Sigismundus, & istud
omnes tenent, & Anch. d. consil. clxix. & Dec. consil. dclxj. supra allega-
to vnde sequitur, ꝙ cum tempore mortis maternę, non constaret de ali-
qua acceptatione, ꝙ hęreditas deuoluta sit etiam sorori, secundum ius
commune, non attento statuto Papię, cuius ciuitatis ipsa adhuc non
erat ciuis. Sed difficultas est, ꝙ si ipse ciuilitatẽ hanc deinde acceptet,
an retro habeatur hęc ciuilitas, ad exclusionem sororis. Et videretur
quod sic: quia doctores hanc ciuilitatem ęquiparant legitimationi, vt
per Bald. in d. consil. cccxlix. Lud. Rom. & Aret. in d. l. qui absenti. dũ
26 dicũt, ꝙ sicut † legitimatio filij absentis per rescriptum principis nõ
est valida, nisi sequuta ratificatione. §. generaliter. in auth. quib. mod.
nat. effic. sui. l. fin. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. ita etiam est dicendũ
in ciuilitate: quia ius ciuis, & patria potestas ęquiparantur, secundũ
27 eos: vnde stante hac ęquiparatione, sicut † acceptatio seu ratificatio le-
gitimati trahitur retro in pręiudicium aliorũ, quando facta est a patre
viuente. l. fin. ff. de nat. restit. per Alex. in l. Gallus. §. & quid si tantum,
ff. de liber. & posth. & ita procedunt, quę supra dixi per Aret. in d. §. for-
sitan. & Alex. d. consil. cxxix. in v. cum similib. & ita debet hęc accepta-
tio ciuilitatis retrotrahi in pręiudicium sororis. Sed tamen aliud est in
legitimatione, quę non ciuili iure tantum subsistit, sed iura quoque na-
turalia sibi secundum veritatem suffragantia habet: aliud in ista ciuili-
tate a principe concessa, quę iuri naturali non innititur, acceptatio enim
28 † in ea non retrahitur in pręiudicium alicuius, vt est text. in d. cap. j. de
29 concess. pręb. in vj. qua ratione & manumissio, licet alias ęquiparetur
legitimationi non tamen trahitur retro. l. homo liber. de stat. hom. §.
liceat in auth. quib. mod. natu. eff. leg. & facit etiam glos. in c. per tuas. de
cond. appos. & reg. l. si partem. §. fin. ff. quemadmod. ser. amitt. statim
etiam mortua matre quęsitum fuit ius sorori quod ei auferri non potest,
vt in simili per Bald. in rubr. versic. aut ista legitimatio. Decium in l.
semper. qui. ff. de reg. iur. Card. Parit. consil. xv. ij. in j. Sicut etiam
videmus, ꝙ si maritus vxori obligasset pro restitutione dotis feudum,
sub conditione, si Princeps consenserit, non noceret agnato proximo cõ-
sensus principis, qui post mariti mortem interuenerit, cum iam ipsi
agnato ius sit quęsitum. c. Imperialẽ. in fi. princ. de prohib. feud. alien.
per Feder. & in decis. Neap. cclxxxvj. ergo idem dicendum in casu no-
stro. Nec obstat quod ciuilitas quęsita per patrem, censetur etiam quę-
sita filio: secundum Bart. in d. l. libertus. §. patriæ. quia videtur hoc in-
telligendum, sequuta acceptatione, secundum suprascripta: quia loqui-
tur Bart. quando saltem tacite apparet de acceptatione, puta per per-
seuerantiam domicilij, vel alia simili ratione, vel quia ex contractu quę-
30 sita esset ciuilitas, transit enim † contractus in filios hęredes, & eos

quantum omnibus obligat: nostra vero questio procedit in priuilegio, p
supradicta. & per Bald. d. cõsi. ccc.lix. Aret. d. l. quienti. & ego habetur
etiam per Socin. consi. xx. in ij. & ex suprascriptis transeo in sententiã
supradicti domini consultoris: mihi tanquã fratris maioris honorãdi,
Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXV.

1 CRidæ vocant habentes ius in bonis sed fideicommissarius ante euentum conditionis nullum ius habet unde & non transmittit.
2 Verbum habere est de presenti unde non trahitur ad ius conditionale de futuro.
3 Quod sub conditione debetur non competit sed competiturum est.
4 Vbi non conueniunt verba nec dispositio conuenit.
5 Cridæ fiscales sunt inuentæ causa liquidandi credita non autem causa excludendi seu priuandi quem iure suo,
6 L. is cui. ff. de act. & oblig. declar,
7 In contractibus retrotrahitur conditio in legatis verò vel fideicommissis non.
8 Fideicommissarius conditionalis non dicitur creditor & consequenter nullum ius habet.
9 Fideicommissarius licet non habeat ius in bonis habet tamen ius conditionale quod vendi potest.

1 FIdeicommissarium puto conditionalem † quãuis cri-
dis fiscalibus non contradixerit minime excludi motus
infrascriptis rationibus. Prima, quia cridæ vocant ha
bentes ius in bonis sed iste ante euentũ conditionis nul
2 lum ius habet, † vnde & nõ trãsmittit. l. vnica. §. sin autẽ
aliquid sub conditione. C. de cad. tol. Bar. in l. a testato
re. in fi. ff. de cond. & demon. Secunda, quia id suadetur ex verbis de
3 creti. Primo dum dicit quod quid pretendit habere ius, quod † verbũ
habere est de presenti, vnde non trahitur ad ius conditionale de futuro
l. si sic stipulatus. §. cum stipulamur. ff. de ver. oblig. Secundo in versi.
si quem autem. dum vtitur verbo competere, † quod enim sub condi-
tione debetur non competit, sed competiturum est l. conditionales. ff.
de ver. sig. Tertio ex ver. quilibet autẽ. dum dicit, qui pretendunt ali-
quid de bonis apprehẽsis sibi restitui, vel relaxari, q̃ verba non conue-
niunt huic casui, non enim finita lite sunt restituenda, sed euueniente con
4 ditione tantum: vnde cum non conueniant ista verba, nec dispositio ad
5 hoc casus trahitur, vt † per gl. & doct. in l. mancipia. C. de ser. fug. Ter
tia, quia cridæ † fiscales sunt inuentæ causa liquidandi credita, non autẽ
causa excludendi, seu priuandi quem iure suo: nam tali casu non valerẽt
vt per Fel. post alios in c. si. de prescri. cũ ergo sint factæ causa liquidã-
di, non debent trahi ad conditionale ius quod in esse adhuc deductum
non est, & forte nunquam deducetur. Quarta, quia videmus cridas
prouisionis recepisse hanc interpretationem, a qua nunquam vidi reces
sum nec esset recedendum. l. minime. ff. de legib. si hoc est in illis multo
fortius in fiscalibus maioritas rationis est in hoc: quia per illas preiu-
dicatur emptori, & sic tertiæ personæ, quæ alias circumscripta ista inter-
pretatione non fuisset obligata, per illas fiscales non preiudicatur fisco,
ex quo omnino de iure debuit soluere es alienum confiscati. l. j. C. de fi-
deiuss. Non obst. decisio Raph. & moder. in d. l. si stipulatus fuerim. §.
cum stipulamur. quia nec lex: nec ratio Raph. habet locum in casu no-
6 stro: nam tex. in † l. is cui. ff. de act. & obliga. expresse constituit differen
tias inter contractus & legata seu fideicommissa, vt in illis quis dicatur
creditor: in his non ratio differentiæ est: quia euueniente conditione fin-
7 gitur mero creditor: quia † in contractibus retrotrahitur conditio, se-
cus est in legatis, vel fideicommissis. l. j. §. serui. ff. ad Syllan. & sic ex il
8 lo tex. probatur quod † fideicommissarius cõditionalis non dicitur cre
ditor, & consequenter nullum ius habet nec cridæ sibi preiudicant ad ra
tionem Raphaelis, dum dicit quod statutum non exigit, vt quis agat,
sed quod det ius in scriptis, &c. dicitur quod ista ratio cõcludit in fauo-
rem fideicommissarij: ex quo decretum fiscale requirit quod agatur, &
fiat liquidatio. & certe sensus naturalis hoc dictat, alias sequeretur ab-
surdum quod quis deberet contradicere & soluere salaria sententiarum
& expectare deinde euentum conditionis, quæ si non eueniat pro incer-
to certus labor habitus fuisset. Non obstat ratio Jas. dum dicit quod
propter dictionem, aliquod ius, debet intelligi etiam de iure improprie
& sic conditionali, respondeo. quod iura per eum allegata loquuntur in
materia fauorabili & in qua eadem ratio est de vno ad aliud, non autem
in decreto stricte interpretãdo, & in quo diuersa est ratio vt supra demõ
stratum est, presertim cum in eo decreto alia verba non quadrent iuri
conditionali, vt supra dixi. Alia ratio Jas. nihil facit ad cridas fiscales:
& ideo non respondeo. Non obstat doctrina Barto. in l. as potest. ff. de
acquir. here. quia in casu suo verba erant aliter concepta videlicet, qui
habet instrumentum alicuius valoris compareat. &c. dato enim quod
9 † fideicommissarius non habeat ius in bonis, habet tamen ius condi-
tionale, quod vendi potest. l. spem. C. de don. l. si iactum. ff. de act. empt.
& ideo tale instrumentum dicitur esse alicuius valoris in casu autem no-
stro dicitur, quod habens ius in bonis compareat, quæ verba non com
prehendunt fideicommissarium.

SVMMAE RERVM. XXXVI.

1 ACtorem varie pro re submoueri.
2 Vel quod res sit euicta uel euictio immineat etiam iudicium de ea sit acceptum æquiparantur.
3 Creditor conditionalis dicitur habere ius in & super re.
4 Statutum non debet extendi extra territorium.
5 Statutum auferens beneficium excussionis dicitur odiosum & ideo non debet extendi extra territorium.
6 Maxime conuenit iudici circuitus amputare ac lites finire.
7 Res inter alios acta nocere non debet alijs.

ADuersus Rancatus, quod non possit inquietare dom.
Alciatum, nec habere recursum ad eius bona. Pri-
1 mo obstant † cridæ factæ in ciuitate Laudensi, quibus
dictus Rancatus non contradixit, & ideo exclusus est, &c.
maxime a iuribus antiquis quæ pretendit se habere &
pro quibus debuit contradicere, &c. Respectu vero bo
norum euictorum idem est: quia tempore dictarum cridarum iam erant
euicta & ipse Rancatus erat eiectus de possessione a Ruschino, & pen-
2 debat lis inter eum & Ruschinũ: vnde æquiparantur, vel quod res † sit
euicta, vel euictio immineat. & iam iudicium de ea sit acceptum. l. si post
perfectam. C. de euict. & verba decreti cridarum volunt, quod quilibet
habens ius in, vel super re, compareat quæ comprehendunt creditorẽ
conditionalem, prout est ille, cui debetur, si res fuerit euicta, quia & talis
dicitur habere ius secundum dom. Christoph. Castel. & Hieronym.
Tortum, & Rapha. Coma. quos ibi sequitur Jas. in l. si stipulatus fue
rim. §. cum stipulamur. ff. de verborũ obliga. & Jas. in repe. l. is qui p
emptore. ff. de vsucapion. & ita seruabat practica in cridis cameræ, licet
in alijs cridis aliud seruaret in causis euictionum, quæ possent proten-
di in longissimum tempus, non si quæ de presenti pendent. d. l. si post p
fectam. In noua vero reformatione simpliciter dicitur, q̃ non preiudi-
cant in casibus euictionum. Sed nostra questio pendebat ante reforma
tionem. Secundo obstat, quia non debet Rancatus infestare Alcia-
tum tertium possessorem, nisi prius excusso principali, vt est tex. in auth.
hoc si debitor. C. de pig. & ideo prius debet interrogare vxorem Ruschi
ni, an velit esse heres, & facere, q̃ detur curator hereditati iacenti, &c.
Nec obst. statutum Mediolani tollens conuinctis hypothecaria bene
ficium excussionis. Quia resp. pluribus modis. Primo statutum li-
mitate loquitur respectu locorum suppositorum communi Mediola-
ni, sed bona, de quibus agitur, sunt in agro Laudensi. Secundo
4 tale † statutum non debet extendi extra territorium: quia cũ excussio
sit beneficium, & quidem inductum maxima æquitate, vt dicitur in §. sed
5 neque. in auth. de fideiuss. merito statutũ † tale beneficium auferens di-
catur odiosum, & ideo non extenditur extra territoriũ. l. ex ea vbi doct.
ff. de postu. Bar. in l. j. C. de summa trini. & fide cath. Tertio posset
procedere, quando iudicium contra solum tertium fuisset inchoatum,
sed cum in casu nostro sit in iudicio Ruschinus & vxor, qui sunt princi-
pales in hac causa, debet iudex potius contra eos dirigere sententiam,
non est igitur beneficium excussionis, quod implorat Alciatus, sed po-
tius ordinis, vt cum ambæ partes sint in iudicio prius illa cõdemnetur,
ad quam effectus succumbentiæ pertinet. l. vnde queritur. vbi Ange. ff.
commoda. Pau. Castren. l. si vt certo. §. fina. eodem titu. & quod not.
Barto. in l. cum in plures. §. vestimenta. ff. loc. Quarto esset valde
inconueniens, quod coram senatore litigatum esset tanto tempore, & de-
inde is sententia sua rem non diffiniret, sed lites de litibus sereret, vt co
geretur deinde Alciatus ordiri nouam litem contra Ruschinum, cum
tamẽ ille sit in hoc iudicio, & possit vna sententia lis diffiniri, & maxime
6 † cõuenit iudici istos circuitus amputare. l. cum fundus. §. seruus tuus.
ff. si certum petat. merito ergo tale statutum ad hunc casum non trahe-
tur. Quinto & vltimo vt Rancatus obtineat, oportet eum probasse q̃
bona, quæ possidet Alciatus, fuissent in bonis & dominio Vincentij Re-
gij debitoris sui. l. pignoris. ff. de pign. l. cum res. C. qui res pign. quod
non fecit, nec potest se fundare super testibus examinatis inter Alciatũ
& Ruschinum, quia res inter alios acta, &c. Alexandr. l. admonendi. ff.
de iureiurando.

SVMMAE RERVM. XXXVII.

1 FRater vtrinque coniunctus præfertur ei qui ex altera tantum parte coniungitur quia duo uincula unum uincunt.
2 Verba iuris ciuilis quod ius ciuile denotent declar.

STatuti castri Belliciomis, verba sunt, *Quod bona de-
functi perueniant in agnatos, ipsi defuncto proximiores
usque ad quartum gradum.* Queritur, nunquid mor
tuo isto infanti soror vtrinque iuncta sola ad successio
nẽ admittatur, an vero concurrat, cũ alijs duabus soror
ibus ex parte patris tantũ coniunctis? Et hanc quõnẽ
in fauorẽ sororis vtrinque coniunctæ, decidit Pet. de Anchar. in reper.
cap. canonum statuta. versicu. occurrunt. extra de constitu. vt illud sta-
tutum intelligatur secundum ius com. de quo in authen. itaque. C. cõ-
3 mun. de success. vbi † frater vtrinque coniunctus preferetur ei, qui ex al-
tera tantum partium coniungatur: quia duo vincula vnum vincunt. Et
pro hac parte, nouissime consuluit Ruyn. consi. xxviij. in iiij. Ego ta-
men soleo tenere contrarium, & libr. j. de verborum significa. reprobaui
hanc decisio. quia statutum non videtur habuisse respectum ad coniun
ctionem materiam, sed solum ad paternam, secundum Bal. Fulgo. Ca
stren. Corn. in l. j. C. de legi. her. & hoc tenet Steph. de Feder. in tract.
de interpret. ij. part. Lud. Roman. consi. cccxij. iiij. Soc. consi. vl. ad fi.
in ij. Anto. de Rosel. in tract. de success. ab intest. num. 108. mod. a post.
in consi. ix. An v. Alber. Brun. in tract. statutibus masculis, &c. artic.
x ij. q. iiij. vb allegat alios concordantes, & attestatur hanc esse magis
communem sententiam, & ideo ab ea non esse recedendum in pra-
ctica

cica. Unde non obst. decisio. Ancha. in d.c. canonum. Respondeo illa opin. Anchar. habet contra se magis communem opinionem. & consi. Ruyn. iuuatur etiam alijs rationibus. Nec obstat illa verba, iuxta iuris ciuilis ordinem, &c. quia debent intelligi de ordine graduum, vt prior in gradu admittatur, non quando duo sunt in eo gradu, & vnus eorum habet qualitatem potentiorem. rub. quis ordi. in bon. possess. cũ legib.
2 sequen. Et illa verba † iuris ciuilis, debent intelligi, de iure ciuili ordinario, & regulari, non de extraordinario, & commentitio solius Iustiniani, vt in simili quęst. decidit Bald. in l. meminimus. C. de legit. hered. Dec. in rub. C. vnde legi. Et in alia idem tradit Cur. Iun. consi. v. nume. 29. Et in alia Crauetta consi. clxxiij. nun. 7. Et ego alias dixi in ij. lib. de verborum sign. versicu. sane in correctorijs. Et hęc conclusio procedit in casu nostro: maxime, cum statutum, de quo loquimur, vocet proximiores vsque ad quartum gradum. Et sic videtur hanc proximitatem considerare secundum gradus. Clarum est autem, quod tam coniuncti ex vtraque parte, quam ex paterna tantum dicuntur esse in eodem gradu. & in pari proximitate ipsi defuncto. Et ita mihi videtur: licet res non careat difficultate. Saluo tamen semper saniore iudicio.

SUMMAE RERUM. XXXVIII.

1 *Donata ad fœminas in casu non transferri.*
2 *Lex simpliciter prohibens uel restringens actum non debet trahi ad actum iuratum.*
3 *Iuramentum est personale nec egreditur personam iurantis.*
4 *Statutum trahi etiam ad actum iuratum.*
5 *Pars tacendo iuramentum dicitur surrepsisse Principe ex quo debet omnia exprimere.*

1 PRo Comite Scarmucia † faciunt expressa verba decreti, quibus prohibentur bona a principibus donata, in feminas transferre. Solum obstat vna difficultas: quia hęc donatio facta fuit per ducem Philippũ pro Scarmucia & successoribus cum iuramento de non contrauenendo, &c. vnde videtur tale decretum non debere tra-
2 hi ad donationem iuratam: quia † lex simpliciter prohibens vel restringens actum non debet trahi ad actum iuratum, secundum glos. in ca. cũ non deceat. de elect. lib. vj. Alexand. consi. cxxv. in primo. & xxxvij. in tertio. & alibi sepe. Sed hoc non obstante contrariũ est verius propter verba decreti valde generalia quibus loquitur de donationib' quibuscunque verbis clausulis conditionibus titulis derogationibus amplificatę, & munitę fuerint quę clausula etiam ad iuramentum trahitur, qđ verbis concipitur. §. sed neque. in authen. de mand. principum. Preterea nisi ita intelligeretur decretum redderetur fere elusorium, quia cũ ex forma alterius decreti omnes donationes fiant cum iuramento nunquam traheretur istud ad donationes quod credendum non est. cap. si ciuitas. de senten. excommu. lib. vj. Ulterius aduertendum est, quod
3 † iuramentum illud est personale nec egreditur personam ipsius Ducis Philippi. cap. veritatis. extra de iureiurando. nec ligat Sfortiadas qui non ex iure ipsius Ducis, sed ex noua inuestitura succedunt. For-
4 tius dico † statutum trahi etiam ad actum iuratum, vt voluit Bald. in cap. cum contingat. de iureiurando. in varijs exemplis per eum relatis & Ioan. And. in tit. de sent. §. vt autem. in add. Specu. quem sequuntur Canon. in dicto cap. cum contingat. Nec gloss. in d. c. cum non deceat. facit in contrariũ, quia loquitur quando ad postulationem partis aliquid conceditur: tunc verum est non censeri derogatum actui iurato:
5 ratio est quia † pars tacendo iuramentum dicitur surrepsisse principi ex quo debet omnia exprimere qđ difficiliorẽ cõcessionẽ faciũt c. cęterũ c. ad aures. de rescri. quę ratio cessat in casu nostro: quia verba decreti sunt generalia cuius ratio verificatur, etiã si actus sit iuratus, quod in simili etiam tenuerunt Lapp. & Dominic. in c. j. de filijs presby. in vj. & c. ei cui. de prębend. eod. lib. Quę sententia maxime est tenenda: quia dicto decreto non corrigitur iuramentum, nec donatio, sed solum declaratur, vt illa verba pro se, & successoribus declarentur, de quibus successoribus sit intelligendum, nempe de masculis, non autem feminis, prout in simili casu consulunt Anton. de Butr. consi. ij. titu. de consuetu. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SUMMAE RERUM. XXXIX.

1 *De iure communi filiæ fratrum succedunt patruo una cum patruo & licet sint in posteriori gradu tamẽ succedunt in locum*
2 *Patris sui.*
Filia fratris succedit in locum Patris sui & representat patrem cum succeditur Patruo.
3 *Statutum de successione agnatorum, explic.*

1 COnsideratis † verbis statuti Mediolani inclino in eã sententiam, vt existimem neptes istas admitti cũ patruo in successionem alterius patrui. Clarum enim est, quod de iure communi filię fratris succedunt patruo vna cũ patruo, & licet sint in posteriori gradu, tamen succedũt in locum patris sui, authent. post fratres. ij. C. de legit. hered. vbi Cin. Bald. cęteri: quia videntur repręsentare personam patris, sui vnde & in stirpes succedunt non in capita, vt ibi habetur. Clarũ est etiam eas admitti ex verbis statuti nostri saltem ad tertiam partem vt in eo expresse dicitur. Nec obstant quę in contrarium adduci possunt. Et in primis quod statutum excludit sorores existente fratre ergo multo magis filias fratris. Respondeo istud argumentum non potest sumi, ex quo statutum habemus, quod verba intelligantur ad literam prout iacent, &c. quo casu non est locus tali argumento, secundum Baldum. l. precibus. C. de impuber. l. ij. ff. de orig. iuris. cum vulgaribus
2 Preterea diuersa ratio est inter istos casus: filia † enim fratris succedit in locum patris sui, & repręsentat patrem cum succeditur patruo: at soror nemine repręsentat, sed ex se succedit: efficacior ergo est neptis propter repręsentationem patris masculi, vnde & videmus quod in substitutione facta filio si sine filijs decesserit, neptis fœmina excludit substitutum, quamuis testator cum proprijs filiabus pręrtulerit: vt est magis cõmunis opinio, per Alexandrũ consi. xxxviij. in vi. libro. per Carn. cõs. cccxx. in iij. Sicut ergo in dispositione testatoris potior est conditio neptis quam amitę seu sororis, ita & dicendum in statuto. Nec obstat, quod ęquiparetur amita, & filia fratris in statuto, quia hoc verum regulariter: tamen aliquo casu filia fratris habet aliquid plus, vt in tra dicam: quamuis etiam dici posset quod argumentum ab ęquiparatis sublatum sit, per suprascriptum statutum, quod verba intelligantur ad literã. & vt supra
3 dixi. Nec obstat, cauda † illa statuti, saluo si esset agnatus, qui eas amitã & fratris filiam excluderet: respondeo debet intelligi de fratre vtrunque coniuncto, qui excluderet indistincte amitam non excluderet, cum ille frater ex altero tantum latere coniunctus esset. authentica itaque. C. communia de success. Nec me mouet, quod ex altero statuto ęquiparatur frater ex patre tantum, & frater ex vtroque latere: quia illud statutũ loquitur respectu ipsius fratris non respectu filiarum ab eo descendentium. Et ista pars videtur mihi & consulendo, & iudicãdo tutior. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SUMMAE RERUM XL.

1 *Vbi uerba clara sunt non est admittenda questio uoluntatis.*
2 *Magistratus graduandi horum præferendus.*
3 *Athletesi uolunt frui præmijs Athletarum ter certare debẽt.*
4 *Non est concedendum idem illi qui in itinere est quod conceditur illi qui est in meta.*
5 *Lex doctorem præferens intelligitur de eo qui uere est doctor & qui ad consumationem artis deuenit.*
6 *Nihil uidetur actum cum aliquid agendum superest.*
7 *Non est eiusdem efficacie spes cuius est res ipsa præsens.*
8 *Rescriptum quo Canonico aliquid demandatur in eo locum habet qui tunc canonicus sit non qui deinde efficiatur.*
9 *Qualitas adiecta uerbo ad tempus uerbi refertur.*
10 *Licentiatorum genera.*

ORlinio lex sic scripta est. *Quatuordecim numerarij nũcupentur, quorum nomina seriatim, suoque ordine, secundum prioritatem, & posterioritatẽ, doctoratus eorũ sint descripta, & albi aliquo eorum defuncto, antiquior in doctoratu ex ipsis doctoribus supranumerarius assumatur, &c.* Quęritur nunquid doctoratus medio tempore pręferatur licentiato, qui deinde effectus sit doctor: ex verba legis manifeste se referunt ad tempus doctoratus: & ideo nihil videtur interesse, quod quis li-
1 centiam prius assumpserit. Et † vbi verba clara sunt non est admittenda quęst. voluntatis. l. ille aut ille. de leg. iij. lex etiam antiquior, inquit
2 in doctoratu, &c. Nam & receptum est, vt quis ad † magisterium promoueatur, tres gradus requiri Bacc, Laurec, licentię. & doctoratus, idque Athletarum exemplo, qui ter certare debent, vt pręmijs fruantur. l. j. C. de Athl. lib. x. nunquid ergo Athleta, qui tertium quidem certamẽ subijt & vicit, fruatur pręmio? an expectetur adhuc, vt perfecte actum adimpleuit, idest vt coronas seu insignia assumpserit, aut vrbem solenniter sit inuectus? & constat indulgentijs non frui, nisi coronatus sit. l. Athletę. vbi Bal. de excus. tut. & diuus Traianus statuit, adhuc expectandum, quod sit inuectus, cuius rescriptum extat lib. epistolarum x. Plinij. iunioris epist. antepen. Sed & Iustinianus noster, hos discipulorum gradus constituisse videtur. §. sed quia. §. seq. in proę. Digestorũ. & quarti anni studiosos, lytas, idest solutores appellat qui difficultates legum incipiant dissoluere, deinde prolytas, qui perfectius soluant, quibus omnibus perfectos (inquit) Oratores maxime, &c. nunquid ergo, q
4 prior in vno gradu fuit, & in alio pręferetur? certe hoc † verisimile non est, ne qui in itinere est, idem consequatur, quod qui in meta. l. j. & ij. C. de pręf. pręt. siue vrb. lib. xj. Fely. c. cam te. de rescr. Confirmatur hęc
5 sententia & ex vulgaribus regulis, vt † lex doctores pręferens, intelligatur de eo, qui vere est doctor, & qui ad consummationem artis peruenit.
6 c. quidam. vbi Bal. de renunt. Bald. l. pen. ff. de test. mil. etenim † nihil videtur actum, cum aliquid agendum superest. l. pen. de his qui vt ind.
7 in fi. & vulgo traditum est † non eiusdem efficacię spem esse, cuius est res
8 ipsa pręsens. l. cum ij. in prin. de trans. & rescriptũ, quo canon eo aliquid demandatur, in eo locum habet, qui tunc canonicus sit, non qui deinde efficiatur. gl. c. statutum. ver. canonicis. in fi. de rescr. in vj. sic solemus
9 dicere † semper qualitatem adiectã ad verbi tempus referri. l. Titio. ff. de test. Feli. c. examinata. de iudic. lex enim non doctores simpliciter pręfert, sed antiquiorem. Unde cum testator eligi ad ędiculam suam sacerdotem iussisset. Respondit Sicu. Barb. cons. xxxiij. in ij. dub. in ij. non sufficere, si Diaconus eligeretur, qui intra tempus a lege pręfixum. c. licet canon. de elect. lib. vj. inaugurabitur. quod & in verbis legis municipalis Roch. Cur. tradit. tract. de iur. patr. ver. honorificum. q. iiij. & tamen Diaconatus ordo non minus sacerdotio coniungatur, quam licentia doctoratui. Nec me mouet, quod Ang. Sox. in l. xx. in iij. & alij quidam videntur existimasse, pręferendum esse licentiatum. Respõdeo eorum sententiam haudquaquam veram esse. vt in l. pręcibus. j. c. xiv.

10 diſputaui. Præterea duplex † eſt licentiatorum ſpecies. Alijs enim
ſimpliciter licentia doctoralium inſignium aſſumendorum conceditur:
& hi nunquam preferuntur, nec in ijs eorum rationes locum habent.
Signo ol. conſil. ij. Alij doctores quoque declarantur, & hi antequam
inſignia aſſumpſerint, nihilominus dicuntur licentiati, & in ijs defendi
ſuprаſcripta ſententia poteſt, tanquam inſignium adiectio dignitatem
non conferat, ſed clariorem, illuſtrioremque eã, quę iam collata eſt red-
dat. arg. tex. ij. diſtin. c. legimus. circa medium. Tametſi etiam dici poſ-
ſit, eorum argumenta ad ius commune referri. At quęſtio noſtra in ver
bis ſtatuti conſiſtit. Sed quia copioſe & ſubtiliter per ipſum doctorem
allegatũ eſt, non exiſtimaui operę pretium me facturum. Si diffuſius
hac in re ſcriberem, & quod dicitur, ſolem facibus illuſtrarem. Et hęc
omnia, ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLI.

1 EMphitheutica ad uarios non transferri.
2 In bonis Emphitheuticis non attenditur reſcriptum princ pis per quod quis legitimatus ſit.
3 Statutum laycorum non poteſt diſponere de iure eccleſiaſtico.
4 Creditores in ſolutione potiores.
5 Inuentarium excuſat a dolo.

Quod ſtatutum Mantuę non habeat locum in emphy
1 teoſi † eccleſiaſtica, quę alias non poſſit tranſire in extra
neum, verum puto, tum quia verba ſtatuti hoc indicãt
ibi dum talia ſint, quę non ſint prohibita diſtrahi: tum
quia hoc etiam eſt de iure, ne bona in alios tranſeant,
quaſi a principio ſit actum, vnde nec ad fiſcũ tranſeunt,
vt per Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. de damno infecto. p tex.
2 in §. j. in auth. de alien. & emphyt. nec ad legitimatum: quia † reſcriptũ
principis in talibus bonis non attenditur. de quo per Dec. cõſi. clxxi.
imo fortius non puto, quod ſtatutum laicorum etiam ſi expreſſe vellet,
3 poſſet hoc facere, quia † illud eſſet diſponere de iure eccleſiaſtico, quod
non poteſt per, ea quę habentur in c. eccleſia S. Marię. de conſtit. qđ
ergo in d. ſtatuto ſit mentio de emphyteuſi eccleſiaſtica debet intelligi:
de ea quę ex forma pacti poſſit tranſire in extraneos, ſecundum not. in
l. etiam. ff. ſol. matr. per. Dec. d. conſil. clxxj. alias ſi non poſſit tranſire,
per ius accreſcendi deuoluitur ad fratres, ſecundum not. in l. ſi mihi &
Titio. de verb. oblig. prout recte fuit concluſum in conſi. in ij. etiã puncto
quod hereditas ſit obligata per redditionem rationum, caſus non
habet difficultatem. In tertio eſt maior ambiguitas. tamen puto, quod
4 cum iſti ſint heredes † cum beneficio inuentarij potuerint ſoluere cre-
ditoribus liquidis, quamuis prius fuerint interpellati ab hac vxore: qz
tex. in d. l. fi. §. & ſi prefatam. C. de iur. delib. dat hanc facultatẽ heredi.
& licet dicat vt ſoluat ijs qui primi veniant, tamen intelligitur qui ſint
liquidi: alias iniquum eſſet impediri, iura liquidorum, per nõ liquidos
nec grauatur heres tali caſu accipere ſatiſdactionem, ſecundum formã
l. ſi a quo. ff. de rei vend. & quę habentur in c. veniens. ij. de teſtib. quia
propter beneficium inuentarij releuatur ab hoc onere: ex quo eam non
5 petendo † non poteſt dici in dolo, quia fecit inuentarium. l. dolo. ff. ad l.
falcid. & per Iaſ. d. §. & ſi prefatam. in ij. vtilitate. & illud maxime pro-
cederet, ſi teneamus quod pro iſta dotatione, ſupra dotali non compe-
tat aliqua hypotheca, ex quo in chirographo non eſt deſcripta. de quo
per Oldr. conſi. v. Titius. Alexan. conſi. xiiij. circa princip. libr. j. & in-
ter chyrographarios, habet heres facultatem gratificandi, citra tamen
fraudem. Sed quia in caſu noſtro res eſt dubia, per ea quę habentur in
§. aliud. in auth. de ęqual. dot. in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. quomodo-
cũque ſit, ſiue ſubſit hypotheca, ſiue non, puto excuſari heredes qui ſol
uerunt prius liquidis creditoribus, vt eleganter in cõſil. eſt concluſum.
Et ita ego ſentio, ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLII.

1 IN eo quod neminem ledit benignior uia eſt ſequenda.
2 Edictum de teſtibus prohibitorium eſt.
3 Edictum de teſtamentis eſt prohibitorium ex quo quilibet habet teſtamenti factionem qui non reperitur expreſſe prohibitus.
4 In dubio ſemper pronunciandum pro habitate cum quilibet præſumatur habilis & idoneus.
5 Pars nemini onerosa in dubio eligenda eſt.
6 Quod mihi prodeſt & tibi non nocet debet facile obtineri.
7 Homines ordini non ordo hominibus authoritatem confert.
8 Habens uota paria debet obtinere ex quo admittendus habet fauorabilem cauſam.

Vera eſt cõcluſio, quod ſtatuta diſponentia de nõ admit
tendis in collegium doctorum, niſi habeant certas qua
litates, ſunt benignę, & non rigide interpretãda ex quo
1 nullius prętudicium verſatur, & † in eo quod neminẽ
lędit benignior, via eſt ſequenda. l. ij. §. item. Varius.
de aqua pluuia arcenda ita cõſuluit Bald. cõſ. clxxxij.
incipiente ſtatutum ciuitatis Veronę. in ij. volu. ſecundum impreſſio-
nem Mediolanen. refert & ſequitur Iaſ. in l. huiuſmodi. §. legatis. ff.
de legatis j. & dicit etiam ſe ita ſolitum tenere conſulendo, & ego etiam
ſum ſequutus. in l. Meratius. ff. de verb. ſignif. Confirmatur concluſio
quia ſumus in materia prohibitiua, ideſt in qua pręſumtum eſt cuilibet
admitti, niſi reperiatur prohibitus. l. ab ea parte. ff. de prob. cum tale
collegium ſit licitum, tam ſecundum ſtatuta, quam ſecundum ius com
2 mune. c. ex literis. de conſtit. prout in ſimili dicimus, de † edicto de te-
ſtibus quod eſt prohibitorium. l. curent. l. ij. §. lege Iulian. de teſtib. &
3 † in edicto de teſtamentis. Ex quo quilibet habet teſtamenti factionẽ
qui nõ reperiatur expreſſe prohibitus, vt per gloſ. & Bartol. in l. ſi quę
ramus. ff. de teſtam. Abbas in rubr. extra de teſtament. ſed in caſu no-
ſtro doctor Bonuicinus non eſt vetitus ingredi: quia non habet cõtra
ſe maiorem partem doctorum: imo habet pro ſe equalem numerum. er
go. & ita intelliguntur notata per Bartol. in l. quod maior. ad Munici
pal. Ad idem facit, quia pro petente admitti ſunt plures iuris regu-
lę, vnde ab eis diſcedere non debemus, ſecundum gloſſam. l. omnis diſ
4 finitio. de regulis iuris. prima quia † in dubio ſemper pronunciandũ
eſt pro habilitate: cum quilibet pręſumatur habilis, & idoneus. c. fin.
extra de pręſumptionibus. dicta l. ab ea. ff. de probat. Iaſon dicto §.
5 legatum. ſecunda. quia † iſta pars nemini eſt onerosa, & ideo in dubijs
eligenda. l. j. ff. ſi quis cautio. & quod ibi notat Pau. de Caſtr. Tertia
6 quia † quod mihi prodeſt, & tibi non nocet debeo facile obtinere. l. ij. in
princip. vbi doctores. ſoluto matrimonio. glo. l. fi. de ſer. vrb. pręd. l. ſi
quis ſepulchrum. de relig. cum ſimilibus. Quarta, quia honor collegij
7 eſt quod ſit frequentiſſimum, quia † homines ordini, non ordo homini
bus confert auctoritatem argumento. l. magiſtros. ibi optimorum con
8 ſpirante conſenſu. C. de profeſ. lib. x. Quinta, quia cũ † habuerit vota
paria debet obtinere, ex quo fauorabilior eſt eius cauſa. l. ſi pars. ff. de
in officioſo teſtamento. quod per illum textum notat Andreas Sicu-
lus conſilio vj. in j. volumine.

SVMMAE RERVM. XLIII.

1 STatutum alienationem uetans uarie & de perfecta accipi.
2 Dominus non acquirit pœnam Caducitatis ex ſimplici alienatione Emphitheuta niſi alienatio fuerit perfecte facta ideſt res tradita.
3 Quando non eſt locus publicationi reſeruatum eſt ius proximis ſucceſſoribus.

1 Grandem difficultatem † faciunt in preſenti caſu, verba
ſtatuti transferentia ius omne in commune, per illam
clauſulaz, *Et ſi ſecus factum fuerit ipſa res in toto, uel in*
parte alienata, uendita, uel translata ſit, & eſſe intelli-
gatur ipſo iure & facto confiſcata, & incorporata com-
muni, & ipſius rei dominium, uel poſſeſſio ſit translatũ in cõmune, &c.
vnde aut dicimus quod ſtatutum ſit ſimpliciter intelligendum prout lo
quitur, & poſito, quod poſſet domi. Albertinus opponere de tali iure ex
cluſiuo, ipſo iure iuris agentis ſecundum doctr. Bar. in l. ij. de except.
rei iud. Bar. cõſi. lxxxj. Bal. in l. ſi cum ſeruum. C. de ſer. fug. Socyn.
conſil. lxxvij. in iij. tamen fruſtra hoc fieret: quia lucrũ in effectu. dein
de cederet fiſco. aut volumus dicere quod fiſcus non lucrifacit, & quod
verba ſtatuti ſunt reſtringenda ad alienationem factam fraude, vel cul-
pa alienantis, prout in ſimili dicitur in ſpecie palam inſtituto, de quo in
l. Lucius. §. j. ff. de legatis j. l. non intelligitur. ff. de iure fiſci. Alexand.
conſi. ccij. in vj. Socyn. xxij. & tunc non debet poſſe dominus Alberti-
nus opponere, de tali iure fiſci: cum nullum ius ſit in fiſco, ex quo ver-
ba ſtatuti reſtringantur, ſecundum dominos conſultores. Nec videtur
tali caſu admittenda reuolutio mantelli, ex iure eiuſdem perſonę, de
qua in l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ff. de inof. teſt. in gl. Vnde
conſidero, quod forte alia ratione poterit tolli ſupraſcripta difficultas,
non enim credendum eſt, quod ſtatutum publicet dicta bona, ex ſimpli
ci titulo, propter inſtitutionem vel fideicommiſſum: ſed requirat perfe-
ctionem alienationis, ſeu tranſlationis, quę ſit per apprehenſione poſ-
2 ſeſſionis, vt in ſimili dicimus de † domino, qui pœnam caducitatis ex
ſimplici alienatione emphyteutę non acquirit, niſi alienatio fuerit perfe
cte facta, ideſt res tradita, ſecundum Specul. in titul. de locato. §. nunc
aliqua. verſi. xcv. Bal. c. j. §. aut ſi libellario. quibus mod. feud. amit.
Iaſ. l. ij. C. de iur. emphyt. verſi. xix. num. 131. cum concor. per Alex.
conſil. clxxij. in ij. ſecũ glo. in l. j. §. ſi rem depoſitam. ff. depoſ. & ideo pu
tarem, quod in caſu ſupraſcripti ſtatuti, confiſcatio non procedat, niſi de
mum ſequuta apprehenſione, quia ante non dicitur vere facta, tranſla-
tio, vel alienatio. Habet ergo ſtatutum duplex caput. vnum prohibiti-
uum alienationis in foreniem, & ex hoc capite poteſt ſe fundare vnuſ-
quiſque, cui⁹ intererit. arg. l. ij. §. fi. vbi Bart. ff. de collat. bon. Bar. l. ij.
§. videndum. ff. ad Tertul. Roman. ſingul. dcxcij. Dec. conſi. cxcvij.
Aliud confiſcatiuum bonorum, quod non procedit niſi ſequuta tradi-
tione, & iſtud eſt in fauorem ſolius fiſci, & de eo opponere pertinet ad fi-
ſcum. iuxta gloſ. in l. ijs conſequenter. §. j. ff. famil. erciſc. Et quod ita
fuerit mens ſtatuti, apparet ex eo, quod dicitur in caſu inteſtati, in quo
reſeruat ius ciuilibus proximis ab inteſtato ſuccedentibus: vnde oſten
3 ditur quod quando non eſt locus publicationi † reſeruatum eſt ius pro
ximis ſucceſſoribus, quod etiam eſt ſecundum regulas iuris commu-
nis. de quo in l. ſi ante quam. in gloſ. ff. ad Sillan. Saluo ſemper ſa-
niore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLIIII.

1 IVi totas ædes poſſe.
2 Appellatione domus uel ſedminis intelligitur de toto domo.

Nullam



Nullam habet difficultatem primus casus: nam cum ad
porticum, & cameram supra porticum eatur, per eun-
dem aditum, per quem itur etiam in alia parte domus
non potest negari, quin sit vna & eadem domus. l. O-
lympico. cum glo. in verb. legatum. ff. de ser. vrb. præd.
Bar. in l. quod conciaue. ff. de dam. infect. per Alexã.
consi. xxiiij. in iiij. vnde cum vicinus habeat coquinam supra dictas ca-
1 meram, & claustrum, seu † porticum, verificantur verba statuti, quod ha
bens ius eundi supra partem domus, potest domum ipsam alienatam
luere, & intelligitur statutum quod possit luere domum totam, non au-
tem solam partem, super quam habet ius eundi: quia appellatione do-
2 mus, vel sedaminis, intelligitur de tota. l. Titia cum testamento. §. 1. ff.
de lega. ij. cum concord. per Alex. consi. cxcv. in vj. volum. & facit quod
not. Alex. consi. cx. in j.

SVMMAE RERVM. XLV.

1 Dos promissa antequam tradatur non est proprie dos.
2 Contractus dotis ab executione nomen sortitur.
3 Dos simpliciter promissa non dicitur proprie dos.
4 Dictio hæredibus licet intelligatur de filijs, tamen intelligitur de filijs qui sint hæredes.
5 Statuta proprie sunt intelligenda non autem secundum casus fictos legis interpretatione.
6 In concessione feudali qui statim perijt habetur ac si natus non esset.



Mortua D. Hyppolita, quod acquiratur eius marito,
quæritur & si ipsa dotem dedisset, propter statutum Pa-
piense, ipse maritus eam lucrifaceret. Sed videndum
est, nunquid statutum disponens, quod maritus, mor-
tua vxore, lucretur dotem: habeat locum in isto casu, &
puto quod non. quia doctores in dote promissa loquun
tur, & existente promissore, in mora statutum locum habeat, ne mora pro
missori prosit, sed vbi dos non probatur promissa vel data, non videtur
1 locus esse lucro statuti: quia ante traditionem propriam † non est dos. l.
2 dotale. §. dotale. ff. de fundo dota. & contractus dotis † ab executione
nomen sortitur. Bart. l. iurisgentium. in princ. de pact. vnde etiam, si
3 simpliciter dos sit † promissa, non dicitur proprie dos, secundũ Alex. &
Socy. in l. de diuisione. ff. sol. mat. & licet aliqui tenuerint, adhuc locum
esse lucro statuti, vt per Ias. in l. si donaturus. in fi. ff. de cond. cau. dat.
tamen hoc debet intelligi, quando promissor esset in mora, vt supra di-
xi: sed nos sumus extra omnem difficultatem, quia præsupponitur in fa
cto, quod talis dos, nec quidem promissa fuit, vt merito maritus nihil
possit lucrari. Circa secundum dubium cum tractetur de hæreditate
ipsius mulieris, fm ius cõe admitteretur mater, & frater, & duæ sorores
in viriles. authen. defuncto. C. ad Tertyl. Sed ex forma statuti Pa-
pien. xciiij. mater admitteretur tantum, ad tertiam vsufruct. proprie-
tas vero in viriles applicabitur fratri, & sororibus, nec videtur statutũ
excludere fœminas, propter fratrem, vt apparet ex illis verbis, filio, vel
filia fratris, &c. Item ex statuto xcvj. ibi masculos, vel fœminas, ex par
te patris, &c. de quibus statutis habetur per Ias. consi. lij. & ccv. Alexã.
xlv. in vij. cum simılib. Vltimo videtur alia ratione etiam excludi ma-
ritus a successione, nempe ex verbis statuti, quibus vocatur in dimidiã
maritus, vxore decedente absq; hæredibus ex eo, & in aliam dimidiam
4 agnati. illa enim † dictio hæredibus, licet intelligatur de filijs, tamen in
telligitur de filijs, q sint hæredes. l. ex facto. §. fi. vbi Bar. Alex. Claud.
cæteri. ff. ad Treb. quæ verba non verificantur in isto effecto, qui nõ po
tuit adire hæreditatem matris, & cui nõ potest dici delata hæreditas ma
tris: & licet iure speciali, per l. si infanti. ibi quasi iam infanti quæsita. C.
de iure delib. fiat transmissio in patrem: tamen hæc interpretatio non vi
5 detur facienda in † statuto, quod proprie est intelligendum: non autem
secundum casus fictos, legis interpretatione. l. iij. §. hæc verba. ff. de ne-
6 gotijs gest. sicut nec fit in † concessione feudali in qua, qui statim perijt,
habetur ac si natus non esset. c. j. §. quinetiam. in glo. episc. vel abbat. in
vsibus feud. vbi Bal. & doct. quia nõ videntur statuentes habuisse re-
spectum ad actum momentaneum ad exclusionem agnatorum, & inclu
sionem mariti, vnde cum decesserit absq; filio hærede, debent admitti
agnati ad dimidiam. Et ista ratio saltem in casu dubio, debet inclinare
animum iudicis fauorem vulpiorũ. Et hæc omnia, saluo semper saniore
iudicio.

SVMMAE RERVM. XLVI.

1 Cum statutum loquatur verbis prohibitiuis resistendo personæ quia pars contrafaciens peccat iuramentum est nullum.
2 Iuramentum potest quandocunque a parte remitti.



Ego in magnifici dñi Sigismundi Augustoni sententiã
tanquam fratris honorandi, quod statuti qualiter mulie
ri nõ liceat petere, vltra dotem habeat locũ, etiam in
actu iurato. Et dolcor quia verba statuti sunt genera-
lia, & prohibent personã, rõne certi effectus, vnde vi
detur prohibita quælibet via, vt not. Paul. de Cza-
zar. & Dominicus in c. cũ nõ deceat. de elect. in vj. &
dixi in c. cũ cõtingat. extra de iureiur. & cõtraria pro
cedunt, qñ alias resultaret actus illicitus, quod non est in casu nostro, vt
1 mox dicã. † Cũ enim statutũ loquatur verbis prohibitiuis, resistendo
personæ: quia pars cõtrafaciens peccat, iuramentũ est nullum. c. ij. de ma-
ior. & obedientia. & ita tenuit vbiq; Bart. nec vnquã variauit, vt habetur
per eũ in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. vbi etiã Ang. idẽ Bart. in auth.
decernit. C. de arbit. & in auth. sacramenta puberũ. C. si aduersus vẽdi
vbi Alex. attestatur, quod ista est cõis opin. legistarũ quã et aliqui Cano
nistæ tenent, vt Io. Calde. & Anch. in d. c. cũ contingat. Cald. cõsi. ix. de
iureiur. But. & Feli. cũ aliqua declaratione in d. c. ij. de maior. & obed.
And. Sicu. cõsi. xj. in j. vol. Dec. c. nã concupiscentiã. de constit. Sed quia
Abb. But. Imol. in d. c. cũ cõtingat. tenẽt cõtrarium non auderẽ simpli
cam sequi, maxime cum d. Alex. sepissime consuluerit et ipse cõtrarium.
Tamen dico quod in casu nostro dicta opin. Bar. indubitanter est ve-
rior, quia statutũ dirigat verba prohibitoria nõ adiurantẽ, sed ad mulierẽ
iuramentũ acceptantem, quo casu verior est opin. Bar. & ita eam saluat
Io. de Imol. in d. c. cũ contingat. & ibi eam suã sequutus. vers. quartus
casus. & habet ista opinio rõnem euidentem, non enim dicitur statutũ
2 disponere aliquid circa iuramentũ: quia tale † iuramentum habet tacitam
cõditionẽ, si pars acceptauerit. & ideo potest quãdocunq; a parte remit-
ti. l. certũ. §. si quis absente. ff. de cõfess. c. ij. extra de spõsalib. c. signifi-
cauit. de censibus. c. j. de iureiur. vnde potest statutũ illud relaxare sicut
mulier ipsa posset ne plus possit particularis psona subdita statuto quã
ipsum statutũ. l. nõ impossibile. ff. de pact. & ita semper tenui, vt põt vi-
deri in repetitione dicti c. cũ cõtingat. vbi rñdi oibus obiectionib. quas
hic referre nõ expedit maxime cum sim de sola subscriptione rogatus.

SVMMAE RERVM. XLVII.

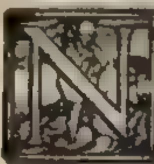
1 Verbum alienare intelligitur a Doct. de perfecta alienatione quæ fit per translationem possessionis.
2 Alienatio a reali traditione nuda non facit cadere rem in commissum.
3 Quando agitur de faciendo aliquem incidere in pœnam debet fieri stricta interpretatio ut lex requirens traditionem intelligatur de actu naturali non de ciuili tantum.
4 Quando dominium authoritate legis ipso iure transfertur non interueniente reali apprehensione res non incidit in commissum.
5 Ad hoc quod emphitheota cadat oportet quod perueniat ad efficacem & perfectam alienationem.



Antuani statuti in causa requisitus, vt subscriberẽ
cõsilio magnifici Iuriscõsulti Alberigy libenter fe-
cissem nisi alia opinio mihi visa esset probabilior ami
cus Socrates, amicus Plato, mag is amica veritas
Verba statuti sunt, Nullus possit alienare, uel legare,
1 uel per hæredis institutionem, &c. illud † verbum alie
nare doctores intelligunt de perfecta alienatio-
ne, quæ fit per translationem possessionis, fm Castr.
cõs. cccclij. videtur, q dicta sententia Opiz. & Ias. in §. diui. Rip. lib. j.
2 responsorum ca. ij. cum concord. per eum adductis: † alienatio enim a
reali traditione nuda. non facit cadere rem in cõmissum fm Bal. in c.
j. §. denique. quæ fuit pu. cau. benef. Fortius tenuerunt al quidem idem esse si
possessio translata esset per constitutum non sufficit, nisi actualiter esset
3 translata: quia † cum agatur de faciendo aliquem incidere in pœnã de-
bet fieri stricta interpretatio, vt lex requirens traditionem intelligatur
de actu naturali, non de ciuili tantum. l. fi. C. de ijs qui ven. ætat. & quod
in simili dicit Pet. Iac. in tit. de act. in rem quæ pro re emphyteutica.
4 vbi † quando dominium auctoritate legis ipso iure transfertur nõ in-
teruenıente reali apprehensione concludit rem non incidere in commis
sum, vt in casu l. fi. C. de sacros. eccle. vel in pacto legis commissoriæ, vel
in legato & similibus, & cum hac opinione etiam transit Guid. Pap. in
q. xlvj. vbi dicit q ita solet iudicari, & in q. cj. & q. cij. & q. cclxiij. vbi mul
ta ad hoc allegat, sequitur Rip. d. c. ij. num. 11. Et idem videtur sentire
Alex. consi. clxxij. viso themate, & scriptis. in ij. volu. vbi infert ad hoc
5 q † emphyteuta cadat oportere q peruenerit ad efficacem & perfectã
translationem, allegat Specu. in §. nunc aliqua. versi. clxv. & Bald. in
varijs locis, vt per eum, & Corn. cõsi. xj. in præsenti litera Q. lib. iij. Nec
me mouent responsiones in consi. datæ. Prima dum dicitur hoc nõ pr
cedere in testatore qui quantum ad se attinet contrafecit, fm Pari. cõs.
ro . . in iiij. Respondeo verba statuti intelliguntur de perfecta transla-
tione quæ non potest fieri a solo testatore, sed requirit factum fideicom-
missarij. Secunda q statutum puniat tentantes alienare: respõdeo illud
non reperitur in verbis statuti, imo requirit perfectam traditionem, vt
supra dixi, & in casu huius statuti consuluit Rip. d. consi. ij. & ego etiam
ter vel quater consului pro hac parte, quam puto veram.

SVMMAE RERVM. XLVIII.

1 Statutum excludens dotatam intelligitur, intelligitur ab hæreditate dotantis.
2 Fœmina prior in gradu præfertur secundum ius commune.
3 Domicilium solo animo & facto, idest habitatione contrahitur.
4 Perseuerans in habitando ultra decennium censetur ab ipso principio fuisse de subiectis & retrotrahitur hæc præsumptio.
5 Pœna statuti non debet habere locum nisi aduersus contrafacientes dolo uel culpa.
6 Pœna non habet locum quoties subest excusatio.
7 Statutum pœnale non est extendendum ultra uerba sua & stricte est intelligendum.



Ouissime contra Anastasiam adducitur, quod sit exclu
sa a statuto, quia dotata, &c. & quod videtur dictum
statutum factum in fauorem agnationis, &c. Solutio fa
1 cilis est responsio. † Statutum excludens dotatam, in-
telligitur ab hæreditate dotantis secundũ Bal. Fulg.
Pau. Corn. in l. C. de leg. hær. cum concor. per Dec. cõs.

gerebat, Dec. ille, de cuius hereditate agitur. eam non dotauit. Item sta
tutum loquitur, existentibus agnatis paribus in gradu. vel proximiori
1 bus, non si sint remotiores, vt in casu nostro. §. femina enim prior in gra
du preferetur, secundum ius commune, authentica post fratres secun
da. C. de legit. hered. quia statutum hoc casu non loquitur. Rursus ad-
ducitur, quod videtur attendendum tempus, quo mulier se nubit, quo
tempore iste nondum habitauerat per decennium, &c. respondeo, quod
nihilominus iste contraxerat domicilium, & dicebatur suppositus statu
3 tis, ex quo † domicilium solo animo, & facto, id est, habitatione contra-
hitur. l. domicilium. ff. ad Municipal. & ideo nō dicitur esse extra iuris-
4 dictionem, vt alias dixi. Item respondeo, quod cum † perseuerauerit
etiam vltra decennium, censetur ab ipso principio fuisse subiectus, & re-
tro trahitur hęc presumptio. l. si filius. C. de pet. here. l. sed Iulianus.
§. proinde. ad Maced. & alias dixi. & istud etiam sensit statutum Lau-
dense in fi. dum dicit, in ijs, quę steterint minus decem annis, seruetur
ius commune, &c. hoc est, si venerit animo contrahendi domicilium ha
beatur pro subdito, alias nō. secundum doctr. Bar. in l. lex Cornelia.
§. si tamen. ff. de iniur. Fortius dico, quod etiam si simplicem habitatio-
nem iste contraxisset, non debet Anastasia in pęnam statuti incidere, cū
nunquam iuerit extra iurisdictionem, & potuerit credere maritum, non
5 iturum, & † pęna statuti non debet habere locum, nisi aduersus contra-
facientes dolo, vel culpa. l. seruus non in omnibus. de act. & obl. l. i. de
6 his quę not. inf. & facit text. in c. j. de consecr. in vj. vbi † pęna nō habet
locum, quoties subest excusatio. ad idē. l. fi. de decr. ab ord. fact. Et quā-
uis statutum intelligatur de facultate adeundi, & qualitas temporis, quo
nupta est, sit inspicienda, tamen eo tempore cū iam habitauisset per se-
ptē annos, & perseuerauerit in habitando, adeo, vt intra tres alios annos
futuros erat ciuis, interim nō dicitur debita hereditas simpliciter agna
tis, sed ipsi Anastasię submodo, ita quod maritus perseueraret ad decennium
secundum Socin. in allegato cons. xix. in ij. vol. Et (quicquid sit circa
veritatem illius motiui) casu Anastasię non est restringendus ad hunc
punctum, cum foueat bonam causam etiam alij rationibus deductis in
7 consilio, quas non repeto. tale enim † statutum non est extendendum
vltra verba sua, & stricte intelligendum cum sit pęnale. l. cum quidam.
ff. de lib. & posth. licet multi teneant, quod non valeat, vt Laur. Rale. cō.
ij. & multi subscripserunt. & Felin. in c. j. de spons. vers. sexto fallit. vbi alle
gat concord. Sed esto, quod valeat, debet intelligi in casu suo, videlicet,
in nupta extra iurisdictionem, ista vero nunquam nupsit extra iurisdi-
ctionem: quia semper remansit, & remansura est in iurisdictionem, & alle
gata in motiuis procederent, quando statutum loqueretur de nupta non
subdita ratione originis: iste enim fuit subditus ratione domicilij, vt di-
xi. Nec debet facile hęc mulier excludi ab hereditate proximi sui, nisi
appareat expresse exclusam, quod perfecto non est in casu nostro. Et ita
mihi videtur indubitanter esse dicendum & iudicandum.

SVMMAE RERVM. XLIX.

1 *Dispositio statuti declarari debet secundum suppositionem seu petitionem.*
2 *Sententia regulare est quod declaretur secundum petitionem seu libellum.*
3 *Copula censetur repetere qualitatem praecedentem.*
4 *Qualitas precedentis copulati sequentem restringit.*
5 *Pontifex si mandat mihi de beneficio uacante per mortem Titij prouideri uel alio modo, intelligitur alio modo ex persona tamen titij.*
6 *Comitatenses minus lucrantur communiter quàm qui in urbe exerceant & quare.*

Non discedo a conclusione suprascripta domini Consul
toris, prestantissimi iurisconś. Quod illa verba statuti.
*Declarantes, quod comitatini & externi, seu forenses,
soluere debeant dimidium, &c.* intelligātur de externis,
seu forensibus exercentibus in comitatu, & consequen-
ter forenses exercentes in ciuitatem, teneantur ad in-
tegram summam veteris statuti: quia ex lectura supplicationis, ad cuius
expeditionem emanauit statutum, apparet quod controuersia non erat
cum illis de ciuitate, sed cum illis de gardia, & sic comitatensibus. Vnde
1 † dispositio illa, debet declarari, secūdum supplicationem, seu petitionē
c. nonnulli. §. sunt & alij. extra de rescript. vbi Ant. de Butr. & alij. per
Feder. de Senis. consil. xj. Dominicus de S. Gemina. consil. xxxiij.
2 prout etiam regulare est, quod † sententia declaretur, secundum petitio
3 nem seu libellum. l. vt fundus. ff. commun. diuid. & † copula illa comita
tini, & externi, censebitur repetere qualitatem precedenti externi, qui co
mitatini sin, idest, se exerceāt in comitatu, prout in simili videmus in sta
tuto, loquente de nobilibus & spurijs, intelligitur spurijs nobilium, non
simpliciter, secundum Imol. clem. in plerisq;. de elect. & ita disputauit
4 Butrig. quem alij sequuntur. vt ibi per eum, & regula est, quod † quali
tas precedentis copulati, sequentē restringit. glos. l. si sic. quē. ser. amit.
l. si legatarius. vbi Bar. de leg. ij. & quę ponit Felin. in c. ij. vers. fallit.
5 v. de rescrip. vnde etiam receptum est, quod si † Pontifex mandet mihi
de beneficio prouideri. vacante per mortem Titij, vel alio modo, intelli
gitur alio modo ex persona tamen Titij, secundū Card. cōs. xxx. Feli.
c. in nostra. ij. fallen. de rescr. vnde idem videtur dicendum etiam in casu
nostro. Et suadet hoc ratio, quod voluerit vicelegatus minuere summā
respectu Comitatensium tantum, vt magis allicerentur de seruire agri
colis ne, haberent causam quotidie commeandi in vrbem, pro instrumē
6 tis aptandis. iuxta. l. j. ff. de nund. & quia † tales minus lucrantur com-
muniter, quam qui in vrbe se exercent, vbi maior est copia emptorum.

SVMMAE RERVM. L.

1 *Cridis non opponentem uarie excludi.*
2 *Actio in rem non datur nisi contra possessorem.*

Domina Bona vendidit Castilioneo, quę possidebat
cridas. Scantius contradixit iure domini, allegās
D. Bonam precario habere ab ipso, Castilioneus de
nuntiauit D. Bonę, vt defenderet, pendente lite Ca
stilioneus confiscatus fuit, bona fuerunt proclamata,
Scantius non contradixit, arbitror esse exclusum.
1 Nam † Decretum Ducis Philippi in vers. elapsis,
pręcise dicit, quod lapsis cridis. nulla admittatur contradictio, &c. & quod
omnes fingantur ipso iure nullum ius habere in bonis condemnati.
Aut ergo Scantius vult vendicare ista bona. & nō potest, quia camera
est tuta per cridas, aut vult agere contra D. Bonam, & non potest: quia
D. Bona non tenetur, nisi de euictione, & bona non sunt euicta, nec pos
sunt euinci. Cum ergo magnificus Nouatus sit iudex in causa cridarū
& sic in actione reali, secundum quam fuit contradictū, & res ad empto-
rem. seu fiscum eius successorem pertineat, frustra disputatur in hoc iu-
dicio contra D. Bonam. Nec obstat, si dicatur, quod lis est inter Scan
tios & D. Bonam tantum, non autem inter Castilioneum, seu fiscum. re
spōdeo tribus modis Primo, quod imo est inter Scantios. & Casti-
2 lioneum emptorem, tum quia est † actio in rem quę datur nisi cōtra pos
sessorem. l. fi. ff. de rei vend. §. j. insti. de actio. & D. Bona non possidet,
sed emptor. tū quia venditor in tali iudicio comparet ad defendendū,
& est tanquā procurator emptoris, vt dicit gl. in l. venditor. ff. de iudic.
Secundo respondeo, quod Scantij semper in iudicio citauerunt Casti
lioneum, & cum eo litem contestati sunt. vnde per comparitionem vendi
toris non potest dici facta nouatio, cū non constet actorem consensisse,
secundum glos. in l. non solum. in princ. in glos. secunda. in fin. ff. de pro
cur. per Bart. in disput. sua secunda. Tertio dico, quod etiam si lis esset
inter Scantios, & D. Bonam tantum, tamen ex quo est rei vendicatio,
non potest D. Bona condemnari, ex quo cridę obstant quę fingunt do
minium esse Camerę, nec cuiusquam alterius.

SVMMAE RERVM. LI.

1 *De eis quae sunt assuta uestibus iudicatur sicut de uestibus.*
2 *Ascophala hoc est scufia uenit appellatione uestium quae uestit caput.*
3 *Vitta feminarum non continentur appellatione uestium sed ornamentorum.*

Questionis est. an in statuto deferente lucrum vxori om
nium eius causa paratorum, excepto iocalibus, & &
ornamentis cuiuscunque generis, &c. comprehendan-
tur ternetę partim aureę assutę vestibus: respondeo, quod
1 non: quia cum sint † assutę vestibus, de eis iudicatur, si
cut de vestibus. l. cum aurum. in fin. cū l. seq. ff. de aur.
& arg. leg. l. his res meus. in fin. ff. de leg. iij. Rursus quęritur, nunquid
Ascophala, seu, vt vulgo dicitur. scuphia sit excepta, maxime cum sit or
2 nata auro, & serico, &c. respondeo, quod non, quia † venit appellatione
vestis. ex quo vestit caput vnde iudicemus de ea. sicut de ceteris vesti-
bus. l. vestis. §. muliebria. vers. quę magis capitis tegendi. ff. de aur. &
arg. leg. l. quamuis. ff. eo. tit. si tamen nō tegeret caput, sed duntaxat ci
3 cundaret, prout † vitę feminarum, &c. esset loco ornamentorum. l. argu
mento. §. ornamentorum. ff. eo. tit. Non obstat, statutum in illis verbis
siue separatum, siue mixtum, &c. quia refertur illa clausula, ad proximā
de rechamo tam perlarum. quam auri, & argenti, quasi dicat, siue sit ex
solis perlis, siue ex solo auro, aut argento, siue ex vtrisq;. Non obstat, quod
statutum videatur excipere aurum, &c. quia respondeo, quod si haberet
plures vestes aureas, sola sponsalitia esset excepta. reliquę remanerent
vxori. Vnde apparet non excipi indistincte res aureas.

SVMMAE RERVM. LII.

1 *Statutum de luendo restringi.*
2 *Qui potest agendo uincere multo fortius poterit excipiendo se defendere.*
3 *Extensio quę fit per regulam passiuam habet locum etiam in statutis & correctorijs.*
4 *Appellatione rei in casu non uenire partem.*
5 *Ratio differentia inter totum & partem est manifesta.*

Mihi clarius videtur presens casus in fauorem magni
fici Corij. Quia statutum nostrum concedens agna
to ius luendi rem paternam, non videtur verificari in
persona D. Petri Antonij. idque varijs rationibus
adductis per D. Aduocatos. Ego vero considero. quod
sola pars, quę fuit Michaelis, potest dici paterna. D.
Pet. Ant. si autem eam lueret, manerent duę alię ipsi Corio, qui pro
pter statutum de quota, posset illam paternā D. Pet. Ant. luere: quia
luitio vigore quotę est potentior, vt dicit statutum inferius. incip. si cō-
1 tingat concurrere. Limitabitur † ergo statutum per aliud, vt non ha
beat locum aduersus eum, qui alioquin quotas habeat. qui si potest iu
2 re quotę † agendo uincere ab agnato, multo fortius poterit excipien
do se defendere. l. vendicantē. ff. de euict. & si ambo concurrant ad luen
dum contra extraneum, ipse iure quotę excluderet agnatū, multo ma
gis excludere debet, si ipse possideat. l. si duo. ff. de vti possid. & quia si
3 est † extensio, quę fit per regulam passiuam, quę habet locum etiam in
statutis, & in correctorijs secundum Alex. post alios in l. ij. ff. de lega. j.
& consequenter statutum nostrum, si quis rem aliquā, &c. quamuis ve
rificari possit etiam in parte, secundum l. appellatione rei. de verb. signi
ficat. l. ait pretor. in princ. de iureiur. tamen hoc non est ex proprietate
sermonis, sed per interpretationem, vt dixi in d. l. appellatione rei. & in
l. pupillus. §. si eo. tit. quę interpretatio non est accipienda in statutis,
l. ij. §. hęc verba. ff. de neg. gest. & maxime in casu nostro propter limita
tionem

tionem ab alio statuto, vt non procedat, quando emptor vigore partis
remanentis sue tuetetur per aliud statutum de quota, secundum doctr.
4 Bart. in l. j. §. z paruit. ff. quod vi aut clam. tali enim casu † appellatio-
5 ne rei non veniret pars: quia † manifesta esset ratio differentię inter re-
tum, z partem, secundum Salic. z Jas. in d. l. ait pretor. cum statutum
prętcrat integrationez domus, iure quote, huiusm. partis, quę fieret ab
agnato. Qua in re videtur mihi manifesta esse mens statuti in fauorem
Corij. Et ideo concludo absoluendum Corium a petitis.

SVMMAE RERVM. LIII.

1 *PErsonam certam ex multis modis comprehendendi.*
2 *Si statutum prima facie est factum generale, sed in ueritate contra unam personam factum est ut sępe accidit debet per superiorem corrigi.*
3 *Collegium recte statuere.*

Duę questiones in presenti specie proponuntur. Prima est, an statuto nationis Germanicę certa persona
1 pre alijs demonstrata sit. Et videtur satis † esse demonstratum per illa verba, constat enim vnus aliquis ex
istis societatem hanc defugiens quam multis causam dederit recusandi. zc. licet enim his verbis nemo in specie nominetur, tamen generalitas hęc ostendit, etiam ad certam personam habuisse respectum, quod sufficit: z ideo inquit Bart. in l. si
2 res. quod etiam † si statutum prima facie est factum generale, sed in veritate contra vnā personā factū est, vt sępe accidit, qđ debet per superiorē corrigi. arg. l. j. in fi. de dol. excep. z qđ not. Abb. in c. ꝯsuluit. ij. extra de appell. Alex. ꝯsi. cxc. in ij. Dec. cccxxxv. cuz similibus. Et ideo suaderem quod dictum statuti reformaretur, z illa clausula aboleretur, ne grauamen aliquod cuiquā inferretur, neq; expresse, neqz tacite. Secunda est, vtrum collegium iure tale statutum condere potuerit, z videretur prima facie non potuisse in pręiudicium aliorum, quibus arctatur terminus. argu. auth. nisi. ff. de decr. ab ord. fac. z quod not. Bald. in authent. habita. C. ne fil. pro patr. versic. Sed quod in collegio. Sed tamen contrarium puto verius per regulam. l. fin. C. de iurisd. omn. iud. z quia statutū initur ratione satis honesta iuxta ea quę not. Bald. in dict. auth. habita. maxime cum de iure dictus terminus beneficijs non currat. nisi a die scientię. l. fin. ff. de decr. ab ord. fac. Et ita mihi videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LIIII.

1 *INiquum est facto alterius damnum dare.*
2 *Fraus Gabellę per unum socium facta alteri socio non nocet.*
3 *Quis non dicitur amittere id quod non habet.*
4 *Vbi non est dolus uel culpa ibi non debet esse pęna.*

Verum est, quod sit in facultate famuli alicuius mercatoris facere dominum incidere in pęnam commissi ex factosuo, cum etiam procuratori id non promittatur per regulam. l. si procurator. ff. de ꝯd. indeb. multo minus famulo simplici, qui non est constitutus ad hoc a domino. Et ideo dicunt doctores in l. cotem. §. dominus. ff. de publica. quod statutum gabellę publicano aduehentem triticum cum iumento intelligatur si iumentum sit ip
1 sius aduehentis, non si sit alienum: quia † iniquum est facto, alterius damnum dari, vt est ibi tex. in vers. quod si absente domino, quod in casu nostro est dicendum in quo presupponitur, quod dominus erat absens, id est, extra territorium, z Florentię. facit quod habetur in l. fran-
2 dan. §. j. eod. tit. vbi † fraus gabellę per vnum socium facta alteri socio, non nocet. multo minus ergo si per famulum facta sit. Confirmatur hęc opinio etiam ex verbis statuti iubentis, quod omnes conducentes sericum teneantur denuntiare, zc. sub pęna x. librarum, z amissionis serici. loquitur ergo statutum, in eo, qui possit amittere sericum, z sic qui sit do
3 minus, vel quasi, famulus enim non diceretur † amittere, quod non habet, vt est glo. in l. mancipia. C. de ser. fugit. verb. aduocandus. vbi Jac. Butr. inducit ad similem quęstionē statuti pęnalis, z sequitur Raph. Fulg. z Lud. Rod. ibi. Suadetur hęc opinio etiam ex alio statuto, loquente in alio casu, in quo dicitur, quod si quis inuentus fuerit incidat in pęna librarum ducentarum. z quod dominus teneatur pro famulo. si enim voluissent statuentes etiam in hoc casu teneri expressissent, sicut in eo fecerunt. l. vnica. §. in autem ad deficientes. C. de cad. tollen. quod tamen factum non est. z maxime in casu nostro, in quo ille incurreret longe maiorem penam. Et ita debet iudex inclinare, propter ęquitatem rei. Et quia video istum dominum nihil dolo egisse, z omnia secundū verita
4 tem fuisse confessum. vnde † vbi non est dolus, vel culpa. ibi non debet esse pęna, cum tanta iactura illius mercatoris, secundum Din. z Bar. in l. commissa, eod. tit. ita intelligentes text. in l. fin. §. diui. secundo. ff. eod. tit.

SVMMAE RERVM. LV.

1 *STatutum iuri communi preualet in pęna.*
2 *Soluti legibus leges tamen seruant.*
3 *Statutum propter confirmationem de eo factam a Pontifice habet uim Canonis inter subiectos.*
4 *Crimen stupri cum sit mixtum potest puniri secundum leges canonicas*
5 *Pęna a iure canonico imposita pro stupro est excommunicatio nisi republicam & idoneam de scelere egerit pęnitentiam.*
6 *Pęna statuti si est maior uel saltem non minor canonica satis est si quis sit pęna statuti punitus.*
7 *Ius canonicum concedit punitionem Episcopo in criminibus mixtis.*

1 TEneo, q̄ isti Layci † rei stupri cū monialibus non possint puniri nisi secundum formam statuti Rauenatis, quia per tale statutum censetur sublata esse pęna iuris communis, z licet in hoc fuerit aliqua altercatio inter veteres, secundum Bart. in l. j. ff. vi bon. rapt. tamen communis opinio est, q̄ in dubio ius commune sit sublatum, z sola statuti dispositio sit attendenda, z ita totus mundus obseruat. z concludit. Dec. in c. de causis. extra de off. deleg. vbi allegat concordantes, z Corn. consi. cxiij. in j. Hippo. Mars. consi. lxi. cum simil. Non potest ergo reuerend. d. Legatus istos punire pęnis iuris communis: cum tale ius sit sublatum per statutum confirmatum a sede apostolica. Inn. z doct. c. j. extra de transa. Et licet ille non subijciatur statutis, tamen debet vnumquenq; iudicare, secundum legem suam quando tractamus non de ordine procedendi, sed de sententia diffinitiua, secundum glo. in c. quod clericis. vbi doct. extra de fo
2 ro comp. Et quia etiā † soluti legibus eas tamen seruant. l. digna vox.
3 C. de legib. Et quia † propter confirmationem pontificis tale statutū habet vim canonis inter subiectos statutis. c. j. de cōstit. vij. vbi Bur. Fel. Dec. c. cum accessissent. nu. 7. de consti. Et si dicatur per tale statu
4 tum non potuit tolli dispositio iuris canonici. vnde cum † crimē illud sit mixtum debet posse puniri, secundum leges canonicas. c. cum sit generale. de foro compet. z quę habentur in l. placet. C. de sacros. eccle.
5 quę † pęna est excommunicatio nisi publicam, z idoneaz de scelere egerint pęnitentiam. c. impudicas. c. virginibus. vbi glo. z Archid. xxvij.
6 q. j. cum simil. nam respondeo, quod cum † pęna statuti sit maior, vel saltem non minor canonica satis est, si sit quis pęna statuti punitus. c. felicis. vbi Joan. And. Lap. z Gemma. c. j. de pęnis. lib. vj. Bald. Pau. Cast. in l. j. C. de sacros. eccl. vbi Jo. Bapt. de S. Seuer. in repet. versi. quintus casus. Aret. in c. de his. extra de accus. z maxime hoc est dicen-
7 dum. quia † in criminibus mixtis ius canonicum concedit punitionez Episcopo, quia seculares sunt quandoq; remissi, vt dicitur in d. c. cum sit generale. quę ratio cessat, quando quis punitur ex statuto habente penam competentem z similem pęnę canonicę. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LVI.

1 *MAsculum fœmina preferri per statutum.*
2 *Filia cum Patre concurrit.*

1 DEcedente D. Blanca, hereditas † deuoluta est ad Jacobum filium masculum exclusa D. Lucia fęmina per statutum Mediolani, z etiam Papię, quia licet ex statuto Papię faciat partem respectu vsusfructus, quia adhuc non erat dotata, tamen, vbi dotatur, desinit facere partem, vt dicitur in statuto. Deinde, mortuo Jacobo, de iure communi hęreditas pertinet pro
2 dimidia ad patrem † pro alia dimidia ad sororem. auth. defuncto. C. ad Tertyl. Nec sorori obstare videtur statutum Papię. quod non videtur esse factum in fauorem adscendentis, sed fratris, vel filiorum fratris, si tamen Papię non extat aliud statutum, quam illud quod ad me est transmissum. Alioquin si ex statuto Papiensi pater preferretur, cum bona ibi sint z cum pater esset factus ciuis Papiensis indubitanter tenerem excludi sororem, per ea, quę not. Jac. in allegato consi. lxxx. Fortius obstat D. Lucię statutum Mediolani, quod videtur esse extendēdum etiam extra territorium tanquam fauorabile, quia per illud reducimur ad ius antiquum, quod erat ante dictam authenticaz defuncto. z ad l. xij. tab. secundum quam pater omnia occupabat iure, peculij, z illud sentit Curt. iun. consi. ix. z licet Bar. in l. j. C. de summ. trin. versi. aut statutum continet prohibitionem odiosam, zc. videntur contradicere respondeo loquitur, in statuto quo frater excludit sorores, non quo pater, quod est fauorabilius, vt supra dixi, secundum Curtium.

SVMMAE RERVM. LVII.

1 *AGens interdicto recuperandę pretēdit sibi ius esse in possessione*
2 *Crida excludunt quemcunq; habentem ius in re uel ad rem.*
3 *Habens ius possessionis censetur habere ius in re.*
4 *Possessio est ius.*
5 *Exceptio prescriptionis quoties potest incontinenti uerificari semper est impeditiua litis ingressus.*
6 *Non est credendum quod statuta uoluerint seinuicem corrigere.*
7 *Lapso tempore res dicitur esse decisa & possessor amplius inquietari non potest.*
8 *Regula generalis statuti recipit restrictionem secundum ius commune non obstantibus exceptionibus quia exceptiones non ampliant regulā*

QVeritur, stante statuto, quo omnes exceptiones dilatorię, declinatorię, cuiuscunque generis sint iubentur esse saluę in fine litis, ne impediant processum, an exceptio quoque proueniens ex prouisione cridarum in interdicto recuperandę debeat reseruari, z breuiter agendo puto, quod non: cridarum enim

1 eſt, quod † agens eo interdicto prętendit ſibi ius eſſe in poſſeſſione, ſed
2 † cridę excludunt quemcunq; habentem ius in re, vel ad rem, & quod
3 † habens ius poſſeſſionis cenſeatur habere ius in re, probatur in l. ſi do
mus. §. fin. ff. de leg. 1. & in l. rei appellatione. ſecundum primum intelle
ctum. ff. de verb. ſig. per Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de
acq. poſſ. & melius per Inn. & doct. in c. epiſcopi. de reb. eccl. non alien.
4 & facit † quia poſſeſſio eſt ius, vt apparet ex eius diffinitione, de qua p
Bar. in l. 1. ff. de acqu. poſſ. merito ergo in propoſito cum debet habere
locum dicta exceptio cridarum, quę in effectu inducit prę ſcriptionem
5 trium menſium: & quoties † pręſcriptionis excepti poteſt incontinen-
ti verificari, prout in caſu noſtro ex instrumento cridarum ſemper eſt
impeditiue litis ingreſſus l. tranſacta. & l. ſeq. ff. de verb. ſig. c. 1. de lit.
conteſt. in vj. Bart. in l. fi. ff. pro ſuo. Aret. conſ. xcviij. incip. clariſſime.
cum ſimil. & confirmatur hoc ex verbis prouiſiones, quę dicunt, non cō
tradicentes amplius non audiri, quę verba impediunt litis ingreſſum,
vt habetur in l. j. in prin. ff. ad Trebel. in l. vir bonus. ff. iud. ſolu. Nec
obſtat ſtatutum reijciens omnes exceptiones: quia reſpondetur plur i-
bus modis. Primo, quod non intelligatur de illa, quę prouenit ex alio
6 ſtatuto, videlicet, ex prouiſione cridarum, non † enim eſt credendum, ꝙ
ſtatuta voluerint ſe inuicem corrigere. arg. l. nā ad ea. ff. de cond. & dem.
& per iſtam rationem in ſimili idem tenet Jo. And. in add. Spec. in vj.
de exec. ſen. §. poſtremo. Mod. Peruſ. in c. dilecto. in ſ. q. verſi. iiij. li-
mita. extra de appel. vbi allegant Bart. in l. j. §. & parui. ff. quod vi, aut
clam. Idem tenet Raph. Fulg. conſ. cvij. Secundo reſpondetur, quod
ex lectura cridarum apparet euidenter illos agentes excludi, & per tale
ſtatutum, non poteſt cenſeri reſeruata exceptio euidens per not. per
Alex. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. in l. de pupillo. §. qui opus.
ff. de op. no. nunt. Iaſ. in l. j. in prin. in gl. ij. ff. eod. tit. Sign. de Homo.
conſ. lv. Barb. conſ. j. in j. vol. Feli. c. inter cętera. extra de re iudi. cum
concor. Tertio reſpondetur iſtum caſum ſati exceptum eſſe in ipſo ſta-
tuto, dum excipiuntur exceptiones de quibus ſit cognitum, & deciſum
7 † lapſo enim tempore dicitur res eſſe decisa. l. ſi eo tempore. C. de rem.
pig. per Bar. in l. fi. C. de edi. diui Adr. tol. & poſſeſſor amplius inquie-
tari non poteſt. l. locorum. C. de omni agr. deſ. l. b. xj. & pręceptum, ſeu
mandatum vicarij prouiſionum eſt ſententia habens vim definitiuę, vt
apparet ex not. per mod. in rubr. ff. de re iud. & licet huiuſmodi commi-
nationes non habeant de iure communi auctoritatem rei iudicatę, vt
in toto tit. C. com. vel epiſtol. tamen illud intelligitur, vbi fuerit in caſu
illicito, ſecus in caſu noſtro in quo ordines prouiſionis tradunt talem
formam. Et dato etiam, quod iſte caſus non contineretur, in exceptio-
nibus ſtatuti, non tamen per hoc dicendum eſt, quod comprehendatur
8 in regula, ex quo † regula generalis ſtatuti recipit reſtrictionem ſecun-
dum ius commune, non obſtantibus exceptionibus, quia exceptiones
non ampliant regulā, & ita in terminis de ſtatuto dicit Card. in c. lator.
de homicid. vbi Jo. de Ana. in verſic. vltimo quęrit. D. Flor. & idē etiā
tenet Dec. in c. ij. de conſtit. verſic. Et ampliatur.

SVMMAE RERVM. LVIII.

1 *Q*Vando verba ſtatuti ſunt concepta in rem attenditur ipſum ſta
tutum intra territorium ſuum.
2 *Cum verba ſunt concepta in rem ipſa res non acquiritur niſi
ſeruata forma ſtatuti.*
3 *Ratio quare publicari debeant donationes infra menſem eſt ut omnes
ſciant eam eſſe factam ne cum donatore contrahant tāquam cum di-
uite qui per clandeſtinam donationem exinaniuerit patrimonium
ſicque facile decipiantur.*



Poſſet videri in caſu propoſito ad valorem donatio-
nis ſufficere, ſi ſeruata ſit ſolennitas loci contractus
per l. ſi fundus. ff. de euict. & quę per illum text. tra-
ūt vbique doctores maxime Bar. in l. j. C. de ſum.
Trin. & fid. cath. Aretin. conſil. lxxiij. Decius cxx.
cum ſimilibus. Sed tamen iſta non eſt quęſtio no-
ſtra, quia non negatur, quin donatio a principio va-
luerit ſaltem reſpectu bonorum ſitorum extra Du-
catum Mediolani: ſed quęſtio noſtra eſt, quia ſtatutū Ducatus iubet,
*Donationes publicari uoce praconis ad loca ſolita ciuitatum, intra men-
ſem, aliàs ſint nulla, &c.* An iſta donatio quę deinde publicata nō fuit
1 ſit nulla? Et puto quod ſic: quia † verba ſtatuti ſunt clara, & ſunt conce-
pta in rem: vnde attenditur ipſum ſtatutum intra territorium ſuum. l.
pupillo. ff. de tut. & curat. dat. ab his. & quod tradit Bartol. in d. l. j. in
2 quę ſt. Anglicaria, vbi cum † verba ſunt concepta in rem, res ipſa non
acquiritur, niſi ſeruata forma ſtatuti, de quo per Alexan. conſil. cxxvij.
in j. xliij in v. volu. Imo fortius voluit Card. conſil. cxliij. quem refert
& ſequitur Alexan. in apoſtil. ad Bart. in l. j. quod ſtante ſtatuto Perſio
rij diſponente, quod donatio ſit ipſo iure nulla niſi fuerit denunciata,
quod tale ſtatutum ligabit etiam clericum, quamuis aliàs non ſuppoſi-
tum ſtatuto & niſi clericus denunciauerit, donatio erit nulla. Multo
fortius in caſu noſtro, in quo vterque tam donans quam donatarius
ſubijciebantur ſtatuto: licet contraxerint in loco non ſuppoſito. Et ma-
xime hoc eſt dicendum, quia aliàs parata eſſet via fraudibus, & ſtatu-
tum redderetur eluſorium. cap. ſi ciuitas. de ſenten. excommu. lib. vj. ſi
donare volens iret in alienum territorium & facta donatione reuerteře-
tur domum prout dicit Salic. ſe conſuluiſſe in ciuitate Anconę, in d. l.
j. refert & ſequitur Aretin. d. conſil. lxxij. Et quod ita fuerit mens ſta-
tuti apparet ex eius verbis dum dicit, Debere publicari ad loca ſolita ciui
ta... ſolet. donatio enim bonorum alicuius territorij non ſo-
let publicari in alieno territorio: ſed in ſua ciuitate. Suadet hoc etiam
3 ratio ipſius ſtatuti, † quę eſt, vt omnes ſciant eſſe factam donationem,
nec cum eo contrahant, tanquam cum diuite qui per clandeſtinam do-
nationem exinaniuerit patrimonium ſicque facile decipiantur. l. dona-
tio. l. ſacra. C. de don. per Bart. in l. Modeſtinus. ff. de don. & habetur
per doct. in l. teſtamenta. C. de teſta. Et hoc maxime procedit, quan-
do intra certum tempus debet talis publicatio fieri: non poſſunt enim
partes tali ſtatuto renunciare, etiam ſi interueniat iuramentum, vt eſt
in conſilio Franciſci Curtij Sen. conſil. lxvij. in fin. & ſeq. & per Ioan.
de Monteferrato, in repet. l. nemo poteſt. in ij. quę ſt. Bart. ff. de leg. j.
vnde apparet non obſtare reg. d. l. ſi fundus. per ſupradicta & ſic pro-
cis volui eſſe contentus pro breuitate temporis, & quia iudicio meo res
eſt ſatis clara.

ANDREAE ALCIATI

IVRISCONSVLTI MEDIOLANENSIS RESPONSORVM LIBER TERTIVS, QVI AD IVS PONTIFICIVM SEV VT VOCANT FEVDA INSCRIBITVR.



SVMMAE RERVM. I.

1 Dictio hæredibus in materia feudali intelligitur de hæredibus sanguinis & sic de filijs etiam quod non sint hæredes.
2 Dictio hæredibus simpliciter intelligitur de hæredibus sanguinis licet non successionis.
3 Filius uulgariter uocatur hæres.
4 Valet argumentum de sermone uulgari ad latinum.
5 Dictio legitimus necessario denotat debere intelligi de descendentibus tantum & hæredibus sanguinis.
6 Vna pars instrumenti aliam declarat.
7 Dictio Masculis in una parte testamenti posita declarat aliam simpliciter de filijs loquentem.
8 Quando inuestitura facta est pro se & hæredibus masculis propter dictionem masculis declaratur dictio hæredibus ut intelligatur de hæredibus sanguinis & feudum non censeatur hæreditarium.
9 Natura feudi est etiamsi esset simpliciter pro se acceptum ut non transeat in filios nisi quatenus sint hæredes.
10 Feudi natura in quo distet a natura emphitheosis.
11 Emphitheosis ecclesiastica principaliter ob canonem annuum conceditur ut in tali emphitheosi filij ueniunt stipulatione patris quam acceptando Emphitheosim censetur ratificare.
12 In feudo ueniunt filij ex persona Patris tanquam eius hæredes quia uidetur eis acquisiuisse tanquam hæredibus.
13 Patris interest hęredes habere qui adimpleant omnia ab eo disposita et eius fidem obseruent.
14 Feudum in dubio censetur esse hæreditarium etiamsi non sit facta mentio hæredum.
15 Ad hoc ut feudum dicatur hæreditarium non sufficit filium esse nisi sit hęres.
16 Dictio Masculis licet faciat ut intelligatur de filijs tamen non simpliciter intelligitur sed ad filijs masculis qui sint hæredes.
17 Testibus contrarijs non creditur.
18 Verba priuilegij imperialis debent recipere interpretationem secundum communem usum positorum in iure non autem secundum uulgaręs cum uerba ad qualitatem personæ debeant referri.
19 Ad utilitatem parentum magis pertinet ne possint filij feudum habere nisi etiam sint hæredes & subeant onera hęreditaria.
20 Illegitimi non possunt habere dignitatem comitatus.
21 Illegitimi non possunt ferre eadem arma quæ ferunt legitimi nisi cum linea seu sbarra transuersa.
22 Dictio masculis in uno capitem instrumenti posita non trahitur ad aliam partem testamenti separatam.
23 In feudo expressio masculorum ponit illud quod tacite inerat.
24 In Emphitheosi par est causa masculorum & fœminarum.
25 Dictio legitimis ponitur ad exclusionem illegitimorum.
26 Dictio masculis ponitur ad exclusionem fœminarum quæ alias ad hæreditatem fuissent admissæ.
27 Hæreditas Patris cum effecta sit unum patrimonium cum bonis feudalibus non potest eadem hęreditas diuidi ut filij habeant feude & non totam hæreditatem.
28 Hęredes tenentur ratum habere quicquid testator gesserit.
29 Quando quis est hæres cum beneficio inuentarij potest contrauenire facto testatoris.
30 Dictum Doctoris intelligi debet secundum authoritatem quam allegat
31 Dictio maxime est augmentatiua.
32 Minor qui petit restitutionem intra quadriennium debet eam non solum petere sed etiam obtinende alias lapso quadriennio amplius conceditur quia fatale quadriennij est datum non petitioni restitutionis sed finiendæ liti.
33 Minor qui tam sero petijt se restitui ut causa non potuerit expediri intra quadriennium sibi imputet secus si facto partis fuisset iniuste impeditus.
34 Titulus transactionis nouat priores titulos & eos perimit.
35 Quando plures interueniunt in uno contractu uidentur alterum alteri consensisse.
36 Nihil refert an uerbo an facto quis ratum habeat.
37 Restitutio non conceditur minori nisi in subsidium quatenus ex bonis tutoris non possit damnum resarciri.
38 Lex præsumit aduersus hæredem non conficientem inuentarium quod surripuerit res hæreditarias.
39 Exceptio non confecti inuentarij non operatur nisi quatenus non sit tantum in hæreditate quod sufficiat æri alieno dissoluendo alias enim inducitur compensatio & hæres non releuatur quin integre soluat.
40 Bona semper censentur allodialia nisi quatenus probentur esse feudalia
41 Feudum est species seruitutis.
42 In dubio quęlibet res præsumitur esse libera.
43 Vt competat restitutio oportet quod minor probet se lęsum fuisse alias lesione non probata nunquam conceditur restitutio in integrum.
44 Quoties feudum ab imperatore duobus fratribus concessum est deficiente linea unius in eo non succedunt agnati sed feudum reuertitur ad dominum nec in eo habet locum ius accrescendi.
45 In feudo quod processit ad suppositum Partis non est locus iuri accrescendi.
46 Dictio hæredibus in materia feudali intelligitur de masculis tantum.
47 Feudum francum quod concessum est pro nullo seruitio transit ad fœminas.
48 Extantibus masculis non admitti fœminas ad feudum quomodo intelligatur.
49 Facilius tollitur alicui quod ex priuilegio competit quàm quod iure communi.
50 Iure ipsis descendentibus quæsito non potest facto Patris fieri præiudicium.
51 Probatio ex confessione implicita tanquam incerta non probat.
52 Non potest quis censeri ratificasse quod non constat esse gestum.
53 Eo ipso quod quis constituit procuratorem ad ratificandum censetur ratum habuisse.
54 In ijs quæ dependent ab animo nostro per constitutionem procuratoris ad faciendum dicimur statim ipsi facere.
55 In ijs quæ cum alio agenda sunt quis non censetur ratificare nisi postquam alius consenserit.
56 Prestatio iuramenti fidelitatis requirit uerborum solemnitatem.
57 Vasallus potest de feudo transigere dummodo id bona fide faciat & ualebit transactio non solum in successorum sed etiam in domini præiudicium.
58 Nemini licet ultra suum tempus regulariter rei seruitutem imponere.
59 Prælati ecclesiarum possunt transigere de re debita ecclesiæ & talis transactio obligat successores in beneficio dummodo transigant bona fide & super re dubia & incerta in qua uerisimiliter possent succumbere.
60 A rescriptis imperatoris non est facile indulgenda in integrum restitutio.
61 Argumentum a contrario sensu in iure ualidissimum.



PRo declaratione dubitationum, quæ occurrit
in præsenti causa, in primis videndũ est, quod
nam feudũ sit istud, de quo agitur, simplex ne,
an hereditarium? Et in primis videretur di-
cendum, quod est feudum simplex, non here-
1 ditarium, quia concessio facta est illustri Ma-
fredo seniori, ꝛ heredibus: † dictio autem he-
redibus, in materia feudali intelligitur de he-
redibus sanguinis, ꝛ sic de filiis, etiam quod
non heredes, secundum Paul. de Castr. l. ex
facto. §. si quis ita. ff. ad Trebell. per text. cum gloss. ibi super verb.
ex voluntate. Refert, ꝛ sequitur Iason. in l. si non sortem. §. libertus. ff.
de condict. indeb. Nam ꝛ videmus idem esse in emphyteusi ecclesia-
stica, quæ accepta est pro se, ꝛ duobus heredibus filiis, aut nepotibus:
non enim ideo dicitur hereditaria: sed † dictio, heredibus, simpli-
2 citer intelligitur de heredibus sanguinis, licet non successionis, vt ex
text. in §. emphyteusin. in authen. de non alien. vbi Iacob. de Beluis.
3 notat. Suadet hoc ꝛ vulgaris promiscuus loquendi † vsus secundum
quem simpliciter heredem vocamus filium, prout dicit Bartol. consi-
lio ii. quod incip. Salumben. Ioannelli filium. versicu. ad quod re-
spond. Salic. ii. quæstio. ii. C. de iure emphy. ꝛ in simili quod notabili-
ter consuluit Bald. consil. xxxii. ꝛ consil. cxxv. in iiii. Socin. csil. cclix.
in ii. ꝛ consil. lvii. in iii. Andr. Sicul. cons. lxxxix. lib. iii. ꝛ cum hæc con-
suetudo sit in sermone vulgari, idem etiam dicendum est in sermone la-
4 tino: quia valet † argumẽtum de vno ad alium. l. qui venenum. vbi dixi.
§. glandis. versic. illud tamen. ff. de verb. signif. Confirmatur etiam ex
subiecta materia, vt feudũ in descendentes conseruetur, ꝛ fidelitas pri-
mi inuestiti magis censeatur remunerata quæ per heredes sanguinis,
magis transmittitur, cum alias feuda facile trãsirent in extraneos: quia
heres non posset auocare ab illis, ꝛ teneretur ratam habere alienationẽ
secundum l. cum a matre. C. de rei vend. sicq; feudum non perennaret
in descendentes, prout tamen fuit verisimiliter actum, tam a conceden
te, quam ab ipso inuestito. vnde etiam videmus plerumque dictionem,
heredibus, ex tali coniectura restringi ad sanguinem, vt in simili babe-
tur per Bart. in l. Gallus. §. etiam. ff. de liber. ꝛ posthum. vbi etiam
Paul. de Castr. ꝛ alii. per Guid. Papæ in quæst. cccclviii. incip. an di-
spositione paterna. ꝛ q. ccccxci. incip. verbũ heres. Alex. consil. xxxvi.
in iii. ꝛ xlix. in vi. cum similib. Secundo principaliter confirmatur hæc
sententia ex verbis inuestituræ quibus quãdoq; fit mentio non simplici
ter de heredibus, sed adiicitur dictio, legitimis quo casu propter dictio
5 nem † legitimis necessario intelligatur de descendentibus tantum, ꝛ he
redibus sanguinis, vt dicit Raph. Com. ꝛ Claud. de Seissello. in d. l.
ex facto. §. fin. non est autem dubium quin ista dictio, legitimis in parte
inuestituræ posita debeat declarare dictionem, heredibus, alibi simplici
ter descriptam, vt in simili dicit Franc. de Aret. consil. xiii. incip. viso, ꝛ
6 diligenter considerato. ꝛ facit regula generalis quod † vna pars instru-
menti aliam declaret l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg. i. sicut in simili di
7 cunt doctores de dictione, † masculis, quæ in vna parte testamenti po-
sita declarat aliam simpliciter de filiis loquentem, vt per Raph. Com.
consil. cxvii. Abb. cõs. xxxvi. in i. cũ similibus. per Dec. consi. ccccxxv.
Et facit, quod magis ad propositum disputauit Ray. de Forliuio, quem
8 refert, ꝛ sequitur Bald. in l. Caius. ff. sol. matr. quod † quando inuesti-
tura facta est pro se, ꝛ heredibus masculis, propter dictionẽ masculis,
declaratur dictio heredibus, vt intelligatur de heredibus sanguinis, ꝛ
feudum non censeatur hereditarium. c. vnic. §. ꝛ si clientulus. de alien.
feud. ꝛ not. in c. i. de eo, qui sibi, vel hered. masc. ꝛ late per Dec. consil.
clxxxv. ꝛ cons. cccxcvi. ergo idem dicendum quando adiecta est dictio,
legitimis, subest enim eadem ratio. Sed tamen iis non obstantibus,
contrarium est verius, nempe quod feudum, de quo agitur, est heredita
9 rium, nec potest a filiis haberi, nisi etiam sint heredes: quia † natura feu
di est, etiam si esset simpliciter pro se acceptum, vt non transeat in filios,
nisi quatenus sint heredes, vt est text. vbi omnes not. in c. i. an agn. vel
filius defunc. in vsi. feu. ꝛ gloss. in c. i. quib. mod. feud. tradit Bart. ꝛ
10 omnes in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. ꝛ † in hoc distat feudi natura
ab emphyteusi ecclesiæ, feudum enim principis beneficio conceditur ob
clientis merita: quod autẽ ob merita acquiritur aduentitii peculii pars
est: vnde filius clientis tanquam partem hereditatis paternæ beneficiũ
tale consequatur, merito oportet heredem esse, secundũ Bald. ꝛ Andr.
11 de Iser. in d. c. i. an agn. quod nõ est in emphyteusi ecclesiastica, † quæ
principaliter ob canonem annuum conceditur, spe consolidationis me-
liorationum salua, ꝛ in emphyteusi filii veniunt ex stipulatione patris,
quam acceptando emphyteusin censetur ratificare. l. Caius. de manu-
miss. l. fin. C. ad Maced. Imol. ꝛ Alex. in l. Iulianus. §. qui fundum. ꝛ
12 d. l. quod dicitur. de verbor. oblig. ꝛ † in feudo veniunt, filii ex persona
patris tanquam eius heredes: quia videtur eis acquisiuisse tanquam
heredibus, prout in aliis quoq; contractibus dicitur, glos. l. si tibi. §. si
pactus. ff. de pact. ꝛ quia ista acquisitio a patre facta debet intelligi, pro-
13 ut ei vtilius est, interest autem sua habere † heredes, qui adimpleãt om-
nia ab eo disposita, ꝛ eius fidem obseruent. §. valde enim prospiciendũ
14 erat. Instit. quib. ex caus. manumi. Et ideo † feudum in dubio cense-
tur esse hereditarium, etiam si non sit facta mentio heredum, secundum
Alex. cons. xxvi. in v. volu. quod multo magis dicendum, est cum instru
mento facta est mentio heredum, vt quia feudum sit acceptum pro se ꝛ
15 filiis, ꝛ heredibus, † non enim sufficeret esse filium, nisi etiam sit heres,
vt dicit Bartol. in l. vt iusiurandi. §. si liberi. ff. de oper. lib. cuius opi-
nio communis. Idemq; si dictum esset pro se ꝛ heredibus, vel successo
ribus, Ang. consi. clxxxiii. Curt. Senior cons. lxxxii. cũ simillib. Idẽq;
si dictum esset pro se ꝛ suis, intelligitur enim heredibus, secundũ Imol.
cons. xxi. Ias. in l. Gallus. §. etiam. de lib. ꝛ posth. ff. de quo etiam per
Alex. cons. xxvi. in v. Idem quoq; aliqui censuerunt quando dictum es-
16 set, pro se ꝛ heredibus masculis, licet enim † dictio, masculis, faciat vt
intelligatur de filiis: tamen non simpliciter intelligitur, sed de filiis ma-
sculis qui sint heredes, secundum Andr. de Iser. ꝛ Iac. de Beluiso in
d. c. i. de eo qui sibi Bal. cons. cccxxvi. ꝛ cccxxviii. in ii. vol. Cord. Alex.
in d. c. i. an agn. Dec. consil. lxxviii. Albertum Brun. consil. xxiii. ꝛ vi
detur communior conclusio, quicquid dixerit Dec. consil. clxxxv. ꝛ in-
fra dicam. Merito ergo in casu nostro idem dicendum est, vt inuestitu-
ra pro se ꝛ heredibus, intelligatur de filiis qui tamen sint heredes, ꝛ ita
tenuit Andr. de Iser. in c. i. §. hoc quoq;. de success. feud. Iac. de Bel. ꝛ
Aluar. in d. c. i. de eo qui sibi vel suis heredibus. per illos textus, ꝛ con-
suluit Alex. sepissime, vt in cons. cxii. in iii. cxiiii. in iiii. xix. in v. ꝛ
Alber. Brun. consil. i. ꝛ cons. ii. ꝛ cons. ix. ꝛ duobus seq. ꝛ Curt. Iun.
cõs. i. Et est conclusio certa ꝛ indubitata, quicquid distinguat Paul. de
Castr. in d. l. ex facto. §. fin. ad Treb. qui ipse mutauit sententiam, ꝛ in
l. si mihi ꝛ Titio. de verb. obli. correxit seipsum, ꝛ tenuit quod uno siue
dictum sit, pro me ꝛ heredibus, siue pro me, filiis, ꝛ heredibus, semper
necessarium sit filium esse heredem, ꝛ ita etiam tenuit in consi. xcii. in fi.
in ii. volu. Incip. in causa quæ vertitur secundum vlt. impressionem, ꝛ
ita etiam tenuit. Lancelo Galliaula. in d. l. Gallus. §. i. vers. ii. limitat ni-
si, allegat etiam Ro. in §. Cato. de verbor. obligat. ꝛ Dec. consil. cxii.
Et sic respõsum est auctoritatibus Pau. Cast. ꝛ Iasonis in contrarium
adductis: quia communis opinio est contra eos, ꝛ ipsimet alibi sequuti
sunt communem sententiam: ꝛ ideo eis non est credendum, qui sunt te-
17 stes iuris. l. fin. in fin. C. de iis qui in eccl. manumit. sicut † nec testibus
contrariis creditur. l. eos. de fals. Nec obstat glos. in d. l. ex facto. §. fin.
quæ intelligit dictionem, herede, id est, filio, qui non sit heres: quia glo-
sa communiter reprobatur, vt ibi per Bart. Alex. ꝛ alios. Nec obstat
text. in d. §. emphyteusin. in auth. de non alien. quia ad illum textum
respondet tribus modis. d. Ias. in d. l. quod dicitur. de verb. oblig. ꝛ
quicquid sit, aliud est in emphyteusi ecclesiastica, aliud in feudo, vt dicit
Bart. in d. l. quod dicitur. ꝛ supra ostendi rationem differentiæ inter
istos casus. Nec obstat consuetudo vulgaris loquendi: quia licet vul-
go dicatur heres filius: tamen intelligitur de tali filio qui etiam sit he-
18 res facultatum ꝛ iurium, non autem sanguinis tantum. Præterea † ver
ba priuilegii Imperialis, debent recipere interpretationem secundum
communem vsum peritorum in iure non autem secundum vulgares, cũ
verba ad qualitatem personæ debeant referri. l. Labeo. de sup. leg. Bal.
c. i. de succes. feudi. facit l. omnium. ꝛ quod ibi not. C. de test. Nec obstat
quod hoc modo non perennaret feudum in descendentes, si coge-
rentur ratas habere alienationes parentum, prout etiam in simili dicit
19 Dec. cons. xxxviii. quia respondeo, † ad vtilitatem parentum magis
pertinere, ne possint filii feudum habere, nisi etiam sint heredes, ꝛ su-
beant onera hereditaria. d. §. valde enim prospiciendũ erat. Inst. quib.
ex cau. manumit. ꝛ liberent animas parentum suorum, soluendo debi-
ta ꝛ clamores ipsorum, secundum Hosti. c. tua. de vsur. per illum tex. ꝛ
quæ habentur in c. fi. de sepul. Nec etiam obstat secundum principale
fundamentum, quod in verbis inuestituræ quandoq; dicitur de heredi
bus legitimis: quia respondeo, non per hoc inferri quin isti legitimi de-
beant esse heredes, ꝛ sic feudum sit hereditarium. nec hoc negat Raph.
aut Claud. in d. l. ex facto. §. fin. ꝛ manifeste sentit ibi d. Alex. ꝛ fuit de
mente Bar. ibi ꝛ licet Alex. dictionem legitimis, intelligat de agnatis ꝛ
venientibus ab intestato: tamen semper præsupponit q sint heredes, ꝛ
ita etiam tenet Albe. de Ros. in rubr. de vulg. versic. quidam nobilis.
Nec quicquam facit quod Ias. in d. l. ꝛ si non sortem. §. libertus. dif-
ferentiam constituit inter agnatos, ꝛ filios, vt agnati necessario debeãt
esse heredes, filii non: quia ista differentia Iasonis non habet rationem,
ꝛ est de directo contra text. in d. c. i. an agn. vel filius. in vsibus feud. ꝛ
communis uno omnium opinio est contra eum. Præterea est aduerten
dum, quod dicta inuestitura habet tria capita: primum, bonorum quæ
recognoscuntur in feudum, ꝛ in hoc capite est sola mentio de heredibus,
ꝛ de hoc est nostra quæstio. Secundũ caput est, de dignitate comitatus,
20 ꝛ in hoc est mentio legitimorum, quia † imperator noluit dignitatem
comitatus dare illegitimis. l. ii. C. de dignit. lib. xii. cap. per venerabilẽ.
qui filii sint legit. Tertium est caput, concessionis insignium, ꝛ armorum,
21 ꝛ in hoc quoque est mentio legitimorum: quia † illegitimi non possunt
ferre eadem arma, nisi cum linea, seu vt dicunt doctores, cum barra trans-
uersa, de quo per Bart. in tractatu suo de insignibus ꝛ armis. in propo
sito ergo mentio legitimorum facta in duobus posterioribus capitulis,
non potest trahi ad primum caput penitus diuersum, ꝛ in quo est ma-
22 gna ratio differentiæ, vt supra dixi sicut nec † dictio, masculis, in vno ca
pite instrumenti posita, non trahitur ad aliam partem testamenti sepa-
ratam, secundum Ias. in l. qui filiabus. ff. de lega. i. Aneh. consil. cxx.
Alex. csi. xlix. in iiii. ꝛ dixi in l. Herennius. ff. de verbo. signif. Nec etiam
quicquam facit disputatio Ray. de Forliuio, quando accepta est inuesti
tura pro se ꝛ heredibus masculis, ꝛc. quia respõdeo tribus modis. Pri
mo, quod Ray. loquitur in emphyteusi ecclesiastica, non autem in feu-
do, vt est quæstio nostra. supra autem ostendi non modicam esse differen
23 tiam inter hos casus. nam ꝛ † in feudo expressio masculorum videtur
24 illud ponere q tacite inerat. c. i. de nat. feud. secus est † in emphyteusi,
in qua par est causa masculorum ꝛ feminarum. Secundo dico, quod in
feudo communis opinio est. quod etiam sub illa verborum conceptio-
ne, oporteat filium esse heredem, alias non admittitur, secundum doct.
in d. c. i. de eo qui sibi. ꝛ supra allegaui concordantes, nisi quando mani
feste appareret quod mentio heredis masculi esset facta principaliter p
pter se, non autem actus principaliter esset gestus cũ patre, prout alias
distinxi, in d. l. quod dicitur. de verb. oblig. prout in casu in quo consul-
uit Dec. consil. xxxviii. ꝛ consil. ccxxix. Tertio dico, quod in casu no-
25 stro non est dictum, heredibus masculis: sed heredibus † legitimis, ad
exclusionem illegitimorum, qui omnino non fuissent admissi. auth. licet
26 C. de nat. lib. sed † dictio masculis, ponitur ad exclusionem feminarum
quæ alias ad hereditatem fuissent admissæ. l. maximum. C. de lib. præt.
vnde sumitur coniectura, quod masculi tali casu non admittantur iure
hereditario, cum exclusis feminis, admittantur, vt per Bald. in d. l. Ca-
ius. de manum. Alia est principalis quæstio, numquid filii Comitis Gi-
berta

heredi possint contravenire transactioni factę per patrem? ⁊ cum forsan consideremus hoc feudum esse hereditarium, non possunt illud habere predicti filij, nisi sint heredes patris, ⁊ consequenter tenentur ratam habere dictam transactionem. l. cum a matre. C. de rei vend. ⁊ per Bart. in l. cui qui. ff. de interd. ⁊ releg. ⁊ per Alex. consil. xix. xxvj. xxviij. lib.
27 v. ⁊ consil. x. lib. iij. cum enim † hereditas patris effectum sit unum patrimoniorum cum bonis feudalibus, non potest eadem hereditas dividi ut filij habeant feuda, ⁊ non totam hereditatem. l. j. de acq. here. quod
28 si totam habere velint, † iam tenentur ratum habere quicquid testator gesserit, ⁊ cum de evictione teneantur facilius ipsi agentes, exceptione sunt repellendi. l. vendicantes. ff. de except. ⁊ ita tenent omnes. ⁊ in hoc non est probabilis dubitatio. Sed difficultatem in casu nostro facit, quia isti filij erant minores ⁊ possunt restitui in integrum adversus non confectum inventarium, ut habeant beneficium legis, ac si cum beneficio inventarij adijssent, ut est text. in §. pupillis. in auth. de hered. ⁊ falcid. l.
29 auxilium. ff. de minorib. Sed † quando quis est heres cum beneficio inventarij, potest contravenire facto testatoris, ⁊ sic feudum petere, per text. l. fin. §. in computatione. C. de iur. delib. ⁊ ita dixit Bald. in l. qui se patris. vers. item queritur si vasallus. C. unde lib. ⁊ idem sentit Iac. Alvar. d. c. j. an agn. vel fil. ⁊ d. Alex. consil. xiij. ⁊ xxvj. in v. vol. ubi sentit istud procedere non solū in feudo simplici: sed etiam in feudo hereditario, ut est casus noster, ⁊ idem expressius dicit consil. cxxij. in iiij. vol. ⁊ late disputat ⁊ defendit novissime Dec. consil. clxxxv. Sed tamen his non obstantibus dico, in feudo hereditario contrarium esse verius, ut tenuit optime d. Alex. consil. xix. vers. non obstat. lib. v. ⁊ cōsil. xxviij, eod. lib. ⁊ consil. xviij. eo lib. ubi allegat Andr. de Iser. in c. j. ad fin. qui success. teneantur. ⁊ in c. j. de alien. pat. feud. ⁊ in d. c. j. an agn. vel fil. ⁊ in c. j. §. hoc quoq. de success. feud. ⁊ ideo concludit, quod dictum Bald. in d. l. qui se patris. debet intelligi in feudo quod pro se ⁊ liberis quesitū sit, non autem pro se ⁊ heredibus, ⁊ ita illud dictum intelligunt omnes Mod. reprobato consil. Decij cxxxv. ut diffuse per Franc. de Curt. iunio. consil. clv. ⁊ consil. cxxxviij. ubi respondet omnibus rationibus Decij. quas responsiones non expedit transcribere, ⁊ ita etiam intellexit. Ias. in consil. vij. versic. iij. principaliter. ⁊ cons. lvj. in fi. in ij. vol. ⁊ etiam alij Mod. in apostillis Baldi, ita intelligunt. ⁊ vere Bald. ita loquitur, quia loquitur secundum text. in d. cap. j. an agn. vel fil. qui textus non procedit quando pater stipulatus est feudum sibi ⁊ heredibus, ut est casus noster, nec enim tunc potest constitui differentia inter filium ⁊ agnatum, cum utroque casu oporteat semper esse heredem. Suadet hoc ⁊ ratio, quam Baldus adducit, allegando notata in d. l. fin. §. in computatione. C. de iur. delib. ubi confecto inventario, non periclitatur heres de suo, dicitur autem suum quod aliunde habet quam titulo hereditario, ⁊ sic feudum stipulatum illi ut filio, remanet illi salvū, dato quod consuetudo feudorum in quandam consequentiam velit nihilominus eum esse heredem, ⁊ relevare animam defuncti ab oneribus quod si eum non tanquam filius simpliciter, sed etiam tanquam heres aliud est: tunc non adiuvatur tali inventario, quia text. in d. §. in computatione. per tale beneficium reservat illi expensas ex causa necessaria, ⁊ actiones quas contra defunctum habebat: non autem illas quas non nisi ex persona defuncti potest habere. ⁊ eodem modo intelligenda est
30 decisio. Iac. Alvar. in d. c. j. qui allegat Andream de Iser. ⁊ † dictum doctoris debet intelligi secundum auctoritatem quam allegat, ut per Bart. in l. non solum. §. si liberationis. vers. preterea. ibi loquitur, ⁊c. de lib. lega. Nec est verum quod d. Alex. sit sibi contrarius, ⁊ quod dictum Baldi intellexerit procedere etiam feudo hereditario. quia in cons. xiij. ⁊ xxvj. in v. hoc non dicit sed simpliciter quod renuntiatio paterna nocebat filijs, maxime quia erant heredes absq; beneficio inventarij: non sequitur ergo si heredes cum beneficio inventarij, non nocuisset: sed po
31 tius sequitur oppositum, quia † dictio, maxime, est augmentativa, ut idem sit etiam absque eo, ut habetur. in l. si aliquis, de don. caus. mort. in l. illud. ad l. aquil. Nec etiam ab ijs discrepant ea quę dixit Alex. in alleg. consi. cxxij. in iiij. ubi loquitur in feudo hereditario, ⁊ tamen videtur velle, quod per confectionē inventarij excusentur filij heredes, ne subeant onera hereditaria, ⁊c. Respondeo ibi loquitur in creditoribus, quibus potest satisfieri super fructibus feudi: nostra questio est in retentione ipsorum bonorum feudalium, quę non potest aliter habere effectum nisi filij tanquam heredes excludantur: ⁊ ideo non potest capi hoc media via. ⁊ ita etiam sentit Pau. de Cast. cons. ccxviij. premittendū in ij. Tertia est principalis questio, posito q; isti filij possint in integrū restitui ad cōfectionē inventarij, quę exceptiones eis opponi debeāt?
32 Et primo obst. eis, q; † minor q petit restitutionē intra quadriēniū, debet eā nō solū petere, sed etiā obtinere, alias lapso quadriēnio amplius non auditur: quia fatale quadriennij est datum, non petitioni restitutionis: sed finiende litis. l. fin. C. de temp. in integ. rest. ⁊ ibi Paul. de Castr. ⁊ alij declarant: quod est notandum pro illo ypposito qui si ex-
33 cessit 29. annum, amplius non est audiendus, † ⁊ sibi imputet, si se arctavit, ⁊ tam sero petijt se restitui ut causa non potuerit expediri. l. ij. §. si quis tamen. ff. si quis caut. si tamen facto partis, esset iniuste impeditus, aliud esset. l. intra utile. de min. Alexan. cōsi. lxij. ⁊ cōsi. ccxxij. lib. vj. Secundo, obstat exceptio approbationis, quam fecerunt postquam erant maiores, iuxta l. j. ⁊ totum titulum. C. si maior fact. rat. hab. Nam omnes simul cum Com. Manfredo transegerunt cum Co. Salę. dicuntur ipsi mutasse titulum, ⁊ titulo transactionis incepere possidere, ⁊ sic ex sua industria, non autem titulo feudi, secun-
34 dum tex. in l. iij. in prin. ff. ad leg. Falcid. quia † titulus transactionis
35 novat priores titulos, ⁊ eos perimit. c. j. extra de trans. ⁊ cum † omnes intervenerint in d. contractu videtur alter alteri consensisse. l. cum pater. §. libertis. ubi Bartol. ff. de leg. ij. ⁊ quod not. Dec. consil. cxx. ⁊
36 Com. Sicero. eligendo estimatorem dicitur ratificasse: quia † nihil refert, an verbo, an facto quis ratum habeat. l. Paulus respondit. ff. rem rat. hab. Tertio, obijci potest exceptio, q; prius minor agat contra
37 tutorem qui nō fecit inventarium, † ut restitutio non concedatur nisi in subsidium, quatenus ex bonis tutoris non possit damnum resarciri, ut sentit glo. in d. §. pupillis. in verb. per restitutiones. in auth. de hered. ⁊ falc. ⁊ ibi per Ang. ⁊ facit text. ⁊ quod ibi notatur in l. si tutoris. C. de adm. tut. ⁊ est l. properandum. §. fina. C. de iudi. ⁊ l. ij. in fi. C. de
38 fund. patr. lib. xj. ubi Iac. cum enim † lex presumat adversus heredē non conficientem inventarium, quod surripuerit res hereditarias, dato quod minor restituatur adversus hunc dolum presumptum de preterito, ut habetur in l. auxilium. ff. de min. ⁊ per decretal. iij c. fraternitatis. de testib. ⁊ per Doct. in l. j. §. nuntiatio. in fi. de ope. no. nunt. tamen hoc debet intelligi in subsidium sicut videmus in ecclesia, quę ex culpa rectoris non restituitur nisi in subsidium, quando contra rectorem non potest sibi esse consultum. c. ij. extra de op. no. nunt. l. iubemus in gl. C. de sacros. eccles. Nam aliter sequeretur q; esset in facultate tutoris subripere res hereditarias, ⁊ fraudare creditores non faciendo inventarium, cum deinde sciat esse succursum pupillo, merito ergo in casu nostro putaverim prius agendum contra tutorē, ex quo alias res non esset integra creditoribus l. quod si minor. §. restitutio. ff. de min. que sententia saltem est tenenda, quādo tutor fuisset voluntarius, ⁊ qui potuisset se excusare si voluisset, puta mater, aut avia, ⁊ similes. argu. l. cum mandato. ff. de min. ⁊ per Bald. in l. etiam. in fi. C. si tut. vel cur. intervē. ⁊ ita limitatur l. j. C. eod. titu. Quarto obijciendum est, quod
39 † exceptio non confecti inventarij, non operatur nisi quatenus non sit tantum in hereditate quod sufficiat eri alieno dissolvēdo, alias enim inducitur compensatio, ⁊ heres non relevatur, quin integre solvat, ut dicit glo. ⁊ omnes sequuntur in d. l. fi. §. in computatione. at in casu nostro hereditas paterna videtur locuples etiā deductis feudis. In quo
40 sciendum est, communem conclusionem esse q; † bona semper censentur allodialia, nisi quatenus probentur feudalia esse. c. fi. de iudic. c. ni-
41 mis. de iureiur. l. Caius. ubi Dy. ⁊ Alberi. de ann. lega. cū enim † feudum sit species servitutis, secundum glo. in l. si ususfructus. j. ff. de usu-
42 fru. † in dubio quęlibet res presumitur libera. l. altius. C. de servi. Mod. in l. si prius. de op. no. nunt. Iacob. in tract. feudorum. ⁊ in terminis investiturę nostrę per D. Dec. consi. ccccl xxviij. Et ideo quā tis in prima parte investiturę connumerentur multa loca quę dicuntur a Rom. Imperij de quibus in c. j. quę sint regalia. non autem respectu proprietatum privatarum, quę quotidie emuntur ⁊ venduntur ⁊ ab ipsis comitibus, ⁊ a privatis. facit quod notat Alex. consi. cxcj. in ij. ⁊ consi. lv. viso puncto. Alb. Brun. consi. j. Deci. Neapo. cclxvij. vide. Et ita etiam debet intelligi secunda pars privilegij, in quo multa loca ⁊ villę annectuntur castro Corrigij ad dignitatem comitatus, nam talis clausula nihil infert respectu dominij, ⁊ proprietatis, prout alias allegabatur in litem pro Com. Salę, prout potest in eius allegationibus videri, quas non refero. Et hoc maxime verum est stante firma illa cōclusione q; dicta investitura nihil probat cōtra heredes Com. Io. Galeacij, qui ipse nec auctores sui non ratificaverunt dictam investiturā, de quo infra videbimus. Quinta exceptio adversus hanc restitutionē
43 in integrum, oritur ex eo quia † ut competat restitutio oportet q; minor probet se lęsum fuisse, alias lęsione non probata, nunquam conceditur restitutio in integrum. l. nam postea. §. si minor. ff. de iureiur. ubi Alex. Ias. ⁊ ceteri. In casu autem nostro non videtur ulla lęsio ex transactione oriri: quia per eam relaxavit Com. Gibertus illud, quod ad se non pertinebat: sed potius ad heredes dicti Com. Ioan. Galeacij, cum quibus novissime transactum est. adeo quod omne quod remansit ipsis corrigiensibus ex dicta transactione, dicit remansisse ex industria sua, non autem ex titulo investiturę precedentis. d. l. iij. in prin. ad l. Falcid. c. j. extra de transact. ubi Bal. quod autem istud sit verum demonstrabitur ex subsequenti dubio. Quarta ergo est principalis questio, nunquid istud feudum Com. Io. Galeacij, post eius mortem pertineret ad Comitem Gibertum agnatum in quinto gradu, an vero ad sorores, an ad neutros? Et videretur quod ad sorores pertineret mul-
44 tiplici ratione. Prima, quia † quoties feudum ab Imperatore duobus fratribus concessum est, deficiente linea unius, in eo nō succedunt agnati: sed feudum revertitur ad dominum c. j. §. cum vero. versic. sin autem unus. qui feud. dare pos. nec in eo habet locum ius accrescendi. c. j. §. si Titius. de grad. succ. ⁊ c. j. de duob. frat. de no. ben. investit. ubi Andr. de Iser. Alvar. ⁊ Mart. de Laud. hoc tenent, ⁊ Cy. ⁊ Salic. in l. j. C. quando non pet. part. Corne. cons. cxcvj. in ij. Curt. iun. in tract. in ij. parte principali. ⁊ ita etiam ego tenui in l. si mihi ⁊ Titio. ff. de verbor. oblig. Nec obstat, quod Alexā. Aret. Ias. Franc. Curt. videantur tenere contrarium. per l. j. C. si Imperial. liberalit. Soc. lib. x. quia alia opinio est verior, ⁊ receptior: nimis enim violantur verba textus in d. c. j. §. cum vero. cum similibus, si restringantur quando investitura esset facta ab inferiore magistratu, ⁊ non a principe. Et tex. in d. l. 1. loquitur in donatione principis, ⁊ sic in liberalitate procedente ex motu proprio principis: secundum quod declarat glo. ibi: noster autem casus est
45 † in feudo, quod processit ad supplicationem partis, ut apparet in investitura, quo casu etiam Mod. fatentur non esse locum iuri accrescendi, ut per Curt. loco prealleg. ⁊ per Ias. in l. re coniuncti. ff. de lega. iij. charta pen. item procedit in feudo, quod non continet meram liberalitatem, imo requirit mutuum officium, quod domino clientis debet, ut Saly. ⁊ Ias. dicit: vel ut Sign. de Homod. ⁊ Alb. de Rosa. in d. l. si mihi ⁊ Titio. quia feuda sui natura. facile ad dominum revertuntur quod in mera liberalitate non est. cum ergo ius ad Imperatorem reverteretur, potuit rescripto suo concedere, q; Com. Ioan. Galeacius disponeret in dictas sorores, ⁊ valet rescriptum quo Cęsar non ius agnatorū, sed suum remittit, ⁊ istud est indubitatum. Altera ratio est, quia istud feudum est concessum pro se ⁊ heredibus, quo casu supra conclusi non admitti nisi eos, qui sint heredes: aut ergo sorores petijssent se admitti,
46 ⁊ non potuissent, quia † dictio heredibus, in materia feudali, intelligitur de masculis tantum. c. j. de nat. feud. c. j. quemadm. feud. ad fil. pert. Socin. consi. xix. 1. volum. aut Comes Gibertus petijsset, ⁊ nec ipse potuisset admitti, quia excludebatur ab hereditate a sororibus prioribus

in gradu, vnde ei non erat delata hęreditas. l. delata. ff. de verb. signifi. cum feudalia ab allodialibus, stante forma illa inuestiturę, separari non possint. l. j. de acquir. poss. l. sed si plures. §. filio. de vulg. sequitur ergo, vt feudum ad dominum, & sic ad Imperatorem sit reuersum, vt sentit Dec. consi. cccxc. Curt. in tract. feud. j. parte. versi. iiij. & consil. suo feudali. j. vnde potuit Imperator gratificari sororibus, vt ipsę succederet, & valuit rescriptum suum. c. j. quemadmodum feud. ad filiam pert. vbi Iac. de Beluisio, & Car. l. in fin. Tertia est ratio, quia posset etiam dici,
47 q talę † feudum ad fœminas transire possit: quia est feudum francum, & quod pro nullo seruitio concessum est: quo casu limitatur regula posita in c. j. §. & quia vidimus, qui feud. dar. poss. vbi Bald. & per Curt. d. tracta. ij. parte prin. versi. v. limitat. Corn. consi. ccxxx. vol. j. Dec. consi. xxxij. xxxviij. cxxxix. ccviij. cccclxij. ccccxxiij. & alibi sępe. & maxime hoc dicendum est in feudo isto quod non ex mera liberalitate Cęsaris prouenit, sed ex liberalitate Com. Manfredi qui bona allodialia recognouit in feudum. vnde tunc videtur omnino etiam fœminas admittendas vt per Curt. seniorem consil. xlviij. Curt. iun. d. consi. j. Albertum Brun. consi. xj. & xiij. & xviij. facit quod habetur in l. si rem ali-
48 quam. ff. de acq. poss. Et licet † extantibus masculis, non admittantur ad feudum fœminę: tamen istud debet intelligi, quando essent tales masculi qui possunt admitti ipsi, quod non est in casu nostro, ex quo requiritur quod sint heredes: at ipsi non possunt esse heredes, quia excluduntur a fœminis proximioribus. Item debet intelligi nisi Imperator rescripto suo eas habilitauerit, quod potest facere in pręiudicium masculorum, qui ex priuilegio fœminis pręferuntur, non autem verbis in-
49 uestiturę, aut iure communi, vt consuluit Albert. Brun. consi. j. † facilius enim tollitur alicui quod ex priuilegio competit, quam quod iure communi. l. eius militis. §. si militia missus. ff. de testa. milit. habetur in l. Centurio. Quarta est ratio, per quam potuerũt masculi agnati excludi per rescriptum Cęsaris, admissis sororibus. Nam licet magna sit inter doctores altercatio, nunquid is qui feudum stipulatus est sibi & filijs, possit mutare sententiam, & vnum excludere, alium vero admittere, adeo vt varia in hac re consuluerint Alex. & Socin. & alij Mod. vt apparet in consi. Alex. lij. vol. iiij. Soci. xxv. volu. vj. Mod. Repet. in l. Gallus. §. j. de lib. & posth. tamen receptum videtur, quod si possit talis ius filiorum reuocari, antequam patris contractum approbarint. l. iij. ff. de ser. expor. no. in l. qui Romę. §. flauius. de verbo. obliga. cum enim habeant filij istud ius per mortis causa captionem, secundũ Bar. in d. l. stichi & Titio. ff. de verb. obli. non est dubium locum esse pęnitentię, & istam opinionem saltem quando Imperator ipse, seu dominus feudi consensisset, puto esse veriorem, prout tenet d. Pręposi. in cap. j. in princ. de prob. feud. alien. per Feder. & etiam ego sum solitus sequi in l. quod dicitur. de verb. obli. saltem quando adhuc nullum ius, seu nulla actio, est acquisita ipsis filijs, prout in casu nostro, in quo Com. Io. Galea. cum consensu Maximiliani Imp. reuocauit concessionem respectu masculorum, & vocauit sorores eo tempore, quo pręcedebantur a patre suo Com. Giberto, & forte adhuc non erant nati, vnde non potest dici q ius aliquod illis acquisitum fuisset: & ideo tali casu cessat ratio Do-
50 ctorum in eo se fundantium, q † iuri ipsis descendentibus quęsito, non possit facto patris fieri pręiudicium, vt per Bart. in d. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. doct. in cap. j. de suc. feud. per illum tex. Alexan. consi. ciij. & seq. in iiij. volum. Quinta est ratio. quia vt supra dixi ista bona sicut quęlibet alia debent pręsumi allodialia, vt habetur in d. c. nimis. de iureiu. & d. c. si. de Iud. & per Dec. in consi. cccclxxxviij. nec sufficienter probantur esse feudalia, ex inuestitura seu confessione, quę in ea emanant: quia talis confessio non potuit nocere Com. Ioan. Galeacio, aut dictis sororibus, per regulã l. transactione matris. C. de transa. l. Scia. ad Velleia. & ea quę habentur. in l. si vnus. in princ. ff. de pact. Socin. consil. xxxviij. in iiij. volum. & Abb. consi. v. in ij. & Ludo. Roma. in l. si cõstante. in vlt. verbis repetitionis. ff. sol. mat. Nec obst. quod in indulto impetrato ab Imperatore Maximiliano, dicatur concedi licẽtiam testandi de bonis feudalib. &c. qz nõ per hoc confessus est Com. Galea-
51 cius q̃ essent bona feudalia, vnde † pbatio oriẽs ex tali pfessione implicita tanquam incerta non probat, vt per Bart. in l. si sic. §. j. de leg. j. & habetur in l. iij. §. incertam ff. de acq. possess. Nec obstat etiam mandatum Com. Nicolai in Erasmum Brasiam, ad recognoscendum & pręstãdũ homagium & iurandum, &c. quia respondetur, quod nec in eo est specificatum quę bona sint feudalia, & subest eadez incertitudo. Pręterea nõ apparet quod dictus procurator executus sit: & ideo antequam fuerit executus non est ius aliquod translatum in Imperatorem. l. absenti. ff.
52 de donat. l. si pater. ff. de man. vind. nec † potest censeri ratificasse, q
53 non constat esse gestuz. Et si dicatur quod † eo ipso quod constituit procuratorem ad ratificandum, censentur ratum habuisse. l. si procuratorem absentem. ff. de procurat. glos. l. iij. §. penult. verb. consentiret. ff. rẽ rat. hab. & per Balan l. j. in vlti. oppo. C. de procur. quia in ijs quę dependent ab animo nostro per constitutionem procuratoris ad faciendũ dicimur statim ipsi facere. l. per procuratorem. alias Paulus respondit ff. de acquir. heredita. per Barto. l. serui electione. ff. de legatis primo. Respondeo. quod istud non procederet in ijs, quę cuz alio agenda sunt,
54 † in ijs enim non censetur quis ratificare, nisi postquam alius & ipse consenserit, vt declarat Barto. in d. l. per procuratorem. & facit text. in l. iiij. §. Cato. in fin. ff. de verborũ obligation. & maxime in casu nostro
55 hoc est dicendum, in quo requirebatur etiam † pręstatio iuramenti fidelitatis, quę requirit verborum solennitatem. cap. penult. extra de suc cess. ab intesta. vbi canonist. & in cap. j. eod. titu. Ias. l. ex ea. de verbor. obligat. Socin. consi. xxiiij. & lxxxv. volu. j. & xcix. in tertio. Et facit, qz huiusmodi recognitio non transfert dominium in Imperatorem nisi aliter appareret, bona esse feudalia: de quo tamen dicendum, vt per Alexan. consil. lxix. vol. v. Raph. Coman. consil. clxv. Corn. consil. ccij. lib. j. idq; est verissimum respectu tertij, vt per Socin. dictis locis consil. cclxvj. & Guid. Papę, quęstio. cclxxij. per totam. Cum ergo concludẽter non probetur bona esse feudalia, ius ad fœminas potiores in gradu pertinebit. d. l. maximum vitium. C. de lib. pręteri. Sexta & vltima est ratio pro istis mulieribus, quę sumitur ex indulto Cęsareo, quod concessum est ob causam remunerationis, & potuit pręiudicare istis agnatis, vt late in hac causa consuluit Decius d. consi. clxxxviij. ad cuius dicta me remitto. Si ergo ius erat in fœminis, potuit Co. Gibertus concordare cũ nepotibus suis arbitrio suo, nec ideo censebitur pręiudicasse iuribus filiorum suorum, quę iura nulla erant, vt merito nec vlla restitutio in integrum sit concedenda. Ex suprascriptis infertur omnino obseruandam esse suprascriptam transactionem a Co. Giberto facta, &
57 successiue a filijs approbatam, † cum possit vasallus de feudo transigere, dummodo bona fide id faciat: & valebit transactio non in solum successorum, sed etiam in domini pręiudiciũ. cap. j. §. si vero. qualiter olim
58 feud. alien. cap. j. de cõtro. int. vasal. & aliũ de benefic. & licet alias † nemini liceat vltra suum tempus, rei seruitutem imponere. l. is qui. §. fin. ff. quemadmo. seruit. amit. l. & in prouinciali, C. de seruit. l. lex vectigali. ff. de pign. tamen hoc fallit propter beneficij feudalis fauorem, vt permittatur transactio dummodo bona fide fiat, vt habetur in dictis iuribus: quę bona fides satis ex eo perpenditur, quod etiaz si suprascriptę rationes non essent concludentes in fauorem dictarum sororum, tamen saltem faciunt probabile dubium, sufficiens ad inducendam bonam fidem & valorem transactionis, vt dicatur Co. Manfredus habere potius ex industria sua, non autem ex titulo feudali. d. l. iiij. ad leg. Falcid. & ideo non possit amplius contrauenire: nec possent allegare isti minores se dolo, aut nimia facilitate circumuentos, vt approbarent hac trãsactionem, & vltro supplicarent Cęsari pro eius confirmatione: cum ergo nimia facilitas nulla allegari possit, non est restitutio in integrum concedenda, vt habetur in d. l. nam postea. §. si minor. de iureiuran. Nam &
59 videmus in † prelatis ecclasiarum, qui minus iuris habent quam vasalli & Comites, & tamen possunt transigere de re debita ecclesię, & transactio talis obligat successores in beneficio, dummodo transigant bona fide & super re dubia & incerta in qua verisimiliter possent succumbere, vt probatur in cap. contingit. de transactio. & dixi in l. pręses. C. de transact. & maxime si longo tempore, puta, per viginti annos sit seruata, vt dicit Petrus de Ancharan. consil. cxxxv. & Decius consil. cccclxxiiij. Quod & dicendum in hoc casu in quo accessit longi temporis obseruã-
60 tia, & etiam Imperatoris Caroli confirmatio, a † cuius rescriptis non est facile, sed perraro indulgenda in integrum restitutio. l. minor autem in magistratus. §. si autem Princeps sententiam dixit. ff. de minoribus
61 xxv. annis, & ibi glossela super verbo, & induci † a contrario sensu, q in iure est validissimum. l. j. §. huius autem. ff. de officio eius cui, &c. Et ita arbitror iuris esse.

SVMMÆ RERVM. II.

1 Credendum est uerbis Pontificis.

2 Vasalli ex iuramento in forma fidelitatis tenentur ad præstandum auxilium, domino & adiuuandum ad recuperationem amissorum.

3 Si quis tenetur adiuuare aliquem personaliter multo magis pecuniariter.

4 Si dominus sit belligeraturus ex territorium tenetur Vasallus eum sequi & adiuuare pro uiribus suis.

5 Licet feudum concessum sit ad certa seruitia tamen non est aliud quod illud solum præstetur unde tenetur feudatarius etiam ad cætera seruitia ex natura feudi quamuis aliqua certa sint nominata.

6 Si feudatarius haberet expressum in inuestitura quod ad nihil aliud teneretur ratio tamen propter imminens periculum tenetur in casu consilij quia omnia priuilegia cessant tali tempore.

7 Propter imminens periculum quamuis uasallus non esset obligatus ad pecuniam tamen tenetur si ita expediret domino.

8 Vasallus non tenetur domino ad pecuniam si ipse in casu periculi debitum auxilium præstare sit paratus, quia electio est uasalli pecuniam offerre uelit an auxilium competens mittere.

9 Vasallus non tenetur auxiliari domino de pecunia etiamsi uideat eum in periculo amissionis uitæ.

10 Vasallus si conuenit a principio in inuestitura quod sit soluendum satis est canonem conuentum soluere.

11 Vasallus si non conuenit a principio quod sit soluendum si agitur pro defensione patriæ tenetur.

12 Vasallus alicuius principis ratione certi dominij tenetur eum adiuuare in bello contracto respectu illius dominij non autem respectu aliorum regnorum nisi quando dominus ipse solueret expenses.

13 Ecclesia Romana & uniuersalis differunt.

14 Causæ quibus uasallus non iuuat dominum.

15 Charitatiuum subsidium impositum per dominum in casu quo uasallus teneatur intelligitur in subsidium quando dominus aliter se defendere non potest.

16 Intimatio Bullæ in qua decernitur ut sufficiat affixio in ualuis ecclesiæ & in campo Flore non est necessario specialiter facienda.

17 Pœnæ incurruntur ex contumacia seu culpa.

18 Ignorans non potest dici contumax nec in culpa.

19 Vasallus data scientia tenetur succurrere domino.

20 Quilibet Episcopus est iudex in eam ecclesia suæ.

21 Papa iudex in causa propria propter supremam ipsius authoritatem.

Curię

22 *Curiæ supremorum Principum cognoscunt in causis inter vasallos & dominum.*
23 *Quoties lis est inter vasallum & dominum non ipse dominus sed pares Curiæ iudicant in causis feudalibus & quomodo procedat.*
24 *Quilibet Episcopus est iudex in causa suę ecclesiæ reo consentiente secus est si reus recuset & alleget ex iusta causa eaque probabili suspitionem.*
25 *Episcopus in causa feudali non potest cognoscere quando utilitas ad suam ecclesiam pertineret.*
26 *Papa licet sit iudex in causa propria tamen de honestate debet arbitror eligere.*
27 *Consuetudo est facti.*



Licet sciam in hac causa plures præstantissimos Doctores esse scripturos, idque adeo diligenter, vt opera mea minime necessaria sit futura: pro mea tamē erga illustrissimum Ducem singulari affectione, volui & ipse pauca scribere, eius acutissimo iudicio subycienda. Queritur ergo in præsenti casu, an excellentissimus dux Ferrarię sit in casu Bullę Pontificię, mandantis charitatiui subsidy solutionem vsque ad quartam reditus, omnibus vasallis, etiā Ducali dignitate insignitis, &c. Et prima fronte videtur dicendum quod sic: quia bulla videtur fundata magna ratione, propter imminens periculum a Turcis, qui infestauerunt oram Italię, & Regnum Hungarię occuparunt, sicque imminent ceruicibus ecclesię, & ista notoria sunt: &
1 etiamsi non essent, † credendum est verbis Pontificis. Clem. j. de probatio. & in simili est glos. not. in cap. pastoralis. in princip. de officio. de leg. vbi Doctores. Et cū in inuestitura teneatur Dux ad ea omnia, ad quę vasalli Duces domino tenentur, videtur quod debeant teneri ad
2 hanc pecuniam. In primis † ex iuramento in forma fidelitatis, quo tenetur ad præstandum auxilium domino, & adiuuandū ad recuperatio
3 nem amissorum. cap. j. de form. fid. cap. j. de no. for. fid. & † si tenetur adiuuare etiam personaliter, multo magis pecuniariter, vt dicit Jacob. de Ardi. in summa feud. secunda parte primę principalis. §. sed queritur ad fin. & facit textus in cap. j. §. firmiter. de prohibit. feudi aliena. per
4 Frideric. Et hoc procedit, etiam † si dominus sit belligeraturus extra territorium, dummodo pro defensione. Tenetur enim vasallus sequi & adiuuare dominum pro viribus suis, vt dicit Andr. de Isern. & Bald. & cæteri in cap. 1. quibus mod. feud. amittat. Curtius in tractat. feud. in quarta parte. versiculo tertio cadit. Jacobinus de sancto Georgio in
5 verb. etiam promiserunt. quęstio. iiy. Et licet d. Dux habeat † feudum concessum ad certa seruitia, id est ad solutionem certę pecunię: tamen non est actum, quod illud solum præstetur: vnde tenetur etiam ad cętera seruitia ex natura feudi quamuis aliqua certa sint nominata, vt dicit Jacob. Ardi. in summa. versic. & est notandū. allegat in argumen. l. verba. ff. de alimen. & cib. leg. l. si vero. de constit. pec. quanto magis in casu nostro, vbi est expressum, quod teneatur ad ea omnia, ad quę vasalli Du
6 ces, &c. Et etiamsi d. Dux † haberet expressum in inuestitura, quod ad nihil aliud ex quacunque causa teneretur, tamen adhuc videtur esse in hunc casum obligatus, propter imminens periculum: cessant enim tali tempore omnia priuilegia, vt dicunt Doctores in l. si ex toto. ff. de lega
7 tis primo. Vnde tali casu † quamuis alias vasallus non esset obligatus ad pecuniaꝫ: tamen teneretur, si ita expediret domino, vt cōsuluit Joan. de Anan. consil. vij. quem refert & sequitur ibi Jas. allegant Jacob. Ardi. in summa parte secūda. §. sed queritur. versi. sed quid si potuit. Sed tamen his non obstan. puto contrarium esse verius: & præmitto quasdaꝫ conclusiones, quas habeo pro certissimis in iure. Prima est conclusio,
8 quod † vasallus non tenetur domino ad pecuniam, si ipse in casu periculi debitum auxilium præstare sit paratus: quia electio est vasalli pecuniā offerre velit, an auxilium competens mittere, vt tenent omnes feudistę in d. cap. j. §. firmiter. de prohibit. feud. aliena. per Frideric. Secun
9 da est cōclusio, quod † vasallus nō tenetur auxiliari domino de pecunia, etiamsi videat eum in periculo amissionis vitę, vt est textus in §. licet. si de feud. det. cōten. sit inter domi. qui textus loquitur in domino, qui est in periculo amissionis animę, id est, periury faciendi: ergo idem de vita, secundum Doctor. ibi, videturque ista esse communis opinio And. de Isern. Bald. Aluar. & cæterorum: & licet aliqui dissentiant, tamen nos sumus extra omnem difficultatem: quia hic non subest periculum animę, vel corporis domini. Tertia est conclusio, quam ponit Joan.
10 Blan. in summa feud. in secunda parte. vbi dicit, † quod si vasallus conuenit a principio in inuestitura, quod sit soluendum, satis est, canonem conuentum soluere argumentum l. 1. C. de collatione fundorū patrimonialium & emphyteuticariorū. lib. xj. l. operas. ff. de operis liber
11 torum. in authentic. vt nulli iud. §. 1. Si vero † non conuenit tunc aut agit pro defensione patrię, & tenetur. & sic loquitur in graui periculo pro defensione patrię, & tamen concludit, vasallum non teneri, ex quo satis
12 est, quod soluat pecuniaꝫ conuentam. Quarta est conclusio, quod † vasallus alicuius Principis ratione certi dominy, tenetur eum adiuuare in bello contracto respectu illius dominy, non autem respectu aliorum regnorum, nisi quando dominus ipse solueret expensas. cap. j. versic. & si contigerit. de noua forma fid. vbi Præposi. post alios. cap. antiquitatum. de feud. in extraordinarys, & communis. Cum autem do. Dux sit vasallus Romanę ecclesię, vt in inuestitura dicitur, non debet teneri ra-
13 tiōe belli, quod † sit ecclesię vniuersali, quę distat a Romana. c. primę. ca. nullus. ca. sequen. xcix. distinct. & habetur in registro S. Gregory, ideoꝫ ad adiuuandum suis expensis. Et facit, quia potius debet censeri vasallus particularis ecclesię Romanę, quam quando assumitur cum vniuersitate, per l. hoc legatum. vbi Barto. ff. de legatis tertio. Bart. l. j. ff. de calend. Bald. l. vnica. C. de confess. Alexand. rubric. solut. matri. Dynus cap. signi. cantibus. versic. vicesimo casu. extra de lib. oblat.

Jas. in l. certi condictio. ff. si certum petatur. Socin. consil. clxv. Dec. cōsi. xiy. & facit quod not. Abb. & Can. in cap. Rodulphus. de rescript. bellum ergo Hungaricum specialiter pertinens ad serenissimum Regem Romanorum nihil debet obesse d. Duci, cum Papa eum adiuuet ratione vniuersalis ecclesię, & Christianitatis, non autem quia quicquam particulariter attineat ad ecclesiam Romanam, nisi ratione dictę vniuersitatis, cuius vniuersitatis d. Dux non est vasallus, vt merito suis expensis adiuuare non debeat. Si ergo velit suis expensis a Duce vasallo iuuari, tunc etiam respectu aliorum feudorū tenebitur iuuare eūdem. capitulo vnico. de noua forma fid. a contrario & hoc si requisitus
14 fuerit, dicto capitulo vnico. † Sunt tamen certę, causę quibus dominum non iuuabit vasallus. gloss. in dicto capitulo vnico. Quinta est con
15 clusio, † quod charitatiuum istud subsidium impositum per dominum, in casu quo vasallus teneatur, intelligatur in subsidium, quando dominus aliter se defendere non potest: adeo quod ea, quam de suo habet, non sufficerent, nisi vasallus adiuuaret. l. ab omnibus. §. Tino. vbi per Din. & Bal. ff. de leg. j. Bal. c. conquerente. in fi. de offi. ordin. Petr. Cin. Alber. Bal. & cęteri in l. neminem. C. de sacros. ecclesijs. Bald. in l. j. in fin. C. de bon. libert. In casu autem nostro prius essent exigendę omnes ecclesię, cum id bellum ad vniuersalem ecclesiam pertineat, antequam inquietarentur vasalli ecclesię Romanę: & attenta opulentia vniuersalis ecclesię, præsertim hodiernis temporibus, satis potest deprehendi, an tanta subsit necessitas, quę suadeat manus ad vasallos porrigi: in qua tamen re ego non ausim ponere os in cęlum, sed hoc relinquendum est ys, qui melius sunt informati. His conclusionibus sic præsuppositis resultat aperta responsio ad ea, quę in contrariuꝫ allegantur. Non obstat ergo, quod vasallus teneatur dominuꝫ adiuuare etiam pecuniariter, etiam in bello, extra territorium, &c. Naꝫ respondeo, hoc non procedere. Primo, cum dominus de suo potest occurrentibus necessitatibus prouidere. Secundo, non procederet, cum belligeratur extra territorium pro defensione rei, cuius respectu vasallus non est feudatarius: tunc enim non tenetur nisi expensis domini militare. Tertio, non procedere respectu pecunię soluendę, quia ad eam non tenetur vasallus, qui offerat personaliter, & armata manu se adiuuaturū. Quarto, non procedere, quando de periculo mortis domini non tractatur: tunc enim non potest compelli ad solutionem pecunię. Quinto, non procedere in feudo conditionato ad certam pecuniam, quia dominus debet esse illa contentus, vt supra dixi. Nec obstat decisio Joan. de Ana. in d. consil. vij. & Jas. in d. l. si ex toto. fundant enim, se Doctores, quod talis casus censeatur inopinatus & improuisus, quod non est in quęstione nostra cum etiam eo tempore subesset hęc eadem causa scilicet, timor belli Turcici. Imo in inuestitura dicit Pontifex, se illa clxx. M. velle impendere in bello Turcico, vnde cum fuerit nihilominus illo annuo canone contentus, non potest nunc vltra quicquam augere. Secundo respondeo, quod Joan. de Anan. & Jas. fundant se super auctoritate Jac. Ard. in summa, in tertia parte loco supra allegato. qui si bene videatur, non firmat hanc opinio. imo totius sentit oppositum. Tertio respondeo, quod dicta decisio non procedit in casibus quinque conclusionum supra relatarum, quę vt dixi, sunt communiter per Doctores & sensum naturalem approbatę. Circa procedendi modum dubitari potest: quia hęc bulla intimata nō est specialiter d. Duci, an sit ex-
16 cusandus. Et † videretur necessariam non esse intimationem: cum in ea decernatur, vt sufficiat affixio in valuis ecclesię, & in campo Florę: & hoc videtur satis per Clemen. j. de iudic. & indubitanter potest Papa hoc facere, & valet, vt habetur per Abb. in c. quoniaꝫ frequenter. §. porro. vbi Abb. versi. quęro, an ille. extra vt lit. non contestat. Sed tamen ista possent procedere, nisi tractaretur de incurrendo in pęnam caduci-
17 tatis in bulla expressam, cum enim † pęnę incurrantur ex contuma
18 cia seu culpa. c. j. de feud. sine culpa non amitten. † non potest dici contumax, vel in culpa, qui ignorauit. c. j. §. si vasallus feudum alienauerit. si de feud. defunct. fuer. contr. & ideo tales citationes generales nō sufficiunt, secundum Abb. in cap. exhibita. vbi Felin. extra de iud. idque maxime dicendum in causa ista feudali, in qua non ipse Pontifex, sed pares curię sunt iudices, vt mox dicam. Illud tamen certum est, quod
19 † data scientia, tenetur vasallus domino succurrere. cap. j. §. sed non est alia. vbi omnes not. quę fuer. pri. caus. ben. amitten. & §. pręterea. eod. titu. Quęro igitur, ad quem pertineat huius rei iudicium, & videretur, quod ad ipsum Pontificem. Primo, quia in inuestitura tradita est forma, secundum quam debeat per ipsum Pontificem procedi in causa caducitatis huius feudi: vnde satis apparet id actum esse inter
20 ipsos. Secundo, quia † quilibet episcopus est iudex in causa ecclesię suę. glo. c. cum venissent. de iudic. & ij. quęstio. vij. cap. si quis erga. quanto magis ipse Pontifex maximus. Vnde videmus, quod aduersus Imperatorem Henricum pronuntiauit, in cap. ad Apostolicę. de re iu
21 dic. in sexto. & dicunt Doctores, quod regula illa, † ne quis in propria causa ius sibi dicat, non habet locum in Papa, propter supremam auctoritatem ipsius glo. in d. c. cum venissent. & cap. si quis pecunia, vel gratia. lxxix. distinctio. Et maxime hoc debet habere locum stante con
22 suetudine, quę videtur esse vbique, q† curię supremorū Principum cognoscunt in causis inter vasallos & dominum. sic fit Romę, sic fit Lutetię Parisiorum. sic Spirę, in terris Imperij, sic vbique, de quo per Baldum in cap. Imperialem. §. pręterea. de prohibit. feud. aliena. per Frideric. Abb. ca. nouit. de iudic. Curt. in tracta. feud. parte vlti. versi. xj. Sed tamen de iure puto esse contrarium, quia regula est certa, quod
23 † quoties lis est inter vasallum & dominum nō ipse dominus, sed Pares curię iudicant in causis feudalibus, vt est text. in d. c. Imperialem. §. penul. de prohibit. feud. alien. per Fride. Innocen. in cap. cęterum. extra de iud. quod procedit in quocūque non recognoscente superiorem, etiamsi sit Imperator, vt loquitur tex. in d. §. pen. vel Papa. Aluar. in cap. j. apud quem contr. feud. finia. Nec obstat modus ille procedendi traditus in inuestitura: quia procedit in casu suo, quoad citationem transmittendam prout loquitur: non autem impedit, quin causa cognoscatur sub suo iudice, secundum terminos iuris, nec [illegible] quo-

tico dubitaretur, ad quę onera teneretur d. Dux prout in casu nostro.
14 Non obstat, quod quilibet & episcopus sit iudex in causa suæ ecclesiæ: Re-
spondeo hoc est verum, reo consentiente: secus si reus recuset, & alleget
ex iusta caussa eaque probabili suspicione, c. postremo. vbi not. omnes.
extra de appel. l. apertissimi. C. de iudic. & ibi Bal. Alb. & cęteri in d.
15 c. cum venissent. † maxime in causa feudali, in qua ipse non potest co-
gnoscere, quando vtilitas ad ecclesiam suam pertineret. Bald. ca. j. in
princ. an apud iud. vel cur. Alexan. consil. lxxix. circa princip. lib. 1. Et
16 † Papa, licet sit iudex in causa propria, tamen de honestate debet ar-
bitros eligere, secundum glo. in verb. ecclesia. xvi. q. vi. cap. j. & in c. nos
si incompetenter. ij. q. vij. vbi Doct. & hoc verum in alijs caussis, prout
loquuntur Docto. sed in caussis feudalibus non reperitur limitata con-
clusio, quin etiam ipse apud pares litiget, & fiet firma regula. d. c. Impe-
rialem. §. fi. & c. j. de contr. feud. apud par. termi. Nec obstat vltimus de
17 consuetudine, quia respondeo, † consuetudo est facti, & non videtur
subesse in casu nostro, imo potius contrarium: quia etiam superioribus
annis Papa non cognouit: sed factum fuit compromissum in Cęsarem.
Vnde satis apparet, non subesse aliquam consuetudinem. Et quicquid
sit respectu aliorum, respectu Ducis Ferrarię magis specialis consue-
tudo stat in contrarium: & ideo non videtur recedendum a iure com-
muni. glo. §. item mista. instit. de actionib. Bald. cap. j. §. porro. quę sit
pri. caus. & quod habetur in cap. quod translationem. de offic. lega. In
qua tamen re, sicut in cęteris omnibus suprascriptis me subycio iudi-
cio cuiuslibet rectius sentientis.

SVMMAE RERVM. III.

1 *Feudum ob finitam generationem reuertitur ad dominum.*
2 *Fœmina non impedit quin linea dicatur finita cum fœminę ad feudum non admittantur.*
3 *Agnatorum appellatione non comprehenduntur fœminę.*
4 *Quando Neptis ex fratre petit se admitti ad possessionem in iudicio possessorio non debet admitti obiectio petitorium concernens & requirens altiorem indaginem.*
5 *Vasallo mortuo si inter fœminam & agnatos sit contentio fœmina ipsa in possessionem mittenda est.*
6 *Fœmina in iudicio possessorio præferenda.*
7 *Donatio facta de feudo absque consensu domini directi non valet & alienans cadit a iure suo.*
8 *Alienatio rei feudalis facta irrequisito domino nulla temporis præscriptione confirmatur.*
9 *Transactione vasalli domino praiudicari adeo ut illam ratam habere teneatur dominus quo modo procedat.*
10 *Feudum concessum pro se & hæredibus censetur hæreditarium.*
11 *Vasallus non potest de iure tertij opponere.*
12 *Contractui ipso iure nullo & nullo declarato quis contrauenire potest etiamsi contractus sit iuratus.*
13 *Concessio prior attendenda est.*
14 *Princeps de plenitudine potestatis non tollit ius quæsitū ex contractu.*
15 *Donatio facta per metum rescindenda est.*
16 *Iuramentum metu extortum remittendum est.*
17 *Quomodo probetur metus.*
18 *Iustus est timor Patris pro salute filij.*
19 *Non est verisimile aliquem sponte donasse & ius liquidum remisisse sed potius per circumuentionem & metum.*
20 *Nimia cautela fraudis suspicionem arguit.*
21 *Renunciatio metus auget suspicionem.*
22 *Quoties de probando metu agitur sufficiunt leuiores probationes.*
23 *Plus creditur uni testi qui rem metu factam dicat quàm duobus qui spontaneæ voluntatis sint assessores, & quare.*
24 *Metus purgatur per ratificationem secutam dummodo idem timor seu timoris causa non subsit.*
25 *Contrahens metu & contractum iuramento firmatum postea ratificans uidetur potius timore iuramentum eum ratificasse quàm libero consensu.*
26 *Longi temporis lapsus uim priuilegij habet.*
27 *Gestum ante hominum memoriam in casu licito gestum præsumitur etiamsi alias talis actus regulariter non sit licitus.*
28 *Concessio facta pro se & hæredibus masculis & fœminis quomodo intelligatur.*
29 *Participia dandi esse ex proprietate sermonis fœminas cōplectuntur.*
30 *Feudum Marchionatui connexum secundum legem Marchionatus dyudicari debet.*
31 *Quomodocunque appellent partes contractum suum seu accordium seu donationem semper attendimus ad id quod ex eo quod actum est deprehenditur.*
32 *Donatio facta ob remunerationem pecunia debitæ censetur potius in solutum datio.*
33 *Feudum non censetur processisse ex mera liberalitate sed potius ex [illegible] præcedentis promissionis.*
34 *In feudis legijs fœmina admittuntur ad [illegible].*
35 *Quę causę sufficiant ad hoc ut uasallus cadat a iure suo.*
36 *Quotiescunque uasallus aliquam iustam causam allegat quę excusationi sufficiat pœnas legales euadit.*
37 *Iusta causa pœnas legales effugiendi est ignorantia uasalli existimantis se lege feudali illi non alligari.*
38 *Iusta causa credulitatis regulariter excusat ab omni contumacia.*
39 *Fœmina semel exclusa perpetuo remanere debet exclusa.*
40 *In feudis etiam si actum sit fœminas succedere intelligitur ex linea descendentium non autem ex collaterali.*
41 *Fœmina non extante masculo succedit.*
42 *Fœmina a statuto exclusa masculis extantibus licet in successione fratris fuerit ab hæreditate Patris exclusa poterit nihilominus ipsi fratri succedere.*
43 *Ius in feudis defertur non iure successionis ab eo qui ultimo loco decedit sed concessionis uigore illi salte qui primus impetrauit.*



Ropter rei de qua agitur magnitudinem, personarumque
excellentiam, tot consultationes, tot responsa, & veterum
& recentiorum extant in hac causa vt mihi non multa
relicta sunt, quę illis addere possint. Solum ergo id re-
licta sunt, quę illis addere possint. Solū ergo id restat,
vt post optimorum vindemiatorum terga, racematio-
nem ego quandam conficiam, quę omnino acutissimo præstantissimorū
in tantum examini subiciatur. Ea igitur enuntiando, quę parem ad rem
facere videntur, illustrissimi Ducis Sabaudi causa eo potissimum fun-
damento innititur, quod cum d. Marchione Montisferrati post Io-
annem Iacobum Palæologum, castra de quibus agitur recognouerint
in feudum ab illustriss. Ducibus Sabaudię, finitaque sit masculorum
1 linea, videtur † feudum ipsum ad dominum reuerti debere ob finitam
generationem. cap. j. si vasallus. hic fin. ler. cap. pen. de leg. Corr. Et li-
2 cet superfit adhuc illustrissima Ducissa Mantuę, tamen † quia fœmi-
na est, non impedit, quin dicatur finita linea d. cap. j. §. j. & consequenter.
cum fœminę ad feudum non admittantur. cap. j. §. & quia vidimus. qui
feud. dare poss. cap. j. in fin. ex quib. caus. feud. amit. maxime quia in in-
uestitura feudali dicitur, eam fieri Ioanni, & suis descendentibus, & col-
3 lateralibus † agnatis, quę verba fœminę non conueniūt quę in alienā
familiam transit, nec agnationem conseruat. Bald. l. quęst. eo. C. de iure
& legat. Sed his non obstantibus, puto contrariam sententiam veriorē
in casu nostro esse, & illustriss. Ducissam Mantuę, potiorem in dictis ca-
stris esse idque quatuor potissimum rationibus, ex quibus remanebunt
dissoluta, quę in contrariū adduci possunt. Et prima ratio est, quia cum
mortuo Marchione Ioan. Georgio, tractemur de eius successione, &
4 † neptis ex fratre petat se admitti in possessionem, in hoc iudicio posses-
sorio, non debet admitti suprascripta obiectio, concernens petitorium,
& requirens altiorem indaginem. l. j. & ij. C. quor. bon. vbi Bar. lex. cum
5 manifeste ait, si mortuo † vasallo contentio sit inter fœminā, & agnatos,
fœminam ipsam in possessionem mittenda esse. cap. ij. si de feud. def. fuer.
contr. & alibi, quod de agnatis dicitur extendit, et anni contentio cum
6 ipso domino sit: † interim enim ipsa debet possidere, & in iudicio posses-
sorio præferenda est. cap. j. de contro. inter episcop. & vas. quo argumen-
to Suzarius, Alexander, & cęteri tradiderunt in bonis quoque feuda-
libus constitutioni illi locum esse, quę statim iubet in possessionem hære-
dem scriptum poni, & ei interdictum adipiscendę possessionis concedit
Doctor. l. fin. C. de edict. diui Adria. toll. & in d. c. j. de contr. inter epi-
scop. Quę sententia in casu nostro maximam habet equitatem, cum ius
Sabaudi, in petitorio quoque ipso sit valde ambiguum, imo, vt infra vi-
debimus nullum, non debet retardari missio in possessionem, quę est li-
quidi iuris, propter huiusmodi obiectionem illiquidam, & valde obscu-
ram. Secunda principalis ratio est, quia ius d. Sabaudi procedit a do-
natione sibi facta per Marchionem Ioan. Iacobum, & eius filium: quę
bona sibi donata ille deinde in feudum ipsi Marchioni concessit. Sed
7 cum illa † donatio facta sit absque consensu Imperatoris domini directi,
non valet, & alienans cadit a iure suo. cap. j. de probib. feud. alie. per
Loth. idque etiamsi ex magna feudatarij necessitate, puta famis, facta es-
set: quia nihil illa ad dominū directum. cap. j. qualit. olim pot. feud. vbi
8 Bald. nec confirmatur † talis alienatio vlla temporis præscriptione. c.
Imperialem. de probib. feud. alie. per Federic. Nec refert, quemadmo-
dum facta sit talis alienatio: puta, colore quęsito per compromissum, vel
transactionem: non enim valet, quoties feudum tali contractu nō rema-
neret vasallo, sed in aduersarium transiret. l. non solum. C. de præd. min.
Curt. tract. iij. part. q. vij. vau. ix. et receptissimo calculo omnes pro-
9 bant. Et licet quandoque lex dicat † transactione vasalli præiudicari
domino, adeo vt illam ratam habere, consolidato vel commisso feu-
do, teneatur dominus. cap. j. de contr. int. vas. & alium. tamen hoc
potest procedere, cum ius quoque domini dubium fuisset, & ideo su-
per eo transactum: alias enim non potest respectu domini, dici tran-
sactio bona fide facta, cum ius domini clarum liquidumque sit lege in
summa. de cond. ind. Bald. d. ca. Imperialem. Cum ergo in casu no-
stro ius Imperatoris super omnibus illis castris clarum esset, non te-
nuit alienatio: quod ab alijs diffuse disputatum extat. Aret. consil. xxiij.
Nec obstant tria fundamenta, quę in contrariū deduci possent. Primū
quod non debet admitti illustrissim. Ducissa ad hoc allegandum, quia
10 feudum istud est concessum ab imperatore † pro se & hæredibus, quo
casu censetur hæreditarium. l. et iurisiurandi. §. si liberti. vbi Docto. de
oper. libertorum. cap. j. an agnatus, vel filius. vnde non potest ipse ve-
nire contra factum defuncti. l. cum a matre. C. de rei vendi. Secundum,
quia ita tantum alienatio hęc est nulla, si ipse dominus voluerit. glo. l.

11 §.si si ager vectigalis.vbi Barto.& ideo non potest † eo casu de iure
tertij opponere:q elegãter Bart.tradidit l.ij.ff.de except. Tertium,
quia nouissime Maximilianus Imperator ratam habuit eam aliena-
tionem in amplissima forma,cum clausula,certe scientie, & motus pro-
prij,& de plenitudine potestatis. Afflictus decis.cxij.cum clausulis de-
rogatorijs derogatoriarum,prout latius in eius priuilegio continetur.
Sed ad hec omnia respondetur,q iam diu ante per Fridericum Im-
perat.fuerit facta declaratio,q intendebat talem alienationem esse nul
lam,& de nouo inuestiebat Marchionem Montisferrati : idemq; de-
12 inde etiam a Maximiliano factum fuerat:vnde † cũ contractus esset
ipso iure nullus,& ita per Imp.declaratus,licuit ipsi Marchioni con-
trauenire,glo.l.a diuo.de rit.nupt.l.quemadmodum.C.de agr.& cens.
lib.xj. Bart.l.post mortem.de adopt.etiam si alienatio sit iurata : quia
iuramentum intelligitur, quatenus domino placuerit. Luc. de Pen.l.
nulli.C.de fund.patr.lib.xj.Afflict.decis.cccxxv.nec dicitur tali casu
opponere de iure tertij,sed de iure proprio,seu authoris sui.l. qui supe-
rat.vbi.de pignor.cum de nouo fuerit ei concessum feudum. Nec me mo
uet Maximiliani confirmatio:quia cum ius iam esset quęsitum Mar
chioni,non potuit tale ius ei auferri. Bal.cap.j.§.ad hec.versi.itez no-
ta ex gloss.de pace iur.fir.Paul.Cast.l.digna vox.C.de legib. Isern.c.
Imperialem.in princ.de prohib.feud.alien.per Frider. maxime cum
per decennium ante per similes clausulas,& etiã efficaciores,ius Mar
13 chionum aduersus Sabaudiensem confirmasset:vnde prior † conces-
sio attendenda est.l.si mihi.§.fin.de leg.j.vbi doctor.& clausulę illę,cer-
tę scientię,& plenitudinis potestatis,& similes,nõ operantur:quia etiaz
14 de † plenitudine potestatis non tollit Princeps ius quęsitum ex con
tractu:quod Bald.tradit cap.j.de probatio.vbi Dec.j. not. & nouissi-
me respondit Dec.consi.cccex. Et quicquid sit in alia materia,in feudis
hoc est certissimum,q non debet sereniss.Carolus successor Maximi
liani ratam habere inuestituram factam a prędecessore suo ipsi Sabau-
diensi,cum de re esset,quę ab alio possidebatur. cap.j.qui succes.feud.
ten.vbi Prępos.sed potius approbare possessoris ipsius inuestituram,
quę tempore quoque anterior erat. Nec obstat,quod Fridericus,& ipse
Maximilianus declarauerint contractum illum fuisse nullum, Duce
ipso Sabaudiensi hoc ignorante, & nemine citato.cap.j. de caus. poss.
Quia respondeo, cum id a sola Imperatoris voluntate ponderet, an
vellet contractum valere,non fuit necessaria alia citatio:quod & omnes
doctores vno ore fatentur. Bar.l.non solũ.§.morte.j.part.de op.no.
nunt.l.quia.ad Trebell.idque non in feudis solũ, sed & in emphyteusi
receptum est. Roma.consi.ccxij. Alex.vj.in iij. Tertia ratio principa-
15 lis est,quia † talis donatio facta est per metum,quo casu videtur rescin
16 denda.l.j.de eo quod met.caus. idque etiam si iurata sit: quia † iura-
mentum metu extortum remittendum est.c.si vero.ea.verum.de iure-
17 iur. † metus autez probabitur. Primo,ex literis indictionis belli,ema
natis per Ducez Sabaudię ipsi Ioan.Iacobo. Bal.in l.iiij.C.de obs.
patr.prest. Secundo,ex bello Ducis Philippi,qui eum deiecerat de
toto statu:deinde in restitutione voluit arbitrari circa dicta castra.argu
men.ca.accusatores.j.iij.quest.v. Tertio,quia hoc actum fuit, vt idem
Dux Philippus comminaretur bellum Marchioni, nisi pareret pro
nunciatis, vt in ipsa arbitrorum sententia legitur. Quarto, quia filius
18 primogenitus erat in potestate ipsius Sabaudiensis:vnde † iustus est
amor patris pro salute filij.l.isti.quod met.caus. Quinto, fama publi-
ca,& Chronica Beneuenti. Doct.l.j.si cert.pet. Sexto, quia acta sunt
hęc in ciuitate Taurinensi:vnde apparet,tam filium, quam patrem fuisse
in potestate ipsius Sabaudi,qui potuissent statim arbitratu eius carce
rari. Satisq; ostenditur,rem non esse gestam tuto loco.c.cum te.de offi.
19 de lega. Bar.tracta.tyrann. Septimo,communis regula,q † non est
verisimile,aliquem sponte donasse,& ius liquidum remisisse.sed potius
per circumuentionem & metum.ca.super hoc.de renunt. vbi Innocen.
c.solicite.de restitu.spolia. Octauo,clausulę insolitę adiecte illis instru-
mentis.cap.quam grauẽ.de crim.fals.l.constitutionibus.in fin. de mu-
20 ne. † nimię enim cautelę fraudis suspicionem arguunt.glos.l. si quis
sub conditione.de condit.instit.qualis illa,q ipse protestetur, se esse in
sua potestate,& habere facultatem recedendi ad libitum. Ites illa, quod
arbitri gressibus reuersis ad ciuitatem Marchionem concomiten-
21 tur,&c.clausulę enim huiusmodi, sicut & † renuntiatio metus, augent
suspicionem. Bald.tracta.schism.versi.& si dicatur. quę omnia debent
simul iuncta,& in ante:quissimis hisce negotijs probationi sufficere.l.cuz
22 aliquis.C.de iur.delib.vbi docto. Illud enim sciendum, † quoties de
probando metu agitur sufficere leuiores probationes. Bal.l.decerni-
23 mus.C.de sacrosanc.eccles.vnde Bartbol. Ueronen. tradidit † plus
credi vni testi,qui rem metu factaz dicat,quam duobus, qui spontaneę
voluntatis sint assertores.Cepol.caut.cxliiij.nam & Inn. Baldusque
quandoque censuerunt (quoniam metus ab arcanis mentis pendet)
magis credendum duobus esse,qui de eo attestentur,quam centum cõ-
tradicentibus. Bald.l.obseruare.§.proficisci.quest.xiij. de offic. pro-
cons. Dec.consil.100. merito ergo in nostro casu ex coniecturis pręsu-
24 memus metum. Nec obstat si diceretur, † purgatum fuisse hunc me-
tum ex ratificationibus deinde factis:quia cum semper subesset idem
timor,non potest credi,vllam fuisse purgationem.c.j. extra quod met.
caus.l.nouissime.quod fals.tut.vbi Bal.maxime cum vel solus iura-
25 menti respectus faciat, vt videatur † quis potius timore iuramenti ra
tificasse, quam libero consensu.l.ij.C.quod met.caus.vbi doct. Sed qz
per alios consulentes,circa hoc caput latius disputatum est,non insistã
in eo vlterius,sed eorum laboribus interim acquiescam. Ultima ratio,
quę inducitur aduersus Sabaudiensem est talis : nam etiamsi dicere-
mus donationem conuentionem,infeudationem,cęteraq; instrumenta
valere,quę pro parte ipsius Ducis Sabaudię sunt exhibita, adhuc ta-
men illustrissima Ducissa Mantuę esset potior, saltem q attinet ad vti
le dominium:quis non est verum fuitam esse lineam,nisi ipsa est capax
dictorum feudorum:quod sic demonstratur. Et in primis si volumus
attendere primum priuilegium,secundum q domus Aledrami succes-
sit in Marchionatu,constat fęminas in tali dominio successisse. Per

fęminam enim,idest,Violantidem transiit feudum in Paleologos &
cum id factum sit iam fere.ccc.annis elapsis,credendum est de iure fie-
26 ri potuisse,& fęminas capaces dicti feudi extitisse:quia tanti tempo-
ris lapsus vim priuilegij habet.l.j.§.ductus aquę. de aqua quotidia.
27 Ias.consi.cclxvij.& † quod ante hominum memoriam gestum est, in
casu licito gestum presumitur,etiam si alias talis actus regulariter non
sit licitus.doctor.in c.cum apostolica.extra de his quę a prel. Alexand.
consi.vj.j. Afflic.decis.cccv.in fin.q si attendimus priuilegia Paleolo-
gorum,idem est:cum in concessione Caroli iiij.& Uenceslai, sit mani-
28 festa † concessio pro se,& suis heredibus masculis,& feminis:quę ver-
ba hoc sonant, vt non existentibus masculis,quod in casu nostro est, fę-
minę admittantur.c.j.§.quin etiam epis.vel Abb. Idemq; dicendũ
ex verbis concessionis,quam fecit sereniss.Imp.modernus, qui Ioan.
Georgium recognouit,pro se,& suis heredibus,& successoribus,quibus
verbis censentur etiam admissę fęminę,ne alias dictio illa,successoribus
sit superflua.l.si quando.de lega.j.q ex facto respondit Socin. consil.
cclxij.Corn.xvj.in j.Curt.iij.par.quest.xxix.& quod not.Alex.consil.
cxcv.in vj.Dec.consi.clxix.& nos indubitatum in casu nostro ex li-
mentius.propter naturam feudi, quę ex Caroli Uenceslaiq; priuilegijs
illi erat tributa,vt ad fęminas quoq; transire posset. Uideamus nunc,
quid iuris sit ex Sabaudiensis inuestitura. In ea sit concessio Ioanni
pro se,& ascendentibus,& descendẽtibus,& collateralibus agnatis. Qui
bus verbis videtur admitti illustriss. Ducissa,quę est agnata, & collate-
29 ralis Ioan.Georgio.l.iiij.C.de fideicommis.& † ista participia dandi
casu,etiam ex proprietate sermonis fęminas complectuntur.l. inter filiũ
prium.§.fin.de verb.signifi.vnde ab ea proprietate recedendum nõ est,
& licet soleat dubitari, quando masculinum in feudis concipiat fęmini-
num, Alexan.consi.j.lib.v.versi.plus etiam.tamen in nostro casu cessat
omnis dubitatio:quia verba non sunt simpliciter masculini generis,sed
communia,quo casu vtrunq; sexum ęque proprie cõprehendunt. Con
firmatur hęc sententia ex pacto inuestiture,in qua dicitur, q sit insepa-
rabilitas perpetua inter dignitatẽ Marchionatus,& dicta feuda,adeo
vt quilibet successor in Marchionatu,succedat etiam in dictis feudis:
30 vnde apparet hoc † feudum connexum esse Marchionatui, & secun-
dum legem Marchionatus adiudicari debere.l.si conuenerit.§.si nu-
da.vbi Bar.de pign.act.c.translato.de constit.vbi Feli.vt sicut Mar
chionatus ex inuestitura imperatorum,vt supra vidimus, ad fęminas
transit,ita etiam ista feuda transeunt. Ad idem q fęminę admittantur,
facit quia istud feudum origine sua non emanauit a Duce Sabaudię:
sed ipse directum dominium consequutus est,iure cuiusdaz transactio-
nis:quia asserebat se esse creditorem maximę summę pecuniarum, vt
in ipsis instrumentis dicitur:vnde non sapit propriam naturam feudi,
31 vt ab eo mulier excludatur:sed potius dationis in solutum:quia † quo
modocunq; appellent partes contractum suum,seu accordium, seu do
nationem,semper attendimus ad id,quod ex eo,quod actum est,depre-
henditur.l.insulam. de prescr. verb.l.si vno.ff.locat. & ideo cum talis
32 † donatio sit facta ob remunerationem pecunię debitę,censetur potius
in solutum datio.l.litis.ff.de vsuc.pro empt.& quodammodo venditio
directi dominij pro eo pretio:quia pactum illud,q res donatę retroin-
feudentur,pars est contractus.l.fundi partem.de contrah.empt.& facit
33 ne sit pura donatio,& † feudum non censetur processisse ex mera libera
litate,sed potius ex necessitate pręcedentis promissionis:quo casu di-
cunt doctores feudum non iudicari secundum propriam naturam, sed
transire in fęminas,sicut & feudum ipsum transit.doctor.c.j.§.& quia
vidimus.qui feud.dar.poss. Rom.cõsi.ccclxvij.Curt.iij.part. versi.vj.
Corroboratur eadem conclusio:quia cum actum esset, vt incontinẽti fa
cta donatione,sequeretur infeudatio,perinde est ac si Marchio alienas
set simpliciter directum dominium,reseruato sibi vtili.l.si tibi.si cert.pe
tat.l.qui vxori.vbi Bal.& Alb.de aur.& arg.leg.vnde sicut si alienatio
nulla sequuta esset,fęmina ex concessione Impp.succederet, ita etiam
succedere in vtili dominio debet,quod effectu alienatum non fuit.l.qui
sic.de solut.Bal.in addi.Spec.de feud.vers.quinto quęritur.sed ipsi
Marchioni reseruatum. Quod & ex eo confirmari potest:quia inuesti
34 tura concedit ea castra in feudum ligium:censent autem doct. † in feu
dis ligijs admitti ad successionem fęminas,quoq;,quod veteres aliqui
tradiderunt,& ab Alex.responsum extat,consil.xxx.in j.Dec.d.consil.
cclxix. Nec obstat.si diceretur,quod pręsupposito huius infeudationis
35 valore dicti Marchiones a iure suo ceciderint: † quia interuerterũt
possessionem dominij, & mouerunt illi controuersiam, & non petierunt
inuestituram,prout de iure deberent,quę omnes causę sufficiunt,vt va
sallus a iure feudi cadat.ca.j.quę fu.pr.causa benef.amit. Respondeo
36 eum pęnas istas legales euadi † quotiescunque vasallus aliquam iu-
stam causam allegaret,quę excusationi sufficeret.c.fin.de prob.feud.
37 al.per Lotb.c.j.quo temp.mil. † iusta autez causa est ignorantia vasal
li existimantis se lege feudali illi non alligari:quod Bald.censuit,& alij
probarunt. Bald.l.fin.C.si pend.app. Aluar.d.ca.j.in princip. At ex
istis latis ostenditur,non solum iustam ignorantiam habere Marchio
nes respectu iuris ipsius Ducis:sed etiam certaz scientiam respectu iu
38 ris proprij,vnde † iusta causa credulitatis debet eos excusare, prout
regulariter ab omni cõtumacia excusat. Bar.l.ij.§.non solum.ad Ter
tull. Maxime cuz vice mutua ipse Dux erga Marchiones teneretur
ad plurima,quę ex parte sua minime obseruauit,vnde nec ipsi per va-
sallos suos fuit obseruandum.l.cum proponas.C.de pact.vbi doct : q
argumentum apud alios consultores diffusius tractatum ego omitto.
Maria.in fi.consi.sui. Nõ rursus obstat,quod illustriss.Ducissa Man
tuę semel exclusa sit a successione fratris,per Marchionem Io.Geor
39 gium.vnde † fęmina semel exclusa,perpetuo remanere debet exclusa.
c.j.§.quin etiam.episc.vel Abb.vbi doct.cuius ratio illa est ratio : quia si
40 succederet Io.Georgio,succederet ex linea collaterali. At † in feudis
etiam si actum sit fęminas succedere,intelligitur,ex linea descendentiũ,
non autem ex collaterali.secundum Andr. Iser.& quosdam alios.d.§.
quin etiam.sed arg.l.sed si plures.§.ij.de vulg.& pup. Respondeo ve-
rum esse,quod fęmina semel exclusa,perpetuo remaneret exclusa,ab ea

hereditate, a qua semel exclusa est: & ideo si illustriss. Ducissa vellet venire tanquam heres Bonifacij fratris sui, non posset, ex quo ab ea iam fuit exclusa per existentiam masculi, scilicet Jo. Georgij Bar. l. si. ad Tertul. Alex. consi. cxix. vol. j. Quod si velit venire ad hereditatẽ Jo. Geor
41 gij, vtique admittẽda est, cum ab ea nunquam fuit exclusa: † & etiam non existente masculo, feminam succedere ait c. j. §. filia. de succ. feud. & alibi, donec masculus extet. c. j. de eo qui sib. & hęr. su. &c. que verba ostẽdunt ad tempus tantum feminam excludi, & deinde post masculum admitti. Bar. d. l. si. ad Tertul. quam sententiam Jac. Bel. Martinusque Laud. diserte approbarunt, & responsum a Fulgosio extat, Fulg. cõs. xij. qui humanius hoc esse affirmat, & iuri tam scripto, quam naturali cõuenientius. Sentit hoc & Baldus, & Aluar. d. §. quin etiam. Odof. Jo. Blan. in summa. & post eũ non pauci alij, qui hunc casum ęquiparant,
42 illi, cum † femina a statuto existentibus masculis exclusa est: licet enim a fratre in patris successione fuit exclusa, poterat nihilominus ipsi fratri succedere: doct. l. j. §. veteres. de acqui. poss. quia iam non de patris hęreditate, sed fraterna agitur. Et licet recentiores aliqui conentur ostendere aliter se habere communem sententiam. Jo. Jmol. d. §. quin etiam. Curt. in tract. ij. par. q. xxvij. Brun. consil. lx. & lxxviij. cvij. Dec. dec. xx. iij. iiij. v. in ij. Soci. v. j. consi. xj. consi. xx. tamen auctoritates, quas adducunt parum ad rem faciunt, ex quibus Alber. & Ancha. nihil dicunt, quod ad id propositum faciat. Rap. Comensis, & Paul. de Cast. nihil affirmant. Fulgosius manifeste illis aduersatur, Barto. in neutro consilio, quicquam attigit. Bal. & ceteri. Feudalis respectu hereditatis primi loquuntur: quid vero si excludenti ipsi velit femina succedere, non explicant. sed sentiunt potius posse, exemplo eius, quę a lege municipali exclusa est, vt supra dixi. d. §. veteres. vbi Jas. solus est ex adductis per eos, iudicio meo, qui clare distinguat Jserna, & Balde. di. in tit. de f. n. d. Paul. Cast. consi. ccc. viso quo. tam. ij. lib. & cxcj. vilio. eod. lib. Aurr. consi. xlvij. aduersus quos stant glossę Jacobi, Martini, Fulgosiique auctoritas, & ratio ipsa naturalis, quę super omnia est, rigorosa enim nimis est alia sententia, vt quodam loco Pontanus ait. Nec me mouet Jsernię ratio, dum ait, quod hoc modo femina succedens illi, a quo semel exclusa est, succederet collaterali: quia talis ratio in casu nostro locum non habet, in quo ex inuestitura manifeste vocantur etiam collaterales: & ideo indubitanter etiam secundum eorum rationẽ illustrissima Ducissa admittenda esset, Scio etiam supradictã eam ratio
34 nem, qua ipsi mouentur, non satis veram esse. Jn † feudis enim ius defertur non iure successionis, ab eo qui vltimo loco decedit: sed vigore cõcessionis illi factę qui primus impetrauit. Bart. auth. post fratres. ij. C. de leg. hęr. glo. c. j. §. cum vero Corradus. qui feud. dar. poss. cum si mulier esset descendens, non autem collateralis est, verisimileque est id ab eo actum, vt mulier a se descendens potius haberet, quam dominus ordineque successiuo prius masculi, quam feminę. l. Gallus. §. j. de liber. & posthu. & illę prius, quam dominus haberent. Et quicquid sit hac in re, casus presens extra omnem difficultatem est, cum in inuestitura expresse de collateralium successione actum sit. Et hęc omnia, saluo semper rectiore iudicio.

SVMMAE RERVM. IIII.

1 Patrueles in fęudis iure communi succedere.
2 Inuestitura potissimum attendenda.
3 Descendentium appellatio ualde generalis est & in fęudis generaliter accipitur.
4 Successiones debent esse reciprocæ & qualiter quis succedit taliter sibi succeditur.
5 Verba supplicationis simpliciter prolata intelligi debent de successione tam actiua quam passiua.
6 Extensio intelligi debet secundum qualitatem præcedentem.
7 Concessiones principum secundum supplicationem intelligendæ.
8 Qui unum dicit aliud excludit.
9 Quando lex non distinguit nec nos distinguere debemus.
10 Fauor gratię Principis facit ut dispositio largius accipiatur.
11 In fauorabilibus non censetur repetita qualitas per quam dispositio fauorabilis restringeretur contra mentem legislatoris.



Illustris Ducis Ferrandinę in primis fundata est intentio de iure communi, secundum quod in feudis
1 † patrueles inuicem succedunt: nec refert, an is qui decessit sit masculus, vel femina. cum inter se in quarto gradu, alio proximiore non existente, ipsi vocentur, iuxta text. cap. j. § j. de nat. succes. feud. fundata
2 † quoque est eadem intentio ex verbis inuestiturę, ad quam potissimum semper est attendendum. d. c. j. §. si. de succes. feu. l. Quibus verbis dicitur, per se suosque heredes ex suo corpore legitime descendentes, vtriusque sexus: constat autem hunc esse
3 descendentem, id est, nepotem ipsius primi inuestiti: quia † descendentium appellatio valde generalis est, & in feudis etiam generaliter accipitur. c. nouit. vbi Dec. post alios, extra de iud. Fundata quoque est ex concessione, & gratia Cesareę maiestatis, per quam amplata est successio in feudis aduersus veterem constitutionem Regni, vt extendatur ad fratres patrueles masculos, prouenientes per lineam masculinam, a primo inuestito, seu stipite. Ceterum difficultas omnis in presenti casu vertitur super verbis dictę concessionis: quia videtur prima fronte debere intelligi, quãdo patruelis masculus decederet, vt ei succedat superstes patruelis pariter masculus. non autem quando decedens patruelis esset femina, prout in casu nostro: quod probatur per regulam ge
4 neralem quę habet, quod † successiones debent esse reciprocę, & qualiter quis succedit taliter sibi succedit. l. lege xii. C. de legit. hered. vbi doct. Sed in casu nostro decedente masculo patruele, non admitteretur femina: quia verba concessionis Cesareę in hoc sunt clara: ergo nec vice mutua, decedente femina, debet admitti masculus. Et quod ista fuerit mens constitutionis apparet ex supplicatione in qua petitur, quod dicti patrueles inuicem succedant, & sic videtur respectus habitus ad mutuam successionem. Confirmatur ex illis verbis, extendatur ad patrueles ma-
5 sculos, &c. quę † simpliciter prolata intelligi debent de successione, tam actiua, quam passiua. l. filius. vbi doctor. ff. de testam. l. cum lege. ff. eo. tit. vt semper qualitas illa masculina debeat subintelligi etiam respectu successionis passiuę. l. liberorum. vbi dixi, de verbo. signific. & quod not. Abb. consi. xxxvij. in j. Raph. Com. cxxvij. cum similibus. Potest etiã non improbabiliter dici, quod cum regula ex constitutione Regni est, vt alii transuersales excludantur, & concessio Cesaris, eam limitet quoad patrueles masculos, debet talis concessio restringi, vt minus de regula corrigat, & locum non habeat, nisi quando vtrinque sunt masculi, tam decedens, quam succedens, per ea quę in simili not. Bal. & Pau. Castr. in l. a. ij. o. ff. de legib. Sed tamen his non obstantibus, puto contrariam partem esse veriorem, vt omnino illustris Dux admittatur, propter verba Cęsareę concessionis, quę videntur esse satis clara, quatenus dicitur, v. extendatur ad patrueles masculos, &c. & loquitur concessio maniſeste de successione actiua, vt sufficiat, quod succedẽs sit masculus. Quod apparet primo, ex pręcedentibus verbis loquentibus de successione actiua patrui, & amitę: vnde quod subijcitur. quod extendatur ad patrueles, &c. eodem modo est intelligendum respectu successionis actiuę, vt
6 † extensio intelligatur secundum qualitatem pręcedentem. l. sed & si manente. ff. de precar. Bald. in repetit. l. Remittit. de minor. Deinde ex verbis supplicationis, quibus apparet simpliciter petitum, quod vsque ad quartum gradum inuicem succedant, non distincta persona, cui debeat
7 succedi, an sit masculus, vel femina: clarum autẽ est † concessiones principum secundum supplicationem intelligendas esse. §. pręterea. instit. de inutil. stipul. l. de ętate. §. quod autem. cum seq. ff. de inter. act. per doctores in l. j. § si quis simpliciter. ff. de verb. oblig. cum ergo Cęsar. maiestas ad dictam supplicationem responderit, placet quod extendatur ad
8 fratres patrueles masculos, &c. quia † qui vnum dicit aliud excludit. l. cum pretor. ff. de iud. cap. nonne. extra de pręsumpt. satis apparet illam dictionem, inuicem esse reiectam, & simpliciter admissos masculos non distincta persona, cui succedendum sit, dummodo in quarto gradu sit. Suadetur etiam hęc opinio: quia vt apparet ex verbis concessionis, Cęsarea maiestas eam fecit causa ampliandi successiones, & concedendi gratiam subditis suis, quę ratio proprie procedit respectu successionis actiuę, vt masculi succedant, & nihil infert respectu successionis pas
9 siuę, cui succedatur. vnde postquam † respectu huius capitis passiuę successionis lex nihil dicit, nec nos distinguemus. l. de pretio. ff. de pu-
10 blicia. Adiuuatque hanc interpretationem † fauor gratię principalis, qui facit, vt talis dispositio largius accipiatur. l. si. ff. de constit. princ. c. odia. de regu. iur. in vj. maxime in hac materia feudali, quę de se est fauorabilis, propter naturam beneficij principalis, secundum Petrum de Ancha. in repetitio. c. Canonum. xiiij. quęst. principali. de constitu. cum concordantibus. per Jas. in l. Gallus. §. instituens. de lib. & posth. Jllud quoque non parum me mouet, quod si decedente masculo patruele, lex vult illum admitti, multo magis videtur admittendus, decedente femina, cum lex soleat ita interpretari, vt hereditates ad masculos plerumque pertineant, versi. quod ideo. instit. de legitim. agnat. succes. quod maxime in feudis videtur dicendum. d. c. j. de succes. feud. Et hoc tenendo non obstant allegata in contrarium: & in primis, quod successiones debeant esse reciprocę: quia hoc verum nisi appareat, quod lex potiorem causam faciat alterius, vt in casu nostro, in quo potior est conditio masculorum, & in simili per multa exempla declarat Com. in authen. post fratres. ij. C. de leg. hered. & per Socin. consi. lxxv. in ij. volum. & tradunt Mod. in rub. ff. de acquirẽ. possess. vbi aliquando dixi. Et quamuis in supplicatione esset apposita dictio, inuicem, tamen Cęsar. maiestas in decretatione aliter constituit: quia vocando solum masculos, censetur exclusisse feminas, vt supra dixi. Non obstat rursus, quod qualitas masculina videatur intelligenda etiam respectu personę cui succeditur, &c. Nã respondeo, quod verba concessionis, non patiuntur hunc sensum: quia expresse loquuntur de persona quę succedit, non cui succeditur: quia re-
11 spectu eius cui succeditur, nihil dicunt, vel distinguunt: nec † in ista fauorabilibus censetur repetita qualitas, per quam dispositio fauorabilis restringeretur contra mentem ipsius legislatoris: & Bal. & Castr. in d. l. an ijs. loquuntur in exceptione odiosa, & stricte intelligenda: non in fauorabili: prout est casus noster. Et ita mihi videtur: saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. V.

1 Priuilegia Principum regulariter transferunt ius absque aliqua aporehensione seu traditione possessionis.
2 In feudalibus competit primo uasallo ex sola inuestitura rei uendicatio aduersus eum qui secundo inuestitus fuit & cui tradita sit possessio.
3 Prioritas tituli in personis ecclesiasticis semper attenditur.
4 Verba in dubio debent interpretari in uim modi potiusquam in uim conditionis.
5 Verba prægnantia & clausula derogatoria in casu consilij quid operentur.
6 Concessio posterior de re alij concessa est ipso iure nulla.
7 Contrahens tenetur actione personali erga contrahentes.
8 Actio non competit nisi domino.

Dominia

9 *Dominia non transferuntur absque traditione.*
10 *Consensus non potest retrotrahi in praeiudicium secundi emptoris seu donatarij.*
11 *Prior in possessione licet sit posterior in titulo debet tamen praeferri priori in titulo absque possessione.*
12 *Dominium praesupponit ius in re.*
13 *Principes in dubio uidentur agere & contrahere secundum regulas communes.*
14 *Possessio non censetur translata ex inuestitura.*
15 *Princeps potest si uult transferre dominium ipso iure sicut lex animata.*
16 *Inuestitura sola non transfert ius in re nec ex ea acquiritur dominium utile uasallo.*
17 *Consuetudo unius loci ad alium non extenditur.*
18 *Clausula in fine rescripti posita limitat & restringit suprascriptam omnem dispositionem & uim conditionis obtinet.*
19 *Beneficia & rescripta principum magis aequiparantur ultimis uoluntatibus quam contractibus.*
20 *In ultimis uoluntatibus potius praesumitur conditio quam modus.*
21 *Quando consensus in actu aliquo requiritur in uim solemnitatis expresse debet interuenire quia tacitus non sufficeret.*
22 *Specialitas in uno casu allegata denotat ius commune in contrarium.*
23 *Qui semel contrarium conditioni fecit eam perpetuo facit deficere.*
24 *Quando assensus requiritur in aliqua confessione oportet talem assensum esse simplicem non autem sub conditione resolutiua.*
25 *Consensus in fraudem tertij factus non debet ei nocere.*

IN causa vertente inter magnificum Rodulphum possessorem Castri ducie, & Nobiles Maluitios, dubium facit: quia ipsi Maluitij videntur esse priores in tempore, propter concessionem papae Clementis factam cum clausulis efficacissimis, ex qua videtur ius in ipsos translatum, vt est regulare in priuilegijs principum. cap. ad audientiam. de praescrip. vbi Bal. l. in concedendo. ff. de aqua pluui. arcen. Confirma-
1 tur, quia concessio † principis operatur talem translationem etiam absque alia apprehensione, seu traditione possessionis, secundum Bald. in praeludijs feudorum, sub finem explicationis diffinitionis feudi, ibi, sed in priuilegijs. sequitur Alexand. consil. cccxxviij. incipi. in hac causa & lite. Idem etiam tenuit Bald. in cap. 1. quid sit inuestitura. vbi loquitur in assignatione castri, prout est quaestio nostra. Ad idem facit, quia cum haec concessio sit facta secundum natura feudi, non videtur fuisse ne-
2 cessaria alia apprehensio: quia in feudalibus † competit primo vasallo ex sola inuestitura rei vendicatio, aduersus eum qui secundo inuestitus fuerit, & cui tradita sit possessio. cap. 1. §. rei. de inuestitura de re aliena fac. & ita dicit seruari de consuetudine. Joannes Fabri, in l. quoties. C. de rei vendi. Et maxime illud dicere debemus in casu nostro, in quo haec prima concessio apparet facta a papa Clemente: vnde succedit quod dicunt Hostien. Joan. And. in cap. cōtinebatur. de his quae fiunt a prae-
3 la. quod in † personis ecclesiasticis semper attēditur prioritas tituli, nec curamus quod posteriori fuerit tradita possessio, sequitur Rom. in repetitione. auth. similiter. in xij. speciali. C. ad le. Falci. & cōs. cccxcviij. circa praemissam. Joan. de Imol. in clem. cum illusio. per illum text. de renuntiat. in 1. notab. Nec huic sententiae videtur obstare, quod concessio Clementis censeatur esse conditionalis propter illa verba, volumus etiam quod quo ad praemissa communitatis Imolensis expressus acce-
4 dat consensus: quia videtur quod ista † verba non sunt in vim cōditionis, sed potius modi, prout in dubio fit interpretatio, secundum Bart. & alios in l. cum mota. C. de transact. & sic non suspendant dispositionē, prout est natura modi, vt per Bart. in d. loco. & satis suadetur, quod
5 ista fuerit mens pontificis ex verbis valde † praegnantibus ipsius concessionis & ex clausulis derogatorijs, etiam derogatoriarum, de quibus per Felin. in cap. nonnulli. de rescript. quae indicāt, quod hoc agebatur vt ius tunc, & de praesenti transiret, non autem, staret in suspenso. Nec etiam obstat concessio posterior facta reuerendissimo Cardinali Cam-
6 pegio: quia ista posterior de re alij iam † concessa, est ipso iure nulla, secūdum Bald. in l. ij. in ij. not. C. de lega. qui dicit de hoc esse text. & glo. in l. si qua locatio. C. de fundis, & salti. rei dom. lib. xj. sequitur Fulgo. & Paul. de Castro, ibi dicentes, quod Bal. hanc quaestionem in facto proprio habuerat in Castro quodam communitatis Eugubensis, quod Vrbanus sextus Baldo donatum, alteri deinde dederat: quod maxime dicendum est in casu nostro, cum in concessione hac posteriore non appareat, in specie derogatum priuilegio Maluitiorum: vnde arguitur surreptio, cum Clemens illud Castrum concedat, tanquam sedis Apostolicae esset: cum tamen iam fuisset alienatum. Ista sunt quae rem faciunt dubiam aduersus Campegios possessores: sed tamen his non obstantibus, puto rem claram esse aduersus Campegios possessores: sed tamen his non obstantibus, puto rem clara esse aduersus istos actores, & secundū terminos iuris tutissimum esse praefatum dominum Rodul-
7 phum: quia ipse cum Maluitijs non † contraxit, & ideo erga illos nulla personali actione tenetur. l. fi. in fin. de contra. emp. l. prima. §. si haeres. versic. neque enim. ff. ad Trebell. actione vero in rem, ratione dicti
8 Castri, conueniri etiam non potest: quia dicta actio † non competit nisi domino. §. primo. Instit. de act. Maluitij autem dominium probare
9 non possunt, quia absque traditione † dominia non transferuntur. l. traditionibus. C. de pac. & quia ante consensum Imolensium non apprehenderunt, nec potuerunt apprehendere possessionem dicti Castri, post consensum vero frustra apprehendissent: quia dominium iam in alium
10 translatum erat, nec talis † consensus potest retrotrahi in praeiudicium secundi emptoris, seu donatarij, vt est gloss. in l. si indebitum. §. primo. ff. rem rat. hab. quam ibi Barto. & caeteri sequuntur. Idē tenuit Bald. in l. si debitor. C. de distract. pign. facit quod notat Alexan. in §. quod meo. ff. de acquir. possess. Stat ergo firma cōclusio pro domino Rodul-
11 pho, quod ipse quamuis posterior in titulo: tamen quia est † prior in possessione, debet praeferri, per regulam l. quoties. C. de rei vendic. quae procedit non solum in venditione, sed etiam in datione in solutum, & in quacunque donatione, vt tenent ibi omnes, & per Bart. in l. filiusfamilias. §. Diui. ff. de leg. primo. quaest. v. Et hoc tenendo, non obstant allegata in contrarium. Et in primis, quod Maluitijs sit quaesitum ius absque traditione, &c. Respondeo, quod tale ius dicitur esse ad rem, non autem in re. capit. fin. de concess. praeb. in vj. vt autem possint obti-
12 nere aduersus tertium possessorem, oportet vt probent † dominium, & sic ius in re, quod vt dixi non habent. Nō obstat, quod in concessionibus principum nō videatur esse necessaria traditio possessionis: quia respondeo, quod regula l. traditionibus, generaliter pcedit, quae est fun-
13 data super iure gentium: & ideo ea ligantur etiam † principes, qui in dubio videntur agere & contrahere secundum regulas communes, & ista est magis communis conclusio, vt alias dixi in d. l. traditionibus. & per Bal. in l. ij. in fi. C. de test. & in c. ij. de noua form. fideli. & per Jas. in d.
14 l. quoties. & ideo ex inuestitura, † non censetur esse translata possessio. §. ij. de consuetu. rect. feud. ibi doct. quod maxime in casu nostro est dicēdum, in quo apparet expresse quod actum erat ne transferretur dominium, per illam clausulam, volumus etiam quod Imolensium accedat
15 consensus, &c. vnde date, quod † princeps possit si velit transferre dominium ipso iure, sicut lex animata. l. fin. C. de sacros. eccl. tamen hoc intelligitur si hoc manifeste voluit, actumque sit, vt per Bald. d. cap. 1. §. fi. de noua form. fideli. & dixi in dicta l. traditionibus. verb. transferuntur. in xiij. limitat. Non obstat, quod in feudalibus non videatur ne-
16 cessaria traditio: quia respondeo, quod veritas est in contrarium, cum ex sola inuestitura ius in re non transferatur, nec dominium vtile vasallo acquiratur, secundum Bald. in d. cap. ij. de noua form. fideli. cum concord. per Jas. in dicta l. quoties. in xij. limitatione. nec aliqua consuetudo est in contrarium, saltem in Italia: quia Joannes Fabri loco
17 praeallegato, loquitur in consuetudine Franciae † consuetudo autem vnius loci ad alium non extenditur. l. ij. §. si quis hoc interdicto. de itin. actuq; priu. vbi Bart. Non obstat etiam, quod regula d. l. quoties. nō videatur procedere in alienationibus factis a personis ecclesiasticis, &c. Respondeo enim, quod magis communis opinio est in contrarium, secundum Anton. de Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. in d. cap. continebatur. de his quae fiunt a praelat. & late sequitur Jas. d. l. quoties. vij. limitatione. Et quicquid sit nos sumus in casu claro: quia actum fuit vt dixi, ne ius transeat nisi accedente consensu Imolēsiū, &c. Nec obstat, quod videatur dicta clausula, volumus etiam quod quoad praemissa accedat assensus, &c. videatur inducere modum, non autem conditione: quia respondeo quod imo stat in vim conditionis, cum enim
18 clausula illa † in fine rescripti posita sit, limitat & restringit suprascriptam omnem dispositionem, & ideo vim conditionis obtinet. l. qui promisit. de condict. indeb. l. cum tale. §. 1. vbi Paul. Castr. de cond. & de-
19 mon. quod & in dubio in rescriptis & † beneficijs principum, & priuilegijs esset dicendum, quae magis aequiparantur vltimis voluntatibus, quam contractibus. cap. si. statutis. de rescript. secundum Bart. l. ius quoque. §. 1. de haered. instit. gl. 1. C. de his quib. vt indig. Jas. l. ita stipu-
20 latus. de verb. oblig. Clarum autem est † in vltimis voluntatibus potius praesumi conditionem, quam modum, vt est glo. in l. ij. ff. de in diem adiec. Confirmatur hoc etiam ex argum. subiectae materiae. cum enim consensus Imolensium requiratur propter praeiudicium quod alias eis fiebat, censetur talis consensus in vim cuiusdam solemnitatis requiri. vnde noluit papa tacitum sufficere: sed duntaxat expressum, & sic meri-
21 to huiusmodi consensus ante omnia interuenire debuit. cap. auditis. de elect. Bal. in l. 1. in vlti. charta. C. qui admitt. Alex. & Jas. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. haered. doctor. in c. nihil. de praescrip. si ergo ante requiratur, apparet non in vim modi, sed conditionis requiri. Nec quicquam faciunt clausulae ipsius priuilegij valde praegnantes: quia limitantur & restringuntur omnes per dictam clausulam in fine positam, vt habetur in l. talis scriptura. ff. de leg. 1. & in c. caeterum. de rescript. Nec obst. quod concessio Campegij tanquam posterior, & de re alteri concessa debeat esse nulla, per glo. & doctor. in d. l. ij. respondeo non loquuntur ibi doct. quando posteriori facta est traditio, prout in casu nostro: & ideo dicit ibi Paul. de Cast. quod Bal. licet multum litigauerit in curia Romana nunquā potuit obtinere: quia aduersarius suus prius habuerat possessionem. Praeterea in casu nostro prima concessio vt dixi erat conditionalis, nec adhuc euenerat conditio. doctor. autem ibi loquuntur quando prima concessio esset pura, vnde apparet quod termini non sunt pares, sm Ange. consi. clxxxiij. incip. ex forma & serie in fin. Nec etiam quicquam facit, quod in specie derogatum non sit priuilegio Maluitiorum: quia illud non est necessarium, stante clausula motu proprij, de qua in ca. si motu. de praeb. in vj. & quia speciale est
22 † vt requiratur talis expressio in casu l. praedia. C. de loca. praed. ciui. lib. xj. vt ibi dicit Bar. ergo in contrarium est ius commune. l. fi. C. de pac. conuc. Nec potest argui vlla surreptio quia verum est, quod castrū illud sedis Apostolicae erat. licet enim Maluitijs concessiss, tamen dominium adhuc sedi ipsi remanserat, ex quo in eos translatum adhuc nō fuerat. l. qui absenti. §. 1. de acqui. posses. Nec etiam transferri poterat ante consensum Imolensium, vt supra conclusum est. Non omitto etiā circa hunc consensum Imolensium, ad duo aduertendum esse. Primū

est, quod si Imolenses requisiti a Malvetijs noluerunt semel consentire, quod ius omne Malvetiorum extinctum fuit, nec deinde potuit suscitari per pœnitentiam: quia cum ille consensus in vim conditionis requi-
23 ratur, ut supra dixi, qui semel † contrarium conditioni fecit, eam perpetuo facit deficere. l. pen. C. de condit. insert. ubi Petr. & ita inquit Bal. in l. j. C. de furt. & ideo nullum impedimentum obstitit Cardinali, quo minus ipse posset impetrare. Secundum est, quia cum in concessione
24 Malvetiorum requiratur † expressus assensus, ut verificentur verba concessionis, oportet talem consensum esse simplicem, non autem sub conditione resolutiva, ut in simili per Joan. Andr. in cap. fin. verb. assensu. de iudi. in novella. Decius consi. clxxvj. Et ideo si Malvetij eis fecerunt pactum de retrocedendo, non videntur ipsi consensisse, ut Malvetij habeant. l. qui sic. ff. de solut. Bart. l. per diversas. quæstio. vij. C. mand. l. Titia. in princip. ff. de verbo. obliga. iuxta formam bullæ: sed potius contrarium, ut scilicet Imolenses habeant, Malvetij
25 non habeant, quod est contra bullam, & ideo talis † consensus nihil potest nocere concessioni reverendissimi Cardinalis Campegij, tanquam in eius fraudem factus. l. si quis duos. ff. de solut. & tanquam non sit exclusionem Malvetiorum, qui alteri sunt restituturi, cui præferuntur ipsi Campegij. argum. l. si donaturus. in fin. ubi Ange. & Jas. in ij. not. de cond. ob caus. l. si totum. de acquir. hæred. Et hæc omnia salvo semper saniore iudicio.

SUMMAE RERUM. VI.

1 Principis feudale decretum odiosum ad emptum feudum non pertinent.
2 Perimere ius alterius est valde odiosum.
3 Feudum quod sua origine gratuitum non est sed emptum proprie feudum non est.
4 Decretum exorbitans a regulis iuris stricte intelligendum est.
5 Dictio quibuscunque propter vim geminationis trahitur ad casus improprios.
6 Generalitas ad hoc ut non tollat ius quæsitum ex contractu restringi debet.
7 Fiscus licet revocet alienata in fraudem suam tamen ab eo non revocat qui habet titulo oneroso nisi probata eius fraude.
8 In feudo semper attenditur tenor investituræ.
9 Dictio feudum non verificatur proprie in feudo acquisito per pe-[redacted]
10 Ius feudi est ex contractu iuris civilis unde a Principe potest tolli etiam sine causa.
11 Ius de futuro facilius tollitur quàm ius de præsenti.
12 Princeps potest in præiudicium legitimorum restituere naturalem natalibus.
13 Renunciatio feudi etiam facta in manibus domini per vasallum non præiudicat agnato.
14 Qualitas secundum quam celebratur contractus semper attendi debet.
15 Consensus directi domini non perimit ius agnatorum.
16 Clausula ex certa scientia quid operetur.
17 Clausula de plenitudine potestatis quid importet.
18 Princeps non potest sine causæ cognitione feudum auferre vasallo.
19 Papa vel imperator non possunt privare quem iure suo nisi cum causæ cognitione & præcedente legitima citatione.
20 Donatio facta a Principe male informato de re donata non valet.
21 Clausula ius tertij tollens debet restringi quantum fieri potest.
22 Vasallo interest potius esse feudatarium ducis quàm alicuius privati vel inferioris a duce.
23 Clausula legitimationis sine præiudicio legitimorum heredum quomodo intelligatur.
24 Non citatus habet pro se ignorantiam probabilem.
25 Princeps non potest tollere ius tertij de potestate ordinaria in his quæ sunt iuris civilis tantum nisi in modis hic enumeratis.
26 Promissio ratihabitionis & non contravention is non inducunt evictionem.


Fundata videtur intentio magnificorum Valeagorum ex instrumentorum recognitionis feudi facto domino Juliano, & deinde domi. Joanni eius filio, in quo fit recognitio pro se, & filijs suis legitimis, & descendentibus masculis tantum, quibus verbis solum masculi admittuntur, exclusis fœminis, prout etiam est de natura successionis in feudis, capitulo primo. §. & quia vidimus. qui feud. dare poss. capitulo primo. §. quin etiam. episc. vel Abbas capitulo primo de successi. feud. cum similibus. & illud non habet dubium. Sed difficultas in casu nostro oritur ex duplici capite. Primum est, propter decre-
1 tum Illustrissimi Ducis Herculis, quo data est † facultas, quod subditi quicunque, de quibuscunque feudis quæ ad eos pervenerint, præhabito consensu ducis, liberam habeant inter vivos disponendi facultatem, sive feudum sit novum, sive antiquum, nec alienationes factæ revocari, aut quovis modo infringi possint, & servetur decretum ad unguem, prout litera sonat, nec aliter interpretari possit, aut glossari, &c. Sed videtur, quod tale decretum non habeat locum in casu nostro ut enim ex eius lectura apparet, princeps ius aliquod suum non remittit, sed reservat in omnem casum consensum suum: remittit autem, &
2 perimit † ius alterius, id est, agnatorum, quod est valde odiosum lege totiens. ff. de pollicita. lege si privatos. ff. qui & a quibus. Et omissa disputatione nunquid possit hoc facere, de quo articulo habetur, in lege Antiochensium. ubi Bartol. ff. de privileg. cred. in lege omnes populi. in fin. v. quæstio. princip. per Canon. in capitulo quæ in ecclesiarum. de constitutio. in casu nostro dico, quod non voluit hoc facere: quia verba decreti, loquuntur in feudo novo, vel antiquo, &c. & sic debent intelligi in feudo proprie loquendo, quod scilicet habeat propriam naturam feudi: non autem in isto, quod fuit emptum pro pecunia ab illo primo vasallo, accedente tamen consensu domini, tale enim feudum
3 † quod sua origine gratuitum non est: sed emptum proprie feudum non est, & leges feudorum de tali non intelliguntur. capitulo primo extra de
4 feud. non hab. propr. nat. & ideo decretum istud † exorbitans a regulis iuris, & ideo stricte intelligendum, ad tale feudum non extenderetur, ut in simili per multa consulunt Socinus consilio cliij. & consilio cclxij. Cornel. consilio xvj. & tradit Alexandr. in lege utrum. ff. de verborum obligation. cum similibus. Sed huic conclusioni obstat pri-
5 mo: quia decretum loquitur de quibuscunque feudis: at † dictio, quibuscunque, propter vim geminationis videtur trahi etiam ad casus improprios. capitulo secundo. §. primo ubi Dominic. de sanct. Geminian. de reb. eccles. non alien. Roman. in lege id tempus. in fin. de usucapion. Aretin. & Modern. in lege Gallus. §. etiamsi parente. ff. de liberis & posthumis. Respondeo, hoc non procedit in lege exorbitanti, vel odiosa, quæ ius alterius tolleret, per ea quæ ponit Felin. in capitulo sedes. de rescript. versicu. quinta declaratio, & quæ scribit Andreas Sicul. consilio primo in secundo volumine Ludovicus Dec. in consilio ccij. & facit text. in capitulo Titius. si de feud. defuncti. & quod notat Bald. in cap. donare. quemadmodum olim feud. admitt. Decius capitulo in præsentia. de prob. & max. in: cum tollat ius ex contractu quæ-
6 situm, quod esset adversus ius naturæ, quo casu quælibet † generalitas restringitur, secundum doctri. Bartol. in lege primo. §. nunciatio. ff. de oper. nov. nunciat. Secundo obstat, quia feudum hoc non fuit emptum a principe, sed a primo vasallo, licet subsequuta deinde sit recognitio principis, unde quod ad principem attinet, videtur esse verum & simplex feudum, ut de eo quoque tale decretum possit intelligi, & sensit Albertus Brunus in consilio cviij. versiculo Item etiam non dicitur. sed ad hoc respondetur, quod sive a principe, sive ab alio, negari non potest, quin titulo oneroso hoc feudum in Valeagos pervenerit: quia numeraverunt pretium librarum MDCC. tale autem decretum non debet intelligi, ut operetur in præiudicium illorum, quibus titulo oneroso, ius est acquisitum, argumentu. lege cum ij. §. plane. ff. de transa-
7 ctione unde videmus, quod licet fiscus † revocet alienata in fraudem suam, etiam si donatarius non fuerit particeps fraudis lege post contractum. ff. de donat. lege qui pœnæ servi. ff. de manumiss. lege si quis post. C. de bon. proscr. tamen secus est in eo qui titulo oneroso habet, non enim revocat nisi probata eius fraude lege si debitor. cum lege sequent. ff. quæ in fraud. cred. & quod not. in lege hæreditarium. ff. de bonis autbent. iud. possid. ad idem regul. lege fina. C. de iure codicill. & quod per illum textum not. doctores. dato ergo, quod respectu principis sit feudum: tamen quia ius ipsum est acquisitum agnatis titulo oneroso, non debet decretum illud exorbitans & alienum a ratione naturali de tali feudo intelligi per prædicta. Tertio obstat, quia videretur quod illa numeratio pretij deberet facere, quo magis isti agnati excluderentur, non autem includantur: quia si feudum est emptum, tanquam non servans naturam feudi, potest etiam ad fœminas pervenire, ut per Alexandrum in dicta lege utrum. & Cornel. dicto consilio. xvj. Decius consilio ccviij. & consilio cccxc. numero septimo. Curt. in tractat. feud. tertia parte. versicu. sexto limitat. cum similibus. unde potuit dominus Joannes secundus illud dare in dotem filiæ suæ, in præiudicium agnatorum. Augetur difficultas, quia emptio facta a domino Juliano fuit facta simpliciter, pro se & heredibus, non distinguendo fœminas a masculis: ergo videntur etiam eius fuisse capaces fœminæ, & feudum factum hæreditarium, & licet restrictum deinde sit per recognitionem principis ad masculos tantum, tamen potuit princeps decreto suo hanc restrictionem tollere lege cuius est. cum ibi not. de regulis iuris. Sed tamen etiam ad hoc respondetur, quod etiam in feudo quantumvis em-
8 pto, semper attenditur † ad tenorem investituræ, secundum Abbas consilio xxxvj. in primo volumin. Albertus Brunus in consilio lxxij. versiculo ad tertium. cum similibus. tenor autem investituræ est, quod solis masculis ius competat: tamen quia primus venditor ita habebat expresse cautum in prima investitura, tum etiam quia sequentes investituræ factæ in Valeagos eandem formam habent, & ideo illa verba emptionis, pro se & heredibus, intelliguntur solum de masculis. capitulo primo. §. & quia vidimus. qui feud. dar. poss. ubi doctor. & habetur in capitulo primo. §. quin etiam. Episco. vel Abbas in usibus feud. Alexandrum consilio. xxix. ad fin. volumine primo cum similibus. cum ergo quæsitum esset tali investitura ius masculis tantum, non censetur tali decreto voluisse princeps illud auferre, cum titulo oneroso quæsitum sit, ut supra dixi. Nec me movent verba decreti pro libertis glossari, vel interpretari, & volentis ad literam illud intelligi: quia etiam
9 ad literam intelligendo, dictio † feudum, non proprie verificatur in hoc acquisito per pecuniam, secundum supra allegata: & quia etiam non obstantibus talibus verbis, nunquam censetur reiecta sana interpretatio, ut habetur in l. omnes populi. in ultima parte. de iust. & iur. & per Anchar. in cap. canonum statuta. ad fin. de constit. Sign. Pomod. consi. xxxvij.

xxxvij. Aretin. consil. cix. Franc. Curt. senior consil. lx. & consil. xiij. &
consil. xxxv. Dec. consil. lxiiij. in fin. & cccclx. cum similibus. Secun-
dum caput principalis difficultatis est in casu nostro: quia dominus
Ioannes secundus dedit hęc bona feudalia in dotem filię suę, cum
consensu ipsius Ducis, qui absoluit & liberauit dicta bona nexu feu-
dali, & voluit, iussit atque mandauit, vt propria & libera & allodialia
essent, etiam in pręiudicium agnatorum & quorumcunque in dicto feu
do comprehensorum, & omne ius suum ipsi Ioanni dedit, & donauit, &c.
quibus verbis videtur omnino sublatum esse ius ipsorum agnatorum:
10 tamen quia † ius feudi est ex contractu iuris ciuilis, secundum gloss.
& doctor. in l. ex hoc iure. de iustit. & iur. vnde potest a principe tolli, etiã
sine causa. l. Lucius. vbi Angel. de euict. Bald. in l. fin. C. sent. rescind.
non poss. Paul. de Cast. in l. cum heredes. in princip. de acquir. posses.
11 tum quia non est ius de pręsenti, sed in futurum † quod facilius tolli-
tur. l. fin. C. de acquir. possess. gl. & doct. in l. seruus. C. de pact. & facit
12 glo. in cap. j. §. naturales. si de feud. fuer. contr. vbi potest † princeps
etiam in pręiudicium legitimorum restituere naturalẽ natalibus, quã-
uis hereditas iam delata illis esset. Et idem ad pręiudicium substituti
per fideicommissum, secundum Alexan. consil. ij. volu. j. maxime cum
isti qui nunc agunt non essent adhuc nati nec in rerum natura, de quo
Iser. & Aluar. in cap. j. §. hoc quoq; de success. feu. li. Decius consilio.
ccccxcv. in fin. & consi. ccccxcviij. nume. 10. & habetur in cap. j. in princ.
de prohibit. feud. alien. per Frid. vbi Pręp. Sed tamẽ his & similibus
quę allegari possent non obstantibus, puto contrarium esse verius, &
agnatos adhuc admittendos, qui habent fundatam intentionẽ ex re-
13 gula generali, quę habet, ꝙ renuntiatio † feudi etiam facta in manibus
domini per vasallum, non pręiudicat agnato. d. c. j. §. hoc quoque. vbi
Bald. versic. prima conclusio. de success. feud. & Bal. c. j. l. ij. de alienat.
feud. par. & per Iacob. de Ardisi. in summa sua, secunda parte in capit.
si vasallus refutauerit. & tali casu cõsensus domini nõ pręiudicat agna-
ti, secundum Baldum in d. §. hoc quoque. q. vj. per Decium d. consil.
ccccxcv. Non obstat. ergo suprascripta liberatio a iure feudi facta per do
minum Ducem: quia respondetur pluribus modis. Primo, quia in
14 primis semper attendimus ad † qualitatem, secundum quam contra-
ctus celebratur. l. si proponas. §. 1. ff. de inoffic. testam. vbi Ange. l. si pa-
ter. §. qui duos. vbi Bald. ff. de adopt. in hoc autem contractu illustris-
simus Dux pręstitit consensum non tanquam Dux volens ex suprema
potestate auferre ius tertij: sed simpliciter tanquã dominus directi do
15 minij, quo casu clarum est ꝙ talis † consensus directi domini non pe-
rimit ius agnatorum, vt supra dixi, post Bald. in d. §. hoc quoque. &
per Paul. de Cast. in l. digna vox. C. de legibus. Andr. de Iser. in cap.
imperialẽ. in princip. de probib. feud. alien. per Fride. & quamuis ap-
16 posuerit in dicto instrumento † clausulam, ex certa scientia, & de pleni-
17 tudine † potestatis, & similes clausulas. de quibus per Afflictum, decisi.
sua cxij. cum concordant. tamen positę sunt ad alium effectum, vt infra
dicam. Secundo respondetur, ꝙ etiam si dicta liberatio a iure feudi,
facta sit non simpliciter tanquam a domino, sed etiam tanquam a Du-
ce volente ius istorum agnatorum tollere: tamen non valeret: per illud
quod tenet Abb. in cap. quę in ecclesiarum. de constitut. & sequitur ibi
18 Felin. & Decius consi. ccccx. vbi dicunt, ꝙ non potest princeps † sine
causę cognitione feudum auferre vasallo: quia non est in potestate prin
cipis priuare aliquem iure suo, nisi culpa probetur. cap. j. de feud. sine
culp. non amitt. tum quia vt quis priuetur iure suo, oportet cum causę
cognitione fieri, & pręcedente legitima citatione, adeo ꝙ etiam Papa
19 vel Imperator † non possint aliter hoc facere. cap. j. de caus. possess. &
propr. vbi Abb. l. fin. vbi Bald. cap. de legibus. facit text. in clem. pa-
storalis. de re iudic. per Decium d. consi. ccccx. Tertio respondetur,
ꝙ etiam si potuisset, tamen nõ censetur voluisse: quia peccat talis actus
vitio obreptionis, non enim constat quod princeps esset informatus de
natura istius feudi, videlicet quod habitum esset titulo oneroso, seu em-
ptum, cum difficilius censeatur sublatum tale ius, vt supra dixi, facit l.
originarios. cum ibi not. C. de agrico. & censit. lib. xj. vnde non valet ta-
20 lis † donatio tanquã a principe male informato facta, sicut videmus
etiam in l. j. C. de petition. bonorum sublat. lib. x. in cap. quamuis. de
rescrip. lib. vj. & in cap. intellecto. de iureiuran. in antiq. cum similibus.
21 Quarto respondetur, quod cum talis † clausula tollat ius tertij, debet
quantum fieri potest restringi interpretatione. l. fin. C. si contra ius vel
vtilit. publ. vnde intelligemus etiam in pręiudicium agnatorum quo
ad ius directi quod transferebat princeps in dominum Ioannem, &
deinde eius filiam, vt agnati eueniente casu non censerentur feudatarij
principis: sed eorum in quos Dux dictus directum tunc transferebat.
22 Quanuis enim intersit † vasalli potius esse feudatarium ipsius Du-
cis, quam priuati alicuius, vel inferioris a Duce. cap. j. §. eadem lege.
de lege Corrad. glo. in l. mutius. de fideicommiss. liber. docto. cap. dile-
cti. de maior. & obedien. tamen videtur etiam, in pręiudiciũ tale agna-
torum voluisse princeps valere illam liberationem, non autem debet ta-
lis clausula referri ad ius conditionale, casu quo morte Ioannis ius ad
istos agnatos reuerteretur. l. si ita stipulatus fu rim. l. si a colono. de ver
bor. oblig. l. si ita scripsisset. de legatis & fideicommissis ij. per Barto-
lum, & doctores in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de verbo. obligation.
quęstio. quarta. restringetur ergo generalitas illius clausulę, secundum
23 actum qui tunc gerebatur, vt † clausula illa etiam in pręiudiciũ agna
torum, intelligatur de pręiudicio pręsenti, quod tunc suberat non de fu
turo, in euentum conditionis: sicut dicimus in casu contrario de clausu
la legitimationis sine pręiudicio legitimorum heredum, quę intelliga-
tur de pręiudicio pręsenti, non autem de futuro: quia ius nullum pos-
sunt pręte[n]dere agnati viuente testatore, nec eorũ spes probabilis est,
vt dicit Angelus consi. cclxiij. Aneha. consil. cliij. incipit pro fratribus.
Paul. de Cast. consi. xxvij. dicendum. in secundo. Alexan. consi. penul.
in v. volum. Quinto respondetur, ꝙ etiã ꝙ illustrissimus Dux tunc
24 voluerit & potuerit tollere istud ius agnatorum, tamen ex quo † citati
non fuerunt, habent probabilem ignorantiam; vnde in hoc iudicio, si
exhibeatur per partem aduersam dictum instrumentum, statim cum ad
eorum notitiam peruenerit poterunt per viam querelę adire illustris-
simum Modernum Ducem, & petere vt auferat dictum pręiudicium.
l. ij. C. de precibus Imperato. offer. & princeps debebit hoc facere, vt
per Abbatem in cap. consuluit. tertio. ad finem. de appellationib. Bar
tol. in l. fin. ff. de appellat. recipien. vbi allegat Cinum in l. j. in quarta
quęst. princ. C. quę sit long. consuetud. & facit quod not. Felin. in cap.
cum omnes. extra de constitution. Nec obstat, ꝙ vt supra dixi, possit
princeps in pręiudicium agnatorum legitimare naturalem, &c. quia re-
spondeo ꝙ istud est propter iura naturalia quę erant in tali filio: quę
pręstant sufficientem causam vt possit princeps hoc facere: quod non
est in casu nostro: quia qualitas masculinitatis, de qua in inuestitura,
nunquam fuit in hac filia Ioannis, & ꝙ istud sit propter dictam causã
tenent omnes. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in fin. de libe. & posthu.
Non obstat, ꝙ istud pręiudicium agnatorum vertatur circa feudum, &
sic in his quę sunt iuris ciuilis, &c. quia respondeo, quod etiã in his quę
25 sunt iuris ciuilis tantum non potest princeps † tollere ius tertij de po
testate ordinaria, nisi in modicis, puta concedendo exceptionem dila-
toriam. l. quoties. C. de precibus Imperator. offeren. Bart. in l. fin. C.
si contra ius, vel vtilit. public. licet secus sit, quando apponit clausulam
ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, de quo per Baldum in l.
rescripta. vbi etiam Iason. C. de precibus Imperat. offerendis. & licet
in casu nostro, sint appositę tales clausulę: tamen sunt multi effectus: q[uia]
non interuenit causę cognitio, nec etiam habuit princeps notitiam, ꝙ
istud feudum esset emptum seu habitum titulo oneroso, per ea quę su-
pra dixi, & quę not. Decius in d. consil. ccccx. nume. 21. cum sequentib.
ad quem remitto. Nec obstat, ꝙ videatur princeps ipse promisisse de
manutenendo, & de euictione, &c. Nam respondeo, ꝙ si verba instru-
menti diligenter considerentur, non est promissa aliqua euictio per Du
cem ex isto capite: sed solum quando euincerentur illa bona data in so-
lutum pro decem millibus libris: & in fine instrumenti princeps solum
26 † promittit, de rato habendo & non contraueniendo per se nec alium,
quę verba nullam obligationem euictionis inducunt. l. stipulatio ista
habere licere. in principio. de verbo. obliga. per contrauentionem enim
agnatorum, non censetur Dux ipse contrauenire: & ideo non verifican-
tur verba promissionis penalis, vt de se patet. facit quod notatur in l.
fluminum. §. quanquam. ff. de damno infect. l. qui insulam. §. si. de ver-
bo. obligat. l. is cuius. ff. si seruit. vendicetur. maxime cum verba pro-
missionis sint versus Polyphemum: at quęstio nostra est respectu libe
rationis factę Ioanni, & hoc puto esse certissimum, licet autem superio-
res articuli sint magis dubij, tamen in re dubia malui inclinare in eam
partem per quam vnicuique saluum sit ius suum, & non videatur prin-
ceps ius alterius sustulisse. Et hęc omnia, saluo semper saniore iu-
dicio.

SVMMAE RERVM. VII.

1 *Communitatem lesam in integrum restitui.*
2 *Dominus alicuius loci non potest locum alteri subijcere homini-*
bus d. loci inuitis.
3 *Rex Francię non posset vendere unam ciuitatem Regni inuitis*
ciuibus.
4 *Constantinus quando donauit urbem Syluestro fecit cum consensu po-*
puli.
5 *Ciuium interest esse immediate sub maiori domino.*
6 *Interueniente consensu ciuium alienatio ciuitatis per superiorem facta*
valet.
7 *Per desertionem appellationis inducitur praesumptus consensus appel-*
lantis.
8 *Praestatio homagij & responsio facta de fructibus denotant consensum*
manifestum alienabilis.
9 *Respublica pupillis aequiparatur.*
10 *Priuilegia concessa pupillis censentur concessa omnibus qui per admi-*
nistratores reguntur.
11 *Vniuersitates Castrorum & villarum habent beneficium restitutionis*
in integrum sicut minores & ciuitates & quare.
12 *Ad impetrandam restitutionem in integrum sufficit mandatum gene-*
rale, sed opus est mandato speciali.
13 *Contra uniuersitatem habet locum praescriptio.*
14 *Communitati competit restitutio in integrum aduersus praescriptio nem*
ex capite praesumpta ignorantia per clausulam si qua mihi iusta
causa.
15 *Facti alieni probabilis est ignorantia.*
16 *Ignorantia praesumitur nisi probetur scientia.*
17 *Ad impediendam restitutionem in integrum non sufficit probare ali-*
quos particulares de communitate sciuisse pactum vel aliquos sindi-
cos etiam quia torum scientia non debet praeiudicare toti communi-
tati ignoranti quominus sibi succurratur.
18 *Communitati ignoranti succurritur nedum aduersus desertionem ap-*
pellationis, sed etiam aduersus rem iudicatam.
19 *Quando transactiones per syndices facta cum domino teneant.*
20 *Syndici quando electi sunt a toto populo vel a consilio generali totum*
populum repraesentante permittitur eis de rebus dubijs transigere.

21 *In casibus claris qualiscunq; sit syndicus nõ potest transigere & quare*
22 *Quando in casu constet litem subesse.*
23 *Iuramentum nunquam firmat actum nullum ex defectu potestatis in præiudicium tertij.*
24 *Transactio per longum tempus obseruata per communitatem uidetur ratificata.*
25 *Si aliqui ex communitate obseruauerunt transactionem ut singuli non nocuerunt communitati secus si ut uniuersi quia aliud singuli aliud uniuersi.*
26 *Factum paucorum de communitate qui noluerunt obseruare transactionem uidetur conseruasse sine uniuersitatis respectu omnium.*
27 *Fides non est seruanda fidem non seruanti etiamsi iuramentum interuenisset.*
28 *Dominus si non seruat fidem uasallo uasallus non tenetur ei seruare iuramentum fidelitatis.*
29 *Connexum quid dicatur.*
30 *Correspectiuum quid dicatur.*
31 *An aliquid sit connexum status arbitrio iudicis.*
32 *Seruitia præstita per subditos domino ultra consuetudinem ueterem præsumuntur per membra extorta.*
33 *Dominus si monitus a subditis ut desistat ab iniusta exactione & non desistit poterit per superiorem priuari feudo.*
34 *Inter dominum & subditos non ipse dominus sed superior est iudex cuius officium subditi possunt implorare ne eos permittat indebitis oneribus grauari.*
35 *Per unicum actum uel per unicam solutionem factam per subditos domino non acquiritur domino aliquod ius personale neque possessionis uel quasi.*

Qvia casus præsentis controuersiæ mihi generaliter, & in mibi figuratus fuit, insequar ordinem propositorũ dubiorum, decidendo prout mihi iuris esse videbitur.
1 Circa primum dubium, nunquid vniuersitas † castri alicuius, quę ex pactis antecedentibus erat immediate de dominio regis, si fuerit de eo castro aliquis inuestitus in feudum, possit reclamare, & se opponere quominus præstet homagium illi domino. Et in hoc puncto paucis concludendo, dicendum est vniuersitatem posse opponere: quia hoc in terminis tenet Hosti. & Ioan. And. Bal. & Feli. in c. dilecti filij. extra de maior. & obed. vbi cõ-
2 cludunt, ꝙ hominibus † inuitis, nõ potest dominus alicuius loci subijcere locum alteri, & facit l. inuitus. in prin. & quod ibi not. Ange. Alber. de Ros. & Bened. de Plumb. ff. de fideicom. libert. & ideo dicit Bal. in
3 cap. in generali. si de feu. fuer. controuer. inter dom. & agna. quod † Rex Franciæ non posset vendere vnam de ciuitatibus regni, inuitis ciuibus:
4 & ideo † Constantinus quando donauit vrbem beato Syluestro fecit cum consensu populi Romani, secundum eum. & idem tenet Bald. in c. j. §. si quis. in prin. quo temp. miles. vbi dicit tali casu admittendam
5 esse contradictionem hominum: quia † eorum interest esse immediate sub maiore domino, & cum hac opin. etiam transeunt doct. in c. j. §. præterea. de prohib. feud. alien. per Frideric. Abb. in c. auditis. vbi etiam Fel. de præscrip. Ang. de Aret. Insti. de eo cui lib. cau. in prin. & in §. itẽ Seruiana. insti. de act. vbi etiam Ias. Franc. de Aret. in l. j. ff. solut. matrimo. Bald. consi. ccxxvj. Rex. & consi. sequen. in j. volu. Andr. Sicu. consi. xj. volum. ij. Et istud dictum non videtur habere dubium: sed difficultas stat in casu nostro, quia videtur quod isti subditi consenserint:
6 vnde stante † consensu ipsorum non est dubium valere alienationem, vt dicit ipsemet Host. & sequuntur docto. in d. c. dilecti. & And. Sicu. in d. consi. xj. Colligitur autem iste consensus varijs modis. Primo, quia cum syndici contradixissent alienationi, & appellassent a præcepto ipsis emanato, vt parerent nouo feudatario, permiserũt labi fatalia, & remã-
7 sit appellatio † deserta, quo casu inducitur præsumptus ↄsensus. l. hi qui C. de app. l. ab eo. C. quomo. & quan. iud. Secundo arguitur cõsensus.
8 ex præstatione † homagij alias facta, & quia semper respõderunt de fructibus, tam illi nouo feudatario, q̃ eius successoribus habentibus causam ab eo: vnde cum executi sint quod in illo præcepto continebatur, apparet de manifesto consensu. l. pen. C. de re iud. Tertio arguitur consensu, ex transactione facta per syndicos nomine communitatis: & videtur ꝙ isti syndici hoc facere potuerint, vt habetur per doct. in l. præses. C. de transact. & ista sunt quę casum reddunt difficiliorem. Sed his nõ obstantibus, puto adhuc superesse remedium, quo huic communitati consulatur. Et sciendum est, ꝙ si probetur ꝙ intersit istorum hominum magis esse in dominio Regis, quam esse sub aliquo dominio, & illud interesse sit probabile, vt quia communitas damnum aliquod inde patiatur, videtur ꝙ non obstante tali consensu sit restituenda in integrum. l.
9 respublica. C. ex quib. cau. mai. ęquiparatur enim respublica † pupillis, & habet eandem restitutionem quam illi habent: ex quo omnia pri-
10 uilegia concessa † pupillis censentur omnibus concessa, qui per administratores reguntur, vt est glo. singul. in l. ij. C. de cur. fur. quã tenet Bal. in l. iubemus nulli. in prin. de sacros. eccle. Et in terminis, ꝙ istę vniuer
11 sitates † castrorum & villarum habeant beneficium restitutionis in integrum, sicut minores, & ciuitates, tenet Iac. But. & Bar. in d. l. respublica. quando regitur per administratores: imo etiam si nõ regatur idẽ est, propter infantes, furiosos, & mulieres, quibus non est ęquum ex alieno facto inferri pręiudicium, vt tenet Iaco. de Aren. Bal. Sal. Paul. de Cast. & communiter moder. in d. l. respublica. Io. And. Spec. in tit. de rest. in integ. in addit. incip. quadriennij. Abb. in c. j. de rest. in integ.

Rom. consi. cccxiij. Soc. consi. lxvj. lib. iij. cum simi. Poterit ergo
12 ista vniuersitas † petere restitutionem in integrum ex capite scientię, dum tamen constituat procuratorem specialem ad hoc, vt cum intretetur restitutio in integrum, non sufficiat mandatum generale, vt habetur in cap. cum ex literis. extra de in integ. rest. & in rubr. & nigr. C. etiam per procur. cau. rest. vbi Bal. tenet quod ipsi syndici absq; procuratore poterunt petere dictam restitutionem de quo per eum. Nec obstat si contra eam induceretur pręscriptio longissima, quia probaretur longissimo tempore pręstitam fuisse fidelitatem & homagium per dictos ho-
13 mines: clarum enim est, ꝙ contra † vniuersitatẽ villę vel castri habet locum pręscriptio, nec in hoc ęquiparatur vniuersitas pupillo, vt habetur in authen. quas actiones. C. de sacros. eccle. & per Salic. in l. penul. C. ex quibus cau. maior. Nam ad hoc respondetur, quod ex capite pręsum-
14 ptę ignorantię competit † restitutio in integrum dictę communitati, etiam aduersus pręscriptionem, & hoc ex clau. ... la si qua mihi iusta causa, de qua in l. j. in fi. ff. ex quib. cau. maior. per Bar. in l. ij. §. si quis autem. ff. de in. act. priua. per mod. in l. cum filius. ff. de verbo. obliga. & magis communis cõclusio est, ꝙ dicta restitutio competat etiam lapsis xl. annis, vt per Alex. consi. lxxj. & cõsi. lxxviij. in ij. volu. & consil. cxvj. in v. & Soci. cõsi. lxxvj. in j. & alibi sępe, & idem tenet Ias. in l. sicut. C. de testamen. nul. Felin. in cap. vigilanti. de pręscript. & ab hac opinione non esset recedendum in consulendo, ex quo est magis communis, vt etiam dicunt mod. Taurinenses in tract. de pręscript. in vltima parte quartę partis principa. q. xxix. vniuersitas enim potest iustam ignorantiam pręt endere, ex quo iste domani] sunt illi quęsitiuz ex pacto initio in-
15 ter Regem, & illũ de Morantia: vnde facti † alieni probabilis est ignorantia, vt habetur in l. cum quis. C. de iur. & fact. ignoran. & in l. qui in alterius. ff. de reg. iur. Et in proposito nostro, Pau. de Cast. cõsi. cccj.
16 circa id quod primo: in ij. volu. pręsertim cum ignorãtia † pręsumatur, nisi probetur scientia. cap. ignorantia. de regu. iur. lib. vj. Et dato, quod
17 probaretur aliquos particulares sciuisse † tale pactum, vel etiam aliquos syndicos, non tamen eorum scientia debet pręiudicare communitati igno-
18 ranti, quominus sibi succurratur: cui succurritur † non solum aduersus desertionem appellationis: sed etiam aduersus rem iudicatam. l. fin. C. si aduer. rem iudica. iuncta d. l. pen. C. ex quibus cau. maiores. Circa
19 secundum dubium, nunquid valeant transactiones † factę a syndicis
20 cum domino suo: breuiter concludẽdo, si illi syndici † sunt electi a toto populo, vel a concilio generali totum populum repręsentante, permittitur eis de rebus dubijs transigere. l. pręses. C. de transact. si vero sint electi a decurionibus simpliciter est secus: quia isti censentur tanquam priuati procuratores, secundum Bartolũ in l. iusiurandum & ad pecunias. §. defensor. ff. de iureiuran. & habetur per Ias. in d. l. pręses. & ideo non possunt transigere absq; speciali mandato. l. trãsactionis. C. de trã-
21 sactionib. In casibus † vero claris, qualiscunq; sit syndicus non potest transigere: quia istud esset dissipare & donare, quod non est ei permittendum, vt habetur in d. l. pręses. & per Alexan. consi. xxij. viso instrumen-
22 to. in j. vol. Idem in casibus † in quibus lis non subest, nõ enim possunt litem fingere vt valeat trãnsactio, secundum Bart. in l. cum hi. §. si cum lis. ff. de transact. nunquid autem subesset lis, poterit constare ex actis, secundum not. in cap. quoniam contra falsam. extra de probation. Item poterit iudex arbitrari nunquid esset probabile dubium litis, vt habetur in d. §. si cum lis. Et in casu in quo transactio in isto casu non valeret, non tamen firmaretur per iuramentum, iuxta regulam tex. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. & fideicõmiss. secundo. & not. per Bar. & doct. in l. si quis maior. C. de transact. Ias. in l. eleganter. in versic. iij.
23 limita. ff. de condict. indeb. quia iuramentum † nunquam firmat actũ nullum ex defectu potestatis, in pręiudicium tertij, vt habetur in c. cum contingat. extra de iureiur. in casu autem nostro esset manifestum pręiudicium ipsius communitatis, ad quod inducendum syndici non habent potestatem Sed in hoc dubio maior est difficultas: quia dato ꝙ
24 syndici non potuissent transigere: tamẽ transactio † fuit per quamplurimos annos, & longo tempore obseruata, vnde videtur communitas tacite ratificasse. argum. l. sed si ex dolo. §. j. ff. de dolo. per Innocent. in cap. grauem. de senten. excommu. Bart. in l. aut facta. §. fi. ff. de pęnis. & ita consulunt Pet. de Ancha. consi. clviij. incipiente, ex narratis ex facto. & tenet Anton. in clement. ij. de pęnis. Socin. in l. j. §. fina. ff. de acquiren. possess. sed argumentum militaret, quando dicta transactio fuisset ab his eo modo obseruata, quomodo potuisset etiam de nouo fieri: in casu autem nostro pręsupponitur, quod multi nunquam obseruaue-
25 runt, illi vero qui obseruauerunt † tãquam singuli obseruauerunt, vnde non potest dici quod nocuerint vniuersitati: quia aliud singuli, aliud vniuersi. l. in tantum. §. vniuersitatem. ff. de rerum diuisione. l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocando. cum concordan. per Felinum in capit. eam te. de rescriptis. Imo factum illorum etiam pau-
26 corum, † qui noluerunt obseruare, videtur conseruasse iura vniuersitatis respectu omnium, vt in simili casu dicit Guliel. de Cun. in l. iubemus nullam. C. de sacrosanct. eccles. Circa tertium dubium, cum capitula concernentia fauorem Castri, dominus non obseruauerit an liceat vicissim impune dictis hominibus non seruare capitula facientia pro do-
27 mino? Videretur dicendum ꝙ sic: quia fides † nõ seruanti non est seruanda. l. cum proponas. ij. C. de pactis. quę regula procedit etiam si iuramentum interuenisset. c. ij. cap. sicut. vlt. in fine. extra de iureiuran. facit gloss. in cap. j. in gloss. penult. de noua forma fidel. in vsibus feudo-
28 rum. quę dicit, quod si dominus † non seruat fidem vasallo, quod vasallus similiter non tenetur ei seruare iuramentum fidelitatis. facit etiam quod not. consulunt Corn. ccxlvj. in tertio. vbi dicit, quod pęna lege si quis maior. C. de transactio. non habet locum, nisi agens ad eam, pro parte sua in totum adimpleuerit, alias si non adimpleuit, vt quia in parte fidem non obseruauit, non potest vti beneficio dicta lege si quis maior. quod solum competit eis qui intemerata pacti iura seruauerunt, vt ibi dicitur. Breuiter pro resolutione est distinguendum: quia aut loquuntur quoad pęnas positas in transactione, quę ex contrauentione deberentur,

deberentur, secundum formam d. l. si quis maior. & vera sit opinio Cornei, quod non competant nisi ei qui plenarie pro parte sua seruauerit: aut loquuntur quoad actionem concedendã ad id quod in transactione de-
29 ductum est: & si † capitula sint cõnexa, non debet concedi nisi ei qui pro parte sua adimpleuerit: si vero sint separata secus est, quia quilibet potest alium compellere ad obseruandum. l. si duo. ff. de dolo. l. si. ff. de co per quem fa. erit. & ita distinguunt Pet. Cyn. Sal. & Moder. in d. l.
30 cum proponas. Et quid † dicatur connexum vel correspectiuum, declarant Ant. & Abb. in c. ij. de iureiur. Putarem etiam hoc maxime cõsistere in arbitrio iudicis, prout in simili concludit Joã. de Imo. in cõsi.
31 cxxxix. vbi concludit, an † aliquid sit cõnexum stari arbitrio iudicis, per glo. in c. si ciuitas. de sent. excom. in vj. vnde si dominus non obseruauit aliquid vnde verisimile sit subiectos eo non obseruato, nullo modo fuisse transacturos, videtur dominum agentem ex contractu esse reijciendum, saltem in vim exceptionis, quod tanto magis procedit respectu penarum in transactione contentarum, vt supra dixi. Circa quartum dubium, dum dicitur quod in prestatione homagij vltra consuetudinem antiquam, exegit dominus pro quolibet vrnam amurcę seu oliuarum. Item fecit sibi promitti, quod homines irent ad suum molendinum, nunquid censeantur in de prędicium ipso. Et concludendum est, quod non: quia non potest dominus releuari si alleget quod aliqua
32 † seruitia preter veterem cõsuetudinem sibi fuerint per subditos soluta: prę sumuntur enim in dubio metu extorta, secundum Joã. And. in c. j. de prębẽ. in vj. in nouel. & secundum Bald. in tract. de pace const. in verb. pactiones quem refert & sequitur Prępo. in preludijs feud. vbi
33 etiam concludit, quod si † dominus monitus a subditis non desistat ab iniusta exactione, quod poterit per superiorẽ priuari feudo, vt per Bal. in titu. de pace tenẽ. §. publici. facit text. in c. ad apostolicę. de re iud. in vj. & ibi communiter docto. & Oldr. consi. cxxxiiij. factum tale. Nec
34 isto casu † dominus ipse erit iudex, sed superior cuius officium poterunt subditi implorare ne eos permittat indebitis oneribus aggrauari. vt dicit Spec. in titu. de feudis. §. quoniam. in charta fin. versi. & no. & ibi Jo. And. in addi. & in §. nunc dicamus. versi. ceterum. Old. in d. consi. cxxxiiij. Bald. in c. j. de capi. qui cur. vend. Jaco. Aluar. in c. j. apud quos contr. feud. & Prępositus in loco pręallegato. Et ista tanto maxime procedunt in pręstatione illius vrnę oliuarum, quę vt asseri-
35 tur, semel tantummodo prestita fuit: clarum enim est, per illum † vnicum actum non acquiri domino aliquod ius, neque personale, neque possessionis, vel quasi, vt per Cyn. Bald. & ceteros in l. si certis annis. C. de pactis. vnde casus non videtur habere difficultatem.

SVMMAE RERVM. VIII.

1 *Vasalli non contribuunt cum suis subditis & vicinis & quare.*
2 *Vasalli ęquiparantur militibus veteranis.*
3 *Dominus vasallos cogere non potest ultra naturam feudi & satis est si adimpleant conuenta cum domino.*
4 *Domini feudorum successerunt in locum fisci & non tenentur ad munera extraordinaria uel superindicta & quomodo procedat.*
5 *Consuetudo immemorabilis habet uim priuilegij specialis.*
6 *Partes possunt agere ut sua dispositio etiam ad casus incognitos trahatur.*
7 *Aestimum ipsum secundum ius commune nullam hyppotecam inducit nisi statuto sit expressum.*
8 *Hyppoteca non oritur ex catastro nisi id dictet statutum.*
9 *Bona quæ sunt in catastro dicuntur affecta & ad quemcunque transeunt cum onere suo quomodo intellig.*
10 *Bona ubi transiuerunt in personam non subditam æstimo æstimum diminuitur & hæc est causa iusta diminuendi æstimum quod alias diminui non posset.*
11 *Venditor qui bona alienauit in personam non subditam æstimo releuandus est in noua reformatione æstimi & emptor grauandus si talis sit qui grauari possit.*
12 *Confeßio catastri concernit iurisdictionem.*
13 *Exempti per conuentionem ad casus insolitos non tenentur.*
14 *In contractu uenditionis uenit casus insolitus quando actum est ut uenditor causa præstet.*
15 *Consolidatorum eadem est natura.*
16 *Si res concedatur in feudum & exprimantur confines quicquid in dictis confinibus comprehenditur censetur esse feudale.*
17 *Vtile dominium quando reuertitur ad directum & cum eo consolidatur non fit noua acquisitio.*
18 *Vasallus ecclesiæ si accipiat mutuam pecuniam ab ecclesia & tradat prædium feudale ipsi ecclesiæ in pignus ecclesia non computat fructus in sortem & quando.*
19 *Abbas unire non potest fructus beneficiorum.*
20 *Per consolidationem iudicatur perinde ac si a principio bona semper fuissent incorporata seu consolidata.*
21 *Originalis causa præualet & res de facili reuertitur ad materiam suã.*
22 *Ecclesiæ licet alias per restitutionem in integrum succurratur tamen fallit si ecclesia habens emphitheosim non soluat canonem & quare.*
23 *Persona ex qua quis lucrum sentit illius factum debet approbare.*
24 *Resoluto iure datoris resoluitur ius accipientis.*



Onclusio suprascripta mihi placet, quod isti domini Cupparelli non teneantur ad contribuendum cũ vicinis & subditis suis, in istis oneribus extraordinarijs, stante generali consuetudine vbique locorũ vigente, que habet quod nunquam hõ. Castrorũ con-
1 tribuunt cum † subditis ad onera. Cum enim vasalli teneantur secundum naturam feudi ad onera vasallorum, de quibus in c. j. de noua for. fidel. & in c. quib. mod. feu. amit. & in c. j. §. firmiter. de prohib. feud. alie. per Frider. non fuit ęquum vt etiam contribuant cum subditis suis. ęquipa-
2 rantur enim ij vasalli † militibus veteranis. ca. j. de feud. sine culp. non amit. vbi glo. & doct. & per Aluar. & d. Card. in rub. feud. qui non tenentur nisi ad certa onera, in ceteris sunt exempti. l. j. C. de veteran. lib. xij.
3 & † dominus eos cogere non potest vltra naturam feudi: & satis est si adimpleant conuenta cum domino, seu Rege, nec vlterius cogi possunt, secundum Joã. Blanc. in summa feu. in secunda parte. qui allegat in argumentum tex. in l. operas. de oper. libe. & §. j. in authen. vt nulli iud. &
4 l. j. C. de collat. fund. lib. xj. & quia isti domini † feudorum successerunt in locum fisci qui non tenentur ad munera extraordinaria, vel super in d. l. j. C. de priuileg. domus august. lib. xj. per Dec. consi. xlviij. & ista est ratio cur nobiles non contribuant cum vicinis, ad eorum exonerationem, & ita vbique seruatur, vt per Guid. Pa. quest. ccclxxxiij. Jacobin. tract. de homag. Alber. Brun. consi. ciij. cum similibus. Et procedit suprascripta conclusio, etiam respectu extraordinariorum quę indicuntur propter necessitatem belli: quia licet alias qui tuti sunt solo generali priuilegio immunitatis, hoc casu nõ excusarentur ne impugnetur vtilitas publica: & quia non videtur de tali casu cogitatum, tanquam valde insolito. l. j. C. vt nemini liceat ab emp. libr. x. l. iubemus nullam. C. de sacros. eccle. & hinc opinio Din. cum qua magis cõmuniter transeunt doct. in l. si ex toto. ff. de leg. j. vbi Jas. allegat multas similes decisiones tamen ista procedunt respectu eorum qui nituntur priuilegio generali tantum, non autem habent locum respectu eorum qui ex consuetudine immemoriali sunt tuti. Cum isti nobiles nullo vnquam tempore con-
5 tribuerint quę † consuetudo maxime in istis oneribus est attendenda etiam in casibus quantumuis insolitis, & non premeditatis, secundum glo. in l. ij. C. de excoct. & transla. mil. ann. lib. xij. vbi Joã. de Platea. & facit ratio, quia talis consuetudo habet vim priuilegij specialis. cap. super quibusdam. §. pręterea. de verb. sign. l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de aqua quot. & ęsti. Certum autem est specialiter posse concedi vt ad tales necessitates bellicas etiam insolitas, quis non teneatur, vt dixi in d. l. iubemus. & facit l. qui iure. ff. de test. mil. possunt enim partes agere
6 † vt dispositio sua etiam ad casus incogitatos trahatur, secundum Ang. in l. tres fratres. ff. de pact. Lud. Rom. in l. sicut certi. C. de test. mil. Alexan. consi. xl. in ij. volu. Rursus procedit conclusio in casu nostro, etiã respectu bonorum alias ab istis nobilibus emptorum a vicinis, & quę fuerunt in ęstimo seu Catastro vicinorum: quod in casu nostro proba-
7 tur tribus principalibus fundamentis. Primum est, quia ęstimum † ipsum, secundum ius commune, nullam hypothecam inducit, nisi hoc expressum sit statuto, vt dicit Bart. in l. rescripto. §. sciendum. ff. de mu. & ho. cum quo ibi transeunt doct. & Ancha. consi. ciij. hoc statuto. Card. consi. cxliiij. Alber. Brun. d. consi. ciij. Et licet doctores dubitent, an tale statutum noceat ecclesię & in hoc sit maxima altercatio: tamen om-
8 nes fatentur, ex Catastro nõ oriri † hypothecam, nisi stante dicto statuto. Et licet Bald. in l. j. §. quod si nemo. ff. quod cu. vni. quem refert
9 & sequitur Dec. consi. cclxxxv. dicãt quod bona † que sunt in Catastro dicuntur affecta, & ad quemcunque transeant cum onere suo: tamẽ loquuntur in oneribus mere realibus, id est, tributis. l. munerum. §. patrimoniorum. ff. de mu. & ho. l. modios. C. de susc. & arc. lib. x. non autẽ in collectis que imponuntur personis pro rebus. d. l. rescripto. §. fin. Bart. & doct. in l. placet. C. de sacrosanc. eccles. Barto. consil. clxxx. Bald. in titu. de pace constan. verbo, immunitate ciuitatum. Alexand. consil. 50.
10 volum. v. Socin. ccxliij. cum similibus. Et vbi bona transiuerunt † in personam non subditam dicto ęstimo, subest causa iusta cur ęstimum diminuatur, quod alias diminui non posset. l. j. C. de collatio. donat. vel releuat. libro decimo. vbi Bartol. & in noua reformatione ęstimi vendi-
11 tor † ipse est releuãdus. iuxta l. forma. §. illum. ff. de censibus. l. iij. §. fin. ff. vbi pupil. educ. & grauandus emptor, si sit talis qui grauari pos-
12 sit, vt quia subditus, cum † confessio catastri concernat iurisdictionem l. j. §. quibus. ff. quod cuiusque vniuers. si vero grauari non potest: quia
13 non subditus, aut alias † exemptus, vt ecclesia, vel dominus, tunc est secus, secundum Bartolum in l. sciendum. & in l. libertus. §. sola ratio. ff. ad municipal. de incol. per Alexand. consil. cj. nume. 4. in j. & consilio. lxviij. in ij. & dicto consi. lij. in v. Secundum fundamentum est, quod colligitur ex capitulis conuentionum ipsarum partium, quibus cauetur, pro bonis immobilibus quę obuenient in futurum ipsis domino, ex causa successionis, vel successionum, quod non teneantur ad taleas extraordinarias, seu collectas, quę rebus imponi solent pro personis: quia de iure communi talis res non transit cum onere suo, quibus verbis videtur expressum decisus pręsens casus. Et licet loquatur conuentio in causa successionum: tamen ratio expressa in illo capitulo, militat etiam in casu nostro: quia tale onus extraordinarium non sequitur rem, quę ratio ampliat dispositionem, secundum Baldum in l. suum. C. de iure deliberan. & in l. si seruus legatus. §. qui quinque. ff. de lega. j. & que not. Bart. in l. qui volebat. de hered. instituend. in l. si soror. §. j. soluto matrimo. Socin. consi. xliij. lvij. lxij. in ij. Dec. consi. xxij. clxxxij. & quę habentur in l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. Et licet loquantur aliqui in vltimis voluntatibus: tamen idem est etiam in contractibus, in quibus potissimum voluntas contrahentium magis quam verba attenduntur, vt in simili est text. in l. in conuentionibus. vbi dixi. ff. de verbo. signific. & quia verbum, successionum, comprehendit etiam successores particulares. d. l. in conuentionibus. & l. id temporis. §. primo de vsucap. & l. fluminum. §. adijcitur. ff. de damno infecto. maxime propter dictionem, successionis, pręcedentem, secundus Alex.

consi. cxcv. in secundo. & dixi in l. heredis appellatione. de verb. signifi.
& propter expressam rationem censetur decisio etiam hic casus. l. n. §.
& licet. ff. de iur. & facti ignorant. qui saltem sublata significatione com-
prehendebat iuxta glo. in auth. vt ij qui obligatas. in prin. verbo. ad eu
rationem. Et licet principaliter dicta conuentio sit facta propter bona
forensium: tamen ratio est generalis, & ex ea ostenditur, quod idem sentie-
bant de bonis quomodocunque applicatis ipsis dominis: vnde cum illi
domini sint exempti ab illis oneribus etiam per conuentionem, nō est
dubitandum quin talis conuentio extendatur etiam ad casus inuolutos,
& non procedunt not. per doct. in d. l. si ex toto. prout tenuit Ioan. Ba
ptista de sancto Seuerino in repetitione l. omnes populi. ff. de iustitia
& iure. Alber. Brun. consi. xij. & probatur hec conclusio in l. fistulas. §.
frumenta. de contrahen. emptio. secundum intellectum Salic. qui con
14 gruit verbis literę, vbi in † cōtractu venditionis venit casus inuolutus,
quando actum est vt venditor eum prestet. & ita tenuit Bal. Ang. Ful
go. Castren. Alex. in l. sed & si quis. §. quesitum. ff. si quis cautio. per Ri
pam in tractatu pestis. fol. 17. Tertium fundamentum est, quia ista bo-
15 na seu per emptionem seu alio titulo reuersa ad dominos, sunt † con-
solidata directo dominio, & censentur eiusdem naturę cuius sunt reliqua
ipsorum dominorum. Cum enim ipsi domini habeant fundatam inten
tionem in toto territorio, non solum respectu iurisdictionis, quod est in-
dubitatum. c. si diligenti. vbi Abb. in not. de prę scr. Sed etiam respectu
dominij directi, quod apparet ex instrumento Franchisiarum, in quo
vbique dicitur, quod illa bona prius erant seruia, seu prę stabant seruitutem
dominis, quę verba significant feudum, secundū glo. in l. si vsusfructus
legatus. ff. de vsufr. Et quia soluebant tertiam in alienationibus, quę
successerat loco quinquagesimę, de qua in l. fi. C. de iu. emph. quod ius
est reseruatum etiam hodie in certis casibus: vnde arguitur ius directi
dominij. Et quia ita in dubio videtur prę sumendum, vt cū constet eos
respectu aliquorum bonorum esse vasallos, idem prę sumamus de alijs
nisi probentur allodialia, vt tenet Spec. in tit. de emph. §. nunc aliqua.
versi. xl. cum seq. & versi. lxij. Bald. in c. j. de vasal. qui contra constitu.
not. tradunt omnes in c. j. §. vasallus. si de feu. defun. Iasin l. ij. nume.
173. C. de iure emph. maxime cum concessum sit castrum & eius iura
omnia, adiectio confinibus in inuestitura: vnde quicquid est inter di-
16 ctos † cōfines censetur esse feudale. d. c. si diligēti. facit tex. in §. si. quib.
mod. feud. amit. & quod not. Paul. Castr. & Socin. in l. j. in not. ff. de
acqui. possess. & diffuse allegatum est in suprascripto consilio, ad quod re-
mitto. Cum igitur fundata sit intentio dominorum respectu directi do
17 minij: si deinde † vtile ad eos reuertatur fit cōsolidatio, nec dicitur noua
acquisitio. l. iij. ff. de iu. dot. vbi Bart. Bal. Fulg. l. si conuenerit. §. si
nulla. vbi Are. ff. de pig. act. vnde cum non sit noua acquisitio, imitatur
naturam cęterorum bonorum. Et pro hac opi. est tex. valde not. in c. j.
extra de feu. secundum intellectum magis communem, quem tenet ibi
18 Host. Guer. Abb. Anch. Car. Imo. vbi si vasallus † ecclesię accipiat
mutuam pecuniam ab ecclesia & tradat prędium feudale ipsi ecclesię in
pignus, ecclesia non computat, fructus in sortē: quia censetur facta con
solidatio, nec amplius attenditur natura pignoris, pro quo etiā est tex.
in cap. j. in fin. & in cap. conquestus. extra de vsuris. Sicut ergo ibi pi-
gnus non attenditur: sed consolidatio, ita & in casu nostro non attende-
mus venditionem seu titulum singularem per quem dicta res redierit
ad dominum, sed potius vim vniōnis, seu consolidationis. Facit in si-
19 mili, quia nos videmus quod Abb. † qui vnire nō potest fructus beneficio-
rum. cap. cum singula. verbo, vnire. de prębend. in vj. clemen. ne in agro
§. adhuc. de statu monachorum. cap. sicut. de excess. prelatorum. & tamē
potest hoc facere in bonis quę originaliter sub directo dominio suę ec-
clesię fuerunt. c. vt super. de reb. eccl. non alien. vbi doct. quia per talem
20 † consolidationem iudicatur perinde ac si a principio semper dicta bo
na fuissent incorporata, seu consolidata. facit quod not. Alex. consi. vlti.
in iiij. volu. quod consi. est And. Sic. vbi declarat doctrinam Bart. ita
tenentis in l. si vacantia. C. de bo. vac. lib. x. vnde videmus, quod licet cle-
ricus non possit prorogare iurisdictionem alterius iudicis, potest tamē
21 ad eum reuerti a quo fuit exemptus: quia originalis † causa pręualet, &
res de facili reuertitur ad naturam suam. l. si vnus. §. pactus. in fin. ff.
de pact. vt tenet Abb. post alios in c. significasti. de fo. compe. & consilio
xxv. in j. in disp. incip. duo clericali. & facit quod not. Bald. in l. placet.
C. de sac. san. eccle. per illum text. in verb. translationem. vbi licet alias
22 † ecclesię succurratur per restitutionem in integrum: tamē fallit si eccle-
sia habens emphyteusim, non soluat canonem: quia res reuertitur ad do
minum, & sic ad originem suam, eique consolidatur absque spe restitutio-
nis. Nec me mouet distinctio do. Iacobini de S. Georg. in tract. feu-
dali. fo. 17. in princ. dum videtur distinguere, an feudum reuertatur ad
dominum vt dominum, an vero reuertatur ad eum tanquam priuatum,
vt quia vasallus domino donasset, vel ei legasset: nam tunc succederet re-
23 gula. ex qua † persona quis lucrum sentit illius factum debet approbare.
l. ex qua persona. de reg. iur. allegat Pet. de Bellapert. in l. iij. ff. de ser.
& Pet. Iacob. & Ioā. Ray. vt per eum. Respondeo enim quod illa distin-
ctio procedit in terminis in quibus loquitur, scilicet in seruitutibus &
iure reali, quod sequitur rem ipsam: nostra questio est in muneribus &
carastro, quę munera imponuntur personis, licet pro rebus: vnde quan
do res peruenit ad personas non subiectas tali oneri indistincte rema-
net libera, nisi aliter statuto esset cautum, vt dicit Bar. in d. l. rescripto.
§. sciendum. ff. de mu. & ho. & supradixi. Secundo respondeo, quod illa
distinctio habet locum in iuribus alteri debitis, scilicet in quęsitis. cum
enim fundus vasalli debet seruitutem fundo vicini, si fundus seruiens
24 reuertatur ad dominū, iure domini resoluitur seruitus: quia † resoluto
iure datoris resoluitur ius accipientis. l. lex vectigali. ff. de pign. si ve-
ro ad dominum transeat ex emptione vel donatione vel simili titulo: quia
dominus succedit in locum datoris, tenetur ratum habere factum ipsius
d. l. ex qua persona. sed nostra quęstio est in istis oneribus quę non im-
ponuntur iure successionis, nec in quibus aliquis tenetur ex persona al
terius: sed quilibet ex sua: adeo quod venditis bonis venditor liberatur. d.
l. Ioan. emptor vero non ex persona datoris sui: sed ex sua tenetur
vnde si ipse sit immunis vltra non queritur. Tertio respondeo, quod
dicta distinctio in casu nostro non potest esse vera, per tex. expressum in
d. c. j. extra de feu. secundum intellectum communem, vbi dominus re-
cuperauerat rem non tanquam dominus, sed tanquam quilibet extra-
neus, ex contractu pignoris ob pecuniam mutuo datam vasallo, vel em-
phyteutę, & tamen res illa iudicatur secundum qualitatem aliorum bo
norum domini propter consolidationem: & ideo fructus non imputan-
tur in sortem, & probat ille text. a fortiori: quia ibi non erat adeo plena
consolidatio, sicut in casu nostro, in quo vtile dominium omnino fuit
translatum in dominos, ibi sola possessio pignoris transfertur in credi-
torem, secundum l. sciendum. §. si creditor. ff. qui satisd. cog. l. legata. §.
fin. ff. de supel. leg. Nec rursus obstant alię rationes, quę oriuntur ex
quibus conuentionibus & instrumentis: quia ad illas optime fuit re-
sponsum per suprascriptum dominum consulentem do. Nicolaum Ta-
parellum: cuius iudicio acquiesco. Salua semper sententia cuiuslibet
melius sentientis.

SVMMAE RERVM. IX.

1 *CONcessiones per tyrannum facta non ualent.*
2 *In Ducatibus Comitatibus uel similibus magnis feudis præsumi tur mala fides continuata in quoscunque successores nec unquā talia feuda præscribuntur etiamsi lapsi essent plusquam centū ann.*
3 *Vitium reale in quoscunque successores perdurat.*
4 *Bonæ fidei possessor alienando seu infeudando Castrum nō potuit transferre aliquod dominium uel ius cum ipse non haberet sed solum transtulit u, u. apiendi conditionem.*
5 *Cum Rege non seruantur solemnitates iuris sed proceditur sola facti ueritate inspecta & attenta & sicut coram Deo.*
6 *Disputare de potestate Regis seu Ducis Mediolani & annullare eorum gesta esset uelle reformare totum mundum.*
7 *Patientia diuturna ciuitatis approbat tacito quodam consensu dominium Principis seu regentis dictam ciuitatem.*
8 *Non est recedendum a iure quod longo tempore placuit.*
9 *Prius in possessorio de iure pronunciandum est.*
10 *In possessorio exceptiones respicientes dominium reijciuntur.*
11 *Possessio antiquior præsumitur magis iusta.*
12 *Standum est literis Regis & cuiuslibet Principis superiorem non recognoscentis exculpantibus aliquem & quomodo hoc intell.*
13 *Dux mediolani habet omnia iura imperialia etiam aliàs reseruata.*
14 *Concessio Regis contra ordinationem alias per eum factam est nulla quia præsumitur circumuentus.*
15 *Princeps non potest priuare uasallum feudo sibi concesso nisi uasallus fuerit conuictus de culpa.*
16 *Feudum est contractus.*
17 *Princeps ligatur proprijs contractibus propter consensum qui est de iure naturali.*
18 *Princeps de plenitudine potestatis non potest contrauenire proprio contractui.*
19 *Concessionem bonorum fisco applicatorum uel applicandorum parte petente nullam.*
20 *Princeps ex causa potest ius tertij tollere.*
21 *Princeps si restituat bannitum non obstante quacunque condemnatione quam uult haberi pro infecta talis bannitus recuperabit etiam bona in tertium alienata.*
22 *Citatio partis quando requiratur & quando non.*
23 *Princeps potest legitimare aliquem in præiudicium iuris quæsiti tertio etiam eo non citato.*
24 *Citatio ex causa per Principem tolli potest.*
25 *Papa si faciat aliquam ecclesiam exemptam licet sit in graue præiudicium Episcopi tamen ualet concessio quamuis eo non citato.*
26 *Patronus restitutus acquirit iura aduersus libertum absque aliqua citatione.*
27 *Restitutio regulariter non trahitur ad alienata.*
28 *Res semel alienata per fiscum amplius non potest euitari.*
29 *Princeps quando quid uere & ex propria scientia scit debet attendere conscientiam suam non autem probationes nec ordinem iudiciarium sed prouidere sicut Deus.*
30 *Obliuio non præsumitur de rebus se præsente intra decennium gestis.*
31 *Dispositio magis specialis attendi debet.*
32 *Non ualenti agere non currit præscriptio.*
33 *Princeps potest intuitu innocentiæ sententias criminaliter latas annullare quamuis stet statutum quod ab illis non possit querelare seu supplicari.*
34 *Princeps debet reuocare sententiam quæ transiuit in iudicatum propter innocentiam condemnati.*
35 *Princeps etiam sine causa potest annullare sententias contra aliquem latas & quare.*
36 *Princeps potest derogare beneficio cridarum.*
37 *Decreta quæ contra ius commune fiunt debent stricte interpretari.*


Resenti in causa, in qua simpliciter sum requisitus
vt dicam, quid iuris esse existimem, breuiter duxi
procedendum: tum quia per alios fuit diffusissime
allegatum: tum etiã quia solet veritas a multiloquio
abhorrere, videndum erit igitur de duobus tantum
articulis. Primus est, nunquid illustris dominus
Galeaz Sancto Seuerinus magnus Scutifer re-
gius possit prætendere sibi aliquod ius competere
in feudo Castri noui, vigore concessionis sibi factę per Sphortiacos.
Secundus est, nunquid si quod ius habuit censeatur perdidisse, & iu
re censeatur translatum in illustrem Comitem Musochi. Circa pri
mum articulum videretur prima fronte dicendũ, quod inuestitura seu
datis sibi facta per quondam ducem Mediolani Joannem Galeaz
nullum ius in eum transtulerit. Et pro hoc facit, quia dictus dominus
Joannes Galeaz, non habebat aliquod ius in ducatu, sed eius maiores
1 illum armis occupauerant: vnde dicebatur † Tyrãnus, & consequenter
concessiones per eum factę nihil valen. l. decernimus. vbi Bald. & do-
ctores. C. de sacrosanctis ecclesijs. & firmat Bartol. in tractatu suo de
tyrannia. in j. quęstione. & Petrus de Ancharan. in cap. fundamenta.
de elect. libro vj. Confirmatur, quia dato prout negari non potest, q
eius maiores per vim & armis illum occupauerint, eodem modo dice-
2 bant ipse in mala fide sicut primi occupatores: quia in † ducatibus, co-
mitatibus, vel similibus magnis feudis, pręsumitur mala fides conti-
nuata in quoscunque successores, nec vnquam pręscribuntur etiam si
lapsi essent plusquam centum anni, vt in notabili casu consuluit Abb.
in consil. iij. incip. inter in pręsenti. ver. decimasexta quęstio. in ij. vol. se
quuntur mod. in c. si diligenti. extra de pręscr. & est ratio, quia in tali oc-
3 cupatione vertitur vitium reale, q † vitium in quoscunq; successores
perdurat. l. vitia. C. de acq. poss. §. furtiuę. insti. de vsuc. Confirma-
4 tur etiam, quia dato quod ipse do. Joannes Galeaz esset bonę † fidei
possessor: tum alienando seu infeudando tale castrum, non potuit trans-
ferre aliquod dominium, vel ius, cum ipse non haberet, sed solum tran-
stulisset vsucapiendi conditionem. l. j. C. de vsuc. transfor. §. sed tantum
modo. inst. de vsuc. in prin. vnde ante vsucapionem pot est verus domi
nus tale castrum in quem voluerit transferre, prout in proposita quę-
stione fecit christianiss. rex Ludouicus, qui concessit illud castrum comi
ti Musochi quomodocunque ad eum peruenisset, & ex his casus iste
redditur satis dubius in fauorem magni Scutiferi. Sed tamen his nõ
obstantibus videtur dicendum quod ius illustris dom. Galeaz possit
pretendere iustum titulum vigore concessionis sibi factę taz per d. Jo.
Galeaz, quam etiã vigore tacite recognitionis factę per quondaz d. Lu
douicum Sphortiam. Et pro huius opinionis fundamento considerã
duz est, quod ipse d. Jo. Galeaz, & deinde d. Ludouicus, in ducatu Me
diolani tunc temporis habebantur pro veris ducibus nedum a ceteris
potentibus Italię, sed etiam ab externis: & etiaz Christianissimus rex
Francorum Carolus octauus, quando ad eos scribebat non aliter eos
appellabat, quam Mediolani duces: quinimo & fortius etiam Maxi
milianus imperator, quando duxit in vxorem ipsius Jo. Galeacij soro
rem, ad eum scripsit, Mediolani ducem appellando, & illud etiam est
magis manifestum in principe Ludouico, qui habuit inuestituram feu-
dalem ducatus ab ipso imperatore, & licet aliqua ex istis forte non sit de
ducta in processu: tamẽ ex quo causa est auocata, vt iudicetur per Chri
stianissimum regem poterit ipse ex seipso hoc cognoscere, & ex aliorum
5 relatione intelligere, ex quo coram eo proceditur † sola facti veritate at-
tenta, & sicut coram Deo, vt per Bar. in l. vnica. C. vt quę deser. aduoc.
in fi. & can. in c. dilecti. extra de iudicijs. Et certe disputare de potesta
6 te istorum principum, & annullare † eorum gesta, esset reformare totum
mũdũ. vt dixit Bald. loquens de principe Mediolani, in cõsil. cclxij.
recolo me consuluisse in j. & facit quod in simili casu consuluit Corn. cõs.
cxxvj. primo aspectu. in ij. vol. vbi idem consuluit in do. Pandulpho
de Malatestis, qui de facto per multa tempora tenuerat dominiũ Ari
mini, & istud fortius procedit in dictis Sphortiacis, quorum dominiũ
7 videtur approbatum ex quo † ciuitas tacito cõsensu diu eos passa est, vt
dicit Card. in cle. j. §. terra. in ij. q. de pęnis. Unde etiaz Christianiss.
rex Ludouicus, quando eos deiecit de possessione dicti ducatus: non ta
men rescindit eorum gesta, sed potius confirmauit: quia priuilegia & do
nationes per eos olim varijs nobilibus factas, ratificauit: nec vnquam
in ducatu mediolani fuit illud refractatum in dubium: vnde non debe-
8 mus recedere † a iure quod sãdait placuit. l. minime. ff. de legib. Et cer-
te inconueniẽs esset vt quod in alijs obseruatum est, non etiaz per Chri
stianiss. regem obseruaretur in magno Scutifero, qui infinita semper
seruitia exhibuit versus regiam maiestatem. Et ex hoc possunt tolli de
ducta in contrarium, quia procedunt in vero tyranno, quorum acta fue
runt rescissa: sed Christianiss. rex non est solitus rescindere inuestituras
factas per Sphortiacos, attento quod etiam eos habebat pro veris
principibus, & quod Ludouicus habebat etiam titulũ, & quod ciuitas
diutius eos passa est: vnde saltem attenta ęquitate negotij, videtur in
hanc partem inclinandum. Et illud tanto magis procederet si lata fora-
9 tur † sententia in iuditio possessorio, prout primo de iure pronuntiandũ
est. c. j. de cau. possess. & prop. l. ordinarij. C. de rei vendi. quo iudicio rej
10 citur ista exceptio † respiciens domi nium. l. si quis ad se fundũ. C. ad
leg. Jul. de vi pub. c. n. de ord. cogn. cum si. & pręsertim si feratur senten
tia possessorij spectans redintegrationem. secundum can. redintegran-
da. j. q. iij. in quo sufficit probare possessionem magis antiquam agen-
11 tis, & conuentum ipsum possidere: quia possessio agẽtis tanquam an-
tiquior pręsumetur magis iusta, vt dicit Abb. in c. cum ad sedẽ. de resti.
spo. cum concor. per Alex. consi. vj. in iij. vol. & consi. lxxxix. in v. & per
Mod. in l. rem quę nobis. ff. de acq. poss. & si reus cõuentus velit pro
bare actorem cecidisse a possessione ex iusta causa, rejcietur per literas
regias, attestantes magnum Scutiferum de iure non potuisse banniri,
necessario de quarũ literarum viribus dicam in sequenti articulo: & in
quantum sit ad iudicium possessoriũ, casus iste videtur clarius. Et quã-
do vtrunq; iudicium tam possessorium quam petitorium sit cumulatũ

tamen primo debetur in possessorio pronuntiari. c. ij. vbi omnes extra
de cau. poss. & prop. Circa secundum articulum casus est longe clarior
12 in fauorem do. Scutiferi. cum enim Christia. rex Ludouicus † atteste
tur ipsum nihil deliquisse, & nullam tamę bonorum iurium dignitatis-
ue priuationem incurrisse, standuz est illis literis. cle. j. de prob. quę con
stitutio habet locum nedum in pontifice, sed etiam in quolibet principe
non recognoscente superiorem, vt est communis conclusio in c. cum a no
bis. de testib. & per Alexand. consi. xv. volu. v. & illud propterea proce-
13 dit in † duce Mediolani, qui habet omnia iura imperialia, etiã alias
reseruata, vt per Bald. consil. ccclx. quemadmodum imperator. lib.
iij. Pau. de Cast. consi. ccxv. in Christi nomine. ad primũ. Lud. Ro.
ma. sing. cccclvij. an dux Mediolani. Fel. in cap. quę in ecclesiarum
num. 33. versi. quarta declaratio. extra de consti. Jo. Bap. de sancto Se
uerino in repet. l. imperium. in xviij. quęst. ff. de iurisd. omnium iudicũ.
Moder. in l. ex hoc iure. de iusti. & iure. & ex dictis literis resultat soli-
dum fundamentum in fauorez domini. Scutiferi. Sed hic insurgit dif-
ficultas, quia licet tex. in dicta clement. dicat standum esse verbis prin-
cipis aliquid referentis: tamen illud non procedit quando ex hoc resul
taret pręiudicium tertio, vt concludit Pe. de Anch. in consi. ccclxxxij.
pręmisso. in fi. & Pau. de Cast. consi. clvi. Et iste proprie est casus noster,
in quo resultat magnum pręiudicium comiti Musochi. Sed respon-
deo, quod dicti doctores loquuntur in casu quo simpliciter princeps
aliquid asserit iniustum, nec aliter constat de eius extra voluntate: naz
tunc non statur tali assertioni: sed pręsumitur male informatus, & teteri
priũ non tenet: secus in casu nostro in quo Rex ita attestatur, & propter
eius innocentiam reuocat omnia banna, & sententias motu proprio, &
de plenitudine potestatis, quo casu nihil potest opponi, quo minus con
cessio suum sortiatur effectum, vt per Bal. in l. ij. C. de seruit. & aqua.
cum concordant. Nec obstãt oppositiones factę per aduocatos illustris
comitis Musochi. Et in primis dum dicitur, quod istę literę declaran
tes magnum Scutiferum nihil deliquisse, non debent retrotrahi in pręi
udicium ipsius comitis Musochi: pro qua ratione facit quod not.
Bal. in c. cum olim per illum textum extra de re iudi. vbi dicit, quod cõ
14 cessio † Regis Francię contra ordinationem alias per euz factam, est
nulla: quia pręsumitur circumuentus: & idem in Rege Aragonum con-
suluit Ludo. Roman. cõsi. cclxviij. circa pręmissa. & propterea dicit Fe
lin. in dicto cap. cum olim. quod ille tex. inducitur ad id quod quotidie
facit Papa, declarando qualis fuerit sua intentio in aliqua cõcessione:
nam si illa declaratio non consonat verbis prioris concessionis habetur
põtifex pro circumuento, & ipsa declaratio est nulla: ergo idem debemus
in casu nostro, in quo ista declaratio Regis, nedum nõ consonat verbis
prioris concessionis per eum factę in comitem Musochi: sed penitus
aduersatur & eam annullat, & pro hoc faciunt multa allegata per Felinũ
in dicto capit. cum olim. sed tamen in casu nostro contrarium est verius
quia textus in dicto cap. cum olim. procederet. quando essemus in casu
in quo princeps non haberet seu non pręsumeretur habere certam sciẽ
tiam: nam tunc pręsumitur circumuentus, & ita procedunt allegata in
contrarium, & illũ text. ita intelligit Abb. & Canon. ibi. Sed nos loqui-
mur in casu qui erat cognitissimus ipsi Regi: vnde ipsemet attestatur
seriem facti, prout fuit in literis deducta esse veram, & attestatur veram
fuisse protestationem factam Regi Carolo de capiendo arma cõtra quã
cunque personam, & facit illam declarationem cum efficacissimis clausu
lis, de quibus infra dicam. Secundo videtur obstare, quia per talez
declarationem in effectu tolleretur ius tertij & priuaretur comes Mu
sochi feudo sibi concesso, quod tamen non potest fieri. ca. j. de natura
15 feud. vbi non potest princeps priuare † vasallum feudo sibi cõcesso, nisi
fuerit vasallus conuictus de culpa, & ille text. procedit etiam in papa
& imperatore, & quibuslibet principibus non recognoscentibus superio
16 rem de facto. Et pro hoc facit, quia ex quo † feudum est contractus, vt
17 dicit Bart. in l. legitima. ff. de pact. principes † ligantur proprijs cõtra
ctibus. propter consensum qui est de iure naturali. cap. j. extra de pro-
ba. imo dicit Pau. de Cast. in l. digna vox. C. de legib. quod nec etiam
18 de † plenitudine potestatis potest princeps cõtrauenire proprio contra
ctui: ad idem quod not. Bald. in cap. j. §. ad hęc. versicu. item noto. ex
gloss. de pace iuramen. firmand. in vsibus feudorum. Sed ad hoc respõ
detur, quod imo non tollitur ius tertij, scilicet comitis Musochi, ex
quo ipse nullum ius habebat: tum quia dictum feudum non potuit dici
applicatum camerę, ex quo dictę sententię, & banna, cõtra ipsius magnũ
Scutiferum sunt irrita, & nulla, prout declaratur in literis regijs, & etiaz
circumscriptis literis, latissime fuit demonstratum in alijs allegationi-
bus: tum etiam quia concessio facta comiti Musochi est nulla, per l. j.
19 & ij. C. de pet. bo. subl. lib. x. vbi concessio † bonorum quę peruenerunt
in fiscum, tam ante incorporationem, quam post. est nulla, si sit facta ad
postulationem partis, quod in dubio pręsumitur, vt ibi per omnes: nec
sufficit si in tali concessione sit generalis clausula, non obstãte, &c. ex quo
pręcedit specialis prohibitio, vt ibi declarat Jo. de Platea, Nic. de
Neap. Et licet Bal. in c. ad audientiam. extra de pręscr. in vltimis ver
bis dicat, quod ille titulus. C. de pet. bo. sub. nõ procedat in feudis, sed
in alijs concessionibus tantum, tamen illud dictum caret ratione, nec
reperio doctorem qui eum sequatur: sed feudistę pręsupponunt contra-
rium in c. j. qui suc. teneant. vbi And. de Isern. & Prępositus sancti
Ambrosij dicunt, fuisse multas infeudationes hoc pręte xtu. per Inno-
centium quartum in regno Sicilię reuocatas. Secundo respondetur
ad istud argumentum, quod ex quo Rex attestatur ipsum magnum
Scutiferum fuisse innocentem, certe ista est causa sufficiens per quam
debeat restitui ad bona etiam interim alienata, & nemini dubium est,
20 quod potest † princeps ex causa, pręsertim quãdo procedit de plenitudi
ne potestatis, tollere ius tertij, vt dicit Abb. & sequuntur omnes in c. quę
in ecclesiarum. extra de consti. & per docto. in l. fi. C. si cõtra ius vel vtil.
pub. & pro hoc facit quod not. Cardi. in cap. quia diligentia. de elect.
21 vbi si princeps † restituat bannitum, non obstante quacunque condẽ-
natione quam vult haberi pro infecta, talis bannitus recuperabit etiam
bona in tertium alienata. & sequitur Inno. & Alexan. in l. Gallus. §. &

quid ſi tantum.in penult.charta.de liber.& poſthum.& licet aliqui moderni.in cap.fin.extra de conſtitut.dubitent de iſta deciſione:tamen eorum rationes procedunt, vbi aliquis eſſet reſtitutus ſimpliciter de gratia:ſecus in caſu noſtro:vbi princeps atteſtatur eum fuiſſe innocentem. Tertio videtur obſtare,quia in tali conceſſione non fuit citatus comes Muſochi:ergo non debet illi fieri præiudicium.cap.j.vbi Abb.& alij extra de cauſa poſſeſſionis & proprietatis.ſed quia ad iſtud argumentū pluribus modis reſpondetur,vltra dicta aliorum poteſt etiā reſponderi,quod cum Rex fecerit illam declarationē de plenitudine poteſtatis
22 non fuit neceſſaria citatio † partis, vt dicit Joan. And. Innoc.& Imo. in cap.inter quatuor.de maior.& obed.& per docto.in dicto cap.j. Præterea quando aliquid contra aliquem principaliter ſtatuitur verum eſt eum debere citari,& ita poſſunt procedere contraria:ſed vbi aliqui principaliter tendit in fauorem alicuius,licet in conſequentiam reſultet alicui damnum videtur quod princeps indiſtincte hoc poſſit facere,eo nō citato,per no.per Bar.& doct.communiter in l.Gallus.§.& quid ſi tā-
23 tum.ff.de lib.& poſth.vbi poteſt † princeps legitimare aliquē in præiudicium iuris quæſiti tertio etiam eo non citato arg.l.ij.ff.de nata.reſti.
24 & facit,quia citatio ex † cauſa p principem tolli poteſt.gl.in l.antep.ff. ex quib.cauſ.maio.quę cauſa in principe præſumitur.gl.in l.relegati.ff. de pœn.& doct.in d.c.quę in eccleſiarum.& pro hac ſolutione facit, quod
25 not.Cor.conſi.lvj.in iiij.vol.vbi † ſi papa facit aliquam eccleſiaz exēptam,licet ſit in graue præiudicium epiſcopi,tamen valet conceſſio,quāuis eo non citato.c.ſi papa.c.cum capella.de priuil. Et pro hac ſolutionem etiaz facit tex. in l.iij.§.ſi deportatus.ff.de bon.lib.& in l.ſiue ff.de
26 iure patro.vbi patronus reſtitutus † acquirit iura aduerſus libertum, nec ibi fit mentio aliqua de citatione. Quarto videtur obſtare, quia illa declaratio facta per Regem,per quam in effectu dominus Scutifer
27 reſtituitur, † nō debet trahi ad bona alienata,præſertim per fiſcū:tū quia regulariter reſtitutio nō trahitur ad alienata,vt per gl.& doc.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de liber.& poſthum.tum quia vbi res eſt ſe-
28 mel † alienata per fiſcum,amplius nō poteſt euinci.l.bene a zenone.C. de quadr.præſcrip.& per Bart.in l.fi.C.de ſentent.paſſis.& in terminis noſtris per Joan. Fab.in §.cum autem. Inſt.quib.mod.ius pat.pot.ſol.ſed ad hoc rūdetur quod viis iſta declaratio trahitur ad alienata ex quo eſt facta contemplatione iuſtitię,non autem de gratia, & ita communiter tenetur in d.§.& quid ſi tantum.& per Can.in c.quia diligentia. extra de elect.& per Fel.in c.inter quatuor.de maior.& obed.per tex.in l.quod ſi minor.§.reſtitutio.ff.de mino.& ibi proprie doct.loquuntur in bonis alienatis per fiſcum,& facit etiaz tex.in l.j.C.de reputatio.quę fiunt in iudi.& quod not.Nellus in tract.bannitorum in vj.q.tertij temporis,in fi. Nec obſt.ſi dicaſ,qđ non videſ iſtā declarationē factā eſſe de iuſtitia,ex quo nō eſt ſeruatus modus iudicialis,imo princeps fecit hāc declarationē aduerſus banas ſententias & banna ꝯtra eū latas:quia rūdeſ quod ex quo princeps ſciebat ipſum eſſe innocentē,prout ipſemet atte-
29 ſtatur,debuit de iure dictas ſententias annullare.l.diui fratres.ff.de pœnis.& in l.j.§.ſi quis vltro.ff.de quęſti.& in hoc debuit attendere † principes conſcientiam ſuam, non autem ſententias prius latas,nec alias probationes, vt no.in l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.præſi. nec ipſe debuit attendere ordinem iudiciarium,ſed potuit procedere ſicut Deus, vt not.per Bar.& doct.in l.j.in fi.C.vt quę deſunt aduoc.par. Nec obſtat.d.l.bene a Zenone.quia poteſt multipliciter reſponderi. Et primo reſpondetur,quod illa ſolum procedit,quando fiſcus bona fide poſſidebat rem alienatam credens eſſe ſuam,prout declarat. Bart.in l.fi.C.ſi contra ius vel vtil. Jac.de Are. Bal.& Ang.in l.ij.C.de com.rer.alie.& per Fel.in c.quę in eccleſiarum.extra de conſt.quod non eſt in caſu noſtro,ex quo rex Ludouicus ſciebat rem non eſſe ſuam,ex quo verum nō erat quod dominus magnus Scutifer eſſet rebellis propter proteſtationem.regi Carolo factam nec aliquo modo deliquiſſet,& cum ipſe hoc atteſtetur in literis conceſſis do. Scutifero eſt veriſimile quod eandez ſcientiam haberet etiam tempore literarum conceſſarum comiti Mu-
30 ſochi: quia:obliuio † non præſumitur ſaltē de rebus ſe præſente intra decennium geſtis, glo.& doct.in l.j.C.de ſeruis fug. Secundo reſpondetur,quod diſpoſitio d.l.bene a Zenone.eſt generalis,ſed iſta alia diſpoſitio,quod reſtitutus de iuſtitia recuperaret bona etiam alienata, eſt ma-
31 gis † ſpecialis.vnde iſta attenditur per regulam iuris.l.in toto.ff.de regu.iur.& quod not. Bal.in l.executorem.vbi Bal.C. de execu.rei iud.Corn.conſi.lxvj.volum.j. Tertio eſt aduertendū:quia præſcriptio quadriennij,de qua in dict.l.bene a Zenone.non videtur habere locum in caſu noſtro:quia dominus Scutifer non potuiſſet agere, ſi voluiſſet
32 propter iuſtum timorem officialium regiorum:vnde nō † valenti agere non currit præſcriptio.l. ſed & ſi per prætores.ff. ex quibus cau. maio. & per Innoc.& Abb.in cap.ex tranſmiſſa.extra de præſcrip. Quinto videtur obſtare,quia contra d.Scutiferum lata eſt ſententia, a qua non licet prouocare vel querelare, ita diſponentibus decretis. Item bona fuerunt proclamata ſecundum prouiſiones communis Mediolani, nec fuit contradictum,vnde bona ſunt libera:ſed iſtud argumentum eſt leuiſſimum:tum quia,quamuis non liceat querelare, nec ſupplicare a
33 ſententia † criminaliter lata:tamen poteſt princeps intuitu innocentię dictas ſententias annullare.dic.l.diui.ff.de pœnis cum ſimilibus.vbi quā-
34 uis ſententia tranſierit in iudicatum,tamē debet princeps † eam reuocare propter innocentiam condemnati : de qua innocentia ipſe Rex at-
35 teſtatur. Præterea poteſt princeps, † etiam ſine cauſa, annullare ſententias contra aliquem latas,ex quo iſtud non eſt niſi derogare ijs quę ſtatuta ſunt iure ciuili,vt eſt communis concluſio omnium in dicto cap.quę
36 in eccleſiarum. Et eodem modo etiam † poteſt derogare beneficio cridarum,ex quo iſtud non eſt niſi tollere præſcriptionem trium vel ſex menſium. Præterea quo ad cridas poteſt etiam reſponderi,quod ſi bene videantur,verba proclamationum dicunt,quod ſi quis prætendat ſe habere ius in bonis magni Scutiferi,comparcat intra tres menſes,alioquin bona cenſebuntur libera,&c.quę verba non vocant ipſum dom. Scutiferum, ſed alios prætendentes habere ius in eius bonis:vnde rationi eſt dicere,quod præiudicent ipſi magno Scutifero:illud enim decre-
37 tum † introducens illam prouiſionem eſt ſtricte interpretandum , ex quo contra ius commune. Et etiam eſt ſatis iniquum,quod contra aliquem præſcribatur ius dominij,vel hypothecę,tam breui termino:vnde,ſtricte eſt interpretandum,nec eſt recedendum a verbis,prout in caſu iſtarum cridarum conſiderat Rapha.Coman.& Modern.in l.ſi ſtipulatus fuerim.§.cum ſtipulamur.ff.de verborum obligationib. Poſſet etiam ad ſupradicta omnia argumenta aliter reſpōderi, ſed quia per alios fuit optime reſponſum,non duxi vlterius inſiſtēdum,ſed iſtis breuibus contentus fui:ſaluo ſemper meliori iudicio.

SVMMAE RERVM. X.

1 *Fœminam feudo ſemel excluſam perpetuo excluſam eſſe.*
2 *Dictio donec quid importet.*
3 *Verba habere poſſint quid ſignificet.*
4 *Gloſa debet intelligi ne contradicat textui ſed ſecundum textum quem allegat.*
5 *Succeſſio in feudis deuoluitur non ab eo qui vltimo loco decedit ſed vigore conceſſionis illi factę qui primo impetrauit.*
6 *Declar.doctr. Bart.in l.in ambiguo de rebus dubijs.*
7 *Fœminæ admittuntur in feudo empto.*
8 *Feudi emptionem a tertio nihil nocere domino.*
9 *Tenor inueſtituræ attendendus eſt in feudo empto.*
10 *Sororem vnis fratribus & citatis inutiliter pure inueſtiri.*



Ecundum communes opiniones aduerſus quas nō oportet quęrere nodum in ſcirpo præſertim in iudicio caſus præſens eſt ſatis clarus, & expeditus. Cuz enim inueſtiturę feudales factę ſint,pro ſe,& heredibus ſuis maſculis,& fœminis,mortuo fratre non admittitur
1 amplius fœmina † de iure feudorum,per tex.in c.j.§.quinetiam.epiſco.vel Abb.in vſib.feud.niſi quādo dictus maſculus incontinenti poſt patrem eſſet mortuus.c.j.§.filia.de ſucceſ. feud.vel niſi dictum eſſet,donec maſculus extet.c.j.de eo qui ſibi.& ſuis
2 hęre.propter vim temporalis † dictionis,donec,de qua per Bal.in d. §.quinetiam.& probat ille textus,a fortiori:quia ponit caſum , quando dictum eſt,vt eius deſcendentes maſculi,& fœminę habere poſſint , quę
3 verba, † habere poſſint,reſpiciūt tempus futurum,& ſecundum illud intelliguntur.vt declarat Bart.in l.qui Romę.§.duo fratres.in vi.quęſt. ff.de verbo.oblig.& tamen non comprehendunt fœminam:& ratio eſt,quia fœminę naturaliter excluduntur a feudis:vnde earum mentio ſupradicto modo facta reſtringitur,ſecundum ſubiectam materiam,vt non comprehendat niſi quando ſucceſſerint patri acquiſitori, non autem tranſuerſalibus,& ſic intelligitur,vt ſuccedant ex linea deſcendentium, non ex collaterali, ſecundum Andr.de Iſer. & alios ibi.vnde ſi filius ſemel ſucceſſit excluſitqz fœminam,hęc fœmina ſemel excluſa,perpetuo durat excluſa,vt talis excluſio ſecundum naturā ſuam perpetua cenſeatur.l.pater.§.quindecim.de leg.ij.Corn.conſil.xij.in fi.in j.vol.l.in quibus. vbi Bal.C.de ſec.nupt.Cin.auth.ſed & ſi quis.in fi.C.eod.tit.declarat Alber. Brun.conſi.cviij.& iſta eſt communis opinio feudiſtarum in d.c.quinetiā.vbi And.de Iſer. Bal. Aluarot.& nouiſſime Præpoſ. ita late diſputat,& concludit Matth.de Afflict.& conſulunt Calde.cōſ. iiij. Imol.xxvij. Dec.cccxc.titu.de feud.cum multis concordant h.per Curt.in tract.feud.tertia parte, quęſt.xxvij. Socin.conſi.xix.cui adde Lud. Rom.cōſi.j. Alex.conſi.ij.in j.ad fin. Alber. Brun.d.conſil.cviij. lxv.& lxxviij.& alibi ſepe Card. Pari.conſi.xxij.& xxiij.adeo quod iſta opinio eſt tam approbata, & canonizata perſcribentes , vt non ſit de ea dubitandū:maxime in iudicio, Brun.tract.ſtantibus maſcul.artic.x. verſi.quinto quęro. Et licet Mart.de Laude,ibi attentauerit contrarium per tres rationes ſatis fragiles:tamen ſua opinio eſt a ſcribentibus reprobata,maxime a Cardin. Alexandrino ibi , qui reſpondet dictis rationibus,& etiam a Curt.in d.tract.d.quęſt.xxvij.& maxime reijciendus eſt dictus intellectus Martini ad d.§.quinetiam.quia eſt expreſſē contra verba illius textus,in verb.vlterius.quod eſt pręciſum ,propter ſequentem negatiuam. Et quamuis ijſdez rationibus quibus opinio Mart.a doctoribus confutatur,poſſit etiam reſponderi argumentis nouiſſime deductis.in conſil.quod mihi nuper exhibitū eſt , in quo Marti.opinio adſtruitur,tamen particulariter etiam reſpondebo. Et in primis non obſtat glo.in d.§.quinetiam.dum dicit,fœminam non admitti , donec maſculus ſupereſt,quaſi ſentiat mortuo maſculo admitti:
4 quia debet † gl.intelligi ne cōtradicat textui:ſentit enim mortuo maſculo admitti,quando talis maſculus eſt mortuus viuo ſtipulatore,vel incontinenti poſt,vt ſæpiuſſime declarat. Nec ab hoc intellectu diſſudet ibi Jac.de Beluiſo,niſi quod limitat illum text.in feudo conditionali dato ad certum ſeruitium,non autem in feudo ſimplici,vt eſt caſus noſter, & verba Jacob.ibi formaliter refert Aluarot.quę nullo modo contradicunt noſtrę ſententię,licet Martinus de Laude aliter retulerit , & non ex fide,& dictam limitationem Jacobi improbat Alex.conſi.ix. ponderatis,in v.vol. Non obſtat,quod Præpoſ.in ca.de eo qui ſibi , vel ſuis hered.&c.dicit,quod quando feudum eſt acquiſitum,pro ſe & heredibus ſuis maſculis & fœminis,nō differt ab acquiſitione facta in caſu illius textus, qui eſt quando acquiritur pro ſe & maſculis,& ijs deficientibus, pro fœminis. Nam reſpondeo hoc eſſe verum , quantum ſit reſpectu illius textus,quo quęritur,quando feudum propter non exiſtentiam maſculorum deuenit ad fœminam,quę deceſſit,relicto maſculo & fœmina,vt maſculus præferatur,intelligitur enim ſecundum tex.quem allegat in d.§. quinetiam.ſcilicet propter non exiſtentiam maſculorum qui perierant viuo ſtipulatore,vel incontinenti poſt,& ita intelligitur ſecundum text. quem allegat vt in ſimili per Bar.in l.non ſolum.§.liberationis verba ff.de l.b.leg.ſecus ſi perijſſent ex interuallo:tunc enim eſt magna differentia.

rentia. Virtus enim clausulę suspensiuę facit fœminas admitti, vt supra
dixi, quod non esset sublata dicta clausula, quo casu fœminę vlterius nō ad-
mitterentur, vt dicitur in d. §. quinetiam. & tradit ibi clare Bald. Non
obstat, quod tex. in d. §. quinetiam. non loquitur in casu nostro: quia ibi
forma inuestiturę erat concepta, vt descendentes masculi, & fœminę illud
habere possint: vnde soror non admittitur mortuo fratre: quia succede
ret illi non tanquam descendens, sed tanquā collateralis, vt dicit And.
de Iser. in casu vero nostro non est dictio, descendens, & sic merito de-
bet admitti. Respondeo, ille textus probat a fortiori, vt supra dixi,
& procedit etiam si dictio, descendens, non est apposita, vt dicit Prę-
pos. in d. cap. j. in princ. de eo qui sibi vel suis hered. quia omnino illa di
ctio semper subintelligitur, non enim potuit nec voluit pater stipulari
5 nisi suis descendentibus, & in feudis † deuoluitur successio non ab eo
qui vltimo loco decedit: sed vigore cōcessionis illi factę, qui primo im-
petrauit. glo. c. j. §. cum vero Corradus. qui feud. dar. poss. Bart. in
auth. post fratres. secunda. C. de legit. hered. & tamen ibi est textus, quod
soror non admittitur ex quo semel fuit exclusa: quia verba inuestiturę
intelliguntur de primo actu si decedat stipulator non relictis masculis
vt supra dixi, & ita tenent omnes in d. §. quinetiam. excepto Martino
Laudensi. vt dixi: & licet domina Ioanna fuerit heres d. Francisci, pri-
mi acquisitoris: tamen non in feudo, ad quod non potuit admitti existē
tibus masculis, propter naturam feudi. d. §. quinetiam. d. c. j. Et nihil
refert, quod tex. in d. †. quinetiam. habeat plures intellectus: quia ver-
6 ba literę sunt clarissima ibi vlterius non admittatur, & doctrina † Bar.
in l. in ambiguo. de reb. dub. procedit, quando nullus est communis in-
tellectus, aut verba non sunt clara, quod non est in casu nostro: & puto,
quod Mart. de Laude. & dominus consulens non habuerint in textu
suo illam dictionem, vlterius, aut non aduerterint ad eam, alioquin non
7 dixissent, quod verū est quod fœmina † nō admittitū viuente masculo, sed bene
illo defuncto, quod est falsum. & contra illū text. in illo verbo, vlterius. Non
obstat rursus, quod illud feudum fuit pretio emptum a quibusdam de
Percellinis. vnde tex. in d. §. quinetiam. non debet procedere in feudo
empto: quia in tali admittuntur etiam fœminę, secundū Alex. in l. vtrū.
de verbo. obliga. Corn. consi. xvj. vol. j. Dec. consil. ccviij. cccc. lib. ij.
Respondeo siquidem istud procederet, si esset emptum a domino, seu
8 ab ipso Episcopo: sed ista † emptio a tertio facta, nihil nocet domino, &
respectu domini censetur vetus & proprium feudum, vt sentit Albertus
Brun. in d. consi. cviij. vers. item etiam non dicitur, imo hoc facit dete-
riorem conditionem vasalli qui asserit se emisse a Percellinis, & non ap-
paret de consensu domini, cui ius per alienationem esset acquisitum, de
prohibita feud. alien. per Frider. in vsibus feud. & per Frāc. Curt. Se
niorem consi. xlviij. Praeterea etiam in feudo empto attendendum est
ad tenorem inuestiturę, secundum Abb. consi. xxxvj. in j. volu. Albert.
9 Brun. consil. lxxij. versic. ad tertium. tenor † autem est talis, vt perpe-
tuo excludat fœminam, iam semel a masculo exclusam. d. §. quinetiam.
10 Non obstat vltimo, quod domina Ioanna † fuerit inuestitura viuenti
bus fratribus, & illis citatis, &c. Nam respondeo, quod talis inuestitura
de re ad masculos pertinente nō potuit fieri, & nihil valet, nisi facta esset
conditionaliter, in casu quo feudū aperiretur domino, quo casu adhuc
successor in episcopatu non tenetur habere ratam illam, nisi dicta Ioan
na consentientibus fratribus: fuisset in possessionem missa, vt est tex. in
c. j. qui success. feud. dare teneantur. Sed in casu nostro plura requisita
non interuenerunt: in primis inuestitura non conditionalis, sed pura &
de iure pręsenti fuit, cū tamen nullum ius de pręsenti esset. d. §. quine-
tiam. Deinde dicta d. Ioanna non habuit consensum fratrum, qui quā
uis citati potuerunt non comparere, quia sciebat ius suum saluum esse.
l. sicut. §. nō videtur. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. & in simili per Pau.
de Cast. consi. cxcv. visis & consideratis omnibus. in j. vol. versi. nec sibi
pręiudicauit: & quia alius fuit necessarius consensus expressus, vt dicit
ibi Aluarotus in vlt. quęst. Tandem nec dicta Ioanna vnquam fuit
missa in possessionem dicti feudi, vt mihi pręsupponitur in facto, licet in
consilio contraria aliud dicatur. Sed quicquid sint suprascripta suffi-
ciunt ad exclusionem dictę mulieris, vt feudum censeatur reuersum ad
ecclesiam Vincentinam. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XI.

1 *Legitimatos & arrogatos beneficio principis in feudis succedere.*
2 *Naturales non succedere in feudis est de iure positiuo introdu-*
cto per consuetudinem feudorum.
3 *Naturales per uiam adoptionis non traduci ad legitima iura est de iu-*
re positiuo.
4 *Imperator ea quæ sunt iuris positiui arbitratu suo potest tollere.*
5 *Concessio facta in magnum præiudicium tertij non ualet secus si præiu-*
dicium non sit considerabile.
6 *Pater potest pręiudicare filio.*
7 *Citandi non sunt qui non habent ius probabile de præsenti.*
8 *Legitimationem immediato domino ex causis præiudicare & ibi plures*
enumerantur.
9 *Legitimare naturales ad feuda non est nouas personas aduersus natu-*
ram feudi inducere sed potius impedimentum maculæ simpliciter tol
lere.
10 *Fiscus ad bona uacantia ultimo loco uocatur.*
11 *Imperator non dicitur præiudicare alteri nisi ex certa scientia.*
12 *Reseruationis iuris quod competit sensus.*
13 *Verbum præsentis temporis non debet trahi ad futurum.*
14 *Imperator licet possit declarare mentem suam & ualeat talis declara-*
tio tamen illud est uerum nisi iam ius esset quæsitum Parti quia non
potest eo auferri sub prætextu declarationis quando uerba erant cla-
ra in fauorem eius cui ius est quęsitum.
15 *Verborum legitime descendentibus uir.*
16 *Surreptio in substantialibus infirmat gratiam.*
17 *Verbum decernimus ex se competit rescripto declaratorio maxime si*
subiecta materia suaderet.
18 *Reseruare ius quod competit alicui intelligi debetur competenti nunc*
de presenti, non autem de competituro.
19 *Verba ius quæsitum quid denotent.*

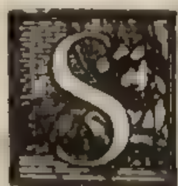


In quęstione proposita tam diffuse & subtiliter in quę
stione allegatum est a clarissimo subsignatis Calo-
rio, & Cotta, vt in eorum sententiam statim debuerīz
accedere, & sola subscriptione esse contentus: sed
tamen vt melius satisfaciam magnificis istis clienti-
bus saltem pauca scribere decreui. Et puto omnino
1 sentiendum esse pro istis † legitimatis, seu arrogatis,
vt possint admitti ad bona feudalia, propter expressam mentē Cęsareę
maiestatis, de qua constat in priuilegio amplissimis clausulis concepto,
& quidem geminato. Quod enim naturales non succedant in feudis,
2 iuxta §. naturales. † si de feu. defunct. cont. istud est de iure positiuo, in-
3 troducto per consuetudinem feudorum: sicut etiā quod naturales † per
viam adoptionis non traducantur ad legitima iura, pariformiter est
4 iuris † positiui. l. legem Anastasij. C. de nat. lib. vnde potest per Impe
ratorem talis dispositio arbitratu suo tolli, vel temperari, maxime
accedente clausula, supremę potestatis, de cuius efficacia sunt ple-
5 na consilia Modernorum. Non obstat quod talis concessio † cen-
seatur in pręiudicium tertij, idest, istorum agnatorum, qui ipsi ad-
mitterentur: quia respondeo duobus modis. Primo, quod istud pręiudiciū
non est considerabile: agnati enim caperent istud feudum a Principe
per mortis causa capionem: scilicet per mortem dominorum Baptistę
& Georgij, secundum Bartol. in l. si mihi, & Titio. ff. de verb. obl. vbi
alij sequuntur naturam autem huius capionis est, vt sit ad libitū reuo
cabilis. & ideo de cōsensu Principis, potuerunt isti adoptantes pręiudi-
care istis agnatis in feudis, secundū And. de Isern. in c. j. de alien. feud.
pat. & Pręposi. in c. j. in princ. de prohib. feud. alien. per Fed. vbi loquū
6 tur etiā in fortioribus terminis, vt pater † possit pręiudicare filio mul-
to magis agnato vltra quartum gradum. Secundo respondeo, quod
verba priuilegij sunt clara, quemadmodum simpliciter illos legitima-
tos habilitat, non obstante prole illegitima, & existentia agnatorum qui
bus nullum adhuc ius competit. Cum enim istud ius agnatorū sit cō-
ditionale, vtpote proueniens post mortem duntaxat legitimantium, nō
dicuntur agnati habere ius aliquod quęsitum, nec eis competere, secun
dum doctrin. Barto. in l. is potest. ff. de acquiren. & heredit. & quod not.
Bart. & alij in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. vbi con-
7 cludit nō esse citandos, † quia nō habent ius probabile de pręsenti. Go
mesius in reg. cancell. de non tollendo communiter quęsito. quęst. xvj.
cum similibus. Non obstat aliud obiectum dum dicitur, quod istud ten-
deret in pręiudicium illustrissimi Marchionis ad quem finita linea,
feudum deuolueretur: & quia sequeretur, quod Marchio haberet va-
sallum qui per inuestituram non esset vocatus. Nec videtur fuisse mens
imperatoris derogare iuribus domini Marchionis, cum & narratum
non sit, quod illi vasalli haberent do. Marchionem, immediatum do-
minum. Nam ad ista omnia respondetur, quod illa opinio quę fuit Sa
8 lic. in auth. atēz si quis. C. de naturalib. libe. quod talis legitimatio † nō
extendatur ad pręiudicium domini immediati, est periculosa. & con-
trarium consulunt Curt. iun. cōsi. l. j. nu. 30. & clvij. nu. 24. & Soci. inter
consilia Bruni consi. x. & sentit Alex. consi. ij. volu. j. & est contra mentē
glossę, & cęterorum scribentium in d. §. naturales. Et etiam si sit vera di
cta opinio, tamen debet limitari per alias regulas magis speciales in
hac materia. Et primo, vt non procedat, nisi quando ipse immediatus
dominus hoc allegaret: quia facultas de hoc opponendi non debet com
petere tertio, iuxta glo. in l. his consequenter. in princ. ff. famil. ercis. &
quę not. And. Sicul. in rub. extra de succes. ab intest. Alex. consil. ccx.
lib. vj. & cxxvi. in vij. Secundo vt non procedat, quando subest alia per-
sona, quę pręteriretur, ipsi domino immediato: quia tūc non videtur in
teresse domini. l. lex vectigali. ff. de pig. saltem durante iure illius, per ea
quę habentur in l. & in prouinciali. C. de seruit. & interim mutatio per-
sonę vasalli nō censetur pręiudicialis domino. c. j. §. rursus. vbi docto.
quib. mod. feud. amit. & quod in casu fortiore dicitur in c. j. de cōtrouer.
inter vas. & alium. Tertio, vt non procedat, quādo Princeps vsus esset
clausula, plenitudinis potestatis, tunc enim non consideratur pręiudi-
cium inferioris domini: quia tali clausulę nihil potest aduersari, vt in si-
mili per Io. de Ana. consi. lxxxj. Soci. consil. iiij. in iij. volum. cum simi
libus. Quarto, vt non procedat. quando ipsemet Imperator legitima-
uit, quia Alex. cons. lx. visa legitimatione. lib. ij. qui sequitur hanc opin.
Salic. loquitur quando Comes Palatinus legitimauerat, qui non
habebit facultatē derogandi qualicunque iuri ipsius domini immedia
ti, secus ac aliud esset in ipso Imperatore, secundum Curt. in d. consil.
clvij. nu. 24. Quinto, vt non procedat quādo ille immediatus dominus
esset feudatarius ipsius Imperatoris, respectu castrorum de quibus
agitur, cum enim in inuestitura illi facta, censeatur Imperator reseruas-
se ea quę concernunt superioritatem, & quę sibi competunt in signum
supremę potestatis. c. qui translationem. extra de offi. leg. c. quod sedes.
vbi Feli. de offi. ordin. sicut est ius legitimandi, secundū doct. in l. Im-
perium. ff. de iur. om. iud. & per Alex. in l. j. & seq. ff. de off. eius cui mād.
9 consequens est vt possit ad ea feuda legitimare, † etiam naturales, quia
istud non est nouas personas aduersus naturam feudi inducere: sed po
tius impedimentum maculę simpliciter tollere. l. quęris. ff. de natalib.

restit. per Curt. iunio. d. consil. j. nu. 22. cum similibus. Et ideo vt supra
dixi, non est considerabile istud interesse domini immediati: quia non
noua persona inducitur, sed solum impedimentum maculę aboletur:
10 alias nõ posset neq; Imperator legitimare quoad allodialia: q; † fiscus
itstius: immediati domini, qui vltimo loco vocatur ad bona vacantia, se-
cundum. l. i. ff. de iure fisc. posset in hoc pretendere interesse cum exclu-
deretur ab isto legitimato, quod tamen est falsum. d. l. quęris. Nec ob-
11 stat, quod nõ videtur Imperator † pręiudicare dicto domino immedia-
to, ex quo nesciebat dicta feuda illi subiecta. l. mater decedens. ff. de
inofficios. testa. Nam respõdeo, quod satis sciebat ad se immediate nõ
pertinere, sed ad alium, ⁊ istud sufficit: quia in facto proprio, ⁊c. l. fin. ff.
pro suo. vbi not. Item cum tractetur de solo impedimento amouendo,
idest, sublatione maculę, non erat necessaria alia expressio, ⁊ satis ista
obiectio tollitur supradictis, de quibus, ⁊ alijs, diffuse ⁊ elegãter scriptũ
est per prestantissimos aduocatos, in quorum sententias ⁊ ipse transeo.
Nec obstat, quod per nouissimas literas ad petitionem agnatorum Cę-
sarea maiestas declarauerit, per pręditam legitimationem, agnatis
12 † in suo iure quod illi competit in feudis pręnarratis, derogatum non
esse, sed tale ius saluum ⁊ illęsum permanere. Nam ad istud dictum re-
spondetur pluribus modis. Primo, quod vt istę literę non sunt contra-
rię primis, ⁊ vt hę literę habeant simplicem declarationem, prout in eis
dicitur, non autẽ correctionem, debent intelligi de iure si quod illis cõ-
petet de pręsenti: tamen quia ita erat expresse dictum in primis lite-
13 ris: tamen quia verbum † cõpetit est pręsentis temporis, nec debet tra-
hi ad futurum, sed comprehendere duntaxat ius re competens, vt dixi,
non spe, quę ad futurum pertinet. l. si stipulatus fuerim illud. §. cum sti-
pulamur. l. si a colono. ff. de verbor. obligat. vbi doct. ⁊ facit glo. in c. fin.
de concess. pręb. lib. vj. Secundo, quia si aliter diceremus, non valerent
14 hę postremę literę, quia licet Cęsarea maiestas possit † declarare men-
tem suam, ⁊ valeat talis declaratio: tamen istud est verum, nisi iam ius
esset quęsitum parti: quia non potest ei auferri sub prętextu declaratio-
nis, quando verba erant clara in fauorem eius cui ius est quęsitum, se-
cundum Paul. de Castr. in l. heredes palam. §. si quid. de testa. ⁊ consi.
cccxxxviij. incip. quia exceptiones. in ij. vol. j. Ancb. cõs. cccxcviij. Feli.
c. cum olim. extra de re iud. ⁊ in c. si quando. de rescrip. Soci. cons. cclx.
in causa. Dec. l. edita. nu. 49. C. de eden. in l. j. C. de impub. in c. fin. de
eo isthuic. ⁊ in l. edita. respondet ad consilium Ange. cclxxij. quod pro-
cedit in beneficialibus, q̃ sunt manualia pontifici secus in casu nostro
in feudis, quę debentur per viam contractus. c. j. extra de probat. Ter-
tio, quod videntur hę nouissimę literę esse subreptitię, cum supplicaue-
rint agnati, quod inuestiturę veteres erant pro agnatis legitime descen-
15 dentibus † a primo stipite inuestito: ⁊ tñ istud est falsum, q; inuestiturę
veteres solũ sunt pro heredibus vel pro heredibus masculis: ⁊ magna
est differẽtia, qñ dictũ esset, legit. me descendentibus: q; tunc naturales
etiam per sequens matrimonium legitimati excluderentur, secundum
16 Alex. consil. v. in vij. vol. vnde cũ ista subreptio sit † in substantialibus
infirmat prorsus has secundas literas, secundum c. postulasti. cum ibi
not. per Docto. de rescript. Quarto respondeo, quod mens Cęsaris
omnino fuit reseruare istis agnatis ius in re pręsens tantum, non autẽ
quod spe competeret: quod probatur ex eo, quod vbiq; procedit per
viam declarationis, non autem correctionis, vt supra dixi. Et quia ad
interrogationem partis petentis, quod iuri agnatorum in spe probabi-
li ⁊ considerabili consistenti non pręiudicetur, respõdet ⁊ ordinat, quod
non pręiudicetur in iure quod eis competit, vnde satis innuit pręiu-
dicari in eo quod non competit, sed in spe tantum est. Et in simili per
Bald. in l. si cui. ff. de lega. j. Math. not. xxxij. Specul. titu. de posi-
tionibus. §. vij. versic. vj. Aret. l. gerit. de acquirẽ. hered. Corn. consil.
cviij. in j. ⁊ facit tex. in c. nonne. cum ibi not. extra de pręsumpt. ⁊ licet
dicat, decernimus, ⁊ declaramus ⁊c. tñ copula ibi stat pro. i. ⁊ sic p expo-
sitiua. gl. in l. ij. ff. ad leg. Aquil. gl. ⁊ Doct. in l. vbi pactũ. C. de transac.
17 quamuis etiam verbum, † decernimus, ex se competat rescripto de-
claratorio tantum. ca. ad audientiam. vbi Host. ⁊ Card. extra de cler.
non resid. c. decernimus. vbi Ripa j. not. extra de iudic. max me si subie-
cta materia hoc suadeat per Abb. ⁊ Cano. in c. nam concupiscentiam.
de constit. Quinto respondeo, quod etiam intelligendo literas hasce vl-
timas prout iacent, nihil adiuuant istos agnatos, quia Imperator reser-
18 uat ius quod illis competit, † quę verba nõ verificantur in iure quod
in spe duntaxat est, etiam si spes sit probabilis: quia ius conditionale nõ
dicitur ius competens, sed competiturum. l. si, ita scripsisset. de leg. ij. ⁊
per multa tradit Ludo. Rom. consi. cclvi. incip. approbo sententias. quẽ
sequitur Feli. in c. super literis. de rescript. facit decisio no. de Rota. xx.
in tit. de preben. in nouis. incip. item supposito. versic. secundo principa-
19 liter. illa enim verba, † ius quęsitum, vel ius quod competit, nõ de spe in-
telliguntur, sed de re, ⁊ perfecta acquisitione, secundum Aegid. consil.
xxxiij. in vij. dubio. ⁊ decis. cccxxix. Soc. consil. lxxxvj. nu. 27. in ij.
Bartholo. Cassan. consi. lvij. licet quantum sit ad mentionem de tali iu-
re faciendam, aliud sit, secundum Aret. consi. clxvi. magnifici ⁊ excelsi.
ne rescriptum censeatur subreptitium, circa quod multa possent dici,
sed ista videntur sufficere. Saluo semper saniori iudicio.

SVMMAE RERVM. XII.

Foemina in bonis allodialibus Patris & fratris preferuntur.
2 *Fæmina remedium possessorium etiam ab intestato adipiscendæ possessionis causa obtinent.*
3 *Fæminæ ponuntur in possessione licet agnatus alleget bona esse feudalia*
4 *In petitorio agnatus dicens bona esse feudalia habet hoc probare & quod sint talis conditionis ut in fæminas transire non possint.*
5 *Bona præsumuntur potius allodialia quàm feudalia.*
6 *In claris non est opus coniecturis.*
7 *Princeps quando dicit dono tibi tale castrum non censetur dare sine feu sed simplicis donationis & meræ liberalitatis.*
8 *Princeps donans si dixerit se dare in remunerationem fidei præstitæ hæc verba non inferunt quod res donata sit feudum & quare.*
9 *In dubio facienda est talis interpretatio ut contractus cum Principe gestus plenius & fauorabilius accipiatur.*
10 *Ius commune in successionibus non constituit differentiam inter mares & fæminas.*
11 *In iurisdictionibus & dignitatibus præsumptio est quod sint potius feudales quàm allodiales & quare.*
12 *Fæmina licet sit exclusa a successione Patris per statutum tamen deinde potest admitti tanquam hæres fratris.*
13 *Acquiritur alteri per traditionem secuta ratificatione.*
14 *C.i.de duobus fratr.ad limitus plur.modis.*
15 *Renouatio actus intelligitur secundum naturam præcedentis nisi expresse actum sit contrarium.*
16 *Ex lectura inuestituræ cognoscitur an sit noua inuestitura vel renouatio antiquæ.*
17 *Natura feudorum est quod fæminæ excludantur & de masculis tantum intelligatur.*
18 *Dictio hæredes quod importet.*



Satis videtur clarus casus pręsens de quo agitur, ⁊ ni-
hilominus adeo diffuse per tres excellentes Iurisfcon-
sultos fuit disputatus, vt eorum scriptis addere, nihil
aliud sit quam in syluas ligna deferre. Acquiesco ergo
sententię eorum, quod filię Comitis Antonij de Vrbi-
1 no, † habeant meliorem causam in portione patris sui,
⁊ fratris Nicolai, quam aduersarij: habent enim fun-
datam intentionẽ de iure communi, vt succedant patri, itemque fratri
suo, secundum auth. cessante. C. de legit. hered. ⁊ remedium possessoriũ
2 etiam ab intestato adipiscendę † possessionis causa obtineant, iuxta l. j.
3 vbi Bar. c. quorum bon. idq; † quamuis sint feminę, ⁊ agnatus alleget
bona esse feudalia, nihilominus ponentur in possessione. secundum text.
in c. j. §. j. si de feud. def. cõten. sit. vbi docto. per Alex. in l. fi. C. de edict.
4 diui Adria. toll. In iudicio vero † petitorio, necesse habebit agnatus
probare, quod talia bona sint feudalia, ⁊ talis conditionis, vt in feminas
transire non possint, quod minime facere poterit: tum quia ipse habent
5 pręsumptionem legis pro se, quę est, quod bona † pręsumuntur potius
allodialia, ⁊ libera quam feudalia, per regulam l. altius. C. de seruit. ⁊
quod not. Hostiens. ⁊ Joan. Andr. in cap. fin. de iudi. in cap. nimis. de
iureiuran. vbi Anto. de Butr. ⁊ alij, Ias. in l. si prius. de ope. no. nunt.
Alexan. consi. xv. in v. Dec. consil. ccccxcviij. cum similibus: tum etiam
quia ex instrumentis in causa productis apparet, quod talia bona par-
6 tim habẽtur titulo emptionis, partim titulo donationis, ⁊ in † claris nõ
est opus coniecturis, nec est facile quęrendus nodus in scirpo. ⁊ cõstat,
7 quod quando Princeps † dicit, dono tibi tale castrum, ⁊c. non censetur
iure feudi dare, sed simplicis donationis, ⁊ merę liberalitatis, secundũ
Andr. de Isern. Marti. de Laud. Cardi. ⁊ alijs, in cap. j. in fin. in qui-
8 bus caus. feud. amit. Et licet † dixerit se dare in remunerationem fidei
pręstitę, ⁊ vt in ea perseueret: tamen ista verba nihil inferunt ad feudũ,
cum fides sit pręstanda etiam a simpliciter subiectis, quamuis feudum
nõ habeant, secundum Bar. in extrauag. repunendum in glo. ij. ⁊ fa-
cit quod not. Paul. Castr. cõsi. clxiij. Corn. cõsi. xvj. in l. Dec. ccccxij.
Ias. in rubric. feud. sicut nec illa verba, quod remaneant sub protectione
Ducis, ⁊ sint commendati, ⁊ habeant dependentiam ab eo. l. non dubi-
to. in fi. de capti. c. accepimus. extra de priuileg. c. ad audientiam. vbi
Doctor. extra de appell. per Bart. in j. consti. digest. Et in dubio facien-
9 da est talis † interpretatio, vt contractus cũ Principe gestus plenius
⁊ fauorabilius accipiatur, secundum Docto. in d. c. j. in quibus caus.
feud. amit. ⁊ in casu magis dubitabili, quod tamen sit simplex donatio,
non feudi datio, consuluit Oldr. in allegato consi. clix. quem refert ⁊ se-
quitur Alberi. de Ros. in rubric. C. de donat. sequitur etiam Bald. in
probi. feud. ⁊ ibidem Claudius de Aquis, ⁊ Franciscus Curtius in tra-
ctatu. Alexand. consil. xxiij. in quinto. Dec. consil. xxxij. cevij. cclxix.
cccxc. Cũ ergo hęc bona transierint per viam donationis, apparet esse,
allodialia, ⁊ non feudalia: ⁊ ideo defertur in eis successio, non secundum
10 naturam feudorum, sed potius secũdum ius † commune, quod differen-
tiam non constituit inter mares, ⁊ feminas. l. maximum vitium. C. de
liber. pręterit. merito igitur, in casu nostro, succedent in ijs castris hę so-
rores, prout in simili tradit Ang. consi. ccxlij. Bal. consi. ccc j. in bonis.
lib. ij. ⁊ sentit Card. consi. lxxij. in prin. ⁊ Decius in cõsilijs supra alle-
gatis, vt fuit diffuse scriptum per dominos consulentes. Nec obstat, q̃
11 quicquid sit in alijs rebus videtur quod in † iurisdictiõibus ⁊ dignita-
tibus pręsumptio sit, quod potius feudales quam allodiales, cum respe-
ctu iurisdictionũ fundata sit Principis intentio in toto territorio, arg.
capit. si diligenti. extra de pręscript. vbi Abb. in princip. ⁊ per Bald. in
cap. cum venerabilis. eod. titul. idq; satis sentit Anto. de But. ⁊ Abb.
in dict. cap. nimis. extra de iureiuran. Nam respondeo, quod possent
ista procedere in dubio, sed verba donationis, ⁊ venditionis sunt clara,
quod princeps sibi non reseruauit ius vasallaticum: sed dedit ad ius pro-
prium, liberum, ⁊c. cum clausula, ad habendum, tenendum, ⁊ quicquid
placuerit faciendũ, ⁊c. Nec obstat si diceretur, quod verba contractus,
sunt vt, dicta bona non possint transferri in alium, nisi in ipsos em-
ptores, ⁊ descendentes tantum, ⁊c. vnde videtur permissa duntaxat suc-
cessio, ex gradu descendentium: sed istę sorores videntur succedere ex
gradu transuersali: quia Nicolaus successit Antonio patri tanquam ma-
sculus, ipsę vero sorores succedunt Nicolao fratri, ⁊ sic transuersali, q̃
facere non videntur posse, propter verba conuentionis. de quo est text.
in cap.

in cap.j.§.quinetiam. Episcop.vel Abb.vbi doct.in vsibus feudorum.
Bald.consi.iiij.intentio.de feud. Paul.de Castr.consi.cxcj.visis & dili-
genter.in ij. Nam respondeo,quod etiam hoc argumentum posset pro-
cedere in feudo,vero & simplici:prout loquitur text.in d.§.quinetiam.
sed in re allodiali,vel in feudo empto non procederet:in allodialibus
22 enim licet fœmina † sit exclusa a successione patris per statutum:tamen
deinde potest admitti tanquam heres fratris vt tenent omnes in l.j.§
veteres.ff.de acquiren.possessio.facit quod not. Fulg.consi.xij. Prete-
rea etiam in feudis certum est,ius deferri non vigore successionis ab
eo qui vltimo loco decessit, sed vigore concessionis illi factę qui primus
impetrauit,secundũ Bartol.in authen.post fratres.ij.C.de leg.hered.
glos.cap.j.§.cum vero Conradus.qui feud.dare possunt.sed illi primo
istę mulieres sunt descendentes,non autem collaterales. Nec obstat vl-
timo, quod aliqua ex istis bonis non sint allodialia, sed emphyteutica
ecclesię:quia respondeo,in his attendendum esse ad formam inuestitu-
rę,quę est,quod inuestita fuit d. Perablanca pro se in eius vita tantũ,
& Julius posthumus eius filius, pro se & vice,& nomine Comitis An-
tonij fratris absentis , notario vt publicę personę pro eo recipiente , &
pro eorum & cuiuslibet filijs, & nepotibus masculis, vsque in tertiam ge
nerationem,ita quod pars premorientium in superuiuentes deueniat,
& accrescat: & masculis filijs, & nepotibus predictis deficientibus, & non
existentibus,ex nunc recipientibus & stipulantibus pro filiabus & nepo
tibus ex ipsis, & eorum quolibet per lineam fœmininã,&c. Et in primis
dico,quod potuit notarius, & etiam frater,stipulari Antonio fratri,istã
emphyteusim,cuĩ in casu nostro accesserit act⁹ naturalis,id est traditio,
23 per quã sequuta † ratificatione,alteri quęri potest.l.ea quę ciuiliter.ff.
de acquiren.rer.dom.l.certi condictio.§.penult si certum petat.maxi-
me per notarium,de quo in l.j.ff.rem pup.sal.for.nam & idem videmus
in feudo,quod quis sibi & fratri suo fuerit stipulatus.cap.j.de benefic.
fratr.cap.j.de feud. Marchi. c.j.in fi. de success.feud.in vsibus feudorũ
& tradunt Doctor.in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verborũ obligatio.
Rursus dico,quod in tali inuestitura pluralitas resoluitur in suas singu
laritates, vt perinde sit,ac si quilibet frater ea forma sibi, & suis descendẽ
tibus stipulatus esset secundum Bartol.in l.si mihi & Titio.versi.sed
quando conceditur.ff.de verbor.obligatio.quẽ ib. sequitur Alexand.
& in consil.cciij.consideratis verbis.in secundo.& ideo cum amplius
non extent masculi ex Antonio,admittentur fœminę quę sunt ex linea
Antonij, antequam transeamus ad lineam Julij , secundum Bald.in
authen.qui rem.versi.in contrarium arguo.C.de sacrosanctis eccles.&
ita tenet Salic.in l.ij.quęstio.xxiij.C.de iure emphyt. Rom.consil.
xix. Fulg.cclxxxij. Alexan.consi.xvij.in secundo.cxix.in quinto Corn.
xxiij.in secundo. Et pro hoc est textus expressus in cap.j.de duobus
fratribus.a capit.inuestit.vbi omnes feudistę notant. Sed tamen ad-
huc superest aliqua difficultas,quia conclusio posita in d.c.j.recipit ali-
24 quot † notabiles limitationes,quę videntur habere locum in casu no
stro. Prima est limitatio,vt textus ille non procedat, quando emphy-
teusis prouenit ab vno,per text.in cap.j.de eo qui sibi, & hered.mascul.
& quod consuluit Paul. de Castr. consilio ccc. viso quodam. in fin.&
consil.cccxvj. suprascriptus dominus.in ij.volum.Corn.consil.xxiij.
in ij.volumi.in casu autem nostro fuit acquisita,& stipulata per Julium
tantum,&c.sed hoc habet facilem resolutionem:quia ratio limitationis
est,quia respectu communis ascendentis qui stipulatus sit, so'a attendi
tur ratio,quod masculi excludant fœminas, ex quo omnes sunt descen-
dentes:sed in casu nostro non ita est:quia quilibet videtur suos descen-
dentes,quamuis fœminas,pretulisse descendẽtibus fratris sui,vt decla-
rant predicti Doctores,maxime Corn.d.consi.xxiij.& non refert, ꝙ
ambo simul stipulati sint,vel vnus suo,& nomine fratris,qui deinde ra-
tum habuerit,vt per Fulg.d.consil.cclxxxij. Alexan.d.consi.cxix. Se-
cũda limitatio infertur ex precedenti,quod text.in d.c.j.procedat prout
loquitur in feudo nouo,secus in feudo antiquo per suprascriptam ratio
nem,vt declarat Paul.de Castr.d.consi.ccc.in secundo.ergo idem di
cendũ in emphyteusi:sed in casu nostro,ista emphyteusis videtur fuis
se accepta iam antiquitus,& illa quam stipulatus est Comes Julius,vi
25 detur potius fuisse quędam renouatio,quę semper intelligitur , secun-
dum naturam precedentis,nisi expresse actum sit contrarium.cap.j.in
fin.de eo qui fin.fecit agn.de feud.pat.& declarat Pau.in d.consil. Sed
respondeo,quod imo non apparet,quod alia vnquam inuestitura acce-
pta sit ab ecclesia,quam hęc de qua agitur,nec apparet quod aliud ius
in personam aduersarij descenderit,quam ex acquisitione Co. Julij: li-
mitatio autem procederet,si ius descenderet a communi ascendente ad
uersarij & istarum sororum,imo ex lectura inuestiturę satis cognoscitur,
26 non † fuisse renouationem antiquę , sed nouam prorsus inuestituram,
de quo per Dec. consil.ccclx.cum concord.per d.consultorem allega-
tis. Tertia est limitatio,quam tenent Martin.de Laude, & Cardin.in
dicto capitulo primo de duobus fratribus. a capitu. secundum quam
dicunt se consuluisse , quando feudum fuisset a duobus fratribus acce-
ptum , pro se & descendentibus suis ita vt descendentes sui succedant:
tunc enim masculus alterius,fœminam alterius excluderet, propter na
27 turam feudorum,quę † est vt intelligatur solum de masculis.c.j.§.si
clientulus.de alien.feud. Sed responde,quod hoc est quia suprascripto
casu non fuit facta specialis mentio fœminarum,prout predicti Docto.
declarant,quod non est in casu nostro,in quo diserte actum est,quod fę-
minę succedant post cuiuscunque ipsorũ masculos,vt supra dixi. Quar
ta est limitatio,vt text.in d.cap.j.procedat in casu quo loquitur, quãdo
feudum nouum est quęsitum duobus fratribus,quandiu ipsi vel here-
28 des masculi,&c.tunc enim propter dictionem † heredes,succedit ratio
in textu posita,quod vnusquisque sibi suisq; heredibus prospexisse vi-
detur,&c.vnde secus esset si dicti filij non essent heredes,seu non succe-
derent iure hereditario.secundum Jaco.Aluar.ibi,& sentit Socin.in l.
cum auus.quęst.viij.de condi.& demon.vnde cum emphyteusis eccle-
siastica non deferatur iure hereditario,secundum Bar.in l.vt iurisiurã
di.§.si liberi.ff.de op.liber. videretur ei conclusioni non esse locum in
casu nostro. Sed respondeo. quod imo illa dictio heredibus, pro-
pter naturam feudorum , intelligatur de heredibus sanguinis , maxi-
me propter adiectionem dictionis,masculis,de quo in cap.primo de eo
qui sibi & hered.mascul.& quę habentur in l.quod dicitur.ff.de verbo
rum obligat.in l. Gallus.§.etiam si.ff.de liberis & posthu.& semper su-
best illa ratio,quod quis videtur potius suis descendentibus acquirere
quam alijs.d.l.cum auus.& potest stipulari pater filijs etiam si non sint
heredes,vt habetur in l.quod dicitur.& in emphyteusi ecclesiastica,quã
uis non deferatur iure hereditario,fatentur omnes esse locum suprascri
ptę conclusioni,vt per Alex.d.consi.cxix.in quinto.cum similibus su-
pra allegatis. Nec conclusio Bald.in l.cũ acutissimi.in fin.C.de fidei
commiss.quam ibi sequitur Joan. Baptista de S.Seuerino , quęstio.
viij.& etiam sequitur Aluar.in d.c.j.de eo qui sibi vel hered. Jas.l.ij.C.
de iure emphyt.q.xiij.obstat supradictę responsioni, licet videatur po-
nere aliam limitationem ad d.ca.j.de quo diffuse per dominos consulẽ
tes scriptum est,ideo vlterius non insisto,sed in eorum sententiam tran
seo,saluo semper iudicio cuiuslibet rectius sentientis.

SVMMAE RERVM. XIII.

1 *FOeminę arma ferre non possunt nec ea facere quae continentur in forma fidelitatis.*
2 *Dictio quibuscunque est uniuersalis nec debet restringi.*
3 *Dictio quibuscunque quandoque restrictionem recipit.*
4 *In dispositione hominis non est recedendum a proprietate uerborum.*
5 *Iuri naturali nunquam censetur derogatum.*
6 *Fœminas in feudo ligio deficientibus masculis admitti.*
7 *Feudum emptum allodiale potius sapere.*
8 *Princeps si pro feudo recipiat pretium etiam si utatur uerbo indulgemus significat de feudo uenditionem fecisse.*
9 *Nomen contractus a partibus positum non est attendendum sed quod uere actum est.*
10 *Absurdum est apud eundem rem & pretium remanere.*
11 *Verborum proprietate mens contrahentium assistit.*
12 *Fœmina per lineam masculinam descendunt.*
13 *Posteriori inuestiturae standum esse.*
14 *Inuestiturae primae regulariter standum est tamen id non procedit quoties communi consensu ab ea recessum sit.*
15 *Fœminae sunt feudorum capaces.*
16 *Meliorationes heredibus uasalli finito feudo restitui.*


Quęritur nunquid Illustris.domina Joanna Pala vici-
na nupta Illustrissimo Com.ti Canclarum possit suc-
cedere fratri suo in Comitatu Saponitri. Et videretur
prima fronte dicendum quod non,propter regulam ge
neralem, quod fœminę excluduntur a successione feudo
rum.cap.j.§.& quia vidimus.qui feud.dar.poss.cuius
1 rei illa est ratio,secundum Bal.in l.quoties.C.de iure & legit.quia † fę-
minę arma ferre non possunt:nec ea facere quę continentur in forma fi
delitatis,de quo in cap.j.de form.fidel.cum rel.seq.& istud in casu nostro
videtur tanto fortius dicendum,propter primam inuestituram de anno
1439.in qua apperet feudum concessum domino Rolando,& suis libe-
ris masculis,&c.& per lineam masculinam descendentibus, quibus ver
bis satis apparet hoc actum fuisse,vt fœminę a tali feudo excluderentur
capitulo primo vbi Bald.de nat.feudor.capitulo primo quib.mod.
feud.constit.poss.cum similibus. Et maxime quia in vltima inuestitura
addita sunt verba,de more tamen patrię , capac.bus,&c. Unde viden-
tur excludi fœminę,nisi quatenus extaret consuetudo, prout in regno
Francię, & Sicilię,quod etiam fœminę admitterentur in defectum ma-
sculorum,secundum Andream de Iser. Jac.de Belius.& Aluarot.in
dicto §.& quia vidimus. Sed tamen istis non obstantibus,puto con
trarium in casu nostro dicendum, & Illustrissimam dominam Joannã
admittendam , propter verba secundę inuestiturę factę in dominum
Bartholomęum pro se suisque heredibus, & successoribus vniuersis:&
successiue per alias inuestituras concessas pro se & eorum heredibus , &
successoribus quibuscunque.illa enim dictio,quibuscunque tanquam
2 † vniuersalis non restringitur ad habilitatem , & ideo etiam fœminę de-
bent admitti.l.j.§.permittitur.verb.qualemcunque successorem.ff.de
aqua quotidiana, & ęstiua.gloss.iuncto textu in Clemẽt.j.de iudic.& ista
videtur magis communis opin.vt propter talem dictionem , non fiat
restrictio de habilitate,vt attestatur Jas.in l. Gallus.§.etiam.ff.de libe
ris & posthumis.vnde tali casu admitterentur etiam extranei,vel singu
lares successores.cap.j.de feudo non habente propriam naturã. Bald.
in l.j.quęstione xxxiij.ff.de rer.diuisio.in capitulo Imperialem.in prin
cip.de prohibita feudi alienatione per Fridericum.vnde stante tali for
ma verborum potest feudum transmitti in extraneum,etiam per vim si
deicommissi, secundum Alexandrum in l.si patronu.in princip.ff.ad
Treb.& vt dixi ista est communis opinio,prout etiam attestatur Cur-
tius iunior in tract.feud.parte tertia.q.penul.& Matth.de Afflict.in
cap.j.§.donare.qualiter olim feudum poter.alien. Albertus Brunus
consil.x.& xiij. Jacobinus in tract.feud.verbo.& cum pacto, quod de
ipso feudo possit.& habetur in apostil.nouis ad consilium Alex.xxx.in
j. Et licet aliqui contradicant imo sint inuicem sibi contrarij: tamen in
iudicio non est recedendum a communi sententia , maxime cum casus
noster sit extra difficultates quas ponunt contra dicentes,quorum ali-
qui duntaxat dubitatiue loquuntur,vt Bald.in d.§.donare.& in l.cũ

uirum. C. de fideicommiss. & Socin. in d. §. etiam. vbi relinquit cogitan
dum. Aret. vero in d. §. & Curt. senior. consil. lxxxij. & Rube. cõs. lxxxiiij.
non loquuntur in terminis nostris, in quibus concurrunt alia argumẽ
3 ta. Mouentur ipsi, quia dictio, quibuscunq;, recipit † restrictionem
de habitatione. l. ij. §. prætor ait. vers. quod ait prætor. ff. qui satisd. cog.
c. 1. §. fin. de iureiur. in vj. l. instrumenta. verb. quibuscumque. C. de fid.
instr. & iure hastæ fiscalis. lib. x. quod argumentum potest esse uerum in
dispositione legis, & ita loquuntur iura supra allegata: non autem in di
4 spositione † hominum, in qua non recedimus, a proprietate verborum,
vt distinguit Ias. in l. j. §. nuntiatio. ff. de oper. no. nunt. & Curt. iun.
d. q. pen. loco supra allegato. Addo ego, posse illud argumentum proce
dere, vel quando sequeretur duplex inconueniens secundũ Lud. Rom.
consil. viij. & xxvj. & lvj. & per Rum. consil. xxxix. in j. quando inhabili
5 tas a iure naturali procederet: quia tali iuri † nunquam censetur deroga
tum. l. promittendo. ff. de iur. dot. dicta in l. si filiusfamilias. ff. si cert.
pet. & in l. j. C. de sacrosanct. eccles. Sed fœminæ a feudis non excludun
tur a iure naturali: sed duntaxat ex consuetudine quæ inualuit aduersus
rationem naturalem, secundum quam nulla debuit induci differentia
inter masculos & fœminas. l. ma tantum vitium. C. de liber. præter. & in
6 casu nostro, vt dixi res est clarior, cum concessum sit † feudum tanquam
ligium, de cuius natura est, vt deficientibus masculis, succedant fœminæ
secundum Alex. in allegato cõsil. xxx. in j. volu. per Specul. tit. de feud.
§. quoniam. versic. xxj. allegat text. in cap. significauit. extra de rescript.
Quæ sententia iuncta sequenti rationi videtur vera. Cum enim hoc feu
7 dum sit † emptum mediantibus florenis 1200. & non sit datum pro ali
quo seruitio, stante dicta clausula, & quibuscunq; successoribus, videtur
omnino deficientibus masculis, fœminam excludendam non esse, secun
dum Odofr. in summa, quem refert Bald. in dicto §. & quia vidimus.
& in tit. de pac. constan. verb. libellarium sequitur Corneus cõsilio xvj.
in j. Decius cevij. Curtius iunior in d. ij. parte versiculo sexto limita
tur. vbi respondet rationibus Martini Laudensis qui contrariũ dice
bat, & debet hoc feudum sapere naturam allodialem, propter pretium
receptum æquiualens fere ipsam rem, pro quo est decisio Bal. in l. qui
se patris. C. vnde lib. vbi dicit, quod si princeps pro feudo recipiat pre
8 tium, quod † significat venditionem, etiam si vteretur, verbo indulge
mus, argumento l. fin. C. de præd. curial. libr. x. & ideo non potest reuo
care talem indulgentiam, nisi restituto pretio: quod maxime procedit in
concessione facta alias non subdito secundum Barb. ibi text. in l. Ti
tius pretium. ff. de obseq. patro præstan. & idem tenent Mod. in c. j. de
nat. feud. in vsib. feud. & pro hac sententia facit: quia non attendimus,
9 ad nomen † contractus a partibus dictũ: sed potius ad quod actum est,
vt si pretium interuenerit dicatur venditio, licet partes aliter appella
uerint. l. insulam. ff. de præscr. verb. & quod notat Bart. in l. j. §. j. ff. de
superf. & nisi ita diceremus in casu nostro sequeretur magnum inconue
niens, quod finita inuestitura dominus haberet & rem & pretium, quod
10 iura reputant absurdum, vt † habetur in d. c. j. de natura feud. & in c. j.
§. si qui feud. dar. poss. maxime cum pretium solutũ sit correspondens
alteri rei secundum Bart. d. l. j. §. j. de superf. nec posset probabiliter di
ci empta esse spem & dubium euentum, iuxta. l. emptorem. §. si. & l. si ia
ctum. ff. de act. empt. merito igitur fiet interpretatio hoc casu, quod pos
set emptor disponere vel ex testamento, vel ab intestato, & in personas
quæ alias non admitterentur, & verba illa, quibuscunque successoribus,
11 simpliciter intelligatur: quia † proprietas verborum hoc significat, cui
& probab. lis mens contrahentium assistit. Et hoc tenendo, non ob
stat prima inuestitura: quia respondeo quod illa verba inuestituræ, &
12 ab eis per lineas † masculinã descendentibus, non excludunt hanc pro
neptem: quia quamuis fœmina, tamen dicitur descendere per lineaʒ ma
sculinaʒ. l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthum. vt ibi declarat
Ias. & idem Ias. in l. maritus. C. de procur. & in l. ij. versic. vicesimo pri
mo quero. C. de iur. emphy. Et licet aliqui contradicant, tamen loquũ
tur in filia primi gradus, a qua incipit linea fœminina, in nepte vero, vel
pronepte seu vlteriori, non videtur esse aliqua dubitatio, secundũ Alex.
consil. liij. lib. vj. vers. fateor, quod si ex Gabriele, &c. quod est repetitum
in consil. xliij. in ij. volum. & per eundem Alex. consil. cxxv. in vij. Se
cundo respondeo, quod illa prima inuestitura est extincta & nouata
per secundam de ann. 1464. in qua positæ sunt clausulæ longe efficacio
13 res, & renunciatum pactum luendi. Unde † stãdum est huic posteriori.
c. j. de vasall. decrep. æta. vbi Iser. Ias. consil. xxiij. in ij. Decis. Neap.
cxij. Tertio respondeo, quod licet regulariter videatur standum pri
14 mæ conuentioni † seu inuestituræ, cap. j. vbi Bald. de eo qui sibi. Dec.
consil. clxxxv. tamen hoc non procedit quoties communi consensu ab
ea recessum sit, quia tunc imputandum est domino qui aliam formam
induxit. cap. j. in fin. de eo qui fecit finem agn. Ias. d. consil. xxiiij. num.
4. nisi quatenus error, vel metus probaretur, secundum Bal. in extra
uag. de pac. cõst. verb. patronos allegat Io. Andr. in cap. j. de præscrip.
in vj. in nouella. sed in casu nostro nullus error, vel metus interuenit:
vnde non est dubitandum, quin standum sit posterioribus inuestituris.
Nec etiam obstat, quod in vltima inuestitura post dictioneʒ, quibus
cunq;, adiectum sit de more tamen patriæ, capacibus: quia talis clausu
15 la, non videtur excludere sororem: quia etiam mulieres † sunt capaces
feudorum secundum Andr. de Iser. in d. §. & quia vidimus. & est text.
in c. j. de benef. fœm. in ca. j. quemad. feud. ad filiam pertin. in c. j. an ma
ritus succedat vxori in benefic. cum simılib. Et satis est, qđ fœmina vo
cetur verbis generalibus secundum sup: adiecta: quia si vocarentur ver
bis specialibus res nullam prorsus difficultateʒ haberet. Non omit
to tamen, quod finita inuestitura feudali per extinctam generationem,
16 tenetur dominus ad restitutionem † meliorationis quas vasallus in bo
nis feudalibus fecerit, & restituendæ sunt eius heredibus, vt est text. in
c. j. §. si vasallus. in tit. hic finitur lex. deinde cõsu. regn. incip. vbi Bal.
Aluarot. & cæteri, & per dominum Guid. Pap. q. clxix. vbi dicit ita etiã
seruari de consuetudine. Et quia res non habet aliquam difficultatẽ
vlterius non insisto. Et hæc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XIIII.

1 Qualitatem substantialem adesse omnino necessariam & quæ
qualitatis sit habenda ratio.
2 Semel electo a Principe & cuius electio fuerit approbata
ius est acquisitum non ab eo aufertur.
3 Hæredem etiam pro scripto & particulari accipi.
4 Viuentis non est hæres.
5 Satis est conditionem semel euenisse ut perpetuum habeat effectum.
6 Qualitas in oratione adiecta uerbo quod significat actum disponendi sa
tis est illam qualitatem adesse cum sit dispositio licet non duret.

VErba inuestituræ sunt, pro se, filijs & descendentibus ma
sculis, &c. & in defectum filiorum masculorum, ex suis
heredibus, quem ipse ad hoc, infra annuʒ a data præsen
tium numerandum, eligenduʒ duxerit. Quæritur, facta
electione de persona Comitis Iacobi, in tempore præfi
xo, & ea a Cæsare approbata, an liceat nunc mutare sen
tentiam, & ad quem ius deuoluatur. Et cum verba clara sint, vt ele
1 ctio fiat ex vno † de heredibus, oportet hanc qualitatem omnino adesse,
secundum doctr. Bar. in l. vt iurisiurãdi. §. si liberi. ff. de oper. libert.
quæ est communiter approbata, etiam per feudistas. Andr. de Iser. cap.
j. §. hoc quoque. de successione feud. Iac. de Bel. & Aluarot. in cap. j. de
eo qui sibi & suis hered. & consulunt Alex. sæpissime, vt in consil. cxiij. in
ij. cxxiiij. in iiij. xix. in v. cum similibus. Quo stante, si Comes Iaco
bus non sit heres, tanquam defectus qualitate substantiali, non poterit
admitti, nec quisquam alius: quia non nominatus intra præfixum tem
pus, & sic feudum ad dominum reuerteretur, vt tradit in simili Curt. in
tract. feud. j. parte q. viij. & sentit Decius consilio ccexc. Unde poterit
Imperator tanquam dominus gratificari hac in re cui voluerit. c. j.
quemadmo. feud. ad filiam pertin. vbi Iac. de bel. & Præpos. Alex. in
fin. Sed tamen mihi verius videtur quod ius Comitis Iacobi stet
firmum, & immutabile, nec per pœnitentiam possit extingui, ex quo enim
2 semel electus est, & electio a Cæsare approbata, ius ei est † acquisitũ. c.
quod semel. c. mutare. de regu. iur. in vj. l. cumis. ff. de cur. fur. cap. ij. de
rescript. in vj. vbi doct. quod amplius auferri, vel mutari non potest l.
id quod nostrum. de reg. iur. l. j. §. videamus. C. de rei vx. act. & in mate
ria feudali est text. in c. j. de feud. successione. in princ. per Bartol. in di
cto §. si liberi. Alexandrum consilio cj. in v. Corn. cx. in iiij. & xxxvij. in
v. Decius ccclxxix. Unde frustra fieret talis reuocatio, secunduʒ Ale
xandrum consil. cvij. in iiij. Decius ccxxxix. in ij. dub. maxime cum
dies certa esset adiecta, intra quam electio fuit facienda. l. Celsus. ff. de
arbit. l. si iterũs in fin. de act. empti. Nec me mouet contraria ratio,
quod iste non sit heres, & consequenter in eo deficiat qualitas requi
3 sita, nam respondeo, quod illa † dictio, heres, seu vnum ex her di
bus, &c. non potest intelligi de vero herede, cũ viuentis non sit heres.
4 Bartol. in l. ex facto. versic. ij. casu. ff. de † vulg. Alexand. consil. pen.
in v. intelligetur ergo de herede. scilicet scripto, prout in l. si plures. j.
vbi Rayn. ff. de vulg. & declarat Decius. in l. j. versic. quarto, &c. C. de
5 impub. vnde sufficit, quod semel fuerit scriptus, quia satis † est conditio
nem semel euenisse, vt perpetuum habeat effectum. l. in substitutione. ff.
de vulg. l. ex facto. in fin. cum gloss. ff. eo. tit. l. si quis hæredum. vbi om
nes not. C. de instit. vel substit. l. hæc cõditio, filiæ meæ. ff. de cõd. & dem.
Alex. consi. ccccxlij. in iiij. & sufficiet, quod tempore nominationis desti
natus heres esset, arg. l. si serua. ff. de iure dot. l. si rem. §. si cum mihi de
præscr. verbis. in gloss. & quod ita intellexerint partes dictuʒ verbum, sa
tis apparet, ex ipsa nominatione, & confirmatione Cæsaris subsequuta.
Præterea possunt illa verba intelligi, de herede particulari, vt p Bar.
d. §. si liberi. vt eo ipso, quod est nominatus, seu electus ad dictum feu
dum, videatur in eo particulariter institutus, prout vere factum fuit.
vnde satis verificata sunt verba. & per hoc est doctrina Bartol. in l. ex
6 facto. in principio. ff. de vulg. vbi quando qualitas † in oratione adijci
tur verbo quod significat actum disponendi, satis est illam qualitatem
tunc cum fit dispositio adesse, licet non duret. l. mela. in princip. ff. de ali
mentis & cibarijs legatis. l. ij. ff. de auro & argẽto legato. attenditur er
go voluntas quam tunc fuit tempore illius dispositionis, nec ex post fa
cto mutari potest prout in simili dicit Bald. in l. in testamento q. ix.
de testamento milit. & ius ipsi Comiti Iacobo acquisitum, amplius etiam
facto eligentis auferri ei non potest, secundum Salicetum & Aretinum
in simili in l. iiij. C. de sacrosanctis ecclesijs. Et ista mihi videtur ve
rior opinio, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XV.

1 Bona præsumuntur allodialia.
2 Ius clientelare est quædam species seruitutis.
3 Recognitio recognoscenti tantum nocet.
4 Res inter alios acta alijs non præiudicat.
5 Nobiles solent allodialia a Principibus recognoscere & quare.
6 Feudo hereditario hæredem tantum succedere & quomodo intelli
gatur.
7 Instituti in re certa censentur hæredes ut possint habere feudum.
8 Præscriptione xl. annorum omnia sopiri.
9 In feudis annalis taciturnitas excludit negligentem.

Viso


Viso consilio Spectatissimi Iurisconsulti domini Ber-
nardi Burgonty fuissem simplici subscriptione conten-
tus ne viderer contra vetus prouerbium, in syluam li-
gna deferre, adeo subtiliter & copiose omnes articulos
ille pertractauit: sed ut morem gererem cum ipsi, tum
Illustri Comiti, p quo ipse intercedit, existimaui ope-
repretium pauca quedam satis certa & clara, subiungere. Et in primis
non arbitror istos Illustres dominos Coregienses venire ex persona
domini Manfredi senioris Aui ipsorum: quia cum ipse fuerit confisca-
tus propter detrectationem fidelitatis quam prestare debuit Duci
Mediolani, iuxta text. in c. j. §. j. que sit prima causa benef. amitt. cum
ibi not. & que not. in extrauag. ad reprimendum. vbi Bartol. in gloss.
ij. commisit ius suum: & sententia contra eum lata per magistros ordi-
narios transiuit in iudicatum, nec contra eam erat aliquod remedium,
stantibus decretis & constitutionibus Ducalibus, que sunt adhuc in vi-
ridi obseruātia, & que puto exhibita esse in hoc iudicio, & de quibus dif-
fuse allegatum est in dicto consilio. Probabilior est allegatio istorū Co-
regiensium ex eo capite, quod vallis Campigini videatur esse feudalis,
& ita sint in inuestitura vocati. Sed tamen obstant tria fundamenta, ex
quibus apparet eos omnino reyciendos, & Comitez sancti Vitalis ab-
soluendum esse a petitis. Primū est fundamentum, quia non est proba-
tum dictam vallem, de qua agitur esse feudalem, presumptio enim est
1 cōtra actores: quia † bona presumuntur allodialia, cū ius clientelare, sit
2 quedam species † seruitutis. gloss. in l. si vsusfructus. j. de vsufruct. c. mi-
nus. vbi Doct. de iureiur. ca. fin. in verb. respondere. vbi Doct. de iud.
Maxime cū appareat, de ista valle fuisse dispositum, & per Ducez Fer-
rarie, & per Comit. Jo. Galeaz alienando, donando, contrahendo, sicut
de reliquis allodialibus. Nec obstat recognitio facta per dominū Mā-
fredum seniorem, versus Imperatorem Fridericum: quia huiusmodi
3 † recognitio bene probaret in fauorem domini, seu Imperatoris, con-
tra ipsum Manfredum recognoscentem, secundum not. per Bartol.
& Bald. in l. cuz falsa. C. de iur. & facti ignor. Odofred. & Bal. in c. j. §.
sacramentum, de consuet. recte feud. Sed contra tertiuz sicut erat Dux
Galeaz, & Dux Ferrarie, & habentes causa ab eis, talis recognitio non
probat. l. censualis. l. si functiones. vbi Bald. C. de donationibus inter
virum & vxorem. Bald. consi. ccclxxviij. octo pretendens lib. j. So-
cin. consil. cclxxvj. lib. secundo. Barba. consil. 50. illud afferam. libr. j.
Corn. ꝯsi. xxiiij. li. iiij. Et licet etiam Nicolaus obtinuerit inuestituram
ab Imperatore Maximiliano: tamen loquitur de feudalibus in gene-
re, nec in ea fatetur, quod vallis Compigini, sit feudalis. Et etiaz si fate-
retur talis concessio non noceret ei, nisi respectu domini, non autem alio-
rum, vt tradit Paul. Castr. & Aret. in l. si aliquā rem. vbi dixi, de acqui-
4 renda possessione. quia res † inter alios acta. &c. maxime cum per procu-
ratorē impetrata sit inuestitura: vnde confessio inde resultans, in alia
causa domino non nocet, secundum Joannem Andream in c. per inqui-
sitionem. de elect. quā sequuntur Modern. in l. secunda. in fi. C. de edē-
5 do. & solent nobiles etiaz allodialia † recognoscere a principibus, vt quo-
ties opus est, possint vtiliore titulo se tueri, non q̄ velint sibi preiudi-
ciū inde generari: sed vt abundantiore cautela sibi prouideant: pro quo
est text. apertissimus & rotund. c. post electionē. extra de concess. prebē.
vbi Abb. & in c. cū olim. de re iud. Felin. c. in nostra. de rescript. & quod
habetur in l. Aurelius. §. fin. ff. de lib. lega. Secundum fundamentum
est, quia etiaz si hec vallis esset feudalis, non tamen possunt admitti Co-
regienses: quia inuestitura est accepta, pro se & heredibus legitimis, qui-
6 bus verbis feudum censetur esse † hereditariuz, nec in eo admittuntur,
nisi qui sint heredes, secundum Andr. de Iser. in ca. j. §. hoc quoque. de
success. feudi. Jac. de Beluis. & Aluaro. in d. c. j. de eo, qui sibi & suis he-
redibus per istos textus. & consuluit Alex. sepissime & in consil. cxij. in
ij. cxxiiij. in iiij. & xx. in v. & Alber. Bru. consil. j. ij. ix. & duobus seq. &
Curt. iun. consi. j. & est conclusio certa & indubitata, quicquid distinguat
Paul. de Castr. in d. l. ex facto. §. si. qui ipse mutauit sententiam, & in l.
si mihi & Titio. de verborum obligationibus, correxit seipsum, & tenuit
quod siue siue dictum sit, pro me & heredibus, siue pro me filys & here-
dibus, semper necessarium sit filium esse heredem, & ita etiam tenuit in
consi. xciij. in fin. in ij. vol. incip. in causa que vertitur. secundum vlt. im-
pressionem. & ita etiā tenuit Lancell. Galiola. in d. l. Gallus. §. j. versic.
secundo imitatur. vbi allegat etiam Ruynum in §. Cato. & Decium
consi. cxxij. Cum ergo illud feudum sit hereditarium, oportet istos Co-
regienses esse heredes illius vltimi decedentis, qui cū non possint esse:
quia Comes Joan. Galeaz decessit institutis sororibus, sequitur hoc
admitti ad feudum non posse: quia in feudo hereditario oportet agna-
tū volentē succedere esse heredē vltimi decedentis, vt concludit Curt.
iunior consi. j. & cōsi. cxxxviij. & in tract. verl. quadragesimo. post Alex.
consi. xiij. consi. xix. in v. sentit Dec. consi. lxxviij. per multas rationes
& auctoritates de quibus per eos. Et licet aliqui teneant contrariuz: ta-
men si bene videantur, auctoritates contrarie, loquuntur in tribus casi-
bus tantū, primus est, quando feudū non est hereditarium, vt in c. j. an
fil. vel agn. vbi Bal. & Aluar. & per Dec. cōsi. cccxc. iiii. v. & emphyteu-
si ecclesiastica, que accepta sit pro filys, & non sit dictum, & heredibus &
ita loquitur Bald. in auth. si quas ruinas. C. de sacrosanct. eccles. quez
refert & sequitur Aluar. in d. c. j. Secundus est casus, quando agna-
tus qui vult succedere, ipso iure & heres, licet effectu cogatur abstinere,
& quia renuntiauit cum iuramento hereditati: intelligitur enim exclu-
sus ab hereditate respectu allodialium tantum, non respectu feudaliuz:
quia talis renuntiatio non omnino perimit ius hereditatis: vnde face-
ret, partem alys etiam in allodialibus, vt inquit Bartol. in l. j. §. qui ha-
bebat. q. iiij. ff. de contra tabul. & secundum hanc declarationez potest
intelligi, & saluari, quod not. Dec. in consi. ccviij. qui aliter male loque-
retur: quia Bald. in d. authent. si quas ruinas. loquitur in emphyteusi
non hereditaria, non autem in feudo hereditario, prout eum allegant
Decius: sed potest saluari, vt dixi q: sufficit q̄ nō sit omnino exclusus:
7 vnde etiā † instituti in re certa, cēsentur heredes, vt possint habere. feu-
dum, secundum Bart. in d. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. Bald. c. j. de
success. feu. li. Tertius est casus, quando sumus quidem in feudo here-
ditario, sed in eo locus est iuri accrescendi, tunc enim prefertur agnatus
domino, propter dictum ius, dum tamen sit heres primi acquisitoris,
nec tunc curamus de vltimo, verificatur enim illud, & heredi dummo-
do sit heres primi, & in hoc casu procedunt notata per Alex. consil. xxx.
in j. & consi. xxvj. & xxviij. in v. & q̄ not. Paul. de Castr. consil. iij. Cald.
ꝯsi. xij. in feud. Alber. Brun. consi. xviij. & xxiiij. & ita intelligantur do-
ctores qui loquuntur alternatiue, q̄ oportet vt agnatus sit heres vlti-
mi, vel primi, vt per Alex. cons. xxvj. in v. Curt. dicto cons. cxxxviij. In
casu autē nostro non videtur locus iuri accrescendi, per text. in c. j. §. cū
vero Corradus. qui feud. dar. poss. c. j. §. fi. de suc. feud. c. j. §. fi. de feud.
march. c. j. de frat. de nouo benefi. inuest. & ita que notat Ias. in d. l. si mi-
hi & Titio. de verbor. obligat. in l. re coniuncti. ad fi. de lega. iij. vbi etiā
aly Moder. Et licet aliqui ab eo relati tenuerint contrariū tñ loquun-
tur quando primus socius inuestitus non acceptauit, quod nō est in ca-
su nostro, quia Nicolaus acceptauit partem suam. Item loquuntur in
feudo proueniente ex liberalitate principis, tunc enim procedit dispositio
l. j. C. si Imperial. liberal. soc. lib. x. at in casu nostro est contrarium,
q: liberalitas processit ab istis Corrigiēsibus, qui recognouerūt Im-
peratorem, & ad supplicationem ipsorum, non autem metu principis: et
nec apparet q: ipse Imperator, vnquā eis dederit: quia (vt supra dixi)
presumuntur omnia allodialia. Item loquuntur in bonis que retenta
sunt semper titulo feudi, at hec vallis tenebatur a Nicolao, & Co. Jo.
Galeaz, tanquā allodialis & empta a Duce Ferrarie, & ideo ijs casibus
tenenda est opinio Iasonis, & veterū Doct. Cin. Andr. Iacob. Mart.
Lauden. vt non sit locus iuri accrescendi, de qua per Ias. dictis locis,
quam etiam sequitur Signorol. & Petr. de Belu. & Alberic. de Rosat.
in d. l. si mihi & Titio. & etiam ego ibi eum sequutus. Tertium est funda-
mentū prescriptionis seu vsucapionis longi temporis. cum enim fiscus
pro iudicato possideret, & titulo permutationis transtulerit in Ducem
Ferrarie, qui deinde vendidit domino Nicolao, apparet subesse titulū
& bonā fidē, & ideo inter presentes locuz fuisse vsucapioni decennali iu-
8 xta l. pen. C. de prescript. long. tēp. in casu aūt † nostro lapsum est tem-
pus etiā xl. annor. quod imponit perpetuum silentiū. l. sicut. C. de pre-
script. xxx. vel xl. ann. per Dec. consi. xix. Aret. consi. ciij. Alexan. cli.
clxiij. in ij. Soc. n. clxiiij. cxciij. cum similibus. Et hoc maxime est di-
9 cendum † in feudis, in quibus, vel annalis taciturnitas excludit negli-
gentem, ca. ij. in fin. si de inuestit. inter dom. & vasal. & cap. Titius. si de
feudo defunct. & currit hec prescriptio aduersus quēcunqz, siue natuz,
siue nasciturum, quando est tant. temporis, vt per Curt. seniorem cōsi.
pen. De quo articulo & ceteris eminentis, quia diffuse scriptum est, per
clarissimum Iurisconsult. suprascriptum vlterius non scribo, sed ad eū
remitto. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVI.

1 Inuentary uir respectu feudi.
2 Feudi hereditary dyudicandi ratio.
3 Feudum in dubio censetur hereditarium etiamsi non sit facta men-
tio heredum.
4 Heredibus hec dictio in inuestitura posita quid importet.
5 Feudi que ratio sit ex fratrum diuisione.


Clarus satis videtur presens casus ex verbis inuestitu-
re feudalis, quibus feudum conceditur Titio, & here-
dibus suis legitimis, masculini sexus, ab eo descenden-
tibus vnde succedit decisio Baldi in l. qui se patr. s.
versic. Item queritur, si vasallus. C. vnde legitimi. vbi
concludit q̄ in feudo antiquo, si pater renuntiauit, vel
1 aliter alienauit, & filius adiuit hereditatem, sibi preiudicat, nisi † fecerit
inuentarium, q: tunc aditio hereditatis sibi nocere non potest. l. fin. §.
in cōputatione. C. de iur. delib. sed in casu nostro presupponitur, quod
iste fecit inuentarium: ergo debet admitti ad partem suam feudi. Ve-
rum suprascripta decisio Baldi reuocatur in dubiuz per doctores, quo
sit intelligenda: quia in feudo non hereditario, sed procedēte ex pacto,
& prouidentia concedentis, omnes fatentur suprascriptam decisionem
esse veram: in feudo vero hereditario magna est discordia inter docto-
res. Videamus ergo, ad euadendas has difficultates, quale feudum sit
istud. Et videretur prima fronte esse hereditarium, per illa verba, pro
2 se † & heredibus suis legitimis, tanquam ista dictio, heredibus, nō sim-
pliciter significet liberos, sm naturam feudi: sed liberos, qui etiam sint
heredes: quia natura feudi est, etiam si simpliciter pro se sit acceptuz, vt
non transeat in filios, nisi sint heredes, vt est tex. in ca. j. an agn. in vsib.
feud. vbi omnes not. glo. in c. j. quib. mod. feud. tradit Bart. & aly in l.
3 quod dicitur. ff. de verb. obliga. Unde feudum † in dubio censetur esse
hereditariū, etiam si non sit facta mentio heredum, sm Alex. cōsi. xxvj.
in v. quod multo magis dicendum est, cū in instrumento facta est men-
tio heredum, vt q: feudum sit acceptum pro se, & filys, & heredibus, nō
enim inhereret esse filii nisi etiam sit heres, vt dicit Bar. in l. vt iurisiu-
randi. §. si liberi. de oper. lib. cuius opinio est magis cōiter approbata.
Idemqz si dictum esset, pro se & heredibus, vel successoribus, secunduz
Angel. consi. clxxxiiij. Curt. seniorem consi. lxxxu. cum similibus. Sed
tamen in casu nostro sentio contrarium: quia suprascripta procedunt,
4 quando dictum est pro filys, & heredibus, † ne dictio, heredis, alias sit
superflua: sed in ca- su nostro in quo non est posita dictio, filys, sed sim-
pliciter dictum, heredibus, intelligatur de heredibus sanguineis, & sic
liberis, etiam quod non sint heredes, secundum Paulum de Castr. in
l. ex facto. §. si quis ita. ff. ad Trebel. per tex. cum glo. quem ibi refert &
sequitur Iason. in l. si non sortem. §. libertus. de condict. indeb. quod
maxime dicēdū in casu nostro, in quo subyciuntur illa verba, legitimis

masculum sexus, &c. quę verba indicant habitam affectionem ad prolem masculinam, & sic ad descendentiam sanguinis, secundum Matthęum de Afflict. in c. 1. an agnat. Parisium consi. lxv. nu. 35. in iij. non ad rationem successionis, ad quam ęqualiter iure nostro, masculi cum fęminis vocantur, vt dixit Raynerius de Forliu. disput. incipien. quidam habebat duos filios, quem refert & sequitur Bald. in l. Caius. solut. matrim. Alex. consil. cv. in j. & est communis opinio in l. Gallus. §. etiam ff. de liber. & posthum. & per Decium consil. clxxxv. & cccxcv. & alibi sępe. Et quod idem sit quando dicitur, legitimis, tenuit Raph. Com. & Claud. de Seisello in d. l. ex facto. §. fin. Confirmaturq; hoc ex subiecta materia, vt feudum in descendentes conseruetur, cum alias feuda facile transirent in extraneos: quia domini non possent auocare ab illis, & tenerentur ratam habere alienationem, secundum l. cum a matre. C. de rei vend. Sicq; feudum non perpetuaretur in descendentes, prout tamen fuit verisimiliter actum, tam a concedente, quam ab ipso inuestito: vnde etiam videmus plerunque dictionem, hęredibus, tali coniectura restringi ad sanguinem, vt in simili habetur per Bar. in d. l. Gallus. §. etiam vbi Paul. de Castr. & alij. Guid. Pap. in q. cccclviij. & q. cccccxcj. Alex. consi. xxxvj. in v. & xlix. in vj. cum similib. Fortius tenuit Dec. in allegato consi. clxxxv. & seq. quod dicta decisio Bal. procedat etiam si feudum sit hęreditarium, vt beneficium inuentarij, etiam hoc casu operetur arg. dicti §. in computatione. & quod not. Doctores in l. ij. C. de repu. hęred. quę sententia si est vera tollit omnem dubitationem, & probat hoc Dec. per multas rationes, quas nó expedit transcribere: quod tamen dictum ego non ausim pro nunc affirmare: quia non expedit, & supra scripta sufficiunt: & quia Alex. videtur sibi fuisse contrarius in consilijs suis, vt ibi per Decium, & per Alex. consil. xij. & xxv. in v. lx. in iij. & cxxij. in iij. volu. Curt. iuniorem consilio clv. cum similibus. Circa

5 alium articulum, nunquid liceuerit † illis fratribus diuidere feudum, ita quod totum remanserit tribus, quartus vero frater habuerit alia bona allodialia, in hoc solet distingui, vt in feudo antiquo, in quo sit locus iuri accrescendi, hoc liceat, etiam absq; consensu domini, in feudo vero nouo, non liceat sine eius cósensu, vt per Bal. in l. voluntas. C. de fideicó. in imperialem. in princ. de prohib. feud. alien. per Frider. per doct. in l. qui Romę. §. duo fratres. in x. quęst. Bart. ff. de verb. oblig. vbi dixi post alios. Dec. consi. cccc xi. cum similib. Nec refert quod hoc factum sit in diuisione, an deinde quia quartus, refutato feudo, receperit alia bona, semper enim accrescit alijs. c. j. de alien. feud. pat. vbi Bal. & alij. Sed ista quęstio est impertinens: quia procederet respectu domini, qui molestaret istos: nostra autem quęstio est, respectu istius filij, qui censetur vocatus ex propria persona, ex pacto & prouidentia concedentis, cui factum patris non debet nocere propter confectionem inuentarij, & ideo tota difficultas vertitur circa primum dubium, de quo supra dixi, & alias latius distinxi in l. quod dicitur. ff. de verbor. oblig. & ad ibi dicta me remitto. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVII.

1 *Feudum regulariter non transit in filios nisi sint hæredes etiamsi simpliciter acceptum sit feudum.*

2 *Pater regulariter acquirit filijs non tanquam filijs simpliciter sed tanquam hæredibus etiam & quare.*

3 *Feudum in dubio censetur hæreditarium etiamsi non sit facta mentio hæredum.*

4 *Dictio legitimis quid denotet.*

5 *Emphiteosis ecclesiastica transit tam ad masculos quàm ad fœminas.*

6 *Feudum hæreditarium ex causa ad dominum reuerti.*



Circa duo quęsita seu dubia mihi proposita, dicam pro veritate quid sentiam, omissa argumentorum pompa, & multiloquio, vt pote hac in re non necessario, quę quotidie contingit ex multis Modernorum consilijs ventilata. Primum dubium est, an feudum concessum, pro se & hęredibus, cum aliqua adiectione generis, vel sanguinis demonstratiua, sit simpliciter hęreditarium, ita quod non admittatur aliquis nisi sit hęres? Et puto quod sic: quia illa demonstratio generis vel sanguinis, non repugnat, quominus vtrunque concurrere debeat, & quod sit de genere, & quod sit hęres: tum quia natura feudi

1 † hoc suadet, quod regulariter non transit in filios nisi sint hęredes, etiā si simpliciter acceptū sit, vt est text. vbi omnes not. in c. primo. an agn. in vsib. feud. glos. in ca. primo quib. mod. feud. per Bartol. & omnes in l. quod dicitur. de verb. obligat. tum quia istud regulare est in omnibus

2 contractibus acquisitis per patres, vt videatur pater † filijs acquisiuisse, nó tanquam filijs simpliciter, sed tanquam etiam & hęredibus. gloss. in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact. Cum talis acquisitio hoc modo sit vtilior patri, cuius interest habere hęredes, qui adimpleant ab eo disposita, & eius fidem obseruent. §. valde. Instit. quib. ex caus. manumit. & soluant ęs alienum ipsius, ne anima sua stet in peccato, secundum Hostien. in cap. tua. de vsur. per illum textum. & quę habētur in c. fin. de sepult.

3 Et ideo feudum † in dubio censetur esse hęreditarium, etiam si non sit facta mentio hęredum, secundum Alexan. consil. xxvj. in v. quod multo magis dicendum, cum in verbis concessionis facta est mētio hęredū: vnde non sufficit esse filium nisi sit hęres, vt dicit Barto. in l. vt iurisiurandi. § si liberi. de oper. lib. cuius opinio est magis communiter approbata. Idemque si dictum esset, pro se & hęredibus, vel successoribus, secundum Angel. consi. clxxxiij. Curt. Seniorem consi. lxxxij. cum similibus. Idemq; si dictum esset, pro se, & suis, intelligitur enim hęredibus, secundum Imol. consi. xxj. Ias. in l. Gallus. §. etiam de libe. & posthum. per Alexan. dicto consi. xxvj. in quinto. Quibus sic stantibus sequitur, vt etiam si addita sint verba, denotantia habitum finale respectum ad prosapiam, & nobilitatem generis, tamen idem sit dicendum: quia talia verba nihil impediunt, quin vtrunque debeat concurrere, vt sentiunt Bartol. & Alexand. in l. ex facto. §. si. ff. ad Trebellian. vbi loquuntur,

4 quando dictum est de hęredibus legitimis, licet enim dictio † legitimis, intelligatur de venientibus ab intestato: tamen semper pręsupponitur, quod sint hęredes, & ita etiam tenet Alberic. de Rosat. in rubri. de vulgario & pupillario versic. quidam nobilis. Et credo dominos de consilio Neapolitano recte iudicasse secundum hanc opinionem, & Afflictum decepi, qui contrarium tenebat in decisi. cxl. & illud satis sentit Parisius in dicto consi. lxv. in iij. Probabilis posset esse dubitatio, quádo verba repugnarent, vt quia dictum esset, tibi & hęredibus, ita quod primogenitus alijs pręferatur, in successione enim paterna non est locus tali pręlationi, cum omnes ęqualiter admittantur: vnde videtur esse recessum a iure hęreditario: pro quo facit disputatio Raynerij de Forl. & quæ per Bald. in l. Caius. solut. matr. qui loquitur in emphyteusi ecclesiastica, accepta pro hęredibus masculis, natura enim emphyteuseos

5 † ecclesiasticę est, vt tráseat tam ad masculos quam ad feminas. vnde dicendo solum de masculis, videtur recedere ab ordine hęreditario, vnde licet aliqui in emphyteusi sequantur Rayn. tamen in feudo videtur cómunior opinio, quod oporteat tales esse hęredes, secundum And. de Iser. Iaco. de Bel. in dicto cap. j. de eo qui sibi. Bald. consil. cccxxvj. cccxxviij. in secundo vol. Card. Alexander d. c. j. an agnat. Dec. lxxviij. Albert. Brun. consi. xxiij. Alexand. repet. §. & quid si tantum. & videtur communior opinio, secundum hanc distinctionem, quicquid dixerit Decius consil. clxxxv. & cccxcv. & auctoritates per eum allegatę, licet dicant, his verbis, hęredibus masculis, intelligi de filijs, non tamen dicunt, quod non debeant esse hęredes. Certior est casus, quando manifeste appareret, quod mētio generis & prosapię esset facta principaliter propter ipsos descendentes, nó habito respectu, quod actus esset gestus cum patre, prout in casu in quo consuluit Dec. consil. xxxviij. & consil. ccxxxix. & alias ita distinxi, in d. l. quod dicitur. & quandoque consului, secundum hunc casum, qui non aduersatur supradictis. Sed limitat regulam ipsam, a qua tamen in dubio non arbitror tutum esse in iudicando recedere. Alterum dubium est, quid in suprascripto casu sit dicendum, si vasallus in personam domini directo deliquerit? & puta enim

6 feudum † reuerti ad dominum, non solum si sit hęreditarium, vt supra conclusi, sed etiam si ex prouidentia: quia ita sentit Bart. in l. cum qui. ff. de interdic. & releg. cuius opinio est magis communis, vt attestatur, Curt. Iunior. in d. tracta. feudo. in v. parte. nisi tamen feudum concessum esset vnicuique eorum, id est, tractaretur de iure non decrescendi de quo habetur in l. si mihi, & Titio. ff. de verb. obli. vel nisi esset concessum simpliciter tali generi: non autem Titio, & eius generi iuxta ea quę supra dixi, & sentiunt omnes in cap. j. §. fin. quę fu. pri. cau. benefi. amit. & Curt. Iunior, loco supra allegato. versic. tertio videtur. Et secundum suprascripta in tanta altercatione doctorum, ego me resoluerem & consulendo, & iudicando, quia contrarię opiniones istorum Modernorum Decij & Afflicti sunt satis periculosę.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 *Actio personalis solum aduersus hæredes datur.*

2 *Assignare quid pro solutione est agnoscere debitum.*

3 *Soluens cum non sit obligatus ad soluendum potest petere restitutionem in integrum.*

4 *Dominus feudo recepto tenetur ad melioramenta.*

5 *Dominum uasalli creditoribus ex causis obnoxium esse.*

6 *Aequum non est quem locupletiorem fieri cum aliena iactura.*

7 *Qui facit assignationem pro solutione debiti non potest sententiam mutare & eam assignationem reuocare.*

8 *Curator bonis ex causa non necessarius.*

9 *Hyppotecaria datur contra quélibet possidentem sicut rei uendicatio.*

10 *Conuentionis fines non debent excedi.*

11 *Restitutio in integrum nunquam conceditur nisi probata læsione.*



Visa est mihi prima fronte dubitabilis suprascripta conclusio. Primo, quia cum non constet, quod Cęsarea Maiestas velit esse hęres Illustriss. Ducis Francisci non potest a creditoribus conueniri, non quidem actio

1 ne † personali, quia illa solum aduersus hęredes datur. l. fin. §. si. de contr. empt. l. j. §. si hęres percepto. ff. ad Trebel. nec etiam reali actione quę pręsupponit dominium in agente. l. officium. ff. de rei vendic. §. j. Instit. de act. creditores autem nullū dominium habent in melioramentis, vel bonis allodialibus Ducis: vnde necessario debuit dari curator hęreditati vacanti, qui a possessoribus res hęreditatis vendicaret, & creditoribus satisfaceret. iuxta leg. j. ff. de curat. bon. dan. & not. in authent. si omnes. C. si nun. ab hęred. abstin. Secundo, quia obstat conuentio in fędere Bononiensi, quod Cęs. Maiestas non teneatur ad solutionem ęris alieni per Ducem contracti, nisi ex vna causa, videlicet quando contractus esset pro solutione pēsionū, quę fiebāt ipsi Cęsari: vnde vidētur exclusi creditores, nisi probent q; id ipsum, q; mutuauerunt pecunias, & q; de talibus pecunijs Dux soluerit Cęsari, per ea quę habētur in l. ciuitas. ff. si cert. pet. Bar. in auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccl. in l. dolt. in fin. ff. de nouat. Tertio, quia etiam q; probetur Cęsarem sol

2 uisse aliquibus partem dicti ęris alieni, & alijs fecisse assignationes, † per quas videtur agnoscere debitum, iuxta l. ad solutionem. C. de re iud. l. sed Iulianus. §. fin. ff. ad Macedo. tamen non esset deneganda ei in in

3 tegrum restitutio, cum non esset † obligatus. l. j. & ij. C. si aduer. cred. l. pen. C. ex quib. caus. mai. not. in l. j. C. de sent. aduer. fisc. lib. x. Sed his tamen non obstantibus, accedo in sententiam suprascriptorum dominorum

dorum consulentium. Et premitto vnam conclusionem, que in iure est
4 verissima, q reverso feudo ad dominum † propter mutam investiturã
tenetur dominus ad melioramenta in re feudali facta. c. j. §. si vasallus.
vbi omnes not. hic finitur lex. in vsib. feudo. Item premitto, q si domi
5 nus detinet res † allodiales vasalli, debet satisfacere creditoribus vsq;
6 ad valorem dictarum rerum: quia equum † est eum non fieri locuple-
tiorem cum aliena iactura. l. nam hoc natura. ff. de condi. indeb. l. si me
⁊ Titium. ff. si cert. pet. vbi omnes notant. Host. ⁊ Joan. And. in c. do
7 ne. extra de appell. Rursus premitto, quod si dominus agnouit † bo-
nam fidem, ⁊ cepit satisfacere creditoribus, ⁊ fecit eis assignationes,
seu delegationes hoc nomine, non potest mutare sententiam ⁊ eas revo
care. l. iij. C. de nouat. l. sicut. de act. ⁊ oblig. l. nemo potest. de regu. iur.
cum similibus. Nec obstant allegata in contrarium, ⁊ in primo q no
8 sit seruatus † modus procedendi, ⁊ datus curator, ⁊c. Nam respondeo
quod hoc non fuit necessarium, in primo respectu creditorum haben-
9 tium hypothecam: quia hypothecaria † datur contra quemlibet possi-
dentem, sicut rei vendicatio. l. pignoris. §. j. de pignoribus. ⁊ per Bar.
in procem. digestorum. §. tertij. Item non fuit necessarium respectu co-
rum quibus lex dat ex equitate actionem, ne possessor fiat locupletior
cum aliena iactura. d. l. si me ⁊ Titium. l. si etiam. eo. tit. l. mater. C. de rei
vend. vbi not. Item in casu nostro, res est clarior: quia Cesarea Ma-
iestas agnouit bonam fidem, ⁊ fecit assignationes: vnde non conuerti-
tur, sed tractatur de conseruandis assignationibus. Nec obstat lex due
10 Bononiense: quia illa conuentio † fuit facta respectu bonorum de qui
bus inuestiebatur a Cesare, non respectu meliorumentorum, vel allo-
dialium ipsius Ducis, potuit etiam de eis Dux ad libitum disponere.
l. in re mandata. C. mand. Preterea etiam aduersus expressam conuen
tionem ⁊ prohibitionem quis obligatur, quãdo alias fieret locupletior
cum aliena iactura, ⁊ creditor non esset in culpa, secundum glos. in l. sed
Julianus. §. quod dicitur. ff. ad Macedon. ⁊ notant omnes. in l. fi. C.
de negot. gestis. Non obstat, q Cesar possit petere restitutionem in
11 integrum. Nam dico, q restitutio † in integrum nunquam cõceditur,
nisi probata lesione, ⁊ oportet probari hanc lesiones inductam dolo ad-
uersarij, vel nimia facilitate petentis. l. verum. §. sciendum. cum l. seq.
ff. de minorib. l. ij. §. si minor. vbi omnes notant. ff. de iureiur. sed in ca
su nostro, nulla fuit lesio: quia Imperator possidet lõge plura bona ip-
sius Ducis, si calculentur melioramenta, ⁊ acquisitiones per eum facte
in bello Mutin, ⁊ Venet. Item munitiones arcium. Item ciuitas Cre
monensis, que est allodialis: quia data in dotem auite sue paterne a Du
ce Philippo qui ex forma inuestiture Venceslai Imperator potuit da-
re. vnde censetur exempta de iure feudi, ⁊ effecta allodialis. c. j. de feud.
non hab. propr. nat. Joan. Andr. in addit. Spec. rubr. de feud. in fin.
Bald. ⁊ doct. in cap. j. §. si vasallus de beneficio. si de feud. def. in vsibus
feudorum. Et ita ego arbitror iuris esse, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XIX.

1 *FEudum antiquum agnatorum esse nec confiscari.*
2 *Onus probandi delictum incumbit illud allegantj.*
3 *Vasallum contumacem directo in dominum non peccare.*
4 *Sententia contra absentem lata presumitur lata propter contumaciam*
5 *Propter contumaciam quis habetur pro confesso & conuicto.*
6 *Contumacia unius alteri non nocet.*
7 *Feudum descendentium ad dominum nunquam reuerti.*



OMissis superfluis allegationibus, videtur dicendum,
partem feudi, que fuit Comitis Francisci Bernardi-
ni, non ad fiscum, sed ad fratres suos pertinere: qr quo-
ties vasallus propter delictum confiscatur, ⁊ tractatur
1 de feudo † antiquo, illud non ad dominum sed ad agna
tos reuertitur. c. j. an ille qui inter. cap. j. §. fin. que fue.
prim. caus. beneficij admittendi. Nec obstat si diceretur, q in casu no-
stro vasallus priuatur feudo ex offensione directo in dominum facta, seu
aduersus fidelitatem ipsi domino debitam, quo casu communis vide-
tur opinio, q feudum ad dominũ reuertatur. d. c. j. §. fin. que fue. prim.
caus. quia respondeo, q multi doctores in hoc tenent contrarium, tan-
quam ille textus sit intelligendus in feudo nouo tantum, vel in preiu-
dicium descendentium ipsius delinquentis, non autem fratrũ seu trans-
uersalium per And. de Iser. ⁊ Host. relatos ibi per Mod. Preterea
2 dico, q in casu † nostro onus probãdi incumbit fisco, q dictus Comes
aduersus fidelitatem directo peccauerit in Cesaris Maiestatem, licet
enim a principio collegerit manum militarem pro Rege Francorum
contra Ducem Sabaudie: tamen statim cum Cesar suscepit defensio-
nem dicti Ducis, recessit ab armis, nec aliquid aduersus fidelitaté Ce-
sari debitam amplius molitus est: vnde non potest esse locus suprascri-
pte pene, secundum notata per Bart. in l. qui ea mente. ff. de furt. Pre
terea ⁊ fortius dico, q ipse Comes est bannitus, non ex suprascripto de
licto, sed ex contumacia: quia citatus non comparuit, clarum est autem
3 contumacie delictum non concernere directo personam Cesaris, vel fi-
4 delitatem: quia sententia † contra absentem lata presumitur propter
contumaciam lata, non quia absens malam causam haberet. l. Papinia
nus. §. meminisse. de inoff. testa. l. ⁊ ideo. ff. de cust. ⁊ ideo lex loquens
de vasallo in dominum delinquente, non intelligetur de eo qui per con-
tumaciam damnatus sit, secundum Barto. in l. cum filius. in fin. ff. de
verb. oblig. vbi Jas. ⁊ ceteri, ⁊ in quest. sua ij. incipiente, statuto Peru-
sine ciuitatis. ⁊ Corn. consi. cxliij. in ij. ⁊ ideo in preiudicium fratrum,
bona condemnati non censebuntur fisco applicata, secundum Ange. in
5 auth. bona damnatorum. C. de bon. proscript. Et quamuis † propter
contumaciam habitus sit pro confesso, ⁊ conuicto de. ti delicti, illud est
6 verum in preiudicium ipsius contumacis, † non autem tertij, ⁊ sic fra-
trum suorum, secundum Barto. in d. l. cum filius: cum similibus alle-
gatis per Decium consi. cccclx. Non omitto etiam, q quotiescunque
7 in persona vniuscuiusq; descendentium, † est facta noua concessio, tunc
feudum ex quacunq; ingratitudine, vel delicto, nunquam reuertitur ad
dominum, secundum Bal. in d. c. j. si vasal. feud. priuetur. cum concor-
dantibus per Curt. in tractatu suo feudorum in quinta parte, quod in
casu nostro videtur esse ex tribus causis. Prima, quia concessio in inue
stitura videtur esse facta de vno in alium. Secunda, quia est facta ex ma
gna causa remunerationis, prout est notorium. Tertia, quia in casum
ingratitudinis specialiter est prouisum alio modo, quam quod feudum
reuertatur ad dominum: quia tali casu prouisum est, solummodo sub
pena perditionis fidei ⁊ periurij, ⁊ pena restitutionis omnium damno
rum, ⁊ interesse, non autem reuersionis feudi ad dominum, vt expresse
dicitur in mandato inuestiture: vnde nostrum non est augere penas, per
dura vulgaria. Nec edictum Cesareum quicquam facit, quia ex eo non
tollitur ius tertij, ⁊ sic dictorum fratrum, prout clarum in iure.

SVMMAE RERVM. XX.

1 *HAereditarium feudum varijs deprehendi.*
2 *Natura feudi est quod non trãseat regulariter in filios nisi sint heredes etiamsi simpliciter acceptum sit.*
3 *Regulare est in omnibus contractibus acquisitis per Patrem ut videatur Pater filijs acquisiuisse non tanquam filijs simpliciter sed tanquã etiam & heredibus.*
4 *Patri interest habere heredes qui adimpleant ab eo disposita & eius fidẽ obseruent & soluant es alienũ ipsius ne anima sua stet in peccato.*
5 *Feudum censetur hereditarium in dubio etiam si non sit facta mentio heredum.*
6 *Cum in verbis concessis feudi facta sit mentio non sufficit esse filium nisi sit heres.*
7 *Dictio legitimis intelligitur deuenient bus ab intestato.*
8 *In feudo antiquo locus est iuri accrescendi.*
9 *Filius non potest habere feudum Patris nisi soluat debita paterna.*
10 *Princeps ius suum remittens alienum conseruat.*



1 INuestiture verba in personam Comitis Matthei
prima acquisitoris sunt, pro se, eiusq; filijs † heredi-
bus, ⁊ successoribus ⁊c. In personam vero Comitis
Joannis antiquioris sunt, pro se suisq; filijs legitimis
masculis, natis ⁊ nasciturus, heredibus ⁊ successori-
bus, ⁊c. quibus verbis videtur, q feudũ de quo agi-
2 tur sit hereditarium. Tũ qr † natura feudi hoc sua-
det, quod regulariter non transit in filios, nisi sint he
redes, etiam si simpliciter acceptum sit, vt est tex. vbi omnes not. in c. j.
an agn. in verb. aut vtrumq;. gl. in c. j. quib. mod. feud. per Bar. ⁊ alios
3 in l. quod dicitur. de verb. obl. Tum qr istud † regulare est in omnibus
contractibus acquisitis per patrem, vt videatur pater filijs acquisiuis-
se, non tanquam filijs simpliciter, sed tanquam etiam ⁊ heredibus. glo.
l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact. Cum talis acquisitio, hoc modo sit vtilior
4 † patri, cuius interest habere heredes: qr adimpleant ab eo disposita, ⁊
eius fidem obseruent. §. valde. Insti. quib. ex caus. manum. ⁊ soluant
es alienũ ipsius, ne anima sua stet in peccato, sm Host. in c. tua. de vsur.
5 per illum tex. ⁊ que habentur in c. fi. de sepult. Et ideo † feudum in du
bio censetur esse hereditarium, etiã si non facta fuerit mentio heredum,
6 sm Alex. consi. xxvj. in v. Quod multomagis dicendum, † cũ in verbis
concessionis facta est mentio heredum: vnde non sufficit esse filium, nisi
sit heres, vt dicit Barto. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. de op. lib. cõis.
Ideq; si dictũ esset pro se ⁊ heredibus vel successoribus, sm Ang. cõsi.
clxxxiij. Curt. Seniore cõsi. lxxxij. cum simil. Ideq; si dictũ esset, pro se
⁊ suis intelligitur etiam heredibus. sm Imol. cõsi. xxj. Jas. l. Gallus. §.
etiã. de lib. ⁊ posth. per Alex. d. cõsi. xxvj. in v. Quibus sic stantibus se-
quitur, vt etiã si addita sint verba denotantia habitũ fuisse respectum ad
prosapiã. ⁊ nobilitaté generis, tñ idem sit dõm, qr talia verba nihil im-
pediunt, quin vtrumq; debeat concurrere, vt sentit Barto. ⁊ Alex. in l.
ex facto. §. fi. ff. ad Treb. vbi loquuntur, qñ dictũ est de heredibus legi-
7 timis, licet enim † dictio, legitimis, intelligatur de venientibus ab inte-
stato, tñ semper presupponitur quod sint heredes, ⁊ ita etiã tz Albert.
de Rosa. in rub. de vulg. ⁊ pup. versi. quidã nobilis. Et credo dominos
de cõsi. Neapolitano recte iudicasse sm hanc opinioné. ⁊ d. Afflictũ de-
cisi, qui contrarium tenebat in decisione cxl. ⁊ istud satis sentit Paris d.
cõsi. lxv. in ij. Cum ergo in casu nostro feudum istud sit hereditariũ con
sequens est vt Comes Sacramorus debeat esse heres fratris sui, vt tra
dit Curt. Jun. in tract. feud. versi. iiij. sub hac j. specie. ⁊ cõsi. j. num. 11. ⁊
12. ⁊ cõsi. clxxxviij. nu. 24. cum simil. Si dz esse heres, ergo tenetur ad
es alienum fratris, ⁊ maxime ad solutioné dotis de qua agitur. Sed tñ
in casu nostro, arbitror contrarium esse verius: qr esto, quod feudũ sit heredi
tariũ, sufficit q Comes Sacramorus sit heres primi inuestiti, cũ enim
8 † feudum istud sit antiquum, in eo locus est iuri accrescendi, preferetur
enim agnatus dño pp dictum ius, ⁊ sufficit quod sit heres primi acqui-
sitoris: nec tunc cũ ainus de vltimo, verificatur enim dictio ⁊ heredi-
bus, dũmodo sit heres primi, ⁊ ita sentit Alex. cõsi. xxx. li. xxvj. ⁊ xxvij.
in v. Pau. de Cast. cõsi. cccxv. Cald. cõsi. xij. in feudis. Alber. Bru. cõsi.
xviij. ⁊ xxiij. ⁊ ita intelligũt doc. qui loquunt alternatiue q oportet vt
agnatus sit here, vltimi vel primi, vt p Alex. d. cõs. xxvj. in v. Cur. Jun.
d. cõsi. cxxxv. ij. põt ergo vera esse opinio Curtij in feudo nouo, in quo
nõ sit locus iuri accrescẽdi, vel qñ quis primi heres esse nõ possit nisi ex
vltimi persona, vt quia illi soli delata esset hereditas, quod nõ est in casu
nro cũ Comes Sacramorus sit heres primi mediãte psona patris, ⁊ am

ſtii:vnde poteſt arbitratu ſuo repudiare hereditatem fratris. nec tene-
bitur ad æs alienum ipſius. Et illud etiam eſt de iure communi: quia li
9 cet † filius non poſſit habere feudum patris, niſi ſoluat debita paterna,
ſaltem de vſufructu feudi, iuxta tex. in d. ca. j. an agn. tamen ſecus eſt in
tranſuerſali defuncto, puta fratre: quia tunc admittitur agnatus quã-
uis eius non ſit heres, nec tenetur ad æs alienum, vt declarat Alexã. d.
conſi. xxvj. in v. ſecundum quam diſtinctionem etiam loquitur ſtatutũ
noſtrum: Mediolanenſe incipiens, ſi quis vaſallus, quod de ſucceſſio-
ne deſcendentium loquitur, non autem tranſuerſalium, quamuis etiã
tale ſtatutum non ſit extendendum ad bona ſita extra territorium, vt
alias dixi. Nec circa hoc nunc vertitur difficultas. Nec obſtat cõceſſio
Cæſ. Maieſtatis permittentis dicta bona feudalia obligari pro dote:
quia reſpondeo, quod dicta conceſſio habet expreſſam reſeruationẽ iuris
10 † tertij, & iuris iſtorum agnatorum, quibus Imperator præiudicare
non intendit, ſed remittit ſolum ius ſuum, caſu quo feudum ad ſe reuer
teretur: vnde ſaluum remanet ius Comitis Sacramori, iuxta glo. in l.
ſi debitor. §. j. ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſol. & ſic quantũ ſit ad Co-
mi. Sacramorum, hypotheca dotis per mortẽ fratris ſui eſt extincta,
c. nuper. extra de don. int. vir. c. ex parte. in glo. j. extra de feu. vbi doct.
Et ita mihi videtur, ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXI.

1 *VErborum Maiorem natu ex tempore exiſtentem, ſenſus.*
2 *Filij primogeniti excludunt patruum quando fuit ſemel admiſ-ſus ad feudum.*
3 *Natura ſucceſſionis feudi eſt ut aliquo mortuo attendamus ad eum qui eſt proximior ipſi deſcendenti non ad eum qui eſt proximior primo inueſtito.*
4 *Verba ſecundum naturam actus ſemper intelliguntur etiamſi reſtringantur ſeu proprie accipiantur.*
5 *Secundo genitus ſemel a fratre excluſus cenſetur eſſe ab eius deſcendentibus excluſus.*
6 *Verba ſemper debent intelligi ut ſingula ſingulis aptentur.*
7 *Quilibet primogenitus uidetur prius ſtipulatus ſuis primogenitis.*
8 *Non eſt ueriſimile concedentem uelle ſe incontinenti corrigere.*
9 *Verba potius accipiunt interpretationem ſuperfluitatis quàm correctionis.*
10 *Verba impropriantur potius quàm ut corrigant.*

1 VErba priuilegij † feudalis ſunt, illorum videlicet maio-
rem natu pro tempore exiſtentem, &c. quæ poſſunt dupli
citer intelligi. Primo, illorum deſcendentium quacun-
que linea ſint, quo caſu potior eſſet cauſa Com. Franci-
ſci patri, ſecundum Anchar. conſi. lxxxj. Alexan. conſi.
iuj. lib. iuj. Dec. conſi. ccccxliij. in fi. Secundo, poſſunt
intelligi, illorum deſcendentium intra lineam morientis, quo caſu præfe
rendus eſſet Comes Annibal filius primogeniti. Puto, quod iſte ſecun
dus intellectus ſit verior, & in dubio accipiendus. Primo, quia concor-
2 dat cum iure communi, ſecundum quod receptior eſt opinio, quod † fi-
lij primogeniti excludant patruum, quam opinionem fere omnes te-
nent, quando iſte primogenitus fuit ſemel admiſſus ad feudum: quia
fuit ſuperſtes patri, & excluſus patruus, de quo per d. Præpoſ. Alexan
drum. in c. j. de feud. March. Iaſ. l. is poteſt. de acqui. here. Soc. conſi.
ecly. Secundo, quia concordat cum ſubrogatione facta filijs Nicolai,
de quo ſubtiliter allegatum eſt per præſtantiſſ. conſultorem d. Gratum,
3 ad quem remitto. Tertio, quia concordat cum † natura ſucceſſionis
feudi, quæ eſt, vt aliquo mortuo, attendamus ad eum qui eſt proximior
ipſi deſcendenti, non ad eum qui eſt proximior primo inueſtito, vt eſt
tex. in cap. j. in fin. de nat. ſucceſſ. feud. & quod not. Andr. de Iſer. in ca.
j. de eo qui ſibi & heredibus ſuis. & per d. Præpoſ. in d. cap. j. de feud.
March. verſi. xv. Soc. l. ſi cognatis. de reb. dub. verſi. pro iſta etiã eſt,
4 quod † verba ſecundum naturam actus ſemper intelliguntur, etiam ſi
reſtringantur, ſeu improprie accipiantur. cap. j. §. filia. de ſuc. feud. vbi
doct. l. ſi vno. ff. locati. & in ſimilibus terminis. Areti. conſil. clxiij. quia
5 concordat cum alia regula quod † ſecundo genitus ſemel a fratre exclu
ſus, cenſeatur eſſe ab eius deſcendentibus excluſus. cap. j. §. quinetiã.
ſecundum vnum intellectum, Epiſcop. vel Abb. Bald. cap. j. de matr.
ad morga. contracto, alias ſucceſſio illa eſſet nimis ambulatoria de vna
linea in aliam, quod non eſt veriſimile, arg. l. pen. in fin. C. de cur. fur.
6 Quarto, quia ſemper † verba debent intelligi vt ſingula ſingulis apten
tur. glo. inſtitu. de inoff. teſta. in princ. l. j. C. de tal. cauſ. Decius conſilio
dcxlvj. in fi. Socin. xxxviij. in iuj. ſed hoc modo aptabuntur vt maior
in ſingula linea admittatur, ita tamen quod durante linea primogeniti
non tranſeamus ad ſecundogenitum. d. c. j. in fin. de nat. ſucc. feud. quia
7 quilibet primogenitus videtur prius ſtipulatus ſuis primogenitis. ca.
j. de duob. frat. vbi doct. Quinto, quia cum ſubrogatio facta ſit ad tota-
8 lem effectum, † non eſt veriſimile, quod concedens voluerit ſe inconti-
9 nenti corrigere. l. non ad ea. de cond. & demon. Et † verba potius acci-
piunt interpretationem ſuperfluitatis, quam correctionis, ſecundum
10 Corn. conſi. cliiij. in y. & † impropriantur potius, quam vt corrigant,
ſecundum Rom. conſi. ciiij. pater reuerende. Socin. xxvij. in iuj. Alex.
xxviij. in iuj. cxxxv. in j. maxime cum in caſu noſtro priuilegium ſatis
operetur, inducendo ſubrogationem: nec ideo illa verba ſunt ſuperflua.
l. non ſolent. de regu. iuris. & per gloſſ. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. in
gl. magna. ad fi. ff. ſi quis caut. Sexto, quia illud videtur ſentire Pau.
de Caſt. conſi. clxiij. in præſenti cauſa, quæ vocatur maioris. in y. volu.
in nouiſſimis. Socin. d. conſi. cclj. verſi. iuj. iuncta reſponſione quæ eſt,

verſi. ad tertiam. Et ſatis ſentit idem Soc. conſi. lxxxviij. in iij. quãdo
do non eſſet dictio, alterutrius maiorem &c. & prout in caſu noſtro non
eſt, & Dec. in allegato conſi. ccccxliij. in fi. ſe fundat maxime: quia patru
nus non erat admiſſus, & poſſidebat: quod in caſu noſtro eſt contra. &
in caſus Anch. d. cõſi. lxxxj. non erant illa verba, quæ in noſtro. Idẽq;
in caſu Alex. d. conſi. iuj. verba enim ibi non poterant accipere niſi ſen-
ſum pro patruo: quod ſecus eſt in caſu noſtro, per ſupradicta.

SVMMAE RERVM. XXII.

1 *A Muneribus extraordinarijs quæ inducuntur propter neceſſitatem belli non ſunt aliqui excuſandi quocunque priuilegio polleant ne impugnetur publica utilitas.*
2 *Bona quæ ſemel fuerunt in Cataſtro ad quemcunque tranſeunt cum onere ſuo.*
3 *Bona ubi fuerunt uendita dominis ſubeſt iuſta cauſa cur uenditor releuetur a contributione &c. & grauetur emptor ad hoc ut æſtimum non diminuatur.*
4 *Ex qua perſona quis lucrum ſentit illius factum debet approbare.*
5 *In materia onerum attenditur ad id quod inter partes eſt conuentum.*
6 *Quotieſcunque uaſallus uel ſubditus conuenit cum domino a principio talis conuentio eſt ſeruanda nec mutari poteſt.*
7 *Remiſſionem onerum generalem in inſolitis ſeruari.*
8 *Remiſſum ad tempus uidetur poſt tempus reſeruatum.*


Irca contributiones quæ imponuntur per Cæſ. Ma-
ieſtatem, videndum eſt, an domini cõmunitatis Spig.
teneantur contribuere cum dicta communitate, pro cuius
rei declaratione de pluribus dubitari contingit. Pri-
ma quæſtio eſt, an teneantur domini ratione feudi, & re-
rum feudalium: Et videretur dicendũ quod non. Cũ
enim vaſalli teneantur, ſecundum naturam feudi ad onera vaſallorum,
de quibus in c. j. de nou. for. fidel. & in c. j. quib. mod. feud. amit. non fuit
æquum, vt etiam contribuant cũ ſubditis ſuis, ſecundũ Albert. Bru.
conſi. ciij. Iacob. de S. Georg. in trac. de homag. In contrarium facit,
1 quia hæc † munera extraordinaria inducuntur propter neceſſitatẽ bel-
li: vnde non videntur aliqui excuſandi quocunque priuilegio polleant,
ne impugnetur vtilitas publica: & quia non videtur de tali caſu cogita-
tum, tanquam valde inſolito. l. vnic. C. vt nemini lice. in empt. lib. x. l.
iubemus nullam. C. de ſacroſan. eccle. & fuit opin. Din. cum qua magis
cõmuniter tranſeunt doct. in l. ſi ex toto. ff. de leg. j. vbi Iaſ. allegat mul
tas ſimiles deciſiones. Et intelligo, quod extant literæ Cæſ. Maieſta-
tis quibus mandatur vt omnes, cuiuſcunq; dignitatis ſint omnino ſol
uant, exceptis qui ſunt in rotulo ſuo, quibus literis inſpectis poſſet cer-
tius quid iuris ſit in hac quæſtione reſponderi. Secunda eſt quæſtio,
poſito & non conceſſo, quod de bonis feudalibus iſti non teneantur con
tribuere, quod iuris ſit de bonis non feudalibus per eos acquiſitis: Et
2 videretur de iſtis eos teneri, quia ceſſat ratio ſupradicta. Et quia † bo-
na quæ ſemel fuerunt in cataſtro, ad quemcunque tranſeunt cum onere
ſuo, ſecundum Bald. in l. j. §. quod ſi nemo. ff. quod cuiuſque vniuerſ.
3 quem refert. & ſequitur Dec. conſi. cclxxxv. Et quia vbi † bona fuerunt
vendita dominis, ſubeſt iuſta cauſa cur venditor releuetur. l. forma. §.
illam. ff. de cenſ. l. iij. §. fi. ff. vbi pup. educ. & grauetur emptor, & ſic æſti-
mum non diminuatur iuxta l. j. C. de collat. donat. lib. x. vbi Bar. Nõ
omitto tamen quod hoc in puncto aliter ſentit d. Iacobi. in trac. feud.
in princ. vbi dicit eſſe diſtinguendum, an res reuertantur ad dominum
tanquam dominum, puta ob caducitatem, vel feloniam, & tunc de eis iu
dicetur ſicut de cæteris feudalibus, an vero ad eum reuertantur tanquã
priuatum, vt quia ſubditus domino vendidiſſet, vel donaſſet, ſeu legaſ-
ſet, & tunc teneatur dominus pro illis bonis, per regulam quæ habet,
4 quod † ex qua perſona quis lucrum ſentit illius factum debet appro-
bare. l. ex qua perſona. ff. de regu. iur. allegat Petr. de bella pertica in l.
iij. ff. de ſeruit. Pet. Iacob. & Ioan. Ray. in ſumma feudali, de quibus
per eum. Tertia eſt quæſtio, quid ſit ſtante conuentione de qua roga-
tum eſt inſtrumentum de anno 1494. in qua d. Marchio promiſit cõ-
munitati manutenere, & manuteneri facere terras francas, & liberas ab
omni onere, vinculo, & onere ſeruitutis: & terras quas habuerunt homi
nes montis Baldoni in feudum, aut non feudales: ita quod in perpe-
tuum dictæ terræ feudales, & non feudales non contribuant, in grauami-
nibus quibuſcunq;, ſicut homines Spigni, &c. quæ verba ſunt ſatis
5 clara, nec recedendũ eſt a tali conuentione: quia † in hac materia one-
rum, maxime attenditur ad id quod inter partes eſt conuentum, ſecun
6 dum Ioan. Blanc. in ſumma feudali, in ſecunda parte. vbi † quotie-
ſcunq; vaſallus, vel ſubditus conuenit cum domino a principio, talis
conuentio eſt ſeruanda, nec mutari poteſt. arg. l. j. C. de collat. fund. lib.
xj. l. operas. ff. de oper. lib. & in authen. vt nulli iud. §. j. Nec vero tali
7 caſu poteſt dominus † ſe excuſare, quod non intellexerit de caſibus ra-
ris & inſolitis: quia imo natura conuentionis etiã hoc comprehendit,
ſecundum Ioan. Baptiſtam de S. Seuerino in rep. l. omnes populi.
ff. de iuſt. & iur. Alber. Brun. conſi. xij. Et iſtud confirmatur ex inſtru-
mento inter partes cõtracto de anno 1530. vbi dicti domini acceperunt
liberationẽ ab ipſa communitate ab omnibus collectis, & taleis, & one-
8 ribus, vſq; in illam diem: vnde † ab illa die citra, ſatis oſtenditur eos te
neri vt per Ang. in l. j. in princ. in vlt. verbis. ff. de oper. nou. nunt. quia
remiſſum ad tempus, videtur poſt tempus reſeruatum. l. ſtatuliberum.
§. ſt. chum. de leg. ij. & eſt glo. in d. l. j. in princ. facit quod not. Bart. in l.
decem. de verb. oblig. per glo. in c. venerabili. verſic. ſunt enim notoria.
de elect. & ita mihi videtur dicendum. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXIII.

1 FEudi paterni successorem debitis hereditarijs non teneri.
2 Successores esse per medias personas dici.
3 Separatio feudi ab hereditate fit propter onus annexum feudo ut transeat in haeredem primi inuestiti.
4 Haeres haeredis dicitur haeres testatoris.
5 Melioramenta qua probatione soluantur.



PRo Magnifico Comite Sacramoro, non videtur dubitandum quin potuerit, repudiare hereditatē fratris, & nihilominus habere feudū, & sic non
1 † teneatur creditoribus fratris: quia pro eo est casus expressus in cap. j. an agn. vel fil. in vsib. feud. vbi dummodo feudum sit paternum, seu quod idē est, antiquum, potest agnatus repudiare hereditatē, & habere feudum, & loquitur ille textus simpliciter dummodo feudum sit paternum, nec distinguit an hereditarium, an ex prouidentia, & ita tenent doct. per me allegati in [illegible] & vltra illos idem tenuit Bal. in d. c. j. versi. ex quo collige. Sa[illegible] in l. ij. versicu. nec etiam obstat. C. de libert. & eorum lib. vbi attestatur hanc esse communem opinionem. Idem tenet Ioan. de Imol. c. ex parte. extra de feud. Alexan. d. consil. xxvj. in v. Et hoc suadet ratio: quia verba inuestiturę sunt pro Comite Matthaeo eiusq; filijs heredibus & successoribus: vn
2 de satis † est, quod Comes Sacramorus sit heres per medias personas ipsius primi inuestiti, nec cogit esse heres ipsius agnati ex quo verba inuestiturę hoc non inferunt. Nec obstat, quod non possit Co. Sacramorus separare id feudum a reliqua hereditate, cum per aditionē cōiunctum sit cum bonis agnati. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulg. Respon
3 deo enim, quod propter onus † annexum feudo, vt transeat in heredes primi inuestiti, fit ista separatio: prout in simili est tex. in l. filiusfa. ff. ad leg. Falcid. declarat Ias. in rubr. ff. de acquirē. hered. & videmus quotidie hoc fieri, cum quis repudiat hereditatem & petit fideicommissum vel emphyteusin ecclesiasticam, vel feudū, vel operas, & similia, & Alexan. in consi. xx. vol. v. non loquitur, quando repudians erat heres primi
4 inuestiti per mediam personam quo casu † heres heredis, dicitur heres testatoris. l. si quis filium. §. fi. ff. de acqui. hered. per Deci. consilio cevij. sed loquitur non in agnato, vt est quaestio nostra sed in filijs, qui non poterant esse heredes primi inuestiti, nisi ex persona patris, cuius hereditatem debent adire si volunt feudum. Nec obstat, quod illi primo inuestito, semel est successum, nec de eius hereditate agi quę semel fuit adita, neq; amplius dici potest hereditas. l. j. §. veteres. ff. de acq. poss. Respondeo enim secundum supradicta, quod tamen est hereditas respectu istius qui per mediam personam succedit & propter onus adiunctū feudo vt transeat in heredes ipsius primi. d. l. filiusfam. & per Ias. vbi supra. Et certe istę rationes parum vrgent, quia sunt contra communem opin. doctorum supra allegatorum & cōtra tex. in d. c. j. an agn. Nec obstat, quod Curt. Iunior contrarium consuluerit consi. cxxxviij. nume. 24. eo fundo, quod doctores teneant, quod in feudo hereditario oporteat esse heredem, &c. secundum Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de oper. lib. Aret. consi. xiiij. versic. esset autem maior. vbi allegat etiam feudistas & alios concordantes. Sed certe mirandum est de tali allegatione: quia nec Bart. nec Aret. nec quisquam per eum allegatus dicit, quod necessario debeat quis esse heres agnati vltimo loco decedentis sed satis est, quod sit heres primi inuestiti, vt supra conclusi per tex. in d. c. j. dum ergo dicunt, quod in feudo hereditario oportet esse heredem, fateor verum vt sit heres primi inuestiti, saltem per medias personas, hereditatem vero vltimi potest repudiare, vt est casus in d. c. j. Nec obstat decisio Capitij cxcix. vbi vult quod agnatus licet non heres teneatur soluere debita hereditarij. Nam respondeo, quod tale dictum debet sano modo intelligi, ne sit contra textum. in d. c. j. an agn. secundum quem tex. potest esse verum duobus casibus. Primus, vt satisfiat de fructibus collectis ante calendas Martias, vt ibi dicitur, & est tex. in c. vnico. §. his consequenter. hic finitur lex in feud. Secundus est, quando agnatus non potest venire tanquam heres primi: quia feudum non sit paternum, sed veniat ex noua concessione principis, & ita proprie loquitur Capitius, qui casus non pertinet ad nostram quaestionem. Non obstat, quod debitum istud videtur contractum in vtilitatem feudi, vnde debet solui sicut alia melioramenta. c. j. §. si vassallus. hic finitur lex.
5 Nam respondeo, quod vt † melioramenta soluantur, requiritur probatio copulatiua, quod tantum fuerit impensum quantum melioratum, & contra prout declarat Abb. in c. j. extra de in integr. restitutio. allegat l. in fundo. ff. de rei vendicat. vbi doctores quod non videtur esse in casu nostro probatum. Et hęc saluo semper meliore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXIIII.

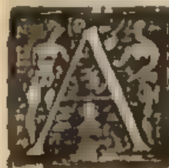
1 DIctio cuiuslibet propter naturam distributiuę uidetur insolidum quemlibet uocare & admittere superstites in casu consilij per ius non decrescendi quod regulariter locum habet in contractibus.
2 Accrescendi ius ex uerbis diiudicari.
3 Dictio uobis est collectiua & fortiorem coniunctionem induci quàm quando adest copula.
4 Beneficia Principum latissimam accipiunt interpretationem.
5 Pontifex Romanus est supremus Princeps.
6 Possessio cuius initij memoria non extat in contrarium dicitur esse centum annorum.
7 Longinquitas temporis inducit praesumptionem omnium solemnitatū.



ADeo subtiliter & copiose allegatum est per praestantiss. Iurisconsultum Fabium. Aduocatum istorum Comitum Mirabelli, vt opera mea minime necessaria videri possit: ne tamē omnino vacuus ad has partes accedam, circa duo puncta principalia insistam: vnde ius istorū Comitum reddetur clarius & apertius. Primus articulus est circa verba inuestiturę feudalis, quibus dicitur, vobis vestrisq; ac cuiuslibet vestrum heredibus, & successoribus in perpetuum Honorificum & nobile feudum, &c. quibus verbis sic stantibus videndum est, an pars Petri Nuccioli & Monaldini, accreuerit Francisco fratri, & eius
1 descendentibus. Et difficultatem facit, quia dictio illa, † cuiuslibet, licet alias propter naturam distributiuę, videatur insolidum quemlibet vocare, & consequenter per ius non decrescendi superstites admittantur, quod regulariter habet locum in contractibus, secundum Bald. in ca. quę in ecclesiarum. de const. & est communis opinio in l. si mihi & Titio. vbi Ias. de verb. oblig. Dec. consi. cccxxvj. tamen hoc videtur procedere, quando dictio, cuiuslibet, est posita respectu ipsorum primorum inuestitorum, non autem si respiciat filios, & heredes ipsorum, vt consuluit Pet. de Ancha. consi. ccxlv. incip. duo prima dubia. Alex. consi. xiij. in v. Soc. consi. lxvj. nu. 28. lib. iij. sequitur Rip. in l. re coniuncti. nu. 165. ff. de leg. iij. Quod videtur factum in casu nostro. Sed tamen dico con
2 trarium, quod ius sit locus iuri † accrescendi inspectis verbis inuestiturę, in quibus illa verba, cuiuslibet vestrum, manifeste referuntur ad ipsos principales. Aliud enim est dicere, concedo vobis, & cuiuslibet vestrum heredibus. aliud concedo Titio & Sempronio, & cuiuslibet eorum filijs, in hoc enim secundo casu, copula a principio fecit diuisiones pro rata, quod non est quando dictum est, concedo vobis. l. reos. §. cum
3 in tabulis. ff. de duobus reis. quia dictio illa, † vobis, est collectiua & fortiorem coniunctionem inducit, quàm quando adest copula. l. interdum. in princ. ff. de hered. instit. l. si quis Titio. ff. de vsufr. accres. Et illud manifeste sentit ipse Anch. in d. consi. Item aliud est dicere, concedo cuiuslibet vestrum heredibus, aliud filijs, prout loquitur Ripa: quia decedente aliquo absq; filijs, deficiunt verba inuestiturę, & feudum reuertitur ad dominum: sed quando dictum est, & cuiuslibet vestrum heredibus, non deficiunt: quia frater superstites potest esse heres fratris, cum vterq; sit vocatus per inuestituram. Praeterea mihi videtur periculosa illa opinio Anch. & Ripę, caret enim ratione, cum si illud feudum iam esset deriuatum in filios, ipsis deficientibus, fuisset ius accrescendi in filios aliorum: ergo videtur multomagis, si adhuc non sit applicatum, quod aliqui principalium decesserint, ad quod fundamentum Anch. non respondet, sed solū dicit, quod casus omissus habetur pro omisso, & quod non recedimus a forma verborū: quę ratio non est bona, & conuincitur per tex. expressum in l. in conuention. bus. vbi dixi. ff. de verbo. signi. & etiam si esset vera in emphyteusi, tamen non procederet in casu nostro,
4 in feudis scilicet, quę sunt † beneficia principum, & accipiunt latiorem interpretationem l. fin. ff. de constit. princip. Et hoc maxime est dicen
5 dum in feudo concesso a † Pontifice Rom. qui est supremus princeps, per tex. in l. j. C. si liberalit. imperial. soc. lib. x. & est communis opinio, secundum Alex. Ias. & ceteros. in d. l. si mihi & Titio. & copiose dictum est per dominum consultorem. Alius articulus est, quia isti Comites sunt in possessione huius feudi fere per annos centū & quinquaginta,
6 vnde succedit conclusio, quod † possessio cuius initij memoria non extet in contrarium, dicitur esse centum annorum, secundum Cin. in l. ij. q. x. C. de seruit. & aqua. & Barthol. Ciceron. in tract. seruit. vrba. pręd. c. xix. vbi allegat concordantes, & est communis opinio. Nos autem in hoc sumus extra omnem difficultatem propter longissimum tempus, vltra annos centum: clarum autem est, quod talis possessor habet vim priuilegij expressi, etiam in pręscriptione regalium, & eorum quę alias non possent acquiri. c. super quibusdam. §. praeterea. de verbo. sign. vbi
7 doct. & † inducit pręsumptionem omnium solemnitatum, vt de ijs amplius disputari non possit, secundum Felin. in c. cum nobis. de pręscrip. & quę not. Dec. consi. lxxxv. & Curtius Iunior consi. xx. post feuda, cum concord. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXV.

1 FOemina existente exclusa a feudo omnis eius proles exclusa censetur.
2 Adoptiuus non uocatur ad feuda sine natura feudi inspiciatur siue in casu consilij tenor inuestiturae.
3 Imperator facere potest quod foemina ad feudum admittantur ad quod alias non admitterentur.
4 In feudo antiquo non potest Pater praeiudicare successoribus contra formam inuestiturae etiam si dominus feudi seu Princeps consentiat.
5 Declarationis a Principe obtinendae forma ut filia in feudo submotis agnatis succedat.



1 ADuertendum est, quod filia Comitis Ludouici est † exclusa a feudo Cancellarum, etiam ex prima inuestitura Ducis Aurelianensis anni 1462. & consequenter omnis eius proles. Et etiam de parte castri & villę Cayri, in inuestitura est clausula, pro successoribus quibuscunq; masculis. Et quantum sit ad adoptionē nepotis ex fi
2 lia, clarū est † adoptiuos nō vocari ad dicta feuda, siue naturā feudorū inspiciamus. §. adoptiuus. si de feudo defunct. fuer. contr. siue tenorē in
3 uestiturę, siue etiā decreta ducalia. Et licet † Cęsarea maiestas possit illis derogare & facere quod admittantur foeminę, secundū not. per Dec. consil. cclxix. & cccxc. Curt. Iun. cxxxviij. & in consilijs Brun. j. tamen postquam iam confirmauit ius agnatorum erit difficilius obtentu, & quia semper obtinebit pars aduersa, quod per quascunque concessiones

Cęsareæ non censeatur sublatum ius suum, prout etiam est in tex.l.ij. l.iij.l.pen.C.de precib.Imp.off. Et etiam videtur communis conclu-
4 sio, q in feudo antiquo † non potest pater preiudicare successoribus cō tra formam inuestiturę, etiam si dominus feudi, seu princeps consen tiat.cap.j.de aliena.pat.feud. Alexan.consi.cuij.& sequent.in iiij.Dec. consi.cccxxix.iij.dub. Ut tamen concordem cum magnificis consul toribus, non nego, quin expediat illud remedium adoptionis, certe no cere non potest, & maxime q valente Comite Ludou.ponatur in posses sione propter commoda possessionis. Ceterum puto per viam decla-
5 rationis planius esse remedium, si supplicetur † Cęsareę Maiestati quod ipse erexit in Comitatum locum Canellarum, & ordinauit quod in eo succedant ipsi fratres, ac eorum, & cuiuslibet ipsorum filij primo geniti, legitimi & naturales, & eorum descendentes, & descendentium de scendentes, primogeniti masculi, & successiue de primogenitis, prout la tius continetur in ipso priuilegio Maiestatis suę exhibito. Et quia qualitas masculinitatis non est apposita, nisi respectu descendentium, non autem respectu filiorum ipsorum fratrum. Et ita etiam erat de men te Ludouici, qui non fuisset contentus tali priuilegio in sui fauorem con cesso, q excluderetur sua filia.ca.j.de duob.frat.a capit.inuest. Et ideo supplicetur M.suę quod velit declarare rescriptum suum, q illa ver ba, eorum & cuiuslibet ipsorum filij primogeniti, intelligantur prout ia cent, vt secundum regulas iuris communis, masculinum concipiat fę mininum, adeo vt etiam filia primogenita succedere possit Ludouico excluso filio ex fratre quamuis masculo, quę declaratio obseruetur, non obstantibus clausulis veterum inuestiturarum, & regulari natura feu dorum. Cum talis fuerit mens Cęsareę Maiestatis. Et perinde ha beatur, ac si talis declaratio inserta in ipso primo priuilegio, fuisset lite ris posterioribus, si quę aduersus dictam declarationem obtentę sint, ipso iure infirmatis, &c. Et etiam quatenus huic declarationi obstarent aliqua verba inuestiturę alias acceptę a Ducibus Aurelianensibus, & confirmatę per Modernos Principes Astenses, quibus de masculis tantum sit mentio, sua maiestas illis deroget, nec ratum habeat dicta verba, cum pręfati Duces a Sacro Romano Imperatore essent alieni.

Andreas Alciatus subscripsi.

SVMMAE RERVM. XXVI.

1 S*Vccessionis feudi Paterni conditio.*
2 *C.j.an agn. Declaratur.*

Ro Comite Sacramoro, q non teneatur † ad debita fratris sui est text.clarus & expressus in cap.j.an agna. qui textus procedit in feudo antiquo seu paterno, vt ibi dicitur: nec distinguit an feudum sit hereditarium primi acquirentis, an non, & ideo habet locum etiam in feudo hereditario primi acquirentis, vt dicit ibi And. de Iser. vbi dicit alios ita tenere: quia textus non distinguit, sed simpli citer loquitur. Non obstat, q in motiuo dicitur, quod istud debet sane intelligi, q sufficiat esse heredem primi, quando vltimi non potest: secus si possit. nam respondeo, quod ista intelligentia confunditur per tex. in d.c.j. vbi agnatus poterat esse heres vltimi, quia sibi erat delata here ditas, & tamen potest eam repudiare, & habere feudum si sit antiquum, seu paternum, nec tenebitur ad debita vltimi. Nec Aluar. in cap.j.de eo qui sibi vel heredib. contradicit huic sententię: quia licet dicat post Iacob. q feudum non acquiritur nisi ei qui sit heres: tamen nō restrin git se, q sit heres vltimi, sed sufficit q sit heres primi: quia doctores al ternatiue loquuntur, vt dixi in consilio. Nec etiam Decius in consilio cccvij. contradicit, imo fatetur de plano, q oporteat esse heredem primi per medias personas: quia heres heredis dicitur heres primi testato ris: & quod deinde subdit, q vbi non admittitur quis nisi sit heres, q hoc intelligitur, si sibi sit delata hereditas, ponit alium casum in quo quis admittitur quamuis non sit heres, qui casus non facit ad quęstio nem nostram, cum sufficiat esse heredem primi. Nec etiam obstat opi nio Afflict. in d.cap.j.an agn. in princip. quatenus vult q in feudo he reditario, non admittitur neq; filius, neq; agnatus, nisi sit heres. Nam respondeo esse verum, sed sufficeret q agnatus sit heres primi: quia in uestitura est concessa primo, & suis heredibus: ergo satis est esse here dem primi, vel per mediam personam. Et certe auctoritas Afflict. pa rum me mouet, qui ibi perseuerat in illa opinione quę fuit reprobata per consilium Neapolitanum vt ipse dicit in decis.cxl. & bene fuit repro bata: quia contra communes opiniones vt dixi in consilio. Et quod subijcit idem Afflictus.nume.7. quod filius non potest feudum accipe re nisi sit heres, q hoc intelligitur dummodo possit esse heres. fateor hoc etiam verum: sed nihil ad quęstionem nostram, quę non loquitur in filio, sed in agnato qui etiam si possit esse heres vltimi, nihilominus potest eam hereditatem repudiare & retinere feudum ex hereditate pri mi quando feudum est paternum, vt dicit text.d.cap.j. an agn. Nec Card. Parisius consi.ij.nume.31.volum.j. dissentit ab hac sententia, sed simpliciter vult q feudum hereditarium potest relinqui descenden ti dummodo ille ad cuius vtilitatem disponitur, sit de personis ad quas feudum poterat transire, vt ibi per eum in numero.34. vnde nihil dicit quod obstet casui nostro. Minus facit quod notat Capitius decisio. cxcix. quod agnatus licet non heres tenetur soluere debita hereditaria. Nam respondeo, q hoc dictum debet intelligi sano modo, ne sit con tra textum in d.c.j.an agn. secundum quem textum, potest esse verum
2 duobus casibus. † Primus est, vt satisfiat de fructibus collectis ante Kal. Martias, vt ibi dicitur, & est tex. in cap.j.§.his consequenter, hic finitur lex. Secundus est, quando agnatus non potest venire tanquam heres primi, quia feudum non sit paternum: sed veniat ex noua conces sione principis, & ita proprie loquitur Capitius, qui casus nō pertinet ad nostram quęstionem. Et ideo nihil dubito, quin vera sint quę in pri mo consilio scripsi: subijciendo tamen qualiacunque consummatissimo iudicio domini iudicis.

SVMMAE RERVM. XXVII.

1 V*Erba ista pro se & heredibus masculis non denotant quod v traque qualitas concurrere debet quod non solum sit mascu lus sed etiam heres.*
2 *In feudo nouo per concedentem potest imponi quaecunque lex uelit.*
3 *In feudo antiquo potest admitti filius adoptiuus si Imperatori placet nec possunt agnati quorum spes diminuitur allegare pręiudicium etc.*
4 *In casibus quibus Imperator potest facere ut admittantur filij legiti mati in ijsdem potest etiam facere quod admittantur adoptiui.*
5 *Legitimati possunt admitti ex dispensatione Caesaris dummodo non ad sint alij legitimi quibus praeiudicetur in legitima iure natura debita.*
6 *Adoptiui regulariter non admittuntur ad feudum habens ueram feu di naturam admittuntur tamen ad feudum emptum per pecuniam in qua extra inhabiles possunt admitti.*

Ranseo in sententiam suprascripti domini consulto ris, & vltra allegata per eum, moueor etiam infrascri ptis rationibus. Cum enim inuestiturę feudales sint concepte, pro se & heredibus masculis, &c. vt in tali
1 feudo admittatur filius fratris, oportet q † vtraque qualitas concurrat, non solum q sit masculus, sed etiā q sit heres: vnde si non possit esse heres: quia non sit institutus in testamento Comitis Ludouici feudum deuoluitur ad do minum, vt late tradit Curt. Iun. in tract. feudali, in prima parte, versi. viij. principaliter. vbi dicit se ita consuluisse prout apparet consi.j.num. 11.consi.cxxxvij.nume.24.& ante eum idem tenuit Alexan.consi.xiij. consi.xix.in secundo.& Dec.consi.lxxvij. Si igitur feudum deuoluitur ad Cęsaream Maiestatem, potest dicta Maiestas concedere etiam fi-
2 lio adoptiuo: quia censebitur † feudum nouum, cui potest imponere qua scunq; leges velit.c.j.de duobus fratr.a capita.inuest. Alexand.consil. h.in iij. nec dicitur Cęsarea maiestas facere preiudicium tertio, cum omnino iste agnatus sit exclusus, non facto Cęsaris, sed facto Comi. Lu dou. qui eum non instituit heredem, cum tamen illa qualitas esset ne-
3 cessaria, vt iste agnatus admitteretur. Secunda ratio, quia etiā in † feu do antiquo potest admitti filius adoptiuus, si ita placuit Cęsareę maie stati, nec possunt agnati quorum spes diminuitur allegare tale preiudi cium: quia doctores in d.§.adoptiuus.si de feu. defunct. controuer. sit
4 inter dom. & agna. concludunt, q † in casibus quibus Imperator po test facere, vt admittantur filij legitimati in ijsdem potest etiam facere, q admittantur adoptiui, presertim descendentes ex linea materna, vt
5 per Aluaro. Pręposi.& alios in d.§.adoptiuus, in † legitimatis vero concludunt posse admitti ex dispensatione Cęsaris, dummodo non ad sint alij legitimi, quibus preiudicetur in legitima iure naturę debita, se cundum prefatos docto. in §.naturales.si de feud. defunct. controuer. sit inter dominum & agnatum, q est in casu nostro. cum Comes Ludo-
6 uicus nullos masculos habeat. Tertia ratio, quia quāuis alias † ado ptiui non admittantur ad feudum: tamen hoc est intelligendum de feu do habente veram naturam feudi, non autem in feudo empto per pecu niam, in quo etiam alias inhabiles possunt admitti, secundum Odofre. quem refert Bald. in extrauagan. de pace Constant. verbo, libellarius, & in l.liberti, post Cinum.in.de ope.liber. cum concordan. per Curtium d.tracta. in iij.part. versiculo vj. limitate. & per Decium consil. cccvij. & cccxc. & Corn.consi.xvi.in j. Feudum autem Caneti, de quo agitur, fuit emptum, & licet hodie forte valeat plus, tamen tempore contractus fuit emptum pro iusto pretio, & in omnem casum pro summa dicti pretij ex bursati, non videtur subesse aliqua difficultas quin adoptiuus sit ad mittendus.l.si sponsus.§.circa venditionem.ff. de donat. inter virum & vxorem. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXVIII.

1 V*Erba pro se & heredibus legitimis in materia feudali non com prehendunt fœminas maxime existentibus masculis.*
2 *Regulariter appellatione heredum legitimorum ueniunt fœmi nae sed propter naturam feudi in casu consilij non capitur hac inter pretatio.*
3 *Praesumi omnia bona esse feudalia nisi probetur quę sint allodialia.*
4 *Quicquid intra fines rei feudalis continetur feudum est uel feudale censetur.*

Ccedo in sententiam suprascripti domini consulentis, q admittantur agnati masculi, in successione domini Thomasini, exclusa domina Antonia eius sorore, tan quam bona de quibus agitur, omnia sint feudalia per inuestituram imperatorum, Federici ij. & Caroli iiij. concessam, antecessoribus istorum, pro se & heredibus
1 suis legitimis. quę † verba in materia feudali non comprehendunt fę minas maxime existentibus masculis.c.j.§.& quia vidimus. qui feud. dare possunt. vbi doct. & quę habentur in c.j.§.quinetiā.episc.vel abb. in vsib.feud. Lud. Roma.consi.j. Alex.consil.xxix.ad fin.lib.j. Albert.
2 Brun.consi.cvij. Et licet alias, † appellatione heredum legitimorum, venirent etiam femine: tamen in casu nostro propter naturam feudi, non capitur hęc interpretatio.cap.j.de success. feud. ca.j.§.& si clientu lus.de alie.feud.tradunt doct.in l.Gallus.§.etiam.ff.de libe.& posthu.

Nec

Nec obstat, quod non appareat omnia bona relicta in hereditate
domini Thomasini esse feudalia: quia ad hanc difficultatem, in qua car
do omnis huius controversiæ vertitur, respondeo, quod cum investitu-
3 ræ verba non repugnent, † præsumendum est omnia bona esse feudalia,
nisi probetur quæ sint allodialia, vt tenet Spec. in tit. de emph. §. nunc
aliqua. ver. xl. cum seq. & vers. lxij. Bal. in c. j. de vasal. qui contra
const. Loth. tradunt omnes in c. vasallus. j. si de feu. fue. contro. Alb. de
Ros. in l. si certis annis. C. de pact. in l. plures apochis. C de fide instr.
Ias. in l. ij. nu. 173. C. de iure emphy. Sed nos sumus etiam in casu for
tiore, quia fines positi in investitura satis comprehendunt omnia hæc
4 bona. vnde † quicquid est intra dictos confines censetur esse feudale. c.
si diligenti. vbi Abb. in secundo nota de præscription. Et licet alias intē
tio principis non censeatur fundata in territorio, nisi respectu iurisdi-
ctionis, de quo per Bartolum in l. j. in fine. de iurisdict. omnium iudi-
cum. non autem respectu dominij: tamen hoc non procedit in casu no-
stro, in quo facta est recognitio, etiā respectu dominij. §. fina. quib. mod.
feud. amit. facit rub. C. de omni agro desert. & C. de fund. patrimon. libro
vndecimo. & dixi in l. sylua. §. novalis. de verborum significatio. post
Paulum Castr. & Soci. in l. j. in nota. ff. de acquir. possess. & ista viden-
tur mihi sufficere, maxime cum sim de sola subscriptione rogatus.

SVMMAE RERVM. XXIX.

1 IN feudatorem utilem consolidatione non resolui.
2 Aditio hereditatis ex possessione censeri.
3 Feudi alienatio ex causa facta valet.

1 CVm ex forma † investituræ quā Imperator Ma
ximilianus fecit in Ducem Ludovicum Sfortiam
& quæ impressa est in chronicis Corij, permissum
sit ducibus dare in feudum castra suis subditis: nō
est dubitandum, quin valuerit infeudatio Meli-
gnani facta in Trippium per Ducem Maximi-
lianum, adeo quod consolidato Ducatu in perso-
na Cæsareæ maiestatis: tamen non resolvitur dicta
investitura. c. j. de controver. inter vasallum & alium. per Baldum in l.
fina. §. sed quia nostra. in fin. C. commun. delegati. Et sicut tenetur Im
perator ratam habere dictam investituram, ita etiam Dux Franciscus
tenebatur, quamvis non esset heres Maximiliani, cum vt dixi, dicta
alienatio esset facta ex permissione & facultate sibi competente in inve-
stitura Ducatus. Quamvis etiam dici possit, & verum sit, quod Dux
2 Franciscus esset heres fratris: possidebat enim † omnes reditus Cre-
monæ quæ est vrbs dotalis auiæ paternæ ipsorum, vt est notorium: vnde
ex hoc satis dicebatur adiuisse hereditatem fratris, per doctrinā Bar.
in l. gerit. ff. de acquirenda hered. Et fortius hoc est dicendum in casu
3 nostro, cum hæc infeudatio fuerit † facta, recepta pecunia, quæ erat tunc
necessaria pro defensione status a Gallis communibus hostibus, tam
ipsorum Ducum fratrum, quam etiam Imperatoris, vnde indubitan-
ter valuit dicta alienatio, vt per Isernam in c. j. §. præterea. de prohib.
feud. alienat. per Fridericum. per Canon. in c. in nostra. de iniur. Iason
in l. v. ff. de pact. in fin. & Dux Franciscus qui tenebatur dare Medici
aliquod castrum, debuit dare de suis, non de alienis, seu iam alteri infeu
datis, & satis est quod ipsi Medici est consultum per actum evictionis.

SVMMAE RERVM. XXX.

1 IN feudo Paterno vel Emphyteosi paterna verum est locum esse
iuri accrescendi.
2 Heredem ex inventario aliud pro alio ex causa solvere.
3 Specialia non sunt multiplicanda.
4 Indulta in favorem fisci non præiudicant doti cum fiscus & Dos pari
passu ambulent.

SVprascriptæ conclusiones factæ per dominum consu-
lentem præstantissimum Iurisconsultum, sunt in iu-
re veræ & secundum communes opiniones. In feudo
1 enim paterno † vel emphyteusi paterna, verū est esse
locum iuri accrescendi, seu repetitæ concessionis. ca. j.
versicul. quod ita. de success. fratr. c. j. §. cum vero. qui
feu. dare possunt. adeo vt pars ista accrescens non pos
sit diminui per aliquam legitimam, cum non deferatur iure hereditario
sed ex investitura, & filij habeant tanquam filij, non autem tanquam he
redes, de quo tamen dicendum, vt per Alexand. consil. lxxxix. in iiij. &
consi. viij. in ij. xix. & xxvj. in v. & dixi post alios in l. in quartam. ff. ad
2 legem Falcid. Et etiam verum est, quod facto inventario † potest heres
creditoribus offerre de bonis hereditarijs, quando ea absque cautione
evictionis vendere non posset. l. fin. §. & si præfatam. vbi omnes doct. C.
de iur. delib. quod dictum procedit, etiam si tale creditum esset ex causa
dotis, ex quo non reperitur dotem hac in re specialiter esse privilegiatā
per regulam l. in fraudem. §. fin. vbi Bald. de testamen. mil. nec enim
3 † specialia sunt multiplicanda, vt recte consulunt Deci. consil. v. & ccc.
cum simul. secus esset si dos specialiter in hoc esset privilegiata, secundū
Salic. l. fin. in prin. C. de iure dot. vel subrogaretur rei privilegiatæ puta
legitimæ, secundum Pau. Cast. consi. cclxxv. licet ista dominia, vel statu-
4 tum aut lex esset † facta favore fisci vel similis causæ, non enim præiudi-
caret doti, quæ solet esse non minus privilegiata, secundum Baldum
consi. ccclix. quemadmodum. lib. iij. Soc. cxxj. in iij. idem si ratio legis
generalis locum in dote non haberet. Barba. c. ex literis. de pignor
Bald. novel. tracta. de iure dot. in vj. part. versi. xlvij. & xlviij. Socin.
lxxvi. in iiij. Barto. in addit. ad Bald. in c. j. §. donare. quali. olim pot.
feud. alien. vnde cum nos simus extra istos casus, non est recedendum
a regula iuris communis generali, posita in dicto §. & si præfatam. vt li-
ceat mulieri ex causa dotis restituendæ creditrici offerre tot ex bonis he
reditarijs, vt eleganter conclusum est in dicto consilio, cuius omnes con
clusiones mihi videntur esse verissimæ, & requisitus de subscriptione li-
benter id feci. Salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXI.

1 OFficialium appellatione feudatarios non contineri.
2 Vsus loquendi maxime attendendus.
3 Gratia favorabilis generaliter concessa non restringitur.
4 Vna pars statuti per aliam declaratur.

QVæritur an exceptio decreti gratiarum, nisi officiales
qui in suo officio deliquerint, intelligatur etiam de feu-
datarijs. Respondeo quod non: quia appellatione
1 officialium, non † veniunt feudatarij, qui non nomine
alieno, seu principis, sed suo imperium habent, vt sen-
tiūt canon. in rub. extra de off. deleg. Alex. in l. j. de iur.
omn. iud. Franc. Marcus in tract. sede. vacante. in
prin. verb. officio. Et probatur, Primo quia officium geritur nomi-
ne principis, & habet officialis nudam administrationem, secundum
Ant. de But. consi. lxxiiij. Dec. rub. ff. de off. eius cui manda. & consi.
xl. sed feudatarij habent ius in re, id est, vtile dominium, vt declarat Ra
2 pha. Fulgo. consi. j. Secundo, quia † vsus loquendi stat in cōtrariū,
qui maxime attendi debet, secundum not. in rubr. ff. de oper. no. nunt.
3 ne † gratia favorabilis generaliter concessa, restringatur, prout in simili
per Pau. de Cast. in l. in ijs. ff. de legibus. Tertio, quia videmus, in
ijs decretis vbique officiales distingui a feudatarijs: vnde in primo li-
bro Decretorum Ducalium tractatur de officialibus, in tertio libro tra
4 ctatur de feudatarius, & † vna pars statuti declaratur per aliam, vt in si-
mili per Bart. in l. j. §. parui. ff. quod vi aut clam.

SVMMAE RERVM. XXXII.

1 HAeres cum beneficio inventarij non tenetur nisi quatenus est
in hereditate.
2 Fœmina semel a fratre suo exclusa amplius non admittitur ut
succedat Patruo.
3 Investitura nova dynaicatio.

SAtis arbitror in iudicando sequendam esse eam
sententiam, quod illustrissima Ducissa Mantuæ
non teneatur ad solutionem æris alieni contracti
1 per patruum suum. Quia cum † sit heres eius cū
beneficio inventarij, nō tenetur, nisi quatenus est
in hereditate, secundum l. fin. C. de iure delib. Et
quantum sit ad feudum Montisferrati, finita
fuit linea in personam ipsius illustris. Io. Georgij
2 quia † fœmina semel a fratre suo exclusa, amplius non admittitur vt suc
cedat patruo, per textum. in c. j. §. quinetiam. episco. vel abb. secundum
communem intellectum doctorum ibi, qui communiter reprobant quā
dam opin. Mart. de Laud. & vidi sæpissime consultum adversus illam
opinionem. Vnde finita linea Imperator deinde, in quem omne ius
3 erat consolidatum, investivit ipsam Ducissam cum marito, & est † nova
investitura propter multas novas qualitates, quæ in ea adijciuntur: nō
autē veteris prorogatio, vt alias dixi, in l. si mihi & Titio. de verb. obli-
ga. post Alexan. & supra copiose est scriptum. Nec me movet, quod no
va hæc investitura facta sit cum clausula, in feudum antiquū, nobilē, &c.
Quia talis clausula est adiecta in favorem Ducissæ, non vt contrarium
operetur, & eā obliget creditoribus patrui, secundum magis communē
opinionem, de qua per Alex. consi. xxx. in j. & cōs. xxix. in v. Curt. Sen.
consi. xlix. & habetur per mod. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap.
vbi dixi. Cum ergo illustriss. Ducissa non veniat ex persona patrui, non
tenetur ad eius debita. Quo vero ad melioramenta facta per Palæo
logos, licet finita linea, in melioramentis possint ius prætendere cre-
ditores. c. si vasallus. hic fin. lex Corr. tamen talia melioramenta, si qua
ad sunt, pertinent ad Ducissam, non ex hereditate illustris. Io. Georgij
sed ex hereditate fratris sui: quia in ijs ipsa successit, tanquam prior in
gradu, aut hen. cessante. C. de legit. hered. Et ideo concludo cum supra
scripto domino consulente, requisitus de sola subscriptione. Salvo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXIII.

1 DOmini ius in vasallum ex proprietate est & quasi possessione.
2 Pendente quæstione super proprietate non debet interim domi-
nus in possessione turbari.
3 Causa spolij prius est expedienda.

ALlegatio suprascripta secundum veros terminos cō-
1 munes regulas iuris procedit: ius enim † quod habet
dominus in vasallum constat & ex proprietate seu dire
cto dominio, & etiam ex quasi possessione dicti iuris: vt
dicit Bartolus in l. fin. ff. quorum bonorum, & ideo
2 † pēdente quæstione super proprietate, nunquid perdi

derit dominus directum ſuum, non debet interim turbari in quaſi poſſeſſione. c. querelã. extra de election. Caſtren. in l. ſi de vi. de iu. lic. alias diceretur dominus ſpoliari, ſecundum Innocentium in c. ſuborta. extra de re iudicata. quem refert & ſequitur Abbas in dicto ca. querelam.
9 Et † cauſa ſpolij primo eſſet expedienda. c. fin. extra de ordin. cogn. Innocen. c. inter. de exceſſ. prælatorum. docto. c. in ſuper. de probib. feud. alien. per Frideri. Abb. ca. ex literis. de iure patronat. Bartol. tractat. de tyranno. Et ideo tranſeo in ſententiam ſupraſcripti domini conſultoris.

SVMMAE RERVM. XXXIIII.

1 *FEudum prouocatione uaſalli diuidi per actionem communi diuidundo inuito alio uaſallo & irrequiſito domino.*

1 DVbitandum † non videtur, quin feudum de quo agitur, ad petitionem alterius ex vaſallis diuidi debeat per actionem communi diuidũdo, altero inuito, prout tenet Andr. Iſern. in §. prætere a ducatus. de probib. feud. alien. per Fridericum. & ibid. Bal. in additionibus. & Aluar. in princip. Alexand. conſil. vij. verſicu. quarta probatur. & cõſi. xxv. volumine quinto. Soci. conſi. cclxxviij. Franc. de Curt. conſi. lxvij. Franciſchinus tract. ſuo in iiij. part. quæſtio. xxx. Decius in c. prudentiã. in princip. de offic. deleg. Et iſtud intelligitur, etiã irrequiſito domino, vt expreſſe dicit Alexand. dicto conſi. vij. & Socin. dicto conſi. cclxxviij.

SVMMAE RERVM. VI.

1 *FIlijs Baronum exceptis hac clauſula in conceſſione poſita debet reſtringi quia fauorem limitat.*
2 *Dictio Baro debet proprie accipi de eo qui uere & perfecte eſt Baro præſentim in odioſis.*
3 *Clericus Beneficiatus uidetur ipſo iure feudo priuatus.*
4 *Baro quis perfecte dici non poſſit.*
5 *Si quis non eſt magnus nobilis nec poterit dici Baro.*
6 *Ordines tres & ſingulorum cenſus.*
7 *Equeſtris ordo habebat in cenſu quadraginta ſeſtertia. i. x. aureorum.*
8 *Seſtertium eſt duæ libræ & ſemis argenti.*
9 *Imperator non cenſetur attendere ad conſuetudines particularium ciuitatum ſed ad ius commune.*

SAtis mihi placet opinio, quod cum iſte legitimatus eſſet clericus beneficiatus, nõ poſſit dici Baro, etiã quod alioquin feudum haberet: quia conceſſio Comitis Palatini legitimandi facta, eſt fauorabilis, tanquam beneficium principis, ſecundum Bart. in l. ij.
1 in princ. de verb. oblig. † exceptio vero, filijs Baronum exceptis, debet reſtringi: quia fauorem limitat, ſecundum l. cum quidã. vbi doct. de libe. & poſthum.
2 vnde † dictio, Baronibus, debet proprie accipi de eo, qui vere & perfe
3 cte ſit Baro: quod non eſt in caſu noſtro. Primo, quia † clericus præſertim beneficiatus, videtur ipſo iure priuatus feudo, ſecundum text. in c. j. §. qui clericus. ſi de feud. fu. contr. cum ſimilibus. & licet requiretur
4 † ſententia declaratoria, vel alias poſſet ſeruire per ſubſtitutum ſi dominus voluerit: tamen iſta faciunt, vt perfecte non dicatur dominus iuriſdictionis, & conſequenter nec Baro: vnde non verificantur verba exceptionis, ſicut dicimus in comite actu non exercente iuriſdictionẽ in comitatu non enim proprie dicitur Comes, ſecundum Bald. in capit. j. per illum text. quis dic. Dux, vel March. & Mart. de Laud. in ſuo tractatu. Augerius. vbi infert ad quæſt. noſtram. Iaſ. in l. ad quod apud hoſtes. de leg. j. Et facit illud carmen vulgatum. Si re priueris, nec nomen habere mereris, de quo gl. xxxiij. q. ij. ca. admonere. in princip. & And. Sicul. conſi. ij. in ij. & conſi. vij. eod. lib. vnde ſicut habens ſolum titulũ, non contineretur ea dictione, multominus qui priuatus eſt titulo, licet adhuc poſſideret. Secundo, quia feudum illud exiguum eſt, vt pote reditus tantũ aſſium 50. vnde non videtur de tali intelligẽdũ. argum. l. ſi proprietarius. vbi doctor. de dam. infect. & eorum, quæ congerit Corſetus in tract. de Minimis. & Iaſ. in authen. qui rem. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in terminis noſtris facit deciſio Lucæ de Penna. in l. fin. C. de mancip. & colon. libr. xj. vbi allegat text. in l. ſemper. §. erunt. in verb. ampliorem partem ſubſtantiæ. ff. de iure immunita. quem & in ſimili notat Guid. Pap. quæſt. cccc. & Iacob. Reb. in rubr. C. de nauicul. lib. xj. Tertio, quia ex verbis priuilegij apparet, Imperatorem gradatim eſſe locutũ, excipiendo filios Illuſtrium Ducum, Marchionum, Baronum, & magnorum nobilium, prout in ſimili dicunt doctor. in ca.
5 decernimus. de iudic. per illum text. vnde ſi iſte † non eſt magnus nobilis, multo minus erit Baro. Cum enim haberet in reditu duntaxat du
6 centos aureos, ſequitur quod eſſet plebeius: quia † tres ſunt ordines, ſenatorius, equeſtris, & plebeius. l. j. C. de equeſt. digni. lib. xij. vbi doctor.
7 † equeſtris habebat in cenſu quadringenta ſeſtertia: eſt autem ſeſtertius,
8 † duæ libræ & ſemis argenti: vnde cenſus equeſtris erat decem milium aureorum: qui erant infra illum cenſum, erant plebeij, non equites, & conſequenter non poterant dici Magni nobiles. Iſta ſunt manifeſta apud intelligentes, & declarat Budæus in lib. de Aſſe. & etiam ex conſuetudine ciuitatis noſtræ, habentes tam modicum reditum, non habentur pro
9 magnis nobilibus, quamuis † Imperator non cenſeatur attendiſſe ad conſuetudines particulariũ ciuitatum, ſed ad ius cõe. c. j. de cõſtit. lib. vj.

SVMMAE RERVM. XXXV.

1 *ACtionum ſcopus eſt & ad hoc actiones inſtitutæ ſunt ut unuſquiſque perſequatur quod ſuum eſt non autẽ quod eſt alienũ.*
2 *Exceptio, tua non intereſt repellit agentem a li mine iudicij.*
3 *Reſtitutus non eſt inquietandus.*
4 *Subditus ratione feudi tantum & non originis non poteſt dici commiſiſſe crimen leſæ maieſtatis contra dominum.*
5 *Ciues ſi machinantur contra principem amittunt uitam uaſalli uero feudum.*
6 *Poſt abolitionem criminis impetratam non eſt admittenda amplius eadem accuſatio.*
7 *Feloniarum cauſa.*
8 *Confederatio cum inimicis reddunt uaſallum indignum & præſtant cauſam iuſtam amittendi feudi.*
9 *Gratia Cæſaris debet reſtringi ad ius ipſius Cæſaris non autem quod præiudicet tertio.*
10 *C. i. hoc ſiue lex Corr. ſenſus.*
11 *Illud dicitur remanere quod immutabiliter remanet & auferri non poteſt.*
12 *Verba cum effectu intelligi debent.*
13 *Per feloniam uaſalli finitur inueſtitura nec amplius durat.*
14 *Dictio ius ſuum quomodo intelligi debeat.*
15 *Semper fit interpretatio ne ſequatur uel inducatur correctio.*
16 *Gratia Principis latam & fauorabilem interpretationem accipit.*
17 *Contractus Principum ſemper cenſentur eſſe bonæ fidei.*
18 *Princeps ex ſuo contractu tam ciuiliter quam naturaliter obligatur nec de plenitudine poteſtatis contrauenire poteſt.*
19 *Priuari hominum commercio admodum graue eſt.*
20 *In feudis quantum ad offenſionem ſemper attendimus perſonam quæ principaliter offenditur non quæ per conſequentiam.*
21 *Semper attendendum ad id quod principaliter eſt actum.*
22 *Iniuria reſtringitur ſecundum animum facientis.*
23 *Tranſactio facta propter pacem ſufficit ſi facta ſit cum principali quia trahitur ad omnes adherentes.*
24 *Quando remiſſio eſt facta per primum dominum feudi præiudicat ne ſub feudum applicetur primo uaſallo.*
25 *Contractus imperatoris habet uim legis.*
26 *Lex generaliter omnes obligat.*
27 *Quis obligatur naturaliter etiam reſpectu tertij.*
28 *Obligatio naturalis obligat ſaltem in conſcientia.*
29 *Principes debent ſecundum conſcientiam iudicare.*
30 *Approbans tranſactionem & omnia in illa contenta quatenus pro ſe faciant uidetur etiam approbaſſe ea quæ contra ſe faciunt dummodo ſint connexa.*
31 *Rex non potuiſſet dare in ſub feudum Duci quem Imperator habebat pro forte.*
32 *Dictio domus eſt collectiua & quid comprehendat.*
33 *Caducitati nunquam eſt locus niſi ex culpa uel dolo.*

MAieſtas Cæſarea cauſam bone Ducis Vldrici ad cognitionem ſuam cum reuocauerit, non dubitabo ea de iure in medium afferre, quæ ipſum Ducem adiuuent, vt viſis eius iuribus, poſſit Cæſarea maieſtas certius iudicium facere ſubmittendo tamen qualiacunq; hæc ſcripta mea ſapientiſſimo eius iudicio & conſiliariorum ſuorum, quibus me humiliter commendo. Petitio ſereniſſimæ Regiæ Rom. maieſtatis duo habet capita. Primum eſt, quo petit decerni, & declarari per Cæſaream maieſtatem caput, & bona Ducis Vldrici propter crimen leſæ maieſtatis ad ipſum Cæſarem applicari. Secundum caput eſt quo petit feudalia, & ſubfeudalia ad ipſum Regem tanquam immediatum dominum pertinere debere, atque iam eſſe reuerſa. Circa primum caput, non videtur ſubeſſe magna difficultas, quin procedere non poſſit. Cũ enim actio intentatur, vt caput, & bona allodialia ſint Cæſaris, hoc
1 nihil intereſt ipſius Regis: quia actiones † ſunt inſtitutæ, vt vnusquiſq;
2 perſequatur quod ſuum eſt, non autem, quod eſt alienum: & ideo † exceptio tua non intereſt, repellit agentem a limine iudicij. cap. ſuper ijs. vbi doct. extra de accuſat. l. non ignorat. C. qui accu. nõ poſſ. l. poſthumus.
3 §. ſi quis ex ijs. ff. de inof. teſta. vbi Ang. & cæteri. Et hoc † maxime eſt dicendum, cum Cæſarea maieſtas remiſerit felonias, & ordinauerit Ducem remanere in ſuo Ducatu, & ipſe Dux ſatisfecerit ipſi Cæſari ſecundum verba gratiæ. vnde amplius non poteſt admitti dominus ſubfeudi, vt eſt textus in c. j. §. illud. de probib. feud. alien. per Feder. in verſic. niſi requiſitus ab eo paratus fuerit ſatisfacere maiori domino, &c. Nec petitio ipſa reſpectu ipſius Regis poteſt verificari: quia contra ipſum Regem non potuit committi crimen leſæ maieſtatis quia Dux non vi
4 detur † ſubditus Regi: niſi ratione feudi, non autem ratione originis, vel aliter. vnde contra eum non poteſt dici, quod commiſerit crimen leſæ maieſtatis iuxta text. in Cle. paſtoralis. §. ceterũ. de re iud. vbi, Pa-

pa hoc

pa hoc statuit in Rege Roberto, qui tenebat Comitatum Prouinciȩ in feudum ab Imperatore. & certum est in iure, quod qui non est subditus, nisi ratione feudi, non committit crimen lȩsȩ maiestatis, vt per Spec. in tit. de feud. §. quoniam. vers. xvij. & idem etiam sentit Bal. cons. vlt.
5 Incip. Rex Rom. in j. vol. vbi distinguit ciuem a vasallo: quia † ciues si machinantur contra Principem perdunt vitam: vasalli vero perdunt duntaxat feudum, & ita omnes tenent in d. Cle. pastoralis. & per Bart. in extrauag. qui sint rebell. verb. rebellando. de quo non est vlterius disputandum, postquam petitio Regis hoc crimen lȩsȩ maiestatis non imputat Duci ex persona sua, sed ex persona Cȩsaris, a quo Cȩsare habet gratiam, vt dixi. Nec obstat, quod etiam ipse Rex fuit lȩsus, & aduersus eum commissa felonia. vnde videtur, quod pro interesse suo talis petitio sit admittenda. nam respondeo quod cum petierit pęnam Cȩsari applicari, non autem sibi apparet, quod sua nihil interest respectu pęnę de qua agitur. & cum ipse principaliter non fuerit lȩsus, sed in consequentiam, dum fratri suo auxiliatur, videtur tale crimen potuisse remitti per
6 ipsum fratrem, vt dixi supra d. cau. & cum Dux impetrauerit a Cȩsare † abolitionem, non est admittenda amplius hȩc accusatio. l. j. C. de abolit. ibi ne semel finita instaurentur, &c. Circa secundum caput maior est difficul
7 tas, quia regula est, quod † propter feloniam vasalli feudum deuoluitur ad ipsum Regem, etiam si felonia esset commissa contra primum dominum tantum. vt est text. in d. §. illud. multo magis in casu nostro, in quo felonia est commissa contra vtrunque tam primum, quam secundum dominum, id est, tam contra Cȩsarem quam Regem. Nec videtur dubitan
8 dum, quin in casu nostro subsint plures causȩ feloniȩ. In primis † confederatio cum inimicis Imperij in fœdere Smalkaldico, & occupatio Clusȩ, & aliarum terrarum Regiarum, & apertum bellum per multos menses, quȩ omnia reddunt vasallum indignum, & prȩstant causam iustam amittendi feudi. c. j. §. item, qui dominum. & §. seq. quȩ fuit prima caus. ben. amit. quia ista omnia sunt contra iuramentum fidelitatis, ad quod tenetur vasallus. iuxta text. in c. j. de form. fidel. & in cap. j. de nou. form. fidel. Nec videtur obstare gratia Cȩs. maiestatis in qua manifeste reseruata est omnis petitio, & actio ipsi Regi. Item rursus reseruatum Regiȩ maiestati omne ius, quod ad prȩmemoratum Ducatum habe- ret, ergo viderentur salua & integra iura ipsius Regis, & posse eum pete
9 re Ducatum ipsum tanquam subfeudum sui. Et † gratia Cȩs. maiestatis debet restringi ad ius ipsius Cȩsaris, non autem quod prȩiudicet tertio, id est, ipsi Regi. l. ij. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publ. l. ij. C. de precib. imp. off. l. nec auus. C. de emancip. lib. & quod Iac. de
10 Belui. in † c. j. hic fin. lex Corr. vbi gratia, & restitutio principis non trahitur ad feudum alteri iuste iam concessum: ne ei fiat iniuria. Sed his non obstantibus, puto contrariam opinionem esse veriorem & hanc secundam petitionem esse a Cȩs. maiestate rejiciendam tanquam aduersantem gratiȩ ipsi Duci concessȩ. si enim eius verba videantur in ea ponitur con. Iulio, quod Imperatoria maiestas remittit, & condonat offensam, & vult Ducem in Ducatu suo permanere vna cum eo, quod Imperatoria maiestas occupauit, &c. Regi vero Rom. duntaxat reseruat primo capite omnem actionem, quam ipse vel alij damnificati occasione prȩsentis belli haberent, cum quibus transigere Dux ipse debeat alioquin Imperator arbitrabitur. Alio vero capite reseruat Reg. maiestati, & domui Austriacȩ ius suum subfeudi in dicto Ducatu, &c. ex quibus omnibus satis apparet id esse actum a Cȩsarea maiestate quod feudalia & subfeudalia ipsi Duci remaneant non autem confiscentur Rom. Regiȩ maiestati primo, ex conclusione transactionis, qua vult Ducatum
11 remanere ipsi Duci, non autem dicitur † remanere nisi quod immutabiliter remanet, & auferri nó pót. l. aliud est capere. verb. remanere. ff. de verb.
12 sign. l. si ipsa. ff. quod met. caus. & quia † verba cum effectu debent intelligi. l. j. §. fin. ff. quod quisque iur. Et hoc suadetur ex illis verbis, quatenus dicitur, quod transactio Cadaensis in suo robore firma maneat. Cum enim per illam transactionem Ducatus versus sit in subfeudum domus Austriacȩ. Si locus esset petitioni Regiȩ iam non staret firma,
13 sed esset finita. Sicut dicimus quod † per feloniam vasalli finitur inuestitura nec amplius durat. §. finitur. instit. de vsufruct. & habetur in c. j. vt lit. non contest. lib. vj. Et quod talis fuerit mens Cȩsaris maiestatis ostenditur in literis, quibus restituit Ducem, & mandat eius subditis, vt ei pareant, & iterum, pro suo domino habeant, nullo reseruato iure Regiȩ maiestatis, sed simpliciter, quod prȩstent Duci iuramentum fidelitatis. quod vtique fieri non potuisset, si locus fuisset caducitati. Nec videtur dubitandum, quin Cȩsarea maiestas potuerit ita ordinare etiam in prȩiudicium Regis per textum in dict. ca. j. §. illud. de prohib. feud. alien. per Feder. vbi si ipsi primus dominus remittat feloniam vasallo Baronis sui non applicatur subfeudum ipsi Baroni, sed remanet vasallo, & in hoc potest dominus prȩiudicare Baroni, seu primo vasallo. Confirmaturque hȩc sententia per ea, quȩ not. doctores in c. j. de vasal. decrep. ȩtat. vbi si vasallus tenens subfeudum a Barone deliquerit in Regem primum dominum. & ideo Baro occupauerit subfeudum, tamē si Rex concesserit gratiam vasallo indulgendo ei crimen, censebitur restitutus ad feudum, quamuis iam Baroni quȩsitum secundum Andreaz de Isern. in dict. c. j. cum quo transeunt alij doctores. Et idem ampliat ibi dominus Cardinalis Alexandrinus etiam in feudo quod deuolutum esset agnatis, adhuc valebit gratia primi domini in prȩiudicium agnatorum merito igitur idem in casu nostro erit dicendum. Et probatur hȩc sententia etiam verbis transactionis dum simpliciter reseruat Rom. Regiȩ maiestati, & domui Austriacȩ ius suum quod ad
14 Ducatum habet illa enim † dictio, ius suum, non debet simpliciter intelligi pro iure caducitatis, sed duntaxat pro iure subfeudi: quia alias corrigeretur illa dispositio, per quam ordinatur Ducatu debere remanere
15 Duci. & † semper fit interpretatio, ne tali clausula induceretur correctio. quod non est dicendum. l. non ad ea. ff. de conditionibus, & demonstrationibus. Bartol. l. j. §. & parui. ff. quod vi, aut clam. & quod talis dictio reseruatiua iuris restringatur, ne inducat correctionem. post Baldum consuluit Decius consi. cclxxxiij. & in alio casu idem tradidit Ias.

in l. si fundum per fideicommissum. ff. de leg. j. & dominus Alex. consil. cxxxv. in j. volu. & alias declaraui in tract. prȩsumpt. reg. ij. verb. xxvij. vbi plurima adduxi pro confirmatione huius sententiȩ & ostendi quod istud procedit in quacunque materia seu in testamentis seu in contractibus seu in statutis. Et hoc maxime est dicendum in casu nostro, scilicet
16 in † gratia Principis, quȩ latam & fauorabilem interpretationem acci-
17 pit. l. penult. ff. de constit. princ. vnde etiam solet dici, quod † contractus principum semper censentur esse bonȩ fidei, vt inquit Bald. de pac. cō-
18 stant. §. si quis vero. & obligatur † Princeps tam ciuiliter, quam naturaliter ex suo contractu. vt not. Cyn. & doctores in l. digna vox. C. de legibus, adeo, vt etiam de plenitudine potestatis contrauenire non possit, vt declarat ibi Paul. de Castr. & idem tenet Bald. in c. j. §. ad hȩc. de pace iur. firman. & si aliter diceremus, nullus inueniretur qui contrahe
19 re vellet cum Principe: & sic † priuaretur hominum commercio quod admodum graue esset. l. hi qui. C. de apostat. Rom. consil. ccclij. ad fin. Et maxime hȩc fides est prȩstanda in hoc casu, in quo non omnino gratuita fuit concessio, sed sua maiestas accepit notabilem summam auri, adeo vt hȩc gratia non possit dici ex causa lucratiua omnino processisse. vnde indubitanter dicta maiestas est obligata ad manutenendum dictum Ducem in Ducatu, iuxta formam transactionis: cum alioquin teneretur ad restitutionem pecuniȩ argumento. l. emptorem. §. fin. de actioni empti, & quod tradit Aretinus in c. j. extra de probat. Et pro hac sententia etiam facit quod dicit se consuluisse Iacobin. de sancto Georgio, in tract. feudo. §. dictique vasalli promiserunt. versiculo quidam Episcopus. vbi concludit quod Episcopus solus absque consensu capituli potest facere gratiam, & remittere ingratitudinem vasallo non attenta contradictione capituli, quando iniuria respiceret personam Episcopi, vel quando vtilitas ecclesiȩ hoc suaderet pro bono pacis. Nec obstant rationes supra in contrarium adductȩ quod Cȩs. maiestas non videatur obtulisse ius tertij & sic ius competens Regi ex caducitate, quia respondetur quod imo voluit, vt Ducatus remaneret ipsi Duci. & hȩc caducitas locum non haberet, vt supra ostendimus. nec dicitur illud quod Regi aufertur esse ius tertij, sed potius ius concedentis, quia principaliter spectat ad ipsum Cȩsarem, & bellum cum eo gestum fuit, & feloniȩ in eum cōmissȩ, quas potuit remittere etiam in prȩiudicium Regis per textum in dict. §. illud. vbi fit remissio etiam in prȩiudicium Baronis, nec est restringendus ille textus, quando Baro non adiuuasset primum domi-
20 num. Et facit, quia in † feudis quantum ad offensionem semper attendimus personam, quȩ principaliter offenditur, non quȩ per consequentiam. c. j. an ille, qui fratrem. in vsibus feudorum. & facit regula genera-
21 lis, vt † semper attendamus ad id, quod principaliter est actum. l. si quis nec causam. ff. si certum petatur. & videretur Regia maiestas vna cum Cȩsarea esse quodammodo duo rei credendi aduersus Ducem, Cȩsar principaliter, Rex in consequentiam. vnde liberatio facta a Cȩsare debet prodesse Duci. etiam aduersus Regem. arg. l. & per iusiurandum. §. fin. de acceptil. l. si ex pluribus. eod. tit. & ibi per doct. Maxime cum gratia Cȩsaris emanauerit ab eo etiam sub titulo Archiducis Austriȩ: quo casu etiam secundum illam qualitatem dici potest contraxisse. c. quoniam Abbas. extra de off. deleg. & quȩ habentur ibi per doct. Nō obstat. quod Dux inuaserit etiam terras Regis, & ideo iniuria principaliter ad Regem videtur pertinere, & consequenter etiam pena iniuriȩ, id est, caducitas. Respondeo, quod satis constat bellum indictum fuisse cōtra Cȩs. maiestatem cuius adiutor erat Rex ipse & gentes transmisisse ad claustra montium non fuerunt transmissȩ propter aliquas inimicitias, quas haberent fȩderati contra Regem, sed solum, vt arcerent externum militem. vnde cum animus non adfuerit iniuriam faciendi ipsi Regi, non debet Rex eam ad caducitatem trahere, sed solum esse contentus
22 restitutione damnorum quia † iniuria restringitur secundum animum facientis. l. verum. vbi Bart. ff. de furt. per Alex. consil. cxiij. in iij. vol. Et ex supra scriptis resoluitur dubium principale. quo quȩritur, an dicta transactio facta per Cȩs. maiestatem sufficiat ad excludendum Regem a dicta petitione. Respondeo, quod sic: quia verba transactionis disponunt, vt duc[redacted] remaneat ipsi Duci. Nec obstat, quod transactio cum Cȩsare facta nó debet Regi nocere: quia istud fallit multis casibus.
23 Primo, in transactione † facta propter pacem quȩ sufficit si facta sit cum principali, quia trahitur ad omnes adhȩrentes, c. j. de postul. prȩlat. Ioan. Andr. in c. ad apostolicȩ. de re iud. lib. vj. vbi alij doct. Angel. in l. quȩ religiosis. ff. de rei vend. Alex. l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pignorat. act. in apostill. Bart. quod procedit, etiam si ipsorum adhȩrentium mentio facta non sit, dum verba sint in rem concepta, prout in casu nostro, & declarat Iacobinus de S. Georgio in tract. feud. §. adhȩren
24 tibus. Secundo, † quando remissio est facta per primum dominum feudi prȩiudicat, ne subfeudum applicetur primo vasallo, dict. c. j. §. illud. de prohib. feud. alien. per Feder. vbi omnes doctores. Lucas de Penna in l. j. verb. plectendi. C. de pet. bon. subla. libr. x. & facit textus in c. felicis. §. si qua vero feuda. de pen. Aegid. Bellamer. decisione cccxxv. & Decis. capell. cccxcv. cum similibus. Tertio, in gratia facta ab Impera
25 tore, † cuius contractus habet vim legis lex † generaliter omnes obli-
26 gat. l. bene a Zenone. C. de quadr. prȩscript. per Bald. & Ang. in l. omnes. C. eod. tit. Quarto, fallit quo ad obligationem naturalem, secundū
27 † quam quis obligatur etiam respectu tertij. l. stipulatio ista. §. alteri.
28 vbi glos. & doctores. ff. de verborum obligationibus. quȩ † obligatio naturalis obligat saltem in conscientia, secundum gloss. & Canonist. in can. quotiens cordis oculus. j. quȩst. vij. in gloss. ibi in verb. & per te. in fin. &
29 per Felin. in rubrica proœmij Gregoriani † secundum quam conscientiam maxime debent Principes iudicare, vt per Bartolum in l. vnica. in fin. C. vt quȩ desunt aduoc. Guid. Pap. quȩst. xxix. Quinto fallit respectu eorum, qui ratam habuerint transactionem seu talem contractum c. ratihabitionem. de regulis iuris. in vj. prȩsupponitur autem in facto quod Regia maiestas ratā habuerit illam transactionem, saltem respectu capitulorum connexorum, scilicet, recompensationis damni, & fidelitatis obseruandȩ tam respectu ducis, quam subditorum. vnde in consequen

30 tiam videtur etiam approbasse gratiam: cum expresse Rex † approbauerit omnia contenta in transactione illa, quatenus pro se faciant. vnde videtur etiam approbasse quę contra se faciunt, dummodo connexa sint secundum Bald. l. j. C. de edict. Felin. cap. cum venerabilis. de except. Sexto, fallit, quando non est probabile interesse illius tertij, ⁊ ideo in casu nostro si fędus Cadebense adhuc perfectum non erat, vel incticulosum fuisset, videtur in casu nostro pręsumendum, secundum distinctionē. Bald. in tit. de pace Constan. verb. pactiones ius feudi dicti Ducatus secundum antiquam originem remansisset in solo Cęsare, qui potuisset remittere tanquam ius sub feudi nondum esset radicatum in personam Regis, cum etiam in transactione Cadebensi actum esset, vt maiestas Cęsarea eam transactionem porro confirmare vellet ea confirmatio necessaria fuit, ⁊ ante eam sub feudi ipsum Ducem non obligauit. c. j. de

31 alien. feud. l. debitor. ⁊ quibus mod. pign. sol. Nec † potuisset Rex dare in subfeudum Duci quem Imperator habebat pro hoste. l. liberi. vbi not. C. de inoffic. testament. ⁊ c. j. quot testes sint nec. ⁊ ideo sufficit Duci gratia Cęsaris: cum tempore delicti ius subfeudi non esset in Rege, sed deinde ⁊ ex postfacto cępit esse, postquam in sua gratia iussit Imperator dictam transactionem obseruari, ⁊ ratificatio subfeudi deinde per Cęsaream maiestatem facta non retrotrahitur, vt possit videri cōmissa felonia quę tempore criminis non erat cum tunc Rex nōdum esset subdominus, secundum doctrinam Anton. de Butr. in c. cum venissent. ad fin. extra de restit. spol. Alex. l. quod meo. in fin. ff. de acquirenda possessione. per textum in l. bonorum. ff. rem ratam haberi. ⁊ videtur mihi hoc fundamentum vel solum sufficere ad victoriam. Et ex his apparet resolutum esse primum dubium an transactio Maximiliana extendat se ad Regem in quo concludo, quod sic per suprascriptas leges rationes. Circa secundum quęsitum an reseruatio iuris Regis per Cęsarem facta intelligatur, vt possit Rex agere eo modo, quo fecit supra, respondi, quod talis reseruatio intelligatur solum de iure subfeudi ne alias induceret correctionem. d. l. non ad ea. ⁊ quia talis reseruatio stricte accipitur, vt per Dec. d. consi. cclxxxiij. vbi hoc clarissime probat per multa iura rationes, ⁊ fundamenta. Et quia illa verba, ius suum quod ad ducatum habet, non sunt intelligenda de caducitate: alioquin hoc fuis-

32 set expressum. Et quia reseruatio fit etiam † domui Austriacę quę dictio est collectiua, ⁊ comprehendit descendentes in infinitum, vt habetur in l. si cognatis. ff. de reb. dub. in l. fin. C. de verb. sign. ⁊ non potest conuenire huic caducitati, quę non domui, sed ipsi Regi Ferdinando esset aperta. Circa tertium an propter accusationē lęsę maiestatis erga Cęsarem bona feudalia sint aperta Regi supra conclusum est, quod nō quia gratia primi domini nocet secundo cui alias feudum aperiretur per text. in d. c. j. §. illud. de prob. feud. alien. per Feder. ⁊ quę not. Andr. de Isern. in c. j. de vasall. decrep. ętat. ⁊ ib. etiam d. Cardinalis ⁊ supra dixi. Circa quartum an causę in libello deductę sint sufficientes ad priuationem feudi supra etiam satis est responsum. ⁊ cum emanauerit gratia a Cęs. maiestate abolitum est omne delictum l. j. C. de abolit. ⁊ supra dixi. Circa quintum an quia filius Regis Maximilianus erat in castris dicatur Dux contra personam domini insultum fecisse supra responsum est, quod cum principaliter contra eum non belligeraretur nō videtur contra dominum commissa felonia iuxta not. in c. j. an ille, qui fratrem. in vsib. feud. Circa quod non est laborandum: quia gratia Cęsaris abolet illud delictum per supradicta. Circa vltimum an si Rex probare non possit crimina deducta in libello, cadat a iure directi dominij sicut vasallus caderet qui falsa crimina impingeret domino. Respondeo

33 † nunquam caducitati est locus nisi ex culpa, vel dolo. c. j. qualiter domi. prope. priu. non est autem credendum Regiam maiestatem aliter quam ex iusta credulitate ad talem accusationem deuenisse. ⁊ ideo non est locus caducitati. Quibus omnibus consideratis Cęs. Maiestas poterit in pręsenti causa ius dicere, ⁊ quia cor Regis in manu Dei est, secundum diuinum animi sui motum pronunciare cui ego humillimus seruus ante pedes terram deosculor. Andreas Alciatus Iurisc. secundum suprascripta respondi, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVII.

1 Feudum legato non cedere.
2 Dominus in casibus potest inuitis uasallis ius suum alienare.
3 Verba omni reddita & pertinentijs quid importent.
4 Feuda separatim empta & separatim inuestita non præsumuntur coniuncta castro. &c.
5 Mens testatoris est attendenda.

Casti, ⁊ Rubei pręstantiss. iurisconsul. visis consilijs requisitus vt simpliciter sententiam meam explicarem, quamuis occupatissimus detrectare non potui, quin libenti animo hoc facerem. In pri-



1 mis † itaque arbitror veram esse conclusionem, quod in generali legato, de quo agitur non veniat ius vasallatij, quod habebat testator respectu illorum duorum prędiorum quę separatim acquisita infeudauerat cuidam seruitori suo, quia de hoc est text. in c. j. de capita. qui cur. vend. ⁊ est regula generalis posita in c. j. §. in generali. si de feud. fuer. cōtrouer. ⁊ procedunt illa iura indistincte prout loquuntur, siue feudum sit extra curtam, siue non, seu in Manso sint vasalli, seu non. Maxime cum semper subsit eadem ratio, vt per eos. Intelligitur tamen suprascripta conclusio, prout loquuntur dicta iura, vt tale beneficium non cōprehendatur in generali alienatione, nisi expresse de eo actum sit quo

2 casu subdistinguendum est, aut loquimur in † casibus quibus dominus potest, inuitis vasallis ius suum alienare, vt habetur in c. j. §. eadem l. de lege Conradi. ⁊ per doct. in l. ij. in fi. princ. ff. solu. matr. ⁊ ego alias coniunxi eam in l. debitorum. C. de pact. ⁊ tunc ius illud transit in emptorem, ⁊ vasallus tenetur eum recognoscere, ⁊ ita loquitur Bal. consi. cclxxx. Rex Romanorū. in ij. ⁊ in tit. de pace Constan. super glo. verbo, in. fituram recipietis. ⁊ in l. si plures. C. de condit. insert. Aut loquimur in casibus, in quibus vasallus non potest inuitus, alienari, qui casus regulę communi inmittuntur. l. inuitus. vbi glo. de fideicommiss. liber. dod. in c. dilecti. de maior. ⁊ obedien. vbi Felin. ⁊ tunc secundum Baldum in l. in testamento. C. ad legem Falcid. proprietas adhuc tamen transit in emptorem: quia potuit dominus res suo arbitrio suo alienare, sed quia vasallus non tenetur eum recognoscere venditor ipse cōmoditates omnes a se perceptas restituet emptori: quia respectu commoditatum nulla est vasalli prohibitio, quin dominus arbitratu suo de his disponat. l. vsufructu. vbi Bal. so. matr. ⁊ ita sentit Bal. in d. l. in testamēto. si recte intelligatur vbi fortius subdit, quod venditor iste tenebitur de dolo, si non admonuit emptorem quod res infeudauisset, ⁊ ita etiam intelligitur distinctio Bal. in d. l. si plures. Sed difficultas est in casu nostro ad cognoscendum an hoc in legato expresse actum sit vt ius vasallitij transeat in legatarium, ⁊ videretur quod sic propter illa verba castrum cum sale, datijs, taxis, molendinis, ⁊ omni alio redi-

3 tu, ⁊ omnibus suis pertinentijs: etenim † illa verba omni reditu, ⁊ pertinentijs satis comprehendunt tale ius, vt consuluit Cor. cons. cccxx. in iiij. ad fi. ⁊ facit quod consuluit Pau. Ca. consi. lxiij. in c. quod dicti reditus. in j. vol. per Dec. consi. cccccxvi. ⁊ consi. seq. cum si. In contra-

4 rium facit, quia pręsupponitur † quod feuda istorum prędiorum nunquam coniuncta fuerunt ipsi castro ex quo testator separatim emit, ⁊ separatim inuestiuit, vt per Cast. consil. cccxvij. vol. ij. ⁊ per Alex. consil. xiij. vol. vij. Breuiter quęstio ista est magis facti, quam iuris: ⁊ puntauerim ego non esse recedendum ab opinione suprascriptorum Dominorum consulentium, quę innititur regulę vt tale beneficium non comprehendatur in legato, nisi tamen appareat, quod testator de eius emolumentis disponeret tanquam de re vnita cum castro. l. Seię. §. Tyrannę. ff. de fundo instru. l. prędijs. §. balneas. de leg. iij. per Rapha. Com. l. servi electione. §. fi. de leg. j. per Alexan. consi. clxix. in v. lib. vt quia in locationibus quas faciebat de tali castro sineret emolumenta directi dominij a conductore exigi, ⁊ simul cum castro tanquam quid accessorium ea locaret, vt per Alex. post alios in l. diuortio. §. si vir. ff. solut. matr. Idem que existimarē si per alias coniecturas puta per rationes, ⁊ libros

5 ipsius testatoris id probaretur cum in hac materia † mens testatoris totum faciat iuribus vulgaribus. Et hęc omnia, saluo semper, ⁊c.

In in-

ANDREAE ALCIATI

IVRISCONSVLTI MEDIOLANENSIS RESPONSORVM LIBER QVARTVS, QVI AD PRIVILEGIA INSCRIBITVR.



SVMMAE RERVM. I.

1 *IN interpretatione indulti Pontificij ipse Pontifex adiri debet.*
2 *Dictio te repetita in indulto uidetur esse personalis & non referri ad Vicarium &c.*
3 *Dictio ipse reddit prohibitionem personalem quę non transit in successorem.*
4 *Pontifex quando mandat delegatis ut per se examinent testes non possunt hoc facere per delegatum seu Vicarium.*
5 *Restriptum intelligitur secundum suppositionem.*
6 *Qui unum includit alium excludere censetur.*
7 *Successor generalis intelligitur subrogatus in locum generalis propter mortem uel depositionem ipsius generalis.*
8 *Vicarius non potest successor appellari.*
9 *Restriptum ultimum restringens prius censetur odiosum.*
10 *Beneficia Principum large sunt accipienda.*
11 *Iussiones quæ restringunt beneficia Principum tanquam odiosæ strictam interpretationem recipiunt.*

1 NOn est dubium, quod quotiescunque de † interpretatione indulti pontificij agitur, ipse pontifex adiri debet, iuxta tex. in cap. cum venissent. extra de iudic. In beneficia principum ipsi principes interpretari solent. l. ex facto. in princ. ff. de vulgar. l. Neratius. ff. de regu. iur. nec interim debet se inferior intromittere, nisi ad finē, vt nihil innouetur. cap. vt nostrum. extra de appel. & quod habetur in cap. ordinarij. §. si vero. de offic. ordina. lib. vj. sed potest statuere tempus, intra quod pars procuret, vt fiat talis declaratio, vel saltem adeat pontificem, vt ibi habetur, & in c. consuluit infra de appel. Dubium autem probabiliter in casu nostro oritur ex verbis indulti, dum Papa Paulus ij. ad supplicationem magistri generalis dicit, Volumus, quod tu eandem iurisdictionem exercere possis, quam tu & successores tui poterāt, &c. videtur enim ijs verbis de solo magistro generali tractari, non autem de vicario, idq; aliquibus rationibus. Pri-
2 ma, quia illa dictio, † quod tu, præsertim repetita videtur esse personalis, & non referri ad vicarium: prout in simili not. Bald. in c. fi. in prin. extra de offi. delega. alias enim iteratio illius pronominis nihil opera-
3 retur, vt not. Bald. cap. coram. eod. tit. sicut videmus quod † pronomen ipse, reddit prohibitionem personalem, quę non transit in successorem, secundum Bal. consi. cccxij. in v. lib. Ias. l. filiusfamilias. §. diui. in ix.
4 q. Bart. de leg. j. & quando † pontifex mandat delegatis, vt per se examinent testes, non possunt hoc facere per delegatum, seu vicariū, vt not. Spec. in tit. de delegato. §. iam nunc videndum. circa fin. & facit text. in c. in criminalibus. v. q. ij. & ibi Domi. de sancto Gemin. no. & quod habetur in l. j. in §. fin. ff. de verb. oblig. Secunda ratio, quia rescriptum
5 intelligitur secundum supplicationem. cap. nonnulli. vbi not. extra de rescrip. & per docto. in l. j. C. quando lib. princ. dat. in supplicatione vero vt in ea legitur & in rescripto repetitur, hesitatum fuit, an ex concessione prædicta fratres illi essent exempti a magistro generalis, & aliorum ipsius ordinis superiorum iurisdictione, & respondet Papa, quod magister generalis & successor potest exercere, &c. vnde facile videtur excludere
6 vicarios, & alios ordinis superiores: quia † qui vnum includit, aliū excludere censetur. l. maritus. C. de procu. vbi doct. l. cum lex. ff. de leg. b. l. cum ita legatum. de condit. & demonstra. quę conclusio procedit, etiam in positionibus, & rescriptis, secundum Bal. l. sed si fine. §. sed quod Papinianus. ff. de minor. & per Car. Alex. in c. qualis. xxv. distin. Nec dicatur, quod appellatione successoris videatur intellexisse de vicario: quia
7 istud est falsum: quia † successor intelligitur alius magister generalis ei subrogatus per mortem vel depositionem, secundum glo. ij. q. j. c. in primis. in gloss. verb. quia lenioris. & quod habetur in c. j. extra de sol. qui
8 enim vicarius † constituitur non potest successor appellari. l. j. ff. quis & a quo appel. & facit, quod habetur in c. quoniam Abbas. extra de offic.
9 deleg. Tertia ratio est, quia † cum hoc rescriptum vltimum Pauli
10 ij. restringat gratiam Pauli ij. censetur odiosum, quia † sicut beneficia principum large sunt accipienda. l. fi. ff. de mand. princ. l. si quando. C.
11 de bon. vac. lib. x. ita † iussiones, quę ea restringunt tanquam odiosę, strictam interpretationem recipiunt. l. cum quidam. ff. de lib. & posthu. c. odia. de regu. iur. in vj. merito ergo hęc clausula, quod tu eandem iurisdictionem, &c. stricte intelligatur vt solum magistrum generalem comprehendat, non autem eius vicarium.

SVMMAE RERVM. II.

1 *POntifex non potest redditus percipiendos tempore successoris donare est successoris præiudicium.*
2 *Episcopi nec prælati possunt successorem suum obligare.*
3 *Potestas Papæ limitatur.*
4 *Clausula plenitudinis potestatis quid operetur.*

QVamuis verba vtriusq; diplomatis pontificij sint valde generalia, & concepta clausulis efficacissimis, tamen puto adhuc rationes reuideri posse cum alias censere-
1 tur pontifex † donasse ipsi Saluato. Clarum autem est non posse pontificem redditus percipiendos tempore successoris donare in successoris præiudicium. c. non liceat. j. xij. q. ij. sicut etiam videmus in episcopis & prælatis, qui non pos
2 sunt † successorem suum obligare, vt not. c. j. de solut. & quia † potestas
3 papę quamuis alias amplissima, est limitata tempore, donec viuat secū
4 dum D. Ant. c. cum venissent. ij. opp. de iudic. ad fi. & clausula † plenitudinis potestatis, quatenus vltra ius operaretur cohęret personę pontificis, quia ei placuit: vt inquit Bal. in pace Constantię. verb. l bellariç. ad fin. & ideo non ligat successorem, poterit ergo successor iterum videre rationes & si reperiat notabilem lęsionem nō obseruare dictas bullas quatenus præiudicium suum concernunt, si vero non sit lęsio, tunc bulla habebit efficaciam suam: & in hoc casu procedit consilium Paul. de Cast. cccxiij. in ij. incipit, in facto præsenti non intendo. & consilium Abb. xlj. in j. quę alias prima fronte videbantur obstare.

SVMMAE RERVM. III.

1 *IMmunitatem etiam belli tempore durare ex causa.*
2 *Dictio quibuscunque est uniuersalis & geminata respiciens uel bum futuri temporis & nullam restrictionem recipit.*
3 *Consuetudo habet uim priuilegij specialis.*
4 *Insolitis quem eximi posse.*
5 *Incontractibus non subauditur clausula rebus sic stantibus nec admittitur exceptio quod casus improuisus & incogitatus emerserit quia in eis quæ quid omissum est pro omisso habetur.*
6 *Priuilegia sicut ultima uoluntates a concedentibus duntaxat uoluntate pendent.*
7 *Si uasallus uel subditus conuenit cum domino a Principio quid sit soluendum satis est canonem consuetum soluere.*
8 *Generalitas sermonis ad omnem casum trahitur.*
9 *Vasalli secundum naturam feudi tenentur ad onera uasallorum.*
10 *Vasalli quibus alij uasalli contribuunt æquiperantur militibus ueteranis & non tenentur nisi ad certa onera in cæteris sunt exempti.*

CVm hac in causa eleganter, & copiose clarissimus Iurisconsultus do. Gabriel Beatus consuluerit, ero ego tanto breuior: ne in syluas quodammodo videar ligna deferre, & perfectissimis allegationibus res non necessarias addere. Et difficultas in hoc consistit, quia videretur istos nobiles teneri ad hęc subsidia extraordinaria quę imponuntur propter necessitatem belli: quia si etiam haberent priuilegia immunitatis quibuscunque amplissimis verbis concessa, tamen tali tempore propter necessitates bellicas cessarent, nec essent obseruanda: ne, scilicet, impugnetur vtilitas publica. Et quia non videtur cogitatum de tali casu. l. vnica. C. vt nemini liceat ab empt. lib. x. l. iubemus nullam. C. de sacrosf. eccle. & fuit opinio Din. cum quia magis communiter transeunt doct. in l. si ex toto. ff. de legat. j. vbi Ias. allegat multas similes decisiones, & quod non videatur de tali casu cogitatum satis apparet ex eo: quia est valde insolitus, adeo, vt nec per diligentissimos verisimiliter prouideri potuisset, vt per Corn. cons. xxij. in ij. xv. in iij. Alex. cvij. in ij. Socin. cxxij. in iij. cum similibus. Sed tamen ego

non obstantibus contrarium in casu nostro est dicendum quatuor prin
1 cipalibus rationibus. Prima est propter verba † statuti, quo cautum
est, quod possessiones illorum Nobilium sint, & esse debeant liberæ, &
expeditæ a quibuscunque oneribus in communi supportandis, &c. dictio
2 enim illa, † quibuscunque, est universalis, & geminata respiciens verbum
futuri temporis, unde restrictionem nullam recipit, secundum doctri-
nam Bart. in l. j. §. nunciatio. ff. de oper. novi nunt. Idque maxime in
statuto est dicendum quod ad literas debet intelligi, & tales subauditiones
nõ recipit, ut in simili per Alex. in l. & si severior. C. de infamib. per Jas.
l. in actionibus. ff. de in lit. iurã. & multa aggregat Hyppolitus Mar-
sil. in l. unius. §. cognitum. ff. de quæst. cessatque ratio suprascripta in
statuto: quia cum concernat futurum tempus, & det formam futuris ne-
gotiis. l. Arrian. C. de hæret. & sint condita a prudentioribus commu-
nitatis non possunt allegare quod non prævideranr: quia (ut aiebat Corn.
Scipio) non convenit sapienti viro dicere, Non putaram. Secunda
est ratio, quæ oritur ex consuetudine immemorabili, quæ probatur ex
verbis statuti, per quam apparet quod isti nobiles nunquam contribue
runt, quæ consuetudo maxime in istis oneribus est attendenda, etiam in
casibus, quantumvis insolitis & non præmeditatis, secundum glo. super
verb. a nullis. l. j. C. de excoct. & transla. mil. ann. lib. xij. ubi Joann. de
Platea. & diligenter fuit allegatum per suprascriptum d. consultorem: &
3 facit ratio, quia talis † consuetudo habet vim privilegij specialis, ca. su-
per quibusdam. §. præterea. de verb. significa. l. hoc iure. §. ductus. ff. de
aqua quotidia. & æstiva. Certum autem est specialiter posse concedi, ut
4 † ad tales necessitates bellicas etiam insolitas quis non teneatur, ut de
xi in d. l. iubemus. & facit l. qui iure. ff. de testa. mili. possunt et in partes
agere, ut dispositio sua, etiam ad casus incogitatos trahatur, secundum
Ange. in l. tres fratres. ff. de pact. & Ludo. Roman. in l. sicut certi. C. de
testa. mil. Alex. consi. xi. in ij. vol. Tertia est ratio, quia istud ius No-
bilium ex conventione ipsa oritur, seu ex contractu inter ipsos nobiles
cum paganis inito: quo casu longe efficacior oritur obligatio, quã si ipsi
5 nobiles simplici privilegio se tuerentur. † In cõtractibus enim nõ sub-
auditur clausula, rebus sic stantibus, nec admittitur illa exceptio, quod
casus improvisus, & incogitatus emerserit: quia in eis quicquid omis-
sum est pro omisso habetur. l. si repetendi. C. de condict. ob causa. Quia
semper alter contrahentium affirmabit se cogitasse, licet alius non cogi
taverit: quæ ratio cessat in privilegijs, quæ a concedentis duntaxat vo-
6 luntate pendent: sicut & † ultimæ voluntates. l. inter vestem. ff. de auro
7 & argen. leg. Et pro hac sententia facit quod no. Joan. Blanc. in sum-
ma feudali, in ij. parte. ubi si † vasallus, vel subditus convenit cum do-
mino a principio quid sit solvendum satis est canonem consuetum sol-
vere. arg. l. j. C. de collat. fun. lib. xi. l. operas. ff. de oper. liber. & in auth.
ut nulli iudicum. §. j. si vero non convenit, tunc aut agitur de necessita-
te bellica pro defensione patriæ, & tenetur, alias non: & sic concludit va-
sallum non teneri ultra, quam convenerit, etiam si de necessitate magna aga
tur, quod multo fortius est dicendum in favorem dominorum, ut neque
domini ipsi teneantur ultra conventa: unde apparet, quod dicta per doct.
in d. l. si ex toto, procedunt respectu eorum qui immunitatem prætten-
dunt ex privilegio, non autem respectu eorum, qui sunt tuti per ius cõ-
mune, via contractus vel transactionis, & ita etiam tenuit Joan. Bap.
de S. Severino in repet. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. Brun. cõsi.
xij. & puto esse verissimam conclusionem, quæ probatur in l. fistulas. §.
frumenta. ff. de contrahen. empt. secundum intellectum Sal. qui con-
gruit verbis literæ ubi in contractu venditionis venit casus insolitus:
quia venditor expresse talem casum præstiturum se promiserat. & tenent
Bal. Ang. Fulg. Cast. Alex. in d. §. quæsitum. & per Ripam, tract. pe-
stis. Nec obstat quod Bar. & doct. in d. l. sed & si quis. §. quæsitum. ff.
si quis caut. & Cor. d. consi. xxij. cum simil. videantur sentire contrariũ
in eo, qui renuntiat casibus fortuitis, & vult rem esse periculo suo, & di-
cunt talem renuntiationem non extendi, ad casus insolitos: quia ipsi lo
quuntur in renuntiatione fortuitorum casuum, quæ specialiter facienda
est, ut dicitur in tex. in d. l. sed & si quis. §. quæsitum. nostra quæstio est in
conventione, quod bona sint libera: quæ simpliciter debet intelligi de omni
moda libertate, & in qua nulla est differẽtia, an specialiter, an verbis ge-
neralibus sint concepta, secundum regulam l. si duo. in fin. ff. de admi-
8 nist. tuto. & † generalitas sermonis ad omnem casum trahitur. l. pluri-
bus. ff. de acceptil. l. iij. §. contrarium. ff. de contr. iud. tut. l. fi. C. de do.
promiss. maxime cum satis potuerit in genere de eo cogitari, quod ex gene-
ralitate verborum arguitur, secundum Are. consil. xxxiij. consultatio.
Soc. consi. cxlij. in fi. Quarta est ratio, quæ oritur ex generali consue
tudine ubique locorum vigente, quæ habet, quod nusquam domini castrorum
9 contribuunt cum vicinis, seu subiectis suis ad onera: cum enim † va-
salli teneantur secundum naturam feudi ad onera vasallorum, de qui-
bus in c. j. de nova for. fidel. c. j. quib. mod. feud. amit. c. j. §. firmiter. de
probib. feud. alien. per Feder. non fuit æquum ut etiam contribuant cũ
10 subiectis suis: æquiparantur enim † ij vasalli militibus & veteranis. c.
j. de feud. sine cul. non amit. ubi glo. & doct. & per Alva. & Card. in rub.
feud. qui non tenentur nisi ad certa onera in cæteris sunt exempti. l. j.
C. de veteran. lib. xij. & sicut dominus eos cogere non posset ultra na-
turam feudi, ita nec & Cæsarea maiestas quæ locum domini tenet, & ista
est ratio aut nobiles non contribuant cum vicinis ad eorum exonera-
tionem, & ita ubique servatur, de quo per Guid. Pap. q. cclxxxiij.
Jacobinum, tracta. de homag. Alber. Brun. consi. ciij. & eleganter de-
ductum fuit per suprascriptum d. Consulentem præstantissimum Ju-
risconsul. qui suprascripta omnia diligenter & copiose disputavit, in cu-
ius sententiam & ipse accedo. Salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. IIII.

1 *Privilegia varijs ex causis suspecta esse.*
2 *Privilegium pugnantia continens fidem non facit.*
3 *Anni imperij sunt de substantia privilegiorum.*
4 *Locus loci in instrumento necessario debet exprimi cum sit de substan-
tialibus.*
5 *Privilegium in quo nullus testis est subscriptus vel testium nomina per
Notarium non sunt subscripta non probat etiamsi haberet sigillum
authenticum.*
6 *Error in expressione nominis suspicionem auget.*
7 *Probatio perpugnans omni iure probibita.*
8 *Cum quid per superiorem conceditur contra ius rescriptum continens
talem concessionem præsumitur surreptitium.*
9 *Recognoscere quid titulo feudi ab aliquo probatius directum in favo-
rem illius a quo tale quid recognoscitur.*
10 *Magis credendum est elegantissimo scriptori quàm vulgaribus fabulis.*
11 *Privilegium nisi exhibeatur authenticum nullam fidem facit.*
12 *Exempla instrumentorum authenticata authoritate Vicarij probant
respectu eorum qui sunt sub iurisdictione d. Vicarij.*
13 *Exemplũ ad hoc ut probet oportet fieri ex iusta causa parte citata etc.*
14 *Concessionis feudalis confirmatio seu investitura debet intra annum &
diem peti.*
15 *Nihil refert an quid factum non sit an probari non possit.*
16 *In instrumentis antiquissimis præsumitur eum qui subscripsit esse No-
tarium nec alia fides de tabellionatu facienda est.*
17 *Mandatum non præsumitur per mille annorum spacium, seu lapsum.*
18 *Aldi seu Aldionos legem Longobarda vocari servos.*
19 *Concessio generaliter facta nihil operatur nisi res concessa exprimatur*
20 *Fama in antiquissimis sufficit.*
21 *Una præsumptio tollit aliam.*
22 *Quotiescunque quis petit se ad successionem admitti si non probet quo
in gradu sit debet saltem probare neminem illi esse proximiorem.*
23 *Qui ex negativa assertione suam fundant intentionem is eam probare
debet.*
24 *Quælibet res præsumitur allodialis & libera nisi contrarium eviden-
ter probetur.*
25 *Quælibet res præsumitur libera a servitute.*
26 *Si aliquis sit comes vel Marchio sub dominio Regis in dubio existima-
bitur Comitatum iure proprio habere non autem iure feudi.*
27 *Comes vel Marchio sub dominio Regis si qua servitia Regi præstiterit
præsumitur præstitisse simpliciter tanquam Principi suo non tanquã
feudi domino.*
28 *Verba concedimus donamus atque elargimur ad meram & simplicem
donationem pertinent.*
29 *In feudo mutua est obligatio vasalli ad servitia domini ad defensionem*
30 *In dubio a verborum proprietate non est recedendum.*
31 *Adverbium omnino est precisum & restrictionem non patitur.*
32 *Locus a verisimili in iure validus.*
33 *Non est credendum quemque velle recognoscere iure feudi quæ libere
habet & ea servituti subijcere.*
34 *In beneficijs Principum latissima debet fieri interpretatio.*
35 *In concessione feudali præstandum est iuramentum fidelitatis.*
36 *Investitura simpliciter & proprie est possessio.*
37 *Investitura vox est comprehendens quamlibet possessionem non solum
si iure feudi apprehendatur sed etiamsi quocunque alio titulo puta
iure electionis ecclesiastica.*
38 *Dictio famulatum quid importet.*
39 *Fidelitas nihil speciale in feudis infert.*
40 *Marchio dicitur qui Marchiam iure proprio habet licet non iure feudi
cum possit Marchia sicut & comitatus haberi iure proprio.*
41 *Lex simpliciter Marchionem diffinit qui de Marchia sit investitus.*
42 *Dignior Marchio habetur ille qui proprio iure habet quàm qui alieno.*
43 *Fœmina non possunt succedere in feudo regali.*
44 *A regula iuris facile non est recedendum.*
45 *Consuetudo optima legum interpres est attendenda & habet vim pri-
vilegij.*
46 *Consuetudo est facti & probari debet.*
47 *Verba pro se & hæredibus Masculis intelliguntur quod existentibus
masculis fœmina non admittuntur.*
48 *Fœmina semel exclusa perpetuo censetur exclusa.*
49 *Dictio hæredibus suis omnes descendentes in infinitum complectitur.*
50 *Non valenti agere non currit præscriptio.*
51 *Non entis nulla sunt qualitates.*
52 *Concessio facta illi qui in rerum natura non est inefficax est.*
53 *Confessio facta alicui adhuc non nato propter spem nativitatis antequam nascatur est inefficax sed ea nato convalescit.*
54 *Licitum est ei qui in absentis gratiam paciscitur mutare voluntatem et
concessionem revocare etiamsi de favore libertatis agitur.*
55 *Semper ante ius facto meo tibi quæsitum licet mihi sententiam mu-*

iure unde si tibi absenti donauero &c.

56 *Si antequam acceptes donationem a me tibi factam tu moriaris donatio est nulla nec ad haeredes transmittitur.*

57 *Contractus antequam per consensum utriusque partis absoluti sint nullam iuris effectum pariunt & merifacti sunt ideo ad haeredes non transeunt & ad libitum reuocari possunt.*

58 *Quotiescunque lex concedit absenti stipulationem factam ualere uel absenti acquiri posse semper intelligitur si ille ratum habeat.*

59 *Si quis rem Emphitheoticam uel feudalem sibi & filiis suis stipulatus sit non posse eum mutatione uoluntatis deteriorem filiorum conditionem facere quibus confestim & ipso iure ex stipulatione paterna ius est quaesitum.*

60 *Quoties mutatio uoluntatis alicui permittitur etiam haeredi eius permissa censetur.*

61 *Imperium perpetuum est & nunquam perit.*

62 *Praelatus succedens in ecclesia non cogitur ratum habere factum antecessoris.*

63 *Clausula non obstan. & ex certa scientia quid operentur.*

64 *Haeres iure ciuili intelligitur qui succedit in uniuersum ius &c.*

65 *Repudians haereditatem consequi non potest feudum.*

66 *Interpretatio uulgarium non est capienda in priuilegio Caesaris qui praesumitur locutus eo modo quo iurisprudentes & docti loquuntur.*

67 *Verba secundum qualitatem eorum qui ea protulere accipienda sunt.*

68 *Natura feudi requirit ut qui uult succedere non solum sit descendens sed etiam haeres.*

69 *Haeredes coguntur ratam habere alienationem factam per praedecessorem.*

70 *Haeredis appellatio in particulari successore non uerificatur.*

71 *Haereditatem adire non potest is cui delata non est.*

72 *Quae certam interpretationem habuere minime mutanda sunt.*

73 *Actus non iudiciarius non geminatus non praescriptus non potest inducere consuetudinem.*

74 *Ex diuersis non fit illatio.*

75 *Qui filium & Nepotem instituit intelligitur ordine successiue.*

76 *Cum ratio necessitatis nos cogit tunc a natura copula recedimus quae equaliter solet operari.*

77 *Propter necessitatem recedendum est a proprietate.*

78 *Quoties in actu necessarie coniunctim sunt duae qualitates qui unam tantum habet excluditur.*

79 *Verba utriusque sexus familias quid importent.*

80 *Vna pars priuilegii aliam declarat.*

81 *In feudis tempus xxx. annorum solet actorem excludere.*

82 *In feudis annalis taciturnitas solet praescriptionem inducere.*

83 *Aduersus praescriptionem ccxx. annorum non datur in integrum restitutio.*

84 *Qui sunt in mala fide nunquam praescribunt.*

85 *Qui titulo haereditario priuilegiis & inuest ituris muniti sunt non possunt dici in mala fide.*

86 *Mundium Regium quid.*

87 *Possessorium iudicium in primis expediendum.*

88 *Interdictum quorum bonorum competit haeredi in eius bonis qui ab intestato decessit.*

89 *Feminam in possessorio iudicio agnatis masculis praeferendam esse etiam si de bonis feudalibus agatur.*



Ui Graecarum fabularum allegorias interpretati sunt, Proteum illum Pellenensem marinum deum, idcirco in varias formas mutari creditum aiunt, quod ea quae solent ab antiquitate repeti, plerunque ficta, & pro cuiusque ingenio, vel celebrata, vel depressa sunt. Graeci enim πρώτεα, & παλαιά, vetera appellant, & antiquissima. Videndum ergo in primis, an Marchioni Aledramo concessum priuilegium, cui innititur illustris Marchio Salutiensis, verum fuerit, recteque probari possit, agitur enim sexcenti fere anni, cum adducatur quaedam Ottonis primi Imperato. concessio huic Aledramo Marchioni, pro se, & suis haeredibus facta, iure cuius concessionis petitur successio Montisferrati. Et omissis iis, quae parum ad rem facere videntur, existimo ego non satis probari Salutiensis intentionem
1 ex eo † priuilegio: quoniam eius fides plurimis coniecturis vacillat. Et primum ex subscriptione apparet datum, anno Domini 967. imperii Ottonis vi. Et tamen Otto Frisingensis historicus, lib. vi. cap. xxii. scribit, cum Imperatorem factum, anno 964. quo fit, vt non sextus annus, sed tertius ille fuerit, cuius mentio est in priuilegio. Et licet huic supputationi aliqui dissentiant: tamen etiam secundum eos, constat suprascriptum annum non fuisse sextum imperii Ottonis: cum er-
2 † pugnantia contineat hoc priuilegium, proculdubio fidem non facit. l. scripturae. C. de fide instrumentorum. idque maxime cum contra-
3 rietas haec in re ad substantiam pertinente sit, nempe ad † annos imperii, quos praecise referri in priuilegiis constitutio Iustiniani sanxit. in auth. vt praep. no. imp. §. vnde sancimus. gloss. l. generali. C. de tab. lib. x. Rursus me mouet, quod in eo priuilegio simpliciter dicitur, datum esse Rauennae, & non exprimitur quo in loco eius ciuitatis id factum
4 sit, & tamen receptior videtur eorum sententia esse, qui etiam † locum loci in instrumentis necessarium censuerunt, alias eius substantiam deficere. l. optimam. C. de contrahend. stip. vbi Cy. c. abbate sane. de re iudi. in vi. vbi Ioan. Andr. gloss. & Ioan. de Pla. dicta lege generali.
5 Moueor etiam illa ratione, quod † nulli testes illi priuilegio sunt subscripti, & tamen eorum subscriptio per notarium fieri debuit: alias enim instrumentum non probat. §. oportet. in authent. de instrument. cau. gloss. dicta l. generali. vbi docto. etiam si sigillum haberet quantumuis authenticum. Abbas & docto. capi. post cessionem. de probationibus. quae sententia receptissima est praeterquam cum de actis iudiciariis agitur: ea enim testium commemorationem non exigunt. Bald. rubri. C. de fide instrumentorum. aut de priuilegio publice concione concesso. Bald. in Specul. titul. de instrument. edict. versiculo quandoque instrumentum. Illud quoque me mouet, quod in eo priuilegio dicit Otto, se illud concedere interuentu ac petitione Adlegidae coniugis: quae tamen non Adlegida vocata fuit, sed Adelcida, vt Luitprandus Diaconus, libro [illegible] fue v. & Otto Phrising. qui fuit Federici Aenobarbi Imperatoris auunculus, suprascripto libro tradiderunt, nec verisimile nomen suae coniugis non fuisse recte descriptum ab Ottonis secretario, maxime cum illud nomen sit Germanicum, & frequens, etiam nunc in Saxonia, quod ipsi vulgo appellant: vnde etiam talis
6 † error in nomine auget suspicionem. l. fin. C. de haeredibus instituend.
Confirmatur haec sententia, etiam ex diplomatis tenore, dum in eo datur Aledramo, suisque haeredibus licentia, iura futuram illas proba-
7 re per pugnam: cum enim † probatio per pugnam sit omni iure prohibita: cap. primo de cleric. pugn. in duel. l. vnica. C. de gladia. libro vndecimo. & max. me lege diuina, non est verisimile, religiosissimum Im-
8 peratorem Ottonem eam voluisse concedere: † vnde rescriptum potius subreptitium praesumitur lege fina. C. si contr. ius. l. nec damnosa. C. de precibus impera. offerendis. Videmus enim huiusmodi duellis non solere principes assensum praestare, sed quando necessitas hoc fert, conniuere potius, & tacite tolerare. Auget & illud non parum suspicionem, quod iam ducentis annis, cum lis esset inter Salutiensem & Palaeologum, lataque fuisset inter eas partes ab arbitro sententia, nunquam eius priuilegii facta est mentio. Cum tamen verisimile sit, facilius potuisse eius notitiam ad illum Marchionem peruenire, qui seculo Ottonis propinquior fuit, quam ad istum: argumen. cap. quanto. de praesumptionibus. nec vllus est color, vt dicamus, eius priuilegii itemque Aledrami descendentium, famam publicam hodie esse, quae tunc non fuerit. Nam & ceteri Marchiones Salutienses nunquam vigore illius priuilegii controuersiam vllam Palaeologis fecerunt: cum tamen verisimile non sit, tanto tempore eos cituros fuisse, si priuilegium istud adfuisset. l. cum de indebito. de probationibus lege quinta versiculo & si per forte. quibus ex cau. in possess. credendum ergo est in re tam antiqua nullum adfuisse, & nobilissimae huius prosapiae instrumenta, sicut & aliarum multarum deperdita tot annorum curriculis esse.
Suadetur hoc & illa ratione, quod & Salutienses ipsi a Palaeologis
9 ipsis, titulo feudi, particularia quaedam castra recognouerunt, quae † recognitiones probant ius directum in Palaeologorum fauorem, quod & Bartolus censuit. l. cum falsa. C. de iur. & fact. ignoran. Guido Papae quaestion. cclxxii. & communi calculo admissum videtur, cum si praetendissent aliquod ius ob suprascriptum priuilegium, vtique illud sibi reseruassent: vnde cum id factum non sit, credendum est, nec priuilegium vllum vere adfuisse, nec eius priuilegii famam. Ostendit hoc & elegantissimus historiae scriptor Georgius Merula, qui libro sexto diffusius horum Marchionum gesta prosequitur: & Guilelmi, qui longa spata est dictus, ceu notissimi, meminit, & cum Theodorus, qui primus ex Palaeologa familia Marchionatum accepit, a Thracia venisset inquietatum illum a Thoma Salutiensi scribit: non quod ius in Marchionatu praetenderet, sed quia tanquam vicinus aulam haerede vacuam, ceu caducam volebat inuadere, actumque id fuisse refert, anno
10 1036. † credendumque magis est elegantissimo scriptori Merulae. docto. lege prima si certum petatur. quam vulgaribus illis fabulis, qui rapuerit filiam Imperatoris Aledramus, quod multos annos latuerit in Carbonaria, & similibus nugis, quae incerto auctore ab otiosis narrantur. Non omitto, quod secundum historicos, tempora Aledrami non conueniunt Ottoni primo. Si quidem Naucierus Tubingensis. & Irenicus, in Saxonum & Brunsuicensium genealogia, primum scribunt Vuidonem, cui Vuilelmus fuerit filius, Corrado primo imperante. Vuilelmo autem genitum hunc Aledramum: quam originem & sequitur Benuenutus in suo Chronicis Montisferrati. Quomodo ergo ab Ottone primo fuit Aledramus inuestitus, qui adhuc natus non erat, cum eius pater sub Corrado fuerit. qui longe posterius vixit: fuit enim factus Imperator, anno 1138. & sic lxx. anno post id priuilegium. Addo, quod nec huius priuilegii authenticum exemplar hactenus exhibetur, vt inde possit diligentius videri & per-
11 pendi veritas. constat autem, † nisi exhibeatur authenticum, nullam fidem fieri lege sancimus. C. de diuer. rescrip. Nec me mouet, quod
12 † exemplum exhibeatur factum auctoritate Nicolini Vicarii Ciuitatis, &c. quia posset fidem facere respectu eorum, qui erant sub iurisdictione dicti Nicolini. l. fina. ff. de iurisdictione omnium iudicum. non autem respectu aliorum, quibus ipse Nicolinus censetur priuata persona:
13 requiritur autem, † vt tale exemplum probet fieri ex iusta causa. cap. fina. de fide instrumentorum. Alex. consi. cxii. in quarto. & quidem parte citata: alias enim ei qui impugnauerit, quum non est vllum prorsus fieri praeiudicium. l. chirographis. vbi Bartol. de administ. tutorum. Quod si reuersus sit aduersarius, debet per edictum saltem quilibet admoneri, quod Bald. & Ange. tradiderunt. argu. c. fin. de elect. in vi. & l.

si eo. C. de remiss. pign. doct. authen. si quis in aliquo. C. de edendo. quę cum in proposito casu obseruata non sint: consequens est: vt exemplum fidem non faciat: debuit ergo exemplum ipsius fieri eius auctoritate qui ⁊ nouiter concedere potuisset, id est, Cęsaris. l. si donatio. C. de donatio. glo. can. Romanorum. decimanona distinct. non autem Vicarij municipalis, qui inter suos duntaxat ius dicere posset. Et certe si priuilegium illud verum fuisset, est verisimile, ꝙ propter vetustatem fuisset renouatum. cap. cum P. tabellio. de fide instrumentorum. Alexan. d. consi. cxij. hęc enim est iusta causa renouationis, ⁊ a successoribus Ottonis petita confirmatio, ⁊ maxime si dicamus, prout Salutiensis con-
14 tendit, ꝙ illa † concessio sit feudalis: debuit enim intra annum ⁊ diem peti confirmatio, seu inuestitura. c. j. §. pręterea. de prohibi. feud. alienat. per Frider. ⁊ tamen non apparet tanto tempore, hoc est, spatio annorum ccccxl. tot enim intercesserunt ab Aledramo, ad Theodorū Paleologum, fuisse nunquam aut petitam, aut renouatam. Quę omnia arguunt magnam suspicionem, ꝙ hęc concessio vacillat fide. Ceterum,
15 quia † nihil refert, an quid factum non sit, an probari non possit. l. duo sunt. de testamē. tut. videamus circa probationes, quomodo possit Illustriss. Marchio Salutiensis ea, quę sibi incumbunt, probare. Et quantum ego video, vix est, vt huius rei sufficientes probationes habere possit. Et prima est probatio, que ex ipsius priuilegij inspectione habetur, in eo est talis inscriptio. Ambrosius cancellarius ad vicē Vberti Episcopi, ⁊ Archicancellarij recognoui, ⁊ scripsi. Sciendum enim est,
16 ꝙ licet in † instrumētis antiquissimis pręsumatur, eū qui subscripsit, esse notarium, nec alia fides de tabellionatu facienda sit. Innocen. cap. veniens. de verbo. significa. tamen necessarium est subesse aliquas coniecturas, ꝙ ille sit notarius: vt quia ipse in subscriptione sua asseruerit se notarium, ⁊ plura instrumenta reperirentur ab eo subscripta, ⁊ in archiuis publicis reposita. Bald. l. Barbarius. de offic. pretor. vbi Jas. versi. iij. notabiliter quod nō vno in loco Baldus tradidit, ⁊ recentiores probant. Oportet ergo probari hunc Ambrosium alia quoque Ottonis priuilegia subscripsisse, quod, vt ego arbitror, non facile erit Salutiensi: alias enim si sufficeret nuda subscriptio cum sigillo, non difficulter reperirentur, qui vel Caroli Magni, vel etiam antiquorum Imperatorum priuilegia confingerent, ⁊ omnium possessorum iura subuerterent, ⁊ Baldus ait, mundum reuangarent. consi. cclxij. incipiente, recolo me consuluisse, quod quodam consilio in questione secunda. in fin. volum. j. merito ergo vltra subscriptionem opus erit alias quoque coniecturas adducere, quibus efficiatur id iudici probabile. Et cum in rebus regni Italici, Episcopus Coloniensis sit Cesarum cancellarius, forte perspecto catalogo Coloniensium Episcoporum, non reperietur huius nominis aliquis, qui tempore Ottonis vixerit. Adde, ꝙ hic Ambrosius ait, se vice Vberti Episcopi scripsisse, ⁊ tamen non constat de mandato sibi ab eo facto. gloss. cap. cum in iure. de offic. deleg. quod quidem
17 † mandatum non pręsumitur etiam mille annorum lapsum, quod vulgo traditum est. Bald. l. ⁊ qui non. C. si ex fal. instru. in l. j. C. de rebus alien. Alexand. consi. j. in iij. Secunda est probatio rerum, quę ipsi Aledramo concessę sunt. Et in primis mentio est generalis cortium, quę regno Ottonis debentur, item rerum omnium, ⁊ proprietatum,
18 quę illi obuenerunt, ⁊ familiarum vtriusque sexus, puta † seruorum ⁊ seruarum, seu adscriptitiorum, qui tunc appellabantur Aldi, seu Aldiones, vt videre est in lege Longobarda. l. fi. qual. mul. lib. in Lombar. ⁊ toto titu. de coniug. seruo. eodem lib. ⁊ l. ij. de donat. qu. cum Thing. Concernit enim illa clausula res concessas, non autem personas, quibus cōceditur, vt satis apparet ex lectione priuilegij, ⁊ hoc etiam fatentur aduersarij. Item mentio est, qualiter concedit ei proprietates suas, tam de hereditate paterna, quam acquisitionis ipsius, q sunt in comitatu Aquēsi, Ferrari, Parmensi, Veronensi, ⁊c. Sed hęc omnia tanquam generaliter dicta, nihil probant: quia oportet vt specialiter constet, quę ⁊ quales essent huiusmodi res, quas in dictis locis eo tempore Aledramus pos-
19 sidebat, alias † cōcessio nihil operatur. l. legatis. de liber. leg. vbi Bar. ⁊ in l. si sic. §. j. de lega. j. Et licet deinde subijciatur clausula specialis inter Tanarum ⁊ Vrbam, cum particulari enunciatione quorundam castrorum: tamen de eis non pendet lis, cum pro maiore parte non sint ex Marchionatu, cum alia per ducem Mediolani, alia per Genuenses, alia per Subaudiensem possideantur, qui litem cum Salutiensi nullā habent. Tertia est probationis difficultas, quomodo probabit Salutiensis, se quoque a dicto Aledramo descendisse: quia licet asserat se pro-
20 baturum † per famam, que secundum aliquos in hisce antiquissimis sufficit: Alexand. consi. xc. lib. vj. Aret. consi. xxxvij. ij. dubio. tamē hoc casu non videtur sufficere, quia sunt plures coniecturę, supra per me relatę in contrarium, ꝙ scilicet Aledramus non fuit tempore Ottonis, quod maiores ipsius Marchionis semper tacuerunt, nunquam mouerunt controuersiam, aliqua castra recognouerunt ⁊ similes: vnde hac in materia coniecturę aduersus coniecturam famę induci debēt, eiusque vires eneruare, Bartolus l. de ętate. §. plurimum. versic. quęro quid si
21 probata. de questionibus. sicut solet dici, ꝙ † vna pręsumptio aliam tollit. l. diuus. de in integrum restitutione. l. cum de indebito. de probationibus. ⁊ fortius videtur esse manifesta probatio in oppositum: quia in priuilegio Caroli iiij. connumerantur familię, que ab Aledramo descēderunt, inter quas non est hęc Salutiensis: ergo illud priuilegium fidē facere aduersus hanc famam debet. clement. j. de probation. Pręterea est aduertendum, ꝙ si famam hanc sequi velimus, ea nō soli Salutiensi opitulatur: sed etiam alijs: quia, vt Raphael Volaterranus lib. iiij. scribit, ⁊ etiam vulgares quidam tradiderunt, ab hoc Aledramo alię quoque familię prouenerunt. Montisferrati, Ceuę, Carretina, Ponzona, Malaspina, ꝙ ⁊ Carolus iiij. Impera. in suprascripto priuilegio suo, Joanni Marchioni concesso, attestatur. Videndum ergo, quo colore Salutiensis soli sibi vendicet, quod alijs quoque commune est, cum verisimile sit, in aliqua supradictarum familiarum esse aliquem Seniorē, qui propinquitatem gradus Aledramo proximior sit: vnde videretur hoc casu necessaria probatio, ꝙ nemo ex illis familijs superfit Aledra-
22 mo propinquior: quia † quotiescunque quis petit se ad successionem admitti, si non probet, quo in gradu sit, debet saltem probare, neminem esse illi proximiorem, quod veteres aliqui tradiderunt. Spec. titulo de testa. §. penult. Decius consil. cccxxj. in fine. ⁊ ex facto nouissime De-
23 cius respondit: qui enim † ex negatiua assertione suam fundat intentionem, is eam probare debet. Innocent. cap. super his. de accu. Bartol. l. hoc iure. de verbo. obligatio. Cum ergo assertio Salutiensis sit, ꝙ ipse debeat admitti, quia ex illis suprascriptis familijs nemo sit proximior, probare hoc debet. Aret. l. sed ⁊ si de sua. de acquir. hered. sicut ⁊ quod ex legitimo matrimonio descenderit, quodque per continuam seriem masculorum nullis feminis intercedentibus: nam ⁊ hoc fundamētum eius intentionis est, ideoque necessario probandum. Socin. consi. xxix. in primo dubio quod an ei sit factu facile, non sat scio. Videamus nunc, posito, quod priuilegium sit verum, ⁊ quod probari recte, incumbentia Salutiensi, possint, qualis sit concessio hęc Aledramo facta, feudalis an non? Et paucis agendo, non est dubitandum, concessionē hāc feudalem non esse: sed potius meram donationem, quę ⁊ vtile ⁊ directū dominium transtulit in Aledramum: probaturque hęc conclusio varijs
24 modis. Et in primis ex regula, ꝙ † quęlibet res pręsumitur allodialis ⁊ libera, nisi contrarium euidenter probetur. cap. fin. de iud. cap. ni-
25 mis. de iureiurando vbi doct. sicut ⁊ † quęlibet res pręsumitur libera seruitute. l. altius. de seruit. ⁊ ecclesia libera a iurepatronatus, saluo iure
26 episcopi. cap. venerabilis. de except. vbi Innocent. ⁊ Bald. vnde † si aliquis sit Comes vel Marchio sub dominio regis, in dubio ęstimabitur comitatum iure proprio habere: non autem iure feudi. l. non du-
27 bito. versic. hęc enim. de capti. ⁊ † si qua seruitia Regi pręstiterit: pręsumitur pręstitisse simpliciter tanquam principi suo, non tanquam feudi domino, idque Host. Joan. Andr. Butri. Jaso. ceteri affirmarunt. Alexan. consi. xv. lib. v. Jas. l. si prius. de oper. no. nunt. Decius consil. cclxix. Confirmatur hęc sententia ⁊ ex priuilegij ipsius verbis, quibus simpliciter dicitur, petijsse eum, vt quasdam cortes concederemus,
28 deinde subijcitur, † concedimus, donamus, atque elargimur, quę verba ad meram ⁊ simplicem donationem pertinent. l. j. de donat. non ad
29 feudum, in † quo in titia est obligatio vasalli ad seruitia domini, ad de-
30 fensionem. ca. j. de feud. dat. in vic. nec † in dubio a verborum proprietate recedendum est. l. non aliter. de leg. iij. Nam ⁊ infra subdit ita, vt a modo in antea, prout ad nos pertinēt, ⁊ subiunctę sunt, ipsius Aledrami dominio subdantur, ⁊ in eius ius delegentur, ⁊ omnino transfundātur, quę verba videntur omnimodum ius transferre, vt dictio illa, similitudinem significans, plenarie accipiatur, non autem ad vtile tantum dominium restringatur. Barto. extrauagan. ad reprimendum. verbo,
31 prout. Suadet hoc ⁊ aduerbium † omnino, quod pręcisum est, ⁊ restrictionem hanc non patitur. l. si possessor. in princ. de pet. hered. sicut ⁊ illud, in eius ius delegetur: significat enim non vtiles tantum, sed ⁊ directas actiones transferri. l. si cum emptore. vbi Ange. ff. de pact. rursus subijcitur: habeantque potestatem vendendi, commutandi, alienandi, pro animo iudicandi, ⁊ quicquid eorum decreuerit auctoritas faciendi, omnium hominum contradictione remota, quę verba prorsus repugnant naturę feudi. cap. j. de feud. non haben. propr. Nec dicatur, quod hoc potest procedere respectu expressorum: in reliquis tamen debet iudicari secundum naturam feudi, quod Baldus videtur censuisse. l. j. quęstio. xvj. de rerum diuisione. quia loquitur ipse in casu claro, cū constabat esse feudum: in nostro constabat potius oppositum. Suadetur
32 hoc etiam, per † locum a verisimili. cap. inspicimus. de regulis iur. vbi Din. cum enim hęc concessio de omnibus per Aledramum possessis atque acquisitis, itemque quęrendis loquatur, non est credendum id
33 actum fuisse, vt † illa vellet iure feudi recognoscere, ⁊ quę libera habebat: seruituti subijcere. l. cum de indebito. de probationibus. sic enim priuilegium in odium verteretur. l. quod fauore. C. de legibus. Adde, quod
34 † in beneficijs principum latissima debet fieri interpretatio. l. fina. de constitutionibus principum. quę profecto non fieret, si feudum potius quā simplex donatio pręsumeretur. Declaratur hoc ⁊ ex his: quę deinde sequuta sunt. l. Julianus. §. proinde. ad senatusconsultum Macedonianum. cum enim nunquam petita sit aliqua renouatio, neque inuestitura: sed per ccc. annos vsque ad Theodorum Palęologum perseuerauerint heredes Aledrami in possessione: ex titulo illius possessionis satis apparet: non iure feudi possedisse: cum eo casu necessaria fuisset petitio inuestiturę. cap. j. §. pręterea. de prohib. feud. alien. per Fridericum.
35 Accedit his: quod † si concessio feudalis esset: vtique pręstandum iuramentum fidelitatis esset. ca. j. de noua forma fidel. Et tamen nec Aledramus illud vnquam pręstitit: nec constat: eius descendentes vsque ad Joannam pręstitisse: nec de hoc iuramento vlla est mentio in priuilegio. Adde etiam: quod tempore istius Ottonis nondum erant feuda: ⁊ ideo impossibile est, dicere: hanc concessionem esse feudalem. Quia vt in iure expressum legitur. ca. j. §. cum vero. qui feu. dare possunt. Corradus Imperator: cum Romam iuisset: primus constituit: vt feuda a dominorum potestate separata censerentur: ⁊ in filium deinde ⁊ in nepotes transmitti possent: vnde satis apparet tempore Ottonis non fuisse feuda: quę in heredes transmitterentur: fuit autem Corradus post Ottonem annis circiter lxx. Et certe si bene videatur prima pars priuilegij: quatenus ei donat cortes imperij: nulla est mētio heredū: sed eorum mentio duntaxat est: quatenus ei res paternas: ⁊ per se acquisitas: seu allodialia confirmat: vnde si feuda fuissent: morte Aledrami reuersa essent ad Imperatorem. d. c. j. §. cum vero. Nec hanc sententiam aliquo modo oppugnant: quę in consi. contrario adducuntur: dum dicitur: ꝙ in priuilegio, fit mentio inuestiendi ⁊ disuestiendi: ⁊ ꝙ eum conducit in famulatum suum: ⁊ hoc propter fidelitatem: quam ipse Marchio habet erga imperium: quę omnia videntur tacite arguere concessionem hanc feudalem esse. Sed hęc ego argumenta satis leuia esse arbitror. Et
36 in primis, † inuestitura simpliciter ⁊ proprie est possessio. c. j. in princi.
37 quid sit inuestitura. Et disuestire possessione priuare: vnde † inuestiture vox est comprehendens quamlibet possessionem: nō solū si iure feudi

feudi apprehendatur: sed etiam si quocumque alio titulo: puta: iure ele-
ctionis ecclesiasticę. cap. proposuit. de concess. præben. iure donationis:
iure locationis, & similium contractuum. Dinus rubric. de regalis iu-
ris. Albericus rubric. C. de locato. vnde nihil infert ad feudum: sicut
38 etiam illa † dictio, famulatum: quę potius significat quodlibet obse-
quium Jas. rubr. feud. quod a quocunque famulari præstetur. capit. gra-
ue. de præbend. Corn. cons. xvi. Paul. Castr. consil. clxiii. Dec. cccclxii.
39 num. 7. nam & † fidelitas nihil speciale in feudis infert, cum nõ minus
ad fidelitatẽ teneantur simpliciter subiecti, quam feudatarii: quod elegan-
ter Bartolus tradidit extrauagan. ad reprimendum. glos. iii. Apparet
ergo illas coniecturas esse leues, & feudum non probare, cum etiam do-
nationi conueniant. l. neque natales. C. de probationibus. Nec, quod appel-
latus sit Marchio, sequitur, ergo de feudo Marchię inuestitus erat.
40 c. j. de feud. Marchio. quia † Marchio dicitur, etiam qui Marchiam
iure proprio habet, licet non iure feudi, cũ possit Marchia, sicut & Co-
mitatus, haberi iure proprio, præsumiturque hoc in dubio, vt supra dixi.
41 † Lex enim simpliciter Marchionem definit qui de Marchia sit in-
uestitus. c. j. quis dicatur Dux, Marchio. siue ergo Marchiam iure
feudi, siue iure proprio habuerit, erit Marchio, dummodo inuestitus,
42 id est, per possessionem confirmatus: & † dignior Marchio ille erit qui
proprio iure habet, quam qui alieno. l. si filius. §. erit. de fideicommiss. liber
tat. vbi not. Et ex his satis & super probatur concessionem hanc allo-
dialem, non autem feudalem esse. Itemque consequens est, vt cum de re
allodiali tractetur, Joanni Georgio succedat illustris ducissa Mantuę
eius ex fratre neptis, quę illi est proximior: non autem Saluciensis, qui
nullo illi est in gradu. authent. cessante. C. de legitim. hered. Nec me
mouent tria argumenta, quę in aduersum deducuntur. Et in primo, quod
43 cum Marchionatus sit feudum regale, in † eo non possint succede-
re fęminę, quę regulariter ab huiusmodi successionibus repelluntur, cum
in talibus soli masculi, & quidem primogeniti, admittantur. cap. licet. de
voto. vbi Abb. Nam respondeo, imo etiam fęminas succedere, quando
dignitates sunt allodiales, vt supra dixi. cap. significauit. de rescr. ptis.
44 quia nulla est lex quę hoc casu eas excludat: vnde † a regula iuris nõ
est recedendum. l. maximum. C. de liberis præteritis. nam & videmus
alias in hoc feudo successisse Violantidẽ: sicut & in regno Sicilię Joan
nam: quod & in Hispania obseruatur, & in plerisque aliis locis, nisi consue-
tudo Regni sit in contrarium, vel lex Salica, prout in Francia. not. ca.
vnico. de matrimon. ad morg. contract. in feudis. & ideo doctores sem-
per distinguunt illas dignitates, an competant iure feudi, an iure pro-
prio puta donationis. Bal. ccci. in bonis. lib. iii. Ange. cons. cclxii. Cardi
nal. lxiiii. Oldrad. clix. Albert. rubr. C. de donationibus. Alexã. xxiii.
in v. Dec. xxxii. cciii. cclxix. ccccx. cccclxii. Nec rursus mouet. quod
in consilio contrario adducitur, nempe ex cõsuetudine in domo Mar-
chionum Montisferrati fęminas semper exclusas stantibus masculis,
45 † quę consuetudo videtur attendenda. Dec. cons. lxxxv. etiam quod ab
vna familia inducta sit, cum huiusmodi optima legum interpres, & ha-
bet vim priuilegii. l. hoc iure. §. ductus aquę. de aqua quotidiana & ę-
46 stiua. Nam respondeo, hanc † consuetudinem facti esse, & omnino pro
bari debere. Bart. l. j. C. quę sit longa consuetud. q. xxvii. & sequen. sal-
tem ab Aledramo vsque ad Joannem vltimum domus Saxonicę: quia
a Joanne citra exclusę sunt fęminę, propter inuestituram, qua ille bona
47 allodialia recognouit in feudũ a Carolo iiii. † pro se & hęredibus ma
sculis, & fęminis, quibus verbis, existentibus masculis fęminę non ad-
mittuntur. cap. vnico. de eo qui sibi, vel hęredib. Bart. l. vt iurisiurãdi.
§. si liberi. de oper. libert. cum ergo hodie non existant masculi: quia Sa-
luciensis ab Aledramo originem prætendit, non a Joanne, merito ad-
mittetur fęmina. Idemque ex inuestitura Maximiliani, & etiam nostri
Imperat. quę concessa est pro se. hęredibus & successoribus, quibus ver
bis pro masculos admittuntur fęminę, vt Socinus respondit consilio.
48 cclvii. Minus mouet quod dicitur, † fęminam semel exclusam per
petuo censeri exclusam. l. de quibus. C. de secundis nuptiis. vbi Bald.
cum concord. per Jaso. l. inter. §. sacram. de verbo. oblig. quia hoc pro-
cedere potest, cum de eiusdem personę hęreditate agitur: secus si de di-
uersis: vnde absurdum nõ est, hanc quę a fratris hęreditate per patruũ
exclusa est, nunc mortuo patruo succedere: quia qualitas propter quam
excludebatur, scilicet existentia masculi, nunc nulla est, sicut videmus fi-
liam fęminam quę in hęreditate patris propter legem municipalem ex-
clusa est, ipsi deinde fratri defuncto succedere. l. quanquam. ad legem
Falcid. vbi docto. Jason. l. j. §. veteres. de acquir. poss. nec sequitur ex-
clusa est a patruo, qui illi in tertio gradu est: ergo excludenda est etiam a
Saluciensi qui illi in millesimo gradu est. Superest vt vlterius progre-
diamur, & admisso quod concessio illa Aledrami sit feudalis, videamus an
Saluciensis causa defendi possit, & circa hoc maxime insistunt illius cõ
sultores. Et videretur prima fronte defendi eius causam posse. Quia
49 concessio facta est Aledramo, & † hęredibus suis, quę dictio, omnes
descendentes in infinitum complectitur. l. sciendum. de verbo. significa.
& cum ex natura feudi donec supersint masculi, fęminę non admittan-
tur. d. c. vnico. de eo qui sibi. Bart. d. §. si liberi. ergo admittendus est
ipse, & quidem non iure transmissionis, sed ex propria persona: quia vocatus
verbis inuestiturę. Bart. l. iii. ff. de interd. & releg. & ideo illi non obstat
nec testamentum Joannis, nec priuilegia concessa per Impe. Palęolo
gio, quia ius ipsius non potuerunt aufer. c. j. de suc. feud. in princ. vbi
50 glo. verb. aufer. nec denique obstat † pręscriptio, quę nõ valenti age-
re non currit. l. j. in fi. C. de annal. except. Bart. l. senatusconsulto. de offi.
præsid. Saluciensis autem agere non potuit, nisi postquam natus est, cũ
tale ius illi ex persona sua, vt supra dixi, competat. d. c. j. §. hoc quo-
que. vbi Aluar. versic. quęro ab extra. Sed tamẽ his, & similibus quę
disfusissime in consilio referuntur non obstantibus, adhuc arbitror nul
lum esse Saluciensis ius, idque quatuor principalibus fundamentis,
quibus explicatis omnia quę in contrarium adducuntur facilius dis-
soluta remanebunt. Et in primis sciendum est, quod concessio hęc Otto-
nis, posito quod facta sit pręsenti Marchioni Saluciensi, non dicitur
respectu Marchionis vltimi esse efficacię antequam natus sit, nec ius
51 vllum in eum prius transfert: quia † non entis, vt vulgo dicitur, nullę
sunt qualitates. l. pen. ff. si certum petat. quod ergo ad eum attinet, ante-
52 quam nasceretur concessio erat ex defectu personę inefficax: † quia ei fa
cta qui in rerum natura non erat. Et licet de se valeat propter spem na-
53 sciturorum, & quia † eo nato conualescit. arg. l. vsufructu. de sup. seruor. l.
quidam. de iur. codic. interim tamen est inefficax, quia non subest per-
sona cui ius acquiratur. l. quęcunque gerimus. de act. & oblig. vnde cõ-
sequens est, vt talis concessio quę adhuc ius nullum Saluciensi dede-
rat, potuerit reuocari. Et ideo priuilegium Caroli iiii. quo descenden-
tibus Aledrami derogatur, sit attendendum, & valeat: quia potuit mu-
tare voluntatem, & ab Ottonis concessione recedere, nec ius Saluciẽ-
54 sis censetur sustulisse quod non erat. Sicut videmus † licitum esse ei
qui in absentis gratiam paciscitur, mutare voluntatem, & concessionem
reuocare, etiam si de fauore libertatis ageretur. l. iii. ff. de ser. export. vel
fauore dotis. l. si ego. §. si reo. de iure dot. Rom. & Castr. & Jas. l. iii. §. j.
de cond. ob caus. vel etiam fauore ecclesię. quod Bartol. censuit, & recep-
tiore calculo ab omnibus fere approbatũ est. l. qui Romę. §. Flauius.
55 vbi Bart. de verbo. oblig. † semper enim ante ius facto meo tibi quę-
situm, licet mihi sententiam mutare. vnde si tibi absenti donauero quan
doque acceptes possum reuocare. l. absenti. de donat. vbi Bar. c. si tibi.
56 de præbend. in vi. vbi doct. & † si antequam acceptes moriaris, dona-
tio est nulla nec ad hęredes transmittitur, quod Pau. Castr. & Dec. ex
57 facto recte responderunt. Paul. cons. cxcv. Dec. consi. ccxxvi. † con-
tractus enim antequam per consensum vtriusque partis absoluti sint,
nullum iuris effectum pariunt, & meri facti sunt, ideoque ad hęredes non
transeunt, & ad libitum reuocari possunt. l. fin. de legatis. l. non solum.
58 §. morte. de op. no. nunt. Et quoties † lex concedit absenti stipulatio-
nem factam valere, vel absenti acquiri posse, semper intelligitur si ille ra-
tum habeat. l. ea quę ciuiliter. verb. volentibus. de acq. rer. dom. & ideo
ante ratihabitionem nullum ei ius quęritur. Barto. l. frater a fratre. de
cond. indeb. merito ergo reuocari potest. In casu igitur nostro dubitan
dum non est, quin Imp. Carolus iiii. potuerit etiam ex absoluta pote-
state regia mutare sententiam Ottonis & ius Saluciensis perimere, quod
ipsi Saluciensi nondum erat. cap. j. qui success. teneant. vt qui adhuc in
rerum natura non esset, tantum abest, vt de ratificatione sit quęrendum.
59 Nec obstat, quod aliquando traditum est, † si quis rem emphyteuti-
cam, vel feudalem sibi & filiis suis stipulatus sit, non posse eum mutatio-
ne voluntatis deteriorem filiorum conditionem facere. c. j. de suc. feud.
Bart. d. §. si liberi. quibus consistunt & ipso iure, ex stipulatione pater-
na, ius est quęsitum. l. quodcunque. de verbo. obligat. in princ. Alexan.
consi. ciii. & sequ. iiii. lib. quod & ex facto Alexand. censuit. Respondeo
enim Alexandrum loqui cum ipse pater vult mutare, nõ cum princeps
seu dominus qui concessit. cum enim filius per mortis causa captionem,
tale feudum consequatur. Barto. l. si mihi & Titio. de verbor. obligat.
potest dominus reuocare, maxime accedente possessoris consensu. cap.
j. in princip. de prob. feud. alie. per Frider. vbi Præpos. Item loquitur
Alexan. cum filii extabant quibus iam erat ius quęsitum: at in casu no
stro non potuit ius huic Saluciensi quęri, qui nõdum erat natus. Mi-
nus quoque illud obest, si quisquam dixerit procedere suprascriptam ra-
tionem, si ipse Otto mutasset, non autem si eius hęres. d. l. iii. de ser. ex-
port. l. j. C. si mancip. ita fu. ali. d. l. si ego. §. si reo. Respondeo enim, quod
60 † quoties mutatio voluntatis alicui permittitur, etiã hęredi eius per-
missa censetur. l. sed interim. §. si vxor. ff. de don. int. vir. nõ enim diuer-
sum ius a testatore in hęredem constituendum est. l. hęredem. de regu.
iur. exceptis tamen tribus casibus specialibus, fauore dotis, libertatis,
& ecclesię, vt supra dixi, qui casus cum speciali ratione procedant, satis
indicant regulam in contrarium esse, & sic quod Ottoni licuit, & Carolo
quoque licuisset. Tametsi etiam illud non absurde responderi possit,
exceptiones illas in hęrede locum habere, qui factum defuncti ratum
habere debet: at in casu nostro Carolus hęres Ottonis non fuit: sed ę-
61 que principalis, atque ipse Otto, cum enim † Imperium perpetuum
sit, & nunquam pereat. cap. si gratiose. de rescript. lib. vi. dicuntur Im-
peratores eius administratores, & vno mortuo, alius succedit, non tan-
quam hęres, sed tanquam nouus administrator. Sicut etiam dicimus
62 in Ecclesia, & eius prælatis. cap. j. de sol. vbi not. Et ideo † sequens
non cogitur ratum habere factum antecessoris. d. cap. si gratiose. & per
feud. in cap. j. qui suc. ten. Et hęc procedunt, etiam si quilibet priuatus
concessum reuocasset. vnde fit, vt minus dubitationis sit in nostro casu,
63 in quo Imperator apposuit † clausulam, non obstante, & ex certa scien
tia, & de potestatis plenitudine, quarum natura est adeo efficax, vt pos-
sit ius etiã quęsitum tollere, maxime ex causa: quę subest euidens nem-
pe tot annorum possessionis Palęologis continuata. vnde non est du
bium etiam priuilegiis Frider. Maximiliani, & nouissime serenissimi
Caroli v. ius omne Saluciensis perimi. Secundum principale fun-
damentum aduersus Saluciensem, ex verbis priuilegii ipsius sumitur,
quo Imperat. Otto se concedere ait: Aledramo & hęredibus suis: quę
64 dictio hęredibus: nullo modo conuenit Saluciensi: si quidem † hę-
res iure ciuili intelligitur qui successit in vniuersum ius. l. nihil aliud.
de verbo. significat. &c. & licet vulgari sensu filii vocentur hęredes: ta-
men hoc ex eo prouenit quia succedunt patri: & ideo vt quis admitta-
tur ad eiusmodi feudum, oportet duo simul coniungi: & quod sit ex de-
65 scendentibus: & quod sit hęres. non potest enim † quis repudiata hę-
reditate feudum consequi. §. emphyteutum vero. in authentico de non
alienandis: aut permutandis. Bart. d. §. si liberi. & l. ex facto. §. fin. ad
Trebel. vbi doctor. alias sequeretur quod successio contra vim expressam
verborum: quę hęredem vocant deferretur: & ita se habet communis
conclusio: secundum quam & Alex. & Jas. & Soci. & ipse Decius sępissi-
me consuluerunt: nec vidi vnquam id in dubium reuocari. cum ergo
Saluciensis hęres non sit: merito censetur exclusus. Nec me mo-
uent viii. responsiones quę huic argumento subtiliter in consilio Sa-
luciensis accomodantur, quia nõ videntur difficultatẽ ipsam satis tum

monere. Et in primis respondetur communem sententiam procedere,
quando dictum esset pro se & filiis, & heredibus, vt dictio, heredibus,
aliquid operetur: secus in casu nostro in quo simpliciter dictum est, pro
se, & heredibus, & ita videtur Castrensis distinguere. Sed dico eam di-
stinctionem esse contra Bartoli sententiam, quæ frequentiori calculo
approbata est, d. l. ex facto. §. fin. Præterea procedere posset attēto vul-
gari vsu imperitorum, qui heredem simpliciter appellatur filium, vt etiā
66 dicit Salyc. l. ij. quæst. vigesima. C. de iure emphyteutico. sed hæc † in-
terpretatio non est capienda in priuilegio Cæsaris, qui præsumitur lo-
quutus eo modo quo iuris prudentes & docti. l. omnium. C. de testam.
67 non quo plebei, & vulgares, † verba enim secundum qualitatem eorum,
qui ea protulere accipienda sunt. l. Labeo. de sup. lega. Bald. c. j. de suc.
feud. Adde quod in priuilegio vtroque modo scriptum est: primo, here-
dibus, secundo, filiis & heredibus, vnde apparet nullam huius distin-
ctionis habitam rationem. Secundo ergo respondetur, in casu nostro
limitari suprascriptam conclusionem, nec requiri eum, qui succedere in
feudo velit esse heredem, idque quia subiecta materia hoc suadet, vt feu-
dum in descendentes conseruetur, vt fidelitas Aledrami magis censea-
tur remunerata, quæ per heredes sanguinis magis transmittitur, &c.
Ego vero dico, ad fauorem Aledrami pertinere non solum quod sint
heredes sanguinis, sed etiam vniuersitatis. §. valde. Instit. quibus
ex caus. manu. & ideo vtrunque requiri, nec in priuilegio vllum est verbū
de hac cōseruatione in descendentes, sed in heredes, & natura feudi hoc
68 suadet, vt † qui vult succedere non solum sit descendens, sed etiam he-
res. c. j. an agnat. vel fil. vbi doct. Et minus conueniens est illa ratio, quod
69 si essent † heredes, cogerentur ratam habere alienationem factam per
prædecessorem. l. cum a matre. C. de rei vendi. quo casu feudum nō pe-
rennaret in descendentes. Respondeo enim expresse actum contrariū:
quia in priuilegio dicitur, quod possint alienare commutare, vendere,
disponere arbitratu suo. Iterum ergo respondetur, & approbata de
plano communi conclusione, dicitur Salutiensem per medias personas
auctorum suorum esse heredem Aledrami. l. fin. C. de institut. & substi-
tution. si non vniuersalem saltem particularem: idque sufficere. Bart. d.
§. si liberi. Sed respondeo, illa facilius dici quam probari. & cum sint facti,
erit de probatione disputandum. quod enim fuit Marchio Salutia-
rum non arguit successorem esse Aledrami, cum nusquam constet Sa-
lutias ad Aledramum pertinuisse: Præterea, cum ex forma priuilegij
posset Aledramus vendere, alienare, disponere, &c. apparet tractari de
70 re quam ad extraneos potuit transmittere: & ideo tali casu † appellatio
heredis, in particulari successore non verificatur, solusque is admittitur
qui in vniuersum heres est, vt eleganter Paul. Castr. distinguit. l. quo-
ties. in fin. C. de heredibus instituendis. & Alex. Imolę. probat. l. quę-
dam. §. nihil. de eden. Rursus ergo respondetur suprascriptam con-
clusionem procedere, quod descendens idem & heres esse debeat, cum
constet ei delatam esse hereditatem, ab ea enim feudum separare non po-
test: quod si delata non sit, nihil prohibet quin saltem feudum sibi dela-
tum habeat: quod Iac. Bal. Aluaro. tradidisse dicuntur, & ex facto re-
spondit Decius, Iac. Bal. Aluar. d. c. j. an agn. Dec. consi. ccvij. in fi.
Sed certe difficilis non est huius responsionis confutatio: quia loquun-
tur illi, quando in aliqua parte institutus est filius, licet hereditas vni-
uersalis non sit ei delata, vnde apparet hanc responsionem cum supe-
riore eandem esse, & ideo iisdem argumentis profterni. Iterum igitur
respondetur, quod descendens adeat hereditatem cum beneficio inuen-
tarij: quia tunc poterit habere feudum, & non sustinere onera heredita-
71 ria. Sed quomodo † adibit Salutiensis hereditatem, quę sibi dela-
ta non est. l. delata. de verbo. signific. impertinens certe & extra proposi-
tum est hęc responsio. Ad aliam ergo responsionem transeundum est,
qua dicitur ex consuetudine ita fuisse interpretatam eam clausulam, pro
se & heredibus, vt minime necessaria esset hereditatis aditio, sed suffice-
ret esse ex descendentibus, vnde reperiuntur Palęologi plures repu-
72 diasse paternam hereditatem, & acceptasse feudum, † minime ergo mu-
tanda sunt, quę certam interpretationem habuere. l. minime. de legib.
Respondeo itaque quod fecerunt hoc Palęologi: quia sibi licuit ex Ca-
roli concessione, qui feudum indulserat, pro se & descendentibus. nō au-
tem ex hac Aledrama, cui innititur Salutiensis. Pręterea semel dun-
taxat id factum est, ne alienatio per Ioan. Iacob. filium, in Sabaudien-
sem Ducem facta, comprobaretur: quod an fieri potuerit nunc lis pen-
73 det: nec talis † actus potest consuetudinem inducere, cum non fuerit
iudiciarius, nec geminatus, nec pręscriptus. gloss. l. de quibus. de legib.
nec probabiliter dici potest eum actum, qui ex Caroli iiij. priuilegio fa-
74 ctus est, ad declarationem priuilegij Aledrami pertinere, cum † ex di-
uersis non fiat illatio. l. Papinianus exuli. de minor. Aliter etiam respō-
detur, fatendo vtramque quidem qualitatem, scilicet quod heres sit, & quod
descendens, requiri: sed ordine successiuo, vt primum descendentes he-
redes pręferantur: deinde descendentes non heredes. quod in simili
75 casu doctores in eo tradiderunt † qui filium & nepotem instituit: intel-
ligitur enim ordine successiuo. l. Gallus. §. j. de liber. & posthum. Sed
76 certe doctores hoc tum demum procedere aiunt, † cum ratio necessi-
tatis nos cogit. tunc enim, a natura copulę recedimus, quę ęqualiter so-
let operari. l. reos. §. cum tabulis. de duob. reis. quod si necessitas nos
77 non vrgeat, vt in casu nostro est, † nulla est ratio cur a proprietate re-
cedamus. c. Raynutius. extra de testa. Bart. l. Caius. q. pe. sol. matri.
78 vt † quoties in actu, necessario coniunctim sunt duę qualitates, qui vnā
tantum habet, excludatur. l. si heredi plures. de cond. inst. glo. l. manci-
pia. C. de ser. fug. doc. l. Diuus. de re iud. vnde procul dubio hęc respon-
sio, contra ipsam conclusionem est, quam supra dixi communiter appro-
batam. Tandem igitur alio modo respondetur, nempe suprascriptam
disputationem, an requiratur vtraque qualitas, in casu nostro locum nō
79 habere propter verba illa priuilegij, ac † vtriusque sexus familias, quę
indicant vocari descendentes non vt heredes, sed tanquam ex familia
80 seu sanguine descendentes: debet ergo † illa pars priuilegij aliam de-
clarare. l. qui filiabus. de leg. j. ne videatur eadem scriptura secum pu-
gnare, & verbum heredibus ęquiuocum, secundum suprascripta decla-
rari, sed certe sunt huiusmodi non satis in proposito, quia si bene lega-
tur priuilegium, illa verba non de personis quibus fit concessio loquun-
tur, sed de familiis vtriusque sexus, id est, seruis, & ancillis, seu adscripti-
tiis, intelliguntur, quorum dominium ipsi Aledramo Imperator con-
firmat, sonantque hoc expresse illa verba, confirmamus illi res & proprie-
tates, ac vtriusque sexus familias, tam de hereditate parentum, quam de
acquisitione illi aduenientes per diuersa loca. nec puto hac in re esse vl-
lam prorsus dubitationem. hincque apparet stare inconcussum, secundū
hoc fundamentum, nec responsiones in consilio adductas sufficere. ve-
rumque esse quod vulgo solet dici, cui multipliciter respondetur, nō semel
bene respondetur. Tertium principale fundamentum est in pręscri-
ptione positum, qua tutati sunt Palęologi aduersus Salutiensem,
cum continua serie possederint per annos ccxxvij. vnde dubitandū nō
est, tanti temporis lapsu sopitam esse omnem Salutiensis quęstionem. l.
81 sicut. l. omnes. C. de pręscr. xxx. vel xl. anno. † cum in feudis soleat vel
xxx. annorum tempus actorem excludere. c. si quis per triginta annos.
si de feud. defunc. Et certe abhorret a sensu naturali, quod quandoque
admittatur post tantum tempus, alias nemo vnquam esset tutus in re
possessa, quod esset contra bonum publicum. l. j. de vsucap. idque maxi-
82 me † in feudis debet obseruari, in quibus vel annalis taciturnitas so-
let pręscriptionem inducere. c. ij. in fi. si de inuestit. inter dom. & vasal. §.
Titius. si de feud. defunct. Nec obstat, quod aduersus Marchionem
pręsentem non potuit pręscribi, quia non valenti agere, &c. & quia ex per-
sona sua admittitur, &c. Respondeo enim, cum Carolus iiij. mutauerit
sententiam: & ius Salutiensi ex Ottonis priuilegio prętensum sustule-
rit, non potest (vt suprascripsi) ex persona sua amplius Salutiensis ad-
mitti. confirmataque est hęc Caroli iiij. mutatio, per tanti temporis lap-
sum, vt amplius de eius valore disputari non possit. l. j. C. de vsuc. trā-
for. xvj. q. iij. volumus. Pręterea respondetur, quod cum Palęologi ha-
beant titulum: & bonam fidem: pręscripserunt aduersus quemcunque si-
ue natum: siue nasciturum, quod Franc. Curt. senior consi. quodam cō-
cludit, quę sententia indubitanter vera est: saltem cum pręscriptio cen-
tenaria proponitur. glo. §. de cętero, in auth. vt de cęt. com. Bal. l. j. C.
de ann. except. Curt. consi. pen. Nec vnquam auditum a condita legali
83 doctrina fuit: quod † aduersus pręscriptionem ccxxx. annorum dare-
tur in integrum restitutio. Disputant doctores: & non modica est alter-
catio: quid in quadragenaria: & non pauci: nec aduersus eam quidē re-
stitutioni locum esse tradiderunt: Dec. consi. xxix. Alex. lxxj. lxxxiiij. in
j. Socin. lxxxvj. clxvj. Et de ista quę decies quadragenaria est: nemo
vnquam dubitauit: quin nulla restitutio competeret. glo. d. §. de cętero.
nulla enim ęquitas subest: quę hoc dictet. Nec obstat, quod Palęologi vi-
84 deantur † in mala fide, quo casu nunquam potuissent pręscribere. ca.
85 fin. de pręscript. respondeo enim: id falsum esse: cum enim † titulo he-
reditario ex testamento Ioannis vltimi successerint: cum etiam tot pri-
uilegiis & inuestituris: a Rom. Imp. sint muniti: non possunt dici male
fidei possessores. l. bonę fidei. de verb. sign. vbi dixi. Nec in facto verum
est Salutiensem vnquam possedisse: & deinde armis per Palęologos
spoliatum: quo casu videretur impediri pręscriptio. l. auctoritate. C. vn-
de vi. l. ij. C. de fund. & sal. rei dom. lib. xj. Alex. consi. iij. in v. commenta
sunt: quę probatione indigent: & si opus esset probaretur contrarium: &
Georgius Merula historię suę lib. vj. ostendit contrarium. & ideo nō
duxi in re plusquam manifesta vlterius insistendum. Quartum & vlti-
mum fundamentum est: quia si bene inspiciatur: suprascriptum priuile-
gium habet tres partes: in prima confirmantur Aledramo Comes: &
iurisdictiones Regni Italici: & oppida nominat in descripta: & respe-
ctu huius partis nulla est mentio heredum. vnde si volumus dicere iure
feudi concessa fuisse sequitur, vt morte Aledrami reuersa sint ad Impe-
rium: prout tunc obseruabatur ante legem Corradi. d. c. j. §. cum vero.
qui feud. dar. pos. Secunda pars est: respectu rerum: quas Aledramus
habebat hereditarias: quasque ipse vel acquisierit, vel acquisiturus erat
quarum confirmationem habuit: pro se: & heredibus, & de iis nulla est
controuersia: sed de feudalibus tantum. potuit autem hęc confirmatio
esse necessaria propter aliquam legem prohibitiuam: quam tunc habe-
rent in patria illa: & quę vocaret Curtem regis ad successionē: quod in
lege Longobarda satis deprehēdi potest. l. j. & l. si pater. l. si quis. de suc-
cess. in Lōbarda. & l. j. de acquirit. act. regis. Tertia pars est: qua recipit
86 eum cum filiis: & heredibus: cū omnibus rebus suis: sub regij † mundij
cōditione: sic enim vocabant: quod nunc in salua guardia regis: dicimus. l. vt
eadē conditione sit: qua res seu patrimonium principis. est enim: mun-
dium: in lege Longobarda: patrimonium. l. j. qualiter mundoaldus. in
Lomb. & ibi glo. apparet igitur mentionē heredū ex verbis suprascripti
priuilegij, nullam esse respectu rerum feudalium: & ideo non posse ex eo
Illustrē Salutiensem se iuuare. Postremo nō omitto: suprascripta omnia
87 ad iudiciū petitorium spectare: in casu autē nostro videt † in primis pos-
sessoriū expediēdū esse. l. incerti. C. de interd. l. ordinarij. C. de rei vēd.
in quo iudicio nulla est difficultas: quin pręferri Illustriss. Mantuę
Ducissa debeat. cū enim ipsa sit proximior agnata Marc. Io. Geor.
nuper defuncto: vt quę sit illi in tertio gradu. §. iij. inst. de grad. non est
88 dubiū eam in possessione esse ponendam: saltē per † interdictū quorum
bon. l. j. quod quor. bon. quod cōpetit heredi in eius bonis: qui ab intestato
decessit. Fulg. Paul. Ias. l. fi. quod de edict. diui Hadr. tol. quę cōclusio pro-
86 cedit etiā si de feudalibus bonis agitur: quia nihilominus lex ait, † fęmina
in possessorio iudicio: agnatis masculis pferendā esse. c. j. §. j. si de feud.
def. cōt. vbi doct. saluo agnatorum iure in petitorio: & ita etiā Sutarius A-
lex. & cęteri tradiderunt l. fi. quod de ed. diui Hadr. tol. Nec hęc res vllam
habet dubitationem; pręsertim cum dominus feudi ipse rei tradendę
facultatē habet: nulla enim est rō cur saluis exceptionibus alteriorē inda-
ginem requirentibus, possessionem tradere dominus ipsi fęminę non
debeat. cap. j. de contr. inuest. c. j. de prob. feud. alie. in princ. vbi docto.
Quę omnia adeo clara sunt, vt minime operępretium sit vlterius insi-
stere. Et hęc saluo semper saniore iudicio.

Legitimatio

SVMMAE RERVM. V.

1 *Legitimatio post mortem Patris non potest fieri in praeiudicium eorum quibus ius eam quaesitum est immo requiritur eorum consensus.*

2 *Ius adeundi est de iure ciuili tantum.*

3 *Postquam adita est haereditas quaeritur dominium rerum haereditariarum quod est de iure gentium modus autem quaerēdi de iure ciuili.*

4 *Post aditam haereditatem & apprehensam possessionem rerum haereditariarum dominium dicitur quaesitum omnino de iure gentium etiā per modos iuris gentium.*

5 *Princeps de plenitudine potestatis potest legitimare & auferre ius adeundi uenientibus ab intestato.*

6 *Ea quae sunt mere iuris ciuilis potest princeps plenitudine potestatis auferre.*

7 *Cum ius aliquibus sit deuolutum non est creden. quod princeps uoluerit uti plenitudine potestatis in eorum praeiudicium.*

8 *Clausula praeiudicium tertio inferens tanquam suadens iniustitiam praesumitur per nimiam importunitatem extorta.*

9 *Princeps non potest de plenitudine potestatis dominium de iure gentium acquisitum auferre.*

10 *Princeps non potest tollere contractus: propter consensum qui est iuris naturalis.*

11 *Legitimatus cum clausula de plenitudine potestatis non potest admitti ad successionem.*

12 *Princeps praeiudicans tertio per clausulam plenitudinis potestatis tenetur ipse de suo satisfacere alijs non potest quis uirtute talis clausulae dominio priuari.*

13 *Non prius transit dominium quàm solutum sit pretium cum nemo teneatur habere fidem de precio.*

14 *Possessori praeiudicium euidens fit si amissa possessione deberet personali actione experiri ad pretium.*

15 *Princeps concedendo aliquid quod absque clausula de plenitudine potestatis alias non posset male facit & committit peccatum.*

16 *In his quae pertinent ad peccatum non uidetur obseruanda plenitudinis potestatis clausula in Pontifice & quare.*

17 *Papa dicitur frater propter regenerationem Baptismi.*

18 *Gesta per clausulam supremae potestatis mortuo ipso Principe cassa irritaq; sunt & quare.*

19 *Populus Romanus nunquam est usus clausula plenitudinis potestatis*

20 *Clausula de plenitudine potestatis cum non habeat effectum nisi ex nuda uoluntate concedentis eo mortuo cessat uoluntas.*

21 *Potestas Papae ut possit mutare quadrata rotundis est quandiu uiuit tantum.*

22 *Papa licet habeat liberam potestatem in spiritualibus tamen in temporalibus arduis non uidetur eam habere nisi cum consensu Cardinalium & quare.*

23 *Successor in papatu non debet obseruare male gesta per praedecessorem immo ad eum pertinet quaecunque inique gesta sunt abolere.*

24 *Clausula supremae potestatis procedit duntaxat in subditis.*

25 *Papa non potest his qui sibi subditi non sunt rerum suarum dominium auferre etiam ex causa quia iste est actus iurisdictionalis qui non potest exerceri nisi in subditos.*

26 *Papa in bonis Ferrariae existentibus cum sint sub dominio Ducis non uidetur disponere de plenitudine potestatis & quare.*

47 *In Principe ius alterius tollēte praesumitur causa quo ad subditos suos.*

28 *Statutum quod legitimati non succedant nisi illis qui suae legitimationi consenserunt est ualidum de iure & consentit cum aequitate naturali & etiam cum regulis iuris.*

29 *Quod Principi placuit pro lege habetur.*

30 *Vicarius imperialis ex quacunque potentia sibi generaliter concessa non potest auferre ius quaesitum tertio.*

31 *Perempta conditione primi gradus caeteri quoque corruunt.*

32 *Quandoque conditio si nascentur extenditur etiam ad casum quo nemo sit natus.*

33 *In illis fideicommissis quae inducunt onus haeredi non est facile recedendum a uerbis neque facienda extensio ad casus omissos.*

34 *Vulgaris substitutio per additionem expirat.*

35 *Verbi communis substituit uis.*

36 *Clausula codicillaris solet uertere substitutiones directas in uim fideicommissi.*

37 *In dubio fit interpretatio ut substitutio duntaxat sit directa.*

38 *Non debet fieri in dubio interpretatio per fideicommissum ex quo fideicommissum est onus.*

39 *Quando aliqui uocantur alternatiue ueniunt ui uulgaris substitutionis tantum.*

40 *Dictio postea tractum temporis habet.*

41 *Participium futuri temporis non trahitur ad praeteritum.*

42 *Reuocatio donationis quae fit per natiuitatem subsecutam filij non habet locum si iam sit natus.*

43 *In ultimis uoluntatibus uerba intelliguntur secundum tempus suum.*

44 *Substitutio ad certum tempus limitata extra illud tēpus nō producitur*

45 *Disponens per uerba de futuro nunquam intelligitur se referre ad praeteritum nisi utatur uerbo subiunctiuo.*

46 *Legitimatus censetur renatus.*

47 *Verba testamenti non debent intelligi de natiuitate ciuili sed naturale.*

48 *Fictio non habet locum in praeiudicium tertij.*

49 *Cum testator certo tempore uoluerit quem nasci ut admittatur non attenditur ad fictionem quae ex legitimatione inducitur.*

50 *Qualibus requisita abesse debet secundum tempus uerbi.*

51 *In dispositione loquente de filijs legitimis & naturalibus si disponens sit in equestri dignitate constitutus uel alias nobilis non comprehenduntur legitimati.*

52 *Qualitas dictionis nascituros uidetur cohaerere ipsi natiuitati ut ideo requiratur nascituros nasci legitimos.*

53 *Dictio quoscunque habet uim geminationis & in casu trahitur ad inhabiles.*

54 *Dictio tempore futuro, quid.*

55 *Filiationem probandam esse etiam plene in petitorio iudicio.*

56 *Vulgo concepti non habent certum Patrem & lex praesumit cōtra eos.*

57 *Confessio Patris dicentis quem esse filium suum respectu bonorum suorum potest aliquid operari respectu uerò fideicommissi & sic bonorum quae prouenerunt ab alio nihil debet praeiudicare.*

58 *Papa dans amplam potestatem Comiti Palatino eam concedit ad legitimum usum non ad abutendum.*

o,



Uia priuilegium cuius vigore facta est legitimatio d
mini Romani, habet clausula valde fortes, & excessi-
uas. Primo, v' debimus de potentia ipsius legitiman
tis. Et in primis sciendum est, quod Barto. in l. Gal
lus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. concludit,
1 q' † legitimatio post mortem patris, non potest fieri in
preiudicium eorum, quibus ius iam quesitum est: imo requiritur con-
sensus eorum. l. pen. ff. de nat. restit. posset tamen Princeps, si vellet, etiā
eis irrequisitis, vt l. ij. in fin. ff. de nata. restit. quod intelligunt doctores,
etiam si quis sit legitimatus per Comitem Palatinum: quia habeat fa
cultatem vtendi plenitudine potestatis Imperialis, arg. c. q' translatio
nem. de off. leg. Alex. consi. clxxxvij. in v. & consi. lxx. in vj. cum cōcord.
Uerum quia Bart. non explicat de quo iure quesito intelligat, distin-
guunt ibi doctores triplici modo, sicut & tripliciter acquiritur ius he-
2 redi legitimo post mortem antecessoris. Primum est † ius adeundi, qd
est de iure ciuili tantum, secundum glo. in l. j. ff. de acquir. rer. do. secun-
3 dum est, † postquam adita est hereditas. nam tunc queritur dominium
rerum hereditariarum, quod est de iure gentium, sed modus querendi est
4 de iure ciuili, sm Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Tertiū est, † post
aditam hereditatem, & etiam apprehensam possessionē rerum heredita-
riarum, quo casu dicitur dominium quesitum omnino de iure gentium,
etiā per modos iuris gentiū. l. traditionibus. C. de pact. Circa primum
5 cōis est conclusio cum Bar. q' † Princeps de plenitudine potestatis po
test legitimare, & auferre ius adeundi venientibus ab intestato. & ita pro
6 cedit d. l. pen. allegata per Bar. q2 † ea que sunt meri iuris ciuilis, pōt
Princeps tali plenitudine auferre glo. & doct. in l. fi. C. si contr. ius, vel
vtil. pub. & istud dicit Soci. esse indubitabile. cōsi. lxiij. in iij. Aduerten-
dum tamen esset, q2 tali casu qū Comes legitimaret, & vteretur tali pote
state, videretur q' proximiores quibus delatum est tale ius, cum ad eorum
notitiam peruenerit, possint appellare, vel per querelam adire Princi-
pem, & facere tolli tale preiudiciū. arg. ij. C. de precib. Imp. offe. & Prin
ceps debebit hoc facere, vt per Abb. in c. cōsuluit. ij. ad fi. extra de ap-
pellat. & Bar. l. fi. ff. de app. recip. vbi allegat Cin. in l. j. iiij. q. princ. C.
que sit longa consuet. & facit. quod not. Felin. in c. cum oēs. de constit. cum
enim ille moriendo censeatur reliquisse illis. l. conficiuntur. ff. de iure codi
cil. non debet legitimatus admitti contra eius voluntatem. §. sed si nepotis.
Instit. de adopt. Itē cum ius sit deuolutum illis nō est credendum, q'
7 † Princeps voluerit vti tali plenitudine in eorum preiudicium. c. hi qui.
de preb. in vi. l. si libertus ante3. ff. de op. lib. & per Felin. in c. que in ec-
8 clesiarū. versi. quarta declaratio. extra de cōst. imo † talis clausula, tāq3
suadens iniustitiam, presumitur per nimiam importunitatē extorta. l. j.
C. de petit. bo. subl. lib. x. Rom. cōsi. cclxvj. & ccccxxvj. quod in dubiū.
Ias. in l. si testa. C. de testa. Feli. c. olim. de re iudic. Dec. cōsi. cccclxvj.
Unde debet supersederi, argu. l. si vindicari. C. de penis. & ipse Impera
tor vel Pontifex adiri. c. si qū. extra de rescriptis, siue qui iura Impe-
rialia in illo dominio habet, vt in Duce Mediolani dicit Pau. de Ca-
stro consi. ccxcv. alias est cōsi. xxxiij. in ij. de quo per Feli. in d. c. que in
ecclesiarū. in predicto loco. Circa vero sm tēpus, qū hereditas est adi-
ta, adhuc est magnū dubium: q2 tunc cū queratur dominiū de iure gen
tium, videtur qd Princeps legitimādo, etiā de plenitudine potestatis,
nō possit sine causa, tale ius auferre, sm gl. & Bar. in d. l. fi. C. si cōt. ius
vel vtil. pub. & ita tz Bal. in varijs locis relatis p Mod. & ita tz Pau.
de Cast. Alex. Aret. Soci. Ias. Ruy. Lancel. Gal. in d. §. & quid si tan.
Aret. in l. ij. ff. de testa. Feli. d. c. que in ecclesiarum. versic. secunda decla-
ratio. Soci. cōsi. xiij. Et licet aliqui contradicant, tū ista videtur com-
munior opinio, vt ibi dixi: sed quia iste non est casus noster non insisto
Circa tertium tempus, qū actualiter apprehensa est possessio, & domi

nium est acquisitum de iure gentium, qui est casus noster, videtur ma-
9 gis certum & indubitatum esse, q † Princeps non possit etiam de ple-
nitudine potestatis tale dominium auferre, vt dicunt Doct. in d.c. quę
10 in ecclesiarum. sicut † nec potest tollere contractus propter consensu
qui est iuris naturalis. c. j. de nat. feud. c. j. vbi Docto. extra de probat.
Bart. l. ij. C. de fund. patrimo. lib. xj. & tradit Felin. in c. cum olim. in
11 vlt. car. de re iud. & ideo videtur, q † legitimatus, etiam cum tali clau-
sula non possit admitti ad successionem. & dicit Ruy. & Lancel. in d. §.
& quid si tantum. quod hoc casu ista opi. est magis communiter appro-
bata, & illud sufficeret pro victoria istarum magnificarum sororū. Ad-
dam tamen aliquas conclusiones pertinentes ad intelligentiam huius
clausulę, de plenitudine potestatis, vnde presens consultatio reddatur
12 magis clara. Prima conclusio est, q † Princeps pręiudicans tertio,
per clausulam plenitudinis potestatis, tenetur ipse de suo satisfacere,
alias non potest quis virtute talis clausulę dominio priuari. l. ferm. C.
pro quib. caus. ser. & ibi Bal. l. venditor. §. si constat. ff. com. pręd. Ar-
chidiac. c. per principalem. ix. q. iij. tradunt omnes Moder. in d. cap.
13 quę in ecclesiarum. q videtur adeo procedere, vt † non prius trāsfeat
dominium, quam solutum sit pretium, cum nemo teneatur habere fidē
14 de pretio. l. ut ciuile. C. de rei vend. vbi Doct. & alias fieret † pręiudi-
ciū eundem possessori, si amissa possessione deberet deinde actione per-
sonali experiri ad pretium. l. plus cautionis. de regu. iur. vbi Bartol. l.
itaq; in fin. de furt. maxime in casu nostro, in quo agendum esset aduer
sus potentiorem, iuxta titul. de alien. iudicij mut. & quę habentur in §.
15 fin. instit. quib. mod. testa. infir. Secunda est conclusio, q † Princeps
concedendo aliquid, q absq; illa clausula alias non posset, male facit, &
committit peccatum, secundum Hostiens. in summa, qui filij sint legit.
ibi, quamuis autem hoc facere Princeps, &c. & ibi, Imperator autē po
test auferre, refert Pau. de Cast. consi. xxxiiij. super primo dubio vide
tur dicendum. ij. volu. in nouissimis. Feli. & Dec. & alij Moder. in d.
16 c. quę in ecclesiarum † in his autem quę pertinent ad peccatum, non
videtur obseruanda hęc plenitudo potestatis in Pontifice, vt tenent
communiter Theologi: quia potestas data Petro propter illa verba,
pasce oues meas, de quibus in epistola, inter claras. C. de summa Tri-
nit. & fide cathol. non fuit data, nisi postquam Petrus ter protestatus
esset de amore erga Christum, & sic de innocentia a peccato. Et idē etiā
sentiunt Canonistę in ca. nouit. extra de iud. vbi concludunt, q illa ver
17 ba, Si peccauerit in te frater tuus, &c. verificantur etiam in † Papa, qui
dicitur frater propter regenerationē baptismi. c. ad mensam. xj. quę. iij.
Card. post alios. cap. si Papa. xl. distin. tradit Abb. in d. c. nouit. & ibi
18 dixi in primo not. Tertiam conclusio, gesta per clausulam † supremę
potestatis, mortuo ipso Principe, cassa, irritaq; sunt: quia non per pote
statem ordinariam, & viam iustitię facta sunt, sed quia sic placuit Prin-
cipi, & nemo potuit illi dicere, cur ita facis? & nihil aliud hoc est quā vio
lentia quę honestiore vocabulo, a Doctoribus appellatur, suprema po
testas: quia quantum sit secundum veritatem, populus Romanus, in
eum non transtulit talem facultatem. l. j. ff. de constitut. princ. sed dun-
taxat ordinariam, vt commodius respublica administraretur. l. ij. §. no
ui sime. ff. de orig. iur. l. ij. versi regimentis Reipub. ff. de offic. pręfect.
19 pretorio. & ideo nunquam † populus Romanus vsus est tali clausu-
la, vt dicit Bald. in tit. de pac. Constan. verbo libellarię, & alias dixi, in
l. debitorum. in fin. C. de pact. in l. ij. in fin. C. de in ius voc. cum ergo ta
20 lis † clausula effectum non habeat, nisi ex nuda voluntate conceden-
tis, eo mortuo, cessat voluntas. l. iij. ff. locati. l. non solum. §. morte. de
oper. no. nunt. per Bart. & Docto. in l. centesimis. §. si. ff. de verborum
obliga. & quod not. Anton. de Butr. in c. cum venissent. de iudi. vbi di-
21 cit q † potestas Papę, vt possit mutare quadrata rotundis, est quan-
diu viuit tantum. & q mox dicam sequenti conclusione. Quarta conclu
22 sio, licet † Papa habeat liberam potestatem in spiritualibus, propter
illa verba, Tibi tradam claues, &c. tamen in temporalibus arduis, non
videtur eam habere, nisi cum consil. Cardinalium: quia Imperium re-
rum temporalium non est in capite solo, sed etiam in membris: & ideo si
aliquid arduū, sicut est auferre ius alterius, faciant absq; cōsistorio, post
23 cuius mortem extinguitur, & † successor obseruare non debet: imo ad
eum pertinet quęcunq; inique gesta sunt abolere. Card. cōsi. cxxxviij.
incipit. ad quendaq. Card. & Imol. cap. ex gestis. de cleric. non resid. cū
multis concordant. per Felin. in rubr. extra de constitu. & dixi in l. pla-
cet. C. de sacrosanct. eccles. vbi concordaui opiniones scribentium, distin
guendo temporalia, a spiritualibus, videtur autem talis facultas fuisse
reuocata per Papam modernum, per regulam cancellarię. nu. 48. vbi
ordinat, q in istis legitimationibus ponatur clausula, sine pręiudicio ve
nientium ab intestato, &c. de qua per Felin. in cap. cum olim. de re iud.
Socin. consi. cl. in iij. volum. Et istud est verisimile in casu nostro. in
quo adest quidem confirmatio Clementis: quia morte Leonis alias ex-
tincta fuisset dicta facultas, nulla autem adest confirmatio Pauli. Vn-
de putauerim, q ad eam clausulam attinet, censeri potestatem Comitis
24 Palatini esse reuocatam. Quinta conclusio est, q † clausula supremę
potestatis, procedit duntaxat in subditis, his enim qui subditi nō sunt,
non potest Papa rerum suarum dominium auferre, etiam ex causa: q
25 iste est actus iurisdictionalis, † qui non potest exerceri, nisi in subdi-
tos, secundum Paul. de Cast. consilio cclxxxvij. primum dubium. in j.
volum. in nouissimis. Et idem consi. ccxvj. pręsupposito. in antiquis.
quem referunt, & sequuntur Moder. in d. cap. quę in ecclesiarum. ma-
xime Dec. Socin. inter consilia Francis. de Curt. senioris. consilio xx.
idem Socin. consi. xxvij. in ij. & dicit Dec. in pręallegato loco, sufficce-
re, q quis sit subditus ratione rei cuius dominium aufertur. argumen.
cap. fane. de foro competen. facit l. forma. §. si vero. ff. de censi. quo vero
ad non subditos, omnes fatentur dictam clausulam, nihil operari, vt
etiam dicit Bald. in proemio feud. versi. item dicit And. de Isern. vn-
de infert Franc. de Curt. senior, consi. lxv. incipiente, super pręmissa.
Quod non extenderetur hęc facultas ad bona secularia clericorum, nō
subiectorum Pontificali iurisdictioni, secundum Ioan. de Imol. in
Clem. j. vt lite pendente. quia Papa non potest ad libitum disponere
de bonis temporalibus clericorum, cuius bona ipsa non sint illi subiecta.
cap. constitutus. de relig. domib. vbi Abb. post Butr. & idem Abb. in
cap. cum dilectus. extra de iure patronatus. q si hęc clausula non ope-
ratur respectu clericorū in patrimonialibus multominus respectu lai-
corum in terris infeudatis Duci, vt mox dicemus. Sexta conclusio,
26 † Papa in bonis Ferrarię existentibus, cum sint sub dominio Ducis,
non videtur posse disponere de plenitudine potestatis: quia illam non
habet, sed omne ius suum transtulit in Ducem, reseruato sibi certo cen-
su. probatur hęc conclusio, quia videmus, q Dux ipse est in quasi pos-
sessione dictę clausulę, respectu subditorum, non autē Papa: quę quasi
possessio sufficit, quantum sit in hoc iudicio. l. sicuti. §. si quęratur. ff. si
ser. vend. & habetur per Bart. in l. quidam in suo. de cond. institut. item
probatur per Clemen. pastoralis. versi. denique. de re iud. vbi ex tali clau
sula non suppletur defectus citationis respectu locorum infeudatorum,
& est ratio: quia sicut non operatur erga ipsum Ducem, cui est ius quę-
situm, mediante contractu feudi, ca. j. de nat. feud. in princip. & ibi Bal.
ita nec debet operari erga subditos ipsius Ducis, nec derogare statutis
Ducalibus, prout sentit Ange. consi. cccl. incip. pro decisione. & Paul.
de Cast. in allegato consi. xxxiiij. & per Francis. Curt. in d. consilio lxv.
27 versi. Et fortius, etiam si Imperator. Septima conclusio, † in Princi-
pe ius alterius tollente, licet pręsumatur causa, quoad subditos suos, se
cundum Innocent. in cap. inquisitioni. de sentent. excommu. tamē hoc
procedit in simpliciter subditis, non autem in ijs qui venissent in dedi-
tionem certis fœderibus, vt quia reseruassent sibi suas leges, & priuile-
gia: tunc enim quantum ad plenitudinem potestatis, nō dicuntur sub-
diti. l. non dubito. ff. de capt. & tali modo maior pars status Pontifici
ei subiectus est, vt alias dixi in tractat. pręsumptionū. iij. lib. versi. viij.
in fin. & in cap. cum contingat. in vlt. not. extra de iureiuran. Vnde mul
to minus debet hęc clausula operari respectu Ferrarię, quę omnia reco
gnoscit a suo Duce, licet saluum sit ius directę superioritatis ipsi Pon-
28 tifici, versus Ducem. Octaua conclusio est, † statutum, q legitimati
non succedant, nisi illis qui tuę legitimationi consenserunt, est validum
de iure, & consentit cum ęquitate naturali, & etiam cum regulis nostri
iuris. §. sed si quis nepotis. instit. de adopt. per Alexan. consi. xxxvij. in
princip. j. volum. And. Sicul. consil. lxij. ij. volum. Curt. consil. xix. ad
fin. nec tali statuto potuit etiam in specie derogari per Imperatorē, vel
Papam: quia non potest Papa quamuis dominus, directe auferre ius
Ducis habentis vtile dominium, cum statutum non de iure legitima-
tionis disponat, sed de bonis ipsis quę sunt in territorio Ducis, & de se
patet per supradicta, & per Bart. in l. ij. C. de fund. patrimo. lib. xj. per
Pau. de Cast. cons. supra allegato. per Dec. in d. c. quę in ecclesiarum.
in vlt. char. vers. pręterea, & secundo. & ita vidi sępissime seruari Me-
diolani, vbi viget simile statutum, nec attenduntur clausulę derogato-
rię, positę in priuilegijs Comitum Palatinorum, indultis a Cęsare: q
cancellarię Principum solent esse admodum liberales istarum clausu-
larum. Et certe plurimum interest excellentissimi Ducis, non admitte-
re hanc corruptelam in Ducatu suo. Nec obstat. l. j. ff. de constitu. prin
29 cip. vbi † quod Principi placuit habetur pro lege: quia intelligitur,
dummodo concurrant cętera requisita ad leges, vt ibi per Ias. ex qui-
bus maximum requisitum est ęquitas, & ratio naturalis, ne ius alterius
tollatur. can. erit autem lex. iiij. distinctio. Nec obstat l. disputari. C. de
crimin. sacrileg. & l. sacrilegij. C. de diuers. rescript. Respondeo enim, q
non procedit in ijs quorum flaminia legitur ciuis atq; latina, vt supra
in tertia, & quarta conclusione. item nec respectu non subditorum, & alijs
casibus supra positis: ex quibus limitatur conclusio dictarum ll. Nec
etiam obstant comminationes & fulminationes excommunicationum
factę iudicibus, si non pareant: quia defectus potestatis, seu iurisdictio-
nis infirmat hęc omnia. gloss. in Clemen. j. verb. non obstante. de caus.
posses. & propri. Innoc. in cap. ex literis. de offic. delega. Doctor. in l. j.
C. si a non comp. iudi. in l. de pupillo. §. qui opus. de oper. nou. nunciat.
Nec etiam obstant quę cumulant Doctores de virtute clausulę istius,
& similium, de quo per Bald. in l. ij. C. de ser. & aqua. Alex. in l. quāq;.
C. de testam. milit. Decius consi. cxcj. cclxxiij. ccxc. ccccij. cccxcvij.
cum similibus: quia respondetur secundum supradicta, scilicet q pro-
cedunt in casibus in quibus habet Papa, vel Imperator potestatem
hoc faciendi. Et certe nisi fuisset magna coniunctio istius Comitis cum
ipso concedente: propter tot clausulas insolitas: esset pręsumptio falsi-
tatis istius priuilegij: quia non solent Principes talia indulta concede-
re: vt dicunt Doctores in c. ij. de rescriptis. & per Abb. in c. ex parte. ij.
de appellationibus. & facit quod not. Rapha. Cuman. consi. clviij. in j.
30 dubio. vbi † vicarius Imperialis ex quacunque potentia sibi genera-
liter concessa: non potest auferre ius quęsitum tertio: & faciunt: quę ha-
bentur per Felin. in cap. si quando. extra de rescrip. Transeamus nunc
ad testamentum d. Camilli: & videamus nunquid pręfatus legitimatus
possit aliquid ex eo consequi. In primis ergo videndum est: an subsit
aliquod fideicommissum: & certe substitutiones in eo testamento factę
propter imperitiam: vt apparet: notarij sunt adeo confusę: vt varios in
tellectus accipere possint: de quibus in pręsentia non arbitror operę-
pretium esse particulariter disputare: sed solum attingam illum qui mi-
hi videtur probabilior: & magis consentaneus: tam verbis; quam men-
ti testatoris, Is est: quia cum testator particulariter, & de vsufructu
omnium bonorum: & de dimidia redituum disposuisset: subiecit: post
mortem vero d. Genebrę, instituit & substituit quoscunque mascu-
los: &c. quibus verbis: repetit primam institutionem prius factam: &
plenius eam confirmat: vt pleno iure facta censeatur: non autem de-
ducto vsufructu: sicut prima erat. l. si te solum. §. primo. ff. de hęred. in-
stit. vbi not. l. quod traditum. ff. de condit. & demonst. videtur autē non
subesse aliquod fideicommissum duabus rationibus. Prima, quia testa
tor omnes illas substitutiones facit in casum nasciturorum masculorum,
31 quę conditio defecit, quia nemo natus est: † vnde perempta conditio-
ne primi gradus, cęteri quoque corruunt. l. si mater. §. j. ff. de vulg. & pu

pi. Angel. Rapha. Imol. Aret. in l. quandiu, vltima. ff. de acquiren. he
32 red. Alex. consi. i. Et licet † quandoque conditio, si nascentur, extenda
tur etiam ad casum quo nemo sit natus. l. fi. C. de instit. & substit. tamē
hoc non procedit, quando testator expresse distinxit casum nasciturorum
masculorum, a casu nasciturarum fœminarum. l. quarta. verb. tantummo
do. ff. de vulg. l. Lucius. ij. §. quę habebat. ff. ad Trebell. l. si ita. ff. de li
beris & posthum. & in l. cum ex filio. §. primo. ff. de vulg. & not. Dec. in
l. quamuis. C. de impub. maxime cum adiecerit testator illas clausulas
limitatiuas, tunc, & eo casu, &c. de quibus per Decium in d. l. quamuis.
& consi. cccxv. & Socin. consi. cclviij. cum similibus. Secunda est ratio
quia d. Hercules, cum fratribus suis, est vocatus sub pluribus condi
tionibus, quarum nulla euenit. Primo enim sunt instituti filij si exta
rent: & nemo vnquam est natus. Secundo: si decederēt: substituti sunt
filij d. Caroli, & ipse nullos filios habuit. Tertio nō existētibus filijs, est
vocatus d. Carolus, post mortem tamē Genebrę, & fideicōmissum fuit
caducum: quia ante eum perijt d. Carolus. l. vnica. §. sin autem sub con
ditione. C. de caduc. tollen. Unde videtur, ꝙ substitutio ipsi d. Carolo
facta de d. Hercule, & fratribus euanuerit: vt in simili consulunt Alex. in
allegato cōsi. i. Oldr. cō. cxli. Ioan. Andr. in Specu. de testa. §. j. Roma.
d. l. quandiu. Socin. consi. lxxvij. in iij. Ruy. in l. j. ff. de vulga. vbi etiā
alij Modern. hoc tenent, & facit text. in l. Titio vsusfructus. de condi
33 tio. & demonst. & maxime, quia † in illis fideicommissis quę inducunt
onus hęredi, non est facile recedendum a verbis neque facienda exten
sio ad casus omissos, secundum Anchar. consi. cclxxvj. Angel. lj. & xciij.
Signor. cij. Roman. cxxxj. & cxxxviij. Ioan. de Ana. lxvj. Fulg. xlix.
Alex. dxxxviij. in secundo. Soci. cclix. & lxxvj. in tertio. Dec. lxxxix. cū
similibus. sed circa hoc non insisto vlterius, quia res est clara etiam per
alias rationes. Secundo videndum est, posito quod casus substitutio
num euenissent, qualis sit in casu nostro, fideicommissariane, an vul
34 garis sit substitutio, quia si esset sola † vulgaris, per aditionem fa
ctam a dominis Hercule, Guidone, & Laurentio expirasset, adeo quod
frustra iste legitimatus peteret admitti. l. post aditam. C. de impube.
Et verba testamenti sunt, *Si postea do. Carolus decederet sine filijs ma-*
sculis, instituit, & substituit dominos Herculem Guidonem, & Lauren-
tium, & quoscunque eorum filios masculos legitimos ex eis nascitu-
35 *ros, equaliter, &c.* cū enim testator vsus † sit verbo cōi, substituit, vide
retur fideicōmisisse in fauorē filiorum: vis enim verbi cōis, & subaudita di
ctio, successiue, hoc infert. Si enim testator dixisset, instituo, & substituo
cōsanguineos, & successiue eorum filios, viderent verba respectu fideicom
missi clara esse. c. j. de testa. in vj. Dec. consi. cccclxxj. ergo idē dicendū si
subaudiatur. l. cum quid. ff. si certum petat. & ita tenet Paul. de Castr.
in l. Gallus. §. quidam recte, ff. de liberis & posthumis. subauditio autē
fit propter naturam compendiose, substitutionis, quę tractum tempo
ris habet, vt apparet hic ex dictione, & postea, & dictione nascituros, vt
dicunt Moder. in d. §. quidam recte. quę sententia saltem debet obti
36 nere, stante † clausula codicillari, quę directas substitutiones solet ver
tere in vim fideicommissi, vt sentit Socin. in d. §. quidam recte. & respō
dit in consi. vj. in ij. vol. & xciij. in iiij. & est de mente Doctorum in l. si
frater. C. de fideicommis. videturque hęc fuisse mens testatoris propter
subiectam rationem, dum dicit, vt bona suę hęreditatis remaneant inter
suos cōsanguineos, & nepotes de Strozis, quę ratio sui natura ampliat
pręcedentem dispositionem. l. pater. §. filiam. ff. de legatis tertio. & quod
habetur per Bar. in l. qui habebat. de hered. instit. Soci. cōsi. xliij. lvj.
in ij. Dec. xxiij. clxxxj. cum simil. Sed tamen his non obstantibus,
puto in casu nostro contrariū esse verius: quia quicquid dixerit Paul.
de Cast. in d. §. quidam recte communis opinio est contra ipsum, quod
ista substitutio verbis communibus facta, non censeat vocare filios, vir
37 tute copulę: nisi duntaxat per vulgarem substitutionē, † in dubio enim
fit interpretatio, vt substitutio duntaxat sit directa. l. verbis. ff. de vulg.
38 c. j. de testa. in vj. † nec facile fieri debet interpretatio p fideicōmissum
ex quo fideicōmissum est onus. l. Lucius. §. tres hęredes. vbi Dinus, Ia
cobus, Alberi. ff. ad Trebel. & hęc est in casu nostro cōis sñia, sicut enim
39 † quādo alternatiue aliqui vocantur veniunt vi vulgaris substitutionis
tantum. l. cum pater. §. penult. de legatis secundo. l. hęredes mei. §. fi.
ad Trebel. quę etiam in fideicommissis locum habet. l. vt hęredibus.
ff. de legatis secundo. ita & quando coniunctim eo casu filij sunt vocati,
quo coniuncta ordine successiuo accipitur, secundum Rapha. Cuman.
Aret. Alexand. cęteros Modern. in d. §. quidam recte. & in hoc casu
consuluit Alexander consil. xij. visis & perlectis. in quarto volum. & in
consilio sequen. quod fuit Anto. de Prato veteri. Deci. cōsil. cclxxxvij.
cum similibus. Et verisimile est in casu d. Alexand. in testamento fuisse
clausulam codicillarem, & tamen concludit, filios ex sola vulgari ad
mittendos esse, sicut etiam in allegato casu Decij consil. cclxxxvij.
& cccxci. vbi concludit suprascriptam opinionem esse veriorem, etiam stā
te dicta clausula, quoties nō apparet de mente testatoris volentis fidei
committere, vt per Dec. in l. pręcibus. C. de impub. Bald. consi. clxx.
40 volum. v. in casu enim nostro † dictio & postea, quę tractum tempo
ris habet respectu ipsorum fratrum cōsanguineorum duntaxat apponitur:
non autem respectu filiorum: quia quod ad eos attinet, nullus est tra
ctus temporis, sed copulatiue cum parentibus vocantur: & ideo de
cisio Bald. in d. l. verbis. ad casum nostrum non pertinet, quę qui
dem in se videtur vera, & de mente Bart. in l. j. quęstio. xvj. ff. de iur. co
dicil. & faceret, quod dicti fratres propter dictam clausulam, quam
uis vocati verbis directis, vel communibus, admitterentur ex fidei
commisso, sed quęstio nostra est circa vulgarem, quę potest fieri, & in lega
tis particularibus, & in fideicommissis. d. l. vt hęredibus. de legatis ij.
Dico autem, quod vigore dictę coniunctę sub qua sunt vocati, dunta
xat inest vulgaris: quia coniuncta nullum habet tractum: secus si ha
beret, puta, quia dictum esset instituit dictos fratres, & successiue quo
scunque filios. vnde cum non sit talis dictio, putauerim verius esse,
quod sola vulgaris in hoc fideicommisso adsit. Nec obstat allegata ra
tio, vt bona suę hęreditatis remaneāt inter suos consanguineos, & nepo
tes, &c. quia hęc ratio nihil infert respectu do. Romani, qui non est con
sanguineus, nec nepos, sed filius consanguinei: satisque apparet dictam
clausulam respicere ad filios d. Caroli supra vocatos qui futuri erant ne
potes testatoris, & ad consanguineos, id est d. Hercules, & fratres suos,
non vltra ad eorum descendentes. Tertio videndum est, an possit dici
iste legitimatus esse vocatus ex dicta substitutione? Et mihi videtur, ꝙ
non, ex duplici capite: primo, quia verba vocant d. Herculem, & fratres
& quoscunque eorum filios masculos legitimos ex eis nascituros, cum
enim tempore testamenti, vt asseritur in fratre, iste iam natus esset illa
41 dictio, nascituros, verificari non potest quia † participiū futuri tempo
ris non trahitur ad pręteritum. l. si iam facta. ff. de condit. & demonst. l.
Titius. §. Lucius. per locum a speciali. de liberis & posthumis. & not.
in l. Plotiana. ff. de iur. codici. & prouisio Galli, *Si posthumus, nasceretur.*
non trahebatur ad testamentum pręteritum, si iam natus esset, vnde ne
cessaria fuit prouisio legis Velleię. l. Gallus. §. nunc de lege. vbi Bar.
42 ff. de liber. & posthumis. & † reuocatio donationis, quę fit per nat. uita
tem subsequutam filij, non habet locum, si iam sit natus, secundū Bar.
l. Titia. §. Imperator. de legatis secundo. adeo, ꝙ in casibus quibus le
gitimatio operaretur hunc effectum, non tamen operatur, quādo filius
iam esset natus: deinde post donationem legitimaretur, vt in simili per
glo. in §. item non aliter. verb. quartam. insti. de adopt. & est communis
43 opinio, vt per Ias. d. §. & quid si tantum. & regula est, quod † in vltimis
voluntatibus verba intelliguntur secundum tempus suum. l. si ita lega
tum. §. fin. de legatis secundo. l. si ita legatum esset. ff. de aur. & argen. leg.
vbi per Bar. & per eum dicitur in l. hoc articulo. in princ. ff. de hered.
44 instit. & † substitutio ad certum tempus limitata, extra illud tempus
non perducitur. l. si ita. l. si pater impuberes. & l. sequen. ff. de vulg. & ha
betur in l. commodissime. ff. de liberis & posthumis. Angel. l. j. §. fin. l. si
45 pater filium. ff. de vulg. & † dispositio per verba de futuro nunquam
intelligatur se referre ad pręteritum nisi vtatur verbo subiunctiuo. l. ex
eo. l. cū certus. vbi Bar. de trit. vino. oleoq; leg. & habetur in d. l. Plo
tiana. & in l. verbum erit de verborum significat. Nec obstat, quod deni
46 de fuit iste † legitimatus, vnde censetur tunc renatus, vt dicitur in §. li
ceat. verb. de cętero. in authen. quibus mod. nat. eff. leg. respondeo, ꝙ
47 † verba testamenti debent intelligi naturaliter, non autem de ista nati
uitate ciuili. l. fin. C. de his qui ven. ętat. impet. Secundo respondeo, ꝙ
48 licet coniungantur ista tempora per fictionem legis: tamen ea † fictio
non habet locum in pręiudicium tertij, puta, quando quis est legitima
tus post mortem patris absque consensu venientium ab intestato, tali
enim casu non fingitur retro in legitimatione, vt dicunt omnes in d. §. &
quid si tantum, & est text. cum glos. in §. filium. & §. illud. in d. authen. &
quod habetur in c. quamuis. de rescrip. in vj. Ioan. And. in c. sine cul
pa. de regul. iur. in mercurialibus. Doctores in rubric. ff. de liberis &
posthumis, vbi dicunt quoad pręiudicium tertij hunc non haberi pro
posthumo, & consequenter non censeri tunc renatum. Tertio respōdeo
49 ꝙ † cum testator, certo tempore voluerit eum nasci, vt admittatur, non
attenditur ad fictionem quę ex legitimatione inducitur, vt dicit Bald.
in l. in testamento. quęstio. ix. C. de testa. mil. allegat text. in l. Aurelius.
§. j. de lib. leg. facit l. denique. in fin. ff. ex quibus caus. maior. refert & se
quitur Alexan. in l. Lucius. ff. de vulg. & pupil. & facit quod not. idem
50 Bald. consil. xvij. incip. super legitimatione. in iiij. volum. † debet
enim qualitas requisita adesse, secundum tempus verbi, vt dicunt om
nes in l. ex facto post Bart. ff. de vulg. & per Alexan. consil. v. in vij. vel.
Aliud caput est, quia testator erat ex nobilissima familia, & in equestri di
gnitate constitutus, iuxta. l. j. C. de equest. digni. lib. xij. & qui verisimili
ter non est passus, ꝙ in sua hęreditate succedisset spurius, quo casu in
51 † dispositione loquente de filijs legitimis & naturalibus, non cōprehen
duntur legitimati. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebellia. vbi An
gelus & cęteri notant, & per Socinum. l. Gallus. §. si eius. versiculo se
cundus casus. ff. de lib. & posth. & Alex. cōsi. ij. & cōsi. xciij. in primo. & ma
52 xime in casu nostro propter † dictionē, nascituros, quę qualitas vide
tur cohęrere ipsi natiuitati, vt ideo requiratur eos nasci legitimos. d. l.
ex facto. & consulunt Alex. d. cōsi. v. in vj. & sentit Bal. in d. §. si eius. &
Angel. in disputat. incip. nobilis quidam. Sed in casu nostro dubita
53 tionem facit † dictio, quoscunque, quę habet vim geminationis: & tra
hitur etiam ad inhabiles, vt per Ias. in Proœm. feud. Hyppo. Marsil.
in l. vnius. §. cogniturus. ff. de quęst. & dixi in l. j. C. de sacrosanct. eccles.
Sed tamen puto contrarium, cum enim in casu nostro adiecta sit ea
54 † dictio, tempori futuro, & inducat nouam prouisionem, restringitur
ad habilitatem, vt dicunt Doctor. post Bart. in l. j. §. nunciatio. ff. de
ope. no. nunt. And. Sicul. consi. j. in ij. volu. Dec. consi. cccj. & per Bal.
in §. donare. quēadmodū feud. amit. & hoc maxime est dōm in casu no
stro in quo alias qui iure cōi indigni maculosique sunt, ad beneficia
legitimorum admitterentur. l. Lucius. §. Lucius. ij. de legat. ij. glos. §.
ꝙ si delinquentes verbo nocentes. in authen. de mand. princip. Alex.
in l. j. ff. si certum petatur. Quarto & vltimo est videndum, nunquid iste
possit tanquam filius domini. Hercul. ad suprascripta bona admitti.
Et quidem verba testamēti vocant filios naturales & legitimos: opor
tet ergo, ꝙ probet qualitates requisitas. Et quod sit legitimus, satis vi
detur probari ex charta legitimationis: ꝙ vere sit filius domini Hercu
lis, hoc probandum est, cum enim ipse simpliciter affirmauerit hoc Co
miti Palatino, & Comes sequutus affirmationem eius eum legitima
uerit: non tamen ex eo probatur filiatio: cum enim non constet ꝙ agni
tus sit a patre, cum & hęc legitimatio facta sit post mortem eius: per mul
tos annos, absurdum esset credere, ꝙ inde probaretur filiatio. Et cum
55 pręsumptio sit contra eum: quia † vulgo concepti non habent certum
patrem, & lex pręsumit, contra eos. l. v. ff. de in ius voc. l. cum legitime.
l. vulgo. de statu hom. Ias. consi. cij. versic. quarto, &c. in iiij. ad eo vt nec
in bonis quidem patris qui pro eum filio habuit vllam deferat succes
sionem, nisi ex ventre custodito sit natus. authen. licet. C. de natu. liber.
cum non subsit ratio, cur magis illius, quam alterius esse possit, secun

57 dum Abb. in notuit. de elect. Et licet † confessio patris aliquid possit operari respectu bonorum suorum: tamen respectu fideicommissi, & sic bonorum, quę prouenerunt ab alio, nihil debet pręiudicare. l. fideicommissum. ff. de conditio. & demonstrat. imo cum pręsens quęstio pertineat ad iudicium petitorium, oportet plene probare filiationē, nec satis esset si probetur confessio, vel tractatus. l. non nudis. vbi Cin. Bart. Bald. C. de probatio. Petr. Cin. Bald. Alberic. Salicet. l. non ignorat. C. qui accus. poss. Bal. consi. clxxx. mortuo filio, in tertio. & in c. per tuas. de probatio. Ias. l. neque professio. C. de testa. & ista videtur magis communis opinio, vt alias dixi, in tertia parte tractat. de pręsumptio. versicul. trigesimo octauo, &c. & cum istę probationes sint facte, vlterius me non extendo. Et cum suprascriptis appareat multas rationes obstare huic legitimato ne possit admitti ad fideicommissum istud, non debuit Comes Palatinus eum simpliciter legitimare parte non citata, & in prętudicium tertii: sed debuit causę cognitionem adhibere. quę si non est adhibita, non sustinetur actus, & tali casu clausula ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, parum operatur, vt dicunt d. Rota, decisio. ccxxx. incip. Papa confirmando. allegant Specul. in titul. de legato. §. nunc ostendendum. versic. xv. & idem etiam tenet Alexand. consi. cxcv. incip. assumo, &c. in secundo. Socin. consil. clxiii. versicul. sed ad

58 ista. Curtius iuni. consi. clxx. versicul. pręterea. quia quamuis. † Papa huic Comiti dederit amplam potestatem, tamen eam concessit ad legitimum vsum, non ad abutendum. l. cū hi. §. si prętor. ff. de transactio. & maxime hoc dicendum in casu nostro, in quo apparet, quod talis legitimatio est facta a prędicto Comite extra territorium Papę, id est Pisis, & de persona non subdita, id est, Ferrariensi, quia spurii sequuntur ventrem. vnde nō potuit causę cognitio adhiberi, per ea quę notat Decius consi. cl. versicul. ii. de qua re & aliis articulis plura potuissent scribi, sed quia res agitur coram dominis consiliariis consummatissimis iurisconsultis, hęc mihi visa sunt sufficere. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio, & maxime sanctissimi domini nostri Papę, circa ea quę suprascripsi de clausula, supremę potestatis.

SVMMAE RERVM. VI.

1 Legitimatus habetur pro uere legitimo & debet succedere fratri legitimo tanquam proximiori agnato.

2 Legitimatio quæ respicit integritatem personæ non potest dici limitata quamuis restringatur effectus succedendi quia est quid diuersum ab ipsa legitimatione.

3 Qui non sunt plene legitimati non succedunt actiue uel passiue agnatis

4 Quando aliquid semel est inesse deductum plenarie tam respectu substantiæ quàm effectus si deinde limitetur uel alteretur effectus substantia semel in esse deducta durat.

5 Quando a Principio res in esse deducitur cum effectu limitato tunc nō dicitur plene deducta.

6 Cum filiusfamilias miles possit testari uerum erit dicere quod quoad testamentum lex fingit eum Patrem familias.

7 Legitimationem cum effectu limitato dispensationem esse.

8 Legitimatus naturalis succedit agnatis spurius uerò non.

9 Vitium illegitimitatis quo laborant spurii est de iure diuino unde Princeps non potest uere legitimare sed solum ficte.

10 Quando quis est spurius lex habet eum pro uulgo concepto.

11 Licet Pater tractet filium spurium pro filio illa tractatio non infert aliquid respectu agnatorum qui inhærere debent præsumptioni legis & eum habent pro extraneo.

12 Spurius non potest dici legitimatus ab imperatore sed solum dispensatus nam legitimatio tunc dicitur quando retro fingitur quem legitimum quæ fictio procedit instar ueritatis.

13 Ad hoc ut legitimatus habeat successiones actiuas & passiuas respectu agnatorum oportet quod hoc sit specialiter dictum in legitimatione.

14 Illud quod uenit in consequentiam non dicitur expressum.

15 Verba generalia negatiue prolata secundum sui proprietatem debent generaliter intelligi.

16 Negatiuæ natura est omnem modum negare.

17 Plus negat negatiua quàm affirmet affirmatiua.

18 Dictionis non aliter natura & uis.

19 Inducta in augmentum non debent operari diminutionem.

20 Dictio ita quod, quid denotet.



Multa deduci possent, in proposita quęstione: sed perstringendo articulum, & ea solum attingendo in quibus est difficultas, videretur prima fronte pronuntiandum esse pro Ioan. Francisco legitimato, seu eius hęredibus, & id vnica ratione: nam

1 cum Ioan. Francis. sit † legitimatus, habetur pro vere legitimo, & debet succedere Paulino fratri legitimo tanquam proximiori agnato, vt habetur in l. communium. C. de nat. liber. per Ioan. And. in Specu. titu. de success. ab intest. §. i. vers. sed ex facto. Ange. consi. xvii. incip. Comes Brandisius. & consi. lxxxvii. incip. spurius naturalis. cum concordan. per Alex. consi. ii. in i. & consi. cxxxix. eod. lib. Ias. in l. si is qui pro emptore. in ii. quęst. princ. vers. octauo & cęt. ff. de vsucap. Nec obstat si dicetur, quod illud procederet, si Ioan. Fran. esset plene legitimatus, & ita loquuntur prędicti Doctor. sed in casu nostro videtur potius solum dispensatus, ex quo forma fuit addita legitimationi, vt videlicet succederet in hęreditate paterna vsque ad mille ducatos auri, per quę verba coarctatur ipsa legitimatio, & consequenter transit in nomen dispensationis. vt alias consuluit Ray. de Forliu. cum quo transit Paul. de Castr. in l. pactum quod dotal. in fin. C. de collat. in l. i. C. de iur. aur. an. in l. sed & si hac lege. §. patronum. ff. de in ius voc. cum concordant. per Alex. consi. vltimo. vol. i. Nam ad hoc responderi potest, quod cum in legitimatione sit generaliter restitutus natalibus, & ad primęua iura naturę, per verba prægnantia, licet sit addita illa restrictio, quoad successiones, non tamen per hoc dici

2 tur dispensatus, sed potius remanet plene legitimatus, quia † legitimatio quę respicit integritatem personę non potest dici limitata, quamuis restringatur effectus succedendi: quia est quid diuersum ab ipsa legitimatione, vt per Barto. in l. is potest. ff. de acquiren. hęred. & ideo vnū potest esse absque altero, vt habetur in §. quod autem. instit. de c. diuin. Roma. consi. lxxxii. incip. quoad id. & in proposito ita concludit Soci. consi. ccxlvi. incip. eleganter. Curt. consi. lxxiii. versi. secundo respondemus. & nouissime per multa consuluit Dec. consil. cclviii. Sed tamen istis non obstantibus, sentio Ioan. Franciscum reiiciendum esse ab hac successione, & hoc pluribus rationibus. Prima est, quia iste dicitur po-

3 tius dispensatus, quam legitimatus. Et clarum est, quod † qui non sunt plene legitimati, non succedunt actiue, vel passiue agnatis. d. l. communium. C. de natu. libe. & §. filium. in authen. quibus mod. natur. effi. sui. ponderando rationem, ibi facimus eum velut ex quadam machinatione cognatum. & per Butr. in ca. per venerabilem. circa medium, extra qui fil. sint leg. & ibi Card. versi. ii. q. est. de qua principaliter, & Ant. de Rosel. in tracta. legit. in tit. ii. lib. Nec obstat ratio pręallegata, dum dicitur, quod cum ad statum personę iste sit generaliter restitutus, quamuis effectus successionis sit limitatus, non tamē per hoc dicitur minus

4 legitimatus. Nam respondeo, quod † quando aliquis semel est in esse plenarie deductum, tam respectu substantię, quam effectus, si deinde limitetur, vel alteretur effectus, substantia semel in esse deducta durat. l.

5 fin. ff. vnde lib. Sed quando a principio † res in esse deducitur cum effectu limitato, tunc non dicatur plene deducta. & ita sentiunt Doctores, & in primis Barto. in l. quę situm. alias l. si tibi. ff. de adopt. in suis recollectis, prout eum allegat Alexan. in d. consil. vltimo vbi argumen. illius text. dicit talem legitimatum cum prędicta limitatione censeri dispensatum, & tamen in illo text. adoptio erat absoluta. licet per pactum esset permissum intra tempus emancipare, quod pactum tanquam separatum non debuisset, attenta ratione Decii. alterare naturam adoptionis. Idē sentiunt omnes scribentes, allegantes pro hac conclusione text. in c. i. de matr. ad morg. contr. Nam ibi filii nati ex tali matrimonio sunt vere legitimi, licet excludantur per reseruationem, a successione: & sic sentiūt, quod dato, quod quis sit plene legitimatus quoad personam, si tamen excludatur a successione, dicetur dispensatus. Idem etiam sentit Bar. in l. si is qui pro emptore. vers. dixi, quod hoc fallit, &c. ff. de vsucap. dum di-

6 cit, quod † cum filiusfamil. miles possit testari, verum erit dicere, quod quo ad testamentum lex fingit eum patremfamilias. l. ii. ff. ad Maced. sequitur

7 Alex. cōsi. xxix. in iii. ecce ergo quod per effectum † inducitur fictio respectu substantię. Vnde verum erit dicere in casu nostro, quod quo ad succedendum patri vltra quantitatem taxatam in legitimatione lex habet eum pro spurio: cum ergo partim sit spurius ex dispositione legis, partim legitimus, sequitur quod non est vere legitimus, sed dispensatus: & illam doctrinam Bartol. ad materiam istam inducit etiam Benedict. de Plumb. in disputatio. sua incip. statuto Pisano. in i. dubio. idem expresse tenet Paul. de Cast. in l. si ab eo. C. de legit. hęre. & est de mente omniū scribentium, de quibus per Alexan. in d. consi. vltimo. & Curt. in d. consi. lxxiii. versi. circa quem passum. qui simpliciter dicunt, quod legitimatus cum tali reseruatione dicitur dispensatus. & sic voluit, quod per quamcunque exuberantiam verborum quis sit legitimatus, dummodo adsit talis reseruatio, semper dicitur dispensatus: cum enim dicunt de legitimato, ea appellatione censentur intelligere quemlibet amplissime legitimatum, & ad primęua iura naturę restitutum. vt dicit Card. Alex. in d. c. per venerabilem. §. quod autem. versi. enim autem solum. idem tenet Ang. consi. xviii. & Aret. §. & quid si tantum. & hoc clarius sentit Ant. de But. & Card. Alex. in d. c. per venerabilem. dum dicunt, cum qui sit legitimatus in totum, si habeat talem reseruationem censeri dispensatum. de quo ibi per Card. versi. requiritur & sexto. Et ideo in casu nostro non est dubitandum, quin Ioan. Francis. solum sit dispensatus & consequenter nō habeat iura agnationis, quicquid senserint prętan Modern. tradentes illam nouam fantasiam contra mentem omnium antiquorum. de quibus etiam per Ias. in rub. ff. de liber. & posthum. quamuis etiam dicta opinio non multum adiuuat in casu nostro Ioan. Francis. Nam licet Socin. & Curt. in pręallegatis cōsiliis dicant, quod per talem reseruationem non fit, quominus quis sit vere legitimus, dicunt verum, quoad statum personę, de quo ipsi loquuntur: sed cum legitimatio operetur, quod personam, & quoad bona non negant, quin quoad bona non censeatur legitimatus, sed solum dispensatus, & consequenter non succedit in bonis agnatorum. d. l. communium. Et hoc suadet ratio, nam si stante tali reseruatione non potest plene succedere respectu hęreditatis paternę a quo principaliter & expresse legitimatur, multo minus debet succedere agnatis, quibus non nisi tacite, & in consequentiam agnascatur. arg. l. si viua matre. vers. non licet. C. de bon. matern. & quod not. Paul. de Cast. in l. mar tus. vers. si. C. de procur. & in casu Decii, verba erant magis prægnantia: nec ipse negat, quin respectu agnatorum talis tanquam dispensatus illis non agnoscatur, quoad successiones: & sic sustinetur hęc prima ratio. Secunda principalis ratio, cur Ioan. Franc. excludatur, est: quia vt ex lectura legitimationis apparet, erat spurius, quia natus ex patre coniugato. Vnde licet cōtrouersia sit inter Doctores, an legitimatus succedat agnatis, illud intelli-

8 gitur de naturalibus legitimatis: sed † de spuriis videtur clarum, quod non succedant. vt concludit Bened. de Plumb. in d. disput. sua. incip. statuto.

9 statuto Pisano in vltimo dubio. Mouetur, quia cum † vitium illegiti
mitatis, quo laborant spurij, sit de iure diuino. Princeps non potest ve
re legitimare, sed solum ficte. Itē cū non possit super antecedenti dispē
sare, scilicet super matrimonio, ergo nec dispensando super consequenti,
veram legitimationem inducet, ⁊ consequenter quoad agnatos, non cē-
sebitur legitimatus. Et ꝙ talis non censeatur vere legitimus, tenet etiā
Roman. in d. l. sive qui pro emptore. ⁊ ibi etiam Jas. ⁊ Anton. Ros. in
tracta. legitimationum. in rubr. de causa effectiua. ⁊ Alex. consi. lxxxvij.
in ij. lib. ⁊ Socin. consi. lxv. in iij. Et pro hac opinione Benedicti, ego
10 duas adduco rationes. Prima est, quia † quando quis est spurius lex
11 habet eum pro vulgo concepto. §. si aduersus. instit. de nupt. vnde † li
cet pater eū tractet pro filio, illa tractatio non infert aliquid respectu
agnatorum, qui in hērere debent pręsumptioni legis, ⁊ eum habent pro
extraneo. argu. l. ad probationem seruitutis. C. de probat. vnde licet in
legitimatione reducatur ad omnia iura naturę primęua, ac si legitimus
esset: tamen ista verba pręsupponunt esse filium, quę pręsuppositio re-
spectu agnatorum non habet locum: quia pręsumitur filius. vulgi. d. §.
12 si aduersus. Secunda ratio est, quia † spurius non potest dici legitima-
tus ab Imperatore, sed solum dispensatus: nam legitimatio tūc dicitur
quando retro fingitur quem legitimum, quę fictio procedit instar veri-
tatis: vnde cum Princeps secularis vere non possit disponere circa ma
trimonium, nec etiam circa ius diuinum spurios a successione reijciens,
non poterit neque ficte per quęcunque verba legitimationis. Solum
ergo censebitur dispēsasse, quoad honores ⁊ successionē, vt sentit Joan.
Andr. in c. per venerabilem. extra, qui fil. sint leg. Bald. in l. qui in pro
uincia. §. diuus. ff. de rit. nupt. Paul. de Cast. in consi. cccclxviij. viso dī
cto puncto, in ij. secundum nouissimam impressionem, vbi concludit, ꝙ
in casu, in quo matrimonium subesse non possit, tunc nec Imperator
potest vere ⁊ essentialiter filios legitimare, ⁊ quod legitimatio spurij nō
sit legitimatio, sed dispensatio. Et de talibus, quod idem iuris sit, quod
de dispensatis, firmauit idem. Paul. de Castr. in consi. xxx. super pun-
cto isto, in princ. vbi dicit ita fuisse consultum per collegium Bononiē
se in causa valde ardua, ⁊ ita etiā consuluisse Bald. ⁊ eius fratrē. Petr.
de Perus. ⁊ idem etiam consulendo firmauit Francis. de Curt. consil.
lxxij. versi. venio ad quartum. in fin. ⁊ nouissime Decius consil.
ccccvij. versi. primus est, quando, ⁊c. Tertia principalis ratio est ex sta-
tuto nostro Mediolani, quo cauetur ꝙ nulla legitimatio fieri possit,
quoad successiones aliquas non consentiente expresse, ⁊ ex certa sciētia
consensum pręstante tali legitimationi, illo de cuius hęreditate agitur.
Ex quo statuto in primis dico, quod non sufficeret simpliciter consenti
re legitimationi, nisi haberetur etiam respectus ad modum additū: quia
cum in principio fiat mentio de legitimatione quoad succedendum, dū
lex requirit cōsentiri expresse tali legitimationi, intelligitur, scilicet quo-
ad successionem: quia talis modus, seu qualitas censetur repetita, vt est
communis conclusio in l. si cui. ij. ff. de legat. j. facit l. a filio. §. pater. ff.
de alimen. ⁊ cib. leg. ⁊ l. si. ff. ad Trebell. cū concordant. Modo in pro
posito casu dico, istum de cuius hęreditate agitur, non consensisse huic
legitimationi quoad suam successionē expresse, ⁊ ex certa scientia prout
13 requirit statutum, ⁊ hoc duobus medijs. Primo, quia † ad hoc vt legi
timatus habeat successiones actiuas ⁊ passiuas respectu agnatorum,
oportet, quod hoc sit specialiter in legitimatione dictū, secundū Jaco.
de Bel. in disput. sua, quam posuit in §. j. in authent. quib. mod. natur.
effi. legit. ⁊ idem tenet Petr. de Bella Pert. ibi Bart. Salic. in sua di
sput. incip. ciuis Mediolanensis. Bald. in l. cum in adoptiuis. C. de
adop. Abb. in consi. lxxxvj. incip. in quęstio. in j. Socin. in d. l. Gallus.
§. ⁊ quid si tantum. versi. quarta, ⁊ vltima. ⁊ ibi etiam Joan. de Mon
teferrato. versi. quartus casus. ⁊ est satis de mente doctorum, qui dum
dicunt, legitimatos succedere agnatis, semper formant quęst. quando
in legitimatione hoc est dictum, vt per Joan. Andr. in addit. Spec. in
titu. de success. ab intest. c. si. super glo. in verb. Gofr. vbi refert quęstio-
nem Alberti de Bobio. Sed in casu nostro specialiter non est dictum:
ergo, ⁊c. ⁊ dato, ꝙ aliqui in hoc tenuerint contrarium, tamen stante no-
stro statuto requirente expressum consensum, casus non videtur habere
difficultatē. Nec obst. si diceretur, quod agnatus consentiēdo legitima
tioni satis dicitur consentire, ꝙ sibi posset succedi ex quo venit in conse
14 quentiam. Respondeo enim, ꝙ hoc non potest procedere. quia † illud
ꝙ venit in consequentiam, non dicitur expressū. l. sicut certi. vbi Aret.
C. de test. mil. Gem. in c. humanū genus. ' distin. Abb. in c. ad aures.
de rescript. pręsertim quando illa consequentia potest habere fallentiā,
vt dicit Felin. in c. in nostra. in xj. correlario. de rescrip. sicut in casu no-
stro, quia potuisset Comes legitimare illum absque eo, quod succederet
agnatis, ⁊ potuisset iste agnatus, ex quo non erat hoc expressum in legi-
timatione credere quod iste sibi nō posset succedere, ⁊ consequenter in
hoc falli, ⁊ cum articulus in iure sit dubius, propter auctoritatem Jac.
de Bel. ⁊ Sali. est in eo probabilis dubietas, sicut in dubio facti, vt pro
batur in c. cum dilectus. per illum text. extra de consuet. Bal. in l. cum
proponas. C. de reb. cred. per Moder. in l. si quis in conscribendo. C.
de pact. Et facit, quia statutum vltra expressionem requirit certam sciē
tiā, quo casu specialis, ⁊ in indiuiduo mentio requiritur, nec sufficerēt
generalia verba dato etiam quod non possent nisi in vna specie verifica
ri. c. ne captandę. vbi Gemin. per illum text. not. de concess. pręb. in vj.
facit, quod not. Bald. in l. hac consultissima. C. qui testa. fac. poss. vbi di
cit. ꝙ certum dicitur, vbi non potest esse fallentia. Secundo, ꝙ non con-
senserit, deducitur alio fundamento: nam, vt apparet ex forma consen-
sus, dicitur *quod Paulinus consensit legitimationi, vt Ioan. Franc. possit succedere usq; ad summam mille ducatorū tantū, & nō ultra, nec aliter.*
per quę verba apparet, non esse ex tali legitimatione, ⁊ consensu tribu-
tum ius succedendi, nisi vsque ad dictam summam, non autem vltra: ⁊
tamen si succederetur ipsi Paulino excederetur dicta summa. Nec ob-
stat si diceretur, quod illa reseruatio est facta respectu hęreditatis pater
nę, non autem respectu successionis Paulini, ⁊ reseruatio hęreditatis
paternę non extēditur ad fraternā, dato ꝙ in ea hęreditate adhuc sint
bona patris. l. quanquam. vbi Fulg. ⁊ Moder. C. ad leg. Falci. Aret.
Alex. Jas. in l. j. §. veteres. ff. de acquir. poss. Aret. cōsi. clxj. ⁊ consi. seq.
Soci. ⁊ cōsi. lxxiij. in tertio. Nā ad hoc rīdeo, ꝙ illis dicta cōuentio, qua
tenus concernit illud verbū, Nec aliter. dēt intelligi respectu cuiuscūque hę
15 reditatis. Primo, quia illa † verba sunt generalia, ⁊ plata negatiue, quo
casu, secundum sui proprietatem, debent generaliter intelligi de omni
16 successione. argu. l. de pretio. ff. de publicia. ⁊ quia hoc est † natura ne-
17 gatiuę, quę omnem modum negat. vnde solet dici, quod plus † negat
negatiua, quam ponat affirmatiua, vt not. in l. hoc genus. ff. de condi. ⁊
demon. ⁊ glo. in c. cū dilectus. de consuet. ⁊ facit quod not. in c. j. de reg.
iur. in vj. ⁊ per Jas. in l. Gallus. in princ. ff. de liber. ⁊ posthu. vbi loqui
tur de vniuersali negatiua, quę abrogat omnem potentiam. Secundo,
quia si restringeretur solum ad successionem paternam, esset superflua,
quia per pręcedentia verba satis erat declaratum. Unde vt aliquid
operetur, intelligemus generaliter, vt omnis modus successionis sibi
sit prohibitus. arg. l. si quādo. ff. de leg. j. ⁊ gl. in c. solitę. de maior. ⁊ obe.
⁊ quod not. Bal. in rub. C. de contrahen. emptio. in ix. quęst. Tertio
18 suadetur ex † natura istius dictionis, Non aliter. talis enim dictio, est
aduerbium diuersitatis, secundum Bal. in l. fin. versi. text. autem. C. de
suis ⁊ legit. Quarto dicitur, ꝙ cum per talem dictionem, saltem per pręe
missa, resultet probabile dubium, an Paulinus negauerit, ꝙ vellet sibi
succedi, sequitur quod successioni nō sit expresse, ⁊ ex certa scientia pręe
stitus consensus: ergo reijcietur iste legitimatus a statuto, ⁊ hęc ratio vi
detur mihi valde probabilis, ⁊ vera. Non obstat fundamentum, in quo
intelligo multum se fundare ipsum Joan. Franc. dum dicitur, quod illa
clausula restrictiua, Ita quod in ea parte solum succedat &c. de qua lite-
ris ducalibus non stet propie limitatiue, sed potius augmentatiue,
tanquam contineat fauorem expressum ipsius legitimati, qui cū fuerit
legitimatus post mortem patris, ⁊ post aditam hęreditatem, non potuis-
set in aliquo succedere, ex quo iam erat quęsitū dominium fratri, iuxta
doctr. Bart. in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. ff. de libe. ⁊ posth. ⁊ tamē
19 per hanc clausulam succedit: merito ergo † inducta in augmentum non
debent inducere diminutionem. l. legata inutiliter. ff. de adimen. leg. ⁊
pro hoc sententia est doctri. Bart. in l. libertis. in fin. princ. ff. de alim.
⁊ cib. leg. dum loquitur de causa, quę continet fauorem legatarij. Guil.
de Cun. ⁊ Agn. in l. nulla. ff. de leg. ij. quos sequitur Socin. consi. ccxlj.
20 in fin. Jas. in l. j. ff. si quis ius dicen. ⁊ de tali † dictione, Ita quod quan-
do est apposita in fauorem honorati, ꝙ stet augmentatiue, consuluit
Curt. consi. xlix. Nam respondeo, quod imo stat restrictiue, cum, enim
legitimationi consentiat frater, cuius intererat, nisi fecisset reseruationē
diuidere debuisset, hęreditatē secū ęquis portionibus, vt vult Barto.
in d. §. ⁊ quid si tantum. si bene videatur, ⁊ Doctor. dicentes, ꝙ legiti-
matus post mortem, nō auocat bona a filijs qui successerunt, loquuntur
in legitimato absq; consensu ipsorum. vnde illa ratio videtur mihi val-
de friuola: quę etiamsi vera esset, tamen iste legitimatus excluderetur
per rationes inductas in secundo ⁊ tertio fundamento principali.

SVMMAE RERVM. VII.

1 *Priuilegia exemptionum regulariter non tenent tanquam ambitiosa nisi sint facta ciuibus venientibus de nouo.*
2 *Priuilegia exemptionum facta pro benemeritis eorum quibus conceduntur tenent.*
3 *Priuilegium concessum alicui ob benemerita tanquam reale transit ad hæredes.*
4 *Si Princeps concedit alicui iurisdictionem in aliquo Castro in dubio talis concessio præsumitur realis & transit ad hæredes.*
5 *Immunitas concessa alicui & eius filijs extenditur per fauorabilem interpretationem ut comprehendat ulteriores & omnes descendentes.*
6 *Filij dicuntur caro & ossa Patris.*
7 *Per filios conseruatur nomen & fama Patris.*
8 *Immunitas concessa propter amorem & honorem Paternum transire debet in filios quia censetur data ob gloriam & memoriam Patris quæ maxime viget in filijs.*
9 *Feudum concessum ex causa remunerationis transit ad filias fœminas*
10 *Quoties in concessione deducitur factum quod alias esset personale si exprimatur cum per talem expressionem porrigitur ad hæredes.*
11 *Dictio perpetuum quid denotet.*
12 *Perpetuum non dicitur quod cum uita finitur.*
13 *Geminatio quid operetur.*
14 *Ex eo quod postea factum est cognoscimus quæ mens fuerit a principio contrahentium.*
15 *Immunitates personis data hæredibus non relinquuntur.*
16 *Quod Priuilegium sit personale uel Reale comprehenditur ex forma uerborum.*
17 *Beneficium Principis late interpretatur.*
18 *Donatio est stricti iuris.*
19 *Filiorum appellatione in feudis ueniunt Nepotes propter latam interpretationem quæ fit in beneficijs Principum.*
20 *Filiorum appellatione in feudis Abbatum & aliorum particularium non ueniunt Nepotes quia stricte intelliguntur.*
21 *In remissione onerum seu iuris immunitatis hoc obseruatur ut stricta fiat interpretatio.*

22 *Privilegium immunitatis est contra ius & ideo in eo non fit larga interpretatio.*

23 *Privilegium immunitatis pro se & posteris eos non comprehendit qui ex fœminis nati sunt & quare.*

24 *Causa remunerationis propter benemerita non sufficit ut privilegium censeatur reale.*

25 *Quando causa non respicit rem ipsam vel personam cui fit concessio ut quia dicitur propter laborem quem sustinuisti vel propter eminentem scientiam cum talis clausula inducit concessionem personalissimam.*

26 *In privilegijs considerandum esse principalem concessionem & secundum eam interpretationem fiendã non autem secundum clausulas &c.*

27 *Clausulæ subsequentes executivæ nunquam ampliant principalem decisionem.*

28 *Dictio perpetuum quid significet.*

29 *Concessio ad vitam alicuius dicitur perpetua.*

30 *Dictio se mere personalis est.*

31 *Qualificatio intelligitur magis respectu Principalis quàm accessoriorũ.*

32 *Inter geminationem & verborum exuberantiam discrimen.*

33 *Vniversitas quæ per Rectores & decuriones repræsentatur qui solent annuatim mutari & habent præsumptam ignorantiam eorum quæ antecessores sui gesserint ex patientia sua nõ inducitur declaratio eius quod ipsi ignorant.*

34 *In claris non est opus coniecturis.*

35 *Vniversitas si sit in iusta ignorantia competit sibi restitutio in integrũ ex clausula generali si qua mihi iusta causa videbitur &c.*

36 *Vniversitas iure communi ex capite læsionis in integrum restituitur.*

37 *Vniversitati non currit quadriennium ad restitutionem petendam nisi a die scientiæ.*

38 *Minores & universitas parificantur.*


Visio privilegij cuiusdam exemptio per universitatem
Pontremuli concessio d. Nicodemo Tancredino, quo
exemptio illi conceditur pro se, & bonis suis, & de cuius
validitate & intelligentia nunc contingit dubitari. In
1 primis sciendum est, quod huiusmodi † privilegia exé-
ptionum regulariter non tenent tanquã ambitiosa, ut
per Bart. in l. ij. ff. de iureiuran. & in l. vacuatis. C. de decur. lib. x. per
illum text. nisi sint facta civibus venientibus de novo, vel Doctoribus
& Medicis, quibus hoc posse indulgeri specialiter lex concedit. l. j. C.
de decret. decu. lib. x. cum concord. per Alex. in consil. xxx. ponderatis.
2 in v. volu. † nisi sint facta pro benemeritis eorum, quibus conceduntur
ut dicit Bar. in l. ambitiosa. vers. quæro, utrũ liceat donare. ff. de decret.
ab ord. facien. Sed tali casu debet constare de istis benemeritis, ut dicit
Alexand. in d. consil. xxx. unde in casu nostro, nisi heredes d. Nicode-
mi probent benemerita casus non habet difficultatem. Sed posito, quod
probarentur hæc benemerita, tunc probabile est dubium, an eius here-
des possint se tueri vigore dicti privilegij, quominus subeant onera
3 cum ceteris. Et videretur prima fronte dicendum, quod tale † privilegiũ
transiret ad heredes, tanquam sit reale, per doctrinã Bart. in l. pater.
4 in fi. ff. de ser. lega. ubi † si Princeps concedit alicui iurisdictionem in
aliquo castro, in dubio talis concessio præsumitur realis, & transit ad he-
redes. quia talis interpretatio est favorabilior, & ideo capienda in bene
ficijs Principum. l. fin. ff. de consti. Princ. ubi Bartol. idem tenet, &
per Specul. in titu. de instr. edit. §. nunc autem. vers. si autem dubium:
& cum Bart. transeunt Modern. in d. l. fin. Joan. de Imol. & Alexan.
in l. qui a tale. ff. solu. matr. Ias. in l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ff.
5 de legat. j. Et ideo infert Bald. in consi. xcvij. quæritur. lib. iij. quod † im-
munitas concessa alicui & eius filijs, extenditur per favorabilem inter-
pretationem, ut comprehendat ulteriores, & omnes descendentes. &
illud dictum Bal. reperio, quod sequuntur etiam aliqui Modern. &
facit quod not. Ias. ubi dicit, se ita consuluisse in l. si sic stipulatus. ff. de
verborum obliga. licet ipse loquatur in concessione facta per viam con-
tractus. Secũdo, quia talis immunitas fuit concessa propter benemeri
ta ipsius Tancredini, & ex causa remunerationis: unde hoc deberet trã-
sire etiam ad filios & descendentes. Tum quia talis causa non omnino
6 cessat in † filijs, qui dicuntur caro & ossa patris. xxxv. q. iiij. §. in hac au-
7 ctoritate. & can. studeat. so. distin. & † per quos conservatur nomen & fa-
ma patris. glo. in l. liberorũ. ff. de verbo. signific. unde in terminis dicit
8 Bald. in consi. cccl v. incip. præmittendum est. in j. lib. quod † immuni-
tas concessa propter amorem & honorem paternũ transire debet in fi-
lios: quia censetur data ob gloriam & memoriam patris, quæ maxime vi
get in filijs. Tum etiam quia talis causa videtur sufficiens, ut contra-
ctus, qui alias non transiret ad heredes transeat, ut dicit Nicol. de
Neap. Iaco. de Bel. & Alvar. in c. j. in prin. qui feud. dar. poss. & Card.
9 in c. ex parte. in ij. quæst. extra de feud. ubi licet † feudum non transeat
ad filias fœminas: tamen fallit, quando est concessum ex causa remunera
tionis: & faciũt multa similia relata per Ias. in l. ex hoc iure. in vlt. char.
ff. de iust. & iur. Et confirmatur ista ratio, quia cum hæc causa in conces-
sione exprimatur, videtur quod debeat concessio ad heredes transire:
10 † quoties enim in concessione deducitur factum, quod alias esset per-
sonale si exprimatur causa, per talem expressionem porrigitur ad here-
des, ut notat Spec. in tit. de emptio. & venditio. §. j. vers. sed pone. & ex
presse per Barto. in l. iij. §. opus. ff. de alien. iud. mut. caus. fact. cum si-
milib. per Barthol. Veronen. in tract. servit. rust. præd. in rubr. de ser.
real. Tertio, in proposita specie suadetur, quod talis fuerit mens conce-
dentium ex pluribus. Tum quia in privilegio mandatur correctori-
bus æstimorum, ut ea bona eximant de Catastro, nec de cetero veniant
computanda, per quæ verba apparet eos sensisse, quod tale privilegiũ sem
per haberet effectum, ut per similem rationem consuluit Socin. consil.
lxxxiiij. incip. accuratissime. vers. secunda ratio. in iij. lib. Tum quia
per talem clausulam verba sunt expresse concepta in rem, dum manda-
tur bona eximi de Catastro: unde apparet concessionem realem, & con
sequenter transitoriam ad heredes, ut per Barto. in d. l. pater. facit l.
forma. §. quanquam. ff. de censib. tum etiam quia in privilegio dicitur,
Quod dictus d. Nicodemus sit perpetuo, & in perpetuum exemptus. quæ ver
ba non bene verificarentur, nisi ad heredes privilegium transiret: quia
11 illud proprie significat † perpetuum. ut est text. in l. immunitates. ff.
12 de iure immunit. & † quia perpetuum non dicitur, quod cum vita fi-
nitur. l. sordidorum. ubi Nicol. de Neap. Ioan. de Plat. & Iacob. Re-
13 bu. C. de excusat. & hoc maxime in casu nostro procedit, † ponderan
do geminationẽ, de cuius efficacia habetur in l. Balista. ff. ad Trebell.
Accedit ad hæc, quod a tempore mortis ipsius d. Nicodemi citra, semper
universitas permisit eius heredes perseverare in immunitate: unde ex ta
li permissione per tot annos facta, declaratur mens concedentiũ fuisse,
14 ut privilegium esset reale: † quia ex eo, quod post factum est, cognoscimus
quæ mens fuerit a principio contrahentium. l. sed Iulianus. §. proinde
ff. ad Maced. l. litibus. ubi not. C. de agric. & cens. lib. xj. facit in simili
l. de quibus. ff. de legib. & l. Paulus respondit. ff. rem rat. hab. & in ter-
minis ita cõsuluerunt duo clarissimi nostræ præstãtissimi Doctores. Bar.
Socin. in allegato consi. lxxxiiij. in iij. lib. & Dec. consi. cclxij. vers. acce-
dit ulterius. & facit, quod habetur inter consilia Alex. consil. ult. in iiij.
volu. vers. cum ergo in casu nostro, &c. Sed his non obstantibus, in
casu nostro dico contrarium esse verius. Et concludo, quod huiusmodi tale pri
vilegiũ non competat filijs & heredibus ipsius Tancredini. Moveor
15 quia casus est de hoc expressus in l. j. ff. de iur. immunit. ubi † persona
datæ immunitates, heredibus non relinquuntur, ad idem text. in l. iij.
ff. de censib. & in l. sordidorum. C. de excus. mun. & l. in honoribus. §. va
16 cationum. ff. de vac. mun. & istud procedit, † quando tale privilegium
est personale, quod comprehenditur ex forma verborum. ut dicit Bal.
in d. l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ff. de legat. j. quod punctualiter
habet locum in casu nostro, in quo privilegium dicit, Quod eximunt, & li
berãt, & absolunnt d. Nicodemũ pro se & bonis suis. quæ verba cũ de directo
psonã respiciãt, non possumus negare, quin privilegium sit personale,
confirmatur hoc etiam alia ratione: nam dicunt Decuriones se moveri
propter benemerita ipsius Nicodemi, quæ ratio respicit personam & in
dubio facit, ut censeamus talem concessionem ad heredem non transmit
ti, ut est casus in l. j. in fin. ff. de cõstitu. princ. ibi, ob merita indulsit. Sed
veritas huius opinionis, etiam manifestius apparebit ex resolutione
contrariorum. Non obstat primo, quod in dubio propter favorem be-
neficiorum debeat fieri interpretatio, quod concessio sit realis: quia re-
spondeo tribus modis. Primo, quod non sumus in dubio, sed in claro,
ex quo verba concessionis respiciunt personam, non rem, ut per Bald.
Imol. Floren. Raph. Alex. Aret. & Ias. in d. §. si quis alicui. & Bald.
& Angel. in d. l. sordidorum. Bald. in l. liberti. versic. deinde quæro, Im
perator. C. de oper. liber. Anchar. in repet. cap. privilegiũ. in vit. char.
de regulis iur. in sexto. ubi præcise post Bald. vult notata per Barto.
in d. l. pater. limitari in prædicto casu, quando verba directo respiciunt
17 personam. Secundo respondeo, quod argumen. procederet in † beneficio
Principis, quia illud late interpretatur. d. l. fin. de constitut. princip. &
ita loquitur Bartol. & Doctor. Sed nos loquimur in privilegio conces
so ab universitate, in quo non debet fieri ita lata interpretatio: nam ta-
lis remissio onerum, est instar cuiusdam donationis & licet donationes
late interpretentur. l. si quando. C. de bo. vac. li. x. tamẽ secus est in alijs
18 personis, quod patet: quia † donatio est stricti iuris. §. actionum. instit.
de action. & per hanc rationem in simili ita concludunt aliqui Moder.
in l. Gallus. §. instituens. ff. de liberis & posthumis. ubi tenent, quod li-
19 cet in feudis Principum † appellatione, filij, veniant nepotes propter
20 latam interpretationẽ, quæ fit in beneficijs, tamen secus est in † feudis
Abbatum. & aliorum particularium, quia illa stricte intelliguntur. Ter
21 tio respondeo, quod quicquid sit in alijs beneficijs, in † remissione one
rum seu iuris immunitatis hoc observatur, ut stricta fiat interpretatio.
ut est glo. in l. si ita scriptum sit. l. filiabus. ff. de legatis primo. Alexand.
consi. cxxv. in secundo. Dec. consi. xxxij. & in c. novit. extra de iud. & pro
22 batur, quia † privilegium immunitatis, pro se & posteris, eos non com-
prehendit qui ex fœminis nati sunt. d. l. j. in fi. ff. de iur. immunita. & ta-
men in alia materia secus est. l. fin. ff. de pollicit. & ratio est, quia tale pri-
vilegium aggravat alios ut habetur in l. ab omnibus. ff. de legatis. j. per
Modern. & est contra publicam utilitatem, ut per Paul. de Castr. in l.
maritũ. ff. solut. matri. Alexand. in l. quia personale. ff. eo. & dicit Bart.
23 in l. si quis. ff. de iure immun. quod tale † privilegium est contra ius,
merito ergo non fit in eo lata interpretatio, & ideo Iacob. Reb. in l. sor-
didorum. posuit distinctionem privilegij immunitatis separatum a di-
stinctione aliarum concessionum, ea videlicet ratione: quia concessio exẽ
ptionis strictius accipitur. Non obstat secundo, quod videatur tale pri
vilegium esse reale tanquam concessum in honorem & memoriaz pater-
nam, ut per Bald. in d. consi. cclv. quia respondeo, quod ibi est simpli
citer concessiũ propter merita non autem in privilegio dicitur esse cõ
cessum in amorẽ & nobilitatem, prout in casu Bald. Item ibi expressum
erat, etiam de heredibus, quod non sunt in casu nostro. Item erant mul-
ta alia, super quibus se fundat Bald. quæ non sunt in casu nostro: nam
si simplex concessio immunitatis censeretur facta cõtemplatione memo
riæ & nobilitatis, semper tale privilegium esset reale, & nunquaz haberet
locum tex. in d. l. j. de iure immunita. quod esset absurdum, & contra mẽ
tem omnium scribentium, præsertim Petr. Cin. Rayn. Alber. de Ros.
24 in d. l. si. ff. de consti. princ. dum allegant d. l. j. Nec etiã allegata † cau
sa remunerationis propter benemerita, sufficit ut privilegiũ censeatur
reale. quia talis causa potius infert oppositum, & sic, quod sit personale, ut
est casus

casus in d.l.j.in fi.ff.de constit.princip.& not. Ioan. Andr. & Petr. de
25 Anchar.in d.cap.priuilegium.vbi dicunt, quod † quando causa nõ re-
spicit rem ipsam vel personam, cui fit concessio: vt quia dicatur, propter
laborem quem sustinuisti, vel propter eminentem scientiã, &c. talis cum
causa secundum eos inducit concessionem personalissimam. argumen.
c. quoniam Abbas. extra de officio de lega. & facit quod not. Bart. in l.
ambitiosa.ff.de decret.ab ord.facien. vbi tenet, quod ista facultas remu
nerandi non transit ad successores. per l. vel viuus.ff.si quid in fraud.
patr. sequitur Ias.in d.l.ex hoc iure. Bene fateor, quod si ex parte filio
rum istius Tanceredini probaretur, tot beneficia fuisse collata a d. Nico
demo huic vniuersitati, quę perpetuam commensurationem require-
rent propter eorum remunerationem, tunc talis causa non faceret quo
minus priuilegium, si aliud non obstaret, ad filios transmitteretur, vt
per Nic. Matar. & Bald. in l. generaliter. C. de episcop. & cleri. Paul.
de Cast. in l. si mihi & tibi. in lect. Bonon.ff.de legat.j. & hoc est, quod
vult Soci. in prȩallegato consi. lxxxiiij. & secundum hanc distinctionem
possent procedere, quę in contrarium deducuntur. Non obstat tertio,
quod varijs modis inducuntur verba priuilegij in fauorem filiorum,
26 quia, semper † in priuilegio consideranda est principalis ipsa concessio
& secundum eam debet fieri interpretatio, non autem secundum clausu
27 las subsequentes, executiuas: quia † illę nunquam ampliant principa-
lem decisionẽ, vt est tex. in Cle. j. de prȩben. in fin. Abbas cap. cum no-
stris. de concess. prębend. Ioan. de Imol. in l. qui Romę. §. duo fra-
tres. & Areti.ff.de verborum obligation. Alexand. in l. more.ff. de iur.
omn.iud. per Felin. in c. licet. de offic. ord. Ias. in l. ex pupil.ff. de vul-
garis & pupillaris & in l. ius autem ciuile.ff.de inst. & iur. cum concor-
dant. Unde hoc presupposito, tolluntur omnes ponderationes in con-
trarium adductę. Non obstat, quod mandetur bona eius de catastro,
nec de cętero computari: quia intelligitur ipso viuente & non vltra: &
hoc maxime, quia ex forma decretorũ ducaliũ, singulis quinquennijs
erant reformandi census, & corrigendum catastrum: vnde si mandetur
eius bona de catastro, tale mandatum non operatur, nisi durante prȩ-
senti reformatione, & non vltra. argumen. l. fin. in princ.ff.de pȩn. & quia
intelligatur, rebus sic stantibus. c. suggestum. extra de decim. per Mo
der. in l. quod Seruius.ff.de cond.ob caus. & Ioan. Firmian. in tracta.
gabellarum.ij.parte. in quinta quęst. Et eodem modo tollitur & alia ra
tio, dum dicitur, verba videri concepta esse in rem: dum mandatur bo-
na eximi, &c. nam vt dixi, illud non debet attendi: tum quia est in clausu
la executiua, tum quia debet intelligi rebus sic stantibus, id est per prȩ-
sentem reformationem, vel durante vita ipsius Nicodemi per supradi-
28 cta. Non obstat etiam illa dictio, † Perpetuum. quia recipit interpreta-
tionem secundum subiectam materiam, & potest intelligi durante vita
ipsius, vt est glos. in l.j.ff.pro soc. not. in l.ij.ff.sol.matr. & est glo. in simi-
li, in c. clericos. in verb. perpetuum. de cohabi. cler. & mul. & in c. reperiũ
tur. j. quęst. j. in verb. perpetuo. & in reg. actus legit. de reg. iur. in vj. per
Fel. in c. ex literis. extra de constit. & quod not. Bal. in l. quod si nolit.
§. si quis ita.ff.de ędil.edict. arg. l. prętor ait. §. hoc interdictum perpe-
tuo.ff.de oper.no.nunt. & text. instit. de perp. & temp. act. in princip. vn-
29 de dicit Card. in Cle. i. §. Abbates. in iij. not. de excess. prȩlat. q † con
cessio ad vitam alicuius dicitur perpetua, & est gl. in Cle. j. in verb. eius.
de reb. eccles. non alien. & pro hoc intellectu faciunt duę rationes. Pri-
ma quia cum alia verba inferant, quod priuilegium sit personale, illa di-
ctio debet intelligi, vt non faciat, quod sit reale, ex quo de sui natura est,
vt intelligatur secundum subiectam materiam, vt per glo. in d.l.j.ff.pro
soc. Secunda ratio est, quia verba priuilegij dicunt, Quod d. Nicodemus
perpetuo & inperpetuum pro se & bonis suis exemptus sit. vnde cũ illa ver
30 ba qualificent illam dictionem, pro † se, quę est mere personalis, vt est
text. in c. in criminalibus. vbi Gem. v. q. iij. & facit l. j. §. fin.ff.de verb.
obli. & quod not. Bart. in l. iubemus. C. de erog. mil. ann. lib. xij. Bal.
in c. fi. de off. deleg. & in consi. cccvij. nobilis vir Guid. in v. volu. cum si-
milibus, non potest intelligi, nisi respectu vitę suę. vnde si respectu sui il
la dictio sic intelligatur: ergo idem respectu bonorum: tum, ne eadem di
ctio diuersimode intelligatur, contra not. in l. nam hoc iure.ff.de vulg. &
31 pupil. tum, quia † qu[illegible]ificatio intelligitur magis respectu principalis,
quam accessoriorum, vt est doctrina Bart. in l. fi. §. Titia.ff.de lib. leg.
quam approbat Mathesil. in not. xxxiij. Aret. in l. gerit.ff.de acq. hę-
red. & Alex. in consi. xvj. in v. clarum autem est per supradicta priuile-
gium principaliter respicere personam, licet in consequentiam respiciat
bona. Nec me mouet illa geminatio, perpetuo, & in perpetuum: quia
32 † talis exuberantia verborum recipit restrictionem a subiecta materia,
vt est casus in l. si stipulatus.ff.de vsur. & idem tenet Bald. in rep. rub.
ff.de verb. obli. vbi dicit, q licet ex pacto geminato detur actio de con-
stituta pecunia, si tamen in instrumento dicatur, promitto tibi centum,
& ita constituo me tibi debere, non datur talis actio: quia ex quo inconti
nenti hęc dicuntur, videtur magis esse quędam exuberantia verborũ,
quam geminatio. idem tenet Alexand. & Areti. in l. princ.ff.eodem ti-
tu. dum reprehendunt intellectum Lud. Rom. ad l. cum ostendimus.
ff.de fideiuss. tut. de quo dicendum, vt per eos, & per Moder. repet. in
l. ij. C. de rescind. vend. in quarta extensione. facit gl. in l. iiij. in gl. fi.ff.
de pig. act. & in c. ab eo. in verb. instanter. de appellat. in vj. Non obstat
etiam, quod vltimo dicebatur, quod per lapsum temporis declaratur
mens contrahentium, &c. quia hoc posset habere locum in persona pri-
33 uata. Sed nos loquimur in † vniuersitate, quę p rectores & Decurio-
nes representatur, qui solent mutari annuatim, & habent prȩsumptam
ignorantiam eorum, quę antecessores sui gesserunt: vnde non possumus
dicere quod ex patientia ipsorum inducatur declaratio eius, quod ipsi
ignorant, arg. l. iij. C. de tabul. lib. x. ibi cons[illegible] enim, &c. Prȩterea
casus noster est clarus in iure, q tale priuilegium non transit ad hęre-
34 des: vnde † in claris nõ est recurrendum, ad huiusmodi coniecturas, vt
not. in l. continuus. in prin.ff.de verb. obli. & Soci. & Dec. loquuntur in
alijs terminis longe magis ambiguis, in quibus merito poterat recurri
ad huiusmodi prȩsumptiones. Nec etiam obstaret, si diceretur, dictos
hęredes esse fundatos saltem per prȩscriptionem, quę incepit currere a
morte do. Nicodemi citra, a quo tempore videmus lapsos esse vltra xl.
35 annos. Quia respondeo, q cũ † vniuersitas sit in iusta ignorantia, vt
supra dixi, ex eo capite competit sibi restitutio in integrum, ex clausula
generali, si qua mihi iusta causa videbit, &c. de qua in l. j. in fi.ff. ex quib.
caus. maior. per Bar. in l. ij. §. si quis autem.ff.de itin. actuq; priuat. p
Soci. in l. cum filius. §. in hac.ff.de verb. oblig. & est magis communis.
conclusio, q competat etiam lapsis xl. annis, vt per Io. de Imol. in re-
pe. c. fi. versi. sed aduertendum. extra de prȩscr. Rom. consi. cxlix. Alex.
consi. cj. visis, in j. & consi. lxxj. & consi. lxxxiiij. consi. clxix. in ij. vol. consi.
cxvj. in j. And. Sicul. consil. cxxiiij. super. j. & consil. vlt. in iiij. lib. inter
consilia Alex. & Soci. consi. lxxxvj. in j. & consil. clxv. & cons. ccxcix. & ita
etiam residet in d. l. cum filius. in fi. & alibi sępe. & idem tenet Ias. in l. si-
cut. C. de test. mil. Feli. c. vigilãt. de prȩscr. & in c. j. de rescr. & ab hac opi
nione non esset recedendũ in consulendo, nec iudicando, ex quo est ma
gis communis, vt dicunt Moder. Taurin. in tract. prȩscr. in vlt. parte
quartę partis principalis. q. xxix. vbi post alios respondent omnibus
rationibus tenentium contrarium, quos referre in prȩsentia non atti-
net, postquam ista est communior, & verior opinio, & quę maxime esset
36 seruanda in † vniuersitate, quę alias etiam iure communi ex capite lę
sionis in integrũ restituitur. l. respublica.ff.ex quibus caus. maior. vbi
Iacob. Butr. Bartol. Bald. Salicet. Pau. de Castr. & cęteri Roma.
consi. ccccxxij. Socin. consi. lxvj. in quarta. cum similibus. & ita sępe cõ
37 sului, & vidi iudicari, nec † illi currit quadriennium ad restitutionem pe
tendam, nisi a die scientię, vt probatur in l. fin. C. de tempo. in integrum
restit. pet. & ita notat Bald. in l. iij. C. si ex fals. instrumen. Card. in Cle-
mentina prima in xxj. q. de restitut. in integr. Alex. consi. lxxj. incipien.
videtur prima consideratione. in primo Ias. in authentic. quas actio-
38 nes. C. de sacrosanctis ecclesijs. Felin. c. j. de prȩscri. & quo iure † etiã
minores censendi sunt. d. l. fi. & vide glo. in c. iij. de transact.

SVMMAE RERVM. VIII.

1 *Dispensatio requirit causa cognitionem & ideo debent citari illi quorum interest & qui lædi possunt.*

2 *Filius Sacerdotis non potest legitimari sed dispensari tantũ quia in radice matrimonij non potest Princeps prouidere propter prohibitionem matrimonij.*

3 *Pater uiuens potest facere legitimari filium nec requiritur alia citatio proximorum ex quo illi nullum ius habent uiuente testatore.*

4 *Omnis legitimatio quantumuis ampla est dispensatio.*

5 *Dispensatio tripliciter consideratur.*

6 *Quando filius non restituitur natalibus sed simpliciter cum eo dispensatur quod possit esse capax respectu certe partis.*

7 *Citatio fit propter læsionem proximorum.*

8 *Quando legitimatur spurius cum cuius matre non potuit esse matrimonium ubi non potuit esse ueritas matrimonij ibi nec imago fingi potest*

9 *Dispensatio etiam dicitur qualibet legitimatio quæ requirat causam et quia extent filij legitimi non enim existẽtibus potest de ordinaria potestate fieri legitimatio.*

10 *Citari non debet ille qui etiam citatus impedire non potest.*

11 *In Principe causa non est necessaria in inferiore uero sic.*

12 *Idem operatur fictio quod ueritas.*

13 *Pontifex potest dispensare in radice matrimonij.*

14 *Limitata legitimationis distinctio.*

15 *Ius filiationis a iure successionis separatum est.*

16 *Ius succedendi tollitur & minuitur ius uero sanguinis non.*



Egitimationis factę de domino Cęsare, viso in-
strumento, & motiuis dominorum arbitrorum
subtiliter in hac causa datis, putaui nullo modo ea
obstare, quin legitimatio valida efficaxque sit, &
d. Cęsar sit capax omnium quę sibi in testamento
a patre suo relicta sunt. Et licet prima fronte vi-
1 deatur sibi obstare, quia † dispensatio requirit cau
sę cognitionẽ. c. de multa. extra. de prȩben. & ideo
debeant citari illi quorum interest, & qui lędi possunt. l. in causę. §. cau-
sa cognita.ff.de minorib. prout in simili casu firmat Petr. de Anchar.
consi. ccxlj. ex tenore priuilegij. & consil. ccccxvij. circa primum quęsi-
tum. Ias. & Socin. in l. Gallus. §. & quid si tantum.ff.de liberis & post-
humis. Soci. inter consilia Franc. Curtij senioris consi. xviij. & consi.
xvj. & ipse Curt. consi. lxiiij. cũ similibus. in casu autem nostro nulli ci-
tati fuerunt: vnde legitimatio videtur corruere. Quod autem hęc sit di
2 spensatio probatur ex duplici capite. Primo, quia cum iste sit † filius
sacerdotis, de talibus non potest dici facta legitimatio, sed dispensatio
tantum quia in radice matrimonij non potest Princeps in hoc casu
prouidere, propter prohibitionem matrimonij. l. filius a patre. in glo.
verbo, statu.ff.de liber. & posth. firmat Socin. in rubric.ff.eod. titul. per
text. in cap. per venerabilem. extra qui fil. sint legit. Secundo, quia iste
non videtur plenarie restitutus, ex quo limitata est legitimatio, vt pos-
sit tantum succedere ex testamento patris, & non succedat patruo, quo
casu videtur hęc potius esse dispensatio, secundum Paul. Castr. in pa-
ctum. C. de collat. in fin. Ange. consi. ccxcix. incip. domine Papa. Ale.
consi. clxxiiij. in septimo. & sentit Ioan. Andr. in Spec. de success. ab in
test. in fi. versi. sed ex facto. Sed tamen his non obstantibus, teneo con
trarium in hęrendo doctrinę Bar. in d. §. & quid si tantum. quę est cõ-

3 muniter approbata. ꝙ † pater viuens potest facere legitimari filium,
nec requiritur alia citatio proximorum, ex quo illi nullum ius habent
viuente testatore. l. j. §. si impuberi. ff. de colla. bon. l. cum adoptio. ff. de
adoptio. nec requiritur expressio alicuius causæ, cũ ex se appareat, nam
pe quia voluit proprium sanguinem præferre agnatis, ⁊ ceteris. l. gene
raliter. §. cum autem. C. de institut. ⁊ substit. secundum Alexan. consil.
clxxviij. perspecto. versi. non obstat septimum. in quinto. ⁊ consi. pen.
eod. lib. ⁊ Dec. consi. cccvij. vbi reprobat opinionem Francis. de Curt.
consi. lxxiij. aliter, sed male tenentis, ⁊ ꝙ hæc sola causa sufficiat, tenet
Joan. Andr. in additionibus Spec. de succes. ab intest. §. j. versi. item
scias quod Obertus. Anto. de Butr. in d. c. per venerabilem. circa me
dium Soc. in rubric. de liberis ⁊ posthum. Nec obstat, ꝙ in dispensatio
ne requiratur expressio causæ: quia respondeo, ꝙ hæc non est simpliciter
dispensatio, sed vera legitimatio, vt mox ostendam. Præterea sciendum
4 est, quod † omnis legitimatio, quantumuis ampla, est dispensatio, pro
ut probatur in d. c. per venerabilem. ⁊ ibi per Docto. Sed quoad effe-
5 ctum expressionis † causæ, videtur quod considerari possit dispensatio
6 tripliciter. Primo modo, † quando filius non restituitur natalibus, sed
simpliciter cum eo dispensatur, ꝙ possit esse capax respectu certæ partis,
secundum Paulum de Castr. in l. adoptiuum. §. patronum. ij. ff. de in
ius voc. Socin. in l. falsa. ff. de conditio. ⁊ demonstratio. ⁊ in præallega
to consi. xviij. ⁊ Dec. consi. cclxiij. ⁊ isto casu non videtur, ꝙ possit limi
tari doctrina Bart. sed potius quod neque causæ expressio, neque cita-
7 tio requiratur, cum enim † citatio fiat propter læsionem proximorum.
d. l. nam ita Diuus. si non requiritur in plena legitimatione quando de
rogatur in totũ, multo minus in ista quæ præiudicat respectu partis tñ,
vt dicit Lancel. Gallian. in d. §. ⁊ quid si tantum. ⁊ fuit argumẽtũ Pau.
de Castr. inter consi. Raph. Com. consi. xcviij. in subscriptione. Sc̃do
8 modo dr̃ dispensatio, qñ legitimatur † spurius, cũ cuius matre nõ potuit
esse veritas matrimonij. vbi enim nõ potuit esse matrimonij, ibi nec ima
go fingi põt. l. j. C. de lat. lib. toll. Pau. de Cast. cõsi. ccxix. vbi dicit, ꝙ col
legiũ Bononiense ita cõsuluit. sequitur Dec. d. cõsi. cclxiij. ⁊ d. cõsi. cccvij.
sed ista opinio non videtur vera, quia non fingitur legitimus tanquã præ
cesserit matrimonium cum matre: sed tanquam natus illo iure naturali
quo omnes legitimi nascebantur, ⁊ fictio refertur ad dictum tempus, nõ
autem ad natiuitatem istius, vt dicitur in l. ij. ff. de nata. restit. ⁊ dato, ꝙ
ista esset dispensatio: tamen ratio quæ facit vt sit dispensatio, nihil infert
ad citationem magis, quam inferat quælibet alia legitimatio. Et ideo
concludo ꝙ nec isto casu requiritur citatio, ⁊ ita est de mente Bar. ⁊ cæ-
terorum, qui formant quæstionem etiam in spurio, cum cuius matre non
potuit esse matrimonium, ⁊ istam opin. firmat Soci. in d. l. Gallus. §. si
cuius. ⁊ Ruynus in rubric. ff. de liberis ⁊ posthumis, vbi sum secutus
per text. in l. qui in prouincia. §. j. ff. de ritu nupt. Tertio modo dicitur
9 dispensatio, quælibet legitimatio, quæ requirat † causam, vt quia exstent
legitimi filij: non enim existentibus, potest de ordinaria potestate fieri le
gitimatio. §. generaliter. in authentic. quibus mod. nat. effi. sui. vnde eo-
rum debet fieri mentio, secundũ Baldũ. l. nam ita Diuus. ff. de adopt.
Paul. de Castr. Aret. Jas. d. §. ⁊ quid si tantum. Felin. c. postulatis. de
rescript. Dec. consi. cccvij. merito tali casu necessaria est causa, quia agi-
tur de eorum præiudicio. l. nec ei. §. pu. de adop. ⁊ in tali casu loquitur
Anchar. d. consi. ccxlj. nam in casu suo, vltra ꝙ habilitabatur spurius
ad successionem certæ partis tantum. extabant etiam alij filij, ⁊ tunc pu
tarem, ꝙ quantum sit respectu diminutionis legitimæ ipsorum legitimo
rum, ꝙ hæc dispensatio non operaretur. argumen. l. cum quæritur. C. de
inofficio. testamen. ⁊ quod ibi Paul. de Castr. ⁊ ita sentit Jas. in d. §. ⁊
quid si tantum. ⁊ facit quod not. Ang. consi. ccl. incip. pro decisione pri
mi dubij. vbi dicit, ꝙ per talem legitimationem pater non potest dimi-
nuere talem legitimam. argumen. l. nec ei. §. j. de adopt. sequitur Jo-
an. Crotus in dic. §. ⁊ quid si tantum. ⁊ isto casu potest saluari opinio
Anchara. ⁊ præsens limitatio. Aut loquimur citra præiudicium legiti-
mæ istorum, ⁊ puto ꝙ non requiratur citatio, per suprascriptam doctri-
nam Barto. quam ita intelligit Bald. consi. cccvj. in ij. ⁊ consi. cv. in v.
Anton. de Butr. in d. c. per venerabilem. ⁊ ibi communiter Can. cum
concordant. ⁊ ita vidi communiter obseruari. licet Alex. in d. l. ex facto
dicat se aliter consuluisse. Sed potest saluari respectu supradicti casus,
seu similis, prout loquitur in consi. xciij. in j. vol. quando Princeps nõ
derogasset dispositioni. d. §. licet. ⁊ d. §. si quis igitur. vt ibi per eum: cũ
enim filius non habeat aliud ius in vita patris, quam spem legitimæ, nõ
10 videtur ꝙ debeat citari. d. l. cum adoptio. ⁊ quia etiã † citatus impedi
re non posset. d. l. qui potest inuitis. ⁊ quia dispensatio extra iudiciũ alia
non requirit citationem eorum quorum interest. Jmol. ca. iusi cum pu-
dem. super verbo indulgere. extra de renunc. Butr. in ca. debitores. de
iureiuran. Abb. consi. lxxxiiij. in j. Nec obstat, ꝙ existentibus filijs re-
quiratur causæ cognitio. d. §. generaliter. ⁊ supra dixi, quia non requiri
tur tamen in vim iudicialem, vt debeant filij citari: ⁊ satis est, quod talis
causa visa sit Principi legitima, etiam si ex se non esset, secundum Bal.
in l. si testamentum. C. de testamen. Dec. consi. cccvij. quæ in ipso causa
11 † non est necessaria, in inferiore vero requireretur aliqua coloratio:
⁊ puto, ꝙ sufficerent boni mores spurij, iuncta voluntate patris: vel
quando haberet tantum vnum legitimum: quia vt in prouerbio dicitur,
vnus nullus, vel quando pater esset magnus negotiator, ⁊ indigeret plu
ribus subsidijs, prout in simili dicit Cornelius Tacitus de Augusto Cæ
sare. lib. j. historiarum. sed de isto casu non est nunc quæstio, cum d. Fran
cis. nullos filios haberet. ⁊ respectu agnatorum, nulla est necessaria cau-
sæ cognitio, siue de legitimatione, siue de dispensatione agatur, siue Prin
ceps ipse legitimet, siue Comes Palatinus. Nec obstat, ꝙ cum iste sit
filius sacerdotis, nõ potuit dispensari in radice matrimonij, ideoq; hæc
videtur dispensatio, non autem legitimatio, secundum Socinum in d.
rubric. de liberis ⁊ posthumis. Respondeo enim, vt supra dixi, quod cõ
traria opin. est verior, quam tenet ipsemet Socin. in d. l. Gallus. §. si
cuius. ⁊ Ruynus in d. rubric. vbi etiam ego sum secutus. ⁊ est de mente
Bart. ⁊ Doctor. in d. §. ⁊ quid si tantum, qui simpliciter concludunt,
in legitimatione spurij non requiri causæ cognitionem, ⁊ licet Princeps
non potuit prouidere in radice matrimonij, potest tamẽ fingere esse præ-
12 cessisse: idemque operatur talis † fictio quod veritas. d. l. qui in prouin
cia. §. j. de ritu nupt. c. ad audientiam. de cler. non resid. Quamuis etiã
dici possit, haudquaquam hac fictione opus esse, cum enim ante legem
ciuilem, omnes iure naturæ legitimi nascerentur, ⁊ deinde lex hoc restrin-
xerit ad eos, qui ex matrimonio nati essent, potest Princeps hoc legis
impedimentum tollere, ⁊ secundum pristina iura legitimitatum admit
tere, alias sequeretur, ꝙ Jmperator non posset quenquam vere legiti-
mare, quod est falsum vel ipso Socino teste in d. l. Gallus. §. si cuius. ⁊ p
Antonium Roselum in tract. de legitimatione. quamuis nos simus in
13 casu clariore, cum legitimatio facta sit etiam ex auctoritate † Pontifi-
cis, qui potest dispensare in radice matrimonij. Non obstat vltimo, ꝙ
iste non videatur plenarie restitutus, ex quo limitata est legitimatio re-
spectu successionis, secundum Alex. consi. xxv. in j. vol. xxx. in iiij. ⁊ vlt.
14 in v. nam respondeo esse distinguendum, aut enim † limitatio respicit
personam, puta ꝙ legitimetur quoad successionem certæ partis tantũ,
⁊ potest dici, ꝙ hoc sit dispensatio, ⁊ ita loquuntur Doctores in contra-
rium allegati. aut quoad personam est plenarie legitimatus, ⁊ restitutus
natalibus, prout in casu nostro, ⁊ nihil refert, ꝙ deinde respectu succes-
sionis adsit aliqua restrictio, secundum Paul. Castr. consi. ccxxj. Soc.
ccxlvj. Curt. sen. lxxij. Dec. cdviij. in fin. ⁊ cdxxiij. in fin. cum enim
15 † ius filiationis a iure successionis sit separatum. l. si ab eo. vbi Ang. C.
de leg. hæred. Bart. l. is potest. de acquiren. hæred. nihil prohibet filium
omni respectu esse, successorem vero aliquo duntaxat casu. arg. l. commu
nium. vbi Bal. C. de nat. lib. glos. l. ij. in glos. fin. C. de iure aur. annul.
16 sunt enim hæc diuersa. d. l. qui in prouincia. §. j. nam ⁊ videmus † ius
succedendi tolli ⁊ manere posse, ius vero sanguinis non posse. l. iura san-
guinis. ff. de regu. iuris. l. abdicatio. C. de pat. pot. merito ergo talis di-
cetur adhuc vere legitimatus, ⁊ licet aliqui quandoque vocent dispen-
satum. vt Castr. in d. l. pactum dotali. C. de collat. in fin. Corn. consi. iij.
in primo. illud est large: quia, vt supra dixi, quælibet legitimatio est di-
spensatio. d. cap. per venerabilem. nemo tamen dicit, quod hoc casu sit
magis necessaria citatio agnatorum, imo totum contrarium est verum,
quia plenaria legitimatio plus præiudicat agnatis, secundum Lancell.
Gallian. in d. §. ⁊ quid si tantum. ⁊ Rapha. Com. Paul. de Castr. d.
co. lit. xcviij. in subscriptione. Et ita arbitror iuris esse. Saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. IX.

1 *Legitimatio dicitur surreptitia quando tacitum fuit prolem legi-*
timam extare.
2 *Legitimatio fieri non debet nisi deficientibus legitimis.*
3 *Licentia data a Patre filio naturali quod se faciat legitimare ualet se-*
cus in spurio.
4 *Quoties agitur de excludendis legitimis & diminuenda eorum legiti-*
ma portione necessaria est eorum citatio.
5 *Pater non potest per legitimationem filij naturalis diminuere legitimã*
filijs iustis.
6 *Facultas auferendi dominium rei suæ non potest exerceri contra non*
subditum uel in bonis non subditis.
7 *Imperator sicut non potest legitimare in terris Papæ nec Papa in ter-*
ris imperij.
8 *Dominus directus non potest apponere manus ad iura domini utilis*
inferioris.
9 *Prorogatio in casu non permissa.*
10 *Dictio legitimati posita in statuto quid operetur.*
11 *Dispositio statuti per participium præteriti temporis concepta & sic*
de legitimato loquens non erit extendenda ad futurum, idest ad legi-
timandum.

Quamuis in hac causa diffusissime allegari posset: ta-
men cro ego breuior. ⁊ solum attingam rationes, quæ
sufficere videntur ad victoriam, in fauorem istius filiæ
legitimæ do. Dianæ. Et in primis sciendum est, ꝙ do.
Hieronymus nõ videtur potuisse instituere Brutũ
filium spurium in testamento, quamuis deinde eum
legitimauisset: quia cum legitimatio illa facta a Cam
pegio Comite Palatino sit nulla, vt mox ostendam,
sequitur ꝙ institutio illa corruat. §. fi. in authen. quibus mod. nat. effi.
sui. ⁊ est decisio Paul. Castr. in l. eam quam. C. de fideicommis. quam
1 ibi omnes sequuntur. Quod autem sit nulla, appareat ex vitio † subre-
ptionis: quia nulla facta est mentio, ꝙ subesset proles legitima. Cum
2 enim † legitimatio fieri non debeat nisi deficientibus legitimis. §. gene
raliter. in auth. quib. mod. nat. effi. sui debet omnino de hoc certiorari
Comes Palatinus, vel Princeps, alias legitimatio est nulla, secundũ
Bald. in l. nam ita Diuus. ff. de adopt. Paul. Castr. Aret. ⁊ cæteros,
in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. ff. de liberis ⁊ posthumis. ibi etiã Jas.
nume. 102. Dec. consi. cccvij. Feli. cap. postulasti. de rescript. Nec ob-
stat, quod deinde post mortem patris iste spurius fecerit se iterum legi-
timari in forma amplissima, ⁊ potuerit hoc facere propter licentiam
sibi datam in testamento patris, ꝙ toties quoties, ⁊c. Nam ad hoc, in
quo tota difficultas huius causæ vertitur, respondeo in primis, valere
3 quidem huiusmodi † licentiam a patre datam filio simpliciter naturali,
per text. in authentic. item, cum quis. C. de natur. liber. Sed in spurio
non videtur valere: quia d. authen. item, cum quis. procedit duntaxat
in casu

in casu suo, videlicet in naturali, non autem in spurio. d. §. si. in authen.
quib. mod. nat. & hoc videtur certissimum in filio incestuoso, prout in
casu nostro ex concubitu cum duabus sororibus, & etiam ex ea, quę ante
erat cognita a filio, iuxta text. xxxv. quęst. ij. C. de incestis. &c. nec cum.
& quę habentur in §. si adversus. instit. de nupt. quia lex respectu institu
tionis istorum aufert administrationem patri, ut non possit testari erga
illos, etiam conditionaliter, si legitimentur, ut declarat Baldus in l. si
quis. per illum textum. C. de incest. & inutil. nupt. & sequuntur cęteri
communiter. Preterea, etiam si iuberet dicta Cla. tamen cũ mortuus
esset pater, & ius quesitum filię legitimę non potuit ei auferri, non cita
4 tę, nec vocatę: quia † quoties agitur de excludendis legitimis, & dimi
nuenda eorum legitima portione, necessaria est eorum citatio, secundũ
Ancharan. consi. ccxlj. & ita consulunt Angel. consi. cccl. incipi. pro deci
5 sione primi dubij, vbi tenet, † q per talem legitimationem pater non
potest diminuere legitimã iustis filijs. argumento l. nec ei. §. j. de adopt.
sequitur Jo. Crotus in d. §. & quid si tantum. & etiam est satis de men
te Jasonis. nu. 133. ibidem Et quamvis dicta legitimatio secunda ha
beat clausulas valde efficaces, tamen non puto, q clausulę illę plenitu
dinis potestatis, vel derogatorię citationum, possint habere effectum in
territorio Ferrariensi, in quo Papa habet duntaxat ius directum, & re
cognitionem a Duce, cętera vero sunt ipsius Ducis: vnde isti Comites
Palatini, nec etiam Papam & possunt uti istis clausulis, quę habent ef
fectuz duntaxat, quoad illos qui sunt simpliciter & omnimodo sibi sub
diti, ut sentit Angel. d. consil. cccl. Paul. de Castr. consi. xxxiij. Curt.
6 sen. consi. lxv. Et fortius, quia † facultas auferendi dominium rei suę
non potest exerceri contra non subditum, vel in bonis non subditis.
Castr. consi. ccxvj. presupposito. & consi. cclxxxi. primum dubiũ. Dec.
in c. quę in ecclesiarum ver. predicta conclusio. vbi allegat Bald. Salic.
l. nec causas. C. de appellationibus. Imol. Cle. pastoralis. versi. ceterũ.
de re iud. Alexan. consi. xj. alias consi. viij. lib. vij. Dec. cccciij. in simili,
Castr. dcccclvj. viso. Abb. Aret. & alij. cum a nobis. de testib. Felin. ca.
ad audientiam. de presumpt. Barba. consi. lviij. Et certa est iuris con
7 clusio, q sicut † Imperator non potest legitimare in terris Papę, & vi
ce versa Papa in terris Imperij. cap. per venerabilẽ. extra qui fil. sint
legit. Anchar. cccxxi. Bartol. in authent. ex complexu. C. de incest. nupt.
& est communis opinio, secundũ Imol. in c. pastoralis. in princi. de off.
ord. Jas. consi. lxx. in iij. ita non debet posse fieri Ferrarię, quę est extra
iurisdictionem Pontificis, salvo tamen directo, &c. Dec. cl. num. 5. sicut
nec Paduę, secundum Jas. d. consil. lxx. vel Florentię, secundum Dec.
cccclvij. Lucę, Dec. ccccij. Socin. cxx. maxim. lib. tertio Janue. Doc.
cccccxxxiiij. Senis. Abb. xx. in volu. j. Dec. cccclxxx. nec Mediolani
ab Imperatore, quia habet solum directum, secundum Franciscum
8 Curt. consi. lxv. & xciij. versi. quinto principaliter quia. Et † non potest
dominus directus apponere manus ad iura domini utilis inferioris.
Alexand. consi. lx. visa legitimatione. in ij. Afflict. decis. Neap. cxxviij.
fuit dubitatum. Corn. xciij. in ij. cc. in princi. in iij. & de Duce Medio
la. Socin. iij. in iij. Alexan. xi. in ij. Bal. ccclix. quemadmodum. in iij.
Ange. cxvij. Dec. ccccij. Bar. xxxiij. proclare. in ij. Curt. iunior 100.
in Ducę ianuę. Bald. clxxxv. in v. Mantuę. Curt. iunior lxj. Quod
9 videtur procedere etiam patre petente: quia non potest † prorogare, ut
sentit Dec. d. consi. cl. & consi. cccclvij. vbi dicit esse communem opinio
nem contra Paul. Castr. consil. ccxxij. de quo etiam per Capr. consil.
ij. Corn. consi. j. lib. iij. consi. ix. lib. iiij. post Bart. in d. l. quia in provin
cia. §. Divus. de ritu nupt. Nec obst. statutuz Ferrariense, quo cavetur,
q filia sit contenta eo quod pater dederit, nec aliud quid petere possit
donec erunt aliqui de descendentibus, vel ascendentibus masculis, na
tis ex legitimo matrimonio, salvo nisi fuerint legitimati de voluntate pa
10 tris, &c. Nam respondeo, q dictio † illa legitimati. posita in statuto re
fert se ad tempus delate hereditatis, secundum regulam. §. cum autez.
instit. de heredit. que ab intest. eo autem tempore non erat legitimatus:
quia prima legitimatio fuit nulla, ut dixi: respectu vero secunde erat le
11 gitimandus: vnde † dispositio statuti per participium preteriti tempo
ris concepta, & sic de legitimato loquens, non erit extendenda ad futu
rum, id est ad legitimandum. l. si a colono. l. si stipulatus fuerim. §. cum
stipulamur. ff. de verborũ obligationibus. & q in statuto tradit Bald.
in l. si matre. C. de suis & legit. Bald. Paul. Cast. Corn. & cęteri in l. nõ
sine. C. de bonis, quę liber. per Bartolum consi. xxxi. quidam decessit.
cum similibus. Idque maxime est dicendum in hoc statuto satis odio
so, in favorem legitimatorum contra vere legitimos inducto, quod est
correctorium iuris communis: maxime regule quę ponitur in §. & quo
niam vero. in authen. quibus mod. natur. effi. sui. cum similibus. Et
ita ego sentio, salvo tamen semper saniore iudicio.

SUMMAE RERUM. X.

1 *Filium ad partem dispensari nec proximiores citari.*
2 *Legitimari spurium citatione opus non esse.*
3 *Spurium legitimis existentibus dispensari nec illos in casu citari.*
4 *Filij cum non habeant aliud ius vivente patre quàm spem legitimæ non videtur quod sint citandi.*
5 *Dispensatio extraiudicialis non requirit citationem quorum interest.*
6 *Causa cognitio quæ in legitimatione & quæ necessaria sit.*
7 *Legitimationem limitatam bifariam considerari.*
8 *Abolitio tollit vitium præcedens.*


Onsultorio suprascripti placet mihi conclusio per ratio
nes suas, quibus eleganter & copiose responsum est ar
gumentis contrarijs. Et enim verum est, q omnis legi
timatio quantumvis ampla, est dispensatio, ut est text. in c.
per venerabilem. extra qui fil. sint legitim. Sed quo ad
obiecta quę fiunt potest considerari dispẽsatio quadru
1 pliciter. Primo modo, quando filius † non restituitur natalibus, sed
simpliciter dispensat, q possit esse capax respectu certę partis, secundũ
Paulum Castr. in l. adoptivum. §. patronum. ij. ff. de in ius vocan. So
cinuz in l. falsa. ff. de conditioni. & demonstrationi. quo casu videtur So
cinus requirere citationem proximiorum, ut per eum consil. xvij. inter
consi. Francisci Curtij, & Dec. consi. cclxiiij. quorum sententia non vi
detur vera. Cum enim citatio fiat propter lęsionem proximiorum. l. nã
ita Divus. ff. de adopt. si non requiritur in plena legitimatione, quando
derogatur in totum, multo minus in ista quę preiudicat tantum partis,
secundum d. Lancelot. Galliaul. in repetit. dicti §. & quid si tantum. vbi
reprobat hanc opin. Socini, & fuit argumentum Pauli Castrensis in
ter consilia Rapha. Comen. consi. xcviij. in subscriptione: sed de hoc in
casu nostro non est disputandum, cum legitimatus ille de quo agitur
fuerit plene restitutus natalibus. Secundo modo dicitur dispensatio,
2 quando legitimatur spurius cuz † cuius matri non potuit esse matrimo
nium, quia vbi non potuit esse veritas matrimonij, ibi nec imago fingi
potest. l. j. C. de dediti. liber. tollend. secundum Paulũ de Castr. consi.
ccxix. Decium dicto consil. cclxiiij. & consil. cccvij. que opinio respectu
nudi nominis potest aliqualiter tolerari: sed quoad effectum nullo mo
do est tenenda, & eam reprobat Ruynus in rubr. ff. de liberis & posthu
mis. & ibi sum sequutus: quia legitimatus non fingitur legitimus, tan
quam precesserit matrimonium cum matre, ut credidit Paul. Castre.
sed tanquam natus illo iure naturali, quo omnes legitimi nascebantur,
& fictio refertur ad dictum tempus, non autem ad conceptiones matris,
ut dicitur in l. ij. ff. de nat. restit. & in §. si quis ergo filius. in authentico
quibus mod. na. eff. sui. & ipse Paul. Castren. in alia specie tenuit con
trarium, dum consuluit filiuz sacerdotis posse legitimari a quolibet Co
mite Palatino etiam Cęsareo, & habente simpliciter potestatem legiti
mandi, & tamen tale vitium est in radice matrimonij: quia sacerdos non
potuit matrem in uxorem ducere ita tenuit Paul. Castr. consi. cij. in ij.
sequitur Cardin. Alexand. in d. c. per venerabilem Socin. consi. lxv. in
iij. Curtius iunior. cxxxvj. & facit gloss. in §. fin. in authentic. quib. mod.
nat. effic. sui. Et quod talis ratio seu cõsideratio radicis matrimonij nõ
sit bona, latius sentit etiam Socinus dicta l. Gallus. §. si eius. alias nulla
legitimatio Imperatoris esset vera legitimatio, cum ipse non possit re
spectu matrimonij dispensare, ut dixit Alexand. in d. §. patronuz. quod
est contra textum & ibi Bartolus in l. qui in provincia. §. j. de ritu nup.
Et q in hac legitimatione non sit necessaria citatio satis firmat Bart.
& cęteri in d. §. & quid si tantum. qui simpliciter dicunt non esse necessa
riam quando legitimatur spurius. vnde cum loquatur de eis tunc non an
tem de simplici naturali satis apparet. q neglexerunt illam subtilitatez
radicis matrimonij. & sentit Cardin. Parisius consi. ij. in ij. & sive ista
sit dispensatio, sive legitimatio, nihil infertur q magis sit necessaria cita
tio hoc casu, quam in vera legitimatione, semper enim subest eadem ra
tio, q pater potest arbitratu suo de re sua disponere. Tertio modo di
3 citur dispẽsatio, quęlibet legitimatio † & quę requirit causas, ut quia ex
tent filij legitimi. §. generaliter. in authentico quibus mod. nat. effic. sui
& tali casu loquitur Anchar. consi. cclxvij. qui est casus noster. Sed in
hoc dico, q si diminueretur legitima iustis filijs, tunc procedit opinio
Anchar. in dicto consi. & Soc. in d. §. & quid si tantum. si vero non dimi
nuitur, quia iusti filij habent longe plus legitima, ut in casu nostro, tunc
non est opus alia citatione per rationem Bartoli in d. §. & quid si tantũ
4 declarat Bald. consi. cccvj. in ij. & cv. vol. v. cum enim † filij nõ habeãt
aliud ius vivente patre, quam spe legitimę, non videtur q sint citandi.
l. cum adoptio. ff. de adoptionibus. Et quia quamvis citati impedire
non possent. l. qui potest invitis. ff. de regulis iuris. Et quia dispen
5 satio † extra iudicialis, non requirit citationem eorum quorũz interest.
Imol. in c. nisi cuz pridem. verb. indulgere. extra de renunt. But. c. de
bitores. extra de iureiurando. Abb. consi. lxxxiiij. volumi. j. Et quam
6 vis † lex dicat, q existentibus filijs requiratur causę cognitio. d. §. gene
raliter. non tamen requiritur in vim iudicialem, ut filij sint citandi, & sa
tis est, quod talis causa visa sit Comiti, vel principi legitima, aut hone
sta, etiam si non esset, secundum Baldum in l. si testamentum. C. de te
stamentis, Decius consi. cccvij. & voluntas patris, & boni mores spurij,
videntur sufficere, propter rationem vinculi naturalis, secundum An
gelum dicto consi. ccl. qua ratione Jugurta fuit adoptatus a patruo, ut
7 est apud Salustium. Quarto modo † potest dici dispensatio, quando le
gitimatio fuit limitata quoad certaz speciem, vel quantitatem, seu mo
dum succedendi, ut declarat Paul. Castren. in l. pactum. C. de collatio
nibus. Corneus consi. iij. vol. j. Et in hoc communiter traditur, quod si
quis respectu personę sit plene legitimatus, seu restitutus, nihil refert. q
modus sit adiectus respectu successionis, secundum Cast. consil. ccxx.
Soc. ccxlvj. Cur. lxxij. Dec. cclviij. in fin. cclxiij. in fin. & talis legitima
tio nihilominus, tanquam beneficium Principis, recipere latam inter
pretationem, secundum doctrinam Bartoli in l. ij. in princip. de verbo
rum obligationibus. licet aliud sit, quando etiam respectu personę esset
limitata, quo casu loquitur Angelus consil. ccxxix. Dominus Papa &
Alex. consi. dcxxij. in vij. Et cum in casu nostro non possit negari, quin
saltez respectu personę, iste spurius sit restitutus, & non tractetur: quod
ipse succedat, sed eius filius, qui ab avo vocatus est ad fideicõmissum
nulla videtur subesse difficultas, quin sit admittendus: quia lex prohi
bens filium spurij capere existentibus legitimis, de quo in glossa l. fin.
C. de naturalibus lib. per doctores in d. l. Gallus. §. quid si is. intelligi
tur de spurio omnino: non quod respectu saltem personę sit restitutus.
propter enim abolitionem maculę in persona, cessat ratio exclusiva ne
8 potis, propter vitium paternum, cum tale vitium sit abolitum. † Abo

litio enim sustulit vitiū præcedens arg. l. præses prouinciæ ibi: præstata abolitione sopitum crimen. C. de abolitionib. titu. generali. & de spurij filio, an institui possit: vide late Bart. d. §. quid si is vbi dixi. Et ideo concurro in sententiam suprascripti domini consultoris, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XI.

1 *NAturales filij per subsequēs matrimonium efficiuntur legitimi.*
2 *Alimenta naturalibus debentur.*
3 *Legitimatus amplius non dicitur persona turpis.*
4 *Quis potest legitimari ut succedat in quanta parte uoluerit Pater.*
5 *Pactum quod filius non succedat nisi in quantum uoluerit Pater reijcitur cum sit contrarium naturæ legitimationis quæ debet esse uniuersalis alias esset monstruosa.*
6 *Verba priuilegij proprie debent interpretari.*
7 *Legitimatio est actus fauorabilis & dicitur concessio gratiosa.*
8 *Priuilegium etiam fauorabile non trahitur ad alium casum in quo sit minor ratio.*
9 *In materia legitimationis cui conceditur fauorabile quod est minus non intelligitur concessum odiosum quod est plus.*
10 *Comes habens priuilegium legitimandi filios & naturales & spurios non tamen poterit legitimare naturales ad petitionem ipsorum.*
11 *Habens potestatem legitimandi spurium & incestuosum non poterit legitimare eum qui utrunque habeat.*
12 *In materia filiationis Canonistarum opinio est tenenda.*
13 *Legitimationem reiecto pacto puram censeri.*
14 *Pactum modale uitiatur & non uitiat.*
15 *Pactum impossibile seu modus impossibilis non uitiat contractum.*
16 *Si monachus tempore ingressus monasterij per pactum sibi reseruet dominium rerum pactum reijcitur & ingressus tenet.*
17 *Si quis donaret iuspatronatus ecclesiæ & apponeret pactum quod donatarij tenerentur præsentare ad uoluntatem alterius Episcopi tale pactum uitiatur & non uitiabit.*
18 *Si fieret donatio ecclesiæ cum pacto quod non pertineret ad Episcopi ordinationem tale pactum uitiaretur non autem uitiaret.*
19 *Doctores debent intelligi secundum iura quæ allegant.*
20 *Vtile per inutile uitiatur quando sunt simul connexa ex uoluntate disponentis.*
21 *L. Pedius declar.*
22 *L. in ambiguo de rebus dub. declar.*
23 *Legitimatum pure legitimatorum iure succedere.*

DOminus Angelus habuit duos filios, Lancelotum
& quendam alium qui erant naturales, & fecit hos
legitimare per Comitem Palatinum habentem
priuilegium ab Imperatore, quod posset legitimare
quoscunque spurios, &c. & sic isti legitimati fuere,
addita clausula, ne possent succedere nisi in quantum
1 vellet pater suus. Sed ille pater postea † duxit
vxorem quandam mulierem, ex qua habuerat
alios filios naturales, quo casu illi naturales censentur legitimati, seu
vere legitimi. c. tanta. qui fil. sint leg. instit. de hered. quę ab intest. §. j.
cum similibus. Accedit, quod dictus Dominus Angelus fecit testamentum
& Lanceloto nihil, seu parum quid reliquit, secundum consilium
gloss. in lege nam & his. §. primo. ff. de inoffic. testamen. Sed reliquit
alijs filijs, qui erant legitimati per subsequens matrimonium, &
sic dictus testator mortuus est. Nunc quęritur principaliter de duobus:
Primum est, an dictus Lancelotus possit consequi alimenta a
fratribus suis, & heredibus patris. Secundum vero, an possit etiam
ipse succedere vna cum fratribus, tanquam legitimus, rite & recte, &c.
Et circa primum breuiter agendo, quia non est casus multum dubita-
2 bilis. Clarum est, quod dictus † Lancelotus debet habere alimenta,
& hoc per text. vbi casus in Authent. quib. mod. nat. effic. sui. §. si quis
igitur non habens, vbi gloss. idem firmat. ad idem est text. in §. discretis.
vbi Barto. eodem titulo & Barto. in tractat. alim. versiculo quęro,
an pater. & idem tenet Angel. in dicto §. si quis igitur. & hoc tanto
magis procedit de iure Canonico, per text. in cap. cum haberet. de eo,
qui dux. in matr. quam pollu. per adult. gloss. Barto. & Alexand. in l.
si quis a liberis. §. verum. ff. de lib. agnosc. vbi allegat Alexand. concordan.
& ad hęc alimenta pręstanda tenentur dicti fratres Lanceloti,
duabus rationibus. Primo, quia heredes patris. nam etiam si essent,
extranei tenerentur, quia heredes, per text. in dicto §. si quis igitur.
Secunda ratio est, quia etiam posito, quod dicti fratres non fuissent heredes
patris: tamen tenerentur ad alimenta fratris naturalis, per ea,
quę ponit Barto. in dicta lege si quis a liberis. §. verum. in fi. vbi idem
tenet gloss. & gloss. & Barto. in l. pater. C. de alen. lib. Bald. in lege pa-
tina. §. ius naturale. ff. de iustit. & iur. & est text. vbi Bald. in authent. li-
cet. C. de nat. lib. Angel. de Aret. instit. de iur. natu. in fin. princip. cum
similibus: quod tamen intelligit procedere Ange. in dicto loco, nisi sit
artifex filius, & talis, qui possit sibi alimenta parare. per gloss. in d. l. si
quis a liberis. §. si filiusfam. vbi idem tenet Barto. & Alexand. sed ille
Lancelotus non est talis, qui possit facere aliquam artem, quia non est
edoctus, ergo, &c. Item non posset, attenta dignitate familię, ergo, &c.
per l. nepos. ff. de verborum significatione. & not. per Alexandrum in
prędicto loco. Et hęc procedunt in filio naturali: quanto magis igitur
in eo qui sit legitimatus, licet non succedat: nam ista legitimatio
3 multum † operatur, quia non videtur, quod possit amplius dici persona
turpis. Baldus in l. Imperialis. C. de nuptijs. Iaso. in l. si is, qui
4 pro emptore. ff. de vsucapionibus. Circa secundum vtrum possit † quis
legitimari, vt succedat, sed in quāta parte voluerit pater, licet articulus
sit disputabilis, tamen tenendo communia, dicendum est, q; sic, & valet
talis legitimatio, quam opin. tenuit Bart. in l. quęsitum. in repetitis
antiquis. ff. de acquir. hered. Ludo. Roma. in l. qui superstitis. eodem
titu. Ludo. Rom. Paul. Castr. Alex. Ias. Corn. in l. pactum quod dotali.
C. de collat. Franc. Crem. in sing. xvj. incip. pater potest. Ias. in l.
j. §. hoc autem. ff. ad Treb. & consulendo Alex. in consi. xxix. in ij. volum.
Sed quando fit hoc modo, non autem simpliciter, non est proprie
legitimatio: sed transit in aliud nomen, & vocatur dispensatio, vt dicit
Pau. Cast. in l. j. in fin. C. de iur. aur. an. Paul. Cast. & Alexā. & alij. in
d. l. pactum quod dotali. Paul. de Cast. in l. solet. ff. de iur. omn. iud. vbi
dicunt, quod ita consuluit Ray. de Forl. vt ibi per eos. nam alias illud
5 † pactum, quod filius non succedat, nisi in quātum voluerit pater, rejiceretur:
quia est contrarium naturę legitimationis, quę debet esse vniuersalis,
alias esset monstruosa, vt est text. in cap. per venerabilem. qui
fil. sint leg. transit igitur in aliud nomen, vt supra conclusum est. Quare
dico, quod Comes Palatinus habens licentiam ab Imperatore legitimandi
filios naturales spurios, &c. non tamen poterit facere istam dispensationem
nam discedendum non est a verbis priuilegij, quod habet
dictus Comes, cap. porro. & cap. recepimus. de priuil. l. cum precibus.
C. de probat. & in his terminis firmat d. Iaso. in l. Gallus. §. &
6 quid si tantum. ff. de libe. & posthu. Item † verba priuilegij proprie
debent interpretari. c. cum de non sacerdotali. de pręb. Sed dispensatio
non est proprie legitimatio, vt dicunt prefati doctores, ergo, &c. Item &
7 secundo legitimatio est † actus fauorabilis, & dicitur concessio gratiosa,
vt tenet Bart. & Mod. in l. ij. ff. de verb. oblig. Abb. in c. at si clerici.
§. de adulterijs. de iud. & dicit d. Philip. Dec. in consil. lxxvj. q; est
communis opinio. ista vero dispensatio est odiosa, vt est tex. in cap. hij
nati. si de feud. contr. ort. fit inter dom. & agn. vbi dicitur, q; rationem iuris
naturalis reprobatur. Item monstruosa, vt est text. in ca. per venerabilem.
qui fil. sint leg. & not. Pau. de Cast. in d. l. j. C. de iur. aur. an.
Ias. in rubr. ff. de liber. & posthu. Ergo non est par ratio vnius & alte-
8 rius. Vnde † priuilegium etiam fauorabile non trahitur ad alium casum
in quo sit minor ratio. vt not. dom. de san. Gem. in c. j. per illū tex.
de fil. presb. lib. vj. & in c. item si is. eodem titulo & lib. Idem tenet D.
Card. & Petr. de Ancha. in cle. fi. in fin. de priuileg. fo. ius facit, quia
etiam si esset par ratio de vno ad aliud, non tamen in priuilegijs etiam
gratiosis licita est extensio, secus si esset maior ratio, vt per d. Abb. in c.
at si clerici. in §. de adulterijs. & ibi Philip. Dec. de iud. Abb. in ca. ad
aures. de rescript. in cap. per venerabilem. vbi dicit, hanc esse communem
opinio. qui fil. sint leg. late Felin. in cap. postulasti. de rescrip. facit
quod not. Ias. in l. ij. ff. de verborum obligationibus vbi in materia le-
9 gitimationis dicit, q; † cui conceditur fauorabile, quod est minus, non
intelligitur concessum odiosum, quod est plus, vt ibi per eum. Cum igitur
Comes Palatinus habeat tantum priuilegium legitimandi, vt patet
in eius priuilegio ad me transmisso, certe non dicitur habere priuilegium
dispensandi. Comprobatur per illud quod tenet Ang. in l. in-
10 uiti. ff. de his qui sunt sui, vel al. iur. vbi dicit, q; † Comes habens priuilegium
legitimandi, non tamen poterit legitimare infantem, quia in
eo est maior ratio, quam decisionem sequitur Dec. in consi. lv. in princ.
ad idem facit, quod tenet Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib.
11 & posthu. vbi vult, q; talis † Comes habens potestatem legitimandi
filios, & naturales, & spurios, non tamen poterit legitimare naturales
ad petitionem ipsorum: quia, vt dixi, in his est maior ratio. Ad idem
communis Canonistarum opinio relata per omnes Mod. in l. ij. in
12 princ. ff. de verb. obliga. Quod † habens potestatem legitimandi spurium,
& incestuosum, non poterit legitimare eum qui vtrunq; habeat.
ex quo illud est magis odiosum, & licet legistę aliter teneant, apud Canonistas
tamen cōis est in contrarium, vt ibi dicit Mod. quorum Ca-
13 nonistarum opinio videtur tenenda † in materia filiationis, per ea quę
ponit Petr. de Anch. in disputa. sua incip. Antiquis & Modernis temporibus
viri Catholici, &c. Phil. Dec. in cōs. cxi. not. per Bar. & alios
in l. priuilegia. C. de sacros. eccles. his ergo stantibus in proposito pariformiter
non videtur, q; habens priuilegiū legitimandi, possit dispen-
14 sare. Quare † si ille Comes Palatinus dixit, legitimo te cum hoc, q;
non succedas nisi in eo, quod voluerit pater tuus, cum non potuerit ille
Comes addere illud pactum, ista legitimatio debet esse pura, & rejici illud
pactum, cum ius legitimandi illi cōcessum ad hoc extendi nō possit.
Istud probo per plura. Et primo de hoc videtur decisio in terminis
Pau. Cast. in d. l. j. C. de iur. aur. an. in verb. in contrarium, &c. vbi pre-
15 supponit expresse, q; dato casu, in quo istud † pactū modale addi non
possit, vitiatur, & nō vitiat. per tex. in l. cū precario. ff. de precar. Secundo
pro hac parte facit, q; illud pactum, seu iste modus est impossibilis
respectu ipsius Comitis, quia non habet tam latum priuilegium: vnde
16 succedit regula, † quod pactum impossibile, seu modus impossibilis
non vitiat contractū. l. per seruū. §. j. ff. de vsu & habit. per quem tex. ita
tenet Aret. in l. impossibilis. ff. de verb. obli. vbi idē tenet Ang. de Perus.
& est gl. q; ibi not. Bal. Rimin. Alex. Ias. in l. cū donationis. C.
de transact. Vitiatur igitur ipsum pactum, non autem actus, seu contractus.
Tertio pro hac facit decisio Bart. in auth. ingressi. C. de sacr. ec-
17 cles. vbi post gl. ibi tenet, q; † si monachus tempore ingressus, p pactū
reseruet sibi dominiū reru, q; pactum rejicitur, & ingressus tenet, & illā
glo. & doc. Bar. cōiter sequuntur Doctor. tam legendo, q; cōsulendo, vt
ibi per Ias. & vltra eum per And. Sicu. vbi latissime examinat in cōsil.
ij. per totum. in j. volum. & dicit quod est communis opin. Ad idem
textus in l. si quis ita heres. vbi Ioannes de Imol. ff. de hered. instit.
Quarto, pro hac opi. facit decisio Dn. de san. Gem. in c. j. de iur. patr.
lib. vj.

18 lib.vj.vbi notabiliter decidit, quod † si quis donaret ius patronatus ec-
clesiae, & apponeretur pactum, quod donatarij tenerentur praesentare ad vo
luntatem alterius Episcopi, illud pactum vitiabitur, & non vitiabit: quia
est impossibile de iure, & contra concilium Lateranense, de quo habetur
in c.ij.de conc.praelat. vt ibi per eum cuius decisionem refert & sequitur
D.Paul.de Citad.in tract.iurispatr.in iij.part.in ij.causa.in ix.quaest.
19 ex qua infert, quod † si fieret donatio ecclesiae cum pacto, quod non perti-
neret ad episcopi ordinationem, tale pactum vitiaretur, non autem vi-
tiaret. facit glo.in c.si quis basilicam.de consecr.dist.j.& ibi Archid.not.
illam glo.ad idem glo.in c.sic quidam.x.q.j.& ibi Gemi. Nec obstat si
diceretur, quod quamuis modus vitietur, non vitiet quod istud procedit ipso
iure, secus in effectu: quia ope exceptionis vitiabitur etiam ipse actus,
prout volunt Ange.in l.impossibilis.ff.de verb.oblig.per glo.in l.cum
donationis.supra allegatam. Quia respondeo, istud dictum Ang.quod
sequi videtur Corn.in l.ab administratione. C.de legat.non esse verum,
nec glo.per eum allegata illud dicit, & dictum Angel.in specie reprobat
Aret.in d.l.impossibilis.per decisionem Barto.in d. Auth. ingressi. &
certe non puto, quod sit vera, per supradictas decisiones, quicquid dicat
Alex.in d.l.impossibilis. praesertim quia glo.in d.l.cum donationis.pro
bat contrarium. Nec obstat, quod quando Comes Palatinus in legitima
tione adiecit modum sibi non concessum per Imperatorem, legitima-
tio in totum debet esse nulla, vt not.tradit d. Alex.in consi.vlti. vol.vij.
Quia respondeo, quod Alex.loquitur in casu, quo vtrunque vitiaretur: puta,
20 quando esset † conditio, secundum l.impossibilis.ff.de verb.obliga. nos
vero loquimur in modo. nam Alex.non respondet fundamentis supra
allegatis, & ideo debet intelligi, secundum iura, quae allegat. Non obstat
etiam opinio Corn.in d.l.ab administratione. Quia loquitur in condi-
tione, non in modo, in quibus est magna differentia, vt not.in d.l.impos
sibilis. Nec text.in l.militem. C. de cond. ob caus.aliquid facit: quia in
nostro casu non erat aliqua datio ob causam, ex qua posset dari repeti-
tio, quod est in d.l.militem. quare teneo opin. Aret. & Bart. quae per su
pra dictas decisiones videtur esse communis. Est verum, quod contra
21 hanc opinionem facit. Primo, regula, quod † vtile per inutile vitiatur,
quando sunt simul connexa ex voluntate disponentis, vt est text.in l.
Pedius.ff.de arbit. Bart.in l.grege.§.j.in fin.ff.de fideiuss. nam testa-
tor non habuit in mente legitimare dictum Lancelotum, nisi vt succede-
ret cum illo pacto, alias non legitimasset: & propterea, si vnum non va-
let, non debet valere aliud. d.l. Pedius. Sed respondeo, quod debet ta-
lis contrahens sibi imputare, si iura nesciuit. nam attenditur quod ex-
pressum est, & lex fingit eum voluisse actum valere, reiecto impossibili.
istud probatur ex supra scriptis decisionibus. vbi in monacho tenet in-
gressus, licet forsan eius voluntas esset in contrarium, reiecto pacto, &
hoc idem tenet glo.in d.c.sic quidam.x.q.j. Idem est in decis. Gemin.
nam fortasse donans non dedisset, si pactum reijceretur. facit, quia ista
legitimatio, est actus solius Principis. Barto.in l.Gallus.§ forsitan.
quem omnes sequuntur.ff.de liber.& posthu. Dec.in consi.cl.vnde de-
bet plus attendi priuilegium Comitis, quam voluntas patris. Non obst.
22 igitur d.l. Pedius. quia non loquitur in † pacto modali: sed in eo, quod
aeque principaliter deducitur in contractum. nam necesse est, quod illa lex,
23 limitetur per supra dicta. Non obstat etiam † l.in ambiguis.ff.de reb.
dub. quam quidam adducebant in contrarium, quia ibi cum expresso
non concordabat mens, sed in nostro casu erat mens, licet modificata
per pactum, alias obstaret. d.l. praedictis decisionibus. Ex ex his conclu
24 do, quod dictus Lancelotus censebitur † plene legitimatus, quo casu de-
bebit habere saltem quartam portionem eius, quod esset habiturus ab
intestato. nam si institutus est in tali testamento in modica parte pote-
rit petere supplementum, condictione ex l.omnimodo. C.de inoff. testa.
Bart.in l.si a milite.§.fin.ff.de testam.mil. vbi Bald.& Ang. & est com
munis opinio. Si vero est praeteritus, dicet nullum, per id quod tradi-
tur in auth.ex causa. C.de lib.praet. nam legitimatus simpliciter, habe-
tur quoad successionem pro vere legitimo. praesertim cum est legitima-
tus antequam nascerentur alij legitimi, vt per Bald. in l. si te parens.
C.de suis & leg.& in Margarita sua, in verb.legitimatus. Item cum
etiam sui fratres sint & ipsi legitimati per subsequens matrimonium. Et
haec mihi videntur de iure vera. Saluo tamen iudicio vniuscuiusque
rectius sentientis.

SVMMAE RERVM. XI.

1 Ciuilitatem concessam animo quaeri.
2 Modum post ius quaesitum impleri.
3 Interpellati vt veniant ad habitandum non cadunt a iure ciuili-
tatis nisi fuerint negligentes per annum integrum.
4 In obligatione modali nō committitur mora statim ex implemēto unius.
5 Interpellatione opus est vt debitor modum adimpleat.
6 Interpellatio solemniter facta constituit debitorem in mora.
7 Quis potest habere domicilium in duobus diuersis ciuitatibus eodem
tempore.
8 Excluso Patre a beneficio ciuilitatis non censetur exclusus filius.

Priuilegij ducalis verba sunt, intelleximus sibi in ani-
mo esse reliquum suae vitae tempus velle transigere sub
patrocinio & auspicijs nostris, quibus verbis adimplē
1 dis sufficeret, quod tunc isti Bononienses † fuissent eius
animi, & consequerentur priuilegium ciuilitatis, licet
mutarent propositum & intentionem. l.j.§. vnde quae-
ritur. Omnibus. vbi Bal.& Alberic.ff.de exercito.per Bar.in l.caetera.§.
fin. vbi Jas.num.16.ff.de leg.j.& nihilominus duraret priuilegium seu ci-
uilitas semel acquisita, vt ibi dicunt doctores, & facit cap.decet de regu.
iure in vj. Sed princeps non stetit in illis finibus verborum. verum vltra
progressus est, modo in ea stent habitent atque moriantur, &c. quae verba
2 modificant † ciuilitatem concessam: & per viam modi probata sunt. l.qui-
bus diebus.§. Terminus. vbi Bart.ff.de cond.& dem. vnde sequitur
vt ciuilitas statim sit quaesita, licet deinde incumbat illis onus modi in
adimplendi. Quibus sic stantibus, respondere potest ad difficultatem
3 contra eos motam modis quinque. Primo, quod quamuis † interpella-
ti sint vt adimpleant, id est: vt veniant habitatum: tamen non cadunt a
iure ciuilitatis: nisi fuerint negligentes per annum integrum, vt est glo.
communiter approbata in §.si vero non implens. in auth. de hered.&
4 Falcid. verbo, admonitus. Secundo, quia † in obligatione modali
non committitur mora statim ex implemento vnius: vt est tex. in l.na-
5 turalis.§.sed si scyphos.ff.de praescript. verb. sed praeterea † opus est et
interpellatione: vt debitor adimpleat modum. arg.c.j.§.licet. si de feud.
fu.contro.& per Bal.in l.& si post tres.in repet.versic. idem videtur in
contractibus. refert & sequitur Aret.in l.ita stipulatus.versi.ex quo cō-
6 sequenter decidit tertius.ff.de verb.obli.quae † interpellatio si sit so-
lemniter facta constituit quidem in mora: secundum l.quod te.ff.si cert.
pet. non vt statim quis cadat a cōmoditate modi: sed demum lapso an-
no: secundum glo.in d.§.si vero non implens. sed in casu nostro non videtur,
quod est fortius: commissa mora, quia iste fecit quod potuit: per quisi-
uit domum: misit familiam: &c. vnde non potest quicquam ei imputari.
d.l.quod te. Tertio, quia illa conditio: si stet & habitet: &c. dicitur euenis
se quamuis legatarius non omni momēto steterit: & ideo quamuis aliquā-
diu latitauerit timore patroni tamen ad legatum admittitur: vt est tex.
in l.si ita quis legauerit.ff.de cond.& dem. quandoquidem dicatur mo-
ram morari: etiam qui ex causa iusta recessit. l. Cato.§. Imperator.ff.
de alim.lega. ergo idem in casu nostro: pro tempore quo ille latitauit timo-
re principis. Quarto: quia cōditio haec seu modus: quod stet: habitet:
& moretur: omnino cōsistit in arbitrio boni viri. l.Maxima.§.j.ff.de ann.
lega. qui non debet eos priuare vtilitate concessionis: sed cogere ex offi
cio ad obseruationem modi. l.Maeuia decedens.ff.de man.test. & satis
est si adimpleant modum habitando: prout faciunt alij ciues Ferranē-
ses: vt in simili dicitur in l.quidam cum filium.ff.de verb.oblig. clarum
autem est: quod alij ciues ex negotijs exeunt ciuitatem: & stant absentes
Bononiae: & in alijs vrbibus vbi expedit: etiam si causa non sit valde
vrgens: & etiam si conducerent domum in alia ciuitate: non tamē per-
7 derant domicilium Ferrariense: cum possit † quis habere domicilium
in duabus diuersis ciuitatibus eodem tempore. l.assumptio.§.vtris pru
dentibus.ff.ad munic. vbi Barto. c.ij. de sepult.in vj. vnde probatio
quod iste tunc esset Bononiae nihil infert contra eum. Quinto: & vlti-
mo: priuilegium est concessum patri & filio: & constat quod filius ipse
habitauit: vnde saltem ipse per successorum edictum est admittendus,
quia filio nihil imputari potest: imo etiam si non habitasset adhuc ad-
mitteretur: ne culpa patris sibi noceret: vt est tex.in l.Titia.prima.§.si
8 ea.ff.de leg.ij. quanto magis non debet ei nocere qui habitauit: † ex-
cluso enim patre a beneficio ciuilitatis: non censetur exclusus filius: vt
dicunt Salic.& Aret.in l.ij.C.de sacros.eccle. vbi sunt si quis. & ita
ego in suprascripto casu arbitror iuris esse. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XII.

1 Eclaratur consilium Anchar.clxxix.
2 Modus ciuilitati adiectus a quo & quando impleri possit.
3 Natura dispositionis modalis qua.
4 Statutum penale & odiosum loquens in forensi & non subeunte one-
ra non debet extendi ad ciuem priuilegiatum.
5 Spem implendi modi solam sufficere.
6 Dispositio modalis transfert ipso iure ciuilitatem lic inde modus
sit adimplendus. et de
7 Comminatio iudicis contra ius nihil operatur.
8 Iudex non debet abbreuiare tempus parti indultum a lege.
9 Dictio dummodo quid importet.

Clarissime Iudex licet existimem pro veritate a me al-
legatum in hac causa fuisse: quia tamen D. vestra adhuc du-
bitat: pro tollendis difficultatibus: vt animus vester
melius conquiescat, haec paucula subijcienda duxi. Et
in primis aduertendum arbitror: quod consilium Anchar.
clxxix. procedat in casu diuerso a nostro: imo praesuppo-
nitur expresse in illo consi. quod casus noster alio iure censeatur: quia funda
mentum Anch. est: ex quo priuilegium ciuilitatis erat concessum absenti: qui
ignorauerat: & nunquam subiuerat munera ciuitatis: & reliquerat heredem
nō cōprehensum in priuilegio: quod etiā si vellet deinde subire onera prae
terita: quod nō possit nihilominus vti beneficio statuti: per quod masculus
excludebat foeminā: rationibus de quibus per eū. In casu vero nostro ille
1 † praesens impetrauerat acceptaueratque beneficium ciuilitatis: & ipsi dela-
ta est hereditas seu successio nō ex beneficio statuti: sed beneficio iuris
cōmunis: & paratus fuit adimplere modum: & soluere onera si qua interim
occurrerunt. vnde dico: quod Anch. praesupponit in casu nostro: quod he-
reditas pertineat ad illum de Bono. Primo: dum praesupponit: si prae
sens ille fuisset: & impetrasset: quod esset ciuis. Secundo: dum praesup
ponit: quod si heres esset cōprehensus in priuilegio: & vellet retro soluere
onera: quod esset admittendus. Tertio: dum dicit: quod ante implementum
modi non consequitur effectum ciuilitatis. l.vniuersa. & quod ibi per
Bar.& Bal. C.de prec. Imp.off. quae verba significant quod ipso iure
est ciuis: tamen oportet deinde vt adimpleat: alias effectus ciuilitatis
nō habebit locū: & ita ibi dicunt doct. per eū allegati: quo aūt tempore
sufficiat adimpleri: est alia quaestio de qua dixi in praeallegatis nec dicit
Anch. quod ante implementū modi: nō detur capacitas sed quod non de-
tur: nisi adimpleatur deinde per eū: qui possit: id est: qui nominatus sit
in priuilegio in re transmissibili: sed si persona ipsa viuat: prout in casu

2 nostro, habuit Anch. pro certo: ꝙ posset † adimpleri et traberetur retro: q2 ista est natura dispositionis modalis, vt per Bar. in §. Termil.
Quarto, dum dicit quod in casu suo ille non poterat vti beneficio statuti, sed solum vti iure communi: vnde in casu nostro, cum iste admittatur secundum regulas iuris communis, cessat allegatio Anch. nec statutū ei obstat, quia loquitur in forensi, at iste qui impetrauit priuilegium nō est forensis: quia ciuis, secundum Bart. in tract. repraesaliarum in iiij. q.
3 v. principali. Alex. xxxiij. in v. Dec. consi. cdxxxiij. et tale † statutum penale, et odiosum loquens in forensi, et non subeunte onera, non debet extendi ad hunc ciuem priuilegiatum, vt per Socin. consilio lxxxvj. in iiij. et in simili per Alex. in l. si dignum. ff. ad leg. Falc. maxime cū esset paratus subire onera, secundum l. municipalium. C. de municip. lib. vj. vbi Bart. et per Bar. in l. si ita quis. §. ea lege. de verb. obli. Et eodem modo respondetur etiam, ad consilium Dec. dcix. dum dicit, quod sine illa verba, dummodo, &c. starent in vim conditionis siue in vim modi, debuit requisitum prius adimpleri, cum ante ciuilitas acquisita non fuerit, allegat Anch. allegato consi. clxix. intelligitur enim Dec. secundum allegata per Anch. ꝙ non acquiratur effectu, nisi sequuto implemento, et equiparat modum et conditionem: quia in casu suo non poterat adimpleri modus cum non viueret impetrator, et heredes nondum acceptassent, alias male allegasset Decius Ancharanum, et quod plus est equiuocasset in terminis: quia presupposuisset equiparari modum et conditionem quoad hoc vt prius non queratur quę adimpletus sit modus, quod est falsissimum, secundū omnes vno ore in d. §. Terminus. et l. j. C. de his, quę sub mod. et in terminis nostris multum iuridice consulit Socin.
4 consi. xix. in ij. vol. vbi cōcludit, † ꝙ ipso sola ꝙ ille possit implere modum ciuilitati adiectum, facit vt ius ciuitatis non admittatur aduersarius, et istud etiam sentit Bar. in d. §. ea lege. d. l. municipalium. Fulg. consi. cij. ad fin. Castr. consi. cxcij. potest quis dicere, et procedit secundum regu-
5 las generales iuris. Quia † dispositio modalis ipso iure transfert ciuilitatem, licet deinde modus sit adimplendus, secundum omnes. d. §. Terminus, et in terminus per Bal. in c. dudum. ij. de election. vnde cū ius iam esset translatū, licet possit resolui casu non sequuti implementi, tale ius non perdit simplici interpellatione, vel mora, nec etiam decem interpellationibus, sed lapsu anni, secundum gloss. communiter approbatam, in d. auth. de hered. et fal. c. verb. admonitus. Et ideo nihil expedit disputare, an requiratur h... interpellatio, et an adhuc communia io
6 de quo Rip. in l. ij. nume. 17. de edend. quia † communatio iudicis, con
7 tra ius nihil operatur. rubr. C. comm. vel epist. nec debet † abbreuiare tempus parti indultum a lege. l. ij. ff. de re iud. Nec hic tractatur de iure quęrendo sed quęsito statim per illa verba, esto ciuis, adeo ꝙ opinio Decij in l. quod te. ij. not. nihil obstat. Nec refert, ꝙ modus esset facilis, et honestus, ideo non requiratur interpellatio, secundum Paris. consi. xx. nume. 24. in secundo. et sit in faciendo, secundum Feli. c. ij. nu me. 3. de mag str. quia non cadit quis a iure suo statim, nec ideo minus verum est, quod ius incontinenti transierit in eum. Nec Feli. in ca. licet causam. de probat. xij. limit. negat, quin glo. in d. verb. admonitus, sit vera, et communiter approbata, et quin sit expectādus annus: sed dicit, ꝙ non requiritur duplex monitio, et ꝙ ille tex. loquitur in casu suo, qui casus nihil commune habet, cum regula de qua. ibi per Feli. cū nostro autem est conformis: quia non vult aliquem non obseruantē onus annexum cadere, nisi lapso anno, prout etiam tenet Alexā. in l. j. de leg. ij. Nec Pau. Cast. in d. §. Terminus. dixit, quod vbi onus potest explicari ante, ꝙ verba illa faciant conditionem: quia non loquitur de potentia, vt ea iustificat: sed de actu, quando testator vult, vt prius explicetur. sed in casu nostro, non id voluit Dux: quia dicendo, modo in ea stet, &c. satis indicat se prius conferre ciuilitatem, sed beneficio iam concesso,
8 addere illud onus. et Curt. senior consi. lxxij. de † dict. dummodo, simpliciter dicit esse limitatiuam, et in casu suo non erat aliquod onus explicandum. Quoad finem ego semper vidi in practica seruari opinionem Bart. in l. Centurio. quam ibi etiam sequitur Ripa. et ego solitus sum semper sequi, tanquam magis communem, quicquid dicat Dec. d. consi. ccccxxij. et Alexandrinus cxliij. cum similibus Modernis, et in iudicando propter mentem testatoris, non esset ab ea recedendum, praesertim cum aduersarius contra expressam voluntatem testatoris, anhelat ad eius hereditatem.

SVMMAE RERVM. XIIII.

1 *COpule & natura.*
2 *Argumentum a fortiori in iure validum.*
3 *Aequiparationis uis.*
4 *Dictio libere quid denotet.*
5 *Priuilegium Commeatus probibitione secuta ualere.*
6 *Tracta quid sit & quomodo intelligi debeat.*
7 *Consequenti concesso etiam necessaria antecedentia concessa uidentur.*
8 *Habens saluum conductum pro eundo censetur habere etiam pro redeundo.*
9 *Dictionem liberamus pro conductoribus sensus.*
10 *De iure communi licet unicuique bladum suum quocunque uoluerit etiam extra territorium deuehere.*
11 *Priuilegia sic interpretanda sunt ut aliquid operentur.*
12 *Ex obseruatione postea secuta colligitur mens partium & declarantur uerba priuilegij si qua in eis esset dubitatio.*
13 *In consuetudine declaratoria uerborum priuilegij sufficit minus tempus quàm in correctoria.*
14 *Realem concessionem in quemlibet transire.*



ARbitror suprascriptam conclusionem domini consultoris esse in iure veram, et ꝙ Magnificus Co. Camillus sit immunis a tracta, et qualibet gabella pro rebus quas ex possessionibus suis extrahit, et extra territorium Mantuę deferri facit. Et in primis hoc probatur ex illis verbis priuilegij, quibus dicitur, pro conductionibus de Mantua, et alijs locis territorij nostri, ad eius possessiones, et extra territorium nostrum, bladorum, vini, victualium, ab omnibus datijs gabellis, tractis, &c. in perpetuum liberamus et eximimus si enim est immunis respectu eius ꝙ ex Mantua ad eius possessiones et extra territorium cōducit, satis apparet esse immunem respectu eius
1 ꝙ de possessionibus suis extra territorium conducit. illa enim † copula, et extra territorium, non restringit respectu acceptorum in Mantua, sed simpliciter intelligitur vbicunq; accepta sint, ex quo per se principaliter videtur apposita, secundum disputationem Iac. Butr. de qua per Bart. in l. re coniuncti. de lega. iij. idq; in materia fauorabili, vt dicit Ioan. de Imol. in cle. in plerisq;. de elect. et in simili not. Lud. Rom. consi. ciij. Card. consi. lviij. maxime cum maior ratio prohibitionis sit in his, quę extra vrbem exportantur, q̄ quę extra ipsius possessiones.
2 auth. multo magis. C. de sacros. eccles. cum ibi not. vnde a fortiori † debet habere locum in hoc priuilegio immunitatis, cum alias etiam in materia stricta, valeat tale argumentum. gloss. c. ac literis. de rest. spol. vbi Bal. et in l. transigere. C. de transac. vbi omnes notant. Idq; suadetur etiam alijs verbis priuilegij, quatenus in eo dicitur, volentes eum frui quibuscunq; immunitatibus, et exemptionibus, in datijs quibuscunq; quibus nos vtimur, quibus verbis equiparat priuilegium Comitis, suis priuilegijs, vnde sicut princeps ipse possit, ita etiam videtur, quod
3 possit Comes virtute illius † equiparationis, per ea quę not. doc. in l. j. de l gi. gl. l. princeps. ff. de legibus. Bal. in l. omnes populi. ff. de iust. et iure. Socin. consil. clxij. in ij. cum similib. Subijcitur quoq; in dicto priuilegio, ꝙ possit tenere et seruare foris, et extra ciuitatem vbi maluerit, omnia blada, et introitus cuiusq; sortis, impune et libere, nō secus q̄
4 nos facere possumus, illa † enim dictio, libere, significat, ꝙ arbitratu suo possit deferre, vbi velit alias non haberet libere, in dictis locis, secundum glo. in c. si pro debilitate. vbi doct. de offi. deleg. gloss. in c. cum plures. de off. deleg. lib. vj. doct. in c. reprehensibilis, extra de appella. And. Sicu. in c. j. de off. ord. praesertim propter equiparationem, sicut nos facere possumus, &c. arg. d. l. princeps. et notatorum. in d. l. j. de leg.
5 j. Nec obstat † si diceretur, ꝙ esto quod competat talis immunitas Comiti Camillo, tamen facta prohibitione per Ducem, ne blada extra territorium deuehantur, debet accipere licentiam, et impetrare tractam, seu commeatum deducendi: quia quamuis concessa sit immunitas conducendi, debet intelligi, casu quo possit conducere, quia non subsit prohibitio, vel impetrata sit licētia: quia semper debet presupponi habilitas. c. j. de ętat. et qualit. in vj. lib. qui testamē. in princ. ff. de testa. sed tamen ista obiectio, iudicio meo, non militat in casu nostro: quia ius immunitas comprehendit etiam hanc facultatem, siue consideremus verba priuilegij, seu mentem principis, seu etiam regulas iuris communis. et in primis verba dicunt, liberamus et eximimus pro cōductionibus extra territorium, certe conductio extra territorium habet duplex onus, primum impetrandi tractam, secundum soluendi gabellam impositam, cū igitur simpliciter dicatur, cum liberamus pro conductionibus extra territorium, debet intelligi ab vtroq; onere. l. mulieri et Titio. de cond. et demonst. l. fi. §. fi. de verb. obliga. maxime propter verba specialia ab
6 omnibus datijs, gabellis, tractis, &c. illa enim † dictio, tractis, secundū vulgarem modum loquendi, et communem vsum intelligitur proprie de ista licentia vehendi extra territorium, quę licentię in iure appellantur, tractatorię. l. pen. C. de curs. publ. lib. xij. Confirmatur hęc sententia, quia conductiones extra territorium non possunt fieri absq; dicta licentia propter prohibitiones principum; vnde cum talis licentia sit
7 quoddam antecedens, sequit vt † concesso consequenti, etiam necessaria antecedentia concessa censeantur. l. ij. vbi doct. de iur. omnium iud. qđ maxime procedit in concessione principis, secundum doct. in l. quidam consulebant. de re iud. in l. Barbarius. de offi. preto. et traditur p Claud. de Aquis. in l. j. de op. no. nunt. sicut videmus idem in consequentibus:
8 vnde † habens saluum conductum pro eundo, censetur habere etiam pro redeundo. l. j. C. de naucul. lib. xj. vbi Bart. c. quia diuersitatem. vbi Abb. de concess. prębend. Ad idem facit illa equiparatio posita, in priuilegio, et iterata quatenus dicitur, vti possit quibuscunq; exemptionibus, quibus nos vtimur, et rursus, nō secus q̄ nos facere possumus,
9 sicut enim princeps absq; alia tractatoria conducit, ergo propter † illā equiparationem idem debemus dicere, in Comite. arg. not. in d. l. princeps. ff. de legib. Suadent hoc etiam regulę generales cum enim de iu-
10 re communi † liceat vnicuiq; bladum suum quocunq; voluerit, etiam extra territorium deuehere, vt not. omnes in c. j. extra de const. lib. vj. et in l. j. C. de sum. trin. Alex. cons. lxxvi. visa inquisitione. lib. iiij. et doct. in l. si quis post hoc. C. de ędif. priuat. illud priuil. non potest intelligi re
11 spectu iuris communis † intelligitur ergo respectu prohibitionū, quę fiunt ab ipso principe, alias parum, vel nihil operaretur iuxta not. in l. si quando. ff. de leg. j. Et hoc maxime est dicendum in casu nostro, in quo tractatur de beneficio principis, quod semper solet fauorabilem accipi. l. fi. ff. de const. princ. maxime cum non preiudicat alicui, et non tam priuilegium quam beneficium dici possit, vt ibi not. et in l. si quando. C. de bon. vac. lib. x. et satis apparet de fauorabili mente concedentis, ex lectura dicti priuilegij, et ideo talis liberalitas debet plenissime accipi.
Addo suprascriptis, ꝙ intelligo semper, a tempore concessi priuilegij ita obseruatum, vt Comes Balthasar absq; alia tractatoria, arbitratu suo, semper fecerit fructus dictę possessionis extra territoriū asportari,
12 ex qua † obseruatione colligitur mens partium, et declarari debent verba priuilegij, si qua in eis esset dubitatio, prout certe nō est. l. si de interpretatione. l. minime. ff. de legib. vbi Ange. dicit, ꝙ sufficit tempus decennij, et probatur in l. diuturna. ff. eod. tit. tradit Bart. in l. de quibus.

eo. tit.

13 eo.tit.cum enim sit consuetudo declaratoria † verborum priuilegij sufficit minus tempus, quam in correctoria, vt habetur etiam in lege j.C. quę sit long.cons. Circa bona Pedaliachi, idem quoq; est dicendum prout eleganter per d.aduocatum & consulentem est deductum per rationes suas. & pręterea etiam est aduertendum: quia dicta immunitas, est simpliciter concessa hominibus habitatoribus dicti loci, sed etiam ipsi loco, vt appareat, ex illis verbis, homines dicti loci, & locum ipsum vti frui, & gaudere, in perpetuum suis solitis immunitatibus, &c. vnde
14 cum per illa verba appareat, quod talis concessio † est realis transit ad quemlibet dominum dicti loci, per regulam.l.formam.§.quanquam.ff. de censib. & quod habetur in cap.decet.de reg.iur.lib.vj.maxime cum etiam appareat, rationem priuilegij fuisse, vt locus induceretur ad culturam qui alias erat sterilis, & collimitaneus, cum Vermensibus, vt in eodem, quę ratio facit vt tale beneficium transeat in quoscumque possessores, vt in simil. concludit Cor.consi.cclij.in casa inquisitionis.in iiij. vol.refert & sequitur Ripa.in tract.pestis, in vltima par.nu.337. Et hoc maxime dicendum in casu nostro stante consuetudine, quod semper pręfatus Comes & antecessores sui extraxerint triticum absque alia licentia, argumen.d.l.minime.& supra dixi. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XV.

1 *INter legitimatos & alios agnatos vltro & citro sunt iura agnationis & inuicem succedunt secundum gradus proximitatem perinde ac si vere legitimi essent.*
2 *Comes Palatinus Imperatoris potest legitimare filium Sacerdotis.*
3 *Tempus legitimationis spectandum.*
4 *Citatio agnatorum in legitimationibus quando necessaria.*
5 *Omnis legitimatio quamuis amplissima dicitur dispensatio.*
6 *Dispensatio tripliciter accipitur.*
7 *Primo modo quando filius non restituitur natalibus sed simpliciter dispensatur quod possit esse capax respectu certę partis.*
8 *Secundo modo quando legitimatur Spurius idem talis cum cuius matre non potuit esse matrimonium ubi enim non potest esse ueritas matrimonij ibi nec imago fingi potest.*
9 *Quis non fingitur legitimus tanquam pręcesserit matrimonium cum matre sed tanquam natus legitimus ille iure naturali quo omnes legitimi nascebantur, & fictio refertur ad dictum tempus non autem ad natiuitatem ipsius.*
10 *Tertio modo dicitur dispensatio qualibet legitimatio quę requirat causam ut quia extēt filij legitimi & tūc necessaria est citatio & quare.*

REquisitus in casu proposito quid sentiam, non potui detrectare, quin veritatis & iustitię, secundum tenuem facultatem meam testimonium ferrem, sentio itaque magnificos Dominos Ludouicum, &
1 Antonium, in hereditate, de qua agitur, potiores esse: etenim communis est conclusio, quod † inter legitimatos & alios agnatos, vltro & citro sunt iura agnationis, & inuicem succedunt, secundum gradus proximitatem, perinde ac si vere legitimi essent.l.commun ij.vbi Bar. Bald.Salic.C.de nat.lib.§.filium vero.vbi Angel.in authen.quibus mo.na.eff.sui.& §.quapropter hoc a nobis.eod.tit.cum concord.per Ias.in l.si is qui pro emptore.versic.octauo.ff.de vsucap.& facit text.in l.cum adoptio.ff.de adopt.arguendo de adoptiuis, ad legitimatos, prout communiter faciunt doctores in locis vulgaribus. Nec obstant quędam, quę aduersus legitimationem adduci videntur & in primis, quod illi essent filij sacerdotis, & ideo legitimari a principe seculari, seu ab Imperatore non potuerint. Quia respondeo, quod in hoc communis conclusio doctorum est in oppositum, vt notat Bald.in l.& si contra.C.de nuptijs. Circa finem. Baldu.in consil.iij.in fin.in titu.qui fil.sint leg. Paul.de Castr.consi.ccxxj.videndum est.in fin. Signor.cons.cxxvj.
2 Decius consi.cclviij.vbi concludunt, quod etiam † Comes Palatinus Imperatoris potest legitimare filium sacerdotis: quia legitimatio est actus principis, & non patris. Vnde sufficit legitimantem esse laicum, in quem Comes secularis agit, vt per Socin.in l.Gallus.§.forsitan. in fin.de liber.& posthum.& ita alias fuisse iudicatum attestatur Decius cons.cl. Secundo non obstat, quod hereditas, de qua agitur, sita sit in agro Placentino, qui nunc est iurisdictionis Pontificę, & ideo non videatur legitimatio ab Imperatore facta extra territorium, operari debere.l.fi.
3 ff.de iurisd.omn.iud. Quia respondeo, quod satis est, quod tempore † legitimationis Placentia esset agri Imperatorij, vt notatum est, licet enim transiuerit deinde ad Pontificę censetur cum omnibus suis legibus & qualitatibus transisse, secundum doct. Bart.in l.si conuenerit.§.si nuda.ff.de pign.act.alias saltim esset credere, eos qui legitimati tunc Placentię erant, per status mutationem esse eos illegitimos, imo sufficit semel eos fuisse legitimatos vt perpetuos legitimationis effectus consequantur, secundum Bart. Alexan. & cęteros in l.ex facto.in princip. ff.de vulg.& pupillar. Vltimo non obstat, quod isti videantur non legiti-
4 mati, sed dispensati: & ideo † tali in dispēsat.esse necessaria fuerit citatio agnatorum, maxime cum dispensationes huiusmodi odiosę sint & stricte
5 accipiantur. Quia respondeo, aduertendum esse, quod † omnis legitimatio, quamuis amplissima, dicitur dispensatio, vt est text.in c.per venerabilem.extra qui fil.sint leg. Sed in proposito nostro videtur, quod
6 † dispensatio possit accipi tripliciter. † Primo modo, quando filius nō
7 restituitur natalibus, sed simpliciter dispensatur, quod possit esse capax respectu certę partis, secundum Paul.de Castr.in l.adoptiuum.§.patronum.de i.n.ius voc.Socin.in l.falsa.de cond.& demonst.Dec.consil. cclviij.in fin.& iste non est casus noster: de hoc dicendū est.vt per Paulu de Cast.inter cōsilia Raph.Com. cōsi. xcviij.in subscriptione.& Lancel. Galliaul.in dicta l.Gallus.§.& quid si tantum.quicquid dixerit Decius
8 consil.cclxiij. Secundo modo dicitur dispensatio, † quando legitimatur spurius, id est, talis cum cuius matre non potuit esse matrimonium, vbi enim non potest esse veritas matrimonij, ibi nec imago fingi potest.l.prima.C.de lat.lib.toll. Paulus de Castr.consil.cxxix.vbi dicit, quod collegium Bononiense ita consuluit, sequitur Decius dicto consi.cclxiij.& cons.cccvj. sed ista opinio nō videtur mihi bona ratione:
9 quia non fingitur † quis legitimus, tanquam pręcesserit matrimonium cum matre: sed tanquam natus legitimus, illo iure naturali quo omnes legitimi nascebantur & fictio refertur ad dictum tempus, non autem ad natiuitatem ipsius.l.secunda.ff.de nata.restitut.& quicquid sit circa veritatem huius opinionis, etiam dato, quod illa esset dispensatio: tamen ratio, quę facit, vt sit dispensatio, nihil infert ad citationem magis quam inferat quęlibet alia legitimatio: & ideo concludo isto casu nullā requiri citationem.& ita est de mente Bartol.& cęterorum in dicto §.& quid si tantum.qui formant quęstionem in spurio, & sic in eo, cum cuius ma-
10 tre non potuit esse matrimonium, & ille proprie est casus noster. † Tertio modo dicitur dispensatio, quęlibet legitimatio, quę requirat causam, vt quia extent filij legitimi.§.generaliter.in authen. quibus modis naturales eff.sui.& tali casu potest defendi necessariam esse citationem, ne diminuatur legitima filiorum, & ita loquitur Petr.de Anchar.cons. ccxlj.de quo dicendum est, vt alias dixi in d.§.& quid si tantum.quia iste vltimus non est casus noster nec enim vllos filios legitimos habebat pater, & ex ijs concludo secundum suprascripta. Saluo semper meliore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVI.

1 *IMmunitatis priuilegia ex causa reuocari possunt.*
2 *Priuilegium immunitatis est quędam nuda concessio quę non transit in contractum.*
3 *Sacerdotio translato transfertur lex.*
4 *Priuilegia inducta a feudatarijs extinguuntur consolidato feudo.*
5 *Ex subsequentibus declaratur intentio &c.*
6 *Pręsumitur perseuerantia non mutatio.*
7 *Quęlibet dispositio magis interpretatur ut sit perpetua quām temporalis.*
8 *Modicum uerisimiliter contemni.*
9 *Indefinitiuorum uerborum ius.*
10 *Si Princeps abstulit ex causa rem alicui illa cessante debet sibi restitui.*
11 *Pręcedentia & consequentia inuicem recipiunt declarationem.*
12 *Immunitatis pręscriptio qua fit.*
13 *Vbicunque quis habet priuilegium immunitatis vel exemptionis si describatur in libro debentium soluere & sciat nisi appellet infra decem dies amplius non audiatur & sibi pręiudicat.*

AN isti de Parauetino possint pretendere immunitatem ab imbotaturis, vigore priuilegiorum, visis allegationibus ipsorum sentio quod non possint. Et in primis cum Illustriss.d.Clara sit posita per instrumentum, in locum principis, videtur quod habeat iura principis in illa plebe Incini, vt per Ang.in l.ij.C. de nouat.& in l.fi.ff.de transact.vnde sequitur, quod po-
1 tuerit reuocare † priuilegium immunitatis, per text.
2 in cap.in nostra extra de iniurijs. Et ratio est, quia tale priuilegium est quę non transit in contractum, vt declarat Bart.in l.omnes populi.ff. de iustit.& iure.& ibi Alexand.in apostillis, vbi vult priuilegium habēs causam successiuam, vt est, quod quis non soluat collectam, indistincte posse reuocari, & est ratio, quia tale priuilegium habet vim quandam pollicitationis in futurum: vnde ante euentum temporis, debet posse quandocunque reuocari, & ita sentit Bar.in d.l.omnes populi. Item cum in facto pręsupponatur illos fuisse ingratos versus dominam, debet ex capite ingratitudinis reuocare, vt in terminis dicit Bald.in l.secunda.in vlt.verbis.C.de libertis & eorum lib.& quamuis priuilegia immunitatum fuerint confirmata ab Illustrissimis Ducis: tamen non per hoc minus possunt reuocari.l.omnium.C.de testam.& quod not.in ca.non potest.de pręb.in vj. Et hęc sola rō sufficeret ad obtinendum in causa.

Sed tamen respondendo, etiam particulariter omnibus subiectis. Non obstat primo priuilegium Comitis Aluisij de Verme: quia cum
3 extinctum fuerit ius ipsius, extinguitur & priuilegium, iuxta illud † translato sacerdotio, transfertur lex cap.trāslato.vbi Baldus & alij, extra
4 de constitut.& quod † priuilegia inducta a feudatarijs extinguantur, cōsolidato feudo: habetur in ca.j.circa med.de inuest.de re alie.facta in vsibus feud.per Bal.Salic.& Paul Castr.in l.& in prouinciali.C.de ser.& aqua facit text.in l.lex vectigali.ff.de pignor. Non obstat priuilegium Ducis Francisci: & Galeacij: quia talia priuilegia fuerunt reuocata per literas ipsius principis Galeacij.nec obstant tria quę adducūtur contra ipsas literas. Primo, quod literę non loquantur nisi de incantu illius anni, idque suadeat etiam ratio, videlicet occurrens necessitas
5 quę [illegible] est perpetua nam respondeo quod † ex subsequentibus declaratur intentio principis.l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.j.sed in fine manifeste ostenditur, quod volebat dictas literas habere vim perpetuę reuocationis dum dicit: quod illi quibus reuocauit exemptiones, qui sunt in terris alienatis, deberet soluere ducali camerę: & sic appareat per huiusmodi literas factam esse reuocationem, & quod statuit princeps de pręs,

6 fert anno, voluisse etiam in futurum obseruari: quia † præsumitur ꝙ
voluerit, in eo perseuerari nec fieri mutationem. l. in rebus. vbi Bald.
ff. de constit. princip. ⁊ mentio de præsenti anno, censetur facta pro ter-
mino a quo incipiat reuocatio, non pro termino in quē finiatur, ex quo
7 † quælibet dispositio magis interpretatur, vt sit perpetua, quam tempo
ralis. 6. fi. vbi Ang. instit. de iniurijs. Alex. in l. qui in aliena. in prin. ff.
de acquir. hered. per Bart. in l. seruus. C. de pen. Et ꝙ hæc fuerit mēs
principis, ex eo apparet: quia reseruauit quosdam habentes priuilegia a
patre suo, ⁊ Duce Philippo, quos non reseruasset si voluisset literas
8 habere effectum pro illo anno tantum. ex quo † non est verisimile, ꝙ cu
rasset de modico illo præiudicio, quod illis potuisset inferri per vnū an-
num tantum. argu. l. scio. ff. de in integr. restitut. ⁊ per Alexā. cōsi. ccxvj.
ne c arguendi. lib. ij. suadetur etiā ex ratione: quia in eis dicitur, quod
9 hoc fit, vt prouideatur occurrentibus indigentijs, quæ verba † indefi-
nita sunt, seu generalia, ⁊ se non referunt ad præsentes indigentias, sed
ad omnes quæ pro tempore occurrunt statui, prout etiam ab eo tempo
10 re citra semper occurrerunt: ⁊ sic cessat ratio, qua dicitur, ꝙ si † prin-
ceps abstulit ex causa rem alicui, illa cessante, debet sibi restitui, vt habe
tur in c. quæ in ecclesiarum. extra de constitu. nā causa ibi assignata est
perpetua, ⁊ adhuc durat. Non obst. secundo, dum ponderantur verba
literarum, dū princeps subdit, ꝙ sunt aliqui in locis alienatis, quibus
reuocauit exemptionem, ⁊c. quasi sicut in eo capite fecit expressam men
tionem reuocationis, ita ⁊ esset facturus in principio, si voluisset perpe
tuo omnes reuocare. argu. l. j. §. sin autē. ad deficientes. C. de cad. toll.
11 Nam respondeo, ꝙ illud † caput venit in consequentiā præcedentis,
vnde inuicem recipiunt declarationem, d. l. si seruus. §. fi. ⁊ ex hoc secū
do capite, apparet mens principis, qualiter præsupponebat per præce-
dentia verba factam fuisse reuocationem, nec enim constat alias reuo-
cationes factas fuisse per d. Illustriss. Ducem, quā illas de quibus in di-
ctis literis: vnde istud argumentū merito reflecti potest in contrariū.
Non obst. tertio, ꝙ deducitur mens principis ex eo quod postea factū
est: quia non obstantibus dictis literis, videtur semper præseruata fuisse
exemptio. Nam respondetur, istud in facto non esse verum, ⁊ si qui fue-
runt præseruati, istud fuit, quia forte impetrauerat nouas exemptiones.
Non obst. principaliter priuilegium ipsis factum per ipsam dominam
Claram, quia non requiritur ꝙ fecerit seruata solēnitate statuti nostri,
⁊ sic cum consensu agnati, vnde actio est nullius: quia statutum proce-
dit annullando quandocunq; alienationem. Nec hic potest obijci præ-
12 scriptio, cum non sit probatum, ꝙ fuerint in quasi possessione † immu
nitatis, per quadraginta annos continuos, prout requiritur in huius-
modi præscriptione. l. omnes. C. de præscript. triginta anno. per Bart.
in l. licitatio. §. earum. ff. de public. Præterea est notandum, ꝙ alia ra-
13 tione videntur cessare omnia obiecta in casu nostro, nam † vbicunque
quis habet priuilegiū exemptionis vel immunitatis, si describatur in
libro debentium soluere, ⁊ sciat, nisi appellet infra decem dies, amplius
non auditur, ⁊ sibi præiudicat. l. j. §. si quis tutor. vbi Angel. ff. quando
appel. sit. Alex. consi. cj. visis instrumentis exemptionis. ⁊ cōsil. cxxxvj.
in causa ⁊ lite. in ij. volum. Felin. cap. cum accessissent. de constitut. per
Mod. Taurin. in tract. præscript. in quarta parte quartæ partis prin-
cipalis, in xxx. quæst. vbi respondetur omnibus quæ in contrarium ad-
duci possent: vnde cum isti Parauacini in dicto termino non appella-
uerint, cessat omnis dubitatio.

SVMMAE RERVM. XVII.

1 Imperator vel eius comes Palatinus non potest legitimare non sub-
ditum in terris ecclesiæ & quare.
2 Papa in territorio suo nullam prorsus superioritatem reliquit impe
ratori.
3 Legitimatio facta in terris ecclesiæ a Comite Palatino imperiali de
consensu summi Pontificis valet.
4 Comites Palatini in terris Venetorum legitimare possunt & quare.
5 Imperator potest legitimare scolarē qui sit de terris ecclesiæ et quare.
6 Legitimatio valet quando non tractatur de praiudicio alicuius & pa-
ter consentit.

Videtur procedere suprascripta consultatio, secundum
magis cōem opinionem Canonistarū, ꝙ Imperator,
1 vel † eius Comes Palatinus non possit legitimare nō
subditum in terris Ecclesiæ: quia talis iurisdictio reser
uata soli principi, non est prorogabilis. c. per venerabi
lem. versi. rationibus. extra qui fil. sint legiti. Et quia
2 † Papa in territorio suo nullam prorsus superioritatem reliquit Im-
peratori, iuxta extrauag. vnam sanctam. de maior. ⁊ obed. ⁊ quæ haben
tur in can. Constantinus. xcvj. distinct. ⁊ ita sensit Innoc. Host. Anto.
de Butr. ⁊ Abb. in d. c. per venerabilem. cum multis concord. per De
cium consi. lv. vbi dicit hanc esse cōem opin. ⁊ Ias. consil. lxx. in ij. vbi
allegat multos tenentes hanc opin. de quo etiam per Capra. consil. ij.
Corn. ccclv. in j. cum simil. Et licet Iacob. de Beluis. in auth. in quib.
mod. nat. eff. sui. in princip. disputauerit contrarium, quem refert Ioā.
And. in d. c. per venerabilem. licet non firmet, multi tamen alij firmāt:
sed tamen ista opinio non est vera simpliciter, sed certis duntaxat casi-
bus, veluti in terris quæ sunt origine de Imperio, quæ quamuis postea
transierunt in ecclesiam, censentur transijsse, secundum leges suas vete-
res, iuxta not. per Bart. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. Et
hoc maxime est dicendum in terris quæ per viam fœderis transiuerunt
in iurisdictionem Ecclesiæ, vt alias dixi, in c. cum contingat: nume. 50.
3 extra de iureiuran. Idem dicendum, quando † legitimatio facta esset
de consensu summi Pontificis, tunc enim non esset dubium quin vale
ret, secundum Alex. consi. xj. in vij. vbi attestatur hanc esse cōmunem
opinionem, si facta sit ad instantiam patris, cum consensu domini loci, ⁊
sanctatetur Ias. d. consi. lxx. Idem etiam est putandum, in terris non
subditis Imperio re ipsa quæ tamē sunt de corpore Romani Imperij:
4 vnde † videmus in terris Venetorum Comites Palatinos legitima-
re: quia Veneti quoad hæc reseruata Imperatori se non impediunt: ⁊
consuluit Card. Pari. consi. j. in ij. volu. num. 15. Quod ⁊ in Floren-
tinis obseruatur, qui licet emerunt libertatem a Rodulfo Imperatore,
tamen permiserunt huiusmodi reseruata Imperatori, salua esse, de quo
per Rozad. consil. xlv. ij. versic. ad quintum. vbi concludit generaliter
hoc procedere stante consuetudine, de quo etiam per Paris. d. consi. j. ⁊
licet Ias. d. consi. lxx. in ij. ⁊ Curt. Senior, consi. lxxij. ⁊ Cor. d. consi.
ccxlv. etiam hoc casu non valere legitimationem, tamen hanc eorū sen
tentiam non facile sequerer, ratione supradicta. Idem quoq; esset dicen
dum, quando is qui legitimaretur esset subditus Rom. Imperio, licet
legitimaretur extra territorium, puta in terris Ecclesiæ, secundū Dec.
consi. cl. ⁊ Cor. consi. j. in ij. ⁊ consi. ij. in iij. Card. Alex. in d. c. per ve
5 nerabilem. in ij. q. vbi e cōuerso dicit, ꝙ potest † Imperator legitima-
re scholarem, qui sit de terris Ecclesiæ, quia scholares specialiter sunt
sub protectione Imper. secundū Bal. in auth. habita. C. ne filius pro
6 patr. Et isti casus sunt satis clari, magis est dubius noster quādo † non
tractatur de præiudicio alicuius, ⁊ pater cōsentit, an valeat legitimatio,
Dec. consi. lv. versi. iij. non obstat. habetur pro expedito, ꝙ sic: ⁊ idem
etiam tenuit Card. Pari. consi. x. in ij. nu. 118. ⁊ ante eum Soc. consi.
xlvij. in iij. vbi multa alleg. sed ista opin. non videtur vera, nec commu
nis: quia obstant rationes supra allegatæ. ⁊ quamplurima adducta per
præstantissimos dominos consultores, in quorum sententiam accedo,
Saluo semper sanioce iudicio.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 Emptores dicuntur successores particulares.
2 Successorum appellatione regulariter intelligimus de vniuer-
salibus.
3 Appellatione successoris in beneficijs Principum veniunt successores
particulares.
4 Beneficia Principum latissimam interpretationem recipiunt in praiu-
dicium concedentis.
5 Immunitas a gabellis licet contineat Priuilegium recipit tamen latam
interpretationem.
6 Argumentum de emptore ad conductorem valet.
7 Immunitatem fructuum ad quoscunque transire.
8 Causa fructuum non debet separari a proprietate ipsa nisi quando hoc
esset actum expresse.
9 Emptorem venditoris causa defendi.
10 In cohaerentibus persona oportet quod Principalis ipse compareat.
11 Procuratoris in rem suam suis.

Quamuis adeo copiose ⁊ subtiliter allegatum sint per
dominos consultores, vt minime opera mea necessaria
videatur, tamen requisitus de subscriptione, ⁊ diligen-
ter inspecta, accessi in eorū sententiam. Cum enim pri
uilegium id exemptionis a vectigalibus, indultum sit
pro ipsis nobilibus, ⁊ cuiuslibet eorū hæredibus, ⁊ suc-
1 cessoribus, ⁊c. satis videntur comprehendi his verbis emptores, † qui
2 dicuntur successores particulares: quia licet † alias appellatione succes
soris intelligamus de vniuersali. l. quædam. §. nihil interest. ff. de eden.
tamen quando prius adiecta est dictio, hæredibus, intelligitur etiam de
particulari. l. fluminum. §. adijcitur. ff. de dam. infecto. ⁊ ita in priuile-
gio immunitatis consuluit Alex. consi. cxciij. ex themate. in ij. sequitur
Dec. consi. cclxxxv. versic. vj. ⁊ vlt. prædicta conclusio, ⁊c. ⁊ alias hanc
opinionem sequutus sum. in l. hæredis appellatione. ff. de verbo. sign.
vbi respondi rationibus quibusdam contrarijs. Confirmatur hæc in-
3 terpretatio: quia fatentur omnes, ꝙ † in beneficijs principum appella
tione successoris veniunt tales particulares. argu. l. ad tēpus. ff. de vsu-
cap. l. in conuentionibus. ff. de verb. sign. per Alexā. consi. cxciij. Ias. in
4 d. §. nihil interest. v. fi. ij. limitat. quia † talia beneficia recipiunt latis
simam interpretationem, in præiudicium concedentis. c. cum dilecti. de
5 donat. c. olim. de verb. sign. ergo idem dicendum in hac † immunitate
a gabellis quæ licet contineat priuilegium, recipit tamen latam inter-
pretationem. secundum Dec. consi. xlviij. per tex. in d. c. olim. secundū
intellectum Host. ⁊ Ioan. And. ⁊ per alias rationes de quibus ibi per
eum. Suadetur hoc ⁊ ex illis verbis, per eorū conductores, ac aliter
ab eis causam habituros, ⁊c. quæ verba sunt generalia ⁊ vt allegatum
est, per alios optime adaptantur ad casum nostrum. ⁊ cum id ius conce
datur conductoribus, satis videtur etiam transire in emptores: quia
6 † valet argumentum, de vno ad aliud. §. adeo. Instit. locat. ⁊ ꝙ proprie
tas fundi transierit in emptorem, ⁊ sic manus sua, quā si fuisset simplex
conductor, hoc non debet ei nocere, ⁊ prodesse alteri, id est sibi, vt in si-
mili per Bar. in l. iij. §. si emancipatus. ff. de bon. poss. cōtra tabul. Nā
7 ⁊ verba priuilegij sunt clarissima respectu immunitatis † fructuū: er-
go ad quoscunq; pertineant ij fructus, quocunq; tit. debet stare firma
immunitas: quia verba hoc inferunt, ⁊ mens concedentis satis hoc in-
8 dicat, ⁊ etiam rationis, secundum quam non debet † causa fructuum
separari a proprietate ipsa, nisi quando expresse actum esset. l. si stipula-
tus. ff. de vsufr. l. in conditionalibus. §. fin. vbi not. de verbo. oblig. l. si
quis ita legauerit. ff. de vsufr. Tandem ⁊ illud me mouet, quod emptor
sibi expressum id ius immunitatis etiam emit, ⁊ plus pretij soluit con-
templatione

9 templatione istius exemptionis, vnde si ei † non seruaretur haberet re-
gressum contra ipsos nobiles, & sic in effectu priuilegium tolleretur ven
ditoribus, quo casu etiam si esset ius personale, tamen a persona ipsorum
defendendus est emptor, qui alias haberet contra eos regressum. l. q
10 dictum. ff. de pact. l. fin. in fin. C. de vsur. rei iudic. & quamuis † in cohę
rentibus personę oporteat. q ipse principaliter compareat. l. idem. §. ge-
neraliter. ff. mand. & quod not. in l. verum. ff. pro soc. tamen potest etiam
11 emptor hoc allegare, qui est constitutus † procurator in rem suam, &
cui cessę sunt omnes actiones, & iura venditorum, per clausulas quę so
lent apponi in talibus instrumentis, & sentit Dec. d. consi. xlviij. ex qui
bus & alijs per suprascriptos dominos allegatis, transeo in eorum sen-
tentiam. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XIX.

1 LImitata causa limitatum producit effectum.
2 Dictio ita quod de sui natura restringit.
3 Legitimatus ex testamento non intelligitur legitimatus ab in-
testato.
4 Legitimatus intelligitur quis licet effectus successionis sit restrictus.
5 Casus omissus refertur ad terminos iuris.
6 Exclusio unius inclusio alterius.
7 Modus additus in fauorem solius legitimantis qui noluit quod filius
succederet contra uoluntatem suam non restringit.
8 Succedens ab intestato dicitur succedere ex pręsumpta uoluntate de-
functi.



Difficultatem facit in pręsenti casu: quia legitimatio ista
est facta limitate, videlicet, q filius succedere possit in
eo quod sibi relinquetur: & prout in testamento pater
1 ordinabit, quę verba cum sint † limitata debeat parere
effectum limitatum. l. age. C. de transact. l. in agris. de
acquir. rerum dominio, quod etiam apparet, ponderan
2 do dictionem, † ita quod, &c. quę est posita in literis regijs, quę quidem
dictio, de sui natura restringit. l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebell. &
3 cōis cōclusio est, q † legitimatus ex testō, nō intelligitur legitimatus ab
intestato: vnde ds talis filius curare. vt pater cōdat aliquod testm, & sibi
relinquat, vt dicit Ioan. And. in addit. Spe. tit. de success. ab intest. §. j.
versi. sed ex facto quęritur, quē refert & sequitur Ant. de Butr. in c. per
venerabilē. extra qui filij sint legiti. Raph. Com. cōsi. xcviij. supposito te
nore. Sed tamen in pręsenti casu magis inclino in aliam opinionem,
q iste legitimatus debeat succedere ab intestato. moueor primo quia
fuit absolute & pręcisa legitimatio, a principio generaliter, etiam ab in-
4 testato, vt apparet ex verbis legitimatiōis: † vnde licet deinde restrictus
effectus successionis, tamen remanet absolute legitimatus, non autem
dispensatus, vt per Socinum consi. cclvi. Franc. de Curt. consi. lxxij.
versi. ij. respondemus. Dec. consi. cclviij. & in alijs locis. si ergo nō fuis-
set illa reseruatio, absolute, & generaliter successisset sed quia facta est, fiet
limitatio quatenus de necessitate infert, & cum duę sint species successio
nis, ex testamento, & ab intestato & modus restrictiuus sit additus suc-
cessioni ex testamento tantū, sequitur q successio ab intestato, remaneat
sine modo, & libera: vnde secundum terminos iuris erit admittendus
5 ad dimidiam, vna cum sorore: quia † casus omissus refertur ad iuris ter
minos. l. Gallus. §. j. ff. de lib. & posth. Cōfirmatur, quia in legitimatio-
ne expresse dicitur, quod iste non censeatur legitimatus ab intestato,
quoad agnatos: quia dicit Comes, q non intendit talem legitimationē
extendi ad illos, per quę verba apparet, q quoad patrem volebat quod
ab intestato posset illi succedere, sed nolebat hoc extendi ad agnatos, fit
enim extensio de similibus ad similia, vnde si Comes prohibuit fieri, sa
6 tis indicauit q quoad patrem volebat eum ab intestato admitti, † facit
regula, q vnius exclusio alterius includit. l. cum pręctor. ff. de iud. Fel.
cap. nonne, de pręsumpt. Nec obstant allegata in contrarium, & pri-
mo quod legitimatio sit modalis, & modus restringat: quia responde-
7 tur, q iste † modus fuit additus in fauorem solius legitimantis qui no
luit q iste filius succederet contra voluntatem suam, vnde non restrin-
gat, vt est text. in l. Titio centum. in princip. ff. de condit. & demonst. per
Imol. in c. cum apostolica. extra de donat. quę ratio cessat in casu no-
8 stro: quia † succedens ab intestato, dicitur succedere ex pręsumpta volū
tate defuncti. l. conficiuntur. ff. de iure codicill. Nec obstat decisio.
Ioan. And. quia procederet, quando simpliciter quis esset solum legiti
matus, seu dispensatus ex testamento, ad finem q redderetur capax ex
testamento: sed in casu nostro iste est generaliter legitimatus, & etiam
actum fuit vt legitimatus esset ab intestato, vt supra dixi.

SVMMAE RERVM. XX.

1 FIlio repudiante hereditatem tunc Nepos efficitur immediatus
successor Auo.
2 Filius si uult hereditatem Patris repudiare potest.
3 Furiosus non est suus heres matri propterea hereditas ei delata per
Curatorem adiri debet.
4 Filius dandus est Curator furioso Patri cum ei sit proximior.
5 Furiosus quod facit ignorat & pro mortuo habetur.



Verba priuilegij, quod subditi teneantur immediatum
successorem agnoscere, & illi iurare fidelitatem, non vi-
dentur eos obligare, vt iurent huic nepoti, qui non est
immediatus successor, sed mediatus, id est, per mediam
personam patris, clem. j. §. cęterum. de iureiuran. cap.
cum ecclesia. §. j. de caus. poss. Possent tamen conside-
rari aliqui casus, quibus suprascripta conclusio forte non procederet.
1 Primus si ipse filius † repudiaret successionem, tūc nepos esset imme
2 diatus successor auo. l. scripto. ff. vnd. lib. † potest autem repudiare si ve
lit. c. j. de renunt. lib. vj. Secundus, si ageretur de hereditate materna.
3 nam cum † furiosus non sit suus heres matri, hereditas ei delata, per
4 curatorem adiri debet. l. fin. §. sin autem ex alia. C. de cur. fur. † dandus-
que ei filius est curator. l. ij. ff. de cur. fur. cum ei sit proximior. c. gran-
di. de supp. negl. pręl. lib. vj. quę quidem aditio potius facti, quam iuris
est: quia eo mortuo in furore, defertur ea hereditas, non tanquam ab ip-
so, sed tanquam a matre eius. dicta l. vna. §. tali itaque. versicu. eo scili-
cet obseruando, &c. & per Bartol. in l. j. ff. de bonorum possess. fur. in-
fant. &c. vnde sequitur, quod filius furiosi teneret primum locum, ne-
pos vero immediatus esset successor. Tenerentur itaque subditi hoc
casu iurare, saltem conditionaliter, q in casum mortis filij furiosi, erūt
fideles huic nepoti tanquam immediato successori, cum vt dixi, in
eum casum, iste iuris interpretatione sit futurus immediatus successor.
Tertius est casus, quādo furiosus morbo perpetuo laborat. Videtur
enim, verba priuilegij limitanda esse hoc casu, vt in simili dicit Bald.
in authent. hoc amplius. versic. & ideo licet primogenitus. C. de fidei-
commiss. quia priuilegium loquitur de immediato successore, habito re
5 spectu, ne subditi vltra duos dominos habeant: at, furiosus pro non
domino est, quia quod facit, ignorat, &, pro mortuo est. l. in negotijs. de
regul. iuris. gloss. in l. si quis alicui de acquiren. hered.

SVMMAE RERVM. XXI.

1 VErba hęc omnes & singulos heredes & alios de domo debent
intelligi de heredibus sanguinis cum posita sint in pręroga-
tiua.
2 Immunitatis Priuilegium sui natura nō transit perpetuo in quoscunq;
3 Heredes primas inter amicos tenent.



1 Illa † verba priuilegij, Omnes & singulos hęredes, &
alios de domo, & cętera. videntur intelligenda, de he-
redibus sanguinis, cum posita sint in pręrogatiu-
a, secundum Bald. in consi. clj. verba testamenti.
2 volum. j. Et quia † priuilegium immunitatis sui na
tura non transit perpetuo in quoscunque. l. j. in fin.
ff. de iure immun. Et ideo appellatio heredum in eo
restringitur ad descendentes, secundum distinctionē Bar. in l. Gallus.
§. etiam. ff. de liber. & posthum. Et quia illa verba, & alios de domo, &
progeniē eorum, indicant supra de heredibus sanguinis actum propter
naturam dictionis, alios. l. nō solum. §. quęritur. vbi doctor. ff. de proc.
cap. sedes. extra de rescript. Ias. l. pen. §. qui admit. ad bonor. possess.
l. stipulatio ista. §. si quis forte. de verb. oblig. Alexand. consil. cciij. in
ij. cum similibus. Et quia infra in priuilegio dicitur, eorum consangui-
neos, & amicos, de domo, & cognatione eorum, &c. vbi non admittuntur
3 simpliciter amici extranei, sed qui sunt de domo ergo idem † in heredi
bus, qui primas inter amicos tenent. l. nec adiecit. ff. pro soc.

SVMMAE RERVM. XXII.

1 LEgitimatio quę succedentibus ab intestato non noceret.



1 Legitimatio hęc facta a Comite † Palatino, habē
te tantum facultatem a sede apostolica nihil noce-
re debet istis legitimis & naturalibus filijs per re-
gulam cancellarię. xlviij. quę habet, q huiusmodi
legitimationes non pręiudicant illis ad quos suc-
cessio bonorum ab intestato pertinere debeat, de
qua regula habetur mentio per Felin. in cap. cum
olim. in tertia declaratione versic. scias tamen. ex-
tra de re iudic. Soc. consi. xlj. in ij. Corn. consi. iij. in j. Lāc. Gallianl. l.
Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth.

TOMVS SECVNDVS

ANDREAE ALCIATI RESPONSORVM LIBER QVINTVS QVI MISCELLA INSCRIBITVR.



Francis. Alciatus Iurisc. ad Lectorem.



ETSI in huius quinti libri limine noua forsan species noua forma responsorum tibi, optime lector, occurrere, uidebitur, eam tamen scias, uelim Alciatum nostrum non inuenisse primum sed antiquis usitatam, dein per incuriã diu desitam, ad nostra reuocare tẽpora tantũ uoluisse. Constat quippe ueteres illos Iureconsultos qui Romano florente Imperio uixere, solitos ab amicis clientibusq́; suis per epistolas de iure consuli itidemq́; per epistolas sua illis responsa iuris reddere, quod pręcipuè Iulium Paulum Papinianum discipulum factitauisse non uno in loco nostra demonstrant leges. [a] & nonnullos etiã ex nostris interpretibus idẽ aliquando fecisse apparet. [b] Hunc ergo preclarum maiorum morem, & latinę linguę maiestate dignum, tenendum sibi, atque imitandum noster proposuerat Alciatus, eiusq́; exempla aliquot confecerat, ut sensim in forum illius usum induceret, & caeteros ad obseruationem alliceret. Verùm postea quàm resciuit iudicibus, forensibusq́; actoribus hunc non placere stylum, quòd breuitas illa tam elegans mentibus suis obscuritatem nimiam pareret, necesse habuit posthabere illum, ne male in foro audiret, sic paulatim ab illo deflectens ad alium transiuerat cœperatq́; eo modo responsa dare, quo cõmentaria scribere solebat, in utrãq; scilicet partẽ, ut alij quoq; consueuere, pluribus argumentis uentilato articulo sed paulo latioribus uerbis, & extra orationis contextum proiectis in marginem citationibus locorum, cuius scriptionis exempla aliqua, & hoc in libro quinto, & in alijs quoq; cernuntur, sed cum & hunc morem non planè omnibus, praesertim impolitis ingenij uiris arridere intellexisset, statuit tandem scœna (quod aiunt) prorsus subseruire, & per omnia communi cum cęteris nostri seculi Iureconsultis, modo, responsa scribere, inde factum, ut quàm plurimæ loquutiones ex triuio sumptæ, nec sat probatę classicis auctorib in eius legantur responsis, quod sciens prudensq́; admisit, ne sibi obijceretur, quod nimium latinè loquendo ab idiotis iudicibus minus intelligeretur, ob id clientũ suorum caussas perderet, quemadmodum olim Rutilio uitio datum fuisse, fama tulit, quod nimis subtiliter & obscurè loquendo iudicibus rarò persuaderet. Quanquã aũt in hoc respondendi munere in communem uiam sic forensi adigente necessitate se dederit Alciatus, nolui tamẽ ego interire illius perelegantis formulae exempla, ea sanè ratione motus, ac spe bona ductus, quòd etsi nostris temporibus illa foro recepta non fuerit nihilominus placitura sit eruditis omnibus, & uerè doctis uiris, aliquorum etiã studiosorum iuuenũ excitatura animos, ut sua ad imitationẽ ingenia conuertant, & forsan id efficiant, ut quae responsorum forma nostra est aetate reiecta, succedentibus melioribus tẽporibus passim demum laudetur, recipiatur, frequẽtetur tanquã scientię nostrae conducibilior, & minus humanas mentes defatigans, quàm Barbarus ille & uerbosus nimis Neotericorum in respondendo modus, hic igitur perpolita illa iuris responsa collocare uolui, ut si qui tales, quales opto, emergant uiri habeant hic parata exemplaria, ex quibus suas consimiles ducant figuras, nec ullus aptior uisus est mihi locus hoc ipso quinto libro, in quo, quia uaria est commixta farrago, & illa tantum posita responsa quae alibi certo proprioq; in loco statui non poterant meritò Miscellorum titulus est inscriptus, ut quemadmodũ olim C. Caesar Miscellos Ludos iucunda mixtura refertos edidit, sic noster Alciatus Miscella responsa grata uarietate condita publicasse uideatur. Cum itaq; omnis ferè argumenti legalis tractatus hoc in libro, communi uelut in sede permixtim contineatur, consentaneum fuit, & in eo omnis generis responsa confundere nempe latina cum Barbaris, antiqua cum nouis, inusitata cum frequentibus, quod an rectè omnino factum sit, tuo nunc relinquo lector iudicio. Vale.

a l. Nesennius. ff de nego. gest. de excus. Tut. & ad l. Falcidiã. b Frederi. a Senis Bart. c661. 693. Lap.

SVMMAE RERVM. I.

1 DOminum mutato pretio ab emphiteota iterum admonendum.



ACerbus Alciato salutẽ. Titius mihi in emphyteusin villam suam dedit, in eius villę parte dimidia aliũ ego, ipso Titio ɔsentiente, in emphyteutam constitui, is cum alienare meliorationes suas vellet, cuilibet nostrũ denuntiauit, vt si centum aureis, quod pretium ab alio sibi oblatum asserebat emere eas vellemus, intra duos mẽses respõderemus [c] si vero iure municipali, quo qui cõionem in re, vel quota eius portione habent, pretio duorum ęstimatorum arbitratu constituendo, cęteris pręferuntur, comparare villã desiderabamus, intra mensem sententię cum nostrę certiorem facere mus. Hunc Titius respondit nolle se emere, at ego empturus me arbitratu ęstimatorum asserui, qui nonaginta aureis meliorationes eas censuerunt, sicq; mihi traditę sunt. Nunc me Titius in ius traxit, & cecidisse a iure meo allegat, peto a te quid censeas? Alciatus Acerbo S. Potest quidem Titij intentio iusta videri, qm ipse cęteris omnibus ęquali in pretij causa pręferendus est: vnde priusquam villam secundus emphyteuta nonaginta aureis tibi venderet, an eo † pretio
1 emere vellet Titius admonendus fuit. Nec enim prior denunciatio sufficit quę maius pretium rei constituit, idq; nemo est qui nõ crederet: ipse tamen cum tibi tuus emphyteuta vendidit, non opinor debuisse quicquã priori dño denunciari. Fit enim denunciatio, vt consulatur domino, qm alias actione aliqua personali emptorem conuenire non possit: [d] at tu satis poteras conueniri, qui ab eo totius villę nomine tuo emphyteuticum acceperas: quod & in pluribus emphyteutis inuicẽ uis suũ diuidere volentibus responsum frequẽtius est. [e]

c l. f. C. de iur. emph.

d Bar. in §. ... fratres ... q. de verb. obl. l. volũtas ... de fidei commiss.

SVMMAE RERVM. II.

1 DOnatio causa mortis Notario stipulante facta propriam naturam contractus non fideicommissi habet.
2 Nihil probibet in testamentis quoque contrahi.
3 Quoties lex quicquam fieri in ultima uoluntate probibet etiam donatio causa mortis si in testamento uel Codicillis fiat censetur probibita.



LEgauit vxori Titius domũ, & in testamento addidit, vt si nec iure testamenti nec codicillorũ valeret, in vim donationis causa mortis sustineretur, quam stipulante notario fecit. Eo defuncto, heredes negant integrum legatum deberi: qm pretium domus quartam bonorum excedit, & ex lege municipali cautum est, Ne uxori maritus in ultima sua uoluntate quicquam supra quartam relinquere possit, quęro, quid sentias? Alciatus respondit. Tractata iam diu est huiusmodi quęstio, & apud Decium consultum extat [f] legatum deberi, nec enim lex probibet supra quadrantem ex mariti contractu vxorẽ ac-
1 quirere at † donatio causa mortis notario stipulante facta, propriam naturã ɔctus, non fideicõ. habet. [g] Nec refert quod in testõ facta sit,
2 qm † nihil probibet in testamentis quoq; ɔtrahi. [h] Et ij plerique sen-
3 tiunt, † quoties lex quicquã fieri in vltima voluntate probibet, etiam donationem cã mortis, si in testõ, vel codicillis fiat, censeri probibitã. [i] tñ hoc locum sibi vendicare non videtur, cũ stipulatio accessit, & hęc Decius. Sed collegiũ Iuris. Mediol. aliud obseruat: quoties. n. id agit vt res donata solũ post mortẽ testatoris detur, cũ obligatio ab herede incipiat, nihil refert stipulatio interuenerit, vel id minus [k] semperq; ex fideicommisso agitur, quę stia Bal. placuit [l] quod & verba legis suadent: qualiscunq;. n. sit hęc donatio verũ est in vltima voluntate esse factã & cũ post mortem res danda sit, verum quoq; est rẽ esse relictam. Accedit quod ratio eius legis est, ne mariti mulierib. blandicijs seducti, hereditate sua vltimo in elogio minus relinquant. quod in simplicib. contractib. non ita solet fieri, nec enim tã facile alliciuntur mariti, vt contrahendo largiantur vxorib. sicut testando, vel dum vltimã voluntatẽ condunt qualiscũq; sit, siue codicilli, siue causa mortis donatio quę licet faciem contractus habeat, effectu tamen vltima uoluntas est: at lex hęc effectum respicit, non contrahendi formam.

f cõs. 261
g Bart. l. 1. ff. de dona. cau. mor.
h l. Similiter. §. fi. de testa.
i c. quam §. fin. de testa. in vi.
k l. 1. C. de dona. cau. mor.
l consil. ... quæritur utrũ usura. l. ii.

SVMMAE RERVM. III.

1 LEgis pretori mandantis consilium Iurisconsulti sequi sensus.
2 Is qui merus excusator est nulla cogitatione hẽt sed solũ tenet.
3 Sententia appellatione pendente exequi posse.



1 TItius Alciato salutem. † Lex mandat pretori, ut si altera partium petierit iureconsulti consilium omnibus in causis sequatur, idque pro pronunciatio habeatur. Pretor negat in id se teneri nisi casus de quo disputetur clarus sit [m], quęro

m l. ille aut ille. ff de leg. iii.

quid ſentias reſcribe mihi. Alciatus Titio S. Vidi plerunq; id genus controuerſię tractari, cum pretores vt ipſi ius pro arbitrio ſuo dicant, neminem in conſilium aſſumere volunt, in qua re eos cōtra legem facere Paul. Caſt. ſcripſit. n Nam cum eis mandetur vt in omnibus cauſis conſilium aſſumant, ſolum illis aſſumendi factum committitur, & ideo illud exequi debent, non autem id cognoſcere, caſus ſit clarus vel non ſit. Vnde & ſolemus dicere, † eum qui merus executor ſit nullam cognitionem habere, ſed solū exequi teneri. o quā ſententiam in propoſita ſpecie & ipſe veriorem arbitror: cum enim in omnibus caſibus lex velit conſilium adhiberi, apertiſſime oſtēdit prętoris iudicio ſe non confidere, qui pro claro id habere poterat, quod clarum non ſit: merito conſultor adeundus eſt. & ſicut in cauſa principali ſine conſilio prętor decernere non poteſt, qz vt diximus eius iudicio lex non confidit, ita in eo articulo, an caſus ſit clarus non confidere dicendum eſt: nec ideo lites diutius protrahentur, cum id ipſum conſultor quam primū facere poſſit, quod facturus pretor erat. Nec nos moueat † quod traditum eſt, iudicem a quo appellatum ſit, ſi manifeſte prouocationem non valere cognouit, exequi ſententiam ſuam poſſe. p quoniam non tam generaliter & indiſtincte iudici mandatur vt appellationi deferat. q ſicut in prępoſito caſu pretori, vt iuriſperito committat, at qui cognitio aliqua ad iudicem pertinet, an deferendum exiſtimet r.

n cōſ. 194. vtrō paſſo vol. 2.
2
o Paſtoralis. §. quia uero de offic. deleg.
3
p Per c. cōſtitutus in de appel.
q c. v. de appel. in vi.
r l. penult. ff. de appel. recip.

SVMMAE RERVM. IIII.

1 *Filius ſi uniuerſis rebus paternis patrem ab hoſtibus captum nō redemerit iuſte exhæredatur.*
2 *Victores ab in bello captis trientem extorquere poſſe.*

Cum in bellis ciuilibus captiuitatis nulla ſint iura. ſ id quoq; inter Chriſtianos plerunq; obſeruatur, vt capti libertatē non amittant, ſed pactita victori pecunia ſe redimant, ea Grece ἀ... dici poteſt: cęterum auari milites plerūq; id flagitant. qd exolui etiā vniuerſis capti fortunis non poſſit: & quāuis proditum ſit, non debere victores inmaniter cū eis agere, ſed eo eſſe contentos quod ſolui commode poſſit t id tamen plerunq; propter incertitudinem in controuerſiam deducitur: quęro igitur a te vt certius aliquid mihi reſpondeas. Alciatus reſpondit, varia in iure hac de re argumenta aſſumuntur. Et videretur vniuerſę quoq; facultatis eſtimationem peti poſſe, cum conſtitutum ſit, niſi † filius etiā vniuerſis rebus paternis, captum ab hoſtibus patrem redemerit, iuſte exhęredari u. Sed hoc diuerſum eſt, debuit enim filius patrem ipſum ſibi chariorem ducere, quam eius facultates. Sentio itaq; † non vltra trientem bonorum ipſius extorqueri poſſe: cuius rei, exemplo legis Papię, conſtitutionisq; Iuſtiniani ad hanc rem pertinentis, admonemur, qui patrono in liberti bonis (& huic enim ſicuti & capto ſalua libertas eſt) non aliud ius contra liberti voluntatem conceſſit, quā vt, eo ſine liberis defuncto, tertiam partem auocaret x.

ſ l. 6 quis ingenuam. §. in ciuili- bus de capt.
t Salic. Lab ... C. de pœn. reuer.
1
u §. ſi unū in auth. ut cū de app.
2
x §. ſed noſtra uerſic. ſi uero in ſtit. de ſucceſſor. liber.

SVMMAE RERVM V.

1 *Ex facto ius oritur.*
2 *Qui a tutoribus abſq; interpoſitione decreti emunt tanquam malafidei poſſeſſores fructus ſuos nullo tempore faciunt.*
3 *Poſſidens bona fide fructus lucratur.*
4 *Venditio facta per tutorem abſque interuentu decreti eſt nulla.*
5 *Emptori incumbit onus probandi pecuniam eſſe uerſam in utilitatem minorum.*
6 *Confeſſio tutorum quod contractus ſit utilis pupillo non prodeſt quia probari oportet uere in utilitatem pupilli cedere.*
7 *Tutoribus inuentarium non conficientibus adminiſtratio eſt interdicta & pro extraneis habentur.*

Andreas Alciatus Michaeli Gillis S.

Vir magnifice, cū accepiſſem literas tuas, quibus petebas conſilij mei copiam tibi fieri, admodum lętatus ſum, videbarq; mihi ſydera (quod dicitur) vertice ferire: cū nominis mei famā apud te celebrem eſſe perſpicerem cępit itaq; me admirabile deſideriū voto tuo omnino obſecundandi, nihilq; prorſus reliqui faciendi, vt qua via, qua rōne, quo ſtudio poſſem, cauſam tuā tuerer, ſciebam hac in re illuſtriſ. quoq; Mediol. Duci gratā me rem facturum, qui ſuis literis id mihi negotiū pręcipue cōmendauerat, verum (vt fit) inter cogitandū, deprehendi quędam in facti ſpecie ad me tranſmiſſa ſubeſſe, quę amplius dilucidari cuperem. ſcis vulgatum illud, † ex facto ius oriri. y q; ſi de eo nō ſat conſtet, fieri haudquaquā poteſt, vt certū tibi reſponſum Iuriſc. quiſquam det. Quod maxime deſcribi oportuerat id non ſatis explicatum eſt. Simpliciter in altera ſchedula ſcribis, Nicolaum clericum emiſſe, & Corneliū Vrancum in eius loci ſubrogatum: in altera vero dicitur, tutores Io. Vranco ipſi vendidiſſe. Vide quid hoc referat, illi, qui † a tutoribus abſq; interpoſitione decreti emunt, tanquam malę fidei poſſeſſores fructus ſuos nullo tēpe faciunt: at ſi Vrancus ipſe, a Nicolao emiſſet: ſiqz † bonę fidei eſt fructus lucraretur. z nec mala fides Nicolai, quod ad acquiſitione fructuum attinet Vranco ſucceſſori ſingulari noceret. a Potuit enim Vrancus credere Nicolaum dictū reditū acquiſiuiſſe recte, & le ... & ideo cum bonę fidei ſit, nō poteſt in fructibus condemnari,

y l. ſi ex plagis. §. in cliuo capitolino. ff. ad l. Aquil.
2
3
z l. bonę fidei de acq. rer. do.
a l. ... C. ſi

niſi in his qui poſt litis conteſtationem percepti proponentur: & hęc ſunt quę me ambiguum reddunt reſpectu fructuum: nā quod ad proprietatem ipſam attinet, nulla ſubeſt difficultas, † quia venditio ipſi Nicolao facta ſit nulla, cum decretum non interuenerit, idq; etiā incontinenti poſt liberationē Andreę Bolandri facta eſſet. b † onuſq; probandi pecuniam in vtilitatem minorum verſam ipſi emptori incumbit. c Nec † confeſſio tutorum eis obſtat. d niſi aliter veritas cōuerſionis in rem pupillorum probetur, e maxime cum iſti † tutores non fecerunt inuentarium: quo caſu adminiſtratio eis interdicta eſt, & ideo pro extraneis habentur. f volui hęc ad te paucis ſcribere, vt ſi exiſtimes operam meam tibi vtilem futuram me admoneas, vt ſecundum ſuprascripta conſultationem copioſam ad te mittam. ſum enim, Michael optime, nihil omiſſurus quo tibi gratificari aliqua in re poſſim: nam quod ſcribis de honorario, abſit vt quicquam ego abs te accipiam qui potius vltro debere me tam inſigni tuę humanitati profitear. Vale Ticini 6. Idus Mart. 1534.

4
5
6
7
quis ignorem ma.
b l. 1. § ſi ... de reb. cor.
Paul. de Caſt. Lēctura in h. §. de prec.
c l. prędiorum. C. de pręd. min.
d l. certū. §. ſed ... ipſo de conſeſſ.
e l. Lu... §. tutore de adm. tut. ubi Bart.
f l. una arb. tut. C.

SVMMAE RERVM. VI.

1 *Monomachiam omnem ſeu ſingulare certamen omni iure uetitam prohibitamq; eſſe idq; non ſolum lege ciuili, ſed Pontificia & exemplo ſanctorum uirorum.*
2 *Dimmachus author fuit legis de gladiatoribus tollendis.*
3 *De iure dubitandum non eſt conſuetudinem duelli non ualere.*
4 *Ea quæ facto fiunt quandoque ad cauſam iuris trahuntur.*
5 *Is qui iniuſſu Imperatoris ſui Commilitonem ad ſingulare certamen prouocat uidetur aduerſus militarem diſciplinam agere & ideo tā quam pacis turbator capite puniendus eſt.*
6 *Duellum non niſi ex cauſis ineundum & enumerantur cauſæ.*
7 *Duellum conceditur pro conſeruatione honoris proprij.*
8 *Cauſa pertinens ad honorem & dignitatem dicitur maxima.*
9 *Honor utilitati præponendus eſt.*
10 *In re clara non ſolet eſſe Monomachia locus.*
11 *Probatio quæ fit per duellum eſt irrationabilis & extraordinaria & in ſubſidium duntaxat admittenda.*
12 *Iniuria quæ uerbis fit uerbis quoque dilui & purgari poſſe debet.*
13 *Legiſlator ſemper pro innocentia præſumit.*
14 *Legiſlator non credit quenquam deliquiſſe niſi quatenus aliqua ratione appareat.*
15 *Qui crimen aliquod alicui obijcit ſi uerum eſt nullam dicitur illi feciſſe iniuriam.*
16 *Si quis alicui falſum crimen obijcit illi iniuriam facere dicitur & ipſe delinquit quia calumniator efficitur.*
17 *Licet unicuique iniuſte accuſato accuſatorem mentiri: & quare.*
18 *Talioni aliam talionem non obijci.*
19 *Reconuentio reconuentionis nulla eſt nec a iudice admitti debet.*
20 *Aduerſus doli exceptionem nullam eſſe doli replicationem.*
21 *Prima chartula qua quis alicui crimē obijcit indicilarij libelli uim hēt*
22 *Poſt litis conteſtationem ad probationes deueniendum eſt.*
23 *Valet argumentum de iudicijs ad duellum.*
24 *Verba iniuriæ iniuriā atrocē inferunt ēt ſi dictū ſit ſaluo honore.*
25 *Flagitium mentientis ſui natura ad priuata iudicia pertinet.*
26 *Delicta priuata ſunt ſeuiora publicis.*
27 *Mendacium quandoq; non cedit in ſpeciem delicti ut cum quis citra dolum & fraudem mentitur uel &c.*
28 *Pleroſq; caſus eſſe quibus fas eſt mentiri.*
29 *Orationis ciuilitas & modeſtia uim denunciationis non impedit aut actoris probationes anguſtare poteſt.*
30 *Prouocatoris dignoſcendæ forma.*
31 *In iudicijs actor eſt qui dici adiudicari dari quod petit.*
32 *Reus in cuius poſſeſſionem propter contumaciam itum eſt ſi reuocare decretum & illatum onus petit actoris perſonam ſuſtinet.*
33 *Maius eſt crimen & delictum in abſentes & inſcios iniciri quā præſenti & ſcienti obijcere.*
34 *Calumniæ diffinitio ſecundum Lucianum.*
35 *Libellus ineptus & generalis parte non opponente fit aptus & pro legitimo habetur.*
36 *Natura dictionis reſeruans quæ.*
37 *Natura reſeruationis eſt ut nihil noui inducat ſed quod inductum eſt conſeruet.*
38 *Dictio quoties ad numerum reſpicit.*
39 *Quod pro certo ponitur ad conditionem pertinere non poteſt.*
40 *Is prouocator eſt qui alteri crimen obijcit & ad eum onus probandi pertinet.*
41 *In iudicijs uerba quibus partes utuntur non attendantur ſed rei ſubſtantia & uis libelliq; concluſio attenditur.*
42 *Fit ſemper interpretatio ut conſuetudo publicam utilitatem adiuuet non ut tollat aut imminuat.*
43 *Semper ea accipi debet interpretatio ne fraus legi fiat & ne cuique dolus ſuus patrocinetur.*

Verba

44 *Verba quandoque falsa sunt falla vero nunquam.*
45 *Interpretatio qua re ipsa fit est efficacior ea qua verbis.*
46 *Iniuria qua facto infertur actior est quam que verbo.*
47 *Vbi intentio obscura est vt quia duplicem sensum habeat non tenetur Reus libello tali respondere.*
48 *Non dicitur in preiudicium honoris cuiusquam fieri quod pro debito officy sui quis fecerit.*
49 *In dubio contra ipsum pronunciandum est qui cartulam scripsit quia legem clarius dicere potuit.*
50 *Libellus parti oblatus demonstrat quandam prælusionem cum eo cui offertur secus si alteri quã parti offeratus quia nullius esset momenti.*
51 *Quod cum altero agitur nec quicquam ad alium pertinet.*
52 *Qua in certo casu a lege constituta sunt non facile ad eum de quo adhuc non constat producenda sunt.*
53 *Qui ipse ad hostem cartulam mittit subycere se legib. duelli sponte vt.*
54 *Delatũ qui clam alterũ in simulat se magis quam hostem suũ onerat.*
55 *Qui aliquem coram incusat in veritati magis inherere creditur quam qui clam.*
56 *Acceptatio literarum nisi confestim contradicamus presumptionẽ approbationis inducit sed quelibet contradictio elidit.*
57 *Vna præsumptio per aliam tollitur & minus fortis efficatiori cedit.*
58 *Semper facimus interpretationem ne reseruationes sint superflua sed potius multum operentur.*
59 *Potius capitur interpretatio per quam actus incontinenti corrigatur illusorius efficiatur quam quod clausula sit superflua.*
60 *Procedendi duplex modus.*
61 *In remedys agendi electio est actoris non rei.*
62 *In electione remediorum non est licita mutatio aut variatio.*
63 *Via quam elegisti ea solo tibi patere debet.*
64 *Aperiens literas incidit in crimen stellionatus.*
65 *Incertitudo aduersus scribentem est interpretãda qui legem potuit clarius dicere.*
66 *Quoties incertitudo talis est vt reus clarus esse nequeat libellus dicitur ineptus & est reyciendus.*

Cum contentio, atque discordia inter illustres strenuosque militum prefectos Camnium & Fulgo
sium orta sit, imitabor leges Solonis, cuius Aul.
Gellius libro y. cap. xy. meminit, & alteri parti
adherebo, quam iustiorem causam habere existi
men. Is est illustris princeps Camnius, qui ad
singulare certamen per chartulam prouocatus
fuit, & qui iudicio meo non prouocatoris, sed rei
1 atq; defensoris parte sustinet. In primis itaque sciendum est † monomachiam omnem, seu singulare certamen, omni iure vetitam prohi
bitamq; esse idq; non solum lege ciuili. l. j. C. de glad. lib. x. vbi omnes
sed etiam pontificia. y. q. v. monomachiam. c. j. de purg. vulg. itemque
2 exemplo sanctorum virorũ, ex quib. † Dimmachus auctor fuit legis de
gladiatoribus tollendis ab Imperatoribus Arcadio & Honorio late,
vt est apud Ottonem Frisingensem lib. Histo. sue. iiy. cap. xix. Extat quoque apud Cassiodorum Theodorici Gothorum Italieq; regis
ad Romanos Epistola, qua maxime huc abusũ detestatur. Et vt omittamus periculum vite, ad quod non solent strenui viri adeo respicere:
qui, vt in carmine est Vergiliano, cupiunt lethum pro laude pacisci, debent saltem anime sue rationem ducere, & iram Dei timere, nec se ei ca
sui subycere, quo morientes sacramentis ecclesie priuentur, & tumulũ
cum canibus communem habeant. §. sed si non. de consecr. dist. y. Non
potuit tamen id tam efficaciter a legumlatoribus prohiberi, quin inoleuerit consuetudo, vt quibusdam casibus saltem de facto duellũ id exer
3 ceatur: etenim † de iure dubitandum non est, consuetudinem non valere. cap. y. de cler. pugn. in duel. Cum ergo de facto id exerceri soleat, perinde de huiusmodi corruptela disputabimus, atque si valeret: quia
4 † ea que facto fiunt, quandoque ad causam iuris trahuntur. l. mulier.
§. j. de cond. instit. l. qui habebat. de man. testa. quod plurimis exeplis
ostendere possem, si arbitrarer expedire. Alex. cons. cvy. Illud nõ omiserim, etiam si alias valeret consuetudo, tamen in casu nostro subesse specialem quoq; rationem prohibitionis. Cum enim vterq; tribunus militum sit atq; Francorum regis stipendys in bello essent videtur aduersus militarem disciplinam cum agere, qui inuitu Imperatoris sui commilitonem ad singulare certamen prouocat: & ideo tanquam pacis turbator, vel capite puniendus est. l. n. §. n. de re mili. vel sa tem & lege nouissima Federici, qui capitaneus sit, xx. auri libris puniẽdus. c. j. de pace ten. in feu. Addo autem exosum id crimen habuerũt veteres, vt nec
quidem cũ hoste congredi militi suo singulari certamine permiserãt,
nisi consulto prius duce atque exercitus imperatore. Et ideo apud T.
Liuium lib. iy. & lib. xxiy. nec T. Manlius Torquatus, nec Ci. Ael
lius aduersus hostem ad monomachiaz prius progressi sunt, q̃ Dicta
torem aut consulem percunctati essent, liceretne extra ordinẽ in prouo
cantem hostem pugnare. Audiuiq; ego quandoq; regios pr. ceres hoc
Italis militibus imputantes, q̃ seditiosi inter se & ad iurgia proni, suis
monomachie chartulis militarem disciplinã peruerterent. Con nume
6 rant † aũt a Doctor. pleriq; casus, quib. cõsuetudine admittit duellũ:
generaliterq; ait Bal. ex maxima cã pmittendũ esse. Bal. l. ex hoc iur.
7 q. viy. de iust. & iur. inualuitq; cõsuetudo, vt † pro cõseruatione honoris
8 sui concedaf hec prouocatio. Bal. d. c. j. de pace ten. † tanq̃ maxima sit
hec cã, q̃ ad honorẽ dignitatẽq; ptinet. xy. q. j. nolo. l. ult. quidẽ qõ me
9 tus cau. etenim † honor ipse vt litati quoq; preponendus vt. l. Iulian'.
si quis omiss. cau. Et licet alia sit in Gallia cõsuetudo, alia in alys parti
bus, tñ in Italia id obseruaf, vt si tu mihi aliqd crimen obycias, egoq;
rñderim te mẽtiri, possis offerre te armis in stadio id, qd obiecisti pba
turum, admittiturq; tunc duellum, tanquam probationis cuiusdaz spe
cies. Host. in sum. de cler. pugn. vt sicut in causis criminalibus quando
adsunt indicia, deuenitur ad torturam, ita & in istis causis militaribus
deuenitur ad duellum, tanquam ad innocentie & veritatis experimen
10 tuz. Et ideo † in re clara non solet esse monomachie locus. Bal. d. c. j.
l. j. C. de dedit. lib. tol. l. cuz filius. de leg. y. consi. cccxlv. in iiy. qd Bal.
non semel tradidit, & ab alys relatum extat, & nouissime Dec. respõdit,
cccclxxxvy. dclxxvi. Intelligo autem claram, que aliter q̃ duello pos
sit facile probari. Et ideo principes, qui securitate territory cõcedunt,
non debent eam concedere si videant facile rem posse iure legitimo pro
11 bari: q; hec † probatio per duellum est irrationabilis & extraordinaria
& in subsidium duntaxat admittenda. Bal d. l. cũ filius. §. si Bar. cons.
lxy. lib. j. Calcan. cons. y. Putarim tñ hac in re ipsius pUocatoris iura
mento standum esse, si affirmauerit aliter se quod intendit probare non
posse. c. pe de testi. c. quoties. de pur. ca ne alias semp pateat via prouo
cato, cui saluo honore suo congressum euitet: q̃uis hac in re dissentire
videaf Dec. Sed quenam est consuetudinis rõ, vt q aduersariũ mentiri dixerit, nihil vltra querat, sed exoneratus sit, honoremq; suũ saluũ
habeat onusq; aduersario incũbat ad arma eum prouocandi: Atqui videretur satis esse, si prouocator replicaret, imo tu mentiris. l. qui cum
maior §. libertus. de bon. liber. l. si quis. §. vtrum. ad Silla. cũ omnis
12 † iniuria que verbis fit. verbis quoque dilui & purgari posse debeat. l.
13 nihil tam. de reg. iur. Et sciendum est † legislatorem semper pro inno
14 centia presumere. c. estote. de reg. iur. † nec quenquam credi deliquisse
15 nisi quatenus aliqua rõc appareat. l. merito p soc. † Qui g. mihi cri
men aliqd obycit, si verum est. nullam dr facere iniuriã. l. ex † Corn. in
16 fi. de iniur. † si falsum facit iniuriam mihi, & ipse delinquit, q; calum
mator efficif. l. j. ad Tertyl. Si ergo ipsi me accusanti rñdero, tu menti
ris, me exonero, & crimen in auctorem reflecto, q; calumniari eum affir
17 mo. d. l. j. de his qui not. † Licet autem vnicuiq; iniuste accusato, accu
satori dicere, Tu mentiris. l. que omnia. de procu. vbi doct. q; non animo iniuriam illi faciendi. sed me defendi id dici credendus est. Abb. c.
cum te. de re iud. & etiam si iniuria aliqua inde oriatur. doctor. l. si quis
extraneus. de acq. her. cum ea compensanda est, quam tu mihi crimen
obyciendo feceras. vt verba cũ verbis mutua vice talionem recipiãt.
l. viro atq; vxore. sol. matr. Quod si tua replicatio admitteretur qua di
ceres. Imo tu mentiris. & c. res ad infinitum verborum maniũ modus
deueniret. l. in hoc iudicio. §. si conueniat. commu. diuid. exituniq; non
haberet, quod maxime strenuo militi est indecorũ, vt lingua prõptior,
q̃ armis videatur. Satis ergo est, vt semel duntaxat permissa sit verba
lis congressio, vlterius vero non permittatur. l. boues. §. hoc sermone.
de v r. sig. Nam & videmus quod quisque iuris iniqui in alium statue
rit eodem iure & ipsum vti necesse habere, nec vltra id extendi posse, ne
18 que † talioni aliam talionem obyci. l. fi. quod quisq; iur. vbi doc. Quo
19 argumento & Bar. & ceteri tradidere † reconuentionem reconuentio
nis nullam esse, nec a iudice admitti. l. iusiurandum. & ad §. pretor. de
20 iureiur. Ad rem propius facit qd vulgo receptum est, † aduersus doli exceptionem nullam esse doli replicationem l. apud. §. Marcellus.
de doli excep. Qui enim respondit Mentiris, dolum prouocantis excipiendo arguit, calumniamq; allegat. At si replicaretur, Et tu mentiris, de dolo diceretur repl care quod non solet cuiquam concedi. l. trans
actione finita. C. de transact. vbi dixi. Debet enim prouocator magis
de probatione intentionis sue solicitus esse, q̃ de noua cõtumelia. Nã
& si hoc admitteretur, nonne battologiam quandam & superfluitatem
lex induceret l. si qñ. de leg. j. Quid enim amplius haberet replicatio
q̃ quod semel intentione deductum est? Etenim si vera est intentio, necessarium mentiri reum, qui id ipsum actori imputauit. Ne ergo sepius
reuoluatur eodem oratio. & psilli moto circumferatur. l. Claudius. q
po. in p g. non amplius verbis vtendum esse existimatũ est, sed ad pro
bationis modum deueniendum, qui per singulare certamen fit hecq;
21 vĩ consuetudinis huius esse rõ. Habet ergo † prima chartula, qua qs
mihi crimen obycit, iudiciary libelli vim. l. j. C. de li. cont. at responsio
22 mea qua cũ † mentiri affirmaui, pro exceptione est, sicq; lis quodãmo
do est cõtestata. l. turpia. in prin. de leg. j. vbi doc. Vñ cõsequens est, vt
ad pbationes deueniaf. c. qm. in prin. vt lit. nõ cont. q̃ certaminis euen
23 tu inducunf. † Cõstat. n. argumẽtatiõ de indicys ad duellũ solitos esse veteres, qd. Io. Lignanus, alyq; qui huius argumenti libros scripsere, vbiq; faciunt, & Bar. probauit. l. j. C. de lit. contest. Erunt tñ forte q
crassiori Minerua hec interpretentur, & aliam rõnem pro ingeny ca
24 pu excogitent: nempe, q; hec † verba, Tu mentiris, iniuriam atrocẽ
inferunt etiam si dictum sit saluo honore. l. ites apud. § ait pretor. ver.
ideo puto. de iniur. que nullis verbis dilui purgariq; possit, sed solo facto, id est, armor violentia, ne q̃ grauatus is cui id opprobatum est, remaneat necessarium habet ad arma p duellũ pUocare: sicq; vulgares
aliqui existimant. Que rõ proculdubio vera non est: falsum enim est.
adeo atrocem esse talem iniuriam, vt nullis contrarys verbis retundi
possit. Atqui longe grauius est opprobriũ, cum quis accusatur prodi
25 tionis, parricidy, sacrilegy, sicary crimine. l. j. de publ. iudi. cum † men
26 tienti flagitiũ † non nã ad priuata iudicia pertineat, que semper publi
cis sũt leuiora. l. y. l. fi. C. de cri. stel. Atq inf crimina militaria ratũ ẽ, vt
illõ mẽdacy cõmitteret. Bar l. assũpt. ad mun. cũ pleraq; alia vti gra
27 uiora a legislatorib. annotata sint. l. iy. l oẽ. de re mil. imo & † quiq; nec
in ipsam qdem deleti mendaciũ cedit: vt cũ qs citra dolũ & fraudẽ men
tit. l. iurgiũ. §. fi. de curat. vel cũ qs ex officio id facit, dũ suũ aut alteri'
28 sanguine redimit. l. j. de bo. cor. l. iiy. de testi. Vnde & scimus pleriq;
casus esse, quib. ol humanis diuinisq; iure uis faciz est mẽtiri l. fin. ff. qd

sol.tot.l.fi.ff.de interr.act. Sed ⁊ si cōcedamus grauissimū esse id men-
dacij probrum, cur eiusdē propriy retaliatione non diluitur, mentiris,
imo tu longe fœdius mentiris: debet enim omne verbal. crimen cō.ra-
rys retundi posse, quod lib. vj de duel. tradit Paris. rub. an tacta huc
inde propulsatione. Necessario igitur ad superiores rōnes est recurren
dum, alioquin semper in manu accusati esset iudicium hoc duelli subter
fugere. Finge, obiecisti mihi scelus aliquod: ego respondi humaniter, ⁊
nolui dicere te mentiri, sed simpliciter respōdi, minus vera esse quę obij
cias, vel existimatione tua te falli, vel me haudquaquā tibi consentire.
Tu replicas. Quin ergo armis experimur? Videreť non posse te id fa-
cere, q: a me iniuria non es prouocatus: neq; his verborū delinimētis
29 excitarem pugnam, quod credendū non est. Neq; enim † orationis ci-
uilitas ⁊ modestia vim denuntiationis impedit. l. si quis mihi. §. si pa-
ter, de acqu. hęr. aut actoris ꝓbationes angustare potest. l. curēt. ff. de
testi. Imo laudandi vtriq; sunt qui vrbanitate hac vtunť, vt contume-
lijs parcant, alteriq; nisi vltra obijciant, q; necessarium ei rei agendę sit,
non intendant. Sed hęc quod ad huius articuli dilucidationem atti-
net satis sint. Nunc ad quęstionis thema deueniendum est.

Verba chartulæ seu denuntiationis.

FVLGOSIVS CANINIO.

*Quoties quid dixisti, scripsisti, aut dici, scribi fecisti quod aduersus ho-
norem meum sit, toties mentitus es: & si negas, rursus mentiris: nec vl-
tra tecum conuicijs agam, reseruans si per te non steterit, vt armata
manu te alloquar.*

CANINIVS FVLGOSIO.

*Duo sunt chartulæ tuæ capita. Ad primum nihil arbitror necesse es-
se respondere. Ad secundum, quo te offers mecum armata manu collo-
quuturum, respondeo me id acceptare, cōtentumq; esse vt intra congruū
tempus omnes cognoscant per me non stare, & an animus tuus ver-
bis oblationiq; tuæ consentaneus sit.*

30 Quęriť in proposito themate, vter † prouocatus sit. Et prima frōte
videreť non Fulgosiū, sed Caninium esse. Cum enim ei bis Fulgosius
culpā improbarit, nisi ipse eā armis diluat, vř remanere oneratus. Ad
eum ergo pertinet hanc notam diluere. Igitur ipse prouocator censen-
dus est. Nā ⁊ Fulgosius ex parte sua id fecit, quod voluit, q: contume-
liam Caninio dixit: nec ipse quicquā curare habet, q; vltra procedatur:
Non ergo actoris partes sustinere diceť: sicut ⁊ in iudicijs videmus, in
31 quibus † actor est, qui dici, dari, adiudicari quid petit. instit. de act. in
32 prin. qui vero nihil nouari velit, reus diciť. Vnde † reus in cuius pos
sessionem ꝓpter contumaciā itum est, si reuocari decretū, ⁊ illatū onus
petit, actoris personā sustinet. l. si finita. §. Iulia. de dam. inf. vbi doct.
⁊ §. eleganter, vbi Alex. Idēq; cum quis reuocari executionē, vel aliud
sibi illatum grauamen postulat, quāuis alias reus esset, efficitur tamen
actor. l. si prius. de ope. no. nunt. l. si pater. C. qui bo. ce. vbi Sal. sicut ⁊
qui instrm̄ rescindi petit, si non possideat actor diciť. doct. c. cum inter.
de except. l. de die. §. tutor. vbi Pau. qui satisd. co. cū aduersarius nihil
nouari velit, sed delecteť rem in eo statu remanere in quo est. Quod ⁊
ex Federici constitutione certius probať, in qua is qui homicidij causa
dānatus est, si ob defensionē sui se fecisse affirmet, monomachiāq; offe-
rat, prouocator diciť. c. j. §. si quis hominē. de pa. te. vbi Iser. q: ipse est
qui pręsenti statu contentus non est: cū aduersarius nihil vltra quęrat,
sed inter dānatos eū relinquat. Idē ergo ⁊ in hoc casu videreť dicendū.
Illa quoq; ratio non parū mouet. Nā si Caninius ipse ad Fulgosium
scripsisset quicquā quod aduersus honorem illius esset, ⁊ Fulgosius re-
spondisset eū mentiri, procul dubio prouocator Caninius esset. Idē er-
go dicendū est, si non ad Fulgosiū, sed ad alios, vt in chartula est, scripse
rit. Non enim melior esse debet mea conditio, cum absenti tibi honoris
quicquā detraho, q; cum scienti, ⁊ pręsenti. At qui aliquanto maius est
crimen ⁊ delictū, in absentes ⁊ inscios inuehi, q; pręsenti ⁊ scienti obij-
cere, ar. c. j. de cau. poss. Vnde apud Lucianum diffinitur calumnia esse
criminatio, quę ignorante reo calumniatori credita sit. Et in epigram-
mate Gręco, quo calumnia ⁊ adulatio comparantur, hoc disticho:

Si clām probra feras, bene dicis: si bene coram

Dicis, tunc de me tristitia verba refers.

Cum ergo plus peccet, ⁊ maiore sit odio dignus, qui aduersus ignoran
tes inuehatur, q; qui scientem, ⁊ tueri se valentem offendat, non debet
esse melioris conditionis. Suadetur hęc sententia etiam ex responsio-
ne. Cum enim ad primū caput, quod duarum mentitionum est, non re-
sponderit Caninius, videtur eas approbasse. l. si filiusf. ad Maced. vt
tanquā legitimę mentitiones effectū in pugna habeant. Effectus autē
est talis, vt qui eas dixerit, prouocati dūtaxat partes sustineat: ⁊ quāuis
alias legitimę nō essent: tamen taciturnitate aduersarij vim habere in-
35 cipiunt. Sicut dicimus de † libello inepto, aut generali, qui si pars nō
opponat, incipit aptus fieri, ⁊ pro legitimo habeť. l. fi. C. de ann. excep.
Nec obstat q; in fine scriptū est, Reseruans vt te armata manu, si per te
non steterit, alloquar: q: hęc clausula nihil innouat, sed secundum pręce-
36 dentes terminos intelligitur: hęc enim est † natura dictionis, reseruās:
sicut ⁊ cum dicimus, saluo ⁊ reseruato, ⁊c. glo. l. idē Labeo. fa. ercisc. Et
alloquitur manu armata etiā qui tanquam prouocatus congreditur. l.
vt vim. de iust. ⁊ iu. ⁊ per Caniniū stare dicitur, si ipse mentitiones illas
non vlciscatur, ⁊ prouocatoris partes sustineat. l. quod te. si cer. pe. Nec
potest videri Fulgosius ad iudicium armorū primus ꝓuocasse, ideoq;
actor censeri. Bal. l. non cogendū. §. procurator. qui satisd. cog. Paris
in tract. quis sit prouo. qui verbo reseruandi vsus est. quod ius si quod
est seruat, nihil aūt noui inducit. l. iurisgentium. §. pręter. de pact. At ius
Fulgosij erat, vt tanquā reus, qui aduersarium suū bis mentiri dixerat,
certaret. Nec potest videri superfluo loquutus, ⁊ qui reseruauerit sibi
facultatem cum armis alloquendi, cum declarauerit aduersario se para
tum quacunque ratione defendere quod dixerat, non solum, quod in
carmine Ennij est, iure manu consertum, sed mage ferro. Nec tanta est
causa fugiendę huius superfluitatis, vt ideo a natura reseruationis re-
37 cedamus, quę (vt dixi) † est vt nihil noui inducat, sed quod inductum
est conseruet. d. §. pretor. dixi in rub. ff. de pact. Minus etiam obstat,
si diceretur chartulā Fulgosij conditionalē esse, ideoq; non arctare ad-
uersarium ad pugnā. l. pretor edixit. ff. de iniur. Dec. cons. cccclxxxvij.
38 tanquam illa verba, † Quoties dixisti, ⁊c. ad conditionem pertineāt.
l. quoties. qui satisd. cog. l. vxorē. §. in testamento, de leg. ij. Respōdeo,
satis ex mente scribentis apparet nullā conditionem subesse, sed ad nu-
merum dūtaxat respicere, quę propria est illius dictionis significatio. l.
sicuti. ff. quib. mo. vsusfr. amit. a qua non facile recedendū est, pręsertim
cum subiectū sit, q; si negas, rursus mentiris. Quibus verbis ostendiť
Fulgosium pro certo posuisse q; Caninius eius honori obtrectarit: ⁊
39 † quod pro certo ponitur, ad conditionem pertinere non potest. l. j. C.
de pact. Sensit id ⁊ ipse Caninius, qui nihil huic capiti respondit, con-
ditionemq; non aduenisse minime allegauit. Cęterum, re diligentius
perpensa, contraria sententia procul dubio verior est, vt potius Caninius
40 prouocati personā sustineat, Fulgosius vero prouocatis. Etenim † ꝓ-
uocator est, qui alteri crimen obijcit. l. j. ad Turpil. ad cuiq; eius pro-
bandi onus pertinet. l. qui accusare. C. de eden. q; si facere non potest,
calūniator fuisse detegitur, cōuictusq; ipse doli censetur. Nec refert qui-
bus verborū captionibus concepta sit denūtiationis formula: ea enim
substantiam rei non mutat, nisi quatenus partes ambę mutuum cōsen
sum pręstiterint. Sicut ⁊ videmus in iudicialijs strophis atq; amba-
gibus non perpendi, quibus verbor. technis partes vtantur, sed rerū
ipsarum vim, libelliq; cōclusionē attendi. l. ⁊ eo modo. ff. de leg. j. Bar.
l. inter stipu. in prin. de verb. oblig. alias cautela verborum rebus ipsis
pręualeret. l. iij. C. de lib. ⁊ posth. potiorq; simplici ⁊ sano sensu esset so-
phistica expositio, imo aduersus publicā vtilitatem induceretur, vt in
cuiuslibet manu esset, etiā absq; causa quēlibet ꝓuocare, ⁊ nihilominus
cogere eum ad actoris partes sustinendas, ⁊ pręoccupatis mentitioni-
bus electionē armor. prouocato auferre: qđ quid aliud esset, q; incenti
uum delinquendi, ansamq; ad res prohibitas securius perpetrandas
iniicere? l. iurisgentiū. § si ob maleficiū. ff. de pact. l. iiij. ff. de pac. dot.
Atqui publice interest hosce procuratores arceri, ⁊ saltē eo periculo co-
hiberi, q; videant plura cōmoda ad eum qui prouocatus erit, ptinere.
42 † Fit aūt semper interpretatio, vt consuetudo publicā vtilitatem adiu
uet, nō vt tollat aut imminuat. l. ita vulneratus. ad l. Aquiliam. Fieret
⁊ hoc modo facillime fraus legi, quę actori probationis onus iniungit,
si captato aliquo verbo id in aduersarium tam facile transferri potest.
Verbi gratia, dānatus homicidij conqueritur quod iniuste damnatus
sit, cum ob tutelā suam fecerit, negat accusator, qui iam obtinuit. Lex iu
bet dānatum prouocatoris partes duello sustinere. d. c. j. de pac. tenen.
at ille accusator, mentiris, inquiet, qui me negas ob tutelā fecisse: sicq;
vno verbo dispōsitiam legis, eludet, ⁊ de actore se reum efficiet: ⁊ tamen
43 † semper ea accipi debet interpretatio, ne fraus legi fiat. l. cum hi. §. sed
cum his. de transact. ⁊ ne cuiquā dolus suus patrocineť. l. de reb. de arbi.
Accedit his, q; licet aliud sit esse prouocatorē iniurię, aliud prouocato-
rem certaminis, vt Paris Put. attestatur, tū in dubio accipienda est il
la interpretatio, vt qui primus chartulā misit, iniuriamq; intulit. l. qui
prior. de iud. is ⁊ certaminis prouocator censeatur: siquidē de iniuria
ab ipso dicta apparet, qui mentientis notā ei inurit: de iniuria vero de
qua denuntians conqueritur, q; scilicet honori suo detraxerit, nō appa
ret. Melior ergo interim debet esse eius cui denuntiatū est conditio, vt
rei partes sustineat. l. fi. C. de trans. vbi dixi l. liberis. §. fi. l. seq. l. ordina
ta. de liber. cau. qđ varijs iuris nostri exēplis ostēdi posset. Non obst.
ergo in primis, q; Caninius remaneat oneratus, qui bis mētientis op-
probrium sustineat. Respondeo, cum iniuria incipiat a Fulgosio, potuit
Caninius respondere, q; imo ipse mentiebatur: qđ non fecit, magna ra
tione, sed maluit factis respondere, q; verbis (etenim talis responsio
quę fit facto, certior cōuenientiorq; militaribus viris est) acceptauitq;
oblatam pugnandi conditionem. Remanet aūt oneratus qui non re-
spondet. At ipse efficacissimo responsionis modo vsus est, singulare cer
tamen potius acceptando, qđ tanto efficacius est, quanto facta pręua-
lent verbis. l. Paulus respondit. rem ratam habe. q:, vt inquit Bald.
44 † verba quandoq; falsa sunt, facta nunquā. Hinc † interpellatio quę
45 re ipsa fit, efficacior est ea quę verbis. l. si mora. vbi Alex. solu. matrim.
quod ⁊ in oblatione, per quam mora dilui possit, receptum est l. qui Ro
46 mę. in princ. de verb. oblig. Sic ⁊ † iniuria quę facto infertur acrior
est, quam quę verbo l. aut facta. §. qualitate. de pęnis. Nam ⁊ fortibus
militibus conuenit re ipsa, non lingua esse pugnaces: imitariq; Aiacis
Telamonij exemplum debent, qui in contentione cum Vlysse,

Nam nec mihi, inquit, dicere promptum est,

Nec facere est isti: quantumq; ego Marte feroci

Inq; acie valeo, tantum valet iste loquendo.

Sic Homerus 3. Iliados Menelaum qui strenuus erat, pugnaxq;,
ὀλιγόμυθον, id est, pauciloquum vocat. Sic contra Vergilius Dran-
ci, quem ignauum facit, vētosam linguā, fugacesq; pedes tribuit. Me-
rito ergo Caninius maluit ad caput prouocationis solum respondere,
⁊ illud iniuriarum omittere, sequutus exemplum Hectoris apud Ho
merum Iliados lib. v. dum inquit,

Τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ

ἀλλαπτερωφην λαλιμαις.

Cui nihil omnino respondit belliger Hector,

Sed promptus contra perrexit.

Potuit etiam non respondere Caninius, q: existimaret primum il-
lud caput chartulę obscurum esse ⁊ ineptum, dum dicit: Et si negas, rur
sus mentiris. Non enim explicatur quid negando aduersarius men-
tiať: possunt enim illa verba intelligi, si negas dixisse aut scripsisse. Pos
sunt etiam habere aliū sensum. nēpe, etsi negas q; sis mētitus scribēdo.
Possunt ⁊ tertio modo intelligi, si negas suprascriptam conclusionem,

q si scripsisti in preiudicium honoris mei, sis mentitus: quo, casu pp
cõditionem nihil poneretur. l. si quis intentione. de iud. sicq; Caninius ne
gando se scripsisse non esset oneratus: q2 cõdõ denunciationis mentitio
tusq; non euenisset. Cum ergo verba non essent clara, non tenebat ipsa
47 rñdere: † vbi. n. intentio obscura est, vt q2 duplicem sensum habeat: nõ
tenetur reus libello tali rñdere: sicut nec ambiguę positioni rñdere co
cogitur. Maluit itaq; aliud caput eligere, qđ certius ad cõgressus di
scrimen suscipiendũ erat. Potuit ẽt non rñdere: q2 cum tribunus mi
litum esset, existimaret non esse ex vtilitate regis sui vltra verbis pare
48 di: † nec. n. in preiudicium honoris cuiusq; fieri dĩ, qđ pro debito offi
cij sui quis fecerit. l. qđ reip. de iniu. & tñ non ideo voluerit honoris sui
oblatam quin certamen offerret, seu (vt significantius loquar) oblatũ non
detrectaret. Sed certe quacunq; rõne noluerit rñdere (sunt. n. plures
relatę cum a Paride Puteo. tum a me in libello quem inscripsi de sin
gulari certamine) illud certum est nihil hoc referre, cum acceptatio cer
taminis pro rñsione sit, & oẽm tergiuersationis maculã aboleat: nec. n.
põt videri non rñdisse. Nec rursus obstat, q videat Fulgosius non esse
actor, cum pñti statu contentus sit. Rñdeo, cum acceptauerit Caninius
oblationem decertandi: non põt aduersarius pñti statu contentus esse,
sed ea curare tenetur, quę ad pugnę executionem ptinent, vz vt stadiũ
perquirat locum, diem designet, ceteraq; faciat quę ad prouocatores p
tinent, alias famę & existimationis labẽ quam inferre alteri voluit: ipse
patiatur. In casibus igitur contrarijs nihil aliud supererat agendum
actori: merito reus ipse q innouari procurat, actoris personam incipit
sustinere. At in casu nřo cum acceptũ sit duellum, perinde est ac si rñsũ
fuisset, q ipse denuntians mentiretur. Vñ non censetur ille impleisse qđ
ad se pertinet. Merito nõ subest rõ cur Caninius ipse prouocator effi
ciatur. Et si dixeris, hoc ipz dubium est an Fulgosius fecerit quicquid
49 ad se pertinebat. Rñdeo † in ambiguo cõ ipsum pronuntiandũ est qui
chartulam scripsit, qui legem clarius dicere potuit. l. veter. de pac. q ip
se prouocauit. l. stip. ista. §. in stipul. de verb. obl. d. l. q accusare. q quie
scentem excitauit. Humaniorq; hęc est interpretatio, vt in caput aucto
ris reuoluaẽ periculũ. Etenĩ vt in carmine est, Nec lex est iustior ulla
Quàm necis artifices arte perire sua. Non obstat ẽt qđ deinde adducit:
qđ ad alios aduersus honorem denuntiantis scriptum est, perinde hñdũ
ac si ipsi scriptum esset. Rñdeo haudquaq; verũ id esse: subest. n. apertis
sima dñe rõ: & in primis si ad te scribẽs aliquius criminis incusauerim,
videor pũocare: at q ad aliũ scribo, non pñt censeri tui prouocandi cau
50 sa scripta esse, sicut videmus in libello iudiciario, qui † parti oblatus li
tis cum eo qđam prelusio est. c. j. de lit. cont. l. si prolus. de app. at alteri
oblatus nullius momenti esset. l. ij. qđ fal. tut. auth. Bart. §. morte. de
51 op. noui nunt. nec. n. † qđ cum altero agitur, qcq; ad alterũ pertinet. l. q
cunq;. de act. & obl. Sed & qui tibi chartulam criminatoriam mittit, ne
gare non põt quin te accusauerit: vñ si tu mentiri cum rñderis, ad pba
tionem duellarem deuenif. At cum tu asseueras, me alteri de te id dixis
se, põt id falsum esse & a te cõmentum, vt pugnę occasiõ̃ quęras: meri
52 to tua cõdõ melior effici nõ debet, vt ideo p prouocato habeare. † Quę
eñi in casu certo a lege cõstituta sunt, non facile ad eũ, de q adhuc nõ cõ
stat, producenda sunt. l. si. de transac. qđ pluri b. exempl. a nostratibus
53 Doctorib. proditum est. d. l. fin. vbi dixi. Adde, q † qui ipse ad hostem
chartulam mittit, subijcere se legib. duelli sponte vĩ. l. si vnus. §. añ oia.
de pac. at qđ ad alterũ missum dĩ, nõ põt videri eo animo factum, vt cer
tandi causam quęrat: ideoq; non põt inde argui cõsensus prouocatoris
partes sustinere volentis, cum ad alterũ cõsensus non extendatur. l. si vn9
§. ante omnia. ff. de pac. Potest & illud dici, qđ tibi crimen obijcio, pba
54 bilius veriusq; pręsumi, q qđ de te alteri defero: † delator. n. qui clã al
terũ insimulat, se magis q hostem suum onerat. l. j. qđ vi aut clam. Vñ
55 supraścripto epigrãmate dĩ: Si clam probra feras, bene dicis &c. At † q
aliquem corã incusat, is veritati magis inhęrere credif. l. iij. de test. lõqz
grauius hostem ꝑmit, vt merito ea nota non nisi certamine posset abo
leri. Verũ nec illud me mouet, q videat Caninius approbasse primum
56 caput, cum illi non rñderit. l. filius. ad Mac. dico. n. q † acceptatio li
terarũ nisi cõfestim cõdicamus, presumptionẽ approbationis induçit. Cę
terũ quocunq; cõdicamus, elidif hmõi pręsumptio. doc. clem. j. de pcur.
Com. cõs. clxxvij. dixi d. §. morte. At in casu nřo oblatione pugnę appa
ret manifesta cõdictio, atq; meus eam criminationem non agnoscentis:
57 etenim † vna pręsumptio per aliam tollif, & minus fortis effic acior ce
dit. l. cum de ind. de prob. Nec credendũ est ex taciturnitate illa dum id
pręiudicium prouocato vt ex reo fiat actor, cũ id non facile soleat pmit
ti, & solum ob cõtumaciam immodicã, postq translata fuerit possessio,
lex in seruitutibus id concedat, vt reus actoris partem sustinere cogaf.
d. l. si prius. de oper. noui nunt. qui casus specialis est, & minime ad nřm
trahendus. Nec ẽt vĩ verũ, q clã reseruationis, armata manu alloquen
di, non noceat Fulgosio: q2 imo vĩ illi esse pręiudicialis: si. n. restringaẽ
q voluerit alloqui tanq reus esset, non solũ superflua, sed ẽt aliquatenus
cõ vim verborũ in ea prolatorũ induceretur. Cum. n. adiecerit, se allocu
turũ manu armata si per te non steterit: illa verba, si per te non steterit:
vĩr ipsum Caninium reum reddere, non actorẽ: q2 vt actoris est pũo
care ita rei est p eum stare, & se excusare. l. properandum. §. & si quidẽ. C. de
iud. merito cum partes excusantis ei tribuat: satis apparet se cum pro
reo & defensore hře. Attendenda q maxime est hęc qualitas, sm quam
cum Fulgosius compellauit. l. si proponas. §. j. vbi Ang. de inoff. test. l.
58 diui. de re iud. maxime cum (vt dixi) illa clã esset superflua: at † semp
facimus interpretationem ne reseruationes istę sint superfluę. Jas. l. si
fundum per fideicomm. de leg. j. Dec. cõs. cclxxxij. Alex. cxxxv. in pñc.
59 sed potius multum operentur. l. si qñ. de leg. j. adeo vt capiatur † potius
illa interpretatio per quam actus incontinenti corrigeretur & illusorius
efficeretur, q q talis clã sit superflua. gl. l. si deb. §. j. quib. mod. pig. qua
60 de re plura exempla apud nřos doctores reperiunf. Addo, q cum † du
plex sit procedendi modus, aut iudicialiter, aut per pũõnem armorũ, &
ipse dixerit, reseruans mihi vt te armata manu alloquar, vĩ elegisse hoc
remedium armorũ, & sic voluisse ipse actoris partes sustinere. Cum. n.
61 † in remedijs agendi electio non sit rei, sed actoris ipsius. l. qđ in hęre
de. §. elig. de trib. & ipse talem electionem faciat, satis indicat se actorem
esse, alioquin reseruatio non ad eum pertinuisset, sed ad aduersarium.
Nec me mouet q vsus sit verbo reseruare, cuius nã sit ius qđ est serua
re: non aũt aliquid noui inducere: q2 imo varia est hui9 verbi sigñio. Et
ex ductu sermonis qui in chartula conspicitur, satis apparet: q cũ Ful
gosius prouocasset per scripturam, subiecit illã clãm, vt ostenderet non
fore se contentum tali scriptura, sed pręterea vi armata ẽt acturum. Et
ad hunc finem vsus est tali verbo, qđ significat interim se differre arma dũ
mittit chartulam, vsurũ tñ armis. l. filiam. vbi Bart. de auro & arg. leg.
Vnde expresse apparet prouocasse eum ad arma, & ideo prouocatoris
partes sustinere. Et cum hmõi armorũ probationem elegerit, iam id nõ
potest mutare, sed necessario in ea persistere debet. l. qđ in herede. Jm.
62 c. ij. de lib. obl. q2 † in electione remediorũ non est licita mutatio, aut va
riatio, vt vulgo receptum est, & ab omnibus traditur. l. cuius bonis. de
curat. fur. l. si mihi. in princ. de leg. j. Qua rõne multo minus licita erit
diuisio, vt. s. pro parte velit probare iudicialiter: pro parte vero vi armo
rum. Nec. n. talis diuisio tolerari potest, vbi lex variationẽ non permit
tit. l. filium quem. de acq. hęr. gl. c. cum in multis. de rescr. in vj. Et iõ
inferri potest, q si Fulgosius velit probare per ẽpłas Caninij: quemad
modum aduersus honorem suum ab eo scriptum sit: vt deinde ad sin
63 gulare certamen deueniat, non erit id tolerandum: imo † via quam
elegit sibi sola patere debet. l. si mulier. §. fin. ff. qđ metus caus. vt. s. ar
mis vtrumq; probet, q Caninius scripserit, & q si mentitus. Cle. cau
sam. de elec. sibi. n. imputet Fulgosius, qui hac sua armorũ electione cę
teras probationum facultates putauerit. l. diuus. de re iud. l. circa. de
probat. vbi Bart. & vĩ ab omni alia probatione recessisse, & eam in cau
sam armorũ transtulisse, & quodãmodo nouasse. Quamuis q offerret se
literas Caninij exhibiturũ, vt inde ex prouocatore efficeret se prouoca
tum, non putauerim id ei prodesse, cum se ad probationem armorũ re
strinxerit, & probationem quę per literas fieri posset: non reseruarit.
Quamuis ẽt alia rõne non videretur admittendus. Si. n. tales literę
ab ipso fuerunt apertę, cum ei hoc non licuerit: non debet super earum
64 disputatione audiri. c. cum olim minor. de off. deleg. imo † aperiendo
incideret in crimen stellionatus. sm Bart. l. qui testam. de fal. l. Titio.
ad mun. ideo non potest admitti ad probandum id qđ per crimen cõse
quutus est, nec alias is qui propriam turpitudinem allegat, audiatur.
Sola q armorũ probatio sibi relinquẽda est. Postremum nec illud me
mouet, qđ supra dixi, non videri cõdõnalem esse Fulgosij chartulam, cũ
pro certo positum in ea sit: qđ Caninius aduersus eius honorem dixe
rit &c. Rñdeo. n. q verba chartulę incerta sunt, & triplicem pñt hře sen
65 sum, vt s dixi. Merito q illa † incertitudo aduersus scribentem est in
terpretanda. qui legem potuit clarius dicere. l. veter. ff. de pac. l. stipul.
ista. §. in stip. de verb. obl. quod maxime verũ est, cum incertitudo resul
tet: q2 multiplex subsit causa, quę in intentione proposita videri possit:
tunc. n. eius declaratio non ad scribentem, sed ad reum pertinet. Bart.
l. duob. §. q. de iureiur. Aret. l. si quis a filio. §. si quis plures. de leg. j.
Vnde potest Caninius declarare illa verba. Et si negas rursus menti
ris: si negas supraścriptam cõnem: q si scripsisti sis mentitus: quo ca
su sine dubio chartula cõdõnalis est & incerta: hęcq; interpretatio debet
esse potior: q2 alias reus ex gñalitate illorũ verborũ dubius esset, & ex am
biguitate posset capitari: merito chartula est existimanda inepte cõcepta,
66 quę reum certum non facit. l. j. ff. de edendo. † Quoties. n. incertitudo
talis est, vt reus clarus esse nequeat, libellus dĩ ineptus, & reijciendus.
gl. l. j. §. j. si mens. fal. modo. Castr. l. si quis intent. de iud. Et debent iudi
ces qui prudentia & iudicio naturali polleant, in hãc partem inclinare:
quam & ego iuuentius eo sequutus sum, q viderem eius quoq; senten
tię fuisse cum illustrissimum Ducem Vrbini virum omnis rei milita
ris scientissimum, Imperatoremq; celeberrimum. tum etiam tot pręs
tant. simos Iureconsultos, qui hac in causa scripserunt: quorũ vestigijs
ego insistens, post optimorum messorum terga spicas hasce collegi.

SVMMAE RERVM. VII.

1 *NOn subditis temporaliter subsidium imponi non potest.*
2 *Qui fundat intentionem suam in aliquo illud debet probare.*
3 *Castrum non praesumitur de iurisdictione ciuitatis, & quare.*
4 *Successor non habet maius ius in re quàm habet ille cui successit.*
5 *Vasallus non tenetur iurare fidelitatem minori, vel minus nobili.*
6 *Quando dominus feudi confiscatur ius vasallitij non transit in fiscum, sed vasalli efficiuntur franchi.*
7 *Dominus & vasallus sunt correlatiui.*
8 *Non sequitur habet superioritatem ergo habet ius indicendi subsidij.*


am subtiliter, & copiose in pręsenti causa, per clarissi
mum consultorem allegatum est, vt fere nihil intactũ
reliquerit meritoq; solum mihi superest, vt post opti
mi messoris terga spicilegium faciam. Puto itaq; re
uerendissimum Archiepm Auenionensem, vel po
tius homines Bituriģ & Castri noui souere iustio
rem causam, & quod eis non potuerit imponi dictum
subsidium a sanctissimo Papa domino nostro, moueor quatuor ratio
1 nibus. Prima est, q2 † non subditis tpaliter subsidium imponi nõ po
test. l. rescripto. §. secundum. vbi Bart. ff. de mun. & honor. vnde funda
mentum intentionis sanctissimi D. est, qđ illi sint subditi tpaliter, & on9
2 † probandi ad eum pertinet. l. verius. ff. de probat. nec sufficit: q dictę
villę cohęreant comitatui vel intra fines comitatus: q2 non sequitur, q
3 per hoc sint de domini Comitis, sicut neq; † castrum pręsumitur de iu
risdictione ciuitatis, ex quo potest esse castrũ sine ciuitate, vt dicit Bar.



Visis allegationibus factis vtrinque, in presenti casu, existimaui quidem subtiliter & ingeniose disputatum fuisse: sed tamen non admodum necessario, si enim contractus, de quo agitur absque iuramenti vinculo conceptus fuisset, vtique locus probabilis suprascriptę altercationi esset, sed cum iuramentum interuenerit non est querendus nodus in scirpo, quia indubitatum est
1 aduersus legis, vel statuti prohibitionem confirmari † contractum, propter vinculum iurisiurandi, nec admitti exceptionem minoris ętatis. auth. sacra puberum. C. si ad vend. aut aliam, quę fauorem priuatum principaliter concernat. c. cum contingat. extra de iureiur. per Bart. l. si quis pro eo. de fideiu. & dixi late in l. pacta, quę contra. vers. quarta species.
2 C. de pac. & ideo etiam † si ex parte mariti nulla interuenisset donatio propter nuptias, aut inequaliter prouenisset, adhuc tota dos cederet eius lucro secundum pacti iurati formam, quod alias iure communi validum, efficaxque est. l. j. §. illo procul. C. de rei vx. act. vt alias consuluit compater meus Franc. de
3 Ripa, & est impressum eius consilium, lib. ij. nuitor. cap. ij. & † statutum non potest infirmare talem contractum propter vim iuramenti. c. licet. de iureiur.
4 lib. vj. & dixi in d. c. cum contingat. vers. dic ergo. Nec obstat, quod † maritus constituendo antifactum, videtur remittere iuramentum secundum c. de iureiur. nam respondeo, quod remissio non censetur facta, nisi quatenus necessitas connectu-
5 rę vrget. l. non hoc. C. vnde legi. sed † concessio antifacti potius conualidat pactum, quam infirmat. l. iij. §. si emanc. j. versic. cum rescis. de bon. poss. contra tabulas. Non obstat, quod duo sint pacta, vnum expressum de lucrando dotem &c. respondeo de hoc nunc agitur cuius casus euenit, non de tacito donationis propter nuptias quod non euenit, & ideo iuramentum vim suam
6 in casu expresso operatur. Non obstat, quod † iuramentum intelligatur rebus sic stantibus. l. fi. ff. qui sat. cog. respondeo intelligitur etiam in casu, quo res non sic stent quando expresse in eum casum prouisum est, & verba iuramenti indicant. c. pen. de iureiur. Bart. l. ij. C. de rescrip. vers. quęro quid si minor, ibi, quia iuramentum: prout in casu nostro contigit. Nec obstat, quod statutum loquatur
7 verbis prohibitiuis, & inducat formam. l. non dubium. C. de leg. † formę autem renuntiari non possit: vt per gl. in rub. C. ne fil. pro pat. per Jas. in l. nemo potest. de leg. j. respondeo, quod hoc non procedit, quando iuramentum adest & prohibitio legis est in fauorem priuatum inducta. d. c. cum contingat. & per Alex. consil. xxvij. in j. hoc enim casu statutum non trahitur ad actum
8 iuratum. gl. c. cum non deceat. in gl. fi. de elect. lib. vj. & quia † lex ciuilis non potest disponere super actu iurato, vt per Bart. in l. omnes populi. in iij. quęst. princ. ff. de iust. & iure. cum multis concord. Circa antifa-
9 ctum, seu donationem propter nuptias, satis puto eam valere: non enim † facile annullandi sunt contractus: & fauorabilior est interpretatio, quę pro valore actus fit. l. quoties. ff. de reb. dub. Nec me mouet, quod sit celebratus ille contractus coram iudice viri, non autem vxoris prout requirit statutum cxxix. respondeo, verba statuti simpliciter dicunt, quod factus sit, in pręsentia consulis eius iurisdictionis, vnde debent intelligi, loci vbi celebratur contractus: quia hoc pertinet ad solennitatem contractus. l. si fundus. ff. de euict. per Bart. in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fide
10 cat. Pręterea † iudex mariti, est etiam iudex vxoris: quia transit vxor in eius forum. l. exigere. ff. de iudic. l. fi. §. item re... ...runt. ff. ad municip. & licet mulier non perdat forum originis. l. ... ...ptio. ff. ad mun. istud nihil est: quia posito, quod habeat vtrunque forum, tamen ad illud atten-
11 ditur, in quo † reperitur, & in quo contraxit. l. si heres. §. fi. l. si vxor. ff. de iud. Minus etiam me mouet, quod constitutio illa donationis propter nuptias facta est absque auctoritate curatoris, & consulis, contra dispositionem l. lex quę tutores. C. de adm. tut. & legis municipalis. nu. 122 respondeo,
12 † iuramentum purgat hanc obiectionem, vt est text. expressus in d. c. cum contingat. nec statutum laicorum, in contrarium valet. d. c. licet. de iureiur. lib. vj. maxime cum statutum non loquatur expresse in hoc casu. sed simpliciter dicat, quod non possit se obligare alicui personę. quibus verbis non videntur statuentes intellexisse de donatione ista quę fit ex quadam necessitate ob dotem acceptam. l. conditionibus pupillus. in princ. ff. de cond. & dem. vbi Bart. & doct. per Aret. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig. Postremo nec illud videtur vrgere, quod antifactum non sit quantum dimidia dotis, & sic obstet statutum cxxxv. in fi. respondeo nihil refert, an sit factum in ipsis bonis, an in eorum ęstimatione: quia
13 † ęstimatio iuris interpretatione censetur idem cum re ipsa. l. stipulatus es opus. de fideiuss. vbi fideiussor, qui pro forma non potest in re deteriori obligari, tamen obligatur si principalis rem, fideiussor eius ęstimationem promiserit. ad idem text. in l. propemodum. ff. de verb. sig. Jas.
14 l. non amplius. §. fi. de leg. j. & † error in ęstimatione non vitiat contractum. l. j. C. de err. calc. per doc. etiam in l. instar. C. de iur. fis. lib. x. nec
15 dictum † statutum calumniose intelligendum est, vt inducat formam, vt qui erret in parte, cadat a toto. l. ij. §. deinde. vbi gl. ff. de orig. iur. l. j. C. de form. vbi Bald. & doct. Sed quia his & aliis rationibus per aduocatos recte responsum est, vlterius non insisto cum de iudicio meo simpliciter sim requisitus, & absque bibliotheca agam.

SVMMAE RERVM. X.

1 *EDicto iura quęsita tolli non posse.*
2 *Clausula fiat iustitia, quid operetur.*
3 *Constitutum per mortem constituentis extinguitur.*
4 *Constituti vis.*
5 *Causa spolij consistit in deiectione, non in simplici animi negatione.*
6 *In materia spolij quę est penalis & odiosa non videtur attendendum ad possessionem ex constituto prouenientem quando res ipsa nunquam fuit realiter apprehensa.*



Alias consului in causa Comitatus Colisani, pro illustri Domina, Don. Antonia: quod ipsa foueret meliorem causam tam in possessorio, quam in petitorio: & adhuc sum in ea sententia. Ceterum, quia nuperrime emanauit decretum a Cęsarea maiestate, quod absque impedimento ordinatorum fiat iustitia conformis iuri, & ritibus, & capitulis regnis &c. dubitari potest probabiliter in intelligentia dicti
1 decreti, in tribus clausulis. Prima est absque † impedimento ordinatorum &c. & (quod ad hanc clausulam attinet) in processu mihi exhibito non reperio aliquid fuisse ordinatum circa hoc possessorium in dannum D. Antonię, & ideo talis clausula modicum effectum operatur. vt habetur in l. omni. C. de sacrosan. eccl. quod si aliquid fuit ordinatum, si mihi ostendatur
2 potero in hoc certius respondere. Secunda est, † fiat iustitia &c. & videtur per hęc verba nihil noui esse inductum, sed simpliciter principem ad ius se remisisse, prout in simili casu respondit Alex. consil. xciij. & consil. cxxxvj. in ij. & Dec. consil. cxcvij. & quamuis alias talibus verbis videatur causam, per rem iudicatam extinctam suscitari, secundum Bald. & And. Sic. in c. ij. extra de off. leg. Fel. c. j. de constit. & quod not. Alex. cons. lxxvij. in ij. tamen illud dictum est ambiguum, & contrarium tenet Jas. in l. causa. C. de transac. vbi dixi, & in casu nostro subsequentia verba decreti satis declarant mentem Cęsaris se simpliciter ad ius remittentis. Tertia est conformis iuri, & ritibus, & capitulis regni: & puto intelligendum de cap. cxxxv. Regis Alphonsi, loquentis in materia spolij: quia partes in hac causa vtrinque intentauerunt remedia spolij, altera pretendens se ab altera spoliatam, de quo in c. fin. extra de ord. cogn. & per Lanfr. de Orian. in rep. rub. extra de caus. poss. & quicquid sit de iure communi extat in regno dictum cap. quo simpliciter videtur cum agitur de spolio infra bimestre perpetratum, constito antequam audiatur aduersarius in defensionibus suis fit restitutio, & postea auditur &c. quod capitulum non videtur prodesse illustri D. Dianę aduersarię, quia ipsa pretendit possessionem ex clausula constituti inserta in instro dotali per D. Artalion, quę clausula extincta est per eius
3 † mortem. l. quamuis. de acq. poss. vbi doct. & maxime D. Claud. de Aquis. §. j. d. l. quamuis. vbi ampliat quando in constituto esset clausula, ex nunc prout ex tunc. & sentit Dec. cons. ccxlvij. quia constitutum est collatum in tempus inhabile. Volo quod succedas mihi si decessero sine liberis, &c. adiectum est enim verbis denotantibus obuentionem bonorum: licet secus esset, si verba essent principaliter promissiua, de quo per Bart. consil. ccxij. Dec. in l. pac. dot. C. de collat. & alias dixi in consilio per me in hac causa facto. Pręterea dictum cap. regni. non videtur intelligendum de tali
4 possessione per † constitutum acquisita. sed duntaxat de possessione naturali qua quis realiter fuerit deiectus, quod probatur. Primo per verbum illud, fiat restitutio. cum enim D. Diana nunquam possederit realiter, non potest ei aliqua res restitui, sed duntaxat nudus animus constituentis se eius nomine possidere: vnde satis videtur non verificari dictum verbum, merito, nec lex dicto casu habebit locum: vt in simili per gl. in l. mancip. vbi Bald. & Pau. de Cast. C. de ser. fugit. Lud. Rom. sing. cccclxxxix.
5 Secundo, probatur ex illis verbis cum agitur de spolio perpetrato: † causa enim spolij consistit in deiectione, non ex simplici animi abnegatione
6 l. j. in princ. & §. deiecisse. ff. de vi, & vi arm. Tertio, quia † in hac materia spolij, quę est penalis & odiosa, non videtur attendendum ad hanc possessionem ex constituto prouenientem, quando res ipsa nunquam fuit realiter apprehensa, secundum Guid. Pap. in decis. Delphina. quęst. cx. cxij. & facit gl. in l. Julianus. §. ex vendito. ff. de act. empt. Quarto, quia capitulum hoc videtur intelligendum secundum terminos iuris communis. l. si serui. C. de noxa. l. j. §. excipiuntur. vbi Bald. ff. de ferijs. vt inducat quoddam possessorium recuperandę summarissimum, de quo per Innoc. in c. cum venissent. extra de iudic. Paul. de Castr. cons. iij. in ij. vol. & quod habetur in l. vt liberis. in fin. ff. de lib. causa. vnde non debet operari respectu huius constituti requirentis altiorem indaginem, quia pendet ex valore contractus & promissionis factę.

SVMMAE RERVM XI.

1 *SEparatorum ius diuersum ex causa contra.*
2 *Oriundus de Castro dicitur oriundus de ciuitate quando castrum est subiectum ciuitati licet vniuersaliter sit separatum.*
3 *Pater non potest priuare filias suas sed tenetur eis relinquere saltem legitimam quę est tertia pars omnium bonorum.*
4 *In legitima computantur dotes per filias accepta et legata in testamento facta.*
5 *Vsusfructus vniuersalis tempus.*
6 *Si dotes & legata non excedunt legitimam possunt filię legata consequi etiam non obstante vsufructu vxori legato.*
7 *Dos an statim petenda pro rebus censetur.*
8 *Inuentarium etiam remissum faciendum.*
9 *Testator non potest remittere cautionem de vtendo fruendo arbitrio boni viri.*
10 *Praeceptum a testatore factum quo grauat heredes ad fideiubendum ratio non valet, & quare.*
11 *Mulier quamuis non fecerit inuentarium non tamen perdit legatum ex quo heres patiendo eam uti frui videtur solennitatem interim remittere.*
12 *Testator habens filias in potestate debet eas pure instituere vel exheredare aliter testamentum est nullum.*
13 *Testamentum in quo filij sunt preteriti est nullum.*
14 *Clausula codicillaris facit valere testamentum nullum in vim fideicommissi.*
15 *Quartas duas filiabus deberi.*
16 *Legata facta in testamento nullo valent & sustinentur.*



On modicam pñs casus hȝ difficultatem, ꝛ pluries de
eo vidi dubitari. Nam q̄uis Arona in ciuilibus sit de
ducatu Mediolani, tñ ex quo est exempta, ꝛ separata
a iurisdictione Mediolani, dȝ censeri tanq̄ȝ quid de ꝑ
1 se: q: pp talem † separationem ęquiparaẜ ciuitati, vt do
cet Bart. in l. imperium. ff. de iur. om. iud. vñ statuta
Mediolani non debent in eo oppido obseruari: q: amplius non dẜ de
territorio Mediolani. l. pup. §. territ. ff. de verb. sign. Confirmatur, q:
ibi est statutum, ꝙ deficientibus statutis Aronę, seruet̃ ius cõe Rom. ꝛ
sic satis apparet de mente statuentiũ fuisse, vt statuta Mediolani ibi lo
cum non hr̃ent, vt in terminis dicit Soc. ↄſ. cclxxj. Sed istis non obstā
tibus dico ↄ̃trium: q: cum tale castrũ esset de ducatu Mediolani q̄uis
sit separatũ, ꝛ infeudatum, retinet tñ statuta Mediolani. Bart. in l. si
conuen. §. si nuda. ff. de pig. act. Alex. ↄſ. clj. in ij. vol. cum ↄcord. ꝛ ħ ma
xime dōȝ est in casu nr̃o: cum Mediolani adsit statutũ fol. 54. in nouissi
mis. qđ statuta Mediolani seruent̃ vbiq; in ducatu, dioecesi, districtu,
non obstantibus quibuscunq; exemptionibus vel immunitatibus. Nō
obstat, ꝙ non dicatur amplius de territorio: q: imo est, vñ ēt rōne decre
ti de maiore magratu, illi de Arona subsunt pretori Mediolani, vñ nō
dẜ vere exempta. ꝛ ideo subest statutis Mediolani. facit ꝙ not. Bald.
2 ↄſ. dxxxiij. in ij. vbi dẜ † oriundus de ciuitate, q est oriundus de tali ca-
stro qđ fm ꝙ est ībm ciuitati, lȝ vlr̃ sit separatum. Et istud maxime dȝ
procedere in pñtia, quo pp crimen lęsę maiestatis, qđ incurrit magnifi-
cus Comes Ludouicus eius castri dñs inuestitura illa feudalis, ꝛ sepa-
ratio est extincta, ꝛ ↄ̃ñr Arona reuersa est ad pristinam originem, vt di-
cit Paul. Cast. ↄſ. cxxix. statuta Pisana. in j. lib. in princ. ꝛ dẜ adhuc ð
districtu declarando, vt per Aret. cons. lxxvij. in princ. Nō obstat ipsoꝝ
statutum, q̄ deficientibus statutis eoꝝ seruet̃ ius cõe: q: rñdeo nō ideo
excludi statuta Mediolani: ex quo ius cõe dictat, ꝙ deficientibus sta-
tutis castri seruent̃ statuta vrbis. §. si. instit. de satisd. ꝛ ita in terminis cō
suluit Lud. Rom. ↄſ. ccxvij. incip. pñs casus duplicē. ꝛ Soc. sibi ↄ̃trius
ↄſ. lxxj. ꝛ licet posset hęc solutio referari in dubium, in castro penitus se
parato, ꝑ ea, q̄ notat Soc. in d. cons. cclxxj. tñ in castro, ꝙ non in totũ se
paratum sit (vt est casus nr̃) vẜ non hr̃e difficultatem, facit qđ no. Bar.
in rep. l. si. q̄st. xxxvj. C. quę sit long. ↄsuet. Hoc igr̃ sic p̄suppositto desce
do ad resolutionem dubioꝝ propositoꝝ. Circa primũ, an potuerit testa
3 tor † priuare filias suas? dico, ꝙ non: sȝ ꝙ tenet̃ eis saltem relinquere le-
gitimam, q̄ est tertia pars omniũ bonoꝝ. auth. nouiss. C. de inoff. test. §.
4 aliud quoq; cap. in auth. vt cum. de app. cog. † in quam tñ legitimā cō-
putabunt̃ dotes acceptę. l. qm̃ nouella. in fi. C. de inoff. test. Item cōpu
tabunt̃ legata in testō. l. scimus. l. omnimodo. §. imp. C. de inoff. test. ꝛ si
legata accipiant̃ iure legitimę, reijcit̃ ↄdō omnis, ꝛ ēt grauamen vsus
fructus relictum vxori. l. qm̃ in prioib. C. eod. tit. ꝛ in tali casu nō attē-
deretur, ꝙ testator iussisset eas filias esse tacitas, ꝛ contentas: q: ꝑ hanc
clām non est in facultate eius euadere dispōnis legis eam arctantis ad
relaxandā legitimā. l. nemo pōt. ff. de leg. j. Circa scōȝ, an potuerit ↄsti
tuere vxorem vsufructuariam vscm ꝛc. rñdeo, ꝙ cum statutũ Medio-
5 lani non permittat relinq̃ vxori vltra quartā, non poterit † vsusfructus
omnium bonoꝝ durare vltra sex, vel septem annos: q: talis censet̃ q̄rta
pars hęreditatis, fȝ cōputationem gl. in auth. perpetua. in gl. fin. C. de
sacros. eccl. sed si filię velint portiones suas puras, durabit vsusfructus,
in reliq̃s partibus tanto diutius, fm p̄dictam computationem. Circa
6 tertium, rñdeo. ŏ. rñsum esse, nam † si dotes, ꝛ legata nō excedunt legiti-
mam, pñt filię legata ↄsequi ēt non obstāte vsufructu vxori legato. Si
vero excedunt, crederē ꝙ quatenus ascendit legitima deducatur vsus-
fructus. d. l. qm̃ in prioib. vltra vero standum erit testō. Circa quartum,
7 rñdeo licere istis filiabus petere de pñti dotem maternam, si talis † dos
sit in bonis immobilibus: q: non dẜ esse de hęreditate, vel bonis testa-
toris: sed si sit in pecunia, ꝛ ↄ̃ñr pẜ sibi teneret̃ actione personali ad dotē,
esset secus: ex quo voluit testator, ꝙ non possent plus petere sup bonis,
ꝛ hęreditate: secus, si dixisset sup bonis tm̃, vt per Bar. in l. vt inrisiur.
§. fin. in fi. ff. de bon. lib. Paul. de Cast. ↄſ. cxcij. sup isto pūcto. in ij. i no
uiss. Alex. cōs. cxxxij. in ij. Ias. in auth. preterea. C. vñ vir ꝛ vxor. Gui.
papę. q̄st. xciij. cum sssib. Circa qntũ, dico non esse dubiũ, qn dicta vxor
8 sit obligata facere † inuentarium: q: testator non pōt remittere talē solē-
nitatem, vt per Bart. in l. nemo pōt. in ij. opp. ff. de leg. j. ꝛ ibi oēs scri-
9 bentes, sicut ēt † non pōt remittere cautionem de vtendo fruendo arbi-
10 trio boni viri, l. j. C. de vsufr. per Alex. cons. lviij. in iij. vol. † nec pu-
to, ꝙ valeat p̄ceptum q̄ testator grauat hęredes ipsos ad fideiubendũ:
q: ħ mō fieret fraus euidens legi, put est de mente Bal. in d. l. j. Circa
11 sextũ, q̄uis mulier nō fecerit inuētariũ, non tñ pdit legatũ, ex † q̄ hęres
patiendo ēt vti frui. vẜ ei solēnitatem interim sibi remittere. ꝛ ita sentit
Bar. in l. ex. vsufr. ff. de vsuf. leg. Bal. in ↄſ. cxlviij. statuto cauet̃. in ij.
ꝛ ↄſ. clxxxvij. sup p̄ pūcto. in pn̄. in j. pte. P. de C. in rep. l. Tit. cũ testō. §.
Titia cũ nuberet. q̄st. lij ff. ð leg. ij. Circa septimũ, puto testm̃ eē nullũ:
12 q: † testator, cũ hr̃et filias in ptāte, debuit eas pure instituere. vel exhę-
redare. l. iij. §. fil. ff. ð lib. ꝛ posth. sȝ in casu nr̃o instituit solũ ꝑticularit̃, si
13 nito † vsufructu vxoris. vñ cũ interim rep̄ant̃ p̄terite, testm̃ est nullũ. d.
§. fil. l. Gall⁹. §. idē credēdũ, vẜ ita sane ff. ð lib. ꝛ posth. subsist̃ neh. ē tñ in
14 vim fideicō. pp † clām codicill. l. ex scrip. §. fi. ff. ð test. ꝛ ↄ̃ñr hędes insti-
tuti fiēt fideicō. ꝛ ħ tenēdo opinionē antiquoꝝ, ꝙ ↄdō casualis nō reij-
ciat̃ hodie, ēt respectu legitimę, q̄ opinio est cōior, lȝ in p̄sētia difficulter
posset obtineri pp auctoritatē ↄdicētiũ. vt ꝑ Bart. in l. fin⁹. ff. ð hęr. inst.
Doc. in l. si pẜ. C. ð inst. ꝛ subst. Sal. in l. si qn. C. ð inof. test. Et ex his cō
cludo, ꝙ filię pp legitimā suā hēbūt tertiā ptē hędītatis. in q̄ iputabūt
15 ꝛ dotes, ꝛ legata. Itē habebūt titulo hędītario aliā quartā Trebellia
nicā, tanq̄ȝ venientes ab intestato: q: cũ sint filię, habebūt ēt hāc quartā,
vt est cōis dcīo. c. Raynu. ꝛ c. Rij. extra ð test. Ias. in l. nlũ quē. C. fa.
erc. ꝛ respectu haꝝ portionũ poterūt se intromittere in hędītate, ꝑpria
auctoritate, ꝛ poterūt petere cautionē ab vxore respectu vsufr. residui
hędītatis: q cũ nō possit excedere q̄rtā ptē bonoꝝ in valore, augebit ptē
hęredũ, ꝛ sic filiaꝝ ꝑ ↄtingēti portione, ꝛ ↄ̃ñr ēt partē fideicōmissario-
16 rum. † Legata vero in eo testamento etiam extraneis facta non est du
bium, quin valeant ꝛ sustineantur, per auth. ex causa. C. de lib. prę̄ter⁹

SVMMAE RERVM. XII.

1 *AD Comites sacrarũ largitionũ pertinebat cura redituũ in auro.*
2 *Comites & qui ijs subsunt uarij extincti.*
3 *Thesaurarij Principum nostri tp̄is argētarios appellari posse.*
4 *Argentariorum principale officium est in scribendo & rationibus scri-*
bendis & conseruandas pecunias in mensa sua depositas.
5 *Colybum significat id quod uulgariter dicimus capsoldum.*
6 *Thesaurarios uarie pro re nominari.*
7 *L. si uentri. §. in bonis. ff. de priuil. cred. sens.*
8 *Thesaurarios ex causis sibi quærere.*
9 *Modi cognoscendi quando dominium transeat in aliquem.*
10 *Valet argumentum de tutore & administratore ad thesaurarios.*
11 *Actioni quæ datur ad interesse si nihil interest obstat exceptio impedi-*
tiua litis ingressus.
12 *Solutione sortis perimitur omnis spes lucri ex allaglo prouenientis.*
13 *Non entis nullæ sunt qualitates.*
14 *Administratores qui in pecunia Principis augenda scrupulose sunt di*
ligentes laudandi non sunt.
15 *Aurum de iure cõmuni recipit functionem suam per monetam & gra*
uatus soluere in auro potest dare æquiualentem monetam.
16 *Non solet haberi consideratio interesse lucri cessantis.*
17 *Thesaurarij debent in libris suis nominatim scribere a quo receperunt*
& ex qua causa & diem receptionis.
18 *Qui vnum dicit de alio negare uidetur.*
19 *L. Iulia de residuis & repetundarum post lapsum anni extinguuntur*
nec ex eis contra hæredes datur accusatio.
20 *Depositarius tenetur solum de culpa.*
21 *Depositarius accipiens salarium videtur teneri saltem de leui culpa.*
22 *Nulla lex prohibet quin ex re sua licite quis lucrari possit.*
23 *Procurator põt licite lucrũ ex re dñi facere dum tñ citra dānum illius.*
24 *Industria illi⁹ q ex re aliena lucrũ facit dũ tñ citra dānũ dñi ē laudāda.*
25 *Datũ Ambasciatoribus Reipu. eis relinquitur nec ad rēpublicā ꝑtinet.*
26 *Licitum est mihi de re tua quæ apud me sit illud facere quod mihi pro-*
dest & tibi non nocet quia tali casu de sola patientia tua agitur.
27 *Non debet admitti petitio illius cuius contrariũ nō esset postulaturus.*
28 *Thesaurarius [illegible] non potest loco pecuniæ signatæ massam soluere.*
29 *Relatio debet [illegible] cum omnibus suis qualitatibus.*
30 *Ea dñr uim legis habere q̄ vtentiũ usu fuerũt approbata et acceptata.*
31 *Cum Principibus attendendam bonam fidem & ad æquitatem ac in*
huiusmodi iudicijs omnem rigorem explodendum esse.
32 *Liberalitas Principis semper augenda non autem refrenanda.*
33 *In dubio contra fiscum est iudicandum.*



Ominus Franciscus Vincentius fuit thesaurarius il-
lustrissimi Ducis Ferrarię per 40. annos: ꝛ iterim
singulis mēsibus reddidit rōnes factoribus ḡnalibus:
deinde decessit. Fiscales agunt ↄtra hęredes, ꝛ pretẽ
dunt rōnes non fuisse recte cōpositas, sed defectiuas:
q: in eis nō sunt descriptę particulares spēs monetarũ,
an in auro, an in alia moneta quę ex cābio seu allagio possit crescere, prę
tendunt q: tale lucrum debere esse camerę non autē ipsius thesaurarij,
seu institoris, cui thesaurarius relinquebat, si quod erat, quęritur quid
iuris? Pro faciliori decisione huius q̄onis, in primis videndũ est, qua
specie contractus, seu qua actione teneatur thesaurarius iste. Et scien-
dum est in iure nostro non reperiri specialē huius rei mentionē: in aula
1 enim Imperatorũ erant † comites sacrarum largitionũ, ad quos per-
tinebat cura redituum in auro, de quo in l. j. in fin. C. de offic. com. sac.
2 Erant † alij comites rei priuatę, comites patrimonij: comites palatij:
de quibus in lib. j. Cod. sub suis titulis. Sub ijs erant prępositi thesau
rioꝝ exactores, susceptores, arcarij, apparitores, discussores ꝛ similia
officia: de quibus in tit. C. de exact. trib. lib. x. ꝛ in eo. lib. Rub. C. de su
scep. quę officia sunt extincta, nec amplius sunt in vsu in aula nostrorũ
principũ, nec eligunt̃ fm quod olim fiebat nec seruat̃ forma, de qua in
l. super creādis. C. de iur. fis. lib. x. Bar. l. illud. C. de can. larg. tit. ꝛ ma
xime, q: exactio fiebat ab illis in speciebus metalloꝝ ex quibus percu-
tebat̃, deinde pecunia, quę tanti valebat in forma, quanti in rudi mate-
ria: q: expensa eius monetę cudendę fiebat de publico. l. j. ff. de cōtrah.
empt. per Bar. l. Paulus. ij. q. de solut. ꝛ ideo nulla poterat cadere tūc
dẜa respectu allagij, vt probatur in l. j. de vete. num. pote. lib. xj. C. quę
omnia sunt hodie mutata vbiq;. Sed solent principes deputare aliquē
cāpsorem qui exigat dictas pecunias, ꝛ reditus suos quem vocant the
3 saurarium. Et iste videt̃ mihi in iure idē esse, ꝙ † argentarius, constat
enim apud hos deponi pecunias nobiliũ, ꝛ eos conficere rationes exa-
ctorũ, ꝛ expensorum. Unde lex dicit, ꝙ eoꝝ ministerium publicam cau
sam habet, ꝛ quod principale eorum officium est in scribendo, ꝛ rationi
bus scribendis. l. argentarius. ff. de edendo. ꝛ cōseruando pecunias in
mensa sua depositas. l. si hominem. §. quoties. ff. depo. ꝛ habetur
etiam

etiam in Aurularia Plauti. & licet non constet scilicet illis statui aliquod
salarium et hac causa, imo potius quandoque ipsi pro receptis, si eas va
cuas non habebant aliquid vsurarum nomine soluebant, vt dicitur in
nouella Iustin. cxxxvj. tit. de argen. contractib. §. in ratiocinijs. versic.
cum non possit. tamen promisso salarij non alterabit nomen artis eo-
rum, vt ideo minus dicerentur argentarij, seu nummularij, fm Ange. in
l. interesse. ff. de acqui. possess. vbi loquitur in depositario recipiente pe-
cuniam pro custodia. Lud. Roma. cons. cccc. incip. summarius quintus
mus casus. Andr. Sicul. cons. lxxi. in iiij. imo in vita Augusti apud Sue
tonium dicitur, quod Argentarij habebant manus colybo decoloratas:
5 quo significatur, quod receptarum pecuniarum solebant deducere † coly-
bum. i. capsoldum, vt vulgo dicimus, vel [illegible], idem significans de
qua Iulius Pollux onomasticon, lib. vij. [illegible], vt alias
6 dixi lib. j. cap. xlv. Parergon. Concludo itaque † thesaurarium istum non
alium esse, quam argentarium principis, qui eius pecunias depositas ha-
bet. Et ideo in literis ducis Borsij simpliciter appellatur depositarius
& constat vulgo quod suprascriptus Franciscus erat trapezita, seu campsor
exercens eam negotiationem: licet etiam esset thesaurarius. Qui ergo
sunt respectu priuatorum nummularij, dicuntur respectu principis the-
saurarij, & nihil habent commune cum illis officiis imperatorum, de qui-
bus supra. Sed nunquid dominium pecuniarum, quae eis soluuntur
a collectoribus, transeat in ipsos: an sit ipsius ducis: & videretur esse
7 Ducis: & ideo lex ait ei competere vendicationem. † l. si ventri. §. in bo-
nis. ff. de priuileg. credi. Sed certe loquitur ille text. & in subsidium: &
potest etiam intelligi pecunia tradita iure depositi, tanquam species &
in sacculo: & ita intelligunt illum textum vbi docto. Dn. Iacob. Alber.
Rapha. Com. Iacob. Puteus. per text. in l. Lucius. in l. die sponsa-
liorum. §. j. ff. deposi. Et sic sentiunt ibi omnes, secus esse in casu no-
stro, in quo pecunia non traditur in sacculo obsignata, neque tanquam
8 species: † merito dicendum est quod dominium transeat in ipsos.

Quae sententia certior est in nostro casu, in quo praesupponitur quod
solutiones fierent a collectoribus: quo modo dominium est ipsius du-
cis ante traditionem illi factam. l. traditionibus. C. de pact. cum non con
stituant thesaurarij se eius nomine possidere: sed simpliciter recipiant
pecuniam. l. quod meo. ff. de acqui. possess. vbi notatur. Comprobatur
hoc ex eo, quod semper gestum est: quia casus fortuiti periculum semper
fuit apud ipsos Vincentios: nec ex furtis illis perpetratis voluit ali-
quid damni sentire fiscus. Unde apparet, quod id agebatur, vt domi-
nium transiret in ipsos. l. in naue. versic. idem iuris. ff. locati. & quod no.
Dec. consil. cccclxxiiij. Suadetur hoc etiam ex ijs, quae deinde gesta
sunt: quia simpliciter dicti Vincentij reddebant rationes, nec cogeban
tur praecise ad solutionem earundem specierum prorsus, quod indicat
9 pecuniarum † dominium transiisse, nec ad easdem species obligari, arg.
l. sed Iulianus. §. proinde. ad Maced. Suadet & hoc qualitas perso
narum, iuxta l. plenum. §. equitij. ff. de vsu, & hab. cum enim essent cam-
psores, & voluit dux eos esse suos thesaurarios, intelligitur eo modo,
quo solent campsores recipere deposita, id est, vt dominium in ipsos
transiret. Ad idem facit, quia doctores nostri argumentantur vbique
10 de † tutoribus & administratoribus ad istos thesaurarios, vt per Ias.
in consi. cj. in j. consi. ccxix. in ij. Bal. consi. ccxcviij. j. doct. in l. praeses.
C. de transact. vbi dixi, & in l. j. §. per procuratorem. ff. de acqui. possess.
Dec. consi. vj. sed pecunia numerata non species transit dominium ad-
ministratoris generalis, & consequenter ipsius thesaurarij generalis,
secundum l. si ego. ff. de negot. gest. vbi glo. Bart. & tenuit Petr. Cin.
Rayn. ibi, & glo. vbi Canonist. in cap. si tibi absenti. in glo. super verbo
habueris. de praebend. in vj. & puto hoc verissimum in pecunia non nu-
merata tanquam certa species, & sentit Bart. in l. Titium. §. altero. ff.
de administ. tuto. Dec. d. consi. vj. versic. ij. licet forte in alijs speciebus
sit secus: & ita procedit contraria opin. de qua per Barto. in l. qui mihi.
ff. de donatio. per Ias. d. l. j. §. per procuratorem. Nec quicquam obstat,
quod huic thesaurario, esset statutum salarium menstruum librarum viij.
quia respondeo hoc est quid minimum, & non correspondens debitae
mercedi, arg. l. senatus. §. Marcellus. de legat. & fideicommiss. primo.
vbi docto. l. decurio formam. C. de decurion. lib. x. Alexand. consil. ciij.
in fin. lib. j. Praeterea (vt dixi) etiam argentarij recipiebant aliquam
mercedem, & tamen in eos transibat dominium, & in casu d. l. in naue.
ille nauta non gratis deuehebat triticum: & tamen transijt in illum do-
minium. & facit quod notat Angelus in d. l. interesse. & Ludo. Roma. &
Andr. Sicul. in praeallegatis consilijs. & Decius consi. cccclxxiiij. His
sic praesuppositis, veniamus nunc ad determinationem propositae con-
sultationis, & primo excipiemus aliquot casus claros in quibus non vi
detur probabilis esse dubitatio. Primus est respectu redituum Mu
tinae, & Regij in quibus ciuitatibus, est diuersa consuetudo monetarum
a ciuitate Ferrariensi, & aureus plus expenditur, quam Ferrariae: & tali ca-
su bonum fuit quod specificaretur species auri a moneta propter euiden-
tem rationem differentiae: & quod hoc debeat fieri praecise mandatur in
literis ducis Borsij de quibus infra: & intelligo ita factum fuisse nec de
hoc est controuersia. Secundus casus est, etiam respectu Ferrariae,
quo tempore erat quaedam conuentio cum Venetis, per quam illi acci-
piebant aureum pro vno al. plus, quam ex. enderetur Ferrariae, & hoc
etiam est specialiter descriptum in dictis libris, adeo, vt neque de hoc
casu contingat in praesentia dubitari. Tertius casus est pro tempore,
quo aureus semper fuit vniformis pretij ad certam monetam, in tan-
tum, vt nullum prorsus esset lucrum allagij, quod asseritur fuisse per pluo
res xx. annos, quo exercita fuit haec thesauraria, & etiam iste casus est sa
tis clarus: cum enim nihil interesset tunc, quod aurum, vel moneta sol-
ueretur, non potest imputari argentario, cur non scripserit magis spe-
11 cialiter: quia omnis ista † actio datur ad interesse: ergo, si nihil interest
obstat exceptio impeditiua litis ingressus. l. posthumus. §. j. de inoffic.
testam. l. non ignorat. C. qui accu. non poss. doct. c. super ijs. extra de
accus. Quartus casus est, vt idem sit respectu pecuniae expensae ante-
quam allagia venirent: cum enim ea pecunia sit iussu principis expen-
sa, respectu eius liberatus est thesaurarius: vnde non potest longa adhuc
extare in odium thesaurarij, vt computet allagium quod inde potuis-
12 set percipere: solutionem enim † fortis perimitur spes omnis lucri ex
allagio hoc prouenientis, argu. l. centum Capuae. & l. si. de eo quod cer-
13 to loco. l. nummis. ff. de in lit. iu. & quia † non enim nullae sunt qualita-
tes. l. eius qui in prouincia. versi. quoniam tunc. ff. si cert. peta. Quin-
tus casus est respectu eorum, qui habebant mandata a duce exigendi
tot libras, quibus propter qualitatem personae fuisset decens soluere
in minimis quadrantibus: nec enim est imputandum thesaurario si fe-
cit in auro, & moneta maiore: licuit enim id ipsi facere pro honore domi
ni sui. sicut dicimus in tutore. l. cum plures. §. pen. ff. de administ. tut. &
quolibet alio administratore, vt per docto. in l. pactum curatoris. C. de
14 pact. & ibi dixi non † laudari administratores, qui in pecunia princi-
pis augenda scrupulose diligentes sunt. l. diuus. in fin. ff. de bon. damn.
quia istud esset corrumpere liberalitatem principis, quod facere non de-
bent, de quo etiam per Barto. in l. illud. C. de can. largit. titu. lib. x. vbi
loquitur etiam de istis thesaurarijs, & facit l. mulctarum. C. de mod. mulct.
per Corset. in repet. c. grandi. de supplen. negligen. praelat. lib. vj. Su-
perest nunc, vt videamus saluis suprascriptis casibus, an tenerentur di
cti thesaurarij scribere nominatim aureorum qualitatem in suis ratio-
15 nibus. Et puto, quod non, primo quia † de iure communi aurum
recipit functionem suam per monetam: & grauatus soluere in auro po-
test dare equiualentem monetam, vt est tex. in l. j. C. de collat. aeris. & in
l. vnica. C. de arg. pret. quod thesau. infer. lib. x. in l. quoties. C. de su-
scep. & arca. eod. lib. l. si quis argentum. C. de donat. vnde si quis reci-
piat aurum potest simpliciter describere calculum & rationem ad libras,
& id fit vbique & quotidie. Secundo, quia videmus etiam idem esse in
eo, qui debitor sit alterius, puta centum librarum potest soluere in tan-
ta moneta: nec quicquam ei imputatur etiam si sit in mora soluendi, &
aurei valor excrescat, secundum Bar. in l. Paulus respondit. de solut.
& est communis opin. per doct. in l. cum quid. ff. si cert. petat. vbi dixi,
versic. secundus casus. & in l. quod te. ff. eo. tit. quia non potest hoc casu
16 creditor praetendere, nisi † interesse lucri cessantis, cuius non solet ha-
beri consideratio. l. si sterilis. §. cum per venditorem. ff. de actio. emp.
cum ergo non perpendatur tale allagium, frustra describerentur species
aureorum. Tertio nos videmus, quod leges expresse explicant, quomo-
17 do debeant isti thesaurarij tenere, & conficere libros, † videlicet quod scri-
bant nominatim a quo receperunt & ex qua causa, & diem receptionis.
l. apparitores. C. de exact. trib. libr. x. l. neminem. C. de suscep. & arc. l. j.
C. de apoch. pub. & tamen nusquam dicitur quod debeant specialiter po
nere, quo genere monetae, &c. nec Bart. in l. comperimus. C. de naufra.
hoc requirit, nec Paris de Put. in tract. syndicatus super verb. offi-
cialis. vbi ponit multa de libris, & rationibus istorum thesaurariorum:
ergo nec nos hoc dicemus. Quarto, hoc suadent literae ducis Borsij,
quae specialiter id requirere solent in redditibus Regij, & Mutinae, in
quibus est alia ratio, vt supra dixi in primo casu excepto. Ergo aliud
sensit esse in redditibus Ferrariae, in quibus cessat ratio, vt dixi, & facit re-
18 gula quod † qui vnum dicit, de alio negare videtur. l. cum praetor. ff. de iu-
dic. cap. nonne. de praesumpt. l. & si sine. §. sed quod Papinianus. vbi
Bal. ff. de mino. cum concord. & licet dictae literae habeant aliud capitu-
lum de specificatione monetarum, tamen infra ostendemus nihil obstare
dictis Vincentijs. Quinto, hoc suadetur ex consuetudine inueterata
per xl. annos, secundum quam videtur in actum fuisse a partibus, vt mi
nime debeat nunc id in dubium refricari. argu. l. Procula. de probat. l.
penul. C. de apoch. pub. lib. x. maxime factis toties calculis cum facto-
ribus generalibus, qui nunquam de hoc fecerunt controuersiam. Et si-
19 cut † lex Iulia de residuis, & repetundarum post lapsum anni extinguun
tur, nec ex eis contra heredes datur accusatio. l. datur. ff. ad legem Iu-
liam repetundarum. l. j. C. eo. tit. ita & in casu nostro haec ciuilis contro-
uersia debet censeri extincta lapsu tanti temporis: non tam ex fundamen
to, seu praetextu praescriptionis, quam ex coniectura quod tacite ita actum sit,
per regulam l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & l. qui semisses. l. cum qui-
dam. §. diuus. eo. tit. & l. si certis annis. vbi Ang. C. de pact. Feli. c. cum
Bertholdus. de re iud. Curt. in tract. de moneta. q. vltima. Et saltem
20 haec consuetudo excusat a dolo & culpa, de † qua solum tenetur deposi-
21 tarius. l. contractus. de reg. iur. Nec obstat quod ex quo accipit † sa-
larium videtur teneri saltem de leui. l. j. §. si vestimenta. ff. depo. l. si vt
certo. §. nunc videndum. commo. Dec. consi. cccclxxiiij. quia respond.
vt supra dixi minimum esse salarium nec correspondens labori & peri-
culo. Unde non fit, quin depositum censeatur celebratum causa solius
deponentis, quod & ex effectu apparuit quod tale emolumentum relin
quebant capsario, seu institori. Sexto & vltimo, dico non esse obliga-
tos istos ad talem expressionem: quia huiusmodi lucrum ex allagio pro
ueniens non est principis, sed ipsorum, causa enim, vt supra ostendimus,
dominium pecuniae transeat in ipsos argentarios, non dicuntur lucrati ex
22 re principis, sed sua. Et † nulla lex prohibet, quin ex re sua liceat quis
lucrari possit: quia censetur hoc propter industriam ipsius l. si defunctus. C. ar-
23 bit. tut. Dec. d. consi. vj. in prima ratione. Et † procurator potest licite lu-
crum ex re domini facere: dum tamen citra damnum illius l. qui proprio. §.
procurator. ff. de procu. & non tanquam procurator fecerit, sed tanquam qui-
libet. fm glo. ibi, in verb. nemine. per tex. in l. si vero. §. item quicquid. ff.
24 sol. matr. l. debitor. §. si. ff. ad Treb. Et huiusmodi † industria potius
meretur laudem: nec ad alterius, quam ipsorum vtilitatem est trahenda. l. iij. in
prin. ff. ad leg. Falc. l. fin. in princ. vbi not. ff. mand. l. si vnus. §. j. ff. pro
25 socio. Sicut dicimus de eo quod † datum fuit ambasciatoribus rei-
publicae, quod tamen eis relinquitur, nec ad rempublicam pertinet. l. si
vero. §. item quicquid. ff. sol. matri. doct. in l. sed si plures. §. in arrogato.
ff. de vulg. & dixi in trac. Praesumptionum. in prima reg. vers. xviij. ibi.
26 Secundo moueor, quia data &c. Facit regula quod † licitum est mihi de re
tua quae apud me sit, illud facere quod mihi prodest, & tibi non nocet:
quia tali casu de sola patientia tua agitur. l. si. ff. de ser. vrb. praed. in glo.

§.quanto magis in re mea:quamuis tibi debita. Suadetur hoc tali
ratione,si valor aurei decreuisset ad monetam:vtique princeps voluis-
set sibi solui in moneta,id est,in libris:quia erat factus creditor librarum
secundum communem sententiam, de qua in d.l. Paulus. ergo si cre-
27 uit non debet illud augmentum petere:quia † peteret illud cuius con
trarium nõ esset postulaturus.l.pe.C.de sol.l.si ea pactione.C.de vsur.
glo.su per verb.pecuniæ.in c.cum canonicis.de censib. Confirmatur
etiam,quia ipsi scribebant soluta per collectores ad rationem librarum,
ipsis collectoribus scientibus & videntibus,ad quorum vtilitates per-
tinuisset illud allagium,si quod fuisset:quia potuissent ipsi soluere in mo
neta,& non in auro,& vtique si aduisset in hoc lucrum,est verisimile quod
fecissent.l.præses.C.de ser.& aqua.vnde satis fuit habere consensum eo-
rum saltem tacitum,nec hoc debet prodesse fisco,cui ipsi collectores nõ
agebant tale lucrum deferre.d.§.item quicquid.d.l.debitor.§.fin.& in
terminis nostris per alias etiam rationes consulunt Raph.Com.cõsil.
cclxxvij.in ij.dubio,Dec.consi.vj. Nec obstat,si allegaretur in con-
trarium tex.in l.j.C.de aur.publ.perse.lib.x.vbi susceptores non debẽt
pecuniam acceptam in massam redigere sine licentia comitis sacrarum
largitionum &c.nam respondeo illud officium persequutorum nihil ha
bet commune cum thesaurario,vt supra dixi. Item fateor q etiam ho-
28 die non posset thesaurarius † loco pecuniæ signatæ massam soluere.
Olim res poterat habere aliquam probabilem dubitationem:quia mo-
neta cudebatur vt tantum valeret in materia,quantum in forma,& pre-
cium cudendi de publico soluebatur.d.l.j.de contrahẽ.emp.per Bar.
d.l.Paulus.doct.in l.ij.§.j.ff.si cert.peta.hodie non ita est, imo plus
valet in forma:sed nos non loquimur de hac quæstione. Item sicut ibi
potest fieri illa mutatio de consensu comitis sacrarum largitionum, ita
potuisset in casu nostro fieri de consensu factorum generalium, qui per
lapsum tanti temporis,& toties iteratos calculos satis viderentur con-
sensisse.d.l.procula.d.l.cum de in rem verso.cũ similibus. & quod not.
Curt.iun.consi.xix.in dubio vltimo.sed,vt dixi,non est opus circa hoc
insistere:quia quæstio nostra est diuersa, & eodem modo potest respon-
deri ad l.j.C.de his qui ex pub.ratio.li.x.l.ij.C.de his quæ ex pub. coll.
eodem libro loquuntur enim in alijs officialibus nõ in argentarijs de
allagijs, & in diuerso casu: & ad dicta per Barto.ibi respondet Dec.in
præallegatis consilijs,& eodem modo potest responderi ad ea, quæ not.
Ange.consi.xc.versic.iij.& versic.ij. Non obstat illud capitulum lite
rarum ducis Borsij,quo dicitur quod depositarius ponat in red.in ad
tiaria,prout conueniens est de moneta, in monetam secundum quod
ad eum mittentur,respondeo illa verba(prout conueniens est)stant li-
mitatiue.l.edita.C.de eden. quia referuntur ad suprascripta, quibus
declaratum est hoc fieri debere in redditibus Mutinæ, & Regij: & fa-
ctum est in casu nostro,maxime cum dicta clausula sit posita in fine ex-
ceptionis,quæ posita est ad reditus dictarum vrbium. Secundo re-
spondeo,quod loquuntur illæ literæ secundum tempus quo emanarunt,
quia iam lapsis &c.annis erant variæ monetæ,aliæ maiores, aliæ picolo-
rum,vt in eis literis dicitur,& voluit dux,quod specificarentur illæ mo-
netæ.quæ amplius non sunt in vsu,& ideo illud capitulum est antiqua-
tum:vt in simili est tex.in §.fi.ver.vnde certa.in auth.qui.mo.nat.effi.
sui.& accipit ibi monetam in illis literis vulgaribus, secundum vulga-
rem sensum,quo argentea ære contaminata intelligitur, & differt ab au-
ro. Tertio respondeo,quod literæ illæ non videantur generales respe
ctu omnium depositariorum in futurum,sed personales, respectu Ro-
mei tunc depositarij,& ideo ordinat, quod ipsi Romeo detur copia il-
larum literarum in his,quæ concernunt officium suum: merito ergo non
transeunt ad successores in officio.l.neque Dorotheum.C.de decu.lib.
x.& loquitur illa lex in casu fortiori,videlicet de lege personali posita in
corpore iuris,de quo per gloss. Bart. Salic. in j.const.C.§. quibus. in
glo.verb. præscriptæ. & doc. in l.leges. in fin.C.de legib. Quarto re-
spondeo,quod etiam si dicamus transire ad successores, debet hoc intel
ligi secundum qualitatem respectu Romei expressam videlicet postq
29 data esset copia,seu sequuta intimatione:quia † relatio fieri debet cum
omnibus suis qualitatibus,l.sed si manente.ff.de preca. Bar. & doct.l.
si mihi & Titio.in fin.de verbor.obligat. Bald.l.legem.C.loc. Andr.
Sic.consi.xij.in ij.volum. Quinto respondetur quod dictæ literæ nõ
30 habent vim legis:quia vtentium vsu nunquam fuerunt † approbatæ,
nec acceptatæ:nec reperitur id vnquam fuisse obseruatum,c. in istis.§.
leges.iiij.distinc.vbi Cardi. Alexand,& glo.in c.j.extra de treuga & pa
ce.vbi doct. Alexand.consi.xvj.iiij.volum. cum concord, & quod not.
idem Alexand.consi.xxxix.in ij. Sexto respondetur,q tales literæ
non obligant istos Vincentios,qui ignorabant.l.fi.ff.de decur.ad ord.
fac.l.leges.C.de legib.§.fi.in auth.de non eligi.secun.nuben, & proba-
bilis est ignorantia,tum quia non fuerunt publicatæ.d.§.fi.vbi Angel.
& per Alex.d.consi.xxxix.in ij.lib.vbi concludit non sufficere registra
tiones,per c.ij.de constit.tum quia non est eis data copia, seu intimatio
facta,prout dicitur in his ipsis. Septimo. & vltimo respondetur, q
lapsus xl.annorum & toties iteratæ computationes,& calculi cum facto
ribus,& generalibus qui sustinent personam principis, faciunt vt cen-
seatur recessum de voluntate principis a talibus literis: imo solum de-
cennium sufficeret,secundum doct.communiter in d.c.j.de treu. & pa-
ce. Ias.in l.rem non nouam.C.de iudic. Rochum Curt.in tract.de con
sue.versi.v.limita.& quod not. Raph.Com.consi.cclxxviij. Non omit
to etiam piæ oculis dominorum iudicum in præsenti causa esse debere
multas rationes,& coniecturas,quæ causam istorum valde commenda
bilem efficere debent,& in re dubia animum ipsorum inclinare,vt hos
reos conuentos absoluant. Et in primis,quia lis est cum principe, &
31 domino suo:constat autem † cum principibus maxime attendi ad bo
nam fidem,& ad æquitatem,& in huiusmodi iudicijs omnem rigorẽ ex-
plodendum esse,secundum Bald.in titu.de pace Constan.& quæ ponit
32 Ias.in l.ciuitas.ff.si cert.peta.& † semper principum liberalitas non
restringenda,sed augenda est.l.beneficium.vbi Ias.de consti.princ. Et
ideo non laudantur magistratus, qui nimis scrupulosi, & auxij sunt in
augenda pecunia principis.l.omnes.in fi.ff.de bon.damn. præsertim cir
ca modica lucra,quæ relinquenda sunt terminoribus: prout probatur et
in d.l.illud.vbi Bart. Quod videtur obseruandum in isto allagio, q
lucrum adeo tenue fuit vt collectores ipsi non curauerint per mutatio-
nem auri in aliam monetam sibi retinere:nec etiam ipsi Vincentij qui
qualecunque fuit illud reliquerunt ministro,seu capsario suo: vt asseritur
apparere ex libris ipsorum. Et maxime cum satis appareat,q tenuis
merces seu leue salarium sit illis constitutum pro periculo custodiæ, &
tot laboribus cum ipsi longe plus impendant in famulis quos hac ex
causa tenere debent. Quod videntes factores prædicti viri pruden-
tissimi,& solertissimi toties calculatis rationibus,nunquam verbum de
his allagijs fecerunt.cum tamen verisimiliter aliquid hac in re subodo-
rarent,vnde videntur de voluntate ipsius ducis remisisse, & toties fa-
ctus calculus satis magnam præsumptionem pro ipsis Vincentijs in-
ducit.d.l.Procula.& firmat Raph.Com.d.consi.xxvij.in j.& ij.dub.
Curt.iun.consi.xix.in vltimo dubio. Et lapsus tanti temporis, nem-
pe quadraginta annorum,quo fuerunt in hoc officio:nec vnquam vlla
eis macula fuit aspersa:cum alioquin,vel lapsus decem annorum suffi-
ceret ad excludendum hanc petitionem, & ad præsumptionem relaxa-
tionis huius lucri inducendam.d.l.si certis annis. Et nunc mortuo
ipso do. Francisco principali moueatur eius filijs controuersia,qui nec
ipsi administrarunt,sed omnem hanc prouinciam reliquerunt ministo-
ri,cum tamen nec peculatus,nec residua lapso anno ab hæredibus exi-
gantur.d.l.dantur.ff.ad leg. Iul.pecul. Et si res esset vere dubia ad-
33 huc † cõtra fiscum esset iudicandum,per regulam l.non puto.ff. de iure
fis.vbi Di. Raph.& cæteri. Et maxime cum tractetur de fauore libe-
rationis.l. Arrianus.ff.de act.& oblig.& fiscus actoris personam susti-
neat aduersus quem in dubio pronunciandum est.l. qui accusare. vbi
doct.C.de eden.& satis ex tanta mutatione libelli & iteratis additioni-
bus apparet,q non prius bene meditato & maturo consilio ad hanc li-
tem descendit:vt habetur in l.edita.C.de edend.vnde potior debet esse
causa istorum qui se defendunt. Quod etiam fieret secundum mentẽ
excellentissimi ducis quæ inde deprehenditur, q pro maxima sua hu-
manitate atque clementia voluit rem per arbitros vtrinque electos viros
doctissimos cognosci,vt in hac causa posset iustitiæ locus esse absque vlla
prorsus suspicione:quo exemplo & ego imitatus, quamuis humanissi
mo liberalissimoque duci omnia debeam,nõ dubitaui hæc pro ipsis Vin
centijs scribere. Saluo tamen iudicio cuiuslibet rectius sentientis.

SVMMAE RERVM. XIII.

1 Feudi & allodij discrimen multiplex.
2 In bonis allodialibus directum & utile dominium est emptoris in feudis uerò directum est domini utile uerò feudatarij.
3 De bonis allodialibus quilibet arbitratu suo habet liberam facultatem disponendi.
4 De bonis feudalibus non potest infeudatus disponere nisi secundum formam inuestitura.
5 Posteriora derogant prioribus.
6 In contractibus priuilegijs rescriptis & ultimis uoluntatibus ultima derogant prioribus.
7 Clausula pro potiore cautela non perimit ius sed ius iuri addit.
8 Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem.
9 Feudum emptum pecunia non habet propriam naturam feudi.
10 Feudum potest acquiri per pecuniam sed tunc proprie non potest dici feudum.
11 In feudo pecunia empto succedunt etiam femina.
12 Semper accipienda est talis interpretatio per quam scriptura scripturis concordentur.
13 In dubio interpretari debemus iurisdictionem potius in feudum datam quàm uenditam pecunia.
14 Habenti rem in emphitheosim quam postea recipit in feudum succedens potest inniti ex quo titulo uelit & electionem habet &c.
15 Census impositus bonis arguit contractum feudalem & consequenter bona esse feudalia cum talis actus maxime feudis conueniat.
16 In claris non est opus coniecturis.
17 Impositio census potest fieri etiam in re non feudali immo proprie census imponitur rebus allodialibus quis recognoscit ab ecclesia.
18 Verba hæredibus & successoribus continent extraneos & particulares successores.
19 Beneficium Principis late intelligendum.
20 In dubio semper interpretamur quod bona sint allodialia potius quàm feudalia.
21 Augmentum sequitur naturam dotis qua principaliter data fuit.


Nstrumento viso venditionis terræ Florentiolæ cũ for-
talitijs,datijs,iurisdictione &c.factæ per D. Philippũ
magnifico Rolando Palauicino,& successiue,visa con-
firmatione dictæ venditionis facta per sedem apostoli-
cam cum noua concessione in feudum facta de dictis bo-
nis sub annuo censu quinque librarum ceræ,&c. Casus vi
sus est habere prima fronte nõ modicã difficultatẽ. Videtur enim hoc
1 in casu cõtrarietas,vt † bona,q sunt vendita,& sic sunt allodialia † eadẽ
2 sint et feudalia:cũ ista simul pugnẽt. In allodijs.n.& directũ,& vtile do-
minium

minium est emptoris, in feudis vero directum est domini, utile vero est
feudatarij, ut habetur in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. possess.
& in preludijs feud. per Bald. & in cap. j. §. preterea. de capit. Corrad.
3 in c. j. §. beneficium. in quib. caus. feud. amitt. cum simil. & de † allo-
dialibus habet quilibet liberam facultatem disponendi arbitratu suo,
4 ut notatur per Bart. in d. §. differentia. in † feudalibus vero non po-
test disponere nisi secundum formam investiture iuxta tex. in cap. j. de
duob. frat. a cap. invest. & in c. j. de eo qui sibi vel hered. masculi. quomo-
do ergo intelligemus procedere suprascriptos contractus? Et primo
videretur dicendum, quod tota concessio debeat censeri feudalis: cum
5 facta sit posteriori tempore, & † posteriora derogant prioribus. l. pacta
novissima. C. de pact. tanquam contractus venditionis precedens in
investituram feudalem censeatur esse transfusus, ut in simili notat. glos.
Cin. Bald. Salic. in l. cum dotem. C. de iur. dot. & videatur brevi ma-
nu dominium ab emptore in Pontificem translatum, & respectu dun-
taxat utilis retro acceptum per ea, que habentur in l. singularia. ff. si
cert. petat. in l. ij. §. sciendum. ff. de don. inter vir. & uxor. & facit text. in
l. ij. §. ex pluribus. de acquir. possess. cum ibi not. per Bart. & videmus
6 hoc esse regulare quod non solum † in contractibus, sed etiam in privile-
gijs, & rescriptis, & ultimis voluntatibus ultima derogant prioribus. c.
ceterum. de rescr. & not. in c. j. eodem titulo & in d. l. pacta novissima. &
in l. ij. §. fin. ff. de adim. legat. & in eodem instrumento attenditur ulti-
ma scriptura. l. si quis cum. ff. de vulg. & pupil. Alexand. consil. xix. cir-
ca fin. lib. ij. Sed tamen ista resolutio non placet: quia ex verbis dicte
concessionis apostolice satis apparet, quod non hoc agebatur, ut instrume
tum venditionis extingueretur, sed potius staret firmum ut & verba ex-
7 presse indicant maxime per illam clausulam, † † Et pro potiore cautela &c.
per quam ostenditur non hoc fuisse actum, ut quicquam iuris perime-
retur, sed potius, ut ius iuri adderetur. l. xij. desin. C. quando. ubi not. in
verbis finalibus, &c. glo. in rubr. in auth. de instr. caut. & fid. Unde que
8 † inducta sunt ad augendum, non debent operari diminutionem. l. lega
ta inutiliter. ff. de adim. leg. l. legata. de leg. j. Secundo, ergo posset di-
ci, quod confundatur contractus venditionis cum contractu feudi, &
efficiatur contractus quidam mixtus secundum l. Aristo. ff. de donat. &
9 perinde sit, ac si esset † feudum emptum pecunia, & sic non habens pro-
priam naturam feudi iuxta not. in ca. j. ad fin. de feud. dat. in vicem leg.
commissor. & quod not. Spec. in tit. de loc. §. nunc aliqua. versic. iiij. in
10 fin. & ibi Bald. in addit. nec dubium est, quin † feudum possit acquiri
etiam per pecuniam. c. j. §. notandum. qui feud. dar. poss. ca. j. quemad-
modum feud. ad filios perti. cap. j. de benefi. fratr. cum multis simil. li-
cet tunc proprie non possit dici feudum secundum Bal. in l. liberti. C.
11 de ope. lib. Alex. consi. cxxxvj. & ideo in tali † feudo succederent etiam
femine secundum Odofr. quem refert, & sequitur Bald. post Cin. in d.
l. liberti. & Doct. communiter in d. c. j. de feud. dat. in vicem leg. commis.
Rom. consi. ccclxvij. versic. si autem querit quis. Sed etiam iste in-
tellectus non admodum placet: quia hoc modo investitura feudalis nō
esset pro potiore cautela, ut dicitur in concessione Pontificia, & supra
retuli. Tertio posset dici, quod feudum intelligatur respectu iurisdictio-
nis, & meri, & mixti imperij: respectu vero terre ipsius & fortalitiorum &
daciorum sit venditio: quia si considerentur diligenter verba venditio-
nis dux Philippus principaliter ea concepit respectu terre fortalitio-
rum, & daciorum: quo vero ad iurisdictionem subiecit clausulam acces-
soriam cum mero & mixto imperio, &c. Unde non videtur iurisdictio
principaliter esse vendita, sed transire per viam accessionis. l. j. & ij. ff. de
pec. lega. merito potuit transferri in ius feudi etiam stante firma vendi
12 tionis, & isto modo concordabunt isti contractus † semperque accipien-
da est talis interpretatio, per quam scripture scripturis concordantur.
c. inter dilectos. §. ceterum. de fid. instrum. & quod not. Bar. in l. fin. §.
idem qui sit. ff. de condict. indeb. & Paul. de Castr. magis in specie in
consi. clxij. circa id quod primo queritur. versic. circa secundum. & ta-
13 lis † interpretatio est magis conveniens, ut iurisdictiones potius den-
tur in feudum quam tanquam grex animalium veneant. d. c. j. in fin. de
feud. dat. in vicem. Sed tamen & ista interpretatio non quadrat rescri
pto Pontificio in quo nulla fit distinctio inter iurisdictionem, & res ce-
teras, & in quo dicitur infeudationem fieri pro potiore cautela, &c. Quar
tus ergo verior erit intellectus, quod uterque contractus stet firmus, & ven-
ditionis, & feudi: & quod electio sit heredum, seu habentium causam ab
ipso emptore, & feudatario, ex quo titulo velint uti: quia hoc in termi-
nis decidit Alberic. de Rosat. in l. fin. ad fin. C. de iure emphyteutico.
14 ubi querit † aliquis habebat rem in emphyteusin, deinde eam recepit
in feudum decessit relicta filia que non potest succedere in feudo, domi-
nus vult rem avocare, filia vero vult ex contractu emphyteutico reti-
nere, dominus replicat non posse hoc fieri: quia recessum est a contra-
ctu emphyteutico per investituram feudalem concludit prefatus Do-
ctor post Albertum Galeoti quod electio est ipsius filie, & sequitur ibi Ias.
& facit textus in l. recusare. §. Titius heres. ff. ad Trebellianum quod
maxime dicendum est in casu nostro in quo apparet, quod investitura feu-
dalis facta est ad maiorem cautelam, & sic videtur data electio ipsi em-
ptori, unde potuit illustriss. Cesar legare reditus dationum uxori sue &
eligere causam allodialem: quod videtur fecisse eos reditus legando vel
in solutum dando, ex quo alias actus non valeret. l. iij. ff. de testament.
mil. & quod in simili notat Innoc. in cap. in presentia. de renunt. Host.
Anto. Imol. in ca. Quintavallis. de iureiuran. Abb. cap. cum ex officij
de prescript. Barto. in l. si servus communis ita. ff. de stip. ser. versicu.
quero quando. Abb. consilio xcij. in ij. lib. Et certe quemcunque in-
tellectum teneamus ad dicta verba investiture (preter primum) res est
clara quod licuit prefato d. Cesari reditum dictorum dationum assi-
gnare sue uxori, tanquam de bonis venditis & allodialibus. Nec ob-
stat, quod impositus sit census dictis bonis omnibus venditis libra-
15 rum quinque cere. &c. que † oneris impositio arguat venditionē trans-
fusam esse in contractum feudalem, & consequenter bona esse feudalia:
cum talis actus maxime conveniat feudis. argum. tex. in cap. j. §. si ve-
ro. quid sit investit. in usibus feud. & per Prepos. in rubric. feudorum.
16 versicu. xv. Nam respondeo, quod † in claris non est opus coniecturis.
l. continuus. §. cum ita. de verbor. obligat. apparet enim quod infeu-
datio est facta ad maiorem cautelam: ut expresse in confirmatione dici-
tur, & ideo non possumus dicere rem esse feudalem simpliciter, sed po-
17 tius datam electionem ut supra dixi. & † impositio census potest fieri
etiam in re non feudali, imo proprie census imponitur rebus allodiali-
bus, quas quis recognoscat ab ecclesia: ut dicit Alberic. de Ros. & Ias.
in l. ij. C. de iure emphyt. Unde per cessationem solutionis non ideo
cadit debitor ut ibi concludunt prefati doctores. Nec obstat etiam
quod cōcessio sit pro se, & nepotibus & heredibus, & successoribus, quia
18 patet responsio ex supradictis, & illa † verba heredibus, & successori-
bus, continebant etiam extraneos & particulares successores. l. flumi-
num. §. adijcitur. ff. de dam. infe. Alexand. consi. cxcij. in ij. Soci. cōs.
clxvj. in causa que vertitur. & dixi in l. heredis. ij. de verb. sign. maxime
19 cum tractatur de † beneficio principis, quod late est intelligendum:
ideo omnes successores continebuntur, secundum Alexand. in d. consi.
cxcij. & etiam quia hoc suadet natura venditionis. l. in conventioni-
bus. ff. de verborum signific. a quo contractu non est recessum, ut supra
20 dixi & facit quia † in dubio semper interpretamur, quod bona potius
sint allodialia, quam feudalia secundum Hostien. & Ioan. Andr. in ca. fin.
verbo, respondetur. extra de iudi. & in c. nimis. ubi etiam Ant. de But.
extra de iureiuran. per Alexand. consi. xv. in v. volum. Ias. l. si priusquam. de
oper. nov. nunt. & per d. Prepos. in dicta rubric. feud. versicu. xv. & fa-
cit decisio Oldrad. de qua per Dec. consi. cclxxxix. Circa aliud pun-
ctum de augmento dotis facto per illustrem dominam Camillam ipsi
21 domino Cesari marito suo: clarum est, quod † augmētum sequitur na-
turam dotis que principaliter data fuit. l. etiam. C. de iure dot. l. si mari-
to. §. fina. ff. solut. matrimo. & cum maritus predecesserit uxori, sicut
dos, soluto matrimonio, est restituenda per heredes, ita etiam augmen
tum, ut habetur in dictis iuribus. nec evenit casus per quem dictū aug-
mentum possit lucrifieri marito vel heredibus eius, unde omnino sor-
titur naturam dotis, & est restituendum, seu habendum pro non facto.
l. inter. §. cum inter. ff. de pact. dot. l. si constante. §. pactis. C. de donat.
ante nupt. & quia hoc est de se clarum ulterius non insisto. Et hec om-
nia salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XIIII.

1 *SCriptum non debet probari testibus sed literarum comparatione uel alio &c.*
2 *In uerificatione syngraphe priuate requiruntur saltem tres testes.*
3 *Apocasi recognita sit a testibus dicentibus scribi uidisse a tali non tamen inde oritur plena probatio semiplena tantum.*
4 *Chirographum non habens diem neque consulem est aliqualiter suspectum.*
5 *Scriptura priuata ad ualiditatem suam necessario non requirit diem uel annum falli.*
6 *Hereditas, id est bona.*
7 *Pactum future successionis nullum ex causis contra.*
8 *Pactum hereditatis deferende non ualet etiam fauore dotis.*
9 *Tunc inducitur obligatio presens quando adest pars cui sit obligatio qua hoc acceptet non si sit absens.*
10 *Viuentis nulla est hereditas.*
11 *Natura dictionis hereditas est quod intelligatur post mortem.*
12 *Promissio hereditatis non potest fieri titulo dotis.*
13 *Qui unum dicit aliud excludit.*
14 *Aliud est rēs ipsa aliud eius estimatio.*
15 *Qui rem debet non liberatur solutione estimationis.*
16 *Promissio non acceptata non ualet etiam fauore ecclesie & ante acceptationem potest reuocari.*
17 *Nuda pollicitatio quandocunque reuocari potest.*
18 *Ratificatio tacita non inducitur nisi quatenus ex expressis signis apparet.*
19 *Pater tenetur dotare filiam & in eius arbitrio solum est declarare quātitatem & in tali casu seu declaratione non requiritur presentia filie.*



IN causa reverendi domini Maphei Cadamusti su
periore anno consulueram absolvendum eum a pe-
titis vigore cuiusdam chirographi, verum in presen
tia videtur, quod reverendus D. iudex dubitet circa ra
tiones a me allegatas, & ideo pro maiore eius resolu-
tione sum etiam aliqua scripturus. In prima que-
stione, an fundata sit intentio agētis ex chirographo
producto, & testibus pro eius verificatione examina
tis, dico quod non: quia licet secundus testis tertius, & quartus, quintus,
1 sextus, & † septimus dicant, quod iudicio, videre, & comprehendere suo illa
subscriptio sit de manu domini Passerini: tamen illud nihil est: quia ipsi
nō habent iudicare, vel cognoscere de hoc, sed debuit talis probatio fie-
ri per cōparationē literarum do. Passerini, ex literis quas certo, & indubi
tanter constaret esse de manu ipsius, iuxta tex. in l. cōparationes. cū ver-
bis auth. seq. C. de fide instr. & iudex ipse ex inspectione & cōparatione
habet iudicare, que tamen comparatio adhuc non faceret nisi semiple-
nam probationem. §. si quis igitur. in auth. de instru. caut. & fid. tradit
Bart. in l. admonendi. de iureiur. unde isti testes deponētes de iudicio

suo nihil faciunt, nec est de eis curandum, secundum Areti. consi. [illegible]
incip. diligenter, & mature. versicu. & primo, quia &c. in fin. Alexa[illegible]
lxxvij. in iij. decis. Neap. clxxxi. Card. Paris. consil. xix. in iij. For[illegible]
vt tenit duo testes scilicet, primus & vltimus, qui videntur d[illegible]
quod viderunt fieri subscriptionem, & primus etiam ipse s[illegible]
sit, & recognouit subscriptionem suam: vnde in ore duorum &c. [illegible]
verbum. c. cum esses. de testa. Sed ad istud fundamentum respondetur [illegible]
2 d um est. Primo, quicquid sit alia materia † in verificatione chirogra-
phe priuatę requiruntur saltem tres testes, vt est tex. in d. §. si quis igi-
tur. & §. seq. & tradunt omnes in d. l. admonendi. Secundo, responde-
3 tur ꝙ etiam si † apocha sit recognita a testibus dicentibus scribi vidis-
se a tali, non tamen inde oritur plena probatio, sed semiplena tantum.
d. §. si quis igitur. & firmat Bart. in d. l. admonendi. & ibi Ripa, num.
10. attestatur ꝙ communis opinio est cum Barto. quia testes qui de-
ponunt se vidisse scribi, possunt decipi cum non possunt scire apocham
esse illam, quam viderunt scribi nisi per similitudinem literarum. Ter-
tio quia in casu nostro sunt duo duntaxat testes, & vltimus non est chi-
rographarius: & quamuis dicat, ꝙ ipse tractauit & interfuit, tunc tamē
primus non dat eum pro conteste, nec quisquam alius, & adducit ratio-
nem insufficientem, ꝙ ipse non subscripsit: quia sufficiebat subscriptio
domini Bononi & domini Gabrielis: & probatio ex integra, quod est
falsum. d. §. si quis igitur. & tradunt omnes in d. l. admonendi. & cū te-
stimonium perhibeat de schedula iam ante xxx. annos facta, facile po-
tuit decipi cum eam cognoscere nequiuerit, nisi per similitudinem lite-
rarum, vt supra dixi. vnde apparet quod illi duo non faciunt, neqꝫ pro
bant semiplenam probationem cum ad eam faciendam requiruntur
tres: vt supra dixi. Maxime hoc est firmandum in casu nostro in quo
non potest tractari de iuramento in supplementum probationis secun-
dum formam d. l. admonendi. ex quo domina Augustina actrix, & eius
maritus erant absentes tempore confectionis dictę Syngraphę, vnde
eis non potest deferri iuramentum: quia non possunt scire veritatē, per
veram scientiam secundum Bar. in d. l. admonendi. & glo. in l. in bonę
fidei. C. de reb. credit. presertim in causa ardua in qua tractatur de ma-
4 gna pecunia: vt per Bart. in d. l. Non omitto etiam, ꝙ cum istud † chi-
rographum non habeat diem, neqꝫ consulem, est aliqualiter suspectuꝫ:
5 quia licet † scriptura priuata necessario ad validitatem suam non requi
rat diem, vel annum: iuxta l. cum tabernam. §. idem quęsit. ff. de pign.
tamen hoc fallit in ijs, quę fiunt non solum ad contrahendum, sed etiaꝫ
ad probandum, secundum Cin. & Bald. in l. si qua beneficia. per illum
tex. C. de diuers. rescript. vt in casu nostro in quo requiritur probatio
chirographi, & nisi probetur de die surrepta esset defensio reo, quod nō
posset contra probare aduersus testes actoris, quod tali tempore domi
nus Passerinus non subscripsisset. Et quamuis hoc de iure communi
ad infirmandum chirographum forte non sufficeret, tamen stante statu
to inducente prescriptionem annorum duodecim a die confectionis de
cuius statuti valore in presentia non disputo, sed me remitto ad Cano-
nistas rub. extra de pręscrip. in v. q. videretur, ꝙ necessario creditor de
beret de tempore docere, secundum Bal. in l. inter chartulas. C. de con
uent. fisc. debit. lib. x. Alex. consi. clxxxij. in ij. vol. vt tunc non pręsuma
tur mala fides in debitore, quando syngrapha non habet diem. & istud
primum sufficit reo conuento ad obtinendum in hac causa: tamen pro
maiore securitate transeo etiam ad alias rationes, & illud primum suffi
cit reo conuento in secunda quęstione, quatenus dicebam, ꝙ dicta con
uentio tanquam de hęreditate post mortem deferenda nō valet. l. si fra
tres. §. idem respondit: societatem. ff. pro socio. aduersus hanc conclu-
sionem valde subtiliter argumentatur d. iudex quatuor modis. Pri-
mo, ꝙ in tali pacto non dicitur dari hęreditas, sed potius induceba-
tur pręsens obligatio, ꝙ fieri potest. secundum Oldr. consi. cxxxix. & di
xi in l. pactum quod dotali. C. de pact. Secundo, quia promissio cessio
nis fiebat ex causa dotis, quamuis sub verbo hęreditarijs, vnde tāquā
deferenda titulo dotis, non autem hęreditatis valet secundum Bald.
Nouell. in tract. de dote vj. parte. priuil. xliij. Tertio, quia hoc casu nō
de quota parte hęreditatis agitur sed de certis speciebus, vnde tunc
non videtur restringi facultas testandi, vt dixi. l. pactum, quod dotali,
ad fin. versic. sane existimauerim. Quarto, quia promissor restrinxit se
ad hęreditatem pręsentem, & ad certam quantitatem bonorum, vnde
6 valet promissio, & intelligitur † hęreditas, id est, bona secundum gloss.
Bart. in l. quęsitum. §. si mihi. de leg. j. Ias. in l. licet. versic. veritas est.
C. de pact. Sed tamen illis non obstantibus veriorem puto contrariaꝫ
7 sententiam, † quod tale pactum non valeat: quia cum simpliciter con-
ceptum sit quod promisit facere cessionem Augustinę tot suorum bo-
norum ad summam librarum viij. & quod dicta bona hęreditatis supra
scriptę estimentur, &c. & quod deficiente Augustina sine filijs, quod hę-
reditas aut bona viij. librarum reseruentur, & si prędecesserit ꝙ supra-
scripta obligatio & cessio bonorum, & hęreditatis prędictę sint nullę, &c.
8 satis ex illis verbis apparet, quod istud est † pactum hęreditatis defe-
rendę, quod non valet etiam fauore dotis. d. l. pactum, quod dotali. C.
de pact. etiam si pater vsus non fuisset verbo hęreditatis, sed bonorum
adhuc idem est, nihil refert l. hęreditas. C. de part. conuent. & cum in
casu nostro vsus sit dictione hęreditatis, res est valde clarior. Nec ob-
stant allegata in contrarium. Primo, quod tali pacto inducatur obliga
tio pręsens, & ideo non videatur dari hęreditas. respondeo, quod non:
9 quia † tunc videtur induci obligatio presens quando adest pars cui fit
obligatio quę hoc acceptet, nō si sit absens vt Augustina in casu nostro,
vt dixi in d. l. pactum, quod dotali. allegando textum in l. pactuꝫ dota-
le. C. de pact. conuen. Item non potest induci obligatio presens cuꝫ ex
illa clausula bona hęreditatis suprascriptę estimentur &c. appareat ꝙ
promissio est de hęreditate, quę in pręsenti nō potest esse hęreditas, sed
10 erat post mortem † nec enim viuentis vlla est hęreditas. l. nihil aliud.
ff. de verborum signific. l. ij. §. j. ff. de vulg. l. j. de hered. vel act. vend.
Bart. consi. lxxvj. ad fin. & dictio suprascripta declarat quod promissio
suprascripta erat de hęreditate Bart. l. j. §. hoc edicto. in fin. de postul.

Decius consi. ccclxxvij. versicu. nec obstat. quę dictio hęreditatis, non
verificatur nisi post mortes, vt in simili de clausula saluo iure legitimo-
rum hęredum dixit Alexand. consi. pen. in v. volum. & probatur ex do
ctrina Barto. in l. ex facto. versic. ij. casu. ff. de vulga. & pupil. Nec quic-
quam refert, quod dictum sit, promitto cedere: quia idem est ac si dixis-
11 set, promitto dare, vel relinquere, vel assignare, & semper propter † na-
turam dictionis hęreditas intelligitur post mortem, vt dixi. Nec reser-
uatio vsusfructus facit, vt ideo videatur in presentia alienasse proprie-
tatem: cum enim tractaretur de summa viij. librarum in tot bonis ante
ęstimationem non potuit transire dominium. l. non amplius. in fin. l.
seq. ff. de leg. j. vnde intelligendum est de vsufructu causali, non autē for
mali prout in l. proculus. ff. de vsufru. l. si mulieri. ff. de vsufru. accresc. l.
fin. ff. de vsufr. earum rerum. Secundo non obstat, quod ista promis-
12 sio est titulus dotis, non autem hęreditatis, respondeo † promissio hę-
reditatis non potest fieri etiam tit. dotis. d. l. pactum, quod dotali. d. l.
hereditas. & licet Bald. Nouellus in d. vj. parte priuil. xliij. argumen-
tetur pro contraria parte, non tamen firmat immo posito inquit, quod
non valeat, &c. quibus verbis satis indicat se non tenere dictam opinio
nem, quia contra casum expressum. in d. l. hęreditas. vbi tractabatur
de fauore dotis, & verba erant dubia quia non dixerat promissuꝫ de hę-
reditate sed de bonis, & tamen ibi deciditur non valere. Et quod sub-
stat quod vir non debet remanere in totum delusum, &c. est contra com
munem opinionem quam firmat. Bald. in l. cum Artemidora. in fi. C.
vt in poss. leg. no. quem sequitur Alexand. & alij mod. in d. l. pactum,
quod dotali. Tertio, non obstat quod valet promissio de certis specie
bus, vt dixi in d. l. pactum quod dotali. vnde istud est verum, dum ta-
men non sub nomine hęreditatis, prout in casu nostro dum dicitur li-
bras viij. ex hęreditate, &c. tunc enim dicetur restringi facultas testan-
di. d. l. si fratres. §. idem respondit societatem. ff. pro socio. vbi est casus
& dixi. in d. l. Quarto non obstat, quod testator referat se ad hęredita.
pręsentem, & ideo intelligitur de bonis, secundum not. in d. l. quęsitum.
§. si mihi. & per Ias. l. licet. C. de pact. versicu. veritas. respondeo quod
Ias. ibi firmat opinionem in fauorem nostrum, quod promissio non va
leat si bene videatur: quia dicit quod donatio hęreditatis solum valeat
quod apparet quod donans se restringit ad pręsentem, in dubio autem
non videtur se restringere: & ideo nō valet, dico quod nos sumus in ca-
su, in quo non apparet, quod se restrinxerit ad pręsentem. ex quo solum
post mortem voluit teneri. & licet estimatio referatur ad pręs[illegible]ns, tamen
13 hoc arguit quod substantiam rei nō referebatur ad pręsens: quia † qui
vnum dicit aliud excludit. l. cuꝫ pretor. de iudic. c. nonne de pręsumpt.
14 & quia † aliud est res ipsa, aliud eius estimatio. l. si duo. in fi. ff. vti pos-
15 sid. vbi regulariter dicitur, † qui rem debet, nō liberatur solutione ęsti-
mationis. l. vbi autem. §. fin. ff. de verbor. obligat. in ij. quęstione dico,
quod est communis & vera conclusio est, ꝙ promissio etiam ex causa do
tis valeat, oportet quod sint acceptata adeo quod saltem pactum nudū
interueniat vt est tex. cum glo. in l. ad exactionem. C. de dot. promiss. in
l. fin. C. ad Velleia. vbi Oldr. Bald. Alberi. & sentit glo. cęteri in rub.
C. de dot. promiss. quicquid ibi dicit Salic. & etiam hoc firmat Bald.
16 Nouel. in d. vj. parte. quia † etiam fauore ecclesię non valet promissio
non acceptata secundum glo. in l. illud. vbi Paul. de Castr. C. de sacro
sanct. eccles. & ante acceptationem potest reuocari. l. iij. ff. de ser. export.
doct. com. l. j. in fin. ff. de cont. empt. reprobantes ibi gloss. & per Cin. in
l. mandatum. C. mand. & quę habentur in l. qui Romę. §. Flauius. ff.
de verborum obligationibus vbi Barto. & facit text. in l. fin. ff. de lega-
tionibus. Nec obstat consilium Dec. xxxv. videtur sentire contra-
rium, & respondet ad gloss. in d. l. illud. quia si bene aduertatur Dec.
non loquitur in casu nostro. dum enim pręsupponit censeri donationeꝫ
tacitam factam a patre filię iuxta text. in l. j. §. accedit. C. de rei. vxo.
act. apparet, quod loquitur in dote data, vel legitime marito promissa,
quo casu inducitur donatio erga mulierem, & ita loquitur text. in d. §.
accedit. nostra quęstio est in re non data nec legitime promissa sed per
17 † nudaꝫ pollicitationem, quę potest quandocunque reuocari, vt supra
dixi. Nec etiam alię rationes Decij militant in casu nostro. Prima
quod actio de dote restituenda quę erat communis patris & filię mor-
te patris consolidata est in personam filię. d. §. accedit. respondeo hic
non agitur de dote restituenda quod fit soluto matrimonio: sed de dan-
da cuius obligatio passiua erat in persona patris, vnde non potest dici
quod esset communis: quia alias idem pater fuisset & debitor & creditor
contra l. Titanius. de fideiuss. & satis apparet quod ista ratio nihil facit
ad casum nostrum. Secunda ratio, pater promittendo dotem filię,
videtur illi tacite donare, quę tacita donatio non indiget pręsentia, &c.
respondeo ista tacita donatio non inducitur, nisi in casu d. §. accedit.
quando dos vere est tradita marito: quia traditione rei vestitur pactuꝫ
tacitum donationis. l. hęreditatem. ff. de dona. Areti. l. is qui heres. ff.
de acquiren. hered. vel saltem legitime promissa, non per nudam polli-
citationem reuocatam ante acceptationem. Tertia, fil[illegible] ratificauit per
actus matrimonij, & receptionem pecuniarū & scripti: respondeo cuius
quod quis ignorat ratificatio fieri non potest. l. mater decedens. ff. de
inoffi. testamen. quod autem d. Augustina sciuerit de ista promissione
18 hęreditatis nihil apparet in processu. Pręterea † ratificatio tacita
nō inducitur nisi quatenus ex expressis signis apparet vnde actus ma
trimonij, & receptio pecuniarum inducerent ratihabitionem respectu
sui, non respectu alterius pacti hęreditatis post mortem deferendę, per
doctrinam Barto. in l. Titium, & Meuium. §. altero. ff. de adm. tut.
19 versicu. ad quod dico. Quarta ratio † pater tenetur dotare filiam, &
solum in eius arbitrio est declarare quantitatem, & in tali declaratione
non requiritur pręsentia filię, fateor hoc, sed vt queratur, tamen actio
filię oportet quod acceptauerit, & saltem pactum nudum interuenerit,
secundum supradicta, & per Bald. Nou. in d. tract. vj. parte. & licet sol-
uerit pecuniam, sicut partem, tamen hoc nihil infert ad pactum sepa-
ratum hęreditatis, vt supra dixi. per doct. Bart. d. §. altero. Et hęc
opinio salua rectiore iudicio.

Conditionalis

SVMMAE RERVM. XV.

1 *Conditionalia retro non trahi, ex causa contra.*
2 *Conditio potestatiua ad tempus contractus trahi non potest.*
3 *Hyppoteca in casu consilij ad tempus contractus trahitur.*
4 *Conditiones potestatiuas nõ retrotrahi, hoc dictum quomodo procedat.*
5 *Filiusfamilias si stipulatus sit si in capitolium ascenderit licet ipse arctari non possit ascendere tamen si etiam inuito debitore ascenderit eum obligat conditioq; ad tempus contractus trahitur.*
6 *Qui in sorte potior est in usuris quoque potior censetur.*
7 *Si mulier dotem marito promiserit deinde post aliquod tempus numerauerit cum interim ille alijs creditoribus bona sua pignorarent nihilominus mulier in hyppoteca illis præfertur ex tempore contractus cœperit ius suum.*
8 *Conditionem uarie spectari.*
9 *Arbitrator non potest absente parte pronunciare uel eligere.*
10 *Iniudicando non est receden. a communi opinione.*
11 *Arbitratorem absente parte statuere.*
12 *Cum arbitrator eligit aut arbitratur conditionem contractus implere dicitur.*
13 *Commissionem arbitratoris leges appellant mandatum.*
14 *Mandata possunt executioni mitti etiam parte non præsente.*
15 *Deputatus arbitrari potest.*
16 *Arbitrator potest per epistolam sententiam suam dicere.*
17 *Die feriato nemo citari potest.*
18 *Sentẽtia iudicũ etiamsi in causæ cognitione pars nõ fuerit citata ualet.*
19 *Arbiter in sua parte eligit.*
20 *Electio differri potest.*
21 *L. & post edictum de iud. explic.*
22 *Intimationis natura.*
23 *Actus nullus ipse iure nunquam transit in iudicatum.*
24 *Declarationis uis.*



Irca primum quæsitum, utrum hypotheca bonorum
Thomæ trahatur retro ad tempus celebrationis in-
strumenti in quo promisit Thomas Saugnano red
dere computa, & rationes societatis inter eos, alias mi-
te arbitratu d. Joan. Philippi qui habeat eligere cal-
1 culatorẽ, &c. Et uidetur prima fronte, ꝙ dicta † hy-
potheca non trahatur retro ad tempus supra scriptæ promissionis: quia
dicta promissio respectu rationum reddendarum, & reliquorum soluen
dorum dicitur conditionalis. l. cum seruus. de cond. & demonstrat.
Idemq; propter arbitrium collatum in personam d. Joan. Philippi.
2 l. si quis arbitratu. ff. de verbo. oblig. quæ conditio uidetur † potesta-
tiua: ideoq; ad tempus contractus trahi nõ debet. l. potior. l. qui Bal-
3 neum. ff. qui po. in pig. Sed tamẽ contraria opinio est verior ꝙ † hy
4 potheca in casu nostro ad tempus contractus trahatur: quia † illud,
quod solet dici conditiones potestatiuas non retro trahi procedit, quã
do conditio prorsus voluntaria est, & omnino a potestate debitoris pen
det, vt si stipuler a te centum, si tibi ea numerauero, non habebo prius
hypoth. eam, ꝗ a tẽpore numerationis: non enim aut ego cogi possem
vt numerem, aut tu, vt accipias. Unde talis contractus qui nomen
erat pro contractu quodammodo non habetur, sed numeratio ipsa
attenditur, & ita procedit d. l. potior. & d. l. qui Balneum. quod si talis
sit contractus, qui vtraq; partem, vel saltem alteram obliget, vt in casu
nostro tunc proculdubio conditio ipsa retro trahitur probatur hęc cõ-
clusio. Primo per tex. in l. si filiusfa. in princip. ff. de verb. obl. §. vbi, si
5 † filiusfamilias stipulatus est si in capitoliũ ascenderit, licet ipse arcta-
ri non possit ascendere, tamen si etiam inuito debitore ascenderit eum
obligat, conditioq; ad tempus contractus trahitur. Secundo proba-
6 tur per text. in l. Lucius. ff. qui pot. in pign. vbi † qui in sorte potior est
in vsuris quoq; potior censetur vigore illius retro tractionis: nõ enim
in mera creditoris facultate est sortem repetere, nec etiam ipsius debi-
toris eam soluere: cum forte non habeat vt Raph. Com. declarat in d.
l. si filiusfam. Crot. l. si is qui pro emptore. de vsuca. ver. quinto fallit.
Tertio facit text. in l. j. qui po. in pign. vbi, si mulier dotem marito
7 † promiserit, deinde post aliquod tempus numerauerit, cum interim
ille alijs creditoribus bona sua pignorasset, nihilominus mulier in hy-
potheca illis præferetur tanquam ex tempore contractus cœperit ius
suum, secundum Joan. Crotum in rep. d. l. si is qui pro emptore. & ra-
tio est, quia non videtur mere arbitrarium marito esse dotem non reci-
pere: cum ex ea teneatur subire onera matrimonij. Quarto facit quod
notab. consuluit Din. consi. suo ij. cum quis sub hypotheca promisis-
set nõ offendere Titium: deinde bona vendidisset, tandemq; offendis-
8 set. Respondit stipulatorẽ in pignore ferri emptori: quia licet hęc † cõ
ditio respectu promissoris sit potestatiua, respectu tamen stipulatoris
videtur casualis, refert & sequitur Raph. Fulg. in d. l. potior. Et ex his
concludo alienationes interim potest dictũ instrumentum a Thom
factas nihil nocere Saugnanis. Circa secundum quęsitum, an d. Jo.
Philippus potuerit eligere calculatorem parte non citata? vetus hęc
9 est doctorum controuersia, an † arbitrator possit absente parte pronun
tiare, vel eligere, vel similes actus facere? In qua Barto. in lectura & in
consilijs semper tenuit, quod non, vt apparet in l. si quis arbitratu. ver.
quęro quando arbitrator. ff. de verb. obl. & in consil. clxvj. incip. Cala-
manus. & in alijs locis per rationes de quibus per eũ ad quas docto.
10 respondent nec est opus hic referre satis est nobis, ꝙ † in iudicando
non est recedendum a communi opinione. l. j. §. & sane crebior. de offi.
11 quęstio. communis autem opinio est contra Bar. ꝙ † unus arbitrator
etiam partibus non citatis possit arbitrari, & ita vno ore tenent cano.
12 in c. Quintaualis. de iureiu. & mod. in d. l. si quis arbitratu. † cũ enim
arbitrator eligit, aut arbitratur conditionem contractus implere dici-
tur. l. si merces. in prin. ff. loc. l. fi. C. de contrah. em. ad tale implemen-
tum etiam ignorantibus partibus fieri potest. l. ij. cum glos. de cond. &
13 demon. Unde leges † hanc arbitratoris commissionẽ appellant, man
14 datum d. c. Quintaualis. clarum autem est, ꝙ † mandata executioni
possunt mitti, etiam parte non pręsente. Confirmatur id quia etiam
15 † deportatus arbitrari potest. l. cum pater. §. hęreditatem. j. de legat.
ij. l. ex facto. §. si quis rogatus. ij. ad Trebel. & tamen verisimile non est
16 in insulam vocari litigatores. Ad idem etiam facit, ꝙ † per epistolam
potest arbitrator sententiam suam dicere. l. ij. in prin. si ment. fals. mod.
quod indicat, absentibus partibus id fieri. Addo etiam quod nulla le-
ge cautũ est, vt in arbitramentis suis partes arbitrator citet: lex enim
de arbitro tantũ loquitur, qui non nisi parte pręsente pronunciare po
test adeo, vt nec citatio quidem sufficiat. l. diem proferre. §. si quis. de
arbitris. Doct. l. ij. C. de arbit. in arbitratore vero non loquitur. Nec
verisimile est hunc iuris rigorem ab eo obseruandum esse, qui non iudi
carem, sed contrahere dicitur glo. in auth. vt differ. iud. in princ. Unde
& feriatis diebus sententiam suam exponere potest. l. fin. verbo, transa-
17 ctiones. C. de fer. cum † tamen tali die citari nemo possit. l. miles. §. se
xaginta. de adul. vbi Bar. Doct. in rubr. C. de in ius voc. Nec me mo
uet illorum declaratio, qui saltem in cognitione causę necessariam cita-
tionem esse dicunt. argu. l. idem Pomponius scribit si de meis. §. rece-
pisse. de arbit. licet in diffinitiua non sit necessaria. Respondeo enim id
ad causę iustitiam pertinere non ad iudicij formam: & ideo valebit sen-
tentia: licet in casibus promissio ad arbitrium boni viri recurri possit.
l. si libertus. de oper. lib. alias durius cum arbitratoribus, ꝗ cum iudi
18 cibus ageretur: cum valeat † sententia iudicum etiam sim causę cogi-
tatione pars non fuerit citata. solum enim peremptorius est de substan
tia iudicij secundum glo. in l. prolatam. C. de sent. quam ibi sequuntur
Doct. Non omitto etiam, ꝙ etiam in casibus, quibus alias esset neces-
saria citatio tamen quoties arbitrator pronuntiaret de eo quod absq;
vlla partium instructione intelligeret non esse necessaria secundũ Bal.
cõsi. lxvij. in ij. vt quia aliquem eligeret, cui aliquid dandum, vel facien-
dum esset. l. vnum ex familia. & l. cum quidam. ij. de leg. ij. vel ratiocin,
& calculos computaret de quibus magis ex scripturis, ꝗ partium pręs-
sentia constare posset. l. ij. §. quod de frumentaria. ff. de admi. rer. ad ci-
uit. pert. Idem quoq; si alias sciret nullam absenti defensionem com-
petere. c. cum sit Romana. in fin. de appel. vt quia quicquid habebant
scripturę illi traditę partes commendassent. Abb. c. ex insinuatione. in
fin. de appel. In istis ergo casibus, seu aliquo istorum omnes Doct. cõ
sentiunt non esse necessariam citationem, vt per eos Doct. in d. l. si quis
19 arbitratu. & ideo concludo † in quęstione nostra in electione illius cal-
culatoris ab arbitratore facta non fuisse necessariam aliquam citationẽ.
Facit l. fi. §. sed et si quis. C. communia de leg. Circa tertium dubium
posito, ꝙ necessaria fuerit citatio, cum interuenerit quidem sed iudex in
20 termino citationis non fecerit dictam electionem verum † in sequen-
tem diem distulerit, an actus valeat, & breuiter agendo concludo dictã
electionem valuisse: quia potest iudex expectare si velit vsq; in alteram
diem per tex. in c. consuluit. de offi. deleg. Nec obstat, ꝙ iudex in termi-
no citationis expresse non prorogauerit in sequentem diem, quod vide
tur necessarium. l. & post edictum. ff. de iudic. Ange. l. de vnoquoque. ff.
de re iudic. Ant. de Butr. c. cum dilecti. de dol. & contu. Quia respon-
deo, ꝙ illa opinio communiter non tenetur & contrarium voluit Imo.
in d. l. de vnoquoque. Bal. in d. l. & post edictum. Felin. post alios in d.
21 c. consuluit. vbi respondent ad textum in † d. l. post edictum. quod lo-
quitur in citatione transmissa per reum, non autem transmissa per acto-
rem, prout est casus noster, pręterea loquitur lex illa in citatione perem-
ptoria, non in ista ad videndum fieri electionem, quę est interlocutoria,
& concernit quid emergens in ipso iudicio. Circa quartum dubium,
an intimatio dictę electionis facta parti per iudicem confirmet actum
22 ex quo pars non reclamarit. Respondeo breuiter † quod intimatio
illa est actus iudicis interloquentis qui respectu ipsius iudicis nõ trã-
sit in iudicatum, quominus contrario imperio reuocari possit, respectu
vero partis transit in iudicatum sm Bar. & Doct. in l. quod iussit. per
illum tex. ff. de re iud. per cano. in c. cum cessante. de appell. & hoc quan
23 do actus est iniustus, si vero † actus esset nullus ipso iure tunc nunquã
transiret in iudicatum. l. j. & seq. C. communia. vel epist. Nisi tamen ex
statuto ciuitatis pręfixus esset certus dies, intra quem dicendum esset
de nullitate: tunc enim si pars permisisset labi illum diem & non recla-
masset videret acquieuisse. l. ab eo. cum simul. C. quo. m. & quando Bal.
in l. j. C. sent. resc. Circa quintum, & vltimum dubium, an declaratio
24 † loci pro calculis faciendis facta, pręsente parte, confirmet dictã ele-
ctionem: putarem quod sic: quia iudex procedendo ad vlteriora & exe-
quendo dictam electionem tacite videtur pronuntiasse eam valere.
Aret. l. a procedente. C. de dila. Abb. c. ij. de test. c. causam. in princ. co.
titu. Alex. consi. lxxiij. in fin. in j. volum. Dec. cvij. in princ. maxime, cũ
id factum sit parte pręsente quo casu cessat omnis difficultas, de qua p
Bart. in d. l. quod iussit. in quinta q. & Alexã. consi. 100. in v. volum. &
quod habetur per canonistas. in c. interposita. de appell. vbi Dec. post
alias. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVI.

1 A *Ffirmans se esse tutricem & tanquam tutrix contrahens tenetur ostendere se esse tutricem alioqui de dolo conueniri pot.*
2 *Hæres tenetur testatoris facta & gesta approbare.*
3 *Confessio testatoris ligat heredem.*

4 *Lex requirens ſimplicem conſenſum domini ſatisfacta eſt ſi uel tacite conſentiat.*
5 *Quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio.*
6 *Euictio ex cauſis præſtanda.*
7 *Poſteriora derogant prioribus etiam de quibus non eſt facta mentio.*
8 *Non entis nulla ſunt qualitates.*
9 *Inueſtitura non acceptata reuocari poteſt.*
10 *Acquirens Emphiteoſim dicitur illam habere contractu inter uiuos filij uero habent per mortis cauſa capionem.*


Superioribus annis reſpondi de iure in quadam
emphyteuſi eccleſiaſtica in fauorem filiarum Lu-
ciæ contra Fabricium ſecundum quod reſponſuȝ
fuit poſt longam diſputationem iudicatum, nunc
in cauſa appellationis adhuc reuocatur in dubiū
per clariſ. D. auditorem, qui valde ſubtiles dubi
tationes propoſuit, a me in præſentia quatenus
ad ius pertinent diſſoluendas. nam quoad pro-
ductiones inſtrumentorum ꝛ proceſſus: quia mihi non eſt otium talia
perſcrutandi, remitto me ad dominos cauſidicos qui litem inſtruxe-
runt. Circa primum fundamentum dicitur, quod probabilis non erat
dubitatio in illis verbis, Pro ſe, & filiis ſuis, & nepotibus maſculis. quia
dictio, maſculis, in fine clauſulę poſita ad omnia referri debet reſpon-
deo, ꝙ vno contrarium potuerat dici per ea, quę ponit Bar. in cōſi. ſuo
iiij. in fi. ꝛ Ancha. conſi. cxx. Ioan. de Ana. quem refert, ꝛ ſequitur Iaſ.
in l. qui filiabus. ff. de leg. i. Alexā. conſi. xlix. in iiij. merito ambiguitas
fuit declarata per ſubſequentem inueſtituram ꝛ nihil refert quod Ca-
tharina non acceperit inueſtituram: quia ſatis eſt, quod eius mater tā-
quam tutrix ipſa hoc fecerit quia eius ſcientia habetur pro ſcientia in-
fantis. l. ſi ex legati. cum ſeq. vbi omnes. ff. de verb. oblig. l. non ſolum.
de lib. ca. l. ſequitur. §. ſi pupilli. de vſuc. per Bar. in l. qui duos. de reb.
dubijs. Circa ſecundum fundamentum dum dicitur quod diuiſio iſta
non potuit fieri, ꝛ ꝙ non apparet de tutela matris, ꝛc. reſpondeo, quod
1 cum mater † affirmauerit ſe eſſe tutricem, ꝛ ita contraxerit, tenetur hoc
oſtendere: alioquin de dolo conueniri poſſet. l. i. in fin. C. cre d. euict. pi-
gn. l. ſi legatarius. l. quidam. de dolo. vel potius incideret in edictuȝ. ff.
2 quod falſ. tut. auct. vnde † cum Fabricius ſit eius hęres, ipſe tenetur
approbare geſta per eam. ꝛ cum ipſa affirmauerit ſe eſſe tutricem, non
poteſt Fabricius hoc negare. Barto. l. rem alienam. in fin. ff. de pign.
3 action. quia † confeſſio eius ligat hęredem. l. qui ſuperſtitis. ff. de pign.
ꝛ per Soci. conſi. xiij. in ij. vol. Et eodem modo reſpondetur ad illud
quod dicitur non nocere lapſum temporis in diuiſione: quia Cathari-
na neſciebat, ꝛc. reſpondeo ſatis eſt, quod mater eius tutrix hoc ſciret.
d. l. ſi ex legati. Nec obſt. quod dicta diuiſio nō fuerit facta in manibus
directi domini, ꝛc. iſtud nihil eſt, ſatis eſt, quod dominus ipſe conſenſe-
4 rit deinde concedendo ſecundam inueſtituram. † lex enim requirit ſim
plicem conſenſum domini, vnde ſatis eſt, ſi vel tacite conſentiat. l. ij. §.
voluntatem. vbi Aret. ff. ſol. mat. facit l. in adoptionibus. cum glo. ff. de
adopt. per Io. And. ꝛ doct. in c. ſi abbatem. de elect. lib. vj. Nec obſtat,
quod in ſecunda inueſtitura nulla mentio ſit facta Fabricij, nec domi-
nus ei pręiudicare voluiſſe præſumitur. reſpondeo prędiudicium oritur
ex contractu tutricis, quem contractum, deinde dominus approbauit,
quod facere potuit: cum ius nondum eſſet acquiſitum Fabricio, vt di-
citur in tertia ratione, ꝛ infra videbimus. Item hoc facere potuit pro-
pter conſenſum Catharinę per organum tutricis, cui Catharinę iſte
fuit hęres adeo vt teneatur talem conſenſum ratum habere. d. l. cum a
matre. Nec obſt. quod in diuiſione non videatur facta renuntiatio iuri
de futuro, ꝛc. reſpondeo verba ſunt clara, quod promittit de cętero non
mouere litem, ſed defendere ab omni perſona in iudicio ꝛ extra ſuis ex-
penſis, ꝛc. ꝛ quod diſtringatur, ꝛc. quę verba comprehendunt defenſio
5 nem a quocunque etiam a Fabricio. Unde † quem de euictione tenet
actio eum agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de euict. Non
obſt. ꝙ promiſſio euictionis non videtur extendi ad hunc caſum ex na
tura rei, ſeu emphyteuſeos ſuperuenientem. per not. in l. ſi familię. C.
6 fam. ercil. reſpondeo, ſi Lucia, ꝛ Catharina ſtetiſſent † in terminis pri-
mę inueſtiturę probabile eſſet hoc argumentum, ſed cum acceperit ſe-
cundam in qua maſculi non pręferuntur, apparet euictionem, promiſ-
ſam eſſe, niſi res euinceretur ex hac ſecunda non autem ex prima. Un-
de quando apparet inter partes actum eſſe, vt euictio prętetur etiaȝ ſi
ſecuta ſit ex natura rei, vel facto auctoris, tunc erit prędſtanda, ꝛ nō pro-
cedit glo. in d. l. ſi familię. quod conſuluit Alex. conſi. xxi. in i. ꝛ eſt com
munis opin. in l. qui Romę. §. duo fratres. in q. xi. Bar. de verb. oblig.
ꝛ ibi Alex. poſt Guid. de Suzar. dicit idem eſſe ſiue expreſſe ita actum
ſit, ſiue tacite ex veriſimilibus coniecturis appareat, vt in omnem caſuȝ
ſaltem tutus ſit poſſeſſor exceptione per regulam d. l. vendicantē. Cir-
ca tertium fundamentum dum negatur Fabricium non fuiſſe natū tē-
pore ſecundę inueſtiturę, quę ſtio facti eſt. Nec ego vidi dictam inueſti-
turam, ꝛ libenter vidiſſem: ſed in hoc me remitto domino cauſidico qui
inſtruxit proceſſum. bene illud dico, quod quantum ſit ad identitatem
rerum fundata eſt intentio filiarum Lucię, quę dummodo relinquan-
tur ſibi res in ſecunda inueſtitura comprehenſę poterunt relinquere
Fabricio reliquas ex prima, quia nullę erunt reliquę. Unde apparet
quod hęc probatio identitatis rerum non videtur neceſſaria, quamuis
etiam in hoc ex officio poſſit ꝛ debeat index ſe informare per id quod
habetur per Bar. ꝛ doct. in l. ſi quod ex Pamphila. ff. de leg. ij. Nec
arbitror in ſecunda inueſtitura debuiſſe fieri mentionem Fabricij, qui
potuiſſet naſci: quia ſatis eſt, quod dominus, ꝛ emphyteutę haberent
cognitionem primę inueſtiturę, a qua receſſerint per ſecundā: ſatis enim
apparet quod recedendo a prima id egerunt, vt ſeruaretur tantū ſecun
7 da nec curarunt de damno eoꝝ, qui ex prima vocabantur: quia † poſte
riora derogant prioribus etiam de quibus nō ſit facta mentio. l. ſi quis
cum procuratoris. §. fi. ff. de procur. Nec obſt. ꝙ ex prima inueſtitura
ius quęſitum erat Fabricio, quod auferri ei non potuit, ꝛc. reſpondeo,
tollitur hoc motiuȝ ex ijs, quę in primo conſi. ſunt dicta, ante enim na
tiuitatem ſuam non poteſt dici ius ei quęſitum: cum adhuc natus non
8 eſſet. ꝛ † non entis nullę ſunt qualitates. l. eius. qui. ff. ſi cert. peta. poſt
natiuitatem vero minus: quia iam ante prima inueſtitura erat ſublata
per ſecundam, ꝛ illa acquiſitio pro nepotibus maſculis naſcituris nul-
lum ius producebat: quia nec acceptata fuerat nec acceptari potuerat
9 a dictis † nepotibus qui nati non erant. Unde potuit reuocari. l. ſi ego
§. i. ff. de iure dot. declarat Pau. de Caſt. in ɔſi. cxcv. viſis ijs, quę nar-
rantur in ij. vol. ſecundum nouiſſimam impreſſioneȝ. Dec. ɔſi. ccxxvj.
ꝛ in l. contractus. de regu. iur. ante acceptationem enim nullum ius eſt
quęſituȝ. l. in omnibus rebus. ff. de act. ꝛ oblig. l. ea quę ciuiliter. verb.
volentibus. de acq. rer. do. l. cōmunis. in fi. de acq. poſſ. l. ſi ego. de neg.
geſt. Bar. l. frater a fratre. ff. de cond. indeb. ante quam enim ſit acce-
ptata, vel acquiſita quia conſiſtat ex voluntate ſolius concedentis, dici-
tur eſſe meri facti. ꝛ ideo poteſt reuocari. l. i. in fi. ff. de contr. empt. gl. §.
ex conditionali. Inſtit. de verb. oblig. l. fi. ver. non acceperit. de legatio-
nibus. ꝛ alias declaraui lib. Parergon iij. c. xiij. de quo eſt text. in c. i. in
princ. de prohib. feud. alien. per Fed. vbi præpoſitus hoc tenet ꝛ alias
dixi. Nec obſtat ꝙ acquiſitio ſit fundata in perſona aui. quia reſpōdeo
quod mortuo auo, non ſupereſt perſona, in qua amplius fundetur, non
Lucia quia receſſit a prima inueſtitura ꝛ ei derogauit, non Fabricius,
quia nondum natus. Nec obſt. quod de eo qui in vlteriore inueſtitura
ſit comprehenſus, nemo dubitat. reſpondeo imo ſi mutatio poteſt fieri
in proximiorem fortius remotiorem, ꝛ omnes rationes doctorum mi-
litant pariter in vtroq; caſu. Et verba Bar. in d. l. ſi mihi ꝛ Titio. ſunt
10 ſatis clara, quod † acquirens emphyteuſim dicitur illam habere con
tractu inter viuos: filij vero habent per mortis cauſa capionem. l. mor-
tis cauſa capitur. §. ij. verſ. ſed ꝛ dos. l. qui pretio. de don. ca. mo. vnde
apparet quod antequā capiant. i. ante quā ſint nati nulluȝ ius habent,
ꝛ ideo poteſt reuocari, vt dixi. Saluo tamen ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVII.

1 *PActo induciarum effectu ſtandum.*
2 *Illud uere eſt proximum quod medium aliud non habet.*
3 *Illud uere eſt præſens quo tunc durat.*
4 *Verba in contractibus non debent eſſe ſuperflua ſed operari.*
5 *Verba ſemper debent in eum ſenſum accipi ſecundum quem res facilius exitum habere poteſt & ſecūdum quem lites facilius dirimātur.*
6 *Federa & conuentiones quantum fieri poteſt debent recipere interpretationem a lege & ratione ciuili.*
7 *Semper ultimum ſpolium purgandum eſt.*
8 *In conceſſione caſtri debent etiam comprehendi pertinentia acceſſioneſque omnes.*
9 *Conuentio facta cauſa pacis & quæ poteſt utrique parti eſſentialis recipit latam & fauorabilem interpretationem.*
10 *Occupandæ non ſunt res inſontium.*
11 *Pro eccleſia in ambiguis ſemper pronunciandum.*


Admonitus literis reuerēdiſſ. do. Cardinalis Tri-
dentini, vt in cauſa inter ſe, ꝛ illuſtrem Venetoruȝ
rempub. vertente v elim conſilij mei copiaȝ facere,
libentiſſimo animo hanc prouinciam ſuſcepi, tum
vt quod in me eſſet pro eo aduocarem, qui ſemper
omnium ſtudioſorū fuit liberaliſſimus patronus:
tum, vt maximam animi mei erga eum obſeruan-
tiam, qualicunq; hoc obſequio demonſtrareȝ. In-
ſpectis igitur verbis fęderum, a quibus præſentis controuerſię deciſio
tota pendet, dico partes excellentiſſimi domini iudicis eſſe in pronun-
tiando locum Tignalis, tanquam ex pertinentijs oppidi Ripę, ipſi do
1 mino Epiſcopo Tridentino reſtituendum eſſe. Et in † primis ſciendū
eſt actum fęd: . Vormacienſi eſſe, quod bona ſubditorū tam Cęſarec
maieſtatis, qȝ reipub. Venetę poſſideantur per ipſos ſubditos quiete,
ꝛ pacifice, prout poſſidebantur ante occupationem, ꝛ turbationem fa-
ctam in proximo præſenti bello, ex quorum verborū intellectu vis om-
nis præſentis conſultationis pendet. Et præſupponitur in facto, ꝙ bel-
lum fuerit ante annum 1058. deinde ſubſequutę ſunt inducię, mox an-
no 1509. rurſus belluȝ fuerit, deinde ſubſequutę ſunt in anno 1512. indu
cię decem menſium, deinde bellum atrox iteruȝ anno 1516. inducię de-
mum alię, atq; alię inducię, ꝛ cum reuerendus Epiſcopus dictū oppi-
dum Tignalis tanquam ad ſe pertinens ceperit anno 1509. ꝛ Veneti
iterum occupauerit anno 1516. probabiliter dubitatur, an ſit reſtituen-
dum d. Epiſcopo. Et videtur concludendum, debere reſtitui, pluribus
rationibus. Prima eſt, quia verba illa federis, prout proximo præſenti
bello, ꝛc. debent intelligi de bello geſto anno 1516. quo tempore Veneti
2 ceperunt dictum caſtrum Tignalis. † Illud enim vere eſt proximum
3 quod medium aliud non habet. l. proximus. de verb. ſig. Et † illud ve
re eſt præſens quo tunc durat. l. ſi mater. C. ne de ſtat. defunct. vbi Bal.
non quod antea interruptum per tot inducias fuit. Facit, quia ſi ali-
ter intelligeremus iteratio illa vocum proximo præſenti, ꝛc. eſſet ſuper-
4 flua, † cum tamen debeant in contractibus verba plurimum operari.
l. ſi quando. de legat. i. per Bal. in rub. C. de contrah. emp. q. ix. Nam
5 ꝛ regula eſt iuris, ꝙ verba ſemper debent in eum ſenſum accipi ſecun-
dum quem res facilius exitum habere poteſt. §. aliam. inſt. de don. ꝛ ſe
cundum quem lites facilius dirimentur. l. i. §. ſi hęres præcepto. in fin.
ff. ad Treb. igitur ſi intelligamus de bello anni 1516. ꝛ non antea, res
habebit

habebit certum finem: alias vero procederet in infinitum: quia retro
per multos annos semper variatum est nunc belligerando nunc indu-
cias faciendo, idque etiam antequam reuerendissimus Episcopus de
anno 1509. recuperaret Ripam. Suadetur hoc ratione efficaci: nam
6 debent huiusmodi † federa, & conuentiones quantum fieri potest reci-
pere interpretationem a lege & ratione ciuili. l. quidam cum filium. de
verb. obli. l. legitima. ff. de pact. sed sic est, quod de iure nostro si dominus
episcopus egisset interdicto recuperande possessionis aduersus domi-
nos Venetos de iure debuissent illud castrum reddere, nec fuissent audi
ti Veneti allegantes se prius fuisse a domino Episcopo spoliatos: quia
7 † semper vltimum spolium purgandum est. l. ij. §. cum igitur. ff. de vi &
vi arma. l. colonus. l. cum fundum. eodem titu. per Abb. & Canon. in c.
fin. extra de ord. cogn. merito ergo credendum est, ita quoque actum il-
lo federe fuisse, vt scilicet vltimum spolium purgatur, & res in eum statũ
restituatur quo erat ante annum 1516. Confirmatur hoc etiam ex ra-
tificatione facta per rempub. Venetaʒ anno 1516. qua content. fuerunt
quod terre, & loca Ripę remanerent Cesari: quę verba generalia sunt:
quia appellatione locorũ Ripę potest etiã cõprehẽdi locus Tignalis
8 q est de pertinẽtijs Ripę: vnde in cõcessione Castri illius debẽt etiã cõ
prę hendi pertinentię accessionesque omnes. l. si quando. C. de bo. vac.
lib. x. vbi doct. & per Bal. c. j. de cap. qui cur. vend. Prętereea talis con-
9 uentio: † quia facta est causa pacis: & quia est reciproca, potestque vtri-
que parti esse vtilis recipit latam, & fauorabilem interpretationem secũ
10 dum Angelum consi. cclxj. & consi. cclxx. & ideo † licet in fędere dicatur
vt bona priuatorum, quę hostaliter occupata fuerint licet in nullo de-
liquerint restituantur: tamen comprę hendunt hec verba etiam domi-
num Episcopum, qui de anno 1509. recuperando suum non deliquit,
nec habuit Cęsar eum pro delinquente. Et si diceretur actũ esse vt pri-
uati pręseruentur indemnes, non autem vt lucrum faciant extra tali
bello. responderetur fuerunt hoc non fieri ab episcopo ex bello proximo
& pręsenti. vt loquuntur verba federis, sed factum iam diu fuisse vsque
ab anno 1509. & amissio rei, quę iam per aliquot annos fuit acquisita
incorporataque ceteris rebus, si tollatur ad damni vitationem perti-
net non ad lucri factionem. l. non amplius. §. si certum. de legatis j.
cum quis. C. de iur. & facti ign. & vtrobique Ias. Ad supraescripta etiã
facit, quia (vt intellexi) etiaʒ domini Veneti petierũt prouidere aliqui-
bus ex suis qui spoliati erant in bello quibusdam rebus quę ex bello ip
so quęsierant, vnde satis ostenditur verba fęderis ab vtraque parte cõ-
muniter ita intellecta fuisse. arg. rub. ff. quod quisq; iur. Cęterum nec
illud omittendum est, quod dicit Bal. in tit. de pace Constan. in versic.
possessiones. per illum text. vbi probatur, quod possessiones amissę tempo
re belli debent restitui, & recuperatę defendi: nisi tamen pertinerent ad
imperium, ergo idem si pertineant ad ecclesiam: tunc cum non debent
Veneti, qui asserunt se recuperasse Tignale defendi, sed potius ecclesię
facienda est restitutio. Quod etiam ea ratione suadetur, quia si pręe-
11 stantissimi iudices circa hoc dubitant, debent † pro ecclesia pronuncia
re pro qua in ambiguis semper est pronunciandum. l. sunt personę. ff.
de relig. & authen. similiter. vbi Rom. C. ad leg. Falc. Et ista mihi suffi
cere visa sunt quę breuibus & quodammodo per indicem volui attinge
re: quia exploratissimum est mihi, longe nunc magnifici & clarissimi Pon
ti, qui sicut do. Pellus de Eugubio vel ad motum labiorum me intelli
git. & cui me commendo obsecroque, & obtestor vt quamprimum expe
dita hac causa ad nos reuertatur, nec sinat pręsentiam suam, tandiu a
nobis cęterisque amicis suis desiderari.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 CONuentio facta pro defensione pupillorum per tutorem & ad euitandas aduersariorum molestias ualet.
2 Tutor necessaria & utilia pro pupillo gerere debet.
3 In necessitatibus nemo liberalis existit.
4 Respublica ius supremi Principis obtinet.
5 Contractus facti cum Principe secundum ius gentium seu manu regia iudicantur nec solemnitatibus iuris positiui subijciuntur.
6 Ciuitas fundatam habet intentionem de iure communi super omnibus Castris qua sunt in sua diocesi.
7 Contractus alias inualidus per obseruantiam secutam approbatus censetur per ratificationem confirmatus.
8 Bona potius prasumuntur allodialia quàm feudalia uel censualia.
9 Comes prestans seruitia Regi prasumitur hoc facere non tanquam domino feudi sed potius tanquam superior.
10 Alienatio rei pupilli sine causa cognitione & decreto iudicis tutori non permittitur.
11 Lex confidit tutori asserenti causam alienationis subesse sed requiritur quod iudex cognosceret decretum interponat alias actus est ipso iure nullus nec tempore confirmatur.
12 Possidens rem pupilli dicitur esse in mala fide nisi in alienatione dictarum rerum interuenerint solemnitates debita & hoc quia contra iura mereatur ille in quem tales res alienantur.
13 Mala fides impedit prescriptionem.
14 Temporis lapsus cuius initij memoria non sit in contrarium purgat malam fidem quia habet uim tituli, quomodo procedit.
15 Perseuerantia in delicto illud non minuit sed potius agrauet.
16 Tutor ante confectionem inuentarij non habet administrationem rerum pupillarum.
17 Tutori asserenti se contraxisse inutilitatem pupilli non creditur.
18 Contractus per tutorem gestus pro pupillo debet affirmari per iudicem cum causa cognitione & decreti interpositione.
19 Respublica contrahens cum priuato sustinet personam priuati in casu consilij unde obligatur ex tali contractu.
20 Respublica hareditatem adeundo efficaciter obligatur quia talem actũ facit tanquam priuatus.
21 Princeps per contractum non potest aliquem locum sibi subijcere aduersus dispositionem legis, & quare.
22 Ignorantes non possunt uideri ratificare id quod ignorant.
23 Ratificatio tacita qua ex lapsu temporis quinquennij inducitur quando habeat locum & in quibus casibus.
24 Solutio palli non arguit notitiam palli pertinentis ad successionem.
25 Ratificatio unius separatorum non inducit ratificationem in alio.
26 In his qua concernunt particularem scientiam principalis non sufficit scientia procuratoris cum libera qualis est tutor.
27 Pactum inducens obuentionẽ hareditatis ipso iure non ualet et quare.
28 Quod quis post mortem de Patrimonio suo disponat concessum est ex speciali quadam indulgentia legis & ex quadam dispensatione.
29 Dispositio collata in tempus in quo res amplius disponentis non est futura a lege approbatur.
30 Successio deferri non potest nisi seruata forma. i. uia solemnis testamẽti.
31 Verba contractus quotiescunque non respiciunt obligationem praesentem sed futuram post mortem bonorũ obuentionem actus est nullus.
32 Iusiurandum non supplet iuris publici formam.
33 Pacto non potest quis successionem neque particularis rei deferre.
34 Transactio inter fratres ut in paterna domo soli masculi succedant non ualet & quare.
35 Tutor sicut non potest pro pupillis testari ita nec potest pacisci prout in casu consilij.
36 Laudum a Principio nullum ratificari non potest nec ex antiquitate temporis conualescit.
37 Dictio ambo est collectiua compositi sensus & quomodo uerificetur in casu consilij.
38 Pluralitas in fideicommissis resoluitur in suas singularitates.
39 In contractibus a uerbis non est recedendum.
40 Disposita collectiue ex una parte uersus aliam non habet locum inter ipsos met.
41 Nemo potest alteri pacisci.
42 In fideicommissis substitutio facta post mortem omnium & sic collectiue respectu omnium non inducit fideicommissum reciprocum inter ipsos.
43 Priuilegium concessum Episcopo & Canonicis non attenditur inter Canonicos simul litigantes.
44 Statuti dispositio prouidens inter socios & eorum creditores non habet locum si inter ipsos socios mutuo litigetur.
45 Si factum sit compromissum inter plures ex una & titium ex alia non potest arbiter laudare inter istos plures adinuicem quia nullum censetur factum compromissum in tali casu.
46 Prohibitio alienationis facta filijs respectu aliorum non habet locum inter ipsos.
47 Priuilegium concessum legatarijs contra possessores non habet locum inter ipsos.
48 Represalia concessa Bononiensibus contra Perusinos non comprehendunt Bononiensem habitantem Perusii.


PRo dilucidatione casus propositi tres questiones at-
tingemus. Prima est, an domina Francisca tutrix
& auia paterna Nicolai, & Leonardi Vbertinorum, po
tuerit subijcere castra de quibus agitur, inclitę reipub.
Florentinę, cum pacto, quod finita linea masculina, castra
pertineant ad dictum commune? Et videretur prima
1 fronte quod sic: quia dicta conuentio † facta est pro defensione pu-
pillorum, & ad euitandas molestias aduersariorum, qui videntes pu-
pillos illos receptos esse in protectione dicti communis, non ausi fuis-
sent eos turbare vnde tanquam res in eorũ vtilitatẽ vergat debuit ip
sa tutrix hoc potuisse facere, prout in simili dicitur. in l. conuentionum.
ff. de pactis. & quia ista est quędã transactio tutori permittitur, quãdo
vtilitatem verisimilem pupillo affert. pręsens. C. de transact. l. contra. §.
fin. ff. de pact. l. si de pignore. in fin. ff. de furt. & videtur facta ex quadaʒ
2 necessitate, ne alias aduersarij eos deijcerẽt: vnde permittẽda ẽ † tutori.
l. si plures. ff. de pact. quia non videtur quicquã donare qui ex necessita
3 te † facit. l. rem legatam. ff. de adi. lega. Et etiam si talis esset donatio: ta
men adhuc videtur permissa, quãdo ex qualitate rei, & ex causa sufficiẽ-
ti, ea induceretur. l. cum plures. §. penul. ff. de administ. tut. Et quam-
uis si cum aliter facta esset dicta conuentio, potuisset forte subesse maior
difficultas: tamen cum facta sit cum repub. Florentina videtur casus
4 esse clarior: quia ipsa † respublica ius supremi principis obtinet. Bart. l.
j. C. de bon. vac. lib. x. l. item. §. ait. de pet. hered. vbi Alexan. in apost.
5 & † contractus facti cum principe, secundum ius gentium, seu manu re
gia iudicantur, & per Mod. in rub. de verb. oblig. ff. & solemnitatibus

iuris positiui non subijciuntur, vt sentit Bald. in extrauaganti. de pa
ce constant. super verbo, si qua vero. Quod procedit, maxime si cōtra-
ctus sit factus de re quę sit in territorio ipsius principis, vt forte sunt
ista castra, que videntur esse agri Aretini, quę ciuitas pertinet ad ipsā
rempublicam: vnde & superioritas horum castrorum videtur eodem
6 modo pertinere. l. qui ex vico. ff. ad munic. & habet † ciuitas fundatam
intentionem, de iure communi super omnibus castris quę sunt in sua
diœcesi. c. j. §. item si quis. quib. mod. feud. amitt. vbi Bald. & doct. in
vsib. feud. Oldra. consi. clxxiij. factum tale est. Socin. l. j. de acquir.
poss. Confirmantur supradicta etiam ex sequuta approbatione tot
annorum: quia verisimile est per solutum fuisse pallium in die sancti
7 Ioannis iuxta conuentionem: vnde etiam si contractus † alias non va
luisset, tamen censebitur per ratificationē confirmatus, iuxta l. j. & seq.
C. si maior fact. rat. & ratificando dictum caput solutionis palij, censen-
tur etiam cętera confirmata. l. non est ferendus. ff. de transf. & sic etiam
illud quod spectat ad successionem lineę masculinę. Sed his non ob-
stantibus, puto contrariam opinionem esse veriorem. Et pręmitto, ꝙ
cum isti Vbertini essent antiquissimi possessores dictorum castrorum,
pręsumitur ꝙ essent veri domini, & in eis neminem recognoscerent: quia
8 bona † potius pręsumuntur allodialia quam feudalia, vel alias censua-
lia. c. fin. extra de indic. vbi Hostien. & Io. And. c. nimis. vbi Anto. de
9 But. de iureiu. Et si quis comes seruitia Regi pręstitit pręsumitur hoc
non fecisse tanquam domino feudi, sed potius tanquam superiori, de
quo per Alex. consi. xv. in v. volu. Ias. l. si priuus. de op. nou. nunt. Deci.
consi. cccclxxviij. cum concord. merito ergo & in casu nostro pręsumeba
tur dictos Vbertinos habere dicta castra iure proprio: vnde non licuit
tutrici ea recognoscere a republ. Florentina, cum pacto de quo agitur,
10 quia ista est quędam alienatio quę † tutori non permittitur, maxime
cum non sit facta cum causę cognitione, & decreto iudicis. l. lex quę tuto
11 res. C. de admi. tut. l. j. ff. de reb. eorum, nec enim lex cōfidit † tutori asse-
renti causam subesse: sed requiritur ꝙ iudex cognoscat & decretum in-
terponat, alias actus est ipso iure nullus, ad eo vt neque tractu temporis
confirmetur. l. quod initio. ff. de reg. iur. adeo vt nec locus sit pręscri-
ptioni: quia ille in quem res pupilli absque debitis solemnitatibus alie-
12 natur dicitur † esset in mala fide: quia contra iura mercatur. l. qui a
quolibet. ff. de contrah. empt. cap. qui contra. de regul. iur. lib. vj. hodie
13 autem † de iure canonico, nulla est pręscriptio cuius qui † malę fidei sit.
cap. fi. extra de prescriptio. c. possessor. de reg. iur. li. vi. Nec obstat, ꝙ
14 iam tot annis sit celebratus iste contractus, & ꝙ lapsus † temporis cu
ius initij memoria non sit in contrarium, purgat hanc malam fidem: quia
habet vim tituli. l. hoc iure. §. ductus. de aqua quot. & ęstiu. capi. super
quibusdam. §. pręterea. de verborum signific. Alex. consil. vj. viso the-
mate. vol. j. quia respondeo hoc procedere quando dubitamus in dubio:
alias si clare constet de initio vitioso, actus non confirmatur etiam ex ta
li temporis lapsu: quia mala fides de qua clare constat, etiam talem pręs
scriptionem impedit per text. in d. cap. fin. qui loquitur generaliter: &
15 quia perseuerantia in delicto, illud † non minuit: sed aggrauat potius, vt
per gloss. in c. i. super verb. nisi, in fin. iunct. text. de pręscript. lib. vi. vbi
Philip. Franc & per Ioan. And. & Canon. in c. si diligēti. de pręscript.
cum concord. per Baldum in tract. pręscrip. in ij. parte tertię partis
principalis, ver sic. vj. quęro. Et hęc conclusio maxime procedit, si pre-
dicta tutrix non confecisset inuentarium, prout non apparet fuisse confe
16 ctum, tutor enim ante confectionem † inuentarij non habet administra
tionem rerum pupillarium. l. fi. C. arbi. tut. vbi omnes not. per Barto
lum in l. tutor, qui repertorium. in princip. ff. de admin. tutor. vnde
non potuit dicta mulier facere suprascriptum contractum. Nec ob-
stant allegata in contrarium. Et in primis, ꝙ contractus fuerit factus
pro defensione rerum pupillarium, & in vtilitatem, &c. quia respondeo,
17 quod de hoc † non creditur ipsi tutrici. l. si forte. ff. de castr. pecu. sed de
buit per iudicem cum causę cognitione, & decreti interpositione affirma-
ri. l. magis. §. penult. de reb. eo. l. siquidem. l. prędia. C. de pręd. minor.
immo si decretum interuenisset absque causę cognitione, adhuc esset nul-
lum tanquam obrepetitium. l. Seię. l. tutor si petitus. ff. de tutor. & curat.
18 dat. ab his. Nec obstat, ꝙ † cōtractus sit gestus cum republica Florē
19 tina quę habet vim Principis, &c. quia respondeo, ꝙ in hoc † respubli
ca sustinet personam priuati, & quo ad ipsos Vbertinos, non erat Prin
ceps. vnde obligatur indubitanter ex tali contractu, vt per Bald. in l.
Princeps. ff. de legib. & probatur in l. 1. in fin. ff. de offic. procur. Cęsa.
20 vbi adeundo † hereditatem efficaciter obligatur: quia talem actum fa
cit tanquam quilibet priuatus. Pręterea etiam si quasi princeps con-
traxisset, non tamen inde oritur obligatio aduersus dispositionem legis
secundū Hostien. Ioan. And. & Cano. in c. dilecti. de maior. & obediē.
21 vbi † Princeps p cōtractum non pōt aliquē locū sibi subijcere aduer
sus dispōnē legis. vt qa hoc faceret ꝯ voluntatē subditorū, refert & sequi
tur Bal. in c. 1. §. si quis. versic. adde quod dicit Hostiē. quo tēpore mi-
les, in vsibus feud. & idem Bald. in c. j. §. in generali versic. quęro vtrū.
Rex Francię, si de feud. fuer. controu. inter dom. & agnat. facit quod
not. Bald. in c. i. extra de probat. vbi concludit, quod pacta inita inter
Imperatorem Fridericum, & ciuitates Lombardię, regulantur secun
dum terminos iuris, & Imperator illis obligatur, sicut & priuati: vnde
transmittit obligationem etiam in successorem, & idem tenet in l. digna
vox. C. de legib. sentit Bar. in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam.
Oldra. consi. xciiij. incip. eleganter. ad fin. Non obstat ratificatio tot
annorum & solutio palij, &c. quia respondeo, quod cum tutrix sola abs-
que interuentu pupillorum fecerit hunc contractum probabilis est
ignorantia ipsorum pupillorum nec possunt videri ratificasse id quod
22 † ignorant. l. mater decedens. ff. de inoffic. testament. pro hoc est gloss.
quam ibi sequūtur doctor. in l. fin. C. si mai. fac. alien. &c. quę vult, quod
tacita ratificatio, quę ex lapsu quinquennij inducitur, habent locum
23 tantum in quatuor casibus ibi relatis, in quibus pupillus habebat
certam notitiam alienationis, extra illos vero casus non habebat lo-
cum: & ita etiam tenent ibi doctor. & sequitur Corn. consilio. ccvij. vo-
24 lum. iij. nec solutio palij, arguit † notitiam istius pacti pertinentis
ad successionē. Vnde non possumus dicere, quod ratificatione vnius
sit etiā aliud ratificatum, cum huiusmodi pacta sint penitus separata,
iuxta doctrinam Bart. in l. Aurelius. §. idem quęsiit. ff. de liber. leg.
& Raph. Fulgo. & Sign. in consi. impresso post tracta. Angel. de malefi
cijs, & tradit Anton. de Butr. consi. lxxvj. visis actis, maxime cum po
25 tuerunt dicti † pupilli & successores, habere ignorātiam dictę conuentio
nis & credere, quod pallium solueretur ex alia causa, quam vigore dictę
conuentionis nulliter factę, per quam rationem etiam tollitur id quod
not. Alex. ꝯ. cxvij. in v. vol. & tradita p doct. in d. l. nō est ferēdus. ff. de
26 transa. † in his enim q̄ concernunt particularē scientiā principalis, nō suffi-
cit scientiā procuratoris cum libera, qualis est tutor. glos. clem. causas.
verb. appellatū. de elect. facit tex. in l. itē veniunt. §. petitā. ij. vbi Bal. &
doctor. ff. de petit. hered. Secunda principalis quęstio est, posito ꝙ
dicta tutrix potuerit facere suprascriptum contractum, nunquid etiam
potuerit adijcere illud pactum successionis, quod quādocunque dece-
serint sine masculis, &c. ex tunc castra pertineant ad commune Floren-
tię? Et videretur, ꝙ sic: quia valet talis conuentio inita cum principi-
bus, qui facultatem legis condendę habent, secundo Bart. consi. lxxij.
incip. ex facto proponitur, ꝙ nobiles. Confirmatur hoc in casu nostro,
per auctoritatem rei iudicatę, prouenientis ex quodam arbitramento
lato inter dominam Agnetem tutricē Marię Antonię, & dictos Vber
tinos masculos, &c. quo cauetur vt bona remaneant ipsi Marię Anto
nię, donec vixerit tantum, deinde reuertantur ad masculos. Sed ta-
men his non obstantibus, adhuc concludo contrarium: quia illud pa-
27 ctum ꝙ bona perueniant, &c. est † pactum inducens obuentionem hę-
reditatis, ꝙ quidem ipso iure non valet. l. pactum quod dotali. l. licet.
C. de pact. l. hęreditas. in fin. C. de pact. conuent. cuius rei illa est ratio:
28 quia † quod quis post mortem de patrimonio suo disponat ex speciali
legis indulgentia, & ex quadam dispensatione concessum est, sec. indum
gloss. in l. illa institutio. de hęred. instit. Canon. in rubr. extra de testam.
29 Ias. in rubr. C. qui testam. fac. poss. quia in id tempus † dispositio con-
fertur in quo res amplius sua futura non est. l. in tempus. ff. de hęred.
instit. sed tamen lex hoc indulget, dūmodo certa forma fiat, id est via so-
lemnis testamenti. l. ij. vbi glos. ff. de testa. aliter enim deferri non potest
30 † successio: quapropter quoties verba contractus non obligationem
pręsentem respiciunt, sed futuram post mortem bonorum obuentionem,
31 prout in casu nostro, actus est nullus, † vt declarat Bart. in cons. ccxij.
incip. promitto non. refert & sequitur Dec. in l. pacta. C. de collat. Curt.
Iunior. consi. xv. post tracta. feudorum. Angel. consi. lxvj. Alex. consil.
lxxxiij. ij. vol. pacto enim hęreditas dari non potest. Vnde sequitur vt
etiam si iusiurandum accesserit, non tamen pactum confirmetur: quia
iusiurandum non supplet iuris publici formam. l. ius publicum. ff. de
32 pac. per Barto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & ita † tenent commu-
niter doct. in l. stipulatio hoc modo. de verb. oblig. vbi Alexand. Rur-
sus sequitur vt id pactum, non solum tunc non valeat, cum de vniuersa
33 successione agitur: sed nec etiam cum de particulari. † pacto enim non
potest quis successionem neque particularis rei deferre. l. fin. ff. de su. &
legi. l. si fratres. §. idem respondit. pro Socio. quapropter responsio est
34 quod † transactio inter fratres, vt in paterna domo soli masculi succe
dant, non valeat: quia obuentio bonorū hoc casu induceretur, secundū
Bart. d. consil. ccxij. & in l. fi. C. de pact. & Alex. consil. xxviij. in ij. vol.
Non obstat consi. Bart. nu. 72. supra allegatum: quia respondeo, ꝙ
procedit in contractu inter principes, vtranque parte sic ordinantes, ꝙ
non idem est in Vbertinis. Pręterea vt supra dixi, iste contractus con-
siderandus est tanquam inter priuatos factus. Secundo respondeo, ꝙ
35 in casu nostro, interuenit tutrix, quę sicut nō potest † testari pro pupil-
lis, ita non potuit neque pacisci illo modo: sed in casu Bart. contrahe-
rant illi qui etiam testari poterant. Vnde apparet manifesta diuersitas
inter hos casus. Non obstat allegata sententia arbitratoris: quia non
apparet, quod vnquam habuerit aliquam executionem, nec quod dicta
tutrix fecerit inuentarium, nec quod interuenerint cętera solennia de
36 quibus supra. Vnde succedit conclusio, quod laudum a principio † nul
lum ratificari non potest, nec ex antiquitate temporis conualescit, vt
not. Bald. in tit. de pace constan. in verb. sententię quoq;. Rom. consi.
clx. pręmissum laudum. Angel. consi. cclviij. visa narratione. de quo di-
cendum vt etiam tradit Petr. de Anchar. consi. cxxij. vnus ex procura
toribus cum simil. Tertia & vltima est quęstio, posito quod contra
ctus valuerit, nunquid secundum verba dictę conuentionis dicta Ma-
ria Antonia excludatur a successione dictorum castrorum? Et conclusi
ue procedendo, dico ꝙ non verba enim pacti sunt, quod si ambo decesse
rint sine descendentibus, castra pertineant ad commune, &c. & idem in-
telligatur de descendentibus ipsorum decedentibus: vt de ipsis Nico-
lao, &c. quibus verbis apparet, quod commune Florentię non potest
admitti existentibus aliquibus masculis: sed duntaxat si ambo decede-
37 rent, quę † dictio, ambo, est collectiua compositi sensus, & non verifica
tur nisi vtroque decedente. l. penult. C. de impub. l. qui duos. de reb.
dub. & per Bald. in d. l. pen. in fin. versic. quid ergo. & facit, quia licet in
38 fideicommissis † pluralitas resoluatur in suas singularitates. l. fin. §.
filium. ff. de legat. ij. l. Lucius. §. Caio Seio. ff. ad Trebel. tamen hoc
est ex mente testatoris, non autem ex vi verborum. vnde in pactis, seu
39 contractibus † aliud esset: quia in eis a verbis non recedimus, & hoc
sentit Guil. de Cuneo in d. l. penult. & Paul. de Cast. in d. §. Caio Se-
io. in quęst. de viro & vxore, qui simul fecerunt donationem, & quod not.
Salic. in l. ij. quęst. xxiij. C. de iur. emphyt. Alexand. consil. xvij. in ij.
volum. & per feudistas. in cap. j. de duob. fratrib. a cap. inuest. merito er-
go non potest commune Florentię hoc casu quicquam iuris pretende-
re, donec extant masculi: adeo quod existentia masculorū hoc casu pro-
derit etiam feminis: quia verba pacti, tali casu non verificantur. arg. l.
secunda. §. si sit consanguinea. ff. ad Tertyl. & quod not. Bart. in l. j. §.
penult. in ij. quęst. ff. de bonor. poss. contra tab. Nec obstat si dicere-
tur, quod per tale pactum satis videtur apparere id actum esse, vt soli
masculi

masculi admittantur ad dicta castra, respondeo enim hoc non esse verum
quia tale pactum solum loquitur, casu quo linea masculorum deficiat, vt
locus sit communi Florentię: vbi vero non deficiat, nihil est cautum. Et
40 conclusio est † generalis, quod disposita collectiue ex vna parte versus
aliam, non habent locum inter ipsosmet. d. l. qui duos. l. seq. ff. de procur.
l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. doct. c. si. de preb. in vj. ⁊
habetur in l. accipientis. ff. de auth. tut. vbi Alber. quę conclusio proba
tur multis rationibus. Prima, quia alias sequeretur, quod Florentini
pacti essent non ad vtilitatem suam tantum: sed etiam in vtilitatem
masculorum Vbertinorum contra feminas, quod esset contra regulas
41 iuris, secundum quas † alteri pacisci nemo potest. l. si vnus. §. ante om-
nia. ff. de pac. l. stipulatio ista habere. §. alteri. de verb. oblig. Secunda,
42 quia et † in fideicommissis videmus, quod substitutio facta post mortẽ
omnium, ⁊ sic collectiue respectu omnium, non inducit fideicommissũ
reciprocum inter ipsos, vt habetur in l. pater filiam. §. fin. ad leg. Falc.
in l. Titia Seio. §. Seia libertis. de leg. ij. in l. vel singulis. in l. si pater
impuberes. ff. de vulga. Tertia, quia idem videmus in priuilegijs. Vn-
43 de priuilegium † concessum episcopo ⁊ canonicis non attendetur inter
canonicos simul litigantes, ẽm Io. And. in c. iudicis. de reg. iur. in mer
curial. in fi. ⁊ q habent in c. fi. de off. deleg. in vj. p Inn. in c. prudentiã.
de off. deleg. doct. in l. minor magistratus. de minorib. Quarta, quia idẽ vi
44 demus et in † statutis. Vnde dispõ statuti pudẽs inter socios ⁊ eorum cre
ditores nõ habebit locũ, si inter ipsos socios mutuo litigetur, ẽm Ale.
consi. cxxxix. in v. vol. Quinta, quia hoc idem obseruatur etiam in com-
45 promissis. Vnde si inter plures ex vna, ⁊ Titium ex alia, † factum sit
compromissum, non potest arbiter laudare inter illos plures adinuicẽ:
quia nullum censetur factum compromissum in tali casu, secundum
Bald. consi. cccx. in j. vol. quam refert ⁊ sequitur Socin. in l. Gallus.
§. j. de lib. ⁊ posth. vbi refert Anton. de Butr. ⁊ alios idem consuluisse.
⁊ ita consuluit Butr. d. consi. lxxvij. visis actis. Sexta, quia idẽ vi-
46 demus etiam in prohibitione † alienationis, quę si sit facta filijs respe-
ctu aliorum non habet locum inter ipsos. l. voluntas. C. de fideicom. ⁊
per Bald. consi. cccc xcviij. in fi. in. j. volu. ⁊ facit quod consuluit Bec.
consi. cliij. vbi instituto fratre ⁊ liberis considerantur liberi solum re-
spectu fratris non autem inter se. Septima per illud quod not. gloss. in
47 l. j. verbo in multis. C. com. de leg. vbi priuilegium † concessum legata-
tarijs contra possessores, non habet locum inter ipsos, facit quod not.
doct. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. Octaua, per id quod not.
Alex. in rubr. ff. sol. matr. versi. sed quid econtra. vbi post Ioan. And. ⁊
48 alios veteres, concludit quod † represalię concessę Bononiensibus
contra Perusinos, non comprehendunt Bononiensem habitantem
Perusij: quia non trahuntur ad ipsos Bononienses inter se. merito er
go etiam in casu nostro, dictum pactum ab Vbertinis factum cum repu-
blica Florentina, ad ipsos Vbertinos inter se non trahetur, ⁊ interim
admittentur feminę, secundum l. maximum vitium. C. de lib. pręt. do-
nec veniat conditio sub qua ius possit ad Florentinos deuolui. Et
hęc omnia saluo semper ⁊c.

SVMMAE RERVM. XIX.

1 *Comites vel Barones in Hospitijs prębendis subditos onerare possunt.*

2 *De iure communi non licet comiti vel Baroni imponere onus hospitij recipiendi inuitis subditis & quare.*

3 *Munus Hospitis recipiendi est patrimoniale.*

4 *Munus Hospitis recipiendi imponere est actus iurisdictionalis & debet posse imponi per habentem iurisdictionem.*

5 *Comitibus & Baronibus omnia non reseruata Principi in signum superioritatis licere.*

6 *Episcopi habent ius hospiciorum iure visitationis.*

7 *Soli Principi permissum est accipere hospitia gratis & quando.*

8 *Principem solum in casu victum exigere.*

9 *L. obseruare. ff. de offi. procons. intell.*

10 *Domini oppidorum possunt uigore iuris sui grauare subditos dummodo non apponant manum ad reseruata supremo Principi.*

11 *Consuetudine indici hospitia.*

12 *Tolerabilia sunt quae uetus consuetudo comprobat.*

13 *Barones & similes collectas imponere possunt.*

14 *Ius hospitis recipiendi est quędam quasi seruitus imposita subiectis quae non habet causam continuam unde nullo tempore debet posse usucapi.*

15 *Collecta praesumitur praestari potius ex timore quàm ex debito.*

16 *Consuetudo quae habet initium uitiosum attendi non debet.*

17 *Consuetudo cuius initij memoria non sit in contrarium facit quod retro praesumatur bona fides nisi expresse contrarium probaretur.*



Qvęritur in pręsenti casu an nobilis Antonius qui est
in possessione exigendi, vel vtendi hospitijs oppidano
1 rum suorum † in hospitando familiaribus suis possit de
iure molestari a dictis subditis suis, tale onus detrectã-
tibus. Et primo videndum est, quid iuris sit, secun-
dum ius commune: deinde videbimus quid stante con
2 suetudine. Circa primum, videretur † de iure communi, nõ licere Comi
ti, vel Baroni, imponere tale onus hospitiis recipiendi, inuitis subditis.
Primo, quia hoc videtur esse de reseruatis supremo Principi, qui etiã
in casu necessitatis hoc non concedit, nisi sub conditione, vt accelerato
itinere, quam primum hospites recedant. l. deuotum. C. de meta. ⁊ epid.
lib. xij. adeo vt non possint vltra modicum tempus puta biduum, commo
rari. l. j. C. de tracta. ⁊ stati. lib. xij. nec possint aliquid pro his accipere,
puta culcitras, ligna, oleum, ⁊ similia, etiam si a volentibus acciperent.
l. j. C. de salga. hospitib. non pst. eo lib. l. j. C. de conutib. rei milit. eo lib.
Secundo pro hac parte videtur text. in l. obseruare. in princ.
ff. de offic. proconsul. ⁊ ibi not. Bald. quod non debet proconsul in hospi-
tijs prębendis onerare prouinciam, quia soli Principi secundũ Bal.
ibi, concessum est, vt possint gratis hospitari. arg. d. l. deuotum. Ter-
tio, faciunt iura simpliciter prohibentia officialibus quibuscunque, hu-
iusmodi extraordinarias munerum indictiones. l. placet. C. de excusat.
mun. libro decimo. ⁊ videtur de hoc text. in §. ad hoc iubemus. in auth.
de collator. ibi prouinciarum Iudices, ⁊ eorum officia, si quando de ciui
tate ad ciuitatem veniunt, neque angarijs, neque descriptionibus, aut
alijs expensis, collatores grauare. vnde etiam non possunt Barones su
periorem recognoscentes, collectas, ⁊ noua onera imponere, vt habetur
in l. j. C. de superindicto. libro decimo. in l. ij. iij. ⁊ fin. C. vectig. no. insti
tui non poss. Bart. l. j. C. de mul. ⁊ in quo loc. libro decimo. Ias. in l. j. la
cet. C. de sacrosanctis ecclesiis. Decium consi. cxcix. cum concord. Sed
tamen istis ⁊ simil bus non obstantibus, puto contrarium esse verius.
3 Et in primis pręsuppono, quod † istud munus hospitis recipiendi, est pa-
trimoniale. l. rescripto, in fin. l. fin. §. patrimoniorum. ff. de mun. ⁊ hon.
l. iij. C. de muner. patri. libro decimo. per gloss. in l. j. C. de episc. ⁊ cler. l.
ijs honoribus. §. angariarum. ff. de vac. mune. ⁊ debet posse imponi
4 per habentem iurisdictionẽ: quia iste est actus † iurisdictionalis, vt dicit
Calderinus consi. vij. de constit. Alex. consil. lxxviij. num. 9. in vj. volu.
5 Signoro. consi. cviij. ⁊ quia tales † domini omnia possunt in subditos
suos, exceptis his qui reseruantur supremo Principi, in signum supe-
rioritatis, vt dicit Bald. in l. cum multę. in fin. C. de bonis quę lib. per
textum. in c. j. quę sint regal. in vsib. feud. ⁊ fuit quęstio disputata per
Io. Andreę, ⁊ alios veteres, quos refert Alberi. de Ros. in l. fin. C. de
iurisdict. om. iud. versic. item quęro. an habens iurisdictionem. ⁊ istud
etiam clarius apparebit ex responsione ad contraria argumenta. Nõ
obstat igitur, quod ista facultas grauandi subiectos hospitijs, videatur re-
seruata soli Principi. d. l. deuotum. quia istud non videtur verum, per
d. c. j. quę sint regal. vbi non connumeratur ista facultas in reseruatis, ⁊
probatur per l. iudicibus. C. de curs. pub. libro duodecimo vbi permit-
tit ius fortius, ⁊ maius magistro officiorum, ⁊ prefecto prętorio. Et quia
6 videmus, quod etiam † Episcopi habent tale ius hospitiorum, iure visitatio
nis, de quo in c. cum venerabilis. extra de cens. Et quia etiam ordo de-
curionum cogit omnes ad tale onus. d. l. fin. §. patrimoniorum. ⁊ §. hi
quoque. verb. xenoparochi. l. j. C. de vacat. publ. mun. libro decimo. ⁊ quod
notat Bartol. in l. iij. §. si actor. vbi alij doct. ff. de re iud. ⁊ text. in d. l. de
uota. loquitur de hospitio militum, ⁊ est verisimile quod omnes Duces rei
militaris haberent hoc ius hospitandi, dummodo seruarent formam di
ctę legis, alioquin oportuisset quod semper Imperator ipse interfuisset in
exercitu, vel dedisset vbique nouas literas, alias milites non potuissent
hospitari, quod esset absurdum. vnde satis apparet, quod istud munus non est
de reseruatis soli Principi. Et licet Bald. in d. l. obseruare. dicat, quod soli
7 † Principi permissum est, quod accipiat hospitia gratis: tamen intelligitur
respectu officialium temporalium, de quibus in illo titulo non respectu
Baronum, qui successerunt in locum principis, ⁊ omnia possunt quę
princeps saluis reseruatis in signum superioritatis, vt diffuse consuluit
in casu simili Raph. Fulg. consi. j. Potest etiam dictum Baldi saluari,
intelligendo de hospitatione gratuita, quę fit respectu impensarum, hoc
8 enim † est speciale in supremo Principe, vt ei teneantur subditi prouí-
dere de victualibus, quod ita demum procedit si causa publicę vtilitatis
fuisset, ⁊ princeps non habeat de suo. l. neminem. C. de sacrosan. eccl. per
Baldum in l. sicut. C. de seruit. Alber. Rosat. in l. venditor. §. si cõst. in.
ff. com. pręd. Andr. de Iser. d. c. j. quę sint regal. verb. argentariæ. sed
nostra quęstio est de solo hospitio, non autem etiam de alimentis, quod
munus hospitij non est valde onerosum subiectis: imo plerique ex sola
humanitate ⁊ ciuilitate hoc faciunt. arg. c. de monachis. extra de pręb.
⁊ c. volumus. lxxxix. distinct. ⁊ xvj. quęst. j. cap. quoniam. ⁊ xxxj. quęst.
j. can. j. Non obstat text. in dicta. l. obseruare. in princip. de offic. pro-
9 consul. dum dicitur. obseruare † autem Proconsulem oportet ne in hospi
tijs prębendis oneret prouinciam, ⁊c. respondeo enim multipliciter, ⁊
in primis, si velimus dicere quod per illum textum sublatum sit munus ho
spitis recipiendi, de quo in iure nostro passim habetur mentio. l. iij. C.
de mun. patr. lib. x. d. l. ijs honoribus. §. angariarum. istud esset absur-
dum, ⁊ correctorium multarum legum. necessario ergo intelligitur quod
non oneret, id est, non vltra debitum aggrauet. quod declaratur in l. illi-
citas. §. ne tenuioribus. ff. de off. pręsi. quando limine vnico, seu sola do
muncula, ⁊ breui supellectile aliquem, inquietaret, istud esset cum one-
rare, cum non pro rata quilibet contribuat, ⁊ pauperes opprimuntur. l.
honor. §. de honorib. ff. de munc. Secundo, est etiam aduertendum quia
de iure communi, in ciuitatibus debent esse pręctoria, seu palatia publica
in quibus pręsides ⁊ eorum familię hospitentur, ⁊ tunc hoc nomine
non debent inquietari subditi, alioquin vbi nõ essent. non videtur de ne-
gandum id munus, quia subest publica causa, vt preses ⁊ eius familia
possint hospitari, probatur in l. nulla. C. de off. rect. prouin. ⁊ per id quod
habetur in l. ij. C. de operib. publ. Tertio, est etiam considerandum,
quod multa permittuntur dominis oppidorum, quę non permittuntur
proconsulibus, vel alijs iudicibus quia isti iudices sunt temporarij, ⁊
10 non sunt soluti legibus: sed † domini oppidorum habent latiores habe-
nas, ⁊ possunt vigore iuris sui grauare subditos, dummodo non appo-
nant manum ad reseruata supremo Principi, vt supra dixi, ⁊ per Raph.
Fulg. d. consi. j. Et illud etiam apparet ex constitutionibus regno-
rum Hispanię, illo capite quo prohibentur principes regni, ne per vim
hospitia extorqueant a regijs subditis, aut rem aliquam hospitio adiacẽ
tem: vnde apparet, quod a suis subditis possunt hoc facere. l. cum prętor. ff.
11 de iudi. Quarto, sciendum est, quod stante † consuetudine certat ci...

nis difficultas: quia etiam proconsules secundum consuetudinem pos-
sunt indicere hospitię, nec dicuntur grauare quandoq;: quia munerum
exhibitio secundum consuetudinem regitur, secundum Jo. And. & d.
Lambertinum in disputatione sua, quos allegat Alb. in d.l.fi. per text.
in d.l. venditor. §. si constat. l. Imperatores. in fin. ff. de pollic. ibi, esse
12 enim † tolerabilia, quę vetus cōsuetudo comprobat. ad idem tex. in l.j.
vbi Bartol. not. C. de aur. coron. libr. x. in l. nisi opinatores. C. de
exact. trib. eo. lib. vbi Bar. gl. in l. non tantum. §. fi. ff. de decur. cum si-
13 milib. Non obstat, q non videntur posse † isti Barones & domini
terrarum, imponere collectas, & onera extraordinaria, &c. quia respon-
deo, q imo possunt iure vtilis sui dominij, vt sentit gl. & Bar. in l.j. §.
pen. ff. quod cuiusq; vniuers. Signor. Homod. d. cōs. cxiij. Alb. Bru.
consi. xxxij. Jacob. de S. Georg. tract. de homag. Card. Man. consi.
xxv. in j. vol. nu. 54. cum multis seq. dummodo id faciant ex causis quę
ipsis necessarię sint. Et quicquid sit in collectis quantum sit ad munus
hospitis recipiendi, videtur esse certius: quia supra dixi, clarum est, id
munus non esse de regalibus, seu de reseruatis supremo principi, quo
casu non est dubitandum posse imponi ab istis dominis, vt satis etiam
consentit Alex. consi. lxx. incip. viso & discusso. in ij. vol. & text. in d.l. pla
cet. & d. §. ad hoc iubemus. loquitur in iudicibus, nō in dominis & prin
cipibus, qui habent vtile dominium: non autem simplicem administra
tionem militię. Superest, vt videamus circa secundum dubiū, quid
iuris sit, stante consuetudine. Et videretur prima fronte dicendum,
14 non esse locum huic consuetudini quia tale † ius hospitis recipiēdi, est
quędam quasi seruitus imposita subiectis, quę non habet causam con-
tinuam: vnde nullo tempore debet posse vsucapi. l. seruitutes. magna.
ff. de seruit. per Cy. l. ij. q. vj. C. quę sit long. consu. Et quia videtur talis
consuetudo habere initium vitiosum, vt in simili tradit Lucas de penna
15 in l. hac lege. C. de aquę duct. li. xj. volēs, quod in dubio † collecta presu
matur prestari potius ex timore, quam ex debito, & sic habere pręsum-
16 ptum initium violentum. Merito ergo talis † consuetudo non debet
attendi, per text. in c. non satis. & in c. ad apostolicam. vbi Abb. & Fel.
extra de simon. & per Corn. consi. cclxij. in iiij. vol. per Dec. consi. ccxv.
Sed tamen in casu nostro dicendum est contrarium, quod imo con-
suetudo valeat, vt supra dixi, post Jo. Andr. Alb. in d.l. fi. & alios supra
allegatos: & videtur satis esse, q talis consuetudo inoleuerit per decem
annos, prout est regulare. ex quo vt supra ista non sunt de reseruatis
Principi, vt per multa concludit Jas. in l. de quibus. nu. 37. ff. de legib.
Alex. cōsi. cxv. sup j. in iiij. vol. Corn. cclxviij. in litera M. & N. in iiij.
vol. Alb. Bru. in trac. de statu. & cōsuet. verb. collecta. Sed nos ēt sum⁹
17 in casu fortiori, qr pśupponit † cōsuetudo cuius initij memoria nō sit, in
cōtriū, quę habet vim priuilegij, & constitutū. c. super quibusdā. §. pręte-
rea. de verbo. sign. l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de acq. quot. & ęstiu. & fa
cit, quod retro pręsumatur bona fides, nisi expresse probaretur contra-
rium vt habetur in c.i. de consuet. in vj. in c. fi. de pręscr. Bald. in tract.
pręscrip. ij. parte iij. partis principalis. in vj. q. nu. 24. cum seq. quod in
casu nostro fieri non potest, cum vt supra dictum est non tractemus de
reseruatis superiori, & sufficiat titulus putatiuus, vt habetur i c.j. de pręs
scr. in vi. c. si diligenti. per Felin. eod. tit. in antiquis. satis enim fuit, q a
principio crediderint eius maiores sibi licere iure dominij sui, prout ve
re licebat, vt supra conclusi, vnde tolluntur suprascriptę rationes in con
trarium adductę, quę procederet in alia materia, & in alia pręscriptio-
ne, seu consuetudine, quā ista, quę facit vt retro pręsumatur bona fides
& nulla violentia, secundum Inn. Bald. & ceteros in d. c. si diligenti.
Abb. consi. lxxj. clericus. in ij. cū multis concord. per Joan. Firmian.
tract. gabellarum in j. parte. Et hęc saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XX.

1 *LOca intra confines iurisdictionis comprehensa dicuntur pertinen
tia ad iurisdictionem.*
2 *Ex recognitione dominium probatur.*
3 *Censualem esse locum recens cultum.*
4 *Res transit cum onere suo & causa sua.*
5 *Consuetudo inueterata imprimis attendenda est.*
6 *Consuetudo quod quis in alieno territorio iurisdictionem exerceat
ualet.*
7 *Redactio loci ad culturam non debet nocere iuribus domini.*
8 *Absurdum non est quod etiam in re sua soluatur pensio ratione alicu-
ius iuris deficientis puta seruitutis &c.*
9 *Contractus declaratur & limitatur secundum consuetudinem.*
10 *Subsequentia declarant pracedentia.*
11 *Furnorum & molendinorum iura esse dominorum.*
12 *Consensus prestitus uenditioni rei allodialis uel etiam feudalis nunquā
preiudicat respectu iurisdictionis, & quare.*
13 *Ex diuersis & separatis non fit illatio.*



CAsus controuersię pręsentis, inter vniuersitatem Di-
gnę, & quosdam particulares de Cadesalco, longa alle-
gationum pompa non indiget, & ideo breuibus agen-
dum duxi. Et in primis dicendum est fundatam esse
eius intentionem de iure communi, cum enim dictum
1 † castrum sit sub iurisdictione & dominio ipsius vniuer
sitatis, loca inculta & herbida pręsumuntur ad eos pertinere, cum sint
intra cōfines iurisdictionis suę, vt dicit Paul. de Cast. Socyn. & Mod.
in l.j. in princ. ff. de acquir. poss. Ant. de Butr. Abb. & ceteri in c. nimis
extra de iureiur. Alber. de Rosat. in l. Imperatores. ff. de seruit. rust.
pręd. cum concord. per Socin. consi. cxxvij. lib. j. quę cōclusio indubi-
tanter in casu nostro non procedit, in quo apparet loca ista inculta non
fuisse habita pro derelictis, cum semper vniuersitas exegerit annuū cen
sum pro eis, vnde cessant arg. Aret. in d.l.j. & consil. xv. & Petr. Anib.
in tract. munerum. in vlt. parte. tenentium contrariam partem. de quo
per Calc. consi. xxxiij. & Jac. de S. Geor. in tract. feud. in verb. Carol.
Rex. Secundo, fundatur eius intentio, ex ipsis met contractibus priua-
torum herbida ementium, in quibus interuenit consensus syndici vni-
uersitatis, tanquam domini directi: vnde talis contractus habet vim
2 † recognitionis, & ex eo probatur dominium directum, secundū Bald.
in l. si certis annis. C. de pactis. Raph. Com. cōs. clxxxvij. in fin. Guid.
Pap. in decisionibus Delphinalibus q. cclxxij. per totum, cum con-
cord. per Jas. in l. ij. in xvi. quęst. C. de iur. emph. in qua recognitione
reseruata sunt iura, & seruitia quę debentur vniuersitati: vnde ex forma
cōtractus, etiam census debet. l. si vēderes fundū. ff. de cōtr. empt. l. si cū fun
du. de verb. sig. facit tex. in l. si debitor. §. j. ff. quib. mod. pign. vel hyp.
sol. & quę ibi habentur per doc. Tertio, idē dicendum videtur, etiam cir
cumscripto contractu, quia per venditionem herbidarum nunquā fit
3 pręiudicium domino quoad censum suum, quo minus † etiam locis ad
fertilitatem redactis debeat habere suum canonem. l. quicunq;. ij. C. de
omni agro. deserto. lib. xj. facit regu. generalis, q res transit cum onere
4 † suo, & cū sua causa. l. Imperatores. ff. de publica. gl. in l.j. C. de anno-
nis & trib. l. cum venderet. vbi Fulg. & Paul. de Castr. ff. de pign. act. &
quod habetur in l. lex vectigali. ff. de pign. Quarto, facit antiqua & in
5 ueterata † consuetudo, secundū quam solita semper est ista vniuersitas
exigere canonem de illis herbidis, ad culturam redactis, quę consuetu
do in primis attendenda est. l. Quod si nolit. versic. quia assidua. ff. de
ędilit. edict. cum his quę late cumulat Jas. in l. vt liberis. in vlt. not. per
illum text. C. de colat. facit quod notat Bald. in l. iij. §. fin. ff. de testib.
6 vbi per illum text. dicit, q valet † cōsuetudo, quod quis in alieno terri-
torio iurisdictionem exerceat, & idem not. Bald. in c.j. de test. cogen.
Jas. in l. fin. versic. xij. ff. de iurisdict. om. iud. Et hoc tenendo non ob-
stat vnicum fundamentum dum dicitur, quod cum canon soluatur pro
vsu pascui, & terrę sint redactę ad culturam, & sic amplius nullus sit pa-
scui vsus, non debet solui, cum non teneantur redimere pascua in suo,
sed in alieno tantum. l. iuę rei. ff. de cont. empt. Nam respondetur, q
licet dicta loca culta fuerint empta, tamen transierunt cum causa sua, &
7 sic cum dicto onere soluendi canonem: quia † non debet redactio loci
ad culturam nocere iuribus domini. d. l. quicunq;. ij. & toto illo tit. nec
8 est absurdum q † in re sua etiam soluatur pensio, ratione alicuius iuris
deficientis, puta seruitutis, vel possessionis, vel alterius iuris. gloss. &
Bald. in l. cum res. C. de contrah. empt. & q notat Dec. in l. neq; pi-
gnus ff. de reg. iur. Non enim videtur illis esse concessum ius quan-
tum sit respectu canonis, tum propter clausulam contractus, q fit ven-
ditio rei cum suis oneribus, & seruitijs, vt per Bart. in l. nihil. ff. de con
9 iung. cum eman. lib. Flor. in l. iij. §. j. ff. de seruit. tum quia † contractus
limitatur, & declaratur secundum consuetudinem, vt d. l. vt liberis. vbi
per Jas. l. semper in stipulationibus. vbi Mod. ff. de reg. iur. l. vel vni-
uersorum. ff. de pignor. cum simil. maxime cum isti soluerint etiā post
10 dictas emptiones: vnde ex post facto † declaratur, quod a principio
actum fuerit. l. sed Julianus. §. proinde. ff. ad senatuscon. Maced. l. li-
tibus. C. de agricol. & censit. libro x. tum etiam quia, etiam si Firmarij
vniuersitatis voluissent expresse remittere, non potuissent: quia non ha
bent facultatem pręiudicandi iuribus vniuersitatis. l. pręses. C. de trā-
11 sact. vbi per scribentes. Circa secundum dubium, an possint cogi † di-
cti particulares coquere in furno vniuersitatis, & adire molendina, &c.
Breuiter de iure communi non possent cogi: sed hodie in his partibus
ista onera sunt pars iurisdictionis ex pręscriptione dominorum, secun-
dum Joan. Fab. in §. ęque. Inst. de actio. & Petr. Jacob. in suo libello
super furno. & Guid. pap. decis. cxxxviij. vnde videtur, quod cogi pos-
sint. Et tali casu non est dubitandum de consensu: quia consensus pre
12 stitus venditioni rei allodialis, † vel etiam feudalis, nunquam pręiudi
cat respectu iurisdictionis: quia intelligitur salua tamen iurisdictione.
l. si mercedem. §. j. in vltimo responso. ff. de act. empt. per quem tex. ibi,
tenet Innoc. in cap. ex literis. extr. de iure patr. & quod not. Bald. in l.
a procuratore. C. mandati. & in cap. j. de capit. qui cur. vendi. Imol. &
Alexand. in l. iij. in princ. ff. de acquiren. possess. & quod notat post Ol-
dradum Alberic. de Ros. in l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. sign.
maxime cum ius coquendi, & molendi sit quid separatum a proprieta-
te ipsius fundi, & ideo ex vno ad alterum non infertur. l. Papinianus
13 exuli. ff. de minoribus † & ideo cōcludo posse cogi. Et hęc omnia sal-
uo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXI.

1 *NOn potest dici domus fortis seu in fortalitio posita qua undique
aditum cuique patentem habet & non ambitus muris.*
2 *Concessio Principis ad ea non trahitur qua per alium possident
intelligitur enim semper saluo iure tertij etiamsi ius possessionis dun-
taxat sit.*
3 *Subditi possident res suas ad honorem & statum Imperatoris & ta-
men non sunt in dominio ipsius.*
4 *A proprietate uerborum non est recedendum.*



CUm ista domus vallata fossa, esset semediruta, nec
1 in forma arcis pretorij seu palatij, nō videtur com-
prehendi appellatione fortalitiorum. † Non enim
potest dici domus fortis, quę vndique aditum cui-
cunque habet, & non ambitur muris, secundum
Bar. in l. si hęres. §. vicis. ff. de leg. j. Et etiā si com
prehenderetur, non tamen de ea in inuestitura po-
test videri

test est videri actum: cum enim etiam ex testibus adversariorum probe
tur, ꝙ magister grammaticę, ⁊ alij privati eas habebant, ⁊ possidebant
2 ante, quam deijcerentur a Lampugnano consequens est, ꝙ † concessio
principis ad ea non trahatur, quę per alium possidentur: intelligitur
enim semper salvo iure tertij, etiā si ius possessionis duntaxat sit, Inno
cen. c. episcopi. de reb. eccle. non alie. facit quod not. Bald. in l. cū mul
ta privilegia. C. de bon. quę liber. ⁊ l. meminerunt. ubi Bald. C. unde
vi. Et recognitio, ꝙ Lamp. esset verus dominus terrę, ⁊ fortalitij, ⁊ ꝙ
dictam terram, cum fortalitijs, tenebunt ⁊ custodient ad statū ⁊ hono
rem dicti domini, non infert ut ideo, quod iuris privati est, transeat in fi
scum, cum quilibet allodialia teneat ad statum ⁊ honorem domini, ⁊ ta
men censentur propria privatorum. prout dicitur in l. bene a Zenone.
C. de quadrien. prescription. ⁊ per Bartolum in prima constitutione
3 Digestor. nam † omnes subditi possident res suas ad honorem ⁊ statū
Imperatoris, ⁊ tamen non sunt in dominio ipsius: non ergo receden
4 dum est † a proprietate verborū, ut in similibus dicitur in c. ex parte.
extra de privileg. ⁊ per Bartolum in extravagant. qui sunt rebelles.
verbo, nostrum honorem. ⁊ verbo, indignationem.

SVMMAE RERVM. XXII.

1 Littera publicata Principum obligant quemcunque sicut quae-
libet lex.
2 Proclamata facta a magistratibus de mādato Principis valent.
3 Lex scripta & consuetudo parem vim habent.
4 Praescriptio novi vectigalis regulariter non admittitur.
5 Ius vectigalis non praescribitur nisi concurrentibus omnibus de quibus
in l. si publica.
6 Consuetudo inducitur per tempus decennij.
7 Praescriptionem longi temporis etiam sola tituli allegatione probari.
8 Per consuetudinem tanti temporis cuius initij memoria non est in con-
trarium non est difficultas quaecunque vectigalia posse praescribi.
9 De antiquo dicitur quod est centum annorum vel cuius initij non est
memoria in contrarium.
10 Sententiam contra universitatem latam omnibus nocere.
11 Concesso hospitio intelliguntur concessa omnia eius iura & utilitates.
12 Concesso castro censetur Princeps curiam & iurisdictionem & omnia
iura castri concessisse.
13 Licet in concessione generali regulariter non videantur transferri rega
lia tamen quandoque intelliguntur translata.
14 Ex sequentibus declaratur intentio praecedens.
15 Ex patientia longi temporis praesumitur concessio.
16 Traditio declarat terminum acquisitionis.
17 Dictio utilitas generalis est & quid comprehendat.
18 Dictionis suprascriptum vis.


In hac lite magnifici militis do. Bernardini Casati, tria
principaliter sunt videnda. Primum est, an omnes vendi-
tores, ⁊ mercatores pinguium, teneantur ire ⁊ se consignare
ad hospitium Pilę. Secundum est, quid ibi solvere tenean
tur. Tertium, an competat ius ipsi do. Bernardino in exi-
gendo dictum portorium seu pecuniam. Circa primum, dico casum nō
habere difficultatem, ex quo precise ad hoc obligantur omnes, per lite-
ras excellentissimi Principis Ducis Philippi de anno 1443. ⁊ varia
proclamata facta in executionem dictarum literarum, ⁊ etiam ex man
1 dato dominorum magistrorum extraordinariorum, nec † dubium est
quin huiusmodi literę Principum obligent quemcunque, sicut quęli-
bet lex: quia quod Principi placuit legis habet vigorem. §. sed ⁊ quod
2 Principi. insti. de iure naturali gent. ⁊ civili. ⁊ de huiusmodi † procla-
mationibus factis a magistratibus ex mandato Principis, qd valeant
firmat Bald. in l. programma. C. commun. vel epist. ⁊ habetur in l. j. in
princip. ff. quod quisque iur. ⁊ istud maxime est dicendum in casu no-
stro, in quo satis apparet ista proclamata nō induxisse novos ordines
sed veteres revocasse in observantiam. Circa secundum ex lectura testiū
constat, ꝙ dicti mercatores solvunt pro cētenario denarios xvj. sive ibi
remaneant, sive non, ⁊ adsunt plures testes deponentes de consuetudi-
ne annorum quinquaginta, ⁊ plus: unde dicendum est tales obligari,
3 † quia parem vim habent consuetudo, ⁊ lex scripta. l. de quibus. ff. de le
gib. ⁊ huiusmodi consuetudo ligat omnes, dato quod aliqui nō iuerint,
nec solverint: quia cum ęquiparetur legi preiudicat generaliter, etiam
respectu eorum qui sigillatim non consenserunt satis enim est consensis
se, ut universos, ut declarat Bart. in repe. l. fi. C. quę sit longa consuetu
do. Item istud ius exigendi, est unum ⁊ idem ius ab omnibus exigendi
unde dato quod aliquis non solverit, non tamen liberatur, nec pręscri-
bit aliquam immunitatem, quin possit in futurum compelli ad solven-
dum, ut dicit Bart. in l. licitatio. §. earum. in fi. ff. de publican. Nec ob-
4 stat si diceretur, ꝙ isto modo induceretur pręscriptio novi † vectigalis,
quę tamen regulariter non admittitur, ut per Bart. in l. si publicanus.
§. in omnibus. ff. de publica. ⁊ habetur in l. munus. ff. de verborum si-
gnific. Quia ad hoc respondetur tribus modis. Primo, ꝙ hic non agi
tur de aliqua prescriptione novi vectigalis, ex quo constat iam diu, etiā
supra centum annos, hoc vectigal esse institutum, ut apparet ex varijs
cridis productis in causa. Item constat etiam de titulo per privilegiū
solum ergo per hanc consuetudinem declaratur quantitas, quę solven-
5 da est, ⁊ non est dubium ꝙ ista simul differunt. † Ius vectigalis non pręſ
scribitur nisi concurrentibus omnibus, de quibus in d. l. si publicanus.
declaratio vero quantitatis solvendę potest induci ex consuetudine de-
6 cennali, prout regulariter in cęteris rebus † consuetudo inducitur. d. l.
de quibus. Secundo respondetur quod cum allegetur titulus habi-
tus ab illustriss. Duce Philippo, ⁊ probata sit possessio per x. vel xx. an-
nos, satis dicitur probata pręscriptio sufficiens ad victoriā. arg. not. in
l. cum de in rem verso. ff. de usur. Bart. ⁊ Flor. in l. servitutes prędiorū
rusticorum. ff. de servi. ⁊ illud in casu vectigalium, in terminis nostris,
tenet Salic. in l. vectigalia. C. nova vectig. instit. nō poss. Raph. Com.
consi. clxij. ⁊ clarius per Ioan. Firmian. in tract. de gabellis, in j. parte.
quęst. x. versic. prędictis addo. titulus autem in casu nostro fuit allega-
tus, ⁊ de eo constat, etiam ex cridis, factis anno 1483. quibus dicitur ta
7 le ius spectare ad hęredes do. Christophori de Casate: ⁊ si † istud tem-
pus sufficit quādo solum allegatur titulus. secundum prędictos docto
res, quanto magis debet sufficere in casu nostro, in quo constat de titulo
sed solum sumitur declaratio quantitatis solvendę ex consuetudine per
tantum tempus pręscripta. Tertio respōdetur, ꝙ in casu nostro, pro
8 bata est consuetudo † tanti temporis, cuius initij memoria non est in cō
trarium, quo casu nulla est difficultas quęcunque vectigalia posse pręs-
scribi. c. super quibusdam. §. pręterea. extra de verborum signific. ⁊ cō-
cludunt omnes in d. l. si publicanus. ⁊ d. l. vectigalia. ⁊ de tali tempore
deponit octavus testis Andreas de Prolecto, cui sunt contestes illi qui
simpliciter dicunt, ꝙ ab antiquo semper ita fuit solutum solvi, ⁊ ꝙ ita au
9 divit ab antecessoribus. de † antiquo enim dicitur, ꝙ est centū an-
norum, vel cuius initij non est memoria in contrarium: ⁊ ideo tunc pe-
rhibet testis testimonium etiā de auditu a prędecessoribus suis, ut per
Ioan. de Imol. in l. ij. §. idem Labeo. ff. de aqua pluvia arcenda. ⁊ facit
quod not. Ias. in l. cum aliquis. in fin. C. de iur. delib. Pręterea, quan-
tum sit respectu paratici mercatorum grossarum nulla videtur esse diffi-
10 cultas: quia contra eos est lata sententia † quę transiit in iudicatum, ⁊
nocet omnibus de dicta universitate. l. sicut. ff. quod cuiusque universit.
Circa tertium adhuc minor difficultas est, quia a sive loquamur de pręs-
scriptione, ius est ipsi domino Bernardino quęsitum, per rationes su-
pra allegatas: sive loquamur de privilegio inducente titulum, idem est,
ex quo ipsi domino Bernardino conceditur, suprascriptum hospitium
ne dicto emolumento, ⁊ possunt induci quatuor rationes pro intellectu
11 istius privilegij. Prima est, quia concesso † hospitio intelliguntur cō
12 cessa omnia eius iura ⁊ utilitates: sicut † concesso castro censetur Prin-
ceps curiam, ⁊ iurisdictionem, ⁊ omnia iura castri concessisse, ut est ca-
sus in l. si quando. ubi Bart. ⁊ Doctor. C. de bonis vacantibus. lib. x.
q̄ decisio optime ibi probatur, ⁊ Doctores eā communiter sequuntur.
Secunda ratio. quia cum de consuetudine istius exactionis probatū
sit, Princeps censetur concessisse cum omnibus de consuetudine ad di-
ctum hospitium pertinentibus. arg. d. l. si quando. ⁊ l. creditor. §. fin. ff.
de actio. empti. per Bald. in c. j. de c. qui curiam vendi. in usibus feud.
Socin. in l. j. in ij. not. in fin. ff. de rebus dub. Ias. in l. fin. in x. not. C. de
iure emphyt. Tertia ratio, quia cum d. Bernardinus ita exegerit, pręs-
sumitur a principio hoc concessum: ut in simili casu consuluit Raph.
13 Coma. consil. clxij. ubi † licet in generali concessione non videantur
transferri regalia: tamen quando feudatarius post concessionē, ea per
multos annos possedit, videtur actū, ut ea quoque transferantur: quia
14 ex sequentibus declaratur † intentio pręcedens. l. sed ⁊ Iulianus. §.
15 proinde. ff. ad Maced. ⁊ † ex patiētia longi temporis pręsumitur con-
16 cessio. l. cum de in rem versorū. de usur. ⁊ sicut † traditio declarat termi
num acquisitionis. l. ij. §. sed ⁊ si fundus. ff. pro emptore. ita etiam patiē
tia ex titulo pręcedente. l. quędam mulier. ff. de rei vendi. ⁊ istę ratio-
nes Raph. optime quadrant etiā casui nostro, ⁊ facit quod de emphy-
teuta tradit Bald. in l. si certis annis. C. de pact. cum concordantibus.
Quarta ratio colligitur ex generalitate verborum, dum confirmatur
concessio facta cū omnibus honorantijs, utilitatibus, pręrogativis, di-
cto hospitio spectantibus, non enim potest negari, quin ista exactio ve-
17 niat † appellatione utilitatis, quę est generalissima, ut concludit Rap.
in d. consi. clxij. ⁊ Paul. de Castr. in consi. lxij. incip. ꝙ dicti redditus. in
j. parte in novissimis. versi. v. ⁊ ibi allegat Paulus quinque rationes
concludentes pro casu nostro. Nec obstat si diceretur, ꝙ in verbis con-
cessionis factę ipsi Casato, non sunt apposita illa verba, Cum honoran
18 tiis utilitatibus, &c. quia respondetur, ꝙ ex vi † dictionis, suprascriptū
positę in privilegio censetur facta repetitio, ut per Aretin. consi. cliij. cū
concordant. Item cum isti Casati habeant ius suum ex persona dominū
Balsarini mediante Ambrosio, censetur omne ius in eos translatū eo
modo quo erat apud Balsarinum. argumento c. is qui in ius alterius.
de regulis iuris. in sexto. ⁊ quod notat Barto. in l. si servus. ff. de condi
ctio. furtiva.

SVMMAE RERVM. XXIII.

1 Consuetudinis immemorabilis vis.
2 Princeps contractum non revocat.
3 Forum est mercatus ipse & nundinae.
4 Deditionis vis eiusq; pacta servari.
5 Privilegium concessum subditis non potest revocari sine causa.
6 Nundinarum iura.
7 Nundinas facta particularium non amitti.
8 Universitas non obligatur nisi maior pars communicato consilio & re
deliberata deliquerit.
9 Taciturnitatem ex causa non imputari.
10 Principem ex causa plenitudine potestatis non uti.
11 Plenitudo potestatis nihil aliud est quàm violentia.



Concurro in sententiam suprascripti domini consu
lentis per rationes ab eo allegatas. Et quia cum
istę nundinę soleát celebrari in predicto loco Pō
1 tis Sturę per consuetudinem † cuius initij memo
ria non est in contrarium, talis consuetudo habetur
pro iusto titulo, secundū text. in c. super quibusdā.
§. preterea. extra de verborum significatione. ⁊ l.
hoc iure. §. ductus aquę. ff. de aqua quotidiana, ⁊
ęstiua. ⁊ quod p talem consuetudinem inductū est, pręsumitur retro
semper fuisse, secundum not. per Joan. Andr. ⁊ Host. in c. cum aposto
lica, extra de his quę fiunt a pręla. Raph. Com. cōs. lxxvij. ad fin. Soci.
in l. Gallus. §. si eius. ad fin. ff. de liberis ⁊ posthu. Et tale ius nundina
rum quęsitum dicto loco, non videtur mihi quod potuerit per excellen
tiam Marchionalem auferri, quatuor rationibus. Prima est, quia
2 in extrauaganti de pace Constantię, quę per viam contractus, † id est,
pacis ⁊ concordię est celebrata cum populis Italię, ab ipso Impe
ratore, manifeste cauetur, quod omnes consuetudines sine aliqua con
tradictione exerceant, quas ab antiquo exercuerunt, tam in foro, ⁊c. est
3 autem † forum mercatus ipse ⁊ nundinę. l. j. C. de nund. ⁊ ideo in d. ex
trauag. in principio versic. extra vero. videtur esse casus presentis quę
stionis. ⁊ sicut Imperator ipse reuocare dictum contractum non posset.
c. j. extra de probat. ita nec Illustris. Marchionissa, quę ius suū a Cęs.
tanquam feudatarię imperij pretendit. l. nemo plus. ff. de regul. iur. ca.
nuper. extra de don. inter vir. ⁊ quod habetur in l. lex vectigali. ff. de pi
gnoribus ⁊ hypothecis. Secunda ratio est, quia locus Pontis Stu
4 rę, sicut ⁊ alia oppida, transiet † in potestatem Marchionalem per viā
fęderis: quia illius loci homines promiserunt subiectionē, ⁊ fidelitatē,
contra Marchio promisit eis eos defendere, ⁊ tueri, ⁊ eorum statuta ⁊
consuetudines illis manu tenere, hodie enim fiunt deditiones ciuitatum
hoc modo vnde non potest Princeps causa non cognita iura eorū au
ferre: quia non subsunt liberę voluntati, sed vt commodius regantur. l.
dubito. ff. de capt. ⁊ postlimi. cle. pastoralis. versic. rursus. ibi Impera
tori eodem modo non subsint. de re iudic. dixi in c. cum contingat. vlt.
not. extra de iureiu. ⁊ ideo debent eis seruari pacta deditionis. nec licet
Principi ea violare, vt per Bart. in extrauag. qui sint rebell. verb. re
bellando. Soci. consi. vij. Felin. in c. postulasti. extra de foro comp. cū
similibus. Tertia ratio, est quia ista communitas habet priuilegium si
bi concessum, ⁊ per Marchionem Gulielmum ⁊ etiā literis Marię
Marchionissę. iam lx. annis elapsis, in forma ampliore, cum attestatio
ne consuetudinis temporis preteriti, quod priuilegiū non potest absq;
5 causa reuocari, quia † priuilegium concessum subditis non potest reuo
cari sine causa. l. quod semel. ff. de decr. ab ord. fac. maxime quando iā
transisset in contractum, secundū Bald. in l. qui se patris. C. vnde lib.
⁊ quod habetur in c. j. de prob. ⁊ l. digna vox. C. de legib. ⁊ ligat etiam
successores quando non tenderet in magnam diminutionem, secundū
Bart. in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. per text. in c. Abba
te sane. de re iudic. in vj. ⁊ per Bald. in l. cum multa. C. de bo. quę lib. ⁊
in c. j. in princip. de nat. feud. maxime si successores in imperio sint hęre
des mediati, vel immediati concedentium, vt habetur in l. hęredem. ff.
de regul. iur. Anchar. consi. xxv. in fin. ⁊ quod habetur in l. cū a matre.
6 C. de rei vend. Quarta ratio, quia † nundinę habent in se partē ex
iure communi, partē ex priuilegio de iure communi habent mercatū,
qui est permissus omnibus, ⁊ originem capit ex iure gentium. l. ex hoc
iure. ff. de iust. ⁊ iure. ex priuilegio habent exemptionem vectigalium,
⁊ saluum conductum pro rebus ⁊ personis eo venientibus, vt est textus
vbi Bald. ⁊ cęteri in l. j. C. de nundi. vnde respectu mercatus non po
test princeps tollere vel minuere, cum sit iuris gentium, secundū Bar.
⁊ alios in d. l. digna vox. ⁊ quamuis alias priuilegia subditis concessa,
ex titulo lucratiuo possint reuocari, tamen istud non procedit, quando
esset priuilegium mixtum cum iure communi, vt supra dixi, argu. eorū
quę not. Imol. in c. auditis. de integ. restit. c. series. extra de testib. per
Mod. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert. pet. Non obstant, duo
quę in contrarium adducuntur. Primum, q videtur subesse causa, ex
quo aliqui istorum oppidanorum sequuti sunt partes Gallicas, aduer
sus ipsum Marchionem legitimum principem suum: sed respondeo,
q quoad istos qui hoc fecerunt, potest princeps iure suo vti, ⁊ pęnis de
bitis punire, nec de hoc est quęstio, sed tantum quoad ipsum Castrum,
7 quod dico † non posse puniri, amissione istius iuris nundinarum, ex fa
8 cto istorum priuatorum. Constat enim non obligari † vniuersitatem,
vel Castrum, nisi maior pars, communicato consilio, ⁊ re deliberata, de
liquerint. l. semper ij. ff. quod vi, aut clam. Bart. in l. aut facta. §. fin. de
pęnis vel quia defectioni omnes sponte acquieuerint. l. j. vbi Salic. C.
9 de seditios. nec † eis est imputandum, q tacuerunt: quia sine magno pe
riculo contradicere non potuissent, secundum Joannem de Lignano
Imolam ⁊ Cardinalem in Clem. j. de pęnis. Franciscus Aret. consil.
cliij. Felinus c. dilectus. ij. extra de simo. Et hoc maxime est dicen
dum in casu nostro, in quo isti qui paterentur damnum ex priuatione
istarum nundinarum, quia locare non possent domos, vel erunt absen
tes, vel per ętatem, aut sexum, non poterant aliquid prouidere aduer
sus dictos seditiosos: vnde tales prorsus sunt absoluēdi. arg. l. j. in prin.
ff. de magistr. pupil. per Bar. l. aut facta. §. si. alias qui nihil deliquissent
punirentur, ⁊ q deliquissent impuniti euaderent, cum illi tales sint qui ex
10 istis nundinis fructū nullū capiant. Non obst. † 2m, quod Princeps
possit, saltem p clausulā de plenitudine potestatis, auferre tale priuile
gium, per ea quę de virtute istius clausulę dicunt doctores, in ca. quę in
ecclesiarum. de const. Bald. in l. ij. C. de ser. Alex. in l. quanquam. C. de
testam. mil. Dec. consi. cxij. cclxxij. cccxc. ccccij. ccccxcvij. cum simi
11 libus. Nam respondeo q ista † plenitudo potestatis, nihil aliud est
quam violentia, licet doctores modestiore vocabulo, eum sic appellent.
Et ideo populus Rom. nunquam tali clausula est visus secundū Bal.
de pace Constantię. verb. libellariæ: ⁊ Imperatorem translata est pote
stas legitima tantum. l. j. de constit. princ. ⁊ ordinaria, vt commodius
Respublica administraretur. l. ij. §. nouissime. ff. de orig. iur. l. j. verb. re
gimentis. ff. de off. prefect. pręt. ⁊ ideo non est credendum, q Illustris.
Marchionissa velit tali potestate vti, alias non esset tuta in foro consciē
tię, secundū Host. in summa. qui fil. sint legi. ibi. quamuis autem hoc
facere. Paul. de Castr. consi. xxxiij. videtur decendum, vol. ij. imo tene
retur ipsa de suo resarcire damnum hoc, quod viduis, ⁊ pupillis, ⁊ cęte
ris innocentibus prestaretur. l. serui. vbi Bald. C. quib. ex caus. pro
prem. ser. lib. l. venditor. §. si constat. ff. cum prędio. Archid. c. per prin
cipalem. ix. q. iij. tradunt omnes in d. c. quę in ecclesiarum. ⁊ ita proce
dunt in supremo principe, multomagis in inferioribus, puta vicarijs
imperialibus, ⁊ Marchionibus, ⁊ Comitibus, secundū Rap. Com.
consi. clviij. in j. ⁊ quę notat Felin. in c. si quando extra de rescript. Et
ita mihi videtur iuris esse, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXIIII.

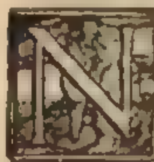
1 Alueum donat. ⁊ aqua donatum censeri.
2 Imperatorem data ecclesia non auferre.
3 Alueum siccum ad proximum pertinere.
4 Consuetudo probanda est & quandoque non operatur.



In causa Reuerendorū Monachorum sancti Sal
uatoris, re diligenter perpensa, arbitror fouere eos
bonam causam, idque duabus potissimum rationi
bus. Prima est, quia ex priuilegio Ottonis Im
peratoris, in quo expresse eis donatur aqua fluminis
Padi: cum pertinentijs circum loca de quibus agit
1 quibus verbis apparet † donat⁹ ēt alueus sm Bar.
in tract. de alueo. super verb. cuius, ⁊ ipsius vnde eua
cuato quomodolibet dicto alueo: debet remanere res sua domino. Et
in simili idem consuluit Signorolus Homodeus. cōs. lxx. incip. in q. p.
dubio. ⁊ cum priuilegium id concessum sit monachis ante inuestituram
Illustriss. Ducum Mediolani, non potest dici esse aliquo modo immi
2 nutum, nec reuocatum eum, nec † ipse quidem Imperator posset. l. pri
uilegia. C. de sacrosanct. eccl. vbi doct. ⁊ habetur in l. non amplius. §. si
certum. de leg. j. Secunda est ratio quia cum ipsi sint proximi flumi
3 ni, debet alueus exsiccatus ad illos † pertinere: per text. in l. ergo. §. Cel
sus. de acquir. rer. dom. ⁊ in l. adeo. §. q si ex toto. cod. titu. quę iure ge
neraliter loquuntur, vt eleganter fuit per alios consultum. nec probabi
lis est differētia, quomodo exsiccatus sit alueus, an naturaliter, an ope
re manu facto, iura enim non distinguunt, imo non esse inter hos casus
differentiam tenuit glo. not. ⁊ communiter approbata, in l. v. §. de ar
bore. super verb. translata. ff. de rei vend. quam ibi sequitur Angel. Al
beric. ⁊ cęteri veteres. ⁊ idem sentit Joan. Fabr. in §. preterea. instit. de
rerum diuis. dummodo tale opus, in fraudem prioris domini factum nō
sit, q in casu nostro dici non potest. Nec me mouet: q Franc. Curt.
Senior consi. lxxij. in fin. in quadam additione, tenet oppositum, per
quasdam allegationes: quę vel probāt contrarium: vel nihil faciunt in
4 proposito. Et licet dicat † istam esse consuetudinem totius Italię, non
tamen ei est credendum: etiam si illustris doctor esset, secundum Jas. in
l. de quibus. ff. de legib. concordan. ⁊ etiam si adesset talis cōsuetudo, ta
men non operaretur in pręiudicium eius, qui iam esset dominus aluei,
prout est monasterium ex priuilegio Ottonis. Itē non operaretur ad
uersus personas ecclesiasticas, secundum, tamen distinctionem. Salic.
in authen. cassa. C. de sacrosanc. eccl. ⁊ quia res ista, iudicio meo est cla
ra, non insisto vlterius: sed acquiesco interim laboribus domini Fran
cischini, qui quanto iunior fuit veteri Francisc. tanto est perspicacior iux
ta glo. in l. Gallus. in princ. de liber. ⁊ posthum.

SVMMAE RERVM. XXV.

1 Derogatoriam clausulam quorum tenores ratio non sufficere.
2 Consuetudinem & stilum esse probandum nec doctoribus cre
dendum.
3 Formæ derogandum specialiter.
4 Consuetudinem Monachis concessa non tollere.
5 Stylum extra cu. non attendi.



Non videtur mihi, hunc Reuerendissimum delegatum
posse procedere in causa aduersus monasterium sancti
Spiritus, attenta inhibitione ei facta per conseruatorē,
1 vigore priuilegij indulti ipsis monachis, cum non † esset
derogatum per illam clausulam, Quorum tenor pro suf-
ficienter expressis habeatur, &c. est enim communis opi
nio doct. non sufficere dictam clausulam: vt per Jas. in allegato consil.
cxxj. in iij. Dec. cōs. x. clxv. clxxij. cū similibus. Nec obst. quod Cas
sadorus decis. x. ⁊ decis. xxxvij. ⁊ Gomes. in regula triēnali. quęst. xvij.
attestentur in contrarium de stylo Curię. Primo respondeo: proban
2 dam esse † hanc consuetudinem, nec stari dictis doctorum, secundum
Jo. de Imo. in l. j. §. nunciatio. de oper. nou. nun. refert ⁊ sequitur Jas.
in l. de quibus. ff. de legib. Secundo respondeo quod ipsi non loquū
tur, quando priuilegium traderet certam formam: secundū quam dū
3 taxat posset ei derogari: quia tunc † non sufficit generalitas illius clau
sulę, sed seruanda est forma priuilegij, secundum Felin. in c. nonnulli.
de rescript. versic. ij. declaratio, prout in casu nostro, in quo datur forma
per tres delinatas literas: ⁊ cōsensum presidentis. Tertio respondeo qd co
4 suetudo † posset habere locū in tollendis priuilegijs particularium, nō
in his quę concessa sunt, toti vniuersitati, seu congregationi istorum mo
nachorum, nec quidem per solum Paulum Pontificem: sed multos
alios antecessores: difficilius enim tale priuilegium tollitur, secundum

Lud.

Lud. Rom. consil. cccc vij. Parisium cxl. in iiij. Quarto respondeo,
5 quod quamuis Rota ita solita esset seruare: tamen stylos ille † non at-
tenderet extra curiam, in lite vertente in partibus, sicut dicimus regu-
lariter de regulis Cancellarię. Anchar. cccxcvij. Zabar. xcix. Roman.
cclx. Iason. l. j. ff. si certum petat. ⁊ ibi Decius in vltim. lectura. ⁊ in
c. ij. in ij. lectura. de constitut. Et licet aliqui doctores consuetudina-
rij contra dicant non est curandum de eis: sed seruanda communis
opinio doctorum ordinariorum, ⁊ istud videtur mihi verius. Saluo
semper saniore iudicio.

S V M M AE R E R V M. X X V I.

1 *D*Ebet fieri interpretatio ut donatio ualeat.*
2 *Ex eo quod post secutũ est declaratur quid a principio actũ sit.*
3 *Interpretatio fieri debet secundum quàm actus ualeat.*
4 *Appellatione pertinentiarum quæ contineantur.*
5 *Ea quæ alias diuisionem non recipiunt respectu commoditatis seu utilitatis diuidi.*
6 *Dispositio de re diuidenda quæ diuidi non possit habet saltem locum respectu ad ministrationis & emolumenti inde prouenientis.*
7 *Semper fit interpretatio ut aliquid sit factum eo modo quo fieri potest. Vnde si layco concessæ sunt decimæ intelliguntur concessæ quo ad commodę non quo ad ius decimandi quod est spirituale.*
8 *Vassallus licet non possit alienare feudum potest tamen emolumenta feudi ad certum tempus alienare.*
9 *Flumen publicum concessum priuato non desinit esse publicum quia iura naturalia non possunt mutari.*
10 *Alluuionis ius.*
11 *Aluens derelictus non est amplius aluens.*
12 *Possessionis commodum.*
13 *Possessorium iudicium quæstionis iuris tertij non admittero.*



Donationis Ottonis 4. Imperatoris verba, *Confirmamus, & firmissima traditionem largimur Monticellum cum omnibus pertinentiis suis, aquam Padi Fluminis, cum ripis, molendinis, piscationibus, & cum omnibus pertinentiis suis, a portu Albera usque ad buccam de Bauerulo.*
Queritur, quatenus donatũ videatur ex flumine Pado? ⁊ cum id
flumẽ sit publicum, ⁊ nauigabile, ⁊ eius vsus sit communis iure gentiũ,
iuxta §. flumina. cum sequẽ. instit. de rerum diuis. non est uerisimile id
actũ, vt desineret esse publicum, nec posset inuitis monachis nauigari: ⁊
1 ex eo † quod sequutum est satis apparet, permãsisse semper publicum,
2 ⁊ in communi vsu omnium nauigantium: vnde † ex eo, quod post est se
quutũ. declaratur, quid a principio actũ sit. l. sed Iulianus. §. prouide.
ff. ad Maced. ⁊ quod not. Paul. Castr. consi. lxiij. quod dicti reditus.
in j. in nouiss. Raph. Com. consil. clxij. Nec etiam est uerisimile, actum
esse, vt donaretur ipsa aqua fluminis prout sonant simpliciter verba:
quia ea nullo in vsu esset monachis: ⁊ vt inquit Horatius,

Labitur, & labetur, in omne uolubilis, æuum.

Et facit quod not. Bart. in l. j. C. de mancip. ⁊ col. lib. xj. Fiet ergo in-
3 terpretatio, secũdum quam † actus valeat, vt talibus verbis censeatur
donata omnis vtilitas prouenięs ex dicta acqua, quę alias ipsi donati
competeret: puta, piscationum, molendinorum, vt expressum est. itẽ iu-
risdictionis: item alluuionis: item arborum ibi nascentium, ⁊ similium.
Bart. in l. j. C. de classic. lib. xj. Ang. in l. insulę. ff. de iud. ⁊ quod not.
Barto. in tract. Tyberiad. rub. de alueo. quę omnia cõprehenduntur
4 † appellatione pertinẽtiarum, vt per Cast. ⁊ Cuman. in d. cõsilus, ma-
xime i donatione Imperiali. l. si quãdo. C. de bõ. vac. lib. x. vbi Bart.
Bald. ca. j. de capit. qui cur. vẽdid. Et quod talis interpretatio debeat
accipi, probatur. Primo, per text. in l. diuus. in princ. ff. de vsu ⁊ habit.
⁊ regulam ibi positam, quod semper fit iterpretatio pro valore actus, ⁊
vt emolumentum ad donatarium trãseat. Secundo, quia videmus
5 † ea, quę alias diuisionem non recipiunt, tamen respectu cõmoditatis,
seu vtilitatis, diuidi. l. si vt certo. §. fin. in glos. verb. vehiculi. ff. cõmod.
l. via. §. j. ff. de seruitutibus. Tertio, per id quod not. Bart. in l. inter
6 tutores. in fin. ff. de admin. tut. per illũ text. vbi † dispositio de re diui-
dẽda, quę diuidi nõ possit, habet saltem locum respectu administratio-
nis, ⁊ emolumenti inde prouenientis, sequitur Felin. ca. quę in ecclesia-
rũ. de constit. Dec. cap. prudentiam. de offi. dẽleg. Ias. l. stipulationes
nõ diuidũtur. in j. opp. Bart. ff. de verb. oblig. Quarto, per id quod
7 not. Bald. in l. vsufruct. ff. solut. matr. vbi not. quod † semper fit inter-
pretatio, vt aliquid sit factum eo modo, quo fieri potest. vnde si laico cõ
cessę sint decimę, itelligetur de ipso cõmodo, nõ de iure decimãdi, quod
8 est spirituale. Item licet † vasallus nõ possit alienare feudum, potest ta
men emolumẽta feudi ad certum tempus, vt ibi per eum, quem sequi-
tur Imol. Rom. Alexand. cęteri. Et ex ijs cõcludo, per talẽ donationẽ
flumen quidem ipsum remanere publicum: quo vero ad emolumẽta in
de prouenientia, dicendum esse, quod pertineãt ad monasterium, cui di
cta donatio facta est, ⁊ ita semper per tempus immemorabile fuit obser-
uatum, vt ex processu apparet. Et ista quo ad hunc punctum sufficiant.
In cęteris me remitto prestantissimis dominis Aduocatis: quia copio
se ⁊ subtiliter responderũt ijs, quę cõtra reuerendos istos patres addu
cuntur. Et ex ijs apparet, nõ obstare quod nouissime adducitur, quod
9 † flumen publicum concessum priuato non desinit esse publicum, quia
iura naturalia non possunt mutari, secundum Affic. decis. cclxxxviij. ⁊
quod not. Alex. cõsil. lvij. nu. 9. in vij. Ang. in l. j. §. fluminũ. ff. de flum.
ideo in eo vendicãt sibi locũ leges de alluuione loquẽtes. Nam respon-
deo, quod ista omnia adiuuant suprascriptã opinionem secundũ quam
10 † monachi iure alluuionis, tãquam in flumine publico debent cõsequi
11 mortiçias, de quibus agitur. Nõ obstat, quod † cũ alueus sit derelictus,
non est amplius alueus, secundum Barto. in tract. de alueo. verb. po-
test. in principio. Nam respondeo etiã, quod hoc sit verum: tamen lacu-
na quę superest, iure alluuionis remanet monachis, tãquam emolumẽ
tum ipsis collatum beneficio aquarum, quod iure suprascripti priuile-
gij ad eos pertinet. Non obstat, quod recedẽte alueo res reuertatur ad
primam naturam, ⁊ consequenter accrescat accolis ex pristina ⁊ genui
na natura. Respondeo enim quãdo accolę hoc petent, ⁊ erunt in alio iu
dicio, tunc contra eos monachi disputabunt de iure suo. interim non de
bet do. Iudex opponere de iure tertij aduersus monachos, qui sunt in
12 † vetustissima possessione huius iuris. l. fin. C. de rei vend. Preterea cũ
13 in hoc iudicio intentatum sit etiam † poss. ssorium, hęc quęstio iuris
tertij non est admittenda, maxime cum ex testibus appareat, illos ac-
colas nunquam possedisse, nec verbum de hoc fecisse, vnde eis non quę-
ritur, nisi velint. iuxta l. ij. ff. si ag. vectig. Bart. l. ij. de except. rei iud.
Et talis allegatio obstaret etiam Cusanis, qui non sunt accolę, nisi re-
spectu certę partis, de qua non litigatur.

S V M M AE R E R V M. X X V I I.

1 *D*Ominus tenetur ad refectionem rei communis.*
2 *Qui habet seruitutem ad refectionem rei tenetur unde immediate seruitus debet.*
3 *Dominium uel seruitutem habentis indicia.*
4 *Ius adaquandi ius reale non infert.*
5 *Non præsumitur seruitus nisi quatenus concludenter probetur.*
6 *Actio exemplo est personalis tantum.*
7 *Quando ex duobus socijs unus reficit aliquid non secundum priorem formam sed firmiorem puta quia ex terreno faciat siliceum uel ex ligneo lapideum socius non tenetur contribuere.*
8 *Non ita est onerosa expensa quę fit modice quotannis respectu soluentis quam una magna quæ fiat semel.*
9 *Impensum in re communi ex causis non restitui.*
10 *Non sufficit quem se utiliter gessisse in re communi nisi etiam nomine meo faciat & animo me obligandi.*
11 *Consuetudinem attendendam.*
12 *Appellatione rei de tota intelligimus.*
13 *Verba obscura interpretantur contra eum qui se ex eis fundat.*
14 *Qui loquitur per uerba generalia clare loquitur non autem obscure & fit interpretatio generalis.*
15 *Verba generalia generaliter accipi debent.*
16 *Qualibet uox accipienda est in potentiori sensu.*
17 *Potentior sensus est qui plura complectitur.*
18 *Minori consuetudinem non nocere.*
19 *De minoritate potest constare iudici ex aspectu.*
20 *Ius irrigandi debet intelligi secundum necessitatem agri.*
21 *Dictio dicta cum sit repetitiua præcedentium debet referri ad proxime præcedentia.*



IN vertente controuersia inter hos nobiles bripios puto partes magnifici arbitri esse in pronuntiando, dictos reos conuentos nõ teneri ad contributionem expensarum, quę factę sunt pro reficiendo trauacatore, seu cataractibus quę Latine septa dicuntur, ⁊ id pluribus rationibus. Prima est, quia licet te-
1 neatur † dominus ad refectionem rei cõmunis. l. iij. C. de ędific. pub.
2 ⁊ facit l. fundi Trebatiani. ff. de vsufruct. leg. ⁊ † qui habet seruitutem,
ad refectionem rei tenetur: vnde immediate seruitus debetur. l. j. §. fi.
ff. de aqua plu. ar. l. cum debere columnam. vbi not. ff. de ser. vrb. pręd.
tamen illud intelligitur quando refectio fit in re in qua quis habeat ius
reale, puta, dominium, vel seruitutem, ⁊ ita loquuntur allegatę leges,
⁊ declarat Alb. de Ros. in l. fi. ff. de imp. in reb. do. fur. per illum tex.
vnde si daremus, quod in loco vbi sunt septa, isti rei haberent tale ius,
possent pręd icta procedere, sed istud non est probatum in causa, imo
3 contrarium est in facto: quia si † ibi haberent ius vel dominij, vel ser-
uitutis, iuissent quandoque cum operarijs in aquęductum, ⁊ fecissent
multa quę citra tale ius fieri non possunt, de quibus in l. refectionis. ff.
com. pręd. ⁊ tamen constat, quod nunquam fecerunt. Nec obst. quod
4 habeant ius † adaquandi, ex forma instrumentorum, certas petias
terrę: quia per hoc non probatur, quod habeant aliquod ius reale in
ipsa matrice formula: imo eorum ius incipit ab eo loco, in quo aqua
tum primum in suo incipit de fluere. l. j. §. fluminum. Bar. in l. quo
minus. in j. q. ff. de flum. ⁊ in l. j. §. hoc interdictum. ff. de aq. quo. ⁊
5 æst. † nec pręsumitur seruitus, nisi quatenus concludenter probetur.
l. altius. C. de ser. ⁊ licet non possent domini aquę aliquid facere quo-
minus aqua defluerent ad eos, sicut solita est defluere: tamen illud non
est, quod ideo in ipsa formula vbi est septum, habeant isti aliquod ius
reale: sed est contrauenire pacto de quo in instrumento, ex quo pacto
6 oritur † actio ex empto, quę est personalis tantum. l. si ancillam. circa fi-

nem.C.de act. emp. ⁊ ideo tenentur perſonalem ⁊ hypothecariam dare
aquam, vel ſinere eam currere, ius autem dominij, vel ſeruitutis incipit
ab eo loco vbi primum aqua ingreditur bona iſtorum, vt dixi. Et iſtud
etiam inferunt verba ipſorum inſtrumentorum in quibus nihil dicitur
de ipſo aquęductu, vel iure riui: ſed tantúmodo de iure irrigandi prata,
certe iſtud ius poteſt incipere a loco vbi incipit diuerti aqua extra riuū,
vel incile. nec dubium eſt, quin poſſit alicui competere ius irrigandi, da
to quod non habeat dominium. nec ſeruitutem, ſed aliter ſibi hoc ius
competat: puta, pacto, vel alia obligatione, vt dicit Veronen. in tit. de
ſeruit. aquęduct. in octaua princip. quęſt. verſic. ij. quęſt. ex prędictis,
in fin. Secunda ratio eſt, quia cum prius iſtud ſeptū eſſet ligneum, li
cet nunc per refectionem factum ſit lapideum, non debet teneri reus ad
7 contributionem: quia † quando ex duobus ſocijs vnus reficit non ſe
cundum priorem formam, ſed firmiorem, puta, quia ex terreno faciat
ſiliceum, vel ex ligneo lapideum, prout eſt caſus noſter, ſocius non tene
tur contribuere. l. parietem. vbi Bal. ff. de ſeruitu. vrbanorum prędio
rum. l. j. §. ſed ſi quis terrenum. ff. de riuis. Bart. Veronen. in titul. de
refect. ⁊ eſt magna ęquitas pro hac ratione: quia cū reficiendo ligneū
minus impendatur quam ſiliceum eſſet, iniquum aggrauari iſtos con
8 tra conſuetudinem attento, quod † non ita eſt onerosa reſpectu ſoluen
tis impenſa quę fiat modicę quotannis, aquam vna magna quę fiat ſe
mel. l. iij. ff. fam. erciſcun. §. plus. inſtit. de actionib. Tertia ratio eſt,
9 quia † ita demum expenſę in re communi factę. facienti eas per alium
ſocium reſtituendę ſunt, ſi contemplatione eius factę ſint, non autem ſi
faciens alias eſſet facturus, vt eſt caſus in l. ex parte. in princ. ff. famil.
erciſcundę. ibi, ſi amplius erogatum, ⁊c. ⁊ eſt deciſio Guil. de Cun.
Rayn. ⁊ Alber. de Roſ. in l. qui aliena. §. fin. ff. de nego. geſt. Et facit
10 ratio: nam † non ſufficit te vtiliter geſſiſſe in re communi, niſi etiam fe
ceris nomine meo, ⁊ animo me obligandi. l. in hoc iudicium. ff. commu.
diuidundo. l. in area. ff. de condict. indebi. in caſu autem noſtro non eſt
pręſumendus hic animus: tum quia ad expendentem principaliter per
tinebat vtilitas huius ſepti. l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi certum petatur.
tum quia iſta eſt minima pars, quę reſpicit hos reos conſiderata pro
prietate aquę quę ad actores ptinet, argumen. l. Marcellus. vbi Bar.
ff. de dona. inter virum ⁊ vxorem, tum etiam quia denunciatum non
fuit vt iſti contribuerent. argument. l. Ne ſeruius. ff. de negot. geſt. ⁊
quod not. Bartol. in l. ſi paterno. C. de negot. geſt. Quarta ratio eſt,
11 quia in his rebus † potiſſimum attendi debet conſuetudo. l. ij. §. apud
Labeonem. ff. de aqua plu. arcen. ſed in facto aſſeritur, quod iſti nunquā
contribuerunt aliquid pro reficiendo ſepto. Et dato quod hoc non ſit
probatum, tamen debet iudex adiuuare veritatem, ⁊ ſtatuere terminū
ad probandum, ne compellatur pars petere reuiſionem, vt deinde in
cauſa reuiſionis probet, ⁊ iſta conſuetudo etiam eſt veriſimilis, attento
pacto quo ſolum obligantur iſti ad pręſtandum acceſſum cauſa reficien
di ſpecus, de quo argumento alias dixi, non repeto. Quo ad ſecun
dam difficultatem, cum pactum ſit, licere iſtis irrigare ex aqua dictę ru
gię nouę, non video, quid dici poſſit, quo minus intelligamus de tota:
12 quia † appellatione rei, de tota intelligimus, vt dicit Bar. in l. legatis.
ff. de leg. ſecundo. ⁊ eſt caſus in l. ſi dictum. §. in ſtipulatione. ff. de euict.
⁊ cum reactores ſint domini totius, potuerunt per tale pactum vende
re facultatem, ⁊ ius irrigandi de tota. Non obſtat. quod reſeruatio de
beat intelligi de re vendita: argumen. l. quęſitum. §. denique Neratius.
ff. de fundo inſtructo. quia reſpondeo, nullam eſſe reſeruationem, quod
apparet cum non ſit appoſita aliqua dictio reſeruatiua: puta, ſaluo, vel
reſeruato, vel excepto, vel ſimilia: imo eſt pactum ſeparatum ⁊ pręciſū,
13 vt conſtat aperte ex eius lectura. Non obſtat quod † verba obſcura
interpretentur contra eum qui ſe ex eis fundat. l. veteribus. ff. de pact.
quia in caſu noſtro non ſunt obſcura ex quo ſunt certa nam dicendo a
14 quam proprie ⁊ ſtrictę de tota intelligimus. d. l. ſi dictum. imo † qui lo
quitur per verba generalia clare loquitur non obſcure, ⁊ ſit interpreta
15 tio generalis. l. in lege. ff. loc. Facit, quia † verba generalia generaliter
16 debent accipi. l. de pretio. ff. de Publicia. ⁊ † quęlibet vox accipienda
17 eſt in potentiori ſenſu. l. j. ff. ſi ager vect. † potentior autem ſenſus eſt
qui plura complectitur, vt eſt tex. in l. cum lege. vbi Aret. ff. de teſta. ⁊
in l. ſi tam anguſti. vbi Ang. ff. de ſeruitu. glo. in rub. ff. de iuriſd. omniū
iudicum. Bald. ⁊ Imo. in l. cum pater. §. fidei. ff. de legatis ſecundo.
Socin. conſil. vltimo. in ſecundo volum. Non obſtat vſus ſubſe
18 quutus: quia vltra alias dicta, cum iſte † eſſet minor, non debuit ei no
cere iſta conſuetudo, ſicut nec pręſcriptio nocet, ſed ipſo iure ceſſat. l. fi.
19 C. in qui. cau. in int. reſt. † ⁊ de minoritate poteſt conſtare iudici ex
aſpectu, iuxta no. per Bar. in l. de ętate. ff. de min. ⁊ ſic tollitur etiam l.
ſi ſic conſtituta. ff. quemad. ſerui. amit. Non obſtat, quod de tota poſ
ſent irrigari multa plura: quia reſpondeo, non eſſe verum in facto pro
20 pter qualitatem pratorum, ⁊ ſi † ius irrigandi debet intelligi ſecundū
neceſſitatem agri, iuxta l. ex meo. ff. de ſeruitu. ruſticorum prędio
rum. tempore ęſtiuo ⁊ ſiccitatis, non eſſet dubium deberi totam: quia
21 tunc aliter bene non poſſet irrigari. Non obſtat † dict. Dicta aqua.
appoſitā in reſeruatione: quia dato, quod ſit repetitiua prącedentium,
ſecundum Aretinum conſilio vigeſimo primo. cenſetur referri ad pro
xime pręcedentia, iuxta gloſſ. in l. ſi idem. in fine. ff. de iuriſdictione om
nium iudicum. in proximo autem dicebatur de aqua dictę rugię, ⁊ ſic
de tota dicta l. ſi dictum.

SVMMAE RERVM. XXVIII.

1 PRo inſtrumentis prąſumitur.
2 Spoliatum iurare in litem niſi exhibeatur.
3 Probandi onus in doloſum transferri.
4 Compenſari in litem iurata.
5 Propter coniunctionem quam habet ſocer cum Genero de facili præ-
ſumitur donatio.
6 Expenſæ non debentur niſi plene probatæ ſint.
7 Teſtis ſingularis non probant.
8 Teſtis debet deponere de certitudine alias non probat.
9 Sumptus iniuſte facti non poſſunt repeti.



BReuiter ⁊ ſigillatim in prąſenti controuerſia in qua
de duabus litibus agitur, conſultus quid in vtraque
iuris ſit, reſpondebo. Et in cauſa Marię contra
heredem mariti ſui, pro vxore facit, quia habet funda
tam intentionem ſuam, ex inſtrumentis publicis, tam
1 reſpectu dotis, quam paraphernalium, † pro quibus
inſtrumentis prąſumitur. l. cum precibus. C. de probationibus. ⁊ ideo
videretur quod deberet obtinere iuxta ſuam petitionem. In contra
rium facit, quia per tres teſtes probatū eo, quod iſta domina poſt mor
tem mariti abſtulit quoſdam ſaccos fultos ſupellectile, ⁊ alijs rebus, ⁊
onerauit currum, vnde videtur contra eum duplici fundamento pro
nunciandum eſſe. Primum eſt, quia ſtante decreto Ducali, poſſeſſio
defuncti continuatur de hereditate in heredem, ⁊ conſequenter illa bo
na ablata, cenſentur fuiſſe de poſſeſſione heredis: vnde ſi mulier ea ſu
ſtulit, competeret interdictum contra eam ſpoliatricem, vt dicit Bal
dus in rubr. de cauſa poſſeſſ. ⁊ propriet. verſiculo, ⁊ nota. ⁊ conſulit
Decius in conſilio lxxxiij. ⁊ licet in hoc ſint opiniones, tamen iſta eſt
verior concluſio, ſtantibus prąſertim verbis decreti noſtri, valde prę
gnantibus: cum ergo heres dicatur ſpoliatus, ⁊ conſtet per illos teſtes
ſpolium eſſe factum, licet non conſtet de valore rerum, debet illi deferri
iuramentum in litem, ⁊ ſtabitur ſacramento ſuo, in odium ipſius mu
lieris, quę dolo dicta bona rapuit, vt eſt caſus in l. ſi quando. C. vnde vi.
Secundum eſt, quia licet contra hanc mulierem non competat actio
furti, nec actio criminis expilatę hereditatis. l. aduerſus. C. de crimi. ex
pil. heredit. tamen poteſt contra eam agi ad exhibendum, vt habetur
in dicta l. aduerſus. vnde ſi requiratur, vt exhibeat, debebit exhibere,
2 alioquin † deferetur iuramentum in litem heredi prout regulariter de
ferri debet in iſta actione. l. tertia. C. ad exhibendum. l. ſecunda. ff. de in
litem iurando. Et cum prąſumptio ſit contra eam quę abſtulit pro
pter dolum ſuum, putarem quod onus probandi illi incumberet, vide
licet. quod facta per eam exhibiti, ⁊ res in eis contentę, eſſent illimet quę
3 fuerunt ablatę, ⁊ eędem res: nā alias † videmus, quod propter dolum
patris, transfertur in eum qui doloſe egit onus probandi. l. cum de in
debito. in principio. ff. de probation. text. in authent. contra qui pro
priā. C. de nō numera. pecun. l. cōſentaneum. in fine. C. quō ⁊ qū iud.
⁊ habetur in l. l. ſi priuſ. ff. de oper. noui nunciatione. Et ideo concludo,
licere huic heredi facere requiſitionem vxori, vt exhibeat res ablatas:
⁊ ipſa non probante quid abſtulerit, petere vt ſibi deferatur iuramentū
in litem, per quod in effectu poterit iurare iuxta conſcientiam ſuam q
4 ſua interſit tales res non fuiſſe ablatas, ⁊ quod iurauerit † erit ſibi com
penſandū aduerſus petitionem mulieris. l. neque. vbi caſus. C. de com
penſat. prąſertim cum iſta potius ſit ſolutio quā compenſatio. Et hęc
maxime debent procedere in caſu noſtro propter difficultatem proba
tionis, vt habetur per multa ſimilia apud Iaſo. in l. ſi quis ex argenta
rijs. §. fina. ff. de edendo. Circa ſecundū articulum. nunquid iſte hę
res teneatur ad reſtitutionem ſumptum litis, quos aſſerit ſocer ſe feciſ
5 ſe? Et in hoc puncto aduertendum eſt, quia † propter coniunctionem
quam habet ſocer cum genero, de facili prąſumitur donatio. l. ſi pater
no. C. de nego. geſtis. ⁊ hoc maxime conſiſtit in arbitrio iudicis, qui ex
qualitate perſonarum, ⁊ quantitate ſumptuum, habebit diiudicare, vt
habetur in d. l. ſi paterno. ⁊ in l. Neſennius. ff. de negot. geſt. Sed etiā
dato, quod in caſu noſtro cenſerentur expenſę factę animo donandi: ta
men adhuc dico hunc ſoccerum non poſſe obtinere iuxta petitionem
6 ſuam, ⁊ id duabus rationibus. Prima eſt, quia ad hoc quod † expen
ſę debeantur, oportet quod plene probatę ſint, prąſertim quando ſunt
notabilis quantitatis, vt eſt gloſ. vbi omnes in l. fina. §. in computatio
ne. C. de iure deliberan. ſed in caſu noſtro non ſunt probatę: nam reſpe
7 ctu litis factę per Bernardinum Rantum, ille ſolus deponit † ⁊ eſt ſin
gularis: vnde non probat. l. iuriſiurandi. in fine. C. de teſtibus. Item
reſpectu teſtimonij perhibiti per Reſchylium idem eſt, quia etiam ipſe
eſt ſingularis, ⁊ potuit fingere cauſam receptionis, vnde non probat ea
dem ratione. Prąterea dictum ſuum non eſt concludens, dum depo
8 nit, quod dictę pecunię potuerunt faciliter eſſe expenſę, † teſtis enim
debet deponere de certitudine, alias non probat, vt habetur in rub. ff.
de iureiurando. vbi per modern. ⁊ in l. non hoc. C. vnde legi. per Ca
non. in cap. in prąſentia. extra de prob. Secunda ratio eſt, quia vt
apparet, maior pars illarum pecuniarum fuit data prętori, ⁊ ſenatori,
qui ex forma ordinum, ⁊ Decretorum Ducalium, nihil poſſunt accipe
re, ⁊ committunt crimen concuſſionis, vel l. Iulię repetundarum. vnde
9 dato, q ſumptus litis poſſint repeti, non tamen poteſt intelligi de † ſum
ptibus qui iniuſte ⁊ cōtra bonos mores facti ſunt: quia de talibus non
eſt veriſimile quod principalis conceſſiſſet. l. ſi procurator tuus. in fin.
ff. de condi. indeb. ⁊ ibi multa ſimilia per Iaſ. ⁊ cum ex forma ordinum
prohibeantur dicti iudices accipere pecunias ſub pęna quadrupli, non
poſſunt neque a ſponte dātibus recipere, l. j. C. de liratoribus. libro xij.
vbi Ioan. de Plat. l. mutus. §. fina. ff. de regul. iur. Prąterea ēt ad
uertendum eſt, quia non videtur concludenter probatum, quod di
ctus ſocer toto tempore carcerationis remanſerit Mediolani, ⁊ fece
rit prędictas expenſas: vnde tot concurrentibus non poteſt dictus
ſocer obtinere iuxta petitionem ſuam, ſed d. Iudex arbitrabitur, ⁊ non
habebit reſpectum niſi earum expenſarum, quę concludenter proba
tę ſunt.

SVMMAE RERVM. XXIX.

1 *Fructus debentur ei qui ius luendi habet*
2 *Post litem contestatam indistincte veniunt fructus in penam eius qui litigare maluit quàm restituere rem etiam si talis esset bonę fidei possessor.*
3 *Fructus sunt accessorij.*
4 *Exclusus a feudo censetur etiam exclusus a fructibus &c.*
5 *Condemnatus ad fundum & non ad fructus censetur respectu fructuum absolutus adeo ut dd. fructus amplius peti non possint.*
6 *Forma statuti ad unguem obseruanda quando statutum stat probibitiuo & habet perpetuam causam probibitionis.*
7 *Actus haberi debet pro impleto quãdo quis offert separatum &c. quia per talem oblationem declaratur per offerentem non stare &c.*
8 *Iudex non impartit officium suum nisi peten.*
9 *Quando statutum denegat actionem alicui nisi seruata quadam forma tunc iudex non debet eum admittere etiamsi pars taceat.*
10 *A die iuramenti censebitur reus esse in mora & ad fructus tenebitur.*

Requisitus vt me subscribam consilijs prestãtiss. docto
rũ Rubei & Cati paucis ero cõtentus, ne videar quo
dãmodo in syluas ligna deferre, vt prouerbio dicitur,
& quia duo potissimũ articuli ab eis attinguntur, dicã
breuiter quid sentiam. Circa primum, an rei conuẽ
ti teneantur ad fructus perceptos, erga presbiterum
Francisc. Sebastianum, & Franciscum Bacbinos,
1 puto non teneri, quia licet † fructus debeantur ei qui ius luẽdi habet,
2 vt est textus in l.ij. C. de pact. inter empt. & † indistincte post litem con-
testatam veniant fructus, in pęnam eius qui litigare maluit, quam rem
restituere, vt est tex. in l. nemo rem. §. si post moram. ff. de verb. oblig.
idque etiam si talis esset bonę fidei possessor. l. certum. C. de rei vendic.
tamen hoc est verum vt fructus debeantur ei qui rem obtinuit, quia fru
ctus tanquam accessiones rei debentur: sed respectu tertij qui non obti
nuit indubitatum est eis nihil deberi: cum ergo isti non obtinuerint, sed
alius id est ille minor, frustra isti petunt tales fructus, obstat enim eis
3 prima exceptio, † quia fructus sunt accessorij. l. iij. C. de po. l. si merito.
4 §. si. ff. sol. mat. vbi Alex. & † ipsis exclusis a principali, id est a feudo, cẽ
sentur exclusi etiam a fructibus. Obstat etiam secunda exceptio, quod
5 cum versus minorem † condemnati sint rei ad fundum, & non ad fructus
censentur respectu fructuum absoluti, adeo vt peti amplius non possint.
l. terminato. C. de fruct. & lit. impen. si excluditur minor, multo magis
ipsi. Obstat & tertia exceptio proueniens ex dispositione l. is a quo.
ff. de rei vendic. cum enim minor obtinuerit, sequitur quod ipsi non ha
berent bonam causam: sicut ergo succubuerunt in fundo, ita & in fructi-
bus tanquam accessorijs. Obstat & quarta exceptio, quia ipsi non ser
uauerunt formam statuti de qua infra. Circa secundum articulum
concernentem merita causę, an isti potuissent obtinere, ex quo non iura
uerunt secundum formam statuti, sed simpliciter obtulerunt se paratos
iurare? Et puto veram esse illam opinionem, quod non sufficiat talis
6 oblatio quia † forma statuti ad vnguem est obseruanda, quando statu-
tum stat prohibitiue, & habet perpetuam causam prohibitionis, vt in ca
su nostro. l. non dubium. C. de legib. glo. in c. tua. de spons. duo. maxime
cum adiecta sit clausula actus infirmatiua, quod, Nullatenus admittatur ad uendicandum, &c. capit. dilecto. de pręhend. idque in actu iudiciali,
gloss. l. non intelligitur. §. diuus. ij. de iure fisc. Bart. in l. i. quęstio. iiij.
7 de exerc. Nec obstat, quod videatur sufficere † ista oblatio, tanquam
ex ea declaretur, quod non stat per offerentem, & ideo actus debet habe
ri pro impleto. l. iure ciuili. de condi. & demon. quia istud posset esse verũ
in actu, qui non possit, nisi per vtranque partem celebrari, sed cum prę-
stare iuramentum pertineat solum ad iurantem, & possit volens iurare,
ex forma statuti iurare, etiam si pars contradicat, si non iurat non cense
bitur stare per partem, sed per se, nec videbitur adimplesse formam.
Nec obstat, quod multis casibus sufficit quem esse paratum, & obla
tio admittitur loco implementi. l. pretor. §. si quis paratus. ff. de oper.
noui nuntia. Nam respondeo, quod loquitur ille tex. in stipulatione quę
non contrahitur nisi vtroque loquente, at iuramentum potuit pręstare
ab actoribus, etiam si pars non acceptasset, imo vult Bart. ibi in dicto
§. si quis paratus. quod non sufficit oblatio nisi adducat etiam fideius-
sorem, quia debet facere ex parte sua totum quod potest: ergo & in casu
nostro debuit iurare actor, quia poterat. Nec obstant not. in l. vniuersa.
8 C. de precibus imper. offerend. quia ibi actio erat orta, & † iudex non
impertit officiũ nisi petenti, merito imbauditur clausula, si pars petie-
9 rit: sed in casu nostro † statutum denegat actionem, & repellit a limine iu
dicij, nisi seruata illa forma, & iudex non debet eum admittere, etiam si
pars taceat, per ea quę habentur. in l. i. §. i. ff. ad Trebel. vbi Paul.
Cast. Alex. & Ias. & quod not. Abb. & canon. in c. ij. de purg. vulg. & ibi cau
so nõ respiciebat substantiã rei, sed accessionẽ. l. ij. ff. qui accessiones de
fideiuss. statutum nostrum requirit iuramentum ad rei substantiam, id
est, ad petitionem principalem. Fortius dico, quod etiam si iudex
de facto actores istos admisisset, quia parte non opponente, potest hoc
facere. l. posthumus. §. si quis ex ijs. ff. de in hoc testa. & admittendo seu
procedẽdo ad vlteriora, videt eos approbare, reseruata tamen exceptio
ne in fine litis, secundum l. a procedente. C. de dila. cum ibi no. per Bar.
antequam tamen veniat ad diffinitiuam debet re ipsa interuenire iura
mentum per quod confirmatur iudicium. l. si rem. i. §. fin. ff. de pignor.
10 act. & † solum a die iuramenti censebitur reus esse in mora, & ad fructus
tenebatur, vt declarat Barto. in dicto §. fin. & ibi Salice. Fulgo. & cęte
ri, vt merito nihil faciat quod appareat aliquos admissos ad agendum
ex sola oblatione, quia non per hoc potuerunt obtinere, nisi vere ante
diffinitiuam iurauerint, & a tempore iuramenti tantum mora incipit per
suprascripta, ex quibus apparet veram esse conclusionem suprascriptorum dominorum consulentium. Saluo semper iuniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXX.

1 *Duo habent Castrum cuius Castri unus habet duas partes alius aliam. Qui habet duas partes propter timorẽ belli uult sumere custodiam totius Castri licet alius se offerat partem suam defensurum, dicendum est quod habens duas partes non potest se intromittere alio contradicente.*
2 *Tempore belli licitum est Principi imponere custodes fortalicijs inuito Vasallo.*
3 *Socius non potest in Castro aliqualiter se intromittere de parte consocij nisi quando ille alienaret ad emulationem.*
4 *Probibere possum ne quis ingrediatur Prędium meum me inuito.*
5 *Nulli licet propria authoritate custodem apponere in fundo puta alieno sed semper implorandum est iudicis officium.*

Duobus dominis: quoddam castrum est commune.
quorum alius habet duas partes, alter tertiam. Quę
ritur, an qui habet † maiorem partem possit, inuito so
cio propter timorem belli, sumere custodiam totius, cũ
alius offerat se partem suam custoditurum. Paucis
agendo, puto quod non: quia in illa tertia parte non
potest se alius socius intromittere alio contradicente. l.
heres in fundo. de vsufruct. legat. canon. omnes leges. i. distinct. alias
agi potest iniuriarum, vt per Innocent. in cap. i. de immun. ecclesiarum.
& ita in casu simili concludit Bald. consi. clviij. proponitur. libr. iij. vbi
dicit: nec quidem reipublicę, hoc licere, sed duntaxat mandare, vt qui-
libet muniat & custodiat castrum suum, ne propter negligentiam amit-
tatur. Secundo moueor per textum in l. turres. C. de oper. public.
& quod ibi notat Angel. vbi dicit, hoc non esse concedendum nec quidẽ
superiori, nisi quando sinistra aliqua opinio esset contra illum dominũ,
& sic videtur intelligendum illud, quod vult Bald. & Angel. in authent.
2 nunc si heres. C. de litig. vbi dicit † tempore belli licitum esse principi
imponere custodes fortalitijs inuito vasallo, sequitur Ias. l. domus. in
fine. ff. de leg. & fideicõmiss. primo. quia intelligitur vbi suspicio aliqua,
vel negligentia vasallo argueretur. Tertio moueor per textum in l.
officium. §. fina. ff. de re milit. vbi plures tribuni, qui habent curã Ca-
strorum, licet ad eos claues portarum afferri debeant, non tamẽ possit
auctoritatis suę modum excedere, & sic vnus sub pretextu quod alteri
non confidat, non debet de re ad auctoritatem alterius pertinente, se in
tromittere. Quarto moueor, quia tum castrum illud commune sit pro
diuiso. ex quo vna pars est data vni, alię duę per separationem arcę, vel
parietum, alteri. l. recte. §. fina. de verborum significatione. habentur
pro domibus separatis, & ideo non debet licere vni in parte alterius ali
quid facere vt per doctores in l. seruus electione. §. fina. de legatis & fidei
commiss. primo. Quinto moueor ex not. l. quicunque castellarius. per
3 illum textum. C. de fund. limit. libro vndecimo. vbi non potest † socius
in castro aliqualiter se intromittere de parte cõsocij, nisi quãdo ille alie
naret ad emulationem, sequitur Bald. Alexand. Ias. moder. in dicta l.
seruus electione. §. fi. de legatis & fideicom. primo, at in casu nostro do-
minus tertię partis nihil agit ad emulationem, sed paratus est pro
sua parte custodire & defendere. Sexto & vltimo moueor, ex ijs quę no
tat Alberic. de rosat. post veteres in l. si ita legatus. §. dominus. ff. de
vsu, & habitatione. vbi in proposita quęstione distinguit, aut ille q vult
custodiam adhibere habet ius proprium in illa re, & non est de negan-
dũ hoc illi. vt si dominus vult ponere custodes fructibus ne rustici au-
ferant, ita procedit. d. §. dominus. aut volens custodire nullum ius ha-
4 bet in illa re, & tunc non potest, quia † prohibere possum ne quis ingre
diatur prędium meum me inuito l. iij. §. i. de acquiren. rerum domin.
l. iniuriarum. §. si quis. de iniurijs. l. diuus. de seruit. rustic. prędiorum.
Subijcit ibi Alberic. nullo casu id cuiquam licere propria auctoritate.
sed semper implorandum iudicis officium, vt possessor patiatur custo-
dem apponi. argumen. l. illicitas. ff. de off. pręsid. l. litibus. C. de agrico.
& censit. libro xj. cum ergo in illa tertia parte nullum ius habeat dictus
socius, sequitur non posse eum custodiam villam militarem apponere.

SVMMAE RERVM. XXXI.

1 *Iuramenti tutoris forma & quando prastandum.*
2 *Tutor prastare tenetur iuramentum quod utilia faciet & inutilia preternittet.*
3 *Si tutor non prastiterit iuramentum de faciendo utilia &c. potest remoueri ac etiam accusari tanquam suspectus & prasumitur in culpa.*
4 *Descripta in inuentario faciunt fidem contra tutorem & eius heredes.*
5 *Tutorem in casu de dolo & lata culpa tantum teneri non autem de leui.*
6 *Tutor tenetur conficere libros rationum minoris etsi non fecit uel si fecit & nolit exhibere propter dolum uel etiam leuem culpam ipsius contra eum iuratur in litem contra heredem uero tutoris non iuratur nisi propter dolum ipsius heredis.*

7 *Tutor tenetur regulariter de dolo & lata culpa & leui unde quicquid ex hac causa commisit pupillo præstare debet.*
8 *Casus in quibus tutor tenetur ad usuras seu interesse pupillo.*
9 *Actio tutelæ est bonæ fidei & in ea a tempore moræ ueniunt fructus & interesse.*
10 *Pacto successionem non deferri.*
11 *Pactum post mortem agnatis applicari non ualere.*
12 *Ex pollicitatione non oritur actio.*
13 *Licet quis possit stipulari heredibus suis tanquam haeredibus non tamen potest stipulari consanguineis quia quoad ius stipulationis sunt extranei.*



Reuiter in proposito casu agendo, circa primum dubitatur
1 nunquid ex quo † tutor non iurauit in confectione in-
2 uentarij præsumatur in culpa: respondeo, ꝙ tutor † te-
netur præstare iuramentum, ꝙ vtilia faciet & inutilia præ-
termittet. §. si. in authen. vt hi qui oblig. se perhib. l. si.
§. sed cum antiquitas. C. de curat. furios. & licet tale iu-
ramentum non præstiterit in inuentario parum refert: quia lex cum nõ
arctat ad hoc, sed satis est, quod ante, quam administret, illud præstet. vt
3 etiam declarat Salic. in l. tutores. C. de adm. tut. & † si tutor non præsti
terit tale iuramentum, potest remoueri & etiam accusari tanquam suspe-
ctus, & præsumitur in culpa vt habetur in d. l. tutores. & Rom. consilio
cccxv. Circa secundum quam consignationẽ de bonis immobilibus
4 & iuribus tenetur facere tutor: respondeo, ꝙ cum † descripta in inuen-
tario faciant fidem contra tutorem, & eius heredes. l. fin. in prin. C. ar-
bit. tut. si tutor in eo attestatus est se inuenisse in eius bonis illa iura, &
immobilia, tenetur pupillo tempore reddendæ rationis ostẽdere illi iu-
ra & instrumenta per quæ constat non solum de proprietate, sed etiam de
possessione: quia illud, quod inuenerit in bonis, importat etiam posses-
sionem: sed si simpliciter attestatus est, talia bona esse de hæreditate pa-
tris eius, tunc satis esset, si ostenderet instrumenta respectu proprieta-
tis tantum, & ita in terminis consuluit Bar. in consi. cxxxix. incip. pro
ponitur ꝙ Arbolus. Circa tertium, quid iuris de creditoribus, an te-
neatur soluere pecunias descriptas in inuentario: respondeo, ꝙ eo ipso
ꝙ sunt in eo descriptæ per tutorem probant contra eum, ꝙ illi debitores
sunt veri debitores. d. l. fin. & ideo dicit Bar. in l. tutor qui repertorium.
ff. de admin. tut. & sequitur Salic. in d. l. tutores. ꝙ si aliqua deberentur
pupillo de quorum probatione non reperiretur instrumentum in bonis
pupilli, tutor non tenetur ponere in inuentario antequam exigat, ex quo
ante exactionem non dicitur inuenisse tale creditum: solum ergo debet
ponere postquam exegerit, sicut ponuntur cæteræ res ex post facto obue
5 nientes. l. fin. §. tali. C. de cur. fur. vnde in casu nostro cum tutor † asse-
ruerit se inuenisse illa credita, debeat ea reconsignare per instrumẽta, ita
ꝙ pupillus possit eos debitores conuenire, & si nunc soluendo non sint,
tenetur tutor de dolo & lata culpa tantum. l. ij. C. arbit. tut. non autem
de leui, prout alias teneretur, vt in l. quicquid. C. eo. tit. in l. tutori. C. de
neg. gest. per Bar. in l. quod Nerua. ff. depos. Circa quartum, non est
dubium ꝙ tutor tenetur conficere libros rationũ minoris. l. j. §. officio.
6 ff. de tut. & rat. distr. & si non fecit, vel fecit & † nolit exhibere propter do-
lum vel etiam leuem culpam ipsius, contra eum iuratur in litem. l. pen.
C. de in lit. iur. & d. §. officio. vbi Bal. contra vero heredem tutoris, qui
est casus noster, non iuratur, nisi propter dolum ipsius heredis. l. j. C.
eo. tit. Circa quintũ, nunquid heredes tutoris teneantur ad interesse?
respondeo ꝙ tutor tenetur regulariter de dolo, & lata culpa, & leui: vnde
7 quicquid † ex hac causa commisit, pupillo præstare debet. d. l. quicquid.
& d. l. tutori. & etiam est glo. in l. iij. §. tutores. in verb. inconsiderantur.
ff. de susp. tuto. & non est dubium, ꝙ pupillo præstari debet ab eius here
dibus eo mortuo deberi. l. si pater. C. com. de success. vbi Bal. sunt etiã
8 alij casus † quibus tenetur ad vsuras versus pupillum, vel hodie ad
interesse. vt per Socin. consi. ij. in j. lib. vt si pecuniam pupilli conuertit
in vtilitatem suam, vel si negauit apud se esse, & contra eum pronuntia-
tum sit, sunt & alij casus de quibus latius per Abb. de Ros. in l. j. & toto
9 tit. C. de vsur. pupil. Illud constat generaliter, ꝙ cum † actio tutelæ sit
bonæ fidei. §. actionum. insti. de act. a tempore moræ in ea veniunt & fru
ctus, & interesse. l. videamus. §. j. ff. de vsur. & illud procedit etiam de iu-
re canonico, vt est glo. in c. cum venerabilis. extra de except. Circa se-
xtum & vltimum, nunquid ille minor potuerit succedere in bonis dona
tis per patrem suum huic tutori patruo suo, vigore pacti de quo in do-
natione, puto ꝙ non: quia certe formæ successionum sunt traditæ a iure,
10 extra quas non potest habere locum successio, & ideo † per pactum nõ
defertur huiusmodi successio, etiam si sit iuratum. l. pactum quod do-
tali. l. licet. C. de pact. l. si donationis. C. de transact. l. iij. in princ. & ibi
glo. de leg. iij. Bart. in l. stipulatio hoc modo concepta. in ij. casu. ff. de
verb. oblig. Bart. in consil. cciij. promitto tibi. Alexand. consil. xxviij.
in ij. & consil. lxxxiij. visa facti narratione. in ij. Et licet in hoc sit aliqua
difficultas, tamen in casu nostro ista est mera veritas. Nam cum in
11 instrumento donationis, simpliciter donans † dixerit, & voluerit, In ca-
su mortis donatarij, bona applicari eius agnatis proximioribus. tamen tale
pactum non valet, nec ex eo oritur aliqua actio, ex quo est pactum factũ
super re quæ non durat in dominio ipsius donantis. l. debitor. in fin. ff.
ad Trebel. l. pen. C. ad exhib. & habetur in l. Publia. in princ. ff. depo-
siti. & hoc tanto maxime, cum ipse donans, neque donatarij non apposue
rint aliquam stipulationem nomine ipsorum agnatorum, nec aliquid
vicissim promiserint eorum nomine: vnde non potest dici esse orta ali-
qua actio respectu agnatorum. Imo quantum sit respectu eorũ qui erãt
absentes, illud pactum habet potius vim pollicitationis simplicis, quã
12 pacti, vnde clarum est † ex pollicitatione non oriri actionem. l. iij. ff. de
pollicit. c. qualiter. extra de pact. & Guil. de Cun. & Bald. in l. seruum.
C. qui testa. fac. poss. cum similibus. Facit, quia aut illi proximiores pe-
tent hæc bona actione reali, & male petent, quia nullum ius reale per di-
ctum pactum translatum est. l. traditionibus. C. de pact. & l. quoties.
C. de don. quæ sub mod. loquitur de vtili in personam, non autem in rẽ,
vt late concludit Guid. Pap. quæ st. cccxij. & dicit quod not. Salic. in
l. j. C. de don. causa mort. vbi requirit stipulationem vel præsentiam par
tis, vel aliquid quo mediante quæritur absenti. aut petent actione per-
sonali, & non poterunt, quia illis nullum ius personale potuit quæri, cum
non agatur tanquam heredes contrahentium, sed tanquam proximio-
13 res sanguine: & licet possit † quis stipulari heredibus suis tanquã he-
redibus, non tamen potest stipulari consanguineis: quia quoad ius sti-
pulationis sunt extranei, vt per Bartol. in l. quod dicitur. ff. de verbo.
obligat. & ita ego sentio.

SVMMAE RERVM. XXXII.

1 *Bona profectitia conferri debent.*
2 *Bona aduentitia non conferuntur.*
3 *Bona aduentitia conferri debent quando succeditur ei a quo aduentitia prouenerunt.*
4 *Dos a Patruo promissa censetur profectitia.*
5 *Prior causa attendi debet.*
6 *Dominium acquisitum per donationem non potest a donatario auferri & in alium transferri.*
7 *Clausula saluis legatis quid importet.*



Omnino conferendam esse puto donationem de qua agi-
tur, factam ex causa dotis, per patrem sponsæ & eius pa-
1 truum. Et respectu † portionis paternæ, res videtur cla
ra & indubitata per l. filiæ dotem. C. de collat. Maior
est difficultas respectu portionis patrui: quia iura lo-
quentia de collatione non loquuntur in successione trãs
2 uersalium, cum eorum respectu dos dicatur aduentitia, & certum sit † ad-
uentitia non conferri. l. fin. C. de collat. Sed tamen in proposito casu
adhuc dico idem esse, & omnino collationem faciendam. Primo, quia
cum patruus vltimo loco mortuus sit, & de eius successione agatur, per
istas filias fratris proximiores in gradu, secundum authẽ. post fratres.
C. de legit. hered. & authen. cessante. eod. tit. locus debet esse collationi:
3 quia quod dicitur aduentitia non conferri. d. l. fin. non † procedit, quan
do succeditur ei a quo illa aduentitia prouenerunt vt est tex. in l. vt libe
ris. vers. cuius de hereditate agitur. C. de collat. vbi omnes not. & per
4 Ias. & alios in d. l. fin. Secundo, quia ista † dos quamuis a patruo pro-
missa, censetur esse profectitia, tanquam patruus contemplatione ipsius
patris dederit, secundum l. profectitia. versi. quod si quis patri. ff. de iu-
re dot. & ita in terminis consuluit Paul. Castr. consi. xcvj. incip. si dicta
Cornelia in ij. volu. in nouissimis. & licet Ruinus dubitet de illo dicto
Pauli Castr. quando fratres starent in communi, tanquam videatur
patruus potius dedisse causa se exonerandi, ex quo & ipse tenebatur ad
dotandum, secundum l. si socius pro filia. ff. pro soc. tamen non est in iu
dicando recedendum a dicta opinione, si etiam tenetur patruus, propter
societatem quam habet cum patre: ergo tenetur ex facto patris qui con
traxit societatem, igitur dos est profectitia. d. l. profectitia. & non atten-
5 ditur obligatio posterior proueniens ex societate, sed causa † prior: vel
quam pater contrahendo fecit, vt patruus teneretur, vt declarat Are-
tin. post Bart. in l. si is potest. in fin. ff. de acquir. hered. vnde videtur pa
truus promisisse tanquam fideiussor patris si erant socij, vt per Bart.
in l. reos. in fin. de duobus reis. & istud maxime dicendum est in casu no
stro, in quo vterque promisit tam pater quam patruus. vnde arguitur, ꝙ
patruus promiserit contemplatione patris qui principaliter teneba-
tur, vt in simili per Bart. in l. cũ pater. §. libertis. ff. de leg. ij. per Deci.
consi. cxxj. præsertim cum alias sequeretur absurdum, quod plus iuris
consequeretur hæc filia ex bonis patrui, quam ex bonis patris, cum ta-
men appareat actum esse, vt æqualiter in vtrisque tractaretur. Tertio,
cum de successione patrui huius agatur qui promisit hanc partem do-
tis, tenetur hæc nupta promissionem hanc parti suæ imputare, & cohæ-
redem acceptilatione liberare, vt est casus in l. ... §. paul. ff. de collat. do-
tis. quem textum pro mirabili exclamat Lud. Roma. in l. post dotem. &
ibi Alexand. ff. solut. matr. Et ista possunt sufficere: quia alia duo moti-
ua non multum vrgent, tamen pro maiori satisfactione eis responden-
6 do. Circa secundum dum dicitur, ꝙ † dominium acquisitum per do-
nationem non potest a donatario auferri, & in alium transferri, &c. respon
deo, ista fuit donatio post mortem ex qua non transit dominium statim
& ideo frustra quæritur de translatione. Circa tertium dum dicitur non
esse præsumendum donatorem voluisse, ꝙ bona donata conferentur, ex
quo dixit in instrumento donationis, quod volebat omnia alia legata
valere, & sic recessit a testamento quoad istam dimidiam donatam, quod
non esset si conferretur. Respondeo, ꝙ illa clausula in instrumento po
7 sita, † saluis legatis. operatur vt omnia legata debeantur, non obstan-
te donatione, & sic siue ea conferatur, siue non, semper salua sunt legata, ni-
hil autem infertur respectu collationis, vt de se patet.

SVMMAE RERVM. XXXIII.

1 *Administratorem finito officio non agere.*
2 *Quod quis sit procurator uarie colligitur.*
3 *Dominus non est ille ad quem periculum non spectat.*
4 *Fundamentum intentionis alicuius debet concludenter probari.*

Administra-

5 *Administratorem officij nomine agere & præsumi emisse nomine officij potiusquam nomine proprio.*
6 *Acquiri ab eo cuius nomine res traditur.*
7 *Officialem salis non præsumi sed suo nomine uendere.*
8 *In re dubia fit interpretatio contra uenditorem.*
9 *Superfluum non præsumi.*
10 *Procuratorem obligari suo nomine posse.*
11 *Non sunt mutanda quæ certam formam iudicij habuere.*

NOn video in proposita questione, quomodo Curtij
possint obtinere aduersus hanc nobilem mulierem de
1 Ferrarijs. Nam cum dominus Ambrosius esset † ad-
ministrator traficq salis constitutus, per literas Duca-
les, finito eius officio, amplius agere non potest. l. fi. ff.
de instito. imo si ageret, non posset agere nisi nomine ca-
meræ contra quam cameram, hæc Ferraria opponeret exceptionem cō
pensationis, cum sit creditrix de longe maiore summa exbursata olim
Duci Ludouico pro subuentione: vnde non est dubium esse locum com-
pensationi. l. fin. C. de compensationib. Nec obstat si dicatur, quod imo
dominus Ambrosius erat creditor proprio nomine: quia sal erat suum,
& respectu pretij salis quod ipse a Genuensibus emebat, transmisit cre-
ditum illud in suos heredes. Nam ad illud fundamentum vnde tota
2 controuersia dependet, respondetur varijs modis. Primo, q imo † age
bat nomine cameræ, & tanquam procurator Ducis, q probatur ex lite-
ris Ducalibus concedentibus dictam administrationem, & etiam ex
nomine officij, quo appellatur generalis magister, & administrator, q
verbum administratoris, cum significat, qui tanquam procurator, vel
officialis agit, non qui nomine proprio, vt est glo. in rub. C. de administ.
rerum public. lib. xj. Secundo, illud ex literis officij apparet, per quas
obligatur ad reddendas rationes, & promittit princeps stare libris ip-
sius, nec in eum resultat aliqua vtilitas, nec damnum ex ipso sale, sed ad
Cameram quæ omnia ostendunt, q tanquam procurator agebat, vt ha
betur in l. si post mortem. §. 1. ff. quando ex fact. tut. Tertio, q imo
3 † sal non esset suum apparet: quia omne damnum & periculum specta-
bat ad Cameram: vnde arguitur, quod etiam dominium erat cameræ,
ex quo ad eum spectat periculum qui est dominus. l. damnum. C. loca-
ti. l. j. ff. de peric. & commo. rei vendit. Quarto, q sal esset ipsius do-
4 mini Ambrosij est † fundamentum intentionis ipsius, vnde debet con-
cludenter probari, iuxta l. verius. ff. de probat. gl. in clem. fin. de rescript.
5 nam quamuis probaretur, q emeret, cum tamen esset † administrator,
potius præsumeretur emisse nomine officij, quam nomine proprio. l. pign.
§. fin. ff. de vsucap. Imol. Raph. Comm. Alexan. Ias. l. post dotem. in
lect. Dum. ff. soluto matrim. in l. j. §. nunciatio. ff. de no. ope. nunt. Bal.
in l. si patruus. C. com. vtriusq; iud. Quarto incantatores salis emunt
illud a principe, seu a domino magistro, agentibus nomine principis,
6 & ita fecit iste Ferrarius: vnde, dato q sal ipsum † fuisset domini Am-
brosij, cum tamen sit ipsis incantatoribus traditum per dominum Am-
brosium nomine Ducis, certe acquiritur tanquam a Duce. l. Iulianus.
§. j. ff. de cur. fur. & not. in l. seruum Titij. ff. manda. vbi procurator sciē
ter rem suam tradens quasi rem domini, transfert dominiū, & accipiens
non tenetur illi nisi tanquam procuratori, excepto quando procurator
non posset habere recursum contra dominum, vt quia dominus non es-
set soluendo, vt not. in d. l. seruum Titij. est doctrina Bart. in l. procu-
rator. qui pro euictione. circa med. ff. de procur. Sexto, cum dominus
Ambrosius esset administrator & officialis ducalis, accipientes sal ab eo
verisimiliter contrahebant tanquam cum officiali, & sic tenebantur ver-
7 sus eum nomine cameræ: vnde si ipse † voluisset q sibi fuissent obligati
nomine proprio ipsius, debebat eos admonere quod sal esset suum, non
autem principis: vnde cum non fecerit sibi imputet. argum. l. j. in fin. &
8 l. quæro. ff. de act. empt. & † in re dubia fiet interpretatio contra vendi-
torem. l. veteribus. ff. de pactis. facit quod not. Signorol. in cons. clxxxix.
vbi consulit in venditore salis, qui tenetur admonere emptores de om-
nibus qualitatibus dicti negotij. Et istud suadet ratio naturalis: nam
emptores videntes se tutos per compensationem versus cameram faci-
lius inducti fuissent ad faciendum subuentionem principi, quam si sci-
uissent quod pretium salis omnino fuisset soluendum domino Ambro-
sio in quem nullam compensationem obijcere potuissent. Septimo,
q sal non esset d. Ambros. sed ipsius Ducis, apparet ex commissione
officij ipsius domini Ambros. in qua mandatur, Quod Caneparij omnes
9 soluant ipsi d. Ambros. pretium dicti salis. nam si † sal fuisset do. Ambrosij
non fuisset opus aliquo mandato: quia absque aliquo mandato de iure
communi quilibet potest accipere pretium rei suæ venditæ, ex quo istud
est de natura contractus. §. pretium. instit. de empt. & vend. non ergo
fuisset opus in priuilegio a Duce concesso, istud exprimi. l. vnica. in fin.
C. de thes. lib. x. & alias talis expressio esset superflua, q tamen non est
dicendum. l. si quando. ff. de lega. j. gloss. in cap. solitæ. de maior. & obed.
Bald. in rubr. C. de contrah. empt. ix. quæst. Octauo, licet pro dicto
sale do. Ambros. nomine proprio se obligaret mercatoribus Genuensi-
bus a quibus emebatur, hoc tamen faciebat iure commissionis sibi a
principe factæ, nec per hoc sequitur, quin vendendo illud, venderet tan
quam procurator, vt est tex. in l. solutum. §. per liberam. ff. de pign. & in
l. Iulianus. §. si procurator. ff. de act. empt. & per Bart. in d. l. procura-
tor. qui pro euictione. vbi ita eum stant simul, quod quis obligetur ipse, &
tamen sit procurator, vt habetur in dictis iuribus. Nono, cum sum-
10 his causa verteretur sub magistratu ordinario, fuit pronunciatum contra
istos Curtios in fauorem domini Ioan. Ambros. Balbi, contra quem
adducebatur per Curtios illud vnicum fundamentum, q pretium sa-
lis esset domini Ambros. vnde licet exemplis non sit iudicandum, tamē
11 saltem inde inducitur coniectura probabilis, † nec mutanda sunt quæ
certam formam iudicij habuere. l. minime. ff. de legibus.

SVMMAE RERVM. XXXIIII.

1 *VEstes & monilia quæ maritus donat uxori remanentia dominio mariti nec censentur uxori donata ergo & maritus quandocunque ab uxore potest repetere.*
2 *In dubio non est præsumenda donatio.*
3 *Maritus tenetur ad alimenta uxori suæ & quidem ultra lucrum aut reditum dotis dummodo & ipsa stet in obsequijs uiri.*
4 *Appellatione alimentorum ueniunt uestes & monilia quæ secundum qualitatem personæ & morem ciuitatis solent gestari.*
5 *Illa dicitur impensa necessaria quæ citra uerecundiam secundum mores ciuitatis omitti non posset.*
6 *Vestes lugubres concessæ ab heredibus uiduæ non donatæ sed concessæ ad usum intelliguntur & ideo ea uiuente non poterunt heredes auferre nisi ad secunda transiret uota.*
7 *Commodatum ad certum usum non potest nisi finito usu reuocari.*
8 *Prodigalia uestimenta quæ modernus abusus introduxit non censentur donata uxori.*
9 *Vxor potest ad libitum reuocare a marito Paraphernalia.*
10 *Concessio ad certum usum ante usum finitum est irreuocabilis.*
11 *Concessio paraphernalium facta marito censetur titulo depositi facta quod depositum est reuocabile arbitrio deponentis.*

SVbtiliter adeo, & diffuse in præsenti casu allegatum est
per egregios dominos aduocatos, vt pauca supersint
quæ ego in medium adducere possim. Quæritur ergo,
an maritus possit ab vxore repetere vestes preciosas,
& monilia sibi data vt quia velit illa vendere. Et pri-
1 ma fronte videretur, q sic: quia tales res † remanent, in
dominio mariti, nec censentur esse vxori donatæ. l. mor
tis sic cau. a. §. fi. de donat. int. vir. l. estimatæ. ff. sol. matr. sed potius da
te ad vtendū tñ. l. si vt certo. §. interdū. ff. commod. pro maiore mariti
2 honore. l. id vestimentum. ff. de pecul. & si. c. t, quia † in dubio nō est præsu-
menda donatio. l. cum de indebito. de prob. at. & ita tz Bar. in l. pen. §. j.
sol. mat. & cons. eo. cū similibus, & est cōis opinio vbiq; approbata. Sed
tñ puto verius esse, vt nō teneatur vxor marito repetenti vestes de qui
bus agitur, aut monilia dare, sed possit retinere pro ornatu suo. certa. n.
3 est cōclusio & cōiter approbata. q † marit' tenetur ad alimēta vxori suæ,
& quidē vltra lucrum, aut reditum dotis, dummodo & ipsa stet in obse-
quijs viri. l. quod in vxorē. C. de neg. gest. l. si cum dotē. §. si autem. ff.
4 solu. matr. per Bart. l. si constante. in vlti. parte. q. vj. ff. eo. tit. sed † ap-
pellatione alimentorum veniunt etiā vestes, & monilia quæ sm qualita-
tem personæ & morem ciuitatis solent gestari. l. verbo victus. ff. de verb.
5 signi. ergo maritus ad hæc quoq; tenetur. & dicitur talis † impensa ne-
cessaria, quæ citra verecundiā, sm mores ciuitatis omitti nō posset. l. pe
cuniæ. vbi Bar. ff. de alim. & cib. legat. vnde talia ornamenta & monilia
propter nobilitatē d. Portiæ & eius mariti, ad necessitatē potius perti-
nent, & sic ad alimenta, quam ad simplicē mariti honorem, prout in simili di-
cit Petr. de Anch. cons. clxxxi. incip. in prædicto dubio. vbi de similibus
ornamentis loquens dicit, q pp generalem cōsuetudinem, & mores ciui-
tatis, talia per maritos mitti vxoribus solent, & esset quasi verecundia
si nō mitterentur: quia violarent cōsuetudinē ciuitatis, & propterea digni
essent reprehensione apud graues & bonos viros: vnde cōcludit, q pp
talem necessitatē non præsumitur donatio, sed cōcessio potius ad vsum,
& ita ēt tz Feli. in c. super eo. ij extra de testib. & Com. cons. lxxij. in j. cum
ergo iste vsus concernat alimenta nō debet posse reuocari, nisi forte qua-
tenus alia æque preciosa maritus subrogaret. Nec obst. q isto modo vi-
derentur donata, q esset cōtra cōem opinionē: quia riideo, q non, imo soluto
matri. reuerterentur ad heredes viri, vt dicunt oēs in d. l. pen. §. j. & in
l. j. §. sed nec castrēse. vbi Bar. ff. de collat. bon. in l. filiæ cuius. C. fami.
ercisc. inter im tñ debent remanere ad vsum vxoris, nec permittēda est
ei reuocatio. Primo, quia cū vsus sit ei datus dz intelligi perpetuo datus
dum stet in matrimonio: quia semper subest eadē causa. l. cum ij. §. si vni. ff.
de transac. vbi doct. & in l. Aquilius. ff. de donat. Secundo, quia hoc ex-
6 pressum sentit Io. de Imol. in d. l. pen. §. j. vbi † loquitur de vestibus lu
gubribus festiuis, & magni precij, & cōcludit nō censeri donatas p here-
des ipsi vxori viduæ: sed solū cōcessas ad vsum vt honorifice incedat pro
honore mariti & heredum. argum. l. si vt certo. §. interdum. ff. cōmod.
subijcitq; q poterit retinere donec stet vidua nec poterunt ei auferri ab
heredibus nisi transeat ad secunda vota vel post mortem. argum. l. fin.
C. de bon. mat. refert & sequitur Alexand. in l. si vsusfructus. §. dos le-
gata. ff. ad leg. Falcid. & eandem sententiam etiam cōsulendo sequuti s
est d. Benedictus Capra cons. cxxxv. in ij. dubio. quod ergo dicitur in
prædicto casu, idem & in nostro dicendum est, subest enim eadem ratio.
Tertio, quia sentiunt hoc omnes doctores, qui concludunt post mortē
mariti huiusmodi annulos & res preciosas auferri posse vxori, sentien-
tes interim dum matrimonium durat non posse auferri, vt habetur in
dictis iur. bus, & per Card. cons. xlij. Ange. cons. cxxxiij. Lud. Rom.
consil. clxxij. & ccliij. Capram cons. lviij. & consil. lxxiij. Alexan. consil.
xlij. in j. cū simil. Nec obst. tex. in d. l. si vt certo. §. interdū. vbi videt
probari, q censeantur hæc ornamenta cōmodata esse: quia respondeo, q
7 loquitur in casu certo, vt ibi dicit Raph. Fulg. præterea ēt † commoda-
tum ad certū vsum nō potest, nisi finito vsu reuocari. l. in commodato. §.
sicut. ff. commod. & q habetur in l. lucius. ff. de donat. & l. j. de precar.
vsus autem hic fuit durante matrimonio, videtur enim maritus taci-
te hoc egisse, vt dicunt suprascripti doctores, & maxime Bald. in l. cum

te, C, de don. ante nupt. verſic. tu dic erat vxor. vbi expreſſe ſentit inte-
rim cenſeri donatum vſum, ⁊ ita etiam dicit Lud. Rom. in conſi. cxlvj.
verſic. j. Quarto, quia hoc modo concordabuntur opiniones docto-
rum, vt illi qui tenebant, q talis veſtes pretioſę ⁊ iocalia cenſeantur do
nata, intelligantur quoad vſum conſtante matrimonio, non poſt. vt
Guid. de Suz. ⁊ R card. Mala no. quos refert Bal. in l. cum te. C.
de donat. ante nupt. ⁊ Alex. de Roſ. in d. l. pen. §. j. ⁊ certe in caſu no-
ſtro propter nobilitatem ipſorum coniugum hęc opinio eſt probabilior
quam ſequitur etiam Alex. conſi. xlij. in v. vol. ⁊ in l. iij. §. fin. ff. de mu-
ner. ⁊ hon. in apoſt. Bart. nec habet iſta opinio aliquem qui expreſſe ⁊
in indiuiduo contradicat. Nec obſtat, q Bal. ait in cap. iurauit, de pro
8 bat. q † prodigalia veſtamenta quę modernus abuſus introduxit non
cenſentur donata vxori, reſpondeo in caſu noſtro, ſecundum qualitatē
perſonarum nulla eſt prodigalitas, ſed potius neceſſitas propter mo-
rem ciuitatis, vt ſupra dixi, poſt Andre. Com. Felin. Pręterea, poſi-
to q hoc ſit verum, nihil tamen facit: quia non ſunt veſtimenta donata,
ſed vſus tantum eorum durante matrimonio videtur conceſſus, ſecun-
9 dum ſupraſcripta. Nec obſtat, q † vxor poteſt ad libitum reuocare
a marito paraphernalia, ſecundum Bal. in l. vbi adhuc. verſic. iterum
quęritur. C. de iur. dot. ⁊ Iaſ. in l. maritus. C. de procur. ergo vice ver-
10 ſa maritus res vxori conceſſas. Nam reſpondeo, q conceſſio † ad cer
tum vſum ante vſum finitum eſt irreuocabilis. d. l. Aquilius. d. l. in cō-
11 modato. §. ſicut. ſed † conceſſio paraphernalium facta marito cenſe-
tur titulo depoſiti facta. l. ſi ego. §. fin. ff. de iure dot. quod depoſitum eſt
reuocabile arbitratu deponentis. l. j. §. eſt autem. ⁊ §. pen. ff. depoſiti.

SVMMAE RERVM. XXXV.

1 *PAter tenetur dotare filiam ſuam de ſuo.*
2 *Pater tenetur filiam ſuam uiduam redotare.*
3 *Si dos aſſignata primo uiro ſine culpa mulieris perijſſet uel dimi-
nuta fuiſſet tenetur Pater ad dandum tantundem ſecundo uiro niſi
conditio Patris facta eſſet deterior.*
4 *Quando Pater ſtipulatur reddi dotem filiæ cenſetur dotem filiæ
donaſſe.*
5 *Pater in dote profectitia poteſt agere adminiſtratorio nomine pro filia.*
6 *Gener non poteſt conuenire ſocerum cum quo nihil geſſit.*
7 *Pater compellitur officio iudicis ad dotandum.*
8 *Paria ſunt habere actionem uel rem ipſam.*



Licet in propoſito caſu fuerit pleniſſime allegatum
⁊ conſultum per ſupraſcriptos patres meos hono
randos: tamen requiſitus de ſubſcriptione decre-
ui pauca quędam addere, vt magis veritas per eos
tacta eluceſcat. Et prima fronte contra Titium
1 patrem facit: quia pater tenetur † dotare filiā ſuam
de ſuo. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. ⁊ ſi vidua ſit te
2 netur † redotare. vt eſt gl. in l. ſi ſocer. in prin. ff. ſol.
matr. ⁊ facit l. ſi ſocius pro filia. ff. pro ſocio. ⁊ tex. not. in auth. de ęqual.
dotis. §. quia vero. vbi pater, ſolut. mat. tenetur conſeruare dotem filię,
3 ⁊ eam deinde dare ſecundo marito: immo ſi † dos ipſa aſſignata primo vi
ro, ſine culpa mulieris periſſet, vel diminuta fuiſſet, tenetur pater ad dā
dum tantundem ſecundo viro, niſi conditio patris facta eſſet deterior,
4 vt ibi dicitur. Et iſta concluſio videtur procedere, etiam q † pater ſti-
pulatus ſit dotem reddi filię: quia licet tunc cenſeatur donaſſe filię, vt eſt
caſus in l. poſt dotem. ſecundum lect. Din. ff. ſolu. matr. ⁊ communiter
tenetur: tamen adhuc pater non eſt propter hoc exoneratus ab obliga-
tione legis, de qua in d. §. quia vero. tranſumptiue poſito in auth. ſed
quamuis. C. de rei vxo. action. ⁊ ita in terminis tenet d. Thomas Par
palia, in l. ij. §. q ſi in patris. ff. ſol. matri. vbi concludit, q ⁊ in tali caſu,
quo actio dotis non ſit communis patri ⁊ filię, ſed ſolius filię tantum:
puta, quia pater eam ſtipulatus ſit ſoli filię reddi, nihilominus, ſoluto
matrim. filia non poterit agere ſine conſenſu patris, ⁊ in ea pater erit le-
gitimus adminiſtrator, ⁊ habebit vſumfructum, quę deciſio ſi eſt vera
decidit in terminis propoſitam dubitationem, mouetur per doctr. Bar.
5 in d. §. q ſi in patris. vbi Bart. concludit, q † pater in dote profectitia
poteſt agere adminiſtratorio nomine, pro filia, per glo. in l. cum dos. in
verb. neq; proderit. ff. de pact. dotal. vnde colligitur, q pater eſt legiti-
mus adminiſtrator, quod dicit Aretin. ibi eſſe nouum dictum, ⁊ ita etiā
tranſit ibi Alexand. ⁊ Socin. ⁊ alij Mod. vnde quamuis doctores te-
neant per talem ſtipulationem cenſeri patrem donaſſe dotem filię, ta-
men debet intelligi, vt per hoc non cenſeatur a ſe abdicaſſe vſumfructū
⁊ legitimam adminiſtrationem. Sed his non obſtantibus, ſentio cū
ſupraſcriptis dominis conſultoribus, q immo dictus Titius pater ſit in
totum liberatus, ⁊ non poſſet amplius conueniri. Et quo ad ſecundum
maritum generum ſuum, caſus eſt clariſſimus, cum enim filia ſe illi nup-
6 ſerit abſque alia promiſſione patris, non poteſt † gener ſocerum con-
uenire, cum quo nihil geſſit. l. id quod noſtrum. ff. de regulis iuris. l. lo-
ci corpus. §. penult. ff. ſi ſer. vend. maxime cum vxor ſua ſit dotata, per
doctrinam Barto. in l. obligamur. ff. de act. ⁊ oblig. Quo vero ad fi-
7 liam idem dicendum eſt: quia dato, q † pater compellatur officio iudi-
cis ad dotandum, ſecundum d. l. qui liberos. iſtud non procedit in caſu
noſtro, in quo proponitur filiam eſſe dotatam, ⁊ extare prędia empta ex
pecunia dotali, quę quidem prędia ſuccedunt loco dotis, ⁊ habet mu-
lier recurſum ad illa in ſubſidium, ſicut dotali, quę quidem prędia ſuc-
cedunt loco dotis, ⁊ habet mulier recurſum ad illa in ſubſidium, ſicut ſi
eſſet fundus dotalis, vt eſt caſus in l. vxor marito. ff. de don. inter vir. ⁊
vxo. vbi Barto. Bald. Salic. Fulg. vnde cum in caſu noſtro, actio de
dote ſit tota filię, ipſa debet agere, ⁊ pater eſt liberatus. Non obſtat
d. auth. ſed quamuis. quia non procedit quando pater ſtipulatus eſſet
dotem ſoli filię: quia tunc ipſa eſt domina, ⁊ ſola agit, ſicut quando eſt
emancipata, ęquiparantur enim iſti caſus ex identitate rationis. Non
obſtat deciſio Parpalię: quia in contrarium eſt veritas, ⁊ Barto. in d.
l. poſt dotem. in iij. quęſt. ſentit oppoſitum, dum dicit, quod in tali do-
te pater nihil habet agere. ⁊ ſic non habet neque vſumfructum ſoluto
matrimonio. Idem tenet Rapha. Fulg. in l. fina. §. neceſſitatem. C.
de bo. quę lib. mouetur: quia neque de iure Digeſtorum, pater in dote
profectitia habebat vſumfructum, ex quo tunc non erat inuenta talis
acquiſitio: ſed ſolummodo poſt. per l. cum oportet. C. de bon. quę lib.
ergo nec hodie cum in profectitijs nihil ſit immutatum, vt not. glo. in l.
frater a fratre. ff. de condict. indeb. Idem tenet etiam Socin. in conſil.
100. in ij. volum. vbi allegat ita tenere etiam alios Moder. in dicta l.
ij. §. quod ſi in patris: ⁊ allegata in contrarium procedunt, quando dos
eſſet communis patri ⁊ filię, ⁊ ita loquitur Barto. non autem quando
eſt tota quęſita filię per ſtipulationem paternam, ⁊ ita expreſſe loquun-
tur doctores: vnde caſus non habet difficultatem, ⁊ cum filię non con-
cedat aduerſus patrem, niſi officium iudicis ex ęquitate deſcendens, vt
dicitur in d. l. qui liberos. certe in hoc caſu nulla eſt ęquitas, vt filia quic-
quam a patre petat. poterit enim illi dicere pater, quod petis habes, ex
8 quo actio de dote ſolum ad te pertinet, ⁊ † paria ſunt habere actionem,
vel rem ipſam, vt in hac materia not. Bald. in l. facere. ff. ſoluto matri-
monio ⁊ per Mod. in l. qui actionem. ff. de regulis iuris. Et hęc om-
nia ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVI.

1 *FIlijs denegantur alimenta quādo habent artificium unde poſſunt
ex proprijs lucris ſe alere.*
2 *Pater habens capitale non debet preſtare alimenta de capitali
ſed de lucro ex capitali proueniente.*
3 *Quis non poteſt compelli facere mercantiam de ſuis pecunijs ut filios
alat.*
4 *Iniuria & uerbera facta Patri per filium ſunt cauſa ſufficiens ad ex-
heredationem.*
5 *Filij in omnem caſum tenentur operari Patri alioquin alimenta illis
non debentur.*
6 *In aduentitijs qualiacunque ſint ſemper uſusfructus debetur Patri
etiam ſi parta ſint labore & induſtria filij.*
7 *Propter iuramentum oritur obligatio inter Patrem & filium.*
8 *Non præſumitur metus reuerentialis niſi mina probentur.*
9 *Confeſſio coram iudico incompetente facta ualere non debet.*



Quantum ad alimenta petita per filios Armati, dicitur
ea non deberi pluribus rationibus. Prima propter
rem iudicatam in ſenatu de anno 1514. quę ordinatio
authentica exhibetur, per ipſum patrem, quę vero ex-
hibetur per filios non eſt authentica. Secunda, quia
1 probatum eſt † eos habere artificium, vnde poſſunt ex
proprijs lucris ſe alere. l. ſi quis a liberis. §. idem reſcripſit. in fin. ff. de
lib. agnoſc. pręſertim cum ſint iuuenes, ⁊ validi, vt per Barto. in l. pri-
ma. C. de mendic. valid. lib. xj. Tertia, quia pater vix habet vnde ſe
alat. Nec obſtat, quod dicitur habere pecunias, ⁊ quandoque exer-
cuiſſe magna mercimonia, quia ſi olim habuit, nunc non habet. nec pro
batio, quod aliquo tempore habuerit infert ad futurum, ſiue tempus li-
tis cęptę reſpiciamus ſiue ſententię, vt in terminis noſtris concludit A-
lexand. in conſilio cy. ſuper primo de quo quęritur. volum. ij. allegat
2 doct. Bartol. in l. in confirmando. ff. de confir. tut. Item etiam ⁊ ſi
haberet aliquod capitale, non tamen de eo debet pręſtare alimenta, ſed
de lucro ex capitali ipſo proueniente, vt eſt text. in l. Tertia §. primo. ff.
vbi pupil. edu. deb. in l. Imperator. ff. ad Trebellianum per Salic. in
lege prima. C. de alim. pup. pręſt. per Alexan. conſilio 100. circa finem.
volum. j. ſed in caſu noſtro quicquam probatum non fuit, neque capi-
tulatum de tali lucro. Item ex reditibus pręſtanda ſunt alimenta, ⁊
ita etiam dicit commiſſio facta d. Angel. Panigarolę, nec reperitur q
3 † quis compellatur facere mercaturam de ſuis pecunijs, vt alat filios.
l. nec emere. C. de iure delib. ⁊ cum lapſi ſint decem anni ⁊ plus, ſatis
poſſunt pręſumi iſta conſumpta. Quarta ratio, ex atteſtatione Fran-
ciſ. de monte, ⁊ Aluiſij biragi probatum eſt, quod Paulinus dixit
4 † graues iniurias patri, ⁊ etiam eum verberaſſet, niſi ipſi impediuiſ-
ſent, quę cauſa eſt ſufficiens ad exhęredationem. §. aliud quoque capi-
tulum. in princip. in authent. vt cum de app. cogn. ergo talis cauſa eſt
etiam ſufficiens ad denegandum illi alimenta. dic. l. ſi quis a liberis. §.
5 idem iudex ęſtimare. vbi Bart. Quinta ratio, † in omnem caſum te-
nentur filij operari patri, alioquin alimenta illis non debentur. l. illis li-
bertis. ff. de cond. ⁊ demonſt. Bart. in l. Caio. §. fin. ff. de ali. leg. Bal.
Angel. Salic. in l. j. C. de leg. Pau. Caſtr. in l. diuortio. in prin. ff. ſolut.
matr. nec eſt probatum aliquid per quod conſtet culpa patris, eos non
poſſe cum eo habitare, ⁊ multa ſunt neceſſaria circa talē probationē de
quibus per Alexan. conſi. 100. per totum. in j. volu. Quoad legatum
factum Ambroſ. non eſt dubium, quin patri debeatur vſusfructus: quia
etiam ſi factum eſſet propter mercedem ⁊ induſtriam filij tamen adhuc
dicitur aduentitium, vt dicit Bart. in l. ſi tibi decem milia. §. ſi pactus.
6 ff. de pactis. ⁊ † in aduentitijs qualiacunq; ſint ſemper vſusfructus de-
betur patri, etiam ſi parta ſint labore ⁊ induſtria filij, vt dicit text. in §.
j. inſtit. per quas perſon. nob. acquir. ⁊ in l. cum oportet. C. de bonis
quę liberis. ⁊ ideo caſus non habet dubium, pręſertim ſtante etiam pro
7 teſtatione ipſius Ambroſij iurata: vnde † propter iuramentū oritur obli-
gatio

gatio, inter patrem & filium vt dicit Bart. in l. si quis pro eo. ff. de fi. le-
8 iuss. † nec præsumitur metus reuerentialis, nisi minę probentur, vt per
Bart. in l. 1. §. quę onerandę. ff. quarum rerum act. non detur. Quoad
res patris subreptas, cum constet de subreptione per ipsius confessionē
iuratam coram domino Leone Bellero, non est dubium propter doluz
subtrahentis deferendum esse iuramentum in litem patri respectu pro
bationis quantitatis, secundum l. si quando. C. vnde vi. quod quidem
iuramentum fuit petitum, vt apparet ex processu. Nec obstat, si dicatur,
9 q dominus Leo erat iudex incompetens, vnde † confessio coram eo facta
non debet valere, c. at si clerici. extra de iudi. præsertim stantibus literis
Senatus concessis ipsi Ambrosio: quia illa exceptio tollitur per alias
posteriores literas ipsius Senatus conualidantes acta, vnde non est vl
terius de hoc disputandum.

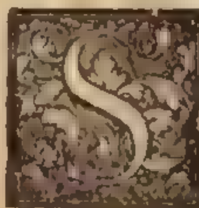
SVMMAE RERVM. XXXVII.

1 *Bonæ fidei possessori necessarias impensas deberi.*
2 *Expensæ necessariæ dicuntur illæ quæ citra verecundiam non possunt omitti dato quod nulla obligatione nec ciuili nec naturali deberentur.*
3 *Pater potest legare dotem Nepti naturali.*
4 *Expensa funeris fieri debet secundum qualitatem diuitias seu dignitatem defuncti.*
5 *Actus incontinenti gesti vis.*
6 *Asserenti aliquid incumbit onus probandi.*
7 *Spurio iure ciuili nihil relinqui potest.*
8 *Confessio Patris appellantis filium spurium legitimatum non prodest quia censetur in fraudem legis emanasse.*
9 *Verba enunciatiua inter contrahentes probant.*
10 *Filius qui viuente Patre fecit lucrum ex operis & industria sua non autem ex pecunia Paterna tale lucrum dicitur peculium aduentitiū.*
11 *Pater potest simplici protestatione renunciare usufructui quem lex illi dedit in aduentitijs.*
12 *Aduentitia bona non communicari.*

Respondetur circa primum dubium Ioan. Andreaz
teneri, nam in hereditate patris filij instituti, erant
1 † bonę fidei possessores, vnde Ioan. Andreas cum-
cens illis partem hereditatis, tenetur ad resarciendū
expensas necessarias, sicut quilibet alius tenetur ver-
sus cohęredem. l. plane. ff. de petit. hered. dicunturqz
2 † expensę necessarię etiam illę quę citra verecundiaz
non possent omitti, dato q nulla obligatione, nec ciuili, nec naturali de-
berentur, vt dicit Bart. in l. pecunię. in fin. ff. de alim. & cib. leg. & ideo
debentur expensę propter conuiuia, attenta consuetudine: adem de ma-
rosso, q etiam iure ciuili peti potest. l. j. & ij. ff. de proxen. & habetur in
rubr. C. de sponsalib. vnde etiam tenetur ad summam additam vltra le
gatum testatoris, licuit enim hęredi plus expendere. l. cum intestamen-
to. ff. de verb. signifi. imo debuerunt, quia dotes creuerant, nec secundū
conditionem suam poterant sororem minori dote maritare, & ita in simi
li decidit Bal. in c. cuz ennno. extra de consti. & And. Sicul. in repet.
rubr. C. qui admitti. versi. decimosexto. & versi. vicesimotertio. dum co-
mentat regulam. l. qui hominem. ff. mand. Circa secundum respon-
deo, Ioan. Andream teneri, seruanda enim est voluntas patris, qui po
3 tuit legari † nepti naturali dotem. l. vxorez. §. pater naturalis. ff. de leg.
ij. nec obstat statutum, quia non dicitur meliorata per hoc conditio do-
mini Francisci, ex quo ipse non tenebatur ad eam dotandaz. d. §. pater
naturalis. vnde talis dos non esset conferenda. l. pater filię. ff. de euict.
nec pręsumitur data contemplatione filij, cum legatum sit sub nomine
ipsius nept. o. l. auus. vbi glo. ff. de iur. dot. & hoc maxime in dote natu-
ralis filię, ad quam ipse auus non tenebatur, vt supra dictū, faciunt not.
4 in l. quę situm in princ. vbi Bart. ff. de leg. j. Circa tertiū, debet † ex-
pensa funeris fieri secundum qualitatem, & diuitias, seu dignitatem de-
functi. l. & si quis. §. ęquius. ff. de relig. & sumpt. fun. vnde si iusta Vergia-
ti exhibita est talis, & verisimile sit iudici, non est dubiū, quin eius filius
ad eam teneatur, pro portione sua, imo talis actio est priuilegiata. l. fin. ff.
eod. Circa quartum respondetur, quod hę obligationes ponendę sunt
in computis debitorum testatoris, quas cōstat ab eo contractas, & ideo
5 hoc oportet probari: nec sufficeret † pręsumptio resultans ex actu incō-
tinenti gesto post mortem patris: bene talis pręsumptio multum opera
retur, iuxta not. in l. si ventri. §. fin. ff. de priuil. credi. sed oporteret, q
adiuuaretur per aliquas alias probationes: puta, rationes testatoris,
vel mercatorem quibus solutum fuerit. Circa quintum, difficultas
est in facto, an illę perticę xxvij. possent commode rigari absque aquis
auctis per dominum Philippum, vel non, quod autem scarpatę fue-
6 runt perticę xxvij. incumbit onus † probandi ipsi Ioan. Andreę qui
hoc asserit. l. verius. ff. de probat. Circa hereditatem d. Pauli. dubium
facit: quia cuz non producatur instrumentum legitimationis Hierony-
7 mi, videtur q institutio non valeat, tanquam de † spurio, cui iure ciuili
8 nihil relinqui potest, authen. ex complexu. C. de incest. nupt. nec † con-
fessio patris appellantis eum legitimatuz, prodest: quia censetur in frau
dem legis emanasse. l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de leg. iij. & ideo
tali nulla debetur legitima. In cōtrariū in casu nostro facit, quia Ioan.
9 Andreas per verba † enunciatiua instrumentorum, appellauit eum le-
gitimatum, & ei successit ex fideicommisso apposito a patre: vnde vide-
tur approbasse, iuxta not. in l. optimam. C. de contrah. & commit. stip. &
hęc op inio mihi videtur verior: quia solum ex causa fraudis posset con-
trauenire instrumentis ex facultate concessa arbitro per compromissus,
certe in hoc casu non potest dici fraus, si dominus Philippus secutus
est voluntatem defuncti. argum. gloss. in l. Titio fundus. de cond. & de-
mon. non nego tamen quin casus habeat aliquam difficultatē. Quoad
vltimum quęsitum casus non habet multam difficultatem, nam cum id
10 lucrum quod facit dominus Philippus, † viuēte patre suo, non fecerit
ex pecunia paterna: sed solum ex operis suis, & propria industria, tale
lucrum dicitur peculium aduentitium. l. cum oportet. in princ. C. de bo
11 nis quę lib. ibi per Bart. vnde potest † pater simplici protestatione re
nuntiare vsufructui, quem lex illi dedit in aduentitijs. d. l. cum oportet.
§. in autem res. quod non procederet in peculio profectitio, propter im
pedimentum patrię potestatis. iuxta not. in l. ij. C. de inoff. donat. l. pla-
cet. ff. de acquir. hered. & consequenter valet talis licentia & protestatio,
ne huiusmodi acquisita communicentur fratribus, prout etiaz alias de
12 iure † communicari non debetur, nec cōferenda sunt. l. fin. C. de collat.
per Bart. in l. j. §. nec castrense. ff. de collat. bonorum.

SVMMAE RERVM. XXXVIII.

1 *Regulariter iudex ordinarius est etiam iudex in articulo & maxime si sua sit iurisdictio.*
2 *Iudex electus de consensu partium ad diffinitionem tantum non autem ad articulos incidentes de eis se non potest intromittere.*
3 *Compromitti posse de causa impediente certamen.*
4 *Non licet pendente articulo praiudiciali procedere.*
5 *Duelli causam legibus dirimi.*
6 *Consuetudo non amplius operatur quàm prout est inducta nec in ea locus est extensioni de uno casu ad alium.*
7 *Exceptio litis ingressum impediens prius cognosci debet nisi haberet in se præsumptam malitiā quia tum iudex ad ulteriora procedere potest.*
8 *Consuetudo procedendi contra contumacem non debet extendi quando obijcitur exceptio praiudicialis quia contumacia in electione respectu principalis certaminis non debet operari respectu articuli praiudicialis.*
9 *Militum contentiones iure gentium explicari.*
10 *Non est prouocandum ad certamen nisi ex magna causa.*
11 *In iudicio criminali prius solent iudices cognoscere de principali deinde de mandatoribus.*
12 *Vbi iudicium est nullum ibi nulla est contumacia.*



Superioribus diebus respondi circa merita contro
uersię vertentis inter illustriss. do. Fabricium & d.
Cęsarem, & conclusi non teneri do. Fabr. ad pugnā
cum secundum consuetudinem vulgarem militus.
Nupertime autem vidi multa adduci pro do. Cę-
sare ad iustificandam sententiam Senensem, latam
in contumaciam, quę licet diffuso sermone sint com
polita: tamen non habent difficilem resolutionem,
& quę paucis verbis possit explicari, reducam itaque rem omnem ad
duos articulos, quorum decisio facile declarabit iustissimā esse do. Fa-
bricij detrectationem. Primus articulus, nunquid iudex campi, seu
principalis controuersię & certaminis, sit etiam iudex quęstionis incidē
tis, quādo prouocatus allegat habere se exceptionem pręiudicialez, vel
impedientem certaminis ingressum. In quo articulo distinguendi vidē
tur tres casus. Primus est, cum iste iudex alias esset ordinarius ipsarū
partium: puta, Imperator, vel eius locum tenens, & cū vterque sit Nea
politanus, & de iurisdictione Cęsaris, non est dubium si ipse esset aditus
pro duello, quin etiam deberet cognoscere super exceptionibus: quia
1 † regulariter iudex ordinarius est etiam iudex in articulo, & maxime, an
sua sit iurisdictio. l. si quis ex aliena. ff. de iudic. l. quoties. C. de iudic.
Secundus est casus, in iudice electo per partes de communi consensu, &
tunc perpendenda sunt verba consensus, quia talis habet eam iurisdi-
2 ctionem, quam consensu suo partes illi tribuerunt: vnde si est † electus
tantum ad diffinitionem, non autem ad articulos incidentes, de eis se
non intromittet. l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arb. sed eligun-
tur alij qui cognoscāt super articulo, secundum doct. in l. si quis in con-
scribendo. C. de pac. vbi stante statuto, quod causę compromittantur
debebit fieri compromissum etiam de articulo incidenti, an causa sit cō-
promissibilis: priusquam compromittatur super principali, & isti duo ca
sus nō sunt pńtis speculationis, nec faciūt ad qōnē nostrā licet diffuse &
ɔfuse p aduocatos aduersantes sint inculcati. Terti⁹ est casus † noster,
3 qñ nō sumus corā nostro ordinario iudice, nec ēt ɔsensim⁹ adhuc in aliū
iudicē cāpi sed dicimus qḋ anteq̄ vltra pgrediamur volumus cognosci
super exceptione impediente certaminis ingressum, quis debeat cogno
scere: & non iudex campi, quia adhuc non est electus, & quia eligendo fie
ret pręiudicium exceptioni, tanquam esset ad vlteriora progressum. l. a
procedente. C. de dilat. quid ergo faciendum hoc casu: & proditum est
duplex remedium, primum, quod adeatur iudex vtriusque partis pro-
ut in casu nostro Imperator, vel eius locum tenens, quod etiam est fa-
ctum, vt apparet ex appellatione per procuratorem do. Fabricij inter-
posita, & istud remedium, non habet vllam difficultatem. Alterum est
remedium, quod eligantur duo arbitri iuris qui cognoscant circa ta-
lem articulum, quod etiam falsum est quia do. Fabr. semper obtulit se
staturum iudicio duorum equitum eligendorum, &c. quę oblatio vide-
tur mihi consentanea, & iuri nostro, & sensui naturali, & consequenter ob-
seruanda, in ijs controuersijs militaribus, & probatur primo ex no. per
doc. in d. l. si quis in cōscribendo, vbi compromittitur de articulo, ante-

quam deueniatur ad causam principalem. & tradit Phe. de Anc. consil.
lxxvij. Secundo ex no. in l. arbitro. ff. qui sa. cog. in l. fi. ff. a quib. app.
vbi quotiescunque adest aliquis articulus incidens, puta probandi fide
iussores, dantur arbitri a partibus ex auctoritate tamen iudicis. Ter-
tio, quia etiam quando dubitatur de iurisdictione, vel quia delegati alle
gantur suspecti, secundum ius canonicum dantur arbitri iuris qui co-
gnoscant super tali articulo, vt est text. in c. ab arbitris. de offic. delega.
libro vi. & habetur in l. fi. C. de iudic. merito ergo etiam in casu nostro
probabile fuit hoc remedium, vt articulus committeretur duobus equi
4 tibus, nec licuit † interim pendente articulo preiudiciali, istis decem vi
ris Senensibus, procedere ad vlteriora. l. ij. C. de ord. iud. maxime, vt
dixi, cum adhuc electi non essent, nec etiam possent in contumaciam eli-
5 gi, cum nulla adhuc esset contumacia. Nec me mouet, quod ista † proce-
dant secundum dispositiones legum, nostra autem questio versatur cir-
ca duellum, in quo non videntur obseruande leges: vnde multa exem-
pla possunt reperiri in quibus aliter statuitur in hac materia duelli, quam
per leges sit cautum. Nam respondeo, quod vbi consuetudo esset in
contrarium, satis credendum esset consuetudinem potius attenden-
dam lege secunda. C. que sit longa consuetud. vbi doct. sed cessante
consuetudine ad rationem naturalem semper recurrendum est, su-
per qua se fundant leges: cum enim ratio naturalis secundum captum
humanum quandoque sit diuersa, & plerique non tam ratione natu-
rali, quam phantasia agantur, necessarium fuit ad leges recurrere que
a sapientissimis sunt late, & iudicio omnis seculi approbate. Si er-
go consuetudo preualuisset, quod obiecta exceptione impeditiua litis
ingressum, vel alias preiudiciali, nihilominus iudex deinde in contuma
ciam electus possit procedere, vtique locus esset suprascripto argumen
to, sed ego non arbitror talem consuetudinem vnquam inualuisse, nec
probari posse: & si qui cucurrerunt in campum absente aduersario, non
ideo dicuntur obtinuisse, & forte in casibus allegatis non obyciebatur
exceptio impeditiua litis ingressus seu preiudicialis, vel dominus cam
pi, de consensu communi erat electus, vel erat communis dominus, vel
alias in casu licito hoc fecit: in casu autem nostro non videtur extare cõ
6 suetudo aliqua, ideo non est recedendum a dispositione legis: quia † cõ
suetudo non amplius operatur, quam prout est inducta, nec in ea locus
est extensioni de vno casu ad alium, secundum Bartolum in l. j. §. si
quis hoc interdicto. ff. de itinere actuque priua. per Dec. consil. lxxij. &
cclix. cum similibus, quod maxime est dicendum in hac consuetudine
duelli prohibita per leges, & canones, vt omnes fatentur. & satis est con
suetudinem hanc omni iure improbatam in suis terminis relinquere,
quando non est discordia inter partes respectu articuli: non autem debe
mus eam extendere ad casus ab ea non prouisos: standum ergo fuit re-
gule iuris fundate, in optimo sensu naturali, & approbate, tam per leges
ciuiles, quam canonicas, vt prius cognosceretur super articulo preiudi
7 ciali, quod tamen intelligunt doctores, nisi talis exceptio † haberet in se
presumptionem malitie: quia tunc potest iudex ad vlteriora procedere,
secundum Bart. & alios, in l. nam postea. ff. de iureiu. Feli. c. cum con-
tingat. extra de offi. dele. que limitatio non potest habere locum in casu
nostro: tum quia decem viri Senenses adhuc non erant iudices, nec in
eis fuerat consensum: tum quia presumptio malitie videtur potius ex
parte domini Cesaris, qui omisso principali quem erat certus sibi intu-
lisse iniuriam, infestauit dom. Fabricium, quem non constabat quicquã
de hac re sciuisse. Et videtur hoc fecisse causa euitandi certaminis cum
principali, quem forte magis formidabat. Et experiendi cum do. Fab.
quem sciebat infirmum, & epilepticum, & ecclesiasticum, tum etiam, quia
8 hec † consuetudo procedendi contra contumaces non debet extendi, quando
obycitur exceptio preiudicialis: quia contumacia in electione respectu
principalis certaminis, non debet operari respectu articuli preiudicia-
lis. arg. l. generaliter. §. j. vbi doc. C. de reb. cred. & que habentur in c.
consuluit. de off. deleg. in c. ij. de dolo & contuma. lib. vj. & facit quod ha-
betur in c. si duobus. de appel. vbi Fel. Nec obstat quod dispositiones
legum non videntur allegabiles in hac materia duelli respondeo, supra
satis esse responsum, & Bar. in l. neque enim. ff. de test. mili. dare doctri
9 nam † communiter approbatam, quod cum militibus attenditur ius gen-
tium, & equitas naturalis, omisso rigore iuris ciuilis vnde cum suprascri
pta procedant secundum verum sensum naturalem, non est dubitandũ
quin inter personas militares debeãt obseruari. Et licet multa alia ad-
ducantur in allegationibus contrariis, tamen tolluntur omnia per su-
prascriptas rationes, nec indigent alia particulari responsione. Secun-
dus articulus, an ex omni causa licitum sit prouocare ad certamen, & cõ
10 muniter concluditur quod non: sed oportet id † fieri solum ex magna
causa: & laudatur factum regis Anglie, qui delusit quosdam decertare
volentes de insigni capitis bubuli, vt dixi in libello de singulari certami
ne, c. viij. & ideo, si do. Cesar voluit decertare debuit exprimere in char-
tula causam iustam: quia illa verba, Per creatum tuum me assaluisti, sunt
dubia, & incerta: potuit enim esse talis species assaltus adeo leuis, & ab
iniuria aliena, vt non meruerit super eo concedi duellum, debuit etiam
exprimi nomen creati: quia posset esse talis persona, que ipsa admittere
tur ad certamen, & tanquam principalis deberet preferri in duello
11 ipsi do. Fabr. sicut enim † in iudicio criminali prius solent iudices co-
gnoscere de principali, deinde de mandatoribus. l. non ideo. C. de accu.
vbi Bal. ita videtur in hoc casu dicendum subest enim magna equitas
vt cum eo prius pugnetur quem constat principaliter intulisse iniurias
quam vt veniantur res incertas, & ex coniectura velimus eos prouoca-
re, qui forte omni culpa carent: verum quia circa hunc articulum alias
plura conscripsi, in presentia non existimaui vlterius insistendum. Et
ex iis infertur illam sententiam decem virorum Senensium ipso iure
12 esse nullam, ex defectu iurisdictionis, & † vbi iudicium est nullum, ibi
nullam esse contumaciam. l. filius. ff. de interroga. act. Fel. cap. ex teno-
re. de rescript. Et ideo saluum illibatumque inter equites esse hono-
rem illustriss. domi. Fabricij. Et hec omnia saluo semper saniore iu-
dicio.

SVMMAE RERVM. XXXIX.

1 *Collectæ cum imponantur personæ pro rebus debent imponi in fo ro personæ non autem ubi sunt res.*
2 *Consuetudo cuius initij memoria nõ extat habet uim priuilegij.*
3 *Solutiones in diuersis locis faciendæ & particulariter censentur onerosiores non solum soluenti sed etiam exigenti quàm si fierent uno in loco.*
4 *Malitijs hominum indulgendum non est.*
5 *Illi quorum non interest non debent audiri.*
6 *Statutum loquens in personam non comprehendit forenses.*
7 *Qui uult obtinere in hyppoteca oportet ut probet rem fuisse in bonis debitoris tempore contractus & postea secus si solum ante fuisset.*
8 *Existens in quasi possessione transfert onus probandi contrarium in aduersarium.*
9 *Statuentes non possunt derogare legi superioris.*
10 *Confirmatio generalis statutorum facta per Principem non trahitur ad correctionem legis ab ipso Principe facta.*
11 *Testis qui indefinite perhibet testimonium non probat.*
12 *Dictum illud quod standum sit Doctori attestanti de consuetudine non est uerum.*
13 *Extra Territorium Iudici impune non paretur.*
14 *Dictio. Ciuitas quid.*
15 *Rescriptum Principis intelligitur secundum terminos iuris.*
16 *Mens Cæsaris non est auferre ius tertij nec ipsarum partium.*
17 *Vna met res diuerso iure censeri non debet.*
18 *Inter limitare & corrigere discrimen.*
19 *Pontifex potest præcepta Christi limitare non autem corrigere.*
20 *Limitationis uirtus.*

Est fundata intentio ciuium Mediolanensium possi-
dentium bona in territorijs aliarum terrarum duca-
1 tus. Primo ex iure communi: quia cum † collecte, de
quibus agitur imponantur persone pro rebus debent
imponi, in foro persone, non autem vbi sunt res: cum in
loco rerum sint forenses quibus non possunt imponi
talia onera, vt est tex. in l. rescripto. §. sciendum. ff. de mun. & hon. vbi
Bart. & tradunt Doctor. in l. iiij. §. si actor. ff. de re iudi. per Dec. cons.
cccviij. cum simil. Ad idem tex. ad l. munerum. §. patrimoniorum.
ff. de mun. & hon. Rursus fundata est, ex decretis & constitutionibus
veterum principum maxime Archiepiscopi Ioannis, qui cum varia fuis
set obseruatio huius rei, & lis diu vertisset de hoc cum comunitate Lau-
densi tandem, re diligenter cum peritis viris considerata, fecit decretũ
generale, quod Mediolanenses non tenerentur subire munera cum Lau-
densibus pro possessionibus, quas habebant in agro Laudensi: sed sol-
uerent collectas Mediolani, & ita ab eo tempore fuit obseruatum. Itẽ
2 fundata est ex consuetudine † ante hominum memoriam, que habet vim
priuilegij, iuxta tex. in l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quot. in c. si
per quosdam. §. preterea. de verb. signi. que consuetudo inualuit ea
supra centum & quinquaginta annos post dicta decreta Principum in-
telligendo, tamen respectu munerum, que imponuntur persone pro re-
bus, prout sunt iste collecte. Licet aliud sit respectu munerum mere re
alium, vt sunt taxe equorum, & tributa, & similia: de quibus per Bar. in
d. l. rescripto. §. fin. & tradunt omnes maxime repetentes in l. placet. C.
de sacrosanct. eccles. & ideo in decretis veteribus est cautum, quod forenses
vsque ad nouam reformationem estimi soluant in loco ipsius estimi: qua
presupponunt, quod in nouo estimo quilibet reducatur ad forum domici-
lij sui, & nouissime in estimo facto anno 1524. hoc fuit obseruatum &
quotidie Senatus ita iudicabat, & memini, me existente aduocato, per
ordinationem Senatus exclusos fuisse Papienses, ne infestarent Gre-
gorium de Aretio, qui in nouo estimo de Papiensi translatus fuerat ad
Mediolanensem, & sunt huius rei infinita exempla. Denique fundatur
etiam ratione naturali ne aliquis infestetur in tot locis, & conuenientius
est quod in foro domicilij contribuant, quidẽ magis principale, iuxta glos.
in Cle. i. verb. subditos. de for. compet. quam quod camera fiscalis cum cõ
ueniat in diuersis locis pro bonis in vna ciuitate pro alijs in alia, cum
3 huiusmodi solutiones † particulares censeantur onerosiores, non solũ
soluenti: sed etiam exigenti. l. cum hi. §. cause. vers. si alibi domicilium.
ff. de transact. & quod habetur in l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. Tandem
4 & illud considerandum est, quod † malitijs hominum indulgendum non
est, iuxta l. in fundo, de rei vendic. Cum enim iste communitates exone-
rentur de estimo suo, & ratione forensium augeatur estimum domicilij,
iam apparet quod nihil eorum interest: cum non subeant ipsi pro bo-
5 nis forensium tale onus † vnde tanquam eorum non intersit, non de-
bent audiri. l. non ignorat. C. qui accus. non poss. l. posthumus. §. j. vbi
Doct. ff. de inoffic. testa. & videntur ipsi hoc facere, vt possint onera-
re ipsos forenses & suam sarcinam ad eos transferre, iuxta l. j. C. de cen-
su. lib. xi. Et certe cum ipsi habeant aliquod ciues suos possidentes bo-
na in agro Mediolanensi, qui tamen onera subeunt in patria sua, non
debent hoc a Mediolanensibus petere, cuius contrarium in ciuibus
suis seruari vellent. l. penul. C. de solut. Nec eos adiuuant ea, que subti-
liter in motiuis sunt contra Mediolanenses allegata: & in primis dum
limitatur communis conclusio posita in d. l. rescripto. §. fi. non habere
locum, nisi in ciuitatibus in quorum territorijs bona sita sunt adesset
statuta, quod omnia bona essent obnoxia pro collectis, & alijs oneribus, se-
cundum

cundum Bart. l. vnica. C. de mul. & in quo loc. Alex. consi. cj. in §. cum
simil. b. Respondeo illud in facto versari an habeant ista statuta, & cum
peruoluissem statuta Papiensium nõ reperi tale statutum. Itẽ si adess-
set, oporteret aduertere quemadmodum sint concepta verba statuti.
6 Si enim in † personam loqueretur non comprehenderetur forensis, se
cundum Bart. in l. j. C. de sum. Trini. & fide cathol. Ruy. consil. cxcv.
in ij. idem si diceret, quod bona ciuium essent obligata, &c. secundum
Pract. Pap. in forma libelli. act. hyp. vers. sub eadem. Secundo respõ
deo, quod statutum non operaretur, respectu nisi bonorum futurorum,
id est, quę tempore statuti essent in dominio illius communitatis, non
autem eorum, quę iam antea extissent de communitate & pertinerent
ad forenses, vt sentit Bartol. in d. l. rescripto. §. fin. & hoc est secundum
7 regulas iuris: quia † qui vult obtinere in hypotheca oportet, vt
probet rem fuisse in bonis debitoris tempore contractus & postea:
secus, si solum ante fuisset. l. & quę nondum sunt. §. quod dicitur. ff.
de pign. l. j. in pign. act. l. fin. C. quę res pign. obligat. Ergo idem in ca-
su nostro: non enim potest ciuitas hypothecare bona, quę amplius sua
non sunt. & illud onus probandi pertinet ad ciuitatem sicut in supra
scripto exemplo pertinet ad creditorem pretendentem hypothecam. d.
§. quod dicitur. d. l. fi. cum simil. Et maxime cum Mediolanenses
8 † sint in ista quasi possessione que trãsfert onus probandi in aduersariũ
l. sicuti. §. sed si quęratur. ff. si seruit. vendi. & quia ista possessio est anti-
quissima. & supra hominum memoriam vnde pręsumitur antiquior ip-
so statuto, vt consuluit Rapha. Com. quod consilium refert, & sequitur
Soci. in l. Gallus. §. si eius. ff. de liber. & posth. Tertio respõdeo, quod
si qua sunt de hoc statuta censentur limitari per constitutiones Princi
pũ, & pręsertim Archiepiscopi Ioannis, de quibus supra dixi: quia non
9 possunt † statuentes derogare legi superioris. c. si duobus. §. fi. extra de
appella. vbi omnes not. & in c. ecclesia S. Marię. extra de consti. &
10 † confirmatio generalis statutorum facta per Principem non traheré
tur ad correctionẽ legis ab ipso Principe factę. l. post clausula. vbi Do-
cto. de verbo. oblig. l. legata inutiliter. vbi Ias. ff. de leg. j. Bar. l. si quis
sub. ff. de cond. insti. Quarto respondeo, quod ciuitates possent pręten
dere, stante tali statuto hanc hypothecã contra Mediolanenses. si ip-
si soluerent pro Mediolanensibus, sed cum defalcatum sit estimum ip
sorum respectu bonorum, quę possidentur a Mediolanensibus iaz eo-
rum nihil interest, nec possunt pretendere hypothecam, vbi debitum
principale nullũ subest. l. soluitur. §. pen. l. seq. ff. quib. mod. pign. l. La-
beo. ff. de pact. l. cum principalis. ff. de reg. iur. Non obstat aliud moti-
uum, dum secundo loco limitatur suprascripta conclusio, vt non proce-
dat, stante in contrarium consuetudine quę consuetudo videtur genera
lis per Italiam, vt etiam forenses allibrentur in loco bonorum. secun-
dum Bar. in d. l. j. C. de mulier. & in quo loco. vbi etiam Ang. & per
Bal. l. etiam. C. de exec. rei iudic. Alex. consi. cx. in ij. lij. in 2. respon-
deo magis specialis apud nos consuetudo in statu Mediolani est in
contrarium, quę probatur per constitutiones Principum, per ęstima
retro factę, & quia ipsi aduersantes fatentur quod Mediolanenses nec
nunc, nec olim soluerunt, licet dicant, quod hoc fuerit per potentiam quod
est falsum. & etiam si esset verum, satis eorum confessione apparet talem
consuetudinem, non esse introductam. Secundo dico, quod imo consue
tudo stat in contrarium, & assistit iuri cõmuni, & certiores probationes
sunt pro parte Mediolanensium. Tertio respondeo, quod attestatio
supradictorum D. doctor. non probat hanc consuetudinẽ, quę est facti,
& Doctores sunt testes earum rerum, quę sunt iuris, non autem quę cõ
sistunt in facto maxime cum indistincte loquantur de ciuitatibus Italię
11 vnde sicut † testis, qui indistincte perhibet testimonium nõ probat secũ
dum Inn. & Abb. in c. auditis. extra de pręscri. vbi etiam Feli. Det. de
Anch. & Imol. in c. quanto, extra de his, quę fiunt a pręlat. Alex. consil.
cx. in j. & alibi sepe ita, qui indistincte dicit in Italia, non probat, respe-
ctu particularis ciuitatis: cum non sint iurati, nec possint probabilem
rationem dicti sui afferre. Quarto respondeo, quod illud vulgare dictũ,
12 quo dicitur, standum † esse doctori attestanti de consuetudine, &c. non
est verum etiam si essent plures Docto. secundum Alex. in l. post dotez.
ff. sol. mat. per rationem. de qua ibi per eum, & in terminis nostris per
Aret. consi. cxxxij. inci. in causa quę vertitur inter homines. vers. secun
da quod admitteretur. & illud dictum etiam reprobat Iasa. in l. de qui-
bus. ff. de legib. vbi alleg. Bald. Imol. & alios idẽ tenentes. Et certe in
casu nostro nõ est opus recurrere ad has ambages: quia ex parte Me
diol. probata est consuetudo conformis iuri communi, & contraria huic
limitationi. vt supra dixi. Non obst. rursus dum dicitur, quod ipsę ciui-
tates non fuerunt citatę ad confectionez ęstimi Mediolanensi & quod
etiam ipse habent Mediolanenses, quamuis forenses in suo ęstimo. &
13 quod debent collectę eis solui, non autem Mediolanensibus: quia † ex-
tra territoriũ iudici impune non paretur. l. fi. ff. de iurisd. om. iud. Bar.
in d. l. j. C. de mul. & in quo loco. Parpal. in l. placet. C. de sacros. eccles.
14 respondeo ista † dictio, ciuitatum, est satis confusa: & recte intellecta ni
hil obstat Mediolanensibus. & sciendum est iure debere ciuem in loco
domicilij collectari etiam pro bonis extra territoriũ: quia, vt dictũ est)
hec onera imponuntur persone principaliter pro rebus ipsis, vt dicitur
in d. l. rescripto. §. fi. & in l. munerum. §. patrimoniorum. & not. in rubr.
C. de muner. patr. lib. x. & per d. Ruin. in d. consi. cxcv. in princ. & ideo
non debent de hoc ciuitates conqueri, cum certissimum sit, quod Me-
diolanenses subeant dicta onera Mediolani non autem transeunt im-
munes. Et istud est certum ex ęstimo facto anno 1524. & alijs ęstimis
prioribus. nec opus fuit in hoc citare alias ciuitates, quarum ius non
leditur in oneribus mere realibus. in collectis vero nullum ius habẽt.
Et ideo si alię ciuitates habent dicta bona in estimo suo. istud est pro-
pter onera realia, sicut sunt taxę equorum, hospitationes, pontes, vt simi
lia quę soluuntur in loco, vbi sunt res ipsę vt dicunt doct. in d. l. placet. &
in d. l. j. & ita procedit text. in l. forma. ff. de cens. collectę vero solui de-
bent vbi est domicilium persone. Non obstat, quod istę collectę videan
tur esse munera realia, quia indictio earum quando fit a Cęsarea maie-
state onerat locum dicendo quod exigatur a statu Mediolani talis sum
ma: vnde non videntur onerari personę, sed res ipsę, & possessiones sta-
tus secundum Alb. de Ros. in rubr. ff. de mun. & hono. vers. considera-
ri tamen. respondeo illa verba, exigantur a statu Mediolani intelligun
tur nõ a possessionibus, vel a rebus inanimatis, sed ab ipsis hominibus
status, qui hoies exiguntur pro realibus in loco rez, pro personalibus, vel
collectis in loco domicilij sm terminos iuris de quibus in d. l. j. & d. l.
15 rescripto. §. fi. & † rescriptũ princ. pie intelligẽ sm terminos iuris. l. vt gra
datim. ff. de mun. & hon. l. j. ad mun. & Alb. loquit qñ onus est impositũ
rei tantuz, vt teneantur oẽs possessores, etiã non subditi imponentis: quę
stio vero nostra loquitur quando omnes sunt subditi, tam vnius ciuita-
tis, quam alterius tunc verisimile est velle Cęsaream maiestatem, quod
16 soluant prout de iure, in loco, quo soluere debent: quia † mens cęsaris
non est auferre ius tertij nec ipsarum partium. l. ij. l. pen. C. de precib.
Imp. offer. Non obstat, quod anno 1524. citra, dictę ciuitates collecta-
uerint ipsos Mediolanenses quod non videtur ex alia contigisse. nisi
propter consuetudinem collectandi forenses, quia respondeo, quod imo
ex alio contigit, nempe ex decretis, & constitutionibus veteribus prin-
cipuz, quibus cauetur quod emptores soluant collectas, & subeant one
ra vsqz ad nouam reformationem ęstimi, & ratio dictorum decretorum
est, quia emptores, cum non essent in ęstimo anni 1524 non fuissent col-
lectati in loco domicilij, in loco vero bonorum minus fuissent: quia forẽ
ses. d. l. rescripto. §. fi. merito oportuit prouidere, quod saltem vsqz ad
nouam reformationem soluerent in loco bonoruz, & istud arg. satis con
cludit, pro Mediolanensibus & indicat manifestam calumniam aduer
santium: quia si in loco bonorum propter consuetudinem potuissent col
lectari frustra fuisset prouisum per dicta decreta: quę manifeste volunt,
quod post nouam reformationem amplius non collectentur in loco bo-
norum, sed in loco domicilij. Non obstat, quod in pręsentiã solum tra-
ctetur de ęstimando territorijs singularum ciuitatum, vt cognoscatur
quęnam portio onerum subeundorum spectet cuilibet ciuitati, conside
rato valore sui territorij: nec sit lis aliqua inter ciuitates, & particulares
possessores bonorum, &c. respondeo, quod cum agatur de considerando
valore territorij, non debet imputari pars possessa p forensicos, ex quo ci-
uitas eos grauare non potest sed debet illa pars possessa imputari terri
torio possessorum: quantum sit respectu collectarum, vt hactenus sem-
per est factum: quantum vero sit respectu onerum mere realiũ secus est
vt supra dixi. d. l. forma. ff. de censibus. d. §. munerum. Et debent domi
ni iudices meminisse istius motiui, & in sententia sua expresse reseruare
ius priuatorum possessorum, ne sententia inter istas communitatem la-
ta illis pręiudicet. maxime cum multi ex istis possessoribus sint qui par
ticularibus rationibus non possunt in loco bonorum collectari, vt quia
dicta bona per inuestituras feudales sint separata a communitatibus ci
uitatum: vel quia sint iuris ecclesiastici: & ab ecclesia recognoscantur ci-
tra vllam prorsus superioritatem ciuitatis, vel quia prouenerint ex do-
nationibus principum cum clausula quod talia bona habeant eandem
immunitatem ac si possiderentur ab ipso principe: vel quia alia ratione
sint omni modo exempta a dicto communi. & ideo in omnem casum re-
seruandum est tale ius priuatis & (vt dixi) non debet hoc excidere de
memoria dominorum iudicum. Non obstat, quod cum onera mere
realia subeantur in loco bonorum videtur inconueniens quod ista quę
imponuntur personę pro rebus, soluantur in loco domicilij & sic fiant
17 duo ęstima, & † vnamet res diuerso iure censeatur. l. cum: qui ędes. ff.
de vsucap. Respondeo istud est ponere os in cęlum & arguere legislato
rem de insufficientia contra c. ne innitaris. extra de consti. quãuis etiaz
lex communis fundata sit magna ęquitate, quę non permittit forenses
in istis collectis inquietari a ciuibus qui procuidubio eos onerarẽt im-
modice & cogerent ad ferendum onera, que ipsi nec digito vellent con-
tingere, vt in Euangelio dicitur, quod maxime in ista lite apparet: cum
enim ipsi proportione Mediolanensium non grauentur & sic nihil eo-
rum intersit: tamen conspirant contra eos: vt possint omnem onerum
sarcinaz ad illos transferre aduersus l. j. C. de censit. lib. xj. Subest etiã
illa ratio: quod cum in loco domicilij Cęsareus fiscus propter istas colle-
ctas auxerit vectigalia vt soluantur 40. solidi pro modio farinę, quod
antiquitus erat iustum pretium ipsius farinę, & sic tantum Mediola-
nensibus auferat fiscus, quantum det natura, & agrorum productio: im
quum esset, quod duplici onere isti ciues grauarentur soluendo tantaz mo
lituram. Pręterea etiam in loco bonorum contribuendo cum ciuitati-
bus, alias oporteret, quod fiscus istos Mediolanenses possessores in agro
ciuitatum releuaret ab illis vectigalibus quę Mediolani soluuntur &
in alijs ciuitatibus non soluuntur quę esset magna confusio. Non ob-
stant, quod tentant Mediolani exonerare ciuitates, quatenus ascenderet
valor bonorum possessorum, & in hoc fieret beneficium illis solis parti-
cularibus qui in effectu pro illis bonis nihil soluerent, prout hactenus
videtur factum: nam respondeo agendę sunt gratię illis aduersantibus
qui admonuerunt ciuitatem ne sinat hoc beneficium particularibus.
Sed profecto nõ oportet docere Lusciniαs, vt cantent, etenim a seipsis
exactores Mediolanenses sunt satis periti, ne sinant aliquem de reti-
bus suis elabi, siue possideat in suo territorio, siue in alieno, cum ius in-
dicendi collectas etiam in alieno ad eos pertineat, vt supra est visum, &
molitura & bulletini, & cętere indictiones Mediolanẽsibus imponun-
tur habito respectu ad vniuersum patrimonium quocunqz in loco il-
lud habeant. & ciuitates aduersantes solum debent curare, vt ipse rele-
uentur pro dicta parte ęstimi quantum sit ad collectas, non autem de-
bent aduersus verus prouerbium ignem gladio fodere. Non obstat quod
huiusmodi bona non videantur reportanda ad ęstimum Mediolani
vbi pro ipsis bonis nihil soluitur, & quod ex hoc sequeretur desolatio alia-
rum ciuitatum: quia multi derelinquerent proprium domicilium, & ve
nirent ad habitandum in ciuitatem Mediolani, &c. Respondeo, quod
imo soluitur pro illis bonis Mediolani & plusquam solueretur in di-
ctis ciuitatibus quod indicant macina, & bulletini & mille nomina ex actio-
num, quę quotidie Mediolani inueniuntur. Et valde abusiua est illa

tatio quod ſequatur deſolatio aliarum ciuitatum: quia multi derelinquerent proprium domicilium reſpondeo, nonne ciuitas poteſt retrahere ciuem ſuum iuxta l. j. §. j. & quę ibi habentur. ff. de rei vend. Item cū iſte recedens nihilominus remaneat originarius, & nō ſit foreñſis nonne poteſt in patria collectari hęc pro talibus litigat ciuitas Mediolanenſis, ſed pro naturalibus & antiquis ciuibus ſuis. Nō obſtat vltimo quod Cęſarea maieſtas die xiij. Maij expreſſe dixerit, quod de iuſtitia, ęquitate, & conſcientia eſt, quod bona eſtimētur in loco vbi ſita ſunt. vnde quis auſit dicere contrarium? reſpondeo aliud eſt limitare aliud
18 † corrigere, & lex euangelica, item 19 † pręcepta Chriſti poſſunt a Pō
19 tifice limitari: licet non corrigi, vt dicitur in c. j. extra de conſt. ſit ergo vera regula poſita in literis Cęſareis cum limitatione tamen in oneribus quę perſonę, cauſa rerum imponuntur. d. l. reſcriptio. §. fi. quę limitatio proprie pertinet ad ęquitatem, & conſcientiam, quia regula eſt ius
20 ipſum, limitatio † eſt bonum, & ęquum, per quod rigor regulę temperatur. l. j. C. de legib. vbi doct. declarat Ariſt. li. v. Ethicorum, refert, & ſequitur Gul. Budęus in. l. j. ff. de iuſt. & iur. Pręterea reſpondeo, quod ſuper illis literis non eſt faciendum fundamentum quę emanauerunt ad falſam ſupplicationem partis, quę perſuaſit Cęſari ita eſſe de iure, quod non erat: & ideo Cęſarea maieſtas eas literas reduxit ad terminos iuris. Et certe cum ex erectione ſenatus maieſtas ſua noluit literas iuſtitię interinari a Senatu, & illę non fuerint interinatum non poteſt ſuper eis fieri fundamentum cum Senatus in re tam ardua & tam contentioſa lite ciuitatum habitus fuit neglectui ad petitionem harum ciuitatum Saragentium decipere Cęſaream maieſtatem, & verētum ne ſenatus earum calumniam reijceret & detegeret. Et certe qui perſuaſerunt hoc ciuitatibus deberent non mediocriter puniri, quorum conſilio hęc lis adeo iniqua eſt ſuſcepta, vt ipſi haberent occaſionem hoc nomine collectandi miſeros ruſticos, & mēſurandi ter, & quater territoria, & conuiuandi expenſis villarum ſub pętextu boni publici: cum ipſi ſe ditarent, & pauperes agricolas expilarent quod ſcio a Laudenſibus quibuſdam factum: cum ipſe in laudenſi agro bona poſſideam. Et hęc omnia ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XL.

1 *Prouocatio conditionalis non obligat*
2 *In materia Duelli qui conditionaliter intendit abſq; vllo dedecore tanquam inepte agen. neglegi poſſe.*
3 *Qui incertamen ſingulare deſcendere vult non niſi ex certa cauſa moueri debet.*
4 *In iudicialibus litibus intendens disiunctim vel ſub conditione non auditur.*
5 *In re dubia contra ſcribentem fit interpretatio*
6 *Sibi imputet qui clare & ſpecialiter & pure non eſt locutus.*
7 *Maior eſt iniuria quæ ſpecialiter irrogatur quam quæ ſub quadam generalitate fieret.*
8 *In iudicio ciuili non admittitur petitio incerta parte opponente.*
9 *Duellum introductum eſt ad ſimilitudinem iudiciorum.*
10 *De ijs quæ ab animo pēdent negatio alterius nihil facit ſed in totum ſtatur aſſertioni proteſtantis.*
11 *Duellum eſt ſpecies probationis & tunc fit cum de re in certa agitur.*
12 *Duellum ex cauſis differri.*
13 *Semper cauſa præiudicialis prius eſt expedienda.*
14 *Semper conditio eſt prius adimplenda.*
15 *Quis ab uno prouocatus non poteſt alium interim prouocare quoniam donec priori controuerſiæ impoſitus ſit finis aliam nouam incipere non decet.*
16 *Cartula habens horam eſt præferenda non habenti licet ambæ eodem die affixe fuerint.*
17 *Nimia cautela plerunq; arguit dolum.*
18 *Vna præſumptio aliam tollit.*
19 *Duces exercituum prouocari ad duellum non poſſunt quia non debent ſibi magiſtratus de mandatum prouinciam in caſum dare nec ſuæ fidei mandatum munus deſerere.*
20 *Is prouocator eſt qui alteri crimen obijciet.*
21 *Fraudem legi fieri non eſt ferendum.*
22 *Aduerſus exceptionem doli non admittitur doli replicatio.*
23 *Aduerſus actorem doli admittitur doli exceptio.*



Rouocatorię chartulę per Comitem Hug. ad illuſtrem Comitem Galeotum tranſmiſſę verba tres habent mentiones. Prima eſt. *Nicolaus Luſcus veſtro nomine mihi expoſuit. quod vos dicitis bannū per me factum, ne ſubditi mei cum aliquo principe militent ſola hac cauſa factū fuiſſe, ne pro defenſione veſtra militent, et vt facerem vobis rem in gratā. Vnde dico, quod quoties ita dixeritis quod mentimini, &c.* Et circa hoc primum caput videtur mihi rem eſſe claram, & non ſubeſſe cauſam pugnandi: quia chartula eſt conditionalis, ſi dixeritis, &c. Bar. l. j. de condit. & demonſt. quod ob hanc ſolam cauſam, &c. Pro-
1 uocatio autem conditionalis non obligat, quia † in hac materia duelli
2 illud traditum eſt cum qui conditionaliter † intendit, abſque vllo dedecore tanquam inepte agentem negligi poſſe: quia qui in id certamen
3 † deſcendere vult, non niſi ex certa cauſa moueri debet. l. pętor edixit
4 ff. de iniurijs. Quo fit, vt etiam † in iudicialibus litibus disiunctim, vel ſub conditione intendens, non audiatur. l. vbi autem. §. qui illud. vbi Alexand. & Mod. ff. de verbor. oblig. Nec refert, an conditio expreſſim adiecta querelę fuerit, an probabiliter propter ambiguitatem
5 verborum dubitari de eo poſſit † in re enim dubia contra ſcribētem fit interpretatio. c. in pręſentia. extra de probat. l. non hoc. C. vnde legit.
6 quia † ſibi imputet, qui clare, & ſpecialiter, & pure non ſit loquutus. arg. l. veteribus. ff. de pact. Cum ergo non conſtet, nec ſit verum, quod Comes Galeotus prouocatus dixerit proclamationes illas ſua tantum cauſa factas fuiſſe, apparet non euenisse conditionem dictę prouocationis, maxime cum etiam hoc non ſit veriſimile quod pręfatus Co. Galeotus dixerit cum enim verba banni eſſent generalia ne quis cum aliquo principe militet, comprehendebat non ſolum hunc prouocatum, ſed quemcunque alium. Unde non eſt veriſimile quod prouocatus ad ſe ſolum id arctauerit: cum ſi de ſolo bannum loqueretur, atrocior fuiſ-
7 ſet iniuria: quia † maior eſt iniuria, quę ſpecialiter irrogatur, quam quę ſub quadam generalitate fieret. l. ijs verbis. §. j. vbi Imol. & alij not. ff. de hered. inſtit. Quę res etiam ex eo clarius apparet, quod ipſe Nicolaus negat ſe ita retuliſſe, & hoc ſufficeret ad excuſationem Comitis Galeoti prouocati, etiam ſi Nicolaus hoc nomine propriam querelam non intendiſſet tranſmiſſa ad Comitem chartula, de qua mox dicetur. Secunda eſt mentitio, dum ſubijcitur, Si tam de hac re quam qualibet alia, quàm dixiſſetis, vel eſſis dicturi aduerſus honorem meum, &c. Et enim hęc intentio, ſeu querela etiam ipſa incerta & conditionalis. Unde merito reijcienda eſt rationibus ſupraſcriptis. d. l. pętor edixit. Pręterea etiam eſt prorſus incerta: cum non ſit expreſſum quid dictum
8 ſit aduerſus honorem ipſius. Unde ſicut † in iudicio ciuili non admittitur petitio incerta, parte opponente. l. fi. C. de omn. except. vbi Doct.
9 not. ita etiam videtur dicendum in hoc † duello, quod eſt introductum ad ſimilitudinem iudiciorum. per Bartol. l. j. C. de lit. conteſt. quęſt. j. & ij. Tertia eſt mentitio, quatenus ſubijcitur. Et quia per rogatum gentilis Albini apparet, quòd vos dicitis cognouiſſe malum animum meum cōtra vos: quia feci talem proclamationem, ſeu prohibitionē: ideo rurſus dico, quod mentimini. Quę intentio, ſeu querela eſt quędam appendix, & acceſſio primę ſuperioris & etiam ipſa fundata eſt in falſa cauſa: quia Nicolaus aliter dixit, ſcilicet quod Comes Galeotus haberet charum quod deprehendiſſet in re tam modica malum animum Comitis Hugutionis erga ſe, & ſtantibus iſtis verbis, mentitio nō eſt admittenda: quia quod ipſe Comes Galeotus habet charum, vel non habeat pendet ab ani-
10 mo ſuo & conſcientia ſua, & † de ijs quę ab animo pendent negatio alterius nihil facit, ſed in totum ſtatur aſſertioni proteſtantis. gl. §. alie. in
11 fi. inſt. de acti. Et in hoc non eſt admittendum † duellum, quod quidem eſt ſpecies probationis: & tunc fit cū de re incerta agitur. Bal. l. j. C. de edit. lib. circa fin. & l. cum filius. §. fin. de leg. ij. Dec. conſil. cccclxxxvij. At Co. Galeotus certum habuit. quod eſſet in animo ſuo, quod ſcilicet gratum ſibi hoc fuiſſet. Nec dicatur, quod duellum potuit indici propter adiectionem illius qualitatis, malum, quaſi dicat, mentiris quod habeam malum animum: quia reſpondeo, quod verba chartulę non patiuntur hunc intellectum, cū enim proteſtatio, de qua rogatus eſt Albinus ad quam fit relatio in chartula, ſimpliciter dicat, quod charum habuit &c. illa verba mentiris, neceſſario referuntur ad principale verbum habuit, non autem ad dictionem, malum. Bar. l. ſi cui. ij. §. j. de leg. j. merito ergo illa mentitio non debet valere & in eumē caſum: cum tota pendeat ex verbis Nicolai debet prius expectari deciſio litis cum ipſo Nicolao. Et cum tres mentitiones intenderit dictus Comes Hugutio debet de ipſis vno duello deffinire, ne controuerſia iſta diuidatur. l. nulli. C. de iudicijs. & ibidem Baldus. & cum in prima omnino ſuperſedendum ſit donec res expediatur cum Nicolao, neceſſario & hęc quoque interim eſt differenda: ne alias iterentur duella, quę & lex, & conſuetudo abhorret. Et ex ijs concludo non debere Comitem Galeotum pro nunc venire ad diffinitionem controuerſię, ſed eum interim tutum eſſe tribus exceptionibus. Prima eſt quia princi-
12 palis † querela eſt conditionalis, vnde euentus conditionis prius eſt expectandus. l. cedere diem. de verborum ſignificatione. & ita nouiſſime reſpondit Decius dicto conſilio cccclxxxvij. vel (vt melius dicunt doctores practici duellorum Petrus Iacobi in ſuo libello, & Paris de puteo) chartula conditionalis tanquam inepta negligenda, eſt & laceranda ſic etiam in iudiciarijs libellis fit. ſecundum gloſſam in l. prima. ff. de officio aſſeſſorū. Secunda eſt quia obſtat exceptio pręiudicij, cum enim Nicolaus tranſmiſerit chartulam prouocatoriam ad ipſum Comitem Hugutionem quę chartula eſt pręiudicialis huic prouocationi, quam Comes ipſi Domino Galeoto intimauit neceſſario expectanda
13 eſt diffinitio illius, quia † ſemper cauſa pręiudicialis prius eſt expedienda. Bart. l. edita. ij. reg. C. de edend. & nihil refert, an cauſa iſta, quę pręiudicialis eſt, ſit prius mota, an eodem tēpore: ſemper enim eſt ipſa prius expedienda. l. fundum. l. ſeq. de excep. & ideo ſuperflua eſt diſputatio circa horam: cum conſtat vtranq; chartulā eadem die fuiſ-
14 ſe affixam † ſemper enim conditio eſt prius adimplenda. quę conditio per chartulam Nicolai adimpletur. Tertia eſt exceptio ex con-
15 ſuetudine proueniens, quę non patitur, quod † quis ab vno prouocatus alium interim prouocare poſſit: quoniam donec priori controuerſię impoſitus ſit finis aliam nouam incipere non decet. ſi enim Comes Hug. cum Co. Galeoti concertans in hoc poſteriore ſuccumberet: & iure belli Co. Galeotus eum manu captum haberet, poſſet Nicolaus eum vendicare, & quodam quaſi euictionis iure ei manum inijcere, & vt ſecum, qui antiquius ius habet decertarat, compellere victumque in leges ſuas cogere. quo caſu Co. Galeoti victoria caſſa inutiliſq; efficeretur. conſtatq; pręiudicij exceptionem, non ſolum tunc obſeruandam cum de eo pręiudicio certiſſime conſtat, ſed etiam ſi quo caſu conſtare poſſit. d. l. fundum. Nec obſtat, quod prouocatio Comitis Hug. videa

tur prior prouocatione Nicolai: est licet vtraque facta sit, & affixa sit sub
16 diem septimum Ianuarij † illa tamen Comitis habet horam, videlicet quintamdecimam, vnde ea videtur præferenda tanquam certior.
Bal. & Salic. l. de rebus. C. de don. ante nupti. quia qui expressit horã
probat tali horę se chartulam intimasse: at qui non expressit, nihil de hora probat, vnde potuit posterius id esse confectum, cum ergo probatio
sua nõ concludat, posterior censeri debet. l. non hoc. C. vnde legit. & ita
in simili exemplo Socinus tradidit quẽ deinde Iason, & Decius sunt
secuti. Socin. Ias. l. j. sol. matr. Dec. consi. clxxix. vlt. dub. sed certe hęc
sententia non videtur vera, & idem Socinus ex facto consultus aliter respondit. Soci. lxvij. in ij. Felin. c. pastoralis. de rescrip. & ipse in lectionibus ordinarijs soleo huic posteriori sententię adhęrere. sed (quicquid
sit in rebus iudiciarijs) in hac materia duelli, aliud omnino obseruandum arbitrarer. quia milites non tenent hanc subtilitatem horę describendę. l. fin. vers. arma. C. de iur. delib. sicut. §. si debitori. ff. quib. mod.
pig. vel hyp. sol. & qui describit videtur propter nimiam cautelam effici
17 suspectus. quia † nimia cautela plerunque arguit dolum. glos. l. si quis
sub conditione. ff. de condit. instit. maxime in casu nostro in quo asseritur, quod chartula Comitis Hug. fuit affixa supra chartulam Nicolai.
vnde satis apparet quod iam chartula Nicolai erat prius parietibus
præscripta. & ista præsumptio, quę ex certiori horę ad scriptione capi-
18 tur, contraria coniectura, vel præsumptione tolli potest quia † vna præsumptio aliam tollit. l. diuus. in fin. de in int. restit. vbi Bald. & cum statuis sit coniecturalis plurimum tribuemus verisimilitudini. & alio non
constito, simpliciter censebimus eodem tempore vtranque factum esse
quod & Bald. non ab simili in casu docuit. l. si duos. vbi Bald. de exc.
tut. Quinimo etiam si prior tempore fuisset præscriptio Comitis, adhuc idem esset, vt supra dixi, quia cum chartula Nicolai sit præiudicialis
ad causam Co. Galeoti ea fuit prius expedienda. d. l. fundus. vbi doct.
Et quia etiã quod Comes Hug. fuerit prior infigendo parieti suã schedulam non tamen aliquid ius acquirit, aduersus Co. Galeotum, nisi a
die, quo verisimiliter peruenerit ad ipsius Co. Galeoti notitia. Auth. si
quis ei. C. de adult. quia tales denuntiationes intimandę sunt. l. si quis
inficiatus. de pos. nec obligant ignorantis, sed solum a tempore scientię.
c. causam. de elect. Illud non arbitror omittendum cum militem, qui
a Cęsarea maiestate de arce aliqua, vel oppido munitissimo sit inuestitus, aut qui hoc nomine sit, a regia maiestate stipendiatus posse. & debere huiusmodi prouocationes duellorum detractare, quia non debet in
casum fortuitum subijcere præsidium suę fidei creditum, quod ad superioris domini vtilitatem pertinet. alias aperta esset via fraudi, per quas
facile dominus præsidij extraheretur, probatur hoc in simili per illud,
quod tradunt doctores, & consuetudine omnium est receptum, quod
19 † Duces exercituum prouocari ad duellum non possunt: quia non debet magistratus sibi demandatam prouinciam in casum dare nec suę fidei mandatum munus deserere. l. iij. ff. ad l. Iul. mai. quod si, durante
magistratu, in ius vocari non possunt. l. paro literarum, de iudic. multo
maioris in duellũ poterunt. nã & Modestinus, qui stationis, inquit,
munus relinquit miles, plusquam emansor est, itaque pro modo delicti
aut castigatur, aut gradu militię deijcitur. l. iij. §. qui stationis. ff. de re
milit. L. Pinarius Aennensis arcis præfectus apud Titum Liuium libro xxiiij. cum arcem exire nollet, Aennẽsibus respondit, præsidio decedere apud Romanos capitale esse: quod & multis alijs exemplis confirmari posset. Putarim igitur & hanc legitimam esse causam detrectandę monomachię. quamuis non expediat in præsentia de hac verbum facere, cum suprascriptę alię sufficiunt. Nunc est videndum ad quem
pertineat electio armorum, id est, quis censeatur prouocator, & quis prouocatus? & videretur prima facie Comiti Hug. spectare electionem, tãquam Comes Galeotus ipse sit actor: cum enim Co. Hugutio ei tres
mentitiones dederit, nihil habet vltra quęrere, & præsenti statu contentus est, vnde ad Comitem Galeotum pertinet se exonerare via armorũ
& in actoris partes sustinere. Confirmatur hoc ex verbis chartule, in
qua Co. Hug. in fine dicit, se paratum sustinere dum modo campus securus, & non suspectus ei designetur. designatio enim campi ad actores
pertinet, sicut electio armorum ad reum. Sed ijs non obstantibus
dico contrarium esse verius. quod imo Comes Hugutio qui præoccu-
20 pauit insinuationem chartulę est actor. Et enim † is prouocator est, qui
alteri crimen obijcit. l. j. ff. ad Turpil. & ad eum pertinet onus probãdi.
l. qui accusare. C. de eden. quę probatio fit per duellum, secundũ Bal.
l. j. C. de ded. lib. toll. c. j. de pac. ten. obijcit autem Com. Hugut. crimẽ
mentitionis ipsi Co. Galeoto, & crimen illatę in honorem iniurię. l. j. l.
fin. C. de cri. stel. ergo ipse probare debet, nec enim aliud crimen est, quod
in dicta chartula imputet aduersario. Nec refert, quibus verborum
captionibus sit concepta formula ea enim substantiam rei non mutat, sicut videmus in iudicijs, in quibus non attenditur, quibus verborum
scabris partes vtantur, sed petitionis duntaxat forma & libelli cõclusio.
Bart. l. inter stipul. in princ. de verbor. oblig. alias cautela verborũ rebus ipsis præualeret. potiorq; simplici, & sano sensu esset sophistica expositio. imo aduersus publicam vtilitatem esset, vt quilibet præoccupatis mentitionibus ex actore reus fieret, vt commodum electionis armorũ sibi acquireret. Fieret & facillime fraus legi, quę actori probationis
onus iniungit. si captato aliquo verbo id in aduersarium transferretur,
verbi gratia, damnatus homicidij conqueritur quod iniuste damnatus
sit cum ob tutelam suam fecerit. negat accusator, qui iam obtinuit. lex
iubet damnati prouocatoris partes duello sustinere. c. j. de pace tenen.
in vsib. feud. at ille hoc modo posset fieri reus, si mentitionem præoccuparet, vt qui accusatori sic præscriberet, mentiris qui me neges ob
21 tutelam fecisse. sicq; † fraudem legi faceret, quod sane ferendum non
est. l. cum ij. §. sed cum his. de transact. Accedit ijs, quod licet aliud sit
esse prouocatorem iniurię aliud certaminis, tamen in dubio accipienda
est illa interpretatio, vt qui primus chartulam misit iniuriamq; intulit,
is & certaminis prouocator censeatur si quidẽ de iniuria ab ipso dicta
dando tales mentitiones apparet, de ea vero quam denuntiatus intulerit, id est, quod honori suo detraxerit non apparet, melior ergo debet
esse denuntiati conditio, vt interim partes rei sustineat. l. liberis. §. fin.
cum l. seq. de lib. caus. Nec obstat, quod Comes Hug. sit præsenti rerũ
statu contentus, & ad Comitem Galeotum pertineat armis tueri honorem suum. respondeo istud procederet si mentitiones essent datę aduersus eum, qui de crimine aliquo prius incusasset respondentem, sed cum
hic cepta sit iniuria a mentitione, licuit Comiti Galeoto retro illũ men-
22 titionis imputare. sicut in simili dicimus quod † aduersus exceptionẽ
23 doli non admittitur doli replicatio, & tamen † aduersus actorem doli
admittitur doli exceptio. l. apud. §. Marcellus. de dol. excep. not.
in l. transactione finita. C. de transact. & sicut si Comes Hugutio imputasset aliquod crimen Comiti Galeoto potuisset ei respondere, mentiris ita si ei imputauit crimen triplicatę mentitionis, cum ergo Com.
Galeotus responderit eum mentiri, ipse, ipse est exoneratus: & ad Co.
Hugutium pertinet via armorum accusationem suam sustinere. Nec
obstat, quod dixerit se paratũ si sibi designetur cãpus, nõ suspectus, &c.
respondeo ista clausula, nihil operatur, cum non sit circa ea. quę pendẽt
a voluntate sua, quod pluribus exemplis in iure nostro probari posset,
gloss. l. alimenta. C. de neg. gest. Bart. d. l. edita. in fi. si operępretium
putarem. sed hęc satis & super sufficere arbitror. Saluo tamen semper
saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLI.

1 *SEnex Maritus uolens remunerare florem ętatis uxoris suæ ei donauit munus & donatio ualet.*
2 *Matri filia hæres.*
3 *Vxoris ex bonis percepta reddenda.*
4 *Iocalia & mobilia reddit uir.*
5 *Possessor domus præsumitur possessor omnium quæ in ea continentur.*
6 *Non debet legitimatus plus habere quàm habeat legitimus.*
7 *Comitis Palatini legitimationem restringi.*
8 *Quando statutum nihil disponit circa aliquem casum remanet in dispositione iuris communis.*
9 *In materia stricta non arguimus de dispositione intestati ad dispositionem testamenti.*
10 *Filias cum legitimato æque uocari.*
11 *Legitimationem uarie annullari.*
12 *Comes Palatinus non potest legitimare sine licentia Principis.*
13 *Legitimatus in Emphytheosi ecclesiastica nõ succedit sed legitimus sic.*



EX facto proponitur, quod Iacobus Belia habuit primam vxorem Ioannam de Barzijs, ex
qua genuit Ioannem Ambrosium vnicum filiũ:
quę deinde anno 1475. die xj. Iunij decessit, & cõ
sequenter illi successit dictus Ioannes Ambrosius eius filius. Reliquit autem in bonis dotem
suam, quę est librarum 1440. Item protestationem notabilis valoris, de qua constat instrumentis publicis. Idem Iacobus duxit secundam vxorem Angelã de Vicecomitibus filiam d. Ottonis: ex qua suscepit Elisabeth, quę nupta
fuit Carolo Barzię & Margaretam vxorem Maphei Landriani, &
Franciscam vxorẽ d. Hieronymi Chabri. quę domina Angela deinde
anno 1499. die xiij. Iunij. decessit, institutis dictis tribus filiabus suis,
& etiam Catharina alia filia quę non longo tempore fuit superstes matri. ita quod omnis eiusdẽ Angelę hęreditas ad dictas tres sorores spectant. In ea hęreditate aderant infrascripta bona. In primis dos
sibi cõstituta a d. Iacobo in vna parte lib. 1700. & in alia parte li. 2133.
solid. 6. deñ. 8. Item formaglios duos, & ghelandas pretij lib. 1700. donatos ipsi per d. Iacobum, qui cum senex esset, voluit remunerare flo-
1 rem ętatis vxoris suę tali munere, quo † casu valet donatio, vt est communis opin. in l. si diuortio. ff. de verbor. obligat. Item Iocalia lucrata
per ipsam d. Angelam ex hęreditate d. Philippi de S. Alosio prioris
viri ascendentia ad summam lib. 1200. de quibus constat per arbitramenta lata a d. Antonio de Barcellis. Item partẽ hęreditatis sibi cõ
tingentem d. Ottonis patris sui, quę fuit possessio Biccę partis 410.
Item domus quę fuit Andreę de Barbagnate cũ lignaminibus quę
ibi reperiebantur: Itẽ partem 200. buschi, de quibus constat per arbitramenta lata inter filias, & hęredes ipsius d. Ottonis. Item creditum
ducatorum centum versus d. Agnetem de vicecomitibus exactũ per
d. Iacobum maritum suum. Item infrascripta credita ipsius versus
d. Iacobum. Primo quia ipse eius maritus a tempore dictę diuisionis, & arbitramentorum hoc est ab anno 1480. vsque ad mortem d. Angelę semper administrauit dictam hęreditatem, & fructus in vtilitatem
suam conuertit. qui erant quolibet anno ad computum modiorum 66.
trium bladorum frumenti sichalis, & milij valoris communi cursu lib.
3. solid. 10. pro singulo. Item pro perditijs lib. 30. singulo anno. Item
pro vino brenter 25. partis dominicę omni anno valoris floreni vnius.
Item pro ficto Aardini. lib. 25. annuas. Item respectu Busiorum lib.
3. quibuslibet anno quatuor, Item aliud creditum, quia d. Iacobus
habuit lignamina incisa de dictis nemoribus ab hęredibus d. Ottonis
& diuisa ante arbitramenta pretij lib. 2400. Item aliud creditum de lignaminibus, quę erant in domo dicti Andreę de Barbagnate lib. 250.
Item aliud creditum, quia fecit extirpari multas castaneas, & alias arbores. & licet non sit probatus præcisus valor, tamen cum administrauerit, tenetur reddere rationem de illis. Item aliud creditũ quia post
mortem d. Angelę cum in dicta possessione essent quam plurima vten-

filiis, de quibus constat per inuentarium in causa productum d. Iacobus fecit omnia auferri & deferri ad domum suam. & quia de istis omnibus fuit capitulatum per d. Carolum Barziam, & in margine capitulorum est nota, qua nominantur testes, qui super dictis capitulis probant, ergo me vltra non extendam. sed ea omnia videnda sunt. per d. iudicantem. Item d. Iacobus post mortem d. Angele vxoris sue, cum fuisset illi superstes per paucos annos legitimauit d. Leoninum filium suum per Comitem Palatinum. & deinde decessit Ioánes Ambro. legitimo, & Leonino legitimato hæredibus institutis, substituitque Leoninum exemplariter ipsi Ioanni Ambrosio tanquam mente capto, qui Ioannes Ambrosius deinde, & ipse decessit relicto Leonino superstite. Præsupponuntur autem in hæreditate d. Iacobi vltra bona allodialia, & propria ipsius fuisse etiam bona quędam emphyteutica ecclesię maioris de quibus constat per publica documenta, & testes. Dubitari igitur in præsenti controuersia contingit circa tres hæreditates.

Primo circa hæreditatem d. Angele. Secundo circa hæreditatem d. Iacobi. Tertio circa hæreditatem Ioannis Ambrosii. Cir-
2 ca primum non est † dubium hæreditatem d. Angelę pertinere ad eius filios præsertim stante testamento ipsius in quo eos hæredes instituit.
3 quod autem d. Iacobus † teneatur ad solutionem omnium perceptorum ex bonis hæreditariis ipsius d. Angelę est casus in l. pen. ff. ad leg. Falcid. consuluit Bald. consil. ccclxvi. in ii. parte. Alex. consil. clii. in i. Guido Papa in quęst. cccclxviii. in quibus locis concluditur quod in dubio quando non constat de expresso consensu vxoris, tenetur maritus vel eius hæredes ad restitutionem reddituum præceptorum ex bonis hæreditariis vxoris siue fructus extent, siue non, siue sint naturales, siue industriales, vt latius per eos. Item quod d. Iacobus te-
4 neatur ad restitutione localium & † cęterorum mobilium ipsius dominę, ex eo probatur, quia cum decesserit in domo ipsius domini Iacobi. & ibi haberet dictas res præsumitur quod peruenerint in eum: quia
5 † possessor domus præsumitur possessor omniũ. quę in ea continentur, vt dicit Bald. in l. de his. C. de furt. & quod idem not. in l. ob maritorũ, C. ne vxor pro marito. & quod habetur. in l. si creditor. C. de p.g. act. Circa secundam & tertiam scilicet hæreditatem. d. Iacobi & Ioan. Ambrosii dico. d. Leoninum non potuisse succedere in plusquam quælibet sororum, & ideo debent ad ęqualitatem reduci cum d. Leonino legitimato. in quo puncto text. in. §. & quoniam varie. in auth. quib. mod. nat.
6 eff. sui probat pro sororibus, quia † non debet legitimatus plus habere quam habeat legitimus. sequuntur doct. in §. & quid si tantum. in l. Gallus. ff. de liber. & posthu. sed difficultatem facit in nostro casu, quia Comes Palatinus istum legitimauit cum iure prærogatiuę, quam habent masculi ex forma statuti nostri, vt præferantur fœminis. & habet dictus Comes potestatem hoc faciendi etiam cum derogatione dicti §. & quoniam varie. vt apparet ex eius priuilegio. Cęterum huic difficul-
7 tati † respondetur, quod in dicto priuilegio tribuitur facultas legitimatis a dicto Comite, vt succedant etiam in maiore parte, quam legitimi quando ex dispositione legis municipalis, vel consuetudinis ratione sexus legitimi haberent aliquam prærogatiuam, & ad hoc tendit derogatio d. §. & quoniam varie. sed in casu nostro legitimi non habent hãc prærogatiuam, statutum enim nostrum dat hanc prærogatiuam in successione ab intestato: in successione vero ex testaměto non dat aliquam prærogatiuam: imo si pater vult potest relinquere plus filię fœminę, quã
8 filio masculo: quia statutum de hoc casu nihil disponit † vnde remanet in dispositione iuris communis. l. si extraneus. ff. de condic. caus. da. & consequenter in casu nostro, videlicet, in dispositione testamentaria de-
9 bet seruari regula d. §. & quoniam varie † in materia enim stricta non arguimus de dispositione intestati ad dispositionem testaměti per glos. & doct. in d. §. & quid si tantum. vbi per hoc inferunt, quod quãuis tex. in auth. de hered. ab intest. §. nullam. tollat differentiam emancipationis & patrię potestatis. item differentiam agnationis & cognationis, tamen quia loquitur ab intestato non censebitur eam sustulisse ex testa-
10 mento, ergo idem in casu nostro. Cum ergo † meliorauerit d. Iac. conditionem d. Leonini in testamento duplici modo tum per viam institutionis tum per viam substitutionis factę Ioan. Ambrosio, reducenda sunt ista ad dispositionem d. §. & quoniam varie. Pręterea respectu substitutionis facte Ioan. Ambrosio est aduertendum, quia cum sit substitutus exemplaris succedens ex illa dicitur succedere ipsi mentecapto, non autem substituenti, sicut in simili dicimus de pupillari. §. igitur. inst. de pup. subst. & habetur in l. patris, & filii. ff. eod. tit. vnde cum succedatur mentecapto, sequitur quod dominus Leoninus legitimatus ad eam hæreditatem non admittatur obstante statuto Mediolani quo cauetur. quod nemo possit legitimari quo ad successionem alicuius nisi
11 is de cuius † successione agitur consensum suum legitimationi præstet. si ergo consensus non adhibeatur: quia quis nolit consentire, vel non possit iuxta l. cum proponas. C. de hered. institut. legitimatus non admittitur. iste autem Ambrosius non consensit, ergo quo ad eius hæreditatem d. Leoninus habebitur pro non legitimato & non succedet iuxta l. si is qui. ff. de vulgar. & pupill. & licet in priuilegio communitatis sit derogatum legibus prohibentibus quem legitimari sine consensu filiorum legitimorum qui tamen nõ censetur statuto nostro derogatum, quod simpliciter ita non disponit, sed solum quo ad hæreditatem non consentientis. Et hęc sunt, quę militant contra d. Leoninum respectu dictę hæreditatis vltra quam plurimos rationes Francisc. de Curt. consil. 74. super memorata. vbi multa adducit per quę annullat quandam legitimationem factam ab eodem Comite Palatino, quę rationes militant in casu nostro. Et vltra eum in casu nostro militant: quia
12 Comes † non potuit legitimare sine licentia Principis: & licentia illa præstita est subreptitia: quia in ea asseritur quod Ioannes Ambrosius erat penitus demens, cui volebat pater exemplariter substituere, & tamen in facto, reperitur, quod habebat dilucida interualla, & sic non [illegible] illi talis substitutio, vt habetur in l. humanitatis. C. de [illegible]. Alius articulus est circa bona emphyteutica ecclesię, in quo
13 puncto clarum est, quod † legitimatus non succedit, vt habetur late per Ias. in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & subsht. per Deci. consil. clxxi. vbi probatur id procedere etiam si sit concessa emphyteusis cum clausula hæredum, & successorum, & quibus declarat, quod maxime procedunt in casu nostro, in quo iste est legitimatus ab habente auctoritatem ab Imperatore. vnde talis legitimatio non trahitur ad bona ecclesiastica: imo in eis habetur pro spurio. Cyn. & Salic. in authent. ex complexu. C. de incest. nupt. Bald. in l. eam quam. vers. quęro, vtrũ legitimatus ad feuda. C. de fideicommiss. Cum ergo d. Iacob. perierit statim illa bona applicata fuerunt Io. Ambrosio tanquam capaci, & habenti prærogatiuam vt preferretur fœminis, secundum Bart. in l. vt iusiurandi. §. si liberi. ff. de oper. liber. post mortem vero Ioánis Ambrosii d. Leoninus excludetur tanquam incapax & admittentur venientes ab intestato ipsi Ioan. Ambrosio. & sic suę sorores, nec tunc obstat regula quod videatur pro parte testatus decedere, vt declarant doctores in d. l. si is, qui. ff. de vulg. & in l. i. C. de sec. nupt. & sic nõ est opus inquirere, an istę mulieres succedant patri suo in certa re, vel in quota, & cessant rationes quę in contrarium adduci possunt.

SVMMAE RERVM. XLII.

1 *Pacem ex causis facit curator pro offensa.*
2 *Pater potest facere pacem pro offensa filii etiam ipso filio inuito.*
3 *Tutor administrans ante confectionem inuentarii potest remoueri ut suspectus.*
4 *Actio iniuriarum non est in bonis.*
5 *Statuta non recipiunt materiam extensiuam.*
6 *Dictio consensus uerificatur & in rati habitione:*
7 *Rati habitatio dicitur legitimo tempore facta & re integra dummodo facta sit ante sententiam.*
8 *In materia quantumcunque odiosa & stricta ratificatio æquiparatur mandato & consensui qui a principio interuenerit.*
9 *Furorem morbus sui natura perpetuus.*
10 *Ex eo quod secutũ est satis præsumitur quid a prin. cogitatum fuerit.*



AD resolutionem difficultatum, quę inducuntur aduersus istam pacem considerandę sunt tres rationes per quas tolluntur omnia obiecta. Prima est ratio, quia de istis pręteritis subreptionibus fuit, alias disputatum coram antecessoribus in officio Turoni & deinde per eos pronunciatum literas dictę gratię obseruandas esse, quę sententię trãsiuerunt in rem iudicatam: quia non contra ius constitutionis, sed contra ius partis idest fisci latę essent. l. cum prolatis. ff. de re iud. ideo amplius retricari in dubium non possunt, vt tandem sit finis litibus, nec quis sit in continuo periculo. l. singulis. ff. de excep. rei iud. maxime quia Pontifex ipse ad se dictam causam traxerit, & iudicibus omnibus inferioribus inhibuerit. ne se amplius de ea intromittant. cap. vt nostrum prodeat. extra de appel. in vol. Grego. Innocen. cap. cum Ab. Ferr. in fin. de constit. doct. cap. i. de concess. preb. lib. vi. Petr. de Anchar. consil. lxiii. circunspectis. Ludou. Rom. consil. cccxxv. circa primum consultationis. cum similibus. Secunda est ratio, quia statutum vult haberi pacem ab hæredibus, solus autem heres fuit pater ascendens iuxta text. in auth. defuncto. C. ad Tertyl. qui cum esset furiosus per curatorem debuit adire hæreditatem, seu agnoscere bonorum possessionem iuxta l. fin. §. sin autẽ. C. de cur. fur. per Bart. in l. i. ff. de bon. poss.
1 intan. furioso, & ad istum † curatorem etiam pertinet iis pacis faciẽdę, sicut & ad tutorem, & similes secundum Bald. Alexand. Ias. in l. iurisiurandi gratiam. ff. de iureiur. Bald. in l. i. in versi. extra quęritur. C. de restit. in integr. Abb. consil. cviii. in princip. lib. ii. & licet ipsi loquantur in tutore pupilli, tamen idem est in curatore furiosi, cui etiam plura permittuntur quam tutori. l. inter bonorum. ff. de admin. tut. vbi Bart. l. neque tutores. in fin. C. de procurat. Bald. in l. potius. v. quęst. C. de iur. delib. maxime cum in remittenda ista actione iniuriarum, quę non censetur in bonis esse. l. secunda. §. emancipatus. de collation. Nec obstat, quod Bald. & Salic. in l. pactus curatoris. C. pac. vbi etiam Aldo dern. tenent quod tutor, vel curator non possit facere pacem de morte patris pupilli, &c. quia hoc pertinet ad dignitatem pupilli, &c. quia respondeo, quod debet quidem hoc facere, si tamen nihilominus remittat: non ideo remissio erit nulla: imo valebit, secundum Docto. pręallegatos. in d. l. iurisiurandi gratiã. Secundo respondeo, quod loquũtur in remissione mortis paternę ipsius pupilli, non autem in casu con-
2 trario. vnde videmus, quod † pater potest facere pacem pro offensa filii etiam ipso filio inuito. l. in personam. ff. de pac. Tertio respondeo, quod pręfati Doctores restringũt dictum suum, quando alias ista pax esset indecens, & inhonesta pupillo quod non est in casu nostro: cum valde honestum, & condecens sit, quod pater cõcilietur filio iuxta illud modicum supplicii satis est patri. facit text. in l. milites. §. penul. ff. de re mil. & quod notat. Bart. Ueron. in cautela. i. Non obstat etiam, quod curator iste non fecerit inuentarium: quia respondeo. quod non ideo actus ipse impeditur, secundum Bart. in l. tutor qui repertorium. in princ. ff. de adm. tutor. in versic. sed quęro quid si neglerit. Petr. de Anchar. in cap. ii. de stat. monach. Alexand. consil. lxxxvi. visis dubitationibus. in
3 ii. licet † si administrent ante confectionem inuentarii. possit remoueri, vt suspectus. l. fin. C. arb. tut. Sed ista facultas faciendi pacem nõ per-
4 tinet ad administrationem: quia † actio iniuriarum non est in bonis. d. §. emancipatus. & supra dixi. Non obstat, quod hic curator non esset datus secundum formam statuti, &c. quia respondeo, quod statutum

loquitur

loquitur in tutore vel legitimo administratore infantis, vel pupilli. vn-
de non videtur extendendum ad curatorem furiosi, tum quia plura illi
5 conceduntur, vt supra dixi, tum quia sumus in materia † statutorũ quę
non recipiunt interpretationẽ extensiuam. l. tertia. §. hęc verba. de neg.
gestor. per Bart. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. vnde tali casu non
fieret extensio de tutore ad protutorem. l. fi. C. de inter. matr. multo mi-
nus ad curatorem furiosi. Fortius posset dici etiam seruatam esse formã
statuti: quia illi agnati proximiores faciendo aliam pacem videntur cõ-
sentire, & approbare factum curatoris per illud, quod notabiliter dicit
Bald. in l. is, qui hęres. §. neque filius. versi. venio ad tertiam. ff. de ac-
quir. hęred. Aret. l. Gallus. ff. de liber. & posthum. & in simili per Bal.
consil. ccxxij. in ij. & quod not. Bart. in l. cum pater. §. libertis. in fin. ff.
de leg. ij. Dec. consil. cxxj. Nec me mouet, quod vnus istorum statim non
consensit sed ex post facto. Cũ alius de rato promisisset: quia dico quod
sufficit si deinde ille ratum habuerit quia ratificatio retrotrahitur, sm
Bald. in addit. Spec. tit. de homicid. in fin. vbi loquitur in fortioribus
6 terminis: facit quia statutum requirit consensum, quę † dictio consensus
verificatur etiam in ratihabitione. ca. cura. vbi Abb. in vltimo not. &c.
suggestum. de iure patr. doctrina Bart. in l. si quis mihi bona. §. iussus.
7 ff. de acquir. hęred. & dicitur talis † ratihabitio legitimo tempore facta,
& re integra dummodo facta sit ante sententiam, per tex. in l. si rem alie-
nam. §. fin. vbi Bar. & doct. ff. de pign. act. Nec obstat, quod gratia fuit
data fuerit in pace, quę adhuc perfecte non videbatur habita: cum rati-
ficatio non interuenisset respondeo, quod satis est, si deinde interuenerit
per text. in l. si quis fil. o. in §. irritum. in versic. & qua ratione. & ibi per
8 Paul. Cast. ff. de iniust. rup. & irrit. & per not. in d. l. si rem. §. fi. & quia † in
materia quantumcunque odiosa & stricta ratificatio ęquiparatur man-
dato, & consensui qui a prin. interuenerit vt per Jo. And. in c. ratihabi-
tionẽ. de reg. iur. in vj. verum cum nemini ius interim sit acquisitum p
ea, quę habentur in c. nonnulli. de rescript. & in c. ex parte, decan. in fin.
eod. lib. Et cum cõstet notorie iudici, quod vere habuerat pacẽ, & quod
isti conuersabantur cum eo quotidie non debet curare istas subtilitates,
sed sequi veritatem, & litem extinctam amplius non suscitare. Et verba
gratię, quod habeat pacem ab hęredibus, debent intelligi eo modo quo ha
beri potest ab hęrede, qui idem sit furiosus. l. hęredibus. §. j. ff. ad Tre-
bell. Nec est credendum voluisse principem expectare tempus, quo hic
9 furiosus resipisceret, cum nunquam reuersus sit ad sanitatem, & † furor
sit morbus sui natura perpetuus. c. fin. vbi glo. & doct. extra de succ. ab
intest. Mod. l. furiosum. C. q testa. fac. poss. facit quod habet p Can. in
10 c. cũ inter. de elect. & ex quo nunquã cõualuit satis † ex eo, quo sequu-
tũ est, pręsumimus qd a principio fuerit cogitatũ. l. sed Julianus. §. pru
de. ff. ad Maced. & hęc sufficiant pro breuitate temporis mihi dati.

SVMMAE RERVM. XLIII.

1 *Filia fœmina in iudicio possessorio uenit prȩferenda agnatis ad quos feudum ex inuestitura deuolueretur: limit.*

2 *Hȩres particularis potest propria authoritate rem sibi relictam accipere & in eius possessione est legitimus contradictor hȩredis.*

3 *Testator uocando aliquem per uerba directa uidetur ei licentiam dedisse accipiendi propria authoritate quod facere potest.*

4 *Lex transferens possessionem intelligitur de possessione certa non autem incerta cum regulariter per incertitudinem uitietur possessio.*

5 *Missio in possessionem aliud nihil est quàm quȩdam executio quȩ fieri non potest nisi super certo ratio:*

6 *Sententia licet specialiter ualeat quàmuis incerta debet tamen semper in executione certificari.*

7 *In claris non est opus coniecturis.*

8 *Exceptio prȩposterationis possessorij ad petitoriũ apices iuris cõcernit.*

9 *Interdicto adipiscendȩ possessionis obstat exceptio dolo facis quia petis quod restituturus es.*

10 *Possessio ficta & ciuilissima non parit interdictum recuperandȩ.*

11 *Ad hoc ut detur interdictum recuperandȩ lex requirit quod quis sit deiectus de solo fundo.*

12 *Intentanti possessorium adipiscendȩ obstat exceptio dominij dummodo incontinenti probetur.*

13 *Translatio possessionis quȩ naturaliter fit per uiam facti prohibitione, legis non impeditur.*

14 *Bona allodialia si cȩpta sunt recognosci tanquàm feudalia ab eo tẽpore quo ex certa scientia recognosci cȩpta fuerunt incipiunt esse feudalia:*

15 *Priuilegium ecclesiȩ quod absque traditione illi quȩratur dominiũ habet locum etiam in ciuitate.*

16 *Fideicommissarius qui sine uitio reperitur in possessione legitimus est contradictor in iudicio possessorio.*

17 *Ille dicitur esse in possessione sine uitio quando testator ei dedit facultatem propria authoritate ingrediendi.*

18 *Dictio hȩres est directa:*

19 *Pro reo in dubio pronunciandum.*



Rauissime Pręses & domine obseruandiss. quia ea est,
& vestra, & amplissimi ordinis vestri consuetudo, vt
paucis velit nodum difficultatis dissolui, non immora-
bor in superfluis, aut ijs, quę tam eleganter per alios
pręstantissimos Jurisconsultos sunt adducta, sed quã
paucioribus fieri poterit, ostendam iustissimam esse il-

lustris Comitis Francisci causam, quę & vobis debet pro iustitia esse
commendata. Et difficultatem pręcipuam hac in causa facit, quia Ro-
sana, seu filij dominę Baptistinę hęredis in testamento Comitis Oli-
uerij scriptę debent citra altiorem indaginem poni in possessionem bo-
norum ipsius testatoris siue ex dispositione. l. fin. C. de edi. diui Adr-
toll. siue ex particulari dispositione decreti continuantis possessionem
defuncti in hęredes, de quo per Mod. in l. si soror. C. de iure deli. quę
dispositio procedit etiam si bona allegarentur esse feudalia: quia nihilo-
1 minus † filia fœmina in tali iudicio possessorio venit pręferenda agnatis,
ad quos feudum ex inuestitura deuolueretur, vt est tex. in ca. ij. §. j. si de
feud. defun. fuer. contro. in vsibus feud. per quem text. Guido de Suz.
Alexan. & mod. in d. l. fin. hoc tenent & Joan. Andr. in Spec. tit. de te-
stam. §. penul. circa finem. in qua decisione videtur consistere cardo to-
tius pręsentis controuersię. Sed tamen hoc non obstante sensio contra
rium, respondetur enim suprascriptę rationi pluribus modis. Et in
primis quod decisio illa limitatur nisi agnati prętendant ęqualem titu-
lum cum filia, puta quia & ipsi sint instituti: tunc enim propter parita-
tem tituli, censentur legitimi contradictores ipsi filię, vel sentit Bar. in
d. l. fi. §. si autem aliquis. versi. quero quid de testamento, ibi aut com-
paret aliquis. &c. in casu enim nostro testator, instituto filiabus, subijcit
in residuo se instituere agnatos: vnde cum agnati, & ipsi sint instituti, di-
cantur legitimi contradictores filiabus: quia non tenentur aliquid ac-
cipere de manu earum sed propria auctoritate possunt id omne accipe-
re, quod ad eos pertinet. Nec multum referre arbitror, an isti agnati di-
cantur vniuersales hęredes, an vero particulariter instituti. l. cogi. §. sed
2 si miles. vbi Bar. & doct. ad Treb. quia etiam † hęres particularis po-
test propria auctoritate rem sibi relictam accipere: & in eius possessione
est legitimus contradictor hęredis, secundum Bar. l. ex facto. ff. de hę-
3 red. instit. versic. & puto. & sequuntur omnes: quia † testator vocando
eum per verba directa eum videtur ei dedisse licentiam propria aucto
ritate accipiendi, quod facere potest. l. Titia cum testamento. §. j. de le-
ga. ij. Alex. & cęteri. l. Pau. respondit. ad S. C. Trebell. Jas. post alios.
in l. non dubium. ij. not. C. de legatis. Cum ergo in casu nostro Comes
Franciscus propria auctoritate potuerit ea bona accipere, quę pręten-
dit, vel feudalia, vel fideicommisso subiecta esse, nõ potest iudicio aliquo
possessorio inquietari, sed opus est (vt Bar. inquit) ordinaria cognitio-
ne, per quam discernatur quę fuerint libera testatoris & quę non. l. si re-
siduum. C. de distr. pign. & interim propter dubium, nõ dicitur Comes
Frãciscus esse in aliqua mora, prout in simili probatur in l. in fideicom-
missi. in princ. ff. de vsur. vbi Bar. & doctores & Guid. Pa. q. cccclxvj.
4 facit, quia † lex transferens possessionem intelligitur de possessione cer-
ta non autem incerta: cum regulariter per incertitudinem vitiatur pos-
sessio. l. iij. §. incertam. de acq. possess. Bar. l. ij. C. quando, & quib. quar
ta pars. lib. x. l. si sic. §. j. in fin. de leg. j. l. legaui. de lib. lega. Primus ergo,
quod fiat villa translatio oportet rem certificatã esse, prout etiam sentit Jas.
5 in cons. cxlvij. in ij. dub. ij. li. hęc enim † missio in possessionẽ nihil aliud
est, quam quędã executio, quę non potest fieri, nisi sup certo: vnde videmus
6 quod in casibus, quibus specialiter valet † sententia incerta, debet tamẽ
semper in executione certificari, sm gl. l. ij. C. de sent. quę sin. cert. quãt.
& ibi doct. gl. in l. j. in verb. vt prouide. ff. de eden. Nec me multum mo-
uet coniectura mentis testatoris, qui verisimiliter noluit facere meliorẽ
7 causam agnatorum in pręiudicium filiarum suarum: quia † in claris nõ
est locus coniecturis. l. continuus. §. cum quis. in fin. de verb. oblig. cũ
enim agnati expressim instituti sint, frustra circa hanc cõiecturã labora-
remus: & laudabilis fuit eius intentio, qui voluit efficaciori via id agna-
tis dari, quod omnino dandum erat. l. si quis locuples. de man. testa. &
8 † exceptionem pręposterationis possessorij ad petitorium nihil & quę
apices iuris concernit, secundum gl. l. si mancipium. §. j. ff. de euictio. eos
in parte sua instituendo, fortiusq; eorum ius faciendo. l. apud Julianum.
§. si Titius. de leg. j. maxime cum (vt infra dicam) eadem facultas Co-
miti Joanni Antonio competeret, ex testamento domini Sanguinoli.
Secundo principaliter suprascripta decisio limitatur nisi agnatus con-
tradicens filię incontinenti probaret de iure suo: clarius ii. est dispositio
nem. d. l. fi. C. de eden. diui. Andr. esse remediũ adipiscẽdę possessionis,
9 vt ibi dicunt oẽs doctores: constat autem tali † interdicto obstare exce-
ptionem dolo facies: quia petis, quod restituturus es. l. dolo ff. de doli excep.
quotiescunque incontinenti probari potest. l. is, a quo. ff. vt in poss. lega.
non. & firmant omnes in d. l. fin. Et quod dicitur de remedio d. l. fi. ha-
bet locum, etiam stante decreto nostro continuante possessionem defun-
10 cti in hęredem: quia talis † possessio est ficta, & ciuilissima quę nõ parit
interdictum recuperandę, vt est magis communis opinio, secũdũ Alex.
in l. in suis. de lib. & posthum. & Jas. l. si soror. C. de iur. delib. & consu-
lunt Alexand. consil. xxxvij. in j. & consil. lxxxij. in ij. & alibi sępe: & licet
aliqui in hoc contradicant, tamen eorum opinio non est tenenda: quia
11 † ad hoc vt detur interdictum recuperandę, lex requirit, quod quis sit
deiectus de solo fundi. l. j. §. j. ff. de vi, & vi arm. & iij. quęst. j. ca. redinte-
granda. quę verba sonant in actum facti, & naturalem vnde non verifi-
cantur in ficto, & ciuilissimo. l. fin. C. de his, qui ven. ętat. Suadetur hoc
etiam, quia decretum dicit, quod heres continuetur, vnde oportet prius
constare, quod sit hęres, secundum doctrinam Barto. l. j. §. & parui. quod
vi, aut clam, & ideo in hoc remedio oportet probare hanc qualitatem,
quę concernit titulum, secundum Bal. consil. cccxx. statuto cauetur.
lib. j. ergo non possumus dicere, quod detur ex eo remedium recupe-
randę: quia in eo nunquam quęritur de titulo. l. fina. C. si per vim.
vel alio modo. cum similibus. stat ergo firma & vera conclusio, quod illi
12 † agentes solum possessorium adipiscendę intentare possunt, cui ob-
stat exceptio dominij dummodo incontinenti probetur, secundum gl.
d. l. dolo. quod in casu nostro est, quia incontinenti per publica docu-
menta Comes Franciscus, probat bona de quorum possessione agi-
tur esse feudalia, & ad fœminas transire non posse, & sic apparet supra-
scriptam decisionem non obstare quę procedit, quando non constat
incontinenti, quod bona sint feudalia, & ita propie loquitur tex. in d.
Andr. Alc.

cap.ij.si de feud.defun. vbi filia contendebat bona esse allodialia, & agna
ti non habebant aliquas probationes in promptu, sed offerebant iuriu-
randum suum vt ibi latius habetur. & ibi And.de Iser. & D. Præposit.
expresse firmant suprascriptam limitationem. Tertio principaliter
limitatur, nisi feudum, de quo ageretur hereditarium non esset, vt quia
non concessum pro se, & heredibus, sed pro se, & filijs, & descendentibus:
sicut est in casu nostro, vt apparet ex lectura vtriusque priuilegij indult.
iam per illustrem Ducem Franciscum, quam illustrem Ducem Ludouicū.
Cuius limitationis ea est ratio, quia tam dispositio dictæ l.fin. C. de edi
diui Adria.toll. quam dispositio decreti suprascripti requirunt hanc quali-
tatem qua quis admittatur tanquam heres, vnde in bonis, quæ non
tanquam heredi. sed tanquam filio deferuntur, eis locus non est prout
recte distinguitur Franciscinus Curtius, in d.l.fi. & licet Raph.Com.
consil.clxxij.incip. Galiianus generaliter consuluerit, quod suprascriptū
decretum non habeat locum in bonis feudalibus: quia in illis possessio
dicitur cohærere cuidam iuri personali, quod non solet transire in here-
dem, & ita etiam nouissime cōsuluerit Ias.consil.cxlvij.in ij. & consi.cli.
in iiij. & idem etiā senserit in simili casū Ioan.de Imola consi.xvi. And.
Sicul.consi.lviij. in ij. tamen quia illa opinio ita generaliter intellecta
est, iudicio meo, satis ambiguo, non putarem recedendū a suprascripta
distinctione, vt in feudo hereditario locus sit decreto. secus vero sit in
feudo non hereditario, & quod solo iure sanguinis defertur. & licet Ias.in
d.l.si soror. allegat circa hoc contrarias decisiones Baldi, tamen (si be
ne videatur Baldus) nihil dicit, quod ad hoc propositum faciat, & ideo
suprascriptam distinctionem sequor. Fortius videretur generaliter pos
se dici, opinionem Raph.esse indistincte veram saltem in Ducatu Me
diolani in quo cautum est expresso, decreto quod incipit, meminimus,
promulgato die ij. Nouembris 1490. Quod bona feudalia quibuscun-
que verbis concessio facta sit, nō possint in alios, quam masculos, nec facto
hominis, nec legis ministerio alienari aut deuenire nec in fœminas trās-
ferri, &c. quibus verbis videtur impediri translatio possessionis, quæ fie
ret vigore decreti continuantis possessionis defuncti in heredem: quia li-
13 cet † translatio possessionis quæ naturaliter fit per viam facti prohibi-
tione legis nō impediat. l.j.§.si vir vxori. de acquir.poss. tamē ea impe-
ditur, quæ legis duntaxat ministerio fieret, fuit solemne dictum domini
Argētini de Forliuio in d.l.j.§.si vir. quod sequunt ibi doctores Pau.
Cast. Socin. Ias. & cum decretum prohibeat talem translationē, vt bo-
na permaneant in masculis videtur tali casū competere facultas ipsis
masculis etiam propria auctoritate ea accipiēdi, vt est gloss.no.ab.in §.
de cætero.in verb.licētiā damus.in auth.vt de cætero commut. nō fiat,
quā sequit, & approbat Ang. Rom. & Alexā.in l.qui absenti.§.j.de acq.
poss. Ang.l.pen.ff.de pact. Bald.c.cæterum, extra de iud. & in ca.j.§,
hoc quoque.de suc.feud. Ias.l.filiusfam.§.diui.de leg.j. Nec obstat, si di
ceretur, quod nō videtur satis constare, quod ista bona sint feudalia: quia (vt fuit
eleganter ab alijs respōsum) satis constat ex eo, quod continentur intra fi-
nes, quorum est mentio in inuestituris. l.si fines, C.de euict. l.ę de sacra.
§.j.de contra empt. Et quamuis allegetur ista bona fuisse quandoque
vendita tanquam allodialia, tamē huic argumento eleganter fuit respō
sum per coaduocatos, quorum laboribus interim acquiesco. Et vlte-
14 rius est aduertēdū, † quia etiam si olim fuissent allodialia, tamē cum Co
mes Oliuerius ex certa sciētia recognouerit illa in vim feudi ab illustris-
simo Duce Ludouico incipiēt ab eo tempore esse feudalia, per doctrinam
Bart.in l.cum falsa. versi.quid si cōfiteor. C.de iur. & fact.ign. quæ vide
tur magis cōiter approbata, vt per Guid. pap.q.cclxxij. & licet Bar.lo-
quatur in recognitione quæ fit erga ecclesiā, idem tamen debet esse in ea,
15 quæ fit versus rempublicā, seu principē, nā † priuilegium ecclesiæ, quod
absque traditione illi quæratur dominium habet locū etiam in ciuitate,
l.fi. C.de sacr. sanct. eccle. & facilius debet hoc præsumi in recognitione
feudali, quam emphyteutica: ex quo in feudali nō subest mera donatio, etiā
sapiat lucrum ex parte donantis: quia præsumitur facta vt in eis bonis a
principe defendatur, sm Iac.de S. Georgio in tract.de homag. versic,
quintus casus. vnde apparet nō esse meram donationem quæ ratio præ-
sumitur. l.cum de indebito.de prob. & debet hæc interpretatio accipi: quia
etiam cum priore titulo competente, ex priuilegio veteri Ducis Frāci-
sci ex quo apparet non mutari dominium, sed ea forma continuari, quæ
prius erat. Et in omnem casum talis inuestitura saltē probat bona fuis-
se feudalia, vt cōcludit Alexan.cōs.xxix.in v. & Raph.Com.cons.clvij.
dominus Consignorius. imo nisi probentur specialiter quæ sint allodia-
lia videretur quod tali casū omnia illorum bona præsumantur feudalia,
cap.vnico.§.vasallus. vbi doctor. si de feud.fuer.contr. de quo tamē di-
cendum est, vt ibi. Quarto principaliter limitatur suprascripta deci-
16 sio, vt non habeat locum aduersus † fideicommissariū, qui sine vitio re
peratur in possessione: quia talis est legitimus cōtradictor in hoc iudicio
possessorio, secundum Bart. & doct.in d.l.fin. C. de ed.diui Adr. toll. &
17 in l.filiam fratribus, ff. ad Trebel. † dicitur autem esse in possessione si-
ne vitio, quū testator dedit ei facultatem propria auctoritate ingredien-
di, vt not.doct.in Paulus respondit.ad Treb. & Bald.cōsi.cccxxxv.
veritas.in iij. Dec.consi.lxxxiij.cum similibus. Non refert autem quo
data sit hæc facultas, an expressis verbis, an quia testator vocauerit fidei
18 commissarium per † verba directa, puta quia appellauerit eum heredē,
sm Bart.in d.l.ex facto. de her.instit. cū quo cæteri transeunt in l.quo-
ties. C.eo.tit. quod proprie factum est in testamēto domini Sanguino-
li, vbi moriente Comite Oliuerio dicit, quod vult Comitē Bathanum
esse heredem institutum vt supra, & supra dixerat etiam de filijs Balia
ni quos cum patre instituebat: vnde cum Comes Ioan. Antonius vo-
catus sit ad fideicommissum per verba directa ciuilia, non est dubitan-
dum licuisse ei propria auctoritate bona apprehendere, & dici possessorē
sine vitio, præsertim cum hæc voluntas sit corroborata testamento Co-
mitis Oliuerij, vt supra dici. & licet aduersus testamentū Comitis Sā-
guinoli quædam allegentur, tamen quia concernunt potius petitorium, &
etiam recte sublata per præstātissimos aduocatos sunt, nō duxi vlterius
19 insistendū, cum ex suprascriptis appareat iustissimā esse ipsius † rei cō-
uēti causam, pro quo etiam in dubio pronuntiādū est. l.fauorabiliores. de
reg.iur. c.si.de re iud, vbi not. Et hæc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLIIII.

1 *Singulare certamen est prohibitum omni iure tam ciuili quam Ca-*
nonico.
2 *Duellum honoris tuendi causa concedi.*
3 *Duellum in re aliter probabili non admitti.*
4 *Probatio per duellum cum sit irrationabilis & extraordinaria dunta-*
xat in subsidium toleratur ubi aliter non potest esse consultum parti.
5 *Prouocationis causa specialiter est exprimenda.*
6 *Relationis causa cartam mittens prouocat.*
7 *Electio armorum secundum consuetudinem pertinet ad prouocatum.*
8 *Monomachia nunquam conceditur nisi ex certa causa quam exprime-*
re tenetur qui cartulam transmittit.
9 *Cartula conditionalis non admittitur nec est sufficiens duello.*



Lecta chartula seu vtraque attestatione Co. Lud. & respō-
sionibus Co. Sforziæ existimaui ipsum Co. Sforziam
minime oneratum esse, nec in hac causa locum esse duel
1 lo. Sciendum enim est, quod † singulare certamen est pro-
hibitum omni iure tam ciuili quam canonico. l.j. C.de
gladiat.lib.x.ij.q.v.can.monomachiam. & c.j.de purg.
vulg. adeo vt nec valeat consuetudo in contrarium. c.ij.de cler.pugn.in
2 duel. hodie tamen † inter milites permittitur ex maxima causa, puta, pro
conseruatione honoris, sm Bal.in c.j. de pace ten. in feu. & in l. ex hoc
iure. q.viij.ff.de iust. & iure. quæ consuetudo tamen non habet locum in
3 re clara, quū veritas aliter quam per † duellum probari possit, quod per
4 multa consuluit Dec.consi.ccclxxxvij. & dclxxxvi. Cum enim hæc † pro-
batio per duellum sit irrationabilis & extraordinaria, duntaxat tolerat
in subsidium, vbi aliter non potest esse consultum parti, secūdum Bal.
in l.cum filius.§.fi.de leg.ij. And. Sicu.consi.lxij.in j.cum si. vbi igitur
periculum honoris non subest, non est concedendum duellum, & ideo in
casu nostro cum non appareat Comiti Ludouico quicquam obiectum
fuisse, quod eius honorem tangat, potuit Com. Sforzia eo modo responde
re quo fecit, & est laudandus qui ad chartulam non satis bene conceptā
exceptiones opposuit iudicio meo veras, & sm morem militarem valde
aptas. Prima est exceptio, quod Com. Ludou. nō affirmauit verum es-
se quod intellexerat, sed simpliciter dixit, Se intellexisse a fide dignis vnde
cum Co. Sforzia dixerit, Illos mentiri, nulla est querela. Com. Ludo. cū
secus esset, si Com. Lud. non ex relatione aliorum sed simpliciter affir-
masset, quod Sforzia dixisset, &c. potuit enim hoc facere, & id affirmare
pro vero, quod intellexerat sm gloss. in l. Titio fundus. ff. de cond. & de-
monst. & quæ not. Ias.in l.j.in princ.ff.de eo per quem fact. Alex. consi.
xxviij.in j. Felin.c. cum contingat. de rescrip. quod cum Com. Ludo.
non fecerit, sed simpliciter dixerit, se intellexisse, non subest contradictio
super qua pugnari possit: quia Com. Ludo. dicit se intellexisse Co. Sfor-
zia non negat quin potuerit intelligere, sed dicit, eos qui hoc retulerunt
mentiri: vnde hic non est vlla contestatio litis, nec status quæstionis, sup
5 qua pugnari possit. Secunda est exceptio, quia † non est specialiter
declarata sententia ipsius Com. Ludo. Cum enim, sicut in libellis iudi-
ciarijs, ita etiam in istis chartulis attendenda sit semper conclusio. c.ex
parte. vbi doc.de fo.cōpe. l.si volūtate. C.de rescind. vēdit. vbi Bal. l.j.
vbi Ias.ff.de eden. videt in casu nostro cōclusio esse incerta dū subijcit,
Dico, quod quisquis grauauerit honorem meum, mihi quòd non est attri
buendo, mentitur, ista enim conclusio generalis nihil infert, an ipse esset
conscius, an non, cū posset esse eius mentis Co. Lud. vt non existimaret
participationem hanc esse contra honorem suum, quandoquidem vt in
quit Com. Taci.lib.1. occisus Cæsar alijs pessimum, alijs pulcherrimū
facinus videbatur. debuit ergo specialiter declarare quod intelligeret si fuis
set conscius talis cædis, quod hoc habuisset pro dedecore: & quamuis per
quendam ductum sermonis possit aliquo modo videri hoc sensisse, ta-
men clare fuit explicandum, vt certus esse posset Comes Sforzia, super
quo articulo sibi esset pugnandum. d.l.j.ff.de edēdo quod etiam sentit gra-
uissimus auctor Plutarchus libro Symposiachon ix. & dixi in parergis
lib.vj.cap. xxij. Tertia est exceptio, quia quamuis in principio nar-
rationis specialiter facta sit mentio, quod intellexerit se criminari tanquam
conscium a Com. Sforzia, & alijs, tamen conclusio se ad generalitatem
refert, *Dico, quòd omnes simul & quilibet separatim qui grauauerint*
honorem meum, &c. mentitur, & promitto me resoluere cum spata, &c.
6 Siquidem quando † transmittitur chartula sub prætextu relationis si-
bi per alios factæ, transmittens debet sustinere partes actoris, alias esset
in facultatem cuiuslibet prouocare aliū, fingendo sibi dictum ab aliqui-
bus, & præcipere electionem armorum prouocato, & ita vidi sæpe iudica-
ri per dominos camporum, nisi quando appareret liquido & incontinē-
ti de veritate, quod prouocatus dixisset illa verba, quod non apparet in ca-
7 su nostro, & ideo non licuit Com. Ludou. accipere a seipso † electionem
armorum, quæ secundum consuetudinem pertinet ad prouocatum, vt
alias diffuse consului in causa domini Caroli. Cum ergo in fine testatio
nis dicat Com. Ludou. se eligere ensem, apparet hoc esse dictum prop-
ter illam clausulam, Et alij, &c. quæ est generalis, in qua si quis speciali-
ter profiteatur se dixisse sustinebit partes actoris. Com. vero Ludou.
partes rei, vt dixi in tractatu de duello, cap. quinto, vbi loquor de armil
latis, si vero nemo profiteatur se dixisse, prout in casu nostro, tam nulla
est causa cur pugnari debeat. Cū igitur pro iustificatione chartulæ sem-
8 per oporteat verba esse certa super quibus pugnetur; quia † monoma-
chia

ebria nunquam conceditur nisi ex certa causa quam exprimere tenetur
qui chartulam transmittit, quia vt dicitur in l. prętor. in princip. ff. de in
iur. qui agit iniuriarum certum dicat quid factum sit, nō enim debet va
gari cum discrimine alienę existimationis, sed designare certum & spe-
cialiter dicere quam se iniuriam passum contendit: vnde videmus, quod
9 † chartula conditionalis non admittitur nec est sufficiens duello. l. vbi
autem. §. qui illud. vbi doctor. de verborum obligation. & dixi in tracta-
tu de duello, cap. quinto. ita in casu nostro debuit Com. Ludouic. certi-
ficari, & deliberare an crederet illis delatoribus, & mittere chartulā cer-
tam, Quia dixisti &c. non autem, Quia audiui. Item debuit specialiter de
signare, an haberet pro dedecore, si fuisset consensus cędis, &c. quod cum
non fecerit, sua illa chartula incerta & indeterminata, non aliam respon-
sionem meruit quam quę sibi ab ipso Com. Sforzia ex facta. Et quod
dixi de prima chartula idem etiam de secunda est dicēdum, laborat enim
eodem morbo. Et ideo concludo saluum esse & illab. factatum honorem
Com. Sforzię, nec ad certamen esse deueniendum. Saluo tamen
semper saniore iudicio.

S V M M AE R E R V M. X L V.

1 *A Ffirmat qui dicit a fide digno intellexisse.*
2 *Participiorum prę sentium explicatio.*
3 *Dictio maxime stat ampliatiue.*
4 *Mentito non licere replicare immo tu mentiris.*
5 *Qui in certamen descendere uult non nisi ex certa causa moueri debet*
unde conditionaliter uel disiunctim intendens non debet audiri:
6 *Duellum inductum est inter milites ad similitudinem iudiciorum.*
7 *Vt actus ualeat debet fieri interpretatio quod cartula sit affirmatiua*
& certa.



Lectis verbis chartularum vltro & citro missarum per
strenuos milites d. Achillem Cibo, & d. Iacobum san-
ctum de M. Sali, interrogatus quis prouocatoris partes
sustineat, id est, quis remaneat mentitus, re diligenter
considerata, existimaui quod ipse d. Achilles remaneat
mentitus, & ideo onus probandi querelam suam per
viam armorum ad eum pertineat. Ratio suprascriptę conclusionis est,
quia ipse dominus Achilles primis literis ad D. Iacobum trāsmissis,
2 *Affirmat † se a persona fide digna intellexisse, quemadmodum aliquis fa-*
mulus domini Iacobi arma abstulerat subdito suo, & quod istud sibi ui-
debatur officium barrnary, et ideo se admonere dictum Iacobum, quia hoc
non est ex honore ipsius Iacobi tolerare huiusmodi, &c. Et subycitur,
Quod qui fuit causa huius erroris se non gubernauit secundum professio-
nem suam, &c. Quibus verbis respondit dominus Stephanus, Quod
ipse mentitur, vt latius in chartula habetur. quibus verbis satis apparet
ipsum dominum Achillem remanere mentitum. Nec obstant quę in se-
cundis literis domini Achillis adducuntur. Et in primis, quod responsio
domini Stephani est impertinens, tanquam dominus Achilles non af
firmauerit, sed potius interrogauerit, an id verū esset. Respondeo enim
verba primę chartulę ipsius domini Achillis non pati hanc interpreta
2 tionem, ex quo manifeste sunt † affirmatiua. A fide digno accepi, ideo uos
admoneo, &c. apparet enim eum affirmasse, quod a fide digno dixerat se
intellexisse, quę affirmatio potuit ab eo fieri, secundum glo. in l. Titio
fundus. ff. de cond. & demonst. & quę not. Iaf. in l. j. in prin. ff. de eo per
quem fact. Alexand. consil. cxviij. in j. Felin. cap. cum contingat. de re-
script. & ideo siue verum sit, siue falsum, quod a fide digno intellexit, cum
ab eo sit affirmatum, & istius fide digni relationem sequutus sit d. Achil
les, non potest nunc se excusare, quia debuit se de veritate prius informa
re antequam chartulam mitteret, vt dicitur in l. edita. C. de edendo. vbi
idem dicunt docto. de eo qui porrigit libellum in iudicio. Non obstat
quod caput illud chartulę quo dicitur, nullam differentiam fuisse inter
illum seruitorem, & illum subditum, &c. quod d. Achilles pariter negat
se affirmasse hoc, sed solum interrogasse si res se ita haberet: quia resolui
tur hoc ex supradictis, verba enim chartulę nō sunt interrogatoria, sed
decisoria, vt patet vnicuique ea inspicienti. Et illa verba quę sub iungū-
tur, Maxime non existente differentia alique inter eos, Resoluuntur, quia
non existebat controuersia, cum non respiciant futurum, ideoque condi-
tionem significare non possint. l. properandum. §. illis. vero. manife-
stante. C. de iudic. l. ij. § mater. verbo, mittente. ff. ad Tertyl. & quod di
xi de participijs praesentis temporis, in l. cum quęrebatur. de verbor. si-
gnifica. & in casu nostro sumus extra omnem difficultatem: quia illa ver
ba vulgariter concepta, Maxime senza, habere differentia, &c habent signi-
3 ficationem separatam a natura particip. vel conditionis, & † dictio il-
la, maxime, stat ampliatiue, vt procedat chartula etiam absque ea. l. illud.
ff. ad leg. Aquil. vbi no. vnde tanquam de affirmatione pura, locus fuit
mentitioni. Non obstat quod dicitur, do. Iacobum visum esse anticipa-
ta mentitione, vt oneraret aduersarium, quod sibi prodesse non debet:
quia respondeo, quod cum iniuria sit cępta ab ipso do. Achille & trans-
missa ab eo chartula, non possumus dicere fuisse hoc casu pręoccupatam
4 mentitionem, cum licuerit † dom. Iacobo dicere, Tu mentiris. l. quę om-
nia. vbi doct. ff. de procur. nec licet do. Achilli iam mentito replicare,
Imo tu mentiris. sicut in simili dicimus, quod aduersus exceptionem doli,
non admittitur doli replicatio. l. apud. §. Marcellus. ff. de doli except.
Et quamuis curandum non sit quibus, verborum captionibus quis
vtatur, nec quod actor preoccupauerit mentitionem, sed solus sit aduer-
tendum quis sit inculpatus: tamen in casu nostro cessat omnis difficul-
tas, quia inculpatus fuit ipse Stephanus, cui licuit illam mentitionem
dare. dict. l. quę omnia. & est contentus pręsenti statu: vnde ad d. Achil-
lem pertinet onus probationis per duellum, secundum Baldum cap.
j. de pace tenenda. Deci. cccclxxxvij. cum similibus. Et suprascripta cō
clusio maxime est tenenda: quia si diceremus, quod prima chartula d. Achil-
lis, esset duntaxat interrogatoria, vel esset conditionalis vtique non va-
5 leret, quia † qui in certamen descendere vult, non nisi ex certa causa mo
ueri debet: vnde conditionaliter vel disiunctim intendens non debet au
diri. l. prętor edixit. ff. de iniur. sicut videmus etiam in libellis iudicali-
bus, in quibus parte opponente fit reiectio ex tali causa. l. vbi autem. §.
qui illud. vbi Alexan. ff. de verborum obliga. l. fi. C. de anna. except. vbi
6 docto. vnde idem dicendum in † duello, quod inductū est inter milites,
ad similitudinem iudiciorum, vt per Bart. in l. j. C. de lit. contestat. q. j.
7 & ij. † debet igitur fieri interpretatio quod chartula sit affirmatiua & cer-
ta, vt actus valeat. l. quoties. de verborum oblig. cum similibus. & ideo
concludo d. Achillem partes prouocatoris sustinere debere, alias rema
nebit mentitus. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

S V M M AE R E R V M. X L V I.

1 *M Entitus censetur oneratus & actoris partes sustinet.*
2 *Ille cui fuit data mentitio dicitur oneratus & procuratoris*
personam sustinet; ut armis probet sibi iniuste mentitionem
datam fuisse:
3 *Res inter alios acta &c. procedit secundum rigorem iuris ciuilis non*
autem secundum aequitatem iuris gentium.
4 *In controuersijs militaribus non attendimus ad rigorem sed duntaxat,*
ad aequitatem iurisgentium:
5 *Probatio per duellum regulariter & omni iure est prohibita.*
6 *Duellum censetur inuentum ad probationem ueritatis.*
7 *Quilibet praesumitur probus in arte sua.*
8 *Delictū nō praesumitur presertim in persona egregia et ualde honorata:*
9 *Prouocator is dicitur qui alteri crimen obijcit:*
10 *Prouocatori pertinet onus probandi.*
11 *Mentitionem preoccupatam nihil prodesse.*
12 *Qui primus iniuriam intulit is & duelli prouocator censetur:*
13 *Mentitionem in casu retro imputari posse.*
14 *Preoccupatio non mutat onus probandi.*
15 *Pręsumptionem legis probat contradicens:*



Hoc in casu mihi proposito contentionis vertentis inter
d. Baronem Guardię, & d. Petrum Strozam, dicā
breuiter omissis superfluis quid sentiam. Semper ta-
men sub correctione virorum militarium qui harum
rerum professionem faciunt. Prima mētitio fuit ad
literas sibi ostensis dixit d. Petrus, quod Baro mentieba
1 tur, vnde videtur, quod ex † tali verbo Baro remaneat oneratus, nec d.
Petrus habet aliud quo querat, sed presenti statu contentus est. Ad
minus ergo Baronis pertinet, se exonerare, & via armorum purgare,
& sic sustinere partes actoris. l. properandum. §. & si quidem. C. de iud.
l. si prius. de operis no. nunt. Et hoc suadet etiam communis vsus mili
2 tum, secundum quem † ille cui fuit data mētitio, dicitur oneratus, & pro
uocatoris personam sustinet, vt armis probet, sibi iniuste mentitionem
datam fuisse. argumen. not. in dicta l. si prius. Et licet ille vsus vt pluri-
mū obseruetur, quādo respondetur literis ab ipso prouocante ad pro-
uocatum scriptis: tamen idem videtur dicendum, quando literę scriptę
sunt alteri, prout in casu nostro ad illustrissimum Delphinū: quia hoc ni-
hil refert, cum per inde sit ac si ipsi Strozę scriptę fuissent, quia illa regula
3 iuris ciuilis, † res inter alios acta, &c. nō procedit nisi sm rigorem iuris
ciuilis, non autem secundum ęquitatem iurisgentium, secundū glossam
& docto. in l. stipulatio ista habere. §. alteri. de verborū obligat. & quod
habetur in can. quoties cordis oculus. j. quęst. vij. per Felinum in cap.
4 si cautio. numero. 27. extra de fide instrumentorū. † in istis autem cōtro
uersijs militaribus non attendimus ad talem rigorem, sed duntaxat ad
ęquitatem iurisgentium. l. j. l. neque enim. vbi Bartolus. ff. de testamēt.
milit. Sed tamen istis non obstantibus, puto in contrarium stare verita
tem, quod ex dicta mentitione Baro nō remaneat oneratus, nec tenea-
5 tur sustinere partes actoris: etenim sciendum est, quod † probatio per
duellum, regulariter, & omni iure est prohibita. can. monomachiam. se-
cunda quęst. quarta. cap. secundo. de cleri. pug. in duell. adeo quod non va-
let. consuetudo in contrarium. vt ibi dicitur: solet tamē certis quibusdā
casibus cōcedi pro cōseruatione honoris, quoties aliter veritas apparere
6 nō potest, & ideo tūc † duellū cēset inuētū ad probationem veritatis, sm
Host. in summa de cleric. pug. in duell. Bal. in l. cū filius. §. fi. ff. de leg. ij.
cum concordāt. per Dec. consil. cccclxxxvij. vnde in casu nostro, cum d.
Baro habeat intentionem fundatam, & pręsumptionem legis pro se,
7 quia † quilibet pręsumitur probus in arte sua. c. dudum. de presb. l. j.
8 omnimodo. C. de inof. testa. & † non pręsumitur delictum. l. merito. ff.
pro soc. pręsertim in persona egregia & valde honorata. l. ij. C. de off. ci-
ui. iud. c. nisi essent. de pręb. vnde qui vult dicere contrarium, ipse debet
probare, & actoris partes sustinere, cum alius habeat pro se pręsumptio
nem, vt per Bar. & doct. in leg. non solum. §. sed vt proberi. ff. de oper.
9 no. nun. † prouocator enim is dicitur, qui alteri crimen obijcit. l. j. ff. ad
10 Turpil. & † ad eum pertinet onus probādi. l. qui accusare. C. de eden.
quę probatio fit per duellum, secundum Bald. in l. j. C. de edit. li. tol.
& in c. j. de pace ten. obijcit autē Stroza Baroni, crimen imperitię vel
dedecoris in re militari: ergo ipse probare debet. Nec refert quibus
verborum captionibus quis vtatur: ea enim substantiam rei non mu-
tant: sicut videmus in iudicijs, in quibus non attenditur quibus ver-

principalis conclusio est, vt describantur res quę secundū consuetudinē
6 loci † solēt describi, iuxta text. in l. honor. versicu. item lex. ff. de muner.
& honor. & l. honores. C. de decurio. libro decimo. Dico autem, q secun
dum consuetudinē dictę ciuitatis, nō solent in ęstimo imponi bituimo
di merces, vt dicit Ias. in l. decē. nu. 34. ff. de verborum oblig. & hęc cō-
suetudo apparet etiā ex iure cōmuni. Maxime ex l. forma. ff. de censib.
vbi solū bona immobilia describūtur in cēsu, & nullum verbū fit de mer
7 cibus. Et q istud sit verum, probatur etiam, quia nos videmus † fere
omnes artifices a psonalibus excusationē habere, qui nominati sunt in
l. j. C. de excu. artific. lib. x. & in l. fi. ff. de iur. immun. vt possint facilius
artes illas exercere, & alios docere, quę ratio maxime militat in merca-
toribus qui ciuitatem opulentiorem reddunt, & artes ipsas sustinent, vt
merito consuetudo inualuerit, vt eorum merces in ęstimo nō ponātur.
Confirmatur hęc sententia, quia videmus in iure, nō solū eos respectu
8 suarum mercium non grauari, sed amplius † immunitatem consequi a
muneribus personalibus & mixtis quandiu mercimoniū exerceant. l.
semper. §. negotiatores imo secundum aliquos, etiā a patrimonialibus.
d. l. semper. §. licet. & per glo in l. cum nauicularius. C. de nauicu. lib. xj.
Et probatur in d. l. negotiantes. verb. ab omni munere. Cum ergo ha-
beant priuilegiū immunitatis in alijs rebus multomagis fuit ęquū, q
in ipsis mercibus nō subirent aliquam descriptionem. Fortius dico, q
publica vtilitas hos hoc suadet, ne isti transferāt merces suas alio, pro-
pter facilitatē transuehendi. Et quia tales merces non cohęrent loco ci
uitatis, sed destinatione dominorū transferantur in varias nundinas,
non subiectas Maiestati Cęsaris: vnde inconueniens est eas vltra gra
uari, & contra mentem Cęsaris maiestatis, quę contenta est solutione ve
ctigalium, & sinit eas vbicunq; transferri, iuxta l. j. C. de vectig. & com-
miss. & l. j. cum sequen. C. de commerc. & merca. & quia capitale mercium
est incertum propter periculum amissionis, vt dicit Barto. in l. si con-
stante. versicul. quarto quęro. soluto matrimonio. Et ideo talis consue-
tudo nititur optima ratione, & est omnino obseruanda. Nō omitto etiā,
q cum mercatores habeant rationes suas cum multis creditoribus, &
9 multi in specie videantur diuites qui sunt pauperes † iniquum est eos
ad propalandum res suas cogi: quia vt dicit Alb. de Ros. post veteres,
in tract. de muner. quē posuit in rub. illius tit. in rebus mobilibus, quę
in secreto habentur etiam a non mercatoribus sicut aurum, argentum,
ornamenta, & supellectilia, non debent cogi possessores singulariter pro-
fiteri: sed sufficit si in genere suo sacramento stetur, quid enim tam durū
tamq; inhumanum, quam publicatione propria facultatum, paupertatem
detegi, & inuidię patere diuitias. l. iij. §. sed vbi. C. quando & qui-
bus quarta pars. Et ita mihi videtur saluo semper sanio re iudicio.

SVMMAE RERVM. XLIX.

1 *Particularis interitus rei ad emphitheotam pertinet.*
2 *Non est uerisimile quenquam res suas uelle uilius distrahere quā ualeant.*
3 *Locatio & emptio fieri solent iusto pretio alias competit remedium l. ij. C. de rescin. uend.*
4 *Emphitheosis datur regulariter pro iusto pretio licet ecclesia remittat sextam partem.*
5 *Qui Emphitheosim conducit uidetur periculum omne & casus fortuitos suscipere.*

EA pars in istis controuersiis Doctorum semper est eli-
genda, quę magis quadrat verbis legum, alioquin to-
tum ius nostrum turbaretur fantasiis interpretum,
qui quadam audacia ducti, non tam leges exponerent,
q̄ de suo capite nouas conderent. Et pro ista domina
est casus in leg. j. C. de iur. emph. & in §. adeo. in fin. in-
1 stit. loc. vbi particularis † interitus rei ad emphyteutam pertinet. vnde
sunt vulgata illa carmina. Si pereat tota. &c. Et secundum hanc doctri
nam vixerunt maiores nostri vsque ad Bartolum, qui interpretatione
sua destruxit illos text. intelligendo eos, quando emphyteusis erat con
cessa pro modico, & supererat adhuc quantum sufficeret pensioni: quam
opinionem ostendo esse falsam quatuor rationibus, & plurimis auctori
tatibus. Prima ratio, quia nulla lex est, quę dicat emphyteusin soli-
tam esse concedi pro re minima: imo verisimile est, q semper conceda-
tur pro eo valore, quo res tunc locari posset, licet accipiens speret se eas
melioraturum. vnde cum lex non dicat nec nos: quia erubescimus, &c.
2 §. cum igitur. in auth. de non eleg. † nec est verisimile. quod quisquam
res suas velit vilius, q̄ valeant: distrahere. leg. cum. de indebitori. de
probat. Secunda ratio, quia si id verum esset, non fuisset probabi-
lis veterum dubitatio, an hic contractus in speciem emptionis, an ve-
3 ro locationis tenderet, cum † & locatio, & emptio soleant fieri iusto pre
tio, alias competit remedium. legge ij. C. de rescind. vendidi potius
dubitandum esset, an caderet in speciem donationis, quatenus valor
excederet canonem. l. si sponsus. §. circa. de don. int. vir. & tamen text.
dicit de primo casu solum fuisse controuersiam. d. §. adeo. Tertia ra-
tio. per text. in §. lex itaque. vers. dudum. in auth. de non alien. vbi in
emphyteusi fit diminutio sextę partis mercedis, propter casus fortui-
4 tos: & sic apparet, q † emphyteusis datur regulariter pro iusto pre-
tio, licet ecclesia remittat sextam partem. ad idem l. quicunque. C. de
fund. patr. lib. xj. vbi emphyteuses perpetue dantur a principe pręce-
dente licitatione seu subhastatione. Quarta ratio, quia etiam dato,
q soleret emphyteusis dari pro modico pretio, & consequenter in ea nō
fieret remissio: tamen partes contrahentes pro magno, videntur secun-
dum naturam vere emphyteuseos contrahere, vt nulla tamen remis-
sio fiat. arg. l. quidam. de verb. obli. l. quęro. ff. locat. l. si duo. vbi Bald.
ff. de acq. hęred. Postremo dico, q ista opinio est communis, si recte vi-
deantur auctoritates Doctorum. Et in primis eam tenuit Azo in Sum-
ma locati. §. est autem. & vbiq; glo. cum qua transiuerunt Odofr. Iac.
Mar. Syll. Dyn. Oldr. Cyn. & omnes scribentes, vsq; ad Bart. ad-
uersus quem tenet ibi Salic. & Alber. de Ros. vbi attestatur communi-
ter seruari opinionem glossę, prout etiā tenet ibi Iac. Burt. & Ricard.
Malumb. & Bald. & idem tenet glos. in c. potuit. de locato. & ibi Ab-
bas post multos Canonistas. & Spec. in tit. de Locato. §. nunc aliqua.
vers. 134. & seq. Idem tenuit Raph. Com. Iac. But. in l. interdum. §.
j. de acq. poss. & ibidem etiam Alex. qui apud me est grauioris auctori-
tatis in lectura, quam in consilijs. Io. Fab. & Ang. Aret. in d. §. adeo.
Ang. in §. quia vero Leonis. & d. §. lex itaq;. in auth. de non alien. vbi
5 ille text. etiam affert rationem: nempe, quia qui † emphyteusin condu-
cit, videtur periculum omne, & casus fortuitos suscipere, Aliam ratio-
nem etiam adducit Cyn. in d. l. j. videlicet, quia canon emphyteuticus
non soluitur pro compensatione fructuum, sed in recognitionem domi-
nij. & ideo nihil refert, q res illa diminuatur. Fortius in casu no-
stro dico, quod possunt emphyteutę isti ab ipsa domina cogi ad repa-
randam domum pro maiore ipsius dominę securitate, & iterum solo
idem pręstare, quod pro tota domo soluebant, secundum Ang. in d. §.
lex itaq;. sequitur Ias. l. j. C. de iureiur. emphyteut.

SVMMAE RERVM. L.

1 *Filiusfamilias iure hodierno non admittitur ad agendum ad bona aduentitia nisi in eadem instantia interueniat Pater & quia:*
2 *Duo agentes eodem libello dicuntur alter alteri consentire nec requiritur alius consensus.*
3 *Compromissum iuratum cum laudo ethomologatione iurata ualet & tenet super alimentis.*
4 *Super alimentis de futuro debitis per ultimam uoluntatem regulariter non potest transigi fall. quando interuenit iuramentum;*
5 *Prohibitio introducta a lege propter priuatam utilitatem principaliter potest iuramento partium tolli:*
6 *Alimenta iure actionis debita peti possunt per eum qui interim aliunde uel de suo se aluerit.*
7 *Alimenta iure actionis debita prescribi non possunt propter malam fidem.*
8 *Haeredes tenentur exonerare conscientiam defuncti.*

DEbijs de quibus controuersia agitur inter nobilem
Ioannam Boni, & heredes Q. nobilis Ioannis Fa
seti, intellectis per tres conclusiones reor breuiter du
xi decidendā. Prima conclusio iuris est, q de iure
1 hodierno, † filiusfamilias agens ad bona aduentitia,
non admittitur, nisi in eadem instantia interueniat pa
ter, quia ad eum pertinet administratio, casu quo illi
acquiratur vsusfructus. l. j. C. de bon. mater. l. fin. §. vbi autem. C. de bo.
quę lib. & casu quo non quęratur, adhuc requiritur, in signum repudia-
tionis, vt dicit Bartolus in d. l. fin. §. necessitate. C. de bo. quę lib. cum
2 quo ibi transeunt scribentes. si autem contingat, quod ambo † agant eo
dem libello dicitur alter alteri consentire, nec requiritur alius consen-
sus, vt dicit Bartolus in l. cum pater. §. libertis. in fin. ff. de legat. secun
do. per illum textum, & text. in l. Titius. ff. quibus mod. pigno. vel hy-
poth. sol. cuius dictum est communiter approbatum, vt per Felin. in ca
pitulo capitulum. primo. de rescript. vnde in casu nostro cum idem pro
curator vtriusq; esset, & vtroq; nomine egerit, prout ipsos pręsens nego
tium tangebat, concludo quod libellus est bene conceptus. Secūda
3 cōclusio est, q † cōpromissum iuratū cū laudo & homologatione iurata
4 valēt, & tenent super alimētis, quia † licet alias regulariter, super alimētis
de futuro debitis, per vltimā volūtatē, nō possit trāsigi. l. cū hi. ff. de trā-
sact. tamē fallit. quādo interuenit iuramētum, secundū Bartolum in l.
si quis pro eo. ff. de fideiuss. in x. membro, cum quo est communis con-
5 clusio scribētium: quia talis † prohibitio fuit introducta a lege, propter
priuatam vtilitatem principaliter, vnde potest iuramento partium tol-
li. c. cum contingat. extra de iureiur. & ita est communis opinio, per Ias.
in d. l. cum hi. & Dec. in l. de alimentis. C. de transact. Et licet aliquid
contradixerint, tamen eorum opin. saluatur solum, quando ille cui de-
berentur alimenta, & post moreretur fame. nam tunc Imol. in dict. cap.
cum contingat. limitat pręcedentem conclusionem. Et ista opinio, in ca
su nostro est tanto verior, quia non fuit transactum, vt aliquid de pręsen
ti acciperetur: & vt actio tolleretur. sed solus fuit declarata summa, quid
pręstandum esset singulis annis, vnde cessat prohibitio legis. Item ap-
paret ex post facto, quod ista cōcordia fuit vtilis ipsi Danieli, vnde etiā
sine iuramento teneret. d. l. cum hi. §. causę. & quę notat Rom. in consil.
316. circa propositum. & consil. 453. visa. Dec. in d. l. de alimentis. Et
6 cum debeantur hęc † alimenta iure actionis, possunt peti per eum qui
interim aliunde vel de suo se aluerit, vt per Bald. & Ias. in dict. l. de ali-
mentis. Tertia conclusio est, quod cum hęc alimenta debeantur per
ipsum Ioannem iure actionis nunquam fuerunt pręscripta, nec potue-
7 runt † pręscribi propter malam fidem. cap. malefidei. extra de regulis
8 iuris. in sex. & † heredes ipsi, etiam si ignorassent nihilominus tenentur
ad exonerandam conscientiā defuncti. nec possunt opponere de pręscri
ptione, vt est magis communis opinio Abb. Imol. & aliorum in cap. fi.
extra de prescript. vbi Felinus Alex. in varijs consil. relatis per Felin.
in dict. loco. & hęc opinio est canonizata per Doct. in vtroque foro, tam
seculari, q̄ ecclesiastico. vnde non est vlterius insistendum, sed iudican-
dum pro actore. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LI.

1 *Legata debent sumi de manu hæredis & ea occupans propria auctoritate punitur amissione rei.*

2 *In dubio præsumitur adulterium & filios natos adulterinos.*

3 *Filius institutus præsumitur incapax quando constat illum esse filium illegitimum testatoris.*

4 *Naturales utrequi:*

5 *Filij quos habet ex sua ancilla sunt spurij non autem naturales & capaces*

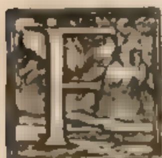
6 *Matrimonium est facti*

7 *Facta non præsumuntur nisi probentur.*

8 *Persona succedere volens imprimis debet legitimari.*

9 *Patris assertioni qui in testamento filium suum naturalem appellauit standum videtur fall.*

10 *In prohibitis assertioni Patris non statur.*



Facit pro D. Jo. Georgio Castano, quia ipse est heres, & ideo continuandus ex decreto, etiam respectu legatorum: quia † legata debent sumi de manu heredis,
1 & ea occupans propria auctoritate punitur amissione rei. l. non dubium. C. de legatis. quanto magis iste, qui existente ipso Jo. Georgio in possessione eum spoliauit, & incidit in pœnam. l. si quis in tantam. C. unde vi. & quo ad possessorium non videtur aliqua difficultas. In petitorio punctus est, an iste filius præsumatur Spurius, ita quod sit incapax, an naturalis tantum, & capax? & dico præsumi incapacem, & spurium. Primo, quia hoc decidit gloss. in cap. lator. in gloss. penult. qui filij sint leg. & d. Præ-
2 positus ibi in secunda quæstione. vbi firmant † in dubio præsumi adulterium, & filios natos esse adulterinos. arg. text. xxxv. q. v. ca. aliter negetur. quod non procederet si concubinatus præsumeretur. Secundo, quia hoc decidere videtur Bald. in l. ij. in princip. ff. de liberis &
3 posthumis. vbi videtur † filium institutum præsumi incapacem, quando constat esse filium illegitimum testatoris, sequitur ibi Paul. de Castr. & Alexand. & Ferratius cautela xi. Ad quod vide tamen Lud. de Sardis. in tract. de legitim. versic. quia natis. & Baldum cōsilio. 448. in ij. quæsito. in primo lib. Baldus consilio ccxij. in fin. in secundo. hoc decidit Bald. consilio cclxij. incip. recolo me. in primo lib. vbi dicit,
4 quod pauci vere sunt † naturales, & capaces, ex quo requiritur quod sint nati ex concubina proprie sumpta, & multa circa hoc requiruntur, videlicet, quod vterque sit solutus, quod inter eos possit esse matrimonium, quod retenta diu in domo, & in schemate concubinæ, quod quidem schema parum differt ab vxore, & quod cum vnica consuescat, vt probatur in §. si quis autem defunctus. in auth. quib. mo. nat. eff. sui. in l. ij. ff. de concub. Sign. homod. consi. ccxxj. factum. Abb. c. innotuit. de elect. cum concord. per Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. Joan. Bapti. de S. Seuer. in rep. l. si qua illustris. C. ad Orfic. in prima
5 charta, & propterea † filij quos quis habet ex sua ancilla sunt spurij, nō autem naturales & capaces, secundum Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. Alb. de Rosat. in rubric. C. de natur. lib. vbi dicit de hoc fuisse magnam controuersiam in Prouincia, & quod not. Aret. consil. xlviij.
6 in prin. Quarto facit ratio, quia filius nō præsumitur legitimus, quia †
7 matrimonium est facti, & † facta non præsumuntur, ita dicit Bar. consi. xlij. visa inquisitione. Corn. consil. lxviij. placet mihi. vol. j. Jaso. l. post dotem. ff. sol. matr. Dec. l. si emancipati. C. de collat. ista ratio militat etiam in casu nostro: quia habere aliquam in schemate concubinæ propter multa inde requisita, est quid facti, & non præsumitur, vnde nec quis
8 naturalis præsumendus est. Quinto, facit quia † in primis debet legitimari persona succedere volentis. l. si res. C. de ord. cog. glo. in le. ij. C. de edi. diui Adri. tollen. Non obstat, quod minus delictum præsumatur, quia respondet Dec. in d. l. si emancipati. non procedere, nisi quando quis est reus & se excusat, agendo autem aliud est. l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. quamuis quo ad animam minus videatur delictū in concubina propter longam & assiduam conuersationem. Nec obstat,
9 quod † pater appellauerit in testamento naturalem. vnde videtur standum assertioni patris, facit l. si instituta. §. j. vbi Paul. Castr. de inof. testamen. quia secutus est vulgarem modum, secundum quem etiam incapaces & spurij dicuntur naturales. secundum Joa. Andr. in add. ad Spec. in rubr. qui filij sint leg. & Abb. in ca. per venerabilem. eod. tit. & per Bald. eleganter in consil. ccvj. in ij. & cxxix. dubio ij. volum. ij. Itē
10 respondeo, quod † assertioni patris non statur, vt per Jason. in le. neque professio. C. de test. præsertim in prohibitis. per l. qui testamento. ff. de probat. & per Bart. in l. si forte. ff. de Castr. peculio. Et in terminis per Oldr. consil. cxcvj.

SVMMAE RERVM. LII.

1 *Spurij vulgariter dicuntur naturales.*

2 *Præsumptio minor cedit præsumptioni maiori,*

3 *Per præsumptionem quod actus fiat in fraudem legis eliditur assertio testatoris confitentis debitum:*

4 *Vbicunque actus potest in fraudem legis fieri non fit interpretatio pro eius validitate,*

5 *In dubio lex præsumit quem esse spurium quæ legis præsumptio habetur pro plena veritate*

6 *Præsumptio legis dicitur ipsa veritas.*

7 *Spurios omnes incapaces esse.*



Quia pro D. Jo. Georgio, diffuse per alios scriptū est, ipse tantummodo attingam vnam difficultatem, quæ videtur mihi sufficere ad victoriam. Nam ex alijs allegationibus liquido probatum est illum filium in dubio præsumi spurium, quo præsupposito, dico non obstare ea quæ in contrarium adducunt. Primo nō
1 obstat nominatio † facta per patrem eum appellātem naturalem, quia respondeo, quod secundum communem vsum loquendi patres appellant naturalem, quemcunque natum ex soluto & soluta, licet spurium, de quo communi vsu attestatur Jo. Andr. in addi. Spec. in rubr. qui filij sint legit. Bald. in c. innotuit. extra de elect. in consil. ccvj. in ij. & cōsil. cxxix. in ij. dub. in ij. volum. Abb. in c. per venerabilem. extra qui filij sint legit. & vltra has auctoritates, illud est notorium in hac ciuitate, in qua non habemus aliquod vocabulum vulgo significationis spurij, sed omnes appellamus naturales seu bastardos, quod idem est, glo. in l. fin. C. de nat. lib. & illud est valde verisimile in testamento hominis imperiti in iure. qui nesciat istas differentias. arg. not. per Bart. in l. quo loco. §. si iam mortuis. ff. de her. instit. Rom. consil. iiij. Succedit igitur regula, quod verba debent potius intelligi secundum communem vsum loquendi, quam secundum proprietatem, vt dicit Barto. & doct. in rubric. ff. de op. no. nunt. Abb. in c. ij. de arbi. Felin. in rubr. decretalium. in j. & ij. charta. Jas. in l. ini. C. de succes. edict. nō ergo potest argui ex dictis verbis, quod iste filius sit nominatus pro naturali, prout in iure accipitur, sed prout ex communi vsu loquendi. Secundo non obstat, quod vt legatum valeat, debeat fieri potius interpretatio, quod testator intellexerit de naturali proprie loquendo, quam de spurio ex communi vsu loquendi. respondeo ista præsumptio quæ est pro validitate actus, ce-
2 dit contrariæ † præsumptioni fortiori iuxta le. diuus. ff. de in integr. restit. & fortior est præsumptio spurietatis. & quod in fraudem legis pater eum sic appellauerit, vt probatur in leg. qui testamento. ff. de probat. vbi
3 † per dictam præsumptionem quod actus fiat in fraudem legis, eliditur assertio testatoris confitentis debitū. Ad idem l. si res æstimata. in princ. ff. de iure dot. & ibi not. Alber. de Rosat. vbi ad finem quod contractus continens donationem inter virum & vxorem annulletur, lex præsumit æstimationem factam ante matrimonium, esse collatam in tempus ma-
4 trimonij. vnde colligitur, quod † vbicunque actus potest in fraudem legis fieri, non fit interpretatio pro eius validitate. Præterea in casu
5 nostro † lex præsumit quem in dubio spurium, quæ præsumptio legis habetur pro plena probatione. glos. leg. si tutor. C. de peric. tutel. imo
6 † præsumptio legis dicitur ipsa veritas. l. fin. ff. de probat. vnde cum constet esse spurium, illa verba testatoris ambigua debent intelligi, secundum præsumptionem legis. Tertio non obstat, quod aliqui spu-
7 rij † non sunt incapaces, secundum doctr. Salic. in auth. ex complexu. C. de incest. nupt. quia respondeo quod communis meo omnium scribentium est in contrarium, & in terminis contrarium tenet Oldr. consil. cxcvj. factum tale est. secundum cuius consilium dicit fuisse determinatū Alb. de Ros. in rub. C. de nat. lib. in princ. idem tenet Bar. in l. fi. ff. de his quib. vt indig. Bald. in consil. ccvj. in iij. Ang. §. tut. in auth. quib. mod. nat. eff. sui. versic. restat.

SVMMAE RERVM. LIII.

1 *Filia legitima & naturalis debet a Patre dotari.*

2 *Ad hoc ut filius præsumatur esse in potestate & legitimus pendet ex matrimonio.*

3 *Matrimonium præsumitur nisi probetur quia est facti & facta nō præsumuntur:*

4 *Præsumptio delicti in dubio non est capienda*

5 *Legitima iure natura non debetur naturalibus sed legitimis tantum.*

6 *Clausula executiua non ampliant præcedentem dispositionem sed declarant intentionem disponentis.*

7 *Aliquis legitimans filium non obstante l. qui contra C. de incest. nupt. videtur fateri eum esse incestuosum:*

8 *Contrahens cum filio tanquam filio videtur confiteri eum esse filium.*

9 *Præsumptus consensus seu confessio testatoris ligat hæredes:*



1 Filiam legitimam † & naturalem clarum est, debere dotari a patre. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiar. l. fin. C. de dot. promiss. & illud ius transmittit ad heredes suos, & ad quoslibet successores, etiam particulares, quos ipsa voluerit, vt not. in l. si quis filium. C. de inof. test. & huic iuri non præscribitur, nisi longissimo tempore, vt ibi no. solum contingit in proposito casu dubitari, an sit probatum, illam Margaretam fuisse filiam legitimam ipsius Antonij? Et prima facie videtur dicendum, quod non: pro
2 qua opinione facit primo, quia † ad hoc quod filius præsumatur esse in potestate, & legitimus, pendet ex matrimonio. insti. de patria potesta.
3 in princ. & latem in potestate. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. sed † matrimonium non præsumitur nisi probetur, quia matrimonium est facti, & facta non præsumuntur nisi probentur. l. in bello. § factæ. ff. de capt. & postl. & per istam rationem, consulendo determinauit Bar. cons. xlij. visa inquisitione. quem refert & sequitur Petrus Phil. Corn. cons. lxiij. incipiente, placet mihi. in j. volu. & propterea videretur concludendum istam Margaretam de qua in facto proponitur, non præsumi legitimā, & consequenter non habuisse, nec potuisse transferre aliquod ius legitimæ, nec dotis in bonis dicti Antonij, certi patris ipsius. Sed his non obstantibus:

obstantibus, puto contrariam opinionem in proposito casu esse veriorem: quia quicquid dixerit Bartol. in dict. con. videtur verius, quod filius praesumatur legitimus & in potestate, vt dicit Ang. in l. sed si de sua. in prin. ff. de acq. her. & firmat Barth. Ueron. in cautela cxviij. incip. in dubio, & per doct. in l. Titia. ff. sol. mat. & est ratio, quia alias praesume
4 retur delictum, quae † praesumptio in dubio non est capienda. l. merito. ff. pro socio. Et dato, quod opinio Bart. & Com. esset verior, tamen dico, quod in casu nostro, non procedit: quia ex duplici capite probatur istam filiam fuisse legitimam. primo probatur hoc, ex testamento patris ipsius Margaretae, in quo dictus Anton. legat dictae Margaretae, florenum vnum iure naturae legitimae, &c. nam nisi ista fuisset legitima, illa verba, iure naturae, non possent verificari, & essent superflua: quia legitima iure naturae non debetur naturalibus, sed legitimis tantum, vt notatur in auth. nouissima. C. de inof. testa. §. si quis autem. in auth. quib. mod. nat. eff. sui. & illa verba, iure naturae, posita ad executionem legati,
6 declarant mentem testatoris, contentis eam esse legitimam, quia licet † clausulae executiuae non amplient praecedentem dispositionem, tamen declarant intentionem disponentis, vt notabiliter dicit. Bald. in l. eam
7 quam. versic. sed pone quidam. C. de fideicommiss. vbi † aliquis legitimans filium non obstante l. qui contra. C. de incest. nupt. videtur fateri eum esse incestuosum. Ad idem facit, quod notat Jas. in l. qui Romae. §. duo fratres. in viij. quaest. Bart. ff. de verb. oblig. vbi tales clausulae semper operantur, ne alias sint superfluae. arg. ca. si papa. de priuileg. facit, quod notat Bart. in l. Centurio. versic. quid enim si dicit testator. & ibi Mod. l. ff. de vulga. & pupilla. Secundo probatur istam filiam fuisse legitimam, ex alio capite: quia vt apparet per duo instrumenta, in quibus, *Dicta filia renunciatur legitimae, reseruato sibi iure dotis petendae in manibus patris, ipso patre praesente, & auctorisante*, ex quibus instrumentis probatur consensus paternus, per quem satis confitetur eam esse legitimam: quia si fuisset naturalis tantum, non fuisset in potestate, & consequenter in isto contractu non fuisset necessaria auctoritas patris, vt notatur per Bart. in l. cum non solum. §. necessitate. C. de bonis quae liber. nec fuisset necessarium, quod pater acceptasset renunciationem legitimae, ex quo naturalibus legitima nulla debetur, vt supra ostendi. Et pro hoc facit quod notat Angel. in l. si proponas. §. j. per illum text. ff.
8 de inof. testa. vbi † contrahens cum filio tanquam filio, videtur confiteri eum esse filium, & facit text. in l. si paterfamilias. §. j. cum ibi notatis.
9 ff. de adopt. vnde iste † praesumptus consensus seu confessio testatoris ligat heredes. l. si superatus. ff. de pigno. l. si mater. §. fin. vbi Bart. ff. de excep. rei iudi. & quod notatur in l. cum quis. §. codicillis. ff. de leg. ij. & ista pro breuitate temporis sufficiant. Saluo semper meliori iudicio.

SVMMAE RERVM. LIIII.

1 *STatutum de agnatis ad foeminas pertinere*
2 *Correctiones expresse inducuntur non autem per subauditas rationes.*
3 *Bannitus est capax successionis ab intestato fallit.*
4 *Ius in legali coniunctione accrescere.*
5 *Dubitantes an sibi delata sit hereditas non possunt repudiare.*
6 *Dubium iuris aequiparatur dubio facti.*
7 *Instrumentum registratum in archiuo publico facit fidem etiam si aliter non appareat de originali.*
8 *Coram fisco agitur sola facti ueritate inspecta.*



OMissis ijs quae in consilio meo diffuse demonstrata sunt, de iustitia causae illarum magnificarum amitarum, ne repetam alias dicta, solum respondebo ijs, quae nu
1 per in contrarium adducta fuere. & in primis † dum respondetur in motiuo ad statutum Pap. quod masculinum concipiat foemininum, debere intelligi, si eadem ratio sit in foemina, dico quod si consanguinei essent masculi, sine dubio mater excluderetur: quia verba statuti non possent cauillari. ergo idem si sint consanguineae foeminae, nec possumus dicere inter masculos, & foeminas subesse diuersitatem rationis, imo est eadem ratio. possunt enim duae cogitari rationes statuti. vna quod voluerit statutum praeferre masculos fauore agnationis conseruandae. & ista ratio non est vera, tum quia statutum expresse vocat filiam fratris, tum quia alibi statuta aequaliter admittunt foeminas, vt alias in consilio dixi, tum quia isto modo corrigeretur l. maximum. C. de lib. praet. quod non est credendum,
2 cum † correctiones non nisi expresse inducantur, non autem per subauditas rationes. sequitur ergo, vt alia ratio sit statuti, nempe quod voluerit simpliciter fauere agnatis seu consanguineis propter coniunctionem sanguinis, quae ratio aequaliter militat, siue agnati sint masculi, siue sint foeminae. & ideo stat firmum fundamentum statuti, nec est sublatum per motiuum, sicut ergo mater excluditur a luctuosa hereditate filij per consanguineum masculum, ita & per foeminam, quia verba statuti hoc indicant. Secundo, respectu alterius motiui concernentis bannum equitis est ad
3 uertendum: quia licet communis opinio sit, quod † Bannitus sit capax successionis ab intestato: tamen fallit quando est talis Bannitus qui potest ex forma statuti impune offendi, & consequenter est hostis publicus, & sic licet regula sit communis, tamen etiam limitatio est communis vt apparet ex auctoritatibus adductis in consilio. Nec obstat, quod sorores illae petendo dotem videntur renunciasse hereditati, respondeo, quod vna tantum ipsarum petit dotem, & ideo si illa censeatur exclusa, ius ac
4 crescat alteri † quae coniunctione legali ei coniungitur. in qua est locus iuri accrescendi, secundum Bar. in l. re coniuncti. charta vlt. de leg. iij. & ideo istud nihil proficit matri, nec Comiti Galeacio. Praeterea ista petitio in qua soror illa non obtinuit & cui mater aduersata est, non potest sorori nocere in alio iudicio, & matri prodesse, secundum glos. in auth. Item possessor. C. qui pot. in pign. & quae habentur in c. ex eo non debet.
5 de reg. iur. in vj. Praeterea † probabiliter dubitauerunt istae sorores ex dubio iuris, an sibi delata esset hereditas, vnde nec repudiare potue
6 runt. l. is qui heres. ff. de acq. her. & † dubium iuris aequiparatur dubio facti. l. pen. C. de pact. vbi doct. C. de pact. maxime, quia subest etiam dubium facti, an esset eques bannitus ex homicidio Michaelis agenti, an ex eo quia sequutus Sforziam Ducem. Sunt etiam aliae responsiones traditae per aduocatos, ad quas me remitto. Nec obstat, quod eques fuerit toleratus, &c. certe, verum est de iure communi tolerationem hanc multum operari, sed nos habemus decretum quod prorsus infirmat hanc exceptionem tolerationis, &c. Nec obstat, quod productum non faciat fidem, &c. nisi sicut instrumentum faciens relat. eiusdem alterius, &c. respondeo, imo facit fidem plenariam, secundum Bal. & doct. per me allega
7 tos in consilio, sicut etiam † instrumentum registratum, in archiuo publico facit fidem, etiam si aliter non appareat de originali, vt per doct. in c. j. de procu. & Mod. in auth. l. si quis in aliquo. C. de edendo. Et hoc maxime, cum notarium sit combusta fuisse acta, vnde sufficit probatio leuior, & per coniecturas, secundum not. in l. sicut iniquum. vbi doct. C. de fi. instru. Nec obstat, non fuisse probatum bona fuisse in bo
8 nis, quia † coram fisco agitur sola facti veritate inspecta, & etiam nunc potest se iudex informare, secundum gl. l. ij. in prin. in verb. inimicitiae. ff. de testib. Item potest limitare sententiam, vt mater sit exclusa a bonis Co. Hieronymi, & in executione de inde verificabitur, secundum not. in l. defensionis. C. de iure fisc. lib. x. & in l. ij. C. de sent. quae sine cer. per Bart. & doct. in l. j. ff. de edend.

SVMMAE RERVM. LV.

1 *HAbens fenestram iure seruitutis in alieno pariete uel immediate respiciat in alienum non potest eam ampliare.*
2 *Si quis habet fenestram iure proprio ut quia fenestra sit in proprio pariete uel extra illum habeat stillicidium seu pedem tunc arbitratu suo ampliare & mutare:*



1 HAec controuersia duabus finitur conclusionibus iure nostro certis. Altera est, quod † si iste vicinus, habet fenestram iure seruitutis, & vt quia sit in alieno pariete, vel immediate respiciat in alienum, non potest eam ampliare. l. is cui via. versic. non autem. ff. quemad. ser. amitta. l. c. j. §. Trebat. de aqua quot.
2 & aestiu. Altera est, si eam † habet iure proprio, vt quia fenestra sit in suo pariete, vel extra illam fenestram, habeat stillicidium, seu pedem, tunc potest eam arbitratu suo ampliare, & mutare. l. ij. §. fin. ff. de ser. vrba. praedi. per Salic. & doct. in l. altius. C. de seruit.

SVMMAE RERVM. LVI.

1 *ADmonitio uictoriam labefactat:*



1 HIc casus inter D. Franciscum. & D. Marinum, iam est decisus. Quoniam † Paris de Puteo libro octauo de re militari, decidit eum in fauorem D. Francisci: aliqui tamen scriptores tenent victoriam stare prout sortita est in stadio, & quod solum Dominus Campi debeat punire illum qui contra edictum suum, seu bannum, voluit admonere amicum, vel in eius memoriam aliquid reducere. Puto, in practica seruaretur opinio Paridis, & haec est mea sententia. Saluo tamen saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LVII.

1 *FAlsus procurator non potest obligare dominum nec per eum potest dici domini consensum interuenisse.*
2 *Verba narratiua instrumenti probant & arguunt consensum inter partes.*
3 *Ad probandum aliquam uxorem sola confessio non sufficit quia non dependet a mera uoluntate partium:*
4 *Enunciatum si dependet a libera uoluntate confitentis tunc indistincte siue principaliter siue incidenter agatur talia uerba probant in eius preiudicium.*
5 *Datio inualida non est datio.*
6 *Paria sunt siquis ratificet uerbis siue re ipsa.*
7 *Fortior est ratificatio quae inducitur per facta quam per uerba.*
8 *Rem propriam nemo potest in emphiteosim accipere.*
9 *Errans non consentit.*
10 *Periuro habilitationem non prodesse.*



ADducuntur contra Magnificum Comitem quam plurima quibus pater responsio ex alias per me allegatis, dum conclusi quod datio in solutum facta de consensu partis valet & tenet, etiam si facta sit ex falsa causa. Item dum probaui in casu nostro non fuisse falsam causam. Nunc autem solum inducitur vnum per quod tolleretur praedicta conclusio: videlicet, quia negatur dationem esse factam de consensu partium, & allega

gatur, quod procurator qui in iudicio comparuit non habebat super hoc
1 mandatum, sed erat † falsus procurator: unde non potuit obligare dominum, nec per eum potest dici dominum consensum interuenisse. Sed hoc non obstante dico clarius esse pro dicto Comite, & ad argumentum respondeo, quod in verbis narratiuis instrumenti initi cum domino Gabriele, fit mentio de hac datione insolutum, & talia verba probant, & arguunt consensum inter ipsas partes. l. optimam. C. de contrah. & com. stip. & per Io. de Imol. in l. cum tale. §. fin. ff. de cond. & dem. & licet d. Anton. & mod. in c. illud. de presumpt. dicant, quod imo etiam tali casu nõ probant, quando principaliter disponitur super enunciatiuo, per illũ tex. tamen est aduertendum, quia dictum d. Anton. & text. in d. c. illud. procedit in casu suo videlicet in materia in qua confessio plene non sufficit
3 ad probationem iuris, vt est ad † probandum aliquam vxorem, sola cõfessio non sufficit: quia non dependet a mera voluntate partium, vt per Pet. Cy. Alb. de Rosa. in l. non nudis. & ibi Bart. in ij. lect. C. de proba. Bal. in leg. non ignorat. C. qui accus. non poss. cum concord. & hoc quia necessarium est in tali casu probare contractum per verba de præ-
4 senti, vel equipollentia: sed si † enunciatum dependet a libera voluntate confitentis, tunc indistincte, siue principaliter, siue incidenter agatur, talia verba probant in eius præiudicium, & ita procedit regula l. optimã. & ibi Bart. & Bald. & quod not. Bart. in l. secundum. ff. de verbor. obliga. Bald. & Imol. in d. l. cum tale. §. fi. & Socin. consil. xi. in ij. Cum ergo in instrumento dicatur, præcessisse dationem in solutum, cẽsetur para-
5 hoc confessa, & intelligitur de donatione valida, ex quo † datio inualida non est datio. l. non putauit. §. non quæris. ff. de bo. pos. contr. tab. vnde d. Gabriel censetur ipse consensisse. & obligatur ex consensu suo, non
6 autem ex consensu procuratoris. Confirmatur, quia † paria sunt, siue quis ratificet verbis, siue re ipsa. l. Paulus non tantum. ff. rem. rat. ha.
7 imo † fortior est ratificatio que inducitur per facta, quã que per verba, vt dicit Bal. in l. nõ ignorat. C. qui accus. non pos. sed in casu nostro inducitur ratificatio re ipsa, ex quo D. Gabriel dicta bona in emphyteusim conduxit, quę nõ potuisset conducere si datio in solutum nõ teneret, ex
8 quo † rem propriam nemo potest in emphyteusim accipere. l. suę rei. ff. de contr. empt. & quod habetur per Bart. & doc. in l. qui Romę. §. duo fratres. in xij. quest. ff. de verb. obli. Non obstat si dicatur, talem contra-
9 ctum emphyteuticum esse factum per errorem, & errans † non cõsentit. le. ij. C. de tabu. lib. x. vnde annullata ipsa datione, etiam omnia subsequentia corruunt, vt dicit gl. in le. si patronus. §. patronum. in verb. Fauiana. ff. si quid in fraud. patr. Bal. in l. Imperator. ff. de stat. hõ. Ias. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verb. oblig. Nam respõdeo primo, errorem istum non probari, quia dato, quod ex forma pacti deberet Comes accipere de pecunijs si extent, alias de rebus & nominibus debitorum: tamen non est probatum quod pecunię nõ extent & quod istud non sit propter malam administrationem D. Gabrielis, vnde nõ est dicendum, quod incontinenti appareat de errore. imo apparet contrariũ: quia constat per publica documenta, quod Comes est creditor pecunię petitę: vnde dato, quod D. Gabriel potuisset excipere de redditione rationum, tamen ex quo non fecit, nec debet illi concedi restitutio in integrũ propter omissas exceptiones. l. peremptorias. C. sent. resc. nõ posse. l. fi. C. de except. Secũdo respõdetur, quod iuramẽtũ obstat, vt alias dixi.
10 & incidit in periuriũ cõtraueniędo instrumẽto, vnde † cũ iam esset periurus habilitatio nihil ei prodest, vt habet per Mo. in. c. j. extra de iur. & in l. si quis maior. C. de transact. cum similibus, & alias latius dixi.

S V M M AE R E R V M. L V I I I.

1 *VEnditor non tradens rem emptori conuenitur ad interesse etiam singulare quod excedit rei pretium.*
2 *Interesse petenti probandum.*
3 *Interesse debetur ex mora.*
4 *Interpellati de facto tantum in mora constituuntur.*

BReuior ero, quia diffuse per alios allegatus est in presenti casu, & quia triplex est petitio magnifici Busti, circa istud interesse, breuiter demonstrabo in aliqua eum nõ posse
1 obtinere. Prima est. quia † venditor non tradens rem emptori conuenitur ad interesse etiam singulare, quod excedit rei pretium. l. j. ff. de act. empt. quod maxime debet procedere in casu nostro, in quo ita expresse conuentum est instrumento, per clausulam apponi solitam, sub refectione damnorum, &c. Nam
2 respondetur quod hoc concesso sine veri præiudicio. debet tamẽ † Bustus probare quod sua intersit, quod cum non fecerit actore non probante reus absoluitur. l. qui accusare. C. de eden. Nec obstat, quod produxerit instrumenta emptionum per se factarum cariore pretio, quia istud nihil facit quoad scarsellos, tum quia res inter alios acta. leg. sępe. ff. de re iudi. tum etiam quia inde nõ infertur verus valor, ex quo potuit per affectionem pluris emisse. l. pretia rerum. ff. ad leg. Falcid. forte etiam colluisse, cum ipsis venditoribus, & auxisse pretium, vt obesset scarsello. Secundo petitio est damnorum quę passus est litigando, quia cum sit aduocatus: oportuit eum cessare a defensione aliorum, & sic perdere lucrum, vt hanc litem prosequeretur, argumen. not. per Bartol. in l. stipulationes. circa fin. ff. de fideicul. & Ias. in l. properandum. §. sin autẽ alterutra. nume. 14. C. de iudi. Nam respondeo etiam de hoc nihil esse probatum, nec reperietur, nec vnus quidem cliens, qui dicat se ab ipso Busto non fuisse defensum propter occupationem, quam haberet Bustus in hac lite: vnde cum non sit probatum non est opus aliter insistere, circa articulum iuris, an aduocato debeatur tale interesse, in quo articulo sunt opiniones, & contrariũ est verius, vt ostendetur quando opus erit. Tertia petitio est, quia petit interesse ad rationem quinque pro centenario, pecunię quam soluit monasterio sancti Celsi, interim dum litigauit ad
3 consequendum capitale: sed respondeo, quod interesse † debetur ex mora.
4 d. l. j. sed isti minores, nunquam fuerunt in mora, tum quia † non constat vnquam fuisse interpellatos de facto. l. quod te. ff. si certum petat. tum quia ipsi nunquam denegauerunt soluere, sed obtulerunt dare tot de bonis in solutum, iuxta formam decreti: vnde etiam hęc petitio corruit, vt latius deducetur si erit opus.

S V M M AE R E R V M. L I X.

1 *MIssio in possessionem est species executionis sententiæ.*
2 *Post executionem non est dicendum quod currat interesse cũ executio extinguat debitum non autem inducat:*
3 *Interesse non debetur nisi propter moram debitoris.*
4 *Quando potest imputari creditori qui potuit solutionem accipere & non fecit talis mora non debet esse damnosa debitori.*
5 *Interesse quandoq; probari iuramento & quandoq; non.*
6 *Relatiuum qui restringit.*
7 *Non uerificata qualitate statuti non habet locum eius dispositio.*
8 *De iure communi solum iuramentum non sufficit ad probationem interesse nisi in certis casibus.*
9 *Verbum qui contraxit respicit factum ipsius contrahentis.*
10 *Quod non competit successori uniuersali multo minus competit alicui, cui particulariter acquiritur ex dispositione legis.*
11 *Retineri pro interesse demum non posse & quare:*



HOc in proposito casu arbitror nõ posse Augustonem cõdemnari in interesse, pluribus rationibus. Prima est, quia creditores nisi fuerunt in possessionem dictę domus, vigore pręcepti, de quo in actis, quę
1 † missio in possessionem est species executionis sententię. le. a diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudi. per Bart. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de damno in-
2 fect. vnde non est dicendum, quod post † executionẽ currat interesse, cum executio extinguat debitum, non autem inducat. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. vnde videmus, quod tali casu solum potest dubitari de interesse, quando creditori vis fieret, ne possessionem posset apprehendere & tenere, secus si iam apprehenderit, & in ea non molestatur, vt est casus in l. penul. ff. ex quibus caus. in poss. eatur. & not. in c. j. & ij. extra de dolo & contu. Et cum sit in facultate creditoris facere fieri in solutum dationẽ ex forma statuti nostri, debet sibi imputare si non fecit, nec interim debet currere aliquod interesse, vt in simili concludit Imol. & Roman. in l. diuortio. in princip. & ibi Alexan. versicul. prędictis etiam adde. ff. so-
3 lut. matr. & est ratio concludens: nam † interesse non debetur nisi pro-
4 pter moram debitoris. l. Seia. ff. de vsur. sed † vbi potest imputari creditori, qui potuit solutionem accipere, & non fecit, talis mora non debet esse damnosa debitori. l. illud. cum glo. ff. de peric. & comm. rei vend. le. item illa. ff. de constit. pecun. l. si per emptorem. ff. de act. empt. per Angel. Alexan. & Moder. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de verborum obligation. Circa quod tamen videnda sunt que habentur in le. j. vbi glos. C. etiam ob chirogr. pecun. & ibi Bald. & Salic. & per Sali. in leg. cum debitor. in fi. per illum textum. in quibus caus. pign. tac. cõtrahi. Se-
5 cunda ratio est, quia † non est probatum istud interesse, nec sufficeret iuramento pro tempore d. Ioannis Anto. & hoc probatur ex verbis statuti, nam licet Aug. staret in communione cum d. Ioan. Ant. & consequenter quęsita per eos ex forma statuti nostri essent communia. non tamen videtur competere ista facultas iurandi, nisi d. Ioan. Anto. qui ipse ex contractu suo acquisiuit, non autẽ d. Augustino, cui pro dimidia ex dispositione legis acquiritur: illud probatur primo ex verbis statuti, ex quibus conceditur talis facultas, quando debitor & creditor, qui ipsum
6 debitum & creditum contraxerunt, viuunt: nam istud relatiuum † Qui tale creditum contraxit. est restrictiuum, vt not. in l. cunctos populos. C. de summa Trinita. & fide cathol. dato ergo quod dic. Augustinus esset creditor, quia ex forma statuti quęsita per fratrem suum secum essent
7 communia, non tamen ipse contraxit: vnde † non verificata qualitate statuti non habet locum eius dispositio. l. Fulcinius. §. j. ff. ex quibus caus. in poss. eatur. per Ioã. Andr. in cap. j. de homicid. in vj. & sic casus remanet in dispositione iuris communis, & consequenter respectu dimidię dicti crediti quęsitę domino Augustino non poterit aliquo modo
8 iurari: quia † de iure communi solum iuramentum non sufficit ad probationem interesse, nisi in certis casibus, vt habetur in l. ij. & in l. in actionibus. ff. de in lit. iur. & per Bald. in additio. Specul. in titulo de fruct. & interesse. versi. tertio. & per Alexand. in l. si fide iussor. §. fin. ff. qui satisd. cog. & statutum non concedit illud beneficium nisi principali qui cõtraxit. vel hęredi a die mortis principalis: sed dominus Augustinus, quoad dimidium non est creditor principalis qui contraxit neque hęres, sed est creditor cui ex alterius contractu per dispositionem legis ius
9 quęsitum est, in quo nõ verificatur illud † verbum, Qui contraxit. quod verbum respicit factum ipsius contrahentis. l. consilio. in fin. ff. de curatore furioso. l. tertia. §. adipiscimur. ff. de acquirenda possessione. nõ autem ius quod requiritur. Confirmatur hęc opinio ratione: nam ex forma statuti apparet, quod tale beneficium non competit neque hęredi pro tempore creditoris qui contraxit, vnde si non competit successori vniuersali, multominus competet alicui, cui particulariter acquiritur ex dispositione legis. l. ex pluribus. ff. de administr. tut. glo. fo. in l. cum fundum. in verb. postea. ff. de vi & vi arma. & per Modernos. in l. prima. §. fin. ff. de oper. nou. nunt. Tertia ratio, quia dato, quod interesse debetur & etiam iurari posset, tamen adhuc domus relaxanda est: cum enim
11 † istud interesse sit quid separatum ab ipsa domo, non debet posse retineri

tineri dominus pro eo, vt probatur ex doctrina Bart. in l. si non sortem. §. si centum. ff. de cond. indeb. & habetur in l. fin. C. commod. in l. si non inducta. C. in quibus caus. pig. tac. contrahit. cum [illegible].

S V M M AE R E R V M. LX.

1 *Dominus tenetur ad refectionem rei communis.*
2 *Qui debet seruitutem ad refectionem rei tenetur unde immediate seruitus debetur:*
3 *Non præsumitur seruitus nisi quatenus concludenter probatur.*
4 *Dominus qui tenetur dare aquas intelligitur quod eas det expẽsis suis.*
5 *Vbicunque quis ad aliquid tenetur & pro tali obligatione habuerit aliquam compensationem semper tenetur suis expensis.*
6 *Si facio impensam in re mea & uicinus meus inde consequatur utilitatem non possunt agere contra eum ut contribuat expensæ.*
7 *Insolitos contribuere expensis non teneri.*
8 *Per ea quæ facta sunt post contractus declaratur intentio anterior contrahentium.*

Bona est causa istorum magnificorum de Rosate, & iudicio meo, clara, & sentio non teneri eos ad expensas contributionis pro spatiatura, nec pro aptatura Rugiæ: duobus rationibus, quia in hac materia consideran-
1 dæ sunt tres diuersæ regulæ. Una est, q † dominus tenetur ad refectionem rei communis. l. iij. C. de ædif. priuato. sed ista non facit ad propositum: quia aqua non est communis in ipsa Rugia, de cuius inundatione agitur, imo Rosati nullum ius ha-
2 bent nisi a bucchello infra. Altera est, q † qui debet seruitutem, ad refectionem rei tenetur, vnde immediate seruitus debetur. l. cum debere columnam. ff. de ser. vrb. præd. l. j. §. fi. ff. de aqua pluuia arcen. sed nec hoc facit ad casum nostrum, tum quia immediate seruitus non debetur nisi a loco bucchelli, quia tunc incipit currere in suo, secundum Bart. in l. quo minus. in j. quæ. ff. de flum. tum etiam, quia non constat quod Rosati habeant istas aquas iure seruitutis, ita q habeant ius reale in ipsa Rugia matrice, nec constat, q vnquam fuerit in ipsa Rugia cum opera eius, & q tenentur Manfredi præstare patientiam, iuxta l. refectionis.
3 ff. comm. præd. nec † præsumitur seruitus, nisi quatenus concludenter probatur. l. altius, C. de seruit. Tertia est, de qua est casus noster, qui quis habet ius faciendi bucchellum, & extrahendi aquas vsque ad certam quantitatem, quod ius incipit a loco bucchelli, & tale ius sibi competit, q habeat ius reale in ipsa Rugia: sed ius quod proprie est quæsitum vigore cuiusdam obligationis, vel pacti, de quo loquitur Veronen. in tracta. de seruit. aquæ ductus. in viij. princ. quæstione. versi. ij. quæst. ex prædictis. in fin. & tunc teneo, q nõ teneatur quis ad expensam Rugiæ prin-
4 cipalis: moueor, quia cũ dominus Rugiæ † teneatur dare tales aquas, intelligere debemus q eas det expensis suis. l. suo victu. ff. de oper. libert. Barto. in l. Pecunius. ff. de nego. gest. & per Ludouicum Roma.
5 consi. cccxlvj. in hac causa. vbi per d. l. suo victu. concludit, q † vbicunque quis ad aliquid tenetur, & pro tali obligatione habuerit aliquam compensationem, semper tenetur expensis suis, facit quod not. Alexan. in l. stipulationes commodissimum. ff. de verborum obligation. Felin. in cap. non potest. extra de re iud. Et pro hoc est decisio notabilis Al-
6 ber. de Ros. in l. fin. de imp. in rebus dot. fact. vbi dicit, q † si facio impensam in re mea, & vicinus meus inde consequatur vtilitatem, non tamen possum agere cõtra eum, vt contribuat expensæ, mouetur ex argu. illius tex. versic. & ante omnia. Confirmatur hæc opinio, quia in his re-
7 bus plurimum † attendi debet consuetudo. l. ij. §. apud Labeonem. ff. de aqua pluuia arcen. sed ex processu constat, q Rosati nunquam contribuerunt, & dato q non esset probata præscriptio, tamẽ satis est probatum, quod post dictos contractus factum sit, vnde declaratur intentio anterior contrahentium. l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Maced.

S V M M AE R E R V M. LXI.

1 *Dominum negocij utiliter gesti teneri.*
2 *Possessori soluendum.*
3 *Rati habitatione obligari.*
4 *Emptor si immineat euictio in limine iudicij non tenetur exbursare pretium.*
5 *Res inter alios acta alijs nocere non debet:*

Breuiter cum assignationes de quibus agitur fuerint habitæ ex causa solutionis pro gabellarijs factæ, de-
1 bent ipsi † gabellarij teneri actione negotiorum gestorum: quia negotium eorum vtiliter gestum fuit. l. soluendo. ff. de negot. gest. & licet quando ipsi soluerunt adhuc gabellarij non essent obligati, ex quo debitum erat in diem, iuxta glos. in l. cum pecuniam. per illum textum, ff. de negot. gest. tamen adueniente die, non est dubitum ortum illis esse actionem, vt ibi habetur. Nec obstant quædam quæ in contrarium adduci possent. Primo, q ipsi nesciretur factam assignationem, & dato etiam quod scirent requirebatur denuntiatio, per quam prohiberentur Principi soluere. l. iij. & ibi Salicet. in fin. C. de nouat. Nam respondetur, q respectu illius summæ non soluerunt neque ipsi Principi, nec potuissent a Principe compelli, ex quo ab eo erant per solutionem a gestoribus factas liberati. insti. quibus mod. toll. obl. in prin. ci. imo si soluissent Principi tanquam in debitum potuisset condici. l. ex his omnibus. ff. de condi. indebit. Secundo, q non videtur vtiliter gestum, quia vtilitas consideratur postquam dies obligationis aduenerit, sed eo tempore intererat gabellariorum ne solueretur, ex quo ipsi habebant retentionem, tum propter restaura, tum propter alias promissiones factas pro Principe, vnde tali casu non videtur quod possit agi, vt est text. in d. l. cum pecuniam. & sicut agentem Principem exceptione tunc repulissent, ita etiam omnes qui ex solutione ei facta causam ab [illegible] habuissent, cap. ei qui in ius. de regulis iuris. in vj. Sed ad hoc quod magis videtur vrgere, respondetur duobus modis. Primo, q imo agẽtem Principem tunc repellere non potuissent: quia dato quod bellum
2 immineret, tamen † debebant ipsi illustriss. d. Maximil. soluere, qui adhuc erat in possessione Ducatus, vt dicit Pet. de Anch. consil. 185. incip. tria principaliter. in ij. dubio. Nec restaurum poterat impedire talem solutionem, cum non esset liquidum, & potuisset compẽsari in alijs terminis, & non esset tantum damnum illatum, vt Princeps teneretur, secundum not. in l. damnum. C. loc. in c. propter. extra co. tit. Aret. consilio lij. Secundo respondetur, q argumentum posset militare, quando
3 ipsi gabellarij non habuissent ratam istam solutionem, sed cum † eam ratificauerint & promiserint soluere, sua promissio illos obligat quicquid deinde superuenerit. l. Lucius. ff. de euict. l. sicut. ff. de actio. empt. l. sicut. C. de actio. & obliga. & hoc suadet æquitas naturalis: quia si ipsi nõ ratificassent & promisissent soluere, potuisset illustris. Princeps Bari, & consortes, pecuniam solutam a domino Maximiliano repetere, vel aliter indemnitati suæ consulere, quod ab eis factum non est sub fiducia istius promissionis: quod autem gabellarij ipsi ratificauerint, & promiserit, est probatum per testes, qui deposuerunt qualiter d. Hieronymus præsentibus socijs, & qui actus potuissent impedire, obtulit se soluturũ, de quo in alijs allegationibus dictum est. Tertio, q gabellarij erãt creditores illustriss. do. Maximilia. respectu pecuniarum sibi compensandarum in alijs terminis, quas Galli non tenebantur ipsis compensare, tanquam præstitas vltra tempus regni ipsius, iuxta not. in c. j. de solut. vnde potuerunt gabellarij compensare super prior termino, cum tunc immineret amissio status ipsius d. Maximil. sicut dicimus in emptore,
4 qui † si immineat euictio in limine iudicij, nõ tenetur exbursare pretium. l. si post perfectam. C. de euict. Sed respondetur, quod hoc posset procedere, quando gabellarij non tenerentur. nisi quia negotium eorum gestum esset, nam possent dicere, quod vtiliter non esset gestum: sed in casu nostro, ipsi tenentur ex propria promissione, vt supra diximus. Præterea respondetur. q non constat, quod ipsi haberent tale creditũ aduersus Ducem, & licet in sententia lata tempore Gallorum sit sibi
5 compensatum, tamen †, res est inter alios acta, &c. vt in rubro & nigro. C. res inter alios acta.

S V M M AE R E R V M. LXII.

1 *Iurisdictionem incapaci datam inutilem esse.*
2 *Simulatio ueritati præiudicare non debet.*
3 *Impetratio facta ad concussionem & terrorem aliorum ne audeant concurrere non ualet.*
4 *Ratum haberi frustra ius alteri quæsitum.*
5 *Priorem possessorem potiorem esse.*
6 *Subrogare alium sibi ex causis non licere.*
7 *Defectus iurisdictionis semper allegari potest.*

Nullam præsens quæstio videtur habere difficultatem, q scilicet non possit fieri apotheca proxima Perechino: quia aut loquimur de apotheca magna, & aduersarius Perechinus est exclusus propter sententiam obtentam a speciario Melonis: quia loquimur de apotheca proxima, & cum magnific. do. Ludouicus Rubeus in ea non obtinuerit iurisdictionem vllam, frustra de hoc disputaretur, cum respectu illius Perechinus sit prior tempore: nec expediat hic disputatio, an ratificatio Rubei valeat: quia in prima concessione iurisdictionis non est actum de apotheca, & sic, nulla est in hoc difficultas.
1 Fortius tamen dico, q aduersarij Perechini nõ possint se iuuare † cõcessione iurisdictionis, quæ facta est ipsi Rubeo. Primo, quia non videtur valuisse, quia non potest Rubeus, qui est patritius, & senator, exercere talem artem. l. nobiliores. vbi Bald. Salicet. & ceteri. C. de commerc. l. ne quis. C. de dignit. libro xij. Secundo, quia satis apparet quod respectu ipsius Rubei talis impetratio fuit ficta & simulata: quia
2 ipse non vult exercere talem negotiationem seu artẽ: vnde † talis actus simulatus non debet Perechino, qui vere accepit præiudicare. l. cum ea quæ. C. de transact. l. emptor. ff. de aqua pluuia arcen. vbi not. ea consti-
3 tutio. c. fin. de concess. præbend. & potest hæc † simulatio detegi etiam iuramento ipsi Rubeo deferendo, secundum l. emptor. C. plus val. quod agitur. cum ibi nota. per Cin. & Doctor. Tertio, quia Rubeus est potentior, & ex primoribus ciuitatis: vnde talis impetratio censetur facta ad concussionem & terrorem aliorum artificum, ne audeant concurrere: vnde talis actus est nullus. l. j. C. ne lic. potent. l. j. C. de his qui potent. l. penult. C. quod met. causa. Quarto, quia qui acceperunt nomine ipsius, non habebant mandatum, ideo tunc ei nullum ius est acquisitum, quia absenti non potuerunt acquirere. l. stipulatio ista. §. alteri. de verborum obligation. Bald. l. nec ei. §. satisdatio. quæst. o. vj. de adopt. l. iij. & iiij. ff. rem pupil. sal. for. vbi Barto. Et licet deinde facta
4 sit ratificatio, tamen † non est facta tempore habili, quia ius interim fuerat quæsitum Perechino. l. bonorum. ff. rem ratam hab. & ideo facultas ratificandi fuit impedita. l. si ego. §. si res alicui. de iure dot. & quod in simili not. Paul. Castr. consil. cxcv. visis his quæ narrantur. in ij. Doc.

cccxvj. magister Joan. & in l. contractus. de regulis iur. Quinto, quia
5 Peregrinus fuit † prius positus in possessione, & exercuit, quam Rubeus, ideo debet præferri etiam si Rubeus fuisset prior tempore. l. quoties. C. de rei vendi. cum ratificatio eius non possit hoc casu nocere, vt in simili per Soci. in l. j. §. si miserim. ff. de acquir. possess. Sexto, quia
6 etiam si diceremus valere concessionem factam Rubeo, nõ tamen † videtur quod potuerit Rubeus in sui locum alios subrogare, quia talis concessio videtur mere personalis, vt apparet ex statuto non admittente quemlibet ad dictam iurisdictionem, & requirente iuramentum, & similes qualitates personales: ergo alteri talis facultas cedi non potest. l. quæ tale. ff. solu. matr. l. seruus si heredi. ff. de statulib. & facit tex. & quod ibi not. in l. ad officiũ. C. com. diuid. & per Lud. Rom. cons. 484. Septimo, quia concessio Rubei non videtur legitime facta, cum facta sit a massario, & duobus officialibus tantum, nec ex forma statuti, id ius cõ-
7 petat illis tantum: vnde videtur deficere talis concessio † ex defectu iurisdictionis qui defectus semper potest allegari. glo. Cle. j. verb. nõ obstante. de sequestr. poss. doct. in l. de pupillo. §. si quis opus. ff. de op. no. nũt.

S V M M AE R E R V M. LXIII.

1 *Mentitionis effectus & forma.*
2 *Legislator semper pro innocentia præsumit.*
3 *Non creditur quenquam deliquisse nisi quatenus aliqua ratione appareat.*
4 *Objiciens crimen alicui si uerum est nullam dicitur facere iniuriam.*
5 *Objiciens Crimen falsum iniuriam facit & delinquit quia calumniator efficitur.*
6 *Quod quisque iuris iniqui in alium statuerit eadem iure & ipsum uti necesse est nec ultra id extendi potest neque talioni aliam talionem objicit.*
7 *Reconuentio reconuentionis nulla est nec a iudice admitti debet.*
8 *Aduersus doli exceptionem nullam esse doli replicationem uulgo traditum est.*
9 *Prima cartula qua quis alicui crimẽ objicit iudiciarij libelli uim habet.*
10 *Post litem contestatam ad probationes deuenitur.*
11 *Valet argumentum de indicijs ad duellum.*
12 *Generalitas complectitur omnes species.*
13 *Orationis ciuilitas & modestia uim responsionis non impedit aut rei probationes angustare potest.*



Hic præsens casus satis videtur clarus ex duabus conclusionibus, quæ receptissimæ sunt in hac materia singularis certaminis. Prima † est quæ
1 oritur ex consuetudine vbique certa, & notoria, quod qui aduersarium mentiri dixerit, nihil vltra quærat, sed exoneratus sit honoremque suum saluum habeat, omnisque aduersario incumbat ad arma eũ prouocandi, hæcque sola superest aduersario via: ne remaneat oneratus: nec satis sit, si replicaret, Imo tu mentiris. sed omnino prouocatio ad arma facienda sit. Pro cuius consuetudinis ratione
2 sciendum est legislatorem semper pro innocentia † præsumere. c. estote.
3 de reg. iu. in antiq. † nec quẽquam credi deliquisse, nisi quatenus aliqua
4 ratione appareat. l. merito. pro socio † qui ergo mihi crimen aliquod obijcit, si verum est, nullam dicitur facere iniuriam. l. lex Cornelia. in fi.
5 de iniur. melius probatur in l. eum, qui nocẽtem. in princ. ff. eod. tit. † si falsum facit iniuriam mihi, & ipse delinquit: quia calumniator efficitur. l. j. ad Turpil. si ergo ipsi accusanti respondeo, Tu mentiris. me exonero, & crimen in auctorem reflecto: quia calumniari eum affirmo. d. l. j. & l. j. de his, qui not. licet autem vnicuique iniuste accusato accusatori dicere, Tu mentiris l. quæ omnia. ff. de procur. vbi doctor. quia non animo iniuriam illi faciendi, sed me defendendi id dici credendum est, Abb. c. cum te. de re iud. & etiam si iniuria aliqua inde oriatur, secundum doctor. l. si quis extraneus. de acquir. hæred. cum ea compensanda est, quam tu mihi crimen obijciendo feceras, vt verba cum verbis mutua vice taliones recipiant. l. viro, atque vxore. ff. sol. mat. Quod si tua replicatio admitteretur, qua diceres, Imo tu mentiris, &c. res ad infinitum verborum maximum modum deueniret. l. in hoc iudicium venit. §. si conuenit. ff. com. diuid. extimque non haberet quod maxime strenuo militi, est indecorum, vt lingua promptior, quam armis videatur. Satis ergo est, vt semel duntaxat permissa sit verbalis congressio, vlterius vero non permittatur. l. bonos. §. hoc sermone. de verb. signifi. Secundo, pro hac ratione
6 ne etiam facit, quia videmus, † quod quisque iuris iniqui in alium statuerit, eodem iure, & ipsum vti necesse habere, nec vltra id extendi posse, neque talioni aliam talionem obijci. l. fin. ff. quod quisque iur. vbi Paul.
7 Cast. & Jas. quo argumento & Bart. & † cæteri tradidere reconuentionem reconuentionis nullam esse, nec a iudice admitti. l. iniurandum & ad pecunias. §. ait prætor. de iureiur. Tertio, ad rem proprius facit
8 quod vulgo receptum est † aduersus doli exceptionem nullam esse doli replicationem. l. apud Celsum. §. Marcellus. de dol. except. qui enim respondit, Mentiris. dolum prouocantis excipiendo arguit, calumniamque allegat: at si replicaretur, Et tu mentiris de dolo diceretur replicare, quod non solet cuiquam concedi. l. transactione finita. C. de trans. vbi dixi. Quarto, debet enim prouocator magis de probatione intentionis suæ sollicitus esse, quam de noua contumelia. nam & si hoc admitteretur, non ne battalogiam quandam, & superfluitatem lex induceret. l. si quando. de leg. j. quid enim amplius haberet replicatio, quam quod semel in intentione deductum est? etenim si vera est intentio, necessarium est mentiri reum, qui idipsum actori imputauit. Ne ergo sæpius reuoluatur eadem oratio, & pueli more circumferatur. l. Claudius, qui pot. in pign. non amplius verbis vtendum esse existimandum est, sed ad probationis modum deueniendum, qui per singulare certamen fit, hæcque videtur
9 consuetudinis huius esse ratio. † Habet ergo prima chartula qua quis mihi crimen obijcit iudiciarij libelli vim. l. j. C. de lit. contest. at responsio mea qua eum mentiri affirmaui, pro exceptione est, sicque lis quodammodo est contestata. l. turpia. in princ. de leg. j. vbi Bald. Alexan.
10 Mod. vnde † consequens est vt ad probationes deueniatur. c. quoniã frequenter. in princ. vt lit. non contest. quæ certaminis euentu inducun-
11 tur: constat enim † argumentari de indicijs ad duellum sol ... veteres quod Joan. Lignanus, alijque qui huius argumenti libros scripsere vbique faciunt & Bartolus probauit. l. j. C. de lit. contest. Secunda conclusio est, quod non refert, qua quis verborum forma fuerit men-
12 titus etiam si generali: quia † generalitas complectitur omnes species. l. si duo. in fi. ff. de administ. tut. & quia verificatur in ea specie, de qua agitur. l. ij. ff. de lib. & posth. & facit text. in l. his verbis. in fi. ff. de hæred. inst. quamuis etiam in casu nostro mentitio dicatur specialiter facta: quæ deinde proponitur. Tu nunquam dicis uerum. idque intellige more Gallico. Etenim certum est ex consuetudine Gallicana mentitiones dari ex simplici negatiua, quando additum non est, salua uestra gratia. nihil ergo refert quod expresse dictum non sit, Tu mentiris. Nam si simpliciter respondi minus vera esse, quæ obijcias, vel existimatione tua te falli, vel me haudquaquam tibi consentire perinde est ac si dixissem, Mentiris. vnde nulla alia est sua replicatio, nisi, Quin ergo armis experimur? neque his
13 verborum delenimentis vitare pugnam potes, neque enim † orationis ciuilitas & modestia vim responsionis impedit. l. si quis mihi. §. si pater. de acquir. hæred. aut rei probationes angustare potest. l. curent. ff. de testib. imo laudandi vtrinque sunt, qui vrbanitate hac vtuntur, vt contumelijs parcant alterique nil vltra obijciant, quam necessarium est rei agendæ sit quam intendunt. Et sic concludo remanere oneratum eum, cui dictum fuit, Tu nunquam dicis uerum. & solum ei superesse procurationem ad arma. Et hæc omnia, saluo semper saniore iudicio.

S V M M AE R E R V M. LXIIII.

1 *Adeundi forma.*
2 *Filijs qui in potestate sunt tutor dari non potest.*
3 *Filijs in potestate constitutis quandoque potest dari curator qui tamen nõ potest exercere actus legitimos sicut est aditio hæreditatis.*
4 *Hæreditatis ualorem uarie argui.*
5 *Præsumptio quæ oritur ex fama publica & notorio inter eos quibus cognita sunt mercimonia est ualde probabilis in materia consilij.*
6 *Commissio iterabilis ex causa.*
7 *Si statutum iubeat causam committi etiam articuli emergentes committendi erunt.*
8 *Executionem ad ordinarium pertinere non autem ad medios.*
9 *Liquidatio debet fieri in ipso processu, executiuo.*
10 *Arbitrorum & Mediorum salaria diuersa.*
11 *Non est capienda interpretatio per quam correctio sequatur.*
12 *Adæquatio quæ fit mediante relatione non habet locum gratia contrarietatis euitandæ quæ ex lege ipsa induceretur.*
13 *Dictio tamen est aduersatiua & denotat contrarium esse in sequẽtibus.*
14 *Relatum est in referente non e contra.*
15 *In correctorijs non est licita extensio & ex identitate rationis.*
16 *Mediorum & Arbitrorum discrimen.*
17 *Minime mutãda sunt quæ interpretationem certam semper habuerũt.*



Equisitus, vt sententiam meam dicam circa processum nobilis viri Antonij Alberti libenter abstinuissem a tali labore iudicialium forensiumque actorum legendorum: idque propter professionis muneris mei occupationes, verum precibus deuictus amici non potui denegare tametsi viderem adeo diligenter per aduocatos rem tractatam, vt minime opera mea esset necessaria. Circa primum re-
2 quisitum, an nobilis Argentina † sit legitima tutrix recteque hæreditas Hieronymi sit adita. respondeo, filios impuberes hæredes scriptos, cũ in potestate patris essent, non potuisse absque eius consensu adire iuxta l. fin. §. sin autem. in secunda. & §. vbi autem. C. de bon. quæ liber. & quamuis pater citatus fuerit contumax, non tamen ideo amisit ius pa-
2 triæ potestatis. clarum autem est † filijs, qui in potestate sint tutorem dari non posse, vt est glo. instit. de tutelis. in princip. & in dicta l. fin. §. sin-
3 aut. in & quamuis † quandoque ex causa possit talibus dari curator, tamen talis curator non potest exercere actus legitimos, sicut est aditio hæreditatis. l. cum in vita. §. fin. ff. de appellat. l. curatorem. vbi Bartolus ff. de auct. tut. Quod si pater ipse esset bannitus tunc aduertendus esset circa speciem banni, secundum distinctionem Barto. in quæstione sua prima incip. Lucanæ ciuitatis. & doctor. in l. prima. C. de hæredib. in stit. si enim esset bannitus, per quod quis posset impune offendi & amitteret iura ciuilia, tunc etiam amisisset patriam potestatem. instit. de pat. potest. in princip. & consequenter valuisset datio tutelæ facta in nobilem
4 Argentinam. Circa secundum requisitum, quomodo probetur † valor hæreditatis Stephani quod adscenderet ad viginti mille aureos. videtur probari ex plurimis cõiecturis, quæ licet separatim imperfectæ sint, tamen possunt coniungi, secundum not. per Bartolum in l. admonendi. de iureiur. versi. his præmissis. & in l. prima. §. idem Cornelius. de quæstion. Prima est, quæ oritur ex literis vltro, & citro missis per ipsos

fratres

stantes que fuerunt recognitę per testes: ⁊ licet non fuerit seruata for-
ma probationis, de qua in l. comparationes. C. de fid. instrumentorū. ⁊
per doctor. in l. admonendi. ff. de iureiur. tamen potuit de nouo seruari
in hoc iudicio executiuo. Secunda presumptio est oriens ex sentētia
domini Symonetti, ⁊ ex sententia lata in fauorem Contessę quę senten-
tię, cum latę sint super hereditate probant concludenter contra haben-
tes ius in consequentiam, secundum l. statuliberi. §. Quintus. de statu-
lib. ⁊ per Bald. ⁊ Angel. in l. ingenuum. ff. de stat. hom. cōtra vero prin
cipales non quidem probant concludenter. l. prima. ff. de except. rei iu-
dic. sed faciunt magnam presumptionem, quę sufficit semiplenę proba-
tioni, secundum gloss. Angelum Mod. in l. secunda. C. de eden. ⁊ quę
5 coniuncta superiori debet sufficere. Tertia est † presumptio, quę ori-
tur ex fama publica, ⁊ notorio inter eos, quibus cognita erant mercimo
nia istorum, ⁊ ista etiam est valde probabilis in hac materia, secundum
Socin. consil. cclix. maxime cum tractetur de re difficilis probationis,
⁊ agatur coram iudicibus, qui sola facti veritate inspecta, cognoscunt vt
eleganter allegatum fuit per dominos aduocatos. ⁊ per Alexand. cōsil.
lxv. in j. clxxx. in ij. cum similibus. Quarta est fortior probatio ⁊ quę
mihi magis placet iuramentum in litem ipsi domino Antonio actori de
ferendum cum enim Hieronymus esset socius, ⁊ requisitus fuerit ad
exhibendas rationes, ⁊ computa negotiationis, ⁊ ipse nunquam fecerit,
constat de eius dolo: ⁊ ideo agenti defertur iuramentum in litem. l. pe-
nult. ff. de in lit. iur. quod habet locum etiam contra heredem, quoties
lis est contestata cum principali, secundum text. in l. fi. §. fi. ff. de fideius.
tut. l. iij. in lit. iur. ⁊ licet lapsa sit instantia cum ipso principali, non ta-
men perimitur effectus malę fidei, vnde oritur beneficium dicti iuramē
ti secundum doctrinam Bart. in l. cum litę mortua. ff. iud. solu. Circa
tertium requisitum, liquidatio sententię an sub ordinario sit facienda,
an vero sit iterum committenda medijs libenter vidissem verba statuti
Saonensis de commissione medijs facienda, quę cum ad me transmis-
sa non sint non possum omnino precise respondere, dicam tamen, quid
mihi succurrat si non tractaretur nisi de legitimatione personę do. Ar-
gentinę ⁊ aditione hereditatis factam per eam nomine filiorum, nō pu-
tarem medios adeundos: quia hęc clare ⁊ notorie constant per proces-
sum, vnde in claris non est locus tali commissioni, secundum Bart. l. il-
le, aut ille. ff. de leg. iij. ⁊ per Jas. in l. prima. de ope. nou. nunt. Cęterum
6 † quia tractatur etiam de probando valore hereditatis, quę questio est
facti, crediderim iterum committendam esse, postquam per primam sen
tentiam res non fuit decisa, secundum aggregata per Jas. in l. pretor ait.
§. deinde. de ope. no. nunt. ⁊ alibi sępe. ⁊ Dec. consi. xxij. maxime quia
iste articulus est pars ipsius causę semel commissę, qui indecisus remans
sit, ideo debet de nouo decidi, vt ibi habetur: subest enim hoc casu pror-
7 sus eadem ratio, quę in reliqua causa: sicut videmus, q † si statutum iu-
beat causam committi etiam articuli emergentes committendi erunt,
secūdum doct. in l. pen. C. de pactis. ⁊ quod not. Anch. consi. lxxvij. Et
quia videtur statutum habere maiorem fiduciam in iudicio horū me-
diorum tanquam confidentium, quam in iudice ordinario, secundum
Paul. de Cast. consi. cxciij. in ij. vol. incip. visis punctis. Nec obstant
verba primę sententię, quatenus in ea dicitur conditiones illas esse liq-
8 dandas in executione talium arbitramentorum, &c. † executio autem
pertinet ad ordinarium, nō autem ad medios. l. iubere cauere. ff. de iur.
om. iud. respondeo quod postquam medij, secundum statutum cogno-
uerint, tunc iudex exequetur, vt in simili dicit Bal. in l. prima. C. ne lic.
tertio appell. ⁊ licet alias liquidatio debet fieri in ipso processu executi-
uo, per Bartolum l. j. de eden. tamen aliud est in casu nostro, propter
statutum quod causę committantur medijs, qui ipsi litem finire debēt.
9 Nec obstat, quod liquidatio † debet fieri in ipso processu executiuo, fm
glo. Bart. cęterosq; in l. j. ff. de eden. respondeo istud est verum de iure
communi: non qñ adest statutū q causę decidantur per Medios, ipsi
debent finire totam litem ⁊ consequenter omnia liquidare. Nō obstat,
quod statutum excludit causas executiuas, respondeo dato, q ita sit (qr
non vidi verba statuti) iste punctus, qui subest circa probationem valo-
ris hereditatis est pars primę causę cognitionalis non autem executi-
uę, quę cum omissa sit, debet iterum cognosci ⁊ finiri, ⁊ ideo non est faci-
le recedendum ab eo quod cōsuluit Soc. consi. lj. in j. vol. allegatus per
prestantissimos aduocatos causę. Circa quartū requisitum, pertinens
10 ad salarium istorum mediorum consideratis verbis statuti, sentio q
eis debeatur salarium denariorum sex pro libra, secundum dispositionē
statuti. Nec obstat, quod in statuto loquente de arbitris dicitur, q arbi-
tris soluatur salarium, quemadmodum medijs ex forma sequentis ca-
pituli, quod tamen salarium excedere non possit libras xxx. &c. respon-
deo, q ista restrictio librarum xxx. est facta respectu arbitrorum tantū,
non autem respectu mediorum. Moueor in primis: quia medij ipsi re-
spectu salarij non sunt ęquiparati arbitris sed e contrario arbitri potius
ad iura mediorum sunt ęquiparati: vnde dispositio superueniens respe
ctu arbitrorum non debet trahi ad medios, sicut cum dicimus princeps
adęquat sibi Augustam, non censentur quę de Augusta constituta sunt
ad principem ipsum trahi: quia ratio est facta mutua ęquiparatio, secū-
dum Bart. in l. j. de leg. j. vbi omnes scribentes ⁊ quod not. Dec. consi.
xlvj. Rursus moueor, quia statutum mediorum simpliciter loquitur, ⁊
11 † non facile capienda est interpretatio: per quam corrigatur, seu restrin
gatur imo propter euitandam correctionem, seu legum contrarietatem,
tali ęquiparationi non est locus, vt per gl. in l. Marcellus. §. Paulus.
12 ff. de don. caus. mor. ⁊ † ędęquatio quę fit, mediante relatione, non ha-
bet locum gratia contrarietatis euitandę quę ex lege ipsa induceretur,
vt per Bart. in l. j. ff. de recept. l. sanctio legum. de penis. Ad idem me
mouent verba statuti dum post relationem factam ad dispositionem se-
13 quentis capituli, subijcit, quod tamen salarium, &c. † dictio tamē est ad-
uersatiua ⁊ denotat contrarium esse in sequenti capitulo vt scilicet in eo
possint excedi libro xxx. alias simpliciter non aduersaretur, sed secun-
dum: quid de quo in l. ita tamen. ff. ad Treb. per Bart. ⁊ alios in l. j. in
princ. si quis iudic. Nam ⁊ si statuentes voluissent dispositionem hanc
generalem restringere, illa additio facienda fuisset capiti de medijs, ad
quod se capitulum de arbitris refert, non autem erat facienda capitulo
de arbitris, ad quod capitulum mediorum nullam habet relationem,
14 cetrum † relatum est in referente non e contra. l. asse. de hered. instit. l.
si ita scripsero. de cond. ⁊ dem. cum simil. Nec obstat, quod hoc modo
plus salarij haberent medij, quam iudex ordinarius vel vicarius, respō
deo hoc non est absurdum: cum illi habeant stipendium certum de pu-
blico, medij non ⁊ videmus vbiq; in ciuitatibus Italię id esse, vt confi-
dentes partium habeant certum quid puta duos pro centenario non
hoc reputatur iniquum. Et de iure communi sportulę erant longę ma-
iores, vt si causa maior sit centenaria, soluantur octo aurei. §. si quis au-
tem. in authen. de iudicibus. Nec obstat, quod restrictio facta arbitris
debeat censeri etiam facta medijs: quia subest eadem ratio: respondeo
15 † in correctorijs non est licita extensio etiā ex identitate rat. omis. auth.
[illegible] actiones. C. de sac. eccl. nec dicatur hic tractari de ęquiparatio: qr
non est verum vt supra dixi cum ęquiparatio mutuo, seu hinc ⁊ inde fa-
cta non sit secundum Bart. in d. l. j. de leg. j. Preterea non est tanta ra-
16 tio restringendi mediorum † salaria qui secundum terminos iuris co-
gnoscunt, ⁊ sunt iudices, sicut arbitrorum qui potius sunt tanquam pro
xenetę ad concordiam, secundum glo. §. j. in authent. vt differ. iudices.
Non obstat text. in l. ij. iuncta gl. verb. non alien. C. de his, qui ven. ęta-
tis. vbi clausula ita tamen quod prędia sine decreto non alienare com-
prehendit non solum feminas adęquatas masculis, sed etiam masculos
respondeo masculi: comprehenduntur non vi illius clausulę, sed per
alias leges ibi allegatas, in gl. vid. licet. l. lex, quę. C. de auct. tut. sed in
casu nostro non solum medijs non restringuntur salarium per alias le-
ges, sed alię leges corrigerentur, seu restringerentur vt supra dixi. Et
ita ego putarem tenendū: nisi tamen consuetudo aliter d. statutum in-
17 terpretaretur: quia † minime mutanda sunt, quę interpretationem cer
tam semper habuerunt. l. minime. ff. de legibus.

SVMMAE RERVM. LXV.

1 *PRouocatio cum causa sufficit ad duellum.*
2 *Res iudicata pro ueritate accipienda.*
3 *Duello sunt improuocabiles clerici.*
4 *Probatio per duellum est omni iure prohibita.*
5 *Duelli concedendi causa.*
6 *Nullo casu Duellum clerico conceditur.*
7 *Infirmus egritudine perpetua prouocari non potest cum talis non te- neatur in ius uenire multo minus ad certamen.*
8 *Sententia contra perpetua egritudine infirmum est ipso iure nulla.*
9 *Morbus Sonticus perpetuus uel recidiuus:*
10 *Laborans morbo Paralitico nullo modo potest cogi ad pugnandum.*
11 *Prouocationes habent similitudinem cum libellis iudiciarijs.*
12 *Prouocationes quia sunt inuenta ad explorandā ueritatem debent esse specialiter & clare concepta & quia:*
13 *Cartula prouocationis debet esse clara ut possit Reus deliberare utrum cedat an contendat.*
14 *Causa honoris & existimationis aequiparatur uitae.*
15 *In causa criminali certum est specialiter titulos criminum & personas esse exprimendas adeo ut etiam reo non opponente libellus criminalis propter incertitudinem sit nullus.*
16 *Quoties dolus alicui obijcitur oportet nominatim exprimi qua in re do lus interuenerit & quomodo.*
17 *Qui non excipit uidetur acquiescere & fauori suo renunciare.*
18 *Ratihabitio in casu ęquiparatur mandato.*
19 *Sententia elidenda argumentum.*
20 *Campionis dandi causa:*



SVperiore anno, priusquam decederet illustrissimus
do. Dux Placentię misit ad me literas cum chartu-
la prouocatoria domini Cęsaris Pignatelli impres-
sa, iniunxitq; mihi vt sententię meę eum certiorem fa
cerem, an ea chartula recte, atq; ordine cōcepta esset,
respondi prima fronte videri recte conceptam verū
non posse me quicquam certi diffinire nisi visis exceptionibus partis
aduersę: quoniam scriptum est, Audi vtranque partem, si vis recte iu-
dicare. Nupertime autem cum ad me venisset reuerendus domin. Fa-
bricius prouocatus eius exceptionibus auditis cępi subsistere, ⁊ re di-
ligenter considerata, visum est potiorem esse eius causam. Et in primis
1 pro domino Cęsare, seu validitate chartulę prouocatorię † facit: quia
habet distinctam causam. *Quia praesumpsisti facere me offendi a tuo creato, & si id negares, probabo armis, &c.* quę expressio videtur suffi-
cere in hac materia duelli, quę regitur secundum ęquitatem naturalem
omisso rigore iuris ciuilis, prout solet inter viros militares agi iuxta l.
j. l. neque enim. vbi Barto. ff. de testament. milit. Et ideo videtur recte
per dominum commissarium Senensem pronunciatum, dominū Fa-
bricium, tanquam contumacem pro conuicto esse eius notę, quę sibi p
2 dictam chartulam est obiecta, quę † res iudicata, pro veritate est acci-
pienda. l. ingenuum. ff. de statu ho. ⁊ l. res iudicata. ff. de reg. iur. glo. su-
per verb. veritate gestorum sermonibus. c. cum inter vos. per illum tex.
extra de sent. ⁊ re iud. in antiq. Et hoc maxime est dicendum in casu no
stro in quo non habet dominus Cęsar quod amplius quęrat. Sed pręe-
senti statu contentus est, cum purgauerit sibi illatam contumeliam, ⁊

& sic cum maritus ipse non possideret, sed vxor, si maritus percepit fru-
ctus, tenetur illi reddere rationem ex quo res sua ad eum peruenit. l. si
me & Titium. ff. si cer. pet. Et ex istis tribus rationibus tolluntur om-
nia, quę in contrarium adduci possunt. Nec decisio Bald. in d. §. his
illud. quicquam obstat, si bene videatur. & fuit per alios responsum.

SVMMAE RERVM. LXVII.

1 *DVellum est subsidiaria probatio.*
2 *Per duellum tentatur diuinum officium.*
3 *Semper verba intelliguntur secundum subiectam materiam.*
4 *Quamuis legitimæ probationes requirantur sufficiunt tamen etiam cõ-iecturates si subiecta materia hoc suadeat.*
5 *Duelli concessio non solemnis.*
6 *In ore duorum uel trium stat omne uerbum.*
7 *Non omne mendacium onerat sed solum quod dolo malo dictum est.*
8 *Facilius permittitur exceptio quàm concedatur actio.*
9 *Palam etiam dicitur factum quod testibus non legitime examinatis est factum.*
10 *Instrumentum simplex quamuis non productum in iudicio dicitur fa-cere rem notoriam.*
11 *Testes non probant nisi examinati parte citata.*
12 *Prouocationis dinoscenda forma.*



Ilitaris hęc controuersia, quę inter Comitē Achillem
vertitur, & Comitem Petrum non potest etiam s[ecundu]m
consuetudines militum per monomachiam, seu per
duellum diffiniri: nec causa subest, cur Comes Achilles
ad illud deueniat: cum in nihilo oneratus sit. Constat
1 enim hanc † duelli consuetudinem inductam fuisse cau
sa probationis, in his, quę alias probare vel saltem difficulter nõ possent:
2 cum enim † per illud tentetur diuinum iudicium. c. si. extra de purgat.
vulg. non permittitur nisi vbi alias non posset veritas probari. vt per
Hostiensem in summa de cler. pugn. in duel. Bald. cap. primo. de pace
tenenda. versi. porro duellum. & ideo dicitur, q[uod] nullum est experimen-
tum innocentię, & solum habet locum deficientibus alijs probationibus,
vbi aliter de veritate constare non potest secundum Bal. in l. 1. C. de de-
dit. liber. tollen. & in l. cum filiis. §. si. de legat. & fideic. secundo. cū con-
cordan. per De. consi. ccclxxxvij. In casu autem nostro constat de ve-
ritate rei per tres testes, qui iurati in manibus notarij dixerunt se audi-
uisse, quod Comes Petrus dixit verba, de quibus in testationibus. &
ideo non est hesitandum non esse locum singulari certamini. Et p[ro]missio
Comitis Achillis est verificata, quatenus obtulit se facturum modis le
gitimis, vt palam aduersarius suus addic[er]et pro mentito. Etenim l[ice]t
promissio probationis per legitimos modos quandoque strictius acci-
piatur secundum text. in ca. sup eo. extra de paroch. l. cum de indebito.
in gloss. in verbo, legitime. ff. de probation. glos. ca. at si clerici. in prin-
cip. vbi doctor. extra de iudic. tamen in casu nostro videt[ur] accipienda se-
cundum subiectam materiam, vt sufficiat legitimus modus, qualis solet
3 inter milites & in materia duelli accipi: quia † semper verba intelligun-
tur s[ecundu]m subiectam materiā. l. si vno. ff. locati. l. si stipulatus. ff. de vsur. &
4 † quamuis legitimę probationes requirantur, tamen sufficiunt etiam
coniecturales si subiecta materia hoc suadeat vt p[er] plura ostendit Hip-
pol. Marsilius in repetitione rubr. extra de probation. nu. viij. cū plu
ribus sequentibus. post Felinum ibi, & per Alex. consi. lxxvij. in fine in
septimo volum. In casu autem nostro, in quo agitur de materia duelli
nõ attendit[ur] ad solennitates iudiciales, sed duntaxat ad veritatem, & iu-
stitiam naturalem: q[uia] tale dicit[ur] esse iudicium diuinum. d. c. si. & xxij. qu.
ij. can. quęrit[ur] in princ. per Bald. in l. ex hoc iure. de iustitia & iure. dixi
in tractatu de singulari certamine. c. vij. In his autem, quę spectant ad
naturalem iustitiam sufficit examinatio testium etiam absq[ue] alia citatio
ne, vel iudice, vt inquit Bart. in l. ij. in fine. C. de naufrag. libro xi. alle-
gat text. hoc probantem in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tut. & cū
Bar. ibi transeunt scrib. Et licet Aret. in c. ij. in iij. fallen. extra de te-
stib. contradicat per ea, quę not. Bar. in l. si tutam. in prin. ff. de donat.
tamen loquit[ur] Aret. in iudicijs & in foro contentioso, sed in quęstione no
5 stra quę non tractatur p[er] viam iudicialem sed more militari, dubio pro-
cul verior est opinio Bar. in d. l. ij. Et certe milites nostri temporis ha-
berent hanc rem pro ridicula, & pro fabula q[uod] huiusmodi concernentia
honorem nobilium equitum tractarentur per viam processus, & per
ambages iudicarias, citatis partibus solenniter, & datis interroga-
torijs quod esset valde vanum in hac materia. Confirmatur hęc sen-
tentia per regulam Euangelicam, Si peccauerit in te frater tuus, &c. quia
6 † in ore duorum vel trium stat omne verbum. cap. noui. extra de iudic.
cap. cum esses. de testament. nec ibi est vlla mentio iudicum, vel citatio-
nem, & veteres interpretes, vt Sanctus Hieronymus super illo loco
Euangelij nõ requirunt aliquam solennitatem vel actum iudiciarium
Matthęi. xviij. cap. & intelligunt ecclesiam, id est, congregationem ho-
minum proborum qui detestationi eum habeant, vt illum propter pu-
dorem & metum pęniteat, quę ratio proprie militat etiam in causa fidel
li. Et licet Canonistę in dicto cap. noui. & Bartol. in extrauagan. ad
reprimendum. verbo, per denuntiationem. requirant certam formam
in illa denuntiatione, tamen loquuntur, vt dixi, in actibus iudicialibus,
& ideo appellant denuntiationem iudicialem, vt merito sint necessaria
eorum requisita, non autem ita sit in illa militari per supradicta. Sua-
detur quoque hęc opinio alia ratione, vt enim Comes Achilles rema-
neat oneratus, oportet, q[uod] dictus sit mentitus, id est, dolo malo menda-
7 cium dixisse: quia † non omne mendacium onerat, sed solum quod do-
lo malo dictum est, vt habetur in l. fina. ff. quod falso tuto. aucto. in l.
finali. ff. de interrogato. actionib. at in casu nostro constat nullum dolū
adfuisse: quia attestationes istę, etiam si non solenniter receptę saltem
excusant, vt probabilis fuerit asseueratio Comitis Achillis, sicut di-
cimus de eo qui excusatur: quia credidit affirmationi viri boni, se-
cundum glossam in l. Titio fundus. in fina. ff. de condi. & demonstra-
tio. de qua per Felinum in cap. cum contingat. de rescriptis. Alexand.
consi. xxviij. in j. merito ergo isti testes debent sufficere ad excusationē
Comitis Achillis, q[uod] non sit mentitus, sed verum sit, q[uod] d. Comes Pe-
trus dixerit illa verba: quia quando tractatur non de actione, sed de
excusatione quęlibet causa, aut credulitas sufficit, secundum glossam in
l. j. in fina. ff. de abigeis. gloss. l. igitur. §. secundo. ff. de libera. causa. sicut
8 etiam † facilius permittitur exceptio, q[uam] concedatur actio. gloss. l. j. §.
j. ff. de superfic. l. emptor. §. fina. ff. de rei vendicat. l. Arrianus. ff. de
action. & obligation. Rursus illud quoque in fauorem præfati Comi-
tis Achillis est aduertendum, q[uod] ipse in testatione sua promittit se fa-
cturum modis legitimis, vt palam aduersarius suus addiceretur pro
9 mentito: quod videtur adimplesse per dicta istorum testium, † palam
enim dicitur factum, quod etiam non legitime examinatis testibus est
10 factum: quia sicut † instrumentum simplex quamuis non productum
in iudicio dicitur facere rem notoriam, vt dixit Barto. in l. j. in princ.
quęst. j. ff. de oper. noui nunc. per textum in l. fina. verbo, manifestum.
C. de reb. cred. & in c. licet causam extra de probation. & sequuntur ibi
docto. & Alexand. consil. lxxvij. in primo. Andr. Sicul. consil. xviij. in
primo. Felin. cap. significauerunt. de testibus. & in dicto cap. licet cau-
sam. vndecimo notab. Ita etiam testes examinati non iudicialiter, ar-
gumentantur enim doctores de vno ad aliud vt in l. fina. C. de edicto
11 diui Adrian. tollend. Et si dicas † testes non probant, nisi examinati
parte citata. c. ij. extra de testibus. respondeo etiam instrumentum non
probat, nisi in iudicio productum & quidem lite iam contestata, vt p[er] Fe
linum. c. j. de probation. Alex. consi. ij. cōl. xxxvij. in ij. volum. Anton.
de Butr. cap. cum dilectus. de ordin. cogn. Frider. de Senis consi. clx.
cum similibus. & tamen Bar. vult quod simpliciter extra iudicium fa-
ciat rem claram, seu notoriam in materia nuntiationis noui operis quę
fit extraiudicium: vnde idem dicendum in casu nostro in hoc actu mi-
litari, qui extra iudicium venit expediendus, & dicta horum testium fa-
ciunt rem palam, iuxta l. palam. vbi dixi. ff. de verborum significatio-
ne. imo plus credatur istis testibus extra iudicialibus q[uam] viui notario &
pelli caprinę pariter extra iudicium ostensę, vt habetur in capit. cum
P. tabellio. extra de fide instrumentorum. Illud quoque est aduerten-
dum, quia in hac materia duelli simpliciter non attendimus, quis men-
12 titionem pręoccupauerit ne alias † sit in facultate prouocatoris facien-
di se reum, sed attendimus ad rem ipsam quis primus delictum alteri
imputauerit, & imputatus responderit eum mentiri. sicut etiam vide-
mus in iudicijs vbi per pręoccupationem non alteratur conditio acto-
ris, vt ideo efficiatur reus, vt habetur in l. diffamari. C. de ingen. ma-
numiss. in l. si pater. C. qui bon. ceder. possunt. & in l. si contendat. de fi-
deiussoribus. vnde quamuis Comes Petrus pręoccupauerit illud nõ
habet mutare rem ipsam, sed videndum est quis alteri crimen obiece-
rit. Et cum Comes Petrus obiecerit quod Comes Achilles retulerit
verba diffamatoria vxoris, &c. Potuit Achilles respondere, Tu menti-
ris. & censetur Achilles esse prouocatus non autem prouocator vt alias
dixi in quodam consilio in causa Canini, & Fulgosij. Nec affirmatio
Comitis Petri pręsupponentis prius hac in re mentitum Comitem
Achillem, de re inter alios acta, & de qua non constat, habet iterum
facere, vt Achilles censeatur mentitus, nisi quando notorie & statim
constaret, quod ipse Comes Achilles retulisset verba diffamatoria:
cum in casu nostro potius constet contrarium: quia in instrumento
Comitis Achillis sunt duo capita, primum de dictis verbis diffamato-
rijs in quo expresse negat se quicquam retulisse: secundum de illis ver-
bis, se la moglie, &c. quę sunt specialia in quibus dicit q[uod] si Comes Pe-
trus neget se ea dixisse, (prout deinde negauit) quod mentitur: qui-
bus verbis subest mentitio expręssim onerans ipsum Comitem Pe-
trum, a qua non video quomodo possint se eximere more militari,
nisi per duellum, & sustinendo personam prouocatoris, & Comes
Achilles personam prouocati, prout latius dixi in supra allegato con-
silio, & ideo non existimo hic repetendum. Et ita mihi videtur, sal-
uo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXVIII.

1 *PRincipi ex causis non creditur.*
2 *Priuilegium datum literis uel alij instrumento intelligitur solum modo respectu eorum inter quos factum est instrumentum.*
3 *Statutum non potest tollere naturalem ęquitatem.*
4 *Lex debet esse iusta nec debet intelligi nisi secundum potestatem sta-tuentis.*
5 *Princeps absque citatione & processu non potest aliquem condemnare.*
6 *Princeps in crimine læsæ maiestatis non potest statuere quod sibi cre-datur alio non constito.*
7 *Papa non potest per uerba sua narratiua aliquem priuare iure suo nisi culpa probetur.*
8 *In facto suo nemini etiam Principi creditur.*
9 *Confiscata in casu non recte donari.*
10 *Ex actu nullo non potest dici aliquod ius translatum.*
11 *Abominabilis exempli est quod idem sit iudex & pars.*
12 *Clausula ex certa scientia uis & efficacia.*

13 *Clausula ex certa scientia non operatur in his quæ consistunt in facto de quibus Princeps præsumitur non habere notitiam.*
14 *Clausula de plenitudine potestatis non operatur quod Princeps potuerit tollere causa cognita ius alicuius.*
15 *Clausula motus proprij quid operetur.*



Exilimo partes magnifici Capitanei esse, in imponendo perpetuum silentium magnifico Petrobono, ꝛ absoluendo dominum Bernardinum a petitis. Et pro domino Bernardino principale fundamentum est in gratia seu declaratione Ducis Maximiliani, qua cum in amplissima forma tam respectu personę, q̃ bonorum absoluit, ꝛ restituit, declarando ea, quę illi obijciebantur non esse consideratione digna, ꝛ falso fuisse sibi suggesta. ꝛ contra dictam gratiam nihil potest iuridicum opponi. Non obstat donatio facta Petrobono, per quam videtur illi ius quęsitum, ꝛ dicta gratia non debet trahi in preiudicium tertij. Quia ad hoc respondetur pluribus modis. ꝛ quoad personam non potest contra eum agi: quia obstat gratia eum liberans, ꝛ prohibens vlterius procedi: nec hic est preiudicium ipsius donatarij, sed solius principis: ꝛ quantum sit, circa hoc non est difficultas. Quo vero ad bona dicitur nullum ius quęsitum ex dicta donatione. Primo, quia non constat de delicto, ꝛ licet decretum velit credi verbis principis attestantis de delicto, tamen tale decretum recipit tres li-
1 mitationes, quę omnes habent locum in casu nostro. Prima est, vt † nō procedat, quando princeps ipsemet deinde attestatur contrarium: quia dum dicit decretum, quod contra assertionem principis non admittatur probatio in contrarium, intelligitur nisi sit per confessionem ipsiusmet principis per glo. in auth. sed iam necesse. C. de don. ante nupt. ꝛ in §. aliud. in auth. de ęqua. dot. in l. in contractibus. in verb. nullo modo. C. de non nume. pec. per Anc. consil. ccel. in questione. per Felin. in c. quoniam contra. fallit v. extra de probat. Ias. in l. cum te. C. de trāsa. Secunda est, quia decretum loquitur respectu eius, cui princeps dat literas, ꝛ cum quo loquitur, non autem respectu illius, de cuius bonis agitur, qui non est in lite ꝛ quantum ad hoc dicitur tertius. vnde Petrobonus non posset de hoc opponere ipsi Duci, sed Dominus Bernardinus posset in cuius preiudicium resultarent istę literę. ꝛ ita loquitur decretum in quo precise dicitur, Per quascunq; donationes quibuscunq;
2 verbis conceptas non censeri ius tertii sublatū. ꝛ facit q̃ † priuilegiū datū literis, vel alio instrū intelligitur solummodo respectu eorum inter quos factum est instrumentum, vt dicit Bal. in l. j. C. communia de leg. cum simil. per Alex. consi. lxxxij. visis thematę. in ij. Tertia est, quia decretum si intelligeretur respectu absentis, ꝛ tertij esset contra naturalem
3 ęquitatem, quam † statutum non potest tollere, vt dicit Bald. in c. quę
4 in ecclesiarum. vers. sed numquid statutum. de constit. quia † lex debet esse iusta. c. erit autem lex. iiij. distinct. nec debet intelligi nisi sm potestatem
5 statuentis, clarum autem est, quod † princeps absq; citatione, ꝛ processu non potest aliquem condemnare. Clem. pastoralis. de re iudic. Abb. in c. cum olim. eo. ti. in antiquis. ꝛ in c. j. de caus. propr. ꝛ quęcunq; verba dicat non tollit talem defectum sm Bald. consi. viij. de re iudic. Anch. consi. ccxij. in fin. Ang. in consi. clxxvij. in fin. Dec. in c. ex parte
6 ij. de offic. deleg. nec † in crimine lęsę maiestatis potest statuere quod sibi credatur alio non constito, vt dicit Card. in consi. cxxviij. in quest. vbi loquitur in terminis nostris sequitur Felyn. in c. cum nobis. de te-
7 stib. Soci. consi. xxvij. in ij. lib. sicut non potest neq; † Papa per verba sua narratiua aliquem priuare iure suo nisi culpa probetur, vt dicit Abb. in Clem. vnica. in fin. de probat. per tex. in c. j. de feud. sine culp. non amitt. ꝛ in d. cap. quę in ecclesiarum. de constit. ꝛ hoc maxime pro-
8 cedit, quando ageretur de interesse ipsius principis, quia † in facto suo nemini etiam principi creditur sm Andr. de Iser. in c. j. in prin. ad fin. quo temp. miles. Felin. in d. cap. quę in ecclesiarum. Secundo principa-
9 liter respondeo, q̃ etiam si † Petrobonus probaret delictum, adhuc excluderetur: quia nullum ius est in eo vigore dictę donationis: quia tali donationi bonorum confiscatorum lex precise resistit, vt est casus in l. j. ꝛ ij. C. de petitis bon. subl. lib. x. presertim ante liquidationem factam, vt expresse cautum est per decreta antiqua, quę exhibebuntur, si opus fue-
10 rit: ꝛ ideo † ex actu nullo non potest dici aliquod ius translatū. Presertim cum ista donatio peccet etiam crimine subreptionis, si enim Dux sciuisset D. Petrobonum procedere cępisse tanquam iudicem in ista
11 causa verisimiliter non fecisset hanc donationem, quia † abhominabilis fuisset exempli quod idem fuisset ꝛ iudex, ꝛ pars. l. vnica. C. ne quis in
12 prop. caus. Nec † obstant, clausulę ex certa scientia, ꝛ de plenitudine potestatis, ꝛc. quia se restringunt solummodo respectu defectuum insinuationis, ꝛ alterius solemnitatis, ꝛ formę, sed huic donationi non abijciuntur isti defectus, sed defectus potestatis principis, ęquitas naturalis, res mali exempli, ꝛ presumpta obreptio, quotiens enim causa non est cognita, tales clausulę non operantur, vt dicit Rota decis. cccxx. Papa confirmando. vbi allegat Specul. in tit. de legato. §. nunc ostendendū. versi. xviij. ꝛ Socin. consi. clxiiij. visa bulla. versic. sed ad ista, ꝛ illa clau-
13 sula ex certa scientia † non operatur in his, quę consistunt in facto, de quibus princeps presumitur non habere notitiam sm Bald. in l. fin. versic. dicas etiam. C. sent. resc. non poss. ꝛ cap. j. de constitut. lib. vj. vbi
14 bonus tex. Similiter † clausula de plenitudine potestatis non operatur, quod princeps potuerit tollere, causa non cognita ius d. Bernardini, vt not. Bal. in c. j. §. ad hęc. versic. item not. ex gl. de pace iur. fir. ꝛ
15 Paul. Castr. in l. digna vox. C. de legib. Similiter † clausula motus proprij nihil operat, vt dicit Host. in c. causam, quę. secundo. de testib. ꝛ ibi Abb. Card. in consi. cxxxvj. vbi allegat Clem. per literas. de pręben. facit quod not. Anch. in consi. clxxxviij. visis cōsilijs. Card. consi. xcvj. videtur. in prin. ꝛ consi. cxlij. videtur dicendū. versic. ꝛ si dicatur. cū similibus. Tertio principaliter videtur, q̃ cū princeps attestetur de innocentia istius ista gratia facta sub pretextu iustitię operatur etiā in preiudicium tertij, cū bona sint iterum alienata. l. quod si minor. §. Scęuola. ff. de minor. Raph. Com. ꝛ Mod. in §. ꝛ quid si tantum. vbi dicunt idem esse, quando in gratia mandatur, ne vlterius procedatur, ne possit obijci de confiscatione bonorum, secundū Card. ꝛ Imo. in cap. quia diligentia. de elec. Felin. in ca. inter quatuor. de mai. ꝛ obed. vers. limita. ij. quę omnia sunt in casu nostro. Et ideo concludo d. Bernardinum vlterius non molestandum.

SVMMAE RERVM. LXIX.

1 *Mutato alueo prior derelictus acquiritur vicinis pro rata si flumē mutat alueum suā ui naturali secus si opere manu facto.*
2 *Dominium alicuius rei nunquam transit in alium nisi secundum regulas iurisgentium translatum sit.*
3 *Qui agit de recuperandis expensis debet preferri vicinis quomodo agunt de lucro captando.*
4 *Regula generalis quod bona vacantia pertineant ad fiscum intelligitur ut si ad sint creditores ipsi præferantur.*
5 *Regula quę habet quod fructus fundi ad dominum pertinent intelligitur deductis impensis pro eis colligendis.*
6 *Praetendens causam onerosam semper præfertur pretendenti causam lucratiuam.*
7 *Limitatum agrum explicari.*
8 *Princeps de aqua fluminis Publici potest disponere arbitrio suo.*
9 *Stolatitia nunquam possunt præscribi quia a se ipsis cursu naturali descendunt.*
10 *In possessorio solum quæritur quis possideat nec ad ius proprietatis attenditur.*
11 *Possessorium debet prius expediri cum de eo prius liqueat.*
12 *In causa appellationis potest suspendi Petitorium & expediri possessorium de quo celerius liquear.*

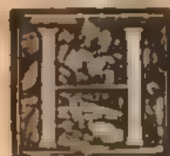


Ac in lite: quę iam per multas annorum decades controuertitur: ꝛ in qua multa consilia celeberrimorum doctorum extant. diu detrectaui aliquid scribere: ne viderer quodam modo in Iliadem ligna deferre: tamen admirandā tandem fuit causa religionis: ꝛ mos gerendus istis Patribus. Principalis cardo huius cōtrouersię
1 super ea regula versatur: quę habet: q̃ † mutato alueo: prior derelictus acquiritur vicinis pro rata. de quo est tex. in l. adeo. verb. quod si toto. ff. de acq. rer. dom. in l. ergo. versic. Celsus. in fin. eo. tit. ꝛ in §. quod si naturali. instit. de rer. diuis. Sed ista conclusio recipit tres notabiles declarationes: secundum quas causa monasterij redditur clara in eius fauorem. Prima est declaratio vt procedat conclusio: vbi flumen mutat alueum suā vi naturali: secus si opere manu facto: prout fuit in casu nostro: per glo. in l. Pomponius. §. de arbore. ff. de rei vend. ꝛ §. preterea. vbi Ioan. Fabr. ꝛ Ang. instit. de rer. diuis. Tunc enim videtur cessare ratio: quia flumina censitorum iure, ꝛc. vt per multa consuluit Franc. Curt. senior consi. lxxiij. versi. fin. vbi attestatur ita seruari de consuetudine per totam Italiam. ꝛ ita etiā consuluit D. Io. Maria Riminaldus. quorum rationes non refero: quia apud eos videri possunt: quam sententiā ꝛ ipse
2 sequor. Primo: quia dominium † alicuius rei nunquam transit in alium: nisi sm regulas iurisgentium translatum sit. l. traditionibus. C. de pact. sed ibi remanet. vbi etiam fuit: ꝛ qui dicit, mutationem probare debet. l. cum qui. ff. de probat. ꝛ quę dixi in tract. Presumpt. in regul. ij. sed sic est: q̃ nulla lex loquitur de mutatione per manum facta: ergo tali casu dominium remanebit in publico. text. enim in d. vers. quod si toto. loquitur: quū flumen a se fluere ceperit: ꝛ reliquerit: quę sunt verba actiua: nec possunt intelligi: quū coactus est fluuius relinquere manu facta fossa: ꝛ illud fluere ceperit: intelligitur: a se. nec subaudiendum est. quia quis diuerterit eum. Tali enim casu lex vtitur verbo: diuerterit. l. j. §. plerosq;. ff. ne quid in flum. publ. Scdo per text. in l. ij. §. sunt tū. vers. plerosq;. ff. ne quid in flum. pub. vbi tex. quia quis auertit alueum fluminis ex causa: dicit permitti hanc mutationem sine iniuria vtique accolarum. pondero: q̃ talis auersio cēsetur quędam mutatio. vt si auertit alueus nouus: qui erat auertentis: incipit fieri publicus: ita alueus vetus incipiat fieri auertentis: non autem sit vicinorum. pondero etiam illa verba: sine iniuria accolarum. Si enim acquireret alueus vetus ipsis accolis: iam nō esset dubitandū de iniuria: cū lucrum eis accederet. Tertio: quia hoc suadet ęquitas cōpensationis: vt ille: qui pp vtilitatē publicā opere manufacto auertit flumen: sicut alueū nouū amittit: quia fit publicus. l. j. §. ille etiā. ff. de flumi. ita saltē acquirat veterē in recōpensationē damni. c. qui sentit. de reg. iur. in vj. l. sm naturā. ff. eo. tit. Quarto: ꝛ hinc apparet manifesta rō differētię inter istos casus: quū enim cursu naturali fluminis sibi nouū alueum facit: nulla est expensa: ideo alueus vetus acquiritur vicinis. sed quū mutatio fit opere manu facto, adest expensa: q̃ est prefe-
3 renda: quia † qui agit de recuperandis expensis: dz preferri vicinis: qui agunt de lucro captando. iuxta regulā. l. fi. C. de iur. Cod. ꝛ ista rō tanq̃ specialior limitat primā cōclusionē: quę est generalis. l. in toto iure. ff. de
4 reg. iur. sicut videmus: q̃ † regula generalis: q̃ bona vacantia pertineant ad fiscū: intelligitur: vt si adsint creditores ipsi: preferantur. l. qd
5 placuit. ff. de iur. fisc. l. j. C. pen. fisc. lib. x. Et † regula quę habet: q̃ fructus fundi ad dūm pertinent intelligitur: deductis tū impensis pro eis recolligendis. l. fructus. ff. sol. matr. vbi doct. ꝛ facit l. j. de his, quib. vt indig. verb. fructus integros. Ita in casu nostro regula quę vult: alueū veterem pertinere ad vicinum intelligitur nisi adsit alius † pretendens cām onerosam: quę semper prefertur pretendenti cām lucratiuā. l. fin. §. j. ff.

§.j.ff.de ijs qui.in fraud.cred l.j.C.de impon.lucr.descr.lib.x. Quin
to clarum est, supraiscriptam conclusionem non procedere in agris limi-
tatis, quia in eis nihil queritur vicinis, vt est text.in d.l.j.§.si insula. ff.
de flum.l.in agris.ff.de acquir.rer.domin. Sunt autem agri limitati,
7 qui a Principe † sunt assignati ea conditione, vt intra certam tantum
mensuram habeant, vltra non progrediuntur, vt quia princeps sibi re-
tinuerit, vel alij dederit.d.l.in agris. & dixi libro Pretermiss.j.verbo li-
mitati. & per Alber. Brunum in tract.de augumento. versi. vj. conclu.
que ratio in casu nostro procedit: quia cum Princeps dederit monaste
rio, satis censetur declarasse, ne possit acquiri priuatis, maxime propter
exuberantia verba priuilegiorum ponderata a D. Riminaldo in suo
Consilio. Sexto, quia cum beneficio Principis monachi habeant iura
Principis, & lex dicat nata, vel edificata in publico, esse publica.l. pen.
§.fi.ff.de acquir.rer.dom. Sequitur quod iste stagnationes sint ipsorū
8 monachorum: quia nemini dubium est, † posse Principem de aqua flu
minis publici disponere, arbitrio suo.l.quo minus.ff.de flum.vbi doct.
& equiparatio, quam facit lex de edificatis, aut natis, & sic de facto natu-
rali aut materiali, est respectu alui noui, non respectu veteris derelicti.
& ita loquitur.dict.§.fi.& d.l.j.§.si tolsa.ff.de flum.in quo procedit que.
nostra. & ratio differentie est manifesta inter istos casus, vt supra dixi.
9 Septimo, quia in simili nos videmus, q † scolaturia nunquam possunt
prescribi: quia a seipsis cursu naturali descendunt, secundum Bal.in c.
cum omnes.de constit.& in cap.j.§. si quis de manso. de contro. inuest.
in vsibus Feud. quod si opere manu facto descendant, prescribuntur, &
acquiruntur ipsi facienti, secundum Bartholomeum Ceron. in tract.
de seruit.tit.de aque ductu. & habetur per Jas.in l.j.nu. lxxx. cum seq.
de acquirenda possess. Octauo, & vltimo facit, quia etiam videmus
plures alias differentias in iure constitutas esse inter actus naturales,
seu legales, & actus hominum, de quibus alias dixi in iij. lib. de verbo-
rum significatione. & est glos.in l.j.C.si aduer.vend.in l.fi.C.qui pot.in
pign.in l.si cum militaribus.C.de test.mil.in l.Censūs.per illum textū.
de arbit. & sentit in terminis nostris Bartol.in tract.Tyberiadis.verb.
flumen.versi. Sed quero. ibi, nullo facto hominis interueniente, &c. &
quod not. Jacob. Aluar.in ca.j.§.e contrario.de inuest.de re alien.fact.
vbi accessio facta per alluuionem iure naturali, censetur feudalis, secus,
si industria hominis, id est, opere manu facto. ad idem facit etiam quod
not. Bald.consil.cccxix. in secundo. vbi mutatio aluei facto hominis
non potest extra iurisdictionem fieri, secus si naturali cursu. facit etiam
gloss.l.& ex diuerso.fi.de rei vendic.vbi fructus industriale transeunt in
dominium possessoris, secus in naturalibus. & ibi sequuntur Doctores.
& per has rationes concludo, veram esse supraiscriptam limitationem, &
si qua argumenta obstant, leuia sunt, & tolluntur ex supraiscriptis & etiā
ex allegationibus dominorum aduocatorum. Secunda est declaratio,
que sumitur ex verbis ipsius textus in dicto §.q si toto.vbi dicitur, vi-
cinos admitti, quando toto naturali alueo derelictorum ergo aliud, si
non toto. idem etiam dicitur in dict.l. ergo.§. Celsus. in fina. ibi, cum
exsiccatus alueus sit, proximorum fit. ergo secus, si non sit exsiccatus.
Cum ergo monachi ex priuilegijs suis haberent ius in eo alueo veteri
piscandi, & illud ius locarent, quamuis deinde alueus mutatus sit, re-
manserunt tamen piscine, in quibus saluum est ius monachorum, quia
textus in dict. §. quod si toto. non loquitur hoc casu. non enim ex toto
alueus est derelictus, aut exsiccatus. & questio nostra est duntaxat re-
spectu iuris piscandi. Et cum tractetur de conseruatione iuris mona-
sterio quesiti, satis est, q vel modice piscine remanserunt. l. si cui insule.
ff.de vsufruct. l.cum seimus.§. fin. C.de agr.& cens.lib.xj.idq; propter
conformitatem, quam habet amnis cū stagno. secus enim esset in area,
que in stagnum propter inundationem esset versa. l.si ager. versicul. at
nec piscando. ff. quemadmo. vsufruct. am. l quod tamen. versicu. sed
& si stagn.ff.eod.tit. Tertia est declaratio, vt supraiscripta regula, per
quam alueus derelictus queritur vicinori, sit vera respectu iudicij pe-
10 titorij. † In possessorio vero solum queritur, quis possideat. nec ad
ius proprietatis attenditur. l. is qui destinauit. ff. de rei vend. in casu
vero nostro intentatum est non solum petitorium, sed etiam possesso-
11 rium, quod † possessorium debet prius expediri.l.ordinarij. C. de rei
vend.cum prius de eo liqueat.cap.ij.extra de cau. poss. vbi Doctores
Raph. Imol Jas.in l.naturaliter.§.nihil commune.in fi. de acquiren-
da possessione. Abb.c.j.de mutu.petit. & interest agentium propter fru-
ctus, & accessiones interim ab aduersarijs perceptas. l.vtique.ff. de rei
vendic. per Alexander consilio xlv. in iij. obseruandumq; hoc videtur
12 etiam † in causa appellationis: quia etiam in ea potest suspendi petito-
rium, & expediri possessorium, de quo celerius liqueat adq; in possesso-
rio recuperande, seu redintegrande possessionis in odium spoliatoris.
Clement.j.de caus.poss.que licet loquat in beneficialibus, tamen ratio
est generalis in odiū spoliatoris, & ideo generaliter etiam in alijs causis
procedit, secundum Cardin. Anchar. Imol.ibi, & Jun. Pau.de Eleaz.
& Joan.de Lig. & Abb.in cap.ex conquestione.extra de restit.spol. Ro-
ta decis. cv.in nouis.& idem tenet Raph. Castr. Puteus dict. §. nihil
commune.in combinat. & loquuntur in casu fortiori, quando a princi-
pio non fuerat intentatum possessorium, vt nihilominus ante conclu-
sionem cause, vel post appellationem possit cumulari, sed in casu nostro
ab ipso principio fuit intentatum. Nec obstat, q monachi videantur ce
cidisse a possessione, facto suo propter mandatum factum Borromeis,
q possint transigere, &c. prout latius in ipso instrumento transactionis
continetur. Quia responsum est per duos aduocatos, non fuisse serua-
tam formam mandati.c.cum dilecta.extra de rescr.l.diligenter.ff.mād.
Preterea ego respondeo, q tale mandatum loquitur, & intelligitur de
transactione bonorum, que non possidebantur per monasterium: sed
respectu eorum, que possidebantur, non potest intelligi mandatum,
cum Prelatus & Capitulum per transactionem non possint res a se
possessas dimittere, secundum Abb. & alios in c.contingit.extra de tran
sact.glos.& Docto.l.null.ff.eod.titu. Nec etiam obstat sententia d.Ro-
nati ex relatione Masioli: quia dicta relatio est erronea, & forte per do-
lum facta, cum enim lis esset de mortitia a bucca Olone, vltra locum
Casellarum, vt dicitur in instrumento commissionis, ipse cepit mensu-
ram ab alia bucca, que erat in ipso loco Casellarum, distante ab alia per
duo milliaria, de qua nulla erat lis, & nulla sibi facta commissio. vnde
quicquid egit extra commissionem est nullum, secundum Bartol. in l.
diem proferre.§.stari.ff.de arbitr. Felin. dict. cap. cum dilecta. Imol.
cap.ex insinuatione.de rescript. Joan. Baptista de sancto Seuerino re
pet.l.omnes populi.de iustit a & iure. Fulgosius consi.clxxx. Aretinus
lxviij. Barba.xliiij.in primo. & potest quandoque per iudicem corrigi.
l.fi.ff.a quib. appella. non lic.qui textus est ibi singularis ad hoc, & ibi
hoc notat Bartol.qui reprehendit sententiam glosse ibidem, & optime
loquitur Bartolus: nam text.ibi dat duo remedia. Et hec pauca volui
attingere, in ceteris me remittendo longis allegationibus, & consultatio
nibus in hac causa factis. Saluo tamen semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXX.

1 DVrante matrimonio non potest dos repeti.
2 Dos repeti potest propter inopiam uiri.
3 Mulier si non potest alienare dotem nec eam potest obligare.
4 Dos reddi potest ut uxorem suosque alat & marito uel parenti exuli subueniat.
5 Assertio partium non sufficit in his quae regulariter prohibita sunt.
6 Ius alimentorum futurorum cedi non potest fall.
7 Bannitus censetur ciuiliter esse mortuus.
8 Dispositio loquens de uidua cuius maritus naturaliter est mortuus habet locum etiam in casu quando maritus est bannitus & sic ciuiliter mortuus.
9 Vidua lata significatione uocabuli comprehendit eam quae habet maritum bannitum.
10 Vltimus dicitur quem nemo sequitur.
11 Dotem non nisi legitimo consensu repudiant filij.
12 Existenti in Patris potestate non potest dari tutor.
13 Tutor non datur nisi pupillis.
14 Non dicitur pupillus qui est in potestate patris.
15 Filij bannitorum non potest dari tutor sed duntaxat curator.
16 Chirographum si non est subscriptum a duobus uel tribus testibus nec habet eorum recognitionem nihil probat.
17 Originale instrumenti producendum est ad probandum aliquid.
18 Alimentis de futuro longe plura priuilegia competunt quam preteritis quia ab eis pendet uita.


Aec causa, que controuertitur inter magnificum d. Si
gismundum Aruel, & inclytam rempublicam Rhagu
sinam habet in se aliquot difficultates, que videntur
obstare quominus dicta respublica possit ei secure sol
uere. Et in primis secundum ius commune subest dif
ficultas: quia licet per bannum Michaelis, tanquam
vergentis ad inopiam possit eius vxor repetere dotem, prout etiam illi
reseruata est in sententia banni tamen videtur, q huiusmodi dos inte-
1 rim non possit alienari, vel obligari: cum enim † adhuc duret matrimo-
nium, non potest dos repeti, nisi certis casibus in quibus noster non cō-
prehenditur, de quibus in l.mutus.§.manente.de iur.dot. & si ei solua-
tur, nihilominus iterum peti potest. §. dotes. in authen. de nupt. vbi
2 Barto. facit l.si pro rata.ff.de relig. & sumpt.fun. & † licet propter ino-
piam viri possit dos repeti.l.si constante.ff.solut.matrimo.tamen talis
non est restitutio, sed consignatio quedam, & depositio, que ob cautionē
vxoris fit, & non actione ex stipulatu, sed condictione ex lege inducitur,
vt interim deseruiat oneribus matrimonij: & facilius ipsa mulier cum
liberis suis ex eius fructibus alatur, vt per Barto.in d.l.si constante.in
3 vlt.parte.questio. prima. vbi concludit.q † mulier interim non potest
eam alienare: & consequenter, nec obligare.l.fin. C. de rebus alien. Et
4 licet possit † dos reddi, vt se suosq; alat & marito, vel parenti exuli sub-
ueniat.d.l.mutus.§.manente.tamen hic non est casus noster: quia ipsa
non repetit hoc nomine. Nec obstat, q obligatio facta d. Sigismundo
habeat causam alimentorum: quia hoc non videtur sufficere, nisi probe
5 tur veritas ipsius cause: quia † non sufficit assertio partium in his, que
regulariter prohibita sunt.l.qui testamentum.ff.de probatio.minor.C.
de pred.mini.quia lex equiparat maritum hoc casu emptori rei ecclesia-
stice, secundum glo.in l.fin.verb. creditori, per illum textum. ff. de iur.
dot. & ideo sicut probanda est causa a tali emptore.authen.hoc ius por-
rectum.cum ibi not. C.de sacrosanct.eccles.ita etiam hoc casu alias non
esset consultum reipublice, que successerit marito, si sequantur simplicē
assertionem, & soluat quod etiam sentit Bart.in l.si cum dotem. §. pri-
mo.solut.matrimon.Ludo. Roma.& Alexan.in l. quamuis. eodem ti-
tu. Et pro hoc facit, quod not. Bald.in l.j. versic. modo ego quero. C.
de priuil.dot.vbi tenet, q mulier non potest cedere, aut constituere pro-
curatorem in rem suam ad exigendum hanc dotem, quia illud priuile-
6 gium deputatū oneribus matrimonij, & coheret persone: nam † ius ali-
mentorum futurorum non potest cedi, que opinio Baldi est communi-
ter approbata, vt per Jas.d.l.si constante.non procedit, tamen quū talis
cessio fieret, in vtilitatem ipsius mulieris, vt in exemplo posito per Bal.
nouellum.in tractat.dotis.vlt.parte.in vij.que.nec quando talis cessio
fieret ex necessitate in exemplo.authen.quod locum.C.de collatio.vbi

Decius in primis verbis. Secūda eſt difficultas, quę oritur ex verbis ſtatutorū ipſius ciuitatis, q nulla mulier vidua nō poſſit ſe priuare, vel renuntiare ſine decreto minoris conſilij, ⁊c. prout c. cccclxxix. ⁊ cccclxc. ⁊ licet iſta mulier proprie non ſint vidua, cū maritus viuat, ⁊ duret matrimonium, tñ quantū ſit ad ſtatuta ciuitatis Rhaguſinę habetur pro
7 mortuo, ex quo † per bannum cenſetur ciuiliter eſſe mortuus. l. j. C. de
8 heredib. inſtitue. Et videtur, q † diſpoſitio loquens de vidua ⁊ ſic de ea cuius maritus naturaliter eſt mortuus habeat locum etiā in caſu noſtro. l. actione. §. publicationē. in fi. ff. pro ſocio. l. Deo nobis. C. de epiſco. ⁊ cler. cum iſte ſit damnatus, tāquā hoſtis patrię, nec expectet eius reſtitutio. l. intercidit. in fin. de condit. ⁊ demonſt. Et militet rō ſtatuti
9 ēt hoc caſu ⁊ † vidua lata ſignificatione vocabuli eam cōprehendat, q̄ maritum hз bannitum glo. l. fi. C. de plagiar. ⁊ quę habetur in l. maiū. §. viduam. ff. de verb. ſign. Et quāuis hic articulus ſit dubius ⁊ poſſet diſputari ꝯtrium per ea, quę habentur in cap. ſuſceptum. de reſcript. in vj. ⁊ dixi in l. ex ea. §. inſulam. de verb. oblig. ⁊ per Modern. in l. Gallus. §. ⁊ quid ſi tñ. de libe. ⁊ poſth. tñ non eſſet conſultum reipublicę, ſi ſolueret certam pecuniam, vt expectaret incertum euentum litis, ⁊ per anfractus iudiciorū diſputaret, an recte ſoluiſſet. Tertia eſt difficultas, q̄ oritur ex proceſſu: qꝛ ſtatutum c. xlij. iubet totum proximū ad here-
10 des vltimi viri pertinere, ⁊ † vltimus dicitur quem, nemo ſequitur. l. in vulgari. ff. de verb. ſign. ⁊ ideo hз locum etiam in ea, quę hз viuum maritum: ⁊ cum ſtatutū deferat dotem ad filios primi viri, apparet q
11 non defert † tanq̄ hęreditatem ipſius matris, ſed potius tanq̄ lucrū quoddam legale, vt per Pau. de Caſt. in l. ſi cū dotem. in princ. ff. ſolu. matr. cum ꝯcordan. per Dec. ꝯſi. ccclxxvi. vnde non poteſt mulier diſponere ⁊ priuare filios tali lucro, niſi de eorū ꝯſenſu, qui tñ legitime nō interuenit, ſaltem reſpectu d. Clare, quę nō erat in ętate legitima, ⁊ decretum iudicis Tergeſtini eius reſpectu eſt nullū: qꝛ in eo dicit, q dat Petrum Payſtam tutorem Clare nō exiſtentis in ętate adulta. Cla-
12 rum enim eſt, qd † exiſtenti in patris poteſtate non pōt dari tutor. in-
13 ſtit. de legit. parent. tutel. vbi notant, qꝛ † tutor nō datur, niſi pupillis,
14 † nō aūt dr̄ pupillus qui eſt in patris poteſtate. l. pupillus. ff. de verb.
15 ſign. Et ideo ḡnaliter proditum eſt, q † filijs bannitorū non poteſt dari tutor, ſed duntaxat curator, ſm̄ Jaco. de Arena in tractat. de bannitis. refert. ⁊ ſequi. Bal. in l. j. C. de hęredibus inſtituend. Merito ergo videt tale decretum iudicis eſſe ipſo iure nullum, iuxta regul. l. Scię egreſſe. vbi Bar. de tut. ⁊ curat. dat. l. magis puto. §. ſi eo alienū. ff. de rebus eorū. per Jaſ. l. ſi is, ad quē. num. 17. ff. de acquiren. hered. Quarta eſt difficultas ex probationibus proueniēs, qꝛ d. Sigiſmundus, quātū video ex ſcripturis ad me prolatis nō probat recte intentionē ſuā.
16 Non in primis ex † chirographo d. Paulę, q non eſt ſubſcriptum a duobus vel tribus teſtibus, nec hз eorū recognitionem. vnde nihil probat iuxta not. in l. ſcripturas. C. qui pot. in pign. Non ex inſtrō obligationis, q̄ fecit Franciſcus Pallezarolus, tanq̄ procurator d. Paulę, qꝛ exhibendum fuit originale inſtrm̄, de quo aſſeritur rogatus d. Joānes Baptiſta de Bononia, nec ſufficit qd fuerit recognitum Venetijs
17 per illos notarios, ſed † originale producendum eſt, vt tenet Bart. in authen. ſi quis in aliquo. C. de edend. vbi loquitur ēt ſi tres, vel quatuor notarij atteſtarent ſe vidiſſe, ⁊ exēplaſſe, ⁊ cū Bart. tranſeunt ibi cęteri Doctores cōiter, ⁊ etiam ego ſum ſequutus, reprobata ꝯria opinione Specul. de qua ibi per Caſtr. ⁊ Jaſ. Nō etiā ex inſtrō ꝯfeſſionis, ⁊ conſtitutionis in procuratorē facto a d. Paula 1538. die xxi. Januarij. in quo conſtituit procuratorē d. Sigiſmundum cū facultate ſubſtituendi: qꝛ etiā illud dз exhiberi per originale: nec ſufficit qd eius ſit facta deſcriptio, ſeu cōmemoratio per notarium Venetijs, eadē rōne, vt oēs tradunt in d. authen. ſi quis in aliquo. ⁊ habet in l. ij. §. diuus. ff. de iur. fiſc. in l. ſi donatio. vbi Ang. C. de donatio. Card. in cap. fin. de fid. inſtr. Jaſ. in l. iuriſgentiū. §. qd fere. ff. de pact. Et ideo ꝯcludo nō poſſe rempublicam Rhaguſinam ſecure ſoluere iſti procuratori. maxime, qꝛ in mandatis, ⁊ obligationibus iſtius mulieris, quo ad modū ineundi, ſubſcribendi, ſeruanda eſſent ſtatuta loci, vbi ea fecit, puta Tergeſtina, quorū Rhaguſienſes notitiam non habent, ⁊ de facili poſſent decipi: attenderetur enim dicta ſtatuta, quantū ad ſolennitates inſtrōrū. l. ſi fundus. ff. de euict. not. in cap. qd clericis. extra de foro cōpet. per Bar. ⁊ Doctor. in l. cunctos populos. C. de ſum. Trin. ⁊ fide cath. vt ergo ſecure ſoluāt, oportet ſupraſcriptas difficultates eſſe prius ſublatas. Circa primam, tolletur ſi probetur per legitimas probationes, qd iſta pecunia mutuata per d. Sigiſmundum fuerit vere, ⁊ actualiter verſa in alimenta ipſius d. Paulę, ⁊ filiorū: ⁊ tñ res adhuc nō erit oīno clara: quia Bald. in d. l. j. C. de priuileg. dot. ſentit q ob alimenta de futuro poſſit
18 ſolui, non ob pręterita, ⁊ conſtat † longe plura priuilegia cōpetere alimentis de futuro, q̄ pręteritis. l. de alimentis. C. de trāſactio. vbi not. ab eis enim pendet vita, non a pręteritis. Bart. l. Vbeta. ff. de ali. leg. facit l. fin. de appellatio. recip. l. ij. C. de compenſ. cum ſimil. bus. Circa ſecundam difficultatem ad maiorem cautelam poſſet ſolui procuratori d. Paulę ſeruata forma ſtatuti. ſ. cū decreto minoris ꝯſilij, videt enim ſufficere, ſi ea ſolenniter obſeruatur qñ procurator contrahit nomine ipſius, ſicut ſi ipſa contraheret per ea quę habentur per Socin. ⁊ Jaſ. in l. j. §. item acquirimus. ff. de acqu. r. poſſeſ. cum enim ipſa in mādato ſeruauerit ſtatuta Tergeſtina, vbi ipſa erat ſm̄ regulam d. l. ſi fundus. valet mandatum, vnde vt ſatiſfiat menti ſtatuti Tergeſtini, debet etiā eius ſolennitas ſeruari a procuratore ibi cōtrahente, ⁊ puto hoc eſſe verum: licet pręfati Doctores proprie non loquantur in iſto caſu. Circa tertiam difficultatem quantum ſit reſpectu portionis Clare, deberet dari curator, qui conſentiret: alias et non pręiudicaret in alienato prodituo, ſi quod ius habet ex ſtatuto. Circa quartā difficultatē oportet, q exhibeantur originalia, vt ſupra dixi. Et ad tollendas iſtas oēs difficultates, tutius eſſet, quod ipſa d. Paula cum filiabus accederet Rhaguſium, ⁊ ſibi ſolueretur ſecundum ordinationes ciuitatis, ⁊ ipſa deinde reſtitueret pecuniam mutuatam creditori ſuo. Et ita ſentio, ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXI.

1 Compenſari ob fructus.
2 Maritus tenetur ad fructus naturales perceptos ex rebus non dotalibus nec parapbernalibus uxoris quatenus effectus ſit locupletior.
3 Minus præſumitur donatio reſpectu ſocrus quàm reſpectu uxoris ex quo cum ſocru non eſt tanta coniunctio.
4 Donatio præſumpta uarie eliditur.
5 Confeßio de recepto non ſufficit niſi probetur de uera numeratione.
6 Alienatio uetita impugnabilis.
7 Vt alienans perpetuo remaneat excluſus ſufficit conditionem eueniſſe.
8 Regulariter ſui heredes præſumuntur non habuiſſe notitiam teſtamenti paterni.
9 Duo emphitheotæ abſq; cōſenſu domini nō poſſunt diuidere inequaliter
10 Fructus a tempore mortis teſtatoris debentur hæredi ut ueniens in petitione hæreditatis.
11 Donationem uarie præſumi.

1 NVnquid primum dominę † Vrſinę agenti poſſit opponi compenſatio reſpectu fructuum perceptorum per d. Agnetem cuius ipſa eſt heres ex bonis feudalibus, quę pertinebant ad d. Venturam, ⁊ eius filios breuiter agendo, puto, q ſic: qꝛ cum appareat, q bona ipſa eſſent accepta pro ſe, ⁊ filijs poſſeſſio d. Agnetis videtur inducta iure cuiuſdam familiaritatis per l. qui iure. ff. de acquiren. poſſ. vbi Doct. Paul. de Caſt. conſi. clix. in j. incip. in cauſa, cum magnificus, in nouiſſimis. Socin. conſi. clxxi. in j. cum ſimilibus. ⁊ tenetur iſtorum fructuum rationem reddere: qꝛ in dubio non pręſumitur donatio. l. cum de indebito. de probat. l. qui vas. §. vetare. ff. de fur. fa-
2 cit quod not. Barto. ⁊ Doct. in l. penul. ff. ad l. Falcid. vbi † maritus tenetur ad fructus naturales perceptos ex rebus nō dotalibus, nec paraphernalibus vxoris quatenus effectus ſit locupletior. l. ſi ſtipulatus. §. j. ff. de donat. inter virum. de quo etiam per Alexā. conſi. lxiij. in ij. ⁊
3 cxliiij. in v. ⁊ † minus pręſumitur donatio reſpectu ſocrus, q̄ reſpectu vxoris ex quo cū ſocru non eſt tanta coniunctio. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolut. matr. l. iij. §. ſocru. ff. de donatio. inter virum. Circa ſm̄ dubium verba ſtatuti ſunt clara: cum nō poſſit relinqui vxori, niſi vſq; ad xxxv. florenos, vel alimenta, ⁊c. ⁊ non vltra aliquo modo in denarijs, vel rebus, ⁊c. Vnde ſequitur vt reſpectu futuri tēporis poſſint hęredes vti beneficio ſtatuti, reſpectu vero pręteriti temporis, ⁊ ſic fructuum perceptorum ſit maior difficultas: qꝛ patiendo eam percipere dictos fructus videntur donaſſe. l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. ⁊ qꝛ videtur teſtatoris voluntatem approbaſſe, quamuis alias de rigore iuris infirmam, quod facere potuerunt. l. quidam. §. illo. C. de neceſ. ſer. her. inſt. vbi Angel. Jmol. ⁊ debuerunt, ſaltem attenta honeſtate. ⁊ conſcientia. ſm̄ Bald. conſi. ccccxix. in v. vbi allegat legendam ſancti Sylueſtri. de quo etiam per Corn. conſi. cxix. in ij. volum. Petr. de Ancha. c. poſſeſſor. de regu. iur. in vi. Breuiter difficultas in hoc conſiſtit, qꝛ iſti viden-
4 tur donaſſe. d. l. cuius. quę pręſumptio poteſt tolli † contrarijs pręſumptionibus, ſeu etiam contrarijs rationibus, vt qꝛ iſti hęredes eſſent minores. l. j. C. ſi aduer. dona. l. in conuentionibus. ff. pro ſocio. vel qꝛ paſſi eſſent eam poſſidere ne ipſa peteret dotes maternas, ⁊ ſic titulo cuiuſdam compenſationis, vnde ipſa petente debent etiam filij admitti ad reconuentionem. l. fin. C. de compenſatio. c. ij. de mutuis petit. vbi Doct. ⁊ quod habetur in l. alteri. ff. de adimen. legat. ⁊ iſtud eſt etiam de mente ſtatuti. de pręſcript. xv. ann. ibi non audiatur etiam excipiendo niſi per exceptionem adduceretur compenſatio, ⁊c. Circa tertium quatenus teſtator legauit vxori ſcuta centum dicens ſe ea habuiſſe a ſo-
5 cru, ⁊c. dico, q niſi probetur de vera numeratione iſta confeſſio † ſola non ſufficit tanquam facta in fraudem ſtatuti, ⁊ inter perſonas prohibitas. l. qui teſtamentum. ff. de probationibus. ⁊ per Alex. conſi. xxvj. in ſecundo volumine. Jaſ. l. fin. C. de fideicommiſ. in l. non dubium. C.
6 de legibus. Circa quartum dicitur, q Baptiſta † per alienationem factam Ragno cecidit a iure ſuo propter prohibitionē teſtatoris, ⁊ ideo ius deuolutum eſt fratribus ipſius. l. cum pater. §. libertis. ff. de legat. ij. Nec quicquam refert, q deinde redemerit: quia cum ius ſemel ſit quęſitum ipſis fratribus, ⁊ executio a lege facta amplius non eſt locus purgationi morę nec redemptioni. l. j. §. ſi rem depoſitam. ff. depoſ. cap. j. quid iuris, ſi vaſallus feudum alienatum recuperarit. in vſibus feud. ⁊
7 quia ſufficit conditionē eueniſſe, † vt alienans perpetuo remaneat excluſus. l. penul. C. de condit. inſer. Bal. l. j. C. de iur. Nec obſtat, q redemptio illa ſit facta ſub colore ignorantię fideicommiſſi: quia talis excuſatio non ſufficit: cum enim promiſerit de euictione in caſum euenientis fideicommiſſi apparet, q habuit notitiam ipſius fideicommiſſi ⁊
8 prohibitionis. l. nō eſt ferendus. ff. de tranſact. licet enim † regulariter ſui heredes pręſumantur non habuiſſe notitiam teſtamenti paterni. c. pręſumitur ignorantia. de reg. iur. in ſexto. l. eius qui. §. fin. ſi cert. pet. per Bart. l. qui Romę. §. duo fratres. in ij. queſtio. ff. de verbo. oblig. tamen hoc non procedit quando ſubſunt aliquę coniecturę in contrarium, quę arguant ſcientiam, vt in caſu noſtro, quando filius ipſe fecit mentionem teſtamenti, ⁊ fideicommiſſi. idem ſi ſoluiſſet aliqua legata ex teſtamento vel conueniſſet cum legatarijs de ſoluendo. vt per Bar. in l. de his. ff. de trāſact. Dec. conſi. cclxvij. vt in caſu noſtro in quo pręſupponitur ſoluta fuiſſe legata facta vxori, ⁊c. idem quando filij commorarentur ſimul cum patre tempore teſtamenti eſt veriſimile quod ſciuerint, ſecundum Bal. conſi. cccxcij. incip. anno. lib. j. ⁊ per Aret. in d. §. duo fratres. idem ſi appareret, q inſtrumentum teſtamenti fuiſſet penes ipſos filios, ſm̄ Bal. in aut. at qui ſemel. per illum tex. C. de probat. ⁊ p

Aret.

Aret.d.§.duo fratres. Nec obstat etiam, q ista redemptio videat excu-
sare a pena caducitatis sicut dicimus de emphyteuta, qui alienauit in-
consulto domino & postea vocat alienationem antequam dominus de-
claret caducitatem, secundum Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua. vers.
xcvj. & ibi Jo. And. per Ant. de Butr. in c. potuit. de loca. Respondeo,
q dicta opinio non est vera, & contrarium sensit Bart. in l. sequitur. §.
item Labeo. ff. de vsuc. cum concor. de quibus per Jas. in l. fi. C. de iur.
emphyt. & Alex. in l. si insulam. de verb. oblig. Praeterea etiam dici po-
test, quod aliud sit in emphyteuta, qui non cadit nisi postquam dominus
declarauerit voluntatem suam, vt habetur in l. j. ff. si ager vecti. vel em-
phyt. per Bar. aliud in casu nostro: in quo non requiritur alia declara-
tio voluntatis, sed statim per alienationem heres cadit & ius deuoluitur
in alium non alienantem. d. §. libertis etiam absentem & ignorantem. d.
l. cum pater. §. surdo. eo. tit. per Soci. consi. xliij. in ij. vol. Alex. consil.
xxxj. in ij. consi. viij. in v. vol. Circa quintū dubiū, nunquid Raphael
vendendo Baptistę aliam domum etiam ipse ceciderit? videretur dicē-
dum q non: quia Baptista per alienationem primam non videtur effe-
ctus incapax respectu illius secūdę domus. arg. gl. d. §. libertis. & q pro-
hibitio alienationis non videtur extendi ad alienationem factam inter
ipsos. l. pater. §. quindecim. ff. de leg. ij. l. voluntas. C. de fideicommiss.
Raph. Cum. cōs. xxxiij. vers. sed nō puto. p Dec. cōs. xxxviij. cōn. lxix.
consi. clxxxij. Sed tamen in casu nostro dico cōtrariū, & in primis respe
ctu portionis, quę dom. Prospero in casum contrauentionis per Ra-
phaelē factę debuit applicari supradscripta opinio nō procedit: q factū
illorum non potest nocere d. Prospero quin secundum voluntatē testa-
toris etiam ipse habeat partem suam, vt p Bald. in c. j. vers. tertio casu.
9 de alien. feud. in vsib. feud. dicim' in † duobus emphyteutis, qui absq;
consensu domini non possunt diuidere inęqualiter, vt per Jas. & Alex-
der. in d. §. duo fratres. q. x. & per Alex. in l. si domus. §. fi. ff. de leg. j. re-
spectu vero portionis, quę alias iure fideicōmissi ad Baptistam perue-
nisset, idem videtur, q cum Baptista tam alienauerit & cōtra fecerit vo
luntati testatoris, est exclusus a iure fideicōmis. d. §. libertis. per Aret.
cōs. lxvij. & gl. ibi loquit nō in eo q ipse alienauit, sed simpliciter cōsense
rit primo alienāti. & notata, in d. §. quindecim. & in d. l. volūtas. procedūt
qn alienatio fit in fideicommissariū, sed Baptista non est: q priuatus,
vt supra dict. Circa sextum. & vltimum cum pręfatus Baptista. & mater
per biennium perceperint fructus hęreditatis paternę pro ... ad
d. Prosperum nō video, quid obstet quominus possit compelli ad red-
10 dendum rationem, & soluendum reliqua: q † fructus a tempore mor-
tis testatoris debentur heredi, & veniunt in petitione hereditatis. l. itē
veniunt. §. item non solum. ff. de pet. he. re. l. Centurio verbo cum fructi
bus. vbi Doct. ff. de vulga. nisi tamen obstaret pręsumptio donationis,
11 quę † colligitur ex coniunctione sanguinis, & taciturnitate longi tēpo-
ris, & ratione sępius calculata. l. Procula ff. de proba. quę tria copulati-
ue requiruntur nec alterum sufficeret, vt per glos. in l. libertis quos. §. j.
de alim. legat. Bart. & Doct. in l. quę dotis. ff. sol. mat. vbi Jas. de quo
per Alex. consi. xlvj. in fin. primo lib. Dec. consi. lxxix. cum similibus.

SVMMAE RERVM. LXXII.

1 *Filia legitima debetur legitima iure naturę debita perinde ac si nulli filij legitimati extarent :*
2 *Legitimatus non potest uti beneficio statuti excludentis fœminas.*
3 *Rescriptum ex statuto interpretari .*



Quod alias docendo, & legendo tenui, idem etiam
nunc consulendo sequor. Verba mea formalia,
quę posui in rep. l. si is qui pro emptore. ff. de vsu-
cap. nu. 91. hęc sunt. Addunt aliqui, licet talis fi-
ctio, secundum supradscripta proprie operetur, in
dispositione tamen stricte intelligenda, fieri eam
interpretationem, vt casus, sm naturam verus cō
prehendatur, non qui sm legis dispensationem est.
l. fi. C. de his qui ven. ętat. vbi Bal. Pau. & Dec. cōs. lij. cclxxv. cccxix.
Et ideo in statuto pręferente filios masculos fęminis, non comprehen-
di legitimatos, quamuis Bart. hic censeat proprie eos filios legitimos
dici, rubr. auth. quib. mod. nat. legit. §. dubitādum. in authen. de incest.
nupt. qua tamen in re magna est altercatio, vt Jas. huic, & alibi Crotus,
per Plombinum disputarunt. Crot. d. §. e qua si tantū. mihi receptior
videtur sententia, vt huiusmodi legitimati admittantur: quia & verba &
ratio statuti, eos satis comprehendunt. d. l. adoptiuum. d. §. patronum.
vbi Alex. recipiet tamen tale statutum interpretationem quam vocant
passiuam, a iure communi, vt ad maiorem partem is non admittatur,
quam vna ex filiabus iustis. d. l. communium. §. fin. & §. quoniam varie.
in auth. quibus mod. nat. effic. sui. quod Alexan. Jas. & cęteri tradide-
runt. Jas. nunc. cclxxxviij. vt quod de oblatis curię lex ait, qui soli pa-
tri legitimantur ad plenariè legitimatos producatur, qua in re ego du-
bito, & vt cunque in causa intestati quadam ex ęquitate defendi potest:
condito vero testamento, sicut nulla lex prohibet plus adoptiuo relin-
qui, quam legitimo. l. si te parens. C. de inof. & legit. dummodo saluus
sit cęteris triens iure naturę debitus. l. hac edictali. C. de secun. nupt.
cur non idem in legitimato? quod Ang. respondit consil. cccl. incip. pro
decisione. vers. sed si pater alium filium. &c. Ex quibus verbis concludo
1 in casu nostro, huic † filię legitimę deberi legitimam iure naturę debi-
tam, perinde ac si nulli filij legitimati extarent, secundum Ang. in dict.
consil. in reliquis vero admitti legitimatum ex testamento, si enim insti-
tuisset extraneum admitteretur ille extraneus, salua legitima filię: spes
enim filiorum secundum voluntatem patris probabilis est, sa'ua legiti-
ma. l. cum queritur. C. de inoffic. testa. & ideo non potest dici fa. tum eis
pręiudicium, quod etiam sentit Paul. Cast. consil. xxvj. dicendum, in

2 ij. Alex. consil. lj. in ij. Nec obstat, q communis † conclusio videatur,
q legitimatus non possit vti beneficio statuti excludentis fęminas, se-
cundum Curt. consil. lxxij. Jas. d. l. si is qui pro emptore. nu. cclxxxvi.
quia huic contraria opinio est verior, & communior, secundum ipsum
Jas. in l. cum acutissimi. C. de fideicomm. vbi dicit, q ita bis consuluit,
& quod ita fuit iudicatum, quod maxime faciendum est in casu nostro,
propter manifestam mentem testatoris, & cum hac sententia transit Al-
bert. Brunus in tractat. de stat. fœmin. exclud. articul. xij. quęstio. iiij.
Pręterea, quicquid sit in hac quęstione in qua omnis altercatio consi-
stit in causa intestati, aliud videtur dicendum in casu nostro, in quo agi-
de causa testamenti, per quod expresse vocatur masculus. Nec obstat
clausula, Quod non possint fieri meo ... conditionis prole legitima, &c.
quia, vt supra dixi, intelligitur respectu legitimę iure naturę debitę, non
q videatur sublata facultas libere testandi ipsi patri. l. si quando. C. de
inoffic. testam. qui salua legitima, potuit quemlibet, etiam extraneum,
arbitrio suo in reliquo instituere, secundum Ang. in pręallegato consi-
lio. sequitur Joan. Crot. in repet. dic. §. & quid si tantum. Et ita etiam
consuluit Alexan. consi. clxxxvij. nume. vij. cum seq. in v. volum. Prę-
terea, videtur. q dicta clausula debeat intelligi, secundum statutum no
strum, ascendens, &c. secundum quod non potest pater facere meliorē
conditionem vnius ex descendentibus, nisi tantum inchoat masculus,
3 existentibus solum fęminis, prout in casu nostro, & dicta † clausula referri
pro magis debet interpretationem recipere a statuto, q a iure commu-
ni. vt in simili per Socin. in l. Gallus. §. j. ff. de liber. & posthu. versicu.
ex hac communi conclusione, &c. Et etiam si referatur ad ius commu-
ne, recipiet interpretationem, vt fęminę legitimatę faciant partem ad
vtilitatem masculi legitimati, cuius contemplatione sunt ex testamento
exclusę. arg. l. ij. §. si duo. ff. de coll. bon. l. si defunctus. vbi Bald. C. de
suis, & legit. Bal. consi. cclxxvij. in ij. Paul. Cast. cclxxxvj. in j. Fulg.
xxvj. Fabianus repet. authen. nouissima. quęst. xx. C. de inoffic. testa. &
est communior opin. Et ita mihi videtur iuris esse.

SVMMAE RERVM. LXXIII.

1 *Nemo ratum habet quod ignorat .*
2 *Sententia possessorij causa dominij non obest .*
3 *Verbum habuerit iure dominij intelligi .*
4 *Positione in locum suum dominium transferri .*
5 *Procuratorem res a emptam non reddito pretio retinere :*



Fundata d. Lucię est intentio, quoad duo cubicula, ex
quo sunt super cella vinaria ipsius: vnde satis apparet
subesse ius quoque ex verbis statuti, vt fuit dictum in
allegationibus. Quo vero ad hortum, res esse videtur
certa: quia probatum est, q hortus erat pars domus
ipsius do. Lucię, & in venditione alterius domus, est
datus pro coherentia, & illud non est dubium, etiam ex attestationibus
partis aduersę. Nec obstat venditio facta per Antonium & Hippolitū
nomine transactionis, &c. Respondeo ipsi ius nullum habebant, nec ra-
tificauerant instrumentum Vicomercati, nec ei pecunias suas numera-
uerant: vnde ius remansit Vicomercato. l. communis seruus. §. j. de ac-
quir. poss. l. si ego. de negot. gest. vbi Bart. qui illud cessit d. Lucię: nec
1 potest dici Anto. ratificasse transigendo, † quia nemo ratum habet, qd
ignorat. l. si mater. de inoffic. testa. ignorantia autem apparet ex verbis
contractus, in quo dicitur, Tanquam hæres d. Ludouici patris sui, &c. atqui
illud ius sibi competebat ex persona sua, non autem tanquam heredis,
&c. Nec obstat sententia Vicarij Capitanei: quia lata est in possessorio
2 redintegrande, † quę sententia nullū pręiudicium facit in hoc iudicio,
in quo tractatur causa dominij. l. naturaliter. §. nihil commune. de ac-
quir. poss. si quidem ius istud luendi procedit a dominio propter ver-
bum, Habuerit. quod intelligitur iure dominij, secundum Cast. consil.
cccxliij. in hoc passu. Bal. in tract. Protomis. in princ. & Matth. Af-
flict. eod. tract. §. si autem contra. vers. v. not. Ipsa autem d. Lucia cen-
setur domina, ex regula alterius statuti, q ex possessione pręsumitur do-
minium: & sic sumus extra distinctionem Bar. in l. quidam in suo. ff. de
cond. instit. q etiam ostenditur alia ratione. Siquidem Ambro. Por-
3 rus, qui erat dominus titulo † venditionis, posuit Vicomercatū in sui
locum, &c. & induxit in possessionem, titulus autem venditionis, est ha-
bilis ad trāslationem dominij: vnde sequuta inductione in possessioné.
4 sequitur translatio dominij. l. traditionibus. C. de pact. Positio † ergo
in locum suum, facit vt dominium in Vicomercatum translatum cen-
seatur. l. qui quadringenta. ff. ad Treb. vbi doc. & cum Vicomercatus
promiserit pretium etiam proprio nomine: apparet, q erat procurator
5 in rem suam, & licet † contraxerit procuratorio nomine Antonij & Hip-
politi, non tamen tenebatur transferre in illos dominium, aut habere
fidem de pretio: sed potuit illud dominium sibi retinere, donec pecunię
sibi numerarentur. l. j. §. si ab ignoto ff. de manumi. l. quod procurator
ex re. ff. de procu. vbi not. & in l. Julianus. §. si procurator. de act. empt.
vbi Doct. quę cum nunquam numeratę Vicomercato fuerint, merito
potuit illud dominium, seu domum ipsam transferre in d. Sufficientē,
qui cum veniat ex persona ipsius Vicomercati, est anterior omnib' cre
ditoribus, & contractus per d. Antonium & Hippolitum celebrati, ni-
hil ei nocent, sicut nec nocerent Vicomercato, nisi restituto pretio totius
domus, id est, libris sex millib', &c. Nec obstat, q pecunię fuerūt primo
numeratę do. Petro, per Pręposītum: quia cum deinde fuerint ei re-
stitutę per ipsum Vicomercatum, ius Vicomercati remansit saluum,
pręsertim cum ita protestatus sit, q volebat sibi solui super illis bonis.
vnde videtur speciale pignus in illis constitutum, etiam casu quo dicti
fratres ratificarent. l. fundus. vbi Barto. de ann. leg. Ante vero ratifi-
cationem etiam dominium ipsi remanet, vt dixi.

SVMMAE RERVM. LXXIIII.

1 *NIl est imputandum ei per quem non stat.*
2 *Absentem reipublicæ causa excusari.*
3 *Duellum belli tempore a Duce impetrandum.*
4 *Monomachia omni iure reprobata.*
5 *Consuetudo Monomachiam permittens stricte intelligenda est,*



Est tam subtiliter, tam copiose ab excellentissimo
iureconsulto & equite, do. Joan Baptista Albri-
sio allegatum, vt nihil habeas quod vlterius pos-
sim addere, & tamẽ ne videar perfunctorie id mu-
nus tractasse, duxi aliqua esse subijcienda. Et in
primis non est dubitandum, strenuum militem
Lascarum honori suo recte atque ordine consu-
1 luisse qui quod † in se fuit perduellem suum dili-
genter requiri fecerit, vt manu militari dignitatem suam tueretur. ostẽ-
deritq; se paratum ad congressum, quę oblatio perinde eius honorem
conseruat, ac si vere certasset, cum per eum non steterit quin congrede-
retur l. si oleum. ff. de dolo. & est glo. quam ibi omnes sequuntur, in l. si
rem tibi inspiciendam. §. fin. verb. victori. ff. de prescr. verbis. Quod
2 vero ad strenuum † militem Petr. de Acuna pertinet, nunquid ipse
sit excusandus, satis putarem excusandum: tum q: sicut absens ex cau-
sa publica, excusatur. l. penul. ff. ex quib. caus. maio. ita & hic qui ex causa
publica totius Reipublicę Christianę, in Africam recessit. argum. ca. j.
de treug. & pace. tum quia tempore belli non licet militi pugnare singu-
lari certamine, absque iussu Ducis sui, & etiam si res bene cesserit nihi-
lominus punitur. l. iij. de re milit. cuius rei exempla apud veteres in
Papyrio, & Torquatis extant. at in casu nostro non solum illustrissi-
mus Vicerex non consensit, sed potius prohibuit, nec tutum recessum
aduersario permisit, expectandus ergo erit finis belli, id est reditus ab
4 Africa probandaq; in dubio est hęc sententia, ne facilis † monomachię
via pateat, quam constat omni iure reprobatam esse. c. monomachiã. ij.
5 quęst. v. † consuetudoq; eam permittens stricte est intelligenda, nec ad
suprascriptum casum trahenda per text. in l. j. §. si quis hoc interdicto.
ff. de itin. actuq; priuat. Feli. c. cum ex iniuncto. extra de hęretic.

SVMMAE RERVM. LXXV.

1 *BOna intelliguntur deducto ære alieno.*
2 *Donationem uniuersorum bonorum dolum præsumi.*
3 *Coniunctus præsumitur scire facta coniuncti.*
4 *Proclamata malam fidem non purgant.*



Fouere in presenti causa videtur Margareta iu-
stiorem causam. Primo, quia virtute donatio-
nis sibi factę a Stephano auo materno, habet tã-
tum partem in illo domo, quantam capiunt librę
cccc. vnde cum Joannes alienauit dictam domũ
in vxorẽ, non potest intelligi etiam alienasse illud
1 ius respectu dictę summę: quia donatio † simpli-
citer loquitur per dictionem, bona, quę dictio in-
telligitur deducto ęre alieno. l. subsignatum. §. bona. ff. de verb. sign.
Bart. in l. vt iurisiurandi. in fi. ff. de op. lib. Jas. in auth. pręterea. C.
vnde vir & vxor. cum concord. Secundo, quia obstat statutum, quo
quęsita per vxorem censentur acquisita marito: vnde aut pars vult dice
re, quod tali statuto est derogatum per literas Ducales, & respondeo,
q non: quia literę loquuntur, Saluo iure tertii. & sic iure istius contra-
ctus confirmati per literas, non est exclusa Margareta: aut pars vult
dicere esse exclusam Margaretam per cridas, & tali casu tale ius p cri-
das acquisitum vxori, statim quęritur marito vigore statuti, nec literę
Ducales obstant, quia confirmant donationem, vt bona donata non re
acquirantur marito, sed tale ius non est quęsitum vxori, ex donatione,
vt dixi, sed ex cridis prout alias latius fuit dictum in voce. Tertio,
2 quia istę cridę sunt factę in fraudem, nam maritus titulo † lucratiuo
transtulit vniuersa bona, quo casu lex pręsum. t dolum. l. omnes. §. Lu-
cius. ff. quę in fraudem credit. Bart. in l. j. C. qui bon. ced. poss. pręser-
tim cum facta sit in coniunctam personam. l. si inter. ff. de don. int. vir. &
vxo. c. j. vt ecclesiastica benefic. in verb. carnalitatem. Item cum ista do-
nataria esset coniunx verisimiliter sciuit Margaretam habere ius in il-
3 lis bonis, arg. gl. & ibi not. in l. de tutela. C. de int. rest. min. & quia † cõ-
iunctus pręsumitur scire facta coniuncti, vt per Bartol. in l. j. ff. si cert.
pet. vnde ponendo ad proclama, tanquam existens in mala fide nõ pręę-
4 scribit. c. si. extra de pręscrip. & q talia † proclamata non prosunt existẽ-
ti in mala fide, sentit Ange. in l. si vacantia. per illum text. C. de bon.
vac. lib. x. & Alex. in l. rem quę nobis. ff. de acq. poss. Et mala fides etiã
ex eo probatur, q statim, vbi bona transierunt libera maritus cessit bo-
nis, & ista coniectura videtur. maxime attendenda cum prius non ces-
serit, quam viderit creditores a cridis exclusos, in ista autem materia
sufficit ex coniecturis dolum probari. l. iij. C. de dolo.

SVMMAE RERVM. LXXVI.

1 *SOcer qui dotem recepit tenetur ad alimenta uxoris filij et ad eam competenter uestiendam:*
2 *Nurus tenetur operari Socero & lucrum quod ex operis facit ei communicari.*
3 *Emancipationem consensu fieri.*
4 *Emancipatum Patri succedere sed acquisita conferre.*
5 *Emancipatum iurata renunciationi stare.*
6 *Augmentum soluto tantum matrimonio restituendi.*
7 *Vestes nurui post restitutam dotem auferri distinguentur:*



1 Breuiter quo ad primum quęsitum, constat q † socer
qui dotem recepit, tenetur ad alimenta vxoris filij, se-
cundum doct. in l. ij. in prin. sol. mat. & cõsequenter ad
eam vestiendaz competenter. l. verbo victus. de verb.
2 sig. & e contrario † nurus ipsa tenetur ei operari, & lu-
crum quod ex operis facit communicare, secunduz l.
si vxor. C. de cond. inser. vbi gl. & doct. quia respectu talis lucri censetur
in potestate mariti, & consequenter etiam soceri. Quoad secundum, si
3 consentiat † vtraq; pars non est dubium, q socer potest emancipare fi-
lium, & eum extra domum suam cum vxore dimittere, & illi asignare le-
gitimam, vel etiam totam partem suam, inuitus vero non cogeretur, vt
per Bal. Paul. Cast. & ceteros. in l. vt liberis. C. de collat. Quoad ter-
4 tium, si contingat † hęreditatem patris effici locupletiorem, poterit fi-
lius emancipatus succedere, & attendetur tempus mortis paternę, se-
cundum l. cum quęritur. C. de inoff. testam. tenebitur tamen iste eman-
cipatus conferre fratribus suis cohęredibus, per se acquisita, secunduz
titulum de collat. vbi Mod. in rub. C. de collat. declarant. Quoad
5 quartum, nunquid sit remedium † aliquod, q emancipatus stet conten-
tus portione sibi assignata: respondeo, q sic si renuntiet hęreditati pa-
ternę, cum iuramento, secundum tex. in cap. quamuis. de pact. in vj.
6 Quoad quintũ, si socer † restituat dotem quid sit imputandum: respõ-
deo, illud quod nomine augmenti promisit, non tenetur nunc restitue-
re, cum augmentum illud sit promissum in casum soluti matrimonij, &
dotis restituendę, qui casus non euenit, quamuis separet socer a se filium.
Quoad sextum, nunquid socer possit retinere illas libras cc. loco ve-
7 stium, quę fecit † nurui, quę ascendunt etiam ad maiorem summam?
respondeo, solutio apparet ex doctrina Bar. in l. pen. §. seruus vxoris.
ff. sol. matr. q socer potest retinere, nisi vestes illę sibi restituantur, aut
enim sunt festiuę, & pretiosę, & tenet ibi Barto. q censeantur dumtaxat
commodatę, & ideo potest socer reuocare commodatum: aut sunt quo-
tidianę, & secundum Bar. succedunt loco alimentorũ, vnde sicut post
separationem, & restitutionem dotis, non tenetur socer amplius ad ali-
menta: ita nec tenetur amplius ad tenendum eam indutam dictis ve-
stibus, vt sentit etiam Paul. Cast. in d. §. seruus vxoris.

SVMMAE RERVM. LXXVII.

1 *AD dominum fundi seruientis pertinet onus reficiendi.*
2 *Refectionis onus emptoris esse.*
3 *Debitorem facti suis impensis facere.*
4 *Argumentum a contrario sensu in contractibus locum habet.*
5 *Pacti a iure non interpretari uerbis stare.*



Fratres actores an teneantur conferre pro impensa
sororis? puto quod non, quę conclusio probatur pri-
mo, in l. cum debere columnam. ff. de ser. vrb. pręd.
& licet dicant doctores ibi esse casum specialem: ta-
men illud fatendo, non est dubium quin ratio specia-
litatis sit quęrenda, vt vbi habet locuz eadem ratio,
habeat locum etiam dispositio, iuxta l. adigere. ff. de
iur. pat. & non video, quę ratio possit assignari, nisi ista: quia dominus
fundi seruientis etiam ipse percipit vtilitatem ex inferiore ędificio: vn-
1 de † ad eum pertinet onus reficiendi, & illud est quod text. dicit, vbi est
casus quęstionis, in l. ij. §. apud Alphenum. ff. de aqua plu. arcen. & ibi
glo. in iij. intellectu. & licet illa lex habeat plures intellectus, tamen om-
nes in se possunt esse veri, & illud est de mente Bart. in l. j. §. fin. ff. eod.
titu. dum dicit, quod dominus fundi dominantis potest agere vt vicinus
ipse reficiat, vel sinat refici, non autem concedit aliquam actionem do-
mino fundi seruientis, vt compellat vicinum ipsum reficere, nisi in casu
quo oritur ex facto damnum vicinis, et non facto secus, vt ibi per Pau.
Cast. Secundo, pro hac conclusione facit, quia in contractu venditio
nis Rugię nouę, fuit per pactum inter partes actum, quod liceret ven-
ditoribus adaquare, &c. quod pactũ est pars contractus & pręt ij. l. fun-
di partem. ff. de contrah. empt. quia venditores vtiliori pretio verisimi-
2 liter vendiderunt dictam Rugiam propter illud pactum: vnde † cum
per venditionem tota Rugia sit translata, consequenter etiam omnia
illius iura, & sic etiam onus reficiendi trauacatorem ad emptorem per-
tinet, vnde quamuis per pactũ venditor adhuc retinuerit ius adaquan
di pro certa parte, tale pactum non potest intelligi, q censeatur etiam
promisisse portionem aliquam expensarum illius exoneratoris, ergo cũ
exceptio non bene ex pacto speciali apposito probetur, stabimus regulę
generali instrumenti quę est cum emptor acquirat dominiũ totius Ru-
gię, vt teneatur ipse solus ad omnes expensas, facit gl. in l. omnis. ff. de
reg. iur. Tertio considero, q illud est actum inter partes, vt illi acto-
res non teneantur conferre, illud probatur ex pacto, quo cautum est,
*Vt teneantur uenditores assignare accessum, per quod possint ire cum bo-
bus & plaustro pro aptando trauacatorem.* nam cum non sit dictum, q
etiam actores conferant, sequitur q omnem expensam debeant facere
3 rei conuenti: quia quando aliud expresse actuz non est, qui † tenetur fa-
cere, tenetur suis impensis facere. l. cum seruus. vbi per doct. ff. de verb.
oblig. Rom. consil. cccxlvj. incip. in hac causa Basilien. vertic. quo ad
septimum.

septimum. per l. suo victu. ff. de oper. lib. Item, quia si pactum in casu
aptationis loratous, solum obligat istos actores ad prestandum acces-
4 sum, sequitur ad aliud eos non teneri, & hoc per † argum. a contrario
sensu, quod in contractibus locum habet. l. inter socerum. §. cum inter. ff.
de pact. dot. Item quia, aut volumus dicere, quod absque isto pacto, li-
citum fuisset emptoribus ire cum bobus per dictum accessum, & tunc
vt pactum aliquid operetur, debemus intelligere, quod ad hoc solum ven-
ditores tenerentur: aut volumus dicere, quod emptoribus non fuisset li-
citum, & tunc cum pactum sit preter formam iuris communis, ab eo
declarationem non recipit, sed standum est verbis, vt nihil vlterius pa-
ciscentes teneantur. l. tributus. §. fina. ff. de testam. mil. Bald. in l.
j. §. j. in vlt. verb. ff. de seruis.

S V M M AE R E R V M. L X X V I I I.

1 *I Nteresse est aestimatio lucri cessantis & damni emergentis.*
2 *Absolutionis ab interesse inditia.*
3 *Condemnatus in parte censetur absolutus in alia parte quando opposuit exceptionem peremptoriam.*
4 *Exceptio simulationis contractus est peremptoria.*
5 *Iudex appellationis condemnans in parte petitionis semper censetur in reliqua absoluisse.*
6 *Statuti in iurando formam seruandam.*
7 *In iudicijs quasi contrahimus.*


Reuiter causa Aresiorum contra istum de populis,
arbitror nullum interesse deberi, tribus rationibus.
Prima, quia statutum nostrum non concedit ali-
quod interesse, nisi in casibus in quibus de iure ca-
nonico peti potest: sed in despesito in casu nostro,
hoc mulier petere non posset: nam cum interesse sit
1 † aestimatio lucri cessantis, & damni emergentis, si
vellet petere ex capite lucri cessantis, non posset, nisi esset mercatrix, &
hoc capitularetur, & probaretur. Idem si petere vellet ex capite damni
emergentis, non posset petere nisi prius verificaret se passam damnum,
vt quia pecunias accepisset sub vsuris, vel aliquam penam incurrisset,
vel similia, quod cum non fecerit non posset mulier illa de iure canonico
obtinere interesse, vt per multa consuluit Alexand. consilio cxij. incip.
viso themate. in primo dubio. in v. volu. ergo nec ex statuto nostro ob-
tinebit. Secunda ratio est, quia coram domino Rocho relatore fuit
petitum illud interesse, vt apparet ex supplicationibus, quarum vigore
facta est commissio dom. Rocho. Item ex productione petitionis, ex
verbis preambulis arestj & Senatus ea non obstante, pronuntiauit
2 solum condemnando super principali: vnde censetur absoluisse super
interesse per doctr. Bartoli communiter approbatam in l. si plures. in
3 vltim. verbis. ff. de fideiuss. vbi † condemnatus in parte, censetur absolu-
tus in alia parte, quando opposuit exceptionem peremptoriam, prout
4 in casu nostro: quia opponebatur ad interesse † exceptio simulationis
contractus, que est peremptoria. Item non deberi, & non seruata seruā-
da, & similia. Confirmatur, quia dominus Pyrrhus pronuntiauit con-
tractum non mereri executionem tanquam simulatum & fictum, & con-
sequenter nec principale, nec interesse, quod in causa iam deductum erat
deberi. vnde cum in causa appellationis, Senatus ordinauerit princi-
5 pale deberi censetur absoluisse ab interesse: quia † iudex appellationis
condemnans in parte petitionis semper censetur in reliqua absoluisse,
vt per Felin. in cap. cum inter. versic. fallit vij. extra de re iudi. Et istud
proculdubio fuit de mente Senatus dum reseruauit solum actiones
competentes contra Franciscum, & non fecit verbum de interesse, nec
eius reseruatione. Tertia ratio est, quia mulier non iurauit vt debuit,
6 ex forma † statuti. nam clarum est ex tali iuramento obligari eam etiam
ciuiliter, & si falsum iuraret, posset etiam criminaliter conueniri, vt ap-
paret ex statuto nostro, de sacramento falso, vel non vero, quod est in no-
uiss. folio xxx. merito ergo debuit iurare accedente consensu mariti, alias
non valet. ita disponente alio statuto, loquente in cōtractu. vel quasi con
7 tractu mulierum, clarum autem est quod † in iudicijs quasi contrahimus.
l. tertia. §. idem scribit. ff. de pecul. per Dec. in cap. qua fronte. extra de
appellat. & intelligo etiam ita seruari in practica, vt mulieres cum cōsen-
su mariti iurent: vnde non sunt mutanda, &c. l. minime. ff. de legib.

S V M M AE R E R V M. L X X I X.

1 *P Atrem pro filio ex causis teneri.*
2 *Pater non tenetur pro filio ad paenam sed solum pro interesse.*
3 *Leges obligantes Patrem pro filio sunt exorbitantes a regula.*
4 *Cancellationem dolum non arguere:*
5 *In Notario cancellanti protocollum siue originale dummodo incontinenti fecerit non praesumitur dolus:*
6 *Reponentem quae deleuit ex causa liberari:*


Reuiter accedo in sententiam suprascripti domini Cō-
1 sultoris: quia † pater qui pro filio tenetur ratione mu-
neris publici per eum administrati, solum tenetur de
indemnitate erga Remp. seu principem. l. prima. vbi
Bar. & ceteri. C. de decur. lib. x. sed in casu nostro prin
2 ceps nullum damnum fecit. & quia † pater non tenetur
pro filio ad penam, sed solum pro interesse Reip. l. prima. vbi glo. C. de
peric. eorum. qui pro magistr. lib. xi. hic nihil interest, vt supra fuit elegā-
3 ter deductum. Et quia † leges obligantes patrem pro filio sunt exorbi-
tantes a regula. l. prima. & totius tituli. C. ne filius pro patre. vnde in-
telligende sunt in casu suo, quando filius acciperet munus publicum, &
ciuilem ad quod alias cogi posset, vt est decurionatus. l. quoties. l. ij. §.
antepenult. ff. ad Municip. l. tertia. §. ij. l. si filius. de admin. rer. ad ci-
uit. l. honores. §. fin. ff. de decur. & quando pater & filius essent eiusdem
iurisdictionis, extra enim territorium non videtur induci posse fictio cō-
sensus paterni, secundum ea, que de absente supra dicta sunt. Circa se-
cundum satis puto, processum contra filium factum non nocere patri,
nec habere executionem contra eum: quia non est fideiussor iudicij, sed
contractus, vt per Bartolum & omnes. l. cum filius. in princ. ff. de verb.
oblig. Imo plus videtur, quod filius ex dicto processu non potuit condem
4 nari: quia illa † cancellatio ab ipsomet facta, non presumitur per dolum
facta, sed potius secundum precepta legis, que vult a principio antequā
feratur sententia, debere iudicem legere, corrigere, circumducere arbitrio
suo. l. secunda. C. de sent. ex peric. verb. emendatas. l. actorum. ff. de re
5 iud. nec ideo presumitur dolus, sicut nec † in notario, qui cancellauerit
protocollum, seu originale, cum id sibi permittatur dummodo inconti-
nenti. l. si librarius. ff de reg. iur. vbi Bart. l. prima. de ijs que in testa.
delen. per Alexandrum in l. fin. in princip. C. de edic. diui Adria. Nec
in casu nostro probatum est ex parte fisci, quod ex interuallo facta sit cā-
cellatio, que probatio ei incumbebat, vt in consilio dicitur. vnde transeo
cum suprascripto domino consultore, requisitus de sola subscriptione.
6 Fortius dico, quod ex quo † dolus tali casu non presumitur. l. quoties. §.
j. vbi Bart. iij. not. ff. de hered. instit. & nullius interesse videtur, repo-
nendo verba sententie prout erant, tali penitentia adiuuari, arg. l. qui
falsam. ff. de fal. & l. si falsas. C. eod. tit.

S V M M AE R E R V M. L X X X.

1 *R Enunciatio facta per filiam uiuente Patre de iurecommuni non ualet nisi post mortem eius fuerit cum heredibus ratificata.*
2 *Statutum inducens aliquam solemnitatem in contractu mulierum uel minorum habet locum etiam si contractus celebretur cum Patre.*
3 *Verbū immiscere pertinet ad filios suos haeredes in haereditate paterna.*


On dubito saluum esse ius domine Helysabeth peten-
di supplementū legitime in bonis paternis: & hoc non
obstante acceptatione legati ab ipsa facta, in presentia
1 patris testantis. Nam de iure † communi ipsa † renū-
tiatio facta viuente patre non valet. l. si quando. §. pri-
mo. C. de inoffic. testam. nisi post mortem eius fuerit
cum heredibus ratificata. dicta l. si quando. §. fin. vel nisi interuenisset
iuramentum. secundum text. in cap. quamuis. de pact. in sexto. que cum
non accesserint in casu nostro sequitur renuntiationem, & acceptationem
illam non valere, saluumque etiam ius filie petendi supplementum, vt
dicitur in dicta l. si quando. & in casu nostro ita consuluit Petr. de An-
chara. consil. clj. Decius consil. lxxxj. Ex forma quoque statuti videtur
idem dicendum, quo cauetur, quod mulier maritata non possit renun-
tiare alicui iuri suo, nisi sub certa solemnitate que in casu nostro nō fuit
2 adhibita. & † statutum inducens aliquam solemnitatem in contractu mu-
lierum, vel minorum, habet locum etiam si contractus celebretur cum
patre, vt est textus in l. si ad resoluendam. C. de predijs minor. & idem
Bald. notat in l. generaliter. C. de sec. nupt. & est etiam tex. in l. si pupil-
lorum. §. si pater. ff. de reb. eorum. quod maxime in casu nostro est dicē-
dum, in quo manifeste apparet, de nimia affectione patris erga fratrem
heredem in preiudicium filie, secundum Decium in l. pactum quod do-
tali. C. de collat. allegat notata in l. non solum. §. primo. ff. de ritu nupt.
Nec obstat decisio Bald. in dicta. l. pactum. quest. xxj. quia loquitur,
quando verba statuti loquebantur de contractu, vt non procedat in di-
stractu vt declarat in l. preses. C. de transact. sed in casu nostro verba
statuti expresse loquuntur in renuntiatione. Item quod statutum intel-
lexerit, etiam de actu gesto cum patre, arguitur ex illa exceptione, Quod
3 possit adire, uel immiscere se haereditati. quod † verbum immiscere, perti-
net ad filios suos heredes, in hereditate paterna. §. sed siue. instit. de he-
red. qual. & differ. & ita puto iuris esse. Saluo semper saniore iudicio.

S V M M AE R E R V M. L X X X I.

1 *D Otem in credito inutili & inexigibili non posse constitui.*
2 *Sententias ex noua causa rescindi.*
3 *Rati habitionem generalem doli non praeiudicare.*
4 *Vxorem forum mariti accedere tenetur.*


1 Reuiter in primo puncto † an filie debeantur v. mille li-
bre. que non possunt exigi ex credito Bottorum, dico
quod sic: quia pater tenetur ad dotandum filiam com-
petenter, que dos succedit loco legitime, & ideo non po-
tuit ei assignari super credito non exigibili, secundum
Bald. in l. scimus. C. de inoffic. testam. & probatur in §.
j. in authen. de trien. & sem. & facit text. in l. si libertus patrono. versicu.
2 quid ergo. ff. de bon. libe. Et cum ex notitia † superuenienti, fideicom-
missi ceperit constare creditum non esse exigibile, videtur fauore dotis
restitutionem in integrum aduersus sententias latas esse concedendam,
secundum l. Imperatores. ff. de re iud. cum ibi not. & l. admonendi. ff.
3 de iureiuran. Non obstat illa ratificatio, quia † debet intelligi stante cre-
dito exigibili. Item illa generalitas non debet trahi, in damnum dotis,

tate pensionis, videtur maior esse portio monialium arg. l. ij. C. de dot. promiss. & l. qui sic. in princ. ff. de usuris. Bal. consil. cvij. in iiij. Respon-
2 deo siquidem, quod vt præsumptio † dimidiæ quam lex facit, per contrariã tollatur, oportet eam esse fortiorem, non incertam. l. diuus. vbi Bal. ff. de in inte. rest. sed ex alijs inuestituris apparet, quod moniales singulis renouationibus augebant canonem, & Episcopus non augebat: vnde ex incerta hac coniectura, non videtur recedendum a prima præsumptio-
3 ne, sicut dicimus de † probatione incerta, quæ non infirmat contrariam certiorem. l. ob carmen. in fin. ff. de testib. per Bartol. in l. admonendi. versi. quæro quid si actor probauit. ff. de iureiurando.

SVMMAE RERVM. LXXXVII.

1 *Cambii literas ex statuti forma scriptas ex equi debere.*
2 *Veritas debiti suspicionem datæ tollitur.*

1 Breuiter concurro in sententiam supradicti domini cõsultoris & per rationes suas. Et quia cum præsupponatur, quod veritate sint literæ † camby secundum formam statuti mercatorum, pro eis præsumitur, vt executio con cedi debeat, iuxta l. satis aperte. C. de fals. & quæ per illũ tex. not. in varijs locis docto. maxime And. Sic. consi. viij. & consi. x. & consi. xviij. in j. Fel. c. de cetero. de re iud. c. ij. de calum. c. licet causam. extra de prob. Et licet potuerit in ijs literis esse dies anticipata, secundum l. ij. ff. de in instr. & quod no. Paul. Castr. in consil. xxxiiij. in causa ser Ludouici. vol. j. secundum nouissimam impressionem, & dixi in l. j. §. pe. de ver. obl. tamen ex quo seruata est forma statuti, præsumendum est pro illis literis, nisi quatenus concludenter contrarium probaretur, quod in casu nostro non est factum, imo præsumptiones quæ adducuntur contra literas camby eas potius adiuuant: cum enim ex libris rationum appareat, quod tempore quo facienda est solu-
2 tio literarum iste mercator est debitor † dicti iuuenis, & amplioris, satis ostenditur veritas literarum: quia vt dicitur in l. si ex pretio. vbi Bart. & ceteri notant. C. si cer. pet. quando debitum vere subest ex vna causa, puta mercium traditarum, licet obligatio prætendat alium titulum, puta literas camby, non tamen ideo subest aliqua simulatio, vel falsitas: sed duntaxat mutatio tituli, ut ad faciliorem executionem, & probatur etiam in l. sub specie. vbi Bald. C. de postu. per Alex. consi. cxxvi. in ij. & xxxiiij. volu. v. & veritas debiti tollit suspicionem anticipationis datæ literarum, vt in simili per Dec. consil. clxxxv. versi. septimo. &c. & ideo de sola subscriptione requisitus, non existimaui id detrectandum. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXVIII.

1 *Pater non tenetur alere filium quando habet unde possit se alimentare sustinere.*
2 *Legitima iure naturæ debita iure actionis post mortem Patris de iure communi debetur.*
3 *Frater de suo proprio tenetur alere sororem.*
4 *Filius a matre non separari ad quam primo loco pertinet tutela.*

1 Pro filiabus do. Lucretiæ facit, quia licet pater non teneatur † alere filius, quando habet vnde possit se aliu- de sustinere. l. si quis a liberis. §. sed si filius. ff. de lib. agn. tamen hoc procedit, cum talia alimenta non debentur nisi officio iudicis, cum alias filio contra patrẽ nulla detur actio. Si vero talia alimenta deberentur iure actionis, esset secus: quia tunc possent peti, etiam quod aliunde sint habita. l. de alimentis, vbi Bal. Alex. Jas. C. de transact. In casu autem nostro, debentur alimenta iure actionis, id est, conditione ex lege, seu statuto Sapientis. deferentis hæred. paternã masculis, & eos grauantis
2 interij ad alimẽta. Vnde sicut † legitima iure naturæ debita, iure actionis post mortem patris, de iure cõmuni deberetur. l. cum quæritur, cum seq. C. de inoffic. testam. ita etiam hæc alimenta, quæ subrogantur a statuto. Et debent præstari hæc alimenta sufficientia victui, etiam non habito respectu ad quantitatem dotis illis relictam, prout etiam dicitur in vxore. l. quod si nulla. ff. de rel. & sump. fun. no. doct. in l. quod in vxo-
3 rem. C. de neg. gest. maxime cum † frater etiam de suo proprio teneatur alere sororem. l. qui filium. ff. vbi pup. edu. deb. Bart. d. l. si quis a libe-
4 ris. §. vtrum. Nec debent † filij separari a matre sua, ad quam primo loco pertinet tutela. auth. matri & auiæ. C. quando mul. tut. off. & ei pertinet ad curam d. Prætoris specialiter defendere & protegere hanc viduã & pupillas ab improbitate istius fratris, qui non vult soluere obolum nisi coactus per pœnas & mulctas. Et commendo eas quantum fieri potest pro iustitia & pietate, sum l. j. cum ibi not. C. quan. imper. inter pup. & vid.

SVMMAE RERVM. LXXXIX.

1 *Decretum Principis declaratorium trahitur ad pendentia.*
2 *Liberatio hypothecæ probat aditionem hæreditatis.*
3 *Cedens hæres censetur quia alias cessionem facere non potuisset & in necessariam consequentiam censetur adijsse hæreditatem.*
4 *Renuncians uel cedens censetur adire.*
5 *Ius adeundi non potest cedi.*



Quod Dominicus sit hæres matris suæ, probatur multipliciter. Primo ex decreto nouo, quod etiam sint latum a duce Ludouico Sforza, in impressione de anno
1 1498. & etiam si esset nouum, traheretur ad casus pendentes, quia est † declaratorium actus præteriti, secundum Bart. in l. omnes populi. v. q. princ. de iust. & iure. versicu. circa secundum. Secundo ex eo, quod vendidit non solum Alciato, sed multis alijs personis, bona paterna tanquam libera, &c. vt Lodesino Rancato bonum sui sancti Angeli, & alijs: vnde † liberatio hypothecæ probat aditionem hæreditatis. Corn. consil. clxxx. in ij. Idem si constituat procuratorem ad liberandum. Corn. consi. lxxix. in iiij. Socin. xcj. in iij. v. dubio. Tertio, etiam si non dixisset, se libera vendere, tamen quia tenetur vendere libera, ne emptores remaneant decepti, censetur adijsse hæreditatem, secundum Bart. in simili in l. generit. versicu. si vero non poterat facere, vt dominus. de acqu. hered. Alexand. consi. xciiij. in ij. Corn. ciij. in ij. cexxix. iij. Quarto, & illud est
3 clarissimum ex instrumento cessionis † facte in sororem de iuribus dotalibus: nec enim ea haberet nisi esset hæres, nec potuisset cedere: vnde in necessariam consequentiam censetur adijsse, per regulam l. si auia. C. de iure deliberandi. & firmat Paul. de Castr. in l. pactum dotali. versic. sed etiam si non adijsset. C. de collatio. & in l. sicut. C. de rep. hæred. vbi dicit, quod tali casu non debet quis renunciare, vel cedere, sed repudiare:
4 quia alias † renunciando vel cedendo, censeretur adire, & idem etiam sentit Corn. consi. xxv. in ij. Socin. xxxiiij. in iiij. Et quod cedens censeatur adijsse, firmat Bal. consi. ccciij. in iij. vbi loquitur in casu fortiori. Corn. consi. cxlvij. in j. lij. in ij. Nec obst. si diceretur, quod cessio debet intelligi non de dote materna, sed de iure adeundi hæreditatem maternã. Respond. verba instrumenti non patiuntur hunc intellectum. Item
5 non potest hoc intelligi: quia ius adeundi † non potest cedi. l. si mulier. §. ex asse. de iure dot. vbi Bar. l. Paulus respondit per procuratorem. ff. de acquir. hered. Corn. d. consi. cexxj. Nec. sano ergo intelligendum est, quod adierit hæreditatem maternam, & cesserit ius petendi dotem super bonis hypothecatis pro dicta dote, & ita etiam sonant verba instrumenti, & certe hoc non videtur habere aliquam difficultatem.

SVMMAE RERVM. XC.

1 *Futurum ex præterito in causis non inferri.*
2 *Præsumptio quod quis habeat quæ iam habebat non procedit in rebus mobilibus præsertim in mercimonijs quæ facile perduntur.*



1 Et si probatum esset Arnatum, de anno 1513. habuisse † multa mercimonia: tamen talis probatio non iuuaret eius aduersarios: quia probatio quod aliquo tempore possederit non infert ad futurum tempus: si enim olim habuit nunc non habet, nec tempore litis contestatæ habebat, vt concludit Alexand. in consil. cij. super primo. in ij. volum. versi. & primo, &c. allegat Bart. in l. in confirmando. ff. de confirmant. tut. Item præsumptio, quod qui olim possidebat, etiam hodie præsumatur possidere, non habet locum, nisi quando possessor affirmat hoc esse verum, & se possidere: secus si neget, quia tertius non potest hoc allegare in suum fauorem, vt est gloss. vbi Barto. & omnes sequuntur in l. fin. possidetis. C. de probat. Item in rebus mobilibus non pro
2 cedit hæc † præsumptio, quia huiusmodi facile perduntur præsertim mercimonia, vt dicit Specu. in titu. de act. seu pet. §. j. versi. quid si ago. tenui. & in l. cunct. C. de furt. Pau. de Ca. in l. si minore. C. de in integrum resti. min. Aret. consi. cxx. facit quod no. Bal. in l. ex persona. C. de proba.

SVMMAE RERVM. XCI.

1 *Emphiteutica quæ nam in solutum dari possint.*
2 *Emphitheosis duplex.*
3 *Creditor non potest consequi plusquam habeat ipse debitor.*
4 *Datio insolutum in effectu est uenditio.*



1 Nunquid res emphyteutica † possit per iudicem in solutum dari creditoribus emphyteutæ: docto. licet videantur in forma verborum vario modo loqui: tamen
2 in effectu ipso consentiunt, aut enim est † emphyteusis, quæ non transit in extraneos, qualis ecclesiastica & non potest, nisi respectu commoditatis, & donec ius stat in persona emphyteutæ & illud tenet Bar. in l. si finita. §. si de vectigalibus versi. quid si propter debita ff. de dam. infecto Alexan. cõsi. xxiiij. in j. lxxxvij. in iiij. Imo consi. xxxv. Aret. xiiij. docto. l. si quis presbyter. C. de episco. & cleri. Aut transit in extraneos, & tunc potest fieri hæc datio insolutum: nec ideo cadit emphyteuta, quia alienatio est necessaria, secundum Bald. in c. j. de probib. feu. alien. per Feder. Jas. in l. fin. versic. quinto quæro. C. de iure emphy. Alber. l. j. C. commun. vtr. iud. fiet tamen saluo iure domini, id est, vt habeat laudemium, & ius prælationis. secundum Sal. in auth. et qui. versi. tertio est videndum. C. de bon. autho. iud. poss. & concludit Bal. consi. cccvj. verba inuestituræ. in j. & est
3 ratio quia † creditor non potest consequi plus, quã habeat ipse debitor, secundum Bar. in l. quemadmodum. C. de agrico. & censi. lib. xj. Ale-
4 xand. consi. xj. in v. & quia datio † in solutũ est in effectu venditio, & ideo seruanda est dispositio. l. fin. C. de iure emphyteut. In casu autẽ nostro, cum emphyteusis hæc sit accepta, Pro se & hæredibus & successoribus ista verba ad successores etiam particulares referuntur. l. hæredes de verbo rum signific. vbi dixi. Alexand. consi. cxcij. in secundo cessat omnis difficultas, maxime cum ecclesia consentiat & transferat omni.

SVMMAE RERVM. XCII.

1 *PRotestatio aditionem impedit.*
2 *Protestationi factum contrarium in ijs quæ dependent ab animo nostro tantum ut est hæreditatis aditio non prævalere.*

1 Filius dedit in solutum creditori hereditario, cum † pro-
testatione, ꝙ nolebat esse heres patris, & cum reserua-
tione creditorum suorum. Quęritur an talis protesta-
tio sit contraria facto, & non ideo minus sit heres? Re-
spondeo non esse heredem: quia talis protestatio cum
adiuuat. per tex. in l. at si quis. §. plerique. & l. scriptus.
vbi Bar. ff. de relig. & sump. fun. quem tex. intelligunt doct. procedere
etiam si actus talis esset, qui alias hereditariis aditionem inferret: puta,
solutio ęris alieni, secundum Salice. Ias. & cęteros in l. ij. C. de iure de-
lib. & per Bart. & alios in l. qui in aliena. §. fin. ff. de acquir. here. Non
obstat tex. in l. pro herede. §. Papinianus. de acquir. hered. quia ibi fa-
ctum contrarium protestationi, erat gestum cum alio ignorante, q alias
remansisset deceptus: secus si sciuisset protestationem, prout in casu no-
stro, & declarat Ias. in dicto §. fina. in ij. notab. Non obstat quod factus
2 contrarium debet pręualere † protestationi: quia istud non procedit in
ijs, quę dependent ab animo nostro tantum, vt est hereditatis aditio,
secundum Barto. in l. non solum. §. morte. de oper. nou. nunt. versicu.
breuiter dic. & versicu. & tunc quęro. & per Bartol. in dict. l. qui in alie-
na. §. fina. per illum text.

SVMMAE RERVM. XCIII.

1 *INteresse post moram ex statuto deberi.*
2 *Veritati standum.*
3 *Vocem in solutum per mutationem comprehendere.*

NOn uidetur in casu proposito dubitandum, quin pra-
tum, vel valor prati sit restituendum d. Angelę, cum
interesse, a die morę. ex quo eius maritus promisit li-
berare, vel pretium ęquiualens. Et licet non sit facta
1 † mentio de interesse: tamen illud debetur propter mo
ram, ex dispositione legis, iuxta l. j. C. de sentē. quę pro
eo quod interest. & statutū Nouariense id concedens, quod valet Dec.
c. ij. de proba. Ias. l. si ab arbitro. qui satisd. cog. cum concordan. Nec
obstat illa relatio in instrumento facta, qua dicitur ꝙ *d. Angela ad li-
berationem mariti dedit in solutum d. Gaudentio pratum, &c.* quia cū
2 appareat factum id per viam permutationis, non † debet hęc relatio vi-
tiare, sed stari debet veritati. Bar. l. Sempronius. de lega. ij. Dec. c. ij.
3 de rescrip. maxime cum illa † vox, *In solutum.* sit generalis, & compre-
hendat etiam quod soluitur iure permutationis. l. solutionis. de verb.
sign. l. solutionis. vbi doct. ff. de solu. & dixi lib. ij. de verb. sign. vbi dixi,
hoc procedere etiam in interpretatione statutorum. Quo vero ad tem-
pus, ante conuentionē mariti, an debeatur interesse mulieri, quęstio est
facti, an pratū illud esset a tutoribus pupillorum translatum in matrē.
An fuerit in mora maritus? An percepit ipse fructus prati, consentien-
te muliere, & non soluerit canonem? An mulier permiserit, quia vellet
esse in dotem, quę in facti narratione non sunt mihi expressa. & viden-
tur decidenda ex ijs, quę ponunt doct. in l. maritus. quę est lex penult.
ff. ad legem Falcid. vbi Alex. post alios.

SVMMAE RERVM. XCIIII.

1 *MOnomachia tam iure ciuili quàm Canonico atque etiam diui-
no sunt reprobata.*
2 *Iniuriantem æstimationis fideiussione laxari.*

CAusa pręsens domini Ioan. Francisci Papalardi, cuꝫ
a defensione honoris proficiscatur, debet a iudicibus
ciuiliter, atque humaniter tractari, non autem in occa
sionem vindictę accipi. Et cum de iure decidi possit,
non est recurrendum ad remedia in monomachijs tra
1 dita, quę † tam iure ciuili, quam canonico, atque etiaꝫ
diuino, sunt reprobata. ca. monomachiam. ij. quęst. v. In casu autem
nostro imputatur, ꝙ d. Ioan. Franciscus verberibus affecerit aduersa-
rium suum, ex quo crimine oritur actio iniuriarum, quę ad ęstimationē
2 arbitrij iudicis redigitur. §. in summa. institu. de iniur. Et ideo † vide-
retur dominus Ioan. Franciscus relaxandus, pręstita fideiussione, de
soluendo quantum arbitrio iudicis ęquum videbitur. iuxta l. j. cum ibi
not. per Bartol. ff. de custod. & exhib. reorum. Nam illa ordinatio,
Quòd iste se resoluat, si uult constituere se libere in potestate immici,
non est iuri consentanea, & contra regulam l. non est singulis. ff. de regul.
iur. & quę habentur in l. penult. ff. arbitr. vnde nullo modo consulo, ꝙ
Papalardus acceptet hanc conditionem, quę non secundum regu-
las iuris inducitur, sed ex quadam consuetudine militari, ab omni-
bus sapientibus reprobata. Nec vidi vnquam aliquem principem
notę probitatis & timoratę conscientię, hoc permittentem: sed om-
nes vno ore respuunt, & subditis suis, secundum leges ciuiles, & ca-
nonicas iustitiam administrant. Et ita mihi videtur, saluo semper
saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCV.

1 *BOna pro fictis in solutum non dari.*
2 *Collectas ex causa non imponi.*
3 *Contractus qui feneratitius non sit.*

1 AD primum respondeo, pro † fictis non posse dari bona
in solutum, cum non simus in terminis auth. hoc nisi.
C. de solu. maxime propter iuramentum, vt per Alex.
cons. xxxvij. volu. ij. Et propter pactum obligationis
in forma camerę, quę cogit ad pecuniam numeratam.
2 Ad secundum, cum † communitas vendiderit bona,
Libera, Franca, &c. Ab omni onere collecta, &c. non potest imponere ei col-
lectas, minus dubium esset in collectis, non a communitate, sed a prin-
cipe impositis, de quo dicendum. vt per doc. in l. ij. C. de iure emph. in
verb. publicarum functionum. etenim hę pertinent ad emphyteutam
non ad dominum. Nec dicta communitas potest iuuari opestatuti sui.
3 cum ipsa vendiderit, libera, &c. Ad tertium respondeo † contractum
non esse feneratitium. per textum in extrauaganti regimini. & sequent.
de empt. & vendit. in communibus. & quia fictum non excedit veritam-
liter interesse ipsorum mercatorum.

SVMMAE RERVM. XCVI.

1 *IVssum Patris banniti non requiri.*
2 *Bannitus æquiparatur mortuo.*
3 *Lucra legalia sine aditione trasmitti.*
4 *Hæreditas non adita regulariter non transmittitur.*

BEne, & recte, & pro iustitia in hac causa illust. d. Gaspa-
ris Triuultij allegatum fuisse video, ꝙ filij equitis adi
1 uerint † hereditatem maternam, nec fuit necessarius
iussus patris, qui tunc exul erat, & impune poterat ex
2 forma statuti nostri offendi: quo casu † banniti equipa
rantur mortuis, vt per Bar. in q. sua j. & per doct in l.
j. C. de bo. lib. per illum tex. Non omitto etiam aliam rationem. Cum
3 enim † dos matris non tam iure hereditatis, quam lucro a consuetudi-
ne, seu statuto delato, applicetur filijs, vt apparet ex verbis statuti no-
stri. & per Bart. in l. post dotem. in v. q. ff. sol. mat. vbi etiam Claud. de
Seis. notat, talia lucra legalia transmittuntur in heredem indistincte,
4 licet alias † hereditas non adita non trasmittatur, secundum Bar. con
sil. cxvij. incip. super ijs quę supra. Bald. l. si arrogator. vbi Ias. ff. de
adop. Pau. Alex. Ias. in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. &
probatur argum. l. edicto. §. ad heredes. & §. sequen. ff. de iure fisci.

SVMMAE RERVM. XCVII.

1 *QVi tenentur ad impensas utiles censentur teneri quando prin-
cipaliter & primo loco utilitas ad eos pertinet non si in con-
sequentiam.*
2 *Impensis debitoris debitum conseruari.*
3 *Impensis qui nunquam contribuit non teneri.*
4 *Qui liber est a causa proxima multo magis a remota.*
5 *Amputata radice rami pereunt.*
6 *Causa immediata præfertur mediatæ.*
7 *Emphitheota qui reparationibus ob noxij.*
8 *Emptores non debent cogi ad contribuendum pro minima utilitate tan-
tum quantum illi qui maximam habent.*

RUgia Comitum Sancti Angeli extrahitur ex Lam-
bro flumine, quod flumen augetur ex aliquibus sco-
latitijs nauigij magni Mediolani, & etiam ex exo-
neratore aquarum tempore inundationum: super
ista Rugia multi nobiles habent septa, seu bucchel-
los per quos educunt aquam ad irrigationem pra-
torum suorum acceptam in emphyteusim ab ipsis
Comitibus sub certo annuo canone: quęritur, an dicti nobiles possint
cogi ad contribuendum pro spacatura dicti nauigij. Et primo scien-
dū est, ꝙ dictum flumen Lambri, antequam perueniat ad Comites de-
riuatur in loco Piscinarij pro parte dimidia ad aliorum vtilitatem, de-
inde in loco Landriani ad vtilitatem magni Cancellarij, quem si domi-
ni iudices volunt indemnem seruare ab hac impensa, non tamen debēt
alij pro eo soluere. l. j. C. vt nul. ex vica. lib. xj. sed debet summa ad eum
pertinens diminui de calculo fisci, prout fit in habentibus priuilegia
immunitatis: quia non onerantur alij, sed diminuitur de summa a fisco
petita, iuxta ea quę habentur in c. accedentes. vbi late Abb. extra de
pręscript. & Bald. Angel. Alexan. in l. si vnus. §. item si pactus. ff. de
pact. Rursus sciendum est, ꝙ pro aquis quę exonerantur tēpore inun-
dationum, nihil debet solui: quia illę sunt damnosę Lambro, non autem
afferunt vtilitatem, imo tale damnum debet compensari cum illa mo-
dica vtilitate, quę ex scolatitijs percipitur. arg. l. j. in fi. verb. compensa-
re. ff. de aqua pluuia arcen. cum omnino sit modica vtilitas, quia tem-
pore siccitatis cum aquę sint vtiles, omnes sua scolatitia retinent, quan
tum possunt, & quid minimum delabitur in Lambrum. Fortius puta-
rem nihil

rem nihil omnino soluendum esse pro ijs scolatitijs que non immedia-
te a nauigio, sed mediate proueniunt, solumq; eos teneri qui immedia-
1 te ex aquis nauigij irrigant: quia † qui tenentur ad impensas vtiles
censentur teneri, quando principaliter & primo loco vtilitas ad eos per-
tinet, non si in consequentiam, vt est tex. in l. fi. ff. de impens. in red. dot.
vbi Alber. nisi quatenus amplius esset erogatum pro eo qui in conse-
quentiam vtilitatem habuit. l. ex parte. in princ. vbi omnes not. ff. famil.
erciscun. videturque hęc scolatitia non haberi beneficio nauigij, aut
extrahentium ab eo, sed decursu naturali, quo aqua inferius labitur: vn
de & nulla pręscriptio in eis locum habet, secundum Bal. in c. cum om-
nes. extra de constit. sequitur Ias. in l. j. in princ. de acqui. possess. nu. 32.
vnde cum nullum ius habeant isti in scolatitijs, non sunt onerandi tali-
2 bus impensis. Venimus ad punctum questionis, est q ipsi essent † one-
randi, non tamen debent domini Bucchellorum contribuere. Cum enim
Comites dederint istas aquas in emphyteusim pro annua pensione, &
concesserint ius ponendi dictum Bucchellum, debent ipsi manutenere
dictas aquas expensis suis, vsque ad dictum foramẽ. l. suo dictu. ff. de
oper. liber. Rom. consil. cccxlvi. versic. quoad septimum. quia ius isto-
rum emphyteutarum non incipit nisi a Bucchello. l. j. §. fluminum. ff.
de flum. Barto. l. quominus. j. q. cod. tit. & habetur in l. j. §. hoc inter-
dictum. ff. de aqua quot. & esti. supra vero Bucchellum nullum ius ha-
bent emphyteutę, sed solus dominus: vnde & ipse solus debet teneri. Et
q illud sit verũ ostenditur euidenter, ratione enim rei empte, seu aqua
rum acquisitarum ipsi nobiles sunt potiores Comitibus, adeo q si non
haberent Comites nisi illam aquam alienatam, tenerentur eam relin-
quere emptoribus. l. ij. l. ex empto. l. emptorẽ. de act. empt. vnde si nul-
la aqua ex nauigio descenderet in Lambrum, nihilominus isti empto-
res ex solo Lambro aquam sibi debitam haberent: cum igitur illud qđ
superfluit propter aquam nauigij sit Comitum debent ipsi soli teneri,
quia soli habent vtilitatem istius superflui, quod a nauigio decurrit.
Confirmatur hęc sententia ex duplici consuetudine, quę maxime atten
3 ditur in istis iuribus aquę ducendę. Prima est, quia nunquã isti † con-
tribuerũt huic expensę nauigij, sed soli Comites qui fecerunt solutionẽ
nouissimo loco de anno 1517. quę vltima solutio maxime attenditur. c.
cum ecclesia. extra de cau. poss. & propr. vbi Moder. & per Dec. consil.
cxxiij. Altera est, quia dicti emptores nunquam contribuerunt in spa-
ciatura Rugię ipsorum Comitum super qua habent Bucchellos, mul-
4 tominus debent contribuere in spaciatura nauigij: quia qui liber † est a
causa proxima multomagis a remota. l. maritus. vbi Paul. Castr. C.
5 de procura. & † amputata radice rami pereũt. l. si viua matre. C. de bó.
6 quę lib. & † causa immediata pręfertur mediatę. c. Imperialem. §. insu-
per. versi. illud. de prohib. feud. alien. per Feder. vbi Bal. & per Bart.
in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. vbi etiam Aret. Nec
me mouet, q alias emphyteutę teneantur ad huiusmodi onera repara-
tionum, cum ipsi percipiant fructus, & vtilitatem rei, secundum l. si pen-
dentes. §. si quid cloacarum. ff. de vsufr. & per glo. in l. j. verb. fructus.
C. de anno. & tribut. lib. x. cum similibus. per Alexan. consil. iiij. in iiij.
7 Quia illud est verum in † emphyteutis, qui soluunt quid minimum in
recognitionem dominij: non autem in his qui soluunt canonem compe
tentem pro compensatione fructuum. Nam tunc dominus ipse dicitur
fructus percipere, non autem emphyteuta. l. si is qui. §. 1. de pign. Luc.
de Pen. in d. l. j. Mod. Apostil. ad d. consilium Alex. iiij. quod est in
casu nostro, quia computata summa data a principio contractus, & an-
nua pensione, quę sit Comitibus, solutio est ęquiualens fructibus, non
autem pro sola recognitione, quamuis etiam nec simus extra illum ca-
sum, quia hoc onus respicit substantiam rei in emphyteusim datę, id est
ipsam aquam quam tenentur Comites manutenere, & ideo ad eos per-
tinet, secundum supradicta. Non omitto etiam, q magna est iniquitas
pręcepti emanati ipsis emptoribus, qui cum minimum beneficium ex
aquis nauigij consequantur, & nauigium non augeat aquam Rugię in
decima parte, tamen isti molestantur ad parem contributionem cum il-
lis, qui non nisi de dicta aqua irrigant, & qui fructus possessionum per
dictum nauigium, maxime commoditate in vrbem deuehunt, vt isto
8 modo † cogantur emptores pro minima vtilitate, tantum contribuere,
quantum illi qui maximam habent, quod est iniquissimum. l. secundũ
naturam. ff. de regu. iur. & ideo concludo, me Alciatum absoluendum
esse ab ista petitione tam iniqua, prout confido facturos dominos iudi-
cantes pro sua ęquitate & iustitia.

S V M M AE R E R V M. X C V I I I.

1 *SOlutione etiam fideiussorem liberari.*
2 *Administratorem eiusque hæredem obligari.*
3 *Hæredem quem esse uarie argui.*
4 *Non contradicens uidetur consentire.*
5 *Protestatio per contrarios actus protestationi tollitur.*
6 *Quicquid contra minores non habentes tutorem legitime datum agi-
tur nullum est quia dicuntur indefensi.*
7 *Clausula executiua non ampliat.*
8 *Quis nõ uidetur aliquẽ fraudare qui beneficio sibi a lege indulto utitur*
9 *Contra delinquentem facilius præsumitur fraus quàm contra adeuntẽ
& alias facientem actum licitum:*



1 OB id, q d. Hieronymus † pro tempore, quo vixit, sol-
uerit fictum pro possessione conducta, respectu eius
temporis non est dubium, quin ipse sit liberatus, &
consequenter eius fideiussor. insti. quibus mod. toll.
obl. in princ. Sed dubium est respectu temporis, quod
intercessit post mortem ipsius, quo tempore fuit con-
tracta illa obligatio versus illum de Arona per d. Boschinum pro sa-
tisfaciendo hospitali, & respectu ipsius obligationis dico d. Hierony-
mum, seu eius hęreditatem non teneri ad aliquid, sed solum Boschi-
num, & istud quatuor rationibus. Prima ratio est, quia d. Boschinus
2 † ipse administrauit dictam possessionem. Vnde in eo concurrit & titu-
lus obligationis, & etiam res ad eum peruenit: nam cum in instrumen-
to constituerit se principalem, & sic appareat eum esse etiam proprio no-
mine conductorem: cum item ipse administrauerit, equum est, eum obli
gari, non autem d. Hieronymum qui licet sit correus debendi, tamen
respectu huius temporis non administrauit: vnde executio debet fieri
contra ipsum, qui administrauit, & ad quem vtilitas inuestiturę peruc-
nit. arg. l. si non singuli. cum ibi not. C. si cert. pet. presertim cum respe-
ctu obligationis istius d. Arona de qua in pręsentia agitur, solus Bo-
schinus se obligauerit, non autem d. Hieronymus, seu agentes pro eius
hęreditate. Non obstat si diceretur, q Boschinus administrauit no-
mine ipsius hęreditatis: quia respondeo, hoc esse falsum: cum enim vi-
gore instrumenti inuestiturę, in qua constituerat se principalem, posset
proprio nomine administrare, illud potius pręsumendum est. l. & mag-
gis. ff. de sol. & cum pręcederet respectu ipsius titulus habilis ad talem
administrationem credendus est, q ex eo titulo administrauerit. l. quę-
dam mulier. ff. de rei vend. Cum ergo obligauerit se pro facto proprio,
non subest ratio, cur executio contra d. Hieronymum, seu eius hęredi-
tatem fieri debeat. Secunda ratio est dependens a prima: quia cum
constet, q ipse Boschinus administrauerit, & sic receperit fructus, &
vtilitatem illorum annorum, si se obligauit pro solutione ficti, censetur
fecisse iure illius administrationis, & ideo non potest consequi aliquid
ab illa hęreditate, nisi redditis rationibus. vt per Bar. in l. j. §. officio.
ff. de tutel. & rat. distr. in lectura Nicol. de Neap. Rationes autem non
fuerunt bene reddite, sed confusę, nec plene fuerunt tractatę: cum non
constet, in quam rem conuersi fuerint fructus annorum duorum: vnde
isti minores poterunt iurare in litem contra administratorem, iuxta l.
in actionibus. ff. de in lit. iur. cum ibi not. Tertia ratio est quia ex in-
strumento inuestiturę apparet qualiter d. Ioannes erat ipse conductor
pro certa parte: cuius d. Ioannis, cum ipse Boschinus sit filius, & hę-
res: sequitur q si se obligauit, hoc fecit pro exoneratione facti proprij,
3 non autem d. Hieronymi, q autem sit † hęres, probatur ex eo, q exe-
git credita paterna. l. pro hęrede. in fi. ff. de acquiren. hered. Item quia
donauit, & sic contraxit de rebus paternis. Soci. consi. xcj. item transe-
git. Bal. consi. cclxxij. in v. per Bar. in l. gerit. ff. de acquir. hęred. item
soluit creditoribus hęreditarijs. l. ij. C. de iur. delib. & contra eum est
concessa relaxatio a sequestro, tanquam contra heredem patris: vnde
illa qualitas est attendenda: quia ex ea probatur, q sit heres, vt p An-
gel. in l. cum proponas. ff. de inof. test. Io. de Imol. in l. sed & si de iua ff.
4 de acquir. hęre. & ipse non contradicendo † illi interlocutione, videtur
consentisse. l. alienatum. ff. de verb. sig. l. si filius. ff. ad Maced. Nec
5 obstat, q protestatus fuit se nolle esse hęredem: quia per illos actus tan-
quam contrarios protestationi, tollitur protestatio. l. pro herede. § Pa-
pinianus. vbi Bart. ff. de acquir. hęred. Nec obstat, q repudiauerit: qr
cum sit filius qui erat in potestate, potuit reuocare talem abstensionem,
& faciendo tales actus contrarios censetur reuocasse. l. j. & ij. & l. sicut. vbi
Salicet. C. de repud. hęred. Quarta ratio est, quia mandatum fuit
Boschino per alios, vt contraheret talem obligationem. vnde presumi
tur, q eorum contemplatione contraxerit. l. pignori. §. fina. de vsucap.
Doct. in l. post dotem. in lect. Din. ff. so. matr. & cum constet de apocha,
p quam factum fuit tale mandatum Boschino, pręsumitur, q ipse Bo-
schinus esset illic pręsens, nec potest allegare ignorantiam talis manda-
ti. l. j. vbi not. C. de contr. stip. l. Titio. §. idem respondit. ij. vbi Ias. ff.
de verb. oblig. Et hoc maxime, quia constat, q Boschinus habuit no-
titiam istius mandati, vt apparet in quadam productione iurium, in qua
illud produxit in hac causa: vnde facit fidem contra eum, vt habetur in
c. cum venerabilis. extra de except. & etiam apparet ex verbis aduoca-
torum ipsius descriptis ante ordinationem senatus. Et cum (vt dixi)
pręcesserit mandatum, & sequuta fuerit obligatio, non est dubium pręsu
mi factam in executionem dicti actus pręcedentis, & consequenter ha-
buisse notitiam. d. l. post dotem. in lect. Din. & faciunt not. in l. cũ quę-
dam mulier. ff. de rei vend. & in l. qui in aliena. §. fi. vers. qui putabat. ff. de
acqui. hęre. l. iij. §. vnde quęritur. ff. de manum. per Alex. in l. j. §. nun-
tiatio. ff. de ope. noui nunt. pręsertim cum expresse constet omnia tracta
ta in dicto chirographo, secundum eius tenorem fuisse executioni de-
mandata in obligatione, versus istos de Arona ex post sequuta, & sic nõ
potest Boschinus agere, nisi iuxta formam illius mandati, in quo agẽ-
tes pro minoribus non consentiunt, nisi prius reddantur rationes, vt
ibi expresso dicitur. Et ex istis rationibus apparet de iustitia causę in
merito: & ideo non est dubium, concedendam esse appellationem. Quo
6 vero ad nullitatem, cum isti † minores non habeant tutorem legitime
datum, quicquid contra eos agitur est nullum: quia dicuntur indefensi.
l. j. C. qui legit. pers. l. pen. C. si aduers. rem iud. & si dicatur actum con-
tra hęreditatem vacantem. Respondeo, q debuerunt prius interroga-
ri, an vellent esse heredes, & si negarent, tunc erat dandus curator solen-
niter, & citatis creditoribus ipsius hęreditatis, alias condemnari hęre-
ditas non potest, & actus est nullus, vt per Bar. & Doct. in l. si bona. C.
de bon. auctor. iud. possid. Quo ad ordinationem factam per viam
prouisionis ei contradicitur duobus fundamentis. Prima est, qr con-
tra minores non potest aliquid ordinari etiam si respiceret nisi expensas
litis, nisi causa plene discussa, alias restituuntur. l. minor. xxv. annis. cũ
fideicommissum. ff. de minor. quia quęlibet lesio quomodocunque fiat,
facit vt integrum restituantur. Secundum est, quia cum per modum
prouisionis ad relationem dom. Franc. Ferrarij alias fuerint in mino-
ri summa condemnati: & tali condemnationi acquieuerit aduersarius:
vt apparet ex proęmis ordinationis reuerendissimi Senatus, alias in-
ter partes factę, non possunt in maiori nunc condemnari, vt per glo.
Bar. & Doct. in l. si ex causa §. nunc uidendum. ff. de minoribus. Et si

dicatur, lis non est contra minores, sed contra hereditatem iacentem,
respondeo non esse seruata ea, quę seruari debent. ad hoc, vt possit agi
contra hereditatem iacentem, vnde omnia sunt nulla, vt supra dixi. Itē
interest minorum iura hereditatis integra seruari, ex quo prima causa
successionis est ipsorum: ⁊ cum eorum intersit ⁊ possint pretendere lę-
sionem: vnde illis competeret restitutio in integrum predictis rationi-
bus. Quoad preceptum robandi, ⁊ mittendi famulos quod non potue
rit ex eo capi possessio, ⁊ poni ad proclama, adducitur. Primo, quia ta-
le preceptum inducit possessionem realem, ⁊ sic primum decretum.
vnde debet operari secundum vt propria auctoritate accipiat, ⁊ ponat
ad proclama: quia ista inter se differunt, vt habetur in l. si finita. §. Iulia
nus. ff. de. damno infect. Secundo quia tale preceptum est factum per
viam prouisionis, sed si ponatur ad proclama, inducitur preiudicium ir-
reparabile propter cridas. Nec obstat clausula, ꝙ exequatur in amplio
ri forma Cameręquia intelligitur, ꝙ debeat exequi illud, quod supe-
7 rius iussum erat, non autem plus: quia talis † clausula executiua non
ampliat Cle. j. in fin. de preb. Felin in c. licet. extra de offi. ord. Quo ad
illud, quod non intersit illius defensoris: cum ipse agat, ne minores tur-
bentur in possessione, in qua hactenus fuerunt, bonorum paternorum,
debet permitti cuilibet ista defensio dato, ꝙ non habeat mandatum. l.
fin. C. qui legit. pers. ⁊ cum hec bona possiderentur per eorum patrem:
lex presumit, ꝙ etiam possideantur per filios ipsis hoc allegantibus. l.
sine possidetis. in glo. C. de probat. per Bart. in l. Pomponius. § fin.
ff. de acquir. poss. presertim cum allegatur per partem aduersam, ꝙ adi-
uerunt hereditatem paternam in foro ecclesiastico beneficio inuentarij.
Nec obstat, ꝙ talis aditio, videtur in fraudem facta, iuxta not. p Bar.
in l. j. ff. de pen. quia respondeo, cum liceat vnicuiq; facere se clericum, ⁊
8 frui beneficio clericorum, non † videtur aliquem fraudare, qui benefi-
cio sibi a lege indulto vtitur, vt probatur in auth. causa quę fit. C. de
episc. ⁊ cler. iuncta gl. j ⁊ in l. pretor. vers. vel si qui sacerdotium. ff. de va
9 cat. mun. ⁊ notata per Bar. loquuntur in delinquente, † contra quem
facilius presumitur fraus, ꝗ̃ in adeunte, vel alias faciente actum licitū.
Et mirum est, ꝙ aduersarius hoc opponat, cum ipse repudiando here-
ditatem paternam, ⁊ nihilominus in ea se immiscendo, longe maiorem
fraudem fecerit: vnde posset dici illud vulgatum, Clodius accusat mœchos
Catilina Cethegum. de quo per gl. in l. viro. si sol. matr.

SVMMAE RERVM. XCIX.

1 Doti hyppotecam in esse.
2 Numerus testium examinatorum purgat suspicionem illorum
qui sufficerent si contra eos non obstaret aliqua suspicio ut puta si duo sufficerent et tres examinati sint numerus eam supplet, &c.
3 Hyppotecaria uirtus.



Factum huiusmodi est, ꝙ d. Paulus Fossatus conue-
1 nit per chirographum cum d. Io. Petro, ⁊ Philippo
de Currentibus de † accipienda d. Clara eorum fra-
trum sorore in matrimonium: ⁊ illi promiserunt ei do
tem ducatorum 800. quę promissio habet tacitam hy-
pothecam, iuxta §. fuerat. instit. de actionibus. Dein-
de cum d. Paulus eam duxisset, ⁊ faceret ꝙ ipsa peteret dotem ducato-
rum mille, sibi relictam per alium fratrem pre defunctum. orta fuit lis
inter ipsos, est productum illud Chirographum in actis iudicio. De-
inde dicti fratres concordauerunt cum ipso d. Paulo. ⁊ d. Io. Petrus
dedit in solutum dicto Paulo totam domum, de qua agitur ⁊ insolidū:
quam deinde accepit in emphyteusim pro annuo ficto librarum xc. De-
inde dictus Io. Petrus partem illius domus vendidit cuidam tertio,
⁊ accepit in emphyteusim pro ficto librarum xxv. quod deinde dicitur
peruenisse in prefectos charitatis, ⁊ subsequenter in istum Galeratum.
Deinde mortuo d. Paulo, relictis Ioseph, ⁊ Pantaleone filijs et su-
prascripta d. Clara, cum dictus d. Io. Petrus non solueret canonem
emphyteuticum, ⁊ esset debitor multorum annorum seu librarum duo-
rum millium, relaxauit ipsis Fossatis domum pleno iure, qui eam loca-
uerunt Philippo Currenti, qui sublocauit d. Thomę de Fondri no-
tario. Deinde ipsi Fossati vendiderunt dictam domum d. Ioanni de
Cornu, qui posuit eam ad cridas: quibus ad instantiam dicti notarij,
qui nolebat exire domum, contradixit iste Galeratus. Sed cum Chi-
rographum illud sit factum per multos annos ante, ⁊ ex eo oriatur hy-
pothecа in fauorem dotis d. §. fuerat. apparet ꝙ ius antiquius Fossa-
torum absorbet omne ius posterius istius contradicentis. Non obstat,
ꝙ dictum Chirographum non videatur plene probatum: quia contra
singulos testes obstat aliqua suspicio. Respondeo, cum sufficerent duo,
2 ⁊ tres sint examinati, numerus † supplet, ⁊ purgat illam suspitionem. l.
si quis ex argentarijs. §. cogentur. vbi late Iason in ij. not. ff. de eden ma-
xime cum secundus testis sit maior omni exceptione: nec nunc tracta-
tur de eo, de quo ipse concordauit partes: quia hoc debet, secūdū Bart.
in l. deferre. in princ. ff. de iur. fisc. ⁊ tertius testis iurauit intra tempus
probatorium, quod incipit ab admissione capitulorum facta per iudi-
cem: quia ante non currit tempus, secundum formam statutorum, ⁊c.
Preterea sumus extra omnem difficultatem, quia tale Chirographum
fuit in iudicio productum per ipsum d. Io. Petrum: vnde sicut proba-
ret contra ipsum producentem. c. per venerabilem. extra de except. ita
etiam probat contra omnes, qui deinde habuerunt causam ab eo, secun
dum doctrinam Bart. in l. si mater. §. fin. ff. de excep. rei iud. cum con-
cord. per Socin. consil. xij. in ij. iste autem Galeratus per mediam
personam datorum suorum habuit causam ab ipso d. Io. Petro. Non
omitto etiam, ꝙ cum in prelatione dicte insolutum dationis fiat men-
tio de dicto Chirographo, ⁊ subsecuto matrimonio, sufficiunt proba-
tiones coniecturales ad comprobandam dictam partium assertionem,
vt per multa similia ostendi in tract. presump. in j. part. presumpt. xv.
Et ideo remanet inuiolatum motiuum, cum dicitur, ꝙ hypotheca non esse
tur, nisi in dictum contractum nuptiarum: respondeo esto, ꝙ hoc sit ve-
rum: tamē nuptię fuerunt contractę p multos annos ante Libellū Gal
lerati, vt ex dicto instrumēto apparet: ⁊ ex presu ⁊ productione chirogra
phi in actis iudicio. Non obstat etiam, ꝙ filij non habeant retentionem
pro dote materna, ⁊ ꝙ nō cōstitit de voluntate illorū, ꝙ velint sibi mu-
tare causam possessionis ante apprehensionem Gallerati, ⁊ ꝙ ei debuit
denuntiari, de quarū conclusionū vitate nūc nō disputo: sed dico, ꝙ d.
Io. Petrus dedit insolutū ipsi d. Paulo creditori anteriori, ⁊ potest d.
3 Paulus, seu eius heredes vti iure † hypothecę anterioris pro defensio
ne illius dationis in solutum, tum propter clausulas executiuas positas
in instrumento, tum etiam per regulas iuris communis, de quibus in l.
ex sent. ātē. §. Latinus vbi Bar. de excep. rei iud. in l. debitor. ff. ad Tre
bel. Et videt mihi, ꝙ statutum concedens habenti dominiū in parte do-
mus, ius redimendi p quotam, non habeat locū in isto dominio Galle-
rati: quod est einnebile p hypothecariā. Tū qr, cum isti sint creditores
longe maioris summę, p qua non est verisimile, vt ius pignoris luat. tale
pignus habet effectum dom. inj. l. q habebat. vbi Bar. ⁊ Alex. in apo-
stil. ff. de leg. iij. Tum qr res esset in circulo iur. l. Claudius. ff. qui pot.
in pign. Si enim Galleratus lueret reliquas partes iure sui directi, tā
Fossati per hypothecariam euincerent illud directum, nisi iste solueret
bis mille libras ipsis debitas, ⁊ sic quinquies tāto, quantū valet dictum
directum, ⁊ eo directo euicto, rursus iure quotę recuperarent reliqua.
Tū etiā qr hoc casu cessat ratio statuti: quę est, vt eiusdē domus nō sint
plures domini propter discordias: cū enim creditum Fossatorum longe
excedat valorē ipsius domus, debet, p eorū credito totā ad eos ptinere, ⁊
nulla haberi consideratio illius directi. quod p causam pignoris euacua
bit. Nam etsi Galleratus haberet totam domum, posset tota a Fossatis
euinci, nisi integrā summam crediti eorū numeraret. l. j. l. diuersio. C. q
pot. in pign. ergo idem respectu partis. l. quę de tota. ff. de rei vendicat.

SVMMAE RERVM. C.

1 Probatio per inspectionē est efficacissima et prefertur cuicunq; a. q.
2 Viri nobiles in testificando preferendi sunt rusticis & idiotis.
3 Probans titulum obtinere debet.
4 Negata qualitate non censetur negata substantia.
5 In dubio interpretatio fit contra producentem.
6 In definita in dicto testis non æquipollet uniuersali.
7 Qui testes non probent.
8 Reficiens nihil dicitur innouare:



Alciati in causa consuluissent honori suo isti Olmeta-
ni, si Deum pre oculis habentes, a tam aperta ca-
lumnia cessassent, ⁊ laicos consortes suos sustinuissent imi
tari, qui nunquam voluerunt comparere. At isti ab-
sque vlla erubescentia sub pretextu religionis p fas,
⁊ nefas aliena rapere conantur: quod vt manife-
stius domino iudici constet, sum pauca scripturus
eius consummatissimo iudicio subijcienda. Premitto itaque habere
nos publicum documentum supra centum annos Laudi homologati
inter ipsos fratres, ⁊ Manfredinum de Ciliate, dictum de Cortico, in
quo traditur forma istius modelli apponendi, ⁊ quemadmodum spatu
lę silicee debeant apponi, ⁊ preterea etiā lapis inferior, ⁊c. a quo de Ci
late, seu de Cortico emerunt Bebulci per instrumentum, a quibus Be
bulcis emit Alciatus, vt dicunt testes in causa producti, ⁊ maxime duo
vltimi: ⁊ constat instrumento, quod producitur ad colorandum titulum
in hoc possessorio nouitatis. Et ad ostendendam antiquitatem quasi
possessionis, secundum text. in c. licet causam. vbi Dec. in xj. not. ad fin.
extra de probat. ⁊ Bar. in l. si duo. vti possid. in l. si de eo. §. fin. de acqui
ren. poss. Rursus dico, ꝙ illę spatulę, ⁊ modellus manet integer, sm
dicta arbitramenta, donec ⁊ vsque quo p illos fratres fuit clam destru-
ctus, ⁊ spatulę abruptę lapis vero inferior propter eius magnitudinē,
⁊ crassitiem non potuit amoueri, ⁊ remanent signa certissima, ⁊ fora-
mina, in quibus claudebantur spatulę, ⁊ istud per inspectionem appa-
1 ret: quę probatio per inspectionem est efficacissima, ⁊ prefertur † cui-
cunque alij. glo. l. si. ff. de in lit. iur. Bal. l. contra negantem. in fin. C. ad
l. Aquil. Et ꝙ dictę spatulę adessent, probauit Alciatus per multos te-
2 stes, ⁊ maxime per duos vltimos Papię examinatos, qui sunt † viri no
biles, vt preferendi rusticis, ⁊ idiotis, quos produxerunt dicti fratres,
sm Bal. in l testium. vers. secundo d eo. C. de test. b. vbi dicit, ꝙ pauci
nobiles pluribus rusticis preferuntur. ⁊ est glo. in l. iij. §. j. verb. num.
ff. de testibus. Preterea probauit etiam per nouem alios testes: ⁊ quā-
uis vnus eorum Iacobus de Mouemme sit nepos Alciati: tamen est
etiam nepos Sabinę, quę est consors litis cum istis fratribus, vnde
tollitur suspicio. Non obstant testes examinati pro fratribus: qr etiam
data paritate probationum, Alciatus debet obtinere, qui probauit ti-
tulum. d. c. licet causam. ⁊ qr sui testes dicunt verisimiliora. d. l. iij. §. j.
3 verb. verisimilia. quę † verisimilitudo colligitur ex inspectione lapidis,
⁊ signis foraminum adhuc in eo existentium: ⁊ quia sui testes confirmā-
tur per attestationem duorum nobilium vt supra dicti quę omnia in hac
causa faciunt, vt probatio Alciati sit preferenda, secundum Decium d.
c. licet causam. not. vj. fortius dico, ꝙ testes fratrum nihil probant: quia
vno ore dicunt, verum est, quod non aderant, nec fuerunt spatulę si-
liceę implumbatę, vel inclauellatę, quę haberent incastrum in medio,
⁊c. quę verba sic coniunctim prolata non probant, ꝙ non adessent spa-
4 tulę, sed ꝙ non implumbatę, vel inclauellatę. vnde † negata quali-
tate non censetur negata substantia quin adessent spatulę, secundum
glos. in cap. ij. in glo. magna. de consti. in sexto. verbo. item si sit mul
tiplex.

tiplex, & facit text. in l. si is qui &c. §. cũ ita. ff. de rebus dub. vbi Doctor. & per Bar. in l. j. §. si stipulanti. in vltimis verbis. de verborũ obligat.
5 & in † dubio interpretatio fit cõtra producentẽ. c. in præsentia. vbi Dec.
6 not. xij. extra de probationibus. vnde † indefinita in dicto testis non æquipollet vniuersali, sed dictum non probat, secundum Abb. in c. audi tis. de præscrip. vbi Felin. post alios. & controuersia non est de implumbatura, sed de ipsis spondis, &c. Plus dico, quod testes dictorum fratrũ sunt suspecti: quia vel fictabiles, vel pẽsionãtes, vel debitores ipsorũ aduersariorũ, vt secundus testis, & quartus, & quintus, & septimus, in ter
7 tia productione, & † idẽ de alijs: vnde tales testes non probant glo. §. in testibus. verb. in ea re. instit. de testamen. Alberic. & Doctor. in l. etiã. C. de testib. Imo obstat eis, q̃ sunt contrarij, cũ primus testis, secũdæ productionis fateatur, q̃ erant spallæ terrestres, & septimus dicat, quod aliquando vidit lapides siliceos, licet non inclauatos, & tamen cæteri vltimæ productionis aliter dicant: vnde apparet magis credendum esse testibus Alciati. l. eos. ff. de fals. Non omitto quoque, quod etiam si fratres isti probassent intentionem suam: tamen in hoc iudicio omnino debent succumbere: quia Alciatus probauit super primo capitulo, quod mense Julij, cum haberet ædificatas dictas spatulas, quod noctis tempore fuerunt destructæ: & licet non potuerit probare, quod fuerint ipsi fratres, qui destruxerunt, tamen probatur, hoc præsumptione legis, ex quo vtilitas istius destructionis spectat ad fratres, vt dicit Alberic. de Rosat. in l. j. §. si quis ita in suo. ff. ne quid in loc. publ. per illum tex. & ex quo etiam non contradicunt istis spatulis: vnde verisimile est, eum quoque contrafecisse. c. semel malus. de regulis iur. in vj. debuerũt enim via iuris experiri, non autem clam & noctu demoliri: & ideo si Alciatus deinde aperte & de die voluit reficere spatulas, nõ dicitur aliquid fecisse de facto, nec innouasse in præiudicium fratrum: cum non ideo retinuerit aquas debitas fratribus, sed solũ suas, vt dicunt testes examinati pro ipso Alciato. Nec obstat prima productio dictorum fratrum: quia eorum testes non dicunt, quod aliquid attentatum sit contra præ-
8 ceptum, in damnum fratrum, imo licuit ipsi Alciato reficere, quia † reficiens nihil dicitur innouare. l. j. §. si. ff. de itin. actu. priu. vt merito testes Alciati cum veritate dicant, nihil cum innouasse.

Alciatus in causa propria.

SVMMAE RERVM. CI.

1 *Renunciationem filijs non obesse.*
2 *Supplemento obest iuramentum.*
3 *Statutorum uerba recipiunt interpretationem & distinctionem a iure communi.*
4 *Statuta debent ita intelligi ut non reprehendantur a prudentibus & sint fundata bona ratione.*
5 *Factum matris filijs nocere non debet.*
6 *Semper ita debemus intelligere statuta ut non corrigant ius commune.*
7 *Legitima computatur secundum ualorem bonorum tempore mortis.*
8 *Aestimanda ante donationem bona.*
9 *Pater non potest titulo lucratiuo aliquid donare propter quod tollatur uel diminuatur legitima filiorum.*
10 *Legitima est quasi debita filio in bonis Patris.*
11 *Non comparens coram Iudice ad quem in termino a Iudice a quo assignato ad introducendam appellationem uidetur approbasse priorem sententiam.*
12 *Ex quo per lapsum temporis est quæsitum ius actori non potest Princeps dispensare immo supplicans in tali casu ut dispensetur incurrit in famiam.*


Ex propositis dubijs insistendum videtur. Primum erit, an nepos excludatur a legitima in bonis aui materni propter renunciationem factam a sua matre cuius ipse est hæres. Secunda erit, an dato quod nõ excludatur legitima sit accipiendum secundũ bona, quæ dictus auus maternus reliquit tempore mortis, an etiam respectu bonorum, quæ ante filijs suis donauerat. Circa primum
1 ex quo filia mortua † est ante patrem, dicendum est eius renuntiationẽ non obesse filijs, qui non succedunt auo ex persona matris suæ, sed ex propria persona, concludit Alexan. post alios in l. pactum dotali. C. de collat. & est communis conclusio, etiam si filia iurasset se dote contentam quicquid dixerit Roma. in l. qui superstitis. ff. de acquiren. hæred. cuius opinio ibi per Paul. de Castr. reprobatur, & etiam Alex. in d. l. pactũ. & quicquid dixerit Dec. consi. clxxj. non est recedendum a cõi, quæ sustinetur optima ratione, quia nepotes non succedunt ex persona matris, ergo eius factum eis nocere non dz licet: enim in graduz matris veniãt, tamen ex propria persona succedunt, vt per Bart. l. ij. C. de libe. præte. in l. ij. §. si filius. ff. de coniug. cum eman. lib. Corn. authen. post fratres C. de legit. hæred. & in casu Decij etiam concurrebant alia, prout ipse fatetur in d. l. pactũ. & ista opi. non habet aliquod dubiũ. Sed difficultatem, vt intelligo, facit statutum prouinciæ, seu constitutio Regia, qua cauetur quod liberi dotem maternam computare debeant in legitimam, & deinde agant ad supplementum in bonis aui, nisi renunciatum fuisset
2 cum iuramento: & † sic illa exceptio videtur velle, quod si mater renunciasset cũ iuramento, prout in casu nostro, q̃ liberi amplius nõ possint agere ad supplementum: & tale statutum videtur obseruandum in casu nostro: quia etiam quod isti liberi essent clerici, tamen ligantur prædicto statuto cum iniiciat vinculum, antequam sint clerici, sicut dicimus in statuto, quo extantibus masculis, fœminæ nõ succedant, per quod etiã moniales excluduntur: & in statuto, quo primogenitus solus ad successionem vocatur, per q̃ clerici secundo geniti excluduntur, vt per Jo. Andr. in reg. sine culpa. in mercurialibus. & Cald. in disput. sua, incipiente statuto ciuitatis. per Abb. cap. quod clericis. de foro cõpetent. Salicet. in authent. cassa. C. de sacrosanctis eccles. Felin. cap. ecclesia S. Mariæ. q. vj. & q. xv. de consti. & quamuis dictum statutũ, seu constitutio loquatur quando matrimoniũ est solutũ per mortem vxoris, tamen habet locum, etiam si solutum sit per mortẽ mariti, prout fuit in casu nostro: quia eadem est ratio constitutionis, vt in termino dicit Bal. in consilio suo. vij. Petrus mantauit. in j. volu. a quo in practica non esset tutum recedere. Sed his non obstantibus, puto casum habere modicam difficultatem: quia ad prædictam constitutionẽ potest responderi varijs modis. Et cõsiderandũ est, q̃ illa cõstitutio nõ est facta principaliter ad declarãdum quando liberi propter maternã dotẽ excludãtur a legitima sed ad tollẽdũ opiniones Doctorũ altercãtiũ, an & quãdo dos ad patrẽ reuerteretur, quamuis ex matrimonio extaret liber, de quo in l. dos a patre. C. solut. matrim. vnde cũ in fine diceretur liberos ad supplementum agere: nisi sit cum iuramento renuntiatum, debent ista verba intelligi, sm dispositionẽ iuris cõis, videlicet, in casu quo mater fuisset patri
3 superstes: quia † statutorũ verba recipiunt interpretationẽ & distinctionem a iure cõi. l. si serui. C. de noxalib. l. ita pudor. C. de adulter. & facit in argumen. l. si mihi & Mæuia. §. fin. ff. de legatis tertio. & istud maxime procedit in istis exceptionibus positis a regula, quia illæ ita intelliguntur etiam si essent superfluæ, vt est casus in cap. ad audientiam. extra de clericis non residen. argum. l. apertissimi. in vltimis verbis. C. de iudicijs & hoc præsertim in casu nostro, in quo statutũ est factũ ad tollẽdũ dictas opiniones. facit glos. in Clem. j. & Clemẽ. statutũ. de elect. quas ad hoc allegat Anton. in c. j. de elect. Secũdo respõdetur, q̃ statutũ debet intelligi, quãdo ab ipsis liberis esset renuntiatũ: non autẽ a matre qui sensus suadetur, primo, quia loquitur de liberis agẽtibus ad supplementũ illi esset renuntiatũ, ergo repetemus a liberis & quia præcedẽtia hoc suadent. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. j. Secũdo, quia persona matris extrinsecus nõ est subaudiẽda argu. l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verbo. obligat. vnde de eius renunciatione nõ est intelligendũ, facit q̃ notat Bart. in l. post dotẽ. in ij. lectur. ff. solut. matrim. Moder.
4 in l. penult. ff. si quis caut. Tertia quia † statuta ita debent intelligi, vt non reprehẽdãtur a prudẽtibus, & sint fundata bona ratione. can. erit autẽ lex. iiij. distinctio. & per Bald. in d. l. si serui. sed si intelligeremus, q̃ per renuntiationem matris excluderẽtur filij, esset irrationabile: quia
5 eius factũ illis † nocere nõ debet. l. transactione matris. C. de transacti. cũ concordan. vnde iste intellectus nullo modo est capiendus. Quarta
6 quia † semper ita debemus statuta intelligere, vt nõ corrigant ius cõe. l. sed & posteriores. ff. de legibus. & habetur in cap. cũ expediat. de elect. lib. vj. & in l. fin. per Moder. C. de eden. sed si intelligeremus prædicto modo corrigeretur, quod non est dicendum: & hæc secunda responsio est planissima. Tertio principaliter respondendo, dico quod imo dictum statutum non ligat clericos. Circa secundam dubitationem difficultatẽ
7 facit, quia regula est, quod † legitima computatur secundum valorem bonorum tempore mortis. l. cũ quæritur. C. de inoffic. testamẽ. & dato, quod in immensis donationibus computaretur tempus ante factas donationes, vt dicit text. in auth. de immensis donat. coll. vij. tamen in casu nostro nõ videtur istud procedere: quia donatio facta Honorato fuit facta contemplatione matrimonij: & sic ex causa quasi necessaria, vnde non videretur posse eam dici inofficiosam & sic consideram deberet tem
8 pus antequam illa fieret. Sed his † non obstantibus, dico considerandum esse valorem bonorum ante factam dictam donationem, & quo ad donationem factam Thomæ, qui fuit hæres a patre scriptus, casus est indubitabilis: quia illa non confirmatur ad diminutionẽ legitimæ aliorũ l. j. vbi casus. C. de inof. donat. & declarat ibi Paul. de Castr. Quo vero ad bona donata Honorato, dico etiam prædictam opin. esse vero
9 rem: quia clarum est, quod † pater non potest titulo lucratiuo, aliquid donare, per quod tollatur, vel diminuatur legitima filiorum, vt not. omnes in d. l. j. l. cum donationibus. l. si liqueat. C. de inoffic. donat. vnde perinde debet fieri computatio, ac si illa summa adhuc esset in bonis, & sic deducetur legitima. & ita computat text. vbi glo. & Doctor. in d. l. j. & videtur istud mihi esse clarissimum. Nec obstat d. l. cum quæritur. quia limitatur, vt non procedat, quando pater donasset: quia fit computatio, etiã hab. to respectu ad donationes, vt declarat ibi Paul. de Castr. dum dicit, q̃ limitatur ille tex. per authẽ. vnde si parens. C. eo. tit. videlicet, quando factæ essent immensæ donationes, per quas diminueretur legitima, & probatur istud etiam argumen. l. si mortis. C. ad leg. Falcid. & per Fabianum de Gioschis. in repe. authen. nouissima. in quæst. xxiij. in fin. C. eod. titulo. Nõ obstat, q̃ ista donatio collata Honorato videatur ex causa quasi onerosa, in qua non procedunt scripta per Doctor. in d. l. j. & in d. authen. vnde si parens. & habetur in l. hereditariarum, & ibi per Barto. ff. de bon. auct. iud. possid. & per Bald. in l. j. & ij. C. si in fraud. pat. quia imo est ex mera liberalitate, sicut cæteræ, quæ cõferuntur emancipatis, quando pater nõ vult eas computari in legitima, prout fuit in casu nostro: si enim succederet loco legitimæ, tunc secus esset ex
10 quo † legitima est quasi debita filio in bonis patris. l. j. §. si impuberi. ff. de coll. bon. Fab. in d. authent. nouissimo. quæstione xxix. Jasone. l. filiusfam. §. diui. ff. de legatis primo. vnde tunc quia conferretur cum cæteris fratribus, non dicitur propter hoc esse meliorata eius conditio. Postremo non putarem omittendum, quod illud fundamentum eleganter adductum, quod censeatur reus conuentus renun-
11 tiasse appellationi videtur mihi iuridicum, & concludens, ex † quo enim non comparuit coram iudice ad quem in termino sibi a iudice, a quo assignato ad introducendam appellationem videtur approbasse priorem sententiam. capitulo personas. extra de appellationibus. vbi omnes notant. Nec obstat quod videatur sibi dispensa-

tum: quia respondetur, q dispensatio est, solum a die iiij. Septembris, & tamen etiam ante illam diem appellatio erat deserta, vt apparet ex
12 computatione dierum. Præterea † ex quo per lapsum temporis est quæsitum ius actori, nõ potest Princeps dispensare, vt dicunt Mod. in d. c. personas. & probatur in l. nemo arbitretur. C. de tẽp. appel. imo supplicans vt dispensetur in tali casu incurrit infamiam. l. fi. vbi Paul. de Cast. C. vt lite penden. Et ista sunt, quę pro temporis angustia breuiter in hoc puncto dicenda existimaui. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CII.

1 Lucra quæ fiunt a Notarijs et causidicis dicuntur pertinere ad peculium quasi Castrense.
2 Merces quæ datur Notarijs & causidicis proprie dicitur salariũ
3 In salarijs etiam potest esse societas.
4 Societatis probatio.
5 Mutatio non præsumitur.
6 Regulariter depositio limitata ad tẽpus extra illud tẽpus nõ porrigitur
7 Quod permissum est ad certum tempus ultra illud censetur prohibitũ.
8 Prohibita ad diem censentur post eam diem permissa.
9 In nulla dispositione quantumcunque fauorabili fit extensio ut dictũ de uno tempore ad aliud producatur.
10 Verba referuntur ad terminos iuris.
11 Confessio ambigua secundum mentem confitentis accipitur.
12 Socij tenentur conficere librum rationum in quo appareat particulariter & lucrum & damnum.
13 Societas est contractus bonæ fidei.

Fundata esse videtur intentio Domini Alouisij tam de iure cõi. q̃z ex forma statuti Laudensis, ne teneatur cõicare fratribus domum, de qua agitur, in primis de iu-
1 re cõi † lucra quę fiunt a notarijs, & causidicis dicunt pertinere ad peculium quasi Castrẽse. l. fi. in verbo patronis causarum, & ibi not. Albert. C. de inoffic. testa. & ibi etiam glo. super verbo memorialibus Bene. de Perusio cõsi. cxlij. circa medium, & licet hodie tale salarium nõ percipiatur de publico. sed a priuatis tamen adhuc seruat priuilegium sibi iure subrogationis sm glo. quam ibi sequuntur doct. in l. fori. C. de aduoc. diuer. iudi. & ita etiã seruat consuetudo. Et licet aliqui differentiant in lucris procuratorũ, vt per Ias. in rub. C. de procur. in fin. hoc videtur intelligendum de procuratoribus sm ius cõmune non de notarijs, & causidicis nostri temporis, qui ex forma statutorum habent collegium approbatum, & censentur personę publicę, & habent salaria non simpliciter contemplatione laboris sed propter auctoramentum publicum, vt per Can. in cap. C. Perpetuis. extra de fid. instr. Pau. de Cast. & alios. in l. ij. C. de eden. Cũ ergo dicta lucra sint Castrensis peculij, sequitur, q non censeatur de eis contractu aliqua societas cum fratribus sm Ludo. Roma. consi. cxlv. Incipi. præsentis consultationis. circa medium quem refert, & sequitur Ias. in authen. quod locum. C. de collat. Luc. de Penna. in l. iubemus. C. de silenti. lib. xij. & per Bened. de Perusio. d. consi. cxlij. qr lex dicit debere huiusmodi lucra esse ipsi pręcipua. Unde nec acquiruntur patri, quãuis sint in patria potestate d. l. fori. d. l. fi. & l. velut. C. de assesso. Nec veniunt in collationem cum fratribus d. l. iubemus. vbi Bar. cũ similibus. Quę sententia adhuc clarius ostenditur ex verbis statuti Laudensis pręsumentis tacitam societatem inter fratres, qui nunquã se diuiserunt, & excipientis illud, quod acquisitum sit ex causa donatio-
2 nis, vel salarij. Dubium autem non est, quin † merces, quę datur notarijs, & causidicis proprie dicatur salarium. l. salarium. ff. manda. per doct. in l. vnica. C. de suffra. Cyn. Bal. & alios. in l. j. C. mandat. Specul. in tit. de salario. & sic etiam ex verbis statuti fundata est intentio prę-
3 fati causidici. & licet etiam † in salarijs possit esse societas sm Bald. in l. prętor. §. sed & filiusfam. ff. de edend. & consi. ccccliij. duo fratres. in iij. volum. & Bened. de Perusio consil. cxlij. tamen hoc procedit in casu claro: non autem in dubio, vt est noster, & infra ostendemus. superest tãtum respondere obiectioni, quę in contrarium videtur vrgere imprimis
4 quia fratres prędicti † fecerunt instrumentum inter sese, in quo protestati fuerunt omnia bona retro acquisita esse cõia, quibus verbis probatur societas inter eos contracta, in qua etiam videntur perseuerasse:
5 † quia mutatio non pręsumitur. l. cum qui. ff. de probat. l. item quęritur. in fin. ff. loc. l. cum hic status. in princ. de donat. inter virum, & vxorem. c. maiores. de Baptis. l. sancimus. vbi Ias. in ij. not. C. de testa. Unde traditum est, quoties statutum requirit probationẽ voluntatis per certum tempus puta per triennium sufficere si voluntas probet a principio: quia lex deinde pręsumit perseuerantiam in futurum, vt dicit Areti. consi. lj. allegat Innoc. & Anton. de Butr. in c. proposuit. per illũ tex. de cler. excom. ministr. sequitur Ias. in l. non hoc. C. vnde legi. sed ad supra scriptam obiectionẽ respondeo tribus modis. Primo, q argumentum procederet, nisi dicta confessio fuisset limitata ad tempus retro pręteritum. vnde non videtur extendenda ad tempus subsequutũ & sic ad futurum. l. si stipulatus. §. cum stipulamur. ff. de verbo. oblig. &
6 † regulariter dispositio limitata ad tempus, extra illud tempus nõ por-
7 rigitur. l. si ita quis. ff. de vulga. & quod † promissum est ad certũ tẽpus vltra illud censetur prohibitum. l. si vnus. §. si cum reo. ff. de pac. l. epi-
8 stola. §. fi. eo. tit. sicut econtrario † prohibita ad diem censentur post eũ
9 diem permissa. l. Imperator. ff. de postul. Nec † in al qua dispositione quantumuis fauorabili sit extensio, vt dictum de vno tempore ad aliud producatur. d. l. si ita quis. & l. commodissime. ff. de lib. & posth. Secundo, respondeo q cum hic agatur de pręsumenda societate omnium bonorum non facile eam subesse credimus, nisi quatenus specialiter, & expresse hoc inferatur sm Bart. in l. Titium, aut Meuium. §. altero. de admin. tu. & probatur in l. iij. §. j. pro Soc. per Paul. de Castr. consil. clxxxv. incip. ex die quo iste Raph. Andr. Sicul. consi. xxij. volu. j. vnde in casu nostro etiam si presumeremus societatem, deberet tamen intelligi sm statuti dispositionem. i. saluis salarijs, & donationibus: qr nõ est verisimile quod voluerit causidicus renuntiare beneficio statuti. l. cum de indebito. ff. de probat. nisi quatenus specialiter, & expresse id factum appareat, vt habetur in l. j. si quis in ius voc. non ier. & quia talis protestatio semper debet intelligi & coarctari sm dispositionem iuris, seu statuti. l. fi. C. ad l. Falcid. & in simili per Specu. in tit. de locato. §. nunc aliqua. versic. xciiij. Alex. consi. cxvj. viso thenate. in iij. cum si-
10 milib. regula enim generalis est quod † verba referuntur ad terminos iuris. l. Gallus. §. j. vbi Bal. ff. de lib. & posth. l. quero. ff. locati. l. damni infecti quidam. vbi Imol. ff. de dam. infec. & cum ista coniectura sumatur ex confessione ipsius causidici in dicta protestatione facta ad eũ
11 pertineb t interpretatio: quia † confessio ambigua sm mentem confitentis accipitur. l. si quis intentione. ff. de iudi. p Bar. in l. is, qui reus. ff. de publ. iudi. & contra fratres causidici interpretabitur, qui super ea se fundant. l. veteribus. ff. de pact. c. in pręsentia. extra de probationi. Tertio respondeo, q verba protestationis simpliciter proponunt fuisse, quod omnia bona retro acquisita essent communia, quę verba nihil inferunt ad societatem: nam & Bart. & doct. formant quęstionem in fratribus hęredibus hęreditatem patris indiuisam, & cõem, & tamen concludunt non subesse societatem omnium bonorum nisi concurrentibus alijs coniecturis de quibus per eos in d. l. Titium. §. altero. & p Bal. & alios in l. si patruus. & est tex. in l. ex parte. §. filius. ff. fam. ercis. in l. cũ duobus. §. si fratres. alias est lex. ff. pro soc. in l. licet. C. de decur. lib. x. in c. si duo fratres. vbi Bald. de frat. de nouo benef. inuest. & in casu nostro subest efficax illa coniectura, q quilibet ipsorũ nomine proprio mercatus est immobilia: quo casu satis declaratur mens eorum, quod non erant socij vniuersorum bonorum, vt per Bal. in l. si vnus ex socijs. §. si vnus. in lectura antiqua. ff. pro socio. refert & sequitur Alexan. consi. cxxxvij. discussis, & consideratis. in v. vol. & quod in simili casu consuluit Bal. consi. ccccl xxxj. primo videtur. in v. vol. & licet si vnus tantum emisset nomine proprio, nihilominus teneretur communicare socio per actionem pro socio: quia non potuit solus derogare societati sm Bal. in d. l. si patruus. in ij. not. & in l. fin. §. quatuor. vbi etiã Imol. ff. de leg. ij. tamen si omnes socij hoc fecerint, videtur alter alteri consensisse & cõsequenter declaratur non subesse talem societatem sm Bald. in l. si socius. ff. si cert. pet. arg. l. itaq;. ff. pro soc. l. j. §. magistrum. ff. de exerc. qđ puto verum, nisi alias clare constaret de societate, vt per Bald. consil. ccccliij. in iij. volu. Et ex suprascriptis apparet etiam non obstare aliud fundamentum si diceretur, q dicti fratres deuenerunt ad instrumentũ diuisionis, & ęqualiter tanquam socij diuiserunt, &c. respondeo enim, quod illa clausula qđ diuidunt saluis iuribus cuiuslibet eorum, reseruat omnia iura adeo, vt dicta diuisio habeatur pro illusoria, & nulla, quatenus non subesset societas secundum gl. in l. si debitor. §. j. ff. quib. mod. pign. vel hyp. sol. in l. si quis a filio. §. j. ff. de legat. j. & per Bart. & doct. in l. si fundum per fideicomm. ff. eo. tit. Circa aliud dubium, q illi fratres mercatores fecerunt repertorium diminutum de summa librarum iij. millium vltra quod lucrum aliquod non dederant causidico, pro dicto tempore, &c. casus est clarus, q socij tenentur conficere librũ
12 † rationũ, & tenere dictas rationes ordinatas, per quas appareat particulariter, & lucrum, & damnum l. cum seruus. ff. de cond. & dem. Bal. l. cum testamento. C. de man. test. & consi cl. cum prędicta. ad h. Ange.
13 cclxxvj. tutor. Anch. cxvij. in causa. cum simulib. & cum † societas sit contractus bonę fidei. §. actionum. instit. de actio. dabitur iuramentũ in litem aduersus eum, qui legitime rationes non confecerit. l. in actionibus. ff. de in lit. iuran.

SVMMAE RERVM. CIII.

1 Congregatio ex causis permissa.
2 Quando tractatur de negocio in quo dominus esset suspectus potest uniuersitas cõgregari etiã ipso nõ præsente uel cõtradicẽte
3 Quis non debet dicere ius in causa propria.
4 Quando congregatio exorta est ex causa legitima contra superiorem tunc non est opus licentia maxime si coniuratio fiat super re communi pro defensione.
5 Imponere legem superiori permittendum non est.
6 Princeps concedendo feudum nobilibus intelligitur concessisse saluo iure suo ut nihilominus absque illorum licentia posit a subditis adiri.
7 Non dicitur libera uia adeundi ubi opus sit aliqua licentia.
8 Arripere iter ad Principem habet uim appellationis extraiudicialis ut interim nihil posit attentari.
9 Princeps infeudando nobilibus non censetur contra se infeudasse quin libere posset ab illis hominibus adiri.
10 Congregationem a Iudice permitti.

Nunquid homines Montilij possint se congregare absq; licentia dominorũ suorũ, videretur dicendum q non, p decis. Guid. Pap. dcxxxi. in iij. dub. qui allegat doctr. Bar. in l. actor. vers. vlterius venio. ibi vos scitis. ff. rẽ rat. hab. Sed tñ in casu nostro puto ꝯtrũ esse dõm. qr illa decisio recipit multas limitationes, & decla-
1 rationes q̃ ꝯueniunt casui nostro. Et in † primis sciendũ est, q illa ꝯclusio non probatur iure nostro sed potius est de consuetudine locali Frãcię, vt sentit Jo. Fabr. in § vniuersitatis. inst. de rer. diuis. quia de iure

communi

communi satis est si senior aliquis ex decurionibus interueniat.l.j.ff.
de alb.scribẽ.per Jo.de Platea.in l.ij.C.de decur.li x.per doc.in c.j.de
maior.& obed. Nec refert, quod illa vniuersitas nõ exerceat iura vniuersita
tis,sed cõstet ex particularibus psonis tãquam singulis,quia p hoc nõ impedit
quin possit cõgregari, & facere ea quę concernunt vtilitatẽ suã.l.fi.C.de
iurif d.om.iud.dummodo se non impediant de iure superioris secundũ
2 gl.in c.ij §.j.de verb.sign.li.vj. Praeterea non procedit conclusio † quã
do tractaretur de negotio officialis, vel dominorũ ipsius in quo negotio
ipse esset suspectus : quia tunc potest vniuersitas congregari etiam ipso
non pręsente vel contradicente, secundum Alb.de Ros.in l.omni.C.de
sacr.eccl.vbi sum sequutus cũ conc.per Dec.consi.cij.& ratio est, quia
non censetur legislator id ius concessisse dominis, quando tractatur de
3 facto ipsorum:quia sunt suspecti.& † non debent ius dicere in causa pro
pria iuxta l.vnicam.C.ne quis in sua caus. Et procedit hęc limitatio,
etiam si officialis, vel dominus offerret se daturum licentiam per reg.l.
iij.ff.de reg.iur.& quia semper militat illa ratio, quod in causa propria ne-
mo est iudex,& quod lex talem facultatem nõ defert suspectis de quo per
Fel.in c.edoceri.de rescript.& ideo in practica nullo modo sit ab ea re-
cedendum. Fallit quando congregatio fieret de re licita,& ita constaret:
quia tunc cessant rationes prohibitiuę,ne detur occasio malignandi, &
quod congregationes pręsumãtur fieri ex mala causa, quę rationes addu-
cuntur per Guid.q.dcxxxj.nam in casu nostro constat de legitima cau
sa,scilicet,de impositione onerũ Cęs.& quod isti pretendunt,quod etiam nobi-
les contribuant secundum iura.& talis causa dicitur legitima secundum
4 Anch.d.c.ij.vbi dicit hoc procedere † quando congregatio exorta est
ex causa legitima de pręsenti contra superiorem,tunc non est opus licẽ-
tia eius maxime si coniuratio fiat super re communi pro defensione.&
fuit opinio Gof.& Host.quam tenet Jo And.& ceteri ibi. Item non
procedit d.decisio,quando quęstio vertitur coram Principe, seu eius se
natu qui ad paria iudicatur cum Principe.leg.j.ff.a quibus app.per
Bart in l.j.C.vt quę desunt adu. Videmus enim quotidie licere vni-
cuique adire Principem,nec requiri aliam licentiã inferioris:quia istud
5 esset imponere † legem superiori , quod non est permittendum l.est re-
6 ceptum.ff.de iurisd.omnium iudicum. Et quia † Princeps conce-
dendo feudum nobilibus intelligitur concessisse saluo iure suo, vt nihi-
lominus absque illorum licentia possit a subditis adiri cap.imperialẽ.
§.fin.in fin.de prohib.feud.alien.per Feder. Et quia videmus illud
esse generale, vt semper auctoritas superioris sit reseruata de quo per
Jas.in l.fin.qui satisd.cog.& ad terminos nostros est glos.in c.quę con
tra mores:in gloss.pen.quam ibi Gemin.not.viij.distinct.debet enim
cuique patere libera facultas adeundi principem, quę non dicitur libera
vbi opus sit alicuius licentia.ca.j.extra de offic.ord.vnde videmus, quod
8 hoc ipsum solum † arripere iter ad principem habet vim appellationis
extra iudicialis,vt interim nihil possit attentari.c. dilecti filij. extra de
appellat.& pro hac sententia est textus clarus secundum nouam impres
sionem in l.Imperator Alexander.ff.de appellat. vbi inhibetur pręsi-
dibus prouinciarum.& ceteris magistratibus ne aliquo modo impediãt
subditos,quin possit ad Cęsarem deuenire,seu per causam appellatio-
nem,seu per aliam viam & ibi etiam not.Imol. Ad idem facit etiam tex.
in c.nomen Presbyteri.ij.q.j.vbi iniuriã facit potestati sub cuius exa
mine causa pendet si illius iudicium velint impedire. Et pro hęc sentẽ
tia videtur esse decisio Joan. Blanchi in summa feudali, sub rubrica
quib.mod.feud.amitt.vers.hic videtur posse.vbi format quęstionem
de quibusdam dominibus cuiusdam militibus contra quęrentibus ma
iori domino & cõcludit,quod licet eis adire maiorem dominum etiam ad-
uersus prohibitionem militis auferrentis eis iustitiã, quotiescunque tra
ctamus de casu in quo iurisdictio est maioris iudicis,prout in casu no-
stro allegat not.in cap.pastoralis extra de offi.ord vbi Felin.post al.os
concludit,quod iurisdictio competens inferiori censetur competere nõ pri
uatiue ad superiorem,sed accumulatiue quod maxime dicendum.in casu no
9 stro : quia † princeps infeudando nobilibus non censetur contra se in-
feudasse,quin libere posset ab illis dominibus adiri.arg l.inquilino.de
solut.per Pyleum.q.xxiij. Odericus Alexandr.in l.frater a fratre.in
fi.de cõdict.indeb. Old.& Alb.& Mod.in l.qui accusare.C.de eden.
10 Et cum hęc † iurisdictio(vt supra dixi)accumulatiue competat, vide
tur quod domini senatores ipsi potius debeant dare hanc licentiam , vt tol
lat omnis altercatio sicut videmus , quod alias iudex ea concedit quę
ad confirmationem iudicis coram se inducti pertinent vnde iudex quã
uis delegatus dat curatorem ad litem coram se pendentem. l. fina.§.
sed & si quis.C.de adm.tut.Alex.& doct.in l.j.de iurisdict.omn.iud.quod
& in iudice malificiorum receptum est quãuis alias datio curatoris ad
causam criminalẽ non pertineat.l.solemus.§.latrunculator ff.de iudi.
vbi Bald.& Aly. Qua ratione etiam videmus, quod ad iudicem causę per
tinet,vt cogat vniuersitatem ad constituendum syndicum.l.ergo.§.cre
ditoribus.vbi Bart.ff.de fid.lib.l.j.vbi Bartol.C.de iur.reip.lib.xj.
vnde eadem ratione ad eum pertinere debet, vt det licentiam congregã
di:sunt enim ista connexa,& vnum pręambulum alterius.l.ij.ff.de iur.
omnium iudicum.l.nulli.C.de iudic.l.illud.de acquirenda hereditate
cum similibus. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CIIII.

1 Spoliatos sibi ius dicere.
2 A communi opinione in iudicando non est recedendum.
3 L.cum ale.de ui & ui arm.declar.
4 C.Reintegranda iij.q.j.habet locum etiam in foro ciuili quia fundatur
super peccato auferen.
5 Quotiescunque Canon fundat se super peccato debet obseruari etiam in
foro ciuili & sub quocunque iudice.
6 Lex interpretata intelligitur secundum interpretantem.


1 Non obstantibus † subtilibus argumentis, quę aduer-
sus Comites Vermenses adducũtur,sentio nihilomi-
nus pro ipsis Comitibus esse pronũtiandũ per ea,quę
alias adducta fuerunt:cũ enim probatũ sit, quod Comi
tes de anno 1513.cũ duobus sequẽtibus annis possede-
rũt,& deinde,aduenientibus Gallis,fuerũt eiecti,posses
sionem in fratres translata satis constat secũdũ cõmunes regulas poste-
riorem hanc fratrum possessionẽ pręsumi vitiosam.cap.licet causam
extra de probat.doct.in l.rem quę nobis.ff.de acquirenda possessione.
licuitque potestatis Comitibus congregatis amicis & capta occasione re
ditus Sfortianorum recuperare propria auctoritate possessionem , a
qua deiecti fuerant.l.iij.§.cum igitur.ff.de vi,& vi arm.vbi permittitur
hoc ex cõtinẽti facere. quod intellexit Hugo antiquus Doctor etiam
intra decenniũ:dum interim fiunt preparationes , & expectatur occasio
prout alias latius deductũ in allegationibus fuit. Nec obstat,quod illud
dictũ Hugonis videatur dubium domino iudici,quia dubietas omnis
2 tollitur per auctoritatẽ cõis opinionis,† a qua in iudicãdo nõ solemus
recedere.l.j.vers.& sane crebrior.de offic.quęstione maxime cum Socy.
iunct.qui nodũ in scirpo quęsiuit,tamẽ hãc opinionẽ approbauerit & lo-
quendo & consulendo,vt per eum in l.j.§ j.de verb oblig & sunt plena
consilia Modernorum approbantiũ dictã opinionẽ. Nec obstat,quod tale
dictum Hugonis non videatur obseruandum aduersus tertiũ possesso
rẽ,& sic aduersus istos fratres,qui habuerũt causam a Gallis per text.
in l cũ a te.ff.de vi,& vi arm. quia respondeo.quod regula dict.l cũ a te.est
3 hodie † correcta per dispositionem iuris canonici, vt est text.in cap.sę-
pe contingit. extra de restitut spol.idque duabus rationibus. Pri-
ma,quia(vt inquit Pontifex)talis dispositio est nimis rigorosa. Se
cunda,quia dat causam peccati,quę rationes etiam in casu nostro pro-
cedunt maxime aduersus istos fratres , qui debent carere omni suspi-
tione criminis , facit quod notant communiter doctores in dict.l rem
quę nobis. vbi dicunt quod remedium can.redintegranda tertia quę-
4 stione j.habet locum etiam in foro † ciuili,quia fundatur super peccato
auferendo,& dicit Joann de Imol post Anton.de But in capitulo fi.
5 extra de pręscript.quod † quotiescunque Canon fundat se super pecca
to debet obseruari etiam in foro ciuili,& sub quocunque iudice , de quo
etiam per Doct in l.priuilegia.C.de sacrosanctis eccl.sijs. Nec ob-
stat,si diceretur,quod dict.cap.sępe.loquitur respectu interdicti,non autem
respectu interpretationis quam fecit Hugo , quia respondeo Primo,
6 quod † lex interpretata intelligitur secundum interpretantem.§.fin.in
authent.de filijs ante dot.instr.nat.per Jas.in authent.sacramenta pu
berum.C.si aduer.vendit. Secundo.quod correctio inducta per dictũ
Canonem est facta causa ampliandi priuilegij, & actionis, quę spoliato
competit:vnde non debet D. Hugo tollere quod etiam ipsum ad fauo-
rẽ spoliati pertinet,sed potius cũ eo coniungi.l.quod fauore.C.de legib.
Tertio interdictum pętoris loquebatur,vt ex continenti, id est , intra
decem quoque annos posset fieri recuperatio contra spoliantem non con
tra tertium dict.l.cum a te papa correxit illud vltimum respectu tertij.
ergo primum stat firmum per regulam passiuam de qua per doctores.
in.l.secunda.ff.de legat j.& quia satis conijcio dominum iudicem nihil
dubitare de hoc, vlterius non insisto sed ad eius pręstantissimum iudi-
cium remitto,quem non dubito habere rem claram,& expeditam aduer
sus istos fratres,qui non bono consilio ducti litem hanc temere intro-
duxerũt,vt merito sint in multis cõmunijs loco expẽsarũ condemnãdi.

SVMMAE RERVM. CV.

1 Occiso filio ius faciendę pacis ad Patrem seu proximiorem he-
redem pertinet etsi Pater sit furiosus ad eius Curatorem.
2 Gratia non dicitur surreptitia quotiescunque aliquid in supple
mentum est omissum quod si fuisset expressum uerisimiliter Prin-
ceps nihilominus esset consecuturus.
3 Gratia Principis geminata habet uim motus proprij.
4 Gratia emanata a Principe si interueneris pecunia habet uim con-
tractus.
5 Contractus cum Principe initi tanquam bonę fidei latam interpreta-
tionem accipiunt.
6 In contractibus bonę fidei Princeps utitur iure priuati nec potest etiã
de plenitudine potestatis eos alterare.
7 Semper ea interpretatio debet fieri ne quis authoritate rescripti remo
neat circumdatus.
8 Prohibitionis tollendę modus.
9 Dictio rebellis non uerificatur in bannito in contumaciam.


Tot sunt capita huius quęstionis,quę in pręsentia ver-
titur,& mihi alioquin occupatissimo tẽporis momẽ-
tũ cõcessum dũtaxat est,vt ea discutere,& cõsiderare mi-
nimus nõ possim.merito infrascriptis istis paucis con
1 clusionibus ero cõtẽtus. Prima † cõclusio. Occiso filio,
ius faciẽdę pacis ad patrẽ,seu proximiorẽ heredẽ perti
net:& si pater sit furiosus,ad eius curatorẽ.quia ipse remittẽdę iniurię
ius habet secundum Jac. Baldum Salic.in l.pactum curatoris.C.de pact.
2 in l.j.C.de in integr.restit. Secunda conclusio † non dicitur gratia
esse surreptitia quotiescunque aliquid in supplicatione est omissum,
quod si fuisset expressum verisimiliter Princeps nihilominus esset con
cessurus l.si quis filio exhęredato.§.irritum.in fin.vbi Paul.de Cast.
ff.de iniust.rup.Felin.capit.postulasti.de rescript.Socinus consi.lxxv.
3 in j. Tertia conclusio, † geminata gratia Principis habet vim mo-
tus proprij : & ideo allegatio surreptionis, vel obreptionis non ad-

mittitur.§.& hoc vero iubemus.in auth.vt nulli iud. Bal. Fulg. Iaſ.
in l.nec damnoſa.C.de prec. Imper.offer.Lud. Roman.& Alexand.in
4 l.iij.in princ.ff.quod quiſq; iur. Quarta gratia † emanata a Prin-
cipe,ſi interuenerit pecunia,habet vim contractus.ca.j.in fin. de feud.
5 non hab.natu.vbi Doctor.& † contractus cum Principe initi tanquã
bonę fidei latam interpretationem accipiunt ſm Bald.in extrauag.de
pac.conſtan.§.ſi quis vero.quem refert Iaſ.& Moder.in l.interpoſi-
6 tas.C.de tranſact.& † in his contractibus Princeps vtitur iure pri-
uati:nec poteſt etiam de plenitudine poteſtatis eos alterare ſm Paul.
de Caſt.in l.digna vox.C.de legib.& Decium, Felin.Ceteros in c.j.de
probat. Felin.c.quę in eccleſiarum.vers.quarta concluſio.de cõſtitu.
7 Quinta † ſemper ea interpretatio debet fieri ne quis auctoritate reſcri-
pti remaneat circumuentus.l.j.C.de his, qui ven. ęta. vbi Docto.&
hoc maxime procedit in gratia quę a Pontifice emanauerit ſm Ioan.
Andr.in c.j.de conceſ.pręb.in vj. in prima additione ad glo. incip. in
8 vltimis voluntatibus. Sexta,ſi aliqua † ſuberat prohibitio ipſius gra
tię adeo,vt fieri non deberet,ſi tamen Princeps vlterius proceſſit & fe
cit,cenſetur derogaſſe prohibitioni,& actus valet ſm Bald. in l. edita.
C.de edend.vbi loquitur in caſu fortiori de quo per Iaſ.in l. patre fu-
rioſo.ff.de his quę ſunt ſui,vel alie.iur.quod maxime dicendum eſt in
caſu noſtro:quia ſententię ſunt ſecutę in executionem gratiarum, quę
quidem tranſierunt in rem iudicatam & faciunt ius, vt habetur in rub.
ff.de re iud.& quia ſtatutum dicit,q; occiſor Banniti poſſit vnũ quẽ
eligerit eximere & hoc non proſit rebellibus,&c. quibus verbis nõ po-
teſt cenſeri impoſita lex ſuperiori,&c. Vltima concluſio verbum ſtatu-
9 ti,quod non proſit rebellibus,&c. † non verificat in iſto qui erat Ban-
nitus ob contumaciam ſecundum doctr. Bar.in l.cum filiusf.in princ.
ff.de verb.oblig.& in diſput.ij.incip.ſtatuto Peruſinę ciuitatis. quę
eſt communiter approbata per Doct.& Com.conſi.dxxxix.in j.& conſi.
cxlij.in ij.vnde ſententia auditorum non eſt lata contra conſtitutionẽ,
ſed contra ius partis,ergo tranſiuit in rem iudicatam nec amplius de
ea quęri poteſt.l.cum prolatis.ff.de re iud.vbi doct.maxime cum Pa-
pa omnem poteſtatem de hac re rurſus cognoſcendi abſtulerit legat o,
& gubernatoribus per ea,quę habentur in c.vt noſtri ij. extra de appel.
in l.ſolent.§.ſicut.vbi Bald.ff.de off.proconſ.

SVMMAE RERVM. CVI.

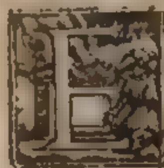
1 DVello netito mentitionem non tolli.
2 Prouocans & prouocatus ſunt quodammodo correlatiua ſicut
actor & reus.
3 Decretum de prouocato loquens ad prouocantem extendi poteſt.
4 Si aliquis mihi verba iniurioſa dixerit poſſum ei reſpondere tu mentiris
nec teneor iniuriarum quia prouocatus ſic reſpondi.
5 Vbi deficiunt verba legis deficit & eius diſpoſitio.



DIcendum in caſu propoſito videretur prima fronte,
non licere Titio iniuria a Sempronio affecto per pu
blicam ſcripturam dicere,q; mentiatur, ſtante decre-
to in Ducatu Mediolani.&c.Cum enim indiſtincte
tali decreto prohibeatur inuitatio,ſeu prouocatio ad
1 duellum, † ſequitur prohibitam eſſe etiam talem re-
ſponſionẽ.per regulam.l.oratio.ff.de ſponſal.ſiquidẽ
ex tali mentitione remaneret oneratus Sempronius : nec poſſet aliter
honorem ſuum tueri,q; armis ſm vulgarem conſuetudinem militię,&
ſic decretum daret materiam ſuſtinendo dedecori, quod non eſt creden
2 dum. Confirmatur,quia † prouocans,& prouocatus ſunt quodãmo-
do correlatiua ſicut actor,& reus: vt per Bar. in l.j.C.de litis conteſt.
3 vnde † decretum de vno loquens ad alium quoq; extendi debet.l.fin.
C.de indic.vidui.tol.glo.l.per interuallum.ff.de iudicijs.Sed his non
obſtantibus,dico contrarium verius eſſe quia certa eſt concluſio,quod
4 † ſi aliquis mihi verba iniurioſa dixerit poſſum ei reſpondere, Tu men
tiris.nec teneor iniuriarum:quia prouocatus ſic reſpondi,vt eſt text.in
l.quę omnia.ver.ſed ſi aduerſarius.& ibi Barto.not.ff.de procur.& in
l.qui cum maior.§.ſi libertus.ff.de bonis libertorum.non liceret tamẽ
primo replicare. Imo tu mentiris, ſecundum Angel. Paul.de Caſtr.
Iaſon.& alios in l.ſi.per illum tex.ff.quod quiſq; iuris. & iſtud eſt cer-
tum,quando reſponſio contumelioſa fit ad finem repellendi delictum
improperatum,& in effectu negandi illud,quod ſibi eſt obiectum.ſi ve-
ro mutuis iniurijs ſe afficerent nunquid locus compenſationi dicendũ
eſt,vt per Felin.in c.dilecti filij.extra de excep.ſed noſtra quęſtio eſt in
caſu clariore,quando reſponſio fit,vt improperatum delictum repella-
tur quo caſu res nullam habet difficultatem, vt etiam inquit Decius in
l.vt vim.in fin.ff.de iuſt.& iur. Nec obſtant allegata verba decreti:q: ſi
bene ponderentur loquuntur in prouocante ad duellum, vel acceptãte
5 prouocationem quorum neutrum in caſu noſtro fit vnde † vbi deficiũt
verba legi deficit eius diſpoſitio l.iij.§.toties.ff.de damn.infect. Nec
obſtat quod Sempronius remaneret oneratus quia reſpondeo eſſe ſal
uum ſibi remedium iuris ſcilicet actionem legis Cornelię iniuriarum:
decretum enim voluit duntaxat tollere conſuetudinẽ duelli cõtra quã
alias omni iure eſt reprobata ſecunda q. v. c.monomachiã.&. vul-
co.de purg.vulgari.c.ſecundo de cleric.pugnant.in duell.l.j.C.de gla-
diat.lib.xj.remedia autem iuris ſalua reliquit vtriq; parti. & ex his ap-
paret non obſtare regulam correlatiuorum,vel regulam dictę legis ora
tio. quia falſum eſt,quod talis reſponſio ſit neceſſarium antecedens ad
duellum imo eſt antecedens ad remedia iuris puta l.Cornelię iniuria-
rum vel ſimilium.de quo per Cyn.Bald.Saly.in l.j.C.ſi rector pro-
uincię.& ita puto veriſſima,ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CVII.

1 FAcultas piſcandi eſt iuris naturalis.
2 Iure naturali Piſces capientium fiunt.
3 Cenſus arguit ſimplicem authoritatem non autem dominium.
4 In dubio pręſumimus potius cenſum quàm Canonem.
5 Conſuetudo piſcandi eſt attendẽda & ſola ſufficit ad acquiſitionẽ iuris.
6 Praſcriptio ſeruitutis diſcontinuę requirit tempus immemorabile.
7 Sententia lata abſque peremptorio ipſo iure eſt nulla.
8 Congregati ſine licentia non niſi ex cauſis poſſe.
9 Non poſſunt Barones prohibere quia ſubditi querelas ſuas portent ad
Regem ſeu primum dominum ſuum.



EXiſtimarem in cauſa cõitatis Candię vltra ea, quę al-
legata ſunt per Pręſtantiſſimum aduocatum d. Prin
cipalium eius ſententię inhęrendo partes dñi iudicis
eſſe in pronuntiando pro ipſa cõitate q; liceat libere
hominibus dictę cõitatis piſcari in lacu de quo agit:
1 quia iſta † facultas piſcandi eſt iuris naturalis.§.flu
2 mina aũt.inſti.de rer.diuiſ.& † iure naturali piſces capientium efficiũ-
tur.l.j.§.fi.de acq.rer.dom.& ideo nõ poſſunt vaſalli vel Barones, ſeu
dñi Caſtrorum prohibere,ne quis piſcetur in lacu publico ſm Ioã. Fab.
in d.§.flumina autem. Guid. Pap.q.ccccxiij. Iacobin.in tract.feud.
verb.piſcationibus.& verbo,& fluminibus. Dec.conſil.cclxxi.Et iſtud
pręſupponit etiam ſententia partis aduerſę quatenus permittit iſtos
piſcari accepta licentia,quam iſti nobiles tenentur dare. cum enim co
gat nobiles ad dandam licentiam apparet : quod ius non eſt in nobili-
bus:ſed duntaxat quędam ſuperioritas:vt in ſimili habetur in c. licet.
extra de regul. Et etiam ſuadetur grauamine ſoluto omnis rubi vnius pi
ſcium,&c.talis enim penſio pręſumitur in dubio eſſe cenſualis potius
3 q; emphyteutica:vel conductoria:quia † cenſus arguit ſimplicem ſupe-
rioritatem:non aũt dominium iuxta gl.in c.conſtitutus.extra de relig.
4 dom.& ibi doct.& per Bar.in l.j.§.j.ff.de public.& quod † in dubio pręſ
ſumamus potius cenſum,q; canonem:tenet Alber.de Roſat.in l.ij.C.
de iur.emphyt.cum concord.ibi per Iaſo. & corroboratur hęc opinio
ex poſſeſſione iſtorum vicinorum : qui ſemper retro tranſactis tẽporibus
libere ſunt piſcati:quę conſuetudo reſpectu iuris piſcandi maxime eſt
5 attendenda † & ſola ſufficit ad acquiſitionem iuris.l.ſi quiſquam.ff. de
diuerſ.& temporal.pręſcript.& firmat And.de Iſer. Alnarot. Cardin.
Afflict.in c.j.verbo piſcationum reditus quę ſint regal.in vſib.feud.&
videtur ſufficere conſuetudo 30.annorum d.l.ſi quiſquã.& glo.in d.§.flu-
mina.verb.omnibus. & ortius dicit Dec.in cõſi.cxcvij.quod ſufficit lõgũ
6 tempus.i.decennium.& extitimo quod dicat verum. Nec obſt.q; † pręſcri
ptio ſeruitutis diſcontinuę.requirit tempus immemorabile ſuperiori-
bus fundamentis l.hoc iure.§.ductus aquę.ff.de aqua quoti.& ęſtiu.
& habetur in l.ſeruitutes.magna.ff.de ſeruit.q: hoc procederet in pręſ
criptione ſeruitutis:ſed iſti homines non habent hoc ius iure ſeruitu-
tis:ſed potius iure facultatis ſibi competentis de iure gentium vt ſupra
dixi:quę facultas conſeruata eſt per viſum continuum iſtorum qui tracta-
bant de conſeruando iure ſuo, non aũt de acquirendo iure alieno: quo
caſu neceſſaria eſt pręſcriptio de qua ſatis dictũ eſt in allegationibus.
Non obſt.ſententia lata anno 1478.in illis verbis tanquã a ſuperiore
& ius habente in ipſo lacu pretextu incantus ſine cuius licentia & con-
ſenſu non licuit:&c. Quia rñdetur pluribus modis. Primo,quod talis
7 ſentẽtia eſt ipſo † iure nulla q: lata abſq; peremptorio vt habetur in c.
conſuluit.de off.deleg.in Clem.ſępe verb.peremptorie. de verb. ſign.
Pau.Caſt.l.prolatam.C.de ſent.adeo qđ etiã ſi partes eſſent pręſen-
tes nõ tñ valeret ſententia niſi pręceſſiſſet monitio iudicis quę hꝫ vim
peremptorij ſm Bal.in l.ij.ad fi.C.quo & qñ Iud. Iaſ.in l.j. nu.x.ff.
de in ius voc. Pręterea nullitas oſtenditur ex manifeſta õrietate qua-
tenus dĩ cõſilium non potuiſſe congregari ſine pręſentia:vel licẽtia offi-
cialis.ſi ita eſt:ergo ſyndici non fuerunt legitime electi : ergo ſentẽtia
quę ꝯ cõitatem lata tanquã indefenſam eſt nulla.l.pe.C.ſi aduer. rem
iud.l.iij.C.quib.ex cauſ.maior.vbi Iac.& Bar. Pręterea rñdetur:q;
non obſtante illa ſententia cõitas ſemper perſeuerauit in piſcando libe
re:& ſic dicta ſententia nunq; habuit executionem vnde amplius poſt
lapſum 30.annorum non poteſt exequi,ſm Bar.& doct.in l.iudex poſtea-
quam.ff.de re iud.& eleganter fuit dictũ in allegationibus:q: quantum
ſit ad actum libere piſcandi non poteſt dici quod traxerit ſecum execu-
tionẽ:de quo actu nos diſputamus non aũt de valore proclamationum
factarum a conductoribus quorum conductio eſt finita. Addo etiam, q; verba
ſententię non probant ꝯ iſtos homines dicunt ſimpliciter dicant tanquã
a ſuperiore:& ius habente in ipſo lacu pręterxtu incantus ſine cuius cõ-
ſenſu:&c.illa enim dictio a ſuperiore arguit potius quãdã ſuperiorita-
tem q; dominiũ de qua in c.j.& c.ſolitę.vbi Ab.vij no.extra de maior.
& obe.& illa verba ius habente in lacu pretextu incantus nõ pbat niſi
exhibeat incantus.quid enim ſi actus eſſet de ꝯſenſu dictorum bonorum:pręſ
ſudicat enim illis reſpectu illius incantatoris ſm.cuius ꝯductio ſtatim
8 fuit finita. Circa ſm dubiũ an dicti homines † poſſint ſe congregare ſine li
centia officialis:regula eſt:qđ non:vt per Bar.in l actor.ff.rẽ rat.hab.
& Guid. Pap.q.dcxxj.in iij.dub.fallit qñ officialis non vult dare licẽ
tiam,nec intereſſe:tunc ius deuoluitur ad ſeniores ex decurionibus.l.j.
ff.de alb.ſcrib l.j.C.de ꝯſul.lib.xij.& declarat Ioan.de Platea. in l.ij.
C.de decur.lib.x.& habetur per Can.in c.j de maior.& obedient. Fallit
rurſus:qñ tractaret de negotio officialis:vel dñorum ipſius:in quo nego-
tio iſ ſe eſſet ſuſpectus:q: tunc poteſt ꝯſilium ꝯgregari etiã ipſo nõ pręſ
ſente:vel contradicente ſm Alber.de Roſat.in l omni.C. de ſacroſan.
eccle.& per Dec.conſi.clj. Fallit etiam:qñ tractatur de adeundo primo
9 domino:quia † non poſſunt Barones prohibere : quin ſubditi quere-
las ſuas portent ad Regem:ſeu primũ dñm ſuũ:vt eſt tex. in l. Impe-
rator Alexand ff.de app.vbi Ang Imo ceteri.vnde nõ poſſet per in-
directũ eis hoc prohibere vetãdo eos adunari.p regulas l.ij ff. de iur.

omn.iud.l.illud.de acquir.hered.l.oratio.ff. de sponsalibus. & pro hac
fallentia facit text.in l.pe.C.de legatio.lib.x. Fallit rursus,quando con-
gregatio esset facta de re licita , & ita constaret : quia hoc casu cessant ra-
tiones prohibitiuę:nec detur occasio malignandi, & qp congregationes
pręsumantur fieri ex mala causa , quę rationes adducuntur per Guid.
Pap. prędicta quęst. dcxxxj. cum enim ex post facto appareat de re
licita factam congregationem purgatur illa pręsumptio contraria. per
text.in l.sed Julianus. §. proinde. ff.ad Maced. Item fallit , quan-
do extaret consuetudo , quod se congregarent absq; licentia officialis :
seruanda enim esset talis consuetudo,secundum Guid. Papę.qu.cvj.
vbi sentit vnű , quod puto verum quod de iure cõmuni non requiratur
alia licentia officialis , sed totű hoc fit de consuetudine Francię, quę est
localis,& ita etiã sentit Jo.Fab.in §.vniuersitatis.instit.de rerű diuis.
nec Bar.aut Spec. aut quisquã alius contradixit si bene videantur,&
hanc sententiã etiam tenent doct.in l.fina.per illű textű.C.de tut.olim
iudiciũ.& ista sufficiant pro modicitate temporis,& rei mihi occupato,&
requisito de sola subscriptione. Saluotamen semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CVIII.

1 IS qui sit integra fama habet iustam excusationem ne pugnet cum criminoso.
2 Criminosi non admittuntur ad quenquam accusandum.
3 Non uidetur audiendus qui honoris sui tuendi causa pronocare se quem quàm allegat si eum propter delictum iam amiserit.
4 Infamia notatus in album militare recipiendus non est.
5 Indulgentia quos libera notat.
6 Condemnatus per contumaciam ex delicto quàmuis crimen tale sit quod infamiam irroget tamen ex territorium statuentium habentur pro integra persona nec censetur infamis.
7 Edictum pratoris eos tantum notat qui publico iudicio sunt damnati.
8 Inter condemnatum ex contumacia & condemnatum ex delicto est magnum discrimen.
9 Qui semel malus fuit non censebitur amplius malus si per triennium fuerit abstinens.
10 Per impetrationẽ gratia non censetur quisquã ipsum crimen confiteri.
11 Factam ad unum finem ad alium prasertim contrariũ trahi non debẽt.
12 Vnicuique licet sanguinem suum redimere.



Obilis , & strenuus Capitaneus N. an possit reijci a
singulari certamine tanquam criminosus quęritur :
cum in patria sua fuerit descriptus in albo exulum , &
condemnatorum tanquam prędator vię publicę . Et
videretur prima fronte † excludendű esse:quia secun-
1 dum regulas communes † is,qui sit integrę famę,ha-
bet iustam excusationem,ne pugnet cum criminoso:sicut videmus iure
2 nostro † criminosos non admitti ad quenquam accusandum.c.j. extra
3 de accu.† nec videtur audiendus , qui honoris sui tuendi causa prouo-
care se quenquam allegat,si eum propter delictum iam amiserit.l. quo-
niam C. de here. maximeq; id dicendum in eo , qui crimina militaria
commiserit,vt quia,conspiratione facta depopulatus sit vel cum mani-
pularibus in aliquod delictum conspirauerit.l.ij.ff.de re milit.Confir-
4 matur quia iste saltem videtur † infamia notatus.l.j.ff. de his, qui not.
infam. Unde sicut amplius in album militare recipiendus nõ est.l.iij.
qui ignominia.ff.eod. ita nec ad pugnam admitti debet. Et quamuis
allegetur eum per gratiam principis abolitionem impetrasse, superest
5 tamen infamia facti:quia † indulgentia, quos liberat notat iuxta illud,
Pœna potest demi culpa,perennis erit l.fin.C.de gen. abol. Sed his non
obstantibus,puto contrariam opinionem esse veriorem:quia suprascri-
pta procederent in eo qui propter tale delictum fuisset condemnatus,
non autem in eo,qui absens propter contumaciam fuerit pro delinquẽ-
te habitus: talis enim sententia pręsumitur potius lata propter contu-
maciam:q; quia malam causam haberet.l.Papinianus.§. meminisse.
de inof.testam.l.& ideo.de euict. Unde statutum volens patrem teneri
pro filio homicida , non habebit locum in filio condemnato ob contu-
maciam ex forma statuti contumacez pro confesso, & conuicto habentis
quod Bart.disputauit,& communiter receptum est. Bart.q.iij. & l.cũ
filius.in princip.ff.de verbor.oblig. Qua ratione etiam proditum est,
6 † eum,qui condemnatus sit ex delicto per contumaciam,quamuis alias
tale sit crimen,quod infamiam irroget,tamen extra territorium statuen
tium eum haberi pro integra persona nec censeri infamem. l. ex ea. vbi
Alb.de postul. Fortius censuit Bart.nec.quidem in ipso territorio esse
famosum: non enim tantum tribui contumacię. Bart. l. ictus fustium.
ff.de his,qui not. Alex.consil.cuij.in y.& quia tales censentur condem-
nati potius vigore statuti:q; & lege publici iudicij ex quo omnia statuta
sunt leges priuatorum iudiciorum. Dec.l.y.C.qui testamen. fac. poss.
7 † edictum autem Prętoris eos tantum notat qui publico iudicio sunt
damnati.d.l.j.quod ex Corn.respondit.consi.xlij.in j. Et hinc apparet
non obstare ea,quę in contrarium adducuntur. Primum,quia hic non
8 potest dici criminosus, aut infamis: cum ea condemnatio † vires extra
territorium non habeat, & censeatur condemnatus ex contumacia, non
ex delicto inter quę magna est differentia. Bar.l.omne.de re milit. De-
inde , quia tam longo tempore iste fuit inter pręfectos militum Regię
maiestatis honoratus,vnde censetur abolita omnis macula.arg.l. Bar
9 barius de off.pręto.sicut dicimus de eo,† qui semel malus fuit nõ cen-
sebitur amplius malus,si per triennium fuerit abstinens.§.hinc autem.
in auth. de monach. qua in re q; plurima Jason congerit apud eum le-
gend.l.in arenam.C.de inoff.testamen. Tandem, quia fuit absolutus
de albo exulum,& habuit pacem,seu remissionem a partibus(vt audio)
tanquam innocens. & subsequuta deinde est gratia generalis , quę con-
cepta est verbis largissimis, ideoq; omnem maculam prorsus abstergit.
l.j.C.de sent.pass.etiam quo ad formam adtinet l.j.§.pen. de postu. vi-
denda tamen essent verba gratię,& restitutionis,& secundum ea respon-
10 dendum . Illud constat † per impetrationem gratię non censeri quen-
quam ipsum crimen confiteri.gloss.c.exhibita. verb. postulauit. de ho-
11 micid.quia † ad vnum finem facta ad alium pręsertim contrariű trahi
non debent.l.legata inutiliter.de adimen.leg.maxime cum ad maiorem
cautelam potuerit impetrari.c.venerabilem.de elec. vbi doc. & vt se re-
12 dimeret,a molestia litium.c.dilectus.j.extra de simon.& q; † licet vni-
cuique sanguinem suum redimere.l.j.ff.de bonis eorũ. Et ita mihi vi-
detur maxime per primam rationem. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CIX.

1 PEr alienationem factam ab emphitheota non incurritur pana caducitatis nisi domino uoluntatem suam declarante.
2 Caduci pena.
3 Pena non habent locum nisi specialiter expressa.
4 Commissa lui posse ex causa contra.
5 Permutationem non extendi.



Ollendę difficultatis causa quę inducitur contra istos
de Cauallis possunt considerari aliquę rationes vltra
eleganter,& vere allegata per D. Thomã. Prima
1 est q; † per alienationem factam ab emphyteuta non
incurritur pena caducitatis,nisi domino voluntatem
suam declarante,vt habetur per Bar. in l.j.ff.si ager
vectig. Felin.c.dilectus filius.y.de rescript. Quę de-
claratio voluntatis non transit in heredem , & sic successorem vniuersa-
lem : ex quo nullum oritur preiudicium ipsis de Cauallis per doctri-
nam Bar.in l.si quis a filio.§.1.ff.de leg.1.in l. idem Pomponius scri-
bit si frumentum.ff.de rei vend.& habetur per Doc.in l. inter stipulan-
tem.§.1.ff.de verbo.oblig.& gloss.in l.omnimodo.C.de inoffi.test.ergo
multominus transit in istum permutatorem & sic successorem particula-
rem.l.ex pluribus.ff.de admin. tut. Secunda ratio est , quia per illa
verba generalia posita in instrumento permutationis,non debet censeri
2 concessũ istud ius protestandi caducitatem,per † quod quis incideret
in pęnam & priuaretur iure suo arg.l.semper in obscuris.ff.de reg.iuris.
3 & quia † pęnę non habent locum,nisi specialiter expressę.§.cum igitur.
in authent.de non elig.& hoc procedit,etiamsi actus sit prohibitus.l.ij.
4 §.diuus.ff.de relig.& sumpt.fun.& propterea , quamuis † emphyteuta
per alienationem cadat a re emphyteutica , non tamen cadat a pacto
luendi,nisi expresse dictum sit:q; istę pęnę non debent attendi,nisi in ca
su expresso specialiter,non autem per clausulas generales notariorum :
& ita consuluit And. Sic.consi.lj.scripsit sapienter.in j.in lib.& sequunt
moderniores in l.in bonę fidei.C.de pactis. Tertia ratio est , quia si
5 videatur instrumentum permutationis † fuit solummodo translatum
in istos de Restis fictum luellum seu ius exigendi eum, & etiam ipsum
dominium directum , & iura ipsius consortij misericordię quoad conse-
quutionem ipsius ficti, & dicti directi, & ciuilis possessionis: & sic dictum
Cambium habet expressam limitationem in dicto instrumẽto.vnde nõ
debet trahi ad ius protestationis quodquidem ius non respicit solutio-
nez ficti,nec consequutionẽ directi dominij,sed vtilis & consolidationẽ,
& clausulę generales notarij restringuntur ad illam principalem dispo-
nem,vt illam non amplient.Clem.j.de preb.in fin.l. age. de trans. l.in
agris.de acq.re.dom.& illud est clarissimum,si bene videatur forma cõ-
tractus,& secundum hanc partem in terminis consuluit Baldus consi.
cclxxix.& cclxxx.ista iunctura in v. volum. vbi adducit prędictas ra-
tiones licet non ita extendat. & facit,quod in successore vniuersali consu
luit Raph.Com. consil. clxiij. & Aretinus consil.xiiij.vbi loquitur in
feudo. Nec obstat,quod notat idem Bald.in consi.cccxiiij. in eod.vo-
lum.quia non loquitur in hac protestatione caducitatis , sed in denun-
tiatione causa euictionis in qua cessant supradictę rationes.

SVMMAE RERVM. CX.

1 PRro clamationi ex causis non patendum.
2 Legis ab rogata modus.
3 Quoties propter causam uel beneficium ad cognitionem suam trahit censetur impedita omnis ordinarij potestas.
4 Qui unum dicit aliud excludit.
5 Omnis Monomachia ipso iure est prohibita.
6 Vnicuiq; falso accusato licet dicere tu mentiris.
7 Defensio uerbalis est iuris naturalis.
8 Leges semper ita condẽda sunt ut clara apertaq; sint ne dent materiã hesitandi & litigandi.
9 Propositum in mente retentum nihil operatur.
10 In re dubia mentis controuersia admittitur non in re clara.
11 Lex habet pro tempore prolixo tempus duorum mensium quando pro carcere assignatur domus tanto tempore. (actus.
12 Leges loquentes de consuetudine declaratiua iure requirunt plurimos



Jo de agitur. cum non a delicto , sed a causa honoris cę-
perit humaniter , & ciuilissime est diffinienda , quod &
maxime sperandum est ex humanissimis moribus, sin-
gularique benignitate illustrissi.domini. Marchionis ,
qui eam ad suam cognitionẽ retraxit, adeo vt superflua
videri possit hac in re omnino mea allegatio,sed tamẽ,vt

morem geram Illustri Comiti Francisco, cui denegare nihil possum,
pauca sum scripturus ut æquitas petitionis suæ magis elucescat. Visis
1 proclamationibus † nomine excellentissimi domini Gubernatoris, &
Cæs. locum tenentis factis sub die viij. Aprilis anni præteriti difficultas
omnis oritur ex ultimo cap. illarum, quo præcipitur, ne quis audeat ver
bo, vel facto præstare causam probabilem, per quam inducatur duel-
lum. &c. sed illud capitulum dico non esse obseruandum in casu nostro
pluribus rationibus. Prima est, quia cum deinde hoc anno sit pro-
mulgatum decretum Cæs. maiestatis absque d. cap. non debet amplius
dictum capitulum attendi, quia siue d. Marchio sit legatus Cæsaris,
2 siue † etiam præfectus prætorio, leges ipsius cessant, & censentur abolitæ,
etiam si generaliter conceptæ sint, postquam secuta est lex noua in illa ma
teria ab ipso Cæsare, ut est tex. in l. formam. C. de off. præf. præt. ibi si ni-
hil postea ex auctoritate mea innouatum est. Et facit quod not. Can. in
3 c. ut nostrum. extra de appel. & doct. in l. iudicium. de iud. † quoties pa
pa causam, vel beneficium ad cognitionem suam trahit, censetur impe-
dita omnis ordinarij potestas. de quo etiam per d. de Rota decis. lxxvj.
de testib. in antiq. Curt. Sen. consi. lxvj. Dec. clxx. in fin. Secunda
est, quia tale capitulum censetur abolitum expresse per constitutionem
Cæsaream, in princ. voluminis statutorum appositam ibi reliquis om-
nibus antiquatis, quæ clausula expresse decidit præsentem quæstionem,
ut habetur in auth. omnes peregrini, ubi Bald. Paul. Fulg. Corn. C.
comm. de success. Paul. de Cast. consi. lxxxvij. visis ijs. & consi. xcj. viso
puncto in antiq. Fel. & Mod. in c. ii. extra de constit. Tertia, quia cum
prima pars dictæ proclamationis sit relata in statutum, & ista ultima
omissa, apparet manifesta mens statuentium, quod hanc secundam vo-
4 luerunt antiquari: quia † qui unum dicit, aliud excludit. l. cum prætor. ff.
de iud. c. nonne. extra de præsumpt. & facit quod not. Alexã. consi. lxxv.
in v. vol. & in simili casu quod per nouam reformationem censeatur abo-
lita clausula veteris statuti consuluit Sign. Pomod. consi. ccuj. allegat
tex. in l. quod constitutum. ff. de testa. mil. Quarta ratio, quia statutum
omisit dictam clausulam ultimam magna ratione: cum enim tale statu-
tum factum esset ad tollendam prauam consuetudinem illorum duel-
5 lorum, & ut reduceremur ad ius commune, secundũ quod † omnis mo
nomachia omni iure est prohibita. ij. q. v. c. monomachiam. c. j. de purg.
vulg. c. ij. de cler. pug. in duell. l. j. ubi not. C. de glad. lib. xi. satis fuit d.
statutum, secundum ius commune intelligere. l. si seruũ vestri. C. de no-
xalib. Bal. l. j. §. excipiuntur. ff. de terijs. & non ultra progredi, ad eos,
qui præstant causam, cum præstantes causam delinquendi alijs legibus
puniantur, ut habetur in cap. qui causam. de reg. iur. in vj. nec operæpre
tium fuit de hoc constituere. Quinta ratio, quia nisi ita diceremus, se-
queretur inconueniens, quod nemini liceret nec quidem simplici verbo
tueri honorem suum: cum semper subesset periculũ ne inde causa duelli
6 emanaret, quod certe esset iniquum, cum † liceat unicuique falso accusa-
to respondere, Tu mentiris. l. quæ omnia. ubi Bartol. de procur. l. qui
cum maior. §. si libertus. de bon. lib. per Dec. in l. ut vim. in fin. de iust.
& iure. nec videtur quod statutum aut voluerit, aut potuerit tollere ta-
7 lem † defensionem verbalem, tanquam iuris naturalis sit, de quo in d.
8 l. ut vim. Sexta ratio, quia semper † leges ita sunt condendæ, ut claræ
aperteque sint, ne dent materiam hæsitandi & litigandi, secundum text. in
auth. de restitut. versic. hanc autem puram, prout ista faceret dum dispu
taremus an verbum aut factum dedisset probabilem causam, & posset
arripi a iudicibus in occasionem, ut in simili dicitur. in l. famosi. versic.
hoc tamen. ff. ad leg. Iul. maie. merito dicta clausula fuit omissa. & res
relicta in terminis iuris communis, secundum quod competit actio in-
iuriarum, ad instantiam partis, & ad condemnationem pecuniariam, de
quo in inst. t. tit. de iniurijs. §. fi. Septima ratio, quia cum per supra-
dicta aperte constet, quod dictum capitulum ultimum sit reuocatum nõ
debet posse in nouam obseruantiam reduci, ex eo, quod asseratur mentem
senatus fuisse, ut etiam illud obseruaretur: quia quacunque potestate ful-
geat senatus debet seruare legem a Cæsare ipsi factam cæteris antiqua-
tis, nec admittitur allegatio illius mentis, de qua non constet per verba
9 l. j. C. de mand. prin. quia † propositum in mente retentum nihil opera-
10 tur. l. si repetendi. C. de cond. ob cau. & † in re dubia admittitur con-
trouersia mentis non in re clara. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg.
iij. prout in casu nostro, in quo clare constat de reuocatione per illa ver-
ba cæteris antiquatis, &c. Octauo, quia nisi ita diceremus aperta esset
via captandi homines, qui videntes se non delinquere contra leges, ali-
quid dicerent. unde occasio pugnæ posset oriri, & deinde remanerent ca
pti, si mens illa allegaretur, & effectum haberet: & hoc modo cludere-
tur dispositio legis volentis neminem arctari, nisi postquam scientia cõ
stitutionis prohibitiuæ innotuerit. l. fi. ff. de decr. ab ord. fac. & in auth.
ut factæ no. constit. & in c. ij. extra de constit. lib. vj. per Bar. in l. omnes
populi. in v. q. princ. de iust. & iure. essetque hoc nõ valde dissimile exem-
plo ab eo quod Caij Caligulæ Imperatoris fuit de quo scribit sic Sue
tonius. Proposuit legem, sed minutissimis literis, & angustissimo loco,
uti ne cui describere liceret. Nona, quia etiam si delictum perpetratum
in hoc fuisset, tamen satis pœnarum dedisse Comes Franciscus videri
potest, qui lapsis iam duobus mensibus domum habeat sibi pro carce-
11 re assignatam, † quod tempus lex existimat satis prolixum esse carce-
rationi. argu. l. fin. C. de custo. reorum. & facit quod habetur in l. si quis
diutino. ff. de pœnis. Decimo & ultimo non omitto, quod illa allegatio
non est admittenda, quæ dicitur quod etiam post latam legem Cæsaris,
nihilominus d. ultimum caput proclamationis obseruatum fuit in per
sona cuiusdam lanificis, respondeo enim, quod hoc procederet, si tot
actus interuenissent qui consuetudinem inducerent, vel ostenderent le
gem Cæsaris ordinatum usu sic intellectam, ut inquit Bald. in d. auth.
12 omnes peregrini. quia † leges loquentes de consuetudine declaratiua
iuris requirunt plurimos actus. l. de quibus. verbo inueterata. l. diu-
turna. l. sed ea, quæ. l. si de interpretatione. ff. de legib. per Bart. in d. l.
de quibus. in ij. q. princ. versic. iuxta prædicta, ubi etiam Ias. & sequun-
tur Can. in c. fin. de consuet. & licet Alex. consi. cvij. in ij. dicat non esse
necessariam præscriptionem, tamen non negat, quin saltem plures actus
requirantur, ut dicitur in dictis iuribus, & dicit Bald. in d. l. diuturna.
quod saltem duæ vices sunt necessariæ per tex. in l. iij. in fin. C. de episc.
aud. de quo per Curt. in rub. extra de consuet. quæst. iiij. Sed quia huic
fundamento etiam alijs modis responsum, est per præstantissimos ad-
uocatos non insisto ulterius, utpote in re clara. Et hæc omnia saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXI.

1 Verba indicant intentionem loquentis ideo ab eis non est discedendum.

2 A sententia arbitrorum non datur appellatio.

3 Arbitrorum dinoscendorum ratio.

4 Verbum compromissum & consensit non conuenit delegatis qui iurisdictionem habent etiam in inuitos.

5 Dictio stipulata inducit compromissum non simplici pacto sed stipulatione conceptum fuisse.

6 Arbitrij delegationisque concursus.

7 Delegationem arbitrij iure censeri.

8 Potestas arbitri finitur morte compromittentis quia respectu heredum compromittentis non subest consensus qui ex affectione in arbitror procedit.

9 Mutatio qualitatis superueniens facit ut nouus consensus requiratur.

10 Compromissum minoris nullum.

11 Minor eo ipso quod compromittit censetur læsus præsertim cum id fecerit absque authoritate Curatoris.

12 Imperator etiam citra consensum partium potest causam delegare appellatione remota.

13 Minorem ob compromissum restitui.

14 Datio fidei & iuramentum æquiparantur improprie tamen.

15 Verba hæc dedit fidem manu leuata cum sint ambigua possunt intelligi de simplici promissione etiam non iurata.

16 Debet fieri interpretatio contra eum qui se fundat in illis ambiguis.

17 Sententiam ad non petita non trahi.

18 Sententia & eius executio habet formam à lege statutam & a iure publico pendet.

19 Cum non appareat quem literas sibi missas acceptasse & approbasse ex eis non potest se fundare.

20 Acceptans partem literæ & partem repudians non potest earum literarum beneficio uti.

21 Præscriptio est exceptio litis finita impediens ingressum iudicij.

22 Lex dicit eum qui præscriptioni innititur impium remedium allegare.

23 Præscriptio cum titulo pro suo uel pro herede non est impium remedium sed fauorabile quia lex ait fauore publico esse inductum.

24 Ad interrumpendum præscriptionem x. uel xx. annorum requiritur litis contestatio.

25 Præscriptio xxx. annorum aduersus eum qui bonæ fidei sit non interrumpitur sola citatione.

26 Emptor qui emit cum pacto retrouendendi non obstante tali promissione nihilominus usucapit.

27 Princeps potest tollere beneficium præscriptionis.

28 Priuilegia Principum non nocent ei qui non est citatus cum citatio sit de iure diuino quæ non potest per Principem tolli.

29 Rescriptum impediens usucapionem consumandam non impedit iam perfectam.

30 Actor sibi contrarius non est audiendus.

31 Delegati Principum ante litem contestatam sunt recusandi non autem post nisi ex causa superueniente uel etiam antecedente quàm partes ignorassent.

32 Delegatus a Principe cum clausula appellatione remota potest recusari ut suspectus si subsit iusta causa.

33 Iudex recusatus si non obstante recusatione procedat talis processus est ipso iure nullus.

34 Iusta causa recusandi iudicem est quando grauat partem & aliæ causa adducuntur.

35 Recusationis utilitas.



Antgrauij Assiæ illustris principis, & eius aduersario-
rum Comitum a Nassau in causa prima difficultas of-
fertur, an literæ Cæs. maiestatis causam illam iudici-
bus committentes, ad delegationem pertineant, an ad
compromissum, id est, an præfati iudices sint delegati,
an arbitri. Et videretur esse delegatos: quia in dictis li
teris nõ uno in loco sic appellant ibi, Nostros commissarios, & delegatos
ordinamus, &c. & ibi, Qui subdelegati commissarii, &c. & in discursu multis
1 in locis ubique sic appellatur, unde a † verbis discedere non possumus,
quæ indicant intentionem loquentis. l. Labeo. de sup. leg. Confirma-
tur hæc sententia, dum in eis literis dicitur quod dicti tanquam Cæsa-

ris

ris commissarij de iure cognoscere, ꝛ pronunciare debeant absque con-
tradictione, appellatione, supplicatione, ꝛc. nam si arbitri essent, frustra
2 de appellatione fieret mentio, cum † a sententia arbitrorum non detur
appellatio. l. j. C. de arbitr. ꝛ licet doctores in l. nemo potest. in fin. ff. de
leg. j. excipiantur aliquot casus, tamen illi excepti non conueniunt no-
3 stro. In contrarium, quod [illegible] † isti iudices sint arbitri probatur ex il-
lo verbo. *Tantum consequuti quod utraque pars in sequens compromis-
sum & cognitionem consensit, & pareret nobis stipulata manu & fide
data promisit.* ponderando dictionem, Compromissum. ꝛ verbum, Con-
sensit. quod non conuenit delegatis. qui iurisdictionem habent etiam in
inuitos. l. j. C. qui pro sua iurisd. l. inter stipulantem. §. j. de verb. obl.
5 Abb. c. innotuit. de arbitr. ꝛ † dictio stipulata, quę indicat compromis-
sum non simplici pacto sed stipulatione conceptum fuisse, secundum l.
diem proferre. §. fin. vbi not. ff. de arbit. ꝛ in l. ij. eo. tit. Bar. ꝛ doct. d. l.
nemo potest. in fi. Probatur etiam versus finem rescripti, ibi, *Et iuxta
tenorem huius compromissi procedatur.* & rursus. *Quod hoc compromis-
sum, & cognitio iudiciaria & quicquid ordinatum, &c.* quibus verbis
satis videtur ostendi, ꝙ isti potius fuerint arbitri, quam simpliciter de-
legati. Apparet hoc quoque ex pręfatione, in qua dicitur, *Quamuis
amicabilis transactio frustra tentata sit, tamen tantum consequuti su-
mus, quod utraque pars, &c.* vnde potest deprehendi, quamuis no-
luerint amicabiliter componere ꝛ arbitratores eligere, sub quo proprie
sit amicabilis transactio, secundum gl. in auth. vt diff. iud. §. j. tamen
fuerunt contenti in arbitrum consentire, qui de iure cognosceret. Et li-
cet quandoq; appellentur delegati, vel commissarij, ꝛc. tamen hoc ea
contemplatione dicitur: quia nominati sunt ab ipsa Cęs. maiestate, non
tamen ideo minus sunt arbitri: sicut videmus, ꝙ arbitri iuris nominati
ab ordinario dicuntur delegati, ꝛ tamen etiam proprie sunt arbitri. l.
arbitro. l. seq. ff. qui sat. cog. c. ab arbitris. de off. deleg. lib. vj. ꝛ a talibus
appellare licet iuxta l. fi. ff. a quib. app. non lic. Quid ergo dicendum in
6 casu nostro? Et non † est dubium posse aliquem esse iudicem delegatum,
ꝛ etiam arbitratorem simul, vt si postquam quis sit delegatus ꝛ partes
deinde in eum compromittant vt est tex. in c. nisi essent. extra de pręben.
ꝛ quod in arbitratorem dicitur idem tenent canonistę in arbitro in ca.
innotuit. in gl. j. extra de arbitr. dummodo non simus in casu, in quo iu-
risdictio delegata, ꝛ arbitri concordare non possunt, vt ibi per Ant. de
But. tunc enim videretur subesse quędam contrarietas, nisi essent di-
uersi articuli addit. in Abb. vel vnus diuisibilis, vel indiuidibilis in quo
vtraque potestas conueniret. sequitur Felin. in c. cum ex officij. versic.
ij. conclusio. extra de pręscript. Et certe illa opinio est probabilis in ca-
su ipsorum, quando diuersis temporibus facta est delegatio, ꝛ compro-
missum. sed in casu nostro non videtur fuisse actum de duplici potestate
in istos transferenda, sed de una tantum, vnde propter euitandam con-
trarietatem videndum est quomodo sit intelligenda hęc commissio.
7 Et putarem etiam si dicamus fuisse delegationem, tamen censeri † eam
restrictam ad similitudinem arbitriorum vt sicut arbitri non eliguntur,
nisi de consensu partium, ita ꝛ ista delegatio sapiat naturam arbitrij qua-
tenus ad consensum partium pertinet, prout in simili per Bart. in au-
th. ꝛ consequenter. in fi. C. de sent. vnde infertur, ꝙ cum compromissum
in arbitros soluatur morte alicuius ex compromittentibus. l. diem. §. j.
l. sed ꝛ interpellatus. in fin. de arbit. per Bart. in l. si quis arbitratu. q.
antepen. de verb. oblig. adeo, vt sententia inde lata sit nulla, idem videa-
tur in casu nostro: ratio enim, cur morte compromittentis finiatur po-
testas arbitri est: quia respectu heredum compromittentis non subest
consensus, qui ex affectione in arbitros procedit. ca. fina. doct. extra de
arbitr. quę ratio videtur militare etiam in casu nostro, quia rescriptum
Cęs. maiestatis est fundatum in consensu ipsarum partium, vnde appa-
ret noluisse eum talem potestatem durare nisi quatenus durarent ipsę
partes seu viuerent. Et cum mortua sit d. Elisabeth principalis, nihil
9 refert, ꝙ viuant procuratores eius heredes: quia † mutatio qualitatis
superueniens facit vt nouus consensus requiratur. l. j. in prin. de pign.
l. cum vir. vbi Bar. in fi. ff. de vsucap. cum isti non consenserint tanquã
heredes, verum quia hic tractatur de interpretatione rescripti Cęs.
maiest. talis declaratio plurimum ab eius ęstimatione pẽdet. iuxta tex.
in l. Neratius. vbi not. de reg. iur. ideo transeamus ad alium articulum.
10 Sequens quęstio est circa † nullitatem compromissi: quia illustris d.
11 Philippus Lantgrauius tempore quo consensit erat minor xvij. an-
nis, vnde compromittere non potuit: quia eo ipso, ꝙ compromittitur
censetur lęsus. l. si minor. §. minores. ff. de minor. maxime cum hoc fe-
cerit absq; auctoritate curatoris. gl. ꝛ doct. l. pen. C. si aduer. rem iudi.
pręsertim etiam cum expresse renunciauerit appellationi promittendo
stare iudicatus absq; contradictione, appellatione, ꝛ supplicatione quę
promissio etiam si non de arbitris, sed de delegatis intelligatur conti-
net manifestam lęsionem, secundum gl. in d. §. minores. ꝛ per Bart. in
l. nam postea §. si minor. ff. de iureiur. Alex. consi. cxv. in v. ꝛ ideo, istis
actoribus petentibus executionem sententię obstat exceptio lęsionis
aduersus quam potest peti restitutio in integrum etiam per modum
exceptionis. secundum distinctionem Bart. in d. §. si minor. quę vide-
tur magis communiter approbata, vt per can. in c. cum venerabilis. de
except. ꝛ dixi in l. si ex falsis. C. de transact. Nec obstat, ꝙ talis promis-
sio facta sit ipsi Imperatori, quam ipse approbauit, ꝛ secundum eam
causam iudicibus, seu arbitris commisit, vnde non videtur tali casu con
cedenda in integrum restitutio: quia coram tanta maiestate nemo pręe-
12 sumitur lęsus. Et quia etiam † citra consensum partium potest Impe-
rator causam delegare appellatione remota. l. j. §. fi. ff. a quibus app. nõ
lic. c. pastoralis. c. vt debitus. extra de appell. maxime ergo si partes cõ-
senserint. d. l. j. §. j. ꝛ l. fi. C. de temp. appell. ꝛ quod habetur in c. ex par-
te. de offic. de leg. per Felin. c. causam quę. de rescrip. Nam respondeo,
13 ꝙ ex lectura rescripti † satis apparet quod Cęs. maiestas eam cõmis-
sionem non fecit volens vti suprema potestate sua, sed solum sequendo
consensum ipsarum partium, nec fuit commissurus appellatione remo-
ta nisi partes consensissent: vnde cum Lantgrauius esset minor ętate,
censetur ex tali consensu lęsus. ꝛ ideo talis restitutio non aduersus fa-
ctum Cęsaris petitur, sed aduersus consensum. l. pręfect. in fina. ff. de
minoribus. ꝛ ideo ipsemet Cęsar restituere debet. l. minor autem magi-
stratus. pen. responso. ff. de minorib. ꝛ restitutio aduersus consensum
illum concessa infirmabit omnia, quę ex inde sunt sequuta. l. si ex causa.
l. quod si minor. §. restitutio. ff. de min. Nec obstat, quod Lantgrauius
impetrasset veniam ętatis prout dicitur in replicationibus partis ad-
uersę: quia de hoc non constat (quod ego viderim) in actis, nec exhi-
bita est hęc concessio venię ideo si exhibeatur oportebit videre, an sit
obseruanda cum ante xx. annum lex prohibeat talem veniam impetra-
ri. l. ij. C. de his, qui ęta. ven. ꝛ posito, ꝙ valeat erit considerandum, an
trahatur ad casum nostrum, in quo tali consensu inducitur renunciatio
ꝛ pręiudicialis respectu bonorum immobilium, quę alias alienari non
possunt, per ea quę habentur in d. l. ij. ꝛ per Card. consi. xv. Paul. Ca-
str. consi. cvj. in ij. Curt. Sen. consi. xliiij. Socin. ccxxv. Non obstat, ꝙ
14 in rescripto dicatur promissionem a Lantgrauio factam fide data, † vn-
de videtur impediri restitutio propter fidei dationem: quę videtur si-
gnificare iuramentum. auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. p
Bal. in rub. C. res inter alios acta. Abb. c. ad aures. extra quod met.
sed tamen proprie loquendo aliud est datio fidei, aliud iuramentum. c.
commissum. extra de iureiur. But. ꝛ Imol. c. querelam. extra de iure-
iur. Archid. c. iuramenti. xxij. quęst. v. Cin. ꝛ Bald. in l. nec non. §. item
si quis. ff. ex quib. cau. maio. Card. ꝛ Anch. c. ij. de spons. cum similibus.
per Ant. Corse. in rep. rubr. extra de iureiur. q. vij. vnde auth. sacramẽ-
ta puber. loquens in sacramentis non videtur extendenda ad simplicẽ
dationem fidei, vt etiam sentit Bart. ꝛ Bal. ꝛ Salic. ibi in primis quę-
stionibus dum requirunt quę tangantur scripturę, vt ibi etiam per Jas.
15 ꝛ facit quia illa † verba dedit fidem manu leuata sunt ambigua, ꝛ pos-
sunt intelligi de simplici promissione, etiam non iurata. l. j. ff. de pact.
16 cum glos. ergo † debet fieri interpretatio contra eum, qui se fundat in
illis. l. veteribus. ff. de pact. Non obstat etiam ꝙ nihilominus semper
Lantgrauius etiam postquam maior est factus litigauit coram illis cõ-
missarijs: quia non ideo censetur approbasse clausulam illam appellatio
nis remotę: quia ex tali clausula non est lęsus, nisi postquam est iudica-
tum, vnde satis est, quod tunc appellauerat, ꝛ petierit restitutionem
aduersus dictam clausulam. Tertia est quęstio circa dimidiam partem
hęreditatis pertinentem ad d. Mechthildem. in qua videndum est, an
executio sententię possit etiam in ista dimidia fieri, ꝛ si non possit, an
Lantgrauius tutus sit exceptione pręscriptionis sciendum igitur est, ꝙ
17 cum † illa dimidia in iudicio petita non sit, nec de ea datus libellus nec
de ea sententia loquatur, non potest dici, ꝙ talis pars ex sententia sit de-
bita, ꝛ consequenter quod executio sententię ad eam fieri possit. l. j. C.
18 de exec. rei iud. quia † sententia ꝛ eius executio habet formam a lege
statutam, ꝛ a iure publico pendet. l. prolatam. C. quomodo ꝛ quando
iud. per Bar. l. j. C. qui pro sua iurisd. Bal. l. si diuersa. C. de transact.
Abb. c. significasti. extra de foro compet. Nec obstat, quod Lantgrauius
scripserit literas, ꝙ hęc causa esset eiusdem iuris cuius lis de altera di-
midia. Quia respondetur ad hanc obiectionem quatuor modis. Pri-
mo, esto ꝙ hę literę essent pręiudiciales Lantgrauio, tamen non opera-
rentur in vim sententię, sed in vim pacti ꝛ consensus duntaxat, secundũ
gl. in l. ij. C. comm. vtr. iud. ꝛ quę per illam gl. aggregat Felin. in d. c. si-
gnificasti. ꝛ Dec. c. examinata in ij. not. extra de confir. vti. vel inuti. in
c. prudentiam. de offi. deleg. adeo quod talis consensus iure publico nõ
fungitur, ꝛ nihil vltra potest, quã simplex pactum, secundum Jo. Cald.
consil. v. ij. tit. de re iudic. ꝛ quod not. Angel. in l. pactum inter. ff. de
pact. clarum autem est iure nostro pactum non habere paratam execu-
tionem: sicut nec cęteros contractus: sed ex eo casu, quo sufficiat actio-
ni, vt quia vestitum sit agendum esse ordinarie, id est, porrecto libello, ꝛ
cęteris solennitatibus iudiciorum obseruatis, vt est text. vbi Bald. ꝛ
cęteri notant in l. minor xxv. ann. cui fideicommissum, ibi ad initium
nouę petitionis. ff. de minor. vnde poterit in tali iudicio Lantgrauius
opponere quascunq; exceptiones ꝛ se melius defendere, quam fecit in
hoc alio iudicio, ꝛ puto hanc solutionem esse clarissimam. Secundo re-
spondetur, ꝙ isti actores non consenserunt ipsę literis Lantgrauij, nec
19 † appareret quod eas acceptauerant, vnde non possunt se ex eis funda-
re per regulam l. iij. vbi Bald. in ij. not. C. de repud. hęr. ꝛ quod notat
Cin. l. j. in vj. q. C. de confess. vbi etiam Sal. in xv. oppos. ꝛ etiam si ac-
ceptauissent aliquam partem, ex quo alij parti contradixerunt, non pos
20 sunt eorum beneficio vti: quia non possunt † partem acceptare ꝛ parti
contradicere, secundum regulam. l. contra iuris. §. si filius. ff. de pact.
vbi Jas. post alios. ꝛ l. si quidem. C. de excep. per Bart. in l. Aurelius.
§. idem quęsit. ff. de lib. leg. nec enim Lantgrauius fecisset eam oblatio-
nem, nisi actores in totum eam acceptassent merito non possunt ea pro
parte vti. l. Caius. ff. de manumiss. l. Pomponius. §. cum quis. ff. de
acq. poss. Tertio respondetur aduertendum esse, ꝙ adhoc vt dictus
consensus damnum aliquid inferat Lantgrauio oportet, quod si talis q
obligationem inducat. vnde si pactum nudum solum induceret iure ci-
uili non esset efficax, secundum l. iurisgentium. §. igitur nuda. ff. de pact.
ꝛ tali casu non procederet. gl. in d. l. ij. C. cõm. vtr. iud. supra per me al-
legata, prout eam declarat ꝛ limitat Felin. in d. c. significasti. versi. vlti-
mo considera. ꝙ ideo a me dicitur, quia cum proponatur solum scriptas
esse literas, videtur ꝙ istę literę inducant simplicem pollicitationem,
quę nullam obligationem inducit. l. Chardemus. ff. de pollicit. sed qr
non vidi istas literas nec sunt exhibitę in processu, non possum quicquã
certius de hac re scribere. Quarto respondetur, quod respectu huius
21 dimidię obstat † exceptio pręscriptionis quę pręscriptio est exceptio
litis finitę impediens ingressum iudicij. l. transacta. l. seq. ff. de verb. si-
gn. c. j. de lit. contest. lib. vj. per Bart. ꝛ doct. l. nam ꝛ postea. ff. de iure-
iur. lapsi enim sunt supra xl. anni. cum Lantgrauius cum patre suo pos-
sideat hęc bona tanquam sua, ꝛ vigore pręetensorum iurium, ꝛ conuen-

tionis initę inter dominum Saxonię, ⁊ Gulielmū medium. vnde cu-
currit vſucapio pro ſuo inter pręſentes x. annis, inter abſentes xx. ſecū-
dum regulas iuris communis. l. pen. C. de pręſcript. long. temp. ⁊ cum
lapſi ſint anni xl. ⁊ plus apparet rem eſſe magis claram, vt amplius ſu-
per hac dimidia moleſtari non poſſit, ſed pleniſſima ſecuritate fruatur,
ſecundum l. omnes. in fin. C. de pręſcr. xxx. vel xl. ann. l. j. C. de vſucap.
transf. l. fi. C. de edict. diui Adr. tol. ⁊ de iure canonico, eſt text. in c. ij. §.
22 j. de pręſcr. lib. vj. ⁊ xvj. q. iiij. can. volumus. ⁊ licet † lex dicat eum qui
pręſcriptioni innititur impium remedium allegare. §. j. in auth. vt ec-
cleſ. Rom. tamen loquitur in pręſcriptione abſque titulo ⁊ cum mala
fide, quod non eſt in caſu noſtro, cum probabiliter crediderit Lantgra-
uius hanc dimidiam partem ad ſe pertinere cum de ea non fuerit inter-
23 pellatus nec conſtitutus in mala fide, vt mox dicā, † pręſcriptio enim
cum titulo pro ſuo, vel pro hęrede, vel ſimilis non eſt impium remediū,
ſed fauorabile, quia lex ait fauore publico eſſe inductum. l. j. ff. de vſuca.
l. fin. ff. pro ſuo. per Jo. And. in reg. poſſeſſor. in Mercurialibus. Nec
obſtat, quod per dictas literas videatur interrupta pręſcriptio. arg. l.
cum notiſſimi. in princ. C. de pręſcrip. xxx. vel xl. ann. quia hoc non eſt
verum: cum enim loquamur de pręſcriptione x. vel xx. annorum, vt ea
24 interrumpatur, requiritur † litis conteſtatio. l. ij. §. penul. ff. pro empt.
l. mater. C. de rei vend. Bart. l. fin. in princ. ff. de eo per quem fact. erit.
25 plus dico etiam † pręſcript. xxx. annorū aduerſus eum qui bonę fidei
ſit non interrumpi ſola citatione, iuxta d. l. cum notiſſimi, ſed tali caſu
adhuc requiri litis conteſtationem, ſecundum Abb. ⁊ Felin. in c. illud.
extra de pręſcrip. Jmo etiam ſi mala fide inducta ſit, non tamen inter-
rumpitur pręſcriptio, niſi per legitimam citationem ⁊ perfectam, vnde
ſi actor non comparuit in termino citationis non fit interruptio, ſecun-
dum Feli. in d. c. illud. per regulam. l. ⁊ poſt edictum. §. j. ff. de iud. Jdē
ſi relatio talis citationis non ſit facta per nuntium: quia nō ſufficit ſcien
tia citati, ſecundum Alex. ⁊ Jaſ. in d. l. fi. Feli. d. c. illud. Cum ergo illę
literę multum differant, a citatione non videtur, ꝙ ex eis interrumpa-
tur talis pręſcriptio: ſicut non interrumpitur per ſolam libelli oblatio-
nem. l. ſicut. verſi. nec ſufficiat. C. de pręſcr. triginta ann. nec per citatio-
nem ad recipiendum teſtes ad ęternam rei memoriam, ſecundum Fel.
d. c. illud. nec per ſequeſtrationem, vt per Fel. loco ſupra allegato con-
cluſione xij. ⁊ generaliter nec per denuntiationem extraiudicialem. l.
alienam. ff. pro empt. vbi gl. Bart. ⁊ cęteri. Alex. in l. naturaliter. §. nihil
commune. in apoſt. ad Bart. ⁊ conſi. lxxxix. in v. Felin. d. c. illud. circa
fin. in pen. concluſ. ⁊ fatetur Bart. in d. l. alienam. ꝙ talis denuntiatio
poſt cęptam pręſcriptionem non eſt ſufficiens ad inducendam malam
fidem, per illum text. ⁊ idem tenet etiam in l. naturaliter. ff. de vſucap.
ſequuntur Can. in c. nihil. vbi Felin. de pręſcr. cum ergo illę literę nihil
aliud indicant quam denuntiationem extraiudicialem, nō videtur per
hoc dominus Lantgrauius eſſe conſtitutus in mala fide, nec eſſe inter-
rupta pręſcriptio, ſecundum ſupradicta: quia cum ipſe appręhendiſſet
iam poſſeſſionem, ⁊ crederet euſdem iuris eſſe hunc Comitatum cuius
⁊ Lantgrauiatus eſt, non debuit facile credere aduerſantibus, niſi qua-
tenus ipſi feciſſent fidem affirmationis ſuę per exhibitionem inſtrumē-
torum. l. ſi quis inficiatus. vbi Bar. ff. depoſ. ⁊ declarat Alex. in d. cōſ.
lxxxix. ⁊ ideo opus fuit actu iudiciali ſeu litis conteſtatione, vt ſupra di-
xi. Nec promiſſio facta per literas ſuprascriptas impedit hanc pręſcri-
ptionem, vt ideo dicatur conſtitutus in mala fide, per ſupradicta: ſicut
26 etiam videmus, ꝙ † emptor, qui emit cum pacto retrouendendi, non
obſtante tali promiſſione, nihilominus vſucapit: quia intelligetur tale
pactum ſi ille ante vſucapionem perfectam luerit. d. l. cum notiſſimi. §.
j. per Jaſ. in l. petens. C. de pact. Soc. conſ. ccij. Mod. l. nemo poteſt.
de leg. j. ita in caſu noſtro promiſſio, quod eodem iure hęc pars cenſea-
tur, eſt intelligenda niſi interim fuerit vſucaptum, quamuis (vt ſupra
dixi) iſta potius fuerit pollicitatio ꝗ̃ pactum, ⁊ etiam ſi ſit pactum ex
eo nulla iure ciuili datur actio. d. §. igitur nuda. Nec etiam obſtat, quod
Cęſ. maieſtas anno 1528. per priuilegium conceſſum ex certa ſcientia
voluit pręſcriptionem in hac cauſa currere non debere, cum clauſula
27 decreti irritantis, ⁊c. † poteſt enim princeps tollere beneficium pręſcri
ptionis. l. pręſcriptio. C. de operib. publ. maxime adiecta clauſula non
obſtante, ſecundum Petr. Cin. Bal. in auth. quas actiones. C. de ſac.
ſanct. eccleſ. Nam ad iſtud obiectū patet reſponſio ex ſupradictis, ma-
xime per text. in d. l. ſicut. verſi. nec ſufficiat. vbi requiritur, quod vt ta-
le reſcriptum habeat effectum interruptionis oportet, vt in iudicio po-
ſtulatio ſubſequatur, ⁊ conuentio, quod non eſt factum in caſu noſtro, ⁊
clauſulę illę reſcripti non tollunt nullitatem prouenientem ex poſt facto
culpa impetrantis, qui debuit pręſentare iudici ⁊ facere conuentionē,
vt probatur in c. cum inter P. Gaufridi. extra de renunt. c. ad noſtrā.
ij. cum gl. extra de iureiur. ⁊ quod not. Ang. conſi. lviij. ⁊ inter conſilia
Franc. Curt. Senioris conſi. lxvj. Secundo reſpondetur, ꝙ cum iſtud
reſcriptum emanauerit, non citato Lantgrauio non debet ei nocere: qꝛ
28 † priuilegia principum non nocent ei, qui non eſt citatus: cum citatio
ſit de iure diuino, quod non poteſt per principem tolli, vt eſt text. in c. j.
extra de cauſ. poſſ. ⁊ prop. vbi Abb. ⁊ cęteri. ⁊ in c. paſtoralis. verſicu.
nunc predicta. de re iud. ⁊ quod habetur in l. fi. C. de legib. vbi Bald.
maxime ſtante conuentione Jmperij, quod non tollatur liber curſus
cauſarū, ⁊c. Tertio reſpondetur, ꝙ tempore impetrati reſcripti, id eſt,
de anno 1528. iam perfecta erat vſucapio: quia (vt ſupra dixi) in rebus
immobilibus, cum tit. ⁊ bona fide currit decennio, inter pręſentes, ⁊ vi-
ginti annis inter abſentes. d. l. penul. C. de pręſcr. longi temporis. maxi
me propter bonam fidem, ⁊ iuſtū errorem Lantgrauii, ſecundum gl. in
l. hęreditatem. C. in quib. cauſ. ceſſ. long. temp. pręſc. ⁊ not. in l. cum ſo-
29 lus. de vſuc. vnde † reſcriptum Cęſaris impediens vſucapionem con-
ſummandam non impedit iam perfectam. l. parte furioſo. ff. de his, qui
ſunt ſui, vel alien. iuris. ⁊ l. ſi vero non remunerandi. §. ſi poſt creditum.
ff. mand. vbi doct. ⁊ per Paul. de Caſt. in l. ſi quis. §. irritum. in fi. ff. de
30 inuſt. rup. teſt. Quarto reſpondetur, ꝙ † actor cōtradicens huic excep-
tioni pręſcriptionis non videtur audiendus tanquam ſibi contrarius.

l. j. C. de furt. ſi enim dicit pręſcriptioni non eſſe locum, tanquam reus
ſit conſtitutus in mala fide, ⁊ ſuprascriptę literę ⁊ priuilegia habeant
vim conuentionis iudicialis ſequeretur, ꝙ res effecta eſſet litigioſa, vn-
de non valeret emptio facta ab ipſis cum d. Mathilde ſecundum regu
lam. authen. litigioſa. C. de litig. cum legib. ſeq. aut fatetur, quod nō ha
bet vim conuentionis iudicialis, ⁊ valeret quidem contractus, ſed dun
taxat pro rata pretij quod vere eſſet ſolutū, vt eſt tex. in l. per diuerſas.
cum l. ſeq. C. mand. ſed tamen nō impediretur pręſcriptio ⁊ quatenus
hęreditas valeret, ſupra pretium ſolutum: quia ius nullum eſt, in his
actoribus priuilegium Cęſ. maieſtatis nihil operatur: quia non loqui-
tur niſi quatenus ius eſſet in dictis impetrantibus. Ultima eſt quęſtio:
quia commiſſarij allegati ſunt ſuſpecti, ⁊ detulerunt recuſationi: licet
pars aduerſa nunquam voluerit eligere arbitros, an quia illi mortui
ſunt, ſi alij commiſſarij, a Cęſ. maieſtate ſubrogentur, coram eis poſſit
31 amplius de grauamine priorum agi, ⁊ probari? Et ſciendum † eſt de-
legatos principis ante lit. conteſt. recuſandos eſſe, poſt vero non poſſe
recuſari. l. apertiſſimi. C. de iudi. niſi ex cauſa ſuperueniente, vel etiam
antecedente, quam tamen partes ignoraſſent. l. ij. cum gl. pen. C. de cō-
ſort. eiuſd. lit. glo. c. cum ſpeciali. extra de appell. Bart. ⁊ doct. l. fi. C. de
32 ſenten. Jtem ſciendum eſt, quod † delegatus a principe cum clauſula
appellatione remota, poteſt tamen recuſari, vt ſuſpectus, ſi ſubſit iuſta
cauſa vt eſt tex. in c. poſtremo. vbi omnes not. extra de appel. ⁊ hoc pro
cedit non ſolum iure canonico ſed etiam ciuili, vt eſt tex. in l. j. C. ne lic.
in vna eademqꝫ cauſa. ⁊ in l. fi. vbi Bart. ⁊ doct. C. de ſent. ⁊ licet glo.
in d. l. fi. ⁊ Specul. in tit. de recuſat. §. j. verſi. quid ſi ſit cauſa. videātur
aliter ſentire ſaltem de iure ciuili, ſecundum Abb. in cap. ſuper eo. ij. de
appellat. tamen communis opi. eſt in contrarium: quia vno iure ſub-
lato, aliud remanet. l. ſi domus. ff. de ſer. vrb. pręd. in caſu tamē noſtro
eſt probabilis dubitatio: quia verba non loquuntur duntaxat de appel
latione, ſed dicunt abſqꝫ contradictione, appellatione, ⁊ ſupplicatione
vtraqꝫ pars ſtare, ⁊c. ſed tamen ego crederem tali generalitate verbo⁊
non cenſeri renuntiatum recuſationi iudicis, quę procederet ex culpa
33 futura iuxta l. ſi vnus. §. illud. ff. de pact. Rurſus eſt ſciendū, ꝙ ſi † iu-
dex recuſatus, non obſtante recuſatione, procedat ꝙ talis proceſſus eſt
ipſo iure nullus, ſm magis communem opinionem legiſtarum, quā te-
nunt Bart. ⁊ alij in l. quia poterat. ff. ad Trebel. per tex. in l. j. C. ſi qua
cunqꝫ pręd. poteſt. ⁊ Abb. in cap. cum ſpeciali. in fi. de appell. Petr. de
Anch. ⁊ Gem. in c. iudex. per illum tex. de offic. deleg. lib. vj. cum con-
34 cord. Jllud quoqꝫ eſt ſciendum, ꝙ iuſta † cauſa recuſandi iudicē eſt
quando grauat partem, vt cauſa quę ſufficit appellationi, ſufficiat etiā
recuſationi. arg. c. ad hęc. j. extra de appell. vbi doct. Jdē, ſi ex proceſſu
apparet, quod eſt nimis fauorabilis alteri parti. c. accedens. ij. extra vt
lit. non conteſt. ⁊ in c. ad hęc. de reſcript. Jdem ſi apparet, quod nimis
animoſe in pręiudicium partis procedat. c. ij. extra de in integr. reſtit.
vbi Abb. ⁊ Jmol. ⁊ quod habetur in c. ſane. lxv. diſtin. Et ex his rema
net decisa propoſita quęſtio: quia ſi mortui ſunt dicti delegati ſuſpecti
fruſtra quęreretur de eorum ſuſpicione, niſi ad iſtum finem, vt quate-
35 nus grauauerint: quia ex eo † ſunt redditi ſuſpecti, eatenus grauamen
illud reuocetur, ⁊ proceſſus ex poſt factus tanquā nullus infirmatur:
oportet tamen quod tale grauamen arguat dolum ipſorum, vt non vi-
deatur ei renuntiatum per illa verba abſqꝫ contradictione appellatio-
ne, ⁊c. d. §. illud nulla. vbi Jaſ. ⁊ ſupra dixi. Et ita mihi videt ſaluo, ⁊c.

SVMMAE RERVM. CXII.

1 *Crida probant dominium & poſſeſſionem & præiudicant quibuſcunq; non cōtradicentibus quia cenſentur remiſiſſe ius ſuū.*
2 *Poſſeſsio perditur ſolo animo.*
3 *Qui non ſunt hæredes non poſſunt declarare animum defuncti.*
4 *Poſſeſſor dicitur habere ius in rem.*
5 *Teſtis refellendi modi.*
6 *Deponens non uerisſimilia non debet facere aliquam fidem.*
7 *Quotieſcunque agitur de probando certo & limitato tempore non ſufficit probatio generalis ſeu in genere.*
8 *In probationibus ſicut in cæteris actibus ſpecialia derogāt generalibus.*
9 *Hæres poteſt declarare animum defuncti.*
10 *Qui pretendit poſſidere ex aliqua præſumptione legis debet ipſe dictam præſumptionem allegare.*

EST intentio Andręę Alciati pupilli fundata ex cridis
alias factis ad inſtantiā eius aui D. Nicolai, quę qui
1 dem cridę † probant poſſeſſionem, ⁊ dominium ipſius
iuxta l. locorum. C. de omn. agr. deſer. lib. xj. ⁊ tradit
Bart. cum quo cęteri tranſeunt in l. rem, quę nobis.
ff. de acqui. poſſ. ⁊ pręiudicant quibuſcunqꝫ non con-
tradicentibus, quia cenſentur remiſiſſe ius ſuum. l. ſi eo tempore. C. de
remiſ. pig. Felin. c. fi. extra de pręſc. Nō obſtant capitula producta per
aduerſantēs, ꝙ d. Ludo. ſemper poſſedit, fructus percipiendo, ⁊c. Re-
ſpondeo, ꝙ cum propter cridas fundata ſit intentio minoris, ad eas in
firmandas oportet probationem eſſe concludentem, adeo ꝙ conſtet
tempore ipſarum cridarum, ſeu iuramenti pręſtiti per ipſum d. Nicol.
ꝙ non poſſideret. ſecundum doctr. Bart. in l. non ſolum. §. ſed vt pro-
bari. ff. de oppo. no. nunt. circa med. verſ. facit quod diximus, ⁊c. Non
video autem quomodo teſtes poſſint dicere ꝙ Ludouicus tunc poſſi-
2 deret, ⁊ non Nicolaus, cum † poſſeſſio perdatur ſolo animo. l. iij. §. in
amittenda. de acq. poſ. ⁊ non contradicendo cridis, ſatis apparet, ꝙ nō
habebat animum poſſidendi, ſi tamen prius poſſidebat, nec iſti qui nō
ſunt hęredes d. Ludou. quia filius abſtinuit ſe hęreditate, ⁊ occupauit

bona

9 bona iure dotis materne, possunt declarare † animum ipsius defuncti. l. inter stipulantem. §. si Stichum. ff. de verb. obli. not. l. si quis a filio. §. si plures. ff. de leg. j. maxime cum isti non sint verisimiliter informati de isto animo. Preterea est aduertendum, q licet retentio possessionis faciat aliquam coniecturam simulationis contractus. per not. per Bartol. in l. post contractum. in iij. presump. ff. de don. tamen sola non sufficit ad infirmandum titulum, vt ibi per Bartol. & per Bald. in l. emptor. C. plus valere. maxime cum Nicolaus mortuus sit infra modicum tempus, relicto Baptista filio minore, & ipse Baptista tempore bellorum duxerit vxorē, & decesserit, relicto isto pupillo, vnde succedit, q notabiliter dixit Picus in repet. d. l. post contractum. vers. iiij. limita. vbi vult, illam coniecturam orientem ex continuata possessione non habere locum, quando emptor decessisset relicto herede ignorāte, vel minore, prout fuit in casu nostro. Accedit etiam alia coniectura, q Lud. tunc erat debitor mille scutorum, ipsius domini Nicolai, & Nicolaus illi remisit tale creditum, & extat etiam nunc obligatio cancellata apud dominum Franciscum Pusterlam notarium. quod arguit, q Nicolaus remiserit illud creditum quia promiserat d. Ludou. illas cridas transire liberas. & hoc dico, etiam non visis dictis testium. & forte testes non probant hanc continuationē possessionis, vt deinde dicetur, si erit opus, sed suprascripte videntur mihi pro nunc sufficere, presertim in causa pupilli, que debet esse commēdata iudicibus. iuxta l. vnicam. C. quando Impe. inter pup. & in qua iudex ex officio debet supplere. l. nec quicquam. §. ad inos. ff. de off. proc. l. sancimus. §. j. C. de admi. tut. per Bart. in l. iiij. §. hoc autem iudiciū. ff. de dam. inf. in iij. opp. maxime ad recipiendum informationes de morte Nicolai & minoritate liberorum. iuxta glo. in l. iij. verbo minoritie. ff. de test. Deinde visis dictis testium, dico persistendum esse in supradictis, q dictus pupillus debeat obtinere qui habet fundatam intentionem ex ipsis cridis, tam respectu dominij, q respectu possessionis. & quia cride facte sunt de anno 1515. attendemus ad decretum, & prouisionem que tunc vigebat. iuxta l. leges. ij. C. de legib. Cride autē dicunt, q quicunq; pretendentes ius in rem, vel super rem, &c. vnde si d. Ludo. possidebat, te-
4 nebatur comparere, quia † possessor dicitur habere ius in rem. fm Inno. in cap. episcopi. extra. de rebus ecclesis non alienan. Iason. l. j. ff. de acqui. poss. ff. Alioquin presumptio est, q non possideret. Et illud manifeste sentit Decretum prouidens abusibus. In prima abusione & in quinta. vbi vult q ponens teneatur iurare se possidere, q tunc ei credetur. & in quinta vbi requirit, q nominatim exprimat a quo habuerit datum dominij vel possessionis. & sic tali casu ei creditur. Nec obstat, q pars aduersa videatur probasse, q do. Ludo. possidebat, percipiendo fructus, & locando, &c. Respon. pluribus modis. Primo etiam, q d. Ludo. fecisset actus possessorios illo tempore, tamen cum d. Nicolaus emerit, & ex emptione in eum sit translata possessio cride nocent ipsi Ludouico, quia nihil refert, q d. Ludo. etiam ipse possideret, cum ad translationem possessionis in emptorem non sit necessarium, q dicta possessio sit vacans, sed sufficit etiam si ab alio sit occupata. fm glo. & doct. in l. fundum. ff. de fundo dot. Bar. in l. traditionibus. C. de pact. vbi Ias. in fine. cum similibus. Secundo respon. q cum possessio solo animo perdatur. d. l. iij. §. in amittenda. ff. de acqui. poss. d. Ludo. videtur eā perdidisse, non contradicendo, & prestando silentium, vt supra dixi. & illud est, quod dicit Decretum de eo, qui ante comparitionem, a se possessionem abdicat. & satis est, q ponens iurauerit, vt in eo dicitur. Tertio respon. q capitulum productum simpliciter dicit, q ab anno 1515. vsq; ad annum 1456. do. Ludou. continuato tempore, possidebat. &c. & non dicit, ab anno 1515. cepto, vel perfecto. vnde probatio est ambigua: quia si intelligatur perfecto, nihil obstaret cridis. & ita debet intelligi: ne contrarietas sit inter illos testes & cridas, que fuerunt facte in dicto anno, nondum perfecto, vt est doct. Bart. in l. ij. §. creditum. ff. si certū petat. cum quo ibi transeunt docto. Nec obst. q tertius testis dicat, ab anno 1510. &c. respon. dicit extra capitulum. ideo non probat. l. si duo.
5 §. idem Iulianus. de iureiur. Item † eius ratio non infert, nisi de domibus dirutis, & sic parte quam ipse habitabat. ergo non probat de toto, vt per Bart. & alios. in l. Celsus. de vsucap. Item iste testis nimis audacter deponit. ideo est suspectus. v. quest. v. can. qui ambulat. vbi glo. & Archid. Item audet affirmare negatiuam, q nemo contradixit possessioni, quin ipse sciuisset, &c. quod est falsum, & falsitas conuincitur ex publico instrumento cridarum. Quia eo ipso, q do. Nicolaus asserit se possidere, & ita iurat, & ponit ad cridas, dicitur contradicere & molestare do. Ludo. secundum Bar. in l. si prius. in j. par. in v. op. ff. de op. no. nunt. vbi alij doctor. Alex. consil. lij. in ij. lxxij. in iij. liij. lxxxvij. &c. in v. & certe est mirum, q iste testis rusticus & idiota audeat deponere talē negatiuam, que communiter non cadit in sensum talis viri. vnde tanq̄
6 † deponens non verisimilia, non debet facere aliquā fidem. l. iij. §. j. de testib. verb. verisimilia. Dec. consi. xciij. & in omnes casus ille testis est solus. igitur nullus. l. iurisiurandi. C. de testib. Quarto respond. quod
7 † quotiescunq; agitur de probando certo, & limitato tempore, non sufficit probatio generalis seu in genere. fm glo. in l. ob carmen. §. fin. ff. de testib. Spec. in tit. de test. §. j. versic. item de tempore. Bart. l. Celsus. ff. de vsucap. vbi Rod. Repet. Claud. & Balb. vnde in casu nostro ad infirmandas cridas oportuit in specie probari, quod tempore iuramēti prestiti per do. Nicolaum in cridis, q ipse non possideret, sed do. Ludou. alias specialis presumptio illius temporis preualet generali pro-
8 bationi: quia sicut in ceteris actibus, ita etiam † in probationibus, specialia derogant generalibus fm Inno. c. auditis. de prescript. Alexan. consi. l. in v. Cagnol. l. in toto. de reg. iur. & facit quod not. Bart. in d. l. non solum. §. sed vt probari. & supra dixi. Quinto responde q isti testes non probant possessionem nisi per effectum, quia do. Ludo. percipiebat fructus & pensiones, &c. fm Bal. in l. indicta. C. de rei vend. que probatio sufficit, quando ipse possidens, vel eius heres hoc allegaret. & ita loquitur Bar. in l. litibus. circa prin. C. de agricol. & cens. lib. xj. Fe-
9 lin. in procmio Decret. cum similibus. & ratio est, quia † heres potest declarare animum defuncti, sub quo animo nulla est possessio. l. Pomponius. §. fin. ff. de acqui. posses. Ant. de Butr. & Abb. c. cum ad sedē. extra de caus. pos. sed in tertio, qui non sit heres, prout in casu nostro, hoc non videtur sufficere: cum ille non possit declarare animum defuncti. & cum possessio tertij possit extingui pluribus modis, non debet esse locus huic presumptioni vt in casu simili dicit Pet. de Anch. consil. ccxcvij. versi. non ob. si dicatur, &c. Are. d. l. Pomponius. §. fin. & facit
10 regula. q † qui pretendit se possidere ex aliqua presumptione legis, debet ipse dictam presumptionem allegare. secundum doctr. Bar. in l. cum quid. ff. si cert. pet. nec sufficit q tertius hoc dicat, vt per Bart. in l. j. ff. si ager vectig. Ias. l. Posthumus. C. de bo. pos. contra tabu. & satis sentit glo. in l. siue possidetis. C. de probat. & puto verum in casu nostro propter presumptionem contrarie possessionis, orientem ex dictis cridis. & ita mihi videtur dicendum iuris esse.

SVMMAE RERVM. CXIIII.

1 *FRuctus non nisi ex causis cum usuris compensandi.*
2 *De iure communi licet creditori computare credita uersus alia credita.*
3 *A liquido propter non liquidum non debet superfederi.*
4 *Interesse non petendi causa.*
5 *Condemnatus in parte censetur absolutus in alia parte quando opposuit exceptionem peremptoriam.*
6 *Argumentum de interesse ad alimenta ualet.*



LIcet sint subtilia motiua data contra d. Ioannem Angelum Robinum, tamen puto apertissimum ius esse in eius fauorem. Non obstat, q creditor possit vsuras, seu interesse quod earum loco hodie succedit compen-
1 sare cū fructibus † perceptis ex re pignorata. l. cū debitor. vbi Sali. ff. in quibus causis pignus vel hypothe. per pacti. Papien. in forma libelli qua agitur actione hypothecaria. in verbo relaxandum. Quia respondetur q ista procedunt, quando res pignorata est obligata non solum pro principali, sed etiam pro vsuris. vt dicit glo. in d. l. cum debitor. in vltima soluti. ibi vel nominatim. quam approbat ibi Fulgo. vel saltem, quando sumus in dubio: secus si clarum sit rem non esse pignoratam pro vsuris. l. solutum. §. si in sortem. ff. de pig. actio. q est in casu nostro: quia in sententia cridarum conceditur pignus solum pro sorte. vnde ex forma prouisionis censetur liberatum ab vsuris. seu interesse: & sic super illis bonis peti non potest. arg. l. Paulus. §. j. & ibi not. & l. pupilli. §. pen. & per Bart. in l. cum ex pluribus. ff. de solut. alias, si liceret creditori compensare fructus perceptos, bona non essent libera respectu interesse, quod esset contra dictā sententiam. Secundo respondetur, q litere Ducales tollunt hāc difficultatem dum mandatur, q si satisfactum est creditori: pro cuius vigore factus fuit introitus in domo per computationem redituum: q restituatur domus. & sic apparet intentio principis volentis: q computatio redituum fiat versus creditum: cuius vigore facta est immissio, non versus aliud: alioquin: si liceret creditori computare illud creditū ver-
2 sus alia credita: prout de † iure communi permittitur. l. j. versi. quoties vero. ff. de solut. litere ille essent nullius effectus. Tertio respondetur q allegata in contrarium procedunt: quando pignus traditur ex volūtate debitoris: quia tunc lex presumit pro eius ampliatione: vt etiā retineatur pro vsuris. l. per retentionem. C. de vsuris. sed quando fit traditio contra voluntatem debitoris prout in casu nostro: quia Robinus fuit coactus per sententiam & tunc non conceditur retentio: nec cōpensatio. l. si non interdicta. vbi Salyc. ita declarat. C. in quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahatur. Quarto respondetur: quod allegata in contrarium possent procedere in vsuris, vel interesse liqui-
3 dis: secus: si non sint liquide: quia tunc non debet supersederi a † liquido propter non liquidum. l. idem Pomponius scribit si de meis. §. fin. ff. de arb. & l. fi. C. de compensat. sed illud interesse non est liquidum: ergo: &c. Nec obstat: q sit liquidatum per iuramentum domini Augustini, cui videtur competijsse hec facultas ex forma statuti nostri. Quia tribus rationibus ostendo ad hoc interesse non esse liquidum. Prima quia statutum non concedit hanc facultatem iurandi, nisi in casibus in quibus de iure canonico interesse potest peti: & ideo nisi sit mercator: vel probet se incurrisse in aliquod damnum: non admitteretur talis liquidatio per iuramentum: vt per Alex. consi. cxli. viso themate. in j. dubio. in v. volum. nec ista sunt probata in processu: vt ego arbitror. Se-
4 cunda ratio: quia † aut petitur istud interesse: vigore sententie late in causa cridarum: & male petitur: quia talis sententia non declarat: nisi simplicem hypothecam, non autem ius personale: seu actionem personalem competentem ad interesse: aut petitur vigore primorum instrumentorum: & de eis in hoc iudicio non est curandum: quia illa non sunt liquida: ex quo eis opponitur de metu: & simulatione cessionis: & alijs exceptionibus: propter quas res non est liquida: vt per Iaso. in l. j. in princ. in j. quest. Bar. ff. de operis noui nun. & litere Ducales reijciuntur a presenti iudicio: relaxationis domus: exceptiones non liquidas. Tertia ratio est: quia (vt alias dixi) statutum non tribuit hanc facultatem iurandi: nisi creditori: qui contraxit: vel heredi: vnde non comprehenditur iste: cui ius queritur ex dispositione statuti: de fratribus inuicem cohabitantibus: non autem ex contractu. argum. l. qui liberis. §. hec verba. ff. de vulga. & pupill. & alias diffusius ostendi. Quinto respondetur nullum deberi interesse: nam in contradictione cridarū: fuit contradictum: non solum pro principali: sed etiā pro interesse promisso in instrumentis & iudex condemnauit solum in principali. vnde censetur absolutus ab interesse: per doctr. Bar. in l. si plures. in vlt. verbis.

5 ff. de fideius. vbi † condemnatus in parte, censetur absolutus in alia par
te, quando opposuit exceptionem peremptoriam, prout fuit in casu no-
stro, propter exceptionem metus, ⁊ simulationis. ⁊ sic isti rei conuenti
habent contra se exceptionem rei iudicatę, quantum sit ad hanc domus
pro interesse. Secundo non debetur interesse, quia erat in facultate
actoris, qui habebat rem iudicatam, ⁊ pignus iudiciale, ad habendam
solutionem, videlicet ad impetrandum ius dominij. l. j. §. j. vbi gloss. ⁊
Bart. de vsuris. per Alexand. in dict. l. diuortio. ff. soluto matrimonio.
nec obstat, ꝙ in motiuis dicitur, ꝙ per hoc non sequitur, quin possit pe
ti etiam vsurę futuri temporis: quia imo glos. ⁊ Bart. hoc expresse di-
cunt, per rationem illius tex. quę optime procedit in casu suo, ⁊ nostro,
videlicet, quando res est iudicata, ita ꝙ executio est in promptu credito
ri, secus, si non esset: tunc enim non dicitur esse in eius potestate, ⁊ sic tol
litur absurdum, ꝙ deducebatur in motiuis. Non obstat ꝙ Alexand. in
d. l. diuortio. loquatur in alimentis: quia eadem est ratio quę de interes
se, ⁊ doctores ibi in illa materia semper arguunt de vno ad aliud, ⁊ licet
6 concludat † Alexan. ꝙ interesse lucri cessantis debeatur vxori a die mo
rę, tamen intelligatur, nisi sit in facultate vxoris sibi satisfacere, vt quia
habeat pro se sententiam quę transierit in iudicatum, ⁊ sit in possessione
iuxta supradicta. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXIIII.

1 *IVs dicitur esse læsum quando imminuitur per æs alienum.*
2 *Verba laudi de futuro loquentia ad præteritum trahi non possunt.*
3 *Verba secundum suum tempus semper sunt accipienda.*
4 *Verba præteriti temporis non trahuntur ad futurum.*
5 *Ex sententia arbitri ex aliqua causa alienationem prohibentis nec ius dominij nec hypotheca impeditur quin transeat in creditores.*
6 *Arbitri omnem potestatem ex compromisso habent.*
7 *Quicquid fieri per contractum non potest nec quidem per arbitri sententiam posse.*
8 *Iudicis sententia regulariter alienationem impedire non potest sicut nec dominium absque traditione transferre potest fall.*
9 *Res subiecta fideicommisso ante euentum conditionis potest alienari et obligari creditoribus.*
10 *Debita a filijs eque solui in causa ab heredibus.*
11 *Impensa funeris deducitur ante æs alienum.*

HOmologati laudi verba per partes sunt, ꝙ dominus
Opizo in futurum non possit quocunque modo, ⁊ via
dictam quartam partem bonorum vẽdere, alienare, de
ea contrahere sub pęna mille aureorum, ⁊c. ⁊ quod di-
cta quarta pars semper stet firma, ⁊ illęsa pro dicto d.
Gabriele post mortem patris sui. Quęritur stantibus
dictis verbis, an dictus dominus Gabriel teneatur ad debita hęredita
ria? Et videretur prima fronte dicendum, ꝙ non: quia illa verba laudi,
quo dicta pars stet firma, ⁊ illęsa, iuncta cum prohibitione alienat. oius
induciunt, ꝙ dicta bona non possit hypothecari creditoribus per text.
in l. codicillis. §. instituto. ff. de legat. ij. ibi sed manere eas firmas, ⁊
1 simplices, ⁊ quia † ius dicitur esse lęsum quando imminuitur per ęs alie
num. l. j. ff. ex quib. cau. ma. or. in gl. ⁊ illud maxime videtur dicendum
si d. Gabriel nolit esse hęres patris sui, quia ęris alieni solutio ad hęre-
des pertinet, non autem ad ipsum, qui non censetur venire iure hęredi
tario, sed potius tanquam creditor vigore prędicti laudi. l. cum hęredi
tas. j. ff. ad Trebell. vbi Angel. not. ⁊ per Deci. consil. ccc. Angel. cons.
xxx. Aretin. consi. cxlviij. cum similibus. Sed tamen istis non obstã
tibus, puto esse distinguendos aliquot casus, quibus domini Gabuelis
portio erit minuenda propter ęs alienum patris sui. Primus est respe
ctu creditorum anteriorum tempore laudum enim ad eos trahi non
potest: quia loquitur de creditoribus in futurum, non autem de ijs, qui
2 causam habent de pręterito, vnde † verba laudi de futuro loquentia ad
3 pręteritum trahi non possunt. l. verbum, erit. ff. de verb. sign. † verba
enim secundum suum tempus sunt accipienda. l. si ita scripsisset. ff. de leg.
ij. l. cum illud. §. j. ff. quando dies leg. ced. sicut videmus e contrario ꝙ
4 † verba pręteriti temporis non trahuntur ad futurum. l. si stipulatus
fuerim illud. §. cum stipulamur. ff. de verb. oblig. l. si a colono. ff. cod. n.
Et quod vtrobique not. doct. ⁊ dixi in l. verbum. oportebit. ff. de verb.
signific. respectu ergo creditorum, qui habent causam antiquiorem lau
do, clarum est dicta verba eis nihil obesse: ⁊ ideo vxor poterit iure hy-
pothecę suę hanc quartam partem auocare, si velit: quia quo ad eam ta-
le laudum nullius est effectus, vt probatur in l. cum ab vno per locum
a speciali. ff. de leg. ij. ⁊ in l. si filia. §. si pater. ff. fam. ercisc. ⁊ habetur in l.
pacto successorum. in l. debitorum. C. de pact. Alius est casus etiam
respectu futurorum creditorum: cum enim prohibitio hęc alienationis
vt quarta pars remaneat firma ⁊ illęsa domino Gabrieli, ⁊c. facta sit
5 per sententiam arbitrorum succedit communis cõclusio, ꝙ † ex sentẽtia
arbitri ex aliqua causa alienationem prohibentis, nec ius dominij nec
hypothecę impeditur, quin transeat in creditores. cap. Raynaldus. de
testa. vbi glo. verb. neutra. quam doctores ibi omnes sequuntur. Cum
6 enim † arbitri omnem potestatem ex compromisso habeant. l. nõ distin-
guemus. §. de officio. ff. de recept. arbitr. videtur hęc prohibitio per cõ
tractum, id est, compromissum facta esse: ⁊ ideo alienationem non potest
7 impedire. l. ea lege. C. de condic. ob caus. vnde solet dici † quicquid fieri
per contractum non potest nec quidem per arbitri sententiam posse, se
cundum Ang. cons. ccxxxviij. punctus talis. Nec quicquid refert, ꝙ
in casu nostro partes homologauerunt dictum laudum, adhuc enim va-
let duntaxat in vim transactionis. ⁊ sic Setus glos. §. si vero. in authent.
vt diff. iud. Nec etiam refert, ꝙ ex ea sententia arbitrorum daretur actio
quia esto, ꝙ ita, sit: tamen talis actio est in personam ex causa iudicati
descendens. l. cum antea. C. de arbit. vnde ius emptoris, seu creditoris
vel cuiuslibet alterius successoris singularis impedire non potest. l. j. §.
si hęres pręcepto. ff. ad Trebell. Nec etiam refert, ꝙ arbitri ex statuti
necessitate sint electi, quod mandet causas inter coniunctos compromit
ti, nam etiam concesso quod haberent iurisdictionem a lege, non plus ta
men eorum pręcepto impediri alienatio posset, quam iudicis senten-
8 tia. l. si sciens. ff. de contrah. empt. Dec. consi. xi. † iudicis autem senten
tia regulariter alienationem impedire non potest, sicut nec dominium
absq; traditione transferre potest secundum glo. in §. fin. instit. de off.
iu. ⁊ ita est communis opinio, secundum Alex. in l. filiusfam. §. diui. ff.
de l. j. ⁊ ibi sum sequutus, nisi quando aliqua ex causa alienationem lex
impediat, vt prodigis, ⁊ furiosis. l. is cui bonis. ff. de verb. obl. l. Iul. ff.
de curat. furios. Idemq; in ijs, qui suspecti sunt dum de adeunda hęre-
ditate deliberant. d. l. si sciẽs. Idẽq; id prohibitione ei facta, qui reip.
obligatus est, ⁊ extra territorium est recessurus. l. de pollicitationibus.
in fin. ff. de pollicit. Idemq;, cum lis de re ipsa pendet, ⁊ iudex pręcipit
interim non alienari. l. si creditores. in fin. ff. de priuil. cred. l. qui fundũ
§. qui sciens. ff. de vsucap. pro empt. Idemq; cum alias vitium litigiosi
contraheretur. l. j. vbi Bart. C. com. diuid. l. diuus. ff. de petit. hęredit.
Suprascriptis enim casibus impediretur alienatio vel hypotheca, sed
non tam iudicis sententia, quam dispositione legis ex causa quam subes
se sententia ipsa declarat. lege litibus. in fin. C. de agricol. ⁊ cens. libro
xj. vnde cum in casu nostro non tractetur de aliqua istarum causa-
rum non possumus dicere tali sententia impediri alienationem, vel hy-
9 pothecam maxime, cum † res subiecta fideicommisso ante euentum cõ
ditionis possit alienari ⁊ obligari creditoribus. l. fi. §. sin autem sub con
ditione. C. com. de leg. Benefateor, quod si in compromisso accessisset
specialis hypotheca eius rei, de qua agitur, id est, istius quartę tunc nõ
valeret alienatio. l. si creditor. §. fi. ff. de distrac. pign. consulunt Alexan.
cons. lix. in v. Sed in casu nostro est duntaxat hypotheca generalis om
nium bonorum, non autem specialis: vt apparet ex lectura cõpromissi,
10 ⁊ ideo cessat suprascripta difficultas. His sic † pręmissis, venio ad de
cisionẽ dubiorũ propositorũ. Et quatenus primo quęrit, an d. Gabriel
debeat cũ ipsis fratribus concurrere ad debita hęreditaria rñdeo distin-
guẽdũ esse, an dicti fratres nolint esse hęredes patris, sed ẽt ipsi velint ⁊
possint admitti per fideicommissum, ⁊ hoc casu erit par conditio oium,
nec obstabit laudum per supradicta. Aut vero volunt esse hęredes pa-
tris. ⁊ tunc si loquamur de debitis iam contractis ante laudum, diminue
tur illa quarta assignata do. Gabrieli: quia laudum loquitur duntaxat
de futuris, vt supra dixi si vero loquamur de debitis post laudum con-
tractis, tunc subdistinguendum erit, vt respectu ipsorum creditorum di-
ctum laudum nihil operetur, respectu vero ipsorum fratrum hęredum
teneantur ad interesse, propter alienationes factas, vel ad solutionẽ ęris
alieni, vt liberent hypothecas contractas super illa quarta parte. Et eo
11 dem modo distinguendum etiam est circa † impensas funeris, deducũ
tur enim ante ęs alienum. l. impensa. ff. de relig. ⁊ sump. func. gl. l. priui-
legia. ff. de priu. cred. l. fi. §. in cõputati one. vbi doc. C. de iure delib. Et
in primis pertinẽt ad hęredes quod si dicti fratres nõ sint hęredes, per
tinebant ad ipsos filios omnes ęqualiter secundum supradicta. Et ita
mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXV.

1 *DEmonstrationibus duabus rem declarari.*
2 *Titulum actoris ex causa possessione probari.*
3 *Seruitus non præsumitur nisi probetur.*
4 *Pactum nudum non potest parere actionem.*
5 *Ex contractu innominato implentem tantum agere.*
6 *Non dicitur ius acquisitum absenti ante ratificationem.*
7 *Quoties quis prætendit possidere in toto uel in parte rem quam ipse possideo dicitur me turbare.*

ESt copiose ⁊ subtiliter responsum motiuis domini
Prętoris, idcirco breuior ero ⁊ ea duntaxat scribam
quę in hi addenda videbantur. Ad primum, dum di
citur non constare de titulo a principe: quia literę prin-
cipis loquũtur de Rugia per vallem ęsi, ⁊ in eis nulla
est mentio Cararolę de qua nunc litigatur. Respondeo
1 quamlibet rem † ex duabus demonstrationibus declarari, secundum
Bart. in l. demonstratio. q. vij. ff. de cond. ⁊ demonst. Sed in casu no-
stro sunt plures. Vna, quod Rugia incipit a strata, qua itur a Zinaso
Papiam, vsque ad Cadronam. Alia, quod ducitur ad irrigandum bo
na montisiani. Tertia, quod nulla alia est, vnde debet haberi pro specifi
cata. iuxta l. ij. cum ibi not. de lib. ⁊ posth. Et si d. pretor circa hec dubi
tet, debet se conferre in rem pręsentem, quia vt dicit Bal. in l. contra ne
gantem. C. ad leg. Aquil. nunquam probatio quę per euidentiam rei in
ducitur censetur exclusa. Probatur etiam titulus ex possessione propter
statutum Papię. Nec obstat, quod debeat intelligi secundum ius
commune, vt probet, respectu rei, non autem actoris, secundum doctri.
Bart. in l. quidam in suo. de cond. institut. Nam respondeo, quod gene
2 ralitas verborum statuti est in contrarium, ⁊ ideo intelligitur etiam in
actore, vt in terminis illius statuti dicit pract. Papien. in forma capitu
lorum actoris. Ad secundum dicitur, quod quamuis titulus sit pro
batus, non tamen sequitur quin Ambrosij non habeant ius deriuandi
aquas, ⁊c. respondetur, quod ius deriuandi aquas, est seruitus aquę
3 ducendę, quę † non pręsumitur, nisi probetur. l. altius. C. de seruit. per

Moder.

Moder.in.l.si prius.ff.de ope.not.nunt.credẽdum ergo est omne ius
esse Sartiranę, nisi quatenus probetur talis seruitus imposita. Ad
tertium, quod probatur per instrumentum transactionis, ⁊c. responde
tur ꝙ in dicto instrumento non interuenit aliqua stipulatio, si bene vi-
deatur: sed duntaxat, Pacta & conuention es. quę verba significant dun-
taxat pactum nudum, vt est tex.in l.lecta.vbi Ias.⁊ ceteri.ff.si cert.pet.
4 cum igitur conuentio illa fuerit per † pactum nudum, non potest pare-
5 re actionem.l.iurisgentium.§.quinimo.ff.de pact.neq; habet † effectũ,
nisi in vim contractus innominati: ex quo contractu, quis non potest se
fundare, nisi pro parte sua impleuerit.l. Iulianus. §. offerri. ff. de act.
emp.⁊ ideo vigore talis conuentionis non possunt Amphosij turbare
dictum Sertiranam, nec pretenderet ius aliquod contra eum, seu alle-
gare ius dominij ab ipso Sertirana in ipsos translatum: habuit enim
dicta conuentio tacitam conditionem, si adimplerent pro parte sua.l. cũ
te.C.de pact.inter emp.vbi Bal.⁊ alij Bald.consi.ccclxxv.in j. Quę
conditio defecit duplici ex capite. Primo, quia non fecerunt spatiari,
vt dicitur in motiuo: secundo, quia Guidacinus, cuius nomine fuit con
6 tractum, † nunquam habuit ratum: ⁊ ideo nisi constet de ratihabitione
nullum ius est interim translatum: cum non acquiratur, nisi a die rati-
habitionis.l.ea quę ciuiliter.de acquir.rerum dom.l.bonorum.ff.rem
ratam hab.cum similibus. Ad quartum fundamentum, ꝙ respicit di-
cta testium: remitto me ad responsiones clariss.aduocati. Vnum tamẽ
addo, quod talis possessio satis probatur interrupta fuisse per Sertira
7 nas: ⁊ pono tres conclusiones. Prima est, ꝙ quoties † quis pretendit
possidere in toto, vel in parte, rem quam ipse possideo, dicitur me tur-
bare, sm Bald.in l.ordinarij.C.de rei vend. can. c.audita. de restitut.
spol. Alexand.⁊ Ias.in l.si prius.in v.opposi. Bar.ff.de oper.no.nun.
vnde sequitur vt proclamationes, ⁊ precepta, quibus inhibebantur
Amphosij, ne turbarent, id significarent, ne bucchello vterent, aut aquã
extraherent, quę ad Sartiranam pertinebat. Secunda conclusio, ꝙ
obturatio bucchelli ad aliquod spatium, ostendit priuationem posses-
sionis Amphosiorum, cum alias non obturetur seu explanetur: sed sim
pliciter claudatur tabulis, ꝙ talis clausura sit temporaria. Tertia con-
clusio, testes qui precise non deponunt de tempore quo Amphosij vti
debebant, tamen de eo intelliguntur, idq; ex plurimis coniecturis qui-
bus dictum ipsorum declaratur. Primo, quia dicunt id factũ quoties
spaciabant Rugiam, clarum autem est id fieri solere in obseruatis die-
bus pretendentium ius in illa. Secundo, quia dicunt explanatũ fuisse
bucchellum: ista explanatio arguit, quod nullum ius reseruabatur Am
phosijs, vt dixi. Tertio, quia aliqui dicunt hoc factum per multos tra
ducos, ⁊ per tractus balistę, quod satis indicat non esse factum vt dein-
de suis diebus Amphosij ducerent. Quarto, quia aliqui dicunt, ꝙ ob-
turabatur: quia Amphosij derodabant. Quinto, aliqui non appellant
buchellum, sed scarpatam. Sexto, quia est verisimile quod Sertiranę
hoc facerent pro defensione iuris sui, quod erat omnibus diebus, ⁊ de
quo constabat per proclamationes suprascriptas, ⁊ precepta. Et certe
non debet iudex ab eis discedere: sed hoc potius probare, quod videt
ab illis iudicibus toties factum.

SVMMAE RERVM. CXVI.

1 *LEgitima quinque filiarum est dimidium totius hereditatis.*
2 *Legitima solui debet in corporibus hereditarijs habito respectu ad*
ualorem tempore mortis ipsius Testatoris.
3 *Aestimari rem coniecturis & officio iudicis.*
4 *Actis ex alienis in alijs conijci.*
5 *In materia ut quis ab electione repellatur sufficit prasumptio.*
6 *In probanda atate coniectura sufficiunt.*
7 *Iurari in litem quasi contra dolosum.*



ESt casus presens clarus, ⁊ paucis, ⁊ citra pompã
allegationum, decidi potest. Circa propositam
igitur difficultatem non est dubium, quod in suc-
cessione Fran.abintestato admitterentur tres ne-
potes ex filia in stirpes, vna cum materteris.l.ij.C.
de suis ⁊ leg.§.j.in auth.de her.ab intest.sed quia
condidit testamentum, admittuntur ad petitionẽ
supplementi legitimę, iuxta l.omnimodo. C.de in
1 offi.test.quę legitima cum essent † quinq; filię est dimidium totius he-
2 reditatis.auth.nouissima.C.de inoffi.test.⁊ debet † solui in corporibus
hereditarijs, habito respectu ad valorem tempore mortis ipsius testa-
toris.l.cum queritur.C.eod.tit.l.etiam.§.fi.l.si patronus ex debita.§.
fi.ff.de bo.lib.de quo per Cur.consi.vlt.cuius tamen dicta ad presens
non refrico in dubium.nec in hoc est controuersia, sed dubium tantum
modo vertitur circa ęstimationem. Dico igitur cum tantummodo
3 controuersia sit circa ęstimationem, ꝙ satis est, si dicta † ęstimatio, seu
valor probetur per coniecturas, iuxta tex.cum ibi not.in l.semper.§.in
hoc interdicto.ff.quod vi aut clam.per quem tex.hoc tenet Bart. in l.
vnica.in fi.C.de sen.quę pro eo quod inter.profer. cum quo transeunt
ibi scrib.⁊ in l.si quod ex Pamphila.ff.de leg.ij. Alex.consi. cxxxij.in
j.Abb.⁊ Fel.c.causam quę.extra de testib. Facit quod not.Corn. cõs.
cccxviij.in iiij.vbi probatur ęstimatio rei datę etiã ex libris ipsius par
tis, dato quod agatur de facto proprio, quamuis regulariter talis pro-
batio non admittatur, ⁊ hoc, quia sufficiunt coniecturę. Et talem ęsti-
mationem debet facere iudex ex officio suo, etiam si non sit petitum vt
sentit Alex.in l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de dam.infecto. Rom.cõs.
cclxxxj.in re presenti.circa medium. Et ex his infertur, quod cum de
ęquatione, ⁊ valore constet, per transactionem cum alijs factam, ⁊ per
verba enuntiatiua ibi expressa: dato, ꝙ regulariter illud non sufficeret
4 ad probandum: quia res inter alios acta, ⁊c. tamen † in isto casu suffi-
cit, in quo ex solis coniecturis iudici fit probatio, vt supra dixi, res enim
inter alios acta, facit coniecturam ⁊ presumptionem quo ad alios, vt
per Abb.⁊ Feli.in c.pen.in prin.de re iudic.⁊ probatur in l. desiderũ.
vbi Bart.C.depo.vnde videtur facere semiplenam probationem, sm
Bart.in l.admonendi.versi.item quero quid si instrumentum.ff.de iu
reiuran.cum quo transeunt ibi scribentes, quę semiplena probatio in
casu nostro sufficit. Et pro hoc adduco not. doctrinam Abb. in c.cum
inter.ij.extra de elect.vbi si quis sit reiectus ab electione propter mor-
bum, talis reiectio operatur etiam in alijs causis seu electionibus. ⁊ est
ratio, quia illa reiectio quamuis in alio beneficio, facit tamen presum-
5 ptionem morbi. ⁊ † in materia, vt quis ab electione repellatur sufficit
presumptio, vt ibi per eum: ergo idem in casu nostro, vbi coniecturę suf
ficiunt ad probandum valorem. Confirmatur, quia idem videmus
6 † in probanda ętate, in qua coniecturę sufficiunt, vt habetur in l.de ęta
te.ff.de minor.in l.cum te.C.de probat.vnde probatur etiam per librũ
rationum, vt dicit Sal.in l.si minorem.C.de in integ.restit.mino.⁊ per
rem inter alios actam, vt si alicui sit datus curator tanquã minori, sm
Bald.⁊ Ang.in d.l.cum te.⁊ Alexan.consi.lxxxv.in ij. lib. ergo idem
in presenti casu. Et istud tanto fortius dicendum est in casu nostro, in
quo vltra illam confessionem, de qua in dicto instrumento transactio-
nis, poterit iudex etiã capere informationes a testibus qui fuerunt pre
sentes, qui poterunt perhibere testimonium, saltem de summa summa-
rum quod testimonium maxime tali casu admittendum est, argu.nota-
torum per Bald.in l.cum duo.ff.de in diem adiect. cum pars aduersa
celet papyros, ⁊ simus in casu in quo coniecturę sufficiant, vt dixi. Et
ista maxime procederent, quando hereditas ipsa fuisset a principe ob-
tenta sub sigillo curię, etiam ad instantiam istarum neptum: nam non
potuit heres propria auctoritate ea apprehendere, non citatis nepti-
bus, ⁊ si apprehendit, quia forte interuertit res mobiles hereditarias,
7 possent neptes iurare † in litẽ tanquam contra dolosum, iuxta glo. in d.
l.semper.§.in hoc interdicto.⁊ Bart. in l.in actionibus. ff. de in litem
iurando.⁊ habetur per Innoc.Hostien.Abb.in c.fi.extra quod metus
caus.Ias.in l.si quando.C.vnde vi. Sed quia de hoc in propositione
facti aliud non exprimitur, vlterius non insistam. Et ita mihi vide-
tur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXVII.

1 *HAeredem se dicentem ex causa non nocere.*
2 *Testi criminoso non credi.*
3 *Testem a nominato diuersum non probare.*
4 *Distinctorum ius admixtum in casu non trahi.*
5 *Haredem de legitima non excipere.*
6 *Restitutionis petitione in casu nihil prodesse.*
7 *Restitutionem intra quadriennium obtinendam.*



SCarlionum, contra Franc.⁊ Octauianum fratres de
Landriano causa nõn videtur habere difficultatem.
Et presupponendum est in facto, quod do. Nico-
laus condito testamento legauit eorum vxoribus, fi-
liabus suis, florenos mille, pro singula ipsarum: vnde
dicti fratres, cum sint heredes patris, tenentur solue-
re legata. Quod autem sint heredes ex dicto testamẽ
to sic deducitur, nam ipsi habebant notitiam dicti testamenti, vt appa-
ret ex contradictionibus factis per eos de anno 1508. in quibus pro-
duxerunt dictum testamentum, ⁊ consequenter sciuerunt dictum testa-
mentum esse factum: deinde appellauerunt se heredes patris, vt appa-
ret ex libello per eos porrecto coram do. Iacob. Philippo, vbi dicunt
se continuauisse in hereditate paterna tam vigore decreti, quam iuris
communis, qui libellus fuit porrectus de anno 1516. ⁊ etiam apparet
ex libello Octauiani, de anno 1514. vbi appellat se heredem patris.
Non obstat quod in contradictionibus mulieres appellauerint se
1 heredes: quia hereditas eis † non erat delata: sed filijs, vt apparet ex
lectura testamenti: vnde non potuerunt esse heredes, nec talis cõfessio
eis preiudicat.l.nec is.in fi.l.si is ad quem.ff. de acquir. hered. Item
contra talem confessionẽ obstat sententia: quia magistri iudicauerunt
bona ad eos pertinere, ⁊ esse hypothecata iure legati, non autẽ iure he-
reditario: vnde confessio contra quem est pronuntiatum nihil nocet, vt
habetur in c.mulieri.extra de iureiuran.habetur in c.capitulum.de re-
2 scrip.per Feli. Non obstat quod probatum † videatur, multa bona
d.Honestę, quę spectabant dictis fratribus, fuisse ablata per Scarlio-
nes: quia respondetur, quod hęc exceptio non debet nocere ipsis mulie
ribus, toto tit.C.ne vxor pro mar.preterea non est verum, quod sit pro
batum, quia omnes testes sunt singulares, preter Vincentium Mola-
cridem, ⁊ Petrum de Rozoagna, qui non probant: nam Vincentius
erat bannitus ⁊ criminosus, vnde fuit tandem suspensus, ⁊ ideo eius
dicto non est adhibenda fides.c.testimonium.extra de testibus. Petrus
3 vero nõ est ille † qui fuit nominatus: quia in nominatione fuit nomina-
tus Petrus Zanctus: ille vero qui perhibuit testimonium est Petrus
de Rozoagna: vnde ex varietate cognominis presumitur varietas per
sonę, vt habetur per Mod.in l.omnium.C.de testa.⁊ in c.in presentia
in x.not.de prob.vnde cum sit diuersus ab eo qui fuit nominatus non
probat.glo.in c.presentium.in verb.nomina.de testib.in vj. Non obst.
tertio, quod plus esset relictum fęminis quam masculis: quia istud est
4 falsum in facto. Item de iure licuit † hoc patri, qui potest plus vni re-
linquere, quam alteri, vt dicit Bal.in l.hac edictali.C.de sec.nup. Nec
obstat statutum nostrum Mediolani, quia non loquitur, nisi quando
relinqueretur plus vni masculo, quam alteri masculo, vel plus vni fę-
minę, quam alteri fęminę: vnde non est trahendum ad casum mixtum,

quando plus relinqueretur feminę, quam masculo, cum statuta nostra
debeant intelligi ad literam ex forma alterius statuti: vnde tunc non fit
extensio ad casus mixtũ, vt habetur in l.ij.in prin.per mod.ff.de verb.
oblig. Non obstat, quod habeant isti fratres minus legitima debita
iure naturę: quia istud falsum est in facto, ꝛ cum appellauerint se hęre-
5 des tenentur in solidum ad legata, nec possunt excipere † de legitima,
vt per Bart. ꝛ doct. in auth. sed cum testator. C. ad leg. Falc. pręsertim
stante statuto nostro, quo prohibetur quis esse heres cum beneficio in-
uentarij. Non obstat, ꝙ Octauianus petierit restitutionem in inte-
6 grum: quia cum instrumenta † faciant rem claram, vt dicit Bart. in l.j.
in j.q. in princ. ff. de oper. no. nun. talis petitio nõ impedit executionem
rei clare per instrumenta, vt est communis opi. in l.iij. §. condemnatus
ff. de re iudic. Pręterea dato ꝙ Octauianus restitueretur, Fran. rema
7 neret heres insolidum, vnde ipse deberet insolidum condemnari. Pręte
tera restitutio in integrum, non solum debet peti, sed etiam obtineri in
termino quadriennij. l. fi. in verbo, finiendã litem. C. de temp. in integ.
rest. ꝛ quamuis statutum nostrum velit causas coram senatoribus tra-
ctatas nullam habere instantiam, tamen non obstat: quia istud quadriẽ
nium non est instantia causę restitutionis in integrum, imo instantia
ipsius causę est solum triennium. leg. properandum. C. de iudic. sed est
quidam terminus attributus ipsi parti, in quo termino si non obtinet,
amplius non auditur, ꝛ ita declarat Pau. de Castr. in d. l. fina.

SVMMAE RERVM. CXVIII.

1 *VXor aduentitiorum fructus ab hæredibus mariti repetere potest*
2 *Donatio non præsumitur a muliere quia sexus mulierum natu-
raliter est auarus.*
3 *In bonis paraphernalibus administratio fructuum spectat ad maritum.*
4 *In bonis patrimonialibus administratio fructuum indistincte pertinet
ad uxorem non autem ad maritum.*
5 *Donationem inter uirum & uxorem uarijs ex causis præsumi.*
6 *Relatiuum quis uel qui stat restrictiue secundum naturam suam.*



Alis casus est, d. Opizo maritus supra xxx. annos cõ
tinuos, percepit fructus bonorum aduentitiorum vxo
ris suę, quę ipsa habuerat titulo successionis ab auo
1 materno. Quęritur, nunquid dicta vxor † possit re-
petere dictos fructus, aduersus hereditatem mariti
sui. ꝛ satis trita ꝛ vulgaris est ista quęstio, in qua fue-
runt varię opiniones maiorum nostrorum. Et Iac.
Butrig. in l. fi. C. de pact. conuent. sentit cum glos. ibi, quod indistincte
possint repeti isti fructus naturales: licet secus sit in vsuris in commu-
nem vsum consumptis, per illum text. Pro qua opinione etiam vide-
tur text. a fortiori in l. fructus. ff. de vsur. sed Oldrad. de Laude, fuit in
contraria opinione, quia maritus censetur bonę fidei possessor, ex quo
voluntate vxoris, idest ea non contradicente, fructus percepit. vnde de
consumptis non tenetur siue loquamur de naturalibus, siue de indu-
strialibus. arg. l. certum. C. de rei vend. ꝛ pro hoc allegat. l. deducta. §.
qui post tempus. ff. ad Treb. ꝛ istam opinionem sequutus est Bal. in
consi. cclxxvj. in iij. ꝛ in consil. ccclxvij. vol. ij. in subscriptione quadam
ad precedens consilium cuiusdam domini Andreę, ꝛ dici, ꝙ ita etiam
consuluit Bar. ꝛ d. Recupertus, ꝛ credo, quod senserit de cons. Barb.
cxxv. quęstio talis. vbi ponit multa dicta quę sunt vera, ꝛ partim repro
batur ab Alexand. in d. l. pen. tertia fuit opinio Martini de Fano,
quam refert ꝛ sequitur Bar. in l. pen. ff. ad l. falcid. qui ponunt distinctio
nem, quę, sm Alexan. ibi est cõiter approbata, ꝛ dicit do. Guid. pap. q.
cccclxviij. quod est verior, ꝛ sm eã vidit iudicari, sm quam distinctionem
in casu nostro, maritus teneretur ad restitutionem fructuum naturaliũ,
inquãtũ factus esset locupletior per l. si stipulata. §. j. ff. de don. inter vir.
ꝛ vxor. ꝛ idem etiam consultum est in consilijs Bal. ꝯsil. ccccxxxvij. in
iij. ꝛ cccxiij. eod. vol. vbi etiam ponit practicam probandi. verum supra-
scripta doctrina Bart. habet duplicem intelligentiam. Primo non po
test intelligi Bart. quando maritus percepit de voluntate vxoris, quę
ex eo colligitur, quia non contradixit. ꝛ puto, quod ipse ita intellexerit:
quia etiam Oldrad. ita expresse loquitur, ꝛ secundũ hunc sensum, cons.
Alexand. de quo mox dicam, esset periculosum. Alia est intelligentia,
Bart. loquatur, quãdo perceptio est facta de expresso consensu vxoris,
ꝛ ꝙ omiserit casum, quid in dubio, quando non constat expresse, sed so
lũ quia non contradixit, ꝛ in hoc casu omisso. videtur quod ipse debeat
haberi pro contradicente. ꝛ sic maritus indistincte teneatur ad restitu-
tionem istorum fructuum, ne pręsumatur donatio contra regulas iuris.
l. cum de indebito. de probat. pręsertim a muliere, qui sexus naturaliter
2 est † auarus. l. si ego. ff. ad Velleia. d. l. si stipulata. §. j. Et maxime cum
subsit timor reuerentialis, propter reuerentiam quam debet vxor ma-
rito, l. j. §. quę onerandę. ff. quarum rerum act. per Bart. in l. quę dotis.
soluto matrim. ꝛ cum potius e contrario maritus teneatur ipsi donare
ad sustentationem vxoris. l. ex annuo. ff. de donat. inter vir. ꝛ ita tenuit
Bal. in quodam consil. quod allegatur a prędicto dom. Andrea. inter
consilia Bal. consi. cclxvj. in ij. volum. incip. ad euidentiam dicendo-
rum, ꝛ sequutus est Alexan. vbique. in d. l. pen. ꝛ in consi. xlij. in j. lxiij.
in ij. cxliiij. in v. Sed nos sumus in casu clariore, ꝛ qui videtur esse
extra omnem difficultatem: quia hic concurrunt tria. Vnum est, quod
fructus percepti nõ ex paraphernalibus quorum administratio spectat
3 ad maritum: sed ex † patrimonialibus, quorum fructus indistincte per
4 tinent ad vxorem, nec † administratio ad maritum spectat, secũdũ Bal.
in l. aliud ius. C. qui pot. in pign. allegat Dyn. in l. diuortio. in fin. secũ-
dum glos. ff. solut. matr. Alterum est, quia Bart. ꝛ doct. loquuntur, quã
do heredes vxoris petunt a marito, ꝛ sic quando vxor prędecessit, quo
casu donatio confirmatur morte. l. cum hic status. ff. de donat. inter vi-
rum ꝛ vxorem. sed nostra quęstio est in casu ꝯtrario, quãdo vxor fuit su
5 perstes marito, quo casu † non potest capi pręsumptio donationis, quę
est prohibita, ꝛ non potuit confirmari morte, vt sentit pręfatus doctor.
in d. consil. cclxvj. ꝛ Bal. consi. cccclxviij. eodem lib. iij. vbi simpliciter
allegat gl. in d. l. vbi. C. de iur. dot. Tertiũ est, qr nõ ꝯstat in casu nostro,
ꝙ maritus tales fructus expenderit in cões vsus, qr etiam si expende-
rit in alẽda familia, nõ dicitur expendisse in communes vsus: quia hoc
pertineat ad se tantum secundum Aret. consi. lx. ꝛ Paul. Castr. consil.
clxxxvij. proponitur, quod do. Catharina. de quo etiam per Cor. cons.
cxix. in iiij. Circa aliud dubium, nunquid debeantur huic vxori mobi
lia, seu supellectilia domus: puto ꝙ sic, quia verba codicillorum, clare ꝛ
expresse legatum tribuunt vxori, nec de hoc est dubitandũ. Nec obstat,
ꝙ maritus ex post approbando Laudum, videatur tribuisse quartam
partem dictorum mobilium d. Gabrieli, quo casu effectus est dom. Ga
brieli anterior tempore ipsa vxore, quę pretẽdit ius ex Codicillis, quod
quidem ius non oritur, nisi post mortem testatoris. l. si is qui tres. §. j.
vbi Bal. ff. de excusatione tut. per Spec. statu monach. versi so. ꝛ quę
habentur in l. si alienum. ff. de heredibus instituẽdis. Nam respondeo,
quod in Laudo solum grauatur. d. Opizo, *Relinquere quartam partẽ
bonorum mobilium, & immobilium, quæ inferius describuntur,* quod
6 † relatiuum stat restrictiue secundum naturam suam. l. Quintus. j. de
auro ꝛ argento legato. l. ij. ff. de heredibus instituen. vnde cum infra nõ
sint descripta supellectilia, apparet ea ex laudabo non deberi, ꝛ stat fir-
mum legatum, ꝛ sentit Paul. Castren. Alexand. ꝛ Iason. in l. Stichum
qui meus. ff. de lega. j. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXIX.

1 *APpellatione rei immobilis non ueniunt iura.*
2 *Identitatem probandam esse.*
3 *Reuocandi ius xxx. annis finiri.*
4 *Ius aquæ ducendæ sine titulo præscribi.*
5 *Fama bonam fidem inducit & præstat iustum titulum heredi ad præ-
scribendum.*
6 *Omnis actio tempore xxx. uel xl. annorum tollitur.*
7 *Plus impedit præscriptio ex errore iuris quàm ex errore facti.*



On repugnantibus quę in contrarium adducta sunt, di
co pronuntiandum esse proponente ad cridas. Primo
quia hic agitur de iure aquę ducendę, ꝛ cridarum proui
sio non comprehendit hunc casum: quia loquitur de volen
1 te vendere rem immobilem. Clarum autem est † quod
appellatione rei immobilis, non veniunt iura. l. mouen
tium. vbi Alex. ff. de verborum signific. pręsertim in decreto illo, quod
est contra ius commune, ꝛ stricte intelligendum per iura vulgaria. Se-
2 cundo, quia nõ est probatũ de † identitate rei: quia instrumẽtũ loquitur
de vinea. de domo, ꝛ reuocatio est de vinea sancti Ambros. ꝛ alię etiam
coherẽtię nõ cõueniũt, nec sunt probatę. Itẽ nõ est ꝓbatũ nos habere
cãm a Iacobino, de quo in instro precarij, ꝛ sic deficit intẽtio aduersan
tiũ, ꝓp defectũ ꝓbationũ: vñ succũbere debẽt. l. qui accusare. C. de edẽ.
3 Tertio, quia tale instrumẽtũ, per ꝙ cõpetit Scãsijs † ius reuocãdi, ha
bet tacitã ꝯditionẽ, si tamẽ intra xxx. annos reuocauerint, prout in simi
li dicimus de eo qui habet ius offerẽdi, vel luendi quandocunque: inest
enim tacita ꝯditio, si intra xxx. annos obtulerit, vel redemerit, vt dicit
Ang. ꝯs. liiij. Gulielmus Fel. in rubr. de pręscrip. versi. iij. in fin. ꝛ in c.
si diligenti. versi. sm Corrollarium. de foro cõpet. Moder. Taurinen.
in tract. pręscript. in iiij. parte v. partis princip. in iij. quęst. Quarto, qr
obstat exceptio pręscriptionis, de qua alias dixi. Nec obstãt tria quę in
ꝯtrarium adducũtur. Primo, decisio Pauli de Cast. in l. neque. per illum
text. C. de vsufruct. Nã respõdeo pluribus modis. Primo, ꝙ ꝓcedit in
casu suo in pręscriptione rei immobilis, vel mobilis quę requirit titulũ
vnde cum non subsit alius titulus quam defuncti, scientia eius heredi no
4 cet: nos vero loquimur † in pręscriptione iuris aquę ducendę, quę non
requirit titulum. l. si quis diuturno. ff. si seruitus vendicetur. l. ij. C. de
seruit. merito ex solo cursu temporis pręscribitur. nec curatur de scien-
tia defuncti, prout in simili casu volunt Paulus de Cast. in ꝯsi. clviij. vi-
sa supraścripta. in secundo in nouissimis. Secundo respondeo, ꝙ in ca-
su nostro est probatum. generaliter fama vicinorum erat, quod ius spe-
5 ctaret ad tertios, ꝛ talis † fama inducit bonamq; fidẽ, ꝛ pręstat iustũ titu-
lũ heredi ad pręscribẽdũ. per Bar. in l. Celsus. ff. de vsucapion. in l. ij.
§. hoc interdicto. ff. de itinere actuque priuato. cũ similibus. Tertio re
6 spõdeo, illã decisionẽ nõ esse verã, ꝛ ꝯfundi ex alijs allegatis: quia † om
nis actio tali tẽpore tollitur. l. omnes. l. si quis emptionis. §. j. C. de pręę
script. triginta, vel quadraginta annorũ. nec obstat mala fides defuncti,
quia negatur fuisse in mala fide, per alias allegata. Item negamus nos
heredes Iacobini nominari in instrumento. Secundo non obstant no
tata in l. Pomponius. §. cũ quibus. ff. de acq. possess. quia doctores ibi
pręcise loquũtur, quãdo defunctus erat in mala fide, quod non est in ca
su nostro vnde seruanda est opinio Cornelij in allegatis consilijs, quę
non est aduersa cõi opinioni, sed diuersa, ꝛ loquitur in alio casu, quã lo-
quũtur doctores in d. §. cũ quis. ꝛ cũ opinio Dyn. in regu. possessor. de
reg. iur. in vj. hẽat multos ꝯcordãtes, de qbus p Mod. in d. §. cũ quis
talitẽ deberet in hoc nostro casu seruari, in quo cessant rõnes tenẽtiũ cõ-
trariũ. Tertio nõ obstat, qd gl. in l. tutor rerũ. ff. de administratione tu-
tor. loquit, qñ mala fides defuncti erat causata ab errore iuris: qr si tali
casu ꝓcedit pręscriptio heredis, multo magis dz ꝓcedere, qñ heres est
7 in errore facti: qr ignorat factum precarium, † nã plus impedit pręscri
ptio ex errore iuris, quam errore facti. leg. nunquam. in princi. l. iusto.
§. filiusfamil. ff. de vsucapionibus. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXX.

1 REi amissa culpa sua quis tenetur ad æstimationem.
2 A sententia cridarum non conceditur appellatio.
3 Ratio assignata in sententia arguit imperitiam iudicis.
4 Intricatum Patrimonium quàm dicitur.
5 Non potest mulier pacto facere deteriorem conditionem dotis suæ nisi ex iusta causa.
6 Iuramentum ex causis ui carere.
7 Iuramentum propter enormem læsionem effectum non habet tanquã re ipsa dolum contineat.
8 Cessio facta ab eo qui sponte subiuit iudicium in appellabile & per imperitiam iudicis succubuit non ualet.

CIrca primum dubium quo quęritur, nunquid hęredes
do. Ricardi possint conueniri pro restitutione dotis d.
Angelę eius vxoris. paucis agendo, puto ꝙ sic: quia
do. Ricardus promisit alternatiue restituere bona in
solutum, pro dote a socero data, aut eorũ ęstimationẽ.
1 Sed sic est, ꝙ bona † non potest restituere, q̃ culpa sua
amisit, vt infra ostendam. ergo tenebitur ad ęstimationem, per regulam
l. sed Stichum. in princ. ff. de verb. oblig. & probatur hęc cõclusio, in l.
Męuia. §. Lucius. ff. solut. matr. vbi si dos sit euicta sine culpa mariti,
ex ęquitate liberatur. ergo secus est si adest culpa, vel ęquitas aliud dictet.
prout in casu nostro: quod ostenditur tribus rõnibus. Prima, q̃
debuit do. Ricardus denuntiare litem socero, vel curatori hęreditatis
eius, vt est gl. in l. si pro re. §. j. ff. de euict. & firmat Bal. Noui. in d. §.
Lucius. Secunda, q̃ cum esset in quasi possessione iuri libellarij, nõ debuit
suscipere litem Mediolani, in causa cridarum, cum cridę nõ pręiudicarent
2 ipsi possidenti, vt apparet ex earum lectura: maxime cũ † a
sententia cridarum non concedatur appellatio, vnde apparet manifesta
læsio. l. Hęrennius. ff. de euict. gl. l. si minor. §. minores. ff. de mino.
Bal. Noui. d. §. Lucius. Tertia, q̃ videtur ꝗ d. Ricardum proditum
fuisse per iudicis imprudentiam. Vnde nulla est actio euictionis. l. si
per imprudentiam. ff. de minoub. cũ enim alienatio esset facta pro dote,
debuit valere nec fidem ad eam extendi. l. mulier. §. cũ proponeret
ff. ad Trebell. authen. res quę. C. communia de legatis. Item erat dicta
alienatio imputanda in legitimam soceri. l. Marcellus. §. res quę.
3 ff. ad Trebell. & † ratio assignata in sententia, arguit imperitiam iudicis,
dum dicit, Intricatum fuisse patrimonium testatoris. nam Ang. Alexan.
4 Moder. in d. l. in quartam. ff. ad l. Falcidiam. intelligunt intricatum
patrimonium, quãdo meliora alienata sunt, & grauatus, dolo rationes
ita implicauit, vt intelligi non possint, & ita loquitur tex. in l. summa.
ff. de pecul. quod in casu nostro dici potuit. nec enim dans dotes filię,
videtur quicquã fraude facere, nec alienans & redimens in emphyteosin
ad quinq; pro centenario, cum pacto rediniendi, dicitur intricare,
alioquin omnes quamuis diligenter patresfamilias essent intricatores.
Et si deinde aliqua intricatio facta est cum alijs, nõ debuit hoc nocere
d. Ricardo. cum iam quęsitum erat ius super legitimã, vt sibi alienata
in eam imputarentur. Non obst. transactio, & renuntiatio d. Angelę,
cum iuramento. quia respondetur, quod non valeat. & non potuit d.
5 Angela, † pacto facere deteriorem cõditionem dotis suę. l. de die. l. Atilicinus.
de pact. dot. nisi ex iusta causa, quę in casu nostro non subest. l.
licet. ff. eo. tit. & iuramentum non confirmat talem renuntiationem, q̃
6 induceret † enormem lęsionem. cum enim hęreditas patris non sit soluendo,
7 amitteret totam dotem. vnde † iuramentum propter enormem
lesionem effectum non habet, tanquam re ipsa dolum contineat, vt est
communis conclusio, per Abbatem & alios, in cap. cum cõtingat. de iureiuran.
cum concordantijs. per Dec. consi. lxxx. per totũ. Secundo
respondeo, quod cum vice versa d. Frãciscus illi cesserit actiones, quas
habebat contra d. Ioan. Franciscũ. & supra conclusimus, quod nullas
8 actiones habet, quia non denuntiauit. l. emptor. C. de euict. quia † sponte
iudicium subiuit non appellabile. d. l. si minor. d. l. Hęrennius. quia
per incuriam iudicis succubuit. d. l. si per imprudentiam. cessio ipsa nõ
valet: quia non erat creditor, vt ait Bald. in l. si nomen. ff. de hęred. vel
actione vend. post Albertum Galeotum. quem allegat. & ideo iuramẽtum
non obligat ipsam renuntiantem: quia habet tacitam donationem
ex ipso actu prouenientem, si cedens sit verus creditor. l. fin. C. de non
numerata pecunia. Abb. c. j. extra de Iud. Alex. & Moder. l. si conuenerit.
ff. de iurisdict. omnium iud. Aret. l. j. § si quis ita. de verb. oblig.
Tertio respondeo, quod cum cessio ex forma statuti Papiensis, quamuis
iurata sit nulla: quia facta seruatis debitis solennitatibus, sequitur etiã
renuntiationem nullam esse. l. alij. ff. de adi. legat., nec est verum, quod
hęc cessio sit necessaria. per d. §. Lucius. quia vt supra dixi, ille tex. non
procedit, data culpa mariti, vt in casu nostro: quia non denuntiauit, q̃
tali iudicio est expertus, quia imperitia iudicis succubuit, &c. Circa
alium articulum, de successione Franciscę, dico, quod cum pater ei legauerit
bis mille libras dandas cum maritabitur, legatum est purum,
licet exactio sit dilata. l. ex his verbis. C. quan. dies leg. ce. vnde ea moriente
in dicto legato succedit ei mater in totum, secundum formam iuris
communis. authen. defuncto. C. ad Ter. secundum vero statutum
Pap. xciij. succedit in ij. parte.

SVMMAE RERVM. CXXI.

1 OBligationem sue potius quàm alieno nomine contrahi.
2 Ex eo quod subsecutum est præsumitur quod prius actum fuerit.

AD dio per partem aduersam allegari, ꝙ mandatum illud
fuit subscriptum ab his, qui subscripserunt tanquã
ab errogatarijs minorum constitutis in testamento patris
ipsorum: sed dico istud iure non esse verum pluribus
rationibus. Primo, quia etiam illi erant socij, & sic
potius credendum est quod se obligauerit iure proprię
1 obligationis † quam alienę. l. & magis. ff. de sol. & quia istud facere tenebantur,
cum etiam essent socij non est dubium quod pro cõtingenti portione
tenebantur releuare d. Hieronymum ergo, & ita fecisse pręsumendum
est. l. merito. pro socio. & sic credendũ est, quod mandauerint Boschino,
& deinde se obligauerint iuxta conuenta in illo mandato, nomine
proprio: quia ita facere debebant, & etiam ad euitandum circuitum
ne si Boschinus cogat minores, & ipsi agere compellantur cõtra socios
vt releuentur argumento l. cum fundus. §. j. ff. si cert. pet. Secundo,
quia in ipso instrumento obligationis facto in executione illius mãdati,
ipsi non obligant se nomine minorum, nec alieno sed proprio, vt ibi
apparet. ergo est verisimile etiam factum mandatum nomine proprio:
2 quia † ex eo quod subsequutum est pręsumitur, ꝙ prius actum fuerit.
l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Maced. nam si obligassent se tanquã
errogatorios, addidissent illam qualitatem. l. fin. de instit. quod cũ non
fecerint lex pręsumit, ꝙ nomine proprio se obligauerint, pręsertim cum
non constet quod haberent notitiam testamenti, in quo essent constituti
errogatarij, & si vnus sciebat de se, non sciebat de alio: vnde non potest
dici respectu hoc ignorantium fuisse aliquid gestum, tanquam ab errogatarijs.
argumento d. l. sed Iulianus. §. j. in ij. responso quem ad hoc
allegat Bart. in l. qui in aliena. §. si is qui putabat. ff. de acqui. hęreditate.
Tertio, apparet etiam ex post gestis. nam cũ in instrumento Aronę
obligauerint se omnes insolidum, deinde releuarunt alium Boschinum
per instrumentum subsequens, quę omnia fuissent superflua, si se
obligassent tanquam errogatarios, & istud etiam deprehenditur ex lite
mota ab ipso Ambrosio Boschino contra reuerendum dominũ Ambrosium
de Sclauenatis, corã deputatis satis, vbi ipse Boschinus ab
eo petijt, tanquam esset obligatus nomine proprio, & in eo iudicio, ad
hunc finem produxit illud chirographum, vt etiam constat ex narratiuis
aduocatorum in senatu: vnde concluditur, quod dictus Boschinus
non potest agere contra hęreditatem d. Hieronymi, ex quo cõtraxit
vigore illius mandati, & si dicat quod talis contractus cessit in vtilitatem
ipsius hęreditatis, respõdetur, ꝙ agat via ordinaria, actione negotiorum
gestorum, & illi respondebitur, non autem intentet executiuã
iure fideiussionis.

SVMMAE RERVM. CXXII.

1 STatutum loci delegati iudicis non attendi.
2 Stilus curiæ probari debet.
3 Statutum debet in actis exhiberi.
4 Testamentum non ualet nec legata præstantur nisi sit adita hæreditas.
5 Legatarij priusquam agant ad legata interrogant hæredem scriptum an uelit esse hæres.
6 Intellectus ad l. fin. C. de remiss. pign.
7 Remissum pignus non reuiuiscit.

MAgnifici Fornarij in causa, quia pręstãtissimus D. Iudex
adhuc dubitat, vt in margine allegat ionũ mearũ
apparet, dissoluam paucis ea, quę videntur obstare. In
primis dum dixi, quod exceptio excussionis est admittenda,
1 sm ius cõe, non obstante statuto † cõtra Mediolani, respondetur,
q̃ imo tale statutum attenditur
in dilatorijs exceptionibus, quę concernunt ordinẽ processus, sm not.
in c. quod clericis extra de for. compet. Sed certe si ista exceptio esset
simplex dilatoria, posset hoc dici sed vt dictum est, concernit etiam beneficium
partis, secundum Dec. in d. l. fin. in n. 24. si cert. petat. & non
debet tale beneficium ex mutatione fori, partibus auferri, alioquin sequeretur
inconueniens, ꝙ si magnificus Fornarius litigaret de hac re
in suprema curia, seu coram ipso Cęsare, obtineret. Sed quia Cęsar
cõmisit hanc causam suę donationis iudici delegato, quod debeat Fornarius
succumbere, & sic mutatio iudicis ei auferret ius suum, quod est
inconueniens, & contra mentem Maiest. Cęs. qui demandauit causam,
Vt delegatus id faciat, quod ipse Cæsar esset facturus, qui talem exceptionem
excussionis admitteret, secundum terminos iuris communis.
d. auth. hoc si debitor. C. de pignor. nec statutum communis
Mediolani, aut Nouarię attẽderet. Nec obstat, ꝙ Guid. Pap. decis.
cxcviij. loquatur quando stylus curię contradicit consuetudini ciuitatis.
Nam respondeo, ꝙ stylus curię est, secundum ius commune, nisi
2 quando reperitur, & probatur immutatus: quia stylus † debet probari,
vt per Bar. in l. ij. q. xxvij. quę sit long. consu. in l. de quibus. iiij. q.
princ. de legib. nec sufficiunt statuta ciuitatum, quia illa nihil ad Cęsarem,
seu eius consilium, vt est alias dictum. Nec obstat, ꝙ idem statutum
3 sit Nouarię, quia † debuit exhiberi in actis, secundum doct. Bar.
in l. omnes populi. in fin. ff. de iust. & iure. vt possit videri, & considerari,
si loquitur in casu nostro, quando forensis possessor conuenitur.
Non obstat, ꝙ notorium non est, filios Ducis Ludouici non fuisse
hęredes patris: imo contrarium verius est. Respondeo, cum iste legatarius
fundet intentionem suam ex testamento, ad eum pertinet pro
4 batio, quod testamentum valeat, id est, quod † sit adita hęreditas: quia
alias testamentum non valeret nec legata essent pręstanda. l. prima. ff.
de iniust. rupt. l. si nemo. de regulis iuris Doctor. in l. eam quam. C. de
fideicommiss. debet ergo ipse probare, secundum regul. l. verius. ff. de
probat. Et hoc etiam docet practica quotidiana, secundum quam le-

5 gatarij † antequam agant ad legata, prius interrogant heredē scriptū,
an velit esse heres, ſm l.j. cum trib. seq. ff. de inter. act. Non obst. quod
ad tertium adducit. ꝙ res non erat effecta irreuocabiliter ipsius Com.
Joan. Pauli, cum multis subtilitatibus ad l.fi. C. de remis. pign. quas
6 tandem Judex reiecit: quia d.l. † fi. non habet locum in legato, in quo
non est obligatio bonorum futurorum, &c. Respondeo, & dico, quod
non solum hæc bona fuerunt tit. donationis data Com. Joan. Paulo,
& sic extinctum pignus, ſm regulas iuris, sed etiam si dicamus non ex-
7 tinctum: tamen cum † ipse ea permutauerit, permutando, seu alienādo
videt itē remisisse, adeo ꝙ ēt si alienatio illa rescinderet, vel alias esset
nulla, non tñ pignus reuiuisceret: sed remissio staret firma. ita est tex. in
l.j.§.j. vbi omnes de plano hoc fatentur. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol.

SVMMAE RERVM. CXXIII.

1 *MOra non committitur nisi postquam debitum sit per iudicem ad liquidum deductum.*
2 *Quando pars debiti est liquida & pars dubia debitor pro parte liquida tenetur offerre pro parte uero non liquida satisdare.*
3 *Iniquum est quod quis ex damno alterius lucrum faciat.*
4 *Si Pater uel fratres qui ex necessitate legis uel statuti tenentur ad dotandum non fuerint in mora quia dos remissa esset declaranda in arbitrium alterius uel remissa æstimatio rei debitæ pro dote & ille distulerit declarare nihilominus si uir interim sustinuit onera matrimonij sibi debentur fructus seu interesse dotis postea declaratæ pro tempore quo ipsam non habuit.*

1 MOra licet regulariter † non cōmittatur, nisi postꝗ̄ de-
bitum sit per iudicem ad liquidum deductū, ſm Bal.
in l. acceptā. C. de vsuris. tñ hæc conclusio aliquas hꝫ li-
mitationes quę in casu nostro oēs procedunt. Prima
est, vt ꝯclusio procedat, qñ obscuritas respicit substan-
tiam obligationis. ea enim hꝫ prius declarari: secus si
respicit duntaxat modū executionis, qꝛ executio differt ab ipsa obliga-
tione, alias nunꝗ̄ quis debitor pecunię posset in mora constitui, cum
semper habeat facultatem dandoꝝ bonoꝝ in solutum, ex forma statuto
rum nostroꝝ, & etiā de iure cōi per tex. in authen. hoc nisi debitor. C. de
solution. cap. Odoardus. extra de solut. §. si vero. in authen. de alien. &
emphyt. quę datio bonoꝝ est incerta, sed qꝛ respicit executionē tñ nō
impendit commissionem morę. Secunda, est vt ꝯclusio procedat, qñ
incertitudo respicit totam summā, secus si partem tñ: qꝛ respectu illius
partis quę omnino debetur, debitor incurrit moram. Bart. in l. nō potest.
ff. de reg. iur. in l.j.§. si stipulanti. in fi. ff. de verb. oblig. vbi dixi, & respō
2 di rōnibus ꝯtrarijs: vnde tali casu debet † debitor quod clarū est offer-
re, & pro reliquo satisdare. l. statu liber rationem. ff. de statu liber. docto-
res l. præsertim. §. si quis paratus. de operis noui nuntiatione. l. iij. §. si
se obtulit. de re iudic. Jas. in l. quod te. si cert. pet. Tertia est, vt pro-
cedat conclusio respectu debiti, quod ex mora regulari inducitur, secus
3 si ex mora irregulari ratione fructuum perceptorum. cum enim † ini-
quum sit, quod quis ex damno alterius lucrum faciat, currit interesse,
nō adhibita distinctione, an res liquida sit, an id minus. l. Julianus. §.
ex vendito. ff. de action. empt. l. curabit. C. eod. tit. Alexan. consil. lxix.
in j. cxxj. & cxliiij. in v. Dec. xxxix. cxix. clxxxiij. in fin. & probatur hæc
limitatio in l. fi. §. fi. ff. de fund. dota. & declarat Bald. in l. si traditio. q.
xj. C. de action. empt. sentit Socin. post alios. in l. de diuisione. ff. solut.
matr. & consi. cccl xx. in fi. & ideo infert ibi in d.l. de diuisione. dominus
4 Herculanus Perusinus, quod † si pater, vel fratres qui ex necessitate
legis, vel statuti tenentur ad dotandum, non fuerint in mora: qꝛ dos re-
missa esset declaranda in arbitriū alterius, vel remissa ęstimatio rei da-
tę ꝓ dote, & ille distulerit declarare, nihilominus si vir interim sustinuit
onera matrimonij, sibi debentur fructus, seu interesse dotis postea de-
claratę, pro tempore quo ipsam non habuit, si sustinuit onera matrimo
nij, & ita refert, quod alias consuluerunt alij Moderni Perusini. se-
quitur & dominus Hieronymus Cagnolus, in rep. d.l. curabit. & ideo
ibi est, decisio in terminis præsentis dubitationis. Nec debet Judex re-
cedere ab auctoritate supra scriptorum doctorum, maxime cū iam bis
sit pro illis Aliprandis iudicatum.

SVMMAE RERVM. CXXIIII.

1 *ARbitratores laudum posse declarare.*
2 *Potestas arbitrandi durat perpetuo quia compromissum in arbitratorem aliud nihil est quàm mandatum & mandatum est sui natura perpetuum.*
3 *In dubio credendum est compromissum esse uoluntarium.*
4 *Est euitandum quod de lite lites fiant.*
5 *Moram ob incertitudinem non committi.*
6 *Arbiter super fundo potest iudicare etiam super fructibus.*
7 *Abb. doctr. in c. cum dilectus super glo. fi. de arbitr. declar.*

1 ET arbitratores videnť non potuisse † declarare aliquid
circa laudum primo factum: quia licet per homologa-
tionem appareat, Quod partes consenserint, vt dictæ tor-
naturæ darentur arbitrio ipsorum, quibus verbis inducit
pactum cōpromissi, & videntur constituti esse arbitrato
res, ſm Bart. & doct. in l. si quis arbitratu. de verbor.
oblig. tamen debuerunt arbitrari intra duos menses, qui terminus est
præfixus instantię a statuto, alias euanescit compromissum, nec me mo-
uet interlocutoria prętoris: quia non ideo potuit, aut voluit insufflare
spiritum vitę ipsi instantię, quę perierat, ſm not. in l. cum lite mortua.
ff. iud. sol. maxime cum sit facta cum clausula, Si & inquantum, &c. de
qua per Bart. in l. si quando. de leg. j. l. iudex posteaquam. de re iudic.
Sed tamen in contrariam sententiam me mouet: quia doctores in
2 d.l. si quis arbitratu. magis cōiter dicunt, quod † potestas arbitrandi
durat perpetuo, argumento authen. si tamen. C. de temp. appella. quia
compromissum in arbitratorem, nihil aliud est quam mandatum. cap.
quintaualłis. de iureiur. & mandatum est sui natura perpetuum. l. iij. C.
de præsc. xxx. vel xl. ann. Nec obst. statutum suprascriptum: quia pro-
cedit in compromissis necessarijs, quę fiunt ſm formam illius statuti:
3 sed in casu nostro videtur esse voluntarium, & ita † in dubio credendus
est. ſm Salic. & Alex. in l. si quis maior. C. de transac. &. nec enim appa-
ret seruatam esse formam illius statuti. nec etiā coguntur partes post
primum laudum, aliud compromissum facere, circa declarationem illius
qualitatis, qua parte essent accipiendę illę tornaturę. Et ita ęquitas
etiam dictat, alioquin declaratio pertineret ad prętorem sub quo noua
lis esset facienda. l. si in emptione. in princ. de contrah. empt. l. hęc ven-
ditio. §. fin. eo. tit. Bart. in l. & per vsuram. §. qui ita. de accept. Bar.
4 & doct. d.l. si quis arbitratu. & † sic fierent de lite lites, quod est euitan-
dum. Puto itaqꝫ declarationem a qua parte accipiendę essent dictę
tornaturę valuisse: maxime cum eodem modo iudicaturus sit prętor,
vt diuisio fiat prout vnicuiqꝫ parti cōmodius est, facit quod not. Alex.
in l. si finita. de dam. infect. Nunquid vero valeat declaratio in fructibus
per eos facta, puto quod non, quia verba compromissi dicunt, Ad dan-
dum & reficiendū tornaturas feliciorum arbitrio dictorum arbitratorum, quę
verba non videnť trahēda ad fructus, qui debentur propter moram, at
hic nulla erat mora quia antequam declarauissent arbitri, a qua parte
reficiendę essent tornaturę, ipsi non tenebantur dare. ideoqꝫ nulla mo-
5 ra † commissa erat, quia excusati erant propter incertitudinē laudi, ſm
Bart. & doct. in l. iij. §. incertam. ff. de acquiren. posses. & quod habetur
6 in l. quod te. si cert. petat. Nec obstat, quod † arbiter super fundo po
test iudicare etiam super fructibus, ſm Jas. in l. cum Aquiliana. ff. de
transactionibus. Respondeo, Jason ibi allegat Bal. in l.j. C. si a non
comp. iud. qui non loquitur in arbitratore, sed in delegato, & qui loqui-
tur ad declarationem tex. in l. ędilis. §. sciendum. de edilitio edicto. vbi
dicitur quod potest iudex pronuntiare super fructibus perceptis pen-
dente lite, quod fit propter moram. l. videamus. ff. de vsuris. l. cum hin
dis. in princ. si cert. peta. ergo secus. vbi non subsit mora, & ita intelli-
7 gendus est etiam † Abb. in cap. cum dilectus. super gl o. fi. de arbitris.
Pręterea, cum iam semel iudicatum fuisset, censetur sequuta absolutio
a fructibus, nisi eadem die sequuta esset declaratio, secundum l. quar-
tam. C. deposita. & l. Paulus respondit. cum ibi not. de re iudicata. Et
hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXV.

1 *STatutum stricte debet intelligi.*
2 *Conductori in dominum officio iudicis consuli.*
3 *Pactum est obseruandum absque alia authoritate iudicis.*
4 *Pactum Principis habet uim legis & præcise obligat & transit in singularem successorem ne alias fiscus ad interesse teneatur.*
5 *Ignorans non censetur renunciare.*

NOn videtur circa petitionem Calcorum, eis ob-
stare statutum nostrum de decennio: quia loqui-
tur in colono, inquilino, partiario, emphyteuta:
Corbetę autem non sunt tales, sed conductores
illius iuris: nec in eo habent aut coloniam, aut in-
1 colatum aut partem, aut emphyteusin † merito
verba statuti ad hunc casum non videntur trahē-
da. l. iij. §. hęc verba. de negot. gestis. Melior est
illa exceptio, ꝙ non fuerit pręstita patientia vtendi dicto iure propter
depredationem, & propter milites: quia pars dominij erat hostium, iu-
xta tex. in l. ex conducto. §. j. ff. locati. ibi oportet enim pręstari condu-
ctori, vt frui possit & ideo indistincte obstat locatori exceptio remissio-
nis mercedis: quamuis non sit liquida: ex quo locator pro parte non
adimpleuit. Circa petitionem Corbatarum, qui pretendunt se spo-
2 liatos, &c. videretur † non competere interdictum vnde vi conductorí
contra dominum, vt per gloss. & docto. l. si de fundo. C. de loca. maxime
lapso tempore conductionis: quia iam aliud est tempus & alia res. l. si
vsusfructus mihi in biennium. ff. de vsufruct. leg. l. fin. §. quoties. vbi
Bart. ff. de publica. sentio contrarium quia licet non datur interdictū,
datur tamen eius loco officium iudicis habens vim remedij possessorij
l. Aquilius. ff. de donatio. vbi glo. Bart. cę tera. & Barto. l. de vsu. ff. de
varijs & extraord. cogn. Bart. l. cōtem. §. qui maximos. q. vj. ff. de pu-
blica. Bal. l. ędem. C. de loc. Nec obst. quod restitueretur alia res, pro-
pter diuersitatem temporis: quia respondeo hoc tolerari in odium spo-
liantis. l. si plures. §. j. de vi & vi arma. Nec obst. quod licuerit Calcis
hoc facere propter cessationem facti. l. ędem. C. loc. & quia ita cautum
3 erat † pacto, quod est obseruādum etiam absqꝫ alia authoritate iudicis
l. si quis sub hoc pacto. ff. de ꝯtrah. empt. l. iij. C. de pign. vbi Bart. rñ-
deo, nulla erat cessatio propter remissionē debitam, de qua supra dixi. &
propter illos mille aureos de quibus, infra & talis ꝯductor habet ius in
re, vt per doc. l. vectigalia. §. j. de publica. vnde nō potest statim expelli.
Ad idem qꝛ erat conuentum cum principe, ne posset expelli, nisi solutis
4 illis mille aureis; quod † pactum principis habet vim legis, & pręcise
obligat. l. penul. C. de don. inter vir. & transit in singularem successores,
ne alias fiscus ad interesse teneatur. l. fin. ff. de iure fisci. l. cognouimus.
C. de municip. & colon. patrim. libro xj. si igitur donatarius fisci vole-
bat

bat eum eijcere, debuit prius dictos mille aureos offerre. Non puto ta-
men quod conductores possint cogere inuitum donatarium ad soluen
dos mille aureos: quia obligatio illa fisci non afficit singularem succes-
sorem. l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. satis ergo est, quod Corbetę sint
tuti exceptione: vt in simili per Bar. in l. qui fundum. ff. locat. Nec ob-
stat, quod dominus Innocentius videatur renuntiasse illi pacto per in-
uestituram, &c. respondeo, erat heres fratris, & pręsumitur ignorantia.
cap. pręsumitur. de reg. iur. in vj. Bart. l. qui Romę. §. duo fratres. q.
5 iij. ff. de verb. obliga. & ignorans non † censetur renuntiare. l. mater de-
cedens. ff. de inoffic. testa. cum similibus. vidissem tamen libenter ver-
ba inuestiturę, quam non reperi in sacculo.

SVMMAE RERVM. CXXVI.

1 *Verborum aequaliter cum alijs effectus.*
2 *Testator alienando rem legatam ex necessitate censetur reuo-care legatum.*
3 *Compromissum iuratum ad alios non trahi.*
4 *Homologia effectus.*
5 *Homologatio est consensus & pactum quoddam approbatorium laudi quod pactum nunquam operatur respectu alterius qui non sit com-prehensus in compromisso.*


Iebus superioribus consului, in fauorem dominę An-
tonetę Rasponę, quod sibi debebatur integrum lega-
tum bonorum mobilium sibi factum a marito, non ob-
stante quodam laudo homologato, lato inter ipsius ma
ritum, & eius filium d. Gabrielez: quia in tali laudo nul
la erat obligatio dandi supellectilis ipsi d. Gabrieli pro
pter verba laudi, quę limitata erant respectu bonorum mobilium & im-
mobilium infra descriptorum: & nulla illius supellectilis mentio facta
erat: per tex. in l. Quintus. j. de aur. & arg. leg. & quę habent in l. stichuz
qui meus. ff. de leg. j. per doct. Nunc vero vertitur in dubiũ quid iuris
sit respectu aliorũ trium fratrum suprascripti Gabrielis, an ẽt ipsi p de-
ctum legatũ factum matri ipsorũ excludant: & dubiũ faciunt verba lau-
di, quibus dicit quod dictus do. Gabriel habeat quartam partẽ mobi-
lium, & immobilium ęqualiter cũ alijs tribus fratribus, &c. ergo appa-
ret etiaz eos admittendos. Sed tñ hoc non obstante sicut dixi excludi
dñm Gabrielem multę fortius excludendi sunt isti fratres: quia contra
eos militat illa potissima ratio, quod verba laudi sunt limitata per illaz
clausulã, quę infra describentur, &c. Sed fortius excluduntur ẽt alia
rõne, qr cum ipsi non essent in lite, nec fecissent aliquod compromissum,
sententia per arbitros lata sicut eis nocere non posset, ita nec etiaz pro-
desse: qr dicitur res inter alios acta. iuxta regul. l. ij. C. quibus res iud.
non noc. l. fi. C. de testibus. Et qr pręceptum arbitrorũ non est suffi-
ciens ad impediendum quin quis possit de ea re testari, & valeat legatũ,
sm glo. in c. Rainaldus. verb. neutra pars. extra de testa. per doct. in l.
1 filiusfa. §. diui. de leg. j. Et qr † illa verba, Aequaliter cum aliis fratribus.
indicant quid fieri debeat, non aũt transferunt ius dñij in filios, aut im
pediunt testamenti factionem ipsi patri: vnde non impeditur legatũ, vt
2 in simili per Ang. consi. lxvj. Et facit, qr illud qđ dicitur qđ † testator
alienando rem legatam ex necessitate, censetur reuocare legatum. l. ij.
C. de leg. l. rem legatam. ff. de adim. leg. l. fideicõmissa. §. si rem. de lega.
iij. intelligitur in vera alienatione per traditionem rei, non aũt in obli-
gatione alienandi, quę est personalis, orta ex laudo. l. postquã. §. fi. ff. vt
leg. no. cau. Bal. Salic. Ang. Paul. Ias. d. l. ij. & quod not. ibidẽ pręs-
fati doctores per tex. in l. prędia. §. liberto. ff. de fundo instruct. Et ma
xime hoc dicendum in casu nostro, qr laudũ istud non est voluntariũ,
non aũt necessarium, sm Salic. & Alex. in l. si quis maior. C. de trãsact.
maxime cum homologia accesserit, & iuramentũ, ad quę cogi ex statuto
non poterunt, sm Alex. d. l. & ideo. cum hęc alienatio, seu promissio alie
nandi, & relinquendi, filijs ęqualiter sit facta ex voluntate, nõ aũt ex ne-
3 cessitate, sequitur vt non extinguatur legatum. Nec obst quod † com-
promissum sit iuratum: qr non ideo trahitur ad istos, qui non erant in
lite, nec fecerunt compromissum, inutiliter enim iuramentum obligat
respectu partis cui pręstatur tantum: vnde potest ab ea remitti. c. ij. ex-
tra de sponsalibus. vbi doctor. non autem respectu alterius, sm Guli.
de Cun. in l. auus. quem ibi sequuntur doctor. ff. de pact. Bal. in l. pa-
ctum. q. ix. C. de collat. faciunt not. in l. duobus. & in l. creditore. ff. de iu
4 reiur. Nec obstat † homologia: quia non plus operatur, qr in cõpro
misso sit deductum: & restringitur versus partes ipsas inter quas latuz
5 est laudum, sm supradicta. Est enim † homologatio consensus, & pa-
ctum quoddam approbatorium laudi. l. ne in arbitrio. l. cum antea. C.
de arbitr. quod pactum nunquam operatur respectu alterius, qui non
sit compręhensus in compromisso. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact.
Et ita mihi videtur iuris esse, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXVII.

1 *Arbitratorem se non legitimare.*
2 *Quamuis iudicium sit summarium & in eo probationes semi-plene sufficiant tamen legitimatio persona semper est plena-rie probanda.*
3 *Relatiuum quis uel qui restringit.*
4 *Fratres minores arbitratores non esse fall.*


Irca primam difficultatem, licet arbitrator iste potuis-
set procedere etiam sine scriptis, & haberet valde latuz
arbitrium adeo qr standum esset verbo suo: sm Felin.
& alios in cap. quoniam contra. de probat. tamen hęc
1 † facultas non intelligitur respectu legitimationis per-
sonę suę: vt est doctrina Bartoli quam ibi sequuntur
2 doctores in l. ij. C. de edict. diui Adria. toll. vbi † quamuis iudicium sit
summarium, & in eo probationes semiplenę sufficiant, tamen legitima-
tio personę semper est plenarie probanda. Et ideo cum licentia de quo
agitur sit illa, quę legitimet personã ipsius arbitratoris, debet de ea ple-
ne constare. Nec quicquaz refert, quod sumus in antiquis: qr arbitra-
menta sunt lata iam fere triginta annis elapsis. respondeo cum semper
disputatum fuerit super articulo remissionis, non possunt dici lapsa tem-
pora: & satis est, quod ante conclusionez in causa, ista exceptio sit expres-
se deducta: cum in primis exceptionibus sub generalitate compręhen-
deretur per not. per Bart. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio.
Paul. Castr. l. fi. C. de fid. instrum. vnde licitum est in causa remissionis
hoc deducere, quod arguit fraudem arbitratoris volentis personã suaz
legitimare per licentiam fictam, seu quę probari non potest. Circa secũ
dam difficultatem, videtur certuz esse quod arbitramenta sunt lata ex-
tra instantiam: vt alias dictum fuit: quia prorogationes impetratę a se
natu loquuntur in compromisso necessario, non autem in voluntario.
Nec obstat cauda statuti, quod intelligantur coacti, qui alias sm formã
statuti cogi possent ad faciendum compromissum, licet alias voluntarie
compromiserint, &c. respondeo loquitur statutum, quando alias sm for
mam statuti, &c. quod non est in casu nostro in quo deducta sunt etiam
decisa, & finita & prouenientia ex vltima voluntate in quibus, sm formã
3 statuti non potuissent cogi vt alias fuit dictum: illud † enim relatiuum
qui alias cogi, &c. intelligitur restrictiue. l. a filio. §. j. de alim. & cib. leg.
id est, quatenus alias cogi sm Bart. in l. stichum qui meus. in fin. ff. de
legat. & fideicommissis primo. & in l. demonstratio. ff. de cdit. & demon-
strat. Circa tertiam difficultatem alias diffuse scripsi, & etiam nunc
4 arbitror verissimum esse quod fratres minores † de obseruantia si ar-
bitrantur, quod arbitramentum non valeat propter prohibitionem le-
gis, id est, clem. exiui. de verb. signifi. & regulam l. non dubium. C. de le-
gibus. & consuluit Bal. & alij alias allegati. fallit in fratre minore ante-
quam emanasset d. clem. & ita loquitur Feder. de senis in allegato cõsi.
ccxcij. fallit in simplici electione personę, sm Ludo. Rom. consi. ccccix.
fallit in alijs monachis, vel alijs religiosis, quibus pręcipitur solum de
honestate, constat autem quod dicta clem. exiui. inducit pręceptum etiã
de necessitate propter regulam & votum. fallit vbi pars tacendo cense-
tur consensisse: quia statum non sit contradictum sm Ias. in l. patre fu-
rioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & in istis casibus procedunt de-
cisiones contrarię, si bene videantur: in casu autem nostro statim secuto
& intimato laudo fuit reclamatum. Et hęc omnia saluo semper saniore
iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXVIII.

1 *Diuisionis causa.*
2 *Verbum assignare est ęquiuocum & habet uarias significatio-nes unde in dubio interpretabimur potius quod dominium non sit translatum sed assignatio sit facta causa custodia & securitatis.*
3 *Verba debent intelligi secundum potiorem significatum.*


Reuissimus ero in causa vertente inter ser Tyberium
actorem & Ioã. Mariam Pompeiumqz eius fratres
circa diuisionem possessionis pedrioli: qr diffuse allega-
tum est per alios doctores in hac causa, & summarie at-
tingam punctum, in quo versatur cardo difficultatis.
Et prima fronte videtur fundatam esse intentionẽ ip-
1 sius ser Tyberij actoris: qr cum † constet hanc possessionez fuisse in bo
nis patris ipsorũ litigantiuz, & constet cętera bona paterna inter eos di-
uisa fuisse ęqualiter nulla est rõ, cur etiã hęc possessio nõ veniat diuiden
da. Nec allegatę nullitates libelli ex eo iustificantur, quod actio familię
erciscundę, vel cõi diuidundo nõ competant, sed petitio hęreditatis: qr
actor in libello nõ exprimit aliquã actionem, sed simpliciter petit ius, &
iustitiam administrari de quo satis dictũ in allegationib. Sola difficul-
tas in eo vertitur, qr per testes probatũ est dictã possessionẽ assignatam
fuisse d. Annę eorũ fratrũ matri cuius hęredes fuerunt isti rei cõuenti, &
quidẽ assignationẽ factã pro dote, & absolutionẽ dotis ipsius, &c. Verũ
ex dictis testiũ non apparet an sit data d. Annę insolutum, & translatuz
in eam dominiũ, quo casu tale dominiũ esset Ioã. Marię, & Pompeij
hęredũ ipsius. An vero duntaxat esset illi assignata pro cautione, & se-
curitate dotis, quo casu ser Tyberius offerendo ratam partem debiti
dotis ad se tanqz hęredem patris pertinentem videretur habere ius in
dicta tertia. Et pro ser Tyberio est decisio in terminis Gulielmi de
Cun. in l. si noxali. §. j. vbi ẽt Alberic de Rosat. ff. de pecul. vbi dicit, qr
2 qr † verbũ assignare est ęquiuocũ, & hz varias significationes in dubio
hoc casu interpretabimur potius qr dominiũ non sit translatũ, sed assi-
gnatio sit facta causa custodię & securitatis, allegat text. in l. j. C. ne pro
dot. mul. bona mariti addic. & in l. j. in fi. C. de iure domin. impetr. Sed
tñ in cõtrium est veritas: qr imo censetur potius assignatio facta cũ dñij,
& videt translatũ dominiũ, ex quo pręcessit cũ habilis, vt est casus in l.
dotis fructus. §. fi. cũ l. seq. ff. de iure dot. & in l. j. circa mediũ. versi. si tñ.
ff. de vsucap. pro dot. p quę iura Bart. in l. si cõstante. in prin. ff. sol. mat.
improbat illam decisionem Gulielmi de Cun. & cum Bart. ibi transit
Bal. nouellus in fi. & allegat Bal. idẽ tenentẽ in l. vbi adhuc. C. de iure
3 dot. & plenius per eundẽ Bald. in c. j. quid sit inuestit. & qr † verba de-
bent intelligi sm potiorem significatum. l. j. §. j. si ager vectiga. & ab ista

opinione non esset in iudicio recedendum propter auctoritatem Bar.
quem etiam ibi sequitur Alex. Ias. in l. si fundum per fideicommissum.
ff. de legat. i. & hoc videtur certissimum in casu nostro in quo probatum
est ex attestatione Marci quod ista assignatio fuit facta in solutum. Idemque
deponit in effectu d. Iulia eius uxor quæ probatio videtur sufficere. l.
ubi numerus. ff. de testib. Confirmatur etiam ex dictis aliorum testium
deponentibus de confessione extraiudiciali ipsius partis, quæ confessio
coadiuuat præsumptionem suprascriptam. Confirmatur etiam ex æsti-
matione facta de consensu partium, quæ æstimatio deductis 100. libris
assignatis Ioan. Mariæ formaliter conuenit cum crediti ipsius dotis,
per ea, quæ habentur in l. cum quo. §. fin. ff. ad leg. Falcid. per Alexan.
& alios. Ex quibus concludo absoluendos esse a petitis istos reos con-
uentos. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXIX.

1 FAma quid operetur.
2 Lex magis præsumit pro sententia quæ de se facit plenam fidem.
3 Fama regulariter nec semiplenam fidem facit.



SEntentiæ accedo suprascriptorum dominorum consu-
1 lentium, quia † fama ista potest aliquid operari ad ar-
guendum malam fidem eorum, ad quos verisimiliter
& a communiter contingentibus hæc fama peruenit,
secundum not. per Bal. in l. i. in fin. C. de collu. deteg. & in l.
conuenticula. C. de episco. & cler. & traditur per Alex.
Ias. Dec. cæteros in l. i. si cert. peta. Sed non est veri-
simile, quod hæc puella tempore contracti matrimonii quicquam de hoc
sciret, quæ domi reclusa, non suum, sed parentum & proximorum iudi-
cium sequitur, vt dicit tex. in c. honorantur. xxxii. q. ii. Et etiam si ali-
quid audiuisset de fama, tamen magis debuit credere sententiis iudi-
cum, quam inani huic rumori: quia omnis hic status coniecturalis est, & lex
2 magis præsumit pro sententia, † quæ de se facit plenam fidem: cum fa-
3 ma † regulariter nec semiplenam quidem faciat, vt habetur in l. de mino-
re. §. plurimum. de quæst. per mod. Et puto hunc casum esse extra om-
nem difficultatem. Saluo tamen saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXX.

1 IVramentum ex causis detrectari.
2 Nemo tenetur iurare super re spectante ad factum alienum.
3 Legitimatus non est compellendus ostendere instrumentum authen
ticum suæ legitimationis quando Pater eum uocat legitimatum.
4 Hæres per fideicommissum compellitur habere ratum factum defuncti.
5 Verba enunciatiua inter partes probant.



1 QVoad primum nunquid Philippus † iurare tenea-
tur circa particularem petitionem Ioã. Andreæ: dico,
quod non: cum semel generaliter iurauerit quod est sa-
tis. l. si quis cum totum. ff. de exce. rei iud. vnde posset
detegi periurium. & regula est, quod vbicunque quis proba
biliter potest timere, ne suum periurium redarguatur
etiam per quandam consequentiam non cogitur iurare, vt dicit Bart.
in l. iusiurandum. quod ex conuentione. §. procurator. ff. de iureiuran.
versi. habes notare duo. & Bart. ibi communiter sequuntur doct. Item
2 † quia quoad bona relicta in hæreditate, per Paulum filio suo legitima-
to ipse non est informatus: cum sit res spectans ad factum alienum, vn-
de tunc non tenetur iurare. Salic. in l. fin. per illum tex. C. de fideicom.
nec tunc procedit dispositio. l. manifestæ. ff. de iureiurã. vt declarat Ias.
3 in d. l. manifestæ. in i. limitatione. Quoad † secundum, dico non esse cõ
pellendum do. Philippum ad exhibendum legitimationem in forma
authentica, neque gratiam cum hac expensa: quia Paulus testator ap-
4 pellat eum filium legitimatum, cuius Pauli Io. Andreas † per fidei-
commissum est hæres vnde compellitur habere ratum factum defuncti
l. cum a matre. C. de rei vendi. & confessio illius nocet cuilibet habenti
causam ab eo, vt habetur in l. si superatus. ff. de pigno. in l. si mater. §.
fi. ff. de excep. rei iud. & in terminis Soc. consi. xiii. in ii. Item quia Io.
And. transegit super fideicommisso & hæreditate istius legitimati, & in
5 præfationibus instrumenti appellant eum legitimatum & talia † verba
enunciatiua inter partes probant. l. optimam. C. de contrahen. stipu.
Bart. in l. sciendum. ff. de verb. obligat. præsertim cum hic non agatur
principaliter ad annullationem legitimationis per not. in cap. illud. de
præsumpt.

SVMMAE RERVM. CXXXI.

ALimenta dilationem non recipiunt quia alias istud esset occidere.



MAgna est sæuitia, atque impietas istius fratris, qui dene-
gat alimenta sororibus, & nouercæ contra iussionem pa
tris sui in testamento per eum ratificatam etiam iure
contractus, & nunquam velit soluere nisi coactus per
1 pœnas, & mulctas. Et cum alimenta dilationem † non
recipiant: quia alias illud esset occidere, vt dicitur in l.
necare. ff. de liber. agno. Debet d. prætor cogere istum impium fratrem
statim ad subministrandas impensas litis, & maxime pecuniam pro ex-
trahendo testamento patroni, iuxta notata per Aret. in cap. si quis te-
stium. extra de testibus. Guido Pap. quæst. cccclxi. & quæ habentur
per Bart. in l. si neget. ff. de liberis agnoscendis. & doct. in cap. ex par-
te. extra de accusat. facit bonus tex. in l. fin. C. de ordin. cogn. Saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXXII.

1 PRinceps obligatur ex suo contractu.
2 Deus obligatur ex promissione sua.
3 Cæsar ex plenitudine potestatis aduersus promissionem suam ue-
nire non potest.
4 Si Princeps pacem cum hostibus faciat non potest in subditorum præ-
iudicium qui damnum passi sunt aliquid remittere.
5 Affirmationi Cæsareæ maiestatis standum est.
6 Licitum est causa seruandæ pacis quandoque etiam leges transgredi.
7 Generaliter quotiescunque subest publica utilitatis causa potest Prin-
ceps non solum legem & pactum suum moderari sed etiam in præiu-
dicium tertij tollere.
8 Priuilegium quamuis in contractum transierit per Principem ex pu-
blica utilitatis causa reuocari potest.
9 Spoliatus non tenetur aduersario super dominio contendente respon-
dere nisi tanto tempore possederit quanto deiectus mansit cum alias
plenarie non diceretur restitutus.
10 Clausula ex certa scientia non uis.
11 Causa publicæ utilitatis semper omnibus præferenda est.
12 Multa permittuntur propter pacem quæ alias non concederentur.
13 Bannitum suspensum offendens plecten. fall.
14 Armatos cogentis pœna.
15 Germanorum in litibus finiendis mos.
16 Personis illustribus concessum est quod in accusatione iniuriarum pos-
sint per Procuratorem comparere.
17 Bellare ob defensionem licere.
18 Pro recuperatione rerum suarum etiam ex interuallo si copia iudicis
non adest nec aliter consuli spoliato potest licitum est bellare.
19 Proprie illud dicitur bellum quod inducitur ab eo qui est solutus legi-
bus seu neminem recognoscit in superiorem.
20 Duces & Princeps qui superiorem recognoscunt non habent ius indi-
cendi belli absque licentia domini.
21 Per insidias delinquens uidetur magis puniendus.
22 Criminosus de suo nisi in casibus disponit.
23 Quoties copia iudicis seu Principis haberi non potest licitum esset bel-
lum defensiuum etiam absque superioris licentia.
24 De iure communi ut quis censeatur publicatus uel Rebellis est necessa-
ria citatio & sententia declaratoria.
25 Rebellis in Imperatorem dinoscendi modus.
26 Non permittitur uasallo cui sit iniustitia a Comite suo ut possit depræ-
dari Comitem nisi prius fecerit eum banniri a superiore domino.
27 Defensio a iure ciuili & naturali permittitur.
28 Bello iusto Principe ex causis offendere licere.
29 Paria sunt non esse iudicem uel suspectum esse.
30 Multa cõceduntur propter periculũ moræ quæ alias nõ permitterẽtur.
31 Frustra citatur quem manifeste constat non esse pariturum.
32 Legislator frustatorios actus non inducit.
33 Qui de facto agit non debet conqueri si uice mutua de facto & absque
iudice secum agatur.
34 Remediorum in offensionibus genera successiua.
35 Dare obsides est mos ueteris militiæ.
36 Bellum defensiuum semper est faciendum cum moderamine inculpatæ
tutelæ.
37 Tutelam inculpatam moderandi causæ.
38 Pacem uiolantis pœna.
39 Consuetudines sunt facti & ideo probatione indigent.
40 Feudo rebellis filios non nisi ex causis priuari.
41 Tenor inuestituræ ante omnia est attendendus.
42 In feudo nouo delictum Patris obest filijs.
43 Spoliatus ante omnia est restituendus.
44 Qui impetrant inuestituram a Principe pro Castris uiolenter occupa-
tis nihil agunt quia talis inuestitura est nulla.
45 Confirmatio beneficij intruso concessi nullius est momenti.
46 Inuestitura de rebus emphyteoticis per eum occupatis facta non ualet.
47 Spoliatus non tenetur respondere spoliatori in causis criminalibus nisi
demum restitutione facta.
48 Spoliatus ex causis non restituendus.
49 Spoliatus in bello licito non est restituendus quia capta capientis sunt.
50 Tirannus deiectus de tirannide petens restitutionem non auditur.
51 Contra tirannum non est uitiosa coniuratio.
52 Antipapa in sede apostolica intrusus & spoliatus non est prius resti-
tuendus.
53 Quis dicatur actus tirannicus.
54 Depopulator agrorum non est restituendus.

Quoties

55 *Quoties damnum est irreparabile licitum est etiam iudici de facto resistere.*

56 *Regulariter aduersus agentem interdicto quod ui non admittitur exceptio de ui tum ex magna causa quandoque est admittenda.*

57 *Retentionis locus & uis.*

58 *Quoties licita est defensio sequitur quod offensio est iniusta.*

59 *Aduersus agentem interdicto retinenda licita est detentio propter iustam & probabilem causam.*

60 *Possessor malæ fidei qui sciens in re fecit expensas non potest eas repetere a uero domino.*

61 *Lex abhorret demolitionem edificiorum.*

62 *Sequestrationum genera & differentiæ.*

63 *Sequestratio facta authoritate Iudicis non transfert nec mutat ius possessionis.*

64 *Feudum filijs non offensis deferendum.*

65 *Sequestrationem etiam coactis militibus durare.*

66 *Non seruanti conuentionem non est obseruan.*

67 *Cessatio non excusat quoties interest aduersarij.*

Actum Sacrum Imperialis cameræ iudicium supposuit proscriptioni seu banno quandam ciuitatem. Dux ei uicinus, multis eam calamitatibus inuoluit, & hostiliter prosequutur. deinde Cæs. maiestas tale bannum (ne prouinciæ pax turbaretur) suspendit. Dux nihilominus eam infestat. quæritur an suspensio banni valeat, stante constitutione de pace tenenda, in qua Cæsar promittit se liberum causarum cursum non impediturum. & si valeat suspensio, in quam pœnam Dux inciderit, qui ea neglecta, nihilominus ciuitatem illam omni hostilitatis genere est infestatus: & quid in alijs accessorijs quæstionibus sit de iure existimandum? Cum requisitus nuperrime fuerim vt in suprascripta causa consilij mei copiam facerem, non existimaui id munus detrectandum, vt postquam Cæsarea maiestas (ne pax turbaretur) hanc rem ab armis ad iudicia transtulit, nō deesset partibus debita patrocinia, non quod ea, quæ in facto consistunt, & quorum reus agitur præfatus Dux ego affirmare pro veris aulim, sed dumtaxat secundum ea, quæ proponuntur, de iure respōdere. Insistendo igitur secundum ordinem mihi propositarum dubitationum, in primis quæritur, an suspensio banni, declaratio confirmatio, aduocatio, per Cæsaream maiestatem, & deinde Regiam factæ valuerunt: & videretur prima fronte dicendum quod non, quia cum Cæsarea maiestas ex constitutionibus Imperij teneatur liberum cursum iudicijs permittere, & nullo modo impedire: & ad hoc etiam specialiter se per pactum obligauerit anno 1519. iam non debet posse suspendere huiusmodi proscriptionem:
1 quia † Princeps obligatur ex suo contractu. ca. j. extra de probat. imo
2 etiam † Deus obligatur ex promissione sua. quod magistrum sententiarum censuisse refert Bal. l. j. ff. de pact. idque etiam in Cæsare verum est
3 adeo, vt † nec ex plenitudine potestatis aduersus promissionem venire possit quod Bald. Cast. cæterique tradiderunt. l. digna vox. C. de leg. & maxime hoc dicendum est in pacto, quod ad confirmationem constitutionis emanauerit: est enim efficacius propter duplex vinculum legis, scilicet & hominis. doct. l. non amplius. §. j. de l. j. Bar. l. oēs populi. ij. q. princip. ff. de iustit. & iur. Proceditque hoc, etiam si de pace tractetur.
4 vnde receptum est † si Princeps cum hostibus pacem faciat, non tamē posse in subditorum præiudicium, qui damnum passi sunt aliquid remittere. Host. But. & alij. c. quanto. extra de iureiur. Sed his non obstantibus, tamen casu nostro dicendum est contrarium: cum enim ex huius banni executio turbetur patria Germaniæ & Respublica Christiana posset inde multum damnum perpeti fuit iustissima causa illius suspensionis. c. in nostra. extra de iniur. vbi doct. & cum Cæsarea maiestas hoc
5 † affirmet verissimeque hoc manifestū sit, non est dubium eius affirmatio-
6 ni standum esse, clem. j. de probat. † licitum est enim causa seruandæ pa-
7 cis quandoque etiam leges transgredi. gl. c. placuit. xc. distin. & † generaliter quotiescunque subest publicæ vtilitatis causa, potest Princeps nō solum legem, & pactum suum moderari, sed etiam in præiudicium tertij tollere. Bar. l. j. ad fi. C. si contra ius. vnde respondit Ang. quoties aliter pax haberi non possit valere remissionem damnorum, quæ priuato cuique illata sunt. Ang. Moder. l. conuentionum. ff. de pact. idque etiā in foro conscientiæ obseruandum traditum est. Anch. consi. clxij. Iaf. l.
8 penul. C. de in ius voc. nam & † priuilegium: quamuis in contractum transierit per Principem ex publicæ vtilitatis causa reuocari potest. l. quod semel. ff. de decret. ab ord. Quod & Alexand. respon. consi. cj. in j. idque maxime in casu nostro dicendum est, in quo dumtaxat de præiudicio suprascripti Ducis agitur, qui ante erat condemnatus interdicto recuperandæ erga ciuitatem. vnde non debuit audiri in hac causa banni. canon. l. & per totum. iij. q. j. c. accedens. ij. vt lit. non contest. nisi prius restitutis ciuibus cum fructibus & expensis. idque (vt Bal. ait) vsque ad vltimum quadrantem. c. conquerente. de restit. spol. etiam si quid erogatum est pro conuocandis amicis, & defensoribus. l. si quis ad se fun-
9 dum. vbi Bar. C. ad l. Iul. de vi. imo non tenetur † spoliatus aduersario super dominio contendente respondere, nisi tanto tempore possederit quanto deiectus mansit: cum alias non diceretur plenarie restitutus can. j. can. tandiu. iij. q. ij. cum ergo non debuerit suprascriptus Dux contra istos interim audiri potuit Cæs. maiestas saltem impedire executionem. & sic damnum, quod irreparabiliter istos affecisset suspendere. l. ij. ff. de app. recip. c. nō debet. xj. q. iij. Illud quoque probabiliter dici potest. quod hæc suspensio non afferat magnum præiudicium alicui, sed sit in effectu quædam dilatio quam post indistincte princeps facere etiam de ordinaria potestate. l. quoties. C. de precib. Imperat. offerend. & licet quando obligationi accesserit iuramenti religio, respond. Alexand. consilio. xxxviij. in ij. priuilegium principis non obseruari, tamen hoc cessat in casu nostro: nec enim hic vlla subest iurisiurandi auctoritas, & hoc etiam certius credendum est cum Princeps ex certa sciētia, & cum clausula plenitudinis potestatis, hanc suspensionem fecerit. Bart. d. l. quoties. & hic tractatur de suspēsione sententiæ, non de iure naturali aut
10 dominio alicui impediendo, vnde † virtus talium clausularū tollit omnē oppositionē. Alex. l. quāquā. C. de testa. mil. Bald. l. j. C. de seruit. imo tali casu disputare de potestate Cæs. maiestatis est quoddam sacrilegium l. sacri. C. de diuer. rescript. l. sacrilegij. C. de crī. sac. Nec obstat quod supra dictum est etiam de plenitudine potestatis non posse Principem con-
11 tractui suo refragari: quia hoc verum, nisi subsit † causa publicæ vtilitatis, quæ semper omnibus præferenda est. l. ij. C. de princip. li. xij. Cod. vel nisi de modico præiudicio agatur, puta de inducenda exceptione dilatoria tantū. d. l. quoties. Nec obstant alia supra, in contrarium adducta: quia loquuntur in minoribus principibus, non in supremo Cæsare. Itē nō procedunt vbi subest causa publicæ vtilitatis vt supra dixi. Nec obstat, quod conuentu Wormaciensi cautum sit neminem a banno absolui sine consensu eius, qui bannum obtinuit. respondeo hoc non est absolutio sed suspensio temporaria. d. l. quoties. quæ potuit fieri causa seruan-
12 dæ pacis, vt supra dixi † multa enim permittuntur propter pacem, quæ alias nō procederētur. glo. d. c. placuit. xc. distinc. idque etiam si aduersus propriū iusiurādū sit remediū, quod Bal. censuit. rub. C. qui admi. l. æquissimum. de vsufruct. & plurima huiusmodi priuilegia colligit Ant. Cor-
13 setus integro tractatu. q. xl. In secundo † dubio, quia Dux non obstāte dicta suspensione, aduersus ciuitatē in hostilitate perseuerauit multaque ei mala intulit, in quam pœnā inciderit: & sciēdū est cū: qui bannitos persequatur, & infestat iure nostro nullā pœnā mereri. l. penul. vbi Bar. de adult. etiā si bannitus de albo proscriptorum abrasus sit dū tamē non sint legitime abrasus Cepol. consi. vij. Bell. in tract. j. par. ij. temporis q. vj. idemque receptū est, si is qui bannitū offendit. probabiliter credidit adhuc durare proscriptionē. vt qui ignorauit abolitionē, vel suspēsionē bāni factū esse. Bar. d. l. pen. Alex. consi. cxiij. j. probabilis enim ignorātia eū excus. l. de ætate. §. ex causa. vbi Bal. de interrog. act. alioquin saluis ijs casibus non esset Dux excusandus, quin incidisset in pœnas iuris, & maxime in pœnas legis Iuliæ de vi publica, quæ in eos lata est, qui cū hominibus armatis vim faciunt. de quo infra dicetur, & etiā in pœnas constitutionis de pace seruāda, de qua infra. In tertio dubio, quam pœnam sit cōmeritus Dux tot criminum, quæ ei obijcerētur, & in iure nostro satis expressa sunt pœnæ pro singulis delictis, vt hac in re nō sit admodū necessaria opera mea. Non omittā tamē cōstitutionē Cōstātini.
14 l. qui multa. C. ad l. Iuliam. de pub. qua quisquis cogat † armatos ad vim possessionis interuertēdæ causa, si sequuta sit cædes, vel aliud malū ipse tenetur pro comitibus suis, etiā vsque ad summū supplicium quia causam malorum præbuit, adeo vt nec facultas appellādi ei permittatur. Nec in casu eius legis refert. an ipse armatos adunauerit, an ab alio adunatis ipse sit ad rapinam vsus. l. ij. §. dolo. §. siue igitur. ff. vi bonorum rapt. quod Alexand. respondit. consilio. ciij. in j. Sed difficultatem in casu no-
15 stro facit † consuetudo Germaniæ, in qua Principes, & Duces actiones suas secundū legū terminos nō moderātur, sed videntur esse in quasi possessione belli indicendi, & iniurias suas more militari vlciscendi. nec ideo vocātur ad disquisitionem legis Iuliæ, vel Corneliæ, aut similiū, quæ sunt publicorum iudiciorum. idque videtur inductū ex regulis barbarorum gentium, vt apud Plutarchū in vita Camilli Brennus Gallorum regulas differit. dixi paradoxorum lib. ij. c. vlt. & quia propter simplicitatem armatæ militiæ hoc eis indulgetur, vt non cōtēptu legū, aut Cæs. maiestatis, sed potius errore, & non malitia videatur deliquisse. l. penul. C. de ijs qui sibi. doct. in l. si quis in tantā. C. vnde vi. & ad cunctādā pœnā huiusmodi præsumptio est accipiēda. l. plagij. vbi Ang. C. ad l. Fla. de plagia. idque maxime videtur in principibus dicēdū: quia (vt inquit Cor. Tacitus lib. xj.) in Regibus etiam nedū minima insolita sunt, & rarū est exēplū, quod tātæ fortunæ atque nobilitatis Reguli cāmi de huiusmodi criminibus dicāt: cū ergo iure cuiusdā hostilitatis hæc omnia perpetrata sint, videtur potius casui, aut bello imputāda, quā sm legū rigorē dijudicāda. sed in casu nostro aliud dicēdū videtur, sunt quidem illustribus per-
16 sonis etiā in causis criminalibus aliqua indulta, vt quod † in accusatione iniuriatū possint per procuratorē cōparere. l. finali. C. de iniur. & quod nō facile subijciūtur quæstioni. l. diuo Marco. C. de quæstion. & pauca quædā similia, sed quod more hostili cū vicinis agatur hoc nullo pacto to-
17 lerādū est: nisi † in casibus in iure permissis quorum primus est pro defensione rei suæ, vel pro recuperatione incōtinēti facienda: potest enim quis manus cogere, & armatos colligere. l. vt vim. de iustitia & iure. l. iij. §. cum igitur. de vi armata. idque etiā priuatis iure naturali permissum est.
18 Alter casus est † pro recuperatione rerū suarū etiā ex interuallo, si copia iudicis non adest, nec aliter consuli spoliato potest. l. si alius. §. bellissime, quod vi. aut clam. l. ait. §. si debitorē. de ijs quæ in fraudē creditorū. licet tale bellū nō dicatur publicū & huiusmodi propriæ nō appellantur hostes, nec capti efficiantur captiuū, sed vt homicidia, & iniuriæ ex parte recuperātis, impunita remaneāt nec ad vim publicā pertineāt, quod Bar. tradidit. l. hostes. ff. de capt. Tertius casus, cū quilibet habēs iurisdictionem pro eius exercitio erga subiectos suos manu militari executionē facit. l. qui restituere. ff. de rei vend. & illud etiā propriæ nō dicitur bellū, nec est permissum, nisi intra fines suæ iurisdictionis. Innocentius c. olim cām. de restitut. spoliator. c. sicut vlt. de iureiur. Quartus est
19 casus, in quo † propriæ est bellū & quidē publicū, quū ab eo indicitur, qui est solutus legibus, seu neminē recognoscit in superiorē puta in Cæsare, & Rege Francorum, & similibus. l. hostes. ff. de verborum & rerū significa.
20 vbi dixi. Si vero † quis sit subiectus maiori principi, vt sunt Duces non habent ius indicendi belli absque licentia domini. l. j. C. vt armorum vsus in scio Principe interdictus sit libro xi. alias incidunt in crimen legis Iuliæ de vi publica. Bartolus dicta l. hostes. Barto. leg. ex hoc iure. de iustitia & iure. quod maxime dicendum in casu nostro

erga ciuitates Imperij, ſtante preſertim conſtitutione Cęſarę maieſta-
tis aduerſus violatores pacis, de qua infra dicemus: ⁊ ideo cum prefa-
tus Dux, non ſit in aliquo ſuprascriptorum caſuum non videtur poſſe
excuſari, quin teneatur de omnibus delictis, quę contigerunt ex iſta co-
adunatione armorum. d. l. quoniam multa l. iiij. §. eadem. ff. ad legem
Iulia. maieſt. ⁊ hoc etiam ſatis videtur ſenſiſſe ipſe Dux, qui nó aperto
bello, ſed via clandeſtina, ⁊ per indirectum hęc omnia videtur feciſſe.
quamuis quod ad pęnas legales attinet non multum referat aperte, an
21 clandeſtine quis delinquat: imo † per inſidias delinquens videtur ma-
gis puniendus l. vltima. de ritu nuptiarum. not. l. ij. C. de ſumma Tri-
nitate ⁊ fide catho. In quarta dubitatione, nunquid propter ſuprascri-
pta omnia ius ſuum inditione iam capta, amiſerit ipſo iure, ⁊ cuilibet li-
22 berum fuerit eius facultates inuadere. Et ſciendum eſt † neminem re-
gulariter quamuis delicto atroci ipſo iure priuari ſaluis certis caſibus,
de quibus in c. cum ſecundum. de heret. lib. vj. ⁊ tamen etiam in illis ca-
ſibus requiritur prius declaratoria ſententia, vt ibi dicitur. ⁊ varijs cō-
ſtitutionibus proditum eſt extrauagant. ad reprimendum. ⁊ ſeq. vbi
Bart. in crimine tamen lęſę maieſtatis, ⁊ certis alijs delictis impedit
delinquenti adminiſtratio, vt interim de bonis diſponere non poſſit.
qua de re alibi. l. poſt contractum. de donat. vbi Bart. ⁊ doct. in crimi-
ne quoq; publici latrocinij, hinc lex conceſſit vnicuiq; facultatem, pro-
pria auctoritate huiuſmodi publicę gentis turbatorem occidendi. l. fi.
C. quando liceat vnicuiq; ſine iudice. ita videtur etiam permittere bo-
norum occupationem. l. in ſuis. de libe. ⁊ poſth. vbi doctores. Sed ⁊ ſi
concedamus licitum fuiſſe contra iſtum Ducem bellum. ſequetur vt ca-
pta in tali bello efficiantur occupantium. l. j. de acquir. poſſeſ. in prin. de
qua queſtione mox dicam. In quinto dubio, vtrum principibus, ⁊ ſta-
tibus confęderatis licuerit arma aduerſus Ducem in propoſito caſu ſu-
ſcipere, ⁊ videretur prima fronte non licuiſſe: quia cum dicta ciuitas eſ-
ſet in banno Imperiali, non debuerunt pro bannitis arma ſuſcipere: qz
iſtud eſſet hoſtes adiuuare. l. j C. de bonis libert. Bart. q. j. nume. 18.
ſed cum ſuſpenſum eſſet bannum, ⁊ valuerit ſuſpenſio (vt ſupra ꝯcluſi)
ceſſat iſta ratio, ⁊ certe hęc queſtio, quę eſt ex principalibus huius cau-
ſę pendet a prima, vt ſi ſuſpenſio banni valeat licuerit Principibus
23 eos defendere. ſed ⁊ ſciendum eſt, † quoties copia iudicis, ſeu Princi-
pis, haberi non poteſt, licitum eſſet bellum defenſiuum etiam abſq; ſu-
perioris licentia. l. vt vim de iuſtitia ⁊ iure. ꝙ Pet. Bart. cęteri docto.
de plano fatentur. l. ex hoc iure. eod. tit. imo etiam offenſio tunc permit-
titur, ſed erga ſubditos qui ijdem ſint ⁊ rebelles. Sed cum in caſu no-
ſtro ageretur de defenſione dictarum ciuitatum videtur licitum fuiſſe
Principibus hanc armorum adſumptionem. Et licet adeſſent iudi-
ces Camere, tamen ab eis tutela, atq; defenſio ſperari non poterat: tu;
quia ſuſpecti propter ſententiam banni. cap. ad hęc. j. extra de appella-
tionibus. quę tamen a Cęſarea maieſtate fuerat ſuſpenſa, tum etiam qz
prefatus Dux non paruiſſet, ſicut nec ipſi quidem Cęſari paruiſſet, ꝙ
ſatis fertur oſtendiſſe ex multis inobedientijs ad eam diem ⁊ etia; poſt
factis. l. ſi cui. §. j. de accuſat. c. ſemel. de reg. iur. Unde paria ſunt, quod
vel iudex nó adſit, vel talis cui Dux non pareret. d. l. ſi alius. §. bellißi-
me. vbi Bart. ꝙ vi aut clam. cuius opinionem veram ſequuntur vt me-
rito potuerint illi arma aſſumere ⁊ ſocias ciuitates adiuuare cum lex id
permittat quoties iudiciorum rigor, ⁊ iuris publici tutela non ſufficit.
l. nullus. C. de Iudęis. Unde infertur ad ſextam dubitationem, ꝙ nul-
latenus expectanda erat licentia iudicis dictarum ciuitatum, cum iu-
dice carerent. ⁊ etiam ſi habuiſſent certißimú erat Ducem iudicis man
data neglecturum. Nec ſuprascriptę concluſioni obſtant verba conſti-
tutionis de pęna omnium pacem violantium: quia non loquitur in ca-
ſu, in quo alias de iure communi licuiſſet pro ſui, vel ſuorum tutela arma
aſſumere, etiam non expectato iuſſu iudicis, vel alia ſententia: licet enim
24 iure communi † vt quis cenſeatur publicatus, vel rebellis ſit neceſſa-
ria citatio, ⁊ ſententia declaratoria. d. c. cum ſecundum. ⁊ idem ſit etia;
ex conſtitutione Imperij, tamen (quod attinet ad defenſionem) ea vni-
cuiq; permittitur, nec eſt opus expectare declarationem, vel ſententia;,
quę fortaſſe ſero interueniſſet glo. l. aut pręto. §. ſi debitoré. quę in frau
dem creditorum. Iaſ l. j. de offic. eius cui. Maxime, cum conſtitutio
Imperatoris Maximiliani anno 1495. ſimpliciter requirat, ꝙ con-
ſtiterit, ꝙ verum verificatur etiam ſi aliter, ꝗ; per ſententiam cóſtet, pu-
ta quia notorium hoc ſit, ⁊ manifeſtum. l. iiij. C. finium regundorum. l.
qui Romę. §. Augerius de verb. oblig. In ſeptima queſtione, in quam
pęnam inciderit Dux qui tentauit dictam ciuitatem Imperio Roma-
25 no eripere aduerſus homagium Imperatori pręſtitu;. Et † nó eſt du-
bium, ſi hoc animo fuit Dux, cum fellonium commiſiſſe videri c. j. §. ſi-
militer. vbi Aluar. quibus modis feudum amittatur. ſed tamen ſcien-
dum eſt quod quando aliquis non eſt rebellis circa ſtatum Imperij
principalem, licet alias non pareret Principi circa ea, quę factum alio-
rum concernerent: tunc non incideret in tales penas, licet large ⁊ im-
proprie poſſit dici rebellis. Bart. extrauaganti qui ſint rebel. verbo re-
bellando. Alex. conſi. cxj. in j. quia non principaliter contra ius Impe-
rij machinaretur. c. ſane. ij. de offi. delegat. ⁊ ideo in caſu noſtro eſſet pro
bandum, ꝙ Dux hoc agebat, vt talem ciuitatem ſic attentaret, vt ſibi
habere, Imperatoriq; eripere vellet, alias ex ſimplici illatione damne-
tur propter inimicitias cum ciuitate contractas, non diceretur directe
feciſſe contra fidelitatem vel homagium pręſtitum. In octaua queſtio-
ne, an expeditio, qua; ſtatus confęderati aduerſus Ducem fecerunt ex
cauſis prędictis, pro iuſto ⁊ publico bello ſit habenda ita quod acqui-
ſita ſint effecta capientium, ⁊c. Et in primis videretur ꝙ non: Primo
quia propter aſſertas iniuſtitias ipſius Ducis erat adeunda Cęſa-
ris maieſtas, quę potuiſſet prouidere tanquam ſuperior. c. j. § ité ſi do-
mino. quę ſit prima cauſa beneficij amittendi. vbi doctores. Secundo,
26 quia † non permittitur vaſallo. cui ſit iniuſtitia a comite ſuo, vt poſſit
depręedari comitem, niſi prius fecerit eum banniri a ſuperiore domino.
cap. j. in fi. de milite vaſallo qui contumax. Tertio, quia videtur hoc
deciſum ex conſtitutione nouiſſima, de pace tenenda promulgata Uer-
matię anno 1521. vbi manifeſte requiritur ꝙ primum ab Imperiali
iudicio Cameręaut per Locumtenentem ſeu regimen noſtrum pręmit
tatur citatio, ⁊c. Quarto, hoc probatur ex communi ſententia docto;
in d. l. ex hoc iure. qui requiruntur omnino licentiam ſuperioris Prin-
cipis, vt poſſint ſub. tit. iuſto bello aliorum loca aggredi: facile autem
fuit hac in re adire Principem, ſi voluiſſent, ſi non, Cęſaream maieſta-
tem, ſaltem regiam, vel eorum iudices. Sed in hoc caſu puto aliter di-
27 cendum eſſe, ⁊ in primis ſi loquamur de bello † defenſiuo clarum eſt id
iudici, ⁊ geri abſq; alia licentia principis poſſe: quia a lege ipſa non ſolū
ciuili, ſed ⁊ ipſius naturę vnicuiq; permittetur hęc defenſio. l. vt vim. de
iuſtitia ⁊ iure Sufficit ergo, ꝙ auctoritate legis id bellum ſuſcipiatur,
ꝙ Bart. ⁊ cęteri fatentur. Quod vero ad bellum offenſiuu; attinet nó
eſt negandum, quin fuit neceſſaria principis auctoritas, quá prius Du
cem preſcriberet. d. c. j. de milite vaſallo qui contumax. ⁊ ita proculdu-
bio conſtituenda eſt regula, tum ex conſuetudinibus Feudorum, tum
ex allegata Uormacienſi conſtitutione. Sed tamen hęc regula perpe-
28 tua non eſt, verum aliquibus caſibus non procedit. Primus † eſt (vt
ſupra dixi) quando de defenſione tractatur. Secundus eſt cum copia
Principis haberi non poteſt. d. § ſi debitorem. ⁊ l. iiij. ad legé Aquiliá.
ꝙ Petrus cenſuit. ⁊ ſequitur Bart. ⁊ putarim idem eſſe, etiam ſi copia
ſuperiorum haberi poſſit, ſed eſſent ſuſpecti: vt in caſu noſtro iudices
Camerę, qui non curauerant prius fieri reſtitutionem aduerſus ſpolia
29 torem ꝗ; ad bannum dictę ciuitatis procederent: † paria enim ſunt
non eſſe iudicem, vel ſuſpectum eſſe. l. apertißimi. vbi Iaſ. C. de iudicijs
c. ad hęc. j. de appellat. Tertius eſt: cum periculum eſſet in mora: quia
interim dum aditur iudex: dum imploratur bannitio: dux perſeueraret
in perſequendo: atq; affligendo inimicos ſuos. d. §. ſi debitorem. l. fi. de
30 appel. recip. † multa enim conceduntur propter periculu; morę: quę
alias non permitterentur. l. de pupillo. §. ſi quis ipſos. vbi doctores. de
operis no. Iaſ. l. j. de officio eius cui mandata eſt iuriſdictio. Quartus
eſt: quando conſtaret: ꝙ fruſtra iudex fuiſſet aditus: quia propter potē-
tiam aduerſarij non fuiſſet pręſtita obedientia. Alexan. l. diuortio. §. ſi
31 fundum. ff. ſolut. matr. † fruſtra enim citatur quem manifeſte conſtat
32 non eſſe paritur um. gl. l. fi. ff. de in int. reſtit. ⁊ † legiſlator fruſtratorios
actus non inducit. l. hęc ſtipulatio. in fi. vt legat. nomine cau. ⁊ cu; ipſe
33 de † facto agat: non debet conqueri: ſi vice mutua de facto, ⁊ abſq; iudi-
ce ſecum agatur. l. minorum. in glo. j. de euiction. Alexan. l. ſi pacto. C.
de pactis. ⁊ non debuit ei pręſtari occaſio maioris contemptus ⁊ inobe
dientię erga iudices, cum nec antea quidem parere eis voluiſſet. cap. j.
in princ. de ſententia excommunicationis. in vj. ⁊ licet alias non adeo
grauis ſit contumacię pęna: vt omnino non ſit citandus contumax l.
ſancimus. C. de iudic. d. c. j. de milite vaſallo qui contu. tamen hic caſus
in eo procedit: qui non ſolum eſt contumax: ſed etiam omnino contem-
ptor: ⁊ aduerſus ſuperioris iuſſiones rebellis. In nona queſtione: vtrū
ſeruatum ſit moderamen inculpatę tutelę: cum aliter non videretur ceſ
ſaturus Dux ab infeſtandis ciuitatibus: ſi de ditione ſua deiectus non
fuiſſet: ⁊ videretur non eſſe ſeruatum moderamen: quia multa remedia
prodita ſunt in iure: quibus potuiſſet eſſe conſultum fęderatis abſq; eo
quod ipſum Ducem omnino caſtris hęredibuſq; ſuis deijcerent. In
34 primis † enim prodita eſt cautio: quę ſit per repromiſſionem. l. j ff. de
pręetorijs ſtipulationibus. l. ſancimus. C. de verborum ⁊ rerum ſignifi-
catione. cui ſi non videbatur credendum potuit adijci iuratoria cautio,
quam videmus plerunq; pręſtari. authen. cui relictum. C. de indic. vi-
duitate tollen. quę etiam ſi non ſufficiebat potuit cogi ad dandos fide-
iuſſores. l. ſatiſdationem. de verborum ⁊ rerum ſignificatione. l. j. C. de
procur. potuit etiam decerni per Cęſaris maieſtatem: ſecuritatem inco
lumitatemq; iſtorum vicinorum fide publica ſub protectione ſua eſſe. l.
illicitas. §. ij. vbi Bart. de officio pręſid. adeo: vt ſi quicquam mali pa-
terentur: pręſumeretur aduerſus Ducem: tanquam ipſe per inſidias fe-
ciſſet: hoc enim remedium quandoq; eſt in vſu. l. ſi ſuper. in fi. vbi dixi.
C. de tranſact. Quod ſi nec ſatis fiducię in hoc eſſet, potuit compelli,
35 † vt obſides daret, qui mos eſt veteris militię. l. diuus. de iure fiſci. l.
obſides. de teſtamentis. ff. Potuit etiam non de toto ſtatu deijci, ſed de
parte, ⁊ arces illi, ſeu fortalitia occupari, ne eorum fiduciam vicinis in-
ſultaret. l. ij. C. de fund. limit. lib. xj. l. per prouincias. vbi notatur. C. de
priuatis ędifi. quod ſepiſſime factum in hiſtorijs legitur. Merito er-
go, cum tot ſupereſſent remedia, non videtur fuiſſe ad illud maximum,
extremumq; deueniendum, vt omnino ditione ſua profligaretur. Sed
36 ijs non obſtantibus, aduertendum eſt, quia † bellum defenſiuum ſem-
per faciendum eſt cum moderamine inculpatę tutelę. l. j. C. vnde vi. c.
37 ſignificaſti. ſecund. extra de homicid. quę † autem moderatio eſſe de-
beat plurimum in arbitrio iudicis reſidet, qui ex qualitate perſonarū,
⁊ periculi, ⁊ locorum habeat arbitrari idq; fatentur omnes. vnde ſi pro
pter naturam Ducis, nulla alia erat ratio eius coercendi vt ab iniurijs
ceſſaret, ſatis dicitur obſeruata fuiſſe debita moderatio. Non omitto ēt
quod ſuprascripta remedia potuiſſent obſeruari, ſi ipſe Dux obtuliſſet
ſe ceſſaturum, ⁊ pro cautione dixiſſet ſe aliquid ex ſuprascriptis pręſti-
turum. l. vniuerſa. in gl. fi. vbi Iaſ. C. de precibus Imperatori offeren.
ſed cum obdurauerit, ⁊ hoſtili more ſemper egerit, non poteſt imputari
fęderatis ſi prouiderunt, ne amplius eis nocere poſſet. argumen. l. ſcien
tiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquiliá. In decima queſtione quid
38 de feudis, ⁊ cęteris bonis ipſius Ducis ſit faciendum. ⁊ ſi † inten-
tata eſſet via violatę pacis ſm ꝯſtitutionem nouiſſima; pęna ibi eſt ex-
preſſa, quod bona, facultates, corpus, cenſeantur proſcripta ⁊ quod feu
dum ad dominum reuertatur, donec tráſgreſſor viuat. ſed quia ea actio
non eſt intentata: nec ſm eius formam fuit declaratum Ducem in ban
num incidiſſe, non videtur eſſe dictę pęnę locus, ſed ſolum ijs penis quę
iure communi ſunt conſtitutę. Et ſi eſſemus in ijs caſibus quibus ſu-
pra dixi iure communi licitum bellum eſſe offenſiuum videtur, ꝙ hęc
capta in bello debeant effici capientium. l. j. in princ. de acqu r. poſſeſ. ſi
vero ſolum bellum defenſiuum ſit permiſſum. tunc non efficerentur ca-
pientium, niſi quatenus retinerentur pro damnis, ⁊ expenſis. de quo
infra

infra dicemus, pendet igitur hęc questio ex iis quę supra in viij. q. retu
limus. Nec videtur valde respiciendum esse ad earum exempla, qui in-
dicto vicinis, vel hostibus bello, aliqua feuda occuparunt, ⁊ pro suis in
pręsentem vsq; diem detinent: quia necessarium esset in casu nostro pro
bare consuetudinem, ⁊ ius indicēdi belli Germanię moribus esse absq;
alia superioris licentia. l. j. vbi notatur. C. quę sit longa cōsuetudo. l. an
in totum. C. de ędificiis priuatis. ⁊ vt olim fuerit, videtur nouissime id
39 ex constitutione de pace tenenda esse sublatum, ⁊ quicquid sunt † con-
suetudines sunt facti ⁊ ideo probatione indigent. Bart. l. de quibus. q.
iiij. de legibus. ff. In vndecima quest. vtrum Dux possit vti beneficio
constitutionis Imperij loquentis de feudis, q; requiratur declaratio
transgressorem in bannum incidisse ⁊ quod feuda reuertantur ad dñm,
durante vita transgressoris tantum, respondeo de hoc satis dictum esse
supra questione proxima quod non est intentata illa via: ⁊ quia consti-
tutio imperij est facta, saluis aliis iuribus, ⁊ pęnis aduersus transgres-
sores, vt expresse in ea dicitur ibi mediantibus aliis pęnis, ideo nō cen
sentur sublata alia remedia. l. j. ff. vi bonorum rap. vbi Bart. Abb. c. de
40 causis. de offic. delegat. In duodecima questione † quid liberis Du-
cis hoc casu circa huiusmodi feuda debeatur. cuꝫ ⁊ probabiliter ab eis
sit timendum, ne aduersus has ciuitates quandoq; vltionem sumant, ⁊
sciendum est in hoc puncto dari bimembrem distinctionem. Bart. l. cū
qui. de inter. ⁊ releg. aut enim vasallus directo committit aduersus do-
minum contra legem feudi, vt quia committat felloniam ⁊ infidelitatem
domino, vt si in casu nostro constaret, q; voluisset Dux ciuitatem sacro
Romano Imperio eripere, ⁊ sibi accipere ⁊ tunc caderet a iure feudi. c.
j. si vasal. feu. priuc. c. vnico. §. si vasallus. vbi glo. si de fundo defuncti sit
controuersia. adeo vt etiam filij, ⁊ agnati excludant, ⁊ totum ius domi-
no applicetur aut vero non delinquit directo aduersus legem feudi, ⁊ si
simpliciter damnificauerit proximas ciuitates, vel alias deliquerit ad-
uersus legem Corneliam de sicariis vel similes, ⁊ tunc ex eius delicto
non sunt excludendi filij. c. j. §. fi. ij. respon. quę fu. pri. causa benefic. c. j.
an ille qui interfe. videturq; hęc distinctio communiter recepta. Quod
tamen dixi, secundo hoc casu non excludendos filios, non est perpetuū.
In primis enim aduertendum est ad verba inuestiturę. si enim aliter
41 conuentum esset aliud obseruaremus: quia † tenor inuestiturę ante
42 omnia est attendendus. c. j. §. fi. de successione feudi. Rursus † in feu-
do nouo certum est delictum patris obesse filiis. d. §. fin. respons. ij. ⁊ c.
illud. de prohibit. feud. alienatione. per Feder. cum. ⁊ ideo reuerti feu-
dum ad ipsum dominum idq; omnes fatentur. Sed ⁊ in feudo hęredi
tario idem dicendum est, cum feudum in filios transit non simpliciter
tanquam filios, sed etiam tanquam hęredes. quod Cin. ⁊ Bart. d. l. cū
qui. tradiderunt. ⁊ ab Alex. consi. v. in v. volu. responsum extat. Idem
quoq; esse censuit Salyc. cum pater ideo condemnatus esset: quia inci-
disset in primum caput legis Iulię maiestatis. Salyc. l. ij. C. de liber-
tis ⁊ eorum liber. videtur quia Principi ipsi, vel eius consiliariis esset
insidiatus: tunc enim etiam filij plectentur. l. quisquis. C. ad legem Iu-
liam maiest. Saluis istis casibus nō reperio de iure filios feudo pater-
no priuari posse. vnde casu, quo non essemus in istis casibus, istis filiis
agentibus solum obstaret exceptio damnorum ⁊ expensarum percipiē
darum ex bonis donec viuit eorum pater. argumento l. necessario. §. fi.
de periculo ⁊ commodo. l. peto. §. prędium. de legatis ⁊ fideicommissis.
ij. Immo. l. eorum. de damno infecto. Item exceptio prestandę cautio-
nis, vt succurratur ciuitatibus ne isti paternas iniurias facile vlciscan-
tur. qua de re supra est dictum. In decimatertia questione, vtrū Dux
vllum legitimum remedium habeat petendi restitutionem, an vero ei
obstet exceptio criminum de quibus imputatur? Et videretur funda-
43 tam esse intentionem Ducis ex regula generali, q; † spoliatus ante
omnia restituendus est. l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam de vi.
c. j. de restitutione spoliatorum. quod procedit aduersus quēcunq; spo
liatorem, etiam si fuisset in possessione per ipsum Cęsarem confirmatus
44 l. auctoritate. C. vnde vi. vnde traditum est eos † qui impetrant inue
stituram a Principe pro castris violenter occupatis nihil agere, q; ta-
lis inuestitura est ipso iure nulla. Bald. l. j. ff. de constitutioni Princi-
pum. ⁊ non potest Imperator violento possessori talem inuestiturā con
45 cedere. Bald. c. j. ad fi. de natura feud. nam ⁊ † in sacerdotiis receptum
est confirmationem beneficij intruso concessam nullius esse momenti.
46 Felin. c. postulasti. de rescriptis. ⁊ † inuestitura de rebus emphyteu-
ticis per vim occupatis facta pari ratione non valet. l. fin. C. ne rei do-
min. vbi Bart. ⁊ Salic. responsumq; apud Alex. extat consil. ij. lib. v.
etiam si Imperatoris cōfirmatio accesserit adeo omnia nulla esse vt nec
longissimi temporis pręscriptione possit tutus esse possessor. vnde cum
in casu nostro nec confirmatio Cęsar. maiestatis nec longa possessio in-
teruenerit apparet fortius non esse hunc defectum aliquo modo exclu-
dendum. Nec ei obstare videtur exceptio patratorum criminum: quia
47 non tenetur † spoliatus respōdere spoliatori, in causis criminalibus,
nisi demum restitutione facta. can. j. ⁊ per totum. iij. q. j. idq; verissimum
est in eo, qui omnibus bonis spoliatus sit, vel saltem maiore parte ne in-
ermis compellatur ad litigia. ca. frequens. de restitutione spoliat. in vj.
proceditq; hoc quomodocunq; opponatur spoliato de crimine, siue ac-
cusando, siue inquirendo, siue excipiendo, semper enim est prius resti-
tuendus ⁊ sic habet communis sententia. Gem. d. c. frequens. Socy.
consi. xij. lib. j. ⁊ maxime hoc videtur dicendum in casu nostro, cum hęc
crimina habeant prima fronte in promptu executionem, cum enim ij
ciues essent subiecti banno Imperiali, potuit Dux credere sibi esse lici-
tum omnia mala in eos perpetrare, ⁊ cum Cęsaris maiestas, in consti-
tutione de pace tenenda, ordinet neminem a banno absolui, nisi de con-
sensu partis: ⁊ ipse non consensisset, habuit iustam causam credendi eos
licite offendi posse, ⁊ quamuis aliud supra de iure conclusimus, tamē
ista causa quamuis minus iuridice saltem excusat a dolo. l. igitur. §. ij.
ff. de liberali caus. l. j. in fi. cum glo. ff. de abige. vnde non videtur ei de-
negandum interdictum recuperandę. ⁊ non potest, ne negari, quin ita
sit constituendum pro regula, quę tamen perpetua non est, sed plures
habet exceptiones, ex quibus aliquas referam, quę sint ea quę mihi pro
ponuntur videntur ad questionis nostrę decisionē pertinere. Primus
48 est † casus, quando quis spoliatus est bello licito, tunc enim capta effi-
ciuntur capientis. l. j. de acquiren. possess. vbi docto. nec datur alia actio,
quia obstat exceptio notoria dominij. c. ad decimas. de restitutione spo
liatorum. in vj. Bald. de pace constan. quomodo autem in nostro casu
bellum fuerit licitum, distinguendum est sm supradicta quest. viij. Se-
49 cundus casus, cum † aliquis tyrannus est deiectus de possessione ty-
rannidis: talis enim non auditur petens restitutionem, quod Marti-
50 nus Laudensis tradidit tractatu de Principib. versi. lxx. † contra ty-
51 rannum enim non est vitiosa coniuratio. xvij. q. vij. c. sane. vnde ⁊ † an-
tipapa intrusus in sede apostolica, ⁊ spoliatus non est prius restituen-
dus. glo. ij. q. j. c. Deus ergo. §. patet. ⁊ cap. in nomine. xxiij. distinct. ⁊
52 † dicitur actus tyrannicus mouere bellum iniustum procurare mor-
tem innocentium, maxime sapientum, ⁊ doctorum. ⁊ non seruare pacta,
seu conuentiones ciuibus, ⁊ maxime fidem publicam, seu saluos condu
ctus a se datos. in authen. de mand. prin. §. illud. ⁊ §. sed neq;. ⁊ alia si-
milia de quibus integro tractatu disserunt Bart. itemq; alij. l. decerni-
mus. C. de sacrosan. eccle. Tertius est casus, quoties exceptio opposi-
ta concluderet etiam in possessione, vt quia spoliatus, talis esset quem li
53 ceret impune offendere, vt quia † de populator agrorum. l. vnica. C. qū
liceat vnicuiq;. c. j. de homicidiis. lib. vj. mandator homicidij, bannitus
⁊ similes personę quę ex forma iuris possunt impune offendi, si enim
hoc in persona permittitur, multomagis in rebus. l. in fine. de liber. ⁊
posth. Coresius quęst. lxxij. limitatione xviij. cum iiij. sequen. Quar-
tus casus est aduersus hominem, cuius sęuitia esset intolerabilis, priua-
tur enim beneficio dicti interdicti. vnde vxor nō tenetur reuerti ad ma
ritum, nec in primis quasi ad possessionem matrimonij ei restituere, qū
ille nimium seuerus, atq; irę impotens vindictęq; cupidus esset. c. lite-
ras. de restitutione spoliatorum. Quintus casus generalis est in quo-
cunq; criminoso, qui ipso iure omni beneficio restitutionis careat. cap.
item cum quis. de restitutione spoliatorum. vbi Abb. quod non solum
in sacerdotiis procedit, sed etiam in rebus profanis, vt etiam receptis-
sima sententia. iij. q. j. in summa. vbi Cardi. Alexan. Sextus casus in
castris ⁊ arcibus similibusq; rebus vbi facta restitutione difficillima, de-
inde ⁊ fere impossibilis esset recuperatio. argumen. l. ij. de appellation.
recipiend. tunc enim prius de proprietate esset cognoscendum. q; Pau
lus Castrensis censuit, ⁊ cęteri sequuntur. l. fi. C. de edicto diui Adriani
54 tol. quoties enim damnum irreparabile est, licitum est etiam iudici † de
facto resistere. xj. q. iij. c. nō dz. c. in literis. de offi. deleg. vbi Fely. Se
ptimus est casus, qñ agenti hoc interdicto opponitur exceptio alterius
spolij: admittitur enim hoc casu talis exceptio. c. fi. extra de ord. cognitio.
vt in casu nostro in quo Dux ipse iam condemnatus est erga Goslarien. ses
tali interdicto vnde videretur locū esse reconuentioni nec Ducem posse
restitui, nisi ēt restitutis Goslariensibus. Octauus ⁊ vltimus est casus,
quoties subest magna causa, q; suadeat agentem non statim resti. tui: licet
55 enim † regulariter aduersus agentē interdicto qd vi non admittatur ex-
ceptio de vi, tamen ex magna causa quandoque est admittēda. l. si alius.
§. bellissime ff. quod vi aut clā. vbi Bar. dicitur autem magna causa:
quando alias copia iudicis haberi non potuit, vel cum periculum fuis-
set in mora, quod Bartol tradidit d. §. bellissime. l. j. §. nunciatio. vbi
docto. de operis noui nuntiat. qui casus secundum ea quę in facto pro-
ponuntur videntur omnes facere ad propositū questionis nostrę. Sed
quia consistunt in probationibus, ⁊ mihi non est exhibitus aliquis proces
sus, nec sum satis informatus de personis non audeo aliquid affirmare
sed satis sit de iure respondisse, questione facti clarissimis iudicibus re-
licta. In decimaquarta questione, an si in pręsenti iudicio declaratur
Ducem dictorum criminum reum esse, censebitur incidisse in constitu.
de pace tenenda, vt eius pęnis sit locus. Et videndum est primo quo-
modo sic pronunciari possit. cum enim vetitus sit actori agere iudicio re
stitutio. l. qui petitorio. de rei vend. §. commodius. institutū de interdic.
⁊ iudex debeat prius pronūtiare super spolio. c. pastoralis. de caus. poss.
non videtur quod interim cognosci debeat de iis criminibus. l. si de vi.
ff. de iudic. sed intelligenda est questio secundum supradicta, scilicet,
quando essemus in aliquo illorum casuum, quos supra retuli, vbi spolia
tus ante omnia restituendus non sit. Item potest intelligi, quando iudi
ces super meritis causę processissent, ⁊ Dux nō opponeret, quod prius
super spolio cognoscerent. Immo. c. constitutus. extra de fil. presby. Ias.
l. patre. ff. de iis qui sunt sui. ver. xv. Itē potest intelligi in causa reconuē
tionis quam facerēt fęderati erga ipsum interdicto recuperandę agen-
tem, nā ⁊ tunc possent iudices de hoc cognoscere. cap. fi. de ord. cognos.
Barto. authen. ⁊ consequenter. de sent. C. Igitur non est dubitandum
quin si sequatur sententia aduersus Ducem, qua pronuntietur reus di-
ctorum criminum satis liquido dicatur constare eum incidisse in pęnas
dicte constitutionis l. j. §. j. versi. nam ⁊ Papinianus. ff. ad Turpillia.
verificantur enim tunc verba constitutionis quę post declarationē ban
ni iubet reos subijci dictis pęnis: ⁊ quādo aliquid de facto fuit commis-
sum, potest ex superueniente sententia confirmari. l. j. de executione rei
iudi. vnde deiectio Ducis, etiam si de facto tantum perpetrata fuerit,
tamen ex post facto confirmari posset, si talis sententia sequeretur: nihil
enim obstat, quin iudex possit pronuntiare primam occupationem iniu
stam, ⁊ violentam fuisse, ⁊ tamen propter probationem criminum de
nouo, ⁊ prout ex nunc esse concedendam. glo. l. j. §. fin. C. quando pro-
uoc. quod de detentione nulla tradidit Alexan. l. si finita. in princ. ff. de
damno infect. ⁊ in cęteris quoq; executionibus est receptum, ⁊ licet ali-
qui existiment non posse actum eum nullum confirmari, nemo tamen
negat, quin denuo pronuntiari possit, ⁊ actus validus effici. l. iiij. C.
quo, ⁊ quando iud. In decimaquinta questione, an federatis ius com-
56 petat aduersus † quęcunq; ad quem feuda deuoluantur, ea pro expen
sis ⁊ sumptibus factis retinendi donec idonee caueatur de perpetua
securitate. Et cum supra conclusimus illud bellum quod ad defen-
sionem attinet iis fęderatis facere licuisse consequens est, vt non licue-

57 sit Duci restogari: quia † quoties licita est defensio, sequitur ut adver-
sarius iniuste offendat. glo. d. l. ut vim. & ideo non videtur deneganda
federatis statibus retentio donec eis impensę restituantur. Nam &
58 † adversus agentem interdicto restituendę, licita est detentio propter
iustam & probabilem causam, idest, ut interpretatur Accursij expensa-
rum. l. colonus. in fi. de vi & vi armata. l. pen. ff. locati. & alibi dicitur im-
putandas esse violento expensas quas quis se defendendo fecit in con-
uocandis amicis, & militibus qui violētię resistunt, d. l. si quis ad se fun
dum. fm intellectum Bart. unde quod vulgo proditum est spoliatum
ante omnia restituendum esse intelligitur non solum ad rem ablatam,
sed ad fructus & impensas, & damna, & omne quod eius interest qui se
defendit. c. accedens. ij. vbi Abb. Spec. not. ut lite non contest. adeo ut
etiam fructus qui verisimiliter percipi potuerunt sint restituendi, quā-
uis vere percepti non sint. c. grauis. de restitutione spoliat. Rota decis.
59 xxx. in nouis. & licet † possessor malę fidei, qui sciens in re fecit expensas
non possit eas repetere a vero domino. l. si quis sciens. C. de rei vend.
tamen secus est, si non sit in mala fide. l. domus. cum glo. ff. de leg. j. Et
si quis fecerit impensas in custodia arcis, vel castri, si tales expensę re-
spiciunt perpetuam utilitatem rei eas repetit, secus, si temporalem. qđ
Ange. respondit, & alij probant. l. sumptus. vbi Ange. & Ias. eo. tit. Sed
quid si non appareat liquido de ijs expensis, an nihilominus concede-
tur retentio. & Castrēsis respondit, si quid liquido apparet deponetur,
& fideiussio pro reliquo quod declarandum superest prestetur rei pos-
sessionem relaxandam esse. Castren. consil. cccxxvj. viso instrumento.
Andr. Sicul. xxxvj. in ij. satis enim est deposita certa summa pro eo qđ
obscurum est creditori caueri. l. statuliber rationem. ff. de statulib. ne ei
retentio diutius concedatur: quod intelligit Castrensis, nisi iam expen
se ad liquidum redactę essent, vel nisi actum esset ut prius omnino me-
liorationum pretium soluatur. glo. d. l. colonus. & satis putarim hęc in
casu nostro seruanda esse. Si tamen hęc Ducis electio cum modera-
mine inculpatę tutelę facta est, idest, si aliter non potuit prouideri ut il-
le etiam ab inquietandis vicinis cessaret ut supra questione ix. dictum
est. alioquin non licuisset federatis eum omnino de statu suo deijcere &
consequenter pro talibus expensis nulla esset retentio. Clarior est quę-
stio respectu ciuitatis erga quam condemnatus fuit Dux interdicto
retinendę, certum enim est etiam damna & interesse prestanda esse, alio-
quin non censeri factam restitutionem. d. c. grauis. d. c. accedens. & quā-
uis alias pro petitione expensarū, vel interesse detur condictio, seu cer-
ti, seu incerti. l. quod si nulla. de lega. j. l. certi condictio. ff. si cert. petat.
ta men in casu nostro magis expeditū est executiuo beneficio uti, in exe-
cutionem enim sententię qua condemnatus est Dux ad restituendum.
fuit etiam ad interesse, & damna condemnatus unde officio iudicis qđ
in executionibus versatur hęc omnia sunt resarcienda. l. iij. §. ait pre-
tor. de re iudic. not. in l. intra. eo. tit. In decimasexta quęst. vtrum arces
per Ducem factę pro maiore securitate ciuitatum possint destrui. & nō
60 videretur, tum quia † lex abhorret demolitionem ędificiorum. l. cęte-
ra. de leg. j. tum quia si res deiecti seu spoliati sint destructa vel alias per
empta tenetur is, qui deiecit in primis, & ante omnia ad eius ęstimatio-
nem etiam si exceptionem compensationis certam atq; liquidam obij-
ceret. l. fi. C. de compens. In cōtrarium facit quia proponitur huiusmo-
di fortalitia esse in iniurias vicinę ciuitatis ędificata, unde non videtur
hoc fieri potuisse, sicut nec ad ęmulationem. l. opus. ff. de op. public. gl.
l. ij. C. de fund. limitroph. quod pluribus exemplis Ias. docet. l. ex hoc
iure. de iustitia & iure. & istud est verum, sed tamen est aduertendum q
si destruerentur, & contigerat Ducem restitui, angariaret subditos ad
reficiendum, multo fortius & inexpugnabilius. & ideo esset forte maior
securitas si Cęs. maiestas retineret in sequestro eas arces apud se, donec
hęc ira deferbuerit. Non enim statim inimico reconciliato est fidendū.
glo. in c. per tuas. §. hęc omnia. in gloss. in verbo inimicitias capitales.
extra de simonia. In decimaseptima quęst. quid cum dominis feudo-
rum agi debeat, an sequestrari interim possint, huiusmodiq; sequestra-
tio federatis sit preiudicialis quominus ius possessionis & alia iura re-
tineant. Et videretur istis nihil innouandum esse, cū ut asseritur in diffi
datione belli Duci Henrico intimata fuit nominatim excepti nobiles
& alij, qui non alio, quam feudorum nomine illi essent obligati: cum er-
go sint excepti, debet permitti eis ut in ea recognitione erga Ducē per-
seuerent, in qua ante bellum erant, non enim facile est a verbis diffida-
tionis recedendū. Ioan. And. in c. j. de homicid. lib. vj. in nouella. Ias.
l. ex hoc iure. nume. 30. In contrarium facit, quia cum isti federati iure
belli Ducem de possessione Ducatus deiecerint, debent ij nobiles vi-
ctorem recognoscere. Alex. l. Paulo. §. fin. de legat. ij. Ancha. consilio.
cxcvij. quia ad eorum iudicium non pertinet scrupulosius inquirere
quis iustius inducat arma. l. j. §. item Pomponius. ff. quod fal. tut. &
cum non possint primo domino propter potentiam aduersariorum suc-
currere, ab ea obligatione censentur liberati. c. j. §. sed non est. in fi. quę
fuerit prima ca. ben. amit. unde ei qui in possessione ditionis est debent
soluere. l. si vrbana. vbi docto. de condictione inde. Sed tamen, cum isti
federati non possideant tanquā domini, sed sub colore defensionis, nec
possit Dux inquietare vicinos, & sub colore delictorum ab ipso Duce
perpetratorum, non videtur quod dicti nobiles debeant ab eis feudum
recognoscere, nec eis soluendo liberentur. l. Imperator. §. fin. ff. de trā-
sact. nisi quatenus coacti soluerent. Bart. l. creditor. de sol. Bald. l. fal-
sus. in fi. C. de furt. Decius cons. xxv. pone ergo, q pecunias posuerunt
in sequestro, vel recognitionem alicui alij Principi tanquam sequestro
61 fecerint, an id noceat Duci, vel ijs confęderatis? & licet † sequestratio
facta auctoritate iudicis nō transferat, nec mutet ius possessionis. l. in-
62 teresse. de acquir. possess. tamen regulariter aliud est in alijs † sequestra-
tionibus. l. licet. §. j. ff. depos. maxime quę consensu partium celebrant.
d. l. interesse. & ideo satis videretur dici posse, istos status federatos re-
spectu feudorum sequestratorum non esse in possessione nisi quatenus
coegerint vasallos ad sibi soluendum iuxta ea quę superius dicta sunt.
Bart. d. l. creditores Bald. d. l. falsus. Si vero intelligatur quęstio de
dominis feudorum, a quibus Dux ipse particularia feuda habet, tunc
idem de eis dicendum est, q de feudo ipso Ducatus respectu Cęs. ma-
iestatis. ut supra conclusum est, nam plus & minus non inducunt spe-
cialem differentiam. l. fi. ff. de fund. instru. In decimaoctaua quęst. an
si feudum sit apertum domino, debeant potius federati inuestiri, quorū
63 opera Dux est deiectus, & si hoc fecissent ex † mandato Cęs. maiesta-
tis dubitatio esset probabilis, tanquam hoc modo remunerandus esset
labor, & periculum ab eis susceptum. glo. lxiij. dist. Adria. sed cum fece-
rint causa defendendi socias ciuitates non videtur subesse vrgens, ratio
cur Cęs. maiestas istis potius concedat quam filijs, vel agnatis Ducis
expulsi fm tamen ea quę supra diximus. q. xij. dependet enim hęc quę-
64 stio ab illa. In † decimanona & vltima quęstione, an quia voluit Dux
congregatis militibus, aduersus conuentionem sequestrationis ad op-
pida sua reuerti sit dissoluta obligatio dictę sequestrationis, & possint fę-
derati ab ea recedere? Et videretur posse: quia per talem collectionem
armatorum, & castrorum mutationem dicitur rupta pax, & fędus resci-
sum Bart. rubr. C. de metat. lib. xij. & quia Dux destitit non per pęni-
tentiam, sed per impossibilitatem: quo casu non est excusandus. glo. ca.
65 j. §. j. in gl. ij. quibus modis feud. amit. & facit regula generalis, ut † nō
seruanti conuentionem non sit obseruandum. l. cum proponas. ij. C. de
pactis. In contrarium facit quia videtur penituisse re integra. Bald. &
docto. l. si quis. C. de episcopis & clericis. & qr non accessit intra iactum
teli ad dictas arces, ut simul in casu Bald. distinguit. d. c. j. §. similiter.
Ego satis arbitror dici posse sequestrationis conuentionem durare, &
temporales istas inducias non debere a fęderatis rumpi: quod alibi do
cui. d. l. cum proponas. versic. quartus casus. vbi Alex. & alij. cōdemnā
dum tamen Ducem in expensis, quas hoc nomine maiores fecerūt fę-
66 derati, ut illi resisterent, si vlterius progrederetur † cessatio enim non
excusat, quoties interest aduersarij. l. ex hoc edicto. §. pen. de alienatio-
ne iud. mut. cau. Et ita mihi videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXXIII.

1 *Res perit periculo domini & casus contingens circa rem impu-*
tetur domino fall.
2 *Mandatarius tenetur non solū de dolo & lata culpa sed ēt leui.*
3 *Mandatum debet esse gratuitum.*
4 *In contractu locationis & conductionis non solum uenit dolus & lata*
culpa sed etiam leuis.
5 *Culpa deprehendendę modus.*
6 *Ille dicitur esse in leui culpa qui non fecit quod prudentes & diligen-*
tiores homines communiter facerent.
7 *Nimia credulitas arguit latam culpam.*
8 *Credulitas non excusat nisi ei creditum sit qui erat celeberrimus.*
9 *Lex præsumit aduersus muliones quod sint fures & conueniant cum*
furibus.
10 *In causis arduis non uidetur deferendum iuramentum in supplemen-*
tum probationis.
11 *Ex dicto extraiudiciali contrario iudiciali minuitur fides dicti iudicialis*
12 *L. Si quis uxorem. §. apud labeonem. ff. de fur. declar.*

Facti contingentia, visa & examinibus in causa crimina-
li factis, dubium vertitur, an do. Nicolaus ad aliquid
teneatur propter amissionem dictorum scutorū octin-
gentorum, & videretur prima fronte dicendum, q non,
quia cum ipse iuxta formam mandati sibi facti per lite
ras do. Hieronymi Alamani eam pecuniam in inuolu
cro quodam imposuerit in Balla mercium. Et sic executus sit manda
tum non videtur ultra conueniri posse. l. cum in plures. §. si seruum tuū
1 mulionem. ff. locat. Secundo per regulam, quę habet, quod † res pe-
rijt periculo domini, & casus contingens circa rem imputatur domino.
l. quę fortuitis. C. de pign. act. l. si nulla. l. pignus eod. tit. l. j. l. iij. C. de
loc. Tertio, quia salua sunt iura ipsius do. Hieronymi tam aduersus
muliones, q̄ aduersus hospitem Pontis Curonij, qui potuit noctu di-
ctam Ballam aperuisse: cum etiam muliones subiecti equuleo, & alijs
tormentis perseuerauerint in negatiua & indicia cōtra se producta pur
gauerint, ut per Alberic. de Rosat. & Moder. in l. edictum. ff. de quęst.
& Barthol. Vero. consi. xxxij. incipiente quidam rustici. sequitur, ut su
spicio omnis remaneat super dicto hospite saluaq; sit actio do. Hiero-
nymo aduersus illum, non autem aduersus Nicolaum. l. si quis vxori.
§. apud Labeonem. ff. de furtis. Sed his non obstantibus, puto ipsum
do. Nicolaum teneri ad prestandum indemnem prefatum do. Hiero-
2 nymum Alamanum, & presuppono, q iste Nicolaus tanquam † man-
datarius tenetur non solum de dolo, & lata culpa, sed etiam leui. l. si pro
curatorem. §. fin. ff. manda. l. in re mandata. in fin. C. manda. l. contra-
ctus. ff. de reg. iur. Fortius dico, quod ex quo in mandato transmitten-
darum pecuniarum propter periculum: quia multi insidiantur auro,
requiritur maxima diligentia. unde tali casu mandatarius tenetur etiā
de leuissima culpa. l. a procuratore. C. mandat. not. Dyn. in regula con
tractus. de reg. iur. in vj. cum similibus. ut tradit Alexā. consil. xlj. viso
puncto in ij. volum. Cęterum, quia iste Nicolaus consequebatur cer-
3 tam pecuniam annuam pro salario videretur † hoc non esse mandatū,
ex quo non est gratuitum. §. in summa. instit. de mandat. sed potius lo-
catio, & conductio operarum, ut ibi dicitur, sed tamen etiam hoc posito
4 adhuc idem videtur dicendum, quia † in contractu locationis, & con-
ductionis non solum venit dolus & lata culpa, sed etiam leuis qr gratia
vtriusq; celebratur. l. si ut certo. §. nunc videndum. versic. sed vbi. ff.
commod.

commod. l. in iudicio. C. loc. vbi glos. Et eodem modo in rebus, quę re
quirunt maximam diligentiam putarem venire etiam leuissimam cul-
pam: quia subest eadem ratio, quę in mandato: & quia idem videmus
in conductione rerum, quę leuiter franguntur, in quibus venit etiam
leuissima culpa propter magnam diligentiam, quę est necessaria tali ca-
su. l. si merces. §. qui columnam. vbi gloss. ff. loca. gloss. & docto. in §. qui
5 pro vsu. inst. locat. Videtur autem Nicolaus † fuisse in culpa non solum
6 leuissima, sed etiam leui: † quia non fecit quod prudentes & diligentes
homines communiter facerent, vt per Bar. in l. quod Nerua. ff. deposi
ti, videlicet, qz inseruit dictas pecunias in Balla, sciente Baptista mu-
lionis famulo, & limis oculis respiciente non enim debuit eius fidem se-
qui, & licet mercatores & cauti soleāt credere Ballas suas illis vectori-
bus non tamen vnquam permittunt, vt scire possint pecunias in eis es-
se immissam, quod ille Nicolaus fecit: & ideo non est dubitandum, quin
teneatur ob hanc culpam quę saltem est leuis. Fortius puto, quod talis
culpa potius sit lata qui permiserit hoc sciri a dic. Baptista famulo vilis
7 simo mulionis, & nihil prorsus habente in bonis, ista enim † nimia cre-
dulitas arguit latam culpam, vt dicunt doct. in l. j. ff. de eo per quē fac.
erit. in l. nimia credulitate. C. de ac. & obl. glos. in ca. quam magnū. & ibi
Archid. xxiij. q. iij. & xxj. q. iiij. c. innocens. & probaē hęc cōclusio p tex.
8 in l. si res pupillaris. ff. de adm. tut. arg. a contrario sensu, vbi † credulitas
non excusaē nisi ei creditum sit qui erat celeberrimus idem probatur in
l. argentum. ff. commoda. vbi duntaxat excusatur, qui tam idoneo cre-
didit, vt non debuerit quis existimare futurum, vt a malis hominibus
deciperetur. Ad idē & facit text. in l. si a bonęfidei. ff. de rei vendic. vbi
lex requirit quod sit integrę opinionis. & ibi Ang. ponit notabilē Decis.
Facit etiam quod not. Philippus Corn. consi. cccxviij. pro vecturali.
lib. iiij. vbi consuluit mulionem esse in culpa qui sacculum magnę ęsti-
mationis non aptauerit eo loco quod non videretur ne facile posse au-
ferri aut perdi, si enim Nicolaus clam mulione dictam pecuniam intro
misisset res tuisset in tuto, nec quisquā Ballā aperuisset: cum ergo nō
fecerit, quod diligentes homines facere debēt & solent tenebitur huius
culpę nomine siue dicamus teneri cum actione mandati, seu actione ex
locato ipsi. Hieronymo suprascriptis iuribus, & per ea, quę not. Bart.
in d. l. quod Nerua. ff. depos. & dixi in l. magna. in l. latę culpę. ff. de verb.
sig. Nec obstant allegata in contrarium, & in primo quod Nicolaus sit
executus iuxta formam mandati: qz respondeo duobus modis. Pri-
mo quod non debuit inserere pecunias videntibus mulionibus, seu co-
9 rum famulis maxime cum † lex pręsumat aduersus tales, quod sint fu-
res, & conueniant cum furibus. l. j. ff. naut. caup. stab. l. j. ff. fur. aduers.
naut. cū simil. Secundo video, quod nō satis cōstat, an ipse Nicolaus
illā pecuniam imposuerit in dicta Balla cum potuerit eam sibi retine-
re. Nec obst. quod do. Ioachim attestatus sit, quod ipse adiuuauerit eū in in-
terponendo inuolucrum dictę pecunię: quia hoc non sufficit tribus ra-
tionibus. Prima quia est singularis. l. vbi numerus. ff. de testib. Nec
10 † in causa tam ardua videtur deferendum iuramentum in supplemē-
tum probationis per ea quę not. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur.
Secunda, quia est contrarius dicto ipsius producentis: cum ipse Nico
laus dixerit pecunias immissas in Balla fuisse ab ipso Ioachimo, ipse
vero Ioachimus attestē quod imo ipse Nicolaus posuit, vnde cōtrietas te-
stis cū dicto partis nō facile reducitur ad cōcordiā, vt p Alex. in l. inter sti
pulantē. §. 1. ff. de verb. obl. & casu quo cōcordia aliqua collaretur, non est
maior omni exceptione fm Bald. consi. cxxj. quia vnus. in ij. vol. & quod
not. Dec. in c. in pręsentia. ix. nota. de probs. Item dictus Ioachimus
est contrarius dicto suo extra iudiciali quod fecit pro informatione d.
Hieronymi in quo attestatur se non multū bene vidisse an esset vna pla
stra, an duę, itē attestaē, quod vna cū mulione fecerūt dictā Ballā, & in atte
statione iudiciali dicit quod mulio solū cōmodauit gladiū, & ambulabat
11 ibi p curiā, † ex dicto ergo extra iudiciali, cōtrio minuiē fides dicti iudi-
cialis. l. eos & ibi p Bar. ff. de falsis. Tertia rō quia ipse Ioachimus non
perhibet certum testimoniū: quia dicit se non vidisse pecunias, sed dunta-
xat plastra, seu inuolucrum, quod non sufficit, sicut dicimus de eo, qui
follem ostendat, in quo asserat esse pecuniam. l. cum seruus. ff. de cond.
& demō. quia forte potuit inesse aliquid aliud, vt penulo Plaut ita, qua
tamen in re plurimum tribuitur arbitrio iudicis, qui per coniecturas
veritatem exploret, vt per Bar. & doc. in l. si quis ex argentariis. §. fin.
ff. de eden. & plurimum, aduertat ad qualitatem personę ipsius Nicolai
& ideo tutior est suprascripta prima responsio non enim potest negari
quin fuerit in culpa, vt supra dixi. Non obstat, secundum argumentū
quod res pereat periculo domini, quia respondeo id verū esse nisi sub-
sit culpa, vel nimia credulitas procuratoris, tunc enim procurator tene
tur culpę nomine, vt supra dixi, & probatur etiam in l. si mei causa. §. fi.
ff. commod. vbi si ego miserim ad te seruū causa te admonendi, vt mi-
hi rem commodatā restitueres, & tu illi seruo tradidisti, qui aufugit pe
riculum est tuum, quia non debuisti illi credere cum ego ad te eum misis
sem causa admonendi, non autem accipiendi dictā rem, nimia ergo cre
dulitas tibi imputatur, idem ergo in casu nostro dicendum. Nō obstat
tertium, & vltimum argumentum, quia dissoluitur ex suprascriptis quā-
uis enim sit salua actio ipsi d. Hieronymo aduersus muliones, & cęteros
complices & suspectos, non tamen ideo liberatur Nicolaus propter cul
12 pam suam, vt supra dixi. Nec quicquā facit tex. in d. l. si quis vxorē.
§. apud Labeonem. & quod ibi Bar. not. ff. de fur. quia ibi imputandū
erat dn̄o, qui debuit perspicere an aliquis tertius adesset qui captaret
sermonē illor. merito mādās ibi nō tenetur, sed salua est actio iusti dn̄o
rei aduersus captatorē in casu vero nro nihil potest imputari ipsi d. Hie
ronymo, qui erat absens, sed culpa omnis ob nimiā credulitatē impu-
tāda est Nicolao p suprascripta. Et hęc oīa, saluo semp saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXXIIII.

1 Haeredi non licet reclamare aduersus factum auctoris sui.
2 Sufficit quoad Deum in pace facienda remittere rancorē animi.
3 Adiectio contra naturam actus est reijcienda.



Pro Hieronymo Calcaneo facit, quia habuit paces ab
ipso occiso, quod sufficit de iure communi, ex quo ipse
1 principaliter est offensus, † nec licet hęredi reclamare
aduersus factum auctoris sui. secundū Bal. l. ij. C. de
libe. & eorum lib. & l. j. C. com. de leg. Angel. in tractatu
malefic. verbo terminio defensionis. & licet consuetudo
hoc non approbet: quia vulnerati facile remittunt spę vitę ęternę: ta-
men hoc non videtur in casu nostro, in quo etiam pater interuenit: & au
ctoratus est, cum alioquin, (quod ad Deum attinet) sufficiat simplici-
2 ter remittere † rancorem animi. secundum Bar. l. si tibi decem. §. quę
dam actiones. ff. de pactis. Et maxime hoc est obseruandum in casu no
stro, in quo iste habet pacem etiam a patre, & ab altero fratre doctore, qui
simpliciter remisit. vnde sufficit maior pars. secundum Bar. in l. iiij. §.
Cato. in fine. ff. de verb. obl. & licet aliqui Moder. contradicant. tamē
opinio Bart. est magis communis, secundum Aret. in l. pro herede. §.
fin. ff. de acqui. hered. & procul dubio magis ęqua, & pręsertim hoc est
dicendum in hoc casu, in quo habetur pax etiam a secundo fratre: licet
3 adiecerit conditionē. quod non veniat intra triennū, &c. Ista † enim adie-
ctio videē cōtra naturā actus, & ideo reijcienda. l. cū precario. ff. de precario.
l. j. §. penul. depos. cum quid extrinsecus respiciat. l. j. §. j. ff. si vsusfructus
peta. & alioquin quędam contrarietas induceretur. fm Bart. in auth.
ingressi. C. de sacrosanctis eccles. nec conditio per ipsum adiecta debet
impedire beneficium Principis a iure publico prouenieus. Saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXXV.

1 Confessio testatoris stipulata a Notario nomine uxoris absentis
testatori praeiudicat & est irreuocabilis.
2 Dos legata non potest grauari secus uero in augmento dicen-
dum est.
3 Quod quis sit filius alicuius lex praesumit si custoditur sit uenter & sit
natus ex concubina alias uulgo conceptus creditur.
4 Confessio Patris uocantis filium aliquem non potest nocere fideicom-
missario.
5 In proprietatis iudicio non sufficit probatio per tractatum uel per con-
fessionem Partis.
6 In institutionibus masculinum concipit faemininum.
7 Filij uocati copulatiue cū Patre intelliguntur uocati ordine successiuo
8 Renunciationem ad aliud fideicommissum non trahi.
9 Enormis laesio facit praesumi dolum saltem re ipsa.
10 Parta sunt sine dolus interueniat ex proposito siue re ipsa.
11 Iuramentum non trahitur ad ea quae quis ignorat ex quo tunc deficit
consensus.
12 Cum quis enormiter leditur satis apparet quod ignorauit uerum ua-
lorem.
13 Quando quis contrahit cum uerisimiliter consumpturo contractus non
confirmatur iuramento propter dolum praesumptum illud recipientis
14 Iuramenti relaxandi causae.
15 Mulier ex fragilitate sexus facile praesumitur decepta.
16 In contractu damnoso facto etiam cum iuramento simplicitas praesumi
tur in minore muliere & rustico & tale Iuramentum per Episcopū
relaxari debet.
17 Authoritas iudicis interueniens in instrumento renunciationis & re-
nunciatio facta uerbis ualde praegnantibus non impedit rescissionem
quae prouenit ex enormissima laesione.



Breuiter in presenti causa attingam dubitationes, quę
videnē habere aliquā difficultatē. Prima dubitatio est
circa testamentum magistri Francisci in quo relinquit
do. Laurę Beroaldę libras 500. pro restitutione dotis
suę habitę & receptę, &c. Item alias libras 500. pro toti
dem habitis in tot iocalibus in augmentum dotis. & in
quibus grauauit dictā vxorem de restituendo filiabus feminius Ni-
colai in defectum masculorum, saluo vsufructu ipso Nicolao m̄ & vxori
in eorum vita. In qua est sciendum: quod respectu primi relicti confes-
1 sio † ipsius testatoris ei preiudicat, & est irreuocabilis, ex quo stipulata
est a notario nomine vxoris absentis, secundum Bar. in l. cum quis de
2 cedens, §. codicillis. ff. de leg. iij. & ideo non potuisset testator † grauare
eum aliquo onere: cum nihil de suo ei relinquat sed duntaxat dotem, quā
accepit. l. ab eo. C. de fideicommis. Respectu vero aliarum 500. librarū
relictarum in augmentum dotis, quia non adest aliqua stipulatio nota-
rij valet in vim fideicommissi. l. si creditori. ff. de leg. j. l. Aurelius. §. fi.
de liberat. legat. per Bar. d. § codicillis. vnde potuit testator adijcere
dictum onus restitutionis faciendę filiis feminis Nicolai in casum, qui
euenit: quia decessit absque filio masculo legitimo, de quo etiam per
Alex. post alios in l. si vsusfructus. §. dos legata. ff. ad l. falcid. Et ad ex-
cludendum hanc filiam feminam non sufficeret. si probares, quod Ni-
colaus legitimasset filium masculum: quia oporteret probare quod iste
3 fuisset filius Nicolai, puta † quia ventre custodito ex concubina natus
esset, alias lex interpretatur non esse filium Nicolai, sed vulgo conceptū
4 l. v. ff. de in ius vocan. l. cum legitimę nuptię. l. vulgo de sta. hom. † con
fessio enim Nicolai eum coram Comite Palatino filium appellantis,
non potest nocere fideicommissario. l. fideicommissum. ff. de cond. & de-
mon. & Comes Palatinus facit quidem eum legitimum pręsupposito,

tamen quod sit filius, quod omnino est probandum vt dicit Ias. cõsi. cij.
versi. iiij. in iiij. vol. alioquin lex cũ vulgi filius presumit: vnde nec in bo
nis quidem patris qui cũ pro filio habuit, vllam ei ab intestato portionẽ
5 defert. authen. licet. C. de nat. lib. idq; † in proprietatis iudicio maxime
est dicendum, in quo non sufficit probatio per tractatũ vel per confessio
nẽ patris. l. non nudis vbi Cyn. Bar. Bal. C. de probat. dixi in tract.
presum. lib. ij. versi. xxxviij. Sed (vt audio) nos sumus etiam in casu
clariore: quia probari potest, quod iste non erat filius Nicolai, sed ab eo
acceptus ab hospitali, ⁊ legitimatus in fraudem: vnde res careret omni
dubitatione: quamuis (vt dixi) onus probandi quod esset verus filius
naturalis incumbat ipsis aduersarijs per supradicta. Alia est dubitatio
circa testamentum prefate d. Laure Beroalde, que habebat in bonis
dicta legata dotis, ⁊ augmenti, ⁊ instituit heredem Nicolaũ, ⁊ dicti Ni
colai filios legitimos, ⁊ naturales, quos inuicem substituit, ⁊c. ⁊ si dictus
Nicolaus decederet sine filijs legitimis ⁊ naturalibus, tunc vocauit
quosdam alios in tres partes, ⁊c. Nam per illa verba, Et domini Nico-
lai filios. cẽsetur vocata, ⁊ d. Laura Moderna, filia ipsius Nicolai, q;
6 † masculinum, concipit femininum in institutionibus. l. libertorum. ff.
de ver. sig. presertim factis ab ista proauia femina. per Anch. cõsi. cccxlj.
7 incip. pro maiori intelligentia. cum similibus. Et licet † filij vocati sint
copulatiue cum patre tamẽ intelliguntur vocati ordine successiuo, non
solum per vulgarem substitutionem, iuxta notata in l. Gallus. § . . . ff. de
lib. ⁊ posth. Sed etiã per fideicommissum per illa verba, Quos inuicem
substituit vulgariter: pupillariter, & per fideicõmissum. l. si frater. C. de fidei
commissis. Soc. consi. vj. in iij. ⁊ frustra inuicem substituisset per fidei
commissum: nisi grauatus esset etiam pater. Tertia ⁊ vltima dubita-
tio circa renunciationem factam cum iuramentũ per istam do. Lauram
8 Modernam † Magistro Alberto receptis scutis 24 auri: quę renun
tiatum in forma amplissima, ⁊ sciendum est dictam renunciationẽ esse
limitatam respectu iurium, quę competunt, ⁊ competere possent super
domo, pro dote seu hereditate d. Laurę veteris, ⁊ quocũque relicto sibi
facto per dictam d. Lauram, in eius testamento, quę verba nullo modo
possunt cõprendere relictũ librar. 500. in augmentũ dotis in quo d. Lau
ra Moderna, iure fideicõmissi est vocata, p qd fideicõmissũ succedit
ipsi magistro Frãcisco, nõ aũt d. Laure veteri grauatę fideicõmisso. l. co
heredi. §. cũ filię. ff. de vulga. ⁊ pupil. Maior est difficultas. nunquid
valeat renunciatio respectu aliarum librarum 500. dotalium, ⁊ dubita-
tionem facit, quia cum renunciauerit receptis 24. aureis, videtur enor-
9 miter lęsa, que † enormis lęsio facit pręsumi dolum saltem re ipsa. l. om-
nes. §. Lucius. ff. quę in frau. cred. l. si quis superflue. ad fi. C. de dolo.
10 ⁊ † paria sunt siue dolus interueniat ex proposito, siue re ipsa. l. si quis
11 cum aliter. ff. de ver. obl. l. ij. §. si quis sine. ff. de doli excep. Et quia † iu
ramentum non trahitur ad ea, quę quis ignorat, ex quo tunc deficit cõ-
12 sensus. l. cum Aquiliana. ff. de transac. sed † cuz quis enormiter lęditur
satis apparet, quod ignorauit verũ valorẽ. l. quisquis vbi glos. ⁊ Bar.
C. de rescin. vend. Ergo iuramentum tali casu nõ obligat. Ad idem ad-
ducitur secundum Anto. But. ⁊ Abb. in c. cum contingat. de iureiur.
13 quia † quando quis contrahit cuz verisimiliter consumpturo, contra-
ctus non confirmatur iuramento propter dolum pręsumptuz recipien
tis illud argumen. l. si quis cum sciret. ff. de vsucap. pro empt. ergo mul-
tominus in isto casu debet confirmare: cum in eo tunc mulier actuali-
ter male consumat. Et quia isto modo iuramentum pręstaret auctorita
tem iniquitati ⁊ adiuuaret decipientes, re ipsa contra c. quanto. ca ⁊ si
Christus. extra de iureiuran. ⁊ secundum hanc opinionem consulunt
An. bar. consil. xxix. pro clariori. consil. lxxxij. v. fin. consil. clxxx. visa
diligenter. consi. cccxvj. in supradicta. Cald. cons. viij. duę puellę. Fed.
de Sen. consi. cxix. queritur an domina. Anto. de But. ⁊ Abb. in d. c.
cum contingat. idem Butrius. consil. xlv. iuris rigor. Abb. consil. viij.
Laurentia. consil. cvij. quatuor. in ij. Raph. Com. consil. clxxx. videtur
prima fronte. Pau. de Cast. consi. clxxvj. contra superius. Are. consil.
xcij. viso legato. Socin. consi. xxj. ⁊ quidem. in j. cons. liij. pręclare. in ij.
Cor. consil. cciiij. in iij. ⁊ in alijs consilijs. vbi refert ita etiam consuluis
se d. Jo. Perus. ⁊ Benedic. Capram pręceptores suos: ⁊ idem refert
in repet. authen. sacramenta puberum. in verbo inuiolabiliter. Alex. in
l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obl. ⁊ consil. lxxxix. viso puncto
in ij. ⁊ nouissime secunduz hanc opinionem consuluit Dec. cons. clxxx.
per totum. Sed tamen dicta opinio non caret dubitatione, quia mul
ti tenuerunt contrariũ per tex. in c. quamuis. de pact. in vj. quos refert
⁊ sequitur Alc. consi. cxxv. in j. cons. liij. visis. in iij. Cur senior cõsi. xliij.
consi. lxvj. in vltimo dub. Et maxime hoc videtur dicendum in casu no
stro: in quo pręcise mulier renunciauit cum iuramento, etiam enormissi
mę lęsioni, quę verba videntur tollere omnem difficultatem. Ego tamẽ
adhuc sentio concedendum absolutionem a iuramento, non obstante ta
li clausula, ⁊ si ista mulier fuisset tunc minor, res esset clarior, quia hoc te
net Butr. in d. c. cum contingat. subest enim illa ratio doli pręsumpti
eorum qui receperunt tale iuramentum. argum. d. l. si quis cum sciret.
⁊ quia qua facilitate contraxit, eadem pręsumitur talia verba posuisse.
arg. l. doli §. diuersum. ff. de nouat ⁊ quod not. Bar. in l. si. §. idem quę
sit. ff. de consil. inde. ⁊ Alc. consil. clxxviij. visa scriptura. lib. ij. Fortius
sentit Abb. in d. c. cum contingat. quod imo etiam erit concedẽda abso
lutio: quia renunciatio talis videtur apposita, potius ex verborum exu
berantia: quam solent notarij apponere pro conualidatione contractus
quam quod ita esset secundum mentem contrahentium. arg. c. cum ve-
nissent. de institu. ⁊ quod notatur in c. Quintauallis de iureiur. ⁊ simili p
Spe. in tit. de emp. ⁊ vend. §. nũc videndũ. versi. qđ si vẽdẽs equũ. ⁊ qđ
not. Bar. l. j. vj q. õ iure codicillorũ. cũ similib. ⁊ licet ista rõ Abbatis ha
beat in se aliquam difficultatem, vt per Alc. d. con. cxxv. tamen in casu
nostro puto indubitanter huic mulieri succurrendum, propter multas
coniecturas quę concurrunt in eius fauorem, quibus concurrentibus
satis fatentur doctores: etiam qui alias contradicunt concedendaz esse
14 absolutionem a iuramento. Prima est † manifestus dolus patris Ni-
colai, qui est excludendum fideicommissum sumpsit infantem ab hospi-
tali, ⁊ finxit ex se genitum. ⁊ fecit eum legitimari, que res arguit expres-
sam malitiã prouenientẽ ex partu suppositi de quo in l. j. C. ad l. Cor-
neliam de falsis. facit reg. c. semel malus. de reg. iu. in vj. Secunda, quia
ipse pater simul cum Alberto recepit talem renunciationem. vnde faci-
lius presumitur timor, ⁊ metus reuerentialis. l. j. §. quę onerandę. ff.
quarum rerum act. per Mod. in ca. causam matrimonij. de offi. de leg.
15 Tertia, q; ista erat † mulier, ⁊ ex fragilitate sexus facile pręsumitur de
cepta. secundum Bal. in rubr. C. de rerum permut, circa fin. vbi dicit
16 q; † in contractu damnoso facto etiaz cum iuramento simplicitas pre-
sumitur in minore muliere, ⁊ rustico, ⁊ tale iuramentum per episcopum
relaxari debet. idem tenet in c j. §. item sacramenta. de pac. iur. firman-
da. Quarta, quia illi mulier renunciauit iuri sibi competenti ex testa
mento nõ visis. nec inspectis verbis testamẽti. l. de his. ff. de trãsac. l. j. ff.
quẽad. test. aper. Alc. in l. q Rome. §. duo fratres. ff. de verb. obli. Ang.
cõsil. lxxxiij. incip. cũ his ⁊ quest. ⁊ licet aliqui contradicant propter iura
mentum, tamen loquuntur quãdo non subest dolus, nec verus nec pre
sumptus recipientis: in casu vero nostro subest, propter enormissimam
lęsionem, ⁊ quia in facto etiam asseritur, quod pater ipsius ei persuade-
bat, quod ipsa nullum ius habere, ⁊ sic eaz decipiebat. Nec obstat, quod
17 † in dicto instrumẽto renunciationis, interuenit auctoritas iudicis, ⁊ re
nunciatio sit facta verbis valde pręgnantibus, quia illud non impedit
rescissionem, quę prouenit ex enormissima lęsione, secundum Paul. de
Castr. d. consil. cxxiij. in j. vol. Corn. d. consil. ccxiiij. Decius d. consil.
cxxx. Fulgo cexxxvj. Dyn. quem sequuntur Moder. repetentes in
d. c. quamuis. ⁊ ita mihi videtur de iure dicendum.

SVMMAE RERVM. CXXXVI.

1 Quando contrahentes usi sunt uerbo locationis & conductionis quod talis contractus sit tantum locatio dicendum est.
2 Diuisio pretij non multiplicat contractum.
3 Pacta circa naturalia contractuum non alterant substantiã contractus
4 Ecclesia lasa in contractu locationis debet in integrum restitui.
5 Ecclesia lasa restitutio conceditur si lasio est considerato tempore contractus alioquin quod deinde superuenit propter ubertatem uel aliam causam non facit ut ideo ecclesia dicatur lasa.
6 Lasio quando dicatur enormis uel enormissima.
7 Quando Cardinalis Camerarius attestatur de consensu Pontificis uiue uocis oraculo se aliquid facere illi est credendum.
8 Vectigalia dicuntur regalia.
9 Fiscus difficilius in integrum restituitur quàm ecclesia.
10 Administratores conueniendi idq; ante restitutionem.
11 Restitutio in integrum etiam remedium subsidiarium ad quod ultimo duntaxat loco quando aliter prouisum esse non potest descendimus.
12 In consilio Principum & Regum omissis scrupulositatibus iuris debet procedi sola facti ueritate attenta.
13 Coram Principe proceditur tanquam coram deo unde ad solemnitates iuris positiui non attẽdimus quia illas sola prasentia principis supplet
14 Sententia Principis ualet licet non conformis libello.
15 Spoliatus ante omnia restituendus fall.
16 Quoties utraque pars pretendit se possidere & iuste timetur derixa uel scandalo debet iudex per uiam sequestri ad se trahere.


Accedo ⁊ ipse in sententiam suprascripti domini cõ
sultoris. Quia ⁊ elegãter, ⁊ copiose ea omnia attigit,
quę pro casu huius dilucidatione necessaria esse po-
terant adeo, vt eius scriptis quicquam addere nihil
aliud sit quam (vt prouerbialiter dicitur) solem faci-
bus illustrare nihilominus ne prorsus illotis pedi-
bus transire cum eo videar pauca quędam adijcere
non grauabor. Primus est articulus, nunquid cõ
tractus, de quo agitur, sit vnus tantum, seu vna locatio, an vero plures,
⁊ sic tot locationes, quot anni vel menses. Et in primis sciendum est,
quod licet verba contractus sint, Vendiderunt & loquauerũt omnes & sin
gulos fructus, reditus, &c. tamen ista videtur esse potius locatio, quam
venditio pręstatio pretij sit vniformiter diuisa in singulos menses, vel
annos, vt sentit glo. vbi Bar. ⁊ docto. in l. j. C. de iure emphyt. ⁊ in ter-
1 minis nostris, quãdo † vtroque verbo locationis, ⁊ conductionis vsi
sunt contrahentes, q; sit locatio tantum firmant. Joan. de Imo. in l. cõ
tem. §. qui maximos. de publica. ⁊ Alex. in consi. cviij. in iij. vol. ⁊ ita in
instrumẽto in omnibus pactis vbique appellantur conductiones, quod
2 autem sit † vnicus cõtractus locationis est doctrina Bart. in quest. sua
iij. incip. publicanus. versic. quinto probatur. vbi concludit q; propter
vnum precium constitutum ab initio vnus est contractus, licet pręsta-
tio sit diuisa per annorum numerationem. l. cũ eiusdem. ff. de ędil. ędi.
l. si duos. ff. de contrah. emp. l. si duo. ff. de in diem adiect. cum similib.
limitat tamen idem Bart. hoc in fine d. questio. nisi habitus fuisset cer-
tus respectus ad pręcia singularium rerum, per l. ędiles autem. in fi. cũ
gl. ff. ff. de edi. ędict. Quę limitatio ad casum nostrũ nõ pertinet. ⁊ cum
suprascripta opin. Bart. transeunt communiter doct. in d. §. qui maxi
mos. vt per Alex. d. consi. cviij. Cor. cons. xij. in iiij. Soc. lxxxviij. vol.
j. Jo. Firmianum in tract. de gabel. j. q. ij. parte. Nec me mouet ratio,
quę fit in contrarium per dominos aduocatos fiscales, dum dicunt, q;
cum pacto sit cautum, vt in casu renuntionis non consideretur sterilitas
vel fertilitas totius temporis quinque annorum, sed soluz decem ⁊ octo
mensium

mensium proximorum tanquam, tot debeant esse locationes, quot de-
cem ⁊ octo menses ter iterati. Respondeo enim ꝙ hoc modo non qua-
draret computatio, quia vltimo loco supersunt duntaxat sex menses vt
recte fuit allegatum per dominum consulentem. Preterea istud pactuz
computationis faciende circa remissionem mercedis non habet altera
re substantiam contractus, vt ideo multiplicetur, vt qui vnus erat effi-
3 ciantur tres ⁊ triens: quia † pacta circa naturalia contractum non alte
rant substantiam contractus, secundum glos. in l. pacta conuenta. ff. de
contrahenda emp. maxime cum hec coniectura hoc non inferat nec vr-
geat, vt ideo dicamus contractum multiplicari: oportet enim coniectu-
ram esse vrgentem, vt dicamus inter partes actum esse vt plures sint cō
tractus, quod probo aliquibus similibus. Primo, per doctr. Bar. in l.
scire debemus. ff. de ver. oblig. vbi concludit venditionem plurium spe-
cierum vnicum censeri contractum: quamuis venditor duplici obliga-
tione teneatur, cuz duas species vendiderit: attendi enim potius perso
nam emptoris: quod vna tantum obligatione tenetur. ẜ. ad precium ꝙ
fuit vnū. Ecce ergo, ꝙ coniectura proueniens ex duplici obligatione vēdito
ris, non sufficit vt censeatur multiplicatus contractus. Secundo per id
ꝙ no. Ant. de But. Pet. de Anch. ⁊ Inno. in c. j. extra de precar. vbi lo
quuntur in emphyteusi renouanda de quinquennio in quinquenniuz,
vt nihilominus dicatur vnus contractus nec multiplicetur ex coniectu
ra renouationis. Tertio ex eo quod not. Bal. in l. fin. §. preterea. C. de
iure dot. vbi vnitas pretij adeo facit, vt contractus sit vnus tantum, ꝙ
quamuis plures species sint vēdite, ⁊ in vna sit deceptus emptor vltra
dimidiam iusti pretij, non tamen fiat commixtio, nec censeatur multipli
catus contractus. ideoq; non sit locus rescissionis. allegat text. in leg. si
duorum. §. videamus. ff. de act. emp. Quarto per id, quod not. Raph.
Com. ⁊ sequitur Alexand. ⁊ modern. in l. si ex toto. §. final. ff. de lega. j.
per illum textum cum gloss. in verbo, alterutra. vbi stipulatio octo lecti-
cariorum adeo est vna, vt etiam si in singulos homines stipulata sit cer-
ta pecunia, non tamen propter hanc sequentez multiplicetur prima, sed
potius ipsa sequens assumat naturam precedentis, ⁊ ipsa quoque dica
tur vna. Vltimo per doctrinaz Bar. in l. si seruus communis Meuij.
§. fina. in fine. ff. de stipu. seruor. vbi concludit, quod locatio alicuius rei
quamuis promittatur pensio in annos vel menses singulos est vna licet
sint plures prestationes. Quod ampliat ibi Oldrad. ⁊ Alberic. vt ni-
hil referat quod pecunia, seu commoditas ei acquiratur ad quem ra-
tio iuris eam transfert per illū textum, presumptio enim oriens ex mul
tiplicitate commoditatis non facit, vt talis contractus ideo minus sit
vnus, ⁊ ibi infert ad questionem doctoris, qui per quatrienniuz operas
suas professorias reipub. locauit de quo dicendum, vt per eum. Meri-
to ergo in casu nostro est dicendum non sufficere suprascriptam conie-
cturam sed contractum de quo agitur esse vnum tantuz: ⁊ ideo pro par
te rescindi non posse nec per restitutionem in integrum, nec alia ratione
per doctrinam Bald. in d. §. preterea. cum quo transeunt doctor. Alc.
Aret. Jas. Claudius in d. l. scire debemus. Secundus est articulus
quomodo possit fisco succurri presupposita lesione in qua questione cō
4 stituendum est pro regula, ꝙ † ecclesia lesa in contractu locationis de-
bet in integrū restitui. c. j. extra de in integ. rest. c. j. de reb. eccl. nō alien.
sed ista conclusio recipit plures limitationes, que omnes videntur in ca
5 su nostro militare. Prima est, vt tunc demuz cōcedatur † restitutio, si le
sio est considerato tempore contractus: alioquin quod deinde superue
nit propter vbertatem vel aliam causam non facit, vt ideo ecclesia dica-
tur lesa. c. ad aures. in gloss. fi. de reb. eccl. non alie. c. cum dilecti. in glos.
ij. de emp. vend. ⁊ est text. in l. si voluntate. in fi. C. de rescin. vend. vbi
Bart. Bal. ceteri ⁊ diffuse per Jas. cons. liij. in j. ⁊ fuit latius deductuz
per dominum consultorem. Secunda est limitatio vt nō concedatur re
stitutio, nisi propter enormem lesionem: quia alias quelibet lesio non suf
ficeret, vt inquit Abb. in d. c. j. ver. adde ad tertiuz. Idemq; probatur
in c. pen. de reb. eccl. nō alie. Fortius scribit Fel. in c. accepimus. de fide
6 instr. ꝙ oportet quod talis lesio sit euidentissima † quādo vero dicatur
enormis vel enormissima ponit Bar. in l. si societatem. §. arbitrorum.
ff. pro soc. Tertia est limitatio vt non dicatur ecclesia ledi, sed impute-
tur prelato si tale damnum potest refici ex redditibus ecclesie adeo, vt nō
sit opus venire ad alienationem immobilium, secundum Abb. ⁊ Car.
in c. j. per illum tex. extra de depo. ⁊ in c. pen. de fideius. imputet enim
sibi prelatus, ꝙ cōsenserit tali contractui, quod in casu nostro etiam dici
7 potest, vt imputetur talis consensus ipsi † pontificis, ⁊ cum Cardinalis
ipse camerarius attestetur de consensu pontificis viue vocis oraculo, se
hoc facere illi est credendū. c. nobilissimus. xcvij. distinc. docto. Quar-
8 ta est declaratio seu limitatio. vt cum hic tractemus de locatione † ve-
ctigalium, que sunt regalia, iuxta c. j. que sint regal. in vsib. feud. vtatur
ecclesia in hoc non iure suo sed iure fisci, quia transierunt in ecclesiaz cū
causa sua, vt per doc. Bar. in l. si conuenerit. §. nuda. de pig. act. Fel. c.
translato. de const. quod etiam obseruatum apparet ex forma instrumē
ti: cum locatio non sit facta secundum formam ecclesiasticarum regula-
9 rum, sed solum regularum fiscaliuz † fiscus autem difficilius in integrū
restituitur, quam ecclesia, vt habetur in l. ciuitas. ff. si cert. pet. Quinta,
10 ⁊ vltima est declaratio, vt si lesio processit: quia † administratores dili-
genter non inuestigauerint conductorem, ipsi teneantur de suo prestare
ecclesiam indemnem: quia propter negligentiam suam ipsi tenentur, vt
per Abbat. in d. c. j. de restit. in integ. ⁊ per Felyn. in d. cap. accepimus.
versi. iij. declara. cum concord. Sed in hoc suboritur difficultas, an te-
neantur duntaxat in subsidium, an vero prius ipsi sint excutiendi quaz
concedatur restitutio in integrum aduersus conductores: ⁊ putauerim
11 eos prius conueniendos. Primo quia † restitutio in integrum est re-
medium subsidioruz ad quod vltimo duntaxat loco, quando aliter pro
uisum esse non potest, descendimus. l. in cause. ij. ff. de mino. l. fi. in prin.
ff. de eo per quem factum er. Secundo, quia cum isti teneantur ex negli
gentia sua, ⁊ hic ex quasi delicto ipsi, in primis conueniuntur priusquam
[illegible] restituatur ecclesia, secunduz glos. Salic. Aretin. ⁊ ceteros in l. iubemus
nullā. C. de sacr. eccl. Tertio, ꝗ iura simplr obligant ipsos administra-
tores, nō aūt in subsidiū. vt est tex. in l. ij. C. de administ. reip. in l. j. C. de
locat. pred. ciuil. lib. xj. vbi est casus presentis quest. Illud tñ nō omitto
videri mihi Ces. maiestatem, recte atque ordine facturā, si interim auo
cet ad manus suas possessionem bonorum, de quibus agitur, donec iu-
dices ipsi super iure partium pronuntiauerint: cum eniz hec controuer
sia sit inter proceres regni, ⁊ tractetur de restitutione castrorum, atque
arcium, que difficulter ⁊ magnis expensis, vix tandem extorquentur, ⁊
possent sequi magna scandala i arbitror auocationem hanc faciendam
esse. Suaderemq; consiliarijs Ces. maiestati, vt maxime in hoc inten de
rent, vt tranquilliore via possent deinde merita cause cognosci atque de
cidi, que mea sententia conformis est multis conclusionibus iuris, que
12 per doctores varijs in locis traduntur. Prima est, quia † in consilio
Principum, ⁊ Regum, omissis scrupulositatibus iuris debet procedi
sola facti veritate attenta: vt per Bart. in l. j. C. vt que desunt aduocat.
⁊ quod habetur in ca. ad petitionez. ad fi. extra. de appel. per Bal. c. ij.
13 de no. for. fid. quia † coraz Principe proceditur tanquam coram Deo:
vnde ad solemnitates iuris positiui non attendimus: quia illas sola pre
sentia Principis supplet. l. omnium. C. de test. vbi. gl. ⁊ doct. Unde co-
ram eo sufficit narrare factum absque alia conclusione libelli, secunduz
Innoc. ⁊ docto. in c. j. de lit. contest. ⁊ c. in causis. vbi Abb. j. not. de re
iudicata. Nec est necessaria expressio loci aut temporis. cap. ij. vbi Bal.
14 de confes. ⁊ † valet eius sententia, quamuis non conformis libello, secū
15 duz Bal. in l. Aemilius. de minor. Secūda est conclusio, ꝙ † spoliatus
ante omnia sit restituendus. l. j. C. si p vim vel alio mō. tñ hoc nō pcedit
in restitutiōe facta alicuius fortalitij, seu castri, cuius deinde recuperatio
esset multū difficilis: tūc enim iudex dz potius possessionem ad manus
suas trahere, ⁊ interim de proprietate cognoscere, secundum Paulum
Castr. in l. ij. C. de edicto diui Adr. sequitur Alex. in l. naturaliter. §. ni
hil cōmune. de acquiren. possess. bene facit text. in l. ij. ff. de appel. recip.
iuncta l. ante sententiam. C. quorum appel. non recip. Uidetur enim ta
li casu damnum esse irreparabile, ⁊ ideo licita est retentio possessori: vt
per Bart. in l. si alius. §. bellissime. ff. quod vi aut clam. ⁊ habetur in c.
16 in literis. de officio de leg. Tertia est, quia † quoties vtraque pars pre-
tendit se possidere ⁊ iuste timetur de rixa vel scandalo, debet iudex pos-
sessionem per viaz sequestri ad se trahere. l. equissimū. l. ⁊ si vsufructus
§. si inter duos. ⁊ ibi Bart. ff. de vsufruct. Quod maxime procedit, quā
do talis auocatio possessionis fieret cum clausula, sine preiudicio iuriuz
vtriusq; partis: vt per Innocen. Aretin. ⁊ Modern. in c. in presentia.
de probat. ⁊ practicam Papien. in forma sequestri, seu saisimenti. ⁊ per
Mod. in l. vnica. C. de prohibita sequestr. pecu. debet tamē precedere
aliqua cause cognitio, an subsit timor rixe. cap. querelā. de simon. Alex.
cons. v. ponderatis. in iij. vol. nisi tamē ex qualitate personarum aliud
appareat, vt inquit Bald. in l. nullus. C. de summa. Trinit. ⁊ fide cath.
prout in casu nostro: cum lis vertatur inter primarios proceres Regni.

SVMMAE RERVM. CXXXVII.

1 *Verba obtulerunt & promiserunt ad nudam pollicitationem re-
ferruntur.*
2 *Pollicitatio de iure Canonico nullam actionem parit.*
3 *Pollicitatio facta Respublica obligat facientem si ob honorem decre-
tum uel decernendum sit facta uel aliam similem causam si qua po-
test inueniri.*
4 *Vtile per inutile quandoque uitiari.*
5 *Habilis ubi admittis secum inhabilem non uidetur uelle insolidum
obligari.*
6 *Generalitas uerborum non trahitur ad casus prohibitos.*
7 *De iure canonico prohibitum est transigere in causis criminalibus
quia eo iure non ingeritur pœna sanguinis.*



Ac in causa tam copiose, ⁊ subtiliter allegatum est
per claris. aduocatum vt operepretium non sit in
syluam ligna deferre, ideo paucioribus ero conten
tus, maxime in articulo non ad modū dubio. Cō
cludo itaq; veraz esse conclusionem quod compo
sitio, de qua agitur per chirographuz facta mona-
sterio ipsi nihil nocere potest, nec executionem cō-
tra ipsum mereri idq; potissimum quatuor ratio-
nibus. Prima est, quia chirographum illud continet nudam pollicita-
1 tionem, vt apparet ex † verbo obtulerunt, ⁊ verbo promiserunt quod
etiam ad nudam pollicitationem referri potest. l. sciendum. §. dictuz. de
2 pollicit. que † pollicitatio etiam de iure canonico, nullam actionem pa-
rit, vt est magis communis opinio, secundum Abbat. in c. cuz inter vni
uersas. extra de elect. Jas. in rubric. ff. de verb. obligat. quod certissime
apparet ex verbis ipsius chirographi, in quo nulla acceptatio ex parte
Uicelegati, imo quod plus est profitetur Uicelegatus se non habere fa
cultatez acceptandi, vt merito talis cōtractus sit nullus, in quo nō inter
uenit mutuum factum. l. quecunque gerimus. ff. de act. ⁊ oblig. l. in om-
nibus reb. eodem titul. adeo etiam vt fauor ecclesie aduersus hanc regu
lam non preualeat, vt est gloss. quam ibi sequitur Castr. ⁊ alij doct. in l.
illud. C. de sacrosan. eccles. vnde etiam non obstante tali compositione
processum fuit aduersus dictos canonicos, ⁊ ideo satis apparet nō fuisse
acceptatam dictam compositionem. l. Paulus respondit. ff. rem ratam
3 haberi. ⁊ licet alias speciale sit, ꝙ † pollicitatio, facta reipublice obliget
facientem, tamen hoc est verum, si ob honorem decretum vel decernen-
dum sit facta vel aliam similem causam, si qua potest inueniri. l. j. cum
gl. l. propter. l. ob casum. ff. de pollicit. ob relaxationem aut. in carcera-
torum non valeret: quia in hoc non vertitur principaliter vtilitas pecu

niaris reipublicę. Secunda est ratio quia promissio facta est per tres
canonicos, ⁊ primo loco per dominum Franciscum, deinde per domi-
num Vitalem, demum per dominum Faustinum: cum tamen solus do.
Vitalis haberet mandatum transigendi. Unde videtur quod hoc ca-
4 su † vtile per inutile vitietur. l. Pedius. ff. de arbitr. c. mesana. c. illa. de
elect. per Jas. in l. j. §. sed si mihi. ff. de verb. oblig. versic. viij. adde ma-
xime cum in casu nostro inhabilis primo ⁊ principaliter sit expressus,
vt habetur in c. fin. vbi Abb. extra de procur. ⁊ per Marian. Socyn.
5 consi. xxxvij. in j. vbi concludit, quod vbi † habilis admittit secum inha
bilem, non videtur velle insolidum obligari, ⁊ facit tex. in cap. si duo. de
procur. Et hanc rationem ego in casu nostro satis puto veram esse: cum
Vitalis expresse non transegerit super eo in quo habebat mandatum,
sed in re in qua nullum mandatum habebat, id est super subventione
contra Turcas: licet in consequentiam quandam ⁊ incidenter dictum
sit, quod aboleatur processus, ⁊c. vnde verisimiliter credidit quod par
esset, etiam sociorum suorum potestas: quo casu non procedit regula. l.
j. §. quod cum. ff. quod fals. tut. vt habetur in d. c. fin. ⁊ per Marian.
d. consi. xxxvij. Tertia est ratio quia mandatum Vitalis non videtur
extendi ad hunc casum: licet enim habuerit facultatem transigendi, nõ
tamen hoc modo transigendi. i. soluendi tantam pecuniam pro qua ne
cessarium sit bona ecclesię alienare, hoc enim est prohibitum a iure: qz
licet pro redemptione captiuorum hoc possit fieri, vt habetur in ca. sa-
crorum. ⁊ c. sicut. xij. q. ij. tamen pro captis ex maleficio hoc fieri non
potest, ſm glo. in dictis iuribus: ⁊ ibi per Domin. de S. Gem. ⁊ est gl.
in c. non satis. verb. ⁊ propter lxxxvj. distin. ⁊ quod habetur per Mo
der. in auth. res quę. in vlt. q. Bar. C. communia de leg. ⁊ hoc maxime
promittendo tantam pecuniam: quę excedit modum, ⁊ inducit manu-
festam lęsionem, vt nõ possit dici promissa hęc pecunia pro sola redem-
ptione vexationis, de quo in c. dilectus. extra. de simo. Quarta ratio
est, quia verba illa mandati iterum ad transigendum ⁊ componendum
super quibuscunqz rebus, causis ⁊ negotijs. ⁊c. recipiunt restrictionem
a iure in causis super quibus licita est transactio seu compositio, quia
6 † generalitas ista verborum non trahitur ad casus prohibitos. l. si pro
curator. ff. de con. indeb. vbi Jas. l. si pater. ff. quę in fraud. credit. gl. in
c. dilecto. in glo. ij. vbi Jmo. extra de preb. Alex. consi. xxxij. in ij. volu.
7 cum simılib. sed † trãsigere in causis criminalibus de iure canonico est
prohibitum, quia eo iure non ingeritur pęna sanguinis, vt dicunt do-
in l. transigere. C. de transact. ⁊ est glo. ij. q. ij. c. in omnibus. Roma. sin
gulari. dclxxxj. non potest ergo talis clausula intelligi de transactione in
causa criminali in qua fuit nostra quęstio, sed de quibuscunqz alijs cau-
sis, in quibus iure sit permissa. Et ideo transeo cum opinione suprascri-
pti domini Ludouici Syluestri, doctoris pręstantissimi. Et ita mihi
videtur saluo semper saniore iudicio.

SUMMAE RERUM. CXXXVIII.

1 *Generalis sententia ad acta relationis uis.*
2 *Hæredem ob inuentarium falsum non grauari.*
3 *Quando testator legat rem hæredis dominium non transit in legatarium.*
4 *Quod lex ait de re hæredis perinde ac sua posse quemlibet disponere quomodo intelligatur.*
5 *Verbum diuidantur tanquam uerbum commune ad uniuersitatem bonorum refertur ad institutionem ipsorum liberorum.*
6 *Verbum commune applicatum rei certæ non trahitur ad institutionē.*
7 *Non licet mutare actionem nisi refectis expensis.*
8 *Non est in facultate Patris assignare deteriora bona pro legitima.*
9 *Testamentum cum sit iuris publici pacto priuatorum tolli non potest.*
10 *Sententia iudicis seu res iudicata pro ueritate accipitur.*
11 *Primogenituræ & maioritatis discrimen.*
12 *Verbum quicunque maior natu est intell.*
13 *Ex præcedentibus declarantur sequentia.*
14 *Verba ordine sit cessiuo nunquam subintelligi.*
15 *Proclamata conditionale ius habētibus & nasciturıs etiā præiudicare.*
16 *Immiscens se hæreditati Paternæ tanquam hæres non potest uenire cō tra testamentum etiam quo ad ea quæ sunt ultra portionem suam.*
17 *Actio personalis non transit in singulares successores sed in uniuersi-* [redacted]
18 *Verbum diuidantur quod est commune adiunctum rei particulari non importat institutionem.*
19 *Prætendentes ius ex fideicommisso conditionali debent contradicere Oridis Cameræ alias in perpetuum excluduntur per uerba decreti.*
20 *Crida omnibus non contradicentibus præiudicant iuxta earum formā siue natis siue nasciturıs quia si tollant ius quæsitum quod est fortius multo magis ius quærendum.*
21 *In feudis lapsus temporis excludit nascituros.*
22 *L. bene a Zenone non facile limitan.*



N ista causa, in qua alias ego consului, tam diffuse scri
ptum est, ⁊ per me, ⁊ per alios doctores, vt minime exi
stimem esse operępretium toties dicta repetere. Pau
cis igitur agam, ⁊ solum insistam in resolutione moti-
uorum quę per pręstantiss. Judicem nuperrime sunt
exhibita. Et prima difficultas est circa valorem testa-
menti do. Bartholomęi Sicamelicę, in qua D. Judex disputat esse nul
lum. Ego autem consulendo dixi contrarium, nec nunc repeto: Solum
dico, q etiam si dictum testamentum non valeret, tamẽ Com. Vlderi-
cus aduersans non posset obtinere: quia mortuo Sicamelica, successis
set eius filia Margareta ab intestato, quę deinde mortua est condito
testamento, quo vocauit non solum Albertum filium, sed etiam eius fi-
lios legitimos masculos, ⁊c. Quis verbis Com. Barth. Scotus Al-
berti secundo genitus est vocatus, in cuius pręiudicium nõ potuit Al-
bertus constituere aliquam primogenituram, vt diffusius ostendi in cõ
silio. Rursus dico, q cum Albertus in iudicio contradictorio obtinue-
rit contra matrem, q testamentum Sicamelicę valeret, non potuit Al-
bertus nec eius hęredes nunc allegare hanc nullitatem, per text. in l. si
seruus plur. um. §. j. ff. de leg. j. vbi omnes not. Et licet Alex. ad quem
D. Judex se remittit in consi. cxxij. in j. volu. Conatus fuerit respon-
dere huic argumento, tamen eius opinio non est vera nec communiter
approbata. Jnquit ipse q tex. in d. §. j. procedit, quando sententia esset
iniusta, non autem quando esset nulla: in casu autem nostro tenet, q sen
tentia esset nulla: quia habet relationem ad processum, ⁊ in processu ap-
paret non esse legitime probatam dictam voluntatem. vnde succedit cõ
clusio, q quoties iudex expresse habet relationem ad acta, ⁊ ex actis ap-
pareat error iudicis, sententia est ipso iure nulla, allegat multos concor
dantes. Ego autem dico, q illa doctr. procedit, quoties relatio est facta
circa aliquid in specie, quod dicatur in actis contineri, ⁊ nõ reperiatur:
1 secus † quando relatio est generalis: puta in casu nostro quo dictũ est,
Quòd tam per scripturam ipsius Sicamelicæ, quàm per alias probationes & legitima indicia probatum est, &c. tunc enim valet sententia, quia
non apparet de expresso errore. ⁊ ita illa opin. reprobatur ibi in apostil.
in impressione Lugdunensi, vbi allegatur Matthęus de Afflictis De
cis. Neap. xxviij. qui dicit, q ita consilium Neapolitanum iudicauit. tã
quam ista sit verior ⁊ communior opinio, vt apparet ex concordantibus
ibi allegatis, ⁊ per Felin. c. inter cęteras. extra de re iud. ⁊ quia in sen-
tentia sit nulla propter errorem, intelligitur de errore qui oculo corpo-
reo comprehendi possit, ſm Jnn. in c. P. ⁊ G. de off. dele. But. in c. ab
excommunicato. extra de rescr. Riminal. in l. j. in fi. C. de errore calcu.
Subijcit Alex. aliam responsionem, videlicet q Com. Barth. cum fue
rit hęres Alberti patris, non potest contrauenire eius testamento, etiã
q in eo disposuerit de re ad ipsum Barth. spectante, ex testamento Si
camelicę per l. cum a matre. C. de rei vend. ⁊ l. si tibi homo. §. si fundus
2 ff. de leg. j. Respondeo, q Com. Barth. fuit † hęres cum beneficio in-
uentarij vnde non potuit grauari, ſm not. in l. fin. §. in computatione.
3 C. de iur. delib. de quo alias diffuse fuit disputatum. Pręterea, † quan-
do testator legat rem hęredis, dominium non transit in legatarium. l. si
4 hęredis seruus. ff. de leg. j. Et quod † lex ait de re hęredis, perinde ac
sua posse quemlibet disponere §. nõ solum. instit. de leg. intelligitur re-
spectu personalis actionis, non autem de dominij translatione. d. l. si hę-
redis. ⁊ tradunt omnes Mod. in l. j. ff. de leg. j. ⁊ in l. si tibi homo. §. si
fundus. eo. tit. Cum ergo Alber. constituerit primogenituram in re Co
mitis Barth. solum superest actio personalis contra hęredes Barth.
non autem realis contra istos particulares successores, qui datum ha-
buerunt a Barth. l. j. §. si hęres percepto. ff. ad Treb. l. fi. §. fin. de ptr.
emp. Subijcit rursus Alex. in d. consi. q d. testamentum Alber. nõ est
nullum pręteritione: quia illa clausula, *Volo quod omnia bona mea immobilia & mobilia æqualiter diuidantur inter ipsos filios, seu eorum libe*
5 *ros.* nam ſm eum † verbum, diuidantur, tanquam verbum commune
ad vniuersitatem bonorum, refertur ad institutionem ipsorum liberoꝝ
vt l. quoties. cum glo. C. fam. ercis. vbi Bal. ⁊ Sali. ⁊ quę habentur in
l. his verbis. in prin. de hęred. insti. Quod dictum non est verum, ⁊ re-
cte reprobatur ibi in apostillis. per ea quę notat ipsemet Alex. psil. lxx.
in ij. cui addo, q illa verba, omnia bona mea mobilia, ⁊ immobilia, non
comprehendunt iura ⁊ actiones, ⁊ ideo dicitur relictum rei certę, ſm
Bar. in l. Centurio. ff. de vulg. quem ibi sequuntur doctores, verbum
6 autem † commune, sicut est verbum diuidantur, applicatum rei certe,
non trahitur ad institutionem. l. cogi. §. ⁊ generaliter. vbi not. ff. ad Tre
bel. §. aliud. ⁊ §. cęterę. in auth. vt cum de app. cogn. l. Lucius. §. filias.
de leg. ij. ⁊ per Bar. in d. l. Centurio. in iiij. parte principali. Bal. d. l.
quoties. Et si dicatur, quid hoc refert, cum omnino sustineatur primo-
genitura ex clausula codicillari, ſm doct. in auth. ex causa. C. de lib. pręę
te. ⁊ Alex. in d. consi. Respondeo, q plurimum refert, saltem in modo
agendi, quia Co. Vldericus ⁊ eius antecessores, non petierunt fidei-
commissum de manu hęredis, sed intentarunt iura directa. vnde non
possunt obtinere ex fideicommisso, nisi mutata actione. l. fin. C. de iure
7 codic. † nec possunt mutare actionem, nisi refectis expensis. l. edita. C.
de eden. vbi doct. Et sic Com. Vldericus qui petit expensas, tenetur
ipse eas aduersarijs soluere. Jtem plurimum refert, propter deductio-
nem legitimę, quam possunt isti deducere super bonis Sarmati: quia
8 † non est in facultate patris assignare deteriora bona pro legitima, vt di
cunt omnes in l. in quartam. ff. ad l. Falcid. ⁊ etiam multum refert pro
pter prohibitionem deductionis quartę Trebellianicę, q in testamen-
to fieri potest. authen. sed cum testator. C. ad l. Falcid. in codicillis nõ
potest, ſm Bal. consi. cccclxxiiij. in ij. glo. l. qui filio. §. j. ff. de hęred. in-
stit. verb. neqz liberis. in fin. dixi in l. licet. C. de pactis. vnde deducen-
da esset dimidia castri Sarmati. propter legitimam ⁊ Trebel. ⁊ alias
dixi. Et ex ijs apparet quod consilium illud Alex. est satis erroneum, ⁊
non meretur dici consilium, sed simplex allegatio facta in fauorem par-
tis Nec multum me mouet ratio, quę in motiuo adducitur, videlicet q
9 approbatio testamenti non potuit fieri in alterius pręiudicium, † cum
testamentum sit iuris publici, quod pacto priuatorum tolli non potest.
l. iij. ff. de testam. l. ius publicum. ff. de pact. ⁊ per Dec. psi. cccclxxxvij.
10 num. 18. ⁊ ccccxciij. Rudeo, etsi q illud sit verum, tamen † sententia
iudicis, seu res iudicata pro veritate accipit. l. j. ff. de re iud. l. ingenui.
ff. de stat. hom. vnde sententię pro Alberto latę, q testam. Sicamelicę
valeat,

valeat, non possint ab ipso allegari iniustę. d. l. si seruus plurium. §. j. de
leg. j. l. debitor. §. fi. ff. ad Treb. & sicut Alber. eas suas a se approbatas
& executioni missas improbare amplius non posset: ita nec Com. Alde
ricus habens causam ab eo. l. si superatus. cũ ibi not. ff. de pign. Secun
da difficultas principalis est, an verba testamẽti faciant in fauorẽ secun
dogeniti, seu Comitis Bart. & iudicio meo, res est adeo clara, pro Co-
mite Bart. & dñr pro habentibus cãm ab eo, vt nõ mereaẽ retrocari in
11 dubium. Siquidẽ magna est † differentia, an quis cõstituat primogeni
turam in testamento suo, an vero maioritatẽ in primogenitura. Nã fi-
lius primogeniti excludit patruum, sm magis cõem opin. de qua per
Jas. in l. is potest. de acq. hęred. In maioritate vero attenditur tẽpus
quo dies fideicommissi cedit, vt qui tunc sit maior natu succedat, & tali
casu plerunq; contingit, ꝙ patruus excludit nepotem, vt per Alex. cõsi.
iiij. lib. iiij. Anc. cõsi. lxxxij. Dec. cccclij. in fi. Soci. lxxxvj. in ij. & dixi
lib. parergon viij. c. xv. Dico aũt in casu nostro a Sicamelica institutã
fuisse maioritatẽ, sicut vt vulgo Hispani vocant maioragium, nõ autem
primogenturã, q: verba testamenti dicunt, *Quod Albertus, & qui-
cunq; maior filius masculus nasciturus ex eo, & quicunque maior natu
reperietur inter liberos suos ex eo descendentes, habeat Castrum Sarma-
teratio.* Quibus verbis apparet ius deuolui illi: qui sit maior natu,
non aũt et qui sit minor natu, q̃uis filius primogeniti: alioquin in di-
cto testõ istud esset interpretari album pro nigro. & cũ testator vocaue-
rit maiorẽ natu, & excluserit minorẽ fieret interpretatio, ꝙ minor exclu
deret maiorẽ natu, cõ expressa verba testamenti quę repetita sunt quin-
quies a testatore, cũ nullũ vnq̃ verbum fecerit de primogenitura. Nec
obstant cõiecturę quę accurate & diligenter fuerunt collectę pro primo-
genitura, q: iudicio meo, sunt valde leues & friuolę, & potius probãt to-
12 tum † contrarium. Primo dum dicitur, quod illa verba, Et quicunque
maior natu reperietur inter liberos suos intelligenda sunt de filijs primo
geniti ipsius Alber. & nõ de filijs Alberti. Rñdeo, si hoc est veruz, ex-
cluditur Co. Aldericus, q: ex liberis primogeniti sunt superstites alij
maiores natu, q̃ sit Com. Aldericus. Itẽ rñdeo, ꝙ talis interpretatio
caret rõne. cur enim testator inter liberos primogeniti constituat maio-
ritatẽ potius q̃ inter liberos Alberti. Certe nõ est verisimile, ꝙ volue
rit inducere hanc differentiã inter ipsos gradus, vt in filijs primi gra-
dus negligeret maioritatẽ, in alijs vero iuberet obseruari. Preterea di
co, ꝙ illud relatiuum reciprocum, Inter liberos suos, potius dz referri ad
Albertum nominatim expressum & sibi proximiorẽ, q̃ ad primogenitũ
ipsius, per ea quę not. Bar in l. cũ in testõ. de aur. & arg. leg. Aret. cõsi.
clvj. Alex. xxiij. in ij. Et hoc suadetur ex clausula pręcedẽti. Quod qui
cunq; maior filius nasciturus ex eo Alberto, quę verba proprie cõprehen-
dunt ipsum Bart. qui mortuo fratre effectus est maior natu quaz esset
13 Com. Jacob. vnde † ex pręcedentibus declarantur sequentia. l. si ser-
uus plurium. §. fi. de leg. j. Secundo non obst. dum dicit, ꝙ sicut testa-
tor pretulit Albertũ primogenitũ Petro, eadẽ rõne voluit pręferre Ja
cobum primogenitũ Fran. & si testator fuisset de hoc interrogatus, &c.
Rñdeo testator pretulit Alber. non q: primogenitus, cũ de ista primo-
genitura nullũ verbum sit in testõ. Sed q: maior natu. vt in testõ dr. q̃
verba verificantur in Bar. respectu Jacobi. Tertio. non obst. ꝙ dicta
verba debeant intelligi ordine successiuo, vt dicũt doct. in l. Gallus. §.
14 j. ff. de lib. posth. Rñdeo, dicta verba † ordine successiuo nunq̃ sub-
intelliguntur, nisi expressa sint a testatore. & hoc dicũt doct. in d. §. j. vbi
substitutio, Filium & nepotem substituo. est duntaxat vulgaris, vt est ibi
15 tex. Et tñ si † dictũ esset. Filium & nepotem, ordine successiuo substituo,
esset fideicõmissaria. per Dec. cõsi. ccccxxx. Et q̃uis aperta esset talis
dictio in casu nostro, vt ordine successiuo succedãt maiores liberi natu:
non tñ ius deuoluitur ad Com. Aldericum, cũ ex descendentibus Al-
berti sint alij maiores natu, vt supra dixi. Quarto, non obst. ꝙ oẽs filij
Alberti sint positi ad exclusionem Petri substituti, sm glo. in l. Lucius.
secunda, de heredibus instituendis. ergo eadẽ rõne descendentes oẽs
Franc. excludunt Barthol. Rñdeo, ista cõñia non est paritma, & ex di-
uerso non infertur, & verba substitutionis simpliciter vocant maiorez
natu. Et sic Barthol. vel quemlibet alium ex descendentibus maiorẽ
natu q̃ sit Co. Aldericus. Quinto, non obst. quod testator videat vo-
luisse, vt durante vna linea, seu descendentia masculina, semper maneat
apud eam: qua deficiente transeat ad sequentem, & non prius. Rñdeo,
illud est de quo disputamus, & nullum verbum est in testõ de ista linea:
sed simpliciter, ꝙ qui reperietur maior natu succedat. & ideo nõ est quę
rendus nodus in scirpo, nec facienda interpretatio aduersus verba te-
stat. vt minor natu, q: sit ex linea primogeniti, excludat maiorem natu,
vt supra dixi. Deueniendo nunc ad testm Com. Alberti, dicitur quod
est nullum pręteritione nepotuz: q: illa verba, Omnia bona mea mobilia,
& immobilia diuidantur, &c. non importat institutionez, vt supra dixi, re-
probata opinione Alexandri non repeto. Nec obst. quod Bartholo.
16 tanq̃ heres se † immiscuit hereditati paternę, vnde nõ potuit ipse, nec
alius venire cõ testm, etiam quo ad ea quę sunt vltra portionem suam,
per tex. in l. fideicommissaria. §. seruuz peculij. ff. de fideicõmiss. libert.
& quę per illum tex. not. Bart. in l. si tibi homo. §. si fundus. ff. de lega.
& fideicommissis j. Respondeo, argm procedit vbi subest error testato-
ris, qui credidit rem esse suam, cum esset vnus ex heredibus, non videẽ
grauasse alios ad redimendum. sed in casu nostro nullus est error Al-
berti, qui optime sciebat Castrum pertinere ad Bartholomęum tan-
quam maiorem natu ex testamento Sicamelicę, cuius habebat testator
notitiam. cum diu litigauisset & obtinuisset iuxta illud testamentum, &
exclusisset matrem & fratrem, vigore dicti testamenti. vnde non est eius
probabilis ignorãtia l. nõ est ferendus. ff. de trãsactionibus. per Bar.
in l. qui Romę. §. duo fratres. q. ij. ff. de verb. oblig. Pręterea Bart. &
docto. in d. §. si fundus. loquuntur respectu personalis actionis, non
autem respectu vendicationis, vt ibi expresse not. Barto. & cęteri, nos
17 autem non multum curamus de ista † actione personali, quę nõ tran-
sit in singulares successores: sed in vniuersales tantum. d. l. j. §. si heres
percepto. ff. ad senatusconsultum Trebel. Unde hęc oppositio posset
fieri heredibus Bartholomęi de quibus nos non curamus. Verũ &
illud posset dici, ꝙ cõtraria opinio sit verior, prout ibi affirmat glo. & e
Put. Lancel. Decius Petr. de Besut. & nouissime Jas. & ego arbitror
in casu nostro esse verum. nec obstare cõem conclusionem, quę fundatur
in d. §. seruum peculij. vbi tractaretur de re modica, quę in nihilo con-
ditionem heredis grauati deteriorat. vnde nõ videtur trahenda ad ca-
sum nostrum, vt Com. Bartholom. se obligauerit Castrum Sarmate-
ti, in quo maxima pars totius hereditatis consistebat. Certe hoc non
est verisimile, nec cõis opin. trahenda est ad hunc casum, adeo insertis:
pręsertim stante inuentario. Nec obst. ꝙ illi dicti nepotes non videan
tur pręteriti, sed potius vocati. sm ordinem charitatis, & necessitatis. d.
l. Gallus. §. j. Respondeo argumentum procederet, si testator vsus es-
set verbo ciuili, per quod defertur hereditas: sed in casu nostro, vsus est
18 † verbo communi, diuidãtur, quod adiectum rei particulari nõ impor
tat institutionem, vt supra dixi. vbi etiam respondi ad clausulam codi-
cillarem, non repeto. Nec obstant, quę adducuntur contra confiscatio-
nem, tanquam ea bona non potuerint confiscari sm Alexã. consi. xxij.
in j. cum similibus. Nec cridę nocere Comiti Alderico, qui forte tunc
nondũ erat natus. l. j. in fi. C. de annal. except. Decius consi. cccclxvij.
ad fin. Respondeo, ista constitutio primogenturę nihil aliud est, q̃ fi-
19 deicommissum conditionale, & pretendentes † ius ex fideicommisso
conditionali debent contradicere cridis camerę, alias in perpetuuz ex-
cluduntur propter verba decreti, vt tradidit Jaso. post Raph. Com. &
Besut. in l. si stipulatus fuerim. §. cum stipulamur. ff. de verb. oblig. &
ita seruat practica in cridis camerę seu hoc dominus Judex, nec opus
20 est Mineruam docere. Et preiudicant † cridę omnibus non contra-
dicentibus, iuxta formam earum, siue natis, siue nascituris: quia si tol-
lunt ius quęsitum, quod est fortius, multo magis ius quęrendum. c. fi.
de concessione pręben. in vj. & habetur in l. j. C. de pactis. Et q: ista
proprie non est prescriptio, sed potius priuatio facta a lege, quę preiu-
21 dicat etiam nascituris. Hinc videmus † in feudis, in quibus lapsus tẽ
poris excludit etiam nascituros. c. j. in fin. si de inuest. int. dominuz. per
Curt. Sen. consi. penul. Et quia iste excluditur non soluz ex cridis, sed
etiam ex sententia lata super cridis, in qua sententia, vt preiudicet om-
nibus, satis est excludi primum, quia eo excluso, cęteri substituti, seu na-
ti, seu nascituri excluduntur. l. ex contractu. ff. de re iudic. & sufficit cita-
tio per cridas. sm l. sed eo tempore. C. de rem. si pign. & quod not. Alex.
in l. de vnoquoq; ff. de re iudic. in fin. & in l. sępe in vj. requisito. ff. de re
iudicata. Soci. consil. cclxxxij. & seq. per Moder. in l. filiusfa. §. Diui.
de legatis & fideicommissis primo. vbi Crotus. Nõ obstat, ꝙ quamuis
22 Com. Barthol. habuerit datum a fisco, tamen nõ debeat † posse vti be
neficio. l. bene a Zenone. C. de quadr. pręscript. quia non videtur illi le-
gis esse locus, quando fiscus non vendit rem tanquam suam simpliciter,
sed ex certa causa, secundum Socin. consi. xlvj. num. 19. in iiij. per text.
in l. j. C. de heredi. vel act. vend. Respõdeo, isti Moderni ponunt mul
tas limitationes ad tex. in d. l. bene a Zenone, quę sunt manifeste contra
illum tex. & ideo non est facile recedendum a regula illius tex. gen. in l.
omnis distinctio. ff. de regu. iur. & quantum sit ad suprascriptam limita
tionem Socini, non potest aliquo modo defendi, & est contra doctrinaz
Bart. Bald. & aliorum ibi, nisi intelligatur in terminis illius tex. d. l. j.
quando fiscus vendat hereditatem: quia hereditas est nomen vniuersi-
tatis cõtinens credita & debita, & videtur fiscus agere ꝙ emptor soluat
illa debita, & non currat pręscriptio: sed in casu nostro venditio est facta
de bonis, deducto ęre alieno, quod fiscus ipse soluit, vt apparet ex sentẽ
tia in causa proclamationum lata. vnde proprie militat adhuc disposi-
tio d. l. bene a Zenone, generaliter loquitur & derogat alijs pręscriptio-
nibus requirentibus trigin. annos. l. fin. §. pen. C. com. de leg. Et per
hęc videntur sublata ea quę in motiuis deducta fuere.

SVMMAE RERVM. CXXXIX.

1 *Pluralitas actuum non præsumitur in actibus hominum.*
2 *Falsa non præsumuntur nisi quatenus probentur.*
3 *In his quæ possunt esse unum nunquam pluralitas præsumitur.*
4 *A mente Testatoris non uidetur recedendum præsertim per legatarium habentem causam ab eo.*
5 *Datio insolutum cum precario non liberat.*
6 *Ex actu nullo uoluntas & mens Testatoris declaratur.*
7 *Testator legans plures petias terrarum cum conditione quod legatarius non possit petere talem summam pecuniam apparet tale legatũ esse modale.*
8 *Modum implendum aut cautionem præstari.*
9 *Compensatum amplius non peti.*
10 *Vnicus testis tantum contradicens facit fidem instrumenti uacillare.*
11 *Instrumentum falsum in uno censetur falsum in omnibus quia deficit fides quæ est indiuidua.*
12 *Cassato Principali intelliguntur cassata omnia alia capitula.*
13 *Testis sibi contrarius repelli debet officio iudicis.*
14 *In iudicio spoliatorio agenti obstat exceptio propriæ renunciationis.*
15 *Possessio solo animo perditur.*

PRo resolutione presentis difficultatis vertentis inter heredem nobilis Rasti, & nobilem Brancatum, bre uiter agendo firmanda est ista conclusio, quod cuz Ra- setus in instrumento dationis in solutum, attestetur se debitorem Brancatij, occasione mutui ducentorum scutorum, & in testamento fecerit legata Brãcatio, de qui-

buſdam bonis immobilibus, cũ hac cõditione, ne poſſit petere ſummã
ducentorum ſcutorum, nec alias pecunias famulo ſuo mutuatas, quod
pręſumitur eſſe vna, & eadẽ ſumma, & ſic ſufficit vna ſolutio, nõ autẽ q
bis fuerit ſumma dictorũ ducentorũ ſcutorũ mutuata. Illud probatur p
1 reg. quę habet, q † pluralitas actuum non pręſumitur in actionibus
borum. c. in pſũtia. vbi Mod. in nono not. extra de prob. l. omn. C. de
2 teſtamẽt. & Et rõ eſt, q † facta non preſumuntur niſi quatenus probent.
c. cũ in iure de off. deleg. vn. ſe dicit Iacob. Butrig. in l. ij. C. de errore
3 aduocatorũ. quẽ refert, & ſequitur Bal. in l. edita. C. de eden. q † in his q
pñt eſſe vnũ, nunquã pluralitas pręſumitur. Et iſta regula procedit etiam ſi
alias quis incideret in periuriũ, p tex. in l. ſi. C. de rebus creditis. vn. ſe
ẽt in teſtibus deponentibus de eadẽ ſumma, ſemper pręſumitur idẽtitas
actus, dato q in aliquibus differrent, ſm Io. And. Dom. & alios in c. j.
de arb. lib. vj. Ioã. de Imo. in l. inter partes. ff. de re iud. Nec obſt. ſi in
caſu noſtro diceret, q immo ſit factũ duplex mutuũ, probeturq; hoc argu
mẽto, q ex inſtro dationis in ſolutũ, apparet primã obligationẽ eſſe ex-
tinctã: vnde cũ teſtator deinde in teſtõ ↄfiteatur ſe teneri in ducẽtis au-
reis, neceſſario videtur dñm, de alia ſumma intelligi debere. Nã riideo,
4 q manifeſta mens teſtatoris eſt in ↄ̃riũ, a qua † recedendũ nõ videtur,
maxime p legatariũ habentẽ cãm ab eo. l. ab eo. C. de fideicõmiſſ. & quę
habentur p Bar. l. ſi ſuperatus. ff. de pign. in l. ſi mater. §. ii. ff. de excep.
rei iud. Ad ↄ̃riũ riidetur, q immo prior obligatio non erat extincta, ex quo
poſt dationẽ inſolutum, iſte debitor realẽ poſſeſſionẽ nõ tradiderat. Et
5 dato q ↄſtituiſſet † ſe precario nomine poſſidere, tñ adhuc nõ erat libe
ratus a primo ↄ̃ctu, & ab actione ex mutuo, ſm glo. in l. Iulianus. §. ex
vendito. in verbo, precaria. ff. de act. empt. Cin. in l. ij. in vlt. q. C. qñ li-
ceat ab empt. diſc. & eſt cõis ↄcluſio, vt p Bal. Ang. Iaſo. in l. ab empt.
ff. de pactis. Et qd teſtator nõ habuerit reſpectũ ad illã dationem inſo-
lutum, ex eo manifeſte apparet, q vnã ex petijs terrę iam datam in ſolu-
tum, huic creditori legauit, & licet tale legatũ quoad illã petiã, reſpectu
6 dominij nõ valeret. §. ſed ſi rem. inſt. de leg. ex tali actu † nullo declarat
7 tñ voluntas teſtatoris. l. ſi. de rebus cor. Iſtis ſic pręſuppoſitis, cũ † te-
ſtator legauerit multas petias terrę, cũ hac ↄditione, q legatarius non
poſſet petere dictã ſummã pecuniã, apparet tale legatum eſſe modale. l.
Męuia. ff. de man. teſt. l. ij. in ſi. ff. de don. p Bar. in l. quibus diebus,
8 §. Termilius. ff. de ↄdit. dem. vnde † non eſt dubiũ, q legatarius tenetur
adimplere modũ, & ſic non petere, imo caſu quo accepiſſet poſſeſſionem
bonorũ in ſolutum datorũ potuiſſet cogi ad cauendum de illis reſtituen-
dis. l. ſi tibi. ff. de leg. ij. & habetur in d. §. Termilius. Et ex hoc ↄ̃ns
9 eſt, q cum Brancatius acceptauerit † legatum expreſſe fuiſ factũ ani-
mo cõpenſandi, non põt amplius illud debitũ petere: q obſtat ſibi ex-
ceptio cõpenſationis. l. ſi cõpenſandi. C. de hęred. inſt. & l. ſi creditori. ff.
de leg. ij. per d. Alex. in ↄſi. cxxxij. viſo inſtro. vol. ij. facit qd egregie ↄſu
luit Pau. de Caſt. ↄſi. cxcij. ſuper iſto puncto occurrunt. in ij. volu. in
nouiſſimis, vbi in legato facto per maritum vxori, ea ↄditione ne poſſet
petere aliquid aliud, ↄſuluit q mulier illud acceptans non põt petere bo
na ſibi per ſuppoſititiã perſonã ſororis a marito donata, dato, quod do-
miniũ, & forte ẽt poſſeſſio ciuilis iam eſſent in vxorẽ trãſlata, videtur enim
teſtator adhuc de eis diſpoſuiſſe, & noluiſſe peti tanquã de ſuis, ex quo eis
vtebatur & fruebatur tanquã ſuis, nec erat omnino falſum, qd iuuabatur pri
mordio veritatis. l. cum filius. §. heres meus. ff. de leg. ij. ita ibi Paul.
quę deciſio quadrat in caſu noſtro, q dato, qd per dationẽ in ſolutum
eſſet tranſlatum dominiũ & poſſeſſio: tñ q adhuc teſtator nõ tradiderat
realiter, non videtur voluiſſe dicta bona peti: ſed locũ eſſe cõpenſationi, cõ
firmant prędicta alia rõne, videtur enim teſtator motus ad tale legatum
pp hanc cãm, vt videlicet ſolueret debitum dictę pecunię: vnde ſi debi-
tum nõ ſuberat q fuiſſet ſolutũ, legatum deficit, pp falſam cãm. l. cũ ta-
le. §. falſam. ff. de cond. & dem. l. j. C. de falſa cau. adiect. leg. & quod not.
Bar. in l. demonſtratio. §. qd aũt. de cond. & dem. vñ non dz iſte vtrũque
habere, ſed potius reſtituere legatũ, prior tñ rõ magis me mouet. Cir-
ca poſſeſſoriũ petię de qua agitur, dico potiorẽ eſſe cãm ipſius heredis,
nõ obſtant duo inſtra q in pñti caſu adducuntur, q quoad primũ inſtrm
apprehẽſionis poſſeſſionis ſub die decima Nouẽb. 1525. dr eſſe falſum. Cũ
teſtes in inſtro deſcripti dicãt apphẽſionẽ factã fuiſſe poſt mortẽ teſtato
ris: cũ tñ a tpe cõprehenſo in inſtro ſuperuixerit teſtator p multos dies
10 vnde proculdubio fides inſtri vacillat: q † vnicus teſtis tñ ↄ̃dicens
facit fidem inſtri vacillare, vt declarat Bart. & ſequuntur doct. in l. j. §.
ſi quis neget. per illum tex. ff. quemadmodũ teſtam. aper. Salic. in l. in
exercendis. C. de fide inſtrum. Felin. in c. cũ Ioã. extra de fide inſtrorũ.
11 Et † inſtrm falſum in vno, cenſetur falſum in oibus: q deficit fides, q
eſt indiuidua. can. pura & ſimplex. ij. q. ix. & ẽ cõis opinio, vt p Mod,
in c. fraternitatis. extra de hęreticis. & in l. ſi ex falſis. C. de tranſac. Nõ
obſt. aliud inſtrm dationis in ſolutum, in quo adeſt clauſula ↄſtituti: q
per acceptationẽ legati iure cõpenſationis cenſetur renunciatum dicto
inſtro. d. l. ſi cõpenſandi. C. de hęred. inſt. & ſupra vidimus, vnde cũ ſit
12 renũciatũ inſtro deficit ↄſtitutũ, & ois eius virtus. Quia † caſſato prin
cipali, intelliguntur caſſata oia alia capitula, ſm Bal. in c. ij. de feud. dat.
in vic. leg. com. per Iaſo. in l. ex teſtõ. C. de fideicom. in l. j. §. ſi vir. ff. de
acq. poſſeſ. imo per clauſulã precarij, & illo inſtro apparet, qd hęres poſ
ſidet naturaliter, & ſola ciuilis fuit tranſlata in creditorẽ. l. & habet. §. cũ
qui precario ff. de prec. & Iaſ. in d. l. ab emptione. vnde acceptando le-
gatum non põt Brancatius reuocare precariũ. Sed cenſetur renunciare
illi inſtro: q alias fuiſſet ſibi ipſi ↄ̃rius, ex quo ſequitur notabilis doct.
Bar. in l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acquir. poſſeſſ. vbi in iiij. mẽbro
ↄcludit, q qñ prohibetur ↄcurſus rõne ↄ̃rietatis, ẽt dato qd pars nõ op-
13 poneret. dz iudex † ex officio repellere hunc ſibi ipſi ↄ̃riantem. l. vbi re-
pugnantia. ff. de reg. iur. l. ſcripturę. C. de fide inſtr. cum ſimilibus. & ſi-
14 cut † in iudicio ſpoliatorio, agenti obſtat exceptio propter renuntia-
tionis. c. ſolicite. cum ſequẽ. extra de reſtit. ſpol. ita in iſto poſſeſſorio re-
tinẽdę dz obſtare renunciatio, quã iſte fecit acceptãdo legatũ, maxime cũ
15 † faciliter poſſeſſioni renunciet, q ſolo aio pdit. l. licet. C. de acq. poſſ.
l. ſi quis vi. §. differẽtia. ff. eo. tit. Et hęc oia ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXL.

1 *AD ſubſidia extraordinaria quæ propter neceſſitatem belli impo-
nuntur tenentur quicunque priuilegiati & exempli etiam per
priuilegia immunitatis quibuſcunque verbis etiam ampliſſi-
mis conceſſa & quæ.*
2 *Onera non ſunt extendenda.*
3 *Indulta in fauorem non debent conuerti modium.*


Voniam cauſa vertitur corã cõſummatiſſimo Iuriſcon-
ſulto, paucis attingã ea, q videntur mihi magis ſubſtan
tialia in cã cõitatis caſtri noui. Et videretur prima frõte
illos, q proponunt hoies: teneri ad iſta ſubſidia extra-
1 ordinaria addictionis ſalis & ſimilia, q † imponuntur pp
neceſſitatẽ belli: q ẽt ſi haberent priuilegia immunita
tis quibuſcunque verbis ẽt ampliſſimis, ↄceſſa tñ tali tpe
pp neceſſitates bellicas ceſſarent nec eſſent obſeruanda. ne. ſ. impugnetur
vtilitas publica: & q non vr cogitatum de tali caſu. l. j. C. vt nem. lic. ab
empt. lib. x. & hæc opin. Din. cũ qua tranſeunt magis cõiter doct. in l. ſi
ex toto. ff. de leg. j. vbi Iaſ. allegat multas ſimiles deciſiones. Fortius
in caſu noſtro hoc vr dñm: q ſi diligẽter inſpiciuntur verba cõuentionis
2 factę cũ † Duce Borſio, & deinde literarũ impetratarũ a Duce Io. Ga-
leacio non vr cõprehendi iſta onera ex cã belli impoſita: q loquuntur de
datijs, & angarijs alias imponi ſolitis, vnde dicta cõceſſio nõ eſt exten-
denda nec vltra vim verborũ amplianda l. j. in ſi. ff. de iur. immu. Sed
his nõ obſtantibus ↄ̃riũ in caſu noſtro eſt dñm ea potiſſimũ rõne q cum
illi cõuenerint cum principe p certa ſumma annua adiecta lege, ne quid
vltra ab eis exigi poſſit ſeruanda eſt illa conuentio, & ligatur ẽt princeps
tali ↄ̃ctu ſm not. in c. j. de probat. & l. j. C. de his, q a princ. vac. & not. in
l. vacuatis. C. de decur. lib. x. cũ cõcord. p Alber. Bru. conſi. xij. Scdo
facit, qd not. Ioã. Blan. in ſummã feudalẽ. in ij. parte. vbi ſi vaſallus,
vel ſubditus cõuenit cũ dño a principio, qd ſit ſoluendũ ſatis eſt cano-
nem cõuetũ ſoluere. arg. l. j. C. de coll. fund. lib. xj. l. operas. ff. de oper.
lib. & in auth. vt nulli iud. §. j. collat. ix. ſi vero nõ cõuenit tunc aut agitur
pro defenſione patrię, & tenetur &c. & ſic loquitur in graui periculo de defen-
ſione patrię, & tñ cõcludit vaſallũ nõ teneri vltra quã conuenerit. ex quo
ſatis eſt, q ſoluat pecuniã cõuentã. Tertio facit, q camera ducalis ſuc-
ceſſit in locũ Ducis Borſij cũ quo facta fuit conuentio. vnde tenetur ſer-
uare dictã cõuentionẽ. l. q in ius alterius. de reg. iur. adeo qd non põt
dictos hoies vltra aggrauare quã feciſſet auctor ſuus Dux Borſius, in
cuius locũ ſucceſſit. l. ſi cõitatẽ. §. ſi. ſolut. matr. l. cũ fiſco ff. ad Syllan.
l. of ex aſſe. vbi Bar. ff. de iur. fiſ. clarũ aũt eſt, qd pp illud bellum Dux
Ferrarię neminẽ angariat: q ſecum nõ gerit: ergo, &c. Quarto facit, q
(vt eſt in literis Ducis Io. Galeacij) illa ↄuentio pro tpe prӕterito fuit
vtilior camerę ducali, quã ſi ſoluiſſent vna cũ cęteris vicinis eodem modo
quo illi. vnde dz camera cõpenſare vtilitatẽ tpis pręteriti pacifici, cum
detrimento tpis pñtis tumultuoſi. l. ſm naturã. ff. de reg. iur. Quinto fa
cit, q niſi ita diceremus ſequeretur, q illa ↄuentio, q fuit facta p Ducem
3 Borſiũ † in fauorẽ dictę cõitatis verteretur eis in grauamẽ & damnũ, qd
eſt incõueniẽs. l. qd fauore. C. de legib. cũ ſimilib. & beneficiũ principis
inciperet eſſe onerosum qd nõ eſt ferendũ. l. pen. ff. de ↄſtit. princip. Se
xto, & vltimo iniquũ eſt, q camera approbet cõuẽtionẽ quo ad exactio-
nẽ duorũ milliũ ducatorũ: quo vero ad relaxationẽ cęterorũ onerũ extra
ordinariorũ nõ approbet: q dz conuentio, aut in totũ approbari, aut in
totũ reijci, vt eſt tex. in l. ↄ̃iurio. §. ſi. vbi Ang. & Iaſ. in v. not. ff. de pa-
ctis. l. Põponius. §. cũ qs. ff. de acq. poſſ. l. Cattus. ff. de manumiſ. cum
ergo cõitas offerat circũſcripta cõuẽtione de ſubeundis oneribus mo-
re vicinorũ proculdubio eſſet maxima iniquitas aliter eã cogere ad iſta
extraordinaria. Nõ obſt. in ↄ̃riũ allegata, & in primis, qd priuilegiũ im-
munitatis nõ extendatur ad tẽpus belli. rñ. ideo ſm ſupraſcripta verum eſt
in priuilegio nõ in cõuentione ſm Ioã. Blan. in ſumma in loco pręal-
legato. Itẽ ſupraſcripta cõcluſio limitatur in caſibus ſupraſcriptis p fun-
damẽta q p cõitate adduxi. Nec obſt. q in dicta cõuẽtione nõ videantur
liberati dicti hoies ab illis oneribus extraordinarijs: q immo ↄ̃riũ eſt ve
rius: ex quo pmittit nõ imponere grauamina aliqua vel impoſitiones,
& vltra pmittit nullã nouitatẽ attẽtare, vel attẽtari facere, quibus verbis
ſatis cõprehẽduntur hmõi noua grauamina. l. j. C. de ſuperind. lib. x. & in
authẽ. de collat. in prin. & de ſe patet. Et hęc oia, ſaluo ſemp ſaniore. &c.

SVMMAE RERVM. CXLI.

1 *PEr licentiã alienãdi diuiſioni adiectam fideicõmiſſo nõ renunciari.*
2 *Hæres repræſentat perſonam Teſtatoris.*
3 *Res quando eſt alienata & preſtari non poteſt in ſubſidium agi-
tur ad pretium.*
4 *Clauſula permiſſiua alienationis ad eam alienationem trahitur quæ
per hæredis inſtitutionem fit.*
5 *Renunciationem unius alijs non nocere.*
6 *Cum Pater renunciauerit fideicommiſſo & aduerſus uoluntatem Te-
ſtatoris dederit facultatem alienandi erunt admittendi ad fideicom-
miſſum filij tanquam uocati in caſu quo priores in gradu cõtrafaciãt.*
7 *L. filiusfam. §. cum Pater de leg. i. declar.*
8 *Prohibita alienatione nõ cẽſet prohibita ſucceſſio ſeu hæredis inſtitutio.*
9 *Dictio totaliter quid denotet.*


Xpenſo ſubtili argumẽto quo d. Reuiſor innititur: licet
ſuperflua videri poſſit quęlibet noua riiſio, cũ accurate
& diligenter per pręſtantiſſimos aduocatos fuerit re-
ſponſum, tamen vt ſatiſfaciam deſiderio partis, non
grauabor pauca adducere, quę rem faciant clariſſi-
mam. Et in primis, dum adducitur doctrina Barto. in
l. qui

1 l. qui Romę. §. duo fratres. q. viij. de verb. oblig. qua censuit ille † renū
ciatum videri fideicommisso, per licentiam alienandi in diuisione posi-
tam, si tamen alienatio sit sequuta. Cui doctrinę responsum est duobus
modis. Primo, quod Bart. loquitur, quando alienatio est secuta ti-
tulo particulari, secus si titulo vniuersali, per institutionem hęredis, si-
cut enim si res remansisset penes ipsum diuidentem, ius fideicommissi
saluum esset, vt vult Bart. & omnes sequuntur, ita si remanet penes hę
redem, qui repręsentat personam testatoris, & qui eiusdem iuris est, cu-
ius defectus. vt in fortiori casu dixit glo. in l. peto. §. prędium. in fin. de
2 leg. ij. & est vulgaris regula, quod † hęres repręsentat personam testa-
toris. §. 1. in auth. de iureiur. a morien. pręst. & facit, quia Bart. probat
opinionem suam exemplo creditoris qui remittit pignus, dum allegat
tex. in l. sicut. §. superuacuum. & §. penul. & tñ in pignore distinguimus,
vt si alienatio titulo particulari facta sit remissio habeat locum, si vero
debitor moriendo transmiserit in hęredem, secus sit, vt hęres perinde
tenetur atq; principalis. l. sicut. §. si debitorem quibus modis pignus
vel hypotheca sol. cōfirmat hęc sńia, illa quoq; rōne, qđ oēs fatent in sub
3 sidiū ñ fideicōmissario actionē ad pretiū dari, † qr res est alienata: idq;
pręstari non potest. l. non dubium. §. fi. de leg. iij. vnde in subsidium ad
pretium agitur. l. si fundū per fid. de leg. j. & argu. l. fi. de leg. ij. ergo si pe
nes hęredē sit, frustra ad subsidiariū remediū recurremus, sed rē ipsam
4 petemus. Nec obst. quod Alex. consi. clxxxix. volu. ij. dicit, qđ † clausu-
la permissiua alienationis, etiam ad eam alienationē trahitur, quę per
hęredis institutionem fit: quia Alex. in casu suo recte loquitur, quando
hęres ipse in alium transtulisset: perinde enim est ac si testator alienasset,
& ita ipse loquitur: tunc enim res ab hęrede peti non potest: cum ea nō
habeat, secus in casu nostro, in quo hęres eam habet, & ideo non ad pre
5 tium, sed ad rem conuenitur. Secundo † responsum fuit, quod posito
quod per talem clausulam, secuta alienatione, censeatur per diuidentes
renunciatum fideicommisso: illud est verum, respectu ipsorum diuiden
tium, non autem aliorum qui proximi sunt in gradu: vnde talis renun-
tiatio prioris in gradu facit locum sequenti. l. cū ita. §. in fideicōmisso.
6 de lega. ij. l. 1. §. vbi autem. C. de caducis tol. cum ergo † pater renuncia
uerit fideicommisso, etiam aduersus voluntatem testatoris, dederit fa-
cultatem alienandi, erunt admittendi ad fideicommissum, filij tanquā
vocati, in casu quo priores in gradu cōtrafaciant. l. codicillis. §. institu-
to. de leg. ij. l. cum pater. §. libertis. de lega. ij. admittenturq; statim fa-
cta alienatione, quia tunc dicitur euenisse conditio fideicommissi. d. §.
7 instituto. vbi doct. Nec obstat † tex. in l. filiusfamilias. §. cum pater. de
leg. j. vbi si pater prohibitus alienare, extra familiam contrauenıat, nō
tamen admittuntur statim eius filij: qui in potestate sunt, sed duntaxat
emancipati. Respondeo, quod illud procedit iure veteri, quo omnia
quęsita per filium in potestate quęrebantur patri: ideo lex noluit, vt pa
ter qui contrafecerat, neq; per indirectum haberet: hodie vero cum fi-
lius sit capax aduentitiorum, non procedit ille textus. Sed statim filio
facienda est restitutio, vt declarat ibi Rapha. Comen. qui se remisit ad
l. cum filio. de leg. j. vbi doctores idem tenent: & idem etiam firmat cla-
re Jacobus de Puteo in d. §. cum pater. in vltimo not. vbi subijcit, qđ
tali casu non debebitur patri, neq; vsusfructus: quia contrafaciens te-
stamento perdit omne commodum, & ideo desinit pater esse legitimus
administrator, & filius incontinenti habet rem pleno iure. allegat tex. in
d. §. libertis. & tex. in l. fin. §. filij autem. C. de bonis quę libe. & certe il-
la opinio Putei est clarissima, & iudicio meo indubitata. Nec obstat si
8 diceretur, non esse contrafactum testamento: quia † prohibita aliena-
tione, non censetur prohibita successio, seu hęredis institutio. l. cum pa-
ter. § cum inter. de lega. ij. & extant infinita consilia Modernorum.
Respondeo hoc est verum, in simplici prohibitione alienationis: secus
quando adiecta est clausula, Volo quod totaliter bona remaneant, &c. ta-
lis enim clausula ampliat prohibitionē, & inducit fideicommissum ab-
solutum. vt alias dixi, & tradit Socyn. in l. qui Romę. §. cohęredes. de
verb. obligat. & consi. cclj. & alibi sępe. quod maxime dicendum est in ca
9 su nostro, propter † dictionem, totaliter, quę est valde generalis: prout
in simili dictione dixit Areti. in l. Pantonius. §. j. de acquiren. hę red. &
Cardinalis consi. cxxxv. & facit glo. in l. quidam testamento. §. j. de fid.
lib. & ita tenet Joannes Crotus in rep. l. filius familias. §. diui. q vij. de
lega. j. & facit quod ante eum tenuit Jason ibi, in ij. lectu. vbi reprobat
quoddam consilium Ange. & Alex. & idem etiam tenet Carolus Rui-
nus ibi, & est verissima opinio, & vidi quandoq; secundum eum iudica-
ri, in venerando nostro collegio, in causa cuiusdam consanguinei domi-
ni Hieronymi de Seregnio: nec puto hac in re probabilem subesse du-
bitationem. Et ex his tolluntur omnes difficultates per pręstantissi-
mum dominum iudicem adductę.

SVMMAE RERVM. CXLII.

1 *NOn licet emphitheota alienare rem emphitheoticam sine con-
sensu domini & non satisfacta de laudemio aliter emphitheo-
ta cadit fall. tamen in casibus.*
2 *L. fin. C. de iure emphitheotico declar.*
3 *Per constitutum & fructuum perceptionem uidetur translata
possessio.*
4 *Quando agitur de faciendo aliquem incidere in penam debet fieri stri-
cta interpretatio.*
5 *In materia stricta intelligimus de actu naturali & uero non de ficto.*
6 *Contractus a reali traditione nudus non facit rem cadere in com-
missum.*
7 *Clausulae omni meliori modo uis.*
8 *Per uerbum heredibus & successoribus extraneos admitti.*

HJs quę subtiliter contra istum donatarium addu-
cuntur, visis dico clarissimi iuris esse, eum debere
aduersus moniales agentes obtinere. Nam licet
1 in iure vera & communis sit conclusio, quod † non
licet emphyteutę alienare rem emphyteuticā, si-
ne consensu domini, & non satis facto de laudemio
aliter emphyteuta cadat, vt habetur in locis vul-
garibus: tamen res sunt extra illum casum: nam in
instrumento donationis est apposita clausula per quem reseruatus est
consensus domini, vt eo de iure necessario, contractus non valeat, per
quam clausulam in effectu contractus annullatur, & habetur pro non
facto, nec emphyteuta aliquo modo cadit. vt dicit Bal. in c. Cumana.
de elect. in c. j. §. deniq;. quę fuit prima causa benef. amit. in feud. vbi di
cit, per talem clausulam conseruari ius emphyteutę alienantis, & trans-
ferentis possessionem per constitutum, vel precarium, vel retentionem
vsusfructus: secus si per viam facti, realiter traderet possessionem, & ita
late prosequitur Cur. consi suo viij. incip. viso instrumento. & iste pro-
prie est casus noster: quia iste donatarius viuente donatore, nunquam
accepit possessionem dictarum rerum, nisi per dictas clausulas consti-
tuti, & retentionis vsusfructus, per quem actuū in effectu non priuatur
iure suo, stante dicta clausula: & cum per illam clausulam annulletur con
tractus, etiam constitutum, & precarium, & retentio vsusfructus censen-
tur annullata, vt per Bal. in d. l. ex testamēto. C. de fideicommis. Alb.
de Ros. in l. acquiritur. ff. de acqui. rerum domin. Alex. in l. j §. si quis
ita. in fin. ff. de verb. obligat. & consi. lxxxi lecto & discusso. in iij. lib. fa-
cit glo. in l. si patronus. §. patronum. ff. si quis in fraudem patro. & hęc
sit prima responsio, qua tollitur omne dubium. Secundo respondeo,
quod etiam si non esset dicta clausula reseruationis consensus domini,
2 tamen ille per dictum contractum non caderet, quia † lex fi. C. de iure
emphyt. inducens, vt emphyteuta alienans in consulto domino cadat:
debet intelligi in perfecte alienante, ita quod non subsequuta reali tra-
ditione possessionis locum non habeat, vt est glo. in l. j. §. si rem deposi-
tam. vbi in simili Bart. ff. depo. & tenet Specul. in titu. de emphyt. §.
nunc aliqua. versic. xxx. Salyc. & Albe. de Rosa. in d. l. fina. vbi etiam
Moder. Joan. Andr. Paul. de Eleaz. & Ant de Butr. in cap potuit.
de loca. cum concor. Et quamuis in casu nostro fuerit appositum con
3 stitutum, † & retētio vsusfructus, ex quibus videtur transferri possessio.
l. quod meo. ff. de acquiren. possess. l. quisquis. C. de donat. tamen cum
iste contractus sit a lege prohibitus: ex quo non accessit consensus do-
mini, tales clausulę non operantur effectum suum: nam cuū iste modus
traditionis fuerit introductus per legem ciuilem, non habet aliquem
effectum in contractibus ab ea lege reprobatis, vt dixit do. Argentinus
de Forliuio, quem refert & sequitur Castr. & Jas. in l. j. §. j. ff. de acquir.
possess. & quod sit a lege prohibitus, probatur ex d. l. fi. in verb. emphy-
teuta cadat. nam si non esset prohibitus per alienationem transferetur
dominium, & consequenter non emphyteuta, sed emptor caderet, & ta-
men tex. dicit quod emphyteuta cadit. vnde satis apparet non transfer
ri dominium, & consequenter contractum a lege improbari. l. non du-
4 bium. C. de legibus. l. cuū lex. ff. de fideiuss. Pręterea cum hic † agantur
de faciendo aliquem incidere in penam, debet fieri stricta interpretatio
vt lex requirens traditionem habeat locum in traditione, quę ex actu
5 naturali & vero inducitur, nō quę ex ciuili & ficto: quia † in materia stri-
cta intelligimus de actu naturali, vt est glo. in c. susceptum. de rescrip. in
vj. & tex. in l. fi. C. de his qui veniam ętatis. Et licet in hoc puncto sint
opiniones, tamen ista opin. est verior & humanior, quam videtur tenere
Bald. in d. c. j. § deniq;. vbi dicit, quod contractus a reali traditione
6 nudus non facit rem † cadere in commissum. per Jac. in libellis in tit.
de act. in rem. quę pro re emphyte. competit, vbi in simili dicit, qđ quā-
do fit auctoritate legis ipso iure dominij translatio, prout in casu l. fi. C.
de sacrosan. eccle. vel in pacto legato commissorię, nō interueniente rea-
li apprehensione, res non incidit in commissum, & cum hoc opin. etiam
transit d. Guido Papę in q. Delph. q. xlvi. vbi dicit, quod ita solet iu-
dicari in senatu Regio, & in q. cj. & cxij. & cclxiiij. vbi multa ad hoc alle-
gat. & Ripa cōsi. ij. nu. 11. in j. sed rationes per me supra adductę sunt cō
cludentiores, & idem etiam sentire videtur Alexā. in consi. clxxiij. viso
themate, & scriptis in ij. volu. vbi ad hoc quod emphyteuta cadat, opor
tet quod peruenerit ad efficacem perfectā translationē, allegat Spec.
in d. §. nunc aliqua. versi. ducentesimo sexagesimo. & Jo. And. & But.
& Bal. in varijs locis, vt ibi per eū ex quibus concluditur hanc opin.
in iure esse veriorem & magis communiter probatam. Nō obstat, quod
saltem debeat incidisse in commissum ex noua apprehensione actuali
facta per donatarium post mortē donatarij, cui ipse donatarius hęres
exstiterat. Quia respōdeo, quod apprehensio est facta, cū clausula omni
7 † meliori modo, &c. vnde si diceremus factam esse apprehensionē vigo-
re contractus donationis male diceremus: quia non potuit fieri, ex quo
contractus est nullus per supradicta, pręsertim stante illa clausula, sal-
uo & reseruato consensu domini, vt supra vidimus: sequitur ergo, vt sit
facta tanquam ab hęrede, quia isto modo apprehensio potest fieri, nec
incidit in penam: & iste est melior modus comprehensus, virtute dictę
clausulę, omni meliori modo, quę est huius effectus, vt licet expressus
sit modus ineptus, tamen actū sustineat ex alio modo qui subsit apte,
licet non expressus fuerit, vt consuluit Angel. consil. clxxxij. & late per
Dec. consi. xiiij. sic in casu nostro, licet sit expressus modus donationis,
tamen sustineri debet apprehēsio vigore institutionis. Nec potest iure
in dubium refricari, quin titulo institutionis potuerit iste, quamuis hę-
res extraneus apprehenderet dicta bona: quia cum sint data in emphy
teusin, seruata solemnitate quę requireretur in veris alienationibus, &
8 sit data † pro accipiente, & eius hęredibus, & successoribus, admittun-
tur etiam extranei, vt per Soc. consi. clxvj. in causa quę vertitur, & per
Decium in cap. in pręsentia. de probat. cum similibus quę referre non
est opus. cum de hoc Reuerendissimus dominus vicarius, hactenus
non dubitauerit.

Andr. Alc.

SVMMAE RERVM. CXLIII.

1 Quando aliquis habet ius redimendi poteſt tali iuri renunciare non ſolum expreſſe ſed etiam tacite.

2 Quis dicitur alicui iuri renunciare quando facit actum contrarium ſeu incompaſſibilem illi.

3 Offerre aliud pro alio ut æſtimationem pro re non permittitur.

4 In particularibus pecunia non ſuccedit loco rei.

5 Ex duabus cauſis quis dominium rei habere non poteſt.

6 Quando legatarius rem pure legatam ſcienter ab hęrede emit uidetur alteri cauſæ renunciare quia emendo uidetur renunciare iuri ſuo & facere ne hæres ex cauſa legati amplius poſſit ſibi dare.

7 Licet partes in pacto utantur uerbo uenditionis tamen magis attenditur natura contractus quàm nomen.

8 Suadēte equitate etiam in particularibus pretium admittitur loco rei.

9 Maxima ęquitas eſt ne aliquis locupletetur cum aliena iactura.

10 Ignorantia in facto proprio non eſt tolerabilis fall.


Era fundamēta D. Vgolini compatris mei, de Papa,
que ſunt iudicio meo vera, concurro in eandem ſentē-
1 tiam, etiam aliis rationibus. Et premitto, quod † quā
do aliquis habet ius redimendi, poteſt tali iuri renun
tiare, non ſolum expreſſe, ſed etiam tacite. l. iiij. C. de
pact. int. emp. & vend. & firmat D. Io. Igneus, in rep. l.
dudum. C. de cōtrah. emp. per illum tex. & facit l. Titius ff. quib. mod.
2 pig. in princ. & ſentit Alexā. conſi. x. in j. & dicitur renuntiare † tali iuri,
quando fecit actum contrarium, ſeu incompaſſibilem illi. l. pro hęrede.
§. Papinianus. ff. de acqui. hered. & d. l. Titius. Unde in caſu noſtro,
cum Bernardus haberet ius retractus, dando Trophimo pratum, &
ducentos aureos, vendendo eidem dictum pratum, pro aliis ducentis
aureis, dicitur feciſſe actum incōpaſſibilem, & conſequenter renuntiaſſe
tali iuri. Et hoc probo pluribus rationibus. Prima eſt, quia Trophimus
non tenetur retrouendere niſi pro prato, & 200. aureis: vnde Bernar-
dus offerendo pretium prati, & dictam pecuniam, non dicitur ex parte
3 ſua adimplere: tū quia aliud pro † alio offert, videlicet eſtimationē pro
ipſa re, quod non permittitur. l. ij. §. mutui. ff. ſi cert. pet. tum quia pra-
tum eſt traditum alia cauſa, vnde cenſetur quid penitus diuerſum l.
huiuſmodi. §. qui ſeruum. ff. de leg. j. & licet detur pecunia, tamē nō ſuffi
4 cit, quia † in particularibus pecunia non ſuccedit loco rei. l. qui vas.
§. ſi. ff. de furt. l. venditor. ff. de hęred. vel act. vend. Secunda ratio, quia
Bernardus dando pratum ex cauſa venditionis, per hanc cauſam vi-
5 detur nouaſſe priorem, ex quo † ex duabus cauſis dominium haberi nō
pōt. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acq. poſſ. vendendo enim egit vt haberet
dominiū ex eo ɔtractu, ergo amplius nō poteſt haberi ex cā retrouēditio-
nis vigore pacti: quia iſta ſunt incompatibilia, vnde cum cauſę repugnēt,
ſecūda nouat ſeu extinguit priorem, nec cenſetur repetitum quod in pri
ma conuentione inerat, ſm Bar. in l. aliam. ff. de nouat. Tertia ratio,
quia in venditione prati, Bernardus illud tradidit, & tradere debuit libe
rum ab omni onere, ex natura contractus. l. ſi cum fundus. ff. de verb.
ſign. ſed ſi haberet hoc vt deberet imputari pro retrouenditione prius
conuenta, non eſſet liberum, & haberet hoc onus vltra mentem emētis:
6 facit l. j. §. ſi. ff. de act. emp. Quarta, quia † quando legatarius rem pu-
re legatam, ſcienter ab hęrede emit, videtur alteri cauſę renuntiare: quia
emendo videtur renuntiare iuri ſuo, & facere ne hęres ex cauſa legati
amplius poſſit ſibi dare d. l. Titius. & per Bar. & doc. in l. qui Romę.
§. duo fratres. q. xij. ff. de verb. obl. quę concluſio indubitanter ſm oēs
procedit in cōtractibus, vt ibi habetur. ergo idem in caſu noſtro, vt iſte
ſcienter vendens cenſeatur priori cauſę renuntiaſſe: faciunt quę haben
tur in l. rem legatā. ff. de adim. lega. & in l. Mœuius. §. duobus. de leg.
ij. allegatis per alios. Quinta, quia iſte vendendo facit ne poſſet amplius
ex alia cauſa tradere, vnde ſibi imputet: ſicut ille per quem ſtat, ne con-
ditio poteſtatiua adimpleatur. l. j. C. de inſti. & ſubſti. vbi habetur. & fa-
cit quod not. Corne. in l. ſi a ſubſtituto. ff. de leg. j. ergo idem dicendum
in iſto venditore, qui vendendo, ſibi ipſi abſtulit facultatem redimendi.
Sexta, quia in pacto retrouendendi agebatur, vt pratum haberetur in
effectu in vim permutationis, vt habetur in l. Ariſt. ff. de donat. quę eſt
quando res pro re datur. l. naturalis. §. j. ff. de præſcri. verb. vnde non
debet trahi ad pretium: quia eſſet non permutatio, ſed venditio, & ſic al-
teraretur natura contractus. l. pacta conuenta. vbi gloſſ. ff. de contrah.
7 emp. & licet in pacto partes vtantur verbo venditionis, tamen † magis
attenditur natura contractus, quā nomen. l. inſulā. ff. de præſcri. verb.
Nec obſtant notata in l. plane. §. quod ſi rem. ff. de leg. j. vbi ſi res ſit pe
nes legatarium, hęres non tenetur eam dare, ſed eſtimationem quate-
nus legatario per eam abeſt. Reſpondeo, procedit ille text. quando per
acquiſitionem rei legatarius, non cenſetur repudiaſſe legatum, & ſic in
caſibus notatis per Barto. in d. §. duo fratres. q. xij. ſed in caſu noſtro
iſte vendens cenſetur renuntiaſſe priori cauſę, per ſupradicta, & cum in
caſu Bart. in d. q. xij. communis concluſio ſit, quod ſciens cenſeatur re-
nuntiaſſe, ceſſat omnis difficultas, & Bar. ibi fatetur in contractibus cē
ſeri renuntiatio: licet in vltimis voluntatibus teneat cōtra Dyn. cuius
tamen Dyn. opinio eſt magis communiter approbata: vnde apparet
hoc fundamentum nihil obſtare. Nō obſt. & id fortius videtur vrgere,
quod cum iſte Bernardus non poſſet pratum tradere, debet admitti
8 ad dationem eſtimationis: quia † ſuadente ęquitate, etiam in particula
ribus pretium admittitur loco rei. l. ſi domus. §. qui cōfitetur. ff. de leg.
9 j. & † maxima ęquitas eſt, ne aliquis locupletetur cum aliena iactura. l.
nam hoc natura. ff. de con. inde. & quod in ſimilib. terminis conſuluit Cor.
conſi. cxxxij. in j. Nam reſpondeo, quod argumentum poſſet procedere,
quando per venditionem prati non cenſeretur iſte renuntiaſſe iuri redi
mendi, prout in caſu Corn. in quo mulier quę alienauerat Caſſaletum,
neſciebat ius reſcindendi ſibi competere: vnde non poterat dici renun-
tiaſſe. l. mater decedens. ff. de inoff. teſt. l. Clodius. ff. de acq. hęred. ſe-
cus in caſu noſtro, in quo Bernardus non poteſt allegare ignorantiam
10 pacti, quod ipſemet fecerat: quia † ignorantia in facto proprio, non eſt
tolerabilis. l. quanquam. ff. ad Velle. niſi in certis caſibus de quibus
per Iaſ. in l. ſi res obligata. ff. de leg. j. Nec cōſtat, quod ſimus in aliquo
illorum caſuum. ſicut nec etiam conſtat, an hic ſit talis læſio, per quam
poſſit dici Trophimum locupletari cum aliena iactura, & an Trophi-
mus dictum pratum veriſimiliter pluris emerit, vt liberaretur a tali pa
cto, in quibus & aliis perſpicacitas domini iudicare debentis diligen-
ter pro more ſuo perpendet, iuxta l. j. C. vt quę de ſunt aduocat. iudex
ſuppleat.

SVMMAE RERVM. CXLIIII.

1 De iure communi donatio facta a Patre filio in præmium emancipationis ueniret conferenda cum fratribus ſuccedentibus ab inteſtato.

2 Regulariter donatio facta filio emancipato tempore emancipationis eſt conferenda.

3 Emancipatum ex cauſis non conferre.

4 Omnis materia collationis pendet a uoluntate Patris ſiue expreſſa ſiue tacita.

5 Neceſſaria eſt conſequentia non tenetur conferre ergo habes præcipuā & ante partem.

6 Promiſſio de inſtituendo non ualet quia contra libertatem teſtamentorum declarat tamen mentem emancipantis nolentis locum eſſe collationi.

7 Emancipato Patrem omnimodo obligari.

8 Patris confeſſioni ex cauſis ſtari.

9 Præſumptionem fraudis aliis coniecturis tolli.


Ubitatio vertitur circa valorē trium inſtrorum de quibus
particulariter eſt videndū. Et in primis circa primum
inſtrm emancipationis, & donationis mille aureorum fa-
1 ctę in pręmiū emācipationis. Clarū eſt, quod † de iure
cōi talis donatio veniret ɔferenda cū fratribus ſucce-
dentibus ab inteſtato per tex. in l. vt liberis. in ſi. C. de
2 collat. vbi oēs not. & quia † regulariter donatio facta filio emancipato tpe
emancipationis eſt conferenda, ſm Bar. in l. j. §. nec caſtrenſe. ff. de col
lat. bon. per Bal. in l. qui nouella. verſi. iiij. regula. C. de inoff. teſt. Sed
3 tū in † caſu noſtro dōm eſt ɔtrium, quia pater expreſſe in donatione facta
vetuit hanc collationē, & voluit eſſe pręcipuam huius filij, poteſt aūt pa
4 ter hoc facere: vt eſt tex. in auth. ex teſta. C. de collat. quia † oīs hęc mate
ria collationis pendet a voluntate patris, ſiue expreſſa ſiue tacita. l. ex
parte. §. in teſta. in ſi. vbi Bal. ff. fam. erciſc. per Mod. in l. j. C. de col-
lat. Dec. ɔſi. lx. cum ſimilib. Ideo multo magis eſt dōm in caſu noſtro,
vbi expreſſe hoc actum eſt, maxime accedente iuramento, qd ipſum te-
ſtatorem obligat, & fidem ſuam tranſmittit in hęredes. c. cū ɔtingat. vbi
not. extra de iureiurā. Et quamuis ſubijciat, ſe velle ſeruare omnimodam
ęqualitatē inter filios, tū ſatis expreſſe ſe declarat, quod filius ante partē,
5 habeat hanc donationē, quia non teneatur ɔferre, † neceſſaria enim eſt cō-
ſequentia, non tenetur ɔferre: ergo hꝫ pręcipuam, & ante partem. l. ſi. C.
cōmu. vtr. iud. l. filium quem habentem. C. fam. erciſc. & ideo clauſula
illa, de omnimoda ęqualitate intelligitur, ſaluis ſupradictis, ne corrigat
pręcedentia. l. non ad ea ff. de cond. & dem. per Bar. in l. de ętate. ff. de
minor. Dec. ɔſi. 100. ɔſi. cxviij. in ſi. Et hoc ſuadetur ex promiſſione quam
fecit pater de inſtituendo eum, & nō relinquendo illi minorē partem, quam
6 aliis quę † promiſſio de inſtituendo, etiamſi nō valeat: quia ɔ libertatem
teſtamentorum, &c. de quo in l. pactū qd dotali. C. de pact. tū declarat mē-
tem emancipantis, nolentis locū eſſe collationi. l. ſi. ff. de reb. eorum. quod
ſufficit. Circa ſm inſtrm, in quo dictus pater fatetur ſe feciſſe meliora-
menta in domo ex pecunijs ſoceri, cuius hereditas huic filio emācipa-
to debebatur, puto ēt rem nō habere aliquā difficultatē, quin ſtandum
7 ſit ipſi documento. Cū enim iſte filius iā eſſet † emancipatus, nō eſt du-
bium, quin pater ex promiſſione illi facta, & naturaliter, & ciuiliter obli-
getur, ſm oēs in l. frater a fratre. ff. de cond. in deb. imo ēt ſi eſſet in pote
ſtate pp vim iuramenti, oriretur inter ipſos obligatio, vt eſt magis cōis
opi. in d. l. frater a fratre. & per Alex. in l. ſi donatione. C. de collat. Dec.
ɔſi. ccxxix. in prin. & dixi in d. c. cum ɔtingat. nu. 207. Maxime, quia hic
non ſumus in prohibitorijs, vt p Bar. in l. ſi forte. ff. de Caſt. pecul. cum
pater poſſit ſi velit facere differentiā inter filios, & vni relinquere legiti-
mā, alij vero oia alia bona. l. hac edictali. vbi Cin. in v. q. & Bald. C. de
ſecun. nupt. §. optime. §. pe. in auth. de nupt. fortius dico, quod etiā ſi eſſe-
8 mus † in materia prohibitoria, adhuc tū ſtaretur ɔfeſſioni paternę, qñ
ſubeſſet veriſimilis ɔiectura, licet nō adeſſent ɔcludentes ꝓbationes, vt
probatur in l. ſi mater. C. de ɔtr. emp. vbi Salic. dicit, quod licet ɔfeſſio facta
inter perſonas prohibitas pręſumatur in fraudem facta: tū hmōi fraudis
pſumptio p ɔtrias ɔiecturas, refert & ſequitur Alex. ɔſi. xviij. in j. Dec.
ɔſ. ccij. & p Bar. in l. ēt. †. j. ibi eſtimare debebit Iudex. ff. de manumiſ.
vindicta. p quo ēt facit, qd not. Bal. in l. iubemus ſecūda. C. de ſacroſ.
eccle. & ēt quod traditur Gui. Abb. & alij in c. quāuis. extra de re iud.
vbi confeſſio patris nocet filio, etiam quoad legitimam, quando vltra
talem confeſſionem concurrit veriſimilis coniectura, quod confeſſio ſit ve-
ra, puta ex qualitate perſonę, & adeſſet iuramentum, quod etiam tenet
Alex. in l. ſi donatione. C. de collat. vbi Corn. Dec. & alij. de quo latius
dixi, pręſumptionum lib. j verſic. xvj. In noſtro autem caſu eſt vrgens
coniectura pro emancipato: quia cum pater habuerit vniuerſas faculta
tes ſtatus ſoceri, quę ex inſtitutione proueniebāt ad hunc emancipatū
nec aliam

nec aliam rationē tenuerit, verisimile est, quod ipse affirmat, expendisse
in dictis melioramentis, maxime cuꝫ pręsupponatur hunc socerū fuisse
diuitem, ⁊ reliquisse in hereditate etiam ampliorem summam, ꝙ totum
pendet a coniecturis. d. l. etiam. Circa tertium instrumentuꝫ, in quo pa
ter huic emancipato relaxat quasdam pecuniarum ⁊ bestiarum quan-
titates, quas affirmat esse ipsius emancipati, vt possit ipse emancipatus
in dicta negotiatione se exercere, pro se ipso tantum, ⁊ ad suorum here-
9 dum vtilitatem, dico etiā clarum esse hunc casum, ⁊ omnino † standum
esse documento. Primo, quia sumus in nō prohibitis. d. l. hac edictali.
secunda. quia etiam si essemus in prohibitis subest verisimilitudo pro-
pter hereditatem aui materni, seu soceri istius patris. d. l. etiā. d. c. quā-
uis. Bal. d. l. iubemus. Tertio, quia iuramentum patris de quo in in-
strumento purgat oēm suspicionem, vt dictum est ⁊ habetur per Alex.
in d. l. si donatione. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXLV.

1 *IN promissione facti affirmatiui non committitur mora nisi per in-
terpellationem.*
2 *Vbi non est mora ibi pœna non committitur.*
3 *Regulariter dies interpellat pro homine non procedit tamen in promis
sione de praesentando & quia.*
4 *Promissio facti alieni regulariter non valet fall.*
5 *Ille qui promisit se facturum & curaturum debet interpellari ut fa-
ciat alias non committitur pœna.*
6 *Fieri debet interpretatio in fauorem promissoris contra stipulatorem.*
7 *Dictionis quotiescunque uis.*
8 *Pœnam contra incarceratum non committi.*
9 *Moram semper apud probos uiros ac religiosos purgari posse.*



Verba promissionis fideiussorię domini Ioannis ha-
bent duo capita. Primum quia promisit pręsentare
Antonium quotiescunqꝫ fuerit requisitus, data dilatio-
ne dierum quinqꝫ, vt supra. Alterum est, ꝙ ipse Anto
nius comparebit quotiescunqꝫ fuerit requisitus vt su
pra, ⁊ data dilatione, vt supra sub pęna scutorum du-
centum. Circa primum caput, Quod dominus Ioan-
nes promisit praesentare, &c. clarum ⁊ indubitatum est ꝙ non incidit in
pęnam nisi fuerit interpellatus ad pręsentandum, vt consulit Paul.
de Cast. in consi. 100. incip. videtur, ꝙ dictus Ioan. Paulus, pro quo
1 facit regula quod in † promissione facti affirmatiui non cōmittitur mo-
ra, nisi per interpellationem. l. si ita stipulatus essem. ff. de verb. oblig. ⁊
2 † vbi non est mora, ibi nec pęna committitur. l. j. §. non exigit. ff. vt in
3 poss. leg. Oldr. consi. cclij. Dec. consi. ij. Et licet † alias dies interpel-
let pro homine. l. magnam. C. de contrah. ⁊ committ. stipul. tamen hoc
non procedit in promissione de pręsentando, quem quis non tenetur
pręsentare nisi sciat, sm Pau. Cast. in d. consi. ⁊ idem sentit Abb. cōsi.
xlix. in ij. Felin. in c. si autem. de rescript. Circa sm caput, Quod Anto
nius comparebit quotiescunque fuerit requisitus ut supra. talis promissio fa-
4 cti † alieni regulariter non valet: tamen ista, ꝙ comparebit vel ꝙ iudi-
cio sistet valet: quia lex interpretatur se facturum ⁊ curaturū. l. quoties
5 quis. ff. de verb. obl. ille autem † qui promittit se facturum ⁊ curaturus
debet interpellari vt faciat, alias non cōmittitur pęna, vt per multa con
cludit Dec. in d. consi. ij. ⁊ in l. quod te. ff. si cert. pet. vbi refert ita fuisse
iudicatum aduersus quandam decisionem Baldi: ⁊ ita etiam videtur
actum per illa verba, Quotiescunque fuerit requisitus. de quibus in ca. j.
de no. for. fidel. ⁊ ibi glo. in verbo, requisitus. quę intelligo referri debe-
re etiam ad ipsum Ioannem, ne videantur superflua, cum respectu An
6 tonij supra fuissent repetita, ⁊ vt † fiat interpretatio in fauorem promis-
soris contra stipulatorem, iuxta regulaꝫ l. stipulatio ista habere. §. in sti-
7 pulationibus. ff. de verb. obl. ⁊ quia illa † dictio, Quotiescunque, inclu-
dit diem incertam, quę pręuideri non potuit, vnde necessaria est inter-
pellatio, sm Alex. ⁊ doct. in l. insulam. ff. de verb. oblig. Ex quibus ap-
paret neutro casu commissam esse pęnam aduersus d. Ioannē, ꝙ maxi
8 me dicendum, quia do. Ioannes dicto tēpore † erat incarceratus ⁊ im-
peditus iusto impedimento, vnde contra eum pęna committi nō potest
l. ij. §. tutta. vbi omnes not. ff. si quis caut. l. si vehenda. §. pen. ff. ad leg.
Rhodiaꝫ de iact. l. j. §. iubet. versi. si frater. ff. de collat. bon. ⁊ per Dec.
consi. cccxvij. dum respondet ad l. Sancimus. C. de fideiuss. ⁊ hoc sen-
tit Bar. l. j. ff. iud. sol. vbi tenet, ꝙ quamuis contra fideiussorem de iu-
dicio sisti, ⁊ iudicato soluendo, non sit faciendus nouus processus: tamē
antequam cogatur ad solutionem summarie cognoscendum erit contra
eum, in quo iudicio summario poterit fideiussor oponere exceptiones
quę alias principali non competerent, qualis est ista impedimenti, in
personam fideiussoris, ⁊ ideo cōcludo in proposito casu commissam nō
esse pęnam. Et hoc maxime videtur seruandum coram amplissimo se-
natu, in quo sola ęquitas ⁊ iustitia diuina attenditur: vnde singulariter
dixit Bal. consi. cxiij. incip. super primo in v. vol. ꝙ coram probis ⁊ re
ligiosis viris, qui conscientię rationem ducunt, semper etiam post litis
contestationem licita est purgatio morę, si eorum non interit, ideꝫ si ex
9 † mora damnum passi non sunt, facit gl. in c. fraternitatis. xij. quę st. ij. ⁊
quę not. doct. in c. nouit. extra de iud. Et ita mihi videtur, saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXLVI.

1 *FIdeicommissum simplex quia continet solam tacitam prohibitio-
nem alienationis a lege transit in fiscum ut eatenus confiscatio-
ni in eo sit locus quatenus bannitus uiuat.*
2 *Modus uetandi alienationem.*



1 Fideicommissum simplex, quia † continet solam tacitā
probibitionem alienationis a lege, transit in fiscum, vt
eatenus confiscationi in eo sit locus, quatenus banni-
tus viuat. l. statius. §. Cornelio. ff. de iure fisci. l. cū pa-
ter. §. hereditatem. ff. de leg. ij. vbi vero fideicōmissum
sit expressum in casum alienationis tunc non transit in
fiscum, sed admittitur sequens in gradu fideicommissi: sm Alex. consi.
xxij. in j. vbi allegat concordantes ⁊ sequitur Ias. in l. filiusfa. §. diui. ff.
de leg. j. in ij. lect. nu. 19. ⁊ est certa ⁊ communis opi. quam cum exerce-
rem officium aduocationis semper vidi obseruari. Sed difficultas in
casu nostro est: quia in testamento quondam magnifici do. Signoroli.
In primis est substitutio fideicommissaria omnis casus nō cuenit, dein-
2 de est clausula generalis per viam rationis apposita: quęmaꝫ † volo ꝙ
bona mea conseruentur ⁊ remaneant in familiam de Romodeis quę
clausula inducit prohibitionem alienationis extra familiam ⁊ fideicom
missum simplex, sm magis communem opi. de qua per Soc. cōsi. xlij.
⁊ lvj. in iij. Dec. xxij. ⁊ clxxxj. Aret. Soc. Ias. Mod. in l. qui Romę
§. cohęredes. de verb. obl. ⁊ ita alias in hac causa iudicauit senatus, vn-
de non est amplius dubitandum. Modo videndum est nunquid illa
clausula impediat quominus possit fiscus viuente bannito fructus pos
sessionis illius habere: ⁊ teneo, ꝙ sic indubitanter contra fiscum propter
vim verborum testatoris ꝙ bona conseruentur, ⁊ remaneant, ⁊c. Et q²
ratio qua mouetur Alex. in d. consi. ⁊ cęteri doct. est fundata in textu. l.
Imperator. ff. de fideicommiss. liber. vbi Bart. in quo textu verba di-
recto non stabant prohibitiue respectu alienationis, sed simpliciter erat
scriptum quos tibi commendo ne alicui alij seruiāt, ⁊ excluditur fiscus
multomagis in casu nostro in quo verba sunt efficaciora: quia, Volo,
quod bona conseruentur, & remaneant, &c. Satis enim sunt expressa, ne
alienari possint, nec quidem in fiscum delinquendo: non enim conserua
rentur, ⁊ remanerent in familia. Et ita mihi videtur, saluo semper
saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXLVII.

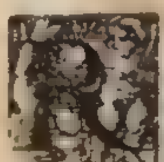
1 *EXpensas alimentorum repeti ab affine.*
2 *Et inter affines non est capienda praesumptio donationis sed potius
quod impensa fuerit facta animo repetendi.*
3 *Dictio & plus intelligitur de re modica in quantitate.*



An comes Galeas, seu eius heredes possint petere ęsti-
mationem alimentorum pręstitorum illustribus domi-
nabus Cecilię, ⁊ Catharinę per annos xvij. ⁊c. Dico,
ꝙ sic, ⁊ ꝙ petent ab heredibus illustris dom. Francisci
1 Bernardini, † qui in testamento suo voluit eas ex he-
reditate sua alimentari. Cum enim istę sorores Comi-
ti Galeaz contingerentur per simplicem affinitatem:
2 quia erant sorores vxoris suę. l. nō facile. §. † affines. ff. de gradibus. nō
est capienda pręsumptio donationis, sed potius quod impensa fuit fa-
cta animo repetendi. l. si paterno. ⁊ ibi glo. super verbo, repetitus. C. de
nego. gest. ⁊ ita ibi communiter tenetur sm Alex. repetent ergo isti he-
redes ab heredibus do. Francisci Bernardini, vt per Cin. in d. l. si pa-
terno. Et licet alias in matre vel auia aut similibus requireretur prote-
statio alias pręsumeretur donatio, vt habetur in l. alimenta. C. de nego.
gest. in l. Nesennius. ff. eod. tit. tamen secus est in marito sororis in quo
non subest tanta coniunctio, vt donatio de facili pręsumatur, ⁊ tradunt
omnes in d. l. si paterno. Circa aliud dubium, an dos do. Antonię de-
beat augeri, sicut aucta fuit dos sororum, puto esse aduertendum: quia
non videtur, quod isti erogatarij potuerint augere ex quatuor mille au
reis ad decem millia. Quia verba testamenti dicunt, qualiter legat du-
catos quatuor mille, ⁊ illud plus quod videbitur infrascriptis eroga-
3 tarijs, seu maiori parte eorum, ⁊c. Illa enim † dictio ⁊ plus intelligi-
tur de re modica in quantitate. l. ⁊ si post tres. in glo. j. ff. si quis cautio.
⁊ ibi tradit Bal. vbi refert ita determinare Cin. in l. cū filiꝰ. §. pater. ff.
de leg. ⁊ fideicō. secundo. ⁊ idem tenet Bal. in l. ij. C. de probation. ⁊ est
tex. in l. hęc adiectio. ff. de verb. sign. vbi dixi. Alia est ratio, quia te-
stator hanc facultatem augendi dedit erogatorijs, aut maiori parti eo-
rum: vnde cuꝫ duo duntaxat ita ordinauerint non videtur actus vale-
re. c. si. in fine. de testamen. in vj. Ex quibus concludo, quod tanta ad-
ditio non potest fieri, sed duntaxat modica, ⁊ quod non est faciendum
fundamentum in arbitrio illorum duorum quod non valet per supra-
dicta. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXLVIII.

1 *COllationem ex causa cessare.*
2 *Dos ex causa conferenda.*



Requisitus de sola subscriptione paucis agam: quia ar-
ticuli suprascripti videntur mihi satis clari. Et in pri-
1 mis, quod filius d. Lucię † possit petere quartam partē
redditus prędiorum tantum, ex quo non succedit in bonis
d. Nicolai, nisi pro quarta. Et cum sit contentus dote
materna non teneatur ad eius collationem cuꝫ mater-
teris, ex quo ipsius d. Catharinę auię maternę hereditatem non agno
scit, per tex. in l. fi. ff. de collat. dotis. Si vero veniat tanquam heres di-
ctę auię tunc teneretur conferre propter clausulam insertam in testa-
mento eius de quo mandat quod dictę eius filię, ⁊ heredes reducan-
tur ad ęqualitatem tam ex bonis paternis, quam maternis: quę clau-
sula facit vt confundatur vtrunque patrimonium ⁊ accepta cum ac-
cipiendis simul computentur, vt qualibet quatuor filiarum habeat
suam quartam, nec dubium est valere huiusmodi pręceptum testato-

rio.l.Lucius.in principio.ff.ad senatusconsultum Trebellianum.l.fin.
§.Lucius ff.de legatis & fideicommiss.secundo maxime cum verba sint
clara quod debeant reduci ad æqualitatem respectu bonorũ tam pater-
norum, quã maternorũ: vnde cessat hoc casu limitatio posita per Bar.
in l.cum pater.§.dulcissimis.ff.de legatis & fideicom.secundo.& alia
quam posuit in d.l.Lucius.§.filiam.ex quo infertur ad resolutionẽ pro
positæ dubitationis quod si filius dom.Luciæ vult succedere ex testamẽ
to auiæ res est clara: qui reduci debet ad æqualitatem: si vero contenta-
tur dote materna potest hoc facere, & in reditu suprascripto succedet p
quarta ex persona sua, si tamen do. Blanca, & Anna volent & ipse succe-
2 dere pro partibus suis: quia † hic tractatur de successione patris, tene-
buntur dotes patre acceptas conferre.l.filiæ dotem.C.de collat. Quod si
eam summã petant iure crediti propter promissionẽ patris abstineãtq;
hæreditate materna, videtur eis obstare duplex exceptio altera proue-
niens ex authen.vnde si parens.C.de inofficio.testamen.altera proue-
niens.ead.l.j.C.de fideiusso.sed quia de hoc non sum requisitus vltra
non scribo, sed me remitto ad suprascriptum dominum consulentem.
Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXLIX.

1 Non est credendum quẽquam conuentionem facere de eo quod sua non interest.
2 Contractus semper intelliguntur de eo de quo controuersia est inter partes non autem trahuntur ad tertium.
3 Obseruantia declarat quod a principio actum sit.
4 Dictio seu subdisiunctiua quandoque stat ampliatiue & de eius natura
5 Fœdera conuentiones & concessiones principum semper intelliguntur saluo iure tertij.
6 Princeps potest propter bonam pacis tollere ius tertij.
7 In dubio nunquam fit interpretatio quod Princeps voluerit tollere ius tertij.



Foedus Bononiense quod allegatum est, nihil ob-
stat in hac causa do. Brippij, qui a si deneillud videa-
mus, Dux ante inuestituram & post, fecerat multas
alienationes & donationes militibus, & aulicis Cæsa
reæ maiestatis, puta Marchioni Piscariæ, scutorum
septem millium, singulis annis, & alijs multis, ad com
mendationem Cæsaris: & sua maiestas etiam confir-
mauerat dictas donationes, ex quibus remanebat Dux valde grava-
tus: & ideo conuenit, quod omnes illæ alienationes reuocarentur, salua
summa viginti millium, vt ibi dicitur. & ista est mera veritas, & vulgo
sciunt omnes. Unde infertur, quod talis reuocatio intelligitur solum
de donationibus factis ab ipsis contrahentibus Duce scilicet & Cæsa-
re: non de donationibus factis a Maximiliano Duce, vel antecessori-
bus. Primo: quia de eis nihil habuit curare Cæsar, nec ad eum perti-
1 nebat valerent, an non: vnde † non est credendum eũ conuenisse de eo
quod sua non intererat.l.non ignorat.C.qui accus.non possunt.leg.po-
2 sthumus.§.fi.ff.de inoffic.test. Secundo, quia † contractus semper in-
telliguntur de eo de quo controuersia est inter partes, non autem trahũ
tur ad tertium.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verb.obli.ergo non debet
trahi ad donata per Maximilianum, facit quod not. Bal.c.super eo.
3 in j.notab.de offi.deleg. Tertio, quia videmus ita † obseruatum fuisse,
vnde satis declaratur, quod a principio actũ sit.l.sed Julianus.§.pro-
inde.ff.ad Maced.l.qui in aliena.§.fin.qui putabat.vbi doct.de acq.
hered.nec enim per illud fœdus infirmatæ sunt donationes factæ a Du
cibus anterioribus, puta Ludouico, Jo. Galeaz. & similibus. ergo idem
de factis a Maximiliano. Quarto, quia Dux Francis.ad infirmãdas
donationes Maximiliani nõ indigebat vllo fœdere: aut enim factæ erãt
in casu prohibito, & cũ ipse nõ esset eius heres nõ tenebat eas seruare, prout
nõ seruauit: aut factæ erant promisso, & nõ potuit ius tertij auferre. Quod
alienatio de qua in casu nr̃o, esset in casu promisso apparet: quia facta pro
habẽdis pecunijs ob defensionẽ status, imminentibus Gallis, quod li-
cuit Maximiliano ex forma inuestituræ, vt alias dictum fuit. Quinto,
hæc satis ostenditur ex verbis fœderis, dum dicitur. *Quod alienationes,
seu donationes factæ, tam ante primam inuestituram, &c.* illa dictio, *Fa-
ctæ*, intelligitur ab ipsis contrahentibus.s. Duce, vel Cæsare, non autẽ
a tertio, seu alijs ducibus: quia persona illorũ non debet subintelligi p
regulam.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.in fi.de verb.obl.vbi doct.
Feli.c.super literis.extra de rescript. Sexto, ostenditur ex natura sub-
disiunctiuæ, seu dum dicit, Alienationes seu donationes. non enim debet
intelligi de alienationibus factis ex causa onerosa, & recepto pretio, si-
4 cut ista de qua agimus, sed de factis titulo lucratiuo, & licet † dictio, seu,
quandoque stet ampliatiue propter mentem testatoris, iuxta.l.si quis
ita legauerit.ff.de auro & arg.leg.tamen in casu nostro non subest ista
mens, quod voluerint contrahentes derogare, contractibus onerosis in quibus solu-
ta sit pecunia, seu pretiũ.l.j.§.si quis in fraudẽ.ff.si quis in fraud.patr.l.ser
ui.C.pro quib.caus.ser.liber.& ideo dictio, seu, stabit proprie, vt sensum
coniungat tantum, & sic restringat priorem vocem.l.ad protegendum.C.
de in lit.dando tut.l.fi.§.sunt munera.ff.de munerib.ibi ciuilia, seu pu-
blica, per Bart.in d.l.si quis ita. Septimo.ostenditur ex ratione con-
uentionis, ibi, *Pro clariore dispositione huiusmodi remunerationum, ne
propter maximas donationes non possit præstare Cæsari, &c.* apparet
ergo de donationibus actum, quæ sub colore remunerationis factæ sunt
& per quas impediretur Dux, ne posset soluere, &c. nõ ergo extendetur
ad eas, quæ recepta pecunia factæ erant, in quibus pro re Dux pretium
habebat.l.j.§.sed si rem quidem.ff.si quis in fraud.patr. Octauo, regu
5 la generalis, vt † fœdera, conuentiones, concessiones Principum, semper
intelligantur, saluo iure tertij, secundum l.ij.C.de precib.Imp.offe.l.nec auus.
C.de emã.lib.l.ij.§.merito & .§.si quis a Principe.ff.ne quid in loco pu-
6 bl.& licet quandoq; propter bonum pacis † possit princeps tale ius tol
lere, secundum doct.in l.conuentionum.ff.de pact.in l.pen.C.de in ius
7 voc.tamen † in dubio nunquã fit talis interpretatio, vt ibi habetur. Et
ex his concludo quod titulus Brippij, ex concessione ducis Maximilia
ni, sufficienter est probatus in hoc iudicio possessorio, & fœdus Bono-
niense nihil obstat, per suprascripta.

SVMMAE RERVM. CL.

1 Fructus pignoris cum interesse compensari.
2 L.Lucius.ff.qui potest in pignor.declar.
3 Anterioritas debet intelligi respectu sortis non aũt respectu pœnæ.
4 Interesse nullo non potest dici pœna.
5 In priuilegijs non fit extensio etiam ex identitate rationis.
6 Dispensationes quamuis odiosæ trahuntur ad accessoria.



1 Constat posse creditorem fructus † rei pignoratæ a se
perceptos in vsuras compensare.l.cum debitor.ff.in
quib.caus.pig.tac.contrah.vnde multomagis potest
compensare in interesse, quod hodie est promissum iu-
re canonico, secundum Salyc.& Fulg.in d.l.cum de-
bitor.& pract.Papien.in forma libelli act.hypothe.
versic.relaxandum. Unde non est dubitandũ, quin Cauanagæ possint
tale interesse compensare, & sicut sunt anteriores alijs creditoribus in ip-
sa sorte, cum mutuauerint ad emendum, & in re empta specialem hypo-
thecam sibi reseruauerint, secundum l.licet.C.qui pot.in pig. Bart.in l.
interdum.ff.eo.tit.ita etiam sunt anteriores, respectu interesse, secundũ
2 regul. † l.Lucius.ff.qui potest in pig.quæ licet loquatur in vsuris, tamen
procedit et multomagis interesse: subest enim eadẽ rõ, quia eius rei sequela
est, vt ibi dr̃, & in l.cuicũq;.§.itẽ si institor. versi.itẽ fideiussori.ff.de inst.
act.q̃ rõ facit, vt idẽ dicamus, siue hypotheca expressa sit, siue tacita: quia
tex.in d.l.Lucius.licet loquat in expressa hypotheca.tñ pcedit ét in ta-
cita.secundum Bart.in l.si cum dotem.§.sin autem in secundo fi.ff.sol.matr.
quem ibi sequitur Rap.Castr.Alex.& Bald.in l.si necessarias.§.fi.ff.
de pig.act.& est communis opinio, vt per Ripam in l.priuilegia.nu.9.
ff de priuil.cred.& licet Socy.cons.xlj.in iiij.allegato in motiuis, more
suo consuluerit contra communem opinionem: tamen illud consilium
reprobat Ripa in dic.l.priuilegia.num.15.in fi.iunctis his quæ ibidem
notat nu.41.in fi. Quamuis etiam dici possit, quod hypotheca non est
tacita in casu nostro, sed expressa, pp promissionẽ cũ omnibus expẽsis dãnis
& interesse, &c. vt dicit Ripa in d.l.priuilegia nu.15.vbi dicit quod istud est
certũ, & idẽ ét dicit Bal.in trac.dotis.in vj.par.prin.priuilegio.vij.& ideo
non est dicendum, quod illa verba sint quædã inculcatio, vel sint restrin
genda, &c. caret enim istud dictum omni colore. Nec obstat, quod ante-
3 rioritas † secundum d.l.licet.debet intelligi respectu sortis, non autẽ re
spectu pœnæ, secundum Jas.& Dec.in l.creditor.j.ff.si cer.pet. Respon-
deo loquuntur in vera pœna, non autem in vsuris quæ largo modo, li-
cet quãdoque dicantur pœna, tamen in eis militat ratio d.l.Lucius.quia
sortis sequela, & ideo Dec.in d.l.creditor.declarat dictum suum loqui,
& procedere in pœna, secundum tex.quem allegat, in l.ideo condemna-
tus.de compens.quod vero sit respectu vsurarum, remittit se ad Castr.
in l.si pro parte.§.in rem autẽ.ff.de in rem vers.vbi tenet aliud esse in
4 vsuris.sed nos sumus in casu clariore, videlicet in † interesse, quod nul
lo modo potest dici pœna, secundum doct.in l.cum stipulatus sim mihi
a Proculo.ff.de verb.oblig.alias illud argumentum tenderet contra
5 iurisconsultum in d.l.Lucius. Nõ obstat, quod † in priuilegijs, non fit
extensio etiam ex identitate rationis.c.porro.de priuileg.libro vj. Re-
spondeo fallit in sequela rei, d.l.Lucius.d.l.cuicunq;.§.& si institor.& quia
6 etiam † dispensationes, quamuis odiosæ, trahantur ad accessoria, secun-
dum glo.c.quia in tantum.extra de præbend. Nec obstat, quod Ant.de
Fano ita videatur tenere in tract.suo de pignorib.in iiij.mẽbro ij.par.
nu.70.& in j.mẽbro v.par.n.41. Rñdeo, loquit ille in pœna, nõ aũt inte-
resse, prout est quæstio nostra, & loquit secundum terminos decisionis. Paul.
Castr.in d.l.ideo condemnatus.ff.de cõpens.qui loquitur in pœna de-
licti, non autem in interesse, vel etiam vsuris per dictam l.Lucius.

SVMMAE RERVM. CLI.

1 Ius acceptandi transit in heredes.
2 Si donauerim tibi centum & post mortem tuam ea centum donem Seio mortuo Seio ante acceptationem possunt heredes eius acceptare.
3 Vt solemnitas extrinseca præsumatur in præiudicium tertij requirun- tur xxx.anni.
4 In contractu minoris iuramentum non præsumitur nec in instrumento Notarij potest extendi.



Duo sunt in causa illustris. Comitis Philipp. Torniel-
li, q̃ pñt adduci pro sustẽtãda donatione. Primũ est, quod
donatio facta fuit do. Galeaz. Ad faciendum quicquid d.
Galeaz, suiq; heredes voluerint, &c. vnde cũ sit facta ét he
redibus, videt quod possit etiam nunc ratificari, seruata
1 solemnitate decreti, maxime cum † ius acceptandi tran
seat

feat in hered.d.l.si fine.§.si pe uratori.ff.rem rat.hab.per Signoro-
lum consi.l.xviij.⁊ pro hoc v tur text.in l.quoties.C.de donat.vbi
1 † si donauerim tibi centum.⁊ p st mortem tuam,ea centum dones Se-
io mortuo:Seio ante acceptationem,possunt heredes eius acceptare,
⁊ ille text.multum me mouet:⁊ hanc opin.tenuit Guid.Pap.q.xlix.
⁊ q.ccxxi.vbi dicit.ita fuisse iudicatum in psi.Regio,sentit Soci.consi.
cxxv.in iij ⁊ consi.xcviij.⁊ versi.ij.respondeo.eo.vol.Com.consi.ij.in
iiij. Nec obstat,quod Castr.consi.cxcv.⁊ Dec.l.contractus.de reg.
iur.⁊ consi.ccxxvj.aliter loquantur,quia in casu suo non erat facta men
tio heredum,⁊ eorum opinio est contra text.in d.l.quoties. Secunduz
est,quod adduci potest,est possessio longi temporis,propter quam pos-
sunt heredes d.Galeaz.primo allegare prescriptionem, quod solenni-
tas debita interuenerit,secundum l.qui in aliena.§.j.de acquir.hered.
vbi doct. Secundo, poterunt allegare prescriptionem, secundum,
gloss. ⁊ doct.l.seruitutes.magna.de seruit. Est verum quod ego in hoc
sentio pro Comite Philip.quia sunt xxvij.anni,cum celebratum est il-
2 lud instrumentum:⁊ vt solennitas extrinseca † in preiudiciuz tertij pre
sumatur,requiruntur xxx.anni.c.peruenit.extra de empt.⁊ vend.tra-
dit Alex.in l.sciendum.de verb.oblig.Fely.in c.sicut de re iudic.vbi
etiam ponit,quod non presumitur,quando est solennitas separata,⁊ nō
enunciata in instrumento,⁊ ponit etiam alias limitationes, que conue-
niunt casui nostro:⁊ maxime solennitas acceptationis cum instrumen-
4 to formali requisito pro decretum,non debet presumi. Sicut nec † in cō
tractu minoris iuramentum presumitur secunduz Bar.in d.l.sciendū.
nec in instrumento notarij potest extendi.vt per Alex.⁊ Socyn.in d.l.
Gallus.§.idem credendum.de liber.⁊ posth.Minus etiam puto lo-
cum esse prescriptioni:quia decretum habet clausulam annullatiuam,
vnde constituit contrahens in mala fide.l.quemad.C.de agric.⁊ cens.
lib.xj.l.qui a quolibet.ff.de contrahenda empt. Et hec quidem non
in modum consilij vel aduocationis,sed pro obseruantia mea erga pre-
fatam Com.volui admonere.

SVMMAE RERVM. CLII.

1 *IM personalia non probant.*
2 *Obligationem nomine alterius alium non teneri.*
3 *Obligatum non dici ad quem dispositio pertinet.*
4 *Cessionem post solutionem frustra recipi.*
5 *Agendum prius cum eo cuius nomine contractum est.*



NOn obstant motiua vltimo loco data:⁊ in primis dum
dicitur,quod constat domin.Ambrosium habuisse illas
marches aur, sed quod eas expenderit in beneficijs
Regis non constat,quod tamen tenebatur demonstra-
re,⁊c. Respondeo etenim primo,quod non constat q
dominus Ambrosius habuerit, quia verba literarum
1 cambij † impersonaliter dicunt,Pro pecunijs habitis.⁊ non dicunt a quo
sint habite:vnde non arguitur q magis dominus Ambrosius habue-
rit quaz Soderinus, qui ⁊ ipse erat principalis:per text in authentic.
si quando.C.de constituta pecunia.Secundo respondeo,quod satis p
batum est ex dicto testamento, quod he pecunie numerate fuerunt do-
mino Eutio,qui eas expendit in bello pro Regia Maiestate. Tertio
2 respondetur,q cum obligatio sit facta † nomine Regis,non habet So-
derinus aliquam actionem contra D.Ambrosium.l.fin.de institoria.
vt alias late fuit dictum:sed debet agere cum fisco Regio, ⁊ si rex viget
esse versum in sui vtilitatez,vel neget id factum de mandato suo,tunc incū
beret onus D.Ambro.id probandi,⁊ rationē villicationis sue ipsi Re
gi reddendi. Quarto respondetur, quod si bene aduertatur ad ver-
ba mandati de quo rogatus fuit presbyter Soldanus,cessant iste diffi-
cultates,qr in eo dicitur, *Quòd Soderinus obligaretur usque ad summam
a mille aureorum pro Christianißimo Rege pro quibuscunque negotijs et
rebus pro quibus disponet dominus orator prænominati Regis.* quibus
3 verbis † apparet, obligationem quidem ad Soderinum pertinere di-
spositionem ad oratorem:vnde orator ipse nullo modo obligatus dici-
tur,nisi quatenus probaretur dolo eum fecisse.l.ij.ff de proxen.l.quod
si cum scires.de dolo.⁊ cum in mandato requiratur sola illa qualitas,q
sit orator,satis est si illa verificetur,que certe est notoria,⁊ etiam proba-
ta per testes vtriusqz partis, non autem debet verificare quod haberet
mandatum a Rege de hoc,quia nihil de hac qualitate est actum.l.si pa
ter.§.qui duos.vbi Bald.de adopt.l.si proponas.§.j.vbi Angel.de
inoffic.testam.Et ex his apparet nihil obstare reliqua motiua,quale il-
lud,quod secundo loco dicitur,scilicet q nihil ad creditorem, an domi-
nus Ambrosius illas penas voluerit conuertere in vtilitatem Regis,
an non,iuxta.l.cum qui.C.si cert.petat. Respondetur enim id non vi-
deri multum in proposito,cum in presenti lite non tractetur de credito
4 re cui est satisfactum:sed de Soderino, qui licet † cessionem acceperit,
tamen frustra accepit,postquam iam soluerat.l.Modestinus.de solut.
vt alias dictum fuit.Minus etiaz obstat, q Soderinus soluerit ratio
ne mandati presumptiue sibi facti a domino Ambrosio,per doctrinaz
Bart.in l.reos.de duob.reis.Respondeo Bartol.ibi expresse loqui
de duobus reis,suo nomine contrahentibus,at in casu nostro dominus
Ambrosius contrahebat nomine Regis.⁊ simpliciter disponebat, secū
dum facultatem sibi tributam per Soderinum in mandato rogato per
Soldanum. Nec etiam facit,q alias non esset consultum indemnitati
Soderini,quia sibi imputet,nec debet idcirco alium in periculum tra-
here:quamuis etiam id falsum sit,cum si eat in Galliam, ⁊ agat contra
principalem,idest Regem ipsum,facillime sit ius suum obtenturus. Et
inde infertur etiam ad vltimum,q dominus Ambrosius teneatur ostē-
dere se talem qualem asserebat.l.j.C.cred.euict.pign. Sed respondeo,
q in mandato Soldani simpliciter requiritur illa qualitas, quod sit
orator,istud est satis verificatum,q esset orator.⁊ est notoriū omnibus
Preterea etiā si verificanda esset illa qualitas,quod posset accipere pe-
5 cunias mutuas pro Rege,tamen dico, quod debet † prius agi contra
Regem,⁊ si negauerit,tunc dominus Ambrosius tenetur verificare, ⁊
non prius.l.si parentes.cum duab.seq.C.de euict. Preterea,si inspicia
tur processus,non est actum ex hoc capite, quod dominus Ambrosius
mandatuz nō haberet,sed ex hoc quod ipsi domino Ambrosio fuit pro
prio nomine contrahenti mutuatum.⁊ quando ex suprascripto capite
agatur,facile erit verificare,q Rex generale mandatum illi dederat, ⁊
ratas habebat huiusmodi expensas, ⁊ hec in re clara sufficiant. Et ita
mihi videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLIII.

1 *SI filius pecuniam sibi a Sempronio consignatam perdidit quia e-
tra culpam suam fuerit furto subtracta periculum est Sempronij
Domini quia res perijt periculo domini.*
2 *Qui accepit sacculum pecunia perferendum ad aliquem si alleget si
furto perdidisse probare debet alias ei non crederetur.*
3 *Cum quis iure actionis tenetur debet manifestis probationibus rei amis
sionem ostendere.*
4 *Quando quis allegat furtum sibi esse factum sufficiunt probationes
per coniecturas quia sumus in his quæ clam solent committi.*
5 *In his quæ sui natura difficilis sunt probationis sufficiunt præsumptio-
nes & coniecturæ.*
6 *Furtum cum facile absque culpa non possit euenire onus probandi cul-
pam abfuisse ipsi reo incumbit.*
7 *Filiusfamilias ex omnibus causis tam ciuiliter quàm criminaliter
saluo mutuo & voto conueniri potest.*
8 *Absolutoria lata in criminali iudicio deberet præiudicare in ciuili fall.*



TRita est satis proposita questio apud scribentes: in ea
ponam decisiue loquendo,paucas conclusiones,ex qui
bus veritas presentis dubitationis dilucidabitur. Pri
1 ma conclusio,si Titius † pecuniam sibi a Sempronio
consignatam perdidit: quia citra culpam suam fuerit
furto subtracta,periculuz est Sempronij domini: quia
res perijt periculo domino l.si creditor.C.de pig.ac.l.argent.ff.comm.
2 Secunda cōclusio,† qui accipit sacculum pecunie preferendum ad ali-
queз,si alleget se furto perdidisse probare debet,alias ei non crederetur
3 cum † enim iure actionis teneatur,debet manifestis probationibus rei
omissionem ostendere.d.l.si creditor.C.de pig.ac per Bar. in l.si quis
ex argentarijs.§.pretor ait.vers.an vero heredi.ff.de eden cuz quo ibi
transeunt doct.⁊ per Alex.consi.lviij.in j.vol.⁊ consi.cxcvj.in ij.volu.
4 Tertia conclusio, † quando quis allegat furtum sibi esse factū sufficiūt
probationes per coniecturas:quia sumus in his que clam solent cōmit
ti,vt quia probatur hostium fuisse fractum vel famulum aufugisse,secun
5 dum Bart.in d.§.an vero heredi.⁊ per Alex.csi.liij.in ij.vol.† in his
enim que sui natura difficilis sunt pbationis sufficiūt presumptiones ⁊
coniecture sm Alex consi.so.j.vol.consi.liij.lxix.ccxvij.in ij.vol.xciiij.in
iij.cxvj.in v. Quarta conclusio,dato etiam quod furtum factuz esset ip-
si Titio tamen adhuc teneretur nisi probaret, q: absqz dolo hec culpa
sua factum fuisset,secundum Bartol.in d.versic. an vero. heredi. quia
6 cum † furtum faciliter euenire absqz culpa non possit.l.cum duobus.§.
damna.ff pro soc onus probandi culpam abfuisse ipsi reo incumbit,se-
cundum Bart.ibi, cum quo transeunt doct.maxime Alex consil.xlv.
⁊ so.in j.ccvj.in ij.Cepol.consi.lxx.Aret.xxxviij.Ioan.de Ana.consi.
lxxx.in additio.⁊ facit,q inquit Bald.in d.l.si creditor.in fi.quod pro
baret culpa abesse a furto si factū fuisset furtū a famulo Titij,de quo ve
risimiliter Titius debuisset cōfidere argu.l.argētū.ff.cōm.per Guli.de
Cun.in l.que fortuitis.C.de pign.ac.Unde apparet non esse excusan-
dum Titiū, si cuiuslibet famuli fidem esset sequutus,alias esset in facul-
tate Titij sub ornare famulum ad fugam,vt se excusaret, ⁊ lucrifaceret
pecuniam.arg.l.j.in principio.ff.nau.caup stat.⁊ quod notabiliter scri
bit Specul.in tit.de pign.in princip.⁊ in versic.⁊ nota, q si creditor.⁊
versi.seq.vbi igitur, q per acclamationes factas in domo de nocte ad
vicinos.succurrite quia fures sunt in domo, qui omnia exportant ,non
probatur furtū,quia alias multe fraudes possent fingi.sequitur Ias.in
dict.l.si quis ex argētarijs.§.fin.Quinta cōclusio,q Titius sit filiusfa.
7 nihil refert, quin conueniri ad restituendas pecunias possit: quia † fi-
liusfam.ex omnibus causis tam ciuiliter,quam criminaliter,saluo mu
tuo.⁊ voto,cōueniri possunt.l.filiusfa.ex omnibus.ff.de act.⁊ obl. Du
plex autem actio potest Sempronio competere. Prima ciuilis ad resti
tutionem sacculi consignati, que videtur oriri ex mandato sibi facto,
que datur ad interesse,in quo venit restitutio pecunie, ⁊ quicquid inte-
rest ipsis Sempronij: quia sacculum non consignauerit.l.si procurato-
rez.§.mandati actio.ff mand. Sed quia soluendo Titius non erit, qr
est filiusfa.difficilis erit exactio pecunie,si eam non habeat. Altera erit
criminalis actio furti,cum enim Titius pecuniam in sacculo acceperit
deferendam Rome,nec probet fuisse sibi furto subtractam, imo coniec-
ture vigeant contra eum,sequitur quod rem contractauerit inuito do-
mino,⁊ ideo furti teneatur.l.ij.cum.C.de fur.l.si quis vxori.§.idem Iu
lianus ff.de fur.⁊ dixi post alios.in l.pen.super verbo, accipientis non
facies.ff.si cert.pet.vbi respondi ad rationes Iasonis,qui in suprascri-
pto casu tenebat contra Bart.de quibus ibi per Ias.in § quas vero.
Sed istud remedium habet in se aliqualem difficultatem: quia si iste
Titius in criminali iudicio allegaret furtum hoc sibi factum fuisse, ⁊ po

stus ad torturam obduraret, veniret absoluendus, secundum Alber.
de Ros. & Moder. in l. edictum. ff. de quæstio. Bartol. Veron. consil.
8 xxxvij. quidam rustici. & absolutoria lata † in criminali iudicio deberet
præiudicare in ciuili. l. prætor edixit. §. j. ff. de iniur. sed responde. quod
non præiudicaret ex quo ferretur non quod crimen sit commissum, sed quod
non sit probatum, vt per Bar. in l. ij. §. hoc edicto. ff. vi bon. rapt. Præ-
terea stat simul quod ipse non fecerit furtum, & tamen res sit ablata cul-
pa sua. ergo, &c. vnde adhuc staret firma actio ciuilis. Consulerem tamē
quod Sempronius ipse solum ciuiliter ageret, & sineret fiscum ex inqui-
sitione criminaliter agere, quia in re me remitto iudicio dominorum do-
ctorum practicantium. Et hæc omnia salua semper vniuscuiusque re-
cta sententia,

SVMMAE RERVM. CLIIII.

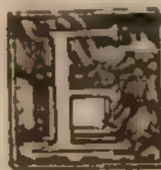
1 Laudemia rei venditæ pertinent ad subconductorem particularē.
2 Verba iura prouentus non sunt generalia & comprehendunt
quàm liber obuentionem.
3 Laudemia cum sint de prouentibus spectant ad vsufructuarium.
4 Valet argumentum de usufructuario ad conductorem quia conductor
dicitur emere fructus.
5 Emphiteota per dominum in possessionem inducitur & inuestituram
accipit.
6 Vt dicatur quid solutum requiruntur saltem duo actus.
7 Qualitas super qua funditur intentio probari debet.
8 Consuetudo loci principalis fundat intentionem agentis etiam quoad
loca annexa.
9 Statuta & consuetudines Castri Principalis habent etiam locum in
Castris illi adiunctis & vnitis.
10 In dubio contra locatorem pronunciandum.
11 Circuitus sunt euitandi.



1 Quæritur, Laudemia † rei venditæ ad quem pertineant,
an ad conductorem vniuersalem, an ad sub conducto-
rem particularē, qui omnia iura, prouentus, redditus, &
emolumenta arrendari consueta, cum annexis & depen
dentibus Castri Nouarum conduxit, posito, quod ven
ditum sit castrum annexum dicto Castro Nouarum.
Et quia requisitus sum, vt breuiter dicam quid sentiam, puto dictum
2 Laudemium ad istum subconductorem spectare: quia illa verba, † Iura,
prouentus, &c. sunt generalia, & comprehendunt quamlibet obuentio-
nem, vt per Card. in c. pastoralis. de decim. & in Clem. j. de excess. præl.
3 Paul. Castr. in consi. lxij. quod dicti redditus. in j. volu. & † ista Laudemia
sunt de prouentibus, vnde spectant ad vsufructuarium. l. vsufructu le-
gato. ibi, omnes obuentiones. ff. de vsufruct. & per Guid. Pap. Decis.
Delph. quæst. ccccxxvij. vnde consequenter etiam spectant ad condu-
4 ctorem: quia valet † argumentum de vsufructuario ad conductorem,
quia conductor dicitur emere fructus, vt per Bar. in l. cotez. §. qui ma-
5 ximos. ff. de public. per Bald. in l. licet. C. locat. Et licet debeat † em-
phyteuta induci in possessionem a domino, & inuestituram accipere. l.
falsus. §. fin. in fi. ff. de furt. tamen dominus tenetur Laudemium relin-
quere ipsi conductori, vt per Guid. in dict. quæst. Nec obstat si dicatur
quod non constat, quod Laudemia istius castri sint solita arrendari, præ-
6 sertim cum † vt dicatur, quid solitum, requirantur saltem duo actus. l.
7 ij. vbi Bald. C. de episc. aud. & per Alexan. consi. ix. in ij. Et cum † ex
hoc fundetur intentio ipsius sub conductoris, debet illa qualitas proba
ri. l. verius. ff. de probat. per Jo. Andr. in c. j. de homicid. in vj. cum con-
cor. Nam respondeo, prout facto præsupponitur, quod iste subcondu
ctor solitus est percipere Laudemia in Castro Nouarum: ergo etiam
8 debemus dicere in castro annexo: quia † cōsuetudo loci principalis fun
dat intentionem agentis, etiam quo ad loca annexa, vt per Rom. in l. si
aliena. §. 1. ff. de vsucap. & facit. l. eos. in principio. C. de vsur. & quod
9 not. Bal. in c. proposuit. in fin. de appell. vnde † statuta & consuetudi-
nes castri principalis, habent etiam locum in castris illi adiunctis, seu
vnitis, vt per Bar. in l. fi. in xxxvj. q. C. quæ sit long. consuet. & Bald.
in l. ij. §. sed & quid. ff. de neg. gest. & quod no. Ang. per illū tex. in l. sed
si plures. §. filio. vbi Mod. ff. de vulg. & pup. Et licet non euenerit ca
sus, quod aliquod Laudemiū sit solutum conductoribus: quia non acci
dit, quod aliquæ emphyteuticata venderentur: tñ non sequitur, quin in
dicto castro vnito in ista locatione non venerit illud ius exigendi, dato
quod casus similis venditionis eueniret, alias sequeretur, quod diuer-
sum ius esset statutum a castro principali ad castra connexa, quod est cō
tra expressam mentem contrahentium, & contra regulam iuris, de qua
10 in c. translato. de constitut. Et posito, quod casus esset dubius, facienda
est interpretatio contra eum qui locauit, prout est text. in l. veteribus. ff.
de pact. ibi doctores, & per Bald. consi. cccex. ij. in quinto. Non obstat
quod cēsus nō soleat solui conductori, sed domino: ergo etiam idem de
Laudemio: quia fateor esse idem, quod tam census quam Laudemium sol
uitur domino, vel procuratori domini, ex quo dñs debet ipse concedere in
uestiturā, & inducere in possessionē, sed dñs tenetur dare conductori, ex
quo illi promisit oīa iura, & prouentus, vt per Flor. in l. arbores. §. fin.
de vsufruct. & Picum in repet. §. Titia. cum nuberet. in xxxj. q. in l. Ti
tia. ff. de lega. & fideicōmissio. ij. & eadē ratione conductor primus subcō-
ductori. Quod si sint constituti procuratores in rem suam, prout cōiter fit in
11 instrumētis, potest subconductor ipse accipere. & ita est æquius † ad
euitandos circuitus. l. cum fundus. §. seruum suum imprudens. ff. si
certum petatur. Et hæc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLV.

1 Delegatione liberationem varie contingere.
2 Ratihabitio mandato æquiparatur.
3 Per superuenientiam instrumentorum de nouo repertorum non
retractatur transactio.
4 Minores læsos aduersus transactionem iuratam ex causa restitui.
5 Transactio per euidentem calumniam facta ipso iure est nulla.
6 Fideiussores minorum ex dolo re ipsa restitui.
7 Transacti retardabus cond. indeb. non impediri.



Go etiam concurro in sententiam suprascripti domi-
ni consulentis domini Sigismundi Augustini tanquam
fratris honorandi. Cum enim inuentum sit instrume
tum delegationis vtrinque solenniter stipulatæ, non est
1 dubitandum † delegatione perinde ac solutione libe-
ratos esse heredes illustriss. Comitis. Jo. Petri a di-
cto legato dotis. l. quamuis. §. interdum. ff. ad Vel-
leian. l. delegare. ff. de nouat. vbi Bart. quod procedit etiam si expres-
sim nulla mentio nouationis facta sit. liberatur enim nihilominus dele
gans, & aduersus Lud. Rom. est magis communis opin. per gl. in l. ij.
C. de nouat. per Jas. in l. singularia. si cert. pet. Item procedit indistin-
cte. siue delegatus esset debitor delegantis, siue non, dummodo per sti-
pulationem vice delegantis, & eius iussu promittat. l. Titius. l. si quis
delegauerit. l. seq. de nouat. & d. l. quamuis. §. interdum. & concludit Alex.
in d. consi. v. cuius opinionem sequitur Decius & alij Mod. in d. l. sin
gularia. vbi respondent fundamentis Jas. Item procedit siue is cui fa-
cta est delegatio sit principalis, siue procurator habens legitimum man
datum: quia licet in datione nominis in solutum sit aliqua differentia,
vt habetur in l. cui recte. ff. de nouat. per Pau. de Castr. & Jas. d. l. sin-
gularia. tamen in delegatione non est differentia aliqua: oportebit ta-
men in casu nostro probari, quod ille d. Ant. Cassinus esset legitimus pro
curator Alex. Porty, vel quod Alex. ratum habuerit illud instrumen-
2 tum, cum † ratihabitio æquiparetur mandato. l. fi. C. ad Maced. Nec
obstat, quod pecuniæ de quibus agitur, sint promissæ d. Camillæ, vigore trā
3 sactionis iuratæ, cum renunciationibus, &c. & regula sit quod † per su-
peruenientiam instrumentorum de nouo repertorum non retractetur
transactio. l. sub prætextu. j. C. de transact. maxime iurata. l. si quis ma-
4 ior. C. eo. tit. quia respondetur, quod cum isti fratres essent † minores xxv.
ann. succurritur eis etiam aduersus transactionē, quoties sunt læsi, quæ
læsio ex ipso instrumento delegationis apparet, vt concludit Alex. in d.
5 l. sub prætextu. & ibi sequuntur alij. Et satis potest dici † hæc transactio
per euidentem calumniam facta, quo casu, ipso iure esset nulla. l. in sum
ma. ff. de condict. indeb. & quod minor saltem sit tutus restitutione in in-
tegrum est tex. in l. minor xxv. annis, cui fideicommissum. ff. de minor.
Nec obstat iuramentum, quia apparet de dolo re ipsa, quo casu succur-
ritur minori, vt habetur in l. si quis cum aliter. ff. de verb. oblig. & d. l. si
quis maior. & authen. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. tali ca-
su non habent locum. Nec obstat, quod saltem fideiussor debet teneri, qui
6 ipse non est minor. C. de fid. min. quia respondeo, quod imo restitutio † in
integrum minori concessa, prodest etiam fideiussori, quamuis maiori. l.
ij. C. de fideiuss. min. ex quo restitutio fit ex capite doli re ipsa, qui æqui-
paratur dolo ex proposito. d. l. si quis cum aliter. & restitutio conceditur
per regulas communes, vt ibi per glo. & Pau. Castr. Item hic potuit
esse consultum do. Camillæ agendo contra debitores delegatos, & ideo
restitutio minoris trahitur ad fideiussorem. l. minor. ff. de procu. vbi gl.
Bar. & cæteri. Nec obstat, quod saltē debeant teneri heredes Com. Alex.
quia ipse non erat minor. respondeo, cū appareat indebite promissum,
poterunt quod solutum est repetere condictione indebiti: quia si bene
7 videantur † verba transactionis, illa clausula, Quod solum intra qua-
driennium reperto instrumento possit impediri solutio, loquitur de retar-
datione solutionis, non autem de repetitione. vnde merito non impedi-
tur condictio indebiti. iuxta not. in c. j. in c. si debitori. de iureiuran. per
Bart. in l. j. §. & paruī. ff. quod vi aut clam. & cum facta sit dicta reserua
tio, apparet non fuisse simpliciter transactum: sed ea mente, vt quando-
cunque appareret de solutionibus, posset saltem pecunia repeti. & ideo
tali casu non habet locum reg. d. l. sub prætextu. quæ loquitur in transa-
ctione simplici absque vlla reseruatione. Et forte etiam consultum est he-
redibus Com. Alex. etiam per retardationem solutionis, cum incontin-
nenti appareat & notorie per exhibitionem delegationis, quod dicta d. Ca
milla dolo petit illud quod semel habuit per delegationē, vt per ea quæ
habentur per Barto. & doct. maxime Jas. in l. j. in j. q. ff. de oper. no.
nunc. a. per Dec. in c. ex parte. secundo. in v. & ix. fallentia. extra de offi.
deleg. Sed quia requisitus sum de simplici subscriptione, ista breuiter
dicta sufficiunt. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLVI.

1 Nouissima derogant prioribus.
2 Obligationem post scripturam ubi actum est nasci.
3 Superuenientis partus consideratio.
4 Expensas litis ad bona de quibus agitur restringi.
5 Expensæ factæ pro recuperando Castro resarciendæ sunt per socium pro
rata quam habet in d. Castro.
6 Quando expensæ sunt factæ contemplatione duplicis Patrimonij cen-
sentur factæ pro rata bonorum non autem pro dimidia.
7 Sportulæ dantur iudicibus secundum qualitatem rei in iudiciū deductæ

Transactionis


Ransactionis, etiã sunt clara, Quod Co. Odoricus, et
fratres Co. Federici erogent pecunias, &c. viĩ cũ tunc Co.
Odericus haberet quatuor partes, et dicti fratres
duas, debet Co. Odoricus teneri pro duabus tertys
partibus, et dicti fratres pro vna. Non obstat, quod tẽ
pore conceptorum capitulorum ante transactionem,
Co. Odoricus haberet nisi tres partes. Quia respon
1 detur primo, q̃ attẽdendum † est tempus concepte transactionis, quia
posterius, et nouissima derogãt prioribus. l. pacta nouissima. C. de pact.
cum ibi not. per doctri. et in lege si quis cum in fin. ff. de procurato.
Et semper intelligitur contractum fuisse, secundum presentem statum
tempore contractus. l. Rutilia Polla. ff. de cõtr. emp. Secũdo, quia in
2 illis capitulis actum erat, vt † deinde de eis fieret publicum documen-
tum: vnde ea capitula non obligabant nisi secuto publico instrõ merito
illi vltimo tñ est standũ, sm̃ Pau. Cast. in l. ꝯtractus. C. de fide instr. in l.
q bis idẽ. vbi Mod. ff. de verb. obl. Tertio, q2 si documẽtũ trãsactio-
nis in hoc dissidet a capitulis precedentibus, videñ partes recessisse a
dicto tractatu, et standum est transactioni, que ex interuallo subsequuta
est. l. cum in plures. §. locator horrei. ff. loc. l. Diuus. §. licet. de iur. cod.
per Alex. et Jas. in l. ita stipulatus. de verb. oblig. facit quod not. Alex.
consi. xxvi. in ij. gl. l. vt debitum. C. de her. act. Quarto, quia etiaz se-
cundum verba capitulorũ videtur dictus Comes teneri, quia in capi
tulis simpliciter dicitur, sicut in transactione, Quod soluant pro rata. que
3 verba inferunt, quod etiaz si † pẽdente lite superuenirat maior portio di-
cto Comiti, q2 teneatur etiam ratione partis superuenientis. l. si rẽ alie
nam. §. fin. ff. de pign. act. vbi Bart. infert ad istas expensas, et quod ha
4 betur in l. si quis inficiatus. ff. de pos. Queritur rursus † quomodo in-
telligantur illa verba, Ad ratam, &c. Et dico, quod debent intelligi ad
ratam bonorum de quibus litigatur seu pendet lis. Quia cum tra-
ctatur de re sarciendis impensis litis, ex natura actus, fit restrictio
ad bona de quibus lis pendet prout est text. vbi omnes not. in l. age cũ
Geminiano. C. de transa. vbi dixi. Scdo, probat opi. facit tex. in l. cum
duobus. §. si fratres. alias l. si fratres. in prin. cum gl. ff. pro soc. vbi pro
missio restituẽdi dãni, vel expẽsaz inter socios, intelligitur quatenus in
cõmuni negotio quis illud subierit. Tertio facit, qd̃ not. Alex. ꝯsi. clxij.
5 requisitus, vt breuibus. in ij. vol. versi. vltimo, &c. vbi † expensę factę p
recuperando castro, resarciendę sunt per socios, pro rata, quaz habet in
dicto castro allegat l. si is contra quem. C. de ędif. priua. l. qui aliena. §.
fin. de neg. gest. cum similib. Quarto facit, quod not. Bar. et sequuntur
6 alij in l. Titius. per illum text. ff. ad Trebel. vbi † quando expensę
sunt factę contemplatione duplicis patrimonij cẽsentur facta pro rata
bonorum, non autem pro dimidia. Quinto suadetur hoc alia ratio-
7 ne. nam videmus quod expensę litis, puta † sportulę, dantur iudicibus
secundum qualitatem rei in iudicium deductę. §. si quis autez. in auth.
de iudic. et quod habetur in. §. tripl. instit. de act. et per doctor. in l. cum
quedam. §. fin. ff. de iur. omn. iud. merito et ita conuentio intelligetur
de rata bonorum quę in iudicio deductę sunt. Et ita mihi videtur, sal-
uo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLVII.

1 *MEnsuram loci solutionis attendi.*
2 *In expensis & damnis seruatur ut secundum locum in quo soluí debent computentur.*
3 *Condemnationem quanti plurimi ex causa fieri.*
4 *Grauiora sunt peccata quanto diutius durant.*
5 *Duas sententias conformes ex statuto exequi.*
6 *Forenses non possunt uti beneficio statutorum.*
7 *In executione sententia qua fit pro forensi attenditur consuetudo loci in quo fit executio quia est de ordinẽ iudicij non autem respicit decisiua.*
8 *In concernentibus ordinem iudicij forenses fruuntur beneficio statutorum quia in eis est regula quod paria sunt forum sortiri & statutis alligari.*


Vnquid mensura Parmensis debeat attendi, secun-
1 dum locum † contractus, an Regiẽsis, vbi solutio erat
facienda, licet multa possent adduci, dico veriorem esse,
et magis communem opinionem, vt attendemus locũ
destinatę solutionis. per text. l. vinum. ad finem. ff. si
cert. pet. vbi ęstimatio vini fit, secundum locum destina
tę solutionis, non autem, secundum locum contractus, et ibi hanc opin.
2 sunt sequuntur. Secũdo ad idem facit, quia hoc etiã in expensis † dam-
nis obseruatur, vt secundum locum in quo solui debuit computentur
c. dilecti. de foro cõpet. Tertio, pro eadẽ sñia est tex. in l. si prędiũ. C. de
pręd. min. p quẽ tex. hãc opi. tenuit Guid. de Suzar. et Alber. de Ros.
in l. arbitrio. §. de eo. in fin. ff. de dolo. sentit Host. in summa. de empt.
et vend. §. quibus mensuris. in fin. Pet. de monte in repertorio suo ver
bo, mensuram. Fab. in tract. empt. in v. q. prin. versic. et idem quod de
moneta, allegant in arg. text. in l. iij. §. fin. ff. de act. emp. idem tenet Jo.
Raynal. in tract. de mensuris. iij. quęst. idem etiam sentit Oldr. consil.
cxviij. incipiente, ad primam questionem quez refert Alex. ꝯsi. xxxvj.
in v. vol. Nec obstat regula. l. si fundus. ff. de euict. et l. semper in stipula-
tionibus. ff. de reg. iur. vbi Bar. videtur firmare ꝯtrã. s. q̃ locus ꝯctus
attẽdat. Nã rñdeo qd̃ in suprascripto casu cõis opinio est cõtra Bart.
per supradicta, et text. in d. l. si fundus. loquitur in pactis et consuetudi
nibus habentibus concomitantiam loci, et temporis ipsius contractus,
secundum Bal. in l. j. in princ. ff. de vsur. quem sequitur Ang. in d. l. si
fundus. q. vero nostra procedit in ꝯsuetudine respiciente rẽ ipsam in
qua attendiñ locus vbi res sit tradẽda, q2 tali casu locus destinatę solu-
tionis, iuris interpretatione censeñ locus ꝯctus. l. ꝯtraxisse. de act. et obl. d.
l. j. de vsur. d. l. vinũ. cũ simil. Et in istam opi. facile debent inclinare iu-
dices, cum adsint aliqui testes qui attestentur hoc expresse actum fuisse
a partibus, vt mensura Regiensis attenderetur. argu. l. Imperatores.
de contrahen. empt. Itemq3 dicendũ si expresse hoc non cõstaret, sed
per probabiles coniecturas, puta si qualitas pretij hoc suaderet, iuxta
gl. in l. in obscuris. ff. de reg. iur. vel quia contractus esset perficiendus
per mensurationem, de quo per Bart. in l. Julianus. §. si Titius. ff. de
act. emp. per Pau. Castr. in l. sicut. C. de act. emp. vel quia mensura, vel
pondus Regiense non posset recte conformaris cuz loco contractus nõ
enim actũ fuit vt mensor, vel libripens Parmensis adduceretur a par-
tibus ad ciuitatem Regij, &c. argument. l. quod legatum. in princ. et §.
preterea. ff. de iud. et quod not. Bart. in l. j. de alime. leg. et si quę similes
sunt coniecturę. Circa secundum dubium, quemadmodum facienda
3 sit condemnatio. Dico breuiter condemnari debere reum † conuen-
tum in pretio quanti plurimi res interim pendente lite valuerunt, secũ-
dum l. cum ratio. alias dato. §. si per venditorẽ. ff. de ac. emp. quia cuz
venditor fuerit in mora, sit condemnatio aduersus eum, et ęstimatio cre
4 scat vsq3 ad executionem vt per Bart. in l. in hac. ff. de tritic. quia † gra
uiora sunt peccata quanto diutius durant. c. fi. extra de consuetu. et tra-
ditur per doct. in alleg. l. vinum. et quia hic casus nullam habet difficul
tatem non insisto vlterius, maxime cum iste emptor non certet de lucro
faciendo, sed potius de damno vitando, quod fecit propter tam longaz
annorum litem, et multa alia damna quę incurrit eius occasione, de qui
5 bus in processu. Circa tertium et vltimum, nunquid † sententię duę
conformes, latę in fauorem ipsius emptoris, mereatur executionem: ꝯ
cludo quod sic, propter statutum ciuitatis Regiensis, vbi dictę senten-
6 tię sunt latę. Nec obstat quod iste actor sit forensis, et quod † forenses
non possint vti beneficio statutorũ, vt per Paul. Castr. in l. omnes po
puli. ff. de iust. et iur. quia respondeo, quod articulus ille, nunquid defe
rendum sit appellationi, concernit modum procedendi, non autem de-
cisionem causę, secundum Ant. de But. in c. quod clericis, extra de for.
cõpet. quẽ refert et sequiñ Alex. in l. j. circa fi. ff. de leg. ij. et cõs. clxvj. viso
toto processu. circa finẽ. in ij. vol. Et hoc procedit siue tracteñ de appel-
latione ab interlocutoria, siue a definitiua q2 executio ipsę siuę definiti-
uę dr̃ ꝯcernere modũ procedẽdi, secundũ Feder. de Sen. quem refert
et sequitur Bald. in d. l. j. ff. de vsur. et Ang. in d. l. si fundus. Et istud
etiã voluit Bald. in consi. cclxxxv. incipi. casus ad finem. in ij. vol. vbi
inquit, quod † in executione sententię, quę fit pro forensi, attenditur
ꝯsuetudo loci in quo fit executio, quia est de ordine iudicij, non autem
respicit decisiua: allegat tex. in l. meth. C. de exato. trib. li. x. sequiñ Ro-
chus Curt. in c. fi. de consuetu. cum concor. ibi per euz adductis. clarũ
8 autem est, quod † in concernentibus ordinem iudicij forenses fruuntur
beneficio statutorum: quia in eis regula est quod paris sunt forum sor-
tiri, et statutis alligari, de qua per Innoc. et Butr. in rub. extra de con-
suet. cum concord. per Dec. consi. cclxxxiij. et facit ad supradicta etiam
quę scribit Cor. consi. cxxiij. quamuis primo aspectu. lib. ij. Et ita mihi
videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLVIII.

1 *VErba mandati summi Pontificis sal accipiant pro animalium usu. sensus.*
2 *Publica utilitas est quod mancipes prompte ad licitationem ueniant quando Princeps uendit.*


St tam copiosa subtilisq3 suprascripta consultatio cla-
rissimi Jurisconsulti domi. Bardi, vt si quis illi adde-
re quicquam velit, nihil aliud facere videatur, quam q̃
prouerbio dicitur, in Syluam ligna deferre, contentus
itaq3 in presentia ero sola approbatione, at quã me ma-
xime mouet illa ratio, quod Bulla sanctissimi domini
nostri, quę mandat Mancipibus Salinarum, vt sal vendant cuz aug-
mento, et subditis vt accipiant pro suo et familię, et animaliũ vsu, debet
intelligi respectu vsus qui habeatur in terris subditis, nõ respectu vsus
1 † animalium existentium in regno, et sic extra Jurisdictionem, quia de
illis non videtur sensisse Pontifex, per reg. l. fin. ff. de iurisdi. omn. iud.
et capitulo multi. versiculo quid enim mihi. secunda questione. prima et
quia tale sal transferendum in regnum, propter destinationem non ha-
betur pro sale Pontificio. l. j. C. de verb. signiñ. et quia de hoc videtur
tex. in l. in lege cẽsoria. ff. de verb. sig. vbi text. probat a fortiori, qd̃ fit re
strictio aduersus vim verbor, pp presumptã mentẽ legislatoris. Et cer
te mens Põtificis nõ fuit onerare emptore in hoc casu: quia alias non
essent emptori ab eo, sed a regnicolis. Nec est intelligenda Bulla in
casu damnoso contra rationem finalem ipsius: sed solum intelligetur in
casu iurisdictionis necessarię, id est quo possint subditi cogi ad acci-
piendum, vt quia velint eo vti in terris Pontificijs, et ista interpreta-
tio est accipienda tanquam fauorabilior etiã ipsis mancipibus vt prom
2 ptius veniant ad licitationem, † in qua re vertitur publica vtilitas, vt
dicit text. in l. j. ff. de loc. pub. fru. Et cum sim de sola subscriptione re-
quisitus, non scribo vlterius, sed me remitto ad suprascriptum d. Con-
sultorem. Saluo tamen semper, &c.

SVMMAE RERVM. CLIX.

1 *INstrumentum clarum non abolitum nec cancellarũ est exequibile*
2 *Compromissi exceptio quandoque non admittenda.*
3 *Exceptio communis ab uno opponenda oblationem irritat.*

4 Compromiſſum habet in ſe quandam ſpeciem tranſactionis.
5 Actio de dote cum ſit communis Patri & filiæ ſicut non poteſt Pater eam intentare niſi ex conſenſu filiæ: ita nec poteſt eam repetere ex cauſa inopiæ mariti niſi ex eius conſenſu.
6 Creditor non tenetur Partem ſummæ ſibi debitæ accipere.



Reuerende pater, ⁊ domine in cauſa, cuius acta ad me tranſmiſſa ſunt, vt iudicij conſilijq; mei copiam vobis facerem, punctum duntaxat difficultatum attingam, prout conſulentem decet, maxime cũ diffuſiſſime ſit vtrinque per dominos aduocatos allegatum. In primis quęritur, an dominus Iulius Budus recte in-
1 tentauerit exequutionem, ſecundum formam † ſtatuti, de inſtrumentis ad voluntatem? ⁊ mihi videtur, ꝙ ſic: habet enim pro ſe inſtrumentum clarum non abolitum, nec cancellatũ, ex quo optime eius intentio fundatur. l. cum precibus. C. de prob. per Dec. cõſi. xxxvj. cum concordan. Nec obſt. clauſula illa ſtatuti, delato tamen primo eo caſu ſacramento, ⁊c. Quia ea clauſula non refertur ad membrum ſequẽtis ſtatuti, verſic. ſi vero debitor citatus comparuerit, ⁊c. qui eſt caſus
2 noſter. Secundo quęritur, an † exceptio compromiſſi debuerit admitti? ⁊ puto ꝙ non. Cum enim ſtatutum concedat exequutionem inſtrumentis nõ videtur de iure communi admittenda exceptio compro
3 miſſi, † quod habet in ſe quandam ſpeciem tranſactionis. l. ⁊ poſt rem. vbi doct. de tranſ. In caſu vero noſtro res eſt clarior, propter verba ſtatuti non admittentis compromiſſum, vbi iura partium liquida forent per publica documenta, prout eſt in caſu noſtro, illa enim probatio incũbens actori, ꝙ traduxiſſet vxorem, non facit, vt res minus dicatur liquida, cum incontinenti potuerit certificari, ſecundum Ioannem de Imolam in l. j. de legat. ⁊ fideicommiſſ. ij. maxime cum ſuper ea non fuit litigatum, nec pars aduerſa hoc negauerit, ſed adduxerit alias exceptiones, ⁊ hęc videtur communis opinio in d. l. j. vbi Alex. ⁊ in l. fin. §. Titius. de vulga. ⁊ pupilla. ſubſtitutione. ⁊ licet Socy. conſil. lxxxix. in ij. ⁊ Deci. cccxij. quęſiuerint nodum in ſcirpo, per doctrinam Bar. in d. l. pro inde. §. notandus. ff. ad legem Aquiliam. tamen illa doctrina non obſtat eam intelligendo ⁊ declarando, vt per Benedictum de Barzijs in tractatu Guarentigię, in prima parte princip. q. ij. pro quo facit doctrina Bart. in l. ij. q. iij. C. de pignorat. ⁊ hoc maxime videtur dicendum, ſtante iuramento poſito in dicto inſtrumento, per ea quę notat Alex. conſi. xxxvij. in ij. vol. vbi poſt Paulũ Caſtr. conſulit, non eſſe locum compromiſſo ex forma ſtatuti, quando res eſt debita per contractũ iuratum. ⁊ idem tenet conſi. xxxviij. in iij. Nec me mouet, ꝙ actor petierit exequutionem liquidatis liquidandis, quia non inſtrumentum per eum productum fit minus liquidum, quam prius eſſet, hoc enĩ pẽdet a iure, non autem a verbis partis, quę poſſunt intelligi de liquidatione permiſſa a ſtatuto ſecundum ſupradicta. Tertio quęritur, an
4 exceptio † oppoſita ad merita cauſę, ꝙ maritus nõ ſit ſoluendo, ⁊ vergat ad inopiam, debeat prodeſſe reo, ne condemnetur ex dicto ſtatuto? Et mihi videtur ꝙ non: quia ſtatutũ pręciſe nominat exceptiones quę poſſint opponi: vnde cũ iſtam non nominet, videtur, ꝙ nõ debeat admitti, ſecundum Bar. in l. prima. §. ⁊ parui. ff. quod vi aut clam. ⁊ in l. ij. §. pretor. vbi omnes. ff. qui ſatiſdare cogantur. Fortius videretur, circunſcripto ſtatuto, nec etiam de iure communi admittenda, per text. in c. per veſtras. extra de donation. inter virum ⁊ vxorem. ⁊ per ratio-
5 nem, cum enim † actio de dote ſit communis patri ⁊ filię, ſicut non poteſt pater eam intentare niſi ex conſenſu filię. l. ſecunda. §. fin. ff. ſol. matrimonio. ita nec poteſt eam repetere ex cauſa inopię mariti, niſi ex eius conſenſu, quia l. vbi. C. de iure dotium. l. ſi conſtante. ff. ſoluto matrim. hanc facultatem tribuunt mulieri, quę licet debeat mouere actiones cũ licentia patris, ſecundum §. illud. in authentica, de ęquali. dot. non tamen dant hanc facultatem ſoli patri: cum interſit mulieris. quod pater ſoluat, vt ſit dotata, nec retardetur ſolutio, licet habeat deinde prouiſionem legalẽ repetendi, quę repetitio non facit: quin interĩ dicatur dos, ⁊ debeat deſeruire oneribus matrim. d. l. vbi autem. verſi. ita tamen. ⁊ fatentur omnes in d. l. ſi conſtante. Nec obſtat quod interſit patris, ne dos perdatur: quia alias cogeretur iterũ dotare. authentic. ſed quãuis. C. de rei vxor. actione. Dico, ꝙ hoc debet facere cũ conſenſu filię, ⁊ ſi filia nolit cõſentire, ⁊ prohibeat, liberabitur ab onere iterum dotandi, vt probatur in ſimili in dicto § illud. Illud etiam addo, in caſu noſtro non eſſe probatum, quod maritus vergat ad inopiam nec quod incipiat male gerere res ſuas: quia debitum illud fratris ⁊ cognatę, eſt debitum ante contractum, ⁊ quod prouenit ex itinibus veteribus, ⁊ diuidens cũ fratre, nõ dr̃ incipere facere rem deteriorẽ, potius eſt imputandũ ſocero, qui diligenter non perſcrutatus eſt cõditionem generi, q̃n ei promiſit dotem. l. ſi creditores. ff. de priuileg. creditorum. poterit tamen tali caſu vxor cum auctoritate patris cogere eum, vt reddat eã ſecuram. iuxta tex. in d. c. per veſtras. vbi Butrigarius, Iaſon d. l. ſi conſtante. num. 171. Quarto quęritur, an oblatio facta per iſtum ſocerũ, eum releuet, ſaltem ne condemnetur, maxime in expenſis? Et non videtur. Primo, quia oblatio non eſt facta ſimpliciter, ſed conditionaliter diſcuſſis primo ⁊ ante omnia exceptionibus, ⁊c. quę conditio non eſt iuri conueniens, vt ſupra dixi. Facit quod notat Baldus in l. acceptã. q. iiij. C. de vſuris. Secundo, quia in effectu eſt verbalis tantũ, ⁊ de pecunia in marſupio, quę non ſufficit: cum teſtes eam non viderint, ſecundum Alexandrũ poſt alios in l. ſi ſeruus. ff. de vulgari ⁊ pupillari ſubſtitutione. ⁊ cum depoſitarius nullus confeſſus fuerit ſe habere in de-
6 poſitum, ⁊ ſe obligauerit. Tertio, quia non de tota ſumma: cum † non teneatur creditor partem accipere. l. quidam exiſtimauerunt. ff. ſi certũ petatur. per Alex. d. l. ſi ſeruus. ⁊ l. ſi mora. ff. de ſoluto matrim. Quarto, qz, (vt ſupra dixi). dicta exceptio, ꝙ vergeret ad inopiam, non poſſet opponi, fruſtra in eius exequutionem facta eſt talis oblatio. Ex quibus omnibus concludo, concedendum eſſe exequutionem dicto actori, iuxta eius petitionem, ⁊ condemn[illegible] in expenſis ſecundum formam ſententię magnifici [illegible] Auditoris. a qua male appellatũ fuiſſe cenſeo. Et [illegible] mihi videtur: ſaluo ſemp ſaniori iudicio.

SVMMAE RERVM. CLX.

1 STatutum ut bona conſeruentur inter ipſos fratres cum ſit fauorabile debet etiam habere locum in bonis ſitis extra Territorium.
2 Vbi primus actus de ſe tenet alia ſolemnitas non eſt neceſſaria reſpectu ſubſequentium.
3 Si conſentiam tertio alienanti rem meam cum proteſtatione ſaluo iure meo talis clauſula intelligitur reſpectu precij tantum non autem ipſius rei.



Omiſſis aliorum dictis ſubijciam breuiter opinionem meam non in modum conſilij, ſed voti potius, ⁊ ſententię meę. Videtur enim mihi iuſtam eſſe cauſam illuſtris domini Annibalis vt luere poſſit bona Curię Villanpente vendita per illuſtrem do. Petrum Franciſcum fratrem ſuum. Et ſciendum eſt quod cum iſta bona fuiſſent communis genitoris, competebat ius luendi ipſi domini Annibali intra annũ ⁊ diem ex forma ſtatuti Mediolani ſub rubrica
1 de re paterna luenda quod † ſtatutum ſit fauorabile vt bona conſeruẽtur inter ipſos fratres vt in ſimili per Curt. Sen. conſi. ix. incip. Ticinenſi ⁊c. debet habere locũ etiam in bonis ſitis, extra territorium ſecũdum doc. Bart. in l. cunctos populos. C. de ſum. trin. ⁊ fid. catho. Et iſta fuit potiſſima cauſa ceſſionis de quã agitur, vt apparet ex illis verbis attento quod dom. Annibal habet ius ipſa bona redimendi pro pretio habito, ⁊c. Solum ergo iſta ceſſio operatur, quod ſicut ex ſtatuto habebat ius reſtrictum ad annũ ⁊ diem iam habebit prorogationem temporis vſq; ad decennium prout habebat d. Petrus Franciſcus. Et tali caſu ceſſant multę oppoſitiones de quibus in pręfatis cõſilijs, ⁊ maxime illa, ꝙ non ſit ſeruata forma ſtatuti Mediolanenſis, ⁊ de ceſſio ⁊ alterius de donationibus: ſtatuta enim illa loquuntur in ceſſione proprie loquendo, ⁊ in donatione cum ius de nouo transfertur in aliquem: at iſte iam habebat ius a ſtatuto, ⁊ ceſſio operatur ſimplicem prorogationem temporis, vnde non eſt neceſſaria alia ſolemnitas Cum etiam p ſimplicem citationem talis prorogatio induci potuiſſet, vt concludit Barthol. Veronen. caut. lxviij. incip. ſi petens: ⁊ quia cum iſte eius qualitatis ſic vt admittatur ex ſtatuto non debet attendi ſolemnitas alterius ſtatuti. glo. c. ex inſinuatione. extra de iure patrona. ⁊ c. nemini. xvj. q. vij. ⁊ per Alex. conſi. xxix. in v. vol. Et quia in iſta prorogatione videtur ſatis eſſe, ſi ſequatur natura pręcedentis actus, ſecundum quaꝫ ius trãſfertur a ſtatuto abſq; alia ſolemnitate regulã l. ſi cum Hermes. ff. loc. ⁊ per Bart. in l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. ff. de verb.
2 oblig. Et quia † vbi primus actus de ſe tenet, alia ſolemnitas non eſt neceſſaria reſpectu ſubſequentiũ, vt per Raph. Com. poſt Ang. in l. apud Iulianum. §. ſinta. ex quib. cau. in poſſeſ. eat. ⁊ quod habetur in l. j. §. itẽ acquirimus. vbi Iaſ. ff. de acquir. poſſeſ. Et quia prorogatio facit, vt videatur vnus ⁊ idem actus. Nec ſit neceſſaria alia ſolemnitas vt in ſimili per Bal. in l. cum dotem. in fi. C. de iur. dot. Et faciunt etiam quę notat Alex. poſt Imo. in l. ſi dignum. ff. ad l. falcid. Nec obſtat illa clauſula quod quicquid per dominum Annibalem geſtum fuerit vigore illius inſtrumenti ſit ad commodum, ⁊ vtilitatem pręfati domini Petri Frãciſci, quia habet hunc ſenſum, vt quia domi. Petrus Franciſcus non habebat pecunias luendi, vt dicitur in inſtrumento ſi iſte qui habebat lueret lucrum, quod inde obtebatur ſeu illud ſupra plus cederet commodo cedentis, non autem poſſumus intelligere quod per talem clauſulaꝫ do. Annibal eſſet conſtitutus ſimplex procurator, quia verba inſtrumẽti hunc ſenſũ in multis locis repugnant. vnde prior interpretatio eſt recipienda, vt in ſimili tenent Iacob. Puteo Iaſ. in l. ſi fundum per fidei-
3 commiſſum. ff. de leg. j. vbi † ſi conſentiam tertio alienanti rem meam cum proteſtatione ſaluo iure meo, talis clauſula intelligitur reſpectu pretij tantum, non autem ipſius rei. argumento. l. mater. C. de rei vendi. ⁊ eſt de mẽte Din. Oldr. ⁊ Raph. ibi, ⁊ pro hac ſententia etiam facit, ꝙ not. Alex. conſi. cxxxv. verſi. pręterea iſta. in j. vol. ⁊ Dec. cõſi. cclxxxiij. Si ergo d. Annibal iã redemiſſet, ⁊ eius frater peteret tale cõmodum poſſet agere, ex illis verbis inſtrumẽti ſed de hoc in pręſentia nõ eſt cõtrouerſia. ⁊ eleganter ſunt deductũ p do. cõſultores. Vnde de ſubſcriptione requiſitus, volui eſſe his paucis cõtẽtus, Saluo ſemp ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXI.

1 MEnſurandi modus.
2 Stationis uerbum dicitur a ſtando ad uendendum.
3 Scrinia aliud nihil ſunt quàm caſſa portatiles.
4 De connexis ſeu cohęrentijs idem eſt iudicium.
5 Idem iudicamus de Cimiterio quod de eccleſia de clauſtro domus quod de domo de continentibus ciuitatis quod de ciuitate.
6 Ex uicinitate artificum prouenıunt rixæ & æmulationes.
7 Statutum loquens de apoteca intelligitur quatenus ſit inſtracte.
8 Qui dat domum uel aliã rem uidetur dare quæ annexa ſunt illi domui.
9 Quatenus eſt ſtillicidium domus eatenus eſt proprietas domini.
10 Quod de domo dicitur in protectis quoque & mænianis & ſuggrundijs quæ extra domum producuntur locum habet.
11 In dubio potior eſt conditio prohibentis.

Arride



Videtur mihi conclusio suprascripti dom. consulentis, quod
1 † mensura trium perticarum accipienda sit non a parie
tibus apothecę, sed a tabulis extra apothecam protec-
tis. Primo propter verba statuti diligenter a domi
no consulente ponderata, quibus dicitur, quod non possit
fieri iuxta stationem, scrineum, vel rem, in qua & super
qua fuerit dicta ars exercitata per tres perticas, &c. appellatio enim rei
generalis est maxime cum dictione aliqua, &c. vt supra dictum est. Se-
2 cundo. quia stationis † verbum dicitur a stando ad vendendum lege
j. §. stationes. de flum. glo. l. ne quibus. C. de digni. libro xij. & ideo com
prehenditur etiam locus extra parietes, in quo statur, sicut videmus
etiam in alijs vocabulis, quę comprehendunt etiam continentia seu ad-
herentia, vt habetur in l. ędificia. ff. de verb. signifi. Tertio, quia sta-
tutum idem iuris constituit in scrinijs, & tamen quandoque scrinia extra
3 apothecas tenentur, saltem de die, cum † scrinia nihil aliud sint, quam
cassę portatiles. l. sacris. C. de prox. sacro scrin. lib. xij. ca. iane. xiiij. q. ij.
Quarto facit identitas rationis, quę pariter subest, siue res vendantur
in apotheca, siue in ijs, quę cohęrent apothecę, & ęmulatio artificum ex
proximitate magis oritur ex ijs, que extra sunt, & ideo statutum de hoc
quoque casu est intelligendum. l. ij. § solo. C. de reuoc. don. doct. l. si con
stante. ff. sol. matr. Quinto facit regula generalis, quod de connexis
4 † seu coherentibus idem est iudicium. c. cum omnes. verbo, annexę. vbi
5 Bal. extra de constit. vnde † idem iudicamus de cęmeterio, quod de eccle-
sia, & de claustro domus, quod de domo, & continentibus ciuitatis, quod
de ciuitate. cap. si ciuitas. vbi docto. de senten. excommu. in vj. per Fel.
in c. translato. de constit. Sexto, quia istud statutum est fauorabile, vt-
pote factum principaliter ad tollendas rixas & ęmulationes artificum
6 prouenientes ex vicinitate, secundum nota. in l. qui † exceptiones. ff. de
condi. indeb. Bar. l. quemadmodum. de agr. & cen. lib. xj. mod. l. ij. C.
de in ius voc. merito ergo est interpretatione adiuuandum. l. ita vulne-
ratus. ad leg. Aqui. Ias. l. qui se patris. C. vnde libert. Septimo, quia
7 † statutum loquens de apotheca, intelligitur quatenus est instructa. l. an-
cillis. verbo, cęterisque rebus. C. de incest. nupt. & ideo in statuto nostro
fiet mensura respectu instrumentis: & notat ibi Guliel. de Cun. & veteres,
qui loquuntur etiam in casu fortiori. Octauo per glossam xij. quęst.
8 ij. can. fina. vbi Archidiac. notat, quod † qui dat domum, vel aliam rem vi-
detur etiam dare, quę annexa sunt illi domui, iuribus in ea allegatis.
9 Nono, quia † quatenus est stillicidium domus, eatenus est proprietas
domini. l. fina. § fin. de seruitut. vrbanorum prędiorum. licet publice de-
beat seruitutem transeuntibus, cum ipse dominus etiam supra porti-
cus possideat. l. quod. vers. aliter. eodem titu. vnde si extra per consue-
tudinem aliquid tenetur, dicitur teneri in suo, & ab eo loco incipienda est
mensura. l. seruitutes quę in superficie. § pe. versi. eadem causa. ff. de ser
ui. vrb. pręd. l. an in totum. C. de ędifi. pri. Decimo per textum in l.
Iulianus. § ędibus. ff. de l. j. & ibi doct. in l. quod conclaue. ff. de damno
infecto. & ibi gloss. & Bal. Pet. de Ancha. in consi. cclxxxviij. super plu
ribus. Ias. l. beneficium. ff. de constitu. principum. Vndecimo, quia
10 † quod de domo dicitur, in protectis, quoque & menianis suggrundijs,
quę extra domum producuntur, locum habet. l. malum. § j. ff. de verb.
signifi. l. si duo. § Labeo. ff. vti possid. l. si vero. § prętor. ff. de ijs qui de-
iec. vel effud. Duodecimo & vltimo, quia in dubio pronuntiandum est
aduersus illum actorem in fauorem rei contradicentis, qui habet fauo-
11 rabiliorem causam. l. fauorabiliores. de regul. iur. cum † in dubio potior
sit conditio prohibentis. l. Sabinus. ff. commu. diuidundo. leg. iij. ff. de
suspect. tut. vbi Bartol. cum similibus. Et ita mihi videtur saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXII.

1 *PRoclama absque citatione ualidum.*
2 *Testamenti ceci forma.*
3 *Quilibet potest renunciare beneficio cridarum.*
4 *Citati & contumaces habentur pro consentientibus in penam con-*
tumelię.
5 *Facta preualent cuicunque protestationi.*
6 *Exceptio limitata actum in reliquis confirmat.*

1



Statio fuit alias allegatum tam † per me, quam per pręstantissimos alios doctores, quod statutum nó requi
rit pro forma, vt omnes contradicentes cridis citen-
tur, quę opinio optime probatur per textum alias al
legatum in § hinc nobis. & § sequen. & § si vero non
fecerit. in authentico, de hęred. & Falci. in cuius text.
casu erant verba magis pręcisa, quam in statuto no-
stro, & tamen valet inuentarium respectu citatorum, addo nunc quod in
simili casu notabiliter dixit Baldus in Margarita sua. verbo, testis suf
ficit. Item addo tex. in l. hac consultissima. C. qui testament. facere pos
2 sunt. vbi lex in † testamento cęci iubet nomina specialiter dignitatesque &
alia indicia personę hęredis adijci, & vt ante late formę declarant testan
dum esse & alibi in § cęcus. institut. quibus non est permiss. fac non pos
se cum aliter testari, quam per obseruationem suprascriptam, & tamen
concludunt doctores latius est nudum Gallo pręsti nomen, quia certum
indubitatumque est. & forma illa a lege tradita, secundum suam rationem restrin
gitur. Et dum dicitur hanc esse formam inductam fauore publico vt do
minia non sit in incerto, & sit finis litibus. respondeo istum argumentum
concluderet, quod non posset quis renuntiare beneficio cridarum, quod
3 est notorie falsum. l. quod si nolit. § quod si ita. de ędil. edi. & facit text. in l. quod
de bonis. § j. ad legem Falcidiam. iuncta l. fi. C. ad leg. Falcid. Item respondeo
quod vt omnes simul citentur vel non nihil ad ius publicum, vnde quo ad hoc
cessat suprascriptum argumentum, potest enim liquidari cuius sit dominium,
ne sit incertum, non solum coniunctim, sed etiam separatim. Ad tertium
dum dicitur, non interuenisse consensum Lignanorum, &c. respond. cum
4 fuerint citati, & contumaces † habentur pro consentientibus in penam
contumacię. l. contumacia. de re iudi. maxime cum statutum nostrum
non requirat consensum, sed quod sint citati, & in contumaciam alterius
iubeat fieri commissionem perinde, ac si adesset. Item respondeo satis
esse, quod Castilionei consenserunt vt infra ostendam. Ad quartum quod
Castilionei non consenserunt. &c. respondeo acta sunt in contrarium, cum
5 ipsi dederint Reynam pro confidente, & † factum pręualet cuicunque
protestationi. l. pro herede. § Papinianus. de acquiren. heredi. Pre-
terea licet protestati sint, vt salue essent ipsis exceptiones, tamen hoc nó
6 impedit quin in reliquis consenserint: † exceptio enim limitata actum
in reliquis confirmat. vt dicit Bald. in l. sed si sine. § sed, quod Papi-
nianus. de minorib. Ad quintum dico, quod consensus Castilioneorum pręiudicat
Lignanis: quia Castilionei censentur procuratores in rem suam ipsorum Lignanorum
ex quo euentus litis, & periculum ad eos pertinet. l. fi. ff. de transact. facit l. si-
cut. § si procurator. ff. quib. mod. pig. vel hyp. Confirmatur hoc etiam propter
pactum conuentum inter ipsos, quod secuta contradictione teneantur
Castilionei defendere Lignanos & suscipere litem, & litigare pro liberan-
dis bonis, &c. apparet ipsos constitutos esse procuratores, &c. arg. l. si cum
Cornelius. de solu. l. cuicunque. § j. vbi Bar. de instito. l. fi. C. de pact. con
uen. & per glo. in l. j. ff. de neg. gest. verb. absentium. in fi. & hoc maxime
dicendum est stante statuto nostro. quod sententia lata contra huiusmo
di defensores habeat executionem etiam contra defensum, vnde sequi-
tur vt sicut pręiudicat sententia, pręiudicent etiam acta. l. si superatus. de
pignor. vbi Bartol. & idem Bartol. in l. ij. ff. iud. sol. cum similibus.
Et quod acta cum venditore pręiudicent emptori sententię Bart.
in l. sępe. de re iud. dum allegat notata per se in leg. facta. § si hęres. ad
Trebel. & ibi omnes firmant vt alias dixi, & licet Alex. distinguat in con-
fessione, tamen in alijs actis non est distinguendum, sicut nec in confes-
sione quando facta est iudicio contentiose, prout est quęstio nostra vt ibi
per eum. & latius sensit hoc clarissimus iudex in suo motiuo.

SVMMAE RERVM. CLXIII.

1 *SI quis habitat in locum cum duobus seruitoribus non dicitur habi-*
tare cum familia.
2 *L. familia de verb. signifi. sensus.*
3 *Appellatione Monachorum comprehenditur Abbas.*
4 *Appellatione clericorum comprehenditur Episcopus.*
5 *Filiusfam. dicitur sub familia Patris esse.*
6 *Filiusfam. nisi steterit per xx. annos separatus a Patre gerendo se pro*
Patrefamilias censebitur semper in potestate & in familia.
7 *Quando familia semel est in esse deducta tunc si extinguatur ius in*
uno remanet.
8 *Ad hoc ut familia in esse deducatur a principio oportet quod sint plu*
res sicut in simili dicimus in grege.
9 *Legitimam statuto tolli.*



IN causa istorum nobilium de Porris. Primus ar-
ticulus est circa statutum. Secundus circa legiti-
mam. In primo articulo dicitur ipsos fouere iustio-
rem causam quia statutum requirit, quod quis habita
uerit cum familia. Sed iste non habitauit cum ea. Imo
1 etiam si † habuisset vnum seruitorem vel duos adhuc
non diceretur habitasse cum familia. l. detestatio § fi.
ff. de verb. signi. Nec obst. decisio Bald. in l. iubemus. § sin autem.
C. ad Treb. quę probatur per text. in l. j. § familię. ff. de vi & vi arm.
Quia respondeo quod illud est in odium violentię, & sic ex legis interpretatione,
nó ex vi verbi, vt dicit gl. in d. l. detestatio. & ibi Din. & Alb. de Ros. in
2 statuto aut nostro verba intelliguntur ad literam. Nó obst. l. familię. ff. † co.
ti. quia ibi non dicitur, quod solus princeps familię sit familia, sed quod
3 etiam ipse cum alijs comprehenditur ea appellatione sicut † appellatio
ne Monachorum Abbas, Clericorum, Episcopus continetur. c. fi. extra
4 de symon. & ibi † docto. Nec est verum, quod ille esset princeps familię: quia
5 cum esset † filiusfamil. est sub familia patris. l. pronunciatio. § familię.
6 ff. de verb. sig. & quamuis diu steterit separatus a patre, tamen † nisi ste-
terit per xx. annos, gerendo se pro patrefam. semper pręsumitur esse in
potestate, & consequenter in familia l. j. vbi gloss. & Sal. C. de patr. pot.
l. ij. C. de pręscrip. lon. temp. quę pro lib. Nec obst. quod Ias. in l. si prius.
versic. tu potes saluare. ff. de oper. no. nunt. dicit de x. annis tantum,
quia potest procedere, vbi filius haberet aliquem titulum, mediante quod
titulo assereret se pręscripsisse. arg. no. per Bar. in l. j. § j. ff. de itin. act.
pri. & licet in contractibus quo ad quęstionem iniuriarum dicatur, filium pa-
tri cohabitantem non esse de familia, arg. l. tria onera. ff. de excu. tut. in
dispositione tamen legali, vel testatoris est secus, vt per Ias. in l. fi. C. de
verb. sign. Non obstat etiam aliud dictum Lepolę in titu. de Furno
7 Quia † quando semel familia est in esse deducta, tunc si extinguatur ius
8 in vno remanet. l. sicut. § fin. ff. quod † cuiusque vniuersi. a principio autem
vt in esse deducatur, oportet, quod sint plures, sicut in simili dicimus in gre-
ge. l. oues. vbi Bart. ff. de abig. Considerandum est etiam, quod sta-
tutum requirit maiorem partem familię, non solum quia dicatur subdi
tus, seu de iurisdictione, sed etiam quia tales difficilius recedunt, & ad
patriam suam, non ita de facili reuertuntur. Item est consideran-
dum, quod statutum facit regulam, quod mulier nó nubat extra iurisdictionem
deinde facit fallentiam, quando nuberet illi, qui cum maiori parte fami
lię habitasset Mediolani per decem annos: nam quamuis talis sit alie-

nigena, cum admittit. Si ergo quis non habuit familiam, sumus extra casum fallentiæ, ⁊ comprehenduntur in regula, non autē casus est omissus. Quo ad secundum articulum. Cum statutum habeat istam mu-
9 lierem tanquam non sit † in rerum natura, excluditur a legitima, ⁊ auget partem istorum de Porris, ut dicit Alex. ⁊ Ias. post alios in l. placet, prima. §. si duobus. ff. de legatis fideicommissis primo. Nec dicas, quod statutum non potuit tollere legitimam, ⁊ sic nō valet. Quia talis allegatio non admittitur a doctoribus nostris, imo imponitur pœna iudici, ⁊ aduocato ex forma alterius statuti, quod est in notissimo. Et etiam falsum est, quod statutum non possit priuare filiam legitima, ut est communis opinio, de quo per Ias. in l. si quando. §. fin. in fin. C. de inoff. testa. Et in omnem casum ubi est dotata, casus non habet difficultatem.

SUMMAE RERUM. CLXIIII.

1 Domicilij contrahendi forma.
2 Scholaris habitans per decennium censetur contraxisse domicilium & tamen præsumptio stat in contrarium quia scholares stant in universitatibus causa studendi non autem contrahen. domicilij.
3 L. eius la secunda. §. fi. ff. ad Municip. declar.
4 Nihil obstat quod quis duobus locis forum sortiatur alterum in loco originis alterum in loco habitationis.
5 Una præsumptio tollit aliam.
6 Uxor est caput & principalis pars familiæ.
7 Ex ijs quæ subsecuta sunt declaratur quis iam fuerit animus retro.
8 Uxor propter matrimonium transit in forum mariti.



Pro responsione motiui contra Manzochos dati, est præsupponendum: quod cum iste maritus Anastasiæ, habuerit continuam habitationem in Laudensi, ⁊ duxerit uxorem Laudensem, ⁊ nunquam traduxerit eam in locum originis, satis dicitur indicasse animum contrahendi domicilium in Laudensi, adeo ut eius uxor non possit dici nupsisse extra territorium, per rationes alias dictas in consilio.
1 Nec obstat, quod licet † domicilium contrahatur per habitationem, tamen hoc non procedit, quando aliqua coniectura esset in contrarium, secundum Bar. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. Respōdeo pluribus modis. Primo, quod Bart. non dicit, quod sufficiat esse coniecturam in cōtrarium, imo dicit, quod oportet esse certum, quod velit contrahere: ⁊ quod istud sit verum, probatur ex lege. ij. C. de incol. libr. x. ubi scholaris per
2 decennium censetur contraxisse † domicilium. ⁊ tamen præsumptio stat in contrarium, quia scholares stant in universitatibus causa studendi ⁊ addiscendi, non causa domicilij constituendi, sed talis præsumptio non est certa: ideo cedit alteri orientí ex habitatione. Secundo, respōdeo quod in casu nostro nulla coniectura est in contrarium: quia causa accessus, quod venerit ad laborandum ⁊ lucrandum, non pugnat quin acquisiuerit domicilium: quia maxime quis operatur, ubi domicilium habet.
3 ⁊ tex. in † l. eius. ij. §. fi. ff. ad Municip. loquitur quādo quis in uno loco colēdi ruris causa diuersabatur, in alio habitabat: ⁊ præsupponit expresse quod si in eo loco, ubi rus colebat, etiam habitasset, ⁊ negotiaretur ⁊ festos dies transigeret, quod talis ibi diceretur domicilium constituisse, prout fuit in casu nostro. Item quod emerit in agro Bergamensi, nihil
4 contrariatur, quia domicilium constituerit in Laudensi. ex quo † nihil obstat quod quis duobus locis forum sortiatur: alterum in loco originis, alterū in loco habitationis. dicta l. eius. §. Celsus. l. assumptio. ubi Bartol. eodem titul. ⁊ sic istæ præsumptiones non sunt contrariæ domicilio, sed compatibiles cum eo: unde nihil inferunt, ut ideo minus videatur contraxisse domicilium. Tertio respōdeo, quod una præsumptio
5 † aliam tollit. l. omnis. ubi Bald. in fin. ff. de in integrum restit. l. cum de indebito. ff. de probationib. in casu autem nostro, sunt præsumptiones efficaciores. Prima habitatio, quæ vel sola sufficit. l. domicilium. ff. ad municip. Secunda ductio uxoris in tali loco, quam nunquam duxit Bergomum, sed semper remansit in prima uxoris, secundum Baldum. l. fin. C. si a compet. iud. Tertia eius retentio semper in Laudensi: ⁊
6 non est dubium, quod ipsa † uxor est caput familiæ ⁊ principalis pars. l. pronuntiatio. de is qui sunt sui. l. familiæ. de verb. sign. Unde tale forum debet magis attendi, sm Dec. consi. cclxxxij. versi. v. Quarta quia tenuit habitationem, semper ibi cum rebus suis ⁊ utensilibus: ⁊ negotia sua exercuit, ⁊ festis diebus mansit: quod videtur sufficere d. l. eius qui. Quinta quia semper onera subiuit cum Laudensibus, non solum potentia, sed actu, secundum Castrens. consi. lxxxix. in nouis. Sexta, quia supplicauit pro ciuilitate: unde satis declaratur mens ipsius, qualis fuit retro:
7 quia † ex ijs quæ subsequuta sunt, declaratur, qualisnam fuerit animus. l. sed Iulianus. §. prouide. ff. ad senatusconsultum Macedonianum. l. litibus. C. de agricolis ⁊ cens. lib. xj. l. si filius. C. de petitione hereditatis. §. patronum. instituta de rerum diuisione. Dec. consi. ccclxxvi. ubi allegat concordantias. maxime in casu nostro, in quo sufficit quod ciuilitas deinde fuit acquisita, secundum Socy. consi. xix. in ij. Pau. Cast. consi. lxxx. x. in ij. cum similibus alias allegatis. Quarto respondeo, quod etiam si suprascripta in contrarium adducta essent vera, tamen adhuc Anastasia debet obtinere, quia non verificantur verba statuti eam excludentis, cum etiam si nupsisset forensi, non tamen dicatur nupta extra iurisdictionem priusquam forensis eam traduxerit extra iurisdictionem. l. fin. ff. de iurisdictione omnium iudicum. ⁊ quia statutum est correctorium iuris communis, ⁊ pœnale, unde non debet ei esse locus, nisi sequuta translatione, ⁊ sic sequuto effectu. ut per Iason in in. .. in l. si. versi. xix. C. de iure emphyteutico. ubi allegat concordantias. quorum rationes etiam militant in casu nostro, ⁊ per Abbatem consil. j. in j. volum. cxvij. in fin. in ij. Salic. l. cum in te. C. de donatione ante nuptias. ⁊ quia
8 licet uxor † propter matrimonium transeat in forum mariti. l. ea q. ij. ad Municipem. tamen hoc fallit, quando maritus remaneret in foro uxoris per decennium, sm Bald. in d. l. fin. C. si a non competen. quem ita declarat ⁊ sequitur Decius in l. cum quidā. ff. de iurisdictione omnium iudicum. quod proprie contigit in casu nostro, ⁊ quia pro hac muliere urgent etiam aliæ rationes adductæ in consilio, quas non repeto. ⁊ ideo nō dubito quin dominus Iudex pro sua integritate sit pronunciaturus pro ipsa Anastasia, quæ iudicio meo apertissime souet iustam causam.
Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SUMMAE RERUM. CLXV.

1 Pater stipulando sibi & filijs illud quod sui natura transire potest ad extraneos videtur stipulari illis tanquam hæredibus & ideo si talem rem tenere volunt oportet quod sint hæredes.
2 Filij & hæredis concursus quandoque necessarius.
3 Aequitas dictat ut cū ex causa Patris bona ad filios peruenerint eius defuncti conscientiam exonerent nec sinant eum in inferno loqueri propter non restitutionem debitorum.
4 Princeps ligatur ex suo contractu nec de plenitudine potestatis potest illi contrauenire.
5 Princeps ex causa publicæ utilitatis potest tollere seu alterare suum contractum.
6 Decretum odiosum per interpretationem restringi debet & cum loquatur de donatione bonorum immobilium nō debet trahi neque extendi ad iura quæ sunt tertia species & proprie non comprehenduntur appellatione bonorum mobilium uel immobilium.



Filios istos Guiscardi, teneri absolutionem ere alieni, per eorum patrem contracti arbitror. Moueor,
1 quia communis est conclusio, quod † pater stipulando sibi ⁊ filijs illud, quod sui natura transire potest ad extraneos, videtur stipulari illis, tanquam heredibus: ⁊ ideo si talem rem tenere volunt, oportet quod sint heredes. l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pactis. per Bart. ⁊ doct. in l. quod dicitur. ff. de verb. obliga. ⁊ ista opin. maxime procedit in casu nostro. in quo quando fuit facta donatio nondum nati erant filij: ut possit inde dici stipulationem factam de filio, propter benemerita ipsius filij. quod autem res talis posset transire ad extraneos, apparet ex illa clausula, qua datur libera licentia donatarijs, ut possint de ea pleno iure per omnia disponere, ⁊ agere prout Princeps ipse ante donationem factā, potuisset, ponendo eos in sui locum, de qua clausula habetur per Ang. in l. ij. C. de nouat. in l. fin. ff. de transact. per doct. in l. qui quadringenta. ff. ad l. Falcid. Nec obstat allegatum Decretum, quo bona immobilia donata per Principem, prohibentur aliquo modo transire extra masculos descendentes. Nam respondetur duobus modis. Primo, quod cum ista donatio iam esset facta ante decretum ⁊ ex eius tenore appareret filios ad eam non admitti, nisi tan-
2 quam heredes: requiruntur ergo duo. Primum, ut isti † succedere volentes, sint de filijs masculis, ⁊ hoc introduxit decretum. Secundum, ut isti veniant iure hereditario patris, ⁊ istud introducitur ex instrumento donationis, ⁊ sic iste casus est similis illi, quādo pater stipulatur sibi, ⁊ filijs, ⁊ heredibus, requiritur enim tunc, quod utrūque concurrat, ut per Bart. in l. ut iurisiurandi. §. j. ff. de oper. liber. ⁊ isto modo subtiliter considerando tollitur difficultas, debent igitur isti filij vocare se
3 heredes patris, ⁊ satisfacere creditoribus, quia † æquitas dictat, ut cum ex causa patris, hæc bona ad eos peruenerint, eius defuncti conscientiā exonerent, nec sinant eum in inferno torqueri, propter non restitutionē debitorum, ut declarat Anch. in reg. peccatum. de reg. iur. in vj. in pen. charta. Host. in cap. tua. per illum tex. de usur. Aret. in l. ij. §. ⁊ harum. ff. de verb. oblig. ubi concludunt, quod non habito, respectu ad portiones hereditarias, debent filij exonerare conscientiam patris, quantum possunt. poterunt itaque de fructibus satisfacere creditoribus, quia per talem modum non dicitur res alienari. l. j. §. item in fundo. ubi Bal. ff. quib. mod. usufr. amit. ⁊ quod not. Bar. in l. usufructu. per illum tex. ff. solut. matr. Alex. consi. .xxvj. super eo quod quæritur in fin. in j. libr. Secundo respondetur, quod tale decretum, non preualet in præiudi-
4 cium dictæ donationis, quia † Princeps ligatus fuit ex suo contractu. c. j. de probat. unde nec de plenitudine potestatis, potest illi contrauenire, secundum Castr. in l. digna vox. C. de leg. b. ⁊ Bal. in c. j. §. ad hæc. versi. item nota. extra glo. de pac. iur. fir. cum concor. per Mod. in d.
5 c. j. de probat. ⁊ licet † ex causa publicæ utilitatis, posset Princeps tollere, seu alterare suum contractum. l. quod semel. ff. de decret. ab ord. facta. .. in nostra. extra de iniur. ⁊ dam. dat. per Alex. consi. cj. visis instrumentis. in j. tamen hic nō subest ista causa publicæ utilitatis, sed priuata: videlicet memoriæ ipsius Principis. ⁊ debet vere constare de causa publicæ utilitatis. ut per Dec. consi. xlviij. alioquin non staretur assertioni Principis, propter peccatum, quod incurrit, contrauenendo suo contractui. ut in simili dicit Inno. in c. cum contingat. in j. membro prin. extra de iureiuran. ubi etiam Abb. Præterea est aduertendum, quod
6 illud † decretum tanquam odiosum, debet per interpretationem restringi, ⁊ cum loquatur de donatione bonorum immobiliū, non debet trahi neque extendi ad iura, quæ sunt tertia species, ⁊ proprie non comprehenduntur appellatione bonorum mobilium, vel immobiliū. l. a diuo Pio. §. ij. ff. de re iud. l. quam Tuberonis. ff. de pecul. unde cum in dicta donatione contineantur, etiam quoddam datio: quod est ius vendendi panem, ⁊ carnes, quod ad illud non videtur aliquo modo obstare decretum.

Iurandi

SVMMAE RERVM. CLXVI.

1 *Iurandi uis in uarios transmitti.*
2 *Successor particularis conuentus hyppotecaria soluendo se liberat.*
3 *Iuramentum ex forma statuti succedit loco solutionis.*

Cum d. Ioanna sit creditrix dotis suę sibi cõstitutę a pa
1 tre, & pater sit emphyteuta, queritur an † facultas iu-
randi se soluisse, vel soluere nõ teneri, ex statuto nostro
cõpetens transeat in ipsam, tanq̃ singularẽ successorẽ,
& si sit heres patris, clarũ est qd̃ sic: q2 transit in succes-
sorẽ vniuersalẽ, sm̃ Alex. post alios. in l. qui bona. §. q
2 damni. ff. de dam. infect. Ias. l. si qñ. C. vnde vi. Fortius dico, qd̃ † trã-
sit ẽt in successorẽ particularẽ. Primo, q2 sicut successor particularis,
cõuentus hypothecaria: soluendo se liberaret. l. forma. §. si cum ego. de
censib. & habet in l. ij. C. de iur. emphyt. per Ias. q. xx. vita ẽt iurando:
3 q2 † iuramentũ, ex forma statuti succedit loco solutionis. Secũdo, per
tex. in l. si cui. verb. nec ei prohibeatur. C. de nõ num. pec. Tertio, p re-
gulã l. si qñ. §. heres. de leg. j. l. in hoc. versi. & verius. ff. commu. diuid.
Quarto, per doct. Bar. in l. si stipulatus fuerim illud. de verb. obl. dum
allegat l. pro herede. §. qui tñ. versi. cũ petitio. ff. de acq. hered. Quin-
to, per aliã doct. Bar. in l. si sic. §. fi. ff. de leg. j. vbi ẽt Alberic. de Ros.

SVMMAE RERVM. CLXVII.

1 *Caducitatis rei emphitheuticæ causa.*
2 *Protestatio contraria facto non excusat a caducitate.*
3 *Per clausulam precarij aut constituti transfertur uera possessio*
4 *Cum res semel sit aperta domino non potest amplius mora purgari quæ propter male factum fuit incursa.*
5 *Actiones personales transeunt in successores uniuersales non autem particulares.*

Bona de quibus agitur satis puto incidisse in casũ cadu
citatis: & ideo applicanda esse dño directo, & hoc ex illo
capite, q2 semel atq3 iterũ alienata fuere incõsulto dño,
1 & † trãslata eorũ possessio aliter quã per inuestiturã dñi
iuxta l. fi. C. de iur. emphyt. & ẽt iuxta dispõnem statu-
ti Placentini ampliantẽ regulã. d. l. fi. Et licet propo
natur aliquã ex istis alienationibus, esse factã cũ clausula, Accedente con
sensu domini directi, &c. tamẽ hec protestatio nõ sufficit qñ sequuta esset
2 realis traditio: q2 vt † protestatio cõtra facto, & non excusat a caducita-
te, sm̃ magis cõem opin. de qua per Ias. in d. l. fi. & in l. non solũ. §. mor
te. in vlt. parte. ff. de oper. nou. nunt. Dec. cõs. clx. licet qñ adiecta esset
clausula geminata, nõ aliter nec alio modo, aliud sub dubio forte dixe-
rit Fel. in c. que in ecclesiarũ. nu. 118. de constit. de quo per Ias. in lect.
nouiss. rubr. sol. matr. sed tñ in pratica solent doct. sequi q̃ sit locus ca-
ducitati, & quicquid sit in facto nõ presupponit aliquid de tali clausula
geminata. Et videret hec opinio procedere, ẽt si traditio nõ p actum
3 facti, sed per precarium, aut cõstitutũ interuenisset: q2 ẽt talis † clausula
transfert verã possessionẽ. l. qd̃ meo. de acqui. poss. l. certe. §. j. & §. Iu-
lianus. de procur. vt cõsuluit Ant. de But. cõs. xxxiij. refert & sequitur
Ias. in d. l. fi. q. xix. Et videretur ẽt procedere hec opinio dato, q̃ pe
4 nituisset istos emptores & reuocata esset alienatio: q2 † cũ semel res sit
aperta dño, nõ potest amplius mora purgari, quę propter male factum
fuit incursa. l. j. §. si res depositã. ff. depos. c. j. qd̃ iuris si vasal. feud. alie.
recup. in vsib. feud. & ita cõcludit Bar. in l. sequitur. §. item Labeo. ff. de
vsucap. Ias. d. l. fin. chart. pen. Alex. l. si insulã. de verb. oblig. & est cõis
opinio, saltem vbi possessio aliquo tpe durauerit translata. Nec quicq̃
refert, q̃ donatio fuerit facta personis cõprehensis in inuestitura, q2 no
sunt comprehense in hunc casum, nec admisse sunt pp verba inu. stitu-
re: sed pp alienationem in eis factam, vnde dñs cõ eos non hz saluã per
sonalem actionẽ, nisi sequuta recognitione, sm̃ doct. Bar. cõiter appro
batam in l. qui Romę. §. duo fratres. q. x. ff. de verb. oblig. qd̃ s. cus est
5 in heredibus q2 † actiones personales transeunt in successores vniuer
sales, non aũt particulares, vt sunt iura noctiluna. l. j. §. si heres perce-
pto. ff. ad Treb. l. fi. in fi. de cõtrah. empt. Et procedunt ist. rõnes sm̃
ius cõe, sed per statutũ Placentinũ res redditur longe clarior, quate-
nus dr̃, qd̃ intelligatur res alienata, si reperiatur per aliũ q̃ per ipsum
emphyteutã, vel eius heredes possideri quibus verbis excluduntur do-
natarij, vel quilibet alius particularis successor, de quibus in casu no-
stro. Itẽ dũ statutũ mandat, q̃ teneatur emphyteuta in instro alienatio-
nis facere mentionẽ de dño cui redditur fictum, & de quantitate fi-
cti, alioquin intelligatur res aperta domino ipso iure, &c. ex quibus ver
bis statuti tollitur omnis difficultas, vt dubitandum non sit, quin su-
prascripta bona sint in causa caducitatis. Et ista pauca videntur mihi
sufficere in re satis clara. Saluo tamen semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXVIII.

1 *IN promissione facti affirmatiui quis non constituatur in mora nisi per interpellationem.*
2 *Vbi nulla est mora ibi nulla est condemnatio.*
3 *Non dicitur stare per eum qui non fletit in mora.*
4 *Qui promittit releuare dicitur procurator in rem suam.*
5 *Dies cum quis releuare promittit non interpellat.*

Blancus versus Christophorum solum tenetur ad eũ re-
leuandum pro summa lib. 300. soluendo canonico, & vbi
cas non soluerit, tenetur soluere ipsi Christophoro, pro-
1 missio ergo Blãci est pmissio facti † affirmatiui. Quod releuaret &c in qua promissione quis non constituitur
in mora nisi interpellationem. l. si insulam. ff. de verbor.
obligat. l. ita stipulatus. magna. eodem titulo & hoc regulare est in pro-
missionibus, vt not. glo. in l. mora. ff. de vsur. & habetur in l. quod te. ff.
2 si cert. petat. cum ergo interpellatio non fuerit, non est mora. Et † vbi
nulla sit mora, ibi nulla est condemnatio. l. si ita stipulatus essem. ff. de
verb. obl. per Spec. tit. de interesse. §. ostenso. versi. si aũt. & q2 nõ dr̃ sta
re p eũ q nõ est in mora. l. j. §. nõ exigit. ff. vt in poss. leg. Oald. cõs. ccxly.
Dec. cõs. ij. ex tali enim promissione Blancus solũ tenebatur ad releuã
dum & defendendum. l. pater. versi. quod si ratum. ff. de dot. prę lega. q̃
fecisset si fuisset interpellatus: quia fecisset ei confessionem & quietatio-
nem, quam facere poterat vigore instrumenti promissionis, alias per ca
nonicum facte. Item obiecisset canonico exceptionem compensatio-
nis crediti sui, quam obycere poterat tanquam procurator in rem suam.
4 l. in rem. in princip. ff. de compens. glos. & Doctor. in l. eius. C. eo † qui
enim promittit releuare, dicitur procurator in rem suã. l. fin. §. Titius.
ff. de condict. indeb. solum ergo agat Christophorus contra Audactuz
condictione indebiti. d. §. Titius. vel condictione sine causa. l. j. cod. tit.
& Blancus absoluetur probabiturq3 indebitum, quia eo ipso quod Au
dactus debet Blanco, per compensationem dicitur ei solutum, vt per
Bart. in l. amplius non peti. & dicit Christophorus, cum tibi esset solu
tum per Blancum procuratorem meum, non potuisti a me accepere.
5 Nec obstat, q̃ promissio habeat diem, quo casu † dies interpellat. l. ma
gnam. C. de contrah. & commit. stipul. Felin. cap. si autem de rescrip. q2
respondeo. quod istud procederet in alia simplici promissione facti, sed
in ista de releuando, aliud est: q2 non potest promissor releuare nisi sciat,
& ideo semp dz certiorari, vt dicit Abb. cõs. xlix. in ij. & p Fel. in d. c. si aũt.

SVMMAE RERVM. CLXIX.

1 *Separatum ad aliud non trahendum.*
2 *Subreptitię literæ sunt quæ falsum exprimunt.*
3 *Literas statim præsentandas esse.*

Fundata est intentio d. Alciati, ex instro cõuentionis Li
uellarie, in quo obligat se mater Carracioli ad solutio
nem ficti. Et licet facta sit ei gratia vt non teneat ad fi-
ctũ, si liberauit se hoc biennio: tñ gratia loquit de libe-
ratione q̃ fiat per pecunias, nõ p oblationes cõtracam-
bij. Nec obstat, q̃ quoad libellũ aliũ sit pactũ alterna-
tiuum seu in pecunia liberet, seu in cõtracambio. Rñdeo tale pactum
1 est in clausula † separata, & loquit respectu alterius libelli. Unde nõ dz
trahi ad aliã clausulã superiorẽ separatã. c. cũ dilecti. vbi Inno. & Car
dinalis. extra de donat. Bar. l. fi. ff. de reb. dub. per Ias. in l. j. ij. limit.
C. de liber. pręter. maxime cũ subsit manifesta rõ differentię: q2 Liuel-
lum librarũ xj. fuit subrogatũ alteri Liuello: ideo contendit Alciatus, qd̃
posset liberari per contracambium. Sed illud librarũ xxij. fuit subroga-
tum loco fictorũ que in pecunia numerata debebantur: & ideo nõ nisi p
2 numeratã pecuniã potest liberari. Nec obstãt literę † senatus, q2 sunt
subreptitię, & dicunt peti has pecunias tanq̃ interesse, & Liuellum non
fuisse ab initio constitutũ, qd̃ est falsum, & ex lectura instri cõuincitur. c.
ij. c. super literis. de rescr. l. j. & seq. & l. pe. C. si contr. ius. Itẽ debuerunt
intimari ante lapsum terminũ, qd̃ nõ est factũ. Quia tales literę intelli-
guntur, dummodo adhibeat diligentiã in tpe: vnde debuerunt statim
3 pręsentari, nõ aũt † potuit eas retinere p mensem, & deinde pñtare, per
doct. Bar. in simili in l. admonendi. in fi. de iureiu. per illum tex. & ha-
betur per Pau. Cast. in l. si ita stipulatus. essem abs te. de verb. oblig.
in l. si quando. C. de dilationib. Item in omnem casum illę literę nõ tol
lunt ius Alciati ex instrumento, & partim conuentione quę sunt.

SVMMAE RERVM. CLXX.

1 *Conducto terminum iam solutum iterum hostibus soluere dominus non compensat secus si non solutum.*

Rei Series d. Frãciscus de Berzago, dictus Borella, fi
ctabilis d. Elisabeth de Gãbaris, p nonnullis bonis si-
tis in episcopatu Laude, soluit ipse dñe fictũ terminu Sã
cti Martini. 1523. proxime pręteriti, & non obstante di-
cta solutione, iterato p detentione personę, & p pręcepta
vt ipse dicit, coactus fuit per Gallos fictũ dicti termini
soluere ipsis Gallis, in ciuitate Laudę, presupponẽtes bona ipsius dñe,
fore Camerę regię confiscata. Ulterius ẽt ipse Borella ex ficto dictorũ
bonorũ termini curſi in festo Paschę, resurrectionis proximę, non facta
aliqua solutione ipse dñe coactus fuit p pręceptionẽ, & detẽtionẽ psonę,
ipse dicit, soluere ipsis Gallis, in dicta ciuitate Laude, scuta centũ auri.
Queritur vtrũ ipsa dña teneat dictas pecunias cõpẽsare dicto eius fictabi
li, an ne? Respõdeo, pro termino S. Martini iã soluto, arbitror dñam
2 Elisabeth nõ teneri ad aliquid cõpẽsandũ, nec vis † seu iniuria facta Bo
rellę dz nocere dñe Elisabeth, dato q̃ eius cõtẽplatione facta fuerit. l. si p
imprudentiam. ff. de euict. l. exceptione. ff. de fideiuss. cum concord. per
Ias. in l. ij. §. item si in facto. ff. de verb. oblig. Pro termino Paschę ar-
bitror dictam dominam teneri, pro not. in l. creditor. ff. de solut. quę nõ
habent locũ in priore, q2 tunc Borella nõ erat debitor, ex quo soluẽdo
dñe liberatus erat: vnde fuit iniuria illa facta, quod secus est in isto casu.

ANDREAE ALCIATI

IVRISCONSVLT. MEDIOLANENSIS

RESPONSORVM LIBER SEXTVS,

QVI AD IVDICIA CIVILIA INSCRIBITVR.



SVMMAE RERVM. I.

1 *Sententia potest dici iniuste lata ex defectu iurisdictionis.*
2 *Iudex secularis non potest nec debet ingerere se in cognitione causarum beneficialium.*
3 *Possessorij causa beneficialis.*
4 *Possessionem habens antiquiorem potior est in interdicto retinendæ.*
5 *Vagabundus potest ecclesia sua spoliari præsertim cum sine licentia sui Prælati sit peregrinatus.*
6 *Quis potest abesse ab ecclesia & per substitutum seu Vicarium ei ecclesiæ deseruire.*
7 *Possidens etiam per alium restituen.*
8 *Resoluto iure datoris resoluitur ius accipientis.*
9 *Ius tertij potest opponi per Monachum ex quo est exclusiuum ipso iure intentionis agentis.*
10 *Exceptio respiciens titulum in iudicio possessorio est reijcienda.*
11 *In interdicto retinendæ solet præferri qui habet iustiorem titulum.*
12 *Cam. reintegranda uis.*
13 *Nullum ius habens in beneficio repellendus.*



Videtur in proposito casu, sententiã latam in fauorẽ monachi cõ Michaelem Pruson, iniuste esse latam, & propterea in causa appellationis retractandã. Et primo † ex defectu iurisdictionis: quia non debuit nec potest † iudex secularis ingerere se in cognitione causarum beneficialium. c. quãto. & c. seq. vbi not. extra de iudi. & licet cognouerit tantomodo in † possessorio, tñ etiã talis causa dicitur beneficialis. clem. vnica. de caus. poss. & hoc tenuit Ioan. And. & And. Sicu. in c. fi. de iudi. Laud. Bertrand. & Ioan. de Lig. in cle. dispendiosam. de iudi. cũ concord. per And. Sicu. in d. loco, vbi dicit, quod Clemens papa ita pronunciauit & oẽs doctores ita cõuenerunt, sed quia reuerendi dñi de Parlamento non cõsentirent huic rõni, quia quotidie cognoscant in causa possessionu beneficiorum, vt dicit etiã Gui. Pap. dec. Delph. q. 1. ideo transeo ad alias rõnes. Secundo, quia iste Pruson erat in possessione ante, quã monachus: vnde in ea possessione est manutenẽdus: quia
4 qui possessionẽ habet † antiquiorem potior est in isto interdicto retinendæ possessionis. c. licet cãm. vbi latissime Mod. extra de probat. & ab hoc fundamento dependet victoria istius agentis. Nec obst. multa, q possent in cõtrariũ adduci. Et primo, quod iste Pruson, fuit aduena, & extorris
5 per duos annos: vnde cũ esset vagabundus merito potuit † spoliari ecclesia sua. c. ex tuæ. de cler. nõ resid. præsertim cũ sine licentia prælati sui sit peregrinatus, vt habet in c. magnæ. extra de voto. & de cõsecrat. dist. v. c.
6 nõ oportet. cũ sim. l. b. Sed rñdet, quod licet eẽt absens, tñ reliquerat † substitutũ, & vicariũ quod potuerat facere, vt habet in c. cõ perpetuas. de fi. instru. & in c. postulasti. de rescr. Præterea cõ hunc nõ fuit seruata forma, quæ debet seruari, vt absens priuaretur, de quo in d. c. ex tuæ: nec illud refricatur in dub. tiin. Secundo non obstat, quod iste monachus videatur probasse possessionem, ex quo rector ipsius rectoriæ, qui exercuit curam animarum eum recognouit, & exercebat tanquã ab eo constitutus. l. j. §. per procuratorem. ff. de acq. poss. sed rñdetur, quod imo iste prius exercebat nomine ipsius Pruson. vnde illi conseruabat possessionem, &
7 licet deinde † recognouerit illum monachum, tamen talis recognitio non tenuit: quia non potuit sibi mutare causam possessionis. l. iij. §. illud. ff. de acquir. poss. & l. colonus. l. cũ fundus. ff. de vi, & vi armata. Spec. in tit. de empt. & vend. §. j. vbi Ioan. And. vnde talis secunda recognitio, per quam videtur priuatus iste agens sua possessione, non debet operari in fauorem illius monachi quominus agens restituat tanquam spoliatus iuribus supra allegatis. Tertio obstare videtur, quia Ioannes Arzalarius, a quo datum habuit iste Pruson, non videtur habuisse aliquid ius in beneficio: quia (vt asseritur) cum ipse habuisset hoc beneficium titulo permutationis, non adimpleuit permutationem ex parte sua: vnde Petrus cuius erat beneficium per ordinarium fuit restitutus ad dictam rectoriam, prout fieri debuit. c. cum vniuersorum. extra de re
8 rum permut. & propterea, † resoluto iure datoris, resoluitur ius acci-
9 pientis. l. lex vectigali. ff. de pigno. & licet illud sit † ius tertij, tñ potest opponi per monachum, ex quo est exclusiuum ipso iure intentionis agentis, vt per Io. And. in c. mandatũ. de rescrip. Abb. in c. veniens. de præscrip. Bar. in l. ij. ff. de except. rei iudi. alias sequeretur, quod iste Pruson obtineret beneficium sine legitimo titulo, cõ c. beneficium. cum ibi not.
10 de reg. iur. in vj. sed ad hoc fundamentum rñdetur, quod ista † exceptio respiciens titulum est reijcienda in hoc iudicio possessorio, vt dicunt omnes in c. in literis. de rest. spol. & dato, quod sit intentatum interdictum retinendæ prout præsumitur, quando intentatur casus nominatis, sm
11 Io. Fab. in inst. de interd. §. retinendæ. & Guid. Pap. q. lxxxv. † in quo solet præferri, qui habet iustiorem titulum, vt habetur in d. c. licet causam. & l. fi. C. de edi. diui. Hadr. & in l. si duo. per Bar. ff. vti poss. tamen iste Pruson habet meliorem titulum, quam monachus, ex quo habet titulum saltem prima fronte coloratum, & extrinsecus iustum, quod satis est sm doct. in d. c. in literis. sed monachus non, qui asserit se habuisse ius in eo beneficio per resignationem cuiusdam Gay, & tamen non probatur, quod iste Gaius vnquam fuerit in rerum natura, & propterea non video aliquam difficultatem, cur iste Pruson nõ debeat obtinere in hoc interdicto. Quod tanto fortius procederet, si intentatum esset reme-
12 dium. † cap. redintegranda. iij q. j. quod plenius succurrit, quam aliud interdictum possessorium. secun. cum in doct. in c. sæpe. de restitu. spol. in l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. possess. Præterea posset attentari, quod imo ista exceptio non sit ipso iure exclusiua intentionis agentis: quia si Petrus aget contra Nicolaum, qui est successor dicti Pruson, poterit. Nicolaus probare quod illa permutatio fuit ab eo facta cum Ioanne in casu prohibito puta, secundum c. quæsitum. cum ibi not. de rerum permut. quo casu, tanquam vacauerit, applicabitur ipsi Nicolao, ex illa clausula concessionis, sibi per Rom. pontificem factæ quemodocunque vacet. Item non est exclusiua intentionis agentis alia ratione, quia licet Ioannes non seruauerit contractum ex parte sua, nec resignauerit illi prioratum, non tamen rectoria semel renunciata statim reuertitur ad Petrum, sed opus est noua collatione, vt dicit Io. Andr. & est communis conclusio in d. c. penult. si videatur ordinario potest compellere Ioannem vt seruet permutationem, & vere resignet dictum prioratum puta si ex qualitate personarum, & vtilitate ecclesiæ ita sibi visum sit, vt dicunt doct. in d. c. quæsitum. & in cap. petiul. & propterea non est verum, quod talis exceptio tollat ius agentis ipso iure. Nec obstat, quod ordinarius iam declarauerit intentionem suam: quia restituit dictum Petrum ad suam rectoriam, quia illa exceptio proposita per monachum eum excludere: quia si Petrus habet eam ecclesiam, & ipse fateatur se non habere ius a Petro, sed a quodam Gay, sequitur, quod ipse
13 † non habeat aliquod ius in beneficio, & propterea repellendus. d. c. beneficiũ per Io. And. in d. c. in literis. si vero opponatur ab ipso Petro, respondetur, quod illa ordinatio, tanquam facta partibus absentibus, est retractanda: quia forte Ioannes, & Pruson aliquod impedimentum ostendent. c. ex tuæ. de cler. non resid. & in omnem casum, refectis expensis, erunt audiendi: vt not. in c. quoniam frequenter. §. porro. ex. vt lit. nõ contest. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. inf. in l. sancimus. C. de iud. & sic ista exceptio opposita per monachum, vel contra eum concludit, vel eum non adiuuat. Et propterea non est dubium, quin iste Nicolaus Regis subrogatus in iuribus illius debeatur poni in possessionem dictæ rectoriæ.

SVMMAE RERVM. II.

1 *Matris dictum regulariter in causa matrimoniali admittitur pro filia quia.*
2 *Testis dicitur omni exceptione maior cui nulla legitima exceptio opponitur quæ sit sufficiens ut eos repellat.*
3 *Amicus est testis maior omni exceptione nisi sit iunctus maxima amicitia.*
4 *Vnus Testis potest dicere plusquam alius de facto & tamen propter hoc non sunt suspecti.*
5 *In causa matrimoniali satis est si testes sint concordes in principali licet in quibusdam circumstantijs sint discordes.*
6 *Testium dicta adiuuari non autem cauillari debent.*
7 *Testis asserens se de formalitate uerborum testimonium perhibere non potest uti alijs uerbis quàm formalibus articulatis alias non probat.*
8 *Compater est testis maior omni exceptione præterquam in causa ipsius quem in baptismo tenuit.*
9 *Criminosus testis si non est condemnatus non est infamis infamia iuris.*
10 *Criminosus testis non est infamis infamia facti nisi probetur eius opinio grauata.*
11 *Iudex in dubio inclinare debet pro parte quæ est pro matrimonio.*

Visio


Visis attestationibus in causa matrimoniali receptis
vertente inter Mariam Anchonę, & Petrum Girar-
deti, breuiter agendo dico probatum matrimonium per
duos testes, iuxta l. vbi numerus. ff. de testib. quorum di
cta etiam conformationem accipiunt ex dicto matris.
1 quę in causa matrimoniali regulariter † pro filia admit
titur, ex quo non est verisimile, quod vellet tradere filiam suam in concubi-
natum, vt habetur in c. super eo. ij. vbi Bald. extra de testibus. Nec
obstant quędam, quę in contrarium adducuntur pro diminuenda isto-
rum testium fide, & in primis, quod causa matrimonialis est ardua, & in
ea requiruntur testes omni exceptione maiores. Nam, hoc concesso,
2 sciendum est, quod testis dicitur omni † exceptione maior, cui nulla legiti-
ma exceptio opponitur, quę sit sufficiens, vt eos repellat, vt est glo. in c.
j. de consang. & affi. & ibi Abb. & est gloss. in §. item verborum. in verbo.
idoneos. inst. de inut. stipu. cum cócordan. per Alex. consi. cxlvj. in cau-
sa. lib. 1. & Dec. in ca. at si clerici. in princ. super glo. in verb. legitima. ex-
tra de iudic. & ideo nisi obiectiones sint legitimę credendum erit istis te
stibus, nec sufficiet quęlibet leuis oppositio. vide Bart. in l. admonen-
3 di versi. circa testium. ff. de iureiurand. quod etiam † amicus est testis
maior omni exceptione, nisi sit iunctus maxima amicitia. & sequuntur
ibi scribentes. Et illud maxime obseruandum est in casu nostro, in quo
vltra duos testes adest etiam adseueratio matris quę adiuuat aliquo
modo dicta ipsorum, vt per Bar. in l. si quis ex argentarijs. §. cogentur
ff. de eden. cum articulatum non sit de imparitate, iuxta d. ca. super eo.

His pręsuppositis dico nihil iuridicum obijci istis testibus per quod
rejciantur a testimonio. Et primo non obstat, quod vnus ipsorum
dicat ipsam primo negasse, cum alter de hoc nihil dicat: quia respondeo
4 istud nihil esse: cum possit † vnus testis aliquid plus dicere quam alius
de facto, & tamen propter hoc non sunt suspecti, vt dicit Anto. de But.
in c. j. super glo. j. extra de offic. dele. Dec. in consi. 100. cum concor. quod
maxime attendendum est in casu nostro, cum enim prima negatio nihil
faceret, sed solum conclusio, & finis parum refert, si alter testis de ea mé-
tionem non fecit tanquam non pertinente ad negotium, de quo ageba-
5 tur. † Et testes etiam in causa matrimoniali, satis est si sint concordes in
principali: licet in quibusdam circústantijs discordent, vt consulit Dec.
consi. clxiij. vbi consuluit in casu, in quo prima fronte erat maior discor
6 dia, quam in nostro, vt ibi per eum. † Dicta enim testium adiuuari, non aút
cauillari debent, vt dicit Bal. in l. ij. in v. not. C. de temp. appel. Non
obst. etiam, quod videantur varij ex eo, quod vnus ipsorum attestatur eum di-
xisse verba sequentia, & alter alijs verbis vtitur, sm Alex. consi. clij. in
v. respondeo, quod quando articulatum est de formalitate verborum, tunc
7 † testis asserens se de formalitate testimonium perhibere, si haberet ta-
lem variationem non probaret, vt dicunt doc. in c. nihil obstat. extra de
verb. sign. per hoc tamen, quod dicat eum dixisse talia verba, non sequi
tur, quod de formalibus dicat maxime: cum de eis articulatum non esset, vt
ibi habetur & per Ias. in l. ij. C. de bo. poss. contra ta. nec consi. Alexan.
obstat quia in casu suo testis dixerat illa fuisse verba formalia, & nó plus
nec minus, &c. & hoc modo tolluntur plura obiecta. Non obstat, quod
alter est compater matris, alter est criminosus, &c. quia respódeo quod
8 † compater est testis maior omni exceptione, pręterquá in causa ipsius
quem in baptismo tenuit, vt per Alexa. & doct. in l. generaliter. ff. de in
9 ius voc. † criminosus vero, si non est condemnatus, nó est infamis in-
famia iuris. l. j. §. integer. ff. nil nou. app. l. athletas. §. fi. ff. de his, q no.
10 infam. † nec facti nisi probetur eius opinio grauata, & ideo interim ad
mittetur, vt per Fel. & Barb. post alios in c. testimonium. extra de testib.
11 Et in dubio debet † iudex inclinare in hanc partem, quę pro matrimo
nio est, vt dicitur in c. fin. extra de re iudic. & per Franc. de Curte cósil.
lv. incip. super processu. quamuis nos simus in casu claro, vt dixi pręs-
sertim iuncta attestatione matris.

SVMMAE RERVM. III.

1 *A Ttentata imprimis & ante omnia sunt reuocanda.*
2 *Quãdo pręsumptio est cõtra appellantẽ attẽtata nõ reuocãtur.*
3 *Appellatio cum correctione non est verisimilis nec probabilis.*
4 *Blasphemia & lusus in religioso sunt grauia crimina.*


In hac inobedientię, & cõtumacię causa per istos fra
tres aduersus suú generalé pręposituú commissę diffi-
cultatem facit, quia cum illi appellauerint specialiter a
pęna priuationis vocis, & deinde ab exclusione capi
1 tuli, videtur sm regulas cóes, quod † attentata in pri-
mis, & ante oia debeát reuocari, & cõtra officia in d. c.
collata, infirmari: sm Inno. & Abb. in c. cum nobis
olim. extra de elect. vbi si appello ne fiat electio in ta
li loco pp timoré impressionis & canonici non obstante appellatione eli
gant in tali loco, nulla interueniéte impressione, dz tñ electio, in vnio at-
2 tentari retractari. Sed tñ † ad illud obiectum rńdetur, quod suprascripta
conclusio non procedit, quia pręsumptio esset cõtra appellantem: quia tunc appel
latio non iustificatur, vt attentata reuocent. sm Abb. in c. 1. in ij. intelle
ctu. extra de appel. allegat deci. Rot. xxxv. tit. de appel. in nouis. incip.
3 item si rector. velut. quia iis cõe resultat: sicut in appellante † a correctio-
ne. c. ij. c. reprehensibilis. in fi. extra de appel. tali enim casu non est ap-
pellatio verisimilis, nec probabilis sm Dec in c. bone. extra eo. ti. For
tius apparet ex processu de manifesta calumnia illorum appellantium: cú
ois hęc cõtrouersia orta sit ex pęna irrogata fratri Euangelistę, qué con
4 stat per tres testes † scandalosum, lusorem, & blasphemú, quę sunt gra-
uia crimina, pręsertim in religioso, & tñ dńs generalis mitissime secú egit
trásferendo eú ad aliud monasteriú, & cõtumacé puniendo duntaxat vo
ce tá actiua, quam passiua: isti aút alij adhęrentes cú impediendi leuissimá
hanc pro qualitate delicti pęná, ad ista remedia confugerent. Pręterea
ex verbis statuti manifeste deciditur hic casus. Quibus cauet, quod si quis
dicti ordinis professus ausus fuerit habere recursum ad seculares pro

fauore habédo aút quomodo, quod talis sit priuatus vtraque voce, & offi
cio p sex annos irremissibiliter. Et appellatione aút interposita ad fo-
res capituli apparet, quod isti appellantes incurrerunt in pęná dicti statu
ti: quia adduxerunt secú pręfectos gentiú armigerorum, videlicet d. Ludoui
cum Gustarinú, & d. Constantiú & alios laicos quorum precibus & fideiuś
sione vellebant admitti, vt ex lectura appellationis apparet: vnde cum
ex eo actu inciderint in pęnam statuti, & priuati sint vtraque voce merito.
non potuerunt admitti: nec potest dici quicquam attentatum. Rot. de-
cis. lviij. incip. ad instantiá in nouis. Et quia notorie cóstat de delicto isto-
rum, vt per Bar. in l. j. in prin. in j. q. ff. de oper. no. nun. Et illud argu-
mentum videtur mihi tollere omnem difficultatem, quę tamen etiam
alijs rationibus est sublata per clarissimum Iurisconś. d. M. Antoniú
Caimum ad cuius dicta me remitto. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. IIII.

1 *E Xpeditionem verbis partes iudicesque teneri.*
2 *Verba illa intra duos menses non recipiunt interpretationem se-*
cundum subiectam materiam.
3 *Copula & in casu consilij quid operetur.*


1 Verba illa, † *Intra duos menses post pręsentem expeditioné*
immediate sequentes, & postquam pro parte d. Io. Bap. fue
ritis requisiti. & subijciuntur, *precipio quòd examinentur*
testes, &c. & quod si fuerint contumaces sint excommu-
nicati, &c. rõne pręcepti videntur simpliciter prolata, & tá parti, quam iuris-
dictioni adiecta, ne pars vltra duos menses procrastinet, & suspendat
executiones iustit., sm doctr. Bar. in l. properandum. in prin. ad fi. C. de
iud. rõne commationis iudicibus factę respiciunt ipsos iudices, qui in
pęná incidere nó debent, nisi postquam requisiti fuerint. sm Ant. But. in
c. pen. extra de iudi. Paul. de Castr. & Iaso. in l. vniuersa. C. de precib.
Imp. off. & qd habetur p Bar. l. genero. ff. de his, qui no. infa. igitur illa ver
2 ba, sm subiectá † materiá interpretationé recipiút, vt terminus quidé
incipiat a die expeditionis, sed tñ quam primú fiat requisitio sm. l. quibus
diebus. in prin. vbi Pau. Cast. ff. de cond. & demon. vt iudices parere
3 possint, nec in contumaciá incidere, & † copula illa, *Et post quam pro par*
te, &c. nó repetet qualitaté duorum mensium respectu termini a quo: sed so
lú intra qué, prout in simili est tex. in l. qui fundú. ff. de cõtr. empt. & in l.
si necessarias. §. si annua. ff. de pign. act. & in simili p Alex. cõsi. xij. in ij.
Arc. cõsi. xcv. in fi. & quę habetur in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus,
vbi doct. de verb. oblig. & l. Seię. §. Caio. de fund. & instr. leg. p Bar. cú
enim in termino a quo nó cõcurrat expeditio, & requisitio nó possumus
dicere cõcursum vtriusque copulati, esse necessarium. l. si Titio fundus. de
vsufr. leg. & cú expressus sit terminus a quo a die expeditionis nó est re
curréndú ad notata in c. super eo. ij. de appel. quę procedunt in termino
statuto iudici, tñ nostra est quęstio, quando statuitur etiam parti & in-
stantię, ne diutius suspendatur executio instruméti liquidi: & ideo trá-
seo in sńiam suprascripti dńi cõsultoris. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. V.

1 *D E iure communi quibusdam casibus permissum est citari pro-*
grammate generali prętendentes habere ius in aliquam.
2 *Comparentes in iudicio ob eandem rem sub eodem iudice litiga-*
re debent & una sententia dimitti.
3 *Licet lex dicat iudicium contra plures inceptum simul terminari debe*
re non tamen impedit quin contra aliquos possit etiam terminari.
4 *Lex iubet denunciari omnibus proximis successoribus tamen si unus*
omissus sit ualet denunciatio respectu aliorum.
5 *Restitutio in integrum fieri debet omnibus quorum interest citatis.*
6 *Lex dicit inuentarium confici debere sub tali forma quod omnes lega-*
tarij conuocentur alias non ualet quia pręsumitur hęres malignatus
& unus posset detegere furtum hęredis tamen uno deficiente inuen-
tarium ualet saltem respectu citatorum.
7 *Subtilitates non sunt a iudice admittendę.*
8 *In dubio reijciendi sunt ij qui de iure tertij opponunt.*
9 *Quę non prosunt singula multa iuuant.*
10 *Cessante ratione legis formam inducentis cessat etiam ipsa lex.*
11 *Argumentum a contrario sensu non habet locum in statutis quę ad*
literam intelligendi sunt.

Quęritur, an valeat sńia in causis proclamationú a iudi
ce lata, cui commissio facta sit aliquo ex cõdicẽtibus non
citato, qui tñ, pendente lite, cõcordauit cú ponéte. Et vi
detur mihi valere: quia in prouisionibus illis nó est cau-
1 tum talé sńiam nullá esse: siquidé † de iure cói quoties
gńali programmate citantur pręténdentes ius habere in
tali re qd quibusdam casibus permissum est. l. si certo tpe. C. de rem. pig. &
2 l. locorum. C. de om. ag. deser. lib. xi. tales † cóparentes ob eandé ré in iu-
dicio debent sub eodem iudice litigare & vna sńia dimitti. l. j. & seq ff de
quib. reb. ad eund. iudic. tñ pp cõiunctioné causę, tú pp recóuentiones,
quę mutuo fieri possent, tú ne sequatur absurdú, quod vnus aliter iudicaret,
quam alius, & deinde in executione mutuo se impedirét, vt declarat ibi gl.
& tñ si sńia, aliquo amisso, lata sit, nó est nulla, vt tz Inn. in c. cú M. Fer
raniés. de cõsti. ibi sequuntur canonistę & doc. i c. 1. de mut. petit. & p Pau.
de Cast. in auth. si oés. C. si vt se ab hęred. cú ergo ijsdé rónibus in casu
nostro debeát oés cõdictiones terminari, si tñ factum nó sit, sńia nó erit
3 nulla. Cõfirmatur, quia quamuis † lex dicat iudiciú cõtra plures inceptú simul ter
minari debere. d. l. j. nó tñ impedit, quin possit et cõtra aliquos tñ termi-
4 nari. l. non idcirco. de iudic. vbi Bald. Pau. Castr. cęteri. nam & † lex
denunciari iubet omnibus successoribus proximis: & tñ si vnus omis-

sus sit, valet respectu aliorum denuntiatio. l. j. §. denuntiari. ff. de ventre
5 inspiciend. † sic & in integrum restitutio fieri debet omnibus, quorum in
terest citatis, vt in authen. si omnes. C. si min. ab hered. se abst. & tamē
valet, etiam aliquo non citato, licet respectu non citati non præiudicet.
l. etiam §. fin. ff. de minor. & per Bal. in d. authen. si omnes. & multa si
milia ponit Felin. in c. cum inter. extra de re iudic. versi. fallit quarto.
6 Moueor rursus per aliud simile: nam † lex dicit inuentarium confici
debere, secundum hanc formam seu figuram, q omnes legatarij conuo
centur, alias non valet: quia præsumitur heres malignatus: & vnus pos
set detegere furtum heredis, per tex. in §. hinc nobis. & seq. & §. si vero
non fecerit. in auth. de here. & falcid. Pone ergo, q vnus citatus non
sit: & doctores concludunt valere inuentarium saltem respectu citato-
rum, sm Bar. Bald. Alex. & ceteros. in authen. sed cum testator. C. ad
leg. Falcid. Felin. d. c. cum inter. supra allegato. Debetque iudex incli-
nare in hanc partem tanquam mitiorem, & imitari Gallum Aquilium
qui iuris ciuilis rationem nunquam ab æquitate seiunxit, vt inquit Ci
cero: ne sententia tot annorum infinitis laboribus tandem acquisita,
nullo momento quadam periculosa subtilitate eludatur. l. sicut. §. si de-
bitor. in fin. ff. quib. mod. pig. vel hypo. vbi dicit Iurisconsultus, q
7 † subtilitates a iudice admittendæ nō sunt. Et † in dubio reijciēdi sunt
8 ij qui de iure tertij opponunt, quod enim ad eos quid tertius ille cita-
tus non fuerit, qui post paucos dies concordauit. l. loci corpus. §. pen.
si seruit. vendic. & sicut ipse propter concordiam suam non posset alle-
gare se non citatum, ita nec alij eius beneficio vti deberet. l. nonnunquam.
de legat. præstand. l. si iudex circūuento. de minor. videmusque id obser-
uari etiam si lex formam inducat: dum tamen fauorem priuatum respi-
ciat. l. filio præterito. de iniust. rupt. Bart. l. non dubium. C. de testam.
suadentque hoc prouisionis ipsius verba quæ tradita forma, seu modo
procedendi in dicto edicto subijcit exceptionem generalē: saluo tamē,
q partes poterunt se inuicem componere. &c. quæ verba indicant sequu-
ta compositione non posse de ea forma quicquam opponi. Suadet hoc
æquitas quod videmus non paucis casibus ex iure superueniente iu-
dicium confirmari. l. si rem. §. fi. de pigno. siue ex causa, de præterito su-
perueniat, siue non. cap. abbate sane. de re iudica. lib. vj. glo. l. qui repu
9 diantis. §. j. de inoffic. testam. † quæ omnia si singula animū iudicis nō
mouent simul composita inclinare debent. l. 1. C. qui num. tut. vbi not.
Facit etiam quia in dubio non est credendum formā aliquam a statu-
to inductam esse: cum forma hæc solum quendam iuris rigorem indu-
cat, qui interpretatione leuiendus est, non autem augendus. l. j. C. de
formul. l. ij. §. deinde fere. ff. de origin. iur. maxime cum cesset ratio ta-
lis formæ, non enim potuit sequi absurdum aliquod, vel contrarietas
sententiarum quæ impediatur executionem, secundum glo. in d. l. j. & ij.
10 de quibus reb. ad eund. vnde † cessante ratione legis, formam indu-
centis, etiam lex cessat: dummodo forma non publicum, sed priuatum
fauorem concernat. l. cum hi. §. causa. de transact. d. l. filio præterito.
Nec obstant statuta, quæ adducuntur & in primis illud. fol. 132. dum
dicit videri ex forma prouisionis, q in effectu omnes contradictiones
vnica sententia terminentur: respondeo primo, q loquitur respectu eius
quod fieri debet. l. non omne. ff. de iudic. non autem respectu nullitatis.
Secundo, loquitur in casu possibili, sm not. in l. j. §. j. ad leg. Falcidiā.
quando commissio est facta omnibus citatis: secus si vno nō citato tūc
impossibile est eius causam terminari, & respectu eius nō citati nihil di
sponit statutum. Tertio, debet intelligi sm ius commune. l. ij. C. de no-
xa. quod non ideo sententia est nulla, vt supra declaraui, sm Innoc. d.
c. cum M. Quarto, non adiecta est clausula annullatiua: & ideo nō po
test dici id pro forma requiri, secūdū doct. in l. non dubium. C. de legib.
11 Quinto, non potest hoc induci nisi per † argumentum a contrario sen
su, quod non habet locum in statuto, quando cautum est vt ad literam
intelligantur, sm moder. in l. j. ff. de offi. eius cui. Sexto, fallit qn pars
concordasset: quia concordia trahitur retro, vt non possit allegari non
esse seruatum modum procedendi. de quo in primo statuto principali
crida um. versi. saluo tamen, q partes. Nec obst. aliud statutum. fol.
138. quia minus etiam facit & ijsdem modis ei respondetur quibus
etiam præcedenti. Nec obstat consuetudo notariorum qui solent ci-
tare omnes: respondeo debent hoc facere quod si factum non sit, non
sequitur sententiam ideo esse nullam.

SVMMA RERVM. VI.

1 *Sententia generalis uel incerta non potest specialiter exequi sed prius necessaria est liquidatio & quia.*
2 *Vbi in executione iuri tertij præiudicatur ille citandus est cui præiudicatur.*
3 *Participium tenentibus quomodo intelligatur.*
4 *Relatiuum uidetur restringere præcedentia.*
5 *Relatiuum quando additur qualitati quæ inest cuilibet de genere non restringit sed stat declaratiue.*
6 *Ad cognoscendum quando relatiuum debeat intelligi demonstratiue uel restrictiue debemus attendere coniecturas & uerisimilem mentem contrahentium.*
7 *Principes in prouincijs habent fundatam intentionem quod omnia loca in eis contenta sint ipsis censualia.*
8 *Indefinita non æquipollet uniuersali in materia probatoria.*
9 *Verba in instrumentis in dubio intelliguntur secūdū dispositionē iuris.*
10 *Copulatiua ac declaratiua.*
11 *Dispositio temporis præsentis regulariter non infert ad futurum.*
12 *Recognitiones nihil nouæ obligationis inducunt sed quæ iam inducta erat probant.*
13 *Subditus præsenti tempore præsumitur etiam retro fuisse eadem qualitate subditus.*
14 *Qui in præsenti possidetur ut seruus præsumitur etiam retro fuisse eodem modo possessus & quia.*
15 *Copula requirit concursum utriusque copulati.*
16 *Copula quandoque pro disiuncta ponitur & quando.*
17 *Verba debent deseruire intentioni.*
18 *Verba sub iugo mentis consistunt tanquam sub iugo originali.*
19 *Coniunctiua ex coniecturata mente disponentis contra naturam suam inæqualiter coniungit.*
20 *Semper debet fieri interpretatio ne donatio inducatur & quia.*
21 *Præsumptio falsitatis potius accipitur quàm donationis.*
22 *Ab absurdo consequenti argumentum ualet.*
23 *Copula non seruat naturam suam quando absurdum sequeretur.*



N cōtrouersia magnifici Vicecomitis de Cadeneto
cōtra cōitatem Barlensem, quia dubia proposita in iure
clara sunt: sed pp mentem agentium sunt ambigua,
cōclusiue & breuiter prout cōsulentē decet procedam.
1 Circa primū, clarū in iure est, q snia † generalis, vel
incerta non pōt specialiter exequi: sed prius necessa-
ria est liquidatio: qr ea quæ liquida nō sunt executio-
nē non merent. l. hæc autē §. j. ff. ex quibus caus. in poss. eat. & ideo in exe
cutione dz fieri liquidatio gl. Bart. & doct. in l. ij. C. de sent. q sine cert.
quant. glo. in l. j. in princ. in verb. vt proinde. vbi Alexā. & Mod. ff. de
eden. necessariū igitur est in proposito casu, cū lata sit snia per quā decla-
ratur census, & iura oīa, quæ regia camera percipere solebat, seu poterat
in castro & territorio de Barles pertinere. d. Vicecomiti, vt verificetur
quæ iura sint illa cameræ Regiæ, alioquin pp incertitudinē executio fie-
ri non posset. Et ista verificatio dz fieri, citatis his quorum interest: qr vbi
2 præiudicatur † iuri tertij in executione, ille citādus est l. a diuo Pio §. si
super. ff. de re iudic. Innoc. in c. qr. extra de iudi. & p doct. in l. ab execu
tore. C. quor. appel. nō recip. Et de istis iuribus curiæ Regiæ fit proba
tio, p quoddā extractū ab archiuio publico, quo cauet, q annis singu-
lis, exigat ab vniuersis & singulis de dicto loco, hospitia & possessiones
in dicto loco a prædicta camera tenētibus, certa summa annonæ & auæ-
næ, q verba satis dubia sunt, & incerta, vnde merito quilibet sani capitis
pōt esse ambiguus: & ideo ex illis oriunt sequentes difficultates. Circa
sm dubiū, nunquid oēs & singuli de dicta vniuersitate teneant, an vero
3 solū illi qui tenent hospitia & possessiones: difficultatē † facit illud par-
ticipiū præsentis tpis, tenentibus, q resoluit in verbū eiusdē tpis iunctum
relatiuo, vt dicunt grāmatici, & sic interpretat, qui tenet, vt ēt p Bar. in
4 l. j. ff. de cōdit. & dem. relatiuū vero † vr restringere præcedentia. l. ea tn
adiectio. ff. de leg. ij p Bar. & Mod. in l. cunctos populos. in j. oppos.
5 C. de sum. Trin. & fide cat. In cōtrariū facit, † qr qn additur qualitati q inest
cuilibet de genere, non restringat, sed stat declaratiue. l. oēs populi. ff. de
iustit. & iure p Bar. in d. l. ea tn. Ang. de Aret. in §. olim. instit. de actio.
6 cū cōcord. ibi p Ias. vnde † ad cognoscēdū quēadmodū debeat talis di-
ctio intelligi, restrictiue, an demonstratiue, vr q debeamus attendere
cōiecturas, & verisimilē mentē cōtrahentium, vt p Bal. in rub. C. de cōtrah.
empt. q. xxij. Pau. de Cast. in l. stichū qui meus. in lect. Bononiēsi. ff.
de legat. j. Sed in casu nostro vr, q magis verisimilis sit intellectus, q
stet demonstratiue: qr vr cōuenire illa qualitas cuilibet de vniuersitate,
7 q probat, tū ex dispōne iuris cōis, tū ēt pacto. Et de iure cōi in † pro-
uincijs Principes habent fundatā intentionē, q omnia loca sint ipsis
censualia, vt est gl. vbi Bal. & scrib. in l. fi. C. sine cens. vel reliquis. vnde
nos videmus, q in prouincia ēt de cōsuetudine idem est, nisi in locis quæ
exempta sunt, & q censent allodialia, facit l. j. & seq. ff. de censibus. Ex pa-
cto ēt istud probat, p quandā recognitionē factā p syndicum dictæ vni
uersitatis, in qua cōfitetur dictā vniuersitatē & singulares psonas tenere
iura feudi, & alia bona, tā in cōi qz particulari, a Rege, quæ tenere pōt, &
de quibus homagiū Regijs prædecessoribus facere cōsueuerunt agno-
scitque Regē in maiorē directūque dñm dictorum bonorum. Ex quibus verbis
satis vr fundari intentio Regiæ cameræ, & dñi d. Vicecomitis, q in eius
locū successit. Et qr nō refricat in dubiū mandatū & potestas dicti syn
dici, sed solū allegant quædā in oppositū, tāqz verba recognitionis hoc
nō importent, solū rñdebo ad ea quæ in cōtrariū adducunt. Non obst. pri-
8 mo, q illa verba sunt indefinita, & cū simus in materia pbatoria † inde
finita nō æquipollet vniuersali, vt p Innoc. & Abb. in c. auditis. de præ-
script. Aret. in l. seru electione. § j. ff de leg. j. Pet. de Anch. & Ioā. de
Imo. in c. quanto. extra de his quæ fiunt a prælat. Alex. in l. rescriptū.
ff. de pact. qr illud dictū in instris est dubiū, qr cōtrariū tz Spec. in titu. de
synd. § j. Dom. in c. cū oēs. in ij. no. de cōstit. & dato q ēt in instrio illud
procederet: tn nō dz procedere qn sumus in materia quæ ex sui natura
9 importet vniuersalem dispōnē: qr † verba in instris in dubio intelligunt
sm dispōnē iuris. l. j. vbi Bar. C. de vsur. & p Bar. in l. sciendum. ff. de
verb. obl. & supra ostēdimus ex dispōne iuris oīa loca prouincialia esse
censualia Principi. Et facit, qr qn ex relatione ad capitulum apparet
actū esse de iure vniuersali, attestationes indefinitæ æquipollent vniuer
salibus, vt post alios cōcludit Feli. in d. c. auditis. ergo idē in casu nostro
qn p relationē ad ius cōe apparet quid intelligendum sit. Et in oēm ca-
sum sufficit in casu isto aliqua cōiectura p quā declaret natura relatiui, q
stet demonstratiue: & nō pōt negari, quin indefinita inducat aliquā cō-
iecturā. Nō obst. sm argū, dum ponderatur illa clausula, & de qbus ho
10 magiū facere cōsueuit, tanqz stet restrictiue sm supradicta: qr pp † copu
lam vr potius capienda interpretatio, q stet argumentatiue. d. l. ea tn.
& firmat Bar. in d. l. cunctos populos. quo casu intelligemus, & pro ēt,
& inde infert, q dato qd sint aliqua de quibus homagiū nō præstet per
cōsuetudinē, ea tn habet ab ipso Rege, & illud importabit natura impli-
catiuæ. de qua in l. nō solū. p Bar. ff. sol. mat. & facit qd not. Bal. in l. j.
C. de verb. sig. dum allegat. l. qui lancem. ff. de aur. & arg. leg. Non ob-

fiat tertium argumentum, dum dicitur, ꝙ illa recognitio fuit posterior
tempore, de quo continetur in illo extracto, & consequenter illud parti-
11 cipium, tenentibus, quod est temporis præsentis, nõ debet † referri ad
ea ad quæ in futurum apparuit dictam communitatem teneri, ex quo
dispositio temporis præsentis regulariter non infertur ad futurum. l. si
stipulatus fuerim. §. cum stipulamur. l. si a colono. ff. de verbo. obligat.
Nam respondeo, ꝙ argumentum posset procedere, quando illa recogni
12 tio † induxisset nouam promissionem, sed est declaratoria solum iuris
quod prius erat: quia de natura est huiusmodi confessionem, vt nihil
obligationis nouæ inducatur, & quæ iam erant inducta probent, vt de-
clarat Pau. de Cast. in l. Publia. §. fin. ff. depositi. sicut etiã videmus
in sententijs, quæ non inducunt ex se simpliciter nouam obligationem,
sed inductam probãt, vt habetur in l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acq.
possess. Præterea dato, ꝙ dicta recognitio nihil ex verbis inferat ad tẽ-
pus, de quo in extracto: tamen per præsumptionem legis satis dicitur
13 inferre, ex quo qui † tempore præsenti fuit subditus, præsumitur etiam
retro fuisse eadem qualitate subditus, quando aliqua verisimilis conie-
ctura hoc suaderet, secundum Salic. in l. ex persona per illũ tex. C. de
probat. Alex. consi. xvj. in v. facit l. liberis. §. fin. ff. de liber. causa. vbi
14 † qui in præsenti possidetur vt seruus, præsumitur eodem modo retro
possessus: quia non est verisimile, quod si prius fuisset in quasi possessio-
ne libertatis, permisisset illam quasi possessionem amitti: quæ ratio mi-
litat etiam in casu nostro. Et illa præsumptio tãto magis est capienda:
quia concordat cum dispositione iuris communis, & quia istæ recogni-
tiones fiunt Principibus, secundum consuetudinem anteriorum re-
cognitionum: vnde resultat satis euidens coniectura. Et dato, ꝙ pro-
pter dubietatem istarum coniecturarum, & ambiguitatem articuli, do-
mini iudices vererentur iudicare pro actore, in hoc casu esset conside-
randus, an Dionysius contra quem fuit prius obtentum, fuisset ipse in
possessionem recipiendi dictam annonam, & auaram: nam in eadẽ esset
etiam dominus Vicecomes, qui obtinuit, ponendus, nec admitteren-
tur tertij opponentes se executioni, ex quo istud requirit altiorem inda-
ginem, vt est tex. in l. a diuo pio. §. si super. ff. de re iudi. vbi omnes not.
Circa tertium dubium, nunquid illa verba, hospitia & possessiones, cõ-
iunctim debeant intelligi, vel disiunctim: dubium facit regula, ꝙ copu-
15 la † requirit cõcursũ vtriusq; copulati. l. si heredi plures. ff. de condi.
16 institut. Sed tamen dico, ꝙ uno † in isto casu intelligitur copula pro
disiunctiua: quia vbi ita est verisimilis mens disponentis, semper fit talis
interpretatio. l. sæpe ita. ff. de verb. sign. l. si is qui ducenta. §. item si pa-
17 ter. ff. de rebus dub. quia † verba debẽt deseruire intention. l. ij. C. de
18 liber. præter. c. ij. requiris. de appellatio. cõsistunt enim † verba sub ar-
gumentis tanquam sub suo originali. Bald. in c. mandatum. extra de
rescript. Et ꝙ copula ita accipiatur consuluit Alex. consi. cxx. atten-
tis verbis. in fin. lib. ij. facit l. fundus ille. cũ glo. ff. de contrahen. empt.
19 l. quidam relegatus. cum l. sequen. ff. de rebus dub. vbi ex † cõiectura-
ta mente disponentis, coniunctiua contra naturam suã inæqualiter cõ-
iungat. Ad idem facit l. Gallus. §. quidam recte. vb. Barto. & Docto.
ff. de libe. & posth. vbi dicunt, ꝙ propter ordinem charitatis præsumitũ
testator coniunctim institutos vocasse ordine successiuo, non simul.
Quod autem sit verisimilis mens apparet ex eo, quia si diceremus ꝙ
habens domum tantum, vel possessiones tantum a Rege, non teneret,
sequeretur quod tales gratis eas haberet, & sic esset donatio: semper autẽ
20 † debet fieri illa interpretatio ne donatio inducatur. l. si cum aurũ. ff.
de solut. l. campanus. ff. de oper. liber. glo. in l. fin. C. de dotis promiss.
quia in effectu istud esset prodigere suum, ꝙ in diligente homine nunq̃
præsumitur. l. cum de indebito. ff. de probatio. imo potius capitur præ-
21 sumptio † fatuitatis, quam donationis, secundum Bal. in l. generali-
ter. C. de non numera. pecun. Jas. in l. iurisgentium. §. sed cum nulla. ff.
de pactis. Et hæc interpretatio suadetur alia ratione, si enim illa verba
requirerent concursum, sequeretur ꝙ habens aliquam modicã domun-
culam, & modicam possessionem, teneretur soluere, alius vero qui habe-
ret decies plus in aliqua possessione tantum, non teneretur, ꝙ est absur-
22 dum, & valet argumentum † ab absurdo consequenti. l. nam absurdũ
23 de operis liberto. & quando absurdum sequeretur, ꝙ † copula non te-
net naturam suam, est doctr. Bart. in d. l. Gallus. §. etiam. in versi. ex
hoc apparet. ff. de libe. & posthu. quæ ibi per Docto. etiam communiter
approbata, vt per Alex. consi. cxxix. volu. j. & consi. ix. in ij. & consil. xx.
lib. iij. Curt. consi. xlv. Felin. in c. ij. extra de rescript. Et sic concludo
partes dominorum iudicantium esse in decernendo executionem per
omnia in fauorem magnifici domini de Burciono. Et hæc omnia sal-
uo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. VII.

1 *Constituti vis & tempus.*
2 *Clausula ex nunc prout ex tunc facit ut actus retrotrahatur.*
3 *Possessionis nullius causæ.*
4 *Vltimum spolium prius purgandum.*
5 *Lex potest possessionem ipso iure transferre quæ ideo ciuilissima dici-tur operaturas tales possessio commune effectus quos uera & na-turalis.*
6 *Vsufructus morte fructuarij finitur.*
7 *Lex concedit interdictum unde ui ei qui ciuili possessione deturba-tus est.*
8 *Constitutum in tempus inhabile collatum nullius est effectus.*
9 *Quis non potest post mortem possidere.*
10 *Verbum succedas refertur post mortem quia mortuis duntaxat suc-cedimus.*
11 *Qualitas adiecta uerbo limitatur secundum tempus uerbi.*
12 *Pactum obuentionis hæreditatis non ualet.*
13 *Quoties contractus Principalis non ualet nec clausula constituti tanquam ei accessoria alicuius est momenti.*
14 *Quotiescunque extremum a quo factio ducitur est inhabile clausula ex tunc nihil operatur.*
15 *Spes legati conditionalis non transmittitur.*
16 *Qui possessionem suam defendit non dicitur spoliasse.*
17 *Ex qualitate rei & personæ dicitur quid incontinenti factum etiam quod post aliquos annos factum sit.*
18 *Ingressus Clandestinus in possessionem & factus absente & ignorante possessore non aufert ciuilem possessionem.*
19 *Quoties exceptio proprietatis seu quæ concernat petitorium conclu-dit agentem interdicto recuperandæ non posidere semper potest op-poni in iudicio possessorio & impedit ne spoliatus ante omnia re-stituatur.*
10 *Mixtum appellari potest quod ad possessorium & petitorium per-tinet.*
21 *Pactum futuræ successionis ex causis nullum.*
22 *Quoties uerba contractus non obligant patrem sed respiciunt futu-rum post mortem bonorum obiectionem actus est nullus.*
23 *Pacto hæreditas dari non potest.*
24 *Iusiurandum non supplet iuris publici formam.*
25 *Pacto quis non potest successionem neque particularis rei deferre.*
26 *Transactio inter fratres ut in paterna domo soli masculi succedant non ualet quia obuentio bonorum hoc casu induceretur.*



Facti species est huiusmodi, *Illustris quondam domi-nus Petrus de Cardona fuit inuestitus a Rege Alphon-so de Comitatu Collisanij, & alijs feudis pro se, & he-redibus, & successoribus ex suo corpore legitime de-scendentibus natis, & nascituris in perpetuum: deinde idem Rex ampliando illud priuilegium concessit non solum pro se, & he-redibus, sed & pro quibuscunque, quos uellet ipse Petrus, & sui uellent dare & alienare, siue filij essent, siue filiæ, etiam illegitimi uel extranei, ut posset disponere ad libitum tanquam de re propria in ampla forma, ut apparet ex priuilegio dicti Regis. Is dominus Petrus decessit, relicto filio domino Artaldo hærede, & successore in dictis feudis, & etiam relicta do-mina Diana, & alia filia secundo genita domina Antonia. Deinde ipse do-minus Artaldus minor, sed existens sub cura matris cum soror sua d. Dia-na esset nuptura illustri Duci Montisleonis ultra dotem constitutam fe-cit pactum cum dicta domina Diana, quod in casu, quo ipse dominus Ar-taldus decederet sine liberis dicta d. Diana succederet in dicto Comitatu, & feudis adestiq;, in dicto pacto constitutum ex nunc, prout ex tunc in ampla forma cum iuramento. quod ius spei, seu successionis cum reliqua dote ipsa domina Diana titulo dotis transtulit in maritum. Demum ipse dominus Artaldus reuocauit dictum consensum, & conuentionem succes-sionis, asserens se ob timorem reuerentialem matris tali contractui consen-sisse. Tandemq; dictus dominus Artaldus die decimo Nouẽbris M. D. X X X V I. mortuus est, condito testamento, in quo hæredem sibi uniuer-salem instituit d. Antoniam: cuius morte audita, Castellani, & iudices. terrarum nomine dictæ hæredis perseuerarũt in suis officijs donec die xix. Nouembris possessio terræ Collisanij apprehensa est per procuratores do. Dianæ, saluo castro, seu arce, a qua fuerunt exclusi ab agentibus dominæ Antoniæ, qui etiam deinde post horam apprehenderunt iterum possessio-nem dictæ terræ Collisanij. Vnde orta est lis super spolio inter dictas soro-res, quia utraque prætendit se spoliatam, & dederunt mutuas petitiones, ut restituantur, quã altera aduersus alteram occupauit.* Præmittẽ-dum quoq; est in illis partibus esse constitutionem regiam, vt deceden-te fratre soror nubilis, seu in capillo existens in successione feudi præfe-ratur sorori maritatæ quamuis primo genitæ. Item extare aliam consti-tutionem quod possessio defuncti continuetur in heredem. Quo sic præ-supposito, videndæ sunt tres quæstiones. Prima est, quænam istarum sororum habeat potiora iura in causa possessorij seu spolij. Secunda, an in ista causa admitti possint allegationes concernentes proprietatẽ, tanquam possessorium illud sit mixtum. Tertia quæstio, quid iuris sit in petitorio. In prima quæstione videretur prima fronte dominã Dia-nam fouere potiorem causam in possessorio idq; tribus rationibus.
Prima est quia in instrumento conuentionis, sm quam d. Diana vo-
2 catur ad successionem fratris sui adest † clausula, quam constituit d. fra-
ter in eum casum, quo decedat sine liberis se possidere nomine d. Dia-
næ, & ex nunc prout ex tunc, &c. quæ clausula operatur translationẽ pos-
sessionis in casum euenientis conditionis: nec dicitur constitutum fa-
ctum esse post mortem ipsius promittentis, sed potius in vita, id est, in
extremo mortis articulo: quia illa verba, Si sine liberis decesserit, refe-
runtur ad vitam: quia viuentes decedunt. l. qui duos. de manu. testam.
vnde illo extremo tempore purificata conditione, cœpit d. Diana possi-
dere, sm Oldrad. consi. cxxix. Alexan. consi. lxxij. in ij. Jas. consilio
cxlvij. merito ergo, cum ipsa d. Diana possideret in ipso puncto mor-

ctis domini Artaldi non potuit d. Antonia. d. possessionem apprehende
2 re, sed dicitur spolium commisisse maxime cũ in d. constituto adsit † clau
sula, ex nunc prout est tunc, quæ facit, ut actus retro trahatur, ut in ter-
minis consulunt Ias. d. consi. cxlvij. Secunda ratio est, quia (ut apparet
ex processu) mortuo dom. Artaldo, ipsa do. Diana apprehendit posses-
sionem per procuratores suos die xix. Nouembris hora xix. domi-
na vero Antonia posterius eam apprehendit partim eodem die partim
3 † sequenti, quod non videtur potuisse facere: quia dicitur spoliasse pri-
mum possessorem: quod ei non licuit præsertim, eo non citato, nec vo-
cato. unde etiam si hoc fecisset ex licentia iudicis talis licentia esset nul-
la, ut per Bald. in rubric. extra de causa possess. & prop. Alexand. con-
silio lxxxij. in ij. & facit, quod notat Innocent. in cap. quia V. qui. in fi.
de iud. cum ergo hoc non licuerit & ultimo loco domina Diana spolia-
4 ta fuerit consequens est † ut ultimum spolium prius purgetur quam
domina Antonia audiatur. cap. fin. de ord. cog. ubi notatur. l. si quis
ad se fundum. C. ad leg. Iulia. de vi. & ibi per doct. Tertia ratio su-
mitur ex verbis capituli Regis Alphonsi, quo cauetur in causa spo-
lij ante bimestre tempus perpetrati fieri restitutionem antequam ad-
uersarius in defensionibus suis audiatur: ergo videtur omnimodo. &
ante omnia restituenda domi. Dianam nec est admittendam esse ali-
quam defensionem domi. Antoniæ: quia verba statuti sunt clara, & li-
mitatio statuti deinde facta a Rege Ferdinando in cap. iiij. nihil ob-
stat in hoc casu. Sed tamen his non obstantibus, dico contrariam
opinionem esse veriorem, quod domina Antonia debeat obtinere in hoc
iudicio. Moueor principaliter: quia cum statutum continuet possessio
nem defuncti in hæredẽ, d. Antonia ex dispõne statuti statuti dr̃ adepta
5 fuisse possessionẽ: q̃ † põt lex possessionẽ ipso iure trãsferre, q̃ ió ciuilis-
sime dr̃. l. raptores. C. de episc. & cleric. c. ubi bona gl. in verb. signũ. de
consuet. ubi doct. operaturq; talis possessio omnes effectus, quos vera
& naturalis, ut per Bald. in rub. extra de conflictu. & in d. rubr. extra
de cau. possess. & propriet. Quod puto procedere etiam aduersus quem-
libet, tertium occupatorem: ne possessio a quoquam inuiste appræhen-
sa ei prosit, & quia tale statutum maxime contra tertios occupatores fa
ctum est. quod Ias. resp. consi. cxlvj. in iij. & sum sequutus in l. cum hæ
redes. ff. de acq. possess. ubi respondi rationibus tenentium contrarium,
quas longum esset hic referre. Rursus puto procedere, etiam cum de
possessione bonorum feudalium agitur: cum enim vasallus naturaliter
rem possideat, ius vero feudi etiam ciuiliter, secundum Bar. in l. iij. §.
e contrario. de acqui. possess. nulla est ratio, cur ea possessio propter ver
ba statuti continuari, non debeat. c. j. in fi. de feudi cog. ca. ij. si de feudo
fue. controuer. inter domi. licet Ias. generalibus quibusdam argumen
tis quandoq; dixerit leges simpliciter loquentes, locum non habere in
feudis allegans Raph. Com. consil. clxxiij. qui non loquitur in feudo,
6 sed in † usufructu, quem constat morte fructuarij finiri, ut merito idem
Ias. aliter senserit in l. si sorori. C. de iure delib. allegando Bald. in c. j.
an mut. vel imperf. in usibus feud. Item puto procedere adeo, ut hæ-
redi possit competere interdictum recuperandæ aduersus quemlibet
7 occupatorem: sicut enim † lex interdictum Unde vi, ei concedit, qui ci-
uili possessione deturbatus est. l. j. §. fine autem. de vi, & vi arm. ita etiam
concedere debet ei, qui ciuilissimam hanc amisit: auctoritate enim legis
hæc illi æquiparatur: licet secus sit in possessione continuata a patre in
filium, de qua in l. in suis ff. de lib. & posth. quæ non æquiparatur ciuili &
ob quam doct. tenent nullum esse illi interdicto locum, & ita loquitur
Bal. in aut defuncto. c. ad Tertyl. & in l. j. ff. de appel. Ioan. Fab. in §.
fin. insti. de hæred. qualit. sed in hac possessione quæ ex statuto transfert
verius est interdictum recuperandæ competere: alias non sane magni
effectus hoc statutum esset, & ita videtur communior opinio, ut per Dec.
consi. lxxxiij. Ias. d. consi. cxlvj. in iij. Socin. in l. rem quæ nobis. q. v.
de acq. poss. Franc. de Ripa. lib. j. resp. c. j. cum similibus. Sed nos su-
mus extra omnes supradscriptas difficultates: quia ex apprehensione
possessionis factæ per procuratorem ex literis Capitanei Collisanij, &
facto Castellani, & alijs actis constat, quod ante. q̃ do. Petrus de Bono-
nia tanquam procurator dominæ Dianæ, veniret cum Algazino & occu
paret d. Terras officiales ipsi exercebant nomine dominæ Antoniæ, &
sic per eos ipsa possidebat non solum ciuilissima possessione ex statuto,
sed etiam ciuili, & vera. l. j. §. per procuratorem. ff. de acqui. poss. merito
ipsa domina Antonia dicitur spoliata a d. procuratore, & ideo restituen
da: & potior est eius causa in iudicio possessorio. Nec obstant allegata
in contrarium. Et primo clausula constituti: quia super ea fieri non po-
test fundamentum, nec ulla possessio translata est in dominam Dianam,
8 quoniam constitutum in tempus inhabile † collatum nullius est effectus,
ut cum quis donat Titio castrum post mortem suam constituitque in
9 eum casum se possidere: nec † enim post mortem possidere potest. l. quã-
uis. ubi Ang. & Moder. ff. de acquir. poss. & est vera, & communis opi-
nio secundum Dec. consi. ccxlvij. Aduertendum ergo est ad verba con
stituti aut enim concepta sunt, Promitto uel dono, si decessero sine liberis,
& constituo in eum casum, &c. & valet constitutum, & procedunt contra-
ria secundum consilia Oldra. Alex. Ias. Aut dictum est, Volo quod suc
cedas mihi, si decessero, sine liberis, &c. prout in casu nostro, & nõ valet cõ-
10 stitutum quia est collatum post mortem & sic in tempus inhabile, † ver
bum enim succedas refertur post mortem: quia mortuis ipsis duntaxat
11 succedimus. l. nihil aliud. ff. de verb. sign. qualitas † enim adiecta ver-
bo limitatur secundum tempus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de
12 noxa. Secundo respondeo, quod cum pactum † obuentionis hæredita
tis non valeat. l. pactum quod dotali. l. licet. per locum a speciali. C. de
13 pac. constitutum quoq; ei adiectũ nullius est effectus, † quoties enim
contractus principalis non valet, nec clausula quidem constituti tan-
quam ei accessoria alicuius est momenti gloss. l. si patronus. verbo Fa-
uiana. si quid in frau. patr. Bald. l. ex testamento. C. de fide. commiss.
ubi Moder. Alexan. & Ias. in l. j. §. si vir uxori. ff. de acquir. poss. Nec
quicquam facit illa clausula, ex nunc prout ex tunc & econtra, ex quo ex-
tremum a quo, idest, tempus in quod confertur constitutum non est ha-
bile per regulam, quæ traditur in l. bonorum. ff. rem rat. hab. & ita est
de mente Barto. & docto. in l. qui absenti. §. j. de acquiren. possess. & ita
in terminis decidit dominus Claudius de Seisello in d. l. quamuis. §.
si cõductor. ubi dicit se ita respondisse in quæstione facti. facit quod not.
14 Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de usucap. ubi concludit, quod † quo-
tiescunq; extremũ a quo fictio ducitur est inhabile clausula illa ex tunc
prout ex nunc nihil operatur: ponit exemplum in testatore, qui fundum
Titio sub conditione legauerat adiecta suprascripta clausula: mortuo
enim ante euentum conditionis Titio, fundus eius hæredibus non de
15 hebitur: quia † spes legati conditionalis non transmittitur, nec clausu
la operatur: quia extremum non est habile propter mortem Titij re-
fert, & sequit̃ Ias. in l. si ita stipulatus fuero, si Titius. in princ. de verb.
oblig. Non obstat secunda ratio, quod domina Diana appræhenderit
possessionem ante introitum factum a domina Antonia: quia respon-
deo, & primo quod posito, hoc esse verum, cum domina Antonia propter
continuationem possessionis de testatore in hæredem a statuto inductã
prius possideret, censetur per ingressum dominæ Dianæ esse spoliata,
competitq; ei interdictum recuperandæ ut per Dec. consi. lxxxiij. cum
simil. supra per me allegatos. Secundo respondeo, quod ingressus ille
dominæ Dianæ non impedit quominus licuerit incontinenti dominæ
Antoniæ recuperare possessionem suam. Nec ideo contra dominam
16 Antoniam ullum interdictum competit: quia † non dicitur spoliasse
sed possessionem suam defendisse. l. iij. §. cum igitur. ff. de vi & vi arm. c.
olim. j. de restit. spoliat. & dicitur incontinenti factum etiam si inter ali-
quot dies dum interim se præparat, ad recuperationem rei suæ, ut ibi per
glo. & est celebre dictum Uguitionis antiqui doctoris distinct. j. cap. ius
17 naturale. quod † ex qualitate rei, & personæ dicitur incontinenti factũ,
etiam quod post aliquot annos factum est sequitur Imol. Raph. Aretin.
& Socin. in l. j. §. j. de verb. oblig. Felin. in c. significasti. de homic. Ter
18 tio respondeo, quod cum † ingressus procuratorum. d. Dianæ fuerit clan
destinus, & factus absente atq; ignorante do. Antonia, non abstulit ipsi
d. Antoniæ ciuilem possessionem. l. clam possidere. §. qui ad nundinas.
l. quod meo. §. fin. de acqui. possess. unde licuit d. Antoniæ propter ciui
lem, quam habebat, deijcere occupatorem, & recuperare corporalẽ pos-
sessionem, nec ideo dicitur spolium aliquod commisisse, ut habetur in di
ctis iuribus. Non obstat tertia ratio, quæ sumitur ex verbis, capitu-
li Regis Alphonsi: quia respondeo, quod illud capitulum potius adiuuat
d. Antoniam quæ ipsa fuerat spoliata per ingressum procuratorum do.
Dianæ, ut supra dixi. Secundo respondeo, quod dictum capitulum loqui-
tur in casu spolij quæ verba non verificantur respectu do. Antoniæ quæ
non spoliauit sed possessionẽ suam defendit. d. l. iij. §. cum igitur. & iure
ciuilis possessionis corporalẽ conseruauit d. l. quod meo. §. fi. cũ ergo ver-
ba illa in casu spolij, &c. non verificent̃ respectu d. Antoniæ, ergo nec di-
spositio dicti statuti seu capituli aduersus eã operabit̃. l. Fulcinius. §. j.
ff. ex qui. cau. in poss. p Bar. in l. j. §. & parui. ff. qd vi, aut clam. gl. l. man
cipia. C. de ser. fug. cũ simil. Tertio respõdeo, quod per additionẽ Re-
gis Ferdinandi dictum capitulũ retorquet̃ ꝯ d. Dianam, qui expresse
vetuit ne per unum actum Notarij, vel simile artificiũ possessor spoliet̃
sua possessione secundum dictum capitulum Regis Alphonsi habeat lo
cum aduersus eum, qui violenter vel clandestine, &c. spoliauerit: quæ ver
ba non conueniunt d. Antoniæ, quæ nec vi, nec clam aliquid fecit, sed se
in possessione sua defendit. In secunda quæstione breuiter agendo sa
tis puto hoc possessorium esse mixtum: quia cum do. Antonia sit hæres
scripta, & statutum continuet possessionẽ in hæredem oportet hanc qua-
litatem quod sit hæres verificari: & ideo possessoriũ hoc non dicitur sim
plex, ut inquit Bald. consi. cxlj. præmissis verbis. in volu. j. Item ex
parte d. Dianæ necessaria est productio instrumenti conuentionis de
succedendo ad probandum constitutum, & consequenter disputandum
est circa valorem dicti constituti. & dictæ conuentionis: quæ omnia con-
cernunt causam petitorij, & efficiunt, ut istud iudicium dicatur mixtum.
19 Unde tradunt communiter doct. quod † quoties exceptio proprietatis
seu quæ concernat petitorium, concludit agentem interdicto recuperan
dæ non possidere semper potest opponi in iudicio possessorio, & impedit
ne spoliatus ante omnia restituatur, secundum Bald. & Alex. in l. natu
raliter. §. nihil commune. in primo intellectu. ff. de acq. posses. Bald. de
pace constan. in verbo restituitur. & in l. j. C. si de mo. poss. per Bald. &
Ang. in l. ij. C. de edic. diui Adri. tol. per Ang. l. dolo. ff. de dol. excep. &
appellatur talis exceptio anomala: quia potest opponi tam ad petito-
rium, quam ad possessorium ut inquit Abb. Panor. in cap. ex parte. de
20 restitu. spoliat. potest etiam † mixta appellari: quia ad utrunque iudi-
cium pertinet & facit, ut possessorium efficiatur mixtum. merito ergo
poterit in hoc iudicio causa proprietatis degustari, quod ego maxime
suaderem obseruandum in consilio Cæsareæ maiestatis in quo proce-
ditur, sola facti veritate inspecta, ut per Bartol. in lege unica. C. ut quæ
desunt aduo. & quia in casu nostro res agitur inter proceres regni, & tra
ctatur de restitutione castrorum, & arcium quæ solet difficulter fieri & un
de quandoque sequuntur multa scandala, secundum Paul. de Castr.
in lege secunda. C. de edic. diui Adria. tol. Anton. de Butr. dicto cap.
ex parte. facit gloss. in verb. restituendus foret, in capit. ad petitionem.
de accusat. & cap. in primis secunda quæstio. secunda. In tertia, & vl-
tima quæstione circa causam petitorij. res videtur clara in fauorem do-
minæ Antoniæ, siue respiciamus causam intestati, in qua ex constitu-
tione Regni cap. xxxiij. filia existens in capillo præfertur sorori quam-
uis primo genitæ, quæ nupta & dotata sit siue respiciamus causam testa-
ti cum ipsa domina Antonia in testamento fratris sit instituta. Solum
ei obstat allegata conuentio facta, cum domino Artaldo, quod domi-
na succedat, sed resp. quod d. conuentio est nulla lege pactum quod do-
tali lege licet. C. de pact. lege hæreditas. in finem. C. de pac. conu. cu-
21 ius † rei duplex est ratio una ne libera voluntas testatoris tollatur vel
restringatur. dicta lege pactum. alia est quia quod quis post mortem de pa
trimonio suo disponat speciali legis indulgentia & ex quadam dispensa
tione concessum est secundum gloss. in l. illa institutio. de hær. inst. quia

in id

in id tempus dispositio procedit quo res amplius sua non est. l. tempus
de her. inst. Sed tamen lex hoc indulsit: dummodo certa forma fieret.
l. via solennis testamenti. l. ij. vbi glos. aliter enim deferri non potest suc
22 cessio. Quapropter † quoties verba contractus non obligant, pręsentem respiciunt. sed futuram post mortem bonorum obuentionem,
prout in casu nostro, actus est nullus, vt declarat Bart. in consi. ccxij. re
fert, & sequitur Deci. in l. pactum. C. de coll. Cur. Junior in consil. xv.
23 post tract. feud. Ang. consi. lxvj. Alex. consi. lxxxiij. in ij. volu. † pacto
enim hęreditas dari non potest, vnde sequitur vt etiam si iusiurandum
24 accesserit non tamen pactum confirmetur: quia † iusiurandum non
supplet iuris publici formam. l. ius publicum. ff. de pact. per Bart. in l.
si quis pro eo. ff. de fideiuss. & ita tenent communiter doct. in l. stipulatio
hoc modo. de verb. oblig. vbi Alex. Rursus sequitur, vt id pactum non
solum tunc non valeat, cum de vniuersa successione agitur, sed nec etiam
25 cum de particulari † pacto enim non potest quis successionē neque par
ticularis rei deferre. l. fi. ff. de suis, & leg. Quapropter responsum est,
26 q † transactio inter fratres, vt in paterna domo soli masculi succedant,
non valeat. quia obuentio bonorum hoc casu induceretur, secundum
Bart. d. consi. ccxij. & in l. fi. C. de pact. & Alex. consi. xxviij. in ij. volu.
Quamuis etiam si valeret talis concessio obuentionis potuisset per ipsum concedentem reuocari tanquam quęlibet vltima voluntas: lex enim
requirit perseuerantiam. d. l. fin. C. de pact. in verbo, & in ea, vsque ad extremum vitę spacium perseuerauerit. Et ista sufficiant cū circa hunc
punctum diffusissime scriptum sit per dominos Aduocatos d. Antonię
nec ad me transmissum fuerit instrumentum d. consensus, sed solum exēplum contractus matrimonialis ex quo tamen deprehendi, q verba
contractus respiciebant obuentionem bonorum, quę non valet, non autem pręsentem obligationem quę valeret, secundū Oldra. consi. cxxix.
secundum suprascriptam distinctionem. Et hęc omnia saluo semper
saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. VIII.

1 Per hyppotecam non priuatur dominus emphitheosi.
2 Qui temporaliter hyppotecat puta per centum annos non dicitur
uere alienare.
3 Non seruans promissionem non cadit a iure suo sed condemnatur in id
quod interest.
4 Emphitheota potest legare rem emphitheoticam nec per hoc incidit in
pœnam.
5 Quę inutiliter alienata sunt non cadunt in commissum.
6 Lex loquens de alienatione debet intelligi de uera nō autem de ea quę
nulla sit.
7 Solutio facta ecclesię pro xl. annos facit quod si de iure non deberetur tamen ecclesia quę habet titulum & bonam fidem posset uti
etiam iure prascriptionis etiam contra ecclesiam quę sit domina directi dominij.
8 Iudicium possessorium prius expediri debet quàm petitorium.
9 Clausula ius & iustitiam ministrari quid importet.
10 Onus impositum domui uel fundo uenditione non extinguitur.
11 Quotiescunque res emphitheotica reuertitur ad dominum ex facto debitoris directe ad hoc ordinato resoluto eius iure non resoluitur ius
tertij creditoris qui ab eo acceperit.
12 L. lex uectigali. ff. de pignor. late.
13 Onus etiam iuratum contra pactionem imploratum nullum.
14 Iuramentum habet uim consensus specialis.
15 Modus agendi ante omnia spectandus est.
16 Non ualet prohibitio Testatoris de non alienādo etiam in fauorem ecclesia quando praiudicaretur eius creditori idem quando praiudicaretur domino directo.
17 Laici non possunt statuere circa iuramentum ualet tamen statutum
eorum quando coadiuuat legem canonicam eo quia inducit pœnam
iuranti.
18 Fideicommissum non trahitur ad bona emphitheutica concessa pro se
& filijs.
19 L. fin. C. de euicti explicari.
20 Gerentem pro alio sibi non nocere.
21 Prascriptio non currit nisi contra eos quorum respectu prascribens est
in possessione.
22 In incorporalibus possessio quaritur ex scientia & patientia eius contra quem pręscribitur.
23 Ignorantia prasumitur nisi probetur sciētia.
24 Spoliatione elidendi modi.
25 Clausula generalis declaratur ex probationibus qua deinde inducuntur.
26 In iuribus personalibus non competit aliquod iudicium possessorium secundum communiorem opinionem.
27 Quicquid potest pręscribi possideri potest.
28 Beneficium excussionis habet locum etiam in casu quo procederetur de
bono & aquo.



Facti viso processu causę vertentis inter Syndicos
confratrię ecclesię principalis actores, & Jacobum
Belli reum conuentum, videtur prima fronte pro ipsis actoribus pronunciandum tanquam nullum, ius
potuerit acquiri dominis directis in bonis, de quibus
agitur & consequenter dictus Jacobus, qui inuestituram ab eis habuit, nullum ius pretendere possit, contra dictam confraditam quominus cogatur soluere annua relicta per Robinum. Primo, quia ex legato facto per Robinum emphyteutam, vt soluerentur
xx. floreni ex reditibus, & fructibus dictarum domum, vel quod legatum soluendum perpetuo onerauit, & obligauit dictas domos, non potest dici incursa caducitas: quia per tale legatum solum inducitur hypo
theca. l. codicillis. §. instituto. ff. de legat. ij. l. fundus quoniam vbi Bar.
1 ff. de ann. leg. & † per hypothecam non priuatur dominus emphyteusis:
imo licet sibi hypothecare fundum emphytheuticum, pręsertim reseruando ius domini prout fuit in casu nostro. l. tutor. §. fi. ff. de pig. act. &
est glo. in c. potuit. de locato. & in l. fin. C. de iur. emphyt. quam vtrobique
doctores sequuntur: & licet doctores non loquantur, quando hypotheca esset talis, quę verisimiliter nunquam posset remitti: & ideo habeatur
loco alienationis. iuxta. l. qui habebat. ff. de leg. ij. per Jas. in l. j. §. per
seruum corporaliter. ff. de acqu. poss. tamen in casu nostro istud non vi
2 detur obesse, tum quia talis † hypotheca est temporalis: quia finitur cētum annis. l. si vsusfructus municipibus ff. de vsufru. leg. Alex. consi. lx.
in j. tum etiam, quia dispositio d. l. fin. quę est pęnalis. cum loquatur de
alienatione, non debet intelligi in ista, quę est pręsumpta [illegible] autem vera alienatio, vt tenet Bald. consi. cccxi. nam quamuis [illegible] j. & Anch.
cons. xlviij. probata. & licet ex post facto d. emphy[illegible] ita promiserit etiā
cum iuramento non imponere aliquod onus illis domis. quamuis tamē
3 non seruet promissionem, non † ideo cadit a iure suo, sed condemnatur
in id, quod interest iuxta communem opin. doct. in l. si quis ita. §. ea l.
per illum tex. ff. de verb. oblig. & debet sibi pęnitentia imponi propter
periurium. c. sicut ex literis. extra de spons. & quod habetur in c. pręterea. eo. tit. gl. in c. fin. de procur. in vi. & per doct. in c. dilecto. de pręben.
& firmauit Joannes de Jmo. in c. cum cōtingat. in ix. membro principali versic. si vero iuramentum fuit negatiue refert & sequitur d. Joannes
de Monteferrato, in rep. §. diui. in l. filiusfam. ff. de leg. j. Et ista maxi
4 me debent procedere in casu nostro, stante conclusione, quod † emphyteuta potest legare rem emphyteuticam, nec per hoc incidit in pęnam
d. l. fi. vt est ibi communis opinio, secundum quam consuluit etiā Alex.
5 cons. cxx. super eo. in j. vol. & consi. v. in ij. Secundo, quia † quamuis
hęres dicti emphyteutę alienauerit, irrequisito consensu dominorum, tamen talis alienatio fuit nulla: quia contra expressam prohibitionem testatoris factam speciali fauore dictę ecclesię, vt concludit gl. in l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. ij. per Bart. & doct. in l. filiusfamil. §. diui. ff. de
leg. j. & nos habemus quod ex alienatione nulla quis non incidit in cō
6 missum: quia d. l. fi. loquens † de alienatione debet intelligi de vera, non
autem de ea, quę nulla sit. arg. l. iij. §. condemnatum. ff. de re iud. & ita
tenet Bal. in l. ij. C. de episc. aud. sequitur Pręp. S. Ambros. in princ.
quid iuris, si post alien. in vsib. feud. Jas. in d. l. fi. vbi pro hoc etiam adducit doctrinam Bart. in l. filium. §. si quis bonorum. ff. de leg. pręstan.
idem etiam tenet Fab. in tract. de emptio. & vend. in ij. part. princip. q.
xxv. Felin. in c. ex tenore. de rescripti Franc. de Crena sing. cxij statuto
cauetur. Tertio quia quicquid alias esset de iure, iste reus cōuentus
8 pluries soluit dictum legatum huic ecclesię: vnde hęc † recognitiones
debent illi nocere, secundum doctrinam Bar. in l. cum falsa. versi. quid
cōfiteor. C. de iur. & fact. ign. Bal. in l. si certis annis. C. de pact. Raph.
Com. cōsi. clxxvij. in fi. Guid. Papę, q. cdxxij. p totū. Jas. l. j. l. ij. in xvj.
7 q. C. de iure emph. Soci. consi. xcvj. in ij. Quarto, quia † solutio facta
est huic ecclesię per annos xl. & plus. vnde si de iure non deberentur, tamen ecclesia, quę habet titulum, & bonam fidem posset vti iure pręscriptionis etiam contra ecclesiam, quę sit domina directi dominij. cap. de
quarta. extra de pręscrip. auth. quas actiones. C. de sacrosanc. eccles.
Quinto, quia saltem in possessorio iudicio casus non videtur habere difficultatem: cum enim constet dictam ecclesiam fuisse in quasi possessione exigendi dictum legatum per tot annos, non debuit a sua quasi possessione facto spoliari. vnde competūt sibi remedia restitutoria, & redintegratoria de quibus in l. rem quę nobis. ff. de acq. poss. in c. redintegrā
8 da. iij. q. j. & tale † iudicium prius debet expediri, quam petitorium. c.
ij. de cau. poss. & propr. l. ordinarij. C. de rei vend. & interim non admittentur exceptiones respicientes dominium, vel requirentes altiorem indaginem, vt per Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. in j. lect. ff. de
acqui. possess. & etiam si supplicatio, vel libellus videantur respicere pe
9 titorium: tamen, stante † illa clausula, ius & iustitiam ministrari, debet
prius expediri possessoriū, iuxta not. in c. ij. extra de ord. cogn. per Ale.
consi. vj. in ij. vol. consi. cxxj. in j. cum simil. Sexto, quia dato (prout
videtur verius) q nullum ius caducitatis interuenisset non tamen videtur, q licuerit dominis directis iure pręlationis eā domū de qua agitur habere sine onere dicto: nam cum Robinus primus emphyteuta
10 † dictum onus imposuerit obligando domum pro dictis annuis legatis prout facere potuit. d. l. tutor. §. fi. quāuis deinde dicta domus mediante venditione successorum suorum peruenerit ad dominum directum, non tamen censetur extinctum, sed adhuc durat. vt est doctrina
11 Bar. in l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. vbi † quotiescunque res emphyteutica reuertitur ad dominum ex facto debitoris directe ad hoc ordinato resoluto eius iure, non tamen resoluitur ius tertij creditoris, qui
ab eo acceperit. l. iij. in fi. ff. qui. mod. pign. l. boues. §. pignus. ff. de ędil.
edict. no. in l. iij. §. idem Marcellum. ff. de in diem adiect. & doctrinam
Bart. ibi sequitur Rapha. Comen. Joan. de Jmo. & Ludou. Roma. &
idem etiam tenet Bald. in l. fin. C. sine cens. vel reliquis. vnde cum in casu nostro ius peruenerit in ecclesiam ex facto filię Robini, quę vendidit
emerat cum dicto onere, & consequenter factus erat principalis debitor
non potuit ipse vendendo, & sic faciendo actum voluntarium facere, q

ad dominos directos iure prælationis reuerteretur, & ſic ius agentium extingueretur: alias reſultaret magna iniquitas, & ſic limitantur not. in
11 † l. lex vectigali. ff. de pig. & facit quod not. Alex. in cõſ. clxxiij. vi'o the mate. in ij. Confirmatur iſta rõ cũ enim ſucceſſores dicti Robini tenerẽt ad dictũ onus, & dñi directi voluerint dictã domũ iure prælationis debent eã habere cum onere ſuo: & ſic nõ poteſt dici ius extinctũ: q: dicti dñi tanq̃ habentes cauſam ab illo, qui erat obligatus etiã ipſi tenẽtur, & conſequenter dictus Iacobus emptor. argument. l. ſi ſuperatus. ff. de pigno. & quod ibi habetur. l. ſi mater. §. itẽ Iulianus. ff. de excep. rei iudic. Sed tamen his non obſtantibus puto reos conuentos eſſe
12 abſoluendos, & moueor in conuincibili argumento: ex † proceſſu enim conſtat, q dictus Robinus promiſerat dominis directis nullum onus imponere ſuper dicta domo, & tamen per ſpeciale pignus eam in dictũ caſum pignorauerat, etiam accedente iuramento, vnde non potuit dictum onus ſuper illa imponere, & impoſitum eſt ipſo iure nullum, vt eſt caſus in l. ſi creditor. §. fi. ff. de diſtr. pignor. ibi nullam eſſe venditionẽ: cum enim domini haberent ius in re, per talem promiſſionem actus annullatur, vt eſt ibi communis omnium ſcribentium opinio: & ibi Bar. & Bald. in reportatis antiquis inte ligunt illum text. etiã in pacto inter dominum, & emphyteutam allegantes dict. leg. vna. C. de iure emphyteut. & idem etiam tenet Rapha. Fulgo. conſi. ccxiij. incipiente, domina Simona. vbi intelligit dictum text. procedere non ſolum in vẽditione, prout loquitur, ſed etiam in quocunq̃ alio onere, vel hypotheca, prout eſt caſus noſter: quia ratio differentiæ inter hos caſus nulla poteſt aſſignari: & dictus intellectus ad dictum §. fina. eſt communiter approbatus per Bart. Bald. in aliquibus lecturis Salice. Fulg. ibi. Bart. in l. qui abſenti. in fin. ff. de acqu. rerũ. poſſeſ. cum concordan. ibi per Alex. & in l. ſi filio. §. fin. ff. ſolu. matrim. & dicit d. Ioannes de Monteferrato in repe. d. §. diui. de lega. j. dictũ tex. procedere etiã
14 in hypotheca generali, quando iuramentum interueniſſet: ex quo † iuramentum habet vim conſenſus ſpecialis, ſecundum Bald. in l. j. C. cõmod. Lud. Rom. in l. j. † ſi quis ita. ff. de verb. oblig. & per Iaſ. in l. ſancimus. C. de teſtamen. ſed nos ſumus in caſu clariore: quia in ſpecie dicta domus fuit hypothecata ad ho. ne aliquod onus illi imponeretur: & ſic aperte fundatur intentio reorum conuentorum. Et ex hoc fundamento ſatis apparet, quod allegata in contrarium non multũ faciunt ad propoſitũ. Non obſtant duo prima argumenta: quia procederẽt quando intentatum eſſet ius caducitatis, ſed in caſu noſtro intentata eſt
15 via prælationis, & modus agendi † ante omnia ſpectandus eſt. gloſſ. ſuper verbo, ſuffraganei. in c. hæc quippe. ij. q. vj. per Innocẽ. in c. dudũ. de elect. Bal. in l. j. C. qui accu. & in l. edit. in rep. Padua. l. i. C. de edẽ. cum ſimi. Præterea eſt aduertendum, q licet in ſecundo fundamento ſit dictum alienationem eſſe nullam tanquam contra expreſſam prohibitionem teſtatoris, tamen illud non eſt verum: quia dicta prohibitio non valuit. licet Aret. ſentiat contrarium, conſi. lij. incip. diligenter diſcuſſis. & illud deducitur quatuor rationibus. Prima quia non potuit emphyteuta imponere domui dictum onus, ne alienetur: quia eſſet contra promiſſionem dominis directis factam cũ ſpeciali hypotheca, p d. l. ſi debitor §. fi. & ſupradicta. Secunda, per caſum l. j. C. debitor. ven pig. impe. non poſſ. & quod no. per Bald. in l. ij. C. ſi aduer. vend.
16 pign. vbi † non valet prohibitio teſtatoris de non alienando etiam in fauorem eccleſiæ, quando præiudicaretur eius creditori, ergo idem quando præiudicaretur domino directo. Tertia, quia per talem prohibitionem fit durior conditio domini, cuius intereſt vt poſſit vendi propter laudemia & prælationem: vnde ſicut non poteſt vendi eccleſiæ: quia præiudicaretur domino, ex quo eccleſia difficulter vendit, nec ſubeſt ſpes, quod res ad dominum reuertatur: ſecundum Iaſo. poſt alios in l. ſi quis ita promiſerit. §. ea lege. ff. de verbo. obligat. ita videtur in caſu noſtro propter paritatem rationis, facit tex. in ca. j. §. j. & quod ibi omnes not. de alien. feu. in vſib. feud. Quarta, quia quoties dominus frauderetur iure ſuo (vt ſi res emphyteutica perueniret ad manũ mortuam, vel non poſſint alienari) talis actus non valet, ſecundum Spe. in tit. de locato. §. nunc aliqua. verſi. cxvj. vbi mouetur, quia tunc fit præiudicium domino in Laudemio qui eſt caſus noſter. Nec nos mouet, q talis prohibitio videtur conformis diſpoſitioni. d. l. fi. & ideo deberet valere. arg. no. per Cald. in c. ij. vbi etiam Præpo. in vlt. q. extra de cland. deſpon. & quod no. Bal. in c. cum contingat. & ibi Imo. de iureiur. vbi
17 licet † laici non poſſint ſtatuere circa iuramentum, tamen valet ſtatutum eorum, quando coadiuuat legem canonicam, vt quia inducit pœnã iuranti: ſequitur Cor. in auth. ſacramenta puberũ. verſi. quarto fallit. C. ſi aduerſ. vendi. ergo in ſimili dato, q emphyteuta non poſſet paciſci in præiudicium domini circa rem emphyteuticã, tamen debet poſſe hoc facere corroborando diſpoſitionem legis alienationem prohibentis. Nam reſpondeo, q imo d. l. fi. non prohibet alienationem, ſed eam concedit dummodo accedat conſenſus domini vnde prohibitio teſtatoris in caſu noſtro non poteſt dici confirmatoria diſpoſitionis legalis: cũ ex tali prohibitione, etiam domino conſentiente alienari non poſſet, q eſt in manifeſtum damnum domini. Nec etiam nos mouet, ſi diceretur, quod hoc dato prohibitio alienationis nunquam traheretur ad bona emphyteutica eccleſiæ, quod videtur eſſe contra mentem ſcribentiũ
18 præſertim in illa quæſtione, in qua concludunt, q † fideicommiſſũ nõ trahitur ad bona emphyteutica conceſſa pro ſe, & filijs de qua notatur in l. vt iuriſiurandi. ff. de oper. liber. per Bart. & per Alexand. conſilio xj. in ij. lib. cum ſi. quia non negatur, quin prohibitio teneat quo ad ſucceſſores ipſius emphyteutæ, qui non poſſunt contrauenire facto defuncti. l. cum a matre. C. de rei vendicat. ſed quo ad dominum directum eſt ſecus, qui (ſi vult) poteſt dicere de nullitate talis prohibitionis, facit l. alienationes. §. tam. ercis cun. eſt igitur talis prohibitio nulla volente domino, & non aliter: vnde tertius non poſſet opponere de tali nullitate. arg. not. per Bar. in l. ij. ff. de excep. rei iud. in l. ij. ff. ſi ager vecti. Aret. in l. cum ſeruum. C. de ſeru. fug. Non obſtat tertium fundamentum: quia ſi dicta obligatio teneret, ſatis poſſet dici tale ius non extingui: quamuis res ad dominum reuertatur, ſecundum nota. in d. l. ſi decẽ. ſed hypotheca non tenet, imo eſt nulla volente domino directo, cuius intereſt per dict. l. ſi debitor. §. fin. & ideo ceſſat omnis difficultas & quamuis domini directi habeant cauſam a dicto emphyteuta cũ emerint iure prælationis, non tamen prohibentur dicere de nullitate illius
19 hypothecæ argu. l. fin. C. de euict. quæ lex loquitur † in fortioribus terminis, videlicet in ſucceſſore vniuerſali. qui ſi ex perſona ſua poteſt contrauenire, quanto magis ſucceſſor particularis in caſu noſtro, in quem non poteſt tranſire hæc obligatio perſonalis impoſita propter fructus domus. l. fi. §. fi. ff. de contrah. empt. per Guid. Pap. q. cclxiij. Non
20 obſtat quartum fundamentum quia quamuis iſte reus † plures ſoluerit, tamen non ſoluit nomine ſuo, ſed illius Tepæ vnde res geſta ab aliquo tanquam procuratore, & ſic nomine alieno non debet ſibi nocere ex iure proprio experienti. l. fin. ff. de inſtitor. l. j. §. exercitorem. ff. de exercito. l. tutorem. ff. de his quib. vt ind. & quod habetur in l. ſi ſe non obtulit. ff. de re iud. Item poſtquam Iacobus habuit inueſtituram a dominis directis, qui iure prælationis dictam domum redimerant, nunquã ſoluit: quia ex nouo titulo ſibi ſuperuenienti potuit ſe defendere, quominus ad ſolutionẽ compelleretur: vnde non poteſt in hoc iudicio illi obijci de dictis recognitionibus. l. ſi is, qui hæres. ff. de excep. rei iud. l. ij. vbi Bal. Sal. & ceteri. C. de pet. hær. & quod habetur in l. fi. C. de eui.

Non obſtat quinto allegata præſcriptio: quia cum loquamur de præ-
21 ſcriptione iuris exigendi, ſequitur, q † præſcriptio non currat niſi contra eos, reſpectu quorum præſcribens eſt in poſſeſſione. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. ſed reſpectu dominorum directorum iſte præſcribens
22 non poſſidebat: quia † in incorporalibus poſſeſſio quæritur ex ſcientia & patientia eius contra quem præſcribitur. l. ij. C. de ſeruitu. & aqua. vbi Bart. Bald. Alber. & ceteri Barto. in l. j. §. deniq̃. ff. de aqua quoti. & eſtiu. Abb. c. de quarta. vbi ẽt moder. extra de præſcrip. Abb. cõſ. xxiij. conſil. xxiij. in ij. volum. ſed in caſu noſtro non aderat ſcientia domino-
23 rum, imo † ignorantia præſumitur, vt eſt tex. in cap. præſumitur, de regulis iuris in vj. Præterea dato, quod emphyteuta, & eius ſucceſſores ſcirent, non tamen præiudicatur domino, quin emphyteuſi ad eum reuerſa omne ius quæſitum ceſſet. cap. j. vbi gloſſ. de inue. de re ali. facta per Barto. Paul. de Caſtr. & ceteros in leg. & in prouinciali. C. de ſeruit. & aqua. Vltimo non obſtat, quod debeant agentes obtinere ſal-
24 tem in poſſeſſorio, quia ad hoc primo reſpondetur † quod reſpectu dominorum directorum non erant in poſſeſſione illius iuris exigendi ex quo ipſi domini habent præſumptam ignorantiam, & ideo non poſſunt prætendere ſe ab eis ſpoliatos. cap. tul. olim. ij. extra de reſtituenda. ſpo. gloſſ. & doctor in capit. cum ad ſedem. eodem tit. & licet dictus Iacobus ſciret, tamen iſtud non debet ſibi nocere, ex quo venit ex nouo iure, & ex perſona dominorum directorum. l. ſi mater. §. fin ff. de exce. rei iud. & habetur in d. l. ij. C. de pet. hæ. Secundo reſpondetur, quod in caſu noſtro non eſt intentatum aliquod poſſeſſorium: quia (vt apparet ex proceſſu) probationes vtrinque factæ ſunt reſpectu petitorij: vnde de eo tantum iudicandum eſt. cap. j. extra de reſt. ſpo. & licet clauſula ſus, & iuſtitiam miniſtrari poſſit inferre, etiam reſpectu poſſeſſorij, ta-
25 men, cum ſit † generalis, declaratur ex probationibus, quæ deinde inducuntur vt per Abb. in d. capitulo. ij. de or. cog. Sed probationes per actorem inductæ expreſſe oſtendunt petitorium ſolummodo intentatum fuiſſe, vnde ei declarationi ſtandum eſt leg. ſi quis intent one. ff. de iudic. Tertio reſpondetur, quod iſta præſtatio xx. Florenorum relicta a dicto teſtatore eſt ius perſonale per quod perſona hæredis ſolum
26 tenetur. d. l. fi. §. fi. ff. de contrah. emp. ſed † in iuribus perſonalibus verior & communior eſt opi. quod nõ competat aliquis poſſeſſorium iudicium, vt tenet Bart. in l. ſi. per illum text. ff. quor. bo. Iacob. de Aret. Pet. Cin. Bald. Alberic. de Roſ. in leg ſi certis annis. C. de pact. per Cin. Bald. in leg. ij. C. de ſeruitu. & aqua. Pet. de Anchar. in capitulo querelam. extra de elect. & cum hac opini. in effectu etiam tranſit ibi Abb. reſpondendo ad illum text. vt per eum. Nec ratio Bald. in d. c.
27 querelam. tenentis contrarium eſt vera, dũ dicit, q † quicquid poteſt præſcribi poſſidetur, ſed iura perſonalia præſcribuntur ergo, &c. nam iura perſonalia non præſcribuntur propter poſſeſſionem, vt Bald. præſupponit. ſed propter negligentiam. vt declarat Bartol. & doctri. in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſucap. Quarto reſpondetur, quod ex tali legato ſolum orta fuit actio perſonalis, & hypothecaria ad dictam domũ, ſed perſonalis non competit contra iſtum ſingularem ſucceſſorem præſertim habentem cauſam a domino directo. d. l. fi. de contrah. emp. hypothecaria vero non poteſt competere: quia impoſitio dicti oneris eſt ipſo iure nulla. per dicta lege ſi debitor. §. fina. de diſtr. pign. Ergo nulla actio competit actoribus contra reos conuentos, & ſic non eſt quærendum de iudicio poſſeſſorio: quia nullum eis datur in iſtis iuribus perſonalibus præſertim contra ſingulares ſucceſſores non eſt etiam, quærendum de præſcriptione hypothecæ: quia quod ad hypothecam non poteſt allegari aliqua poſſeſſio nec negligentia dici ergo nec præſcriptio. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. capitul. vigilanti. de præſcriptionem nec quamuis fuerit per longiſſimum tempus illa penſio xx. florenorum præſtita ſequitur, quod quæſita ſit hypotheca ad dictas domos quæ de iure imponi non potuit per ſupradicta, & ſic ceſſat omnis difficultas: conſultius ergo feciſſent actores, ſi actiones ſuas perſonales intentaſſent aduerſus hæredes dicti Robini vel hæredum hæredes, non autem egiſſent aduerſus dominos directos actione hypothecaria præſertim dictis hæredibus non excuſſis contra auth.
28 hoc ſi debitor. C. de pignorib. quod † beneficium excuſſionis habere videtur locum etiam in caſu, in quo procederetur de bono & æquo, vt per Bartol. in leg. ſi conſtante. in ſecunda quæſtione ij. partis princip. ff. ſoluto matrimonio. vbi etiam mod. præſertim cum domini directi ſint eccleſiaſtica loca, & conſequenter priuilegiata, quibus non deberet poſſe opponi, quod non poſſit vti beneficio excuſſionis, per not. in authent. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccle. Et hæc omnia ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

Anterior

SVMMAE RERVM. IX.

1 *ANterior tempore potior in iure.*
2 *Anterioritas consideratur secundum tempus instrumenti.*
3 *Masculinum concipit fœmininum maxime ubi tractatur de lucro & utilitate.*
4 *Confessio Patris nocet filio etiam in legitima quando ultra talem confessionem concurrit aliqua verisimilis coniectura.*
5 *Arbitry elidendi causa.*
6 *Probabilis ignorantia excusat.*
7 *Iuramentum restringitur secundum uerba prolata nec operatur per uiam relationis.*
8 *Excussionis ordo ius & locus.*
9 *Excussionis beneficium non tantum respicit ordinem litis sed etiam praeiudicium partis.*
10 *Prohibitus petere non censetur prohibitus retinere & compensare.*
11 *Filius ea quae retinet imputat in legitimam ne tertios possessores molestet.*
12 *Bona emphitheutica comprehenduntur in generali hyppoteca bonorum*
13 *Excussio non est facienda de bonis extra territorium.*


Urgeti isti videntur mihi heredes Donati Stuppe
indebite inquietare: quia eis obstant principaliter tres
exceptiones, quarum quelibet est sufficiens ad eos ex-
1 cludédos. Prima est q d. Donatus est † anterior tem
pore, & consequenter potior in iure iuxta regulam. l. po
tior. l. creditor. ff. qui potior. in pignor. l. fundum. C. eo
cum enim d. Flordelisia eius datrix pro parte sua habeat ius in fideicó
misso episcopi Ruosiensis patrui sui, quod est extimatum adscendere ad
summam ducatorum 375. non est dubium pro illa summa esse anteriorē,
& ei cópetere hypothecariam super bonis testatoris usq; ad dictā sum
mam. l. j. in fi. C. com. de leg. & quamuis in parte sua possit pretendere
ius dominy, tamen isto casu videtur posse etiam hypothecariam inten-
tare, secundum opin. Pet. Cin. J c. Ang. Sal. Cast. in d. l. j. quā etiā
sequitur Raph. & Jac. de Put. in l. creditoribus. ff. de sep. bon. de quo
tamen nunc non expedit disputare: quia in casu nostro nihil refert siue
fideicommissaria ista sit anterior siue iure dominy siue iure hypothecę,
dummodo sit anterior. Rursus domi. Donatus est anterior pro sum-
ma sibi cessa ex credito domini Veritatis, quod est ducatorum 181.
quod creditum prouenit ex ficto libellario cótracto per instrumentum
manu Gabriello de Manganis confectum anno 1497. cum enim
fictum illud libellarium contineat obligationem annuam minalium
25. censetur vna obligatio ab ipso principio contracta, non autem plu-
res secundum numerum annorum, vt est text. in l. si Stichum. §. stipu-
2 latio. ff. de ver bor. oblig. & ideo † anterioritas consideratur, secundum
tempus instrumenti. l. ij. C. de iur. emphyt. Jas. d. §. stipulatio. vers. ter
tia vtilitas, non autem secundum tempus, quo cessit, & venit dies secun
dum Bart. & Doct. in l. j. C. de fideicommi. licet aliud sit in legatis se-
cundum eos. Et iste duę summę sufficiunt ad exclusionem agentium: cū
bona possessa per d. Donatum sint empta pro ducatis 501. Nec obstant
tres oppositiones, quę fieri possent aduersus fideicommissum. Prima,
quia verba fideicommissi vocant filios tam natos, quā nasituros, &c.
quibus verbis non videntur nisi masculi, &c. per id, quod not Bal. &
Anchar. in l. tres fratres. ff. de pact. & in simili per Bartol. in l. hęre
des mei. §. cum ita. ad Trebel. Sed ad hoc respondetur quod con-
3 trarium est verius per regulam, quod † masculinum concipit fœmini-
num. l. 1. ff. de verb. sign. l. quisquis. l. Heremius. eodem tit. maxime
vbi tractatur de vtilitate, & lucro secundum Bart. in simili. l. liberorum.
eo. tit. & Bald. & Anch. in d. l. tres fratres. loquuntur, stante statuto ex-
clusiuo, fœminarū propter masculos: de quo in casu nostro nihil est dictū
in themate: quia non extat Veronę tale statutum. Et si extaret, non ha
beret locum respectu testamenti illius Episcopi, quod recipit interpre-
tationem considerata qualitate Episcopi, a iure canonico, non autem a
statutis localibus, prout in simili dicit Joan. de Imol. in c. quod cleri-
cis. de foro compet. Alex. consi. xliij. in fin. in v. volu. Dec. c. ecclesia S.
Marię. versic. nota tamen. extra de constit. & facit quod no. Abb. cap.
ij. extra de success. ab intest. in vltimo not. Secunda oppositio est, q
in hoc iudicio non est probatū quod bona fuerint in bonis ipsius Epi-
scopi fideicommittentis: vnde non debet tale fideicommissum obstare
istis actoribus, per l. si vniuersę. C. de legat. cum ibi notat. Sed re-
spondeo, quod imo constat ex confessione ipsius Laurenty, & fratrum fa-
cta in iudicio contra d. veritatem ante hypothecam contractam per
Burgetos: vnde talis cófessio debet nocere eis. l. si superatus. ff. de pig.
& constat etiam per confessionem factam positionibus, super quibus fun
dat se sentétia lata de anno 1519. quę licet sit posterior hypotheca Bur
getorum, tamen est valde verisimilis, & debet sufficere in hoc iudicio, in
quo non sunt principales excussi, de quo infra dicā, & maxime cum in illo
iudicio inter fratrem & sororem ageretur sola facti veritate inspecta, vn
de debuit iudex dare fidē talibus probationibus prout in simili, inquit
4 Abb. c. quamuis. extra de re iud. vbi post Ant. de But. vult, q † con-
fessio patris noceat filio etiam in legitima, quando vltra talem confessio
nē concurrit aliqua verisimilis coniectura. facit l. iubemus. ij. vbi Bal.
C. de sac. sanc. eccl. & quod not. Sali. in l. si mater. C. de contrah. empt.
& satis hoc presupponit pars aduersa, quę etiam pretendit simile ius fi-
deicommissi predicto testamento, & tamen nec ipsa quicquam proba-
uit, quod bona fuerint in bonis dicti testatoris: & sane puto, quod suffi-
ciat inuentarium, de quo in iudicio contra d. Veritatem, vt supra dixi.
Tertia oppositio est, quia videtur huic fideicommisso renunciatum es-
se, stante laudo arbitrorum lato, anno 1504. Sed ad istam oppositionē
5 respódetur pluribus modis in primis, quod d. arbitri non † potuerunt
quicquam iudicare circa renunciationē fideicommissi, quia facultas eis
data in compromisso ad hoc non extendebatur. l. non distinguemus. §.
de officio. ff. de arbit. & quod not. Bald. consi. cxcj. in ij. Lud. Rom. cōs.
ccccliij. Soc. cclj. Secundo dicitur, quod non constat, quod d. Flor-
delisia haberet notitiā d. testamēti vel fideicómissi, vnde nó pót videri
de eo cópromisisse: nec illi renúciasse. l. tres fratres. vbi oēs no. ff. de pac.
mater decedés. ff. de inoffi. testa. facit q habet in leg. de his. ff. de trāsac.
p Bart. in l. qui Romę. §. duo fratres. in iij. q. & sequ. ff. de verb. oblig.
Tertio respondetur, q compromissum fuit factum per eius maritum
nomine vxoris, nec constat de aliquo mandato, vnde non potuit ei vxo
ri quicquam preiudicare cum hoc requireret speciale mandatum: quod
non competit marito, secundum Bartolum & Doctores in l. non solū.
ff. soluto matrimo. & Jas. in l. maritus. vbi not. C. de procuratoribus.
Nec obstat, si diceretur, q imo mulier videtur ratificasse, per Feli. clvj.
& in simili per Ang. consi. cccxv. respondeo, q ex eo, non apparet, q mu
lier aliquid sciret de fideicommisso, & eius renunciatione: potest trahi ad
6 illud. d. l. mater † probabilis enim ignorantia excusat, vt l. non est feren
dus. ff. de transact. Preterea videretur, quod talis donatio non va-
leat: quia nó seruata forma statuti Veronensis: & iuramentum operari
potest respectu illorum 81. ducatorum, de quo expresse in instrumento
dicitur, non autem respectu renunciationis fideicommissi, de quo nulla
mentio in instrumento, & iuramentū restringitur, secundum verba pro-
bata, nec operatur viam relationis. c. penul. extra de iureiurand. Jas. l.
Gallus. §. idem credendum. de liber. & posthu. Dec. c. de causis. extra
de offic. de leg. vt merito domini arbitri de anno 1519. nullam rationem
duxerint istius renunciationis, quę ex multiplici capite est nulla: & sicut
quo ad eum Laurentius succubuit, ita etiam debent succumbere ipsi
Burgeti, qui non possunt agere nisi post Laurentium, id est non excusso
7 vt mox dicemus. Secunda principalis exceptio † est excussionis: nō
enim possunt illi de Burgetis agere hypothecaria contra d. Donatum
tertium possessorem: nisi prius excusso principali, id est, d. Laurentio, per
text. in auth. hoc si debitor. C. de pignorib & in ista excussione veniunt
non solum possessa ipsum d Laurentium, sed etiam ea, quę possident ip-
si actores ex donatione ipsius Laurenty, possident autem vniuersa bo-
na Laurenty titulo donationis ipsis posterius factę. vnde nó potest di-
ci, q notoriū sit hanc non esse soluendo: cum bona donata istis longe ex-
cedant ęs alienum, & si hereditas illius non est adita, debet dari curator
hereditati iacenti cum quo fiat excussio, secundum Jac. de Belui. in
§. sed neque. in auth. de fideiuss. q. vj. per Alex. consi. 100. discussis. in v.
volum. & quamuis aduersary pretendant hypothecam ex caussa dotis,
nihilominus tamen necessaria est cussio, secundum glo. l. vbi adhuc. C.
de iur. dot. verb. qui non potiora iura. vbi Cin. & Bald. & per Barto.
in l. si constante. in tertia parte. q. ij. ff. solu. matr. cum quo est communis
8 opin. quicquid ibi dixerit Rom. & Jas. cum † excussionis beneficium
non tantum respiciat ordinem litis, sed etiam preiudicium partis, vt
alias declaraui post Mod. in l. fi. in princi. ff. si cert. pet. Fortius puta
uerim, quod si extaret statutum tollens beneficium excussionis, adhuc
non esset extendendum ad casum nostrum: quia quamuis preiudicet
extraneo possessori, vt statutum possit conueniri absque eo quo princi-
palis excutiatur, non tamen censetur inducere. quin actor ipse: quod ac
9 cepit a principali imputet: nam & videmus † si quis sit prohibitus pete
re. non tamen censeri prohibitum, quin retineat, & compenset. leg. ij. vbi
Bald. ij. not. C. de fideiuss. per Dec. consil. cclvij. & facit in simili quod
not. Bened. Capra consi. xix. vbi in statuto prohibente petitionem le-
gitimę concludit non esse vetitam deductionem, seu retentionem, & fa-
cit quia idem videmus de iure communi. vnde l. falcidia negans impu
tari nisi id quod iure hereditario percipitur non habent locum respectu
eius qui petit legatum a cohærede retinente, iuxta l. Nesennius. l. filio.
ff. ad l. falci. Tertia principalis exceptio q pendet a superiori est exce-
ptio solutionis, q cū Burgeti possideant vniuersa bona debitoris vi-
deis esse solutū. cū enim ea bona essent cópręhēsa in obligatione gñali bo
nor pńtiū, & futuror & sic Burgeti in eis habent ius pignoris. non pos
sunt extraneos possessores inquietare, nisi computato pretio dictorum
bonorum, quę possident. l. aduersus. C. de act. & oblig. cum concord. ibi
in glos. & facit text. in l. grege. §. j. ff. de pignor. & suadet hoc ęquitas, q
in primis quis debet exigere a seipso. l. diuortio. ff. de neg gesto. ante-
10 quam alios inquietet, vnde † filius ea, quę retinet, imputat in legiti-
mā nec tertios possessores molestet. l. Marcell. §. res quę. ff. ad Tre.
& habetur in l. in quartam. ff. ad l. falcid. Et in omnem casum tutius est
tertius possessor beneficio reconuentionis: cum enim & ipse habeat hy
pothecam, potest reconuenire istum agentem, vt imputet, quę retinet,
vel sibi tradat, iuxta regulam auth. & consequenter. C. de sent. vbi Doct.
& habetur in c. prudentiam. extra de mut. petit. Sed quid iuris erit re-
spectu bonorum emphyteuticorum, seu feudalium quę habebat Lauren
11 tius ab ecclesia Nonantulana: & clarum est q etiam talia † bona em-
phyteutica comprehenduntur generali hypotheca bonorum. l. tutor.
§. fin. vbi Bart. Bald. Castr. ff. de pigno. act. l. lex vectigali. ff. de pig.
per Bart in l. si constante. in tertia parte. quęst. iij. solu. matr. vbi Ale.
per Salic. in l. fi. C. de iure emphyt. qui dicit hoc procedere etiā in em-
phyteusi ecclesię, & ratio est, quia d. l. fi. solum quilibet ius emphyteuti-
cum in aliū transfert, sed tale ius per hypothecam non transfertur sed
solum obligatur: & ista est communis opin. vnde si creditor deinde iure
hypothecę velet sibi addici pignus, tunc necessarius erit consensus do
mini & recognitio, solutio laudemiorum, &c. Nec obstat in casu nostro,
q isti Burgeti fecerunt, quod locus esset caducitati se recognouerat ab
ecclesia tanquam de noua emphyteusi, quia videtur mihi, quod hęc cau
tela non adiuuet eos: & certe huiusmodi fraudibus debent iudices resi-
stere quantum possunt: cum enim ex bulla Bonifaciana permutatur

alienatio ꝛ consequenter etiam hypotheca dato, q isti fecerint esse locũ caducitati: tamen succurrendũ est creditoribus ex clausula, si qua mihi iusta causa esse videbitur. de qua in l. j. in fi. ff. ex quibus caus. ma. propter ignorantiam præsumptam creditorum, qui si sciuissent, soluissent canones pro conseruatione iuris sui, ꝛ fecissent omnia ad quæ emphyteuta auctor suus tenebatur: ꝛ ita consuluit Alex. consil. xlv. in v. volu. incip. in causa, ꝛ lite vertente. Aliam similem decisionẽ ponit idẽ Alex. cõsi. viij. in ij. vol. Nec rursus obstat, q ista bona sunt in territorio Ferrarien. vnde
13 † executio non est facienda de bonis extra territorium, secundum Bal. in l. sciendum in prin. ff. qui sat. cog. ꝛ habetur in l. fin. C. de prædi. ag. in reb. lib. xj. ita videtur, q non sit habenda eorum cõsideratio in hoc casu: sed responde, q dictum Bald. procederet, quando executio extra territorium non posset fieri nisi cum difficultate, secus si sine difficultate sz Ang. in §. sed neqz. in auth. de fideius. prout in casu nostro pp vicinitatẽ vrbis: ꝛ copiã magistratuũ, qui reddunt ius, ꝛ ex hoc videtur mihi partes domini iudicis esse, vt absoluat reos conuentos a petitis. Quarta ꝛ vltima exceptio est, quæ tollit omnem prorsus difficultatem quia isti Burgen sunt heredes ipsius Laurentij debitoris, vt constat instrumento transactionis rogato per d. Jo. trũ Antonium de Franco notarium Ferrarien. anno 1540. die vij. Septembris in actis producto, in quo dicitur q d. Margareta soror d. Laurentij est eius heres vniuersalis. ꝛ q decessit relictis Antonio ꝛ Julio de Burgetis eius filijs, ꝛ heredibus vnde cum sint heredes Laurentij mediãte persona matris suæ, iuxta l. si quis filium. §. fin. ff. de acquiren. hered. non possunt detractare, quin soluant debita Laurentij, ꝛ sententia lata de anno 1529. in fauorem do. Flor. talisqꝫ præiudicat illis, sicut præiudicaret auctori suo. l. heredem. l. nemo plus. de reg. iur. gl. l. communi diuidundo. ff. cõman. diuid. ꝛ cum ipsi tanquam heredes possint conueniri de euictione si res euinceretur a tertio multo fortius excluduntur si ipsi velint euincere per regulam. leg. vendicantem ff. de euict. ꝛ quod not. Bald. Sali. ꝛ alij in l. fin. C. de euict. Felin. consil. lxvij. patretam.

Nec obstat, ꝛ illa confessio, q sint heredes d. Margaretæ, ꝛ Laurentij est facta inter alios, id est in contractu transactionis inite cum tertia persona: quia per hoc non euitatur obiectio: etiam cum tractetur de re pendente a voluntate ipsorum, sufficit quoquomodo ea voluntas probatur etiam si per rem cum altero gestam. videntur enim tali actu pro herede gerere secundum Bart. in l. si. ff. de interrog. act. Ang. in auth. de hered. ꝛ falcid. §. si vero. cũ concordant. per Feli. in c. si cautio. ver. fallit quarto. cum similibus. Et hoc respectu Antonij qui contraxit est certissimum, respectu vero Julij oportet probari de ratihabitione dicti instrumenti qui si non ratificauerit Antonius tenebitur insolidum, cum per ius accrescendi tota hereditas ad eum deuoluatur, vt habetur in l. qui ex duabus. in fin. de acquiren. hered. Et cum ista exceptio superuenerit heredibus d. Donati reis conuentis pendente iudicio ante sententiam debet eis prodesse perinde ac si a principio fuisset ab istis actoribus adita hereditas per ea quæ not. Bartol. in l. j. ff. de except. ꝛ quæ habetur in l. quæsitum. de precar. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM X.

1 *INteresse variis ex causis peti potest.*
2 *Tam de iure ciuili quàm de iure canonico & etiam in foro conscientiæ interesse est debitum mercatoribus.*
3 *Liquidi ad illiquidum non fit compensatio.*
4 *Aduersus fiscum potest opponi compensatio rei non liquidæ dummodo intra duos menses possit liquidari.*
5 *Reseruatio reliqui includit illud quod iam debetur esse compensatum quia hoc infert natura dictionis reliqui.*
6 *Dictio reseruatio quid inferat.*
7 *Dictio donec inducit conditionem extinctiuam dispositionis præcedentis in euentum certi casus ita ut ante illum euentum dispositio stet firma.*
8 *In causis fiscalibus non est locus compensationi ex diuersa statione.*
9 *Consensus partium derogat rigori.*



NOn videtur subesse iusta causa, vnde magnifici isti fratres Dominicus, ꝛ Meliadusius Sauli inquietari possint, quin summa cum ratione potuerint vti retentione librarum quindecim millium, vel circiter, de quibus in præsentia agitur. Et in primis non puto esse dubitandum, quin cum isti fratres sint mercatores, possint
1 † pro pecunia sibi debita petere etiam id quod sua interest, tam ratione damni ex mora solutionis per ducem Franciscum factæ incursi, qꝫ etiam lucri cessantis: cuius ratio in mercatoribus haberi debet. l. non vtique. vbi glos. ꝛ Barto. ff. de eo quod cer. loc. glos. ꝛ Abb. in ca. conquestus. de vsur. cap. cũ venerabiles. de except. Inno. cap. sacris. de sent. excom. Baldus in authen. ad hæc. ꝛ in l. cũ allegas. C. de vsur. vbi concludũt
2 præfati doctores, q † tam de iure ciuili, quam iure canonico ꝛ etiam in foro conscientiæ tale interesse est debitum mercatoribus. Et hoc maxime est dicendum in præsenti casu, in quo præsupponitur, q ipsi Sauli non potuerint exigere assignationes sibi factas per Ducem Franciscũ propter bellum ei illatum a Rege Francorum: vnde cum in odium ipsius Ducis ab eius inimicis fuerint prohibiti exigere, perinde est ac si culpa Ducis impediti fuissent. l. si merces. §. culpæ. ff. loc. l. penult. ff. solu. matr. ꝛ ideo dux tenebatur illis ad totale interesse, tanquam si culpam ipse commisisset, vt per Bart. in l. eorum. §. qui maximos. de pub. per Francisc. Aret. consi. cxl. incipiente quia consultatio. in principio. Jas. post. alios in l. stipulatio ista. in princip. ff. de verb. oblig. facit text. ꝛ quod ibi nota. in l. mez ꝛ Seruius. ff. de neg. gest. ꝛ qd not. Abb. cõsil. xxi. in ij. ꝛ cõsil. x. in j. Et in casu nostro res adhuc est certior: quia apparet de mente Ducis volentis eis istud interesse resarcire: cum in literis suis mandauerit dominis magistris vt debita, ꝛ credita reuiderent, ꝛ omnia liquidarent, visis supplicatis. In supplicatione autem dicebatur nõ solum de principali, sed etiam de dependentibus quæ verba propriè referuntur ad interesse. l. lecta si cert. pet. ꝛ per Socin. consil. xxv. in fin. in iij. vol. ꝛ quia literæ Ducis declarantur, secundũ supplicationes vt per Alex. consi. 50. in iij. vol. Et talis fuit mens dominorum magistrorũ seu iudicum qui ordinauerunt super sedendũ esse a petitione dictarum librarum quindecim millium, ꝛ quod liceret Saulis retinere donec liquidentur, ꝛc. Nec aduersus dictam ordinationem aliqui iuridicum potest opponi cum a sententia ipsorum nõ posset appellari ita disponentibus ordinibus: ꝛ cum ipsi procedant, sola facti veritate attenta quo casu ad rigores istos iudiciarios nõ attenditur, habentqꝫ ipsi amplissimã facultatem, ꝛ sunt tanquam procuratores Cæsaris cum libera, vt habetur in l. j. de offic. procur. Cæs. ꝛ quamuis literæ principis mandent, vt omnia ad liquidum reducant, tamen potuerunt ius interesse reseruare: nec ideo sententia est nulla, cum essent ordinarij iudices circa hoc. c. cũ inter. de re iud. ꝛ tradunt omnes Canonistæ in cap. fin. extra de præben. Felin. c. causas, quæ. de re iud. Jas. l. qui Romæ. §. duo fratres. in ij. not. ff. de verb. oblig. Nec obstat fundamentũ, quod audio deduci in cõtrarium, videlicet q interesse illud nondum erat liquidum. Vnde non
3 debuit admitti compensatio per vulgatã regulã, quod † liquidi ad illiquidum non fit compensatio. l. fin. C. de compens. vbi doctor. Felin. in cap. cum Joannes. de fid. instru. Sed ad hoc respondeo pluribus
4 modis. Et primo q etiam † aduersus fiscum potest opponi compensatio rei non liquidæ dummodo intra duos menses possit liquidari, vt est text. in l. aufertur. §. qui compensationem. ff. de iur. fisc. illud autem interesse etiam citius potest liquidari: cũ enim sit notoriũ illos esse mercatores: ꝛ ideo passos esse damnum ex eo qd in tempore non fuit eis solutum potest iudex ipse ex officio illud taxare, secundum notata per Bar. in l. si quod ex Pamphila. in fin. ff. de leg. ij. ꝛ lucrũ cessans, etiam si non sit specifice probatum, debet per iudicem taxare ex eius officio. l. j. ꝛ ibi Bart. not. C. de col. illiric. lib. xj. sequitur Aretin. in l. diuortio. §. item si messes. ff. solut. matr. Jas. in d. l. non vtiqꝫ. §. fin. ff. de eo, quod cer. loc. Et hoc maxime, stante statuto, mercatorum Mediolani quo admittitur probatio per iuramentum, cuius statuti beneficio † vtuntur vti dicti fratres, quãuis Januenses, vt per Raph. Comen. cõsi. xxxix. incipiente P. Lacus. apparet ergo talem liquidationem esse in promptu, ꝛ statim fieri potuisse nedum intra duos menses. Præterea respõdeo, q quicquid sit de iure communi, casus iste est clarior propter auctoritatem rei iudicatæ a dominis magnificis qui pronuntiauerunt, reseruato iure consequendi Saulis reliquum petitionis suæ circa interesse, ꝛ quod donec dictum reliquum petitionis liquidetur retinere, ꝛc. quibus verbis apparet, quod respectu dictæ summæ compensandæ per
5 eos fuit pronuntiatum, quia reseruatio † reliqui includit illud quod iam debetur, esse compensatum: quia hoc infert natura dictionis reliqui. l. rationes. C. de prob. glos. ꝛ doctor. in l. si ex pluribus. ff. de accep. in l. si
6 quidem. C. de transact. Item infertur ex illa † dictione reseruato, quæ significat reseruatum esse ius, quatenus ab inde supra Saulis deberet: quatenus vero intra per eam sententiam esse decisum: quia talis est natura reseruationis secundum glo. in leg. item Labeo. ff. fam. ercis. vbi Bal. ꝛ per eundem Bald. tit. de pac. const. §. amplius. versi. saluo. ꝛ quod in simili idem Bald. notat in l. peremptorias. C. sentent. rescin. nõ posse. ꝛ quia ita debuit fieri, vt quod haberent pro liquido, illud tunc compẽsarent, quod autem haberent pro non liquido, reseruarent vt dicit Bar. in l. fin. C. de compens. de quo per Alex. consil. clxv. in ij. consil. xciij. ꝛ seq. vol. iiij. Rursus infertur ex illis verbis, Donec dictum reliquum li-
7 quidetur. q † dictio, donec, inducit conditionem extinctiuam dispositionis præcedentis in euentum certi casus, ita vt ante illum euentum dispositio stet firma, secundum Bart. l. j. ff. de cond. ꝛ demo. euentus autem resolutiuus in nostro casu est, si Sauli probauerint plus sua interesse, quam sint quindecim millæ libræ: quia quoad illam summam iudices habuerunt pro claro, quod omnis esset imputanda in dicto interesse, sed in fauorem fisci distulerunt liquidationem reliquæ summæ, quod quilibet etiam prudens cognoscere posset ex magna quantitate crediti ipsorum Saulorum, ꝛ dilatione tot annorum in soluendo facta per ducem.
8 Non obstat, q † in causis fiscalibus non sit locus compensationi ex diuersa statione. l. j. C. de compens. respondetur enim quod hic non est diuersa statio: quia summa maior exacta a Saulis fuit ex assignatione fisco facta in causam crediti ipsorum, ex quo credito debebatur interesse propter moram Ducis, ꝛ propter dependentiam principalis censetur idem cum principali, ꝛ augetur per nomen principalis dicta l. lecta. ff. si cert. pet. ꝛ per Socin. dicto consil. xxv. in fin. Præterea, ꝛ secundo dicta conclusio posset procedere quando particulares sunt tituli: in actione vero vniuersali vel generali secus est, prout in actione tutelæ l. inter tutores. de adm. tut. ꝛ quod dicitur de tutoribus, idem est in omnibus qui tenentur ad reddendas rationes, secundum Alexan. consi. cxxx. in secundo volumine. In casu autem nostro petitio erat generalis vt viderentur rationes omnes ꝛ debita, ꝛ credita vt apparet ex literis principis, ideo non videtur admittenda hæc oppositio.

Præterea, ꝛ tertio tollitur illud propter auctoritatem rei iudicatæ,
9 potuerunt enim magistri admittere talem compensationem ꝛ † consensus partium derogat rigori. d. l. j. ꝛ hoc maxime faciendum fuit ab ipsis Magistris, qui procedebant sola facti veritate inspecta, ꝛ non debuerunt rigorose procedere aduersus ipsos Saulos tam bene meritos de ipso Duce: ꝛ ita arbitror iuris esse. Et hæc omnia saluo semper saniore iudicio.

Domino

SVMMAE RERVM. XI.

1 DOmino agenti ad caducitatem obstat exceptio compensationis de quantitate ad genus si dominus est obligatus eodem genere uel eadem specie.
2 Compensatio fit ipso iure odio pena.
3 De liquido ad non liquidum non fit compensatio.
4 In causis fieri non admittitur compensatio ex diuersa statione.
5 In pœnalibus stricte procedendum.
6 Pena locum non habent nisi a iure expressę.
7 Non debet quis lucrari cum aliena iactura.
8 Creditum dicitur liquidum quando breui tempore liquidari potest.
9 Qui compensat dicitur soluere.
10 Oblatio uerbalis facta per Emphitheotam prodest ei ut euitet pœnam caducitatis.
11 Ad inducendam plenam liberationem a Canone non sufficit oblatio uerbalis sed requiritur obsignatio &c.
12 Consuetudo quod dominus petat canonem ab emphitheota si non petijt emphitheotam excusat a caducitate.
13 Reuocatio pracarij debet fieri ipso emphitheota sciente uel citato.



INterrogatus breuiter quid sentiam circa duos iuris
articulos, non potui clienti denegare, cum Iuriscon-
sulti munus publicum sit, & ex debito professionis no-
strę teneamur vnicuiq; iura sua aperire: amicus So
crates, amicus Plato, magis amica veritas. Pri-
1 mus articulus est nunquid † domino agenti ad cadu
citatem obstet exceptio cōpensationis de quantitate
ad genus. Et si dominus esset obligatus eodem genere vel eadem spe-
cie non est dubium obstare exceptionem: quia hoc tenet Specul. in tit.
de locato. §. nunc aliqua. versi. septuagesimonono. vbi concludit, q̄ si
dominus est debitor in alia quantitate emphyteutę poterit se emphy-
teuta tueri, ne incidat in commissum, si intra biennium fuit opposita cō
pensatio. l. si constat. C. de compē. deinde dicit, quod alij tenent contra,
& sic pertransit: quę verba possunt dupliciter intelligi, q̄ alij tenent cō-
tra scilicet q̄ compensatio non prosit, quę opinio est iniqua, & reproba-
ta. Secundo modo intelligi potest, quod tenetur contra scilicet, vt
etiam si non sit opposita intra biennium, nihilominus exceptio prosit: &
2 iste intellectus est verior: quia † odio pęnę fit compensatio ipso iure. d.
l. si constat. per eum allegata. vnde secundum illam legem eius dictum
debet intelligi, vt dicit in simili Bar. in l. non solū. §. liberationis. ff. de
lib. leg. & cum Speculator referat eam opinionem vltimo loco censetur
eam approbare, secundum gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb.
& ista est communis opin. quam tenent Abb. antiq. Imo. But. in c. bo
na fides. de depo. Fulg. l. si ambo. ff. de pęnis. cum concord. per Ias. in
l. ij. ver. xix. C. de iur. emphyt. Socin. consi. xcix. in j. Franc. de Curt.
consi. lxxi. cum simlib. Sed in casu nostro obstat, quia emphyteuta
est creditor farinę: & pecuniarum, dominus est creditor de genuino bla-
di, & pecunijs. vnde inter hęc non videtur locum esse compensationi. l.
si conuenerit. in prin. ff. de pig. act. glo. in l. fi. C. de cōpen. Di. Bal. Ang.
3 Ias. in §. in bonęfidei. inst. de act. & hoc † maxime cum creditum emphy
teutę non videatur liquidum, quo casu non est dubium locum non esse
compensationi. d. l. fi. pręsertim stante iuramento. c. ad nostram. j. de iu
reiuran. Sed his non obstantibus proclinior sum in contrariam sen
tentiam. Moueor principaliter per communem doctrinam scribentiū
in l. i. C. de compens. vbi Guil. de Cu. Ci. Alb. de Ros. Bald. & alij te-
nent q̄ cum quidam ex forma statuti deberet soluere centum intra de-
cem dies, alias incideret in certam pęnam, q̄ si iste erat creditor ex ali-
4 qua causa ipsius, fisci, quod pęna euitetur: quamuis enim † in causis fi-
sci non admittatur compensatio ex diuersa statione, vt habetur in d. l. j.
tamen propter euitandam pęnam istud debet admitti, ergo idem dicen
dum in casu nostro. Confirmantur prędicta per rationem Bald. ibi
dum vult ideo illum euitare pęnam: quia per fiscum factum censetur,
quominus ille posset soluere. l. Iulianus ait si heredi. ff. de condi. & de-
mon. quę ratio habet locum etiam in casu nostro: quia per dominum fa
ctum est. quominus emphyteuta solueret, vt dicit Soc. in d. consi. xcix.
& Ias. in d. l. ij. si enim ei dominus soluisset pecunias debitas vtiq; faci-
le illi fuisset reperire bladum, & soluere. l. propemodum. ff. de verb. sig. l.
ij. in prin. ff. si cert. pet. & ista opinio maxime est tenenda propter odium
5 caducitatis: ex quo † in penalibus stricte procedimus. ca. odia. de reg.
6 iur. in vj. l. cum quidam. ff. de lib. & posth. & † pęnę non habent locum,
nisi a iure expresse. l. & si quis. §. diuus. ff. de relig. §. cum igitur. in auth.
de non alie. & quod in caducitate ab emphyteusi no. Andr. Sic. consil.
7 ij. in j. & mod. in l. in bonęfidei. C. de pact. † Lucraretur enim dominus
ex aliena iactura, quod aduersus iuris naturalis ęquitatem est. l. nam
hoc natura. ff. de condi. ind. Et hoc maxime in nostro casu obseruan
dum, cum hęc pęna a iure introducta sit in odium non soluentis, & do-
minum contemnentis, vt dicunt omnes in d. l. ij. in casu nostro non est
contemptus aliquis: cum verisimiliter emphyteuta cogitauerit dominū
tali rigore non vsurum, & sibi computaturum, quicquid vice versa debe
bat: quia hoc dictat ęquitas naturalis, & vermis conscientię. Nec ob-
8 stat, quod tale † creditum non esset liquidum: quia sufficit, q̄ potuerit
breui tempore arbitrio iudicis liquidari. d. l. fi. C. de compē. & per Ias.
d. §. in bonęfidei. Soc. consi. lxv. in iij. Pręterea cum in pręsenti cō
trouersia sit facta liquidatio amplius non est dubitandum, quin oppo-
ni possit. l. patre furioso. & quę ibi no. Ias. ff. de his qui sunt sui, vel alie.
iur. Nec obstat iuramentum: quia respondeo, q̄ non impedit com-
9 pensationes: quia † qui compensat, soluit vt dicit Bar. in l. amplius nō
peti. ff. rem rat. habe. cuius opi. videtur communis vt etiam per Soci.
in d. l. Iulianus. saluo casu d. c. ad nostram: nam ibi agebatur, ne fructus
imputarentur sorti: sed hic non apparet actum, ne cōpensatio fieri pos-
sit. Pręterea etiam si opi. Bar. non esset vera, tamen quo ad pęnę eui-
tationem obseruanda esset: non enim est, quod emphyteutę imputetur,
secundum Io. Fab in d. §. in bonęfidei. Tertio respondeo, quod cō
traria opinione procederet in iuramentum specifico de soluendo, secus
est in iuramento generali de attendendo, & obseruando, quia istud intel
ligitur secundum naturam contractus, vt dicit Bald. in c. quę in eccle-
siarum ver. dicens tu. extra de constitut. & quod no. Cal. consi. iij. Se-
10 cundus articulus est, an † oblatio verbalis facta per emphyteutam sal
tem ei prosit, vt euitet pęnam caducitatis: & tex. videtur, quod non, in
d. l. ij. in fi. vbi requiritur obsignatio, & depositio. Sed tamen contra
rium cōmuniter tenetur: quia quoad euitandam pęnam verbalis obla
tio sufficit. l. acceptam. l. si pro te. C. de vsur. l. si seruum. §. sequitur. ff. de
verb. obl. l. Celsus ff. de arb. & ita tenet gl. in d. l. ij. in fi. cum qua tran-
seunt ibi scrib. vt per Ias. super illa glo. ad illum tex. respondetur, quod
11 procedit quo † ad inducendam plenam liberationem a canone: nā tūc
requiritur obsignatio. l. obsignatione. C. de solu. sed quoad euitationem
pęnę, id est, caducitatis sufficit oblatio verbalis, vt ibi per eos. Nec
obstat, q̄ ista oblatio non videatur bene probata: quia de ea solum depo
nunt testes. qui susceperunt similem recognitionem a prefato domino:
vnde verisimile est, q̄ habeant affectionem ad hanc litem, maxime cum
dominus asserat se similem litem illis moturum: argumento eius quod
dicitur de iudice, qui est suspectus, si habeat similem litem. c. causam, quę
inter. extra de iudi. Sed respondetur, q̄ isti adhuc non habent causam
aliquam, nec verificatur eos habituros similem causam, quomodo eius
potest dominus diuinare, q̄ ipsi defenderent se ista exceptione oblatio-
nis: & non potius quibusuis alijs. & ideo huiusmodi exceptio nihil rele-
uat, nec eis de fide diminuitur. facit quod no. Host & Ant. in c. personas
extra de testib. Quo vero ad exceptionem consuetudinis si ea proba
12 ta sit seruo etiam cum dominus consultoribus. excutat † enim a caduci
tate, si dominus non petijt. secundum Abb. consi. lxxij. in j. & Ias. in d.
l. ij. cum si. Quoad facultatem ingrediēdi propria auctoritate non vi
detur, quod dominus hoc casu potuerit duplici ratione. Prima. quia
& constitutum. & precarium non habent locum. nisi in casu caducitatis,
ergo prius liquidari debuit emphyteutam cecidisse, & consequenter pro-
nunciari super illis exceptionibus, vt dicit Bart in l. creditores. C. de
pig. ver. ij. principaliter. facit quod not. idem Bart. in l. j. §. & paruli. ff.
quod vi aut clam. Secunda ratio est, quia in tale casum iste censetur
precario possidere & habet naturalem possessionem. vnde non debet ea
13 amoueri, nisi reuocato precario. quę † reuocatio debet fieri ipso emphy
teuta sciente vel citato. l. de vnoquoq;. ff. de re iudi. & ante eius scientiā
non videtur posse propria auctoritate expelli maxime per procurato-
rem, prout factum est in casu nostro per id quod not. Inno. in cap. bo-
nę. ij. in verbo. requirendus. de postulat. prę l. & doct. contradicentes
loquuntur, quando dominus ipse coram reuocat precarium. Sed
quia de his diffuse & bene per alios scriptum est vlterius non insisto.
Saluo tamen semper, &c.

SVMMAE RERVM. XII.

1 CItatio præsumitur ex lapsu temporis decennalis cum de contradictione appareat.
2 Contradictio fit solum ad impediendam præscriptionem ex cursu temporis.
3 Circuitus sunt euitandi.
4 Licet fratribus arctare sorores suas ut super certis bonis dotes suas accipiant.
5 Legitima debita filiabus potest assignari per fratres hæredes sororibus super certis bonis.
6 De iure paria sunt an quis obtineat per sententiam an quia foueat bonum ius & debitor agnouerit bonam fidem.
7 Lex neminem arctat ut inique litiget & usque ad sententiam obduret
8 Emptor non potest agere de euictione nisi postquam dominus rem obtinuerit.
9 Promittens habere licere & quod tertius controuersiam non mouebit non tenetur nisi secuta sententia per quam appareat controuersiam de iure moueri potuisse.
10 Verbum obtinere generale est & quid denotet.
11 Verba intelliguntur secundum subiectam materiam.
12 Possessor cui euincitur res re euicta hyppotecaria amplius non conuenitur.
13 Hyppotecaria cum sapiat naturam realis actionis quia datur contra possidentem si talis non possideat nec dolo desierit possidere est absoluendus.
14 Quod quis compellatur bis ad eiusdem rei solutionem absurdum est.



RAtiones duę contra dominum Alexandrum in effectu
deduci possunt, per quas videbatur concludendū actio
nem ad totam summā competere eius aduersarij. Pri
ma est, quia non est seruata forma conuentionis, nam do
minus Alex. non debuit soluere: nisi contradicentibus
creditis: sed istę sorores non contradixerunt: quod proba
tur eo ipso, quod non constat de citatione. Secunda est, quia etiam
si fuisset contradictum, tamen ex quo proclamata erant tam de vendi, q̄
directo, contradictio erat intelligenda ęqualiter respectu vtriusq;: ad-

uersaria asit non tenebatur nisi in casu & respectu contradictionis vtilis
dominij. Sed his non obstantibus, dico dñm Alexandrum fouere in-
iustam causam. Non obstat prima ratio: quia cum appareat de con-
1 tradictione, licet nõ constet de † citatione, præsumitur ex lapsu tpis de-
cennalis ipsa citatio, vt per Florianum in l.ij.ff. de fide instrum. Felin.
in cap. Albericus de test. hus. & est communis conclusio, vt per Alexan
drum in l. sciendum.ff. de verborum obligation. quę præsumptio corro
boratur ex alijs adminiculis, veluti ex scriptura ipsa citatione, iuncta
attestatione dñi Galeaz Vicecomitis. Item ex tot confessionibus fa-
ctis per ipsam Elisabeth, quę non fuisset contenta solis libris 790. per
tot annos, nisi crideę valuissent, tenet postquam fecit de filijs extrahi re-
lationem citationis, ab eo tpe reclamauit. Item ex confessione, seu pro-
testatione Bernardini mariti, qui asseruit in instrumento fuisse contra-
dictum, & sic solenniter d.l. sciendum. vbi Bart. & quia cõtradictio nul
la, puta ex defectu citationis, non est contradictio, sicut dicimus de sen-
tentia Abb. in cap. 1. de re iudica. & talis confessio mariti, & sic principa
lis debitoris nocet alijs: dummodo non appareat de fraude: vt not. per
Alexandrum in l. de vnoquoque. in fine.ff. de re iudic. & consi. clvj. stan
tibus. secundo. Item quia ita videtur ordinatum per Senatum: nam
cum allegaretur, quod de ista citatione non cõstabat, nihilominus Eli-
sia obtinuit contra dominum Alexandrum, & istam aduersariam: cum
si citatio facta non fuisset, & cõsequenter contradictio non tenuisset, dñs
Alexander non potuisset conueniri, quia bona transissent libera, & sic
aduersarię obstat res iudicata. Præterea etiam si citatio non interue-
nisset, cum per publica instrumenta constaret de vero credito ipsarum
sororum, licuit d. Alexan. agnoscere bonam fidem, & soluere: & talis solu
tio est sibi compensanda a venditore, & a quocunque alio, vt per Bald.
2 in l. si cum quęstio. C. de euictio. & infra dicam. Præterea ex quo † con-
tradictio fit solum ad impediendam præscriptionem ex cursu temporis
non videtur necessaria citatio, secundum Baldum in l. si quando. in fi-
ne. C. de testi. Bal. & Jas. in l. j. C. quando lib. princ. dat. Non obstat
secunda ratio: quia dato, quod fuerit contradictum etiam respectu directi
dominij, tamen in effectu solutio veniebat facienda super vtili, ex quo
ita expresse erat actum per instrumentum Leonardi cum Bernardino,
& illius cum d. Alexan. vnde compensatio debet fieri respectu vtilis, ex
quo illud in effectu erat obligatum, non autem directum. arg. l. j. & l. in
3 his. cum ibi not.ff. de solu. & etiam † ad euitandum circuitum. argu. l.
cũ fundus. §. seruũ. & l. singularia.ff. si cert. pet. & si bene considerct, ita
etiã actũ fuit inter ipsas partes: nam (vt apparet ex instr. o venditionis,
cui interfuit dicta aduersaria) sciebat vterque, quod d. Alex. emerat iam
directũ dñium, & vendiderunt sibi vtile pacto, quod ipse poneret ad cri
das, vnde cũ scirent, quod vtriusque cõsolidatio erat euẽtura, necessario in-
telligendum est pactum etiam si contradiceretur respectu vtriusque do
minij: cum aliter non potuisset contradici propter consolidationẽ. arg.
l. fundus qui locatus. in fi.ff. de fund. instr. & quod solutio deberet fieri
solum super vtili dominio sic deducitur. Nam cum dicti Leonardus, &
Bernardinus fratres cõuenerunt, quod solutio dotis sororibus debitę fie
ret de pretio bonorum respectu vtilis dominij, clarum est, quod super eo sol
4 uendũ erat, non aũt super directo: quia † licuit fratribus ad hoc arcta-
re sorores suas, vt super certis bonis dotes suas acciperent. arg. l. pater
filium. in verb. si non er t aliud. in princ.ff. de leg. ij. & ita firmat Jas.
in l. filiusfa. §. diui. in ij. lect.ff. de leg. j. in versi. secundum istam. nã idem
5 videmus esse in † legitima debita filiabus, quam possunt fratres hære-
des assignare sororibus super certis bonis. §. cęterum. in auth. vt cum
de app. Paul. de Cast. consil. xvij. in causa quę vertitur Palmę. cum
concord. per Jas. in d. §. diui. & ideo licet istę sorores contradixerint cri
dis pleno iure, tamen solutio fieri necessario debuit super vtili tantum
quod tanto fortius procedit in casu statuti Mediolani, quo masculi
præferuntur fœminis in successione, ita quod masculi ipsi sunt hæredes,
& solum obligantur fœminas dotare, & sic possunt assignare illis dotem
super pretio bonorum: & sic tollitur ratio in cõtrarium deducta. Non
obstat etiam, tertia ratio videlicet quod d. Alex. non videatur seruasse
conuenta, ex quo non debuit exbursare pecunias, nisi respectu contradi
centium, a quibus in causa fuisset obtentum. Nam respondeo, quod tale pa
ctum refertur ad dispositionem iuris: & ita intelligendum est. l. damni
infecti quidam. §. cum parietem.ff. de dam. infect. l. quidã cum filiũ.ff.
6 de verb. oblig. l. quero. §. inter locatorem.ff. locati. sed † de iure paria
sunt, an quis obtineat per sententiam, an quia foueat bonum ius, & de-
7 bitor agnouerit bonam fidem: quia † lex neminem arctat, vt inique liti
get, & vsque ad sententiam obduret. l. si reus paratus.ff. de procu. inst.
8 de perpe. & temp. act. §. ij. & faciunt duo similia. Primum, † emptor nõ
potest agere de euictione, nisi postquam dominus rem obtinuerit. l. ij.
C. de euict. & tamen, si constet dñm habere bonum ius, licitũ est ei agno
scere bonam fidem, nec præiudicat sibi in euictione saltem respectu pre-
tij contra venditorem, probato iure dñi, vt est gl. in l. emptores. in prin.
ff. de act. em. gl. & Bal. in l. si cũ quęstio. C. de euic. Alex. in l. si domus.
9 §. de euictione.ff. de leg. j. Secundum † promittẽs habere licere, & quod
Titius controuersiam non mouebit non tenetur, nisi secuta sententia,
per quam appareat controuersiam de iure moueri potuisse. l. stipulatio
ista habere licere. §. quęsitum.ff. de verb. oblig. & tamen idem est, etiam
si sequuta non sit sententia, sed constet de iure agentis, & reus agnouerit
bonam fidem, secundum Alexandrũ post alios in d. l. stipulatio ista. §.
si quis forte. Idem ergo dicendũ in casu nostro: quia si ista procedunt
in stipulatione quę est stricti iuris, multo magis in contractu emptio-
10 nis. Præterea & secundo pactum loquitur per † verbum, obtentum,
quod est generale, quod potest referri non solum si obtentum sit per sen
tentiam, sed etiam per transactionem, vel per cõcordiam partium: quia
obtinere dicitur, qui quo quomodo, quod petit, obtinet. Illi aũt con-
11 tradicentes obtinuerunt iure concordię & illud debet sufficere, † ver-
ba enim intelliguntur secundum subiectam materiam. l. si vno.ff. locat.
sed in cridis licita est concordia & compositio, vt apparet ex prouisione
in primo folio versiculo saluo tamen: vnde etiam tali casu debet illud
verbum intelligi. & talis intellectus suadetur etiam ex verbis instrumen
ti in quo pacto apponitur. vt pecunię soluantur bonis liberatis per sen
tentiam, seu aliter, ex quibus verbis apparet idem prouisum esse siue
contradicentes per sententiam obtinuerint, seu aliter, puta per compo-
sitionem: iste enim est vnus modus ex prouisione cridarũ constitutus,
per quem potest obtineri: quod autem talis compositio principalis id
est. Bernardini possit nocere creditoribus: dummodo in fraudem fa-
cta non sit, videtur esse clarissimum, per nota. per Alexandrum in l. de
vnoquoque. in fin.ff. de re iudic. consi. clvj. stantibus. in secundo. Po-
stremo cum istę sorores seu Elisia obtinuerit vigore prędicti instrumen
ti contra d. Alexandrum satis videntur verificata verba pacti: cũ enim
ante solutionem liceret ex forma instrumenti d. Alexandro retinere pe
cunias: quia adhuc bona non fuerant libera, & deinde etiam aduersaria
citata fuerit, & compulsus dominus Alexander ad solutionem, non vi-
detur amplius in dubium id refricari posse propter rei iudicatę aucto-
ritatem, vt supra deductum fuit, quare non repeto: quod aũt do. Eli-
sabeth esset in causa apparet ex commissione facta ipsa audita, & etiam
ex peremptorio. Præterea aduertendum est, quia dominium pretij
rerum venditarum est dicti Bernardini, licet vxor sua propter dotem
in eo pretio habeat ius hypothecę: vnde si pretium fuit euictum a Vi-
comercato a sorore habente anteriorem hypothecam non debet vxor
12 posterior tempore amplius agere: quia † possessor, cui euincitur res, re
13 uicta, hypothecaria amplius non conuenitur: cum enim † hypothe-
caria in hoc sapiat naturam realis actionis: quia datur contra possiden
tem, si talis nõ possideat, nec dolo desierit possidere, est absoluendus. l.
14 item si. §. fina. vbi docto.ff. de rei vendic. † alias sequeretur absurdũ,
quod compelleretur bis ad eiusdem rei solutionem, contra. l. bona fi-
des.ff. deposit.

SVMMAE RERVM. XIII.

1 INfanti adulterium matris non nocere.
2 Præsumptio iuris & de iure non recipit probationem in contrariũ.
3 Confessio ad vnum finem facta non nocet ad alium.
4 Infanti omissam a Matre denunciationem non præiudicare.
5 Facto omissum non contineri.

1 OMnino pronuntiandum puto pro † isto infante, vt ei
decernatur bonorum possessio ex edicto Carbon. ano.
Non obstant ea, quę in effectu in contrariũ adducun-
tur. Et primo quod ista mulier commiserit adulteriũ, &c.
quia ista sunt falsa, imo etiam probata non releuarent
per text. in l. inuito. §. defuncto.ff. ad l. Jul. de adult.
qui decidit hunc casum. & per Bald. in l. si a matre. C. de iure, & leg. in
l. fi. C. de com. ser. manu. & in rubr. C. de probat. Ange. in l. septimo.ff.
de stat. hom. Pau. de Cast. in l. ij.ff. de lib. & posthu. per Moder. in c.
2 per tuas. extra de probat. & ista est † præsumptio iuris & de iure, quę nõ
recipit probationem in contrarium, vt est de mente Pau. de Cast. con.
clxxv. super primo videtur. Barb. consi. lviij. in dubio. in ij. volu. & ita
refert se consuluisse Hipp. Marsi. in l. j. §. ad quęstionem.ff. de quest.
& procedit hęc præsumptio, etiam si parentes contradicerent. & confite-
rentur natum ex adulterio, secundũ glo. in l. si posthumus. §. ij.ff. de lib.
& posthu. & ibi per Doct. Alexan. in l. neque professio. C. de testa. Bar.
Bal. Fulg. in l. filium eum diffinimus.ff. de his qui sunt sui, vel alien.
iur. vbi reprehẽdunt filiũ Regis, &c. & dicit sibi euenisse in facto Raph.
Fulg. in l. quoties.ff. de probatio. & hoc maxime procedit quando con
fessio matris non est facta principaliter ad finem nocendi filio, sed ad
3 alium finem, ex quo † confessio ad vnum finem facta non nocet ad aliũ,
secun. Bald. in auth. nouo iure. in fin. C. de pen. iud. qui mal. iu. j. quę
sequitur Præpos. in c. super eo. in ij. not. extra de eo qui cogn. cõsang.
vxo. sue. & quod not. Abba. in c. cum dilectus. per illum text. extra de
success. ab intest. & Rota decis. dccclv. quidam agebat. Non obstat o-
4 missa † denuntiatio matris, quia l. edictum.ff. de ventr. insp. loquitur,
quando mater non sinit ventrem inspici, aut partum custodiri: non au-
tem quando non denũtiat. Nõ obstat l. j. §. si cui.ff. eod. quia illa verba,
Si quid factũ esse quominus ea fiant, &c. non cõprehendunt casum, quan
do nihil fit, & sic non denuntiatur, vt dicit Petr. de Ancha. in l. vbi au-
tem. §. ij.ff. de verb. oblig. quem refert, & sequitur Rinus in repet. §.
Cato. in ij. not.

SVMMAE RERVM XIIII.

1 REstitutio in integrum datur minoribus qui permittunt labi tem pus ad rem maiorum suorum luendam.
2 Minor ignorans restituitur ex clausula generali si qua mihi iusta causa videbitur.
3 Minor restituitur per actionem doli rescissoriam contractus propter falsam denunciationem venditoris.
4 Non dicitur denunciasse solenniter qui falsum pretium denunciauit imo talis denunciatio pro non facta habetur.

HIc minori ex triplici capite videtur succurri posse.
1 Primo, ex beneficio † restitutionis in integrum quod
datur minoribus, qui permittũt labi tempus ad rem
maiorum suorum luendã, de quo est text. in l. si in em-
ptione.ff. de minoribus. per quem text. ita in statuto
nostro. decidit Joan. Ignatius. in repet. l. quatenus.ff.
de reg. iur. l. dudum. C. de contrahen. empt. & quod habetur in c. con-
stitutus.

stitutis.extra de in integ.restit. Secundo ex clausula generali, si qua
mihi iusta causa videbitur, de qua in l.j.in fi.ff.ex quib.caus.mai.iusta
2 autem † causa est ignorantia, vt per Bar.in l.cum filios.§.in hac.ff.de
verb.oblig. que ignorantia procedit ex eo, quia verum pretium nõ fuit
sibi denuntiatum ab ipso venditore, vnde excusandus est, si interim ei
credidit.l.ij.ff.quãdo act.de pecul.per Bar.in l.error.C.de iur.& fact.
ignor.facit, quia tempus hoc a statuto prefixum, non currit ignoranti,
vt per Bal.in l.quamdiu.C.qui admitti.Cepol.in tract.de seruit.rust.
pred.Ang.in malefic.ys.verb.nec non ad querelam.& verb.nec non ad
3 denuntiationem. Tertio, † per actionem doli rescissoriaz contractus
propterea falsam denuntiationẽ venditoris.l.si quis affirmauerit.ff.de
dolo.l.ij.C.si aduers.vend.pig.tenebatur enim venditor verum pretiũ
denuntiare, non autem maius, & tale per quod absterreretur hic minor
ad luendum.l.fin.verb.re vera.C.de iure emphyt.l.cum qui.§.j.versi.
falsus emptor.ff.de in di.adiec.Jas.l.qui Rome.§.coheredes.ff.de
verb oblig.& facit text.in c.j.§.sed etiam res.versi.nisi fiat in fraudem.
per quos fiat inuestit.in vsibus feud. Nec obstat statutum in versi.si
vero emptor.vbi videtur tollere beneficium restitutionis in integrum,
propter etatem, vel aliam causam, &c. quia respondeo, quod statutum
procedit in casu suo, quando venditor denuntiauit solenniter ipsam vẽ
4 ditionẽ, &c. qđ non est factum in casu nostro, nõ † enim dr denuntiasse so
lenniter, qui falsum pretiũ denũtiauit, imo talis denuntiatio habet ꝓ nõ
facta secundum Salic.in l.fi.C.de iure emphy.& ibi Jas.in vj.not.alle
gat text.in d.l.eũ qui.§.j.& in l.sicut.§.non videtur.ff.quib.mod.pig.
vel hyp.sol.& per Spec.in tit.de locato.§.nunc aliqua.versic.nonage-
simo secundo.cum concord.& statutum nostrum in verbo, denuntiaue-
rit, recipit interpretationez a iure communi, quod denuntiatio sit vera,
& non fraudulenta.l.ij.C.de noxalibus.

SVMMAE RERVM. XV.

1 *A Ctore plene non probante Reus absoluitur.*
2 *Expensas iuramento negociorum gestoris non probari.*
3 *Iuramentum semiplene probanti tantum deferri.*
4 *Conuelluntur testis non omni exceptione maioris.*
5 *Non creditur dicenti quid pro sua exoneratione.*
6 *Non sufficit potentia vbi requiritur actus.*
7 *Per vnum testem non inducitur neque semiplena probatio.*
8 *Negata substantia non est quarendum de qualitate.*



Rdendo allegationi alias per me facte in fauorem he
redum Francisci de Sesia, dico, dictum heredem ab-
soluendum esse a petitione expensarum. Nam vera
est conclusio, q expense que petuntur tanquam in vti
1 litatẽ alicuius facte, debent probari: quia alias † acto-
re plene non probante reus absoluitur.l.qui accusare.
C.de eden.c.j.extra vt eccles.benefi.sed in casu nostro, non est plene ꝓ-
2 batum, vt alias dixi. Non obstat, q videntur † sufficere solum iura-
mentum partis per l.sancimus.in prin.C.de iudic.l.properandum.§.
sin autem alterutra.vbi Jas.in ij.not.C.eod.& pract.Pap.in forma li-
belli, quo agitur actione reali, versi.deinde queritur. Nam respondeo,
q cum he expense ascendant ad notabilem summam non est standum
iuramento, sed debent plene probari iustis probationibus, vt dicit Jas.
post alios in l.fi.§ in computatione.C.de iur.delib.vbi limitat no.in d.
l.sancimus. Preterea allegata in contrarium procedunt in expensis
debitis litigante, qui fuit in culpa litigando: nostra questio est in eo qui
petit eas per actionem negotiorum gestorum. vnde non est par ratio
3 vtriusqz casus. Non † obstat, q dato q Rantius & Reschosius sint te-
stes singulares, saltem videtur deferendum iuramentum in supplemen
tum probationis, vt habetur in l.admonendi.ff.de iureiur. Nam re-
spondetur, quod tale iuramentum nunquam defertur, nisi saltem se-
miplene sit probatum per vnum testem idoneum, & maiorem omni ex-
ceptione, vt dicunt omnes in d.l.admonendi.sed Rantius non est ma-
4 ior omni † exceptione, quia cum asserat dictas pecunias transmisse per
manus suas, & sic eas numerauit pretori contra formam ordinum, & sta
tuti, q est fo.iij.a tergo, in nouissimis, est particeps delicti, tanquaz cor-
rumpens iudicem: vnde ei non creditur, vt habetur in l.j.in prin.ff.de
cond.ob turp.causam.vbi Jas per Bal.in l.sed nouo iure.C.de pen.
iud.qui male iud. Item ei non creditur, quia agit de se exonerando,
potuit enim eas accepisse vt daret iudicibus, & tñ non dedisse, sed reti-
nuisse pro se, prout sepe euenit: vnde talis pecunia nõ posset dici expen
5 sa in † vtilitatẽ carcerati, & q ei nõ credatur tanquam dicenti pro exo-
neratione sua ꝓbat.in l.deferre.§.ydẽ decreuerũt.ff.de iureiu. Itẽ Re
schosius nõ facit semiplenã ꝓbationẽ: qr nõ deponit certitudinaliter: sed
dicit, q potuerũt expẽdi pecunie, qđ nõ sufficit, oportuit enĩz ꝓbare qđ
6 vere & realiter fuerunt expẽse, nõ qđ potuerit expẽdi: qr nõ † sufficit potẽ
tia, vbi requirĩ actus, vt p Bart.in l.j.ff.de iniust.rupt.test. Itẽ ille de
Mãzonib⁹ nihil ꝑcise ꝓbat: qr quoad ꝯfessionẽ extra iudicialẽ p par
tẽ nõ acceptatã, no pót fieri fundamẽtũ, vt dicit Jas.in l.postq̃z liti.C.đ
7 pactis.ꝓsertiz cũ ꝓ ea sit † nisi vnus testis, quo casu nõ inducĩ neqz semi
plena, vt dicit Jas.in d.l.admonendi. Quo vero ad cõem opinionẽ, q
fuerint expense dicte pecunie ẽt minus probat: qr si ageretur de estima
tione rei extãtis, tunc posset disputari de valore, sm cõem estimationẽ,
de quo in l.pretia rez.ff.ad leg.Falcid.sed nos negamus quicqz p eũ
8 expensum: vnde † negata substãtia & sic ipso facto. non est querendũ de
qualitate, & sic estimatione. non entis enim nulle sunt qualitates.l.eius
qui pecuniam.circa medium.ff.si cert.pet. Et ex his apparet nõ esse ꝓ-
batas expẽsas, neqz semiplene. Quãuis etiã si probate esset adhuc agẽs
eas obtinere non posset per rationes per me alias, quas non repeto.

SVMMAE RERVM. XVI.

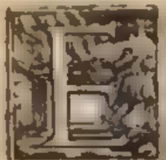
1 *I Ndebiti condictione agens indebitum probare debet.*
2 *Ex ijs qua postea secuta sunt prasumitur quid a principio actum fuerit.*
3 *Prasumptio colligitur ex qualitate persona.*
4 *Allegans errorem in parte non autem in toto debet errorem precise probare.*
5 *Vna prasumptio tollit aliam.*
6 *Nemo presumitur quicquam debere alteri & tamen solutio inducit contrariam prasumptionem ad eo vt is qui solutum repetit teneatur ipse probare quod esset indebitum.*



Orella agens contra Alciatũ condictione indebiti ob-
1 tinere non potest: quia † qui agit ea actione, debet pro-
bare q indebitũ soluerit. idqz concludenter: cum enim
soluerit ad mensuram Mediolanensem, presumitur
quod ita conuenisset a princ.pio, licet alias mensura
Laudensis esse attendenda, concurrunt autem hoc ca-
su tres presumptiones contra Borellam. Prima, quia licet probata
non esset consuetudo prescripta, tamen probatuz est quod in dicto loco
Casellarum solent fieri locationes, secundum mensuram Mediolani,
vnde cum deinde soluerit secundum eam presumitur, quod ita conue-
2 nerit: quia † ex ijs que post secuta sunt presumĩ quid a principia actuz
fuerit.l.Julianus.cu ea si.versi.proinde.ff.ad Maced. Secũda est,
3 que colligitur ex qualitate persone ipsius Borelle, qui est vir † cautus,
& diligens, & qui non soluisset secundum dictam mensuram, nisi ita con-
uenisset, & ideo ipse debet precise probare: quod conuenerit, secundum
Laudensem, vt est tex.in l.cum de indebito.versic.qui enim soluit.ff.de
probat. Tertia est, ex eo quia allegat Borella se partem duntaxat in
debite soluisse, scilicet quatenus minor est pertica Mediolanensis, qz
4 sit Laudensis: vnde cum non alleget † errorem in toto, sed in parte tan-
tum, debet ipse precise probare, vt dicit text.in d.l.cũ de indebito.vers.
si autem pro parte. Nec obst. quod videatur habere pro se presumptio-
nem statuti, quod contraxerit, secundum mensurã Laudensez, per doct.
Bar.in l.semper in stipulationib.ff.de reg.iur. Nã respõdeo, q ista pre
5 sumptio † tollitur per ꝯtrã presumptionẽ solutionis: quia vna presum-
ptio aliam tollit.l.diuus.in fin.ibi Bald.ff.de in int.rest. Sicut vide-
6 mus.in d.l.cum debito. † nemo enim presumitur quicquam debere al-
teri, & tamen solutio inducit contrariam presumptionem adeo vt is qui
solutum repetit teneatur ipse probare, quod esset indebitum.

SVMMAE RERVM. XVII.

1 *I N causa euictionis venit omne lucrum quod emptor sensisset si res eius effecta fuisset.*
2 *Euincentem nisi melioramenta soluat doli exceptione repelli.*
3 *Aqua ad irrigandum pradium censentur quadam pradij qualitas eius valorem augens.*
4 *Quando lex non distinguit nec nos distinguere de bemus.*



Legãs est suprascripta ꝯsultatio, & iuri ꝯuenit, quotiens
dñs euincẽs rẽ suã a possessore, nõ teneref ad restitutio-
nẽ meliorationũ, vt qr esset pauperioris fortune, sm l.
in fundo.ff.de rei vend.tũc enĩz permittiĩ possessori re-
tẽtio suoz melioramẽtoz, & ꝯsequẽter posset ista aquas
suas retinere, & quia ex eis minus vtilitati & percipit, de
1 beret suum interesse consequi a venditore: quia † in causa euictionis ve
nit omne lucrũ q emptor sensisset, si res eius effecta fuisset.l.venditor
hominis.vbi Bar.& doctor.ff.de euict.& attẽditur bonitas rei, que fuit
tpe quo res euincitur, vt qr tũc trãsit res melior, & carioris pretij, sm l.
2 bonitatis.eodẽ tit. Sed in † casu nostro, cum aque adiuncte sint pre
3 dio ad eius irrigationem, quo casu † censentur quedã predij qualitas
eius valorem augens.l.quid aliud.ff.de verb.sig.sm doct.ibi videtur,
q dño euincẽti obstet exceptio doli mali, nisi pretiũ dictaz aquaz soluat
quãtũ scilicet pro eis impensũz simul.& melioratũ est, sm d.l.in fundo.
que loquitur, siue melioramẽta facile possint separari retineri, sicut in
4 casu nro, siue nõ. & † cũ nõ distinguas inter hos casus, nec nos distingue
mus, tali ergo casu nõ teneretur venditor: qr imputãdũ est possessori, q iu
re exceptionis vel etiam actionis ea ab euincente non sit consequutus.
l.domos.l.quod si nulla.l.sequent.ff.de legatis & fideicommiss.legat.j.
vbi doctor. Et hec saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 *Q Vod non posset defunctus si viueret nec possunt eius heredes.*
2 *Fiscus non tenetur seruare solemnitates statuti.*
3 *Verbum assignare in iuribus importat cessionem.*
4 *Cessionario non potest obyci exceptio compensationis qua non potuisset obijci principali.*
5 *Exceptio ex diuersa ratione contra fiscum non potest obyci.*
6 *Soluens pro aliquo & eum liberans dicitur eius negocium vtiliter gessisse & liberatus tenetur actione negociorum gestorum.*

7 *Ius semel alicui quæsitum ab eo auferri non potest sine facto suo.*
8 *Inducta in fauorem non debent odium operari.*



Dico istos Castilioneos non posse excipere quicquam de
credito d. Io. Anton. cuius sunt heredes, ad excluden
dum Cinusculum, & in tribus rationibus. Prima,
quia cum Cinusculus veniat ex assignatione propter
debitum d. Aluisii, propter diuersitatem personę non
haberet locum cōpensatio: quia si viueret d. Io. Anto.
1 ipse † nō posset excipere: vnde nec eius heredibus hoc cōcedendū est l.
heredem. ff. de reg. iur. glo. in l. communi diuidundo. ff. commu. diuid.
Secunda, Cinusculus vigore assignationis, est constitutus cessiona
2 rius † per fiscum, qui non tenetur seruare solēnitates statuti: quia † ver
3 bum, assignare, in iuraciis importat cessionē. l. arbiter. ff. de distra. pig.
4 Bal. in c. j. quid sit inuest. in vsibus feud. sed cessionario † non potest
5 obyci † exceptio compensationis, quę nō potuisset obyci principali, vt
dicunt omnes in l. eius. C. de compen. & in l. si quis rem. ff. de procura.
ista autem exceptio, ex quo erat ex diuersa statione, contra fiscum nō po
6 tuisset obyci. l. j. C. de compen. Tertia, cum Cinusculus † soluerit ca-
meræ seu liberauit d. Aluisium dicitur eius negotium vtiliter gessisse: vn
de d. Aluisius actione negotiorum gestorum tenetur. l. cum pecuniam
ff. de neg. ge. vnde licet post liberationem & morā factus sit d. Aluisius,
7 seu eius heres creditor fisci, ex persona d. Io. Ant. istud nihil † ad Ci-
nusculum, cui actio & ius semel quęsitum est. l. sed an vltro. §. i. ff. de ne-
go. gest. vnde sine eius facto non potuit auferri. Nec obstat exhibitum
decretum: quia non habet locum contra habentem causam ab ipsa ca-
8 mera, cum enim sit factum † in fauorem cōtrahentium cum camera, &
consequenter ipsius cameræ, non debet operari in odium. l. quod fauo-
re. C. de leg b. Pręterea fuit reuocatum per ordinationem senatus
confirmatam a Rege Ludouico, quę cum nitatur summa ratione, de-
bet etiam hodie seruari, per not. in l. Barbarius. ff. de off. pręto. alio-
quin ex dicto decreto consequerentur multa absurda, in pręiudicium
tertij. Pręterea illud decretum loquitur resp ctu eorum qui impe-
trauerunt saluos conductus, vt patet in procemio, Vt non molestentur
quatenus. sunt creditores Cameræ. &c. quod nō est in casu nostro, nō enim
concessus est aliquis saluus conductus Castilioneis.

SVMMAE RERVM. XIX.

1 *PEr diuisionem fundi factam etiam per procuratorem si reperia-*
tur deficere in mensura non fit prætudicium domino per confes-
sionem procuratoris.
2 *Confessio procuratoris non nocet domino nisi quatenus probetur uera*
numeratio.
3 *Trebellianica est portio hæreditatis non autem bonorum.*
4 *Trebellianica debetur in rebus hæreditarijs.*
5 *Trebellianicam ob melioramenta minorem solui.*



Rogatus de simplici subscriptione, non putaui commit
tendum, quin pauca hęc adycerem. Quo ad primum
1 dubium, quamuis † diuisio dicti fundi facta sit cū pro-
curatore d. Caroli, si tamen reperiatur deficere in men
sura, non fit pręiudicium domino per confessionem pro
curatoris: nec enim mandatum generale ad hunc casum
trahatur, qui in se continet, vel donationem, vel fraudem, per doctrinam
2 Bar. in l. ij. §. si. ff. si cert. pet. cū quo ibi transeunt doctores, vbi † cōfes-
sio procuratoris non nocet domino, nisi quatenus probetur vera nume
ratio, & maxime cum de isto errore possit quandocunque opponi, sm di-
ligentem Bar. in l. ij. C. de iure fisci. lib. x. cum concor. Quoad sm,
3 an [illegible] attendatur in estimatione † Trebellianicę? est sciendum
4 [illegible] Trebellianicam portionē esse, non bonorū, sed hereditatis. l. in quar
tam. ff. ad leg. Falc. & ideo in ipsis rebus hereditarijs deberi l. Plau-
tius. l. lineam. ff. eod. tit. quod si res hereditarię factę sunt maioris esti
5 mationis propter † melioramenta heredis, vel eius, qui causam habuit
ab herede, debent ea melioramenta resarciri heredi, vt tanto minus re-
stituat, sm l. mulier. §. sed cū in ver. sed & ipse. ff. ad Treb. & quod non
dissim li causa respon. sit Corn. in. cclxv. in j. litera R. Circa alia domi
ni consultores pręstantissimi viri, & mihi patres honorandi, optime lo-
quuti sunt, ideo nihil addo: q2 res perfectę suppletionū non recipiunt.

SVMMAE RERVM. XX.

1 *OMnis quæstio diuisionis ex bono & equo tractatur ac iudicis*
arbitrio plurimum expeditur.
2 *Iurisdictionis unius quæ commoda & quę incommoda diuisio.*
3 *Diuisio fit quandoque per numerum.*
4 *Diuisio fit quandoque per alterationem temporis.*



Mihi sententia suprascripti dom. consultoris placet, per
1 rationes suas: & quia † omnis quęstio diuisionis ex bo
no & ęquo tractatur, & arbitrio iudicis plurimum expe
ditur. l. non amplius. §. ii. ff. de leg. j. vnde cum iam diu
in casu proposito fuerit facta diuisio, & obseruatum, vt
2 exercitium iurisdictionis † diuideretur, alterius annis
ponendo iudices, & castellanos, non videt ab ea forma amplius recedē
dum esse, q forma a iure approbatur, vt de diuisione administrationis
3 inquit Bar. in l. inter. in fi. ff. de admi. tut. & sicut † diuisio fit qn̄ īterdum
per numerū, iuxta l. in stipulationibus. §. operarum. ff. de verb. obli. ita et
4 p † alternationē tpis. l. Lucio. l. seq. ff. de aqua quot. & estiu. Alc. l. ij. §.
et ijs. de verb. obl. per gl. in c. licet. xvi. q. iij. & dix. post eos. in l. na. &
si tur. §. j. ff. si cert. pet. & in l. stipulationes nō diuiduntur. de verb. obl. Et
ita diuisio semel hic facta, nō videt mutanda p hanc nouā formā tradi-
tā in istis, Vt diuidantur homines, & alij attribuantur vni domino, alij alteri,
stante firma eadem credentia, &c. nam talis diuisio, iudicio meo, nō est sm
bonū & ęquū, prout esse de, tum qr multa inconuenientia inde sequunt,
vt est dictū p do. aduocatū: tum qr in iure nō reperitur tradita hęc for-
ma, vt eiusdē castri seu vniuersitatis singuli homines diuidant, & nascatur
quędā societas, vt sit vna vniuersitas, & diuersa: tū qr hoc modo nō fie-
ret diuisio, sed potius diiectio rerarū excitatiua, vt vno anno ego teneat
consentire in tuum prętorem, & sequenti tu in meū, cuius plenior, & maior
separatio sit, si pro suo anno quilibet sit plane liber: & ideo ista noua
videtur mihi rejcienda, maxime si nec homines ipsi acquiescant tali di
uisioni, vt copiose fuit allegatū, & alias dixi in l. debitor. C. de pactis. Et
ideo de sola subscriptione requisitus nolui detrectare, salua pleniore de
liberatione, cum ad bibliothecam meam in Ticinensem ciuitatē accesse
ro, & saluo etiam iudicio cuiuslibet rectius sentientis.

SVMMAE RERVM. XXI.

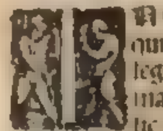
1 *REstitutio non operatur in præiudicium alterius, quàm eius con-*
tra quem fit.
2 *Euictio ex causis non præstari.*
3 *Donans non tenetur de euictione regulariter nisi eam expresse pro-*
miserit.



Filias quondā Hieronymi Marinoni, q conueniuntur
a donatarijs, saluo puto, veriori opinione, nō teneri pre-
stare euictionē bonoꝝ d. Gasparis Balsami, ipsis do-
natarijs. Primo illa rōne, qr euictio hęc nō est sequu-
ta, sm formam iuris, sed ex restitutione principis. l. Lu-
cius. ff. de euictio. l. si p imprudentiā, in princ. eo ti. Cō
1 stat aūt † restitutionē nō operari in pręiudiciū alterius, q3 eius, cō quem
fit. l. qd si minor. §. Scęuola. ff. de minorib. p Bar. & doct. in l. Saluus.
§. & quid si tm. ff. de libe. & posth. Scdo, qr et si sm formā iuris sequuta
fit: qr tn̄ res ablata sunt donatarijs via extraordinaria, nō pręstatur eui
2 ctio † habenti cām lucratiuā vt est tex. sm vnū intellectū cōiter appro-
batum, in l. qui res. §. j. ff. de solution. vbi Pau. de Cast. & alij & p Bal.
3 in l. ij. in fi. C. de euict. Tertio, qr regulariter donans non tenetur † de
euictione, nisi eā expressim promiserit, vt in l. ij. C. de euiction. in l. Ari-
sto. §. tn̄. vbi Bar. ff. de donation. Et ideo aduertendum est ad ipsius
promissionis verba, quibus Marinonius promisit, Quod libera tradet
& defendet a qualibet obligatione, & hypotheca, &c. quę verba licet sint ge-
neralia: tamen in alio capitulo declarantur, quo dicitur, Quod liberabit
ea a quibuscunque oneribus, tam fideicomissi, quam decimum libellariorū.
Unde sano arguitur mente, q non intelligebat de tali casu. Et ita vide-
retur dicendum. Saluo tamen semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXII.

1 *INstantia causę transit in successores uniuersales & actiue & passiue*
2 *Fiscus quamuis habeat suos iudices speciales tamen si sit hæres insti-*
tutus indistinctè sequitur forum defuncti.
3 *Laicus succedens clerico alligatur instantiæ clerici.*
4 *Clericus etiam uolens non potest comparere coram seculari.*
5 *In his quæ respiciunt iudicia uersus intrinsecos non curamus tyrannidē*
6 *In materia consilij attendendum est principium.*



In pręsenti difficultate, an heredes Bebulci possint prose-
qui litem sub executoribus ducalis cameræ, attento priui
legio paterno, qui cum esset ex magistris ordinarijs, et for-
ma ordinis, habebat illos iudices speciales? Putarem qd
1 sic, p reg. l. vbi cęptū. ff. de iudic. & † qr instantia causę trāsit
in successores vniuersales, & actiue, & passiue, vt per Bar. in l. si eum ho
2 minē. ff. de iudicat. vnde quāuis † fiscus habeat suos speciales iudices:
tn̄ si sit heres institutus, indistincte sequitur forum defuncti, vt tex. in reg.
l. hęres absens. de iudic. Et licet sit dubiū quid [illegible] publica-
tionis, per tex. in l. si constante. §. ii. ff. solut. ma. tn̄ qn venit iure here-
ditario, cōis oclusio est, eū quoq3 alligari instantię, vt tenet Bal. Ang.
Pau. Cast. i d. §. ii. Dec. in c. qr V. extra de iudic. & facit qd no. Bar.
3 in l. iij. §. j. ff. de sepul. viol. & laicus † succedens clerico alligatur instan-
tię clerici, vt habetur in d. c. qr V. licet in casu contrario sit dubium, ex
4 quo † clericus neq3 volens, potest cōparere coram seculari, c. si diligēti.
de foro compe. Nec obst. qd Bebulcus esset officialis Galloꝝ, arg. c.
5 translato. de const. qr rńdeo, qd † in his quę respiciunt iudicia versus in
trinsecos, nō curamus tyrannidē. arg. l. Barbarius. ff. de off. pręto. et
p Bar. in suo tract. de tyrāno. versi. vij. quęro. & Bal. in l. decernimus.
C. de sacros. eccl. iust in casibus ibi notatis, & satis est q illo tempore po
6 tuerit sub illo iudice paris conueniri: quia † in hac materia attendimus
principium. l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infe. per Arc. in d. c. qr V.

SVMMAE RERVM. XXIII.

1 *INfantem non agnitum in possessorio pro filio non haberi.*

Rogatus

SVMMAE RERVM. XXIIII.

1 *R Emedium l. fin. C. de edicto diui Adr. toll. est remediū adipiscen. possessionis & competit heredi instituto.*
2 *Propter clausulam retentionis usufructus quæ transfert possessionem in donatarium competit remedium possessorium.*
3 *Morte extinguitur possessio.*



EX quo magnificus Co. Alexander sit heres institutus
in testamento reuerendissimi domini Georgij, non est
1 dubium ei competere † remedium. l. fin. C. de ed. diui
Adri. toll. quod est remediū adipiscende possessionis
Competit etiā ei remediū decreti continuande posses-
sionis, quod est vberius, ⁊ vtilius, ⁊ habet vires posses-
sorij recuperande, de quo per Bal. in rub. extra de caus. poss. in c. item
cum quis. de restit. spol. Soc. in l. rem quę nobis. q. v. de acquir. possess.
Ias. consi. cxlvj. in iij. Dec. lxxxij. cum simil. Sed an ex donatione si-
2 bi facta competet remedium possessorium? ⁊ videtur cōpetere † pro-
pter clausulā, Retentionis vsusfructus. quę transfert possessionem in do-
natarium. l. quisquis. l. pen. §. sed siquidem. C. de don. ⁊ propter clausu
lā, Constituti secundum l. quod meo. ff. de acquir. possess. ⁊ quāuis tale
ius, etiā si a notario stipuletur, non transeat, nisi sequuta ratihabitatio-
ne, secundum Soci. in l. j. §. si iusserim. in fin. de acquir. possess. quę non
videtur posse fieri, re non integra, id est, mortuo donatore, vt in simili
per Castr. consil. cxcvij. Dec. cxxvj. ⁊ l. contractus. de regu. iur. Curt.
3 iun. cxx. quia † morte extincta est possessio. l. cū heredes. l. quāuis. vbi
Ang. de acquir. poss. licet aliud sit ratione dnij, fm Io. Andr. in Spec.
de except. act. §. qm. in addit. Petrus de Ceruino, in fin. tamē qr pręsens
fuit obligatio ex constituto, videtur q̄ post mortem duret facultas rei
apprehendendę, secundum Ias. consil. cxlvij. ⁊ Rip. lib. vlti. Respons.
cap. vltimo. Verum quia ista dicta non carent dubitatione melius est
adhęrere possessorio testamenti, quod caret omni scrupulo.

SVMMAE RERVM. XXV.

1 *P Romißio pœna habet tacitam conditionem si arbitrator recte arbitratus fuerit.*
2 *Enormiter læsus dicitur si in sexta parte sit læsio uel aliter arbitrio iudicis.*
3 *Vbicunque pœna committitur ex eo quia contrauenitur alicui actui intelligitur si perseuerauerit in contraueniendo usque ad sententiā.*
4 *Ex æquitate canonica ad euitandam pœnam mora q̄ūq; potest purgari.*
5 *Persona ecclesiasticę quando eorum nihil interest si exigunt pœnas puta compromissales uel similes redduntur suspecta auaritiæ & propterea non debent eas exigere.*
6 *Ecclesia incidit irreuocabiliter in pœnam ex natura contractus & tamen non incidit in conuentionalem.*
7 *Verba hæc facere bonum uarie accipi.*
8 *Ambiguitas uerborum excusat quem a pœna compromißi et talis causa sufficit.*
9 *Hypoteca per solutionem debet extingui non per sententiam.*
10 *In causa diuisionis reseruatum semper censetur ius pignoris.*
11 *Ex actu facto per iudicem non uidetur præsumendus metus.*
12 *Iudex est legis minister.*
13 *Lex non præsumit iudicem quicquam acturum per uim.*
14 *Qui soluit & allegat se soluisse metu iudicis non excusatur.*
15 *Qui est in carcere non dicitur metum pati respectu iudicis.*
16 *Res facta coram iudice non potest rescindi per metum*
17 *Motus qui in constantem uirum cadere non potest in consideratione nō est haben.*
18 *Carceratio non inducit metum secus si minæ et tormenta interuenient.*
19 *Qui soluit rem uel partem rei ad quam est condemnatus censetur approbare sententiam.*
20 *Protestatio metus dependet ab animo ipsius protestantis.*
21 *Quæ dependent ab animo alicuius non pñt per procuratorē expediri.*
22 *Quæ dependent ab animo possunt per procuratorem expediri dum tamen habeat speciale mandatum.*



BReuiter procedendo circa primū quęsitum ex quo per
alios pręstantissimos doctores diffuse allegatum fuit,
videatur dictum Pontium de Boho non incidisse in
pęnas compromissi, ex eo qr petierit reductionem ad
1 arbitrium boni viri: quia † promissio pęnę habet taci-
tam conditionē, si arbitrator recte arbitratus fuerit. l.
si libertus de oper. libert. ⁊ quāuis interuenerit iuramentū non tñ ꝓhi
betur quis petere reuisionē: nec pęna cōmittitur, si enormiter sit lęsus
2 vt est cōis opi. in c. Quintiual. de iureiur. ⁊ dicit † enormiter lęsus si in
sexta parte sit lęsio, vel alias arbitrio iudicis fm Bart. in l. societatem.
§. arbitrorum. ff. pro socio. versi. quęro, vtrum possit. ⁊ tunc pręsumit
dolus arbitratoris, vel saltē lata culpa, quod sufficit, vt per Alex. cōsi.
cxxi. in causa vertente, ⁊ plura ponit Paul. Cast. consi. lxxij. cum duo
bus seq. ⁊ Lanfran. de Oriani. in tract. de arbitrijs. in septima parte cū
multis concord. quia articulus iste est tritissimus. sed difficultatem fa-
cit in casu nostro: quia non videtur probari de aliqua lęsione, nam post-
quam arbitrator primo pronuntiauit, ⁊ Pontius petijt reductionem
statim incidit in pęnā cōpromissi, quę fisco, ⁊ ecclesię ipso iure sint ac-
quisita. l. quoties. C. de don. quę sub modo. l. illō. vbi not. C. de sacros.
eccles. ⁊ in l. illud. C. de donat. vnde licet arbitrator reformauerit, ⁊ par
tes emologauerit, tñ istud factum non habet pręiudicare fisco, ⁊ eccle-
się. quibus est ius quęsitum. ff. sol. matr. vt dicit Bald. Imol. Paul.
Cast. in l. si insulam. §. fin. ff. solu. matrimo. pręsertim cum notarius sit
stipulatus nomine ⁊ vice illorum absentium, vt dicit Alex. ⁊ Aret. ⁊ ibi
Socin. in l. qui Romę. §. Flauius. ff. de verb. oblig. ⁊ est doctr. Bald.
in l. j. ff. de iure fisci. vnde fm laudum ⁊ homologatio tanquam res in-
ter alios deinde facta non habet pręiudicare ecclesię: nec facit fidem lę
sionis in pręiudicium eius rubric. C. res inter alios. l. ij. C. de edend. ⁊
consequenter si Pontius vult euadere pęnā cōpromissi oportet, quod
in hoc iudicio contra fiscum ⁊ ecclesiam probet quod ex primo laudo
erat enormiter grauatus, q̄ forte difficile erit illi ad probandū. Potest
responderi, quod ex quo Pontius non perseuerauit in iudicio redu-
ctionis, sed reuersus est ad primum arbitratorem, qui correxit ea, quę
3 male pronuntiauerat, non dicit incidisse in pęnam. nam † vbicunq; pę
na committitur ex eo, quia contrauenitur alicui actui intelligit si per-
seuerauerit in contraueniendo vsque ad sententiam. l. Papinianus. §.
meminisse. ff. de inoff. test. l. aliam. C. de his quib. vt indig. ⁊ est doctr.
Bart. in l. qui ea mente. ff. de furtis. ⁊ propterea non est verum, quod
statim quęsitum sit ius fisco eo ipso quod Pontius petijt reductionē.
Secundo respondetur, q̄ illa promissio pęnę sub conditione si petatur
reductio, non habet locū, quando petitur reductio ex enormi lęsione, ⁊
pręsumpto dolo arbitratoris, vt est cōis conclusio in dictis locis supra
allegatis, ⁊ ex hoc capite Pontius. eam petijt. vnde antequam declara
tum sit, numquid enormis lęsio, interuenerit pęna non committitur. l.
qui Romę. §. duo fratres. vbi Bart. ⁊ oēs. ff. de verb. oblig. ⁊ dato, q̄d
declaratio arbitratoris posterius facta non haberet nocere ecclesię ⁊ fi-
sco: tamen si fiscus, vel ecclesia volunt obtinere, oportet quod ipsi prius
faciant declarari non adfuisse enormem lęsionem, ex quo ante pęna nō
committitur. Tertio est aduertendum: qr cum hic fiscus reuerendiss.
domini, ⁊ ecclesia agant ad pęnam, non videntur admittendi in casu no
stro, in quo Pontius homologando secunda arbitramenta purgau-
4 moram. ⁊ † ex ęquitate canonica cum his, qui tenentur sequi conscien-
tiam, quandocunq; potest mora purgari ad euitandam pęnā, vt dicit
Bald. consi. cxxiij. super j. in v. volu. sequuntur Moderniores. in l. si
insulam. in ij. not. ff. de verb. oblig. ⁊ facit quod not. Ioan. de Imol. in
5 c. dilecti. de arbit. vbi dicit, quod † personę ecclesiasticę, quando eorum
nihil interest, si exigunt pęnas puta cōpromissales vel similes reddun-
tur suspecti auaritię: ⁊ propterea non debēt eas exigere, ⁊ ita intelligit
text. in c. sua extra de pęnis. sequitur Aretin. ⁊ And. Sicul. in l. iij. §.
Cato in xj. opp. Bart. ff. de verb. oblig. ⁊ ibi ego referendo hoc dictū
Bal. posui multa similia. Nec obstat, si quis diceret, q̄ illa opin. Bal.
videtur contra text. in c. potuit. extra de locato. vbi non purgaē mora
versus ecclesiam nisi breuissimo tpe: qr respondetur, q̄ ille text. loqui-
tur de pęna descendente ex natura contractus: noster casus est de pęna
oriente ex conuentione partium, quę est magis odiosa quod probatur:
6 quia † etiam ecclesia incidit irreuocabiliter in pęnā ex natura contra-
ctus, ⁊ tñ non incidit in conuentionalē, vt dicit Bal. Sali. ⁊ Mod. in
l. placet. per illū tex. C. de sac. sanct. eccles. Circa scdm ⁊ quartū dubiū,
dicendum est dictum Pontium non incidisse in pęnas, nec videri con-
uenisse. Primo, quia in laudo simpliciter dicitur, q̄ Pontius tenetur
7 † facere bonum, quę verba habere possunt duplicē intellectū: possunt
enim intelligi, q̄ teneatur reddere rōnem. l. cuz seruus. de cond. ⁊ dem.
⁊ secundum hunc sensum non est dubiū, quin potuit ea tenere iure pi-
gnoris. Item possunt intelligi, q̄ teneatur computare ea: ⁊ sic vel resti-
tuere, ⁊ accipere id, de quo est creditor, vel retinere iure crediti, ⁊ secun-
dum hunc sensum etiā non est dubium. Et si dixeris, ex quo in illo lau-
do condēnabuntur oēs heredes ad aliquid danaum Pontio, videtur
voluisse arbitrator, q̄ Pontius faceret bonum, id est, restitueret Colle
8 ctę dicta vasa. respondetur, q̄ non potest negari, † quin verba sint am-
bigua: propter quam ambiguitatē Pontius excusatur a pena compro
missi, ⁊ talis causa sufficit. l. in testamēto. j. ff. de cond. ⁊ dem. l. de rebus.
ff. de arbit. Ang. Aret. Alex. Ias. in d. §. duo fratres. in ij. lectura. Bar.
Io. And. in add. Spec. tit. de arbit. §. fi. cum concord. per Alex. consi.
cxix. quęritur. Secundo dicitur, quod ex quo non cōstat, q̄ corā dicto
arbitratore sit disputatū de iure hypothecę quam habere se pręsuppo
nit, dictus Pontius dictū Laudū, etiā si expresse contineret, q̄d Pon
tius vasa restitueret, tñ intelligeretur, saluo iure pignoris. l. ex sextante.
9 §. Latinus. ff. de excep. rei iud. quia † hypotheca per solutionem debet
extingui, non per sententiā. l. grege. §. etiam. ff. de pign. ⁊ illud maxime
procedit in casu nostro, in quo pręsupponitur, quod talis sententia sit
10 lata in † causa diuisionis tantum: quo casu reseruatū semper censetur
ius pignoris. l. si cōsensit. §. fi. ff. quib. mod. pig. Itē pręsupponiē quod
in laudo sit grauata dicta Collecta ad onera, quę reperiunē imposita
rebus sibi assignatis, quę verba optime verificantur in pignore, vt fuit
latius per egregios consultores allegatum. Circa tertium dubium dif-
11 ficultatē facit. qr † ex actu facto per iudicem non vr̄ pręsumendus me
12 tus: qr cum † Iudex sit legis minister, † lex non pręsumit eum quic-
13 quam acturum per vim, vnde † non excusaē, qui soluit, ⁊ allegat se sol-
14 uisse metu iudicis: quia † qui est in carcere respectu iudicis nō dicitur
15 metum pati fm Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de epis. ⁊ cler. vbi al-
legat Archid. xv. q. vj. c. sacerdotū. ⁊ facit l. ij. C. de off. ciuil. iud. Itē fa
16 cit regula, qr † res facta corā iudice non pōt rescindi per metum. l. iij.
§. sed vim ff. quod met. cau. vij. q. j. c. pręsentiū. per Aret. in l. accusatio
nis. C. de his quę met. caus. Ias. in l. qui in aliena. §. fi. ff. de acq. hęred.
cū ergo Pontius soluerit certe videtur approbasse Laudum ⁊ carcera
tionē ⁊ pūr non debet posse allegare metum: confirmatur, quia talis

17 † metus non videtur cadere in conſtantem virum, quando ſolum po
nitur in carcere: ⁊ propterea non debet haberi in conſideratione. c. cum
dilectus. extra de his, quę met. cau. ⁊ propterea ſolum agitur actione
iniuriarum non autem de metu, vt per Aret. in d. §. accuſationis. Si
18 vero † vltra carcerationem interueniſſent etiam minę, vel tormenta
bene tunc eſſet iuſtus metus, vt not. declarat Bal. in l. falſus. C. de fur
tis. vbi dicit hoc eſſe valde in arbitrio iudicis, qui ex qualitatibus con-
iecturam faciat, quis metus interuenerit. Secundo difficultatem facit
quia Pontius cum eſſet in carceribus fecit reſtitutionem iſtorum va-
ſorum. vnde videtur approbaſſe carcerationem, ⁊ conſequenter agno-
19 uiſſe dictum debitum: ſicut in ſimili dicimus de eo, † qui ſolui rem, vel
partem rei, ad quam eſt condemnatus, vt cenſeatur approbaſſe ſenten-
tiam. l. ad ſolutionem. C. de re iud. ⁊ quod not. in c. quod ad conſulta-
tionem. extra de re iud. Tertio dubium facit, quia non videtur, ꝙ iſta
proteſtatio ſit facta per Pontium, ſed per procuratorem: ⁊ ideo nõ de
20 bet releuare: quia † proteſtatio metus dependet ab animo ipſius pro-
21 teſtantis, ⁊ † ea quę dependent ab animo alicuius non poſſunt expe-
diri per procuratorem. l. per procuratorem. alias incipit Paulus re-
ſpondit. ff. de acqu. hęre. l. qui in aliena. in prin. vbi not. co. tit. ⁊ in ter
minis noſtris hoc vult Bart. in l. non ſolum. §. morte. verſ. his pręmiſ
ſis, venio. ff. de op. no. nunt. Sed his non obſtantibus, dico in propo-
ſito caſu metus excuſationem locum habere: quia quando proteſtatio
de metu fit, etiam de metu officialis probatur metus quo ad animum
proteſtantis: nec cenſetur cõſentire, vt eſt glo. vbi doct. in l. qui in alie-
na. § fi. ff. de acqui. hęre. ⁊ propterea tolluntur prima obiecta, quę poſ
ſent locum habere, vbi non eſſet facta proteſtatio, vel dependeret actus
ex voluntate duorum, ſed iſte conſenſus Pontij non dependet, niſi ex
animo ſuo: ⁊ propterea dicta proteſtatio ſufficit: ⁊ tunc non eſt opus
aliter probare metum, nec iuſtam cauſam eius vt dixit Ioan. de Imo.
⁊ Alex. in d. §. fi. imo ſi ſimpliciter proteſtatus fuiſſet de animo ſuo, vi-
delicet, ꝙ non conſentiebat, ſatis eſſet, etiam ſi non allegaſſet metum, vt
ibi per eos. ⁊ ita debent intelligi not. in l. qui carcerem. ff. quod met. cauſ.
⁊ per Abb. in c. cum locum. extra de ſponſalib. in c. accedens. de pro-
cur. doct. in l. qui a latronibus. ff. de teſta. in c. fin. de appel. ⁊ ex hoc tol
litur etiam ſecunda ratio, nam cum allegetur metus, nõ poteſt dici car-
cerationem eſſe approbatam, vt in dictis locis habetur. Non obſtat
tertium: quia aut procurator habuit ſpeciale mandatum de proteſtan-
22 do metum, ⁊ proteſtatio tenet: † quia dependentia ab animo poſſunt
per procuratorem expediri dum tamen habeat ſpeciale mandatum. l.
ſi is qui Stichum. ff. de procur. l. ſed ⁊ ſocius. §. fin. ff. pro ſocio. glo. in
cle. j. in verb. pręſenti. de conceſſ. prębendę. Aret. poſt alios. in d. l. per
procuratorem. aut non habuit ſpeciale mandatum, ⁊ tunc regulariter
videretur procedere contrarium in caſu noſtro aliud eſt: quia (vt appa
ret ex dictis ſupra in ij. dubio) Pontius potuit tenere dicta vaſa iure
pignoris, ⁊ propterea fuit iniuſte incarceratus, vnde cum ea reſtitui fe-
cerit exiſtens in carcere, etiam ſi nulla proteſtatio facta eſſet, pręſume-
retur metus. d. l. qui in carcerem. Abb. in d. c. accedens. cum ſimil. ſu-
pra allegatis. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM XXVI.

1 SPoliatus ante omnia eſt reſtituendus.
2 Vltimum ſpolium ſemper eſt purgandum.
3 Impetrantes inueſtituram ſiue infeudationem a Principe de Ca-
ſtro violenter occupato infeudatio nullius eſt momenti & nihil agunt
4 In reſtitutione rei per ſpoliantem reſtitui etiam debent fructus damna
expenſa & intereſſe paſſum propter ſpolium.
5 Spoliatus poſt ſibi reſtitutam poſſeßionem non poteſt conueniri in pe-
titorio niſi tanto tempore ſteterit in pacifica poſſeßione quanto tem-
pore permanſit ſpoliatus.
6 Magis creditur duobus teſtibus affirmantibus ſpolium quàm centum
affirmantibus ſpontaneam renunciationem.
7 Feudi imperialis cognitio pertinet ad imperatorem.
8 Exceptio defectus iuriſdictionis quandocunque opponi poteſt etiam
poſt latas tres ſententias conformes.
9 Regulariter ſententia uel tranſactiones non reſcinduntur ex eo quod
quis noua inſtrumenta repererit fall. coram Principe.
10 Princeps licet reſcripto ſuo reſcindere rem iudicatam non poßit tamen
ex cauſa nouarum probationum poteſt.
11 Dictionis quibuſcunque uis.



MArchionatus Sorannię in cauſa videtur imitandum
eſſe conſilium Iuriſconſulti in l. is, qui deſtinauit. ff. de
rei vend. vt ſcilicet, intentetur potius poſſeſſorium (ſi
quod ſubeſt) quam petitorius. Primo ergo quęritur,
an ex perſona illuſtris d. Bonifacij competat aliquod
tale remedium, ⁊ ex proceſſu caſus redditur ſatis cla-
rus: probatũ eſt enim per teſtes, qualiter Ioannes Paulus ⁊ pater d.
Bonifacium ſpoliauerunt, ⁊ de poſſeſſione dicti Marchionatus eie-
1 cerunt, vnde ſuccedit regula, ꝙ † ſpoliatus ante oĩa eſt reſtituendus. c.
j. de reſtit. ſpolia. l. ſi quis ad ſe fundũ. C. ad leg. Iul. de vi publ. Quod
2 procedit, ẽt ſi aliud ſpolium pręceſſiſſet: quia † vltimum ſpolium ſemper
eſt purgandũ, vt habetur in dictis iuribus, ⁊ in c. fi. extra de ord. cogn.
vnde ⁊ prędo eſt reſtituẽdus. c. in literis. de reſtit. ſpolia. l. j. §. qui a me
ff. de vi, ⁊ vi arm. Itẽ procedit, ẽt ſi ſpoliator auctoritate principis fue-
rit poſſeſſione ꝯfirmatus adhuc enim ſpoliatus reſtituendus eſt. l. au-
ctoritatẽ. C. vnde vi. vbi Bar. gl. in verb. profeſſio. p illũ tex. in l. ij. C.
de iund. ⁊ ſalt. rei domin. lib. xj. p Iaſ. in l. clam poſſidere. §. fi. de acq.
3 poſſ. vnde † impetrantes inueſtiturã, vel infeudationẽ a principe de ca
ſtro violenter occupato, nihil agunt. ⁊ infeudatio nullius eſt momenti,
ſm Bald. in l. j. de ꝯſtit. princ. ⁊ in c. j. ad fin. de nat. feudi. adeo, vt tale
caſtrum nõ poſſit, neq; longiſſimo tpe pręſcribi, ſm Alexã. ꝯſi. iij. in v.
4 Rurſus † procedit, vt non ſufficiat reſtitutio rei ipſius, ſed reſtitui de-
beant ẽt fructus, ⁊ expenſę damna, ⁊ intereſſe paſſa pp ſpolium. c. acce-
dens. ij. vbi Abb. in pen. not. extra vt lit. nõ ꝯteſt. debetq; fieri reſtitu-
tio ad fructus, qui veriſimiliter percipi potuerunt. c. grauis. de reſtitu.
ſpolia. declarat Rota deciſ. xxv. eo. tit. in nouiſ. Addunt aliqui, ꝙ facta
5 reſtitutione, adhuc † ſpoliatus nõ poteſt conueniri in petitorio: niſi tan
to tpe ſteterit in pacifica poſſeſſione, quanto tpe permanſit ſpoliatus p
tex. in c. ij. ⁊ in c. tãdiu. iij. q. ij. tradit Abb. in c. venerabili. I gl. j. de off.
deleg. Rurſus procedit, ẽt ſi facta reſtitutione, recuperatio eſſet diffi-
cilis: dum tñ nõ impoſſibilis, vel quia fortalitium ſit inexpugnabile, ſm
Pau. de Caſt. in l. ij. C. de edic. diui Adr. Alex. in l. naturaliter. §. nihil.
cõe. in j. intellectu. Bar. ff. de acq. poſſ. Itẽ procedit ẽt ſi ꝯ ſpoliatum
6 agentẽ opponeretur exceptio ſpontaneę traditionis: quia † magis credi
tur duobus teſtibus affirmantibus ſpolium, q̃ centum affirmantibus
ſpontaneã renuntiationẽ, ſm Innoc. in c. cũ ſuper. extra de renunt. re-
fert ⁊ ſequitur Ang. in d. l. ſi quis ad ſe fundum. ⁊ Lafranc. de Orian. in
rub. de cauſ. poſ. ⁊ propr. ⁊ rõ eſt, quia pręſumptio eſt ꝯ eũ, qui aſſerit re-
nunciationẽ eſſe ſpontaneã. iuxta tex. in cap. ij. extra de reſti. ſpolia. Et
iſta maxime procedunt, ſi intẽtaretur remediũ can. redintegranda. iij.
q. j. qđ remediũ eſt pinguius alijs interdictis, ſm Soc. in l. rẽ, quę no-
bis. ff. de acq. poſſ. ⁊ datur ꝯ ſucceſſorẽ ẽt ſine vitio. Et ſatis eſt in eo p-
bare, ꝙ abſq; culpa ſua ceciderit a poſſeſſione, vt habetur in d. l. rẽ, quę
nobis. ⁊ ex his ꝯcludo tutiſſimum eſſe d. Bonifacio ſi intentet hãc viã
ſpolij: quę mihi videtur carere omni difficultate. Nec obſtant ſenten-
tię latę in curia Romana, quibus pronuntiatum eſt illã poſſeſſionẽ a
d. Bonifacio occupatã, pendente lite ⁊ per viã attẽtati recte fuiſſe ſub-
latam, ⁊c. quia reſpondeo, quod earum ſententiarum nulla rõ haberi dz tan-
7 quã latarum a iudicibus incompetentibus. Cũ enim † illud ſit feudũ
Imperiale cognitio pertinuit ad Cęſaream maieſtatẽ tanq̃ dñm feu-
di nec potuit ſub alio iudice tractari. ca. cęterum. extra de iud. adeo, vt
nec per viam prorogationis partes alium iudicem adire potuerant, q̃
Cęſarem. ca. ex tranſmiſſa. verſi. de ſeculari feudo. de foro cõpet. Bar.
Alex. Iaſ. cęteri in l. j. §. ⁊ poſt operis. ff. de oper. nou. nunt. poſtquam
8 talis † exceptio defectus iuriſdictionis quandocunq; opponi etiã poſt
latas tres ſententias conformes. gloſſ. in clem. j. verb. non obſtante. de
ſequeſtr. poſſeſſ. Bal. l. j. C. ſi a non compet. iudic. Iaſ. l. iiij. §. condẽna
tum. ff. de re iud. Maxime hoc eſt dicendum in caſu noſtro, in quo nõ
ſolum iudices fuerunt incompetentes. l. j. C. ſi a non compet. iud. ſed
etiam tulerunt ſententiam aduerſus aliam ſententiam reuerendiſſimi
Cardinalis Sedunenſis, quę tranſierat in rem iudicatam ⁊ fuerat exe
quuta. l. poſt ſententiam. C. de ſent. ⁊ interloquut. Et quia dicta ſenten
tia Sedunenſis dictum fuit inuenta, ⁊ inuentus proceſſus authẽticus
debet Cęſarea maieſtas attendere ad rei veritatem circũſcripto rigore
9 illarum ſententiarum ſicut videmus, quod quamuis † regulariter ſen-
tentię, vel tranſactiones non reſcindantur ex eo quod quis noua inſtru
10 menta repererit, tamẽ ſecus eſt coram principe: quia licet † prin. cps re
ſcripto ſuo reſcindere rem iudicatam non poſſit tamen ex cauſa noua-
rum probationũ poteſt. l. diui. ff. de pęnis. l. ij. in fi. ff. ſi libert. ing. eſſe
dic. ⁊ ita in caſu noſtro firmauit dominus Ariminal. in l. ſub prętextu. j.
C. de tranſact. quę deciſio in caſu noſtro, eſt indubitata ſtante incom-
petentia iudicum, vt ſupra dixi. Et ꝙ talis ſit mens Cęſaris maieſta-
tis apparet ex delegationibus fratris Carolo de Lanoi, ⁊ Rurſus An-
tonio de Leua, in quibus expreſſe mandatur, quod procedatur in poſ-
ſeſſorio reſtituendę, non obſtante commiſſione Pontificis Adriani ⁊
in commiſſione facta illuſtri d. Ferdinãdo Gonzagę dicitur, vt ad ex-
peditionem cauſę procedat, reaſſumptis his, quę per commiſſarios Cę
ſareos facta ſunt ⁊ manifeſte ſentit nullam rationẽ habendam eſſe eo-
rum, quę geſta ſunt per commiſſarios apoſtolicos, ⁊ certe cum manife-
ſte appareat de ſententia Cardinalis Sedunenſis ⁊ proceſſu per eum
facto ⁊ exequutione ipſius Cardinalis iuſſu per Salomonem pręfe-
ctum militum facta deprębenditur, manifeſtus error iſtarum ſenten-
tiarum in curia Romana latarum quatenus dicunt d. Bonifacium at-
tentaſſe in pręiudicium pendentię litis cum ipſe eos non deiecerit ſed
Cardinalis tanquam rebellis. Nec de dictę ſententię a Cardinali latę
valore expedit diſputare, tum quia hoc copioſe ⁊ ſubtiliter eſt factũ per
alios doctores, tum quia quicquid ſit in illo articulo ſatis eſt nobis, quod
inde appareat iſtos de Lupis nõ fuiſſe eiectos a d. Bonifacio nec quic-
quam ab eo attentatũ ſed a Cardinali tanq̃ contra rebelles quod pro
batur ex verbis ſententię, ſm doct. Bar. in l. is apud quem. C. de edẽ.
verſi. quęritur an ſit factum. Circa petitorium inueſtitura cõceſſa per
Carolum iiij. Imperatorẽ fuit Hugoleto ⁊ Raymondino ipſorumq;
hęredibus ab ipſis legitime deſcendentibus, ⁊ ſucceſſoribus quibuſ-
cunq;, ⁊ alio loco dicitur conceſſionem fieri in ipſos hęredeſq; ſuos, ⁊
ſucceſſores ex ipſis legitime deſcendentes, ſeu cauſam ab eiſdem haben
tes. Quibus verbis videndum eſt, an poſſint admitti fęminę ⁊ conſe-
quenter filij fęminarum qui ſi mater eorũ eſſet excluſa, nec ipſi poſſent
admitti iuxta l. ſi viua matre. vbi Caſtr. ⁊ Corn. C. de bon. matern. ⁊
in hoc puncto magna videtur inter doctores eſſe altercatio: quia aliqui
11 tenent, ꝙ propter vim † dictionis, quibuſcunque admittantur etiam
extranei ⁊ alias inhabiles, ſecundum glo. iuncto textu in clem. j. de iu-
dic. ⁊ tradit Iaſ. in l. Gallus. §. etiam. de liber. ⁊ poſthum. ⁊ ideo tali
caſu admitterentur etiam ſingulares ſucceſſores, cap. primo de feud.
non. hab. propr. nat. Bal. l. j. quęſt. xxxiiij. de rerum diuiſ. in cap. Im
perialem. in princip. de prohib. feud. alien. per Feder. ⁊ aliqui tenent,
quod vigore iſtorum verborum poſſit feudum tranſmitti etiam per
viam fideicommiſſi, ſecundum Alex. in l. ſi patronus. in prin. ff. ad Treb.

⁊ videtur

⁊ videtur communis opinio, de qua per Alexã. consil. xxx. in j. ⁊ ibi in apostillis ⁊ per Curt. Jun. in tract. feud. parte tertia. q. pen. Matth. de Afflict. in c. j. §. donare. qualiter olim feud. pot. alien. Albert. Bru. consi. x. ⁊ xiiij. do. Jacob. de sancto Georg. in tract. feud. verb. ⁊ cũ pacto quod de ipso feudo possit. Sed tamen ista opinio habet multos contradicentes, vt per Cur. in d. q. pen. ⁊ Curt. Senen. consil. lxxxv. ⁊ Rubeum consi. lxxxiiij. Aretin. ⁊ Socin. in d. l. Gallus. §. etiã. Bal. in d. §. donare. Lud. Gozad. consi. viij. ⁊ xxvj. ⁊ lvj. cũ similibus. Ego autem federe distinctionis soleo concordare istas opiniones, prout alias dixi in l. j. §. item nunciatio. ff. de oper. nou. nunt. sm distinctionem ibi traditam per Bar. Jas. ⁊ doctor. vbi volunt, ꝙ dictio quibuscunqz generaliter quidem intelligatur dum tamen nõ admittantur omnino inhabiles, prout sunt femine vel tales qui dominum adiuuare nõ possent, sm Bal. in d. §. donare. ⁊ quod habetur in c. j. si de feud. defunct. fuer. contr. nec vnquam approbaui illam opinionem Modernorum dicentium, quod in dispositione hominis nõ fit restrictio ad habiles, imo fit in dispositione hominis. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. c. j. de eo, qui fin. sec. agn. glo. l. j. ff. de eo, quod cert. loc. siue in testamentis. l. si mihi Mevia. §. fin. de leg. iij. Oldrad. cclxviij. siue in contractibus. glos. d. l. j. deci. Neap. ccclxxxvj. siue in alijs dispositionibus. l. j. C. qui pro sua iurisdict. ⁊ ideo mihi videtur, ꝙ vigore dictę clausulę non potuerit inuestiri filius sororis, prout etiam diffuse consuluit Ruinus consi. xxxix. in j. cuius laboribus interim ego acquiescam. Quę sententia maxime in casu nostro est obseruanda propter decretum ducale ⁊ Imperiale sub rubrica de feudis. lib. iij. §. ne beneficiorum. vbi dicitur quod infeudationes quibuscunqz verbis conceptę non transeunt nisi ad masculos. Et videtur tale decretum etiam in casu nostro obseruandum esse: quia licet priuilegium originaliter processerit a Carolo iiij. Imperatore, tamen per inuestituram factam in primum Ducem Mediolani omnia feuda imperialia quę in ipso Ducatu continebantur, ceperunt iure directi dominij ad Duces pertinere: quia Imperator eos in locum suum subrogauit. Et licet in hoc sit aliqua difficultas, an potuerit fieri, contradicentibus ipsis feudatarijs, tamen non est dubium, quin accedente eorum consensu, ⁊ recognitione potuerit fieri, sm Bal. in consi. vlt. incipiente, Rex Romanorum. iij. volu. ⁊ habetur in decisione Neapol. clxv. in nouis. Isti autem Marchiones recognouerunt Duces Mediolani, vt apparet per plura documenta, ⁊ ideo videntur se subiecisse legibus dicti ducatus. Fortius dico, ꝙ cum casus finitę lineę euenerit tempore Leonis Pontificis: cum Parmensis ciuitas ab ecclesia possideretur, non curat ecclesia de tali clausula apposita ab Imperatore, quia finito iure dantis, finitum quoqz ius accipientis l. lex vectigali. ff. de pignor. quia ecclesia non habet tanquam ab Imperatore, sed iure suo. Imperator vero habet ab ecclesia tanquam in partem curarum admissus, sm extrauagan. vnam sanctam. de maioritate ⁊ obedientia. in communibus. Unde Pontifex Leo non attenta inuestitura, concessit dictum Marchionatum Juliano fratri, ⁊ ita practicant Romę, de quo tamen videnda est alia extrauagans Ludouici Imperatoris quam ponit Albericus de Rosat in l. bene a Zenone. C. de quadrien. prescription. Et hęc conclusio maxime procedit respectu allodialium, si qua sunt stante statuto Parmensi, quod talia bona non possint relinqui forensibus, de quo (quia articulus est satis clarus, ⁊ per alios diligenter consultum fuit) non insisto vlterius. Illud tamen nõ omittendum, ꝙ istę rationes videntur sublatę per nouam concessionem factam Joanni Paulo per modernũ Imperatorem die x. Aprilis 1530. ⁊ ideo ex persona fisci Cęsarei non videntur militare, sed solum ex persona do. Bonifacij cuius iura fuerunt reseruata per Cęsarem alio priuilegio dato 8. Januarij 1533. Et ideo concludo tutius esse experiri ex iuribus do. Bonifacij, q̃z ex iure fisci Cęsarei. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

Andręas Alciatus Iurisconsul. secundum suprascripta respondi, ⁊ subsignaui.

SVMMAE RERVM. XXVII.

1 *INstrumenta publica de se faciunt fidem & sufficiunt probationi.*
2 *Aduersus publicum documentum requiruntur efficaciores probationes licet alias in ore duorum ubi trium stet omne uerbum.*
3 *Exceptio non numeratę pecunię non habet locum aduersus instrumentum uenditionis cum confessione de pretio recepto.*
4 *Reus de iure non tenetur edere actori ad fundandam eius intentionem.*
5 *Sententia lata ex pręsumptione inducta aduersus non exhibentem rationes nunquam transit in iudicatum quin repertis rationibus & exhibitis iterum cognosci possit.*
6 *Sententia lata pretextu pręsumptionis contraria pręsumptione tollitur.*
7 *Ad ea quę de facto sunt inducta etiam de facto debent aboleri.*
8 *Subsequentia ex pręcedentibus declarantur.*
9 *Interpretatio per quam narratio a conclusione discordat non est accipienda.*
10 *Partes sicut possunt conuenire quod stetur dicto unius testis ita possunt etiam conuenire stetur scripturę priuatę.*
11 *Qui petierunt rationes exhiberi non possunt eas reprobare nisi ex causa superueniente.*
12 *Depositiones factę per uiros grauioris authoritatis pręualent.*
13 *Depositiones eorum qui deponunt secundum pręsumptionem legis pręualent.*



Fundatam esse premitto intentionem Triultiorum
agentium aduersus Sessos. In primis ex duobus
documentis publicis stipulatis per do. Baltazarem
Barcellum nomine illustris do. Theodori Triul-
1 tij quę quidem † instrumenta de se faciunt fidem, ⁊ suf-
ficiunt probationi: quia sunt publica. c. j. de fi. inst. l. si
quis decurio. C. de fal. vbi no. nec facile ab eis est re-
cedendum: alioquin confunderetur omnis rerum gestarum fides. Un-
2 de licet alias in ore duorum, vel trium stet omne verbum, tamẽ † aduer-
sus publicum documentum requiruntur efficaciores probationes. l. te-
stiũ. C. de testib. quod maxime est dicendum in casu nostro, in quo tra-
ctatur de instrumento venditionis, ⁊ precij ex ea causa recepti aduersus
3 quod † exceptio non numeratę pecunię non habet locum, quia statur
confessioni. l. generaliter. C. de non nu. pe. imo etiam in casu in quo tali
exceptioni locus esset puta in contractu mutui: nisi intra biennium ex-
ceptio proponatur, instrumentum stat firmum. nec amplius auditur il-
le, qui pecuniam numeratam non esse contendit. l. in contractibus. C.
de non nu. pec. ⁊ habetur in insti. tit. de lit. oblig. In casu autem no-
stro hęc querela fuit proposita, etiam lapso decennio, vt merito standum
esset dictis instrumentis. Confirmatur eorum fides ex multiplicatis
assertionibus Comitis Ludouici litigantis cum Hebręo, ⁊ semper affir
mantis dictas pecunias fuisse per Triultios numeratas quę confessio
nes, quamuis deinde non fuerint admissę per iudices, quantum sit respe
ctu preiudicij concernentis ipsum Hebręum, tamen faciunt magnam
pręsumptionem pro veritate rei gestę cum ipsis Triultijs. c. mulieri.
vbi doct. extra de iureiu. maxime cum ipse Comes Ludouicus, dũ age-
ret in humanis per tot annos nunquam sit conquestus, ⁊ semper ratam
habuerit dictam confessionem pecunię sibi numeratę. d. l. in contracti-
bus. ⁊ vxor eius post mortem mariti litigando cũ Hebręo deinde etiam
transigendo tacite approbauerit. Fortius dico, ꝙ etiam si verum fuis-
set ꝙ dictę pecunię realiter numeratę non fuissent, sed Hebręus ille de-
bitor cessus fuisset adhuc obtinere debuerunt ipsi Triultij: quia satis
fuit quod ei volenti debitorem dederint in solutum, consenserintqz tali da
tione liberari, vt ait Bal. in l. fi. C. de constitut. pec. cũ concor. per Cur.
Se. consi. vij. ⁊ ideo etiam si deinde debitor iste Judęus decoxerit, seu
foro cesserit, nihil hoc potuit nocere Triultijs, sed solum Comiti Lu-
douico, qui acceptauerat, vt est doct. Bart. in l. singularia. ff. si cert. pet.
quam ibi sequuntur doct. Nec obstat quod Socin. ibi disputauit ne-
cessariam fuisse probationem, quod Judęus iam antea esset debitor
Triultij: quia hoc dictum non est verum, vt ibi dixi: ⁊ etiam si esset ve-
rum, nihil facit: quia procederet, vbi sequuta non fuisset liberatio: de qua
in casu nostro constat per geminata documenta. Et ista quidem de pla-
no procedunt, ⁊ iuris sunt euidentissimi. Sed in casu nostro difficul
tatem facit ordinatio supremi consilij dominorum xl. qua pronuntiaue
runt dicta duo instrumenta liberationum inuidenda esse, ac si facta non
fuissent: quia ad hoc in quo vertitur tota difficultas presentis cõtrouer
sie respondetur duobus modis. Primo, quia (vt ex eius lectura ap-
paret) illa ordinatio eo colore, ⁊ pretextu fuit lata: quia Triultij non
exhibebãt libros rationum Philippi Moresini, ⁊ sic lata fuit ex pre-
sumptione: quia non potuit persuaderi dominis iudicis, si facta fuisset ve
ra numeratio, quin de hoc extaret scriptura, ⁊ crediderunt, quod spon-
te dicti libri supprimerentur ab heredibus, ⁊ in eorum penam ita ordi-
4 nauerunt, ⁊ quamuis † de iure reus non teneatur edere actori ad fun-
dandam eius intentionem. l. qui accusare. l. fin. C. de edendo. leg. nimis
graue. C. de testib. etiam si iudicium tractetur summarie, ⁊ sine figura,
secundum Bar. in extrauag. ad reprimendum. verb. figura. ipsi negle-
xerunt hanc dispositionem iuris communis ⁊ dicta instrumenta incide-
5 runt, quo sic presupposito, dico, ꝙ talis † sentẽtia lata ex probationibus
priuilegiatis, id est, ex presumptione inducta aduersus non exhibentem
dictas rationes nunquam transit in rem iudicatam, quin repertis ratio
nibus ⁊ exhibitis iterum cognosci possit secundum regulam quam tra-
dit Inno. in c. tua nos. de cohab. cle. ⁊ doct. in l. qui adulterij. per illum
tex. C. ad legem Jul. de adult. ⁊ in l. admonendi. vbi Bartol. ⁊ ibi om-
6 nes sequuntur. ff. de iureiur. merito ergo † sententia illa lata pretextu di
ctę presumptionis contraria presumptione tolletur. l. diuus. vbi Bal.
ff. de in integ. rest. l. cum de indebito. ff. de proba. alias surgeret magna
iniquitas, ⁊ claudicaret iudicium quod grauissimi illi iudices ⁊ ordo
xl. virorum propter illam presumptionem discessisset ab expresse ⁊ in-
dubitata iuris dispositione, ⁊ nunc, ea presumptione cessante non redu
7 ceret partes ad pristinum ius, facit regula quod † ad ea, quę de facto
sunt inducta etiam de facto debent aboleri, secundum glo. in l. minor. in
princ. ff. de euic. ⁊ quod not. Bal. Alex. ⁊ cęteri in l. si pacto quo penã.
C. de pact. Alex. in l. si finita. in j. ff. de damno inf. ⁊ istud postulat sum-
ma equitas de qua in tit. ff. quod quisqz iur. l. j. vt sicut in fauorem Ses-
sorum iudices solam presumptionem sunt sequuti, ita nunc, ea cessante,
in fauorem Triultiorum, sequantur presumptionem ex libris Mo-
resini orientem coniunctam cum veteribus documentis. Secundo
principaliter respondetur quod allegatio istius rescissionis non est ad-
mittenda propter oblationem factam ob ipsis Sessis agentibus cui
Triultij consenserunt valetqz huiusmodi pactum seu conuẽtio, quã-
uis ante litem facta, vt est in simili text. in l. j. §. si quis ante. ff. a quib.
app. non lic. ⁊ in l. fi. in fi. C. de tempor. ⁊ repara. appell. ⁊ qd not. Do-
minic. de Rota decisio. cclxxxvij. in nouis, verba autem dictę oblatio-
nis videntur satis clara esse, quatenus Sessi petunt exhibitionem libro
rum Moresini, vt veritas appareat, ⁊ dicunt se contentos certare cum
armis aduersariorum, id est, vti libris, ⁊ rationibus ipsius Moresini:
quia illud esset certare armis aduersariorum; ⁊ simili modo loquendi

ctuntur doct. in l. j. C. de eden. in ratione decisionis illius tex. & ibi dixi
post alios: apparetq; hęc non esse verba enunciatiua, sed principaliter
ad hoc dicta cum propter aliud non fuerint scripta, nec incidenter ap-
posita secundum declarationem doct. in l. ex his verbis. C. de testament.
in l. vbi Bald. Alex. & Ias. & quamuis supplicatur quod quoties unq;
iustificabitur legitime per scripturas priuatas, fide dignas quod sunt
continentes: computare dictas pecunias, tamen cum supra petierunt exhi-
beri scripturas Moresini, apparet quod de eis intellexerunt tanquam
8 de fide dignis, quia † ex precedentibus declarantur subsequentia. l. si ser
uus plurium. in fine. ff. de lega. j. cum ibi not. Et quia dictio, illa, legiti-
me, habet tacitam subauditionem legitime secundum suprascripta, vt
in simili per Bar. in repe. l. de etate. ff. de minor. allegat not. in l. stipula
tio ista. ff. de verb. obl. & facit quod not. Alexã. in l. j. si certum pet. Et quia
nisi ita intelligeremus narratio non concordaret cum conclusione, quod
9 esset absurdum. Unde talis † interpretatio nunquam est accipienda
l. consi. §. quesitum. vbi docto. ff. de cura. furio. & per Bar. in l. si priuo.
in v. oppo. ff. de ope. no. nunt. His sic premissis deuenio nunc ad re-
solutionem dubiorum que mihi proposita fuerunt. Et in primis cir
ca illud dubium, quam fidem faciant libri ipsius Moresini nuper in-
uenti, atq; pro lucri: respondeo quod faciunt tantum fidei, quantum
sufficiat victorię ipsorum Triuultiorum: quia licet alias diffusius sit ar-
ticulus quam probationem faciant libri rationum de quo per Barto.
in l. vnica ratio. ff. de donation. in l. admonendi. vbi omnes moderni. ff.
de iureiurand. tamen in casu nostro non est opus plena probatione, sed
sufficit coniectura & presumptio, prout supra dixi: quam presumptionē
indubitanter faciunt dicti libri presertim hominis defuncti, secundum
Bart. in d. l. admonendi. per text. in l. qui cum maior. §. fina. ff. de bon.
liber. quem sequitur Bald. in l. rationes. C. de probation. Alex. consil.
lix. viso processu. in ij. Soc. consi. clxxxvj. in controuersia. in ij. maxi-
me cum defunctus sit ante istam controuersiam motam, vnde nulla ca-
dit probabilis suspicio. Item in casu nostro tractatur de exhibitione
librorum facta ex conuentione ipsius partis: vnde etiam tali casu non
10 est dubitandum, quin dicti libri faciant fidem: quia sicut † partes pos-
sunt conuenire quod stetur dicto vnius certi testis, ita etiam possunt cō
uenire, quod stetur scripture priuate, vt dicit Bald. in l. de quibus. ff.
de legib. cum concord. per Alex. in l. j. § fin. de verborum obli. & consil.
cxiij. in iiij. vo. & per Canon. in c. cum P. tabellio. de fide instr. quę con
uentio facta fuit in casu nostro, vt supra deduxi. Nec obstant testes ex-
aminati pro parte aduersa de mala fama, & non legalitate ipsius Mo-
resini: quia respōdetur varijs modis. Et primo quod ex quo ipsi Sessi
11 † petierunt dictas rōnes exhiberi non possunt, nunc eas reprobare nisi
ex cā superueniente. l. si quis testibus. C. de testib. q; in §. & licet. verbo,
supplicijs. in auth. de testibus. Bal. in l. in bonęfidei. C. si certum pet.
Secundo respondetur, quod debent preualere probationes Triuul
12 tiorum de bona fama, & legalitate ipsius, tum quia de hoc † deposuerūt
viri grauioris authoritatis. capit. in nostra extra de testib. cap. licet. de
13 probatio. tum † quia isti deponunt secundum presumptionem legis.
cap. ij. de regul. iuris. l. merito. ff. proc. alij autem ipsi Moresino detre-
ctantes deponunt contra presumptionem legis: vnde minus est credē
dum. l. non est verisimile. vbi glo. ff. de eo quod metus causa. Ludo. Ro-
man. singu. cccvij. tum quia nulla subeṙat causa cur Moresinus falsi-
ficaret istas rationes cum verisimiliter non potuerit diuinare de hac
lite post mortem suam intentata, vt in simili dicit Baldus in d. l. ratio-
nes. nec ipse ex tali re aliquam vtilitatem caperet. Unde cassianum il-
lud Cui Bono. attendi debet: vt in simili inquit Bart. in l. fina. ff. de
q. argum. l. j. §. sed si quis instrumenta. C. de lat. liber. tollenda. & quod
not. Alber. de Ros. in l. ij. §. si quis. per illum text. ff. ne quid in loco pu
blic. Nec obstat quod in dictis libris sint quinque partitę quę di-
scordant in facto narrationis licet concordent in precio exbursato, quia
istud nihil est cum veritas sit quod facta fuerit exbursatio, nec ideo scri-
ptura dicatur falsa, vt per Petrum de Ancha. Com. cxxiij. Rumnald.
in l. penul. in fine. C. de transaction. Felin. in cap. fraternitatis. extra de
heretic. nec quisquam refert, q; pecunię sint a Moresino numeratę an
per aliam personam, quę hoc creditum transferret in Moresinum. l.
singularia. ff. si certum pet. & in omnem casum partitę Moresini coad-
iuuantur per dicta duo instrumenta publica, per tot iteratas confessio-
nes, de quibus supra dixi, & ideo omnis suspicio tollitur, & fides supple
tur, vt dicitur in l. si quis ex argentarijs. §. cogantur. ff. de edendo. Et
hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXVIII.

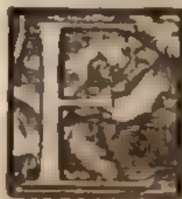
1 SPoliatus ante omnia est restituendus.
2 Predo ante omnia est restituendus.
3 Imperator non potest violento possessori concedere castrum quod
ille per vim occupauerit.
4 Principi non licet sibi ipsi ius dicere in facto suo.
5 C. ad decimas de restitutiones spoliatus sensus.
6 Donandi modus.
7 Quoties vasallus committit aduersus dominum vel aduersus legē feu-
di delictum eius preiudicat etiam sequenti in gradu & feudum con-
solidatur in dominum.
8 Contractus predecessoris obligat successorem dum tamen rite hoc fa-
ciat non causa successoris supplantan.
9 Index potest non citato possessore ei possessionem auferre si sciat noto-
rie spolium ab eo commissum esse.
10 Princeps nunquam citatur sed ipsius fiscales duntaxat.

RESpectu possessorij castris presens non videtur habe-
re magnam difficultatem, quin illustris dñs Vespa-
sianus Gonzaga restituendus sit ad possessionē Ca-
stri maioris, & etiam oppidorum de quibus agitur
cum maiores sui de facto fuerint spoliati a duce Me
diolani, fundatur enim eius intentio ex eo, q; est spo-
1 liatus, & qui † spoliatus est, ante omnia est restituen-
dus. l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam de vi. cap. j. de restitut.
spoliator. nec admittitur in tali iudicio aliqua exceptio concernens iu-
2 stitiam cause: quia etiam † predo ante omnia est restituendus. cap. in
literis. de restit. spoliatorum. §. recuperandę. institu. de interd. nec etiam
refert, q; spolium esset factum auctoritate alicuius iudicis: quia tali ca-
su videtur procedere tanquam priuatus, fm Abb. in cap. dilectus. j. in
vltimo notab. de rescriptis. facit l. meminerint. C. vnde vi. nec rursus
refert. quod spoliator auctoritate principis fuerit confirmatus: adhuc
enim ante omnia spoliatus est restituendus. l. auctoritate. C. vnde vi.
vbi Bart. glo. in l. ij. C. de fund. & salt. rei dom. lib. xj. ideo impetran-
tes inuestituram, seu infeudationem a principe pro castris violenter oc
cupatis nihil agunt: quia infeudatio nullius est momenti, fm Bald. in
3 l. j. de constitut. principum. imo † Imperator non potest violento pos-
sessori concedere castrum quod ille per vim occupauerit, fm Baldum
in cap. j. ad fi. donatur. feud. nec talis occupator quãuis per principem
confirmatus etiam longissimo tpe possidens posset prescriptionis be-
neficio adiuuari, fm Alexan. consi. ij. lib. v. Et procedit conclusio ma
4 xime in ipso principe, qui ipse spoliauerit, prout in casu nostro: q; † non
licuit sibi ipsi ius dicere in facto suo, vt in cap j. § preterea. de prohib.
feud. alien. per Feder. in vsibus feudorum. & habetur in cap. nouit. ex-
tra de iud. l. j. C. ne quis in sua cau. Et quia quo ad hoc erat iudex in-
competens, vnde etiam tali casu militat regula supradicta, fm Anton.
in cap. conquerente. de restitut. spol. & Specu. titu. de petit. & possess. §.
quoniam. Socin. consi. xj in j. volu. Iudicium enim pertinebat ad ip-
sum Imperatorem, a quo vterq; pretendebat ius inuestiturę, secundū
textum in c ceterum extra de iudic. de quo per Alexand. consi. j. in v.
volu. Socin. consi. xxvj. in j. in ij. volu. imo etiam si ipse dux Franci-
scus eum habuisset in vasallum, tamen, quando questio vertitur inter
dñm, & vasallum ipse non debet esse iudex, sed pares regni, seu alij vasal
li, secundum glos. in d. c. ceterum. & per Alex. consi. xxix. in j. in j. volu.
Bartho. Veron. cau. xcij. Solum superest respondere vni ratio-
ni, quę in contrarium adducitur, videlicet q; huic agenti recuperandę
iudicio videtur obstare exceptio notoria, non iuris ipsius agentis. ex
5 quo Cęsar non habet rata ea, quę gesta sunt per Gallos &c. † c. ad de-
cimas. de rest. spo. lib. vj. Sed ad hoc respondetur, quod text. in d. c. ad
decimas. non ita indistincte procedit imo spoliatus admittitur, etiam
quod sibi obstet exceptio notoria. c. porro. extra de diuort. per Bar. in
l. naturaliter. §. nihil commune. in primo intellectu. ff. de acquirenda
possess. Preterea non est verum quod huic obstet exceptio notoria,
imo prorsus nulla ei obstat, quia habet bonam causam in petitorio, vt
mox dicam. In secundo articulo principali concernente petitorium
dico adhuc prefatum illustrem Vespasianum debere obtinere, cuius in-
tentio fundatur ex concessione quondam Max imiliani Imperatoris
facta anno 1516. quo tpe Dux Maximilianus Sforzia erat in Gal-
lia concors cū Gallis hostibus ipsius Imperatoris. Uerba aūt conces
6 sionis sunt Damus tibi † & concedimus oppidum Casalis & tres villas, &c.
quę verba importent siue feudum siue donationem idem est, quantum
ad casum nostrum: & ideo non oportet multum hac in re laborare. Ego
tamen sentio quod potius importet donationē per ea quę ponit Oldr.
in consi. clix. incipien. ex presenti themate quatuor. quem refert, & sequi
tur Alber. in rubr. C. de donat. Alexand. consi. xxij. in prelud. feudo-
rum. Dec. consi. xxxix. ccvij. cclxix. cccx. Unde cum illustris Vespa
sianus habeat titulum a vero dño, id est, ab Imperatore, licuit sibi pos-
sessionem redimere ab occupatoribus, id est a Gallis, c. dilectus. j. de
simon. maxime cum tali redemptioni consensum prestiterit ipse Impe
rator. cap. nuper. cap. nisi. de donatio. inter vir. cap j. §. & si clientulus.
versic. si non. de alien. feud. in vsib. feudorum. Nec obstat, quod ius
eo tpe non erat in Imperatore, sed in Ducibus Sforziacis: q; ad illud
obiectum, in quo vertitur cardo totius litis: respondeo tribus modis.
Primo quod imo ius erat in Imperatore: q; Maximilianus Sfor-
zia aduersus fidelitatem conuenerat cum Gallis, quo casu ceciderat a
iure suo, & feudum reuertebatur ad dñm, non autē ad proximum agna-
7 tum, id est, ad ducem Franciscum: quia † quoties vasallus committit
aduersus dñm vel aduersus legem feudi delictum eius preiudicat etiā
sequenti in gradu, & feudum consolidatur in dñm. cap. j. si vasal. feud.
priu. not. in cap. vnico. §. si vasallus. si de feud. def. fu. c. controuer. & est
doctr. Barto. in l. cum qui. ff. de interd. & releg. quę doctrina est cō ter
approbata, vt per Alexan. consi. xxx. in j. volum. cons ij. consi. xix. in v.
volum Et est certissimum quod Imperator ex illo facto: quia tradidit
arcem Gallis, & cum eis conuenit habebat illum pro rebelli imperij: &
ideo feudum Ducatus ad se pertinerat, & ita etiam obseruauit Mo-
dernus Imperator Carolus, qui noluit admittere Ducem Franciscū
ex veteri inuestitura, tanquam illa expirasset, sed dedit nouam, & quidē
magno pretio, vnde quod ius in se seruauit idem equum est, vt in alijs
quoque obseruet. l. j. ff. quod quisque iuris. Cum ergo ius esset tunc in
Imperatore potuit illud concedere Gonzagis & ista responsio videtur
mihi clarissima. Secundo respondeo, q; etiam posito q; Imperator
tunc ius non haberet, tamen adhuc sustinenda sit dicta concessio: cum
enim consolidatum sit hodie vtile dominium cum directo, & superuene
rit ius in personam Imperatoris Caroli debet habere ratam concessio
nem aui sui, cui in Imperio successit: cum enim maxime conueniat cel-
situdini imperiali facere tales donationes. l. cum plures. §. penult. ff. de
administr. tutorum. not. per doct. in l. pactum curatoris. C. de pactis.
debet successor hoc approbare: quia (vt inquit Bal. in cap. j. qui suc-
8 cess. feud.) † cōtractus predecessoris obligat successorem: dum tamen
rite

sive hoc faciat, non causa successoris supplantandi, quod arbitror ego
esse verum in donatione, prout in casu nostro: in feudo vero esset distin-
guendum, prout in dicto cap. I. & in cap. unico. §. mortuus. si de feud.
fuer. controver. inter dom. & indistincte hoc procederet etiam in feudo
si praesupponamus Imperatorem Carolū fuisse heredem avi sui Ma
ximiliani: tunc enim indistincte teneretur habere ratos contractus au-
ctoris sui & ex iure superveniente in personam heredis confirmaretur
concessio quae prius fuisset inutilis per ea quae habentur per Barto. &
docto. in l. cum vir. ff. de usucapio. Tertio respondetur quod quicquid
sit circa supra scriptas rationes res videtur clarior propter sententiam
Ducis Borbonij: habet enim pro se illustris Vespasianus rem iudica-
tam. Nec obstat, quod dicta sententia si redigatur ad rigorem iudicia-
lem videatur pati aliquas difficultates, quia respondeo quod Dux Bor
bonij locum tenens Caesaris & procedens ex persona eius non tenebat
servare ordinem iudiciorum in procedendo, ut est text. in cap. ad peti-
tionem. in fine. de accusat. quē not. ad hoc Bal. in cap. ij. de nou. form.
fid. Idem etiam tenent doct. in cap. in causis. extra de re iud. & per Jas.
in l. fina. C. unde legit. Item respondeo quod cum Dux Franciscus
de facto, & vi armata illum eiecisset debuit illud de facto attētatum etiā
de facto revocari. glo. in l. minor. in princip. ff. de evict. Alex. Jas. Dec.
in l. si pacto quo poenam. C. de transact. & facit quod consuluit Ludou.
9 Roman. consi. cccclxxxij. in fine ubi potest † iudex etiam non citato
possessore ei possessionem auferre si sciat notorie spolium ab eo commis-
sum esse. Et hoc maxime dicendum in Duce Borbonij, qui erat opti-
me informatus de tali spolio, & qui debuit iudicare secundum conscien
tiam, non attentis probationibus. per doctri. Bart. in l. j. in fine. C. ut
quae desi. ad. par. quem ibi sequuntur docto. & Guido Papae deci. xxix.
Nec obstat, quod non appareat de citatione peremptoria: quia cum Bor-
bonius procederet summarie, & de plano non fuit necessariū aliud per-
emptorium, ut est tex. in clemen. saepe. versi. sententiam. de verb. signif.
Item cum tale spolium esset notorium ipsi Duci, nō fuit necessaria alia
citatio peremptoria. cap. cum olim. extra de re iud. per Abb. & Canon.
in ca. cum sit. §. praeterea. extra de appel. Et hoc maxime dicendum in
dicto Duce qui non tenebatur servare ordinem iudiciarium, ut supra
dixi, satisque fuit citasse advocatum & procuratorem fiscalem qui ex ordi-
nibus, & natura officij sui erāt pcuratores speciales ipsius ducis Fran
10 cisci, & ideo etiam in practica † videmus quod nunquam Dux ipse ci
tatur, sed duntaxat ipsi fiscales. l. j. in princip. ff. de offic. procon. Caesar.
per Cinum & docto. in l. si procurator. C. de edendo. & forte tunc Dux
ipse Franciscus non possidebat, sed erat obsessus in arce Mediolani,
& Caesar ipse possidebat: unde frustra fuisset citandus. Quae omnia di-
cta sunt ad finem ostendendi, quod non est verum quod obstet exceptio no
toria defectus tituli in hoc iudicio possessorio, non quod pars velit cu-
mulare petitorium, & ideo concludo partes reverendissimi dñi Caesa-
rei delegati esse in restituendo praefatum illustrem Vespasianum ad pos
sessionē dicti castri tanquā spoliatum. Salvo iure partium in petitorio.

SUMMAE RERUM. XXIX.

1 *Confessio facta simpliciter in testamento non probat & est revo cabilis nisi testator moriatur in eadem voluntate quia valet in vim legati.*
2 *Testes singulares non probant.*
3 *Duo testes deponentes de confessione facta parte praesente non faciunt nisi sufficientem probationem.*
4 *Mutuans pecunias & recipiens pratum ad utendum donec sibi restituantur pecunia facit contractum usurarium.*
5 *In contractu usurario fructus percepti computantur in sortem.*
6 *Haeres tenetur exonerare conscientiam defuncti.*
7 *Exceptio quae obstat principali obstat etiam cuilibet habēti cām ab eo.*
8 *Duo testes deponentes de confessione extraiudiciali facta parte praesente & acceptante licet sint singulares tū iunguntur ut plene probent.*
9 *Ubicunque duo testes contestes plene probant tunc unus testis facit semiplenam probationem.*
10 *Confessio probata per duos testes plene probat.*
11 *Si unus testis deponit de veritate facti alius de confessione parte praesente facta isti testes iunguntur & quilibet facit semiplenam unde probat plene.*
12 *Duae semiplenae probationes diversi generis iunguntur ut probent quando tendunt ad eundem finem.*
13 *Duo testes singulares deponentes de confessione extraiudiciali nō coniunguntur.*
14 *Testes sive sint contestes sive sint singulares singularitate adminiculativa commode probant.*
15 *Iudex debet applicare animum non ad unum genus probationis tantū sed etiam ad diversas dummodo concludant in eundem finem.*
16 *Duo testes singulares probant semiplene duas confessiones quae geminatio illud auget quod per singularitatem fuerat diminutum.*
17 *Quando actor intentat exercitium directae actionis alteri competentis tunc confessio principalis quocūque tempore facta praeiudicat agēti.*
18 *Quando est facta cessio & si confessio sit facta ante cessionem adhuc praeiudicat cessionario.*
19 *Quando confessio fit a cedente post cessionem factam de qua tamen cessione debitor nullam notitiā habuit isto casu praeiudicat cessionario.*
20 *Quando debitor habet simplicem notitiam cessionis & cessio est facta commodo ipsius cedentis tunc confessio praeiudicat cessionario sicut praeiudicaret cedenti.*
21 *Viri prudentes contrahentes solent prius bene considerare instrumenta antequam consentiant contractu.*
22 *Licet non sit licitum subornare testem tamen est licitum eum instruere adducendū veritatem ne propter ignorantiā peccet in testificādo.*
23 *Contrarietas quae potest cōcordari nihil minuit de fide testis deponētes.*
24 *Contrarietas circa non principalia negotij non vitiat dictum testis.*
25 *Modica falsitas non tangens negocium principale non sufficit ut ideo testis reprobetur.*
26 *Probabilis est oblivio quae consistit in tempore.*
27 *Pluralitas debitorum non praesumitur sicut nec aliarum rerum.*
28 *In casibus in quibus mulieres admittuntur ad testificandum mulieres sunt omni exceptione maiores & earum dictum facit semiplenā probationem adeo quod defertur iuramentum in supplementum.*
29 *Bannum non operatur aliquem effectum extra territorium.*
30 *Infamis non admittitur ad dignitates.*
31 *Testis infamia facti comitatus non reijcitur in causis pecuniarijs.*
32 *Improbus quis si bannitus fuerit & per 60. annos steterit probus censetur purgata omnis macula per diuturnitatem tanti temporis.*
33 *In impubere non cadit doli suspicio.*
34 *Semiplene probanti debet deferri iuramentum in supplementum &c.*



Expenso processu causae vertentis, inter magistrum
Gulielmum, & nobilem Antonium casus videretur
dubitabilis. Et prima facie videbatur intentionem
agentis esse fundatam per apocham per eum pro-
ductam, & instrumentum cessionis, ex quo pro par-
te Antonij convenit, non videtur sufficienter proba
tum de liberatione seu solutione. Nam dato, quod
testes per eum producti essent maiores omni exce-
ptione, quod tamen negatur per aliquas rationes, quas infra d. sentiā,
nihilominus adhuc non est plene probatum: nam Bertrandus Mar
tini Notarius simpliciter attestatur, quod Butona creditrix in testamen
to voluit apponere confessionē, qualiter sibi satisfactum fuerat: sed ipse
notarius non apposuit, tanquam talis confessio esset impertinens ad
1 testamentum, sed istud dictum non videtur probare: † quia confessio
facta simpliciter in testamento non probat, & est revocabilis: nisi testa-
tor moriatur in eadem voluntate, quia valet in vim legati. l. cum quis
decedens. §. codicillis. ff de leg. iij. l. Lucius. §. quisquis. ff. de leg. ij. &
ibi docto. & ibi canon. in c. fin. de success. ab int. sed legatum non probat
neque semiplene per unum testem, ut dicit Bartol in l. admonendi. ff. de
iureiur. Nec etiam Margareta, neque presbyter Suffredus videntur
probare: quia deponunt simpliciter cōfessione extra iudiciali facta, par
2 te praesente, & † sunt singulares: quia unus deponit de una, alius depo-
nit de alia facta alio tpe: ergo non probant. l. iurisiurandi. ubi Bal. C.
de testib. & hoc in terminis videtur tenuisse Jac. de Rau. Pet. & Cin.
in l. un. C. quae sit longa consue. Bald. in l. Publia. in fin. ff depos. & est
ratio: quia quaelibet probatio est de se imperfecta. unde non coniungitur sm
Salic. in d. l. admonēdi. quem ibi refert, & sequitur Jo. Baptista, de S.
3 Severino. & suadetur ista opinio rōne, nam † si duo testes deponant de
eadem confessione facta, parte praesente, certū est, quod non faciunt nisi
sufficientem probationem, ut per Bald. in d. l. Publia. & in l. si nō for-
tē. §. indebitum. ff. de cond. indeb. Abb. in c. cū dilectus. de succ. ab in-
test. Pau. de Cast. consi. cccxciij. quaeritur. Alex. consi. xxv. viso instru
mēto. in ij. vol. Fran. de Curte in rep. d. l. admonendi. ergo si deponūt
de diversis actis debet diminui de fide: quia alias sequeretur, quod singu-
laritas nihil operaretur, quod est absurdū d. l. iurisiurandi. Sed his nō
obstantibus, puto dictum Antoniū esse absolvendum, pro cuius eviden
tiore declaratione videbimus de duobus. Primo, nunquid sit fundata
intētio creditoris ex apocha. Secundo, nunquid dictus Antonius ple
ne probaverit exceptiones suas. Circa primum, ut apparet ex lectione
4 apochae, iste creditor † mutuavit Antonio centum florenos, Antonius
dedit sibi pratū ad utendum fruendū donec illi restituisset dictas pecu-
5 nias. certe iste contractus est usurarius, & † debet creditor sibi cōputa-
re fructus in sortē, ut est text. apertus in c. j. extra de usuris. ubi Abb. &
alij notāt & istud non hz difficultatē: & propterea si Antonius satisfecit
de illis centū florenis, cōpetit sibi actio ad repetendū dictos fructus, et
6 ab heredibus. c. tua nos eo. tit. de usuris. & quia tenetur † heres exonera
re conscientiā defuncti. c. fi. de sepult. c. a vobis. ij. de sent. excom. Pet.
de Ancha. in reg. peccatū de reg. iur. in vj. Abb. in c. ij. de praeser. si vero
non satisfecit potest eos fructus cōputare nedum adversus heredē, sed
7 etiā adversus cessionariū: quia † exceptio, quae obstaret principali obstat
etiā cuilibet habenti causam ab eo. l. in his. §. non debet. ff. de reg. iur.
Bal. consi. lxv. in ij. facit quod not. Bart. in l. si superatus. ff. de pign.
Circa scdm dico quod imo Antonius plene probavit exceptionē suam,
8 & sic liberationē. Nam verior est opinio, quod imo duo testes † deponētes
de cōfessione extraiudiciali facta parte praesente & acceptante seu ad in-
stantiā ipsius licet sint singulares, tū iungant & plene probent. pro qua
9 opin. adduco: quia † ubicunque duo testes contestes plene probant tunc
unus testis facit semiplenā probationem sm Bart. in d. l. admonendi.
10 post gl. ibi, sed † confessio probata per duos plene probat, ut supra di-
xi & per Bal consi. ccccxlvij. in iiij. vol. ergo unus facit semiplenā pro-
bationē. sequitur ergo igitur quod dictus presbyter Syfredus faciat semi
11 plenam, & dicta Margareta faciat aliam semiplenam, & sic resultet ple

11 sua probatio cõfirmatur quia † si vnus testis deponat de veritate facti,
alius de confessione, parte præsente facta, isti testes iunguntur & quilib. s
facit semiplenam, vnde plene probant, vt dicit Alex. in l. Gallus. §. ille
casus. vers. sed pro istorũ intelligentia. ff. de lib. & posth. Aret. & Mod.
in c. cum causam. extra de probat. Bal. cons. ccxviij. præsupposito statuto.
in fi. in j. vol. Pau. Cast. consi. cix. visa petitione. in ij. vol. in nouissimis.
& dicit Ias. esse cõem opi. in repet. d. l. admonendi. versi. item adde in-
quantum Bart. cum ergo quilibet facit semiplenã probationem in ca-
su nostro dñe est, vt iungantur & plene probent per doctr. Bar. in d. l. ad-
12 monendi. vers. his præmissis, quæro. vbi concludit, quod † duæ semi-
plene etiam diuersi gñis iunguntur, vt probent, quando tendunt ad eun-
dẽ finem, prout est in casu nostro: quia illæ probationes tendunt ad fines,
vt fidem faciant iudici, quã fidem debet iudex colligere nedum ex vno
gñe probandi, sed etiam ex pluribus. l. iij. §. eiusdem. ff. de testibus. &
in terminis istam partem consulendo firmauit Pau. de Cast. in d. cõsi.
cix. & in consi. cclxix. viso processu agitato. in ij. vol. circa finem. Franc.
de Curte in d. l. admonendi. & licet Ias. in d. l. admonendi. vers. per ista
considera. reprobet Paul. de Cast. per notata per Ant. de But. in c. li-
13 cet. ex quadam. de testib. vbi dicit Ant. ꝙ † duo testes singulares depo
nentes de confessione extraiudiciali non coniunguntur tamen idem Ias.
secutus est Paul. de Cast. & bene: quia Butrius debet intelligi de con-
fessione, quæ facta est, absente parte, de qua etiã per Alex. consi. cxxviij.
ponderatis in ij. si vero sit facta præsente parte vera, & cõis cõclusio est,
ꝙ iungantur, & probent per supra dicta, & facit quod notat Soci. consi.
cclxij. in causa magnifici. Rom. consi. cxxvij. posito, ꝙ dño Dec. consi.
clxiij. versic. & per hoc non obstat. Est verum. ꝙ dum ipsi intelligunt
idem esse si deponãt de confessione facta, parte absente: quod ego illud
non puto verum, sed quãdo pars fuit præsens casus est expeditus. Nõ
obstant notata per doct. in d. l. fin. C. quæ sit longa consuetudo. & Bal.
in d. l. Publia. cum simili. quia loquuntur in probatione mutui, in qua
confessio non simpliciter probat actum naturalem, sed nouam speciem
contractus, scilicet mutuum ciuile. vnde si vnus probet de vero actu, &
sic mutuo naturali alter deponat de mutuo ciuili tanquam deponen-
tes de diuersis rebus non coniunguntur: secus est in alijs contractibus
sm Ias. in d. l. admonendi. & Dec. in d. c. cum causam, cum simi. Non
14 obstat alia ratio: † quia idem est siue testes sint contestes, siue sint singu-
lares singularitate adminiculatiua: quia eodem modo probant secundũ
15 Bal. & Alex. in d. §. ille casus. quia † debet iudex applicare animũ nõ
ad vnum genus probationis tantum, sed etiam ad diuersa: dũmodo
concludant in eundem finem. d. l. iij. per Bar. in d. l. admonẽdi, & sicut
16 duo contestes plene probant vnã confessionẽ, ita † duo singulares pro
bant semiplene duas confessiones, quæ geminatio illud auget, quod per
singularitatem fuerat diminutum. arg. l. Balista. ad Trebell. per Fel.
in c. si cautio. de fid. instr. versic. fallit vltimo. & supra dicta debent tan-
to facilius procedere in confessione, quæ fit ad liberandum, prout est ca
sus nõ, quæ quidem confessio facilius probat, vt est glos. in l. non solum
§. si liberationis. ij. ff. de lib. leg. & consuluit plures Bald. de quo etiam
per Felin. in d. c. si cautio. in vij. fallentia. Ioan. Baptist. de S. Seue-
rino in d. l. admonendi. versic. tertius sit. &c. Et sic concluditur per di
ctos duos testes esse plene probatam liberationem, quorũ dictũ adhuc
confirmatur per attestationem dicti notarij, quæ valde adminiculatur,
& deducit iudicem in probabilem credulitatẽ. vnde procul dubio venit
dictus Antonius cõuentus absoluendus. facit quod notat Pau. Cast.
in d. l. admonendi. & in d. l. Lucius. ff. de his, qui notant. infam. Aduer-
tendum est etiam, quia cũ dictus presbyter Syffredus sit ille, qui fuit
heres institutus a dicta Butona, & iste actor veniat tanquam in tran-
sactione cum eo facta omnia credita fuerint sibi assignata, non potest ve
nire nisi ex iure. quod consequutus est a dicto Syffredo. & propterea
confessio Syffredi presbyteri præiudicaret ipsi agenti, sed quia non vidi
transactionem non possum firmare clare, an talis confessio præiudicet
agenti solũmodo ponam aliquos casus claros in iure, ex quibus d. Iu
dex poterit informari, quid in præsenti casu agendũ sit. Et primus ca-
sus est, quando actor intentat exercitiũ directæ actionis alteri cõpeten-
17 tis, quod est, quando † est simpliciter constitutus procurator, vel est
facta simplex assignatio crediti, non autem cessio actionis, & tunc con-
fessio principalis quocunque tpe facta præiudicat agenti, vt per Cyn. &
Iac. de Aren. in l. fin. C. de procur. per Io. de Imol. in l. facta. §. si hæ-
res. ff. ad Treb. & facit quod notat Io. Andr. in add. Specu. in tit. de
defensore. in add. vlti. vbi ponit an confessio dñi noceat defensori. Se-
18 cundus casus † est, quando facta est cessio, & si cõfessio sit facta ante ces
sionẽ adhuc præiudicat cessionario per regulã id, quæ in alterius. de reg.
iur. in vj. & l. si superatus. ff. de pign. & notat Raph. Com. consil. xxx. in
fine. Istud autẽ quod sit facta confessio ante cessionẽ, nõ probatur ex so-
la inscriptione diei apposita in apocha. quia potuit esse anticipata dies
in fraudẽ. l. scripturas. C. qui pot. in pig. hab. Pau. Cast. cõsi. cxxxiij.
Ser Ludouicus in j. volu. in nouissimis. vnde requiritur alia ꝓbatio.
19 Tertius casus † est, quando confessio fit a cedente post cessionem fa-
ctam de qua tñ cessione debitor nullam notitiam habuit, & etiam illo ca
su præiudicat cessionario. l. fin. ff. de trãsa. Dy. Cy. Ruy. Bar. & Imo.
& Pau. de Cast. in d. §. si hæres. & sufficit, ꝙ debitor habuerit notitiam
etiã alio modo, ꝗ̃ per modum positum in l. iij. C. de nouat. vt per Iac.
But. Bal. & Ang. in l. actor. ff. de procur. nisi cessio eẽt periculo ceden
tis, quia tunc requiritur scientia per viã de qua in d. l. iij. secundũ Ioan.
de Imol. in d. §. si hæres ita intelligentem opin. Dyn. Cyn. Rayn. ibi,
& faciũt notata per Alb. Rosa. in l. fin. C. de procu. & in l. si actor. C. eo.
20 Quartus casus † est, quando debitor habet simpliciter notitiã cessio-
nis, & cessio est facta cõmodo, vel periculo ipsius cedẽtis, & tũc cõfessio
præiudicat cessionario sicut præiudicaret cedenti, sm Iaco. de Aren. &
Bart. in d. §. si hæres per Ant. de But. & Marianũ Soc. in c. in per-
tractandis. in quæst. extra de iur. calum. & dicitur facta periculo cedẽtis
etiã qñ cessionarius est habiturus cum effectu regressum contra ceden
tem, puta quia cedens promiserit de euictione, vel alias teneatur alia
actione versus cessionarium: & ita saluatur opin. Guid. de Suz. & fir-
mauit Alber. Galeo. in sua margarita, & Hubertus de Eugubio quos
refert, & sequitur Io. And. in add. Spec. tit. de cessio. act. §. j. versi. sed
nunquid. & firmat. Io. de Imo. in d. §. si hæres. & ista opinio hz magnã
æquitatem, vt not. latius in dicto loco. & consequenter, si fuimus in ali-
quo istorum casuum, confessio ipsius Syfredi presbyteri heredis no-
cebit cessionario, pro ea parte pro qua cessionarius habet causam ab
eo. Nec obstant obiectiones, quæ adducuntur contra istos testes. Et
primo dum dicitur, ꝙ dictus Syffredus est vir grossus, qui nesciret fa-
cere talem quitantiam, nisi instructus fuisset ab ipso Antonio: quia etiam
dato quod illud sit verum, non sequitur, quin quitantia sit vera, inter-
fuit enim ipsius debitoris, qui satisfecerat videre quitantiam, & curare
quod bene scriberetur: ne talis liberatio refricaretur vnquam in du-
21 bium: imo † viri prudentes contrahentes solent prius bene conside-
rare instrumenta antequam consentiant contractui, prout dicit Paul.
Castr. in l. contractus. C. de fid. instr. nec reperitur, quod illud sit pro-
hibitum, facit quod not. Felin. post alios in c. præterea. de testib. cog.
22 vbi † licet non sit licitum subornare testem, tamen est licitum eum in-
struere ad dicendum veritatem ne propter ignorantiam peccaret in te
stificando: puta quia minus diceret. Nec obstat, quod videatur ille te-
stis sibi cõtrarius: quia dicit, quod de duobus annis, & vltra ante mor
tem ipsius Butonæ fuit rogatus ad conficiendam dictam quitantiam,
& tamen ex quitantia apparet, ꝙ fuit facta nisi de paucis mensibus an-
te mortem ipsius. Nam respondeo, ꝙ hic est nulla contrarietas: quia
stat simul, ꝙ fuerit rogatus de duobus annis ante, & tamen eam non fe
cerit, nec habuerit pro perfecta, nisi a die descripto in ipsa quitantia:
23 † vnde cum ista contrarietas necessario non inferatur, sed possit con-
cordari, nihil detrahit de fide ipsius, vt habetur in cap. cum tu. extra de
24 testib. Præterea ista † contrarietas non est circa principalia nego-
tij: quia nihil refert, qua die fuerit facta quitantia. vnde talis contrarie-
tas non vitiat dictum testis secundũ Ant. de But. in c. ij. in fin. de reg.
25 & † modica falsitas non tangens negotium principale non facit, vt ideo
testis reprobetur secundum Bald. & Imol. l. his verbis. §. fi. ff. de hæ-
red. inst. Alex. consi. v. in causa inquisitionis. in j. Dec. consi. clxiij. vers.
xj. Præterea non est præsumenda hic falsitas, sed potius error: quia
26 vt dicit Bal. in l. presbyteri. C. de epis. & cler. † probabilis est obliuio
in tempore consistens allegat Innocentius, vt ibi per eum. Non ob-
stat, quod Margareta dixerit se nescire, de quo debito loquerentur, &
consequenter posset esse de alio, quia respondeo, ꝙ imo præsumitur. ꝙ
27 sit de isto, ex quo † pluralitas debitorum non præsumitur, sicut nec alia
rum rerum. l. omnium. vbi Mod. C. de testa. c. in præsentia. vbi Dec.
28 in quo not. de probat. & licet sit mulier † tamen dicitur maior omni ex
ceptione, & facit semiplenam probationem ita quod ex solo mulieris di-
cto potest differri iuramentum in supplementum probationis ex quo
sumus in casibus, in quibus mulieres admittuntur, vt dicit d. Io. Bap.
de S. Seuerino, in rep. d. l. admonendi. versi. hic inferri potest quæstio.
Non obstat, ꝙ ille notarius est bannitus a Comitatu Venaysini: quia
29 tale bannum non † operatur aliquem effectum extra territorium ban
nientis. vnde in loco Buxi est persona integra & maior omni exceptio
ne, & admissibiles ad omnes dignitates. l. ij. §. ex actis. vbi dicit Bal.
Alber. de Ros. ita seruari. ff. de origine iuris. Nellus de sancto Gemi
niano in tract. bannitorum. in iij. parte secundi temporis q. lxj. & tamẽ
30 si esset † infamis non deberet admitti ad dignitates. l. ij. C. de dig. lib.
31 xij. c. infamibus. de reg. iur. in vj. & dato † quod aliqua infamia saltem
de facto cum contrahatur, prout aliqui tenuerunt, tamen nõ propter hoc
reijcitur eius testimonium in causis pecuniarijs, vt est communis opi.
in l. cunctos populos. vbi Ias. C. de summ. trin. & fid. cath. & in c. testimo
nium. extra de testibus. & ista maxime procedunt in eo, qui fit bannitus
ex cõtumacia, de quo per Bar. in l. ictus fustium. ff. de his, qui not. in-
fa. Alexã. consi. cxiij. in ij. Alber. de Ros. in l. ex ea. ff. de postul. & cum
32 iste † fuerit impubes bannitus, & steterit probus per lx. annos, certe
censetur purgata omnis macula per diuturnitatem tanti tẽporis. arg.
l. si quis diuturno. ff. de pœnis. & facit tex. in §. nam & si virtuz. in auth.
de monach. per Rom. consi. cccxxvj. & per Ias. l. si prius. in iij. opp. ij.
partis prin. Bar. ff. de op. no. nunt. & quod not. Guid. Papa q. Delph.
33 cclx. Præsertim cum fuerit bannitus impubis, & † existens in ætate, in
qua non cadit suspicio doli. l. j. C. de fals. mon. l. Pupillus si fari. ff. de
acqui. heredit. Et dato, quod casus esset dubius quod non est verum
per supradicta, non potest negari, quin petenti deberet deferri iuramẽ-
tum in supplementum probationis, & hoc indistincte, ex quo plusquam
34 † semiplene probauit, vt habetur in d. l. admonendi.

SVMMAE RERVM. XXX.

1 Doctorum opinio cum sit de processu in actis est referenda.
2 Si in sententia fiat relatio ad opinionem doctorum quod secun-
dum eam iudicatur si appareat non ita esse sententia est ipso
iure nulla.
3 Doctorum opinio ex causis sequenda.
4 Iudex qui habet iudicare cum consilio aliquorũ non tenetur illud sequi
5 Arma potiusquam iura scire milites legislator existimat.
6 Quando fit commissio de aliqua re alicui cuius rei peritiam non habet
non sufficit quod talis habeatur consilium sed debet illud sequi.
7 Qui ex forma legis accipere consilium debet illud etiam sequi tenetur
8 Princeps est lex animata in terris.
9 Participium secuta quid denotet.
10 Opiniones doctorum in iudicando sunt sequendæ.
11 Ex eo quod post secutum est colligitur quod a principio actum fuerit.

Plures

12 *Plures coniecturæ licet per se non sufficiant collectæ tamen sufficiunt.*
13 *Inferior a Principe non potest supplere nullitates & si suppleat actus est nullus.*
14 *Legatus quando in mandato suo habet quod possit facere quicquid Papa potest debet posse dispensare etiam circa processum quia illa clausula habet vim mandati specialis.*
15 *Partes litigantes sub iudice incompetenti & nihil opponunt processus coram eodem iudice factus valet.*
16 *Clausula in principio posita modificat omnia subsequentia.*
17 *Qui fundat intentionem suam in aliquo illud debet probare.*
18 *Rei conuenti actore non probante sunt absoluendi.*
19 *Citatio cum termino nimis breui dato ad cōparendū viciat processum.*
20 *Priuatus sua possessione per tres sententias nullas potest petere se restitui in sua possessione & debet etiam restitui ad fructus non solum perceptos sed etiam qui percipi potuerunt.*
21 *Qui acquiescit executioni sententiæ nullæ videtur sententiam approbasse.*
22 *Qui voluntate propria amisit possessionem non potest pretendere se spoliatum.*
23 *Iuri dicen. de nullitate præscribitur xxx. annis.*
24 *Remedium restitutorium xxx. annis præscribitur.*
25 *Sententia nulla non constituit quem in bona fide.*
26 *Per præscriptionem xxx. annorum purgatur omne vitium etiam reale*
27 *Restitutio in integrum propter præsumptam ignorantiam non videtur habere locum in præscriptione excedente quadraginta annos.*
28 *Qui dicit iudici separatum esse obedire mandato eius ex simili responsione non arguitur aliquis consensus quominus dici possit de nullitate*
29 *Sententia nulla ex consensu partium conualidari non potest in vim sententiæ.*
30 *Executio trium conformium licet nullarum propter nullitatis obiectū impediri non potest.*
31 *Consentiens executioni sententiæ nullæ non censetur renunciare nullitati.*
32 *Hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti.*
33 *Restitutio in integrum propter ignorantiam competit etiam lapsis quadraginta annis.*
34 *In præscriptione longi temporis ipso iure tempus non currit contra pupillos quatenus vero sunt adulti currit ipso iure sed competit restitutio.*



OMissis multis, quę in pręsenti casu possent adduci, breuiter attingam, quę ad victoriam mihi sufficere videantur. & quia quam plurimę nullitates deducuntur, circa quas arbitror ab alijs elegāter fuisse allegatum de vna tantum modo verba faciat per quam clarissime de iure magnifici D. Antonij agentis ostendetur. Et quia in facto constat commissionem per regiā maiestatem factam fuisse D. Senescallo, vt sequuta quorundam doctorū opinione, iudicaret, qui deinde in sententia se eorum opinionem formaliter insequi velle dicit & suppleret defectus processus iuxta constitutionum regiarum formam ex quibus verbis apparet euidens nullitas sententię cum enim ista opinio
1 † doctorum sit de processu: & ideo in actis relata sit, prout etiam referri de iure debuit. c. quoniā extra de elect. per Spec. in tit. de disput. & alleg. §. porro. versi. & nota. Practica Papiens. in tit. de forma petit. instr. co-
2 piam. circa princip. & † in sententia fiat relatio, q secundum eam iudicatur si appareat non ita esse, sententia est ipso iure nulla. vt per Bartol. & doctor. in l. 1. C. de err. calcul. cum concord. In consilio enim doctorum concluditur processum fuisse nullum, & ita iudicandū esse, nisi Rex eos defectus suppleret. vnde cum ipse Rex non suppleuerit, sequitur q
3 non est seruata forma consilij. Confirmatur † & secundo, quia videtur verior opinio, q ille D. Senescallus teneretur sequi eorum sententiā:
4 nam licet dicant doctores, q † iudex, qui habet iudicare cum consi. aliquorum, non tamen tenetur illud sequi. cap. cum olim. extra de arbitr. cum in veteri. de elect. l. quidam. §. primo. ff. de adm. tut. tamen istud non procedit, quando alia est coniectura mentis ipsius committentis vt dicit Hosti. in summa de his quę fiunt a prælatis sine cons. cap. versic. ego dico. sequitur Raph. Com. consilio lv. duo habentes. & per Modern. in cap. ii pro debilitate. extra de offic. delegat. colligitur autem ista mens in casu nostro ex aliquibus coniecturis. Primo ex eo, quod sibi nominatim fuit dictum, quorum doctorum opinionem haberet. vnde videtur, quod illi doctores fuerunt confidentes partium: quo casu legitima est pręsumptio, q actum sit, vt eorum sententia obseruaretur prout concludit Raph. in d. consi. Secundo, quia agebatur in hac causa de difficillimis iuris articulis, quorum notitiam D. Sene-
5 scallus: qui erat miles verisimiliter non habebat: † arma enim potius, quā iura scire milites sacratissimus legislator existimauit. l. fin. in prin.
6 C. de iure deliber. sed quando † fit talis commissio huiusmodi viro de re, cuius peritiam non habet, non sufficit habere consilium, sed debet illud sequi. arg. l. impuberibus. ff. de susp. tut. per Do. Ant. & Ioan. de Imol. in d. c. cum olim. & Alex. in l. si conuenerit. ff. de re iudi. & facit ratio, dicunt enim doctores ideo non teneri iudicem sequi consilium: quia satis est si illud consilium illi suadeat, in quam sententiam, potius ire debeat, quod non potest habere locum in casu nostro, in quo propter articulos iuris in ea difficultate vertētes, erat iudex penitus incapax talis
7 suasionis. Tertio, quia sicut in eo † qui ex forma legis accipere consilium debet, lex dicit, quod etiam illud sequi tenetur. d. l. impuberibus. vbi Bart. & per Ang. Aretin. in §. consequens. instit. de susp. tut. Ita etiam videretur dicendum in eo, qui ex forma commissionis principis iudicat
8 ex quo † Princeps est lex animata interris, vt in istis terminis est glo. in l. & quia. ff. de iur. om. iud. per tex. in §. pen. in fin. in auth. de cōsulib. & simili argumento vtitur Ias. in l. quoties. C. de rei vend. Quarto, q verba commissionis hoc inferre possunt, dum datur illi facultas definiē-
9 di, sequuta opinione doctorum, quod participium, † sequuta, relatum ad definitionem ostendit non posse ab ea opin. recedi, & istud suadet subiecta materia. constituunt enim doctores differentiā an dicatur, quod quis procedat cum consilio, an cum consensu, quia ex cōsilio nemo obligatur ad illud sequendum: secus ex consensu: sed hic non sumus in his dictionibus, sed in verbo opinione. in quo subiecta materia importat,
10 vt iudex eam sequatur: quia † opiniones doctorum in iudicando sunt sequendę. l. ij. in fin. versi. Primus diuus. Augustus ff. de orig. iur. & sic perinde est, ac si dictum esset consensu. Quinto, suadetur hęc opinio, quia (vt apparet ex sententia) egit iudex, vt formaliter tale con-
11 silium sequeretur: vnde † ex eo quod post sequutum est, colligitur q a principio actum fuerit. l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Maced. l. litibus. C. de agr. & cens. per D. Flor. & Fulg. in l. non est necesse. ff. de probat. & per istas coniecturas satis apparet, q debuit iudex sequi dictas
12 opin. & dato, quod † aliquę ex his coniecturis singillatim non essent sufficientes, collectę tamen debent sufficere. l. ij. §. j. ff. de excus. tut. & per Bart. in l. j. §. idem Cornelio. ff. de question. vnde apparet, q nisi iudex sequutus fuerit dictas opin. sententia est nulla ca. ex parte. vbi late per mod. de constit. & habetur in pręallegatis locis. Tertio, confirmatur hęc opin. quia dato etiā, q potuisset iudex recedere a dictis opinionibus, tamen ex lectura sententię apparet, q noluit recedere, vnde si recessit, sententia non valet. ca. cum super extra de offic. deleg. & quod not. Fed. de Senis. consi. cciij. in c. vicarius. iuxta illud vulgare quod potui nolui, quod volui adimplere nequiui. & quod recesserit, apparet, q debuit pronuntiare processum esse nullū, nisi Rex suppleuisset: & tamē pronunciauit eam valere, & ipse suppleuit, attentis regijs constitutionibus. Quod autem non posset ipse supplere probatur eo fundamento
13 quia † inferior a principe non potest supplere nullitate. ex quo non habet potestatem super hoc, & si suppleat, actus est nullus, vt per gloss. in Clem. sępe. in verbo mandamus. de verb. significatione. vbi Moder. attingūt, & habetur in l. nemo potest. ff. de leg. j. sed contra hoc duo obstant. Primo, quia videtur, quod ex forma commissionis potuerit supplere, in qua Rex illi committit vices suas totaliter cum potestate exequendi quicquid ordinauerit: quę verba propter sui generalitatem
14 videntur comprehendere istum casum. sicut videmus, quod † quando legatus in mādato suo habet, q possit facere qcquid Papa pot, debet posse dispensare etiā circa processum: quia hęc clausula habet vim mandati specialis. argum. not. Bart. in l. procurator cum libera. ff. de procur. & firmat Anton. in c. exposuit. de dila. & Alber. in c. cum dilecti. extra de iudic. Secundo obstat, quia dixit se hoc facere vigore constitutionum regiarum, quatenus expediat. nam dato, quod nullę constitutiones reperiantur super hoc non tamen sententia ideo debet esse nulla, ex quo talis error non est euidens, nec potest ad oculum demonstrari: quia posset accidere, q tales constitutiones essent extrauagantes, quarum tamen cognitionem ipse haberet, vt per Bart. & doct. in l. cum prolatis. ff. de re iudic. per Inno. Abb. & Modern. in ca. P. & G. de offic. deleg. quę sententia tantum magis procederet, si teneremus, q imo non fuit necessaria aliqua suppletio ad dictum processum: quia dato, q Rex
15 auocauisset ad se causam appellationis simpliciter, tamen † ex quo partes litigauerunt sub dicto iudice, & nihil opposuerunt valet processus secundum Inno. & Compost. in c. cęterum. de rescript. & per Perus. in c. vt nostrum. in iij. & v. casu, de appellat. Sed his non obstantibus, adhuc dicendum est dictam sententiam esse nullam. Non obstat prima ratio, quia ex quo in mandato regio commissio erat, vt mediante iustitia, Senescallus dictas causas terminaret, licet deinde committantur totaliter vices regię, tamen intelligitur secundum pręmissa, videlicet, me-
16 diante iustitia. arg. Clem. j. & ibi not. de prębend. & † quia clausula in princ. posita modificat omnia subsequentia. l. iij. §. j. ff. de liberis & posthumis. nec est verisimile, quod per talia verba sit sibi concessa facultas conualidandi actum nullum, & sic agendi contra leges. l. formam. C. de off. pręf. pręt. & quod habetur in c. dilecti. secundum primum intellectū extra de iudi. Pręsertim cum eo ipso, q processus erat nullus, ius fuerat quęsitum Domino de Aurosono tunc reo conuento, in cuius pręiudicium non est dicendum quod potuerit Senescallus supplere, vt habetur in l. fi. C. si cō. ius, vel vtil. publ. facit quod no. in l ij. §. merito & §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publ. Non obstat secundum, q nisi ostendatur extare regias constitutiones illi tribuentes, facultatem supplendi. sententia erit nulla. fundata enim est intentio dicentis nullā, ex processu & sententia, ex quibus apparet alio non constito, iuncta etiā dispositione iuris communis, quod Senescallus non poterat supplere.
17 † vnde cum illę constitutiones sint fundamentum intentionis pro validitate, agentium ad eos pertinet, probare iuxta gloss. in ca. venerabilibus. in fin. de sent. excom. in vj. in Clemen. fin. in glos. pen. de rescript. & alio non probato, sententia est euidenter nulla: quia lata fuit, non seruata forma consilij, quod sequi debebat, vt supra conclusi. Et ideo hic non est quęrendum, an valuerit processus factus post auocationem causę. tum quia nullitas causabatur etiā ex alijs causis vt existimo apparere ex dicto consilio, tum quia satis est non fuisse iudicatum secundum formam consilij. Et pręterquam, q ista opinio est verior in iure, habet etiam in se maximam equitatem, quia vt videri potest ex processu & cōsilio dictorum doctorum pars aduersa deiecit istos agentes seu eorum maiores de possessione propter immoderatos fauores. propter quos apparet, quam indebite fuerint isti de Aurasono grauati. Primo,

18 ipsi erant possessores, † rei conuenti. vnde, actore non probante: erant
absoluendi. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. l. qui accusare. C. de eden. & ta
men videmus factum contrarium. duz ordinant errores processus sup-
pleri debere per Regem. Secundo, quia cuz dictus Seneschallus for
te declarasset dictis qui obtinuerunt quod suç intentionis esset, eadem
die fecerunt emanare decretum commissionis Regie, & quod Judex iudi-
caret. vnde apparet fauor satis irrationabilis, & nisi Rex declararet se
prius dictentis commisisse esset manifesta nullitas iuxta not. in [1] pro-
19 lata. n. C. de sent. Tertio, illud apparet † ex citatione, quç fuit prç-
sentata cum nimis breui dilatione, cuz enim repertus esset reus ductus
Aurasione, quç distat per x. leucas ab vrbe Aquensi, debuerat saltem
habere terminum duorum dierum iuxta l. in itinere. ff. de verborum si-
gnificatione. & l. j. ff. si quis caut. & tamen in effectu habuit nisi vnum
diem. Quarto, constat de immoderato fauore partis ex eo: quod iste
reus non reperiebat aduocatos propter potentias aduersarij. & necesse
fuit supplicare Regi, qui prouideret de aduocatis. vnde satis potest
çquus iudex comprçhendere, quomodo fuerit iste processus tunc agi-
tatus. Quinto, cum in consilio dictorum iurisperitorum esset clausu-
la ad vtilitatem ipsius domini Aureson pertinens, videlicet, quod sibi sol
uerentur 600. Floren. Judex eam partes suspendit, & executus est om-
ne, quod in eius damnum pertinebat, & fecit restitui pignus, & suspen-
dit restitutionem pretij contra l. in summa. C. de pigno. Sexto, etiã
in consilio doctorum sunt multa in manifestam lesionem iurium ipsius
Aureson. sed quia hic agitur de nullitate non autem de iniustitia vlte-
rius non insistam satis sic esse demonstratum omnem çquitatem mili-
tare in fauorem ipsius nunc agentis. Secundus principalis articu-
lus est dato quod sententia fuerit nulla nunquid hodie possit de nullitate
20 dici, & agi hoc modo, quo actum fuit, & clarum est, quod † priuatus posses
sione sua etiam per tres sententias nullas potest petere se restitui in sua
possessione, & debet etiam restitui ad fructus non solum perceptos, sed
etiam qui percipi potuerunt. c. cum causa. vbi Abb. Imo. & Mod. ex-
tra de offic. deleg. per D. Phi. ipp. de Perus. in repet. c. dilecto. de ap-
pellat. & hoc etiam aduersus singulares successores. c. sçpe. de resti. spo.
& iij. q. i. c. redintegranda. sed difficultatem in nostro casu faciunt duo.
Primum est, quia videtur dominus Elearius tunc reus conuentus
21 † acquieuisse executioni, & approbasse dictam sententiam, quia iussus
a iudice, vt dicta castra expedita, & libera traderet, & possessionem rela-
xaret victori, respondit se paratum obedire mandatis eius, & sic videt
sententiam approbasse. l. ad solutionem. cum ibi notat. C. de re iudic. &
quod not. Bal. in l. eum qui. in ij. q. C. de iur. omn. iudic. & Card. vbi
in terminis ita dicit se obtinuisse in c. cum ex officij. vbi Feli. refert. ex-
tra de prescr. & idem Card. in suis notis causarum not. cxcvij. incip.
22 quod confessio. Felin. in c. significasti. de foro compet. vnde † cum de
eius voluntate amissa sit possessio non potest prçtendere se spoliatum.
c. ij. extra de restit. spoliat. & sic corruit iudicium. Secundum, quod ob-
stat est, quia cum lapsi sint lxij. anni, videtur, quod possessores sint tuti per
23 prçscriptionem, nam siue loquamur quo † ad ius dicendi nullum tali
iuri prçscribitur trigin. annis. l. sicut. C. de prçs. trigin. ann. per Spec.
in tit. de sent. §. iuxta. in fin. Bald. in c. sçpe. Imol. & Perus. in c. dile-
24 cto. de appell. siue loquamur quo ad † remedium restitutorium. dict.
can. redintegranda. iij. q. j. quod videtur intentatum etiã illud trigin.
annis prçscribitur, vt dicit Gofr. Anto. de But. Abb. & Imol. in cap.
solicite. de restit. spol. Socin. in l. rem, quç nobis. in viij. q. ff. de acquir.
poss. Et dato, quod illi de Ryson, qui obtinuerunt essent in mala fide, ex
25 quo † sententia nulla non constituit in bona fide. d. c. cum causa. & per
But. & alios. in c. si diligenti. de prçscript. tamen si ista castra peruene-
26 runt in singulares successores cum titulo, in quibus † per prçscriptio-
nem trigin. annorum purgatur omne vitium etiam reale. l. j. §. ad hçc.
C. de ann. except. Bart. in l. sequitur. §. si fundum. ff. de vsucap. Alex.
l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acqui. posses. & ideo cum ipsi essent in
bona fide debuerunt posse prçscribere tam ius possessionis quam domi-
nij. Nec deberet concedi in integrum restitutio propter ignorantiam
27 prçsumptam: quia † talis restitutio non videtur habere locum in prç
scriptione excedente quadragin. annos per tex. in l. omnes. C. de prçsc.
trigin. vel quadragin. annorum in fin. & consulunt Alex. consi. cij. & consi.
clxxviij. in ij. volum. Socin. in consi. ij. & consi. xxxviij. in iij. Dec. cõsil.
xxix. Nec etiam videretur esse concedendam restitutionez propter mi
norem çtatem aduersus prçscriptionem: quia si prçscriptio incçpit a
defuncto maiore, & fuit completa existente ipso d. Antonio maiore non
habet locum restitutio. l. j. vbi gl. in verb. iudicij. C. si aduers. rem iud.
doct. in l. quod tempore. C. de restit. milit. Sed tamen his non obstan-
tibus, puto sm intentionem d. Antonij esse pronuntiandum. Nõ obst.
quod D. Elearius per illa verba videatur acquieuisse sententiç: quia ad
28 hoc respondeo dupliciter. Primo, quia † illa responsio fuit facta ad
mandatum ipsius iudicis, vnde non arguitur aliquis consensus, quo-
minus possit dici de nullitate, vt probatur ex tex. in c. quoad consulta-
tionem. vbi Joan. de Imol. & Moder. extra de re iudic. & per Aret.
in c. significauerunt. de testibus. videtur enim respondisse se paratum
obedire magis ex necessitate, & timore iudicis, quam ex vero consensu, &
29 sponte, vt ibi per Aretin. Secundo respondetur, quod cum † senten
tia esset nulla, vt ostendi clarum est, quod ex consensu partium non potest
conualidari in vim sententiç, vt per Bart. in l. j. C. qui pro sua iurisd. &
licet possint confirmari in vim pacti per tex. in l. ij. C. com. vtr. iud. ta-
men istud intelligitur, si appareat de vero consensu consentientis, qui
30 non est in casu nostro: cum enim tres sententiç interuenissent, non † po
terat propter nullitatis obiectum executio impediri. Cle. vt calumnijs
31 de re iudi. vnde dato, † quod consensum sit executioni non tamen censet
renunciatum nullitati imo dicit glo. in dict. Clem. j. in verbo admitta-
tur. quod ex quo, is, qui succubuit non admitteretur ad dicendum de
nullitate, nisi prius sententia plenarie executa, consultum est, vt vltro se
offerat exequutioni ad finem, vt quam primum possit dicere de nullitate &
cum illa glo. ibi transeunt omnes scrib. & facit doctr. Bartol. in l. j. §. &
parui. in fin. ff. quod vi, aut clam. quãuis igitur D. Elearius obtulerit
se pariturum executioni tamen non per hoc cẽsetur approbasse senten-
tiam. & argumentum contrarium procederet quando expresse senten-
tiam approbasset. prout loquitur Bald. & Card. & Felin. supra alleg.
Non obstat, quod videatur obstare prçscriptio: quia quo ad ipsos qui ob-
tinuerunt, clarum est non prçscripsisse propter malam fidem. c. fin. vbi
latissime Moder. extra de prçscript. qui text. procedit etiam in prç-
scriptione iurium personalium, vt est cõis conclusio ibi. Quo vero ad
eorum heredes vniuersales idem est: quia mala fides defuncti illis no-
cet, etiam si nollent eius accessione vti vt est verior, & magis cõis opin.
32 doct. in c. si diligenti. de prçscript. quia tenetur † heres exonerare con-
scientiam defuncti. c. fin. de sepult. & hanc opin. post longas disputatio-
nem approbat Alex. & Jas. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acqu.
poss. & ab hac opin. in iudicando, & consulendo non esse recedendũ af-
firmant Mod. Taurin. nempe Franc. Balbus in tract. prçscript. in
tertia parte princip. in ij. membro q. xij. Quo vero ad successores singu
lares, qui possiderent cum bona fide & titulo, opus esset restitutione in
integrum ex clausula generali. propter ignorantiam quç prçsumitur ex
quo D. Antonius in alterius locũ successit. l. qui in alterius. ff. de reg.
iur. & ideo petens talem restitutionem non compellitur aliter probare
ignorantiam, vt dicit Paul. de Cast. consi. cccxi. circa id, quod primo.
in fin. in ij. volum. secundum vltimam impressionem. & magis cõmu-
33 nis conclusio est, quod † dicta restitutio competat, etiam lapsis quadra-
gin. annis, vt per Alexan. in consi. lxxi. consi. lxxxiij. in ij. volum. consi.
cxvi. in v. & ita tenuit etiam Socin. consi. lxxxvi. in j. & alibi sçpe, & idez
tenet Jas. in l. sicut. C. de testa. mil. Felin. in d. c. vigilanti. de prçscrip. &
ab hac non esset recedendum in consulendo ex quo est magis cõis opi.
vt dicunt Mod. Taurin. in d. tract. in vlt. parte quartç partis princ.
quçst. xxix. Aduersus eos etiam competit restitutio ex capite minoris
34 çtatis, in quo remedio cõis cõclusio est † quod cõtra pupillos in prç-
scriptione longi temporis ipso iure tempus non currit: quatenus vero
sunt adulti currit ipso iure, sed competit restitutio. l. sicut. C. de prçscr.
triginta, vel quadraginta annorum. per Bart. Bald. & cçteros. in l. fi.
C. in quibus causis. in integrum restituatur. & secundum istam doctri-
nam facienda est computatio. sed quia ego non sum instructus de hac
çtate illustres domini iudicantes ex processu suam conscientiam infor-
mabunt, quos Deus Optim. Max. in viam veritatis deducat. Et
hçc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXI.

1 EXceptio rei iudicatæ in diuersis cessat.
2 Modus agendi in primis obseruandus est.
3 Succumbens ex una qualitate ad idem agere potest ex alia.
4 Ex qualitate adiecta dignoscitur quæ actio intentata sit.
5 Qualitas praecedens uidetur in sequenti capitulo repetita quando in medio non sunt alia capitula.
6 Dictionis dicta natura.
7 Dictionis præfata natura.
8 Petitio debet declarari secundum intentionem partis quę eã produxit.
9 Fundus dotalis specialiter ad uxorem pertinet bona tamen mariti ex dispositione legis sunt hypothecata ipsi uxori.
10 Non potest quis duas actiones ad idem tenẽtes eodẽ iudicio cumulare.
11 Tacitum non inducitur nisi ob defectum expressi.
12 Expressum facit cessare tacitum.
13 Non subsistente expressa hypotheca lex tacitam inducit.
14 Executio sicut detur respectu expressorum in instrumento ita etiã datur in tacita hypotheca.
15 Hypotecarum genera earum dignoscendi modus.
16 Quoties aliqua dictio profertur duo significata habens si ad alterũ tantum referri debet de eo intelligimus quod magis proprie significatur.
17 Vna præsumptio tollitur per contrariam.
18 Verba ambigua libelli recipiunt interpretationẽ ex intentionẽ agẽtis.
19 Clausula quæ ponuntur in libello uidelicet super quibus omnibus ratio ut deducens ratio agentium fauorem respiciunt non autem contra eos intelligi debent.
20 Clausula in libello posita pro libelli sustentatione non inducunt quod possint intentari remedia quæ simul stare non possunt.
21 Statutum in Notorijs attendi debet.
22 Articuli euidenter nulli admitti debent ad hoc ut statutum aliquid operetur.



Elius illustris matronç dominç Clarç Sforsię in cau
sa videtur partes magnificorum ius reddere debe-
tuum esse, vt capitula admittant, & pro ea pronuntiẽt:
1 & licet † ei rei iudicatç exceptio opponatur, tamen
non videtur iuridice opponi: cum enim in priore iu-
dicio egerit virtute hypothecç conuentionalis ad ca
strum Monguty, & succubuerit, non tamen potest prohiberi ad eandẽ
rem agere virtute hypothecç tacitç legalis: nec debet sibi obstare exce-
ptio. l. si mater. §. si quis autem. ff. de excep. rei iudi. not. in l. pen. C. de
ingen. manu. Et pro hac parte primo adducitur: quia in petitione agi-
tur ad castrum Monguty iure dominij tanquam iure de pertinentiis
plebis Incini. vbi vero ius dominij non esset potens ad obtinendum
tunc

tunc dictum castrum fuit petitum iure obligationis, & hypothecę virtu
te, causa, & occasione instrumenti dotis, & contentorum in eo, ex quibus
verbis apparet qualitas vigore, cuius fuit intentata actio, videlicet, illa
tanquam de pertinētijs plebis Jncini, quę qualitas est maxime atten
2 denda, quia † modus agendi in primis obseruandus est. l. habebat. in
prin. ff. de inst. act. per Inn. in c. dudum. de elect. Moder. in l. edita.
3 C. de eden. & quia † succumbens ex vna qualitate, ad idē agere potest
ex alia. d. l. si mater. §. si quis autem. & facit, quod not. Bart. in l. denun
4 tiasse. §. quid tamen. ff. ad l. Jul. de adult. Item, quia † ex qualitate
adiecta dignoscitur, quę actio intentata sit, vt per Bar. in d. §. quid tū.
vnde cum expressa hypotheca esset in plebe Jncini cum pertinentijs
suis, agendo ad castrum illud tanquā de plebe Jncini manifeste osten
ditur actum fuisse ex hypotheca expressa solum. Nec obstat, si dicere-
tur, quod illa qualitas fuit apposita solum respectu dominij, non autē hy-
pothecę, quod imo debet referri etiam ad hypothecas. & hoc suadetur
5 quatuor rationibus. Prima est quia † qualitas precedens videtur
in sequenti capitulo repetita, quando in medio non sunt alia capitula.
l. iij. §. 1. ff. de liber. & posth. c. secundo requirit. de appel. Secunda est,
quia licet dubium sit cognoscere, quando qualitas censeatur repetita,
6 tamen quando addita est dictio, † dicta. vel prefata res, prout in casu
nostro semper intelligetur qualitas repetita, vt dicit Francisc. de Aret.
consi. clxij. allegat l. a filio. §. testator ff. de alim. & cib. leg. & quia talis di
ctio est relatiua ad precedentia, vt declarat Bart. in l. talis scriptura.
in fine princip. ff. de leg. i. Tertia, quia petitio fuit in hoc secundo mem
bro concepta per aduersatiuam: vbi vero, que licet aduersetur superio
ribus tū censetur repetere precedentem qualitatem, vt est gloss. in §.
Item lapill. Instit. de rerum diui. per Bart. in l. in repetendis. ff. de
leg. iij. & per Alex. in l. filius a patre. ff. de lib. & posth. vbi allegat Bal.
idem concludentem in casu notabili in l. oēs populi. ff. de iust. & iure.
8 Quarta, quia † petitio debet declarari secundum intentionem partis,
quę eam porrexit. l. si quis intentione. ff. de iudi. Bart. in l. is, qui reus.
ff. de publi. iudi. vnde cum simus in dubio, & pars dicat tunc se egisse vi
gore dicte qualitatis, certe videtur standum eius declarationi. Se-
cundo adducitur, nam in instrumēto dotis promissa erat, seu hypothe
cata plebs Jncini cum suis pertinentijs ad effectum, vt soluto matri-
9 monio, esset fundus dotalis: quo casu clarum est, quod quamuis † fundus
dotalis specialiter ad vxorem pertineat, non tū ideo minus cętera bo-
na mariti sunt hypothecata ex dispositione legis iuxta text. in l. in re-
bus. versic. volumus. C. de iur. dot. Igitur quando actum fuit ad ca-
strum Mongitij, & intentata hypotheca non possumus dicere, quod ex-
10 pressa, & tacita simul intentata fuerit, tamen quia † nō potest quis duas
actiones ad idem tendentes eodem iudicio cumulare, vt per Bart. in
l. edita. C. de eden. tum etiam, quia istę actiones non concurrunt, imo
11 vna presupposita, altera cessat: non enim † tacita inducitur, nisi ob de-
12 fectum expressę l. j. in prin. C. de rei vx. act. & quia expressum † facit ces
sare tacitum. l. cum ex filio. §. j. ff. de vulg. & pup. merito igitur dicendū
est, quod expressa potius intentata fuerit. ex quo illa proprie est, quę ex vir
tute, & tenore instrumenti dotalis orta est, quę expressa. cum declaratū
13 sit non subesse, sequitur, quod tacita reseruata sit: cum, † nō subsistente ex-
pressa, lex tacitam inducat. d. l. j. & sic sententia quę in contrarium addu
citur, non solum non obstat agenti in hoc iudicio, sed potius adiuuat,
ex quo tacita hypotheca non potuisset sibi locum vendicare existente
expressa. His duobus fundamentis sic presuppositis tolluntur alle-
gata in contrarium, & primo non obstat, quod D. Clara egerit vigore hy-
pothecę contentę in instrumento, & etiam tacita videtur contineri, ex
quo ad quātitatem expressi venit. cap. cum olim. in fin. de censib. l. pretor
ait. vbi scrib. ff. de op. no. nunt. l. si duo. §. Marcellus. ff. de iureiur. vn
14 de sicut † executio datur respectu expressorū in instrumento, ita etiā
datur in tacita hypotheca, vt habet per Bart. in l. j. de his, qui in test.
delen. Bal. in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. cum concord. per Alex. in l.
iurisgentium. § quod fere. ff. de pactis. Nā respondeo tribus modis.
Primo, quod admissa hac ratione pro vera, non tamen fundatur intentio
aduersantium: quia istud procederet, si intentata esset simpliciter hypo
theca, sed in casu nostro est intentata cum illa qualitate, videlicet tanquā
de pertinentijs plebis Jncini, quę qualitas non conuenit tacitę hypo-
thecę: quia qualiacunque essent illa bona iure tacitę hypothecę fuissent
obligata, dummodo fuissent in bonis mariti. d. l. in rebus. & d. l. vnica.
cum ergo illa qualitas repugnet non potest dici illud remedium inten
15 tatum. Secundo respondeo, † quod cum supra ostenderim tacitam, &
expressam hypothecam non concurrere in exercitio neque in origine,
non possumus dicere tacitam intentatam: non enī potest negari, quin
verba petitionis magis congruant expressę, ex quo illa proprie descen-
dit ex instrumento: de illa ergo potius est intelligendum. dato igitur,
quod etiam tacita possit dici prouenire virtute instrumenti iuxta prę-
dicta iura, tamen magis proprie, istud competit expressę & cum alterū
16 necessario intētari potuerit, potius de expressa intelligemus. nā † quo-
ties aliqua dictio profertur duo significata habens si ad alterum tantū
referri debet de eo intelligemus quod magis proprie significatur. l. j. §.
qui in perpetuum. ff. si ager vect. Bart. in l. hoc legatum. per illuz text.
ff. de leg. iij. Alex. in rubr. ff. de iur. om. iud. Socin. consi. vlt. in ij. volu.
Tertio respondeo, quod dato, quod in illis verbis posset comprehen-
di hypotheca legalis, tamen illud non est, nisi ex presumptione & inter-
pretatione legis, vt satis innuit Bart. in d. l. j. ff. de his que in testa. de-
17 len. & habetur in d. §. quod fere. sed † ista presumptio tollitur per con
trariam presumptionem, & interpretationem. l. d. duo. ff. de min. restit.
18 nam cum † verba ambigua libelli recipiant interpretationē ex inten
tione agentis. l. si quis intentione. ff. de iudi. licet dominę Clare suā pe
titionē declarare, quod non intellexerit de tacita hypotheca, & tali de-
clarationi standum est presertim contra tertium, prout est casus noster.
vnde dicit Bald. Nouel. in tract. de dote. in vi. parte in vij. priuilegio
quod vidit consultum, quod licet, quando agitur via executiua contra
principalē ex ista tacita hypotheca habeat locum statutum concedens
executionem instrumentis iuxta supra allegata, tamen istud non proce
deret, quando ageretur contra tertium possessorē, prout erant illi Cur
tij, qui obtinuerunt prędictam sententiam. Quarto respondeo, quod
imo istud quod venit tacite ex legis dispositione non dicitur venire ex
instrumento Inno. in c. P. & G. de offic. deleg. Ant. & Imol. in c. tran-
slato. de consti. Gem. in c. humanum genus. i. dist. Bal. in l. j. eum. C.
locati. Aret. in l. si in testamento. ff. de testa. Secundo, principaliter nō
obstant clausulę libelli super quibus oībus & singulis petit iustitiā, &c.
19 Item deducens omne ius, &c. Nam licet istę † clausulę habeant ma-
gnos effectus, istud est in fauorem ipsorum agentium, non autem con-
tra eos, vt dicit Ant. de But. in c. literę. extra de dilat. in c. examinata.
circa med. de iudi. Alex. consi. vj. in iij. & habetur per doct. in c. ij. de ord.
cogn. vnde in causa presenti non debet nūc fieri talis interpretatio quę
non fit nisi quatenus fauorabilis esset pro agente, non autem in dānum.
20 Pręterea † per istam clausulam, non tamen debet censeri intentata
esse remedia, que simul stare nō possunt prout est legalis, & expressa hy
potheca, nam isto modo non sustineretur libellus, sed corrueret iux-
ta l. j. C. de furt. & ita expresse sentiunt doct. presertim Abb. in d. c. ij. &
Ang. de Aret. inst. de act. §. j. & pract. Pap. in forma lib. de actione rea-
li. versi. deducendo in vlt. verbis. Et per hec videntur euacuari argu-
menta quę in contrarium adducta sunt. Sed vlterius aduertendū est,
quia illa exceptio rei iudicate non videtur debere admitti, quoniam
D. Clara vigore ducalis edicti sit admittenda ad possessionē huius ca-
stri, cum enim fuerit eiecta propter edictuz regiū, & illustrissimus Dux
eius nullam rationem haberi velit sed mandet, eo non obstante, spolia-
tos restitui, certe debent precise restitui. & pro hoc est doctr. Bar. in tra
ctatu de Tyranno in j. q. vij. q. principalis, versi. quedam sunt, quę fa-
cta nō fuissent, &c. cū enim illi Curtij non fuisset politi ad possessionem
nisi propter Gallos, quorū timore D. Clara cessit, nō debet talis eiectio
valere. l. decernimus. C. de sacr. eccl. sed ipsa restitui. & istud debet habe
re locum, etiam respectu sententie petitorij: quia, mediāte dicto edicto re-
gio, fuit spoliata possessione, & facta atrix, prout prius fuisset rea quod
spoliū possessionis potuit illi esse dānosuz, etiā in petitorio. §. cōmodū.
inst. de interd. & ideo debet annullari non solū eiectio vigore edicti re-
gij facta, sed etiā omnia ex eo secuta. d. l. decernimus. vel saltē debet il-
li cōpetere restitutio in integrū a sententia lata per iudices, quos meri-
to suspectos habebat prout dicit Bart. in d. tract. Pręterea quicquid
sit circa merita cause, quia in presenti solum disputatur de admissione ca
pitulorum. videtur esse clarissimū, quod debeant admitti, ex quo habe
mus statutū, quod capitula sint admissa ipso iure. Nō obstat, quod ob-
stet exceptio rei iudicatę, quę facit rem claram: quia respondeo duobus
modis. Primo, quod imo res non est clara per supradicta, imo est po-
tius clara in fauorem dictę dominę. Secundo respondetur, quod etiaz
in notorijs nihilominus capitula admittenda sunt. cū enim statutū di-
cat, quod sint admissa ipso iure apparet, quod nullā in hoc relinquat co
gnitionem iudici ad cognoscendū verum sint notorie impertinentia, &
21 nō admittēda, & ideo † etiā in notorijs statutū attēdi debet vt in simi-
li consuluit Pau. de Cast. in cōsi. xxiij. incip. visis punctis. & cōsi. xxix.
& ideo voluit And. Sicu. consi. xviij. in j. vol. vbi mouetur alia rōne, vi
22 delicet, vt † statutū aliquid operet, quod etiaz euidenter nulli articuli
admittant. & idē sentit Aret. consi. xcviij. Alex. consi. xciij. in iiij. vol.

SVMMAE RERVM XXXII.

1 *PRincipalis verus contumax non appellat*
2 *Procurator verus contumax non appellat.*
3 *Quando non constat quem esse verum contumacem interpretan*
dum est quod sit factus.
4 *Consuetudo localis non est extendenda ad alias ciuitates.*
5 *Quando lex vel statutum non distinguit nec nos distinguere debemus.*
6 *Appellanti qui non curat causam committi si deserta remanet ei im-*
putetur quia eius negligentia ei nocere debet.
7 *Appellans qui non fuit prosecutus appellationem si protestatus non*
fuit se impeditum excusationem aliquam ex iusto impedimento pro-
uenientem allegare potest.
8 *Statuta debent intelligi ne inducant absurdum.*
9 *In lege presupponuntur semper cetera habilia.*
10 *Absurdum est quod currat tempus appellationis antequam ad sit iu-*
dex coram quo causa debet agitari.
11 *Pars citate non comparens si iudex non sedit non potest contumax*
reputari.
12 *Illi solum modo dies litigatoribus cedunt quibus Prator ius reddidit.*
13 *Tempus instantia compromissi non currit nisi a die acceptationis.*
14 *Hares tenetur conficere inuentarium infra xxx. dies a tempore mor-*
tis testatoris.
15 *Si extat dispositio quod executores ultimam voluntatem debeant exe-*
qui iuxta ses menses a die mortis computandos intelligitur a die mor
tis & scientia.
16 *Nescienti non currit tempus.*
17 *Stipulatio hac decem infra annum dotis nomine dare spondes? intelli-*
gitur non ut annus statim incipiat currere sed a die contractarum
nuptiarum.
18 *Casus a statuto omissus remanet in dispositione iuris communis.*
19 *Extensio passiua habet locū in statutis & in quibuscunque dispositio-*

nibus etiam correctorijs.
20 *Qui lege permittente cessat non dicitur esse negligens.*
21 *Causa appellationis habet fatalia anni totum non per compromissum possunt impediri d. fatalia.*
22 *Instantia decem dierum in rescripto posita non currit dato quod post cessauerit per mensem anteque illud præsentauerit nec ideo id existimabitur absurdum.*



Espondi superioribus diebus, quid iuris mihi videret in causa principali, nunc requisitus circa duos articulos existimaui operæpretium esse, etiam in illis copiam consilij mei facere. Quæritur circa primum articulum, vtrum procurator verus contumax ad audiendam sententiam, potuerit appellare. Casus est clarus,
1 quod non. vt sicut † principalis, verus contumax non ap-
2 pellat. l. & post edictum. ff. de iudic. ita etiam † procurator verus contumax non appellat. l. j. §. si. vbi Bart. & omnes not. ff. quando appellan. sit. quia lex simpliciter verum contumacem priuat beneficio appellationis, non distinguendo principalem a procuratore. l. ex consensu. §. fin. ff. de appellat. & ita tenent doctores, vt per Alex. consi. xcv. in ij. & in l. si pe. de re iudic. Alex. Jas. Mo. ler. l. j. §. si procurator. ff. si quis iudi. non obtem. Felin. cap. j. vt lite non contestata cum simi. Fallit quando non
3 constaret, † quod ille esset verus contumax: quia in dubio interpretabitur potius, quod sit fictus contumax, & sic habeat beneficium appellandi. sm Decium, consi. xxxiij. qui proprie loquitur tali casu. Secundo fallit, quando consuetudo fori, seu stylus curiæ esset in contrarium, ita quod audiretur etiam verus contumax. sm Felin. in d. c. j. & in cap. quod ad consultationem. extra de re iudic. vbi dicit talem consuetudinem. ff. in ver-
4 be Roman. quæ † consuetudo non est extendenda ad alias ciuitates: cum sit consuetudo localis vt per glos. & doct. can. consuetudo. prima dist. & can. ista. xij. dist. lectione. & facit textus in l. sed licet. ff. de officio præsid. Tertio fallit, respectu domini principalis. qui si procurator suus non sit soluendo, poterit per restitutionem in integrum implorare beneficium appellationis sm Bald. & Canon. in c. significante. de app. l. vel secundum alios etiam citra tale remedium dolus procuratoris non nocebit domino. vt per Bart. & alios in d. l. j. § si procurator. secundum aliquos. Quarto fallit quando procurator iste, ex persona domini appellaret, vigore noui mandati, vel etiam veteris, in quo constitutus esset procurator, ad futuras causas. quia tamen in re aliter respondit Dominicus de sancto Gemi. in consi. ij. de quo dicendum, vt per eum. sed quia non sumus in aliquo casu istarum fallentiarum, ideo adhæreb. mus regulæ, vt talis procurator non potuerit appellare. Circa secundum dubium, stante constitutione, quæ disponit, quod appellans teneatur intra xx. dies prosequi appellationem. alias appellatio sit deserta, quæritur a quo tempore incipiant currere illi viginti dies? & videretur quod statim a die sententiæ currant. cle. sicut de appellat. quia verba statuti, sunt cla-
5 ra: † nec in eis sit aliqua distinctio, vnde nec nos distinguere debemus.
6 l. de pretio. ff. de public. & quia est † quod imputetur appellanti, qui non curauit causam committi, merito eius negligentia illi nocere debet, vt dicit Ang. consi. cxl. quidam Mattheus. maxime, cum iste appel-
7 lans non possit allegare † excusationem aliquam prouenientem ex iusto impedimento, cum de tali impedimento non sit protestatus sm Bart. l. j. §. dies. ff. quando app. sit. gl. in c. cupientes. §. quod si per xx. verb. propositam. de ele. in vj. Confirmatur hæc conclusio quia cum ad faciendum terminari causam appellationis habeat appellans, nisi viginti dies, non debemus dicere, quod ad faciendam diligentiam, vt causa committatur,
8 habeat plus termini: esset enim hoc absurdum, † & statuta debent intelligi, ne inducant absurditatem. l. scire oportet. §. aliud de excusatione tut. & per hanc rationem ita consuluit Alex. consi. cxxij. in ij. vol. Sed his non obstantibus, in proposito casu, dico contrarium esse verius, & terminum præfixum a constitutione d. xx. dierum non currere, nisi a die factæ commissionis. Moueor in primis, quia illa verba tenentur prosequi, referuntur ad habilitatem, dummodo adsit, sub quo fiat prosequutio, id est,
9 dummodo iam electus sit iudex † præsupponuntur enim semper, in lege cætera habilia. l. qui testamento. versic. si non aliud de test. c. j. de æta.
10 & quali. lib. vj. † Absurdum enim esset, quod curreret tempus appellationis ante, quam adsit iudex, coram quo causa deberet agitari. l. si in diem. in princip. ff. de cond. & dem. vbi bonus text. Simile videmus, quod quan-
11 do † pars citata non compareat, si iudex non sedit, non potest contumax reputari. l. si arbiter calendis. ff. de arbit. Nam & regula est gene-
12 ralis iuris antiqui, † eos solum dies litigatoribus cedere, quibus prætor ius reddidit. l. j. in fin. ff. de diuer. & temp. præscrip. vnde si adhuc datus non sit iudex, coram quo debeat pars appellationem prosequi, non dicitur ius reddere, ideoque dictus terminus appellanti non currit. & per istas rationes ita concludit d. Lanfranc. de Oriani. in repetitione cap. quoniam contra. in verbo interlocutiones, & appellationes, extra de probationibus. vbi dicit ita vidisse consultum per magnos doctores. Et idem Lanfranc. eandem sententiam sequitur, in tract. de arbit. vbi dicit
13 ita consuluisse d. Christophorum de Castellione. quia sicut † tempus instantiæ compromissi non currit, nisi a die acceptationis, sm glossam & doct. in l. si cum dies. in principio. ff. de arbit. ita etiam dicendum de hoc tempore præfixo a statuto, prout etiam dicit Joan. Firmianus, in Repertorio suo, verbo appellationis fatalia. Confirmo hanc sententiam, per text. in cap. super eo. secundo, & ibi doctores, extra de appellationib. vbi tempus datum iudici, ad decisionem causæ, non incipit currere ante præsentationem rescripti, quia ante præsentationem, non est iudex, & tempus non currit, nisi postquam extat iudex, coram quo quis prosequatur. Facit, quia alias videmus, quod licet lex apponat certum terminum, non tamen excludit qualitatem illi, secundum iuris regulas adhæren-
14 tem. vnde lex Justiniani mandans, vt † hæres conficiat inuentarium, infra triginta dies, a tempore mortis testatoris. l. scimus. §. & si præfatam. C. de iure delib. intelligitur a tempore mortis, & aditæ hæreditatis. l. iij. §. termino si hæredi. ff. de statu lib. quod generaliter procedit, etiam in termino præfixo a testatore, secundum Bald. in l. prima. versi. xij. quæritur. C. de his quæ pœnæ nomin. sequitur Petrus de Ancharano, & Joannes de Imol. in c. nos quidem. extra de testa. in notabi-
15 libus. Ad idem adducit, quia † si extat dispositio episcopi, quod executores vltimarum voluntatum, debeant exequi iuxta sex menses, a die mor-
16 tis computandos intelligitur a die mortis, & scientiæ, † quia nescienti, non currit tempus. leg. genero. vbi Bartolus. de his, qui notat. infam. l. quinquaginta. de excus. tut. vt merito in casu nostro statutum intelligatur a die commissionis. Et pro hac parte, etiam adduci possunt plura allegata, per Alex. in consi. xxxv. in iiij. vol. vbi consuluit, quod statutum præcipiens mandans quod intra quindecim dies, a tempore dationis in solutum, soluatur gabella, debet intelligi a tempore dationis, & de-
17 scriptionis causæ appellationis, sic etiam, videmus quod † ista stipulatio decem, intra annum, dotis nomine dare spondes? intelligitur, non vt annus statim incipiat currere, sed a die contractarum nuptiarum. l. talis. ff. de iure dot. vt talis terminus, secundum qualitatem rei intelligatur. Et pro hac parte consuluit etiam Alex. consi. xix. in j. vol. vbi mouetur quod tale statutum debet recipere interpretationem, secundum ius commune. c. cum dilectus. extra de consuet. & ideo si tractamus ante commissionem factam iudici operabitur, vt pars possit præuenire breuiore termino, quam secundum ius commune, de quo in c. oblatæ. de appel. quod si non fuit facta præuentio habebit pars terminum iuris communis, ad faciendum fieri commissionem, videlicet, annum, & ex causa biennium authen. ei qui. C. de temp. appel. ca. ex ratione. de appel. qua commissione facta tunc current tempora statuti, id est xx. dies, tanquam
18 casus ante commissionem factam censeatur † omissus a statuto. vnde remanet in dispositione iuris communis secundum Bart. in l. omnes populi. q. vj. de iustitia & iure. & ibi Alex. reprendit suprascriptum consilium Ang. clx. Quamuis illud non attingat casum nostrum, quia in casu Ang. statutum præfigebat terminum parti, ad faciendum fieri commissionem, quod non est in casu nostro. Non obstat ergo allegata in contrarium. & in primis, quod statutum non distinguit, &c. quia respondeo quod satis est si ius commune distinguat, cum statutum vtatur verbis, quæ interpretationem accipiunt a iure com. dum enim dicit, quod debeat appellationem prosequi, intelligitur in casu, quo possit eam prosequi & sic, sit facta commissio, & datus iudex, sm supradicta. praeterea quia tale statutum declaratur sm ius commune. l. ij. C. de noxalibus. Baldus. l. j. in fin. ff. de seruis, & quia ista est
19 † extensio passiua, quæ habet locum in statutis, & in quibuscunque dispositionibus, etiam correctorijs, vt per Alexandrum in l. ij. ff. de leg. j. Non obstat, quod videtur imputandum appellanti, qui non curauit causam committi, & eius negligentia debet ei nocere, cum non sit protestatus de impedimento, respondeo cum casus sit omissus a statuto, & de iure communi habeat dilationem anni, vel biennij. secundum d. c. ex ratione. non po-
20 test ante illud tempus dici negligens, quia † qui, lege permittente cessat, non dicitur esse negligens. ar. l. Gracchus. C. de adul. Non obstant quod hoc modo haberet plus termini ad causam committendam, quam ad prosequendam, respondeo hoc non est absurdum cum possit appellatus
21 præuenire. d. c. oblatæ. nam & videmus † causam appellationis habere fatalia anni, & tamen posse fieri compromissum x. annorum, & impediri dicta fatalia. authen. si tamen. C. de temp. appella. quod ergo potest compromissum, possit & lex in casu omisso a statuto nec videatur absurdum:
22 nam & † si in rescripto ponatur instantia decem dierum, non curret dato, quod pars cessauerit per mensem, antequam illud præsentauerit, nec ideo hoc existimabitur absurdum. d. c. super eo. Et hæc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXIII.

1 *QValibet exceptio per quam incontinenti apparet actorem sine actione experiri opponi potest ad impediendum litis ingressum*
2 *Testamentum annullantia.*
3 *Princeps seu Dux Mediolani non alligatur statutis Mediolani.*
4 *Duces siue sint spectabiles siue clarissimi siue milites dummodo non sint in expeditione tenentur testari secundum ius commune.*
5 *Princeps statuere non potest quod valeat testamentum cum minore numero duorum testium.*
6 *In testamento inter liberos in quo solæ regulæ iurisgentium attenduntur tamen oportet adesse saltem duos testes alias testamentum non valet.*
7 *Natus ex adulterio non habet beneficium. § ex imperfecto.*
8 *In testamento non sufficiunt sigillum & subscriptio testatoris propter facilitatem falsificationis sed omnino testes sunt necessarij.*
9 *Tertius possessor potest actori opponere exceptionem excussionis.*
10 *Exceptio excussionis etiam coram arbitratore attenditur.*
11 *Exceptio excussionis etiam in causa dotis in qua summarie proceditur attenditur.*
12 *Princeps non attendit ad ordinem iudiciarium.*
13 *Hyppotecaria est actio in rem.*
14 *Cum testamentum est nullum legata in eo relicta consequenter pereunt*
15 *Princeps non uidetur confirmasse uel dedisse authoritatem statuendi contra se.*
16 *Dominium non potest cum pignore concurrere.*
17 *Exceptio præscriptionis est impeditiua litis ingressus.*

Licet



1 Licet in hoc iudicio solum tractetur de exceptioni-
bus impedientibus litis ingressum, tamen † quęli-
bet exceptio, per quam incontinenti apparet talem
actorem sine actione experiri potest opponi, sm
Bar. & doct. l. nam posteaq̃. ff. de iureiuran. q̄ vi
2 detur in casu nostro, in quo † exhibetur testim. q̄d
notorie non valet cum in eo non sint debitę solen-
nitates, nec aliquis testis descriptus, & dato quod
3 † dux Ludouicus nō alligaretur statutis cōmunis Mediolani, vtpote
Dux & Princeps, sm notata per Ludo. Roma. consi. cccclxiiij. in fi. ta
4 men alligabatur saltem legi Imperatoris, cui suberat: quia † duces si-
ue sint spectabiles, siue clarissimi, sm doct. in l. imperium. ff. de iuris. om.
iud. Alex. l. stipulationum. in ordine v. ff. de verb. oblig. & tamen etiam
tales, quantumuis milites: dum tamen non sint in expeditione, tenentur te
stari, sm ius commune. l. si Rufinus. l. fi. C. de testa. mil. & §. 1. institu. de
testa. mil. & quicquid sit in casu nostro testim non probatur neq; sm re-
gulas iurisgentium, sm quas in ore duorum, vel trium, &c. & cui regulę
subycitur quicunq; quacunque pręfulgeat dignitate. c. licet vniuersis.
extra de testibus. & ideo dicit Ang. & Paul. Castr. in l. iij. ff. de testa. q̄d
5 non posset † Princeps statuere, q̄ valeat testamentum cum minore nu
6 mero duorum testium. Et † in testamento inter liberos in quo solę re-
gulę iurisgentium attenduntur, tamen oportet adesse saltē duos testes,
alias testamentum non valet vt dicunt omnes in l. hac consultissima. §.
ex imperfecto. C. de testa. Alex. consi. lxxvj. in iij. imo in casu nostro vi-
deretur, quod oporteret esse rogatos, iuxta l. Diuus. ff. de testa. mil. &
7 c. relatum. de testa. cum hic tractetur de † nato ex adulterio, qui non ha
bet beneficium d. §. ex imperfecto. vt ibi per Mod. Repet. idest Mat-
tam. q. xv. & istud maxime est dicendum in isto agente hypothecaria cōtra
tertium possessorem extraneum, & nunquam subiectum tali Principis
priuilegium cum illius in testando non debet habere locum versus ex-
traneum, vt in simili dicitur in d. §. ex imperfecto. & quod voluit Dec.
consi. ccccx. Jas. l. a Diuo. §. si super. de re iud. Feli. c. qualiter. versi. ij.
8 extra de accus. Nec obstat sigillum, & subscriptio: quia † non sufficiunt
propter facilitatem falsificationis: & omnino necessarij sunt testes, sm
Alex. d. consi. lxxvj. subscriptio enim per imitationem manus, facile po
test falsificari iuxta text. in auth. de instr. caut. & h. in princ. l. compara-
tiones. C. de fid. instru. & appensio sigilli multomagis. c. cum dilectus.
extra de fid. instr. c. significauit. vbi doct. extra de appel. cum forte istud
sigillum sit penes ipsum actorem ex reliquijs auorum bonorum, vel ali
ter. l. 1. §. pen. vers. sed ne furandi. C. de lat. lib. toll. & quod habetur per
Docto. in l. Labeo. ff. de pact. & suspicio arguitur ex longinquitate tem
poris, & quod non nisi mortuis filijs heredibus sint factum verbum de
hoc testamento, vt per Curt. sen. consi. lvj. Rursus obstat huic actori
9 exceptio † excussionis, quę tertio possessori competit, iuxta tex. in auth.
hoc si debitor. C. de pign. nec me mouet, q̄ in hac causa procedatur, so-
la facti veritate attenta, quia non ideo videtur reijcienda hęc exceptio,
quę non solum ordinem respicit, sed etiam partis beneficium, vt conclu
10 dit Decius in l. fi. ff. si cert. peta. & ibi sequutus sum: quia † talis exce-
ptio etiam coram arbitratore, attenditur sm Bal. in l. fin. §. 1. C. com.
11 de leg. & † etiam in causa dotis in qua summarie proceditur sm Bar.
in l. si constante. ij. q. iij. partis. ff. solut. mat. vbi Alex. Nec etiā me mo-
uet statutum Mediolani tollens talem exceptionem excussionis, quę
exceptio videtur concernere ordinatiua iudicij, & c. quod clericis. de fo
ro compet. respondeo hoc posset procedere, si lis verteretur coram prę
tore, vel alijs officialibus cōmunis Mediolan. qui procedunt sm sta-
tuta sua, sed cum causa sit coram Principe, seu quod idem est eius su-
premo consilio, non attenditur statutum ordinatiuum litis aliorum iu-
dicum inferiorum, sm Guid. Papę decis. cxcviij. in fi. & Dec. Neapo.
12 cclxi. in 13. q. † Princeps ad talem ordinem iudiciarium non atten-
dit sm Bal. l. fi. C. de legib. & idem in consiliarijs eius, sm Ang. l. fi. C.
de impub. & quia reddit ius vnicuiq; sm patriam suam: vnde cum reus
conuentus sit Genuensis: bona vero sita in agro Nouariensi nulla est
ratio, cur senatus attendat ad ordinem iudiciarium cōis Mediolani,
quia vt est in confirmatione dictorum statutorum, circa finem. non per
tinet nisi ad officiales cōis, non autem ad senatum vel Principē. For-
tius dico, q̄ cum statutum non loquatur, quando agitur contra tertiū
possessorem, sed duntaxat contra fideiussorē nō potest extendi ad hunc
casum, & cōis practica, si qua est non obligat istum forensem litigantem
13 pro bonis extra territorium statuti constitutis, cum enim † hypothe-
caria sit in rem actio. l. pign. ff. de pig. Bar. in proœmio Digestorum. §.
tertij debet attendi locus rei. l. fi. C. vbi in rem act. per Bar. l. cunctos
populos. in quest. Anglicana. C. de sum. Trin. & fid. cath. Minus ob-
stat, q̄ videatur notorium principalem non habere heredem, respon-
deo, cum filij legitimi heredes scripti non fuerint heredes patris, vt est
14 notorium: ergo † testamentum est nullum, seu irritum, & consequenter
legata pereunt. l. 1. de iniust. rupt. l. si nemo. ff. de reg. iur. cum in eo non
sit clausula aliqua codicillaris, nec subaudiatur respectu spuriorum, vt
per Mod. d. §. ex imperfecto. q. xv. & etiā si adesset clausula illa opor-
teret saltem aditam esse hereditatem a venientibus, ab intestato. glo. l.
qui filio. §. seruo. ff. de hered. instit. Jas. in l. eam, quam nunc. 13. C. de
fideicommiss. quod non fuit in casu nostro. Merito ergo ius omne de
uoluitur ad fiscum tanquam bona sint vacantia, qui fiscus non tenetur
ad legata secundum Alexan. & Imol. l. quidam testamento. §. quoties.
ff. de lega. primo glo. l. iiij. §. eadem. ff. de fideicommiss. lib. Cin. & alios.
lege prima. §. penul. C. de cad. toll. Paul. de Cast. dicta lege eam, quā.
Merito nulla competit actori hypothecaria ex tali legato. Rursus
non obstat, quod dictum statutum tollens beneficium excussionis de-
bet habere locum etiam contra Principem, vel habentem causam ab
eo: dico contrarium non solum per consilium Socin. cccij. sed per cōsil.
Ludouic. Roman. cccclxiiij. in fin. supra allegatum, quia non videtur
15 † Princeps confirmasse, vel dedisse auctoritatem statuendi contra se:
quę ratio militat tam in decisiuis, q̄ in ordinatiuis: & facit quod not.
Card. consi. xliiij. in fi. & consil. iij. allegato per Felin. c. ius generale. 1.
distinct. vt merito possit reus conuentus vti omnibus defensionibus,
quibus fiscus principalis sutus. d. l. emptorem. C. de euict. & per clausu
las cessionum, quę solent apponi in ipsis instrumentis. Tertio princi-
paliter obstat actori quia ista bona fuerunt in dominio Co. Jo. Pauli
titulo donationis, vnde per dominium superueniens videtur in eis ex-
16 tincta esse hypothecaria: cum † dominium non possit cum pignore cō
currere. l. neq; pignus. ff. de reg. iur. l. ex sextante. §. Latinus Largus.
ff. de except. rei iudi. & extincto pignore in personam Co. Jo. Pauli. se-
quitur vt reconualescere non possit ex persona ipsius heredis sui, qua
tus non ex se, sed ex patre suo pretendit. l. fin. C. de euict. & cum ista in-
notoria exceptio potest opponi etiam ad impediendum litis ingressum,
sm Bart. & doct. d. l. nam postea. in prin. de iureiu. Et etiam si in per-
mutatione promisisset pro dato & facto suo tantum: tamen illud est da-
tum, & factum suum: quia, q̄ in se est tenetur tradere rem liberam a iu-
re pignoris: alias sibi in ea re constitui. l. si eum fundum. ff. de verbo.
signi. l. stipulatio ista habere. in princ. ff. de verb. oblig. Bar. in l. si ser
uus. ff. de cond. furt. Alexan. consi. xviij. in v. Dec. cclxxxi. in ij. dubio.
Nec hic agitur de aliqua euictione, quę petatur ab heredibus Co. Jo.
Pauli, vt possint se excusare per talem clausulam, sed quod pignus sit
extinctum, q̄ facile reconualescere non potest d. l. fin. C. de remiss. pig.
cum dominium irreuocabiliter transiuit per contractum donationis,
iuxta ea quę habentur in l. debitor. ff. ad Trebel. per Barto. & alios. &
17 in d. §. Latinus. Quarto principaliter obijcitur exceptio † prescriptio
nis, quę est impeditiua litis ingressus. l. transacta. l. seq. ff. de verb. sign.
& cum iste reus conuentus habeat causam a Cęsar. maiestate non po-
test ipse molestari, sed recursus est habendus contra fiscum intra qua-
driennium. l. bene a Zenone. C. de quadr. prescrip. & licet Felin. c. quę
in ecclesiarum. de constit. & Socin. consil. xlvi. in iiij. Dec. ccclvij. po-
nant aliquas limitationes ad illum textum, tamen non conueniunt ca-
sui nostro, & stat firma regula illius tex. quod donatarius non possit in
quietari: & sic tolluntur argumenta, quę prima fronte videbantur ad-
uersus magistrum Furnarium vigere. Saluo semper iudicio senio-
re, & pręstantissimi domini iudicis, cui me commendo.

SVMMAE RERVM. XXXIIII.

1 *Lex prohibet translationem possessionis lite pendente quia res efficitur litigiosa.*
2 *Si contra prohibitionem legis translata sit possessio non potest fieri in ea executio nisi citato possessore.*
3 *In translatione possessionis semper possessor est citandus etiam si sit prædo & quantumuis iniustus alioquin executio est nulla.*
4 *Mulier quæ cum ventris nomine in possessione esset in alium eam possessionem transtulit ad hoc ut ille submoueatur opus est citatione.*
5 *Attentata lite pendente omnino reuocari debent quod fieri non potest nisi illo citato in quem facta est possessionis translatio.*
6 *Lex prohibet possessionem rei litigiosæ transferri lite pendente & si translata fuerit in ea non fiet executio nisi citato possessore limitatur conclusio.*
7 *Vbi potest credi quod aliqua defensio possessori competat quod factum est eo non citato reuocari statim debet.*
8 *Regulariter iudici non creditur in ijs quæ voluntariæ iurisdictionis non sunt & alteri præiudicant.*
9 *Spoliatus a iudice non est restituendus quomodo procedat.*
10 *Iudex procedens absque causæ cognitione & parte non citata executionem si faciat potest ei de facto resisti.*
11 *Si tertius possessor vi vel clam possideat pōt ei de facto auferri possessio*
12 *Qualibet causa excusat a dolo.*
13 *Necessitas excusat a vitio litigiosi.*
14 *Credulitas sola sufficit ad excusandum a delicto.*



Magnifici domini arbitri, tanquam fratres maiores ho-
norandi, viso processu & allegationibus ad me trans-
missis in causa Abiosij contra Maiolum, quia diffu
se, & copiose vtrinque allegatum est, ero ego tanto bre-
uior. Et in primis puto veram esse conclusionem, q̄
1 † quantumuis lex prohibeat translationem possessionis,
lite pendente quia res efficitur litigiosa, si tamen sit aduersus prohibi-
2 tionem legis translata † possessio non possit fieri in ea executio, nisi ci-
tato possessore, propter dictum Inno. in c. qñ. Cl. de iudic. sentit Bart.
in l. quanq̃. §. Julianus. ff. de aqua pluuia arcē. & tradit expresse Phi
lip. Decius. c. ex tenore. extra de appellatio. Jo. Firmia. in repert. ver-
bo executio. & ideo est: q̄ licet cōsiderata lex resistat translationi possessionis, in-
3 hibitio nimis transfertur. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acq. poss. & † possessor sem
per est citandus, etiam si prędo, & quantumuis iniustus l. plane. ff. de
petit. here. l. meminerint. C. vnde vi. alioquin executio est nulla. c. licet
Episcopus. de pręben. in vj. l. 1. C. si per vim vel ali. mo. Fel. c. fi. de prę
4 scrip. Soc. cōsi. xiij. in iij. vol. Nam & lex resistit † mulieri, quę cum ve
tris nomine in possessione esset in aliū, eam possessionem transtulit, & tū
vt ille summoueatur opus est citatione. l. 1. §. necessarium. ff. si mul. vēt.
nom. vbi Bart. sic, attentata lite pendente, omnino reuocari debent,
& tamen hoc fieri non poterit, nisi citato illo, in quem facta est possessio-
nis translatio secundum d. de Rot. decis. lvj. in nouiss. & per Hyppol.
Marsil. not. cxcv. quę decis. d. de Rot. non cōtrariatur ijs, quę alibi ipsi

dicant, vt infra ostendam. Qua ratione, si ex forma statuti continue-
tur possessio defuncti in heredē, & apprehensio a quolibet interim facta
annulletur, erit tamen citandus possessor, qui interim possessionem sit
adeptus, secundum Bald. in rubr. extra de causa poss. & propr. & per
6 Alex. consi. lxxxij. perspectis. in ij. & ideo † concludo, ꝙ licet lex prohi
beat possessionem rei litigiosę, pendente lite transferri. l. ij. C. de litig. ta
men si sit translata non fiet in ea executio, nisi citato possessore p supra-
scripta, & est cōmunis cōclusio etiā arg. gl. l. creditor. in princ. ff. mand.
& licet suprascripta conclusio reperiatur limitata in aliquibus casibus
tamen non videtur, quod aliqua dictarum limitationum procedat in
quęstione nostra, & ideo standum est conclusioni. Primo ergo limita
tur in subrogato possessori litigiosi sacerdotij: quia talis non videtur ci-
tandus. cap. fina. vt lit. pendē. lib. vj. vbi Gemin. & fuit decisio Rotę in
antiq. ccccxxxiij. quam sequitur Ludou. Rom. consil. cccxlvij. & consil.
ccccxcix. Aret. & Claud. in d. l. j. § si vir vxori. de acquiren. posses. quia
nullus casus subesse potuit, quo fieri talis translatio legitime possit. sed
certe (vt dixi in d. §. si vir vxori.) in d. c. fi. ponitur casus specialis: ne li-
tigia in ecclesiarum dispendium prorogentur, quod esset contra publi-
cam vtilitatem, & hanc rationem etiam ponderant de Rota in d. decis.
ccccxxxiij. in fin. quę ratio nihil facit ad propositum quęstionis nostrę,
& secundum hanc limitationem procedit, quod notant ijdem d. de Ro
ta decisio. ccccxxix. in antiq. & decis. iiij. de restit. spol. in nouissimis. & in
casu nostro potest esse aliquis casus licitus, in quo potuerit fieri transla-
tio citra vitium litigiosi, vt infra dicam. Pręterea in d. c. fin. adest clau
sula decreti inducens notoriam nullitatem possessionis, secundū Felin.
in c. cum olim. extra de re iud. Secundo limitatur, quando notorium
esset nullum illi tertio possessori competere defensionem per ea, quę po-
nit Abb. c. quia clericis. extra de iure patron. Dec. in c. cum sit Roma-
na. extra de app. & l. si pacto. quo penā. C. de pact. Rom. cons. ccccixxxiij.
in fi. per regulam. l. qui potest inuitis. de reg. iur. Felin. late. d. c. cum olim.
sed etiam hęc limitatio non videtur attendenda in casu nostro: cum no-
torium istud non constet: & poterit forte habere ipse possessor aliquam le
gitimam exceptionem: & multi sunt casus in iure in quibus dictum sta-
tutum cogens vicinum ad vendendum non habet locum, vt per Joan.
And. in addit. Spec. tit. de emptione. §. nunc dicendum. ij. vers. sed po
ne statutum. in verb. quemadmodum. & per multa quibus respondet
Alex. cōsi. xxxij. in vij. vol. & cclnj. eod. vol. & in tractatu Protonotarij.
Matth. Afflic. & in multis alijs locis. de quorum veritate poterit dispu
tari in iudicio principaliter cum eo tractando, & satis est non constare de
hoc notorio, ex processu. Tertio limitatur vt non procedat quia etiā
citato ipso possessore, omnis iudex eum fuisset exclusurus: tunc enim si
possessor electus petat pręceptum infirmari poterit aduersarius petere,
quod confirmetur, secundum Joan. And. in addit. Spec. tit. de sent. §.
species. & per Alex. in d. l. si pacto, quo penam. in l. si finita. ff. de damno
infect. Dec. consi. cxcj. in fi. sed ista limitatio intelligitur sm pręcedentem
quando est notorium: & oportet ꝙ de tali casu notoria ex actis constet
7 secundum Ang. consi. cvij. Jacobellus. alioquin † vbi potest credi, ꝙ
aliqua defensio possessori competat, ꝙ eo non citato, factum est, reuoca-
ri statim debet, secundum Alex. consi. v. in iiij. vol. Aneh. consil. ccxcij.
8 saluis vtrique parti iuribus suis † regulariter enim iudici non creditur
in ijs quę voluntarię non sunt iurisdictionis, & alteri pręiudicant. c. qm
contra. de prob. Socin. consi. xcvi. maxime quando porrigit manus ad
tertium possessorem, secundum supradictam conclusionem, vel quando
ab eo est appellatum, vt per Abb. & alios. in c. cum inter. in fin. extra de
re iudi. & habetur in d. c. quoniam contra. & tali casu non procedit quod
9 vulgo solet dici quod † spoliatus a iudice non est restituendus, de quo
10 per Jas. in l. iuste possidet. de acquiren. poss. † nam non habet locum,
quando processisset absque causę cognitione: quia tunc dicitur procede-
re tanquam priuatus, secundum Card. Cle. j. §. fin. in fi. de celebr. miss.
11 per Dec. in l. factum a iudice. de regu. iur. & † ideo si faciat executionem,
parte non citata, potest ei etiam de facto resisti, secundum Cin. in l. j. C.
de iur. & fact. igno. vbi Jas. & habetur in l. prohibitum. C. de iure fisci. lib.
x. in l. meminerint. C. vnde vi. per Dec. consilio. cxxv. cum similibus.
Quarto videtur limitari per Paul. de Castr. in l. a diuo. §. si super.
12 ff. de re iud. vbi dicit, ꝙ † si tertius possessor vi vel clam possidebat, po-
test ei de facto auferri possessio, sed iudicio meo Paul. ibi non intellexit,
vt ita de facto priuetur, quin non sit necessaria citatio: quia ęquiparat
hunc casum illi, qñ alienatio facta in fraudem, quo casu supra cōclusum est
adhuc necessariam esse citationem, nā etiam prędo citandus est. d. l. pla
ne sic & qui clam possidet. l. si alius. §. bellissime. l. fi. §. j. qd vi aut clam
sicut & qui dolo possidet. §. si quis in fraudem. insti. de act. per Bar. d.
§. si super rebus. Et quam aliqui dicant hoc casu posse recte via fieri
executionem contra istum tertium possessorem non tamen negant quin
debeat citari, secundum supradictam conclusionem. Nec videtur in
13 casu nostro constare de isto dolo cum † quęlibet causa excuset a dolo, se
cundum gl. l. fin. de abig. Jas. d. l. iuste possidet. in fi. Cum enim alle-
getur, ꝙ Cancianus habebat pactum luendi a Brunorio a quo Can-
ciano deinde iste Maiolus emit appareret, quod causa Maioli est anti-
quior hac lite mota. l. qui Balneum. qui pot. in pign. & retrouenditio
est facta ex necessitate pacti pręcedentis, secundum Bart. in l. in diem.
14 de aqua pluuia arcen. quę † necessitas excusat a vitio litigiosi. l. res,
15 quę. ff. de iur. fisc. Ang. l. lite. C. de litig. & sufficit † sola credulitas ad ex
cusandum a dolo, etiam quod in processu plene nō constet de hoc pacto
glo. l. Titius fundus. de conditio. & demonstrat. Felin. cap. cum con-
tingat. de rescript. Alex. consil. xxviij. in j. & Cancianus respectu litis
motę est tertius non litigans a quo potuit emi citra penam vel vitium
litigiosi. l. j. secundo respons. ff. de litig. Paul. de Castr. d. §. si super re-
bus. Angel. in authen. de litig. nume. 3. Bartol. Veron. caut. xxiiij. vn
de quamuis sciret litem motam heredibus Brunorij non dicitur in
dolo emendo a Canciano habente causam antiquiorem, vt dixi. Et
ex his concludo dictum Maiolum restituendum esse ad possessionem
prędij, de quo agitur. Saluo in cęteris iure Abiosij.

SVMMAE RERVM. XXXV.

1 *Res indicata in petitorio absorbet omne iudicium possessorium.*
2 *Iudicium possessorium dicitur momentaneum cum momento*
possit extingui ubi constet de petitorio.
3 *Sententia absolutoria lata in petitorio obstat agenti etiam interdicto*
recuperanda.
4 *Spoliatus ante omnia restituendus quando procedat.*
5 *Sententia quæ transiit in rem iudicatam facit rem notoriam inter*
ipsas partes.
6 *Executor merus cognoscit de literis executorijs an sint per surreptio-*
nem obtentę.
7 *Executor non extendit manum ad tertium possessorem.*
8 *Rescriptum principis nunquam trahitur ad res finitas.*
9 *Durante causa spolij non potest cognosci in petitorio.*
10 *Iudex procedens ad ulteriora censetur exceptionem propositā reiecisse.*

Cum lis in pręsenti causa coram doctissimo, sed occupa
tissimo iudice agatur, paucis attingam, quę ad difficul-
tates dissoluendas videantur sufficere. Et primis, cū
d. Cęsar habeat duas sententias conformes, quę in rem
iudicatam transiuerunt, & etiam fuerunt executę funda
1 ta est eius intentio: quia † res iudicata in petitorio ab-
sorbet omne iudicium possessorium. l. j. §. fin. ff. de aqua quoti. & ęsti. c.
cum dilectus. de causa posses. proceditque hoc (qualecunque sit illud pos-
sessorium) non solum si proueniat ex interdicto retinendę, vel adipiscen
dę, sed etiam recuperandę. c. ad decimas. de restitu. spoli. lib. vj. c. signi-
2 ficasti. de diuortio. vnde & † iudicium tale dicitur momentaneum. l. j. C.
si de moment. posses. cum momento possit extingui, vbi scilicet constite-
rit de petitorio: & ideo Doctor. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de
3 acquirenda. posses. in j. lectura communiter tenent, ꝙ † sententia absolu
toria lata in petitorio, obstat agenti etiam interdicto recuperandę. Idē
quoque tenent in d. §. nihil commune. in v. combinatione, ꝙ si agenti in-
terdicto recuperandę reus exceptionem dominij obiecerit, & petitoriū
intentare cęperit iudexque in eo pronuntiauerit: quia pars non opposue
rit talem sententiam obstare in possessorio. c. j. de restit. spoli. facit etiam,
4 quia regula illa vulgaris, ꝙ † spoliatus ante omnia est restituendus. l.
si quis ad se fundum. C. ad leg. Juliam de vi. Clemen. j. de causa posses-
sio. & propr. non procedit vbi notoria exceptio dominij obstat agenti,
vt est magis communis opinio in d. §. nihil commune. sententię autem
5 istę, quę † transiuerunt in rem iudicatam: inter ipsas partes faciunt rem
notoriam. c. vestra. de cohabita. cleri. Bart. l. j. in princ. in j. quęst. ff. de
oper. nou. nunt. Et hoc maxime procedit in casu nostro, in quo pręs-
supponitur non solum latas fuisse sententias, sed etiam executas fuisse.
vnde amplius de noua executione agi non potest. l. permisceri. §. fi. secū
dum intellectum Jac. de Arena. ff. de acquir. posses. vbi Bar. & Doct.
Nec obstat, ꝙ D. iudex non habet in pręsentia de hoc cognoscere, tā
quam merus sit executor: quia ad hoc varijs modis responsum est in
allegationibus per alios factis: videtur enim potius, ꝙ sit mixtus exe-
cutor, ex quo non potest liquidare fructus, nisi vocatis vocandis, vt per
Felinum in cap. de cętero. in fin. de re iudic. Ego autem dico, ꝙ etiam
6 posito, ꝙ esset † merus executor, tamen cognoscit de literis executorijs,
an sint per subreptionem obtentę, vt dicit Felinus in c. fin. versic. quar-
to aduerte. extra de pręsumptio. subreptio autem est manifesta propter
nullam mentionem factam dictarum sententiarum, & executionis earū.
facit regula. c. super his. de rescrip. & quod not. idem Fel. in c. de cętero.
versi. quintus casus. de re iud. Pręterea, & secundo dico, ꝙ cum exe
cutio sit facta in petitorio hoc nesciente iudice possessorij, propter cau-
sam hanc de nouo exortam debet executor, quamuis merus superside
re ab executione, vt dicit idem Feli. in d. c. de cętero. vers. quartus ca-
sus. per regul. l. si hoc si hominem. ff. mand. Rursus & tertio dico ꝙ cum
d. Cęsar ex propria persona id ius sit consequutus, non potest executo-
7 re, respectu ipsius exequi, qui cēsetur tertia persona. quia † executor nō
extendit manus ad tertium possessorem, secundum Card. in nouis cau-
sarum clxxxij. quem refert, & sequitur Felin. in c. generali. ter. j. de accu-
sat. per ea quę habetur per Bar. l. si superatus. de pign. non poterit er-
go executor exequi cōtra eum, nisi tanquam cōtra heredem, saluo iure quod habet
ex propria persona. Non obstat rursus, ꝙ commissio illius iudicis
Montinensis videatur reuocata, &c. quia cum illa commissio fuerit ab-
8 soluta & p executionē quoque finita, non pōt censeri fuisse reuocata. † Re
scriptū enim Princip. nunquam trahitur ad res finitas. l. fi. C. vt lite pēdē.
l. j. C. sniam rescin. non posse. per Doct. in l. causas. C. de transact. & ma
xime cum (vt dixi) talis snia iam habeat executionē. per gl. l. j. §. de pret.
stip. & quę late cōgerit. Feli. in d. c. qualiter. vers. fallit v. Nō obstat etiā,
9 ꝙ † dicit nō potuisse cognosci in petitorio, durante cā spolij. d. l. si quis
ad se fundū. respōdeo de hoc nō est quęrēdū in hoc iudicio: cū illa exce
ptio impugnaret dictas snias, quę (vt dixi) transiuerūt in rē iudicatā. l.
10 qui Romę. §. fin. vbi Bar. in v. opp. ff. de verbor. obl. g. & † iudex pce
dēdo ad vlteriora videt talē exceptionē reiecisse. l. a procedēte. C. de di
la. & credēdū est, ꝙ fecerit ex iusta causa. l. Herennius. ff. de eui. l. ij. C.
de offi. ciui. iud. Pręsertim cū in casu nostro talis causa sit clara & euidēs
q: Cęsar ipse nō spoliauerat, neque cū eo pēdebat quęstio interdicti, sed
cum patre: ipse vero agebat petitorio ex ppria pfona tanquam vocatus ad
bona feudalia, seu emphyteutica ex stipulatione aui sui: quo casu nihil
eum impediuit, quominus petitorium intentaret. l. fin. C. de euict. vbi
Bald. & Salic. Fulgos. consilio lxvij. incip. paterfamilias. Con-
cludo igitur partes iudicis esse respectu istorum bonorum non exe-

qui

qui: maxime cum alias respectu dictorum bonorum facta fuerit alia executio in causa spolij, quę deinde absorpta fuit a petitorio, seu a posteriore executione facta in iudicio dicti petitorij propter duas sententias conformes, vnde amplius remedio executorio locus non est. d. l. permisceri. §. fi. de acquir. possess. vbi omnes. Respectu vero fructuum & expensarum posset exequi dictas sententias spolij seruatis tamen seruandis, idest, fructibus ad liquidum prius reductis de quo in c. accedēs. ij. vbi Abbas, vt lite non contesta. per Bald. in c. conquerente. de restit. spoli. quo casu (quamuis sit merus executor) potest recipere probationes ad sui instructionem, vt per Roma. cōsi. ccccij. & cōsi. cccxxxvij. & cōsi. clxxxij. cum similibus. exequeturque quatenus sit in hereditate ipsius Alexandri, cuius Cęsar est heres cum beneficio inuentarij, secundum l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. vbi glos. & doct. & in l. cum a matre. C. de rei vend. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVI.

1 APpellans habet annum ad prosequendam & finiendam appellationem & ex causa biennium.

2 Appellatione infra annum aut biennium ex causa non prosecuta sententia transit in iudicatum & exequitur etiam non data dilatione quadrimestri leg. &c.

3 Princeps potest restituere ad lapsum fatalium.

4 Restitutio ad lapsum fatalium potest fieri etiam non citata parte.

5 In dilatione ultra annum requiritur probatio euidentissima.

6 Quando lex resistit actui actus ipso iure est nullus.

7 Si rescriptum Principis est nullum multo magis rescriptum legati.

8 Legatus non potest derogare legi prohibitiuæ.

9 Legatus de latere non potest committere causam appellatione remota.

10 Clausula prout iuris fuerit quid importet.

11 Rescripta superiorum semper debent interpretari ut non intelligatur superior dispensasse nec inutile cōfirmasse sed potius ius commune secutum esse.

12 Causæ allegatæ in suppositione si non probantur rescriptum non tenet propter surreptionem.

13 Per lapsum instantiæ prima sententia transit in iudicatum.

14 Rescripta non sunt interpretanda ut lites de nouo fiant.

15 Rescripta contra ius obtenta non ualent.

16 Rescripta contra ius uidentur magis impetrata propter importunitatem petentium quàm quod sit de mente Principis.

17 Supplicans quando sententia transiit in rem iudicatam propter lapsum fatalium ut rursus cognoscatur est infamis infamia iuris.

18 Sententia lata contra sententiam quæ transiuit in rem iudicatam est penitus nulla.



Licet ordinarijs lectionibus tantum opprimar, vt otium in consilijs mihi non suppetat, tamen quia res est clara, & quia magno studio opus non fuit, nō potui amici mei ad me venientis precibus nō obtemperare. Et visis duabus sententijs conformibus latis in fauorem do. Rostagni & heredum Chialussio contra d. Carolum de S. Martino, seu eius heredes, de duo. bus articulis principaliter videndum esset. Primo nunquid Rostagnus ipse heres l. gitime potuerit opponere compensationem debiti principalis fideicommissario agenti ad bona & interim pendente lite fecerit fructus suos. Et quia circa hunc punctum alias quędam deduxi, apostillādo ad allegationes partis aduersę, in presentiarum nihil instabo presertim quia ex resolutione sequentis dubij factum ipsum satis clarum redditur, & apertissime constabit d. Iudici de iustiore causa heredum ipsius Rostagni. Secundo igitur videndum est, nunquid prima sententia transierit in rem iudicatam per lapsum fatalium, & exequenda sit. Et videretur prima
2 facie dicendum, quod non, quia quamuis † appellans habeat annum ad prosequendam & finiendam appellationem clem. sicut. clem. si appellationem. de appellat. vel etiam biennium ex causa. §. j. in auth. de his qui ingred. ad app. & auth. ei qui. C. de temp. appell. per Canon. in c. ex te-
2 nore. extra de appel. alias † sententia transeat in rem iudicatam. l. ij. §. fin. C. de temp. appell. ita quod statim est exequenda, etiam nō data dilatione quadrimestri legali secundum vnam opin. de qua ibi, & per Ludo. Ro-
3 ma. in l. j. §. qui presens. ff. de verb. oblig. tamen potest † princeps restituere ad lapsum fatalium, vt est text. in d. l. ij. §. quod ita contigerit. C.
4 eod. & ibi dicit Bart. istud ita procedere, vt talis † restitutio possit fieri, etiam parte nō citata. & idem tenet Aret. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. & Felin. in c. cum olim. de re iud. In casu autem nostro videtur restituisse, vt apparet per geminata rescripta, primū impetratum a reuerendissimo Legato, & secundum a beatissimo Pontifi. Rom. vnde videretur dicendum, quod fatalia minime lapsa sint. Sed istis non obstantibus puto contrarium de iure esse verius, & quia ex computatione temporis apparet non solum lapsum esse annum primum, sed etiam biennium, & alios annos, casus non habet multam difficultatem, quin dicendum sit, quod prima sententia transierit in iudicatum: nisi pars aduersa probasset istam moram interuenisse ex culpa ipsius appellati, de quo in c. querelam. de procu. vel propter inopiā appellantis, vel alium casum fortuitum vt per Alex. in d. auth. ei, qui appellat. vel propter culpam iudicis. auth. si appellatione. C. de temp. app. Quo casu requiritur protestatio partis contra iudicem, vt dicit Joan. de Imo. in c. ex tenore. extra de appel. facit, quod not. Alex. consi. cxliiij. in ij. & istę causę seu hęc impedimenta debent verificari, & probari in processu causę. Et
5 cum simus † in dilatione vltra annum requiritur probatio euidentissima vt dicit tex. in l. fi. §. illud. C. de temp. app. vnde nō esset satis, si impedimentum probaretur per iuram, vt dicit Abb. in d. c. ex tenore. quam ibi cōiter sequuntur doct. & Pet. de Anch. & domin. de san. Gem. in c. cupientes. §. insuper. de elect. lib vj. Alex. in l ij. §. quod diximus. ff. si quis caut. qua probatione facta, adhuc mero iure non esset restituta instantia, sed requiretur, quod iudex ipse in integrum restituat aduersus lapsum fatalium, vt tenet Imo. Joan. And. Imol. Abb. & Mod. in d. c. ex tenore. vnde cum ista facta non sint, casus est clarus, quod sententia transijt in rem iudicatam. Non obst quod videatur restaurata instantia per rescripta, quia puto, quod illa rescripta non obstent in casu nostro. Et primo non obstat primum rescriptum legati, quia possit dici, quod illud rescriptum non valet per tex. in l. nemo arbitretur. in fin. C. de temp. app. vbi tex. expresse prohibet fieri talem impetrationem a prin-
6 cipe. vnde † cum lex resistat actui, actus ipso iure est nullus. l. non dubium. C. de legibus. Non obstat. d. l. ij. versic. quod si contigerit. Quia procedit in illo casu tantum, qui est casus specialis, vt tenet Salic. Pau. de
7 Cast. & alij. in d. l. nemo vnde fit † rescriptum principis est nullū, multo fortius rescriptum Legati. Secundo dicitur, quod reuerendissimus Le-
8 gatus non potest concedere tale rescriptum: quia illud est derogare † legi prohibitiuę, cui quidem legi legatus derogare non potest, vt notabiliter dicit Bal. in c. fin. de off. leg. facit quod not. Salic. in fin. C. de sen-
9 ten. vbi dicit, quod etiam † Legatus de latere non potest committere causam appellatione remota. idem tenet Bal. in l. ij. C. de appel & Joā. de Imo. & Ange. de Aret. in l. j. §. fi. ff. a quib. appellat. non lic. & Canon. in c. quod translationem. de offic. leg. Moder. in l. nemo potest. in ij. lectu. ff. de leg. j. Tertio respond. quod etiam doctor. quod reuerendissimus Legatus hoc facere potuisset, intelligitur tamen quod faciat ex iusta causa, vt dicit Ant. de Butr. & Joan. de Imo. in c. fi. de transact. Abb. in c. studuisti. de offic. leg. in c. dilecti. vltimo. extra de appel. & in c. at si clerici. §. j. vbi etiam alij extra de iudic. Iustę autē causę sunt illę, quas supradixi, quādo lapsa sunt tempora ex culpa iudicis, vel appellati, vel impedimento ipsius appellantis, vnde fuerunt probande euidentissimis probationibus. d. §. illud. & tamen in causa nihil probatum est.

Non obstat, secundum rescriptum apostolicum, quia etiam illud non obstat pluribus rationibus. Et primo quia illud rescriptum est iustificatum,
10 videlicet, quia concessum, vt petitur, prout iuris, & illa verba, prout iuris qualificant pręcedentem concessionē, vt nihil dispenset: quia ista est natura dictionis, prout de iure, vt referat se ad ius, & nihil addat. ca. veniens. de testam. c. ij. de confess. in fi. lib. vj. ita vt si iuris non sit, nihil censeatur concessum, facit in simili, quod not. Mod. in c. quoniā Abb. in fin. de off. deleg. Felin. in c. ij. de rescript. & quod tradit Aret. in ca. j. de probat. & Alexan. consi. ix. lib. v. Et ista interpretatio est accipien-
11 da, quia † rescripta superiorum semper debent interpretari, vt non intelligatur superior dispensare, nec inutile confirmare, sed potius ius cōmune sequi, vt not. Inno. & Joan. And. in c. dudum. extra de decim. & per talem rationem ita in terminis concludit Alex. in consi. xxxiij. viso themate super quo. in j. volu. vnde in casu nostro ad hoc vt pars posset vti beneficio illius rescripti, debet probare iustas causas, vel iustum im-
12 pedimentum, vt supra dixi, & tāto fortius: quia † in supplicatione allegat et quasdā causas, quę sunt probandę, alias rescriptū non tenet propter subreptionē. c. olim ex literis. extra de rescript. cū simil. Secundo respond. quod tale rescriptū si restitueret instantiā esset nullū, vt est tex. in d.
13 l. nemo arbitretur. C. de temp. appel. † per lapsum enim instantię prima sententia transit in iudicatum, & sic obstat ero pro l. iis finale. vnde non valet rescriptum principis eam restaurans. l. causas. C. de transac.
14 quia tollerent ius tertij, & quia † rescripta non sunt interpretanda, vt
15 lites de nouo fiat. c. ex parte. vbi not. de Arbitr. & talia † rescripta contra ius obtenta non valent. l. rescripta. & l. quoties. C. de precib. Imp.
16 offer. & per doct. in c. j. de excess. prę. & talia † rescripta videntur magis impetrata propter importunitatem petentiū quam quod sit de mente principis. l. j. C. de peti. bon. subl. lib. x. & per Pau. de Cast. in d. l. rescripta.
17 Imo † supplicans, quando sententia transijt in rem iudicatam propter lapsum fatalium, vt rursus cognoscatur, est infamis infamia iuris, vt est tex. in l. fi. vbi Pau. de Cast. & alij. C. vt lit. penden. & certe ibi est casus expressus istius quęstionis. vnde si lapsa instantia, iudex iudicaret, reuocando priorem sententiam, nihil ageret: quia illa sententia diceretur
18 lata contra † sententiam, quę transijsset in rem iudicatam, vnde esset penitus nulla. gl. in clem. appellanti. extra de appel. Hostien. Joā. Andr. & alij in d. c. ex tenore. & istud procedit etiam si secundus iudex fulminasset interlocutoriam, per quam dixisset se esse competentem iudicem & instantiam non esse lapsam, vt dicit Alexā. d. consi. xxxiij. in volu. j. & iste casus est etiam clarior: quia etiam a tempore impetrationis rescriptorum adhuc lapsa ēt sunt alia fatalia. Et dato, quod nō essent lapsa, tamen adhuc prima sententia transijt in rem iudicatā. vnde in pręsenti casu dico, partes domini commissarij esse in pronuntiando priorem sententiam transisse in rem iudicatam, & in puniendo istum actorem, secundum d. l. fi. C. vt lit. pendente. Et hęc omnia, saluo semper potiore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVII.

1 IVdex pōt ex officio ordinare processus assumēdo informationes etc. & repertum in possessione manutenendo & defendendo ad finem ne lite penden partes ueniant ad rixam & turbent se adinuicem.

2 Iudicium summarissimum quod.

3 In iudicio summario informatio potest capi a testibus non iuratis etiā extraiudicialiter.

4 Quando utraque pars contendit se possidere & iuste timetur de rixa debet iudex sequestrare.

5 *Appellari non potest a sententia lata in possessorio.*
6 *Sequestrum succedit loco missionis in possessionem ex primo decreto.*
7 *Sicut causa possessorii est in appellabilis idem de quolibet articulo in ea concurrenti dicere debemus.*
8 *Sequestratio tam fructuum quàm possessionis est prohibita.*
9 *Colligens fructus præsumitur possessor.*
10 *Iudex non debet facere sequestrum in manibus partis.*
11 *In sequestro neutra pars debet possidere & quia.*
12 *Sequester dicitur aliquis tertius penes quem res plurium litigantium deponitur.*
13 *Causa inepta in sententia assignata reddit sententiam nullam.*
14 *Iudex non debet remouere sequestrum nisi ex causa legitima.*
15 *In mero possessorio licet non possit appellari potest tamen dici de nullitate.*
16 *Sequestrum redditur nullum quando præceptum Iudicis sine causæ cognitione est nullum.*
17 *Doctoris dictum intelligi debet secundum l. quam allegat.*
18 *In iudiciis possessoriis appellatur quando fuit inordinate processum.*


Equisitus, quod sentiam in causa vertente inter do.
Renoaudi, & Petrum Poyus, breuibus, & pro tenui
facultate mea agendum duxi. Et quod recte fuit
per locum tenentem factum sequestrum in fauorem
dicti Petri. Primo facit, quia potest ordinari proces
1 sus ad finem, ne lite pendente partes veniant † ad ri-
xas, & turbent se adinuicem: quia qualibet prætendat
se possidere. Et tunc iudex summatim ex officio potest assumere in-
2 formationes, & defendere eum, qui repertus sit in possessione, & illud † iu-
dicium est summarissimum, & potest incipi tali casu a præcepto, prout
concludit Pau. de Cast. consi. ii. in causa quæ vertitur coram, in ii. vol.
secundũ nouissimas impressionem, allegat l. liberto. §. fin. ff. de lib. cau.
per Innoc. in c. cum venissent. extra de iureiurand. & Cyn. in l. ii. de pos-
3 sessione. & ibi etiã Mod. C. de trãsac. & informatio † potest capi a testi-
bus non iuratis ẽt extra iudicialiter, sm Bald. in ca. i. §. si treu. de pac.
iur. fir. in vsibus Feud. & per Frã. de Cur. cõs. lx. in additionibus, in fi.
Et istud videtur factum in casu nostro, quia ista sequestratio est facta
per præceptum iudicis, ergo in tali casu videtur tenere. Secundo
4 pro eadem parte facit, quia † quando vtraque pars contendit se possidere,
& inde timetur de rixa, debet iudex sequestrare. l. equissimum. & l. si
vsufruc. §. si inter duos. & ibi Bart. ff. de vsufr. & prohibere vtrique parti
ne accedat ad fundum, & istud maxime procedit quando facit sequestrũ
sine præiudicio iurium vtriusque partis, vt per Innocẽ. Aretin. & Mo-
dern. in c. in præsentia. de probat. & Pract. Papien. in forma sequestri
seu saisimenti. & Franc. de Cur. in l. vnica. in fin. C. de prob. seq. vbi po
suit tract. sequestratio. cum concord. Tertio videtur, quod a tali senten-
5 tia non possit appellari. Quia communis conclusio est, quod † a sententia
lata in possessorio non potest appellari. in l. prima. C. si de mon. poss. cum
concord. per Decium consi. xxviii. per totũ multo minus igitur ab isto
sequestro, quod est factũ in causa possessorii summarissimi, vt dicit Paul.
de Castr. in d. consi. ii. & quia in isto casu militat eadem ratio, quæ est in
alio possessorio, ex quo statim cognoscetur de veritate possessionis & est
modici præiudicii, & etiam est reparabile per sententiã diffinitiuã, iuxta
not. in l. ii. per Bart. ff. de appellat. recip. & ita firmat terminis Bal. in
6 l. ii. C. de episc. aud. & confirmatur ista opinio. Quia tale † sequestrum
videtur succedere loco missionis in possessionem ex primo decreto, vt
dicit Bal. Abb. & Imo. in c. i. extra de sequ. possess. & fruct. a quo decre
to non licet appellari, vt per Bar. in d. l. ii. de appell. recip. Et etiam
7 hoc cõfirmatur alia rõne. Nã † sicut causas possessionis est in appella
bilis, vt supradixi esse cõem opin. idem debemus dicere de quolibet ar
ticulo in ea occurrenti. per doctr. Bart. in extrauag. ad reprimendũ. in
verb. summarie. ẽt p Bal. in l. i. in fi. C. cõm. de leg. Ias. in l. ii. C. de edi.
diui Adria. toll. Sed his non obstant. puto cõtrariam sniam esse veriorẽ
& consequenter, quod dominus Renoaudi foueat iustiorem causam.
Et pro fundamento huius conclusionis, præsuppono, quod regulari
8 ter † sequestratio tam fructuum, quàm possessionis est prohibita. l. i. C. de
probib. sequestr. & c. i. extra eod. tit. nisi in certis casibus, inter quos est
ille, quando partes ambæ prætẽdunt se possidere, & iudex dubitat, ne ve
niant ad arma, & in tali casu antequam iudex concedat sequestrum, de-
bet adhibere causæ cognitionem, vt expresse dicit Archid. xi. q. i. can. quæ
res allegat text. in c. querelam. de Simon. & l. fin. C. si per vim vel al. mo.
& cum ita etiam declarat Alex. consi. v. ponderatis. in iii. vol. & in tali
cognitione versabitur, vt videat iudex, nunquid ex qualitate personarũ
sit aliquis timor armorum, vt dicit Bal. in l. nullus. C. de sum. trin. & fid.
cathol. allegat Cyn. & antiquos in l. denũtiamus. C. de his qui ad eccle.
conf. vbi expresse requirit causæ cognitionem, & licet procedatur summa-
rie super articulo, vt dicit Bald. in l. si disceptetur. ff. vbi pupil. ed. deb.
requiritur tamen citatio partis, alias nisi procedatur causa cognita, po
test appellari. vt per Angel. in consi. cvii. Iacobellus in fin. quem refert
& sequitur Franc. de Curt. in d. tract. sequestrorum. & in d. consil. lx. &
Decium l. fin. C. de ed. diui Adrian. toll. Et isto fundamento tollun-
tur prima duo obiecta: quia dato, quod fundamẽta, in se sint vera, tamẽ
intelliguntur, quando iudex adhibuit causæ cognitionem quod in no-
stro casu non fecit. Et illud deducitur pluribus rationibus. Pri-
ma quia in descriptione, & sequestratione primo facta in manibus domi
ni Renoaudi, nullam adhibuit cognitionem vt apparet ex processu, cum
tamen debuisset ante omnia videre summarie, quis possideret, & eum ma
nutenere. quẽ tunc reperiret in possessione vt dicit Innoc. in d. c. in præ-
sentia. de probat. cum concord. per Ias. in l. quidam existimauerunt. ff.
si cert. pet. Et dato, quod reperisset paria iura possessionis in vtroque, de-
bebat prius videre, an ex qualitate personarum subesset timor armorũ,
vt declarat Bald. in d. l. nullus. vnde non fecerit præceptum fuit nullũ,
9 vt infra ostendam imo cum domin. Renoaudi † collegisset fructus, alio
sibi non constito, debebat eum tueri: quia præsumitur possessor. iuxta tra
dita in l. Titia. ff. de solut. Bartol. in l. penult. ff. de condit. instit. & per
Bald. in l. i. C. de seru. fugit. cum concord. non autem debuit procede-
10 re ad sequestrationem. Secunda causa deducitur, quia fecit † seque
strum in manibus partis, quod non debet facere iudex. l. si apud quem.
§. si. ibi, raro ei res, &c. ff. depos. & ibi Salice. & Fulgo. dicunt, non esse rẽ
restituenda parti, nisi in casu. l. oleum. ff. de dolo. in quo scilicet, pars ob-
tinuerit vel per actorem steterit nec etiam iudex debet facere ipse resti-
tui, sed debet facere reponi fructus in ædem sacram, vel sequestrari apud
alios, vt ibi probatur, & not. Bald. in d. l. vnica. C. de prob. sequest. & p
hoc facit quod not. idem Bald. in c. i. extra de sequest. pos. vbi dicit, quod
11 † in sequestro neutra pars debet possidere: quia iudicium non debet
claudicare, & quia iniustum est, quod in re dubia concertantium, alicuius
12 conditio sit potior. Ad idem facit, quia † sequester dicitur aliquis tertius,
penes quem res plurium litigantium deponitur. l. sequestro. ff. de verb.
sign. & probatur in d. c. i. alias iudex penes partẽ non debet sequestrare,
sed describere fructus, ne interim distrahantur. l. pen. §. ex quadrante. ff.
de dol. except. per And. de Baru. & doct. in l. defensionis facultas. C. de
iure fisc. libro x. Tertia causa ex eo probatur: quia iste iudex hanc se-
13 questrationẽ fructũ fecit in manibus dñi Renoaudi, quæ † cã in sententia
assignata, est inepta, vnde snia reddit nulla. c. cũ super abbatia. vbi dõc.
de offi. de leg. imo ẽt si ex processu appareret de cã apta, adhuc nõ sustine
retur, sententia, vt per Abb. & alios in cap. ex parte. de concess. præb. per
tex. in c. per tuas. qui fil. sint leg. ista autem causa non posset esse magis
inepta: quia quamuis semel fuerit sequestratum penes dominum Re-
noaudi, non sequitur ergo debet idem fieri penes aduersarium, imo po
14 tius sequebatur contrarium, quia debuit † iudex non remouere seque
strum nisi ex causa legitima. dicto §. fin. & d. l. oleum. & per Ioan. Fabr.
in d. l. vnica. C. de probib. sequest. de quo etiam per Oldr. consil. clxvi.
Thema. & sine dubio ista ratio non est apta, nec debuit mouere eum
vnde merito sententia non tenet: præsertim cum (vt dixi) habeat respe-
ctum ad primum sequestrum quod est ipso iure nullum, vt infra dicam.
Et quamuis domin. Renoaudi non reclamauerit aduersus tale præ
ceptum, non tamen censetur ratificasse: imo potest quandocunque dicere
de nullitate, vt per Corn. in l. fin. ff. quan. appell. sit. & per Felinum in c.
ecclesia sanctæ Mariæ. versi. sed de ista limitatione, &c. Et sic tollun-
tur clare duo priora argu facta pro patre dicti Petri. Non obstat ter
tia ratio, quod non videatur posse appellari, ex quo sumus in mero pos
sessorio, quia respondeo. Et primo quod dato sine veri præiudicio, quod
15 istud esset verum, † debet saltem posse dici de nullitate, vt concludunt
16 omnes in d. l. vnica. C. si de momen. possess. Sed istud † sequestrum
est nullum, quia præceptum iudicis sine causæ cognitione est nullum. l.
fin. C. si per vim vel al. mod. Et in terminis de tali sequestro, quod sit
nullum, fuit de mente Archidiac. in d. can. quia nos. xi. q. i. vbi volens
ostendere, quod tale sequestrum requirit causæ cognitionem allegat di-
17 ctam l. fin. sm quem eius † dictum debet intelligi per not. per Bart. in l.
non solum. §. liberationis verba. ff. de liber. leg. & idẽ etiã voluit Bald.
in d. l. quidam existimauerunt. in fin. vbi appellat tale præceptum esse
nudum, & consequenter non valere, & idem per Francis. de Curt. in d.
consi. lx. in fin. & voluit Angel. in d. consi. cvii. Iacobellus. Secun-
do & fortius dicitur, quod etiam a tali præcepto potest appellari. prout vo-
luit etiam Angel. in d. consi. cvii. & confirmatur ratione, nam vt supra
18 ostendi, † fuit inordinate processum, quo casu etiam in iudiciis posses-
soriis appellatur, vt per Bal. in c. ex conquestione. de restit. spol. & in d.
l. vnica. Et hæc pro breuitate temporis sufficiant.

SVMMAE RERVM. XXXVIII.

1 *Dominium probatur per testes assignantes pro causa scientiæ diu tinam possessionem.*
2 *Possessorium & petitorium seinuicem non contingunt.*
3 *Pendente iudicio petitorii potest actor intentare possessorium retinendum ante conclusionem non causa.*
4 *Iudex cui est commissa causa petitorii si pronunciat super possessorio nulliter pronunciat.*
5 *Publicatio testium in possessorio non impedit alios admitti super iisdem capitulis in petitorio.*
6 *Testis examinatus super articulo possessionis si respondeat de proprietate nihil probat.*
7 *Iudices semper debent esse proni circa admissionem articulorum dummodo non sint notorie impertinentes.*
8 *Ille articulus sine positio dicitur pertinens qui quæ ut directo uel per indirectum quoquo modo causæ adminiculetur.*
9 *Pertinentia dicuntur etiam modicum conferentia ad causam.*
10 *Positioni licet insufficienti dummodo sit pertinens responderi debet.*


Reuiter in præsenti controuersia petitorii, vertente in-
ter dominum Præceptorem de Bello loco, & dominum
de Soleriis interrogatus, vt scribam quid iuris sit sup
admissione capitulorum quæ videntur concernere ma-
teriam possessorii agendum duxi. Et quia circa hoc tri-
plex consistit difficultas ex triplici diuersitate facti circa
tria insistendum erit. Primum est respectu illorum articulorum

qui

qui concernunt possessionem longi tpis sufficientem praescriptioni, & nõ
est dubium in isto iudicio petitorio eos debere admitti: qr concernunt
ius dominij oriens ex praescriptione. l. traditionibus. C. de pactis. & in
tali casu non possumus dicere, ꝙ articuli sint impertinentes sm Bal.
2 in l. proprietatis. in fi. C. de probation. vbi concludit, † quod dominiũ
probatur per testes assignantes pro causa scientiae diutinam possessio-
nem. Et quia illud non habet dubium, vlterius non insisto. Secun-
dum est respectu pasturgagiorum, leidarum, & pulveragiorum, & tali ca
su concludendum est hunc sm libellum cõcernentem iura possessionis
debere admitti, & consequenter etiam articulos: qr aut dicimus in pri-
mo libello petitorij ea non comprehendi & haec conclusio non habet du
bium, quia potest quis respectu certorum iurium agere contra aliquem
2 petitorio iudicio, & respectu alterius rei possessorio, quia † ista iudicia se
inuicem non contingunt. l. cum quaeritur. l. sequẽti. ff. de except. rei iud.
vbi per Paul. de Castr. & alios, & per Bald. in l. si de proprietate. C. si
a non compet. iud. cum similibus. aut dicimus comprehendi in primo
3 libello petitorio, & tunc dicendum est adhuc sm admitti: quia † penden
te iudicio petitorio potest actor intentare possessorium retinendae ante
conclusionem in causa, vt est tex. in l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acq.
possess. vbi omnes notant, idemq; in interdicto recuperandae. l. cum fun-
dum. §. fin. ff. de vi, & vi armata. & de vtroq; etiam est tex. in c. pastora-
lis. extra de causa poss. & prop. & istud maxime procedit in casu nostro,
in quo apparet, quod in primo libello petitorio actor non est confessus
ipsum dominum de Solerijs reum conuentum simpliciter in solidum
possidere, sed solum, ꝙ recusat soluere illi quartam partem cum sit con-
dominus, vnde nulla est hoc casu repugnantia: & ideo non est dubitan-
dum libellum admitti: quia cessant omnia, quae in contrarium adducan
tur in d. §. nihil cõe. in v. lectura. & illud etiam clarius apparebit ex in-
fra dicendis in iij. difficultate. Nec obstante geminatae ordinationes re-
uerendissimus Senatus Aquensis: quia pronuntiant sm processum.
Primo non esse adiungendum, quod ego vtiq; fateor: cum enim sint di
uersi processus non debent vniri, sed quilibet suo tempore expediri. Et
in primis causa possessorij iuxta l. ordinarij. C. de rei vendic. quamuis
etiam satis appareat de nulla causae cognitione habita in dictis ordina-
tionibus conditionaliter latis, & quidem sub tali conditione quae pote-
rat ex sola libelli inspectione purificari contra l. j. §. biduum. ff. quando
appelland. sit. & l. cum iudex vbi Bar. C. de senten. Tertium & vltimũ
est generaliter respectu deductorum in primo libello & iste casus, habet
maiorem difficultatem: quia articuli isti concernentes possessionem vi-
dentur impertinẽtes in hoc iudicio petitorio, cum nihil cõe habeat pos
4 sessorio cum proprietate. d. §. nihil cõe. vnde videmus, ꝙ † iudex cui
commissa est causa petitorij, si pronuntiat super possessorio nulliter pro
nuntiat d. l. si de proprietate. C. si a non compet. iud. facit etiam quia vi
5 demus, ꝙ † publicatio testium in possessorio non impedit alios admit-
ti super eidem capitulo in petitorio. c. veniens. ij. vbi Felin. de testi. &
6 † testis examinatus super articulo possessionis si respõdeat de proprie
tate nihil probat. c. de testibus. & ibi Felin. de testib. facit quod notant
doctor. in c. licet causam. de probat. vbi articulus spectans ad dominium
dicitur impertinens in iudicio possessorio praeterquam in interdicto re-
tinendae, ergo etiam vice versa idem dicendum. Sed his non obstanti-
7 bus, in proposito casu aliter sentio. Et praemitto, ꝙ † iudices semper de
bent esse proni circa admissionem articulorum: dummodo non sint no-
torie impertinentes vt not. doct. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus.
8 ff. de iureiur. & † ille articulus siue positio dicitur pertinens, qui quae de
directo vel per indirectum, quoquomodo causae adminiculetur. l. ad pro
bationem. prima. vbi Bart. & Bald. not. C. de probat. & istud procedit
qualitercunq; adminiculetur etiam si leui praesumptione, sm Bal. in c.
9 licet causam. extra de probat. vnde † etiam modicũ conferentia ad cau
sam dicuntur pertinentia. c. iij. extra de testi. vbi Bal. & ex hoc sequitur
cum ex possessione saltem alicuius temporis, aliqualis praesumptio do-
minij oriatur praesertim aduersus eum qui asseritur spoliasse. l. si quis
emptionis. versi. sed haec super illis. C. de praescript. triginta vel quadra
ginta annorum. per Bar. in l. quidam in suo. ff. de condit. indeb. & ideo
in tali iudicio petitorio articuli possessorij sint admittendi, vt dicit Bal.
in ad. lit. Specul. tit. deposit. versic. si pono, ꝙ tu. vbi dicit quod in peti-
torio multum valet talis possessio per tex. in d. §. si quis emptionis. idẽ
10 concludit ibidem Bald. versi. positioni. vbi dicit, quod † positioni de-
bet responderi si est pertinens dato, ꝙ non sit sufficiens, vt est in rei ven
dicatione quando ponitur de possessione tantum allegat. notata in l. si
a te. §. j. ff. de except. rei iudi. & istud maxime procedit in casu nostro in
quo dominus de Belloloco praetendit se habere quartam partem do-
minij dicti Castri & dictorum iurium, quo casu videtur quod petitorium
recipiat fomentum ex possessione, prout in caeteris iudicijs, quae poten-
tialiter sunt diuisoria. l. j. ff. familiae ercis. & declarat Bald. in d. l. ordina-
rij. C. de rei vendic. Et ista conclusio clarius procedit respectu illorum
articulorum, qui coadiuuantur per instrumentum transactionis, & ex
possessorio probant dictum instrumentum habuisse effectum vnde indu
bitanter dicuntur pertinentia & debent admitti. c. series. vbi Anton. de
But. & Imo. extra de testi. Et haec oia salua meliori deliberatione, &c.

SVMMAE RERVM. XXXIX.

1 *BEneficium reintegrandae possessionis habet locum etiam aduersus singularem successorem qui cum titulo & bona fide possideat & quia.*
2 *In iudicio possessorio non admittuntur allegationes concernentes petitorium.*
3 *Fideiussor non nisi in casibus de bonis debitoris soluit.*
4 *Sententia lata contra unum haeredem non nocet cohaeredi non citato.*
5 *De eis qui extra protectionem communis sunt nihil pertinet ad commune.*
6 *Magistratus stipulari non potest pro securitate alienigenae & extra territorium agen.*
7 *Verba quibus ultra necessitatem quis se obligauit nihil operatur nec ex eis stipulatio committitur.*



NObilium de Marascatis in causa paucis agendo arbi
tror pro eis pronuntiandum esse, quod respectu iudicij
possessorij clarum videtur tenendo illam opinionem, ꝙ
1 † beneficium redintegrandae possessionis habeat locum
etiam aduersus singularem successorem, qui cum titulo
& bona fide possideat: quia maior possessio censet clan-
destina, quam tenuit Innoc. & Can. in c. saepe. de restitu. spol. Abb. in c.
cum ad sedem. eod. titu. vbi dicit istam esse communem opinionem, & ita
etiam fatetur Alexand. consi. xcj. v. volum. Aret. & Moder. l. rem, quae
nobis. de acquir. possess. Ancha. consi. cccclj. circa recuperandam. So-
cin. consil. lxxxix. in j. volum. Decius consil. lvij. & consil. cxxxvj. & licet
haec opinio habeat aliquos contradicentes tamen apud Can. est magis
communis & in terris ecclesiae obseruanda. Nec obstat allegata petitio
restitutionis in integrum, quae fundatur super instrumento pacis, & ob-
ligatione generali facta per dominum Herculem, seu eius procuratorẽ,
respondeo enim pluribus modis. Primo, ꝙ omnis illa allegatio per-
2 tinet ad confirmationem tituli, † & concernit petitorium, & ideo non est
in hoc iudicio possessorio admittẽda. l. i. C. si per vim. l. si quis ad se fun
dum. C. ad legem Iuliam de vi. per Canonist. in ca. licet causam. extra
de probat. Secundo dicitur, quod iste minor se tueri non potest ex
obligatione illa per dominum Herculem facta: quia posito, ꝙ pax fuis-
set fracta, & locus fuisset stipulationi poenali, non tamen potuit vnus hae-
redum fundum illum vendere: quia illa obligatio in omnes haeredes
aequaliter transit pro rata, qui deinde habent regressum cõtra offenden
tem, qui dedit causam fractioni pacis. l. ij. §. fin. de verb. oblig. declarat
Bart. in l. iiij. §. Cato. ff. eod. titu. Nec potuit dominus Ioan. Alui-
sius cohaeres soluere fundum communem, vel vendere causa soluendi
ipsis inuitis, vel nescientibus, vt dicunt doct. communiter in d. §. Ca-
to. in viij. oppos. Bartol. dum disputant circa intellectum. l. si procura-
3 torem. §. si ignorantes. vbi concludunt † non licere fideiussori soluere
de substantia debitoris, nisi duobus concurrentibus, videlicet, quod bo
na debitoris esset penes fideiussorem & fideiussor nõ sit soluendo, vt per
Felin. c. olim. extra de accus. vbi allegat cõcordantes, sed in casu nostro
bona non erant penes dominum Aluisium, nisi pro rata parte. Item
ipse erat soluendo: merito non potuit vendere rem alienam, vt solueret
pro dominis vel possessoribus. Tertio respondeo, ꝙ declaratio pa-
cis ruptae, & consequenter venditio, subinde facta nihil potest nocere do
mino Bernardino & suis fratribus, qui non fuerunt citati nec condem-
4 nati. quia † sententia lata contra vnum haeredem non nocet cohaeredi
non citato. l. j. C. res inter alios acta. l. i. ff. quibus res iud. non nocet cũ
similibus. Quarto principaliter aduertendum, quia non videtur, ꝙ pax fue-
rit facta per occisione Georgij Folerini Veronae factam, cum enim iste
esset forensis, & extra territorium Bononiae fuerit occisus, non potest
5 his quicquã de eo cognosci: quia † de is qui extra protectionem commu-
nis sunt, nihil pertinet ad commune secunda quaestio. j. cap. multi. vbi
Gemin. vt habetur & in simili per Paul. de Castr. l. omnes populi. in
6 fi. de iust. & iur. nec potuit magistratus † stipulari pro securitate illius
alienigenae, & extra territorium agentis secundum doctrinam Bart. in
l. j. ff. de iu. fisci. & per Alexand. consi. xiiij. in v. volu. quia quo ad istum
habentur pro priuatis personis: quia non subditus: & quia extra terri-
torium. l. fin. ff. de iuris. omn. iud. Nec obstat, ꝙ verba promissionis
videantur esse generalia: quia respondeo esse aduertendum, quod dicta
stipulatio non est simpliciter conuentionalis, sed praetoria, idest, facta ius-
su gubernatoris, & decurionum qui pro bono pacis, & in executione sta-
tutorum & prouisionum communis Bononiae vt in instrumento dici-
tur interuenerunt dictae paci: & ideo illa promissio quamuis generaliter
facta restringitur. l. in conuentionalibus de verb. oblig. nec vlterius ad
stringit, ꝙ praecedentis obligationis necessitas vrgeat. gloss. l. in praeto-
rijs. de praet. stipul. & in l. non solum. §. morte. per illum tex. de ope. nou.
nunt. quod dicunt doctor. procedere etiam si verba stipulationis repu-
7 gnarent: quia ea verba † quibus vltra necessitatem quis se obligauit
nihil operantur nec ex eis stipulatio committitur. l. fluminum. §. vltiũ.
l. si aedibus. ff. de damn. infect. l. si legati. de leg. j. cum ergo de forensibus
& extra territorium non teneretur dominus Hercules nõ potest vide-
ri commissa poena quod extra ex ipso instrumento pacis satis deprehen
ditur, in quo excipiuntur banniti tanquam extra protectionem com-
munis & habetur relatio ad poenas comminatas in statuto Bononiae,
quae quidem in forensibus, & extra territorium locum nõ habent, vt per
Paul. de Castr. d. l. omnes populi. in fine. Et haec omnia saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XL.

1 *PRaesumptio legis est quod natus ex coniugata sit filius mariti illius coniugatae non autem adulteri.*
2 *Legitimatio de filio alieno facta nulla est.*
3 *Legitimati comparantur uere legitimis.*
4 *Confessio qualificata acceptari debet cum sua qualitate.*
5 *Ex solo coniugio non probatur copula nisi probetur cohabitatio.*
6 *Facta non praesumuntur nisi probentur.*
7 *§. defuncto l. miles. ff. ad l. Iul. de adult. limiti.*

8 *Successionis obtinendæ remedia.*
9 *Filij si non sunt hæredes Patris non tenentur habere ratum aliquid gestum per Patrem.*
10 *Renunciatio feudi antiqui facta a Patre non impedit filium quin possit contravenire ex persona sua quamvis sit hæres Patris cum beneficio inventarij.*
11 *Legitimationi consentiens ligat hæredes.*
12 *Filius tenetur habere ratam renunciationem Patris quando non confecit inventarium.*
13 *Qui est in quasi possessione alicuius rei vel iuris potest petere quod sibi continuetur seu declaretur legitimam esse illam possessionem.*
14 *Legitimatus debet posse petere quod sua legitimatio declaretur valida sicut potest petere ut iterum legitimetur & ex pleniore legitimatione se tueatur.*
15 *In casu status potest procedi etiamsi persona nolit interesse cognitioni.*



Quęstio prima est, mortuo domino Bartholomęo quis
in eius hęreditate sit continuandus an agnati, an vero
domina Francisca legitimata. Et contra dominam
Franciscam facit quia in supplicatione fatetur dominus
1 Bartholomeus eam esse susceptam ex † domina Agne-
te tunc coniugata quo casu pręsumptio legis est, quod fue-
rit concepta ex marito, non autem ex adultero. l. miles. §. defuncto. ff.
ad leg. Iuliam de adult. Felin. ca. per tuas. de probat. Hyppol. l. j. §. ad
quęstionem. ff. de quęst. Fran. Cremens. sing. cxxvj. Hęc assertio do-
mini Bartholomęi ⁊ legitimatio videtur sufficere, ut hęc censeatur filia
legitimantis: quia talis actus legitimationis non probat filiationé, sed
2 † legitimatio tanquam erronea, ⁊ de filio alieno facta est nulla, ut con-
suluit Signoro. consi. clxxxiiij. in quęst. ⁊ consilio ccxxi. factum. ⁊ And.
Sicul. consi. xxvij. scripsit doctissimus. in j. vol. Sed tamen hoc non
obstante, puto omnino continuandam esse dominam Franciscam legi-
3 timatam: quia † legitimati comparantur vere legitimis, ut habetur in
rubric. ff. de liber. ⁊ posthum. ⁊ pręsumptio oriens ex d. §. defuncto.
tollitur contrarijs pręsumptionibus quę multę, ⁊ certissimę sunt in ca-
su nostro. Prima est, quia licet dominus Bartholomeus dixerit
Agnetem coniugatam, tamen subiecit maritum absentem fuisse, unde
4 hęc † confessio non potest acceptari, nisi cum sua qualitate iuxta doctri
nam Bart. in l. Aurelius. §. idem quęsiit. ff. de liberat. leg. per text. in l.
etiam. §. j. ff. de minoribus. ⁊ quę habentur in l. si quis intentione. ff. de
iudic. Secunda est, quia licet fateatur fuisse coniugatam, tamen non fa-
5 tetur fuisse a marito cognitam, unde † ex solo coniugio non probatur co
pula, nisi probetur cohabitatio. l. si vero. §. adolescens. ubi gloss. ⁊ doct.
6 ff. mand. Abb. ⁊ Pręposi. in c. fin. extra de sponsal. quia † facta nó pręs-
7 sumuntur nisi probentur, ⁊c. d. cap. fin. ⁊ regula † §. defuncto. non pro-
cedit quando maritus fuit absens nec constat, quod copulam carnalem to
li tempore cum ea habuerit, ut est tex. in l. filium eum diffinimus. versi.
sed mihi videtur. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. Tertia quia ista
nunquam habitavit cú marito, sed tempore conceptionis, ⁊ ante, ⁊ post
cohabitabat cum domino Bartholomęo, unde non potest capi pręsum
ptio pro marito, sed solum pro domino Bartholomęo secundum glo. in
c. Michael. de fil. presbyt. Abb. ⁊ cęteros in dicto. c. per tuas. Andr.
Sicul. d. consi. xxvij. Alex. cō. clvij. in v. Anchara. ccxxv. videtur pri-
ma facie. Quarta confessio ipsius matris cum fama secundum Bal.
in d. l. filium eum diffinimus. pro dicto enim matris magna est pręsum
ptio, secundum Hostien. ⁊ Abb. in c. officij. extra de penit. Quinta quia
est nata in domo domini Bartholomęi vicinis scientibus quo casu etiá
limitatur regula. d. §. defuncto. secundú d. Benedictum Capram in cō.
ij. ⁊ probatur in d. l. filium. vers. non tamen ferendú. ubi considerat tex.
quod maritus assidue sit moratus cum nepote ⁊ sic innuit quod si raro cú
ea conversabatur pręsumatur potius filius concubinarij, qui frequen-
tius eam possidebat. Sexto, tractatio ipsa, quia d. Bartolomęus eam
semp tractavit, ut filiá in eá custodiendo domi retinendo, alimenta pręs
stando, maritando, quę tractatio facit cessare pręsumptionem d. §. de-
functo. secundú Paul. de Cast. consi. clxxv. super. primo. videtur Fel.
d. c. pro tuas. Quibus sic pręsuppositis, videtur resultare manifesta có
8 clusio, quod in hoc iudicio possessorio filia † hęc legitimata etiá absque alia
probatione debeat obtinere: sive enim intentet interdictum. quorum bo
norum, quo succurritur hęredi ab intestato possessionem hęreditatis pe
tenti, sive intentet remedium decreti de continuanda possessione defun
cti in hęredem sufficit probatio oriens ex legitimatione vel etiam pro-
batio solius tractationis per ea, quę not. Bart. in l. j. C. quorú bon. ubi
vult sufficere semiplenas probationes, ⁊ quę solum pręsumptive conclu
derent sequitur Dec. consi. lvj. ⁊ quod not. Alex. cōs. ij. in j. pręposi. ca.
transmissę. qui fil. sint legit. Felin. d. c. per tuas. vers. ij. conclusio. Et
istud videtur etiam sufficere si intentetur via decreti continuantis posses-
sionem, ut dixi: quia in tali iudicio summario sufficiunt semiplenę pro-
bationis: quod censetur merum possessorium, unde nec in eo appellatur se-
cundum Bal. consi. cccxxx. in j. ⁊ licet Alex. consi. lx. versi. venio ad se-
cundum. in ij. vol. sentiat utcrum potiorem esse conditionem agnatorú,
tamen loquitur quando adversus legitimationem obstabant rationes
efficaces, quę eius vim etiam in possessorio iudicio eluderent quod nó est
in casu nostro, per supradicta: pendente enim disputatione super viribus
legitimationis non possunt agnati admitti quorum causa est posterior fi
lijs legitimatis. l. sed si ante. ff. de except. ⁊ quia in hoc iudicio possesso-
rio rejciuntur exceptiones contra legitimationem, quę altiorem inda-
ginem postulant, secundum Alexand. consil. lxx. in vj. Ruinum consil.
lxxxvii. in fi. in ij. Corn. consi. ix. in fi. in ij. Card. Paris. d. cons. x. nu.
30. cum sequent. Nec obstat consilium Sign. ⁊ Barbatię quia non
loquuntur in casu absentię mariti ⁊ concurrentibus coniecturis de qui
bus supra ⁊ etiam contra illos consuluit dictus Card. Paris. consilio
x. in ij. Et ita etiam respondetur ad ea, quę not. idem Parisius consi.
xj. eod. lib. quia loquitur, quando maritus non erat absens, ⁊ conversa-
batur cum uxore. Secunda quęstio est, an consensus fratrú d. Bar-
tholomęi, qui approbaverunt dictam legitimationem quę obliget eorú
9 filios? Et videretur, quod non quia, † si non sunt hęredes patris,
non tenentur habere ratum aliquid gestum per patrem. l. cum a matre
in pr. C. de rei vend. Fortius videtur, quod etiam si sint hęredes, adhuc
non obligentur tali ratificatione. Cum enim ad hęreditatem patrui
vocent non ex persona parentú, sed ex propria persona tanquam proximio
res agnati tpe mortis ipsius patrui. l. j. ff. unde legi. l. ij. §. hęreditas.
de suis ⁊ legiti. non tenet habere ratum quod gestum est per actorem
suum per regulam. l. fin. C. de evict. ⁊ quod not. Bald. post Nicol. de
Matthęrellis in l. quis se patris. versic. non quęritur si vasallus. C. un
10 de legit. ubi † renuntiatio feudi antiqui facta a patre non impedit filiú
quin possit contravenire ex persona sua, quamvis sit hęres patris cum
beneficio inventarij ó quo per Dec. cō. clxxxv. ⁊ ccccxv. Curt. Iunior.
clv. Ias. consi. vij. ⁊ lvj. in iiij. cum similibus. Sed tamen in casu no-
stro sentio contrarium, quod nisi isti filij si sint hęredes patris, non possint
contravenire per regulá d. l. cú a matre. cum concord. per Dec. cōsi. clxxxiiij.
in fin. quia contraria procederent si dicti fratres solum pręstitissent con
11 sensum simpliciter † legitimationi, sed in casu nostro progressi sunt ultra
promiserunt legitimationem ipsam ratam habituros, ⁊c. quo casu talis
obligatio transit in hęredes, secundum regulam. l. si pactum. ff. de pro-
bat. ⁊ ita distinguit Raph. Fulg. consi. lxvj. paterfam. ⁊ sentit Bald. in
12 d. l. qui se patris. ubi vult † filium teneri habere ratam renuntiationem
patris, quando non confecit inventarium, in casu autem nostro non
possunt isti esse hęredes cum beneficio inventarij propter prohibitio-
nem statuti, ⁊c. Tertia quęstio an d. Francisca, vivente patre possit
trahere in iudicium illos filios fratrum, ⁊ facere declarari legitimatio-
nem esse validam adeo, quod sententia in tali iudicio lata eis noceat, re-
spectu hęreditatis domini Bartholomęi. Et difficultatem facit di-
ctum Inn. in c. causam quę. ij. extra qui fil. sint legit. ubi tenet, quod hoc
non sit permittendum nec illi cogendi ad litigandú per regulá. l. pure. §.
fi. de excep. ⁊ istud dictú Inn. sequit Imo. in leg. si cōtēdat. ff. de fideiuss.
Sal. l. ij. C. qui bon. cedere poss. Dec. c. si autem. de rescrip. Sed ta-
men in casu nostro puto contrariam opin. esse veriorem: quia communis
13 cóclusio est, quod † qui est in quasi possessione alicuius rei, vel iuris po
test petere, quod sibi continuetur seu declaretur legitimam esse illam
possessionem, ut est tex. in l. j. C. de Carbon. edict. in l. ij. §. initium. ff.
eod. tit. ubi Bar. ⁊ ista est communis opin. de qua per Alex. ⁊ Mod.
in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de oper. no. nunt. in l. si finita. §. eleganter
14 de dam. infec. Felin. c. ea, quę. de re iud. unde † legitimatus debet pos
se petere, quod sua legitimatio valida sicut potest petere ut iterum legitime
tur ⁊ ex pleniore legitimatione, se tueatur ut consuluit Paul. Cast. cōs.
ccxxj. viso testamento. ca. fin. ⁊ similem decisionem ponit Bart. in l. usu
fru. §. utrum autem. in fi. ff. si usufruct. pet. cum sim. lib. per doct. in d.
l. j. de Carbon. edict. Nec obstat suprascripta decisio. Innoc. in d. c.
causam, quę. quia non caret dubitatione. ⁊ doct. magis communiter te-
nent contrariam in d. l. si contendat ubi Bart. Ang. Paul. de Castr.
⁊ per Alexand. in d. §. eleganter. ⁊ fatetur Decius in capit. j. extra de
confir. util. vel inutil. Secundo respondeo, quod Innoc. ibi limitat
dictum suum, ut non procedat, quando subesset iusta causa puta peri-
culum mortis testium, de quo in cap. significavit. extra de testibus. in c.
quoniam frequenter. ut lit. non contest. quę causa maxime subest in ca-
su nostro, ut possit probari, quod dicta Agnes unquam fuit traducta a
marito in domum mariti, ⁊ quod cum ea tempore conceptionis Fran-
ciscę non conversabatur. Tertio respondeo, quod quicquid sit in alijs
causis in ista legitimatione non procedit dictum Inno. quia hęc causa
15 pertinet † ad causam status, in qua potest procedi etiam si persona no-
lit interesse cognitioni, ut dicitur in l. duo fratres. §. j. ff. de liberal. causa
in l. sicut. datam. C. eod. tit. per Alexá. in d. §. eleganter. Quarto re-
spondeo, quod illud dictum Innocent. limitat Abb. in dicto ca. primo.
ut non procedat, quando confirmatio peteretur a principe, sed solum
procedat coram inferiori, unde si petatur per supplicationem in Sena-
tu porrectam cessat omnis difficultas. Et ita mihi videtur, salvo sem
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLI.

1 *PEr supervenientiam furoris sicut & morte revocatur mádatum.*
2 *Furiosus non potest desinere rem aliquam possidere quia possessio tam civilis quàm naturalis sicut animo acquiritur ita & animo amittitur Furiosus autem non potest videri habere animum desinendi possidere.*
3 *Qui a furioso emit possidere dicitur & enumerantur casus.*
4 *Rerum mobilium facilius perditur possessio quàm immobilium.*
5 *Ex inutili contractu possessionem transferri.*
6 *Ex inutili contractu redditur clausula constituti inutilis.*
7 *Absque possessione non procedit usucapio.*



Factum ita habet Pollicio procuratorio nomine Co-
mitis Ioan. Matthęi vendidit quędam bona ip-
sius Comitis, ⁊ constituit se ea possidere nomine
emptoris: ⁊ successive ea bona dicto nomine acce-
pit in emphyteusim pro certo canone annuo ab em
ptore, ⁊ solvit etiam canonem semel, vel bis: dicunt
filij dicti Comitis venditionem nullam esse, nec pos-
sessionem

ſeſſionem aliquam tranſlatam eſſe: quia pater, ob ęgritudinem, ſapientiam amiſerat. Quęritur, quis in poſſeſſione ſit manutenendus? Quia de poſſeſſorio duntaxat tractatur, ⁊ eleganter per alios quoque allegatum ſunt breuiter ego inſiſtam paucisq; veritatez, quod in me erit, attingam. Videtur ergo mihi concludendũ dictos filios in poſſeſſione manutenendos eſſe nec ad aliquam canonis ſolutionem interim compelli
1 poſſe: clarum enim eſt, † quod per superuenientiaz furoris, ſicut ⁊ morte reuocatur mandatum. l. qui ſeruũ. l. ſi quis alicui. de acq. hęred. ibi doct. Rurſus conſtat, furioſum non poſſe deſinere rem aliquam poſſidere: quia poſſeſſio tam ciuilis q̃z naturalis, ſicut animo acquiritur, ita
2 ⁊ animo amittitur: † furioſus autem nõ poteſt videri habere animum deſinendi poſſidere. l. ſi is qui. de acq. poſſ. gl. l. j. §. j. verb. ſine tutoris.
3 ff. eo. tit. Nec obſtat, quod quandoque iura dicunt eum † qui a furioſo emit poſſidere. l. nec vllam. §. j. de pe. hę. vel pro poſſeſſore vſucapere. l. ij. §. ſi a pupillo. ⁊. §. ſeq. de vſuc. pro emp. quia intelligũtur in caſibus exceptio a ſupradicta regula, quarum tres enumerantur a doctoribus. Primus, quando furioſus actu ipſo, ⁊ per viaz facti exiuiſſet de fundo, ⁊ emptor eſſet ingreſſus: q: tunc non conſenſu furioſi ſed apprehenſione emptoris quęſita cenſeretur poſſeſſio, ſicut in quolibet alio cõtingit, ſ3 gl. Pau. Inno. Raph. Are. Alex. l. poſſeſſionẽ pupillũ. eo. ti. de acq. poſſ. Secus eſt quando furioſus vendidiſſet rem ab alio poſſeſſaz: quia tunc ex facto poſſidentis non autem conſenſu furioſi transferretur poſſeſſio. d. l. ij. §. ſi a furioſo. vbi gl. cõiter approbata. Tertius eſt in vẽditione rei mobilis:
4 † quoniam rerum mobiliũ facilius perditur poſſeſſio. l. rem quę nobis. de acq. poſſ. declarat Bart. d. §. ſi a pupillo. extra illos caſus concludunt vno ore doctores, quod furioſus rem non deſinit poſſidere ſed ipſe remanet poſſeſſor ⁊ conſequenter eius filij: merito ergo illi in hoc iudicio poſſeſſorio ſunt manutenendi. Confirmo hãc ſententiam per illud, q notabiliter decidit Andreas de Barulo, quem refert ⁊ ſequitur Alb. de Roſ. d. l. pupillus. ff. de acquir. rer. do. vbi dicunt, q ſi mulier quę ex forma ſtatuti ꝓhibita ſit alienare, alienauerit, ⁊ conſtituerit ſe poſſidere nomine emptoris, potior eſt ipſo emptore, a quo fuerit realiter deiecta etiam in poſſeſſorio, ſicut ⁊ pupillus ⁊ furioſus. arg. d. l. pupillus. q: tales nõ poſſunt per viã alienationis transferre poſſeſſionẽ naturalẽ, licet per viam amiſſionis exeundo de fundo, ⁊ emptore apprehendente ſuus ſit d. l. poſſeſſionẽ pupillus. Ad idem facit, quod notabiliter conſuluit Ang. in conſi. ccclxxxvij. incip. conſultatio pręd dicta. vbi dicit, q quando procurator alicuius vendit, ⁊ in venditione apponit conſtitutũ, ſecundũ l. quod meo. de acq. poſſ. tale conſtitutum nihil operatur, niſi poſtq̃z dñs ſciuerit, ⁊ etiam ipſe deſtinet in animo ſuo ſe poſſidere: vnde in caſu noſtro non poteſt dici tranſlata aliqua poſſeſſio cum dñs eſſet impos mentis, nec poſſet habere animum. d. l. ſi is qui. plurimum enim diſtat an emptor ipſe de facto apprehenderit poſſeſſionem, an eam pretendat dũtaxat per clauſulã conſtituti, ⁊
5 ideo licet lex dicat † ex inutili contractu transferri poſſeſſionem. l. j. §. ſi vir vxori. de acq. poſſ. tamen hoc eſt verũ, quando re ipſa apprehenſa eſt poſſeſſio, ſecus ſi per clauſulam conſtituti ſm Argentinũ de Forliuio quẽ ſequitur Pau. de Caſt. Alex. Iaſ. in d. §. ſi vir vxori. tũc
6 enim † ex inutili contractu redditur quoque clauſula conſtituti inutilis, vt ibi per doc. Nec ſupraſcriptis obſtat, q Pau. de Caſt. in l. qui ſeruum. in fi. de acq. hęr. dicit, q ex tali contractu a procuratore facto
7 transfertur conditio vſucapiendi, ergo videtur ſentire, † q tranſlata ſit poſſeſſio, abſque qua nõ procedit vſucapio. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſuc. quia reſpondeo, q Pau. loquitur, quãdo poſſeſſio eſt tranſlata per viã facti non per clauſulam conſtituti, vt eſt noſtra quęſtio ⁊ iſta ſufficiant, vtpote in re clara, ⁊ indubitata iudicio meo.

SVMMAE RERVM XLII.

1 *PRaeceptum conceſſum tempore cauſarum ſuſpenſo non ualet.*
2 *Praeceptum conceſſum parte non citata non ualet neque tenet.*
3 *Defectus peremptorij ſententiam Principis inualidat.*
4 *Paria ſunt non citare & citare illegitime.*
5 *In quocunque iudicio quantumcunque ſummario ante omnia plene eſſe legitimandam perſonam.*
6 *Fideicommiſſarius non eſt uere hęres ſed ficta.*
7 *Nullitates notoria & quae conſtant ex actis quãcunque poſſunt opponi.*
8 *Capitula quae per ſe aut cum alijs coniuncta faciunt aliqualiter ad cauſam ſunt admitten.*
9 *Caducia non continuari.*
10 *Viuentis nulla eſt haereditas.*
11 *Inſtitutio fit caduca per prędeceſſum haeredis ante teſtatorem.*
12 *Miſſionis in poſſeſſionem forma.*



Reuibus vtar quia coram ſapientiſſimo res agitur, tenendo, q pręceptum continuatorium d. Andreę de Littis conceſſum, nullo modo valeat, maxime in pręiudicium d. Helenę de S. Nazario. Primo, quia con-
1 ceſſum † tempore cauſarum ſuſpenſo, iuribus notiſſimis, ⁊ habetur per Petru. in ca. ex ratione. de appell.
2 Secundo, quia non citata † parte ſaltem legitime. l. de vnoquoque. ff. de re iud. glo. not. in l. fi. C. de legib. ⁊ propterea (vt inquit Bal. in l. ij. §. ſiue alimentorum. ff. vbi pupil. edu. deb.) talia pręcepta ſine cauſę cognitione non habentur etiam pro nuda citatione, nec tenent, neq; tranſeunt in rem iudicatam: ⁊ poteſt quandocunque appellari prout dicũt Canon. poſt Inno. in c. cum veniſſent. de in integrum reſt. Bal. in l. cũ
3 proponebatur. de leg. ij. pręcipue ex † defectu peremptorij, cuius quidem defectus etiam principis ſententiã inualidat, vt eſt gloſ. ⁊ ibi doct.
4 in d. l. fi. cum concord. ⁊ † paria ſunt non citare ⁊ illegitime. l. quoties.
5 ff. qui ſatiſda. cog. vnde dicimus † in quocunque iudicio quantũcunq; ſummario ante omnia plene eſſe legitimandam perſonam, vt habetur in l. ſi quęramus. ff. de teſta. ⁊ in l. ij. C. de edict. diui Adria. tol. Tertio ſi bene aduertatur, hic de Littis videtur velle ſuccedere tanquam fideicommiſſarius quo caſu non competit beneficium decreti continuan
6 tis hęredem. cum ſit intelligendum de proprio, ⁊ vero hęrede, non † de fideicommiſſario, qui nõ eſt vere hęres, ſed ficte. l. poſtulante. ver. ſane. ibi, hęredis loco, ⁊ ibi quodammodo. ff. ad Treb. ⁊ l. ſi filius. §. j. ff. qõ cum eo. ⁊ quod dictum decretum ſit intelligendum de vero, ⁊ proprio hęrede, tenet Bal. in rub. de cau. poſſ. ⁊ prop. ⁊ in conſil. cxlij. in j. volu.
7 ⁊ tales † nullitates notorię, ⁊ quę conſtant ex actis, poſſunt quandocunque opponi. glo. in clem. j. de ſequeſt. poſſeſſ. ⁊ fruct. ⁊ in l. j. §. pe. ff. de tab. exhib. quam allegat Are. conſi. lxviij. in fi. Cur. conſi. xx. habet per Fel. in c. inter cęteras. de re iud. poſt Bald. in l. vnica. C. ſi de momen. poſſ. fue. app. ⁊ in d. conſ. cxlj. licet etiam ſit in tempore dierũ duorum vtilium petita reuocatio a tempore ſcientię, ⁊ ſublatę ſuſpenſionis cauſarum. Et ideo ex capite nullitatis ita euidentis, ⁊ notorię, ante oĩa eſt reuocandum pręceptum etiam in tempore ſuſpenſo: cum ſit conceſſum in tali tempore, vt vult Bart in l. minor. in princ. ff. de euict. maxime ex defectu citationis, iuxta glo. in l. j. ff. ſi mul. vent. nom. ⁊ Bald. in l. ſi pacto quo pęnam. C. de tranſact. Sed etiam pręſuppoſito, q pręd dicta, quę tamen militant manifeſte, reſpectu nullitatis ceſſarent, nõ video, quid obſtet, quominus capitula producta, per d. Helenam omnino admittenda ſint: non ſolum enim aliquo modo faciunt ad cauſaz: ſed omnimodo cum d. Helena velit in effectu probare ſe eſſe cõtinuandam tanquam in poſſeſſionem bonorum, per d. Paulum Antiquum relictorum, ⁊ per eum poſſeſſorum, ⁊ quo ſint iſta bona poſſeſſa, neq; in hoc credo aliquod fieri poſſe dubium: poſſet enim etiam abſque partis citatione ⁊ pręſentia petere ſe continuari tanquam hęredem d. Pauli Antiqui, ⁊ deberet concedi pręceptum continuandi ſumptis informationibus, neque pręceptum pręd dictum conceſſum illi de Littis aliquid obſtat: quia non continuat in bonis d. Pauli, ſed d. Alegrę ⁊ Damiani, ac Pauli infantis, in quibus etiã eum continuari non oportet reſpectu infantis. Et quouis modo ad cãm faciãt capitula, admitti debent, iuxta ea, quę habẽtur in l. ſi duo patroni. §. idem Iul. ff. de iureiur. ⁊ Cur. conſi. lxxi. incip. ſuper controuerſia. ⁊ admiſſa ipſo iure intelliguntur p
8 diſpoſitionem ſtatutorum, ⁊ † illa capitula, quę per ſe aut cum alijs cõiuncta faciunt aliqualiter ad cauſam, ſunt admittenda. ita Bal. in l. ad probationem. ad fi. C. de prob. Secundo intendit principaliter pro-
9 bare, nullo modo illum de Littis debere, nec poſſe † cõtinuari tanquaz hęredem, mediante perſona Damiani, d. Alegrę in bonis per eam relictis, cum Damianus defunctus fuiſſet ante d. Alegrã, ⁊ ſic non potuit
10 ſuccedere, cum † viuentis nulla ſit hęreditas. l. qui ſuperſtitis. ff. de
11 acq. hęr. ⁊ † fit caduca inſtitutio per pręd deceſſum hęredis ante teſtatorem. l. vnica. §. j. C. de cad. toll. Neque etiã perſona infantis Damiani mediante, qui non adiuit hęreditatem, cum deceſſerit infans, qui etiã ſm gl. in l. ſi infanti. ibi relatam per Iaſ. C. de iu. delib. ⁊ conſuetudinez ac ſtyluz Mediolani, vt ibi per Iaſ. ⁊ Bal. in l. vnica. §. in nouiſſimo. C. de cad. tol. non aditam hęreditatem non tranſmittit, uno ex probationibus, ⁊ capitulis productis, ſi (vt creditur) id iudici conſtaret, debeſet ex officio partem aduerſam repellere, iuxta doctr. Bar. in l. cũ qui ita. §. qui ita. ff. de verbo. oblig. ⁊ illo illud intendunt agentes nomine d. Helenę probare, licet in materia huius decreti continuantis hęredẽ, non ſit † mittendus hęres ad poſſeſſionẽ incuncte, nec velo leuato: cuiz ſit plene tractandum de veritate, ⁊ realitate, an ſit verus hęres, ⁊ ſic cõcernit etiam cauſam proprietatis, vt dicit Bald in rubr. extra de cau. poſſeſſ. ⁊ propr. ad fi. ⁊ in d. conſi. cxlj. maxime quando ſumus in materia probandi teſtamentum per teſtes, quo caſu d. iudex ſcit, quanti periculi foret, ſi paſſim concederentur pręcepta continuandi opponente ſe contradictore, imo tunc illa opin. Bald. q a tali pręcepto poſſit appellari, iure approbata, conſuetudine quoque ac ſtylo cõprobatur: ⁊ ideo iure merito in quadam [illegible] ordinatione ſtatuitur terminus probandi partibus, intra quem probe fuerunt producta capitula, ⁊ quidẽ admiſſibilia, maxime ex pręmiſſis, ⁊ ex longe ſubtilioribus fundamentis, quę ſuppleat excellentis illud ingenium integerrimi d. iudicis.

SVMMAE RERVM. XLIII.

1 *EXceptio litis finita per ſentẽtiam quae tranſijt in iudicatum impedit litis conteſtationem.*
2 *Quando tempus a iure communi uel ſtatuto uel a iudice ſtatuitur alicui ad agendum talis praeſcriptio impedit proceſſum.*
3 *Non ſeruanti non eſt ſeruandum.*
4 *Omnis exceptio per quam apparet actori non competere ius agendi eſt impeditiua litis ingreſſus.*
5 *Exceptio praeſcriptionis impedit litis ingreſſum.*
6 *Sententia lata per manifeſtum iuris errorem eſt ipſo iure nulla.*
7 *In confectione inuentarij citandi ſunt creditores & quaere.*
8 *Creditores citati in conficiendo inuentario licet non compareant non tamen praeiudicatur illis quo ad ipſum creditum.*
9 *Lex ciuilis non poteſt introducere praeſcriptionem cum mala fide.*
10 *In contractibus nominatis propter ſtipulationem cõpetit actio utrinq; ad faciendum quod alter alteri adimpleat.*
12 *Exceptiones altiorem indaginem requirentes reſeruatur poſt litem conteſtatam.*

13 *Non valenti agere nulla currit præscriptio.*
14 *Ius canonicum circa præscriptiones seruandum est in foro ciuili.*
15 *Heres tenetur exonerare conscientiam defuncti.*



Dubitationibus visis quę opponuntur aduersus inter-
locutoriam latam in fauorem do. Francisci Burię, con
tra heredes Petri Pinelli fideiussoris, concludo par
tes domini iudicis esse confirmare priorem sententiã,
qđ vt manifestius appareat, videbimus nũquid prę-
dictę allegationes aliquid obstent. Et prima fronte
videretur dicendum, exceptiones opposit as militare & impedire litis in-
1 gressum. Et primo opponitur † exceptio litis finitę, per sententiã quę
transit in iudicatum: vnde non est dubium, quin talis exceptio impe-
diat litis contestationẽ. cap. j. de lit. conte. lib. vj. fuerunt enim post mor
tem dicti fideiussoris facta programmata, & citati creditores, & lata fuit
sententia in fauorem aliquorum, cęteris exclusis, iuxta formam l. si eo
tpe. C. de remiss. pign. quę sententia transit in iudicatum, & pariter facit
ius quo ad exclusos. l. ingenuum. ff. de statu hom. facit quod not. Bal.
2 in l. fi. in xiij. oppo. C. de edi. diui Adria. tol. vbi dicit quod † quando
tẽpus a iure cõi, vel statuto, vel a iudice statuitur alicui ad agendũ, ta-
lis pręscriptio impedit processum. l. scire oportet. §. consequens. ff. de
excu. tut. vt per eum. Secundo opponitur exceptio, qđ ipse Franciscus
non adimpleuit transactionem ex parte sua: ergo nõ potest exigere: quia
3 † non seruanti non est seruandũ. l. cũ proponas. ij. C. de pact. l. Iul. §.
offerri. ff. de act. em. ista aũt exceptio videtur impeditiua litis ingressus:
quia cum lex non cõcedat actionẽ ante implementũ, sequitur quod talis
exceptio impediat processum: quia est agere sine actione, vt dixit Bal. in
l. mater. ff. de inoff. test. facit quod not. Bar. in l. cum quęrebat. ff. iud.
4 sol. vbi dicit, qđ † omnis exceptio per quam apparet actori non cõpete
re ius agendi, est impeditiua litis ingressus, sequuntur doct. in l. nam &
postea in prin. ff. de iureiur. cum concord. & quod not. Bal. in l. posthu
5 mo. C. de collat. Tertio, opponitur † exceptio pręscriptionis, quę e-
tiam ipsa impedit litis ingressum, vt per Ci. & Bar. in l. fi. ff. pro suo. &
in l. j. §. fi. ff. ad Treb. de quo etiã habetur in l. emptor. C. de pręscr. lon.
tẽp. per Aret. cons. xxx. cũ si. Sed his non obstantibus dico litem esse
contestandã, quia in veritate casus iste non habet difficultatem. Non
obstat prima exceptio, quia respondetur pluribus modis. Et primo dico,
6 quod dicta † sententia est ipso iure nulla, quia lata per manifestum iuris
errorem, iuxta not. in l. cum prolatis. ff. de re iud. Et est lata sine ordine
7 iudiciario, iuxta l. prolatã. C. de sent. nam † in confectione inuentarij li
cet citandi sint creditores, vt dixit gl. in verb. cęterorũ. cõiter approba
ta. in l. fi. in princ. C. de iure deliberan. tamen ista citatio non fit ad aliũ
finẽ, nisi vt videant ne decipiantur in confectione ipsius inuentarij: quia
forte heredes supprimant aliquas res hereditarias, & hereditas deni-
de non sit soluendo, vt not. in §. si vero absunt. in versi. quęrentibus for
san subreptum aliquid rerum, aut non manifestatum in auth. de hered.
8 & Falc. & propterea licet tales † creditores non cõpareant: non tamen
illis pręiudicatur quo ad ipsum creditũ, vt ibi habetur. Et propterea
non video quo iure potuerit ille iudex excludere istos creditores, etiã
legitime citatos qui tamen noluerunt cõparere. Secundo dicitur, qđ li
cet ista dicat, quod excludit creditores nõ cõparentes, debet intelligi
secundum subiectã materiam iuxta. l. si cum vno. cum ibi not. ff. loc. vt
censeantur exclusi quoad confectionẽ inuentarij: quia non tenebuntur he-
redes vel eorum tutores describere eorum credita in inuentario, prout
alias teneretur. d. l. fin. non aũt intelligentur exclusi, scilicet a iure suo:
quia istud fieri non potuisset, & iste intellectus est sanior per quem fouetur
religio iudicantis. Tertio est aduertendũ, quia d. l. si eo tempore. nõ
facit ad casum nostrũ. nam ibi text. ille loquitur de creditore vendente
pignus conuentionale, vel iudiciale, quo casu vt succurratur emptori,
qui est in bona fide, fuit introductum, quod satis esset citare cęteros cre
ditores per programma, ipsum vero principalem cuius est dominium
pignoris, debet citare in specie, vt dicunt ibi Bart. & doct. sed casus no
ster est multum diuersus. Primo, quia dominus Franciscus erat princi-
palis creditor, ergo vt sibi pręiudicaretur debebat in specie citari, iux-
ta not. per Alex. in consi. clv. stantibus his quę in themate. in ij. volu.
& vult Bart. in d. l. si eo tempore. Secundo, quia per talem venditio-
nem, solũ liberatur pignus fauore emptoris, quia talis emptor non po
terit conueniri, & est equum & congruens rationi, ex quo est in bona fi-
de, & alias nõ emisset: ipsi vero debitori nihil prodest, quia propter hoc
ipse non liberatur actione personali, qua potest conueniri. l. distractis.
9 C. de pig. † imo si lex ciuilis voluisset istud introducere non posset: quia
istud esset introducere pręscriptionẽ cũ mala fide, vt dicit Bal. in auth.
ad hęc. C. de vsur. Fel. late in c. fin. extra de pręscrip. cum concord. ergo
in casu nostro non possumus dicere, qđ fideiussor ipse sit liberatus, seu
eius heredes, ab actione personali, qua fuit obligatus. Et istud est de men
te Bar. in l. fin. C. de edict. diui Adr. tol. vbi limitat d. l. si eo. non pro-
cedere ad finem, qđ per talem negligentiam creditoris non comparen-
tis, quęratur ius non habenti, qđ esset in casu nostro. Tertio, quia d. l.
si eo tempore. ponit casum specialem, qui solũ procedit in terminis suis,
vt dicit ibi Iac. Butrig. quem refert & sequitur Ang. in consi. cclxxxvij.
viso facto. Quarto principaliter respondetur, quod dictus Franciscus
non tenebatur eo tẽpore cõparere, quia non dum erat creditor, ex quo
Petrus Pinellus promiserat in casum, quo principales non atten-
derent: non tenebatur ergo, nisi ipsi non attendissent, quod non consta-
bat antequam fuissent interpellati, & propterea illa programmata sibi
non nocent: quia nondum euenerat conditio sub qua dictus fideiussor
promiserat, vt dicit Raph. Com. Pe. de Bellu. & Ias. in l. si stipulatus
fuerim. §. cum stipulamur. ff. de ver. oblig. Non obst. secunda excep-
tio, quia dico quod talis exceptio non impedit litis ingressum: nam in
ista transactione interuenit stipulatio, hinc inde & iuramentum, cũ clau-
sulis efficacibus: vnde non est dicendum, quod non competat actio, iu-
10 xta no. per Bar. in l. ex pluribus. in fi. C. de rer. perm. & licet † in con-
tractibus innominatis non detur actio, nisi ei qui adimpleuerit ex par-
11 te sua. d. l. cum proponas tamen † in contractibus nominatis, prout
est casus noster propter stipulationem, competit actio vtrinque ad faciẽ
dum, quod alter alteri adimpleat. l. iulianus. vbi Bald. C. de rei vend. &
licet non competat in effectu, tamen satis est quod competit ipso iure ad
finem contestandę litis, & ita intelligitur d. §. offerri. vbi notatur. Pre
12 terea ex quo ista † exceptio requirit altiorem indaginem est reseruan-
da post litem contestatam. vt dicit Bar. in d. l. cũ quęrebatur. & Guid.
de Suza. in l. j. C. de iur. & fa. igno. Alexan. in l. vir bonus. ff. iud. sol. in
addi. ad Bart. quia tunc do. Franciscus probabit quod adimpleuit ex
parte sua. Non obstat exceptio pręscriptionis, quia etiam iure ciuili
illa locum non habet in nostro casu, cum enim d. Franciscus non posset
agere contra fideiussorem nisi prius principales non attenderent, sequi
tur quod ille fideiussor tenebatur sub conditione qua pendente, nõ pręs-
13 cribit, neque iure ciuili: quia † nõ valenti agere, &c. l. j. §. fi. C. de anna.
exce. l. j. §. sed videndum. ff. de success. edi. per Alex. in simili. in l. quan-
diu. ff. de acqui. her. & istud est quod in terminis voluit Raph. Cuma.
14 & Ias. in d. §. cum stipulamur. Pręterea de † iure can. quod seruan
dum est in foro ciuili, clarum est quod non habet locum ista pręscriptio
quia est cum mala fide. Et istud procedit etiam in actionibus persona-
libus, vt est communis conclusio doctorũ, de qua per Alexand. con. l. ij.
in v. si consi. lx. in iiij. per Felinum. in c. fin. de pręscrip. vbi late reproba
tur opin. Bar. contrariũ sentientis in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap.
15 & istud procedit, etiã si † heres ipse esset in bona fide: quia tenetur exo
nerare conscientiam defuncti, vt dicit Abb. in c. si diligenti. extra de pręs
scrip. vbi not. per l. cum heres. ff. de diuer. & tempo. pręscrip. & sequitur
Alex. in d. consi. lx. cum concordan. & ex his breuiter sit satisfactum ra-
tionibus in contrarium adductis.

SVMMAE RERVM. XLIIII.

1 *Dispensatio tanquam odiosa est stricte intelligenda.*
2 *Non est verisimile quod Princeps velit cõcedere plura specialia.*
3 *In dubio iudex debet pronunciare pro appellatione.*
4 *In ęquiparatis dispositum in vno habet locum etiam in alio per exten-*
sionem passiuam qua habet locum etiam in correctorijs.
5 *A sententia senatus non datur appellatio sic nec a Concilio facto ad*
adunantiam generalem quia senatus & concilium æquiparantur.
6 *Præfectus prætorio & Episcopus æquiparantur.*
7 *Appellationi an deferendum de processus ordine esse.*
8 *Qualitates dispositionis omnes ex causa non exigi.*
9 *Concessa cum suis qualitatibus intelligi.*
10 *In dispẽsationibus quamuis odiosis intelligitur ut dispensatio super prin*
cipali censeatur dispensatũ super omnibus accessorijs & consecutiuis.
11 *Appellationem regula prohibente non admitti.*
12 *Semper præsumendum est pro eo qui pro se habet regulam particula-*
rem licet alia sit generalis in contrarium.



Nunquid Baptista Vicomercatus, possit appellare a
sententia lata in fauorem Ciserani in causis cridarum,
videtur prima fronte quod sic, per regul. l. & in maiori-
bus. C. de appel. Item quia licet in causis cridarũ non
appelletur: tamen istud procedit in contradicentibus
ratione dominij, vel hypothecę: vnde dato quod ille
contradixerit iure crediti personalis, ex dispensatione senatus, non de-
bet habere locum isto casu prohibitio appellationis: tamẽ quia omnes
qualitates requisitę a decreto, tali casu non concurrunt, secundũ Bald.
in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. Ias. in l. contra iuris ff. de pact. tum quia
1 talis † dispensatio est stricte intelligenda, tanquam odiosa, nec est verisi
2 mile, quod † princeps velit concedere tot specialia, secundum Bal. in l.
3 j. C. quan. lic. ab. emp. & in l. j. ff. de man. princ. & cum simus † in dubio,
debet iudex pronuntiare pro appellatione. l. j. vbi Pau. Cast. ff. si quis
cau. Sed his non obstantibus, puto contrarium de iure verius, clarissi
ma enim sunt verba prouisionis, qđ in causis ipsarum cridarum nõ pos
sit appellari: sed per literas principis cum sit concessum vt possit con-
tradici, & sic talis causa sit cridarum, militant verba prouisionis a qui-
bus non est recedendum. l. non aliter. ff. de leg. iij. Confirmatur secun-
da ratione: nam per tales literas facta est ęquiparatio talis iuris perso
4 nalis, ad ius reale, quoad dictam causam: vnde † in ęquiparatis dispo-
situm in vno habet locum etiam in alio per extensionem passiuam, quę
habet locum etiam in correctorijs. l. in contractibus. C. de nõ nu. pec.
Alex. in l. ij. ff. de leg. j. Ias. in rub. ff. de re iud. Et pro hoc adduco duo
5 similia. Primum est, quia sicut † a sententia senatus non appellatur, ita
non appellabitur a concilio ciuitatis ad adunantiam generalem, ex quo
tale concilium ęquiparatur senatui, ita est glo. vbi Pau. Castr. in l. non
6 ambigitur. ff. de legib. Secundum est, quia † a sententia prefecti pręto-
rio non appellatur, eodem modo nec ab episcopo, qui illi ęquiperatur.
l. episcopale. C. de epis. audi. & licet responsum sit, quod istud est pro-
pter consensum partis: tamen cum reuerentia, ista ratio non est bona:
imo vera ratio est ęquiparatio, vt dicit ibi Salic. in ij. oppo. in fi. nam
alias ex consensu in iudice non pręiudicatur iuri appellationis, vt dicit
Bar. in l. si conuenerit. ff. de re iudic. Cõfirmatur et hęc opinio alia rõne:
nã clarũ ẽ p tales literas nõ cẽseri pręiudicatum, quin processus instrua-
tur sm ordines cridarum: quod etiam ex eo apparet, quia seruati sunt
in hac causa dicti ordines: sed an deferendum sit appellationi, est de or-
dine processus, vt dicit Anto. in c. quod clericis. circa med. extra de fo-
ro

7 ro compe. Alex. in l. j. in fi. ff. de leg. ij. Non obstat, quod non † concurrant omnes qualitates cridarum: quia respondeo, quod si prouisiones tollerent appellationem ratione qualitatum non concurrentium, posset habere locum argumentum: sed tollunt non ea ratione, scilicet domini, vel hypothecę: sed ratione cótractus vẽditionis, vt scilicet celerius habeat effectum, quę ratio habet locum etiam in casu nostro: imo a fortiori: quia si ius dominij, vel hypothecę, quod est potentius actione personali, extinguitur per sententiam, citra remedium appellationis, multo fortius idem dicendum est de iure personali. auth. multo magis. C. de sac. san. eccl. & quod licet non concurrant omnes qualitates, tamen habeat locum dispositio, si non est habitus particularis respectus ad illas qualitates, vt est glos. in clemen. j. in verb. censura. de vsur. Praeterea argumentum posset procedere in casu quo illa requisita qualificarent dispositionem, quod non est in casu nostro, non enim ius dominij. vel hypothecę aliquid habet quod qualificet appellationem, vt de se patet, & apparet etiam ex lectura prouisionis cridarum. Item cum iste casus sit ęquiparatus, cessant contraria per supradicta. Non obstat, quod princeps non censetur voluisse inducere tot specialia: quia re
8 spondeo, quod cum † concesserit ius contradicendi, intelligitur cum omnibus suis qualitatibus. d. l. contra iuris. §. j. vbi Bal. & cęteri. vnde dato, quod sequerentur mille specialia parum refert, vt in simili dicit Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuc. vbi plures fictiones consequuntur concurrunt, licet nó principales. §. ab hostibus. inst. quib. mo. ius pat.
9 po. sol. l. sub conditione. ff. de solu. & † dispẽsationes quamuis odiosę sint: tamen ita intelliguntur vt dispensatio super principali, censeatur dispensatum super omnibus accessorijs, & consequutiuis. gloss. cõiter approbata in cap. quia in tantum. extra de prębend. & glo. in cap. non potest. de preben. lib. vj. Non obstat, quod in dubio pronunciandum sit pro appellatione, quia respondetur esse clarum, quod non est licita appellatio per supradicta. Itẽ uidetur, quod illud procederet, nisi essemus in casu in
10 quo regula † est prohibitiua appellationis, prout est in causa cridarũ, vt in simili concludit Dec. consil. xxviij. circa fi. & probatur etiã ex not. per Abb. in c. j. in q. Jo. de Montenurio. extra de off. ord. vbi conclu
11 dit, † semper presumendum esse pro eo qui habet regulam particularem pro se, licet alia sit generalis in contrarium. Confirmo supradicta: quia alias sequeretur imparitas inter actorem & reum: nam si esset pronuntiatum contra contradicentez, clarum est quod ipse non potuisset appellare, ne plus iuris concederetur non habenti hypothecas, quã habenti: ergo si pronuntiatum sit pro eo, non debet neque posse appellari, ratione ęqualitatis seruandę.

SVMMAE RERVM XLV.

1 SI actor plus petijt & Reus totum negauit non debet reus in expensis condemnari.

2 Verba hac Victum Victori pro rata victoria condemnamus quid significent & quomodo intelligi debeant.

3 Condemnatio expensarum regulariter fit a iudice respectu sui iudicij tantum.

4. Confessio in iudicio facta pracedente petitione liquidanda est per sententiam.



Litis vertentis inter Marchisinum & fratres, contra ser Michaelem Mauricium: viso processu, & sententijs hinc inde latis, tam a delegatis, quã ab arbitris, & visis videndis circa hanc condemnationem expensarum, de qua in pręsentia dubitatur. Non puto in pręsentia expedire vt attingamus de veritate illius quę-
1 stionis, an si † actor plus petijt, & reus totum negauit, sit ipse reus in expensis condemnandus, in quo videtur communis opinio esse, quod non, secundum Barto. in l. qui solidum. ff. de leg. ij. Nec etiam disputandum esse quid iuris sit: quando creditor esse obtulit se partem accepturum, & constituerit reum in mora. de quo per Bartol. in d. l. qui solidum. & alias dixi in l. j. §. si stipulanti. ff. de verb. obliga. vbi post alios scripsi quid sentiam in tali puncto. Sola videtur mihi pręsens quęstio esse, circa intellectum verborum sententię arbitramentalis latę vltimo loco inter partes & homologatę ab ipsis, quatenus in
2 ea dicitur, † Victum victori pro rata victoriæ condemnamus, &c. Et difficultatẽ in hoc casu facit, quia d. arbiter primo absoluit mutuo vtráque partẽ, Ab omnibus retro quomodolibet petitis, quę verba generalia sunt, & comprehendunt absolutionem etiam ab expensis, quę retro petitę vtrinque fuerant sub varijs iudicibus: vnde quámuis excipiendo dicat, Preter quam ab expensis in quibus quamlibet partium, &c. videtur dicta exceptio intelligenda de expensis factis sub ipso arbitro, non de alijs
3 quę comprehenduntur sub absolutoria pręcedente: tum † quia cõdemnatio expensarum regulariter fit a iudice respectu sui iudicij tantum. l. sancimus. C. de iudic. l. Paulus. vbi doct. ff. de re iudica. tum quia istę exceptiones sunt stricte intelligendę, vt minus quã possibile sit corrigãt ex pręcedentibus, per ea quę habentur. l. in ijs. vbi Paul. Castr. ff. de legab. Jac. de Put. & Jas. d. l. si fundus per fideicõmis. ff. de leg. j. Bal. consi. cclxxij. supposito in ij. Dec. cclxxxiij. Alex. cxxxv. vers. pręterea in j. vol. cum sim. Rursus dubium facit in casu nostro: quia iste Mauricius petijt tres, aut quatuor collectas pro parte dominica prout apparet in processu, cuius petitionis si ratio habeatur, nihil videt sibi a parte diuersa deberi, tanquam sua rata, in qua nó obtinuit sit minor. Quibus tamen non obstantibus ego sentio, quod verba sententię sint satis clara contra istum Marchisinum, & quod rata debeat sic calculari, videlicet, quod expensę primę petitionis sextariorum 80. & rursus, secundę sextariorum 20. imputentur ad ratam vsque ad tempus tertię petitionis de sextarijs 180. super quo est deinde litigatum vsque ad finem, & condemnatus Mauricius in sextarijs decem & octo, quę est decima pars eius quod petitum fuit. succubuit ergo Mauricius in vna parte ex decem: vice versa succubuit Marchisinus in ix. partibus ex decem petitis: pone ergo, Marchisinus expendit trecentas libras, condẽnabitur Mauricius in xxx. libris tantum, pone rursus, Mauricius & ipse expendit trecentas libras, cõdemnabitur Marchisinus in cclxx. de quibus sunt deducẽdę dictę librę xxx. debitę per Mauriciũ Marchisino: & sic remanebit debitor Marchisinus de libris ccxl. & ita videtur mihi faciendus esse calculus, secundum verba sententię, condẽnamus, Victum victori pro rata victoriæ. quibus verbis tollitur difficultas, de qua per Bar. in l. si legatario, §. j. ff. de statu lib. sm Bald. in l. terminato. C. de fructib. & lit. expensis. Nec obstant allegata in contrariũ, & in primis, quod exceptio illa sit restringenda &c. respondeo verba sententię sunt satis clara quod excipiantur a liberatione, expensę antea factę, maxime cum coram illo arbitro nullę essent factę, per regulas l. fundus, qui locatus. ff. de fundo instrumen. Nó obstat quod videatur habendus respectus illius petitionis fructuum trium, aut quatuor collectarum: quia nunquam super illis est litigatum, vt apparet ex processu, & Marchisinus confessus est de plano se habere, & restituturũ, dũmodo tollerentur sequestra, vt recte fuit dictum per pręstantissimũ olim aduocatum. Subest tamen aliqualis difficultas hoc casu: primo, quia quã-
4 uis Marchisinus esset confessus, tamen talis † cõfessio in iudicio fuit liquidanda per sententiam, ex quo pręcesserit petitio. glo. l. proinde. §. fi. ad leg. Aquil. §. suscepto. in authen. de exhi. reis. Et sic dicit nihilominus fuisse lis de hoc. Secundo, quia nisi ita diceremus lapidaretur Marchisinus de bono opere. l. seruus. ff. quod vi, aut clã. quia si rogasset veritatem locus esset compensationi: sed quia confessus est, non potest cõpensare: sed tñ hoc non obstante, nó possumus recedere a verbis sententię homologatę, nec debemus perscrutari vlterius de iustitia arbitri, & ideo concludo, sm supradicta. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLVI.

1 IN iudicio possessorio praferendus est qui antiquiorem possessionem probat & quia.

2 In iudicio possessorio in dubio preferendus est qui habet titulum & quia.

3 In possessorio iudicio prasumendum est in dubio reum conuentum esse legitimum possessorem.

4 Interdictum recuperanda solum possessori datur.

5 Ille cui simpliciter assignantur fructus non acquirit aliquã possessionẽ.

6 Emphiteota assignans fructus fundi emphitentici in solutum creditori suo non cadit a iure emphyteoseos & quia.

7 Locatio nihil aliud est quàm venditio quadam fructuum nasciturorũ.

8 Per locationem non transfertur possessio in conductorem et conductor non habet interdictum recuperandę aduersus locatorem.

9 Intentati iudicis officium ne quis perturbetur in perceptione fructuũ obstat exceptio dominij.

10 Fructuarius non potest agere possessorio antequàm apprehenderit fructus quia pertinent ad proprietarium ante eius apprehensionem.

11 Ex perceptione fructuum probari possessionem pradij quomodo intelligatur.



HOc in processu, quo quęritur quis potiorem causam habeat in possessorio, videtur mihi paucis agendo pronontiandũ esse pro d. Jacobo Philippo. In primis eo fundamento, quod probatũ de antiquiore possessione ipsius, & etiã de titulo: quia bona de quibus agit erãt hereditaria a patre suo, & sic pro eo cõcurrunt tres re-
1 gulę, quę potissimę sunt in materia † iudicij possessorij. Prima, quod ille debet obtinere, qui antiquiorẽ possessionem probat: quia pro eo tanquam iustiore lex pręsumit. c. licet causam. extra de probat. Bart. in l. si duo.
2 ff. vti possid. consi. cxij. cũ si. Secũda, quod ille † in dubio pręferẽdus est, qui habet titulũ: quia possessio ab eo plurimũ iustificatur, sm Bart. in d. l. si duo. & Bal. l. qui accusare. in fin. C. de eden. l. post finiam. C. de sent. Tertia, quod ipse do. Jac. Philippus est reus conuentus in hoc iudi-
3 cio, † in dubio autem pręsumendum est reum esse legitimum possessorem. §. commodum insti. de interd. facit regul. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. Nec obstat, quod cognatus suus probauerit, se nouissime istis tribus annis fructus collegisse, &c. Quia dico tribus fundamentis suprascriptã probationem nihil obstare reo cõuento. Primum est fundamentum: quia ex processu apparet, qualiter d. Jac. Philippus assignauit fructus horum bonorum pro scutis centum. singulis annis, &c. quo stante, dico quod cognatus suus nullam possessionem
4 habebat, & ideo non habet † interdictum recuperandę, cum illud dũtaxat hi habeant qui possideant, vt dicit gl. in c. ex parte. extra de restitu.
5 spol. in glo. magna pen. in fi. † ille autem cui simpliciter assignantur fructus, non acquirit aliquam possessionẽ, secundum glo. & Bal. in d. l. codicillis. §. instituto. de leg. ij. sed solã actionem personalẽ, & istud firmat
6 Bald. in l. vsufructu. ff. solu. mat. vbi dicit, quod † emphyteuta assignans fructus fundi emphyteutici in solutũ creditori suo, non cadit a iure emphyteuseos: quia non transfert ius in re, nec possessionẽ in emptorẽ, & sequitur ibi Alex. & idem etiã tenet Bal. in d. §. instituto, & in c. quę in ecclesiarũ. de constit. & in l. j. C. si pig. pign. dat. sit. cũ concordan. per Jas. in l. filiustam. §. Diui. versi. xij. limita. ff. de leg. j. in ij. lect. Secundum fundamentum est, quia in effectu videtur d. Jac. Philippus dedisse fru-

fructus nascituros in solutum ipsi cognato suo, qui contractus equipa-
7 ratur contractui locationis: qȝ † locatio nihil aliud est quam venditio
quędā fructuum nasciturorum. l. in venditione. §. j. ff. de bon. auctor.
iud. pos. l. arboribus. de vsufru. l. si vsufructus. de iure dot. vnde sicut p
8 † locationem nō transfertur possessio, ⁊ conductor non habet interdi-
ctū recuperandę aduersus locatorem, sm gl. in l. si de fundo. C. locati.
per illum tex. ita nec iste emptor fructuum, qui proprie est cōductor, ex
quo singulis annis constituta est merces centum scutorum: secus si vnū
pretium esset constitutū, vt dicunt doct. in d. l. si vsufr. ⁊ Bart. in q. sua
quarta. quę incipit publicanus. Nec me mouet si diceretur, q̄ saltem
huic deberet consuli per officiū iudicis ne turbetur in perceptione fru-
ctuum. Nam respondeo, q̄ illa via non est intentata, nec libellus recte
conceptus, vt declarat Lantr. de Oruan. in repe. rubr. extra de caus. pos.
⁊ propriet. versi. v. conclusio. Pręterea videt̄, q̄ illud officium cōpetat
ad interesse, non aūt ad possessionē. §. si. instit. vi bon. rapt. per Mod.
9 c. cū ad sedem. de restit. spol. Item † illud intectanti obstat exceptio do
minij. l. si de eo. §. si. ff. de acqu. poss. ⁊ l. qui iniurię. §. si. de furt. Cors. in
tract. fallentiarū. ad regulam spoliatus, ⁊c. limit. xlij. vnde tale officium
non habet effectum contra dñm, sed contra tertium dūtaxat. Tertium
fundamentum est, qȝ posito q̄ huic sit facta assignatio fructuum, prout
dicunt testes: non videt̄ quod habeat possessiones, non solū ipsius prę-
10 dij, sed nec fructuum, priusquam ipse eos apprehenderit. vnde † fru-
stra ageret possessorio, ante enim quā sint apprehensi, pertinent ad pro-
prietarium. sm Bart. in l. si fur. ff. de vsufru. ⁊ quod hoc in casu nostro
maxime sit verū, ostēditur ex attestationibus ipsorum agricolarū, qui-
bus mandauit. d. Jacob. Philip. vt responderent de parte dominica-
li, ipsi cognato. vnde apparet non esse datam licentiā cognato possiden
di, vel propria auctoritate accipiendi, sed potius accipienda de manu
ipsius dñi Jaco. Philip. seu massariorū, quos ipse in hoc constituerat
procuratores suos, vnde satis probatur nullā possessionem neqȝ tenu-
tam esse penes cognatum suum. l. fundi Trebatiani. vbi Bar. Alb. ⁊ ce
11 teri. ff. de vsufru. lega. Quod ergo vulgo dicitur † ex perceptione fru-
ctuum, probari possessionē prędij, non procedit quando illa perceptio
sit facta vel a conductore, vel ab emptore fructuum, vel ab eo qui iure fa
miliaritatis percepit, vel similibus casibus, ⁊ tunc in iudicio possessorio
admittitur exceptio dominij: qȝ probato titulo ex parte domini, ⁊ sola
alienatione fructuum ex parte spoliati, apparet nullum esse spolium, se-
cundum Pau. de Cast. consi. ccxix. in j. volu. incip. in causa, qua ma-
gnificus. in nouissimis. Et ex his satis videtur mihi probata intentio
d. Jacobi Philippi. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLVII.

1 *Qui probat de antiquiore possessione debet detinere in interdicto uti possidetis.*
2 *Per constitutum transfertur uera possessio.*
3 *Licitum sit per procuratorem possidere sicut per colonum.*
4 *In possessorio non est cognoscendum de concedentibus petitorium.*
5 *Probatio qua fit per instrumenta est euidentior & ualidior quàm ea qua fit per testes uulgares.*
6 *In iudicio possessorio qui melius probat possessionem obtinet & quia.*
7 *Testimonium domesticorum tanquàm suspectum non esse admittendū.*
8 *Consanguineorum testimonium est suspectum.*



Otiuis datis in causa Vaylatorū visis: qȝ eleganter ⁊
vere eis responsum est pro subtilissimis coaduocatū,
mihi pauca supersunt quę adducere possim. ⁊ breui-
ter dico, Vaylatos ipsos deberi in presenti causa obti
nere, ⁊ id duabus rōnibus. Prima rō est. qȝ qui pro-
bat † de antiquiore possessione debet obtinere in hoc
1 interdicto, vt est tex. in c. licet causam. extra de probat. ⁊ per Bar. in l.
si duo in prin. ff. vti pos. sed nos pbamus de antiquiore, nā per instr̄m
2 venditionis, apparet qualiter venditor † constituit se possidere noīe
Vaylatorū: vnde transfert vera possessio. l. quod meo. ff. de acqu. poss.
not. in l. ab emptore. ff. de pact. ⁊ illud tanto maxime procedit, cum ex
attestationibus vtriusqȝ partis appareat, q̄ illo tpe cōstituens possidē
bat, quo casu non est dubium, quin transferatur possessio. l. quāuis. §. si
cōductor cū gl. ff. de acqu. possei. l. ij. ⁊ ibi gl. in verbo tradita. C. eo. tit.
⁊ vtrobiqȝ Ang. not. vnde dato, q̄ per testes Cusani probaret̄, q̄ etiā
post venditionē dictus venditor fructus pcepisset, non tñ noceret Vay
latis, qȝ pręsumitur noīe ipsorū percepisse. d. l. quod meo. ⁊ l. quę dam
3 mulier. ff. de rei vendic. cū † licitum sit per procuratorē possidere, sicut
⁊ per colonū ⁊ similes. l. j. §. per procuratorē. ff. de acq. poss. ⁊ tanto ma
xime in casu nostro, in quo asserit̄, quod venditor cohabitabat cū Vay
latis ad candē mensas, quo casu potest dici percepisse frustus iure fami
liaritatis. l. qui iure. ff. de acq. pos. Nec obstat si dicat̄, quod de cōstituto
nō constat nisi per instr̄m venditionis, quę venditio tangit petitoriū, ⁊
4 ideo † in hoc possessorio de ea nō sit cognoscendū. l. naturaliter. §. nihil
cōe. ff. de acq. pos. Qȝ respondeo, quod ex instro probantur duo. Pri-
mum est venditio, ⁊ quo ad eā fateor pro nunc non esse insistendū. Se-
cundū est, translatio possessionis per constitutū, ⁊ hoc est de quo nunc
videndū est: qȝ id concernit ipsum possessorium vnde si probatio posses
sionis admittit̄ per testes, quāto magis debet admitti, qñ fit instrumen
5 tis, cum † in instrumentis sit euidentior ⁊ validior probatio, qȝ ea quę
fit per istos testes vulgares, vt dicunt doct. in l. certi conditio. §. qñ. ff.
si cer. pet. ⁊ quod in hoc possessorio probetur antiquior possessio per ta
le instrumentum consuluit in terminis d. Dec. in consi. cccij. in nouissi-
mis. vbi ponit multa ex quibus deciditur casus noster. ⁊ illa exceptio,
quod tale instr̄m sit simulatum, opposita per Cusanum. bene est rey-
cienda: quia illa concernit petitorium ⁊ requirit altiorem indaginem.
6 Secunda ratio est, qȝ in hoc iudicio † qui melius probat possessiones,
obtinet ex quo in conflictu probationum ille pręferendę sunt efficacio
res, vt habetur in c. in nostra. extra de testibus. ⁊ in d. c. licet. sed proba
tiones Vaylatorum sunt efficaciores. tum quia probatur instrumentis
vt supra dixi, tum quia verisimiliora deponunt cum coadiuuētur a titu
lo, secundum Bar. in d. l. si duo. ff. vti poss. tum quia aduersus testes eo
rum non possunt obyci aliquę exceptiones in personam, sicut econuer-
so obyciuntur testibus Cusani. Nam contra eos primo obycitur, q̄
7 sunt massarij ipsius Cusani, ⁊ consequenter † domestici: vnde testimo-
nium eorum est suspectum, vt dicit glos. in §. pater. in verbo, in ea re. In
stituta de testamentis. ⁊ Alber. in l. etiam. C. de testib. ⁊ quamuis statu-
tum dicat eos admitti, ⁊ compelli ad perhibendum testimonium, non
tamen dicit quam fidem faciant, sed relinquit id dispositioni iuris com-
munis, secundum quam sunt suspecti, ⁊ diminuitur eis de fide: vnde nō
sunt maiores omni exceptione, vt dicit Alex. consi. xviij. in j. facit quia
in simili videmus multos casus in iure, in quibus lex testes admittit,
non ad finem plenę probationis, sed simplicis indicij ⁊ coniecturę, vt
per Bar. ⁊ doctores. in l. maritus. ff. de quęstionibus. Secundo oby-
citur, quod ex eis testibus adsunt tres consaguinei venditoris, scilicet
8 frater filius fratris, ⁊ patruelis: qui † testes sunt etiam ipsi suspecti, ex
quo tractatur hic de interesse venditoris, cui verisimile fauebunt. vt ha
betur in l. parentes. C. de testib per Bart. in l. admonendi. ff. de iureiu-
rando. nam multum interest venditoris, quod ille Cusanus emphy-
teuta suus obtineat, cum hoc modo saluum erit dominium directum ipsi
venditori, cum alioquin obtinentibus Vaylatis, omnia extinguentur,
vnde satis in causa apparet, etiam ex testibus productis per Cusanum,
qualiter ipse venditor in illis bonis gerebat rem Cusani, ⁊ faciebat di-
cta bona cultiuari, ⁊ mittebat receptis pecunias ab ipso Cusano, quod
nomine illi I. cebat, nam cum vendidisset Vaylatis, ⁊ eorum nomine con-
stituisset se possidere, erat quoad possessionem procurator Vaylatorū:
vnde non potuit eorum possessionem interuertere, nec in ea recognosce
re Cusanum. l. non solum. §. quod vulgo. ff de vsucapion. declarat Are
tinus. in l. iij. §. illud. ff. de acquirenda possessione. ⁊ tradit Joannes
Andr. in additione Specu. in titulo de emptione ⁊ venditione. §. i. ver
siculo si pars cum similibus. ⁊ licet ipse venditor in pręsentiarum non
sit in causa: tamen ad suspitionem testium attendimus eum ad quē dā-
num, vel vtilitatis posset pertinere, vt per multa probat Jas. in l. dictan
tibus. in versiculo mihi videtur. C. de testamentis. Saluo tamen sa-
niore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLVIII.

1 *Gesta post desertionem appellationis non dicuntur attenta neque per modum attentati sunt reuocanda.*
2 *Omnia qua possunt geri pendente iudicio priore possunt etiam fieri pendente appellatione nec ideo dicuntur attentata.*
3 *Pendente iudicio ciuili potest criminaliter procedi.*
4 *Clausula si & in quantum reseruatiua iuris.*
5 *Sententia lata post inhibitionem nulla est.*
6 *Quando quis potest procedere tanquam ordinarius & tanquam delegatus censetur processisse secundum illam uiam secundum quā alius sustinetur & sententia ualet.*
7 *Delegato Pontificis Auditorem non inhibere.*
8 *Delegatus Pontificis respectu causa sibi commissa dicitur maior quocunque ordinario aut quolibet alio.*
9 *Quando Papa ad se auocauit aliquam causam ut eam commisit semper delicta causa reuertitur ad Papa ipsum & non ad alium inferiorē.*



Ac in attentatorum causa mota per Saracenum ad-
uersus illum minorem de Pandelinis, puto nullo mo
do audiendum esse ipsum Saracenū. Moueor: quia
sententia dominorū de Rota Bononiensi habet duo
capita. Primum est, q̄ causa appellationis interpo-
sitę a iudicibus mercatorū, est deserta, ⁊ respectu illius
capitis quo declaratur appellationem esse desertas, non est permissa ap-
pellatio aliqua, propter statutum huius ciuitatis, quod est clarū, ⁊ aper
tum in hac materia: ⁊ maxime cū ex ipso processu notorie appareat de
1 lapsu istorum temporum: merito ergo succedit conclusio, q̄ gesta † post
desertionem appellationis, non dicuntur attentata, neqȝ per modū at-
tentati reuocanda sunt. l. furti. in prin. ff. de his qui not. infa. c. licet. de
sententia excom. lib. vj. notatur in cap. veniences. de iureiur. per domi-
nos de Rota in decisione sua prima, in nouissimis. Respectu secundi ca
pitis, quo causa remissa est domino Gubernatori, propter suspicionem
criminalitatis, idem est dicendum, propter regulam quę habet, quod
2 † omnia quę possunt geri, pendente iudicio priore, possunt etiā fieri pen
dente appellatione, nec ideo dicuntur attentata. l. postquam. §. Impe-
rator. ff. vt lega. nomine caue. vbi Bart. ⁊ per eundem in d. l. furti. §. i.
3 clarum autem est, q̄ † pendente iudicio ciuili, potest criminaliter pro-
cedi. l. si. C. de fid. instrum. ⁊ licet in hoc sit aliqua difficultas in his quę
gesta essent per delegatum: tamen in ordinario res est clara, ⁊ indubi-
tata, quod potuit procedere nec ideo dicitur quicquam attentasse, vt di
cunt domini de Rota, in titulo de appel. decisione iij. in nouissimis. ma
xime cum per talem remissionem simpliciter sublatum sit impedimen-
tum, quod domino Gubernatori obstabat, non autem ius aliquod in
eum translatum. Nec obstat quod pręfati iudices detulerint appellatio-
ni, ⁊c. c. cum appellationibus. de appellationib. lib. vj. quia respondeo,
4 quod † detulerūt, Si, & in quantum, &c. quę clausula reseruat iur Pan-
delinis,

delinis, vt delatio non valeat, si de iure deferendum non esset, prout nõ
erat in casu nostro, sm Bal. in l. edita. in repet. Paduana. C. de eden-
do. in char. penul. versic. etiam dubitatur si iudex. per Dec. c. oblatę. se
cundo notab. extra de appel. per Ange. consi. ccxvij. versi. nec obstat si
5 dicatur. Rursus in contrarium adducitur, quod † sententia reueren-
dissimi d. Gubernatoris videtur esse nulla, tanquam lata post inhibi-
tionem sibi factam a reuerēdissimo do. Auditore Camerę, &c. Respon
deo, quod ex forma commissionis suę do. Gubernator poterat procedere,
tam ex iurisdictione ordinaria, quàm ex delegata, & sic tanquam delegatus
6 Papę, vt apparet ex rescripto pontificis, clarum est aũt, quod † quan
do quis potest procedere vtraque via censetur, secundum illam proces
sisse, secundum quam actus sustinetur, & sententia valet, sm Abb. in ca.
cum ex officij. extra de prescrip. vbi Ant. de But. & Fely. idem tenēt.
7 & probatur arg. l. iij. ff. de testamen. mil. vbi Bal. non videtur aũt † qđ
reuerendus do. Auditor potuerit inhibere delegato pōtificis. Primo,
per id quod not. dñi de Rota, in decis. cccxxvi. in nouis. vbi firmatur,
quod non potest se intromittere de causis extra Romanam curiā ad Pa-
pam deuolutis, & licet in inhibitione appellet se iudicem ordinarium
appellationum: tamen non est in isto casu respectu domini Gubernato
ris. Secundo, quia siue teneamus quod auditor Camerę habeat iuris
dictionem ordinariam, prout habetur per Cardinalem, clem. j. q. xj. de
re iud. & clementina auditor. de rescript. siue teneamus, quod sit sim-
plex delegatus Camerę vt dicunt domini de Rota in allegata decisio-
ne, & Card in clem. ij. §. eo ipso. de elect. quomodocunque sit, nó potest
8 inhibere † delegato pontificis, qui respectu causę sibi commissę dicitur
maior quocunque ordinario, aut quolibet alio. cap. studuisti. de offic. leg.
cap. sane. cap. pastoralis de offic. deleg. & cap. ij. de officio leg. lib. vj. me-
rito ergo non tenebatur do. Gubernator parere dictę inhibitioni. Ter
9 tio probatur etiam ex regula vulgari, quod † quando Papa ad se auo-
cauit aliquam causam, vt eam cõmisit, semper dicta causa reuertitur ad
Papam ipsum, & non ad alium inferiorem. cap. vt nostrum extra de ap
pellat. Baldus l. si vt proponis. versi. & not. C. quomodo & quando iu
dex. & per Decium consi. cxxxvij. Cum ergo tunc d. Auditor non ha-
beret specialem commissionem a pontifice, non potuit inhibere. & ita
ipse ex post facto ostendit, quia deinde fuit sibi specialiter dicta causa de
mandata. Et ita arbitror iuris esse, saluis semper consuetudinibus fori
& curię ipsius, prout dicit etiam Cardinalis dicta clem. ij. §. eo ipso.

SVMMAE RERVM. XLIX.

1 INterlocutoria ex causis reuocatur.
2 Sententia lata praetextu falsorum testium est nulla nec meretur exe
cutionem.
3 Statutum mandans procedi appellatione & querela qualibet remota
non intelligitur auferre exceptionem nullitatis notorię & incontinen
ti apparentis.
4 Creditor pignus emere non potest & si emat emptio est nulla & ue-
rum ualorem rerum tenetur imputare non autem preciũ quod soluit



ESt contra Ruschinum probatum plenissime per testes
quod ipse possidet vniuersam hereditatem Vincen-
tij Pechij soceri sui, seu Dominici sui cognati: & ideo
non potest pretendere creditum suum occasione ficti
libellarij, quia possidet bona longe plus valoris. Nec
potest se excusare, prout hactenus fecit, quod vxor sua
possideat: quia contrarium apparet ex instrumento dotis nuperrime
producto. Et ideo petitur a iudice, vt imponat ei silentium, ne inquie-
tet Alciatum, non obstante interlocutoria, nuperrime lata per modum
2 prouisionis, quę quidem † interlocutoria debet reuocari, sm l. quod
iussit. ff. de re iud. Et primo contra Ruschinum facit: quia sententia la-
ta in causa cridarum contra Alciatum, fuit lata eo pretextu, quod ipse Ru
schinus non possideret ea bona: sed vxor, & ita ipse Ruschinus articu-
lauit, & produxit testes d. Bernardum Peschinum, & Orlandum, & ta-
men ex instrumento publico dotis, in quo d. Bernardus tanquam pa
truus prestitit consensum, apparet translatam fuisse possessionē in Ru
2 schinum. Unde † sententia lata pretextu falsorum testium est nulla, nec
meretur executionem, cum incontinenti ex lectura instrumenti in actis
producti, appareat de falsitate. l. fi. vbi Bar. C. si ex fal. instru. Secun-
do, dicta sententia in causa cridarum est nulla in ea parte, qua declarat
bona ad cridas per Alciatum posita, esse hypothecata Ruschino pro
credito, de quo in contradictione, & sic credito. g. 1575. sol. 17. Cum enim
habuerit Ruschinus cessionem ab Orombellis illius crediti pro pre-
tio g. 400. non potest aliquid vltra illud pretium petere. l. per diuersas.
C. mand. vnde sententia, quatenus est lata contra casum illius legis, est
3 ipso iure nulla. l. j. & ij. C. quando prouoc. non est necesse. & † statutum
mandans procedi appellatione, & querela qualibet remota, non intelli-
gitur auferre exceptionem nullitatis huius, notorię & incontinenti ap-
parentis. Anch. consi. ccij. in questione supradicta. Felin. & Mod. c.
ex parte. ij. de offic. delega. Alex. in l. iij. §. condemnatum. de re iudi.
Tertio, est aduertendum, quia interlocutoria d. Egidij iubet impu
tari solum bona euicta a Rancato, & a Rosa, & a Maioco, cum tamen
sint imputanda, & quę titulo emptionis habuit a Todeschino, & a Por
rho & alijs, quibus comminabatur se iure crediti sui moturum contro-
uersiam, & coegit ad sibi vendendum vili pretio, bona quę ipsi emerant
a Dominico: quia erant sibi hypothecata pro dictis fictis. Non enim
4 † potest creditor ipse pignus emere, & si emat, emptio est nulla, & verum
valorem rerum tenetur imputare, non autem precium, quod ipse soluit
l. & qui sub imagine. C. de distr. pig. Et cum ipse Ruschinus in sua com
paritione fateatur de plano se redemisse dicta bona, scilicet ab Ambrosio
de Bursis, a Jo. Angelo de Porris, a d. Jacobo Porrho a Tode-
schino, debuit etiam pronuntiari hęc bona esse ęstimanda, secundum
verum valorem, vt quatenus plus valent, quam soluerit Ruschinus,
omne illud prosit creditoribus posterioribus. Nec obstat, quod posuerit
ea ad proclama, & quod libera transiuerint. respon. cridę illę nihil no-
cent Alciato, a quo adhuc nihil erat euictum. Secundo, respondeo,
cum per cridas queratur ius Ruschino, vt sit tutus in illa solutione,
quanto ipse sit securior, tanto magis consultum est alijs creditoribus,
vt imputet sibymet in solutum. Tertio respondeo, illud est debitũ Ru
schini, qui tenetur imputare, & cridę non liberant eum in proprijs debi
tis. Quarto & vltimo, conqueritur dictus Alciatus de predicta inter-
locutoria, quia per eam prouidetur Ruschino, vt possit euincere ex bo-
nis Alciati, quatenus superest illi facta ęstimatione bonorum euictorum
a Rancato, Rosana, Maiocho, & non prouidetur Alciato contra Ter
zagum datorem suum qui tenetur de euictione, cum tamen vna senten-
tia potuerit & debuerit res diffiniri, secundum formam commissionis
ipsius d. iudicis.

SVMMAE RERVM. L.

1 POssessionem ex causis non recuperati.
2 Rebellis ipso iure perdit dominium bonorum.
3 Rebellis potest impune offendi in rebus & in persona.
4 Exceptio banni & rebellionis repellit agentem iudicio spoliatorio a li-
mine iudicij.
5 Exceptio rebellionis obstat successori uniuersali.
6 Possessionem rei sua propria authoritate comprehendi posse.
7 Quis non potest sua possessione aliquem priuare sine causa.
8 Quoties secunda spoliatio fuit par uel maior quàm prima tunc prius
ultimum spolium purgandum est ne remaneat impunitum secus quã
do prima spoliatio est maior quàm ultima.
9 Quasi possessio iurisdictionis haberi non potest sine titulo quare opus
est iustificare titulum.
10 Exceptio defectus notorij Dominij admittitur in possessorio recupe-
randa.
11 Non est recedendum ab eo quod alias decisum & iudicatum fuit solutũ
12 Deiectus a possessione de facto potest de facto restitui.
13 Quando non agitur de auferendo dominio quasito de iure gentium po-
test Princeps etiam parte non citata id facere.



REs sic se habet d. Vercellinus, Vicecomes median-
tibus iustis titulis diu possedit iurisdictionem Cila
uenię, & pedagium pontis Melegnani, de quibus
iuribus sine causa Dux Ludouicus Sphortia, tunc
gubernator, primo inuestiuit d. Julium Sphortiā,
deinde d. Jacometum de Attella, qui cum vna cum
d. Ludouico fugisset in Alamaniam fuit pronuntia-
tus rebellis, & hostis maiest. Regię: vnde illustris do. Jac. Triuultius,
tunc se gerens pro locumtenente regio generali, concessit literas dicto
d. Vercellino, in quarum executione recuperauit possessionem dictorũ
iurium, qua fuerat sine culpa sua spoliatus, & deinde successiuis tempo-
ribus habuit confirmationes a Christianissimo Rege, quarum vigore
etiam nunc eius filij & heredes sunt in possessione. Sed mouetur illis
1 controuersia per filios dicti Jacometi, asserentes se spoliatos: qua † pe-
titione non obstante, videtur apertissimi iuris, pro Vicecomitibus esse
pronuntiandum. Primo, quia tempore quod. Vercellinus recupera-
uit possessionem, dictus Jacometus erat rebellis, vt apparet ex literis
Regijs, datis Vigleuani, anno 1499. de quibus in actis, & etiam ex li-
bello dato per ipsos Attellanos, tempore d. Maximiliani coram depu
tatis edicti Cesarei, quorum confessioni standum est. l. cum precum. C.
2 de lib. caus. vnde cum esset † rebellis perdiderat dominium bonorum
3 ipso iure. glo. in c. cum secundum. de heret. in vj. & † poterat impune of-
fendi in rebus, & in persona. l. iij. §. fi. de sica. Bart. in extra. qui sint re-
bel. in verb. rebellando, & etiam perdiderat possessionem ex culpa sua,
quia ab ea erat expulsus, & si reuersus fuisset poterat suspicari se repel-
lendum. l. iij. §. fi. ff. de acqui. poss. vnde [illegible] potest dicere se spoliatum,
4 ex quo erat rebellis, & bannitus, & talis † exceptio repellit agente iudi-
cio spoliatorio, a limine iudicij, vt per Nellum in tract. bannitorum, in j.
parte ij. temporis. q. vij. Jas. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. & talis inhabi-
litas reddit processum retro nullum, vt est communis opi. per Alex. in
l. j. §. sublata. ff ad Tre. & talis † exceptio obstat successori vniuersali, in
distincte. Alex. in l. si cum dotem. §. si patri. ff. solut. matr. Socin. consi.
cclxiij. Secundo, quia d. Vercellinus possessionem apprehendit, per
literas habitas ab illust. dom. Triuultio qui vt notorium est, tunc erat
Dux belli, & gerebat vices Regię maiestatis: vnde non possunt Attel-
lani pretendere se spoliatos, cum auctoritate principis ex iusta causa
possessionem perdiderint, & eam Vicecomites apprehenderint. gl. vij.
q. j. c. pręsentium. Bal. consi. cccclxxxij. in j. lib. Ang. in l. si quis a se fun
dum. C. ad l. Jul. de vi publ. Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune.
de acq. pos. Tertio, quia dicta possessio tunc erat vacans, saltem re-
6 spectu horum agentium: vnde licuit Vicecomitibus † tanquam domi
nis, possessionem rei suę apprehendere, etiam propria auctoritate, secũ
dum communem opin. gl. & Bar. in l. fi. C. vnde vi. & tali casu cessat etiã
remedium. c. redintegranda. j q. iij secundum Sali. in d. l. fi. Quarto,
probatum est possessionem d. Vercellini fuisse antiquiorem qui ea fuit
7 spoliatus, † nam Dux Ludo. non potuit sine causa eum priuare. ca. j. de
nat. feudi. c. j. vbi gl. in verb. iure feudi. quib. mo. feud. am. quod fortius
procedit in donatione. Bar. in l. pędia. C. de loc. pręd. ciui. vel fisc. li.

xj. Alex. consi. iij. in v. & consi. cj. vol. j. vnde cum eũ priuauerit, lex præ-
sumit violentiam in principe de facto, & sine causa agente. Bal. in l. eam
quam. C. de fideicom. Aret. consi. xiiij. in prin. nam verisimiliter, si d.
Vercell. restituisset d. Lud. fuisset incarceratus, & forte corporaliter affe-
ctus: vnde licuit d. Vercellino, quam primum potuit propria autori-
tate possessionem suam recuperare, & dicitur incontinenti recuperasse. l.
iij. §. cum igitur. ff. quod vi aut clam. & est decisio Hugu. in c. ius natu
rale. j. distin. quam sequitur, & commendat Imol. & Soci. in l. j. §. j. ff. de
8 verb. obli. cum concord. Quinto, † quoties secunda spoliatio fuit par,
vel maior quam prima, tunc prius vltimum spolium purgandum est, ne
remaneat impunitum, vt habetur in c. fi. de ord. cogn. sed quando pri-
ma spoliatio est maior, quam vltima, tunc est secus, vt declarat elegãter
Paul. Cast. consi. cccxcix. j. partis. quod incipit, priusquam iura fierẽt
sequitur Dec. consi. vlt. versi. iiij. benefacit, quod in casu nostro factum est
nam maior est spoliatio prima facta sine culpa ipsorum Vicecomitum,
quam secunda facta ex culpa ipsius Iacobeti. Sexto, quia cũ loqua
9 mur de † quasi possessione iurisdictionis, non potest ea haberi sine titu-
lo: vnde opus est iustificare titulum: sicut dicimus in beneficialibus,
vt habetur in c. in literis. de restit. spol. isti autem Attellani non habent
aliquem titulum: nisi a Sphortiacis, quem titulum non solet reueren-
dissimus senatus approbare nisi quatenus accesserit confirmatio Chri
10 stianiss. Regis, qui ipse habebat ius in Ducatu. & sic obstat illis noto-
rius defectus dominij, quæ exceptio admittitur etiam in isto possessorio
recuperandæ, vt habetur in d. c. in literis. & per Alex. in d. §. iubet cõmu
ne. in decima fallentia. & consi. lxxxvij. in ij. & hoc tanto magis procedit
in casu nostro, in quo admissæ sunt probationes respicientes dominium
parte non opponente. c. j. de restit. spol. Alex. in d. §. in xiiij. fallentia. &
per prædictam rationem in simili causa fuit pronuntiatum in causa castri
noui, contra magnum scutiferum in fauorem Illustr. d. Triuultij, cum
d. Scutifer, non haberet titulum, nisi a Sphortiacio, nec fecisset eum cõ
11 firmari a Rege: quia in Germaniã iuerat cum Duce Ludo. vnde † non
est recedendum ab eo, quod in simili casu solutum est iudicari. l. minime
ff. de legi. Septimo, contra Attellanos obstat, quia illis fuit impositũ
perpetuum silentiũ per d. Marchianũ. Nec obstat, quod talis decla-
ratio fuerit facta parte non citata: quia cum de facto dicti Vicecomites
12 fuerint † deiecti a possessione, de facto etiam potuerunt per Marchi
anum restitui. glo. in l. si minor. ff. de euict. in terminis. consi. cclxvj. ad
fi. Alex. in l. j. §. nuntiatio. ff. de op. no. nunt. Ias. in l. si pacto quo penã.
13 C. de pact. Item † cum non ageretur de auferendo dominio quæsito
de iure gentium, potuit princeps etiam parte non citata hoc facere Soc.
consi. clxxiiij. & consi. cclxvj. Et istæ omnes rationes tollunt obiectum
illud, quod vltimum spolium debeat prius purgari: quia vt vidimus istæ
exceptiones excludunt quemlibet agentem remedio spoliatorio.

SVMMAE RERVM. LI.

1 *Commissionis formam seruandam.*
2 *Ius dicendi nullum respectu actionis durat xxx. annis respectu vero exceptionis in perpetuum.*
3 *In probanda ætate sufficit probatio per præsumptiones & coniecturas*
4 *Illa est efficax probatio in ætate quæ ex aspectu corporis colligitur.*
5 *Illa est efficax probatio in ætate quæ ex libro Patris haberi potest.*
6 *Delegatus subdelegando causam liquidationis fructuum uidetur tacite pronunciasse nullam subesse nullitatem.*
7 *Ex actu nullo non inducitur ualida pronunciatio.*
8 *Iudex expresse nõ potest pronunciare super nullitate nisi parte citata.*
9 *Super nullitate principaliter deducta debet principaliter iudex pronunciare expresse.*
10 *Nullitas de qua incontinenti non constat non debet retardare executionem.*
11 *Incontinenti dicitur constare quando per testes examinandos offertur probatio inter breue tempus arbitrio Iudicis.*
12 *Datio tutoris sub conditione non ualeret quia.*
13 *Curator debet eligi qui sit soluendo & qui satisdet rem minoris saluam fore.*

1 Haec † cõmissio Põtificis de qua agitur, per illa verba,
Constito de re iudicata, & lapso termini, inducit formam,
adeo quod si nõ cõstiterit de re iudicata, & dicto lapsu
sentẽtia iudicio delegati est nulla, & in casu nostro actus
delegationis, per regulam c. cum dilecta. de rescript. &
quæ notat Bart. in l. diem proferre. §. stari. de arbit. &
licet Fel. in c. causam quæ. extra de re iud. & c. in literis. de offic. deleg.
aliud concludat in commissione, Iustitiam facit: quia talis clausula, vide-
tur potius admonitionem continere, quam formam, tamen secus est in
ista, Constito de re iudicata, &c. quæ non potest admonitionem referri:
sed stat conditionaliter, vt in primis, & ante omnia cognoscat iudex sup
hoc secundum Alex. Ias. & alios in l. qui Romæ. §. augerius. ff. de verb.
obl. & per illum text. In casu autem nostro, non constitit, nec constare
potuit ex processu, quod statutus esset terminus, imo nullus fuit statutus,
2 vt ex lectura processus apparet, nec de iure debuit statui. cum enim † ius
dicẽdi nullũ, respectu actionis duret tring. annis, respectu vero exceptio
nis sit perpetuũ, secundum no. in l. sicut. C. de præsc. trig. vel quadr. ann. vbi gl.
Bal. Ang. & per Card. in Cle. j. q. xiiij. de re iud. Alex. cõsi. ij. in iiij. & nulla
rõ sunt cur istis fratribus restringeretur terminus sibi a iure concessus,
secundum l. ij. ff. de re iud. vbi doct. Nec etiam fuit seruata forma, respe
ctu rei iudicatæ: quia debuit iudex cognoscere, an isti essent minores in-
defensi, quo casu sententia erat nulla, nec potuit dici res iudicata. l. pe.
C. si aduer. rẽ iud. & pro minoribus erat præsumptio, quæ oritur ex da-
tione curatoris. l. cum te. C. de prob. vbi Bal. & Ang. sequitur Alexan.
consilio lxxxv. in ij. volum. quod intelligendum prout declarat ipse Ale
xan. consi. xxj. in j. volum. quoad eum cum quo contrahit, vel quasi, seu
cum quo litigat prout in casu nostro, non autem generaliter, quoad om-
3 nes, licet † alias in probatione ætatis sufficiat probatio per præsumptio
nes, & coniecturas, vt habetur in d. l. cum te. & in l. de minore. ff. de mi-
4 nor. & † efficax est illa, quæ ex aspectu corporis colligeretur lege minor
5 xxv. annis, adito præside. ff. de min. † vel libro patris, vel similes. lege
etiam de probat. cum ergo iste delegatus, super hoc nihil prorsus cognio
uerit, tanquam forma. mandati sui non seruauerit actus ille subdele-
gationis, est nullus, secundum supradicta. Et ex his apparet non
6 obstare motiuum dum dicitur, quod † delegatus subdelegando causam
liquidationis fructuum, videtur tacite pronuntiasse nullam subesse nul
litatem. l. a procedente. C. de dilat. respondeo primo, quod cum actus ille
7 sit nullus & non sit seruata forma commissionis, † ex actu nullo non in-
ducitur valida pronuntiatio per supradicta, & per l. j. in princ. ff quæ
sent. sine appella. rescind. per Bart. l. si expressim. de appell. Secũdo
respondeo quod iudex procedendo ad vlteriora, videtur tacite pronun
8 tiare, quando pars est citata, quia † sicut expresse nõ potuisset iudex pro-
nuntiare super nullitate, nisi parte citata. l. nam ita. de adop. l. de qua re.
ff. de iu. ita nec tacite procedendo ad vlteriora, secundum Alex. consi.
xci. in v. vol. sed in casu nostro nulla interuenit citatio quando facta est
subdelegatio, vnde non potest dici tacite pronuntiatum, & ita etiam te-
net Arc. in c. ij. extra de testib. Feli. in c. suborta. in vj. limit. de re iudic.
9 Tertio rñdeo, quod cũ † nullitas principaliter, deducta fuerit, debuit sup
ea principaliter & expresse pronũtiari, secundum Bar. in l. si expressi. ff. de appel.
nec fuit in facultate iudicis procedẽdo ad vlteriora, talẽ cãm extingue-
re, vt per Feli. in d. c. suborta. in vij. limit. & per Dec. cõsi. cclxxv. secundum Alexã.
lxxxiiij. in iiij. cum similib. Et hæc dicta sint vltra tres alias rationes in
primis allegationibus a me adductas. Nec dicatur, quod ista nulli-
10 tas non debet retardare executionem, ex quo de ea † incontinẽti non
constat. iuxta not. in l. iiij. §. condemnatum. de re iudic. respondeo, illud
est contra commissionem Pontificis, qui dixit, Constito de re iudicata.
ergo voluit, quod prius constaret de nullitate, & sic admisit simpliciter talẽ
exceptionem, quod potuit facere, secundum not. per Bald. & Barb. in
c. ii. de off. deleg. Fel. c. j. de constit. Item respondeo, quod imo po-
test de ea constare incontinenti & ex aspectu, & ex libro paterno, & alijs
coniecturis, quæ sufficiunt in materia probationis ætatis. d. l. cum te.
11 vbi doctor. imo etiam † incontinenti dicitur constare, quãdo per testes
examinandos offertur probatio intra breue tempus arbitrio iudicis,
secundũ doct. d. §. condemnatum. & Cano. c. venientes. ij. extra de testib.
Item respondeo, quod constat ex processu, cum datus sit ijs curator,
secundum Alex. dictis consilijs. xxj. in j. lxxxv. in ij. & citatus semper curator
etiam ad diffinitiuam, & allegata curatoris absentia. & quamuis videa-
tur curator datus sub conditione quatenus essent minores tamen ista
conditio potius aggrauat factum iudicis, qui debuit certo cognoscere
12 de ætate non autem sub conditione, & ista est ratio, cur † datio tutoris
sub conditione non valeat, secundum Bald. in l. muto. §. j. ff. de tutel.
13 Dyn. Bart. Albe. in l. actus legitimi. de reg. iur. Item debuit † eli-
gere curatorem, & qui esset soluendo, & qui satisdaret rem minoris saluã
fore, secũdum not. per Bart in l. j. ff. de cur. bo. dan. quæ omnia satis ar
guunt, calumniam istius sententiæ per contradictas, & in contumaciam
latæ. Et debent flectere iudicem, ne arbitretur suspendam executio-
nem, & beneficium minoris ætatis non esse eis auferendum.

SVMMAE RERVM. LII.

1 *Ordinarium ex causis non cognoscere.*
2 *Fiscus Cæsaris qui successit fisco Pontificio debet eodem iure uti quo Pontif.*
3 *Potentia aduersariorum excusat si quis in loco litigare nolit testatur tamen istum iuramento.*
4 *Potentioribus pares esse non possumus.*
5 *Confessio procuratoris uoluntaria non præiudicat principali.*
6 *Confessio procuratoris necessaria præiudicat domino.*
7 *Nemo præsumitur uelle donare illi cum quo litigat.*
8 *Vna & eadem lis non potest uerti sub diuersis iudicibus.*
9 *Causa feudalis tanquam dignior trahit ad se alias causas.*
10 *Fructuum condemnatio & liquidatio cum sit connexa causæ principali debet apud eundem iudicem cognosci.*
11 *Causa principalis non dicitur finita cum duret quæstio nullitatis sententiæ latæ contra minorem indefensum.*
12 *Causa nullitatis requirit sententiam diffinitiuam non interlocutoriam.*
13 *Per processum ad ulteriora nunquam uidetur tacite pronuncias um super exceptione quando exceptio esset compatibilis.*
14 *Causæ feudales nunquam aliunde habitu pertinuerunt ad ordinarium cum iure communi dominus feudi eas recognoscat.*
15 *Pretor etiam si incidenter potest cognoscere tamen non procedit parte opponente.*

1 De plano videtur iste casus procedere, quod cognitio istius
† causæ spectet ad senatum, nec sit remittenda iudici ordina
rio in ciuitate Placentiæ. Primo, quia est causa feudalis,
quæ ex erectione senatus, & ex cõcordatis Placentinis, per-
tinet

tinet ad Senatum. Et quod sit feudalis mox ostendimus. Secundo,
quia ista causa fuit ab ordinario auulsa, & tracta Romę & ibi cognita:
vnde ordinarius non potest amplius se intromittere. c. vt nostrum. vbi
Dec. not. extr. de app. & Dec. consi. cxxxvij. Cur. senior consi. lxvj. Ro
2 ta lxxvj. de testib. in anti. & cum † fiscus Cęsaris successerit fisco ponti-
ficio, debet eodem iure vti, secundum l. fiscus. ff. de iure fisc. not. in l. si
si constante. §. fin. sol. mat. in l. decernimus. C. de sacros. eccl. vbi Bal.
3 vers. venio ad secundũ. Tertio, q: † est iusta causa istorum ne litigent
Placentię, propter potentiam aduersarij, quem iuste perhorrescunt,
& de hoc standum est iuramento ipsorum, secundum text. in c. statutum.
4 §. j. de rescr. lib. vj. quia † potentioribus pares esse non possumus. l. qui
etiam. ff. de alie. iud. mut. extra fact. Nec obstat, quod non constet cau-
5 sam esse feudalem: sed hoc probatur solum ex confessione † procurato-
ris ipsius Co. Olderici, quę cum sit voluntaria, non debet ei pręiudica
6 re. l. certum. §. sed an & ip. os. ff. de confes. Respondeo, quod imo est † ne
cessaria, cum sit facta in exceptionibus petitionis. quia etiam tali casu
dicitur necessaria, & pręiudicat dño. l. non solum. vbi Paul. de Cast. ff.
de procur. declarat Felin. in c. j. extra vt lit. non contest. vers. prima de-
claratio. & istud etiã sentit Bar. in d. §. sed an & ipsos. dum assignat ra-
tioné, cur voluntaria non pręiudicet dño: q: inquit procurator non po
test donare, quę ratio non habet locũ in respondente non solũ positioni
bus: sed nec libello, vel exceptionibus, nec enim subest cõiectura aliqua
7 donationis: † nemo enim pręsumitur velle illi donare cũ quo litigat. l.
iij. C. de repu. her. Nec in hoc est multum laborandum cum extet in-
uestitura feudalis, a Duce Philippo illis facta. Et si diceretur,
q in lite sunt etiam alia bona, quę non sunt feudalia, illud non haberet
8 obstare. cum enim † vna & eadem sit lis, non potest verti sub diuersis iu
dicibus. l. j. ff. de quib. reb. ad eund. iud. eatur. maxime cum eadem ex-
ceptio militet, an scilicet potuerit Co. Albertus constituere primogeni
turam in bonis feudalibus aduersus verba inuestiturę. & ideo propter
vnitatem non dico simplicem connexitatem, est in senatu tractanda: qđ
intelligunt doctores, etiã si vna iam erat finita, nihilominus alia pro-
pter connexitatem coram eodẽ iudice tractari debet, vt est text. in l. nul
li. in iiij. lect. glos. C. de iudic. vbi Bart. cum quo cęteri cõiter transeũt,
9 & † causa feudalis tanq̃ dignior trahit ad se alias. l. pręcipimus. §. pen.
vbi Bart. C. de app. cum similibus. Per Fel. in c. j. de pręscrip. vbi al-
legat Ant. de Prato, & Marianum, & per Jaso. in l. emancipati. C. de
coll. & est text. in l. si quis aduersus. C. vbi caus. fisc. vbi Alber. & Castr.
& per Aret. consi. lxxxiij. versic. vlt. & facit l. j. cum ibi not. C. de comm.
rer. ali. Non obstat, quod allegatum capitulum ciuitatis Placentię,
non debet intelligi de causis pendentibus: quia respondeo, cum causa
feudalis etiam prius non pertineret ad decisionem ordinarij, sed ad iu-
dices speciales, tale capitulum censetur, quo ad eas declaratorium, &
cõprehendit etiam lites pendentes, secundum doctrinã Bart. in l. oés
populi. vers. circa tertium. de iust. & iure. Non obstat. quod causa feu-
dalis videatur finita, cum tractetur solum de liquidatione fructuum.
10 Respondeo, cum † fructuũ condemnatio & liquidatio sit connexa, de-
bet adhuc apud eundem iudicem cognosci. d. l. nulli. C. de iudi. secun-
11 dũ glos. in iiij. intellectu. Pręterea dico, quod imo † causa feudalis,
non est finita, cum duret quęstio nullitatis sententię latę contra mino-
rem indefensum, iuxta l. pen. C. si aduers. rem iud. Nec videtur sopita
hęc quęstio per concessionem pręcepti executiui ad liquidationem fru
ctuum, tanquam iudex ad vlteriora procedendo, videatur tacite pro-
nuntiasse, secundum l. a procedente. C. de dilat. vbi Bart. c. ex part. ij.
extra de app. Respondeo tribus modis. Primo, quod dicta iura lo-
quuntur respectu incidentium, vel emergentium, quę possunt tacita sen
tentia omitti: q: iudex ita videtur interlocutus: sed quęstio nostra est,
non de his quę per interlocutoriam possunt regi, sed de causa principa
12 li nullitatis, † quę diffinitiuã requirit: & quę non potest tacite iudica-
ri, sed ferenda est cum debitis solemnitatibus. l. prolatã. C. de sent. Se-
13 cundo respondeo, quod † nunquam per processum ad vlteriora vide
tur tacite pronuntiatũ super exceptione, qñ exceptio esset cõpatibilis:
sm gl. in c. iuborta. extra de re iud. vbi Fel. ver. limit. viij. sed exceptio
ista est cõpatibilis: q: licet cõcessum fuisset pręceptum liquidationis, tñ
debet intelligi, secundũ terminos iuris, vt si nullitas incontinẽti proba-
ri possit, super sedeatur, secundum not. l. iiij. §. condẽnatum. ff. de re iud.
vbi Jas. num. 18. si vero requirat altiorem indaginem secus, vt ibi. Ter
tio respondeo, quod dictum pręceptum executiuũ, non est simpliciter
concessum, sed solũ quo ad examinationem testiũ super liquidatione, vt
deinde attestationes remittantur ad iudicem, qui si viderit obstare ex-
ceptioné nullitatis, nullam rõnem sententię & liquidationis habebit:
vnde cum dictum pręceptum non sit pręcisum, sed expectet futurã sen-
tentiã non potest dici tacite pronuntiatum esse super nullitate, nec talis
exceptio reiecta, sed potius reseruata, vt per Alex. in l. ille a quo. §. j. ff.
ad Treb. Non obstat, quod etiam d. Pręctor Placentię poterit cogno
scere incidenter in hac causa feudali, sm Aret. consi. cij. Dec. ccxlj. cum
14 similibus. Respondeo hoc non procedit in causis feudalibus, † quę
nunquam nec actu, nec habitu pertinuerunt ad ordinarium. cum iure
cõi dominus feudi, & sic ipse Princeps eas cognoscat. cap. j. §. pen. de
prob. feud. ali. per Fede. c. cęterum. extra de iud. & specialiter earum co
gnitionem Princeps demandauerit senatui. vnde alius se intromitte-
re non potest. l. ij. C. vbi caus. fisc. l. j. ff. de offic. eius cui. quod intelligen
dum reo opponente exceptionem fori, & petẽte, vt dominus cognoscat,
seu senatus, prout in casu nostro, & declarat Bal. in c. j. de inuest. in ma-
15 rit. fact. Pręterea † etiam si pręctor possit incidenter cognoscere, tamẽ
hoc non procedit parte opponente, & petente se ad iudicem feudi remit
ti, vt est casus noster. qui iudicio meo modicam habet difficultatem.

SVMMAE RERVM. LIII.

1 *D*onatio reuocatur ob non praestationem integram alimentorum donatori debitam.
2 *Donataria petens alimenta in futurum arguit quod voluit donationem valere non autem reuocare quia alimenta petere non potuisset.*
3 *Propter modicam summam reliquatam in praestatione alimentorum potius praesumitur inaduertentia quàm dolus uel ingratitudo.*
4 *Instrumentum dotis in iudicio exhibitum fidem non facit ex quo petitum fuit exhiberi originale.*
5 *Instrumentum scriptum per Notarium subrogatum per omnia habetur pro originali.*
6 *Protocollum a parte non exhibetur sed a Notario.*



Itis inter Philippum Aluitarium actorem, & Leonar-
dum Fratelli reum conuentum vertentis viso proces-
su, & consilio decisiuo in prima instantia in fauorem
actoris, & deinde in causa appellationis alio consilio
decisiuo in fauorem rei. Requisitus per literas gene-
rosi, & magnifici Comitis Hieronymi de Archo, vt
sententię meam copiam facerem, existimaui paucis id esse pręstandum:
quia diffusissime per aduocatos partium, & deinde per ipsos consulto-
res fuit allegatum. Et solum insistabo circa rationes, quibus motus est
secundus consultor, ad pronuntiandum bene appellatum fuisse. Prima
est, quia ex processu constat, alimenta non fuisse integre pręstita dona-
1 trici: vnde † reuocatur donatio. iuxta. l. j. C. de don. quę sub mo. Bald.
consil. cclxiiij. Lud. Rom. cclxxxiiij. Cor. consi. ccj. iiij. Ripa respon-
so vij. maxime cum interuenerit iuramentum. iuxta l. si quis maior. C.
2 de transact. Sed ad hoc respondetur † q ipsa donatrix, agendo contra
Philippum, petijt alimenta in futurum, quę petitio arguit, q voluit
donationem valere: quia si reuocatum esse voluisset, huiusmodi alimen
ta petere non potuisset. vnde d. l. j. procedit, nisi donanti ipsi aliud vi-
deatur, q: potest renuntiare fauori suo. cum ergo post dictam litem re-
ceperit alimenta, satis censetur renuntiatum pœnis. d. l. j. & d. l. si quis
maior. vt concludunt communiter doctor. in d. l. si quis maior. per tex.
in l. post diem. ff. de lege commiss. Et loquuntur dicta iura, quando do-
natarius ipse promisisset dicta alimenta. at in casu nostro d. Pasqua do
nataria nihil promisit de hoc, & nihil iurauit, vt ex lectura instrumenti
apparet, sed solus magister Philippus, nec ipsa vnquam interpellata
fuit. Unde infert non potuisse ab ea reuocari donationem ex causa, cui
semel renuntiauerat, & licet deinde Philippus remansisset debitor mo
dicę alicuius summę, non tamen locus est pœnę. d. l. si quis maior. quę
3 pręsupponit dolum, vt ibi dicunt doctor. & † propter modicam summã
reliquatã petitio pręsumitur inaduertentia, quam dolus, vel ingratitu
do. l. quãuis. de cond. & dem. Jas. in auth. qui rem. C. de sacrosan. eccl.
& respectu ipsius Pasquę est certissimum, quę nihil iurauit, vt dixi. Se-
4 cunda est ratio, q: † instrumentum dotis exhibitum in iudicio non vi-
detur facere fidem, ex quo petitum fuit, q originale exhiberetur. iuxta
l. fina. C. de fid. instr. & gl. & doct. l. j. §. editiones. ff. de eden. & canon. c.
si instrumenta. extra de fid. instr. Sed respondendum est, q istud pro-
cedit, quando pars ipsa habet originale, & non vult exhibere: quod nõ
est in casu nostro. Item loquitur in exemplo facto a notario in actis, ac-
5 cepto ab alio authentico. Sed nostra quęstio est in eo, quod † scriptum
est per notarium subrogatũ, quod per omnia habetur pro originali. d. c.
si instrumenta. & c. cum P. tabellio. extra de fid. instr. si iudicio auctori
tate id sit factum. §. illud in auth. vt fr. fil. l. chirographis. ff. de admin.
tut. nec est necessaria citatio stante consuetudine, quę vbique viget. sm
Bald. auth. si quis in aliquo. cum quo ibi transeunt doct. & Alex. cõsi.
lxv. ad fin. in j. & in casu nostro est probata per testes. & ideo ex tali in-
6 strumento est fundata intentio actoris, vel vero ipsa † tenetur exhibere
protocollum: q: apud se non est, nec esse debet: sed apud notarium, & si
notarius non exhibet, debet cogi, sm Jac. de Bel. in authen. de tabel.
quest. pen. Bald. l. fi. C. de eden. nisi probet casu perditũ, vt per Alex.
consi. cliij. in ij. num. 16. Et lis, quę contra notarium potuit intentari,
interim fidem instrumenti non minuit. d. l. fin. & quę habent in l. satis.
C. de fals. & ideo videtur recte iudicatũ per primum consulentem, quod
centum & quinquaginta renenses debent ipsi Pasquę donatarię. Quo
ad augmentũ factum de anno 1517. die 14. Martij in processu respectu
vnius partis, nõ constat bona illa possideri per Leonardum, seu ad eũ
peruenisse, & respectu alterius, confessio ipsius se confitentis debitorem.
Com. Antonij, & recipientis in augmentum dotis, videtur sapere dona-
tionem prohibitam inter vir. & vxo. etiam mediãte tertia persona: ideo
non videtur de eo Leonardum condemnari posse, cum non constet de
credito dicti Comitis, nisi ex confessione ipsius Leonardi, per l. j. C. de
dot. cau. non num. & quę not. Socin. l. j. sol. matr. quo vero ad augmen
tum de anno 1524. die 15. Martij, de renensibus xx. videtur eodem mo
do dictum Leonardum absoluendum: q: cum sit factum post donatio-
nem Pasquę, non trahitur ea donatio ad acquisita ex post, & in futurũ,
secundum doct. in l. fin. C. de pact. Circa expensas litis, propter statu-
tum puto condemnandum victum victori in expensis.

SVMMAE RERVM. LIIII.

1 *D*icenti incumbit onus probandi.
2 *Fideicommissa generali donatione non contineri.*
3 *Testator in generali dispositione bonorum suorum non intelligitur egisse de rebus quae erant post mortem suam restituenda.*
4 *Mulier in generali legato bonorum non intelligitur comprehendisse dotem quae post mortem suam ex forma statuti applicabatur marito.*
5 *De his quae nostra non sunt uel non futura nostra non est disponendum.*
6 *Ex possessione praesumitur dominium.*

7 *Non est admittenda exceptio Reorum qui excipiunt de iure tertij quod non est exclusiuum iuris agentis.*
8 *Appellatione bonorum comprehenduntur ea quæ quis bona fide possidet.*
9 *In dubio non præsumitur bona fides nisi constet de titulo.*

HOc in principali dubio, ad quem spectet onus probandi
Iohannem habuisse bona immobilia, vltra ea, quę sunt
comprehensa in quadam recognitione. Nam supponen
do ea, quę in facto proponuntur esse vera, dico, quod dicen
1 ti incumbit † onus probandi, iuxta reg. l. verius. ff. de
probat. Vnde ipsę sorores actrices debent probare de
possessione ex dominio ipsius Iohannę, & per hoc facit, quia cum in fa
cto asseratur, quod viuente Antonio Amadeij, marito illius Iohannę,
possidebant simul ista bona immobilia, certe possessio præsumitur esse
ipsius mariti, propter preeminentiam, vt dicit Bal. in l. ob maritorum.
C. ne vx. pro mar. & dominium præsumatur dominium fuisse mariti, nisi vxor
probet contrarium, vt dicit ibi Bal. & facit l. si ego. §. dotis. ff. de iure dot. &
cum istę sorores, quę habent causam ex asserta donatione ab ipsa Iohanna
facta, debent etiam ipsę probare, dominium ad dictam Iohannam spe
ctare: quia ex persona heredum non datur alteratio modus probationis, vt
per Bar. & alios in l. si superatus. ff. de pignor. Præterea & tenendo la
2 cite: quod in ista asserta † donatione omnium bonorum, non veniunt illa bona sub
iecta fideicommisso ex quo ex dispositione testatoris, sunt ipso alienum, &
alteri debentur. l. subsignatum. §. 1. ff. de verb. sig. & pro hoc facit, quod
singulariter not. Bar. in l. vt iur. sunt an. §. si liberi. ff. de op. lib. in ii. vbi
3 † testator in generali dispositione bonorum suorum, non intelligitur egisse de
rebus, quę erant post mortem suam restituendę, sequitur Pau. Castr.
in consi. cxcij. super isto puncto in ij. Alex. consi. cxxxij. in ij. Ias. in au
then. præterea. C. vnde vir & vx. Ad idem facit, quod not. Bald. in l. si
4 cum dotem. §. si pater. ff. solut. matr. vbi † mulier in generali legato bo
norum, non intelligitur comprehendisse dotem quę post mortem suam ex for
5 ma statuti applicabatur marito, & sequitur ibi Alex. † de his enim quę
nostra non sunt, vel non futura nostra, non disponemus. Idem ergo dom
est in casu nostro. Et hoc tenendo non obstant allegata in contrarium. Et
primo cum dicitur, quod possederunt dictam dominam post mortem ma
6 riti possedisse, † ex qua possessione præsumitur dominium: tum quia ipsi he
redes ipsius mulieris, qui non possunt refricare quæstionem dominij, vt
per Bar. in l. rem alienam. ff. de pig. act. tum etiam: quia deducitur inci
denter, iuxta not. per Bart. & Bal. in l. quidam. ff. de condit. indeb. tum
7 etiam † quia non est admittenda exceptio reorum, qui excipiunt de iure tertij,
quod non est exclusiuum iuris agentis, ex quo ipsi heredes tenentur tra
dere, licet res donata esset aliena. l. ex empto. ff. de act. empt. Nam primo
respondeo sine veri præiudicio fatendo, quod ipsa haberet dominium, sed dici
mus, quod illud dominium habebat a testatore, & ideo subiectum fideicom
misso: & de eo non videtur disposuisse per supra dicta. Præterea dum dici
tur, non licere istis reis refricare quæstionem dominij, ex quo sunt heredes
illius dominę. Respondeo, quod est verum in his bonis, in quibus sunt here
des: sed ipsi habent ista bona ex iure translato in se per fideicommissa
rios, vnde respectu istorum bonorum non sunt heredes. Et propterea non est
dicendum, quod isti excipiant de iure tertij: quia imo excipiunt de iure proprio iu
xta not. in l. ij. ff. de except. rei iud. Item dum dicitur, quod dominium
deducitur incidenter: quia agitur actione personali ex contractu donatio
nis, & ideo debet præsumi ex possessione. Respondeo, quod argumentum posset forte
procedere, quando mulier donasset certa bona, & ipsę sorores ea peterent, sed
in facto asseritur, quod donatio sit generalis dimidię partis bonorum:
ergo debent verificare, quę fuerint illa bona, & ita ea, in quibus habe
bant dominium. Vnde cum agatur de declaratione ipsius donationis
primo & principaliter cognoscendum est, in quibus rebus habuerit do
minium, vt sciatur quid sit donatum, iuxta not. per Bar. in l. ij. §. & par
8 vi. ff. quod vi aut clam. Et licet † appellatione bonorum comprehendantur
ea, quę quis bona fide possidet. l. bonorum. §. in bonis. ff. de verb. signifi.
9 tamen in casu nostro, non potest id habere locum: quia † in dubio non præ
sumitur bona fides, nisi constet de titulo, vt per Din. in reg. possessor malę fidei
possessor. & per Iac. de Are. Alb. de Ros. & alios in l. certum. C. de rei vend.
Nec in casu nostro constat de alio titulo, quod de habito a dicto testa
tore, ex quo fundatur intentio ipsorum reorum, vt deduxi. Et dato, quod præsu
meretur dominium ex possessione adhuc ipsi rei conuenti sunt absoluendi,
vt supra probaui, & etiam elegāter deductū est per clarissimū aduocatū d.
Stephanū Sfuardi, in cuius sententiā per eius dicta & supradicta con
curro. Saluo semper iudicio cuiuscunque rectius sentientis.

SVMMAE RERVM. LV.

1 *Clausula ius & iustitiam uis.*
2 *Causa interdicti est momentanea & perimitur quoties in petitorio constat de iure partium.*
3 *Petitorio claro possessorium negligi.*
4 *Libellus dandus est ad certificandum reum an uelit agere an cedere.*
5 *Libellus nunquam sustineri debet uirtute cuiuscunque clausulæ reó opponente se uelle reddi certum.*
6 *Libellus debet esse certus. Fall.*

NVnquid sententia lata per d. Gubernatores super me
ritis causę, & in iudicio petitorio, possit reformari in
causa appellationis, vigore possessorij, seu interdicti,
1 ex l. 1. ff. de cloac. attenta clausula † libelli, Super qui-
bus omnibus petit ius, & iustitiam, &c. de qua per In
noc. & Cōm. in c. ij. extra de ord. cognit. Puto quod nō,
quia cum in causa principali sint deducte probationes, & etiā concernētia
merita causę, a quo quod constituit iudex, quia actor in ea non fouebat bo
nam causam, non debuit iudicare super possessorio de quo specialiter nihil
2 petitum fuerat ab actore: quia † causa interdicti est momentanea, & peri
mitur quoties in petitorio constat de iure partium. c. cū ecclesia. c. cum
super. extra de causa poss. & propriet. per Bar. & docto. in l. naturaliter.
§. nihil commune. in j. intellectu. de acqui. poss. & ideo etiam si virtute di
3 ctę clausulę esset, vt intentatum quoque videatur † possessorium: imo si ex
presse tu esset vtrunque intentatum, tamen cognitum esset super vtroque,
erat ferenda sententia in petitorio, vt dicunt doctores dictis locis: quod
4 maxime dicendum in casu nostro, in quo † actor ipse probationes, & pe
titiones ad solum petitorium pertinentes fecit, vt est probatio longi tē
poris, & petitio, Quod caueatur de non molestando eum non debuit iu
dex aliter pronunciare, quam in petitorio c. 1. extra de rest. spol. & quod
not. Ias. in l. parte filio. versi. xv. de his qui sunt sui, vel alie. iur. Fortius
putarem in casu nostro, virtute dictę clausulę, non censeri intenta
tum possessorium per id quod not. Bald. in l. incerti. quæstio. xv. C. de
interd. vbi quia ista clausula, inspiciam iuristarum, est incerta & diffor
mis: quia aliter redditur ius in interdicto, aliter in iudicio petitorio, nō
potest eius virtute censeri deductum possessorium, quę ratio militat etiā
in casu nostro, vt non videatur intentata hypothecaria, quando libel
lus est conceptus in actione personali. Facit, quia non videtur, quod ta
5 lis clausula operatur, quando reus remaneret incertus: quia † semper
libellus dandus est ad certificandum reum an velit agere, an cedere, iu
xta l. 1. ff. de edend. l. edita. C. eo. vnde reo opponente, nunquam libel
lus virtute cuiuscunque clausulę debet sustineri, nisi reddatur certus, vt
dicit in d. l. edita. post alios per tex. in l. ij. C. de bon. poss. secun. tab. vbi
Aret. & quod not. Bart. in l. de quibus. in fin. ff. de legib. & in l. rei ap
pellatio. ff. de verb. sign. Bald. l. qui vlumum uotum. ff. si vsufr. pet. & per
Alex. consi. xxxij. in iij. & per eundem loquentem de hac clausula, cons.
cxij. in j. & consil. cx. in v. Et ita mihi videtur, saluo saniore iudicio.
6 Quod autem † libellus debeat esse certus, notatur in §. curare. de actio.
Fallit in aliquot casibus, quos ibi notant Iason, & Angel.

SVMMAE RERVM. LVI.

1 *Exceptionem dolo facis non in interdicto adipiscendæ & retinendæ opponi.*
2 *Contradictor quis legitimus.*

PRo Ser Philippo facit, quia ista eius aduersaria, præ
tendens se filiam legitimatam, & heredem ab intestato
habet remediū interdicti quorum bonorum, per quod adi
piscatur possessionem, secundum Bart. & doctores in
l. 1. C. quorum bonorum. Alexand. in l. fin. C. de edict.
diu. Adriani toll. quod interdictum est adipiscendę
1 possessionis, & constat tali † interdicto agenti obstare exceptionē dolo,
facto qui petis quod restituturus es. l. dolo facis. ff. de doli exceptione.
quotiescunque in continenti potest reus facere fidem de iure suo. arg. l. iij.
§. causę. ff. de carboniano edicto. & est gloss. communiter approbata in l. si
de vi. in fin. ff. de iudic. & sequuntur omnes in l. naturaliter. §. nihil com
mune in j. intellectu. de acquirenda possessione. Et etiam si huic ad
uersarię competeret beneficium l. fin. C. de edict. diui Adria. toll. quod
tamen communiter tenetur non habere locum nisi in causa testamenti:
2 tamen, vt dixi, idem esset, quia in eo iudicio † est legitimus contradictor
qui in continenti docet de iure suo, vt habetur in l. ij. C. de edict. diui
Adria. toll. Item qui possessionem adeptus est viuo testatore, vt per
Bart. Alex. & omnes in d. l. fin. Et si dicamus, quod sumus in inter
dicto retinendę, ex quo quilibet prętendit se possidere, adhuc idem esset:
quia exceptio de qua incontinenti constat admittitur tali casu, & habet
locum reg. l. dolo facis. vt tenet glos. & veteres Iac. Butr. & Alber. in
d. l. si de vi. in fi. vbi etiam Paul. de Castr. & Cyn. & Io. Andr. c. qui
ad agendum. de reg. iur. & Bart. in l. si colon. C. de agric. & cens. lib. xi.
Ray. Ang. Imol. Paul. in l. si de eo. §. fin. de acq. pos. sic sentiunt Bal.
incerti. L. vij. l. ij. C. de ed. diui Adria. & licet Bar. in d. §. nihil commu
ne. variauerit: tamen prior sententia est magis communiter approbata,
quia Anch. consi. cxlv. in contrarium allegatus in d. l. dict. & Aret. in
d. §. si. qui dicit esse communem non allegat auctoritates, & magis cre
dendum Alex. qui allegat ipsas auctoritates, & Cland. Bolog. Ripa
Mediol. sunt modicę auctoritatis, & Ias. in j. lectu. aliter quam in ij. te
net. Igitur prima sententia communior est, & vera, ordinarie in inter
dicto adipiscendę admittitur talis exceptio, & excluditur actor ne adi
piscatur possessionem totam, multo fortius excluditur a parte, id est, a
turbatione, & molestia, quam reo infert. Nam & videmus in interdi
cto nunciationis noui operis, exceptione doli agentem excludi, secū
dum Bar. & communiter doct. in l. j. in princ. ff. de op. noui nunt. ergo
multo fortius in hoc retinendę excludetur, sic Alex. in d. §. nihil com
mune. in j. intell. Et hæc saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM LVII.

1 *Testes plures numero attendi debent.*
2 *Testes tacentes qualitatem alterantem totam confessionem sunt falsi.*
3 *Testes debent cognoscere partem.*
4 *Qualitas substantialis omissa inducit præsumptionem diuersitatis actuū*

Subtilia



Ubtilia sunt quę aduersus dominam Catharinam adducuntur, sed tamen in proposito casu non concludentia. Nam presuppono per plures testes d. Catharinã probasse de cõfessione solutionis partis aduersę: unde illi cõfessioni standum est nec quicquam facit, quod ex parte d. Aluisij sit probata qualificatio confessionis: quia cum de ea testes Scrofati nihil di
1 cant, ipsi † debent attendi, quoniã plures numero c. in nostra. extra de testib. Nec obstat, quod testes d. Aluisij non videantur deponere contraria, sed addere sicut Euangelistę, quando unus plus dicit alio: quia respondeo, quod imo dicunt contraria: nam si dicta qualitas esset vera, cum sit eiusmodi quę totam substantiam confessionis alteret, sequeret
2 † quod testes Scrofati essent falsi: quia tacuissent illam qualitatem alterantem oẽm obligationem. c. 1. de crim. falsi. ne ergo hoc dicamus seruanda erit regu. c. in nostra. ut videlicet attendamus quis sit maior numerus sicut in simili, si per quatuor testes probẽt me mutuasse tibi centum, ⁊ per duos de centũ ⁊ quinquaginta, ⁊ cõstet de identitate actus, non erit probata nisi summa centum, nõ autẽ maior, dato quod illi duo testes videantur addere nec sint contrarij alijs quatuor: q: per tacitam implicationẽ probant maiorem summã non mutuatam, ex quo nisi ita esset, illi quatuor falsum dixissent, tacendo illam additionem substantialem, merito ergo attenderemus maiorem numerum, ut per Salic. in l. ij. C. de resc. vend. Aret. in d. c. in nostra. ⁊ Alex. idem sentit cõsi. lx. iij. in §. vers. idem ⁊ fortius. unde idẽ dicendum est in casu nostro, nec obstat quod unus ex testibus Scrofati, dicat d. Aluisium non simpliciter confessum: q: non exprimit neque qualitatem, per quam Aluisi exoneret ab onere probandi, quoniam esset illud centum, ⁊ in hoc est contrarius testibus d. Aluisij qui dicunt, eum expressisse qualitatem, videlicet pro redimendo equite Crucio, ⁊ ipse non exprimit: unde apparet q est male informatus, ⁊ ideo non potest allegari contra producentẽ, ut est gl. in l. Lucius. ff. de his qui not. infam. Jas. in l. fi. C. de bon. poss. sec. tab. Secundo est aduertendum, quia testes d. Aluisij non asserunt se cognosce-
3 re † Octauianum: unde potuit d. Aluisius penitens de confessione semel facta simpliciter, subornare aliquem qui se diceret etiam Octauianum Scrofatum, ⁊ versus illum facere illam confessionem qualificatã, ⁊ hoc lex presumit, tamen ex eo q: debent testes cognoscere partẽ. l. ij.
4 §. j. ubi Barto. ff. de testibus. quia illa † qualitas substantialis omissa inducit pręsumptionem diuersitatis actuum, ut concludit Alex. in l. j. §. si stipulati. ff. de verb. oblig.

SVMMAE RERVM LVIII.

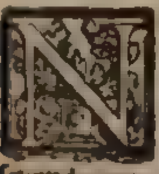
1 *Proximus est quem nemo antecedit.*
2 *Hæreditas proximo defertur.*
3 *Sententia ex acta notorium faciunt.*



Oc in articulo primo, q d. Stephanus sit heres dom. Antonij, ex eo probatur: quia est natus ex sorore dicti Antonij, ⁊ consequenter est cognatus in tertio gradu: unde, alio nõ probato, pręsumitur ipse proximior: q:
1 † proximus est, quem nemo antecedit. l. proximus. de verb. sign. l. j. §. proximi. ff. un. cogn. ⁊ q hoc sufficiat, ut ei delata cẽseatur hereditas, sentit Alex. in l. is potest. de acq. hered. Corn. consi. cxciij. in iij. vol. maxime cum hoc appareat, etiam ex alijs indicijs, ⁊ instrumentis, ⁊ probationibus de quibus in processu. Circa secundum, satis verificatur creditum dñi Antonij, ex sententia Pe-
3 tri boni ⁊ ex quintarneto de quo in actis, quę omnia † faciunt rem notoriam, secundum Bart. ⁊ Imol. ⁊ Mod. in l. j. in princip. ff. de oper. noui nunt. ⁊ est text. in l. desiderium. C. depositi. ubi Bald. ⁊ per Ang. in §. si vero expressim in authen. de heredibus ⁊ falc. versic. non autem. Nec obstat doctrina Bar. in l. admonendi. de iureiur. ubi videtur sentire, quod faciat tantummodo semiplenam probationẽ: quia hoc procederet in sola sententia, hic autem adest pręsentia partium, ⁊ approbatio. Item quin ternetus ipse qui auget fidem probationis, imo videretur solus sufficere, per ea quę notat Pau. de Castr. consi. ccc. incip. ad bene examinandum in j. vol. Ange. de Aretin. in §. actionum. instit. de act. Corn. consil. lxxxi. in iij. Jas. in repet. d. l. admonendi. ⁊ illud maxime debet habere locum in expensis, quarum probatio est plurimum arbitraria iudici, adeo ut sufficiant solę coniecturę, ut per Bart. in l. si id, quod ex Pamphila. ff. de leg. ij.

SVMMAE RERVM. LIX.

1 *Confessionem sub fide aduersarij factam non nocere.*
2 *Ex sola positione aliquid affirmantis præsumitur error in respondente.*
3 *Plures testes unum met præmeditatum sermonem afferentes sunt suspecti.*
4 *Faciam quod reperietur quid importet.*



On impedientibus his quę subtiliter in contrarium adducta sunt, pronuntiandum est pro Parpalioribus. nam per testes non est probatum factã fuisse consignationem ipsius bullę d. Dionysio. imo ut apparet ex dicto ultimi testis negotiorum gestoris ipsius aduersarij, dd. Dionysius eã imputabat, quod ipse eã habuisset: unde cum ex post facto ad assertionem aduersarij asserentis, quod eam habuerat, Promiserit se quæsiturum eam, & facturum quod non perde-
1 retur. non tamen propter hanc confessionem † potest condemnari: q: ut apparet, facta fuit sub fide assertionis aduersarij, ⁊ ideo intelligitur, quod eam reperiret si vera esset eius assertio: unde talis confessio illi nõ nocet. l. ij. ff. quando act. de pecul. l. si quis affirmauerit. ff. de dolo. l. do li exceptio. in fine, cum glos. ff. de nouat. tradit Bart. in l. Celsus. ff. de usucap. ubi appellat talem errorem esse iustum, ⁊ cui merito debeat suc
2 curri, ⁊ fact. quod not. Bart. in l. error. C. de iur. ⁊ fact. ignor. ubi † ex sola positione aliquid affirmantis pręsumitur error in respondente, sequitur dñs Claud. de Seysell. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poss. Et quod talis confessio sit facta sub fide huiusmodi assertionis, etiam potest deduci in casu nostro, tribus rationibus. Prima, quia nullus testis dicit de expressa confessione ipsius Dionysij, sed solum de implicita, videlicet, Quod eam quæreret, & faceret reperiretur. quę confessio implicita est dubia nunquid voluerit expresse fateri, an ita dixerit sub fide assertionis aduersarij: unde vel debet interpretari cõtra agentem, qui se ex ea fundat. c. in pręsentia. extra de probat. vel recipit interpretationem ab eo qui eam protulit. l. si quis intentione. ff. de iud. Bart. in l. is qui reus. ff. de publi. iud. vel ab eius herede, ut per Bar. in l. gerit. versic. quędam sunt in quibus non est hęc pręsumptio. ff. de acquir. hered. Socin. consil. lx. in j. Abb. consi. lxxx. in ij. Secunda ratio est, quia omnes testes dicunt, quod Lomatius circa assertionẽ consignationis multa verba fecit versus Dionysium, ⁊ nonnullis hic inde dictis, quarum non recordatur, Dionysius protulit dicta verba: sed sic est, q illa verba quorum testes non recordantur potuerunt esse talia, quę indicarent illam confessionẽ factam fuisse sub fide dictę assertionis: unde cum de eis non deponant, nõ debet fides illis adhiberi, ut probent, tanquam non plene informatis, nec perfecte deponentibus, ut est glos. in l. Lucius. in verbo, debeant. ff. de his qui not. infam. quam sequitur Bald. in cap. j. si de inuestit. ⁊ in l. cum antiquitas. C. de testam. ⁊ l. ij. C. de don. inter vir. ⁊ uxor. Jas. in l. fin. C. de bon. poss. secundum tab. Joan. Bapt. de sancto Seuerino in repet. l. admonendi. de iureiur. Corn. consi. ccclx. in iij. lib. ⁊ certe iudex debet habere suspectos istos
3 † testes, cũ ex tot numero, nemo sit qui recordetur dictorum verborũ, ⁊ etiam omnes unum pręmeditatumq; sermonem afferant, iuxta. l. iij. ff. de testibus. Tertia ratio est, quia non est verisimile, quod Dionysius per talem confessionem voluerit confiteri sibi fuisse consignatã bullam, sed solum voluerit se obligare in casum in quem reperiretur, pręs
4 sertim quia verba per eũ prolata, scilicet † Faciam quod reperietur. hoc non important. l. si Barbatorũ. C. de fideiuss. Nec iuramentum in supplementum probationis quo ad consignationẽ potest deferri actori: q: ipse nõ fuit qui cõsignauit, nec quicquã est probatum de cõsignatione.

SVMMAE RERVM. LX.

1 *Testis utrique parti adiunctus admittitur.*
2 *Lex præsumit quod coniunctus sciat facta coniuncti.*
3 *Si ego do nuncio vel procuratori tuo mihi obligaris quicquid deinde faciat tuus procurator quia tibi imputes si non elegisti bonum nuncium vel procuratorem.*
4 *Alimenta quomodo probentur præstita.*
5 *Probato quod quis præstiterit alicui alimenta eius iuramento standum est de quantitate.*
6 *Dictio uterque est distributiua & attribuit actum insolidum.*
7 *Quando probatum est semplene debet deferri iuramentum in supplementum probationis.*



Testationibus productis in causa magistri Antonij visis, dico dominum Commissarium debere pro eo pronuntiare. Nam per dictum Franciscum de Dulcebonis bene probatum est, quod Anton. fecit expensas de suo ipsi actrici, ⁊ filię, ⁊ assignat bonas causas
1 rationis ⁊ scientię, ⁊ licet iste † testis sit nepos ex fratre ipsius Antonij, tamen pari affinitate iungitur ipsi actrici: unde nihil diminuitur de eius fide, ut habetur. l. testis idoneus. l. Julianus. ff. de testib. quãuis etiã alias talis nepos sit admittẽdus ad testimonium, licet forte non esset maior omni exceptione per Barto. in l. qui in testamento. ff. de testam. Bald. in l. fin. C. de probat. ⁊ in casu nostro tanto
2 magis probat: quia habet pręsumptionem legis pro se. † lex enim pręsumit, quod coniunctus sciat facta coniuncti. l. de tutela. C. de in integ. rest. min. Bart. ⁊ doct. in l. j. ff. si cer. peta. ⁊ hoc maxime: quia eius dictum corroboratur ex attestatione aliorum, quo casu purgatur omnis suspicio. Jaso. in l. si quis ex argentarijs. §. cogentur. ff. de eden. Confirmatur, eius dictum, ut dixi. per alios testes, qui dicunt, quod viderunt ⁊ audiuerunt nuntios dictarum mulierum petentes nomine earum pecunias ad emendum victualia, quibus dictus Anto. dabat, ⁊c. ⁊ licet non dicant, quod viderint res ipsas perferri mulieribus a nuntijs, tamen non ideo minus creditur: quia satis est quod probetur da-
3 tas fuisse pecunias nuntijs, nam † si ego do nuntio tuo vel procuratori, mihi obligaris, quicquid deinde faciat tuus procurator: q: tibi imputes si non elegisti bonum nuntium, vel procuratorem. l. vero procuratori. ff. de solut. Quãuis etiam verisimile sit in isto casu nuntios retulisse mulieribus sibi data. nam alias amplius eorum opera usę non fuissent mulieres, ⁊ ea constat eas. Item . . . verisimile ex quo constat alimentatas ipsas, ad quẽ effectum mittebantur nuntij. l. fin. C. arbit. tut. Itẽ
4 cum simus in materia alimentorum † quę pręstantur quotidie per modicas summas non requiritur tam exacta probatio, sicut in cęteris rebus: unde aliquibus partitis probat[illegible] pendentis, ut in simili not. Pau. Ca[illegible] vol. in nouissimo. Ang. de Aret. §. [illegible]

5 ſrexl.in fiḡ.volu. Iaſ.in l. admonendi.ff. de iureiuran. Item † cum
probatum ſit eum præſtitiſſe alimenta, videtur eius iuramento ſtandū
de quantitate, vt dixit Rain.de Forl.in l.j.ff.de in lit.iuran. Bar. Cle-
ron.caut.ccx.incip. aliquis mutuauit.per doct.in c.j.verſi.ij. accedat.
& c.ij.extra de probat. vbi allegat Bar.in d.l.admonendi.verſic.quid
ſi teſtes. Quamuis etiam dici poſſit, quod in caſu noſtro ſit ſatis, & ſupra
probatum de quantitate, ex quo teſtes deponunt de duobus ſcutis, &
etiam idem dicit vltimus teſtis, dum fatetur, fuiſſe expenſum ſcutum
6 vnum a ſole quolibet menſe pro vtraq; earum nam dictio, † vterq; eſt
diſtributiua & attribuit actum inſolidum.l.ſi apud. vbi Bal. C.de act.
glo.in l.creditor, §.ſi duobus. ff.mand. habetur in l.hoc articulo ff.de
7 hered.inſtit. Et quum ſaltem † pluſquam ſemiplene probatum ſit nō
eſt dubium debere deferri iuramentum in ſupplementum probationis
quod petitum eſt in proceſſu dato quod ageretur de magna ſumma re-
ſpectu litigantis vt habetur in d.l.admonendi. & hec breuiter dicta ſuf
ficiant vltra allegata per alios. Et hęc omnia ſaluo ſemper ſaniore
iudicio.

SVMMAE RERVM. LXI.

1 CHirographus Cancellatus non probat.
2 Chirographus in quo non adeſt annus nec diei non probat.
3 Licet chirographum Cancellatum quandoque arguat liberatio-
nem debiti tamen ex eo nunquam probatur obligatio & quia.
4 Quod uoluntate mea alteri ſolutum eſt mihi ſolutum uidetur.
5 In foro mercatorum agitur ſola facti ueritate inſpecta.
6 Liber renuntia quantum proſit producenti.



D primum dubium nunquid d. Eraſmus poſſit con-
dicere a d. Lucio ſcutos ſeptingentos, & ducatos qua
dringentos de quibus in chirographo, tanquam d.
Lucius eam pecuniam indebitam acceperit, cum iam
eſſet ſibi ſatiſfactum a domina Baptiſta. Reſpondeo
quod non. Primo, quia non conſtat, quod do. Lu-
cius eam pecuniam acceperit, cum id non probatur niſi per chirogra-
phum cancellatum exhibitum per dominam Baptiſtam: in chirogra
1 pho, obſtant multę exceptiones. Prima, † quia eſt cancellatus. l.j.§.
ſed conſulto.ff.de his que in teſta.del. & in l.ſi chirographum. vbi docto.
2 ff.de probationibus. Secunda, † quia non habet annum, & diē, de quo
per Bart. & docto.in l.penul.§ j.ff.de pignor. & in l.j.C.de apoch. pu-
3 blic.lib.x. Tertia, quia † licet chirographum cancellatum arguat quā
doq; liberationem debiti iuxta.glo.in l.ij.ff.de pact. tamen ex eo nun-
quam probatur obligatio: quia diſpoſitio dictę l.ij. procedit ad liberan
dum, non autem ad inducendum obligationem: ſecūdū Guli.de Cun.
& Alberic.de Roſa.in d.l.ij. vnde ex eo non poteſt conueniri dominus
Lucius, tanquam obligatus ad reſtituendum. Quarta, quia licet in chi
rographo dicatur numerationem factam per dominum Eraſmum, ta-
men eſt vna & eadem numeratio facta Scelafenato creditori domini Lu
cij, vnde eam bis imputare non poteſt. l.bona fides.de reg.iur. appella
4 tur † enim ſibi numeratum, quod voluntate ſua creditori numeratum
fuit: quod iuris interpretatione perinde eſt, ac ſi ſibi numeratum eſſet.
l.ſingularia.ſi cert.petat.l.licet.§. quoties. ff. de iure dot. & quod iſtud
ſit verum, probatur ex ſimilitudine quantitatis, de quo in l.triticum. in
l.diuortio.ff.de verb.obligat. Item quia in libris ipſius domini Eraſ-
mi non eſt ſcripta, niſi vna numeratio de quo in l.nuda.ff.de donatio.
Item quia alias dominus Eraſmus voluiſſet chirographum penes ſe,
non autem reliquiſſet domino Lucio, aut d. Baptiſtę de quo per Bar.
l fullo.§.fin.ff.de furt. quę omnia ſimul iuncta, ſatis oſtendunt verita-
5 tem † in foro mercatorum, in quo agitur ſola facti veritate inſpecta.
6 In ſecundo dubio, nūquid † liber domini Eraſmi productus faciat
fidem pro eo in totum, ex quo verificatę ſunt aliquę partitę, &c. Et diffi
cultatem facit conſi. Paul. Caſtr.ccc.ad bene.in j.volum. vbi videtur
tenere quod ſic, ſequitur Angel.de Aretino.§.actiones.inſtit.de actio.
Corn.conſi.lxxxj.in iiij. & generaliter hoc tenet Iaſo.in repet.l. admo-
nendi.ff.de iureiuran. Sed tamen aduertendum eſt, q̄ ſupraſcripti do
ctores excepto Iaſone non ſimpliciter loquuntur, ſed duntaxat in caſu
in quo alias probatio pręſumptiua ſufficeret: puta in libro tutoris pro
expenſis factis pupillo. tunc enim ſufficit quod expenſę ſint veriſimi-
les: alias vero ſimpliciter loquendo, talis probatio reſpectu aliarū par-
titarum non ſufficeret: quia alias daretur materia falſas tabulas confi-
ciendi, vt dicunt Mod.in d.l.admonendi. & alias declaraui in tracta.
pręſumptionum, regu.j.verſi.xvj.in fi. & iſta reſponſio eſt veriſſima vl-
tra alias adductas per dominos aduocatos. Et hęc omnia ſaluo ſem-
per ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXII.

1 MOdus agendi diligenter eſt attendendus.
2 Debitor proprie dicitur qui tenetur actione perſonali non au-
tem qui tenetur ſolum reali ſeu hyppotecaria.
3 Verba contractus attendi & ponderari debent.
4 Condere ultimam uoluntatem non competit alicui iure promiſſionis ſi-
bi factæ ſed eſt quadam facultas quam lex tribuit alicui diſponendi in
bonis ſuis.
5 Pronomen ipſe ipſa ipſum perſonaliſſimum eſt ac de eius natura.
6 Qui ſe fundat in pacto ambiguo debet contra eum fieri interpretatio.
7 Quis non poteſt ratum habere quod nomine ſuo geſtum non eſt.
8 Ad cognoſcendum cui competat actio attendimus uerſus quem uerba
promiſſoria ſint concepta.



On videtur in preſenti cauſa, quod Io. Petrus Mo-
pelius poſſit obtinere. Nam vt apparet ex proceſſu,
ipſe intentauit viam ſtatuti, ſi quis prima facie, quod
1 concedit executionem aduerſus debitorem. vnde † cū
modus agendi diligenter ſit attendendus, iuxta l.qui
habebat.ff.de exercit. debuit verificari quod Bapti-
ſta eſſet debitor, & ſic teneatur actione perſonali verſus eum: quia talis
2 proprie dicitur † debitor: nō autem qui tenetur ſolum reali, ſeu hypothe
caria. inſtit.de actio.in princ. & §.j.l.pecunię.in fin.ff.de verb. ſignifica.
quod autem non teneatur actione perſonali verſus eum, ex eo deduci-
tur, quia ipſe nihil habuit agere vnquam cum Ioan. Petro, nec aliquid
illi promiſit. l.in.ff.de contrah.empt. Nec obſtat quod in contractu
emptionis promiſit Angelino adimplere verſus Bernardinum, ipſi
Bernardino promiſſa. Nam reſpondeo, quod talis promiſſio non
poteſt intelligi de pecunia promiſſa Ioan. Petro vigore vltimę volun-
tatis Bernardini: ſed ſolum de promiſſione facta ipſi Bernardino de
dando illi libras lx. omni anno: quia illa ſumma benedicitur promiſſa
Bernardino, non autem illa, quam Ioan. Petrus petit. Et quod de
3 hac † non poſſit intelligi, ponderantur verba contractus varijs modis.
Primo dum dicitur, quod teneatur ſoluere promiſſa ipſi Bernardino,
nam ille xvj. librę annuę non ſunt promiſſę Bernardino, ſed Ioā. Pe
tro in executione vltimę voluntatis Bernardini, & cum reſpectu Ber
nardini debeantur ex vltima voluntate, non poteſt verificari quoad cū
tale verbum. l.verba contraxerunt.ff.de verb.ſignifi. Secundo dum
dicitur, q̄ teneatur ſoluere Bernardino illam denariorum quantita-
tem, &c. nam non poteſt intelligi de hac ſumma, quę nunquam venit ſol
uenda Bernardino, ſed Ioanni Petro, & ex copula in contractu ap-
poſita, colligitur quod partes agebāt ſolum de eo, quod in pecunia erat
ſoluendum Bernardino de cuius copulę natura habetur in l.j.ff.de iu
4 ſtit. & iure. Tertio quia † condere vltimam voluntatem, non compe-
tit alicui iure promiſſionis ſibi facte. l.ſtipulatio hoc modo.ff.de verb.
obligat. ſed eſt quędam facultas, quam lex tribuit alicui diſponendi in
bonis ſuis, vt habetur in l.j.C.de ſacroſanct.eccle. vnde de eo quod ad
vltimam voluntatem Bernardini pertinuit, non poteſt intelligi: quia
nil eſt ſibi promiſſum. Quarto ponderanda eſt dictio, ipſi Bernardi-
5 no, quę propter † pronomen ipſi, eſt perſonaliſſima: vnde debet intel
ligi reſpectu ipſius tantum, non autem Ioannis Petri, vt in ſimili dicit
Bal.in conſi. ccciiij.incip. Nobilis vir dominus Gulielmus.in v. vo-
lum. quod dictum refert & ſequitur Iaſo. in l. filiusfamilia.§.diui.ff.de
leg. & fideicommiſſ.j. Quinto cum pars aduerſa fundet ſe ex tali pacto
6 † ambiguo, debet cōtra eum fieri interpretatio. l.veteribus.ff.de pact.l.
quicquid adſtringendę.ff.de verb.oblig. Sexto, dico quod Ioan. Pe
trus agit ſine actione: contra notata in l.ſi pupilli.§.videamus.ff.de ne
got.geſt. nam ex pacto inito inter Angelinum & Baptiſtam ipſe nō de-
bet poſſe agere, quia non eſt ſtipulatum nomine ſuo, ſed ſolius Bernar
7 dini: † vnde non poteſt ratum habere, quod nomine ſuo geſtum nō eſt
8 d.l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego. & cap.ratum.de reg.iur.in vj. & † ad cognoſcē
dum cui competat actio maxime attendimus verſus quem verba pro-
miſſoria concepta ſint: vt habetur in l. ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.ff.de
verb.oblig. & ex his apparet dictum pręceptum non potuiſſe concedi,
quo vero ad hypothecariam, ſi pars eam intentauerit via ordinaria, di
ſputabitur ſuper validitate vltimę voluntatis: & nunquid potuerit em-
phyteuta ſine conſenſu domini imponere tale onus perpetuum, & mul-
ta alia deducentur quę in pręſentia non eſt opus adducere.

SVMMAE RERVM. LXIII.

1 IVdex poſtquam ſemel diffinitiue pronunciauit ſi iterum pronunciat
nulliter pronunciat.
2 Iudex quandoque ſecundo pronunciare.
3 Senator non tenetur in ſententiando ſeruare ſolemnitates iuris poſitiui
4 Conſenſus intelligitur ſecundum naturam actus cui accedit.
5 Ex his quæ poſt facta ſunt declaramus mentem actus præcedentis.
6 Delegati principum debent ſententias ferre ſeruatis ſolemnitatibus iu-
ris poſitiuæ.



Rbitror in cauſa domini Bartholomei clari iuris eſſe,
quod ſententia ſit obſeruanda vltimo loco lata: nō au-
1 tem aſſerta ordinatio. nam licet † poſtquam iudex ſe-
mel iudicauit diffinitiue, nulliter iterum pronunciet. l.
iudex poſteaquam.ff.de re iudi. tamen illud non pro-
cedit, quando prima ſententia non eſt diffinitiua, ſed
lata per modum prouiſionis: prout fuit in caſu noſtro, quod ſic dedu-
citur. nam ex eius lectura nō apparet, quod magnificus dominus Se-
ronymus eam pronuntiauerit, vel in ſcriptis tulerit, ſed ſimpliciter Cā
cellarius atteſtatur fuiſſe ordinatum, & ſic ordinatio eſt lata ſub tertia
perſona. vnde non pręſumitur lata de ſcripti recitatione: & ideo pręſu-
mitur nulla, vt dicit Iaſon in l.diuortio.in princ.ff.ſolut. matrimo. vbi
allegat concord. cum igitur tanquam diffinitiua eſſet nulla, debemus po
tius pro validitate actus pręſumere, & ſic quod ſit interlocutoria, & lata
per modum prouiſionis, argumento l.quoties.de rebus dub. quod etiā
ſatis videtur actum, ex quo pars aduerſa tranſmiſit peremptorium ſe-
cundę ſententię, & ſoluit ſalarium: quod minime feciſſet, ſi prima non
fuiſſet per modum prouiſionis. aut ergo dicendum eſt primam fuiſſe
2 per modum † prouiſionis, aut fuiſſe nullam, quo vtroq; caſu licuit iudici
rurſus iudicare. l.ſi pręſes.C.quomod. & quando iud. Nec obſtat ſi
diceretur, quod ipſo non debet eſſe nulla, tum propter conſenſum par-
tium,

5 tium, tum † quia senator, qui non tenetur servare solennitates iuris po
situs. argumento notat. per Bar. in l. vnic. in vltima verb. C. vt quę desi.
4 aduoc part. quia respondetur quod † consensus intelligitur secundum
naturam actus, cui accessit. argum. l. si stipulatus ff. de vsurp. vnde cum
actus esset nullus, consensus debuit eum conualidare per modum prouisionis,
& quod ita actum fuerit, apparet ex post secutis: quia sollicitaue-
5 runt ferri diffinitiuam, quę alias non fuerat necessaria: vnde † ex his
quę post facta sunt, declaramus mentem actus pręcedentis. l. sed Iulianus.
§. proinde. ff. ad Macedo. Nec obstat, quod tanquam senator potuit
iudicare etiam absque scripti recitatione: quia illud non est verum,
priuilegium enim illud competit toti collegio, seu ordini, non autem par
6 ticularibus procedentibus ex delegatione: alioquin & † delegati principum
haberent hoc priuilegium: quod est falsum. clement. sępe. de verborum
significatione. facit quod not. glo. in l. nó ambigitur. ff. de legib.
Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXIIII.

1 REus de iure communi non cogitur edere libros rationum suarũ ad fundandam intentionem actoris.
2 Editio decisoria tantum litis respicit non ordinatoria seu pręparatoria.
3 Forensis litigans non subiacet statutis respicientibus decisoria.
4 Non subditi non utuntur beneficijs statutorum.
5 Giornale quid & quando necessarium & edendum.
6 Giornale est tanquam protocollum ad quod recurritur ubi negatur rationem esse perfectum &c.
7 Paria sunt siue quis exhibeat originale siue exemplum factum ab eo qui confecit originale.
8 Rationibus non perfectis parte opponente non est credendum.


Leganter vltra adducta per pręstantissimum coaduo
catum, dico pro dño Valeriano pronunciandum esse
1 duabus rationibus. Prima est, quia † de iure cõi non
cogitur reus edere libros rationum suarũ ad fundan
dam intentionem actoris. l. j. C. de eden. Nec obstat
statutum nostrum: quia cum editio ex forma statuti no-
2 stri fiat ad finem probationis, dicitur † respicere decisoria litis, non autem
ordinatoria, vel pręparatoria, vt sentit Bart. in l. ictus fustium. in
fin. ff. de his qui not. infam. & tenet Bald. in l. j. in pen. quest. C. quę sit
long. consu. Aret. in c. dilecti. de iudic. Felin. in c. quod clericis. in fin. de
3 fo. compet. vnde succedit regula, quod † forensis litigans non subiacet
statutis respicientibus decisoria. d. c. quod clericis. vbi dõe. & habetur
in l. cunctos populos. C. de summa trinita. Confirmatur hęc opinio ex
statuto, quod tale ius reddatur forensi, quale redderet Mediolanensi
in patria forensis: sed Parmę seruaretur ius cõe contra Mediolanen
sem, ergo idem ius dicendum est Parmensi, non enim posset Mediolanensis
vti beneficio statutorũ Parmensium, vt infra ostendã. Confir-
4 matur iterum per aliud statutum, quod † non subditi non vtantur be
neficijs statutorũ: quod etiam est de iure cõi, vt per Paul. de Castr. in l.
omnes populi. in vlt. char. ff. de iustit. & iure. & latius consi. clxj. statutũ
supra relatum. in j. vol. in nouiss. Lud. Rom. in consi. ccxxiij. illa captura.
versi. iij. & istud maxime procedit in statutis decisiuis, vt dixi. Secun
da ratio est, quia in omnem casum non deberet Valerianus cogi ad exhi
bitionem solius codicis, sed debet etiã edi giornale, ex quo cõficitur co-
5 dex: quia in effectu † giornale est tanquam protocollum. vnde formatur,
& conficitur liber magistralis, qui in iure appellatur codex: sicut giorna
le dicitur aduersarium neutro genere, qua voce in hunc sensum vtitur
etiam Tullius in oratione pro Roscio & Seneca: & declarat Budęus
in l. talis. §. socer. ff. de iur. dot. nam paria sunt siue quis ędat codicem,
quando tamen est perfecta ratio in eo descripta, siue ędat aduersarium ad
perficiendam rationem codicis, vt est casus in l. j. §. cum quoque. ff. de
eden. fin literas Pysanã. cuius etiã meminit Ias. ibi, quę habet eũ ede
re qui aduersariũ, id est, giornale ad albũ, id est prętores producit & de-
monstrat quid dicturus est, id est, quo annotaturus est in codice, & facit
6 ratio. nam cum † giornale sit tanquã protocollum, vbi negatur rõnem
esse perfectã, debet ad illud recurri, & ędi: sicut dicimus de cęteris ori-
ginalibus, vt habetur in l. Sempronius attalus. ff. de leg. ij. Nec ob-
stat quod petierit exhiberi tantũmodo librum magistralē: quia respon
deo quod virtualiter giornale est liber magistralis, ex quo ex eo conficitur,
& talis interpretatio habet locum etiam in statutis: vt dicit Paul.
de Castr. in consi. liij. statutum. in primo volu. in nouiss. facit, quia nos
7 videmus † paria esse siue quis exhibeat originale, siue exemplum fa-
ctum ab eodem, qui confecit originale, vt dicit Ias. in l. fin. versicu. sed
audi. C. de edi. diui Adr. toll. vel etiã factum ab alio, quando ille, qui fe
cit originale, est mortuus. vt dicit Bartol. in l. prima. §. si quis in duo-
bus. ff. de bonorum possess. secundum tab. Pręterea cum ex forma sta-
tuti liber ęditus probet etiam contra petentem, ex eius lectura, & for-
ma apparebit rationem illam non esse confectam, sed perficiendam ex
giornali: & ideo iudex non adhibebit illi libro integram fidem, ex quo
8 † rationibus non perfectis parte opponente non est credendum, vt per
Bar. in rubr. ff. de oper. noui nunt. cũ plene edi debeant. l. volunt. ff. de
eden. & consistit in arbitrio iudicis, vt cognoscat an perfecte sint rõnes,
vel ne. cap. contingit. vbi doctor. extra de fide instr. alias sequeretur ab-
surdum, quod lex non solum priuilegiaret actorem, vt sumeret proba-
tiones de domo rei, sed etiam quod tales probationes imperfectę pro-
barent, & grauaretur reus probare perfectionem, quod est contra om-
nem sensum naturalem.

SVMMAE RERVM LXV.

1 EXceptio inuentarij moderatur sententiam & potest opponi lata diffinitiua.
2 Executorialia quando concedenda.
3 Petens solidum ab eo qui habet exceptionem inuẽtarij excluditur exceptione doli.
4 Inuentarium non solemne inutile.
5 Mercatores in represalijs indemnes sunt quandoque non.


Exceptio ista, quod Affaitatus sit heres cum beneficio
inuentarij, in pręsenti causa contra istos mercatores,
qui per represalias compulsi sunt locum habere non
1 potest. Primo quia licet † talis exceptio moderetur
sententiam & ideo opponi possit etiam lata diffinitiua.
l. Nesennius. §. fin. ff. de re iudic. per Bart. & doctor.
in l. ex diuerso. §. fin. ff. sol. matrim. tamen non potest opponi post con-
2 cessionem executorialium quę † non conceduntur nisi tribus aut qua-
tuor terminis iam constitutis ad opponendũ executioni vt sentit Bal
dus in l. ab executore. C. quorum appellat. nó recip. sequitur Alexan.
d. §. fin. Felin. c. pastoralis. extra de excep. Et hoc maxime dicendum
3 est in casu nostro, † petens enim solidum ab eo, qui habet exceptionem
inuentarij excluditur exceptione doli, vt dicit text. in d. l. ex diuerso. §.
fi. vbi Ange. quę exceptio doli contra istos mercatores nullo modo lo-
cum habet, qui in nullo dolo sunt per reg. l. apud Celsum. §. item quę-
ritur, si debitor. ff. de doli excep. Secundo, quia illud inuentarium non
4 est rite † & recte factum secundum formam a lege traditam. in l. fina. C.
de iure delib. & omissa est maxima summa hęreditatis, & omnia credita
quę ascendunt ad maximas quãtitates: vt de ie patet ex instrumentorum
editione, & ab alijs est diligenter allegatum. Tertio, quia etiam
5 † quod isti Affaitati iniuste, & non debito modo succubuissent, tamen
isti mercatores pro eis compulsi omnino seruandi sunt indemnes ab
eis, secundum doctor. Bart. in l. nam & seruius. ff. de neg. gest. sufficit
enim quod ex facto illorum passi sint damnum: vt sentit idem Bartol.
post Iacob. de Areti. in l. secunda. §. item si in facto. ff. de verborum
obligat. & diffuse consuluit Abb. consilio cxxv. ij. in quęstione quę ad
pręsens. & facit text. in l. si merces. §. culpę. ff. locati. Et licet Ias. in d.
§. item si in facto. alleget aliquos doctores tenentes contrarium, tamen
illi loquuntur quando constat de iniustitia represaliarum. l. si per im-
prudentiam. in princip. ff. de euict. l. exceptione. ff. de fideius. vbi Bar.
text. cum glos. in l. si te bonis. C. de iure delib. in casu vero nostro non
constat, imo nec constare potest, quia amplius appellari non potest: nec
dominus Iudex habet ius huius cognitionis. Item loquuntur, & de-
bent intelligi, quando Affaitati ex parte sua omnia fecissent, ne merca-
tores in represalias iniustas inciderent, quia eos admonuissent specia-
liter, vel per edictum, vt cauerent illac traducere merces propter repre
salias: secus si nihil de hoc fecissent, vt distinguit in simili Alexan. post
alios in l. fin. in princip. ff. soluto matrim. & ideo in practica non est rece
dendum a consilio domini Abbatis, cuius authoritas est maxima quic
quid Iason dixerit. Et hęc sensio saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM LXVI.

1 EXceptionem ex facto defuncti heredi nocere.
2 Debitoris conditio non debet fieri deterior facto uel morte creditoris sed quicquid licebat debitori aduersus creditorem omne illud etiam conceden. est aduersus hereditatem iacentem uel hęredē.
3 Mortuo debitore committitur pœna aduersus hereditatem iacentem absque alia citatione.
4 Factum authore iudice iustum.
5 Possessionem comprehensam ab herede transire.


Transeo in sententiam suprascriptorum dominorũ aduoca
torum Com. Scaramutię qui subtiliter & copiose respon
derunt motiuis clarissimi domini Iudicis. Et vltra
eos, considero quod siue loquamur in interdicto adipi-
scendę, siue continuandę secundum decretum nostrum,
1 semper obstat hęredi † exceptio proueniens ex facto defuncti, si eius fa-
cto sit translata possessio, vt expresse dicitur in decreto, & facit l. fina. C.
de edict. diui Adria. verbo, legitimo, secundũ intellectũ Azon. Rur-
2 sus pręsupposito regulam esse iuris generalē, quod † debitoris cõditio
non debet fieri deterior facto, vel morte creditoris: sed quicquid licebat
debitori aduersus creditorē, omne illud etiam cõcedendum est eo mor
tuo aduersus hereditatem iacentem, vel hęredem. l. hęredes. ff. de reg.
iur. glo. l. communi diuid. ff. com. diuid. nisi quod hęredi succurratur
ex pręsumpta ignorantia: & ideo est citandus, ne damnum faciat, se-
cundum Felin. cap. licet. de accusat. non autem ad lucrum: vt in casu
nostro, & facit quod not. Angel. in. §. si quis autem non implens. in au-
3 then. de hered. & Falcid. Rursus etiam dico quod licet † mortuo de-
bitore committatur pęna aduersus hęreditatem iacentem absque alia
citatione: vt est text. in l. ad diem. ff. de verborum obliga. tamen econ-
trario mortuo creditore, nullum damnum fit debitori, qui est excusatus,
ex quo probabiliter ignorat, cui soluere debeat, vt est text. in l. si fun-
dus. §. si. ff. de leg. commiss. & in l. cũ quidam. §. si pupillo. ff. de vsur. gl. in
l. at pretor. §. sed hodie. ff. de minoribus. & licet aliqui tenuerint hoc
casu esse necessariam oblationem & dispositionem, tamẽ communior opi
nio est, quod non, fm Aretinum consi. clxij. & Alexã. consi. xcij. perspe-

atis.in j.volum. Iaſo.in d.l.ad dictam.⁊ quicquid ſit in caſu noſtro facta
eſt depoſitio,⁊ oblatio,vnde ceſſat ſupraſcripta difficultas. Modo in
caſu noſtro Comes Scaramutia erat creditor reſpectu pacti luendi,⁊
erat debitor reſpectu pecunię ſoluendę : vnde mortuo Com. Galeacio
tanquam mortuo creditore ſuo,non potuit ſibi mora imputari : q2 non
habuit cui ſolueret,nec habuit notitiam quod mater eſſet ſcripta heres:
vnde ius ſuum ſtetit illęſum. Et potuit iudex ei concedere pręceptum
accipiendi poſſeſſionem ſicut potuiſſet ipſo Galeacio viuente : nec po-
4 teſt dici ſubeſſe ſpolium,cum factum ſit ex pacto † etiam auctoritate iu-
dicis.l.iuſte.ff.de acquir.poſſeſſ.can.notum ij.queſtio.j. ⁊ ſententia nō
ſit nulla,ſed valida:cum mater adhuc non apprehendiſſet poſſeſſionē:
5 vt mox dicam. Nec mater poſſidebat , cum poſſeſſio † non tranſeat
in heredem,niſi poſt apprehenſionem.l.cum heredes.de acqui. poſſeſ.
⁊ ipſa tanquam forenſis non poteſt vti beneficio noſtri decreti : vt in-
quit Paul.Caſtr.in l.omnes populi.in fin.ff.de iuſtit.⁊ iure.⁊ fuit ele-
ganter dictum per dominos aduocatos. Nec etiam poteſt hęc mater
eneruare virtutem pactorum executiuorum,ſm formam noſtri ſtatuti:
quia,vt dixi,eo vti non poteſt.⁊ conſequenter licuit ingredi etiam pro-
pria auctoritate ſm ius commune,de quo in l.iij.C.de pignor. Et in
dictum caſum,ſi ipſa petat reuocari dictum pręceptum iudicis , poteſt
Comes Scaramutia petere quod etiam ſi ſit nullum,debeat confirma
ri ſm not.per Alexā.in l ſi finita.in princ. de dam.infect. ⁊ in terminis
noſtris per Iaſ.in d.l.fin.verſic.nota tamen.C.de edict. diui Adrian.
toll. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXVII.

1 *TEſtium dicta ſpecifica potiora.*
2 *Poſſeſſionem non mutantia.*



Ptima ratione putarem in cauſa domini Rinaldi vl-
tra alias dicta per clariſſimos coaduocatos, magnifi-
cum iudicem debere in eius fauorem pronunciare.
1 Nam quamuis † moniales per teſtes ſuos probaue
runt de poſſeſſione dictarum Burgheriarum,illis cō-
ſeruata per ſuos maſſarios,tamen do. Rinaldus, per
quatuor teſtes,videlicet octauum , nonum , duodecimum ⁊ decimum
tertium probauit,quod ipſi dicti maſſarij non poſſidebant,ſeu fructus
percipiebant nomine monialium,ſed quod accipiebant licentiam a do-
mino Rinaldo,⁊ pro impetranda licentia ſoluebant illi certum quid, ⁊
ſic apparet,q precario accipiebant illos fructus:vnde eis potius ſtan-
dum eſt,quam teſtibus monialium, per id quod ſingulariter dicit Io.
de Imo.in c.auditis.in fin.extra de pręſcr.vbi ſi aliqui teſtes dicant,q
quis poſſederit bona tanquam ſuos,alij dicant,q imo habebat eos ti
tulo locationis,vel precarij , ⁊ quod ipſi affuerunt dicto contractui , q
magis creditur iſtis, ex quo magis ſpecifice deponunt , ⁊ oſtendunt ſe
melius informatos:vnde talis probatio tanquam veriſimilior , pręfer-
tur maiori numero teſtium,vt ibi dicit Abb.⁊ eſt communis opi.vt di-
cit Dec.in all.c.licet cauſam.in xj.not.ver.⁊ notandum. Confirma-
tur hęc veriſimilitudo,ex dicto noni teſtis , ⁊ duodecimi , qui dicunt ſe
interfuiſſe inſtrumento,in quo do.Abbatiſſa petebat ſibi dari talem li-
centiam,⁊ do. Rinaldus negauit , vnde ſatis apparet , q illi actus fru-
ctuum percipiendorum,de quibus teſtes monialium dicunt , non ſunt
actus poſſeſſorij pro monialibus,ſed potius pro do. Rinaldo, a quo li-
centia impetrata eſt. Et cum ex parte Adduarum ſit probata anti-
quior poſſeſſio , iſti actus facti per maſſarios monialium , non alterant
veterem poſſeſſionem:quia ſępe contingit , quod in locis ſterilibus , ⁊
2 incultis † homines promiſcue vtuntur , ⁊ talis vſus non oſtendit ani-
mum poſſidendi,nec alterat poſſeſſionem domini , vt dicit in iſtis bru-
gerijs,Corn.in conſi.xlvj.in iij.volu.verſic.facit etiam plurimum pro
hac parte,⁊c.⁊ ante eum idem conſuluit Rapha.Comen. conſil.clvij.
vnde ratio teſtium iſtorum monialium fundans ſe ex vſu ⁊ perceptio-
ne brugi,non concludit poſſeſſionem ipſarum,ſtantibus ſupradictis.

SVMMAE RERVM. LXVIII.

1 *LEgati obtinendi remedia.*
2 *Cum conſtet de ſenſu non eſt curandum de verbis.*
3 *Omiſſa per errorem a Notario non ſolent uitiare actum ſed quan-*
docunque poſſunt corrigi.
4 *Præſcriptio idem eſt quod exceptio & iſta eſt propria & antiquiſſima*
huius uocis ſignificata.
5 *Illa interpretatio per quam error & contrarietas tollitur ſemper eſt*
præferenda.
6 *Officium iudicis executiuum ſuccedit loco interdicti adipiſcendę merito*
non appell.
7 *Ab executione non poteſt appellari.*
8 *Iudex non debet exceptiones manifeſte friuolas admittere neque ap-*
pellationi deferre.
9 *Quando quis appellat ab Epiſcopo uiſitantie non tenetur Epiſcopus de*
ferre appell. ⁊ eius quia habet fundatam intētionem de iure communi.



Ubernatorem reuerendum (vt priori quęſtioni ſatiſ-
faciam)exiſtimo recte,⁊ legitime proceſſiſſe, cuz enim
appareat de legato ex inſpectione teſtamenti res vide
1 tur clara , ⁊ notoria ⁊ merito † gubernator conceſſit
executionem dicti legati , quod facere debuit ſiue ius
municipale reſpiciamus,ſiue etiam ius commune ſm
quod traditum eſt legatario aduerſus heredem officium iudicis com-
petere quoad ſimilitudinem interdicti adipiſcendę poſſeſſionis rei le-
gatę poſſeſſionem is conſequatur exceptionibus,quę altiorem indagi-
nem requirunt,reiectis ſm Guid.Pap.in queſt.cccclxxxiij.arg.l.ij in
fi.ff.de va.⁊ extraor.cog.quam ſententiam puto eſſe veriſſimam coram
gubernatoribus ⁊ ijs iudicibus maioribus,qui ſola facti veritate atten
ta,procedere poſſunt de quo per Bar.in l.vnica in fi. C.vt quę deſ.ad-
uo. Nec obſtat,q in pronuntiatione videatur eſſe error:dum dicitur nō
eſſe probatam allegatam pręſcriptionem, ⁊ procedendum eſſe ad vlte-
riora in executione:debuit enim dici non eſſe probatam allegatam non
pręſcriptionem,⁊ ſic defectus negatiue arguit manifeſtum errorem.
2 Sed ad hoc eſt reſpondendum,q † cum conſtet de ſenſu non eſt curan
dum de verbis,quia cuz pronuntiauerit ad vlteriora in executione eſſe
procedendum ſatis oſtendit,q literę cambij erant pręſcriptę , ⁊ q hę-
res minime probauerat aliquid concludens contra dictam pręſcriptio
nem:vnde apparet negatiuam omiſſam fuiſſe errore notarij:qui non ſo
3 let vitiare † actum,ſed quandocunq3 poteſt corrigi.l.ſi librarius. ff. de
regu.iur.l.quoties.§.ſed ⁊ ſi notam.de hered.inſt. ⁊ vtrobiq3 Bar.de
quo per Feli.in c.ex literis.in iij.conclu.de fide inſtru.per Aneh. conſ.
cclxxxvij.quia principaliter. Alex.conſi.xl.in j.conſil.xxvij.in princ.in
ij.Dec conſil.clxxv. cum ſimi. Pręterea poteſt intelligi illa dictio,
4 pręſcriptionem,ſimpliciter de exceptione heredis:quia † idem eſt pręſ-
criptio,q exceptio,⁊ iſta eſt propria ⁊ antiquiſſima huius vocis ſigni-
ficatio,vt habetur in rub.ff.de exc.⁊ preſcript.in l.pręſcriptiones.cum
l.ſeq.C.de excep.in l.ij.ff.de adul. in l. ſi maritus.§. pen.eo.l.titu.quo
caſu ſi intelligamus ſententiam illam,q non ſit probata exceptio here-
5 dis , nulla eſt contrarietas , ⁊ nullus error . Unde talis † interpretatio
ſemper eſt preferenda,vt per Bal. Ang.⁊ doct.in l.iuriſgentium.§.qd
fere.ff.de pact.in l. Imperator.per illum tex.ff.de ſtatu hominum. Se
cunda eſt queſtio,an poſſint dici attentata quę facta ſunt per Auguſti-
num veniantq3 reuocanda,⁊ hoc pendet a ſupraſcriptis, ſi enim guber
6 nator recte fecit fruſtra quęrimus de appellatione. Primo quia † offi-
cium eius exequutiuum ſuccedit loco interdicti adipiſcendę , vt ſupra
dixi,merito non appellatur.l.j.C.ſi de cauſa poſſeſſionis. Secundo q2
7 remedium eſt exequutiuum ⁊ † ab exequutione non poteſt appellari.l.
ab exequutione.C.quorum appellation.non recipiend. Tertio quia
8 ex inſpectione teſtamēti apparet de manifeſta calumnia heredis:⁊ † nō
debet iudex exceptiones manifeſte friuolas admittere, neq3 appellatio
ni deferre.c.licet cauſam.vbi doct.de probat.c.ex parte.ij.extra de offi.
deleg.l.j.§.fin.ff.de pręto.ſtip. Quarto,quia gubernator iterum mā
dauit ad vlteriora procedi in executione a qua vltima ſententia pars nō
appellauit. Unde tranſiit in rem iudicatam iuribus vulgaribus. Nec
obſtat,ſi diceretur,q ex quo poſſunt dari aliqui caſus quibus permiſſa
eſſet appellatio,quod in dubio debuit gubernator deferre appellationi.
ca.vt debitus.verſic.ex rationabili.de appel. Innocen.c.ij. de reſcript.
Bal.l.properandum.§.ſin autē.C.de iudic.nam reſpondeo, qd illud
procederet in materia,in qua regulariter permitteretur appellatio : ſe-
cus ſi eſſemus in caſu,in quo regula eſſet in contrarium puta in poſſeſſo
rio vel ab executione,⁊c.ſm Dec.in conſi.xxviij.circa fin ⁊ facit quod
diſputant Ioan.de Monte Murlo ⁊ Oldr.conſi.lxxxix.incip. Epi
9 ſcopus quos refert Abb.in c.j.de offic.ord.vbi † quando quis appellat
ab Epiſcopo viſitante,non tenetur Epiſcopus deferre appellationi: q2
habet fundatam intētionem de iure communi,⁊ pro eo pręſumitur niſi
quatenus pręlatus exhiberet priuilegium exemptionis , iuxta ca.cum
perſonę.de priuil.in vj.⁊ ex his remanent reſoluta etiam cętera dubia.

SVMMAE RERVM. LXIX.

1 *VNus teſtis non probat.*
2 *In cauſa matrimoniali ad diſſoluendum ſubſequēs matrimonium*
teſtes debent eſſe omni exceptione maiores.
3 *Teſtis uacillans in dicto ſuo non probat.*
4 *Non eſt ueriſimile matrem uelle tradere filiam ſuam in concubinatū.*
5 *Conditio illa ſi placet patri in matrimonio eſt neceſſaria de iure ciuili*
& de iure canonico eſt honeſta.
6 *Confeſſio uno capitulo concepta non poteſt diuidi & in parte acceptari*
7 *Iudex in dubio inclinare debet in partem ut ualeat ſecundum matrimo*
nium ſolenniter contractum non autem primum clandeſtinum.
8 *Iudex debet futuris ſcandalis occurrere.*



Iffuſe adeo,atq3 eleganter allegatum eſt in fauorē ma
giſtri Chriſtophori, ⁊ Domicellę Barbarę , vt ni-
hil vltra addi poſſit: vnde ⁊ ego de ſubſcriptione re-
quiſitus,dico eam ſententiam iuridicam eſſe: quia,(ſi
bene aduertatur) duę tantum res obſtant ipſi Bar-
1 barę. Primo † atteſtatio dictę Catharinę : quę cum
ſit ſola teſtis non probat.l.iuriſiurandi. in fi.C.de te-
2 ſtib.maxime cum non ſit maior omni exceptione prout requiritur † in
cauſa matrimoniali ad diſſoluendum ſubſequens matrimonium. cap.j.
3 de conſang.⁊ affin.vbi Abb. Alex.conſi.cxliij.in ij. ⁊ cum † vacillaue-
rit in dicto ſuo,iuxta l.eos.ff.de fal.vbi Bar.⁊ cum habeat contra ſe di-
ctum matris ipſius Barbarę quod pręualere debet:quia ei magis cre
4 ditur:cum † non ſit veriſimile,q voluerit tradere filiam ſuam in concu
binatum magiſtro Chriſtophoro c.ſuper eo.de teſtib.vbi Bald.quod
eſſet,ſi prius fuiſſet nupta Trigillano. Secundo obſtat confeſſio ip-
ſius Barbarę,⁊c.ſcilicet cum dixerit ſe accepiſſe ſub conditione , ſi pa-
5 tri placeret,apparet talem confeſſionem non obſtare,eſt autē hęc † con
ditio veriſimilis,⁊ valde conueniens matrimonio , ne filia nubat abſq3
conſenſu patris:ideoq3 non ſolum iure ciuili eſt neceſſaria,ſm l. Pau-
lus

ius respondit. de sta. ho. & §. j. inst. de nup. sed etiam iure canonico est honesta. c. j. & can. honorantur. xxx. q. v. Nec debet posse actor diuidere hanc confessionem, vt eam non approbet, quatenus de conditione lo-
6 quatur, quia † cum sit vno capitulo accepta, non potest diuidi per Bar. l. Aurelius. §. idem quesiit. de lib. leg. Dom. de sancto Gem. c. j. de confess. lib. vj. Card. consi. xxix. & eleganter per Rapha. Fulgo. & Signo.
7 Homodeum consi. impresso post tract. Ang. in tract. de malefi. Et † in dubio debet iudex inclinare in hanc partem, vt valeat sin matrimonium solenniter contractum, non autem assertum primum clandestinum, & in quo suborta est verisimilis indignatio inter actorem, & reum: vnde pro-
8 babiliter posset dubitari de † futuro scandalo, cui iudex debet occurrere. c. preterea. de spons. not. c. de illis. de despon. impuber. per Corn. consi. cxcvj. in fin. iij. volum.

SVMMAE RERVM. LXX.

1 *TEstibus discordantibus plus fidei adhibendum est testibus verisimiliora deponentibus.*
2 *Testibus affirmantibus regulariter magis creditur quàm negantibus quomodo procedat.*
3 *Si testes deponunt quod titius non est usus seruitute quia nunquã iuit nec ire potuisset quin uidissent hac depositio probat negatiuam per uerisimilitudinem.*
4 *Negatiuæ probandi modi.*
5 *In causis ciuilibus non requiruntur tam euidentes probationes sicut requiruntur in criminalibus.*
6 *Litteræ emanatæ ad tertium seu ad amicum non præiudicant nec possunt scribenti.*
7 *Magis credendum est posterioribus quàm anterioribus literis.*
8 *Ex separatis non infertur.*
9 *Confessio emanata a Titio in sua Epistola debet ab ipso Titio interpretari & eius interpretationi stabitur.*

1 TEstibus discordantibus, videtur † mihi plus fidei adhibendum esse testibus Crassi quam testibus Com. qui videtur verisimiliora deponere, iuxta ea, que habentur in c. in nostra extra de testib. Cum enim subesset prohibitio, ne dominus Crassus ingrederetur castrũ, & esset adhibita custodia, non est verisimile, quod iuerit, & fefellerit custodes, & exposuerit se periculo. Item quia testes contrarij patiuntur multas exceptiones, que deducte sunt per d. Aduocatum Crassi, & maxime dum dicunt, quod ibat bis in hebdomada, quod manifeste pugnat cum sensu naturali, quod potuisset hoc facere stante custodia,
2 facit quod habetur in c. licet causam. extra de proba. & licet † alias magis crederem testibus affirmantibus, quam negantibus, secundum glo. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitris. tamen hoc non procedit, quando negantes dicerent verisimiliora, vt in casu nostro. Item non procedit, quando testes muliercs & grauiores essent pro negatiua, vt sentit Bart. in d. §. si plures. Bal. c. cum ecclesia. de cau. propri. Maxime si stant pro reo aduersus actorem: quia semper magis fauemus reo, per glo. in c. clerici. lxxxi. distinct. Abb. in c. cum P. de accu. Nec obstat, quod testes Crassi non concludant de necessitate: cum potuerit ingredi de licentia Marchionis, vel deceptis custodibus. & clam, &c. Quia respondeo, quod licet doctores in hac materia requirant, quod tales testes remoueãt actum assensu, tamen videtur sufficere, si sit remotus per veri-
3 similitudinem, licet non per necessitatem omnimodo concludentem: quod probatur ex glo. in l. j. §. j. de itine. actuque priua. que vult, quod † si testes deponunt, quod Titius non est vsus seruitute: quia nunquam iuit, nec ire potuisset, quin vidissent, esse legitime probatam negatiuam, & tamen hoc non est nisi per verisimilitudinem: quia impossibile esset, quod illi testes nunquam dormiuissent, sed semper vigilassent ad obseruandũ istũ, quod verisimilius est in casu nostro in quo custodes erant ad hoc adhibiti, ne quis ingrederetur: secus in testibus, de quibus in d. glo. & pro hoc etiam facit alia glos. que vulgo allegatur in hac materia, in auth. de
4 hered. & Falcid. §. hinc nobis. iuxta fi. quando † testis adstruens negatiuam, dicit se adfuisse, & vidisse, que agebantur, satis est etiam si non dicat, non potuisse fieri, quin vidisset, dum tamen verisimile hoc sit, quod nõ potuerit fieri, &c. vt tradit Bal. & Aret. in ca. ij. loca. de proba. Nec etiam est considerandum, quod potuisset ingredi cum licentia Marchionis, & sic in casu licito: quia hec interpretatio fieret in causa criminali ad euadendum delictum, secundum Butria. & Joan. de Anan. quos alle-
5 gat Felin. in cap. super his. de accusat. Secus est † in causa ciuili, in qua tam euidentes probationes non requiruntur, vt sentit Bart. in l. in illa. ff. de verborum oblig. & glo. in l. ij. de appella. recip. quam sequitur & commendat Mathesil. notab. ix. & ita etiam procedit, quod not. Barto. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de oper. noui nunciat. de quo per Decium in c. in presentia. in xij. notab. extra de probatio. Non obstat rursus. quod in Epistola Crassi dicatur. Nunc non possum ire Decianam, Spero quod cras mane ibi ero, &c. Respondetur pluribus modis.
6 Primo quod iste † litere emanate ad tertium seu ad amicum non preiudicant scribenti nec possunt alteri. can. placuit. vi. q. ij. vbi Arch. Bald. in rubr. C. de fide. instrument. q. vlti. Stepha. Bertran. consil. cxxxij. in ij. maxime cum principaliter de hoc deinde agatur, iuxta ca. illud. vbi But. & Felin. extra de presumption. Dec. consi. cccx. Secundo, quia potuit hoc scribere sub quadam fiducia, & spe incerta, que deinde effectum non habuit. l. ij. ff. quando actio de pecu. Bart. l. error. C. de iuris & facti ignorantia. & que habentur in l. si quis affirmauerit. ff. de dolo.

Tertio, quia ex aliis literis posterius scriptis apparet, quod non iuit, &
7 quod illa spes fuit irrita: vnde † magis credendum est istis posterioribus. argu. l. pacta nouissima. cum ibi not. C. de pact. Quarto, quia stat simul, quod potuerit ire Decianam: quia Marchio reuocasset mandatum eum capiendi, & non tamen habuisse facultatem ingrediendi castrũ: ista
8 enim sunt separata, & † ex separatis non infertur. l. Papinianus exuli.
9 ff. de minor. Quinto & vltimo, cũ illa sit † confessio emanata ab ipso Crasso in epistola sua, eius interpretatio ad ipsum pertinet, vt sm illius mentem declaretur. l. si quis intentione ambigua. ff de iud. Barto. l. is qui reus. ff. de publ. iud. And. Sicu. consil. ij. char. pen. in ij. Et ita mihi videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXI.

1 *SEntentia non rescindenda causæ.*
2 *Vt præiudicetur hæredi satis est quod sciat litem esse nostram nec requiritur citatio ad singulos actus.*


TRia sunt, que causam domini Petri Antonij adiuuare videntur. In primo, datio in solutum creditoribus
1 facta, mediante † sententia iudicis, que amplius rescindi non potest. l. j. & ij. C. si in cau. iudi. & licet facta sit reseruatio, vt posset separatim iudicari, tamen dicta reseruatio intelligitur respectu iurium anterioritas, & posterioritatis, non vt datio in solutum rescindatur, casu quo hij post hec a creditorum sit anterior, vt in simili tenuit Jas. post alios in l. si fundum per fideicomm. sm. nu. 17. ff. de leg. j. Secunda ratio est, quia Pechius ponens & possessor dando in solutum, fecit, quod potuit, & debuit: ideoque hoc nocet heredibus. l. de hereditate. C. de peti. hered. & quod habetur in l. si tibi. in fin. de pact. in l. si in area. in fin. de conditio. indeb. in lege quod si possessor. in fin. de pet. hered. Nec obstat quod heres non fuerit citatus: quia, vt sibi preiudicetur satis est, quod sciat motam esse litẽ,
2 nec requirit citatio ad † singulos actus, vt est tex. in l. sepe. ff. de re iud. versi. sed scientibus. vbi docto. & est ratio, quia creditores, de quorum credito constabat, non tenebantur expectare, vnde debuit heres tunc pro conseruatione iuris sui offerre pecuniam. quod cum non fecerit, sibi est imputandum: nec amplius debet admitti aduersus rem iudicatam. Tertia est ratio, quia in licitatione dominus Fossanus obtulit libras xl pro pertica, respectu eius, quod supra plus fuit apprehensum per heredem, vnde quatenus bona cedebant in solutum creditoribus non est facta talis oblatio nõ debet igitur posse heres rescindere dictam dationem in solutum, & augere perticas terreni in preiudicium ipsius licitantis, qui pro dicta auctione nihil promisit, de quo tamen me refero ad verba licantis. Et hec omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXII.

1 *Vdicati uis.*
2 *IQui intra tempus non reclamat censetur exclusus ex consensu non appellantis qui sententiæ consentire uidetur.*
3 *Appellatione remota uaria tolli.*
4 *Vnus ex fratribus non potest renunciare appellationi in præiudicium fratrum suorum.*
5 *Non est disputandum de potestate superiorum.*


TAmetsi subtilia sint motiua data nuper contra magistrum Petrum Angelum Physicum tamen eis non obstantibus, dico partes prestantissimorum iuo dicentium esse in pronuntiando in eius fauorem. Et primo tolluntur omnia motiua ista ratione generali: nam postquam fuit
1 per Bruguram † iudicatum non constat, quod ab illa sententia intra tempus debitum fuerit appellatum, vel de nullitate dictum, vnde ex forma statuti nostri amplius non sunt audiendi eius aduersarij, & transijt sententia in rem iudicatam, & qui promittit dictum tempus transire, non potest amplius in aliquo contrauenire: quia censetur exclusus non tam ex sententia, quam ex suo consensu, qui non reclaman-
2 do † intra tempus censetur consentire sententie. l. alienationis verb. ff. de verb. sign. vnde non potest dicere sententiam nullam, neque ex notoria iniustitia, neque ex defectu iurisdictionis nec alio modo, vt dicit Paul. Ca. consi. ccxxix. Alex. consi. cv. in v. Laur. Calc. consil. xv. Et illud procederet etiam si non esset renunciatum appellationi, vnde non est opus disputare, an renunciatio fieri potuerit. Nec oportet amplius querere de merito cause, & illud solum fundamentum sufficit ad victoriam, & tollit omnia contraria. Secundo principaliter etiam respondendo particulariter omnibus obiectis, dico ius esse in fauorem physici. Non obstat quod per renuntiationem appellationis non censetur actus de sententia iniqua notorie. c. inter ceteros. de re iud. quia nõ est verum esse notorie iniquam, immo infra probabo quod est iusta. Non obstat, quod est lata stante inhibitione senatus: quia respondetur, quod cũ illa die inhibitio fuerit sublata, licet ex post etiam iterum facta, tamen fuit lata in illo interuallo, in quo licite ferri potuit, & ita presum secundũ Bar. & doct. in l. nõ solum. §. sed vt probari. ff. de ope. no. nunt. Abb. c. auditis. extra de prescr. cum concor. Non obstat, quod sit lata contra preceptum quod transijt in rem iudicatam: quia non est verum: alioquin nec reuerendissimus senatus commisisset causam, & committendo satis ostendit preceptum non tenuisse. arg. l. causas vel lites. C. de tran-
3 sact. l. fi. C. vt lite pen. Non obstat quod, remota † appellatione, non censetur sublata querela. gl. in c. j. de off. or. quia in casu nostro sunt am-

pliora verba: quia tollitur non solum appellatio, sed etiam nullitas, sup
plicatio, reuisio, iudicis officium: quę verba satis comprehendunt que
relas, quę expeditur officio iudicis, vt per Ias. post alios in l. arbitro. ff.
qui sat. cog. Dec. in l. fi. C. de edi. di. Adr. tol. in fi. & dato, quod sit facta
aliqua commissio fumouere non apparet intra tempus licitum reclama
uerit, & illud erat probandum: quia fundamentum intentionis Mar
4 tioni. Non obstat quod d. † Hieronymus non potuit renuntiare
appellationi in pręiudicium fratrum suorum, sicut nec procurator po
test, vt per Ang. & Imo. in l. ab executore. ff. de appella. quia illud pro
cederet in procuratore simplici, secus in procuratore speciali, vel cum li
bera: qui illi ęquiparatur. glos. in l. iusiurandum. §. fina. ff. de iureiuran.
sed d. Hieronymus erat tutor & sic cēset pcurator cū libera. gl. in l. mā
dato gñali. ff. de pcu. no. in l. pręses. C. de transac. Pręterea cū reuerem
5 dissimi † ordinatores ita ordinauerint, nō est disputandū de ptāte. arg. l.
vn. uersic. C. de precib. imper. offer. Pręterea illa non excludit saltem d.
Hieronymus & eius fratres excluduntur, quia non constat quod tem
pore debito reclamauerit a sententia. Nec est probatum aliquid φ
non potuerit fieri hac renuntiatio sine interuentu d. Philippi. Non
obstat quum ꝯ illam deducitur, quod vitium litigiosi nō obstat tanq̄ ta
le vitiū sit introductū in fauorem litigantium solum: quia, etiam hoc cō
cesso, cum tale vitium respiceret fauorem Mariani, potest de eo oppo
ni per physicum, qui habet datum a Zobia in quem iura sua Maria
nus transtulerat. l. si superatus. ff. de pignor. per Bart. in l. si mater. §.
fin. ff. de exc. rei iud. Aret. cons. xxxvj. cū concor. Pręterea quamuis
fuerit per hanc sublatus, tamen decebatur sine pręiudicio tertij, & appa
ret euidens pręiudicium physico, qui alias succubuisset. Nec dicatur
instrumentum conuentionis fuit sublatum per retrouenditionem fa
ctam vigore pacti de luendo: quia illa retrouenditio non habuit locum
in pręiudiciū physici, & lapsum erat tempus luendi, vt apparet ex quam
pluribus ordinationibus senatus. Sed (vt dixi) non oportet amplius
disputare de meritis dictę sententię, quę transit in iudicatum, & facit de
albo nigrum & econtra, vt dicunt mod. in rub. ff. de re iudic.

SVMMAE RERVM. LXXIII.

1 Clausula in fine sententia apposita debet restringi ad proxima tan
tum quia in sententijs stricte proceditur.
2 Delegatus non declarat suam sententiam sed delegans.
3 Coram senatoribus qui in uniuersum sunt ordinarij ordinatorum reij-
citur omnis iuris rigor.



Sententię verba, *Condemnat Casanos ad relaxan
dum mortitiam a bucca Olona ueteris eundo infra
usque ad leuatam, et à leuata infra dictum alueum
Padi ueteris, iuxta fontes monasterij, de quibus in
dicta transactione.* Quęritur an clausula illa, *Iux-
ta fontes trahatur ad primam partem a bucca Olo-
na, &c.* an vero ad secundū tantum, quę est proxi
mior. Et puto ad secundum tantum referri: quia in facto pręsupponi
tur φ respectu mortitię nulli sint fontes Casanorum, vnde frustra re
strinxisset iudex finem suū ad fontes monasterij, tanquam eos distingue
ret a fonte Casanorum per ea, quę habentur in l. cum vulgari. ff. de, dot.
pręleg. in l. sed & qui data. ij. respō. ff. ex quib. cau. maio. in l. & si forte. §.
2 hęc etiam actio. ff. si ser. vend. Et quia † ista clausula in fine apposita de
bet restringi ad proxima tantum quia in sententijs stricte procedimus,
sm Alber. in l. Titia. §. idem respondit. t. j. de verb. oblig. allegat in simi
li tex. in l. qui fundum. ff. de contrah. emp. Et quia videtur esse clausula
separata, quę potest stare absq; prima, vt per Zappum, & doct. in c. suscε
ptum. de rescr. p. in vj. Fel. c. in nostra. in iiij. fallent. extra de rescrip. ine
Iius facit tex. in l. filiusfamilias. ff. quando dies leg. ced. & φ per illū tex.
not. Bart. in l. si ff. de reb. dub. Et qr iudex ipse ita declarauit fuisse
mentem suā quę declaratio conformis verbis, oibus permittitur, etiā
tabellionibus. l. si quis decurio. C. de fal. & §. si vero mouerit. in authēt.
de fide instrum. etiā cuicunq; priuato. l. heredes. §. si quid. ff. de testam.
quod ibi Aret. not. & in l. inter stipulantem. §. j. de verb. oblig. & consil.
2 lxxiiij. & licet doctores dicant quod † delegatus nō declarat suā sniam,
sed delegans, tñ non negant, quin delegās sequatur intentionem ipsius
delegati, & ex eius mēte debeat declarare. c. ex par. ij. extra de verb. sig.
3 vbi tex. cū gl. & hoc maxime dicēdū est in † senatoribus qui licet respe
ctu cārum sibi cōmissarū sint delegati, tamen in vniuersum sunt ordina
rij ordinatorum: & coram eis omnis rigor iuris reijcitur, sm Bart. in
l. j. in fi. C. vt qui def. aduo. cum concord. Quod si id permittitur cui
libet simplici auctori, fa. Alb. in d. l. inter stipulantem. §. j. & Alex. in l.
ab executione. in apost. Bar. de app. multomagis senatori.

SVMMAE RERVM. LXXIIII.

1 Interdicto uti possidetis cum duo prætendunt quilibet se possidet ille
obtinet qui melius probat se tempore litis contestatę possidere.
2 In interdicto uti possidetis obtinet qui probat de antiquiori possessio-
ne cæteris paribus.
3 Possessio acquiritur facto & animo & postquam est acquisita retine-
tur solo animo.
4 Tacens per decennium præsumitur oblitus.
5 Quando utraque pars ostendit se possidere & iuste timetur de rixa de
bet iudex sequestrare.
6 De iure ciuili a sententia sequestri non potest appellari.
7 De iure canonico a sequestro potest appellari.



1 Retinendę † in interdicto, quod est vti possidetis, cū
duo pretendūt quilibet se possidere, ille obtinet qui
melius probat se tpe litis contestatę possidere. §. re
tinendę. insti. de interd. & ideo articulandum est de
tali tempore, vt quis obtineat. Item in hoc inter
2 dicto † vincit cęteris paribus ille qui probat de an
tiquiori possessione. c. licet causam. vbi Dec. not. xj.
extra de prob. nisi tamen talis sciens alium posteriorem occupasse eum
tolerauisset: quia tunc sua possessio dicitur interrupta. arg. l. clam possi
dere. §. qui ad nundinas. ff. de acqu. posess. Alex. in apost. ad Bart. in
l. si duo. ff. vti possid. Et in casu nostro cū Cęsij probauerint possessio
nem antiquiorem scilicet anno 1516. & 1517. & posteriorem anno 1526.
3 1527. 1528. vr. φ ipsi debeant obtinere, quia † possessio acquiritur facto
& animo, & postquam est acquisita retinetur solo animo, de quo in l. j. de
acqu. poss. nisi alius interim occupauerit, & primus possessor suspicatus
4 fuerit se posse repelli, vt in l. si id quod. in fi. de acq. poss. vel nisi † tacue
rit per decennium, quo casu inducitur oblitio, vt per gl. in l. j. C. de ser.
5 fug. vbi Ias. allegat concord. Illud sciendum est, † quod quando
vtraque pars contendit se possidere & iuste timetur de rixa, debet iudex
sequestrare. l. ęquissimum. & l. si vsusfructus. §. si inter duos. & ibi Bar.
de vsufruct. & tale sequestrum facere sine pręiudicio iurium vtriusque
partis, vt per Innoc. Aret. & Dec. in d. c. licet causam. & videtur quod
6 a † tali sententia sequestri non possit appellari, sm Pau. de Cast. in cō
silio iij. in causa quę vertitur coram. in ij. volum. & firmat Bald. in l. ij.
C. de episcop. audien. quę opinio potest esse vera iure ciuili. Sed iure
7 † canonico mihi videtur verius φ possit appellari prout tenent Ange.
consi. cvij. Iacobellus, & quod not. Fran. de Cur. Sen. consi. lx. in fine.

SVMMAE RERVM. LXXV.

1 Clausula ius & institiam ratio nis & inefficacia.
2 Aliud est qđ ipse reus cogatur studere aliud quod res sit obliqua.



Libelli conclusio est q. d. Iudex cogat, & condemnet ad
dandum & soluendum tot medios, &c. & sic est in actio
1 ne personali. Quęritur, † an libellus sustineri possit
saltem in hypothecaria, per clausulam, p. tenor iuris & iu
stitiam, &c. & clausulam deducentes in hoc iudicio, &c.
Et videtur mihi dicendum, φ non, per id quod not.
do. Marianus Socin. in cap. ij. extra de lib. oblat. in quęst. xxj. Vbi
dicit, φ istę clausulę operantur effectus suos in dubio, seu incerto: quia
per illas libellus adaptatur ad illam conclusionem, quę aliquo modo
colligi possit ex serie libelli: secus quando certum est, intentari reme
dium prorsus difforme. Tunc enim per illas clausulas non trahitur ad
actionem prorsus diuersam. c. examinata. extra de iudic. p. r Baldum
2 in l. ij. C. de peti hered. † Aliud enim est, φ ipse reus cogatur soluere,
aliud, quod res sit obligata, nec enim congruit cum alio §. omnium.
institu. de action. & illam opinionem do. Mariani sequitur Soc. consil.
xxxix. & consil. cxcix. Corn. consi. xlvj. consil. cccj. in tertio. decisiones
Capellę Tolosanę cccxxiij. & pro hac sententia facit etiam quod not.
Bald. in l. incerti. quęstio. xv. C. de interdict.

SVMMAE RERVM LXXVI.

1 Interdictum recuperandæ non nisi possessione adepta competere.
2 Agenti interdicto adipiscendę obstat exceptio proprietatis de qua
incontinenti constet.
3 Cum æstimatio facta sit uiliori pretio censetur mulier donasse.
4 Donatio inter uirum & uxorem lapso triennio post contractum ma-
trimonium est prohibita.
5 Iuramentum metu præstitum effectu non obligat.

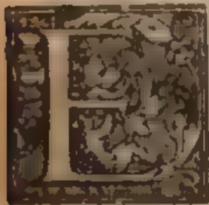


Conclusio suprascripta domini consultoris, in proposi
to casu plurimum placet mihi: quia illi heredes domi
ni Herculis respectu bonorum dotalium, de quibus agi
1 tur, non habent interdictum † aliquod recuperandę
cum per mortem domini Herculis, possessio ipso iure
in eos non transierit, sed opus fuerit actuali appre
hensione. l. cum heredes. ff. de acquirenda possess. Nec apparet quod
ipsi eam apprehenderint ante dominam Franciscam, vnde contra eam
tali interdicto agere non possunt, sed solum habeat interdictum adipi
scendę, vt per Alexandrum l. in fine. ff. de liber. & posthu. consi. xxxvij.
in primo. lxxxiij. in secundo. Cum enim domina Francisca, statim mor
tuo marito, res suas possederit non possunt illi heredes pretendere
redintegrationem, vel restitutionem rei quam non habebant sed solum
eius competit beneficium. l. fina. C. de edicto diui Adr. tollen. Sed
2 sic est quod † agenti interdicto adipiscendę obstat exceptio proprieta
tis, de qua incontinenti constet. l. dolo facit. vbi glos. ff. de exceptio. dol.
l. iij. §. causę. ff. de Carboniano edicto. gl. l. si de vi. ff. de iud. & tradunt
oēs doct. in l. naturaliter. §. nihil cōe. in primo intellectu Bartol. ff. de
acquir. posess. In nostro autem casu constat de manifesto iure dominę
Franciscę, quę respectu rerum dotalium etiam in dotem est matā datu
rum soluto matrimonio effecta est domina, saltem vtiliter. l. in rebus.
verb. sine ęstimare. C. de iure dotium. Maxime cum illi heredes non
obtulerint pretium quo casu iure pignoris potest eas retinere & possi
dere.

3 dere.l.Julianus.§.offerri.ff.de actio.emp.& † cum ęstimatio facta sit
viliori pretio censetur mulier donasse.l.si sponsus.§.circa.ff.de donat.
4 inter virum & vxorem.quę † donatio est prohibita pręsertim lapso trien
nio post contractum matrimonium.gl.l.ij.§.pen.verbo,post nuptias.
vbi docto.ff.si certum pet. Nec obstat iuramentum quod in instru-
5 mento ęstimationis interuenit, † quia metu pręstitum fuit, & ideo effe-
ctu non obligat.c.cum contingat.versi.sine vi dolo sponte pręstita.extra
de iureiuran.de quo metu,& violentia remitto ad testes in hoc iudicio
examinatos,& copiose subtiliterq; est scriptum per d.consultorem. Et
certe iudices debent in hanc sententiam inclinare: cum alioquin mu-
lier remaneret in damno rerum suarum, & isti heredes lucrum face-
rent ex malitia auctoris sui,quod maxime est dicendum:cum ista dona
tio oriens ex vilitate pretij ęstimationis inter virum & vxorem,quam-
uis iurata habeat tacitam conditionem nisi donans superstes fuerit.l.
a marito.C.de dona.inter virum.& consulunt Bal.consi.xxix.in i.deci.
consil.ccxl.per totum.cccccxxxvi.ccccclix.& nouissime Card.Paris.
consi.lxxxvi.in ij.vol.quã sententiã, & ego sequor in casu nostro,in quo
nulla fuit affectio vxoris erga istos heredes extraneos mariti,vt per ta
le iuramentum possit videri talem conditionem remisisse:pręsertim stan
te fundamento metus,de quo supra dictum est,& diffuse scriptum per d.
consultorem in cuius sententiã de sola subscriptione requisitus accedo.

SVMMAE RERVM. LXXVII.

1 PRo instrumento præsumitur.
2 Exceptio quæ est fundamentum exceptionis partis debet concluden-
ter eludere intentionem contrariæ agentis.
3 Negatiua ex causa probanda est.



Leganter fuit allegatum in causa d.Petri Angeli
Physici,quod cum sequuta sit compositio,pręsu
mitur eius opera sequuta & per not. in l.cum ser-
uus.ff.de verb.oblig.ideo ego quo ad hunc pun
ctum remittam ad alias allegationes:ideoq; solũ
attingam aliud fundamentum per quod appare-
bit apertissime eum fouere iustam causam. Nam
intentio Physici est fundata vigore instrumenti
1 clarissimi, nec habentis aliquas conditiones † pro quo instrumento
pręsumit.l.cũ precibus.C.de proba. Et licet pars aduersa obijciat de
chirographo,per quod physicus debet obtinere gratiam, vel concor-
2 diam:tamen cum in † exceptio sit fundamentum intentionis ipsius par
tis aduersę debet concludenter eludere intentionem agentis. vt est glo.
in cle.literas.in verbo,creatum.de rescrip.vnde non sufficit aduersario
probare tale chirographum factum,nisi etiam probet ipse quod d.Pe
trus Angelus non seruauit contenta in chirographo,& non procurauit
haberi concordiam,seu concordia eius opera facta non est: licet enim
3 ista sit † negatiua,tamen est fundamentum intentionis ipsius excipientis:
& ideo debet plene probari,vt habetur in d.cle.literas.vbi casus iun-
cta glo.& per docto.in l.in illa.ff.de verb.oblig. Bene fateor, quod si
Physicus nõ haberet fundatam intentionem ex instrumento, sed solũ
ex chirographo aliud esset,quia tali casu deberet verificare omnes qua
litates chirographi.l.Fulcinius.§.j.ff.ex quib.cau.in possessor.eatur.
quamuis ergo appareat factam concordiam,quamuis in ea non nomi-
netur physicus,tamen per hoc non sequitur,quin eius opera sit sequu-
ta talis concordia,& ideo debet obtinere.

SVMMAE RERVM. LXXVIII.

1 SCientia iudicia.
2 Sententia recipit declarationem secundum actu & probationes fa
ctas in causa.
3 Ad probandam liquidationem interesse sufficiunt semiplenæ proba-
tiones.



Vbscribo sententię domini Aduocati. Cum enim
isti datores Spini fuerint condemnati, quantum sit
respectu reseruationis interesse,& iam alienassent Spi
no,sententia lata pręiudicat etiam Spino, dummodo
scienti,secundum Bar.in l.si superatus.ff.de pignor.
1 † Scientia autem arguitur,quia in eodẽ instanti, & ea-
dem sententia,& vtrique peremptorie citati sunt. Et quod hęc fuerit meo
iudicio,appareat ex illis verbis sententię.Contra illos,qui ad id teneri re
perientur,&c. quę verba etiam Spinum comprehendunt,possidentẽ
bona, quę ad hoc erant hypothecata per arbitramenta. Suadetur
2 etiam,quia † sententia recipit declarationem secundum acta & probatio
nes factas in causa.glo.& doc.in l.si quis ad exhibendum.ff. de excep.
rei iudic. Apparet autem Spinum in sententia Regię obtinuisse p-
pter datum in dotem,quod est tempore posterius,quam arbitramenta
quorum vigore agit Joan.Franciscus. Circa probationem liquida-
3 tionis † interesse, clarum est, sufficere etiam semiplenas probationes,
per id, quod not.Bar.in l.si quod ex Pamphyla.ff.de leg.ij.vbi to-
tum id est in ęstimatione iudicis. Vnde debet sufficere probatio in-
ter alias personas,licet coram alio iudice:cum petest ab eo peti publi-
catio,secundum Bar.in l.cum lite mortua.ver.videamus primo de effe
ctu.ff.iu.sol.Alex.& alios in l.ij.C.de eden.

SVMMAE RERVM. LXXIX.

1 VBicunque causa est leuis seu modici præiudicij non est necessaria
solemnitas actorum.
2 In causis leuibus & modici præiudicij iudex potest fungi officio
notarij.
3 In causis leuibus statur simplici dicto iudicis.
4 Quæ nam sit ordinatio modici præiudicij.



Otiuum datum contra d.datiarios vini de minuto
quamuis sit elegans & subtile,tamen videntur fouere
bonam causam non obstantibus in contrarium addu
ctis. Et omne eorum fundamentum est ex ordinatio
ne d.iudicis, de qua licet non reperiatur,quod nota-
rius fuerit rogatus sed solus iudex subscripserit, tamẽ
1 dico eam facere fidem. Quia † vbicunque causa est leuis seu modici
pręiudicij non est necessaria solemnitas actorum,de quibus in c.quoniã
contra.extra de proba.vt est communis & vera conclusio,ibi posita per
2 Fel.& in huiusmodi causis † potest iudex fungi etiam officio notarij.
Abb.in c.ij.extra de prob.& p Are.in l.j.§.si.ff.de verb.obl.& est ratio
3 quia in illis † statur simplici dicto ipsius iudicis.ca.si quis cum clerico.
xj.q.j.Bar.in auth.nisi breuiores.C.de sentent.ex breuic.reci.& ita li-
mitantur no.in c.cum a nobis.de testib.in contrarium in motiuis alleg.
4 Quod autem ista † ordinatio esset modici pręiudicij probatur ex eo,
quia est facta per modum prouisionis saluo iure partium. Sicut in
simili dicimus de possessorio summario,quod quia fit saluo iure partiũ.
& per modum prouisionis vt sciatur quis habet litem instituere,dicitur es-
se modici pręiudicij.vt per Pau.de Ca.in consi.suo quinto.vnde in ta
li possessorio staretur dicto solius testis,& ita intelligo, quod not. Bart.
in l.j.C.quorum bonorum.& in l.ij.§.fina.C.vbi in rem actio.Mathe-
sil.notab.ij.Deci.consi.lvi.& in c.de appellationib.e.in fine.extra de
appellation.cum concordan.

SVMMAE RERVM. LXXX.

1 TEstis ad scripta referentis sublevandi modus.



Go inclino in eam sententiam,quod Titia foueat iu-
stiorem causam:quia pręsupponitur pro vero, quod nul
la alia conclusio sit facta, & sic quod testes nõ dicant
de diuersis actibus,quod autem testes illi sint falsi non
potest mihi psuaderi propter notam eorum fidem.
1 Fortius † videtur etiam de rigore iuris eos proba
re,ex quo pręcise deponunt de conuentione firmata
ne excederetur summa 6.millium aureorum. Non
obstat,quod se referant scripturę factę per Seronum:quia considero,quod
secundus testis d.Ludouicus Carpanus pręcise dicit,quod casu quo repe
riatur dicta conclusio liberã,quod tamen veritas fuit,quod fuit restricta: & li-
cet subdat relatum fuisse in scriptis per Seronum,non tamen se refert
quoad hoc illis: & licet non reperiatur hęc restrictio in scriptura Seroni
hoc non facit contra testem: quia potuit scriptura esse facta simpliciter,
& tamen actum,vt non excederetur talis summa, si enim dixisset fuisse
coarctatam,prout in scriptura obiectum militaret.sm Alex.consi.ij.in
ij.licite,quando simpliciter affirmat quamuis subdat, & prout in scri-
ptura:quia tunc statimus affirmationi,sm Bart.in l.edita.in verb.prout.
C.de eden.quem ipse Alex.allegat in d.consi. Vltimus testis refert
se scripturę respectu in ea conuentorum,non tamen negat vera esse,quę
supra dixerat,dato quod in scriptura non contineatur.quod enim actu
fuit non est contrarium scripturę sed declaratorium:quia scriptura est,
vt fiat conuentio,id quod ipse asseruit est vsque ad quam summam.

SVMMAE RERVM. LXXXI.

1 LDotis actione.C.soluti matrim.limiti.
2 Spoliatus non restituitur quoties opponitur exceptio spontaneæ
traditionis.
3 Par est uirtus taciti & expressi.
4 Vbi lex requirit consensum satis est si uel tacite interueniat.
5 Ex possessione longi temporis,idest per decem annos præsumitur inter
partes diuisio & in solutum acceptio.
6 Per dationem in solutum inducitur alienatio sicut per diuisionem seu
permutationem.
7 Quis præsumitur possedisse ex titulo præambulo.
8 Vxor uiuente marito præsumitur collegisse fructus rerum mariti iure
familiaritatis fall.
9 Ius ingrediendi propria authoritate potest cedi alteri.

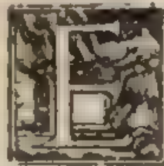


Ifficultatem in hac causa,quę vertitur inter istos no-
1 biles fratres Scarampos, † facit tex.in l.dotis actio
ne.C.solut.matrim.vbi soluto matrimonio non licet
vxori propria authoritate ingredi possessionem rerum
mariti,iure dotis suę.Sed tamẽ ille tex.recipit duas
limitationes.quę in casu nostro videntur adiuuare D.

Joannem. Prima est limitatio, quę ponitur in illo textu ibi, *Heredibus mariti non consentientibus*, per quam apparet, quod suprascripta re
gula non procedit vbi consensus heredum interuenerit, prout probatur
etiam in l. creditores. C. de pign. & in l. pen. C. de pign. act. ibi, *Citra conventionem*, nec refert, an ista voluntas tacite, vel expresse interuenerit,
2 sicut videmus † spoliatum nō restitui quoties opponitur exceptio sponta
neę traditionis, secundum Innoc. in cap. cum super. extra de renunt.
Nec refert, hęc volantes tacita, an expressa fuerit. c. j. c. accepta. de re
stit. spol. per Ias. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. ver.
3 xv. & est regula generalis, q † par est virtus taciti, & expressi. l. cum quid.
4 si cer. pet. & † vbi lex requirit consensum satis est, si vel tacite interue
niat. l. ij. §. fin. ff. solut. matr. l. in adoptionibus ff. de adoption. & facit
quod singulariter not. Angel. in l. hoc res. per illum text. ff. de rei vend.
Sed in casu nostro videtur interuenisse consensus domini Joan. An
tonij aduersantis per instrumentum rogatum de anno 1507. in quo est
clausula qualiter conuenerunt quod d. Cecilię assignentur in solutum
tot de bonis Sexami, &c. vnde cum ipsa deinde per longum tempus pos
sederit dicta bona, videtur possedisse cum ea facultate accipiendi in so
5 lutum; † quia ex possessione longi temporis, id est, per decem annos, in
ter pręsentes pręsumitur diuisio, & in solum acceptio secundum gloss. in
l. pen. C. communi diuid. Et licet solus temporis cursus, nisi pręces
sisset dicta conuentio non sufficeret: tamen secus est propter conuentio
nem pręcedentem, vt declarat Alex. in d. l. pen. & habetur per doctor.
in l. qui aliena. in princ. de acquirenda hereditate. & habetur per Bal
bum. in tract. pręsumpt. in j. parte ij partis principalis. nu. xlv. Sub
est enim hoc casu ratio allegata per doctor. q: de modico pręiudicio agi
tur, cum appareat iam istum esse debitorem. Et licet doctor. loquun
6 tur in diuisione, tamen idem † est in datione in solutum, per quam sicut
per diuisionem, vel permutationem inducitur alienatio, sm gloss. in l. si
familię. C. fam. ercisc. & doctores in l. si fratres. C. com. vtr. iud. Con
firmatur hęc opinio per illud, quod not. Carolus Ruyn. in l. j. in prin.
ff. de verborum obligationibus. vbi dicit se consuluisse in casu, in quo fa
cta erat promissio de vendendo pro centum, & alius contrahens pro
miserat de emendo, & cum venditor possedisset diu, ille emptor dicebat
q ex tali possessione pręsumebatur cōtracta venditio, & propterea erat
computandi fructus in sortē, & ita consuluit Ruinus per rationes quę
7 conueniunt etiam casu nostro. Ad idem facit regula generalis, q † quis
possedisse ex titulo pręambulo. l. 1. §. j. ff. de except. rei vend. l. ij. C. de
acquir. possess. l. quedam mulier. ff. de rei vendic. Et hoc non solum
in permissis, sed etiam prohibitis. l. ij. versic. & quod de subeunda. C.
natur. lib. & quod not. Socinus consi. xv in iij. & ideo licet alias vxor,
8 sicut † viuente marito pręsumitur collegisse fructus rerum mariti iure
familiaritatis. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marit. ita & debeat pręsu
mi post mortem mariti, ne videatur sibi mutasse titulum possessionis,
l. iij. §. illud. de acquiren. possessione. declarat Socin. consilio cxxx. in j.
volum. tamen hoc fallit, quando superuenisset ei titulus de cōsensu par
tis, puta facultas accipiendi in solutum pro dote. iuxta l. cum nemo. l.
extrinsecus. C. de acquiren. possess. vbi doct. & per Curt. Inno. in cōsil.
clxviij. & dixi in tract. pręsumpt. regula ij. versic. vigesimo tertio, &c. ad
fin. & licet quoad perficiendam dationem in solutum requireretur arbi
trium de quo ibi, tamen quoad apprehensionem non erat necessarium
secundum verba instrumenti. Secunda est limitatio vt procedat su
prascripta regula, quando iam adita esset hereditas, & apprehensa pos
sessio per heredem. tunc enim mulier non potest ingredi iure dotis suę
non citato possessore, alias diceretur possidere cum vitio. Sed vbi hę
res ipse non apprehendisset possessionem. iuxta l. cum heredes. de ac
quirenda possessione. videtur quod liceat vxori rem apprehendere, se
cundum Socinum dicto consilio cxxx. & Decius consilio cccxxij. &
consilio cccc. & eundem Decium in l. dotis. in fin. C. de collat. vbi con
cludit, quod mortuo marito, habet vxor quę in domo reperit intentio
nem bonorum pro dote, secundum Barto. in l. si filio. j. ff. soluto matri
9 monio Bald. in l. penult. C. de pign. act. & istud † ius ingrediendi pro
pria auctoritate potest cedi alteri. l. j. §. fin. vbi doct. ff. de ope. no. nunt.
glo. l. cum fundum. verb. postea. de vi & vi arm. Bart. l. ij. quęstio. iij.
C. de pign. & hoc maxime est dicendum in hypotheca dotali, quę si com
peteret ex priuilegio nihilominus transiret in extraneum, secundum
Bart. in l. prima in princ. ff. soluto matrimonio & Baldum in l. prima.
C. de priuil. docto. Alexan. in l. si vero. ff. soluto matrimonio multo ma
gis in casu nostro, in quo competit non ex priuilegio, sed ex conuentio
ne inita cum domino Joan. Anton. vnde cessionarius iure hypothecę
alij cessę est confirmandus in possessione, quamuis alias tenuta non va
luisset, secundum Baldum in l. fundus. qui Lucij Titij. ff. de resc. vend.
Dec. consilio cccxlix. in fin. Curt. iun. clxxxv. nume. iij. cum similib.
Et hoc est dicendum in casu nostro in quo testes dom. Joannis melius
probant, & ex parte sua melius probatur, possessionum etiam per instru
menta publica, quam ex parte domi. Joan. Anto. qui deponunt in con
fuso, vt eleganter deductum est per dominos aduocatos, quorum labo
ribus interim acquiesco.

SVMMAE RERVM. LXXXII.

1 *IVramentum dolum ob non restitutam pecuniam etiam minori venditrici obstare.*
2 *Mulier asserens se maiorem natu & emptor eius assertionem secutus contraxerit & numerauerit pretium propter talem dolum non est in integrum restituenda.*
3 *In minore falsum asserente præsumitur dolus.*
4 *Venditrix si a contractu vult recedere tenetur pecuniam emptori bonæ fidei restituere.*

Go quidem vir clarissime omnia ex voto tibi succede
re vellem, nec quicquam est laboris, quod nō tui cau
sa libentissime subeam, quamobrem subripui de oc
cupationibus meis aliquas horas, vt species contro
uersię tuę perpenderē, duxiq; breuiter te admonen
dum, vt quid ipse sentiam, quidq; in tua defensione
adducere debeas teneres. vale Bituri gib. Aduer
1 sus hanc mulierem obstant tres exceptiones. Prima exceptio † iura
menti, quia in facto supponitur iurasse eam non contrauenire dicto con
tractui, quo casu quāuis minor esset obligaretur. iuxta auth. sacramen
ta puberum. C. si aduers. vend. nec aduersus eam dispositionem, quę in
materia iuramenti loquitur, quicquam valent statuta, vel consuetudi
nes laicorum, vt ibi notant oēs, & in c. cum contingat. extra de iureiur.
2 Secunda exceptio est doli mali: quia cum † ipsa asseruerit se etiam ma
iorem natu, & emptor eius assertionem sequutus contraxerit, & numera
rit pretium, propter talem dolum non est in integrum restituenda. l. ij.
3 C. si min. se maior. dix. & † pręsumitur dolus ipsius minoris qui falsum
asseruit, secundum glo. in l. iij. in glos. pen. in fin. eod. tit. quę fuit & Azo
nis opinio quam etiam sequitur Odofr. Oldr. Alber. de Ro. in d. l. iij.
in fin. sed quia aliqui tenent contrarium ex quo minor pręsumitur ne
scire ętatem, pro tollenda ambiguitate esset formandus articulus qua
liter ista mulier sciebat ętatem suam: quia cauta & prudens. Item quia
alias affirmauerat se talis ętatis minoris esse, &c. & vestigandum si repe
rirentur instrumenta ab ea confecta. Tertia exceptio est pecunię non
4 restitutę. tenetur enim † venditrix, si a contractu vult recedere, pecu
niam emptori bonę fidei restituere: satisq; est si emptor probet se ei pe
cuniam numerasse, quia cum sint in bona fide pręsumitur ea extare. &
ideo restituenda est, secundum Angel. l. verum. de pet. hered. quod &
Bald. sensit in l. j. C. si ad vend. & Dec. l. certi condictio. §. quoniam. si
cert. petatur.

SVMMAE RERVM. LXXXIII.

1 *IMplendum priusquam agendum.*
2 *Etiam si instrumenta habeant paratam executionem ex forma statuti admittitur tamen exceptio rei non traditæ.*
3 *Per solutionem fictus uidetur probari possessio.*
4 *Acceptio pretij non facit præsumi traditionem rei ex parte uēditoris.*
5 *Vna præsumptio tollit aliam.*
6 *Licet res aliena uēdi possit aliud tamen est in cessione actionū & quia.*

Assiani causa melior videtur. Primo quia in instrumē
to venditionis est pactum, *Quod dominus Aluisius teneatur ponere Biragum ad possessionem rei venditæ*, & nō
1 constat † quod posuerit: vnde Biragus non tenetur
ad netum. l. Julianus. §. offerri. ff. de act. empt. & nisi
ostenderit se adimpleuisse pro parte sua, nō potest ob
tinere, & ideo non solum debet probare se vendidisse, sed etiam tradidis
2 se, secundum Bald. in l. ex prędijs. C. de euict. vnde † etiam si instru
menta habeant paratam executionem ex forma statuti: tamen admitti
tur ista exceptio rei non traditę, vt est magis cōis conclusio, in l. si duo
patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. vbi per Alex. qui idem tenet
consil. cxxix. in j. volum. Felin. in cap. cum Joan. extra de fide instrum.
3 Dec. consil. cxix. cum similibus. Nec obstat, quod dñs Daniel † sol
uerit fictum, vnde videtur probari possessio, secundum no. in c. inter di
lectos extra de fide instr. in l. qui vniuersas. § fin. de acquir. poss. cum
similibus. Quia respondetur, quod fuit vnica pręstatio soluta primo
anno, ante perceptionem fructuum bonorum emptorum. vnde ex tali
solutione non arguitur possessio bonorum sibi per d. Aluisium venditο
4 rum, sicut nec † acceptio pretij facit pręsumi traditionem ex parte ven
ditoris. d. §. offerri. ita nec in casu nostro ista ficta, quę succedunt loco
pretij. Et notata in d. c. inter. & d. l. qui vniuersas. procedunt in condu
ctore, quia per solutionem ficti probatur possessio bonorum conducto
rum. Sed in casu nostro non tractatur de possessione bonorum cōdu
ctorum in emphyteusim, sed venditorum. Non obstant aliquę coniectu
rę, quibus videtur probabiliter posse credi traditam possessionem, qua
lis est quod ipsi sunt domini iurisdictionis dicti castri, quod bona illa se
mel sunt locata nomine ipsorum, per non habentē tamen mandatū, &c.
Quia respondetur, ista non sufficere, & fortiores coniecturę sunt pro
Biragis, pręsertim res litigiosa, & accusationes de possessione turbata,
5 de quibus constat per publica documenta, & † vna pręsumptio aliam
tollit. l. diuus. ff. de in integ. rest. Secundo aduertendū est, respectu bo
norū de quibus in cessione quia casus adhuc est clarior, cum enim actio
nes essent sororis & fratrum d. Aluisii, non potuit cedere, quod ipse nō
6 habuit, quia † licet possit vendi res aliena. l. rem alienā. ff. de act. empt.
tamen aliud est in cessione actionum, quia actiones adhęrent ossibus
nostris, nec sine facto nostro possunt a nobis auferri. l. quis ergo. ff de
pecul. & habetur in l. ius nostrum. ff. de reg. iur. vnde etiam ratificatio
non faceret, vt contractus valeret ex tunc: sed solum, vt valeret ex nūc,
sm Bal. in l. obseruare. §. potest. versi. circa scdm ff. de offic. procons. &
leg. & facit, quod habet in l. possessio quotū. §. fin. ff. de acquir. possess.

SVMMAE RERVM. LXXXIIII.

1 *ARbitrium ex causis reducitur.*
2 *Dolus præsumptus nunquam censetur remissus.*
3 *Quando arbitri excedunt formam compromissi laudum adeo est nullum ut ratificari non possit.*
4 *Qui unum dicit aliud excludit.*

Quia


Ualia in hac causa copiose & subtiliter allegatum fuit, per
prestantissimos dominos aduocatos, ero ego tanto
breuior: vnde ad punctum ipsum deueniendo, dico cō
cedēdum esse reductionem ad arbitrium boni viri ab
1 isto Laudo. Nec obstant verba † statuti, quę valde
generaliter & pręcise denegant talem reductionem: quia
communis opinio videtur, quod hoc non obstante succurratur illi qui
2 enormiter est lesus, propter † dolum pręsumptum, qui nunquam cense
tur remissus, vt disputauit Dynus in regula Sciens de regul. iur. in vj.
quem sequuntur doctores in l. quidam cum filium. de verb. oblig. & li-
cet loquatur Dynus in pacto, tamen idem est etiam in statuto, per regu
lam l. non verisimile. ff. de pact. & ita consulendo firmauit Com. con. 50.
Fulgo. consi. cxx. & con. cxxiiij. & satis probatur in l. non distinguemus.
§. cum quidam. ff. de arbitrijs. per Bal. in l. cum antea. C. de arbi. Ang.
consi. clxxij. Ancharanus ccvij. Romanus xc. Abbas xliij. in j. Anna.
consi. xvj. Alex. cxxxix. in vij. vbi tamen dicit quod iudex summarie
prius degustabit, an subsit iste dolus pręsumptus, qui ex lęsione re ipsa
inducitur, quod in casu nostro satis apparet ex hijs quę deducta sunt p
dominos aduocatos, & nos mox dicemus. Secundo, dico quod sta-
tutum posset procedere, quatenus esset compromissum, secus vbi arbitri
excessissent formam compromissi, idest potestatem sibi a partibus datā,
secundum dictam l. non distinguemus. §. de officio. & ita consuluit Lu-
douicus Roman. consil. cxv. viso compromisso. in fi. per text. in l. scire
oportet. §. vltim. de excu. tuto. & gl. in clem. j. de sequestr. posses. & fruct.
sequitur Decius in c. examinata. in j. de confir. vtil. vel inutil. vbi dicit, quod
3 tali † casu Laudum adeo, est nullum, vt ratificari non possit, secundum
Romanum & Angelum, quos ibi allegat, de quo per Socyn. consi. cxx.
Quod autem excesserint facultatem sibi datam, ex eo apparet, quia
condemnauerunt patruum ad manutenendum, debitores vero assigna
tos in diuisionibus, nepoti suo cum ipsi de hoc nullam haberent potesta
tem merito Laudum est nullum respectu istius capitis, per tex. in c. cum
dilectus. & quę ibi habentur. extra de arbit. per Bartolum in leg. cum
Aquilina. de transact. Alex. consil. cxxiij. in ij. vol. & consil. lxxix. in v.
Nec obstat, quod illud videatur esse connexum petitioni redditionis ra
tionum, & potuerunt iudices arbitrari, etiam super connexis: quia respō
deo, quod periculum nominum debitorum, de iure non debuit specta-
re ad patruum tantum, sed etiam ad nepotem, quia communis debet
esse fortuna. l. si fratres. C. communia vtriusque iud. l. hęredes. §. pen. ff.
fami. ercis. per Bal. Saly. & alios in l. si familię. C. eo. tit. cum ergo illi
iudicauerunt periculum ad solum patruum pertinere, apparet manife-
sta lęsio. Non ergo obstat fundamentum: quia respondetur pluribus
modis. Primo quod bene connexum est dictę redditioni rationum
quod communis sit fortuna istorum nominum, quod vero sit alterius
tantum, illud non est connexum, sed potius aduersum, & repugnans, per
supradicta. Secundo respondetur, quod ex verbis compromissi, appa-
ret habitum hoc fuisse a compromittentibus pro separato, cum manu-
tentio, debitorum solum fuerit requisita respectu eorum qui assignati
erant in prima diuisione, respectu vero illius sequentis, nihil fuit in cō
4 promisso dictum. Unde succedit regula, † qui vnum dicit, aliud ex-
cludit. l. cum prętor. de iud. c. nonne. de pręsumpt. vbi per Fely. Ter
tio respondetur, quod an quid sit connexum, maxime consistat in arbi-
trio iudicis, vt dicitur in motiuis, & est gl. in c. si ciuitas. de sent. excom.
in vj. & habetur per Imo. in consi. cxxix. sed certe bonus iudex, non de
bet arbitrari aduersus expressam dispositionem legis, quod fortuna isto
rum nominum non sit communis sed potius debet habere illud caput
pro non connexo. Quarto respondetur, quod non potest negari quin
hac in re non sit probabilis dubitatio, & ideo debet iudex concedere re-
ductionem: quia hoc neutri partium est onerosum. l. j. in fin. ff. si quis
caut. & quod ibi notat Paulus de Castr. & Iason post alios. Et hęc
mihi videntur sufficere.

SVMMAE RERVM. LXXXV.

1 *PRobationes de iustis intelligendæ.*
2 *Dicenti quid falsum esse incumbit onus probandi.*
3 *Quis non potest condemnari in crimine falsi ex sola suspitione.*


Aec statuti verba sunt, *Sodalis qui in fraude, uel dolo, uel aliqua falsitate circa probationes, uel titulos per ipsum adductos conuictus fuerit, sit eo ipso omni iure, & commodo priuatus, &c.* Quęritur, an iste, † qui addu
1 xit has secundas informationes suspectas inciderit in
penam dicti statuti? & puto quod non, quia statutum procedit aduersus
eum, qui conuictus fuerit, quod verbum intelligitur vbi crimen ipsum
per testes, & alias probationes concludentes manifestatum est adeo, vt
nullus sit tergiuersationi locus l. iudicasse. vt dici. ff. de verborum sign.
c. cum ad sedem. de rest. spol. vbi doct. Abbas, Dec. & Modern. in c. at
si clerici. in princip. extra de iud. per Fulgosium consi. cxxiij. in secun-
do dubio. In casu autem nostro non subest legitima probatio crimi-
nis, sed dumtaxat suspicio. per Barto. in l. admonendi. ff. de iureiuran-
do. productio enim illarum informationum non probat delictum istius
qui exhibuit clausas, & sigillatas, prout ad se delatę fuerunt per mona-
chos ex Hispania, vnde etiam si essent falsę, nihil ei obesset, nisi quate-
nus ex vsu obligaretur iuxta l. iij. C. de fide instr. cum l. seq. & ibi Bal.
in fin. Et hoc maxime dicendum in casu nostro in quo non constat di
ctas informationes esse falsas, imo verisimile est quod sint verę, & onus
2 probandi falsitatē † incumbit ei, qui dicit, quia sola suspicione non potest
3 quis condemnari † in hoc crimine falsi sin glo. Bal. & Moder. in l. iu-
risgentium. §. quod fere. ff. de pact. Alex. cōs. lxx. in j. vol. lxxiiij. eo. vol.
Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXVI.

1 *INstantiam non nisi in casibus currere.*
2 *A uerbis statuti non est recedendum.*
3 *Ille cuius facto instantia lapsa est in expensis condemnari debet.*


Isso processu toto, & statuto & allegationibus doctorum
vltro, & citro factis, non existimaui operępretium diffu
sius scribere, quia id sufficienter tactum est a primo con
sultore. Ideo paucis iudicium meum aperiam. Li-
cet de iure communi, vbi impedimentum superuenit
1 ex facto aduersarij opponētis † exceptiones super qui
bus velit cognosci, vel petentis dilationes longiores, vel facientis exa-
minari testes per literas subsidiarias, & similes casus. Ipso iure non
currat instantia actori, sed tales dies reparantur illi. l. intra vtile. ff. de
minor. l. contra maiores. C. de inoffic. testam. vbi Bal. l. si pendente.
C. de tēp. in integr. resti. per Perus. in c. ex rōne. versi. circa tertiū. extra
2 de appell. tamen in casu nostro propter † verba statuti valde generalia,
a quibus recedendum non est quia excipit dumtaxat duos casus, scilicet
compromissi & inhibitionis, videtur, quod statutum pręcise sit intelligendū,
nec recipiat interpretationem a iure cōmuni, vt dicit Bal. in l. i. §. exci-
piuntur. in fin. ff. de seruis. & ideo videtur, quod lapsa sit instantiam, sed quia
3 lapsa est facto rei, debeat reus † condemnari ipse in expensis. l. properā-
dum. §. illud. in fin. vbi Bart. & Bal. Felin. c. venerabilis. in princ. ex-
tra de iudic. prout eleganter fuit dictum per primum Consultorem. Et
ideo transeo in eius sententiam: & concludo partes D. Capitanei, seu iu
dicis esse in hac causa, in pronuntiando bene fuisse iudicatum, & male ap
pellatum. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXVII.

1 *EXceptione cedendarum actionum creditorem a confideiussore repelli.*
2 *Acceptilatio est ficta solutio.*
3 *Creditor ubi inuitus potuit cogi ad accipiendam partem tunc solutio nō prodest alteri secus si cogi non potuit sed sponte accepit &c.*


Ro domino Cylia confideiussore facit, quia si creditor
1 agat contra eum, obstabit sibi † exceptio cedendarum
actionum: quia non poterit cedere actiones aduersus
d. Ioan. Antonium cōfideiussorem, nec aduersus prin
cipalem ex quo liberauit ipsum do. Ioan. Anton. per
acceptilationem: cum tamen teneatur ad cedendum.
l. vt fideiussor. l. cum is. ff. de fideiu. & sic in consequentiam. d. Cylia vi-
detur liberatus. l. Stichum. §. pen. ff. de solut. per Bart. in l. j. & seq. §. si
duos. ff. eodem titu. Nec obstat doctrina Bar. in l. iusiurandum. §.
si legatorū. ff. de acceptil. quia tex. ille non probat, nec recipit illam solutio
nem, vt ipse Bar. fatetur & contra illam glo. tenentur Ang. & alij relati
ibi per Alex. in apostill. & Aretin. in l. ex duobus. ff. de duob. reis. per
text. in l. iij. §. nunc de effectu. & l. si quis reum. ff. de lib. leg. & idem te-
net Raph. Fulg. in l. si cum exceptione. §. si quis. ff. de eo quod met. caus.
Et omnem casum Bar. debet intelligi prout se ipsum declarat, dum
2 dicit quod † acceptilatio est ficta solutio & sic solutio potest fieri vni, ita
quod non proficiat alteri. l. in ijs. §. qui duos. ff. de sol. ita ēt acceptilatio.
Et sic sentit Bart. quod vbi solutio facta vni non prodest alteri, ita etiā
acceptilatio, & est propositum nostrum modo in hoc puncto Bar. inci.
3 in d. §. qui duos. ponit distinctionem, quod vbi † creditor inuitus po-
tuit cogi ad accipiendum partem, tunc solutio non prodest alteri, secus
si cogi non potuit, sed sponte accepit, quod est in casu nostro: quia illi fi-
deiussores obligauerunt se insolidum & renuntiauerunt beneficio diui-
sionis & epistolę diui Hadriani, prout fit cōmuniter in similibus instru
mentis, vnde non potuerunt cogere creditorem vt partē acciperet, qui
cum volens acceperit, sua protestatio eum nihil adiuuat, secundū Bar.
ibi. sed reijcitur, & valet acceptilatio. l. cū precario. ff. de prec. l. j. §. j. ff. si
vsusfr. pet. per Bar. in auth. ingressi. C. de sacros. eccl. in fin.

ANDREAE ALCIATI
IVRISCONSVLT. MEDIOLANENSIS
RESPONSORVM LIBER SEPTIMVS,
QVI AD IVDICIA CRIMINALIA INSCRIBITVR.



SVMMAE RERVM. I.

1 *IN generali concessione non ueniunt regalia.*
2 *Via publica est de regalibus.*
3 *Princeps non potest concedere uias publicas.*
4 *Princeps non potest alienare regalia in praeiudicium successoris sicut nec diminuere.*
5 *Dictio omnis est uniuersalis.*
6 *Territorium est quid uniuersale.*
7 *Confiscationes sunt de regalijs.*
8 *Contractus cum principe factus sapit naturam bonaefidei.*
9 *In contractibus bonaefidei censetur deductum quicquid est actum licet non expressum.*
10 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.*
11 *Resortus est ius primarum appellationum ad superiorem.*
12 *Monachi sunt capaces regalium.*
13 *Via publica quoad proprietatem dicuntur regalia.*
14 *Via publica nõ dicitur de regalijs ita quod sit de reseruatis soli principi*
15 *Princeps quando concedit iurisdictionem alicui in dubio non censetur concedere regalia ex quo sunt sibi reseruata.*
16 *Transactio non est interpretanda ex praesumpta uoluntate Principis.*
17 *Praefatio declarat mentem contrahentium.*



Acti contingentia visa, ꝛ consideratis diligen
ter meritis cause vertentis inter procurato-
rem fiscalem Comitatus Venesini, ꝛ venera
biles priorem, monachos. S. Martialis, vi
deretur prima facie, procuratorem fiscalem
fouere iustiorem causam: nã presupponitur
ꝙ aliquis commiserit delictum in via publi-
ca. vnde dubitatur, ad quem spectet iurisdi-
ctio puniendi. Et videretur, ꝙ ad summũ
Pontificem, qui cũ sit dominus dicti Comi
tatus, ꝛ non recognoscat superiorem, habet fundatam intentionem, ꝛ
ius commune sibi assistit. c. dudum. vbi not. extra de decim. cap. ad de-
cimas. de restit. spol. lib. vj. ꝛ licet dicti monachi per instrumentũ tran-
sactionibus factum cum Comite Alphonso, ꝛ Regina Joanna pre de-
cessoribus Pape in Comitatu, ꝛ etiam per aliud instrumentum confe
ctum anno 1441. ostendant oẽm iurisdictionem ad se pertinere, tamen
1 talia verba non includunt regalia, quia † in generali concessione nõ ve-
niunt regalia. c. quod translationẽ. extra de offic. leg. not. And. de Iser.
ꝛ Bal. ꝛ Mod. in c. vnico. q̃ sint reg. ꝛ facit tex. in c. j. de capel. q cur. vẽ
did. ꝛ qd not. Alber. de Rosa. in l. j. ff. de offi. eius cui. in fin. apparatus.
2 clar aũt est, ꝙ † via publica est de regalib. d. c. vnico. ꝛ no. Bar. ꝛ doc. in
l. cõmunis. §. cum quo. ff. de verb. oblig. ꝛ facit tex. in l. Imperatores.
ff. de seruit. rust. pred. ꝛ in l. seruitutes. vltima. §. pen. ff. de seruit. vnde
cum delictum sit commissum in via publica, ꝛ sic in loco ipsius superio
3 ris, ad eum spectat punitio. Corroborantur supradicta, quia † etiam si
Princeps voluisset in specie concedere vias publicas, non potuisset: qꝛ
4 vt dicit Bald. in extrauag. de pac. constant. in verb. successurum. † non
potest princeps regalia alienare in preiudicium successoris, sicut nec di
minuere. l. si optio. ff. qui ꝛ a quib. man. faciunt not. per Bar. ꝛ Alexã.
in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. Sed his non obstantibus
contrarium est verius ꝛ sic: ꝙ isti monachi habent iurisdictionem etiã
in prefato casu. Et pro hac opin. moueor quinque rationibus, ex qui-
bus apparebit, deducta in contrariũ non obstare. Prima ratio est, qꝛ
in transactione facta cum Comite Alphonso fuit actũ, ꝙ ipse Comes,
ꝛ prior cõiter haberent omnem iurisdictionem voluntariam, ꝛ conten
tiosam, tam ciuilem, q̃ criminalem in dicto territorio, cum omnibus
redditibus, ꝛ prouentibus ex dicta iurisdictione prouenientibus cõmu-
niter diuidendis, ꝛc. nam ista verba sunt adeo generalia, ꝙ comprehen
5 dunt etiam casum nostrum: tum quia † dictio, omnem, est vniuersalis,
vt dicit Bart. in l. quod Nerua. in ij. q. ff. depositi. Dec. consi. lxx. ꝛ fa-
cit glos. not. in Clem. j. de for. comp. in verb. omnimodã: tum qꝛ † ter-
6 ritorium est quid vniuersale. l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. sig.
l. j. §. cũ vrbẽ. ff. de offi. pref. vrb. vnde cõprehendit etiã illa, que alias in
specie non potuissent cõcedi. l. in modicis. ff. de contr. empt. tum etiam
per illa verba, fructuum, ꝛ redituum, que sunt valde pregnantia. arg. l.
si quãdo. C. de bon. vac. lib. x. ꝛ ita in terminis decidit cõsulendo Pau.
de Cast. consi. lvj. Incip. quod dicti reditus. in volum. j. secundum no-
uam impressionem, vbi per talia verba concludit, censeri concessos re-
ditus salinarum quãuis alias sint de regalijs. d. c. j. Secunda ratio est,
quia (vt apparet ex lectura transactionis) in tali contractu agebatur e-
7 tiam de communicandis Regalijs. nam ibi communicant † confiscatio-
nes, que tamen sunt de Regalijs. d. c. j. ꝛ de alias reseruatis soli princi-
pi. Item conceduntur quidã reditus vectigales, qui etiã sunt de Rega
lijs. l. j. C. noua vectigal. ꝛ d. c. j. Vnde satis arguitur mens contrahen-
tium, ꝙ erat de cõicandis Regalijs, vt in simili dicit Lud. Rom. consil.
8 xxvij. Incip. vis tota. Dec. consi. cxcvij. ꝛ facit, qꝛ † iste contractus, ex
quo factus est cum principe, sapit naturã contractus, bone fidei. vt di-
cit Bal. in tit. de pac. Cõstantie. in verb. si que vero, ꝛ referũt Mod.
9 in §. actionum. instit. de action. † vnde in eo censetur deductum, quic-
quid est actum, licet non expressum. §. in bone fidei. vbi not. institu. de
action. Tertia ratio est, quia ipse Princeps reseruauit sibi caualcatas,
ꝛ exercitum, ꝛ quosdam census, qui sunt de regalijs. vnde communi-
cando cetera, videtur communicasse regalia, vt per Decium. d. consi-
10 lio cxcvij. tum † qꝛ exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.
l. nã quod liquide. §. fin. ff. de pen. leg. ꝛ istud procedit generaliter vbi
casus, de quo disputatur, potuit comprehendi sub generalitate conces-
sionis, vt dicunt Mod. cap. cum dilecta. de contr. vtil. vel inutil. decla
rantes doctrinam Bart. in l. generali. §. vxori. ff. de vsufru. leg. ꝙ pro-
prie est in casu nostro: qꝛ illa verba oẽm iurisdictionẽ in territorio, ꝛc.
sunt vniuersalia, vt supra dixi, tum etiam, qꝛ si regalia non fuissent com
municata, fuisset superfluo facta illa reseruatio. quod non est dicendũ.
arg. l. si quando. ff. de leg. j. ꝛ quod not. Bal. in rubr. C. de contr. empt.
in ix. quest. ꝛ istud etiam suadetur: quia (vt apparet ex alio instrumen-
to) fuit facta reseruatio de iure superioritatis, ꝛ resortus per viã appel
11 lationis, ꝛ non aliter. Est autem † resortus ius primarum appellatio-
num ad superiorem, vt dicit Guid. Pap. quest. cccccxviij. incip. resor-
tus. vnde per reseruationem superioritatis, in isto casu tantũ, satis in-
dicatur voluntas contrahentium, vt cetera regalia spectarent ad ipsos
12 monachos, vt firmat Rom. dict. consi. xxvij. ꝛ ꝙ † monachi sint capa
ces regalium, probatur in c. super quibusdã §. preterea de verb. signi.
gloss. ꝛ feudiste in c. j. qui feud. dar. pos. Quarta ratio est, qꝛ licet text.
13 in d. c. j. que sint regal. dicat, ꝙ † vie publice sunt regalia, illud est ve-
rum, quoad proprietatẽ: qꝛ fundus ipse est principis, vt declarat Bar.
in l. j. §. j. ff. ne quid in loc. publ. ꝛ doct. in d. l. cõmunis. §. cum quis. ff.
de verb. oblig. ꝛ melius per D. Barthol. Veronensem in tract. seruit.
14 Rust. in Tit. de via. q. x. sed iurisdictio in † via publica non dicitur de
regalijs, ita ꝙ sit de reseruatis soli principi. Imo vltio delictorum per-
petratorũ in via publica pertinet ad illos, qui habent circũquaqꝫ iuris-
dictionem, vt dicit Petr. Jac. in tit. de iurid. libelli. circa fin. vbi per lex
rõnes ita cõcludit. ꝛ idẽ tenet Solẽnis doctor Guid. Pap. in decisio.
Delphinali. q. cccclxxvij. ꝛ idem latius vult Bal. in l. si plures. C. de
cond. insert. versi. sed hec ratio non obst. ꝛ idẽ latius vult Veron. in d.
tract. q. xvij. ꝛ probatur ista conclusio per text. in d. l. Pupillus. §. ter
ritorium vbi magistratus habent indistincte iurisdictionem in agrum
suum, certe habent etiam si aliquid delictum fiat in via publica, non au
tem tunc recurrendum esset ad principẽ, ꝛ facit etiam d. l. j. §. cũ vrbẽ.
15 Quinta, ꝛ vltima ratio est qꝛ quando † Princeps cõcedit iurisdictio-
nem alicui, in dubio non censetur concedere regalia ex quo sunt sibi re-
seruata, vt dicunt doct. in d. c. quod translationẽ. ꝛ in d. c. j. Sed ista ra
tio cessat in casu nostro: qꝛ non sumus in materia concessionis, ꝛ sic q̃
constat, principem habuisse, deinde concessisse, sed in materia transa-
ctionis, in qua isti monachi pretendebant, omnimodã iurisdictionem,
16 ꝛ superioritatem ad se spectare, ꝛ deinde trãsegerunt. vnde ista † tran
sactio non est interpretanda ex presumpta voluntate ipsius principis,
prout fit in d. c. quod translationẽ. sed ex voluntate vtriusque. vnde ces
sat ratio doctorum in isto casu. Et tenendo istam partem, non obstat
quedam, que adducuntur per ipsum fiscalem in cõtrarium. Primo,
ꝙ princeps non potuerit alienare Regalia: qꝛ supra responsum est. ꝛ in
omnem casum ista concessio vie publice non tendit ad magnam dimi-
nutionem status. vnde potuit concedi, vt dixit Bart. in d. l. prohibere.
§. plane. ff. quod vi aut clam. ꝛ Soc. consi. vij. in ij. volu. Non obstat,
ꝙ in prefationibus diceretur, ꝙ verteretur questio occasione iustitie de
17 ci Castri, ꝛc. vnde † prefatio declarat mentem contrahentiũ. l. Titia.
§. j. ff. de verb. oblig. ꝛ declarat causam transactionis. l. si de certa. C. de
transact. Nam respondeo ꝙ illa prefatio satis concludit pro casu no-
stro, ex quo agitur de iustitia seruanda propter eum, qui deliquit in via
publica, ꝛ quicquid sit, verba conuentionis sunt satis clara. vnde nõ est
recedendum ab ista opinione. ꝛ quoad secundum instrumentum tran-
sactionis confectum anno 1441. non est dubitandum, quin procurator
fisci, prefatus cum consilio Carpentoratensi, potuerit transigere, per
textum. in l. Preses. vbi Mod. C. de transact. Et hec omnia, saluo
semper meliore consilio.

Verba

SVMMAE RERVM. II.

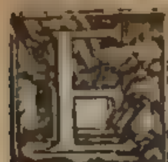
1 Verba debent intelligi secundum mentem proferentis.
2 Interpretatione uitandam pœnam.
3 Qualitatem probandam.
4 Licitum est unicuique contendere ut sociam uirtute & probitate superet.
5 Honoris causam mitissime tractandam.
6 Causa honoris ipsi uita aequiperatur.
7 Difficillimum est iustum dolorem temperare.



Breuiter placet mihi conclusio suprascripti domini consultoris, quod iste nobilis & magnificus d. Bar. Pendalea non inciderit in pœnas proclamationis, de qua agitur, per rationes in consilio eductas. Et quia satis ex processu apparet, quod multa verba iniuriosa fuerant per aduersarium sibi dicta: & praeterea quod esset nobilis ipse & plus, vnde licuit Pendaleae pro honore suo cum mentiri. l. quae omnia. vbi Doct. de procur. Et cum mentitio illa potuerit dici dicta respectu vltimorum verborum. Quod esset tam nobilis, &c. vel etiam
1 respectu primarum contumeliarum, declaratio, † cuius respectu facta
sit illa mentio, pertinet ad ipsum Pendaleam: quia eius verba debent
intelligi secundum suam intentionem. l. si quis intentione. ff. de iudi. declarat
Bar. in l. is qui reus. ff. de publ. iudi. & quae not. Abb. in ca. dilecti. de iud. per Dec. cap. consuluit. ij. de appel. Al. x. consil. lv. in v. volu.
2 & debet fieri talis † interpretatio ad euitandam pœnam, vt mentitio sit
licita, vt relatio tali casu non fiat ad proxima, tm sed ad omnia, vt habetur in l. si idem. §. fin. ff. de iurisd. om. iud. per Rod. in l. cum quidam.
de l. b. & posth. Rursus pro hac opinione facit, quia verba proclamationis puniunt eum qui dederit mentitam iniuriosam, non autem qui eius
legitima & vrgente causa fecerit. vnde vt quis puniatur, oportet proba
3 re mentitionem esse iniuriosam: quia haec † qualitas omnino est consideranda. l. Fulcinius. §. j. quib. ex caus. in pos. c. j. de homicid. lib. vj. vbi
Joan. And. in casu autem nostro, mentitio non est iniuriosa: quia si tu dicis, Sum nobilis & probus sicut tu, & plus & ego dicam, tu mentiris. ista non est
iniuria est neutra parte, sed potius quaedam honesta concertatio virtu-
4 tis, & laudi, quia † licitum est vnicuique contendere, vt sociu virtute & probitate superet, vt merito tali casu nulla detur actio iniuriarum, secundum
Luc. de Pen. in l. erat. q. iij. C. de castr. pecul. lib. xij. quem refert & sequitur Afflict. in c. j. §. iniuria. nu. 27. de pace iur. firma. quae decisio Lucae, &
afflicti, licet in motiuis adducatur contra Pendaleam: tamen videtur,
quod eum potius adiuuet, quia cum non sit iniuria, sequitur non verificari
5 verba proclamationum. Non omitto etiam, quod ista causa † honoris, tractanda est mitissime, & non arripienda in vtilitatem fisci, vt dicitur in l. j. C. de secund. nupt. nec hoc crimen a iudicibus in occasionem
est accipiendum, vt dicitur in l. famosi. ff. ad l. Iul. maiest. cum a cura ho
6 noris prouenerit cuius † causa ipsi vitae comparatur. l. iusta ff. de manumiss. vindict. & subest excusatio propter calorem iracundiae, ad quam
ipse Pendalea fuit prouocatus, sm no. per Bal. in l. si non conuicij. C.
de iniur. Rom. singu. ccccxvij. volo, cum istud non sit crimen, sm ius
commune, sed duntaxat sm proclamationem quae tamen admittit excu-
7 sationem cum difficillimum sit iustum dolorem temperare. l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores ff. de adult. & satis pœnarum dedit litigando, & processus instituendo, & tandiu sub iudice pendendo, argumento l.
si quis diutino. ff. de pœn. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. III.

1 Delictum per Bononiensem in agro Placentino commissum potest Bononia puniri quia Bononia sicut Placentia sunt subiecta summo Pontifici.
2 Consuetudo non nisi quatenus obseruata est ualet quia est facti nō iuris
3 Consuetudo inhonesta quae aufert clericis securitatem & est contra utilitatem publicam non debet trahi ad damnum ecclesiasticum.
4 Bona contumacium in crimine homicidij annotantur & confiscantur.
5 Consuetudo quae inducit hominem promorem ad delinquendū nō ualet.



1 Ex delicto, quod ciuis Bononiensis † in agro Placentino commiserit, clarum est posse eum etiam Bononiae in loco patriae puniri. l. j. §. j. C. vbi de crim. agi oport. l. relegatorum. §. sed nos. §. si quis. ff. de interd. & releg. Et cum subsint eidem domino, idest Rom. Pontifici, & sic vna sit bursa fiscalis, bona quae Bononiae habet debebunt publicari, sm Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fid. cath. cum quo transeunt ibi doct. & per Alex. cons. xxxj. & seq. in j. vol. Nec obstat consuetudo seu corruptela potius quae aduersus statutum Bononiae
2 dicatur inualuisse, &c. Nam respondeo, quod ea non habet locum † nisi quatenus probetur sic esse obseruata: quia est facti non iuris. l. via est via. ff. de ser. rust. praed. Bar. l. ij. §. si quis interdicto. de itin. actuque priua. Abb. c. quod translationem. de off. leg. Fel. in c. cum ex iniuncto. extra de haeret. oportet ergo quod probetur subesse etiam tali casu quali is est qui euenit. Primo non solum in simplici homicidio, sed etiam assassinamento, per tex. in c. j. de homici. l. b. vj. Secundo, quod tale delictum principaliter est factum contra personam ecclesiasticam, & quidem in dignitate existente
3 licet ipse euaserit: quia talis † consuetudo non est trahenda ad damnum
ecclesiasticorum. c. fi. de vita & honest. cler. c. a nobis. j. de senten. excom.
Ioan. And. c. fi. de immun. eccl. lib. vj. Et est communis conclusio & indubitata, maxime hoc casu quo consuetudo est inhonesta, & aufert clericis securitatem, & est contra vtilitatem publicam. Tertio, quod delictum est factum
in territorio vbi bona confiscarentur. nam sicut Placentinus confiscaretur
Placentiae si hic deliquisset, ita & vice versa, propter aequitatem tituli.
ff. quod quisque iuris, & quod no. Bart. consi. cxl. Alex. consi. cxj. in vij.
Dec. c. ecclesia sanctae Mariae. de const. Quarto, quia hoc casu statu-
4 tum Placentiae est conforme etiam iuri com. sm quod † bona contumacium
in crimine homicidij annotantur & confiscantur. l. fi. ff. de requir. reis. & est
conforme etiam cum statuto Bononiensi, vnde debet trahi extra territorium,
non attenta hac consuetudine. l. si quis. C. de bon. vac. lib. x. & per Bartol.
5 d. l. cunctos populos. Quinto, talis † consuetudo seu corruptela non
valet, quia inducit hominem promotorem ad delinquendum. capitulo ex parte. vbi Abb. extra de consuet. & Abb. in c. j. de feriis.

SVMMAE RERVM. IIII.

1 Actore non probante Reus absoluitur.
2 Testes falsi nihil probant.
3 Falsus in uno est falsus in omnibus ita quod in totum fides illi abrogatur.
4 Legis praesumptio est quod castra sequantur deditionem ciuitatis.
5 Testes singulares non probant.
6 L. si quando. C. unde ui restringi.
7 Iuramentum quod praestatur ex dispositione l. si quando est iuramentum ueritatis.
8 Iuramentum ueritatis non debet deferri ei qui uerisimiliter ignorat ueritatem.
9 Iuramentum ueritatis non defertur nisi contra eum qui sit in dolo.
10 Iussus iudicis regulariter excusat a dolo.
11 Fugitiuus non est ulterius perquirendus.
12 Rebelli spoliati remedia denegari.
13 Subditi deberent parere dominis nec aliter inquirere de iustitia praecepti superioris.



Licet subtilia fuerint argumenta deducta contra Butium,
tamen arbitror, eis non obstantibus, pro eo pronunciandum esse, & id pluribus rationibus. Prima est: quia
1 † actore non probante, reus absoluitur. l. qui accusare. C.
2 de edend. Sed testes † falsi nihil probant. l. eos. ff. de
3 fals. & † falsus in vno, est falsus in omnibus: ita, quod in totum fides illi abrogatur. c. pura, & simplex. iij. q. ix. & est communis opin. in l. si ex falsis. C. de transact. in c. fraternitatis. vbi Fel. de haeret. quod autem testes Lucij sint falsi, aperte ostenditur. Nam super secundo capitulo omnes dicunt, quod die 24. Septembris anni 1515. Eluetij erant domini dictae vallis Trauallie, quod est falsum, & falsitas ostenditur primo ex testibus Butij. Secundo, quia die 19. eiusdem mensis ciuitas Mediolani se subdiderit Regi Francorum: vnde idem est dicendum de
4 dicta valle, quae est de comitatu Mediolani & † praesumptio legis est, quod
castra sequantur deditionem ciuitatis. §. fi. inst. de satisd. Rom. consil. ccxviij. incip. praesens casus duplicem. in princ. Tertio, quia ex dictis ipsorum testium apparet, quod tempore, quo pugnatum fuit ad sanctum Donatum, & sic de dictis diebus. 15. & 16. d. Franciscus accepit dictas res, & detulit in domum comitum Rusconum, vt illam restrueret: vnde euidenter apparet quod tunc Eluetij non erant domini vallis: quia tempore Eluetiorum, Comites non habitabant domum nec veniebant in vallem nec est verisimile, quod, ipsis Eluetijs existentibus dominis, quisque pro Rusconis ausus fuisset talia facere. Quarto, quia ex dicto tertij testis, & quinti, apparet, quod Margareta dabat Comitibus res illas, cum sibi dominus Franciscus dixisset quod accipiebat pro Comitibus, quod minime fecisset, nisi fuissent domini. Secunda ratio est, quia non est
5 per testes probata certa quantitas rerum: testes sunt † singulares, vnde
non probant. l. iurisiurandi. C. de testibus. Nec obstat, quod satis videtur probata violentia, vnde debet dari iuramentum in litem ipsi violentiam passo. l. si quando. C. vnde vi. ca. super eo. extra quod met. cau. Nam respondetur quod ex dictis omnium testium apparet qualiter Lucius erat
6 absens, quando Butius fecit asportari illas res: vnde cum † nesciat, quid
fecerit asportari non potest illi deferri iuramentum, ex quo non est verisimiliter informatus, vt dicit Bal. in c. j. per illum tex. si de inue. int. do. & vas. lis oria. & in terminis. d. l. si quando. idem Ias. in l. admonendi.
7 in repet. & pro hac opinione est ratio euidens: nam tale † iuramentum,
quod praestatur ex dispositione d. l. si quando. est iuramentum veritatis
8 vt dicunt ibi omnes, ergo non † debet deferri ei, qui verisimiliter ignoret veritatem. gloss. in l. bonae fidei. C. si cert. petat. Bene fateor, quod si constaret Lucium totam domum euacuasse, forte esset secus: sed cum testes dicant, nisi de certis rebus particularibus, quarum respectu et sunt singulares, nō video, quomodo possit tale iuramentum deferri. Secundo respon-
9 detur, quod † tale iuramentum nō defertur nisi contra eum, qui sit in dolo, & in tali materia lata culpa, vel etiam dolus praesumptus non sufficeret, vt concludit Ias. post alios in d. l. si quando. sed Butius nō est in dolo: quia propter literas Comitum excusatur a dolo. l. agitur. §. fi. ff. de lib. cau. gl. in
10 l. j. in fi. ff. de abigeis. cum concord. praesertim cum sit iussus † iudicis, qui
et alios regulariter excusat, vt per doct. in regula iuris, quod quis mandato. de reg. iur. in vj. & licet quis talis iussus nō excuset a lata culpa, tū in-

et si tinete excusat a dolo, vt vult Bar. & Ias. in l. iuste possidet. ff. de acq. poss. vnde nõ est dubium tale iuramentum non posse deferri. Nec obst. quędam, quę adducuntur cõ literas tanquam non sit seruata earum forma dum in eis dicitur quod deberet requirere Luynum, & petere dicta bona, & tñ non requisiuit, nec interpellauit neque iudicialiter, neque extraiudicialiter. Nam respondetur, quod ex quo Comites ita scripserant, vt initi ueretur domus, ad quam sequenti die erant venturi, ex qualitate negotij satis apparebat, quod nolebant rem deduci per litigia, sed simpliciter requiri ipsum Luynum, vt statim daret illa mobilia, vnde cum Butius iuerit in domum ipsius, & nõ reperierit, satis dicitur impleuisse mãdata: quia per Butium non stetit, quin admoneret, sed per ipsum Luynum, qui aufugit: vnde sibi imputet. l. iure ciuili. ff. de condi. & demon. & quia
11 † frustratus non est vlterius perquirendus. l. j. vbi Barto. C. de allel. Item satis potest dici monuisse eum, qui monuit eius familiam seu vxorem: quia (vt apparet ex dictis, & depositionibus testium) Butius semper dixit Margaretę, quod volebat illas res pro ipsis comitibus. Nec etiam obstat quod non constet illas literas emanasse ante, quam res illę auferrentur: quia dico istud pręsumi. arg. l. merito. ff. pro soc. & est doctr. Bar. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de oper. no. nunt. Et etiam probatur ex tenore literarum, quibus mandatur, vt pręparet domum: quia erant comites venturi: & testes dicunt, quod ab sportauit illas res pro instruenda domo comitum antequam ipsi venirent. Tertia principalis ratio est: quia ille Luynus erat rebellis statim, ex quo tractauit cum Eluetijs vt auferrent dictam vallem a duce Mediolani respectu directi dominij, & a comitibus respectu vtilis & feudi, vnde stantibus decretis ducalibus, ipso iure absque alia condemnatione eius bona erant publicata,
12 vnde licuit † cuilibet, ei auferre, & talis non potest implorare auxilium aliquod. l. nec d. l. si quando. nec per actionem vi bonorum raptorum vt etiam sentit Alex. in d. consi. cij. in j. Et ex his infertur, quod etiam dato, quod probatum esset aliquas res particulares fuisse sibi subreptas non tamen potest contra Butium obtinere, tum quia erat rebellis, & potuit impune offendi, tum quia Butius fecit tanquam procurator, & mandatarius Comitum: quo casu contra eum non debet posse agi gl. in l. in rem §. tignum. vbi Bar. & cęteri. ff. de rei vend. Bal. l. non eo minus. C. de
13 accus. Bar. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. cum similib. † pręsertim cum Comites essent domini, & ipse subditus: quo casu debuit parere: nec aliter inquirere de iustitia pręcepti superioris, vt habetur per Cyn. in l. rescripta. C. si contra ius.

SVMMAE RERVM. V.

1 *Indicium probatur per testes deponentes de fama quæ fama quoties est uerisimilis facit indicium ad torturam & etiam semiplenã probationem.*
2 *In foro canonico ad ueritatem facti magis attenditur.*
3 *Episcopi & metropolitani procedunt omisso articulo infamia.*
4 *Indiciorum genera.*
5 *Coniectura non leuis capitur ex qualitate personæ.*
6 *Sarraceni naturaliter sunt hostes Christianorum.*
7 *In crimine hæresis proceditur si uel minimam adsit suspicio.*
8 *In criminibus enormibus potest inquiri etiam fama uel indicijs non præcedentibus.*
9 *In delictis enormibus non seruantur solemnitates iuris.*
10 *In crimine lesæ maiestatis iudex potest inquirere non præcedente fama uel indicijs.*
11 *Quod licite factum est pœnam non meretur.*
12 *Non præsumitur iudicem excessisse modum in danda tortura sed præsumptio est in fauorem ipsius iudicis.*
13 *Pœna in causis criminalibus regulariter sunt arbitraria ipsi iudici.*
14 *Iudex potest minuere pœnam si sibi ita uidebitur ex aliqua causa.*
15 *Percussio in maxilla censetur atrox iniuria.*
16 *Nimius dolor est causa minuendi pœnam.*
17 *Nobiles pro homicidio iure communi solum deportantur.*
18 *Duces seu magistri militum decaptis in bello non tenentur conficere inuentarium.*
19 *Duces seu magistri militum possunt de bonis captis ex preda donare militibus & benemeritis.*
20 *L. is qui prædam ad l. Iul. pecul. declar.*
21 *Transfugij indicia.*
22 *Infideles facile præsumuntur ad suos transfugere.*
23 *Contra fugientes fuga est magnum inditium.*
24 *Deprehensi in flagranti crimine possunt capi & puniri.*
25 *Tormenta bellica & Bombardæ prohibentur ad infideles trasportari.*
26 *Procuratori licitum est etiam contra mandatum domini agere ex causa superueniente quam Dominus ignorauit.*
27 *Tractatoriæ quo nam sint.*
28 *Fundans intentionem suam in consuetudine debet eam probare cum consuetudo sit facti.*
29 *Consuetudo unius loci non extenditur ad alium locum.*
30 *Capta in bello capientium fiunt.*
31 *Iuregentium licitum est mihi rem meam etiam arte puta furto uel dolo recuperare.*



Multę oppositiones aduersus illustrem do. Franciscum de Tonar pręfectum Castellanumque Castri Guletę generalemque Ducem adductę sunt per fiscum Cęsareę maiestatis adeo, vt quinquaginta. & nouem sint huius accusationis capita. Sed pleraque leuia, & quę nullo negotio ex seipsis dissoluuntur, vt mihi operępretium visum non sit de eis verba facere: insistam itaque circa ea, quę maiorem dubitationem habere videntur. Et in primis obijcitur, quod absque informatione & non pręcedentibus indicijs retorqueri iussit Maurum macellarium nomine Bucar, qui ex tormentis est mortuus, respondeo & dico, quod imo suberant sufficientia indicia, quod Bucar admoneret inimi-
1 les de omnibus quę gerebantur in Guleta. & in primis † indicium probatur per testes deponentes de fama huius rei, quę fama quoties est verisimilis facit indicium ad torturam, & etiam semiplenam probatio-
2 nem saltem † in foro canonico, in quo ad facti veritatem magis attenditur sm doct. in c. veniens. i. extra de testibus. Gandinum in tract. de quęst. Guid. de Suzar. in simili tract. rubr. qualiter reus subijciatur torturę in j. quod est indubitanter tenendum. quoties subessent etiam aliqua adminicula prout in casu nostro Nec videtur, quod sit opus, quod primo iudex cognoscat super articulo infamię: quia licet inferioribus iudicibus hoc non promitteretur. tamen in isto Duce belli non videtur
3 fuisse necessarium, sicut nec in † episcopis, & Metropolitanis, qui procedunt, omisso tali articulo, sm glo. in c. ij. de accusat. in vj. Ange. in l. si vacantia. C. de bon. vac. lib. x. Ang. de Aret. tract. malef. in prin. Et licet aliqui contradicant in ordinarijs tum in illustribus & Maioribus magistratibus sicut sunt Duces belli, & locum tenentes Cęs. maiestatis hoc videtur certissimum. l. nullus. C. ad l. Iul. maie. vbi Bal. & c. cũ oporteat. de accu sentit Io. And. in c. olim. de accu. vbi generaliter idẽ tenet in quibuscunque iudicis qui non tenentur seruare ordinem iuris.
4 Confirmatur † dictum indicium ex eo, quod constabat, quod Imamida bellis Cęsareis bona sita in Vuzaria in Tuneto conseruabat illęsa cum cęterorum destrueret, quod argumentum est non leue secretę amicitię, & tacitę intelligentię, quam habebant, vt scribit Tit. Liuius bellorum lib. xxij. & Corne-
5 lius Tacitus lib. vlt. ad fin. Non leuis † quoque est coniectura, quę ex qualitate personę accipitur quod iste Saracenus, & inimicus etiam operetur esse consultum Saracenis potius, quam fidelibus ex † quo naturali-
6 ter sunt hostes Christianorum. c. in nonnullis. extra de Iude. Etiam
7 videmus, quod † in crimine hęresis proceditur, si vel minima suspicio adsit puta, quia quis discrepet a communi conuersatione. c. excommunicamus. §. adijcimus. vbi Florian. & Io. de Ana. extra de hęret. ita etiã
8 dicendum † in criminibus enormibus puta lęsę maiestatis seu perduellionis in quibus potest inquiri, etiam fama, vel indicijs non pręcedentibus. l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cler. l. j. C. de falsa monet. quia
9 † in talibus delictis non seruantur solemnitates iuris sm Inno. in ca. cum omnes. de constitutionibus. Bal. in l. quid ergo. § pena grauior. de ijs, qui notant. infam. Et pro hoc facit tex. in extrauag. ad reprimen-
10 dum. † vbi potest per iudicem inquiri in crimine lesę maiestatis quãtis non pręcedente fama vel indicijs, vt ibi per Bart. in verbo inquisitionem. Cum ergo subessent indicia, & coniecturę potuit dictus illustris procedere ad torturam: quia lex hoc relinquit arbitrio ipsius iudicis l. ij. § eiusdem quoque principis extat rescriptum. ff. de testib. per Bart. in l. fin. ff. de quęstio. Alexand. consi. lxij. in ij. volum. & si contingat quod iste subiectus quęstioni deficiat in tormentis hoc tamen non imputa-
11 tur iudici, nec iudex ad aliquam pęnam tenetur, quia licite fecit, & † licite factum non meretur pęnam, secundum Iacob. de Arena & Cyn. & Bald. in l. Gracchus. C. de adult. & quod not. Barto. in l. quęstionis. ff. de quęst. nisi probaretur quod iudex dolo, vel culpa excessisset modum, vt habetur diffusę in tract. Francisci Bruni sub rubric. de quęstione, &
12 tortura, † non pręsumitur autem iudex excessisse modum, sed pręsumptio, est in fauorem ipsius l. ij. C. de offic. ciuil. iud. ibi quod non arbitramur. per Bald. in lege prima in fin. C. ne quis in sua caus. In quinto capitulo, quo dicitur pręfatum illustrem dominum Franciscum non puniuisse competenter Bernardinum de Armotola reum homicidij
13 perpetrati in personam Io. Cantero. Et sciendum est, quod † regulariter pęnę in causis criminalibus sunt arbitrarię ipsi iudici. l. hodie. ff. de
14 pęn. & † potest iudex minuere penam si sibi ita videatur ex aliqua causa. l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de ijs qui not. infa. & quod not. Dec. in cap. consuluit. j. in fin. de app. causa vero minuendi sunt probabilis
15 propter nimium dolorem Bernardini, qui fuerat † in maxilla percussus quę atrox censetur iniuria. l. aut facta. §. qualitate. ff. de pęn. Et quod
16 † nimius dolor sit causa minuendi pęnam in mat. Barto. in d. §. pęna grauior. per text. in l. j. in fin. ad l. Corneliam de sicarijs. Et quia mansserat incarceratus per octo menses. l. si diutino. ff. de pęn. Et quia fuerat de hoc rogatus ab equitibus ob gaudium victorię. argument. l. j. C. publ. lętit. lib. xij. & quę habentur in lege illustrissimos. C. de offic. rectoris prouinc. Vnde satis videtur ille punitus, qui missus fuit deinde in
17 exilium cum esset nobilis genere, & † iure nostro nobiles pro homicidio solum deportantur. l. ij. §. legis Cornelię. ff. ad l. Cornel. de Sicar. In vij. capitulo, in quo dicitur, quod Ioannes Fernandi, & eius vxor mandato dicti illustris fuerunt torti absque indicijs, respondetur quod imo suberant indicia, vt apparet ex processu fiscali in Guleta, quę indiciorum qualitas maxime pendet ab arbitrio ipsius iudicis, secundum Bartolum in dicta lege fin. ff. de quęstio. Nec obstat, quod videatur ipse illustris in propria causa ius sibi dixisse: quia hoc est falsum: cum enim causa esset criminalis, & pęna tenderet ad vindictam reipublicę censetur causa aliena, non autem propria: & ideo, si non sit recusatus, potest cognoscere lege si quis forte. §. si quos. ff. de pęn. l. militis agrum. §. irreuerens. ff. de re milita. Fateor tamen, quod si recusatus fuisset tanquam suspectus, quod tunc non potuisset ille illustris eos punire, quamuis crimen fuisset notorium: dum tamen pęna fuisset illi arbitraria secundum Abb. in c. proposuit. in fin. de appellat. Arch. in c. cum P. de accusat. Sed in casu nostro videtur cessare omnis difficultas,

cultas, qꝛ probatum est, ꝙ ipse illustris non processit ad torturam, sed
Alguazirius cui mandauerat, vt pro habenda veritate procederet, vn-
de cessat omnis suspicio sm Petr. & Cyn. in l. vnica. C. ne quis in sua
causa. per text. in authen. si vero contigerit. C. de iudic. & in authen. of-
feratur. C. de lit. contest. & habetur per Abb. & doct. in c. j. extra de iud.
In xvi. & xxiiij. ca. imputatur illustri D. Francisco ꝙ acceperit omnia
bona Regis scilicet aurum, argẽtum, pecunias, quę in tentorijs erant,
18 & nullum de eis confecerit inuentarium, in quo est sciendum, ꝙ † de iu
re non reperitur ꝙ Duces exercitus teneantur ad conficienda inuen-
taria, sed talis cura olim pertinebat ad quęstores: deinde videtur perti
nuisse ad procuratorem Cęsaris. de quib. in l. j. in fin. ff. de off. procur.
19 Cęs. ipsi vero † Duces seu magistri militum possunt de bonis captis
ex pręda donare militibus & benemeritis iuxta l. ij. §. simili. C. de don.
& l. fin. §. hanc rõnem. ff. de bon. dam. vnde cũ possint donare nõ est ab
eis exigenda scrupulosa ratio. l. cum oportet. §. ne autem. vbi Bal. C.
de bo. quę libe. sicut quę per inuentarium demonstrari solet. l. cum plu
res. §. pen. de admin. tut. Et cũ nullus dolus ipsius illustris arguatur
non est contra eũ locus probationibus priuilegiatis, sed oportet pręci-
se probari quid & quantum ad eum peruenerit iuxta not. in c. fin. extra
quod met. caus. in l. si quando. C. vnde vi. In casu aũt nostro nihil con-
stat ꝙ ad ipsum illustrem D. Franc. imo potius pręsumptiones sunt in
contrarium cũ satis constet per testes ꝙ dictus Rex non erat pecunio-
sus, sed oppressus ęre alieno, & ꝙ mulieres & famuli ipsius fugerunt ex
tentorijs cũ rebus dicti Regis postq̃ intellexerunt eum iu sse debella-
tum, & qꝛ non est verisimile quod Rex haberet in tentorijs aurũ & ar-
gentum, sed potius super camelis, qui erant onerati, & qui abducti fue-
runt. In cap. xvij. quo imputatꝰ illustri don Frãcisco ꝙ in. xeos aliasq̃
res Regis facem e naui extraxerit & quidẽ absque inuentario patet ex
suprascriptis: responsio, qꝛ non tenebatur dictus illustris ad confectio-
nem inuentarij: & qꝛ in casu nostro probatum est, ꝙ nauis ipsa erat ho-
stilis Cenagę Saraceni. vnde iure belli potuit capi. c. si episcopus. de
suppl. neglig. pręl. lib. vj. & res videntꝰ effectę capientiũ, secundum reg.
l. j. in princ. de acq. poss. vbi doct. & in c. ius militare. ad fin. j. dist. Nec
20 obstat, textus in l. is, qui pręd㠖 ff. ad l. Iul. peculatus. qꝛ † procedit,
prout loquitur in priuato qui pręd㠖 ab hostibus captam surripiat, non
in duce belli qui habet facultatẽ ex ea remunerandi milites. d. c. ius mi
litare. d. l. fin. § simili. Item procedit in eo, qui subripiat pręd㠖 in casu
vero nostro non est subrepta. Et licet confectũ non sit inuentarium so-
lenne tamen facta est annotatio seu descriptio ipsorũ bonorum quę ha-
bet vim inuentarij, vt non possit dici deceptus fiscus. l. ij. ff. de bo. aut.
iud. poss. vbi doct. In c. xix. obijcitur ꝙ captiuos fecerit quosdã Mau
ros in biremi, respondetꝰ quod cum essent infideles, & fugerent fuit pro
babilis pręsumptio, ꝙ essent transfugę, & ꝙ ad hostes transire vellent,
cui delicto iure nostro, pęna est capitalis. l. ij. & §. is qui volens. ff. de re
milit. l. ij. C. quando lice. vnicuiq; quod pręsumendum erat. Primo
21 † ex qualitate personarũ propter vitium originis, qꝛ Mauri & vnde
les qui facile pręsumuntꝰ ad suos transfugere. arg. l. quod si nolit. §. qui
mancipia. ff. de ędil. edict. Secundo, qꝛ fugiebant & fuga fac. t magnũ
indiciũ contra istos. l. lege. Corne. ff. ad Syll. l. q sit fugitiuus. ff. de ędil.
edic. vnde potuerunt capi impune. imo suspicio fugę excusat capientes
perinde ac si iam illi fugissent. per glo. in l. pen. vbi Bal. C. de pign. act.
Tertio, qꝛ furtum faciebant abducendo nauem, & res, in ea contentas.
22 vnde tanquã † deprę hensi in flagranti crimine potuerũt capi, & puniri.
l. defensores. ij. C. de def. ciuit. vbi Alber. post Gandin. in trac. malef.
quem ibi refert. Quarto, qꝛ isti se armis defenderunt, & vnũ militẽ vul
nerauerunt. vnde satis arguitur hostilis animus. l. j. l. seq. C. quãdo lic.
vnicuiq. l. itaq; in fin. ff. ad l. Aquiliam. Quarto, ex genere rerũ, quas
23 auferebant, videlicet † tormẽta bellica, & bõbardas, & huiusmodi, quę
prohibentur ad infideles transportari iuxta tex. in c. ita quorundã. ex-
tra de Iudeis & (vt dixi) satis est, qd essent in pręparatione hoc facien-
di: licet adhuc in actu nõ essent, sm gl. in d. l. pen. & quę ponit Hyppol.
Marsil. in l. j. in prin. ff. de quęst. & gl. in d. §. & is qui volens. cũ simil.
In xx. c. imputatur ipsi illustri, ꝙ bellũ mouerit contra Hamida absq;
mandato Cęsareę maiestatis, sed ad hoc respondetur, ꝙ cum Hamida
fuisset rebellis patri, & regnum Tuneti occupauisset fuit cõpulsus ipse
illustris ad bellũ tanquã prouocatus, & se defendens, quę defensio per-
mittitur, & censetur cõprehensa in mandato, quãuis generali Cęs. maie
statis pro ea quę habentꝰ in l. vt vim. ff. de iust. & iur. Item respõdetur,
ꝙ imo ipsi illustri fuit data licentia & facultas, vt apparet ex literis Cęs.
maiestatis in processu productis. Item dicitur, ꝙ causa qua motus fuit
24 ipse illustris ad bellandũ eum excusat cum superuenerit postea † & li-
citũ est procuratori etiã contra mandatum dñi agere. ex causa superue-
niente, quã dño ignorauit, vt est text. in l. si hominem. ff. mand. per quẽ
text. multas decisiones congerunt Lud. Ro. & And. Sic. in rub. C. qui
admit. Fel. in c. j. de constit. c. de cętero. de re iud. cum simil. In xxij. c.
insistitur. circa pręd ictã criminationẽ ꝙ bellum gesserit contra Hami-
dam sine voto capitaneorum Guletę, & ꝙ vocauerit Arabes in fauorẽ
Hameti: satis apparet responsio ex supra dictis. & qꝛ euidens vtilitas
Cęs. maiestatis fuit, ꝙ potius Abdelmelech regnũ Tuneti obtinuerit
propter oppida, quę renuntiauit videlicet Carthaginẽ vticam, & quę-
dã alia cõmoda, quę redundabant in magnam vtilitatẽ Cęsaris, & con
stat de voto Capitaneorũ Guletę ex schedula manu eorũ subscripta.
In xxv. c. fit eadẽ oppositio, quę facta est supra. in c. xvij. & ideo respon
dendũ est, vt ibi. In xxx. c. obijcitur de captura Maurorũ vltro venien
tium in Guletã & portantiũ cibaria pro victu militum, ad quod rñdetꝰ,
ꝙ solum capti fuerunt exploratores, & qui non habebant signum cõsti-
tutum per ipsum prefectum: tali enim tpe propter periculum imminẽs
cautius fuit agendum, & constituta sunt signa, vt possent discerni prodito-
res ab amicis, vnde qui veniebant absq; signo legitimę capi potuerunt
25 & videntꝰ huiusmodi signa in iure nostro † tractatorię appellari rubr.
C. de tract. lib. xij. & l. ij. C. de desertor. eod. lib. In xxxj. c. super quinta
Parte pręde quam pręteditur ad regiam curiam pertinere: responde-
tur, ꝙ fundamentum huius imputationis stat in consuetudine, ꝙ con-
suetudo sit, vt quinta pars rerum captarum ad regiam curiam ptineat,
26 quę consuetudo nõ est probata, & ideo frustra de hoc disputatur: † fun
dans enim intentionem suã in consuetudine debet eam probare: cum
consuetudo sit facti, vt habetur in l. de quibus. ff. de legib. & est text. in c.
27 j. ibi cum sint facti, de constit. lib. vj. cum similib. & † consuetudo vnius
loci non extenditur ad alium secundum Bar. in l. j. §. si quis aũt. ff. de
itiner. actuq; priua. cum concord. per Ias. d. l. de quibus. & ideo opor-
teret probare, ꝙ talis consuetudo fuisset Tuneti, quę probatio est im-
possibilis: alias standum est regulę iuris gẽtium, de qua in l. j. ff. de acq.
28 pos. ꝙ † capta in bello efficiantꝰ capientiũ, cum declaratione tñ, de qua
ibi per doct. vt dixi supra. cap. xvij. Et in omnem casum non constat, ꝙ
nec quinta nec pars aliqua peruenerit ad dictum illustrem, &c. In lvj.
ca. obijcitur de octingentis, & septem ducatis inuentis in marsupio, &c.
respondetur, duobus modis. Primo quod iure belli fuit ea pecunia ca
pta, & in bello accepta. vnde nihil ad fiscum. d. l. j. de acq. pos. Secundo
dicitur, ꝙ dicta pecunia erat Arifi Iudęi, qui erat debitor ipsius illu-
stris, & licuit ipsi illustri eam pecuniam in bello captã retinere, & sibi ip-
si soluere: & licet alias compensatio non admitteretur, tamen cum ipse
29 Ariffus nihil petat, hęc exceptio videtur admittenda, maxime † inter
milites cum quibus secundum ius gentium agitur quo iure licitum est
mihi rem meam, etiam arte puta furto, vel dolo recuperare gloss. c. ius
gentium. j. dist. c. olim. j. de resti. spol. vbi Abb. in fin. summa Ange-
lica. verb. furtum. versi. iiij. & seq.

SVMMAE RERVM VI.

1 Licitum est propria authoritate & quibuscunque artibus quod suum est recuperare quando alio modo non potest quis quod suum est consequi.

2 Licitum est uti insidijs aduersus hostes pro recuperatione rerum suarũ.

3 Aduocatus si habet iustã causam licite potest aduersariũ suũ decipere.

4 Creditor quando nõ potest aliter id quod sibi debetur recuperare potest etiam furtiue sibi satisfacere.

5 Dolus cum dolo compensatur.

6 Paria delicta mutua compensatione tolluntur.

7 Episcopus si pracipit sub pœna excõmunicationis quod qui habuit aliquid de bonis titij teneatur reuelare & ego cum essem condita d. Titij furtiue mihi satisfecerim non teneor reuelare nec incido in pœnã.

8 Qui confitetur se occidisse ad sui defensionem debet probare quod occiderit pro defensione aliter stabitur confessioni sua quod occiderit.

9 Reus confitens se occidisse ad sui defensionem non potest puniri pœna mortis.

10 Si quis deprehenditur cum aliqua & aduersus fiscum agentem de stupro alleget se eam desponsasse creditur tali assertioni ad exclusionem fisci & uenit absoluen.

11 Si iudex inquisiuit contra aliquem de furto & reus alleget se fecisse uoluntate domini & Dominus idem fateatur reus est absoluendus si dicta confessio sit uerisimilis ut quia consanguineus uel amicus &c.

12 Magna uerisimilitudo est qua colligitur ex qualitate persona.

13 Ex uisis retro transactis prasumitur etiam de pręsente.

14 Lex sicut contra fugientes prasumit ita pro innocentia remanentium bene suspicatur.

15 Verba plerunque mentiuntur facta non mentiuntur.

16 Non dicitur dolum committere qui fraudem sibi factam uel faciendam excludit.

17 Qualibet causa habẽs aliquem colorem quãuis alioquin iniusta sit excusat a dolo & a delicto.

18 Quotiescunque lex in crimine capitali pœnam imponit semper intelligitur quod interuenerit dolus.

19 Vbi nemini damnum infertur ibi non dicitur esse crimen.

20 Promissiones conditionales quia habent in se dilationem & procrastinationem de facili prasumuntur illusoria propter incertitudinem futuri euentus.

21 Quod est in conditione non est in dispositione.

22 Quoties eodem tempore actus protestatioq; illi contraria celebratur protestatio praualet actui.

CVm causa lesę maiestatis sit grauissima, quoties tale cri
men sub aliquo principe, seu tyrãno cõtingit solet audi
toribus ijs demandari, qui maiorẽ sęuitię, & seritatis
habent opinionẽ, quiq; existimant, quanto crudelius
procedant, tanto maiorẽ se erga Principem amorem
ostentare. quod si in casu nostro contigisset, ego patro-
ciniũ istud detrectassem, & exẽplo prudentiũ medicorum noluissem de-
sperato morbo manũ adhibere. Sed cum causa hęc, corã ęquissimis iu
dicibus agatur, in quibus nulla est suspicio, quin secundum verã iusti-
tiam, & sanam conscientiã iudicent, nõ dubitaui, quid in iure nostro cen
sendũ sit scribere: subijciens tamen omnia sapientissimo iudicio dñorũ
gubernatorum, & magistratuum, qui prout in rep. sapienter ordinata
recteq; instituta fieri solet, rem perpendent, & secundum omnem ęqui-
tatem definient. Pro defensione, igitur magnifici domini Ioannis
Baptistę Furnarij Genuensis in primis considerandum est, ꝙ cum

ipſe eſſet creditor Regis occaſione ſalariorum & diutius manſiſſet credi
tor, nec aliter poſſet creditum ſuum conſequi licuit ſibi fingere tracta-
tus, de quibus agitur, vt ſub eo colore exigeret pecunias, a Rege in cau
ſam tumultus datam a ſe in ſatisfactionem ſuam ſibi acceptas, vt eſt gl.
in c. ius gentium quem ibi ſequuntur doct. j. diſtinctione. vbi concludi-
1 tur ꝙ † licitum eſt propria auctoritate, & quibuſcunque artibus, quod
ſuum eſt recuperare, quando alio modo non poteſt quis quod ſuū eſt,
conſequi. arg. l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quę in fraud. cred. Abb. ca.
olim. j. extra de reſt. ſpol. Ad idem facit tex. in c. ij. xxiij. q. ij. vbi licitū
2 eſt † vti inſidijs aduerſus hoſtes pro recuperatione rerum ſuarū & ibi
3 gl. notabilis dicit, ꝙ † aduocatus ſi habeat iuſtam cauſam licite poteſt
decipere aduerſarium ſuū per tex. in c. j. iij. q. iiij. verb. ad minuendā.
Ad idem etiam quod habetur in l. ſi non ſortem. in princ. ff. de condic.
4 indeb. vbi doct. concludunt, ꝙ † quando creditor non poteſt aliter id,
quod ſibi debetur, recuperare poteſt etiam furtiue ſibi ſatis facere. ar-
5 gumen. c. cum dilectus. quia † dolus cum dolo cōpenſari debet. l. ſi duo
6 ff. de dolo. & † paria delicta mutua compenſatione tolluntur cap. intelle
ximus. extra de adult. Et pro hac ſententia etiam facit quod not. Ang.
7 de Clauaſio in ſumma. verb. furtum. vbi ſi † epiſcopus pręcipit ſub pę-
na excommunicationis ꝙ qui habuit aliquid de bonis Titij teneatur
reuelare, & ego cum eſſem creditor dicti Titij furtiue mihi ſatisfecerim
non teneor reuelare, nec incido in pęnam, facit quod habetur in ca. ner-
ui. xiij. diſtinctione. in gloſſ. verb. a tranſgreſſionis contagione, & quod
not. S. Thomas ij. ij. queſt. xxij artic. j. Rurſus conſiderandum eſt,
ꝙ cum dominus Ioan. Baptiſta confeſſus fuerit de dicto tractatu, ſed
adiecerit ꝙ hoc faciebat cauſa recuperandę ſuę pecunię videbatur pri-
ma fronte ſtandum eſſe confeſſioni reſpectu tractatus, illam vero adie-
ctionem, quod cauſa ſui recuperandi duntaxat hoc faceret, non eſſe cre-
8 dendum, ſicut de eo dicimus, qui † confitetur ſe occidiſſe ad ſui defenſio
nem: nam illa qualitas nō creditur niſi probetur. c. j. extra de pręſump.
vbi doctores. & ex tali confeſſione fundata eſt intentio fiſci, ſm Bart. in
l. Aurelius. §. idem quęſiit. ff. de libera. leg. facit tex. in c. cum veniſſent.
9 extra de inſtitut. licet † reus ita confitens non poſſit puniri plenarie, &
ſic pena mortis, ſm Abb. in c. auditis. extra de pręſcript. Felin. in c. ſi-
gnificaſti. de homicid. Auguſt. de Arimino in additionib. Ang. in tra-
cta maleficiorum. verb. comparent inquiſiti Iaſo. l. vt vim. ff. de iuſt. &
iur. Dec. cap. cum venerabilis. de except. Sed tamen in caſu noſtro pu
to contrarium, ꝙ imo ſtandū ſit huic aſſertioni: quia talis qualitas eſt
veriſimilis, vt infra dicam, & per hoc eſt glo. valde notabilis. & ibi Ang.
10 l. penul. C. de fideiuſſor. vbi † ſi quis deprehenditur cum aliqua, & ad-
uerſus fiſcum agentem de ſtupro alleget ſe eam deſponſaſſe creditur ta
li aſſertioni ad excluſionem fiſci, & venit abſoluendus ſecundum Bald.
in l. vnica. C. de confeſſ. & in l. lege. C. de colluſ. deteg. & in l. quicunq;. C.
de ſer. fugit. ꝙ intelligunt doctores niſi eſſent ſigna in contrarium: vbi
vero talis confeſſio eſſet veriſimilis omnes approbant dictam gloſſ. vt
per Bald in cap. j. §. iniuria. de pac. iur. fir. Ad idem quod not. Bart.
11 & Ang. in l. inter omnes. §. recte. ff. de furt. vbi † ſi iudex inquiſiuit cō-
tra aliquem de furto & reus alleget ſe feciſſe voluntate domini, & domi-
nus idem fateatur, concludit, ꝙ reus eſt abſoluendus, ſi dicta confeſſio
ſit veriſimilis, vt quia conſanguineus, vel amicus, vel res parui precij,
vel adſint ſimiles coniecturę ſequitur Alexan. conſi. j. in ij. vol. & Feli.
in c. j. extra de pręſumpt. vbi dicit idem, ſi cauſa eſſet fragilis puta ięius
12 amicitia, † magna autem veriſimilitudo eſt, quę colligitur ex qualitate
perſonę. l. quęro. in fin. ff. de ędilit. ędict. quem text. ad hoc allegat ibi
Bart. & Alexand. in pręallegato conſilio. In caſu autem noſtro ſunt
multę coniecturę pro hac qualitate, ꝙ hoc faceret vt acceptas pecunias
verteret in creditum ſuum, non quod vellet nocere patrię. Prima, ex
qualitate perſonę. qui ad hanc vſq; ętatem ſenilem nunquam fuit ſedi-
13 tioſus, ſed ſemper amator patrię ſuę. vnde † ex viſa retro tranſacta pręſ
ſumitur etiam de pręſenti. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milit. ca.
cum in iuuentute. de pręſumpt. Alexand. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi.
per illum tex. ff. de edend. Felin. c. cum in iure. in princ. de offi. deleg. &
habetur in c. mandatum. extra de pręſump. Secunda, quia durante
ſimulato hoc tractatu bis tumultuatum fuit, ſemel in morte, Iliſci, item
in aduentu Regis Hiſpaniarum, & ipſe ſemper manſit quietus & in au
xilium patrię cum tamen tempore Iliſci potuiſſet de facili inducere ali
quam nouitatem. vnde ex eo, quod tunc eſt factum ſatis apparet verifi
cata hęc qualitas & demōſtrata bona voluntas ipſius per ea, quę notat
Alber. de Roſ. poſt Iac. de Beluiſ. in l. omni modo. C. de inoff. teſtam.
Tertia, quia huiuſmodi tumultus non poſſunt fieri, niſi cum multis
complicibus, & conſcijs, & tamen non reperitur aliquis conſcius, nec ꝙ
vnquam ipſe fecerit verbum alicui de hoc imo aliqui tanquam compli-
ces nominati inuenti ſunt innocentes & liberati de carceribus. vnde ex
hoc quoq; oritur nō mediocris pręſumptio. gl. vbi Ang. in l. ij. C. de eden.
& non permiſit quod illuſt. d. Bernabas Adurnus, nec quiſquā alius
ſolicitaretur. Quarta, quia admonitus fuerat de captiuitate iſtius fra
tris Franciſcani & habuerat multum temporis ad fugiendum, ſi voluiſ
14 ſet: at ipſe cōfidens innocentię ſuę noluit fugā arripere. vnde ſicut † lex
contra fugientes pręſumit. l. lege Cornelia. §. pręterea. ff. ad Syll. Fel.
c. nullus. iij. fallentia. de pręſ. ita pro innocentia remanentium bene ſu-
ſpicatur. l. quis vt fugitiuus. §. j. vbi Bart. ff. de edil. edict. Quinta
quia ſemper proteſtatus eſt, quod ſaluus eſſet ſtatus reipub. de quo in-
fra dicam. Concludo igitur ſtandum eſſe dictę qualitati & credendū
quod omnis ille tractatus fuerit ſimulatus ab eo pro exigenda ſua pe-
cunia, quę ſimulatio ex hoc quoque & ſexto pręſumitur, quod res ſtetit
in meris terminis verborum: nec reperitur aliquid factum eſſe, non nu
merata pecunia, non ſubornati amici, vel clientes, non congregatio ali-
qua facta non miſſus aliquis nuntius ad Comitem Tendę pro vidē-
do aliquo apparatu claſſis, nec ad dominum Centalli. vnde iſta nuda
verba faciunt, vt arguunt rem pro ludicra habitam, & nihil in pręiudicium
15 reip. tentatum: quia † verba plerumq; mentiuntur facta non mentiun-
tur. l. Paulus reſpondit. ff. rem rat. hab. vbi Bald. & per Spec. tit. de
aduocato. §. nunc. de exordijs. verſi. aduocatus. Nec obſtant aliquę
rationes, quę in contrarium adduci poſſunt, quia ex earū reſolutionibus cla
rius apparebit de innocentia iſtius. In primis non obſtat, quod ex
proceſſu apparet, quod habuerit nuntium ex parte Regis, vt per viam
tumultus, vel nouitatis mutaret ſtatum Genuę, &c. quo caſu tenebatur
reuelare iuxta formam decreti. in prima parte. & in varijs locis, & clau-
ſulis dicti decreti: quia reſpondetur, quod ſi conſiderentur verba decre
ti vbique requirit dolum. ibi ſi quis doloſum conſiliū inierit. & ibi, per
vim aut fraudem, aut inſidias. & ibi ambaſiatam doloſe in caſu autem
noſtro nihil per dolum factum erga remp. fuit, ſed cauſa exigendi ſuam
16 pecuniaſ a Rege, vt eſt dictum. & † non dicitur dolum committere, qui
fraudem ſibi factam, vel faciendam excludit. l. cum pater. §. Titio. in fi.
de leg. ij. per Andr. Sicul. in l. j. §. ſi ſtipulanti. ff. de verb. oblig. Corn.
conſi. lij. in ij. conſi. vj. in iij. ſicut iſte, qui, vt excluderet fraudem ſibi fa-
ctam, a Gallis non ſoluentibus debitū ex cauſa iuſta ſimulauit acquie
ſcere huic tractatui, & talis non dicitur dolus malus, ſed potius ſoler-
tia. l. ij. §. non fuit. ff. de dolo. Et cum haberent hanc cauſam. non po
17 teſt dici, quod aduerſus remp. doloſe quid egerit. cum † quę libet cauſa
habens aliquem colorem, quamuis alioquin iniuſta ſit, excuſet a dolo,
& a delicto l. igitur. §. poteſt. ff. de liberali cauſa. l. ſi ſeruum quis. §. pręt-
tor ait. verſi. c. amouere non videtur. ff. de acquirend. hęredita. l. j. cum
gloſſ. ff. de abige. per Alexand. conſilio xcij. perſpectis in j. volum. cum
vulgaribus. Nec obſtat, quod quandoque decretum nullam men-
tionem facit doli veluti in illa clauſula, Aut ſi quis palam, uel occulte per
uim, uel fraudem aut inſidias, aut modo aliquo tentauerit. Illa enim verba,
Modo aliquo tentauerit. viderentur valde generalia, &c. Sed reſpon-
deo, quod nihilominus iſta generalitas intelligitur, quod ſemper dolus
18 interuenerit: quia † quotieſcunq; lex in crimine capitali pęnam impo
nit, ſemper intelligitur, quod interuenerit dolus, ſecundum Baldum
in l. quicunque. C. de ſer. fugit. allegat not. in l. in actionibus. ff. de in lit.
iur. in §. ſuſpectus. inſtit. de ſuſpect. tutor. Et illud dictum ſequuntur
communiter Mod. vt Cepol. conſilio xxxiij. Marſil. in l. de minore.
in princ. de quęſtionibus. Item verba illa modo aliquo tentauerit, de-
bent intelligi de tentante per viam facti, & modo illicito non de recipien
te ſolas literas ad alium finem, vt ſuum recuperet. Et certe prima illa
pars decreti loquitur de ijs, qui per viam facti illiciti tentant in pręiu-
dicium reip. Secundum vero caput loquens de conſcijs videtur ma
gis pertinere ad caſum noſtrum, vt mox dicemus. Non obſtat igi-
tur, quod in ij. cap. dicitur de eo, qui contra ſtatum reip. literas, vel nun
tium ab hoſtibus reciperet, etiam quod recipiens prius nihil ſciret, vel
poſtea non adhęreret teneatur notificare & literas pręſentare ſub pena
exilij, &c. reſpondeo etiam illud capitulum debet intelligi pręſuppoſito
tamen dolo, ſecundum ſupra dicta Item debet intelligi prout loqui-
tur quando conſpiratio eſt facta cui ipſe non adhęſerit, & ſic quando
conſpiratio eſt facta: quia intereſt reip. ſcire conſpirationem eſſe factam
vt poſſit inquirere & cauere, non autem in caſu noſtro in quo interpel-
latio cępit in perſonam iſtius cui iſte ſimulate conſenſit, vt ſuum recipe
ret, ſecundum ſupra dicta. & ex quo nullum poterat damnum reip. in-
19 ferri & dicit Bald. conſilio xiij. in iij. volum. quod † vbi nemini dam-
num infertur ibi non dicitur eſſe crimen reſert. & ſequitur Marſil. in
lege prima. §. pręterea. ff. de ſicar. facit gloſſ. penult. in cap. quanto. ex-
tra de iureiuran. Et cum in dicto capite imponatur pęna ſecundum
rei importantiam & periculum, quod potuiſſet incurri ſatis apparet hoc
caſu nullam pęnam imponendam cum periculum non ſubeſſet: quia
hoc totum fiebat, pro exigenda pecunia, vt eſt dictum. Et ſi dicat aliquis,
quod verum ſit id ab eo factum vt pecuniam ſuam exigeret, tamen ni-
hil impedit, quin potuerit & debuerit denuntiare, ſecundum formam
decreti. reſpondeo, quod cum ipſe hoc tractaret duntaxat ſuę pecunię
exigendę cauſa non fuerat operępretium inducere aliquam ſuſpicio-
nem in caput pręfectorum de re, quam ipſe ſciebat, extra periculum re-
pub. eſſe, & potuiſſe huiuſmodi denuntiatio pręſtare occaſionem, vt ta-
le creditum ſuum perderet. ne R. ex hac cauſa indignatus omnem ſpem
ſoluendi pręciderit, nec amplius de pecunia mittenda cogitaret, vt po-
te, re iam detecta, & demonſtrato animo detegentis inimico Regi. Non
obſtat, quod etiam circumſcripto decreto idem videatur de iure com-
muni, quę teneretur iſte notificare alias puniatur eadem pęna, ſecun-
dum Bartolum in l. vtrum. ff ad leg. Pomp. de parricid. in lege prima
§. occiſorum. ff. ad Sylla. Reſpondeo, quod illa doctrina Bartol. eſt
periculoſa & contra eum conſuluit Bald. dicens quod propter illud di
ctum anima Bart. & doctorum. qui eum ſequuntur cruciatur in infer-
no, vt refert ibi Alexand. in apoſtill. d. l. vtrum. & ego etiam tenui con-
trarium in l. bona fides. ff. depoſ. de quo per Felin. in cap. ij. de hęret.
omnes Moder. in c. j. de offic. ordi. Sed quicquid ſit de iure commu
ni, tale ius cenſetur ſublatum per decretum de eadem materia loquens
& pęnas determinatas ingerens, vt ſentit Barto. in l. j. ff. vi bon. rapt.
Et iſta eſt communis opinio a qua in iudicio, non eſt recedendū ſecun
dum Decium in cap. de cauſis. extra de offic. deleg. & in omnem caſum
reſponſiones, quę accommodatę ſunt ſuprascripta decreto militant etiā
iuris communis reſpectu. Nec obſtat, quod vltra quod non reuela-
uerit, videatur conſenſiſſe, quod adueniente morte principis, vel aliqua
occaſione exequeretur Regiam voluntatem. Reſpondeo ſecundum
ſupradicta, quod hęc reſponſio fuit ſimulata cauſa interim exigendę pe
cunię ſuę, & licuit ſubtili ingenio aurum a barbaris extirpare lege ſecū
20 da. C. de commer. & merca. & iſtę † promiſſiones conditionales: quia
habent in ſe dilationem & procraſtinationem de facili pręſumuntur il-
luſorię propter incertitudinem futuri euentus. argu. l. prętor edixit. in
princ. ff. de iniu. & §. quod autem. & quod habetur in l. ij. §. biduum. ff.
quando app. ſit. Et non videntur eſſe alicuius conſiderationis niſi ſe-
21 quuto conditionis euentu, quia † quod eſt in conditione non eſt in di-
ſpoſitione. l. ſi quis ſub. ff. ſi quis omiſſ. cau. teſt. Item talis promiſſio
ſemp fuit facta cum proteſtatione, ſine pręiudicio reip. Et quotiens altas
talis proteſtatio tanquam contraria facto ipſum factum nō excuſare.

d.c.i.extra de presumpt.tamen in casu nostro debet excusare. Primo,
quia hic tractatur de coniectura an serio esset facturus, an simulate dice
ret, ut suas pecuniã consequeretur, unde ex tali protestatione facilius pre-
sumitur simulatio, et recepta pecunia posset iste dicere, ego non promisi
si nisi absque preiudicio reipu. que protestatio respectu ipsius Regis
cũ quo actum fuerat cum excusasset l.si mandasse.ff.mand. Bart.l.nõ
solum.§.morte.ff.de oper.nou.nunt. Secundo, quia hic non est prote-
statio contraria facto cum nihil ex post sit factum, sed mera verba dũta-
xat interuenerint & post factum ipsum eodẽ tpe interuenerit, quo pro-
11 testatio: quo casu pro regula traditur est qd † quoties eodẽ tpe actus,
protestatioq; illi contraria celebrant, protestationẽ preualere actui, sm
Bar.in materia protestationis in d.l.non solũ.§.morte. arguitur enim
inde non adesse consensum.l.obligationum substantia. de act. & oblig.
& pro hoc dicto facit glo.in l.si debitor.§.j.ff.quib.mod.pign.& est tex.
in l.per seruum.§.pen.ff.de usu, & habit. & dixi l.detestatio.ff.de verbo.
signi. Nec obstat, etiam fundamentum de ultimis literis quibus scri-
bebatur quod poterant reus mundi aliqua minari, & quod erat tempus da
re principium, &c. Respondeo enim quod ista verba in ultimo examine fra
tris, sunt per eum declarata quod illud dare principium, nihil aliud erat,
quam mittere pecunias quas cupiebat ipse reus, quam primum habere ut
pro credito suo satis sibi satisfaceret, ut supra fuit dictum. Et certe om-
nia tendebant ad hoc, ut reciperet suas pecunias, & illud est multũ ve-
risimile: quod etiam ex ea apparet quod ut in ultimo examine fratris
dicit. noluit, quod solicitaret dominus Barnabas Adurnus nec quis-
quam alius, cum tamen indiguisset tali auxilio si cogitasset rem deduce
re, ad effectum. unde efficacior videtur talis presumptio, ut presumatur
bonus animus, per quam tollitur coniectura contraria.l. item si obste-
trix.§.fin.cum l.seq.l.item Mela.§.j.ad leg.Aquil. Et sic ex supra-
scriptis concludo partes magnificorũ iudicum esse in absoluendo pre-
fatum detentum. Et hec omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. VII.

1 Dictio Bannitus intelligitur ex crimine & delicto.
2 Precedentia declarant subsequentia.
3 Crida loquentes in casibus simplicibus non debent extendi ad casum mixtum.
4 Qualitas que tendit ad absoluendum & causam naturalem respicit est preferenda.
5 Forum patrie in qua quis habet domicilium semper est preferendum.
6 Statutum loquens de bannito intelligi debet de eo qui iure & legitime sit bannitus.
7 Successor in magistratu iuris interpretatione censetur eadem persona cum sit idem tribunal.
8 Bannitus ab aliqua ciuitate intelligitur etiam bannitus a locis nouiter acquisitis.
9 Quod actum est iussu magistratus nullum crimen est.
10 Verba statuti quando non uerificantur nec eius dispositio uerificatur.
11 Modus agendi maxime est attendendus ut sit locus statuto.
12 Statuto loquẽte de crimine oportet prius constare quod sit crimen quia ista exceptio.

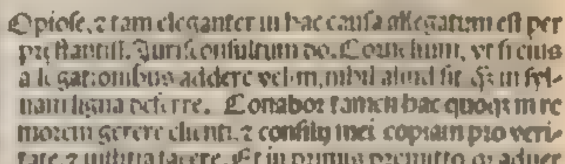


NOn comprehendi Joannem Antonium de Cazola in
cridis illustrissimi locum tenentis satis arbitror, & si
comprehenditur esse eximendum, & liberandum a di-
spositione dictarũ cridarum idq; pluribus rõnibus.
1 Prima, quia cride iubent bannitos discedere, que † di-
ctio bannitos, intelligitur ex crimine, & delicto.l.omne
delictum.ubi Bar.ff. de re milit. Bald.in rubr.C. qui accus.non pos-
sunt.sed iste non est bannitus ex aliquo facto, quod in ciuitate Placen-
tina transeat in nomen delicti: quia parint iudici, prout facere debuit.
l.non videtur.secunda.§.qui iussu.ff.de reg.iur. unde clausula subse-
quens intelligendo de bannitis a statu Mediolani, &c.recipit interpre
tationem secundum precedentia, quod sint banniti de facto, quod transeat
2 in nomen criminis etiam Placentie: quia † precedentia declarãt sub-
sequentia.l.si quis filiabus.ubi doctor.l.si seruus plurium.in fi.de leg.
j.& dictio illa banniti debet uniformiter accipi utrobique in loco.l.iam
hoc iure.ff.de vulg. Secunda ratio, quia dictio illa, banniti, videtur in-
telligenda ex delicto, quod ubique transeat in nomine delicti non autem,
quod Placentie non sit delictum prout in simili dicit Antonius de Butr.
& sequuntur alij in rubr.extra de consuetud. ubi in casu nostro conclu-
dit attendi debere forum patrie, non autem extraneum ubi habeatur
pro delicto: imo tali casu contra forenses concederetur restitutio in inte
grum, ut per eos. Tertia quia iste videtur casus mixtus: est enim ban-
nitus ex facto, quod Mediolani habitum fuit pro crimine, Placentie
3 vero existimata est opera laudabilis. unde † cride loquentes in casibus
simplicibus de bannitis Placentie, vel Mediolani non debent exten
di ad hunc casum mixtum.l.vim passam.§.prescriptione.ff.de adult.
4 l.Spadonem.§.quia cepit.ff.de excus.tut. imo in hoc casu † qualitas
patrie debet preferri tanquã potentior, tum quia est fauorabilior, & ten
dit ad absoluendum.l.si pupillus.ubi Bartol.ff.ad leg.Falcid. Bald.
in proemio ff.feud.tum etiam quia respicit causam naturalem.l.qui ha
5 bent.ubi Bart.ff.de tut. & † forum patrie, in qua quis habeat domici-
lium semper est preferendum iuxta gl.in clem.j.verb.subditos. de for.
compe.de qua per Fel.c.ij.extra de fo.cõpe. Quarta quia cum lis sit de
finibus inter istas cõitates & fiscos cride loquentes de bannitis a fisco
ipsarũ intelligũtur separatim, non de eo, quod inter ipsas vertitur in con-
trouersia.l.licet.§.si plures.de procur.l.iiij.§.qui cõcin.ff.si reg.& cõ-
consuluit Ant.de But.cõs.lxxvij.visis actis. Bal.cccix.in j.quidam re-
fert, & sequitur Soc.in l.Gallus.§.j.de liber.& posth.& similẽ decisionem
ponit Alex.in rubr.ff.sol matr.versi. sed quid est contra. ubi post Jo.
And.& alios veteres concludit, quod represalie concesse Bononiensibus
contra Perusinos non cõprehendunt ipsos Bononienses inter se, sed
separatim accipiunt, ergo idem de istis proclamationibus, est dicen, ut
non cõprehendant Placentinum a Mediolanensibus bannitũ ex fa-
cto, quod Placentie non sit crimen. Quinta, cride loquunt de bannitis a
statu Mediolani & sic de illis, in quos status Mediolani habebat iu-
risdictionẽ. unde non cõprehenditur iste qui nõ erat de tali iurisdictio-
ne.l.non videt.j.ubi Bar.in tit.ff.de iudic. & ibi Mod.facit quod di-
cunt doctor.de exceptione defectus iurisdictionis, que nunquã censetur
reiecta per gl.in clem.j.de re iud.de qua per Alex.in l.de pupillo.§.qui
6 opus.ff.de oper.nou.nunt.quia † statutum loquens de bannito intelligi
debet de eo, qui rite & legitime sit bannitus, sm Bal.in l.j.C.de penis.
Bal.& Sal in l.eũ, qui duas.C.de adul. Alex.lxxvij.in v.& faciũt que
habent in l.iiij.§.condẽnatum.ff.de re iud. Sexta ratio, quia si iste non
paruit cridis punitus est a pretore Placentino, ad quẽ ptinet iurisdi-
ctio in ciuem suum auth.qua in prouincia.C.ubi de crim.agi opor.quo
autem pretor Placentinus eum puniet, qui iussu suo operam, & auxilium
sibi tribuit in capiẽdis malefactoribus licet enim ille, qui iussit, functus
7 sit magistratu: tñ hic † successor iuris interpretatione censetur eadẽ per-
sona cum sit idem tribunal.l.proponebat.ff.de iudic. Non obstant,
8 que de nouo adducuntur contra Cazolã, & in primis quod † bannitus
ab aliqua ciuitate intelligit etiã bannitus a locis nouiter acquisitis, sm
Bar.Guliel.Cast.in d.l.si conuenerit.§.si nuda.ff.de pig.act. cũ con-
cord.per Marsi.consi.lxxxvj.in ij.respondeo hoc procedit, quando
loca deinde acqsita, sunt acquisita in accessionẽ ciuitatis, a qua isti sunt
banniti, & ita loquuntur doct.in d.§.si nuda. non si sit locus separatus
eque principalis, prout in casu nostro, & declarat Bald.in l.etiã.C.de
iur.dot. Secundo respõdeo hoc procedit, quando banniti ex delicto, quod
reputetur pro delicto ubique secus si in loco acquisito non sit delictum
sed lapus prout in casu nostro adiuuare iustitiã, seu iudicem de iussu ip-
sius: quia potius debet attendi specialis consuetudo illius loci nuper ac-
quisiti, sm Guliel.de Cun.in d.§.si nuda.refert Bal.in d.l.etiã. Ter-
tio respondeo, quod de iure cõi separate sunt iurisdictiones Placentie, &
Mediolani & quelibet censetur prouincia per se, ut est gl.in l.fin.C.de
prescript.long.temp. Bar.in extrauag.qui sint rebelles.verb. Lõbar-
die.& probatur in extrauag.de pace Constantie, ubi tanquam separate
ponantur, unde etiam, quod Placentie transierit de nouo sub iurisdictio-
ne Cesaris, tñ transiuit cum legibus suis: unde banniti in una ciuitate
possent stare in alia, sm Cin.in d.l.etiam.quem refert ibi Bal.& sequi-
tur Raph.Comens.in l.si ex toto.ff.de leg.j. nisi quatenus statuta pro-
hibeant, que loquuntur in bannitis ex delicto, quod sit delictum ubiq; nõ
autem quod in patria habeat pro non delicto, & preceptũ illustris Gu-
bernatoris non cõprehendit casum istum ex quo eũ remisit cognoscen
dum scdm terminos iuris. Quarto respondeo, quod cum esset controuer-
sia de finibus inter ipsas ciuitates non potest agi, nec possunt inquieta-
re, qui fauebant sue ciuitati, sed solum ipse Ciuitates principales inter
se, sm glo.in l.in rem.§.signum.ubi Bar.ff.de rei vendic. Bal.l.nõ co
minus.C.de accus.& consi.cccxiij.in j.cum similibus.& cum nunc utra-
que sit sub eadem iurisdictione cẽsetur aboliti tales processus, argum.
l.decernimus.C.de sacrosan.eccl.cum ibi not. ut sicut sublata est via fa
cti inter principales, ita etiam tollantur utrinque pene respectu eorum
qui fecerunt de mandato ipsorum sm Bar.l.non solum.§.si mandato.
ff.de iniur. Non obstat rursus, quod iste Cazola non videat audien-
dus, nisi primo se constituerit in carceribus, sicut videmus de quolibet
imputato de crimine capitali, qui tenetur se constituere, &c. respondeo,
quod aut loquimur de iure cõi aut secundum statuta, & quod utroque ca-
su non debet se constituere, de iure cõi est tex.in l.j.de cust.& exhib. reo-
rum. ubi dicitur, quod hoc Proconsul estimare debet pro criminis, qd
obiicitur, qualitate vel pro innocentia persone &c. quod est in casu no-
9 stro: cum id, † quod actum est, iussu magistratus in ciuitate Placentie
nullum crimen sit, imo laus adiuuare patriam.l.veluti.ff.de iust. & iur.
unde notoria est ibi seu in ea ciuitate eius, innocentia, secundum statu-
ta vero quis debet se constituere, quando est accusatus vel inquisitus
10 de aliquo crimine, &c.hic non est crimen, ut sepe dixi.& sic † non verifi-
cant verba statuti, ergo nec dispositio.l.iiij.§.toties.ff.de dam.infec.itẽ
statutũ non loquitur, quando quis principaliter agit, ut aboleat de cri
11 dis factis prout in casu nostro: † attendendus aũt maxime est modus
agẽdi, ut sit locus statuto gl.ij.q.vj.hoc quippe.l.j.ff.si mens.fals.mod.
12 Jas.l.ij.§.quod si in patris.ff.sol.matr.& † cum statutum loquatur de
crimine, oportet prius constare quod sit crimen: quia ista exceptio est im-
peditiua litis ingressus.l.si seruus.in fi.C.de his qui ad eccles.confug.&
quod per illum tex.not. Bart. post Jac. de Aretin.in l.nam postea.in
prin.ff.de iniur.l.si maritus sit in magistratu §.prescriptiones ff.ad
leg.Jul.de adult. Item statutum loquitur, quando proceditur corã iudice
criminali, qui tendit ad vindictam, sed qd nostra tractatur coram sena-
tore, qui solum cognoscit de articulo, an iste sit eximendus de generali-
tate cridarum, & ideo non videtur esse necessaria alia cõstitutio, & ex his
puto sufficienter esse responsum argumentis que in contrarium addu-
cebantur. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM VIII.

1 QVoties indicium tortura sufficiens immediate uertitur circa delictum probatur per unum testem omni exceptione maiorem.
2 Quoties indicium est a remotis requiritur quod saltem sint duo testes circa unumquodque delictum alias subijci qõnis reus nõ potest.

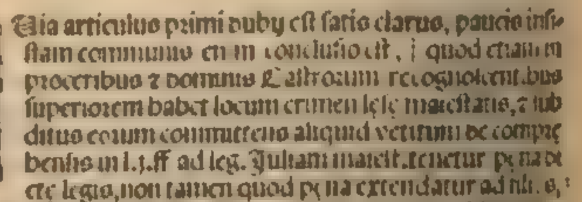
3 *In dubio verba minantis se facturum quod aliquis penitebit non debent sano modo intelligi per viam iustitiæ non autem per violentiam facti.*
4 *Socius criminis non facit indicium ad torturam.*
5 *Mandatarius executo delicto contra mandantem non facit indicium ad torturam.*
6 *Condemnatus criminaliter & non deponens de quo crimine debet fieri interpretatio quod fuerit de crimine infamiam irrogante.*
7 *Condemnatus de crimine infamiam irrogante est intestabilis.*
8 *Testis diminute loquens interpretatur ut non probet.*
9 *In dicto testis indefinita non æquipollet universali & quare.*
10 *In dubio verba testis contra producentem interpretantur.*
11 *Quæ non prosunt singula multa iuvant, quomodo intelligatur.*
12 *Fama insufficienter probata nullum facit indicium.*
13 *Contra nobilem non admittuntur testes viles & deplorati.*



Opiose, & tam eleganter in hac causa allegatum est per
præstantiss. Iurisconsultum do. Corneum, ut si eius
allegationibus addere velim, nihil aliud sit, quam in sylvam
ligna deferre. Conabor tamen hac quoque in re
morem gerere clienti, & consilij mei copiam pro veritate,
& iustitia facere. Et in primis præmitto, quod adversus
hunc spectabilem virum d. Mathiam Honerium nihil in processu
constat, de quo immediate indicium aliquod probetur: quia ipse non
interfuit verberationi illius scribæ, nec de hoc est imputatus. Rursus
etiam nemo interfuit prætenso mandato, nec aliquis est testis, qui de
hoc verbum faciat, scilicet, se audivisse, & præsentem fuisse, quando Honerius
mandavit quatuor illis sicarijs ut Calcium scribam fustibus admonerent:
apparet igitur in præsenti causa nihil agi de indicio immediato,
per quod possit Honerius quæstioni subijci. Sed omnis tractatus
est circa indicia remota, in quibus solet tradi communis doctrina,
1 quod † licet indicium sufficiens torturæ sufficiat probari per unum testem,
omni exceptione maiorem, tamen hoc est verum, quoties indicium
2 immediate vertitur circa delictum, si vero † indicium sit a remotis, requiritur
quod saltem sint duo testes circa unumquodque indicium, alias subijci
quæstioni reus non potest, secundum gl. in l. fi. C. fam. ercisc. ubi Bar. Bal.
& cæteri. & glo. in authen. de testam. imperfect. quam ibi ad hoc ponderat
Ang. & per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. & est opin. Canonizata
tam in scholis, quam in iudicijs quam omnes tenent in d. l. admonendi.
ut per Alex. consi. v. & consi. xvij. in j. clxxx. in ij. x. in iiij. & alibi sæpe.
Modo in casu nostro dicitur nullum indicium esse probatum per
duos testes. & primo respectu minarum, quas primo dicitur Honerius
intulisse, solus Bernardinus hospes seu caupo hoc dicit, quod cum sit indicium
remotum ipse non sufficit maxime cum minæ illæ non tenderent
3 ad fustigationem, sed solum, † quod faceret eum penitere, & quod non
conquereretur postea, &c. quæ verba debent sano modo intelligi per viam
iustitiæ, non autem per violentiam facti. glo. & doct. in l. j. C. de his, quibus
ut indign. per Iason in l. j. C. de seru. fugit. Et licet aliqui contradicant
tamen loquuntur quando constabat, quod delictum fuerat commissum
a servo, seu nuntio mandantis quod in casu nostro non constat. Secundo
non obstat, quod idem Bernardinus, & Seramocus dicant audivisse
a Mattheo Nicolen, quod de commissione Honeri verberaturi essent
Calcium. respondeo non debent isti duo facere maius indicium de re
extraiudicialiter confessa a Mattheo, quam si Mattheus ipse in iudicio
4 hoc dixisset, † clarum est autem, quod socius criminis non facit indicium
ad torturam, ut habetur in tract. malefic. Angel. in verb. fama publica.
5 nec † mandatarius, executo delicto contra mandantem, secundum Bal. quem
refert & sequitur Hippolyt. Marsyl. l. j. §. divus. ff. de quæstio. Tertio
non obstant quædam adminicula quæ videntur probari ex dictis Bernardini
& Seramoci: quia unico verbo respondeo illos testes nullam
fidem facere. Cum enim deponant de singularibus factis inducentibus
indicium remotum non faciunt aliquod indicium, ut supra dixi, maxime
quia contra istorum personas obstant multæ exceptiones. & contra
Seramocum obstat: quia ex primo dicto apparet, quod fuit conscius criminis
& explorator sicariorum, qui prætextu accendendi luminis ad petitionem
sicariorum exploravit, ubi esset Calcius. Contra vero Bernardinum
6 obstat: quia fatetur se fuisse alias † condemnatum, & non dicit de
quo crimine, unde fit interpretatio contra fiscum producentem, quod sit
7 de crimine irrogante infamiam per quod redditur † intestabilis iuxta l.
j. ff. de his, qui not. infam. & quæ habentur in cap. testimonium. extra de
8 testib. ubi † enim testis diminute loquitur fit interpretatio ut non probet.
iuxta gl. in l. Lucius. ubi Iacob. Butrig. & Bald. ff. de his, qui not.
9 infam. qua ratione † in dicto testis indefinita non æquipollet universali:
quia fit interpretatio ut non probet, secundum Abb. in ca. auditis. extra de
10 præscript. ubi Feli. multa aggregat. & facit regula generalis, † quod in dubio
verba testis interpretantur contra producentem. c. in præsentia. extra
de probat. l. non hoc. C. unde legit. Et hoc maxime est dicendum in
istis, qui sunt varij & viles personæ, ut eleganter fuit deductum per do.
11 Advocatum. Quarto non obstat regula, quod † quæ non prosunt singula
multa iuvant: adeo, ut videantur illæ coniecturæ coniungendæ. l. ij. §.
j. de excus. tut. c. de testibus. extra de testib. Areti. consil. xiij. incip. viso
diligenter versic. præterea in favorem matrimonij. Dec. consi. clxiij. quia
respondeo illa argum. quæ singula faciunt semiplenam probationem coniungantur.
secundum Bar. in l. j. §. ijdem Cornelio Felici. in fi. ff. de quæst. secus,
si singula non faciant semiplenam, ut per Alex. consi. xiij. in j. xxiiij.
in ij. Sed in casu nostro, cum isti deponant de indicio remoto singuli
non faciunt semiplenam: ut supra est dictum, ideo non potest dici quod
debeant coniungi de quo etiam per Ripam in d. l. admonendi. Quinto
non obstat, quod fiscus noluerit probare famam publicam: quia (ut re-
12 cte fuit allegatum) dicta † fama non fuit sufficienter probata, unde non
facit indicium aliquod ut per Bar. & Hippolyt. in l. de minore. §. plurimum.
ff. de quæstio. per docto. in cap. veniens. de testib. Fulg. consilio
cxxxvi. Et in omnem casum ex parte Honeri probata est fama contraria
per quam eliditur probatio fisci iuxta doctor. in d. c. veniens. Ultimo
13 non omitto, quod cum iste Honerius † sit nobilis, & Capitaneus
& persona egregia, non debent contra istum admitti isti testes viles & deplorati,
sed servanda forma, de qua in cap. qualiter & quando. secundo.
extra de accusat. ubi contra iudices & magistratus requirantur evidentiora
indicia quia dum servant officium suum frequenter contingit eos
in odium multorum incurrere, & insidias pati & criminationes falsas
adversus eos inferri, quod profecto videtur mihi adversus hunc nobilem
esse factum, & ideo concludo partes dominorum iudicum esse in non procedendo
contra eum ad ulteriora sed potius liberando. Et hæc omnia
salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. IX.

1 *Crimen læsæ maiestatis habet locum in proceribus & dominis Castrorum recognoscentibus superiorem & eorum subditus committens aliquid vetitum de comprehensis in l. 1. ff. ad l. Iul. maiestatis tenetur pœna d. l. non tamen extenditur ad filios.*
2 *L. quisquis ad l. Iul. maiestatis declar.*
3 *Domini Castrorum licet recognoscant superiorem possunt tamen in locis sibi subiectis statuta condere.*
4 *In statutis punientibus delicta semper fit interpretatio ut ea locum non habeant nisi actu consumato.*
5 *Crimina atrocissima non puniuntur nisi delictum sit consumatum.*
6 *Omnis pœna quæ imponitur pro violentia requirit factum consumatum.*
7 *Conspiratio & coadunatio armatorum causa occidendi dominum & eius agnatos est crimen atrocius.*
8 *In atrocioribus iure communi conatus quamvis sine effectu eadem pœna punitur.*
9 *In simonia punitur conatus in detestationem criminis.*
10 *Monachi qui conati fuerunt dare venenum Abbati debent plene puniri licet conatus non habuerit effectum.*
11 *In crimine læsæ maiestatis solus conatus punitur.*
12 *Congregatio facta ad finem occidendi dominum dicitur liga & conspiratio.*
13 *Verbum tractare quid importet.*
14 *Tractatus differt ab effectu.*
15 *Quando lex punit consulentem habet locum pœna etiam si effectus non sit secutus.*
16 *A verbis legis nephas est recedere.*
17 *Consuetudo requirens consumationem delicti non habet locum in crimine læsæ maiestatis.*



Via articulus primi dubij est satis clarus, paucis insistam
communis enim conclusio est, † quod etiam in
1 proceribus & dominis Castrorum recognoscentibus
superiorem habet locum crimen læsæ maiestatis, & subditus
eorum committens aliquid vetitum de comprehensis
in l. j. ff. ad leg. Iuliam maiest. tenetur pœna dictæ
legis, non tamen quod pœna extendatur ad filios,
2 secundum l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. quia illa lex † solum procedit
quando committitur contra eum principem, qui non recognoscat
superiorem, sed salva dispositione dictæ legis crimen læsæ maiestatis
committitur per subditum erga quoscunque proceres seu dominos
Castror. in secundum Martin. de Laude in tract. de crimine læsæ maiestat.
cap. primo allegat Albericum in dicta l. quisquis. & sentit Bart.
in extravag. ad reprimendum verb. rebelles. Nec est dubitandum,
3 quin † tales possint condere statuta, in loco sibi subiecto ut firmant
doctores post Barto. in lege qui ita in princ. ff. de verborum obligat. &
per Dec. in consil. lxiij. ubi loquitur de decreto condito adversus eos,
qui conspirant contra salutem principis sui, nec est dubitandum, quin
valeat. Sed difficultatem in casu nostro, facit quia iste reus captus
confessus est quidem tractatum, sed subiecit se penitentia ductum noluisse
delictum perficere, & complices dimisisse: videretur enim in casu
4 nostro excusandus. Primo quia † in statutis punientibus delicta
semper fit interpretatio ut ea locum non habeant nisi actu consummato,
secundum Bar. in l. j. ff. ad leg. Corneliam de Sicar. & Bald. in l. &
si certus sit percussor. §. si appetitus. ff. ad Syllan. cum concordan. per
5 Alex. consi. xv. in j. videturque procedere hæc conclusio etiam † in criminibus
atrocissimis ut non puniantur, nisi delictum sit consummatum,
secundum Felin. in tract. quando conatus puniatur. Firmia. in repert. verb.
venenatio, ubi dicit se ita pluries iudicasse. Confirmatur hæc sententia,
quia (ut præsupponitur in facto) iste dimisit complices antequam
devenirent ad aliquem actum & reus videtur stetisse in quodam præambulo
tantum, unde succedit notabilis decisio Baldi in disputatione sua
incipien. accusatus de vi turbativa in fi. ubi dicit quod si statutum disponat
quod nemo audeat, aut præsumat accedere ad aliquam, ecclesiam capiendam
quocunque titulo vel causa, &c. modo quidam cum armatis accessit
usque prope ecclesiam: & audito quod adversarij sui erant fortiores metu
retrocessit, respondit quod si in ecclesiam, vel in cohærentiam eius est

ingressus

6 ingressus punitur pena statuti alias non: quia † omnis pena quę im-
ponitur pro violentia requirit factum consummatum vt not. ff. quod me-
tus causa. l. sed & partus. §. fi. & ideo intelligitur de accessu facto in rem
ipsam rem, vel coniunctam ipsi rei: quia illi euadit, sed non iuit. l. arbori
bus. §. de illo. de vsusfr. vbi Bal. hanc & decisioné refert, & sequitur Ale.
in l. qui ea mente. de furt. in apposit. Fel. in d. tract. Sed tamen prę-
dictis non obstantibus, puto istú reum incidisse in crimen lęsę maiesta-
tis siue ad ius commune respiciamus, siue statuta dicti oppidi. Cum
7 enim † comparatio & coadunatio armatorum causa occidendi dominú,
& eius agnatos sit crimen atrocius. d. l. j. sequitur conclusio de iure com
8 muni † quod in atrocioribus conatus, quamuis sine effectu eadem pę-
na punitur. l. is, qui cum telo. C. de sicar. l. si quis non dicam rapere. C.
de episc. & cler. vbi Cyn. Bal. & cęteri c. j. cú glo. extra de pręsumpt. vbi
9 Abb. & Fel sicut videmus † in simonia, in qua punitur conatus in dete
stationem criminis, secundum gloss. in can. nullus episcopus. j. q. j. licet
sola voluntas non puniatur. c. consulere cum gloss. ij. de simon. & idem
10 videmus in veneno. vnde dicit Bar. in l. j. ff. de parricid. quod † monachi
qui conati fuerunt dare venenuz Abbati S. Petri debebant plene pu-
niri licet conatus non habuerit effectum, vt probatur per tex. in d. l. j. &
not. Bar. & Salic. in l. j. C. de malefi. & mathemat. Angel. Areti. & Au-
gust. de Arim. in tract. malefi. verb. vestem celestem abstulit. sequitur
Fel. in d. c. j. in v. fallen. de pręsump. quicquid dixerit Ang. in l. j. §. fit
11 iniuria. de varijs, & extraord. crimin. vnde idem dicendum † in crimi-
ne lęsę maiestatis, vt conatus solus puniatur, sm Dominic. de sancto
Gemin. in c. pro humani. §. fi. de homicid. in vj. post glo. ibi & Card. in
clem. pastoralis. in princip. xv. q. de sentent. & re iudic. Idem quoq;
est dicendum & fortius sm statuta dicti oppidi primo per statutú sub ti
tulo de pęna facientis ligam, &c. vbi dicitur quod faciens ligam in coniura-
tionem, & conspirationem pęna capitis puniatur, nec dubium est, quin
12 ista † congregatio facta ad finem occidendi dominum dicatur liga, &
conspiratio. c. vnico. §. conuenticula. de pac. iuram. firman. in feud. & xj.
q. j. can. coniurationum. & seq. Item per aliud statutum quicunq;
tractasset, seu in futurum tractauerit, vel ordinauerit aliquam proditio
nem de dominio prędictis condemnetur in amissione personę, & bono-
13 rum, &c. quod † verbum, tractasset, & tractauerit verificatur etiam non
14 sequuto effectu: quia † tractatus differt ab effectu. l. fin. §. fi. C. de iure
del. & quod ibi not. Alberic. de Rosa. vbi pro hoc etiam allegat tex. in l.
& si amicis quis domum. ibi conuenire ad tractandum. ff. de adult. c. cum
dum. de rebus eccles. non alien. & ibi per Archid. in vj. per doctor. in l.
ita stipulatus. de verb. oblig. Nec obstant allegata in contrarium: quia
procedunt in statuto loquente per verbum effectus puta si quis occi-
derit. Cum enim statuta debeant proprie intelligi non comprehen-
ditur conatus, sed quęstio nostra est in statuto loquente per verbum co
natus, si tractauerit, si conspirauerit, & quę verba verificantur etiam,
non consummato delicto sm Alberic. de Rosa. in d. l. fin. §. fin. & in d.
l. & si amicis. & in tracta. statutorum. iij. parte. q. lxxiiij. & facit doctrina
15 Salic. in l. vnica. in j. q. C. de rapt. virg. vbi † quando lex punit consu-
16 lentem habet locum pęna etiá si effectus non sit sequutus, † non enim
fas est recedere a verbis legis. Refert, & sequitur Dec. in c. j. de offic.
deleg. Et in hoc statutum est conforme iuri communi, vnde non po-
test dici ius commune esse sublatum per contrariam consuetudinem, ex
quo hęc consuetudo tollitur per statutum de quo per Bart. in l. j. ff. vi
bon. rapt. Abb. & Can. in c. de causis. extra de off. deleg. Et etiam di
17 cta † consuetudo requirens consummationem delicti non habet locuz
in crimine lęsę maiestatis vt specialiter dicit Bald. & Ange. in l. j. §. hęc
verba. ff. quod quisq; iur. refert, & sequitur Aug. de Areti. in tract. ma-
leficiorum. in verb. & ex interuallo. circa finem. Et etiam si habet lo-
cum non esset obseruanda in casu nostro, in quo proponitur, quod iste
iam erat legitime bannitus de hoc crimine, cum clausula quod si perue
niret in manus iustitię, quod vltimo supplicio afficeretur, vnde eo ca-
pto sumendum est supplicium, sm l. mathemat. cos. C. de ep. aud.
& quod not. Lud. Rom. sing. cccclxviij. incip. scis, quod relegati. de quo
per Bar. in l. diuus. ff. de cust. reorum. Alex. cósi. cxvj. in ij. vol. & est ve
ra opinio, quando lege municipali talis facultas, tribuitur iudici, vt quia
statutum habeat tales pro conuictis vt ibi per eos. Et ita mihi vide
tur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. X.

1 *Officialis Syndicatur ex delicto seu de commissis per eum dolo vel culpa in magistratu.*

2 *Causa delicti tractatur in loco ubi commissum est.*

3 *Iurisdictio cohęret territorio.*

4 *Quando unum est officium tantum licet prorogatum unicum est tempus totius rationis redden.*

5 *Syndicator est iudex specialiter delegatus & nihil amplius potest nisi quatenus probet sibi esse mandatum.*

6 *Mulctę condemnationes & pęnę dicuntur esse de regalibus.*

7 *In simplici in feudatione non ueniunt regalia nisi specialiter de ijs sit actum.*

8 *Vtilitas condemnationis pertinet primo domino s. qui erat dominium tempore delicti non autem ad successorem.*

9 *Syndicator non potest syndicare de eo quod est gestum ante uel post officium.*

10 *Ambitiosa decreta non ualent & regulariter non possunt decuriones donare & si opponunt aliquam causam quę sit ficta & colorata nihilominus decretum potest rescindi.*

11 *Tutor potest donare.*

12 *Pręlatus propter qualitatem personę potest donare & remunerare benefacientes.*

13 *Qui commodum consequuntur debent ad expensas contribuere.*

14 *Vicini uniuersitatis non debent admitti ad testificandum pro uniuersitate contra officium.*

15 *Contra existimationem & honorem officialis non debent admitti nisi testes omni exceptione maiores.*



Syndicatus in hac causa domini Ioannis Stepha
ni de quatuor articulis principaliter dubitari
contingit. Primum dubium est nunquid iu-
dex deputatus per illustrem dominuz Sfortiam
possit eum Syndicare de gestis ante infeudatio-
nem: & videretur prima fronte dicendum quod
1 sic, quia † officialis syndicatur ex delicto, seu de
commissis per eum dolo, vel culpa in magistra-
tu. l. fi. C. de pen. iud. instit. de obligation. ex quasi malef. in prin. l. iij. &
2 iiij. ff. ad leg. Iul. repet. † Causam autem delicti tractatur in loco vbi
3 commissum est autben. quę in prouincia. C. vbi de crim. agi opor. † co-
hęretq; iurisdictio ipsa territorio, sm Bart. in l. j. de iurisd. om. iud. vn-
de merito ibi vno iudicio videtur terminanda. l. j. §. necessitatez. C. vt
omn. tam ciui. & facit quod not. Bal. in l. obseruare. §. proficisci. q. xix.
4 ff. de offic. pro consi. & leg. vbi † quando vnum est officium tantum licet
prorogatum, vnicum est tempus totius rationis reddendę. argumen. l.
ideoq;. ff. ad Carbon. & ideo vno iudicio talis Syndicatus debet expe
diri. Confirmatur, quia mutatio domini facta per infeudationem
non videtur alterasse iurisdictionem illius, quin eadez permanserit per
ea, quę habentur in l. more. ff. de iurisd. omn. iud. vnde vno iudicio vide
tur Syndicatus iste esse expediendus. Sed tamen videretur contra
5 rium dicendum. Cum enim iste † iudex Syndicator sit iudex dele-
gatus specialiter ad hanc causam, vt in simili per Bartol. in l. fina. in
fin. C. vbi & apud quem talis delegatio stricte intelligitur vt nihil possit
nisi quatenus probet sibi esse mandatum. c. cum in iure. ca. P. & G. de
off. deleg. vnde non videtur, quod possit procedere contra istum officialem
pro eo tempore, quo iurisdictio ad delegantez non pertinebat. Confir
6 matur quia † mulctę & condemnationes, & pęnę Syndicatus dicuntur
esse de regalibus, vt est textus in c. j. in verb. mulctarum, pęnarumq; có-
7 pendia, quę sint regal. in vsibus feud. constat autem † in simplici infeu-
datione non venire regalia nisi specialiter de ijs sit actum, vt dicunt ibi
And. de Iser. Bald. & cęteri doctor. & per Paul. de Castr. consi. lxiij.
quod dictus reditus. lib. j. Lud. Rom. cclxxj. vis tota Dec. cxcvij. cum
similib. Ad idem facit quod not. Cyn. quem refert Bal. in l. fi. quęst.
8 vij. ff. de iurisd. omn. iud. vbi format quęstionem ad quem † pertineat
vtilitas condemnationis an ad eum qui erat dominus tempore delicti
an ad successorem. & concludit, quod vtilitas applicatur primo domino: quia
per delictum statim quęsitum erat ei ius per textum. in l. is, qui in pu-
teum. §. si postea. ff. quod vi aut clam. & quę habentur in l. diuortio.
§. si vir. ff. solu. matrim. vbi Alex attestatur hanc esse communez opin.
9 & idem Alex. consi. vj. lib. iij. Pro hoc etiam facit, quia † Syndica-
tor non potest Syndicare de eo, quod est gestum ante vel post officium.
l. ex hoc edicto. in princi. vbi Bald. ff. naut. stab. arg. l. nó distinguemus
§. item si quis Romę ff. de arb. tr. l. Senatusconsulto. ff. de offic. pręsid.
quantum vero ad delegantem istud dicitur gestum ante officium: quia
non videtur, quod debeat ipse inquirere de gestis eius temporis, quod ad
se non pertinuit. Et hęc maxime est dicendum per rationem text. in
c. cattam quę. in fin. extra de iud. ne si iste iudex procederet possit reue
rendissimus Cardinalis iterum hoc nomine eum inquietare. Cum
non appareat tale ius ab eo translatum per infeudationem: & ideo con-
cludo, quod nisi ex verbis inuestiturę feudalis appareat hoc ius esse trans-
latum in illustrem d. Sfortiam non debet d. Ioan. Stephanus pro eo
tempore molestari vigore istius commissionis. Secundum dubium
est, quia communitas dictarum villarum auxit stipendiú domino Ioã.
Stephano libras xvj. singulis mensibus, an possint dictas pecunias re-
petere. In quo articulo satis mihi videtur, quod Syndicator non ha
beat se intromittere: cum ad eum pertineat inquisitio duntaxat delicto
rum quę dolo vel culpa, vel per barattariam sint ab ipso officiali gesta se
cundum Bald. in d. l. obseruare. §. proficisci quęst. ij. & q. xv. hic autem
nihil potest imputari domino Ioanni Stephano: cum illud salarium
fuerit auctum de consensu consilij generalis, etiam ipso absent. vnde ni-
10 hil videtur posse ei adscribi. Nec obstat, quod † ambitiosa decreta
non valent, & regulariter non possunt decuriones donare, & si apponunt
aliquam causam, quę sit ficta & colorata nihilominus decretum debet re
scindi. l. ambitiosa. ff. de decr. ab ord. fac. vbi Bar. respódeo quod istud
potuit consilium facere tale augmentum ex iusta causa propter qualita
tem personę d. Ioann. Stephani si erat dignus maiore stipendio. arg.
11 l. diuus. §. fina. de bon. damn. quia idem videmus in † tutore, qui po-
test donare. l. cum in plures. §. pen. de administr. tut. l. tutor. sm digni-
12 tatem in j. co. tit. Et idem ét traditum est † in prelato, qui pp qualitaté
psonę potest donare & remunerare bñfaciétes. l. iubemus. §. sciétes. & ibi
nota. C. de sacrosanct. eccles. vnde non est dubitandum quin idem sit
dicendum de consilio decurionum, sm Bart. in d. l. ambitiosa. & consul
uit Alexand. consi. cix. in ij. vol. & consil. xlij. in iiij. Tertium dubiuz
est quia dominus Ioannes Stephanus quandoque extra dictam val-
lem profectus est pro vtilitate ipsorum incolarum & ipsi ei soluerunt
pro expensis & laboribus aliquas quantitates pecuniarum, an possint
pas repetere, hęc quęstio mihi videtur nullam habere dubitationem:
cum enim pro comm. negotijs fuerit. nulla sint ratio cur non deberent
ei satisfacere. l. quę vtiliter. ff. de neg. gest. vnde si soluerint nulla est causa

13 cur debeant repetere: quia † qui commodum consequenter debent cō
tribuere ad expensas. l. fin. C. de bon. auct. iud. possid. & quod habetur
in leg. ex parte, in princ. ff. fam. ercisc. ubi Albert. & docto. Ultimum
14 dubium, † nunquid vicini de dicta universitate possint admitti ad te-
stimonium pro universitate contra ipsum officialem? & videretur dicen-
15 dum, quod non, cum ista sit causa gravis & ardua in qua agitur de † exi-
stimatione & honore ipsius officialis, unde non deberent admitti, nisi
testes omni exceptione maiores, secundum Archidia. xij. quæstione. ij.
super Anton. de Butr. in c. in super. de testibus. Alex. xlij. in iiij. Et
quia isti sentirent commodum bursale: quia pecunia sicut fuit exacta,
ita esset eis restituenda, sm Bal. & Salic. in l. parentes. in fin. C. de te-
stibus. doctor. in l. nullus ff. eod. in l. sed si hac. §. qui manumittitur. de
in ius voc. per Alex. consi. lxviij. in ij. cum similibus. concludunt tamen
doctores, quod eorum fides posset suppleri per numerū iuxta gloss. in l. iij.
verb. numerus. ff. de testibus. & Alex. locis supra allegatis. Et ita mi
hi videtur salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XI.

1 Coitus cum meretrice est permissus & nullam prorsus meretur pœnam.
2 Nulla est lex quæ prohibeat Iudeis accessum ad meretricem christianam vel econtra.
3 Coitus cum iudeis punibilis pecunialiter.
4 In delictis non succurritur minori xviij. annis beneficio ætatis.
5 Quando res in speciem non est illicita sicut succurritur ignoranti ita et.
6 Qui adit meretricem non dicitur dare operam rei illicitæ sed permissæ.
7 Probabilis est ignorantia eius qui meretricem credit non esse baptizatam cum sit in perpetuo peccato & contra ea quotidie faciat quæ per baptismum uelantur.
8 Onus probandi quod meretrix sit christiana etiam quod Iudeus sciuerit ipsam esse christianam pertinet ad fiscum.
9 Per coitum iudei cum Christiana fit iniuria duobus sacramentis uel baptismo & matrimonio.
10 Sicut quis ligatur statutis ita etiam de ijs participat quæ in eius fauorem inducuntur.



Opera mea minime vt necessaria in præsenti casu in quo tā
copiose, & eleganter allegatū est, scribaz tamen pauca:
quia coraz doctissimo iudice res agitur. Et præmit
1 to, quod iure nostro † coitus cuz meretrice est permissus, &
nullius prorsus pœnam meretur. l. verū. ff. de furt. l. iij.
in princ. de cōd. ob. tur. caus. nec hoc in re reperitur in
2 iure aliqua distinctio personarum: & † nulla est lex quæ prohibeat Iu-
deis accessum ad meretricem Christianā, vel contra imo olim meretri-
ces dabant omnibus accedentibus iuxta illud Martialis. Das Cat-
tis, das Germanis, das &c. Nec recusat owium fugis inguina Iudæo-
rum, & quæ sequuntur & ita consuluit dominus Dynus de Pistoria,
quē refert Ioan. Baptista de sancto Severino in l. omnes populi. ver.
vij. de iust. & iur. & sentit Alex. cons. xiij. in vij. Et ista opinio iudicio
meo est vera secundum leges nostras, quæ (vt dixi) non distinguunt. Do
3 ctores † tamen videntur magis communiter sentire quod si puniendus
pœna pecuniaria arbitrio iudicis reprobantqz exemplum iudicis Ari-
monensis qui iussit amputari virilia prout etiaz ego reprobavi lib. vij.
Parergon. & ita tenuit Old. consi suo vlt. Andr. Siculus. Cons. lxij.
in iij. Alex. xxx. in vj. Con. cxiij. in j. Dec. c. consuluit. ij. de appellat.
& l. j. nu. 23. C. de ser. fug. cum similibus. Et istud maxime est dicen-
4 dum in minore. xviij. annis, prout est casus noster: quia † licet tali non
succurratur beneficio ætatis in delictis. l. auxiliuz. de minoribus. tamen
hoc est verum qñ daret operā rei illicitæ puta adulterio vel stupro, qñ ve
ro res in speciē non est illicita sicut succurrit ignorāti, ita & ætati. l. si adul
5 terū. §. fratres. cum sequent. ff. de adult. vbi glo. & Bart. qui aūt † adit
Meretricem non dicitur dare operaz rei illicitæ sed permissæ, sm Sa-
lic. in l. quæ adulterium. C. de adult. & ideo videretur omnino huic esse
succurrendūz qui potuit credere non subesse aliquam prohibitionem,
6 & † probabilis est ignorantia eius, qui meretricem credit non esse bapti
zatam, cum sit in perpetuo peccato, & contra ea quotidie faciat, quæ
per baptismum vetantur. argument. not. in l. Paulus respondit. ff. res
7 rat. hab. & † onus probādi quod hæc sit Christiana & quod Iudeus sciret
pertinet ad fiscum, secundum Ioann. Andr. & alios. in capit. primo. de
homicid. lib. sexto. Decius consi. clxxxix. nec in responsione inquisitio
nis dicitur quod nec ipsi Iudei scirent eas esse Christianas. Quæ sen
tentia præsertim est observanda in hac civitate, in qua vigent statuta im
ponentia levem pœnam pecuniariam pro istis peccatis carnis, quando
fiunt ex consensu, & talia statuta sunt servanda etiam inter Iudæos ma
xime istū originariū huius civitatis, vt consulunt Andr. Sicu. d. cō. lx. ij.
& Ale. d. cōs. xiij. qui consuluerunt fere in terminis nostris, & copiose est al
legatum per dominum advocatum. Nec obstant quæ subtiliter in con-
8 trarium fuerunt per dominum Iudicem allegata, in primis † quod ex
tali coitu cum Christiana fiat iniuria duobus sacramentis, secundum
Paulum de Grilandis lib. ij. c. xij. videlicet baptismo, & matrimonio
xxviij. q. j. cap. cave. cum sequent. Respondeo ista illa loquuntur in
Iudæo ducente Christianam in vxorem, quo casu magis deliquit hic
Iudeus, vt dicit Oldr. in d. consi. & fatentur omnes. & ita etiam loqui-
tur Paulus in dicto tractatu, nec ideo quomodo possit cum meretrice
habere locum talis iniuria: cum non iniuriæ faciendæ, sed libidinis cau-
sa adeatur vt dicitur in d. l. verum. In matrimonio vero offenditur
etiam baptismus: quia per matrimonius efficiuntur duo in carne vna,
& sic vna caro haberet baptismum & non haberet, quod secus in fornica
catione simplici. Non obstat, quod ipse Paulus tenet hanc opinionem al
legans ita tenere do. fores. respondeo, hoc esse falsum, & neminem do-
ctorem loqui in coitu cum meretrice sed in stupro, vel adulterio, quæ
alias sunt punibilia, & Roma. consi. clv. quez ipse allegat nihil dicit, nec
Ioan. Cal. in consi. xij. de for. compe. imo fortius nec glo. in c. nonnul-
lis. in fin. est de Iudæ. verb. animadversionis. loquitur de pœna arbi-
traria respectu illius delicti, sed solum respectu blasphemantis & con-
temnentis Deum, prout eam declarat Io. Andr. Hostien. Abb. ibi &
ita etiam est intelligendus Felin. ibi dum allegat consiliuz Antonij de
Butr. quod tamen non reperitur. Non obstat, quod statuentes non vi-
dentur cogitasse de relevandis Iudæis iuxta glo. in l. tale pactum. ff. de
pact. cum ibi notatis. respondeo intelliguntur statuisse respectu omniū
qui ligantur statuto suo secundum notata in l. cunctos populos. C. de
summ. trin. & consequenter etiaz respectu Iudæorum qui subijciuntur vt
9 diffuse per Alex. & Barb. in dictis consilijs. † sicut enim ligantur sta-
tutis ita etiam participant de ijs, quæ in eorum favorem inducuntur. l.
secundum naturam. ff. de reg. iur. Ferrariæ. Et hæc mihi videntur sal
vo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XII.

1 Mulier admittitur ad accusandum ubi suam uel suorum iniuriam prosequitur.
2 Accusatus non debet admitti ad recusandum & quomodo intelligatur.
3 Reaccusatio permittitur indistincte quando crimina sunt connexa.
4 Pares attestationes ueritatem incertam reddunt.
5 A sententia interlocutoria habente uim diffinitiue appellari potest.
6 Statutum prohibens appellationem a sententia uel interlocutoria non debet intelligi de interlocutoria mixta habente uim diffinitiue.
7 Dictio dicta relationem facit ad præcedentia.
8 Dictio causa intelligi debet a contestatione litis usque ad sententiam.



Rogatus vt breviter dicam quid sentiam super infra-
scriptis duobus articulis, non existimavi id munus
detrectandum: quamvis alias sim occupatissimus.
Primo quæritur, nunquid accusatio testium ad-
versarij de falso producta nomine dominæ Angelæ sit
1 admittenda in quo puncto puto, quod sic: quia † etiam mu
lier admittitur ad accusandum, vbi suam vel suorū iniuriam prosequi-
tur. l. de crimine. C. qui accus. non possunt. vnde cum isti testes propo-
nuntur falso in eius damnum & iniurias deposuisse debet procedere ac-
cusatio. Sicut iudex, non obstante hac oppositione, admisit accusatio-
nem dominæ Eleonoræ. l. j. ff. quod quisque iur. Non obstat, quod dicta
2 do. Angela videatur † accusata. vnde non debet admitti ad reaccusan-
dum. l. is qui reus ff. de publ. c. iud. quia respōdetur multis modis. Pri
mo quia regula loquitur, quando accusatus reaccusat accusatorem, sed
isti testes, de quibus agitur non sunt accusatores. Nec quidem is, qui
eos producit ex sola intimatione, si ita putat interesse, &c. propter hoc
esset accusator iuxta glo. in l. ea quidem. in glo. fi. C. si mancip. fuer. ali.
& quæ habentur in l. de pupillo. §. servis. de oper. nou. nunt. Secundo
respondetur, quod suprascripta regula non procedit, quādo quis suas,
vel suorum iniurias prosequitur. l. neganda. C. qui accus. non possunt.
prout in casu nostro. Tertio non procedit quando reaccusatio fit ad fi-
nem, vt effectus primæ accusationis differatur puta ne interim testes
do. Angelæ molestentur, sm Bart. in d. l. si is, qui reus. versic. ij. oppo
3 nit. Quarto dicitur, quod † quando crimina sunt cōnexa indistincte pro-
mittitur reaccusatio, sm glo. in l. j. in glos. magna. in fin. C. vnde vi. se-
quitur Bart. in d. l. is, qui reus. Multo magis in casu nostro, quando
vnum & idem factum est vt cognoscentur vtrius partis testes sint veri,
4 vel falsi: cuz alioquin propter † pares attestationes veritas sit incerta.
l. qui iurasse §. fin. vbi Alexan. de iureiu. Secundo quæritur nunquid
a sententia iudicis, qui pronuntiavit accusationem productam pro par
te do. Angelæ non esse admittendam, possit appellari. Et certum est, quod
5 de iure cōi potest. l. etiam. C. de appell. Cum ista † sit interlocutoria ha-
bens vim diffinitivæ, sm Bald. in l. præses ad fin. C. de senten. & quod
not. glos. in l. intra vtile. de minorib. Bal. l. ij. C. de epis. audien. Cor.
6 consi. xiij lib. iij. Mod. rubr. ff. de re iud. vnde † statutum prohibens
appellationem a sententia, vel interlocutoria, non debet intelligi de hac
mixta, per ea quæ not. Bart. & post eum alij. in l. Zenta. ff. de accusatio.
Bald. l. vnica. de offic. præfect. præt. Abb. in ca. pastoralis. de appellat.
Et hoc maxime est dicendum, quia verba statuti nō conveniunt casui no
stro dum dicitur, quod non possit appellari ab aliqua interlocutione, vel
7 gravamine in dicta causa falsitatis, pondero dictionem † dicta, quæ re-
fertur ad præcedentia in statuto, vt dicit Aretin. consil. xlij. consil. xxij.
Curt. consi. ij. lxxv. statutum autem per totum loquitur de causa falsita
tis instructa, & in qua nomen rei sit receptum inter reos, non autem de
8 illo primo actu, excludente a lite. Item pondero dictionez, † causa quæ
accipitur a contestatione litis vsque ad sententiam. l. qui cum maior. §.
accusasse. de bonis liber. Bald. Salic. Rim. in l. causas. C. de transact.
ergo non potest intelligi statutum de illo primo actu exclusivo princi-
pij causæ. Fortius dico, quod cum ex processu dicta mulier sit reiecta sub
prætextu reaccusationis: quia prior accusatio dominæ Eleonoræ fuit ei in-
timata, vnde dictæ dominæ Angelæ noceret, sm doctrinam Bartoli in
l. si testam. nullum. ff. de petit. hæredit. & quæ habētur in l. Lucius. de ijs,
quæ not. infa. si ista sententia transiret in iudicatum posset adhuc domi
na Angela accusare dictos testes dūmodo non intimaret accusationez
parti,

parti, tunc enim ipsi parti nihil noceret, fm Bartolum in d. l. si testamē tum. vnde cessaret qualitas super qua fundatur sententia merito omissa dicta qualitate nō obstaret exceptio rei iudicatę. l. denūtiasse. vers. quid tamen. vbi Bart. ff. de adult. l. habebat. in princip. ff. de instito. act. Et ita mihi videretur, saluo tamen semper saniore iudicio,

SVMMAE RERVM XIII.

1 *IN criminibus duntaxat agitur in loco commissi delicti uel in loco ubi reus habet domic lium.*

2 *Locus delicti adeo attendendus est quod si Reus esset in foro domicilij condemnatus remitten. ad iudicem loci delicti ut in eo foro puniretur.*

3 *Non licet de eodem crimine quenquam bis inquietare.*

4 *Qui habet plura domicilia conueniri debet in domicilio principaliori.*

5 *Ad eum Principem cui facta est iniuria pertinet etiam Criminis executio.*

6 *Lex domino non tribuit iurisdictionem in Vasallum alias non subditum nisi respectu feudi.*

7 *Morbus sonticus excusat quem ne personaliter in ius uenire teneatur & procedit in ciuilibus & in criminalibus.*

8 *Vasallus non potest puniri aut mulctari feudo nisi cessauerit dolo aut culpa.*

9 *Iudex nunquam potest ad mulctam uenire nisi contra contumacem.*

10 *Contumacia arguit dolum uerum uel præsumptum a quo quis ex quacunque causa facile excusatur.*

11 *Aegritudo probata per attestatio nem duorum medicorum tanquam præsumptiua est sufficiens in materia consilij.*

12 *In omni parte processus etiam publicatis testibus nunquam deneganda est probatio quæ offertur iudicibus ut ueniant in rem præsentem ut oculis suis subiciantur.*

13 *Citatio per edictum & tubicinem non ualet secundum magis communem opinionem.*

14 *Non possunt iudices iura de nouo condere & statuere quod talis citatio quæ non est iuridica pro iuridica babeatur.*



ROgatus in pręsenti casu, vt sententiam meam dicā breuiter duxi respondendum circa primum articulū nunquid Comes Fabius possit conueniri pretextu asserti delicti ab officialibus ducalis excellentię putarim, q nō: quia cum assertum homicidiū hostiarij Senatus clerici factum fuerit in terris pontificijs, & ipse Comes in eisdē habitet: nō videt. q possit a magistratibus de casibus molestari: quia regula est iuris nostri quod † in criminibus duntaxat agitur in

1 loco commissi delicti vel in loco, vbi reus habet domicilium. l. j. C. vbi de crimin. agi oportet. Primo † semper locus delicti, est maxime at-

2 tendendus, adeo quod si reus esset in foro domicilij condemnatus, remittendus tamen esset ad iudicem loci delicti vt in eo foro puniretur. §. si vero quis comprehensorum. in authent. vt nul. iud. per Bartolū & doctor. in l. si cui. §. fina. ff. de accusat. & cum non liceat de eodem crimine quenquam bis inquietare, vt habetur in l. qui sepulchri. vbi Bal.

3 C. de † sepulchr. viol. & in l. j. ff. vi bonor. rapt. videretur quod accusatus in loco delicti tanquam in foro principaliori non posset in alio foro molestari, vt dicit Bald. in l. executorem. versi. dico ergo. C. de execut. rei iud. Nec obstant, quę in contrarium adduci possent, & in primis, q videatur Comes habere domicilium etiam in terris Ducalibus, quia respondeo salua rei veritate: non enim de hoc sum instructus, quod nihilominus debet attendi domicilium principalius, sicut videmus in

4 magnis principibus, qui habent † plura domicilia attenditur solum illud quod est principalius & secundum illud possunt conueniri, vt per Bartolum in l. assumptio. ij. penult. ff. ad municip. & quod notat idem Bartolus in l. quod conclaue. in fin. ff. de damn. infec. declarat Decius consi. cclxxxiij. versi. v. non est autem dubium principalius esse Comitis domicilium in iurisdictione pontificia, vbi est etiam locus delicti, vt merito tale duntaxat domicilium debeat attendi. Rursus non obstat si diceretur, quod cum personę occisę sint subditę ipsius domini Ducis

5 videtur † iniuria principaliter ei facta: & ideo ad eum pertinet etiam criminis executio. glos. l. nequid. §. de ijs. ff. de incend. ruin. naufr. maxime cum delictum sit commissum in iurisdictione fęderata. l. non dubito in fin. ff. de capt. & postlim. reuers. & in simili q dicit Angelus in repet. l. si vacantia. C. de bonis vacant. & de incorpor. lib. x. in q. Eugubini, qui fuit condemnatus Eugubij, & decapitatus Perusij, qui tamē loquitur in eo qui fuerat inuentus Perusij, & ita etiam loquitur glos. in d. §. de ijs. & d. l. non dubito. nostra autem questio procedit in Comite, qui est in foro pontificio: cum quo concordat & forum delicti, nec actenus inuētus est in iurisdictione Ducali. Pręterea glos. in d. § de ijs. reprobatur per Cin. in auth. qua in prouincia. in iij. q. vel loquitur in casu speciali odio rapientiū ex naufragio, fm Bartolum in l. cunctos populos in viij. q. princip. C. de summa Trin. & fid. ca. d. l. non dubito. respōdeo intelligi de fęderatis, id est, de subditis, qui fędere in deditionē venerūt & ista est propria significatio huius vocis in sermone Latino non autem de socijs seu adherentibus, vt declarat ibi Bar. & est tex. in c. ad apostolicę. vbi doc. de re iud. lib. vj. Angelus. §. ęconomus. in auth. de alien. & emphyt. Iterum non obstat. si diceretur prorogatam esse iurisdictionem ducalem, & ideo magistratus esse competentes, secundum textum in dicta l. prima. C. vbi de criminib. agi opor. quia respōdeo, si videantur acta, nullam factam esse prorogationem respectu processus criminalis, sed solum quia iudices, mutato agendi modo, dixerunt, q intendebant ab eo habere veritatem dicti delicti, & est formari ab eo & mandauerunt vt compareret sub pęna mille aureorum videretur tali casu debuisse eum cōparere tanquam vasallus Ducis, & qui tenetur reuelare Duci quicquid aduersus honorem ipsius gestum sit, secundum. capit. primo. de forma. fidel. & capit. j. de noua forma fid. est verum quod tali casu non potuerunt eū simpliciter mulctari in mille aureis, sed in mille

6 aureis ex feudo percipiēdis: quia † lex domino nō tribuit iurisdictionē in vasallum alias non subditum, nisi respectu rei feudalis. Et ideo nunquam aliam pęnam imponit, quam priuationem feudi, vel partis fm Inn. & ceteros in c. cęterum. de iudicijs. & est text. in ca. j. ver. quod si non fecerit. quę fuit prima cau. cum si. per Soc. consi. xxvij. in iij. lib. respectu igitur suprascripti pręcepti duntaxat procuratores Comitis nullā opposuerunt declinatoriam, prout nec de iure eis profuisset. Vnde cōsequens est, vt respectu iudicij criminalis aduersus eū nihil possint pręfati iudices tanquā non competentes, respectu vero simplicis informationis pro veritate habenda teneatur Comes comparere, si potest verum cum alleget impotentiam propter ęgritudinem, non est du-

7 bitandum, quin ista excusatio sit legitima, quę oritur ex † morbo sontico, q excusat, ne qs psonaliter in ius venire teneat. l. ij. §. si quis. ff. si q cau. siue in ciuilibus siue in criminalibus. v. q. iij. c. si ęgrotās. vbi p can. & in c. querelam. extra de proc. & hoc maxime in vasallo locū habet, qui

8 † non potest puniri, aut mulctari feudo, nisi cessauerit dolo, aut culpa, vt in d. c. j. d. versi. quod si non fecerit. & in d. c. j. de noua for. fidel. ibi, pro posse meo. & ibi, sicut potero & in alijs locis. Quamuis etiam genera-

9 liter in quacunq; materia verum id sit, quod † iudex nunquam potest ad mulctam venire nisi aduersus contumacem. l. vnica. ff. si quis ius

10 dic. sion obtemp. quę † contumacia arguit dolum verū, vel pręsumptū a quo quis ex quocunq; causa facile excusatur, secundū glo. in d. l. vni-

11 ca. §. si. in glo. magna. in fi. sed in casu nostro † est causa iustissima, nempe ęgreditudinis, quę probata est ex attestatione duorum medicorum quę probatio tanquā pręsumptiua est sufficiens in hac materia, vt per Io. de Imo. & alios in l. questitum. ff. de re iud. & in omnem casū debuerunt iudices petenti procuratori dare dilationem ad probandum, secūdum l. si. ff. de fer. vbi per doct. maxime Alex. quo casu, citato fisco, & seruatis seruandis probatum id fuisset. Quamuis etiam id non sit necessarium: cum per inspectionem, & euidentiam facti offerre procurator id ostendere: quo casu succedit illud quod notab. voluit Azo. & refert

12 Bal. in l. contra negantem. in fin. ad le. Aquil. quod † in omni parte processus, etiam publicatis testibus, nunquam deneganda est probatio quę offertur iudicibus vt veniant in rem pręsentem vt oculis suis subijciant, &c. Illud quoq; arbitror non omittendum, quod ex alio capite hęc indictio mulctę non videtur valida: quia non est comes legitime citatus: cum enim notorium sit, & allegatum quoq; esset per excusatorem dominis iudicibus, quod Comes habebat domicilium in tali castro iurisdictionis pontificię, debuit per literas subsidiales ibi citari, secundū

13 tex. in c. pastoralis. de re iudi. † nec valet citatio per edictum, & tubicinem facta, vt est magis communis opi. in l. j. ff. de requi. reis. per Bar. in extrauag. ad reprimen. verb. per edictum. vbi reprobat opin. Ci. aliter tenentis. Et maxime cū in mandato delegationis dicatur quod

14 pro iustitia contra eos procedatur, &c. vnde † non possunt ipsi iudices iura de nouo condere, & statuere quod talis citatio, quę non est iuridica, pro iuridica habeatur. l. j. & sequ. C. commun. vel epist. cum si. Et hęc omnia saluo semper, &c.

SVMMAE RERVM. XIIII.

1 *AD hoc ut iudices aliquem criminaliter inquietent oportet constare crimen esse perpetratum & rem de qua agitur in nomen delicti transire.*

2 *Qui circumcidunt aureos grauioris ponderis & reducunt ad iustum pondus non committunt delictum.*

3 *Leges puniunt eos qui adulterinam monetam conficiunt uel falsa confusione nummos formant.*

4 *Leges puniunt qui falsam monetam percutiunt.*

5 *Leges puniunt eos qui adulterinam monetam conficiunt uel falsa confusione nummos formant reos qui nummos aureos partim raserint partim tinxerint.*

6 *Licet tondentes aureos grauioris ponderis & eos redigentes ad iustum pondus malefaciant non tamen puniri debent postquam lex nullam pœnam constituit.*

7 *Quicquid dicat lex statutum est seruandum.*

8 *Contrariorum eadem est disciplina.*

9 *Quod operatur propositum in proposito idem & oppositum in casu contrario.*

10 *Non debet quis petere id cuius contrarium non esset postulaturus.*

11 *Non est capienda interpretatio quod statutum sit superfluum.*

12 *Ratio eadem cum dicto non concludit.*

13 *Moneta dicitur quæ est iusti ponderis.*

14 *Moneta abrasa usque ad legitimam pondus non potest dici moneta diminuta sed potius perfecta & integra.*

15 *Regulariter quotiescunque de pœna inferenda tractatur dolus est necessarius quia alias lata culpa non æquiparatur dolo.*

16 *Statutum debet intelligi ut aliquid addat seu detrahat iuri communi.*
17 *Qui intentionem suam fundat in aliqua qualitate illam qualitatem probare tenetur.*
18 *Dolum alleganti incumbit onus probandi.*
19 *Qualibet causa etiam iniusta excusat a dolo.*
20 *Causa qualibet temeraria excusat a dolo.*
21 *Falsum est mutatio veritatis.*
22 *Notarius clausulam superfluam & nemini nociuam abradens de protocollo non incidit in aliquod crimen.*
23 *Habens mensuras maiores si eas reducit ad iustum modum non committit aliquam falsitatem sed potius commendandus est.*
24 *Falsum nemini nociuum non comprehenditur in pœnis l. Corneliæ.*
25 *In grauissimis delictis per lapsum temporis x. annorum fit alleuiatio.*
26 *Iudex non debet confessionem rei qualificatam diuidere sed eam debet cause sua qualitate acceptare cum unum factum sit duntaxat.*
27 *Unum delictum tantum licet circa plures res commissum sit una tantum pœna puniri debet.*
28 *In statutis etiam pœnalibus fit interpretatio secundum communem usum loquendi.*
29 *In pœnalibus accipitur semper mitior intellectus.*
30 *Semper in ambiguis quod minimum est sequimur.*
31 *Non errat qui in dubijs quæstionibus contra fiscum facile responderit.*



Rium inquisitorum viso processu in ciuitate Anchonę
de crimine circũcisionis monetę aureę, ⁊ rogatus, vt
dicam, quid super dicta inquisitione censeam breuiter
agendo puto partes domini iudicis esse in eos absol-
uendo. Moueor infrascriptis rationibus. Pri-
1 ma, quia † adhoc vt iudices aliquem criminaliter in-
quietent. Primo, oportet constare delictum esse per-
petratum ⁊ rem, de qua agitur in nomen delicti transire, vt est tex. in l.
j. §. item illud. ff. ad Silan. vbi omnes not. ⁊ per Bar. in l. fin. in prin.
ff. de q. per Ang. in tract. malefic. verb. nunc videamus de tortura. sed
2 sic est, q imputatio data prefatis inquisitis † quod tonsiderunt aureos
grauioris ponderis, ⁊ reduxerunt ad iustum pondus non cadit in no-
men delicti: nec est vlla lex in corpore iuris id factum puniens, ergo non
3 potuit contra eos procedi † leges enim puniunt eos, qui adulterinam
monetã cõficiunt, vel falsa cõfusione nũmos formãt. l. j. ⁊ ij. C. de fal. mon.
4 vel † q falsam monetã percusserunt. l. q falsã. ad l. Cor. de fal. vel nũmos
aureos partim raserunt, partim tinxerunt, vel pinxerunt. l. quicunq;. eo. tit.
De his vero, q minuerint vt ad iustũ põdus redigant nõ est iure cau
tum eos puniri, ergo nõ potuit iudex aduersus tales procedere, ⁊ dato
q maleficerint, nõ tñ puniri eos oportet postq̃ lex nullã pœnã cõstituit.
l. ij. §. diuus. ff. d sepul. viol. l. at si qs. §. diu⁹. aũt. ff. d relig. ⁊ sump. fun.
Nec tex. in d. l. quicũq;. vbi loquit̃ de radentibus põt intelligi de his, q re
ducunt ad iustum pondus, sed de his qui imminuunt ⁊ in pondere de
fraudant accipientes, vt declarat ibi glo. super verb. radit. dum subijcit
minuendo: intelligenda est enim minuendo de iusto pondere, alias glo.
illa inepte loqueretur: cui enim dubium, quod radens semper minuit.
Item alias lex illa esset iniqua, quę tam grauem pœnam infligeret fa-
cto leuissimo. Item ita intelligitur per textum in l. sacrilegij. in ver-
5 bo, non videntur † adulterinã monetam exercuisse. ff. ad legem Iul. pe
cul. ⁊ in c. v. extra de iureiurand. verbo, legitimo pondere defraudata. ⁊
quod ita sit intelligenda dic lex probatur, etiam alijs rationibus de qui-
bus infra, tametsi etiam possit dici de ea lege in pręsenti casu non esse
curandum, quę videtur reformata per statutum, vt per docto. in cap. de
6 causis. vbi Dec. de offic. deleg. ⁊ † quicquid dicat lex, tu statutum serua
inquit Bal. in l. qui sepulchra. C. de sepul. viol. Corne. consi. cxxiij. in j.
Secunda ratio est, quia quotidie nos videmus, q si aureus non sit
legitimi ponderis defertur ad aurifices, qui tantum addunt auri, vt ad
iustum pondus perueniat, idq; est impune, ⁊ vsu omniũ receptum: certe
eadem ratione si superabundat, potest diminui vsq; ad legitimum pon
7 dus: quia † contrariorum eadem est disciplina. gl. in rubr. ff. de acquir.
8 poss. ⁊ quia quod operatur † propositum in proposito, idem ⁊ oppositũ
9 in casu contrario. l. si. §. fin. ff. de leg. iij. ⁊ quia quis non † debet petere
id cuius contrarium non esset postulaturus. pen. C. de sol. fact. quod
not. glo. in l. si merces. §. vis maior. ff. locati. alioquin cõgeretur aliquis
plus in materia auri expendere, cum posset idem, mutato aureo, in mi-
nori quantitate materię facere, quod est absurdum. l. j. C. de ponder. lib.
x. Tertio dico, q etiam ex forma statutorum ipsius ciuitatis satis in
dicatur istos in nullum crimen incidisse. Et maxime ad statutum ip-
sum attendendum est, quod verisimile est factum fuisse etiam causa iu-
ris veteris corrigendi. Igitur verba statuti dicunt, *Si aliquis dolose diminuerit, seu limauerit monetã causa illã minuendi condemnetur, &c.*
pondero enim illa verba, causa illam minuendi: non enim possunt intel
ligi de minutione, quę fit vsq; ad legitimum pondus: quia hoc modo
10 sufficiebant illa verba, si quis diminuerit, alioquin † statutum esset su-
perfluum quę interpretatio non est accipienda. l. si quando. ff. de leg. j.
11 ⁊ † assignaret rationem eadem cum dicto, ⁊ consequenter ineptam vt
habetur in l. si. ff. de off. proc. Cęs. Necessario ergo intelligemus causa
12 minuendi monetam, scilicet, de iusto pondere: quia † moneta dicitur
quę est iusti ponderis, ⁊ illa, quę est abrasa non diminuto legitimo pon
13 dere non potest appellari † moneta diminuta. d. c. quanto. de iureiura.
sed potius perfecta, ⁊ integra. l. j. in prin. de orig. iu. l. si non sint. § quid
ergo. de au. ⁊ arg. leg. Bar. in l. is qui reus. ff. ex qui. cau. maio. Quar
to pondero verba statuti, quę dicunt, si quis dolose diminuerit, ⁊c. ⁊ sic
14 requirunt expresse dolum prout etiam † regulariter quotiescunq; de
pœna inferenda tractatur, dolus est necessarius: q: alias lata culpa non
cõparatur dolo, sm Bar. in l. lege Cornelia. ff. de sica ⁊ late p Ange.
de Aret. in d. tract. maleficiorum. in verb. scienter ⁊ dolose. ⁊ cum illud
15 sit de iure cõmuni. l. nec exemplum. C. de fals. ⁊ † statutũ nihilominus
requirat dolum, debet intelligi, vt aliquid, addat iuri communi, ⁊ sic de
dolo apertiore ⁊ magis euidente sm doctr. Bart. in l. ij. ff. de vsucap.
quem refert ⁊ sequitur Alex. consi. cxxiij. in ij. Clarum autem est, quod
16 adhuc vt fiscus possit istos inquietare, † oportet vt qualitatem statu-
ti probet, videlicet, q isti dolose raserint, vt per Bart. in l. qui vxori. §.
17 quid tamen. ff. de adul. quia † alleganti dolum incumbit onus proban
di. l. quoties. §. qui dolum. ff. de prob. in casu autẽ nostro proculdubio
nullus est dolus: q: potuerunt isti verisimiliter credere, q ille actus es-
set permissus ex quo aliquid non imminuebant de iusto pondere, ⁊
18 † quęlibet causa etiã iniusta excusat a dolo. l. igitur. §. potest. ff. de lib.
19 cau. l. iij. §. si qs ignorans. ff. ad Sill. gl. l. j. in fi. ff. de ambig. imo † eis
credulitas etiam fatua excusat, ne quis censeatur fuisse in dolo, secundũ
Ang. in l. j. ad fi. princ. ff. de eo per quem fact. erit. ⁊ alibi idem Ang. di-
20 xit, q etiam † causa quęlibet temeraria excusat a dolo, per l. plagij cri-
minis. C. ad leg. Fla. de plag. sequitur Ias. in l. si quis maior. C. de tran
21 sact. vbi etiam mod. subiungentes quod etiam † ignorantia iuris excu
sat a dolo. §. quid tamẽ. inst. vi bo. rap. ⁊ quod no. Alex. cõsi. cij. vol. j.
Quinto facit, quia illud crimen nullo modo potest incidere in delictum
22 falsi: quia † falsum est mutatio veritatis, vt est tex. in auth. de instr. cau.
in princ ⁊ per Alex. consi. lxxij. hic autem veritas legitimi ponderis, ⁊
monetę non est mutata, merito non potest esse locus alicui capiti legis
23 Cornelię. de fal. sicut etiam videmus, q † notarius clausulã superfluã,
⁊ nemini nociuam abradens de protocollo non incidit in aliquod cri-
men, vt habetur in l. si librarius. de reg. iur. per Barto. ⁊ Alb. de Ros.
24 sic etiam videmus q † habens mensuras maiores, si eas reducit ad
iustum modũ non cõmittit aliquam falsitatẽ, sed potius cõmendandus
25 est. l. arbitrio. §. de eo. ff. de dol. Idemq; † generaliter solemus dicere
de quolibet falso, quod nemini sit nociuum, non enim comprehenditur
in pœnis legis Cornelię. l. pen. C. ad leg. Corn. de fal. Alex. cõsi. lxxij.
in j. volu. Dec. consi. cxcv. v. est. pręterea. merito ergo ⁊ in casu nostro
idem est dicendum: cum enim pecunia iusto in pondere suo relicta sit
nulli parti est pręiudicium, ideoq; ⁊ nullam pœnam meretur. Sexto,
q: videtur obstare fisco pręscriptio introducta a statuto nolente aduer-
sus aliquem procedi nisi intra annum a die cõmissi criminis. Nec ob-
stat q statutum excipiat crimen falsitatis: q: (vt supra dixi) istud non
est crimen falsitatis: cum mutata non sit veritas, nec legitimũ pondus,
vt est text. in d. l. sacrilegij. in verbo, non videntur adulterinam monetã
exercuisse. ff. ad leg. Iuliam pecu. qui tex. probat a contrario, vt ibi patet.
⁊ Bald. consi. cccxciij. in volum. j. ⁊ maxime hęc opinio tenenda est,
cum non solum annus, sed etiam longum tempus, id est, decem anno-
26 rum sit elapsum quo casu etiam † in grauissimis delictis fit alleuiatio,
secundum glos. ⁊ Bart. in l. si diutino. ff. de pœn. Petr. de Anch. And.
Sicu. ⁊ Moder. in c. fin. in princ. extra de consuet. Nec obstat, si di
ceretur aduerte, quia suprascripta procederent, vbi constaret q huius-
modi abrasio facta fuisset supra legitimum pondus, non autem intra,
verisimile autem est, q imo etiam de legitimo pondere abraserint. Nã
respondeo, q ex quo de tali facto iudici non constabat nisi ex confessio-
ne ipsorum non potest iudex dictam confessionem diuidere, sed debet
27 eam cum sua † qualitate acceptare cum vnum factum sit duntaxat cũ
sua qualitate. l. etiam. §. j. ff. de minoribus. per Bart. in l. Aurel. §. idẽ
quęsit. ff. de liber. lega. est enim vnum, ⁊ idem capitulum quod diuisio-
nem non recipit, vt per Gemini anum in cap. j. de confess. ⁊ quod notat
Alexan. consi. lxxxvij. in j. ⁊ consi. ij. in fin. in iij. volu. ⁊ consi. cxxvij. in
v. volum. ⁊ hoc maxime dicendum est in casu pręsenti, in quo non appa
ret quod pręcesserint aliqua indicia, sed iudex processit ad capturã ex
abrupto. Unde subsequuta confessio non conualidat processum, quin
possit reus reuocare suam confessionem, sm Alexan. in l. qui in aliena.
§. Celsus. in additionibus ad Bart. ff. de acq hęred. vbi allegat Pet.
de Anch. consi. xxiij. merito in casu nostro poterit reus eam reuocare,
nisi iudex in totum eam acceptet. Et suprascripta procedunt respectu
illorum, qui cõfessi sunt se abrasisse dictos aureos: respectu vero d. An
selmi res iudicio meo est prorsus indubitata, q: ipse de hoc crimine nõ
imputatur, sed solum de scientia, ⁊ q in domo sua in camera tamen ha-
bitationis Francisci generi sui hoc factum sit: nec enim sumus in ijs ca
sibus, in quibus de iure punitur etiam scientia eius, qui non reuelauit
de quibus per Bar. in l. verum. in fi. ff. ad legem Pompe. de parricid.
⁊ text. in d. l. j. C. de fal. mone. non loquitur in casu nostro, sed solum de
his, qui adulterinam monetam exercent, quę verba in casu nostro non
verificatur. d. l. sacrilegij. ⁊ supra dixi. Non omitto etiam circa intel
ligentiam statuti, quatenus in eo puniuntur is, qui minuit monetã cau-
sa eam minuendi si moneta fuerit aurea in centũ florenis auri pro qua-
libet moneta, quod dicta verba non debent intelligi pro qualibet mone
ta, id est, quolibet aureo, sed potius pro omnibus aureis existentibus
eiusdem signi: q: statutum videtur actum ipsum delinquentis potius
punire, non autem res ipsas particulariter considerasse, per ea quę no-
28 tat Bart. in l. si gemma. ff. arb. fur. Ce. l. ⁊ quia illud dicitur † esse vnũ
delictum tantum: licet circa plures res seu aureos cõmissum sit, vt per
Bar. in l. inficiando. §. infans. ff. de fur. Unde vna pœna tantum puni-
ri debet, ⁊ quia ex vsu loquendi notorio, ⁊ manifesto omnibus constat,
q appellamus vnam monetam tantum, etiam si essent mille nummi
29 vnius signi seu caracteris, in † statutis autem fit interpretatio secun-
dum communem vsum loquendi etiam pœnalibus, vt per Bart. ⁊ do-
ctor. in rubr. ff. de ope. noui nuncia. ⁊ maxime hęc interpretatio est ac-
30 cipienda propter tres iuris regulas. Prima, q † in pœnalibus accipi-
tur semper mitior intellectus. l. cum quidam. ff. de liber. ⁊ posthu. Se-
31 cunda, q † semper in ambiguis, quod minimum est sequimur. l. sem-
32 per. de reg. iur. l. minimis. ff. de leg. ij. cum similibus. Tertia, q: † non
puto

puto eum errare, qui in dubijs questionibus contra fiscuz facile respon
derit. l. non puto. ff. de iure fisc. per doct. in l. j. solu. matrimon. Et hęc
omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XV.

1 *TEstes per iudicem causę examinari debent.*
2 *Remissoria pro examinandis testibus extra territorium concedi non debet nec solet nisi ex magna causa quando aliter ueritas haberi non potest.*
3 *Ei qui non iurauit de calumnia denegantur literę remissorię.*
4 *Qui petit remissoriam si uult obtinere eam debet deponere pecunias pro expensis necessarijs in huiusmodi remissione & pro alendis testibus qui de longinquis partibus ueniunt.*
5 *Quotiescunque iudex haberet pro suspectis testes tunc potest denegare remissoriam & iubere quod coram se producentur.*
6 *Iudex non concedit remissorias nisi pars nominatim testium mentionē faciat ut possit sciri cuius fidei & qualitatis sint.*
7 *Denegatur remissoria quando ipsam petens potuisset ipsos testes in loco iudicij examinari facere & fuit negligens.*
8 *In causis arduis non solet concedi remissoria quia testibus qui per remissorias examinantur non est facile credendum nisi sint omni exceptione maiores.*
9 *In causis criminalibus non est locus remissorijs & quare.*
10 *Rescriptum secundum terminos iuris intelligi debet.*
11 *Dispositio legis est ut causę ciuiles per ordinarios cognoscantur causę autem criminales per iudices criminales.*
12 *Vt possit agi criminaliter et causa ad iudicem criminalem deuolui oportet prius subesse coniecturas & suspiciones criminis perpetrati.*
13 *Quęlibet leuis pręsumptio sufficit ad incipiendum processum & ad deueniendum ad capturam.*
14 *Ad diffinitiuam suspitiones nisi forsan uiolentę non sufficiunt cum lex requirat liquidissimas probationes.*

EGo in sententiam suprascripti do. Consultoris, qui non
minus copiose, quam subtiliter vtrunque punctum absol-
uit, & in primis quod non debeant concedi remissorię pro
examinandis testibus extra territorium in proposito
casu multum me mouet quod huiusmodi remediū con
1 tra regulas iuris inductum est: cum † testes ipsi per iu
dicem causę examinari debeant. authent. apud eloquentissimus. C. de
fide instrum. clemen. j. de offic. deleg. l. ij. §. diuus versic. nam ipsos in-
terrogare soleo. ff. de testib. cum similib. & licet secundum consuetudinē
curiarum plerunque soleant concedi, tamen hoc non fit nisi ex magna,
& necessaria causa quando aliter veritas haberi non potest, vt habetur
in cap. pręsentium. de testib. in vi. & per Mod. in cap. j. in fin. de appel.
Alex. l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testamen. & dominum
Felinum in cap. cum causam. extra de testib. & ideo plures casus adno
tantur a doctoribus, quibus huiusmodi remissorię cōcedende nō sunt.
3 Primus est, † quando qui petit eas sibi concedi non iurauisset de ca-
lumnia, quod hoc non facit animo protelandi litem, sed quod credit p
illos se posse probare intentionem suam: tenetur enim pręstare tale iura
mentum: alias denegarentur tales literę. l. de die. §. tutor. vbi Bald.
4 Ang. Pau. de Cast. Alex. ff. qui satisd. cogan. Alius est † casus, quan
do talis petens nollet deponere pecunias pro expensis necessarijs in
huiusmodi remissione, & primo pro alendis ipsis testibus si ad locum
iudicij, de longinquis partibus velint venire, iuxta l. si quando. C. de te
stibus. & in c. statutum. §. pro ferendo. de rescrip. in vj. quod si testes ve
nire nolint saltem alię impensę deponende sunt: alias non debent iudi-
ces istum petentem audire, vt dicit Jo. de Jmol. in l. cum ab initio. ff.
quēadmodum testam. aperiant. & per gl. in d. c. statutum. §. si. vbi doct.
5 Tertius est casus † quotiescunque iudex haberet testes pro suspectis:
tunc enim pōt denegare remissorias, & iubere: quod corā se producant,
vt dicit Jmol. se consuluisse in d. l. cū ab initio allegat tex. in d. c. pręsen
tium. §. testes. de testib. in vj. vbi Archidiac. & Joannes Andr. in casu
autem nostro manifesta est suspicio, imo falsitas aperta in dicto chiro-
grapho propter quam iudices mercatorum vetuerunt fieri registratio-
nem, vt frustra iste satagat probare illud chirographum per illos testes
6 suspectos. Quartus † est casus a supradicto dependens, quem vidi
sępissime in practica seruari: quia iudices non concedunt remissorias,
nisi pars etiam nominatim ipsorum testium mentionem faciat, vt pos-
sint scire, cuius fidei, & qualitatis tales examinandi sint: interest enim
tali casu, vt edantur nomina saltem ipsis iudicibus, & non expectetur
oppositio in personas, vsque ad aperturam secundum not. per Joan.
And. in d. c. pręsentium. ad fi. verb. specificationem. & quod habetur p
Bal. in l. edita. in rep. Padu. C. de eden. Alexan. l. j. §. j. in fi. ff. eo. tit.
quod maxime obseruandum videtur in casu nostro, in quo creditus, &
litoratus testes nominati sunt infames & fugitiui, vt ex ipso processu
7 apparet. Quintus est casus † quando negligentia ipsi petenti impu
tari potest, vt quia potuisset illos testes aliquando facere examinari in lo-
co iudicij, & non fecisset, vt dicunt Ange. Pau. de Cast. Alex. & Mod.
in d. l. de die. §. tutor. at in casu nostro non solum negligentia, sed dolus,
& falsum imputari huic petenti potest, qui chirographum ipsum lacera
uit: quia tanquam de falso suspectum fuerat a iudicibus mercatorū repro
batum, & nunc satagit illud probare per testes, qui nihil potuerunt di-
cere de suspicione procedente ex rasura, & interlineatione, quam ocula-
ta fide iudices mercatorum considerarunt, & registrationem prohibue-
8 runt. Sextus est † casus in causis arduis: in ijs enim non est creden
dum talibus testibus, qui per remissorias examinatur: quia non sint ma-
iores omni exceptione: cum si talium dicant iudex eos punire non pos-
9 sit: & ideo † in causis criminalibus nō est locus remissorijs. d. authen.
apud. idemque in causis ciuilibus arduis & magni ponderis, de quibus
per Dec. & Crotum in d. c. j. in fi. de app. quę omnia cum procedant in
pręsenti causa arbitror recte per d. consultorē conclusum esse quod hu-
iusmodi remissorię concedendę non sint. Circa secundum articulum
concurro etiā cum suprascripto d. consulente: quia verba rescripti sunt vt
10 causa criminalis remittaf, constito de suspicione, &c. quod † rescriptū
sm terminos iuris intelligitur. l. si seru. C. de noxal. c. ad audientiam.
extra de cler. non resid. l. j. ff. ad munic. c. j. vbi Bal. Fel. mod. extra de
11 off. ord. † dispositio aūt legis illa est, vt causę ciuiles per ordinarios co
gnoscantur causę vero criminales per iudices criminaliū. l. solemus. §.
fi. ff. de iudicijs. l. ex eo. C. de agent. in reb. lib. xij. nec alter debet se de
alterius iurisdictione intromittere: quia talis materia est limitata per sta
tuta & per dispositionē iuris, vt habetur in d. §. fi. & per doct. l. Gallus.
12 §. fi. de lib. & posth. in proposito ergo † vt possit agi criminaliter & cau
sa ad iudicē criminalem deuolui oportet prius subesse cōiecturas, & su-
spiciones criminis perpetrati. l. j. §. item illud. ad Sill. per doct. in c. j.
extra de off. ord. Sal. l. fi. C. de quęst. Roma. l. & si certus. ff. ad Silla.
alias si iudex criminaliter molestaret, teneref parti actione iniuriarū. l.
nec magistratibus. ff. de iniur. & late per Paridē in tract. synd. verbo,
inquisitio teneretur, & de calūnia, & ad expensas vt habetur in l. seueri-
ter. C. de execu. tuto. Bal. l. de crimine. C. qui accusa. non poss. oportet
13 ergo vt prius subsit coniectura vel suspicio criminis: sufficit † aūt quę-
libet leuis pręsumptio, vt possit incipi processus, & etiā ad capturā de-
ueniri vt habetur in l. ij. C. de exhib. reis. Sali. d. l. fi. C. de quęst. & per
glo. in clem. pastoralis. de re iud. verb. de more. & per gl. in c. fi. de accu.
in vj. Jo. And. in Spec. de notor. crim. verbo, reprobatus. Aret. consi.
lxxij. vt vero ad torturam & quōnem procedatur opus est grauiore cō-
iectura, & suspicione: alias non censetur indiciū sufficiens ad torturam,
de quo per Bar. in l. fi. ff. de quęst. gl. & doct. in l. fi. C. ad leg. iul. repe. cum si
14 milib. Et vero † vlterius procedatur ad diffinitiuā, suspiciones non
sufficiunt: nisi forte valde violentę cum lex requirat liquidissimas pro-
bationes l. fin. C. de proba. per Felin. in c. licet Heli. de simon. cum igif
in rescripto dictū sit, vt causa remittatur constito de suspicione intellige
tur secundū terminos iuris de suspicione quę sufficiat in choando pro-
cessu, sufficit aūt, (vt dixi) etiam leuior, & prout declarat Bart. in l. ad-
monendi. ff. de iureiur. cum iudex ex aliquo leui indicio, vel argumēto
inclinat animum suū, licet non firmet in illam partem, & pertinet dūta-
xat ad primum gradū probationis, nec sufficit ad condemnandum sed
duntaxat ad procedendum vt declarat Bar. & doct. in d. l. admonendi.
Alex. cōsi. xxviij. lib. v. in causa, & lite vertēte super feudo. versic. prętc-
rea. In casu aūt nostro, non solum subest suspicio, sed falsitas euidenter
probata ex libris rōnum, in quibus nullā mentionē fecit dicti chirogra
phi prout tenebatur vt eleganter simul & copiose deductum est per d.
consulentem cui in omnibus acquiesco. Et ita mihi videtur, saluo sem
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM XVI.

1 *INuestigare in aliena domo licet quando inuestigatio seu inquisitio fieret ad utilitatem publicam.*
2 *Processus criminales principaliter tendunt ad utilitatem publicam.*
3 *Minime mutanda sunt quę certā interpretatione semper habuerunt.*
4 *Qualitas indiciorum est arbitraria ipsi iudici nec habet certas regulas quibus possit diffiniri.*
5 *Iuramentum partis habetur pro idonea causa ad cogendum aliquem editioni & exhibitioni.*
6 *Inuestigandi causa & indicia.*
7 *Vbi res reducitur ad notoriū purgaf ōis defectus inordinati processus.*
8 *Ex furto potest non solum ciuiliter sed etiam criminaliter agi contra ecclesiasticos.*
9 *Inuentio furtiuę rei apud culpatum auget suspicionem & coniecturā criminis ac facit indicium ad torturam contra ipsum.*
10 *Causa furti est sufficiens ad carcerationem.*
11 *Clericus non potest subijci torturę nisi sit persona uilis et infamata de crimine & nisi sit formata inquisitio & nomen receptū inter eos.*
12 *Officium assessoris est solum consulere.*
13 *Clerici non prohibentur habere consilium a laycis.*
14 *Regulariter per appellationem suspenditur iurisdictio iudicis a quo.*
15 *A contractu non appellatur.*
16 *Ciuiliter pro furto punitur quis in duplum.*
17 *Criminaliter ad restitutionem damni condemnatur pro furto & condemnatus erit notatus infamia.*
18 *Clericus criminaliter pro furto condēnatus ad restitutionē damni cogitur praeterea deponit et detruditur in carceribus ad agēdū pęnitētiā.*

LIcueritne d. Vicario mittere executores in domus do.
Pręposti ad perquirendum instrumenta, quę allega
bantur sibi furto subtracta per ipsius Pręposti, pu-
to indubitater. quod licet: quia in iure tribuntur hęc licen-
tia in tribus casibus, quorum quilibet in controuersia
pręsenti contigit. Primus quando talis inquisitio.

1 † ſeu inueſtigatio fieret ad vtilitatem publicam, vt extat tex. in l. oēs. C.
de aquęd. lib. xi. vbi Bar. Jo. de Platea, ⁊ cęteri notant vnde in caſu
noſtro: quando vicarius hoc fecerit cauſa criminaliter procedendi, ſatis
2 apparet potuiſſe eũ hoc facere: q: † proceſſus criminales principaliter
tendunt ad vtilitatem publicam, vt declarat Bart. in l. imperium. ff. de
iur. om. iud. in materia meri imperij: vnde videmus quotidie illud fie-
3 ri per iudices, ⁊ † minime inu ſita ſunt, quę certã interpretationẽ ſem-
per habuerint. l. minime. ff. de legib. ⁊ ad ſupraſcripta facit tex. in l. j. §.
hoc aũt ſenatuſconſultũ. ff. de ſer. fug. vbi lex imponit pęnã iudici non
perquirenti: vbi requiſitus eſt a parte: nec in hoc primo caſu requirit ꝙ
pręcedant aliqua indicia: vt cõcludunt doc. de quibus infra, diſtinguen
tes hunc caſum a ſequenti. Secundus caſus eſt, quoties ſubeſſent ali-
qua indicia quod res furtiua fuiſſet in tali domo, vt no. Cy. Bar. Bal.
cęteriq; in l. requirendi. C. de ſer. fug. Pet. de Anch. in clem. j. de vſur.
4 Iſta aũt † qualitas indiciorũ eſt valde arbitraria ipſi iudici, nec habet
certas regulas, qbus diffiniri poſſit, vt declarat Bar. in l. fi. ff. de quęſt.
In caſu aũt noſtro videtur, ꝙ ſubeſſent indicia ſufficiẽtia ad perquiren
5 dũ in primis † iuramentum ipſius partis, quod habet pro idonea cau-
ſa ad cogendũ aliquẽ editioni, ergo ⁊ exhibitioni. l. fi. ff. de bo. auct. iud.
6 poſſi. vbi oẽs notant. Deinde amiſſio † ipſius inſtrumenti quod fuerat
ſubtractum vel nõ extabat, vt primo in protocollo notarij, quę ſubtra
ctio tendebat ad vtilitatẽ prępoſiti, vnde erat prẽſumptio cõtra prępo
ſitum, iuxta illud Caſſianum, Cui bono, ⁊c. ⁊ quod talis prẽſumptio
ſufficiat ad indiciũ, firmat Bar. in d. l. fi. ff. de quęſt. vbi allegat text. in
l. j. §. ſed ſi quis inſtrumenta. C. de Lat. lib. tol. ⁊ ſequitur conſil. clxxv.
pro hoc facit, quod notat Alb. de Roſ. in l. ij. §. ſi quis. ff. ne quid in loc.
pub. ⁊ illud maxime debuit ſufficere in caſu noſtro, in quo tractamus
de indicio ad capturã tantum quod ſufficit qualecũq; eſſe etiã valde te
nue: cum ſecus eſſet ſi de indicio ad torturã quod requiritur eſſe effica-
cius, ſm Bal. in l. ⁊ ſi certus. ff. ad Silla. ⁊ Sal. in l. nullus. C. de exh.
reis. maxime ſi iſte prępoſitus nõ eſſet bonę cõditionis, ⁊ famę. de quo
per Bart. in d. l. fi. Tertius eſt caſus, quando ex poſtfacto apparuit,
ꝙ res erat apud ipſum, prout in caſu noſtro, ex ſubſequentibus enim
7 purgatur defectus informationis, quę pręcedere debuiſſet: † vbi enim
res reducitur ad notoriũ purgatur oĩs defectus inordinati proceſſus.
c. j. de accu. lib. vj. c. euidentia. de accu. in antiquis. cum igitur ex poſt fa
cto apparuerit quod iudex prudenter, ⁊ caute egit: non eſt ei imputan-
dum, ſi dictũ prępoſitum non admonuerit, qui procul dubio in ſecretio-
re loco dicta inſtrũa repoſuiſſet, ne poſſent inueniri. Nec obſtat, ſi dicere
tur, ꝙ cũ iſta perquiſitio in domo aliena ſit ſpecies probationis ipſius
querelę, non debuit concedi niſi pręcedentibus informationibus, ⁊ in-
dicijs, prout in terminis tenuit Spec. in tit. de inſtr. edit. §. videndũ.
verſi. pone inſtrumenta. q: reſpondeo quod dictum Spec. eſt verũ re-
gulariter, ſed limitatur vt non procedat ſupraſcriptis tribus caſibus, ⁊
etiã reſpondetur ad quaſdam deciſiones Bald. in l. conſentaneum. C.
quom. ⁊ quan. iu. quę ſatis leuiter faciunt in propoſito. Circa ſequens
quęſitum, repertis dictis inſtrumentis an potuerit decerni captura, ⁊
incarceratio dicti prępoſiti? Reſpondeo, ꝙ ſic: ⁊ in primis prẽmitto, ꝙ
8 prępoſitus iſte querelatus fuit de furto dictorum inſtrumentorũ, † ex
quo furto poteſt non ſolum ciuiliter, ſed etiã criminaliter agi etiam con
tra eccleſiaſticos. c. j. extra de depoſi. vbi eſt tex. clarus, ꝙ poteſt in car-
cerem poni, ⁊ vinculis alligari etiã ſi ciuiliter agatur: dum tamen cauſa
ciuilis habeat annexum delictum, ⁊ ibi oẽs notant ⁊ per Alex. cõſi. lxij.
in ij. vol. Feli. c. de hoc. extra de ſimon. maxime cum indiciuꝫ ſit aduer
ſus eum q: dicta inſtrumenta pertinebant ad eius cõmodum, vt ſupra
dixi per Bar. in d. l. fin. de quęſt. qui loquitur, quando adhuc inſtru-
menta non erant inuenta: cum vero apud eũ reperta ſint ſentit indubi-
9 tanter, quod inde oriatur indicium ſufficiens ad torturam, † inuentio
enim auget ſuſpicionem, ⁊ coniecturam criminis, vt eſt tex. in l. ij. C. de
furt. vbi omnes notant. ⁊ ita etiã tenet d. Paris de Put. in tract. ſindi
catus. verbo, tortura. verſi. viſo de indicijs. Nec obſtat, ſi dicatur non
debuiſſe in carcerem poni ex quo propter qualitatem perſonę non erat
ſuſpectus de fuga, ⁊ non poterat torqueri. Reſpondeo, vtrũque eſt fal-
10 ſum, ſed etiã ſi eſſet verum, adhuc nihil obſtat: cum † cauſa hęc furti ſit
ſufficiens ad incarcerationem. d. c. j. ⁊ q: incarceratio fit etiaꝫ pręcedẽn
te leuiore indicio, quã ſufficiat torturę, vt ſupra dixi, ⁊ q: in caſu noſtro
ſuberat indicium ſufficiens, vt torqueri poſſet, ex quo inſtrumẽta ſubre
pta ad eius cõmoditatem pertinebant ⁊ apud eum inuenta erant, vt p
Bart. in d. l. fin. ⁊ per Paridẽ loco ſupra allegato. Nec obſtat, quod
talia inſtrumenta careret ſubſcriptione notarij, q: illud aggrauat de-
lictum ex quo ſubripuerat de protocollis antequam ſubſcriberentur, ne
notarius poſſet eorum copiam d. Guronis aduerſanti facere, ⁊ fuerunt
recognita ab ipſo notario, ⁊ conſtat, quod erant de manu notarij, ⁊ in
proceſſu eſt cõparatio ipſius notarij agnoſcentis ea, tanquam origina-
lia ſua. Nec obſtat, quod ex qualitate perſonę non pręſumatur furtuꝫ
ab ipſo prępoſito factum nec ſit ſufficiens pręſumptio ad torturam, niſi
concurrentibus alijs coniecturis, vt habetur in l. in ciuilem. C. de furt.
quia reſpondeo primo quod docto. ibi loquuntur in re prophan. ſeu viſus:
noſtra quęſtio eſt in inſtrumentis, quę afferunt commodum, ⁊ vtilitatẽ
huic ſoli prępoſito penes quem reperta ſunt, ⁊ ideo maior eſt contra
ipſum fraudis coniectura, vnde Bartolus in d. l. fina. non ſine myſte-
rio loquitur de inſtrumentis, ⁊ ita etiam proprie procedit text. per euꝫ
allegatus in d. l. vnica. §. ille autem nouiſſimus. C. de Lat. liber. tollen.
⁊ ita etiam loquitur Paris loco ſupra allegato, dum dicit quod res
furtiua ſolum, pertinebat ad eius commodum ponderando dictioneꝫ,
ſolum. Secundo reſpondeo, quod notata per docto. in dicta l. in ciui
lem. procedunt reſpectu iudicij ad torturam in quo requiruntur maio-
res coniecturę: noſtra vero quęſtio eſt de indicio ad capturam in quo
ſufficit leuior pręſumptio ⁊ quęlibet tenuis coniectura, vt habetur in
dicta l. ij. C. de exhibend. reis. ⁊ per gloſſam in clement. paſtoralis. de
re iudica. verbo, de more. per gloſſam in cap. fina. de accuſa. in vj. Nec
11 obſtat, quod † nõ poſſit clericus ſubijci torturę, niſi ſit perſona vilis, ⁊
defamata de crimine, vt habetur in d. c. grauis. de depoſi. ⁊ niſi ſit for-
mata inquiſitio, ⁊ nomen receptum inter reos, vt per Bartolum in l. ſi
adulter. ff. de adul. Quia reſpondeo, ꝙ nunc non tractamus de indi-
cio ad torturam, ſed duntaxat de captura ipſa: in qua non requiruntur
huiuſmodi qualitates, ſed ſufficit (vt dixi) indicium magis tenue Bar.
l. ſacrilegij. ff. ad legem Jul. pecu. ⁊ in l. conſentaneum. C. quomodo ⁊
quand. iud. Joan. And. in c. ſi clericus. de ſen. excommu. ne alias, ſi iſte
admitteretur, capeſſeret fugam, vt per docto. in d. l. ij. vt eſt tex. in cap.
qualiter. ij. §. debet. extra. de accu. ⁊ ibi p doct. ⁊ per Bar. in d. l. fi. in fi.
d. l. iubemus. C. de probat. Nec etiam verum eſt, ꝙ non poſſit cleri-
cus torqueri, niſi diffamatus: imo ſatis eſt ſi adſint alia indicia ſufficien
tia, vt per Abb. in d. c. j. Fel. c. olim. de reſcrip. Dec. c. at ſi clerici. in ver
ſicu. vj. extra de iudic. Circa tertium an d. Vicarius potuerit aſſu-
mere laicum in aſſeſſorem in iſta cauſa: ⁊ certum eſt, ꝙ ſic, vt concludũt
12 omnes in c. decernimus. extra de iudicijs. quia † officiuꝫ aſſeſſoris eſt
ſolum conſulere. l. j. ff. de offi. aſſeſſo. l. conſiliarios. C. de aſſeſſo. non p-
13 hibentur † autem cleri conſilium habere a laicis, ſecundum Innocen.
Butrig. Abb. moder. in d. c. decernimus. facit tex. in c. ſi hęres. xxiij.
q. iij. ⁊ in c. fin. xxxviij. diſtinct. ⁊ ita etiam tenuit And. Sicu. in c. ſuper
quęſtionum. §. intentionis. de offic. deleg. Gemin. c. ſtatutũ. §. aſſeſſores
de reſcrip. in vj. licet contra hanc opinioneꝫ (quę communis eſt) tenue-
rit idem And. Sicu. in d. c. decernimus. cuius ſententia eſt ibi reproba
ta ab omnibus modernis. Circa quartuꝫ, an appellatio facta per ip-
ſum querelatũ, impedierit proceſſuꝫ quod vlteriora? Reſpondeo quod
14 licet † regulariter per talem appellationem ſuſpendatur iuriſdictio iu
dicis a quo vt toto titulo. ff. nil noua appel. penden. tamẽ in caſu noſtro
ſecus eſt, idq; tribus rationibus. Prima quia ipſe querelatus vide-
tur renuntiaſſe huic appellationi, comparendo poſtea coram eo ⁊ petẽ-
do ne contra ſe procedat, tanquam contra priuilegiatum ſed in primis
debeat ante omnia monere, ſeu moneri facere pręfatum querelatum, vn
de per iſtam comparationem videtur renuntiaſſe appellationi, ⁊ vt etiã
per al. ã in qua abſq; alia reſeruatione petijt dictus querelatus pręcepi
per d. vicarium notario, ne det copiam proceſſus d. Guronis vnde per
huiuſmodi actus videtur renuntiatum ipſi appellatione. c. gratum. in
fi. extra de off. de lega. c. directę. de appellatio. cum ſimilibus. Secun
da, quia requiſitio pręſentationis ⁊ detentio tendit ad expeditionem
cauſę principalis: vnde cum poſſet fieri, pendente primo iudicio, poteſt
etiam fieri poſt appellationem. l. poſtquam. §. Imperator. ff. vt lega. no
mine caueatur. vbi Din. ⁊ Bar. alias potuiſſet iſte fugere adeo, ꝙ im-
pediuiſſet cognitionem etiam in cauſa appellationis ⁊ eam efficere illu-
ſoriam. c. cum parati. de appellation. c. propoſuit nobis. eode titu. quia
iſtud non eſt innouare, ſed mandatum legis exequi. c. cũ ſpeciali. §. por
ro. eodem titu. de appellation. l. eos. §. ſuper ijs. C. de appellation. quę
lex non reperitur correcta iure canonico. ⁊ videtur talis appellatio ma
nifeſte friuola, ſm c. cum appellation. extra de appellation. ⁊ quod ha-
betur in l. nulli. C. quorum appellation. Tertia, quia iſte querelatus
ac fideiuſſores tenebantur ex contractu ſuo, ⁊ ideo nõ poſſunt appella-
15 re ex quo † a contractu non appellatur, vt per Bal. in l. j. in ij. oppoſi.
C. de arbitr. Nec obſtat, ꝙ iſte contractus non fuerit mere volunta-
rius, ſed potius ex quadam neceſſitate, vt euaderet capturam, quia re-
ſpõdeo quod iſtud proceſſit ex mere gratia ⁊ humanitate vicarij, quia
cum de iure potuerit detineri in carceribus, non tenebatur iudex eum
credere fideiuſſoribus cum cauſa iſta eſſet furti in qua criminaliter ⁊ ad
pęnam poterat procedi, ſm doctrinam Bar. in l. j. ff. de cuſtod. reor. ⁊
per Dec. conſi. cxliij. in prin. ⁊ poterat eum interrogare de ſocijs. ⁊ com
plicibus, iuxta doctrinam Bar. in l. ij. §. penult. ff. de iure fiſ. merito er
go non poteſt allegare ſe coactuꝫ vel violentiam paſſum in re in qua ex-
pertus eſt humanitatem, ⁊ gratiam. Circa vltimũ, quia pęna eius
dus eſſet dictus d. Prępoſitus, ⁊ eſt diſtinguendum an ciuiliter agatur
an vero criminaliter: ſi ciuiliter, puniẽdus eſt in duplo eius pecunię, q̃ꝫ
interuertere voluit per ſubreptionem inſtrumentorum. l. qui tabulas.
l. quidam tabularum. ff. de furtis. Si vero agatur criminaliter, in pri
mis erit incipiendum a captura, deinde reproducenda acta, ⁊ probãdo
quemadmodum illa inſtrumenta fuerint reperta apud ipſum ⁊ exami-
nandus notarius, quemadmodum perdiderit illa inſtrumenta, ⁊ quo-
modo potuerint ſibi auferri, ⁊ ſi iudex habeat hanc credulitatem, quod
dictus querelatus furto ſuſtulerit poterit eum examinare, ⁊ ſi negauẽ-
rit ſubijcere quęſtioni ⁊ torturę, ꝙ ſi perſeuerauerit in negando, ⁊ per
torturam purgauerit indicia erit relaxandus, ⁊ abſoluendus, vt dicit
Alb. de Roſ. ⁊ mod. in l. edictum. ff. de quęſt. ⁊ Bart. Veronen. conſil.
xxxij. incip. quidam ruſtici. ſi vero confiteatur cogendus erit ad reſtitu
tionem damni, d. c. j. de depo. ⁊ pręterea notatus erit infamia. l. j. ff. de
ijs qui notan. infam. ⁊ pręterea erit deponendus, ⁊ detrudendus in car-
ceribus ad agendum pęnitentiam. c. cum non ab homine. de iudic. cap.
tuę. de pęnis. per Abb. in c. fin. extra de furt. in fin.

SVMMAE RERVM. XVII.

1 FOrum originis eſt potentius foro quod quis per allectionem vel incolatum acquirit.

2 Adſcriptitij in praeiudicium domini non poſſunt mutare domicilium.

3 Adſcriptitio non licet recedere a loco ubi adſcriptus eſt & punitur quiſquis eum acceptauit.

4 Licet domino propria authoritate adſcriptitio ſuo manus inijcere & etiam ſub cuſtodia habere ne alio ſe conferre poſſet.

5 Iure communi permittitur cuilibet originario transferre domicilium in alium locum.

6 Carcer mala manſio eſt.

In carcerem

7 *In carcerem conijciuntur criminosi seu facinorosi propter delictum.*
8 *Iudici de facto procedenti de facto potest resisti.*
9 *Qui in fuga est potest propria authoritate etiam a priuato in carcerem duci.*
10 *Dictio uendicare quid importet.*
11 *Lex abhorret uiolentias & uarijs pœnis delinquentes plectit.*
12 *Violentijs utentes iure suo cadunt.*
13 *Violentijs utentes in pœnam l. Iuliæ de ui publica incidunt.*
14 *Violentijs utentes resarciunt damna iuramento offensi.*
15 *Incontinenti licet uim ui repellere.*
16 *Coniuncti & amici propria authoritate possunt recuperare rem qua quis est spoliatus nullo magis personam.*
17 *Incontinenti quando quid factum dicatur.*
18 *Licitum est unicuique uim etiam alteri factam repellere.*
19 *Pro defensione personæ ne quis uulneretur solum in ipso actu licet alium occidere.*
20 *Defensio iure naturali omnibus competit.*
21 *Edificans in re communi non potest impediri authoritate propria socij sed agendum erit communi diuidundo.*
22 *Totum cum sit in communi par est utrique causa.*
23 *Damnum quod rei cōi a socio fit non nisi uia actionis impediri potest.*
24 *Constitutio fauorem publicum respiciens latius est accipienda.*
25 *Iurans defendere aliquem contra omnem personam tenetur etiam aduersus uniuersitatem id facere.*
26 *Vniuersitas seu ciuitas corpus fictum est.*
27 *Constitutio pœnalis loquens de persona intelligitur de persona uera nō autem de ficta.*
28 *Titulo de pace tenen. uniuersitatem non teneri.*
29 *In materia pœnali locus non est extensioni.*
30 *Quod ad pœnam attinet constitutio est odiosa ideo uniuersitatem non comprehendit.*
31 *Pœnis locus non uidetur esse nisi cum dolo quid actum est.*
32 *Leges publicorum iudiciorum dolum requirunt.*
33 *Quilibet color & quæcunque causa excusat a dolo.*
34 *Contumaces erga proconsulare imperium non ultra sex auri uncias mulctari.*


On putaui detractandum cum inclyta Argentoraten-
sis respub. cuiusq; senatus a me consilium iuris petierit,
quin quatenus fas, equumq; sineret, eis morem gere-
rem, quod eo libentius a me factum est, q̄ omnis quę-
stio in iure versetur: nec mihi peruoluenda fuerint te-
stimonia, quę vtrinque inducta erant, sed solū de iuris
articulis sum requisitus: iuxta ergo facti seriem mihi propositā q̄ bre
uissime potero, sniam meam explicabo. Quęstio prima est, an licuerit
pręfecto Comitis detrudere Georgium in carcerem: q̄ absque licētia
Comitis se in ciuem Argentinensem admitti procurasset? Et videret
licuisse, in primis, q̄ ad eam vsq; diem Comes fuerat in possessione iu-
risdictionis erga illum: vnde huius rei cognitio ad eum pertinebat, nō
autem ad Argētinensem pręttorem a quo nuperrime fuerat in ciuitatē
adlectus. gloss. Bart. Ioan. de Platea. in l. j. C. de inco. lib. x. Deinde,
q̄ intererat ipsius Comitis: cum enim esset Georgius originarius ca-
stri Comitis non potuit forum originis repudiare, quin in eo munera
subiret. l. assumptio. ff. ad municip. imo in muneribus subeundis illud
1 † forum originis est potentius foro, quod quis per allectionē, vel inco-
latum acquirit. not. in l. ciues. C. de incol. merito ergo potuit retinere
non solum pro rationibus pręteritis, sed etiā, vt caueret pro futuris. l.
si fideiussor. §. fi. qui sat. co. l. in omnibus. de iud. Quę sententia minus
2 habet difficultatis si constaret illū fuisse cōditionis adscriptitię: † tales
enim in pręiudiciū dñi non possunt mutare domicilium. l. in bello. §. ma
3 numittendo. ver. verū. de capt. & generaliter non licet † adscriptitio re-
cedere a loco vbi adscriptus est, & punitur quisquis eū acceptauerit. l.
4 oēs. l. cū satis. C. de agric. & cen. lib. xj. & † licet dño propria auctoritate
adscriptitio suo manus inijcere & dūr etiā sub custodia habere ne alio
se conferre possit. l. j. C. de colon. illy. lib. xj. maxime cum periculū esset
in mora: q̄ iste iamiam erat discessurus & res suas exportaturus. l. ge-
nerali. C. de decur. lib. x. Sed his non obstantibus, contrarium vide-
tur concludendū, quod non licuerit dicto pręfecto ipsum Georgium in
5 carcere detinere: † permittitur enim iure cōi cuilibet originario trans-
ferre domicilium in alium locum. l. nihil. ff. ad munic. quo casu forum
originis concurrit cum foro incolatus. gl. d. l. j. C. de inco. Permittit
etiam ex priuilegijs & consuetudinibus patrię Argentinę, vt ei liceat
in ciues suos admittere quicunque transmigrare velint: quo casu con-
suetudo, vel priuilegium videtur extinguere obligationem ex origine
prouenientem quod potest facere. d. l. in bello. d. §. manumittendo. &
ideo longe fortius est id ius, q̄ quod iure cōi competit. Vidissem tamē
libenter priuilegia illa, si fuissent transmissa, maxime quia mihi propo-
nitur in facto, quod talia priuilegia extēduntur etiam ad adscriptitios,
vt tales possint in ciuitatē cooptari, quo casu cessaret omnis difficultas,
quamuis etiam de iure communi res sit clara: quia etiam si supraseri-
ptę rationes in contrarium adductę essent verę: non tamen debuit ex
ista causa Georgius trahi in carcerem. lege. ij. C. de exact. trib. lib. x.
6 † cū carcer mala mansio sit. l. item apud Labeonem. §. quęstionis. ff. de
7 iniur. & † in illū conijciātur criminosi seu facinorosi propter delictum. l.
8 ij. C. de cust. reo. non autem oberati: vnde cum † pręfectus ille de facto
fecerit eum includi potuit ei etiam de facto resisti. l. prohibitū. C. de iure
9 fis. lib. x. Nec mouet, q̄ † qui in fuga est, potest propria auctoritate
etiam a priuato & in carcerem duci gl. l. aut prętor. §. si debitorem. quę in
frau. cre. quia fugitiuus delinquit, at qui se facit in ciuem eligi, non de lin
quit sed rei licitę dat operam. Nec pręfectus eum detinuit: quia esset
fugitiuus sed quia fecerat eum ciuem Argentoratensem in consulto Co
mite, vt in facto mihi propositum fuit. Secunda quęstio, an licuerit
Argentinensibus. collecta manu armata, accedere ad vicum, vbi iste ci
uis suus erat detentus? Et non videretur, quia lex ait, debere eos ci-
10 uem suum † vendicare. l. de iure. ff. ad municipa. & sic legitimis actioni-
bus experiri, pręsertim cum pręfectus obtulerit se facti sui rationem re
diturum, si fide publica ad eos transire posset. l. non est singulis. de reg.
11 iuris. Accedit his, quod lex plurimum † abhorret huiusmodi violē-
12 tias, & varijs penis plectit delinquentes, nunc † vt iure suo cadant. l.
13 extat. ff. quod met. cau. nunc † vt in penam legis Iulię de vi publica
14 incidant. l. licet. ad legem Iuliam de vi. nunc † vt damna resarciant iu
ramento offensi. l. si quando. C. vnde vi. nunc vt, qui eos congregauit,
quiq; duxerit pro cęteris teneatur. l. quoniam. C. ad legem Iuliam de
vi Accendunt pęnę cōminatę in constitutione Federici c. j. de pace te-
nen. in vsib. feudorum. & nouissime in edicto Cęsareo de pace tenenda.
Sed his minime obstantibus, dico licuisse illis ciuem suum eo modo
liberare: cum aliter non possent. Et in primis sciendum est, q̄ pręfe-
ctus eum in carcere iniuste (vt supra dictum est) detinens ipse dicitur
vim fecisse: quia personam Georgij sua libertate spoliasse censetur. l. j.
& ij. de liber. hom. exhibend. quod eleganter Bart. disputando conclu-
15 dit. quę. vj. Lappus. clarum autem est iure nostro licere † incontinenti
16 vim vi repellere. l. iij. §. cum igitur. de vi & vi armat. & posse † coniun
ctos, atq; amicos propria auctoritate recuperare rem, qua quis est spo-
liatus, & multo magis personam. l. si quis in seruitute. vbi Bart. in fine
17 de furtis. Et dicitur † incontinenti id fieri, etiam si post aliquot dies:
dum tamen interim facte sint preparationes debitę secundum qualita-
tem rei recuperandę, vt Hugut. antiquus doctor dicebat, Hugon. pri-
ma distinctione, capitul. ius naturale. quę sententia communiter est re-
cepta. Nec refert, an is, qui spoliatus fuit ipse fecerit an alius pro eo:
18 † licitum enim est vnicuique vim etiam alteri factam repellere. dicta
leg. si quis in seruitute furtum fecerit. vbi Bartolus in fine. Vnde
& tale ius rem, qua quis spoliatus est incontinenti propria auctorita-
te recuperandi alteri cedi potest. glo. l. cum fundum. verbo, postea de vi
& vi armata. vt receptior se habet opinio: hincq; & ratum haberi id ē
19 post facto potest. c. ratihabitionem. de reg. iur. in vj. Et † licet pro de
fensione personę, ne quis vulneretur solum in ipso actu liceat alium oc-
cidere. glos. l. j. C. vnde vi. Bart. d. §. cum igitur. tamen libertatē per-
sonę suę licet redimere quandocunq;: quia detinens dicitur esse in per-
seuerantia delicti. Et ideo semper dicitur confestim quis recuperare li-
bertatem, quam amisit. Cyn. l. vt vim. de iust. & iu. Bald. c. in literis. de
resti. spo. Concludo igitur licuisse vnicuique pręstare auxilium huic ca
pto, vt euadere posset: nec ideo in aliquas penas incidere. & id ex iure
competēte ipsi capto. Fortius dico idem licuisse ex iure cōpetente ipsis
ciuibus, quorum interest ciuem suum non detinere: sicut enim ciuitati
cōpetit actio iniuriarum: quoties ciuis suus in odium ciuitatis est offen
sus. l. j. §. fi. vbi Bar. de iniur. ita & videtur ius auctoritatis competere
in casibus, quibus & eis competeret, quod maxime dicendū in propo
sito casu: cum iste interim esset in carcere & periculū esset in mora. l. nul-
lus. C. de Iudę. si expectata fuisset in prouisio a Cęsareę maiestatis di
lio, quod haud absimili casu Bart. docuit. l. si alius. §. bellissime. ff. qđ
vi aut clā. vbi Ber. & generaliter approbat Alex. quoties copia iudicis
nō facile haberi potest. l. generali. C. de decur. lib. x. Alexan. l. j. §. ij. de
oper. no. nunt. Non obstant ergo iura superius allegata: q̄ dictę pęnę
locum haberent, quando non licuisset istis propria auctoritate vti, cū
igitur id factum sit lege permittente non meretur penam, est enim hęc
20 species † defensionis, quę iure naturali omnibus cōpetit. l. vt vim. de
iust. & iu. Nec obstat, q̄ videatur Comes in iurisdictione fuisse tanquā
socius: q̄ respectu originis Georgij ei subijciebatur, sicut respectu inco
latus, & nouę ciuitatis ipsis Argentinensibus, inter aūt socios non est
locus beneficio proprię auctoritatis, sed ciuili actione experiendum est
quod a doctoribus non vno exemplo traditum est. Bar. Pau. Ca. d.
21 l. j. §. iuntiatio. Bal. consi. cl. in ij. Rom consi. lij. vnde si † in ędificas
in re, quam cō iter mecū possideas, non potero propria auctoritate dei-
22 cere, sed cōi diuidundo agam. l. Sabinus. commu. diuidun q̄ † cum
totum fiat in cōi par est vtriusque causa. l. in re communi. ff. de ser. vrb.
pręd. sic & quando ab vno ex socijs aliquid protenderetur super cōe,
nec tamen licet rem perdere. l. sed si inter. de ser. vrba. pręd. sed actione
vtendum est. l. si dño. §. Labeo. vti poss. Idemq; si quis socius ex suo in
23 commune immitteret: q̄ † damnum, quod rei cōi a socio fit, non nisi
via actionis potest impediri. d. l. sed si inter. versi. idem vbi Bar. Sed
ad hęc omnia respondetur, q̄ non procedunt in captura, per quā quis
priuatur libertate personę suę, est enim periculum in mora, & dicitur
subesse magna & necessaria causa per quam concessum est propria aucto
ritate ius suū prosequi. d. §. bellissime. & l. fi. §. si ad ianuam. vbi Bart.
eod. tit. & illud etiam satis permittitur edicto Cęsareo. versi. sed tamen
lęso. cum suis adiutoribus contra suos offensores defensio incontinen-
ti, vel ex interuallo cum sibi commodum erit licita & admissa sit vbi de
offensione prius constet, &c. quę verba clara sunt in fauorem Argenti-
nensium. Quarta quęstio, an etiam si non licuerit Argentinensi-
bus supra scriptum ciuem suum eo modo liberare inciderint in con-
stitutionem Cęsareę Maiestatis de pace publica tenenda? Et vide-
24 retur dicendum eos incidisse: quia talis † constitutio fauorem pu-
blicum respicit: & ideo latius est accipienda l. quemadmodum. de a-
gricol. & censi. libro vndecimo. vbi Bartol. qua ratione Iaso. respon-
det constitutionem Arcadij qua periuri plectuntur etiam ad vniuersi-

25 tatem prodniri.l.ſi quis maior.C.de tranſact.vbi Iaſ. vnde ſi † iura-
uerim te defendere contra omnem perſonam, tenebor etiam aduerſus
vniuerſitatem id facere, quod Baldus eleganter cenſuit.cap.j.de noua
forma fide li. Nam & videmus pleriſq; exemplis legem de aliquo lo-
quentem ad vniuerſitatem extendi, quod in ſenatuſconſulto Macedo
niano proditum eſt.l.nihil.ad ſenatuſcon. Macedonianum. Itemq;
in edicto prętoris quo maiores reſtituuntur.l.quid ergo.§.fina.l.item
ſit.ex quibus cauſis maiores.& eo edicto quo prętor quod metus cau-
ſa factum eſt ratū futurū ſe promittit.l.metum.ſecunda.§.animaduer-
tendum.quod metus cauſa vbi Dn. Bald.& alijs ſimilibus caſibus.
Sed in hoc quoque arbitror contrarium eſſe verius:q2 verba conſti
tutionis ſcripta ſunt, *Ne quis cuiuſcunque ſtatus aut dignitatis,&c.* quę
verba vniuerſitatē non comprehendunt q2 ad perſonam referuntur.
26 Bar.l.j.de verb.ſignifica. † vniuerſitas aūt ſeu ciuitas corpus fictum
27 eſt.l.mortuo de fideiuſſo.talis autem † conſtitutio quę pęnalis eſt de
perſona vera intelligitur.c. Romana.§.fina.de ſent.excommun.lib.vj.
vt receptior ſe habet ſententia: vnde & ſupraſcriptum Iaſ. reſponſum
cum a recētioribus omnibus nempe Parpalia Caſtellinoq;, tum a me
28 quoque reprobatum ſit.d.l.ſi quis. nam & † lex Federici de pace te-
nenda,quę de perſona loquitur nec ciuitatem nec vniuerſitatem conti-
net quod in ea Baldus annotauit.c.j.§.conuenticula. vbi Bald.de pa
ce iuramento firmand.quod & in ea conſtitutione p.o.l tum eſt quę ad
militario annonę erogationem pertinet.l.ſi.C.de erogatio. mil.ann.li-
bro xij.& generaliter reſpondit Bald.legem municipalem quę de per-
ſona loquatur de vera accipiendam eſſe non quod legis fict.one repre-
ſentata ſit. Bal.l.omnes popul. de iuſt.& iu.quod & apud pontificios
Ant. Butrius annotauit & plur bus exemplis alij docēt.cap.grauem.
de prębend. Felin.capit. cum te.de reſcript. Nam & haud quaquam
par ratio penę eſt,vt eo modo plectatur ciuitas, in qua viduę, pupilli,
ęgroti idq; genus ſequioris conditionis ſunt hoc eo ſicut quilibet alius
priuatus.l.j.in principio de mag.conuc. Bart.l.aut facta.§.fin.de pę-
nis.oſtendunt hoc & conſtitutionis ipſius verba,quę offenſis prouidēt,
& ſpecialiter verbis,& pagi mentionem faciunt, at cum de offendente lo
quuntur ſimpliciter,ne quis, inquiunt cuiuſcunque ſtatus, &c. ſi enim
de vrbe legiſlator ſenſiſſet eam ſpecialem, ſicut in alio caſu nominaſſet.
l.j.§.ſin autem ad deficientis.C.de caduc.tollen. Nec obſtant ſupraſcri
pta exempla quibus oſtendi diſpoſitionem de perſona loquentem ad
vniuerſitatem trahi: quia reſpondent omnes non ex vi verborum eſſe,
29 ſed per extenſionem. Fel.d.c.cum te.Mod.d.l.ſi quis maior.cui † in
materia pęnali locus non eſt. Nec ſimpliciter verum eſt conſtitutionem
30 hanc fauorabilem eſſe ideoq; extendendam. † quod enim ad pęnam
attinet eſt odioſa ideoq; vniuerſitatem non comprehendit quod Bal.
& cęteri tradiderunt.d.c.j.§.conuenticula. & ego de verbo.ſign.lib.ij.
alias docui. Et hoc verum eſſe etiam ſatis oſtenderunt domini aſſeſſo-
res qui Argentinenſes non in pęna conſtitutionis,ſed pecuniaria con-
demnarunt tanquam conſtitutio ad eos non pertineret. Quarta quę-
ſtio poſito,non tamen confeſſo, Argentinēſes iſtos deliquiſſe, an debue
rint in tanta pęna pecuniaria,nēpe quinquaginta marcarum auri con-
demnari:& puto,quod non:q2 lex requirit,quod ad hoc,vt ſit locus pę
nę,q ausu temerario deliquerint.d.c.j.§.j.de pac.iur.firm.quę verba
requirunt dolū,vt Bart.eleganter cenſuit.in extrauag. qui ſint rebell.
31 ad ſi.gloſ.verb.temerario.nam & alias huiuſmodi † pęnis nō videtur
32 eſſe locus,niſi cum dolo quid actum eſt:q2 lex Iulia de vi,& † alię leges
publ.corum iudiciorum dolum requirunt.l.in lege.de ſic.glo.doct.in l.
in actionibus.de in lit.iur.ſatis autem videātur illi excuſari a dolo per
33 ſupraſcripta maxime cum † quilibet color & quęcunque cauſa excuſat
a dolo.l.igitur.§.ij.de lib.ca.doct.d.l.ſi quis maior. quod procedit etiā
ſi de pęna pecuniaria tractetur.l.j.in fin.de abig.vbi gloſſ. Debuiſſent
34 ita q3 mitius condēnari,cum videamus iure noſtro eos, qui † contuma
ces ſunt erga proconſulare imperium non vltra ſex auri vncias mulcta
ri.l.eos.C.de mo.mulc. vnde ſatis apparet, non debere iudices in ijs
pęnis pecuniarijs ita faciles,& profuſos eſſe. Et hęc omnia,ſaluo ſem
per rectiore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 *NOtarius tenetur edere parti inſtrumenta tamen ſi ea amiſit ci-*
tra culpam ſuam non tenetur.
2 *Notario creditur de amiſsione inſtrumenti ubi adſunt aliqua*
coniectura.
3 *In claris non eſt opus coniecturis.*
4 *Contraria dicens quandoque excuſatur.*
5 *Mendacium eſt ſufficiens indicium ad torturam fall.*
6 *Mendacium non dicitur niſi adſit intentio fallendi.*
7 *Quis non debet accedere ad actum teſtificandi niſi adhibita prius debi*
ta diligentia.


On poſſum ſatis perſpicere, quo colore ſuſtineri poſſit
hęc interlocutoria:qua pronuntiatum eſt, hunc nota-
rium bonę conditionis: & famę virum quęſtioni ſubij
ciendum eſſe: cum ex proceſſu luce clarius appareat
1 eum eſſe in caſu abſolutionis. Eſto enim, q † notarius
teneatur edere parti inſtrumenta,tamen,ſi ea amiſit ci
tra culpam ſuam,nō tenetur. In primis ergo probandus eſt caſus: &
q2 parti non tenetur aliqua actione, ſed officio iudicis tantum, ſufficit
probare caſum per ſuum iuramentum.l.fin.C.de fide inſtr.quod certiſ
ſimum eſt iunctis aliquibus coniecturis,vt quia oſtium fuit raptū, vel
famulus aufugit,& ſimilibus,ſm Bartol.in l.ſi quis ex argentarijs.in
fin.verſi.an vero hęredi.ff.de eden.& per Feli.in c.accepimus.extra de
fide inſtr. In caſu autem noſtro non ſolum per coniecturas,ſed per con
cludentes probationes conſtat,q milites Hiſpani abſtulerunt prędicta
2 dictum inſtrumentum:& ideo fruſtra diſputatur in re clara: q2 ſi † nota
rio creditur de amiſſione,vbi adſunt aliquę coniecturę. vt dicit in d.§.
fin.vbi oēs doctores & per Alex.conſi lij.ccxxij.in ij.clvj.in v.quanto
3 magis,vbi adſunt pro eo concludentes probationes? quia † in claris
non eſt opus coniecturis.gl.l.continuus.§ cū ita.in fin.de verb.oblig.
maxime cum coniecturę,quę contra hunc notarium adducuntur, ſint
ſatis leues,& friuolę iudicio meo. Et in primis q aſſeruerit extraiudi-
cialiter,q dictum inſtrum fuerat cōbuſtum a domina Ioanna,vt ab ipſa
intellexerat,deinde in iudicio negauerit ſe hoc audiuiſſe ab ipſa reſpon
deo enim,hoc nihil facit contra dūm Paulum,quia eſt affirmatio facti
alieni quę non arguit crimen ipſius confitentis. Siue enim d. Ioanna
combuſſerit, ſiue non, notarius excuſatur propter violentiam ſibi illa-
tam.& potuit notarius ita credere prima fronte extraiudicialiter,dein-
de dato iuramento,melius conſideraſſe,& noluiſſe affirmare, quod ipſa
combuſſerit.ideo non dicitur contrarius,nec poteſt puniri, ſm Bald.
in c.per tuas.extra de probat. Marſil.conſi. xv.& lj. & dictum Bart.
in l.eos.ff.de falſ.loquitur in eo, qui tanquam teſtis extraiudicialiter
aliquid dixit,& iudicialiter contrariū. Sed in caſu noſtro iſte notarius
nihil dixit tanquam teſtis,ſed tanquam principalis, qui habet faculta-
tem melius cogitandi,& confeſſionem reuocandi ſm Felin.c. olim. de
reſcrip.& certe dictum Bartoli in d.l.eos.cōiter reprobatur, vt ibi per
Marſil.& per Decium dict.cap.tuas. Alexandrū lxxxj.in ij. quāuis
(vt dixi)non loquatur in caſu quęſt.noſtrę. Non obſtat, q affirma-
uerit inſtrumentum quoque dotale ablatum ſibi fuiſſe,quod tamen re-
pertum eſt in filza.reſpondeo etiam illud nihil eſt,q controuerſia non
eſt de hoc inſtrumento,ſed de inſtrumento mutui, & ipſe in examine aſ-
ſignauit rationem veritatem ſem, cur illud ſit in filza: quia deinde ipſe
extraxerat de alio originali, quod erat apud ſe. quod poteſt facere no-
tarius,vt habetur in l.Sempronius.de leg.ij.in l.qui tabulas.§.inde.
ff.de furt.in l.ſi quis ex argentarijs.§. prohibet.ff. de edend. Non
obſtat,quod ſaltem ſupraſcripta faciunt,vt iſte notarius ſit mendax: at
5 † mendacium eſt ſufficiens indicium ad torturam ſecundum Barto-
lum.l.fina.ff.de quęſt. Alexander conſi.lxxvij j. Socinus conſi.lij.
in ij. Reſpondeo primo contrarium eſt verius, vt ſolum mendacium
non ſufficiat: & doctores prallegati loquuntur, quando alię quoque
coniecturę concurrunt. & q non ſufficiat, tenet Paris de Puteo in
tracta.Syndic. Andr.de Iſern.quem refert Afflictus in conſtitutione
Regni.§.ſi domina.nume.14. Card. Pariſ.cōſilio clxix.in ij. Secun-
do reſpondeo, q poteſt argumentum procedere, quando mendacium
inferret ad delictum inquiſitū:quod non eſt in caſu noſtro, prout decla-
rat Marſil.in d.l.eos.vbi dicit puniri,non de falſo,ſed leui pęna. alle-
gat notata per ſe in l.de minore.in princip.verſi. & vltra prędicta.ff.de
6 queſt. Tertio reſpondeo,q † non dicitur mendacium niſi adſit inten-
tio fallendi.xxij.quęſtion.ij.can.illa ergo.hic autem nō erat,quia non
tractabatur de punienda domina Ioanna, & ideo illud dictum non fa-
ciebat ad delictum inquiſiti. Quarto reſpondeo, q argumentum po-
7 teſt procedere in teſte:quia † quis non debet accedere ad actum teſtifi-
candi: niſi adhibita prius debita diligentia,vt declarat Angel.de Cla
uaſio, in ſumma. verb.mendacium maxime accedente iuramento, in
quo requiritur magna conſideratio, ſecundum Alexand.in rubr.ff.de
verborum obligationibus. Sed noſtra quęſtio eſt in parte, quę quid
extraiudicialiter dixit abſque iuramento, & impręmeditate. Et certe
cum per teſtes conſtet de innocentia illius, fruſtra colliguntur iſta ad-
minicula aduerſus hunc virum bonę exiſtimationis,& famę, & ideo vl-
terius non iuiſto,cum diligenter pro hac parte allegatum ſit per ma-
gnificos aduocatos ipſius rei adeo,vt non expediat plura adducere.&
laudo iudicium ampliſſimi ſenatus, qui hanc interlocutoriam reuo-
cauit, idem facturus, ſi ego eſſem iudex hoc enim ęquum puto. Et
hęc omnia,ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XIX.

1 *NEmo ex illius qui incidit in crimen perduellionis damnatur &*
eius bona fiſco applicantur.
2 *Poſt lapſum quinquennij nō poteſt amplius memoria dānari.*
3 *In crimine hęreſis ipſo iure bona confiſcantur.*
4 *L.fin.ad l.Iul.maieſt.reſtring.*
5 *Omnes qui Principi aduerſantur non dicuntur committere crimen la-*
ſę maieſtatis.
6 *Confiſcatio non trahitur ad bona.*
7 *Appellatione militum in materia ſtricta non uenit ipſe rex.*
8 *Dictio facto quid denotet.*
9 *Ex fine legis ſatis declaratur in quibus caſibus d.l.loquitur.*
10 *Proditor eſt qui non oſtendit quid facere uelit & ſecrete facit contra-*
rium eius quod facere debet.
11 *De iure in crimine laſæ maieſtatis bona confiſcantur reſpectu hęredi-*
tatis.
12 *Excluſus ab hęreditate eſt excluſus a legitima q eſt portio hęreditatis.*
13 *Quicquid dicat lex communis ſeruandum eſt ſtatutum.*
14 *In foro conſcientia lex puniens filios ex crimine paterno non ualet.*
15 *Lex inhoneſta non ualet & eam obſeruans peccat.*
16 *Non incurritur crimen laſæ maieſtatis niſi ab his qui ſunt in dolo.*
17 *Mens in crimine attendenda eſt.*
18 *L.quiſquis ad l.Iul.maieſt.explic.*

Teſtis

19 *Testis singularis non probat.*
20 *Testis deponens de eo quod vidit impubes nondum doli capax & proximum infantiæ non probat.*
21 *Testis particeps criminis non est fidelis.*



In proposita quæstione vertente inter fiscum ducalem, seu habētes causam ab eo, ⁊ filios domini Leonini Bilię, consideratis vtrinq; deductis, puto filios redintegrandos in possessione bonorū, de quibus agitur, ⁊ quia in effectu ex duplici capite contra eos agitur. Ostendā ex vtroq; fiscū fouere malā causam. Primū caput est, quia videtur d. Leoninus incidisse in crimen per duellio-
1 nis, ⁊ ideo, q debeat eius † memoria damnari, ⁊ in consequentiam bona fisco applicari per casum l. fin. ff. ad l. Iul. maiest. cum similib. Sed
2 ad hoc respondetur multipliciter. Primò, † quia lapsum est quinquenniū. vnde amplius memoria damnari non potest, vt est casus in l. ij. C. de Apost. vbi gl. ⁊ Bar. ⁊ gl. in l. Manicheos. C. de hære. vbi tex. loquitur
3 † in crimine hæresis, in quo ipso iure bona confiscant. c. cū secundū. de hæret. in vj. sicut in casu lęsę maiestatis, vt ibi habetur. ⁊ videtur, qd hoc sit clarum, quantū sit respectu confiscationis bonorum, vt concludunt etiā Canonistę in c. cum a nobis. de præscr. Secundo respondet,
4 q d. l. fin. ⁊ † similia iura habent locum nisi in Imperatore, vel Repu. Romanorum, non autē in inferioribus, vt est magis cōis conclusio, vt p Angel. in l. j. C. ex delictis defunct. sequitur Barthol. Veron. in consi. xvij. visa commissione. Tertio respondetur, quod etiam non est probatum, q d. Leoninus hostili animo fuerit aduersus Remp. vel Principem animatus, vt infra ostendetur. ⁊ quātus exulauerit, ⁊ sequutus fuerit partes Gallicas, istud magis fecit, vt consuleret tutela salutis suę:
5 † nec enim omnis qui aduersatur Principi, dicitur cōmittere crimen lęsę maiestatis, vt dicit not. Bal. in consi. suo cclxxj. quęritur verum bi. lib. ij. Quarto respondetur, ⁊ ista est solidissima responsio, q cū concesso sine veri præiudicio, q d. Leoninus esset per duellis, ⁊ sic in casu d. l.
6 fin. Tamen ista bona non possunt confiscari, quia † confiscatio non trahit ad bona alienari prohibita. l. Imperator. ff. de fideic. lib. ⁊ per Alex. consi. xxiij. in j. lib. Ias. in l. fi. §. j. C. comm. de leg. ⁊ in l. filiusfa. §. diui. in vj. not. de leg. j. in ij. lect. præsertim in casu nostro, in quo est expressum fideicōmissum. Nec obstat, conditio resolutiua institutionis illorū nepotum testatoris: quia talis nunquā euenit, ex quo d. Leoninus nunquā habuit gratiā a Duce Mediolani, ⁊ Gallus non erat Dux, sed tyrannus, vt nunc vulgo præsupponitur. Quinto respondetur, q fiscus Ducis Ludouici nullum ius vnquā habuit in bonis, de quibus agitur: quia erant d. Iacobi aut agentiū in ista causa: qui perijt iam capto ipso Duce regnantibus Gallis. Vnde frustra disputatur de dānanda memoria Leonini respectu bonorū, quorū non fuit possessor, durante statu ipsius excellentis. Ducis. Secundū caput principale est quia isti filij videntur in casu legis quisquis. §. j. C. ad l. Iul. lęsę maiestatis. quia do. Leoninus videtur cōspirasse in personā illustrissimi Ducis Ludouici, sed ad hoc respondetur q d. l. quisquis. non habeat locum in his, qui more militari, ⁊ aperte sequuntur partes alterius principis prætendentis ius in regno, istud probatur. Primo, ex principio illius legis loquentis de eo, q cum militibus, vel priuatis, vel barbaris scelestā inierit factionē in personā principis, ⁊c. nam qui militat Regi, non potest dici inire factionē
7 cum milite: quia † appellatione militū non venit ipse Rex in materia stricta. arg. not. in l. j. ff. de test. mil. nec cum priuato: quia Rex non est priuatus, nec etiā cum barbaris, id est, hostibus populi Romani. nam ⁊ ipse Rex est pars populi Romani, vt declarat Bart. in l. hostes. ff. de capt.
8 ⁊ postli. reuers. Secundo ex verbo † factionem, quod verbū non potest referri ad exercitum, sed ad simplicem conspirationē aliquorum, vt est text. in l. si quis exhæredato. §. hi aūt. ff. de iniust. rup. ⁊ irrito fact. test. l. cum cognatum. C. de ingen. man. l. ij. C. de sum. Trin. Tertio. ex fine legis statuentis præmium reuelanti: per quam declaratur tex. loqui de conspirationibus secretis: non aūt de his, qui palam sunt hostes ⁊ cum
9 quibus nobis indictū est bellū: ⁊ † ex fine legis satis declaratur, in quibus casibus dicta lex loquitur, vt in simili per Alex. consi. clviij. copiose, ⁊ facit gl. in l. mancipia. in verbo auocandus. C. de ser. fug. Soc. cōs. cxx. in iij. Quarto, ex auctoritate Bart. qui summando illū tex. ostendit procedere in eo, qui proditorie conspiret: quod nō potest dici in his militibus, qui palam agunt, ⁊ iure militari se tuentur. quod ius habet locum etiā in bellis ciuilibus. l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capt. ⁊ postli. reuers. imo mitius cum eis de iure agitur, quā cum cęteris quibuscum est ius belli, vt ibi probatur. Nec verbū, proditoris, in eis
10 verificatur: quia † proditor est, qui non ostendit, quid facere velit, ⁊ secrete facit, contrarium eius, quod facere debet, vt probatur in l. omne delictum. §. expilatores. ff. de re milit. ⁊ per Bart. in extrauag. qui sint rebelles. super verb. occulte. ⁊ per multa ostēdit Alex. in consi. xiij. in vj. vol. Quinto, quicquid sit de iure cōi, per statuta nostra aliter est cautū:
11 clarum enim est de iure in † crimine lęsę maiestatis bona confiscari re-
12 spectu hæreditatis. l. j. C. de bon. lib. vbi oēs not. ⁊ † exclusus ab hæreditate, est exclusus a legitima, quę est portio hæreditatis, vt per Bart. in l. gen. s. versi. sed quæro, quid si aliquis. ff. de acq. hæred. ⁊ consequenter de iure cōi in tali delicto ex quocunq; capite bona confiscantur, etiā non reseruata legitima filijs: modo superuenit statutum nostrum, generaliter disponens, q in omnibus criminibus in quibus fit confiscatio bonorum, fit saluū ius descendentium tam respectu legitimę, quā omni alio respectu vnde videtur mihi, quod dictum statutū in hoc corrigat
13 ius cōe: ⁊ † quicquid dicat lex cōis in seruā statutum, vt dicit Bal. in l. ij. C. de patr. qui filios distrax. Confirmatur ista opinio per auctoritatem Ang. in l. fallaciter. C. de abolit. attestantis pœnam. d. l. quisquis. quo ad filios ex generali cōsuetudine Italię esse sublatā sequitur Soc. in pręallegato consi. cclxxv. Plus puto, quod in foro conscientię talis
14 † lex puniens filios ex crimine paterno non valeat: quia (vt dicitur in le-
15 ge veteri) Filius non portabit iniquitatem patris. vnde † lex tanquā contra honestatem non debet valere, ⁊ peccaret eam obseruans. c. constitutiones. ⁊ c. lege. x. distin. cum similib. ⁊ habetur per Archa. in r. p. c. possessor. de reg. iur. in vj. ⁊ ideo debent aduertere domini iudicantes, ne eidncent ad gehennam agendo contra conscientiam, ⁊ si Illustrissimus Dux in hoc consuleret theologos non dubito, quin istam sententiam approbarent, ⁊ videntur huiusmodi leges magis factę ad terrorem, quā ad futuram obseruantiam. nec reperitur aliquis qui vnquam viderit obseruari. Secundo, principaliter posset teneri, quod isti pro-
16 pter non inciderunt † in crimen lęsę maiestatis: quia tale crimen non incurritur, nisi ab his, qui sunt in dolo l. j. l. cuiusque. ff. ad l. Iul. maiest. ⁊ in simili per Ias. in l. in actionibus. in gl. in verb. non ob culpā. ff. de in lit. iur. sed isti sequendo detentatorē habentē coloratum titulū non videntur in dolo: quia talis titulus eos excusat. l. igitur in verb. vel non iusto. ff. de lib. caus. gl. in l. j. in fi. ff. de abig. Alex. consi. cxx. in ij. titulus autem Gallorū coloratur, ⁊ ex inuestitura alias per Imperatorem in Regem Ludouicum facta, ⁊ ex iure cesso per illustrissimū Maximilianum Sphortiā in Regem Franciscum, quę ab omnia quātus non noceant de iure excellentiss. nostro Duci, saltem colorant titulum, per quē excusantur isti a pœnis dictarum legum facti. l. si vrbana. ff. de condi. inde. ⁊ text. in c. si quis a pseudo episcopis. in q. j. ⁊ potuerunt eum sequi, cum per iuramentum fidelitatis erant astricti, vt per Abb. in c. sicut vltimo. de iureiur. in fin. præsertim cū publico bello eorum dñs ius suū persequutus sit: cuius persona attenditur. l. quoniā multa. C. ad l. Iul. de vi publ. ⁊ qui habet ius belli indicendi. ex quo non recognoscit superiorem saltem de facto. l. ex hoc iure. vbi Bar. ff. de iust. ⁊ iur. Et cōfirmatur hęc opinio: quia isti non venerunt causa offendendi personā principis, sed solum causa recuperandi illud, a quo prętendebant se spoliatos: ⁊ optassent, quod Dux, salua persona, abijsset in Germaniam. vn-
17 de † mens eorum in tali crimine attendenda est vt dicit And. de Iser. in d. c. j. quę sint regalię. in loco infra allegato. vbi allegat etiam text. in l. si quis ingenuā. §. in ciuilibus. ff. de capt. ⁊ postli. reuers. Et hoc maxime procedit in certamine ad Biccocam, in quo ipsis existentibus in acie Dux excessit Mediolano ⁊ fuit ipse illis obuiam, non autē ab eis fuit insecutus. Tertio, principaliter respondeo, quod Dux Ludoui. recognoscebat superiorē, ⁊ d. l. quisquis. non habet locū quando cōmittitur contra recognoscentem superiorē, vel contra inferiorē ab Imperatore, vt Bart. in extrauag. qui sint rebelles. in verbo, rebellando, C. vn. Ang. Sal. in d. l. quisquis. Bellus in tract. bannitor. in j. par. ij. ipsius q. xvj. Soc. consi. cclxxv. in causa fratris Andreę, ⁊ est conclusio approbata indistincte ab oibus: ⁊ licet aliqua difficultas sit, an habeat locum in non recognoscente superiorē de facto per doctr. Sal. in d. l. quisquis. tñ istud procederet in cęteris Sphortiadis Ducibus, qui non habebant aliquā inuestituram. ⁊ ideo in Ducatu suo volebant haberi tanquā Imperatores, vt quādoq; dicit Pau. Cast. ⁊ alij doct. sed in Duce Ludouico aliud est: quia ipse accepit inuestiturā, ⁊ recognouit Imperatorem in dñm, prout de iure debebat fm Alex. cōs. ij. visis codicillis. in j. Io. Bapt. de S. Seuerino in repe. l. Imperium. in xxiij. q. ff. de iur. omn. iud. Nec obstat ille tex. dū punit etiā conspirantes contra consiliarios, ⁊ milites, ⁊c. quia procedit, quando conspiratio est facta propter inimicitiam, quam delinquens habet cum ipso Imperatore, ⁊ in eius vltionē occidit consiliarios, vt declarat And. de Iser. in c. j. in verb. ⁊ cōmittentiū. quę sint reg. in vsib. feud. Secundo respondeo, quod d. l. quisquis
18 † non habet locū in filijs natis vel conceptis ante delictū patris. arg. l. ij. C. de lib. ⁊ eorum lib. ⁊ ita tenent Pet. Cyn. Ang. in d. l. quisquis. ⁊ est cōis opinio, licet solus Salic. contradicat. Tertio respondeo, qd non est probatum, quod d. Leoninus commiserit contra personam illustriss. Ducis Ludouici: quia primus testis solus dicit quod in exercitu erat d. Leoninus armatus: ⁊ cum stocho, ⁊c. quod potuit esse citra iniuriam personę ipsius Ducis. Item potuit tunc nescire, quod Dux esset in Castris: ⁊ ignorantia præsumitur, ⁊ illa arma potuit habere pro sui defensione præsertim: quia sperabatur fieri ignorata, prout dicit testis, ⁊
19 contra hunc testem obstat: ⁊ † quia singularis l. iurisiurandi. C. de testib.
20 quia † deposuit de eo quod vidit impubes nondū doli capax ⁊ proximus infantię, vt per Bar. in l. iij. §. lege Iul. ff. de testib. per Felin. c. cum a
21 nobis. extra de præscr. tum quia hoc modo etiam ipse est † particeps criminis, cui nō creditur l. fin. C. de accus. ⁊ esset in pęna, qui erat in eo exercitu: ⁊ quātus impubes impuniendus esset pęna extraordinaria. l. j. §. impubes. ff. ad Syllan. ⁊ certe est mirum, quod istud crimen non imputetur liberis ipsius Triuultij, qui erat capitaneus: ⁊ imputet filio militis priuati, ⁊ nemini prętereā alij. vnde concludo religionem dominorum iudicantium ad hoc tendere, vt hisce filijs bona sua seu auita restituantur.

SVMMAE RERVM. XX.

1 Qui dignitati Episcopali attolluntur innocentię gloria censentur illustrati.
2 Præsules olim non poterant de crimine conuinci nisi testimonio lxxij. testium.
3 Claritas seu nobilitas sanguinis facit quod quis non possit subijci quæstioni vel torture.
4 Testis socius criminis non facit indicium sufficiens.
5 Mandatarius si mandatum executus fuerit repellitur a testimonio aduersus mandantem tanquam conscius & particeps criminis.
6 Particeps criminis in casibus specialibus interrogari potest tamen non facit indicium.
7 Testis varians & manifeste periurus non facit sufficiens indicium.

8 *Quis cēſetur infamia notatus ſi ex ſuo periurio alicui fiat detrimentū.*
9 *Reus laſæ maieſtatis & deprehenſus in flagranti crimine cenſetur notatus infamia & repellitur a teſtimonio.*
10 *Sola inimicitia non eſt ſufficiens ad præſumendum delictum in perſonā inimici & quare.*
11 *Mandans non tenetur de occiſo quando mandatarius alias homicidiū fuiſſet facturus.*
12 *Ex delicto familiæ ſuæ dominus non obligatur ciuiliter multo minus criminaliter.*
13 *Teſtes deponentes de fama non ueriſimili non probant.*
14 *Præſumptio eſt non leuis contra ſubtrahentem probationes opera ſua fiſco.*
15 *Fugiens poſt purgatam per torturam omnem ſuſpicionem non eſt ueriſimile eum fugere propter timorem indicij.*
16 *In materia criminali ut indicia coniungantur non ſufficit finis in genere ſed requiritur quod probationes in ſpecie nō ſint diuerſa unde unus teſtis de ueritate alter de fama non coniungitur.*
17 *Teſtes deponentes de uno actu conſuetudinis alij de diuerſo non coniunguntur nec probant conſuetudinem.*
18 *Quando agitur de probando aliquem feciſſe miracula ſi unus teſtis deponat de uno alius de alio miraculo non fit coniunctio & quare.*
19 *Quæ non proſunt ſingula, uncta non iuuant præſertim in materia criminali.*



Nuperrime cum Reuerendus Epiſcopus Papienſis
propter homicidium Alexandri de Languſco fuerit
inquietatus: qꝛ allegabatur ab eius familia, ⁊ de eius
mandato fuiſſe occiſum requiſitus, vt ſententiā meam
dicerem non putaui id eſſe detrectandū, cum ex infor-
mationibus mihi traditis viderem eum eſſe in manife-
ſto caſu abſolutionis. In primis enim ſciendum eſt aduerſus Epiſco-
1 pum quicquā ſiniſtri non eſſe facile præſumendū: qꝛ † qui tali dignita-
te attollunt innocentię gloria cenſentur illuſtrari. xj.q.iij.c. abſit. ⁊ xlj.
2 diſt.c.j. ⁊ xvj.queſt.j.c.ſi clericatus.cū ſimul. ⁊ ideo † olim præſules nō
poterant de crimine conuinci niſi teſtimonio ſeptuaginta duorū teſtiū.
c.præſul.can.nullam.ij.q.iiij.tanta erit præſumptio pro ipſorum inno-
centia, ⁊ licet alias, datis pluribus iudicibus, ſufficeret maioris partis
conſenſus: tamen aduerſus Epiſcopū tali caſu nihil agitur niſi omnes
ſint concordes.vj.queſt.j.c.j. ⁊ ſeq. Spec.tit.de accuſa.§.iij.verſic.ſed
nunquid.accedit quod in caſu noſtro ſpecialiter probatū eſt de bona fa
ma, ⁊ integritate prædicti Epiſcopi tum ex literis cleri Papienſis, tum
ex alijs literis decurionum, ⁊ cōitatis Papię, quę probatio plurimum
debet eſſe pręoculis iudicantium per ea quę habentur per Bart.in l.j.
§.pe.de re mili.per Mod in l.de minore.§.plurimū.ff.de quęſt. Con
3 firmatur etiam † ex claritate ſeu nobilitate ſanguinis ipſius, per quę
oīa apparet non poſſe eum ſubijci qōni, vel torturę: quia ſi illud priuile
gium competit militibus, ⁊ decurionibus, ⁊ eorum deſcendentibus iux
ta l.milites. ⁊ l.Diuo Marco.C.de quęſt.multo magis debet compe-
tere huic illuſtri ⁊ quidem Epiſcopo: nec indicia quę aduerſus eum in-
ducuntur propter eorum fragilitatē ſufficerent qōni priuati hominis,
vt infra oſtendam multo minus eorum ratio eſt habenda aduerſus hūc
Epiſcopali dignitate præfulgentem. Primū indicium eſt ex dicto Ca-
pitanei Alphonſi, qui aſſeruit ſe practicaſſe Joannem de Parma nomi
4 ne Epiſcopi, vt occideret Alexandrum, ⁊c. Sed iſte † teſtis tanquam
ſocius criminis in hac cauſa non facit indicium ſufficiens vt habetur in
5 l.fin.C.de accuſa. ⁊ quia † mandatarius ſi mandatum exequutus fue-
rit repellitur a teſtimonio aduerſus mandantem tanquam conſcius, ⁊
particeps criminis ſm Bald.conſi.xcvij.incip. an mandatarius in v.
6 vol. ⁊ per Moder.in l.j.§.Diuus.ff.de quęſt. ⁊ quamuis † in caſibus
ſpecialibus poſſit particeps criminis interrogari.c.fi.de teſtib.cog nō
tamen interrogatus facit indicium, ſm Corn.in conſi.lviij.in j. Ma-
7 xime cum iſte Alphonſus pluries † variauerit ⁊ ſit manifeſte periurus
quo caſu ex eius dicto non poteſt oriri ſufficiens indicium ſm Bart.in
8 l.maritus.de quęſt.cum † ex tali periurio, vnde detrimentū alicui fiat
quis cenſeatur infamia notatus ſm Joan.de Ligna. ⁊ Felin.in c.teſti-
9 monium.de teſtib. Accedit etiam quod dictus Alphonſus † erat reus
lęſę maieſtatis ⁊ deprehenſus in flagranti crimine. Unde ex hoc quo-
que capite cenſet notatus infamia ⁊ repellitur a teſtimonio, vt notatur
in l.ictus fuſtium de his qui not.infa. Secundū eſt indicium, quod ori-
tur ex quibuſdā teſtibus aſſerentibus, ꝙ nonnullę differentię oręerāt
inter Epiſcopum, ⁊ dictum Alexandrū, ⁊ quod dictus Alexander por
rexerat ſupplicationem in ſenatu Mediolani contra eum, ⁊c. Reſpon
deo, non ſequitur propter hoc, quod eſſent inimicitię capitales inter ip-
ſos.§.ſi vero odioſum.in auth.de teſti.per Bar.in l.iij.§.fi.de adim.
lega.maxime cū talis cauſa reſpiceret bona, ⁊ eſſet ciuilis, vt per Abb.
in c.cum oporteat, ⁊ in c.inquiſitionis.de accuſa. Prętereà conſtat, qd
ipſe Alexander erat rixoſus, ⁊ habebat inimicitias cū alijs, ⁊ etiā cum
quodam qui erat de familia ipſius Epiſcopi. Unde ex tali inimicitia
nihil poteſt inferri reſpectu Epiſcopi. Et ideo generaliter dicunt doct.
10 ꝙ † ſola inimicitia non eſt ſufficiens ad præſumendum delictū in per-
ſona inimici: qꝛ veriſimile eſt ꝙ quis via iuris potius vlciſcatur iniuriā
ſibi factam, quam via facti, ⁊ more ſicariorum gloſſ. ⁊ doctor.in l.j.C.
de his.quib.vt indig. Jaſ.l.j.C.de ſer.fugit. Tertium indicium eſt qꝛ
videtur probatum quod inter interfectores Alexandri erat quidam
ſeruitor Epiſcopi, ⁊ certi equi ipſius, ⁊c. Sed ⁊ hoc indicium non vide
1 tur ſufficere contra Epiſcopum: qꝛ cum probatum ſit, ꝙ ipſe Alexan-
der habebat inimicitias cum ſeruitore Epiſcopi veriſimilius eſt, quod
fuerit interfectus ab eo propter propriam inimicitiam, qꝫ propter ini-
micitiam domini.arg.l. ⁊ magis.ff.de ſolut. ⁊ quod not. Bald.conſil.
11 ccl.in j. ⁊ conſil.ccclxxxij.in v. Jmo, ſi probaretur † expreſſum manda
tum adhuc non teneretur mandans, quando mandatarius alias fuiſſet
facturus ſm Bald. Jaſo. ⁊ cęteros in d.l.j.C.de ſer.fugit. ⁊ ideo nihil
contra Epiſcopum facit quod dicti occiſores haberent barbas remiſ-
ſas, ⁊ quod probatum ſit familiares Epiſcopi accepiſſe barbas in do-
mo cuiuſdam Antonij: quia potuerunt hoc facere, vt adiuuarent dictū
ſeruitorem habentem particulares inimicitias cum Alexandro, vt di-
12 xi. Pręterea, regula eſt generalis, ꝙ † ex delicto familię ſuę dominus
non obligatur ciuiliter, multo minus criminaliter gl.c.cum ad ſedem.
de reſti.ſpol. ⁊ j.q.iij.c.quia præſulatus. ⁊ habetur per canoniſtas.in c.
P.Diaconus.de homic. Unde etiam nihil facit, ꝙ puer ille, vt euade-
ret captionem, affirmauit ſe eſſe de familia Epiſcopi: qꝛ forte mentieba
tur ⁊ non erat, ⁊ in omnem caſum ex delicto ſuo non obligat Epiſcopū,
vt dixi. Quartum indicium eſt ex teſtibus deponentibus, ꝙ tempore
mortis Alexandri fama erat contra Epiſcopum, reſpondeo probatum
eſſe contrarium per inſtrumentum proteſtationis communitatis Ro-
raſci, ⁊ aliud inſtrumentum vxoris dicti Alexandri, ⁊ comitum Octa-
uiani, ⁊ Philippi, ⁊ etiam per literas Capitanei iuſtitię, qui inquiſiue-
rat, ⁊ nihil de Epiſcopo inuenerat. Unde omnis hęc coniectura pro-
ueniens ex fama prorſus remanet ſublata, vt per Alex.conſi.lxx. in j. ⁊
13 lxij in ij. ⁊ Jaſ.in l.j.ad fi.C.communia de lega. † merito ergo illa fa-
ma, de qua per teſtes ex parte fiſci productos tanquam non veriſimilis
non facit indicium aliquod de quo per gloſſ. ⁊ Bart.in l.capite quin-
to.ff.de adul.per Bar.in l.fi.de quęſt.doct.in c.veniens.j.extra de te-
ſtib. Quintum, ⁊ vltimum indicium eſt, qꝛ videtur, ꝙ Bernardinus
⁊ alij qui poterant hac de re eſſe inſtructi fugam arripuerint, ⁊ Epiſco
pus ſcripſerat fratri, vt aliquos faceret abſentari, quo caſu videtur ſub-
14 eſſe † nō leuis præſumptio aduerſus ipſum ob probationes opera ſua
fiſco ſubtractas arg.l.ij.§.Diuus.ff.de iur.fiſc. ⁊ l.j.§.quod autem.ff.
de ſer.corrup. Sed ad illud reſpondendum eſt ꝙ Bernardinus iam
fuerat in carcere, ⁊ ſubditus quęſtioni, ⁊ quia repertus innocens dimiſ
15 ſus. Unde † non eſt veriſimile quod fugerit timens indicium ex quo
purgauerat per torturam omnem ſuſpicionem, vt per Alber. ⁊ Mo-
der.in l.edictum.ff.de quęſt. Bart.Veron.conſil.xxxij.quidam ruſti-
ci. Sed potius timens violentiam vel alia ratione, de quo per Bart.in
l quis ſit fugitiuus.§.j.de edil.edic. ⁊ literę Epiſcopi ad fratrem ha-
bent cauſam expreſſam ne familiares male tractarentur ab officialibus
⁊ lis protelaretur in infinitum, quę cauſa ex proceſſu contra Alphon-
ſum facto ſatis iuſtificatur ⁊ etiam ex eo, quod ipſum Epiſcopum deti-
nuerant per quadraginta dies priuſquam ipſum examinarent aduer-
ſus manifeſtam legis diſpoſitionem.de qua in l.j. ⁊ l.fi.C.de cuſto.reo.
merito nō poſſumus dicere id factū eſſe cauſa ſurripiendi probationes
fiſco quāuis nec hoc ſit inconueniens, ꝙ quis redimat ſanguinem ſuū
a ſimilibus imputationibus, ſecundū l.j.in fi.ff.de bon.eorū qui mort.
⁊ notat Lud.Rom.in l.lege Cornelia.ff.ad Syllan. Poſtremo nō ob-
ſtat, ſi diceretur, ꝙ dictum Alphonſi cū ſuprāſcriptis indicijs videtur
coniungendum tanquam tendant ad vnum finem id eſt, ad mortē Ale
xandri probandam. Reſpondeo, ꝙ imo non tendunt ad eundem finē ⁊
16 quia † in hac materia, vt indicia coniungantur non ſufficit finis in ge-
nere, ſed requirit ꝙ in ſpecie probationes non ſint diuerſę. Unde vnus
teſtis de veritate alter de fama non coniungitur ſm Bald.in l.ſi quis
17 ex argentarijs.§.j.de eden. Felin.c.cū cauſam.de proba. Sic † teſtes
deponentes de vno actu conſuetudinis, alij de diuerſo nō coniungun-
tur, nec probant conſuetudinem, ſecundū Cin.in l.ij.C.quę ſit long.
18 conſue. Roma.conſi.xci.vlti.ſic † quando agitur de probādo aliquē
feciſſe miracula, ſi vnus teſtis deponat de vno, alius de alio miraculo nō
fit coniunctio: quia quęlibet probatio tendit ad diuerſas ſpecies, licet
habeat vnum finem in genere, quod quis ſit ſanctus, ſm Innoc.in ca.
venerabili.de teſti. ⁊ per Feli.in c.licet ex quadam.eo.ti. ſic ergo in ca-
ſu noſtro eſt dicendum, vt dictum Alphonſi loquentis de mandato fa-
cto Joan.de Parma non coniungatur cum cęteris indicijs, quę ſunt
prorſus diuerſa: cum Joannes non ſuſceperit dictum mandatū, ſed de-
tulerit Alphonſum, quo caſu non tenetur Epiſcopus de mandato: cum
non fuerit acceptatum gloſſ.clem.j.verbo mandauerit.de pen.doct.c.j.
de offic.deleg. ⁊ c.ſicut dignum.de homic. indicia vero ſuprāſcripta lo-
quuntur de alijs perſonis, qꝫ de Joanne. Stantibus ergo regulę, vt nō
19 coniungantur, ⁊ † quę non proſunt ſingula iuncta non iuuant, vt per
Bar.in l.j.§.ijdem Cornelio.ff.de quęſt.maxime in iſta materia crimi
nali: in qua regulariter diuerſę probationes ⁊ imperfectę non coniun-
guntur gl.c.veniens.j.de teſtib. Dec.c.j.de appel.cum ſimilib. Et ex ſu
prāſcriptis diſſoluuntur probationes, quę poſſunt facere rem dubiā, ta-
men ex duplici capite videtur mihi caſus iſte eſſe indubitabilis in fauo
rem ipſius Epiſcopi. Primum eſt quod de mandato facto occiſoribus
nullum prorſus eſt indicium: ⁊ quāuis eſſent de familia Epiſcopi tamē
dominus non tenetur de delicto familię ſuę, vt ſupra dixi. Secundum
eſt, quod certiſſimum eſt ex dicto proceſſu non eſſe probatum delictum
Epiſcopi non ſolum plene, ſed nec ſemiplene, ſupra autem diximus nō
poſſe eum torqueri propter Epiſcopalem dignitatem, ergo neceſſario
venit abſoluendus. Et licet aliqui doctores dicant, quod priuilegium
ne milites aut decuriones torqueri non poſſint, hodie non ſeruetur, vt
per Bar. ⁊ doct.in l.fin.C.de decur.tamen talis conſuetudo in contra-
rium non valet ſm Ludo.Rom.quem refert, ⁊ ſequitur Paris de Pu
teo in tract.Syndicatus.verb.doct.arg.l.omnes iudices.C.de decur.
lib.x.qui loquuntur in doctore, vel milite, multo minus in Epiſcopo.
⁊ pręſertim in noſtro caſu: in quo ſubeſt duplex prohibitio: quia non ſo
lum Epiſcopus, ſed etiā alias clariſſimus.arg.l.Baliſta.ff.ad Treb.
⁊ §.affinitatis.Inſt.de nupt. Et ex his concurro in ſententiam ſuprā-
ſcripti domini conſultoris de ſola ſubſcriptione requiſitus. Saluo ta-
men ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXI.

1 *Rapiens meretricem & cum ea coiens per vim non punitur pena capitali sed extraordinarie punitur crimine iniuriarum.*
2 *Lex Fabia habet inclusam iniuriam.*
3 *Concubina stans in concubinatu licito potest agere iniuriarum secus est si stet in concubinatu illicito puta cum uxorato quia omnino impunitus est talis accessus.*
4 *Concubina uxor ubi est deterioris conditionis quã meretrices et quare.*
5 *Coitus violentus cum ea qua sui copiam pluribus facere consueuit non punitur.*
6 *Volenti non fit iniuria.*
7 *Lex Cornelia de iniuriis habet locum contra quoscunque doli capaces.*
8 *Sine affectu non fit iniuria.*
9 *Ex qualitate rei pena debet imponi.*



Quia suprascriptus dominus consultor admodum co
piose, & eleganter prosequutus est omnes difficultates
presentis articuli, ideo ego ero breuior, maxime cum
de sola subscriptione requisitus sim. Et difficulta-
tem in presenti casu facit doctrina Bald. in l. fin. ff. de
rer. diuis. quam sequitur Ang. Aret. §. sanctę. inst. de
1 re diuis. Matthesyl. not. cij. vbi dicunt, † quod quamuis rapere mere-
tricem, vel cum ea per vim coire non sit pena capitalis, tamen extraor-
dinarie punitur crimine iniuriarum, &c. Sed tamen in casu nostro
puto recte consultum per dominum aduocatum: quia hoc dictum.
Bald. multis rationibus non obstat huic inquisito. & j. satis videtur
esse verior opinio, quod illud dictum Bald. indistincte sit falsum per text.
in l. verum est. ff. de furt. & ibi Bar. expresse dicit, quod coitus in casu illius
legis est impunitus, alioquin Iurisconsultus. ibi de insufficientia posset
2 argui, qui negat etiam lege Fabia, vel de vi talẽ teneri, & tñ † lex Fabia
hz inclusam iniuriam. l. ij. in fi. l. pen. in fi. ad l. Fla. de plag. & licet Iac.
de Aren. & Ray. ibi tenuerint agi posse iniuriarum, tamen eius opinio
communiter est reprobata propter auctoritatem Bar. quem ibi sequi-
tur Ang. etiam Alb. de Ros. dicens ita sentire glos. in l. vnica. in gl. j. C.
de rapt. vir. & ibi etiam hoc tenet Salic. & Hippolitus Marsil. nu. 34.
& alibi sępe in discursu. Idem tenet Bonifacius in tractatu crimina
li. tit. de raptoribus. & Mod. in tract. de sortile. lib. ij. c. x. nu. 54. Io.
de villa. in repet. l. diuus. de sicar. cum concord. per d. cõsulentem. & po
test opinio Bald. saluari, quando non causa libidinis sed iniurię hoc fa
ctum esset, per tex. in l. qui iniurię. in princ. ff. de furt. & ita proprie loqui
tur tex. quem ipse allegat in l. lex Cornelia. in princ. ff. de iniur. Se-
cundo respondeo, quod dictum Bald. posset procedere in meretrice opu-
lenta. & valde celebri. non autem in muliercula, quę est concubina vxo-
3 rati: † licet enim concubina stans in concubinatu licito possit agere in-
iuriarum: tamen secus est, si concubinatus sit illicitus puta cum vxora
to: quia omnino impunitus est, talis accessus. l. si vxor. vbi Ang. hoc no
4 tat. ff. de adul. imo talis est † deterioris cõditionis, quam meretrices: quia
illę non possunt hoc nomine conueniri ab vxore concubinarij, & tamen
istę possunt, sm Bal. & doct. in l. j. C. ad le. Iul. de adul. & maxime ista,
de qua agitur, quam probatum est consueuisse sui copiam facere etiam
5 alijs pluribus. vnde † coitus etiam violentus cum ea non punitur, sm
Ioa. Bapt. de S. Seuerino. l. si qua illustris. ad Orfit. Mod. in d.
tract. de sortileg. lib. ij. c. xj. nu. 54. de quo per Ale. cõs. xij lib. vij. cũ cõ
cord. per d. consultem. Io. de Villa loco supra allegato. Tertio re-
spondeo, quod illud dictum Bald. loquitur & procedit probata violentia
quia in ipso actu ipsa ostendisset se nolle, puta clamando, & non obsequẽ
do raptori, quod non fuit in casu nostro imo ille alias etiam habuerat
6 eius copiam vnde non pręsumitur violentia sed consensus: & † volenti
non fit iniuria, & ita consuluit Paul. Castr. consi. cij. viso dicto statuto.
Refert, & sequitur Marsil. singulari suo lxxiij. & alibi sępe. Quarto
respondeo, quod (vt dixi) volenti non fit iniuria. l. cum donationis. C.
de transac. & (vt apparet ex vltimo examine) ipsa erat contenta, & scie-
bat eum venturum, sed duntaxat detractauit: quia aderant alij socij,
quos ipsa nolebat admittere. Vnde violentia, & iniuria videtur fuis-
se solum respectu aliorum, non autem illius inquisiti, sicq; quo ad eum
cessat omnis obiectio & videtur fuisse purgata qualiscunq; illa iniuria.
c. ad id, quod c. consultationi. & quod ibi notatur de sponsalib. Quinto, nõ
vr in casu nostro locum esse legi Cornelię de iniurijs respectu illius mi
7 noris, quia adhuc non est plena pubertate: quia licet † dicta lex habeat
locum contra quoscunq; doli capaces. l. illud. ff. de iniur. l. infans. ff. ad
leg. Cornel. de sicar. tamen hoc non procedit in eo, qui verisimiliter po
8 tuit credere tale non esse delictum: quia † sine affectu non fit iniuria, vt
dicitur in d. l. illud. §. j. maxime in delictis leuibus, de quo habetur in
l. auxilium. ff. de minor. iste enim habuit affectum libidinis non autem
iniurię faciendę, maxime ex qualitate temporis nocturni, de qua apud
Comicum nox, adolescentia, Venus. l. respiciendum. §. casu. ff. de pę-
nis. & quod not. Raph. Com. consi. xcv. cum similibus. Sexto quia
9 etiam si, dictum Bald. esset verum, tamen in casu nostro † ex qualitate
rei pęna pecuniaria leuis deberet imponi. l. actione. ff. de iniur. puta vi
ginti librarum: cum ista sit concubina vxorati, & sic persona reprobata
a lege, & etiam copiam sui alijs faciat, & pręstiterit consensum huic inue-
ni, licet non in eum modum, id est, cum societate. Vltimo dicitur, quod
in casu nostro, iste iam satis pęnarum dedit, vnde vlterius non debet
molestari. d. l. verum. in fi. ibi sed quia secum ignominia compensat re:
satis enim pęnarum dedit morando in carcere, & patiendo torturam, &
faciendo varias impensas, vnde non potest dici hanc qualemcunq; in-
iuriam impunitam fuisse. l. si diutino. sm verum intellectum. ff. de pę-
nis. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM XXII.

1 *Consilia doctorum quę in causis dantur aliud nihil sunt quàm testimonia iuris & Doctores ipsi dicuntur testes iuris.*
2 *Falsantem consilia narie pro replecti.*
3 *Falsum committitur in causa modica.*
4 *Pro falso super re modica non datur actio de dolo.*
5 *Ascribens sibi nomen delegati ut lucretur sportulas tenetur crimine repetundarum si exercendo tale officium propria authoritate sportulas accepit.*
6 *Ordinarium non assessorem plecti ex causa secus.*
7 *Auditor Principis cum non sit assessor ordinarij licet det consilium ordinario non tamen tenetur & consilio secus si ordinarius esset imperitus &c.*



Licet in istis causis criminalibus non soleam meam pro-
ferre sententiam, tamen requisitus accuratissimis pre-
cibus veteris amici mei fui contentus hęc pauca scribe
re pro maiore iustitię declaratione. & igitur circa primã
inquisitionem factam contra hunc auditorem, quate-
nus dicitur enim teneri de falso, qui in iudicio produ-
xit consilium per se factum, & scriptum sub nomine alterius famosioris
doctoris eius subscriptione, & sigillo falsato, secundũ quod consiliũ postea
1 ipse iudicauit, sciendum est quod † consilia doctorum, quę in causis dã
tur, nihil aliud sunt, quam testimonia iuris, & doctores ipsi dicuntur te-
stes iuris. l. fi. C. de his, qui in eccles. man. l. ij. versus fi. de orig. iur. ibi,
aut testabantur, qui illos consuluerant: & ibi neq; responsa vtiq; signa-
ta dabant, &c. quod etiã Mod. Zasius. & Cagn. ibi notant. In hoc
autem non multũ videtur referre, quis fuerit auctor consilij, sed potius
an consilium fuerit verum in iure an non. Si enim consilium fuit in
2 iure verum & ipse auditor ita pronuntiauit non † videtur puniendus
pęna falsi sed solum stelionatus propter temeritatem, & mendaciũ sup-
positi nominis, tanquam testimonium illud non falsum, sed falso dictum
sit, vt in simili consulit Petrus de Anch. consil. xxiiij. in fin. sequitur
Rimnald. & Modern. in l. si ex falsis. C. de transactionibus. Fel. in c.
fraternitatis. extra de hęreticis. Quod si consiliũ non fuit in iure ve-
rum tunc, quia exhibuit in iudicio testimonium falsum iuris, videtur
incidisse in mentem legis Cornelię de falsis, cum etiam ita pronuntiaue
rit. l. j. ff. de fals. & per glo. in §. fin. instit. de obligat. quę ex quasi delict.
Nec me multum mouet, quod cum esset de quadam seruitute, & sic
3 modici momenti. argumento. l. quinq; pedũ. C. fin. regund. quia † fal-
4 sum committitur etiam in causa modica, † sicut & furtum. §. gallinarũ.
instit. de rerum diuis. licet actio de dolo non detur. l. si oleum. in fin. de
dolo, quia in infirmat ea, quę consensus partium confirmauerat, sm
Ioannem Fabrum, Angelum & alios in d. §. gallinarum. facit l. diuus.
ff. de bon. dam. in fi. Circa aliam inquisitionem, qua dicitur, quod
iste doctor, cum esset auditor principis tantum, affirmabat se esse delega
tum ad vniuersitatem causarum, vt pretextu hoc acciperet sportulas,
quas alioquin non potuisset accipere: clarũ est in iure, quod auditores
principum nostri temporis non habent aliquam iurisdictionem, nisi
quatenus eis sit delegata per principes: quia licet iure pontificio aliud
sit in auditoribus Camerę, & contradictarum, secundum canon. in cle.
audito. de rescrip. etiam iure ciuili in quibusdam alijs auditoribus de
quibus per Bar. in l. pręcipimus §. j. C. de appel. tamen in istis alijs
auditoribus non ita est de quo etiã per Fel. in c. nonnulli. §. sunt & alij.
de rescript. vnde si adscripsit sibi propria auctoritate istud officium, &
5 sportulas accepit, non potuit hoc facere vt conclusit Bertrandus de
Monte Fauentino, quadam sua disputatione, quam refert Albert. de
Ros. in l. diem functo. ff. de offic. assel. & ideo tenetur crimine repetun-
darum. secundum l. ij. cum legibus sequent. ff. ad l. Iul. repet. Circa
6 alias querelas, quibus imputatur, quod absq; indicijs aliquos fece-
rit per vicarium seu pretorem torqueri aliquos nimis & immodice tor
sit, potest probabilis esse dubitatio, quod non ipse teneatur, sed potius
ordinarius: si tamen ordinarius peritus esset, secundum Barto. in l. in
bonorum. in fi. ff. de bo pos. quod ipse autẽ non teneatur, sic probatur,
7 quia ipse nõ erat assessor ipsius ordinarij, sed auditor Principis, & li-
cet consilium daret ordinario, tamen non debet ex consilio teneri. l. con
silij. ff. de regu. iur. Sed tamen in proposito casu sentio contrarium,
secundum ea quę in facto proponuntur: quod ordinarius esset imperi-
tus, & quod ille (licet auditor Principis) tamen etiã adesset causis cri
minalibus, & consilium pręstaret tanquam assessor, quamuis non esset:
nam tali casu debet teneri, quia eadem est ratio quę in assessore. vt meri-
to eodem modo & ipse teneatur sm not. in l. ij. ff. quod quisq; iur. & per ea
quę notat Abb. in c. sicut dignum. de homicid. & per Fel. c. tua nos. de
homicid. cũ similibus. cętera suppleat dominus iudex in hac causa de-
putatus, qui moris mei non est accusatos aggrauare: & aduertiis pręce-
ptũ Pythagorę ignem gladio fodere, maxime cum iã per multos mẽ-
ses iste in carceribus stet detentus, cũ proculdubio causa ista citius fue
rat expedienda sm l. vbi falsi. C. de falsis. ibi compendioso spacio, &c.

SVMMAE RERVM. XXIII.

1 *Vulnerans hominem gladio qui statim cecidit & fr egit crus ex qua fractum perijt puniendus est de homicidio.*
2 *Nihil interest an quis occidat an causam mortis prebeat.*

3 *Si quis permittat arma de domo sua extrahi ut aliquis occidatur tenetur de occiso.*
4 *Dans opem homicidæ non tenetur ea pœna qua homicida secus est si propter talem opem præstita sit causa homicidio.*
5 *Si quis habuit animum occidendi ut quia ex genere tali hoc constet & aliquem uulneraverit non letaliter sed deinde superuenerit febris unde mortuus sit teneb.tur de occiso.*
6 *Qui dat poculum abortionis uel amatorium si ex eo quis perierit tenetur de occiso.*
7 *Si quis mandauit alicui ut Titium uerberaret non autem occideret & mandatarius uerberādo occiderit tenetur mādans de homicidio quia fuit in culpa.*
8 *Quando quis ab aliquo in secutus cadit & seipsum uulnerat cadens non tenetur de uulnere.*
9 *De occiso tenetur etiam qui solam causam mortis dedit.*
10 *Euentus agrauat delictum.*
11 *L. quicquid calore. ff. de reg. iur. explic.*

1 Omnimodo in proposita questione, cū † iste reus gla
dio hominem vulnerauerit, qui statim cecidit, ⁊ freg. t
cruis, ex qua fractura perijt, arbitror de homicidio pū
niendum. Moueor per tex. in l. nihil interest. ff. ad l.
2 Corn. de sicarijs. vbi text. formaliter dicit, † nihil in
terest, an quis occidat, an causam mortis prebeat, ⁊
3 per illam legem concludit ibi Alb. de Rosat. quod † si quis permittat
arma de domo sua extrahi, vt aliquis occidatur, tenetur de occiso: ⁊ p
illum tex. idem in simili cōcludit Gandinus, in tit. de homicidiarijs.
4 vbi dicit, q licet † dans opem homicide, non teneatur ea pena, qua
homicida sm magis communes opiniones, tñ si propter tale auxilium
pręstita sit causa homicidio secus est. Idem etiam per eū in alio ca
5 su traditur in eodem titul. vbi disputat, ⁊ tandem concludit, quod † si
quis habuit animum occidendi, vt quia ex genere tali hoc constat. secū
dum. l. §. 1. diuus. ff. de sicar. ⁊ aliquē vulnerauerit non letaliter, sed de
inde superuenerit febris, vnde mortuus sit quod tenebitur de occiso.
argument. l. damni. §. Sabin. ff. de damno infecto. ⁊ l. qua actione.
§. 1. ad l. Aqu. l. aut facta. §. euentus. ff. de penis. ⁊ debet intelligi
ista decisio etiam circumscripta ratione. l. is qui cum telo. C. eod. quia
alias questio esset superflua, ex quo absq; superueniētia febris, etiam
si conualesceret, nihilominus lex Cornelia locum haberet. Confirma
tur hec sententia per tex. in l. si quis aliquid. §. si quis abortionis. ff. de
6 penis. vbi † qui dat poculum abortionis, vel amatorium, si ex eo quis
perierit, tenetur de occiso: debuit enim cogitare id posse sequi prout in
7 simili probatur in c. fin. de homicid. in vj. in ratione fin, vnde † si quis
mandauit alicui, vt Titium verberaret, non autem occideret ⁊ manda
tarius verberando occiderit, tenetur mandans de homicidio: quia fuit
in culpa, debuit enim cogitare hoc euenire posse, ⁊ facit tex. in c. sicut di
gnum. §. 1. de homicid. ⁊ possent multa exempla colligi ex l. ij. ff. de sica
rijs. ⁊ in nostris terminis, quando constat in actu vulneris cecidisse, ⁊
ex illa cadentia perijsse presupponit expresse Raph. Com. cōs. cxxxiij.
visis dementia, ⁊c. ⁊ facit l. qua actione. §. sed si quis de ponte. ff. ad l.
8 Aqui. Non obstat quod † quando quis insecutus ab aliquo cadit ⁊
se ipsum vulnerat, non tamen cadens tenetur de vulnere. d. l. qua ratio
ne. §. 1. Bart. l. si gemma. ff. arb. fur. ces. per Ang. in maleficijs in ver. ⁊
ipsum Titium percussit: quia respondeo, quod aliud in vulnere, aliud
in occiso, de vulnere enim non tenetur, nisi qui vere vulnus intulerit vt
9 ibi dicit Ang. Sed † de occiso tenetur, etiam qui solā causam mortis
10 dedit. d. l. nihil † euentus enim aggrauat delictum. l. aut facta. §. euen
tus. ff. de penis. Item illud habet locum in eo, qui caderet cum existe
ret in fuga: sed nostra questio est in eo, qui cadit in ipso actu vulneris il
lati, ⁊ cuius cadentię immediata causa fuit ipsum vulnus: q tanto ma
gis procederet, si esset percussa spina (vt dixi) secundum anatomicos.
Pręterea in casu nostro non videtur dubium, quin iste sit decapitan
dus, propter animum deliberatum etiam stante decreto nostro. Nec
11 obstat, quod videatur hoc delictū commissum † calore iracundię, quia
ista excusatio aliqualiter prodesset, si iste reus probaret illā iracundiā
fuisse talem, quę ipsum delinquentem a mente alienauerit, alioquin non
prodest nec tollitur deliberatio animi, vt notat Abb. in c. j. in ij. not. ex
tra de his qui filios occid. ⁊ habetur in l. si non conuicij. C. de iniur. vbi
Bal. ⁊ difficile est probare talem iracundiam. vt Abb. dicit in c. duduȝ.
de conuer. coniug. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXIIII.

1 *Aliud est dicere tempore præsenti est puber aliud dicere est proximus pubertati.*
2 *Aliud est dicere dabo præsenti anno aliud dabo proximo.*
3 *Fideiubens usque ad certum diem ultra non tenetur.*
4 *Falsum quoduis punibile sed uarie.*
5 *Pœna corporalis potest infligi delinquenti etiam nullo præcedente dolo.*
6 *Quando lex ponit pœnam extraordinariam potest etiam iudex capitalem infligere.*
7 *Si ad pœnam ciuiliter agatur potest reus subijci torture.*


Omnino cum Saracenus in chirographo ꝑ quo sibi
mandatum accipiendi pecunias pro Crudelle ad nun
dinas Pascatis presentis mutauerit cācellando, ⁊ lo
co dictionis, pręsentis, ponendo proxime, videtur com
misse falsum, ⁊ teneri pena ordinaria falsi, de qua in l.
vbi falsi. C. de fals. vbi Sal. post alios. Clarum enim
1 est, q aliud est dicere pręsentis, † aliud proxime, sicut aliud est dicere tē
pore pñti est puber, aliud est proximus pubertati. l. pupillū. vbi not.
2 de reg. iur. ⁊ † aliud dabo pręsenti anno, aliud dabo proximo. l. tali fa
cta. ff de iu e do. sicut dabo pręsenti mense, vel proximo. l. ij. in gl. C. de
posth. here. insti. Cum ergo quis scribit die xv. Januarij, vt accipiat
sub cambio presentium nundinarum intelligitur de nundinis Pascha
tis, Epiphanię, seu Apparitionis, quę tunc sunt. Quando vero dicit
de nundinis proximis, intelligitur de nundinis Paschatis Resurre
ctionis vt patet ad sensum. Utilitas autem proueniens Saraceno
ex hac mutatione fuit: quia interim in spatio trium mensium, qui inter
cedunt a nundinis Epiphanię, ad nundinas Resurrectionis, Crudel
lus decoxit, ⁊ effectus est pauper. ⁊ voluit transferre Saracenus istud
creditum in fideiussores, qui tamen non fideiusserant in eum casū, sed
3 solum † vsq; ad certum diem: vnde vltra non tenebātur. l. obligationū
fere. §. placet. ff. de actio. ⁊ oblig. l. cum qui ita. §. qui ita. j. de verb. obl. l. si
4 quis heres ita. ff. de acq. hereditat. Circa illud quod † falsitas non
sit nociua in aliquo, ⁊ ideo non sit puniendus Saracenus, supra osten
di, q vnus erat nociua. Pręterea etiam si non esset nociua, tamen est
punienda etiam de falso: quia quod in se fuit, fecit falsum, sm Bal. in l.
j. C. de sepul. viola. Et hoc procedit etiam si allegaretur non subesse
dolus: quia licet tunc non puniatur pęna ordinaria falsi. sm l. nec exem
plum. C. de fals. tamen esset puniendus pęna extraordinaria. vt ibi per
doct. ⁊ p gl. ⁊ doct. in l. ⁊ si seuerior. C. ex quibus causis infamia irrog.
5 ⁊ ibi dicit Aret. q † pęna corporalis potest infligi delinquenti, etiam
nullo pręcedēte dolo per tex. in l. respiciēdū. §. fi. ff. de penis. vbi Bar.
6 hoc tenet, ⁊ per tex. in l. qui ędes. ff. de incendio ruin. ⁊ facit quod † qñ
lex imponit pęnam extraordinariam, potest etiam iudex capitalē infli
gere, sm gl. in §. in summa. verb. extraordinaria. institu. de iniurijs, q̄s
glossam ibi sequuntur communiter doct. Et ideo poterit iudex etiaȝ
7 ad torturam procedere: cum etiam † si ad pęnaȝ ciuiliter agatur, possit
quis reus subijci torture, sm tex. in c. grauis. extra de depos. vbi Abb.
⁊ cęteri notant, ⁊ per Alex. consi. lxij. in ij. volu.

SVMMAE RERVM XXV.

1 *Crimen stellionatus non habet locum ubi est furtum uel aliud delictum nominatum.*
2 *Simile dicitur quod habet similitudinem rationis & non aliter.*
3 *Inter robariam & furtum discrimen.*


Omnino placet mihi conclusio suprascripta, quod
iste Judeus simpliciter teneatur criminis stelliona
tus, iuxta l. j. in fi. ⁊ l. si quis in pignore. ff. de pig.
act. ⁊ illa iura sunt magis clara quā vt possint ca
uillari vel dic, quod iste teneatur de furto, vel roba
1 ria, nā si hoc esset, male diceret iurisкōs. q esset † cri
men stellionatus, cum tale crimen non sit, vbi est
furtum, quod est delictum nominatum. l. iij. versi.
scilicet si aliud crimen, ⁊c. ff. de crim. stel. Nec hoc casu est faciēda ex
tensio de statuto loquente in furto, ⁊ robaria: cum nec verba hoc patiā
2 tur, nec similitudo rationis: dicuntur enim † similia que habēt similitu
dinē rationis, ⁊ nō aliter. l. nō solū. §. qui primipilū. ff. de excu. tut. ⁊ p
illū tex. declarat Bal. in l. illud. C. de sac. eccles. ⁊ Ale. in l. Gallus. §. ⁊
quid si tātū. j. not. de lib. ⁊ posthu. sed furtū ⁊ robaria nō habēt ꝯsensuȝ
dñi, vt in casu nostro. d. l. si quis in pignore. Itē robaria habet violētiā,
3 ⁊ furtū clādestinā † subreptionē, a qua quis cauere qūq; nō potest: sed
stellionatus nō primo imputet sibi, qui sequutus est fidē deceptoris. ⁊
ideo Oldrad. cōs. lxxiij. in fi. dicit q tales, qui dāt scienter ęs pro auro,
nō puniūtur magna pęna, ⁊ sunt populi, qui non aliud exercitiū faciūt
vt illi de Pōte ⁊ Cerreto, vt dicit Blōdus in descriptione vmbrię, ⁊
etiam Cingali, quos tamen Principes tolerāt. Et ideo text. in l. j. C. de
crim. stel. euitari pęnam ait, si creditoribus offeratur debitū prout factū
est in casu nostro: ⁊ loquitur in casu fortiore, in eo, qui pignorauit pluri
bus quo casu sequens posset in totum perdere. In casu nostro su
perest saltē ęs inauratū: vnde deceptus nō omnino pdit, ⁊ ideo lex dat
ei retentionē. d. l. j. in fi. de pignor. act. l. si cuȝ aurum. ff. de solut. ⁊ quā
uis iste sit Judeus, tamen hęc non sunt arripiēda in occasionem aggra
uandi pęnas. l. famosi. versic. hoc tamen. ff. ad l. Juliam maiestatis.

SVMMAE RERVM XXVI.

1 *Reus negans contenta in inquisitione post talem negationem nomen eius dicitur receptum inter reos.*
2 *Iudex assumens probationem super ueritate criminis & non inueniens debet reum absoluere diffinitiue.*
3 *Occulta iudicio Dei relinquenda sunt.*
4 *Reus non debet teneri in suspenso.*
5 *In crimine falsi ubi currit instantia biennij a die contradictionis amplius non potest inquiri etiam si super ueniant noua indicia.*
6 *Quæstio mutatæ mensuræ pertinet ad falsum.*

Omnino



Omnino accedo in sententiam suprascripti domini con
sultoris per eius rationes, & fundamenta. Et quia
1 cum iste Dominicus responderit † inquisitioni forma
te per primum iudicem, d. Antonium Textam, & nega
uerit contentum in ea, & sic nomen suum fuerit receptu
inter reos, secundum doctrinam Bar. in l. is qui reus
2 ff. de publi. iudic. & iudex assumpserit † probationem super veritate cri
minis, & non inuenerit, debuit sequi sententia absolutoria diffinitiua
secundum Abbat. & cano. in ca. j. extra de officio ordin. allegat rationem:
3 quia † occulta iudicio Dei relinquenda sunt. glo. j. vj. q. j. can. si omnia.
4 & cap. qualiter. j. in fin. ibi exceptis occultis. de accusat. quia † reus non
debet teneri in suspēso. l. ij. C. de exhibē. reis. maxime in crimine falsi.
C. de fals. vbi currit instantia biennij a die contradictionis quę instan
da est lapsa, nec amplius pōt inquiri, ēt si superueniāt noua indicia. l. fi.
C. vt intra certū tempus. l. si de is quo supplicas. vbi. Sali. C. ad Tur
5 pil. nec † est dubiū quin questio iniustę mēsurę ad falsum pertineat. l. pe
nul. ff. ad legē Corneliam. de fals. l. annonę. §. j. ff. de extraordina. crimi.
merito lapso biennio, amplius iste inquietari non potest. d. l. vbi falsi. &
ita sentio, de sola subscriptione requisitus.

SVMMAE RERVM. XXVII.

1 *Licitum est defensionem pro extraneis suscipere.*
2 *Occisor qui defendendo cum moderamine tamen inculpatae tutelae aggressorem proximi sui occiderit iure occidisse censetur nec paenam aliquam meretur.*
3 *Vicinus uel proximus negligens impartiri auxilium uicino uidetur iniuriam fouere.*
4 *Iustus terror quem excusat.*
5 *Miles fugiens propter facinus perpetratum non dicitur contrauenire mandato quod sibi factum erat propter aliam litem.*
6 *Qui animum fugiendi respectu mandati non habuit contra mandatum proprie fugisse dici non potest.*
7 *Attendendum est ad id quod principaliter factum est.*
8 *Credulitas imminentis periculi excusat quem a dolo.*



Omnino consultatio suprascripta videtur mihi secun
dum terminos iuris esse verissima. Cum enim Ma
thias Honerus Jadrensem occiderit pro defensione
hospitis, & amici sui succedit cōclusio ab omnibus do
1 ctoribus approbata, quod † licitum est defensionem etiam
2 pro extraneis suscipere, & † occisor qui defendendo, cū
moderamine tamen inculpatę tutelę, aggressorē proximi sui occiderit,
iure occidisse censetur, nec pęnam aliquam meretur, vt ex text. in cap.
dilecto. de sententia excommunicationis. in vj. ibi & quidem cum liceat
cuilibet suo vicino, vel proximo, pro repellenda ipsius iniuria, suum im
3 partiri auxilium, † imo si potest & negligit, videtur iniuriam fouere, &c.
& ita tenet Bar. in l. vt vim. ff. de iustitia & iure. & in l. si quis in seruitute
in fi. ff. de furt. cum quo transeunt ibi cęteri doctores. nam si pro defen
sione rerū fieri hoc potest. d. l. si quis in seruitute. in fi. multomagis pro
personis. argu. l. sancimus. C. de sacros. eccles. & ita etiam tenent canoni
stę in c. j. extra de officio deleg. vbi Dec. post Abb. & cum hęc sit opinio
ab omnibus approbata non est vlterius insistendum. Nec obstat quod
ipse Honerus, perpetrato illo homicidio, arripuerit fugam, & contra
mandatum discesserit ab vrbe, donec fuit retractus ab ęquitibus: quia
4 respondeo, quod † iustus terror eum excusat. Cum enim ipse sit mi
les nec eo momento habuerit copiam consulendi peritiores, credidit se
rem illicitam fecisse, & fugam arripuit: vt sanguinem suum quoquomo
do redimeret. argu. l. j. in fin. ff. de bonis eorum qui ante sententiam. nec eo
animo fugit, vt contrauenìret mandato, quod sibi factum erat propter
5 aliam litem, sed solum terrore illius noui facinoris: vnde † proprie dici nō
potest contra mandatum fugisse, cum animum fugiendi respectu man
dati non habuerit. l. quis sit fugitiuus. §. item apud Julianum. ff de ędil.
6 edi. † attendendum enim maxime est ad id quod principaliter ab eo fa
ctum fuit. vt dicit gl. in d. §. item apud Julianum. super verb. intelligē
dum esse cum principalis eius intentio fuerit propter homicidium inte
rim se subtrahēdi. l. nulla macula vbi Bar. C. de delator. lib. x. Roma.
in l. si quis in gram. §. vtrum. ff. ad Syllan. Nec potest dici ex hac fu
7 ga argui dolum: † cum enim crediderit sibi imminere periculum, licite
8 potuit discedere, & talis † credulitas excusat a dolo. l. igit. §. ij. verb. nō
iustis. ff. de liberali. cau. gl. l. j. in fi. ff. de abig. & ideo concludo prędictum
Honerum, esse absoluendum secundum suprascripta.

SVMMAE RERVM. XXVIII.

1 *Emens uenenum tenetur parricidij quamuis non potuerit dare.*
2 *In atrocioribus punitur conatus.*
3 *§. si quis abortionis. l. si quis. ff. de pen. explic.*



Breuiter in sententiam concurro suprascripti domini con
sultoris, quod iste Bernardinus non debeat puniri corpo
raliter ex titulis criminum contra eum formatis. Pri
mo, non ex mandato parricidij: quia licet reus fuerit in
aliquo tractatu, tamen non est conuentum aliquid, imo
in eo tractatu fuerunt discordes, mandans, & mandata
rius, & nullum sequutum est maleficium: vnde non debet locus esse pę
nę corporali, per regulam positam in l. j. in prin. & §. fin. ff. de extraord.
crimin. & ea quę ponit Salic. in l. is qui cum telo. C. de sicar. in fine di
stinctionis. Nec obstat tex. in l. j. in fin. ff. ad legem Pomp. de parri
1 cid. vbi † mens venenum tenetur parricidij, quamuis non potuerit da
re. respondeo, ibi erat daturus, sed non potuerit dare. secundum Salic.
in l. j. C. de malefic. hic potuisset perficere mandatum, & non perficit.
2 Nec obstat, quod † in atrocioribus punitur etiam conatus. l. si quis non
dicam rapere. respondeo intelligitur de conatu proximo consummatio
ni. vt si acceptatum fuit mandatum, & in casu d. l. si quis non dicam. pone
quod mandauerim Titio, vt attentet Monialem, certe non putarem locū
esse. d. l. si quis non dicam etiam q. Titius mandatum acceptasset. dum
tamen non sit executus. Non obstat, quod notat Salic. in l. quisquis. in
fi. principij. dum loquitur de tractatu: quia in casu d. l. quisquis. solus
tractatus est consummatio delicti. secus in casu l. Pompeię. quę non lo
quitur de tractante, sed occidente, vel cuius dolo occisio facta sit. Se
3 cundo, non obstat crimen potionis soporiferę, † per tex. in l. si quis. §.
qui abortionis. ff. de pęnis. Respondeo, satis apparet, decisionem il
lius tex. esse contra regulas iurisgentium. vt disputat Aristoteles lib. j.
Magnarum moralium c. xvj. cuius argumento respondet iurisconsul
tus, per rationem ibi positam. quia mali exempli, &c. quę ratio in casu
suo procedit, in poculo amatorio, quod quandoque infert mortem. sicut fuit
Lucretio poetę: nos vero agimus de poculo somnifero, quod nō solet affer
re mortem. Item turpius est exemplum respectu finis amor, quam
somnus. Item ibi non inducit pęna corporalis respectu honestatis
hominum. Et de sola subscriptione rogatus, volui hęc paucula scribere.

SVMMAE RERVM. XXIX.

1 *Neophiti seu Christiani ad Iudaismum transeuntes tenentur crimine apostasiae & tanquam heretici confiscantur & summo supplicio afficiuntur.*
2 *Apostatae uarie arguuntur.*
3 *Qui recedit ab uno loco & secum adducit totam familiam dat euidens argumentum mutandę sedis.*
4 *Variationes in examine augent indicium.*
5 *Mendacium auget indicium.*
6 *Deuians à recto itinere ut euitet iustitiam suspectus est de crimine.*
7 *Si quis uoluerit corrumpere apparitores ne eum caperent promittendo eis pecuniam se eum non caperent contra ipsum oritur non mediocris coniecturae.*
8 *Praesumitur contra uolentem corrumpere testes uel aduocatos.*
9 *In causa fidei quae concernit cultum diuinum & publicam utilitatem facilius accipitur indicium ut quis subijciatur quaestioni.*
10 *In causa haeresis facilius accipitur indicium ut quis subijciatur quaestioni.*
11 *In causa lesae maiestatis Principis & diuinae accipitur indicium facilius ut quis subijciat quaest[illegible]*

1 

Neophyti, † seu Christiani ad Judaismum transeun
tes tenentur crimine apostasię. l. j. & ij. C. de apost. &
tanquam heretici confiscantur, & summo supplicio affi
ciuntur. cap. contra Christianos. extra de hereticis.
libro vi. Sed videndum est an contra istum sint in
dicia sufficientia ad torturam: & quia hoc plurimum
residet in arbitrio iudicis, secundum Bart. in l. fin. versi. veniamus ad
indicia. ff. de q. videtur dicendum, quod sic. Primo, propter suspitio
2 nem † orientem ex [illegible] extra l. quod si nolit. §. qui mancipia. versic.
plerunque enim natio. ff. de ędilitione edit. & notorium est quot Portu
galenses defecerint ad Judaismum, & iuerint Thessalonicam vrbem
Judęis concessam a Rege Turcarum. Secundo, quia non habet li
teras patentes ab episcopo suo, prout tenetur xj. q. iij. c. quid ergo. & vi
di indistincte in Gallia tales puniri, & haberi pro Judęis, nisi ostendāt
literas, quas formatas vocant, vt in simili l. xxj. distinc. can. fin. & l. si qua
per calumniam. §. prętereа. C. de episcopis & clericis. Tertio, quia
non habet licentiam a Rege suo, & aduersus statuta Regni illicentiatus
recessit: & quamuis statuta illa extra territorium non obligent, tamen in
causa publica Christianitatis debent operari vt iste habeatur tanquam
diffamatus de tali Crimine, quę infamia cohęret personę, & eum comi
tatur quocunque vadat, vt habetur in l. ex ea. in fine. ff. de postul. Quar
to, quia, vt intelligo per inspectionem iste est recutitus, seu circuncisus,
quod est signum Judaismi, & olim sic dignoscebantur, vt est apud Sue
tonium, & licet vnus tonsor aliter retulerit, tamen vni non est credendū,
sed saltem duobus chirurgicis peritis. §. quod autem dictum. in auth.
de non alien. Bar. l. j. §. fin. de verb. obl g. Quinto, quia secum addu
3 xit † totam familiam, scilicet matrem, vxorem, fratres, liberos, &c. quod
est argumentum euidens mutandę sedis: & licet dicat se ire Venetias,
tamen propter facilem transitum ad Turcas suboritur non mediocris
suspicio. argu. l. mercatores. antepen. versic. per quorum limitem. C. de
commer. & mercat. l. quia nonnunquam. C. quę res vend. vbi Bald. Sexto,
quia habet secum duas chartas nauigationis Indicę. vnde subest non
mediocris pręsumptio, quod eas velit ostendere Regi Turcarum, vt
eum inciet ad impediendam nauigationem Christianorum in illas
partes. argum. l. j. §. sed si quis instrumenta. C. de lati. lib. tol. Septi
4 mo, quia ex ipso examine sunt aliquot coniecturę propter † variationes
& discordias inter se vnde augetur indicium, secundum l. eos. cum ibi
5 not. per Bar. ff. de fals. † maxime propter mendacium. l. vn. ius. §. testes
6 ff. de quęstionib. per Bart. d. l. fina. Octauo, quia † deuiauit a recto
itinere Papię, vt euitaret iustitiam, & transit ad portum Sicilię vbi fuit

captiuus. vnde non mediocris coniectura contra eos oritur. l. ſi quis per
publicum. vbi Bar. C. de cur. pub. lib. xij. Bart. l. ij. C. eo. tit. vbi Io.
de Pla. dicit quod talis præſumptio uncta cum aliqua qualitate ſeu ad-
minicule erit ſufficiens ad torturam. facit l. qui fiſcales. vbi Bar. C. de
7 nauicul. lib. xj. Nono, quia † voluit corrumpere apparitores, ſeu ba-
ruarios, qui eum ceperunt promittendo eis pecuniam, ſi eum non cape
rent. l. Imperator Seuerus. ff. de iure fiſ. not. in l. j. §. j. ff. de calumnia.
8 ſicut dicimus de eo, † qui voluit corrumpere teſtes, vel aduocatos, vt
habetur in d. §. j. & ſeq. Decimo, quia ſumus in cauſa fidei, quę concer-
nit cultum diuinum. & publicam vtilitatem, & ideo facilius accipitur in
dicium, vt quis ſubijciatur queſtioni. c. in fidei fauorem. extra de here.
9 lib. vj. quod etiam traditum eſt in † cauſis leſę maieſtatis Principis.
10 l. famoſi. ff. ad l. Iuliam maieſt. ergo † idem in cauſa hereſis & † leſę ma
11 ieſtatis diuinę. l. nullus. vbi gl. C. eod. tit. Et quibus concludo illum
eſſe plectendum.

TOMVS TERTIVS.

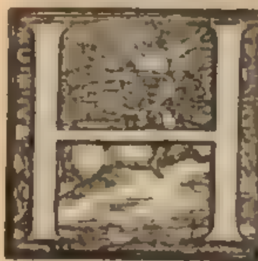
ANDREAE ALCIATI

RESPONSORVM LIBER OCTAVVS QVI AD CONTRACTVS INSCRIBITVR.



SVMMAE RERVM. I.

1 *Renunciatio iurata ualet nec debet infringi.*
2 *Magis curandum est de salute animæ quàm de bonis & rebus.*
3 *Minor quando contrahit & iurat non contrauenire contractui neq; causa ætatis neq; alia, poterit tamen allegare se læsum enormiter.*
4 *Propter enormissimã læsionem renunciatio quamuis iurata nõ tenet.*
5 *Quando quis decipitur iuramentum non tenet nec fraus etiam ei qui illud recipit prodest.*
6 *Consensus censetur deficere propter dolum.*
7 *Iuramentũ cũ principaliter fiat Deo debet in eo exuberare bona fides.*
8 *Quando ex aliquo contractu resultat enormis læsio tunc lex præsumitur adesse dolus.*
9 *Iuramentũ nõ trahitur ad ea quæ quis ignorat ex quo deficit cõsensus.*
10 *Quando quis contrahit cum verisimiliter consumpturo contractus nõ confirmatur iuramento.*
11 *Arbiter si enormiter læserit potest conueniri dato quod sit renunciatũ cuilibet reductioni etiam con iuramento.*
12 *Iuramentum non debet præstare authoritatem iniquitati.*
13 *Ex forma contractus dignoscitur intentio contrahentium.*
14 *Minor quando contrahit cum eo cui debet reuerentiam contractus videtur factus metu reuerentiali accedente aliqua coniectura.*
15 *Nemo præsumitur donationem immoderatam facere.*
16 *Quamuis quis promittat stare dicto alicuius non tenetur stare si enormiter lædatur dato etiam quod iuramentum interuenerit.*
17 *Puella quæ renuntiauit successioni paternæ si enormiter sit læsa poteſt contrauenire non obstan. c. quamuis de pact. in vi.*
18 *Cap. quamuis de pact. in vi. declar.*
19 *Læsio enormis dicitur quæ iuri quæsito præiudicat non autem quærẽdo.*
20 *Renunciatio geminata & iterata ex interuallo multorum annorũ facit cessare omnem præsumptionem Doli, & erroris.*
21 *Terror carceris præstat iustam causam metus in fœmina.*
22 *Metus regulariter ipso iure non annullat iuramentum.*
23 *Qualitas personarum etiam fragilitas mulierum facilius facit præsumi metum.*
24 *Plus credendum est duobus testibus deponentibus de metu quàm pluribus attestantibus de libera voluntate.*
25 *Litteris Principis cum sigillo suo etiam absq; alijs testibus dicitur fides esse adhiben.*
26 *Consuetudo inducere potest vt credatur sigillo.*
27 *In scriptura priuata non est necessaria expressio diei nec consulis.*
28 *In documentis publicis necessaria est expressio diei & consulis.*
29 *Fides probationis multum pendet ab officio iudicis.*
30 *Executio contractus secundum tractatum precedentem est verisimile fuisse factam.*
31 *Arg. a consuetudine bonum est.*
32 *Natura feudorum est vt non transeat ad fœminas.*
33 *Consuetudo facere potest ne fœminæ succedant in feudo & regulariter cum masculis admittantur.*
34 *Consuetudo est stricti iuris & non extenditur extra casum suum.*
35 *Multa tractantur quæ non perficiunt.*
36 *Tempore renunciationis licet mulier non habuerit Curatorem nihil refert quia ipso iure actus valeat.*
37 *Solemnitates iuris positiui tolluntur per iuramentum.*
38 *Absolutio a iuramento impetrari potest, & conceditur ad finẽ agendi etiam parte non citata.*
39 *Mulier renunciationem in ampla forma exclusa ab hæreditate patris censetur etiam exclusa a legitima iure natura debita.*
40 *Quis non potest habere legitimam repudiata hæreditate quia legitima censetur pars hæreditatis.*
41 *Mulier tacens per xxx. annos et potens renunciationem declarari nullam vel rescindi videtur quod sit locus præscriptioni.*
42 *Non valenti agere non currit præscriptio.*
43 *Filia exclusa tanquam filia admitti potest tanquam agnata.*
44 *Enormis læsio tollit præsumptionem bonæ fidei.*
45 *Mulier si iusto metu ducta tacuit & permisit procedere vsucapionem competit ei actio rescissoria aduersus eum qui vsucæpit si idem metus causam præstitit.*
46 *Tempore Tyrannidis præscriptio dormit propter iustum metum.*
47 *Custodia & metus carceris est iustus metus.*
48 *Quoties agitur de probando metu sufficiunt coniecturæ et leuiores probationes.*
49 *Non potest videri purgatus metus in princi. instrumento ex ratificationibus deinde factis quando semper idem timor & terror adfuit.*
50 *Quando in renunciatione ad est iuramentum et postea dicta renunciatio ratificetur præsumitur ratificata potius timore iuramenti quam libero consensu.*
51 *Nec dolus nec metus nec mala fides præsumitur nisi quatenus ex perspicuis coniecturis probatur.*
52 *Donec quis retinetur in locis suspectis in quibus probabiliter timere potest alicuius vim semper subest iusta causa metus.*
53 *Filia non nati nec concepti tẽpore mortis eorum aui materni nullũ ius ex persona sua pretendere possunt in successione ab intestato ipsi auo.*
54 *Vocati sub conditione conditionis euenientis tempus expectare debẽt.*
55 *Tit. de inoffic. testam. explic.*
56 *Renunciatio est species donationis & reuocatur per superuenientibus liberorum.*
57 *Ius Nepotibus per inuestituram et sic facto primi inuestiri acquisitum non potest pactione aut renunciatione matris auferri.*
58 *Renuncians succedit fratri.*
59 *L. ij §. de illo pro soc. declar.*



Hic casus propter rei magnitudinem diligenti consideratione est dignissimus. Et licet multæ dubitationes in puncto sint formatæ, tamen ad duas principales difficultates videtur posse reduci, quarum altera ad ius, seu valorem renunciationis pertinet: altera ad factum, idest probationem. De vtroq; igitur paucis (quantum res feret) disputabimus.

Prima dubitatio est, an renunciatio hereditatis paternę, maternę & reliquarum, quarum dico cessisset, vel quę pertinent, aut pertinere poterunt, &c. cum iuramento facto per illustrem hanc dominam fratribus suis cum nuptui traderetur, in qua asserit se contentã dote xx. millium aureorum sibi tũc data valeat, & obliget dictã mulierẽ attenta enormissima lęsione. Et quia articulus iste est diffuse discussus p doctores in varijs speciebus attin-
1 gam hę, quę ad casum nřm particulariter ptinent. Et in primo, † quod valeat renunciatio, & excludatur hęc dña saltem propter vim iurñ: est text. in c. quamuis de pact. lib. vi. vbi Imol. & Dominicus de S. Geminiano, intelligunt illum tex. in filia renuntiante paternę hereditati, etiam minore xxv. annis, qñ modico, vel nullo accepto renuntiat: & ita etiam tenuit Rom. & Aret. in l. qui superstitis. ff. de acqu. her. Et istud videmus quotidie in practica: quia qñ fiunt istę renuntiationes, semper interuenit maxima lesio. Unde cum tex. generaliter loquatur, & experientia doceat interuenire lęsionem, nihilominus ibi dř iurm esse seruandũ: ex quo sine interitu salutis ęternę potest seruari: quę ratio habet locum
2 etiam data enormi lęsione: quia † magis curandum est de salute animę, quàm de rebus. xij. q. j. ca. pręcipimus. & licet tex. excipiat dolum, tñ debet intelligi de dolo vero, qui ex proposito inducitur, non de dolo pręsumpto: alias ille tex. esset potius impositus verbis, quam effectui. Unde merito dicit Imo. quod multi noluerunt subscribere consi. Anch. qui dictã exceptionem intellexit etiam in dolo pręsumpto. & per illum tex. ita tenet Alexand. in consil. cxxv. in v. volumin. vbi attestatur istam esse communem opinionem, & consi. liij. visis. in ij. Franc. de Curt. iunior consi. xliiij. super contingentia. consi. lxvj. in vlt. dub. & in hanc partem

sm Alex.consi.ix.in v.lib. De quo tamen aliter sentit Dec.consi.ccvij.
cęterum, clarum est suprascripta non procedere stante consuetudine in
34 contrarium. Potest enim † consuetudo facere, ne fęminę succedant
in feudo, & regulariter cum masculis admittantur. c. significauit. vbi
Abb.extra de rescrip.c.ex parte vbi doc.de foro compet. Bal.d.l.quo
ties. C.de suis & leg. Card. Zab. cõsil. lxiiij. Matta.d.c.quamuis. Curt.
Jun.tract.feu.parte iij.versi.viij.fallit. Jacobin.de S.Georg.in trac.
35 suo, in verb.fęminis cum similib. Quę † consuetudo est stricti iuris: &
non extenditur extra casum suum, sm l.j. §. si quis hoc interdicto. vbi
Bart.versi.idem in probanda.ff.de itin.actuqꝫ priu. & p Jas.l.de qui-
bus.versi.quęro.ff.de legib. Dec.consi.lxxv. & cxlix. & ideo si fuit in feu
dis minorib.tantum non debet extendi ad feudum regalis dignitatis.
arg.c.j.§.pręterea duo casus.de prohib.feud.al.per Fed. nisi quaten⁹
probaretur in eo quoqꝫ, locum potuisse fęminas. Et sic ista questio con-
sistit in probationib. & est magis facti, qꝫ iuris. Ad secundũ dubium
supra responsum est, qꝫ tale instrumentum ex sola sigilli apparentia nõ
facit plenariam probationem: quamuis etiam accedant multa admini
cula, de quibus supra illud tamen fatendum esset, qꝫ si tale instrumentũ
probaret censeretur etiam probatum iuramentum per illa verba iure-
iurando ad Deum interposito, &c. etenim hęc solennitas intrinseca, id
est, vt verborum comprehensa, pręsumitur interuenisse.l. sciendum. ff.
de verb.oblig. Ad tertium dubium etiam responsum est, qꝫ conuen-
tio patris cuꝫ sponso facit aliqualiter coniecturam, sed non sufficientẽ
36 probationem: qꝛ dato, qꝫ pater ita conuenisset † tamen multa tractan
tur, quę non perficiuntur.l.pen.in fi. C.de his, quib. vt indig.l.si ita sti-
pulatus.de verb.obligat. & viuente patre, liberat filię duntaxat ius in
spe. vnde non potuit subesse enormissima lęsio, quod secus fuit, eo mor
tuo, quo tempore erat ei delata hęreditas.l. pacta rerum.ff.ad leg. Fal
37 cid. Ad quartum dubium respondeo, qꝫ † quamuis tempore renun
ciationis mulier non habuerit curatorem, tamen nihil refert, quia ipso
iure actus vꝫ.l.si curatorem habens. C. de in int. restitutio. nec etiam
refert qꝫ decretum iudicis non interuenerit iuxta orationem diui Se-
38 ueri.l.j.ff.de reb.eorum.illę enim † solennitates iuris positiuę tollun
tur per iuramentum.d.c.quamuis.d.c.cum contingat. Et ideo idem
esset, si ex consuetudine vel statuto loci requireretur aliqua solennitas,
non enim extenderetur ad actum iuratum, sm doct.in d.authen. sacra
puberum. C. si aduers. vendit. imo statutum communitas non obliga-
ret ipsum principem seu dominum contrahentem, secundũ Rom. cõsil.
cccclxiiij si. incip. Omnipotentis. Ad quintuꝫ dubiuꝫ supra respon
sum est, qꝫ renunciatio ista confirmaretur iuramento secundum d.cap.
quamuis.n.si esset enormissima lęsio, quę proponitur interuenisse, & li-
cet propter dolum iuramentum sit nullius momenti, tamen quia in ca-
su nostro non est dolus ex proposito, sed re ipsa, & etiam adfirmatur in-
teruenisse metum, putarem ad cautelam impetrari debere absolutionẽ
seu habilitationem, quę concedi potest ad finem agendi, etiam parte nõ
citata vt habetur in c.j.extra de iureiur. Oldr.consi.cxx.ad duplicem.
Anch.consi.xviij. Pau.Cast.ccxvij. Jmo.c.si debitores.de iureiur. &
videtur inoleuisse cõis practica, cui standum esset: qꝛ alias de iure arti-
culus disputabilis, an necessaria sit ista citatio, vt p Fel.in d.c.j. Guid.
Pap.q.cxl. Ad sextum respondetur, qꝫ si perfecta sit renunciatio, tñ
pp enormissimam lęsionem põt rescindi, vt ŝ. dixi: alioquin nisi esset
illud caput, non vꝫ qꝫ argui posset inconsideratio, aut prohibitio legis:
qꝛ hęc procederent in minore, qñ non interuenisset iuramẽ: sed pp iurisiu
randi religionem recessum est ab hac prohibitione d.c.quamuis.d.au-
39 then. sacra.cum simil. Ad septimum dubium rñdetur, qꝫ † mulier
per suam renunciationẽ in ampla forma exclusa ab hęreditate patris,
censetur etiam exclusa a legitima iure naturę debita: qꝛ talis censetur
40 pars hęreditatis paternę, & non põt † quis hẽre legitimam, repudia
ta hęreditate, sm Bar. & doct.in l.j.ff.de acqui.hęr.l.si libertus patro
no.versic.quid ergo.ff.de bon.lib. & ista vꝫ magis cõis opin maxime
stante iuꝛo, de q̃ p Jas.post alios in l.si quã.§.si.C. de inoff. testa. Deci.
cõs.xxvj.sed in casu nostro aliud est propter enormissimam lęsionem, vt
41 ŝ.est dictum. Ad octauum dubium rñdetur, qꝫ † si mulier tacuit p
xxx.annos, & non petijt renunciationem declarari nullam, vel rescindi,
vꝫ, qꝫ sit locus pręscriptioni: per regulas generales, de quib. in l. sicut.
in l.omnes. C. de pręscrip.xxx. vel xl. ann. & in petione hęreditatis est
tex.in l.pen. C. in quib.cau.lon.temp.pręscrip. & in l.iꝫ. C. de iure deli.
Sed in casu nro pp malam fidem illoꝛ fratrum, q pp enormissimam
lęsionem censentur in dolo pręsumpto, videretur non cucurrisse aliqua
pręscriptio: iuxta tex.in c. si.extra de pręscript. & maxime pro tempore
42 quo ipsa ab eis fuit inclusa, & custodita: qꝛ † non valenti agere non cur
rit pręsumptio.l.j.in fi. C.de ann.excep.l cum notissimi.§.illud. C. de
pręscr.xxx.vel xl.ann.saltem in casu nostro succurretur, per in integrũ
restitutionem: iuxta l.sed & si per prętorẽ.§.si.in fi.ff.ex quib.cau. mai.
Jtem maxime pro tempore, quo ista domina fuit minor xxv.ann.l. iij.
C.quib.non obijc.long.l.fi.C.in quib.cau.in int. rest. Ad nonuꝫ du
bium rñdetur, satis ex superiore esse rñsum non nisi tricennali pręscri-
ptione hanc filiam excludi, fortius continuit Bar.consil. cxxix. incip.
quidam habuit.qꝫ cum filia posset admitti etiam tanquam agnata, & co
gnata: sm l.j.§.sed videnduꝫ.ff.de success.edic.si sit exclusa pręscriptio
43 ne xxx.ann. † tanqꝫ filia, iteruꝫ admittetur tanqꝫ agnata, & si excluda
tur alijs xxx.annis, iterum vocabitur tanqꝫ agnata aliqꝫ non nisi lapsu
xc.ann.effectualiter excluderetur sequitur Bal.in d.l hęc.q.iij.cũ con-
cord.ibi per Jas. & per Alex.consi.lxxxix.vlo puncto.in j. & ista proce
dant in bonis allodialibus: in feudis vero idem dicendum est: qꝛ in eis
requiretur pręscriptio xxx.ann.c.vnico.§.si quis per xxx. si feud. def.
fue.contro. & requiritur bona fides q̃ non vꝫ adesse in casu nro per su-
44 prascripta: quia † enormis lęsio tollit pręsumptionẽ bonę fidei, sm
Ang.in l.eum, qui.§.si.circa fi.ff.de pub.in rem act. & hẽtur in c. si dili-
gentẽ.extra de pręscriptio. Bar.l.Celsus.ff.de vsucap. Ad decimuꝫ
45 dubium rñdeo, qꝫ † si mulier iusto metu ducta tacuit, & permisit pro-
cedere vsucapionem, competet ei actio rescissoria aduersus eum, q vsu

cepit, si idem metus causam pręstitit.d.l.sed & si per pretorem.§.si. vsi
46 videm, qꝫ † tpe tyrannidis pręscriptio dormit propter iustuꝫ metũ,
sm Bar.in trac.de tyrannide.q.vij.refert Alex.in l.naturaliter.ff.de
vsuca.in apost.ad Bar. Ad vndecimum dubium respondetur, qꝫ es
47 se in custodia, † & metus carceris, est iustus metus, vt ŝ. dixi d.l. qui
in carcerem.vbi not. Bal.in d.l.falsus. & qꝛ verisimile non est mulierẽ
sponte fecisse tam profusam renunciationem, seu donationem.c.super.
48 hoc.de renunciat.vbi Jo.c. solicite.de resti. spoli. & † quotiens de pro-
bando metu agitur, sufficiunt coniecturę & leuiores probationes, sm
49 Bal.in l.decernimus. C. de sacros.eccl. † Nec põt videri nunqꝫ pur-
gatus metus, in primo iusto ex ratificationib. deinde factis, qñ semper
idem timor, & terror adfuit.c.j.quod me.cau.l.nouissime vbi Bald ff.
50 quod fals.tu.maxime † cũ renunciationis adsit iuramẽ: quo casu vꝫ po-
tius timore iuri ratificasse, quaꝫ lib.consensu.l.ij. C. qꝫ met.cã vbi doct.
Ad duodecimum dubium rñdetur, qꝫ fundata est intentio fratrum
ꝯ hanc dñam ex iusto renunciationis, & alio subsequutę ratificationis
& ideo onus probandi metum incumbit ipsi dñę: iuxta regulam l.ei, q.
51 ff.de probat.l.qui accusare. C. de eden. qꝛ † nec dolus, nec metus, nec
mala fides pręsumitur, nisi quatenus ex perspicuis coniecturis proba
tur.l.dolum. C. de dolo.l.interpositas.vbi dixi. C. de transact.l.pen. C.
de euict.doct.c.si diligenti.extra de pręscrip.ex capite tñ enormis lęsio
nis pręsumeretur dolus propter errorẽ iuris: de quo per Felin.in c.de
quarta.extra de pręscrip. Arch.consi.xxx.in ij. dub. Ad decimum-
52 tertium dubium supra responsum est, qꝫ † donec sit in locis suspectis,
in quib.probabiliter potest timere vim fratrum, semper subest iusta cã
metus.d.c.j.extra quod met.cau.d.l.nouissime.vbi Bald.l.quod fal.
tut.auct.cum simil.b. Ad decimumquartũ dubium rñdetur, qꝫ mo-
dus agendi erit talis vt mulier petat se mitti in possessionem hęredita
tis paternę, & fraternę, per remedium interdicti adipiscendę quoꝛ bo-
norum, de quo per Bar.in l. j. C. quoꝛ bon. tanquam hęres ab inte-
stato patris, & fratris. Vel intentet petitorium, id est, petitionem hęre-
ditatis: & si isti excipiant de renunciatione, ipsa replicet de lęsione enor
mi, de metu, & suprascriptis exceptionibus, & qꝫ dixi in missione in pos-
sessionem habet locum, non solum in allodialibus, sed etiam in feuda-
libus.c.j.§.j.si de feud.defunct.fuerit contro.vbi doctor.per Fulg. Ca
str. Jas.in d.l.si. C.de edic.diu. Adri.toll. Ad decimumquintum du
53 bium rñdetur, qꝫ † cum isti filij tpe mortis aui materni non erant nati
nec cõcepti, ipsi ex psona sua, nullũ ius pręrendere possunt in successio
ne ab intestato ipsi auo.l. Titius.ff.de suis, & legit.§.cum autem. insti.
de hęr.quę ab inte.defer. Oportet ergo vt veniant ex persona matris,
suę. Vñ qꝫ de matre ŝ.ẽ dictũ idẽ quoqꝫ de eis est dicendũ, scil. ex psona
matris, id est, tanqꝫ eius hęredes admittantur.l.hęredem.ff.de regu.
iur. Quo vero ad bona feudalia, oporteret videre inuestituras, an ta-
lia feuda sint hęreditaria, vel ne, & an ipsi vocẽtur conditionaliter: quo
54 † casu tempus euenientis conditionis esset attendendum.l.pen.ff.de
leg.pręst.l.cum, qui post.ff.de cond. & dem. Bart.l.quod dicitur.ff. de
verb.obl.vbi etiam Jas.post alios. Dec.in rub. C.de success. ed. Alex.
consi.xxvj.in iij. & ideo tali casu non attenderetur, qꝫ tpe mortis auię
non essent nati. Et si isti filij vocarentur ex inuestitura feudali, renuncia
tio matris eis non noceret, quatenus essent hęredes matris cum bene-
ficio inuentarij.sm Bal.in l.q se patris. C. vnde lib.versi.item quęri-
tur. Alex.consi.cxxiiij.in iiij.consi.xiij. & xxvj.in ij. Dec.consi.clxxxv.
& consi.cccxcv.nec etiam pręscriptio ꝯ eos curreret: qꝛ eis nihil impu-
tari posset: cum non valenti agere non curreret pręscriptio.d.l.j.in fin.
C.de ann.except.d.l.cum notissimi.§.illud.per Bar.in l. Senatuscon
sulto.versi sed quęro hic.ff.de offic.pręsid. & ius illoꝛ oritur demũ post
conditionis euentum. vnde ab eo tẽpore tñ incipit posse pręscribi, sm
Abb.consi.cj.in q.quę vertitur.in ij.dub. Fel.in d.c.ex transmissa. ex-
tra de pręscrip. & tale ius non dꝫ proprie prouenire ex successione, sed
potius ex contractu, id est, inuesti tura feudali concessa maioribus suis
ascendentibus per lineam maternam.l.ij.vbi Bar.ff.de interd. & re-
leg. Ad decimumsextum dubium, videretur prima fronte istis filijs
non competere reuocationem istius renunciationis tanquam inofficio
sa, sm titulum. C. de inoff.dona. Primo qꝛ prima renunciatio atten
ditur quo tempore isti nondum erant nati: cum sequens nihil aliud sit,
qꝫ confirmatio prioris: iuxta l. & qꝛ.ff.de iur.om.iud.l.esse toto.ff.de hę
55 red.inst. & vtrobiqꝫ per doct. Secundo: qꝛ † ille titulus de inoffi. do-
nat.loquitur, & procedit in donatione vera. nec vꝫ procedere in renun-
ciatione, vt sentit gl.in d.c.quamuis.cum.n.ius adeundi non sit in bo-
nis: iuxta l.pacta rerum.ff.ad leg. Falc.non vꝫ ista donatio, per quam
nihil de bonis diminuitur. & maxime cum hęc renunciatio facta sit ob
cãm, quo casu non pot dici donatio: vñ non reuocatur per superuenien
tiam liberoꝛ. sm l.si vnqꝫ. in. C. de reuoc.don. vt tradit Soc.in l.j. C.
de pactis per Dec.in d.consi.clxxxix.in fi. cum concord.ibi per eum.
Sed tñ in casu nro puto ꝯriam opin.esse veriorẽ: qꝛ cũ ius hęreditatis
56 paternę esset delatũ, & † talis renunciatio vere, & proprie est donatio.l.
hoc iure.§.j.ff.de don.l.si quis delegauerit.ff.de noua. & ideo talis do
natio reuocatur p superueniẽtiã filioꝛ, & habet in ea dispositio. d. l.si
vnquaꝫ sm Soc.cõ.xxxj ij.vsis renunciatione.li.iiij. & Rip.in rep.d.l.
si vnquã, q.xj. & facit qꝫ consuluit Corn.cõsil.xj.lib.iij. & quę dixi in l.si
actione. C. de pact. Nec obstat gl.in d.c. quamuis. & quę notat Deci.
in d.consi.clxxxj.in fi.qꝛ procedunt in renunciatione iuris nondum de
lati: puta, quando adhuc viueret, quo casu hęreditas viuentis non dici
tur delata filijs, sm Bart.l.post emancipationem.§.illud.ff.de lib.leg.
& ita distinguit Rip.i d.l.si vnqꝫ. & hñ. & ẽ vtili⁹ filijs reuocare donatio
nem, ex dispositione.l.si vnquam, quę reuocat in totum, qꝫ ex titulo. C.
de inoff.don.quę habet respectum ad legitimam, vt hꝫ in l.si totas. C.
eod.tit. & agendi ex hoc capite nihil obstaret, qꝫ tempus renunciationis
filij non essent nati: imo pp hoc maxime competit ius reuocandi. Ad
decimumseptimum dubium respondetur, qꝫ si ex forma inuestiturę vo-
cati sunt isti nepotes ex fęmina, consensus matris non pręiudicat: quia
57 euemente casu deb. ant admitti: qꝛ † ius illis per inuestituram, & sic fa-

eis primi inuestiti acquisitum non potest pactione, aut renunciatione matris auferri. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. l. vnica. §. videamus. C. de rei vx. act. c. j. de succ. feud. ibi nulla ordinatione, quod procedit etiam si accederet consensu domini. c. j. de al. feud. pat. intelliguntur enim huiusmodi concessiones, saluo iure tertij. l. ij. l. pen. C. de precib. imp. off. Et cum mater non renunciauerit nisi donec extent masculi, ius eum nõ ouerit, nisi in euentum conditionis quod desinant masculi extare: & tũc competet actio ipsi, si erit superstes, vel filius, & ante nõ currit aliqua prescriptio, vt supra dixi, quod si mater ipsa sponte consenserit huic extraneo non poterit contrauenire. l. si fundum per fideicommiss. ff. de leg. j. per Bart. in l. qui Romę. §. duo fratres. in vij. quest. ff. de verb. obl. Idem in filijs, si sint heredes matris. l. cum a matre. C. de rei vẽd. nisi fecerint inuentarium, vel fundũ non sit hereditarium, vt supra dixi post Bald. in d. l. qui se patris. Ad decimumnonum dubium respondetur, quod cautio nulla est introducta a iure, per quam possint isti filij compellere auunculos. In vltimis quidem voluntatibus, hoc est certum secũdum l. j. ff. vt leg. no. caue. scilicet cum de legato vel fideicõmisso agitur. arg. l. peto. §. fratre. ff. de leg. ij. Sed in casu nostro in successione directa competente matri, satis est prouisum per remedium possessionum: de quo in l. j. C. quorum bonorum. & per cautionem iudicialem. de qua in l. inter omnes ff. qui sat. cog. l. in omnibus. ff. de iud. vbi per doct. quo vero ad feuda, quę debentur vigore primę inuestiturę non videtur prestanda alia cautio, nisi in casu dissipationis, quando fieret pręiudicium, in ipsa re secundum no. in l. Imperator. ff. ad Treb. Ad decimumnonum dubium, est distinguendum si filij veniant ex persona matris, tunc pręscriptio contra matrem nocebit etiam ipsis, aut veniunt ex propria persona, vt quia vocati ex prima inuestitura, & fratrum, vel negligentia matris nihil eis nocet, secundum Alex. & doct. in l. pactum. C. de collat. quantum sit respectu legitima in bonis aui materni: ipsi non admittuntur, nisi ex persona matris: quia tunc non erant concepti, vt supra dixi, & ideo factum matris eos obligat. d. l. heredem. d. l. cum a matre. quantum sit ad feuda pendet hoc ex inuestituris an sint hereditaria, vel ne, vt supra dixi, & ex supradictis est satis expeditus iste articulus. Vigesimum dubium est vltra supra proposita: quia in facto supponitur, quod
58 aliquis ex illis fratribus decessit, an † ista domina tanquam soror debeat pro portione sua admitti? & videretur quod non, propter verba renũciationis, & reliquis hereditatibus, quę ad me in futurum obuenire possent &c. respondeo contrarium est verius: quia cum non appareat, quod ille frater pręmortuus consenserit talibus verbis, videtur esse renunciatio de hereditate viuentis quę non valet: nec confirmatur etiam iuramento. l. fin. C. de pact. vbi Bart. & omnes: quia tex. in d. c. quamuis, procedit, quando is de cuius hereditate renuncianda agitur consensit. Vnde secus est in casu nostro: nisi quatenus constaret de cõsensu. Nec
59 obstat tex. in † l. iij. §. de illo. ff. pro socio. quia loquitur de hereditatibus aliorum, qui non erant in contractu, in casu vero nostro cum renunciatio sit facta fratribus, non videtur actum de hereditate ipsorum fratrum contrahentium, per regulam. l. inquisitio. C. de solut. l. heitatio. §. Stichus. vbi Bart. ff. de public. l. consulari. vbi Bart. ff. de senat. l. ij. vbi Bald. C. an ser. exter. & quod not. Alex. consil. cxlix. viso processu, in ij. Dec. cons. ciij. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. II.

1 *APpellatione filiorum quando nepotes pronepotes & descendentes continentur.*
2 *In fideicommissis appellatio filiorum intelligitur etiam de nepotibus.*
3 *Masculinitatis effectus.*
4 *Non est verisimile donantem voluisse fortalitia iurisdictiones & regalia extra suos descendentes transire.*
5 *Fauor nepotum est vt comprehendentur appellatione filiorum.*
6 *Verba conditionalia in casu disponere.*
7 *In contractu feudi nepotes continentur appellatione filiorum.*
8 *Feudum est beneficium.*
9 *In beneficijs facienda est latissima interpretatio.*
10 *Donatio propter naturam liberalitatis fauorabiliter est accipienda.*
11 *Filiorum appellatio ex propria significatione duntaxat continet primũ gradum solummodo.*
12 *Dum volumus coniecturare mentem defuncti sæpissime fallimur ideo standum est verbis.*
13 *Vna pars testamenti declarat aliam.*
14 *Ex verbis conditionalibus declaratur mens testatoris.*
15 *Tollere testamenti factionem alicui graue est.*
16 *Donatio est contractus stricti iuris.*
17 *Nepotes appellatione filiorum non contineri quandoque vero cõtineri.*
18 *Fideicommissum est onus.*
19 *Prohibitio alienationis facta filijs non producitur ad nepotes.*
20 *Contrariorum eadem disciplina esse debet.*
21 *Grauatus restituere si decesserit sine filijs si decesserit relicto nepote excludet fideicommissarium.*
22 *Quando substitutio est semel uerificata in filijs tunc vlterius non extenditur ad nepotes.*
23 *Alex. comm. xxvi. lib. viij. restring.*
24 *l. Lucius ij. de hered. instit. declar.*
25 *Quoties animus iudicis dubitat, an subsit legatum vel fideicommissum: Tunc debet pronunciare fideicommissum non subesse quia fauorabilius est.*
26 *In dubio fit interpretatio pro herede contra fideicõmissarium, & quare*
27 *Cessantibus verbis fideicommissi nunquam interpretamur subesse fideicommissum.*
28 *Non est verisimile parẽtes voluisse suis liberis onus imponere nisi quatenus verba expressim hoc inferant.*
29 *In contractibus appellatione filiorum nunquam veniunt nepotes.*
30 *Natura contractus donationis est perpetua.*
31 *Non entis nullæ sunt qualitates.*
32 *Legis Papiæ sensus.*
33 *In contractibus fit interpretatio contra eũ qui ex eius verbis se fundat.*
34 *Donatio est contractus fauorabilis & in eo verbã late accipiuntur respectu rerum in ea comprehensarum.*
35 *Persona extrinsecus nunquam subintelligitur.*
36 *In materia quamuis fauorabili etsi fiat extensio de casu ad casum in eadem persona nunquam tamen fit extensio de vna persona ad aliam.*
37 *Quis non potest alteri stipulari etiam donationis causa.*
38 *Hanc non potest contrauenire facto defuncti institutionis eum nec reuocare alienationes per eum factas.*
39 *Hæres tenetur de euictione pro defuncto & agendo potest repelli exceptione.*
40 *Hæres conficiendo inuentarium videtur posse admitti ad contrauenien dum facto testatoris.*

DOnationis verba hęc sunt. *Per vos, & nostros successores & heredes quoscunque damus, cedimus, & cõcedimus in hereditamentum & donationem purã perfectam irreuocabilem inter viuos, cõditionibus infrascriptis, vobis egregio Hugoni de Cardona nepoti nro etc. et filijs vestris, masculis, legitimis & naturalibus, scilicet, primogenito vestro, & deinde vni post alium successiue secundum ordinem genituræ. Si absque filijs masculis legitimis, & naturalibus, vel cum talibus filijs masculis, qui non peruenirent ad ætatem testandi eueneri ipsos mori omnia castra, & loca infrascripta etc. & prædictam donationem facimus vobis dicto Hugoni nepoti nostro, & filijs vestris masculis legitimis, & naturalibus supradictis, & alijs infrascriptis in perpetuum sicut melius, & plenius intelligi, & dici possit,* Et infra, *Donamus vobis, & vestris filijs masculis supradictis perpetuo omnia iura, et actiones etc.* Et infra, *Si dictus Hugo sine filijs masculis, & legitimis decederet, vel cũ talibus, qui non peruenirent ad ætatem testandi, hoc est xx. annorum substituit Alphonsum fratrem dicti Hugonis, & Alphonso sub simili conditione substituit Ioannem alium fratrem natu minorem, & ipso decedente, vt supra alios fratres nepotes ipsius donatoris ex filia.*

Ex Hugone natus est Ioannes, ex Ioanne Alphonsus, ex Alphonso Sancius qui [illegible] superstites parentibus suis Ioannes, & Alphonsus vendiderunt domino Gandię, nunc Sancius petit dicta bona tanquam non potuerint in sui pręiudicium vendi, & tanquã iure prędictę donationis ad se pertinerent, & est dictus Sancius heres patris cum beneficio inuentarij. Quęritur, quid iuris?

Et videretur prima fronte dicendum fundatam esse intẽtionem actoris, quia donatio est facta filijs, & in nostro casu appellatione filiorũ comprehendi videntur etiam nepotes, & pronepotes: quia cum agatur de
1 vtilitate ipsorũ, & vocentur in honore, seu prouisione ipsis facta † appellatio filiorum large accipitur, vt descendentes contineantur. l. filij. l. iusta. de verb. sign. l. Gallus. §. instituens. vbi Bart. & doct. ff. de lib. & posthum. per Bar. in l. liberorũ. in primo casu. de verb. sig. sequitur Alex. consil. xij. in j. vol. & consil. v. in iij. Soc. cons. lxij. in iij. vol. vnde conclu
2 dunt doctores quod † etiam in fideicommissis appellatio filiorum intelligitur etiam de nepotibus, vt per Alex. consil. ix. in j. consil. xxvi. in iij. cõs. v. in iij. & consil. xxxvij. in vj Soc. cons. xiiij. in j. Ias. cons. lij. in iij. vbi adducunt multa iura, & rationes, quas non expedit transcribere: & hoc idem in casu nostro est dicendum: cum a communi ascendente filiorum mentio facta sit: quo casu certissimum est secundum doctores appellatione filiorum contineri nepotes, sm Franc. Accurs. quem refert Cin. in d. §. instituens. & sequitur Alex. cons. xxvj. in iij. & Soc. in d. cõs. xiiij. in j. maxime cum in incertum casum, seu euentum sint vocati isti filij in tempus, quo verisimiliter nõ adessent filij, sed nepotes, vel pronepotes secundum l. Lucius. ij. ff. de her. inst. & quod per illum text. notãt Im. Alex. Soc. Ias. in d. §. instituens. Suadentque hanc interpretationẽ, illa verba, & deinde vni post alium successiue, quę videntur significare vni post mortem alterius, & inducere quandam similitudinem fideicõmissi in hac donatione. l. fi. §. filium. de leg. ij. l. cum ita. §. in fideicommisso. co. tit. l. fin. C. de verb. sign. Io. de Anan. cons. xxxvij. cum similibus. Suadent rursus & illa verba in perpetuum, sicut melius &c. & rursus perpetuo omnia iura &c. quibus verbis videtur actũ, vt perpetuo in descendentes transeat donatio; nam si de filijs tm actũ fuisset, vtique non esset in perpetuum, sed donec ipsi viuerent tm gl. l. j. ff. pro socio. bñ in l. an vsufr. vbi Alb. ff. de vsufr. & p Ias. in l. ij. in princ. ff. sol. mat. And. Sic. cons. xx. in iij. Confirmatur hęc sententia & quia donatio est facta nõ
3 simplr filijs, sed addita est qualitas † masculis, tã in verbis dispositiuis, quam in verbis cõditionalibus: quę quidem qualitas arguit habitũ fuisse pro

donatorem respectu ad agnationem ipsius donatarij, vt p Pet. de Anch. in rep. c. cano. q. xiiij. princ. de constit. quę agnatio magis conseruatur, si intelligamus de descendentibus in infinitum, vt merito hęc interpretatio sit accipienda. Bal. Salic. l. ij. C. de in ius voc. Raph. Fulg. cōsi. lxxxiij. Dec. consi. ccclxxij. Maxime cum qualitas rerū donatarū scilicet,
4 fortalitia, iurisdictiones, & regalia hoc suadeat: quas † non est verisimile voluisse donantem extra suos descendentes transire, arg. non per glo. in l. quoties. C. de fideicom. vbi Cin. Bald. Fulg. Ias. dum loquuntur de turri prohibita alienari: & per Alex. & Mod. in l. filiusfa. §. diui. de leg. j. And. Sic. consi. xxxiij. in ij. vol. Et cū dicti filij masculi
5 sint positi in conditione, & † fauor nepotū sit, vt ipsi cōprehendantur appellatione filiorum, etiam ipsi venient, vt dicit Bart. in d. l. liberorum. versi. quarto casu. imo hoc casu videtur, ꝙ verba, quāuis cōditionalia,
6 † disponant. l. si ita stipulatio. de op. lib. maxime in cōtractibus, in quibus limitatur dictum glo. in d. l. Lucius. fin Ias. in l. pecuniam, quā. si cert. pet. ff. quāuis etiam eadem dictio sit in verbis dispositiuis: adeo vt non sit necessarium de hoc in pręsentia disputare. Illud quoque pro
7 eadem sententia multum viget ꝙ constat † in contractu feudi appellatione filiorū cōtineri nepotes. c. si clientulus. de alie. feud. c. hoc quoque sciendum. qui feud. da. pos. Bal. cōsi. clxx. ad euidentiā. in j. vol. Alex.
8 Ias. & cęteri in d. §. instituēs. Ias. l. de quibus. ff. de legib. q; † feudū est
9 beneficiū: in beneficijs † aūt sit latissima interpretatio, c. odia. de regu. iur. in vj. qua rōne idē quoque dicendū est in donatione, quę fauorabiliter, propter naturā liberalitatis, est accipienda. l. si quis argentū. C. de don. l. ij. C. de dona. quę sub modo. c. dilecti. extra de dona. & ita ego firmaui. in d. l. liberorum. ad fin. Sed tamen ijs non obstantibus, puto contrariā opinionem esse veriorem, ꝙ ista dicta bona nulli vinculo restitutionis subijciantur, & ꝙ potuerint libere vendi per pręfatos Ioannem, & Alphonsum. Moueor, q; in donatione nulla mentio est prone-
11 potum, † sed filiorū duntaxat, quę dictio ex propria significatione nō nisi primum gradū continet. l. ꝙ si nepotes. de testa. tut. licet quādoque per extensionem vlterius accipiatur. l. natorum. de verb. sign. sed in casu nostro nulla subest ratio, aut causa extensionis faciendę, vt infra dicā: & ideo non est facile a verbis instrumenti recedendū: q; (vt dicit Bal.
12 in l. precibus. C. de impub.) sępissime fallimur, † dū volumus mentem defuncti coniectare: ideo standum est verbis. l. nō aliter. de leg. iij. Rursus moueor: q; verba donationis dicunt, Donamus vobis, & filiis vestris, scilicet, primogenito vestro, & deinde vni post alium successiue secundū ordinem geniturę, quibus verbis satis apparet non esse actum de nepotibus, sed duntaxat de filijs primi gradus in quibus cadit ordo geniturę. Secundum enim ordinem geniturę prius esset genitus vltimus filius Hugonis, ꝙ filij primogeniti: & sic patruus excluderet filium fratris primogeniti: & sic primogenitus non attēderetur, si verum esset, ꝙ etiam nepotes possent admitti: ꝙ non est verisimile. Confirmatur tertio ex alia parte testamenti in qua, moriēte Hugone sine filijs donator substituit Alphonsum, deinde Ioannem, deinde alios fratres, qui omnes erant in eodem gradu, & nunquā vlterius procedit ad sequentem gradum nepotū. Unde satis videtur dictus donator declarasse quēad-
13 modum intelligebat illum ordinem primogeniturę & † vna pars testamenti aliam declarat. l. si seruus plurium. §. fi. de leg. j. Ultimo cōprobatur hęc sententia ex verbis conditionis, dum dicitur, Vel cum talibus filiis, qui non peruenirent ad ætatem testandi quę verba in cōditione donationis posita declarant mentem donatoris fuisse, vt tales filij possent de dictis bonis testari: & consequenter bona essent libera ab omni onere re-
14 stitutionis: † ex verbis enim conditionalibus declaratur mens testatoris. l. si quis locuples. in fi. de manu. testa. l. iij. §. si quis ita. ff. de adi. lega. l. iam dubitari. in fin. ff. de hered. instit. ad quid enim aliud voluit testator, ꝙ filij qui peruenirent ad ętatem testandi, excluderent substitu-
15 tos, nisi q; voluit eis relinquere liberam † testamēti factionē in dictis bonis, quam auferre ipsi testator existimauit graue. l. stipulatio [illegible] do concepta. ff. de verb. oblig. vbi not. & vel hęc sola ratio, iudicio meo, reddit casum hunc clarū, & extra oēm ambiguitatem, qui tamē adhuc certior reddetur ex eorum responsione, quę in contrariū adducuntur. Non obstat ergo in primis, ꝙ hic tractetur de honore, & vtilitate ipsorum filiorum ideo debeant contineri nepotes: istud enim falsum est: q; si nepotes continerentur, censerent grauati filij, & potestas disponendi illis ablata: ꝙ quidem esset eis onerosum, vt merito non sit facienda hęc interpretatio. l. quod si nepotes. in fin. de testa. tut. per Bart. in d. l. liberorum. nec etiam verisimile, ꝙ auus maternus velit grauare nepotem sibi charissimum, & cognitissimum contemplatione pronepotum, & cęterorum deinceps sequentiū, qui sunt sibi in remotiore gradu, & qui adhuc nati non sunt, nec sibi cogniti: merito ergo non facile accipiemus hanc interpretationem pręsertim contra proprietatem verborum, & etiam in contractibus, in quibus, strictius procedimus: cum donatio, quamuis
16 alias fauorabilis, † tamen sit contractus stricti iuris. §. actionū. instit. de act. argumento a sufficienti partium enumeratione. Nec obstat, ꝙ in fideicommissis appellatione filiorum veniant nepotes, respondeo hoc non esse simpliciter verum, sed distinguendos esse tres casus. Pri-
17 mus † est quando testator simpliciter instituit filios, vel substitutione adiecta substituit. & Barto. hoc casu censuit: quia de solo fauore filiorū tractatur fieri latam interpretationem, & comprehendi nepotes in l. liberorum. ff. de verbo. significa. & probatur hęc conclusio in l. Lucius. ij. de hered. instit. l. filij. l. iusta. l. natorum. de verb. signific. & hanc opinionem dicit esse communem Alex. consi. ix. in j. vol. Alij tamen, (vt Bald. & Imol. in l. Gallus. §. instituens. de libe. & posthum.) contradicunt: quorum opinionem dicit magis communem. Socin. consil. ciij. in ij. Alij distinguunt an tales sint nepotes ascendentis, qui testatus fit an non vt Franc. Accur. & Cin. in d. §. instituens. & per Alexan. consilio. xxvj. in iiij. Alij vero an testator conferat dispositionem suam in tempus, quo incertum sit an extent filij, seu nepotes, an non vt per Imol. d. §. instituens, & Alexan. consi. xxxvij. volum. vj. Secundus est casus in substitutione fideicommissaria, quando de substitutione passiua tractamus, nunquid substitutio facta filio trahatur ad nepotem? & in hoc
18 omnes tenent, ꝙ non: quia † fideicommissum est onus. l. quoniam in prioribus. l. scimus. C. de inoffic. testam. & in his, quę filio ipsi onerosa sunt, non comprehenditur nepos. l. j. §. queritur. ff. de vent. insp. l. i. ff. ad leg. Iuliam de adult. l. Iulia. ff. de rit. nupt. & in hoc casu, secundum hanc partem consulunt Franc. Curt. consi. xlv. sępe reuoluitur. & Dec.
19 consil. ccxviij. cum concord. Unde etiā videmus, ꝙ † prohibitio alienationis facta filijs non producitur ad nepotes, secundum gl. in § nos igitur. in authent. de restit. fideicommiss. per Bar. & ceteros in l. filiusfam. §. diui. de leg. j. Sign. consil. cclix. & ad hunc casum pertinet etiā, quoniam nomen filiorum in conditione est positum: sicut enim ad inclusionem fideicommissi appellatione filiorū non veniunt nepotes ita
20 vt † contrariorum sit eadem disciplina, secundum l. fina. §. fina. de lega.
21 iij. ad exclusionem fideicommissi veniunt. † Unde grauatus restituere, si decesserit sine filijs, si decesserit, relicto nepote, excludet fideicōmissarium, & hoc casu loquitur Dec. consi. cccxcj. & Socin. consil. xl ij. in j. & consil. xvij. in iij. Oldr. consi. cclxix. Tertius casus est in substitutione fideicommissaria cum de successione actiua agitur, id est, nūquid vocatis ad fideicommissum filijs, censeant etiam vocati nepotes, & iste casus est similis nostro in quo dicendum est, ꝙ non: quamuis enim respectu nepotum agatur de vtilitate eorum, & sic videatur hoc eis fauorabile, tamen respectu filij grauati est onus: & ideo potest filius & hęres dicere non sum grauatus in hunc casum: & probatur hęc conclusio per l. quod si nepotes. in fin. de testa. tut. & §. fin. insti. qui dari testa. tu. poss. vbi tutor filijs datus non censetur datus nepoti: quia licet hoc sit fauorabile nepoti, tamen est onus respectu ipsius tutoris: & hoc satis sentit etiam Bart. in d. l. liberorum. & tali casu, ꝙ non veniant appellatione filiorum nepotes, consulunt Bald. consil. ccclxvij. in iij. Roma. consil. cccxxxviij. in vltimo dubio. Socin. consi. ciij. in princ. in ij. vbi attestatur de communi. & consilio lxxiij. in iij. & secundū hanc opinionem, etiam late consulunt Alexan. consi. j. in j. volu. & consi. lvj. in v. & satis tenet etiam Corn. consi. cxcix. in ij. lib. vbi dicit multos doctores Italię consuluisse, & secundum hanc opinionem fuisse iudicatum, idem etiam tenuit Dec. consil. xcv. vbi dicit ꝙ hęc conclusio in isto casu non habet contradicentes, & ita etiam reperitur consultum inter consilia Socin. consi. ciij. ꝙ fuit subscriptum a nouem doctoribus. Quę sententia certissima est, quando ex verbis substitutionis constaret testatorem de filijs duntaxat sensisse prout in casu, in quo consuluit Corneus consilio. clxxxij. in ij. Raph. Com. consi. cxvij. Socin. lxij. in iij. & ita etiā est in casu nostro propter verba donationis, supra a me ponderata. Idem
22 † quando substitutio esset semel verificata in filijs: tunc enim vlterius non extenderetur ad nepotes secundum Soc. consil. ciij. in ij. & Curtius consi. xlv. Idem si aliquibus coniecturis posset deprehendi nepotes non esse vocatos, puta quia alias magis dilectus excluderetur a minus dilecto, secundum Bald. d. consi ccclvij. & in rep. l. in fine. de libe. & posthu. & d. §. instituens. de quo tamen dicendum, vt per Alexan. d. § instituens. vnde Bartolus dicit idem quando substitutio esset facta a transuersali, non autem a communi ascendente: tunc enim certū quoque est non contineri filiorum appellatione nepotes prout consuluit Franc. Accursi quem refert, & sequitur Cin. in d. §. instituens. & sequitur Alexan. consi. xxvj. lib. iij Socin consi. xvij. in j. Et tenendo hanc partem non obstant auctoritates doctorum contradicentiū: q; respondeo debere eos intelligi secundum suprascriptam distinctionē, & in consilijs contrarijs dicendum est per illam mutari meam cōclusionem nō autem corrigi. Et magis specialiter respondendo. Et primo in consil.
23 Alexan. xxvi. in ij. vt † non procedat in substitutione compendiosa, quando ex ea succeditur directo testatori: tunc enim non tractatur de onere aliquo, seu fideicommisso, & ita etiam loquitur in consi. ix. in j. supra allegato vt supra dixi in primo casu. Secundo limitatur ab eo in dicto consilio, vt non procedat, quando substitutio esset facta a communi ascendente. vt supra dixi & tradit Socin. d. consi. xuij. in j. ꝙ ego intelligo, quando onus aliquod non imponeretur filio, qui in gradu est proximior. d. l. quod si nepotes. Tertio limitatur per eundem Alex. in consi. v. in ij. volu. quando non tractatur de exonerando hęrede ab onere fideicommissi, sed hęres in omnem casum est grauatus, vt q; superfuit etiam tunc filij & nepotes ex alijs filijs pręmortuis: hi enim cum cōsanguineis suis admittentur, in quo tamen puncto alij aliter distinguunt vt Aret. consi. cxlvj. & Curt. Iun. consi lvij. Sed de eius veritate non disputo, q; non est casus noster. Quarto limitatur per eundem Alex. in consi. lvii. in vj. volum. quando testator vocauit filios non de pręsenti, sed in futurum euentum: tunc enim, quia non potuit esse certus, an tempore euenientis conditionis ad futuri essent filij, an nepotes intelligetur dispositio etiam de nepotibus. l. Lucius. ij. de hered. instit. prout eam intelligit Ioan. de Imol. Alexan. Soc. Ias. in d. §. instituens. quę limitatio videtur habere locum in casu nostro, in quo testator vocauit filios natos, & nascituros in euentum conditionis, &c. sed tamen dico su-
24 prascriptam limitationem in casu nostro non obstare: q; † lex Lucius. loquitur de filijs a testatore directo vocatis saltem tacite ab intestato, vt ibi dicit glo. & ita etiam loquuntur doctores secundum legem, quam allegant: nostra autem quęstio est in substitutione fideicommissaria ad inducendum grauamen: quo casu nunquam filiorum appellatione veniunt nepotes: & in casu Dec. ij verba respiciebant futurum euentum, & tamen consuluit non admitti nepotes d. consi. xcv. & ita etiam sentit ipsemet Alexan. d. consi. j. & expressim Lud. Rom. d. consi. cccxxxviij. in fin. & sentit Bald. in d. §. instituens. per illum tex. loquitur enim quando instituebatur nepos filij nasciturus in euentum conditionis, & tamen non comprehenditur nepos. Sententia ergo Alexan. solum potest defendi quando non ex fideicommissaria, sed ex directa succederet, & certe in sexto vol. consiliorum Alexan. multa sunt apocrypha, vt merito ipse noluerit illud edere in publicum sed ab hęredibus suis fuit imperitis datum impressioni. Quamuis etiam consilium illud nihil in casu nostro faciat: quia ibi non inducebatur onus, & grauamen descen-

denti suo prout in casu nostro sed transuersali, quod facilius fit & sic di
uersa ratio reformat factum. Quinto limitatur per Ias. consilio. iij.
in iij. volum. quando ex coniecturis appareret de mente testatoris ne-
potes ad exclusionem feminarum admittere volentis, prout in casu no
stro, in quo colligit quinque coniecturas, quas attingere non expedit:
quia non faciunt ad casum nostræ quæstionis. Illud quoque non omitto,
25 † quoties animus iudicis dubitat, an subsit legatum, vel fideicommis
sum: debere eum pronuntiare non subesse: quia hoc fauorabilius est. l. si
fuerit. in versicu. sed & si legatum. de reb. dub. vbi Socin. quinto not. &
26 quia † in dubio fit interpretatio pro hærede contra fideicommissariũ.
l. nummis. de lega. iij. l. vnum ex familia. §. si rem. de legatis ij. cum fi-
deicommissarius agat de onere inducendo, hæres de liberatione. l. Ar-
rianus. de act. & obli gat. & ideo alibi Bald. in l. cum virum. C. de fidei-
commiss. dicit quod ad inducendum fideicommissum non sufficit sola
coniectura mentis testatoris quod Iason in l. potest. ff. de vulga. & pu-
pil. intelligit: nisi coniectura sit necessaria, & valde probabilis ex verbis
27 testatoris: & ideo alibi dicitur, quod † cessantibus verbis fideicommissi
nunquam interpretamur subesse fideicommissum. l. Lucius. §. tres hæ-
redes. in verbo, an vnciam hæreditatis. ff. ad Trebellianum. vbi Iaco.
Butr. Alberic. & quia cum fideicommissum sit onus. d. l. cohæredi. §. cũ
filię. ff. de vulga. in dubio pronuntiamus non subesse: & illud maxime
debet habere locum quando fideicommissum imponeretur alicui ex de-
28 scendentibus: † non enim verisimile est voluisse parentes suis liberis
onus imponere: nisi quatenus verba expressim hoc inferant, vt per
Dec. consilio. ccxviij. & quod notat gloss. in §. nos igitur. in authent. de
restitu. fideicomm iss. Et ex suprascriptis apparet nihil obstare argu-
mentum fideicommissi: quamuis etiam nos simus in casu fortiori pro-
pter verba donationis, & mentem donantis. Non obstat ergo, quod
a communi ascendente facta sit donatio Hugoni, & filijs in euentum
futurum. d. l. Lucius. per Cin. Imol. & alios d. §. instituens. quia re-
spondetur primo ex suprascriptis, quod procederet in institutione, seu
substitutione directa, & quę onus, seu grauamen aliquod non inferret
præcedenti in gradu. Et ita loquitur dicta lex, Lucius secus, si inferret
grauamen, vt in casu nostro. Secundo respondetur, quod dictum argu-
mentum posset vtcunque procedere in vltimis voluntatibus: sed quę-
29 stio nostra loquitur † in contractibus, in quibus appellatione filiorũ
nunquam veniunt nepotes, vt per Barto. in d. l. liberorum. & intra di-
cam. Tertio respondetur, quod quicquid sit in hac materia nos sumus
extra omnem difficultatem propter expressam mentem donantis, qui
nihil prouidit vltra filios Hugonis, vt supra ostendi. Non obstant il-
la verba, Et deinde vni post alium successiue, &c. quia respondeo ex ver-
bis ipsius donationis satis declarari, quomodo ea donator intellexerit
nempe, vt ordo ille esset inter personas: non autem inter gradus: quia
donator non excessit gradum filiorum Hugonis, nec transijt ad nepo-
tes, sed duntaxat posuit ordinem inter filios existentes in primo gradu,
vt primogenitus præferatur, deinde sequens, deinde tertius, & deinceps
prout in simili per Alexand. consilio xiij. visis, & perlectis. in iiij. volu.
per Curt. Iunior. in l. precibus. C. de impube. versicu. quid autem es-
set. Non obstant illa verba, In perpetuum sicut melius, &c. quia respon
deo, quod dictio illa, In perpetuum non refertur ad descendentes in perpe-
tuum: de hoc enim nullum verbum in donatione sed quod donationem
30 facit in perpetuum, &c. † natura enim talis contractus est perpetua.
l. j. ff. de iur. dot. l. sicut. versicu. hę autem. C. de præscrip. xxx. vel xl. an-
norum. Secundo respondeo, quod dicta clausula restringitur ad perso-
nas, quibus adhæret dum dicitur, Filiis vestris, & infrascriptis in perpe-
tuum. Vnde cum supra ostenderimus his verbis nõ comprehendi ne-
31 potes dicta qualitas nihil eos iuuat: cum † non existentis nullę sint
qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si certum petatur. Non obstat,
quod donatio sit facta non simpliciter filijs, sed adiectum sit, masculis, quę
verba indicant habitam affectionem ad agnationem, respondeo, istud
nihil est: quia non ideo probatur voluisse donatorem prægrauare Hu-
gonem nepotem suum, aut eius filios aliqua restitutione, dato quod prę-
dilexerit masculos: nec hic potest fieri aliquod fundamentum in agna-
tione: cum donator esset auus maternus. §. j. instit. de legat. agn. tut. sed
solum de descendentia quam limitauit testator vsque ad nepotem suũ,
& eius filios: & sic vsque ad pronepotem, & non vltra: sicut videmus &
alibi factum a legislatore prout in lege vnica. C. de his qui ante aper.
tab. Vnde & lex Papia vsque ad pronepotes loquens, vlterius non
extendebatur. l. vnica. in princip. versicu. & cum lex. C. de caduc. tollen.
Nec quicquam facit qualitas rerum donatarum, videlicet, fortalitia,
& iurisdictiones: quia nihil inde potest probari, quod magis subijcian-
tur restitutioni quanquam sint liberę, & allodiales. & gloss. & doctor. in
d. l. quoties. C. de fideicommiss. loquuntur quando constabat de fidei-
commisso sed dubitabatur de causa seu ratione prohibitionis, quę fa-
cile ex qualitate rerum potest colligi, & præsumi, sed in casu nostro non
constat de fideicommisso, seu onere restitutionis: merito termini non
sunt pares. Non obstat vltimo, quod hic tractemus de donatione, & sic
de beneficio quod sui natura latam accipit interpretationem sicut vi-
demus in feudo, &c. Nam respondeo, & primo, quod donatio est contra-
32 ctus: † in contractibus autem fit interpretatio contra eum, qui ex
eius verbis se fundat. l. veteribus. ff. de pactis. & ideo Bartol. per su-
prascriptam rationem. in d. l. liberorum. simpliciter tenet, quod in con-
tractibus appellatione filiorum non veniunt nepotes, quę ratio pro-
cedit etiam in casu nostro, vt cum Sancius se fundet super illo verbo,
Filiis. interpretatio fiat contra ipsum. Secundo respondeo, quod donatio
est contractus stricti iuris, & quod dicitur in ea fieri latam interpreta-
tionem intelligitur respectu rerum donatarum, vt censeantur liberę, &
plenarie donatę, & ita inquit text. in d. cap. cum dilecti. extra de donat.
& sic quod non censeatur subesse aliquod grauamen restitutionis.
Tertio respondeo, quod æquiparando feudum donationi in feudo quidem ap-
pellatione filiorum veniunt nepotes quantum sit ad præiudicium domini,
feudum censeatur deuolutum, & ita loquuntur auctoritates supra in cõ-
trarium adductę, respectu vero ipsorum vasallorum inter se non ita est: quia tūc
non comprehenduntur nepotes: sed fit interpretatio aduersus eum qui se
fundat vt per Alex. cons. ccuij. in ij. vol. & cons. xj. in iij. & cons. xvij. in v. vol.
33 & cons. cxxv. eod. vol. Quarto respondeo, quod quamuis † donatio sit contractus fauo-
rabilis, & in eo verba late accipiantur respectu rerum in eo comprehensarum
34 l. si quis. C. de bon. vac. lib. x. non tamen ita est respectu personarum: quia † perso
na extrinsecus nunquam subintelligitur. l. si ita stipul. §. Chrysog. in fin. ff.
de verb. obl. vt merito in donatione facta filijs non intelligatur compre
35 hendi iste abnepos: quia † in materia quamuis fauorabili, quamuis fiat extensio de ca-
su ad casum, in eadem persona nunquam tamen fit extensio de vna persona ad
aliam. l. si ita quis. §. pen. de test. tut. l. Titius. in princ. de lib. & posth.
Aret in l. Gallus. §. quid si tis. ff. de lib. & posth. per illum tex. sequitur Rui.
in l. Gallus. §. & quid si tam. in repet. Quinto respondeo, quod secundum cõcessas rationes in-
ris grauamen istud donationis in casum futurum factę non tenet: quia non
subest persona ipsius donantis tali tempore. l. quęcunque. ff. de act. & obl. & quia
36 † alteri quis stipulari non potest etiam donationis causa. l. Caius. sol. mat. &
licet lex fauorem exercentis liberalitatem hoc certo casu cõcesserit, vt in l.
quoties. C. de don. quę sub modo. vtilemque actionem donatario dede-
rit, tamen lex illa exorbitans restringi debet ad casum suum, quando expresse actũ
est: quia primus donatarius promiserit restituere secundo in eum casum:
sed in quæstione nostra Hugo, vel Ioãnes nihil promiserunt restituere alij,
merito illi legi locus esse non debet, nec actio aliqua huic abnepoti dari: licet
aliud sit in vltimis voluntatib. Sexto & vltimo respondeo, quod cum Sancius
37 † hæres patris non posset contrauenire facto patris, nec reuocare alienationes
38 per † eũ factas, secundum text. in l. cum a matre. C. de rei vend. & ea quę not.
Bart. in l. cum, qui. ff. de interd. & rel. & per Alex. cons. xix. xxvi. xxviij.
39 lib. v. cum simil. cum enim tanquam † hæres teneretur de euictione, agens potest
exceptione repelli. l. vend. ff. de euic. Nec obstat confecto inuentarij, per
40 quod † vi posse admitti ad contrauenienduum facto testatoris, secundum text. in
l. fin. §. in comput. C. de iure delib. nam respondetur quod in facto præsuppo-
nitur ipsum inuentarium non esse legitime cõfectum, quod si verum est, res nõ
habet aliquam difficultatem, & debent iudices in hanc sententiam inclinare vt
iste filius approbet factum parentum suorum, & eorum animas exoneret, secundum
Host. in c. tua. de vsur. per illũ tex. & quod habetur in c. fin. de sep. qui pecunias
ab emptore habuerunt. & ne emptor videatur circumscriptas auctori-
tate sententię latę de consilio supremi concilij regię maiestatis per quã
mater tutrix coacta fuit pretium dare parentibus ipsius Sancij tanquam
potuerint illi vendere supradicta bona, cum libera, & nulli restitutioni
subiecta. Sed de ista exceptione, & similibus quę in facto magis, quã in
iure consistunt me remitto dominis aduocatis hanc causam tractanti-
bus attento quod alijs rationibus res est clara in fauorem illustrissimi
domini Ducis vt ex suprascriptis apparet. Et hęc omnia saluo
semper rectiore iudicio.

SVMMAE RERVM. III.

1. *Verba conditionalia nihil operantur non eueniente conditione.*
2. *Clausula constituti recipit oẽs qualitates & conditiones quas ipse contractus principalis.*
3. *Possessio non potest esse apud duos insolidum.*
4. *Possessio quæ apud me est non potest transferri in alium absque meo consensu.*
5. *Clausula ex nunc prout ex tunc non operatur vt fictio se extendat ad casus impossibile de iure.*
6. *Possessio nunquam transit in hæredem nisi apprehensa sit.*
7. *Statas non operatur translationem possessionis nisi actu naturali sit apprehensa.*
8. *Fictio fictionis induci non debet.*
9. *Additio hæreditatis retrotrahitur ad tempus mortis.*
10. *Apprehensio possessionis facta a fisco facit vt extremum a quo non sit habile.*
11. *Possessio non potest acquiri nisi volenti.*
12. *Absens antequam ratum habeat non efficitur possessor.*
13. *Notarius ipso iure non acquirit absenti.*
14. *In eo qui nunquam possedit nullum dominium dicitur translatum.*
15. *Actio in rem non nisi domino contra tertium possessorem datur.*
16. *l. quoties. C. de donat. quæ sub modo declar.*
17. *In exorbitantibus non fit extensio.*
18. *Legatario mortuo ante euentum conditionis ius in hæredem non transmittitur.*
19. *Contractus conditionales citra mentionem hæredum concepti sui natura sunt transmissibiles.*
20. *Obligationes dandi sui natura ad hæredem transeunt.*
21. *Ablatiui absoluti habent vim conditionis.*
22. *§. ex conditionali inst. de verb. oblig. declar.*
23. *Subauditio si sine liberis decesserit solum fit in fideicommissis nõ autem in donationibus seu contractibus.*
24. *l. cum auus de cond. & demonst. declar.*
25. *Non facile fit interpretatio ut clausula vel conditio censeatur repetita diuersis orationibus.*
26. *Oratio si vna verborum conceptione concepta esset nunquam conditio aut qualitas vni personæ adhærens censetur repetita si ad aliam quoque personam traheretur.*

Res

27 Res de facili reuertitur ad naturam suam.
28 Feudalia inscio domino non donanda.
29 Dictio semper quid denotet.
30 Filios ex delictis patris plecti non est nouum.
31 Decretum latum contra pupillum indefensum ipso iure est nullum.
32 Sententia lata in possessorio non praeiudicat in causa petitorij.



Tam diligenter, & copiose allegatum est in praesenti cau
sa pro parte Illustrissimi Marchionis Vasti & fisci
regij conuenti a magnifico Jo. Vincentio Costa filio
quondam Michaelis, & pronepote alterius Mi-
chaelis senioris, vt pauca mihi supersint, super qui-
bus duxi insistendum. Et in primis videndum est,
nunquid ipsi Vincentio actori competat aliquod re
medium possessorium, & concludo quod non: quia donatio fuit facta Pe-
tro eius vita durante tantum, & post mortem Petri, Michaeli eius fi-
lio, & suis heredibus & successoribus: & ita constituit donans se posside-
re, &c. quibus verbis praetendit Vincentius heres Michaelis ius ad
se pertinere: sed cum donatio respectu Michaelis effectum nunquam
habuerit: quia praedecessit, viuente Petro, & sic verba illa post mortem
Petri, quae sunt conditionalia. l. si post mortem. de lega. j. effectum non
2 habuerunt, † quia conditio non euenit, sequitur, ꝙ ius nunquam tran-
3 sijt in illum & consequenter neque constitutum effectus: quia † clausula
constituti recipit omnes qualitates, & conditiones, quas ipse contractus
principalis. l. ul. quod sub conditione. ff. de constit. pec. & sic ex persona
patris nullam potest praetendere possessionem, & cum viuente Petro qui
fuit superstes Michaeli donans constituerit se possidere pro Petro,
3 non potuit etiam pro Michaele id facere: quia † non potest possessio
4 esse duorum insolidum. l. ij. §. ex contrario. de acquir. possess. & si † pos
sessio Petri est, non potuit in Michaelem absque eius consensu trans-
ferri. glos. l. quamuis. §. si conductor. cod. tit. vbi Ange. & doct. Oldra.
consi. cxix. Marbesij. notab. cxix. Nec quicquam facit quod in con
5 stitutio sit clausula † pro nunc prout ex tunc, & econtrario, quia nō ideo
operatur vt fictio se extendat ad casus impossibiles de iure, vt per Clau.
Aquensem in d. l. quamuis. §. j. Non ex quoque persona sua: quia nō
constat, ꝙ viuente donatore, qui se constituerat possidere nomine here
dum Michaelis, ipse Vincentius fuit heres patris sui, aut se immi-
scuerit hereditati, merito verba constituti eius respectu non operantur,
6 † maxime cum in heredem nunquam transeat possessio: nisi sit appre-
hensa. l. cum heredes. ff. de acquiren. possess. quod intelligunt doctores
etiam si filius sit suus heres secundum glo. super verbo, quasi contin-
7 uum. in l. cum miles. ff. ex quibus cau. maio. quia † suitas non operatur
translationem possessionis: nisi actu naturali sit apprehensa, vt per Bar.
Alexan. & caeteros in d. l. cum heredes. addi. Bal. in rub. extra de cau.
post istud procedere, etiam stante consuetudine, ꝙ possessio defuncti in
heredem ipso iure transeat: quia intelligitur de possessione vera, & natu
8 rali non de illa, quae ex clausula constituti oritur: ne † alias fictio fictio-
nis inducatur. l. j. ff. de vsufr. leg. per Guil. de Cun. in l. ab emptione. ff.
de pact. sequitur And. Sicu. consi. viij. in ij. quod in casu nostro certius
procedit: cum nulla fuerit possessio defuncti: cum pater Michael nun-
quam possederit: vt dixi. Nec obstat, quod deinde Vincentius adierit
9 hereditatem patris, quae † aditio retrotrahitur ad tempus mortis. l. he
res quandocunque. de acquir. here. quia cum interim donans possessio-
nem in alium transtulerit, id est, in fiscum, qui eius bona occupauit adi-
10 tio non retrotrahitur respectu huius possessionis quae est facti: quia † ap-
prehensio fisci facit, vt extremum a quo, non sit habile, secundum do.
de Rota decis. 50. item licet antiquis. in nouis. Alexan. consi. xcviij. in v.
Ant. de But. c. cum venissent. in fi. de restit. spo. Alex. & Claud. in l. quod
11 meo. de acqu. poss. † possessio enim nō potest † acquiri nisi volenti. l. j.
12 §. in amittenda. ff. de acqu. poss. ideoque antequam absens ratum habeat
non efficitur possessor. l. communis seruus. §. j. eod. tit. & si interim au-
feratur possessio, nihil operatur deinde ratihabitio, tanquam extremum
non sit habile. l. bonorum. ff. rem ratam haberi. Decius consil. ccxlvj.
quod intelligit Soci. in l. j. §. si iussarum. de acquiren. possess. procedere
13 etiam si notarius stipulatus sit absenti, † nec enim notarius acquirit
ipso iure absenti. l. ij. ff. rem pupil. sal. fo. Decius. l. contractus. de regu.
iur. & consi. ccxxvj & consi ccxlvj. Curt. Jun. consi. cxx. cum similibus.
Oportet ergo quod Vincentius probet se viuente donatore, ante confi
scationem eius ratam habuisse dictam possessionem ex constituto donan
tis sibi tanquam heredi Michaelis acquisitam, & dictam hereditatem
adijsse: quod cum factum non sit, non potest intentare hoc remedium
possessorium. Secundo principaliter videndum est, nunquid huic
Vincentio competat actio in rem contra illum Marchionem possesso
rem istorum bonorum & dico, ꝙ non: quia si praetendit ius ex donatione fa
cta patri suo, deinde sibi, talis actio ex donato est in personam, non autem
in rem. l. si quis argentum. C. de don. Bar. l. legitima. ff. de pact. & cum
14 nec pater suus, nec ipse vnquam † possederit vt supra dixi, sequitur nul-
lum translatum fuisse dominium in ipsos. l. traditionibus. C. de pact. &
consequenter nullam actionem realem contra possessorem ipsos habe-
re, sed duntaxat personalem contra heredes, seu successores donantis
si qui sunt prout concludit Stephanus Bertrandi consil. cclxxvj. in j.
volu. merito nō potest illustris Marchio tertius possessor ab ipso Vin
15 centio conueniri: cum † actio in rem non, nisi domino, contra tertium
possessorem detur. §. j. instit. de actio. & licet Specul. in titu. de locato. §.
nunc aliqua. versicu. lxx. videatur dicere, ꝙ fauore exercentis liberali-
tatem dominium ipso iure transeat de primo donatario in secundum, ta
16 men hoc dictum simpliciter intellectum non est verum: quia † tex. in l.
quoties. C. de donatio. quae sub mod. simpliciter dicit dari conditionem
ex lege: & sic actionem personalem contra primum donatarium posses-
sorem, non contra tertium. Et ista est magis communis opinio,
& consentanea regulis iuris, quam sum secutus in l. traditionibus. ad
finem. C. de pact. & eam tenuit Aegidius Bellamera consilio. xxxix. &
d. Guido Papa decisio. Delphin. quaest. cccc xij. incip. Titius bona
sua donauit. Stephanus Bertrandus consil. ccxvj. cxxxv. cclxxxv. in
j. volumine. Socin. consil. ccxxxvj. placet. in ij. & etiam si non essent tot
auctoritates, tex. est satis clarus. in d. l. quoties. qui loquitur in condi-
ctione & sic in actione personali: & potuit decisionem exorbitantem a re-
17 gulis iuris: vnde nō est extendendus ad actionem realem: quia † in exor
bitantibus non fit extensio, vt per Bart. in l. si constante. ff. solu. matr.
& doct. l. si vero. §. de viro. ff. solut. matrimo. & sic concludo nulla actio-
ne reali consuli ipsi Vincentio aduersus Marchionem. Nec obstat
decisio Spec. quam aliqui Mod. videntur sequi: quia in casu suo in-
teruenerat traditio, ex quo in solidum res tradita erat emphyteutis, qui
sic deinde fecerant partes per concursum, vt ipse ibi declarat: sed in ca-
su nostro nulla interuenit traditio respectu Vincentij: & ideo res videtur
multum clara contra eum. Tertio principaliter est videndum circa
merita causae, seu circa valorem istius donationis, an possit Vincentius
se in ea fundare. Et videretur posse: quia donatio est facta Petro, & post
eius mortem Michaeli, & eius heredibus quae donatio, quamuis con-
ditionalis sit, tamen praemoriente Michaele, potuit transmitti in Vin
centium heredem. §. ex conditionali. instit. de verb. obli. & potuit Mi-
chael stipulari in euentum conditionis, heredibus suis vt ab eis incipe-
ret obligatio. l. j. C. vt act. ab her. & contra her. imo (quod plus est) etiam
18 in vltimis voluntatibus, quamuis † mortuo ante euentum conditionis le
gatario ius in heredem non transmittatur, secundum gl. in l. j. C. de his
qui ante aper. tab. & l. heredes mei. §. cum ita. vbi Moder. in notabili
bus. ff. ad Treb. tamen fallit vbi relictum est legatario, & heredibus:
quia mentio heredum arguit mentem testatoris efficientis transmissi-
bile id ius, ꝙ alias non esset transmissibile. l. si quis Attio. de vsufruct.
accresc. l. cui fundus. secundum vnum intellectum. de cond. & demon. &
per Bal. in consi. xcij. in ij. & consi. cviij. in iij secundum impressionem
Mediol. quanto magis id dicendum in casu nostro, in quo agitur de
19 contractu, & constat † contractus conditionales etiam citra mentionem
heredum conceptos, tamen sui natura esse transmissibiles. d. §. ex con-
ditionali. per Aegid. Bellam. in d. consi. xxxix. per Dec. d consi. ccxlvj.
cum si. Sed tamen his non obstantibus secundum ea, quae proponun
tur puto in casu nostro contrarium esse dicendum: & ius nullum vigore
praetensae donationis ipsi Vincentio competere. Moueor quatuor ra-
tionibus. Prima est, quia illa verba, *Dono Petro, sua vita durante, et post eius mortem Michaeli, & suis heredibus*, debent intelligi, quatenus
ius iam quaesitum esset Michaeli, non autem vt ius in persona dictorum
20 heredum incipiat: quia cum simus in † obligationibus dandi quae sui
natura ad heredem transeunt videtur mentio heredum intelligi quate
nus iam antecessor habuerit. l. cum qui ita §. tc & Titium. ff. de verbo.
oblig. & l. stipulatio ista. §. si quis ita. vbi Bar. in fin. ff. de verb. obliga.
& ideo lex ibi dicit talem adiectionem superfluam esse. Suadet hoc &
mens donantis, qui non videtur donare heredibus, nisi contemplatione
Michaelis: & sic quatenus iam Michael acceptauerit. arg. l. fina. C.
quib. ad lib. proclam. vbi Bald. vnde si donatio in persona Michae-
lis effectum non habuit, nec in persona eius heredum sustineri debet l.
ij. C. de inoffic. donat. vbi Bald. & idem sensit Bald. cons. cccxcj. in iij.
volum. Fulgo. consi. xvij. vbi adducit rationem: quia alias Michael
stipulatus esset non copulatiue, sed alternatiue, sibi, aut heredibus. Cum
ergo copulatiue dixerit intelligatur copula in sensu composito, non au-
tem in sensu singulari. & ita etiam sentit Ludou. Bolog. consi. lviij. Et
puto in casu nostro hoc esse verum: quia (si bene verba considerentur)
videtur donatio Michaeli facta esse conditionalis, si superstes esset Pe
21 tro: quia illa verba, Durante vita propter vim † ablatiui absoluti habent
vim conditionis. l. si ego. §. j. ff. de iure dot. per Bar. in l. j. q. vij. de cond.
& demon. Vnde faciunt, vt Michael videatur vocatus sub contraria
conditione si superstes Petro fuerit. arg. l. aliquando. ff. de cond. & de-
monstra. per Bart. in l. Stichum qui meus. in fi. ff. de leg. j. & hoc osten
dunt illa verba, Post mortem Petri quae sunt conditionalia. d. l. si post mor
tem. ff. de leg. j. l. post mortem. C. de fideicom. quia superstes Petro nō
fuit vnde cum conditio non euenerit deficit donatio, non solum respectu
Michaelis, sed etiam heredum, qui sub eadem conditione vocati sunt, &
qui in effectu dicuntur a Michaele habere. l. poenales. in princ. ff. ad leg.
Falcid. vt simili casu per tres rationes, concludit Oldr. consil. lxxvj.
testator in suo vltimo testamento. quem refert, & sequitur Jo. Andr. in
add. Spec. tit. de testa. §. j. in additione magna. versi. occurrit hic nouissimus casus. Prima ratio est. quia donatio videtur caduca in persona primi
substituti ergo non potest confirmare secundam. Alia ratio, quia non debet
concedi plus secundo substituto, quam primo. Vnde cum primus defecerit
etiam secundus est reijciendus. Tertia ratio, quia vltimus est vocatus
sub conditione, si praecedens esset superstes, & succedere posset Petro:
quae omnes rationes militant in casu nostro, & licet ille loquatur in substitu
tione facta in fideicommisso, tamen idem videtur in hac facta in donatione.
& sententiam Oldradi, etiam sequitur Ludo. Roma. in l. quandiu. vlti-
ma. ff. de acquir. hered. Alex consi. ix. in j. volu. Socin. consil. lxxvj. in
iij. vol. Rimin. in l. j. ff. de vulg. & pup & etiam ego puto veram in casu
nostro, in quo conditio in persona Michaelis defecit. Hinc apparet ni-
hil obstare, ꝙ alias contractus conditionales transmittantur in here-
22 des: quia hoc verum est, quando conditio deinde euenit. & † ita loquitur
text. in d. §. ex conditionali. institu. de verb. oblig. Sed in casu nostro
defecit per mortem Michaelis, superueniente Petro. Secunda ra-
tio, sumitur ex verbis donationis quibus dicitur, *Et si ambo fuerint mortui superstite ipso donatore, quod dicta praesens donatio intelligatur, & si pro non facta, et liceat ipsi donatori disponere, ad libitum, &c.* quae ver
ba manifeste videntur excludere istum actorem: quia verum est ambos tam
Petrum, quam Michaelem decessisse, viuente donatore: ergo resoluta est
donatio per tale pactum. l. ij. C. de don. quae sub modo. l. fi. C. de reuoc.



Casus presens videtur habere non modicam difficul-
tatem, siue ius cõe inspiciamus, siue verba conuen-
tionis, siue etiã assertas ꝓbationes in causa factas.
De singulis igitur est videndũ. Circa primum vi-
deretur prima fronte Campostagnum venditorem
posse efficaciter vti beneficio cõtractus emptionis,
& cogere Bonauitum emptorẽ ad accipiendum tri-
ticũ, iuxta formam conuentionis: qr licet in cõuen-
1 tione esset ascripta certa dies, & etiam pena: tamen cum simus in † con-
tractu bonę fidei, scilicet, emptionis, & venditionis, videtur licita esse pur
gatio morę, per tex. in l. Lucius. versi. neque eius heres. ff. de act. emp.
per quem text. ita tenuit Bal. in l. cum allegas. in vj. oppos. C. de vsur.
refert, & sequitur Paul. de Castr. in d. l. Lucius. & in l. si post tres. ff. si
quis caut. & in l. si insulam. ff. de verb. oblig. Aret. in l. si seruũ. §. sequi
tur. ff. de verb. oblig. & licet aliqui Moder. teneant cõtrarium, tamen
non videtur esse recedẽdum ab hac opinione, quę satis clare probatur
per verba illius legis, quę alioquin violarentur, tenendo aliam opinio-
nem, pręsertim intellectum Raph. Com. & Alex. in d. l. si insulam. qui
dicunt, q ibi non est capiendum argumentum a contrario sensu. Illud
enim est contra regulas generales. Minus etiã obstat intellectus Ias.
2 dicentis, q ibi pars contractus † fuit impleta. vt in text. dicitur ibi, par
tim datis materijs. & ibi, neque heres reliquam materiam, &c. Nam
idem fuit etiam in casu nostro: quia venditor in tempore dedit partem
tritici. Nec obstat ratio, qua dicitur, q in contractibus bonę fidei gra
uius debuit plecti mora: cum in eis exuberãtior requiratur bonafides.
3 l. & eleganter. in princip. de dolo. quia respondeo, q † cum purgatio mo
rę fundata sit in ęquitate. d. §. sequitur. maior ęquitas quę est in con-
tractibus bonę fidei eam facilius admittit: & talis mora videtur leuior.
l. in deposit. ff. depos. declarat Bar. in l. iij. §. Cato. in iij. & v. oppo. ff.
de verbo. obliga. Sed tamen his non obstantibus dicendum est con-
4 trarium, propter regulã generalem, quę habet, † q in cõtractibus vbi
est dies: & pęna lapso die amplius mora purgari non potest. l. traiecti-
tię. §. de illo. ff. de act. & oblig. l. magnam. C. de contr. & commit. st. l. ij.
C. de iure emphyt. cum enim tali casu appareat de certa quęstione par
tium, lex non posset aliud inducere, nisi cum manifesta iniuria stipula-
toris, vel in casu nostro emptoris, vt declarat Bart. in d. l. si insulam. in
vj. opp. & ita se habet communis opinio. vt ibi per omnes doctor. secun
dum quam consuluit etiam Bald. consil. cvj. cum peteretur. volumi. j.
Socin. consilio cxix. in secundo. & consi. cclxxxviij. eod. volum. Corn.
consilio xxv. lib. ij. Quam conclusionem ampliant docto. etiam quan
do dies est prorogabilis ad voluntatem creditoris, vt quia dictum sit,
Promittis sub poena, vsque ad Pascha, & abinde in antea ad requisitionem
meam. d. l. cum stipulatus sum mihi a Proculo. vbi Bar. ff. de verb. oblig.
Ange. Imol. Moder. in l. si ex legati causa. eo. tit. Rursus ampliant
etiam si, veniẽte die, pars sit soluta, prout fuit in casu nostro: & ita tenuit
Bart. in d. l. si insulam. dum allegat text. in l. si ita quis promiserit. §.
Seia. eod. titu. & ita etiam loquitur text. in d. l. traiectitię. in §. de illo.
vnde apparet intellectum Iasõ. ad dictam l. Lucius. de actio. empt. nõ
esse verum, & merito. Ipse enim in d. l. si insulam. in fi. dubitauit de illo
5 intellectu, & non est ausus eum firmare: & facit ratio, quia † propter con
ditionem, quę secundum naturam pęnalis promissionis intelligitur,
actus sit indiuiduus. l. stipulationum. ij. in fi. de verbo. oblig. l. Thais.
6 §. intra. de fid. lib. liber. † qui autem partem indiuidui facit, nihil fe-
cisse videtur. l. penul. ad fin. C. de his quib. vt indign. licet id q est ac-
ceptum, compensari debeat. arg. l. in executione. §. penult. vbi gloss. de
verbo. obliga. Nec obstat, quod in bonę fidei iudicijs videatur limi-
tanda suprascripta regula, per text. in d. l. Lucius. versic. neque heres.
quia respondeo, quod ille intellectus est cõmuniter reprobatus, & con-
trarium tenuit ibi. gloss. Bartol. Iac. Butr. & Sal. quam sententiam
etiam sequuntur doctor. Imol. Raph. Alexan. Ias. in d. l. si insulam &
Alex. consilio cv. in iij. volum. & probatur in l. j. versicu. in si forte. ff. de
7 pen. l. g. iuncta regula, quod † contractus bonę fidei imitantur natu-
ram vltimarum voluntatum, & illis ęquiparantur. l. in minorum. C. in
quibus caus. in integ. restit. non est necess. & dicit Pau. de Castr. in d. l.
Lucius. quod ipse habuit de facto istum casum Florentię, & quod non
potuit obtinere, & merito: quia non est temere recedendum a regula iu-
ris prohibente suprascripto casu purgationem morę. arg. glo. in l. om-
nis diffinitio. ff. de reg. iur. Nec obstat text. in d. l. Lucius. quia a ius
est verior intellectus veterum ibi, quem refert Alber. de Rosa. & ego
sum sequutus in d. l. si insulam. in casu enim illius legis erat adiecta sti
pulatio pęnę, ad quam referebatur dies in contractu apposita. Pręte-
rea aderat etiam obligatio vsurarum, cui non erat apposita dies. text.
autem ibi, in versic. neque heres sentit, quod esset licita exhibitio mate-
rię, ad euitationem vsurarum, quibus non erat apposita dies: sed in ca
su nostro tractatur de pręstatione ipsius rei, cui dies est apposita, merito
non admittetur purgatio & ista est cõis opinio, & (vt arbitror) verissima
a qua in iudicando, aut consulendo non est recedendũ. Non omit
to etiam, q alia quoque ratione in casu nostro impeditur purgatio mo
rę: cum enim triti. cum dari debuerit, vsque ad diem xxiij. Maij, quo
tempore erat maxima annonę caritas, nõ potuit venditor offerre, post
illud tempus, maxime messibus factis, quia non dicebatur amplius
8 res esse integra: † quotiescunqz enim impossibile est reponere rem in
pristinum statum, non est permissa purgatio morę, secundum Bald. in
cap. j. quo tempore miles. in vsib. feud. & quod not. Aret. in l. qui Ro-
mę. §. Callimachus. in iij. not. de verbo. obliga. facit quod not. Bal.
9 consil. ccl. incip. si tibi dedi. in iij. volum. vbi consulit, q † donatarius,
qui propter non pręstita dona. ori alimenta incidit in pęnam priuatio-
nis rei donatę iuxta l. fin. C. de reuo. donat. non poterit purgare morã:
cum in pręstatione alimentorum non cadat recompensatio temporis:
cum forte donator famę laborauerit. Unde purgatio non poneret rem
10 in pristinum statum. facit etiam quia † quoties interest aduersarij nõ
est licita purgatio morę. argumen. a contrario sensu. l. sed & si alia in
princip. ff. de constitu. pecu. l. vtique. ff. de arbi. cessat enim ęquitas, in
qua fundatur omnis purgatio morę. d. §. sequitur. declarat Bart. & do
ctor. in d. l. si ita quis promiserit. §. Seia. vbi idem dicunt etiã quando
ius aduersarij deterioratũ, etiã propter morã. l. & si post tres. ff. si quis
caut. per Bar. & doct. in d. l. si insulã. in j. opp. Et hoc maxime est dicen
11 dum in casu nostro, in quo tractatur de actore, † qui ad actionẽ quę-
rendum vult purgare morã: id enim non est ei cõcedendũ. d. l. Thais.
§. intra. l. si intra. ff. de stat. liber. l. si super possessione. C. de trãsact. de
clarat Bart. in d. l. si insulã. in ix. quęst. per Bar. & Imol. in l. hęc con-
ditio. in fi. ff. de condi. & dem. de quo per Alex. in l. j. §. etiã si ita. in vlt.
not. ff. ad l. Falc. Circa secundum quid iuris sit, attenta forma conuen-
tionis, videretur prima fronte dicendũ ipsum Campostagnum vendi-
torem non fuisse in aliqua mora: qr in conuentione post specificationẽ
tpis, quo debeat triticũ tradi subijcitur. Et si conductum non fuerit, &c.
quę verba intelliguntur si in mora conducendi fuerit, secundũ l. si duo.
12 §. fin. vbi Bart. ff. de constit. pec. hic aũt † non videtur fuisse in mora,
propter iustum impedimentum maris. l. ij. §. quod diximus. ff. si quis
caut. l. qui Romę. §. Callimachus. ff. de verb. oblig. Et facit, qr deinde
in fine adijcitur clausula generalis, Saluo iusto impedimento irę maris,
& piratarum. videtur aũt tali in casu fuisse impedimentum suprascriptũ.
Unde promissor est excusandus. d. §. q diximus. Bar. cõsi. vij. Alex.
l. j. §. item si ita. in iiij. not. ad l. falc. & consil. cix. in fi. in v. lib. Soc. cõsil.
13 cxxxiij. & qr etiam circũscripto pacto de iure cõi, † iustum impedimen
tum excusat a mora. l. quod te mihi. ff. si cert. pet. l. sciẽdum ff. de vsur.
14 & † consequenter etiam excusat, a culpa. Bart. in l. iuste. in fi. de acqu.
poss. sicut & excusat ab expensis. gl. super verb. solo. §. oportet. in auth.
de iudicis. & a pęna legali. glo. l. ab executione. in fi. C. quorum appel.
non rec. & ab interesse, ne quis in illud condemnetur. l. iij. in gl. magna.
ff. de tritic. multo ergo fortius hoc videtur dicendum in casu nostro, in
quo expresse facta est suprascripta reseruatio, quę cum posita sit per
15 † clausulam in fine adiectam, debet referri ad oĩa pręcedentia. l. j. C. de
lib. pręt. vbi Bart. Alexan. Ias. & cęter. l. iij. §. filius autem. vbi not. ff.
de lib. & posth. c. secundo requiris. de appel. per Fel. in c. causam. de re-
script. & hoc maxime procedit, quoties clausulę sunt coniunctę: semper
enim fit talis relatio. l. fi. vbi Bart. ff. de reb. dub. per doct. in l. talis scri
16 ptura. ff. de leg. j. & procedit etiã in pęnalibus. vnde † quoties sinus le
gis, vel statuti determinat aliquam pęnam, & precedũt plura capitula,
videntur oĩa determinata eadẽ pęna, sm Bald. in l. quisquis. in princ.
C. si cert. pet. & istud maxime habet locũ quando clausula est concepta
17 per dictionem, † saluo, quę modificat & restringit omnia superiora sui
natura. gl. in l. item Labeo. ff. famil. ercisc. in l. si debitor. §. j. quibus
mod. pign. vel hyp. sol. per Bal. in tit. de pac. cõst. c. vnico. §. ampli us.
versic. saluo. Paul. de Cast. consi. cl. ij. in antiquis incipiente, circa illud
quod primo quęritur in primo quęsito, cum concordan. per Andream
Sic. consi. vij. in ij. & procedit illud, vt fiat relatio ad omnia superiora,
etiam si sint remota, & distincta per capitula, vel paragraphos. vt est gl.
in Clemen. j. §. ij. de supp. negl. prę l. & ibi Card. notat, facit quod scri-
18 bit Alexan. in l. iudex posteaq̃ ff. de re iud. vbi † si iudex postq̃ con-
demnauit aliquem adijciat modi rationem per dictam dictionem, sal-
uo, nihil refert q in separata oratione hoc fecerit, & ita est magis cõmu-
nis opinio, vt ibi per eum. facit ad simili quod not. Bald. in consil. cxij.
in v. volu. de quo per Iasonem in l. naturaliter. § nihil commune. ff. de
acquir. possess. Sed is tamen non obstantibus, in casu nostro concluden
dum est contrarium. Quia verba pacti sunt adeo clara, vt non admit-
tant suprascriptas difficultates. Siquidem considerandum est, q con-
uentio habet duo capita. Primum est, q venditor teneatur ad diẽ xvj.
Maij. dare consignatum, seu conductum triticum: & si intra tempus
non erit conductum, q in electione sit emptoris accipere, vel non acci-
pere dictum triticum. Aliud caput est, q hoc non obstante, intelligatur
semper venditor obligatus ad dandum, etiam post dictum tempus, si
emptor voluerit. Subijciatur deinde clausula, saluo iusto impedimen-
to irę maris & piratarum. Modo ex ijs verbis apparet manifeste id
actum fuisse, vt venditor omnino ad dictam diem esset obligatus, non
obstante quocunque impedimento: emptor vero inuitus non cogeret.
Primo, quia illa verba, & si non erit cõductum, generalia, sunt quocun
que casu conductum non sit, siue quia noluit, siue quia non potuit. l. in il-
la stipulatione, si calendis. ff. de verbo. oblig. prout etiam dicimus in il
la conditione, si heres non erit. de quo in l. cum proponas. C. de hered.
19 instit. & † cum res humanę consistunt omnes in voluntate, & potentia,
negatiua non potest referri ad casum solius voluntatis, quę cõprehen-
dit etiam casum impotentię. arg. c. prudentiam. §. adijcimus. de offic.
deleg. l. j. in fi. vbi Bal. ff. de procur. alias fieret manifesta restrictio con-
tra vim verborum: maxime cũ in casu nostro esset dies, & pęna, quo ca-
su mero iure inducitur mora, licet ex ęquitate quandoqz succurratur, se
cundum not. in d. l. si duo. §. fi. ff. de constit. pec. hic autem nulla subest
ęquitas, vt succurratur venditori ad actionem consequendam, secun-
dum quam emptorem cogat ad emendũ triticum, vltra tempus expres
se conuentum. d. l. Thais §. intra. ff. de fideicom. lib. per Bar. in d. l. si
insulam. q. ix. & supra dixi. Secundo per illa verba, q sit in electione
emptoris accipere, vel non manifeste eximunt emptorem ab obligatio-
ne accipiendi: cũ enim ei detur electio, non potest dici id actũ esse, vt tri-
ticũ post tẽpus cogatur accipere. l. si vnus. §. sed si stipulatus. ff. de pa
ctis. & per talia verba videtur esse prouisum, ne admittat purgatio mo-
20 rę, quantum sit respectu coactionis, quę fieri potuisset emptori: † pos-
sunt enim partes conuenire ne purgationi morę sit locus, siue expresse
hoc faciant, siue tacite. l. sancimus. versi. nisi pacti tenor. C. de fideius. vt
qr stipulentur certum quid: nisi tali tempore factum sit, sm Ang. quem
refert, & sequit Alex. in d. l. si insulam. de quo per Soc. cõsi. cclij. lib. ij.
Mod. in l. ij. §. item si in facto. ff. de verb. oblig. idem ergo in casu no-
stro, quando conuentũ est, vt sit in electione, &c. videtur enim resoluta
prior obligatio. l. commissorię. C. de pact. inter empt. d. l. traiectitię. §.
de illo. ff. de actio. & obliga. Nec obstat, si dicatur, quod illa electio vi-

petur data emptori in casum moræ venditoris, non autem, quando venditor nõ fuisset in mora: qr iustum impedimentũ habuisset. d.l. si duo. §. fi. qr ad hoc, in quo vertitur omnis difficultas præsentis consultationis, respondeo pluribus modis. Primo, qr generalitas verborum conventionis non patitur talem restrictionẽ. l. de pretio. de public. in rem
21 act. Secundo, q̃ ex lectura verborum apparet totum illud fuisse † factum in fauorem ipsius emptoris, vt post illud tempus non posset cogi accipere. l. quod fauore. C. de legib. Tertio, qr hoc verisimiliter actum est a partibus: cũ emptor tanto pretio nõ fuisset empturus post messes, quæ instabant. l. pretia. rerũ. ff. ad l. Falcid. Quarto, qr constituitur expressa differentia inter emptorem, & venditorẽ ex quo dicitur, q̃ venditor semper intelligatur obligatus, si emptor velit, &c. vnde tali casu non est locus regulæ correlatiuorum. l. j. vbi Bald. C. de ser. com. man. quia verba pacti specialiter distingunt personã emptoris a persona venditoris, vt per Innoc. & Anto. de But. in c. vniuersitatis. extra de sent. excommunicat. Quinto, qr secundum suprascriptum intellectum sequeretur, q̃ emptor, lapso tpe nihilominus cogeretur accipere: & tamẽ verba pacti semper indicant actum contrarium, vt non teneatur, sed sit in sua electione si emptor voluerit, &c. Sexto, quia regula d. l. si duo. §. fin. quod verbum si non cõductum fuerit intelligatur, si fuerit in mora, &c. procedit quantum ad ipsum venditorem, vt condẽnari ipse non possit tanquam morosus, non autem vt ideo ipse venditor possit emptorem, seu alium cogere ad accipiendum, vt supra dixi, per Bartol. et docto. in d. l. si insulam. q. ix. Nec obstat clausula in fine posita, Saluo impedimento, &c. qr refertur ad proximum capitulum, q̃ venditor semper sit obligatus etiã post tempus, &c. voluit enim se eximere casu, quo subesset iustum impedimentum, non autem ex hoc inferri potest, q̃ obligauerit emptorẽ sibi etiam post tale tempus: quia hoc esset contra expres-
22 sa verba præcedentia. Et ideo apparet nõ obstare regulã, q̃ illa † clausula in fine posita, debeat referri ad omnia præcedentia: qr istud intelligitur, nisi ex tali relatione induceretur aliqua correctio clausulæ præcedentis. l. si idem cum eodem. §. fi. vbi glo. super verb. eorum sententia. de iurisd. omn. iud. c. ecclesia vestra. de elec. vbi Abb. notant omnes in d. l. talis scriptura. & in d. c. secundo requiris. per Abbatem, cons. lxxv.
23 & consi. xcvij. in secundo † semper enim fit interpretatio per quã contrarietas euitetur. c. inter dilectos. de fid. instr. Alexan. consi. cxcj. in secundo. Dec. consi. ccclxxvj. Præterea, nunquam clausula in fine posita refertur ad præcedentem, de qua specialiter fuerit prouisum: quia
24 † apposita ad qualificãdum vltimum capitulũ, non trahitur ad aliud. l. filium. ff. quando dies leg. ced. per Bald. in l. j. in fin. C. de leg. hæred. Dec. consi. xcij. facit quod notat Alexan. consi. cxxviij. in volum. j. & Curtius iunior consi. clvj. vbi nunquã fit relatio, quando virtus præcedẽtis clausulæ eneruaretur, q̃ est in casu nostro: qr hoc modo tolleretur electio, quam post dictum tempus voluit emptor omnino ad se pertinere. Et quod dixi, in fine posita, maxime procedit, si posita sit per dictio-
25 nem, saluo, seu dictionem reseruatiuam, prout in casu nostro: † fit enim interpretatio, vt talis reseruatio stricte accipiatur, etiam si alioquin modicum operaretur, vt per Bald. consi. cclxxij. supposito statuto. in ij. & latius per Decium consi. cclxxij. vbi illa verba, saluo iure liberorũ, non intelliguntur generaliter, secundum titulum instit. ad Orfitianũ, sed stricte, secundum legem hac edictali. C. de secund. nupt. & idem notabiliter voluerunt Iac. Put. & Ias. in l. si fundum per fideicõmissum.
26 ff. de leg. j. vbi † si consentiam tertio alienanti rem meam cum protestatione, saluo iure meo, talis reseruatio restringitur, vt intelligatur dũtaxat respectu pretij, non autem ipsius rei. arg. l. mater. C. de rei vend. & est de mente Dn. Old. & Raph. ibi, & pro hac sñia etiam facit quod notat Alex. consi cxxxv. versi. præterea ista. in volu. j. Circa tertium, & vltimum, an probatum sit impedimentum maris, & piratarum, illud cõsistit in facto, & cum traníntus non sit processus nõ possum quicquam certi determinare. Illud tamen non omitto, quod licet Bart. in l. ij. C. de naufr. lib. xj. per illum textum dixerit, q̃ si quis patiatur naufragiũ, vel casum fortuitum potest facere examinari testes in loco propinquo, vbi casus occurrit etiã absque alia partis citatione, & afferre tales probationes ad iudicem competentem, quæ deinde facient fidem: tamen dico, q̃ dictum Bar. non bene probatur illa lege, secundum Ange. ibi, in apostillis: quia imo ibi agebat contra certam personam, & ideo necessaria est partis citatio: iuxta regulam ca. ij. extra de testib. & (quicquid
27 sit) in casu Barto. † quoties examinantur in loco, vbi pars possit citari, semper necessaria est citatio, vt per Dec. consil. lxxxij. qui ita limitat suprascriptam decisionem. Præterea videtur etiam limitãda quotiescunq; testes deponerent super re non verisimili: tunc enim regula est requiri probationes euidentiores, iuxta glos. & doct. in l. fi. in princ. ff. de eo, quod met. cau. quod videtur in casu nostro: cum enim in tempore conuento vna nauis aduenerit quinquaginta minarum apparet, q̃ etiam aliæ potuissent venire si adhibita fuisset competens diligentia. Unde sequitur huiusmodi allegationem non esse verisimilem. Et hæc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SUMMAE RERUM. V.

1 *IN obligatione ex chirographo proueniente quoties fundamentum creditoris est ex die necessarium est ut dies probetur.*
3 *Tempus præscriptum non prorogari.*
4 *Dispositio limitata certo tempore extra illud tempus non porrigitur.*
5 *Permissum ad certum tempus ultra illud censetur prohibitum.*
6 *Prohibitum ad diem post eam diem censetur permissum.*
7 *In nulla dispositione quantumuis fauorabili extensio fit ut de una die dictum ad aliam perducatur.*
8 *Tempus inducit diuersitatem in substantia.*
9 *Lex magis fauet conuento pro debito alieno quàm pro proprio.*
10 *Qui fideiubet & quicquid Titium dare constituisset non intelligitur nisi de eo quod Titio uiuente constiterit.*
11 *Qui fideiubet iudicatum a Sempronio solui liberatur per appellationẽ a sententia quia non uidetur promisisse respectu alterius iudicis.*
12 *Qui fideiubet pro certa pensione non censetur pro accessionibus aut usuris promisisse.*
13 *Qui pro certo actu tunc faciendo fideiussit non tenetur si post interuallum fiat.*
14 *Qui datus est fideiussor ut in eadem eam sistat non tenetur si in difficiliori respectu executionis steterit.*
15 *Fideiussor pro obligatione ad certum tempus lapso tempore liberatur nisi consenserit prorogationi.*
16 *Dies non est modus tollendæ obligationis ea tamen lapsa competit exceptio propter fines conuentionis.*
17 *Contractus interpretari debent & intelligi secundum consuetudinem loci ubi contractus fit.*
18 *Locus contractus semper attenditur etiam si partes allegarent ignorantiam talis consuetudinis.*
19 *Notarius conficiens instrumentum in aliquo loco censetur secundum illius loci consuetudinem confecisse.*
20 *Adiectio dubia & æquiuoca interpretatur in fauorẽ rei seu debitoris.*
21 *Impetratio priuilegij ciuilitatis arguit mẽtem impetrantis esse se uelle subijcere consuetudinibus & statutis loci.*
22 *Qui longissimo tempore habitauit in aliqua ciuitate non potest prætendere probabilem ignorantiam consuetudinis.*
23 *Collatum in certum tempus censetur ante illud tempus prohibitum.*
24 *Consuetudo semper attendenda est.*
25 *Qui non iurat ad tẽpus delationis non dicitur formã iuramẽti seruasse.*
26 *Qui recedit a tempore dicitur recedere a forma contractus.*
27 *Qui confitetur se recepisse quod non recepit uidetur donare.*
28 *Inanis est actio quam excludit inopia debitoris.*
29 *Promissio de damno futuro non trahitur ad damnum iam factum.*
30 *Indemnis est qui suum debitum soluit.*
31 *Qui pro me soluit utiliter gerere dicitur unde & negotiorum gestorũ actionem habet.*
32 *Satis dicitur esse conseruatus indemnis qui compensationis beneficium acquiret.*
33 *Diurnale uidetur esse originale quod facile falsari non potest.*
34 *Protestatio in quam causam cotta sit pecunia debet incontinenti in ipso actu fieri.*
35 *Debitor qui soluit creditori non potest ex post facto declarare in quam causam uelit solutionem uerti in præiudicium tertij.*
36 *Non ualet confessio contrahentium ex post facto si potuerunt alterare scripturam & tempus anticipare in præiudicium aliorum creditorũ.*
37 *Non ualet confessio cedentis in fraudem cessionarij.*
38 *Declaratio non consonans uerbis in præiudicium tertij non ualet sed præsumitur per dolum facta.*
39 *Iudicium societatis est iudicium bonæ fidei in quo ex bono & æquo agitur.*



VIso chirographo Panolini, quo se sub die xv. Ianuarij, 1535. obligat ad conseruandũ indẽnem Saracenum, pro omni eo, q̃ faciet primis nundinis Paschatis dari in cãbium Baptistæ Criuello, &c. rogatus, vt sñiam meam dicã, paucis rem absoluendam duxi, qr per alios cõsultores, super multis articulis diffuse scriptũ est. Omissis ergo ijs, quæ ab eis tractata sunt, duas dũtaxat quõnes attingã. vnde apparebit Panolinũ bonam cãm fouere. Prima qõ est, quæ ad diẽ in chirographo descriptũ pertinet, & in primis sciendus est,
1 † in obligatione ex chirographo proueniente, quoties fundamentũ creditoris est ex die, necessariũ esse, vt dies probetur. l. scripturas. C. q pot. in pig. l. ex sextante. §. Latinus. ff. de excep. rei iud. declarat Bald. in l. inter chartulas. C. de conuen. fis. deb. lib. x. Abb. c. ij. de fid. instr. Alex. consi. cxx. in iij. vol. cum ergo Panolinus in ciuitate Venetiarũ obli-
2 gauerit se † pro pecunijs accipiendis ijs nundinis, quæ post xv. Ianuarij primæ celebrarentur, vt sit obligatus, oportet has pecunias acceptas fuisse in nundinis Paschatis anni 1536. q̃ si antea acceptæ essent dictæ
3 pecuniæ, nõ eẽt obligatus Panolinus: qr nõ esset † seruata forma man-
4 dati. l. diligẽter. ff. man. qr † dispositio limitata certo tpe, extra illõ tem-
5 pus nõ porrigatur. l. si ita quis. ff. de vulg. & pup. & † q̃ permissũ est ad certũ tẽpus, vltra illud cẽset prohibitũ. l. si vnus. §. si cũ reo. ff. de pact.
6 l. epist. §. fin. cod. tit. sicut contra, † prohibitũ ad diẽ, post eam diẽ cense-
7 tur permissum. l. Imperator. ff. de postu. † nec in aliqua dispositione, quãuis fauorabili sit talis extensio, vt de vna die dictũ ad aliã produca-
8 tur. d. l. si ita quis. l. cõmodissime. ff. de lib. & posth. † tẽpus enim inducit diuersitatẽ in substantia. l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verb. oblig. & aliud est qd tali die fieri, aliud alio, sm Bar. in l. is qui reus. ff. de publ. iudi. in l. denuntiasse. §. quid tamen. ff. ad leg. Iul. de adul. merito ergo non est recedendũ a forma verborũ promissionis, vt extra illã Panoli-
9 nus non teneat: maxime cũ susceperit obligationẽ alienã. † Ideoq; lex magis

ei magis faueт, ꝗ̃ si proprio debito conueniretur. l. sancimus. C. de fi-
deiuſ. quare videmus in huiuſmodi fideiuſſionibus verba ſemper ſtri
10 cte accipi. Unde, † qui fideiubet, quicquid Titium dare conſtituiſſet,
non intelligitur, niſi de eo, quod, Titio viuẽte, conſtituerit. l. qui Romę.
11 §. Auguſtinus. vbi Pau. Alex. cęteriq́z. ff. de verb. obliga. Et † qui fi-
deiubet iudicatum a Sempronio ſolui, liberatur per appellationem a
ſententia: q̃ non videtur promiſiſſe reſpectu alterius iudicii. l. cũ apud.
12 ff. iud. ſol. Et † qui fideiubet pro certa penſione, non cenſetur pro ac-
ceſſionibus, aut vſuris promiſiſſe. l. quęro. in princ. arg. a contrario ſen
13 ſu. ff. locati. l. fi. ff. de eo, quod cer. loco. Et † qui pro certo actu, tunc
faciendo fideiuſſit, non tenetur, ſi poſt interuallũ fiat, ſm̃ Bart. l. qui in
aliena. §. ſi is, qui. verſi. ex hoc reſponſo. vbi mod. ff. de acqu. hęred. ar-
gumento glo. ſuper verb. poteſt. l. quod Seruius. ff. de cond. cauſ. dat.
14 Et † qui datus eſt fideiuſſor, vt in eadem cauſa ſiſtat, non tenetur, ſi in
difficiliore, reſpectu executionis ſteterit. l. ſi quis quenquam. ff. ſi quis
15 caut. Nam ⁊ generaliter † fideiuſſor pro obligatione ad certum tem
pus, lapſo tp̃e, liberatur: niſi conſenſerit prorogationi ſecundum not. in
l. vbicunque. verſi. cum vero. ff. de fideiuſ. ⁊ eſt text. in l. Labeo. §. ſed ſi
16 p̃ fideiuſſores. ⁊ ibi Bar. ff. de recep. arbi. ⁊ licet † dies non ſit modus
tollendę obligationis, ea tamen lapſa, competit exceptio propter fines
conuentionis. l. obligationũ fere. §. placet. ff. de act. ⁊ oblig. not. gloſ. ⁊
doct. in l. nemo poteſt. ff. de leg. i. Nec obſtat ſi diceretur, ꝙ iuxta Sara-
cenus fecit dari pecunias Baptiſtę, in tp̃e conuento: q̃ xv. dies Janua-
rij erat intelligenda, ſm̃ morem Bononienſium, qui annum incipiunt
a Kalendis Januarijs, non autem ſecundum morem Venetorum, qui
incipiunt in menſe Martij ſequẽtis: ⁊ hoc attẽto, ꝙ tam Panolinus,
ꝗ̃z ipſe Saracenus ſunt ciues ⁊ habitatores Bononię. vnde videtur
attendenda ipſorũ conſuetudo. ſecundum l. ſi ſeruus plurium. §. fin. ff. de
leg. i. Quia reſpondeo ꝙ cum chirographum factum ſit in ciuitate Ve-
17 netiarum, ⁊ ibi pecunia † eſſet accipienda, ꝙ potius debet intelligi ſm̃
conſuetudinem loci, vbi tunc erant. c. illa. xij. diſtinct. tex. apert. l. ſi fun-
18 dus venierit. ff. de euict. Bar. l. j. C. de ſum. Trin. ⁊ fid. cath. q̃ † locus
contractus ſemper attenditur, etiam ſi partes allegarent ignorantiam
talis conſuetudinis, ſm̃ Bald. in rub. extra de conſuet. ꝙ procedit, etiã
ſi conſuetudo talis adhuc non eſſet pręſcripta, ſm̃ Aret. conſi. xj. incip.
procedendum. in verſi. non obſtat, ꝙ itemq́z maxime procedit in acti-
19 bus voluntarię iuriſdictionis, ſecundũ l. j. C. de eman. lib. vnde ⁊ † no-
tarius conficiens inſtrumentum in aliquo loco, cenſetur ſecundum il-
lius loci conſuetudinem confeciſſe. §. ſi qua vero. in auth. vt pręp. no.
Imper. ⁊ quod reſpondit Dyn. in conſi. iij. incip. in q̃ne ſupraſcripta,
merito ergo ⁊ in iſto chirographo dies, ⁊ annus intelligetur, ſecundum
conſuetudinem loci contractus: cum talis adiectio recipiat magis or-
dinarias, ꝗ̃z decliſua: ⁊ maxime, q̃ in facto proponitur, ꝙ confecerunt
plura alia chirographa, ⁊ varias literas, ſeu ſcripturas, ſecundum talẽ
conſuetudinem. Unde apparet eos ſequutos fuiſſe morem dictę ciuita-
tis. ⁊ cum Saracenus in hac lite ſit actor, ei incumbit onus probandi,
20 alias talis † adiectio diei, ⁊ anni: cum ſit dubia, ⁊ ęquiuoca accipietur
in fauorem rei, ſeu debitoris. l. Arrianus. de act. ⁊ oblig. l. veteribus. ff.
de pactis, vt in ſimili caſu decidit Aegidius Bellamera, deciſione ſe-
cunda, incip. clauſula librarum, vel marcharum. ⁊c. ⁊ melius per Joã.
Bapt. de S. Seuerino, in repet. d. l. j. C. de ſum. Trin. Rochũ Cur.
in repe. c. fi. de conſuet. cũ ſimilibus. Nec obſtat, ꝙ Saracenus, ⁊ Pa-
nolinus ſint Bononienſes: quia nihil hoc refert, vt ſupra dixi, ⁊ atten-
ditur conſuetudo loci, in quo chirographum eſt factum. maxime cum
Baptiſta Criuellus, qui eſt ipſe ſubſcriptor, non eſſet Bononienſis, ⁊
Alexander per diuturnũ tẽpus habitaſſet Venetijs adeo, ꝙ ciuis Ve-
netus effectus eſt, tum incolatu, non ſolum decennali, ſecundum l. ij. C.
21 de incol. lib. x. ſed etiam annorum xxv. tum etiã † priuilegio, cuius im-
petratio arguit mentem eius volentis ſe ſubijcere conſuetudinibus, ⁊
ſtatutis Venetorum, ſecundum Dec. conſil. clxxxiij. verſi. iiij. idemq́z
de Saraceno dicendum, qui longiſſimo tempore habitauit in dicta ci-
uitate. vnde non poteſt pretendere probabilem ignorantiam eius con-
ſuetudinis, vt not. docto. in rub. extra de conſuet. ⁊ quod habetur in
cap. quanto. extra de pręſumpt. Non omitto etiam, ꝙ alia quoque ra-
tione Panolinus eſt abſoluendus: quia etiam ſi diceremus acceptam
eſſe pecuniam eo anno, de quo loquebatur chirographum, ⁊ quod chi-
rographum eſſet intelligendum de nundinis Paſchatis, anni 1535.
adhuc Saracenus non poteſt obtinere: quia promiſſio Panolini erat
pro eo, quod Saracenus faceret dari Baptiſtę ad cambium pro pro-
ximis nundinis Paſchatis. vnde ſi fecit aliter dari, non eſt ſeruata for-
ma mandati, ſecundum. d. l. diligenter. ff. mendat. ⁊ quod not. Pet. de
22 Ancha. conſilio cccxxxij. quia † collatum in certum tempus, cenſetur
ante illud tempus prohibitum. l. obligationum fere. verſic. ex die. ff. de
act. ⁊ oblig. ⁊ maxime ſtante conſuetudine mercatorum, qui pro nundi-
nis Paſchatis accipiunt pecunias, ſub die xv. Martij, ⁊ pro nundinis
23 apparitionis accipiunt circa diem xv. Januarij, † quę conſuetudo eſt
attendenda, iuxta l. quęcunque. alias incipit, quicũque. §. pen. de inſtit.
⁊ quod not. Ludo. Roma. in l. ij. §. iurari. ff. de iureiur. cum ſimilibus.
per Jaſ. in l. certi condictio. §. j. ff. ſi cert. pet. vbi alij Mod. vnde man-
datum pro nundinis Paſchatis non poteſt anticipari in nundinis ap-
paritionis, quia (vt ſupra dixi) non eſt ſeruatum, ſecundum formam
ſuam. argumen. c. cũ de non ſacerdotali. de pręben. lib. vj. qui enim nõ
ſeruat tempus, non dicitur ſeruare formam auth. quę ſupplicatio. C.
24 de precib. imp. offe. vbi Bal. ⁊ Salic. ſicut † qui non iurat ad tempus
delationis, non dicitur formam iuramenti ſeruaſſe. l. iij. §. ſi neque. vbi
Jaſ. in ij. not. de iureiur. facit l. ſcire oportet. §. conſequens. ff. de excuſ.
25 tut. vnde † qui recedit a tempore, dicitur recedere a forma cõtractus,
ſecundum Bald. l. obſeruare. §. fin. de offi. procon. merito ergo expe-
ctandum Saraceno fuit longius tempus. l. ſi ita ſtipulatus fuero x. aut
v. ff. de verbo. oblig. vnde quoties noſtra intereſt rationem perſonę, lo-
ci vel temporis, vel aliter, debet mandatum formaliter obſeruari: nec
celerius, aut pinguius adimpleri tunc poteſt per ea, quę not. docto.

in d. l. ſi ita. ⁊ per Bar. in l. ſi duo. ff. de verb. oblig. intererat autẽ Pa-
nolini, quia ſi expectatę eſſent nundinę Paſchatis, interim fuiſſet dete-
cta inopia Baptiſtę, qui interim decoxit, ⁊ fecit deteriorem conditionẽ
ſuam, adeo ꝙ Saracenus iure ſupraſcripti mandati non potuiſſet ei fa-
cere dari aliquas pecunias, ſecundum not. in l. cum quis. l. ſi cum. ff. de
ſolut. in l. rogaſti. §. ſi ita. vbi dixi. ff. ſi cert. pet. Secunda quęſtio, q̃
in chirographo dicitur, ꝙ ſeruabit indemnem Saracenum, ⁊c. quomo-
do hoc ſit intelligendum? Et conſiderandi ſunt aliqui caſus, ad quos
neque chirographi verba, neq; obligatio videtur extendẽda. Primus
eſt, ſi Baptiſta ſimpliciter confeſſus eſt, ſe accepiſſe pecunias ad cam-
bium, puta ex ſola ſubſcriptione literarũ: nam ſi non appareat, ꝙ actua-
liter fuerint ſibi numeratę pecunię, non tenebitur Panolinus ex hoc
mandato, ſecundum Bart. ⁊ docto. magis cõiter in l. ij. §. fin. ff. ſi cert.
26 peta. † quia qui confitetur ſe recepiſſe, quod non recepit, dicitur dona-
re: mandatum autem ad hunc caſum non trahitur, vt ibi per Bart. Et
licet Baptiſta non poſſet ex conſuetudine mercatorum opponere cre-
ditoribus exceptionem non numeratę pecunię. §. ſi. in auth. de fideiuſ.
tamen Panolinus mandator poteſt ipſe opponere Saraceno. l. tam
mandatori. l. ſi cui. C. de non numer. pecu. Secundus eſt caſus, ſi Ba-
ptiſta fuiſſet debitor Saraceni, ⁊ Saracenus feciſſet ei dari pecunias,
quas deinde ipſe ſoluiſſet Saraceno, pro extinctione illius debiti, ad
hęc Panolinus non teneretur: ⁊ chirographum illud ad hunc caſum
non eſſet trahendum. Quia promiſſio talis ſimpliciter facta non eſt in-
telligenda, vt comprehendat pecunias acceptas pro ſoluendo ipſi Sa-
raceno, ſed vt ſoluatur, puta ſocietati, aut alijs quibus debebat Bapti-
ſta. per tex. in l. qui inſulam. §. ſi. ff. locat. ⁊ ibi per Bal. Generalibus
enim verbis illius contractus non poteſt cenſeri actum, vt Saracenus
illas pecunias in ſuam vtilitatem acciperet. arg. l. ſi mercedem. §. ſi ha-
bitatoribus. ff. de act. empt. ⁊ quod ibi not. doct. ⁊ Lud. Roma. ſingul.
Et ꝙ hoc ſit verum, apparet ex forma contractus: ſi enim actum eſſet,
vt conſuleretur Saraceno reſpectu pecunię ei debitę per Baptiſtam,
remiſiſſet Panolinus fideiuſſionem ſibi per Saracenum factam, vel
fideiuſſiſſet ſimpliciter pro debito Baptiſtę, non autem dixiſſet, ſe prę-
ſtiturum indemnem pro eo, ꝙ feciſſet ei dari ad cambium. vnde ſatis
oſtenditur non id fuiſſe actum, vt hę pecunię deinde rurſus numerarentur
tur Saraceno. Suadent hoc ⁊ verba promiſſionis, quę ſunt pro pe-
cunia danda Baptiſtę, non autem Saraceno. Sed hoc modo in effe-
ctu data eſſet Saraceno, non aũt Baptiſtę: ſi Baptiſta deinde eam nu-
merauerit pro ſoluendo ipſi Saraceno. l. qui ſic. ff. de ſolut. ⁊ per doctr.
l. ſingularis. in fin. ſi cert. petat. Bartol. l. per diuerſas. q. vij. C. mand.
Confirmatur id etiam ex vi verbi, indẽnem pręſtandi. Si enim Ba-
ptiſta non erat ſoluendo ipſi Saraceno iam Saracenus damnum fece-
27 rat crediti ſui, quia † inanis eſt actio, quam excludit inopia debitoris.
l. ſi. verſ. plane. de eo per quem fact. l. ſi apud. de minorib. vnde, ſi dein-
de accepit hanc pecuniam, vt poſſet ſibi ſoluere, non obligatur Panoli-
nus, qui eam accipiendo non fecit tunc Saracenus damnum. Sed illud
ante promiſſionem iam fecerat: quo, ſcilicet tempore cęperat ſuus debi-
28 tor non eſſe ſoluendo: promiſſio ergo Panolini, de dãno † futuro non
trahitur ad damnum iam factum. l. nouiſſima. ff. iud. ſol. ⁊ quod habe-
tur in l. verbum oportebit. ff. de verbo. ſign. in l. ſi ſtipulatus fuerim. §.
cum ſtipulamur. ff. de verb. oblig. Tertius caſus eſt ſupraſcripto con-
trarius, quando ex libris rõnum appareret, ꝙ Saracenus aliquid de-
beret Baptiſtę, ⁊ feciſſet ei dari pecunias in cãm ſe liberandi: nõ enim
teneretur Panolinus, qui promiſit ſeruare indẽnem Saracenum: at
29 † indẽnis eſt, qui ſuũ debitum ſoluit. l. cędere. §. ęs alienũ. ff. de verb.
ſign. l. ij. de damn. infect. ⁊ ſicut teneretur adminiſtrator, etiam ſibiipſi
ſoluere. l. diuortio. de neg. geſt. l. ſi pupilli. in fi. eo. tit. l. tut. ff. de fideiuſ.
30 ita quilibet ſua debita creditori ſoluere debet, ⁊ † qui pro eo ſoluit, vtili-
ter gerere dicitur. vnde ⁊ negotiorũ geſtorum actionẽ habet. l. ſoluẽdo
ff. de neg. geſt. Quartus caſus eſt quatenus Saracenus ipſe pro Ba-
ptiſta apud Panolinũ, ⁊ eius ſocios fideiuſſerat: p̃ illis enim marchis
antea tam in diuerſis nundinis acceptis erat obligatus ſocietati Sara-
cenus. vnde faciendo dari Baptiſtę nouas pecunias debuit curare, vt
ex illis ſolueret illud debitũ, pro quo ipſe fideiuſſerat, alias obſtat ſibi
31 cõpenſatio: q̃ † ſatis dicitur eſſe conſeruatus indẽnis, qui cõpenſatio-
nis beneficiũ acquirit. vt quod pręcedenti caſu dictũ eſt de ſolutione,
idem ſit, ⁊ in cõpenſatione. l. ſi peculiũ. §. ſi. l. ſtatuliberi. §. j. de ſtatulib.
l. Jul. de cond. ind. ⁊ promiſſio, quã fecit Panolinus, non trahitur ad
debitũ, pro quo Saracenus fideiuſſerat: tum q̃ non hoc fuit actum, vt
fieret nouatio, ſm̃ l. ſi. C. de nouat. nec vt Saracenus liberaretur a tali
fideiuſſione: nullũ enim de hoc verbum eſt in chirographo. l. id quod
noſtrum. de reg. iur. nec videtur Panolinus promiſiſſe pro eo, ꝙ debe-
ret Baptiſta, tanquã correus debendi, ſeu ſocius Saraceni. per tex. in
l. iij. §. illud. ff. rem pup. ſal. for. vbi fideiuſſor tutoris cenſetur ſolũ pro-
miſiſſe pro eo, ꝙ tutor propria obligatione deberet, non aũt pro eo, ꝙ
ex aliena obligatione, ſeu tanquam ſocius alterius contutoris debebat.
l. ſi. C. ſi tut. non geſſ. facit. l. nam ⁊ ſocius. ff. pro ſocio. Ut ergo cogno-
ſcamus quatenus indemnis pręſtandus ſit Saracenus, oportet vide-
re rõnes ſocietatis, cum multę ſint pręſumptiones, ꝙ Saracenus ha-
beret cũ Baptiſta, ⁊ Alexandro ſocietatem ſeparatam a ſo-
cietate Panolini, propter quam Saracenus pro eo fideiuſſerat: maxi-
me cũ Baptiſta, ex poſt facto per inſtrũm iuratum proteſtatus ſit, ſe non
fuiſſe debitorem in tanta quantitate, ⁊ ꝙ pro ſumma vere debita dede-
rat pignora, quę pro maiore parte peruenerant ad manus Saraceni, ⁊
huius rei ſunt multę coniecturę, vt omnino debeant videri rationes
Saraceni, ſecundum l. non eſt nouum. C. de edend. alias obſtet ei exce-
ptio cedendarum, ſm̃ Bald. in l. ſi nomen. ff. de hered. vel act. vend.
poſt Albertum Galeoti in Margarita ſua, titu. de fideiuſ. non enim
poteſt cedere illud ius, de quo non eſt creditor, quia in vtilitatem ſuam
conuerſum. Confirmatur iſta opinio etiam ex rationibus ipſis libo-
rum. ⁊ Panolini id eſt, ex diurnali, in quo ſunt aliquę ſummę quas
mandato Saraceni propter chirographũ Panolini datas dicit, aliquę

vero quę nullam chirographi mentionē faciunt, ⁊ sic quas Saracenus
ei fit dari pro obligatione propria, non pro aliena, secundū l. j. ⁊ l. seq.
ff. de solut. Nec obstat, ꝙ in libro magistro oēs summę adscribantur de
ter contemplatione dicti chirographi, q: respondeo, magis credendum
esse jis quę in aduersario, seu diurnali scripta sunt, a quo alius codex
deinde excipitur. l. j. §. cum quoque edere. secundum verum intellectū.
32 ff. de eden. quia † diurnale videtur esse originale, ꝙ facile falsari non po
33 test. l. ij. C. de diuers. rescr. l. fi. C. de edict. diui Adr. ⁊ q: † protestatio
in quā causam coita sit pecunia, debet incōtinenti in ipso actu fieri. d. l.
j. l. cęterum. eod. tit. ⁊ sic in diurnali fieri debuit, ꝙ statim fit, nō in libro
magistro qui reportatur ex interuallo, sm consuetudinem mercatorū.
Fortius dico, ꝙ si ex rōnibus societatis, vel alijs appareat, ꝙ Baptista
esset debitor Saraceni, non tamen adhuc tenetur Panolinus, qui non
videtur promisisse, quando pecunię acciperentur pro debito ipsimet
Saraceno soluendo. Hincq; apparet, nihil obstare, quod Alexander
qui erat socius, per literas suas deinde attestatus est Baptistā non fuis
se debitorē societatis sed soluisse. Aut enim loquimur respectu Sarace
ni, ⁊ vt supra ostendi, nō potuit soluere Saraceno ex illa pecunia. Aut
loquimur respectu societatis Panolini, prout attestatur ipse Alexan
der, ⁊ respondeo, ꝙ illis literis, quę emanauerint deinde nō est creden
34 dum in pręiudicium tertij, ⁊ sic Panolini. Sicut videmus, ꝙ † de
bitor qui soluit creditori non potest ex postfacto declarare, in quam cau
sam velit solutionē verti in pręiudicium tertij. d. l. j. ⁊ ij. ⁊ iij. de solut.
vbi Ang. Imol. Pau. de Cast. Ad idem text. in l. si partem. §. fina ff.
quemad. seruit. amitt. vbi non potest legatarius declarare voluntatē
suam, ⁊ dicere se repudiasse in pręiudicium tertij. Ad idem. l. scriptu
ras. C. qui pot. in pign. ⁊ quod not. Pau. de Ca. in cōsi. cxxxiij. incip.
35 in causa Ser Ludouici. in j. volu. vbi † non valet confessio contrahen
tium ex postfacto, si potuerunt alterare scripturam, ⁊ tempus anticipa
re in pręiudicium aliorum creditorū. Ad idem, quod notatur in l. fa
36 cta. §. si heres. ff. ad Treb. vbi † non valet confessio cedentis in frau
dem cessionarij. Et quod scribit Fel. in c. cum olim. extra de sent. ⁊ re
37 iudi. vbi declaratio non consonans verbis in pręiudiciū tertij non va
let, sed pręsumitur per dolum facta, vt in simili etiam tradit Oldr. cōn.
clxvij. ante omnia. in fin. Et quę habentur in l. si in venditione. cum l.
seq. cōtra pręd. ⁊ quę per illum text. not. Alex. in consi. xxxj. visis. in ij.
vol. ⁊ per Bart. l. si quis allegauerit. de leg. j. Fel. c. inter monasteriū.
de re iud. ⁊ puto, ꝙ hoc non habeat aliquā difficultatē, ex quo in libris
societatis non apparet ꝙ Baptista soluerit, seu eius debitū sit in libris
deletum, cum tamen oium aliorum, qui soluerunt ratio in eis descripta
per Alexandrū sit. Et multę suspitiones sunt contra Alexandrū, qui est
affinis Saraceni, ⁊ qui ei literas quibus societati obligabatur oēs, ⁊ clā
restituit in consulto Panolino, ⁊ arma aduersario produxerit quę oia
38 diligenter, in † hoc iudicio societatis consideranda sunt, ꝙ est bonę fi
dei, ⁊ in quo ex bono, ⁊ ęquo agitur. §. actiones. Instit. de actionib. In
cęteris me remitto ad ea quę clariss. consultores dixerunt. Et hęc om
nia saluo semper saniore iudicio. *Andreas Alciat. Iureconsul. Comes & consiliarius Cęsaris maiestatis, secundum suprascripta respondi, & subsignaui.*

SVMMAE RERVM. VI.

1 *A Generalitate uerborum non est discedendum.*
2 *Statum quo uir lucratur dotē uxore decedēte intelligitur etiā si matrimoniū non sit consumatū neq; ipsa ducta ad domum.*
3 *Donatio propter nuptias iure cōi etiam in ueris sponsalibus de futuro secuto osculo acquiritur pro dimidia ipsi vxori.*
4 *In casibus dubijs in primis debemus attendere mentem ipsorum contrahentium propter quam mentem etiā quandoq; a proprietate uerborum recedimus.*
5 *Qua sit ratio statuti quo maritus lucratur dotem.*
6 *Potius attendimus quid actum sit quàm nomen contractus.*
7 *Matrimonium uerum iuris ciuilis & naturalis est matrimonium per copulam consumatum.*
8 *Argumentum ab ethymologia.*
9 *Matrimonij ethymologia.*
10 *In dubio debemus accipere eam significationem cui ethymologia uocabuli consentit.*
11 *Consuetudo loci est attendenda quia secundum eam uidentur partes contraxisse.*
12 *Dos datur ut subeantur onera matrimonij.*
13 *Quod tibi non uis fieri alteri ne facias.*
14 *Lex pro dedecore habet quod matrimonia concilientur pretio.*
15 *Actus agentiū magis intelligi debent secundū dictamen rōnis q̄ secundum subtilitates legum in quibus quandoque perniciose erratur.*
16 *L. si a sponso C. de donat. ante nupt. sensus.*
17 *Osculum est gradus ad copulam.*


Visis pacti verbis initi in contractu futuri matrimonij,
inter nobilem Franciscum Mascaronū, ⁊ nobilē Iolandam, quibus cōtēplatione dicti futuri matrimonij
dictus Franciscus donauit d. Iolandę, ⁊ suis aureos
cel. donatione propter nuptias, ⁊ in augmentū dotis
casu, quo pręmoriat ipse Franciscus dictę Iolandę,
stantibus etiā liberis, vel non stantibus dubitatū fuit: q: d. Franciscus
nuptijs per verba de pręsenti cōtractis, ea aliter nō cognita, nec matri
monio cōsummato, decessit, an locus sit dictę donationi? Et prima fron
1 te videretur dōm, ꝙ sic † propter generalitatem verborū, a quibus de
scendendum non est. l. nō aliter. ff. de leg. iij. in lege locationis. ff. locati.
2 Secundo, q: idem † videmus in statuto, quo vir lucratur dotem, vxo
re decedente: q: intelligitur etiam si matrimoniū non sit consummatū,
neq; ipsa ducta, ad domum. Secundo, Bart. in l. nihil interest. ff. rerū
amot. Bal. cōsi. cx. in ij. Pau. de Cast. in l. cui fuerit. ff. de cond. ⁊ dem.
cum concord. ⁊ licet aliqui teneant contrarium, vt per Sali. in l. cum te.
C. de dona. ante nupt. tamen moueatur, q: statutum defert tale lucrum
propter onera matrimonij in recōpensationem expensarum, quę ratio
esset in tali donatione maxime, q: alias non esset donatio, sed remunera
tio, vt dicit Soc. consi. ccxxiij. in fi. Tertio facit, q: etiam ipsa Iolanda
in casu, quo pręmoreretur, donauit ipsi marito. vnde sicut in ipsa nō est
considerabile, ꝙ noluerit donationē valere, nisi consummato matrimo
nio, ⁊ sic postq̄ deflorata esset, q: hoc esset proprię deflorationis pretiū
persoluere: eodem modo dicendū est, ꝙ nec maritus cōsiderauerit. ar
gumen. l. dos data. C. de don. ante nup. Quarto, q: verba pacti dicunt
donationē fieri contēplatione matrimonij. Vnde sumus in casu claro,
q: sequuto matrimonio adimpleta est causa, ergo debet esse locus dona
tioni. d. l. cum fuerit. l. Deo nobis. vbi Bald. C. de episco. ⁊ cler. ⁊ do
ctores tenentes contrariū mouent, quando lucrum nō defertur cōtem
3 platione matrimonij, sed alia ratione. Quinto, quia videmus, ꝙ † iure
cōi donatio propter nuptias, etiā in veris sponsalibus de futuro sequu
to osculo acquiritur pro dimidia ipsi vxori. l. si a sponso. in princip. vbi
bonus tex. C. de don. ante nupt. Vnde, secuto matrimonio, per verba
de pręsenti nō debet esse dubiū, quin in totum acquiratur. Sed tamen
his non obstantibus in proposito casu, puto cōtrarium esse dōm, ⁊ mo
4 ueor rationibus infra scriptis. Primo, q: † in casibus dubijs semp in
primis debemus attendere mentem ipsorum contrahentium propter
quā mentem etiam quandoq; a proprietate verborum recedimus. l. si
vnus in princ. ff. locati. l. tale pactū. §. fi. ff. de pact. sed proculdubio, qm
iste Mascaronus fecit dictā donationem si fuisset interrogatus de hoc
casu non consensisset sicut nec vice versa fuisset Iolanda ergo nō est de
scedendum ab ista contrahentiū intentione: q: aliter consciētia remor
deret istā voluntatem hanc summā retinere contra id, ꝙ contrahentiū
intentionis erat, quę conscientia ex verisimili veritate surgit, non ex fi
ctionibus iuris, vt dicit Bald. in c. vigilanti. de pręscr. in auth. adhęc.
C. de vsur. in l. vnica. C. de cōfessis. ⁊ ideo in istis ambiguitatibus tan
quam recedendū est ab ea parte, in quam vermis conscientię inclinat.
Secundo moueor. q: quicquid sit in alijs casibus, ⁊ in rōnibus in con
trariū allegatis: illa verba, stantibus etiā liberis, vel non stantibus, de
claratur, ꝙ partes intellexerunt, ꝙ sequuta esset copula. Et sic saltem
aptitudine potuissent extare liberi. vt est gl. in l. precibus. in gl. magna.
circa medium. C. de impub. quā cōiter sequuntur doctores, ⁊ Bart. in
l. Centurio. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ in terminis, quando sunt illa verba stan
tibus liberis, ⁊c. ꝙ requiratur consummatio matrimonij, tenuit Bal.
consi. cxc. in j. volu. Corn. consil. cclviij. in ij. ⁊ facit de mente Angeli
in quodam consilio allegato per Corn. ⁊ Salic. in d. l. cum te. ⁊ Iaso. in
l. si donaturus. §. fi. ff. de condi. ob causam dat. ⁊ in isto casu non repe
rio, ꝙ adsit aliquis contradicens, ⁊ ideo non esset tutū recedere ab hac
opinione approbata per tot culmina legalis scientię per ea quę habentur in c. j. extra de constit. Tertio moueor, quia si consideremus ratio
nes doctorum facile erit in hoc puncto reperire veritatem, ⁊ in primis
5 in statuto, ꝙ maritus lucretur dotem, ratio statuti † potest esse duplex
vel simpliciter contemplatione matrimonij, prout videtur probari, in
l. cum quis vxori. §. j. ibi, quia matrimonij causa, id lucratus est. ff. de
dot. pręleg. ⁊ sic, vt mariti inclinentur ad matrimonium. vnde tali casu,
etiam non sequuta copula, dos acquiretur a marito, prout tenuit Bar.
in d. l. nihil. ⁊ declarat Soc. in d. l. cui fuerit. Alia ratio est, ꝙ illud sit in
recompensationem onerum, ⁊ expensarum, quę plerunq; per maritos
supportant, iuxta text. in l. j. §. si vero. vbi Ang. de imp. lucr. desc. lib. x.
C. gl. super verb. nō potest in d. l. si donaturus. §. j. ⁊ facit tex. in l. dotis.
fructus. in prin ff. de iur. dot. ⁊ ista ratio videtur esse magis cōmunis
ad istud statutum, secundū Alex. qui est doctor veritatis in consi. cxix.
in vij. ⁊ secundum hanc rationem tale lucrum non fieret, nisi supporta
tis oneribus, ⁊ ducta ad domū vxore. In pacto vero, quando maritus
donat vxori non videtur, ꝙ vlla istarum rationum sit cōsiderabilis: nō
enim opus est, vt incitetur vxor ad matrimoniū, quia mulieres suapte
natura, satis incitantur ad nuptias, nec etiam ratio est propter onera:
quia illa principaliter considerantur in viro. d. l. dotis fructus. Sequi
tur igitur, vt ratio sit in pręmiū voluptatis, ⁊ copulę coniugalis, illud
probatur in d. l. si a sponso. vbi propter osculum mulier acquirit dimi
diā donationem. Vnde, sequuto matrimonio, ⁊ copula acquirit totum.
Quarto videtur illud probari, q: si consideramus verba pacti, licet di
cat, ꝙ donat propter nuptias, tamen non est talis donatio, q: est facta
in ipso matrimonio, nec seruata est forma dictę donationis, de qua in d.
6 auth. dos data. ⁊ in l. fori. eod. tit. ⁊ † potius attendimus, quid actum
sit, q̄ nomen contractus. l. insulā. ff. de pręsc. verbis. vbi Mod. decla
rant maxime Oldr. consil. v. Tinus. cum dicatur fieri in augmentum
dotis, est igitur donatio in matrimonio facta, quę large solum potest di
ci propter nuptias cum sit donatio ob causam, sm Pau. de Cast. consi.
cccxiv. circa bona, quę fuerunt in j. volu. in nouissimis, ⁊ cum causa sit
expressa, videlicet contemplatione matrimonij dico, ꝙ ista verba debēt
intelligi de matrimonio perfecto, seu consummato per copulam: quia il
7 lud est † verum matrimonium non solum iuris ciuilis, sed etiam natu
ralis. c. ex publico. vbi gl. super verb. consummatū. de conuers. coniug.
⁊ est xxvij. quęst. ij. c. cum initiatur. ⁊ pro hoc facit definitio matrimo
nij. de qua in l. j. ff. de ritu nupt. ⁊ melius in §. j. instit. de pat. potest. ibi
indiuiduam vitę consuetudinem retinens. quę dubio procul non mi
litat in casu nostro, cum adhuc cum illa coniunctus vita non esset, imo
ex conuentione, ⁊ ex consuetudine ciuitatis non potuisset coniungi, sed
tenebatur expectare, prout expectabat, ⁊ ideo, copula non interueniente
actu,

actu, sed nec habitu, quo casu nunquam proprie loquendo, dicitur ma-
trimonium, facit quod not. Inn. in c. laudabilem. extra de frig. ⁊ malef.
8 Abb. in consi. j. Item facit etymologia vocabuli: † quia matrimonium
9 dicitur quando facit munia spectantia ad matres, vt per gl. in d. §. j. po
sitam in verb. Nuptię, ⁊ dicuntur (inquit) ab obnubendo, idest, velan
do capita, ꝙ solebat fieri, quando ducebantur ad domum mariti: quia
10 virgines non velentur. xxxij. questio. v. c. hęc imago. vnde † in dubio
debemus accipere eam significationem, cui etymologia vocabuli con-
sentit, vt dicit Bart. in l. omnes populi. ff. de iust. ⁊ iur. confirmatur per
gl. not. in §. est, ⁊ aliud. institutis, de donat. quę declarans quomodo do
natio propter nuptias habeat effectum, quando matrimonium fuerit
insequutum dicit, ꝙ intelligitur insequutum de iure, ⁊ de facto, quę ver
ba de facto non possunt intelligi, nisi per copulam: qꝛ alias sufficeret, si
de iure tantum: ⁊ ꝙ ista fuerat mens contrahentium, suadetur ex con-
suetudine ciuitatis quę potissime est in hoc casu attendenda, vt etiā fa-
tetur Soc. in d. l. cum fuerit in fi. ⁊ Abb. in d. consi. j. ⁊ Bald. in consil.
cccclxvij. in iiij. secundum quā, quando dicuntur verba de pręsenti, ap
pellant donationē corporum, quando vero ducitur vxor domū appel-
11 lant nuptias. vnde † talis consuetudo est attendenda: qꝛ secundū eam
videntur partes contraxisse. l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fund.
instr. l. Labeo. ff. de sup. leg. Quinto facit, qꝛ ista donatio dicitur, fieri in
12 augmentum dotis, quę † dos datur, vt subeantur onera matrimonij.
d. l. dotis fructus. ff. de iure dot. ⁊ sic habitus fuit respectus ad ista one
ra, qꝛ in casu nostro maritus non potuit subire, neque subijt, nisi ea ad
domum ducta. Et hoc tenendo, non obstant allegata in contrarium: qꝛ
ex supradictis fundamentis satis apparet responsio: nihilominus par-
ticulariter respondendo, non obstat generalitas verborum: qꝛ dico, ꝙ
ista verba, Stantibus liberis &c. important, ꝙ habitu potuerint esse filij:
⁊ sic ꝙ sequuta fuerit copula, vt supra dixi. Item illa verba contempla-
tione matrimonij, intelliguntur de matrimonio consummato proprie
loquendo, vt supra dixi. Non obstat doctrina Bart. in d. l. nubil. quia
aliud in statuto, aliud in hoc pacto, vt supra ostendi. Item non loquit
quando in statuto adfuissent illa verba, Stantibus liberis, vel non stanti-
bus. Item illa decisio Bart. non est cōiter approbata, vt dicit Soci. in
d. l. cum fuerit. ⁊ ꝙ cōis opi. sit contra Bar. attestatur Feli. in c. tertio
loco. extra de pręsumpt. ⁊ in rubr. extra de sponsal. Dec. in consi. lxvij.
Hyppol. de Marsil. in sing. suo cvj. ⁊ quāuis aliqui reprobent sub eo
fundamento, ꝙ tale lucrū deferatur in recōpensationem expensarum,
tamen adducitur etiā alia ratio: qꝛ appellatione talis matrimonij debet
intelligi etiā de consummato, vt per Abb. ⁊ Feli. in locis pręallegatis,
quę ratio militat etiā in casu nostro. Non obst. tertia, quia (vt dixi) ista
non est proprie donatio propter nuptias: qꝛ si esset, facta fuisset a mari-
to tantum seruata ęqualitate ad dotem, auth. ęqualitas. C. de pact.
conuent. hic autē est facta etiā ab vxore pro certa summa. vnde dicitur
potius donatio ob causas, sm Pau. de Cast. in d. consi. cccxlv. quę cau
sa potest esse duplex respectu ipsius vxoris altera in recompensationē
onerum matrimonij, vt dicit Alex. in d. consil. cxxix. in vij. ⁊ est magis
cōis conclusio altera in aliqualem remunerationē donationis sibi vicis
sim a marito factę. l. ꝙ autem. §. si vir ⁊ vxor. ff. de don. inter vir. ⁊ vxo.
⁊ quod not. Ias. post alios. in l. si pater. C. de inof. testa. quę ratio vtra-
que infert, ꝙ post consummatū matrimonium solum fuit tale lucrum:
nam tunc incipiunt subiri onera, ⁊ etiā donatio mariti non purificatur
nisi post talem actum, vt dixi. Et puto, ꝙ si dñi iudices interrogarent
matrem, ⁊ ipsam, numquid si iste casus vice versa euenisset, ⁊ ipsa fuisset
mortua ante consummationem, ⁊ traductionem nūquid voluissent, ꝙ
maritus fecisset lucrum illorū cxxv. scutorum proculdubio dicerent quod
13 non, vnde merito posset illis dici, † ꝙ tibi non vis, alteri ne facias. l. j. ff.
quod quisque iuris. ⁊ suadeo iudicibus quod faciant talem interroga-
tionem, quę fieri potest, ⁊ debet pro scrutanda veritate, vt sciatur quid
actum sit. l. vbicunque. ff. de inter. act. maxime cuꝫ mulier ista respectu
huius summę sustineat partes actoris vnde potest cogi iuxta not. in l.
fin. C. de eden. vel potest hoc fieri per viam positionum cum iuramēto
calumnię iuxta c. j. de confes. lib. vj. ⁊ probabitur dicto mulieris in sui
pręiudicium tantum vt ibi habetur. Non obstat quartum ꝙ donatio
facta sit contēplatione matrimonij, ⁊c. qꝛ respondeo, ꝙ intelligitur de
matrimonio perfecto, ⁊ consummato, vt supra dixi, ⁊ ex quo potuerunt
saltem habitu nasci liberi per supra dicta. ⁊ ꝙ ista sit vera intelligentia
ad illa verba probatur: qꝛ primo si intelligamus donationem factā esse
in honorem matrimonij, prout fuit intelligentia quorundam, certe non
14 est verum: qꝛ isto modo † matrimonia conciliarentur pretio quod lex
potius habet pro dedecore. l. j. ⁊ ij. ff. de don. int. vir. ⁊ vxo. Secundo, si
intelligimus propter fędus ipsum matrimonij secundum quod quidā
intelligunt text. in d. l. cū quis vxori. §. j. non est ratio, cur maritus ipse
hoc fecerit, cum propter tale fędus mulier potius det marito, qui ipse
subit onera. d. l. dotis fructus. Tertio, si intelligis propter affectū con-
iugalem, non esset conueniens, cum par debeat esse affectus vtriusque.
vt dicit Abb. in d. c. ex publico. ⁊ tamen donatio est inęqualis, vnde ne
cessario in isto casu nō potest accipi, nisi iste quartus intellectus scilicet,
ꝙ maritus donet ratione matrimonij, scilicet, consummati in pręmium
coniunctionis corporum, seu copulę. arg. d. l. si a sponso. ⁊ certe si inter-
rogentur boies, qui habent sanum intellectum ⁊ vtuntur sensu sensato,
oēs concordabunt, ꝙ ista vltima ratio sit verior, vtpote proueniens a
dictamine rationis naturalis secundū quā magis intelliguntur actus
agentium ꝙ̄ secundum legum subtilitates, in quibus quandoqꝫ perni
ciose erratur. l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. l. codicillis. §. fi.
ff. de leg. ij. cum enim maritus donet in augmētum dotis verisimile est
ab eo consideratum fuisse, quod si iam fuisset corrupta, ⁊ deberet transi
re ad secundas nuptias, non ita competenter nuberet: ⁊ ideo in merce
dem deflorationis voluerit supplere illam pecuniam, vt aucta dote, pos
set nubere. Non obstat v. ⁊ vltimum: qꝛ (vt supra dixi) ista lex, si a spon
16 so. probat oppositum, videlicet † quod huiusmodi donationes fiunt
17 propter copulā, vnde sicut † osculum est gradus ad copulam glo. in l.
quod ait. in princ. de adult. ita inducitur pars lucri ⁊ consequenter ex
copula totum lucrum inducitur, in casu autem nostro d. l. non procedit
respectu terminorum in quibus loquitur nec vxor ipsam dimidiam lu
cratur, tum quia illa lex loquitur in donatione propter nuptias, nos in
donatione propter causam matrimonij consummati, vt dicit Paul. de
Cast. d. consi. cccxlv. quę consummatio non euenit. tum qꝛ ex more ci-
uitatis ista oscula habentur pro nihilo, ⁊ passim conceduntur, nec sunt
pręambula alicuius copulę. arg. not. xxvij. q. j. ca. ne aliqua. ⁊ quę ha-
bentur per Moder. in rubric. extra de iudicijs. Et ita sentio saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. VII.

1 *ADoptio facta coram ordinario sine Principis rescripto est nulla.*
2 *Donatio facta alicui tanquam filio adoptiuo si repertatur ado-*
ptionem fuisse nullam & donatio erit nulla tanquam defi-
ciens in causa finali.
3 *Institutio uel legatum factum filio adoptiuo annullatur si appareat a-*
doptionem esse nullam.
4 *Valet argumenta de donatione ad legatum.*
5 *Non seruanti contractum ex parte sua non est seruandus.*
6 *Nulla maior est ingratitudo quàm conuenta non seruare.*
7 *Conuentū dicitur quando ante praecessit cōuentio utriq; parti cognita.*
8 *Tractatus habet uim protestationis qua censetur repetita in sequenti*
contractu quando non ex diuturnitate temporis sequitur.
9 *Verba gratis pure libere quid operentur in donatione.*
10 *Minor xxv. annis iuramento obligatur.*
11 *Iurans tactis scripturis se esse maiorem non admittitur ad allegandum*
contrarium.
12 *Mora purgari non potest lapso termino ubi adesset dies & pœna.*
13 *Iuramentum impedit purgationem morae.*
14 *Per contrauentionem promissioni committitur pœna etiam si nihil in-*
teresset stipulatoris.
15 *Quis non minus potest haeredi suo quàm sibi stipulari.*
16 *Inducta in fauorem non debent in damnum uerti.*
17 *De natura copulae est ut non tollat praecedentem obligationem.*
18 *Per facta & effectus magis declaratur intentio quàm ex uerbis.*
19 *Multum interest non implicari litibus.*
20 *Per pactum quod non seruatis conuentionibus contractus sit nullus nō*
transfertur retro dominium ipso iure.
21 *Rei meae usufructum habere non possum.*
22 *Annullato principali contractu annullatur etiam constitutum.*
23 *Ex stipulatione mariti non quaeritur actio nec obligatio ipsi mulieri.*
24 *Regulariter in contractibus persona non subintelligatur.*
25 *Donata uxori per consanguineos mariti praesumuntur donata contem-*
platione mariti & illi acquiruntur non autem uxori.
26 *Limitata causa debet limitatum effectum producere.*
27 *Ex una parte instrumenti declaratur alia pars.*
28 *Donatio licet contemplatione matrimonij fiat non tamen dicitur pro-*
pter nuptias & quare.
29 *Attendenda est natura contractus non nomen quo partes eū appellāt.*
30 *Donatio facta patri recipienti pro se et suis haeredibus non habet locum*
respectu haeredum seu filiorū nisi quatenus ipsi principali quaeratur.



E duobus in pręsenti causa principaliter est vidēdum. Pri-
mo, an Io. Dalmas, possit pręttendere aliquod ius ex dona
tione sibi per magistrū Dalmatium clerici facta. Secundo,
an Agannia d. Ioannis vxor, vel filij si, quos ex dicto matri
monio habere contigerit habeant aliquid ius. Circa primū, omissis
allegationibus ad partes tanquam in pręsenti casu nō necessarijs dico
1 nullū ius competere ipsi Ioanni duabus rōnibus. Prima † est, qꝛ Io
annes cum esset sui iuris fuit adoptatus per ipsum Dalmatiū, corā or-
dinario: cū debuisset fieri adoptio per rescriptū principis vnde est nul-
la. §. cum aūt. instit. de adopt. l. ij. l. nec ei. §. j. ff. de adopt. l. ij. C. eo. tit.
2 ex quo sequitur, ꝙ † donatio illi facta censetur facta ex causa filiationis,
quę si non reperiat subesse, vt qꝛ adoptio sit nulla, tanquā deficiens in
causa finali, ⁊ ipsa annullat. l. nec apud. vbi Cin. ⁊ Albe. de Rosa. hoc in
terminis tenent. C. de hered. inst. idē tenent Alex. ⁊ Ias. in l. si pater in
prin. C. eo. tit. Raph. Fulg. consi. xxxij in fi. videmus enim idē esse in
3 legato, vel † institutione facta filio adoptiuo, quę annullat, si appareat
adoptionē esse nullā. l. eā, quā vbi Pau. de Ca. Alex. Ias. C. de fideic.
4 ergo idem dom esset † in cōtractu donationis: cū valeat argūm de vno
ad aliud. l. seruū filij. §. cū, qui chirographū. ff. de leg. j. ⁊ ita arguit Cin.
⁊ Alb. in d. l. nec apud quicquid ibi dicat Ang. cuius opi. cōiter repro-
bat. Et hoc maxime cū in donatione semp dicat, Tali filio adoptiuo, &c.
quę verba inducunt contractū cuꝫ eo fuisse sm illā qualitatē. l. si pater.
§. qui duos. vbi Bal. notat. ff. de adop. Ang. l. si pponas. §. j. per illum
tex. ff. de inof. test. Dec. cōsi. cclxxxij. Secunda ratio est, qꝛ illa donatio
licet simpliciter facta, tamen per contractum pręcedentem, ⁊ etiam a-
lium subsequentem habet in se pacta ex parte donatarij quę per eum
non fuerunt adimpleta. vnde censetur reuocata. l. j. C. de donat. quę
sub modo. l. fina. C. de reuocandis donationibus. ibi vel quasdam
5 conuentiones, ⁊c. † non seruanti enim contractum ex parte sua non

6 est seruandum.l.cum proponas.C.de pactis,& † nulla maior est ingra-
titudo, q̃ conuenta non seruare. cap.j.§. sed non est alia iustior causa.
que fuerit prima causa benefic.ammitt. sm Bald.in consi.xviij.nonis-
7 simum est.lib.j.& dicitur † conuentum esse, quando ante precessit con-
uentio vtrique parti cognita sicut in casu nostro per geminata instru-
menta,scilicet,pactorum,& adoptionis:censetur enim in instrumento do
nationis repetita dato,quod nihil dicatur.l.iiij.§.vnde queri poterit.
ff.de manumiss.l.qui in aliena.§.si is, qui putabat.ff.de acqu.hered.&
quod ibi not.& in l.pignori.§.si.ff.de vsuc.per Jo.de Imol.Alex. Jas.
8 in l.post dotem.in lect.Dini.ff.sol.matr.cum sim. habet enim ille † tra
ctatus vim protestationis,que censetur repetita in sequenti contractu,
quando non ex diuturnitate tpis sequitur.l.per retentionem.C.de vsur.
l.cum in plures.§.locator horrei.ff.locati.& per Pau.de Cast.& Mod.
in l.ita stipulatus.super j.respons.ff.de verb.oblig.& in l.pacta nouissi-
ma.C.de pact.& istud in casu nostro non habet dubium ex quo etiam
post contractum vtraque pars idem protestata est,& expresse conuentum
fuit, vt non numerata illa summa,& non adimpletis illis pactis ex par-
te d.Joannis,donatio esset ipso iure nulla, & haberetur pro non facta.
vnde potuerunt etiam perfecte donationi dictas conditiones,& modos
opponere.l.tpe.C.de pact.inter empt.& vend.glo.Bald.Sal.in l.per-
fecta.C.de don.que sub mod.Socin.consi.lxvj.frustra plenitudini.in
vltim.dub. Nec quicquam obstat, q in contractu dicitur donationem
fieri gratis,pure,libere.quia per talia verba non mutatur effectus do-
9 nationis † ob causam,que tacite agebatur sm Oldr.consi.v.Titius.
Alex.consi.x.in iiij.intelligitur enim,saluis contentis in presenti con-
tractu.l.cum propter.in princip.ff.de leg.prest.per Dyn.Oldr.Ray.
Raph.Comm.& Jac.de Put.in l.si fundum per fideicommissum.ff.de
leg.j.& dicitur contineri illud de quo actum est, inter ipsas partes.d.l.
fin.ibi sine fine scriptis.C.de reuo.don. & cum vterque ex post facto ita
protestati sint,casus non habet difficultatem:qz potuit ipse Joannes si
10 bi preiudicare,maxime cum ita iurauerit:quo casu etiam si esset † mi-
nor xxv.annis nihilominus obligatur.auth sacramenta puberum.C.
11 si aduer.vend.imo cum iurauerit tactis scripturis se maiorem † non
admitteretur ad allegandum contrarium.l.pen. versi.si tamen. C. si mi-
nor se mai.dix. Et hec maxime procedunt qz iste fuit in mora: cum enim
intra quatuor menses teneret vendere pro summa iiij. millium aureo-
rum,& dare illam summam Dalmatio sub pena mille scutorum: cum hic
12 † esset dies,& pena, lapso tempore,amplius mora purgari nó poterat.
l.magnam.C.de contrah.& commit.stip.& sola dies interpellabat vt ibi
dicitur sed nos sumus etiam in fortiori casu: quia etiam interpellatus
noluit facere,& respondit, q volebat consulere suos parentes,& affines,
que verba sunt contra formam promissionis: qz etiam illis dissentienti-
bus debuit hoc facere:vnde apparet manifesta mora ipsius, & ideo do-
natio debet resolui,tum ex inobseruantia d.l.fina.tum etiam qz ita ex-
presse conuentum est,quod in casu quo iste non venderet, vel non daret
dictas pecunias,contractus essent nulli. Preterea ista mora nó potest
purgari propter lapsum longissimi temporis:vnde amplius non admit-
teretur purgatio iuxta gl.in l. Aemilius.ff.de min.& habetur in l. insu-
13 lam ff.de verb.oblig.tum etiam qz promissio fuit iurata, & † iuramen-
tum impedit purgationem more.l.si quis maior. in verb. mor. C.de
transact.& est cóis opin.ibi,& in d.l.insulam.in v.quest. Bart. licet ali-
qui contradixerint & male. Nec obstat, q non videatur, q intersit ali
quo modo ipsius Dalmatij ex quo dictam summá pecuniarum debuit
14 traficare in vtilitatem donatarij,respondeo, q cum † directe contra-
uenerit promissioni committitur pena, etiam si nihil interesset stipula-
toris.l.stipulatio ista habere licere.§ alteri.ff.de verb. oblig.per Bar.
& doct.in l.ij.§.item si in facto.ff.eod.tit.item respondeo, q suo sua in-
terest,tum quia est honor sibi traficare multam pecuniam, prout solét
copiosi negotiatores.arg.l.sepe etiam.ff.commo.tum quia sua interest
15 relinquere hereditatem suam abundantiorem. Unde † nó minus po
test quis heredi suo, q̃ sibi stipulari.d.l.stipulatio ista.in princ.l.si ita
stipuler.l.Julianus scribit.ff.de verb.oblig. tum etiam quia si haberet
illam pecuniam incumberet pignori,quod tutius sibi esset,quam agere
deinde contra donatarium, vt cetera pacta adimpleret.l.minus.ff.de
reg.iur. Preterea ex lectura instrumentorum tollitur omnis difficul-
tas:quia in primo instrumento,in proemio precise dicitur, q ipse Dal
matius eam pecuniam habeat & traficet, vt inde cómodius viuere pos-
sit,& Deo famulari,que verba censentur repetita in toto instrumento.
l.Titia.§.idem respondit.j.ff.de verb.oblig. in tertio vero instrumen-
to dicitur, q habeat dictam summam,& possit de ea disponere pro sum
ma mille scutorum ad sui libitum sicut de re propria etiam pro anima.
Unde apparet manifestum interesse ipsius l.j.C.de sacrosanct.ecclesijs.
Nec obstat, q non videatur stetisse per dictum donatarium,quominus
conuenta adimplerentur: ex quo constituit procuratorem ipsummet
Dalmatium ad vendendum.vnde videretur sibi succurrendum.l.di-
ctam.C.de condictione ob causam datorum.ibi nec huic illa, cum posset,
paruit cap.j.§.sed non est alia.versic.aliud.que fuit prima causa benefi
cij amittendi.in vsib. feud. Sed respondeo q (vt apparet ex primo
instrumento) tenebatur iste donatarius vendere, & dare illi eam sum-
mam & (si opus esset) etiam procuratorem constituere ad alienandum,
que verba sunt adiecta in fauorem ipsius Dalmatij, quando donata-
rius voluisset se excusare,quod non reperiret emptorem.sed per hoc non
restringunt obligationem quominus ipse teneretur ad dandum, & ven
16 dendum,tum quia † quod in fauorem Dalmatij introductum est non
17 debet in damnum verti.l.quod fauore.C.de legib.tum quia † de natu
ra copule non est, vt tollat precedentem obligationem.l.si is,qui cc.§.
vtrum.ff de reb.dub.Sed fortius,non obstante tali mandato,ipse do-
natarius non habebat ratas huiusmodi venditiones: imo vnam tan-
tum,que facta fuit fecit rescindi.vnde satis apparet de contrauentione:
18 quia † per facta,& effectus magis declaratur intentio, q̃ ex verbis.l.
Paulus respondit.ff.rem rat.hab.per Bal.in l.non ignorat.C.de his
accus.non pos.& rescindendo actus procuratoris dat causam, ne quis

19 velit emere ne implicentur litibus, † quibus non implicari nostra in-
terest.l.minor xxv.annis cui fideicommissum.ff.de min. vnde mora il-
li imputatur.l.si quis vina.in fin.princip.ibi,quia per ipsum factum est.
ff.de pericul.& com.rei vend. Preterea huic donatario imputatur e-
tiam alia contrauentio,videlicet:quia contra formá conuentionis iuit
habitatum Lugdunum cum vxore, & familia nec prestitit obsequia fi-
lialia ipsi Dalmatio,que contrauentio non tollitur per constitutionem
procuratoris,vt de se patet. Et ex his concludo dictam donationem
nullam esse.& puto quod etiam ex isto capite possit se tueri aliqualiter in
20 iudicio possessorio. Nam licet per † pactum,quod non seruatis cóuen
tionibus,contractus sit nullus,non tamen transferatur retro dominium
ipso iure secundum Bart.in l.j.in fin.ff.de donat.& doct. post glo.in l.
traditionibus.C.de pactis.sed solum competat cóndictio ob causam ad
retro dandum causa non sequuta.l.ij.C.de cond.ob cau. Uel cóndictio
ex lege finali.C.de reuoc.don.vel actio ex stipulatu quando interuenit
stipulatio,prout in casu nostro, tamen cum iste Dalmatius tanquam
vsufructuarius habeat naturalem possessionem.l.naturaliter.in princ.
ff.de acquir.possess.videtur, q vigore pactorum exequutiuorum que
apponi in instrumentis solent, possit mutare sibi causam possessionis,
& apprehendere ciuilem possessionem, que translata erat in ipsum do-
natarium per notata per Bar.in l.creditores.C.de pigno. Item ex li-
centia sibi in casu inobseruantie data possit alteri alienare, & alienatio
valebit.l.si mandato Titij.ff.mand.& quod notat Bart. in l.qui Ro-
me.§.duo fratres.in viij.quest.ff.de verbo obliga.& Franciscus Cur-
tius consilio iiij.post tractatum feudalem. Nec poterit donatarius in-
quietare istum tertium possessorem: cum ista remedia possessoria nó ha
beant locum,quando possessio est translata de consensu agentis.ca.ij.&
iij.de restitu.spoliato. Nec obstat,si diceretur, q attenta suprascripta
ratione sequeretur, quod Dalmatius non posset imputare aliquá mo-
ram, vel contrauentionem Joanni de qua supra dixi, cum enim pro-
miserit eum adoptare,intelligitur de adoptione valida.l. non putauit.
§.non quiquis.ff.de bon. possess.contra tab. Unde cum fecerit ado-
ptionem inualidam non dicitur adimpleuisse ex parte sua, & consequen
ter nec Joannes debuit adimplere.l.cum proponas.ij. C. de pactis.
Sed poterit quandocunque agere de nouo vt sibi adimpleatur promis
sio. Respondeo, quod ex vltimo instrumento ipse Joannes promisit
dare illa quatuor mille scuta, & contentus fuit liberare Dalmatium a
prioribus promissionibus tanquam adimpletis. Unde siue de facto,
siue de iure adimplete sint, non debet audiri contra promissionem sua
iuratam.l.si quis maior.C.de transact. quia tale implementum ex par
te Dalmatij ipse approbauit.arg.l.heredibus.§.fina.ff.ad Trebell.&
l.mulier.§.penult.ff.de cond.instit.& quod habetur per Bart.& alios,
in l.vbi pactum.C.de transact. Preterea ex primo instrumento, ipse
Joannes debebat primo ex parte sua adimplere antequam Dalmatius
ad aliquid teneretur,vnde non potest obijcere de nullitate implementi
ex parte Dalmatij: cum ipse prius debuisset adimplere quod tamen
hactenus non fecit l. Julianus.§.offerri.ff.de act. empt. per Bald.in
capit.primo qualiter dom.pro.pri.in vsibus feud.& in l.j.C.de his que
sub modo.& que notat Felinus in cap.in tantum. extra de simon. Con-
cludo igitur etiam nullum ius competere ipsi donatario, & puto hoc es
se verum etiam respectu possessorij. Nam in istum donatarium non
est translata possessio aliqua per actum naturalem facti, sed solummo-
do per actum ciuilem, videlicet per retentionem vsusfructus. l. quis-
quis.C.de donat.vnde cum principalis contractus donationis sit nul
21 lus, etiam talis retentio est nulla:quia † rei mee vsumfructum habere
non possum.l.vti frui.in princ.ff. si vsusfru.pet. Unde videmus quod
22 † annullato principali contractu etiam constitutum annullatur secun-
dum d.Argentinum de Forliuio.in l.j.§.si vir.ff.de acquir.possess.quem
ibi refert & sequitur Paul.de Cast.Jas.& alij idemqz in clausula preca
rij que etiam ipsa annullatur secundum Bald.in cap.ij. de feud. dato
in vicem leg.commiss.in vsibus feud.cum concord per Jaso.l.ex testa-
mento.C.de fideicomm.& sic concludo nullam possessionem esse tran-
slatam in istum donatarium. Circa secundum principale dubium
nunquid Agasina vxor possit aliquod ius pretendere in istis bonis,
dubium facit clausula qua dicitur bona illa donari contemplatione ma
trimonij, & quia ipsa forte non accepisset eum in maritum sine istis bo-
nis, & quia sua interest, vt filios locupletiores habeat, sed tamen in
presenti casu breuiter agendo concludo oppositum infra scriptis ra-
tionibus. Prima, quia vt ex instrumento apparet, donatio est fa-
cta soli marito, & stipulata tantummodo per illum. Unde non potest di
ci esse acquisita aliqua actio ipsi mulieri.l.si pro te.C.de dot. promis. &
23 † ex stipulatione mariti non queritur actio nec obligatio ipsi mulieri.
l.multum interest.C.si quis alteri,vel sibi.si.iu:nec regulariter in alijs
personis.l.stipulatio ista habere.§.alteri.&.§.si stipuler.ff.de verbo-
24 rum obligationibus.& † regulariter in contractibus persona non sub-
intelligitur.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff.de verborum obli-
gationibus. Secunda, quia etiam si in donatione nominata fuis-
set ipsa Agasina, tamen censeretur nominata contemplatione ma-
riti, & illi fieret acquisitio non autem ipsi vxori.secundum communem
opin. doctorum.in l. sed si plures.§.in arrogato.ff. de vulg. per illum
25 text.vbi concluquunt quod † donata vxori per consanguineos mariti
presumuntur donata contemplatione mariti,& illi acquiruntur non au
tem vxori secundum Bar.Paul.Cast.Alex.Aret.& Jas.ibi,& Raph.
Com.consil.lxxiij. Tertia,quia ex alijs instrumentis apparet, q il-
la donatio fuit facta ob causam vt maritus daret illa quatuor millia scu
tos,que causa tantum respicit factum ipsius mariti,non autem vxoris,
26 vnde † limitata causa debet limitatum effectum producere.l.age.C.
27 de transact. Quarta quia † ex vna parte instrumenti declaratur alia
pars.l.si seruus plurium.§.fina.ff.de leg.j. sed in alia parte instrumen
ti vbi fit donatio propter nuptias de centum scutis fuit promissio facta
ipsi vxori & ipsa stipulata est sibi dari, vnde cum in alia parte aliud sit ex-
pressum etiam aliud ius est obseruandum. Nec obstat, quod dictum
fit donationem

fit donationes fieri contemplatione matrimonij, quia non fit tamen ip-
si mulieri, sed marito vnde mulier nullum ius potest prętendere, per su-
28 prędicta, ista enim donatio licet fit contemplatione † matrimonij non
tamen dicitur propter nuptias: quia tunc libuisset fieri vxori & esse con-
formis doti. l. fin. cũ auth. ibi positis. C. de don. ante. nupt. sed in nostro
casu, simpliciter fit ipsi marito, & dicitur donatio ob causam secundum
Paul. Castr. consi. cccxlv. circa bona, quę fuerunt in j. volu. in nouissi-
mis: & facit, quod not. Oldr. in consi. v. Titius. nec obstat, quod etiam
in instrumento promiserit se facturum donationem propter nuptias:
29 quia talia verba non mutant rei substantiam, † attẽdimus enim natu-
ram contractus, nomen quo partes eum appellant. l. insulam. vbi Ias.
ff. de pręscript. verb. Non obstat, quod sua intersit: quia forte absque
hac donatione ei non nupsisset, respondeo sibi imputet, quę non inuesti-
gauit qualitates istius donationis. l. qui cum alio. ff. de regul. iur. nec
istud est interesse probabile, alioquin non posset maritus, neq; dispone-
re de suo patrimonio, & alienare: quia vxor forte ei non nuberet aliena-
to patrimonio. quod tamen est falsum: quia solum potest impedire vsq;
ad securitatem dotis suę, & non vltra. l. si constante. ff. solut. matr. Prę-
terea istud principaliter interest mariti. Vnde, eo excluso, non cura-
mus de tali interesse secundario, & remoto sm glo. in c. quãuis. in fin. de
pact. lib. vj. & facit text. in l. ij. §. sed vtrum. versic. nec eo mouemur. ff.
de minor. Nec obstat, q̃ intersit sua saltem ratione filiorum: quia re-
30 spondeo, quod † donatio facta patri recipienti pro se, & suis hęredibus
non habet locum respectu hęredum, seu filiorũ, nisi quatenus ipsi prin
cipali, quęratur. l. cum, quia ita. §. te, & Titium. ff. de verb. obl. nec ad-
mitterentur ipsi filij nisi essent hęredes patris sm Bar. l. ex facto. §. fi.
ff. ad Treb. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. vers l. j. sed si accepit. et. ff. de
op. lib. cũ cõcordã. p Dec. in l. vnica. C. qñ non pet. part. vnde si sint hę-
redes obstabunt illis illęmet exceptiones, quę etiã patri suo obstãt, l. q
superatus. ff. de pign. vbi Bar. l. si mater. §. fin. ff. de excep. rei iud. Et
pro hac sententia facit, quod in terminis consuluit Dec. in consil. ccxvj.
visa transactione. vbi in donatione facta contemplatione futuri matri-
monij & fauore liberorum concludit, non tamen acquiri ius aliquid fi-
lijs, sed tantummodo ipsi donatario & mentionem liberorum factam
potius demonstratiue, & propter commune votum parentum mouetur
pluribus iuribus de quibus per eum vlterius non insisto, quia res, iu-
dicio meo est extra difficultatem. Et hęc omnia saluo semper sanio-
re iudicio.

SVMMAE RERVM. VIII.

1 *CEssante causa cessat obligatio.*
2 *In claris non est opus coniecturis.*
3 *Per sanguinis coniunctionem facilius presumitur donatio.*
4 *Nihil magis Regibus conuenit quàm liberalitas.*
5 *Donatum & interesse prastanda.*
6 *Nihil dicitur actum cum aliquid superest ad agere.*
7 *Dictio quandiu habet in se uim conditionis.*
8 *Conditio pro parte adimpleri non potest.*
9 *Conditionem ex causa scindi.*
10 *Emptor rem & pretium habere non debet.*
11 *Dictio quandiu intelligitur pro quatenus.*
12 *Dictio si est probatum in sententia iudicis prolata intelligitur quatenus est probatum.*
13 *Calculi menstruorum minuendi ratio.*
14 *Menstruorum prascriptio.*
15 *Concessionis generalis uis ratioque multiplex.*
16 *Concessio Principis qua respicit liberalitatem & beneficium latam interpretationem recipit.*
17 *Munificentia & liberalitas Regis freno non subiacet & nemo potest aut debet eam restringere.*
18 *Quod non reperitur prohibitum censetur esse permissum.*



PRima petitio serenissimę Reginę Marię iustificaĩ ex
literis Regię Rom. maiestatis, quibus asserit, q̃ cum
iam concordasse cum ea. ratione eorum, quę sibi debe
bantur, vt ipsa posset satisfacere creditoribus suis, q̃
promittebat xxx. flor. &c. ex summa sibi debita per
Venetos, seu Imperatoriam maiestatem, &c. quia ver
ba sunt satis clara pro fundanda intentione serenissimę Reginę. Ob-
stat tamen prima difficultas, quia aduocati aduersantes promissionẽ
hanc ob causam esse factam dicunt, quis causa non vere suberat: quia se
renissima Regina eius summę non erat debitrix: vnde, tanquam causa
1 cessante, cessat † obligatio, adeo vt si solutũ esset, competeret repititio p
condictionem. l. ij. §. fin. ff. de donation. Sed ad hoc respondendum
est, q̃ cum hęc causa respiciat commodum ipsius Reginę, cui promis-
sum est, vt soluat ęs alienum creditoribus suis talis causa censetur im-
pulsiua, & ideo ea cessante, nõ datur cõditio, sed omnino locus est promis
sioni l. Titio centum. ij. respons. de cond. & dem. Bartol. d. §. fin. cum
enim hoc pertineat ad commodum ipsius Reginę, apparet, q̃ Regia
Rom. maiestas fecit hanc promissionem contemplatione ipsius tantũ:
vnde omnino debet eam obseruare: quia talis cã non restringit obliga-
tionẽ pręcedentem. l. si mulier. C. de iur. dot. Nec debet serenissima
Regia maiestas esse curiosa, in quam causam Regina conuertat, & an
subsit debitum, an id minus. arg. l. donationes. §. species. de don. quod
non absimili in casu Castr. & Ias. responderunt. consi. cclxx). cum sut.

sub. Iason consi. cxxx. in iiij. Obstat rursus, quia Regia Ro. maiestas
promittit soluere ex pecunia Veneta vel Cęs. maiestatis & nõ cõstat, q̃
hanc pecuniam vnquam receperit, vnde videretur, conueniri hoc no-
mine eam non posse. l. Lucius. §. cunibus. de leg. ij. Sed respondendũ
2 est in claris † non esse opus coniecturis. Verba enim sunt clara, q̃
etiam si non exigeret dictaz summam a Venetis, vel a Cęsarea maiesta
te q̃ nihilominus ei prędicta pecunia satisfaceret. Vnde apparet, q̃
illa assignatio Venetorũ est facta, vt ostenderetur, vnde facilius posset
solui. l. quidam testamento. de leg. j. non q̃ obligatio restringeretur ad
dictam pecuniaz. quod non vno in loco omnes Doctores tradiderunt.
Bart. l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. oblig. Alex. consil. x. in ij.
lib. Obstat deniq; & illud. q̃ Regia maiestas videtur hanc promissio
nem fecisse absq; causa, & solum amore fraterno, vnde videtur obstare
exceptio ipsi Reginę. l. ij. §. circa. ff. de dol. except. Sed tamen ad
hoc respondetur, q̃ imo suberat causa: quia in literis dicitur, hoc factũ
in vim cõcordię, ratione debitorum, quę Regia Rom. maiestas illi de-
bebat. vnde ex tali confessione satis probatur causa. l. Publia. §. fin. de
pos. & etiam si non subesset causa, tamen debetur, quia prę sumitur causa
donationis. l. a Titio. vbi Alex. de verb. obligat. maxime concurrente
3 † coniunctione sanguinis, quę facit donationem facilius prę sumi. l. Pro
4 cula. de probat. & etiam attenta persona donantis, cum † nihil magis cõ
ueniat Regibus, quam liberalitas. l. cum plures. §. pen. de admi. tut.
Quamuis etiam illud, quod in literis adijcitur, de amore fraterno,
5 est dictum † respectu interesse, quod Rex promisit, & de iure etiam Ca
nonico debetur, quando ipsa illud soluit creditoribus suis, quia tunc
agitur de damno vitando, quod communiter receptum est. gl. & Doct.
c. cum venerabilis. de except. l. videamus. ff. de in lit. iur. Non debet
igitur Regia M. quod suis literis etiam si causa donationis semel pro
misit, amplius retinere, sed bona fide persoluere. l. si quis argentum. in
fin. C. de dona. prout etiã semel atq; iterum se facturaz promisit. Alia
petitio serenissimę Reginę est duorum millium Florenorũ menstruo-
rum per literas serenissimi Rom. Regis ei promissorum, quandiu sua
dotalia ac alia Reginalia bona in Hungaria sita, in suam possessionem
non recuperauerit, aut in, & ad ea restituta non fuerit, &c. Et videre-
tur, integram summam Reginę deberi: quia promissio est, Quandiu sua
[illegible]. quę verba verificantur etiaz hodie: licet enim aliqua
[illegible] non tamen recuperauit omnia. Vnde verba promissionis
6 videntur satis aperta in eius fauorez esse, tum quia † nihil dicitur actũ,
cum aliquid superest ad agendum. l. fin. in fin. C. de his quib. vt in-
7 dig. tum quia † dictio quandiu, habet in se vim conditionis. Bart. l. j.
8 de condit. & demon. quę † conditio pro parte adimpleri nõ potest. l. cui
fun. ius. de condit. & demon. l. pen. C. de cond. inser. & nisi integre adim
pleatur, committitur dispositio. l. qui duobus. de cond. & demon. Sed
tamen in contrarium facit, quia & primis literis Regię maiestatis satis
apparet promissam Reginę fuisse indemnitatem. l. j. C. de conueni. fisc.
debit. l. v. x. non autem, vt lucrum faciat, si ad ea, quę possidet, adijcerẽ-
tur hęc duo millia menstrua. Et ex secundis literis satis constat, quod
Rex eam summam decernebat ad eius intertentionem & sustentationẽ
quia credebat fore vt omnia eius bona per aduersarium Vainodã oc-
9 cuparentur. vnde videtur ex † mente Regis fuisse, q̃ tanto minus per
ciperet quanto ipse ex bonis suis posset in effectu habere. & ideo talis
conditio videtur ex mente proferentis debere scindi. arg. l. Plautius.
de cond. & demon. maxime cum in re ipsa, id est, in bonis sit implenda,
quę [illegible] recipiunt diuisionem. l. v. de leg. j. vbi Doct. qua ratione cui-
cta pro parte, committitur stipulatio duplę pro parte tantum, nõ au-
tem in solidum: quamuis conditio pęnalis stipulationis videatur ad-
uersari, sed scinditur propter mentem contrahentium, quod Bart. cen
10 fuit. l. j. ff. de euict. ne alias † emptor pro parte non euicta, & rem, & pre-
tium habeat. l. in executione. §. pen. in glo. in verbo. prodest. de verbo.
11 oblig. Vnde & idem videtur dicendũ in casu nostro, vt † dictio, quã-
diu, intelligatur etiam pro quatenus, sicut quando iudex in sententia di
12 cit: Condamno, † si est probatum, intelligitur, id est, quatenus est pro-
batum. Bart. l. ait pretor. §. j. de re iudi. Corn. xxiij. in iiij. Non exi
13 stimandum tamen † calculum esse faciendum secundum summaz Flo
renorum Hungarorum xxv. annorum, quia in dotalitio dicitur, quod
si plus ipsa Regina potest capere ex bonis assignatis, q̃ totũ sit ipsius.
Fiet ergo calculus secundum illud plus, vt omne suppleatur ex dicta
promissione duorum millium menstruorum. Et quod ipsi Reginę di-
minutum est ex occupatione fidelium ipsius Regis, est ex hac summa
supplendum, quia videtur facto Regis imminutum. l. si merces. §. cul
pę. ff. loca. ne durior sit causa Reginę versus subditos Regis, q̃z futu-
ra fuisset versus Vainodam hostem, nisi tamen Rex ipse curet, occupa
14 ta ei restitui. Et huic conclusioni † non obstat allegata pręscriptio:
quia cũ hęc pecunia deberetur singulis mensibus ex obligatione per
sonali ipsius Regis, in ea non habet locum pręscriptio, nisi tricenna-
ria. l. cum notissimi. §. in his. C. de pręscript. xxx. vel xl. anno. quia hoc
regulare est in omnibus obligationibus personalibus, siue annuis, si-
ue menstruis non solum iure ciuili, sed etiam pontificio. ca. de quarta.
extr. de pręscr. licet secus esset, si tractaretur de pręscribendo priuile-
gio. l. j. ff. de nund. tunc enim sufficerent x. anni. Docto. c. cum accessis-
sent. de const. Alia & vltima petitio illustrissimę Reginę, quę pertinet
ad vrbaras Monisolienses, quę vrbartę subrogatę sunt loco decimarũ
15 quę de metallifodinis ad regem spectant. l. iij. C. de met. lib. xj. & † fun
datur eius intentio ex tractatu soceri, & deinde ex literis mariti Regis
Lodouici, quibus concedit ciuitates montanas vna cum suis auri, ar-
genti, ęris aliorumq; metallorum, & mineratum fodinis, quę concessio
est. per literas serenissimę Rom. maiestatis etiam confirmata, proba-
turq; est etiaz, alias Reginas in ea quasi possessione fuisse, adeo quod
res clara videtur. Apparet enim id actum, vt in Reginam transfer-
rentur dicta regalia, prout sunt metallifodinę. c. j. quę sint reg. in feud.
tum ex commemoratione aliorum regalium, tum ex expressa mentione
fodinarum. Extatq; Paul. Castr. responsum. Castr. consi. lxiij. quod

dicti reditus. in j. volum. quo in hanc sententiam sex rationes adducit,
16 quę & in casu nostro militant. Prima est ex natura † concessionis,
quę respicit liberalitatem, & beneficium, & ideo latam interpretationem
recipit. l. ij. de const. prin. l. si quando. C. de bonis vac. lib. x. Secun-
da, quia concessa est vniuersitas, id est territorium, & omnis iurisdictio,
quod est quid vniuersale. l. j. §. cum vrbem. de off. pręf. vrb. vnde omnia
iura compręhenduntur etiam quę alias separatim non possunt nisi no-
17 minatim conferri. arg. l. quędã de acqu. rer. dom. Tertia, quia † ma
gnificentia, & liberalitas regis fręno non subiacet, & nemo potest, aut de-
bet eam restringere. l. pen. C. de dona. inter vir. & cap. j. extra de dona.
Quarta, quia facta vxori Reginę, ex cuius personę qualitate satis
pręsumitur, voluisse omnia compręhendi. l. sed & susceperit. §. sed &
si proponas. ff. de iudic. Quinta, propter verba in donatione apposita,
emolumenta, fructus, reditus, prouẽtus, &c. quę adeo generalia sunt, vt etiam
salinas, & fodinas compręhendant. l. tres si fundus. de vsufr. c. pastora-
lis. de don. vbi not. Sexta, quia specificata sunt alia regalia, quę alias
cũ vniuersitate non trãsirent, vt merũ & mixtũ imperiũ, cũ iure mulctã
di, & cum cameris salũ, aquis, fluuijs, piscaturis, &c. arg. c. sedes. de re-
scr. & c. qui ad agẽdũ de proc. in vj. Et ideo inquit Castrẽsis, nihil obstat,
quod reditus salinarum, sicut & fodinarum sit ex regalibus d. ca. j. quę
sint rega. quia & alia plura ex regalibus sunt hic specificata, nec est ma-
ior ratio in prohibitione fodinarũ, quam in alijs & pro hac Castrensis
sententia ex facto consuluit etiã Rabp. Comensis cõs. clxv. & vidi in pra
xi sępe obseruari, quamuis noster casus sit aliquanto clarior propter
expressa verba: cum suis auri argenti, &c. fodinis, & cũ cameris auri, &c.
& quia etiam alię Reginę tale ius possederant, vt ex actis apparet.
Nec obstat, quod dicunt aduocati aduersarij Reges nõ posse has
vrbaras tanquam regalia alienare nec in alios transferre, respondeo
nulla est constitutio, quę id prohibeat: & ideo quod non reperitur prohi
18 bitum censetur esse † permissum. l. nec nunc. §. quod eis. ff. ex quibus
cau. maior. cum hoc non tendant in diminutionem regni & etiam si ex-
taret aliqua constitutio prohibitoria, non esset extendenda ad hunc ca-
sum, quando daretur Reginę ipse in contra dotem. authen. res quę. C.
com. de leg. Socy. cons. xcvj. in iiij. Bald. no. per vj. versic. xlvj. & seq.
quod non absimili casu Andr. Sicul. censuit. c. j. §. donare. qual. olim
feud. in apost. Bald. maxime cum appareat quod solerent dari & quod
alię Reginę etiam habuerunt. arg. c. fin. extra de feud. c. j. §. item epis.
vel Abb. in vsib. feud. & quia prohibitio talis non intelligeretur de hac
alienatione, quę est temporalis durãte vita ipsius Reginę. l. iubemus.
§. sane vt omnis. C. de sacrosanc. eccles. Bart. l. vsufructu. solu. matr. &
& habet quandam similitudinem vsusfructus, cuius translatio prohi-
bita a statuti alienatione non tamen censetur vetita quod simili casu
Bald. & Ang. tradiderunt. Ang. l. benignius. ff. de legib. Bald. l. j. §.
item in fundo. ff. quib. mod. vsufr. Et quod de vrbaris dictum est. Idẽ
quoq; de arrendamento Fuggerorum & reliquis omnibus montana-
rum ciuitatum prouentibus, ac omni superioritate, & iurisdictione est
dicendũ. Subest enim illa ratio, quod Rex etiam regalia omnia: quę
alias solent esse reseruata, donauerit coniugi suę propter generalitatem
verborum donationis, & ex fundamentis quę Pau. Castr. adduxit, &
supra retuli. Quod vero ad petitiones serenissimę Regię Rom. ma-
iestatis pertinet quia ad eas clare, & iuridice, per aduocatos Regina-
les est responsum vlterius me non extendo: ne videar verbosas allega-
tiones velle facere: & quia in rebus claris non est insistendum. Et ita
ego sentio saluo semper rectiori iudicio.

SVMMAE RERVM IX.

1 Promißio facti alieni propter pœnam additam ualet.
2 A uerbis claris non est recedendum.
3 Eorum quæ dicuntur in instrumento interpretatio a mente con-
trahentium accipitur quæ mens per rationem colligitur.
4 In contractibus ratio & causa ex præfationibus demonstratur.
5 Quilibet rerum suarum est moderator & arbiter.
6 Non est rationi congruum quod tuus facultates neptis suæ alienet &
alijs tradat.
7 Promißio facta sub fide assertionis aduersarij non obligat promitten-
tem immo potest promissor aduersus agentem excipere de dolo.
8 Ex sola positione aliquid affirmantis præsumitur error in respondente.
9 Attendenda est qualitas personæ secundum quam contrahitur.
10 Qui asserit se patremfamilias & postea alleget se filiumfamilias non
auditur & censetur in dolo.
11 Copula & diuidit æqualiter.
12 Peruenisse dicitur quod effectualiter peruenit non quod repudiatũ est.
13 Ex enormißima læsione dolus non minus præsumitur quàm si ex pro-
posito interuenisset.
14 Promißio sine causa effectualiter non obligat.
15 In quacunque promißione omnis causa quæ a principio uerisimiliter
fuit incogitata censetur excepta.
16 Consensus a fraude uel ab errore prouenien effectualiter non obligat.
17 Erronea dissolui.
18 Pœna non committitur nisi aduersus eum qui fuerit in mora.
19 In mora non est qui fecit quod potuit.
20 Quoties factum est in obligatione indistincte difficultas ratificandi im-
pedit moram.



Visis instrumento promissionis factę per magnificum
Dominum Centalli erga magnificum olim vicecomitem
Relhame. Prima facie visum fuit ipsum Centallis efficaciter obligari: quia promisit pro nuru sua:
quod quicquid ordinaretur per ipsum vicecomitem
ratum, gratum, & firmum: & inuiolabile esset tam per
se: q; per filium suum: & dictam nurum: neptem ipsius vicecomitis sub
1 pęna viginti millium aureorum. quę † promissio: cum sit facti alieni
propter penam additam valet. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obl.
per Ias. in l. Titia. eo. tit. Aret. in l. si ita stipulatus. §. possum. eo. ti. vn
de cũ dictus vicecomes ordinauerit iuxta voluntatẽ suã de hereditate
quondã dñi Raymundi de Agiutori nurus Suenat, cõmittetur pę-
na: q: iste casus expressus est in instrumento: q: posset de dicta heredi-
tate disponere: & ẽt dum dr: q: possit disponere tam in fauorem dictę nu-
rus: q; in fauorem filię suę: vel alterius earum: quod hic fecit: quia di-
sposuit in fauorem alterius videlicet filię. quamuis in incommodum
2 nurus: vnde † cum verba clara sint: non est ab eis recedendum. l. non
aliter. ff. de leg. iij. & quod in simili promissione consuluit Abb. consilio
xliij. quidã d. Anto. vol. j. Sed tamen istis nõ obstantibus sim ea: quę
proponuntur, verius videtur penam non esse commissam: pro cuius
3 opinionis fundamento aduertendum est q † eorum, quę dicuntur in
instrumento interpretatio a mente contrahentium accipitur: que mens
per rationem colligitur. l. nominis & rei. §. j. ff. de verb. signif. l. adigere.
de iur. patro. & ideo solet dici, quod ratio restringit dictam l. cum pater
4 §. dulcissimis. ff. de leg. ij. & † in contractibus causa, & ratio ex pręfatio-
nibus demonstratur. l. Titia. §. j. ff. de verb. oblig. l. item quia §. fin. ff.
de pactis. vnde cum in pręd'cto instrumento sint duę rationes, videli-
5 cet quia mẽs dicta vicecomitis erat iuri, & rationi consona & quia † qui
libet rez suaz est moderator, & arbiter, apparet actum, q: ille consensus, &
promissio deberet intelligi, casu quo ipse vicecomes ordinaret de rebus
suis non aũt de alienis, & sic de hereditate dicti Raymundi, quę non
ad eum, sed ad nurum in totum pertinebat. imo videtur, q: nec vsufru-
ctus quidem ad eum pertineret: iuxta tex. in auth. item hęreditas & ibi
Salic. C. de bonis, quę liber. & Ias. in l. Gallus. §. j. ff. d. lib. & posthum.
stante enim repudiatione dictis vicecomitis, omne ius deuolutum erat
filio, & consequenter nepti: & ideo de dicta hereditate non erat dispone-
6 re, nec in ea verificantur rationes seu causę deducte in contractu † non
enim est rationi congruum, q: alius facultates neptis suę alienet, & alijs
tracta. l. imperator. ff. ad Trebel. nec etiam in eis est moderator, & arbi
ter sed in suis proprijs tantum. l. in re mandati. C. mandati & ideo conclu
do, q: quatenus disposuerit de dictis facultatibus neptis suę supradicta con
trauenit non tamen facit incidere in penam dictum dominum de Cen
tallo, qui in hunc casum non videtur promisisse. Non obstat q: verba
videantur expressa, quę volunt quod possit ordinare ad sui libitum de
hereditate dicti Raymundi, quia respondeo dupliciter. Et primo
dico, quod ista promissio, quatenus concernit dictam hereditatem non
obligat promittentem, qui in hoc censetur deceptus ab ipso vicecomi-
te, qui ipsi persuasit hereditatem dicti Raymundi ad se pertinere: cum
tamen eam antea repudiasset, & neptis esset enim sciuisset repudiatio-
nem factam vtique non fecisset talem promissionem: vnde succedit
7 regula communis quod & promissio facta sub fide assertionis aduer-
sarij non obligat promittentem, imo potest promissor aduersus agen-
tem excipere de dolo. l. secunda. ff. quando action. de pecul. l. si quis
affirmauerit. ff. de dolo. l. doli exceptio. in fin. cum gloss. ff. de nouat. tra-
dit Bart. in l. Celsus. ff. de vsucapionibus. vbi appellat talem errorem
iustum, & cui merito debeat succurri, & facit quod notat idem Bar. in l.
8 error. C. de iuris & facti ignorantia. vbi † ex sola positione aliquid affir-
mantis pręsumitur error in respondente, & idem tenet Bar. in l. non fa
tetur. ff. de confessis. imo etiam tali casu, non solum exceptio. sed etiam
replicatio ipso iure competit secundum Aret. in l. fin. ad quem. de acq.
hered. Quod autem facta sit sub fide dictę assertionis apparet multi
pliciter ex dicto instrumento, in quo ipse vicecomes appellat se domi-
nus Baroniarum Pitoni, &c. cum tamen essent ex dicta hereditate, & sic
ad neptem pertinerent, vnde ex illa assertione videtur esse contractum
tanquam cum tali. l. si pater. §. qui duos. vbi Bald. notat. ff. de adopt.
9 † attendẽda enim est qualitas personę secundum quam contrahitur. l.
10 si. ff. de instito. sicut dicimus de eo qui litigauerat, & asseruerat se † pa-
tremfam. si alleget postea se filiumfam. non auditur, & censetur in dolo,
vt dicit Io. de Imo. in l. sed & si. ff. de acquir. hered. Item ex eo quod
dicit se velle disponere de dicta hereditate, ergo pręsupposuit istis quod
ad se pertineret, vnde cum eo videntur contraxisse tanquam cum here-
de dicti Raymundi vt notã. dixit Ang. in l. proponas. §. j. per illum tex.
de inoff. testam. sequitur Dec. consi. cclxxxiij. Item quia asserit eam
hereditatem sibi, & filio prouenisse: cum tamen nihil sibi prouenerit: qr
11 repudiauerat, & † copula, & diuidit ęqualiter. l. reos. §. cũ tabulis. ff. de
12 duob. reis. & † peruenisse dicitur quod effectualiter peruenit, ad quod
repudiatum est l. peruenisse. ff. de verb. signif. vnde promissor credens
eum pro dimidia hereditatis dominum, faciliter consensit, ne ea neptis
sua priuaretur, cum si sciuisset ad neptem totam pertinuisse, non consen
sisset. Itẽ apparet ex illa ratione de qua supra dixi, quod quilibet sit
dominus rerum suarum, quę infert pręcise quod ille asserebat dictam
hereditatem suam, cum non esset, merito igitur promissio hęc non obli-
gat. Confirmatur hęc opinio dolus hic re ipsa manifeste apparet, cũ
enim vniuersa hęc bona ad neptẽ pertinerent sequeretur eius enormissi
13 ma lęsio, † ex qua dolus non minus pręsumitur quam si ex proposito
interuenisset. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga. Et sicut ipsa nu
rus si promisisset non obligaretur, ita etiam dicendum de eo qui promi
sit quod ipsa ratificaret, secundum Petr. de Anch. consi. cccxx. visa
facti narratione, &c. cum enim talis promissio propter dolum re ipsa in
teruenien. e in persona ipsius nurus rescinderetur, eodem modo dicen-
dum est in persona ipsius promittentis, de rato ex quo talis obligatio
trahit originem a dolosa & iniqua causa. arg. l. generaliter. de verb. obli.

& quia

14 & quia videtur talis † promissio esse sine causa vn... effectualiter non
obligat. l. secunda. §. circa. ff. de dol. excep. vt ibi latius, sequitur Socy.
consi. ccxv. in fin. vbi simili casu adducit aliam rationem, quę etiam in
15 proposito nostro optime quadrat. Nam secundum eũ in † quacunque
promissione omnis causa quę a principio verisimiliter fuit incogitata, cẽ
setur excepta. l. qui cum tutoribus. in fin. l. cum Aquiliana. ff. de transf.
l. mater decedens. ff. de inoff. test. per Bart. in l. qui Romę. §. duo fra-
tres. ff. de verb. oblig. Sed in casu nostro si dominus de Centallo sci
uisset hereditatem ad nurum suam pertinere, & dominum Vicecomitẽ
16 repudiasse vtiq; non consensisset, vnde talis † consensus tanquam a
fraude vel saltem ab errore prouenięs effectualiter non obligat. l. si. §.
idem quęsit. vbi Bar. ff. de cond. indeb. facit. l. si. C. de non num. pec.
17 & quod habetur in c. cum inter R. de renunciatione, † & in c. quemad-
modum. de iureiuran. Et quod ipse dominus de Centallo non habe
ret notitiam repudiationis, cuius instrumentum iste supprimebat, ex
eo probatur quia presumit talis instri ignorãtia c. ignorãtia de reg. iur.
in vi. per doct. in l. si res obligata. ff. de leg. j. vnde superueniente dein-
de notitia (de cuius superuentu statur iuramẽto asserentis vt per Bar.
in l. admonendi. de iur. iuran.) videretur cõcedenda rescissio dictę pro-
missionis penalis propter superueuentiam instrument. d. l. admonen-
di. & l. sub prętextu. ij. C. de transact. arguendo a speciali per Feli. in c.
intimauit. de testib. & facit gloss. in l. si fideiussor. §. in omnibus. ff. mãd.
Secundo, respondeo, q si modernus dominus de Centallo faciat
quicquid possit, vt dicta neptis ratificet instrumentum, & ipsa nolit rati
16 ficare liberatur a pena: quia † pena non committitur nisi aduersus eũ
qui fuerit in mora, vt notat Bart in l. si duo. §. hęc verba. ff. de constit.
pec. & in l. ita stipulatus. in ij. opposit. primę partis. ff. de verb. oblig. &
19 † in mora nõ est, qui fecit, quod potuit. l. quod te. ff. si cert. pet. & ibi per
20 Bart. vbi etiam dicit, q † quoties factum est in obligatione prout in
casu nostro, q ista ratificet indistincte difficultas impedit morã. l. si ve-
henda. §. penul. ad leg. Rhod. de iact. & l. j. §. iubet. versic. si frater. ff. de
collat. bon. & in simili casu consuluit Bart. consi. ccxxxvj. Martinus,
& Feder. de Sen. consi. cxxij. & est communis conclusio scribentium, vt
per Aret. in cons. clxiij. ex facto pponitur. vbi loquitur in fortiori casu,
quando addita est dictio, cum effectu. & de communi attestatur Felin.
post alios in c. ex rescripto. extra de iureiuran. Jas. in l. stipulatio ista. in
princip. ff. de verbor. oblig. Aret. in d. §. possum. Nec obstat, q Jas.
in pręd icto loco teneat contra communem opinionem, q in iudicando
non est sequenda eius opinio aduersus communem sententiã, nec eius
fundamenta quicquam vrgent, sed eis respondendum est, vt per De-
cium in consi. cccxij. incipiente, promisit. vbi ad longum reassumit eius
rationes, & illis respondet. quamuis etiam ipsemet Jas. post. Aret. asse-
rat q dicta opinio, quam ipse impugnat, est communis & seruaretur in
practica: & ideo vlterius non insisto. Et hęc omnia saluo semper sa-
niore iudicio.

Andreas Alciatus Iurecons.
ita iuris esse respondeo.

SVMMAE RERVM. X.

1 *SI contrahentes pacti sint quod tale quid detur vel fiat & datum vel factum non sit contractus ex forma conuentionis annullatur*
2 *Propter vnumquodque capitulum licet minimum non obseruatum etiamsi non respiciat substantialia contractus repellitur quis ab agendo vigore dicti contractus.*
3 *Ex paruo defectu incidit quis in magnam pœnam rescissionis contractus quia non seruat formam contractus quæ ex integritate consistit.*
4 *In contractibus nominatis etiam si pars non obseruat non vitiatur contractus immo agitur ad interesse.*
5 *Quis non incurrit in moram nisi ubi contrahens perfecte impleuit pro parte sua.*
6 *Minores succedentes in locum alterius habent probabilem ignorantiã gestorum ab eo & ideo restituendi sunt in integrum ex clausula si qua mihi, &c.*
7 *Vsuræ non debentur nisi ex mora.*
8 *Mora regulariter non committitur etiam per interpellationem pupilli.*
9 *Maritus ex quo fert onera matrimonij constituit promissores dotis in mora.*
10 *Interesse de iure ciuili debetur post biennium a tempore contracti matrimonij.*
11 *Si maritus legat ultra quartam uxori debetur illud legatum ultra quartam de naturali æquitate.*
12 *Repetitio non competit in hys rebus quæ debentur de naturali ęquitate*
13 *Renunciatio est quædam donatio quæ nunquam præsumitur ubi potest capi alia coniectura.*
14 *Quælibet coniectura & iam leuis excludit præsumptionem donationis*
15 *Qui alit tenetur ad cibaria & uestiaria.*
16 *Res parui ualoris & consumptibiles præsumuntur a uiro uxori donatæ.*
17 *Minores non possunt nec tacite rem suam deteriorem facere.*
18 *Ad maritum spectat alere uxorem.*
19 *Aliud pro alio inuito creditore solui non potest.*


1 Breuiter pro resolutione quęsitorum paucis veritatem
attingendo, circa primum dico, q ex quo † contrahẽ-
tes pacti fuerunt, vt instrumentum ratificationis dare
tur domino Lancelloto, & datum non est, ex forma con
uentionis contractus annullatur. pro quo facit, quod
not. Bald. in l. pacta conuenta. ff. de contrah. empt.
2 q̃ legit post §. quintimo. vbi dicit qd † propter vnũquodq; capitulũ,
licet minimum non obseruatum, etiam si non respiciat substantialia cõ
tractus, repellitur quis ab agendo vigore dicti cõtractus, vnde si Bar
nabas vellet se fundare super d. contractum, & ageret ex eo, repellere-
tur propter non obseruatum pactum, ad idem facit quod not. Bald.
3 in cap. cum adeo. de rescript. vbi dicit, quod ex paruo † defectu inci-
dit quis in magnam penam rescissionis contractus: quia non ser-
uat formam contractus, quę ex integritate consistit: vt ff. fam. ercis. l.
4 heredes. §. idem iuris. Non obstat si diceretur, quod † in contracti-
bus nominatis. vt est cõtractus emphyteuticus, de quo loquimur, etiã
si pars non obseruat, non tamen vitiatur contractus, imo agitur ad inte
resse. l. in ciuile. & ibi Bald. C. de rei vendic. vnde si dominus Barna-
bas offerret illud, quod interest Lanceloti: quia non habuit illud instru
mentum, videretur standum contractui. Sed respondeo fundamen
tum procedere, quando expresse conuentum non esset, vt si pręd icta
non obseruarentur contractus esset nullus: vnde cum in nostro casu
expresse actum sit, standum est instrumento & verbis contractus. lege
non aliter. de leg. iij. Pręterea etiam si non esset expresse actum, ta-
men adhuc non posset imputari mora domino Lanceloto, ex quo
5 † quis non incurrit in moram, nisi vbi contrahens perfecte imple-
uit pro parte sua. l. qui pendentem vindemiam. vbi ho. text. ff. de acti.
empt. Bald. in l. in minorum. C. in quib. causis in int. rest. nõ est necess.
facit quod not. Bart. in l. quęro. §. inter locatorem: versi. & generaliter
ff. locati. Ruin. in l. cum proponas. la ij. in iij. limitatione. C. de pact.
And. Barb. in consi xlvij. vol. ij. & in consi. xxxvj. eod. lib. facit text. in
l. seruus. §. j. ff. de statulib. Circa scđm quęsitum posito, q cõtractus nõ
rescindat, nunquid sit locus caducitati cõtra minores: dicendum est, quod
6 sic: sed † ex quo successerunt in locum alterius, & sic habent probabilem
ignorantiam. l. qui in alterius. ff. de reg. iuris. esset in integrum restituẽ-
di ex generali clausula, Si qua mihi iusta causa videbitur. de qua in l. j. in
fin. & in l. sed & si per pretorem. in prin. ff. ex quibus caus. maiores. & per
Mod. in l. cum filius. §. in hoc. ff. de verb. oblig. & ita consuluit. Alex.
in consi. clxviij. viso themate. lib. ij. & Philip. Deci. consi. clxiiij. vbi di-
cit in herede pręsumi talem ignorantiam. Idem communiter teneri
attestatur Jas. in l. ij. C. de iure emphy. & istud multomagis procederet
in casu nostro, si isti heredes essent pupilli: quia etiam si probaretur ali-
quid eis dictũ de ista emphyteusi tamen dicuntur ignorantes. l. pupil
lus. vbi scribentes. ff. de acqui. hered. Imo adhoc, vt dicerentur sciẽ
tes & constituerentur in mora, deberẽt reddi certi ipsi tutores per osten
sionẽ instri: alias non possent dici in mora: & sic nõ possent dici cadere
de iure suo, vt per Bart. & Jas. in l. si ex legati. in vltimis verbis. ff. de
verb. oblig. & in l. de pupillo. §. qui procuratoris. vbi etiam Imol. ff. de
op. no. nunt. Circa tertium quęsitum, nunquid d. Barnabas possit
petere aliquod interesse ab ipsis pupillis, aduertendũ primo est, quod
7 † vsurę non debentur nisi ex mora. l. quod te. ff. si cert. pet. l. mora. ff. de
8 vsur. sed † mora regularis non committitur, etiam per interpellationẽ
pupilli. l. si ex legati. l. pupillus. ff. de verb. oblig. not. in l. si dictũ. ff. de
euict. quod videtur procedere etiam in mora irregulari quę contrahi-
9 tur re ipsa, ex quo enim † maritus fert onera matrimonij, constituit pro
missores dotis in mora. arg. l. curabit. C. de act. emp. Sed etiam talis
mora irregularis non cõmittitur contra pupillos, vt est gl. & ibi ...
Fulg. ampliat idem in adulto. in l. cum quidã. §. si pupillo. ff. de vsur.
allegat l. in minorum. C. in quibus caus. in integ. in glos. j. cum ergo isti
minores non sint in mora non debent pręstare aliquas vsuras, seu ali-
quod interesse. Et hoc tanto magis procedit in casu nostro: cũ Me
diolani statutum disponens de isto interesse expresse caueat, quod tale
interesse non debeatur ab heredibus debitoris, nisi a tempore scientię
horum heredum, vel interpellationis, & sic res est clara tã de iure statu
torũ q̃ iure cõi nõ debere interesse in nostro casu. quod eo fortius proce
dit de iure cõi: quia etiã quod maritus ferat onera matrimonij, non ta
men eo ipso constituit promissores dotis in mora. l. fin. §. pręterea. C.
de iur. dot. imo expectandum esset biennium, vt infra dicam. Circa
quartum quęsitum, quando interesse debetur, an a tempore nuptiarũ,
10 an ab eo tempore, quo maritus sustinet † onera matrimonij, dicendũ
est de iure ciuili non deberi istis temporibus, sed post biennium a tem-
pore contracti matrimonij, vt est tex. in l. si. §. pręterea. C. de iure dot.
vbi Oldr. & Jaco. de Are. Butr. Bald. & alij. & licet Bar. illum tex. re
stringat quando extraneus promisit dotem, tamen communis opinio
est in contrarium, vt per Alex. in l. de diuisione. ff. sol. matr. & consuluit
Bald. in consi. xciiij. in j. vol. Sed dubium est, ex quo istę vsurę de
iure canonico non possint peti nisi quando feruntur onera matrimonij
c. salubriter. de vsur. an sit computando istud biennium ab eo tempore
quo fert onera matrimonij, non reperio in terminis. Sed tutius est
tenere, vt ante biennium siue maritus sustulerit onera, siue non, interes-
se non currat. d. l. si. post biennium vero currat ita demum si maritus
ferat onera. d. c. salubriter. cum not. ibi per Abba. In casu tamen no
stro (vt dixi) ista quęstio respectu temporis pręteriti est impertiua. Sed
posito, quod deberetur istud interesse, dubitatur nunquid istud proce-
dat in casu nostro, ex quo maritus non aluit suam vxorem. & (vt dixi)
aduertendum est quod de iure can. non debetur interesse, nisi marito fe
renti onera, idem disponit statutum nostrum circa fin. dum dicit,
quod mulier nõ possit vsurare interesse pro eo tempore, quo alimentata
est a debitore dotis, vel aliter de bonis ipsius debitoris. Nã in casu
nostro [illegible] est eam esse alimentatam de bonis ipsorum minorum:
quod quidem sic probatur. Nos habemus statutum Mediolani
quod maritus non possit relinquere vxori vltra quartam bonorũ suo

rum, & in hac quarta computatur vsusfructus, ita quod si vxor habeat istum vsumfructum per octo annos vel circa, tunc non potest habere quicquam amplius: quia dicitur habuisse quartam, quę per tot annos & etiam minus consumitur, & ita solet practicari illud statutum & faciūt not. per doctor. in l. hereditatum. ff. ad legem Falcid. vnde si vidua habuit plus de vsufructu, dicitur habuisse de bonis ipsorum heredum minorum, & propterea cum asseratur in facto istam vxorem d. Bernabonis alimentatam fuisse a dicta vidua: cum ille vsufructus esset minorum dicitur alimentata de bonis mi. nor. Contra hanc conclusionem obstat: heredes possunt renuntiare illi statuto & permittere, quod vidua vtatur fructu de facto etiam vltra quartam: ex quo statutum est factum in fauorem heredum, vt concludit Andr. Barb. in consil. xij. in volum. j. Vltra eum add. Bald. in l. j. in fin. versic. sed quęro. C. de secun. nup. vnde si heredes permiserunt eam frui, videntur renuntiasse beneficio statuti, argumē. l. si fructus. C. de donat. int. vir. & vxor. fortius facit quod not. singular. Bald. in consi. cccclix. incip. testator legauit. circa
11 med. in v. vol. vbi tenet, quod stante tali statuto, † si maritus legat vltra quartam vxori debetur illud legatum vltra quartam de naturali ęqui-
12 tate. argum. l. quidam. §. illo. C. de necess. ser. vnde si † deberetur de naturali ęquitate clarum est, quod non competeret repetitio. l. j. Bart. & omnes. ff. de cond. indeb. text. melior. in l. naturaliter. ff. de condit. indeb. nec dicerentur talia bona esse heredum, sed eis, cui debentur de natura li ęquitate, vt not. in l. quibus diebus. §. dominus seruo. vbi Modernores. ff. de condit. & demonstrat. sed tamen adhuc persisto in prima sententia. non obstat primum argumentum: quia quamuis heredes possunt renuntiare dicto statuto, si tamen id expresse non fecerunt in
13 dubio non pręsumitur, nam ista † renuntiatio est quędam donatio quę nunquam pręsumitur, vbi potest capi alia coniectura. ca. super hoc de renunt. Bald. in lege fina. C. de dot. promis. vbi dicit quod communis opinio est, quod quęlibet coniectura, etiam leuis, excludat
14 † pręsumptionem donationis. Pręsumetur itaque istos heredes permisisse viduę, vt haberet vltra quartam propter alimenta quę impendebat vxori d. Bernabonis. Nec obstat, si diceretur aliquid quandoque missum fuisse illi per d. Bernabonem puta saccum frumenti: quia
15 ille, † qui alit, tenetur ad cibaria, & vestiaria. l. verbo victus. ff. de verb. signific. vnde vnus saccus frumenti non facit, vt dicatur aluisse: imo
16 istę † res parui valoris, & consumptibiles pręsumuntur a viro vxori donatę. l. de his. C. de donat. inter vir. & vxor. & quę per maritum sunt donum per paucos dies non dicitur traducta, vt patet ex not. per Ias. in l. non tantum. C. de legat. pręsertim quando ipsa sint animo reuertendi. l. quęsitum. ff. de leg. iij. Item ad supradictum argumentum respondetur, non induci pręsumptionem donationis, ex quo etiam si vel-
17 lent non possent: quia † minores, qui nec tacite possunt facere rem suā deteriorem, vt per Bar. in l. Titium, & Męuium. §. altero. versicu. ex prędictis tamen. ff. de admin. tut. allegat. l. vt in conductionibus. ff. pro socio. Ad secundum argumentum respondetur, quod minus heres non est obligatus naturaliter: nam statutum dicit, quod maritus non possit relinquere, &c. vnde remouet potentiam ab acto & non oritur aliqua obligatio naturalis vt per glo. in c. j. de regul. iur. lib. vj. Bart. in l. fin. ff. de testam. vbi etiam alij scrib. in l. Gallus. in princ. ff. de liber. & posth. & ibi late Ias. nec Bald. in dicto consil. istud firmat, sed loquitur arguendo.
Item ibi non erat verbum non possit, sed simpliciter dicebatur, non liceat. Vnde concludo in fauorem dictorum minorum. Circa quintum quęsitum, quia pene est expeditum in precedenti articulo dico dictis minoribus competere repetitionem illius pluris quod excedit quartam: quia minores nō potuerunt renuntiare beneficio dicti statuti nec illud plus erat debitum naturaliter ergo competit repetitio. l. j. ff. de condic. ind. illud est dubium, an possit compensari in dote contra heredes dictę viduę repetentes dotem, nam ex quo dos est liquida.
Illud plus non est liquidum, non videtur admitti compensatio, sed de hoc videndus est Alexand. in consilio. xcij. cum duobus sequent. in iij. parte Felin. in capitul. suborta. de re iudica. si tamen posset liquidari intra duos menses casus esset clarus, quod posset obijci talis compensatio. An vero interesse debeatur heredibus dominę Gulielminę clarum est, quod non: quia si non debetur vxorio multo minus matri, & videndum est: quia forte pręsumeretur donasse alimenta nisi ę sup. leg. Nesennius. ff. de neg. gest. nisi protestata esset, & in omnem casum possent heredes d. Gulielminę petere a domino
18 Bernarbone: quia † ad maritum spectat alere vxorem, vt per Bartol. in dicta leg. Nesennius. ipse autem dominus Bernabone non habet aliquem recursum contra minores. Circa sextum supra conclusi non currere aliquod interesse contra minores nisi sint interpellati, vel constituti in mora, & hoc ex dispositione nostri statuti, & idem dixi esse de iure communi, quo est difficillimum consilium Alexand. in consilio. xcviij. viso libro quęstionis. in quinto volumine. vbi dicit idem in maiore, si ergo accidat quod domin. Bernabonis constituat eos in mora vel forte etiam constituerit aliquo tempore (quia illud in facto proposito non dicitur) videndum esset, an possent offerre tot de
19 bonis in solutum, & regula est, quod non: quia † aliud pro alio inuito creditore, &c. l. secun. §. primo. ff. si cert. petat. & isti minores tenentur ad dandum: vnde tenentur pręcise & possent cogi per multas, & pęnas vt per Alexander. in leg. secunda. §. ex his. ff. de verbor. obligat. solet tamen senatus dispensare, quod detur tot de bonis in solutum.
Circa aliud dico. quod cum casus in quo litigatur est dubius si pręstetur satisdatio de soluendo casu, quo res liquidetur, illud relevat: ne interim currat interesse. l. statuliber rationem. l. seruus quod hered. in fin. ff. de statulib. Ias. in l. quod te. ff. si certum petat. sed tamen in nostro casu a tempore quo isti minores essent in mora non sufficit ista datio fideiussoris ex quo iste est articulus nunc, qui est clarus. Iason autem in dicta leg. quod te. loquitur quando rationes sunt intricatę. & ita dico & consulo in omnibus, & per omnia in fauorem minorum saluo semper &c.

SVMMAE RERVM. XI.

1 Alternatiua quando respicit fauorem creditoris electio ad eum debet pertinere ne talis fauor in odium vertatur.
2 In dubio electio est debitoris.
3 Natura contractuum est ut ex post facto sint necessitatis.
4 Datio in solutum in effectu est species venditionis.
5 Verba hęc quod sit in facultate alicuius aliud nihil important quàm tribuere quandam electionem.
6 Electio perimitur per acceptationem quotiescunque trahit secum executionem.
7 Per promissionem pœnalem nō nouatur praecedens obligatio si ex causa onerosa procedat obligatio principalis uel bonae fidei sit seu naturam bonae fidei immittetur.
8 Qui pœnam in contractu subijcit id facere uidetur confirmandi principalis obligationis causa.
9 Castren. authoritas grauior authoritate Decij.
10 In alternatiuis electio est debitoris.
11 A regula nisi ex causa recedendum est.
12 Stipulatio pœnalis non nouat praecedentem.
13 Debitor si sit condemnatus ad soluendum certo die aut satis dandum est in electione debitoris alterum facere.
14 Sola translatio dominij in creditorem non perimit ius electionis immo quaelibet declaratio uoluntatis quomodocunque facta etiam si tacite sufficeret.
15 Pactum quod adijcitur non est morę semper est interpretandum in fauorem creditoris.
16 Attendimus id quod principaliter agitur.
17 Datio pignoris non extinguit Priorem obligationem.
18 Differentia inter pactum l. commissoriae & dationem in solutum.



Tam diffuse & subtiliter consultum fuit per preclarissimos Iurisconsultos, in hac causa illustris comitis Chialandi, vt omnis opera mea possit superflua videri, scribam tamē aliqua, vt morem ipsi comiti geram & claram esse pro eius parte iustitiam ostendam, verba secundę transactionis sunt, *Et casu quo dictus Comes dicto termino annorū quinque non soluerit dicta scuta quinque millia, eo casu ex nunc prout ex tunc dedit, tradidit, assignauit Gaspardonibus praesentibus & acceptantibus tot ex praedijs quae habet, & possidet super finibus S. Saluatoris ad rationem scutorum xi. pro medio, &c.* quęritur an Gaspardones possint malle pecuniam, & non accipere dicta prędia. Et difficultatem in hoc casu facit consilium Decij xj. vbi per multas rationes, quę tamen ad duas reducuntur respondit electionem creditorum esse: ostendam dictum consiliū non esse verum, nec a iudicibus ob-
1 seruandum. Prima ratio ipsius est, quia † alternatiua in casu nostro videtur respicere fauorem creditoris: ergo electio ad eum debet pertinere: ne aliter talis fauor vertatur in odium, vt per Bartol. in l. quamuis. in princ. ff. de pign. Bald. l. fin. C. de pet. her. Bald. in lege commissorię. C. de pact. int. empt. Dominicum post alios in rubric. de eo qui mitt. in possess. libr. vj. cum similibus. Sed respondendum est in casu nostro contrarium esse verius: quia imo iste contractus in dubio censetur factus in fauorem vtriusque, vt est text. in l. si vina emerim. vbi Bald. & omnes not. ff. de peri. & commo. rei vend. tradit Bal. & Salic. l. quod fauore. C. de legib. Et ideo temere non est recedendum a re-
2 gula, secundum glo. in l. omnis definitio. de reg. iur. secundum † quam electio est ipsius debitoris: & ita tenuit ipsemet Decius in c. inter cęte-
3 ras. extra de rescript. Secundo confirmatur hęc sententia: quia † natura contractuū est vt ex post facto sint necessitatis. l. sicut. C. de act. & obli. non autem subaudiatur, si velit altera pars. l. iij. in fin. ff. mand. Quod
4 & tertio, ita tunc dicendum est in casu nostro, in quo † de in solutum datione tractamus, quę in effectu species venditionis est. l. statuliberi a cę terio. in fi. de statulib. l. eleganter. in princip. de pign. act. l. si prędium. C. de act. empt. l. fi. ff. ex quibus caus. in possess. Dec. consilio. cccclviij. Alex. consi. xvj. Bart. consi. cxxj. In venditione autem non subaudiatur clausula si emptor voluerit. Primo repugnat talis contractus l. in venditis. C. de contrah. empt. l. quod sępe. §. j. ff. eod. tit. Quarto, quod in prima transactione expresse dictum erat, Quod esset in facultate ipsius comitis consignare tot bona, &c. Quę verba important electionem ei da-
5 tam esse secundū Bar. in d. l. quamuis. quia † ista facultas nihil aliud sit, quam quędam electio. l. non vtique. ff. de eo, quod cer. loc. vnde idem dicendum est etiam in hac secunda transactione, quę quantum ad hoc nihil immutauit Bart. consi. lxxij. Dec. clxxxiij. & xcvij. versi. ij. principaliter imo in secunda expresse confirmatur prima. Quinto, quia in secunda transactione dicitur, quemadmodum creditores acceptauerit dictam in solutum dationem, cū clausula ex nunc prout ex tunc de qua in l. huiusmodi. ff. de verb. oblig. vnde si est acceptata frustra tractamus
6 amplius de electione: quia † electio perimitur per acceptationem. l. antepen. in fin. de leg. com. l. si fundus. §. eleganter, eo. tit. quotiescunque trahit secum executionem: vnde amplius non est licita variatio, secundum gl. in l. j. §. fi. ff. de pacto. hip. vbi Bart. & in l. si tui. ff. de act. & obli. per Bart. & doct. in l. si insulam. q. iiij. ff. de verb. obl. In casu vero nostro propter vim constituti conditionalis translata fuit possessio: cum

ipse

ipse constituens certus esset possessionis suę.leg.j.§.j.de acqu.poss.vbi
Doct.l.locus.versi.& certa pars.ff.eo.tit. Ias.consi.cxlvij. Sexto quia in
dicta secũda transactione, liberatur & quietatur, dictus comes propter
dictam solutionem ergo apparet nullum ius electionis, reseruatum esse
dictis creditoris, & subaudire liberatur si creditores velint esse subau-
ditio contraria verbis.l.sub hac.ff.de act.& oblig.& infra dicam.& sic pri
ma ratio Decij est sublata. Secunda ratio Decij est:quia hęc insolu
tum datio videtur fieri in pęnam ipsius comitis spem constituto nõ sol
7 uentis:videtur autem, quod † per promissionem pęnalem non noue-
tur pręcedens obligatio, si ex causa onerosa procedat obligatio princi-
palis, vel bonę fidei sit, seu naturam bonę fidei [illegible] l.prędia.ff.de
act.emp.per Bar.in l.ita stipulatus.in fin.ff.de verb.oblig.sed viden-
8 dum est argumentum suum procedere in stipulatione pęnali:quia † qui
pęnam subijcit hoc facere videtur confirmãdi principalis obligationis
causa.l.stipulatio.§.alteri.de verbor.obliga.l.iij.§.sed si pignora.de re
iudic.maxime cum est dictum pęnę nomine promitti:quia tunc magis
ad fauorem creditoris habitum fuisse respectum apparet, sm Raph.
Com.& Christoph.de Castelliano in d.l.ita stipulatus.in fin.ita intelli
gentes Bald.in l.j.C.de his.quę pen.nomine.& per Felin.in d.l.inter
cęteras.quę ratio cessat in casu nostro, in quo nulla est mentio pęnę nec
apparet in pęnam deueniri ad hanc in solutum dationem, solam eaȝ fie
ri causa extinguendę obligationis.& ideo concernere fauorem vtriusq;
partis.d.l.si quis vina. Pręterea & secundo dicta ratio procederet si
pęna non esset exacta, tunc non facta nouatione posset principale peti.
d.l.prędia.& l.rescriptum.§.pacto.ff.de pact sed in casu nostro exacta
est pęna.i.acceptata in solutum datio, & translatum dominium vigore
constituti vt supra dixi. Quod non erat in casu Decij nec decisionũ,
quas ipse allegat. Quibus sic conclusis, non obstant ea quę nupper-
rime adducta sunt in motiuis dom.norum iudicum. Et in primis
dum dicitur in iudicando non videri recedendum ab opinione Decij,
quam sequitur Curt. Iunior.consi.cxxxj. Gozadinus consi.xiij. Re-
9 spondeo, quod † grauior est auctoritas Castren.in hoc contrarium de-
cidentis.consil.ccxcv.si dicta.in secunda parte.& consilij regij Neapo-
litani a quo ita iudicatum fuit vt refert Matthęus Afflictus decisi.
cccxcvij. Maxime quia ipse Decius videtur sibi contrarius cum
in d.c.inter cęteras.in fi.reprobet decisi. Bart.in d.l.quamuis.super
qua fundauit d.consilium suum, nec Curtius aut Gozadinus sequun-
tur illam decisionem Decij sed simpliciter eum allegant pro illo dicto
quod in alternatiua fauore creditoris concepta electio est ipsius, quod
dictum est in se verũ, sed nihil faciebat ad thema quęstionis, vt supra di
xi. Non obstat, quod Afflictus in d.decis.cccxcvij.sentiat, quod alio
non apparentem in solutum datio, quę fit in defectum solutionis prin-
cipalis concernat fauorem creditoris, & ideo illi per creditorem renun-
tiari possit:quia hoc non est verum per supradicta, & principalis ratio
decisionis in eo casu fuit, quia obligatio censetur alternatiua scilicet, da
bo pecuniam, aut fundum.l.iij.ff.qui & a quibus manu.l.cum ita lega-
10 tur.ff.de opt.leg. † In alternatiuis autẽ electio est debitoris.l.plerũq;
11 in fin.de iure dot.regula in alternatiuis.de regu.iur.in vj. Non † est
autem facile a regula recedendum, vt per Decium d.c.inter cęteras.in
fin.& ratio, quam ipse Afflictus de suo subijcit, quod in casu suo erant
coniecturę in fauorem debitoris satis verificantur etiam in casu nostro
ex multis coniecturis, quas supra retulimus. Quamuis, etiaȝ cessan
tibus coniecturis, ego idem arbitror per supradicta. Non obstat de-
cisi.Ant.de Alex.in l.si pacto, quo pęnã.C.de pact.& Alberic.de Ros.
in l.rescriptum.§.si pacto.ff.de pact.quia illę decisiones nihil faciunt in
proposito, loquuntur enim in casu legis per eos allegatę.scilicet l.j.§.da-
mus ff.de eo, qđ cert.loc.quę loquit non in electione petitionis rei, sed
in electione quę regulariter pertinet ad actoreȝ, vt ibi dicit. Itẽ illę deci
12 siones procedunt.secundum regulam † quod stipulatio pęnalis non
nouet pręcedentem.d.§.rescriptum.d.l.prędia.& ideo soluitur per ra-
tiones a me supradictas in resolutione secundę rationis Decij. Nõ
obstat, quod videatur esse communis opinio, quod vbi in solutum da-
tio respicit fauorem creditoris, possit illi renunciari per doctrinã Bar.
in d.l.quamuis.quę est communiter approbata, secunduȝ Ias.in l.iij.
§.si ex conuentione.ff.de re iudic. Respondeo, quod multi tenent cõ
tra illam decisionem maxime Ias.ibi post Salic.& Fulg. in d.l quam-
uis.& Decius in d.c.inter cęteras.in fin.& iudicio meo illa decisio con-
13 funditur per tex.in d.l.iij.§.ait pręctor.vbi † si debitor sit condemna-
tus ad soluendum certo die aut satisdandum est in electione debito-
ris alterum facere. Sed quicquid sit posito quod illa decisio sit vera
tamen nihil facit:quia datio pignorum est ad solam cautelam credito-
ris cum nihilominus stet firma prior obligatio, sed casus noster est in
datione in solutum, quę est etiam in fauoreȝ debitoris quia perimit pręe
cedentem obligationem maxime in casu nostro, in quo actum est expres
se, quod tali casu Comes remaneat liberatus, & quietus. Non obstat
quod Castr.in d.consi.ccxcv.videatur loqui in casu diuerso, scilicet, quũ
datio in solutum facta fuit de re existente penes creditorem: quo casu
absq; alia traditione dominium transfertur.§.interdum.institu.de rer.
diuis. Respondeo enim idem esse in casu nostro:quia dominium vi-
detur translatum propter vim constituti, & certitudinem possessionis
quę erat in constituente, d.l.iij.§.primo. Ias d.consi.cxlvij. & supra di-
xi. Pręterea non videtur vis facienda in hoc, quod dominiuȝ sit trã
slatum ex eo qđ possessio esset penes creditoreȝ. alioquin dicta possessio,
maiore cautela ei tradita est verteret in odiũ:qđ perimeret ei electioneȝ
ꝗ pro eius & tñ Paul.Castr.absolute negat hanc electionẽ ei cõpetere.
Itẽ si vera esset ratio aduersantium, quod pp electionem creditoris su-
baudiatur cõditio si velit.per l.ij.ff.de lege commisso.sequeretur quod
retentio illa possessionis non transferret dominiuȝ:quia haberet condi
tionem si velit, quod tamen negat Paul.& sic non potest dici quin ibi
sit decisio clara in fauorem Comitis. Pręterea non possumus dice-
14 re qđ † sola translatio dominij perimat ius electionis:imo quęlibet de-
claratio voluntatis quomodocunque facta etiam si tacite sufficeret.l.si

fundus.§.eleganter.l.de lege.§.fin.ff.de lege commis.& ideo partim fa-
cit illa distinctio, qđ in contractu venditionis sit triplex perfectio, de qua
p Bal.in l.necessario.ff.de peric.& com.& quod in casu nostro deficiat
vltima perfectio, quę fit per traditionem, tollitur hoc ex dictis supra.
Non obstat tex.in l.ij.ff.de leg.commis.& quod ibi not. Bald.dum
15 dicit quod † semper pactum quod adijcitur ratione morę est interpre
tandum in fauorem creditoris. Respondeo loquitur Bald.secundũ
terminos.illius l.v.in pacto pęnali, per quod emptor cadit a iure con-
tractus & est pactum odiosum, nostra veruȝ quęstio est in pacto solutio-
nis quod est fauorabile:& facit vt obligatio censeatur alternatiua, & ele-
ctio sit debitoris sicut etiam videmus in stipulatione subiecta obligatio
nis facti, quę declarat ipsum interesse:& ideo nouat pręcedentem: quia
proprie non censetur pęnalis.l.obligationuȝ fere.§.fin.ff.de act.& obli.
& declarat Bald.& Imol.in d.l.ita stipulatus.in fi.quos ibi sũm sequu
tus. Nec aliud potest commode dici ad illuȝ textum. Nec obstat,
quod mora non debet esse moratori proficua.c.mora.de regu.iu.in vj.
Quia respondeo hanc vtilitateȝ prouenire Comiti non ex mora, sed
ex pacto suo, seu conuentione, qua sibi prouidit alternatiue, & sic reserua
ta electione dicti c.in alternatiuis. maxime cum tale pactũ esset sibi vtile,
etiam alijs rationibus, vt infra dicam.& text.in l.cum duobus.§.idem
respondit.ij.ff.pro socio.loquitur, quando creditor ipse habet electio-
nem a lege. Unde idem dicendum in casu nostro, in debitore quan-
do debitor habet electionem. Non obstat decisio Signoroli de Ho-
mod.in repetitione.l.si insulam.de verb.oblig.vbi dicit aduertatis, qđ
vbi alternatiua est in defectum alterius electio est creditoris. Respon
deo habere me dictam repetitioneȝ manuscriptam & non reperisse hoc
dictum quod est manifeste falsum, cuȝ semper alternatiua sit in defectũ
alterius.d.l.cum ita legatur.de opt.leg.& tamen electio regulariter est
debitoris.d.c.in alternatiuis.d.l.plerũq;.in fin. Posset q; defendi di-
ctum Signor.duntaxat in casibus, exceptis a regula ex quibus non est
noster, vt supra dixi. Non obstat, qđ datio in solutum licet possit respi
cere etiam fauorem debitoris tamen principaliter respicit fauorem cre-
16 ditoris, qui potest ei renuntiare:quia † ad tendimus id quod principã
liter agitur.l.si quis nec causam.ff.si cert.pet.sicut dicit Bartol.in d.l.
quamuis.vbi renũtiat creditor alternatiuę parti de dandis pignoribus
quamuis in consequentiam possit talis alternatiua, etiam respicere fa-
uorem debitoris. Sed respondeo, qđ dictum pactum dationis insolu
tum est fauorabile debitori multis modis.siue quia restringit obligatio
nem generalem, vt prius creditor faciat sibi solui super illis bonis spe-
cialiter assignatis, quam super alijs secundum l.ij.C.de pignor.de qua
per Cępol.caut.cxxiiij.Sociniuȝ consi.cxcviij.& consi.lxxv.& sequent.
in iij.volum.siue quia cogatur creditor illa bona accipere in solutum:
cum alias non posset aliud pro alio solui.l.secunda.§.penult.ff.si cert.
peta. siue quia tali pacto derogatum est solemnitatibus de quibus in au
thent.hoc nisi debitor.C.de solut.siue quia si bona deminuta essent in
pretio efficeretur melior conditio debitoris postquam ita de pretio con
uenit, vt in simili dicit Albericus de Ros.in d.l.ij de lege commis.alle-
gat tex.in l.Sabinus.versi.quod tamen.ff.de in diem adiect.merito
ergo non possumus dicere, qđ tale pactum respiciat fauorem solius cre-
ditoris, sed vtriusq;:ergo stabimus regulę, vt electio sit debitoris. Et
licet regula sit id attendi quod principalius agitur, non tamen negat,
quin etiam debeatur respectus ad aliã partem, vt potius videatur mu-
tuo respectu contractum, vt probatur in l.ij.C.de pign.vbi speciale pi-
gnus principaliter est in fauorem creditoris, & tamen ei tollit electionẽ
cęterarum rerum generaliter obligatarum. Suadet hoc & natura in
solutum dationis quę (vt dixi) species est emptionis & venditionis.
Clarum est autem talem contractum esse reciprocum, & vtriusq; gra-
tia celebratum censeri.l.naturalis.§.j.ff.de pręscri.verb.etiam qđ quã-
doque alius plus lucri consequatur, facit etiam text.in l.si cum fundus.
ff.de pact.vbi dummodo mea intersit etiam in consequentiam habetur
ratio talis interesse, quem text.allegat Pau.de Castr.in d.consi.ccxcv.
ibi enim intererat principaliter illius tertij cui dandum erat, facit etiaȝ
tex.in l.quoties.C.de iur.dot.& quod per illum textum not. Socinus
consi.lvj.in v.casu.vbi datio in dotem rei ęstimatę respicit principaliter
fauorem creditoris, & tamen stat salua electio debitori. Nec similitu-
17 do pignoris de qua per Bart.in d.l.quamuis.quicquam facit † datio
enim pignoris non extinguit priorem obligationem, sed cautelam illi
addit.at in solutum datio extinguit.l.penult.C.de solut.vnde apparet
longe maior fauor debitoris in hoc casu, vt liberetur. Non obstat, qđ
quamuis datio ex in solutum sit facta cum clausula ex nunc prout ex
tunc, &c.tamen censetur facta ad cautelam creditoris, & ideo subauditur
conditio, si creditor velit.d.l.secunda.ff.de leg.commiss. respondeo su-
pra responsum est ad dictam l.ij.& cuȝ verba contractus sint quod nũc
consentiat, impossibile est subaudire conditionem si velit, cum nunc ma
18 xime velit, vt dicit Bal.in l.cum dominum.C.de solut.quod † pactuȝ
legis cõmissorię differt a datione in solutũ:qđ datio in solutũ nõ hȝ taci-
taȝ cõditionem si velit, vt est ibi text.cum secus sit in lege commissoria.d.
l.ij.& regula est generalis, quod contractus non habeat tacitam cõditio
nem si alter velit.l.quęsitum.vbi glo.ff.de ser.expor.& pręsertim ven-
ditio vel in solutum datio.d.l.in venditis.maxime cum in eis pona-
tur clausula qualiter se obligant mutua vice, quę clausula pugnat cum
conditione illa, si velint.l.sub hac.ff.de act.& obligat.l.stipulatio non va
let.ff.de verb.obligat.& tex.in d.l.ij.de lege commis.procedit in pacto
pęnali annullationis contractus, & qđ non potest resolui in alternatiuaȝ
vt supra dixi. Ultimo non obstat, qđ casus Decij sit prorsus confor-
mis nostro, &c.respondeo multis distare. Primo quia in casu nostro
translatum fuit dominium propter clausulam constituti, vt supra dixi.
quo casu fatetur de plano Dec.qđ sua consultatio non procederet. Se-
cundo quia in casu nostro erat facta acceptatio cũ clausula ex nunc, &c.
quo casu facta acceptatione perimitur electio.d.l.si fundus.§.elegan-
ter. Tertio quia in prima transactione in casu nostro, expresse erat
tributa electio debitori, vnde cessat difficultas:quia a tali electione non

videtur rece... per secundam transactionem, vt eleganter fuit allega-
tum per dominos aduocatos, ⁊ clausula illa saluis iuribus, scriptio nihil
impedit: quin suo electionis saluum remaneat debitori prout prius
erat si recte tenor instrumenti consideretur, ⁊ per hęc satis videtur re-
sponsum ad contraria quę in contrarium adducuntur, saluo tamen sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XII.

1 *Subbastatio probat iustum pretium.*
2 *Res tantum valet quantum vendi potest.*
3 *Iustum pretium est & dicitur quod quis licitando consequi potest.*
4 *In diuisionibus lex iubet rem iusto pretio æstimari & tamen in eis locus est licitationi.*
5 *Quando res est vendita per subbastationem cessat remedium l. ij. C. de rescind. vend.*
6 *Quando licitatio facta est seruatis debitis solemnitatibus & corā præside & pleno numero magistratuum nulla debet subesse suspicio quin subbastatio iustum pretium probet.*
7 *An subsit læsio sufficiens rescissioni contractus attenditur ad tempus ipsius contractus.*
8 *Pretium minuentia.*
9 *Aestimatio debet fieri habito respectu ad onera rei incumbentia.*
10 *Fiscus est formidolosus & rumpit suos contractus.*
11 *Fiscus est Iudex in causa propria.*
12 *Pactum quod connexam contractui habet causam & ad eius ingressum seu materiam pertinet dicitur dare legem contractui.*
13 *Contractus sunt facti.*
14 *L. & si sint. § quæsitum de minor. declar.*
15 *Mutuantes aliquid inde sperantes & accipientes peccant.*
16 *Tempus lapsum non potest instaurari.*
17 *In contractu venditionis venditor tenetur præcise ad tradendum si facultatem habet rei traden.*
18 *Dominus potest cogi officio Iudicis præcise ad transferendum detentionem rei inquilino.*
19 *Publicani qui emerunt redditus gabellarum habent officium Iudicis contra spoliantem etiam si ipse dominus esset qui eos deijceret a tenuta.*
20 *Contractus Principis habent vim legis.*
21 *Lex præcise obligat ad ea quæ sunt facti.*



Intentio fundata est dominorum conductorum iu-
rio vendendi salis per subbastationem: cum ne-
1 mo plus obtulerit: ⁊ subbastatio † probat iustum
pretium, secundum Baldum consil. cij. quęritur
2 in prima, quia † res tantum valet, quantum vendi
potest. l. si seruus. de condictione furtiua. l. ij. in fi-
3 ne. de in diem adiecto. ⁊ † dicitur iustum pretium, quod
quis licitando consequi potest. authent. hoc ius. C.
de sacrosanct. eccles. l. fin. §. fina. C. de administrat. tutorum. Jas. l. qui
4 Romę. §. coheredes. de verborum oblig. nam † ⁊ lex in diuisionibus iu-
sto pretio rem ęstimari iubet, ⁊ tamen in eis locus est licitationi. l. item.
in fine. ff. communi diuidundo. l. ad officium. C. communi diuidundo.
⁊ ideo dicunt Bald. Ange. Fulgo. in l. j. C. de pręscript. long. tempor.
5 † quod quando res est vēdita per subbastationē cessat remedium. l. ij. C. de
rescinden. vendi. quia tunc non potest videri subesse lęsio, refert ⁊ sequi-
tur Alexand. in l. si quos. in apost. Bart. C. de rescinden. vendi. Quod
tamen intelligendum, quando subbastatio non est per gratiam facta. d.
l. si quos. vel quū nullus timor licitantibus interuenit. l. si pater. vbi Bar.
6 ff. de pact. dot. vnde in casu nostro, † cum licitatio facta sit seruatis debi-
tis solemnitatibus, ⁊ coram pręside, ⁊ pleno numero magistratuum, nul-
la debuit subesse suspicio, quin subbastatio iustum pretium probet ma-
xime pp qualitatem ipsorum magistratuum l. j. C. de pręd. decurio. lib. x.
l. transactionem. vbi Aretin. ⁊ modern. C. de transaction. ⁊ etiam quia
deinde talis cōtractus fuit per literas Cęsar. ę maiestatis approbatus
⁊ confirmatus, ⁊ tenor conuentionis fuit ei narratus: vñ confirmatio cēset ex
certa scientia facta. c. venerabilis. extra de cōfirmatione vtile vel inutil.
⁊ ideo non fuit in facultate magistratus amplius apponere manum ad
talem contractū, seu eum rescindere. c. j. extra de confirmatione vtili vel
inut. c. cum veniassent. vbi docto. extra de iudic. per Bart. in l. omnes po-
puli. q. xv. versi. iuxta pręd icta quero. ff. de iustitia ⁊ iur. ⁊ facit quod no-
tat Bart. in l. si quis spontaneo. C. de decurionibus. libro decimo. vita-
lis tracta. clausul. versic. Quatenus recte ⁊ rite, ⁊c. Circa merita
causę etiam videtur dicendum, non debuisse fiscum restitui in integrū, ⁊
7 nullam subesse lęsionem. Etenim an † subsit lęsio sufficiens rescissioni
contractus, attenditur ad tempus ipsius contractus, vt dicunt omnes
in l. nam postea. §. si minor. ff. de iureiurando. Item attenditur, an
quia nimia facilitate sit lęsus quia si adhibuisset diligentiam, qualem
cauti, ⁊ sapientes solent, non esset concedenda restitutio. l. verum. §. si
locupleti. ff. de minoribus. l. finali. C. de in integrum restitutione mino-
rum. quę iura licet loquantur in minoribus, tamen habent locum etiam
in fisco, secundum Aretinum consil. xx. Item oportet, vt lęsio non sit
in re modica, secundum l. scio. ff. de in integrum restitutione. Et quan-
do subest periculum casuū fortuitorum, non dicitur lęsus, qui in sexta

parte tantum est lęsus, vt est tex. in §. quia vero Leonis, in authent. de
non alien. vbi ecclesia dat in emphyteusim cum diminutione sextę par-
tis pensionis, nec dicitur lędi, propter casus fortuitos spectātes ad em-
phyteutam, vt ibi declarant doctores. Item dicta lęsio consideratur
secundum valorem rei. Et valor rei diminuitur propter qualitatem
8 temporum, ⁊ pericula imminentia. Primo quia tunc suberat † bel-
lum periculosum cum Gallis, ⁊ milites Cęsarei tumultuabant. Vn-
de aderat manifestum periculum amissionis status: quo casu condu-
ctores amisissent triginta millia pręnumerata, ⁊ omnem spem salina-
rum. Vnde sicut in traiectitia pecunia propter periculum maris, lex
concedit vsuram centesimam, id est, vt quis lucretur centum pro qui-
buslibet centum sortis, vt est tex. in l. cos. vbi gloss. C. de vsuris. ⁊ in au-
thent. de naut. vsur. per totum. ita in tali periculo debet considerari ta-
le lucrum, arguendo de periculo quarum ad periculum belli, vt est tex-
tus, vbi doctores in l. interdum. §. j. de acqui. possess. Jason post alios
in l. j. C. de iure emphyteutico. Secundo quia imperatoris ius po-
tuisset finiri vel decessu vel cessu vt quia status dedisset duci Aurelianensi,
vel alteri, quo casu sub erat magnum periculum, ne illi conductores
amitterent oleum ⁊ operam. Vnde pp tale periculū res minus fuit ęsti-
māda, ⁊ minus pretiū pro conductione soluendum. l. j. §. si hęres fundum.
ff. ad senatusconsultum Trebell. anum. consi. ccvj. in ij. Tertio quia
sub erant etiam alia pericula, vt quia Cęsarea maiestas rupisset assi-
gnationes, quod deinde fecit, vel superueniisset pestis, licet non notabilis, quę
tamen fecisset, vt multi debitorum decoquerent. Quę omnia pericu-
la absterruerunt cęteros, ne ad hastam venirent, ⁊ faciunt, vt res minus
valeat. l. cum qui. §. mulier. ff. de in diem adiectione. gloss. l. ij. verbo, su-
spectum. ff. soluto matrimonio. Quarto, quia in conductione tantę
9 summę non est curandum de re modica, vt supra est dictum, ⁊ † ęstima-
tio debet fieri, habito respectu ad onera rei incumbentia. c. cum al. qui-
bus. de decimis. vbi Abbas lege non amplius. in princip. ff. de lega-
tis ⁊ fideicommissis primo. vbi doctor. maxime quod tanta summa tri-
ginta millium, statim in eo periculo numeraretur, ⁊ expectarentur quin-
decim menses, antequam illi ponerentur in quasi possessione iuris con-
ducti. quę conditio minimum diminuit valorem facultatis conductę.
10 Item, quod contraheretur cum † fisco, qui est formidolosus, ⁊ rumpit cō-
tractus suos, vt nuper fecit. leg. quod sępe. §. fina. ff. de actionib. emp.
11 † Item qui est iudex in causa propria. de quo in l. vnica. C. ne quis in
caus. propria. Quę omnia faciunt, vt in res minus locari debuerit.
Quinto, quia habebat locatio onus annexum emendi sal ab admini-
stratore, ⁊ seruandi cameram indemnem ab eo, vt ei soluatur terminus
cum camera constitutus ⁊c. Quod cum illi conductores seruent ca-
meram indemnem, est onus fideiussionis pro camera. l. prima. C. de cō-
uenendis. fisc. debitoribus libro decimo. vbi Bart. ⁊ doctor. quod nō
videtur mediocre. Et talis promissio concernit substantialia contra-
ctus: quia facultas vendendi salis nulla est, nisi sal habeatur, res ergo
ipsa, quę in venditionem deducitur. pertinet ad essentiam contractus.
l. in venditionibus. ff. de contrahenda emptione. l. mulieris. §. j. vbi do-
12 xi. ff. de verb. sign. ⁊ tale † pactum dicitur dare legem contractui: quia
connexam contractui causam habet, ⁊ ad eius ingressum, seu materiam
pertinet. l. iurisgentium. § quinimo ff. de pact. sentit Bar. in l. petens.
C. de pact. ⁊ dixi in l. bonę fidei. C. de pacto ⁊ ideo negari non pōt quin sit
pars contractus, iuxta l. fundi partem. ff. de contrahenda empt. sicut si
deinde, tali pacto emptorem constitui procuratorem in rem suam, ⁊ ve-
stiri pactum cohęrentia contractus, vt est text. in l. fin. §. Titius. ff. de
condic. indeb. vbi Fulgo. not. ergo idem dicendum in istis conductori-
bus. §. adeo. instiū. loca. Nec obstat, quod contra istud vltimū sub-
tiliter deducitur in motiuis, dum dicitur, quod istius summę, quę solui-
tur administratori, non debeat haberi ratio, sed tantum summę, quę effe-
ctualiter soluitur camerę: cum si conductores non fuissent obligati re-
spectu administratoris, nihilominus fecissent idem lucrum: quia substā-
tia lucri est in ipso iure vendendi sal, nō in eo, quod emit ab administra-
tore. Respondeo, etiam si istud esset verum, tamen debet haberi ra-
tio totius summę, ⁊ eius respectu induci proportio lęsionis: quia quam-
uis lucrum fiat de parte conducta a fisco, tamen portio administratoris
est eius necessarium pręambulum, ⁊ dicitur vnicus contractus, ⁊ ęsti-
matio damni, vel lęsionis debet fieri respectu totius contractus, non au-
tem respectu partis. l. Męuius. §. fin. ff. fam. ercisc. l. j. vbi Barto. C.
communi diuidundo. ⁊ ęstimatio videtur facienda non solum respectu
periculi in exigendis vestitoribus salis. sed generaliter respectu inuentę-
dę pecunię, ⁊ eius interesse, ⁊ respectu omnis periculi, quod posset con-
tingere: quia non est ratio magis de vna specie, quam de alia. Et ideo
dum subijcitur, quod talis conuentio continet solum factum, scilicet, exi-
gere ab emptoribus salis, ⁊ soluere administratori. Respondetur pri-
mo esto, quod hoc sit verum, tamen tale factum est pars contractus quia
13 etiam † contractus sunt facti. l. contr. in fine ff. de curato. furioso. ⁊ tanquam
vnicum contractum simul debet ęstimari. Secūdo dicitur, quod istud
non proprie est factum, sed mixtum datione, quia dummodo detur, id
est, soluatur administratori, non habet camera vlterius perquirere, istud
autem dare, recipit multas difficultates connexas ipsi contractui, vt me-
rito eius proportio sit habenda. Tertio respondetur secundum su-
pradicta, quod imo tale pactum concernit essentiam contractus, id est,
sal ipsum, seu rem venalem, absque qua venditio facultatis esset irrita. Et
certe ista subtilitas videtur mihi satis fragilis, ⁊ non digna, vt propter
eam contractus iste rescindatur ⁊ inducatur res tam mali exempli, vt
nemo in necessitatibus succurrat fisco. Quarto ex tali pacto grauantur
conductores plus, quam si a camera acciperent propter pericula sub-
mersionis nauium, ⁊ direptionis in casu belli, vt alias est dictum. Non
obstat alia ratio assignata in sententia rescissoria, dum dicitur, visa nume-
rosa auctione ipsorum capitum, ⁊c. Respond. Ex hoc capite nulla
potest esse lęsio: quia si propter auctum numerum personarum erit opus
maiore summa salis, conuentum est de pretio, vt camerę soluatur pre-
tium ab ipso magistratu statuendum, vnde potius magistratus ęstima-
re, quod

re, quid soluendum sit, non aũt debuit contractum rescindere, cum nulla lesio ex hoc insurgat. Non obstat, quod lesio camerę etiam ex locationibus pręcedentium annorũ deprehẽdatur, in quibus vtilitas peruenit in cameram ad computum solidorum 11. den. 4. vel den. 10. vel 6. ½. & ex ista non perueniebat, nisi ad computum solidorum xx. Respondebo habentis xxx. milium aureorum, & xv. menses ante q̃ accederent ad quasi possessionẽ iuris conducti, & imminens periculum alienationis, vel amissionis status, & multa alia pericula supra relata tollunt hanc difficultatem: quia tale lucrũ diminuitur fisco pro summa circiter, aut paulo plus decem milium librarum annuarum, sed interesse xxx. milium scutorum hanc summam excedit, secundum calculum. l. cos. versiculo, in traiectitijs. C. de vsuris. & secundum communem cursum cambiorum, quę solent in annos ad duodecim pro centum, seu centesimum reddere, de quo per Socinum in repetitione l. tertię. §. fin. ff. ad legem Falcidiam. & sic apparet, ex hoc capite nullam esse lęsionem. Non obstat, q confirmatio Cęsareę maiestatis nõ videatur facta ex certa scientia. Quia respondeo, hoc esse falsum, per textum in cap. venerabilis. de cõfirmatione vtil. vbi Abb. Butr. Dec. cęteri, maxime in casu nostro, in quo Cęsarea maiestas profitetur se ad plenum fuisse edoctam: vnde non potest negari ratificationem ex certa scientia processisse, quod etiã ex alijs verbis literarum Cęsaris apparet, vt minime sit quęrẽdus nodus in scirpo. Et in omnem casum (vt dixi) huius rei cognitio censet inhibita ipsis quæstoribus, & reseruata Cęsari. Non obstat regula generalis, q sicut minor restituitur, si existat, qui plus licitetur. l. & si sine. §. quęsitum. ff. de minoribus. Bartolus. l. licitatio. quęstione prima. ff. de publica. ergo idem, vt fiscus restituatur, secundum Albericum in di
14 cto §. quęsitum. Nam respondeo, q ille textus † seipsum declarat, in versiculo, & districte, vt non procedat in rebus quę fortuitis casibus subiectę sunt: nam tunc nulla indulgetur restitutio, nisi sordes, aut gratia allegentur, vt dixi supra, & ita loquitur textus in dicta l. si quos. C. de rescindenda venditione. & l. si pater. vbi Barto. de pact. dota. & ita procedit quod notat Alexand. in l. pretia rerum. ff. ad legem Falcidiã. non est ergo audiendus, qui cessante timore periculi plus offerat, cum fisci interesset, tempore periculi fieri venditionem, vt ex literis Marchionis Vasti apparet. Non obstat, q necessitas imminentis seditionis multum excusat principem & procuratores Cęsaris: vnde videtur aggrauare potius istos conductores, secundũ Theologos, & Sal. in auth. ad hęc. C. de vsur. & ideo debuerunt isti potius mutuare sub risco, & soluto interesse, &c. Respondeo, si isti mutuassent, fecissent contractum illicitum contra Euangelium, mutuum dantes nihil inde sperantes. c. j. extra de vsur. accipiendo vero in conductionem quantũuis vili pretio, dummodo non vltra dimidiam, fecerunt contractum licitum & permissum. l. si voluntate. C. de rescind. vend. & cui etiam fiscus alligatur citra spem restitutionis in integrum l. de contractu. C. eod. tit. Nõ obstat, quod amplius res nõ sit integra: quia facta alijs locatio, & quia
16 † tẽpus lapsum non potest instaurari, cum ex mutatione tẽporis alia res dicatur. l. si vsusfructus mihi in biennium. ff. de vsufruct. leg. l. & ideo. vbi doct. ff. de verb. obliga. Quia respondeo, q pro tempore pręterito fit condemnatio, quatenus interest ipsorum conductorum non esse sibi pręstitam patientiam a locatoribus: ideo pręstabitur eis omne lucrum cessans, & damnum emergens. l. si fundus. in fi. ff. loc. per Bart. in d. l. si vsusfructus. & in l. si prius. q. x. de oper. nou. nunt. Fel. cap. fin. extra de iudic. pro futuro erit in electione fisci, vel soluere interesse, vel eos ponere in quasi possessione dictę facultatis, exclusis secundis conductori-
17 bus, qui scienter ius litigiosum conduxerunt, & sicut † in cõtractu venditionis videmus teneri venditorem pręcise ad tradendum, si facultatem rei tradendę habet, vt habetur in l. j. ff. de actio. empt. ita etiam teneatur fiscus erga istos primos conductores, seu emptores dictę facul
18 tatis, pro qua sentẽtia etiam facit, quia videmus, q † dominus potest cogi officio iudicis pręcise ad transferendam detentionem rei inquilino, secundum l. Aquilius. in glo. fin. vbi Bar. ff. de donat. & quod not. gl. in l. non tantum. ff. de pet. hęr. & videtur de hoc text. in l. de vsu. ff. de var. & extraord. cog. vbi Bar. per quem text. ita etiam tenuit Spec. in titu. de off. om. iud. §. j. versi. item imploratur. & per d. glo. dicit Barto.
19 in l. eotem. §. qui maximos. vj. q. de publica. q † publicani, qui emerunt reditus gabellarum, habent officium iudicis contra spoliantem, quod intelligit Bald. in l. eadem. C. loc. procedere etiam contra ipsum dominum, qui deiecerit conductorem a tenuta. sequitur Orianus in repet. Rub. de cau. possess. & prop. versi. quinta conclusio. vnde videretur in casu nostro: cum fiscus habeat potestatem reponendi istos primos conductores in quasi possessione dictę facultatis, q teneatur hoc face-
20 re, maxime cum hic contractus sit initus cum principe, & † contractus
21 principis habẽt vim legis. † lex autem precise obligat ad ea, quę sunt facti, vt dicunt omnes in l. stipulationes non diuiduntur. versi. Celsus. de verb. oblig. & quę habentur per Jas. in l. quoties. C. de rei vendic. & tali casu limitatur gloss. in l. si de fundo. C. loca. Et ita arbitror iuris esse, saluo semper sanioreiudicio.

SVMMAE RERVM. XIII.

1 *PRæsumitur pro instrumento.*
2 *Reseruatio facta in donatione sustinet ipsam donationem omniũ bonorum, &c.*
3 *Ius conditionale donari potest.*
4 *Appellatione bonorũ præsentium et futurorũ uenit & ius cõditionale.*
5 *Moram non nisi interpellatione fieri.*
6 *Ex solo iuramento quis in mora constituitur.*
7 *Vasallus præstans seruitium domino non constituitur in mora nisi prius fuerit interpellatus.*
8 *Vt quis incidat in pœnam l. si quis maior quæ est exorbitans a iure requiritur quod periurium sit dolo commissum.*
9 *Qualibet causa etiam iniusta excusat a dolo.*
10 *Ignorantia potest in præiudicium iuris tertij succurrere ignoranti ne in damnum incidat sed non debet ille propter ignorantiam suam lucrari cum aliena iactura.*
11 *Quod uni semel donatum est alteri dari non potest.*
12 *Contractus contra iuramentum factus non tenet.*
13 *Donatio mutua sub conditione dicitur fieri ex causa lucratiua.*
14 *Mora non incurritur nisi post interpellationem.*
15 *In contractibus etiam nominatis qui fiunt sub modo non committitur mora ante interpellationẽ etiã quod aliquis ex parte sua adimpleuit.*
16 *L. quoties. C. de rei uend. declar.*
17 *Rerum corporalium dominium non quæritur nisi per traditionem.*
18 *Licet donatori reuocare donationem factam ecclesiæ si tam non acceptauerit ecclesia.*
19 *In donationibus quod expressum non est pro omisso habetur.*
20 *Ius futurum aliud nihil est quàm spes & ius conditionale.*
21 *Actio est ius & comprehenditur appellatione bonorum.*
22 *Percessionem iura transferri.*
23 *In donatione iurata non est opus insinuatione.*
24 *Alleganti quid incumbit onus probandi.*
25 *Actus contra statutum factus accedente iuramento ualet.*
26 *Clausula ius & iustitiam &c. quid operetur in libello.*



Reuiter & conclusiue in proposita qõne procedam: q casus non indiget allegationum pompa. Et dico partes domini iudicis appellationis esse in pronunciando in fauorem Roleti, & reuocando sententias contra eum latas: nam Roletus habet fundatam intentionẽ
1 suam ex † instrumento donationis pro quo pręsumitur. l. cum precibus. C. de proba. in quo Richarda donat illi omnia bo
2 na & iura sua pręsentia, & futura † cũ certa reseruatione de qua ibi per quam reseruationẽ sustinetur donatio, quę alias non valeret, vt concludunt doct. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. in l. fin. C. de pact. & cum iam alteri fecisset donationem sub pacto, per qd adij-
3 ciebatur conditio in cuius euentum † prior donatio erat annullanda, sequitur quod etiam istud ius conditionale censetur donatũ huic Ro-
4 leto, prout etiam donari potuit. l. spem futurę. C. de dona. tum q † appellatione bonorum pręsentium & futurorũ venit tale ius conditionale. l. fin. C. de remiss. pign. l. fina. C. quę res pig. oblig. l. is cui. ff. de act. & oblig. §. ex conditionali. institu. de verb. oblig. tum etiam quia mulier aliud ius non habebat, vnde illud donasse intelligitur. l. fundus, qui locatus. cum l. sequen. ff. de fun. instru. & quod per illam legem notant doctores in varijs locis, vt per Alex. in l. si domus. in fi. princ. ff. de leg. j. Jas. in l. j. C. de verb. sign. in l. ij. ff. de lib. & posth. Nec obstant multa quę in contrarium allegantur. Primo non obstat, q iste Roletus non pręstiterit alimenta, quę tenebatur ex forma donationis iuratę: vnde videtur cecidisse a iure suo, etiã si non fuerit interpellatus. l. si quis maior. in verbo, mox cõmoda. C. de transact. per Cors. in repet. Rub. extra de iureiur. in iij. princ. Nam respõdeo quod cũ alimenta deberentur iure pactionis Roletus non fuit in mora nisi fuisset interpellatus, secundum regulam. l. ita stipulatus. magna. ff. de verb. oblig. vnde necessaria fuit interpellatio, nec text. in d. l. si quis maior. dicit, q cõstituatur in mora sine interpellatione, sed quod postq̃ est in mora, seu consecerit, quod mox amittit cõmoda contractus, & sic requirit, q prius fue
5 rit in mora, prout etiam ibi dicunt omnes doctores, † pręsupponentes
6 expresse, quod ex solo † iuramento quis in mora constituatur. debet ergo intelligi ille tex. quando mora legitime fuisset cõmissa, puta q pręcessisset interpellatio. & illud etiam sentit Franc. de Aret. in d. l. ita stipulatus. & consi. cxlix. incip. visis diligẽter. ver. pręterea facilius. tenet,
7 q † vasallus pręstans seruitiũ dño non constituitur in mora, nisi prius fuerit interpellatus, per tex. in c. j. §. licet. si de feu. fuer. controuer. inter dom. in vsib. feud. & tñ vasallus tenetur ad tale seruitiũ ex iuramento fidelitatis, quod dño pręstatur, & pro hoc etiam est doctr. Joan. Andr. Joan. de Jmol. & Abb. in c. breui. extra de iureiur. vbi ille, qui iurauit defendere ecclesiam per solum iuramentũ citra interpellationem non constituitur in mora, nisi quando sciuisset ecclesiã indigere tali defensione. Unde in casu nostro, cũ dicta Richarda donatrix non indigeret alimentis: q ea sibi pręstabantur per illum donatarium, cui pure primo donauerat, non potest aliquid imputari huic Roleto: & sic apparet hãc opin. q iuramentum constituat in mora sine interpellatione in casu nostro non esse vera, licet dñi iudicantes in hoc decepti fuerint. Pręterea,
8 † vt qs incidat in pęnã. d. l. si quis maior. quę est exorbitans a iure requiritur, q periuriũ sit dolo commissum, vt est cõis opin. in d. l. si quis
9 maior. sed † quęlibet causa etiam iniusta excusat a dolo. l. igitur. §. pen. ff. de lib. caus. vnde cum verisimiliter potuerit dubitare, an deberet expectare interpellationẽ debet excusari pręsertim homo rusticus, vt in casu fortiori consuluit Alex. consi. xcij. Perspectis his quę in themate. volu. j. & cum sequuntur isti Cl. Soder. repetentes in d. l. si quis maior.

Secundo non obstat, q ista mulier remiserit pactum primo donatario sub cuius conditione donatio illa erat resoluenda, & applicanda Roleto, & videtur, q potuerit hoc facere in eius Roleti preiudicium, per casum l. fin. ff. de transact. & quod not. Bal. in l. j. C. de act. & oblig. & in l. ij. C. de noua. cum si. sed respondetur q imo non licuit id facere in pręiudicium Roleti: prout in casu nostro, ex quo talis remissio fuit facta ex causa lucratiua, quo casu non procedit. d. l. fina. vt est text. qui

aliter sine manifesta diuinatione intelligi nõ potest. in l. facta. §. si here-
scriptus ff. ad Treb. secundum intellectum Ci. ibi quem sequit Bal.
⁊ Ias. in d. l. si. ⁊ tenuit Mart. Sylli. ⁊ Pau. de Cast. in l. si cũ empto
re. ff. de pact. ⁊ satis probatur ex d. l. fin. quę fundat in ignorantia tran
10 sigentis. certe † ignorantiã bene potest in pręiudicium iuris tertij suc
currere ignoranti, ne in dãnum incidat, sed non debet ille propter igno
rantiam illam lucrari cum aliena iactura. c. locupletari. de reg. iu. in vj.
l. nonnunquã. ff. de viu. s. ⁊ licet in ista materia Bart. ⁊ Alex. aliter di-
stinxerit, tñ non negatur, quin hęc opin. sit in se ver' quę habet etiã ma
gnam equitatẽ, pręsertim cum ista mulier aliud non haberet, ⁊ iste cui
facta est remissio hoc sciret ex contractu secũ inito, vnde tali casu, cum
remaneret cessionarius exclusus, qr non posset ꝯsequi interesse a ceden
te, dubio procul debet sibi succurri aduersus eũ, cui facta est remissio, vt
cit Ci. ⁊ Alb. de Ros. in l. si. C. de prox. sequitur Ias. in d. l. si cũ empto-
re. in vj. limit. vbi allegat in argu l. si lię. versi. Claudius. in fi. ff. de sol.
⁊ fa. it ratio quia cum hęc mulier aliud non haberet alienando seu remit
tendo dictã conditionẽ titulo lucratiuo videtur in fraudẽ remisisse da-
to, q ille, cui remissum sit, ne sciret. l. pe. C. de reuo. his quę in frau. §. itẽ
si quis in fraudẽ. vbi Ias. inst. de act. ⁊ sicut tali casu concederet reuoca
toria, in casu nostro licet ipso iure etiã succursum cessionario pręteden-
ti ius reale: vt ipso iure in eius pręiudiciũ gesta non valeant, ⁊ facit qd
habetur per Ias. post alios in l. quoties. in ix. limit. C. de rei ven. Con-
firmatur hęc sententia, quia cum ista mulier illud ius conditionale iam
11 donasset Roleto non licuit illi amplius alienare: qr † quod vni semel
donauerit, alteri dare non potuit. l. sicut. C. de act. ⁊ obl. cui prohibitio-
ni accessit etiam iuramentũ quo promisit nihil attentare in pręiudiciũ
12 dictę donationis: vnde † contra. tus contra tale iurñ factus nõ debet
tenere. c. intellecto. extra de iureiu. glo. in c. licet. de iureiur. in vj. ⁊ ipsa
videtur dolose egisse, quo casu etiã in pręiudicium eius, qui ignoranter
cum ea contraxit, annullatur cõtractus, vt cõcludit Io. de Imo. in tex.
c. cum contingat. extra de iureiu. vbi late insistit circa declarationem d.
glo. in c. licet. Nec obst. si diceretur, q remissio nõ videtur facta ex cau-
sa lucratiua, tanquã ex parte alterius contrahentis interuenerint quę-
dã pacta quod videlicet teneretur eam alere, ⁊ q ipso ⁊ eius vxore mo-
riente, ipsa haberet certos fructus: nam respondeo, q non ideo potest
13 dici, quin causa sit lucratiua, alias † donatio mutua sub conditione nõ
diceretur fieri ex causa lucratiua quod est falsum l. cum hic status. §. si
ambo. ff. de donatio. inter virũ ⁊ vxo. vbi tales donationes mutuę sub
aliqua conditione non valent inter coniuges nisi morte confirmentur,
⁊ tamen si haberent causam onerosam, non est dubiũ q valerent, ⁊ fa-
cit q2 illa promissio alimentorũ facta in cõtractu remissionis nõ debet
considerari, tanquã inducens causam onerosam, imo est superflua: qr
iste, cui facta fuit remissio ad ea tenebatur ex priore contractu donatio-
nis. l. qui bis idẽ. ff. de verb. oblig. ⁊ etiã illa promissio fructuũ in casu
quo ipse donatarius ⁊ vxor pręmoreretur, non debet haberi in conside
ratione: tum qr erat cõditio quam verisimile erat non fuisse euenturã,
prout non euenit argu. l. qui habebat. in princ. ff. de leg. ij. ⁊ quod not.
Bar. in l. quorũ. ff. de pign. tum etiã qr illud, quod sibi vicissim promit
tebatur erat quid modicũ: vnde nõ attenditur, vt ideo censeatur datio
ob causam, ⁊ ex instro apparet, quod partes agebant contractũ lucrati
uum, dum semper vtuntur verbo donationis, vt in hoc casu per multa
consuluit Cor. consi. xlv. in iij. quę opus nõ est nunc repetere, ⁊ quod
no. in l. Aristo. ff. de don. Pręterea dato etiã q remissio esset facta ex cã
onerosa, adhuc idẽ esset per no. per Ci. ⁊ Alb. in d. l. si. qui loquũtur in
tali casu. Tertio nõ obst. l. j. C. de do. quę sub mo. vbi videtur casus,
q donatarius, qui ex forma cõuentionis nõ pręstitit alimẽta, cadit a iu
re donationis, ⁊ tenetur actione personali, ⁊ etiam reali, ⁊ dicit Corn.
in d. consi. xlv. quod onus probandi incũbit ipsi donatario, quod pręs-
titerit alimenta ex quo non habetur ius in donatione, nisi adimpleto
modo, ergo ipse debet probare se adimplesse, per gl. ⁊ doct. in l. ij. C. de
iure emph. ⁊ Bart. ⁊ alios in l. in illa. ff. de verb. oblig. Sed ad hoc re-
14 spondetur, q tex. in d. l. j. intelligitur quando donatarius fuit in † mo
ra pręstandi alimẽta, quę mora ad hoc vt incurratur requiritur inter-
pellatio d. l. ita stipulatus. iste autem Roletus nunquã fuit interpella-
15 tus: ⁊ facit qr † in contractibus etiam nominatis, qui fiunt sub modo
non tamen committitur mora ante interpellationem, etiam quod aliquis
ex parte sua adimpleuerit, vt probatur in l. curabit. C. de act. empt. vbi
venditori tenetur emptor rõne fructuum perceptorum, non aũt rõne
morę, ⁊ ita tenet Iac. But. ⁊ Bal. in l. ij. C. in quib. cau. in integ. resti.
non est neces. ⁊ Aret. in d. l. ita stipulatus. in j. glo. idem etiam sentit d.
Ias. in l. quod te. ff. si cert. pet. ⁊ probatur in d. c. j. § licet. si de feu. fuer.
controuer. supra alleg. In casu autem nostro iste donatarius nihil peni
tus perceperat fructuum, vt posset eorũ ratione teneri, moram autẽ non
cõmiserat, ⁊ ideo non possumus dicere, q inciderit in aliquam pœnam,
⁊ secundum ista debet saluari ⁊ intelligi quod not. Corn. in loco pręal-
legato. Quarto non obstat, dum dicitur, quod ratione dicti pacti cõ-
ditionalis, licet iste de Simiana sit posterior, tamen sibi prius facta est
traditio, vel quasi, vnde debet pręferri isto Roleto, quãuis anteriori,
arg. l. quoties. C. de rei vend. ⁊ quod not. Bal. in Rub. C. de contrah.
16 empt. in xvj. q. Nam respondetur, quod † d. l. quoties. procedit in re-
17 bus corporalibus quarũ dñium non quęritur † nisi per traditionem.
l. traditionibus. C. de pact. vnde ille, cui prius traditum fuit tanquam
ius potentius in re pręfertur, vt declarant oẽs in dic. l. quoties. Sed
casus noster est diuersus: qr cum hęc mulier haberet, nisi illud ius con
ditionale, seu spem, eã donauit Roleto, ⁊ eius ratione videtur esse etiã
antiquior possessor: quia in instrumento hęc mulier fecit illi cessionem,
quę idẽ operatur in actionibus, quod traditio in rebus corporalibus,
vt per Di. in reg. pro possessore. de reg. iur. in vj. Bar. in l. si ager. in fi.
ff. de rei vend. in l. is cui. §. fi. ff. vt in possess. leg. Bal. in l. j. C. per quas
personas. cum similibus. Vnde sequitur quod dictus Roletus rõne
eius iuris est anterior, nõ solum propter quasi dominium anterius, sed
etiã qr anterior iure cessionis, quę habet effectum traditionis, ⁊ ita etiã
not. Bart. ⁊ sequuntur cęteri in l. non quocunque. §. qui Caium. ff. de
lega. j. Et ista sunt fundamenta quę videbantur aliquo modo colorare
causam aduersantiũ Roleto, quibus tamen apertissime fuit responsũ,
sed qr in sententia contra eũ lata adducuntur aliq rõnes friuolę ⁊ im-
pertinentes, vt cesset omnis difficultas ad ea quoque breuiter respon-
dendum est. Non obst. doctr. Bar. in l. qui Romę. §. Flauius. ff. de
verb. oblig. per quã videtur, quod licuerit huic mulieri reuocare dona-
tionem, sicut licet ei qui donauit Titio, pacto apposito, q post mortem
esset talis ecclesię, reuocare in pręiudicium ecclesię. l. iij. ff. de ser. expor.
18 nam respondetur quod † cũ ecclesia non acceptauerit merito licet do-
natori reuocare, secus si acceptauisset, vt dicunt ibi oẽs mod. vel nota-
rius pro absente stipulatus esset, vt dicit ibi Soc. ⁊ Are. in consi. lxxiij.
in ij. dub. vnde in casu nostro cum donatio facta sit Roleto pręsenti, ⁊
acceptanti, fatuum est dicere quod licita sit reuocatio per illã doctrinã.
Non obstat q in donatione nõ dicat expresse, qd donat talis spes seu
19 ius ꝯditionale, vnde † qd expressum non est, habet pro omisso. l. veteri
bus. ff. de pact. nã rñdeo satis esse expressum satis hoibus, ⁊ plusquã
20 clarissimũ. si enim donant ei iura pręsentia ⁊ futura, qd aliud est † ius
futurũ, vel bona futura, qz spes ⁊ ius ꝯditionale? ⁊ hoc dicit text. in d. l.
21 spem. C. de do. ibi, spẽ futurę actionis † actio enim ius est. inst. de act. l
prin. ⁊ cõprehenditur appellatione bonorũ. l. bonorũ appell. ff. de verb.
sig. Non obst. q debuit ipse Roletus interpellare donatricem, vt acci
peret alimenta, non aũt ipse interpellari: cũ ea promissio respiceret ip-
sum, non aũt mulierem: pręsertim cũ esset pura, non in diẽ, vel conditio
nalis: respondeo istam rõnem non esse dignam quę debeat referri: cla-
rum enim est quod rõne alimentorũ mulier erat creditrix: ergo ad eam
spectabat interpellare debitorẽ, dato quod obligatio etiam esset pura,
vt est casus in d. l. ita stipulatus. Non obstat q Roletus tenebat ad
alimẽta sub religione iuramenti, ergo nõ potuit moram purgare, vt ha-
betur in c. potuit. de locato. respondet quia facit ad propositum purga
tio morę: purgatur enim mora cõmissa. at Roletus nunquam fuit in
mora ex quo nunqz interpellatus. Non obstat, quod ex quo Roletus
non dedit alimenta potuit donatio reuocari, quãuis iurata. c. iij. de iu-
reiur. ⁊ quod habetur in l. cũ proponas. C. de pact. respondeo satis su-
isse nec fuisse in mora, vt supra pluries dictum est: ⁊ dato, quod fuisset,
adhuc erat ei succurrendũ propter probabilẽ ignorantiam, ⁊ rusticita-
tem, vt dicit Alex. in pręalleg. consi. xcij. in j. volu. limitando isto modo
reg. l. si quis maior. C. de transac. Non obstat q non interuenerit ali-
qua traditio: vnde videtur donatio fuisse inefficax. d. l. quoties. qr su-
pra respondi, cũ enim donatum sit ius futurum non potest quęri de tra
22 ditione, sed de † cessione, per quã transferũtur iura, quę interuenit in
23 casu nostro, vt supra dixi. Nõ obstat q † donatio non fuerit insinuata,
quia propter iuramentũ cõis est opinio, quod insinuatio non sit necessa
ria, vt per Alex. in l. nemo potest. in ij. q. Bart. ff. de lega. j. vbi recitant
qz plurima consilia doctorum in hac sententia. Item cum pręsumatur
pro validitate actus, debuerunt illi, qui dicunt esse nullũ ex defectu insi
nuationis probare, q esset talis donatio, quę excederet summã quin-
gentorum aureorũ: istud enim est fundamentũ intentionis illorũ: ⁊ ideo
24 † onus probandi illis incũbit, vt dicit l. verius. ff. de prob. gloss. in cle-
men. fin. in verb. creatum. de rescript. ⁊ habetur in l. in illa. ff. de verbo-
rum obligat. Non obstat, q non sit seruata forma statuti prouincialis
in hac donatione: qr iuramentum tollit contrarium: cum enim tale sta-
25 tutum principaliter sit factũ fauore priuato, † actus factus contra eũ
valet, si iuramentum accesserit. c. cum contingat. extra de iureiuran. ca.
quamuis. de pact. in vj. authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven.
⁊ quod habetur per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. Item ta-
lis donatio fuit celebrata extra prouinciam: vnde non debuit seruari il
lud statutum dans formam contractibus ineundis, sed satis fuit serua-
re consuetudinem loci, in quo partes fecerunt contractum. l. si fundus.
ff. de euict. Bar. in l. cunctos populos. C. de summa trinit. ⁊ fide cath.
per Imo. in Rub. de consuetud. cum similibus. Non obstat, q ap-
pensata forma agendi, dicit iudex se ita pronunciare: nam non video qz
recte cogitauerit, agit enim Roletus contra istum donatarium seu hę-
redes, vt bona sibi dentur, vel reddantur, quę verba important actionẽ
personalem, qua quis compellitur ad dandum, id est, transferendum
dominium. l. si fundum. ff. de verb. oblig. competit autẽ sibi talis actio
iure cessionis sibi factę per dictam Richardam, cui iste primus donata
rius tenebatur vigore primi pacti. Et hoc maxime cum in libello sit
26 † clausula, ius ⁊ iustitiam ministrari, per quam sustinetur libellus etiã
ineptus, ⁊ videtur in iudicium deductũ omne ius, per quod actor pos-
sit obtinere, vt not. in cap. ij. de ordi. cogn. ⁊ habet in locis vulgaribus.
Et profecto non possum satis mirari quomodo in causa tam aperta,
fuerit, tam male habitus iste pauper rusticus, quem intelligo propter
hanc litem excidisse de vniuersis facultatibus, vnde partes domini iu-
dicis sunt refrenare tantum iniquitatem, ⁊ in vniuersis expensis, ⁊ in-
teresse condemnare istos reos conuentos.

SVMMAE RERVM. XIIII.

1 *PEr seruum priuatũ acquiritur dominiũ absenti et ignoranti dño.*
2 *Notarius est seruus publicus.*
3 *Valet argumentum de seruo priuato ad seruũ publicum.*
4 *Quando in contractu est stipulatũ aliquid tertio per notariũ non est lo*
cus pœnitentię quia illi statim est ius quęsitũ alias licet pœnitere.
5 *Notarius est tanquàm pica.*
6 *Si dono alicui sub conditione quæ conditio eueniat eo de fundo ante ac-*
ceptationem acquiritur heredi.
7 *Non differt contractus purus a conditionali si euenit conditio.*
8 *Ius acceptandi transit in heredes.*

Factum

9 *Factum nomine defuncti potest ratum haberi per heredem si sit natura sui transitorium ad heredes.*
10 *Donatio in qua interuenit iuramentum debet tenere etiam sine acceptatione tanquam promissio sit facta Deo.*
11 *Per Notarium non quaeritur ipso iure pupillo qui habetur pro absente.*
12 *Absentibus non quaeritur per liberum hominem nisi eis uolentibus.*
13 *In mutuo speciale est ut alteri per alterum etiam ignoranti quęratur.*
14 *Beneficium Principis non quaeritur absenti & ignoranti.*
15 *Princeps est publica persona.*
16 *Praesbyter licet sit persona publica & possit stipulari pro Episcopo requiritur tamen ratihabitio Episcopi.*
17 *Differentia inter acquisitionem serui & Notarij.*
18 *Nuncius est tanquam pica seu organum.*
19 *Mortua donataria ante acceptationem annullatur contractus donationis quia praesumpta uoluntas donatoris est ut donet ipsi donatariae principaliter non autem eius haeredibus.*
20 *Contractus prout sunt in fieri sunt facti.*
21 *Contractus ante acceptationem ex quo non est perfectus nisi accedente consensu utriusque dicitur esse in fieri.*
22 *Quae in bonis defuncti non fuerunt ad haeredes non transeunt.*
23 *Conditiones potestatiuae respectu implementi ad haeredes non transeūt.*
24 *Notarius si pro infante recipit constitutionem pracarij acquirit illi dominium tanquam procurator illi a lege datus.*
25 *Quando donatio fit absenti & sequitur acceptatio tunc acceptatio retrotrahitur & uidetur usque a principio acquisitum ius ignoranti.*

PRoposito in casu, in quo queritur, nunquid donatio facta per mulierem nuptam sorori absenti, ⁊ stipulata p notarium nomine absentis, cum clausula, constituti, ⁊ precarij, valeat, dato, q nō constet istam donatariam vnquam ratificasse? Uideretur prima facie dicendū, quod sic. Primo per textum in l. qui absenti. ff. de
1 donat. vbi per † seruum priuatum acquiritur dominium absenti ⁊ igno
2 ranti dño, ergo idem in † notario qui est seruus publicus. ⁊ valet argu-
3 mentū de vno ad aliud. l. ij. ff. rem † pupil. saluam fore. per Bartolum in l. j. §. huius study. versic. vlti. inducit Gul. ff. de iust. ⁊ iur. ⁊ in l. non aliter. ff. de adoption. Secundo facit, quod notant doctor. in l. qui
4 Romę. §. Flauius. ff. de verbo. obligation. vbi † quando in contractu est stipulatum aliquid tertio per notarium, non est licita penitentia: ergo sequitur, q illi sit statim ius quesitum, alias liceret penitere. l. si pa-
5 ter filio. in fine. ff. de manum. vindicta. Tertio facit, quia † notarius est tanquam pica, vt dicit Bald. in l. j. in fin. ibi, quia tabellio, ⁊c. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. ⁊ in l. nec enim. de adoption. ⁊ talis acquisitio fit per legem, vt per glossam Bald. Angel. Alexand. in d. l. j. vnde queritur etiam ignoranti. l. certi condictio. §. si nummos. ff. si certum petatur. ⁊ quod not. Bald. in l. j. versicu. item nota, quod gloss. C. per
6 quas personas. Quarto facit etiam. Quia † si donem alicui sub conditione, quę conditio eueniat, eo defuncto ante acceptationem acquiritur heredi, vt dicit Rapha. Comen. in l. ij. §. si pecuniam. ff. de dona-
7 tion. ergo idem in pura: quia † non refert, contractus sit purus, vel conditionalis, ⁊ euenerit conditio, vt per Modern. in l. fina. ff. de vulg. ⁊ pup. Quinto, in casu nostro videtur fortius dicendum q dato, q ipsa donataria non acceptauerit, possunt eius heredes etiam de nouo acceptare, ex quo donatio est facta ipsi, ⁊ eius heredibus, vt per Imol. ⁊ Aretin. in l. continuus. § fina. ff. de verborum obliga. vbi tenent, talem obligationem non dici hereditariam, ex quo non incipit a testatore, sed
8 a persona ipsorum heredum. Sexto, videtur q istud ius † acceptandi transeat in heredes per doctrinam Bar. in l bonorū. ff. rem ratam
9 hab. vbi † factum nomine defuncti potest ratum haberi per heredem, si sit natura sui transitorium ad heredes. l. si fine. §. si procuratori. ff. co. tit. ⁊ facit quod not. Signorol. de Homod. consil. lxxviij. ⁊ facit text. in l. quoties. C. de dona. quę sub mo. vbi si donauerim tibi centum, ⁊ post mortem tuam ea centum donem Seio, mortuo Seio ante acceptationem, possunt heredes ipsi acceptare. ⁊ istam partem videtur tenuisse Bal. in l. si quis emancipatum. C. de donat. ⁊ Guid. Pap. quest. xlix. incip. in processu. ⁊ q. cccxxj. incip. in donatione. vbi dicit, ita fuisse iudicatum in consil. Delphinat. ⁊ allegat Bart. in l. tam is. in § filius in secunda qōne. ff. de donatio. caus. mortis. ⁊ in l. si pupillus. ff. rem pupil. salu. fore. ⁊ idem consulendo sequutus est Soci. consi. cxxv. in ij. ⁊ cōsi. xc. versic. secundo respondetur. eodem volu. Septimo, quia in ista
10 † donatione interuenit iuramentū, vnde debet tenere etiam sine acceptatione, tanquam promissio sit facta Deo, per glossam in cap. quoties cordis oculus. j. quest. ij. ⁊ quod not. Card. in clemen. j. §. fina. in iiij. quęst. j. opposi. de iureiur. Sed his non obstantibus, contrarium arbitror de iure verius: pro qua parte primo facit tex. in l. iij. ff. rem pup.
11 salu. for. vbi per notarium non quęritur ipso iure † pupillo, qui habet pro absente. Secundo facit l. ea quę ciuiliter. ff. de acquiren. rerum
12 domin. † vbi absentibus non queritur per liberum hominem nisi eis volentibus, quę verba conditionalia sunt, ⁊ important, q prius declaretur voluntas per absentem, vt ibi declarat Signorol. de Homod. in repet. ⁊ est text. in l. in omnibus rebus. ff. de actio. ⁊ oblig. ⁊ illud procedit etiā in notario, ex quo notarius in acquirendo non differt ab alijs liberis hominibus, nisi in vno, videlicet, q transfertur vtilis sine cessione in eum, cui stipulatus est, vt declarant Bart. ⁊ alij in d. l. ij. ⁊ Bald. in l. j. §. exigere. ff. de magistr. conuen. cum similibus. Tertio facit,
13 † q2 speciale est in mutuo, vt alteri per alterū etiam ignoranti quęratur d. §. si nūmos. ergo in contrarium est ius cōe. Quarto facit, quod not. Bal. in l. j. ff de don. ⁊ per doct. in l. si ego. ff. si cer. pet. vbi ad hoc, q donatio teneat, sta est per necessaria scientia donatarij, vt si donatarius erret in causa, puta, q2 credat aliā causam esse, q̄ donationis, quātis illum et tradatur, non valet donatio: q2 deficit in consensu, vt ibi per
14 eum. Quinto facit, q2 etiam † beneficium principis non quęritur
15 absenti ⁊ ignoranti, ⁊ tū † princeps est publica persona, vt per Aret. in l. si absenti. ff. de acquir. poss. ⁊ Curt. consil. iiij. in fi. ⁊ consi. lxv. seniois. Sexto facit l. nec vtile. ff. ex quib. cau. maio. ⁊ not. in d. l. si ego. ⁊ Pet. de Anch. in c. si tibi absenti. in ij. notab. de pręb. lib. vj. Septimo, pro ista parte dico esse cōem opinionem, quam tenet Andr. de Pisis, Guil. de Cuneo, ⁊ multi alij, prout refert, ⁊ sequitur Albe. de Rosa. in l. non aliter enim. ff. de adopt. vbi dicit. q ex quo in contractibus requiritur consensus, notarius non potest acquirere absenti, ⁊ consensus supplebitur per ratihabitionem, ⁊ facit l. si ego. ff. de neg. gest. ⁊ Bald. in consil. cc. verba, in versic. vel melius dicendum. in ij. volu. Idem tenet Ang. in consi. lxxiij. Quod dicta actio. vbi vult, q per notariū non acquiratur vtilis absenti, nisi ita demū, si absens ratificet. ⁊ est de mente Oldr. consi. xxx. factum tale est, quędam, ⁊c. ⁊ etiam Hostien. in ca.
16 ouduum. de conuer. coniug. vbi licet † presbyter sit persona publica, ⁊ possit stipulari pro episcopo, requiritur tamen ratihabitio episcopi. idē voluit Joan. Andr. in addit. Spec. in tit. de cess. act. §. j. cum sequen. in addit. incip. Petrus de Ceruttis. in fi. vbi proprie figurat questionem in notario stipulante pro absente, ⁊ in fin. dicit, non acquiri dominium ante ratificationem, Pau. de Cast. in l. huiusmodi. in fi. princ. ff. de leg. j. in lect. quam fecit Auenione. ⁊ melius in terminis nostrę qōnis, per eundem Pau. de Cast. in consi. cxcv. visis his, quę narrātur. in ij. vol. secundum nouam impressionem, vbi concludit, talem donationem nō valere, nec ratificari per heredes: q2 res amplius non est integra, vt infra dicam, eandem sententiam sequitur Soci. vbi refert quosdā mod. etiam in fortiori casu consuluisse in l. j. §. si uiserim. ff. de acquir. possess. Idem etiā tenet Corn. in consi. l. videtur in hac consultatione. in vol. j. vbi expresse intelligit q notarius acquirat alteri, ita demum sequuta ratihabitione. ⁊ idem tenet Jacobinus de sancto Georgio in d. §. si nummos. in fi. ⁊ Christophorus Nicolus in l. quod meo. super gl. j. in versi. item scientia ⁊ voluntas. ff. de acquir. possess. ⁊ Dec. consil. ccxxvj. magister Joannes de Albenco, ⁊ in l. contractus. ff. de reg. iur. vbi allegat Bal. in l. nec ei. §. satisdatio circa fi. in versi. sexto quero. ff. de adopt. ⁊ in hoc non est differentia inter actiones personales, ⁊ ius dominij, seu possessionis, quantum sit ad acquisitionē faciendam per notarium, domino ignorante: q2 eadem ratio militat inter istos casus, ex quo lex habet notarium pro libera persona, qui non acquirit directas dño, prout est cōis opinio per Alex. ⁊ Mod. in l stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verb. oblig. ⁊ infra dixi. Et hanc partem tenendo, non obstat allegata in contrarium. Et primo non obst. quod notarius ęquiparetur seruo. Quia ista ęquiparatio procedit quantum ad hoc, q quilibet potest acquirere illi, cui stipulat, sed non eodē modo, vt dicit Jo. de Platea in l. generali. C. de decurio. lib. x. quod patet, ex quo seruus acquirit dño
17 iura directa. † Notarius vero vtilia tantū. Item seruus acquirit dño, quia est in eius potestate. Notarius autem acquirit, quia sua interest, ratione publici officij, vt per Paulum de Castr. in d. l. ij. ⁊ per Joannē Fab. in §. si quis alij. institu. de inut. stipu. Item est ratio differentię inter vtrumq3 in casu nostro. Nam ratio, cur seruus acquirit domino ignoranti est, q2 ipse nihil proprium habere potest, nec in eius persona aliquod ius potest residere: vnde incontinenti transit in dominū, quāuis ignorantem: prout dicit glo. in l. j. in fine. ⁊ ibi Salice. ⁊ alij. C. per quas personas nobis acquir. quę ratio cessat in notario, in cuius persona resident directę actiones, vt supra dixi. Ad secundum respondetur, quod docto. in d. §. Flauius. loquuntur in casu quo post penitentiam donantis sequi potest ratificatio donatarij: nam talis ratificatio retrotrahitur, vt dicit Ang. in l. si ego. ff. de neg. gest. ⁊ habetur perinde ac si a principio fuisset illi acquisitum, vnde nō licuit donanti penitere. Ad tertium respondetur, q Bal. in d. l. j. ⁊ in alijs locis semper pręsupponit sequutam ratificationem, ⁊ quāuis notarius sit tanquam pica, ta-
18 men non acquirit, nisi scienti, prout dicimus † in nuntio, qui est tanq̄ pica, seu organum: vt dicit Bald. in l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. ⁊ tamen non quęrit, nisi scienti. d. l. absente. ⁊ ibi per Raphaelem Comen. ⁊ text. in dicto § si nummos. ponit casum specialem, vt dicunt ibi doctor. ⁊ Paulus Castren. in dicto consilio cxcv. Ad quartum respondetur, q quamuis notarius stipulatus sit donatarię, ⁊ eius heredibus, tamen est vna donatio, ⁊ heredes non admittuntur, nisi prius acquisitum sit ius per donatariam. l. cum qui ita §. te ⁊ Titium. ff. de verborum obligationibus. per Bart. in l. stipulatio ista, habere licere. §. si quis ita. in fine. ⁊ ibi doctor. eodem titulo. Ad quintum ⁊ vltimum respondetur, q imo tale ius acceptandi non transit in heredes l. si ego. §. si res. ff. de iure dotium. ⁊ quia res amplius non est integra, ex quo mortua est donataria. l. bonorum. ff. rem ratam hab. ⁊ ita
19 pręcise respondet Paul. de Castr. in dicto consilio. cxcj. vnde, † mortua donataria, annullatur contractus donationis: quia pręsumpta voluntas donantis est, vt donet ipsi donatarię principaliter, vt per Bal. in l. iij. C. quib. ad lib. proclam. non autem eius heredibus nisi quatenus prius faceret acceptata donatio a principali, ⁊ q nō transeat ad he-
20 redes, facit: q2 † contractus prout sunt in fieri, sunt facti. l. consilio. ff.
21 de cur. fur. Alex. post alios in l j. in prin. ff. de verb. obli. vnde cū † contractus ante acceptationē sit adhuc in fieri, ex quo nō est perfectus, nisi accedente consensu vtriusq3. l. consensu. ff. de act. ⁊ oblig. sequitur, q sit facti, ⁊ consequenter non transit ad heredes. l. cum heredis. ff. de acqu. possess. l. j. §. Scęuola. ff. si quis test. lib. ⁊ per Cin. in l. vnica. in ij. quęst. C. de his qui an. aper. tabu. Bald. Salic. Alexan. l. emancipata. C. qui
22 admit. Item facit, quia † quę in bonis defuncti non fuerunt ad heredes non transeunt. per Jas. in l. emancipata. C. qui admit. vt per Bar. in l. a testatore. in fi. ff. de cond. ⁊ dem. sed ante acceptationē nihil dicas

in bonis defuncti fuisse. & text. in d. l. si is sine. §. procuratori. & Barto. in d. l. bonorũ. loquuntur in locato, quod acquiritur ipso iure. Et hoc modo non obst. quod not. Din. in c. ratum. in penul. quæst. de reg. iur. lib. vj. & Bart. in d. l. bonorũ. Quia ille actus non solet transire ad he-
23 redem, nisi fuerit acceptatus a principali: & facit, quia † conditiones potestatiuæ respectu implementi ad heredes nõ transeunt, vt dicit Bart. in l. si decem cum petiero. in fin. ff. de verb. obliga. quem omnino vide. Istud est in casu nostro: quia inest tacita conditio donatario, si acceptauerit: quæ est potestatiua, ex quo donatio nisi acceptata nihil valet, vt etiam dicit Cicero in Topicis ad Trebatium, in loco a notatione verbi, in hec verba. Quo in genere etiam Mancini causa defendendi potest postliminio redijsse: deditum non esse: quoniã non sit receptus. Nec etiam obst. l. quoties. C. de donat. quæ sub mo. Quia ibi ex dispositione legis ius iam erat quæsitũ donatario: vnde transmittitur in heredem: nam donatrix ibi erat creditrix in diem. & sic erat orta actio, licet obstaret exceptio, vt ib. per glo. & docto. Nec obstant auctoritates in contrarium allegatæ. Et primo quod not. Bald. in d. l. si quis emancipatum. Quia loquitur in infante qui non potest sibi acquirere: vnde si
24 † notarius pro eo recipiat constitutionem precarij, acquirit illi dominium tanquam procurator illi a lege datus. l. j. §. per procuratorem. l. possessio. §. fina. ff. de acquir. possess. sed secus est in maiore, qui expresse potest acceptare. facit in argu. l. ij. ff. de instit. act. Nõ obstat quod not. Bald. Pap. in d. q. xl x. quia aliud est verum in casu suo, videlicet, stante consuetudine, quod per notariũ quæratur ius absenti & ignoranti, prout ipse dicit. Nec obst. quod not. Bart. in d. §. filius. quia si videatur, non attingit istam quæstionem. Nec etiam Fulgosius in allegato consi. xciij. Nec etiam obst. au. toritas Soc. in dictis consilijs. Quia debet
25 intelligi, † quando donatio fit absenti, & sequitur acceptatio: nam tunc retrotrahitur, & videtur vsque a principio acquisitum ius ignoranti, & quod ipse ita intellexerit, probatur ex lege, quam ipse allegat, videlicet text. in l. si ego. ff. de neg. gest. quem allegat in dicto consi. xcv. & consil. ccxij. vbi loquitur in possessione.

SVMMAE RERVM. XV.

1 *IN dubio non est recedendum a verbis.*
2 *C. 1. de eo qui sibi & hered. suis sensus.*
3 *In fœudis non solum fœmina sed omnis earum linea excluditur.*
4 *Dictionis etiam natura est ampliare.*
5 *In emphyteusi accepta nomine filiorum descendentiumq; masculorum non veniunt masculi descendentes ex fœminis.*
6 *L. si viua. C. de bon. mater. sensus.*
7 *L. fin. C. de inst. & subst. sensus.*
8 *Ex ijs quæ ex post facto contigerunt declaramus quid retro senserit testator.*
9 *Ius quæsitum ex donatione non potest per testatorem tolli.*
10 *Clausula quibus dederit uirtus.*



VErba donationis, de qua agitur sunt, *Comes Laurẽtius STROZZA donat Tito fratri acceptanti pro se, suisq; filijs masculis, legitimis, & naturalibus, & descendentibus, & etiam descendentibus masculis usque in infinitum, &c.* Qui suprascriptus Titus reliquit filium G[illegible], qui decessit absque filijs masculis, sed reliquit nepotes masculos ex filiabus. Quæritur an tales nepotes comprehendantur in donatione adeo quod ius in eos transierit, secundum l. quoties.
1 C. de donatio. quæ sub mod. Et puta verum quod sic. Moueor: quia † in dubio non est recedendum a verbis: isti enim sunt descendentes, & masculi: & sic verificantur verba, secundum Corn. consi. cclvj. in ij. litera G. Fulgo. consi. lxxvi. per tex. in §. 1. in authen. de hered. ab intesta. Bal. cõsi. cccv. [illegible] Cast. l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de lib. & posth. Rub. consi. xcij. Specul. de locato. §. nunc aliqua q. cxivj. Et propter extraneas phantasias doctorum non est facile recedendum a vi verborũ, vt dicit [illegible] l. precibus. C. de impub. & ali. l. non aliter. de leg. iij. l. ille aut
2 ille. §. cum in verbis. eod. tit. Et pro hac opinione est tex. in † ca. j. de eo qui sibi & suis heredibus, in vsib. feud. qui text. probat a fortiori: vt in materia feudali illa verba, descendentibus masculis, intelligantur de
3 nepotibus ex filia: cum tamen † in feudis non solum fœminæ, sed omnis earum linea excludatur. c. j. §. hoc autem. qui feud. dar. possunt. & tamẽ propter vim illorum verborum: etiam in materia feudali tales nepotes admittuntur, suadeturq; hoc ex ratione in textu posita. ibi, nõ enim patet locus fœminæ, donec masculus superstet. & sic probat ibi, quod talis masculus comprehenditur in illis verbis, descendentibus masculis, &c. & solutio Aretini, & Iaso. in l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de lib. & posthu. est contra verba ipsius text. Confirmatur hæc opinio per doctrinam Bald. in auth. cessante. C. de legitim. hered. vbi distinguit, an masculus vocetur ex persona matris, & tunc non admittatur, an vero veniat ex persona propria, & tunc secus, quia tunc non consideratur persona, a qua descendit. allegat Iaco. de Aret. & Cin. vt ibi per eum. & cum hac opinione transit Alber. de Ros. Fulg. & Cor. in auth. post fratres. eod. tit. l. licet aliqualiter dub. teneat & sequitur Soci. in d. §. nũc de lege. versi. iij. vbi pro hoc dicto allegat Bart. in l. qui superstitis. versi. quæro secundum prædicta. de acquir. hered. & videtur hoc esse cõiter approbatum: quicquid dixerit ibi Aret. clarum est aũt in casu nostro suprascriptis verbis vocari masculos, ex persona sua, non tanquam heredes, nec ex persona matris. Ad idem faciũt verba ipsius donationis, si quis ea recte consideret in ea iteratione verborum, Pro se & filiis, & descendentibus, & etiam descendentibus masculis. Illa enim clausula, Et etiam, &c. esset superflua: & nullius effectus, nisi diceremus includi istos, quãuis ex fœminis natos. argu. l. si quando. ff. de leg. j. cum ibi notatis. Et quia cum primũ stipulatus fuisset pro descendentibus, quo casu non intelligerentur, secundum istos doctores, nisi descendentes ex masculis subiungit
4 ampliando, & etiã descendentibus masculis in infinitum, vt † dictio, etiã, secundum suã naturam sit ampliatiue. oportet dicere, quod hac clausula cõprehendantur descendentes masculi etiã ex fœminis, et implicet casum magis dubitabilem. gl. Cle. ij. verb. ecclesiæ. de heret. Alex. consi. xxiij. in v. doct. l. qui se patris. vbi Dec. j. not. C. vnde lib. Pro eadem sñia, etiã facit talis ratio: nã si simpliciter dictũ esset pro se, & descendentibus procul dubio cõprehenderentur fœminæ, & earũ descẽdẽtes cuiuscunque sexus. l. j. C. de cõd. inser. vbi Pau. de Ca. Bal. l. ij. de in. emph. Pau. & Alex. in l. quia tale. solu. mat. Imo. consi. lxij. Socin. xxvj. in j. lj. in iij. Corne. lj. in ij. ccxxxij. in iij. Sed in casu nostro dictio masculis, solum aduersatur fœminis: ergo debet stare firma dispositio respectu nepotum masculorum. prout etiam sentit Paul. de Cast. in d. l. j. C. de cõd.
5 inser. Soci. d. §. nunc de lege. Non obstat, quod † in emphyteusi accepta nomine filiorum, & descendentiũ masculorum non veniant masculi descendentes ex fœminis, vt est cõis sententia per Alex. consil. xxxviij. in vj. vol. doct. in d. §. nunc de lege. Alex. Ias. ceteros, in l. sed si hac. § liberos. de in ius vocand. cum alijs concordantibus. Respondeo, præfati doctores non loquuntur in casu nostro, id est, in casu donationis, quæ fauorabiliter accipitur. d. l. quoties. c. cum dilecti. de donat. glo. & doct. l. penul. de const. prin. Dec. consi. xxxj. & ccxxij. nec loquũtur in casu, in quo masculi veniunt ex persona sua, sed in emphyteusi, quæ ex persona antecessoris, per mortis causa captionẽ accipitur, vt declarat Bart. in l. si mihi, & Titio. in fi. de verb. obliga. Præterea respondeo, quod dicta per suprascriptos doctores innituntur varijs rationibus, quæ ad casum nostrum non pertinent, excepta tamen ratione. l. si viua. C. de bon. matern. in fi. vnde debent limitari in casu nostro per ea, quæ mox dicemus respondendo ad dictam legem. Non obstat d. l. si viua. vbi exclusa radice excludũtur omnes rami, vnde exclusa filia etiam eius filij, quãuis masculi videntur excludendi, vt dicit Pau. de Cast. in l. maritus. C. de procur. & tradunt omnes in d. §. nunc de lege: nam respondeo, quod regula illa procedit, quando durat causa, per quam radix excluditur, puta in casu nostro, si adessent alij masculi, ex masculis descendentes. sed cum alij non adsint propter vim verborum, etiam isti videntur admittendi: & ita proprie loquitur tex. in d. c. j. de eo qui sibi & suis hered. & ita etiã loquitur Bald. in d. auth. cessante. cum concordantibus, & puto, quod hæc solutio sit cõis, & vera, quia doctores contradicentes loquuntur, quando extant alij masculi. Præterea difficultas tollitur ex geminatione verborum per fundamentum, de quo supra. Non obstat, quod in donatione fit mentio de masculis contemplatione agnationis, vt in pacto, quod bona transeant in fratres donantis, & masculos ex eis descendentes: nã respondeo, quod si ipsi extarent posset procedere argu. sed cum non extent nihil impedit, quin isti nepotes ex fœminis admittantur per tex. expressum in d. c. j. & rationes supra allegatas. Præterea, stat simul quod istã agnationem considerauerit donator respectu aliorum fratrum, & non respectu descendentium Titij, quem prædiligebat, vt apparet ex tenore donationis, vt in simili dicunt docto. de qualitate masculina, quam considerat testator excludendo proprias filias, & non tamen ad exclusionem neptis ex filio, de quo per Io. de Ana. consi. xxij. & per Alexan. consil. xxxviij. in vj. xvij. in ij. in vij. Ias. cxlij. in ij. Curt. iun. clxiij. cum similibus. Præterea etiam si fauor iste agnationis in casu nostro fuerit consideratus, tamen cessantibus agnatis includentur isti alij propter
7 generalitatem verborũ, sicut dicimus in l. fi. C. de instit. & subst. † vbi si mater nõ extat, interpretamur semper adfuisse pupillarem substitutio-
8 nem: secus, si extet, & sic † ex ijs, quæ ex post facto contigerunt declaramus, quid retro censerit testator. l. pater Seuerinam. §. ij. de condit. & demon. Bar. l. Centurio. versic. simile habes. de vulg. & facit quod not. Imol. l. Gallus. §. instituens. ad l. Lucius. de hered. instit. quando dispositio confertur in futurum euentum, &c. ad idem Imo. in l. ex facto. §. si quis rogatus. vbi Alex. vbi etiam naturales, quando in futurum euentum, ad idem Bal. in l. ex testamento. q. vj. q. vij. C. de testa. mil. & in l. Lucius. de vulg. vbi Rip. num. 39. cõsoluit Ruy. primo per doctrinam Soci. in §. quidam recte. versi. ij. secundo Bal. l. fratres. q. vlt. C. de inoff. test. tertio Imo. d. §. si quis rogatus quarto Bal. d. l. in testamento. q. vij. addo ego quod not. Bart. in l. si filiola. ij. in fi. ff. de dona. cau. mort. Non obstat, quod d. Guido aliter disposuerit condito testamento instituta in ijs bonis vna dũtaxat filia, quæ est nupta in familia Strozzarum: quia respondeo, quod cum ex donatione vocentur isti nepotes masculi ex filiabus, non potest testator aliquid ordinare in præiudicium iuris acquisiti istis donatarijs. d. l. quoties. C. de donat. quæ sub mod. facit regula, quæ ponitur in ca. 1. de success. feud. [illegible] nulla ordinatione. &
9 quia † ius quæsitum ex donatione istis masculis non potest per testatorem tolli. l. id quod nostrum. de reg. iu. l. [illegible] §. videamus. C. de rei vx. act. Bart. l. vt iurisiurandi. §. si liberti. de oper. lib. Alex. consi. cj. in v. Cor. cx. in iij. xxxvij. in v. Dec. ccclxxxix. & in donatione per Decium consi. dcvij. in ij. dub. Præterea, inuestitura emphyteutis est facta Laurẽtio pro se, & suis heredibus, & successoribus, necnon illis quibus ipse, seu successores dederint, & heredibus, & successoribus eorum. vnde per donationem factam Tito verificata est clausula, & quibus dederit, &c. de qua cap. 1. de feud. non hab. prop. nat. igitur donatio transit secundum
10 vim illorum verborum, & heredibus, & † successoribus, &c. per quæ verba non habent heredes Titi, facultatem libere disponendi. vnde [illegible] possit in extraneos disponere, sed relinquere tenetur, prout ab intestato ei succedi potest, secundum Dec. in consil. clxxxj. Quinto, respondetur, & versic. præterea, & secundo. sequitur Rip. l. ex facto. §. fina. ff. ad Trebellian. de quo dicendum, vt per eos, & Iaso. l. ij. ad fin. C. de iur. emphyt. Alexand. consilio xxviij. & cxij. in quinto. & certe [illegible] est ista sententia, vnde prima responsio est tutior. Et hæc omnia [illegible] semper saniore iudicio.

Clemente

SVMMAE RERVM. XVI.

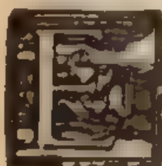
1 *Veniente conditione resolutoria contractus ipse nullus efficitur.*
2 *Cautio uidetur esse pars pretij.*
3 *Verba in contractu accipiuntur prout sonant & conditio uel modus non subaudiuntur.*
4 *Verba simpliciter accipi debent non autem secundum quid.*
5 *In contractibus bonæ fidei attendimus id quod uerisimiliter est actum.*
6 *Ex qualitate personæ uerba improprantur.*
7 *In dubio contra uenditorem pronuntiamus.*
8 *Expressum facit cessare tacitum.*
9 *Casus omissus remanet in dispositione iuris.*
10 *Verbum licentia simpliciter prolata intelligitur de pura & simplici nõ autem de qualificata.*
11 *In contractibus bonæ fidei mens præsumpta partium habetur pro expressa.*
12 *Casus omissus si cum uirtute expressi intelligi potest habetur pro expresso.*



Chirographo Petri de Valentia venditoris viso, & eius verbis concernentibus venditionẽ bladi, quatenus dicunt, quod casu, quo non posset haberi licentia extrahendi dictum bladũ ab Arelate, & eius territorio, curante d. Petro de Ponte, & exponente vsq; ad decem aureos pro extractione, & casu quo non posset obtineri contractus sit nullus, &c. Item visis his, quæ in facto proponuntur, breuiter dico cõtra-
1 ctum † esse nullũ, tanquã euenerit conditio ipsius contractus resolutoria. l. obligationum fere. §. conditio. ff. de act. & oblig. l. ij. ff. de in diem adiect. & quæ not. Alb. de Ros. in epist. inter claras. §. fi. C. de sum. Tri. & fid. cathol. Moueor primo, quia ad hoc, vt contractus non resolueretur, actum erat, vt non expenderentur vltra decem aurei, per ipsuz em-
2 ptorem. Sed in casu nostro requisita fuit † cautio, quæ videtur esse pars pretij. l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. l. si venditor. §. fin. de ser. ex port. ibi, quoniam hos ipso minoris, &c. l. penul. ff. de hæred. vel act. vend. Si igitur per requisitionẽ vnius aurei, vltra decem resoluebatur contractus, multo magis per requisitionẽ istius cautionis, quam præstare erat impossibile ipsi emptori, & cuius etiã intererat vltra centum aureos non obligari tali oneri, & ista est ratio, quæ principaliter me mouet. Secundo moueor, quia verba pacti dicunt contractuz resolui, quũ nõ posset haberi licentia, quod verbũ proprie loquendo intelligitur de pura, non autẽ de habente conditionem, vel modum annexum. l. j. in princip.
3 ff. de don. ibi & hæc propriæ, facit quia † verba in contractu accipiunt, prout sonant, & conditio, vel modus non subaudiuntur. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verb. oblig. & ibi per Jaso. post alios. facit etiam, quia
4 † verba simpliciter accipi debent, nõ autẽ secundum quid. l. Lucius. §. quæsitum. de lega. ij. ista autẽ esset licentia qualificata, mediante cautio-
5 ne, &c. Tertio, moueor quia † iste contractus est bonæfidei, in quo maxime attendimus, id quod verisimiliter est actuz, quæ verisimilitudo ma-
6 xime attenditur, † ex qualitate personæ, propter quã etiam verba improprüantur. l. si vno ff. locati. l. plenũ. §. equitij. ff. de vsu & habit. Sed iste emptor est mercator Genuensis, qui hoc triticũ ad alium finem nõ emebat, nisi vt alio & forte extra prouinciam transportaret, quod ipsi vẽditori verisimiliter notissimum erat. l. qui cuz alio. ff. de reg. iur. vnde quũ actum fuit de licentia impetranda, non possumus dicere, quod intellectum sit de tali licentia ad quam obtinendam necessariam esset cauere, de nõ adducẽdo extra prouinciam: quia isto modo circũuentus esset emptor, nec ad talem contractum descendisset. argumento legis cum te. C. de pact. int. empt. & vend. & quod not. Soci. consi. xxvj. in ij. per totum. &
7 tanto magis hæc interpretatio est accipienda, quia † in dubio contra venditorem pronuntiamus. l. veteribus. ff. de pactis. Nec obstant, quæ dã quæ in contrarium adduci possent. Et primo, quod illa verba, casu quo nõ posset haberi licentia. abnegant omnez potentiã, iuxta not. per gl. in c. j. de reg. iur. in vi. & Jas. in l. Gallus. in prin. de libe. & posth. respondeo in pacto expressum est, de qua licentia, id est, de pura non autem qualificata, item de ea per quam emptor nou damnificaretur, vltra decem aureos, vnde illa generalitas negatiue restringitur ad id, de quo actũ est.
8 arg. l. pen. ff. de pact. & c. quanto de præsumpt. & † expressum facit cessa-
9 re tacitum. l. cum ex filia. §. j. de vulg. & pup. Non obstat, quod † iste casus videatur omissus, & ideo remaneat in dispositione iuris. l. si cuz dotem.
10 ff. sol. matr. respondeo, non est omissus per supradicta, quia † verbum licentia proprie intelligitur de simplici, non autẽ de qualificata, & quia illa qualitas aggrauat pretium, & tamen actum fuit ne extenderetur vltra
11 decem aureos. Item respondeo, quod † hic est præsumpta mens partiuz, quæ in contractibus bonæfidei habetur pro expressa. glo. in verb. exceptionem in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. Sed in d. l. si cum dotem. in princip. casus omissus habebat diuersam rationem, vt declaraui post Mod. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posth. Non obstat, quod imo etiam si sit maior ratio non extenditur ad pactum diuersum. l. si vina. ff. de pericul. & com. rei vendi. & quod in simili notat Anch. cõsi. clj. in quæst. respondeo hic non tractatur de extensione, quia ex vi verbo-
12 rum comprehenditur hic casus, vt supra ostendi. Et etiam si hic † casus esset omissus, tamen cum virtute expressi intelligi posset habetur pro expresso. l. fi. §. fi. ff. mand. l. illud. de acqu. hæred. l. Lucius §. Paulus de admin. tut. & d. l. si vina. nihil facit, quia ibi non fit extensio ad aliam rem, de qua actum non erat. hic est eadem res, & soluz tractatur de vno casu ad alium. & Pet. de Anch. in d. consilio loquitur in casu valde diuerso nẽpe de traditione ad euictionem, qui casus est separatus. l. Papinia. exuli. ff. de min. & in quo concurrebant alia de quibus per eum. Non obstat, quod pactum loquitur de licentia extra Arelate, & territoriuz tantum, sed ista cautio requisita respicit extractionem extra prouinciã vnde quoad extractionẽ extra Arelate, & territoriũ satis verificant verba pacti: respondeo, quod imo non verificant: quia licentia non est libera, vt dixi: & quia agebatur, vt posset etiam extra prouinciam adduci.

SVMMAE RERVM. XVII.

1 *EX sola inuestitura emphytheutica ius in re non transfertur.*
2 *Ex sola inuestitura actio utilis in rem transfertur.*
3 *Non minus quis potest habere ratam possessionis apprehensionemq; dominij acquisitionem.*
4 *Valet argumentum de feudo ad emphitensim ecclesiasticam.*
5 *Clausula apponi consueta pro apposita habetur.*
6 *Ecclesia nunquam moritur.*
7 *Possessionis transferendi tempus.*
8 *L. traditionibus. C. de pactis restringi.*
9 *Donatio causa mortis legatis comparatur.*
10 *Pater est legitimus administrator et procurator filij in bonis aduentitijs.*
11 *Quis præsumitur potius possidere nomine proprio quàm alieno.*
12 *In casu claro non est recurrendum ad præsumptiones.*
13 *Qui probat fructuum perceptionem censetur probasse possessionem.*
14 *Pluralitas actuum non præsumitur.*
15 *Quod potest unum ex se nunquam diuersum existimandum est.*
16 *Ad designandam rem sufficit quod duo uel tres demonstrationes concordent.*
17 *Quoties instrumentum aliquod fit relatio contraria uel diuersa ab his continet quæ in instrumento referente affirmatur priori standum & errorem in posteriore præsumi.*
18 *Quatenus ratificatio discordat a primo instrumento eatenus præsumetur error non tamen uitiabitur ipse actus.*
19 *Sola diuersitas summæ non facit præsumi diuersum actum sed adhuc præsumitur unus & idem.*
20 *Codicilli ex quo de sui natura habent relationem ad testamentum semper fiet in eis interpretatio quamuis aliqua uerba in codicillis repugnent & diuersum suadeant.*
21 *Nihil habens nihil censetur transferre.*
22 *Clausula in libello posita petens ius & iustitiam quid operetur.*



Eleganter, & subtiliter conclusum est per suprascriptũ dominum consultorẽ in fauorem Ser Antonij de Ferrarijs, vt obtinere debeat bona emphyteutica, de quibus in præsentia agitur. Nec obstat difficultas contra eum mota, quatenus dicitur non cõstare, quod fuerit sibi tradita possessio, & consequenter ius reale sibi acquisitũ, secundũ l. traditionibus. C. de pact. vnde nulla videtur huic actori actio
1 in rem cõpetere. l. si ager. ff. de rei vend. cuz † ex sola inuestitura emphyteutica ius in re non transferatur, sm Alex. consi. ccxxviij. in vj. volu. & Corn. consi. clxxiij. in ij. & suadet hoc ratio, quia siue emphyteusis æquiparetur emptioni, siue locationi, iuxta §. adeo. inst. loc. semper requiritur traditio, vt ius in re constituatur. & ita etiã sentit Bal. Cepol. & Jas. in l. quoties. C. de rei vend. Inno. in c. ex ore. extra de his, quæ fi. a maio. parte cap. & in hoc fundamento consistit difficultas præsentis cõtrouersiæ, sed tñ eo non obstante, concludendũ videtur recte, & legitime fuisse iudicatum per dños Rotæ in fauorem ipsius Ser Antonij agentis, & ad dictum fundamentum responderi potest multis modis. Primo, quod
2 in casu nostro contraria opinio est verior, quod † ex sola inuestitura actio vtilis in rem transferatur, per tex. in l. j. §. fi. si ager vecti. per quem, ita concludit Spec. in tit. de loc. versi. clxvij. sequitur Corn. consi. xxxvij. in ij. vol. Ego quoque puto esse verã, sub certo tamen fœdere distinctionis, videlicet, vt si emphyteusis sit concessa Titio, & filijs, & nepotibus respectu Titij primo inuestiti necessaria sit traditio: alioquin non transferatur vtile dominiũ: & ita loquuntur doct. supra in contrariũ allegati: respectu vero filiorũ, & nepotuz, quibus ius quæritur ex stipulatione paterna, sm Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. de iu. pat. non sit necessaria alia traditio, sed sufficiat eã semel factam esse patri, & ita sentit Bal. in add. Spec. in dicto loco versus fi. versi. clxij. & versic. clix. vbi adducit rõnem, quia filij habent propter me, ergo sufficit traditionem mihi factã, & sentit Dec. consi. ccxxxix. & dictum est per suprascriptũ do. consultorẽ, & procedit hæc ratio, quatenus Ser Antonius velit admitti ex prima inuestitura, quod facere potest, vt late dictũ est in consilio. Secũdo respõdeo, quod ex quo pater stipulatus est filijs. & nepotibus, & eo noĩe adeptus est possessionẽ Ser Antonius filius agens ex dicto cõtractu, videtur factũ patris ratificare non solum rõne iuris acquisiti, sed etiã rõne possessionis. vnde & ad canonẽ obligatur, tanquã possessor. arg. l. Caius. de manu. l. fi. C. ad Maced. declarat Imol. & Alex. in l. quod dicit. & in l.
3 Jul. §. qui fundum. ff. de verb. oblig. † nõ minus enim quis põt habere ratã possessionis apprehensionẽ, quã dñij acquisitionẽ. l. quod meo. §. procu. ff. de acqu. poss. & ista videtur ratio distinctionis, supra per me dictæ. Tertio respondetur, & erit confirmatio præcedẽtis distinctionis,
4 quod † valet argumentũ de feudo ad emphyteusim ecclesiasticam, vt per Bartol. in d. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. & Jaso. consil. cxlvij. in ij. clij. in i. ij. sed si quis accipiat feudum pro se, & filijs intelligitur filius, viuo patre, inuestitus, & censetur possessor constitutus ex inuestitura,

quãuis interim, viuente patre, careat administratione, secundum glo.
in c.j.in glo.in verb.aut successione.in fi.de feu.cogn.vbi Iac. de Bel-
uisu.vers.secundo acquirit feudũ.& Pręposi.notauit.vnde nõ est neces-
saria filio alia apprehensio, sm Bald.in l.cum in antiquioribus. C. de
iur.delib. vnde idem quoque credendum est in hac emphyteusi. Quar
to respondeo, quod si constitutum adsit in instrumento res est clara: si vero
5 non adest † tamen talis clausula, tanquã consueta apponi habetur pro
apposita, secundum l.fi.in fi. C. de fideiuss. & ita de hac clausula cõsuluit
Soci.consi.cxxxj.in iiij.volu.modo sic argumentor, si prælatus nomi-
ne ecclesię constituit se possidere pro emphyteuta & filijs, non est dubi-
tandum, quin transtulerint possessionem in dictos emphyteutas, vt p
d. Marhesilanũ not.clxvij.& Old.consi.ccix.in causa hospitalis, & tra
dunt Mod.in l.j.pen.quęst.de acquir.possess. Nec obstat, quod Corn.d.
consi.clxxiij.sentiat contrarium pręsupponens, quod ius non quęrat nisi
post mortem primi inuestiti, quod est falsum: quia (vt supra dixi) statim quę-
ritur, licet interim impediatur administratio. Nec obstat, quod mortuus
sit prælatus, qui constitutum fecit. vnde eius morte videtur extingui: quia
6 respondeo cõstitutum factum esse nomine ecclesię, † quę ipsa possidet,
& nunquam moritur, secundum doctor.in ca. cum super. de causa poss.
adeo, vt mortuo rectore, non tamen vacare possessio censeatur, secundũ
Bart.in l.cum hęredes.ff.de acquir.possess. Felin c.cum dilectus.cap.
cum tutus de rescr. Quinto respondetur, quod cum pendente lite d. Ser
Antonius apprehenderit possessionem bonorum emphyteuticorum,
quod illud sufficiat, quia regula d.l.traditionibus. C. de pact. habet locũ
etiam si traditio fiat possessionis rei non vacantis. per tex.in l.si fundũ.
7 ff. de fundo dot. vbi gl. & † sufficit si fiat lite pendente, seu post litis con-
testat.cum talis apprehensio fiat vigore inuestiturę, iam antea factę, &
& sic ex causa de pręterito, ad quam apprehensio retrotrahitur. l. si rem
alienam. §.fin.ff.de pig.act.notat gl. & doct.in l.non potest videri.ff.de
iud. per Alex.consi.d.in v.vol. & ita in terminis quęst. nostrę firmauit
Corn.d.consi.xxxvij.in iiij.volu. & fuit dictum per d.cõsultorem, & pu
to indubitanter dictam decisionem veram esse, & secundum terminos
8 iuris procedere. Sexto respondeo, quod regula † d.l. traditionibus. non
habet locum in legatis, in quibus propter supremi iudicij fauorẽ trans-
fertur ipso iure dominium, absque alia apprehensione.l.a Titio.ff.de
furt. Bald.auth.contra rogan.ad Trebel. qua ratione idem quoque
9 est in † donatione causa mortis, quę legatis comparatur.l.ij.ff de pu-
blicia. tradunt doctor.in d.l.traditionibus. & iste videtur casus noster:
quia in stipulatione quam facit pater pro se filijs, & nepotibus filij, & ne-
potes videntur admitti per eam capionem, cum locus est cum quid acci
pitur causa conditionis adimplendę.l.Thais.§.filebus.de fid.lib ca-
piunt enim emphyteusin per mortem patris verificatur cõditio, sub
qua sunt vocati, vt cõcludit Bart.in l.si mihi, & Titio.in prin.de verb.
oblig. & Bald.in auth.si quas ruinas. C. de sacrosanct.eccl. Septimo
respondetur, quod imo ipse Ser Antonius actualiter possedit dictam em
10 phyteusim mediante persona † patris sui, qui erat legitimus admini-
strator, & procurator filij sui in istis aduentitijs, iuxta l.j.C. de bon.ma
ter.l.cum oportet.l.vlt. C. de bon.quę lib. & licet alias † quis pręsuma
tur, potius possidere nomine proprio, quam alieno.l.& magis.ff.de sol.per
Bar.in l.gerit.de acqu.hered.tamen hoc procedit in casu dubio: in cla
ro autem non recurrimus ad pręsumptiones.l.continuus.§.cũ quis. vbi
not.ff de verb.oblig.nos autem sumus in claro: quia cum Abbas dñs
directi protestatus esset caducitatis contra naué, deinde inuestiuit Ser
Antonium filium, & d. Nanes talem contractum ratum habuit per in-
strumentum expressum. vnde apparet ius omne translatum fuisse in ip-
sum Ser Antonium, & possessio subsequuta patris censetur ab eo facta,
tanquam a legitimo administratore: cum alias licita non fuisset, vt per
Bart.in d.l.gerit. & quod notant doct.in l.qui iure. ff.de acq. poss. vbi
concludunt, quod quotiescũque sunt plures fratres, vel maritus, & vxor,
vel similes, licet vnus percipiat fructus ex rebus ad alium pertinenti-
bus, non tamen dicitur ipse possidere, sed solum detinere iure familiari
tatis, & conseruare possessioné illi, qui habet titulum: & ita dicunt limita
11 ri illud, quod vulgo dicitur, quod † qui probat fructũ perceptionem cen-
setur probasse possessionem.l.Titia.vbi not.ff.de solut.cum similibus,
prout latius declarat Soci.consi.cxxxj.in j.volu. & Pau.de Cast.cõsi.
clxxix.in incipiente in causa quam magnificus.in nouissimis, & istud
maxime procedit in patre & filio, propter pręeminentiã patris.l.ij.vbi
Bald. C. ne vxor pro mar. vel reuerentiam, quam filius illi debet.l.j.
§.quę onerandę.ff.quar.rer.act. & ne videretur ingratus versus patré,
qui instrumentum illud approbauerat.argu.l.fina. C. de reuo. dona. &
maxime, quia etiam de rigore iuris non potuisset eum impedire, cum esset
legitimus administrator, vt supra dixi. Nec obstat, quod ista ratihabitio vi
deatur esse ambigua, ex quo in ea quędã reperiuntur relata, quę aliter
leguntur in d.j.instrumento. Respondeo enim, quod cum non appareat de
alio documento confecto inter Abbatem, & Ser Antonium necessario
illa ratificatio ad dictum instrumentum refertur.l.j.& ij.dé lib. & posth.
12 quia † pluralitas actuum nõ pręsumitur, & quod potest † vnum ex se
13 nunquam diuersum existimandum est.l.omnium. C. de testa.c.in pręe-
sentia.de probat. vbi Dec.nota.ix Confirmatur hęc responsio, quia & no
men notarij, & personę, & locus concordant. vnde non attendimus de-
14 inde, quod aliquid discordet: † quia sufficit ad rem designandã quod duę,
vel tres demonstrationes concordent, vt per Bart.in l.demonstratio.
15 in vij.q.ff.de condi.& demon. Ad idem facit, quod traditum est, † quoties
instrumentum ad quod fit relatio contraria, vel diuersa ab his cõtinet,
quę in instrumento referente affirmatur priori, tamen standum, & erro-
rem in posteriore pręsumi, secundum doctrinam Bart.in l. Sempro-
16 nius.de leg.ij. & per Dec.in c.ij.de rescrip. vnde in casu nostro † quate
nus ratificatio discordat a primo instrumento, eatenus pręsumetur er-
ror, nõ tamen vitiabitur ipse actus pro qua opinione etiam facit, quod
notat Bart.in l.si diuortio.ff.de verb.oblig. & per docto.in l. triticum.
17 eo.tit. vbi sola † diuersitas summę non facit pręsumi diuersum actũ,
sed adhuc pręsumitur vnus, & idem.l.ij.ff.de dot.pręleg.l.cum cétum.
de adi.leg.ad idem etiam, quod per multa resp. Cor.consi.xliiij.in iij.vol.
18 vbi concludit, quod ex quo † codicilli, de sui natura habét relationem ad
testamentum, semper fiet in eis interpretatio: quãuis aliqua verba in
codicillis repugnent, & diuersum suadeant. Pręterea, colligitur mens
ipsius Nanis talis fuisse ex eo quod non vendidit possessioné, aut pro-
prietatem d.reis conuentis, sed simpliciter cessit omni iuri quodcũque
19 haberet, † quo casu si nihil habet, nihil censetur transtulisse, vt p Ang.
in l.quę de tota.§.j.de rei vend. & per docto.in l.iij.§.j.de acqu. poss.
Octauo, & vltimo potest attentari, quod etiam si nullum ius reale d. Ser
Antonio cõpeteret nihilominus possit obtinere propter statutum, quod
procedatur simpliciter summarie, & clausulam libelli petens ius, & iusti
tiam, &c. quo casu agens ex vna causa obtinere ex alia potest in qua ius
habeat, vt per Ant. But.in c.ij.de in.cal.cum cõcordantibus, per Ias.
l.certi condictio.§.si nũmos.ff.si cert.pet. poterit ergo Ser Antonius
ex condictione, seu actione personali obtinere, quę actio videtur conce-
denda aduersus istos reos, tanquam videantur constituti procurato-
res in rem suam ab ipso domino directo, quod potest fieri etiam ex parte
rei non solum per cessionem actionum, sed etiam alijs modis.l.ad eum.
ff.de don.l.fin.§.Titius.de condict.ind.l.sicut.§. si procurator. quib.
mod.pig.vel hyp. Cęterum, quia d.instrumentum reorum initum cũ
Abbate, seu domino directo non est mihi exhibitum, non possum quic-
quam certius scribere, & omnino tutiores sunt alię suprascriptę respon
siones. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 Plurimum differt promißio de uendendo ab ipsa uenditione.
2 Si ex forma statuti de contractu uenditionis debet solui gabella nõ soluetur de contractu promißionis de uendendo quia talis promißio non est uenditio.
3 Prohibita uenditione censetur prohibitum omne antecedens ad uenditionem.
4 Qui tractat de uendendo dicitur uendere ubi fraus induceretur.
5 Quando aliquis promittit facere aliquem contractum in quo sola uoluntas contrahentium sufficit et tempore promißionis nihil repugnat quin contractus celebrari poßit tunc talis promißio inducit cõtractũ.
6 Si promitto tibi aliquid pro tanto pretio & tu promittis accipere eo ipso uidetur celebrata uenditio.
7 Qui iubet haredi ut liberet debitorem hoc ipso censetur eum liberasse & ei competit exceptio.
8 Si promitto uendere et tu promittis emere pro tanto pretio est uẽditio.
9 Contractus uenditionis solo consensu contrahitur.
10 Si quis promittit quod se obligabit tibi ad decem tenebitur statim ad illa decem ex pradicta promißione causa circuitus euitandi.
11 Qui promittit se haredemq; suum ratum habiturum censetur eo ipso ratum habere.
12 Qui paciscitur se Titio centum daturum seu donaturum iamiam donare uidetur.
13 Qui promittit se liberaturum intelligitur tunc liberare.
14 Mercatores in suis contractibus & negocijs ad solam ueritatem attendunt & eis ius redditur de bono & aquo.
15 Omnes contractus qui fiunt cum Principe habent naturam contractuum bona fidei.
16 Venditio facta a procuratoribus Principis perinde est ac si facta fuisset ab ipso Principe.
17 Nimia cautela arguit in contractu non adfuisse ad bonam fidem.
18 Licet aliud sit uenditio & aliud pactum de uendendo tamen dispositio de uno loquens de alio quoque intelligitur.
19 Pactum continens monopoliũ est nullum & ex eo non datur nec actio nec exceptio.
20 In mandato generali non continentur illicita aut prohibita aut quę contra publicam utilitatem sint.
21 Quod alias esset prohibitum propter prasumptam probitatem contrahentium est obseruandum.
22 Legi iuris positiua potest derogari per priuilegium Principis & communitatum & etiam per prascriptionem.
23 Redditus salinarum est monopolium Principis.
24 Non admittitur replicatio doli contra doli exceptionem.
25 In pari causa melior est retinentis conditio.
26 Rex non potest contractum factum a suis procuratoribus approbare nisi cum suis qualitatibus oßibus & spinellis.



Acti verba, & conuentionis sunt. *Qua emptio facta est hac conditione, quòd si in Indico horreo vendantur sic prascriptę species aromatum, per totum annum 1540. ad tempus, uel prasente pecunia, minore pretio, quàm cõsuetum sit in dicto horreo, uel alibi per procuratorem Regium, uel per alium habentem causam ab eo minore pretio xx vi. grossorum in libras, siue minus sit pecunia, siue tempore, siue conditione, unde dicta species minore pretio censeantur, quòd teneatur procurator remit-*

tere

tere tres grossos in librā, idq; obseruetur bona fide, et absq; dolo malo, etc.
Contigit, ꝙ dictus procurator mense Octobris, 1539. fecit cōuentio-
nem cum quibusdam alijs mercatoribus, ⁊ se obligauit, ꝙ post mēsem
Decembrem venderet magnam summam aromatū, ⁊ vice mutua mer
catores illi se obligauerunt, ꝙ emerent pretijs, ⁊ conditionibus certis,
de quibus apparet per publicum documentum, ⁊c. Quęritur an con-
ueniri possit ad relaxationem dictorum trium grossorum. Et difficulta
tem facit, qꝛ verba conditionis sunt, *Si vendantur aliquæ species minore
pretio, &c.* verum ipsi non vendiderunt, sed simpliciter promiserūt ven
1 dere: differt autem plurimum † promissio de vendendo ab ipsa vendi-
tione, secundum glo. super verb. cōdicturum. in l. in bonęfidei. ff. de co,
quod cer. loc. in l. Titius. in gl. fin. in fin. ff. de pig. ac. tradunt omnes,
in l. si pęnam. ff. de verb. oblig. ⁊ diffuse per Franciscum de Aret. consi.
xxviij. diligenter animaduersis. in primo dubio. versi. plus dixit. vbi p
tres rationes concludit, ꝙ promissio de vendendo plurimum distat a
venditione, ⁊ istud etiam tradit Ang. consi. clxxxiij. ex forma, ⁊ serie, in
vltimo dubio. Alexan. consi. ccxv. viso themate. vnde infert Albericus
de Rosa. in d. l. in bonęfidei. ꝙ si statuto caueatur quod Datarij ha-
beant arbitrium super venditionibus factis non sequitur, ꝙ habeant
etiam super promissionibus de vēdendo, qꝛ hęc sunt diuersa, vt ibi per
2 eum facit etiā, ꝙ scribit Ang. in l. j. C. de pac. pign. ꝙ † si ex forma statu
ti de contractu venditionis debet solui gabella, non soluetur de contra-
ctu promissionis de vendendo, quia ista promissio non est venditio: ad
idem quod consuluit Alex. consi. clxvij. ad fin. lib. vi. Jas. consil. cxvj.
in j. Dec. consi. clxxxij. in fin. ⁊ cccccj. Sed his, ⁊ similibus nō obstan
tibus, puto contrariam opinionem in casu nostro veriorem esse: ⁊ pręe-
mitto, ꝙ ratio istius pacti fuit, vt possent emptores melius vendere em
ptas species, ⁊ pretium sustinere ad maiorem sui vtilitatem: quę ratio
militat non solum, ne interim fiat alia venditio, sed etiam ne fiat pactū
de vendendo, cum enim ex tali pacto certificentur alij fore, vt post la-
psum mensis Decēbris habeatur species viliore pretio, nō ement ab ip
sis primis mercatoribus, vt de se patet. Hinc qꝫ infertur cōmitti pęnā
illorum trium grossorum debere, secunduꝫ formam conuentionis, idqꝫ
pluribus rationibus. Prima est, qꝛ videtur facta fraus de cōtractu ad
contractum. l. fraus. vbi Bald. ff. de legib. ⁊ sic de venditione ad pactū
de vendendo. vnde verba cōuentionis de venditione loquentia ad hūc
quoqꝫ casum extendi debent, sm Pau. de Cast. in l. si pupillus in prin.
ad l. Falcid. qꝛ quoties fit fraus de contractu ad contractum nihil re-
fert mutatum esse contractus nomen. l. si sponsus. §. circa. ff. de donat.
inter vir. c. ad nostram. extra de contrahen. empt. c. illo vos. extra de pi
gnor. ⁊ quod not. Bal. in l. in contractibus. §. j. in ij. quęstio. C. de non
nume. pecu. quę iura loquuntur, ⁊ procedunt, quādo id. ꝙ per viā mu-
tui prohibetur, sub prętextu donationis, vel venditionis, vel depositi,
vel pignorationis fit: quanto magis in casu nostro, quādo id quod per
venditionem est vetitum, inducitur per pactum de vendendo, ꝙ est val
de conforme, ⁊ antecedens ipsius venditionis, sm Bald. consi. cxxviij.
3 in j. volu. vbi concludit, ꝙ † prohibita venditione censetur prohibitum
omne antecedens. l. oratio. ff. de serijs. Soci. l. si ante nuptias. ff. solut.
matr. facit l. quāuis. §. si cum essent. ff. ad Vellean. Secundo cōfirmo
hanc rationem per glo. in l. debitor. in glo. ij. ff. de separat. dicebat lex,
ab hęrede. eod. tit. quod post venditionem bonorum ab hęrede factā,
frustra petebatur separatio, nisi fraudis suspitio incurrisset, quid ergo, si
non venditio, sed pactum de vendendo, seu tractatus vēditionis inter-
uenisset? vt gl. in d. l. debitor. sentit, ꝙ tali casu appellatione vēditionis
venit etiam talis tractatus, ergo idem in casu nostro: ⁊ illam gl. ad hoc
ponderat Bald. in c. in causis. de elect. vbi dicit, ꝙ tractatus dicitur es
4 se principium rei, adeo, ꝙ † qui tractat de vendendo, dicitur vendere,
ꝙ dictum est verum. vbi alias fraus induceretur, vt supra dixi. Tertio
adduco, quod not. Franc. de Aret. in l. j. ff. de pigno. act. per illum text.
5 vbi constituit regulam, quod † quando aliquis promittit facere aliquē
contractum, in quo sola voluntas contrahentium sufficit, ⁊ tēpore pro-
missionis nihil repugnat, quin contractus celebrari possit, tunc talis
6 promissio inducit contractum. Unde infert, ꝙ † si promitto tibi illam
rem pro tanto pretio, ⁊ tu promittis accipere, eo ipso, videtur celebra-
ta venditio, sicut videmus, ꝙ qui iubet hęredi, vt liberet debitorem,
hoc ipso censetur euꝫ liberasse, ⁊ ei competit exceptio. l. si cred. fouo. C.
de fideicōmis. ita scribit Pręfatus doctor in d. l. j. ⁊ puto eius opinio-
nem esse veram: ⁊ hoc casu eam sequitur Carolus Ruinus in additio-
8 nibus, ad l. iij. §. Cato. de verb. oblig. vbi dicit, se consuluisse, ꝙ † si pro-
misissem vendere, ⁊ tu promisisses emere pro tanto pretio, ꝙ esset ven-
ditio: merito ergo in casu nostro conuentio loquens de venditione, de-
bet intelligi etiam de tale promissione, secus si nulla esset promissio de
emendo, vt per Corn. consi. ccc. volum. j. Quarto adduco, qꝛ constat,
9 ꝙ † contractus venditionis solo consensu contrahitur. instit. de oblig.
quę ex consen. hic aūt subest consensus, merito debet tale pactum habe
re nomen venditionis per illud, quod not. Jo. And. in addit. Spec. in
10 rub. de oblig. ⁊ solut. circa princ. vbi † si quis promittit quod se obliga
bit tibi ad decem, tenebitur statim ad illa decem ex pręedicta promissio-
ne causa circuitus curandi. l. dūs testamēto. ff. de condi. inde. vbi Jas.
refert, ⁊ sequitur dictam decisionē: ⁊ idem etiam tenet Alex. in l. cū fun
dus. §. seruū tuum imprudens. ff. si cert. peta. Jas. ⁊ Mod. in l. j. ff. de
leg. j. Ruy. d. §. Cato. Steph. Bertrand. consi. cxxviij. in ij. Quinto
pro eadem sententia facit, qꝛ videmus in simili alios casus, quibus lex
11 talem promissionem de faciendo habet pro ipso facto. vnde † qui pro-
mittit se heredemqꝫ suum ratum habiturum cēsetur eo ipso ratum ha-
bere. d. §. Cato. vbi Mod. licet quantum sit respectu cōtrauentionis,
quę de facto fieret adhuc committi in futurum pęna possit. d. §. Cato.
⁊ per gl. in l. id, ꝙ pauperibus. C. de episc. ⁊ cleri. Sic qui paciscitur, se
Titio centum donaturum, iam tum donare videtur. glo. §. alię. in ver-
bo manifestauerit. instit. de don. ⁊ conuenitur condictione, ex l. si quis ar
gentum. C. de donat. poterit. sm Bart. l. iurisgentium. in princip. ff. de
12 pact. Ang. in d. l. si quis argentum. ⁊ † qui promittitur se liberaturuꝫ,

intelligitur tunc liberare. l. si intra. ff. de pactis. ⁊ l. si creditoris. C. de fi-
deicom. vt merito de promissione vendendi idem dicendum sit, saltem
in casu nostro, in quo subest eadem ratio ⁊ alias fraudarentur dicti con-
trahentes suprascriptis: ⁊ facit quod in simili de hoc pacto notat Curt.
iun. consi. lxxxij. ⁊ Soc. d. l. si ante nuptias. ⁊ maxime, hoc est dicendū
in contractu isto facto per procuratores Regios qui contraxerunt no-
mine Regię maiestatis, ⁊ precise promiserunt se obseruaturos bona fi-
de, ⁊ absque dolo aliquo. vnde debeat secundum conscientiam bonorū
virorum ibi timere culpam etiam vbi culpa non esset. c. consiliū. de ob-
seruat. ieiun. c. iuuenis. de spons. ⁊ qꝛ contractus iste etiā secundum ius
cōe etiam censetur contractus bonę fidei. §. actionum. instit. de action.
13 ⁊ qꝛ agitur cum mercatoribus qui ad solam veritatē † attendunt etiā
eis de bono ⁊ ęquo ius redditur. l. Quintus. ff. mand. per Sal. ⁊ Alex.
14 in l. placuit. C. de iudic. ⁊ qꝛ omnes contractus † qui fiunt cū princi-
pe habent naturam contractuū bonęfidei sm Bal. in tit. de pace Con
stantię. versi. si qua vero. per illum text. in verbo bonęfidei, ⁊ venditio
facta ab istis procuratoribus, perinde sit, ac si facta sit ab ipso principe.
l. si procurator. ff. de iure fisci. vbi Bar. per Soci. consi. xlvj. in iij. vol.
⁊ quia istud ab eis factum est contra consuetudinē ipsorum, ⁊ rogatus
16 notarius de tali promissione, quę † nimia cautela satis arguit non ad-
fuisse bonam fidem per not. in l. si quis sub conditione. ff. de cond. insti.
Bal. l. ij. C. plus valere, quod agit. ⁊ ex his apparet nihil obstare, quę
17 supra in contrarium adducta sunt: qꝛ † licet aliud sit venditio, aliud
pactum de vendendo, tamen dispositio de vno loquens de alio quoque
intelligitur. Primo, si subsint eadē ratio. Secundo si alias suspicio frau
dis adsit. Tertio, si non solū adsit promissio de vendendo, sed etiā vice
mutua interuenerit promissio emendi cum certificatione pretij in con-
tractu principis propter exuberantem bonam fidem quę in eo requi-
ritur. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio. Cęterum post red-
ditū consilium mouetur alia difficultas: qꝛ non videntur dicti merca-
18 tores posse agere suprascripto pacto tanquā continente † monopoliū
quo casu tale pactum est nullum. l. j. C. de monopo. ⁊ ex eo non datur
actio, aut exceptio. l. non dubiū. C. de legib. qd enim non possit species
alteri vendi intra certum tempus, ⁊ non minori pretio sapit naturam
monopolij, ⁊ est contra publicam vtilitatem, vt de se patet, ⁊ in manda
to generali, quod facit serenissimus Rex procuratoribus suis non vide
tur comprehendi hęc facultas paciscendi tali modo. l. si procurator. ff.
de cond. indeb. vbi multa cumulat Jaso. l. si pater filio. ff. quę in fraud.
19 credit. ⁊ qꝛ † in mandato generali non continentur illicita, aut prohi-
bita, aut quę contra publicā vtilitatem sunt. l. cos. §. j. C. de vsur. vbi
Bal. c. dilecto. vbi gl. ⁊ doct. de preb. per Andr. consil. cclx. in quęsito
superius. cum simil. Sed his tamen non obstantibus puto omnino
seruandum esse suprascriptum pactum seu conuentionē. Primo, qꝛ re-
missio illa mercedis seu pretij trium grossorum concepta in casum con-
ditionaliter, si vendantur merces, ⁊c. non videtur quicquam pertinere
ad monopolium, sed est conceptum in casum futuri euentus, qui cum
euenerit debet locus esse remissioni. l. Męuius. ff. de cond. ⁊ dem. glo.
in l. seruo alieno. §. fin. ff. de leg. j. ⁊ quod not. Bart. in l. adijcimus. C.
de muri leg. lib. xj. in fi. ⁊ glo. in c. cum secundum. verb. certoqꝫ casu. de
hęret. lib. j. Secundo, qꝛ etiam si suprascripta ratio sit dubia tamen in
casu nostro propter qualitatem procuratorum est tenēda qui verisimi-
liter non abstrahentur quo minus vendantur, neqꝫ adducantur vt ve-
lint monopolium facere, ne incidant in solutionē dictorum iij. grossor.
20 Unde cessat ratio prohibitionis hoc casu, ⁊ † quod alias esset prohibi
tum propter pręsumptam probitatē contrahentiuꝫ est obseruandum.
c. nisi essent. vbi can. extra de preb. Tertio, qꝛ cum Serenissimus Rex
esset in ciuitate ⁊ pręsens ⁊ verisimiliter habuerit notitiam huius con-
tractus non potest allegari eum fecisse monopoliū: tum quia d. l. vnica.
C. de monopol. loquitur in mercatoribus inferioribus inter se paciscen
21 tibus, non aūt cum principe, seu eius actoribus: qꝛ dicta † lex est iuris
positiui ⁊ potest ei derogari per priuilegiū principis ⁊ communitatis,
⁊ etiā per pręscriptionem, vt est tex. in c. significante. extra de appel. Et
ꝙ istud sit verum apparet etiā: qꝛ sunt alij casus quibus reditus prin-
cipum consistunt in monopolijs. ⁊ tamen tales reditus sunt approba-
22 ti a lege, sicut est † reditus salinarum, quod est monopolium principis.
l. si quis. C. de vectigal. ⁊ piscariarum, ⁊ metallorꝫ. l. inter publica. in fi.
vbi dixi. ff. de verb. sign. Quarto, non videtur, quod procuratores Re-
gij possint hoc opponere contra emptorem, qꝛ allegarent turpitudinē
suam, quod ipsi consensissent pacto monopolij. ⁊ ipsis petentibus inte
grum pactum obstabit exceptio mercatoris per quam retineat dictos
23 tres grossos † nec admittetur replicatio doli contra doli exceptionem
24 secundum l. apud Celsum. §. Marcellus. ff. de doli excep. qꝛ † in pa-
ri causa melior est retinentis conditio. l. j. ⁊ ij. ff. de cond. ob turp. caus.
⁊ qꝛ emptor de damno vitando agit. cū alias non fuisse empturus pro
tali pretio, sed minori dictorum trium grossorū per doctrinam Bar. in
l. iusiurandū. quod et conuentione. §. procurator. ff. de iureiur. ⁊ Aret.
consi. lxv. in fi. incip. in pręsenti consultatione. Nec obstat, ꝙ procura-
tores non videntur habuisse mandatū faciendi tale pactuꝫ cum empto
re, ⁊c. quia respondeo, quod cum Rex non esset absens, ⁊ verisimiliter
habuerit notitiā talis contractus, ⁊ non contradixerit videtur appro-
basse, ⁊ perinde est, ac si ipse contraxisset. c. si. in fi. de iureiu. lib. vj. c. ij.
de consti. vj. l. procuratoris. §. j. de tribu. Ant. de But. in c. j. extra vt lit.
non contest. ⁊ per Jas. in d. l. si procurator. versi. v. limita. Secundo re
25 spondeo, quod cū † procuratores cum illo pacto contraxerint non po
test Rex eorum contractum approbare, nisi cū suis qualitatibus seu
oneribus ⁊ spondilis. l. Caius. ff. de manu. l. contra. §. fina. l. sequens. vbi
Ang. Paul. Jas. ff. de pact. ⁊ ideo si egerit ad pretium vigore dicti con-
tractus obstabunt ei omnes exceptiones, quę ⁊ procuratoribus obsta-
rent. Tertio, etiam est aduertendum quia cum Rex potuerit derogare
d. l. j. C. de mon. ⁊ dare facultatem procuratoribus suis contrahendi,
⁊ paciscendi aduersus dictam legem, vt supra diximus, si procuratores
simpliciter contraxerint nomine Regis, ⁊ fecerunt dictum pactū, nisi

Rex approbet ipsi tenentur de suo, idq; etiam finito officio ipsorum. l.
prior. §. in eum. ff. de adm. rerũ ad ciuit. pertin. debent enim præstare,
quod potuerint tanquam procuratores facere tale pactũ, alias emptor
remaneret deceptus, vnde ipsi de dolo tenerentur, etiam si in cõtractu
dixissent se de suo nolle obligari, vt dicunt doct. in l. ciuitas. ff. si cer. pet.
⁊ in l. j. in fin. C. cred. euict. pign. ⁊ probatur hoc in l. si legatarius. ⁊ in
l. quidem. ff. de dolo. ⁊ ita teneo. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XIX.

1 *Quando tractatur cuius moneta ualor attendi debeat an contractus an uero ad tempus solutionis dicendũ est tempus contractus respicien.*
2 *Confeßionis uis.*
3 *In re dependente a uoluntate partiũ confitens potuit sibi præiudicare.*
4 *Standum est instrumẽto quando pars asserit se facere ex certa scientia.*
5 *Si cautio nullo iure peti potest si tamen sit a sciente interposita ualet et tenet nec allegatio erroris admittitur.*
6 *Hæres qui promisit seruum legatum fugitiuum non esse si scienter hoc fecit efficaciter obligatur nec admittetur excusatio erroris tanquam prius non esset ad hoc obligatus.*
7 *In donatione quis non tenetur de euictione nisi scienter se ad eam obligauerit.*
8 *In inuestitura feudali si dominus in recognitione aggrauet ultra ueterem modum uasallos suos non ualet talis recognitio.*
9 *Confeßio censetur erronea quoties apparet rem aliter se habere si tractat confitens de damno uitando.*
10 *Partis confeßio a parte acceptata non potest amplius reuocari prætextu erroris ex qua ius iam est quæsitum parti.*
11 *Partes possunt declarare ex post facto quid egerint.*



Uia causa præsens iam diu est cum ventilatur in palatys, ⁊ pro vna parte consuluit Curt. iun. vt apparet in consi. suo xxiiij. impresso: pro cõtraria vero clarissimus Iurisc. Purpuratus diffusissime allegauit ero ego tanto breuior, ⁊ vnum dũtaxat articulum attingã, qui videtur mihi sufficere ad ostendendũ ius apertum in fauorẽ dñorũ de Rotarys agentium. Et quicquid sit in illo puncto,
2 cuius monetæ valor † attendatur an ad tẽpus contractus, an ad tẽpus
solutionis de quo dixi in l. cũ quid. versi. eadem bonitate. ff. si cer. pet.
in præsenti casu res videt clara, vt soluendum sit de florenis secundum
valorem ipsius contractus etiam quo ad bonitatem extrinsecã. Et hoc
probatur ex instrũ publico faciente mentionẽ de donatione florenorũ
ducentum monetæ tunc currentis factæ per Marchionẽ D. Balthasari cum recognitione do. Sigismundi cum clausula ex certa scientia, ⁊
nullo ductus errore, ⁊c. *Promittentis suprascriptos florenos ⁊c. cum iuramento omnia & singula suprascripta esse uera, &c.* Non obstat allegatio Curt. d. consi. xxiiij. dicentis hoc nihil esse, q ex tenore donationis apparet hoc esse erroneũ, ⁊ falsum: videtur enim mihi talem responsionem nullo modo esse admittendam: q (quicquid ipse dixerit) talis
1 † recognitio cũ suprascripta confessione, principaliter facta inter ipsas
partes, debet esse efficax per ea, quæ habent in c. fi. extra de cõf. ⁊ in l. tale pactum. in princ. ff. de pact. ⁊ per Bar. in l. cum falsa. C. de iur. ⁊ fac.
ignor. Et maxime hoc est dicendum in casu nostro. in quo tractamus
3 de re dependente a voluntate partiũ, in qua cõfitens † potuit sibi præiudicare, vt inquit Bart. in l. Paulus respondet. in fin. versi. sed quid
si fuit dictum. de solu. vbi loquitur de eo qui promisit reddere sub eadẽ
æstimatione allegat. tex. in l. pen. §. mancipia. ff. solu. matri. vbi bonus
text. Et cum in instrumento dicatur eũ promisisse ex certa scientia animo deliberato, ⁊ non per errorem facti, aut iuris standum est tali protestationi sm Bald. in l. mater. C. de rei vend. quem refert ⁊ sequit Ias.
4 in l. fi. §. idem quæsitum. ff. de cond. indeb. q † standum est instrumento quando pars asserit se facere ex certa scientia, vt per gl. in Clem. ⁊ si
principalis. in gl. fi. de rescr. Abb. in c. examinata. de confirma. vtil. vel
inutil. Alex. consi. xxxix. in iiij. quod maxime in casu nostro dicendum
est propter vim iuramenti de quo per Alexand. in rubric. ff. de verbor.
obliga. ⁊ tali casu non augeretur error ex eo, quia obligatio præcedens
aliter diceret, quod probatur infrascriptis rationibus. Primo, per do
5 ctrinam Barto. in l. si patronus. ff. de donat. vbi dicit, quod † si cautio
nullo iure peti poterat, si tamen sit a sciẽte interposita valet, ⁊ tenet nec
allegatio erroris admittitur per l. sed ⁊ si quis. §. fin. ff. si quis caut. vbi
idem Bartol. hoc not. ⁊ l. fin. C. ad leg. Falc. ⁊ l. damni infecti quidã.
§. cum parietem. versic. sed quoniam. ff. de dam. inf. vbi Paul. Castr. ⁊
Raph. idem notant. Secundo, per id quod notat Bart. in l. si ...
6 ti. ff. de leg. j. vbi † hæres, qui promisit seruum legatum fugitiuum non
esse si scienter hoc fecit efficaciter obligatur: nec admitteretur excusatio
7 erroris tanquam prius non esset ad hoc obligatus, sicut dicimus † in
donatione in qua quis non tenetur de euictione, nisi scienter se ad eam
obligauerit. l. Aristo. ff. de dona. Tertio, per tex. in l. si dari. vbi Bar.
Iaso. ⁊ ceteri. ff. de verbo. obligat. vbi si prima obligatio erat inefficax
secunda subsequens valet, ⁊ tenet si facta sit ex certa scientia, vt quia in
instrumento scriptum sit Titius ex certa scientia, ⁊c. nec admitteretur
tali casu excusatio erroris ex eo, quia prima esset inefficax, vt ibi per
Bartol. cum quo aly transeunt. Quarto, quia in simili idem vide-
8 mus † in inuestitura feudali in qua si dominus in renouatione aggrauet vltra veterem modum vasallos suos non valet talis recognitio. l.
cum satis. §. caueat. C. de agr. ⁊ censit. lib. xi. secundum Specul. in titu.
de feud. §. quoniã super. ⁊ Io. And. in c. j. de præscr. in nouell. Bal. in
tit. de pace. cõst. verb. pactiones. ⁊ consi. lxxxij. proponitur. in. j. Card.
consi. xij. cũ similibus. tamẽ istud nõ procedit, quando vasalli fecerunt
talem recognitionẽ ex certa scientia per tex. in cap. j. §. præterea. quib.
mod. feud. amitt. ⁊ tradit Bald. in l. fin. vers. ij. casu. C. de iure, ⁊ leg.
Pau. Castr. consi. cliiij. circa præsentẽ. Et ista procederent, etiam si clare appareret, quod ex prima concessione dominus Sigismundus non
fuisset obligatus ad monetã tunc currentẽ, sed nos sumus in casu clariore: q prima concessio est ambigua nec in ea exprimitur, cuius temporis æstimatio sit habenda vnde hæc sequẽs recognitio videtur potius
quædam declaratio præcedentis: ⁊ ideo non est dubitandũ quin debeat
9 attendi. Nec obstat, quod † confessio censetur erronea quoties appareat rem aliter se habere si tractat confitens de damno vitãdo. l. si post.
C. de iuris ⁊ facti ignorantia. l. sed ⁊ si me putem. de cond. indeb. doct.
Barth. l. non fatetur. ff. de confess. de qua per Alexan. consil. xvij. in
iij. volu. Decius consil. lxiij. Primo, respondeo, hoc procederet nisi confessio esset facta ex certa sciẽtia prout in casu nostro, vt supra dixi,
Secundo respondeo, q suprascripta conclusio non procedit in con-
10 fessione, quam pars iam acceptauerit † non enim potest amplius prætextu erroris reuocari ex quo ius iam est quæsitũ parti sm Bald. in l.
Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. ⁊ posthum. Ludouic. Rom. in l. j. §.
si quis simpliciter. ff. de verb. oblig. Alex. consil. xc. fere omnis. in j. vol.
Iai. in l. error. C. de iur. ⁊ fac. ignor. Tertio hoc procederet, quando
ostenderetur, rem aliter se habere. Sed in casu nostro non potest ostendi: quia verba primæ obligationis sunt ambigua, de qua moneta esset intelligendum an secundum tempus contractus, an secundum tempus
solutionum faciendarum. ⁊ dato quod lex in dubio præsumat actum de
tempore resolutionum, tamen illa præsumptio habet locum in dubio. l. j.
11 §. accedat. in glos. C. de rei vx. act. secus, si partes aliud egerint ⁊ † possunt partes declarare ex post facto, quid egerit prout in casu nostro. Et
latius conclusum est per D. consultorem excellentissimum iurisconsultum: vnde de subscriptione requisitus hæc pauca volui adducere. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM XX.

1 *Dolosus est fidei fractor*
2 *Quandoque ex forma contractus tenetur præstare diligentiam & ea non reperiatur adhibita præsumitur dolus nec admittitur excusatio ignorantiæ*
3 *Pastori uel caprario non sufficit portare pelles animalium domino quãquam ex hoc constet de interitu nisi probet casum fortuitum puta mortalitatis uel similem aliter enim præsumitur dolus*
4 *Qui suscipit custodiam alicuius rei tenetur de culpa etiam leuißima*
5 *Actio doli uenit in contractu societatis*
6 *In contractibus bonæ fidei propter dolum defertur iuramentum in litẽ*
7 *A uerbis sententiæ cum sit stricti iuris non possumus recedere*
8 *Contra debitorem ex sententia non potest iurari in litem*
9 *Verbum legitime quid*
10 *Sētentia ius non mutat*
11 *In dubio non est facienda interpretatio quod prior actus fuerit per uoluntarium actum nouatus.*
12 *Nouatio necessaria quæ fit in iudicio non diminuit aliquo modo de priori iure sed potius auget.*



Rocessu viso causæ vertentis inter Ioannẽ de Rolate, ⁊ Steuenessam requisitus, vt dicam, quid iuris sit breuibus propter occupationes meas dũtaxat agendum, ⁊ imprimis fundata est Ioannis actoris intentio. ex instrumen. cõtractus socidæ, in quo
1 Steuenessa † promittit bene, ⁊ diligenter curare
gregẽ sibi cõmissũ, ⁊ nõ alienare aliqua capita gregis: cui promissioni, cũ cõtra fecerit, apparet manifeste de dolo. l. Dolus. ff. de dolo imo, si aliqua capita gregis amissa essent
præsumerentur amissa dolo ipsius Steue. l. si quis fundũ. §. imperator.
ibi citra tuam fraudem abegisse. ff. loca. ⁊ est glo. notabilis in l. cum tra.
§. specico in verbo nec dolo. ff. de leg. ij. ⁊ ibi Bald. ⁊ cum Steuenessa
2 † ex forma contractus teneatur præstare diligentiã, ⁊ ea reperiatur non
adhibita præsumitur dolus, nec admittitur excusatio ignorantiæ, vt est
glo. in c. ad falsariorum, ⁊ ibi Ioãnes de Anania, extra de crimine falsi.
⁊ ideo in proposito concludit D. Iason post alios quos refert in l. si pa
3 scenda. C. de pactis. q non sufficit † pastori vel caprario portare pelles
animalium domino, quanquam ex hoc constet de interitu, nisi probet
casum fortuitum puta mortalitatis vel similẽ: aliter enim præsumitur
dolus. idem tenet Alexander consil. cliiij. in secundo volumine, quod
incipit, in causa, ⁊ lite vertente inter Ludouicum. Sed non sumus etiã
in casu clariore: quia apparet manifeste de vẽditione, seu alienatione cõ
4 tra formam pacti. Primo tali casu, † qui suscipit custodiam, tenetur de
culpa etiam leuissima, vt est glos. in l. qui mercedem. ff. loc. ⁊ tradit Salicetus in l. in iudicio. in princ. C. loc. Corneus in consil. ccxlij. incipiente. consuluit. libro primo. Cum igitur ista mulier sit in dolo, non est du-
5 bium, posse eam conueniri ad omnia damna, ⁊ interesse iuxta † naturã
actionis doli quæ quidem venit in hoc contractu societatis. l. socius. qui
6 in eo. ff. pro socio vnde cum etiam † iste sit contractus bonæfidei propter dolum defertur iuramentũ in litem. l. in actionibus. ⁊ ibi per doc.
ff. de

ff. de in litem iur. quia dolo suo fecit, quo minus posset restituere. l. qui
restituere. ff. de rei vendic. Nec obstat, si diceretur quod propter arestum
senatus videtur ista mulier amplius non teneri ex contractu, sed tantú
7 modo ex sententia: quę † sententia est stricti iuris & ab eius verbis non
8 possumus recedere. l. prima. C. si plur. vna sent. & † contra debitores ex
sententia non videtur posse iurari in litem. d. l. in actionibus. nã ad illud
obiectum sic respondetur. Considerandum enim est, quod illud arestũ
simpliciter factum est in executionem conuentionis initę inter ipsas par
tes. Unde non habemus aliud considerare, quã verba ipsius conuentio-
nis. l. si conuenerit. ff. de re iud. l. prima. §. & post operis. ff. de oper. no.
nunt. l. fin. ff. famil. erc. in ea igitur expresse dicitur, quod fiat calculus, & si
reperiatur ipsam Steuenellam teneri legitime de dicta administratio-
ne dolosa, &c. quę verba referuntur ad dispositionem iuris. l. Gallus. §.
quidã recte. ff. de li. & posth. l. dãni infecti quidã versi. quod in stipul. ff.
de dam. inf. & per Joã. de Jmo. in eadé l. in §. cũ parieté. in maxime pon
9 derando in casu nostro † verbũ legitime, quod precise ad dispositionem
legis refertur. l. legitim. ff. de pactis. Confirmatur hęc sententia, quod per
10 illud arestum † non possumus dicere factam aliquam nouationem, quin
eadem forma Steuenella teneatur, qua & prius tenebatur tum quia sen
tentia nihil de nouo inducit, sed inductum declarat. l. Pomponius. §.
si iussu. vbi not. ff. de acquir. poss. l. Pomponius. §. sed & si. ff. de proc.
11 tum quia † in dubio non est facienda interpretatio, quod prior actio
12 fuerit per voluntarium contractum nouatus. l. fin. C. de nouati. † Neces
saria vero nouatio quę fit in iudic. non diminuit aliquo modo de priori
iure, sed potius auget. l. non solet. ff. de reg. iur. & no. in l. prima. C. de iu
dic. & declarat Jas. in l. Julianus verum debitorem. versic. secunda po-
terat. ff. de condict. inde. & in l. nulleo. §. fin. ff. de re iud. Et ita sentio,
saluo semper saniore iudicio. Andr. Alciatus Jurisconf. subscripsi
& subsignaui.

SVMMAE RERVM. XXI.

1 *Minoris res hypotecabilis.*
2 *L. 1. §. fin. de rebus eorum declar.*
3 *Quod incontinenti factum est censetur inesse, fall.*
4 *Alienare mettilos id ex causa consulto Principe posse.*
5 *Hypotecam legalem tacite induci.*
6 *Contractus sunt indiuidui nec debet quis partem approbare partem uerò reijcere.*
7 *Qui contractum aliquem approbat cum suis appendicibus approbare tenetur.*
8 *Contractus cum minore factus licet claudicet tamen pro parte ipsi minori utilis ualet.*
9 *Quod per me possum nec pro procuratorem possum.*
10 *Facultas procuratoris pendet ex potestate domini.*
11 *Ad qualitatem procuratoris non attendimus sed ad qualitaté domini.*
12 *Non debet esse melior conditio illius qui cum procuratore contrahit quam quis cum ipso domino.*
13 *Procurator dominum representat & non ipse sed dominus iuris intellectus censetur contrahere.*

Visis contrarijs consilijs pręstantissimorum doctorũ
Curtij, & Bozadini nuperrime impressis non existi-
masssem mediocritati meę conuenire aliquod de eis
ferre iudicium nisi quod semper potior debet esse verita
tis affectus: quia (vt est in prouerbio) amicus So-
crates, amicus Plato, magis amica veritas. Arbi
tror itaque veram esse conclusionem, quod bona illustris
1 comitis Galeoti tunc minoris non venerint in † hypothecam constitu
tam ab illo procuratore de quo in instrumento: quia de hoc est casus aper
tus in l. 1. §. fin. ff. de reb. eor. vbi statim postquam res minoris esse cępe
2 rit, hypothecę subijci non potest, & loquitur ille † text. etiam in casu ma
gis dubitabili, quã sit noster: quia ibi non erat datum integrum pretium
rei venditę: quo casu tacita legis pręsumptione res censetur pignori ip
si venditori opposita l. Julianus. §. offerri. de act. empt. Unde ibi hy-
potheca expressa debuit posse constitui tanquã concordet cũ tacita. quę
prius inerat, si sequuta non fuisset traditio, & tamen text. decidit contra
rium: quę ratio dubitandi nullum in casu nostro locum habet cum pro
re tunc empta procurator minoris solidum pretium dederit. Jté in d. §.
fi. hypotheca constituebatur ex eo, quia pretium rei venditę integre so
lutum non erat. quo casu supererant aliquę reliquię iuris realis in ven-
ditore, propter quas debuit pignus posse sustineri. arg. si cuz venderet.
ff. de pign. act. l. voluntate. §. fi. quib. mo. pign. Jn casu vero nostro nul
lę sunt reliquię iuris realis: quia respectu portionis empte pretium in-
tegrum est solutum, & hypotheca est constituta ob aliam partem adiu-
dicatam. Unde apparet casum nostrum esse magis clarum, quam qui
deciditur in d. §. fi. Confirmatur hęc conclusio per illud quod disputa-
uit Franc. Accursius, in quęstionibus suis vbi in simili casu tenuit, non
valere pactum retrouenditionis. per l. si ad resoluendam. C. de pręd.
min. refert & sequitur Jo. Andr. in rubric. de pactis. in Specul. Paul.
de Cast. l. in autem. ff. de pact. & in simili facit quod not. Roder. Ja-
nuen. in tract. de pignor. in iij. parte vers. nihilominus contrariũ. Sua
detur quoque hęc opinio, etiam illa ratione: quia cũ minor prohibitus sit alie
nare rem suam, statim quod sua esse incipit verificantur verba orationis
diui Seueri prohibentis hanc alienationem, dato quod incontinenti sit
3 subsequuta, quia † licet alias quod incontinenti factũ est, censeatur inesse,
l. lecta. versic. dicebam. ff. si cert. peta. tamen hoc in eo procedit, quod fa
ctum est, censeatur inesse. l. lecta. versi. dicebam. ff. si cert. pet. tamen hoc
in eo procedit, quod factum sit ab habentibus potestatem de nouo actũ
illum celebrandi: secus vbi eam potestatem non haberent secundũ glo.
Bart. & ceteros, in l. actorum. ff. de re iud. declarat Jo. de Jmol. in l. iu
dex postea quam. eo. tit. & Alex. consi. xc. fere omnis vis. in primis. Sed
in casu nostro minor non habet hanc facultatem, nisi supplicet principi
vt ibi dicitur, ergo non possumus dicere esse constitutum pignus: quia
incontinenti actus sit celebratus. Nec obstat responsio Curtij Junio.
consi. cxlvj. & consilio sequenti, vbi conatur respondere ad text. in d. l. 1.
§. fi. intelligẽdo eum, quando pupillus ipse contrahit, non aũt quando
tutor nomine pupilli, vel procurator contraheret: quia tunc pupillus de-
bet totum acceptare sicut quod pro se est, ita & quod contra se est. l. cum
quęritur. ff. de admin. tut. & quia contractus transit cum sua causa. d. l.
si autem. ff. de pact. vbi Albert. de Ros. Ang. Pau. Cast. & Jas. ponũt
similes decisiones per quas videtur sic limitari text. in d. l. 1. §. fin. Nã
ad ista omnia respondendum est, vt per Gozad. consilio suo. xv. nuper
impresso. & vltra ipsum respondeo, & dico primo quod ista limitatio ali
quo modo non potest quadrare ad text. in d. §. fin. quia nõ est constituen
4 da differentia, an pupillus ipse emerit, & obligauerit, an † tutor. Ora-
tio enim diui Seueri, de qua in principio illius legis, loquebatur dũta-
xat in tutore obligare, vel alienare volente, & tamen Jurisconf. in §. fin.
ostendit idem esse in pupillo. vnde apparet nõ esse constituendam hãc
differentiam, & quod hoc sit verum demonstratur ex ratione per ipsum
Jurisc. adducta: nam vbi dominium quęsitum est, &c. quę ratio militat
siue a pupillo, siue a tutore, siue a procuratore factus sit cõtractus. Jdẽ
& manifestius ostenditur, ex lege seq. dum Jurisc. ibi cõsulit, vt valeat
hypotheca impetrandã esse a principe confirmationem. nam si vera es
set supradicta limitatio potuisset Jurisconf. dare consilium longe pla-
nius, & facilius, quod contractus celebraretur cum tutore solo, vel procura
tore, quam quod adiretur princeps cuius consensus est difficilis, & ple-
runque impossibilis. l. apud Julianum. §. si de leg. 1. Jdem etiam pro-
batur ex exceptione ibi posita, quod non habeat locum in fisco propter
5 † hypothecam legalem quę tacite inducitur. l. certum est. C. in quib.
caus. pign. tacite contrahatur. quę exceptio firmat regulam in contra-
rium, vt generaliter regula procedat in hypotheca conuentionali seu
priuatorum, fm Oldr. & Albe. ibi arg. l. illud. & l. si rogatus. ff. de ma-
num. vindi. Secundo respondeo, & dico, quod dictę rationes, & auctori
tates, allegatę per Curt. non videntur multum facere ad casum nostrũ:
quia loquuntur, & procedunt quando administrator contraxit nomine
alterius & ille pro quo contractum est potest ratũ habere, tam quę con-
tra se, quam quę pro se sunt gesta: debet enim tunc hoc facere per regu-
6 lam. l. secundum naturam. ff. de regu. iur. & quia † contractus sunt in-
diuidui, nec debet quis partem approbare, parté vero reijcere. l. si quis
7 aliam. ff. de solut. & † qui contractum aliquem approbat, cũ suis appen
dicibus approbare tenetur. d. l. si autem. vbi Ang. l. proinde. in fin. ff.
si cert. pet. l. si quis ita heres instituatur. de acquir. hęred. l. quidam. si
quis omis. caus. test. sed quęstio nostra est, quando ille cuius nomine ge
stum est etiam si velit totum approbare non potest. vt minor qui in ca-
su nostro contractum quidem ratum habere potest, pactum vero hypo
thecę non potest, vt ibi dicitur. & not. Bal. in fi. & speciale est in minore,
8 vt † contractus cum eo factus claudicet, id est, pro parte ipsi vtili tantũ
valeat. l. Julianus. §. si quis a pupillo. ff. de act. empt. & pro hac respon
sione facit, quia nisi ita diceremus sequeretur inconueniens & absurdũ
quod pupillus qui per se hypothecam hanc absque decreto inducere
9 non potest, per procuratorem posset. cum tamen sit regula † quod per
me non possum nec per procuratorem meum me posse. l. si minor. ff. de
verb. obliga. vbi Bart. l. ij. ff. de admin. tut. in prin. vbi glos. & alia regu
10 la, quod † facultas procuratoris pẽdet ex potestate domini. l. ij. & seq.
C. qui man. non poss. l. iij. §. visus. cum glo. ff. de procu. & l. sed si vnius.
11 §. idem Jul. ff. de iniur. Et ad alia quod † ad qualitatem procuratoris
non attendimus, sed ad qualitatem domini. l. filiusfamil. ff. de procur.
gloss. §. fina. institu. quib. ex caus. man. non poss. & habetur in clemen.
12 religiosus. de procurator. Et alia quod † melior non debet esse condi
tio illius, qui cum procuratore contrahit, quam qui cum ipso domino.
l. qui bona. §. pen. de dam. infect. l. ignorantis. ff. de procur. & alia quod
13 † procurator dominũ representat, & non ipse, sed dominus iuris intel
lectu censet contrahere. l. quod meo. §. procur. ff. de acq. poss. per Bar.
in l. si is qui pro emptore. in vlti. parte. de vsuc. & ex hoc apparet deci-
siones allegatas per Curtium in d. consil. non attingere ad casum no-
strum. Tertio, & vltimo respondeo quod etiam si tutor vel procurator
potuissent inducere talem hypothecam, quod tamen est falsum, vt di-
xi, adhuc non potest venditor pretendere hypothecam in dictis bonis
emptis: quia non videtur hoc inter partes actum esse: cum enim ven-
ditor dictas xvj. partes v. ndiderit liberas ab omni obligatione, nõ est
credendum voluisse in contractu incontinenti subsequuto, ipsas hy-
pothecare, nisi adesset expressa & specialis hypotheca, quia tali casu non
sufficit generalis fm Alb. Galeoti in margarita sua, tit. de pign. act. &
Jac. de Aren. in l. obligatione generali. de pign. & est tex. in l. cum taber
nam. §. si. verb. ab alio. ff. eod. tit. vbi singu. not. per argumentum a con-
trario sensu. sequitur Lud. Rom. in singul. dcv. quę specialis hypothe-
ca dictorum bonorum non interuenit in casu nostro, merito concludo
ex suprascriptis meliorem esse causam emptoris. Et hęc omnia sal-
uo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXII.

1 *Ab instrumentis non est facile recedendum.*
2 *Lęsio enormis arguit dolum re ipsa.*
3 *Paria sunt siue dolus interueniat ex proposito siue re ipsa.*
4 *Restitutio cõtractus cõceditur solũ quãdo dolus ex proposito interuenit.*

5 *Quando minor contrahit & iurat non contrauenire contractui neque ex causa ætatis neque alia quòd non poterit allegare se læsum enormiter.*
6 *Præsumitur pro ueritate instrumenti.*
7 *Reiteratio facit ut cesset præsumptio fraudis uel erroris & hoc propter uirtutem geminat?*
8 *Filij naturales existentibus legitimis excluduntur.*
9 *Lex ciuilis obseruanda est etiam inter Hebreos.*
10 *Iniquum est naturaliter comparare legitimis & spem legitimorū propter existentiam naturalium diminuere.*
11 *Nati ex coito reprobato seu damnato à lege non possunt admitti ad successionem*
12 *In dubio quis præsumitur potius ex damnato coitu natusque uere naturalis.*
13 *Filij ancillarum non sunt simpliciter spurij sed naturaliter.*
14 *Multa in dubijs sustinentur quæ in casu certo rescinderentur.*
15 *Iuramentum non debet operari apud Iudeos ualiditatem renunciatio, & quare.*
16 *Renunciatio facta post mortem patris iure communi citra iuramentum ualet.*
17 *Iuramentum obligat Iudeos & coguntur Iudei illud obseruare.*
18 *Iudei tenentur ad omnia quæ sunt iuris diuini.*

IN hac causa, in queritur an Isaac Hebreus filius naturalis Samuelis possit rescindere conuentionem, seu renuntiationem factam ad vtilitatem fratrū suorum legitimorū (quia diffuse, & subtiliter consultū fuit per clarissimum d. Ludouicum Siluestrinum) ero ego tanto breuior: quia rei perfectę nihil potest adijci. Concurro igitur in eius sententiam infrascriptis rationibus Et in primis fundata est intentio fratrum legitimorū ex instrumento publico renuntiationis, itemq; ex Chirographo Hebraica lingua inter ipsos confecto, a quibus † instrumentis non est faci
1 le recedendum. l. cum precibus. C. de probat. per Bald. in l. mater. C. de rei vend. in l. ij. C. de rescin. vend. cū concord. Et licet dictus Isaac alleget se enormiter, & immoderate esse lęsum: ideoq; petat dictos con-
2 tractus rescindi: quia † lęsio enormis arguit dolum re ipsa. l. omnes. §.
3 Lucius. ff. quę in frau. cred. & † paria sunt siue dolus interueniat ex proposito siue re ipsa. l. ij. §. si quis sine. ff. de doli except. l. si quis cū aliter. ff. de ver. obli. & ita cōsuluerunt plerīq; doct. de quibus per Alex. cōsi. lxxix. in ij. Cor. cclxiij. in iij. Dec. clxxx. cum similibus. tamen ad illā rationem in qua vertitur totus cardo pręsentis difficultatis respondetur varijs modis. Et primo, quia licet iste articulus sit vbiq; disputatus per doctores, tamen videtur verior, & communior conclusio, ꝙ imo non sit concedenda rescissio sub pretextu talis lęsionis per text. in l. interpositas. C. de transact. ibi qualitas causę principalis non sufficit, &c. & ibi dixi versi. hincq; videtur, &c. & ostendi hanc esse communem opin.
4 & per text. in l. si superstite. C. de dolo. vbi solum conceditur † rescissio, quando dolus ex proposito interuenit, vt dixi in l. quamuis. C. de transact. & facit glo. in d. l. ij. C. de rescind. vend. & in c. penult. de empt. & vē
5 dit. quę vult ꝙ † quando minor contrahit, & iurat non contrauenire contractui neque ex causa ętatis, neq; alia, quod non poterit allegare se lęsum enormiter, & cū illa glo. transeunt communiter doct. vnde in casu nostro idem fortius est dicendū cum iste Isaac sit maior ętate, & in hāc partem post longam disputationem tandem inclinat Corn. in repetitione auth. sacramenta puberū. C. si aduer. vendit. Alex. cōsi. cxxv. in j. vbi attestatur eam esse cōmunem opinionē. Curt. Sen. consil. xliij. super contingentia consil. lxvj. in vltimo dubio. Secundo respondeo, ꝙ dicta opinio, non procedit, quando renuntiatum esset cum iuramento etiam enormissimę lęsioni, prout fuit in casu nostro valet enim talis renuntiatio, si sit facta a maiore, secundum Alex. in d. consil. cxxv. vbi respondet rationibus contra dicentium, qui loquuntur in minore, & etiā respondet rationi Abbatis in c. cum contingat, extra de iureiur. qui sentiebat talem renuntiationem potius apponi ex consuetudine notariorū, quam de mandato partium, nam secundum eum contrarium est verius:
6 quia † presumitur pro veritate instrumēti. d. l. cū precibus. & per Bar. l. quod si nepotes. ff. de testa. tut. Quod in casu nostro est certius, cum dicta renuntiatio sit posita non solum in istrumento notarij, sed etiam repetita in priuato chirographo vnde partiū propius cessat arg. Abb. & tenenda opinio Alex. quam etiā sum sequutus in d. c. cum contingat.

Tertio respondetur, ꝙ dicta conclusio non procedit, quando renun-
7 tiatio fuisset geminata per diuersos actus prout in casu nostro † reiteratio enim facit, vt cesset pręsumptio fraudis, vel erroris secundum Decium, qui ita consuluit consi. clxxx. & hoc propter virtutem geminationis, de qua per glo. super verbo iterare. ij. q. iij. si quis iratus. & in c. ex literis. in verb. admonita. de diuort. per Bart in l. cum seruus. C. de agric. & cen. lib. xj. Bal. in cons. Schismatis sub rubr. C. si quis aliquē testari. Quod arbitror ego verū esse, non solum si reiteratio post longū tempus interuenisset, secundum l. si mulier. C. ad Velleia, & quod no. Paul. Cast. consi. cccv. notandum est. in ij. vol. in nouissimo. sed etiam si post modicum tempus, vel incontinenti dum tamen loquamur in maiore, & qui verisimiliter scire posset verum valorem rei secundum Nicolaum de Matar. & Bald. in d. l. ij. & Imo. in d. cap. cum contingat.

Quarto respondetur, ꝙ iste Isaac nullam potest pretendere lęsionē, cum sibi nihil paterni patrimonij debeatur, nisi quatenus alimentorū
8 valor se extendit: quia † existentibus legitimis, filij naturales excludūtur. auth. licet. C. de natu. lib. Cum igitur habuerit tria milia aureorū, & preterea consecutus est liberationē redditionis rationis a fratribus suis, & confessus sit pro residuo sibi satisfactum iuxta. l. si ex pluribus. ff. de acceptila. & l. potest. vbi dixi. de verb. signi. satis dicitur habuisse, qđ sibi debetur, & plus: vnde non potest allegare aliquam lęsionem, ex quo
9 secundum legem ciuilem nihil et vltra alimenta debetur, quę † lex ciuilis videtur obseruanda etiam inter Hebreos, iuxta tex. in l. Iudęi cōmuni. C. de Iudę. vbi Bar. Alb. Raph. Fulg. & cęteri. & etiam Azon. in summa. §. item permittitur eis. eo. tit. Imo. consi. j. incip. in casu pręmisso. versi. & breuiter. ad fin. Ang. xciiij. Cast. consi. cccxcvi. in nouo. Soc. consi. lxij. Corn. consil. cxiiij. in j. Brun. in tract. statuti exclusiui fęmin. vj. q. iij. Laurent. de Pallatio. §. cęterum. inst. de legit. agn. succ. & sic dicit Corn. in l. maximū. C. de lib. pręt. in fi. quod Fulg. & Raph. Com. idem tenuerunt consulendo. Nec me mouet, quod Ioan. Cald. dicat, ꝙ imo inter Iudeos seruanda sit lex Mosaica in tit. de stat. cōn. xxx. & de consue. cōsi. xi. quod dictū referunt, & sequunt multi Mod. in varijs consilijs maxime Alexan. consi. vj. in vj. Bozad. consi. xxiij. num. 10. Rochus Curt. c. fi. extra de consuet. versic. xv. quero. cum similibus. Quia omnino talis opinio est contra text. in d. l. Iudęi. quem Calderin. non interpretatur sed peruertit, vt merito Mod. appostillator ad d. consi. Alexan. dicat hanc opi. non esse veram nisi in ijs, in quibus inter eos a superiore loci toleratur duntaxat. Fortius videtur dicendum, ꝙ nec etiam ex lege Mosaica naturalis possit admitti ad successionem: qz licet text. Numeri cap. xxvij. dicat homo cum mortuus fuerit absque filio, &c. tamen illa dictio filio, non videtur intelligēda de naturali. Et licet in libro Misna & Talmuth declarentur illa verba vt intelligantur etiam de naturali, tamen interpretatio illorum non est tenenda: cum dictus liber Talmuth. fuerit reprobatus de mandato Papę, vt refert Io. And. in c. quod super his. de voto Petr. de Anch. c. ea, quę. vj. q. de reg. iur. in vj. & nupertime etiam fuit reprobatus per constitutionem Maximiliani Imp. ad instantiam Ioannis Renclin. † Et in omnem casum sententia Rabinorum esset limitanda, quando
10 extarent alij legitimi: qz † iniquum esset naturalis cōparari legitimis, & spem legitimorū diminuere. l. nec ei. §. preterea. ff. de adopt. sicut videmus fecisse Iustinianum, qui eos admittit duntaxat quando nō adsunt legitimi. Item esset limitanda eorum opinio, vt non procedat in naturali concepto ex coitu, cui lex resistit vt probatur Iudicum cap. xi. in prin. ibi heres patris nostri esse non poteris: quia de adultera matre natus es. Sicut etiam videmus idem esse de iure ciuili, secundū quod
11 † nati ex coitu reprobato seu damnato a lege non possunt admitti ad successionem auth. ex cōplexu. C. de incep. nupt. Item esset limitanda in naturali, qui non esset conceptus ex ventre custodito: quia lex tales habet pro filijs vulgi nec censentur esse filij eius, qui creaduit meretrici. l. quia semper. ff. de in ius voc. Idq; etiam si non soleret nisi illum admittere: quia potuit clam etiam alijs se prostituere, vt est text. in l. iij.
12 C. sol. mat. facit lex vulgo. lex cum legitime. ff. de statu hom. † in dubio autem pręsumitur quis potius ex damnato coitu natus, ꝙ vere naturalis, sm Bald. consi. cclxij. in j. Alex. l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Treb. cum concord. vt dixi in tract. pręsumpt. ij. reg. versi. v. Et certe non videretur opinio Rabinorum ita simpliciter intelligenda: cum Bart. & doct. in l. iij. ff. de testa. cōiter concludunt ꝙ non valeret statutum, ꝙ spurij cum legitimis succedant: quia esset contra legem diuinā, quia scriptum est non erit heres filius ancillę cum filio liberę Genesis
13 cap. vj. sunt autem † filij ancillarum non simpliciter spurij, sed naturales l. si quis ingenuam. ff. de captiuis. l. ij. C. si mancipia fuerit. Et qz alias enervaretur omnis fructus matrimonij si naturales cū legitimis succederent. Sicut ergo non valet statutum, ita nec istorum interpretatio, vel consuetudo. l. j. vbi Fulg. C. de iud. subest enim eadem ratio, & ideo hęc interpretatio Rabinorum est omnino rejcienda vel saltem restringenda, secundum supradicta, alias esset contra bonos mores: & daretur materiam delinquendi iuxta l. fi. cum ibi not. C. de nat. lib. Quinto ex suprascriptis resultat alia responsio: quia etiā dato quod propter enormem lęsionem concederetur rescissio conuentionis, tamen hoc esset intelligendum vbi constaret de enormi hac lęsione, quod in casu nostro constare non potest. Cum enim ex suprascriptis appareat, quanta dubitatio sit in iure an lex Mosaica in hac successione sit attendenda & posito, quod esset an ista naturalis possit admitti, non potest dici enormiter lęsus, qui in re tam dubia accepta pecunia renuntiauit. l. Lucius.
14 §. fi. vbi Bart. & doct. ff. ad Treb. & † multa in dubijs sustinētur quę in casu certo rescinderentur. l. fin. vbi dixi. C. de transact. Non obstat, si diceret quod talis rescissio non permittitur propter vim iuramēti quo nos Christiani astringimur iuxta. d. c. cum contingat. de iureiur. Sed in
15 † Iudęis est secus, de quorum salute est desperandum: ideo apud eos iuramentum non debet operari, validitatem renuntiationis, secundū Rom. consi. clv. in fin. Cast. cons. xc. in fi. in ij. in nouis. Pet. de Anch. d. c. ea, quę. quęst. vi. Socin. consi. lxv. & lxx Parn. consi. clix. in v. quia
16 respond. o quod si † renuntiatio esset facta de hereditate viuētis: quo casu non valeret absque iuramento iuxta c. quāuis. de pact. in vj. tunc verba possent procedere suprascripta quę in casu loquuntur: sed cum hęc renuntiatio sit facta post mortem patris quo casu iure communi etiam citra iuramentū valeret. l. si quādo. §. j. vbi not. C. de inoff. testa. per Bart & doct. in l. qui superstitis. ff. de acqu. hered. in l. si actionem.
17 C. de pact. tunc iuramentum † obligat etiam Iudęos & coguntur Iudei illud obseruare, secundum Bart. in rubr. Digestorum in princ. vbi Alexan. idem sequitur in apostill. allegat Bal. in c. j. §. item sacramen-
18 ta. de pact. iur. fir. † tenentur enim ad omnia, quę sunt iuris diuini. d. c. quod super his. vbi docto. & ita etiam tenuit Ioan. de Imol. consil. j. Rom. & Dec. l. pactum dotali. C. de collat. Ias. d. authent. sacramenta puberum. Barbat. consil. xv. in j. cum similibus. Et licet aliqui Rabini Moderni attestarentur quodcumque iuramentum data enormi lęsione, apud eos relaxari, tamen deberent intelligi de relaxatione ad finē agendi, de qua in c. j. per Felin. de iureiur. per Guid. Papa. decis. cl. vnde cū respiciat ordinatiua iudicij nō esset attendenda a iud... Chri-

Alieno coram quo lis verteretur, iuxta c. quod clericis. cum ibi not. extra de foro compet. sed attenderet iudex Chrisstianus leges suam. ⁊ tex. ⁊ in d. auth. sacramenta puberum. alias dicta relaxatio esset indiscreta, ⁊ contra rationem doctorum. in d. c. cum contingat. Et ita mihi videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXIII.

1 L. per diuersas C. mand. extendi quandoque uero secus.
2 Lex exorbitans à regulis iuris communis non est extendenda ultra casum suum.
3 Quæ processerunt ex labijs meis non faciam irrita.
4 Qui agit contra filium tanquam hæredem oportere primo quod probet filium esse hæredem.
5 Nomina pertinentia ad societatem possunt cedi uni ex socijs quocunque precio.
6 Contractus iudicatur ex sui forma non autem ex appellatione nominis.
7 L. per diuersas sensus, & scopus.
8 Plures habentes inter se actionem possunt ad inuicem pro modico cedere & talis cessio non subiacet prohibitioni l. per diuersas C. mand.
9 Præsumptio una per contrariam præsumptionem sollitur.
10 Societates publicanorum ut quotidie uidemus ac etiam aliorum negociatorum uendunt nomina difficulter exigibilia pro minimo pretio & tales contractus ualere.
11 Coactores qui nam sint.
12 Redemptio litium uelita est.
13 Non dicitur fictum aut simulatum quod habet principium ueritatis.
14 Quis principaliter egendo nō admittitur ad allegandum turpitudinem suam etiam contra complicem & conscium fraudis.
15 Statuta exorbitantia loquentia de dando non habent locum in retrodatione quia retrodatio est fauorabilior.
16 Statutum loquens de ueniente ad habitandum non uidetur inferre grauamen reuertenti.
17 Precium competere dicitur deductis laboribus & exponsis.
18 Ad probandam læsionem in translactione debet probari nō illud quod in ueritate debetur sed quantum ualebat dubius euentus litis.
19 Iniudicijs particularibus iudex debet ferre certam sententiam non autem reseruare liquidationem in executione suæ sententiæ.



In causa, quia filij quondam domini Thomę de Lingulia conuenti sunt occasione cessionis eorum parenti factę: quia diffuse allegatum est per alios pręstantiss. doctores, solum insistam circa articulum validitatis cessionis super quo fundata est sententia primi consultoris, qui aduersus dictos filios pronun-
1 tiauit. Et in † primis sciendum est, quod lex Ana-
2 stasij, quę incipit per diuersas. C. mandat. videtur esse † exorbitans a regulis iuris communis, ⁊ ideo non extendenda extra casum suum, quod etiam sentit text. in l. fi. in fi. eo. tit. vbi cauetur in futuris tantum casibus non autem in pendentibus, aut pręteritis ei locum esse: quod secus esset si d. l. nō esset exorbitās. l. bene a Zenone. §. quis igitur de quadri. pręs. Et quia lex illa inducta est aduersus illud quod a partibus est actū contra
3 regulam pontificiā, quę habet quod † quę processerunt ex labijs meis, nō faciam irrita. c. qualiter. extra de pact. nec conuenit istis actoribus dicere se deceptos, cum maior pręsumptio sit contra illos, qui, viuente domino Thoma, steterunt conuentis ⁊ exegerunt 600. aureos promissos: nunc autem, eo defuncto mouent controuersiam istis minoribus nō plene edoctis, aut instructis de rebus paternis. Et quod plus est egerunt con-
4 tra eos † tanquam hęredes: cum tamen in processo non sit probatum quod se immiscuerint quę probatio videtur necessaria. l. j. C. si vt se ab hęreditate abstineat. per Bart. in l. necessarijs. de acquir. hęred. Alex. consil. xciiij. ⁊ cxxxvij. in ij. Principalis igitur punctus quęstionis nostrę est nunquid d. l. per diuersas. C. mand. habeat locum in casu nostro. ⁊ omissa disputatione concludo, quod non, pluribus rationibus. Primo, quia lex illa excipit cessiones, quę fiunt inter cohęredes, ⁊ subijcit, nulla tali ratione intercedente, ⁊c. quibus verbis ostenditur quod exceptiones illę extenduntur ad casus quibus talis, seu eadem ratio subest, vt declarant ibi Bart. Bal. Ang. Salic. vnde inferunt pręfati doctores idē esse in actionibus quę ceduntur inter socios in diuisione societatis, qui
5 est casus noster. Cum enim ista † nomina pertineret ad societatem, potuerunt cedi ipsi Thomę vni ex socijs quocunque pretio. Secundo, quia iste Thomas acquisiuerat ea nomina, ⁊ ideo directę actiones semper remanserunt ipsi Thomę affixę ossibus suis. l. ij. vbi gl. ff. pro soc. vnde per talem retrocessionem non dicitur nouum ius ipsi acquisitum, sed potius vtilis actiones consolidarę directis, quo casu certum est non esse locum dispositioni. d. l. per diuersas, quę loquitur in alienis personis iniuriam ius ante a pręcedentibus. Tertio, quia ista videtur cessio ⁊ venditio facta ex causa cuiusdam transactionis. Cum enim ex conuentione societatis, vt apparet ex capite xj. non posset Thomas vendere ad tēpus ⁊ sub fide, ⁊ periculum nominum tali casu esset ipsius, videtur quodammodo transegisse pro illis 600. aureis: quo casu certum est non esse locum dispositioni. d. l. per diuersas, cum transactio non rescindatur etiam data enormi lęsione. l. Lucius. §. fi. ad Trebell. l. si superstite. C. de dolo. ⁊ est magis communis opinio, secundum Aret. in l. si quis cum aliter. de verb. oblig. Alex. consi. xlij. in j. Mod. in l. quāuis. vbi dixi C. de transact. ⁊ quāuis in instrumento cessionis nullum verbum sit de
6 transactione, tamen nihil refert: quia † contractus iudicantur ex sui forma, non autem ex appellatione nominis. l. insulam. ff. de pręscrip. verb.
7 Quarto, quia in d. l. per diuersas † ponitur alia exceptio in cessione quā creditor pro rerum apud se constitutarum munimine, ac tuitione accipit quę verba intelligunt doctores ibi, etiam quando quis actione personali molestari potuisset, quod est in casu nostro, poterant enim socij inquietare d. Thomam actione pro socio quia esset debitor ex causa societatis. Et quia fecisset illa nomina, ⁊ vendidisset ad tempus sub fide contra formam instrumenti societatis, ⁊ ipse vt ab hoc liberaretur potuit accipere cessionem ⁊ eam emere quantumuis vili pretio: quia tunc non procedit. d. l. per diuersas. ⁊ ita sentit gl. in d. l. verbo. nec non his.
8 quam ibi not. Ang. ⁊ concludit quod plures habentes inter † se actionem possunt ad inuicem pro modico cedere, ⁊ talis cessio non subiacet prohibitioni illius legis, ⁊ quod ista est vera opinio, secundum Fulg. ibi. vnde satis clare deciditur casus noster. Quinto, quia lex illa pręsumitur dolum,
9 vel simulationem contra cessionarium, sed dicta † pręsumptio tollitur per contrariam pręsumptionē secundum regulam. l. omnis. vbi Bald. ff. de in int. rest. l. cum de indebito. ff. de probat. in casu aūt nostro pręsupponitur, quod d. Thomas cesserit de anno 1515. omnia illa nomina dictis actoribus, qui deinde miserunt Manuelem ⁊ Ricium ad eos debitores exigendos, ⁊ demum post triennium fecerunt istam retrocessionem: vnde cum scirent qualitatem debitorum, ⁊ nihilominus cesserint pro dicto pretio satis apparet, pro maiore summa, non potuisse ea nomina alienari, vel ęstimari. vnde dicunt doctores, quod d. l. non habet locum, quando cedens venale nomen exposuit, ⁊ non inuenit aliquem plus offerentem. l. querebatur. ff. ad leg. Falc. ⁊ ita tenet Iaco.
10 Cin. Alber. in d. l. per diuersas. vnde videmus quotidie, quod † societates publicanorum, ⁊ aliorum negotiatorum vendunt nomina difficulter exigibilia pro minimo pretio. ⁊ valent tales contractus. l. Sti-
11 cho. §. fina. ff. de statu libe. vbi † tales emptores appellantur coactores, vt declaraui. lib. j. c. xxiiij. parergon. Sexto, quia tota illa lex est facta in odium redemptoris litium, vt apparet ex princ. legis ibi, quosdam alienis rebus fortunisque inhiantes, ⁊ ibi litigatorum vexationibus efficere, ⁊ ibi, nec enim dubium est redemptores litiū alienarum videri, ⁊c. ⁊ ibi nulla etenim tali ratione intercedente redemptor existit, ⁊c. quę
12 † redemptio litis est vetita iuxta l. si cōtra. C. mand. sed in casu nostro, iste Thomas non potest redemptor litis dici, nec alienis rebus inhiasse, aut litigijs inuoluisse quēquam, cum ipse ea nomina contraxisset, ⁊ priusquā ea daret actoribus in persona sua residebant. Nec apparet, quod litigijs quēquam implicauerit cum simpliciter exegerit, ⁊ bona fide a soluentibus, ⁊ sicut potuisset exigere nomine societatis, secundum l. filię. in fi. ff. de solu. ⁊ valuisset cessio si periculo societatis exegisset. l. si mandauero. §. interdum. ff. mand. l. nō solum. §. j. ff. de alien. iud. mut. causa. tenet Iac. Cin. Alber. Fulg. in d. l. per diuersas. ita si suo hoc ca-
13 su, cum obligationes a persona sua inceperint, vnde † simulatus quod habet principium veritatis. l. cum filius. §. hęres. ff. de leg. ij. Septimo quia non videtur, quod isti actores habeant actionem aliquā aduersus cessionarium: cum enim lex talem contractum habeat pro fraudulento, ⁊ simulat er non solum ex parte cessionarij: sed etiam ex parte cedentis, vt probatur in d. l. per diuersas. versicu. cum certum sit. non debent isti admitti ad agendum: cum fundamentum intentionis suę sit fraus de-
14 bitoribus facta: quia † quis principaliter agendo non admittitur ad allegandum turpitudinem suam etiā contra cōplicem ⁊ consciū fraudis. l. si creditoribus. C. de seru. pig. dato ma. l. filios. C. de reuocan. his quę in fraud. l. alias. vbi Bar. ⁊ doct. ff. de iureiur. ⁊ si bene videantur verba. d. l. per diuersas. solum consulit ipsis debitoribus, ne in plus conueniri possint a cessionario: quam re ipsa soluerit, non autem prouidet cedentibus quod possit agere contra cessionarium, ibi iubemus in posterum huiusmodi conamen inhiberi, ⁊c. quod conamen erat vexando debitori vt ibi dicitur. Item ibi actiones exercere permittatur, vbi loquitur contra debitores, ⁊ nusquā in d. lege est aliquod verbum, quod possint cedentes agere contra cessionarium. Octauo, quia (vt diximus) iste Thomas conuenitur ex retrocessione, tunc sic d. l. per diuersas prohibet cessionem fieri, ⁊ cum sit exorbitans non debet extendi, vt intellíga-
15 tur etiam de retrocessione sicut videmus, quod † statuta exorbitātia loquentia de dando non habent locum in retrodatione: quia retrodatio est fauorabilior. l. videamus. ff. de vsur. per Imol. ⁊ Alex. in rub. ff.
16 solu. matr. ⁊ † statutum loquens de veniente ad habitandum non videtur inferre grauamen reuertenti. l. fina. §. quoties. ff. de publica. vbi Imo. ⁊ Rom. quod excluditur. Bart. etiam respectu immunitatis ⁊ honoris, vt per eum in l. cum emancipatus. § si pater. ff. de contra tab. facit quod not. Ias. in l. duobus. §. ei qui. de iureiu. ⁊ hoc in casu nostro videtur certissimum, quia cum prius ipse d. Thomas cesserit istis socijs, ⁊ ipsi deinde post triennium retro cesserint, illi ęquitas dictat vt sicut ipse acquieuit primę cessioni, ita isti acquiescant huic secundę arg. l. si vero non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand. ⁊ not in l. j. quod quisque iur. maxime cum hoc casu cesset ratio prohibitionis, de qua in d. l. per diuersas. vt supra dixi. Nono, vt habeat locum. d. l. per diuersas. oportet cessionem factam esse pro nihilo vel modico pretio, vt ibi
17 per gl. in verb. cessiones. declarat Bart. ibi, ⁊ dicitur † pretium cōpetens deductis laboribus ⁊ expensis, ⁊c. vt ibi tradunt omnes, ⁊ quāuis summa cessa sit xx. duarum millium librarum, ⁊ sic longe maior pretio cessionis, quod est sexcentorum scutorum, tamen ista probatio nō sufficit: cum enim modicitas pretij sit fundamētum intentionis istorum agentium debuerūt probare quod cōiter ⁊ cōmuni cursu dicta nomina fuissent vendita longe pluri pretio, etiam considerata qualitate expensarum ⁊ laborum, vt in simili est tex. in l. j. §. si hęres pręcepto. ff. ad Treb. ⁊ ibi per doctores. ⁊ in l. ij. C. de rescin. vend. quod in casu nostro probatum non fuit. Nec etiam probari potest maxime propter duas qualitates diminuentes ęstimationē, ⁊ pretium. Prima propter pactum, quod

exacta a cedentibus, illis remaneant quod pactũ eſt valde incertũ ⁊ po
tuiſſent forte exegiſſe tantus, ꝙ vix remanerent emptori ſua ſexcẽta ſcu
ta, quod quidẽ pactum in tantũ diminuit æſtimationem rei vt alioquin
difficulter inueniri potuiſſet aliquis qui emiſſet, vt in ſimili dicit Jac. ⁊
Cin. in d. l. per diuerſas. per text. in d. l. quærebat. ff. ad leg. Falci. ⁊ per
Abb. in c. in aliquibus. ij. notab. extra de decim. cum concor. per Jaſo.
d. §. ſi heres. Item aliud pactũ ꝙ d. Thomas promittit eos ſeruare in-
dẽnes a certis creditoribus, ⁊ ab omni ratione Lucana, ꝙ pactũ etiam
diminuit æſtimationem rei, ſm̃ Bar. Raph. ⁊ Jaſ. in d. §. ſi heres præ-
cepto. ⁊ per tex. in c. cũ Joan. de fid. inſtr. quem allegat Soci. conſi. xv.
⁊ etiam per alia pacta de quibus per dños conſulentes, ⁊ ideo nõ tran-
ſcribo ⁊ ꝙ actores ſufficienter non probauerint intentionem ſuã, pro-
18 bat ex ijs, quæ not. Bart. in l. ij. C. de reſc. vend. vbi † ad probandam
læſionem in tranſactionẽ debet probari non illud, quod in veritate de-
betur, ſed quantum valebat dubius euentus litis, ſm̃ eundẽ Bart. in
d. l. Lucius. §. ſi. ſequitur Alex. conſi. xlij. in j. cccxij. in ij. ⁊ ratio etiã in
caſu noſtro non eſt ſatis probare ceſſionẽ eſſe de cccij. millibus libris,
ſed oportuit probari, ꝙ illud creditum propter dubiũ euentum litis ⁊
ſuprascripta pacta nihilominus potuiſſet vẽdi duplo pluris pretij ſex-
centorum aureorum. Decimo ⁊ vltimo, ex ſuprascriptis inſertur, ꝙ
cum iſtud ſit iudiciũ non vniuerſale ſocietatis, ſed particulare iſtius ceſ
ſionis debuit iudex certam ferre ſententiam. §. curare. inſti. de act. non
autem reſeruare liquidationem in executione ſuæ ſententiæ, ſecundum
l. ij. C. de ſent. quæ ſine cert. quant. ⁊ quæ habentur in l. j. ff. de eden. ma
xime cum nullam rationem duxerit dictorum pactorum quæ diminuũt
æſtimationem, ⁊ ideo concludo male iudicatum, ⁊ bene appellatum eſ-
ſe, ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXIIII.

1 *Mandatum morte mandantis finitur & expirat.*
2 *Mors ciuilis regulariter æquiparatur naturale.*
3 *Mandatum finitur per mortem ciuilem ſicut per naturalem.*
4 *Mandatum finitur per ſuperuenientem furorem.*
5 *Stante ceſſione ualida mãdatum tendens ad executionem dictæ ceſſio-*
nis tanquàm ex neceßitate præcedentis contractus factũ morte man
dantis non reuocatur.
6 *Perceptionem quis efficitur procurator in rem ſuam.*
7 *Mandatũ in rem ſuam non finitur morte nec confiſcatione mãdantis.*
8 *Fiſcus ſuccedit in bonis delinquentis ſitis in territorio ſuo.*
9 *Quando ceßio eſt prior tempore accuſatione non poteſt fiſcus allegare*
quod facta ſit in fraudem.
10 *Sententia lata in contumaciam nihil nocere debet ceßionario quia cen-*
ſetur lata non quia bannitus deliquerit ſed quia ſe non defenderit.
11 *Ex contumacia oritur dũtaxat ficta confeßio quæ præiudicat ipſi con-*
tumaci tantum non autem alijs habentibus cauſam antiquiorem.
12 *Exceptio de iure tertij cum non ſit excluſiua ipſo iure iuris agentis nõ*
poteſt opponi per tertium.
13 *Magis attendimus ad locum domicilij quàm ad locum ubi bona ſunt*
ſita quia forum domicilij preualet.
14 *Si quid pro indiuiſo poßidetur ab eccleſiaſtico & a layco ſi lis inter ip*
ſos acciderit tractabitur coram iudicis eccleſiaſtico.
15 *Vna & eadem cauſa tractari non debet per diuerſos iudices.*
16 *Ceßio poteſt fieri minori dummodo in utilitatem ſuam cedat nec alia*
ſolemnitate opus eſt & obligatur contrahens & minor acquirit.
17 *Iuramentum facit quem preciſe teneri.*



Plures mihi dubitationes in hac facti ſpecie ꝓpo-
nunt, ad quas ſingulariter ſum reſponſurus. Pri
ma quæſtio eſt, an mandatuʒ magnifici d. Anton.
Mariæ factũ d. Aeneæ genero ſuo valeat: an ve-
ro cenſeatur reuocatum: nec poſſit ex eo redimi
pars caſtri, de quo agitur. Et videreť prima fron-
te mandatum eſſe finitum: qꝛ regula eſt generalis,
1 ꝙ † mandatũ morte mandantis expirat. l. mandatũ. C. mand. Præce-
ditqꝫ nõ ſolũ in morte naturali, ſed etiam ciuili, vt qñ quis ſit cõfiſcatus
2 ⁊ bãnitus. l. actio. §. publicatione. ff. pro ſoc. qꝛ † regulariter mors ciui
lis æquiparatur naturali. l. Deo nobis. C. de epiſc. ⁊ cler. l. Gallus. §. ⁊
3 quod ſi tantũ. ff. de lib. ⁊ poſth. ⁊ quod per † mortem ciuilem finiatur
mandatum ſicut per naturalem. Firmant communiter doct. in clem. ſi.
4 de procur. vbi Card. q. xiij. poſt alios ſicut videmus † etiam finiri per
ſuper venientem furorem. l. qui ſeruũ. l. ſi quis alicui. ff. de acqu. hęr. er
go idem dõm per iſtud bannitũ factũ ab eccleſia Romana: cũ bona de
quibus agiť ſint in ipſius eccleſiæ dñio. Sed tũ, prędictis non obſtanti
bus, ſentio ꝯtrariũ: qꝛ qñ magnificus d. Antonius Maria ceſſit illud
ius genero adhuc non erat cõfiſcatus nec accuſatus de aliquo crimine:
vnde valet interim facta ceſſio etiã ſi eſſe facta ſimplici titulo donatio-
nis iuxta regulã. l. poſt contractũ. ff. de don. de qua infra dicã. vnde cũ
5 valuerit ceſſio mandatũ tendẽs ad executionẽ dictæ ceſſionis tanqꝫ ex
neceſſitate pręcedẽtis ꝯtractus factuʒ morte mãdantis non reuocatur. l.
fundi. §. j. ff. de acq. poſſ. ⁊ habeť p doct. in l. pe. verſ. nã ⁊ ſi. ff. ſi cer. pe.
6 Et † qꝛ per ceſſionẽ magnificus d. Aeneas factus eſt procurator in rẽ
7 ſuã. l. ſi. §. Titius. ff. de poſſ. l. iij. ff fam. ercis. † mandatũ aũt in rẽ ſuã
non finiť morte nec confiſcatione mandantis. l. illã. C. de don. vbi doct.
l. ſi quidẽ. C. de act. ⁊ obl. nõ enim hoc caſu res eſt integra: cũ tranſtulerit

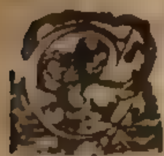
iſte cedens omne ius ſuum in generum ⁊ appoſuerit certas pactiones
exequendas poſt mortem ſuam: quo caſu in ... ubſtanter non finitur mã
datum. l. ſi vero non remunerandi. in fi. cum l. ſeq. ff. mand. Fortius pu
to ꝙ ex ſolo inſtrumento ceſſionis abſq; alio mandato competat actio
ipſi d. Aeneæ, ⁊ ideo non eſt vlterius diſputandum de validitate manda
ti. Secunda quæſtio, an cum bona de quibus redimendis agitur ſint
in territorio eccleſiæ, ⁊ cedens a dicto territorio ſit bannitus: tale ius re
8 dimendi tranſeat in fiſcum Pontificium. Et videretur, qꝛ ſic: ꝙ † fiſcus
ſuccedat in vniuerſis bonis delinquẽtis ſitis in territorio ſuo. l. j. in prin.
§. an bonarum. ff. de iur. fiſ. ⁊ per ea quæ habentur per Lud. Rom. conſi.
lxxxj. Imol. l. ex facto. ff. de hęr. inſtit. Sed tamen puto in caſu noſtro
contrarium eſſe verius. Cum enim d. Anton. Maria ceſſerit tale ius
genero ſicut ipſe non poſſet contrauenire, nec reuocare ceſſionem ſuam.
l. ſicut. C. de act. ⁊ obl. l. facta. §. ſi heres. ff. ad Treb. ita nec etiam fiſcus
ſi ex eius perſona vellet ſuccedere. l. fiſcus. ff. de iur. fiſ. putarim tamen
expedire ꝙ d. Aeneas denunciet poſſeſſoribus dicti caſtri qualiter tale
ius tuendi eſt ſibi ceſſum per ſocerum, qꝛ ipſe intẽdit intra tẽpus debi-
tum redimere, ⁊ ideo quod nõ retrouendiunt ipſi d. Antonio Mariæ,
nec alicui alteri vel cuiuis ex eius perſona tam facto hominis quaʒ legis.
⁊ ſic conſtituantur in mala fide, ne colludãt cũ fiſco pontificio. per reg.
l. iij. C. de nouat. ⁊ l. ſi fundum. C. de rei vend. Tertia quæſtio, an fi-
ſcus poſſit illud ius reuocare tanquam hęc ceſſio facta ſit in fraudem
fiſci. Et licet text. in d. l. poſt contractum. ponat regulam ꝙ non tamen
Bart. ⁊ doct. hoc intelligunt niſi in caſu in quo fraus pręſumeretur: qꝛ
tunc indubitanter competeret ius reuocandi ipſi fiſco. l. in fraude in. ff.
de iur. fiſ. In caſu autẽ noſtro videtur ſubeſſe pręſumptio propter con-
iecturas quæ oriũtur ex coniunctione perſonarũ iuxta. l. data. C. de don.
⁊ l. pen. ff. de bon. lib. præſertim cum in ceſſione cõtineantur multa pa-
cta in fauorem filiorum, vt habetur etiã per Bart. in d. l. poſt cõtractũ.
⁊ in l. non ſolum. ff. de rit. nup. maxime cũ talis ceſſio ſit facta titulo lu-
cratiuo: quia d. Aeneas nihil numerauit pro pretio ceſſionis: vnde fa-
cilius pręſumitur fraus. l. j. §. ſi quis in fraudẽ. ⁊ §. ſeq. ff. ſi quid in fra.
9 patr. Sed tamen in caſu noſtro puto contrarium. Cum enim hęc † ceſ
ſio tempore ſit prior accuſatione non poteſt fiſcus allegare, quod facta
ſit in fraudeʒ per tex. in l. j. C. de iur. fiſ. lib. x. niſi forte probaretur fraus
dilucidis: ⁊ indubitatis probationis vt eſt text. in l. ſed ſi maritus. ad
fi. ff. qui ⁊ a quib. manu ⁊ alibi dicitur, ꝙ manifeſte hoc debet doceri. l.
patronus. ff. de probat. alibi dicitur, quod non cenſetur in fraudeʒ fiſci
facta, niſi in deſperatione rerũ, ⁊ metu imminentis accuſationis. l. cũ ra-
tio. §. fraudis. ff. de portio. quæ lib. dãna. vnde ille coniecturę Bart. ſu-
pra relatę ſimpliciter non ſufficiunt pręſumptioni fraudis niſi coniun-
ctę ſint cum alijs coniecturis. Et maxime hoc dicendum in caſu noſtro
cum hęc ceſſio tendat ad augmentum dotis, iuxta text. in l. ſi quis poſt
hac. in prin. ⁊ §. j. C. de bon. proſcr. Fortius dico, quod cum d. Anton.
10 Maria fuerit bannitus in contumaciam, talis † ſententia nihil nocet
ceſſionario: qꝛ cenſetur lata, non quia deliquerit, ſed quia ſe non defen
derit. l. ſi ideo. ff. de euict. l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoff. teſt. ⁊
ideo concluſio ſuprascripta Bart. in d. l. poſt contractum. non procedit
11 hoc caſu: † ex contumacia n. oritur duntaxat ficta confeſſio, quę præiu
dicat ipſi contumaci tantum, non autem alijs habentibus cauſam anti
quiorem. l. eius. qui. vbi Bar. ff. de iure fiſ. Bart. in l. cum filiusfam. in
prin. ff. de verb. obl. ⁊ in l. ſi quando. vnde vi C. per Corn. conſi. cexi. in
fi. in iij. vol. ⁊ dixi in tract. pręſumpt. reg. iij. verſ. xxij. verſi. vnde etiam
talis. Quarta eſt quæſtio, an ſi iſti poſſeſſores opponant de iure fiſci
ad euitandum retrouenditionem poſſent audiri? ⁊ ex ſuprascriptis fa-
tis apparet nullum ius eſſe in fiſco: ⁊ ideo talis exceptio eos non adiu-
uaret, maxime cum tale ius non competat fiſco, niſi volenti: vnde talis
12 † exceptio de iure tertij non videtur excluſiua ipſo iure iuris agentis,
⁊ ideo non poteſt opponi per tertium. l. ij. ff. ſi ager vectig. cum gl. l. ij.
C. de iur. emphy. per Bar. l. ij. ff. de excep. rei iud. Alexã. xxxviij. in fi.
in ij. Dec. conſi. cxliij. fiſc. ipſo iure hoc ius nõ habet, ſed oportet prius
quod intentet actionem reuocatoriam, ſecundum Bar. in d. l. poſt con-
tractum. per text. in d. l. in fraudem. ff. de iur. fiſc. ⁊ per §. item ſi quis in
fraudem Inſt. de act. ⁊ ſi iſtud inſtrumentum ex forma ſtatuti Seneſis
eſſent guarentigiatũ non videretur in omnem caſum differenda execu-
tio ipſo ceſſionario ſatiſdante iuxta. auth. quæ ſupplicatio. C. de precib.
Imp. off. ⁊ quæ not. Socin. in l. pecuniam quam. verſi. inferre. ff. ſi cert.
peta. ⁊ facit tex. in l. j. §. ſi pecunia in ſacculo. in fin. ff. depoſi. Quinta
quæſtio, vbi depoſitum, ſeu oblatio ſit facienda, ⁊ cum vterq; poſſeſſor
habeat domiciliuʒ in ciuitate Senenſi ſatis videtur ſufficere ſi fiat in d.
ciuitate, ⁊ ibi interpellẽtur ipſi poſſeſſores ⁊ propter qualitatem reue-
rendiſſ. Cardinalis debet ceſſionarius accedere ad domuʒ ipſius iuxta
doctrinam Bar. in l. item illa. ff. de conſtit. pec. ⁊ per Bal. in l. acceptã.
13 C. de vſur. Magis enim attendimus ad locum domicilij, † quaʒ ad lo
cum vbi bona ſunt ſita quia forum domicilij pręualet, ſecundum glo. in
clem. j. verb. ſubditos. de for. compet. in fin. in c. ſtatutum. verb. vnam
dietam. de reſcr. in vj. Fel. c. ſi. de for. compet. Sed difficultas eſt, ſi liti-
gandum ſit, coram quo iudice fieri id debeat: ⁊ ſi hęc pars caſtri poſſide
14 tur pro indiuiſo ab † vtroq; tam eccleſiaſtico, quaʒ laico ſatis vid. re-
tur tractandam eſſe coram iudice ipſius eccleſiaſtici, per regulam. l. com-
munem. ff. quemad. ſer. omit. ⁊ l. pręcipimus. §. penul. C. de appell. vbi
Bart. hoc tenet. ⁊ quæ aggregat Fel. in c. j. de pręſcr. Jaſ. ⁊ Mod. in
15 l. emancipati. C. de colla. non enim debet iſta, † quę eſt vna ⁊ eadẽ cau
ſa tractari per diuerſos iudices. l. j. ff. de quib. reb. ad eund. iud. ⁊ quę
habentur in l. nulli. C. de iud. ⁊ per Aret. conſi. xxix. Eſt quoq; aduer
tendum ne iſti colludentes cuʒ fiſco faciant quod iudex fiſcalis ſub pręe
textu: quod ceſſio facta ſit in fraudem fiſci cauſam ipſam ad cognitionẽ
ſuam trahat, quod tamen reſpectu ipſarum partium de iure facere non
poſſet iuxta l. j. ⁊ l. iij. C. vbi cauſ. fiſcal. Sexta quæſtio, quomodo
depoſitum pecunię ſit faciendum. Reſpondeo rem eſſe claram, ſed in
primis oportere, quod ipſius poſſeſſoris offeratur, ⁊ oſtendatur copia
authentica inſtrumenti ceſſionis, ⁊ mandati per Antonium Mariam

ſecti

facti in ipsum d. Aeneã, & hoc pro legitimatione personę suę debet, quã
eis legi, vt intelligant iuxta text. in l. si quis inficiatus. & q ibi Bar. ff.
depos. & ipsis petentibus debet exemplum relinqui clem. causam de elect.
alioquin ipsi possessores non tenerent credere d. Aeneę, neq3 constitue-
rent in mora, sm Bar. in l. q te. ff. si cert. pet. Alex. consil. lxxviij. in v.
16 vol. Septima qõ, qr Aeneas erat minor ętate, † nũquid valeat cessio
facta minori, & de iure cõi res est clara, q sic. Cũ enim contractus ten-
dat in vtilitatẽ suã, non est opus alia solẽnitate & obligat cõtrahens &
minor acquirit. l. Jul. §. si quis a pupillo. ff. de act. empt. Quod maxi-
me est dicendũ in casu nostro, in quo pręsupponit, q quãuis d. Aeneas
esset minor annis xxv. tamen nõ habebat curatorẽ quo casu cõtractus
est validus iuxta text. in l. si curatorẽ habẽs. C. de in int. rest. mino. nec
arbitror q statutũ Senense deroget in hoc iuri cõi. Bene fateor, q si
tale statutum induceret aliquã solennitatẽ & minor iuisset ad cõtrahen
dum extra territoriũ posset dubitari an videret id fecisse causa fraudan
di statuti eam solẽnitatem imponentis, sm Sal. in l. j. C. de sum. trin.
Aret. consi. lxxij. sed (vt dixi) cum hoc totum tendat in vtilitatẽ mino
ris, non videtur subesse causa fraudis: vnde nec quidẽ fraus pręsumit,
sm Bart. in d. l. post contractum. in j. pręsumptione. Octaua & vlti-
ma qõ, si statim facto deposito dominium transeat & possit d. Aeneas
statim actualem possessionem apprehendere? Et certe non: sed oportet
expectari sũiam. l. non est singulis. ff. de reg. iur. interim tamen curret
interesse, quantum sit respectu fructuũ aduersus istos possessores, vt est
tex. in l. ij. in fi. C. de pact. int. empt. & vend. & in oẽm casum istis nõ ob-
seruantibus locus esset stipulationi penali & inciderent in penã positã
in instro, de quo in l. stipulatio ista habere. in prin. de verb. oblig. & per
doct. in l. ij. §. itẽ si in facto. ff. eo. tit. Jmo in casu nostro subest nõ modi
ca difficultas, an isti possessores teneant precise ad retrouendendũ. Cũ
enim istud sit pactũ de emendo, & vendendo videtur concernere dũta-
xat causam facti, & ideo ipsis detrectantibus nõ posset fieri condẽnatio
precisa sed dũtaxat ad inuicẽ. l. si fundũ certa die. l. si penã. ff. de verb.
oblig. Sed tamen ad hoc respondere potest altero de duobus modis.
Primo, q hoc non procedit qñ dicta transactio esset facta mediante iu
17 ramẽto: qr † iurũ facit quẽ pręcise teneri. Jas. in l. si pecuniã. in prin.
ff. de cond. ob cau. & Parpal. vbi allegat cõ. op. in l. si quis ma. or. in ix.
not. C. de trans. Secundo rũdeo, q cum venditor si sit dñs, teneat prę-
cise transferre dñium videtur q ex tali pacto quis pręcise possit cõpel
li p l. si cũ venderet. vbi Pau. de Cast. ff. de pig. act. quẽ refert & sequit
Jo. de Ana. in c. conquestus. extra de vsur. Ant. Burg. in c. ad nostrã.
de empt. & vend. & Soc. consi. lxx. in iij. vbi respondet rõnibus Alex.
qui contrariũ consulu rat. consi. x. in iij. & non potest negari quin sit du
bia, de qua dixi in l. traditionibus. C. de pac. Et ita mihi videt, &c.

SVMMAE RERVM. XXV.

1 *Donatio inter virum & uxorem prohibita est.*
2 *Contractus per quem mulier pro marito obligatur est nullus.*
3 *Iuramentum contra leges praestitum non debet ualere.*
4 *Alienatio fundi dotalis cum iuramẽto ualet fallit si inde oriatur prę-iudicium filijs &c.*
5 *Iuramentũ qñ resultat in praeiudiciũ tertij nõ ualet nec est seruandũ.*
6 *Iuramẽtũ seruari debet quoties sine interitu salutis aeternę seruari põt*
7 *Dotalem fundum recte alienari.*
8 *Quomodo cognoscatur enormis laesio.*
9 *Hypothecarij soluendi forma.*
10 *Regulariter renunciatio hypotheca praeiudicat quoad omnes.*
11 *Dominus tenetur non expellere conductorem durante tempore &c. & id ex dispositione legis.*
12 *Vasallus ex dispositione legis feudum alienare non potest.*
13 *Verba in instrumento posita debent aliquid operari.*
14 *In contractibus nullum uerbum debet esse superfluum.*
15 *In iudicio possessorio non est permissa appellatio.*
16 *Victus uictori in expensis condemnandus est.*



Controuersia vertens inter monasteriũ S. Laurentij &
Jsoardã vxorẽ Claudij Felicis nõ modicã habet du
bitationẽ: quę principaliter in duobus cõsistit, ex qui-
bus prima fronte videbat pro ipsa Jsoarda esse pro-
nunciandũ. Primo, qr cõsensus alienationi pręsti-
tus, & renũtiatio hypothecę non videntur valere, nec
obligare dictã vxorẽ: quominus dotem suã repetere possit: nã in facto
pponit, quod qñ facta fuit talis renũtiatio maritus nõ remanebat sol
uendo, vnde talis renũtiatio cõtineret donationẽ. l. etiã. C. ad Velle. l.
1 si pignus. ff. quę in frau. cre. quę † donatio est phibita inter vir. & vxo.
Item per talẽ renuntiationẽ mulier obligat ad non agendũ, sed talis
2 † contractus, per quẽ mulier pro marito obligat est nullus. auth. si qua
mulier. C. ad Velleia. & p istas rõnes ita concludit Bar. cũ quo cęteri
3 transeunt in l. iubemus. C. ad Velleia. Nec obstaret † iurũ, qr cum sit
cõtra leges pręstitũ non debet valere. l. non dubiũ. C. de legib. & ita di-
cit gl. in d. auth. si qua mulier. quã sequit ibi Jac. Butr. & dicit Salic.
qõ doct. cũ ea transeunt. & istud debet pręsertim attendi in casu nostro,
in quo agit de magno pręiudicio mulieris: vnde propter enormẽ lęsio-
nẽ pręsumeret metus reuerentialis mariti: & ideo iurũ esset relaxandũ.
vt consuluit Dec. consi. clxxx. in fi. facit quod not. Bald. in l. ij. in ix. q.
C. de resc. ven. Pau. de Cast. cons. clxxvij. contra superius per mod. in
c. causam matrimonij. extra de off. deleg. Item alia rõne iuramentum
nõ debet valere: qr vergeret in pręiudiciũ tertij, id est, filior dictę Jsoar
dę, qui alias non possent consequi alimẽta super dote materna. probat
hoc ex not. in c. cũ contingat. extra de iureiur. vbi Jo. de Jmo. cõcludit,
4 q licet † alienatio fundi dotalis cũ iuramento valeat, si tamen oriatur
inde pręiudiciũ filijs, vt qr maritus vergerat ad inopiã ita q periculũ
sit, ne filij non possint a patre ali, cum aliunde non habeant, honestũ est,
vt de dote materna alantur. l. alimenta. C. de neg. gest. & ideo tunc talis
5 alienatio nõ firmaret † iuro, tanquã resultans in pręiudiciũ tertij, vnde
tunc iuramentũ non esset seruandum. d. c. cũ contingat. & quod no. Jo.
Fab. insti. quib. alien. non lic. in princ. ergo idem dõm in casu nostro in
renuntiatione istius hypothecę. Secundo & fortius, qr dato, quod su
pradicta non obstarent adhuc propter ambiguitatẽ istius casus esset p
ea pronuntiandum, iuxta l. in ambiguis. ff. de iu. dot. pręsertim cum aga
tur de dote mulieris quę aliud non habet, vnde viueret. videtur enim
tali casu agi etiã de pia causa, & etiã ppter duplicem fauorẽ debere pręe-
ferri ecclesię. l. cum is. §. mulier. ff. de condit. inde. §. interdicimus. in
auth. de ecd. tit. gl. in l. si cu. ff. de an. leg. per Ludo. Ro. in rep. auth. si-
militer. C. ad leg. Falc. Ista aũt ambiguitas resultat ex perplexitatem
si mulier non possit consequi dotem suã a monasterio aget contra credi
tores, quibus ipsa potior tpe, & obtinebit, & illi agent contra monaste-
rium, & qr anteriores tpe etiam ipsi obtinebunt, & pũr monasteriũ rur-
sus conueniet vxorẽ, & vxor creditores, & sic res ibit in infinitum, & in
tali casu in terminis nostris sic decidit gl. ord. in l. Claudius felix. ff. qui
potius in pig. hab. & istud maxime procederet, si creditores soluerent
vxori in pecunia numerata & liberarent hypothecã, monasteriũ enim
omnino tunc excluderet, nõ enim posset obtinere contra creditores ex
quo illi sunt potiores tpe. nec conuentio inita cũ vxore potest illis pręe-
iudicare quominus vtant beneficio legis, quod est vt offerendo pecu-
niã liberet rem ab hypotheca. l. si prior. in prin. & fi. ff. qui pot. in pign.
hab. l. fi. C. de luit. pi. non etiã posset obtinere ab vxore: qr non haberet
aliquod ius pignoris in illa pecunia, quã dotis sue causa recepisset a cre
ditoribus vt declarat Bar. Ang. Sal. Fulg. in d. l. Claud. felix. Nec
obstare videt, q isto modo per indirectũ mulier se opponeret monaste
rio, quod est contra eius promissionẽ: qr etiã si talis dictio nõ esset ap-
posita, tñ tacite intelligeretur: qr promittens aliquid facere intelligitur
nec directe nec per indirectũ. c. cũ quid vna via. de reg. iur. in vj. vnde
quãuis expressa sit, nihil operat. l. iij. ff. de lega. j. & qñ non est expressa,
decisiones sunt clarę pro ista muliere in d. l. Claudius. Sed istis non
obstãtibus, inclino magis in cõtrariã opi. quod imo dictũ monasteriũ
debeat obtinere aduersus Jsoardã, & veritas illius opin. apparebit e x
respõsione argumentor, quę in contrariũ fuerant adducta. Non obst.
6 igit, q vt, q talis pmissio non valeat: qr imo valet: propter vim † iura-
mẽti quod debet seruari quoties sine interitu salutis ęternę seruari po
test. d. c. cum contingat. c. quãuis. de pact. in vj. auth. sacramenta pube
rũ. C. si adu. vẽd. & quãuis ex tali contractu inducat donatio inter vir.
& vxo. tñ iurũ conualidat talem donationẽ, sm Guid. de Cun. & Alb.
de Ros. in l. sed & si possessori. §. itẽ si iurauero. ff. de iureiu. Fed. d Sen.
consi. cxl. punctus qõnis. Pet. de Anch. Jo. de Jmo. & Abb. & Pręp.
in c. fi. extra de don. inter vir. & vxo. Bar. & Raph. Co. in l. si quis pro
eo. in fi. ff. de fideiuss. Abb. Jmo. & in effectu Ant. de But. in d. c. cum
contingat. Jo. de Lig. Jo. de Jmo. & And. Sic. in cle. Rom. de iureiu.
& est cõis opi. vt per Bart. Veron. in cau. cxj. Jas. in l. pacta quę con-
tra. C. de pact. Cor. in rep. rub. de iureiu. in xxv. princ. Alex. cõsi. viij.
consi. clvij. in ij. Aret. cõsi. lxxiiij. incip. diligẽter & mature. Cor. in rep.
d. auth. sacramenta puberũ. q. xvij. & in consi. cxviij. in prin. cõsi. xlj. in
iij consi. cclxxiiij. in iiij. Dec. consi. ccij. & ideo dicit Jo. de Jmo. in d. c.
7 cum contingat. in j. not. in fi. quod si vxor marito alienãti † fundũ do-
talẽ consentiat, & iuret licet maritus nõ sit soluendo alienatio tenet, qr
dato, q inducat donatio, sm Bar. in d. l. iubemus. tamen talis donatio
per iurũ firmatur, & idem etiã ibi sequit do. Jo. de Monteferrato. Et
dato, etiã q hoc casu in effectu mulier obligaret pro viro cõtra d. auth.
si qua mulier. tamen phibitio illius legis tollit per iuramentũ, secundũ
magis cõem opi. de qua ibi per Alb. de Ros. Ang. & Pau. de Ca. Nec
metus reuerentialis videt hic considerari, qr posset habere locũ in con
tractu gesto inter maritũ ipsum & vxorẽ, quo ad eos nõ respectu tertij
8 q pecuniã exbursauit: quãuis etiã in casu nostro nõ sit † enormis lęsio
non enim pecunia ista excedit dimidiam dotis, imo est infra illã portio-
nẽ, vnde nõ possumus allegare enormem lęsionẽ, iuxta not. in l. ij. C. de
resc. vend. p Jo. de Jmo. in d. c. cum contingat. in ij. casu principa. Nec
etiã habenda est ratio pręiudicij filior ppter alimenta in hoc casu, cum
ipsi non sint in iudicio isto, in quo agit solum inter creditores habentes
hypothecã, quis debeat pręferri. filij aũt nullam habent hypothecã ra-
tione alimentor, vt per doct. in l. si cum dotẽ. §. fin. itẽ in ij. ultimo. ff.
sol. mat. Ro. cons. cccliiij. incip. in re pręsenti. Non obst. sm argumen
tum, qr mulier per renuntiationẽ hypothecę monasterio factã nõ po-
test aliquod pręiudicium facere istis creditoribus, vt dicit text. in d. l.
9 Claudius. in fi. vnde tollit pplexio. primo enim accipiet de dictis † bo
nis dos Jsoardę tanquã anterioris oium deinde accipiet de bonis il-
lud, quod superest pro solutione creditor, tertio loco satisfiet monaste-
rio, & si tñ nõ sit in bonis aget monasterium ad bona quę obuenerunt
Jsoardę pro dote sua, nec ipsa poterit opponere de hypotheca versus
monasteriũ ex quo illi renũtiauit. d. l. iubemus. C. ad Velleia. nec pote
rit etiã agere cõtra creditores, ex quo bona illa fuerunt p monasterium
ablata ex facto ipsius Jsoardę, qd factũ nõ debet nocere creditoribus
per rõnem d. l. Claudius. in fi. nõ enim modicũ detrimentũ esset, si ipsi
deberent rursus agere contra monasteriũ, & haberet locum circulus per
quem qui posterior creditor esset fieret ęqualis cũ anteriore, contra re-
gulã. l. ij. ff. qui pot. in pign. & sic cessat omnis pplexitas. Bene fateor
q quando creditum mulieris exhauriret oia bona mariti, tunc tale pa
ctũ posset valere in fauorẽ vltimi creditoris: qr tali casu non sit pręiudi
cium alijs creditoribus ex quo ipsi omnino excludunt a muliere, & in ta
li casu bene resultaret perplexitas, de qua loquitur gl. & Barto. in d. l.
Claud. Sed vbi vltra creditũ mulieris superest aliqd, non p[...]

preiudicare sequenti creditori in eo, quod reliquum est: ⁊ iste est casus
noster in quo cessat dicta perplexitas. Fortius posset dici, q ex quo mu
lier promisit nec directe nec per indirectũ se opponere monasterio qd
talis renuntiatio hypothecę, excludat eam penitus a iure pignoris re-
10 spectu dictę quantitatis etiam quoad alios creditores: nam † regula-
riter renuntiatio hypothecę preiudicat quo ad omnes. l. Paulus. in
in prin. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. l. si creditor. §. si totum. ff. de pig.
Nec obst. d. l. ii. beneus. C. ad Velleia. in qua specialiter statuitur vt ta
lis renuntiatio non trahat ad alias personas: quia limitabitur quando
renuntians promisisset neq; per indirectũ se opponere: opponeret enim
se per indirectũ si ipsa vellet alijs personis preterri aliter, sed modo su-
pra tradito. Nec obstat, qd in qualibet renuntiatione istud tacite inest,
ergo expressio nihil deberet operari: qz procederet, qñ tacite inesset ex
necessitate, secus si ex dispositione legis. l. talis scriptura. vbi Bart. ff.
de lega. i. tunc enim multum operatur: vt etiam apparet ex doct. Bar.
in d. l. ij. dum opponit de titulo. ff. si quis omis. cau. test. ⁊ in quęstio. de
11 arbitro. ⁊ pro hoc adduco quatuor bona simili. Primum est. † dñs
tenetur non expellere conductorem durante tpe, ⁊ id ex dispositione l.
si fundus. ff. loc. pone expresse fuit hoc actũ, an expressio aliquid opera-
bitur certe sic: qz nõ poterit expellere etiã pro sua necessitate, ⁊ ita limi
12 tatur l. ędem. C. loc. vbi Ang. hoc tenet. Secundo † vasallus ex dispo
sitione legis feudũ alienare non potest, vt in toto tit. de proh. feu. alien.
in vsi. feu. pone q in inuestitura sit expressũ hoc, nunquid aliquid ope
rabitur, ⁊ dicendũ est q sic: qz si expressum non esset, potuisset saltem al
teri infeudari. c. j. §. similiter, de lege Corra. ⁊ tamen ista expressio fa-
ciat, vt amplius non possit, sm Bal. in c. j. §. preterea, de cap. Corr. qz
13 † verba debent aliquid operari. c. si papa. de priuil. in vj. l. si quãdo. ff.
14 de leg. j. ⁊ † in contractibus nullũ verbum debet esse superfluum, sm
Bald. in rubr. de contrahen. empt. in qua quęstione ⁊ cum hac opin.
etiam transit d. Dec. in c. quę in ecclesiarum. extra de consti. ⁊ d. Jas. l.
15 filiusfam. §. diui. in ij. lect. in j. opp. Bar. ff. de leg. j. Tertio † in iudi
cio possessorio nõ est permissa appellatio, vt no. in l. j. C. si de mom. poss.
fuer. ap. pone princeps cõmittit causam possessorij, appellatione remo-
ta, nũquid illa expressio operabit: ⁊ Bald. in l. ij. C. qui a. ei. nõ poss.
dicit, q sic, qz etiã in casibus specialibus in quibus alias posset appel-
lari per talem clausulam censebitur sublata. argu. l. j. §. item nuntiatio.
per Jac. de Aren. ff. de oper. no. nunt. facit text. in c. pastoralis. ⁊ q ibi
habetur extra de app. ⁊ melius quod no. Abb. in c. j. extra de rescript.
16 Quarto † victus victori in expensis condemnandus est. l. properan
dũ. §. siautẽ alterutra. C. de iudi. quod, si partes idẽ ex conuentione
dispoluerint. ⁊ gl. in §. oportet. in auth. de iudic. dicit q talis cõuentio
expressa operabitur vt victus condẽnetur in expensis etiã si habeat iu
stam causam litigandi, quãuis si dicta conuentio expressa nõ fuisset erat
secus. sequuntur Bal. Sali. Jas. in d. §. siautem alterutra cũ concor.
⁊ per hęc solum in casu nostro videtur dicendum quod quãuis mulier
simpliciter renũtiando non preiudicet sibi quoad alias personas dato,
q ex dispositione legis renuntiatio habeat hunc effectũ, vt non possit
etiã per indirectum contrauenire, tamen si expressum sit q per indire-
ctum non contraueniatur talis expressio debet operari, vt omnino sibi
censeatur preiudicasse secundum supradicta. Et hęc omnia, ⁊c.

SVMMAE RERVM. XXVI.

1 *MVlier in dote præfertur etiam his quorum pecunia res est em-*
pta.
2 *Authen. de æqualibus dotis §. ijs consequens declar.*
3 *Expressio eorum quæ tacite insunt nihil operantur.*
4 *Hypothecę initium & modus.*
5 *Non possunt uenditores in re quæ sua esse desiit cõstituere hypothecã.*
6 *Dotis causa & rem & precium teneri.*



Deo diligenter casus presens per clarissimum aduoca
tum d. Francisci disputatus est, vt opera mea minime
necessaria videatur: sed tamen, vt morem geram claris
simis viris, a quibus sum requisitus decreui paucis
rem attingere. Et certe in fauorẽ istius mulieris est
casus expressus in §. ijs cõsequens. in auth. de ęqual.
1 dot. vbi sensit Justinianus quod † mulier in dote preferatur, etiã his
quorum pecunia res est empta: licet enim alias soleãt tales preferri ab
etiã habentibus expressas hypothecas, ⁊ quidẽ antiquiores, iuxta l. li-
cet. C. qui potiores in pign. tamen hoc fallit fauore dotis, vt ibi dicit, ra
tio aũt fauoris dotium ponitur in l. j. ff. sol. matr. qz publice interest ci-
uitatẽ repleri, ⁊c. in dicto vero §. Justinianus etiam aliam rõnem cõsi-
derat: qz nullo pacto tolerandus fuit quod mulier dotem perderet: ne
alias melior sit conditio meretricum, q̃z pudicarum: meretrices enim
dotem non dant, sed bona auferant amatoribus pudicę aũt dant dotẽ,
quę nullo modo debet perdi, subijcit textus infirmitati earũ esse succur
rendũ, ⁊ qz facile circũuentiones aduersus eas fiunt, dicitur aũt decipi
mulier, quę dat dotem marito prodigo, ⁊ dissipatori: vnde ipsa deduci
possit ad periculũ eius pdendę, ⁊ satis est q a lucro cadat, id est, amit-
tat donationẽ propter nuptias: dotẽ vero nullo modo voluit legislator
amitti, ⁊ iste est sensus clarus dictę constitutionis, qui etiã apertius col
ligitur ex originali Gręco, ⁊ ex noua translatione: vnde infertur ad re-
solutionẽ dubiorũ, quę in presenti causa vertunt. Et primo q d. Fran
cisca est preferenda ipsis de Carpo etiã in re empta de pecunia ipsorũ,
2 etiã quod ipsi per expressam hypothecã sibi cauerint, qz text. in † d. §.
ijs cõns. adhuc preponit causam dotis priuilegio istorũ qui semper di-
cunt venire ex priuilegio, siue tacite, siue expresse cauerint, qz cũ sint po
steriores, nõ possunt preferri anterioribus nisi vigore priuilegij. Item
3 qz etiam si expressa hypotheca nõ interuenisset, tamen idẽ esset ⁊ † ex-
pressio eorũ quę tacitę insunt nihil operatur. l. non recte. C. de fideiusso
ribus, ⁊ merito Bart. appellat hanc hypothecam tacitam quãuis ver
bis sit expressa, vt per Bart. in l. interdũ. versi. secundo quęro, quid si
aliquis, cũ quo ibi transeunt doctores, ff. qui potiores in pign. expres-
sio enim nihil facit: qz aduersus anteriores creditores frustra fieret, sed
est auctoritas legis: quę hoc priuilegiũ tribuit. d. l. licet. merito appel
latur tacita, ⁊ ista opinio Bart. est cõiter approbata, vt recte fuit alle-
gatum per dominum aduocatũ: qz eam etiam tenet Petr. Cin. Alber.
Bald. Ang. Salic. dicta authen. quo iure. Pau. Jas. l. creditor. j. si cer
tum peta. Vitalis tract. clausularum. versi. ⁊ specialiter obligauit. Af-
flictus Neapol. decisio. ccxvj. vbi allegat Specu. ⁊ Joan. And. idem te
nentes, ⁊ Bald. Nouel. in tract. dot. fal. xv. ⁊ maxime procedit hęc in-
terpretatio in eo qui mutuat ad emptionem agri. qui vt habeat hypo-
thecã oportet vt sibi expressim de ea prouideat: licet secus si in refectio
ne nauis vel simili, secundum glossam in d. §. ijs consequens. verbo,
agrum. ⁊ sequuntur doct. in d. l. licet. ⁊ in l. quod quis. ff. de priuil. cre-
dit. vnde satis apparet expressum esse textum pro qõne nostra in d. §.
ijs consequens. Secundo infertur quod illa allegatio Carporum di
centium q ipsi habent hypothecã in dicta domo antequam efficeretur
mariti illius mulieris non est vera nec sufficiens: cũ enim venditio sit
A facta marito, ante † ius translatum in maritum ipsi nõ possunt preten
dere hypothecã, cum eius organo mediante solam transeat hypothe-
ca, post vero ius ei acquisitum incontinenti transit in hypothecã vxo-
ris vt est text. in l. ij. ff. de reb. corum. ⁊ per Anto. Fan. in tract. pigno.
in iij. parte. quęstio. iij. ⁊ quod in simili not. disputant Franc. Accur.
⁊ refert Joan. Andr. in Spec. in rub. de pact. ⁊ Pau. de Castr. in l. sin
autem. ff. de pact. maxime cũ ipse maritus iam esset in possessione quo
casu, facta solutione illis de Labbate venditoribus statim absque alio
facto dominium in maritum transijt. §. interdum. de rerum diuisione.
5 ⁊ sic in ius hypothecę dotalis, nec † potuerunt dicti venditores in re,
quę desijt esse sua, constituere hypothecã etiam si voluissent. arg. l. Sti-
chus seruus. in princ. de manu. testa. l. rem alienã. ff. de pign. act. Nec
obstat, q ex necessitate pacti initi cũ carpis debeat dicta domus ad eos
reuerti, vnde libera reuerti debet secundum doctrinã Bart. in l. in diẽ.
ff. de aqua plu. arc. per illum tex. ⁊ per text. in l. ij. l. si ex duobus. §. sed
⁊ Marcellus. ff. de in diem adiectio. ⁊ quod notat Dec. consi. lxxviij.
qz respondeo, quod argumentum procederet, si domus ista fuisset vn-
quam in dominio Carporũ quod non fuit. Item procederet argumen
tum in alia materia non priuilegiata, secus est aduersus dotem per tex.
in dicto §. ijs consequens Item procederet aduersus obligationẽ po-
sterius contractam, non aduersus eam, quę prior est tpe prout dos in
casu nostro. Tertio infertur, q quãuis Carpi probarent, quod tẽpo-
re hypothecę ab eis acquisitę in dicta domo maritus esset soluendo: qz
haberet alia bona vnde posset satis fieri d. Franc. non tamen talis pro-
batio releuaret eos: quia licet tex. consideret quod circũuentiones mu
lieribus fiant in d. §. ijs consequens. hoc dicit, vt supra declaraui dupli
ci respectu. Primo, maritorũ quibus dant dotẽ tanquã idoneis, ⁊ fru-
galibus, ⁊ deinde reperiuntur prodigi ⁊ dissipatores. Secundo respe-
ctu donationis propter nuptias quã ipsę mulieres amittunt ⁊ in ea cir
cumueniuntur: licet lex eis non succurrat nisi in dote propter vitandũ
damnum, vbi vero agitur de lucro captando sicut in supradictis dona-
tionibus non succurrit. Quarto infertur, q licet prima fronte videa
tur inconueniens quod dicta vxor obtinuerit rem venditam Carpis,
⁊ nunc velit etiam obtinere rem ex pretio emptam. ⁊ sic habere rem, ⁊
pretium: tamen hoc non est inconueniens, nec absurdũ rem enim ven-
ditam Carpis obtinuit iure hypothecę suę antiquioris, secundum d. l.
6 assiduis. C. qui pot. in pign. domum † vero obtinet, qz preferenda est
ijs, qui [illegible] pro emptione rei ex beneficio d. §. ijs cõsequẽs.
⁊ quantum ad pretium non obtinet nisi dotem suam, quam noluit
legislator vllatenus perdi. Et si male sibi cauerunt Carpi, sibi impu-
tent: qz debebant ipsi emere domum, ⁊ eam deinde dare insolutum ma
rito cum speciali hypotheca in casu euictionis priorum bonorum, sed
cum contenti fuerunt simplici hypotheca non est mirum, q hypotheca
vxoris preferatur presertim anterior tempore, sicut videmus cum ex
cuius pecunia simpliciter mutuata emptę sunt merces potiorẽ nõ esse
cęteris nec respectu mercium nec respectu pecunię, sed vtrunque per-
dere. l. procuratoris. §. plane. de tribut. docto. in l. si cum dotem. in fin.
ff. solut. matrim. Facit tex. in cap. j. §. si vasallus. de beneficio. si de feu.
defunct. ⁊ quod notat Joan. And. in Specu. rub. de feudo. in fine.

SVMMAE RERVM. XXVII.

1 *REnunciatio hæreditatis paternæ uel maternæ facta in manibus*
parentum non ualet iure ciuili quia meritis sunt prouocandi
filij non autem pactionibus adstringen.
2 *Hæreditates iuris publici authoritate deferuntur ideo priuatorum pa-*
ctionibus non mutantur.
3 *Renũciationi hæreditatis si accesserit iurm sustinetur de iure canonico.*
4 *C. quãuis de pactis in sexto uarie restringitur.*
5 *Actus non acceptati nullam obligationem pariunt.*
6 *Notarius licet possit stipulari absenti & ei acquirere hoc tamen intel*
ligitur si absens deinde ratum habeat.
7 *Pactum non prius confirmatur quàm absens habuerit notitiam & ra*
tificauerit cum interim licita sit uoluntatis mutatio.
8 *Renuntiatio facta sub conditione non eueniente conditione pro non fa*
cta habetur.

9 *Renunciatio facta illi de cuius hereditate agitur propter consensum suum valet quamuis de hæreditate uiuentis tractetur.*
10 *Renuntiatio facta cum aliqua limitatione seu restrictione non simpliciter sed secundum dictam restrictionem intelligi debet.*
11 *Modus adiectus renunciationi regulariter non restringit eam quin simpliciter habeat effectum.*
12 *Facultas testandi debet esse libera.*
13 *Testamentum solemne nuda renunciationis acceptatione non tollitur.*
14 *Testamentum incipit uires habere tempore mortis.*
15 *Iuramentum non trahitur ad casus postea de nouo superuenientes.*
16 *Ex actu tacito non potest censeri reuocata institutio testamentaria.*
17 *Inter liberos ut censeatur recessum ab institutione non sufficit qualibet coniectura sed certitudo cum aliquali solennitate.*

1 Renuntiatio hereditatis paternę, vel maternę facta in
manibus parentū iure ciuili non valet, qꝛ meritis pro-
uocandi sunt filij non aūt pactionibus astringēdi. l.
2 si quando. §. j. C. de inoff. test. Et qꝛ † hereditates iu-
ris publici auctoritate deferuntur, vnde priuatorum
3 pactionibus non mutantur. l. fi. ff. de suis ꝛ leg. † si tñ
accesserit renūciationi iurm̄ sustinetur de iure canonico, iuxta text. in c.
quāuis. de pact. lib. vj. Quę tamen dispositio iuris canonici recipit sex
notabiles limitationes, quę in casu nostro videntur locū habere. Pri-
4 ma est, qꝛ † tex. in d. c. quāuis. loquitur in renuntiatione acceptata pro-
pter parentes, ꝛ sic in pacto in quo vertitur duorum cōsensus. l. j. ff. de
pact. vnde si talis renuntiatio non fuerit acceptata a parentibus nō vi
5 detur esse alicuius effectus, prout regulariter † actus nō acceptati nul-
lā obligationem pariunt. l. quęcūqꝫ gerimus. ff. de act. ꝛ oblig. l. fi. ff. de
legation. ij. in casu aūt nostro nō apparet, quod d. Philippa mater ac-
ceptauerit talē renuntiationem, ergo non debet esse alicuius effectus,
vt est cōis opi. sm̄ Aymonem Crauetam consi. xlij. in fi. Nec obstat,
q̄ sit stipulata per notarium nomine absentis, ꝛ heredum suorū: quia
6 † licet notarius possit stipulari absenti, ꝛ ei acquirere hoc intelligitur,
ita demum si absens deinde ratum habeat, sm̄ Andr. de Pisis, Guil.
ꝛ veteres, quos refert, ꝛ sequitur Alber. de Ros. in l. non aliter enim. ff.
de adopt. ꝛ Bal. in l. nec ei. §. satisd. circa fi. versi. sexto quero. ff. eo. tit.
de adop. Soci. in l. j. §. si iusserim. in fi. de acqui. poss. ꝛ consi. lxij. in iij.
vol. Adeo, vt facultas acceptandi, seu ratificandi non transeat in here-
des, sm̄ Pau. de Cast. in consi. cxcv. visis ijs, quę narrant. in ij. vol. se-
cundum impressionē nouissimā, quem refert, ꝛ sequitur Dec. in l. con-
tractus. ff. de reg. iur. ꝛ consil. cclxxvj. magister Jo. de Albenco, cum si.
vt alias dixi in c. cum contingat. iiij. col. versi. quarto facit. extra de iu-
reiurando. quę disputatio non est hic necessaria: cuꝫ etiā si ius ratifican
di transeat in heredes, tamen in casu nostro, cum isti, qui renuntiaue-
runt sint heredes possunt pro parte sua nolle ratificare. Nec obstat,
q̄ in instrumento dicatur eos fuisse rogatos a iure, vt facerent talem re
7 nuntiationem, qꝛ etiam si hoc sit verum, tñ non sufficit cum † nō prius
confirmetur pactū q̄ʒ iste absens habuerit notitiam, ꝛ ratificauerit cū
interim licita sit mutatio voluntatis. l. qui Romę. §. Flauius. vbi oēs
not. ff. de verb. oblig. l. certum. §. si quis absente. ff. de confes. gl. l. j. in fi.
ff. de contrah. empt. ꝛ forte mater non acceptasset propter cōditionem
adiectam renuntiationi, vt mox dicā. Secunda est limitatio, vt valeat
renuntiatio secundum formam. d. c. quāuis. quando facta est simplici
8 ter, secus si † facta sit sub certa conditione, ꝛ conditio ipsa nō euenerit:
tunc enim habetur pro non facta. l. j. §. ꝛ ij. respon. ff. de donat. in casu
enim nostro etiam si rogatus esset a matre, non tamen ipse simpliciter
fecit id de quo rogatus est: qꝛ non simpliciter renuntiauit, sed cum ista
conditione quod ex bonis maternis haberet possessionem ville Bau-
rie, ꝛc. ꝛ nisi mater consentiat huic conditioni renuntiatio non habet ef
fectum: sicut enim contractus renuntio, id est, facio, vt des: non possit ma
ter vti beneficio renuntiationis nisi ex parte sua adimpleuisset, id est, re
liquisset ei dictā possessionem. l. naturalis. ff. de prescrip. verb. l. si pecu
niam. ff. de cond. cau. da. quod cū non fecerit euanuit conditio renūtia-
tionis. Tertia est limitatio, qꝛ tex. in d. c. quāuis. procedit, quando
9 † renuntiatio hereditatis facta est ipsi, de cuius hereditate agitur: tunc
enim propter consensum suū valet pactū, quāuis de hereditate viuen-
tis. l. fi. C. de pact. quod si facta esset alteri puta fratri: tunc non valeret,
nec confirmaretur iuramento: qꝛ esset cōtra bonos mores, ꝛ incideret in
penā confiscationis. l. quidā. § fi. ff. de bona. per Barto. in l. stipulatio
hoc modo concepta. ff. de verbo. oblig. ꝛ quāuis in pacto diceretur, q̄
hoc fieret de consensu absentis: tamen non operaretur aliquid ista asser
tio nisi de ea aliter constaret: qꝛ censeretur facta in fraudē legis. l. qui te
stamentum. ff. de proba. Quarta est limitatio, vt procedat tex. in d. c.
10 quāuis. in † renuntiatione simpliciter facta: secus, si limitate ꝛ cū certa
restrictione facta sit: qꝛ tunc secundum dictā restrictionem renuntiatio
est intelligenda. l. age. C. de transact. in casu aūt nostro renuntiatio est
quidem facta de hereditate paterna ꝛ materna, sed adijcitur pro con-
tentamento ipsorum, ꝛ datur eis facultas, ꝛ libera licentia disponendi
etiam de legitima quoquo modo voluerint, tam inter viuos, q̄ʒ in vlti-
ma voluntate, quę verba declarant mentem renuntiantis etiam quod
omnino vltima voluntas ipsius matris esset salua: nec renuntians ex-
cludatur, nisi quatenus ipsa velit: vnde cum in vltima voluntate aliter
11 disposuerit stabit firma hęc voluntas: ꝛ licet alias † modus adiectus
renuntiationi non restringat eam: quin renuntiatio simpliciter habeat
effectum. l. donationes. §. species. ff. de donatio. l. si mulier. C. de iur. do
tium. tamen in casu nostro ea verba non sunt adiecta in vim modi, sed
ęque principaliter vnde declarant id actum esse, vt omnino eius vlti-
ma voluntas esset salua. argumen. l. Titia §. fin. de legat. ꝛ fideicōmiss.
secundo. l. species. de auro ꝛ argen. leg. ꝛ quod not. Bartol. in l. iij. ff.
de adim. leg. Quinta est limitatio, vt quāuis renuntiatio in forma va-
lida sit facta, possit tamen renuntians succedere, si ex testamento fuerit
vocatus. quod Bartol. in d. l. stipulatio hoc modo concepta. censuit ꝛ
communiter receptum est, ꝛ ratio est sm̄ Bartolum: qꝛ nisi valeret ta-
12 lis institutio sequeretur q̄ † patri restricta esset facultas testandi, quę
tamen omnimodo libera esse debet. l. si fratres. §. idem respōdit. ff. pro
soc. quę ratio est cōiter approbata, ꝛ eam defendit ab impugnantibus.
Dec. in l. pactū. C. de colla. ꝛ Affl. in decis. Neap. ccci. Alij tamen assi-
gnant aliam rationē, scilicet q̄ pater moriendo ea instituta, videtur illi
iuramentū relaxasse, quod facere potest. c. ij. extra de spōs. l. fi. ff. qui ꝛ a
quib. sicut, ꝛ consensum suū arbitratu suo reuocare pōt. l. fi. C. de pact.
Fortius censuit Are. in l. qui superstitis. ff. de acqu. her. quod etiā si fi-
lia expresse renuntiasset successioni ex testamento, tamen adhuc admit-
teretur ex testamento iam facto ante renuntiationē: nec enim attendi-
mus ad tēpus conditi testamenti: qꝛ nihil refert ante, an post renuntia-
tionē sit factus: cum presumatur semper perseuerasse in eadē volunta-
te. c. maiores. extra de baptis. l. cum qui. ff. de prob. l. cum hic status. in
13 fi. principij. ff. de don. inter vir. ꝛ † testamentū solemne nuda renuntia-
tionis acceptatione non tollat. arg. l. iij. l. ex parte. ff. de adi. lega. l. hac
cōsultissima. §. si quis aūt. C. de testa. ꝛ §. ex eo autē. inst. quib. mo. test.
14 infir. Sed attendimus ad tēpus † mortis, quo testamentū ipsum in-
cipit vires habere. l. non oportet. ff. de leg. ij. ꝛ ista sententia est de men-
te doctorum, ꝛ cōis opinionis quę simpliciter habet, quod tali renun-
tiatione non excluditur causa testamenti, ꝛ per Afflict. d. decis. ccci. ꝛ su
prascriptę rōnes procedunt etiā hoc casu licet Cor. in d. l. pactū. sub du
bio forte dicat quod renuntians excluderetur si ante renuntiationē es-
set instituta. Dec. vero ibi remittit se ad notata per Aret. in d. l. qui su-
perstitis. vbi Aret. dicit contrarium, ꝛ certe argumētum Corneti est fra
gile: qꝛ se fundat ea ratione, q̄ doctores se loquuntur renuntiantem non ex-
15 cludi: qꝛ † iuramentū non trahitur ad casus postea de nouo superue-
nientes. c. cū P. extra de renunt. sed profecto doctores non mouentur
ista rōne, verum alijs rationibus supra per me relatis quę habent locum
equaliter vtroqꝫ casu siue ante, siue post sit factū testm̄. ꝛ ita etiam te-
net Paris. consi. lxx. in iij. lib. ꝛ tacite sentit Curt. d. l. stipulatio hoc mo
do. de quo tamen articulo in pręsentia nō disputo: cum nos simus extra
illum casum: loquitur enim Corn. in casu quo filia expresse renuntiauit
ꝛ ab intestato, ꝛ ex testamento: intelligitur enim secundum eū de testa-
mento iam facto, non de superueniente ex post. Sed in qōne nostra nul
lum verbum est renuntiationis ex testamento: imo contrariū cum po-
suerit parentes in libera facultate testandi, satis apparet actum nō ex-
cludi si ita testamēto ordinauerit. Nec me mouet, q̄ adsint aliquę cōie-
cturę voluntatis ipsius matris: quibus stantibus videtur esse recedendum a causa testati, vt per Alex. cōsi. xxix. in ij. Car. Paris. cōsi. xxvj.
ꝛ lxix. in ij. Corn. cccxciij. in iij. Aymon Crauetta consi. xlij. respōdeo
primo, coniecturas non inferre reuocationē testamenti, sed quod fieret
renuntiatio vt mater poneretur in libertate respectu testamenti, vt su-
pra dixi. Secundo nihil cum ea actū esse, sed cū notario simpliciter sti
pulanti absente. Unde non potest argui voluntas eius per supradicta.
16 Tertio, q̄ † ex actu tacito nō pōt censeri reuocata institutio testamen
17 taria. d. l. ex parte. d. l. iij. de adi. lega. Quarto, qꝛ etiā † inter liberos
vt censeatur recessum ab institutione non sufficit quęlibet coniectura,
sed certitudo cum aliquali solennitate, de qua in auth. quod sine. C. de
testa. Quinto, q̄ confessio renuntiantis vt morē gerat matri, ꝛc. nō va-
let, qꝛ in fraudē legis, vt supra dixi: ꝛ qꝛ ei mos geritur si permittitur libe
ra facultas testandi, ꝛc. Sexta ꝛ vltima est limitatio quę colligitur ex sta
tuto Ferrariensi, scdm quod non valent hę renuntiationes factę a mi-
noribus xxv. annis, nisi cū auctoritate agnati proximioris: cuius non
interest, alias lex infirmat contractū etiam cum iuramento ꝛ pręmissa
metū, ꝛ dolū ꝛc. quod potest facere statutū, sm̄ Bar. in l. omnes popu-
li. in ij. q. iij. q. principa. versi. ecce alia. ff. de iust. ꝛ iu. Paul. de Cast. in
auth. sacramenta puberū. C. si adu. ven. cū cōcor. per Ias. in l. fi. ff. qui
sat. cog. ꝛ in simili per Pau. de Cast. consi. lxj. notandū est in ij. volu. in
casu aūt nostro interuenit auctoritas illustris d. Hieronymi fratris cuius
intererat: qꝛ vt fatetur ipse talis renuntiatio tendebat ad vtilitatē suā.
merito non potuit in ea auctorari. l. j. ff. de auc. tut. ꝛ licet aliqua sit du-
bitatio sit quando contrahit cum patre, vt tunc nō sit locus statuto p-
pter presumptionem orientē ex diligentia patris, de quo dixi in l. pręs-
ses. ver. sed quid de patre. C. de transact. tamen hęc quęstio hic non est
pertinens: quia renuntiatio facta est absentibus, ꝛ quia quęstio non est
de hereditate patris, sed materna tantum, in qua omnino seruanda fuit
forma statuti. Et ita mihi, ꝛc.

SVMMAE RERVM. XXVIII.

1 *Principalis obligandi forma & uis.*
2 *PL. unde quæritur commod. explicari.*
3 *Participium soluendis quid denotet.*
4 *Instrumento non liquido executio com edi non potest.*
5 *Promissio certi pretij arguit quod contractus fuit perfectus.*



Copiose ꝛ subtiliter adeo, allegatum est ex vtraque
parte vt non expediat plura addere, solum ergo
prout sum requisitus a reuerendo d. Gubernato
re consilij mei copiā faciā breuiterqꝫ explicabo, qd
sentiā. Et verba promissionis sunt qualiter do.
Octauianus principaliter, ꝛ insolidum, ꝛc. promisit
5 dare, ꝛ cum effectu soluere † dictos aureos, ꝛc. ꝛ
alias libras nonaginta pro blado habito, vt su-
pra, ꝛc. soluendis modis, ꝛ terminis infrascriptis de redditibus, ꝛ introi
tibus prefati domini Raphaelis: quibus verbis videtur mihi, quod

us. Octauianus non possit dici fideiussor, ⁊ cõsequenter habere bene-
ficium excussionis, sed potius principalis, qui nõ alienam, sed suã obli
gationem suscepit, ⁊ qui nõ de suo, sed de alieno soluere promisit, vt me
rito nec etiam constitutor proprie dici possit, quem cõstat habere bene-
ficium excussionis, vt est glo. §. j. in authen. de fideiusso. Alex. l. vbi. §.
illud. de verb. oblig. ⁊ consi. clx. in ij. In casu autem nostro d. Octaula
nus est obligatus ad dandum, ⁊ soluendum de reditibus Raphaelis,
quę verba pugnant cum beneficio excussionis: quia propter tale bene-
ficium creditor ipse tenetur agere contra principalem, sed secundũ hãc
formam verborum secus est, quia d. Octauianus promittendo illo mo
do videtur se obligare ad agendum contra principalem, vt obtineat ab
eo quod possit soluere de bonis suis: cum alias non posset dare, id est
dominium transferre ipso contradicente, vt habetur in l. si procurato-
rem. §. si ignorantes. vbi Fulg. ff. mand. ⁊ per Mod. in l. iij. §. Cato.
in x. opp. Bar. de verb. oblig. Io. de Ana. in c. olim. extra de accu. vbi
Feli. allegat concordantes. ⁊ est verissimum, quando bona debitoris
non essent apud fideiussorem, prout in casu nostro affirmat d. Octaula-
nus, quod non erant apud se, sed penes depositarios. Cum ergo promi
serit Octauianus ipse agere ⁊ soluere, non potest se excusare tali benefi
cio, quod aduersus verba promissionis suę induceretur sicut dicimus
de eo, qui promisit si principalis non solueret. l. fideiussor obligari. in fi.
ff. de fideiuss. vel qui promisit si principalis deficeret. ca. ex rescripto. de
iureiur. vbi enim dictis casibus euenit conditio stipulationis actio dat
aduersus promissorẽ absq; vllo excussionis beneficio propter vim ver-
borum, vt habetur in dictis iuribus, ⁊ declaraui post alios in l. si. super
verb. non liberabit, versi. cũ promissio, ⁊c. ff. si cert. pet. ⁊ tangit Raph.
Com. in d. l. vbi. §. qui vero. ff. de verb. oblig. Et maxime hoc dicen
dum est in casu nostro, stante illa renuntiatione, ⁊ generaliter omni alij
beneficio sibi fauorabili, ⁊c. quę generalitas verborum videtur suffice-
re, per doctr. Bart. in l. si quis sub conditione. de testa. tut. ⁊ per Aret.
in allegato consi. xxxiij. ⁊ in l. sciendum. de verb. obli. Curt. Sen. cõsi.
vj. in princ. Dec. consi. xxvij. ⁊ in simili per eundem Dec. consi. ccclij.
⁊ c. ex parte. el ij. versi. x. extra de offic. delega. Nec me multum mo-
uet, q̃ renunciatio illa non trahatur ad maiora expressis per ea, quę ha
bentur in ca. sedes. de rescrip. in cle. non potest. de procur. Barto. in l.
sed ⁊ si quis. §. quęsitum. ff. si quis caut. quia non video, quomodo hęc
exceptio sit maior expressis cũ sit de apicibus iuris non conueniat ijs,
qui volunt existimari magnę fidei veluti argentarijs. §. si. in auth. de fi
deiuss. nec in iudicijs solius ęquitatis admittatur, de quo per doct. in l.
si mancipium. §. j. ff. de euict. ⁊ in d. l. fi. si cert. peta. vnde tacitus debet
pręsumi ei renuntiatum fuisse non aũt dissensus. Maxime cũ hoc ten
dat in modicum prejudicium rei conuenti. aut enim principalis est sol
uendo, ⁊ poterit repetere quod pro eo soluit aut non est, ⁊ frustra ob.e
cisset exceptionẽ excussionis. Unde faciliter talis interpretatio est ad-
mittenda, per ea quę not. Paul. de Castr. ⁊ Mod. in l. j. ff si quis cau.
Nec etiam me mouet, quod habetur in l. vnde quęrit. ff. cõmo. vbi
2 traditur quędam alia species † excussionis seu ordinis, quę videt alle-
gata in casu nostro in exceptionibus. Quia lex illa non facit, vt creditor
ipse teneatur prius conuenire eum, ad quem res peruenit, sed hoc onus
incumbit alteri correo, vt expresse sonant verba textus, sicut ⁊ in casu
nostro verba promissionis obligant d. Octauianũ ad agendũ, vt possit
soluere de reditibus. Et licet doct. ibi videantur aliter intelligere illum
text. tamen loquuntur quando actualiter ex prõpta est pecunia seu de-
posita pro sumptibus, vt inquit ibi Pau. de Cast. quod non fuit factũ
in casu nostro: ⁊ ita intelligitur etiam tex. in c. cũ in plures. §. vestimen-
ta. ff. loc. Et quicquid sit in illis iuribus in casu nostro verba promis-
sionis aliam formã rei dant a qua recedendum non videt. Nec arbi-
trior necessarium esse hinc ingredi illã difficultatem, q̃ demonstratio
vnde res soluitur, stet cõditionaliter de quo copiose, ⁊ subtiliter allega-
tum ⁊ altercatum est in prima instantia, nam cũ verba dicant soluẽdis
3 de reditibus ex his satis apparet participiũ illud, † soluendis, id signifi-
care quod fieri debet: q̃ hęc est natura participiorũ terminatorum in,
dus, vt dicunt grãmatici ⁊ glo. vbi doct. in rub. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ tex.
in l. lega. te r. §. qui reprobos. ff. de pign. act. ⁊ doct. in rub. C. de eden.
⁊ sic talibus verbis onus est impositum ipsi d. Octauiano curandi, vt
ex dictis reditibus solueret, id est dictam conditionem, seu demonstra
tionem impleret, quod facere potuisset, si voluisset: q̃ nõ negatur, quin
reditus extarẽt siue apud principalẽ, siue apud depositarios siue apud
se, merito igitur ipse est obligatus. arg. l. si heres iussus. ff. de lega. j. vbi
doct. Nec etiam me mouet alia secunda principalis exceptio, qua do.
4 Octauianus allegauit † instrumentum non esse liquidũ ⁊ ideo execu-
tionem ex eo concedi non posse. Nam dico, q̃ imo est liquidũ: q̃ clare
⁊ liquido promittit scuta 63. ⁊ solidos 50. ⁊ alias libras 90. sic conuẽtas
de communi concordia, ⁊c. quę certitudo nõ offuscatur per clausulam
subsequentem cum pacto tamen, quod si dictę terrę in mensuratione
fienda non fuerint ad dictam summam, ⁊c. quia talẽ pactus potest esse
ad vtilitatem vtriusq; partis, ⁊ fuit liberum cuilibet ipsarum vti benefi
cio pacti, ⁊ facere mensurare, si putabit in vtilitatẽ consequi, quod cum
non fecerint, stat firma prima dispositio clara ⁊ liquida respectu promis
sę pecunię. Bar. l. Iulianus. in fi. ff. de cond. ind. Dec. consi. ccclij. Et
faciunt allegata per d. consultorẽ. l. pecuniã quam. vbi dixi post Soci.
ff. si cert. pet. l. hęc vend. in fi. de contrah. empt. Bar. l. iudex postcaq̃.
ff. de re iu. d. Soc. consi. vlt. in iij. vol. Dec. cccxlvij. cum si. Et non arbi
tror necessariam hic esse illã q̃õnem, an ex quo locatio facta est constitu
to certo pretio pro singulis iugeribus, ante mensurationẽ d. cas. imper-
fecta, de quo diffuse altercatum est inter doctores, sim terminos iuris.
Sed quęstio nostra est decisa ex verbis instr̃i, quibus pretium clare est
expressum. ⁊ clare promissũ per d. Octauianũ: qui si nõ est vsus bene-
ficio illius pacti, nõ ideo obscurant quę prius liquida erãt. ⁊ alleg. do.
Octauiani possunt procedere cõsiderato primo instr̃o locationis factę
5 Raphaeli: non aũt considerato isto cuius petitur executio: † promissio
enim certi pretij arguit, q̃ cõtractus fuit perfectus, q̃d tradita possessio

quod fructus percepti, q̃ pręstita patientia vtendi fruendi respectu di
ctarum tot naturarũ lxx. terrę, alias illa summa post triennium locatio-
nis promissa nõ fuisset, nec renuntiatũ exceptionibus, de quibus in in-
strumento, maxime cum vt eleganter fuit deductũ, per d. consultorem
pręsumendũ sit pręstitam fuisse talem patientiã, vt etiã consuluit Car.
consi. cxl. in ij. dub. ⁊ in dẽm casum non possit. d. Octauianus impedi
tur executionẽ per negationem debiti causa principali, tanquam nõ li-
quidi. cũ ista promissio sit liquida, vt dicit Ang. in l. sciendum. per glo.
ibi. ff. de verb. oblig. ⁊ ibi sequitur Imo. alleg. etiam gl. in l. inde Nera-
tius. §. si quis hominem. ff. ad leg. Aquil. vbi Flor. ⁊ sentit Bar. in l. j.
C. de const. pec. ⁊ idem tenet Alex. cõs. clx. in prin. in ij. ⁊ xxxi. co. lib.
And. Sic. lxxxvj. in ij. Et ideo accedo in sententiã domini primi con-
sultoris, ⁊ concludo partes domini iudicis esse in pronuntiando bene
fuisse in prima instantia iudicatum ⁊ male vtrinque appellatum.

SVMMAE RERVM. XXIX.

1 *Donatio facta per patrem filio existente in potestate non ualet & quare.*
2 *Iuramentum confirmat naturalem obligationem orientem inter patrem & filium.*
3 *In materia iuramenti quod est spirituale non curandum de patria potestate.*
4 *Pater potest remittere usufructum filio citra uinculum iuramenti.*
5 *Donatio ultra quingẽtos aureos debet insinuari de iure communi alias non ualet.*
6 *In donationibus quæ fiunt inter coniunctas personas lex maiorem fraudem præsumit.*
7 *Notarius licet pro absente stipulari possit tamen absenti non acquirit nisi sequuta demum ratificatione & acceptatione.*
8 *Mortuo absente cui donatum fuerat ante acceptationem euanescit donatio.*
9 *Iuramentum quamuis præstetur in donatione tamen non ualidat eam quia ex natura actus inest quædam tacita conditio nempe si donatarius acceptauerit.*
10 *Donatio facta Titio & eius hæredibus intelligi debet quod prius per Titium fuerit acceptata.*
11 *Ius ratificandi regulariter transit in hæredem.*
12 *Contractus ante acceptationem sunt merè facti & ius nullum pariunt ideo ad hæredes non transeunt.*
13 *Acceptatio intelligitur facta cum suis oneribus.*
14 *Actus tacitus ita arguit consensum sicut expressus.*
15 *Ex ijs quæ deinde sequuta sunt argumentamur quid prius gestum fuerit.*
16 *Coniectura & modi probandi ratificationem.*
17 *Scientia præsumitur ex longinquitate temporis & patientia præstita.*
18 *Coniunctus præsumitur scire facta coniuncti.*
19 *Statutum debet intelligi ut aliquid operetur ultra ius commune.*
20 *Errans non uidetur approbare.*
21 *Error probatur eo ipso quod ex lectura instrumenti contrarium.*
22 *Nihil tam repugnans consensui est quàm error qui ignorantiã detegit.*
23 *Præsumptiones introductæ in fauorem alicuius intelliguntur habere locum ita demum si ipse hoc alleget.*
24 *In dubio præsumitur quis emancipatus per lapsum x. seu xx. annorũ.*
25 *In claris non est opus coniecturis.*

1 Aduersus † istam donationem obstat primo q̃ facta est
a patre in filium existentem in potestate quo casu, vi-
detur q̃ donatio non valeat iuxta l. ij. C. de mor. don.
q̃ oritur quędam perplexitas ex quo statim transla-
to dominio in filium propter vim patrię potestatis re
uerteretur ad patrem. l. placet. ff. de acq. hęr. Et hoc
videtur procedere etiam si pater iurasset vt tenet Bald. in c. cum con-
tingat. de iureiur. ⁊ ita etiam tenuerũt multi alij ⁊ cõsuluit Pau. Cast.
consi. cccxlv. circa donationẽ Fulg. consi. cxcix. v. fio. in prin. Corneus
consi. cccxxvij. in j. q. in ij. cclxxxix. in iij. ⁊ in auth. sacramenta pube-
rum. q. xvij. C. si aduers. vend. Sed contrarium est tenendũ, q̃ imo va
2 lidior propter vim iuramenti † quod confirmat naturalem obligatio-
nem orientem inter patrẽ, ⁊ filium, secundũ l. frater a fratre. vbi Bart.
3 de condi. indeb. ⁊ q̃ † in materia iuramenti quod est spirituale, non cu
ramus de patria potestate. c. si annum. de iud. in vj. c. quãuis. de pact.
in vj. ⁊ ita est cõis opin. in d. l. frater a fratre. ⁊ in l. si donatione. C. de
collat. vbi Alex. cum concord. per Dec. consi. ccxxxix. in prin. Et istud
maxime est dicendum in casu nostro, in quo tractatur de remissione
4 † vsusfructus, quam potest facere pater filio citra vinculum aliquid iu-
ramenti, vt est text. in l. cum oportet. §. sin autem. C. de bon. quę lib. ⁊
ratio est secundum Bald. in auth. exequitur. eo tit. versic. quęro, quid
si pater. quia non est proprie donatio, sed quędam iuris remissio quę
facilius permittitur maxime si expressum sit facta per l. si seruitus. ff. de
seruit. vrb. pręd. Et licet inter doctores sit aliqua altercatio in intelle-
ctu. d. §. sin autem. tamen in expressa renuntiatione, ⁊ iurata omnes con-
sentiunt valere. Secunda difficultas aduersus hanc donationẽ ori-
5 tur ex defectu insinuationis: quia iure communi † donatio vltra quin-
gentos

stentos aureos debet insinuari, alias non valet. l. sancimus. C. de dona.
6 Et istud maxime procedit † in donationibus que fiunt inter coniunctas
personas in quibus lex maiorē fraudem presumit. l. data. C. eo. tit. quod
videtur procedere, etiā si donatio sit iurata: quia nullitas donationis cau
satur ex culpa donatarij, qui non curauit intra tempus a lege statutum
facere eā insinuari. vnde iuramentum de non contrauenīendo non de-
bet trahi ad talem casum. c. ad nostram. ij. extra de iureiur. c. cum inter.
extra de renunt. ⁊ istud tenuerunt multi doctores inter consilia Franc.
de Curte Senen. consi. lxvj. ⁊ dicit Io. Cro. in l. nemo potest. ff. de leg.
j. quod ipse ita consuleret, ⁊ iudicaret, ⁊ dixi latius in d. c. cū contingat
Sed tamen non obstante hac oppositione puto donationē valere pro-
pter vim iuramenti, prout est magis cōis conclusio sm Alex. in d. l. ne-
mo potest. ⁊ consi. iiij. consi. xij. consi. cxxv. in j. sed in ij. Aret. consil. ij.
⁊ xvij. ⁊ est certa hec conclusio, quando expresse est iuratum non con-
trauenire ratione insinuationis non facte prout fuit in casu nostro, ⁊ di
xi in d. c. cum contingat. ideo non repeto. Tertia est maior difficul-
tas que obijcitur aduersus hanc donationē: quia cum sit facta ambobus
fratribus ⁊ vnus tantū esset presens qui acceptauit pro absente hoc nō
7 videtur sufficere, sed necessaria fuit absentis ratificatio: quia † licet no-
tarius, vel frater potuisset stipulari pro absente, tamen ei non acquirit
nisi sequuta demum acceptatione. l. in omnibus rebus. ff. de act. ⁊ obli.
l. ea, que ciuiliter ponderato verbo, volentibus. ff. acq. rer. domin. l. iij.
8 ff. rem pupil. salu. for. l. non enim. vbi doct. ff. de adopt. ⁊ ideo, † mor-
tuo absente, ante acceptationem euanescit donatio secundū Cast. cons.
cxcv. visis ijs, que narrantur. in ij. in nouis. Dec. cons. cxxvj. cccccxij.
in fin. ⁊ alibi sepe cum concord. quos retuli in d. c. cū contingat. Que
conclusio procedit etiam si iuramentū interuenerit. l. certum. §. si quis
9 absente. ff. de confess. quia † quāuis prestatur, tamen habet tacitā con-
ditionem ex natura actus, si donatarius acceptauerit argu. l. fina. C. de
non num. pec. l. fin. verb. si non recepissent. ff. de lega. dixi d. c. cum con-
tingat. Rursus procedit etiam si donatio facta esset Stephano, ⁊ eius
10 heredibus, quia † intelligatur de heredibus quatenus per prius acce-
ptata sit a Stephano. l. cum, qui ita. §. te. ⁊ Titium. ff. de verb. obliga.
Dec. consi. ccccxij. in fin. ⁊ ccclxx. ⁊ dixi in l. non omnis. ff. si cer. pet.
⁊ in d. c. cum contingat. Nec obstat, quod imo deberet posse ratificari per
11 heredes etiam si mentio eorum facta non esset ex quo [illegible]
di regulariter transit in heredē. l. si sine. §. si procurator. ff. rem rat. hab.
declarat Bart. in l. bonorum. eod. tit. Alex. consi. xlvj. [illegible]
vol. quia ad hoc respondent Castr. ⁊ Dec. locis supra allegatis, quod
imo non potest hoc fieri per heredes ex quo res morte donatarij desijt
esse integra. l. si ego. §. si res alicui. ff. de iur. dot. ⁊ d. l. bonorū. quod sic
12 declaratur † contractus enim ante acceptationem sunt inefacti, ⁊ ius
nullum pariunt: ideo ad heredes non transeunt. l. j. §. Sequela. ff. si
quis test. lib. Unde heres ratum habere non potest. l. iij. §. acquirere.
ff. de bon. poss. per Din. c. ratum. q. pen. de reg. iur. in vj. per Bar. in l.
si x. cū petiero. in fin. ff. de verb. oblig. ⁊ que dixi in l. ij. §. ex his. j. not.
ff. de verb. oblig. ⁊ dixi diffusius in d. c. cum contingat. Sed posito,
quod suprascripta sint vera, tamen in casu nostro obstat: quia videtur, quod ille
13 Stephanus acceptauerit quo casu † acceptatio intelligatur facta cum
suis oneribus ⁊ qualitatibus iuxta regulam. l. Caius. ff. de manumis. l.
Pomponius. §. cū quis. ff. de acq. pos. Quod aūt acceptauerit hic de-
14 ducitur: quia nihil refert, an quis expresse acceptet, an tacite, quia † tacitus
actus ita arguit consensum, sicut expressio deinde l. cū quid. ff. si cert.
15 pet. ⁊ quia † ex his que deinde sequuta sunt argumentamur quid prius
gestū fuerit. l. sed ⁊ Iulia. §. proinde. ff. ad Maced. Sed in casu nostro
concurrunt multe coniecture, per quas potest colligi, ⁊ deprehendi ista
acceptatio prima: quia ita se gerebat, vt ex dicto donationis instro permis
sum ei fuit: quia patri nunquā reddidit rationes. l. Procula. de proba. ff.
nec dedit aliquid iure vsusfructus, aut proprietatis. Secunda, quia seor-
sum a patre semper est negotiatus, ⁊ nomine suo, quod ex dicto instro
sibi licebat, vnde credendum est, quod in eius executionem hoc fecerit.
l. quedā mulier. vbi not. ff. de rei vendi. l. pen. ff. de vsuf. pro legat. l. iij.
versi. ⁊ quod de subeunda. C. de nat. lib. Tertia, quia ⁊ per x. ⁊ per xx. an
nos continuabit eodem tenere, in hac quasi possessione licentie sibi cō-
16 petentis ex d. instrumēto vnde videtur satis † probari talis ratificatio.
arg. l. j. C. de patr. pot. cum gl. que probat a fortiori, ⁊ per text. in l. post
mortem. in princ. ff. de adopt. Quarta, quia cum pater per tantum tēpus
tacuerit satis videtur hoc fecisse: quia sciret filium ratum habuisse illum
17 contractum ⁊ † scientia presumitur, tum ex longinquitate tpis ⁊ pa-
tientie presū. d. l. j. d. l. post mortem. tum etiam propter coniunctio-
18 nem que est inter patrem, ⁊ filiū: ⁊ regula est, quod † coniunctus pre-
sumitur scire facta coniuncti. l. Octaui. ff. vnde cog. maxime in casu no
stro, in quo subest magna verisimilitudo vt dicunt doct. in l. j. ff. si cert.
pet. Et certe cardo presentis controuersie totus vertitur in hoc pūcto
an predicte coniecture sufficiant, vt videatur facta acceptatio. Et mihi
videretur quod non: ⁊ presuppono, quod iste filius in contractibus appel
labat se emancipatum, ⁊ tanquam emancipatus contrahebat. Rursus
presuppono, quod in ciuitate Senensi extat statutum tradens certam for
mam emancipationibus, ⁊ requirēs quasdam promulgationes, ⁊ cautio-
nes absque quibus non possit pretor quenquam emancipare que non
interuenerunt in dicto instrumento donationis. ⁊ ideo iste nō possit di
19 ci emancipatus, ⁊ tale † statutum debet intelligi, vt aliquid operetur
vltra ius cōe secundum doctrinam Bart. in l. iij. ff. de vsucap. in l. iiij.
§. ij. ff. de dam. infect. Aret. consi. cv. Andr. Sicul. consi. xviij. in fi. in j.
vo. Ias. l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudi. Hoc sic pre-
supposito, dico, quod cū iste in contractibus vt mihi proponitur voca-
ret se emancipatū, nō possumus dicere, quod intelligeret de isto instrumen
to in quo nulla est emancipatio sed solum donatio, ⁊ remissio vsusfru-
ctus. vnde non potest censeri, quod acceptauerit tale instrumentum cum
verba non patiantur hanc interpretationē, ⁊ si intellexit de hoc instru-
mento apparet manifestus error. vnde non potest argui consensus suf-
20 ficiens acceptationi. l. Clodius. ff. de acquir. hered. quia, qui † errat
non videtur approbare. l. non fatetur. ff. de confess. l. cū falsa. C. de iur.
20 ⁊ fact. ign. ⁊ † error probatur eo ipso, quod ex lectura instrumēti contra-
rium apparet. l. si post diuisionem. C. de iur. ⁊ fact. ign. l. si quis delega-
21 uerit. vbi doct. ff. de nouat. quia † nihil tam repugnans consensui est,
quam error, qui ignorantiam detegit. l. si per errorem. ff. de iur. om. iud. me
rito non potest censeri hic approbasse donationē cuius non habuit ple-
nam scientiam. Nec obstant supra allegate coniecture, quod nunquā red-
diderit patri rationes, quod seorsum gesserit, ⁊c. quia si hoc fecit, quia cre
deret se emancipatum, non potest videri fecisse iure dictas donationes
cum isti tituli sint prorsus separati d. l. Clodius. l. mater decedens. ff.
de inoff. test. Nec obstat quod steterit separatus per x. vel xx. annos ⁊c.
respondeo non ideo presumitur emancipatus, stante statuto requiren-
te certam solemnitatem, vt supra dixi, quod debet intelligi. vt addat iu-
ri communi secundum suprascripta. Secundo respondeo, quod hoc pro-
22 cederet quando ipse hoc allegaret: quia † presumptiones introducte
in fauorem alicuius intelliguntur habere locum ita demum, si ipse hoc
alleget. l. si adulterium. cum incestu. §. ij. dem Pollioni. vers. vtique si er-
ror allegatur. ff. de adul. tradit Bar. in l. cum quid. ff. si cert. pet. Alex.
consi. xxxv. Felin. c. ij. in ij. not. extra de presumpt. ⁊ ita hoc intelligit
Ias. in l. si certis annis. versic. septimo. C. de pact. Tertio respondeo,
quod hoc procederet, quando pater negando emancipationē veniret con
tra factum suum, vt quia emancipasset, sed non solemniter. l. post mor-
tem. ff. de adopt. vbi Bart. ⁊ doct. secus si non veniret contra factum
suum vt in casu nostro, in quo nunquam pater eum a patria potestate li
23 berauit. Quarto respondeo, quod suprascripta procedunt † in dubio,
vt per lapsum tanti temporis presumatur emācipatus. d. l. j. C. de pat.
pot. l. ij. C. de prescr. long. temp. que presumptio (vt dixi) habet locum
in dubijs. l. j. §. accedit. in glo. C. de rei vx. act. sed nos sumus in claris:
quia per instrumentum constat, quod non est emancipatus, sed soluz ei
facta donatio seu liberatio pecunie, non autem patrie potestatis. ⁊ ideo
24 † in claris nō est opus coniecturis. l. continuus. §. cū quis. ff. de verb.
oblig. ⁊ ideo cum iste non esset emancipatus, nec donatio sit acceptata,
videtur quod quesita per ipsum Stephanum pro dimidia parte tanquam
profectitia reuertantur ad patrem, pro alia vero dimidia propter indu
striam suam censeantur aduentitia ⁊ querantur patri tantum ratione
vsusfructus, quo vero ad proprietatem querantur filijs ipsius Stepha
ni sm cōem opinionem doctorum in l. illud. C. de collat. declarando,
vt per Alex. l. si tibi decem. §. si pactus. in fi. ff. de pact. ⁊ in consi. xix. in
ij. videbant vt in hoc plurimum possit arbitrium iudicis, considerata
qualitate lucri, ⁊ industria persone, vt etiam dicit Ias. in d. §. si pactus.
de quo diffuse scriptum est per alios dominos consultores, quorum sen
tentie ⁊ ipse acquiesco. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXX.

1 IVramentum seruari debet vbicunque sine interitu salutis aeternae seruari potest.
2 Verbum relinquere uarie accipi.
3 Quis potest pacisci de relinquendo iure contractus alicui post mortem suam.
4 Valet pactum factum in contractu matrimonij quod filius ex eo natus succedat in tali castro.
5 Pater potest filio nasciture stipulari.
6 Pactum ualet quod filij qui nascentur ex tali matrimonio habeant certa bona.
7 Pactum facultatem testandi restringens tanquàm contra bonos mores non debet ualere.
8 Si aliquis Princeps accipit uxorem cum pacto quod filij ex ea nati soli in principatu succedant tale pactum legibus improbatur.
9 Mater non potest filio suo stipulari nec pacisci super re aliena.
10 Cum duo inutilitatem alterius contrahunt altero poenitente extinguitur ius quod ex facto illorum contrahentium potuisset illis acquiri.
11 Filius haeres tenetur ratum habere factum Patris nec potest contrauenire.
12 Quis non tenetur praestare factum defuncti nisi pro ea parte pro qua est haeres.
13 Ignorantia iuris regulariter non excusat.
14 Aliud est relinquere aliud promissio de relinquendo.
15 Iuramentum contra bonos mores praestiti non obligat.
16 Ea interpretatio uidetur assumenda per quam actus sustineatur.
17 Natura uerbi relinquere est quod respiciat ultimas uoluntates.
18 Mentio mortis in donatione denotat donationem esse causa mortis.
19 Iuramentum recipit conditionem quae ex natura actus inest.
20 Testamenta quãuis iurata reuocari possunt.
21 Verba quae possunt uerificari in donatione inter uiuos intelligũtur causa mortis quando pater donat filio quia talis donatio non ualuisset nisi fuisset morte confiscatur.



Viso pacto, quo nobilis Ludouicus de Uintimilio in
cōtractu primi matrimonij promisit relinquere castrū
Montispesati filio, qui ex eo mrio nascet. videret pri
ma fronte dōm, tale pactū esse seruandum, per regulā
l. j. l. iurisgentium. §. pretor ait. ff. de pact. ⁊ presertim
1 † stante iuramento qd seruari debet, vbicūqz sine inte
ritu salutis eterne seruari potest. c. quāuis. de pact. in vj. cū contingat.

de iure dur. maxime, qꝛ tale pactũ non videtur contra bonos mores na-
turales. vnde iura illud confirmant, vt in ſimili dixit Jo. de Jmo. in d.
1 c. cũ contingat. in j. caſu. Bar. Confirmatur, qꝛ † verbũ, relinquere, eſt
genale, ⁊ poteſt intelligi etiã reſpectu cõtractus inter viuos, vt not. in l. cũ
bi. in princ. p Mod. ff. de tranſ. in l. vnũ ex familia. ff. de leg. ij. ⁊ clarũ
3 eſt ꝙ † quis poteſt paciſci de relinquendo iure cõtractus alicui poſt mor
tem ſuã, vt not. Oldr. conſi. cxxxix. ad habendã. Cin. ⁊ Bar. in l. fi. C.
de pact. per gl. ibi. in verb. accõmodauerit. d. Alex. conſi. xxviij. ponde
ratis. in iij. ⁊ conſil. lxxxiij. in ij. ⁊ pro iſta parte eſt deciſio in terminis
4 d. Guid. papę in deciſ. Delp. q. cclxvij. vbi concludit, ꝙ † valet pactũ
factũ in contractu matrimonij, ꝙ filius ex eo natus ſuccedat in tali ca-
5 ſtro, per tex. in l. diui. §. pactis. C. de natur. lib. ⁊ qꝛ † pater poteſt filio
naſcituro ſtipulari. l. ſi quis operas. ff. de op. lib. ⁊ dicit, ita fuiſſe iudica
6 tum, ⁊ idem etiã ſentit Jo. Fab. in l. fi. C. de pact. vbi dicit, † valere pa
ctũ, ꝙ filij qui naſcuntur ex tali matrimonio, habeant certa bona. ⁊ idẽ
tenet in l. j. C. ſi mãc. ita fu. alien. ne proſt. ⁊ ſentit in §. ſi quis alij. Inſt.
de inutil. ſtipul. ⁊ late diſputat Aegid. Bellã. in conſil. xvij. incip. con-
trahẽs matrimoniũ. ⁊ ſequitur d. Dec. conſi. ccxvj. ⁊ conſil. ccxxv. vbi
dicit, ꝙ ex quo agitur de bonis particularibus, ⁊ non tollitur facultas
teſtãdi, nec votũ captandę mortis inducitur, qđ tale pactũ debet vale-
re. Sed his non obſt. dõm eſt contrariũ in caſu noſtro, pluribus rõni-
7 bus. Prima ratio eſt, qꝛ tale † pactũ reſtringit facultatẽ teſtãdi, ex quo
non potuiſſet Ludouicus, ſtante tali pacto, filiũ ex alio matrimonio in
eo inſtituere, vnde tanꝗ contra bonos mores nõ debet valere. l. pactũ,
quod dotali. C. de pact. l. cũ duobus. §. idem reſpondit. ff. pro ſoc. ⁊ per
Dec. conſi. clxxxiij. Et ꝙ tale pactũ non valeat, eſt cõis concluſio ſcri-
bentiũ in c. j. §. ſi filij. Si de feud. fu. cõtr. in vſib. feud. ⁊ ibi Bal. Jaco.
8 Alu. ⁊ d. Prep. concludũt, ꝙ † ſi aliquis princeps accipit vxorẽ cũ pa
cto, ꝙ filij ex ea nati ſoli in principatu ſuccedant, ꝙ tale pactũ legibus
improbatur. ⁊ idem not. in c. j. per locum a ſpeciali, de fil. nat. ex matr.
ad morg. cõtr. eo. lib. ⁊ in deciſionibus Capellę. q. ccccij. licet enim vo
tũ captandę mortis tali caſu nõ concurrat, ex quo pater ipſe conſentit.
d. l. fi. C. de pact. tamen non poteſt paciſci in aliquẽ caſum de relinquen
do in vltima voluntate, quin a tali diſpoſitione liceat ſibi recedere, alias
libertas vltimę voluntatis impediretur, quod eſt cõtra bonos mores,
vt habetur per Bart. ⁊ docto. in l. qui ſuperſtitis. ff. de acquirend. he-
redi. Secunda ratio eſt, qꝛ dato, ꝙ tale pactum fieri poſſet per pa-
trem, non videtur, ꝙ filius ex eo agere poſſit. cum enim pater promiſe
rit vxori relinquere tale caſtrum filio ipſius, ⁊ ſic cauſa acquiſitionis re
ſpiciat matrem, cauſa vero obligationis reſpicit patrem, nõ poteſt filius
9 pretendere aliquod ius ex pacto matris ſuę, ex quo † mater nõ poteſt
filio ſuo ſtipulari, nec paciſci ſuper re aliena. l. pactũ. l. pater. C. de pact.
conu. l. Publia. in princ. vbi not. ff. depoſ. eſt doctr. Bart. in l. quod di
citur. ff. de verb. obliga. vbi omnes hoc approbant. Tertia ratio eſt,
quia etiam ſi potuiſſet acquiri filio ex tali pacto, tamen cum pater pęni
10 tuerit, non videtur, ꝙ filius amplius debeat audiri, † cum enim duo
in vtilitatem alterius contrahunt, altero pęnitente, extinguitur ius, qđ
ex facto illorum contrahentiũ potuiſſet illi acquiri. l. iij. ff. de ſer. expor.
l. ſi pater filio. ff. de man. vind. eſt doctrina Bar. in l. qui Romę. §. Fla
uius Hermes. ff. de verb. oblig. ⁊ in parentibus, qui paciſcuntur in vti
litatem filij, in terminis hoc tenet Bald. in l. cum a ſocero. in fin. C. de
iur. dot. ⁊ ita etiam concluditur in deciſionibus Capell. Toloſ. queſt.
ccccliij. ⁊ licet in additionibus ibi iſta opinio refricetur in dubium, ta-
men loquuntur ea, quę in contrarium allegantur, ſtante conſuetudine.
item quando pactum transferret ius inter viuos, non autem quando
eſſet pactum de relinquendo poſt mortẽ, de quo infra dicemus. Quar
ta ratio, cum pater reuocauerit ⁊ annullauerit dictum pactũ, ⁊ Hono-
11 ratus † filius ſit heres patris, non poteſt contrauenire: imo neceſſario
tenetur eius factum ratum habere. l. ex qua perſona. ff. de regul. iur. l.
vxor. C. de bon. auct. iud. l. cum a matre. C. de rei vendic. Paul. conſi.
xvij. in cauſa, quę vertitur. Roma. conſil. xviij. viſa facti. Raph. Com.
12 conſil. xxxij. quidam Fulg. conſil. lxvij. Et licet † quis non teneatur
preſtare factum defuncti, niſi pro ea parte, pro qua eſt heres, cũ tamen
in facto non proponatur factum eſſe aliquod inuentarium, videtur ꝙ
omnino debeat iſte acquieſcere voluntati paternę, vt per gloſ. Bartol.
Bald. ⁊ cęteros in l. fina. §. in computatione. C. de iur. delib. Quin-
ta ratio eſt, qꝛ pater cum inſtituit hac lege, vt intra tres dies renuntia-
ret omni iuri ſibi competenti vigore dicti pacti, alias cum priuauit hę-
reditate ſua, quę priuatio valet l. j. C. de his quę pęnę nom. vbi omnes
notant. vnd, cum nihilominus ſe geſſerit pro herede, ſi noluit dicere, ꝙ
conſenſerit voluntati paternę ⁊ erit priuatus hereditate. d. l. j. Nec
obſtat, ꝙ quando fuit ſibi intimatum teſtamentum, reſpõdit ſe rudem,
⁊ ignorare, quid illud importaret, quia talis excuſatio non videtur ad-
13 mittenda, ex quo † ignorantia iuris regulariter non excuſat. Unde ſi
ipſe neſciebat debuit conſulere peritiores, vt dicunt omnes in l. iuris
ignorantia. C. qui admitt. Preterea aduertendum eſt, qꝛ ex illo pa-
cto non poteſt dictus Honoratus pretendere aliquod ius reale, ex quo
14 per tale pactum pater ſolũ promiſit relinquere, ⁊ † aliud eſt relinque-
re, aliud eſt promiſſio de relinquendo. glo. ⁊ Doct. in l. in bonę fidei. ff.
de eo quod cer. loc. Soc. ⁊ Jaſ. in l. ſi ante nuptias. ff. ſol. matri. vnde ſi
iure dicti pacti ageret ad ipſam rem, male ageret. Et hanc partem te-
nendo, quę mihi videtur clariſſima, nõ ob. allegata in cõtrarium. Pri-
mo non ob. quod pacta ſeruanda ſint, qꝛ iſtud procederet, niſi eſſet pa-
ctum reſtringens facultatem ſuccedendi. d. l. pactum. ⁊ l. licet. per arg.
a ſpeciali. C. eod. Item illa regula generalis limitatur per ſupraſcriptas
omnes rationes. vnde non eſt opus alia ſpecifica reſponſione. Se-
15 cundo, non ob. † iuramentum, qꝛ tanquã contra bonos mores nõ eſt
obligatorium, regula iuris non eſt. in vj. ⁊ iſta eſt cõis concluſio in l. ſti-
pulatio hoc modo concepta. vbi Alex. ff. de verb. oblig. quicquid dicat
Jo. de Jmo. d. c. cum contingat. Item quãuis teſtator contraueniẽdo
ſit periurus, actus tamen ab eo factus tenet. c. ſi cui ex literis. extra de
ſpon. gloſ. in c. fin. de procur. in vj. Jo. Andr. in reg. quod ſemel. de reg.
iur. eo. lib. Bart. in l. ſi quis in princ. teſtamẽti. de leg. iij. nec poteſt he-
res allegare tale periurium: tum qꝛ tenetur approbare factũ defuncti.
d. l. cũ a matre. tum qꝛ teſtator eſt abſolutus a tali periurio per Epiſco
pum Regentẽ: quę abſolutio cum ſit facta ad cautelã ſeu ad habilitan-
dum perſonã ad teſtamentum tenet etiã, parte non citata. vt eſt cõmu-
nis concluſio per Can. in rubr. extra de iureiur. vbi d. Feli. ⁊ ita ſolet
practica obſeruare. vnde ab eo recedendum non eſt, quod tandiu obti
nuit. l. minime. ff. de legib. Tertio nõ obſtat, ꝙ potuit pactum intel-
ligi, vt relinqueretur per viã contractus, ⁊ ſic donationis, quo caſu pa-
16 ctum valuiſſet. ⁊ † hęc interpretatio videtur aſſumenda, vt actus ſuſti
neatur. l. quoties. ff. de reb. dub. c. Abbate. de verb. ſign. per doct. in l.
quoties. ff. de verb. oblig. in c. quoniam Abb. de off. deleg. Nam re-
ſpondeo, ꝙ imo agebatur vt relinqueretur per viã vltimę voluntatis,
17 ex quo hęc eſt † natura huius verbi relinquere, quod reſpicit vltimas
voluntates, vt eſt text. in d. l. cum hi. in princ. ⁊ in l. fi. C. de ſacroſanct.
eccleſ. gl. in l. his verbis. in prin. ff. de hęr. inſt. ⁊ in illis locis doctores
declarant. ⁊ dato, ꝙ poſſit etiam referri ad contr[illegible], ⁊ ſic in caſu no-
ſtro poſſet intelligi de donatione, tñ qꝛ in pacto dicitur, quod teneatur
18 relinquere tpe mortis ſuę neceſſario propter † mentionem mortis in-
telligeretur de donatione cauſa mortis. l. Seia. ff. de dot. pręl. l. Seia. l.
vbi. ff. de don. cauſ. mort. declarat Bar. ⁊ ſcribẽtes in d. l. fi. C. de pact.
Unde ex natura actus licuit patri pęnitere. l. non omnis. ff. ſi cert. pet.
19 ⁊ illo caſu etiam iuramentum non obſtaret, qꝛ † recipit conditionem,
quę ex natura actus ineſt. l. fin. vbi late Bald. C. de non num. pec. not.
20 glo. in c. quintauallis. de iureiuran. ſicut videmus, ꝙ † etiam [illegible]
ta, quãuis iurata poſſint reuocari, vt habetur in l. ſancimus. per Bal.
⁊ Modern. C. de teſtam. in l. ſi quis in principio ff. de lega. iij. Et ꝙ
talis donatio quamuis iurata poſſit reuocari, dixit And. de Jſer. Bal.
⁊ d. Prępoſ. in cap. j. §. item ſacramenta. de pac. iur. firm. in vſibus feu
21 dorum. Preterea etiam dato, ꝙ illa † verba poſſent verificari in do-
natione inter viuos, tamen qꝛ fiebat a patre filio, non valuiſſet. niſi fuiſ-
ſet morte confirmata. l. donationes, quas parentes. C. de donat. inter
vir. ⁊ vxor. Unde propter confirmationem fuiſſet debita tanquam fi-
deicommiſſum. l. ſi donatio. C. de donatio. Et in tali donatione, quę fit
confirmanda, idem dicimus, quod in cęteris vltimis voluntatibus, ⁊
in terminis hoc tenet Dec. in dicto conſilio clxxxiij. verſiculo vltimo.
Non obſtant pręallegatę deciſiones d. Guid. Pap. Joan. Fabr. ⁊
d. Decij, qꝛ loquuntur, nõ quando pater promittit relinquere, ⁊ ſic pa-
ciſcitur de ſucceſſione, poſt mortem ſuam, ſed quando in pręſenti dona.
⁊ per viam contractus, ⁊ ſtipulatur nomine filij naſcituri, ⁊ ita etiam lo-
quitur d. Aegid. in dicto conſilio xvij. ⁊ etiam quod habetur in additis
deciſionum capellę Tol. qu. ccccij. Et queſt. ſeq. alias illa dicta eſſent
contra opinionem omnium ſcribent. ⁊ etiam contra d. Auctores dicta-
rum deciſionum. vnde dictę allegationes nihil vrgent in caſu noſtro.
Et iſtę reſponſiones ſuſtinent primum fundamentum, quod eſt in-
concuſſum, ⁊ communiter approbatum. Nam quo ad cęteras ratio-
nes dictum argumentum, nihil obſtat. vnde clariſſima eſt reſolutio in
fauorem d. Franciſci rei conuenti. Et hęc omnia, ſaluo ſemper, ⁊c.

SVMMAE RERVM. XXXI.

1 *Verba generalia non requirunt certitudinem ſali.*
2 *Valet argumentum de eo quod ex poſt facto contingit ad id quod a principio.*
3 *In contractibus bonæ fidei maxime attendimus ad id quod actum eſt.*
4 *In probatione doli clarum eſt coniecturas ſufficere.*
5 *Dolus varie coniecturatur.*
6 *Ex qualitate perſonæ dolum maxime præſumi.*
7 *Ex pacto non reſtituendi pretium in caſu euictionis dolus arguitur.*
8 *Donatio non præſumitur in homine cauto.*



N cauſa illuſtris Comitiſſę Taurelię aduerſus Bo
raſcũ videt mihi re diligẽter perpenſa Boraſcũ re-
ijciendum eſſe idqꝫ potiſſimũ tribus rõnibus. Pri-
1 ma, qꝛ verba venditionis dicunt vẽdita eſſe oia † bo
na immobilia illoꝝ confiſcatorũ, ⁊c. quę verba pro-
pter ſuã generalitatẽ non requirunt aliquam certifi
ficationẽ, ſed perinde eſt ac ſi dictũ eſſet, ſi qua bona
ſint immobilia, per ea quę habẽtur p Bart. ⁊ mod. in l. ſi ſic. §. ſi mihi.
ff. de leg. j. Quę ſnia eſt veriſſima, quoties actũ eſt, ꝙ vẽditor de euictio
ne nõ teneatur, neqꝫ ad pretij reſtitutionẽ, prout fuit in caſu noſtro: tũc
enim mera ſpes videt vẽdita, vt eſt tex. in l. cus hereditatẽ. iuncta l. qđ
ſi in vẽditione. cũ ſeq. ff. de hęr. vel act. ven. ⁊ ideo tali caſu nõ eſt neceſ-
ſaria aliqua traditio, per venditorẽ facienda, vt dicit Bart. in l. cotẽ. §.
qui maximos. de public. Scđa ratio eſt, qꝛ poterit illuſtris Comitiſſa
deſignare illi petias terrę, olim poſſeſſas p confiſcatos: ⁊ ſi contradicet
per matres ipſoꝝ, vel alios quorũ eſſent bona, nihilominus ipſa libera-
bitur ab actione empti: qꝛ hoc caſu ſufficit, ꝙ emptor poſſeſſionem tra
dat: quãuis nõ vacuã. l. ſi fundum. ff. de fundo dotali. vbi gl. l. ſi cui fun
dum. ff. de cõtrah. empt. Suadet hoc ratio, nã ſi ex poſtfacto huiuſmo-
di bona fuiſſent euicta venditor non fuiſſet obligatus ad aliquid, neqꝫ
ad pretij reſtitutionem: qꝛ ita erat expreſſe conuentum: ergo idem ſi a
principio, ſeu ante traditionem. l. ſi poſt perfectam. ff. de cur. t. nõ enim
2 poteſt ratio differentię probabilis inueniri, ⁊ † valet argumentũ de eo
quod ex poſtfacto cõtingit ad id, ꝙ a principio. l. ſed Julianus. §. pen.
3 ff. ad Maced. ꝙ maxime dicendum in his † cõtractibus bonę fidei, in
quibus maxime attendimus, ad id quod eſt actũ, indubitanter autem
hoc egit Comes Achilles, vt ad obolum non teneretur. Tertia ratio
eſt, quia videtur iſte contractus eſſe ſimulatus, vel ſaltem confeſſio re-

cepiſ

cepte pecuniæ esse simulata, in qua re sufficiunt probationes coniectu-
rales propter exceptionem doli, quæ inde competit. l. si ex cautione. vbi
4 Bar. C. de non num. pec. clarum autem est † in probatione doli conie-
cturas sufficere. l. dolum. C. de dolo. mod. c. si autẽ. de rescri. Prima
5 autem coniectura est ex † qualitate personæ ipsius Borasci quem sena-
tus iussit semel in publica audientia fustigari sese impedire de istis Tau
6 rellis. Clarum autem est † ex qualitate personæ dolum maxime præsu-
mi. l. si quis ex argentarijs. §. j. de edendo. Curt. consi. lvj. Secunda
7 est coniectura † ex pacto non restituendi pretium in casu euictionis, quod
8 verisimile non est si fuisset numeratum, cum † donatio non præsumatur
in homine præsertim cauto, qualis est Borascus. l. cum de indebito. de
prob. Tertia est coniectura, quæ oritur ex eo quod ipse Borascus vo-
luit liberari a summa restantis pretij per Comitem Marcum Anto-
nium, quæ res satis arguit, quod hoc non pertinebat ad Comitẽ Achillem,
nisi tanquam defensorem Marci Antonij. l. post mortem. §. j. ff. quan-
do ex facto tut. Vltima coniectura est: quia nunquam petijt viuente
Comite Achille, & expectauit, vt peteret ab hac muliere ignara prorsus
eorum inuolucrorum, quæ quam plurima ab ipso Borasco sunt gesta, facit
quod notat Curtius d. consi. lvj. & ista interim sufficiant.

SVMMAE RERVM. XXXII.

1 *Stipulationis uis.*
2 *Stipulatio pœnitentiam tollit.*
3 *In contractu nominato non præsumitur facile nouatio secus in innominato.*
4 *Conditio ob causam non procedit nisi in contractu do ut des non autem in contractu facio ut des.*
5 *Quilibet in re sua est moderator & arbiter.*
6 *Bona ecclesiastica non possunt permutari nisi adhibitis solemnitatibus.*
7 *Non præsumitur quid incontinenti factum nisi probetur unde si testes dicant interrogationem præcessisse, & secutam responsionem non probant stipulationem quia non præsumitur incontinenti gestum.*
8 *Contrarietas uitiat.*
9 *Libellus generalis parte non opponente sustinetur.*

Pronunciandum esse in præsenti causa dico in fauorem
domini Philippi, pluribus rationibus. Prima est
1 quia dato quod prima † conuentio fuisset facta per contra-
ctum innominatum, tamen ex interuallo fuit idem pro-
missum per stipulationem quæ est validior, & efficacior
contractus vnde nouat priorem contractum & solum
potest agi ex stipulatu secundum Bald. in l. rescriptum. §. si pacto. in fi.
ff. de pactis. est enim probabilis coniectura animi nouandi ex quo præ-
cedens contractus erat debilis sequens vero efficax, vt sentit ibi Bal.
& consequenter agendum erat ex stipulatu ad implementum non autem
2 condictione ob causam ex pœnitentia, quæ propter † stipulationem tol-
litur, vt dicit Bald. in l. quamuis. C. de transact. quem refert & sequitur
Ias. in rub. ff. de verbor. oblig. versi. iiij. facit. & facit quod not. idem Ias.
in d. l. si pecuniam. versi. x. limita. ff. de cond. caus. da. & Alex. in allegat.
consi. xxix. ad fi. vol. iiij. Nec huic fundamento sufficit responsio, qua
dicitur prædicta procedere si stipulatio incontinenti interuenisse, &c. quia
respondeo, quod imo fortius hæc opinio procedit, sequuta ex interual-
lo stipulatione, ex quo tunc facilius præsumitur nouatio, secundũ Bar.
in l. singularia. ff. si cert. pet. allegat text. in l. fi. C. de noua. & l. non ad ea
ff. de cond. & dem. minus etiam obstat, quod not. Bart. in l. si quis cum
al. ter. ff. de verb. oblig. quia nihil firmat, & loquitur in vtroque casu seu
3 nouetur, seu non: & licet † in contractu nominato non ita faciliter præsu-
mamus nouationem tamen in innominato, secus propter supra dicta.
4 Secunda ratio est: quia † condictio ob causam non procedit nisi in
contractu do vt des, non autem in contractu facio vt des, qualis fuit ille
de quo agitur: quia ex parte domini Bernardini non fuit datio, sed fa-
ctum vt alias fuit allegatum, & apparet manifeste ex libello suo in quo
dicitur quod concessit facultatem Francisco faciendi principium fonta-
nilis, & quod posset dominus Franciscus ire per bona: quæ verba respi-
ciunt merum factum, non autem dationem, vt declarat Bart. in l. pen.
ff. de ser. rust. præd. & in l. apud Iulianũ. §. si quis alicui. de leg. j. imo talia
verba præcise repugnant dationi: quia si transtulisset ius puta quia vẽdidisset
fundũ, potuisset Franciscus absque alia concessione licentiæ facere cauũ, &
5 fodere: quia † quilibet in re sua est moderator, & arbiter. l. in re. C. mand. cũ
ergo dederit licentiam & retinuerit ius dominij in fundo, sequitur nõ esse ex
parte sui aliquam dationem, sed merum factum, id est, patientiã vt alias
fuit dictum. Imo si d. Bernardinus voluisset dare, id est transferre do
6 minium non potuisset: quia † bona erant ecclesiastica quæ non possunt
permutari nisi cum certa solẽnitate de qua in auth. sed & permutare. C.
de sac. eccle. per Abb. post alios. in c. nulli liceat. extra de reb. eccl. non
alienan. & dato etiam, quod adesset vtilitas secundum c. ad quæstiones.
de rerum permu. tamen adhuc requiritur consensus superioris, vbi di-
citur in glos. & per Abb. Vnde concludo ex parte Bernardini interue-
nisse solum factum: & ideo non competere condictionem, sed solum præ-
scriptis verbis. d. l. naturalis. §. pen. & fin. ff. de præscri. verb. & not. per
Pau. de Cast. in d. l. si pecuniam. versi. septimo quæritur. qui allegatur
in contrarium non obstat: quia non loquitur in contractu facio, vt des
prout est iste: quia dominus Bernardinus fecit, id est, præstitit patien-
tiam, vt Franciscus daret campum, &c. Tertia ratio est quia oportuit
probari, quod promissio vineæ fuit facta incontinenti respectiue ad fun
dum d. Bernardini: alias nõ est cõtractus innominatus, vt per Bar.
in d. l. cum fundum. ff. de pact. Nec obstat, quod testes duo primi hoc dicãt
7 quia cum sopportatione hoc non est verum: imo † non præsumitur in-
continenti quod factum nisi probetur, vnde si testes dicant interroga-
tionem præcessisse, & secutam responsionem, non probant stipulationẽ:
quia non præsumitur incontinenti gestum, vt est glo. in l. si vnus. §. pa-
ctus ne peteret. quæ incipit, id est, in opponẽdo, vbi Bart. & alij sequun
tur. ff. de pact. ergo idem etiam in casu nostro. Et suadetur hoc, quia te
stes d. Bernardini dicunt, quod ipse simpliciter dicebat, quod esset de ac-
cordio cum domino Francisco quæ verba arguunt, quod adhuc non præ-
cesserat ista specialis & correspectiua promissio. Quarta ratio est, quia
d. Bernardini nõ probauit ex parte sua incũbentia, & primi duo testes
sunt inuicem contrarij, vt alias late deductum fuit, nõ obstat quod ista
8 non videtur † contrarietas circa substantialia per Alex. consil. iiij. ad
fin. in j. quia respondeo, quod verior opinio est quod talis contrarietas vi
tiet etiam circa accidentia, vt dicit Aret. consi. lxxi. & Bald. in rubr. de
controuer. inuestit. in vsibus feud. & dictum Alexan. debet intelligi in
aliquibus penitus extraneis, alioquin si ita simpliciter intelligeretur
testes Susannæ non fuissent falsi, quorum vnus dicebat fuisse stupratã
sub schino arbore, alter sub pino. & tamen illæ arbores nõ faciebant ad
substantiam rei. Vltimo dico, quod cum dominus Bernardinus non
possit obtinere iuxta petitionem suam, non potest obtinere, neque vi-
neam. Nec obstat clausula libelli super quibus omnibus, &c. & not. per
Anton. in c. ij. de ord. cog. & Ang. in l. fin. C. de ann. excep. quia (vt ibi
9 dicunt doctores) sustinetur † libellus: quia generalis, vnde si pars op-
ponat prout fuit oppositum in casu nostro, tunc non sustinetur, vt habe
tur in d. l. fi. & per Alex. in l. vbi autem. §. qui illud. ff. de verb. oblig. ma
xime in casu nostro, in quo reus non potuit deliberare an litigaret sup
vinea, & si ea petita esset, fecisset reus alias probationes, quas non fuit
opus facere stante petitione inepta retrotradictione facultatis. Et ex
his puto resoluta, quæ subtiliter pro more acutissimi domini Iudicis
fuerant motiuata.

SVMMAE RERVM. XXXIII.

1 *Cum mens certa non sit recurrendum est ad coniecturas.*
2 *Cum pactum respiciat fauorem successoris in dubio contractum est interpretandum cuius antecessor legem potuit apertius dicere.*
3 *Renunciatio facta sub duabus conditionibus non habet effectum nisi utraque conditio eueniat.*
4 *Relatio semper debet fieri ad proximiora quatenus fieri possit.*
5 *Natura dictionis dicto casu est quod referatur ad præcedentia maxime quæ in continenti præcedunt.*
6 *In contractibus uerba debent semper aliquid operari.*
7 *In dubio pronunciandum pro habente fundatam intentionẽ in regula.*
8 *Disponere posse uarie accipi.*
9 *Incertitudo iuris respectu eius qui illud ignorat æquiparatur incertitudini facti.*
10 *Ambiguitas iuris controuersi quæstioni facti comparatur.*
11 *In conditionibus attenditur earum euentus uel defectus ut dispositio habeat effectum.*
12 *Stipulatio sine causa non ualet.*
13 *Stipulatio conditionalis ualet.*
14 *In conditionibus maxime attendimus ad mentem contrahentium.*

Dubitatio præsens oritur ex verbis pacti matrimonia-
lis non sat aperte concept is, & si de mente contrahen
tium constaret procul dubio non esset ab ea receden-
dum iuxta l. in conuentionibus. ff. de verb. signi. Sed
1 cum mens certa non sit † recurrendũ est ad coniectu
2 ras, & cum pactum respiciat † fauorem successoris in
dubio contra eum est interpretandum, cuius antecef
sor potuit legem apertius dicere. l. veteribus. ff. de pact. l. stipulatio ista
habere. §. in stipulationibus. ff. de verb. oblig. maxime cum fundata sit
intentio vsufructuariæ, secundum consuetudinem ciuitatis. Vnde di-
cta bona non debent censeri excepta, nisi quatenus expresse appareat,
secundũ gl. in rubr. de reg. iur. in vj. & Inno. in c. præterea. de dilat. quẽ
refert Bart. in l. ij. ff. si quis in ius voc. & quæ habentur in l. ab ea par-
te. ff. de probat. Et difficultas oritur: quia cũ d. Raymundus vxori con-
stituisset vsumfructum generalem in varijs suis bonis casu quo non ha
beret ex se filios subijcit, excepto quod si dictus d. Raymundus potuerit
disponere de vsufructu, vel alio quocũque iure super villa Anglesoli id
possit facere ad omnimodam sui voluntatem non obstante iure vidui-
tatis quod ex præsentibus posset pertinere ad dictam vxorem, & quod in
dicto casu suprascripta Baronia d. Espes, sit extra dictam viduitatem
seu vsumfructũ, quam ex nunc præfata domina remanente vidua absque fi-
lio renuntiat, &c. Et videtur ex suprascriptis verbis hæc renũtiatio esse
conditionalis sub duplici conditione. Prima si d. Raymundus potue
rit disponere de Anglesola. Secunda si vxor remanserit vidua absque
3 filio: vnde, † nisi vtraque conditio eueniat, renuntiatio non habet effe-
ctum. l. si hæredi plures. ff. de cond. instit. l. si is, qui ducenta. §. cum ita.
ff. de reb. dub. & in contractibus est text. in l. si quis ita stipulatus fuerit
decem. ff. de verb. oblig. Et istam interpretationem suadent manife-
ste verba illa: & quod in dicto casu, &c. debent enim referri ad casum imme-
diate præcedentem, vt in simili est gl. in l. ij. §. ex his. super verb. sed quo
4 casu. ff. de verb. obliga. Et facit regula quod † relatio semper debet fieri
ad proximiora quatenus fieri possit. l. si idem cum eodem. §. fina. ff. de

tur.om.iud.etiam per impropriationes quę fit de plurali ad singulare. l.1.§.de inde.⁊ versic.cum.ff.de postul. facit quod not. Bart.in l.talis scriptura.de leg.j. Alex.consi.ccxiij.in ij.xcv.in vij. Et hoc suadetur
5 per naturam † dictionis, dicto casu: quia hęc vox, dicto, refertur ad pręcedentia maxime quę incontinenti pręcedunt, sm Franc.de Aret.cõs.chij. ⁊ consil.xxi. Curtium Seniorem consil.50.⁊ lxxv.cum similibus.

Et pro hoc etiam facit talis ratio quia si verba illa dicto casu, referrentur ad remotiora ⁊ intelligerentur de casu mortis absq; filijs superflua esset illa repititio in fine posita. Pręfata domina remanente vidua absq; vllo effectu. vnde talis interpretatio nõ est accipienda. per regulam l.si quando.ff.de leg.j.⁊ per Bald.in rubr.C.de contrah.empt.q.
6 ix. Felin.c.j.de rescript.⁊ hoc maxime † in contractibus habet locum, in quibus verba semper debẽt aliquid operari l.hanc legem.ff. de contrah.empt. Alexand.consil. xxxvj. in ij. Confirmatur etiam quia ex lectura instrumẽti manifeste apparet, q̃ illa clausula ⁊ q̃ dicto casu, non est clausula inceptiua, sed continuatiua, ⁊ dependens ab eo quod immediate precedebat prout etiam natura dictę dictionis, ⁊ quę est continuatiua, immediate pręcedentibus.l. ff. de his qui not. infa. per Ias. post alios in l.j.ff.de iust.⁊ iure. alias, si se retulisset ad conditionem supra remotam, scilicet, si dicta domina non haberet filios oportuisset esse inceptiua: quod non est in dubio intestandum. Et cum secundum forum regni Aragonię mulier habeat dictam viduitatem generaliter, non potest censeri exclusa a prędicta Baronia d'Espes ⁊ dictis bonis, nisi quatenus expresse appareat: quia † ipsa habet fundatam intentionem ex re-
7 gula fori secundum gl.in l.omnis diffinitio. ff. de reg. iur.⁊ ideo in dubio pro ea pronunciandum est, vt dixi, ⁊ not. Bald. in l. si tutor. C.de ser.comm.mand.in c.j.extra de alien.iud.mut.causa. Et ista opinio etiam verior apparebit ex insolutione obiectorum. Et in primis nõ obstat, quod dictio casus, debet intelligi si decedat sine filijs: quia talis proprie est casus, non autem si dictus Raymundus potuerit disponere, ⁊c. quia ista non videtur proprie casus cum si certus ⁊ consistat in iure, ⁊c.
8 respondeo duobus modis. Primo quod illa verba si potuerit † disponere in ea conditione apposita intelliguntur si re ipsa disposuerit, ⁊ sic de potentia quę ad actum transeat, vt est text.in l.iij.§. si quis sic acceperit.ff.de statulib. vbi Alber.⁊ Benedi.de Plumbino.⁊ per Bar. in l.j.de iniust.rupt. vnde cum istud disponere pendeat a voluntate ipsius, ⁊ sit incertum etiam improprijssime loquendo dicitur casus.l. neque leges.ff.de legibus.glo.in §.thesauros, vbi doct. Inst.de rer. diuis.

Secundo respondeo, quod cum ipse nesciret, an posset disponere de
9 dicto castro quantum ad ipsum res erat incerta, vnde † incertitudo iuris respectu eius qui illud ignorat equiparatur incertitudini facti: vt est text. vbi doct. Moder. notant in l.penult.verb.compromissarios.C.
10 de pact. † ambiguitas enim iuris controuersi quęstioni facti comparatur glo.l.cũ prolatis in verb.prolatis.ff.de re iud. Bar.l.quod Neruia ff.depos.versi.iuxta prędicta queror ⁊c. ⁊ ideo recte potuit appellari casus propter incertitudinem. Rursus nõ obstat, quod si ita intelligamus ista conditio si.d. Raynaldus potuerit disponere, ⁊c. non videtur etiam rationabilis nec colorata ad actum, de quo agitur, ⁊c. quia respondeo,
11 quod † in conditionibus attenditur earũ euentus, vel defectus vt dispositio habeat effectus, vel id minus nec vlterius querimus quid deinde sequatur.l.filiusfam.§.cum quis ff. de leg. j. ⁊ ideo licet † stipula-
12 tio sine causa non valeat iuxta l.secundam.§.circa.ff.de doli except.ta-
13 men secus in † stipulatione conditionali, quia conditio sufficit pro causa: nec alia ratio requiritur, vt est communis opinio doctorum, in l.a Titio vbi Alexand.ff.de verbor.obligat. vnde idem videtur dicendum in casu nostro. Secundo respondeo, quod si dicto conditio intelligatur prout eam supra declaraui, habet euidentem rationem, scilicet quod illa verba, si d. Raynaldus potuerit disponere intelligantur de potentia reducta ad actum id est, si disposuerit iuxta dictam l.tertiam.§. si quis sic acceperit.ff.de statulib. vt fuerit mens Raynaldi quod disponendo de Anglisola, vellet etiam posse libere disponere de alia Baronia ⁊ alijs terris, ⁊ sic quod dictę terrę omnes eiusdem conditionis esset iuxta l.si conuenerit.ij.§.si nuda.cum ibi not.ff. de pignor. action. quantum ad facultatem disponendi non obstante viduitate. Tertio, respondeo, quod etiam intelligendo de simplici potentia adhuc potuit moueri dominus Raymundus ad illud pactum, vt si posset disponere de Anglesola haberet etiam facultatem disponendi de Baronia. vt vxor non haberet amplius iure viduitatis, sed posset habere iure institutionis, si sibi placuisset, vel quocunque alio titulo, ⁊ cum ipso non potuerit disponere: quia obstat consuetudo, ⁊ forum dicte terrę Anglesoli sequitur esse defectam conditionem: non enim per tale pactum censetur prohibitus: quia eum relinquere potuerit, si voluisset, vt satis indicant verba pacti, ⁊ tradunt doct.in l.1.§.veteres.ff.de acquir. possess. Item non obstat, quod ponderantur quędam pacta quibus videtur innui quod dicta vxor sit simpliciter exclusa a dicta Baronia d'Espes, dũ dicitur, quod, finito gaudimento loci de Samper, habeat d. Ioanna tres mille solidos super dicta Baronia d'Espes: ergo apparet Baroniam ad eã non spectare: cum differentia sit inter soluentem ⁊ exigentem.c.ij.de inst. Respondeo clausula illa est annexa superioribus ⁊ loquitur in casu, quo Baronia ad dictam dominam non pertineat secundum suprascripta hoc est, quia vtraque conditio euenerit, secundum d.l.si quis ita stipulatus fuerit decem.de verb.oblig. Et etiam dum dicitur in casu institutionis teneatur dicta domina dare successori domus d'Espes totidem pensiones, ⁊c. respondeo, quod intelligitur sua esset domus d'Espes qui in ea succedet finito vsufructu ipsius vxoris, ⁊ ideo inde nihil infertur, quin ipsa habeat dictum vsumfructum in Baronia d'Espes: imo potius tale pactum adiuuat ipsam dominam vt renuntiatio vsusfructus in dicta Baronia non habeat locum, nisi concurrente vtraq; conditione vt supra dixi. Et quod subijcitur quod secundum hanc interpretationem successor proprietatum dicti domini Reymundi, durante viduitate, nihil haberet vnde posset dignitatem, ⁊ gradum suum sustentare, respondetur hoc non multum facere: quandoquidem iste successor non sit filius, sed agnatus, vel extraneus, quem consuetudo, ⁊ forũ patrię postponit vxori, durante viduitate: ⁊ etiam maritus ex pacto matrimoniali postposuit, ⁊ sic respectu vxoris causa pacti souet causam intestata successionis: quo casu pactum fauorabiliter ⁊ lata significatione accipitur.c.pastoralis.de fi.instr.gl.c.j.de const.in vj.⁊ quod not.doct. in l.si.C.de pac.in gl.j.⁊ quod habetur in l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.⁊ certe istud argumentum non tam contra pactum matrimoniale esset, quam etiam contra ipsam consuetudinem ⁊ forum patrię: vnde de tali coniectura est parum curandum. Vltimo nõ obst. q̃ promissio ista viduitatis facta a marito videatur facta sub conditione, quę non euenit videlicet casu quo superuiueret do. Helisabeth ipsi d. Raymundo, quę tamen prędecessit illi: vnde per defectum conditionis videtur extingui promissio.d.l.si quis ita stip.fuer.x.cum si.respon
14 deo † in conditionibus maxime attendimus ad mentẽ contrahentiũ. l.pater Seuerinam.in prin.⁊ §.ij.l.in cõditionibus ff.de cond.⁊ dem. In casu autem nostro facta est mentio superuiuentię do. Helisabeth in fauorem d. Ioannę vt haberet viduitatem, ⁊ vsufructum etiam in pręiudicium ipsius Helisabeth, ⁊ ideo ex natura actus illa superuiuentia habet subauditam clausulam, maxime, vnde nihil obstat ipsi do. Ioannę, sicut videmus non raro in iure subaudiri dictionem maxime, vt in §.hinc nos aliam.versi.si igitur.in auth.de nup.§. si vero etiã quidam iurent.in auth.de exhi.reis. ⁊ cum in casu nostro talis conditio sit apposita fauore d. Ioannę.l.illis libertis.vbi Bar.de cond.⁊ dem.nõ potest contra eam reflecti: ⁊ tali casu quia testator alias erat relicturus nõ attendimus ad defectum conditionis.l.talem.in prin.ff.de her.inst.gl. l.j.C.de inst.⁊ subst.⁊ hoc dicendum maxime stante consuetudine, ⁊ foro patrię: q: si dicamus d. Ioannam excludi a pacto propter defectũ huius conditionis, sequeretur, q̃ casus esset omissus, ⁊ relictus in terminis consuetudinis: vnde ex consuetudine adhuc esset admittenda.l. si cum dotem.in prin.ff.sol.matr.l.si extraneus.ff.de cond.cau.da. Nõ omitto circa illud dubium, quod licet do. Ioanna, durãte viduitate, ex pacto non possit exigere dotem, tamen hoc nihil impedit quin interim possit facere declarari, quanta sit dos sua suo tempore deinde exigẽda, per regulã l.j.C.de Carbon.edict.l.iij.§.missum. ⁊ quod ibi no. Bar. ff.eo.tit. Alex.⁊ Mod.in l.de pupillo.§.qui opus.ff. de ope.no.nun. Fel.c.ea quę.extra de re iud. Nec videtur dubium, quin consumpta a domino Raymundo debeant ex bonis ipsius d. Raymundi restitui: ⁊ censetur d. Raymundus habuisse ea, quę habuit vel alienauit per procuratorem suum Hieronymum Ares quę quia sunt in iure clara vlterius non insisto. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXIIII.

1 *VErba auri in auro inducunt solutionem non in moneta sed in auro fiendam esse.*
2 *Monetæ mutatio creditoris est.*
3 *Quando legatum ab initio est purum subsequens demonstratio illud nõ auget uel minuit.*
4 *Verba facientes & releuantes concepta per participium prȩsentis temporis resoluuntur qui faciunt & releuant.*
5 *Relatiuum qui iunctum uerbo præsentis tẽporis inducit simplicem demonstrationem non autem conditionem quæ restringat uel mutet legatum.*
6 *Si testator dicat lego tibi apotecam meam pannariam illa adiectio pannariam non mutat naturam legati ut uideatur legata mercantia sed duntaxat locus.*
7 *Relatiuum relatum ad certum corpus non mutat nec restringit primã concessionem.*
8 *Idem est loqui per participium præsentis temporis sicut per relatiuũ.*
9 *Proportio ualoris argenti ad aurum.*



Erba concessionis sunt, *Se obligauerunt de soluendo ducatos ccc.octoginta nouem auri, & in auro de camera & solidos xiiij. Imp. facientes & releuantes florenos nouem centum occasione census, &c.* quęritur, an satis sit soluere hodie florenos nouem centum: an debeat fieri solutio secundum valorem ducati, qui tunc expendebatur pro tribus libris, ⁊ xiiij.solid. nunc vero ex-
1 creuit ad vj.libras cum dimidia. Et puto † clarum esse, quod illa verba auri ⁊ in auro inducant solutionem non in moneta, sed in auro esse faciendam, vt dicunt doctor. maxime Curt. ⁊ Moder. in l.lecta super verbo, proba recte dari.ff.si cert.pet.⁊ etiam consuetudo apud omnes vulgata est, quod quando dicitur auri, ⁊ in auro, quod intelligatur de ipsis ducatis auri, ⁊ non de moneta: verba ergo sonant dandos esse du-
2 catos 389.⁊ † qui debitor est in ducatis, debet in eis soluere, ⁊ augmentum, seu diminutio ad creditorem pertinet, secundum doctrinam Bar. in l.cum certum.ff.de auro ⁊ argen.leg.⁊ in l.Paulus respõdit.de sol. ⁊ sentiunt omnes in l.cum quid.ff.si cert.pet. vbi dixi super verbo, eadem bonitate. Sed in difficultas in prȩsenti casu vertitur propter subsequentia verba facientes, ⁊ releuantes florenos nouem centũ. ⁊c. vnde videtur sufficere, si etiam hodie soluãtur floreni 900, qui ipsi nunquam mutauerunt cursum, sed semper continuerunt 21. solidos. Verũ ego puto suprascriptam primam clausulam non restringi a subsequenti quę stat in vim demonstrationis tantum: q: tunc dictus numerus aureorum valebat dictos 900. florenos: ⁊ pro hac sentẽtia adduco primo text.in l.quidam testamento.ff.de legat.j.⁊ in l.Lucius.ff.de adim.leg.

vbi

3 vbi † quando legatum ab initio est purum subsequens demonstratio illud non auget, vel diminuit, & ibi ea declarant doct. Secundo addu-
4 co, quia illa † verba, Facientes, & releuantes, &c. concepta per participiũ
5 presentis temporis resoluuntur, qui faciunt, & releuant: † relatiuum autem qui, iunctum verbo presentis temporis inducit simplicem demonstrationem non autem conditionem quę restringat vel mutet legatum. l. Stichum qui meus. ff. de leg. j. attendetur ergo dispositio quę est simplex: cui etiam subsequens demonstratio conueniebat: licet deinde desierit conuenire. Tertio facit doctrina Bart. in l. cum pater. §. men
6 sę. ff. de legat. ij. vbi † si testator dicat lego tibi apothecam meam pannariam, seu pannorum illa adiectio pannorum non mutat naturam legati, vt videatur legata mercantia, sed duntaxat locus, & verba illa pannorum stant duntaxat demonstratiue. & cum Bart. transeunt ibi docto. ergo idem in nostro casu, vt talis demonstratio non attendatur sed prima & principalis promissionis clausula. Quarto ad-
7 duco communem doctrinam, quę habet, quod † relatiuum enuntiatiue relatum ad certum corpus non mutat, nec restringit primam concessionem. l. Julianus. §. Titius. ff. de act. empt. Bald. in rub. C. de contrahen. empt. quest. xxij. & quod no. Oldrad. consil. cxcvij. in concessione. cum concordan. per Jas. l. j. versic. v. C. de summa Trinit.
8 & fide catho. Supra autem dixi quod † idem est loqui, per participium presentis temporis, sicut per relatiuum, vt declarat Bar. in l. j. versi. vij. principaliter. ff. de condit. & demonstra. Nec obstat ꝙ videntur ipsi ccclxxix. ducati ęstimati, in nouem centum florenos: vnde illa ęstimatio sola debet attendi, secundum not. in l. si ęstimatis. ff. solut. mat. per Soc. consi. cxxviij. cum concord. per Brunũ, & alios: quia hoc vtcunque procedere potest, vbi constat ęstimationem rem factam, vt in casu illo quando dictum est promitto florenos cẽtum ad valorem librarum trium, &c. Floreni enim valor reducitur ad libras, propter illa verba ad valorem quę sunt clara, sed in casu nostro illa verba facientes, & releuãtes florenos, &c. stant in vim cuiusdam demonstrationis de presenti, vt supra dixi, nec referuntur ad aliquam ęstimationem: vnde si in casu nostro esset dictum quod soluerentur dicti ducati ccclxxix. ad valorem florenorum 900. posset habere locum suprascripta conclusio, sed vt apparet verba sunt concepta alio modo. Ultimo est aduertendũ, quod cum verba concepta sint de ducatis in auro releuantibus florenos 900. & florenus sit diminutus in bonitate intrinseca: quia tunc valebat xxxij. asses, qui singuli valebant in bonitate duos asses tẽporis presentis cum pecunia argentea, quamuis ęre cõtaminata habeat semp proportionem
9 ad valorem auri quę † proportio est vnius ad xij. & plus vt est text. in l. j. C. de arg. lib. x. not in l. ij. C. de vet. numis. potest. eod. lib. debet solutio fieri de florenis xxxij. assium, qui asses sint eius bonitatis cuius erant tempore contractus. c. olim. c. extra de censib. & dixi in d. l. cum quid in si. ff. si cert. peta. & est communis opinio.

SVMMAE RERVM. XXXV.

1 Qvilibet tenetur stare conuentis quia contractus initi necessitatem inducunt.
2 L. eadem C. loc. restringi & explic.
3 In contractibus sub intelligitur clausula rebus sic stantibus.
4 Verba ut aliquid operentur interpretatio fieri debet ne censeatur expressum quod tacite inerat.
5 Quando specialiter est prouisum super aliquo casu nunquam per generalem dispositionem censetur illi casui renunciatum.
6 Casus speciales facilius tolluntur quàm generales.
7 Clausula ex consuetudine notariorum apponenda in instrumentis habetur pro apposita.
8 Dominus non potest propria authoritate expellere conductorem sed debet dari libellus.
9 Quando duo instrumenta sunt facta eodem die presumuntur simul & incontinenti facta.



1 Pro conductore in casu proposito videtur esse pronuntiandum quinque rationibus. Primo, quia regula est, ꝙ † quilibet teneatur stare conuentis: quia contractus initi necessitatem inducunt l. sicut. de act. & obliga. C. & propterea debet locator prestare patientiam conductori per tẽpus inuestiturę, ista regula reperitur l. ędem. C. locati. vt nõ procedat, quando res locata est necessaria in vsus
2 locatoris, que limitatio † debet proprie intelligi de necessitate vera, videlicet, quando aliter occurenti casui prouideri non potest: nam si aliter prouideri posset, non diceretur vere, & proprie necessitas. l. j. in glos. ff. sol. mat. not. per Alex. in l. nepos Proculo. de verb. signif. & in terminis istam necessitatem ita intelligendam dixit Abb. in cap. propter. extra de locat. nec reperio aliquem illi contradicentẽ. Sed in casu nostro nõ est ista necessitas, imo potest illi aliter prouideri ergo, &c. Et facit, quia si aliter intelligeremus, videlicet, quando quis vult facere artem, in cuius voluntatis executionem est necessaria res locata, hoc non diceretur fieri ex necessitate, sed ex pura voluntate, ex quo precedens actus est voluntarius, vt probatur in l. & ideo. ff. de cond. fur. quem text. ad hoc inducit Frances. de Aret. in l. is potest. ff. de acquir. hered. vbi ad idem ponderat doctrinam Barto. ibi. Secunda facit, quia illa limitatio debet intelligi de necessitate, quę locationis tempore nõ imminueret, vt est text. in d. c. propter sterilitatem. de locato. & quę verisimiliter non potuisset preuideri tempore contractus: vt dicit glos. in l. ędem. quam ibi sequitur Odofr. Cib. Ang. Salice. Ful. & cęteri scribentes. Hos. Hostien. Jo. And. & Card. in d. c. propter. & est opinio ab omnibus approbata. Sed istud non est in casu nostro: quia huic locatori nulla necessitas
3 superuenit. Et pro isto intellectu facit etiam ratio: nam licet † in cõtractibus subintelligatur clausula, rebus sic stantibus. l. quę ro. §. inter locatorem. ff. locat. tamen talis clausula non trahitur ad casum, de quo potuit tẽpore contractus cogitari. Sed ad eum solũmodo, qui superuenit inopinanter. l. qui iure. ff. de test. mil. Angel. in auth. ex causa. C. de lib. pręt. Rom. consi. cxcciij. incip. hęc confessio. Nec obstat, ꝙ Bald. in d. l. ędem. declarans istã necessitatem, exemplificat in exercitio artis lanę, quia dictum Bald. debet intelligi secundũ supradicta: ne aduersetur cõi opinioni, & sic quando alicui superuenit aliqua necessitas inopinata, puta, quia repente ob casum fortuitum factus pauper, ita quod ad tolerandam vitam opus est cogitare de artificio exercendo, vel simili modo, aliter dictum Bald. non est verum, & contra com munem opinionẽ, & secundum hunc intellectum optime verificantur verba sua, si bene videantur. Tertio, facit illud, quod not. Ang. in d. l. ędem. dum dicit, quod illa limitatio non procedit, quando in instrumento conuenit de nõ expellendo cõductorem, durante tempore locationis, ad hoc ꝙ ista promissio aliquid operetur. l. si quando. ff. de legat. j. & sequitur Decius in
4 cap. quę in ecclesiarum. de constitu. vbi concludit, vt † verba operentur fieri interpretationem, ne censeatur expressum, ꝙ tacite inerat, & allegat quasdam alias similes decisiones. Nec obstat si diceretur, quod
5 † quando specialiter est prouisum super aliquo casu, nunquam per generalem dispositionem censetur illi casui renunciatum, secundum glos. in l. secundum. in princip. ff. qui satisda. cogan. Nam respondetur, glos. procedere, vbi ageretur de corrigendo illo iure speciali, quia correctiones legum sunt odiosę, aliter dispositio generalis trahitur etiam ad casus speciales. l. in fraudem. in fin. ff. de testa. milit. per Decium consi. v. & hoc suadet ratio in casu nostro, quia si per generalem dispositionẽ tolluntur casus generales, qui utuntur iure communi, & sic sunt fauorabi-
6 liores, quanto magis debent tolli † casus speciales, qui facilius tolluntur. l. miles ita. §. si. ff. de test. mili. & presertim dispositio d. l. ędem, quę est odiosa, & restringitur, nec extenditur ad casus similes, vt dicit And. Sicul. in d. c. propter. vbi per hoc concludit, ꝙ illa lex loquens in inquilino, non extenditur ad colonum: & ante eum idem tenuit Bald. in d. l. ędem. in ij. quę st. Sed in casu nostro asseritur esse talem clausulã, & hoc constabit si videatur instrumentum extentum per notarium: &
7 † cum sit ex consuetudine notariorum, habetur pro apposita in cõtractibus. l. fin. C. de fideiussor. Quarta ratio est, quia requiritur, ꝙ probetur ista necessitas pro vsibus locatoris, vt dicitur expresse in d. l. ędẽ. & ibi Bald. quia sola allegatio non sufficit, nisi etiam subsequatur pro-
8 batio. & in hoc casu † non est licitum domino propria auctoritate expellere conductorem, sed debet dari libellus, vt est communis conclusio post Joan. Andr. in d. cap. propter. Jmo in isto casu non video, quomodo probet ista necessitas: quia si locator dicit, se velle exercere mercantiam lanę, non infert ꝙ sibi sit necessaria apotheca, quia mercantia lanę non solet exerceri in apothecis, sed in domibus: aut vult apothecam, vt deinde vendat pãnos, & tunc talis necessitas potuit ab eo preuideri: ex quo ipse in eadem apotheca vendebat pannos, & licet ol in faceret r. talium, tamen in se idem est exercitij genus, & eadem venditio pannorum. l. negotiantes. C. de excusat. mun. l. si cohortalis. C. de cohort. lib. xij. vbi Lucas de Penna, & Joan. de Plat. notant. & licet exercendo mercantiam lanę in domo, sit sibi commodius deinde vendere pannos in apotheca sua, non tamen est hoc necessarium dictę mercantię, & lex concedit locatori expellere conductorem, non propter commoditatem, sed propter necessitatem inter quos casus est magna differentia. glo. in cap. solet. in verbum superiorem. de sentent. excommunic. in sexto. & ibi per Gemin. post alios. cum concordant. per Mod. in l. ij. ff. de iur. omnium iudic. Quinta ratio est, quia isti conductores eadem die & hora emerunt etiam omnes pannos, & nomina debitorum ab isto locatore: vnde nisi seruetur sibi integer terminus, non est verisimile, ꝙ emissent dicta nomina, vnde non potest ista locatio rescindi. l. si duos. vbi not. ff. de contrahenda emptione. & incumbet onus probandi ipsi conductori, quod nõ esset alias conducturus: quia ex quo fuerunt duo separati contractus, presumptio est pro locatore l. plerunque. ff. de ędil. edi. Probabitur autem ex verisimilibus coniecturis: puta, si communiter non fuisset repertus, qui tantam pecuniam prestaret de illis nominibus, nisi etiam haberet apothecam: quia non est verisimile, quod aliud fecissent isti conductores, quam in simili casu facturi fuissent cęteri
9 cauti mercatores. l. cum de indebito. ff. de probationibus. & † ex quo vtrunque instrumentum est factum eodem die, presumitur simul, & incontinenti factum, secundum Bald. in l. si duas. ff. de excusa. tut. & facit quod not. Bartol. in l. in operis. ff. locat. & consequenter est verisimile, ꝙ isti contractus vicissim correspondeant. argum. not. in l. si ventri. §. fina. ff. de priui. cred. & licet venditio pannorum concepta sit in personam cognati istorum conductorum, qui cognatus incontinenti iterum vendidit istis conductoribus, tamen istud non habet alterare ius: quia in effectu inter omnes istos agebatur, vt ad conductores exactio nominum pertineret. Sed ideo interuenit cognatus, vt venditori magis cautum esset, quia forte locupletior. Et ista opinio habet in se maximam ęquitatem, ne de facili locatores non seruantes fidem promissam pro malitia sua lucrum consequantur.

SVMMAE RERVM. XXXVI.

1 Qvem de euictione tenet actio eundem agentẽ repellit exceptio.
2 Diuisionis natura & uis.
3 Emens fundũ feudalem ab eo qui emit pro se & quibus daret securus est.
4 Emphyteusis ecclesiastica si sit concessa cum clausula & quibus dede-

vis poteſt alienari in conſulto domino.
5 *Aequalitas inter fratres ſeruari debet maxime in diuiſionibus ne alter alterum decipiat.*



Rima facie fundata eſſe videret intentio Andree agentis ad illa bona emphyteutica ex quo preſupponitur q Mucciolus fuerit inueſtitus pro filijs nepotibus, & pronepotibus ſuis maſculis ita q pars premorientis ad ſuperſtitem deueniret, & accederet: cum .n. iſte Andreas ſit pronepos maſculus ſolus ſuperſtes ex maſculis deſcendentibus a d. Mucciolo, verba inueſtiture videntur ſatis eſſe clara in fauorem ſuum. Nec obſtare ei videtur, q ſta bona in diuiſione facta inter patrem ipſius Andreę & Antonium filium Muccioli obuenerunt in partem ipſi Antonio, & promiſſa ſit ei euictio a Ludouico cuius Andreas actor eſt heres, vnde videretur obſtare regula, quod
1 † quem de euictione tenet actio agentem repellit exceptio. l. vendi. antem. ff. de euict. quia reſpondetur, q imo tali caſu Ludouicus non tenetur de euictione, quia cum Antonius ſciret hęc bona eſſe emphyteutica, & ea ſimpliciter acceperit in partem ſuam promiſſio euictionis non habet locum, vbi euictio ſequitur ex natura ipſius rei, vt quia linea maſculorum deſcendentium Antonio defecerit prout fuit in caſu noſtro, vt eſt gl. in l. ſi familię. in gl. fi. ad fi. C. famil. erciſ. quam ibi ſequuntur doct. & licet gl. loquatur, quando res euincitur ab ipſo domino directo bonorum emphyteuticorum, tamen idem eſt ſi euincatur ab alio quam emphyteuta dummodo euincatur ſecundum naturam rei, ſecundum Bar. Bal. Ang. & Sal. in d. l. ſi familię. & conſulit Alex. conſ. xxi. in v.
2 Et ratio eſt, quia per talem † diuiſionem factam inter habentes nomina emphyteuſeos non cenſetur renunciatum iuri in futurum, ex natura emphyteuſis deuoluendo, quin poſſit ſuperſtes admitti excluſa eccleſia pro precaria, per l. Paulo Callimacho. §. j. de legat. iij. & firmant Bart. in l. qui Romę. §. duo fratres. in x. q. ff. de verb. obl. & conſulit idē Bar. conſi. lviij. ex themate. & Fed. de Sen. conſil. lxxvij. & conſil. ccxxxviij. cum ſimil. per Soc. lxxiiij. in ij. Corn. cccv. in iiij. Sed his tamen non obſtantibus, puto in caſu noſtro aliud eſſe dicendum: & ſupraſcriptum Andream tanquam Ludouici heredē excludendum eſſe: cum enim hęc bona in Antonium deuenerunt titulo diuiſionis factę cum Ludouico, cum clauſula ad habendum tenendum, vendendum, alienandum, & quicquid ipſi placuerit faciendū dicitur ipſe Antonius per talem clauſulam habere licentiam alienandi, & ſequuta alienatione non poteſt emptor inquietari. ſecundum Bart. in d. l. qui Romę. §. duo fratres. q. viij. cum quo ibi doct. tranſeunt, vbi vult etiamſi tali caſu non ſit renunciatum iuri fideicōmiſſi, tamen emptorem eſſe ſecurum, qui non debet decipi qui ab eo emit, qui talis licentię pretextu vendere potuit. arg. l. ſi cum mihi. ff. de dolo. l. fi. in fi. de leg. ij. & idem etiam tenuit Bar. in l. ſi fundus per fideicommiſſum. ff. de leg. j. & q dicitur de fideicommiſſo, idē etiam
3 eſt in bonis feudalibus. vnde videmus eum eſſe ſecurum, † qui fundum feudalem ab eo emit, qui pro ſe & quibus daret conceſſum habebat. c. j. de feud. non hab. propr. nat. & facit etiā tex. in c. j. §. Titius. ſi de feud. fuer. contro. qui tex. licet loquatur in conſentiente alienationi, quę fiebat in vlteriorem agnatum, tamen procedit etiam in conſentiente alienationi faciendę in extraneū, ſecundum Iac. de Bel. & Bal. in c. j. quę fuer. prim. cau. benef. amit. & Aret. conſi. iij. & idem q in feudo procedit
4 etiam † in emphyteuſi eccleſiaſtica, quę ſi conceſſa fuerit cum clauſula, & quibus dederit poteſt alienari inconſulto domino, vt concludit Alb. de Roſ. in l. fi. C. de iur. emphy. Ang. in l. cū eſſent. §. j. de ſer. ruſt. pręd. Alex. in d. §. duo fratres. char. fi. & conſi. clxxxj. viſo, & mature diſcuſſo. in v. vt eſt cōe opin. ſm Dec. conſi. clxiij. & cōſi. cxciij. quod ergo operatur iſta clauſula poſita ab inueſtiente reſpectu inueſtientis: idem debet operari, quando poſita ab ipſis emphyteutis reſpectu ipſorum inter ſe. Nec obſtat ratio allegata in contrarium: quia ſciendum eſt, q licet gl. in d. l. ſi familię. teneat euictionē nō pręſtari inter diuidentes quando euincitur ſm naturā rei tñ illa gl. ſeipſam declarat, vt hoc nō pcedat quando aliud expreſſe actum eſt vel ſpecialiter, & ita etiā tenent ibi doc. & Alex. in allegato conſi. xxi. in v. & Corn. conſi. cccxxix. in j. in caſu autem noſtro expreſſe eſt actum, q iſte poſſet vendere, & promiſſa euictio etiam in illum caſum. Fortius putauerim in caſu noſtro gloſſam, in d. l. ſi familię. eſſe limitandam, quamuis enim verum ſit tali caſu, quādo ex natura rei ſequitur non pręſtari euictionem. l. fundum meum. de euict. l. licet placeat. ff. de dot. pręleg. tamē fallit non ſolum quando expreſſe, & ſpecialiter actum eſt, vt ſupra dixi. ſed etiam ſi ex coniecturis id actum probabiliter arguatur. vt inquit Dec. conſi. lxxix. & conſi. cclxvij. verbi gratia, quando manifeſta lęſio alias induceretur, vt quia bona patris ęſtimationis eſſent cuilibet fratrum aſſignata videtur hoc caſu pręſtandam euictionem quia ceſſat, ratio q mutuum periculū ſuſcepiſſe videantur, quę fuit opinio Guido. de Suzario, quem refert, & ſequitur Alex.
5 in d. §. duo fratres. Suadet hoc & † ęqualitas, quę inter fratres ſeruari debet maxime in diuiſionibus ne alter alterum decipiat. l. tres fratres. ff. de pact. cū iſte Antonius eſſet ſolus & alij eſſent tres fratres in quibus minime veriſimile erat defecturā lineā. Accedit hoc caſu etiā odia coniectura quę oritur ex decennali & longiore poſſeſſione iſtorū emptorū q interim non fuerunt moleſtati. arg. l. pen. vbi gl. C. cōi diuid. Cū ergo iſte Andreas teneatur de euictione, ſequi vt admitti nō poſſit ad vendicationē huius fundi p regulā. d. l. vēdicantē. de euict. Amplius illud quoq; dici pōt hūc actorē ad agendū admitti nō poſſe: qa ſibi talis portio nō accreſcit ſed potius ad eccleſiā: qa illa clauſula, q pars pmorientis ad ſuperſtitē deuenerit, debet intelligi diſcretiue in ſua cuiuſlibet linea, non quod portio Antonij ad lineam fratris ſui deuoluatur, vt conſulit Alexand. conſil. ccxij. in ij. per rationes de quibus per eum: & certe in iudicando ſemper ſolet eſſe maxima auctoritas Alexand. maxime cum fuerit etiam opin. Bal. in l. vnica. C. quando non pet. part. de qua habetur in l. ſi mihi & Titio. ff. de verb. obli. puto tamen ſupraſcriptas alias rationes eſſe ſecuriores. Et ſic iſtum Andream excludēdum eſſe, & eccleſiam debere potius recognoſcere iſtos emptores: poſtquam ipſa eccleſia agendo ciuiliter non vult inniti odioſo iuri caducitatis, ſed potius habentium potiora iura inter ſe inueſtire. Et ita mihi videtur ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVII.

1 *Qui tenetur ad retrouendendum fundum debet etiam in fructibus perceptis poſt moram condemnari.*
2 *Petens in libello fundum cum intereſſe intelligitur petiſſe etiā cum fructibus.*
3 *Renuncians & promittens non petere ſuum intereſſe non ſolum poteſt petere fructum vel uſuras ſed nec rem ipſam.*
4 *Mulier pro alimentis dotalibus non habet hypotecam in bonis mariti.*
5 *Appellatione intereſſe veniunt alimenta*
6 *Fructus regulariter debentur officio iudicis mercenario.*
7 *Fructus per ſtipulationem promiſſi debentur iure actionis.*
8 *In obligatione rem reſtitui re perempta ſuccedit obligatio ad æſtimationem quam plurimam ſi actor vult quia fingitur res extare.*
9 *Aeſtimatio re perempta non creſcit.*
10 *Vſucapio non procedit niſi cum bona fide.*



Ifficultatem modicam caſus preſens habet, & non in itendo, vbi non expedit. Breuiter dicendum
1 eſt. q ille, † qui tenetur ad retrouendendum fundum debet etiā in fructibus perceptis poſt moram eodem art. vt eſt text. in l. ij. in fi. C. de pactis int. empt. & vend. Quod tanto magis procedit in caſu noſtro. in quo tales fructus ſunt per ſtipulationem promiſſi propter clauſulam in inſtrumento comprehenſam. qua promiſit emptor reſtituere fundum cum omni intereſſe. Illa enim verba importat promiſſionem fructuum. quia intereſt illius ſuere volentis habere illos fructus, vt eſt text. in l. loci corpus. §. in confeſſoria. cum glo. vbi Bald. Ang. Flor. ff. ſi ser. vend. & ideo ſi
2 † quis in libello petat fundum cum intereſſe intelligetur etiam cum fructibus, ſecundum Bald. in l. ſi quid poſt. C. de ſeruit. ſequitur Dec. in rubr. C. de ſen. quę pro eo q int. Quā concluſionem confirmo per aliqua ſimilia. Primo per id, quod notat. And. Sicul. cōſi. xli. in j. vol.
3 vbi in eo qui promiſit in † renunciatione non petere ſuum intereſſe conſulit q non ſolum non poteſt petere fructus, vel vſuras, ſed nec rem ipſam, quia & illa comprehenditur in tali promiſſione. Secundo per id quod notat Corn. conſil. xvi. in iiij. libr. vbi in ſtatuto diſponente, q circa intereſſe ſtetur iuramento damnum paſſi concludit, qd ſi ego cauſa tui obligaui me, & bona mea, & ſolui, quia forte vendidi aliquid ex bonis meis ſtabitur iuramento meo reſpectu totius ſummę, quia non poteſt negari quin hoc interſit mea. Tertio per id, quod notat Bald. Nouellus in tract. dotis. in vj. parte. in vij. priuileg. in ſin. vbi conclu-
4 dit, quod licet doctores velint: quod † mulier pro alimentis dotalibus non habeat hypothecam in bonis mariti, de quo per Bart. in l. ſi cum dammno, & intereſſe intelligentur bona obligata etiam pro alimentis: qr
5 † appellatione intereſſe veniunt alimenta. Ex quibus concludo, quod
6 licet † fructus regulariter debeantur officio iudicis mercenario qui per concluſionem. §. fi. ff. act. emp. l. iiij. C. depoſ. per Bal. in l. j. C. de vſur. fruc. Alex. in l. ſi marito. §. fi. ff. ſol. mat. tñ in noſtro caſu: cū ſint promiſ-
7 ſi † per ſtipulationem debētur iure actionis. l. j. C. de iudic. vbi Iaſ. allegat multa ſimilia. l. iij. §. ſi rem. vbi glo. & Barto. ff. de lega. iij. gl. in l. non ſolum. in fi. ff. de rei vend. facit quod not. glo. in §. oportet. circa med. in authen. de iudicibus. vbi ſpenſę litis, ſi ſunt promiſſę per ſtipulationem, debentur etiam ſi victus habuerit iuſtam cauſam litigandi ſecus, ſi non ſint ita promiſſę, qr tunc debētur tantūmodo officio iudicis mercenario: & cā gl. cōiter approbāt doct. vt per Iaſ. in l. properandū. §. ſin autē alterutra. C. de iudi. in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de verborum obligationibus. Quibus ſic preſuppoſitis infero, quod cū fructus debeantur iure actionis ſi debitor fuerit in mora, & malę fidei qd debuit in eis condemnari ad eſtimationem, quam plurimi: quia cum ſint ex re ſua a mala fide collecti, etiamſi ſint conſumpti, tamen debētur perinde ac ſi extarent in odium morosi. l. malę fidei. C. de condict. ex lege. l. ſi concubinam. §. non ſolum. ff. rer. amot. & quod notat Barto. in l. ſtipulationes non diuiduntur. in vi. queſti. ff. verborum obligation.
8 in † obligatione enim rem reſtitui, etiā re perempta, ſuccedit obligatio ad eſtimationem quam plurima ſi actor vult quia fingitur res extare. l. in re furtiua. ff. de condi. furt. Et ideo non obſtat quod ſi fructus debeantur in ſpecie tāquam ex tali fundo, & preſumantur triennio conſumpti ſecundum glo. in l. j. C. ſi aduer. vſucap. & ideo non debeat ęſtimatio
9 creſcere poſt triennium: cum † eſtimatio re perempta, nō creſcat. iuxta gl. Barto. & doct. in l. iij. §. hac. ff. commod. & in termino ita tenuit Ange. de Aret. in §. ſi quis a non domino. iſt. de rerum diuiſ. Ludo. Bolog. in additio. ad conſil. v. Ioannis de Ana. Curt. conſi. lxxij. Nam reſpondeo, quod argumentum procedit, quando quis eſſet in bona fide, & licite fructus percepiſſet: nam tunc eſtimatio non poteſt creſcere poſt eorum conſumptionem. vt declarat in Barto. in l. diuortio. §. ob donationem. in fin. ff. ſolut. matrim. & in l. cum, qui. ff. de his, quib. vt indig. & ita loquuntur in contrarium allegata, & in primis gloſ. in d. l. j. quę
10 loquitur in vſucapiente per triennium quę † vſucapio non procedit, niſi cum bona fide inſti. de vſucap. in princip. etiam ita loquitur Ludouicus Bologn. quia in caſu ſuo procurator habebat mandatum, & non erat in mora, vt ibi dicit Ioann. de Anan. ita etiam loquitur Curt.

in dicto consilio. & Angel. in d. §. si quis a non domino. ubi loqui-
tur de fructibus debitis ante litem contestatam, & in membro quo
loquitur post litem contestatam, non facit illam distinctionem: quia
tunc esset reus in mora, & procederet regula.l.vinum.ff.si cert.pet. Ubi
vero reus esset malę fidei possessor in mora, prout in casu nostro, tunc
indubitanter procedit alia opinio: quia condemnatur respectu ęstima-
tionis quanti plurimi valuit a die morę per supradicta, & ita tenet Ale-
xand.in d.§.ob donationes.a cuius sententia, tanquã ab oraculo Del-
phico, tutum non esset recedere, maxime cum sit de mente Imo. Pau.
de Cast. Aret. & cęterorum scribentium ibi. Et hęc omnia saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVIII.

1 PRomissio facta a socero uel Auo alteri coniugum sub conditione si nupserit ualet.
2 Contrariorum eadem est disciplina.
3 In necessitatibus nemo liberalis existit.
4 In donatione non prastatur euictio.
5 Maritus potest donationem propter nuptias constituere etiam maiorẽ dote si hoc faciat ante matrimonium.
6 Spurij sequuntur uentrem non patrem.
7 Spurius licet sit ex patre nobili tamen est ignobilis.
8 Legitimati remanent infames infamia facti.
9 Conditio si sine liberis decesserit apposita per testatorem nobilẽ adimpletur quamuis existente legitimato & quare.
10 Reuocatio legati debet probari per quinque testes.
11 Verbum uolo uerbo infinitiuo adiectum in ijs qua a uoluntate nostra dependent non disponit.
12 Reus qui dicit uolo confiteri non dicitur confessus.
13 Qui dicit uolo contrahere matrimonium cum Titia non dicitur contraxisse.
14 Iudices in dubio non debent ab instrumento recedere quia pro eo semper est prasumendum.
15 Pro dote semper in ambiguis pronuntiandum est.
16 Iudex appellationis in dubio debet sequi iudicem prima instantia & eius exemplum imitari.



Uisto triplici ex capite cõstitutionẽ hãc dotis defendi pos
se: & ideo actionẽ uxori cõpetere ad eam integre repe
tendam. Primum cum socer conuenerit cũ marito,
ut maritus ei talem dotem constitueret, & ipse fecerit,
uidetur legitime esse factum. Sicut enim valet pro-
1 missio † a socero, vel auo alteri coniugum facta, sub
conditione si nupserit.l.j.C.de insti. & substit.l.vter.ff.de condit. instit.
licet non valeret inter ipsos coniuges.l.si ita stipulatus fuero te sisti.§.
si tibi nupsero.ff.de verb.oblig.ita & econuerso debet valere promissio
2 per alterum coniugum ipsi socero, vel auo facta: quia † contrariorum
eadem est disciplina, & quia tali casu nulla est lex quę prohibeat, aut in-
firmet talem conuentionem.l.ij.§.sorori.de don.inter vir.l.si vero.§.
de viro.vbi Ludo.Rom.sol.matr.imo lex generaliter dicit licere soce-
ro in initio dotis dandę legem, quam velit dicere.l.cũ dos.vers.quam-
quam.ff.de pact.dot.si igitur maritus deinde in executione talis con-
uentionis constituat dotem, non dicitur donare, sed ex necessitate pręce-
dentis contractus dotem constituere: & ideo talis constitutio irreuo-
3 cabiliter valet, quia ex necessitate facta, & † in necessitatibus nemo libe
ralis existit, & ita per hanc rationem concludit Iac.de Aren. & Alber.
de Ros. & Raph. Fulg.in l.j.C.de dona.ante nupt.Ray.de Forli. Si-
gnorol.Pomodeus. Alberic.in d.l.si ita stipulatus.§.si tibi. & satis sen
tit Bald.in d.l.j.in ij.lect.quę sententia cõfirmatur, primo, per doctri-
nam Barto. & docto.in l.Labeo.ff.de donationib. & in l.ij.C.de euict.
4 vbi licet † in donatione non pręstetur euictio.l.ad res donatas.de edil.
edi.tamen fallit quando incipit a pacto, seu conuentione: quia tunc nõ
censetur donatio: quia propter necessitatem pacti pręcedentis est facta.
Secundo per illud, q notat glos. & doctor.in l. quęris.ff. de pact. dot.
vbi in initio constituendę dotis valet pactum, q ex postfacto non vale
ret propter prohibitam donationem, & ideo socer qui mille aureos do-
ti promittit, ita tamen, q maritus tres mille constituat, videtur tanto-
minus in dote dare propter spem repetitionis amplioris summę in ca-
sum soluti matrimonij, & nõ dicitur hęc donatio, quam maritus faciat,
sed minoris dotis propter dubium euentum acceptio.d.l.quęris. & gl.
l.penult.eod.tit. Tertio, quia videmus in simili quod maritus potest do
5 nationem propter † nuptias constituere, etiam maiorem dote, si hoc fa
ciat ante matrimonium.l.ex morte.C.de pact.conuent.cum secus sit si
post matrimonium hoc faceret.l.cum multę.C.de donatio.ante nupt.
Innoc. & Prępo sit.in c.fin.in fi.de donat.inter vir. & vxo. Quarto, per
tex.in l.ij.§.pen.ff.si cer.pet. & quod ibi notat Bal. & sequuntur Mod.
vbi promissio, quam vir facit de dote ex causa donationis, licet non va-
leat in ipso matrimonio.d.l.j.C.de donat.ante nupt.tamen valet si fa-
cta sit ipso dissoluto: ergo idem, si facta fuerit ante contractuz matrimo-
nium, prout in casu nostro.argument.l.si sponsus.ff. de donatio. inter
vir. & vxor. Quinto, per id, quod notat Uincen. Abb. & cęteri in cap. &
si necesse. in j. not. extra de donatio. inter vir. vbi licite maritus dotat
vxorem suam: dummodo id faciat ante contractum matrimonij. Un-
de licite potuit socer ita conuenire cum ipso marito, & maritus deinde
exequi. Sexto per glos.in §.accedit in fi.vnica.C.de rei vxo.act. Nec
obstat regula.l.quod sponsę.C.de dona.ante nupt.quia loquitur in do
natione, quę fit inter personas prohibitas, puta ipsos coniuges: sed so
cer ipse nõ est persona pħibita. vnde potuerit hoc pacisci a principio,
vt supra dixi: secus, si vxor ipsa esset hoc pacta, prout etiã dicũt Cano.
in d.c. & si necesse. Et ita etiã respondetur ad l.ij.in fi.ff.de donatio.in-
ter vir. illa enim ratio, q matrimonia sint venalia, solum consideratur
inter ipsas personas prohibitas, non autem respectu soceri qui a prin-
cipio potuit ita conuenire, vt supra dixi. Secundum caput est, quia (vt
dicit textus, in d.l.si ita stipulatus fuero te sisti.§.fin. de verb.obliga.)
causa cognita sustinetur inter coniuges talis promissio, videtur enim
subesse iusta causa propter nobilitatem ipsius puellę; & ignobilitatem
mariti, qui erat spurius, quę quidem causa est sufficiens, vt ibi dicunt
omnes, & est glos.in l.si voluntate.C.de dot. promiss. & tradunt doctor
in l.si diuortio.ff.de verb.oblig. Nec obstat, q hic maritus esset natus
6 nobili patre: quia illud nihil ad rem: cum † spurij sequantur ventrem,
non autem patrem.l.ex libera.C.de suis, & legit.vbi Bald. & Raphą.
7 & ideo dicuntur † ignobiles: licet pater sit nobilis, vt dicunt omnes in
8 l.fin.C.de verb.significatione. Non obstat, q esset † legitimatus: quia
tales remanent tamen adhuc infames infamia facti: sm Alex. consil.
xxv.in primo lib. Unde dicũt doctores, q † conditio si sine liberis de-
cesserit apposita per testatorem nobilem adimpletur, quamuis existen
te legitimato: quia non videtur de tali intellexisse, seu vili persona. argu-
mento.l.ex facto.§.si quis rogatus.j.ff.ad Trebellia.per Ange.in di-
sputat.incip.nobilis quidam genere. Anto.de But.in ca. per venera-
bilem.post Mod.versi.alius est effectus, extra qui filij sint legit. Soc.
l.Gallus.§.si eius.ff.de libe. & posthum. cum simili. maxime cum iste
spurius haberet multa litigia, & multas inimicitias, quas socer habitu
rus erat, vt eum defenderet. Unde proculdubio ista videtur esse iusta
causa dotis augendę secundum doctores. Tertium est caput, quia posi
to, q hęc esset donatio simplex a marito vxori facta, cum tamen pręde-
cesserit maritus censetur esse confirmata morte ipsius, secundum.l.cũ
hic status.ff.de donatio.inter vir. & vxor. & tradit in terminis nostris
Bald. Alber. Fulg. Salic.in d.l.j.C.de donatio.ante nupt.cum simil.
Nec obstat, quod aliqui testes dixerint, q maritus protestatus est se
velle reuocare dictum augmentum, &c.quia respondeo, & in primis q
oportet hanc protestationem probatam esse per quinque testes: cum
enim sint. neatur hęc donatio in vim legati.d.l. cum hic status.d.cap.
10 fin.de dona.io.inter vir. † reuocatio legati debet probari per quinq;
testes.l.fin.C.de donat.caus.mort. Bald.l.fin.C.de fideicomm. Alex.
& Iaś.in rubr.ff.de acquir.poss. Pręterea dico, q per illa verba se velle
reuocare, non probatur reuocatio, neq; pęnitentia, sed solum primus
motus animi in id inclinantis, qui non sufficit, nisi sequuta sit dispositio:
11 quia † verbum, volo, verbo infinitiuo adiectum in ijs, quę a volun
tate nostra dependent non disponit, secundum Bart.in l.seruũ elect.o-
ne.ff.de leg.j.vnde, qui dicit, volo eligere, non ideo eligit, sicut & qui di-
cit, volo adire hęreditatem, non tamen adit, secundum Bar.in l.gerit.
12 de acquir.hęr.sic † reus, qui dicit volo confiteri. non dicitur cõfessus,
13 sm Bald.in l.j.C.de confess. & qui dicit † volo contrahere matrimo-
nium cum Titia non ideo dicitur contraxisse.c.ex parte.de spons.c.iu-
rauit.de probat. & qui dicit volo relinquere centum Titio, non dicitur
hoc solo reliquisse, vt communiter volunt doctores, qui intelligunt tex.
in l.Pamphilo.§.propositũ.de leg.iij.q ibi multa alia interuenerant,
quę in casu nostro non interuenerunt: merito ergo concludo non esse
probatam reuocationem, seu pęnitentiam: & ideo standum esse instru-
14 mento. Et certe in dubio † iudices non debent ab instrumento rece-
dere, quia pro eo semper est pręsumendum sm Bal.in l.mater.C.de rei
vend.l.ij.C.de resc.vend. & habetur in l.cum precibus.C.de probat.
15 & maxime in casu nostro, in quo de fauore dotis agitur, † pro qua sem-
per in ambiguis est pronuntiandum.l.j.ff.solu.matr.vbi docto.sicut &
sapientissimus iudex prim. instantię pronuntiauit quem in dubio de-
16 bet & iudex appellationis sequi, † & eius exemplum imitari.c.in pręsentia.extra de renunt. Bal.c.cum super.per illum text.extra de re iu-
dica. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXIX.

1 PErmutatio est contractus de ut des & ex eo transfertur dominium.
2 Qualibet probatio concludens contra principalem concludit etiã contra eius haredem & successorem particularem.
3 Ratihabitio non solum uerbis sed etiam factis inducitur.
4 Consensus magis arguitur ex patientia quàm ex simplicibus uerbis.
5 Certitudo uarie arguitur.
6 Mutatio non prasumitur.
7 Instrumenta etiam ad futura porrigi.
8 Non debet fieri interpretatio per quam subsequens clausula esset superflua.
9 Dictio tunc respicit futurum tempus.
10 Ex subsequentibus prasumitur a principio ita actum fuisse.
11 Verbis standum est.
12 In contractibus non fit subauditio illa rebus sic stantibus nisi quando lex prasumeret errorem uel natura contractus hoc inferret.
13 Verba generalia non referuntur ad ea qua dependent ex testamento.
14 Verbum res est generale & rei appellatione continetur aqua.
15 A qua comprehenditur appellatione rerum immobilium.


Agnificorum de Capris fundata est intentio ex instru-
mento permutationis, quod facit rem claram, & liquidã.
l.fi.C.de reb.cred.c.licet causam.extra de probatio.
Nec obstant, quæ in contrarium adducuntur. Et pri
mo, quod tale instrumentum non releuat, nisi probato
dominio permutantium.l.cum reo.C.de probat.nam
respondeo, quod illud procederet respectu tertij, non autem respectu
1 contrahentium, vel habentium causam ab eis: nam cum † permutatio
sit contractus do, vt des, manifeste, apparet ex eo transferri dominium
l.naturalis.§.j.ff.de præs.verb.l.fin.ff.de condi.ob caus.do. vnde par
tes contrahentes non possunt negare sed dominos eum faciendo talem
cõtractum, hoc asserunt, & hoc satis sentit glos. & Bal.in d.l.cum reo.et
legat l.rem alienam.ff.de pign.actio. Secundo non obstat, quod ta-
le instrumentum non probet, nisi quoad contrahentes, nec ratificatio
aliorum præsumitur. Bal.in l.ij.C.si ex fals.instr.respondeo, quod pro
bat etiam respectu agentium, seu contradicentiũ qui sunt heredes con
2 tradicentis: quia † quælibet probatio concludens contra principalem,
concludit etiam contra eius heredem, vel etiam successorem particula
rem, vt per Bart. in l.si superatus. ff.de pign.in l.si mater. §.fi. ff. de
excep.rei iud. Io.And.in addit. Spec.in titu.de teste.§.nunc tracte-
mus. Socin.consil.xj.in ij. Secundo respondeo, quod cum con-
tradicentes possideant buscum in contra cambium datum, satis cẽsen
3 tur approbasse illum contractum: quia † ratihabitio non solum verbis,
sed etiam factis inducitur.l.Paulus.ff.rem rat.hab præsertim cũ aliũ
titulum possessionis suæ allegare non possint.l.j.C.de rep. hered. & in
simili per Bart.in l.gerit.ff.de acq.hered. Tertio, apparet ex actibus
subsequutis: quia Capræ semper possederunt iuxta formam dicti con-
tractus, quod minime permisissent fratres contrahentium, nisi appro-
bassent contractum & Bal. in d.l.ij loquitur in simplici silentio, quod
nihil inducit, sed in casu nostro vltra silentium est patientia præstita, vt
4 Capris, vt vtantur aquis, & † ex tali patientia magis arguitur consen-
sus, quæ ex simplicibus verbis, vt dicit in simili Bal. in l.non ignorat.
vers.nam in quo habitu.C.qui accus.non poss.& cũ constet præcessisse il-
lum cõtractum præsumptio est, quod patientiam præstiterint in executio-
nem illius cõtractus præcedentis.l.j.§.j.ff.de excep.rei vend.l.quædã
mulier.ff.de rei vend. & quod habetur in l.qui in aliena.§.si is, qui pu-
tabat.ff.de acquir.hered. Quarto, quod ratificauerit apparet ex in-
strumento subsequenti, in quo notarius attestatur ad petitionẽ d. Ioã
nis, & fratrum de Piolis factam solutionem, quæ dictio, & fratrũ, com-
prehendit etiam d.punctum.facit quod not.Domi. in c. cum omnes.
in ij.not.extra de constit.& Spec. in tit. de synd.§.j. Tertio obstat,
dum dicitur, quod non releuat nisi pro aquis, tunc decurrentibus, & cũ
non constet quæ nam tunc decurrent, tanquam incertum non probat: re-
5 spondetur, quod argumentum procederet † quando incertitudo esset re
spectu loci simul, & quotæ, quod in casu nostro non est l.iij.§.j.ff. de ac-
quir.poss.quamuis etiam dubium non sit, quod in contractibus potest
deduci omne ius, quod quis habet in certis aquis, vel rugia, itemque quam
sit habiturus.l.quod si nulla.ff.de her.vend. Item certitudo potest sta
tim deprehendi & ex inspectione, & ex libratoribus. Vnde nõ potest di-
ci probationem esse incerta, & sicut nunc est certa, ita etiam tempore con
6 tractus est dicendum: quia † mutatio non præsumitur. l. in finalibus.
vbi Bal. & Flo.ff.si reg. Felin.in c.cum causam extra de probat. Præ
terea in contractu deductæ sunt etiam aquæ futuræ, & augmentatæ, vt in
7 fra dicam. Quarto non obstat, quod instrumentũ deberet intelligi † re-
spectu aquarum, quæ nunc defluebant, & sic rebus sic stantibus.l.quod
Seruius.ff.de condic.caus.da.& per Bartol.in l.qui Romæ.§.duo fra
tres.in vj.q.ff.de verb.obl.non autem respectu acquirendarum, quia illud
videtur absurdũ. Respõdeo verba instrumẽti sunt clara, quod ageretur ẽt
respectu acquirendarũ, dant aquæ quæ decurrũt & per tẽpora decurrent. Si
.n.fuisset intellectum solũ respectu quantitatis, quæ tunc erat satis fuis-
8 set dicere: quæ decurrunt. vnde † non debet fieri interpretatio per quam
subsequens clausula esset superflua.l.si quando.ff.de leg.j. Bal.in ru-
br.C.de contrahen.empt.in ix q.gl.in c.solitæ de maio.& obed. Item, quod
ageretur etiam acquirendis, apparet ex pacto de allargari faciendo ru-
giam, vt si capax totius aquæ: quæ per tempora descendet, &c. Item ex
alio pacto, quod Capræ possint vti libere, & in perpetuum aqua, quæ tunc
9 descendet, &c. ponderando dictionem † tunc, quæ respicit futurum tem
pus, vt in l.iiij.§.j.ff.de condit.& demonst.per doct.in l.lecta.ff. si cert.
pet.& sic quæ descendet in perpetuum. Item, quod ita fuisset actum appa-
ret ex subsequutis, quia quamuis aquæ fuerint auctæ: tamẽ Capræ sem
10 per vniformiter omnes possederunt, & † ex subsequentibus præsumi-
tur a principio ita actum fuisse.l.sed Iulianus.§.proinde.ff. ad Mace-
ced.l.litibus.C.de agr.& cens.lib.xj.C. Item non potest negari, quin
11 verba comprehendat etiam futuras, seu acquirendas aquas vñ † stan
dum est verbis.l.non aliter.ff.de leg.iij.præsertim cum qui tradens eas
potuerit legem apertius dicere l.veteribus.ff.de pactis. Non obstat, quod
promissio debet intelligi, rebus sic stantibus.d.l.quod Seruius quia re-
12 spondetur, quicquid sit in alia materia † in cõtractibus nõ fit ista sup-
auditio.l.Lucius.ff.euict.l.sicut.ff.de act.emp.nisi quã lex ãssumeret er-
rorẽ.l.fi.§.idẽ quæsit.ff.de cond.indeb.vel natura cõtractus hoc infer
ret.d.l.quod Seruius.& l.quæro.§.inter.ff.locati.quæ omnia cessant in
casu nostro. Nec doctrina Bar.in d.§.duo fratres.in vj.q.cõcludit cõ-
13 trarium: nã ibi illa renuntiatio intelligitur, rebus sic stantibus: quia † ver
ba generalia non referuntur ad ea, quæ dependent ex testamento, vt de-
clarat ibi Ias.& etiam sentit, in d.l.quod Seruius.in fi.secus in casu no
stro, in quo attendimus naturam contractuum, non autem testamento
rum. Præterea, & secũda respondet, quod supradicta possent procedere
in promissione concepta per verba de præsenti: sed casus noster habet
verba respicientia futurum, & indefinita quo casu non est dubium, quod
intelligitur etiam de futuris augmentatis, vt est tex.in l. si seruitus.ff.
de ser.vrb.præd.vbi omnes sub. Præterea, & tertio respondetur, quod
cum ista promissio sit vicissim facta: quia ex parte Piolarũ datur aqua
ex parte Caprarum vltra buscum, & pecuniam a.ssunt, etiam quæ dam
pacta concernentia ipsam aquam, debet intelligi non solum de præsenti
bus, sed etiam de futuris auctis, argumento.l.j.& l. si quis societatẽ.ff.
pro socio. Barto.in l.si ita.in vi.oppos.ff.de auro, & argen.leg.& quod
consulit Ange.consil.cxcij.incip.in anno Domini.& consil. cclx.pun-
ctus, cũ similibus per Ias.in l.si stipulatus fuerim.§.j.ff. de verb.obli.
Quarto respondetur, quod censetur actum etiã de futuris, seu acquirẽdis.
ne eiusdem aquæ diuersum ius constitutum videatur, vt in simili est ca-
sus, in cap.quia circa de priuil.vbi docto.& quod not. Alex.cõsi.clxxvij.
in ij. Quinto non obstat, quod testes Caprarũ non dicunt, quod antequã aqua
ad fossas perueniat, non diuertat a piolis: quia quicquid dicant testes in-
strumentum est clarum, vt supra deduxi. Sexto & vltimo, nõ obstat, quod
cridæ non videantur militare in iuribus aquarum, vel saltẽ nocere non
possunt Piolis ex quo vẽditio intra annum sequuta non fuit. Nam
respondeo, quod si non habet locũ cridæ in iuribus aquarum debent Pio
læ contradicentes reijci, tanquam sua non interfit.l.non ignorat.qui
accus.c.super his.de accus.cum simil. Sed quod cridæ habeant locũ, sic de-
ducitur: quia cridæ loquuntur de alienante rem immobilem: sed aquæ
14 † veniunt appellatione rei, quæ est valde generalis.l.j.ff.si cert.pet. quod
etiam sit immobilis apparet, quia moueri non possit, nec tolli humeris,
nisi per vasos, & metretas, & de eis, quæ sic fuerint ablatæ, cridæ non lo-
quuntur, nec etiam nos. & cum cohæreant rei immobili, id est, alueo, vel
etiam possessioni debet comprehendi hac appellatione, vt est tex. & ibi
glos. & Ange.in auth.de non alienandis.§.hæc ergo.in verbo, aut colo-
nium. Et quod lex habeat eas pro bonis immobilibus apparet: quia alias
vsucaperentur triennio, sicut cætera mouentia, & tamen requiritur lon-
gum tempus.l.ij.C.de seruit.vbi Bal. Nec obstat, quod venditio intra
annum sequuta non fuerit: quia ex forma prouisionis dato, quod non se-
quatur, tamen cridæ præiudicant omnibus, exceptis creditoribus po-
tentis. Cætera suppleat dom nus consultos.

SVMMAE RERVM. XL.

1 *Societati non nisi ex causa debet imputari.*
2 *L.si socius pro filia.ff pro soc.sensus.*
3 *Qui exprimit unum casum præsupponit cætera habilia cõcurrere.*
4 *Lex non debet intelligi de actu frustra facto.*


Væstio præsens tam subtiliter, & copiose disputata
fuit per recentiores doctores præsertim Alexan-
drum, Socinum, & alios illustres Iurisconsultos,
vt minime operæpretium ducam verba de ea face
re, verũ requisitus, vt quid in hac re sentiam ex-
primere paucis, velim, negare hoc non potui. Et
prima fronte videbatur etiam in socijs omnium
bonorum dotes communiter non censeri datas:
1 quia iurisconsultus in l.si socius † pro filia.ff. pro socio. tali casu deter-
minat, dote per socium semel data, si amittatur societatem amplius nõ
teneri, quæ decisio non videtur vera si id debitum ad societatem specta
ret, cum ea teneretur ad omne damnum, absque socij culpa proueniens.
l.si fratres.§.socium.cũ seq.ff.pro socio. Nec satisfacit responsio Imo.
in l.si cum dotem.§.j.ff.solut.matr.dicentis id esse, quoniam ea obliga
tione socij teneantur vigore contractus sui, seu dispositionis hominis,
quæ in primo actu verificatur.l.boues §.hoc sermone.ff.de verb.sign.
nam istud procederet, si disputaretur super vi verborum, sed cũ tenean
tur socij ad quodcunque æs alienum etiam per multiplices actus cõtra-
ctum non possumus dicere, quod prima tantum vice dos danda esset, nec
potest assignari bona ratio differentiæ, cur si ego hodie patiar damnum,
deinde intra annum incurram id idem socius meus teneatur, & tamen
non sit idem in damno dotis. Contrariam tamen sententiam puto
in proposito casu veriorẽ, quicquid enim sit in simplici articulo, an so-
cietati omnium bonorum imputetur dos data filiæ socij, certe quando
est data de bonis communibus altero sciente, & patiente inter fratres,
seu coniunctos sanguine, videtur proculdubio actum vt imputetur so-
cietati.arg.l.si seruus communis.ff.de don.int.vir.& vxo.& sequitur Io.
de Imo.in quodam consilio incip.in casu præmisso. de pluribus est vi-
dendum.in iiij.dubio. Pau.de Cast.consi.ccx. ad primum respondε-
tur.in ij.dubio. Soc.consi.ccxcj.versic.sed posito. Dec. consil.lxvi.in
auth.quod locum.C.de colat.& istud maxime procedit in casu nostro,
in quo allegatur quod d.Christophorus obligauit se pro dote. Vnde ap-
paret de consensu non solum tacito per patientiam, sed etiam expresso.
Nec scriptura d. Brattadei habet obesse suis fratribus, imo nec ipsi si
erat minor tempore quo eam fecit, imo si contraxit ibidem societatem om
nium bonorum, illa scriptura tanquam per errorem facta posset retra-
ctari, vt habetur per Bart.in l.non fatetur. ff. de confess. Non obstat
text.in d.l.si socius pro filia quia non videtur quod perfecte fuerit intelle-
2 ctus a Socino. nam † iurisconsultus ibi non dubitat nec quærit an &
quando socius teneatur ex natura contractus dotare filiam socij, sed so
lum disputat circa vires pacti expresse conuenti, quod dos de commu-
ni constitueretur & præsupponit Iurisconsultus se loqui in casu, in quo
circunscripto pacto dos de communi non fuisset constituenda, non ha-
bito respectu, an essent socij omnium bonorum an particulares. Quod
multipliciter ostenditur. Primo, quia text.simpliciter dicit si socius,
non aliter specificando, & fuisset defectiuus, si ad quæstionem illud tace-
ret & non expressisset. Secundo, quia textus expresse figurat casum, quan
3 do pactum fuit appositum, † vnde præsupponit cætera habilia concur-
rere.l.qui testamento.ff.de testa.c.j.de ætate & qual. lib.vj. per Mod.
in l. Barbarius.ff.de offic.præto.in notabilibus, hic autem habilitas
est illa, vt circunscripto pacto, idem de iure non esset: quia frustra pactũ
4 fuisset appositũ si absque eo idem fuisset. & † lex non debet intelligi de

actu

actu frustra facta. l. iij. §. fin. vt in possess. legat. Tertia quę Iurisconsul
tus disputat super verbis pacti, & tamen disputandum fuisset super na-
tura contractus: q: etiam, cessante pacto, idem fuisset. Quarta q: deci-
sio posita in versi. nec si prior, non procederet, si vltra pactum idem fuis
set ex natura actus: q: regula. l. bones. §. hoc sermone. non procederet
tali casu vt supra dixi. Quinta q: defuncta in matrimonio filia dum di
citur quod dos fuisset restituenda societati ex ęquitate hęc decisio non
posset procedere: q: in socio omnium bonorum fuisset restituenda, ex re
gulis iuris cōibus: q: tanquam lucrum superueniens fuisset applican-
dum socio omnium bonorum. l. iij. §. j. & l. si quis societatem. ff. pro so-
cio. in socio particulari circūscripto pacto, neque de ęquitate erat resti-
tuenda, cum in dote nulla fuisset societas, merito ergo ille text. solus di-
sputat super verbis pacti supponendo quod eo circunscripto dos non
esset constituenda de communi, quod in socio particulari est regulare,
in socio omnium bonorū potest procedere, quando ex aliquibus conie-
cturis ita actum pręsumeretur, merito ergo illa lex non multum vrget
in hac materia, & potius facit pro ista opinione quod de communi dos
non soluatur, prout ibi etiam notauit Fulg. sed vt dixi concludenter nō
probat. & error Soc. in illo textu ex copula ortus est dum ipse legit. & si
forte, cum omnes codices tam manu scripti, q̄z impressi quos ipse vide
rim absque copula eodem ductu sermonis cum precedentibus habeāt
si forte, &c. Si ergo tractaretur simpliciter inter illos socios omniū bo-
norum an dotes de cōi essent soluendę casus iudicio meo esset dubius,
& ego in secreto conscientię meę magis inclinarem in illam partem, q
de communi non soluerentur sed quia in casu nostro solutio facta fuit
de bonis communibus, & obligatio facta fuit per istum d. Christopho-
rum pro dote, nec vnquam ipse protestatus est, quod intendebat repe-
tere super parte nepotum, certe istis concurrentibus, indubitanter te-
neo istam secundam opinionem secundum quam & considerem, & iudi
carem, & etiam alias Mediolani fuit per pręstantissimos doctores iu-
dicatum.

SVMMAE RERVM. XLI.

1 TRansactio ab uno facta alijs prodest.
2 Appellatio in communi causa ab uno interposita alijs prodest.
3 Rescriptum quod uni ex socijs datum est prodest alteri in com-
muni causa.
4 Pactum cum uno factum alteri non prodest. fall.
5 Vasallus potest de feudo bona fide transigere cogiturq; dominus eam
transactionem ratam habere.
6 Transactio ab uno facta alijs non prodest regulariter. fall. in cam cōi.

Mihi videtur, d. Hannibalem Attellanū admittendum
esse ad beneficium transactionis per d. Carolum eius
patruum facte cū d. Ioanne Andrea vicecomite idq;
pluribus rationibus. Primo, q: cum lis esset agitata
1 nomine ipsius Caroli & cęterorū † fratrum, ipse tran
sigens censetur transegisse non solū super sua portio-
ne, sed super tota, & sic etiam super portione d. Hanibalis, vnde gestio-
ne ipsa actus etiam ad d. Hannibalem pertinet licitūq; est ei ratam ha
bere transactionem per regulā. l. iij. C. de rei vendit. & quę not. doct. in
l. si cum seruum. ff. si cert. pet. Nec refert quod eius nomine nihil ege-
rit: q: satis est, quod gestu ipso negotium ad cū pertinuerit. l. si pupilli.
versi. quid ergo. & l. fin. ff. de negot. gest. Secundo, q: cum causa esset
2 cōis, & vterq; ijsdem rationibus & priuilegijs vteret † transactio vnius
etiam alteri prodesse debet, sicut videmus in appellatione quę ab vno
interposita in cōmuni causa cęteris prodest. l. j. C. si vn. ex plur. appell.
3 l. si qui separatim. §. fin. ff. de appell. sicut etiam videmus † in rescripto
quod ad vnum ex socijs datum est, prodest enim etiam alteri in cōi cau
sa. l. j. C. de diu. rescript. quod procedit etiam in rescripto delegatorio
quoties causa est cōis, vt ibi per Sali. Tertio, q: licet regula sit quod
4 † pactum cum vno factum alteri non prodest. l. & hered. in ti. ff. de pac.
tamen hoc non procedit, quotiescunq; factum est cū vno ex socijs: pro-
dest enim etiam alteri. l. idem in duobus. ff. de pact. maxime si pecunia-
riter paciscentis interest, vt in casu nostro: quia alias d. Ioannes An-
dreas non fuisset tutus transactione ex quo iste potuisset partem suam
vendicare. Quarto, quia dominus Carolus ex forma decreti erat tu
tor legitimus: vnde respectu portionis ipsius minoris videtur egisse no
mine minoris: etiam si hoc non dixerit. l. post mortem. §. j. ff. quādo ex
fac. tut. l. Lucius. §. tutorem. ff. de admin. tut. Fel. c. cum M. Ferra-
riensis. de constit. alias d. Carolus esset in manifesta culpa, qui rem suā
vtiliter gessisset: rem vero pupilli in communi causa damnificasset. §.
penult. insti. de obl. quę ex quasi contr. Quinto, & vltimo hoc proba-
tur expresse ex inuentario per eum facto, in quo descripsit hęc iura, & sa
tis declarauit mentem suam esse, quod dicta transactio ad vtilitatē pu-
pilli pertineat. l. fin. C. arb. tut. Et hoc tenendo, non obstat quod re-
scriptum Principis confirmatorium transactionis solum emanauerit
in fauorem d. Caroli: quia cum causa sit cōis nihilominus prodest etiā
domino Hannibali. d. l. j. C. de diuer. rescript. & firmat Salic. ibi quan
do causa est communis propter generalitatem dictę legis. pręterea & se
cundo respondetur quod dicta confirmatio non erat necessaria: quia
5 † vasallus potest de feudo bona fide transigere cogiturq; dominus eam
transactionem ratam habere. cap. j. de contr. inter vas. & ali. & habetur
in cap. j. §. rursus. quib. mod. feud. amitt. bona autem fides ex conces-
sione Ducis Ludouici & possessione paterna per multos annos satis
demonstratur, & tenebatur Dux Franciscus illam cōcessionem ratam
habere etiam si nollet esse heres patris sui: quia Dux Ludouicus habe
bat hanc facultatem donandi, & infeudandi ex inuestitura Imperato-
ris vt est notorium & in ea lege potest. Non obstat, quod regulariter
6 † transactio ab vno facta alteri non prodest. l. Imperatores. §. fin. ff. de
transact. l. iij. in princ. ff. ad legem Falcidiā respondeo hoc esse verum
pręterquam in causa communi. l. fin. in princ. ff. mand. Fel. cap. sedes.
de rescript. vel a socio, vel a tutore, & qui loco tutoris sit, secundum su-
prascripta. & ita arbitror iuris esse saluo semper iudicio.

SVMMAE RERVM. XLII.

1 RENouatio non dicitur nouus contractus.
2 Concedens in emphyteusim ad nouennium & successiue de no-
uennio in nouennium tot sunt contractus quot nouennia.
3 Dictio renouandum significat id quod fieri debet.


Ccedo & ipse in sententiam D. Celij pro cuius maiore
dilucidatione distinguendos puto tres casus. Aut
enim dictum est, *Loco in emphyteusin perpetuam, re-
nouandam de quinquennio in quinquennium.* & est vnus
1 contractus: & † renouatio non dicitur nouus contra-
ctus, sm Anto. de Butr. ca. j. extra de precar. ratio est
q: cum dictum sit emphyteusin esse perpetuam, apparet renouationē
non requiri ad substantiā actus, sed ad probationem faciliorē, alias es-
set manifesta cōtrarietas, & ita intelligitur quod not. ibi Anch. & Imo.
2 dum requirunt declarationē dñi tanq̄z contractus duret. Aut dictū est,
*Loco in † emphyteusin ad nouenniū, & deinde in aliud nouennium, &
sic successiue de nouennio in nouennium.* & tot sunt contractus quot no-
uennia. sm Dinum Oldr. Albe. in l. pluribus. §. de hac stipulatione. ff.
de verbo. obliga. & ibi etiam Bald. idem sentit. & Bald. in l. voluntas.
C. de fideicommis. Alexan. consi. l. in fin. lib. v. & idem etiam tenet Ale-
xan. consi. cxxiij. in ij. vbi sequitur dictum Baldi, nisi quando enume-
ratio temporum esset facta in fraudem, quod non est in casu nostro, nec
reperio aliquem, qui in specie reprobet dictum Baldi, & Dec. consilio
cccxxxj. loquitur in casu diuerso, si bene videatur. Aut dictum est,
*Loco in emphyteusin ad terminum nouem annorum, et dictis nouem an-
nis reuolutis renouando successiue dictam locationem de nouem annis in
nouem annos, & sic finito nouennio in aliud nouennium renouandum
vsque ad tertiam generationem.* & iste est casus noster in quo arbitror
tot esse locationes, quot nouennia, sicut & in suprascripto casu de quo
per Dinum Oldra. Alber. in d. §. de hac stipulatione, imo hic casus vi
detur clarior, quia verba illa, *Vsque ad tertiam generationem* reguntur
a dictione renouandum. Oportet ergo vt pręcedat renouatio & sic no-
3 uus contractus. Nam & † dictio renouandum significat id quod fieri
debet propter naturam participij futuri temporis, secundum gloss. in
rubr. ff. de liber. & posthum. debet autem renouari secundum formam
conuentionis de nouennio in nouennium. Confirmatur hęc interpre-
tatio: q: alias si vna locatio esset in tertiam generationē, frustra renoua
retur in nouenniū, sed sufficeret recognitio simplex, non autem iteran-
dus esset contractus. Nam & verba pręsupponunt duos terminos vnū
a quo incipiat locatio, & indicant singulis nouem annis nouam incipe-
re, alium ad quem vsq; possit produci seu extendi, & dicunt vsq; in ter-
tiam generationē, terminus aūt hic posterior substantiam obligationis
non respicit sed diem tantum. l. obligationum fere. §. j. de act. & obliga.
vnde non impedit quin singulis nouennijs noua locatio incipiat, q: le-
ctus est in casu Butrij. in d. c. j. vbi locatio erat facta in perpetuum quę
dictio pugnat, cum temporali nouennij, merito nouennij renouatio in
casu illo substantiam non respicit. Et ita mihi videtur saluo semper
saniore iudicio. Andreas Alciatus subscripsi.

SVMMAE RERVM. XLIII.

1 COnducta post denuntiationem recte dimitti.
2 Obligans se facturum restaurum de omni damno generaliter de
bet intelligi qualecunque sit damnum.
3 Dominus debet pręstare patientiam conductori & si conductor impe-
diatur etiam casu fortuito debet fieri remissio.
4 Contractus ex post facto sunt necessitatis tamen superueniente casu
inopinato rescinduntur.
5 Colono licet ex iusta causa ac probabili recedere ab inuestitura.
6 Bellum pestis sterilitas sunt causę iustę finiendę inuestiturę.
7 Quandocunque prater consuetudinem accidit res locata aliquod dam-
num ex quo casu conductor patitur non tenetur stare conductor lo-
cationi etiam durante casu fortuito.
8 Locans rem intelligitur etiam locasse instrumenta necessaria.
9 Per combustionem domorum uidetur mutata facies rei.


Odicam pręsens casus habet difficultatem: q: est deci-
sus ex forma pacti in instrumento inuestiturę inserti,
1 in quo continetur, *Eueniente † guerra, vel epidemia li
ceat conductori denuntiare, & relaxare bona pro illo
anno, pro quo euenerit dicta calamitas, &c.* quod fa-
ctū est per ipsos conductores, vt apparet ex denuntia
sub die vltimo Febr. 1524. & ponderanda sunt verba pacti dum dicunt,
Pro quo euenerit. q: verbū preteriti tpis ostēdit licere fieri hāc denuntia-
tionē postq̄z iam & ānus sit incursus, put fuit in casu nostro, licet anteq̄z

venisset dies solutionis: quia ex forma instrumenti fictum anni 1521. qđ
nunc petitur, non venit soluendum, nisi in calendis Augusti anni 1524.
vnde cum denuntia sit facta tempore debito, non videtur esse dubium
quin pactum seruari debeat, ⁊ istud primum qꝛ clarum nõ indiget alia
allegatione iuris. Secundo in dicta denuntia petitur restaurum: qꝛ
fructus collecti fuerunt a militibus exportati, ⁊c. quod licet de iure cõi
non debetur, tamen ex pacto aliud est, in quo vel locator debet accipere
partem dominicalem, seu fructus illius anni, vel facere restaurum arbi
tratu certorum amicorum communium ibi nominatorum: ⁊ loquitur
2 pactum, etiam quando fructus sunt separati: qꝛ † generaliter vult fieri
restaurum de omni damno, vnde generaliter debet intelligi qualecũqꝫ
sit, nec recipere restrictionem a iure communi vt in simili est gloss. com-
muniter approbata. in l. si prior. ff. solu. matr. per Imol. in l. si patro-
nus. in fin. ff. de donat. imo tale pactum debet intelligi, vt addat iuri
communi, vt per Ang. in l. ędem. C. locati. cum similibus. per Decium
in capit. quę in ecclesiarum. de constitu. Socinum. consi. lxxv. Ter-
tio, in dicta denuntia petitur restaurum: qꝛ bona non potuerunt cultu-
3 rari nec seminari, ⁊c. quę petitio est etiam ipsa iuridica, quia † dominus
debet pręstare patientiam conductori: ⁊ si conductor impediatur etiã
casu fortuito debet fieri remissio. l. ex conducto. in princip. ibi non to-
tius agri. ff. locati. per Bartolum in l. si vno. §. item cum quidam. in
quarto casu. ff. locati. Quarto, renuntiatur dicta possessio, ⁊ petitur
finis inuestiturę attenta combustione domorũ morte agricolarum, ⁊c.
4 quę petitio videtur esse iusta ⁊ pręmitto, quod licet † cõtractus ex post
facto sint necessitatis. l. sicut. C. de act. ⁊ oblig. tamen superueniente ca
su inopinato rescinduntur. glo. xxij. quęst. ij. can. ne quis. Bald. Sali.
⁊ doctor. in l. fin. C. de non. pec. cap. cum inter M. vbi Anton. ⁊ Imol.
extra de renuntiat. ⁊ certe non est verisimile, ꝙ partes considerauerint
tantum bellum, ⁊ pestem futurã in illis partibus, vt vix decimus quis-
5 que superesset. Confirmo: quia ex iusta, ⁊ probabili causa licet † colo-
no recedere ab inuestitura. l. dominus. §. fin. in verbo sine iusta, ⁊ pro-
babili. ff. locat. ⁊ generaliter quod ex iusta causa liceat recedere a colo-
nia, ⁊ finiatur inuestitura tenet Ioan. And. Hostien. ⁊ alij. in cap. pro-
pter sterilitatem. extra de locato. Alber. de Rosa. in l. j. ff. de migrand.
6 sentit Bart. in l. si in lege. §. si domus. ff. de locat. ⁊ † quod bellum, vel
pestis sit iusta causa finiendę inuestiturę tenet Abb. in d. c. propter ste-
rilitatem. sequitur Corse. in repertorio in verb. locatio, ⁊ glos. concilij
Basiliensis. in §. locum. in titu. de auctor. generalium conciliorum. ⁊
videtur probari in l. si prędium. C. de ędi. actio. Comprobatur per au-
ctoritatem Ioan. Cald. in consi. v. in titu. de locato. vbi cõcludit quod
7 † quandocunque pręter cõsuetudinem accidit rei locatę aliquod dam-
num, ex quo casu conductor patitur, non tenetur stare conductor loca-
tioni etiam durante casu fortuito allegat text. in l. forma. ff. de censibus.
Confirmatur ratione: nam propter talem casum, si computentur fru-
ctus, deductis impensis, reperietur colonus lęsus etiam vltra dimidiã
vnde contractus rescinditur. arg. l. secundę. C. de rescin. vend. quę lex
habet locum etiam in hoc contractu, vt per Bartolũ l. si merces. §. vis
maior. ff. locat. Et videtur esse in consideratione defectus agricolarũ,
sicut defectus fundi, qꝛ isti villici sunt instrumenta fundi. l. quęsitum. §.
j. ⁊ pluribus sequentibus. ff. de fundo inst. leg. licet hodie in partibus
nostris loco seruorũ successerint homines liberi, ⁊ rescinditur venditio
ex defectu instrumenti. l. ędiles. in prin. ⁊ §. vendidi. ff. de ędi. edicto. qꝛ
8 † locans rẽ intelligitur locasse etiã instrumenta necessaria. l. sed addes.
§. illud. ff. loc. Bald. in l. ij. in fin. C. de verb. signifi. in casu nostro vide
9 tur adhuc res clarior: qꝛ † per cõbustionem domorum videtur muta-
ta facies rei. argu. l. domum. ff. de contrah. empt. nec requiritur denun-
tiatio, quę si facta fuisset non tamen locator potuisset prouidere. cap. cũ
olim. vbi doctor. extra de re iudic. Et in omnem casum cognitio istarũ
rerum non spectat ad magistratum, sed ad amicos communes ex for-
ma pacti, in instrumento inuestiturę comprehensi.

SVMMAE RERVM. XLIIII.

1 *Omne pactum per se est contractus.*
2 *Substantia contractus in re ipsa versatur.*
3 *Pactum concernens eandem rem quam contractus propter rei unitatem dicitur esse unus contractus.*
4 *Cõtractus incontinenti factus censetur cõtẽplatione praecedẽtis factus.*
5 *Pacta censentur esse pars contractus in quo apposita sunt.*
6 *Pactũ dicitur pars contractus qñ facit iustũ pretium ipsius cõtractus.*
7 *Mutatio concernens modũ soluendi tantum non alterato obligationẽ.*
8 *Dictio ultra implicat.*
9 *Proprietas verborũ quae habet locũ in odiosis in paenalibus attẽdenda.*
10 *Locatio est cõtractus bonae fidei in quo fit interpretatio ex bono et equo*
11 *Contractus initi cum Principe requirunt exuberantiorem fidem.*



Cum venditio, seu locatio facultatis vendendi salis
fit facta, constituto pretio solidorum xx. pro sexta
rio. ⁊ pręterea conductores promiserint releuare
Cameram ab administratore, ⁊ illi soluere soli-
dos triginta pro sextario. Videt, ꝙ illi sunt duo
contractus separati: ⁊ ideo in cõsideranda lęsio-
ne contractus facultatis vendendi, nõ debeat ha
beri respectus ad alium contractum solutionis
faciendę administratori. Respondeo: Firmarij. seu conductores ipsi
nihil contraxerunt cum administratore sed cum fisco: qui tamdiu ante
contraxerat cum administratore, ⁊ illi promiserat dictos solidos xxx.
Sed ipsi simpliciter promiserunt fisco, ꝙ soluerint dictum pretium sa-
lis vltra valorem pręsentis incantus, ⁊ in instrumento deliberationis
incantus, promiserũt releuare Cameram ab administratore pro dicto
pretio. Nunquid autem illud pactum sit contractus pro se, nõ est mul
1 tum laborandum: qꝛ † omne pactum pro se, est contractus, vt dicit glo.
in l. j. verb. figuris. in fi. ff. de act. ⁊ oblig. Sed in eo est laborandum, an
videatur contractus correspectiuus. vt vnus videatur factus respectu
alterius, adeo ꝙ lęsio in vno cõsideretur habito respectu ad alium. Et
puto non esse in hoc dubitandum, ꝙ sic: quia non potest negari, quin
hoc pactum sit pars contractus incantus, quod ostenditur. Primo,
ex actione inde oriente: quia si Firmarij non soluissent administratori,
potuisset administrator agere contra fiscum, ⁊ fiscus cõtra Firmarios,
vt eum releuarent, actione ex vendito, id est, ex illo incantu, vt est text.
in l. ex conuentione. C. de pact. vnde apparet, tale pactum informari a
contractu, ⁊ esse partem contractus. Secundo, ex actione competen
te ipsis Firmarijs, pone, ꝙ administrator noluisset dare sal, nec recipe
re pretium ab ipsis Firmarijs, sed diceret, nihil mihi est vobiscum, sed
solum cum Camera, certe Firmarij potuissent eum cogere: quia tali pa
cto sunt constituti procuratores in rem suam a Camera. l. fi. §. Titius.
ff. de cond. indeb. l. plane. vbi gl. verb. suo loco. ff. tam. excl. not. docto.
in l. si actor. ff. de procur. Cum ergo tali pacto id ius sint consequuti ex
illo contractu, non potest negari esse tales contractus inuicem respecti-
uos, ⁊ vnum propter alterum factum. Tertio, ex effectus inde resul
tante. Cum enim fiscus rescinderit dictum contractum incantus, conse-
quenter etiam rescidit dictum pactum soluendi administratori, ergo ex
effectu apparet, ꝙ dictum pactum fuit pars contractus: quia vt dicit
Bartol. in l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pact. versic. quęro, quid si
pactum vestitum. tunc pactum dicitur correspectiuum ad contractus,
quando sublato cõtractu tollitur etiam pactum: quia tunc dicitur pars
contractus, secundum eum. l. cum emptor. ff. de rescin. vend. l. fin. ff. de
acceptilat. Quarto, ex natura rei: cum enim facultas vẽdendi sit nul
2 la, si sal ipsum haberi non possit: quia † substantia contractus in ipsa re
3 versatur. l. in venditionibus. ff. de contrahen. empt. ⁊ † pactum concer
nat eandem rem, quam contractus, satis dicitur esse vnus contractus
propter rei vnitatem. l. scire debemus. ff. de verb. obliga. ⁊ ideo lęsio ex
vna parte consideratur etiam respectu alterius. l. si duorum. in fi. ff. de
4 act. empt. Sexto, suadet hoc regula generalis. Quod † contractus
incontinenti factus, censetur contemplatione pręcedentis factus, secun
dum regulam. l. si ventri. §. fin. ff. de priuil. cred. vbi Bartol. ⁊ docto. ⁊
Raph. Com. consi. clxxiij ⁊ quod per text. not. Lud. Rom. consi. lviij.
visis. in princ. And. Sicul. consi v. in j. Alex. l. si cum dotem. §. fin. sol.
matrim. ⁊ consi. xxv. in ij. ⁊ diffusissime per Curt. Sen. consi. lv. super
duobus. Dec. clxxxij. Si istud est in contractu ęque principali inconti
nenti subsequuto, quanto magis in hoc pacto ad contractus materiam
pertinente, quod in ipso contextu contractus interuenerit? Sexto,
pone, ꝙ extaret statutum, vt de singulis contractibus, soluatur gabella,
nunquid soluerentur duę gabellę, vna pro contractu incantus, altera
pro isto pacto, ꝙ soluatur administratori: certe vna tantum. ergo appa
ret, quod vnus est contractus: quia illa solutio facienda administrato-
ri, est quodam dependens, seu cohęrens contractui, vt in simili per
Bald. in l. ij. ad fin. in lect. antiqua. C. de cond. in fer. ⁊ in l. cum dotem.
C. de iur. dot. Septimo, pone, locaui fundum pro mille aureis, ⁊ con-
ueni cum conductore de dando ei boues, ⁊ semina, vel instrumentum
fundi pro colendo agro alio pretio distincto, certum est, quod hic sunt
duo contractus. Primus principalis locationis. Secundus vendi-
tionis instrumenti fundi. l. iij. ff. de locat. an censeantur ij contractus
correlatiui, adeo ꝙ valor vnius consideretur habita contemplatione al
terius? certe sic: quia si ego non darem tibi adiutorium, minus locassem
fundum, sed quia succurro tibi, dando semina, ⁊ boues, tu tãto amplius
conducis fundum, vt videmus fieri quotidie. ⁊ facit text. in l. si tibi. se-
cundum vnum intellectum. C. locati. ⁊ licet dentur tibi ęstimati certo
pretio, tamen dantur contemplatione contractus, quia tu non emeres,
nisi respectu locationis vnde rescissa locatione, etiam iste contractus es-
set rescindendus, secundum Bartol. d. §. quinimo. prout in casu nostro
rescisso incantu, fuit rescissum pactum soluendi administratori. Octa-
5 uo, regula est generalis, quod † pacta censentur esse pars contractus, in
quo apposita sunt. l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. quod decla-
rat Iureconsul. in d. l. iurisgentium. §. quinimo. vt intelligatur in pa-
ctis, quę legem contractui dant, id est, de materia sunt contractus, vt
declarant Mod. in l. in bonę fidei. C. de pact. vbi Alexand. post Bal.
in l. petens. C. de pact. quod maxime est in casu nostro, cum absque ta-
lis emptione frustra contractus incantus induceretur, ⁊ dicitur tale pa
ctum esse pars pretij: quia cum conuentum sit soluere xxx. solidos ad-
ministratori, tanto minus soluitur Camerę. Nec refert, ꝙ factum in-
ducat contractum separatum: quia etiam in casum. d. l. fundi partem.
erant duo contractus, alter emptionis, alter locationis, ⁊ tamen vnus
6 est pars alterius. Nono, † pactum dicitur pars contractus, quando
facit iustum pretium ipsius contractus. d. l. fundi partem. versic. si mo
do. ideo vilius fundum vendidisti, ⁊ in dubio fit interpretatio, quod
in pretio habitus fuerit respectus ad pactum. vt dicit gloss. in d. l. fundi
partem. ⁊ est text. in l. si venditor. in fin. ff. de ser. export. l. penult. ff. de
hered. vel act. vend. vnde in casu nostro non potest simpliciter dici, ꝙ
pretium locationis, id est, viginti illi solid. habiti sint pro toto pretio
simpliciter, sed, considerato pacto soluendi solidos xxx. administra-
tori, quos actum est soluti vltra pretium locationis. Cum ergo solutio
facienda vigore pacti ipsi administratori, habeat in se onus, dicitur di-
minuere vtilitatem alterius contractus, ideo eius habenda est ratio,
quod onus est, vt alias dixi, non solum periculi in exigendis debito-
ribus, sed generaliter respectu inueniendę pecunię ⁊ eius interesse, ⁊
respectu omnis periculi, quod potuisset contingere. Decimo, pone,
quod sicut fiebat antiquis temporibus, fiscus idem esset administra-
tor, ⁊ locasset sal a se dandum pro 50. solidis. certe tunc cessaret omnis
difficultas: quia esset vnus contractus. Sed quid refert, quod fiscus

respectu triginta solidorum grauauerit conductores, vt ipsi soluent ad-
7 ministratori: † mutatio enim concernens modum soluendi tantū non alterat obligationē: cum hic mutata non sit persona: q2 obligatio nulla contracta est inter conductores, ꝛ administratorem, sed solum administrator adiectus solutioni, per regulā. l. Julianus. §. j. ff. de verb. oblig. l. cum qui ita. §. qui sibi. ff. eod. tit. Undecimo addo, ꝙ apparet ita actum esse ex verbis incantus, quibus dicitur, ꝙ soluerent pretium salis administratori, vltra valorem pręsentis incantus, ꝛ sic vltra dictos
8 viginti solidos, quę dictio † vltra, stat implicatiue. l. cum ita. vbi Bart. in ij. ff. de dot. pręleg. l. si sic. ff. de leg. ij. Dec. consi. ccxc. vbi concludit, ꝙ licet quandoq; non stet implicatiue, tamen illud est improprie, quando subiecta materia non patitur, ꝛ ita intelligitur, quod not. Ang. cons. ccxcij. vel quando constat aliam mentem fuisse contrahentium, quod
9 non constat in casu nostro per supradicta. Unde nulla † ratio est, cur recedamus a proprietate verborum, quę habet locum ꝛ in odiosis, ꝛ in pęnalibus. l. cum lege. vbi Aret. ff. de testa. Cum ergo verba velint, soluti xx. solidos vltra xxx. perinde est, ac si vnica summa dictū esset. 50. solidos. sed facta est diuisio pro releuatione Camere ab administratore, non ꝙ ipsa Camera non teneatur computare lęsionem, habito respectu etiam ad summā soluendam administratori. Duodecimo, ꝛ vltimo ex supradictis satis apparet resoluta motiua, quę in contrariū adducta fuerunt. Unum tamen non puto omittendum, ꝙ cum lęsio Camerę allegetur a solidis viginti. in solidos xxj. den. 4. den. 10. den. o. pro sextario. videtur id detrimentum satis esse resarcitum ex tanta subuentione xxx. milium scutoꝝ, ante quam ponerentur in possessione per xv. menses. ꝛ periculo imminente euidenter, propter quod absterriti sunt alij, ne ad subhastationem venirent, vnde bona fides non patitur rescindi
10 talem locationē, maxime initam cum principe, non solū cum † locatio sit contractus bonę fidei, in quo fit interpretatio ex bono, ꝛ ęquo. §. a-
11 ctionum. instit. de action. sed q2 † contractus initi cū principe requirunt exuberantiorem fidem, vt dicit Bal. in extrauag. de pac. Cōstan. versi. si quę vero. per illum text. verb. bonę fidei, refert ꝛ sequitur Jas. d. §. actionum. Et ita fuit etiam. mens Cęsareę maiestatis quę dictū contractum confirmauit in forma amplissima. quam mentem vti bone stati congruam, debuerunt d. Quęstores exequi, nō autem infringere, ꝛ sub colore restitutionis in integrum rescindere, ne absterreantur in futurum homines ad negotiandum cum fisco. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLV.

1 *VSusfructus rei donata a patre filio per patrem potest remitti.*
2 *Donatio inter patrem & filium iurata valet.*
3 *Pater potest transferre profectitia in causam aduentitiam.*
4 *Qui per xx. annos possit se pro emancipato uidetur praescripsisse ius aduersus patria potestatis.*
5 *Filij ex emancipato nati non reincidunt in potestatem aui.*
6 *Auus non baberis patriam potestatem in filios emancipati filij non potest habere nec usumfructum qui debetur iure patriae potestatis.*
7 *Praesumptio in dubio fundatur.*
8 *Pater licentians filium ut possit contrahere & sibi acquirere salua tamen manente patria potestate aliud non est quàm usufructui sibi patri debito renunciare.*
9 *Filius habens plenam facultatem disponendi a patre moriendo uidetur tacite disponere & filijs suis relinquere.*
10 *Moriendo quis dicitur uelle seu disponere.*
11 *Non est fauendum securitati prouenienti ex priuilegio plusquàm ex iure communi.*
12 *Testamenta sunt iuris publici.*
13 *Testamentum non potest condi per filium familias.*
14 *Pater potest praestare consensum donationi causa mortis a filio facti testamento uero non potest.*
15 *Priuati non possunt derogare iuri publico.*
16 *Renunciatio filiae in haereditate patris non excludit eam a dictis bonis quando succederet fratri.*



Uia in pręsenti causa scriptum est per alios excellentes doctores non repetam, quę ab eis ꝛ subtiliter ꝛ vere sunt dicta, sed solum insistam circa illum punctum, quid iuris patri competat in bonis Stephani filij, qui decessit relictis filijs. Et secundum ius commune cum acquisita ex pecunia paterna censeantur esse peculij profectitij, videretur, ꝙ dimidia pertineret ad patrem, alia vero dimidia pertineret ad filios dicti Stephani iure proprietatis tanquam propter industriam censeatur aduentitia: vsusfructus vero sit
1 patris. Sed in casu nostro † videtur ab hoc recessum esse propter donationem factam a patre ipsi filio, qui etiam remisit suo vsusfructus quod potuit. l. cum oportet. §. sin autem. C. de bo. quę lib. nec dubitan-
2 dum est circa valorem dictę donationis, maxime existente † iuramento, quod tollit impedimentum patrię potestatis, ꝛ defectum insinuationis, vt est communis opin. in c. cum contingat. vbi dixi extra de iureiurand. Et item dicta donatio comprehendere omnia acquisita per ipsum Stephanum, tam ratione proprietatis, quam ratione vsusfructus: hactenus, id est, vsque ad diem donationis peruenta ex lucris beneficijs ꝛc. quę clausula est satis clara. Subijcit deinde etiam omnia iura, quę ad ipsum d. Paulum in posterum etiam spectare possent quauis ratione occasione, vel causa, quę dici, vel excogitari posset, in genere vel in specie, ꝛ vsque in quacunque summam, ꝛ tam quoad proprietatem, quam quo ad vsumfructum, ita quod nihil a pręmissis penitus excludatur, ꝛc. quę verba videntur mihi valde generalia esse, ꝛ non pati restrictionem aliquam quin omnia quę in futurum sit lucratus, possit sibi habere: licet enim quandoque illa verba, quę habet vel habere spectat restringant ex causa pręsenti. l. j. ꝛ ij. ff. de statulib. l. quod Seruius. ff. de cond. ob cau. da. l. si vxor. §. diuus. ff. de adul. tamen illa tanta generalitas verborum non patitur talem restrictionem. l. cum Aquiliane. ff. de transact. ꝛ per Rapha. l. qui Romę. §. fin. in vj. quęst. Bart. ff. de verb. obliga. ꝛ sentit ibi Bart. in alia causa, quam testamenti. ꝛ facit text. in l. stipulatio ista. §. quęsitum. ff. de verbo. obligatio. maxime cum in casu nostro materia subiecta expressum futurum respicit, secundum Bald. consil. ccclxxxj. quęstio subtilis lib. iij. Alexan. consi. xxxi. ponderatis. in iij. ꝛ ideo videtur ꝙ omnia quęsita per ipsum Stephanum vsque ad diem mortis comprehendantur in dicta donatione: ꝛ cum non potuerint acquiri per patrem transeant in naturam aduentitiorum. vt est tex. in d. l. cum oportet. C. de bo. quę lib. sicut videmus,
3 quod potest † pater transferre profectitia in causam aduentitiam, vt est text. in l. filię dotem. C. de colla. ꝛ ideo in casu nostro erat concludendum, quod mortuo Stephano pater haberet in istis bonis omnibus vsumfructum, sicut habet in aduentitijs, quia quamuis ex forma statuti Genuensis, ꝛ etiam de iure communi prima sit causa filiorum, ꝛ hęreditas Stephani sit eis deuoluta, tamen est deuoluta ratione proprietatis tantum, ꝛ saluus remanet vsusfructus auo. Sed contra hāc conclusionē obstant duo. Primum est, quia Stephanus per longissimum tempus supra xx. annos, gessit se pro emancipato: vnde videtur pręscripsisse aduersus ius patrię potestatis. l. ij. C. de pręscript. long. temp. l. j. vbi no. C. de pat. pot. l. post mortem. vbi Barto. ff. de adopt.
5 vnde † filij ex eo tanquam emancipato natum non reincidunt in pote-
6 statem aui. §. illud autem. insti. quib. mo. ius pat. pot. sol. ꝛ cum † auus in eos non habeat patriam potestatem, non potest habere vsumfructū qui debetur iure patrię potestatis. §. j. insti. per quas pers. no. acq. Sed ad hoc respondendum est ꝙ imo isti liberi sunt in potestate aui: quia pater non fuit emancipatus, sed simpliciter licentiatus, id est, concessa sibi licentia a patre contrahendi ꝛ negotiandi ꝛ lucra sibi retinendi, vt appareat ex instrumento donationis: in quo nullum verbum est, quod pater eum dimittit de sua potestate: imo etiam non potuisset, nisi seruata forma statuti Genuensis, ꝛ receptis cautionibus de quibus in statuto. Nec obstat text. in d. l. ij. ꝛ not. per Bartol. in d. l. post mortem, quia procedunt in casu dubio, quando filius vltra xx. annos perseuerauit tanquam paterfam. ꝛ sui iuris existens, vt pręsumatur emanci-
7 patus, sed in casu nostro non est recurrendum ad † pręsumptionem, quę fundatur in dubio, vt dicit glo. in l. j. §. accedit. C. de rei vxo. act. in c. is qui fid. in. extra de spons. quia sumus in claro per dictum instru-
8 mentum donationis, ex quo apparet, ꝙ non est † emancipatus, sed simpliciter licentiatus, vt possit contrahere, ꝛ sibi acquirere: salua manente patria potestate: ꝙ potuit pater facere: quia in effectu hoc nihil aliud est, quam renunciare vsufructui sibi debito. d. l. cum oportet. §. sin autem. quę renunciatio valet respectu filij, verum, eo mortuo, cum bona transeant ad nepotes, qui ipsi non sunt licentiati, sed remanent in potestate aui, non videtur dubitandum, quin auus in istis habeat vsumfructum, sicut haberet in quibuscunque alijs acquisitis ipsis nepotibus ex quacunque causa. d. l. cum oportet. ꝛ d. §. j. in inst. per quas pers. Alterum quod obstat, quia ex verbis donationis apparet patrem consensisse filio, quod posset de dictis bonis, ꝛ lucris ad libitū disponere, tam inter viuos, q̄3 in vltima voluntate non obstantibus quibuscunque legibus pręhens ei liberam facultatem disponendi ꝛ testandi, ꝛc. vnde sicut videtur renunciasse vsufructui casu, quo ille disponeret testando: idem videtur casu, quo moreretur intestatus, ꝛ bona ad filios suos iure successionis pertinerent. Et in hoc puncto stat omnis difficultas pręsentis consultationis: cum enim † habeat plenam facultatem disponen-
9 di, moriendo videtur tacite disponere, ꝛ filijs relinquere. l. conficiuntur. l. si quis cum nullum. ff. de iu. cod. Jaso. in rubr. ff. de lib. ꝛ posthu.
10 ꝛ consi. ccij. quia † moriendo quis dicitur velle seu disponere. l. vxorem. §. Scęuola. ff. de lega. iij. vbi Barto. ꝛ in l. centesimis. in fin. ff. de verbo. obligatio. ꝛ quia si disposuisset in extraneum non posset per talem dispositionem impedire iure sui vsusfructus: ergo idem ꝛ multo magis relinquendo proprijs filijs. Sed tamen non obstante hac ratione teneo contrarium, quod imo adhuc vsusfructus ad auum pertineat iure dictę patrię potestatis. d. l. cum oportet. vt sicut si isti liberi quicquam aliunde acquirerent vel ex bonis maternis, vel ex sua industria vsusfructus ad auum spectaret, ita etiam in istis bonis, in quibus auus renunciauit vsufructui quoad patrem, non autem quoad nepotes: ne deterior sit aui conditio in istis bonis, quā in bonis prorsus ex-
11 traneorum, ꝛ ne † plus faueamus securitati prouenienti ex priuilegio, q̄3 ex iure communi. l. eius militis. §. militia missas. ff. de testa. milit. l. quanquam. vbi doct. C. de testa. mil. Nec obstat ratio contraria: quia in primis sciendum est, ꝙ ista facultas data a patre, vt filij possint testa-
12 ri non valet: quia † testamenta sunt iuris publici. l. iij. ff. de testa. ꝛ
13 † non possunt condi per filiosfamil. l. qui in potestate. ff. de testa. ꝛ so-
14 lum potest pater pręstare consensum † donationi causa mortis, testamento vero non potest. l. tam is. §. fina. ff. de don. cau. mor. ꝛ ideo clau-
15 sula non obstantibus hoc casu non operaretur: quia † non possunt priuati derogare iuri publico. l. nemo potest. ff. de leg. j. l. ius publicum ff. de pac. ꝛ clausula qua dat liberam facultatem disponendi, debet intelligi prout stat, quod ipse quidem possit libere disponere, si tamē disponat in personam subiectam potestati domnicę, nō impedit, quin secundum ius cōmune quęratur domino: q2 istud non est ex eo quod facultas disponendi sit impedita, sed ex eo, ꝙ persona quę acquisiuit, trans-

mittis in patrem ſcdm diſpoſitionẽ legis.d.l.cum oportet. Facit quod
36 no.doct.in l.j.§.veteres.ff.de acq.poſſ.vbi † renunciatio filię in hęre-
ditate patris non excludit eã a dictis bonis, quando ſuccederet fratri.
l.quanquã.C.ad leg. Falc.l.ſed ſi plures.§.filio.ff.de vulg.c.j. de eo,q
fin.fecit agn.in vſib.feu.ita in caſu noſtro renunſio facta filio de vſufru-
ctu,non excludit patrem cũ vendicantẽ ex perſona nepotũ, qui ſucceſ
ſerunt filio. Et ideo apparet ea,quę ſupra in contrarium allegata ſunt,
nihil obſtare: dato enim quod moriendo cenſeatur diſponere: tamen
poſtq̃ diſpoſitum eſt,nihil obſtat, quin res deuoluãtur ſcdm terminos
iuris.l.prounde.§.ſi.de ſup.ſer.cum ll.ſeqq. Et ita mihi videtur ⁊c.

SVMMAE RERVM. XLVI.

1 Quilibet dotans mulierem cenſetur extraneus excepto patre et dotans cenſetur donare.
2 Onus dotandi pertinet ad patrem.
3 Mater non præſumitur dediſſe alimenta filijs animo donãdi illis quando adeſt pater ex quo principaliter ad patrem pertinebat.
4 Officium paternum eſt dotare filiam.
5 Auth.ſed quamuis.C de rei uxor act.limit.
6 Mulier minor xxv. annis ſi maiorem dotẽ marito dederit quàm eius qualitas poſtulet tanquam læſa poteſt in integrum reſtitui & id beneficium in hæredem tranſmitti.
7 Pater regulariter non poteſt diminuere dotem datam promiſſam uero poteſt diminuere ſecundo marito.



In cauſa dotis illuſtris d.Leonorę Cibo principali-
ter cõtingit de duobus dubitari. Primũ dubium
eſt,an Reuerendiſſ. Cardinalis ſummã ſcutorum
decem,⁊ octo millium ſolutã Comiti Iliſco poſſit au
1 ferre a marito vel a fratre. Et ſciendũ eſt, † q̃ cum
aliquis extraneus dotem numerat cẽſetur ipſi mu
lieri donare extraneus quilibet cẽſeẽ etiã patruus,
⁊ quilibet alius excepto patre.l.vnica.§. accedit.
C.de rei vxo.act.cũ ergo cenſeatur Cardinalis donaſſe ipſi illuſtri Leo
noręnon debet amplius admitti ad reuocationẽ.l.ſi donationẽ. C.de
reuo.don. Sed tamen in caſu noſtro eſt aduertendum,q2 hęc donatio
non cenſetur facta ipſi Leonorę, ſed potius patri ſuo Laurentio, cuius
contẽplatione frater eius Cardinalis neptẽ ex pro parte dotauit.arg.
d.l.dotem dedit.ff.de colla.bo.plus enim afficiebat fratri,tanquã pro-
pinquiori,q̃ nepti ex eo,quę erat remotior.l.fi. C. de verbo.ſign.⁊ ſic
fratri potius præſumitur voluiſſe donare.arg.l.cum ita.§.fin.de leg.ij.⁊
quod no.in l.Gallus.§.j.de lib.⁊ poſthu.⁊ ſic cenſeẽ hęc dos profecti-
tia.non aũt aduentitia.l.profectitia.circa princ.ff.de iure do.ibi, quod
ſi quis patri donaturus. Nec obſt text.in d.§. accedit.q2 ibi loquiẽ qñ
extraneus non habebat alium proximiorem cui donatum vellet,id eſt,
2 † patrem ad quem onus dotandi pertinet.l.fin.C.de dot.promiſſ. Si-
3 cut videmus in † matre,quę,quando adeſt pater, non pręſumitur ali-
menta filijs dediſſe animo donandi illis, ex quo pater aderat ad quem
principaliter pertinebat.l.ſi quis a liberis.§.ſi mater.ff. de lib.agno.⁊
habetur in l.Neſennius.ff.de neg.geſt.⁊ ita in terminis noſtris q̃ hęc
dos cenſeaẽ contẽplatione patris data,⁊ ſit profectitia conſuluit Pau.
de Caſt.conſi.xcvi ſi dicta Cornelia in ij.vol. quẽ refert ⁊ ſequiẽ Alex.
conſi.clxxix.in v. Ripa l.in quartã.nu.139.ff.ad leg. Falc.⁊ idem etiã
videtur ſentire Bal.in l.fi.C.de dot promiſſ.poſt gl.ibi, dum loquitur
in aliquo ex fratribus dotante ſororẽ: vt nõ videatur donare,ſed nego-
tia eoꝝ gerere,pro qua ſententia etiã videtur tex.in l cuꝫ poſt.§.j.ff.de
adm.tut.vbi patruus videtur dotare tanquã curator,non tanquã pa-
truus. Et licet Socin.conſil.ccxcvj.dubitet de ſupraſcripta deciſione
Pau Caſt.tamen eſt cõiter approbata,⁊ eã ſequunẽ oẽs Mod. in d.
l.in quartã. Et opin. Soc.poteſt eſſe vera in fratribus ſocijs vniuerſo-
rum bonoꝝ:tunc enim noĩe ſocietatis feciſſe videretur,⁊ ſic etiã ſuo no
mine dediſſe:cũ ipſe quoq; teneretẽ.l.ſi ſocius pro filia.ff.pro ſocio.⁊ ita
proprie loquiẽ Soc.qui caſus eſt diuerſus a noſtro: cum ſocietas vni-
uerſorum bonoꝝ nulla eſſet inter Reuerendiſſ. Cardinalem ⁊ d. Lau-
rentium. Et iſta opinio aliquanto clarius procedit reſpectu dotis pro-
miſſę per d. Richardam matrẽ,propter verba inſtrumenti,quibus fa-
tetur ſe hoc facere,vt d.Laurẽtio marito morem gereret:vnde ſatis ap-
paret eius contẽplatione id eſſe factum,⁊ p̃ſr etiam hanc partem dotis
eſſe profectitiã.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ff.de vulg.d.l.profectitia.
4 cũ enim officium paternum ſit dotare † filiam.d.l.fi.C.de dot promiſſ.
l.qui liberos.de ritu nupt.ſi mater id faciat videtur ſe ſuccedaneã obli
gationi paternę pręſtare,⁊ eius contẽplatione dare,prout dicunt Mod.
in d.l.in quartam.⁊ ſentit Bal.in l.quoniã nouella ij.oppo.C.de inoſ.
teſt. Secundum dubium eſt,an potuerit illuſtris d. Laurentius minue
re dotem primo marito conſtitutã. Et cum ſupra ſit concluſum q̃ iſta
dos ſit profectitia ⁊ reuertatur ad patrem iure poteſtatis patrię conſe-
5 quens eſt,vt liceat patri eam diminuere: q2 text.in † auth. ſed quãuis.
C.de rei vxoru action.⁊ in §.quia vero.in authẽtica,de ęqualit.dot.ha-
bet tres notabiles limitationes quę videntur in caſu noſtro procede-
re. Prima eſt,quando ſubſtantia patris aliqua fortuita clade decre-
uerit, vt ibi dicitur in textu, q̃ etiam proponitur contigiſſe in caſu no-
ſtro,qua in re quę eſt facti,remitto me probationibus faciendis. Se-
cunda limitatio eſt,quando filia inconſulto patre tranſiuiſſet ad ſecun-
da vota,per l.ſi vt proponis.ij.C.de nuptijs.⁊ nupſiſſet marito nõ di-
gno tanta dote,ſm Salic.in d.auth.ſed quamuis.cenſetur enim pater
moueri bona ratione, qui noluit tantum dotem dari marito ea non di-
gno,⁊ ideo tali caſu poteſt eam diminuere.arg.l.ſi filius eius. ff. de ri

6 nup.pro qua ratione adduco,q2 nos videmus, q̃ † mulier minor xxv.
annis,ſi maiorem dotem marito dederit,q̃ eius qualitas poſtulet tan-
quam lęſa poteſt in integrum reſtitui, ⁊ id beneficiuꝫ in hęredem tranſ
mitti,iuxta l.j.vbi doct.C.ſi aduer.dot.vnde multo magis hoc videtur
dicendum in patre antequam dederit, vt non teneatur dare id, p quod
eſſet reſtituendus in integrum iuxta ſupradicta. Tertia limitatio eſt,
quam ponit gl.in d.authen.ſed quamuis. ⁊ eſt vtilis reſpectu promiſ-
7 ſionis factę per dominam Richardam. Inquit enim gl.quod † dotem
datam regulariter diminuere pater non poteſt: dotem vero promiſſam
poteſt ſecundo marito diminuere,per l.quoties.verſi.plane ff.ſol.mat.
quam ibi ſequuntur Cin. Odofr.⁊ Alex.in apoſtil. Bald.⁊ licet Dec.
conſi.xxxv reſponderit contrarium poſt Curt.conſi xxvij. Iaſ.l.filia.
C.de lega. Ange.⁊ Iaſ.in §.fuerat. Inſt.de act tamen non eſt receden-
dum ab illa gl.quę optime probatur in d.l. quoties ſi enim poteſt pa-
ter alterare naturã reſtitutionis,vt ibi dicitur, multo magis debet poſ-
ſe diminuere.nec Sali.in d.auth.ſed quamuis.verſic. quarto hoc ne-
gat.neque Cin. Et ideo illa glo.videtur communiter approbata. ⁊ ra-
tiones Dec.parum vrgent. Et (ſi opus erit) illis diffuſius reſponde-
bitur. Et hęc omnia ſaluo,⁊c.

SVMMAE RERVM. XLVII.

1 Confeſſionis reuocandæ probandus error.
2 Exẽptionẽ non numeratæ dotis ueritate & geminatione tolli.
3 Procuratorem uarie cenſeri idque ex re dignoſci.
4 Donatio inter uirũ & uxorẽ propter uim iuramenti debet obſeruari.
5 Donationes etiam iuratæ ex cauſa irritæ ſunt.
6 Iuramentum habere debet tres comites ueritatem iudicium et iuſtitiã.
7 Iuramentum regulatur ſecundum naturam actus.
8 Satis eſt quoquo modo uoluntas appareat.
9 Legatarius acceptare debet legatum cum ſuis qualitatibus.
10 Demonſtratio minor non perimit pręcedentem diſpoſitionem.
11 Ex eo quod eſt factum præſumitur quid partes egerint.
12 Dotem recipiens tenetur ad onera matrimonij.
13 Iure communi in ſponſalibus ſecuto oſculo mulier lucratur dimidium donationis celebrato uero matrimonio lucratur totum.



In preſenti cauſa d. Marchioniſſę Padulle aduer-
ſus hęredes illuſtris do. Artalis de Cardona, circa
tria tempora eſt principaliter inſiſtendum. Primũ
eſt a tpe contractorum ſponſaliũ anno 1524.cum per
pręfatam Marchioniſſam ⁊ eius baiulum ſeu cura
torem tradita eſt dos ipſi d. Artali ducatoꝝ [illegible]
vel circa reſpectu cuius ſummę nõ videẽ in hoc eſ-
1 ſe probabilis difficultas propter confeſſionem † ipſius mariti cũ aucto
ritate curatricis,etiã multoties iteratam. Et licet ſuper nunc dicti hęre
des venerint aduerſus dictam confeſſionem,tamen ad eos pertinebat
probare errorem dictę confeſſionis,iuxta no.per Bar.in l. nõ fatetur.
ff.de confeſſ. Quod adeo ab eis non eſt probatum, vt potius ex parte
2 Marchioniſſę probata ſit † veritas confeſſionis, quod dicta pecunia
ex menſa argentaria Barcellonenſi, ⁊ Neapolitana peruenit ad dictũ
maritum:vnde caſus redditur clarus, ⁊ exceptio non numeratę dotis
non habet locum.de qua in l.ij.cum auth.ſeq.C.de dot.cauſ.nõ num.
Maxime cum interuenerint iteratę confeſſiones.l.in contractibus.§.
ſuper cęteris vero ſecuritatibus.C.de non num. pecu. Secundum eſt
tempus reſpectu redituuꝫ a die ſponſaliorũ vſq; ad diem celebrati ma-
trimonij anno 1531.id eſt ſeptem annorũ quo tempore probatum eſt re
dituum aſcendiſſe ad tres mille ducatos ſingulis annis,ſicut eſt proba-
tum dictum reditum exactum fuiſſe per pręfatum d. Artalum ſeu ma-
3 trem curatricem, ⁊c. Nec obſtat quod in articulis ſit dictuꝫ † ipſam ma
trem exegiſſe tanquã procuratricem, ſeu adminiſtratricẽ ipſius Mar
chioniſſę:q2,cum ex inſtrumento dotali appareat id ius in ipſam ſocrũ
tranſlatum fuiſſe tanquam in baiulam,⁊ curatricem ipſius domini Ar
talis mariti illa verba procuratricem,⁊c. intelliguntur non de procura
trice ſimplici,ſed de procuratrice in rem ſuam,id eſt,tanquam procura-
tricem ipſius mariti.l.ſi.§.Titius.ff. de cond. ind.l.ij.verb.ſuo loco.
ff.fam.erciſc.pręſumitur enim ſocrus exegiſſe ex ſi.pręambulo.l.qui in
aliena.§.ſi is,qui putabat.ff.de acq.hęr.vbi doct. Quod maxime dom
in tutore,vel curatore.l.poſt mortem.§.1.ff.quando ex fact.tut. Corn.
conſi.xxvij.in ij.cum ſi. Sed obſtat petitioni ipſius Marchioniſſę:
q2 videẽ quod ipſa fecerit donationẽ marito de dictis reditibus, ⁊ qui-
4 dem iuratã etiam cum auctoritate iudicis.vnde talis † donatio quãuis
inter vir.⁊ vxo. ꝓpter vim iuramẽti deberet obſeruari ſecundũ magis
cõem opin.doct.in l.pacta quę contra.C.de pact. vbi Iaſ.in c. cũ con-
tingat.extra de iureiur.ſed ad hanc obiectionẽ reſpondetur tribus mo
5 dis. Primo,quod ſatis † apparet illã puellam tunc fuiſſe circũuentã,
tum ex qualitate perſonę ipſius.tum quod nemo aderat ex conſangui-
neis puellę,tum quod non ſuberat cauſę tam immoderatę donationis
vnde decretũ iudicis eſt ipſo iure nullũ.l.magis puto.§.ſi ęs alienũ.ff.
de reb eoꝝ.⁊ iuramentum illud tanquã dolo partis, ⁊ metu ſocrus fa-
ctũ non tenet.d.c.cũ contingat.verb.ſine vi,⁊ dolo ſponte pręſtita,vn-
de ſaltẽ in tali caſu cõcedenda eſt abſolutio tanquã lex ꝯtractũ repro-
bet in odiũ ipſius accipiẽtis,vt tenui in d.l.pacta quę contra. ita diſtin
guendo cõtrarias opi.⁊ tenuit Bal.in d.c.cum contingat. in fi.Card.
in c...de iureiu. Pau.Caſt.conſi.lxuij.ſuper iſto Curt.Sen.conſi.lxxj.
6 Et certe ex lectura iuris ſatis apparet, quod tale iuꝝ † non habuit
3 comites veritatem,iudiciũ,⁊ iuſtitiam de quib.xxij. q.ij animad-
uertendum,

uertendum. ⁊ in ca. ⁊ si Christus. de iureiu. maxime stante confessione
Artalis in testamento de quo infra. Secundo respondetur ꝙ talis do
natio censeat habere tacitã conditionẽ ex natura actus nisi donans su
7 perstes fuerit. l. a marito. C. de don. inter vir. ⁊ † iuramentũ regulatur
sm naturã actus. l. fi. C. de nõ num. pe. vnde in casu nostro dicendũ est
talẽ donationẽ non obstante iuramento esse resolutã, vt cõsulunt Bal.
consi. xxix. in j. Dec. consi. cclxi. ⁊ dclix. Card. Paris. cõsi. lxxxvj. in iij.
vol. quam sniam ⁊ ego soleo sequi, quando nulla fuit affectio vxoris er
ga heredes mariti, vt q2 nõ filij cões, sed alij extranei ipsi donatrici suc
cesserint, prout fuit in casu nostro, arg. l. ij. ff. de pact. dot. Tertio rñdeť
quod difficultas cessat propter verba testamenti ipsius d. Artalis, qui
remisit vxori talem donationẽ iuratam quod facere potest. c. ij. extra de
spons. ⁊ putauerim valere talem remissionem, etiã si facta sit in nuncu
8 solẽni voluntate: satis enim est quod quoquo † modo voluntas appa
reat. l. fi. ff. de reb. cor. quãuis etiam ea, quę opponunť dicto testamen
to sint satis leuia, ⁊ sublata per aduocatos. Fortius obstat, q2 in dicto
testamento dicitur, quod ipsa vxor fecerat donationẽ certę quantitatis
ascendentis ad summã ducatoꝝ xij. millium contẽplatione ⁊ instigatio
ne ipsius testatoris: vnde recognoscendo veritatem declarat se nolle, ꝙ
dicta donatio valeat, sed iudicať perinde ac si nunquã facta esset p exo
neratione conscientię suę, ⁊c. vnde videreť quod ex hoc capite possent
peti dũtaxat xij. millia aureoꝝ non autem xxj. millia, vt teneatur hec
9 † vxor acceptare legatum cũ suis qualitatibus, iuxta l. Aurelius. §. idẽ
quęsit. vbi Bart. ff. de lib. leg. Sed ad hoc respondetur, ꝙ cũ primo
legauerit ei omnia iura dotalia, secundum formã cautionum suarum: ⁊
in cautione prima sponsalium esset cõprehensum, vt totus redditus
dotalis, satis apparet id cũ egisse, vt integra summa restitueretur: ⁊ quã
uis deinde expresserit quantitatem xij. millium aureoꝝ illud est ex opi
nione sua, quę non restringit veritatẽ. l. si ita stipulatus fuero hanc sum
mã. vbi glo. in verb. maxime. ff. de verb. oblig. allegat. l. institutio. ff. de
condi. insti. ⁊ cum dixerit se velle donationem esse nullam, ⁊ per viam
10 demonstrationis dixerit esse xij. millium illa † demonstratio minor nõ
perimit pręcedentem dispositionem. l. quidã. in prin. ff. de leg. j. ⁊ reg.
generalis in l. demonstratio. ff. de cond. ⁊ demon. facit l. si venditor ho
minis. ff. de act. empt. ⁊ cũ se referat ad cautiones dotales illę debent
attendi, quãuis numerus referens non cõcordet, vt in simili per docto.
in auth. si quis in aliquo. C. de eden. vbi dixi. Dec. c. ij. de rescr. ⁊ cõsil.
lxij. in ij. dub. arg. not. per Bar. in l. Sempronius. ff. de leg. ij. Tertiũ
tempus est, a die cõtracti matrimonij per verba de pręsenti vsq3 ad an
num 1536. quo decessit pręfatus d. Artalis ⁊ sic respectu quinquennij ⁊
videreť mihi, quod fructus interim percepti etiã ipsi censeanť esse dota
les ꝑpter verba primę cõuentionis, in qua quater repetitur qđ fructus
augeant dotẽ, qui percipientur vsq3 ad diẽ consumati matrimonij, quę
verba proprie intelliguntur de consumatione, quę fit per copulã carna
lem. c. ex publico. vbi gl. de cõuer. cõiug. ⁊ est tex. in §. iuxta hęc. xxvij.
q. ij. c. cum initiatur. ⁊ tradit Abb. in consi. v. ⁊ Fel. in c. tertio loco. ex
tra de pręsump. ⁊ in rub. extra de spon. ⁊ ita etiã videnť partes intelle
xisse: q2 post contractũ matrimonium de pręsenti nihilominus per illos
quinque annos subsequẽtes semper d. Artalis cũ curatrice sua recepit
11 fructus eo modo quo prius solebat, † vnde ex eo, quod est factũ pręs
sumiť, quid partes egerint. l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Mac. l. li
berus. C. de agric. ⁊ cen. lib. xj. facit l. si filium. C. de pet. her. Nec obst.
quod dicto tpe Marchionissa quandoq3 subscripserit mandatis ⁊ do
nationibus, ⁊c. q2 quãuis ipsa cessisset tale ius marito, habebat tamen
in sua psona iura directa per quę potuisset exigere, iuxta l. iij. C. de nou.
licet ipsa fuisset deinde obligata erga cessionariũ, vt habetur in l. fi. ff. de
transa. l. facta. §. si heres. ff. ad Treb. sed in casu nostro apparet, quod
hę mandata ⁊ donationes factę sint sub sigillo ipsius curatricis, ⁊ ad
vtilitatẽ seruientium ipsi marito, non aũt Marchionissę, ⁊ ideo ex his
non infertur reuocatam fuisse administrationem huius curatricis. Et
etiã si aliquid hoc nomine datum fuisset seruitoribus Marchionissę,
12 tamen imputandum esset ipsi d. Artali † ad quem pertinebat sustine
re onera matrimonij: cũ dotem recepisset. l. iiij. ff. de pact. dot. ⁊ quod
habetur in l. fi. in prin. ff. de dol. excep. Circa vero antifactum, seu ter
tiarã puto eam deberi respectu omnis summę trium tẽporum, q2 ver
ba primę conuentionis sunt clara quod debeatur casu quo dissoluatur
matrimonium morte Artalis qui casus euenit, ⁊ etiam hoc satis cõcor
13 dat cum † iure cõi vbi in sponsalibus sequuto osculo mulier lucratur
dimidium donationis, celebrato vero matrimonio lucratur totum. l. si
a spons. C. de don. ante nup. multo magis in casu nostro in quo pręsup
ponitur per quadriennũ in eodem cubili dormiuisse, qua tamen in re
potissimum ad consuetudinem est respiciendum, sm Abb. in d. consi. j.
Bal. ccccixvij. in iiij. ⁊ quod not. Soc. in l. cum fuerit, in fi. ff. de cond.
⁊ demonst. ⁊ (quicquid sit) verba conuentionis sunt satis clara, maxi
me cum illa non sit proprie donatio propter nuptias, vt declarat Pau.
de Cast. consi. cccxlv. c. bona quę fuerunt. in j. volu. in nouis. Et ita
mihi videtur semper saluo saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLVIII.

1 *VEnditor habens facultatem rei tradendæ tenetur præcise uersus emptorem nec liberatur soluendo interesse sed præcise debet rem dare.*

2 *Hæres succedit in omnibus obligationibus tam actiuis quàm paßiue ipsius defuncti.*

3 *Testator si tenebatur præcise & ipse hæres tenetur præcise.*

4 *Quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio.*

5 *Ius exceptionis transit ad successorem particularem.*

6 *Testator si legat rem ipsius hæredis tenetur hæres legatario ipsi præcise licet dominium non transeat tali casu.*



Gendo paucis arbitror verum esse illam cõclusionem,
1 ꝙ ser Philippus tutus sit exceptione aduersus Si
gismundum heredem Ludouici. Moueor per † re
gulam generalem, ꝙ venditor habens facultatem rei
tradendę tenetur pręcise versus emptorem nec libera
tur soluendo interesse, sed pręcise debet rem dare. glo.
Bart. ⁊ docto. in l. j. ff. de act. emp. per Roder. in l. certi condictio. in
2 princ. ff. si cer. pet. Moueor etiam quia heres † succedit in omnibus
obligationibus, tam actiue, q3 passiue ipsius defuncti. l. ij. §. ex his. ff.
de verb. obliga. ⁊ habetur in l. pacto successorum. C. de pact. ⁊ sicut te
3 stator † pręcise tenebatur, ita etiam ipse heres, vt habetur in l. postulan
te. ff. ad Trebel. Cum ergo Ludouicus vendiderit Annibali, ⁊ An
nibal ser Philippo, qui in eius locum, ⁊ iura successit, sicut potuit age
re contra Ludouicum, ita ⁊ contra Sigismundum, ⁊ sicut contra Ludo
4 uicum vendicantem esset tutus exceptione: quia † quem de euictione
tenet actio eundem agentem repellit exceptio vulg. l. vendicantem. ff.
de euict. ita ⁊ contra Sigismundum eius heredem poteslq3 dictus ser
Philippus oẽs exceptiones opponere, quę Annibali auctori suo cõpe
5 tebant, tum q2 † ius exceptionis etiã ad successorẽ particularem tran
sit, vt habetur in l. etiã si in rem. ff. de iureiu. tum q2 venditiones hodie
fiunt per instrumenta, in quibus ponuntur cessiones oium iuriũ com
petentium datori, vnde transeunt etiã actiones, nec tali casu procedit
regula. l. j. §. si heres. ad Treb. ⁊ l. l. fi. §. fi. ff. de contrahen. empt. prout
probať in l. si res quã a Titio. ff. de euict. per Bar. Alex. Ias. in l. Iu
lianus. §. qui fundum. ff. de verb. oblig. Nec obstat, ꝙ dictus Sigis
mundus actor habeat ista iura non tanquam heres Ludouici, sed iure
proprio, ex acquisitione facta a Bernardino, titulo cuiusdã cessionis:
q2 respõdeo, ꝙ nihil refert quo titulo habeat Sigismundus: q2 etiam,
ꝙ res esset sua propria, potuit Ludouicus rem illam vẽdere. l. rem alie
nam. ff. de act. empt. tenetur q3 Sigismundus heres ratam habere talẽ
alienationẽ, vt per Bart. in l. cum vir. ff. de vsucap. quod ⁊ probať tri
bus rationibus. Prima per text. in l. j. in princ. ⁊ l. q. ff. de except. rei
vend. vbi est casus, ꝙ talis emptor tutus est exceptione aduersus here
dem, etiam ꝙ res fuisset propria heredis: nec vnquam fuisset in bonis
venditoris, vnde multo magis in casu nostro hoc est dicendum, quum
aliquo tpe fuerit testatoris, ⁊ ipse haberet ius luendi a dicto Bernardi
6 no. Secunda, q2 idem videmus in testamentis in quibus † si testator
legat rem ipsius heredis tenetur heres legatario ipsi pręcise: licet do
minium non transeat tali casu. l. si heredis seruus. ff. de leg. j. ⁊ si legata
rius rem habeat tutus est exceptione aduersus heredem eam vendi
cantem. de quo per Bal. in l. j. C. commu. de leg. per Rod. in l. j. ff. de
leg. j. Tertia, q2 (vt in facto asseritur) iste Sigismundus in transactio
ne facta cum alijs heredibus promisit soluere omne ęs alienum testa
toris, ⁊ attendere ad omnia ad quę ipse Ludouicus tenebať: vnde orta
est exceptio taciti pacti ipsi ser Philippo quamuis absenti. l. ij. vbi om
nes notant. C. de pactis. ⁊ ista sufficiant in petitorio: quia de possessorio
rio non sum requisitus. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLIX.

1 *STerilitas est casus ualde insolitus & non uidetur comprehensus per generalitatem uerborum pacti &c.*

2 *Conductor suscipiens in se casum aduersumq; fortunam de sterilitate non tenetur.*

3 *Iuramentum non operatur ultra consensum.*

4 *Ille dicitur casus insolitus de quo uerisimiliter non fuit cogitatum ut quia euenerit præter cogitationem prudentis uiri uel qui non solet communiter contingere.*

5 *Incogitatus casus quis intelligi debeat.*

6 *In exceptionibus & limitationibus fit extensio ex identitate rationis.*

7 *A contractu non perfecto licitum est per pœnitentiam recedere.*

8 *Multiplicatio uerborum non alterat dispositionem iuris.*

9 *In contractibus bonæ fidei initis cum republica attenditur ad æquitatem.*

10 *Pactum contra substantiam contractus non ualet.*



Eliberationis instrumento viso gabellę ciuitatis Ra
uẽnę, ⁊ pactis consuetis apponi, licet prima fronte ex
rigore iuris casus visus sit mihi periculosus, tamen
attenta ęquitate, nolui detrectare quin pauca hęc scri
berem ad informandam conscientiam magnificorum
d. Iudicum. Omissa itaq3 disputatione ad partes,
quę in hoc casu posset valde copiose fieri conclusiue loquendo, videreť
concludendum pręfatos emptores, seu conductores Gabellarum non
posse cogi ad obseruandum conuenta in dicto instrumento, idq3 princi
1 paliter duabus rationibus. Prima est, quia † sterilitas pręsentis anni
est casus valde insolitus: ⁊ ideo non videtur comprehensus per genera
litatem verborum dicti pacti: quia conductor suscipiens in se casus ad
2 uersumq3 fortunam de tali † casu non tenetur secundum Bart. ⁊ com
muniter scribentes in l. sed ⁊ si quis. §. quęsitum. ff. si quis cau. per tex.
in l. fistulas. §. frumenta. in verbo, immoderatę. ⁊ contra consuetudinẽ
tempestatis. ff. de contrahen. empt. ⁊ cum Barto. ibi transeunt magis
communiter doctores, ⁊ sequutus est Alexan. consi. xxviij. in secundo
dubio. in j. volu. vbi consuluit conductorem non teneri de casu siccita
tis insolitę, ⁊ ampliat etiam si interueniat iuramentum: quia de tali ca
3 su non intelligitur cogitatum, ⁊ † iuramentum non operatur vltra
consensum. ⁊ idem tenet Alexand. consilio cviij. lib. iij. Socin. consilio
cxxiij. circa pręsentem. libro iiij. Ioan. Firmia. in tracta. de Gabellis.

4 in ij. parte. q. xxv. & dicitur † caſus inſolitus de quo veriſimiliter non fuit cogitatum, vt qui euenerit præter cogitationem prudentis viri: licet forte a prudentiſſimo potuiſſet præuideri, ſm Corn. conſil. xij. lib. iij. Vel qui non ſolet communiter contingere, ſm Alexan. d. conſil. cxij. Veluti pluuia inſolita, de qua cogitatum non præſumeretur: quia rariſſime in regione ſoleret euenire prout in caſu noſtro contigit, & firmat Cor. conſi. clxxxij. in hac conſultatione. lib. iiij. & facit text. in d. §. frumenta. verbo, ſi immoderatæ fuerint. Nec obſtat, ſi dicatur, q in caſu noſtro conductor videatur ſuſcepiſſe etiam periculum caſuum fortuitorũ inſolitorum propter generalia verba, &c. quia reſpondeo primo q hoc non eſt verum: quia verba illa ſiccitates conſuetas & non conſuetas, referuntur duntaxat ad dictionem ſiccitates immediate præcedentem non autem ad dictionem pluuias, & alia verba remotiora. l. qui fundum. ff. de contrahen. emptio. l. ſi ita quis. ff. de verbo. obligat. habetur per Bar. & doct. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. de verb. oblig. Alex. conſ. cciij. in ij. & conſi. ij. in iij. Secundo reſpondeo, q etiam ſi conductor expreſſe ſuſcepiſſet periculũ caſus nõ præuiſi, & incogitati tamen adhuc non teneretur de hoc caſu inſolito, ſecundum Cornęum in conſil. xxij. lib. ij. quem refert & ſequitur Franciſcus de ſancto Nazario in tracta. de peſte. & ibi defendit hanc opinionem ab obiectionibus contrarijs:
5 quia illa verba, † incogitati, intelliguntur ſecundum præſentem ſtatum, non autem de caſu qui etiam prudentem virum fallat. Nec obſtat, q in pacto expreſſum ſit cautum, q non poſſit peti remiſſio exceptis duobus caſibus Guerre, & peſtis: quia reſpondeo exceptione iſtorum duorum caſuum, non tamen excludi iſtum alium, qui de iure communi comprehendebatur de quo partes alias non cogitarent, vt eſt textus in cap. ad audientiam. de clericis non reſidend. facit regula, quę habet q
6 in exceptionibus, & limitationibus † fit extenſio ex identitate rationis. capit. cum dilecta. de confirma. vti. l. ijs ſolis. in fin. C. de reuocan. don. per Bartol. & Docto. in l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrim. q procedit etiã ſi talis diſpoſitio habeat dictionem taxatiuam. l. ob ęs. C. de præd. mino. & ideo lex fina. C. de reuo. dona. quę certis ex cauſis tantum ius reuocandę donationis tribuit, extenditur etiam ad caſus ſimiles, vt ex eadem equitate ſit locus reuocationi, vt ibi per docto. & per gloſſ. Alex. & alios in auth. nõ licet. C. de lib. præte. Secunda principalis ratio eſt, quia in fine pactorum eſt adiecta clauſula, q acceptantes dictas gabellas non intelligãtur eas acceptaſſe, niſi adimpleant omnia ſupraſcripta, &c. Ex qua clauſula apparet, q contractus nunquam eſt habitus pro perfecto ex ſimplici inſtrumento deliberationis niſi poſtquam gabellarius adimpleuerit, &c. Si ergo non adhuc adimpleuit licitus eſt ei pęnitere:
7 quia † a contractu non perfecto, licitum eſt per pęnitentiam recedere vt per Bartol. Bald. Paul. de Caſtr. in l. contractus. C. de fid. inſtr. & Bartol. conſilio xlvj. viſo. l. cum res. C. de probat. vbi Paul. Caſtr. iuncta ibi gloſſ. j. Nec obſtat, q talis clauſula ſit adiecta in fauorem ipſius communitatis, ſeu venditorum, & ideo non debeat retorqueri in contrarium effectum. l. quod fauore. C. de legib. quia ad hoc reſpondet Iuriſconſult. in l. ſi vina. ff. de periculo, & commod. rei vendit. ſicut venditores non cogerentur inuiti abſque dicto pacto poſſeſſionem vel quaſi, gabellario concedere, ita æquum eſt ne & ipſe gabellarius cogatur accipere. Nec dicatur ſupraſcriptam interpretationem eſſe contra generalitatem verborum pacti, quę videntur omnino excludere iſtos conductores ab omni remiſſione, & reſtauro: quia reſpondeo quod
8 † multiplicatio verborum non alterat diſpoſitionem iuris. l. cũ Aquiliana. ff. de tranſactio. & quod not. Butr. Imol. Abb. c. cum contingat. de iureiuran. de eo, qui promittit non contrauenire laudo, aliqua ra-
9 tione. & quod not. in l. ſi libertus ita. de oper. lib. præſertim † in iſtis contractibus bonę fidei initis cum republica in quibus maxime attenditur ad ęquitatem, vt per Bald. in extrauag. de pace conſtantię. verſicu. ſi qua vero. Iaſo. §. actionum. in princip. Inſt. de act. ſicut videmus in ea clauſula qua cauetur, vt etiam ſi locatores non præſtent pa-
10 tientiam, non tamen petatur remiſſio. quod † pactum eſt contra ſubſtantiam contractus: & ideo non valet. l. j. §. penul. ff. depoſ. l. cum precario. ff. de precar. & neceſſario reſtringitur, quando non præſtaretur patientiam citra tamen culpam ſuam. l. ſi merces. §. culpa. ff. loc. vbi per docto. Bartol. l. coram ferro. §. qui maximos. ff. de publica. Bald. cap. j. §. adhuc. de pact. iur. firm. merito ergo & in caſu noſtro idem erit dicendum, vt fiat reſtrictio ad caſus, de quibus veriſimiliter fuit cogitatum non ad inſolitos, & incogitatos, vt ſupra dixi. Et hęc omnia ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. L.

1 *EVictione remiſſa pretium non remitti.*
2 *Contractus bonæ fidei non patitur ut emptor rem amittat & uenditor pretium retineat.*
3 *Quod non poteſt cedens non poteſt nec ceſſionarius.*
4 *Qualitas ſecundum quam contractum eſt ſemper attendi debet.*
5 *Inuenta ad augen. non debent operari diminutionem.*
6 *Adducta in fauorem non debent retorqueri in odium.*
7 *Per ceſſionem transferuntur iura.*
8 *Quoties in eadem perſona concurrunt duæ cauſæ altera neceſſitatis altera uoluntatis præſumitur potius contractum ex cauſa uoluntaria factum.*
9 *Interpretatio fieri debet contra uenditorem.*
10 *Regulariter imputatur uenditori qui non expreſſit quo iure uendiderit.*
11 *Litigantes contra caſum expreſſum legis ſunt in lata culpa.*



1 Allegatum eſt tam diligenter in hac cauſa per præſtantiſſimum D. Aduocatum, vt nõ arbitrer eſſe opus eius preſtantium prolixioribus verbis vti, maxime in re iudicio meo ſatis clara, & quę deciditur expreſſe per caſus legis. Quãuis enim D. Syluester, & etiam Iſaac hæbręus in inſtrumento † venditionis factę D. Carolo dixerint, & ſe obligauerint, quantum ſit duntaxat pro dato, & facto proprio ipſius venditoris, nihilominus tamen tali clauſula liberantur tantum reſpectu euictionis ſeu intereſſe non autẽ a reſtitutione pretij perce-
2 pti vt eſt caſus in l. emptorem. §. qui autem. ff. de act. empt. quia † bonę fidei contractus non patitur vt emptor rem amittat, & vẽditor pretium retineat. Quod maxime dicendum eſt in caſu noſtro, in quo apparet non id actum eſſe vt dubius euentus & periculum ipſius emptoris tantum eſſet imo emptor vt cautius negotiaretur, voluit quod Franc. etiam ſe obligaret vt in inſtrumento dicitur, & ita etiam communiter tradunt doctores, vt per Io. And. ad Spec. §. fin. Rom. conſi. lxix. Ang. in. §. actionum. inſtit. de act. Ant. Burgo. in c. ſi venditorem. de empt. & vend. Caſſan. conſi. lv. in quinto dubio. & facit quod not. Cardin. in Clemen. j. de empt. l. xxv. Salic. l. iubemus. ſecunda. §. ſanc. C. de ſacroſanct. eccleſ. Fel. c. cum cauſa. num. xxv. verſic. cęterum. de re iudic. Nec obſtat, quod in contrarium allegatur videri hanc venditionem ex neceſſitate factam propter ius luendi quod competebat ipſi Franc.
3 Vnde ſicut Franc. † non poſſet repetere pretium ita nec do. Carolus, qui ex eius iure ceſſo emit arg. l. qui erat. ff. famil. erciſc. gloſ. in l. ſi familię. C. famil. erciſc. l. qui liberis. in princ. de euict. l. ſi cum fundum. vbi dixi de verb. ſign. & per Rom. ſing. ccclxxxij. cũ ſimi. & quod habetur. in l. venditor. §. quęritur. de ędil. edi. ad hoc enim in quo vertitur difficultas totius conſultationis, reſpondeo pluribus modis. Et in primo
4 dico ex forma inſtri aliud apparere † ſemper enim attendimus ad qualitatẽ ſcdm quam contractum eſt. l. ſi pater. §. qui duos. vbi Bald. ff. de adopt. l. ſi proponas. §. j. vbi Ang. ff. de inoff. teſtam. & per Fel. in c. cum ordinem. extra de reſcript. Dec. conſil. cclxxxij. cum ſimili. In caſu autem noſtro D. Carolus emit ex perſona ſua, & nullum verbum quod nomine Franc. vel tanquam procurator ſimpliciter aut in rem ſuã, ſeu quod idem eſt ceſſionarius emerit vt per Bart. in l. j. §. nunciatio. de op. no. nunc allegat text. in l. iij. §. & quod de tutore. iud. ſol. & l. penult. qui ſatiſd. cog. merito ergo non poſſumus dicere quod d. Carolus tanquã ceſſionarius ex neceſſitate pręcedentis cõuentionis emerit. Imo nunc cum verbis inſtrumenti expreſſe dicatur q Franc. promiſit volens magis cautum reddere d. Carolum quę verba indicant actũ eſſe, vt talis promiſſio prodeſſet emptori, non autem noceret, at in caſu noſtro ſecundum ſupraſcriptum intellectum expreſſe noceret, quia excluderet emptorem, a repetitione pretij quod eſt contra verba inſtrumenti &
5 regulam generalem, quod † inuenta ad augendum non debent operari
6 diminutionem. l. legata inutiliter. ff. de ad. leg. & † adducta in fauorem non debent retorqueri in odium. l. quod fauore. C. de legib. Suadet hoc etiam ex verbis ipſius Franciſci qui in inſtrumento ſimpliciter dicit ſe conſentire, & renunciare in manibus d. Caroli omnia & quęcunque iura quę habebat cauſa pacti de retrouendendo, quę verba non hoc ſignificant quod ei ceſſerit ius agendi, ex dicto pacto, ſed quod renunciabat dicto pacto ne ipſe Franciſcus poſſet emptorem in futurum ex eo inquietare, cũ aliud ſit renunciatio, quę poteſt fieri abſque alia transla-
7 tione iurium, aliud † ceſſio per quam transferunt iura l. ſi ſponſus. §. ſi maritus. ff. de dona. inter vir. per Aret. conſi. xcj. dixi in l. ſi actionem. C. de pact. Fortius mihi videtur quod etiã ſi diceremus dictis verbis factã eſſe ceſſionem in d. Carolum nihilominus adhuc non cenſeretur d. Carolus emiſſe ex iure ceſſionis, ſed tanquam quilibet & ex pro-
8 pria perſona: quia † quoties in eadem perſona concurrunt duę cauſę altera neceſſitatis altera voluntatis pręſumitur potius contractum ex cauſa voluntaria factum, vt per Alex. in l. ſi quis maior. in prin. C. de tranſact. vbi allegat Sali. idem tenentem in l. fin. C. de iud. Et iſta interpre-
9 tatio eſt capienda in dubio, cum † fieri deberet interpretatio cõtra ven-
10 ditorem. l. veteribus. ff. de pact. & quia alias † ſemper imputatur venditori, qui non expreſſerit quo iure vendiderit, vt in ſimili per Salic. in l. reſcriptũ. §. ſi alienam. ff. de diſtr. pign. & quę habent diffuſius p Alex. poſt alios. in l. ſi domus. §. ſi. de leg. j. Steph. Bertran. conſ. xxix. in j. Et ex his concluditur dictum de Syluestro & Iſaac condẽnandos eſſe ad reſtitutionẽ in pretij, pręterea etiam ad expenſas litis tum ex capite generali quo victus victori condẽnatur l. properandum. §. ſin autẽ alterutra. C. de iudic. maxime † cũ litigauerint aduerſus expreſſum ca-
11 ſum legis. vnde arguitur lata culpa vt habetur in dict. §. ſin autem. tum etiã propter verba conuentionis quibus promittunt legitime defendere, auctorizare, & disbrigare &c. de quo in l. venditores. & ibi doct. ff. de verb. oblig. Bal. conſi. xxiij. in prin. quia illa reſeruatio pro dato & facto ſuo, &c. non excuſat eos quantũ ſit reſpectu reſtitutionis pretij, vt ſupra dixi. Et hoc maxime dicendũ eſt aduerſus Iſaac qui dicit fuiſſe conſcius obligationis & hypotheca dictorum bonorum vnde ille inexcuſabiliter tenetur ſm Ioan. Andr. in add. Spec. tit. de emptione, & venditione. §. fin. in j. addit. & probatur. in d. §. qui autem. in l. tenetur. §. fin. eod. tit. & cum diffuſe de hac materia ſcriptum ſit a dominis aduocatis vlterius non inſiſto. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LI.

1 *CHirographo ex cauſis non obligamur.*
2 *Per ceſſionem transferuntur iura.*
3 *Locatio uidetur habere uim ceſſionis.*
4 *Venditori incumbit onus probandi ſe tradidiſſe alias non poteſt agere.*
5 *Commoditatis transferenda forma & effectus.*
6 *In rebus corporalibus transfertur poſſeſſio per traditionem.*

Quando

7 *Quando Chirographum ex forma statuti haberet paratam executionem admittitur tamen exceptio rei non traditæ.*
8 *Protestationis uis.*
9 *Non præsumitur inter partes actum fuisse quod creditor sub usuris accipiat ad damnum debitoris.*
10 *Vsura non nisi ex mora debentur.*
11 *Per promissionem facti affirmatiui cui non accessit neque dies neque pœna non potest quis constitui in mora nisi per interpellationem.*
12 *In dicto testis indefinita non æquipollet uniuersali.*
13 *Generalis probatio propter incertitudinem interpretatur contra producentem.*
14 *Ex modo adeundi aliquem arguitur quid factum fuerit.*



IN causa istius minoris de Bripio dico pro eo pronun-
tiandum esse non obstantibus, quę subtiliter contra eũ
per magnificum senatorem inducuntur. & pro eo sunt
1 duo fundamenta concludentia. Primum est, † q: da-
to sine veri prǣiudicio q illud chirographum esset ma
nu domini Francisci exaratum, non tamen ex eo con-
ueniri potest: q: cum in eo constet fieri venditionẽ cer-
tę partis gabellę salis ad hoc vt potuerit obligari, fuit opus quod fie-
2 ret traditio, vel quasi illius iuris, & sic debuit fieri cessio † per quã trans
3 feruntur iura iuxta not. in l. j. C. de act. & oblig. licet sola † locatio videa
tur habere vim cessionis Bald. l. si ea lege. C. de vsur. Alexan. consil.
cvij. versi. & eodẽ modo. in ij. Nõ obstat, q in processu Bripius hoc
non allegauerit cum tamen teneretur iuxta gl. in l. vniuersa. C. de præcib.
4 Imp. offer. q: respondeo, q immo nõ tenebatur, sed huic † venditori incũ-
bit onus probandi se tradidisse, alias non potest agere. l. Julianus. §.
offerri. ff. de act. empt. nisi enim ostenderit se adimplesse pro parte sua
non potest obtinere: & ideo non solum debuit probare se vendidisse, sed
etiam se tradidisse, vt etiam not. Bald. in l. ex prædijs. C. de euict. Nõ
obstat, q in casu nostro non videtur venditum ius aliquod propter qđ
necessaria sit cessio, sed solũ cõmoditas exigendi iuxta doctrinã Bart.
in l. cotem. §. qui maximos. ff. de publica. q: respondetur duobus mo-
5 dis. Primo quod Bart. loquitur † in ciuitate, quę etiam si vellet, non
posset vendere ipsum ius. vnde merito fit interpretatio, quod sola com
moditas sit vendita & ista ratione præcise vtitur. sed nostra quęstio est
in principe ipso, sed eius agentibus qui habent potestatem vendendi
ius ipsum ad tempus, prout quotidie faciunt, & potest apparere ex in-
strumentis incantuum, & satis vult Bart. q data potestate censeatur ven
ditum ipsum ius, non aũt commoditas. vnde merito in casu nostro fuit
necessaria cessio. Secundo respondetur, q dato, q esset vendita com-
moditas sola tamen debuit transferri quasi possessio dictę commodita
6 tis. sicut enim † in rebus corporalibus transfertur possessio per tradi-
tionẽ, in iuribus per cessionẽ ita in hac facultate debet transferri quasi
possessio per cautionem, vel patientiam, vt est text. in l. vsufructu. in fi-
ne. ff. sol. matr. non enim dicitur ex solo contractu in tali casu constitu-
tus quis possessor, nisi præstita sit patientia per venditorem, ex qua fa-
cultas illa per emptorẽ exerceretur, vt in simili declarat Pau. de Cast.
in l. ij. §. & harum ff. de verb. oblig. facit text. in l. si partem. ff. quẽadm.
ser. amitt. & per Aret. in l. quod meo. in quęst. Bart. ff. de acquir. poss.
Sed in casu nostro nunquam fuit præstita illa patientia: immo iste vendi
tor semper se intromisit & exegit sicut prius, emptor autem nunquam
aliquid exegit. vnde non potest dici illi traditam fuisse possessionem.
Non obstat, quod in datijs communicandis similia chirographa
obseruantur, præsertim in casu nostro, in quo proceditur sola facti veri-
tate inspecta iuxta Spec. Moder. in c. dilecti. de iudi. respondeo, q in tali ca
7 su, & etiam fortiori, puta quando † tale chirographum ex forma statu-
ti haberet paratam executionẽ, tamen admittitur exceptio rei non tra
ditę. vt est magis communis opin. in l. si duo patroni. §. si quis iur. iuo
ru. ff. de iure iuran. vbi per do. Alex. qui idem attestatur in consil. cxix.
lib. j. Felin. c. cum Joannes. de fid. instr. Decium consil. cxix. & sub di-
ctum Bald. in d. l. ex prædijs. & ita obseruatio chirographi potest ha
bere locum, quando accessisset vsus & administratio, ex quo per huius-
modi vsum acquiratur possessio illius facultatis, vt supra dixi, & proba-
tur etiam in l. pen. ff. de seruit. Secundum principale argumentum
est, quia cum Franciscus promiserit releuare bebulcum, debuit bebul-
8 cus ei denunciare † & constituere eum in mora per protestationem inci
tatoriam, de qua per Barto. in d. l. non solum. §. morte. ff. de no. oper.
9 nunt. non autem debuit ipse accipere sub vsuris: q: † non præsumitur
hoc inter partes actum fuisse. arg. l. solutam. §. fin. cum l. sequenti. ff. de
pig. act. & l. si vnus. §. fin. ff. pro socio. cum enim ante interpellationem
Franciscus non esset in mora, nõ debet compelli ad solutionem vsura-
10 rum † quę non nisi ex mora debentur. l. Seia. ff. de vsuris. & esset ma-
xima iniquitas, quod maxima compelleretur ad solutionem taliũ vsu-
rarũ cum si ipse fuisset interpellatus, statim potuisset soluere cum habe-
ret pecunias otiosas. Non obstat, q hoc veniat ex natura contractus
societatis. l. omne & si alterum. ff. pro socio. q: respõdetur quod immo nõ
venit per supradicta, & etiam est aduertendum: q: Franciscus vigore
dicti chirographi non potest conueniri tanquã socius, quia in eo chi-
rographo de societate est nullum verbum, sed potuit conueniri tanquã
emptor qui promisisset seruare indemnem eum a camera, vnde quan-
do camera molestabat bebulcum, debuit bebulcus interpellare Fran-
11 ciscum & petere, vt releuaret: quia cum ista sit † promissio facti affirma
tiui, cui non accessit, neq; dies, neq; pœna, d. Franciscus nõ potuit cõsti
tui in mora nisi per interpellationem. l. si insulã. ff. de verb. oblig. & ha-
betur in l. ita stipulatus. in magna. cod. tit. vnde cum non fuerit inter-
pellatus licet iste inciderit in vsuras, & cambia sibi imputet. Non
obstat, quod videatur probata denunciatio per tres testes: quia respon
deo, qđ denunciari debuit protestatione incitatoria, vt releuaret, de qua
nullus est testis qui verbum dicat. Præterea non est probata neq; de-
nunciatio, quod acciperentur pecunię ad interesse: quia Joan. Domin.
& Isabellus & etiam Alexander indiffinite deponunt, quod socij pro-
pter debita, quę habebant versus cameram ibant ad dominũ Franci-
scum, quę depositio nõ releuat: q: potest verificari in duobus debitis, &
12 ideo solet dici quod † in dicto testis indefinita non ęquipollet vniuer-
sali vt dicit Inno. in cap. auditis de præscript. vbi late congerit d. Fel.
Oldr. consil. 100. incip. in executione. in princ. primi dubij. Alex. consil.
vij. in fi. & consil. cx. in j. lib. & in l. rescriptum. ff. de pactis. Decius consi
lio ccxxj. debuit enim specificari pro quibus debitis & de qua summa par
13 ticulariter: quia ita † generalis probatio propter incertitudinem in-
terpretatur contra producentem. cap. in præsentiam. extra de probat.
Præterea est etiam aduertendum quia dicti testes præsertim Isabel-
lus, & Sextus dicunt quod ipsi socij ibant ad dominum Franciscum &
communicabant necessitatem, quam habebant, & putabant apparere
suũ, & illud sequebantur accipiendo cambia, & recambia, &c. ex quibus
verbis non videtur inferri aliquid præiudiciale d. Francisco. Pri-
mo, quia necessaria erat denunciatio incitatoria. vnde non erat satis, q
petijssent consiliũ suum simpliciter, sicut in simili p. Cin. in l. in minori.
in vij. q. C. in quib. caus. in int. restit. non est necess. & debuit per instru-
menta & Precepta executionum ostẽdi qualiter camera eos molestabat,
vt p gl. in Clem. caus. de elec. in fin. & Bar. in d. §. morte. in materia p-
testationis incitatorię. & in l. j. in prin. in ij. & iij. q. ff. de op. no. nunt. Se
cundo q: apparet qđ ipsi ibant vt consulerent cum eo, nõ aũt, vt denun-
ciarent aliquid, nã quoad denunciationẽ ad solũ bebulcũ pertinebat de-
nunciare. vñ cũ oẽs irent ex forma actus satis constat non fuisse cũ adi-
tũ vt incitaretur. sed p accipiendo eius consilio tanq̃ homine in simi-
14 libus experto, & ex mõ adeundi satis arguitur quid actum fuerit. arg. l.
Pamphylo. §. propositum. ff. de leg. iij. Et cũ eum non consuluerint tã-
quam socium sed potius tanquam amicum attendenda est illa qualitas
sub q̃ aditus fuit iuxta not. p Ang. in l. cũ proponas. §. j. per illũ textũ.
ff. de inof. test. & p Bal. in l. si pater. §. qui duos. ff. de adop. cũ similibus.
Tertio, ex dicto istor. nõ cõstat, q socij adirẽt eũ nisi p debito qđ habe
bãt ipsi socij qđ potuit esse respectu partis ipsor. & certe si biñ cõsideren
tur testes hoc inferũt non aũt respectu partis q̃ ipse Bripius emerat, &
poterãt merito ex ista cã oẽs ire vt acciperẽt apparere ipsius, vñ nõ est
fundata intentio agentis q debuit pbare qđ ipse solus adiret eũ pro de
bito tantę summę spectãte ad ipsius partẽ & qđ instaret vt acciperet di
ctã summã ad cambia. quod cũ non fecerit merito contra eũ fiet inter-
pretatio d. c. in in præsentia extra de probat. Cętera, circa cõtrarietatẽ
& falsitatem horum testium non attingo, quia puto per alios esse tacta.

SVMMAE RERVM. LII.

1 *VErbis claris standum est.*
2 *Alternatiua transferre electionem in debitorem.*
3 *Taxatum tantum deberi.*



NOn est dubitandum, quin electio dissoluendę societatis,
ad reuerendissimum episcopum Tudert. pertineat: q:
verba conuẽtionis expresse hoc dicunt ibi, *Vel idem re
uerendißimus potius illam sibi soluere voluerit*, & infra et
si, quo tempore reuerendißimus Tudert. elegerit potius
1 *soluere pensiones.* Unde cum verba † sint clara, de hoc
non est dubitandũ. l. continuus. §. cum quis. ff. de ver. obli. maxime q:
2 idem esset ẽt de iure cõi, vigore illius † alternatiuę q̃ electionẽ transfert
in debitorẽ. c. in alternatiuis. de reg. iur. in vj. l. plerunq;. in fi. ff. de iur.
dot. dũmodo ergo reuerendissimus Tudert. illam quantitatẽ pensionũ
soluere voluerit: licita est ei dissolutio dictę societatis. Cum autem pen-
siones illę debeantur super fructibus singulorum annorum, videretur
reuerẽdissimũ Tudertinum, pro hoc anno, quo medietas fructũ maio-
3 ris valoris est, quam pensio debita, Card. Cib. non teneri nisi ad † pen
sionem illius anni, & posse oẽs fructus sibi appropriare. per l. v. ff. de tri.
vin. oleo q; leg. & si debitor. §. j. ff. de contr. emp. & quod habetur in l. j.
ff. de cond. & demon. Nec obstat contra istam conclusionẽ. l. ex eo vino.
ff. de triti. vino legato quia vt ibi dicitur, non procedit nisi secundũ præ
sumptam mentem testatoris, secus si mens non adsit, prout est in casu
nostro, q alias ostendi per quatuor rationes.

SVMMAE RERVM. LIII.

1 *MOdi diffinitio.*
2 *Non licet venditori uigore constituti apprehendere possessionem nisi præstita prius cautione de adimplendo modo & nisi facta denunciatione.*
3 *Modus non impletus contractum annullat ac si non euenisset conditio.*
4 *Non licet bona emphiteutica retrouendere sine licentiam domini & contractus aliter factus nolente domino est nullus.*
5 *In quocunque pacto censetur reseruata authoritas domini.*
6 *Contractus super re litigiosa nullus est.*
7 *Interdicta sunt in rem scripta & mixta.*
8 *Emphiteuta in consulto domino uendere per constitutum non transferre possessionem nisi consentiente domino.*
9 *Constitutum in se est actus fictus qui non operatur contra dispositionem legis.*

10 *Cōtractus a reali traditione nudus nunquam facit rem committi.*
11 *Penitentiam in caſibus licitam eſſe.*
12 *Quando ab origine non irrogatur pœna ſed ex poſt facto licitum eſt pœnitere & recedere a contractu ne quis incidat in pœnam.*



Dico in cauſa Marinonis pronunciandum eſſe pro eo
infraſcriptis rationibus. Et preſuppono, quod in il-
lo chirographo adeſſet pactum, *Ne poſt quam Cribel
lus redemiſſet, liceret illi, in conſulto Marinone, vende-
re alioquin dictum chirographum eſſet nullum*, per q̄
pactum in effecto adijcitur modus diſpoſitioni: quia
1 per eum † moderatur diſpoſitio, ⁊ aggrauatur is qui honoratur, id eſt
is cuius fauorem facta eſt diſpoſitio, in tempus diſpoſitionis perfectę:
⁊ iſta eſt diffinitio modi, vt per Bar. in l. quibus diebus. §. Termilius.
ff. de cond. ⁊ demon. quibus ſic ſtatibus, deducitur rō euidens. Pri-
2 ma quia non licuit † venditori, vigore conſtituti, apprehendere poſſeſſio
nem, niſi preſtita prius cautione de adimplendo modo, id eſt, de nō ven
dendo intra trienniū, niſi facta denuntiatione, iſta enim eſt natura modi
l. inſulam. in fi. ff. loca. l. ſi vero non remunerandi. §. fina. ⁊ l. ſequen. ff.
manda. declarat Barto. in dicto §. Termilius. quę cautio appellatur
modalis, ⁊ diſtat a Mutiana, vt per Iaſ. in l. fine apud. C. de tranſact.
⁊ ſic non poteſt fi. ri fundamentum in illo conſtituto. Secunda ratio,
3 quia cum facta ſit venditio intra triennium, ⁊ ſic non ſit † obſeruatus
modus, contractus habetur pro non facto: ſicut non euenisset conditio:
quia quoad hoc ęquiparant. l. j. C. de his qui ſub modo. l. ſi hęres. ff. de
cond. ob cauſam. per Bart. in d. §. Termilius vnde talis annullatio re
tro trahitur, ſicut etiam conditio l. Meratius. ff. de manumiſſ. teſtame.
l. neceſſario. §. quod ſi pendente. ff. de pericul. ⁊ commo. rei vend. Nec
dicatur q̄ iſtud eſſet in prœiudicium tertij: quia iſti emptores nō dicun-
tur tertij ex quo habent cauſam ab illo qui debuit adimplere modum,
vt habetur in l. dolia. §. j. de contrahen. emp. per Bartolus in l. ſi ſupe-
ratur. ff. de pig. ⁊ in ſimili in fi. §. ſin autem ſub conditione vbi Bald. C.
4 comm. de legat. Tertia ratio, quia † cum iſta bona eſſent emphyteu
tica non licuit Marinoni retrouendere, ſine licentia dominī, ⁊ contra-
ctus aliter factus nolente domino eſt nullus. l. fi. C. de iur. emphy. vn-
de tempore euenientis conditionis potuit Marinonus recedere a ta-
li promiſſione, ⁊ non tradere poſſeſſionem, ne incideret in commiſſum,
ex quo traditio ipſa eum faceret incidere in pœnam, vt habetur per Iaſ.
in d. l. fi. in q. xix. ⁊ cum Cribellus ſciret bona eſſe emphyteutica, paci-
ſcendo de retro emendo videtur pactus ſub conditione ſi dominus con
ditione ſi dominus conſentiret, ex quo aliter contractus non teneret,
arg. l. ſi qn̄. C. de inof. teſt. ⁊ c. eccleſia veſtra. ij. de elect. in fin. ⁊ per Spe
cu. in tit. de emphyt. §. nunc aliqua. verſi. xciij. cuius opi. etiam appro
batur per Iaſ. in l. iij. C. de iure emphyt. quando pactū alias non eſſet
5 inutile, prout non eſſet in caſu noſtro, ⁊ facit regula generalis, q̄ † in pa
cto quocunq̃, cenſetur reſeruata auctoritas domini. c. venientes. extra
de iureiur. mod. in c. conſtitutus. de reſcrip. Bal. in l. deberi. in fi. C. de
6 fideicomm. liber. Quarta ratio eſt, q̄ † contractus iſtorum aduerſan
tium eſt ipſo iure nullus, q̄ de re litigioſa, nam ſaltem poſſeſſio erat liti-
gioſa ex quo de ea litigabāt per interdictū recuperandę. vt dicit Bar.
in l. j. circa med. in. C. de litigio. ⁊ ſtatutum veſtrū annullat tales con
tractas cuius verba, dū loquitur de actiōne mixta, comprehenderunt
7 hunc caſum. quia † interdicta ſunt mixta, ⁊ in rem ſcripta. l. j. §. interdi
cta omnia. ff. de interdict. glo. in d. l. iij. ff. ad exhibend. pręſertum iſti ad
uerſarij hoc ſcirent, quo caſu etiam ipſi dicuntur doli participes. l. ait.
§. ſi quis particeps. ff. de his quę in fraudē creditorum. ⁊ fuit per alios
8 allegatum. Quinta ratio eſt, quia † emphyteuta. inconſulto domi-
no vendens, per conſtitutum non transfert poſſeſſionem niſi conſen-
tiente domino: quia licet per conſtitutum transferatur vera poſſeſſio:
9 tamen † in ſe eſt actus fictus, qui non operatur contra diſpoſitionem le
gis l. autem fi. C. de iur. emphyt. diſponit quod non transferatur domi
nium, ⁊ poſſeſſio alias emphyteuta cadat a iure ſuo, ⁊ ſic tam iure domi
nij, quam poſſeſſionis, merito actus fictus non debet hoc operari, ⁊ ita
dicit fuiſſe iudicatum in parlamento. d. Guid. Papę. in q. Delphina.
q. xlvj. vbi hanc partem eleganter defendit, ⁊ idē in q. cj. vbi ponderat
Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua. verſ. xcv. Bal. in l. ab emptore. ff.
de pact. Sal. in l. fi. C. de iur. emphy. Petr. Iacob. in tit. de act. in rem,
quę pro re emphyt. Bal. in tit. quib. mod. feud. amit. §. aut ſi. vbi dicit,
10 quod † contractus a reali traditione nudus, nunquam facit rem com
mitti, ⁊ idem not. in c. denique. quę ſit cauſa benefi. amit. ⁊ in c. j. de pro-
hib. feud. alien. ⁊ eſt de mente Alex. conſ. clxxiij. incip. viſo themate, ⁊
ſcripturis. dum requirit perfectam ⁊ efficacem tranſlationem poſſeſ-
ſionis, ⁊ idem conſ. ij. vol. ij. ⁊ videtur ęquior opinio quicquid dixe-
rit Iaſ. in d. l. fi. q. xix. qui non adducit aliquas ex iſtis auctoritatibus.
Et dato quod iſta opinio ſit dubia, tamen in caſu noſtro omnino ſeruan
da eſt reiecta opinione Iaſ. nam tempore quo factum eſt chirographū
adhuc non euenerat conditio conſtituti, quod reſpiciebat tempus futu
rum, iuxta notata in l. fi. C. quę res pig. oblig. ⁊ licet eueniente tempore
regulariter non liceat promiſſori recedere a conſtituto, vt dicit Sal. in
l. ij. C. de contr. empt. in l. actione. §. diximus. ff. pro ſocio. tamen in caſu
11 noſtro talis promiſſio erat † inualida, ⁊ contra diſpoſitionem d. l. fi. C.
de iur. emphyt. vnde debuit eſſe licita pœnitentia. arg. l. ſi conuenerit. ff.
de iur. om. iud. ⁊ per Bar. in l. qui ea mente. ff. de furtis. in iij. oppo.
12 Item quia, vt ibi dicitur † quando ab origine non irrogatur pœna, ſed
ex poſt facto licitum eſt pœnitere ⁊ recedere a contractu, ne quis incidat
in pœnā. l. j. §. quod ſi fecerit. ff. de publica. l. ſi cum exceptione. §. ſatis
clementer. ff. quod metus cauſ. vnde cum in iſto caſu liceat conſtituen-
ti interuertere poſſeſſionem, ſeu conſtitutum, tanquam illicitum. l. cum
fundus. de vi ⁊ vi arm. ⁊ per Ioan. And. in add. ad Spec. in tit. de em
phyt. §. j. in add. incipiente, hic dubitatur, quem allegat Iaſ. in prędi-
cto loco, ſed facit pro iſta opinione, ⁊ melius quod not. Dec. conſil.
cclxvij. in cauſa magnifici. non videtur dubium quin conſtitutum illud
non debuerit operari, ⁊ facit in ſimili: quia etiam ſi vera traditio facta
eſſet, licet incontinenti emphyteutę pœnitere, ⁊ ſi rem redimat euitat ca
ducitatem, vt per Spec. d. §. nunc aliqua. verſicu. xcvj. Iaſ. in d. l. fina.
queſt. xx. quanto magis in caſu noſtro debuit licere Marinoni pœni-
tere a conſtituto, cuius dies nondum venerat, ita quod eo adueniente
non tranſeat poſſeſſio, ne incideret in commiſſum.

SVMMAE RERVM. LIIII.

1 *Clarum eſt de iure cōmuni nullam partem hereditatis ad Principem ſeu dominum pertinere quia l. Papia hodie ſublata eſt.*
2 *Vbi non conueniunt uerba nec diſpoſitio adaptari poteſt.*
3 *Caſus a contrahentibus omiſſus remanet in terminis iuris communis.*
4 *Dictio ab inteſtato non conuenit pupillis qui alias teſtari non poſſunt.*
5 *Pupilli non poſſunt habere filios.*
6 *Pupilli teſtamenti factionem non habent.*
7 *Pars interpretans ſecundū terminos partis interpretatæ intelliguntur.*
8 *In materia correctoria & odioſa facienda eſt ſtricta interpretatio.*
9 *Dictio aliquis inducit ſignum uniuerſale.*
10 *Dictio ſine herede competit pupillis.*
11 *Subditus proprie dicitur qui etiam ſe nolit ſubeſſe debet.*
12 *Aduerſus uim uerborum non eſt quærendus nodus in ſcirpo a quæ ui non recedimus in materia quantumuis ſtricta & odioſa.*
13 *Verba debent intelligi ſecundum communem uſum de quo etiam uerſimiliter idiotæ intellexerunt.*
14 *Verbum concedimus eſt iuris noui inductiuum & tranſlatiuum facultatis prius non competentis.*
15 *Quando uerba non poſſunt uerificari in toto locum tamen habet diſpoſitio quatenus fieri poteſt.*
16 *In materia contractus interpretatio fit contra eum qui ſe fundat in contractu.*
17 *Sibi imputet promiſſor qui generalibus uerbis uſus eſt.*
18 *Appellatione mortis uenit mors ciuilis ex lata ſignificatione quæ ſumitur aduerſus promiſſorem pro eo qui ſe ex uerbis fundat.*
19 *Donari poſſunt omnia irreuocabiliter.*
20 *Verba conuentionis quamuis generalia reſtringenda ſunt ne fraus fieri poſſit domino.*
21 *Vnicuique permiſſa eſt donatio rei ſuæ arbitratu ſuo.*
22 *Prohibitus alienare per teſtamentū non prohibetur per uiā cōtractus.*
23 *Si conſuetudo bona alibi natorum deuoluat ad fiſcū non obſtante quolibet ipſorum teſtamento ualebit tamen donatio nec cenſebitur fraus fiſco facta.*
24 *Non uidetur alicui fraudem facere qui utitur iure ſuo.*
25 *Poteſtatis officium ultra annum prorogabile.*
26 *Appellatione officiarij prætores etiam comprehenduntur.*
27 *Officij nomen eſt generale.*
28 *Vna pars ſtatuti aliam declarat.*
29 *Poteſtates terrarum non æquiparantur prætoribus urbis Romæ qui erant annui ſed potius præſidibus prouinciarū quia hodie unaquæque ciuitas habet uim prouinciæ.*
30 *Officium præſidis prouinciæ non eſt annuum ſed biennale & plus arbitrio Principis.*
31 *Officium defenſoris ciuitatum eſt biennale.*
32 *Iuriſdictio cum iure proprio ad ipſum dominum pertineat poteſt cum arbitrio ſuo.*
33 *In ſtatuto potius eſt accipienda ſpecialis ſignificatio quàm generalis.*
34 *Dictio officialis licet ſit generalis tamen non comprehendit præſidem.*
35 *Officialium ſpecies.*
36 *Impropria ſignificatio non eſt accipienda maxime ad correctionem iuris ueteris.*
37 *Semper fit interpretatio per quam euitetur correctio iuris ueteris.*



Conuentionis verba ſunt, *Et ſi contigerit aliquem
decedere ſine herede ex ſe nato, & nullo condito
teſtamento, ſine codicillo bona deferantur ad pro-
pinquiores, &c. Et quòd illi propinqui, qui ſucceſ-
ſerint defuncto ab inteſtato dare debeant domino
ſuo quintam partem &c.* queritur, quid iuris ſit,
decedente pupillo, vel mutuo, nunquid quinta illa debeatur domino?
1 ⁊ videretur prima fronte dicendum. q̄ non. Primo, quia † clarum eſt
de iure communi nullam partem hereditatis ad Principem, ſeu domi
num pertinere: quia lex Papia hodie ſublata eſt l. vnica. in princ. C. de
cad. toll. l. j. ⁊ l. ij. C. de infirm. pœn. cęlib. c. quędam. ij. diſt. ınt. Ex ſu
2 praſcripta vero conuentione non debetur: quia eius † verba non ada-
ptantur ad iſtum caſum: ergo nec diſpoſitio. l. iiij. §. toties. ff. de damno
infect.

3 infect. Unde † casus ipse remanet in terminis iuris cõmunis tanquam
omissus a contrahentibus. l. si extraneus. de cond. caus. da. l. si cum do-
tem. in princip. solut. matr. secundum quod ius commune nihil Prin-
cipi debetur, vt dixi l. fi. C. de edict. diui Adria. l. j. ⁊ ij. C. de impo. lucr.
desc. lib. x. Quod autem verba non conueniant pupillis, vel mutis pro
4 batur, primo ex illa † dictione ab intestato, quę non conuenit pupillis,
qui alias testari non possunt: ⁊ sic sunt intestabiles, non autem intestati
proprie loquendo. l. j. in prin. ff. de suis, ⁊ legit. per Dec. consi. cccclxvj.
stante statuto. in primo dubio. ⁊ cccclxiij. Socin. consi. viij. si in causa.
in iiij. Secundo dum dicit. Si contingat aliquem mori sine hærede ex sena
5 to, &c. quę verba non conueniunt † pupillis, qui non possunt habere fi-
lios. §. j. instit. de nup. ⁊ quod habetur in c. de illis. de spons. impub. Se
cundo quia in exceptione subijcitur, Saluo, quòd ille homo, qui fecerit testa-
tum, &c. vnde ostenditur regulam loqui de his, qui facere possunt testa-
6 mentum. l. nam quod liquidē. §. fi. de pen. leg. ⁊ sic non † pupillis, qui
testamenti factionem non haben. §. prętereа. instit. quib. non est permis.
fac. testa. quod apparet etiam ex primis verbis conuentionis, quibus
mera testamenti factio habilibus conceditur. l. qua ętate. ff. de testa. ⁊
dictio, ab intestato infra posita ad habentes testamenti factionem refer
7 tur, vt † pars interpretans secundum terminos, partis interpretatę in-
telligatur in auth. de filijs ante dot. instru. in princip. Prętereа est ad-
aduertendum, ꝙ licet alias possit esse difficultas, nunquid dictio, intesta-
ti, conueniat pupillis, vel mutis in dispositione statutaria, tamen nos su
8 mus † in materia pacti ⁊ conuentionis, ⁊ quidem correctorię ⁊ odiosę.
Unde facienda est stricta interpretatio. l. cum quidā. ff. de liberis ⁊ posth.
⁊ sumitur præsumptio aduersus dominum, seu Principē qui ex eis ver
bis se fundat. l. veteribus. ff. de pact. l. stipulatio ista. §. in stipulationi-
bus. ff. de verb. oblig. ⁊ quod habetur in l. quicquid astringendę. cod.
tit. Sed his, ⁊ similibus non obstantibus, puto contrariam opinionē
esse veriorem, ⁊ quintam partem deberi dictis dominis propter verba
dictę conuentionis, quę satis clara videntur in casu nostro. Primo quia
verba illa, Aliquem sine hærede. verificantur in quocunque sine pupillo si
9 ue muto: quia hęc est propria significatio † dictionis. Aliquis, quę indu
cit signum vniuersale. l. si vero plures. §. ait prætor. ff. de his, qui deiec.
10 Clem. j. de præben. § ad hoc si aliqui. Et † dictio, sine hærede. eodem
modo competit etiam pupillis, secundum Bart. in l. Centurio. in iij. q.
ff. de vulg. cum maxime sine liberis decedat, qui etiam si velit habere eos
non possit. vt not. Bal. in l. de quibus. ff. de legib. q. vj. vbi loquitur de
11 participio, † subditus ⁊ dicit non subditos prætori proprie esse cleri-
cos, qui etiam si vellent subesse non possunt. Et illa verba, nullo condito
testamento: etiam ipsa proprie conueniunt pupillis, qui nullum conde-
re possunt, nec volunt cū ergo verba conuentionis in illis maxime pro-
12 cedant non est quærendus nodus in scirpo † aduersus vim verborū,
a qua non recedimus in materia quantumuis stricta, ⁊ odiosa. l. cum le
ge. vbi Aret. ff. de testa. l. stipulationum aliæ, quę est in ordine v. §. fi. ff.
de verb. oblig. Suadet etiam † hoc ratio ipsius cōuentionis: nec enim
est verisimile id actum esse vt dominus meliorem conditionem faceret
pupillorum, vel mutorum, quàm cęterorum. vnde cum subsit eadem ratio,
eadem quoque debet esse dispositio. Nec obstant allegata in contrarium,
⁊ primo quatenus dicitur, ꝙ dictio illa, ab intestato, non conuenit pu-
pillis. Respondeo, ꝙ contrarium est verius, vt dixi in l. intestatus. de
verb. signific. quę sententia est certissima, quoties eadem ratio subest.
prout in casu nostro etiam supra dixi: ⁊ per Dec. d. consil. cccclxvj.
Secundo respondeo, ꝙ argumentum non procederet in pupillis, qui
habuissent patrem, qui pro testari potuisset faciendo pupillarem substi-
tutionem, puta qui non fuisset ex comprehensis in titulo inst. quib. non
est permis. fac. testam. ⁊ ita videtur sensisse Ange. consil. ciij. statuto
communis Burgi. per tex. in l. patris ⁊ filij. de vulg. ⁊ pup. de quo per
Dec. in consil. cccclxiij. Soc. d. consi. lxxx. lib. iiij. ⁊ tenuit Iacobinus
in tract. de recidis. vers. dubitatur vlterius. Nec contra dictam decisio-
nem Ang. quicquam adducitur per contradicentes, quod sit alicuius
momenti. Tertio respondetur, ꝙ omnis difficultas in casu nostro ces-
sare per illa verba, sine liberis, nullo condito testamento, quę quidē (vt
dixi) etiam proprie adaptantur pupillis, secundum Doc. in d. l. Cen-
turio, ⁊ Alex. in l. generaliter. C. de inst. ⁊ sub. vnde quamuis infra dica
tur de succedentibus ab intestato, tamen intelligitur secundum supra-
scripta his, qui nullo testamento condito, decesserint quo casu verba
non sunt simpliciter priuatiua, vt præsupponant etiam potentiam, sed
mere abnegatiua, vt declarant omnes Moder. in d. l. Centurio. maxi-
me Ianeclotus. Quarto respondeo, ꝙ difficultas posset procedere in
materia statutorum, vel legum, quę conduntur a peritis: sed in hac con-
uentione facta cum syndicis, vt plurimum imperitis: non est recedendū
a communi vsu, quia ipsi ne senserunt hanc subtilitatem legalem credē
13 dum. §. hęc autem. ff. qui pet. tut. ⁊ † verba debent intelligi secundum
communem vsum, de quo etiam veri similiter idiotę intellexerunt secū-
dum Iac. ⁊ Alex. in rub. ff. de op. no. nunt. Fel. in rub. decretal. ⁊ quod
not. Barto. in l. quo loco. §. si iam mortuo. ff. de hered. insti. Quinto
respondeo, ꝙ si bene videatur conuentio ante illam apparet, ꝙ homi-
nes illi non habebāt liberam in bonorum suorū dispositionem, vt quia
essent latinę conditionis, de quo in l. j. C. de lat. lib. toll. vel alias vasalli,
qui ita in suis Principis transierunt. c. j. de alien. feu. vel colonarię con-
ditionis. l. j. C. non licere habit. metrocomię. lib. xj. vel curialco. l. C. de
præd. cur. lib. x. vel prouinciales, quorum bona sunt tributaria, ⁊ non
possint transferri nisi secundum legem illis dictam, de quo in l. fi. C. sine
cens. vel reliq. in l. j. ⁊ toto titulo. ff. de censibus. ⁊ ꝙ ita esset ante illam
14 legem probatur ex dicta præstatione. ⁊ † verbo concedimus quod est
nouum iuris inductiuum, ⁊ translatiuum facultatis prius non competen
tis. c. pastoralis. de donat. Bal. c. j. §. si Titius. si de feud. fuer. contro. ⁊
habetur in l. non solum. ff. de pecul. ⁊ quia illa conuentio omnis est fa-
cta in fauorem ipsorum hominum, vt ex eius lectura apparet. Si ergo
diceremus in dicta concessione non contineri pupillos, remanerent in
seruitute, seu conditione veteri secundum quam dominus non quintam

partem, sed omnia occuparet. Non obstat rursus, ꝙ verba conuentio-
nis videntur loqui de habentibus factionem testamenti, quia satis ex
suprascriptis responsum est: cum (vt dixi) illa verba sine hærede, seu si-
ne filio, verificentur etiam in pupillis, vt per Bart. in d. l. Centurio. ⁊
illa exceptio, saluo, ꝙ ille homo, ⁊c. bene arguit, ꝙ supra intellexerit de
habentibus factionem testamenti: sed non negat, quin intellexerit etiā
de non habentibus: cum verba possint vtrisque adaptari maxime cum
15 regula iuris sit, ꝙ † quando verba non possunt verificari in toto, locū
tamen habet dispositio quatenus fieri potest, vt in l. j. §. lex falcidia. vbi
Imol. ⁊ alij. ff. ad l. Falc. glo. in Cle. j. in verbo censura. de vsur. Rom.
consi. cccxxxiiij. incipien. in quo quęritur, sed debuit incipi in casu, in
quo, ⁊c. Fel. in c. nonnulli. extra de rescrip. vbi respondet ad glos. quę
videtur obstare. in l. si mancipia. C. de ser. fug. Non obstat vltimo, ꝙ
16 † tractetur de materia contractus in qua interpretatio fiat contra eū,
qui se fundat. d. l. veteribus. quia respondeo hoc posset procedere si ver-
ba essent dubia contra D. seu Principem: sed cum generalitas verbo-
rum sit pro Principe, si aliquis decedat, ⁊c. non possumus ea, quę cla-
ra sunt offuscare. l. in cōuentionibus. ff. de verb. signifi. declarant doct.
17 in d. §. in stipulationibus. † sibi enim imputet promissor, qui generali
bus verbis vsus est. l. pluribus stipulationibus. de acceptil. ⁊ est casus
18 in l. Deo nobis. §. j. C. de episco. ⁊ cleric. vbi † appellatione mortis ve
nit etiā mors ciuilis ex lata significatione, quę sumitur aduersus pro-
missorem pro eo, qui se ex verbis fundat. facit lex, si in emptione. ff. de
contrahen. emptio. l. in lege. ff. loca. ⁊ quod not. Io. Andr. in Spec. de
loca. §. j. versi. quid si colonus. vnde apparet etiam nihil obstare, ꝙ ma
teria sit odiosa: cum (vt supra diximus) etiam in odiosis non receda-
mus a generalitate verborum. d. l. cum lege. vbi Areti. ff. de testamen.
quàmuis etiam dici possit non esse odiosam hanc conuentionem: cū per
eam ad ius vetus reuertamur, id est, ad l. Papiam. de qua supra dixi,
vel ad veteres obligationes, de quibus supra facit text. in l. si vnus. §.
pactus ne peteret. in fin. ff. de pact. glo. ca. statutum. in verbo numeran
dum. de præben. in vj. ⁊ quia homines hanc conuentionem habent ex
beneficio Principis, vt supra dixi, cum prius tenerentur ad grauiora
onera. vnde interpretatio potius sumitur in fauorem Principis, qui
concessit. c. olim. de verbo. signifi. vbi Imo. l. Neratius. ff. de reg. iur.
vbi doct. ⁊ hęc sufficiant quoad punctū primum. Circa secundum du-
19 bium, nunquid † valeat donatio omnium bonorum facta ab aliquo ex
dictis hominibus, an censeatur facta in fraudem dictę concessionis, ⁊
ideo reuocari per dominos possit vsque ad quintam partem. Et vide-
retur prima fronte dicendum, ꝙ reuocari possit: quia (vt apparet ex su
prascripta conuentione) ante eam homines nō habebant liberam ad-
ministrationem rerum suarum, quę deinde fuit concessa vigore dictę
conuentionis, vnde quatenus non reperitur hęc facultas donandi con
cessa remanet sub priore prohibitione. l. sancimus. in fin. C. de testa. l.
præcipimus. C. de appell. sed in verbis conuentionis nihil est cautum
respectu donationis ergo, ⁊c. nisi quatenus alienatio fieret propter suas
necessitates, vel de consensu domini, secundū Spec. post veteres, quos
refert in tit. de feud. ⁊ homag. quęst. xix. Iac. de S. Georgio. in tracta.
de Roidis. versic. sed an homo meus. ⁊ quia nisi ita diceremus posset
fieri facillime fraus conuentioni, ⁊ excludi dominus a parte sibi debita.
20 l. j. §. j. ff. si quid in fraud. patr. † Uerba enim conuentionis quamuis
generalia restringēda sunt: ne fraus fieri domino possit. l. Iulianus. in
princ. si quis om. caus. test. l. filię meę. ff. sol. matr. cum simil. Sed tamē
his non obstantibus, puto contrariam sententiam esse veriorem: quia
21 † vnicuique permissa est donatio rei suę arbitratu suo. l. in re mandata.
C. mand. l. sed ⁊ si lege. §. consuluit. de petit. heredit. Sed non apparet
de aliqua prohibitione. ergo valuit donatio, ⁊ pro hoc facit regula quia
22 † prohibitus alienare per testamentum, non prohibetur per viā con-
tractus, vt habetur in l. si ita quis promiserit. §. ea lege. ff. de verb. oblig.
⁊ facit tex. in l. cum pater. §. cum inter. de leg. ij. fm communem intelle
23 ctum. Unde videmus, ꝙ † si consuetudo bona alibi natorū deuoluat
ad fiscum, non obstante quod de ipsorū testamento, valebit tamen do-
natio, nec censebitur fraus fisco facta arg. l. vnius. ff. si quid in fraud. quia
24 † non videtur alicui fraudem facere, qui vtitur iure suo. l. nō videtur.
ff. de reg. iur. ⁊ ita alias dixi in lib. ij. de verb. signifi. Nec obstat decisio
Spec. in d. tit. de feud. versi. xix. quia loquitur in hominibus, qui non
sunt liberę conditionis, sed isti sunt prorsus liberę cōditionis maxime,
quo ad contractus: quia in dicta conuentione nullum est verbum, quin
possent libere contrahere etiam ante illam. Non obstat, ꝙ alias posset
fieri fraus ipsis dominis: quia respondeo cum isti homines habeant facul
tatem libere testandi saluis illis solidis quinque, vel decem, vel viginti,
non potest videri facta fraus per donationem: cum omnino potuissent
alienare per testamentum. l. j. in princ. versicu. quis enim. C. de lat. lib.
toll. glo. c. de his. de sepult. Ancha. consi. 100. Abb. c. requisisti. de testa.
Unde hic nō cadit fraus de contractu ad contractū. de qua in l. fraus.
vbi gl. ⁊ Bal. ff. de legib. putarem tamen duobus casibus succurri pos-
se domino aduersus has donationes. Primus est quando ex ista dona
tione fieret præiudicium domino etiam in illis solidis: quia tunc militā
ret ratio fraudis, ⁊ posset dominus reuocare rem totam, vt deinde con-
sequeretur quintam: quia hoc casu etiam maxime summę ratio haberi
deberet, vt in simili dicunt doctor. in authen. qui rem. C. de sacros. eccl.
Bald. in l. etiam. in penul. quęst. C. ad leg. Falcid. Ang. in l. si quis de-
derit. §. prętor. in fi. de acquir. hered. facit gl. super verb. non debet. in
l. res bona fide vendita. ff. de contrah. empt. Secundus casus est, quan
do donatio non valeret, puta ex defectu alicuius solennitatis, non est
dubitandū, quin domino cōpeteret reuocatio pro quinta parte, perin-
25 de ac si bona ipsa remansissent in hęreditate. Circa † tertium dubium
nunquid possit dominus contra oppidanorum voluntatem confirma-
re Potestatem terrę, vltra annum? ⁊ videretur prima fronte dicendū,
ꝙ non. Primo, quia de iure communi officium Rectoris est annuum.
instit. de perpet. ⁊ temp. act. in princ. vnde nō debet dominus cōtra ius
commune eius officium prorogare, sed ei successorem dare. Secundo,

quia statutum expresse dicit, quod officiarius unius anni non possit esse in
26 officio sequentis anni: clarum est autem † appellatione officiarii compre-
hendi etiam pretores: quia est dictio generalis. l. officiales, ubi glo. C. de
27 episco. et cleric. quia etiam † nomen officii est generale. l. i. ff. de iurisd.
omn. iud. Tertio, hoc apparet ex aliis statutis, quae videntur pote-
28 statem intelligere sub appellatione officiarii: quia † una pars statuti de-
clarat aliam. l. si servus plurium. de leg. i. per Bart. in l. i. §. et parui ff.
quod vi aut clam. Sed his tamen non obstantibus, inclino in contra-
29 riam sententiam. Moveor primo, quia isti † potestates terrarum non
equiparantur pretoribus urbis Romae qui erant annui sed potius pre-
sidibus provinciarum: quia hodie unaquaeque civitas habet vim pro-
vinciae, secundum glo super verb. id est, in una provincia. in l. fina. C. de
prescr. long. tempor. ut tenet Jaso. post alios in l. i. ff. de offic. eius cui.
30 † Officium autem presidis provinciae non est annuum, sed biennale et
plus, arbitrio Principis. l. fin. in princip. ff. de pen. quod si equipare-
tur defensoribus civitatum, prout tenet Jo. Andr. in addit. Specu. in
tit. de iurisd. om. iu. et Ang. in l. i. in §. solent. ff. quando appell. sit adhuc
31 idem est quia † officium defensoris est biennale. glo. l. iii. C. de defens.
ciui. text. in §. interim. in authent. cod. tit. unde de iure communi fun-
data est intentio ipsius domini, secundum Abb. Imol. ceteros in c. si.
32 extra de iudic. Secundo, quia cum † iurisdictio iure proprio ad ipsum dominum
pertineat potest ea uti arbitrio suo. l. in re mandata. C. man. da. et sicut
ipse posset reddere ius perpetuum, si vellet, ita etiam potest ponere pre-
torem, qui loco sui hoc faciat, ut in simili per Raph. Fulgo. consi. i. et ap
paret ex equiparatione facta a statuto, de quo infra. Secundo, quia ex
inspectione statutorum diligenter considerando non videtur subesse ali-
qua prohibitio: quia licet statutum prohibeat, ne officialis fiet alio an-
no, tamen non potest recte de Potestate intelligi, sed potius de execu-
tore, et ministro, ut est text. in l. presidis. ubi dixi. ff. si cert. peta. in l. i. C.
de offic. diuer. iudic. in l. prohibitum. cum glo. C. de iur. fisc. lib. x. et in
§. deinde. in auth de defens. ciuit. et facit, quia si statutum de pretore in-
tellexisset, verisimiliter fecisset eius particularem mentionem. c. sedes.
de rescrip. c. qui ad agendum. de procu. et quia in statuto prius ponitur
Scriba, Consul, Claviger officiarius, etc. non est verisimile, quod intellexe-
rit de pretore: quia eum primo loco nominasset tanquam digniorem. l.
ii. ff. de alb. scrib. prout facit in statuto de damno dato a bestiis. Non
obstant allegata in contrarium, et primo dum dicitur, quod dictio officia-
33 rius est generalis, etc. respondeo, etiam si hoc sit verum tamen † in sta-
tuto potius est accipienda specialis significatio, quam generalis. l. hoc
legatum. ubi Bart. ff. de leg. ii. Mathesil. not. xcii. Alex. rubr. ff. solu.
matr. in l. certi condictio. si cert. pet. Curt. iun. in d. l. i. ff. de offic. eius
cui. Secundo respondeo, quod etiam si dicta dictio sit generalis, non tamen
reperitur in iure quod comprehendat hanc speciem potestatis, sed
34 † duntaxat ministros, executores, rationales, commentarienses: pre-
sidem vero nunquam. d. l. presidis. ubi dixi, et iuribus supra allegatis.
Tertio respondeo, quod quicquid sit de iure communi ex forma statuto-
rum dicti oppidi, satis apparet, quod appellatione officiarii non intel-
ligatur de potestate alias in dicto statuto nominasset eum nominatim,
vel primo loco. d. l. ii. ut supra dixi. Et alia statuta sunt potius pro hac
opinione, quam contra maxime additio statuti, quod dent hominibus tres
consules omni anno, qui possint iustitiam facere, sicut ipsi domini et po
testas. nota equiparationem, quae fit per copulam. l. i. de reb. dub. ut si-
cut dominorum iurisdictio non coarctatur intra annum, ita nec pote-
statis, licet consulum coarctetur propter specialem mentionem. Idemque
dicendum de statuto, de damno dato, ubi quo ad illud statutum officia-
35 rii intelliguntur † potestas, consules, scribe, etc. nota verbum intelli-
guntur quod est signum impropietatis. l. si tibi homo. §. cum servus.
de lega. i. glo. l. heres quandoque. ff. de acquir. heredit. per Bartol. et
36 Docto. in l. si is qui pro emptore. de usucap. quae † impropria signifi-
catio non est accipienda maxime ad correctionem iuris veteris, ut su-
pra dixi, et haec erit quarta responsio: cum supra dixerim de iure com-
muni officium potestatis terrarum esse saltem biennale. unde non de-
bet fieri interpretatio per quam huiusmodi dispositio censeatur subla-
37 ta, † fit autem semper interpretatio, per quam evitetur correctio iu-
ris veteris, ut habetur in locis communibus. Et ita ego sentio, sal-
uo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LV.

1 Foemina minor renuncians cum iuramento successioni paterne & promittens se contentam dote non potest amplius contravenire.

2 Si foemina minor in renuntiatione enormiter lederetur talis renunciatio non firmaretur iuramento quia presumeretur talem contractum fecisse metu paterna reverentia.

3 Foemina dicitur enormiter lesa quando habuit minus dimidia dotis competentis.

4 Dos non debet esse minor legitima.

5 Legitima in quinq; filios est dimidia portio eius quod ab intestato cuicunque ex filiis delatum fuisset.

6 Moriente filio in bonis adventitiis succedit pater una cum fratribus utrinque coniunctis in viriles portiones.

7 Mater transiens ad secunda vota amittit successionem proprietatis bonorum filii.

8 Pater de iure antiquo succedebat filio tam in bonis maternis quam in avitis.

9 In correctoriis non est licita extensio.

10 Nemo transmittit ad heredem maius ius quam ipse debeat.

ORdinem dubiorum prosequendo circa primum clarum
1 est, communem conclusionem esse, quod † foemina minor
renuntians cum iuramento successioni paterne, et pro
mittens se contentam dote, non potest amplius contra
venire, ut est text. apertus in l. quamvis. de pact. in vi. et
firmant omnes in l. pactum dotali. reprobata glos. ibi.
2 C. de collat. Sed ista conclusio non videtur procedere, quando † talis re
nunciatio esset valde damnosa ipsi minori, puta quod enormiter lede-
tur: nam tunc presumeretur metu paterne reverentie talem contractum
fecisse, nec firmaretur iuramento. l. i. §. quae onerande ubi Bar. ff. quar.
rer. act. non dat. per Doct. in c. causam matrimonii. de offic. deleg. et ita
consuluit Paul. Castr. consi. clxxvii. Contra superius consulta, et tenet
Pet. de Anchar. in regula accessorium. de regul. iur. in vi. et in consilio
xxix. Cald. consi. viii. due pue le. But. consi. xlv. Iuris rigor. Socin.
consi. clxiii. capto primum. Dec. consil. lxxxvi et consil. clxxx. ubi refert
multos alios consulentes. et istud intelligit etiam si efficacissime clausu
le essent posite in tali instrumento, quia presumitur minor, et foemina: per
metum reverentialem patris, consensisse et pater presumitur dolo exe-
gisse tale iuramentum. ut ibi per eum, cuius rationes non est opus nunc
referre. idem etiam late consuluit Pet. Phil. Corn. consi. cciiii. in ter
3 tio. † Et dicetur enormiter lesa, quando habuit minus dimidia dotis
competentis argu. l. ii. C. de rescinden. vend. et per Anto. de But. in d.
consi. xlv. et in c. cum contingat. versi. quartus casus. extra de iureiur. et
4 † non debet dos esse minor legitima, ut dicit Sal. in authent. resque. C.
comm. de lega. Alex. consi. lxix. in primo. cum concor. per Dec. in dict.
consi. clxxx. Et ex his concludo, quod talis renunciatio in effectu non ex-
cludit ipsam filiam, et consequenter nec eius heredes. Unde debetur
5 supplementum legitimae. quae quidem † legitima erit dimidia portio eius,
quod ab intestato ipsi delatum fuisset, cum in facto proponatur fuisse quin
que filios. iuxt. authent. novissima. C. de inoff. test. Circa secundum du
6 bium sciendum est, † quod moriente filio, in bonis adventitiis succedat pa
ter una cum fratribus utrinque coniunctis in viriles portiones per text.
in auth. defuncto. C. ad Tertyl. Unde dato quod Blasius sit mortuus,
prius defuncta matre, et avo materno. Joann. Anglesi admittetur cum
Raimondo et Antoneta in partes viriles. Circa tertium communis con
7 clusio est, quod sicut † mater transiens ad secunda vota, amittit successio-
nem propietatis bonorum filii. l. foeminae. C. de secund. nupt. §. si autem
intestatus. in auth. de nupt. idem etiam est in patre, ut tenuit glos. in d.
l. foeminae. §. his illud. ubi Bar. et Salic. idem concludunt, responden-
tes ad text. in §. cum igitur. in auth. de non elig. ut ibi per eos. et idem te
net Oldr. consi. xxxv. quidam Rom. consi. clxxii. In casu propolito.
Mathesil. in tract. success. ab intest. in secunda par. prin. ubi ponit aliam
solutionem. ad d. §. cum igitur. et pro ista parte allegat text. in sui genera-
litate in l. generaliter cod. tit. Idem sequitur Aret. consi. lxxii. Benedi
ctus Capra consi. xcii. Cum viso. Soc. consi. xxxiii. et consi. cciiii. et
Dec. consi. lxxvii. et ab ista practica non est recedendum. Sed difficulta
tem facit in casu nostro: quia ista opinio procedit, quoad bona quae pro
venerunt ex ipsa matre in filios, cui matri per transitum ad secunda vo
ta, videtur ipse maritus fecisse iniuriam, et merito in eis non succedit: sed
quoad bona avita, prout est questio nostra, videtur secus, prout in ter-
minis firmat ipse Mathesil. in d. tract. in secunda par. versic. quid autem
8 si bonis quae immediate, etc. et movetur bona ratione: quia † de iure an
tiquo pater succedebat filio, tam in bonis maternis, quam in avitis, ut ha-
betur in d. § cum igitur. quae dispositio, quoad bona materna, fuit cor-
recta in d. §. si autem intestatus. Sed talis correctio non debet trahi ad
9 avita, quia † in correctoriis non est licita extensio. l. precipimus. de ap-
pell. presertim ad casum, in quo non sit tanta ratio, prout in casu nostro.
Sed tamen hoc non obstante dico, in proposito casu, istum patrem, seu
eius heredes esse excludendos. pro cuius opinionis fundamento pre-
mittendum est, dato, quod pater possit succedere istis filiis premortuis, non
10 tamen habet amplius ius, quam ipsi haberent: quia † nemo transmittit ad
heredem maius ius, quam ipse habeat. l. cum heres. ff. de diuer. sto et tem-
poralibus prescriptionibus. c. is qui in ius succedit. de reg. iur. in vi.
Sed in casu nostro isti filii non possent obtinere: ergo nec pater, seu
eius heredes.

SVMMAE RERVM. LVI.

1 HAereditas per pactum transferri non potest.

2 Obligationem post mortem dandi valere

3 Donatio qua a principio valuit quia causa matrimonii est facta debet conferri sicut dos ipsa.

4 Donatio simplex confertur quando est talis quae a principio tenuit vel in vim legati morte donatis confirmatur.

5 Donatio per patrem filio facta in qua intervenerit iuramentum quae statim valet est conferenda.

6 In materia collationis plurimum attenditur ad defuncti voluntatem.

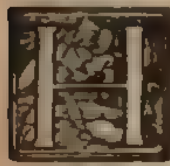


Ocer dedit dotem conventam in pecunia genero suo,
et preterea etiam dictus gener stipulatus est vice et no
mine uxoris sue, et heredum, medietatem omnium bo
norum presentium et futurorum, de bonis hereditar-
iis, post mortem soceri, et eius fratris queritur, an haec
medietas debeat conferri cum uxore alterius generi.
Et videretur prima fronte non valere huiusmodi obli
gatione, tanquam per tale pactum hereditas transeat in istum generum
1 † clarum est autem per pactum non posse hereditatem transferri. l. he-
reditas. in fi. C. de pact. conuen. l. pactum quod dotali. C. de pact. adeo
ut nec marito quidem succurratur, qui spe talis pacti uxorem duxit,

fin Bald. in l. cum Archimedorũ. C. vt in poss. lega. & quod habetur
in l. si maiores. C. de transact. Sed ista procedunt in pacto obuen-
tionis hereditatis, per quod ius post solam mortem defertur, citra obli
gationem praesentem, vt declarat Bartol. in consi. ccxij. & Dec. in l. pa-
ctum. C. de collationibus. & dixi in dict. l. pactum quod dotali. Sed si
2 † aliquis per praesentem obligationem obligauit se ad dandum post
mortem suam, &c. prout in casu nostro, valet talis obligatio. l. j. C. vt
actiones ab heredibus per Oldra. consi. cxxxix. Jaso. l. stipulatio hoc
modo. in fin. de verb. obligat. Alexan. consilio lxxxiij. in secundo consi
lio lviij. in v. Decius consilio ccxvj. & consil. ccxxv. cum similibus. me-
rito ergo in casu nostro, non est dubitandum, quin haec obligatio dimi-
diae partis hereditatis post mortem dandae valuerit, praesertim cum su-
stineatur ex legitima causa, videlicet dotis istius filiae, vt apparet ex ipso
instrumento, ex quo instrumento apparet, quod causa finalis istius pacti
fuit ipsum matrimonium prout in simili etiam dicit Dec. consi. ccxxxix.
3 versiculo vlterius. Ista ergo donatio † quae a principio valuit, quia cau
sa matrimonij est facta, debet conferri, sicut dos ipsa confertur. l. filiae do
tem. C. de collationibus. & quod in fortiore casu dicit Salic. in l. filia le-
gatorum. C. de legat. quem refert, & sequitur Jaso. in d. l. filiae dotem.
Sicut etiam videmus, quod donatio ob causam debet conferri, secun-
dum Paul. Castr. & Alexand. in l. vt liberis. in fin. C. de collat. Jmo.
4 etiam † donatio simplex confertur, quando est talis quae a principio te-
nuit, nec in vim ligati morte donantis confirmatur, secundum l. si do-
natione. C. de collat. & habetur in authen. ex testamento. C. eod. vnde
5 † donatio per patrem filio facta, in qua interuenerit iuramentum: quia
tamen valet, est conferenda, secundum Alexan. in d. auth. ex testamen-
to. per Soci. consi. xci. incip. visa & diligenter. Dec. in d. auth. cum con
cordan. & in casu nostro, quod talis fuerit mens istorum, satis apparet ex
eo, quod aliam dimidiam reseruauerit, vt in ea possit alia filia succedere.
6 Clarum autem est, † in materia collationis plurimum attẽdi ad ipsius
defuncti voluntatem. l. j. C. de collat. vbi Ab Soder. Fateor tamen, quod si
ista donataria repudiat hereditatem istorum donatorum, & velit esse
contenta dote & illa dimidia donata, poterit hoc facere, & alia soror sola
poterit esse heres, & tunc non tractaretur de collatione, vt est text. in l.
fin. ff. de collat. dotis. Et quia ex suprascriptis satis colligi potest re-
sponsio ad contraria non insisto vlterius. Et haec omnia saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LVII.

1 Contractus ab initio sunt uolũtatis ex post facto sunt necessitatis
2 Ex eo solo quod quis contrahat cum domino suo uel cum com-
muni cui ipse subijcitur metus non praesumitur.
3 Quis non praesumitur uelle dilapidare suum.
4 Paria sunt ad rescissionem contractus siue quid metu fiat siue propter
reuerentiam.
5 In contractu in quo interuenit enormissima laesio absque alijs proba-
tionibus praesumitur metus.
6 Protestatio praecedens regulariter probat metum sufficientem ad re-
scissionem contractus postea facti.
7 Quilibet de cap. potest singulariter attestari de his quae ab eo in uni-
uersum gesta sunt.
8 Interesse est damnum emergens & lucrum cessans.
9 Illud dicitur liquidum quod incontinenti hoc est termino xv. dierum
potest liquidari.
10 Fisco ex diuersa statione non opponitur compensatio.
11 Ex diuersis non bene infertur.


Ac in cõtrouersia vertente inter d. Dominicũ Sauli,
& agentes pro communi Januae, omissis allegationi-
bus ad partes, breuiter pro more meo dicã, quid sen-
tio, & in effectu attingendi sunt duo articuli. Primus
est, an dicti agentes ad aliquid teneantur pro renun-
tiatione contractus in eos facta? & videretur, quod nõ:
quia cessio fuit facta simpliciter, non reseruato sibi aliquo iure, nec pacto
1 inito de aliqua mercede, vnde cõtractui standũ est, quia † sicut a principio
fuit voluntatis, ita nunc est necessitatis. l. sicut initio. C. de act. & oblig.
2 & † ex eo solo quod quis contrahat cũ dño suo, vel cũ cõi cui ipse subij
citur, metus non praesumitur. l. iij. §. sed vim. ff. de eo quod metus cau.
per Canon. in c. cum dilectus. extra eodem tit. Sed tamen in proposi-
to casu, contrarium videtur verius, & praesuppono in facto, quod talis con
tractus initus inter ipsum d. Dominicum, & excellentissimum Ducem
Mediolanen. erat ipsi Dominico lucrosus, & quolibet anno habebat
in se fere certissimum lucrum sex millium aureorum. vnde cum loco sui
subrogauerit agentes pro cõi non est verisimile, quod sponte id fecerit: quia
3 † non praesumitur quis velle dilapidare suum. l. cum de indebito. ff. de
probationib. Et iste metus elicitur ex processu tribus modis, primo ex
instrumento cessionis, seu renuntiationis, in quo dicitur eam fieri con-
templatione illustris domini Hieronymi Adurni, ex quibus verbis sa
tis ostenditur factam reuerentia, seu respectu ipsius: & ex hoc satis pro-
4 batur sponte non fuisse probatum: quia † paria sunt ad rescissionẽ con-
tractus, siue quid metu fiat, siue propter reuerentiam. l. j. §. quae oneran
5 dae. ff. quarum rerum actio non detur, & hoc in casu nostro, in † quo in-
teruenit enormissima laesio, quo casu absque alijs probationibus, praesu
mitur metus, vt concludit Paulus de Castro, in consil. clxxvij. contra
superius. sequuntur Moderni in cap. causam matrimonij. extra de of
ficio delegati. Praesertim cum commune Januae inducat iustã praesum-
ptiones reuerentiae, respectu ciuis subditi. l. veluti. ff. de iustitia & iure &
ipse d. Hieronymus esset frater Ducis, imo ipse omnia gereret, tanquam
Dux seu Princeps, & potuisset illum cogere si voluisset, & renuntiatio
facta non fuisset, facit in arg. gl. not. in c. commenior. xxiij. q. viij. & quod
notat Gemin. in c. si post praestitum. de conse. in vj. & quod habetur. ij.
q. j. c. in primis. cum similibus relatis per Jas. in §. quadrupli. instit.
de action. Secundo probatur ex instrumento protestationis praece-
6 dentis, quae † protestatio regulariter probat metum sufficientem ad re
scissionem contractus postea facti. l. qui in aliena. §. fi. ff. de acqui. her.
per Rom. in l. de pupillo. §. si quis ipsi praetori. ff. de oper. noui nunt. &
per Bal. in consilio schismatis quod posuit in rub. C. si quis aliq. test.
licet apud doctores sit aliqua difficultas, an talis protestatio pbet me-
tum respectu tertij ementis, & ignorantis eam factam esse, vt per Bal.
in l. clari. in versi. sed an valeat protestatio clandestina. C. de fideicom.
per Bar. in d. §. fi. cum concord. per Alex. consi. xvi. lib. iij. tamen re-
spectu eius, cuius timore reuerentiali fit, istud non habet difficultatem,
vt ibi dicunt doctores, & idem putarem respectu cuiuslibet successoris et
particularis puta quia haberet causam ab eo. arg. l. stipulatio ista. in prin.
ff. de verb. oblig. & quod not. Bar. in l. si seruus. ff. de cond. fur. & ratio
quia hic non est aliquod praeiudicium tertij, ex quo iste successor parti-
cularis habet recursum contra datorem suum. Tertio probatur, quia
praefecti Bayliae videntes se teneri ad interesse versus d. Dominicum
concluserunt illi compensationem aliqua praestandam, & licet hoc non
redegerint in scriptis tunc, tamen finito officio quilibet ita attestatus
est, & standum est tali attestationi, ex quo hic non agitur de interesse ali
quo ipsorum: vt est doctrina Bar. communiter approbata. in l. ne in ar
bitris. C. de recept. arb. & probatur in l. ob carmen. §. j. ff. de testibus. si
7 cut videmus, quod † quilibet de capitulo potest singulariter attestari de
his quae ab eo in vniuersum gesta sunt, vt probatur in c. insuper. vbi
per doctores extra de testibus, & in l. in tantum. §. j. ff. de rerum diui. &
licet non reperiatur tunc facta scriptura de illa communi conclusione,
non tamen propter hoc vitiatur, ex quo non sumus in aliquo casuum,
in quo de necessitate requiratur probatio per scripturam, de quibus p
gl. in clem. j. de censi per doct. in l. pactum, quod bona fide. C. de pact.
sufficit ergo probatio facta per ipsosmet attestantes de re a se gesta: cum
essent in magistratu. & ideo in hoc primo puncto concludo dictos agen
8 tes pro communi Januae teneri ipsi d. Dominico ad † interesse, quod
est damnum emergens, & lucrum cessans. l. vnica. C. de sent. quae pro eo
quod interest proferuntur. quicquid igitur ad ipsum officium peruenit
ex causa dictae negotiationis, quod ad ipsum d. Dominicum peruenis-
set, si renuntiatio facta non fuisset, tenentur dicti praefecti restituere. l. re
stituere videtur. ff. verb. sign. Secundus articulus est, quia d. Do-
minicus habet penes se certas pecunias spectantes dicto cõmuni, seu
officio Bayliae an possit eas retinere, vel compensare. & hic breuiter re
spondeo, quod si interesse d. Dominici est liquidum, puta quia propter
lucrum cessans ipsi, tantum lucri peruenerit in cõe, quantũ debet Do-
9 minicus licita est cõpensatio quia res dicitur vtrinque liquida. & † idẽ
est si adhuc nõ esset liquida, sed posset incontinenti, puta termino xv.
dierum liquidari. l. fi. C. de compen. vel alio termino arbitrio iudicis, &
quod notat Felinus in c. cum Joan. versi. in gl. fi. de fide instrum. Nec
10 obstat. l. j. C. de cõpensa. vbi † fisco ex diuersa statione non opponitur
compẽsatio: quia hic non sumus in causa fiscali, sed ipsius cõis: & illa lex
non procedit nisi in fisco proprie sumpto. arg. not. per Cin. in l. in ea. &
per Bal. & Sal. in l. si ex venditione. C. de compẽs. vel & melius hic est
vna, & eadem statio: quia dictũ officium Bayliae, debet satisfacere d. Do-
minico de interesse, & idem officium habet creditum dictarum pecunia
rũ, & si haec pecunia recepta esset ex causa salis, & nulla penitus esse dif-
ficultas. cum igitur verba d. l. j. C. de compensa. non conueniant, ergo
11 diuersum ab ea ius statui debet. Nam † ex diuersis non bene infertur.
vulg. iurib. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LVIII.

1 Dubitans de morte testatoris haereditatem adire potest.
2 Qui non potest adire nec repudiare potest & quare.
3 Qui non habet notitiam testamenti nec pro qua parte institu-
tus sit adire non potest.
4 Renunciatio non potest fieri ualide nisi uisis perspectisq; uerbis testa-
menti.
5 Clausula omni meliori modo uis.
6 Iuramentum eandem uim habet quam clausula omni meliori modo.
7 Per clausulam omni meliori modo uel per iuramentum sustinetur a-
ctus etiam in casum a partibus non cogitatum dum tamen in genere
cogitauerint.
8 Transactio super testamento etiam non cognitis uerbis testamenti ua-
let dummodo iuramentum accesserit.
9 Haereditas sicut animo aditur ita etiam animo repudiatur.
10 L. si is ad quem. ff. de acquir. hered. limitatur.
11 Repudians in fauorem alicuius aliquo modo dicitur donare.
12 Cohaeres largo modo dicitur substitutus quia ius accrescendi est quedã
tacita substitutio a lege introducta.
13 Lex transferrens ius in fiscum loquitur quando quis paciscitur de hae-
reditate uiuentis.
14 Cessantibus uerbis legis cessat & dispositio.
15 In poenalibus & odiosis facienda est stricta interpretatio.
16 Licet pactum de haereditate uiuentis non ualet tamen secus est si factũ

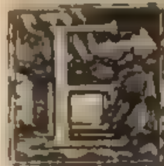
ſit inter eos qui nec ſciebant illum uiuere ſed putabant mortuum.
17 *Opinio ueritate potior.*
18 *Licet in his quæ pendent ex ſola uoluntate diſponentis plus attendatur opinio quàm ueritas tamen in his quę dependent ex facto & diſpoſitione iuris magis attenditur ueritas.*
19 *Exceptio indignitatis non poteſt per aliquem opponi præterquam per fiſcum*
20 *Ad computationem legitimæ quando pater exinaniuit facultates ſuas per donationes collatas in filios attenditur tempus donationum non autem mortis.*
21 *Subſtitutio fit ſi hæres non erit.*
22 *Satis dicitur donare qui abſtinet uel repudiat ut bona ad ſubſtitutum uel ad coheredem iure accreſcendi perueniant.*
23 *Legitima non præſtatur niſi prius ſatisfactis creditoribus.*
24 *Debitor repudians hæreditatem non dicitur alienare in præiudicium creditorum ſed nolle acquirere quod poteſt facere.*



Ac in cauſa magnifici domini de Centallo pro mo
dico temporis ſpacio, ⁊ occupationibus meis, re
diligenter conſiderata, videretur prima fronte re
nunciationes magnifici domini Antonij non va
lere, ⁊ quo ad primam cum ex ea appareat, q dubitabat de morte teſtatoris, clarũ eſt q talis † du
1 bitans adire non poteſt. l. ſi is, ad quem. l. heres
2 inſtitutus. ff. de acquir. hered. ⁊ † qui adire non
poteſt nec repudiare poteſt. l. is poteſt. l. in repudianda. ff. de acquir.
hered. ⁊ multo minus renunciare in vtilitatem alterius, quia iſtud præ
ſupponit aditionem, ⁊ rei iam acquiſitę in alium tranſactionem vt de
clarat Pau. de Caſt. ⁊ Iaſ. in l. ſi actionem. C. de pac. Quo vero ad ſe
cundam idem dicendum eſt, cum appareat eum non habuiſſe notitiaꝫ
teſtamenti: cum aſſerat in eo ſibi ſubſtitutum eſſe filium, qui tamen nõ
3 ſubſtitutus: ſed coheres erat: vnde † cum non habuerit notitiam teſta
menti, nec pro qua parte inſtitutus eſſet, adire non potuit, ⁊ conſequẽ
ter nec renunciare. l. ſi quis extraneus. §. fi. de acq. her. d. l. ſi is ad quẽ
4 vno † (vt renunciatio valeat) videretur quod non potuiſſe fieri, niſi
viſis perſpectiſque verbis teſtamẽti. l. de his. ff. de tranſactionibus. l.
j. ff. quemadm. teſtam. aperiantur. Fortius in iſtis actibus videtur ſi
bimet contrariari: quia volendo quod ſit locus ſubſtitutioni, apparet
q repudiauit hereditatem, volendo valere in vim donationis appa
ret quod adiuit ⁊ deinde donauit, ⁊ iſta ſimul eſſe non poſſunt vt habe
tur in d. l. ſi actionem facit l. fuit queſtionis. ff. de acq. her. ⁊ quod not.
Aret. conſi. xc. viſo themate. Sed his tamen non obſtantibus, puto
in propoſita queſtione eſſe contrarium, ⁊ ſecundum renunciationem
valere. Moueor quia quando in inſtrumento heres adit hereditatẽ,
5 vel repudiat, appoſita clauſula, † Omni meliori modo, ⁊c. tunc actus
ſuſtinetur in eum modum, qui poſſibilis ſit. Nec tunc obſtat, q igno
raret partem, ex qua inſtitutus eſſet. Et hoc propter efficaciam dictę
clauſulę ita notab. conſuluit Angel. in conſi. dxxxij. incipiente, ex the
mate prędicto. ſequitur Dec. conſi. xiij Iaſ. in d. l. ſi quis extraneus.
§. ſciend. In caſu autem noſtro adeſt illa clauſula, vel ęquipollens vi
6 de licet prout melius, ⁊ validius de iure fieri poteſt. Adeſt etiam † iu
ramentum quod eandem vim habet quam d. clauſula. l. cum pater. §.
filius matrem. ff. de lega. ij. per Bar. in l. j. §. ſi quis ita. ff. de verb. obl.
7 imo, † ſtante tali clauſula vel iuramento ſemper ſuſtinetur actus etiaꝫ
in caſum a partibus non cogitatum: duꝫ tamen in genere cogitauerint.
l. qui iure. ff. de teſtam. milit. per Bar. in l. ſub prętextu. ij. C. de tranſ.
quod not. Ang. in l. tres fratres. ff. de pact. Lud. Rom. in l. ſicut certi.
8 C. de teſta. mil. Alex. conſi. ij. in ij. vnde cõis concluſio eſt q † tranſa
ctio ſuper teſtamento, etiam cognitis verbis teſtamenti valeat: dum
modo iuramentum acceſſerit, vt dicit Abb. Ant. de But. ⁊ Imo. in c.
cuꝫ contingat. in nono caſu extra de iureiur. Corn. in auth. ſacramenta
puberum. q. xvj. verſi. iiij. C. ſi aduer. vend. Alex. conſi. xj. in ij. Iaſ. in
d. l. de his. Cõfirmantur ſupradicta, qꝛ pręſupponitur in facto quod
d. Antonius ſemper adminiſtrauit iſta bona tanquã procurator, ⁊ ad
miniſtratorio nomine filij, vnde apparet de eius animo, quod nolebat
9 proprio iure ad ſe pertinere, vnde † ſicut animo aditur hereditas, ita
⁊ repudiatur. l. gerit. ff. de acq. her. vnde etiam ſi dictę renunciationes
non valerent, ſaltem valeret repudiatio, ⁊ per iuſ accreſcendi oia bona
10 ad filium ⁊ heredẽ pertinent. Nec obſt. d. l. † ſi is ad quem. ⁊ d. l. he
res inſtitutus. cum ſimilibus. quia limitantur, vt dixi, per prędictã de
ciſionem quando dubitatio eſt circa quantitatem portionum prout in
caſu noſtro: ſi vera eſſet circa cauſam acquiſitionis puta, quia dubitare
tur vtrum eſſet mortuus, vel ne tunc ſorte aliud eſſet, vt tenui in l. ven
11 tre. ff. de acq. her. Nec obſt. illa contrarietas, qꝛ etiam † repudians in
fauorem alicuius aliquo modo dicitur donare. l. magis puto. §. fundũ.
ff. de reb. cor. ⁊ melius in l. ſi ſponſus. §. ſi mar. ff. de do. inter vir. ⁊ vx.
12 ſicut ⁊ † largo modo coheres dicitur ſubſtitutus: quia ius accreſcen
di eſt quędã tacita ſubſtitutio a lege introducta. l. ſi Titio, ⁊ Meuio.
§. Iul. vbi per doc. ff. de leg. ij. ⁊ per Iaſ. in licet Imper. ff. de leg. j. ⁊ in
l. nec is. §. j. in fi. ff. de acq. her. Circa ſecundum nunquid per primam
renunciationem factam eo tempore quo d. Antonius renuncians cre
didit teſtatore adhuc viuere ſit applicatum ius aliquod fiſco, ⁊ breui
13 ter agendo concludo q non, quia † lex transferens in fiſcum ius lo
quitur quando quis paciſcitur de hereditate viuentis. l. ij. §. fi. de his
qui. vt in d. l. quidam. §. fi. ff. de don. ſed iſte non erat viuus quia in ve
14 ritate tunc iam expirauerat, vnde † ceſſant verba legis, ergo ⁊ diſpoſi
tio. l. non aliter. de leg. iij. l. Labeo. de ſupel. lega. maxime cum ſimus
15 † in pęnalibus, ⁊ odioſis, in quibus ſtricta interpretatio fieri debet. l.
cum quidam. ff. de lib. ⁊ poſth. c. odia. de reg. iur. in vi. Nec obſt. q ipſe
renuncians crederet eum eſſe viuũ, qꝛ reſpõdeo ſecundo modo. [illegible]
quod dubitabat, imo credebat potius mortuum vt apparet ex lectura
16 inſtrumenti, vnde ſequitur notab. concluſio quod licet † pactũ de here
ditate viuentis non valeat, tamen ſecus eſt ſi ſit factũ inter eos qui ne
ſciebant illũ viuere. ſed putabant mortuũ, vt eſt tex. in l. ſi quis mihi bo
na. §. ſed vtrũ. iuncta gl. in verb. eũ. ff. de acq. her. ⁊ ibi Raph. Com. ⁊
17 Alex. notant. ⁊ eſt gl. in d. l. ij. in gl. fi. de his qui vt ind. Secundo † re
ſpondeo, q cũ iſte vere mortuus eſſet attendit veritas, non aũt opinio
iſtius credentis viuere, qꝛ in delictis ſi ex parte opinionis cenſeſ crimen
ex parte veritatis non attenditur veritas. l. falſus. §. qui alienum. ff. de
furt. ibi, etiã ſi ego. quem text. ad hoc not. Bal. in l. ſi quis ſeru. in prin.
18 C. de furt. ⁊ facit regula generalis, quod † licet in his quę pendent ex
ſola voluntate diſponentis plus attendatur opinio, q̃ꝫ veritas. l. quo lo
co. §. fin. ff. de hered. inſt. d. l. is qui heres. tamen in his, quę dependẽt
ex facto, ⁊ diſpoſitione iuris magis attenditur veritas. ca. nuper. de bi
gam. l. multum intereſt. ff. de condit. ⁊ demon. cum ſimilibus. Tertio
19 reſpondeo, q iſtam † exceptionem indignitatis nemo poteſt oppone
re pręter fiſcum, ⁊ ideo aduerſantes reijcientur, vt eſt gl. in l. his conſe
quẽter. §. fin. ff. familię ercil. ⁊ in l. hereditas. C. de his quib. vt indig.
⁊ vtrobiqꝫ doctor. ⁊ per Iaſ. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi quis ante. ff. de
leg. j. cum concord. Circa tertium, nunquid iſta renunciatio valeat
in pręiudicium filię dicti domini Antonij vt non poſſit petere aliquã
legitimam ſuper dictis bonis renunciatis, ⁊ videtur prima fronte di
20 cendum nõ pręiudicare ipſi filię: qꝛ † ad computationẽ legitimę quan
do pater exinaniuit facultates ſuas per donationes collatas in filios
attendimus tẽpus donationum non autem mortis, vt eſt text. in auth.
vnde ſi parens ⁊ ibi omnes not. C. de inof. teſt. declarat Pau. de Caſt.
in l. j. C. de inoff. donat. Sed in propoſito caſu aliter ſentio, ⁊ conſide
ro, q ſi pater adiuiſſet dictam hereditatem, deinde renunciaſſet poſſet
prędicta ratio habere aliquem colorem, ſed in caſu noſtro non eſt verũ
aditam fuiſſe hereditatem ſed potius repudiatam, quod apparet ex le
ctura dictę renunciationis in qua dicitur principaliter, q renunciat inſtitu
tioni, ⁊ vult eſſe locum ſubſtitutioni quę verba non poſſunt capere in
21 tellectum aditionis, ſed tantummodo repudiationis: cum † ſubſtitutio
fiat, ſi heres non erit. l. cum proponas. C. de hered. inſt. voluit igitur nõ
eſſe heres, ⁊ illa verba attendenda ſunt: quia in his eſt principalis di
ſpoſitio illius actus, ⁊ dato, q alię clauſulę executiuę ſuaderent factam
aditionem tamen non attenderentur. Cle. j. de prob. quanuis in veri
tate nullę ſint, quę aliud ſuadeant. Nec obſtat, quod dicatur donatio
nis cauſa factam dictam renunciationem: quia nõ per hoc infertur adi
22 tam hereditatem ⁊ † ſatis dicitur donare, qui abſtinet vel repudiat, vt
bona ad ſubſtitutum, vel ad coheredem iure accreſcendi perueniant,
vt eſt caſus in d. l. ſi ſponſus. §. ſi maritus heres. ff. de don. inter virum
⁊ vxorem. ⁊ per Aretin. in pręalleg. conſi. xc. concludo igitur, q cũ he
reditas nunquam adita fuerit per dominum Antonium, nec vnquam
fuerit in eius bonis non poteſt ex ea augeri legitima filię, quę ſolum au
getur de eis quę ſemel fuerunt patris, nõ de eis, quę ſemper extra eius
bona permanſerunt. Confirmo hanc opinionem, quia potentius ius
habent creditores in bonis patris, quam ipſa filia quod apparet quia
23 † legitima non pręſtatur, niſi prius ſatiſfactis creditoribus. l. Papi
24 nianus. §. quarta. ff. de inoffic. teſtam. ſed † ſi debitor repudiat heredi
tatem poteſt hoc facere etiam in pręiudicium creditorum, quia non di
citur alienare: ſed nolle acquirere. l. qui autem. in prin. ff. quę in fraud.
credit. ergo multo magis poteſt hoc facere in pręiudiciuꝫ legitimę, quę
filijs debetur, ⁊ tali argumento vtitur etiam Paul. de Caſtr. in rubric.
C. de inoff. don. ⁊ probatur iſta opinio etiam per caſum dicti §. ſi mari
tus heres. Et ita ſentio ſaluo ſemper ſaniori iudicio.

SVMMA RERVM. LIX.

1 *A Rgumentari ad partes magis conuenit diſputanti quã decidẽti.*
2 *Pater qui ſtipulatus eſt reddi dotem filiæ & eius hæredibus & cui caſus dederit cenſetur donaſſe dotem ipſi filiæ.*
3 *Dos ad filios ab his ad alios tranſmiſſibilis.*
4 *Infantes decedentes relictis aue paterno & aue materno tranſmittunt in eos ius eſt cuilibet pro parte dimidia.*
5 *Authen. defuncto. declar.*
6 *Dos ad dantem redit.*
7 *Conſtituti effectus.*
8 *Venditio facta pro iuſto pretio dicitur & cenſetur conditionalis.*
9 *Clauſula cõſtituti propter incertitudinem conditionis ualere nõ debet.*
10 *Notoriũ dicitur quod conſtat ex lectura inſtrumẽti in actis producti.*



Xecutienda ſunt aliquot dubia pro reſolutione pręſen
tis caſus. Primũ eſt ad quem pertineat dos d. Lucre
1 tię? Et deciſiue loquendo qꝛ † argu. ad partes magis
conueniunt diſputanti, q̃ꝫ decidenti, ex tenore inſtru
2 menti apparet, quẽadmodum magiſter Petrus † pa
ter eũ dotem ſtipulatus eſt reddi ipſi Lucretię, ⁊ eius
heredibus, ⁊ cui caſus dederit, ⁊c. qbus verbis per
ſpectis communis concluſio eſt cenſeri dotem donatam ipſi filię ſecun
dum Bart. in l. poſt dotem. in iiij. q. ff. ſolut. matrim. cum quo ibi tran
ſeunt doct. ⁊ Petr. de Anch. conſi. 50. Paul. Caſt. conſi. cclj. in j. vol.
in nouiſ. Guid. Pap. deciſ. cxlvij. Alex. ⁊ Corn. in l. illam. C. de colla.
Barba. conſi. lxi. in iiij. Capra conſi. liij. Franc. de Curt. ſenior conſil.
liij. Bald. nouel. in trac. de dote. parte xij q. xiij. Corn. conſi. cxc. lite
3 ra B. in fin. in ij. volu. ⁊ huiuſmodi donatio † facit, vt talis dos ha
beat ſimilitudinem cum aduentitijs, ⁊ cenſeatur pater renunciaſſe vſu
fructui,

fructui, ⁊ remisisse ius eam occupandi iure peculij, adeo, ꝙ transibit in
filios eius heredes per l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dot. cui
dicit Alex. non posse sufficienter responderi: ⁊ ita cum Bart. ibi tran-
seunt omnes Moder. scilicet Alex. Bald. nouel. Ias. Claud. ⁊ est cō-
munis opinio, a qua in iudicando non est recedendum. Aliud est du-
bium, quia posito, ꝙ hęc dos iure hereditario delata esset istis filijs, ta-
men non apparet, ꝙ adiuerint hanc hereditatem: cum mortui sint post
modicum tempus, ⁊ in ętate infantili. sed hoc difficilem non haberet
4 resolutionem: cum enim decesserint infantes relicto † auo paterno, ⁊
etiam auo materno illud ius videtur in eos transmissum cuilibet pro
parte dimidia per text. in authen. defuncto. C. ad Tertyl. ⁊ licet text.
in l. si infanti. C. de iur. delib. hanc transmissionem videatur concedere
in fauorem ascendentis paterni tantum, tamen cum hodie vocetur etiā
auus maternus, pari modo ęqualiter fiet transmissio in vtrunque per
regulam. l. si post mortem. §. fin. ff. de bo. pos. cont. tab. ⁊ ita est commu
nis opinio quam tenent Bald. Alb. Fulg. Ias. Corn. in d. l. si infanti.
Ang. Imol. Aret. in l. ventre. de acq. her. Alexan. consil. lxxxvj. in ij.
Dec. consi. lxxxvij. vt merito videatur illud ius dotis de matre transi-
uisse in filios, ⁊ de filijs in auos paternum, ⁊ maternum, de quo infra.

Tertium est dubium, qꝛ videretur ꝙ imo hęc hereditas perueniat
in auum maternum tantum, ex quo dicta bona ab eo originaliter per-
uenerunt. per l. quod scitis. §. j. C. de bon. quę lib. ⁊ quę habent in l. de
emancipatis. §. exceptis. C. de legat. heredi. ⁊ ita tenet Bartol. in d. l.
post dotem. in vlt. q. vbi Ias. allegat concord. ⁊ attestatur de communi
5 opinione, ⁊ adducit etiam rationē qꝛ † d. auth. defuncto debet distingui
⁊ intelligi vt nō procedat in bonis quę prouenerunt ex linea materna
secundum glos. in l. secundum. in princ. ff. qui satisd. cog. vbi idem Ias.
multa aggregat contrariam tamen partem multum me mouet auctori
tas. Bal. in Nouel. in dicto ti. act. dict. quęstione. xiiij. vbi dicit supra-
scriptam opinionem Bar. esse limitandam, vt procedat quando pater
simpliciter fuit stipulatus dotem reddi filię, ⁊ ita proprie loquitur, non
autem quando processit vltra dicendo ⁊ heredibus qꝛ ita dicendo non
videtur sensisse de se solum, sed etiam de alijs quibuscunque, qui secum
concurrant ⁊ secundum hanc limitationem possunt saluari aliqui qui
cōsuluerunt seruandam etiam hoc casu dispositionē d. auth. defuncto.
de quo per Corn. in d. l. quod scitis. ⁊ consi. xlvij. litera I. ⁊ cōsi. xciij.
in j. cum seq. consi. cclxxxvj. in j. volu. ⁊ consi. vij. in ij. quibus locis re-
spondet ad d. l. quod scitis. ⁊ alia in contrarium allegata. Sed tamen
ego non auderem consulere, ⁊ multominus iudicare pro dicta limita-
tione Bald. Nouel. quia est contra mentem Barto. ⁊ cōis opinionis:
⁊ qꝛ ratio d. l. quod scitis. ⁊ d. §. exceptis militat etiā isto casu, ⁊ qꝛ arg.
Bald. Nouel. non viget quando enim dixit pro heredibus habuit re-
spectum ad filios, quos sperabat nascituros ex tali matrimonio, nō vt
suis suum numeraret, in casum mortis dictorum filiorum: ⁊ ideo cōcludo
6 solidam hanc † dotem iure hereditario pertinere ad magistrū Petrū
a quo primū perfecta est. ⁊ si dicas, quomodo ergo potuit fieri trāsmis-
sio huius hereditatis non aditę per d. l. infanti. quę non prouidet nisi
ascendenti paterno respondeo esto, quod non fiat, sequitur ꝙ magister
Petrus sua cedat immediate Lucretię filię suę, ⁊ sic resultat idem effe-
ctus, ⁊ ita etiam dixit in positionibus ꝙ ipse est heres Lucretię: ⁊ ideo
nihil ei obstat inuentarium factum ex bonis Ser Andr. ⁊ eius filiarū
cū ipse habeat dotem ex persona d. Lucretię accipiat tanquā quid ad-
uentitium ad se iure hereditario pertinens. Quartum dubium est, qđ
concernit propter litem motam in causa possessorij ⁊ cum instrumento
7 dot. sit adiec constitutū quod d. Dominicus † constituit se possidere di-
ctas terras, de quibus agitur nomine, ⁊ vice d. Lucretię, ⁊ suorum here
dum, ⁊ adueniente casu dotis restituendę, ꝙ licitum sit dictę Lucretię,
vel suis heredibus sua propria auctoritate absque aliquo decreto, vel
licentia iudicis corporaliter accipere possessionem, ⁊ tenutam. ⁊ pro se
pro iusto pretio retinere, ⁊ de eis disponere, ⁊c. apparet licuisse magi-
stro Petro. qui vt supra conclusi est heres in dicta dote apprehendere
dictam possessionem nec potest dici cōmittere aliquod spolium, vel te-
neri aliquo interdicto propter licentiā ex suprascripto pacto sibi con-
cessam fm Innoc. in c. cum super. quem ibi sequuntur docto. extra de
renunt. Ang. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam. de vi. Lanfr. de
Oriam. in rub. extra de caus. poss. ⁊ propr. cuꝫ simi. ⁊ facit tex. in c. j. ex-
tra de rest. spo. Et qꝛ propter constitutum apparet, ꝙ Dominicus non
possidebat nomine suo, sed nomine d. Lucretię, ⁊ eius heredum, quo-
rum censetur fuisse procurator. l. quod meo. ff. de acq. poss. vnde licuit
dictis heredibus propria auctoritate ingredi possessionem suā, maxi-
me stante pacto expresso de quo in l. creditores. vbi Bart. ⁊ cęteri. C.
de pig. ex quorum scriptis apparet non esse necessariā aliquam citatio-
nem minus iniam declaratoriā: dummodo debitor nō resistat in ingres-
su, vel possessio iam sit apprehensa per aliū. l. non est singulis. de reg. iu.
⁊ ibi latius per Bart. ⁊ doct. Nec obstant illa verba ⁊ pro se iusto pre-
8 tio retinere. tanquā prius debuerit liquidari pretium, † sicut dicimus
in vēditione tali modo facta quę censet conditionalis. l. fi. C. de cōtrah.
empt. per doct. in l. si quis arbitratu. ff. de verbo. obliga. ⁊ facit in simili
tex. in l. quod sępe. §. in his. de contr. empt. Alex. cōsi. xc. in v. Corn. cx.
9 in ij. Soci. l. rem, quę nobis. de acq. poss. vnde etiā † clausula constitu-
ti propter incertitudinē conditionis non debet valere. l. iij. §. incertā.
vbi Bar. ff. de acq. pos. Nam respondeo, quod translatio possessionis
per constitutū ⁊ facultas apprehendēdi in casum soluti matrimonij est
simplex, ⁊ dispositiua: adeo quod licuit magistro Petro vti beneficio
pacti, qualitas vero iusti pretij est adiecta retentioni tantum vnde non
impedit apprehensionē, vt in simili dicit Old. consi. cxiiij. factū est tale.
⁊ Dec. consi. dxxx. vers. nō obstat. quod supra c. ⁊ quod not. idē Dec.
cōsi. ccxlvij. ⁊ cōsi. ccccc. facit qđ not. Bar. in tract. Tyberiadis de in-
sula q. vlt. vnde sequit, ꝙ licet valuerit apprehensio, si tamen appareat,
quod dictę terrę apprehensę plus valeant, qꝫ pretium solutū pro dote
tali casu debeat illud plus in dictis bonis restitui, sed hoc non impedit,
quin magister Petrus in pręsenti iudicio censeri iustus possessor. Nec

obstat, quod fuerit primo loco iudicatū in fauorem agentiū, ⁊ quod ista
causa sit in mero possessorio. vnde non licuit ab ea appellari, sed execu-
tioni demandanda fuit secundū constitutionem Aegidij, ⁊c. respōdeo
illa constitutio habet inclusam fallentiam, nisi notorie constaret de gra-
10 uamine, ⁊c. † dicitur aūt notoriū, quod cōstat ex lectura instrumenti
in actis producti, in quo adest clausula constituti, ⁊ facultas apprehen
dendi, ⁊c. c. fi. de cohab. cler. ⁊ l. fi. verb. manifestum. C. de reb. cred. c. li-
cet causam. vbi Felin. in xj. no. de probat. Feli. c. significauerunt. de te-
stib. doctr. Bar. in l. j. j. q. ff. de op. no. nunt. vbi omnes scrib. Alexan.
consi. lxxxij. in j. Andr. Sic. consi. xviij. in j. cum simil. ⁊ articuli iuris
etiam dicuntur notorij ⁊ certi. §. quibus. in j. constit. C. in verb. certas,
vbi doct. l. ornamentorū. ff. de aur. ⁊ argen. leg. cum ergo notorie con-
stiterit de grauamine potuit appellari. ⁊ ex suprascriptis concludo par
tes dominorum iudicum esse in pronuntiando bene, a prima sententia
fuisse appellatum, ⁊ bene per secundum iudicem iudicatum.

SVMMAE RERVM. LX.

1 Locatori sub conductor obligatur.
2 Actionem obratum quæri.
3 Qui promittit seruare aliquem indemnem dicitur esse illius pro-
curator in rem suam.
4 Commißio quæ fit sola facti ueritate inspecta tollit tantum rigorosas
solemnitates iuris ciuilis.
5 Iuramenti formula stricte intelligi debet.
6 Proprietas ex diffinitione cognoscitur.
7 Veritas secundum proprietatem est realis existentia rei.
8 Veritas est unum & idem cum conscientia.
9 Veritatem accipimus alio modo nempe a iure informatam quæ ex pro-
bationibus dignoscitur.
10 Veritas eo modo accepta non est proprie ueritas sed interpretatio legis.
11 Illud dicitur uerum non quod in se est uerum sed quod probatum est.
12 A propria uerborum significatione non est recedendum.
13 Princeps committendo reuisionem sententiæ etiam si dicat quod quis
iustitiam faciat tamen uidetur tollere rem iudicatam.
14 Princeps non censetur tollere ius partis nisi apposita clausula non ob-
stan. in rescripto.
15 Clausula ex certa scientia æquipollet clausulæ non obstan.
16 Glo. in clem. dudum. de sepult. in uerbo pacta declar.
17 Duo uincula plus ligant quàm unum.



Hac in Castellini causa contra Corium, quia arbitror
diffusissime fuisse per alios allegatū, ipse paucis vtar,
⁊ ostendam relationem magnifici Tonsi esse contra-
mandā. Non obstat prima ratio, scilicet, ꝙ Castelli-
nus locator nihil habeat agere cum Corio subcondu
ctore, ⁊ habente cautam ab Albiato, non autem ab ip
1 so, quia respondeo † tribus modis. Primo, ꝙ Castellinus habet obli-
gata omnia bona, ⁊ iura pręsentia ⁊ futura conductoris, vnde compre
henditur in hypotheca etiam nomen Corij, qui se, ⁊ sua obligauit con-
ductori. l. nomen. C. quę res pign. oblig. poss. Secundo respondeo, ꝙ
2 Corius promisit soluere, ⁊ releuare indemnem † ipsum conductorem,
⁊ hoc notario stipulante nomine cuiuscunque interfit, vnde potest Ca
stellinus habere ratam hanc acquisitionem, ⁊ sibi quęretur actio, ex
quo sua interest ita disponente statuto nostro, quod est etiam de iure
communi in isto casu, vt est text. in l. ij. ff. rem rat. hab. vbi docto. ⁊ ha-
betur in l. non enim. ff. de adoptio. Angel. consil. lxxiij. Paul. Castren.
consi. cxcv. in secundo. cum concordant. Tertio respondeo, ꝙ cum
3 Corius promiserit seruare indemnem † Albiatum, dicitur esse eius
procurator in rem suam. l. fina. §. Titius. ff. de cond. indeb. vnde licuit
Castellino contra eum agere sicut contra principalem. l. sicut. §. si pro-
curator. ff. qu b. mod. pigno. vel hyp. sol. Non obstat secunda ratio,
videlicet, ꝙ commissio Tonsi esset, vt studeret habere veritatem, per
quę verba videtur, quod debuerit referre secundum veritatem a lege
approbatam, vt per Bald. in l. j. in ij. not. C. de non nume. pecu. sicut
4 dicimus in commissione † quę fit sola facti veritate inspecta, per quam
solum tolluntur rigorosę solemnitates iuris ciuilis, vt habetur in cap.
dilecti. de iudic. Alexand. consil. lxxx. in fin. in iij. Rote decisio. xxxiij.
in nouissim. vnde non potuit reprobare sententiam prętextu iuramenti
ipsius Albiati, ex quo iuramento ius quęsitum erat Corio dato, quod
Albiatus deinde dixerit iuramentum suum falsum fuisse, vt per Bar-
tol. in l. si quis in graui. alias incipit, si quis ingrauescente. §. si quis
moriens. ff. ad Sylla. per Modern. in capit. sicut. extra de testibus.
Nam ad illud argumentum respondeo duobus modis. Primo cla-
rum est, ꝙ tale iuramentum respectu ipsius Albiati, qui confessus est
esse falsum, nullius est effectus ⁊ contra eum statur reuocationi, vt di-
cunt omnes in dicto capit. sicut. Sed in casu nostro non agitur de in-
teresse alterius, quam Albiati, nam in omnem casum ipse Corius de-
bet soluere: quia si iuramentum primum tenet prout vult Corius, tunc
debuit soluere Albiato: quia Albiatus pro eo soluendo eius negotium
gessit. l. soluendo. ff. de neg. gest. Item non potest dici per tale iuramen
tum Corium esse liberatum ab obligatione, qua tenebatur versus ip-
5 sum Albiatum, ex quo talis casus non est comprehensus in † formula
iuramenti quę stricte intelligitur. l. duobus. §. fin. ff. de iureiuran. cum
ergo omnino Corius soluere debeat, aut Albiato, si primum iuramen-
tū tenet, aut Castellino, si non tenet, sequitur, quod non interest aliquo

modo Corij vtrum teneat iuramentum, vel non, ex quo in omnem ca-
sum debet pecuniam soluere, vt per Bart. in l. stipulationes non diui-
duntur. versic. vnde alij Mod. ff. de verb. obliga. ⁊ consequenter cum
respectu Albiati iuramentum non teneat, non potest Corius allegare
ius aliquod sibi ex tali iuramento esse quæsitū: qꝛ illud interesse, quod
quis soluat magis vni, ꝙ alteri, ex quo est interesse cuiusdam affectio-
nis, ⁊ inordinatę, nullo modo est considerabile nec dicitur ex eo ius ali
quod quęri. l. j. §. ⁊ alius ff. si quid in frau. patr. Secundo respondeo,
ꝙ (si bene consideretur forma commissionis) cessat omnis difficultas.
⁊ pręsuppono, ꝙ veritas in nostra materia duobus modis potest acci-
6 pi primus est secundum proprietatem, quę † proprietas ex diffinitio-
ne cognoscitur, vt dicit Bart. in l. omnes populi. vers. quęro, vnde su-
7 mat. ff. de iust. ⁊ iure. † secundū quam veritas est realis existentia rei,
vt definiuit Augustinus, ⁊ declarat Archid. de cōsecr. dist. ij. c. corpus.
vltimo, ⁊ glo. in authen. de instr. caut. ⁊ fid. in princ. ⁊ talis est immuta-
bilis, vt dicit Bald. in authen. ad hęc. versic. sed ponamus. C. de vsur.
⁊ in l. ex his. in fin. C. de test. mil. ⁊ de hac loquitur tex. in c. cōsuetudo.
in fin. ⁊ c. veritate. viij. distinct. ⁊ ij. q. viij. cap. quęritur. ⁊ alibi sępe, vt
8 per Alber. de Rosa. in l. ij. C. de eden. ⁊ talis † veritas est vnum, ⁊ idem
cum conscientia, vt per gloss. ⁊ doctor. in cap. j. de offic. ord. Bart. post
alios. in l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. presid. Secundus modus est
9 † quo veritatem accipimus a iure informatam, quę ex probationibus
dignoscitur, de qua loquitur tex. in l. penult. §. mulier in fin. ff. de prob.
10 ibi responde. veritati locum superiore. ⁊ talis veritas † proprie nō est
veritas, sed interpretatio legis, vt ibi probatur, ⁊ per Archid. in ca. iu-
11 dicantem. xxx. quęst. v. vbi dicit ꝙ † illud dicitur verum non quod in
se est verum, sed quod probatum est, sequitur Bald. in cap. j. extra de
constitu. ⁊ de tali veritate intelligitur in commissione, quę fit, vt quis
procedat sola facti veritate inspecta: quia licet verba videantur inter-
re ad veritatem secundum priorem sensum, tamen pontifices Roma.
non tantum fiducię habuerunt suis delegatis, vt vellent eos posse co-
gnoscere secundum primam, secundum quam pręstita fuisset illis ma-
gna occasio delinquendi, vnde per quasdam constitutiones declaraue-
runt facultatem quę ex tali cōmissione competit, vt dicit Rota in pre-
allegata decisio. xxxiij. in nouiss. In proposito igitur videndum est,
quomodo commissio Consi intelligenda esset, ⁊ puto quod secundum
priorem modum quod ostenditur pluribus rationibus. Primo, quia
12 ista † est propria significatio illorum verborum, quibus mandatur, vt
habeat veritatem: ergo ab ea recedere non debemus. l. non aliter. ff. de
leg. iij. Secundo, quia cum haberet ex forma commissionis referre in
amplissimo senatu, videtur id actum, vt referret eo modo, quo solet se-
natus ipse iudicare, clarum autem est ꝙ senatus ipse iudicat, inspecta
nuda veritate, ⁊ conscientia, etiam nullo habito respectu ad acta quę
veritati contrariantur, vt per Bartol. in l. vnica. in fin. C. vt quę desi.
aduocat. ⁊ declarat Guid. Papę in quęstione xxix. ⁊ per Felin. in ca.
13 pastoralis. §. quia vero. extra de offic. deleg. Tertio, quia † princeps
committendo reuisionem sententię, etiam si dicat, quod quis iustitiam
faciat, tamen videtur tollere rem iudicatam, vt dicit Bald. in cap. ij. de
offic. legati. ⁊ ibi Andr. Sicul. sequitur Felin. in cap. j. de constit. De-
cius consil. cxcviij. ⁊ licet Jaso. in l. causas. C. de transact. ⁊ in l. iustitia.
ff. de iust. ⁊ iure. dubitet de hac decisione: quia istud esset tollere ius par
tis, quod princeps non censetur facere nisi apposita clausula, non ob-
stante, in rescripto. l. fin. C. sen. resc. non poss. tamen in casu nostro ade-
15 rat † certa scientia principis, quę ęquipollet dictę clausulę. l. idem Vl
pianus. ff. de excus. tut. nam ex quo, auditis aduocatis, certior factus
erat princeps de re iudicata, talis certioratio habet vim clausulę ex cer
ta scientia. c. venerabilis. vbi doct. extra de confir. vtili, vel inuti. Quar
to, quia cum allegaretur dictum iuramentum, ⁊ sententia inde secuta, ⁊
transitus in rem iudicatam, nihilominus princeps mandauit, vt Con
sus haberet veritatem. vnde apparet, ꝙ non intellexit de veritate resul
tante ex iuramento ⁊ sententia, quia si de illa intellexisset non debuisset
fieri aliqua commissio: quia talis veritas iam habebatur, necessario er-
go debuit cōmissio intelligi de veritate, quę aliter haberetur puta per
libros Corij, vel chirographa, ⁊ alia genera probationum, per quę ve-
ritas solet deprehendi. capit. occidit xxxviij. quęst. viij. c. iudicantem.
xxx. quęst. v. Cum ergo princeps tale iuramentum, ⁊ sententiam non
existimauerit sufficere, sed vlterius mandauerit, vt veritas haberetur,
merito Consus retulit non esse liberatum Corium qui nihil aliud pro
se potuit ostendere, quam dictum iuramentum, quod erat suspectissi-
mum, ⁊ in tali iudicio veritatis, non attendendum. ⁊ licet senatus no
luerit adhibere simpliciter fidem reuocationi, Albiati tamen noluit ne
que credere simpliciter primo iuramento in exculationem Corij. vnde
16 causam commisit, non obstante exceptione rei iudicatę. † nec gloss. in
Clemen. dudum. in verbo, pacta. de sepult. quę in contrarium allega-
tur multum facit nam in casu nostro reprobatur iuramentum: quia fal-
sum. vnde merito etiam sententia quę in eo nititur, fuit reiecta, sed in
casu dictę gloss. corrigebatur simpliciter dispositio non falsa, vt in casu
nostro, sed vera, respondeo non debuit censeri correcta, quando confir-
17 mata est sententia: quia † duo vincula plus ligant. vt in terminis illis
gloss. dixit Felin. in cap. constitutus. versicu. statuta. extra de rescript.
Rom. sign. vij. Jas. in l. pacta nouissima. C. de pactis. cum similibus.

SVMMAE RERVM. LXI.

1 DOnatio nulla ipso iure per iuramentum non sustinetur.
2 Casus omissus remanet in regula.
3 Res litigiosa sicut non potest alienari ita nec hypothecari.
4 Principalem prius excutiendum.
5 Qui prior est in tempore potior est in iure.



AD argumentum quod adducit Cantonus contra Al-
ciatum, videlicet ꝙ bona Francisci comprehendunt
in hypotheca Cantoni, tanquam fuerint in bonis Jo.
Andreę Moruij, cui successit Cacarana debitor
Cantonı, allegat qꝛ Franc. fecit donationē omniū bo
norū anteriorem tpē ipsi Jo. Andreę. Sed respōdeo,
ꝙ dicta donatio est ipso iure nulla, ita disponente statu
to Laudensi, qꝛ nō fuit registrata in termino mēsis, prout debuit, ⁊ hoc
negligentia donatarij, cuius probabilis non fuit ignorantia. ⁊ qui in di
cto termino debuit eā facere registrari. Ideo non sustinetur etiā per iu-
ramentū, vt concludit Jo. Crotus de Monte ferrato, in rep. l. nemo
potest. ff. de leg. j. post alios. quos allegat, maxime Card. Alexādrinū,
⁊ Franc. Curt. in quodā consil. vt per eum. Secundo respondeo, ꝙ su
per illa donatione transactum fuit inter ipsum Franciscum ⁊ Cacara-
nā, vt apparet instrumento, ⁊ cōclusum pro regula, ꝙ dicta donatio nō
valeat, excepto, si habuerit filios masculos, qui deinde decesserint, vel si
habuerit feminas quibus voluit dotem dari, ipse aūt Franciscus deces
sit absque filijs, qui casus non cōprehenditur in exceptionibus, sed in
2 regula: vnde tanquā † casus omissus remanet in regula, ꝙ donatio non
valeat. l. si extraneus. de cond. ob caus. l. cōmodissime. de libe. ⁊ posth.
Tertio respondeo, ꝙ Cantonus non pretendit nisi ius hypothecę: sed
dicta pars erat litigiosa, vt apparet dicto instrumēto trāsactionis, ideo
3 non cōprehenditur in hypotheca: quia † res litigiosa sicut non potest
alienari, ita nec hypothecari. l. iij. l. fi. C. de litigios. l. fi. C. de reb. alien.
non alien. ⁊ sicut non potest in specie, ita nec in genere. l. obligatione. ff.
4 de pignor. Quarto respondeo, ꝙ Cantono obstat † exceptio excussio-
nis, ⁊ principalis id est, hęres Cacaranę primo est conueniendus au-
then. hoc si debitor. C. de pignor. Nec statutum Laudense tollit benefi-
cium excussionis hoc casu, quando scilicet conueniretur tertius posses-
sor super iure non liquido, ⁊ de quo lis pēderet cum debitore, ad quem
primo loco pertineret actio, secundum l. sępe. versi. sed scientibus. ff. de
re iud. cessat enim ratio statuti hoc casu. Ad aliud argumentū dum di-
citur, ꝙ Alciatus est potior ex iure cesso per d. Ceciliā ipsi Cliuato, de
quo in instrumento liberationis, ⁊ sic pro summa librarū 4000. Itē pro
fictis libellarijs debitis pro dote amitę. Itē respectu directi dominij, ⁊
ficti libellarij librarū centū, quę singulis annis debebantur Buppijs,
a quibus emit d. Hieronymus Alciatus, quod fictū non est positū ad
cridas, qꝛ in eis dicit, saluo iure directo d. Hieronymi, ⁊c. Respondet
Cantonus, ꝙ ex quo d. Cecilia alienauit Buppijs, antequam Cliua-
tus liberaret, ꝙ dicta alienatio imputatur in dicta summa quadragin-
ta millium librarum: ⁊ ideo tanto minus deduci debet per Cliuatum.
Sed ad hoc replicat d. Alciatus, ꝙ istud est falsum in iure. Cum enim
Cliuatus liberauerit vigore pacti comprehensi in primo instrumento
5 emphyteuseos sibi facti, qđ est † primo tēpore alienationis factę Bup
pijs, ipse est pręferendus: quia cum potuerit etiam inuitis Cacarana,
⁊ d. Cecilia se liberare, sua hypotheca est prior Buppijs, per text. in l.
qui balneum. ff. qui pot. in pig. hab. vbi per Doct. maxime cū Buppij
non denuntiauerint Cliuato, ne solueret ipsis iugalibus, secundum re-
gul. l. nomen. C. quę res pign. oblig.

SVMMAE RERVM. LXII.

1 LEgitima non censetur renuntiatum nisi expresse.
2 Non conficiens inuentarium tenetur ad solida legata.
3 Legitima defalcat legata ipso iure.
4 Legata dicuntur præstari solida licet præstentur cum diminutione legi
timæ ex quo legatum ab ea parte supra non tenuit.
5 Statuti disponentis neminem posse hæredem esse cum beneficio inuen-
tarij sensus &c.
6 Filius de iure ueteri simpliciter adeundo poterat deducere legitimam.
7 Ius deducendi legitimam transmittitur in quemlibet hæredem extra-
neum.
8 Lex præsumit quem hæredem esse ab intestato, & quare.
9 In suis non præsumitur cognitio testamenti.
10 Qui adiuit hæreditatem ab intestato nesciens subesse testamētum cum
deinde superueniat notitia testamenti prior aditio annullatur.



MAnifestum est de iure veteri, licet hęres qui simpliciter
adiret teneret ad solida legata: tamen si erat filius sim
1 pliciter adeundo poterat deducere legitimā, qꝛ † legi-
timę non censetur, nisi expresse, renuntiari. l. si quādo.
§. generaliter. C. de inoff. testa. Et quāuis per nouam
2 constitutionē Justiniani fuerit inductum, vt † nō cōfi
ciens inuentarium ad solida legata teneatur, authen. sed cum testator.
C. ad l. Falc. tamen istud in casu nostro, non potest habere locum. Pri
3 mo: qꝛ cū † legitima defalcet legata ipso iure. l. scimus. C. de inoffi. test.
4 † dicuntur solida pręstari, quando pręstantur cum diminutione legiti-
mę, ex quo legatum ab ea parte supra non tenuit, vt dicit Paul. Castr.
in l. fin. §. pe. in vlt. verbis. C. de iure delib. ⁊ ita est declarandus Bar.
5 in d. authen. sed cum testator. Secundo, qꝛ nos † habemus statutum,
quod nemo possit esse hęres cum beneficio inuentarij, per quod statu-
tum in effectu sublata fuit noua constitutio Justiniani, ⁊ reuersi sumus
6 ad ius antiquum, quo iure † filius simpliciter adeundo poterat dedu-
cere legitimā. d. §. ⁊ generaliter. ⁊ ꝙ statutum ita debeat intelligi appa
ret qꝛ alias sequeretur, ꝙ patres possent filios priuare legitima, si eos
instituerent, ⁊ facerent legata vltra vires hęreditarias: cum enim filij
essent instituti non possent habere legitimam, nisi immiscerent se hęre-
ditati, secundum Bart. in l. gerit. vers. quid si aliquis. ff. de acq. hered.

⁊ est

⁊ est communis conclusio, vt per Jaso. in authen. vnde si parens. C. de
inoff. testa. vbi autem immiscuissent teneretur ad integra legata, ex quo
beneficium inuentarij eos adiuuare non posset, propter nostrum statu-
tum, ⁊ sic sequeretur dictum absurdum. Nec dicatur, ꝙ dato, ꝙ filius
potuisset deducere legitimam, non tamen debet hoc licere d. Jo. Anto.
q: istud est contra regulã, vt non liceat heredi, quod licet principali, de
7 quam l. qui in ius alterius. ff. de reg. iur. ⁊ q: † ius deducendi legitimã
transmittitur in quemlibet heredem extraneum. argu. d. l. scimus. vbi
Sali. sequitur Alex. consi. lv. viso titulo quest. lib. ij. ⁊ consi. clj. viso the
mate. cod. lib. cum concordan. per Dec. consi. lxxxj. in j. dubio. Prete-
rea, pro defensione d. Jo. Ant. est aduertendum ad aliud fundamentũ:
nam quãuis Bart. iunior dixerit se heredem patris, tamen non appa
8 ret an ex testamento, an vero ab intestato, ⁊ † lex presumit, ꝙ ab intesta
to: q: in suis non presumitur cognitio testamenti, vt est tex. vbi Bart.
⁊ Mod. omnes in l. eius qui. vers. quod si stipulatus. ff. si cert. petat. ⁊
ibi Jas. declarat dicta Bar. in §. duo fratres. super quibus male intel-
lectis se fundabant aduersantes: cum ergo adiuerit ab intestato nesciẽs
subesse testamentum, cum deinde superueniat notitia testamenti, prior
aditio annullatur. l. si is ad quem. vbi omnes. ff. de acqui. hered. ⁊ con-
sequenter non potest d. Jo. Ant. conueniri ex testamẽto dicti Thome.

SVMMAE RERVM. LXIII.

1 ADministrator generalis tenetur de neglectis.
2 Verba enunciatiua in compromisso posita probant inter ipsos contrahentes.
3 C. illud de presumpt. declar.
4 In petitorio in quo principaliter agitur de ipso iure seu titulo ex quasi possessione non presumitur titulus.
5 Constitutio procuratoris dependet a mera uoluntate.
6 Procuratorem generalem administratio arguit.
7 Satis probatur quem fuisse locum tenentem qui fuit in quasi possessione sciente superiore ad quem pertinebat.
8 Procurator generalis tenetur de neglectis & etiam de his que deliquerunt officiatos sui.
9 Administrator Reipublice & priuati equiparantur.
10 Procurator de neglectis tenetur & de leui culpa.

BReuiter in questione proposita agendo dico, partes d.
arbitri esse in cõdemnando dictum Conum, tanquã
1 † administratorẽ generalem qui tenetur de neglectis,
iuxta l. fin. C. vt in poss. lega. Et quod ipse esset pro-
curator generalis, probatur ex verbis enunciatiuis
2 † positis in cõpromisso, que probant inter ipsos con-
trahẽtes. l. optimã. C. de cõtrah. ⁊ cõm. stip. nec obstat limitatio relata
p aliquos, vt istud non procedat qñ principaliter disputaretur super ipso
3 enunciato, per text. in † cap. illud. vbi Abb. de But. ⁊ Moder. extra
de presumpt. vbi verba enunciatiua de matrimonio, posita in instru-
mento, non probant quando principaliter de ipso ageretur, quia re-
spondeo, ꝙ ille text. procedit in casu suo, nam confessio coniugum so-
la non inducit verum matrimonium, sed solam quasi possessionem seu
tractatum matrimonij, vnde vbi solus tractatus sufficit talis confes-
sio plene probaret, veluti si ageretur iudicio possessorio, vel tractare-
tur solum de alimentis, ⁊ leui preiudicio: sed vbi non sufficit tracta-
4 tus, tunc est secus, veluti in iudicio † petitorio, in quo, q: principaliter
agitur de ipso iure, seu titulo ex quasi possessione, non presumitur ti-
tulus, secundum not. in l. quidam in suo. de condit. instit. ⁊ ita hanc
materiam declarat Bartol. in noua lectura. in l. neque professio, vbi
idem tenet Jas. C. de testamen. ⁊ Petrus Cin. Bald. in l. non nudis.
C. de probat. Cin. Bald. Abb. ⁊ Salic. in l. non ignorat. C. qui accus.
non poss. ⁊ in l. prima. C. vbi causa status. Bald. in capit. per tuas. de
probat. ⁊ consilio clxxx. mortuo. in ij. lib. In proposito igitur, in casu
dicti cap. illud. illa verba enunciatiua non probabant, quia in illo iudi-
cio petitorio, solus tractatus non sufficiebat: sed in casu nostro est se-
5 cus, quia sola confessio probat in isto casu titulum, ex quo † constitutio
procuratoris dependet a mera voluntate. l. prima. ff. de procurator. ⁊
quod tali casu verba enunciatiua probent est manifeste de mente Bar
tol. in l. sciendum. ff. de verborum obligat. ⁊ aliorum ibi, dum allegant
dictam l. optimam. Confirmatur ista opinio, quia per testes proba-
6 tum est, qualiter † sciente ⁊ patiente Illustrissimo domino Scutife-
ro, iste administrabat generaliter bona ipsius, vnde satis presumitur
mandatum generale, vt est text. ⁊ ibi Guliel. de Cun. in l. prima. in
princip. ff. de exer. acti. sequitur Bald. ⁊ Paul. Castren. in l. in cause.
7 §. si ita. ff. de procur. vbi dicunt, ꝙ † satis probatur quem fuisse locum
tenentem, qui fuit in quasi possessione, sciente superiore ad quem perti-
nebat. Et hoc etiam suadetur ex allegatis per ipsos, dum exhibent lite-
ras Illustrissimi Scutiferi, per quas cõmittebatur ipsi domino Tho-
me, ne in certis negotijs aliquid faceret sine participatione domini
Jacob. Lurani, vel aliorum, per quas literas apparet, quod ipse erat
generalis procurator, licet in certo casu eius potestas arctaretur vt
procederet cum participatione aliorum. Et de hoc satis potest esse
8 informatus etiam dom. arbiter. Cum ergo esset † procurator genera-
lis, tenetur de neglectis, ⁊ etiam de his que deliquerunt officiales sui.
9 l. ex facto. ff. de nego. gest. ⁊ licet ille text. loquatur † in administratore
Reipublice, tamen idem est etiam in administratore, seu procurato-
re priuati, vt dicit Jas. in l. periculum. per illum textum. ff. si cert. pet. ⁊
10 est regula generalis, ꝙ † procurator tenetur de neglectis ⁊ de leui cul
pa. l. a procuratore. C. mandati. Bart. in l. quod Nerua. ff. depositi.

SVMMAE RERVM. LXIIII.

1 REs empta ex pecunia uxoris a marito in subsidiũ censetur uxoris & ei competit utilis actio in rem.
2 L. si pecunia. C. de iure dot. limit.
3 L. uxor marito. ff. de donat. inter uir. & uxor. declar.
4 Paria sunt an expresse quis donet an sinat rem de sua pecunia emi & non contradicat.



MOtiuis subtilibus datis contra dominam Blancam
Cribellam visis dico partes doctissimi iudicis esse in
pronuntiando in eius fauorem, tanquam legitime cre
dis contradixerit, iure dominij, cum enim in motiuo
dicatur, quod si haberet personalem tantum ad pre-
tium, esset res periculosa, q: alij habentes hypotheca
riam preferrentur, ⁊ bona non sunt sufficientia, sequitur ex hoc disposi
1 tio in iure vera, ⁊ communiter approbata, ꝙ † res empta ex pecunia
vxoris a marito, in subsidium censetur vxoris, ⁊ ei cõpetit vtilis actio
in rem, vt est casus in l. vxor marito. ff. de don. inter vir. ⁊ vx. vbi Bar.
Baldus, Raph. Fulg. ⁊ Salic. Non obstat, ꝙ res empta de pecunia
vxoris non per hoc sit vxoris. l. si ex pecunia. C. de iure dot. quia illud
limitatur per dictam l. vxor marito. vt non procedat marito non exi-
stente soluendo, ⁊ sic in subsidium. Non obstat, ꝙ istud quod decidit
dicta l. vxor. posset procedere in pecunia dotali, in qua sunt multa pri-
uilegia: quia respondeo, quod text. ille loquitur generaliter in pecunia
vxoris, ⁊ sic etiã non dotali: q: si esset dotalis, non esset pecunia vxoris,
sed mariti. l. in rebus. C. de iur. dot. Non obstat, ꝙ ille textus loqua-
4 tur in muliere donante pecuniam marito. nam respondeo, † paria esse,
an expresse donet, an sinat rem de sua pecunia emi, ⁊ nõ contradicat, vt
est casus noster, videtur enim donare, ⁊ acquiritur vxori ipsi, vt habet
in l. cum propria. C. si quis alteri, vel sibi. Bald. consil. lxvj. in v. ⁊ est
text. in argum. in §. aliud. versi. si vero non fuerit. in authen. de equal.
dotis. Non obstat, ꝙ textus ille non videatur concedere hoc in pre-
iudicium creditorum: quia imo hoc disponit, ex quo dat hoc beneficiũ
vxori, quando maritus non est soluendo creditoribus, ⁊ sic precise pre-
fert vxorem creditoribus, prout etiam dicit Socin. consil. ccxxiij. ele-
ganter. in primo dub. in ij. lib. ⁊ cum lex det actionem in rem vxori, ⁊
sic presupponat vxorem dominam, non possunt dicta bona censeri hy-
pothecata creditoribus viri, cum talia bona non censeantur viri, sed
vxoris. ⁊ sic tolluntur omnia obiecta per casum. d. l. an etiam. ibi Pau-
lus Iurisconsul. ⁊ vendicari directo potest, ⁊ paulo post. Sed nihil pro-
hibet etiam in rem vtilem mulieri in ipsas res accommodari. Quibus
verbis liquido constat mulierem potiorem.

SVMMAE RERVM. LXV.

1 COmpensare socios sociorum nomine creditum.
2 Caneparius salis dicitur administrator datij & exactor ab ipsis Datiarijs constitutus.
3 Qui contrahit tanquam talis illius qualitas attendi debet.



1 Jcere ipsi Ferrario † compensare versus fiscum, sic pro-
batur. Nam ex forma incantus apparet qualiter do.
Joannes erat incantator dicte gabelle, ⁊ pro subuen-
tione debebat dare ducatos 1600. apparet etiam ex cõ-
fessionibus a thesaurario factis, qualiter Alexander
Ferrarius Caneparius salis, eas numerauit nomine
dicti Joannis, ⁊ sic constat de credito domini Joannis versus came-
ram. Nec obstat, si diceretur sal fuisse datum ipsi do. Alexan. ⁊ ideo
non posse eum opponere exceptionem credito alieno, videlicet domini
Joannis: quia respondetur, quod imo istud creditum ⁊ debitum, est
eiusdem, scilicet do. Joannis ⁊ sociorum, ⁊ sic Alexander Ferrarij.
Quod probatur, primo ex libris rationum salis, vbi pro sale dato
constituitur debitor Alexander ⁊ socij, ⁊ ex incantu apparet, quod do.
Joannes erat socius: quia cum ipse esset incantator acceperat eum in
societatem. Secundo apparet ex eiusdem libris salis in quibus con-
2 stituitur Alexand. debitor † tanquam Caneparius salis, ⁊ sic tanquã
procurator do. Joannis incantatoris: nam ista dictio, Caneparius,
significat administratorem datij, ⁊ exactorem constitutum ab ipsis da
tiarijs, vt ex communi vsu peritorum in istis rebus apparet, ⁊ verifi-
cabitur si opus fuerit: vnde cum contraxerit tanquam Caneparius
3 debet † attendi illa qualitas. l. fin. ff. de institor. l. si pater. §. qui duos.
ff. de adoption. l. si proponas. §. j. vbi Angel. ff. de inoffic. testamen.
Tertio apparet ex confessionibus thesaurarij, quibus dicitur,
Quod dominus Alexand. Caneparius soluit ex denarijs per eum mutuo Ducali Camere subuentu pro ducatis xvi. mille soluendis per do. Ioan.
ex quibus verbis satis apparet istud, vnum ⁊ idem fuisse creditum, ex
eadem causa: vnde non est dubium etiam aduersus fiscum compensa-
tioni locum esse, vt est casus in l. j. C. de compens.

SVMMAE RERVM LXVI.

1 COnfessio de dote recepta facta per maritum constante matrimonio cum renunciatione pecunie non numerate & iuramento non preiudicat creditoribus.

2 *Confessionem recepta dotis creditoribus sequutis nocere.*
3 *Quando promissio dotis praecessit si deinde maritus confitetur se recepisse non potest amplius opponere exceptionem dotis non numeratae.*
4 *Quando in instrumento confessionis adest iuramentum assertorium & promissiuum quia maritus promittit non contrauenire non praesumitur donatio sed uera receptio.*
5 *Stante iuramento promissiuo donatio inter uirum & uxorem corroboratur nec potest amplius reuocari.*
6 *Contractus in quo adest iuramentum assertorium non potest dici simulatus.*
7 *Bona mariti an tacito censeantur hypothecata pro alimentis uarie censeri.*



Abet presens questio nõ modicam difficultatem propter varias opi. doctorum. Et dubium existit, nunc
1 quid † confessio de dote recepta, facta p maritũ constante matrimonio, cum renuntiatione pecunie non numerate, & iuramento, preiudicet creditoribus in quo Bar. in l. cum quis decedens. § Titia. ff. de leg. iij. dixit, q non, ex quo videtur esse quedam donatio que prohibetur inter virum & vxorem, & est facta inter personas prohibitas, vt per eũ, cui quamplurimi doctores contradicunt, ita quod Ang. de Aret. in §. fuerat insti. de act. dixit cõem opinionem esse contra Bar. tamen quic-
2 quid sit generaliter casus noster † non habet difficultatem, qz creditores mariti qui agunt sunt posteriores, & sic contraxerunt post illã confessionem: nam tunc sine dubio, mulier illis videtur preferenda: quia talis confessio preiudicat & ipsi: ergo preiudicat etiam habentibus causam ab eo, & ita decidit Bart. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nupt. Aret. in l. si diuortio. ff. de verb. oblig. Nec obstat si diceretur, qđ fuit reuocata ista confessio per maritum, & sic non debet tenere: qz respondeo, q tunc reuocatio teneret si lex presumeret eam esse donationẽ int. virum & vxorem: sed quo ad maritum vel creditores posteriores non presumitur donatio, sed vere dotis confessio, & propterea dicunt doctores q preiudicat ipsi marito, & dicit etiam Pau. de Castr. consil. cclxxxiiij. circa primum, quo queritur. in ij. vol. in nouissimis. Preterea, quod non presumatur donatio, probatur: qz dos ante fuerat huic
3 marito promissa: vnde † quãdo promissio dotis precessit, si deinde maritus confiteatur se accepisse, non potest amplius opponere exceptionẽ dotis non numerate, vt est text. in l. in contractibus. ver. illis etiã. C. de non nume. pec. Jo. And. in add. Spec. in tit. de dona. inter vir. in rub. in fi. Pau. Cast. d. consi. cclxxxviij. Alex. in l. pe. §. fi. ff. sol. matrim. & cõiter tenetur vt per Mod. l. j. sol. mat. Imo † in instrumento confes-
4 sionis adest iuramentum nedum assertoriũ, sed etiam promissiuũ: qz maritus promittit nõ contrauenire, quo casu stante tali iuramento, nõ presumitur donatio, sed vera receptio, vt dicit Jo. de Imo. in c. cũ contingat. extra de iureiu. quem refert & sequitur Aret. consil. lxxiij. dili-
5 genter. & facit ratio, qz † stante tali iuramento: etiam donatio inter vir. & vxo. corroboraretur, nec posset amplius reuocari, vt est magis cõis
6 opinio, vt per Jas. in l. pacta que contra. C. de pact. nec † potest etiã dici contractum simulatum, qz stante iuramento assertorio hec exceptio non potest opponi, vt est magis cõis conclusio, per doct. in l. nemo potest in iiij. q. Bart. ff. de leg. j. & ex his breuiter apparet istos emptores
7 reijciendos quo ad dotem confessatam. Quoad alimenta † magna est questio, nunquid bona mariti sint tacite hypothecata pro alimentis, in quo articulo Bar. in l. si cum dotem. §. finaurẽ in seruitimo. ff. sol. mat. & in l. Lucius. ff. de alim. & cib. leg. est sibi cõtrarius: de quo etiam vltra docto. ibi, per Rom. consi. ccccliiij. & Prepo. in c. j. extra de dona. inter vir. & vxo. sed hodie vt plurimum cessat difficultas, vt dicit Bal. nouel lus in tract. dotis, in vij. priuil. in fin. in vj. parte princ. qz cauti notarij in instrumento dotis tam ex parte viri, qz mulieris, ponunt obligationem etiam pro damnis & interesse, prout fuit factum, in casu nostro. Et propterea dico, q isti emptores ratione fructuum interim perceptorũ tenebuntur ad alimenta, & hec sint satis pro ista muliere.

SVMMAE RERVM. LXVII.

1 *Contractus mandati est bonae fidei.*
2 *Mandatum non potest extendi nisi ex uerisimili mente mandantis quia alias fines mandanti diligenter sunt obseruandi.*
3 *Procurator non potest facultatem praetendere nisi quatenus ex uerbis mandati apparet sibi concessa.*
4 *Quotiescunque posset damnificari actor quia iudicium frustatoriũ redderetur debet iudex aduertere in dubio ut potius pronunciet non subesse mandatum.*
5 *Pro praemissis haec uerba stant restrictiue ratione praecedentium casuum tantum.*
6 *In mandato iurisdictionali licet ea intelligantur concessa sine quibus actus ipse expediri non potest fallit tamen qñ essent maiora expressis.*
7 *Testator mandans alicui curationem rem pupilli non intelligitur mandasse tutelam tanquam maiorem expresso.*
8 *Appellatione curationis largo modo uenit tutela.*
9 *Clausula subsequens non debet intelligi nisi de praemissis & habere relationem ad praeceden.*
10 *Si mandatur prouideri alicui in tali ecclesia non importat quod prouideatur de tota ecclesia.*
11 *Mandatum postea factum non potest trahi ad litem penden.*
12 *Verba mandati regulariter respiciunt litem de futuro inchoandas non autem inchoatas.*
13 *Argumentum a uerisimili ualet & tenet.*
14 *Qui non confidit de aliquo in re parui momenti non est uerisimile quod habeat fiducia de eadem causa re maxime importantia.*
15 *In mandatis ualet argumentum a consuetudine.*
16 *Mandatum de locando & defendendo debet intelligi & referri ad omnia accessoria emergen. & connexa.*
17 *Sine defensione tituli non possunt defendi fructus.*
18 *Procurator constitutus ad defensionem fructuum debet posse comparere ad defensionem tituli.*
19 *Procurator potest facere extra mandatum dummodo actus sit mandato contiguus & uicinus.*
20 *Verba debent intelligi secundum naturam actus.*
21 *Sententia contra colonum lata non parit praeiudicium domino.*
22 *Conductor colligens fructus per separationem a solo facit eos suos.*



Andati facti per Antoniolũ Perci viso instrumento alertum Archidiaconi Cabalicensem in Jo. Biliotti interrogatus nunquid esset sufficiens ad defendẽdum in causa, de qua agitur: alias respondi, q non. Et qz iudicio meo, res nõ habebat difficultatem leuiter pertransiui: nunc postquã uideo aliquos esse contrarie opinionis operępretiũ visum est sententię meę rationes explicare. Et
1 primo considerandum est, q hic agitur de † contractu mandati, qui est
2 bonę fidei. §. actionũ. insti. de actionib. nec potest extendi † nisi ex verisimili mente mandantis: qz alias fines mandati diligenter obseruãdi
3 sunt l. diligenter. ff. manda. nec † procurator potest facultatem pretendere, nisi quatenus ex verbis mandati apparet sibi cõcessa. l. non distin
4 guemus. §. de officio. ff. de recep. arbit. & qui arbi. recip. Et † quotiescunqz posset damnificari actor: qz iudicium frustratoriũ redderet, deberet iudex aduertere in dubio, vt potius pronuntiaret nõ subesse mandatum, l. qui ita. ff. ad senatuscon. Trebel. c. procurator. de elect. lib. vj. per Bart. in l. filiusfamilias. ff. de donat. His sic premissis, dico considerandum esse, q nec ex verbis mandati, nec etiam ex mente casus iste comprehensus est. Nam cum supra factum esset mandatum ad locandum, & ad exigendum subijcitur clausula. Et si necesse fuerit pro premissis omnibus coram quibuscunqz iudicibus cõparendum, ac ipsum dñm constituentem, & eius iura ac archidiaconatum defendendum, ex quibus verbis apparet mandatũ ipsum de defendendo constituentem restringi ad supradicta, videlicet respectu locationis & exactionis tantum, non autem si moueretur sibi controuersia archidiaconatus. Illa
5 enim † verba pro premissis stant restrictiue ratione precedentium casuum tantum, vt dicit Bart. in l. qui Rome §. Callimachus. in fine. ff. de verb. oblig. Bald. consi. cxxxviij. in v. Alex. consil. xxij. in fine. in j. volu. Et illa coniunctio ac dominum constituentem defendendum, &c. stat copulatiue. instit. de hered. instituen. in fine. & in l. Titia. in fine. ff. de legatis & fideicommiss. j. & ibi doctores, vnde refertur semper ad premissa, & intelligitur secundum qualitates precedentes. l. Seię. §. Caio. vbi Barto. ff. de fundo instru. l. si ita stipulatus §. Chrysogonus. ff. de verb. oblig. & ita similem casum decidit Cumanus consi. cxlviij. Et ista interpretatio maxime est capienda: qz consonat voluntati mandantis: qui verisimiliter non egit, vt iste procurator aliquo modo se impediret de titulo, illud deducitur pluribus fundamentis. Primo, qz cũ mandatum sit circa locationem non debet extendi ad titulum in quo agitur
6 de maiore preiudicio: qz nos videmus, q † in mandato iurisdictionali licet intelligantur etiam esse concessa ea, sine quibus actus ipse expediri non potest: tamen fallit, quando essent maiora expressis, fin. Barto. in l. ij. ff. de iurisdictione om. iudic. cum quo omnes ibi trãseunt. Idem
7 videmus † in testatore mandante alicui curationem rerum pupilli, nõ intelligitur mandasse tutelam tanquam maiorem expresso. l. tutores. §.
8 j. ff. de admin. tuto. & ibi Barto. & hoc non obstante, q † appellatione curationis largo modo veniat tutela, secundum gl. in auth. hec. vt hi qui obliga. in princip. & per illum text. idem tenet Aret. in l. in pupillari. ff. de vulgari & pupillari. l. a Titio. ff. de verb. obliga. Jason in l. quoties. eod. tit. Secundo, qz illa clausula subsequens non debet intelligi nisi
9 de premissis, & habere relationem ad preceden. iuxta. c. sedes apostolica. de rescrip. in antiq. & quod not. Bald. in l. pactum dotali. q. xiij. C. de collat. & alias fuit dictum, & ideo vlterius non insisto: sed ad alias dicta per me remitto. Tertio per id quod no. Alex. consi. xvij. in vj. volu. vbi mandatũ de causis que verti possunt propter villã B. beati nõ intelligitur quod possit moueri qđ respiciens dominium totius villę, sed restringit, vt per eum. Et quod not. Abb. in c. si. per illum text. de pre-
10 ben. & Jo. de Imo. in cle. j. eo. tit. vbi † si mandat prouideri alicui in tali ecclesia, non importat qđ prouideatur de tota ecclesia. sequitur Dec. consi. cclv. Quarto, qz iam ag. sibiennium, q lis pẽdet sup titulo: vnde
11 illud † mandatum postea factum nõ potest trahi ad illã litem pendentẽ. l. in causę §. si ex parte. ff. de proc. & qđ hab. in l. nihil arbitramur.
12 C. eodem. Verba enim † mandati repugnant, quę respiciunt lites de futuro inchoandas, non autẽ iam inchoatas. l. si stipulatus fuerim. §. cũ stipulamur. ff. de verb. oblig. Cũ enim verba dicant ad agendũ seu litẽ contestandũ non possunt intellig. de hac lite, quę iam mota erat. Et lis
13 te lis cõtestata. Quinto, valet † argumẽtũ a verisimili. l. si extraneus. ff. de cód. ob cau. da. sed nos videmus, q iste mãdando nõ habuit multam

tam fiduciam huic procuratori quod apparet, quia restrinxit mandatum ne
ne posset minori pretio locare, quam centum aureis, vnde si non confidit il
li in tam modica pecunia, non est verisimile eum habuisse fiduciam cō-
mittendi sibi defensionem tituli in quo agitur de plenario, et perpetuo
pręiudicio. regu. cui licet. de reg. iur. in vi. l. conuenticula. vbi Bald. C.
15 de episc. et cler. Sexto in † his mandatis valet argumentum a con-
suetudine. c. fin. de consuet. lib. vi. l. vel vniuersorum. ff. de pign. act. per
Ludou. Romanum consi. xciiij. in vlti. dubio. Sed nos videmus, quod
huiusmodi mandata ad litigandum de titulo beneficiorum non solent
fieri in mercatores, sed in homines peritos litigiorum, quales sunt ad-
uocati, causidici et notarij: vnde satis apparet nō fuisse intētionis illius
const. tuentis, quod mandatum ad hunc casum traheretur. Et hanc par-
tem t. nendo non obstant quędam in contrarium allegata. Et in pri-
16 mis dum dicitur, quod † mandatū de locando et defendēdo debet in-
telligi, et referri ad omnia accessoria, emergentia, et connexa, secundum gloss. in
17 cap. cum olim. de offic. deleg. Vnde cum † sine defensione tituli non
possint defendi fructus. c. j. de regu. iur. in vi. merito debet etiam posse
18 comparere ille † procurator ad defensionem tituli, prout in simili no-
tat Abb. in c. ex parte. tertio. extra de decimis. Et quia videmus, quod
19 † procurator potest etiam facere extra mandatum: dummodo actus
sit mandato contiguus, et vicinus. l. iam tamen. §. in hac stipulatione. se
cundo. ff. iudica. sol. facit regula. l. ad rem legatam. ff. de procura.
Et maxime cum in mandato adsit clausula quod possit procurator fa-
cere in omnibus, et per omnia, prout poterat constituens quę verba de-
bent intelligi, vt aliquid operentur. glo. in c. solitę. de maioritate et obe-
dientia. et quod notat Baldus in rubr. C. de contrahen. emptio. in ix.
quęstione. Et quę habentur in l. si quando. ff. de legat. et fideicommiss.
primo. Nam pro istorum, et similium, quę adduci possent resolutio-
ne, in primis considerandum est, quod iste volens facere mandatum ad lo
candum principaliter nō videtur voluisse mandare, nisi ea quę sunt de
20 † natura actus, et secundum eam verba deb. nt intelligi. l. si stipulatus.
ff. de vsur. l. si vnus. ff. locati. De natura autem huius actus est, vt possit
locator dominum defendere respectu possessorij: quia dominus per eum
possidet, resp. ctu vero concernent. um titulum seu dominium, non po-
test, etiam quod inde in consequentiam sibi pręiudicium inferatur, vt
per Bartolum et doctor. in l. ij. §. si ego. ff. de operis noui nunciatione.
21 Et quod habetur in l. fin. C. qui leg. t. perso. hab. stan. vnde etiā † sen-
tentia contra colonum lata, non parit pręiudicium domino. l. sępe. ff. de
re iudicata. et quod habetur in l. ij. C. vbi rem actio. Nec colonus po-
test all. gare pręiudicium suum, quod in tali casu respectu huius tertij
non est considerabile. l. eadem. C. loca. Vnde sequitur quod illa verba de
defendendo constituente debent intelligi secundum naturam actus,
quatenus moueretur ei controuersia possessorij, vel diceretur bona non
esse de archidiaconatu respectu possessionis, et consequenter nec ad ip-
sum constituentem pertinere respectu asserti dominij. Non obstat
igitur, quod in mandato comprehendantur omnia annexa et cōsequu-
tiua, quia respondetur illud esse verum, nisi essent maiora expressis di
cta l. tutores. §. j. per Bartolum in dicta l. secunda. de iurisdict. omn.
iudic. et facit textus in l. penult. §. illo. C. de necess. ser. hered. Pręterea
illud nullo modo est connexum, vt infra dicam. Non obstat, quod quę-
stio tituli est necessaria, vt quis faciat fructus suos d. c. j. de regu. iur. in
22 vj. quia respondeo, quod illud est alienum a veritate respectu † conducto
ris colligentis fructus, qui per separationem a solo facit eos suos. l. dā-
num. C. locat. not. in l. si merces. §. vis maior. ff. locati. et tenetur solue-
re illi, qui eum inuestiuit dato quod esset prędo vel intrusus. l. si vrba-
na. ff. de condictione indebiti. notat Angelus in l. si filio. §. fina. in fin.
ff. solu. o matrimonio. et habetur in l. filię. ff. de solutionibus. vnde in
isto casu defensio tituli non potest dici esse quid connexum. Non ob-
stat clausula quod possit ea quę posset dictus constituens, quia restringi-
tur ad pręmissa, vt supra dixi, et per Alexandrum in dicto consilio xxij.
in fin. in primo. et Cumanus dicto consilio cxlviij. Et satis illa clausula
operatur si intelligatur secundum naturam actus intelligēdo, vt supra
dixi. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXVIII.

1 *IN contractu innominato facio ut des & do ut facias non competit condictio ob causam sed præscriptis uerbis.*
2 *Patientia & concessio aliud nihil est quàm factum.*
3 *Quis non potest obtinere ex libello continente petitionem ineptam.*
4 *Statutum recipit interpretationem a iure communi.*
5 *Promissiones sunt stricti iuris.*
6 *Condictio ob causam datur solummodo ex contractu innominato correspectiuo.*
7 *Confessio extra iudicialis geminata parte præsente plene probat.*
8 *Inter testes contrarios unius fides per alterum infirmatur.*
9 *Generalis depositio nihil probat imo sit interpretatio contra producentem.*
10 *Dictum deponentis extra tempora probatoria nihil ualet.*
11 *Testis singularis non probat.*
12 *Plures deponentes de uarijs confessionibus parte absente non iunguntur ut aliquid probent.*
13 *Factor seu famulus non est testis omni exceptione maior.*
14 *Verba generalia non obligant.*
15 *Qui fundat se in euentum conditionis uel diei incertæ euentum probare debet.*
16 *Qui agit ante diem male agit.*
17 *Inspectio loci est probatio fortissima.*
18 *Bona ecclesiastici non transeunt nisi cum solemnitatibus de quibus in authen. sed & promittere C. de sacrosan. eccl.*
19 *Sententia non debet excedere petitionem.*


Otiuorum pro responsione dico partes magnificentię
vestrę esse in pronūtiando in fauorē d. Philippi Ca-
neuerij. Et in primis in eius fauorē deducitur quod
spectabilis doctor d. Bernardinus de Busti non po
test obtinere ex libello in causa a se producto: in quo li
bello proponit condictionem ob causam, et in effectu
agit, vt Fontanile obturetur repetendo concessionē facultatis posse fa-
ciendi Fontanile per se factā Francisco Caneuerio: nā clarum est, quod
1 † in contractu innominato facio vt des, et do, vt facias, non cōpetit con-
dictio ob causam sed pręscriptis verbis. l. naturalis. §. pen. et §. fi. ff. de
pręscr. ver. Sed in casu nostro ex parte do. Bernardini videt esse con-
tractus facio vt des, ex quo d. Bernardinus cōcessit et pręstitit patien
2 tiā Francisco vt posset ducere illud Fontanile quę quidē † patientia, et
concessio nihil aliud est, quā factū. l. vbi aūt. §. qui id quod. ff. de verb.
obl. Bar. in l. ij. §. j. in prin. ff. eo. Et licet ex tali cōcessione pręcipiat do
tio: quia acquiritur ius in fundo Fontanilis, remanet tamen contractus,
facio, vt facias: ex quo illa datio fit pro facto vnde perinde habetur, ac si
esset facio, vt des, vt dicit Bart. in l. cū proponas. C. de dol. et in l. natu-
ralis. §. quod si faciā in j. opp. ff. de pręscr. ver. quod etiā satis patet ex verbis
ipsius libelli. In quibus actor non facit fundamentū in repetitione ipsius
fundi pręstiti, sed in repetitione cōcessionis vt possit facere ipsum Fon
tanile. Et illud idē probat in l. permisisti. in prin. ff. de pręscr. ver. Cu
3 ergo † petitio ipsius d. Bernardini sit inepta nō potest obtinere ex tali
libello. l. j. §. j. ff. si men. fal. mod. dix. Bal. in l. et si sine. ff. ad Treb. et li-
cet statutū nostrū admittat libellū qualēcunque, tamen se declarat, vt cō-
tineat rē, seu iura quę petuntur, vnde illud debet intelligi, quod cōtineat, sci-
4 licet, apte: quia tale † statutū recepit interpretationē a iure cō. l. si serui.
C. de noxal. l. vt gradatim. in ij. resp. ff. de mu. et ho. vnde d. Bernardi-
nus non pōt obtinere vineā: quia eā non petijt in libello nec obtinebit, vt
Fontanile obturetur: quia r. cte non egit: et sic, quod noluit, potuit: quod voluit,
adimplere nequiuit. c. Mediolana. de elec. per doct. in l. j. §. sed si mihi. ff.
de verb. obl. Pręterea in pręsenti casu, quod non possit agi ad obturatio-
nē dicti cau, deducitur alia rōne: nam testes in causa producti solū dicūt,
quod d. Franciscus promisit dare vineā, vt cōtentaret d. Bernardinum:
5 vnde potuit solū agi ad vineā: ex quo aliud promissum nō est: et † pro-
missiones sunt stricti iuris. l. quicquid adstringendę. ff. de verb. oblig.
6 et † condictio ob causam datur solū modo ex contractu innominato cor
respectiuo. d. l. naturalis. Et hoc quādo vtraque promissio ex parte vtriusque
fit incontinenti, vt per Bar. in l. si cum fundum. ff. de pact. in versi. no-
ta ex illa glo. in casu autem nostro non constat quod incontinenti d. Fran-
ciscus promis. rit vineā, et d. Bernardinus promiserit patientiam, et ter
renum, per quod deduceret Fontanile. Et sic ex isto capite d. Bernar
dinus non pōt obtinere obturationē Fontanilis seu restitutionē terre
ni: et ista solum sufficiunt ad excludendum ipsum agentē: tamen (vt cla
rior etiam reddatur d. iudex) dico per testes in causa productos nō esse
fundatā intentionem ipsius agentis. Non obstat primo quod videatur
7 probata quędam † confessio extraiudicialis geminata parte pręsente,
quę plene probat per Canon. in c. si cautio. extra de fide instru. quia re
spondeo quod imo non est probata ex quo d. Joan. Antonius Strangla, et
8 Georgius eius famulus sunt inuicē cōtrarij: † vnde alterius fides per
alterum infirmatur. c. in nostra. extra de testib. c. veniēs. et c. licet. eod.
tit. nam Jo. Antonius dicit, quod Franciscus respondit se nescire, an fuis
ei seminatū sed: Georgius vero dicit contrarium, videlicet quod respon-
dit, quod sciebat. Item tertius testis reddit Jo. Antonium falsum cum ex
eius dicto constet quod dominus Franciscus sciebat fuisse seminatum. Et
ita contrarietas est circa pertinentia ad causam vnde annullat dictum,
vt per Bal. in rubr. de controuersia inuestit. in vlib. feud. Aret. consil.
lxxj. Pręterea isti testes etiam respectu vineę nihil probant, ex quo nō
9 deponunt, quę vinea fuerit promissa: nec ponunt coherentias: vnde † ge-
neralis ista depositio nihil probat imo fit interpretatio contra produ-
centem. c. in pręsentia. extra de probat. doct. in l. inter stipulantem. §. si
Stichum. ff. de verb. oblig. et potest intelligi de re minima, prout dicūt
doct. de eo, qui promittit fundum in genere, quod promissio adimpleretur
palmo terrę, vt per Bart. in l. i. a stipulatus. in x. oppo. ff. de verb. obli.
per text. et ibi glo. in l. cum post. § gener. ff. de iur. dot. per doctor. in l. si
domus. ff. de lega. j. et sic tolluntur dicta primi, et secundi testis. Non
10 obstat dictum Andreę de Candianis: quia † deposuit extra tēpora pro-
batoria, vnde eius dictū nihil valet. l. si quando. C. de testi. per Feli. in
11 c. cum dilecti. de accu. Non obst. quod dicit Primus de Mderono: quia † est
singularis: vnde non probat. l. iurisiurandi. C. de testib. et est facta talis
12 † confessio, parte absente: quo casu etiā plures deponentes de varijs
confessionibus parte absente non iunguntur vt aliquid probent vt dicit
Rom. in l. admonēdi. ff. de iureiu. quem refert, et sequitur d. Jo. Bapt.
de S. Seuer. in rep. et Alex. consi. cxxviij. incip. ponderatis. in ij. volu.
Non obstant quod fuerint nuntij, vnde videntur facere semiplenā proba-
tionē, et sic deferendū esset iuram in supplementū probationis: quia respon
13 deo eos esse rusticos ipsius d. Bernardini, et primū esse † factor seu fa-
mulū: vnde nō sunt maiores omni exceptione, vt per Alex. consi. xviij.
in j. vol. Nec obstat, quod videatur esse probatū plusquam semiplene: quia illud
non est verum: ex quo quintus, sextus, septimus, et octauus testis nihil
firmiter dicunt, sed simpliciter, quod d. Francisco dicebat, quod se accommo-
14 daret cum domino Bernardino: vnde ista † verba generalia non obli
gant. l. fi. ff. de testam. c. cum venissent. circa medium. de instit. per Jas.
in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. Nec sequitur in promissione accō-
modanda promissio vineę: et sic apparet, quod ex defectu probationis, de-
bet succumbere dominus Bernardinus. l. qui accusare. C. de eden. l.
actor quod asseuerat. C. de prob. Pręterea ex alio capite etiam debet

succumberetq; (vt apparet ex dicto Bartholomei & etiam Bernardini de Lazare) promissio facta d. Bernardino fuit sub conditione, & in diem incertam, videlicet quando ipse dominus Bernardinus adduceret aquam per quã posset irrigare prata, ex quibus agebatur: sed illud nondum fecit, & in causa non est verificatum ergo succũbere debet: quia
15 † qui fundat se in euentu conditionis, vel diei incertę, euentũ probare debet. l. in fideicõmissi. §. cum Pollidius. ff. de vsur. Bald. in l. cum de
16 minorem. in versi. interdum allegatur. C. de proba. Et † qui agit ante diem, male agit. l. item quia. §. j. ff. de pact. imo probatum est contrariũ
17 in casu nostro per euidentiã, & † inspectionẽ loci, quę est fortissima probatio, vt dicit Azo in summa. C. de leg. Aquilia. & Bal. in l. contra negantem. eod. tit. & Bal. in rub. C. de prob. nam potuit conspicere d. cõmissarius quod nullę aquę pluebant in fontanile do. Bernardini, & dato prout supra deduxi esse verissimum, quod testes non probent, nõ esset amplius insistendum, tamen, vt satisfaciam allegatis in motiuo, respondetur, quod non obstat, quod ex contractu innominato oritur actio pręscriptis verbis ad implementum. Et condictio ob causam ad repetendum propter pęnitentiam: quia in casu nostro solũmodo fuit actũ non pręscriptis verbis, vt vinea traderetur, sed condictione ob causam petendo, vt facultas, & terrenum hassę retro traderetur quod fieri non potuit, vt supra deduxi ex quo sumus in contractu facio, vt des: in quo non competit condictio. d. l. naturalis. §. quod si faciam. nõ enim ex parte d. Bernar-
18 dini fuit datio ex quo dare non potuit: quia † bona erant ecclesiastica: quę non transeunt, nisi cũ solẽnitatibus, de quibus in auth. sed & promittere. C. de sacrosanct. eccle. & in c. nemini. xvj. q. j. vnde est sola promissio ex parte ipsius, quę est meri facti. Non obstat, quod d. Bernardino videatur dandus regressus ad eius bona: quia istud procederet si illi competeret condictio ob causam, quę non competit, vt dixi, nec potest d. Philippus condemnari ad dandum vineam, ex quo illud nõ est
19 petitum per actorem, & † sententia non debet excedere petitionem. l. fi. C. de fideicom. libert. & hęc pro nunc sint satis. Cętera suppleat summa integritas domini commissarij.

SVMMAE RERVM. LXIX.

1 *Ille qui aliquid naturaliter debet si iterum promittat ex tali pacto geminato datur actio constituta pecunia.*

2 *Quando quis non propriam sed alienam obligationem suscipit in dubio sit interpretatio ut pacto nudo factum id censeamus nec oritur obligatio constitutæ pecuniæ nisi appareat animo constituendi id esse factum.*

3 *Ex pacto nudo in curia mercatorum in qua proceditur de aequitate debet oriri actio.*

4 *Iudices iure cõmuni iurant se iudicaturos secundum omnem aequitatẽ.*

5 *Statuta & consuetudines sunt facti.*

6 *Ius canonicum propter aequitatem fomentat pactum nudum.*

7 *Consuetudo uel statutum tribuens actionem pacto nudo in foro mercatorum non trahitur ad contractus correspectiuos quia ante perfectũ implementum sunt debiliores pactis.*

8 *Sola aequitas in foro mercatorum attenditur.*

9 *Nulla aequitas subest in fauore nullius qui fraudulenter egit.*

10 *Lex generaliter alicui prouidens nunquàm ad eum trahitur qui fraudulenter agit.*

11 *Decipientibus & fraudulentis iura non subueniunt.*

12 *Fraus præsumitur ex actu clam gesto.*

13 *Clam gestum dicitur illud quod taliter est factum ut ad eius cuius interest notitiam non perueniet.*

14 *Quoties ea pacta non obseruantur quę causam contractuum dederint etiam in contractibus nominatis non tenetur promissio ad contractus obseruationem sed omnia infirmantur.*



Ccedo etiam in sententiam suprascripti do. Consultoris, per rationes subtiliter, & copiose ab eo adductas, arbitrorq; hoc in casu contractum fuisse innominatũ, non autem transisse in obligationem constitutę pecunię. Moueorq; maxime illa ratione, quod quicquid
1 sit, quando † ille, qui aliquid naturaliter debet iterũ promittit, quo casu cõis est opinio, quod ex pacto geminato detur actio constitutę pecunię, vt per Alex. & doct. in rubr. ff. de verb. obliga. & in l.
2 pacta nouissima. C. de pact. tamen † quando quis non propriam, sed alienam obligationem suscipit, vt in casu nostro in dubio fit interpretatio, vt pacto nudo factum id censeamus, nec oritur obligatio constitutę pecunię, nisi appareat animo constituendi id esse factũ vt est casus in l. si tibi. vbi gl. Pet. Cyn. C. eod. & facit l. j. §. cum qui. de consti. pecu. ibi quando non animo constituentis, &c. in l. cum quis. §. quod exigimus. eod. tit. & ita tenet Bald. Nouel. Bulga. Sen. Ias. & Ruyn. in rub. ff.
3 de verb. oblig. cum concor. Nec obstat, quod etiam si esset † pactũ nudum, tamen in curia mercatorum, in qua proceditur de ęquitate, ex eo debet oriri actio, secundum Bart. in l. Quintus. ff. mand. quia respondeo. Primo, quod ista opinio non videtur vera, secundum Salic. & Alex. in l. placuit.
4 C. de iudi. Nam & iure cõi † iudices iurant se iudicaturos, secundum omnem ęquitatem, vt est text. in authen. iusiurandum, quod pręsta. ab his. circa medium, & tamen coram eis non agitur ex pacto nudo, nisi tamen haberent statutum, vel consuetudinẽ in contrarium: quo casu alia opinio defenditur vt per Alexan. consil. xlj. in ij. volu. Angel. in l. argentarius. ff. de eden. & tradunt aliqui Mod. in d. rubr. ff. de verb.
5 oblig. Sed quia huiusmodi † statuta & cõsuetudines sunt facti: ideo transeo ad aliam solutionem. Secundo respondeo, quod cõtractus iste, est contractus innominatus ex parte d. Ansaldi do vt facias, quia actum est vt do. Ansaldus daret pecuniam, & Lomellini facerent idest liberarent Barnabam: quod cum plene non fecerunt: merito competit condictio ob causam pecunię, si esset soluta chirographi, si adhuc solutum nõ est. l. naturalis. §. at cum do ff. de pręscript. verb. l. si non transactionis. C. de iure & facti ignorant. vbi Ias. latius; est vel minima in re Lomellinos promissa neglexisse: iuste enim potest dominus Ansaldus detractare ne promissa adimpleat. argumen. l. penult. in fin. C. de his quibus vt indig. vbi Alexand. notat. Nec ex tali pacto correspectiuo datur actio cuiquam: nisi perfecte adimpleuerit: etiam si essemus in curia mercato-
6 rum. Nam & † ius canonicum propter ęquitatem fomentat pactũ nudum. cap. j. de pac. & tamen non fomentat pactum correspectiuum, vt dicit Bald. in l. cum quis. C. de iur. & facti ignoran. & idem Bald. in l. siue apud acta. & ibi Rom. nald. in ij. not. C. de transa. & Soc. in repet. rub. de verb. oblig. merito ergo in casu nostro licita erit pęnitentia. iux-
7 ta l. si pecuniam. ff. de condit. causa dat. & † consuetudo vel statutũ tribuens actionem pacto nudo in foro mercatorum non trahetur ad contractus correspectiuos: quia ante perfectum implementum sunt debiliores pactis, secundum Bald. in l. petens. C. de pact. Iason & Moder. in l. legem. C. eod. tit. & sentit Bartol. in dicta l. si pecuniam. Tertio respondeo, quod etiam si in foro mercatorum daretur actio ex pacto nudo, tamen hoc in casu nostro non procederet propter fraudem, & calliditatem aduersantium, vt qua ratione pętor tali casu non concedit exceptionem. l. iurisgentium. §. dolo malo. & §. seq. ff. de pact. eadem ratione & multo magis in foro mercatorum denegetur actio. Confirmatur
8 quia fundamentũ illius actionis est † sola ęquitas, quę in eo foro attenditur. d. l. Quintus. & l. si fideiussor. §. j. ff. mand. quę † ęquitas nulla
9 subest in fauorem illius qui fraudulenter egit. l. qui ęquitate. de dol. ex-
10 cept. Facit quia † lex generaliter alicui prouidens nunquam ad eũ trahitur, qui fraudulenter agit. l. j. §. verba. l. si decipiend. l. si mulier. j. ff. ad Velleia. l. ij. & iij. C. si minor se maio. l. in eo. §. fin. ff. de regu. iur. l. si probaueris. C. si reo alie. pign. da. sit. & quod notat Angel. consil. de do-
11 mina Catharina. Fulg. consi. lxi. † Decipientibus enim & fraudulentis iura non subueniunt. c. cum vniuersorum. de rerum permut. c. inter dilectos. de donatio. Fraus autem probatur manifeste ex instrumento clam facto inter Barnabã, & Lomellinos de quo si habuisset notitiam
12 d. Ansaldus vtiq; talem promissionem non fecisset, merito † fraus ex actu clam gesto pręsumitur. l. iij. §. fin. quod vi aut clam. Unde inquit
13 notabiliter Bart. in l. ij. C. de his qui ex pub. ratio. quod † clam gestum dicitur illud, quod taliter est factum vt ad eius cuius interest notitiam non perueniret. sequitur Fel. in c. consuluit. de offi. deleg. Dec. consi. cccxcix. Non omitto etiam, quod quamuis contractus, de quo agitur esset nominatus puta contractus constituti, de quo per Bart. in l. iurisgentium. §. sed cum nulla. ff. de pact. tamen adhuc succurrendum esset d. Ansaldo, sustinendaq; eius intentio, idq; duabus potissimum rationibus. Prima est, quia & ex chirographo, & ex dictis testium satis apparet, quod causa quę mouit d. Ansaldum, vt dictam promissionem faceret, fuit propter remissionem illorum sexcentorum aureorum. Unde
14 † quoties ea pacta non obseruantur quę causam contractui dederint, etiã in contractibus nominatis non tenetur promissor ad contractus obseruationem, sed omnia infirmantur. l. cum te. C. de pact. inter emp. & ita consuluit Bal. consil. ccclxxv. in j. volu. incip. casus super quo consilium petitur, secundum impressionem Mediolanensem. Ubi ita limitat regulam. l. in ciuile. C. de rei vend. & ego legendo sum sequutus in l. cum proponas. C. de pact. Secunda est ratio, quia (vt supra dixi) dictus dominus Ansaldus est tutus exceptione doli: & etiam quia Lomellini non adimpleuerunt ex parte sua. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. empt. Unde licuit domino Ansaldo pręoccupare & petere, vt super sua exceptione cognosceretur, & declararetur se esse liberatum. l. ij. §. initium. ff. ad Carbon. vbi Bart. notat. in l. ij. C. de Carbon. ano edicto. & in l. ij. C. de eden. & per Alexandrum in l. si finita. §. eleganter. de damno infect. cum similibus. Et ex his concludo cum suprascripto domino Consulente pręstantissimo iurisconsulto. Et ita mihi videtur saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXX.

1 *Quando procurator alicuius efficitur malæ opinionis & famæ ei non debet credi quia per malam famam superuenientẽ mandatum censetur reuocatum.*

2 *Quotiescunque fit protestatio ad tollendam seu limitandam obligationem iam contractam requiritur partis consensus.*

3 *Non dicitur consensisse qui non acceptauit.*

4 *Quando tractatur de tollenda seu limitanda obligatione de futuro tūc expressus consensus requiritur.*

5 *Epistola antequam acceptata sit uidetur habere uim cuiusdam pollicitationis nec ullam obligationem parit.*

6 *Obligatio sicut mutuo consensu cõtrahitur ita mutuo dissensu dissoluẽ.*

7 *Primus motus animi non obligat.*

8 *Quando actus respicere potest commodum & incommodum absente non approbare est improntare.*

9 *Recipiens literas uidetur consentire ex quadam legis præsumptione.*

10 *Præsumptiones quæ oriuntur ex uerisimilibus signis contrarijs præsumptionibus eo dicat.*

11 *Qui uult consequens uult & necessarium.*

Quæritur



Queritur an d. Sebastianus teneatur ex fideiussio
ne per eũ pręstita pro Odoardo versus dominũ
Rufinũ Ferrandũ, & videretur quod non, quia
debet cẽseri liberatus ex verbis illius epistolę, qua
scripsit quod propter malũ rumores de Odoar-
do non faceret qd concordasset cum Sebastiano
idest nihil crederet d. Odoardo. Et maxime qr
ex varijs literis d. Rufini apparet qualiter ipse
solum erat acturus contra Odoardum, & pręsupponebat dictum Se-
bastianum sibi non teneri vigorem dictę obligationis. Confirmatur.
1 hoc quia si Odoardus † factus erat tam malę opinionis, non debuit
do. Rufinus ei credere tanquam mandatum cẽseatur reuocatum. per l.
cum quis. ff. de solut. Contrarium mihi videtur verius, quia si bene vi
deantur dictę literę, in eis d. Rufinus dicit se credere, quod illę accusa-
tiones sint falsę: & licet subyciat, quod nihilominus ne aduersetur plu
ribus, non faciat, &c. tamen ista verba non possunt videri prolata ad fi
nem liberandi do. Sebastianum, sed potius causa admonendi, cur nũc
in illis mercibus male vti opera Sebastiani, vnde si deinde mutauit
sententiam, quia certius crediderit falsas esse dictas imputationes, &
non esse verum quod accepisset illos cccc. aureos quos decoxisset, de-
bet stare firma fideiussio. Moueor quia iste contractus fuit factus in
fauorem vtriusque partis, respectu d. Rufini, & esset securus respectu
do. Sebastiani: vt Odoardum nepotem suum proueheret ad negotia
tiones, & ad famam mercatorum, sicque ei proficeret: & fecit hoc dom.
Rufinus ad instantiam & requisitionem ipsius Sebastiani volẽtis suũ
nepotem adiuuare: vnde apparet contractum maxime factũ causa ip-
sius Sebastiani. l. si quis nec causam. ff. si cer. pet. & ideo in literis dixit
d. Rufinus se non facturum, quod concordauit non autem se liberare
Sebastianum: quia illud facere quod concordauerat tendebat ad be-
neficium & implementum voluntatis Sebastiani, vnde talis protesta-
tio domini Rufini, vt prodesset Sebastiano debuit per ipsum expresse
acceptari, & debuit ei rescribere, ne amplius quicquam ei crederet, alias
quod ipse nolebat teneri, quod factum non est sed potius contrarium.
Probatur hęc conclusio per doct. Bart. in l. non solum. §. morte. ff.
2 de op. nou. nunt. vbi † quotiescunque fit protestatio ad tollendam, seu li
mitandam obligationem, iam contractam requiritur partis consensus.
3 l. per factã. C. de do. quę sub mod. l. si maiores. C. de trans. † non dici-
tur autem concessisse, quia, donec acceptauerit. l. si mihi hęres. C. de rep.
hęr. vbi Bal. & Alex. Et maxime hoc est dicendum in casu nostro, in
4 quo † tractatur de tollenda seu limitãda obligatione de futuro, nã tũc
expressus consensus requiritur. l. fi. § item si prędixerit. ff. nautę. cau.
stab. vbi Bar. requirit consensum, & sic expressum. l. ij. §. voluntatem.
5 vbi Bar. & Mod. ff. sol. mat. Et videtur † hęc epistola habere vim cu-
iusdam pollicitationis, quę antequã acceptata sit, nulla obligationem
parit. l. Chardemus. ff. de pollic. & potest reuocari, vt ibi habetur: si-
cut etiam videmus in iussu facto nuntio, & est tex. in l. si pater. ff. de ma
nu. vind. Bal. in l. mandatum. C. mand. & idem Bal. in rub. C. de cõ.
pec. Ioann. And. in Spec. rub. de deposito. Et pro hoc est regula ge-
6 neralis sicut enim † obligatio mutuo consensu contrahitur, ita mutuo
dissensu dissoluitur. l. ab emptione. ff. de pact. l. nihil tam naturale. de
reg. iu. vt ergo talis liberatio effectum haberet, debuit re integra Se-
bastianus eam acceptare. l. in omnibus. ij. l. in quibuscunque. ff. de acti.
& oblig. Et nullo modo consonat, quod d. Rufinus scripserit ea ver-
ba, animo liberandi fideiussorem, sed potius quia dubitaret propter il
los rumores, & admonuerit eum cur non daret: non enim cogi poterat.
l. qui pecuniam. vbi omnes not. ff. si cer. pet. vnde re cognita, mutauit
illum primum motum animi, secundum doct. Bar. in l. admonẽdi. de
7 iureiu. qui † primus motus alioquin non obligat. l. quicquid calore.
ff. de reg. iuris. l. licitatio. de publica. Facit etiam doctrina Bart. in l.
8 quod si. §. [illegible] ff. rem ratam haberi. vbi † qñ actus recipere pôt & cõmo-
dum & incõmodũ absente non approbare, est improbare, per tex. in l.
procurator. in fi. ff. eo. tit. & firmat ibi Cast. nõ obst. qd Bart. ibi dicit
9 hoc non procedere, quãdo quis recepit literas: quia † earum receptio
ne videtur consentire. per l. si filiusfam. ij. ff. ad Maced. Responđeo,
quod ille consensus, seu acceptatio quę inducitur per receptionem li-
10 terarum, inducitur ex quadam pręsumptione legis quę † minuitur
veritati libus legibus, & huiusmodi pręsumptiones contrarijs pręsum-
ptionibus cedunt vt probatur in l. cum de indebito ff. de probat. in l.
minus. in fi. vbi Bal. ff. de in integ. rest. sed in casu nostro non sunt pręs-
sumptiones in contrarium, quia dictus Sebastianus approbauit se
esse obligatum: quod ostenditur ex multis literis ipsius Sebastiani: vñ
apparet, quod adhuc approbabat dictam conuentionem. l. Caius. ff. de
manumi. per doct. in l. amplius. §. idem quęri. t. de l. b. leg. Ias. in l. con
tra. §. i. v. not. de pact. maxime ex responsione ad literas scriptas die vi.
Decembris. per quã approbat qd Statius se obligauerat iuxta formam
obligationis ipsius Sebastiani, quibus verbis expressum apparet fir-
11 mam stare fideiussionem, quia † qui vult consequens, &c. l. ad rem mo
bilem. de procur. l. illud. de acq. hęr. Bal. & Saly. in l. pacta nouissima
in fi. C. de pact. cum concor. per Claud. l. i. de op. no. nunt. & qr Seba-
stianus non contradixit illis verbis, secundum formam obligationis,
sed potius consensit non solum per acceptationem literarum, sed etiam
per expressam responsionem. & tex. in d. l. si filius. l. nihil obstat; qr loqui-
tur in obligatione cõtracta per filiũ nomine patris, quam pater ignora
bat esse contractam, quęstio nostra est obligatione quã sciens fecerat
Sebastianus, vt adiuuaret nepotem, & quam ipse cupiebat habere effe
ctum vnde hoc casu non militat ratio dictę legis, & ideo nihil obstat su
prascriptio, sed limitatur suprascripto casu, sicut, & alijs plerisque, de qui
bus per Pau. Castr. d. l. quod cum. per Raph. Comen. consil. clxxvij.
suppositis. Mathesilanus notab. xxij. Ias. repetitione l. admonendi.
ff. de iureiur. & ex ijs apparet non obstare rationes, quas supra in con-
trarium adduxi. Nam non obstat regula. l. cum quis. de solut. quia in
casu nostro ignorabat d. Rufinus, quod Odoardus fecisset deteriorem
conditionem, imo vt in literis dicitur non credebat, hoc verũ, licet du-
bitaret, & deinde desijt dubitare, & habere procerto, quod nõ esset ver.
Nec obstãt illę literę, quibus dicebatur de Odoardo, & nulla erat men
tio, quod Sebastianus teneretur tanquam fideiussor: quia respondeo
ideo fideiussorem esse liberatũ. l. reos. C. de fideiu. l. fi. eo. ti. & l. quamui
uis. ij. C. de pig. cum similibus.

SVMMAE RERVM. LXXI.

1 *Contractus talis esse censetur quale nomen habet & demonstra tur partes per eius appellationem cui appellationi procul du- bio standum est.*

2 *Contractus transactionis non potest reuocari per allegationem enor- mis læsionis.*

3 *Læsionis spectan. modus.*

4 *In materia metus maxime attenditur ad uerisimilitudinem coniectu- ras & quod uerisimile non est habet imaginem doli.*

5 *Quando in aliqua casu non est uerisimilis metus nec præsumitur pro- testationes non sufficiunt.*

6 *Metus præsumptionem elidentia.*



1 Contractus † de quo agitur, non est donatio, sed
transactio, & ita cum partes appellant, cui appel-
lationi standum est, secundum Barto. in l. ij. in
prin. si cert. pet. per text. in l. Lucius. in l. die. §. i.
depos. & quia liberat timor litis futurę, iuxta l. ij.
C. de transact. propter prętensum fideicommis-
sum, & testamentum matris. vnde nõ est dubitan
dum, quin talis cõtractus sit vere & proprie tran
2 sactio. Ex quo infertur, quod † contractus transactionis non potest re-
uocari per allegationem enormis lęsionis, vt est tex. in l. Lucius. §. fin.
ff. ad senatusconsultum Trebell. si superstite. C. de dolo. in l. interposi-
tas. verbo qualitas causę principalis. C. de transac. & ita communiter
teneri attestatur Alex. consi. xlij. in Aret. in l. si quis cum aliter. ff. de
verb. oblig. & dixi in l. quamuis. C. de transact. & ita indubitãter tenen
dum est in casu nostro propter iuramentum, quod interuenit. c. cũ con
tingat. extra de iureiurã. quia contradicentes non loquuntur quando
duo interueniunt, videlicet quod sit transactio, & qd sit iurata. Quod
si teneamus aliam opinionẽ, quod possit transactio rescindi pętextu
enormis lęsionis secundum Bar. in l. ij. C. de rescindenda venditione
3 tamen lęsio † illa erit consideranda, non habito respectu ad id quod ve
re debeatur, sed quod ex dubio litis euentu verisimiliter potuisset per
cipi secundum Bar. in d. l. si quis cum aliter. In casu nostro diminui-
tur pretium. Primo, ex qualitate temporum, qr tunc anno [illegible] in
ipso feruore bellorum notorũ est, quod prędia rustica minimi valoris
erant. Secundo, qr ipsa aduersarij possidebant: vnde deterior erat
conditio petentis. Tertia, quia pręte ndebantur iura fideicommissi
& testamenti, & preterea multę alię qualitates, & magna est pręsumptio
quod maritus illius dominę non transegisset, nisi ita fuisset ex vtilitate
sua. presertim vir prudens, eques, & medicus. Non obstat quod pro-
pter enormem lęsionem pręsumitur mulier metu reuerentiali contra-
xisse. sm Paul. Cast. consi. clxxiij. contra. in j. Dec. lxxxvj. cum simili
bus. quod certius in casu nostro procedere debet. propter protestatio-
nes metus factas ab ipsa vxore. Ad hoc respondetur, quod doctores
loquentes de isto metu reuerentiali loquuntur quando contractus fit
cum ipso cui reuerentia debetur, & vtilitas eius contractus ad eum pe
tinet: & ita loquitur Paulus Castr. Dec. & alij. & ita procedit tex. & ibi
Bar. in l. j. §. quę onerandę. ff. quarum rerum act. non det. & in l. pen.
ff. de furt. & gl. in l. filiusfa. § mutus. ff. de procur. & quę not. doct. in c.
cau. matrim. extra de officio deleg. non quando contrahitur cum alio
tertio, & vtilitas esset tertij vt in casu nostro. Et illę protestationes non
sunt verisimiles: quod maritus velit vim inferre proprię vxori ad vti-
4 litatem tertij. & cum † in materia metus maxime attendamus ad veri
similitudinem & coniecturas. & quod verisimile non est, habet imaginẽ
doli, quod scilicet factę sint tales protestationes causa decipiendi istos
debitores: cum alias debuissent illis scientibus fieri. l. non interest. ver
bo sciente. C. de ijs qui metus causa. & c. veniens. de transact. Ioan. de
Imo. in l. cum vir. de vsucap. Ioan. Fabr. §. j. insti. quibus ali. non lic.
Alex. consi. xvj. põderatis. in ij. Et sic respondetur suprascripto argu
5 mento multis modis. Primo, quod † nõ pręsumitur metus, nec est
verisimilis in casu nostro: vnde protestationes non sufficiunt. l. metum
C. de ijs quę metus causa. Imo requiritur euidẽtior probatio: qr con
tra verisimilitudinẽ. l. fi. in prin. quod metus causa. Secundo, quod
6 † pręsumptio illa purgatur per iuramentum, quod interuenit in con-
tractu: cum protestationes ipsę nõ fuerint iuratę sm gl. c. lic. de iureiu.
lib. vj. Tertio, qr metus est respectu mariti nostra quęstio est respe-
ctu tertij, qui ignorabat. vnde ei nihil nocet secundũ notata per Bar.
& alios in l. qui in alien. §. fi. de acq. hęr. & supra dixi. Quarto, qr de-
inde post aliquot annos, mulier per procuratorẽ exegit, vnde videtur
purgatus metus. gl. c. ad id quod extra. de spons. & quod habetur in l.
ad solut. C. de re iudi. & quando actus sequens non est factus inconti-
nenti. tradit Alex. consi. xcviij. in fi. lib. ij. Quinto quia minę mari-
ti quod eam eijceret, non sunt verisimiles, cum id de iure facere nõ pos
set. d. l. fi. in prin. nec credere debuit maritum executurum, vt habetur
in l. interp. C. de transact. Sexto, quia nulla est lęsio, vt supra dixi,
nec permittitur rescissio transactionis. Et ideo melius faceret ista do-
mina, si nec se, nec alios inanibus expensis vexauerit. Saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXII.

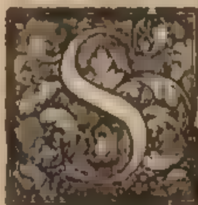
1 Venditio rei alienæ ualet.
2 Euictionis cautionis forma.
3 Aetatis probandæ modus.
4 Post lapsum quadriennium restitutionis petendæ quis amplius audiri non debet.
5 Minor si uult petere restitutionem in integrum oportet quod probet læsionem tempore contractus aduersus quem uult restitui.
6 Sicut minor non auditur nec fiscus qui ex minoris persona succedit audiri debet.
7 Cum minor non adiuerit hæreditatem aui & deinde fuerit confiscatus nulla in fiscum sit transmissio.
8 Quis non debet obijcere de ijs quæ nihil ad se pertinent.



Non uidetur dubitandum quin venditio facta per matrem & consanguineos Josephi valeat: quia † valet 1 venditio rei alienę. l. rem alienam. ff. de contrahen. empt. & sufficit quod vendens tradat & se obliget de euictione. l. ex empto. in princip. versicu. si non fuit. ff. de action. empt. prout factum est in casu nostro in quo vendito2 res † promiserunt quod emptorem dictis bonis facient potiorem, & anteriorem quacunque alia persona, & quod defendent & manutenebunt ab omni contradicente, &c. l. emptorem. in fin. versic. an vero per omnes. ff. de actio. empt. d. l. ex empto. §. fin. & cum Josephus ad quem prima causa successionis pertinebat consenserit iam, propter talem consensum aduersus eum & omnes habentes causam ab eo quęsita est exceptio. l. sicut. §. venditionis. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluatur. quod tradit Bald. Angel. cęteri in l. j. C. commu. de legatis. Nec obstat quod Josephus tunc esset minor, quia cum in instrumento facto cum auctoritate iudicis, dicatur quod ex aspectu erat maior annis xviij. & ita etiam ipse sit protestatus cum iuramento, & consensu sanguineorum, 3 & decreto iudicis satis † probatur, tunc fuisse talis ętatis. l. minor xxv. annis ex aspectu. ff. de minorib. vbi doct. & Bart. l. de ętate. eod. titu. & cum sumptum est de eo supplicium post annos xv. a tempore ratifica4 tionis apparet, quod erat annorum xxxiij. vnde † lapsum est quadriennium restitutionis petendę, nec amplius audiri potest. l. fi. C. de temp. in int. resti. & licet in causa criminali sint producti testes, quod etiã tunc esset minor, tamen eorum fidem iudices non approbauerunt, sed tanquam contra eum maiorem processerũt: vnde de istis testibus reprobatis opponi in hoc iudicio non potest. gl. in authen. item si possessor. C. qui potio. in pig. hab. vbi docto. & Feli. in c. cum venerabilis. extra, de except. per Bal. in auth. nouo. C. de pęna iud. qui male iudi. Secundo respondeo, quod cum iste in instrumento ratificationis iurauerit, non potest amplius contrauenire, etiam ex capite minoritatis, secundum text. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendit. vbi Jason respondit, quod statuta ciuitatum contra dispositionem illius textus non valeant, & ita etiam communiter tenetur in cap. cum contingat. extra. de iureiuran. per text. in cap. licet. eod. titu. lib. vj. Tertio est aduerten5 dum, quod si † minor vult petere restitutionem in integrũ, oportet quod probet lęsionem tempore contractus, aduersus quem vult restitui. l. nã postea. §. si minor. vbi Alexander post alios. ff. de iureiuran. quę in casu nostro nulla interuenit propter graue ęs alienũ hęreditatis, cui dis6 soluendo bona ipsa non sufficiebant. Et ideo sicut † minor ipse non audiretur, ita nec fiscus qui ex persona minoris succedit. l. fiscus. ff. de iu7 re fis. & † cum minor non adiuerit hęreditatem aui, & deinde fuerit confiscatus nulla in fiscum fit transmissio, per regulam. l. si mandauero. §. is cuius. ff. mand. l. ex facto. §. Julius Longinus. ff. de vulg. & consulunt Paulus Castren. consi. lvj. viso puncto. in j. in nouissimis. vbi limitat: nisi repudiatio esset facta in fraudem fisci, quod non potest dici in casu nostro. facit quod respondit Dec. consil. cccclxiij. nume. 19. Non obstant alię oppositiones quę fiunt per fiscum: quia eis responsum est recte per dominos aduocatos, & certe illę oppositiones non concernunt 8 fiscum, sed alios creditores. Vnde non † debet fiscus de eis obijcere; quia nihil ad eum. l. loci corpus. §. penult. ff. si seruitus vendicetur, ibi quo ad te libertas ędes habeo. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXIII.

1 Fideiussio ad tempus facta tali tempore finitur nec ulterius fideiussor potest conueniri.
2 Contractus inter mercatores gesti secundum id quod uerisimiliter actum est intelligi debent.
3 Subscriptio Chirographi debet intelligi ne contradicat præcedenti Chirographo quia semper fit interpretatio ad euitandam correctionem.
4 Subscriptio habet relationem ad ea quę dicuntur in chirographo.
5 Semper fit interpretatio ne actus reddatur elusorius & ne quis facile fraudari possit.
6 Fideiussio facta pro aliquo anteq̃ sit debitor est promissio conditionalis.
7 Obligatio purificata est proprie obligatio.
8 Obligatio conditio naturalis est improprie obligatio & secundum latam significationem.
9 Creditor conditionalis proprie non est creditor.
10 In chirographis quæ habent diem si periculum sit ne dies uideatur anticipata probanda est ipsa dies.
11 Vna præsumptio aliam tollit.



Syngraphę verba sunt, *Et ad maiorem cautelam d. Illorum Nicola & Benedicti Bernardus Spinula promittit pro omni & toto eo, quod ex omnibus prædictis, uel alijs habere debebunt a dicto Laurentio, quouis modo renũtiãs iuri de principali, etc.* Verba vero subscriptionis. *Io Bernardo, mi contento, e obligo di quanto sopra et che duri tale mio obligo per uno anno proximo di auenire.* Videretur prima fronte verba obligationis esse clara, vt lapso anno, dictus Bernardus desinat esse obligatus tanquam dies adiecta sit ad finiendam obligationem, saltem ope exceptionis iuxta textum in l. obligationum fere. §. plane. ff. de act. & oblig. in l. cum qui ita. §. qui ita stipulatur. ff. de verb. obli. & per reg. 1 quę habet quod † fideiussio ad tempus facta tali tempore finitur nec vlterius fideiussor potest conueniri. l. si cum Hermeo. C. de loc. per doct. in l. lecta. ff. si cert. pet. Dec. consi. cxciij. cum simil. Sed his non obstantibus, subtiliter cogitando videtur dicendum cõtrarium quod dictus Bernardus teneatur ad debita, durante anno, contracta annum computando a die contracti debiti per ipsum Laurentium. Sciendum enim est 2 hunc † contractum inter mercatores gestum secundum id, quod verisimiliter actum est, intelligi debere iuxta not. per Bart. in l. Quintus. ff. mand. Ang. in l. argentarius. ff. de eden. Alexandrũ consil. xlj. in ij. 3 & subscriptio † debet intelligi, ne contradicat pręcedẽti chyrographo: fit enim semper interpretatio ad euitandam correctionem. l. nõ ad ea. ff. de cond. & demon. Bar. l. j. §. & paruu. ff. quod vi, aut clam. Alexan4 drum consi. cxlj. in ij. cxxxv. in j. cum similibus. & † subscriptio habet relationem ad ea, quę dicuntur in chyrographo iuxta ea, quę habetur in l. si ita stipulatus fuero. §. Chrysogonus. ff. de verb. obl. g. Cum ergo in chyrographo promissum sit pro omni, & toto eo quod habere debebunt a Laurentio, & Bernardus subscripserit se contentari, & quod talis obligatio durat per annum proximum intelligimus annum a tempore quo illi habere debebunt, id est, a tempore, quo Laurentius contraxit debitum interuertendo res societatis. Confirmatur hęc sententia: quia 5 † semper fit interpretatio ne actus reddatur elusorius, & ne quis facile fraudari possit. c. si ciuitas. de sent. excom. in vj. l. quoties. de verb. obl. alioquin si iste in penultima, vel vltima die anni conturbasset rationes, non potuisset esse succursum creditoris, & fideiussio illa in effectu redderetur inutilis, quod non est dicendum. Pro hac sententia etiam facit 6 proprietas verborum: † fideiussio enim anteq̃ ille sit debitor est quędam promissio conditionalis, perinde ac si dixisset soluam si Laurẽtius debebit. l. fideiussor obligari. in fin. ff. de fideiuss. c. ex rescripto. de iureiuran. quando vero Laurentius contraxit in fraudem creditorum purificata est conditio obligationis fideiussoris, vnde cum verba dicant quod volebat talem obligationem durare per annũ intelligimus non de obli7 gatione conditionali, sed de purificata cum † obligatio purificata pro8 prie sit obligatio, † conditionalis vero non nisi improprie, & per latam significationem, vt est text. in l. j. secundo responso. ff. de dona. in l. debi9 tor. ff. de verbo. signifi. & quod not. doct. communiter in l. j. ff. si cer. pet. vbi † creditor conditionalis proprie non est creditor. l. conditionalis. l. seq. ff. de verb. signifi. Et sic apparet non obstare quę supra in contrarium adduxi. Cum etiam si annus respiciat tunc in obligationis tamen computatio anni sit facienda a die contracti debiti per ipsum Lauren10 tium. Circa secundum punctum licet † in chyrographis, quę habent diem, si periculum sit ne dies videatur anticipata probãda sit ipsa dies secundum l. ij. ff. de fid. instr. & quod not. Pau. de Cast. consi. cxxxiij. in causa Ser Ludouici. vol. j. secundum nouissimam impressionem, tamen cum tractemus de literis cambij, videtur sufficere, quod sint veritate secundum formam statutorum, quę habent mercatores, vt pro eis pręsumatur, & executio concedi debeat. iuxta. l. satis aperte. C. de fals. & quę per illum text. not. doct. in varijs locis. maxime And. Sic. cõsi. viij. & consi. x. & consi. xviij. in j. Fel. in c. de cętero. de re iud. c. licet causam. extra de probat. & maxima coniectura veritatis est si cum libro rationum creditoris literarum cambij concordaret dies, vel alię pręsumptiones adessent, quę tollerent suspicionem anticipationis, vt in simili 11 per Dec. consi. clxxv. versi. vij. Et quia † vna pręsumptio aliam tollit. l. cum de indebito. ff. de probat. l. diuus. vbi Bald. ff. de in integ. rest. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXIIII.

1 Obuentionem bonorum pacto non dari.
2 Libera uoluntas testatoris nec tolli nec restringi debere.
3 Quod quis post mortem de patrimonio suo disponat speciali indulgentia & ex quadam dispensatione concessum est.
4 Quoties verba contractus non obligationem præsentem respiciunt sed futuram post mortem bonorum obuentionem actus est nullus.
5 Pacto hæreditas dari non potest.
6 Iusiurandum non supplet iuris publici formam.
7 Pacto non potest quis successionem neque particularis rei deferre.
8 Transactio inter fratres ut in paterna domo soli masculi succedant non ualet quia obuentio bonorum hoc casu induceretur.
9 Obligationem morte purificandam ualere.
10 Contractum consensu reuocari.

11 *Verba apposita importantia restrictionem facultatis testamenti non valet.*
12 *Modum impossibilem vitiari nec vitiare.*

Lustrato instrumento conuentionis factę inter Antoniū
& fratres Delphinos, & altero instrumento posteriore
restrictiuo primi instrumenti, interrogatus quid iuris
sit, existimaui paucis conclusionibus rem esse deciden
1 dam. Prima est † conclusio, quod illa conuentio,
*Quod casu quo aliquis ipsorum intelligatur heredes
sui superstites &c.* est nulla. l. pactum quod dotali. l. licet. C. de pact.
2 l. hereditas. in fi. de pact. conuentis. cuius rei duplex est ratio. Vna † ne
libera voluntas testatoris tollat, vel restringatur. d. l. pactū. alia est, qr
3 † quod quis post mortem de patrimonio suo disponat speciali. l. indul-
gentia. & ex quadā dispositione concessum est, fm glo. in l. illa institutio,
de hered. insti. qr in id tēpus, dispositio procedit, quo res amplius sua
non est. l. in tempus, de hered. instit. sed tamen lex hoc indulsit, dūmo-
do certa forma fieret, id est, via solennis testamenti. l. ij. vbi gloss. aliter
4 enim deferri non potest successio: quapropter, † quotiens verba con-
tractus non obligationē pręsentem respiciunt, sed futurā post mortem
bonorū obuentionem, prout in casu nostro actus est initus, vt declarat
Bar. in cōsi. cxij. refert & sequitur Dec. in d. l. pactum. C. de col. Curt.
iunior in cōsi. xv. post tract. feud. Ang. consi. lxvj. Alex. cōsi. lxxxiij. in
5 v. vol. † pacto enim hereditas dari nō potest. Vnde sequitur vt etiā si
6 iusiurandum accesserit, non tū pactum confirmetur, qr † iusiurandum
non supplet iuris publici formā. l. ius publicum. ff. de pact. per Bart.
in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & ita tenent cōiter docto. in l. si pulanis
hoc modo. de verb. oblig. vbi Alex. Rursus sequitur, vt id pactū non
solum tunc non valeat, cū de vniuersa successione agitur, sed nec etiam
7 cum de particulari: † pacto enim non potest quis successionē, neqz par
ticularis rei deferre. l. fi. ff. de iure & legit. quapropter responsum est, qđ
8 † transactio inter fratres, vt in paterna domo soli masculi succedant: nō
valeat, qr obuentio bonorum hoc casu induceretur, fm Bar. d. consil.
ccxij. & in l. fi. C. de pact. & Alex. consi. xxviij. in ij. vol. Secunda cōclu
sio, quod illa verba, *In casum antedictum, unus ipsorum, et quilibet sibi
mutuo facit purā donationē de bonis suis, cū clausula cōstituti ex nūc etc.*
faciunt † vt dictus contractus sustineatur in vim donationis: qr non
inducunt bonorum obuentionem, sed pręsentem obligationem purifi-
candā in casum mortis, quod fieri potest. l. j. C. vt act. ab hered. Oldr.
consi. cxxxix. & ita consuluit in terminis nostris Alex. cōsi. lxxxiij. in ij.
volu. & sum sequutus in l. pactum quod dotali. C. de pact. Tertia con-
10 clusio reuocatio suprascriptę donationis † facta per nuntium posterius,
anno 1522. valet & tenet, qr licitum fuit partibus recedere a primo con-
tractu, re integra, propter mutuum consensum ipsorum. l. ab emptione.
ff. de pact. l. perfecta. vbi not. C. de dona. quę sub modo ab eo, quod di-
ctum primum instrumentum prorsus resoluitur. l. j. §. j. ff. quibus mo-
dis pig. vel hypo. sol. cū clausula constituti eius accessoria, fm Bal. in
l. ex testamento. vbi Jas. C. de fideicom. & in l. j. §. si vir vxori. ff. de acq.
possess. Quarta conclusio, illa verba, *Dūmodo non faciat aliud testamentū,*
11 videntur inutiliter † apposita, tanquam restrictiua facultatis testandi, &
ideo non valent. l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. iij. vnde hu
12 iusmodi verba, † tanquā inducentia modum impossibilem vitiantur,
non aūt vitiant pręcedentem dispositionē. l. cum donationis. C. de tran
sact. vbi dixi reprobata opinione Aretini ibi, qui tenebat etiam disposi
tionem vitiari, contra mentem glo. ibi & doctorum, & aduersus doctrinam
Bartoli in authen. ingressi. C. de sacrosan. eccle. versiculo omissis mul
tis, in fine. Vnde concludit, quod potuit dictus Antonius facere aliud
testamentum arbitrio suo & sibi non obstat donatio: quia reuocata, ne-
que promissio conseruandi primi testamenti, quia censetur impossibi-
lis de iure. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXV.

1 *Ondictio est actio in personam.*
2 *In exorbitantibus non fit extensio.*
3 *Reuocatio donationis antequam alicui quaeratur ius valet.*
4 *Clausula in quantum expediat tibi &c. quid operetur.*
5 *Immo est dictio aduersatiua.*
6 *Dictio etiam auget.*
8 *Ei qui semel dominus est non potest eadem res iterum dari.*
8 *Titulus purus est plenior conditionali.*
9 *Indulta in fauorem non debent operari contrarium.*
10 *In dubio contra certantes de lucro pro habentibus causam onerosam pronunciandum est.*

Elij & Gozadini visis consilijs, facile trāsiui in eo-
rum sententiam, qr videtur mihi vera conclusio, qđ
isti emptores, qui emerunt ab Orpheo non possint
de iure molestari a sororibus dicti Orphei, vigore
donationis de qua agitur. Primo, quia donatio
illa quatenus respicit sorores, quibus nulla facta
est traditio, nullam actionem in rem parit: sed dun-
1 taxat † condictionem, id est actionem in personam. l. quoties. ver-
bo condictitię. C. de donatio. quę sub modo. vbi ponitur decisio, quę
est exorbitans a regulis iuris, vt actio requireretur absenti, vnde non est
2 extendenda ad actionem realem: qr † in exorbitantibus nō fit extēsio.
l. si vero. §. de viro. ff. solu. matr. per Bar. in l. si constante. cod. tit. Cū
ergo sola actio personalis competat istis sororibus, non potest intenta
ri aduersus istos emptores. l. fi. §. fi. ff. de contrahenda emptione. l.
j. §. si heres percepto. ff. ad Trebell. & ita tenuit Egidius Bellamo-
re, consilio. xxxix. Guido Papę in decisionibus. Delphin. quęstione,
ccccxij. Stephanus Bertrādus consi. cxxxv. & ccxxxvj. & cclxxxv. in
j. volumine. & licet Speculator titul. de emphyteus. §. nunc aliqua,
versiculo septuagesimo, &c. videatur dicere quod fauore exercentis li-
beralitatem dominiū ipso iure transeat de primo donatario, in secun-
dum tamen loquitur quando interuenerat traditio quia in casu suo, in
solidum res tradita erat Emphyteutis. Sed in casu nostro nulla tra-
ditio interuenit respectu istarum sororum, imo bona prius fuerunt ven
dita, quam conditio donationis ipsis factę eueniret. Secundo, quia
dicta donatio facta sororibus, ante euentum conditionis, videtur fuisse
reuocata, quoad bona de quibus agitur, per alienationem ab Orpheo
3 factam cum consensu ipsius principis qui donauerat. † Valet autem
talis reuocatio, ex quo adhuc ius quęsitum sororibus non erat. l. ij. ff.
de ser. exportand. per Bartol. in l. qui Romę. §. Flauius. ff. de verbo
rum obligationib. maxime cum fauore primi donatarij, pactio illa fa-
cta fuerit, vt merito potuerit eius facto reuocari. l. Aristo versic. sed su-
4 periore. de donat. gloss. in d. l. ij. Tertio quia donatio illa † habet
clausulam. In quantum expediat tibi, &c. quę facit. vt non impeditus cen
seatur Orpheus quin alienare possit: quia alias sibi non expediret, &
talis clausula eiusdem est significationis cuius illa, dono quod super-
erit, quando impedit quominus grauatus possit alienare, valeantque
alienationes in perpetuum. argumen. auth. contra cum rogatus. ver.
vel alijs huiusmodi. C. ad Trebellia. & satis videtur quod illa authen-
tica loquens in fideicommisso, habeat etiam locum in donatione Prin
cipis: quę non minus fauorabiliter accipitur. l. legatum est. ff. de legatis
ij. l. si Titius. ff. ad Trebellia. Quarto & vltimo, quia ex lectura in-
strumenti apparet, prius esse factam donationē simplicem & purā absqz
aliquo onere: deinde subijcitur, Imo etiam tibi Orpheo, &c. quę verba in
ducunt nouam donationem augmentatiuam prioris, & diuersam a prio
5 re propter naturam dictionis, † imo, quę est aduersatiua. l. Stichus.
6 de manumiss. testamento. & dictionis, † etiam, quę auget. l. etiam. solut.
matrimon. vnde cum in huius persona concurrat vterque titulus do-
nationis: primus simplex, alius conditionalis, attendimus ad primum
7 tanquam sequens sit minus efficax: cum † ei qui semel dominus est, nō
possit eadem res iterum dari. l. scire. debemus. §. fi. de verbor. obligat.
8 l. iij. §. ex pluribus. in fi. de acquirenda possess. & quia † primus titulus
est plenior, quia purus, quam sequens qui est conditionalis. fi id quod,
ff. de scn. vend. l. si re solum. §. j de her. instit. & qr iste vendendo vide-
tur elegisse priorem partem secundum quam valet venditio, vt per
Bar. in l. gerit. ff. de acq. her. Nec impetrando priuilegium, in quo est
probatio primi tituli, & noua inductio secundi, videtur Orpheus ele-
9 ctioni renuntiasse. Cum appareat † totum illud emanasse in suum fa-
uorem. vnde non debet verti in contrarium. l. quod fauore. C. de legib.
10 & hęc mihi videntur sufficere pro istis emptoribus † habentibus cau
sam onerosam: cū aduersarij certent de lucro: vnde contra illos in du-
bio est pronunciandum. l. fi. C. de codic.

SVMMAE RERVM. LXXVI.

1 *On debet esse in facultate cedentis facere deteriorē conditionem cessionarij.*
2 *Solutio ante denunciationem facta cedenti valet.*
3 *Pactum de non petendo factum debitori per unum ex correis credendi ex causa onerosa non nocet alteri.*
4 *Ex diuersis non infertur.*
5 *In contractibus persona non subintelligitur.*
6 *In contractibus semper fit interpretatio in fauorem promissoris contra stipulationem quia debuit legem apertius dicere.*
7 *Non est verisimile quod partes inter se litigantes sibi aliquid donent.*
8 *Pactum de non petendo factum ab uno ex correis credendi non habet aliquod inferre praeiudicium facere respectu obligationis alterius correi.*
9 *Vnius exclusio est alterius inclusio.*
10 *Qui promittit quod Titius non petat intelligitur promittere quod successor uniuersalis Titij non petet.*
11 *Qui se excludit a iure ex persona alterius sibi competente non censetur exclusus ex iure quod ex propria persona habet.*
12 *Promittens respectum iuris alterius non debet obligari respectu iuris proprij.*
13 *Implendum priusquam petendum.*
14 *L. vendicantem cuilibet quomodo procedat.*

Ontra d. Bart. dubium facit: quia cum ipse pro-
miserit curare & facere in effectu, qđ Jo. Ambro-
sius non peteret, non debet nunc ipse petere tan-
quā cessionarius. argu. l. vendicantē ff. de edict.
Sed tamen hoc non obstante, videtur pro eo es-
se pronunciandum, & consequēter non posse pro
hiberi, quin ipse ex sua persona petat: & hoc pro
hac opin. possunt considerari aliquę rationes.
Prima est, quia per talem promissionem non debet in plus obli-
gari d. Bartol. quam fuisset obligatus Joan. Ambrosius, si ipse talem

feciſſet promiſſionem. Sed feciſſet, non noceret quo minus ceſſiona-
rius poſſet petere, quia cum ceſſio ſit facta d. Bartol. ante talem pro-
1 miſſionem, † non debet eſſe in facultate cedentis, facere deteriorem
conditionem ceſſionarij. l. ſi partem. §. fina. ff. quem. ſer. amit. ⁊ licet
2 † ſolutio ante denunciationem facta cedendi valeat, iuxta l. ij. C. de no
uatio. ſed tamen pactum de non petendo quoad ceſſionarium, ex cau-
ſa oneroſa, prout in caſu noſtro, non debet nocere: ſicut videmus in ſi-
3 mili qđ † pactũ de nõ petẽdo factũ debitori per vnũ ex correis creden
di, ex cã oneroſa nõ nocet alteri. l. ſi vnus. in prin. ff. de pact. per Bar.
in rep. auth. hoc ita in pen. char. C. de duob. reis. ⁊ hoc maxime proce
deret, ſi Joan. Ambroſius in ceſſione tranſtuliſſet omnem ſpem ⁊ exer
citium actionis, quo caſu nullę apud cedentem remaneant reliquię, ta
le pactum nihil penitus noceret cedenti, vt decidit Tancred. de Cor-
neto in compendioſa ſua. vltim. parte. quęſtione. xj. quem refert ⁊ ſe-
quitur Bartol. Veronenſ. in cautell. ſua ccxlij. Nec excuſaretur debi-
tor pretextu ignorantię quando cauſa oneroſa dediſſet cauſam ceſſio-
ni prout fuit opinion, Mar. Sylimani, ⁊ ita ſentit Jaſ. in l. fin. ff. de
tranſaction. dum intelligit illam legem procedere ſolum in pacto gra-
tuito. Secunda ratio eſt, ipſe promiſit niſi reſpectu Joann. Ambro-
ſij: ergo talis promiſſio non debet operari reſpectu iuri: quia iſta inter
4 ſe ſunt diuerſa, ⁊ † ex diuerſis non infertur. l. Papi. exul. ff. de minor.
5 Secunda ratio, qꝛ † in contractibus, perſona non ſubintelligitur. l.
ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus, in fin. ff. de verbor. obligationib. vn-
de in caſu noſtro cum actum ſit ne Joann. Ambroſius peteret, non de-
bet fieri interpretatio, quod nec ipſe d. Bartol. petat: quia non debet
ſubaudiri, neque perſona ipſius promittentis. auth. ſi quando. in pe-
6 nult. reſp. C. de conſtit. pecu. Tertia ratio, † in contractibus ſemper
fit interpretatio in fauorem promiſſoris contra ſtipulatorem, qui debuit
legem apertius dicere. l. quicquid aſtringendę. ff. de verborum obli-
gationib. l. ſi extraneus. ff. de cond. ob cauſ. vnde in caſu noſtro debet
fieri interpretatio in fauorem d. Bartol. qui promiſit quod Joann.
Ambroſius non peteret. Et iſtud tantomagis debet procedere in caſu
7 noſtro, in quo prçſupponitur quod partes inuicem litigarent: † vnde
non eſt veriſimile quod voluerint ſibi aliquid donare. §. ij. C. de rep.
8 hęre. Quarta ratio, quia videmus in ſimili, quod † pactum de non
petendo factum ab vno ex correis credendi, non habet aliquid inferre
nec preiudicium facere reſpectu obligationis alterius correi. l. ſi vnus
ex argentarijs. in princip. ff. de pact. per Bartol. in rep. auth. hoc ita.
in penult. charta. C. de duobus reis. ergo in ſimili pactum ceſſionarij,
quod cedens non petet non habet inferre, quin ipſe ceſſionarius poſ-
9 ſit petere: imo infert oppoſitum, quia † vnius excluſio eſt alterius inclu
ſio. l. cum pretor. ff. de iudi. c. nonne. extra de preſumpt. Quinta ra-
10 tio licet † qui promittit, quod Titius non petat, intelligatur etiã pro
mittere quod ſucceſſor vniuerſalis Titij non petet, non tamen intelli-
gitur ſe obligare reſpectu ſucceſſoris particularis, vt eſt gloſſ. in l. ſi cuꝫ
fundum. ff. de verbor. ſignific. quam ſequitur Fran. Crem. ſing. clvij.
vnus ſocius. ergo non intelligitur in caſu noſtro d. Bartol. ſe obligaſ-
ſe reſpectu ſui iuris, cum ſit ſucceſſor particularis, vt quod in duabus
perſonis recipitur, in vna etiam receptum cenſeatur. l. ſingularia. ff. ſi
11 certum petat. Sexta ratio, † qui ſe excludit a iure ex perſona alte-
rius ſibi competente, non cenſetur excluſus ex iure, quod ex proprią
perſona habet. l. defuncto. C. ſi in fraud. patroni libert. l. fin. C. de eui-
12 ctio. ergo etiam promittens reſpectu iuris alterius, non debet obliga
ri reſpectu iuris proprij, ⁊ per iſtas rationes poteſt iuaderi d. Bar-
tol. fouere iuſtiorem cauſam. ⁊ reſpectu lib. cccxlvij. cum intereſſe, non
videtur difficultas, cum promiſerit Hieronymus illi reſtituere di-
13 ctam obligationem, nec fecerit: vnde aut debet † adimplere, aut non
poteſt ſe fundare ſuper promiſſione d. Barto. per l. cum proponas. ij.
C. de pact. ⁊ text. in capitulo ſi vero. extra de iureiurand. Nec obſtat
14 † l. vendicantem. ff. de euict. tum quia non facit ad terminos quęſtio-
nis: ex quo Barto. non tenetur de aliqua euictione, ſed ſolum ex pro-
miſſione ſua, quod tertius non peteret: tum etiam, quia d. l. vendican-
tem. non habet locum, quando quis ex perſona alterius ſolum tenere-
tur de euictione, nam agenti ex perſona proprią non obſtat iſta excę-
ptio. d. l. fi. C. de euict. ⁊ d. l. defuncto. cum ſimilibus.

SVMMAE RERVM. LXXVII.

1 Ex pacto nudo clarum eſt nullam oriri actionem.
2 Contractus emptionis & venditionis eſt correſpectiuus ſeu reci-
procus, & non valet in eo pacto per quam venditor obli-
getur, emptor vero: non quia talis contractus, non debet clau-
dicare.
3 Bonæfidei non conuenit ut eo pacto ſtetur quod alteri captioſum ſit.
4 Obligatio contracta cum nuncio antequam acceptata ſit per principa-
lem poteſt reuocari.
5 Conſenſus utriuſque partis eſt de ſubſtantia contractus venditionis.
6 Antequam ius alicui queratur licet venditoribus penitere.
7 Quis non poteſt ius alterius transferre quod ipſi non habebant.
8 Ad vendendum ſeu alienandum requiritur mandatum uel ſaltem ratifica-
tio.
9 Bonæfidei conuenit ut id quod actum eſt obſeruaretur & quod ea quæ
ex labijs proceſſerint non ſint irrita.
10 Pactum quo venditor tantum non autem emptor obligetur valet.
11 Paria ſunt dicere nomine Titij uel tanquam procurator Titij.
12 Venditionem nuncio factam non dici.


Rima fronte dicendum, conuentionem de qua in chiro
grapho mihi exhibito, nullius eſſe momenti, pluribus
rationibus. Primo, qꝛ videtur concepta eſſe per pa-
ctum nudum, ex quo non interuenit aliqua ſtipulatio,
1 ⁊ † ex pacto nudo clarum eſt nullam oriri actionem. l.
iuriſgentium. §. quinimo. ff. de pact. ⁊ ideo neq: in cu-
ria mercatorum de iure cõi tali caſu daretur actio, niſi exiſtente ſtatuto,
quod in ea curia procederetur ſecundũ ęquitatem, iuris rigore omiſſo,
vt tenet Salic. ⁊ Alex. in l. placuit. C. de iudic. ⁊ Alex. conſil. xij. in ij.
vol. ita declarantes doctrinam Bart. in l. Quintius. ff. mand. Secun-
2 do, qꝛ † contractus emptionis, ⁊ venditionis, eſt correſpectiuus ſeu re-
ciprocus, ⁊ non valet in eo pactum per quam vẽditor obligatur, emptor
vero non: quia talis contractus non debet claudicare. l. ſi id quod. §. ſi.
3 ff. de reſcin. vend. vbi dicit tex. † bonę fidei non conuenire, vt eo pacto
ſtetur, quod alteri captioſum ſit, idem dicit tex. in l. j. ff. eod. tit. ibi nam
quod Ariſto dixit poſſe ita paciſci, vt vnus maneat obligatus, nõ eſt ve
rum, ⁊c. ⁊ ideo in caſu noſtro cum venditores remanerent obligati, em-
ptor vero poſſet recedere a contractu, videtur dicendum pactum non
valere. Tertio, qꝛ Nicolaus emptor non habebat aliquod mandatum
circa hoc a Bonuiſijs: vnde non poteſt dici, quod emerit tanquã pro-
curator, ſed potius tanquam nuntius: quia illa verba, Nomine & parte
Bonuiſiorum. videntur eſſe ambigua, ⁊ conuenire etiam nuntio, vt per
Bar. in l. j. §. nuntiatio. ff. de op. no. nunt. ⁊ per Sali. in l. ij. in prin. C.
4 qui accuſare non poſſunt. Corn. conſ. clxx. in j. ſed † obligatio contra-
cta cum nuntio antequam acceptata ſit per principalem, poteſt reuoca-
ri. l. ſi pater. ff. de manumiſ. vin. declarat Bal. in extrauag. de pace con-
ſtan. in verbo mitit. ⁊ in l. mandatum. C. mandati. cũ concor. per Fel.
in c. ex parte decani. verſic. fallit iexto. extra de reſcrip. Quarto facit,
quia hęc venditio non videtur fuiſſe perfecta: quãuis enim talis cõtra-
ctus poſſit etiam inter abſentes perfici: tamen nõ dicitur perfectus, ni-
5 ſi poſtquam ad notitiam peruenerit, ex quo alias non adeſſet † conſen-
ſus, qui eſt de ſubſtantia huius contractus. l. ſi ſtipuler. §. ſi. ff. d. verb.
6 obliga. † ergo ante licuit venditoribus penitere, ex quo adhuc nullum
ius erat quęſitum. l. iij. ff. de ſer. expor. ⁊ quod not. Bart. in l. qui Ro
mę. §. Flauius. ff. de verb. obl g. ⁊ Caſtr. conſ. cxcv. viſo his quę nar-
rantur in ij. volu. in nouiſſimis. Quinto, quia ex tali contractu appa-
ret manifeſta lęſio ipſorum venditorum, qui alterantur lęſi vltra dimi-
diam iuſti intereſſe ipſorum, cum triticum in ciuitate Ticini, quo lo-
co deſtinata erat ſolutio, longe pluris venderetur: vnde videtur compe
tere beneficium. l. ij. C. de reſcind. vend. Sexto videretur, quod in om-
nem caſum non deberet valere venditio, niſi pro parte eorum qui ſub-
ſcripſerunt, qui quamuis dixerint, ſe nomine aliorum etiam ſubſcribe-
7 re, tamen clarum eſt, † quod non potuerunt ius aliorum transferre, qđ
8 ipſi non habebant. l. traditio. ff. de acqui. rerum dom. ⁊ quia † ad ven-
dendum, ſeu alienandum, requiritur mandatum, vel ſaltem ratificatio.
l. Julianus. §. ſi procurator. ⁊ § ſi quis colludente. ff. de act. empt. Sed
his tamen non obſtantibus, dico iuſtiorem eſſe cauſam Bonuiſiorum,
quorum intentio ex ipſo chirographo fundata eſt, a quo nõ eſt receden
9 dum: quia † bonę fidei conuenit, vt id quod actum eſt obſeruetur, ⁊ qđ
ea quę ex labijs proceſſerint, non ſint irrita, vt dixit propheta, ⁊ refert
ſi c. j. extra de pact. in gloſ. Non obſtat allegata in contrarium, ⁊ primo,
quod iſta conuentio videatur concepta per pactum nudum, qꝛ reſpon
detur, quod imo eſt conuentio veſtita a iure gentiũ, quę tranſit in ven-
ditionem, vt in chirographo expreſſe dicitur. ⁊ ideo non eſt dubium in
quocunque foro ex ea oriri actionem. l. iuriſgentium. in principio. ff. de
pact. Non obſtat ſecundo, quod pactum videatur iniquum, ex quo ſo-
li venditores interim obligabantur: quia reſpondeo, quod ſibi imputẽt
venditores qui ita conſenſerunt: nec lex reputat hoc iniquum, quia a
10 principio † poteſt hoc agi, vt altera tantũ pars obligetur, prout in ca-
ſu noſtro fuit actum. Et quod valeat tale pactum, eſt gloſſ. in d. l. j. ff. de
reſcind. vend. glo. Fulg. Salic. in l. Julianus. §. ſi quis a pupillo. ff. de
act. empt. Cyn. in l. j. C. ſi ſeruus extero. imo fortius dixit Bart. in l. ſi
conuenerit. ff. de pact. poſt gloſſ. ibi, quod etiam poſt contractum perfe
ctum: ſi expreſſe agatur, vt contractus ex vna tantum parte reſoluatur,
quod valet pactum. Ad text. in d. l. j. ⁊ dicta l. ſi id. §. ſi. reſpõdet quod
ibi expreſſe hoc non agebatur: loquuntur enim illa iura, non in contra-
ctu ineſſe deducẽdo, qui eſt caſus noſter: ſed in eo qui eſt iam deductus
tollendo, ⁊ ideo apparet dicta iura nihil obeſſe. Non obſtat tertio, qꝫ vi
deatur contractum cum nuntio, qꝛ illud non eſt verũ, illa enim verba.
Nomine & parte Bonuiſiorum, important quod tanquã procurator con-
11 traxerit, † quia paria ſunt dicere, nomine Titij, vel tanquam procura
tor Titij l. fideicommiſſa. §. interdum. ff. de leg. iij. per Bart. ⁊ docto-
res in d. l. j. §. nuntiatio. quod indicant etiam verba contractus, qui di
cunt, Factam eſſe venditionem ergo tanquam procuratori, vel negotiorũ
12 geſtori, alias ſi fuiſſet † nuntius, dictio illa, Facta, non verificaretur, cuꝫ
tali caſu non diceretur facta venditio, niſi poſtquam approbata fuiſſet
a Bonuiſijs, ⁊ ideo non eſt verum, quod potuerit reuocari, tanquam
per nuntium facta, iuxta d. l. ſi pater. quamuis quicquid ſit in caſu di-
ctę l. quę habet varios intellectus, in venditione communior ſit concluſ-
ſio, quod valeat facta per nuntium, nec poſſit reuocari, vt dicit gl. Jac.
Butrig. Bart. Bald. Raph. Fulg. in l. j. in fi. ff. de contrah. empt.

SVMMAE RERVM. LXXVIII.

1 Societatem vectigalium a magiſtris ordinarijs non poſſe con-
trahi.
2 Moram interpellatione tantum committi.
3 Denunciatio incitatoria ad hoc ut valeat multa requiruntur.
4 Dictum teſtis indefinite prolatum non æquipollet uniuerſali immo ta-
lis teſtis propter incertitudinem non probat.

Non



NOn videtur posse Bripius ad aliquid condemnari vi
gore prætensi chyrographi Bubulco facti: quia cum
1 d. Francis. esset ex magistris † ordinarij, non potuit
contrahere dictam societatem vectigalium, & talis con
tractus est nullus.l.j.C.de contrac.iud.l.non licet.ff.
de contrac.empt. & est expressi cautum decreto incip.
audientes dato Papiæ.21.Martij.1394. vbi præcise dicitur, quod vl
tra pœnam centum florenorum, contractus non teneatur ipso iure. Et
responsiones aduersantium datæ alijs decretis, non faciunt ad proposi
tum istius: quia illud est registratum ad archiuium ciuitatis, & loquitur
prohibitiue, & expresse infirmat contractum, quo casu potest etiam ipsa
pars, & consequenter eius, hæres de nullitate dicere, & propriam turpi
tudinem allegare: idq; maxime aduersus eum, qui etiam ipse commi
sit in decretū, ex quo fuit interposita persona.c.ex tenore.de cōc.præb.
l. quemad.de agr. & cens.lib.xj.l.a diuo Pio. de ritu nupt. & forte con
siderans d. Fran. quod dictus contractus erat nullus, nunquam se im
pediuit de dictis gabellis, nec reperietur quod nunquam attigerit obo
lum, aut aliquid fecerit vigore eius contractus, adeo quod non solum
dictus contractus nullum de iure effectum habuit, sed nec de facto, quā
tum sit ipsius respectu. Præterea est aduertendum, etiam si dicamus
cōtractū valere adhuc Bebulcū reijciendū esse. Nā eius fundamētū est,
Quod d. Franciscus promiserit eum releuare pro parte sua. &c. quo ca
2 su † d. Franc. non est in mora nisi postquam interpellatus fuit, vt rele
uaret.l.fideiussor obligari.§.fi.de fideius. Abb.consi.xlix.in ij. Felyn.c.
si autem. de rescript. per Roder.l.ita stipulatus magna. de verbor.
oblig. non constat autem quod fuerit interpellatus. Nec me mouet quod
videatur ei denuntiatum, vt constat ex dicto trium testium. Io. Domi
nici, Isabelli, & Alex. quia omissis suspitionibus, & cōtrarietatibus con
tra eos adductis, dico eos non sufficere ad probationem idq; tribus ra
3 tionibus. Prima, quia interpellatio hæc † est quædam denuntiatio
incitatoria, quæ vt habeat effectum debet fieri ostensio instrumentis, &
præceptis executionum, quibus ostenderetur & fieret fides, qualiter ca
mera ipsum Bubulcum molestabat ex causa debiti, quod ad Bripium
pertineret. clem. causam. de elect. Bar. in §.morte. in materia protesta
tionis incitatoriæ. & in l. quod te versi. venio ad vltim. si cert. peta. non
enim tenebatur Brixius eum releuare, nisi ostensa molestatione. & ideo
non sufficit quod ipsi iuissent ad eum per modum consultationis, vt in
simili per Cyn. in l. in minorem. vij.q.C. in quib. caus. in int. rest. Se
cunda, quia testes dicunt simpliciter, *Quod socii propter debita quæ ha-
bebant erga cameram, ibāt ad d. Fran.* quæ verba indefinita sunt, & pos
sunt verificari in duobus debitis, & in alijs quam quæ nunc petantur a
4 Bubulco. Et ideo solet dici, quod † dictum testis indefinite probatum,
non æquipollet vniuersali: imo talis testis propter incertitudinē nō pro
bat, secundum Inno. & Can. in c. auditis. de præscript. vbi late Felyn.
Alex. consi. vij. in fi. & cx. in j. Dec. ccxxj. cum similib. oportet autem vt
Bripius teneatur probari eū certioratū esse de ijs cambijs, de quibus
loquitur relatio. Imo respectu summæ maioris, quæ est illa, quæ de
bita fuit d. Bart. Madijs, non fuit accepta ad cambiū: sed Bubul
cus accepit pro pretio bonorum ei venditorū, quæ venditio potuit esse
facta alia ex causa, quam ob necessitatem dictæ societatis: vnde non pro
bat hoc esse, &c. l. non hoc. C. vnde legit. Tertia ratio, quia testes dicūt,
quod socii adibant erga cameram, & sic non loquuntur de debito quod
pertinet ad d. Fran. sed de proprio ipsorum, quia respectu debiti por
tionis d. Francisci, non fuisset consilium, sed interpellatio. & etiam si
fuisset debitum ipsius domini Francisco soluisset absque cambijs, vt
pote qui haberet pecunias otiosas. Et sic concludo ipsum Bripium
absolutum esse.

SVMMAE RERVM. LXXIX.

1 *TEmpus contractus attendendum.*
2 *Clausula procedens magis regit subsequentia quam è contra.*
3 *Rectores communitatis donare non possunt.*
4 *Præsumptiones non orantur nisi quatenus uerba de necessitate inferunt.*
5 *Monetam nouam antiqua deteriorem.*
6 *Incertam sententia fieri possit executione liquidandam.*



LIcet valde subtilia, & colorata sint argumenta clarissimi
domini Iudicis aduersus Lampugnanos mota, tamen
videtur eis respondendum, vt infra. Ad primum ar
gumentum, quo claris. Iudex nititur ostendere, quod suffi
ciat soluere valorem dcccc. florenorum temporis præ
sentis. Respondetur primo quod debet tamen solui se
1 cundum † bonitatem pecuniarum quæ erant tempore contractus, vt di
citur in secundo motiuo, & est communis opinio in d. l. cū quid. in d. l.
Paulus. & consi. Soc. iun. cxlv. num. xiij. & Rubei cxlviij cum simil.
Secundo respondetur, quod imo nō sufficit soluere florenos dcccc.
quia illa verba, Quæ faciunt florenos, &c. stant simpliciter demonstrati
ue, vt dictum est in prioribus allegationibus. Et ratio adducta in con
trarium non videtur concludens dum dicitur quod alias illa verba, Quæ
faciunt flor. 900. &c. erunt superflua, & nihil operarentur, &c. Nam respō
deo, vt in l. non solent. ff. de reg. iur. Et quia si teneamus quod ista ver
ba operantur æstimationem, sequitur quod prima clausula esset superflua:
De soluendo ducatos. 389. auri, & in auro, &c. ad quid ista, si satis fuisset di
cere florenos, &c. cum ergo aut prima, aut secunda clausula videatur
superflua, potius debemus id vitium tribuere secundæ: tum quia sal
uatur locutio per viam demonstrationis: tum quia minor superfluitas
est, cum etiam verba illa, auri & in auro superfluerent, tum etiam quia
2 † clausula præcedens magis regit subsequentia, quam econtra. l. quisquis.
vbi gloss. & Bart. ff. de lega. ij. cum concordant. per Iaso. l. j. C. de lib.
præter. Tertio respondetur, quod per conuentionem partium declara
tum est quod actum sit, & quod debeat fieri solutio in dictis Ducatis
389. vt apparet ex conuentione anni 1499. & alijs scripturis quinterne
3 ti. Nec est verum † quod ista esset donatio quæ non potuit fieri per Recto
res communitatis, secundum not. per Bart. l. ambitiosa. Alex. xxij. in
j. volum. xliij. in iij. nam respondeo, quod hoc non procedit in re dubia, vt
est quæstio nostra, quia non potest dici donatio, sed potius transactio, &
cōcordia, quæ permittitur etiam rectoribus ecclesiarum, in præiudiciū
ecclesiæ. c. contingit. extra de transactio. & habetur per doct. in l. pactis.
C. de transact. per illum textum. Nec obstant duæ confessiones in qui
bus d. Camillus promittit de rato pro fratribus. Etenim respondeo,
quod non præiudicant, nisi quoad illum actum, seu quoad illum annum,
4 non autem imminuunt ius vetus, seu titulum præcedentem, quia † præ
sumptiones non operantur nisi quatenus verba de necessitate inferūt,
secundum Bart. in l. Titium, aut Mæuium. §. in altero. versic. ad quod
dicit. ff. de adm. tut. & in simili contra Hug. tenuit Spec. in titu. de em
phyt. §. nunc aliqua. versic. lij. Præterea ista confessio solum transfert
onus probandi contrarium in confitentem qui allegat errorem, secun
dum Bar. & Bald. in l. cum falsa. C. de iur. & fact. ign. per illum textū.
error autem probatur ex supradictis in allegationibus. Ad secundum
argumētum, fatetur d. Iudex communem opin. esse, quod attendi debeat
moneta antiqua, seu solui in noua habita consideratione antiquæ, secun
dum communem opin. in d. l. cum quid. d. l. Paulus. sed quod nō est pro
batum in casu nostro, quod moneta præsens sit deterior antiqua, &c.
5 Respondeo primo, quod probatur † ex dispositione iuris communis, se
cundum quam aurum habet proportionem ad argentum quæ est ex
duodecim ad vnum. l. j. C. de arg. pretio. lib. x. & in l. ij. C. de vet. numis.
pot. eod. lib. vnde crescente auro, necessario crescit moneta argentea,
vnde & stet in veteri diminutione oportet eam infici ære, & istud est cer
tissimum vbiq; etiam tempore veterum, vnde canitur Plauti:

Nam nunc noua quæ prodeunt comedia
Multo sunt nequiores quàm nummi noui.

Secundo respondeo, quod cum constet in genere monetas auctas esse, po
test & debet iudex ex officio inuestigare particularia augmēta, vel dimi
nutiones, per ea quæ not. Bar. in l. si quod ex Pamphila. ff. de lega. ij.
in fin. & in l. j. C. de sen. quæ pro eo quod interest. & facile ex libris mona
steriorum hoc intelliget, quamuis arbitror nec quidem de hoc eum du
6 bitare. Tertio respondeo, quod si dubitat de hoc poterit † condemnare
istos reos, vt soluant secundum veteris monetæ æstimationem, & in exe
cutione sententiæ deinde liquidabitur valor istius veteris monetæ, iux
ta not. in l. ij. C. de sent. quæ sine cert. quant. l. defensionis facultas. C.
de iure fisc. lib. x. cum similibus.

SVMMAE RERVM. LXXX.

1 *ACtus purus a conditionali in substantia differt.*
2 *Ex diuersitate actionum arguitur diuersitas actuum.*
3 *Donatio uera & perfecta reuocatur ipso iure per natiuitatem filij.*
4 *Si ius iam quæsitum quod potentius est aufertur donatario propter natiuitatem filij multo magis ius quærendum seu spes euentura conditionis.*
5 *Ea quæ pure concepta non habent effectum si sub cōditione concipiantur non tamen redduntur efficacia.*
6 *L. si unquàm. C. de reuocan. don. declar.*
7 *Filius ius reuocandi seu reuocationem factam declarandi transmittit in hæredes.*
8 *Sicut ius declarandi nullam donationem competit hæredibus in præiudicium donatarij puri eadem ratione in præiudicium donatarij conditionalis.*
9 *Donatarius conditionalis adimpleta conditione uero æquiparatur.*
10 *L. si unquàm. C. de reuocan. donat. quomodo procedit.*



HÆredum istius magnificæ Comitissæ in causa, vl
tra ea, quæ subtiliter allegata sunt per præstantis
simum aduocatum, consideraui alia quoque ra
tione defendi istos hæredes posse. Pono itaque
tres conclusiones, quas arbitror de iure veras es
se. Prima est conclusio, quod si quis dicat, *Dono
Bernardo talem rem, & ipso absque liberis dece-
dente, dono eius agnato proximiori,* dicitur fecis
se duas donationes, vnam Bernardo pure, aliam agnato sub cōditio
1 ne, † actus enim purus a conditionali in substantia differt. l. j. §. si quis
simpliciter. de verb. oblig. vnde cum hi actus in substantia varient, ap
paret duos esse actus, probatur hæc conclusio etiam per l. quoties. C.
de don. quæ sub modo. vbi alia conceditur actio primo donatario: alia
2 secundo, nempe conditio vtilis. vnde † ex diuersitate actionum argui
tur diuersitas actuum. l. hæredes. §. de pluribus. ff. fam. ercis. Bald. l.
edita. q. xv. C. de eden. Io. Andr. in reg. pluralis. in mercur. Ad idem
facit glo. quam communiter ibi sequuntur doctor. in l. precibus. in fin.
gl. mag. C. de impub. vbi compendiosa dicitur continere, tot substitu
tiones, quot casus complectitur, vnde arguitur ex diuersitate casuum,
vel conditionum, colligi diuersitatem actuum. Et ex hac conclusione
corollarie infertur, cum sint duæ donationes nihil impedire quin vna

poſſit valere, alia non. l. ij. vbi docto. ff. de leg. ij. Alexand. Iaſ. ⁊ ceteri,
in l. ſcire debemus. de verborum obligationib. Secunda concluſio
3 eſt, ꝙ ſicut † donatio vera, ⁊ perfecta reuocatur ipſo iure per natiuita-
tem filij. l. ſi vnquam. C. de reuoc. don. eodem modo reuocari quoque
4 conditionalis debet. Probatur primo, qꝛ † ſi ius iam acquiſitum, quod
potentius eſt, aufertur donatario multo magis ius querendus, ſeu ſpes
euenturę conditionis. c. fin. in fin. de conceſ. pręb. in vj. facit regula ge-
5 neralis, ꝙ † ea quę pure concepta non haberent effectum, ſi ſub conditio
ne concipiantur, non tamen redduntur efficacia. l. Seius. ad l. Falc. l.
6 penult. de cond. inſt. l. viuſfructus. de ſtip. ſer. Suadet hoc ⁊ ratio. † d.
l. ſi vnquam. quę pariter militat in vtroque caſu. donator enim ſi ſciuiſ
ſet naſcituros ſibi liberos, nullo modo donaſſet, nec pure, nec quidem
ſub conditione. nam ⁊ videmus in ſimili, ꝙ lex infirmat non ſolū ornus
pręſens, ſed ⁊ conditionale ſeu ſpem venturę conditionis fauore filij. l.
quoniam in prioribus. C. inoff. teſtam. Tertia concluſio eſt ꝙ filius
7 ius illud † reuocandi, ſeu reuocationem factam declarandi, transmittit
in hęredes, vt tenet Alber. de Roſ. ⁊ Angel. in dict. l. ſi vnquam. quos
ibi ſequuntur Moder. quęſt. xlij. Probatur hęc concluſio illa ratio-
ne, quia vt gloſſ. Bartol. ⁊ alij communiter tenent, reuocatio in caſu d.
l. ſi vnquam. fit ipſo iure. ⁊ conſequenter tale ius remanet in hęredita-
te, ſicut ⁊ ius declarandi ſe non eſſe contentū, ⁊ legitimę ſupplementum
petendi, ſecundum Alexand. conſil. lv. viſo tit. lib. ij. ⁊ Iaſ. l. emancipa-
ta. C. qui admitti. quod ⁊ in iure caducitatem declarandi communiter
receptum eſt, doct. c. potuit. de loc. ⁊ licet aliqui tenuerint contrarium,
ꝙ imo tale ius non transeat ad hęredes, per regulam. l. fin. C. de reuo.
don. tamen illi loquuntur quando donator ipſe poſt natiuitatem filij,
permiſit donatarium pacifice poſſidere quo caſu arguitur tacitus con
ſenſus donationem adhuc ratificantis, prout eleganter diſtinguunt
Moder. in dicta l. ſi vnquam. dicta quęſtione. xlij. quę res in caſu no-
ſtro conſiderari non poteſt. cum iſte agnatus proximior nunquam poſ
8 ſederit, ⁊ † ſicut ius declarandi nullā donationem competit hęredibus
in pręiudicium donatarij puri, eadem ratione, vel etiam fortiore in
pręiud. cum donatarij conditionalis. §. ex conditionali. inſt. de verb.
9 obligationib. maxime quia cum hodie † adimpleta ſit conditio ęqui-
paratur donatario puro. l. fin. §. fin. vbi Iaſ. ff. de vulg. ⁊ pup. Confir-
matur ſupraſcripta concluſio per illud: quod notabiliter determi-
nat Socin. in l. cum auus. verſiculo octauo quęritur. ff. de cond. ⁊ de-
10 mon. vbi concludit † diſpoſitionem dicta. l. ſi vnquam. eſſe fauorabi-
lem, ⁊ ideo interpretatione adiuuandam: vnde infert hunc ſecundum
donatarium non ſolum excludi a filio donantis, ſed etiam a filijs pri-
mi donatarij. His concluſionibus ſic pręmiſſis, ſequitur deciſio
pręſentis caſus: qꝛ ſuppoſito, ꝙ donatio facta Bernardo reuocari non
poſſet, tanquam ob cauſam mutuę liberationis facta, vel tanquam per
tranſactionem confirmata: tamen ſecus eſt in donatione hanc agnato
proximiori conditionaliter in caſum mortis Bernardi facta, quę
meram omnimodo liberalitatem continet. Et hęc in pręſentia ſuffi-
ciant.

SVMMAE RERVM. LXXXI.

1 Tradere poſſeſſionem & pati quem poſſidere æquiparantur quia huiuſmodi patientia habet uim traditionis.
2 Venditio celebratur ſolo conſenſu uel tacito uel expreſſo.
3 Traditio tanquam conſecutiuum uenditionis arguit emptionem & ſic precesſiſſe titulum.
4 In uenditione agitur ut transferatur dominium.
5 Translatio dominij pugnatum pignore.
6 L. cum debitor. ff. in quibus cauſis pignus uel hyp. tac. contr. declar.



Allegationibus vtrinque factis in cauſa iſtorum de
Saccis viſis puto pro eis pronuntiandum eſſe,
⁊ quod ipſi fructus de quibus agitur lucrifece-
runt, nec ſunt aliquo modo in ſortem imputandi.
Moueor, quia conuentum fuit, *ut ſi te mino*
præfixo depoſitarius non reſtitueret pecunias,
obligatus eſſet uendere, ſeu dare, tradere & aſſi-
gnare proprietates, &c. obligando omnia bona, &c. Cum ergo Carne-
ſella ſeu Saccus, poſt dictum terminum acceperit poſſeſſionē dictorum
bonorum, videtur abſoluta fuiſſe venditio. nec curandum: depoſita-
1 rius ipſe tradiderit, † an paſſus ſit eos poſſidere, cum huiuſmodi pa-
tientia habeat vim traditionis. l. quoties. ſecunda. ff. de ſeru. §. inter-
dum. inſt. de rer. diuiſ. cum etiam teneretur vendere, ⁊ tradere, ⁊ tradi-
2 derit, ſequitur, ꝙ etiam vendiderit: cum † ſolo conſenſu expreſſo: vel
tacito, venditio celebretur. Inſt. de empt. ⁊ vend. in princip. l. cū quid.
3 ſi cert. pet. vnde † traditio tanquam conſequutiuum venditionis, ar-
guit emptionem, ⁊ ſic titulum pręceſſiſſe. l. illud de acquirenda hęredi-
tat. l. ad rem mobilem. de procur. ⁊ pro hac opin. eſt text. quem ibi no-
tat Franciſc. de Aret. in l. j. ff. de pign. act. vbi ille qui promiſit dare rez
pignori, eo ipſo videtur pignorare. quia hoc dependet a ſola volunta-
te contrahentium. Et ideo refert, ꝙ ſi promitto tibi illam rem pro tan-
to pretio, hoc ipſo videtur celebrata venditio, ⁊ in fortioribus terminis
ita tenuit conſulendo Soc. conſi. clxx. in ij. vbi adducit multas ratio-
nes, quę omnes optime conueniunt caſui noſtro: ⁊ idem dicit ſe obti-
nuiſſe Soc. in l. ſi ante nuptias. ff. ſol. mat. ⁊ idem tenet etiam Franci-
ſchinus Curt. conſil. lxxxij. vbi reſpondet quibuſdam rationibus con
trarijs. Idem quoque tenet Carolus Ruin. in l. iiij. §. Cato. in vlt. not.
in ſecunda lectura ff. de verborum obligationib. vbi dicit, ꝙ ita conſu-
luit Mediolan. Nec obſtat, quod aliqui dicunt, quod huiuſmodi pa-
tientia non arguit conſenſum ad vendendum, ſed potius ad pignus.
Reſpondeo, iſtud non eſt verum, imo potius arguit conſenſum venden
di, ex quo de eo actum erat. l. quedam mulier. ff. de rei vend. l. ij. C. de
acq. poſſ. l. ſi a te. ſi ſer. vend. vbi Bald. imo impoſſibile eſt, ꝙ arguatur
conſenſus pignoris, qꝛ clauſula illa per quam depoſitarius obligat pi-
gnori omnia bona ſua, non intelligitur de iſtis quę actum erat, vt ven-
derentur non vt pignori eſſent. l. pen. §. fin. verb. ab alio. ff. de pignori-
bus. ⁊ quod per illum text. notat Ludouic. Roman. in ſingulari dec.
4 † in venditione enim agitur, vt transferatur dominium. l. cum manu ſa
5 ta. §. fin. de contrahen. emptione. † tranſlatio autem dominij pugnat
cum pignore. l. neque pignus. de reg. iur. maxime cum traditio poſſeſ-
ſionis ſeu patientia, non ſit de natura hypothecę, qua in rebus immo-
bilibus contrahitur. l. ſi rem alienam. §. propriæ. ff. de pigno. act. Nec
obſtat, ꝙ Alexander videatur conſuluiſſe contrarium in conſil. lxxij.
in ij. quod eſt repetitum conſi. cxix. in v. Reſpondeo, illud conſilium eſt
communiter reprobatum per Moder. conſi. ſupra retuli ſcilicet Soc.
Ruinum, Curtium, Aretinum. Prętereà loquitur in caſu diuerſo a no
ſtro, ibi tempore promiſſionis de vendendo infra decem annos fuerat
facta traditio. ideo non poteſt videri facta in executione venditionis
ſed in caſu noſtro fuit acquiſita poſſeſſio, tempore quo etiam venditio
fieri debuit. ergo videtur actum, vt vēditio pręcederet, ⁊ tali caſu prout
eſt noſter, ſatis ſentit Alexander cenſeri factam venditionem. verſic.
Sed hic Petrus. ⁊ verſic. ⁊ per hoc reſpōſum, ⁊c. dum fundat ſe quod
tempus decem annorum nondum venerat. Non omitto etiam, quod
alia ratione non tenentur Sacci compenſare dictos fructus in ſortem,
ſed ſolum ſuper intereſſe, quia ſi fuiſſent ſibi in termino illo reſtitutę
pecunię depoſitę, potuiſſent emere alia prędia, vel aliter ex eis lucrari,
quod intereſſe eſt debitum de iure, ſecundum doctores in l. ij. in fin. de
eo quod cert. loco. Dec. c. venerabilis. de except. Et probatur hęc con
6 cluſio in † l. cum debitor. ff. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. contrah. ⁊
ibi Salic. in fin. dicit quod ille text. loquens de legitimis vſuris, hodie
quoque procedit reſpectu intereſſe, ⁊ quod tale intereſſe veniat in actio-
ne hypothecaria, ⁊ ideo ſit compenſandum, firmat pract. Pap. in libel
lo actionis hypothecarię, ſuper verbo relaxandum. Et hęc etiam,
ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXII.

1 Emphyteuſis ſicut æquiparetur emptioni ſiue locationi ſemper requirit traditionem ut ius in re conſtituatur.
2 Habens mandatum ad uendendum intelligitur etiam habere ad tradendum.
3 Nemo tradit quod non habet.
4 Traditio facta per conſtitutum eſt ficta & ciuilis traditio.
5 Verba legis debet intelligi in caſu naturali & uero non autem ciuili uel ficto.
6 Procurator generalis etiam cum libera per conſtitutum non transfert poſſeſſionem & quare.
7 Ex ſolo contractu quando emphyteuta facit alium emphyteutam non oritur caducitas tamen ſecuta traditione oritur.
8 Mandato uendendi poteſtatem tradendi non contineri.

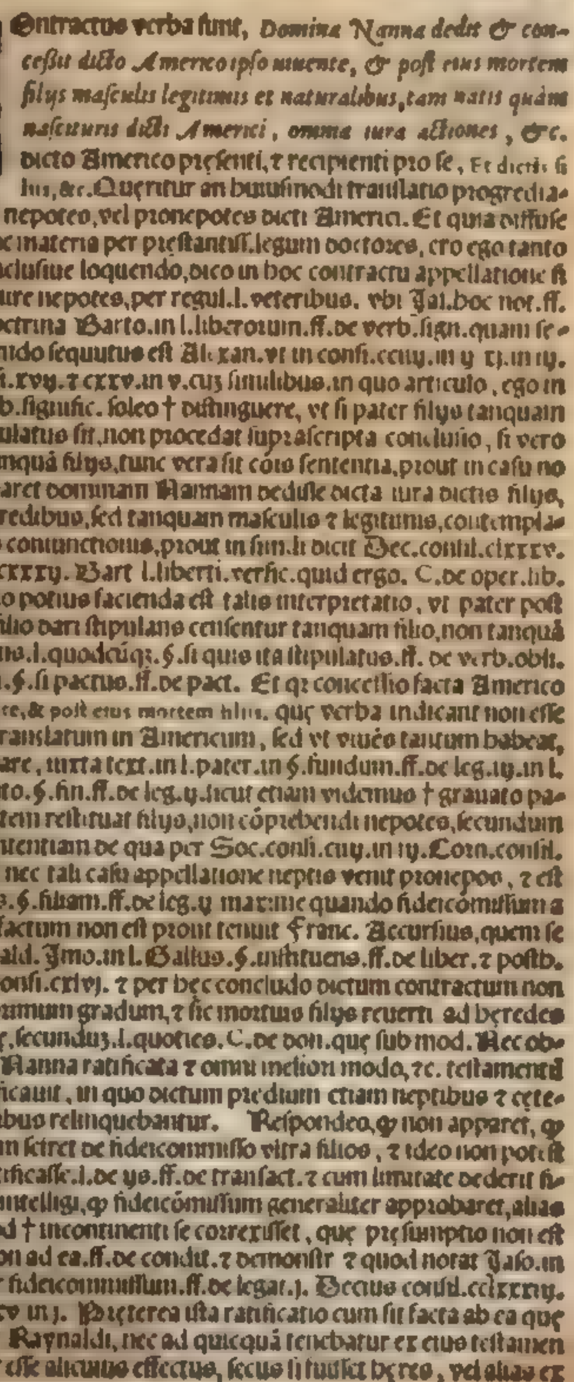


Reuiter reſpondendo motiuis ſubtilibus datis con-
tra Cinuſculum. Ad primum dum dicitur, quod ex
ſolo contractu emphyteutico oritur ius in re, ſecundū
Spec. tit. de emphyt. verſi. cēteſimo ſexageſimo quin-
to, ⁊c. vnde tunc non habet locum diſpoſitio l. quo-
ties. C. de rei vend. Reſpondetur, quod iſta opin. mo
do eſt vera, ⁊ contra regulas cōes, de quibus in l. traditionibus. C. de
1 pact. Et quia ſiue † emphyteuſis ęquiparetur emptioni, ſiue locationi,
iuxta §. adeo. inſtit. locati. ſemper requiritur traditio, vt ius in re con-
ſtituatur. d. l. quoties. nec Specul. aliud firmat. imo cum vltimo loco
referat opin. illorum qui dicunt non conſtitui ius in re, videtur eā ap-
probare. l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad ſenatuſconſultum Trebellia-
num. nec l. quidam exiſtimauerunt. ff. ſi cert. peta. quicquam facit quia
ibi opinio illorum non erat vltimo loco recitata, ⁊ ibi iuriſconſulto
ro: qꝛ iuriſconſultus eam opin. expreſſe reprobat. Et quod non transfe
ratur ius in re firmat etiam expreſſe Io. Andr. in addit. Spec. in dicto
loco, vbi concludit competere condictionem ex lege, ⁊ ſic actum perſo-
nalem, non autem realem. Et ſimilia quę adducuntur de poſſeſſione na
turali fructuarij feudatarij, ⁊ ſimilium ſunt facto impertinentia. Ad ſe
2 cundum quod fortius viget, dum dicitur, quod † habens mandatum
ad vendendum intelligitur etiam habere ad tradendum. l. ſi quis pro-
hibuerit. ff. de Publicia. vbi Bald. ⁊ Angel. Reſpōdetur duobus mo
dis. Primo, quod ille text. loquitur, quando poſſeſſio ipſa ſeu detentio
3 erat penes procuratorem, quod probatur ex verbo, tradidit. † nemo
enim tradit, quod non habet. l. traditio. de acq. rer. dom. nec poteſt in-
4 telligi de traditione facta † per conſtitutum, quia illa eſt ficta ⁊ ciuilis
5 traditio. l. quod meo. ff. de acqu. poſſeſſ. verba autem † legis debent in-
telligi in caſu naturali, ⁊ vero: non ciuili, vel ficto, gloſ. ca. ſuſceptum. de
reic. in vj. quando ergo poſſeſſio rei eſt penes procuratorem, tunc pro-
cedit text. in d. l. ſi quis prohibuerit. ⁊ eſt ratio, quia tunc ceſſat argu-
mentum Bartol. in d. l. j. in fin. de acquir. poſſeſſ. dum dicit, quod ideo
6 † procurator generalis, etiam cum libera per cōſtitutum non transfert
poſſeſſionē: quia ipſe non poſſidet, ſi ergo poſſeſſio penes eſſet, ⁊ actua-
liter traderet, tunc ſecus. Secundo reſpondetur, quod dato quod text.
regulariter procederet, tamen fallit quando ex tali traditione dominus
faceret actum illicitum, vel aliter incideret in pœnam. nam tunc nun-
quam cenſetur tacite iſtud eſſe mandatū. l. ſi procurat. vbi late Bald.

ff.de condict.indeb.sed in casu nostro, si censeretur mandatum de tra-
ditione, ⁊ ea facta fuisset dominus incidisset in pęnam, q; cecidisset a iu
7 re emphyteutico,propter contéptum domini, q; quãuis † ex solo con-
tractu,quando emphyteuta facit alium emphyteutã non oritur cadu
citas:tamen secuta traditione oritur,vt per Jas. in l.ij. in pen.charta.
in xix.q. C.de iur.emph.non debet ergo fieri interpretatio, vt manda-
tum trahatur ad traditioné. Nec obstat, q nõ videtur hoc posse dici,
cũ sit hic ordinatio Collegij, q vnus emphyteuta possit facere alium
emphyteutam.nam respondeo.quod talis cõsuetudo non trahitur ad
terram Modoetię, quę est exempta ⁊ separata a iurisdictione pręto-
ris Medionali, vt dicit Bart.in rep.l.j.q.xxxvj.in fin. C. quę sit lon-
ga consuet. ⁊ licet cessantibus statutis Modoetię, recurramus ad sta-
tuta Mediolani ita disponentibus statutis Modoetię:tamen tale sta
tutum debet stricte, ⁊ proprie intelligi, ⁊ sic de statutis, non aũt de ordi
nationibus collegij. ⁊ ideo debemus, quantum ad hoc seruare ius cõe,
per quod nõ permittitur emphyteutę alium emphyteutã facere. Jas.
in d.l.ij.in antepen.char versi.secundo quęro. Ad alias clausulas re-
spondetur, quod potuissent habere locum vbi dominus de nde tradi-
disset, penes quem erat possessio, non autem procurator, ⁊ in omnem
8 † casum per clausulas quantumcunq; generales non intelligitur actus
quod posset traditio fieri.d.l.si procurator. ⁊ supra dixi.

SVMMAE RERVM. LXXXIII.

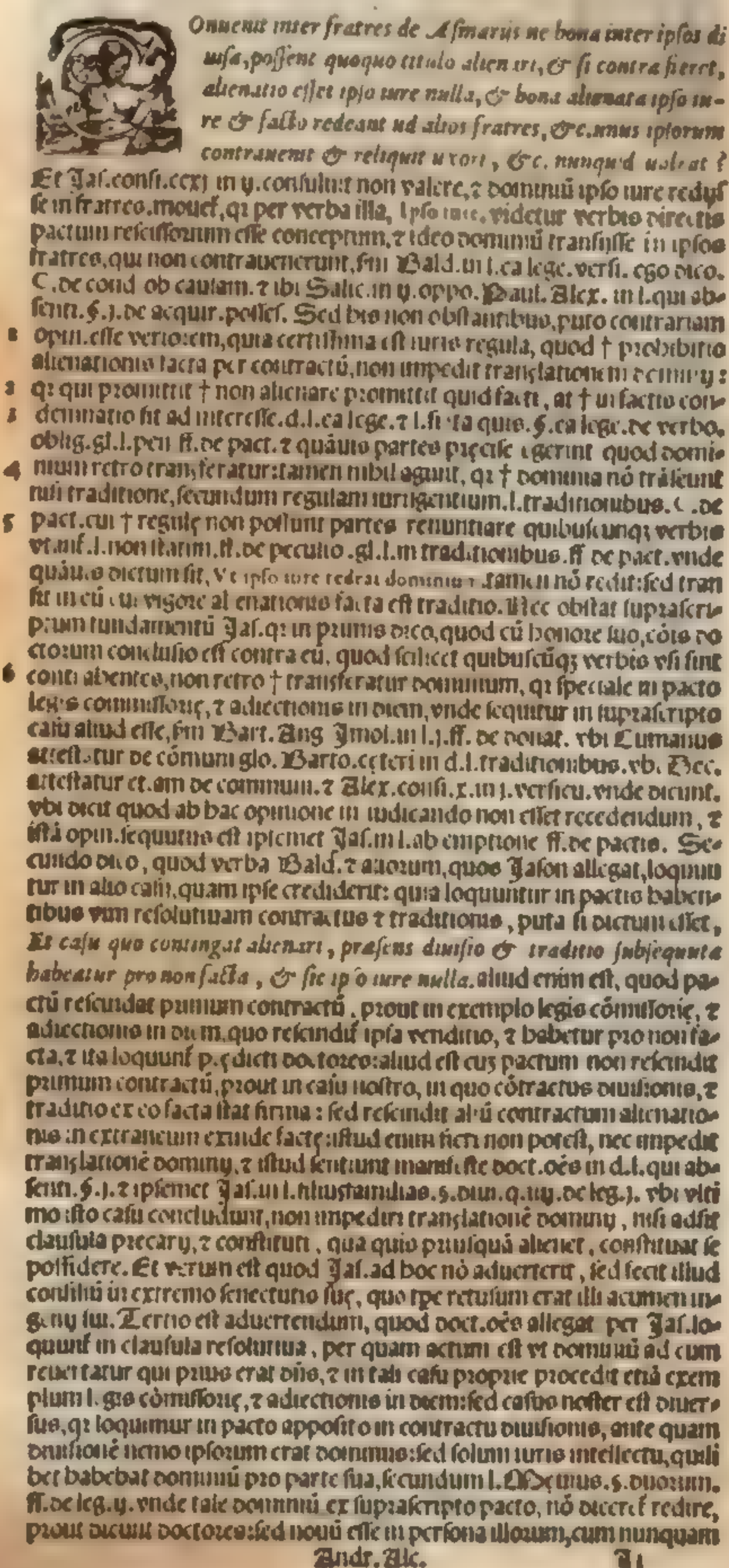
1 NEpotes filiorum appellatione nisi in casu contineri.
2 In dubio facienda est potius interpretatio ut pater post mortem suam filio dari stipulans censeatur tanquam filio non tanquã heredi stipulatus.
3 Grauato patre ut post mortem restituat filijs non cõprehendi nepotes.
4 Ratihabitionem ex causis non ualere.
5 Non est accipienda interpretatio seu præsumptio quod quis se incontinenti corrigat.
6 Cõtractus donationis propter liberalitaté fauorabiliter accipiendus est.
7 Contractus donationis est stricti iuris.
8 In contractibus stricti iuris non fit extensio de persona ad personam.
9 Quando dispositio confertur in tempus futurum appellatione filiorum continentur nepotes fall.



COntractus verba sunt, *Domina Nanna dedit & concessit dicto Americo ipso uiuente, & post eius mortem filijs masculis legitimis et naturalibus, tam natis quàm nascituris dicti Americi, omnia iura actiones, &c.* dicto Americo pręsenti, ⁊ recipienti pro se, Et dictis filijs, &c. Quęritur an huiusmodi translatio progrediatur vlterius ad nepotes, vel pronepotes dicti Americi. Et quia diffuse
scriptũ est in hac materia per pręstantiss. legum doctores, ero ego tanto
breuior. Et conclusiue loquendo, dico in hoc contractu appellatione fi
liorum non venire nepotes, per regul.l. veteribus. vbi Jas. hoc not. ff.
de pact. ⁊ est doctrina Barto.in l.liberorum.ff.de verb.sign.quam sę-
pissime consulendo sequutus est Alexan.vt in consi.ccuij.in ij. ij.in iij.
⁊ consi.j. ⁊ consi.xvij. ⁊ cxxv.in v.cũ similibus.in quo articulo, ego in
1 l.j.in fin.de verb.signific. soleo † distinguere, vt si pater filijs tanquam
hęredibus stipulatus sit, non procedat suprascripta conclusio, si vero
stipulatus sit tanquã filijs, tunc vera sit cõis sententia, prout in casu no
stro in quo apparet dominam Nannam dedisse dicta iura dictis filijs,
non tanquã hęredibus, sed tanquam masculis ⁊ legitimis, contempla-
tione maritalis coniunctionis, prout in sim.li dicit Dec.consil.clxxxv.
ccxxxix. Fulg.cxxxij. Bart l.liberti.versic.quid ergo. C.de oper.lib.
2 Et q; † in dubio potius facienda est talis interpretatio, vt pater post
mortem suam filio dari stipulans censeatur tanquam filio, non tanquã
hęredi stipulatus.l.quodcũq;.§.si quis ita stipulatus.ff. de verb.obli.
Alexan.l.si tibi.§.si pactus.ff.de pact. Et q; concessio facta Americo
dicit, Ipso viuente, & post eius mortem filiis. quę verba indicant non esse
tale ius libere translatum in Americum, sed vt viuẽs tantum habeat,
nec possit alienare, iuxta text.in l.pater.in §.fundum.ff.de leg.iij.in l.
3 Titia testamento.§.fin.ff.de leg.ij.sicut etiam videmus † grauato pa-
tre, vt post mortem restituat filijs, non cõprehendi nepotes, secundum
magis cõem sententiam de qua per Soc.consi.cuij.in iij. Corn.consil.
cxcix.in ij.sicut nec tali casu appellatione neptis venit pronepos, ⁊ est
text.in l.Lucius.§.filiam.ff.de leg.ij maxime quando fideicõmissum a
cõi ascendente factum non est prout tenuit Franc. Accursius, quem se
quitur Cin. Bald. Jmo.in l.Gallus.§.instituens.ff.de liber. ⁊ posth.
⁊ sentit Areti.consi.cxlvj. ⁊ per hęc concludo dictum contractum non
transire vltra primum gradum, ⁊ sic mortuis filijs reuerti ad hęredes
dominę Nannę, secundũ l.quoties. C.de don.quę sub mod. Nec ob-
stat, q domina Nanna ratificata ⁊ omni meliori modo, ⁊c. testamentũ
Raynaldi ratificauit, in quo dictum prędium etiam neptibus ⁊ cęte-
ris descendentibus relinquebantur. Respondeo, q non apparet, q
4 ipsa † quicquam sciret de fideicommisso vltra filios, ⁊ ideo non potest
censeri illud ratificasse.l.de his.ff.de transact. ⁊ cum limitate dederit fi-
lijs, non potest intelligi, q fideicõmissum generaliter approbaret, alias
5 sequeretur, quod † incontinenti se correxisset, quę pręsumptio non est
accipienda.l.non ad ea.ff.de condit. ⁊ demonstr ⁊ quod notat Jaso.in
l.si fundum per fideicommissum.ff.de legat.j. Decius consil.cclxxiij.
Alexand.ccxxxv in j. Pręterea ista ratificatio cum sit facta ab ea quę
non erat hęres Raynaldi, nec ad quicquã tenebatur ex eius testamen
to, non videtur esse alicuius effectus, secus si fuisset hęres, vel alias ex
testamento teneret, de quo in l. non dubium. C.de testa.quãuis etiam
tali casu nõ sufficeret simplex approbatio, vt ibi in gl. ⁊ per Corn.in fi.
6 Nec obstat, q † cõtractus ille sit donationis, ⁊ ideo propter liberalita-
té fauorabiliter accipiendus.d.l.quoties. C.de don. quę sub mod. ⁊ c.
7 cũ dilecti.extra de dona.respondeo, q tamen † contractus donationis
remanet stricti iuris.§.actionem.instit.de act. ⁊ ideo non extendit de fi
lijs ad nepotes, maxime in casu nostro in quo stipulatũ est filijs, tanq;
8 filijs, non aũt tanquam hęredibus, vnde tali casu † non fit extensio de
persona ad personã, prout dicit Aret.in l. Gallus.§.quid si tã.de lib. ⁊
posthu. Jmo.in l.si vero.§.de viro.ff.solut.matr. Rayn.d.l. Gallus.§.
⁊ quid si tantum. Nec obstat, q donatio sit facta filijs nascituris, quo
9 casu † quando dispositio confertur in tẽpus futurum appellatio filiorũ
continet nepotes, sm l.Lucius.ij.vbi Jmol.ff.de hęred.inst. Respon-
deo, hoc non procedit, quando grauamen filio imponeretur qui satis
est si respectu filiorum censeatur oneratus, non etiã respectu nepotum, vt
sentit Bald.in d.§.instituẽs. Rom.consi.cccccxxvij.in fin. Dec.cõsi.
xcv. Alex.consi.j.volu.j. pręterea non procedit in contractibus per ea
quę supra dixi. ⁊ regu.in l.veteribus. ⁊ doctores ponẽtes suprascriptã
conclusioné, loquunt in testamentis, in quibus fit latior interpretatio.

SVMMAE RERVM. LXXXIIII.

1 PRohibitio alienationis facta per contractum non impedit translationem dominij.
2 Qui promittit non alienare promittit quid facti.
3 In factis condemnatio fit ad interesse.
4 Dominio non transeunt nisi traditione.
5 Regula iurisgentium non possunt partes renunciare quibuscunque uerbis utantur.
6 Consil. Ias. ccxi. in ij. uol. examinatur.



COnuenit inter fratres de Asinaris ne bona inter ipsos diuisa, possent quoquo titulo alienari, & si contra fieret, alienatio esset ipso iure nulla, & bona alienata ipso iure & facto redeant ad alios fratres, &c. unus ipsorum contrauenit & reliquit uxori, &c. nunquid ualeat?
Et Jas.consi.ccxj in ij.consuluit non valere, ⁊ dominiũ ipso iure rediisse in fratres.mouet, q; per verba illa, Ipso iure, videtur verbis directis
pactum rescissorium esse conceptum, ⁊ ideo dominiũ transijsse in ipsos
fratres, qui non contrauenerunt, sm Bald.in l.ea lege.versi. ego dico.
C.de cond ob causam. ⁊ ibi Salic.in ij.oppo. Paul. Alex. in l.qui ab-
senti.§.j.de acquir.possess. Sed his non obstantibus, puto contrariam
1 opin.esse veriorem, quia certissima est iuris regula, quod † prohibitio
alienationis facta per contractũ, non impedit translationem dominij:
2 q; qui promittit † non alienare promittit quid facti, at † in facto con-
3 demnatio fit ad interesse.d.l.ea lege. ⁊ l.si ita quis.§.ea lege.de verbo.
oblig.gl.l.pen ff.de pact. ⁊ quãuis partes pręcise egerint quod domi-
4 nium retro transferatur:tamen nihil agunt, q; † dominia nõ trãseunt
nisi traditione, secundum regulam iurisgentium.l.traditionibus. C.de
5 pact.cui † regulę non possunt partes renuntiare quibuscunq; verbis
vtantur.l.non statim.ff.de peculio.gl.l.in traditionibus.ff de pact.vnde
quãuis dictum sit, Vt ipso iure redeat dominium, tamen nõ redit:sed tran
sit in eũ cui vigore alienationis facta est traditio. Nec obstat suprascri-
ptum fundamentũ Jas.q; in primis dico, quod cũ honore suo, cõis do
ctorum conclusio est contra eũ, quod scilicet quibuscũq; verbis vsi sint
6 contrahentes, non retro † transferatur dominium, q; speciale in pacto
legis commissorię, ⁊ adiectionis in diem, vnde sequitur in suprascripto
casu aliud esse, sm Bart. Ang Jmol.in l.j.ff. de donat. vbi Cumanus
attestatur de cõmuni glo. Barto.cęteri in d.l.traditionibus.vbi Dec.
attestatur etiam de communi. ⁊ Alex.consi.x.in j.versicu.vnde dicunt.
vbi dicit quod ab hac opinione in iudicando non esset recedendum, ⁊
istã opin.sequutus est ipsemet Jas.in l.ab emptione ff.de pactis. Se-
cundo dico, quod verba Bald. ⁊ aliorum, quos Jason allegat, loquun
tur in alio casu, quam ipse crediderit: quia loquuntur in pactis haben-
tibus vim resolutiuam contractus ⁊ traditionis, puta si dictum esset,
Et casu quo contingat alienari, præsens diuisio & traditio subsequuta habeatur pro non facta, & sic ipso iure nulla. aliud enim est, quod pa-
ctũ rescindat primum contractũ, prout in exemplo legis cõmissorię, ⁊
adiectionis in diem, quo rescindit ipsa venditio, ⁊ habetur pro non fa-
cta, ⁊ ita loquunt pręd.cti doctores:aliud est cum pactum non rescindit
primum contractũ, prout in casu nostro, in quo cõtractus diuisionis, ⁊
traditio ex eo facta stat firma: sed rescindit aliũ contractum alienatio-
nis in extraneum exinde factę:istud enim fieri non potest, nec impedit
translationé dominij, ⁊ istud sentiunt manifeste doct.oẽs in d.l.qui ab-
senti.§.j. ⁊ ipsemet Jas.in l.illustrandias.§.diui.q.iiij.de leg.j. vbi vlti
mo isto casu concludunt, non impediri translationé dominij, nisi adsit
clausula precarij, ⁊ constituti, qua quis priusquã alienet, constituat se
possidere. Et verum est quod Jas.ad hoc nõ aduerterit, sed fecit illud
consiliũ in extremo senectutis suę, quo tpe retusum erat illi acumen in-
genij sui. Tertio est aduertendum, quod doct.oẽs allegat per Jas.lo-
quunt in clausula resolutiua, per quam actum est vt dominiũ ad eum
reuertatur qui prius erat dñs, ⁊ in tali casu proprie procedit etiã exem
plum l.gis cõmissorię, ⁊ adiectionis in diem:sed casus noster est diuer-
sus, q; loquimur in pacto apposito in contractu diuisionis, ante quam
diuisioné nemo ipsorum erat dominus:sed solum iuris intellectu, quili
bet habebat dominiũ pro parte sua, secundum l.Męuius.§.duorum.
ff.de leg.ij.vnde tale dominiũ ex suprascripto pacto, nõ dicerẽ redire,
prout dicunt doctores:sed nouũ esse in persona illorum, cum nunquam

illud habuerint: merito ergo tali caſu, non eſt recedendum a regula. d.
l. traditionibus. Quarto ⁊ vltimo conſiderandum eſt, quia Iaſ. in di-
cto conſilio loquitur, quando illi fratres erant heredes ipſius legantis,
quo caſu mirum eſt, quomodo poſſunt ipſi cótrauenire facto ipſius de-
functi. l. cum a matre. C. de rei vend. cum etiam ſi legaſſet rem ipſorum
fratrum, valuiſſet legatum. l. ſi heredis ſeruus. de leg. 1. §. non ſolum. in-
ſti. de legatis. ⁊ adeundo hereditatem, videatur renunciare illi pacto,
quod in eorum fauorem inductum eſt. d. l. cum a matre. l. ij. in fi. qui-
bus ex cauſis in poſſeſ. eatur. Et ideo concludo deberi bona legata ipſi
mulieri. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXV.

1 *COnfeſſio dotis ante contractum matrimonij cenſetur facta ſub ſpe futuræ numerationis & ideo intra tempora legitima ideſt intra annum continuum a morte mariti poteſt opponi exceptio dotis cautæ non numeratæ.*
2 *Confeſſio dotis quando eſt facta conſtante matrimonio non cenſetur facta ſub ſpe futuræ numerationis, ſed potius ex cauſa donationis & in fraudem legis prohibentis donationem inter uirum & uxorem.*
3 *Confeſſio habet uim traditionis.*
4 *Reſtitutio in integrum non competit heredi minoris reſpectu eorũ quæ in uim ultimæ uoluntatis ualent ex inſpectione inſtrumenti ualent.*
5 *Ex inſpectione inſtrumenti dignoſcitur num confeſſio ſit facta ſub ſpe futuræ numerationis.*

PRonuntiandum videtur pro Sella noua, tribus ratio-
1 nibus. Prima eſt, quia licet † confeſſio dotis ante con-
tractum matrimonij, cẽſeatur facta ſub ſpe futuræ nu-
merationis: ⁊ ideo intra tẽpora legitima; id eſt, intra
annum continuũ a morte mariti, poſſit opponi exce-
ptio dotis cautæ nõ numeratæ, ſecundum l. ſi. ⁊ auth.
ib. po. ... de dote caut. non numerata. de quo ibi per doct. tamen quũ
2 † confeſſio eſt facta conſtante matrimonio prout in caſu noſtro, non cen-
ſetur facta ſub ſpe futuræ numerationis, ſed potius ex cauſa donatio-
nis. ⁊ in fraudem legis prohibentis donationem inter virum ⁊ vxorẽ,
ſecundum Bald. in l. j. C. de donatio. ante nupt. cum quo communiter
tranſeunt doct. vt per Alexan. conſilio cxlij. in v. ⁊ Bald. nouel. in tra-
ctatu dotis. in x. parte. verſicu. conſtante autem, ⁊c. ⁊ ideo præmorien-
3 te donatore confirmatur morte eius: quia † confeſſio habet vim tradi-
tionis, gloſ. l. quod de ſuo. C. de dot. caut. non numer. vnde confirmatur
donatio in vim legati. l. donationes. C. ad l. Falcid. ⁊ ideo fruſtra hic
4 quæritur de minoritate, cum † reſtitutio in integrum non competat he-
redi minoris, reſpectu eorum quæ in vim vltimæ voluntatis valent. l.
Aurelio. §. Caius. ff. de liber. leg. doct. in l. j. §. fuit quæſitum. ff. ad ſena-
tuſconſul. Trebel. Bald. in l. j. in prin. ff. de tutel. ⁊ rat. diſtr. Alex. in l.
ſi curatorem habens. C. de in integr. reſtit. minor. Secunda ratio eſt,
quia Mediolani conſuetudo eſt, quod ſunt omnes dotes cõfeſſatæ tan-
tum: ⁊ ideo omnia iura de dote vera loquentia, habent locum in con-
feſſata, nec admittitur talis exceptio dotis non numeratæ, vt ſeruat col-
legium noſtrum, ⁊ in libro collegij ſunt duæ ordinationes de hoc, ⁊ ta-
lis conſuetudo ligat etiam minores ipſo iure, licet poſſint petere reſti-
tutionem in integrum, ex capite minoritatis, ſecundum Bartolum in
repetitione l. j. C. quæ ſit longa conſuetudine. in verſic. trigeſimo ſecun-
do quero, ſcilicet. Sed hoc eſt quod minor ſi vult reſtitui aduerſus ſuã
confeſſionem, debet probare eam non fuiſſe veram, ⁊ ideo læſum, quia
ex ſola confeſſione non præſumitur læſus, ex quo potuit eſſe vera, vt
poſt alios concludit Alexand. in l. iij. §. ſi minor. ff. de iureiurando. in
caſu autem noſtro non eſt probata aliqua læſio: vnde aut iſta heres vult
admitti ex capite minoritatis, ⁊ non poteſt, quia non probauit incum-
bentia, aut vult admitti tanquam maior, propter exceptionem non nu-
meratæ dotis, ⁊ conſuetudo collegij eam reijcit, quæ etiam eſt conformis
ſtatuto noſtro. fol. 17. incipien. ſi quis confeſſus. quod vt aliquid opere-
tur vltra ius commune intelligi ſolet, vt ſtetur iuramento creditoris
ad excluſionem, exceptionis non numeratæ pecuniæ. Tertia ratio
eſt, quia non poteſt dici confeſſionem factam ſub ſpe futuræ numera-
5 tionis, ex quo in † inſtrumento contrarium dicitur, ⁊ adeſt iuramentũ,
vnde non debet iſta heres audiri, niſi prius ſatisfecerit, ſecundum Bar-
tolum in l. fina. C. de non numerata pecunia. cum quo tranſeunt com-
muniter doctores, per Aretin. conſil. lxxiiij. diligenter. nec habilitatio
eam adiuuat, ſecundum Corn. in repet. authen. ſacramenta puberum.
in xv. quæſtio. C. ſi aduerſus vend. ſed prius debet ſolui, vt ibi per eum.
Et hæc omnia, ſaluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM LXXXVI.

1 *DOnatio facta familiæ de iure communi uidetur reſcindenda uſq; ad legitimam tanquam inofficioſa.*
2 *Donatio inofficioſa re & conſilio reuocatur in totum.*
3 *Multa conceduntur in caſu dubio quæ non concederentur in caſu certo.*
4 *Facilius præſumitur quod quis uoluerit præiudicare filiabus in fauorem proprìorum filiorum quàm in fauorem extranei quamuis fratris.*


CUm propter multas euictiones ſequutas, iſte ...
do. Marinoni non habeant legitimá in bonis pa-
tris, quæritur quomodo eis cõſului poſſit. Et iure
1 cõi remedium eſt expeditũ: quia † donatio facta fami-
liæ, videtur reſcindenda vſque ad legitimam, tanquam
inofficioſa, ſm textum in l. j. ⁊ l. ſi mater. C. de inoff.
2 donat. vbi docto. ⁊ ſi diceremus eam fuiſſe † inoffi-
cioſam, re ⁊ cõſilio, reuocaretur in totum. l. ſi libertus
minorem. ad finem. ff. de iure patr. Nec obſtat diſpenſatio Ducis. ad
iij. cap. ſupplicationis, quia ſi bene videatur, nihil diſpenſat circa caſum
præſentem: ſi quidẽ in ea petitur diſpenſari, ſi cõtingat ex aduerſa fortu-
na eum amittere præſentes facultates, ⁊ eo redigi vt alia bona non ha-
beat, ⁊ ſubijcit in tali caſu ſe prouidiſſe de alimentis in perſonas maſcu-
lorum, ⁊ dotibus in perſonas feminarũ, qui nõ eſt caſus noſter: quia Ma-
rinonus non ex aduerſa fortuna perdidit: ſed quia erant aliena, ⁊ non in
bonis ſuis ſcilicet, deducto ære alieno, imo fuerant euicta, tanquam nõ
ſua. ⁊ ſi ſupplicaſſet quod tunc non haberet, vtique Dux non diſpenſaſ-
3 ſet, quia † multa conceduntur in caſu dubio, quæ non cõcederentur in ca-
ſu certo. l. ſi. C. de tranſact. vbi multa ſimilia adduxi, maxime cũ caſus
incertus probabiliter non eſſet euenturus: quia non credidit Dux fore,
vt ille opprimeretur ab aduerſa fortuna, prout non fuit oppreſſus: ſed
bona euicta per iuſtitiã, ⁊ ipſe perſuaſit duci ſe tunc habere, cum nõ ha-
beret ſua, ſed aliena, ⁊ apparet ex ſentẽtijs euictionum. Item quod nõ
ſit actum de hoc caſu, ex eo apparet, quod dicit ſe prouidiſſe de dotibus:
⁊ tamen talis prouiſio eſt facta, quando ipſe Marinonus ſuſcepiſſet fi-
lios maſculos, non quando bona deuoluerentur ad extraneum, ſeu fra-
4 trem: ⁊ † facilius præſumitur quod voluerit præiudicare filiabus in fa-
uorem propriorum filiorum, quam in fauorẽ extranei, quamuis fratris. l.
cũ auus. ff. de cond. ⁊ dem. ⁊ iſta videntur mihi vrgere, vt omittã mul-
ta generalia, quæ poſſent adduci in hoc caſu, ⁊ quæ animũ iudicis in hanc
partẽ trahere deberent, ſed ſupraſcripta ſufficiunt, ⁊ reddunt rem cla-
ram in fauorem iſtarum filiarum. Et hæc omnia, ſaluo ſemper ſanio-
re iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXVII.

1 *PActum factis in ſingularem ſucceſſorẽ niſi ex cauſis nõ tranſire.*
2 *Pactũ factis in ſucceſſorem particularem puta emptorẽ nõ trãſit.*
3 *Non poteſt quis alteri paciſci.*
4 *Quando promiſſio eſt in rem tunc res tranſit cũ onere ſuo ad quecũq;.*
5 *Pactum facti ſingulari ſucceſſori in caſu non prodeſt nec nocet.*
6 *Pactum perſonale ualet uiuente eo qui cedit.*
7 *Si dominus uendat directum dominium adiecta clauſula ſe omnia iura ſibi competentia cedere non tamen cenſebitur ceſſiſſe emptori facultatem declaran. caducitatis contra emphyteutam qui ceſſauerat per triennium quia talis declaratio eſt iuris perſonalis.*
8 *Ceſſio non operatur mortuo principali ſtipulatore.*
9 *Vt pactum ſit reale non ſufficit quod uerba in rem ſint concepta ſed oportet quod inducant ſeruitutem.*


PActum iſtud, quod locator poſſit rem ſuam vendere abſq;
1 alia denuntiatione ſtatuti, ſine dubio tranſit in † ſucceſ-
ſorem vniuerſalem, ſecundũ reg. l. veteris. C. de cont.
2 ⁊ com. ſtip. l. ſi pactũ. ff. de prob. Dec. cclxij. In † ſuc-
ceſſorẽ vero particularem, puta emptorẽ, non tranſit,
ſecundũ reg. l. ſtipulatio iſta habere licere. §. ſicut aũt.
verſi. ceterum alij. ff. de verb. oblig. vbi glo. allegat tex. in l. ſed ⁊ ſi quis
ſtipuletur. §. ſi operas. verſi. quamuis. ff. de vſufr. Bar. l. Mela. in ſi. ff.
de alim. leg. quod procedit, etiam ſi pactũ ſubiectum ſit cõceſſioni reali,
tamen non imitatur eius naturã ſed ſeruat propriã. l. cum in fundo. ff.
de ſer. ruſtic. præd. Rurſus procedit etiã ſi in pacto facta ſit mentio ſin-
3 gularis ſucceſſoris. d. verſi. ceterũ alij. quia † non poteſt quis alteri paci-
ſci. l. cum qui. §. ſi. de cõſt. pec. l. ſolutũ. §. per liberam. ff. de pig. act. per
Ang. in l. fluminũ. §. adijcitur. de dam. infect. ⁊ nullus poteſt obligare
ſucceſſorẽ particularem alterius, ſicut eſt iſte Cornianus. Fallit hæc
4 concluſio, quando † promiſſio eſt in rem, puta, quia inducit ſeru futon,
quod eſt ius reale: tunc enim res tranſit ad quẽcunq; cum onere ſuo d.
l. fluminum. §. adijcitur. Bart. l. iij. §. eptis. ff. de ali. iud. mut. in ſi. per
Io. Andr. in Spec. de iud. §. generalia. verſic. quod ſi iurium. quod ſi
5 ius ſeruitutis conſtitutũ non ſit tunc ſtabimus regulæ: vt † pactũ ſingu-
lari ſucceſſori non proſit, nec noceat. l. Lucius. ff. de ſeru. ruſt. præd. ⁊ ita
intelligit gl. quæ hoc tenet in d. §. adijcitur. ⁊ ſic ſm illam glo. actio hoc
noie, nec exceptio habebit locũ, contra iſtum Cornianũ, ſed contra he-
redes vniuerſales emphyteutæ ad intereſſe. Fallit ſecundo in promiſ-
ſione, quamuis perſonali, quando ceſſum eſſet tale ius a ſtipulatore: po-
teſt enim illud cedere, ⁊ valebit ceſſio, viuente cedente tantum, ſecundũ
6 Bartol. ⁊ doctores. in l. ſi ſub vita. §. j. ff. de verbo. obliga. ſicut de † pa-
cto perſonali dicimus, quod valet viuente cedente. l. ⁊ heredi. in princ.
l. ſi tibi x. §. pactum. ff. de pact. videtur tamen quod nõ ſufficiat hoc ca-
ſu generalis clauſula, quæ ponitur in inſtrumentis, ſed requiratur men-
tio talis iuris in indiuiduo, per id quod notat egregie Bald. in conſil.
7 cclxxx. verſi. item tertio. in v. volum. vbi † ſi dominus vendat directum
dominium: adiecta clauſula. ſe omnia iura ſibi competentia cedere, nõ
tamen cenſebitur ceſſiſſe emptori, facultatem declarandæ caducitatis
contra emphyteutam, qui ceſſauerat per triennium, quia talis declaratio
eſt iuris perſonalis, vt ibi p eum. Et ex his concludo dictam pactionẽ
non nocere Ceruiano agenti beneficio ſtatuti, qui eſt ſingularis ſucceſ-
ſor, nec prodeſſe Georgio Ferrario, qui ⁊ ipſe per multas manus eſt
ſingularis

singularis successor locatoris: cum hic nulla seruitus sit imposita, nec
actio contra istum tertium successorem, singularem fieri possit, qui ex
8 dicto contractu non potuit obligari: maxime cum † cessio nõ operetur
9 mortuo principali stipulatore vt dixi: & † vt pactum sit reale, non suffi-
cit quod verba in rem sint concepta. l. fin. §. fin. ibi, quo iure. ff. de con-
trahenda emptione. sed oportet, quod inducant seruitutem, vt declarat
Bartol. d. §. opus. & l. fin. ff. de oper. noui nunt. & per Joan. Andr. in
Specul. loco supra allegato.

SVMMAE RERVM. LXXXVIII.

1 *PRomißionem intereſſe de ſorte non de lite ex cauſis intelligi.*
2 *In contractibus ſit latior interpretatio ſecundum mẽtem contra-
hentium ut uerba generaliter accipiantur.*
3 *Interpretatio quod uerba in instrumento ſint ſuperflua nõ eſt capiẽda.*
4 *Qui uult unum conſequens intelligitur etiam uelle antecedens.*
5 *Ex obligatione oritur actio ſeu petitio.*
6 *Ex petitione conceditur executio.*



Alias conclusimus, quod domini Cauenagi anteriores
sint cęteris creditoribus in possessione empta ex pecu
nia ipsorum, cum specialem hypothecam in ea reser-
uauerint, iuxta l. licet. C. qui pot. in pig. hab. idq; non
solum respectu sortis: sed etiam respectu interesse, tan
quam bona illa sint expresse obligata, etiã pro interes-
1 se. Nunc refricatur in † dubium hęc obligatio respectu interesse, quia
promissio interesse, videtur facta tantum de interesse respectu litis, qđ
est diuisum ab interesse sortis principalis non solutę. Sed certe ista op
positio ex verbis ipsius instri tollitur in quo Rufini promittunt Caue
nagis stipulantibus, *Sortem ipſam cum omnibus expenſis, damnis, & intereſſe, quæ proinde fierent & paterentur per creditores, pro prædictis denarijs petendis, exigendis, conſequendis, & habendis, uel ab alio mutuo recuperandis, dicto termino ſoluendi præterito*, & infra, *Obligant omnia bona pignori, ſub eadem conceptione uerborum.* & in fine, *Conſtituunt ſe tenere & poßidere omnia bona ſua, & pro eis obligando bona ſuperius redimenda per ſpeciale pignus, &c.* Vnde infero, q; clausula hypothecę
specialis refertur ad omne illud ad quod suberat obligatio bonorum:
bona autem obligata erant, etiam pro interesse. Nec me monet, quod
obligatio videatur restricta ad interesse litis: respondeo istud interesse
litis est vnũ & idem, cum interesse sortis non solutę, de quo nos dispu-
tamus: quod probatur primo ex verbis instrumẽti, quibus promittũt
sortem cum oibus expensis & interesse, dicto termino soluendi pręteri-
to: ergo apparet, q; loquuntur de interesse ex mora, propter terminum
pręteritum. l. j. in prin. l. si sterilis. §. cum per venditorẽ. ff. de act. emp.
Secundo q; dictio illa, Cum omnibus damnis stat accessorie ad sortem ip
sam: vnde eodẽ modo debet interesse, sicut & sors. l. j. & seq. ff. de pecul.
leg. Tertio q; apparet, quod actũ est, vt causa interesse ęquipararetur
causę sortis, & nulla esset inter eas post morã differentia, per regu. l. Lu-
cius. §. Paulus. de adm. tut. l. cuicũq;. §. pe. ff. de institor. Jas. l. si pro-
2 cur. C. de procur. Quarto, q; † in contractibus sit latior interpretatio,
secundũ mentem contrahentiũ, vt verba generaliter accipiantur. l. in le
ge locationis. ff. loc. verisimile aũt est maxime de hoc interesse sortis nõ
solutę actum. Quinto, q; respectu interesse litis, satis cõprehendebat,
per illa verba, Damnis, & expensis. & superflua fuisset mentio interesse, quę
3 † interpretatio non est accipienda. l. si quãdo. de leg. j. Sexto, q; in ver
bis illis nulla est restrictio respectu litis, vt de tali interesse tantũ intelli
gatur. Sed generaliter dicitur, Pro dictis denarijs habendis, vel ab alio mu
tuo recuperandis. quod verbum, Habendis, est generale, nec potest cõmo-
de restringi ad litẽ. l. stipulatio ista habere licere. §. habere. ff. de verb.
oblig. sicut nec illa alia verba, Mutuo recuperandis. Septimo, & q; in tuę
instri dicitur, Obligationem illam esse respectu totius, eius de quo & pro
quo agi contigerit. quę verba petitionem interesse manifeste cõprehen-
dunt, ad quod agitur vigore stipulationis & hypothecę in dicto instro
cõprehensę. l. creditor. §. si. qui pot. in pig. Octauo, q; etiam si intellige
4 retur clausula illa de lite, tamen adhuc idem esset: q; † qui vult vnum
consequens, intelligitur etiã velle antecedens. l. illud. ff. de acquir. her.
5 l. ad rem. ff. de procurat. Cum enim † ex obligatione oriatur actio seu
6 petitio. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procur. † ex petitione vero conceda
tur executio, vt declarat Bart. in l. cum lex. ff. de fideiuss. pactum lo-
quens de interesse, habendo & consequendo, & sic respectu executionis
intelligitur de eo, quatenus est in obligatione. Et ita tollitur motiuũ
clarissimi d. iudicis: nec dubito quin notarij, qui pro formula apponũt
suprascriptam clausulam in instrumentis, si interrogentur quomodo
eam intelligunt, sint responsuri se maxime intelligere de interesse sortis
principalis non solutę, facit quod notat Albericus & Fulgos. in l. si mu
lier. §. si mulier. ff. ad Velleyanum. Et ita mihi videtur, saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXIX.

1 *LVcrum cum perueniat ex opere manufacto diuiſio debet fieri nõ
in ſtirpes ſed in capita.*
2 *In ſocietate omnium bonorum non attenditur quod unus habeat
plus capitalis quàm alius ex quo talis ſors ſit communis & ſequitur
naturam ipſius lucri.*
3 *In ſocietate omnium bonorum non habentur in conſideratione inſtru-
menta uel redditus communicati. ſecus in ſocietate particulari in qua
capitale eſt ſaluum petenti.*
4 *Societas renouata cenſetur ſecundum naturam prioris.*
5 *Non præſumitur mutatio uoluntatis.*
6 *Arbitramenta quibus de neceßitate ex forma ſtatuti parendum erat
non inducunt præſumptum conſenſum.*
7 *Arbitramenta ſunt ſtricti iuris ſicut & ſententia & ideo ab eis non
debet oriens præſumptio trahi ad ſequentem contractum.*
8 *Quando contracta eſt ſocietas ſub certis pactis de quibus conſtat ex ue
ra partium conſenſu tunc renouatio præſumitur facta ſub eiſdem con-
ditionibus.*



1 Dubium non est, in pręsenti causa societatis, quod cum
† lucrũ omne perueniat, non ex capitali, sed ex opere
manu facto, quod diuisio debet fieri nõ in stirpes, sed
capita. l. si non fuerint. in prin. ff. pro socio. sm Bal.
in l. j. in xj. quęst. C. pro socio. cum cõcord. per Alex.
consil. xcix. in ij. consil. lxxvij. in v. & istud pręsertim
procedit in societate omnium bonorum, vt est iste de
qua agitur, vt per Angelum consi. cxij Vanutius ij. dub. Paul. consil.
2 clxxxv. ex die ex quo. circa fin. nam in † tali societate non attendimus,
quod vnus habeat plus capitalis, quam alius, ex quo talis sors statim
sit communis, & sequitur naturam ipsius lucri. l. j. in prin. & l. ij. ff. pro so-
cio. & Bald. & Sali. in l. j. in ij. quęst. C. pro socio. Et consequen-
3 ter in † hac societate non habemus in consideratione, instrumenta vel
reditus communicatos: secus in societate particulari, in qua capitale
est saluum ponenti. l. cum duobus. §. si inaequalia [illegible]. ff. pro socio. & tunc
deberet haberi respectus ad instrumenta, & respectu eius cuius sunt
instrumenta, tantum in eius vtilitatem deducatur, quãtum potuissent
alteri locari, vt per Alexan. dicto consi. lxxvij. in v. & respectu pluris re
ditus seu sortis, iudex arbitretur quantum plus sit illi tribuendum. &
ita intelligo Petrum de Vbal. in tractatu societatis. in iij. quęstio. iiij.
partis princip. sed vt dixi in societate vniuersali, ista cessant, q; genera-
liter debet fieri diuisio in capita. & quod ista esset societas vniuersalis,
apparet ex libris rationum, & ex notata per Decium consi. xxj. Sed in
pręsenti casu sola est vrgens difficultas. q; per arbitramenta alias lata,
per qua d. Dominicus separatus fuit a dicta societate, videtur qđ fue-
4 rit facta diuisio in stirpes, vnde succedit regula, quod † societas renoua
ta censetur, secundum naturam prioris argum. l. item quęritur. §. qui
impleto. ff. locati l. legem. C. eod. Bal. in l. si patruus. C. com vtriusq;
iud. in l. mandatum. in ij. opposi. C. mandati. & consi. cccexlviij. in iiij.
Abb. consi. lxxxviij. in ij. Alex. consi. cxxij. in iij. Socin. consil. lxxxvij.
& consi. clx. cum multis si. Sed ad illud obiectum considerandum est,
5 quod ratio huius decisionis est illa: q; † nõ pręsumitur mutatio volun-
tatis. l. cum qui voluntatem. ff. de probat. c. maiores. de baptis. & quod
habetur per Andr. Sicul. consi. xij. in ij. volum. vnde dato, q; constet
de consensu prinę societatis, pręsumitur facta renouatio, secundum ea
dem pacta & conditiones: sed in casu nostro non constat de tali consen-
5 su, quia † arbitramenta, ex quo illis de necessitate, ex forma statuti no-
stri erat parendum, non inducunt pręsumptum consensum. l. iij. l. non
videtur. §. qui iussu. & ibi per Modern. ff. de regulis iuris. & quod no-
tat Bartol. in l. furti. §. qui iussu. in fin. ff. de his qui notantur infamia.
& Alexan. in l. si quis ma. or. C. de transactionibus. & facit quod in simi
li notat Bart. Bal. Pau. Castr. in d. l. item quęritur. §. si. vbi dicunt,
quod pręsumptio illa procedit in actibus qui ex voluntate fiunt, non
qui ex necessitate: vt q; quis alias non potuisset cogi. arg. l. pen. versic.
quare si quis inuita. ff. de eo qui pro tut. Cum ergo illa arbitramenta
inducant voluntatem coactum, non debet ex eis capi pręsumptio, ad
7 istam renouationem societatis, per supradicta. & q; † arbitramẽta sunt
stricti iuris, sicut & sententia. l. j. C. si a non cõpet. iudi. vnde non debet
ab eis oriens pręsumptio, trahi ad sequentẽ contractũ: pręsertim cum
hęc renouatio nõ sit omnino inter easdẽ personas, ex quo Dominicus
cum filijs suis remansit diuisus, & licet sit pręsumptio iuris & de iure p
re iudicata, & habetur in c. nouit. extra de iudic. & per Feli. in c. quoniã
contra. de probat. tamen non debet trahi eadem qualitas ad iudican-
da, sed debemus relinqui in terminis iuris communes. Et ex his tolla
8 tur prędictum argumentum. quia † quando contracta est societas sub
certis pactis, de quibus constat ex vero partiũ cõsensu tunc renouatio
pręsumitur facta sub eisdem conditionibus: secus si de eis constat, nisi
per arbitramenta. quia consensus ille pręsumptiuus, tanquam coactus &
necessarius, non infert in futurum. Et ideo in proposito casu partes d.
iudicis, erunt ex rationibus istorum sociorũ videre quę lucra facta sint,
& quomodo, & deinde ea diuidere in capita secundum supradictam di-
stinctionem. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XC.

1 *EMptor cui tradita eſt poſſeßio præferri debet.*
2 *Procurator per clauſulam conſtituti non poteſt transferre poſ-
ſeßionem cum ipſe eam non habeat ſed dominus.*
3 *Cum requiratur ſpecialis hypotheca requiritur etiam ſpeciale manda-
tum nec eſt ſatis generale.*



Difficultas in proposita quõne nulla videtur, quin Joan
nes Petrus de Cunisculo debeat obtinere: quia licet
venditio melioramentorum, & inuestitura libellaria,
vigore cuiusdam mandati sit facta, primo in illum de
1 Varisio: tamen † debet pręferri emptor cui tradita
est possessio. l. quoties. C. de rei vend. Nec obstat, q;
videatur prius facta translatio possessionis in primum per clausulam

2 constituti.l.quod meo.ff.de acquir.possessione. quia non potuit † procu
rator per talem clausulam ipse transferre possessionem, cum ipse eam
non haberet sed dominus, ut est doctr. Bart.communiter approbata.
l.j.in prin.ff.de acq.poss.dum vult, quod tutor, vel procurator, non potest
per constitutum, qui est actus fictus, licet transferatur possessio vera,
transferre aliquam possessionem nisi habeat speciale mandatum illam
transferendi: & loquitur Bart. etiam in habente mandatum generale
cum libera, ut est tutor, secundum gloss.in l.mandato.ff. de procurato.
sed in casu nostro iste procurator non habebat speciale mandatum cir-
ca translationem possessionis. unde non est difficultas. Nec etiam ob-
stat promissio non faciendi alium contractum, cum hypotheca speciali
bonorum, per notata in l.si creditor.§.fin.ff.de distr.pign. & Bart.in l.
si ita quis.§.ea lege.ff.de verbo.obliga. & Imol.l. qui absenti.§.fin.de
donat.doct.in l.filiofam.§.si vir in quinquennium.ff.sol.matr. quia eo
dem modo respondetur, quod iste procurator non habebat mandatũ hoc
3 faciendi, & † cum requiratur specialis hypotheca, requiritur etiam spe
ciale mandatũ, nec est satis generale, ut dicit Alex.in d.§.si vir in quin-
quennium.nec reperitur quod in mandato procuratoris soleat apponi si-
milis clausula, de obligatione speciali. Et ideo concludo illum, secun
dum emphyteutam qui est in possessione debere obtinere.

SVMMAE RERVM. XCI.

1 IVra sanguinis pactis induci non possunt.
2 Societas universalis omnium bonorum fraternitas appellatur.
3 Sola societate omnium bonorum communionem induci.
4 Pactum bonorum obventionis non valere nisi inter milites.
5 Vtile per inutile non vitiatur.
6 In fraternitate seu societate universali non comprehendi bona peculij quasi Castren.id est quæ clericus de bonis ecclesiæ acquisiuit.
7 Societas morte socij finitur.
8 Moram favore minoris sine interpellatione committi.
9 Habilitationem a iuramento in casibus nihil operari.



VErba pacti de quo in præsentia agitur sunt, *Quòd faciunt vicissim fide'em fraternitatem ita, & taliter, quòd bona præsentia, & futura, & acquirenda quomodolibet per ipsos sint communia, & quod in casu divisionis dividantur pro dimidia, & si unus ipsorum decederet sine filijs, alter succedere possit, &c.* dubita
tur de viribus huius pacti. Et breviter resoluendo, quia articulus est
satis clarus, apparet dictum pactum tria capita habere. Primum est,
1 quod sint fratres istud si intelligatur proprie est impossibile: quia † iura
sanguinis pactis induci nõ possunt.l.si frater alias.l.nec apud ubi doct.
C.de her.instit.not.in l.iura sanguinis.ff.de reg.iur. intelligendum est
2 ergo de fraternitate, id est societate universali omnium bonorũ, † quæ
societas vulgo fraternitas appellatur.l.verum. in prin ff.pro socio. ut
per Imol. Alex. & Ias.in l.quidã cum filiũ.ff.de verb oblig. Imo. l.il-
le, aut ille.ff de hered.instit. ubi concludunt valere talem conventionẽ
etiam inter privatos, & est text.in l.j.cum l.seq.ff.pro socio. ubi absque
3 † alia traditione tali casu transfertur ipso iure dominiũ, inducitur cõmunio,
quod & regulare est in titulis universalibus qui personæ accedunt.l.si
adoptaverô.ff.de precar auth.ingressi.C.de sacr. eccl. & habetur in l.
tra sitionibus.C.de pact. Secundũ caput est, quo inducitur cõio tam
respectu præsentiũ bonorũ, quàm respectu futurorum. & ut dixi, tali pacto
exprimitur, quod tacite inerat: quia eo ipso quod societatem universale con-
traxerunt inducitur dicta cõmunio.d.l.j.& seq. & ideo non est dubitan-
dum, quin valeat talis conventio. Tertium est caput pertinens ad suc
4 cessionem quod unus possit succedere alteri. & istud † pactũ inducens
obventionem bonorũ post mortem non videtur valere, nisi inter mili-
tes, ut est text.in l.licet. ubi dixi.C. de pact. per Dec.consil.ccccxvj.&
alibi sæpe, quando tamen intervenit iuramentũ, prout in casu nostro,
aliqui tenuerũt quod valeat, ut per Ias.in l. stipulatio hoc modo. in fi.
ff.de verbo.obliga.de quo dixi in l.pactum quod dotali.C.de pact.per
Dec.consi.dclv.cum simil. Sed de hoc casu in præsentia nihil dubita-
re: quia iste qui prædecessit reliquit filium. Et dato, quod pactum nõ vale
ret, respectu illius ultimi capitis, stat tamen firmum respectu cæterorũ
capitum, & societatis universalis. ut bona veniant cõiter dividenda, quia
5 † utile non vitiat per inutile, in hac materia, per ea quæ habentur in l.
j.§.si quis ita.ff.de verb.oblig.per Bar.consi.lxxij. Ange.consi.lxvj.
6 Alex.consi.lxxxij.in ij.volu. Satis tamen putarem in ista † fraterni-
tate seu societate non comprehẽdi bona peculij quasi Castrensis, id est
quæ clericus de bonis ecclesiæ acquisiuisset.ca.j.c.inquirendum.cũ seq.
7 extra de pecul.cleric. Item puto, quod cum † societas prædicta sit finita
morte socij, iuxta textum in §.solvitur. Instit.pro soc. quod bona tunc em
pta seu acquisita veniant in divisionẽ, etiam cũ fructibus abinde per-
8 ceptis. Maxime cum decesserit relicto herede minore, in cuius † favo
rem etiã absque interpellatione cõstituit debitor in mora.l. Titia Seia.
§.j.ff.de leg.ij.l.in minorum.C.in quib.cau.in integrũ resti. Nec quic
9 quam facit, quod ista † presbyter impetraverit & habilitationem a iura-
mento: quia non ideo tollitur effectus iurati, vel obligatio, alias legitime
inducta, ut per Pau.Cast.in l.si quis pro reo.ff.de fideius.& per Can.
in c.j.extra de iureiur. Et ita arbitror iuris esse, salvo semper &c.

SVMMAE RERVM. XCII.

1 IN contractu locationis plures tanquam duo rei debẽdi possunt principaliter obligari.
2 Isti respectu locatoris tenebuntur insolidum quia ipse eorum fidem insolidum est sequutus.
3 Inter duos reos deben. qui exercet coloniam & administrat censetur principalis alius vero fideiussor.
4 Negotium videtur spectare ad eum qui principaliter est nominatus.
5 Societas tunc contracta dicitur quando expresse constat quod utilitatem conductionis verterunt in communes usus.



EGo concurro in sententiam domini consulentis, quod so-
lus D. Gabriel sit conductor, alij vero non sint socij,
sed fideiussores. licet obligaverint se principaliter, & in
solidum pro maiore cautione locatoris. Et enim du-
1 biũ non est, in contractu † locationis posse plures tan
quã duos reos debendi principaliter obligari.l.item
quæritur.§.duo rei.ff.locati. & illi respectu locatoris tenebuntur in so-
lidum, quia ipse eorum fidem insolidũ est sequutus. l. cum apparebit.ff.
locati.l.eandẽ.ff.de duob.reis. respectu vero ipsorum inter se, ille qui
3 administravit coloniam, & † ad quem negotiũ in veritate spectat, cense
bitur principalis: alij vero fideiussores, & dicit Bald.in auth.hoc am-
4 plius.C.de fideic.quod † ad cũ videtur negotiũ veritate spectare qui
primo est nominatus, alij vero nõ censent principales, sed fideiussores,
refert, & sequitur Alex.consi.lxvi.viso themate.in iiij. Fallit tamẽ hoc,
quando contracta esset inter eos societas.l.si reus.ff.de duob.reis.& di
5 citur † contracta societas, quando expresse constat. sm Barto. ibi. vel
etiã tacite, quando constat quod utilitatem conductionis verterunt in
cõcs usus, sm gl.in l.vir uxori.§.si in gl.magna ad fi.ff.ad Velleia.quod
non est factum in casu nostro. Nec obstat, quod a principio numerata fue-
rit per istos certa quantitas, & etiam deinde per secundum fuerit aliqd
solutum. Nam respondeo, cum respectu locatoris essent obligati in so-
lidum, ista solutio nihil infert respectu ipsarum inter se: unde non repe-
tent a principali per actionẽ pro socio, sed actione mandati, vel nego-
tiorum gestorum, ut declarat Bart.in d.l.si reus.allegat l.si cuncta.C.
de locat. ubi solvens agit actione cessa a locatore, non autem pro socio.
& quia res est satis clara, & diffuse scriptum est per d. consulentem, ulte-
rius non insisto. Salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCIII.

1 DAmnum cõtingens in fructibus iam re collectis est periculo cõductoris nec ei facienda est remissio mercedis.
2 Acquisita in bello inter regem Gallorum & Imperatorem capientium fiunt.
3 Quando fundus est manu captus ab hostibus nec spes recuperationis proxima subest perinde habetur ac si res omnino esset perdita primo domino & esset capientis unde ipsi primo domino Canon emphyteuticus non debetur.
4 Quando conductor est passus damnum facto locatoris locator tenetur ad remissionem.
5 Locator tenetur facere quod conductor frui possit.
6 Conductor per separationem fructuum a solo acquirit sibi eorũ dñium.
7 L.si pascenda.C.de pact.declar.



ADversus d. Ioannem Baptistam conductorem redi-
tuum Montis magni a camera Marchionali, ob-
1 stat regula generalis, quod † damnum contingens in fru
ctibus iam recollectis est periculo conductoris, nec ei
facienda est remissio mercedis, sm Bartolum in l.si
merces.§.vis maior.locati. Baldum in l.licet.C.eo-
dem titulo. Sed tamen in casu nostro contrarium est dicendum, secun-
dum ea quæ in facto præsupponuntur. Cum enim exercitus Gallorũ
tanquam hostis Marchionis, dictum oppidum cepisset, coegit condu
ctorum ad devehendos fructus in Arcem, qui deinde ab ipsis Gallis
consumpti sunt: unde limitatur suprascripta conclusio, ut nõ procedat,
quando dominus ipse dictos fructus consumpsisset: non enim potest
dominus habere, & fructus & mercedem locationis, & videtur dominus
ipse habuisse, quando habuerunt illi qui successerunt in dominio. Cum
2 enim illud esset † bellum inter Imperatorem & Regem Gallorum, ac-
quisita hinc inde efficiuntur capientium.l.j. in principio. ff. de acqui-
renda possessione. unde cum Galli tunc haberent manu capta dicta
prædia, effecti erant domini, & res eis datæ per vim bellicam debent pa-
rere liberationem solventi. prout in simili dicitur in l. transfugam. de
acquirenda rerum dominium. per Bartolum in extravagan. qui sint
rebellis. verbo, rebellando. circa medium. & istud sentit Rapha. Com.
& Alexand.in l.interdum.§.quod ex naufragio.ff. de acquirenda pos-
3 sessione. ubi † quando fundus esset manu captus ab hostibus, nec spes
recuperationis proxima subesset perinde habetur ac si res omnino es-
set perdita primo domino, & esset capientis: unde ipsi primo domino
canon emphyteuticus non deberetur, & ita etiam tenet ibi dominus
Claudius. Idem tenuit Angelus in l.prima. C. de iure emphyteutic.
quem ibi refert Iason, versiculo ultimo loco. Cum ergo Galli tunc es-
sent domini, dicti fructus tanquã a dominis cõsumpti debent ipsi con-
ductori in mercedem conductionis imputari. Confirmatur hec con-
4 clusio, quia videtur hoc damnum dictus † conductor passus esse facto
ipsius locatoris, cuius hostes tale damnum dederunt, unde tenetur lo-
cator ad remissionem, cum suo facto contigerit, quod doctores intelli-
gunt, etiam si factum ipsius locatoris esset iustum, & Galli iuste belli-
gerassent, sm Bartolum & Paulum Castrensem in l. si merces. §. si

cui pe.

culpe.ff.locati.Barto.in l.cotem ferro.§.qui maximos.de publica.⁊
in disputatione incip.publicanus quidã.Pet.de Anch.cõsi.ccccxiiij.
viso instrumento.⁊ quod consuluit Abb.in consi.cxxviij.in quęstione
quę ad pręsens.⁊ Corn.consi.xij.in iiij.vbi dicit,quod tale factum ha-
betur pro culpa,etiam quod culpa careat,⁊ ita diffuse firmat Ripa in
tractatu de peste.versic.secunda restrictio.Socin.lxx.in iij.cum simili
bus.⁊ est communis opinio a qua in iudicio non esset recedendũ.Nec
obstat distinctio Alexandri in l.penult.ff.solut.matrimo.⁊ in consilio
clxviij.in secundo.in fin.quem refert,⁊ sequitur Parisius consil.100.
in fin.in quarto.quia illa distinctio potest habere locum in casu dict.l.
penult.videlicet in marito qui tenetur de dolo,⁊ culpa. Sed in con-
ductore semper factum locatoris etiam iustum,pręstat ei exceptionẽ,
5 cum † teneatur locator facere,quod conductor frui possit.l.si quis fun-
dum.§.Imperator.ff.loc.vt per Ripam loco supra allegato.cum con-
cord.Praeterea prędicti doctores loquuntur,quando constat de iniu-
stitia eorum qui damnum dederunt.iuxta l.si per imprudentiam.in
princ.ff.de euict.l.exceptione.ff.de fideiussor.vbi Bartol.textus cum
gloss.in l.si te bonis.C.de iure delib.In casu vero nostro nõ constabat,
propter naturam belli,in quo vterque prętendit se fouere bonam cau-
sam,iuxta not.per Abb.in cap.sicut vltimo.extra de iureiur.nec Gal-
li,qui tunc possidebant noluissent audire talem exceptionem. Demũ
prędicti doctores loquuntur,quando talis violentia potuisset per de-
nuntiationem euitari,quia locator maiorem diligentiam ad custodien
dum adhibuisset,si admonitus fuisset,quę omnia cessant in casu nostro,
vbi erat legitimum bellum inter vtranque partem.Non omitto etiam,
6 quod licet † conductor per separationem fructuum a solo acquirat sibi eo-
rum dominium,secundum l.si seruus communis.§.1.ff.de furt.⁊ ideo
si deinde pereant ad periculum ipsius pertinere:quia res perit pericu-
lo domini.l.damnum.C.de loc.l.pignus.C.de pign.act.tamen hoc est
verum quando ipsi fructus libere in dominio conductoris transissent,
secus si affecti aliqua obligatione,vt est text.in l.Titius.ff.de pręscrip.
verb.vbi Albericus,Fulgosius,Paulus Castren.⁊ Ias.in l.si pascen-
da.vbi dixi.C.de pactis.vn̄ sic quando dominus pactus esset quod con-
ductor teneretur facere fœnum comedi ad castinam vidi pronuntiari
per illum textum,quod fœnum quamuis collectum non esset periculo
conductoris,sed locatoris,ita in casu nostro,illa collegit quidem fru-
ctus patientibus Gallis,sed non libere,quia imposuerunt ei necessi-
tatem,vt deferret in arcem sub custodia ipsorum Gallorum.merito ta
li casu cessat suprascripta regula. Et ita mihi videretur dicendum,
saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCIIII.

1 Diuisionem fratrum ex causa permutationem censeri.
2 Aestimum fieri debet secundũ quantitatem bonorũ vniuscuiusq;.
3 Pensiones annuæ bonorum appellatione comprehenduntur & pro immobilibus computantur.
4 Promißionis pensionis sine onere &c.sensus.
5 Ius petendi oritur ex obligatione actiua.
6 Solutio est effectus solutionis paßiua.



Viso puncto de quo dubitatur breuiter respondendum
duxi,tum quia casus nullam habet difficultatem,tum
quia subtiliter ⁊ diffuse fuit per alios allegatum. Et
1 pro resolutione pręmittendum est,quod in † hac inter
fratres diuisione,in qua alteri certa maiora bona per-
uenerunt,alteri in adęquationem,pensio annua cccc.
florenorum ⁊ stariorum 15.viiij.videtur esse contractus permutationis,
quia simul videntur permutasse,dominus Io.Iacob.accipiẽdo bona,
dominus Aeneas accipiendo pensionẽ.l.hęredes.§.pen.ff fam.ercis.
l.si fratres.C.com.v.n.iud.glo.in l.si familię.C.fam.ercis.Quę pensio
annua non pręsupponit ius aliquod dominij in bonis super quibus
pręstatur,nec impedit quominus dominus Ioan Iacobus censeatur
habere omne dominium,tam vtile,quam directum,in dictis bonis:sed do
minus Aeneas solum habeat hypothecam,seu ius pignoris,pro con-
sequutione dictę annuę pensionis,ad quam dominus Io.Iacobus,⁊
hęredes sui,personali actione sunt obligati,vt declarat Bart.in l.fun-
dus quem.ff.de ann legatis.Franc.Crem.sing.xlv. Et cum ęstimum
2 fiat Vercellis,secundum quantitatem bonorum † vniuscuiusq;,prout
etiam de iure fieri debet,vt per doct.in auth.Item nulla.⁊ Iasi.in l.pla
cet.C.de sacros.eccles.merito in portione domini Io.Iacobi debet de-
duci illud ęs alienum,quod debetur domino Aeneę:quia tãto minus
censetur habere in bonis.l.subsignatum.§.bona.ff.de verb.sig.⁊ auge
3 re portionem domini Aeneę creditoris,quia † annuę pensiones bono-
rum appellatione cõprehenduntur,⁊ pro immobilibus computantur.
l.iubemus.C.de sacros.ecc.§.nos ergo.vers.cuncta.in auth.de nõ alien.
Alex.in l.mouentiũ.ff.de verb.sign.⁊ ita etiam asseritur in facto fuisse
obseruatum quantum sit respectu communis ęstimi. Sed difficultatẽ
4 facit † in pręsenti casu,quia d.Io.Iac.promisit tradere soluere,⁊ nu-
merare illam pensionem adiecta hac clausula,videlicet,*Omni onere ex-
ceptione,& casu,quantumcunque in solitis,cessantibus,& reiectis,&c.*
quibus verbis videtur prima fronte obligasse se,ad taleas respectu di-
ctę pensionis,⁊ voluisse tanquam emphyteutam obligari,qui ad taleas
seu collectas tenetur,sicut ⁊ conductor ad longũ tempus,vt per Alex.
consi.1.in iiij.⁊ quod not.Bart.in l.codicillis.§.instituto.de leg.ij. Sed
certe hęc opinio caret omni colore iuris ⁊ ratione naturali,quia si videa-
mus verba pacti,excludunt omne onus,⁊ exceptionẽ respectu solutio-
nis,⁊ ipsam solutionẽ qualificant,ne retardetur aliqua ex dictis causis:
⁊ ideo si dominus Io.Iacobus vellet retinere solutionem,quia fuisset
impositum aliquod onus dictis bonis,puta decima fructuum,vel tri-
butum quod bonis ipsis imponitur,oppositio haberet aliquem colorem:
sed cum ipse velit soluere integram pensionem,non habet vlterius cu-
rare de oneribus impositis d.Aeneę,quę onera imponuntur personę
ipsius,licet respectu bonorum,prout sunt collectę ⁊ taleę,vt declarat
Bart.in l.rescripto.§.fin.ff.de mun.⁊ hon.ad illam igitur clausulam
respondeo pluribus modis. Primo,quod inspicienda sunt verba an
respiciant actum solutionis,an onus quod post actum imponeretur,vt
in simili dicit Bar.in l.in diem.ff de acceptil.sed in casu nostro respi-
ciunt actum solutionis,quia volunt debere eam fieri reiecto omni onere,
⁊ d.Io.Iac.eam paratus est facere,⁊ solutioni suę nullum est onus,vn
de ad collectã pro eo non tenetur,quę imponitur bonis ipsius domini
Aeneę,⁊ sic quia fit omni anno dominus talis pecunię,quę pecunia non
est in eius bonis nisi postquam iam est soluta.l.traditionibus.C.de pa
ctis.Secundo illa verba,omni onere,intelliguntur de onere solutionẽ
concernente,vt quia allegaret aliquam partem fructuũ sibi iure decimę,
vel tributi sublatã.verum istud onus collectarum,vel talearum,nõ est
impositum solutioni,sed potius personę domini Aeneę,quia est munus
personale licet inductum habita contemplatione omnium facultatum
ipsius,sed pactum non loquitur de onere d.Aeneę,quod do.Io.Iaco-
bus eum releuet.Tertio,id onus collectę ad d.Aeneam pertinet,quia
in eius bonis est annua pensio,⁊ sic ius petendi illam pecuniam.⁊ do-
minus Io.Iaco.promittit soluere reiecto omni onere,quod concernat
solutionem,quam ipse facturus est,non autem quod concernat ius pe-
tendi,quod in domino Aenea residet:⁊ non est dubium magnam differen
5 tiam esse inter ipsam solutionem,⁊ ius petendi,† ius enim petendi orit
ex obligatione actiua,solutio est effectus obligationis passiuę. Quar-
to,cum dominus Aeneas ipse habet dictam pensionem,non tenet eius
frater eum releuare a suis oneribus,⁊ quamuis tale pactum per quod
quis promitteret alium releuare valeret.l.epistola.§.pactũ.ff.de pact.
tamen intelligitur,si clare ita actum est,alias in dubio fit interpretatio,
secundum ius commune,quia pręsumitur actum,vt vnusquisque sua
onera,non alterius subeat.⁊ qui vult oppositum dicere solutionibus ⁊
magis claris probationibus aggrauat,vt dicit gl.in l.fin.in prin.ff.quod
met.caus.at in casu nostro non potest dici clare actum,quod d.Io.Ia-
cobus teneatur.imo potius clare actum est oppositum,vt ostendi.

SVMMAE RERVM. XCV.

1 In materia donationis quæ late debet intelligi appellatione filiorum veniunt fœminę.
2 In contractibus masculinum non concipit fœmininum regulariter.
3 In materia transmißibili appellatio filiorum comprehendit tam masculos quàm fœminas etiam in contractibus,& quare.
4 Dictio filijs.communis.
5 In quacunque materia etiam stricta & odiosa verba large intelliguntur dummodo proprietas hoc patiatur.
6 In contractibus verba interpretantur contra illum qui ea profert.
7 Semper standum est cõibus doctrinis nisi limitationes clare probentur.
8 Contractus donationis est stricti iuris.
9 In contractibus stricti iuris non habet locum extensio.
10 Verba sine filijs de legitimo matrimonio &c.proprie accipi.
11 Communis vsus loquendi attenditur.



Difficultatem non modicam pręsens casus habet,⁊ vi-
deretur quod filia Io.Petri succederet in bonis do-
natis,quia resciſsio donationis solum habet locũ,casu
quo Io.Petrus decederet sine filiis,vt apparet ex pacto
conuento inter partes.vnde cum decesserit relicta fi-
lia,satis dicitur non euenisse contradictionem illam,⁊
1 id tribus rationibus.Prima,quia cum simus in † ma
teria donationis quę late debet intelligi,c.cũ dilecti.de do.appellatio-
ne filiorũ veniunt fœminę,vt concludit Dec.in l.fœminę.ff.de reg.iur.
2 vbi ita limitat regulã,quod † in contractibus masculinũ non concipit fœ-
mininum,de qua per Bal.in l.veteribus.ff.de pact.⁊ pro hac opi.alle
gat Ang.consi.ccxlij.super primo.in fin Card.cõsi lxiiij.⁊ notata per
se in cõsi.xxxij.Secunda,quia donatio fuit facta Io.Petro.Pro se,& eius
filiis,& hæredibus,& quibus dederit,vnde apparet,quod res de qua age-
bat erat transmiſsibilis ad hęredes,sed nos habemus quod in simili
3 † materia,appellatio filiorum,cõprehendit tam masculos,quam fœminas,
etiã in contractibus:quia censetur eorũ mentio facta nõ habito respectu
ad sexum,sed ad spem succeſsionis.l.cum qui ita.§.1.ibi Iac.de Arct.
ff.de verb.obl.Din.⁊ Alb.de Ros.in l.1.ff.de verb.sig.Tertia,quia da-
to,quod in contractibus masculinũ nõ concipiat fœmininũ,istud debet
intelligi,in voce masculina tantũ,nõ cõi,prout in casu nostro,in quo di-
4 cit,Si decesserit sine filiis,istud enim ablatiuum † filijs,est cõe,quia secun-
dum grãmaticos filia in ablatiuo facit nõ solum filiabus sed etiã filijs,
vt dicit Priscianus lib.vij.vbi allegat Plautum,⁊ Neuium,quorum
auctoritati standũ videtur,iuxta not.in l.1.ff.si cert.pet.cum ergo sit di
ctio cõmunis comprehendet etiam pro se loquendo fœminam.l.inter
5 stuprũ.§.si.non cauillando text.ff.de verb.signifi.⁊ † in quacunq; ma-
teria etiam stricta,⁊ odiosa verba large intelliguntur dummodo pro-
prietas hoc patiatur.l.cum lege.vbi Arct.ff.de testa. Sed tamen istis
non obstantibus,puto in casu nostro contrarium,⁊ censeo standũ esse
cõmuni doctrinę doct.quę habet,quod in contractibus masculinũ nõ
6 concipiat fœmininum,quia † verba interpretantur contra illum qui ea
profert.d.l.veteribus.cum infinitis concordantibus per Decium in
7 d.l.fœminę.⁊ † semper standum est communibus doctrinis,nisi limi-

rationes clare probentur, vt habetur in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur.
Non obstant igitur ea, quę in contrarium adducuntur. ⁊ ad primũ re-
spondeo, quod licet contractus donationis sit fauorabilis, ⁊ late intelli
gatur, istud procedit quatenus proprietas verborum infert. vnde etiã
8 hodie talis contractus † est stricti iuris. §. actionũ. instit. de act. ⁊ ideo
9 non fit interpretatio extra proprietatem, ⁊ sic extensiue: quia † in istis
contractibus non habet locum extensio. istud autem quod masculinum
concipiat fęmininum est per extensionem. l. in adoptiuis. versic. quę in
filio. C. de adopt. l. pen. in fin. C. de pręposi. sacri cub. lib. xij. Nec aucto
ritates allegatę per Dec. loquuntur in casu nostro, si videantur. vnde
non est faciendum fundamentum super eis, vel ⁊ secundo respondeo
vt infra dicam. Non obstat secundum, quia cum donatio fiat Jo. Pe
tro, Pro se filiis, &c. satis faterer illa verba comprehendere etiam fęmi-
nas ex se, nisi subesset pactum, per quod limitatur ⁊ restringitur pędi-
cta dispositio videlicet, *Quod si contingeret dictum Ioan. Petrum dece-
dere sine filijs de legitimo matrimonio, quod eo casu donatio rescindatur.*
10 certe ista verba † cum sint posita in cõditione voluntaria debent pro-
prie ⁊ stricte intelligi. l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. vbi Bart. ff. de lib.
⁊ posth. ⁊ ideo solum filios masculos comprehendẽt, nec in hac ratio-
ne potest dici esse factam mentionem filiorũ tanquam heredũ, prout in
casu Din. ⁊ Alberic. quod apparet, qr requiritur etiam quod sint nati
ex legitimo matrimonio, quę qualitas non consideratur quando habe
tur respectus ad heredes. nam ⁊ extranei ⁊ illegitimi tunc admittunt,
⁊ sic tollitur etiam alio modo primũ argumentum, nam hic non dispu-
tamus de interpretatione illius verbi positi in donatione, qr tunc satis
posset dici fieri latam interpretationem, sed disputamus de interpreta-
tione verbi positi conditionaliter in reseruatione quo casu fit stricta in-
terpretatio, per supradicta. Non obstat vltimum, quia illud ablatiuũ
11 filijs, est masculini generis tantum † ex communi vsu, non autem fę
minini, vt est casus in l. Herennius. ff. de verb. sign. nec sermo veterum,
Plauti videlicet, ⁊ Neuij, debet in hoc esse in consideratione. arg. l. ij.
versic. post hoc quoque Tubero. ff. de orig. iuris. ⁊ possent hic multa
de communi vsu dici quę prudens omitto.

SVMMAE RERVM XCVI.

1 *Solutio non fit nisi perfecto contractu unde res desinit esse integra.*
2 *Venditio est contractus qui solo consensu etiam tacito contrahitur.*
3 *Appellatione contractus plerunque intelligitur de instrumento.*
4 *Si sit conuentum de pretio & arra sint data tales arra sunt argumen tum contractus uenditionis.*
5 *Ad hoc quod Chirographum probet est necessarium quod saltem per duos testes sit uerificatum.*
6 *Secundus emptor cui prius sit tradita possessio rei uendita prafertur primo emptori.*
7 *Per solam alienationem inconsulto domino uasallus non cadit.*
8 *Recognitio nihil transfert nec quoad dominium nec quoad possessioně.*
9 *Aliud est promissio de uendendo aliud uenditio.*
10 *Contractus proprie loquendo distat ab instrumento.*
11 *Verba sunt accipienda proprie.*
12 *Datio arrarum potest fieri etiam pro pacto de uendendo ex quo arra intercedunt cuilibet contractui.*
13 *Arra accedunt sponsalibus & tamen non important matrimonium sed solam promissionem de contrahendo.*
14 *De natura arrarum est ut ualeant in uim arra & quod sequuto contractu uertantur in partem solutionis.*



In proposito bene agendo, videretur prima fronte
dicendum dictam dominam debere obtinere ista ra-
tione, nam videtur quod per cedulam exhibitã ple-
ne pbetur contractus vẽditionis, ex quo ipse Fran
ciscus accepit certam pecuniam pro arra, ⁊ pretio,
1 seu solutione, certe † solutio non fit nisi perfecto con-
tractu: vnde res desinit esse integra. l. fin. vbi Bald.
C. quando liceat ab empt. Bartol. in l. ab emptione. ff. de pactis. Nec
huic rationi repugnãt illa verba, Quibus Franciscus promittit facere con
2 tractum uenditionis, quia † venditio est cõtractus qui solo consensu etiã
tacito contrahitur. l. si stipuler. §. fina. ff. de verb. oblig. vnde stat simul
quod tacite iam contracta esset venditio, ⁊ quod illa verba intelligan-
tur. non de ipso contractu, ⁊ sic de consensu: sed de instrumento contra-
3 ctus: qr etiam † appellatione contractus plerunq; intelligitur de instru
mento, vt per Bald. ⁊ Flor. in l. seruum filij. §. cum qui chirographũ.
ff. de leg. j. ⁊ istud est pręsertim in vulgari sermone, attento vsu loquen-
di, ⁊ faciunt not. per Mod. in rubr. extra de fide instr. Quod autem ta
cite videantur ante contraxisse probat per text. instit. de empt. ⁊ vend.
4 in princ. vbi dicit text. quod † si sint conuentũ de pretio, ⁊ arrę sint da
tę, tales arrę sunt argumenta contractę venditionis, ⁊ sic est ibi tex. qđ
in tali casu pręsumitur perfectus contractus, ⁊ ibi hoc firmat Ange. de
Aret. dum dicit, datio arrarum operatur probationẽ perfectionis con-
tractus, ⁊ istud etiam importat aliud verbum, dicitur illam pecuniam
datam pro arra ⁊ pagamento, quo casu censetur dimidia pars data
pro arra, ⁊ dimidia pro solutione, vt dicit Salic. in l. contractus. in fin.
C. de fide instru. certe solutio respicit perfectionem contractus, vt not.
instit. in dicto princip. ⁊ §. pretium. Sed tamen hic non obstantibus,
sentio pronuntiandum esse pro domino Panitia, qui habet dicta bona
titulo partim emptionis, partim permutationis, ⁊ qui possidet, vt ap-
paret ex clausula constituti. l. quod meo. ff. de acq. poss. ⁊ pro ista opin.
primo est aduertendum, qr illud chirographum, de pacto venditionis
factę dictę dominę non est bene probatum, nec verificatum in iudicio,
vnde de eo non potest fieri fundamentum. c. inter dilectos. in fin. de fi-
5 de instrumen. cum similibus. nam † ad hoc quod dictum chirographũ
probaret, fuisset necessarium, quod saltem per duos testes fuisset verifi-
catum, nec statur dicto ipsius domini Francisci illud recognoscentis,
ex quo alias posset colludere, ⁊ constituere ipsam dominam anteriorẽ,
vt est text. in l. scripturas. C. qui pot. in pign. hab. ⁊ per Pau. Castren.
consi. cxxiiij. in j. volu. secundum nouissimam impressionem. Secun
do est aduertendum, quia etiam dato, quod illud pactum importaret
venditionem, tamen adhuc dominus Panitia debet obtinere, nam
6 † secundus emptor cui prius sit tradita possessio rei venditę pręfertur
primo emptori, vt est text. in l. quoties. C. de rei vend. quę lex habet lo
cum, etiam in feudalibus, vt declarant ibi Mod. ⁊ licet aliqui dubita-
uerint in isto casu, quando ipse dominus feudi inuestituram fecit duo-
bus, tamen in vasallo vendente non est aliqua controuersia, ⁊ satis est,
7 qđ dominus deinde ex post facto recognoscat, nec † per solam aliena-
tionem inconsulto domino vasallus cadit, vt est generalis consuetudo
in Francia, vt dicit Joan. Fab. inst. de empt. in prin. ⁊ quotidie ita ob-
seruatur etiam in emphyteusi, vt ibi per eum. Nec obstat quod dicta
8 domina prius habuerit recognitionem a domino feudi: quia talis † re-
cognitio nihil transfert, nec quo ad dominium nec quo ad possessionẽ,
nisi quatenus fuerat actum vt transferretur per venditorem, sed vendi
tor nunquam tradidit illi possessionem, vt asseritur in facto. Nec etiã
ipsa potuit apprehendere possessionẽ propria auctoritate. l. extat. ff. qđ
met. caus. per Bald. in ca. j. per illum text. quod sit inuestitura. in vsib.
feud. ⁊ per doct. in d. l. quoties. Tertio est aduertendum, quia videtur
verior opinio, quod illud chirographum non inducat nisi pactum per-
sonale, ⁊ simplicem promissionem de vendendo, prout expresse cantãt
9 verba, Promitto facere contractum uenditionis, &c. ⁊ aliud † est promissio
de vendendo, aliud venditio, vt per gl. ⁊ doct. in l. in bonę fidei. ff. de eo
quod cert. loco. ⁊ talis cui fit pactum habet simplicem actionem ad in-
teresse contra promittentem, non autem post agere contra alium em-
ptorem. d. l. quoties. l. stipulationes non diuiduntur. versic. Celsus. ff.
de verb. oblig. Nec obstant allegata in contrarium, ⁊ primo dum dici
illa verba, Contractum uenditionis, &c. posse intelligi de instrumento: qr
10 respondeo, quod imo propriis loquendo † contractus distat ab instru-
mento, vt declarat Bar. in l. si quis legatũ. ff. ad legem Corn. de Falc.
⁊ in l. j. §. ⁊ parui. ff. quod vi aut clã. Bar. in l. fi. C. de fals. caus. adiect.
leg. doctores in d. §. cum qui chirographum. per Alex. consi. cxxij. in ij.
11 vol. ⁊ isto modo † verba sunt accipienda proprie. l. nõ aliter. ff. de leg.
12 iij. Nec obstat, quod † datio arrarum arguit perfectionem venditio-
nis: quia imo possunt dari arrę etiam pro pacto de vendendo, ex quo
arrę intercedunt cuilibet contractui, vt declarat Bald. in d. l. fina. C.
13 quando lic. ab empt. disc. ⁊ in ꝓposito facit quia † arrę accedunt spon
salibus. l. iij. C. de spons. ⁊ tamen non important matrimonium, sed so-
lam promissionem de contrahendo, ⁊ in proposito nostro ad istum ca-
sum ita arguit Socin. in l. si ante nuptias. ff. solu. matrimon. Nec ob-
stat, qđ arrę sint etiam datę pro solutione, quia cum contractus nõ esset
perfectus, vt supra ostendi, illa solutio habet in se tacitam cõditionem,
vt videlicet arrę valeant in vim solutionis, si contractus sequeretur, ⁊
14 istud est proprie † de natura arrarum, vt a principio valeant in vim
arrę ⁊ sequuto contractu vertantur in partem solutionis, vt probatur
in l. fin. in verb. reliquę pecunię. ff. de leg. commiss. Et ita mihi vide-
tur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCVII.

1 *Transactionis facta ratificatio in testamento facta non uidetur posse dici neque leg[illegible] neque testamentum & quare.*
2 *Transactio licet sit facta in testamento seruat tamen nomen & naturam contractus non autem testamenti.*
3 *Annullato testamento non censetur annullatus contractus in testamento factus.*
4 *Limitata eam limitatum parit effectum.*
5 *Vbi post dispositionem generalem subijciuntur aliqua uerba limitate prolata dispositio regula secundum terminos limitationis.*
6 *Clausula non obstan. declarat etiam per modum restrictionis clausulas pracedentes licet talis clausula non augeat.*



Hę sunt rationes quę vigent in fauorem donatariorũ,
⁊ tollunt obiecta contraria. Prima ratio est, qr reser
uatio ducatorum trium millium in donatione facta, est
qđ de eis do. Achilles posset testari, ⁊ legare, alias cen-
seantur comprehensa in donatione: sed in casu nostro
non videtur, qđ d. Achilles sit testatus de illa pecunia,
1 vel legauerit. nam † transactionis factę ratificatio in testamento facta,
non videtur posse dici neque legatum, neque testamentum patet, quia
non competit diffinitio legati, vel testamenti huic ratificationi: qr hic
tractatur de actu cuius efficacia in vita testatoris oritur. Et dato quod
2 talis † transactio esset facta in testamento, tamen adhuc seruat nomen
⁊ naturam contractus, non autem testamenti. l. fina. ff. de reb. cotum.
3 vbi Bald. dicit, quod † annullato testamento, non censetur annulla-
tus contractus in testamento factus, concludo ergo illa verba, Quod
posset testari & legare. non verificari in hoc contractu ratificatio. l. verba
contraxerunt. ff. de verb. signifi. Et ex hac ratione tollitur obiectum de
doctrina Bartol. in l. si ita scripsero. ff. de condit. ⁊ demon. cum dicitur
tur Bart. quando testator ordinat se referendo ad scripturam ...

fo relatum est in referente.l.asse.ff.de hered.instit. sed nos loquimur,
quando testator ratificat contractum in testamento, quę ratificatio nõ
alterat naturam ratificati, imo confirmat, vt per Bart. in l. more.ff.de
iur.om.iud. vnde sicut a principio contractus, ita etiam remanet con-
tractus, in quo vti dixi non verificatur reseruatio de qua in instrumen-
to donationis, & quod verba non vertincentur etiam sentit Bartol.in l.si
quando.ff.de leg.j.si bene consideret. Secunda ratio est, quia in dicto te-
stamento non confirmat absolute dicta transactio, sed simpliciter dicit,
Quod omnia vult rata valida, firma habere, *non obstante aliqua exce-
ptione litis pendentię*. ex quibus verbis non videtur argui mens testa-
toris volentis generaliter approbare: sed tantúmodo tollere exceptio-
4 nem litis pendentię: quia † limitata causa limitatum parit effectum.l.
5 age.C.de transact. & quia † vbi post dispositionem generalẽ subijciun-
tur aliqua verba limitate prolata, dispositio regulatur, secundum termi
nos limitationis.l.si habitatio.§.j.vbi Bal.ff.de vsu & habitat. sequi-
tur Angel.de Aret.in §.fin.instit.de vsu & habit. facit quod not. Bal.
6 in l.eam quam.C.de fideicommiss.vbi vult, † quod clausula, non obstante,
declarat etiam per modum restrictionis, clausulas pręcedentes, licet ta
lis clausula non augeat, secundum eum per text.in clem.et qui. de pręe-
ben. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCVIII.

1 *Absenti non potest quæri ipse iure per notarium.*
2 *Ex stipulatione Notarij non acquiritur absenti ante ratifica-
tionem.*
3 *Secuta ratificatione perinde habetur ac si a principio ius quæsitum
esset.*
4 *Deus non acceptat iuramentum pro absente nisi quatenus ipse absens
deinde acceptet.*
5 *Partes possunt remittere iuramentum.*
6 *Iuramentum habet tacitam conditionem si pars acceptauerit.*
7 *Potest quis ratum habere quod nomine suo gestum est.*
8 *Si Pater stipuletur feudum pro se & post mortem suam pro filijs suis
non potest mutatione voluntatis facere deteriorem conditionem fi-
liorum.*



Difficultas pręsentis controuersię in eo vertitur, an per
primam inuestituram quęsitum fuerit ius Dominı-
co, si enim quęsitum fuit, non potuit deinde per secun
dam auferri. Et videretur quod non, cum enim Do
1 minicus esset † absens non potuit ei quęri ipso iure
per notarium.l.iij.ff.rem pupil.sal.imo secundũ ve-
teres opus est cessione, & quámuis consuetudo hodie
non requirat cessionem, secundum cõem opinionẽ, non tamen est cre-
2 dendum † ex stipulatione notarij acquiri absenti ante ratificationem, &
licet aliqui doctores dicant acquiri ipso iure, vt Bal.in l.j.in fin. de his
qui sunt sui vel alien. loquuntur eo respectu, quod non sit necessaria ces
sio non autem, quod ante ratificationem acquiratur.l. in omnibus re-
bus.ff.de acqu.rer.dom.verb.volentibus.l. communis seruus.in fin.
ff.de acquir.poss.l.si ego.de negot.gest. Bart.l.frater.de cõdit.in deb.
3 † sequuta vero ratificatione perinde habetur ac si a principio ius quęsi
tum esset, & ita intelligendus est Bald.in l.per diuersas.quęst.xiiij.C.
mand. Dec.consil.ccxxxix.devij.Corn.50.in j.Socin.xc.in ij.ante ve
ro ratificationem magis cõmunis opinio est, non acquiri ipso iure ab-
senti per notarium vt alias ostendi in rep.c.cũ contingat.de iureiur.
in decimo casu.versic.secundo ex prędictis.quas allegationes meas re
perio impressas in consilio Ioan.Anto.rubei,consi.cxvij. Et hinc est,
quod si Dominicus esset mortuus ante ratificationẽ, tale ius nõ trans-
mitteretur in hęredes, secundũ Pau.Cast.consi.cxcv.visis.in ij.Dec.
l.contractus.de regul.iur.& consi.ccxvj. magister Ioannes. quod vi-
detur procedere etiam si iuramentum accesserit, vt sentit Aret.consil.
4 lxxiij.quia † Deus nõ acceptat tale iuramentũ pro absente, nisi qua-
tenus ipse habens deinde acceptet.l.certum.§.si quis absente.ff.de
5 confes.alioquin non † possent partes remittere iuramentum tanquam
Deo pręstitum quod tamen est falsum.c.ij.de sponsalibus. habet ergo
6 † iuramentum illud tacitam conditionem, si pars acceptauerit.l.si.C.
de non nu.pecu. Sed difficultatem in casu nostro facit, quia Dominicus
viuit, & ratum habet illam acquisitionem sibi per notarium factam, vñ
de verior videtur opinio, quod non valeat secunda inuestitura in pręiudi-
cium primę, ex quo potest ille ratam habere primam. arg.l. cum mari-
tus.§.si.de pact.dot. vt voluit Bald.in l.cum a socero.C.de iur.dot.&
7 dõs Mod in l.qui Romę.§.Flauius.ff.de verb.oblig. † potest enim
quis ratam habere, quod noie suo gestum est.l.si cũ venditor.§.si.de euict.
& l.ait.§.j.ff.iud.sol.vbi Albe.de Ros.in casu fortiori loquit, trahiturq
retro talis ratih. atio, ac si ante reuocationẽ sit facta.l.si ego.de neg.gest.
vbi Ang.& per Dec.consi.lviij. Et probatur hęc cõclusio in l.quoties.
C.de don.quę sub modo.in glo.fin.vbi lex ait, quod si secundus dona-
tarius prius decessisset, quam dies venisset, ius illud in hęredem transmit-
teret, vnde apparet ab ipso vsque principio quęsitum illi ius fuisse, quod
deinde adimi non possit. Primus enim donatarius nomine secũdi ac-
ceptauerat.l.si sine.§.si procuratori.ff.rem rat.hab. vnde multo fortius
si notarius tanquam publica persona acceptauerit. & doctr. Bar.in d.
§.Flauius. intelligitur quando nemo acceptauerat nomine ecclesię, vt
8 ibi declaraui.facit in simili, quod † si pater stipuletur feudum, pro se, &
post mortem suã pro filijs suis, non potest mutatione voluntatis facere
deteriorem conditionem filiorũ.c.j.de succ.feud. Bart.l.vt iurisiuran-
di.§.si liberi.versi.sin dubiũ.de ope.lib. quibus statim ex stipulatione
patris ius quęsitum fuit, vt est magis communis opinio, secundum
Alex.consil.ciiij.& seq.in iij. Ias.in l.apud Iulianum.§.si quis alicui.
in ij.notab.de leg.j.& dixi in d.§.Flauius.

SVMMAE RERVM. XCIX.

1 *Donationem hoc adiecto ut alij det duabus ex causis posse reuo-
cari.*
2 *Dare tertio est facere.*
3 *In contractu innominato do ut facias est licita penitentia.*
4 *Quando alicuius non interest eius consensus non requiritur.*
5 *Interesse extrinsecum & remotum non est in consideratione.*



Casus iste clarissimus est in fauorem Monodeorum,
& ideo frustratorium est nodum in scirpo quęrere.
1 Non obstat primum fundamẽtum: quia siue † tenea-
mus, quod ratio, cur possit reuocari ista donatio sit,
quia ius non est quęsitum ipsis lapicidis, vt aliqui
dicunt in l.qui Romę.§.Flauius. siue quia habita
relatione contractus innominatus, nam si do tibi
cum hoc, quod deinde des tertio, est cõtractus innominatus, do vt facias,
2 quia † dare tertio est facere.l.liber homo.§.fin.ff.de verbor. obligat.&
3 † in tali contractu licita est pęnitentia.l.naturalis.§.quod si do.ff.de
pręsc.verb. vtraque istarum rationum infert, quod pęnitens possit dispo-
nere ad suum libitum, & reuocare illud mandatum de dando tertio, vt
dicit tex.in d.l.naturalis.§.pen.& illud est, quod voluit. Alexand.in d.
4 §.Flauius. Ad secundum & tertium dicitur, quod † non interest donata-
rij & ideo eius consensus non requiritur, iuxta dispositionem.l.iij.ff.
de ser.exp. Nec obstat quod facilius & viliori pręcio deputati repe-
rient lapicidas, &c. quia tale interesse non est considerabile, quia contra
intentionem contrahentium, qui volebat illud deberi in vim merę libe
5 ralitatis, non autem vt diminuerent de mercede. Item tale † interesse
est extrinsecum, & remotum: vnde non est in consideratione.l.si sterilis.
§.cum per venditorem.ff.de act.empt. Ad quartum cum Bar.in d.§.
Flauius, loquatur pręcise in ecclesia, & exemplum Bart.sit ibi commu
niter approbatũ non videtur probabile dubium: quia ad tex.in d.l.si
ego.§.j.respondent omnes, quod loquitur respectu hęredis, & in hoc
est specialitas in dote, respectu autem principalis, magis communis
opinio est quod licita sit pęnitentia: saltem concurrentibus duobus. Et quod
ius adhuc non sit quęsitum tertio. & quod ex relatione pactu resultet con-
5 tractus innominatus. & l.in potestate.ff.de sponsa.non loquitur in his
casibus. & hanc partem tanquam veriorem, & magis communem, tenet
Ias.in dicto §.Flauius.in ij.limit. & in l.iij.§.j..ff.de cond.ob caus.
cum concord.

SVMMAE RERVM. C.

1 *Promißio concepta in tempus matrimonij non valet.*
2 *Promißio dotis facta per maritum concepta cum extraneo stipu
lanti alteri est nulla.*
3 *L.Caius sol.matrim.intell.*
4 *L.i.§.accedit C.de rei uxor act.declar.*
5 *Iuramentum conualidat donationem inter uirum & uxorem.*
6 *Iuramenta duo in casu necessaria.*



1 Ex quo verba promissionis † concepta sunt in casum
matrimonij videtur esse donatio inter virum & vxo
rem, per reg.l.in tempus.ff.de hę.inst.quę est repro
2 bata.l.j.de don.inter vir. Item fuit † promissio do
tis facta per maritum, concepta cum extraneo stipu
lanti alteri: ergo nulla.§.alteri.instit.de inutil stipu.
3 Nec obstat fauore dotis acquiri mulieri. † l.Ca-
ius.ff.solut.matrim. quia istud procedit propter fauorem liberalitatis.l.
quoties.C.de donat.quę sub modo, & illud non habet locum in viro
promittente: quia habet causam onerosam. Bald.no.in xxij.priuil.
Item istud procederet, quando verba obligatoria essent concepta in
personam extranei, executiua in persona mulieris, quod non est in casu
nostro: quia etiam verba obligatoria respiciunt absentem. vnde cessat
l.Caius.secundum Bald.no.in priuileg.xxij. Nec obstat, quod ipse
4 dicit oriri actionem ex stipulatione facta, per l.vnicam.§.accedit.C.de
rei vxor.act. quia illa lex procedit, quando vere numerata est pecunia
ab aliquo extraneo: quia videtur donare, & sic circumscripto iuramen-
to non valet ista promissio. Non obstat iuramentum: quia licet com-
5 munis opinio sit, † quod conualidet donationem inter virum & vxo-
rem, item quod valeat stipulatio facta alteri, non videtur illud vltimum
procedere in casu nostro: quia stipulatio facta alteri confirmatur iura-
mento, quia ex ea oritur ex se obligatio naturalis quę vestitur coherẽ
tia iuramẽti, vt dicit Ias.in §.alteri.in l.stipulatio ista habere.in iij.li-
mitatione. Sed in casu nostro non est orta obligatio naturalis vxori, ex
quo verba tam obligatiua, quam executiua sunt collata in personam tertij,
vt tenet Ang.& Ias.in d.l.stipulatio.§.si stip.in gl.magna ad fi. Prętę
rea ista obligatio est nulla: tum quia est donatio inter virum & vxorem:
6 tum quia facta absenti, & † iuramentum satis est quod conualidet vnũ
alias requirebantur duo iuramenta, vt dicit Dec.in l.fi.C.de pact.vbi
in minore renuntiante secundum formam.c.quamuis.de pact.lib.vj.
dicit requiri duo iuramenta primum propter auth. sacramenta pube-
rum. aliud propter d.c.quamuis. idem videtur in casu nostro.

SVMMAE RERVM. CI.

1 *Verba ea conditione fieri in contractibus modum inferre.*
2 *Pacta & clauſulæ poſitæ in contractibus intelliguntur in dubio eſſe modales non autem conditionales.*
3 *Conſtitutum ſalua venditione durare.*
4 *Clauſula conſtituti non perditur ſuam niſi quando venditio deficit in ſubſtantia principali puta quia precium non numeratum nec de eo ſit habita fides.*



Dubitandum non videtur, quin contractus de quo agitur ſit purus, non autem conditionalis, & conſe
quenter etiam conſtitutum purum, per ea quæ
1 ſubtiliter ſunt allegata: & quia † in contractibus
etiam ſi dictum ſit, ea conditione fieri, tamen in-
telligitur, non de conditione, ſed modo. l. quo-
niam. vbi Bald. C. de rerum permut. l. ea condi
2 tione. C. de reſcindenda venditione & quia † pa-
cta & clauſulæ poſitæ in contractibus, intelliguntur in dubio eſſe moda-
les non autem conditionales, & ideo contractus habetur pro abſoluto,
& agitur ad intereſſe non autem ad reſciſſionem. l. cum res. C. de don.
per Bart. in l. cum mota. C. de tranſact. & hoc maxime eſt dicendum
in caſu noſtro, in quo ſubſtantia contractus venditionis pure & ſimpli
3 citer interuenit, pacta vero † quæ allegantur conditionem habere concer
nunt penam, vel quid accidens, & ſeparatum a ſubſtantia contractus:
vnde nullo modo eſt dicendum ſubſtantiam ipſam effici conditiona-
lem. l. hæc venditio. §. fin. ff. de contrahend. emptione. l. ſi emptione. in
princ. eod. tit. declarat Bald. & Salic. l. fi. iiij. opp. C. de contrahenda
emptione. Et minus eſt dicendum, conſtitutum ad ea acceſſoria referri,
cum manifeſte reſpiciat ſubſtantiam contractus, quæ pura eſt. l. præ-
dys. in princip. de leg. iij. & quod notat Bald. in rubr. C. de contrahe.
4 empt. quæſtion. xvj. vbi † clauſula conſtituti non perdit vim ſuam, niſi
quando venditio deficit in ſubſtantia principali, puta quia pretium
non numeratum, nec de eo ſit habita fides. Et ita mihi videtur, ſaluo
ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CII.

1 *Venditor qui accepto pretio rem venditam poſtea non tradit conuenitur actione ex vendito ad rem tradendam vel intereſſe ſoluendum.*
2 *Per venditionem nullum dominium transfertur niſi ſecuta traditione.*
3 *Pro inſtrumento præſumitur.*
4 *Qui non obſeruat quod promiſit dicitur eſſe in mala fide.*
5 *Qui ſunt in mala fide hodie nullo tempore præſcribunt.*
6 *Mala fides venditorum non ſolum impedit præſcriptionem in perſonam eorum ſed etiam quorumcunque ſucceſſorum ſuorum.*
7 *Mora duplex regularis & irregularis.*



Omiſſis ad partes allegationibus, ſolum deciſiue
loquendo breuiter attingam ea vnde clara reſolu
tio iuris haberi poſſit. Circa primum ſciendum
1 eſt, quod † venditor qui accepto pretio rem vendi-
tam poſtea non tradit conuenitur actione ex ven
dito ad rem tradendam, vel intereſſe ſoluendum.
l. j. in prin. ff. de act. empt. quæ actio eſt in perſo-
nam. §. rei perſequendæ. inſtit. de act. in rem enim
2 agi non poteſt: quia † per venditionem nullum dominium transfertur
niſi ſequuta traditione. l. traditionibus. C. de pact. & quod habetur in
l. quoties. C. de rei vendic. deeſt enim illud quod ſubſtantiale eſt in rei
vendicatione, videlicet dominium ex parte agentis. l. in rem. ff. de rei
vendic. Ex quo ſequitur clara concluſio iuris, quod venditores tenen
tur actione perſonali erga iſtos emptores, de quibus agitur, & eorum
3 intentio fundata eſt ex lectura † ipſius inſtrumenti pro quo præſumi-
tur. l. cum precibus. C. de probat. Nec obſtat allegata præſcriptio, quia
reſpondetur, quod cum iſti venditores vendiderint non tradendo rem
4 venditam, iuxta conuenta, † dicuntur eſſe in mala fide, quia non obſer
5 uant quod promiſerunt. l. qui ius eſt. ff. mand. & † ideo nullo tempore
hodie præſcribunt. c. poſſeſſor. de reg. iur. in vi. c. fin. extra de præſcript.
quæ iura habent locum, non ſolum quando agitur de præſcriptione re-
rum immobilium, ſed etiam quando agitur de præſcriptione iuris per
ſonalis, & ſic præſcriptione actionis in perſonam, ſecundum Imo. Abb.
Felin. & alios in d. c. fi. & licet Bar. in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſuca.
fuerit in contraria opinione: tamen communis & canonizata omnium
ſcribentium ſententia, eſt in contrarium, vt late oſtendit Felin. in d. ca.
fin. & Alexan. conſi. xxxiiij. in iij. vol. & lxiij. & in i. ij. vol. & cxxi. eodem
lib. & Soc. conſil. xl. cum multis ſimilibus. quæ fruſtratorium eſſet in
6 præſentia referre. Et † mala fides ipſorum venditorum non ſolum impedit
præſcriptionem in perſona eorum, ſed etiam quorumcunque ſucceſſorum
ſuorum. l. heres. ff. de diuer. & temp. præſcript. l. neque fructuarius. ibi
Paul. Caſt. C. de vſufruct. per Iaſ. poſt alios in l. Pomponius. §. cum
quis adminiculo. ff. de acquir. poſſ. imo nocet etiã ſingulari ſucceſſori,
vt ibi habetur, & per eundem Iaſ. in l. ſi ſic legatum. §. ſi mihi. de leg. j.
Et hoc maxime ſeruandum eſt in caſu noſtro, in quo vltra malam fi-
7 dem dictorum venditorum, concurrit etiam † duplex mora, regularis

facta per interpellationem extra iudicialem, ſiue iudicial. quod ſe. ff. ſi
certum petat. cum ibi not. & l. mora. ff. de vſur. irregularis vero, quæ
contrahitur ipſo iure fauore minorum. l. in minorum. C. ex quib. cauſ.
integr. reſtitut. ex quo præſupponitur iſtos emptores fuiſſe minores.
Item etiam alia irregularis, quæ oritur in hoc contractu quando em
ptor ex parte ſua re ipſa ad impleuit. l. curabit. C. de act. empt. l. Iulia-
nus. §. ex vendito. ff. eod. tit.

SVMMAE RERVM CIII.

1 *Societas eſt contractus.*
2 *Contractus ſunt facti & non præſumuntur niſi probentur.*
3 *Societas non præſumitur niſi quatenus ſigna & coniectura neceſſario inferunt.*
4 *Donata legata hereditatem in ſocietate facile non venire.*
5 *In fratribus propter coniunctionem ſanguinis præſumi ſocietatem omnium bonorum.*



1 Cum † ſocietas ſit contractus, & † contractus ſint
2 facti. l. conſilio. de cur. fur. facta ipſa non præſu-
muntur, niſi quatenus probantur. l. in bello. §. fa
cti. ff. de capt. ſequitur quod non præſumatur
3 † ſocietas, niſi quatenus ſigna, & coniecturæ ne-
ceſſario inferunt, vt dicit Bartol. in l. Titium §.
altero. ff. de admin. tut. Et ideo in caſu noſtro,
cum non conſtet vnquam iſtos fratres commu-
4 nicaſſe aut donata, † aut legata, non poſſumus dicere, quod talium indu-
cta ſit ſocietas: ſed ſolum lucri, & quæſtus, quæ apparet fuiſſe communi-
cata. Et ideo text. in l. iij. §. j. ff. pro ſocio. dicit, nunquam huiuſmodi
cenſeri in ſocietatem deducta, niſi appareat id ſpecialiter actum fuiſſe.
Et idem ſentit Iuriſcõſultus in l. nec adiecit. ff. pro ſocio. vnde etiã glo.
in d. l. iij. tenet per l. ſi fratres. §. ſocium vniuerſa. ff. pro ſoc. quod dona
tio, vel legatum, aut hereditas, nunquam cenſeantur venire in ſocieta-
tem, niſi expreſſim actum ſit. ſequitur Bald. in authen. ex teſta. ij. quæ.
C. de collat. Abb. conſil. lxv. attingã. in j. Alexand. d. conſi. xlviij in ij.
5 xxxvij. in iiij. Dec. conſi. xxj. in iij. q. Et licet alibi dixerim, † in fratri-
bus, propter coniunctionẽ, ſanguinis præſumi ſocietatem omniũ bono
rum, ita declarando Bar. in §. altero. vt in prima regula præſumpt. ver
ſic. xxv. tamen eſto, quod hoc ſit verum, vt veniat donatio, vel legatum, non
ſufficit ſocietatem omnium bonorum eſſe præſumptam, ſed oportet eſ-
ſe expreſſam ſecundum ſupradictos doctores, cum concor. in dicto. ver
ſic. xxv. & eleganter ſimul, & copioſe eſt deductum per dominum Mar
tinum Pergulam doct. clariſſimum, in conſi. ſuo. Cuius ſententiæ ac-
quieſco, de ſubſcriptione requiſitus.

SVMMAE RERVM. CIIII.

1 *Mora non habet locum niſi aduerſus eum qui ſit in dolo ſaltem præſumpto.*
2 *Licet debitor teneatur ferre pecuniam ad domum creditoris tamen hoc non procedit ſi aliter ſe habent conſuetudo.*
3 *Ex pluribus actibus geminatis & vicibus replicatis inducitur conſuetudo.*
4 *In ſtipulationibus prætoriis admittitur purgatio moræ intra breue tempus quamuis adſit dies de pœna.*
5 *Quando ſubeſt iuſta cauſa purgationis ſemper debet admitti purgatio moræ.*
6 *Iuſta cauſa qualiſcunque excuſat à pœna.*
7 *Tranſactionem, iuratam ob læſionem, vltra dimidiam non reſcindi.*



In præſenti caſu paucis agendo, videtur mihi hãc
mulierem intentaſſe litem ſatis rigoroſam, & ab
horrentem ab omni æquitate, quæ tamen non po-
teſt ſuſtineri, & ideo abſoluendus eſt d. Nicolaus
a petitis. Primo ex eo capite, quia non vide-
tur d. Nicolaus fuiſſe in mora cuius moræ diffi-
nitio eſt, difficilis, & tota ab æſtimatione iudicis
1 pendet. l. mora. ff. de vſur. & † non habet locũ niſi
aduerſum eum qui ſit in dolo, ſaltem præſumpto. l. fi. §. idem iuris eſt.
vbi doct. ad leg. Rod. de Iac. & præſupponit reum ſaltem eſſe in lata cul
pa. l. ſi mora. vbi Alex. ff. ſol. mat. quod profecto non fuit caſu. Cum enim
ſolitus eſſet Nicolaus ſoluere pecunias per manum campſoris depoſi
tas ad hunc effectum habebat, & mulier ſoleret ire accipiendum, & libe
randum debitorem in dictis libris, & ipſa non iuerit non poteſt aliquid
imputari ipſi Nicolao, qui habebat ibi pecunias paratas, vt probatur
2 per doct. Bar. in l. item illa. ff. de conſt. pec. vbi † licet teneatur debitor
ferre pecuniam ad domum debitoris tamen inquit Bar. hoc non pro
cedere ſi aliter ſe haberet conſuetudo. & ibidem infra ſubijcit quod to
tus hic tractatus ex bono & æquo pendet. l. quod ſi Ephebi. in princ.
3 de eo quod cert. loc. non eſt autem dubium, † ex tot vicibus inductam
eſſe conſuetudinem, iuxta not. in l. mela. §. j. ff. de alimen. & cib. leg. vn-
de eſt probabilis excuſatio ipſius debitoris, credentis quod deberet
creditor accedere ad campſorem iuxta ſolitum, cum probabiliter alter
alteri non confideret, & illo modo vtrique eſſet conſultum creditori,
quia acciperet pecunias debitori propter aberrationem, quam...

rum probatio fit ex libro campsoris. & facit text. in l. si soluturus. ff. de solut. Secundo quia etiam si Nicolaus incurrisset in moram propter diem, & pœnam & etiam iuramentum, tamen ex quo intra sex dies obtulit pecuniam videtur admittenda purgatio moræ, propter æquita-
4 tem sicut videmus † in stipulationibus prætoriis, in quibus admittitur purgatio intra breue tempus, quamuis adsit dies & pœna, per text. in c. potuit. in fi. extra de locat. & ita firmat Lanc. Gall. in l. iiij. §. Cato. in vltima oppositione Bar. ff. de verbor. obliga. ponderando textum adhoc in c. suam. extra de pœn. & facit quia vt supra dixi ipse Nicolaus erat in probabili credulitate, q creditor iret ad campsorem, vnde succe-
5 dit communis conclusio, q † quando iusta causa purgationis, semper debet admitti purgatio moræ, secundũ Ang. in d. l. si post tres. & Imo.
6 in d. l. si insulam. Dec. consil. cxxxviij. quia † iusta causa qualiscunque excusat a pœna. l. ij. ff. si quis caus. & a periurio. l. fi. ff. qui satisd. cog. & facit quod tenet Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de off. procons. vbi notabiliter concludit, q text. in l. si quis maior. C. de transact. non habet locum nisi aduersus debitorem, qui sit in dolo, & periurium dolo malo commiserit, quod dictum Bald. sequitur ibi Ias. & Alex. in d. l. fi. in fi. qui satisdar. cog. & consil. xcij. vbi concludunt præfati doctores, quod lata culpa hoc casu non sufficeret, nec equipararetur dolo & hęc opinio communiter approbata, & ego in d. l. si quis maior. sum sequutus, & comprobaui aliis rationibus. Clarum est autem q quęlibet causa etiam alias minus sufficiens excusat a dolo. l. igitur. §. potest. ff. de liber. caus. l. j. in fin. cum gl. ff. de abigeis. Nec obstat iuramentum, quia non ideo impeditur purgatio moræ, vt alias dixi in d. l. si quis maior. verb. mox. commoda. vbi sequutus fuimus opinionem Petri de Bellano aduersus Iasonem, & ex ibi per me dictis decidetur manifeste hic ca-
7 sus in fauorem. Nicolai. Vltimo quatenus dicta mulier † agit ad rescissionem transactionis, tanquam læsa sit supra dimidiam iusti pretij, puto eam non esse audiendam, secundum magis communem opinionẽ, de qua attestatur Aret. in l. si quis cum alter. ff. de verb. obl. & Alexan. consi. xlij. in j. & ego diffuse sum sequutus in l. quamuis. C. de transact. vbi desputaui hunc articulum, & contradicentes non loquuntur in casu nostro quando interuenit iuramentum, secundũ d. l. si quis, maior. & ideo concludo, ex omni capite hanc mulierem esse repellendam. Saluo tamen semper sanore iudicio.

SVMMAE RERVM. CV.

1 Remissionem mercedis conductori domus varijs in casibus non fieri.
2 Tunc fit remissio mercedis quando conductor non potest uti domo uel ex culpa locatoris uel ex casu fortuito.
3 Aduenientibus militibus in urbem munus eos hospitandi est patrimoniale.
4 Arguendo ab exceptione firmante regulam ualet.
5 Arguendo per locum a speciali ualet.
6 Absurdum est quod quis duplici onere grauet.
7 Si conductor propter milites aliam domum quàm conductam gratis inhabitauit locator non tenetur ad aliquam remissionem.



1 Quæritur an facienda sit † remissio mercedis inquilino cuius domus fuit a militibus hospitantibus in ea occupata. Et arbitror nullam fieri remissio-
2 nem, nam † tunc fit remissio, quando conductor non potest vti domo, vel ex culpa locatoris, vel ex casu fortuito, & ita sequitur omnia iura allegata contra d. Prudentiam, sed casus noster non est
3 talis vt ostendã. Nã clarũ est q † aduenientibus militibus in vrbem, munus eos hospitandi est patrimoniale. l. iij. C. de mun. patr. lib. x. quia fit cum impensa, & subitur in ipsa re, vt declarat Ias. in l. placet. C. de sacrosant. eccles. quicunque ergo habitat domum, siue suam siue alienam, tenetur ad tale munus, ex dispositione legis, vnde etiam conductor tenetur & hoc probatur etiam in l. ij. C. de metato lib. xij. in versic. ergasteria. vbi text. excipit ab isto onere specialiter dominos, vel conductores ergasteriorum, ergo in alijs, quam er-
4 gasterijs, illud munus imponitur etiam conductoribus † arguendo ab exceptione firmante regulam, secundum l. nam quod liquide. §. fin. ff.
5 de penu. leg. Item arguendo † per locum a speciali. l. qui testamento. §. mulier. ff. de test. l. j. in fi. ff. ad municip. & probatur etiam in l. & qui originem. §. cos milites. in verbo, quos id munus contingit, iuncta l. fin. in fin. ff. ad mun. & hon. cum ergo conductor subeat illud onus ex dispositione legis adhoc cum aretantio, non video cur illi debeat fieri remissio mercedis, sicut neque fit remissio quando ex facto suo impeditur, cur non inhabitet. l. si in lege. §. si domus. l. dominus horreorum, §. fi. ff. loc. & facit qr alias dominus subiret tale munus, & respectu sui, &
6 etiam conductoris, & sic † grauaretur duplici onere, quod est absurdum glo. & doct. in l. cuncti. C. de incol. lib. x. text. in l. libertus. §. præscriptio. ff. ad municip. & facit quod notatur in l. neminem. C. de sacr. eccl. de villico perdente boues, quas adduxit angariatus in exercitu. Nõ obstat, quod propter guerram fit remissio. l. item quæritur. §. si exerc. ff. loc. qr hoc damnum non emanauit propter hostes, sed potius propter milites amicos, quos tenetur quisque hospitari, vt supra dixi. & maxime in loco vicino ipsi arci quam conducendo debet sibi imputare conductor, sicut sibi imputat qui limitropha conducit, si inde fertur ab hostibus, vt dicit d. Io. Igneus. rep. l. contractus. ff. de reg. iur. facit l. si quis domum. §. fi. ff. loc. Non obstat, q subierat iustus timor recedẽdi propter hostium incursiones. arg. l. habitatores. §. fi. ff. loca. Respondeo, illud non est probatum, nec est verum in facto. nec vnquam Galli excur-

rerunt in illas domos. Præterea non est probatum, q conductor pp
7 migrationẽ aliquid damni sit passus. nã † si aliã domum gratis inhabitauit, loca non tenetur ad aliquã remissionem, sm Raph. Fulg. in d. l. habitatores. §. fi. Non obst. q milites ducerent concubinas in illam domũ: qr respondetur sibi imputet conductor ex quo etiã ipse tenetur ad munus hospitis suscipiendi. Item non est probatum esse concubinas. Non obstat relatio iuramenti: quia domina Prudentia nõ tenebatur iurare certitudinaliter, ex quo probabiliter ignorabat an essent concubinę, vel vxores, qr in facto alieno probabilis est ignorantia.

SVMMAE RERVM. CVI.

1 Contractus sunt facti.
2 Facta sunt indiuidua.
3 In contractibus diuiduis potest pro parte habere locũ resolutio.
4 Contractus emptionis est diuiduus & quare.
5 Obligatio rem dari est diuidua.
6 Obligatio rem tradi in contractu emptionis est diuidua obligatione licet non solutione.



Stante statuto, q vicinus infra annũ possit retro emere rem venditam a vicino, accidit, q quidam vendidit domum, & fundum, qui non erat in vicinia domus, extraneo. Vicinus beneficio statuti vult retro emere domum. Emptor non vult nisi retroemat etiam fundum. Quæritur, quid iuris. Pro emptore facit, quia
1 † cõtractus sunt facti. l. consil. o. de cur. fur. & † facta sunt indiuidua. l.
2 stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. Item fac. l. si aliam. ff. de sol. & l. quod si vno. ff. de in diem adi. & decisio Phil. Dec. in l. j. C. quę admitti. & decisio Bart. in l. cũ. v. vsufructus. ff. de vsufruct. leg. quẽ ibi sequitur Lanc. Dec. & Alex. in d. l. si aliam. Contrarium est verius:
3 quia regula est, q † in contractibus diuiduis potest pro parte habere locum resolutio. d. l. cum vsufructus. in prin. vbi hoc firmat Bart. Sed
4 † contractus emptionis in nostro casu est diuiduus: qr cum venditor sit vere dominus, oritur obligatio rem dari, vt not. in l. certi condictio.
5 ff. si cert. pet. † obligatio autem, rem dari, est diuidua, vt gl. not. in l. iiij.
6 §. Cato. ff. de verb. oblig. ergo, &c. & posito, q sit † obligatio, rem tradi, tamen in contractu emptionis est diuidua obligatione, licet non solutione, vt declarat Ruin. in d. §. Cato. & est tex. in l. eandem. ff. de duob. reis. Non obstat de solutione, qr istud fuit introductum fauore emptoris, vt dicit d. l. iiij. §. fin. ibi hęc vtilitatis causa ex parte stipulatorum recepta sunt, &c. ergo non debet operari in odium. l. quod fauore. C. de legib. Item facit, quia d. l. si quis aliam. non habet locum in contractu emptionis, vt dicit ibi glos. in verb. remanet. Et per hoc est responsum primis duobus fundamẽtis. Non obstat d. l. quod si vno. quia ille tex. videtur probare contrarium, quia ita demum non potest resolui pro parte, si expresse negatum sit, quod non est in casu nostro, imo totũ contrarium ex quo præsumitur sensisse d. statutum Soc. in l. Gallus. §. j. de lib. & posth. facit l. quæro. locat. Nec obstat, decisio Phil. Dec. quia debet intelligi secundum supradicta, in contractibus indiuiduis omnino. Non obstat, decisio Bart. quia loquuntur in parte, in quibus sit interpretatio, &c. l. veteribus. ff. de pact. Sed hic potuit scire. Item qr in fine, &c. l. Cełius. de arbit. Item quia militat ratio statuti, &c. quod eluderetur, &c.

SVMMAE RERVM CVII.

1 Qualitas secundum quam contractum est semper debet attẽdi.
2 Qui se obligat suo & tutorio nomine potest conueniri ut de suo soluat.
3 Sentiens utilitatem & commodum debet etiam incommodũ sustinere.
4 Ex his quæ postea secuta sunt declaratur quid actum sit in præcedenti contractu.
5 Solutio subsecuta declarat quo nomine retro actum sit.
6 Pluralitas non præsumitur.
7 Solutio præsumitur fieri solum respectu eius debiti quod constat præcessisse.
8 Stipulatio de restituendis x. præsumitur facta propter mutuum præcedens.
9 Male fidei possessori & prædoni resarciendum est quod utiliter in rem impenderit.
10 Successor in beneficio soluit debita contracta per antecessorem dũmodo in utilitatem ecclesiæ uersa sint dato quod ex eo titulo nõ ueniat.
11 Contractus gesti tempore tyrannidis ualent sicut illi qui cũ uero Principe geruntur.



Dubium facit in proposito casu, quia in promissione per D. Episcopum facta dicitur, Qualiter ipse suo nomine proprio, uti ex promissoribus regu status Mediolani promittit, &c. ex quibus verbis apparet, quod contraxit propter officium, quo extincto non potest conueniri, per
1 casum. l. fin. ff. de instit. & † qualitas secundum quam contractum est, semper debet attendi. l. si proponas. §. 1. vbi Ang. ff. de inoffic. test. l. si pater. §. qui duos. ff. de adopt. & ibi Bald. Sed tamen contrarium dicendum est in casu nostro, quia ex lectura instrumẽti ap-

paret, q imo inter partes actū fuit, q ipse Episcopus teneretur, quod
probat multipliciter. Primo ex illis verbis, suo nomine proprio, qui-
bus ostenditur, quod non nomine regis, sed suo se obligabat, prout in
simili consulunt Aret. consil. xxviij. diligenter. in princ. & in vlt. dub. vbi
2 concludit & habet pro indubitato, quod † ille qui se obligat suo, & tuto-
rio nomine, potest conueniri, vt de suo soluat. Secundo, quia dicitur,
Quod contrahit ad partem & utilitatem aliorum collegarum, quę verba
inferunt in eo contractu actum fuisse de vtilitate ipsorū, quod non fuis-
set si contraxissent nomine regio: quia vtilitas non ad eos, sed ad Regē
3 pertinuisset. cum ergo ageretur de eorum † vtilitate, merito debent su-
stinere etiam incommodum, & soluere de suo. l. secundum naturam. ff.
de reg. iur. & in terminis per Bart. in l. procurat. qui pro euictione. in
versi. quandoque procuratori aliquid quęritur. ff. de procur. Tertio,
probatur ex chyrographo ipsius episcopi, quo mandat thesaurario vt
soluat Christophoro super pensione sibi debita, & declarat intentionē
4 suam. q volebat soluere de suo. † ex his enim quę post secuti sunt, de-
claratur, quod actum sit in pręcedenti cōtractu. l. sed Iulianus. §. pro-
5 inde. ff. ad Maced. & † solutio subsequuta declarat quo nomine retro
actum sit. l. litibus. C. de agr. & cens. lib. xj. per D. Flor. in l. non est ne-
cesse. ff. de probat. & cum non constet Episcopum aliud debuisse Chri-
stophoro nisi ex ista causa, pręsumitur de solutione actum respectu eius-
6 dem debiti, tum q † pluralitas non pręsumitur. l. omniū. C. de testa. c.
7 in pręsentia. vbi Ab. xl. extra de probat. tum q † solutio pręsumitur
fieri solum respectu eius debiti, quod constat pręcessisse, vt per Barto.
8 in l. triticum. ff. de verb. oblig. vbi † stipulatio de restituendis x. pręsu-
mitur facta propter mutuū pręcedēs. facit l. iij. §. vnde quęri. ff. de ma-
numis. l. qui in aliena. §. si is qui putabat. & ibi Mod. ff. de acqu. hęr.
l. quędam mulier. vbi not. ff. de rei vend. Et sic apparet non obstare d.
l. fin. ff. de inst. in contrariū allegatam, q in casu nostro constat actum
fuisse, vt proprio nomine tenerentur. & quāuis in casu nostro expressum
sit nomen officij: tamen cum iure officij illi prouisores pecunias regias
acciperent, & istis architectis deinde satisfacerent, debent ipsi de suo te-
neri. l. solutum. §. per liberam. ff. de pig. acti. per Bart. in d. l. procura-
tor. qui pro euictione. per illum text. & in l. seruum Titij. ff. mand. Et
istud tanto magis procederet si nō probaretur D. Episcopū habuisse
dictum officium, ex cuius natura posset deuenire ad talem contractū,
vt per Bart. Bald. Ang. in l. j. C. credit. euict. pig. per Ias. in l. ciuitas.
ff. si cert. pet. Pręterea non est dubitandū quin in oēm casum fiscus de-
beat satisfacere huic creditori, cū enim fecerit propugnacula vrbi, & sic
vtiliter pro Principe opus fecerit, illi satisfaciendum est, etiam per ve-
rum dominum succedentē tyranno. probaf id tribus rationibus. Pri-
9 ma est, q etiā † malefidei possessori, & pręboni resarciendum est, quod
vtiliter in rem impenderit. l. plane. ff. de peti. hęr. Secunda est, q etiā
10 † successor in beneficio soluit debita contracta per antecessorem dū-
modo in vtilitatem ecclesię versa sint, dato quod ex eodē titulo non ve-
11 niat. c. j. vbi omnes. extra de solu. Tertia, q † contractus gesti tempo-
re tyrannidis valent, sicut illi qui cum vero principe geruntur, vt per
Bal. & doct. in l. decernimus. C. de sacr. eccles. & l. fin. C. de interd. mat.
& cum iste cōtractus in vtilitatem veri domini peruenerit, debet verus
dominus ipse teneri per regul. l. soluendo. ff. de neg. gest.

SVMMAE RERVM. CVIII.

1 *QVando emphyteuta alienat meliorationes in alium & ille suc-
cedit in locum auctoris sui ut soluat canonem domino pro ra-
ta bonorum sibi uenditorum dominus tenet. .r eum recogno-
scere & in possessionem introducere & uice uersa nouus emptor te-
netur se ei obligare ad canonem ac etiam soluere quinquagesimam
seu laudemium.*
2 *Licentia alienandi in inuestitura concessa uis.*

PRęsens consultatio procedit de plano, secundum casus
1 legum, † quando emphyteuta alienat meliorationes
in alium, & ille succedit in locum auctoris sui, vt soluat
canonem dño pro rata bonorum sibi venditorū, nam
dñs tenetur eum recognoscere, & in possessionem in-
troducere. & vice versa nouus emptor tenef se ei obli-
gare ad canonem: vnde alioquin nulla actione personali teneretur, &
etiā tali casu soluere quinquagesimam seu Laudemiū, & ita loquitur. l.
fin. versicu. & ne auaritię. C. de iure emphyteu. adeo q si alienatio sit fa-
cta etiam titulo lucratiuo, vel etiā vigore clausulę, Et quibus dederit, &c.
cum semper soluendum sit laudemium pro subscriptione seu recogni-
tione domini. Sed quęstio nostra videtur diuersa, quia isti emptores
non indigent subscriptione, vel recognitione domini, cū potuerit in eos
fieri alienatio ex pacto comprehenso in prima inuestitura, nec etiā ipsi
tenentur ad aliquem canonem, sed omne onus librarum duarum cerę
remanet d. Euangelistę emphyteutę, vnde cum non teneantur ad ali-
quem canonem, nec etiā ad recognitionem, non videtur quod sit locus
petitioni dicti laudemij, & nullus est doctor ex allegatis in consilio qui
hoc dicat, imo feudistę omnes. in c. j. de feud. non habente propr. natu.
sentiunt expresse quod facta alienatione, vigore talis licentię quę in pri-
ma inuestitura interuenit, bona censeantur libera & allodialia in perso-
nam emptorum, & quod in nihilo teneantur dicti emptores versus do-
minum. & illud est quod facit difficultatem in casu nostro de quo per
Bald. §. illud. in c. j. de prohib. alien. per Frider. Ego tamen inclino
2 in eam partem, quod laudemiū debeatur: quia dicta licentia † non vi-
detur in casu nostro intelligenda, vt alienatione in quēcunq; habētem
causam ab emphyteuta facta, bona efficianf libera, adeo q nulla recogni-
tio sit necessaria: q text. in d. c. j. de feud. nō habente prop. loquif in re
in qua libere potuit tale pactum fieri, sed in qōne nostra, cum bona ipsa
sint origine emphyteutica ab ecclesia, non est credendū q camera fisca-
lis ea concesserit, vt possent omnino seu libera in emptores transferre,
nec etiam hoc facere potuisset: vnde intelligendę sunt illę clausulę,
Et alijs quibuscunq; habituris causam ab eo. Item, *Ad habendū, tenen-
dum & possidendum, & quicquid d. sto d. Ioanni & eius heredibus &
successoribus in uniuerso, uel singulari perpetuo placuerit faciendū.* sunt
inquā intelligendę dictę clausulę, secūdum naturam cōtractus. l. si vno. ff.
loc. l. si stipulatus. ff. de usur. vt tū semper saluū sit onus bonis annexū
& qualitas emphyteutica, secūdum quam solui debet laudemium. Et istud
maxime videf dicendum stante clausula illa inuestiturę, saluo & reserua-
to iure ipsius dñi ex hac inuestitura veniēte, quod ius tali casu videtur
esse laudemij prout in simili dixit Ange. in l. qui Romę. §. duo fratres.
q. v. ff. de verb. oblig. vb. dixi in viij. q. Bart. quando dictū est, q res
alienari possit cū iuribus suis. l. fina. in fin. de contrah. empt. vel bonis
transeuntibus cū onere suo. l. ij. ff. de statulib. per Bal. consi. cxx. in ij.
lib. videf enim talis protestatio habere talē effectum. gl. l. si debitor. §. j.
quib. mod. p. gl. docto. l. si fundū. per fideicōmissum. ff. de leg. j. de quo
per Soc. consi. xliij. lib. iiij. Et ita mihi videtur, & q requisitus de sola
subscriptione non putaui diffusius insistendū. Et ita mihi vidd, &c.

SVMMAE RERVM. CIX.

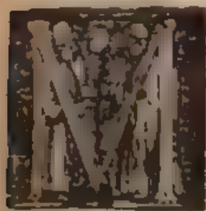
1 *PRomissio de aliquo intelligitur respectu totius non autem respectu
partis.*
2 *Dictionum omnia & singula. uis.*
3 *Res se referens consideratur secundum illud ad quod fit relatio.*
4 *Mens contrahentium talis esse creditur qualem eam uerba indicant.*
5 *Mens non expressa uerbis nihil solet operari.*
6 *Propositum in mente retentum nullius est effectus.*


Asus de quo in pręsentiarū agitur videf mihi nullā pe-
nitus habere difficultatē, idq; tam ex verbis, quam ex
mente contrahentiū. Nam ex tenore instrumenti cla-
rissime apparet, quod dominus Angelus promisit,
*De attendendo & obseruando instrumentum uenditio-
nis in d. Albertum facta, & omnia & singula conten-
ta in eo, & de soluendo pretium salis, &c.* quę verba non possunt intel-
1 ligi de tertia parte, sed de toto: quia ita expresse sonant, & † promissio de
aliquo intelligitur respectu totius, nō autem respectu partis. l. si dictū.
§. in stipulatione. ff. de euict. per Barto. in l. legatis. ff. de leg. ij. pręter-
2 tim stante illa † dictione, omnia, & singula, per quam censetur exclusa
particularis restrictio. l. pediculis. §. Labeo. ff. de aur. & arg. leg. l. Iu-
lianus. in princ. ff. de leg. iij. Item stante relatione quę fit ad instrum. d.
3 Alberti, quod de toto loquitur, non autem de parte, & † res se referens
consideratur, secundū illud ad quod fit relatio. l. asse toto. ff. de hered.
instit. & Imo. in l. Iulianus quoque. ff. eod. per Bald. consi. ccxj. iii v.
4 Accedat etiā pręsumpta † mens contrahentiū, quę talis esse creditur,
qualem eam verba indicant. l. Labeo. ff. de sup. leg. vnde ab eis non est
5 recedendū. l. non aliter. ff. de leg. iij. & † mens non expressa verbis nihil
solet operari. l. quidā cum filium. vbi Bal. & Imo. ff. de hered. instit. &
6 † propositum in mente retentū nullius effectus est. l. si repetendi. C. de
condict. ob causam. multo minus debet aliquis effectus resultare ex al-
legata mente cui verba expresse repugnant, prout in casu nostro. Sed
vltra verba expressum inferentia mentē contrahentium, adducitur etiā
ratio. nam illa promissio est facta respectu gabellariorum generaliū, vt
apparet ex instro. in quo eorum nomine notarius recipit illā promissio-
nē, ipsis aūt gabellarijs generalibus seu firmarijs pręstāda erat fideius-
sio de toto, non aūt de parte: ergo vt intelligamus, secundum qualitatē
eius ad quem promissio confertur, intelligemus eam de toto. l. plenā.
§. equitij. ff. de vsu & habit. Nec obstant allegata in contrarium, q vna
responsione omnia tollunf. cum enim constent coniecturis omnia quę
pro do. Angelo adducuntur, debent cedere apertissimis verbis cōtra-
ctus, q in claris, &c. gl. in l. continuus. in princ. ff. de verb. oblig. quāuis
etiam particulariter possit responderi. Non obstat primo q promissio
domini Angeli, ex subiecta materia debeat intelligi solū respectu tertię
partis. arg. l. si vno. in princ. ff. locati. q respondeo, verba etiam clara,
vt dixi. nec hic subiecta materia aliquid infert, cum stet simul quod sit
socius pro tertia parte, & tamen obliget se versus gabellarios pro toto,
sicut quilibet extraneus fideiussor, & verisimile est, quod potius socium
vt fideiuberet, ex quo ad eū portio aliqua contractus pertinebat, quā
extraneū, qui & ipse fideiussisset pro toto. Non obst. secundo, q in pro-
emio narref eum esse sociū pro tertia, q pro hoc nō infertur quin versus
firmarios promiserit in totum, & si voluisset pmittere nisi respectu ter-
tię, vtiq; sciuisset exprimere, sicut expressit in principio pro quota par-
te erat socius. arg. l. vnicę. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. toll. Nō
obstat tertio, q alias sequeretur absurdum videlicet, q socij essent di-
sparis conditionis: q respectu firmariorum istud nō est absurdum, cū
ipsi non sint socij, & ipsis omnino fideiubendum erat pro toto, respectu
vero ipsorum sociorum inter se, non est disparitas, q fideiussor vel promis-
sor per actionē mandati, vel negotiorum gestorum consequetur, quod
vltra portionē sibi spectantem pro altero expendit. l. heredes. §. agitur.
& §. in illa. ff. fam. ercisc. l. si mandauero. ff. mand. & si sit socius conse-
quentur actione pro socio. l. omne. ff. pro socio. cum similibus. & isto mo-
do tollitur etiam quartum argu. & casus est indubitabilis.

SVMMAE RERVM. CX.

1 *OBligatus facere qd in uno anno ultima die anni pōt illud facere.*
2 *Pacto quod alter non implet alterum non teneri.*

3 *Qui non est in mora condemnari non potest.*
4 *Propter difficultatem superuenientem ex casu extingui obligatio.*
5 *Promissio de emendo non est emptio sed contractus innominatus.*
6 *Quaelibet pactio est contractus.*



Ouet in proposita quaestione d. Ber. ius apertus, quia attenta forma conuentionis postremo loco factae, debuit pro primis octo mensibus tenere no uem millia sestariorum salis: & soluere illud certo pretio, & si plus vellet vltra illam summam debebat sibi dari pro minori pretio. vnde cum habuerit in illis mensibus sestarios 12295. quam duos, quo ad nouem millia fiet estimatio precij ad computum vi. librarum. quo vero ad reliquos sestarios 3295. fiet estimatio ad computum solidorum 30. vltra verum pretium, secundum praedictam conuentionem, quae est clarissima. Non obstat, quod ista sestaria 3295. debeat computari ratione obligationis sequentis anni pro rata, ex quo anno sequente debebat leuare 15. mille sestaria. Quia respon-
1 deo, quod in conuentione † solum erat obligatus leuare dictum numerum quolibet anno, vnde satisfactum fuisset conuentioni, si vel vltima die cuiuslibet anni dictum sal totum leuasset. l. qui hoc anno. ff. de verbor. oblig. vnde cum ante finem anni quo tenebatur adimplere, propter mu-
2 tationem status extincta fuerit conuentio, quia camera Ducis † illi nõ dedit, nec dare potuisset sal, merito nec ipse tenebatur leuare illud, & vicissim dare camerae pretium. l. Julianus. §. offerri. ff. de act. empt. Nec etiam aliquo modo possunt dicta sextaria imputari sequenti anno, cum ex forma conuentionis licuerit huic mancipi, accipere in praecedẽti anno quicquid salis vellet vltra obligationem, & id minori pretio, quod cum ipse fecerit frustra dubitatur de computando illud in obligationem sequentis anni, quia verba conuentionis expresse contradicunt. Non obstat. l. qui insulam. §. penul. ff. locati. & not. in l. diuortio. in princi. ff. solut. matr. quia loquuntur quando ex parte sua locator pro rata adimpleuit. nam tunc etiam pro rata est satisfaciendum ei, se noster casus est diuersus, quia in casu nostro respectu dicti anni camera non dedit aliquod sal, nec D. Bert. tenebatur illud emere, intra certum tempus ante, & antequam sit in mora, & sic ante lapsum temporis non emat, non
3 potest sibi aliquid imputari: quia † qui non est in mora condemnari nõ potest. l. mora. ff. de vsur. imo si interpellasset ipse cameram, vt sibi venderet, frustra interpellasset: tum quia Illustriss. dom. Maximilianus
4 iam dediderat se hostibus, vnde † propter difficultatem superuenientẽ ex casu extinguitur obligatio. l. si vehenda. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhod. de iactu. tum quia Galli qui in eius locum successerunt voluerunt stare dicto contractui prout etiam non tenebantur, arg. ex quo nõ successerunt ex eius persona iuxta not. in c. j. de feo. ut. Praeterea aduertandum est, quod in casu isto nõ est aliquis contractus locationis, de quo contractu procedunt iura in contrarium allegata. sed est quaedam promissio de emendo, quia manceps promitti emere tot sestarios in anno
5 tali pretio, & camera promittit illi vendere, & clarum est, quod † talis promissio de emendo: non est emptio gl. in l. bonae fidei. vbi Jas. ff. de
6 eo quod cert. loco. sequitur ergo vt sit contractus innominatus: quia † quaelibet pactio est contractus. gl. in l. j. ff. de act. & oblig. & consequenter cũ haec conuentio haberet in se factum affirmatiuum, scilicet emere, cum antequam ipse esset in mora in totum perierit ius vendendi ex parte camerae, censetur etiam iste in totum liberatus. d. §. idem iuris cum similib. non autem querendum est aliquid de rata, & ista ratio cessat in contractu locationis: quia in eo ex patientia domini resultat commoditas perceptionis fructuum ipsi conductori, qui cum eis acquirat, vt habetur. l. damnũ. C. loc. merito debet etiam pro rata soluere, nec distinguo praedium vrbanum a rustico. nam etiam in rustico non soli menses messium, & vindemiarũ pariunt fructus, sed totus annus confert, licet in illis mensibus solum colligantur, sed & sic etiam ratione cuiuslibet diei qui sit in anno, conductor habet aliquam vtilitatem, quod non est in casu nostro, quia patientia praestatur solum ratione salis accepti de quo accepto, non est dubium debere solui pretium iuxta formam conuentionis, ratione vero salis nondum accepti, prout est in quaestione nostra: quia gabellarius nullum sal accepit de dicto anno 1515. illa patientia nullam penitus vtilitatem illi affert, nec inuitus tenebatur accipere, nisi in fine anni, per text. in d. l. qui hoc anno. Et licet in conuentione actum esset, vt ratione salis accepti haberet Bert. spatium ad soluendum de mense in mensem, non tamen dicitur quod teneatur de mense in mensem accipere: sed quod postquam acceperit, & sic secundum formam iuris, quod tunc habeat terminum, illa enim verba referuntur ad ius. l. damni infecti quidam. §. cum parietem. ff. de dam. inf. de iure autem sufficit si accipiat in fine anni. d. l. qui hoc anno.

SVMMAE RERVM. CXI.

1 Constituta licet fiat maxime inter mercatores tamen non fit nisi de pecunia iam debita, siue pure, siue in diem, siue sub conditione.
2 *Fideiussoris uel in rem suam Procuratoris uarie coniici*
3 *Verum debere promisit quamuis in scriptura priuata sit intelligitur per stipulationem.*
4 *Pactum iuratum hodie parit actionem.*
5 *Quis dicitur fecisse nomine alterius etiam si fideiussit pro eo & dicitur procurator qui est procurator in rem suam ut quia teneatur de suo soluere.*



Lara & aperta visa est mihi suprascripta consultatio & facile in eam sententiam transirem, dubium tamen facit in primis secundum ius commune, quia ista promissio do. Nicolai nõ potest esse, aut fideiussio, aut sponsio, aut expromissio, cum nõ interuenerit stipulatio quae videtur necessaria ad vtrorum istorum contractuum. l. blanditus. C. de fid. inst. l. vbi autem. §. qui vero. ff. de verb. obli.
1 non videtur etiam teneri actione constitutae pecuniae: quia licet † constituta maxime fiant inter mercatores, vt dixit Bal. in rub. C. de const. pec. tamen non fiunt nisi de pecunia iã debita, siue pure, vt in l. j. §. j. de cõst. siue in diem. l. item illa. §. j. eod. tit. siue sub conditione. l. pen. versi. & licet. C. eod. l. id quod sub conditione. ff. eod. at in casu nostro tempore constituti illa pecunia non debebatur aliquo modo, & licet deinde forte coeperit deberi: tamen ad eam non potest agi ex constituto: quia oportet deberi tempore contractus constituti. d. l. item illa. §. j. Ex verbis quoque conuentionis oritur aliqua difficultas, quia dom. Nicolaus dicit, Se promittere ad instantiam, & nomine domini Hieronymi quae verba significant, quod promittit tanquam procurator, secundum gl. in l. j. §. nunciatio vbi doct. ff. de op. no. nunt. in l. fideicommissa. §. interdũ. de leg. iij. l. si ab vno. C. de neg. gest. Et hoc suadent illa verba, A bon cunto del li conti fra loro, quasi dicat, facit hanc promissionem tanquam procurator eorum, secundum rationes inter ipsos, vt non teneatur soluere nisi quatenus ipse procurator sit debitor ipsorum, suadetur haec interpretatio etiam ex eo quod secutum est, iuxta l. sed Julianus. §. proinde si acceperit. ff. ad Maced. fecit enim aliquas solutiones pro quibus ipse erat debitor ipsius d. Hieronymi, deinde alias non fecit: quia forte nõ erat amplius debitor. Nec obst. quod ipse d. Nicolaus obligauit propria bona: quia potest intelligi illa obligatio, secundum naturam actus, quod esset verus procurator, non quod vellet soluere de suo, prout in simili habetur per Bar. in l. procurator qui pro euictione. ff. de procur. Sed tamen istis non obstantibus placet suprascripta conclusio, quod domin.
2 Nicolaus † sit simpliciter obligatus, quia verba scripturae sim, pliciter & praecise scripta sunt, quod ipse teneatur ad solutionem dictae summae scutorum 3150. & satis potest dici procurator, sed in rem suam: quia ipse fideiussor pro obligatione futura, quod fieri potest. §. fideiussor & praece-
3 dere. inst. de fideiuss. l. quoniam. §. fi. ff. de vsufr. earum rerum & † verbũ illud, Libere promisit, quamuis in scriptura priuata: tamen intelligitur per stipulationem. §. si scriptum. inst. de inutil. stip. l. Titia. §. Seius respondit. ij. vbi doct. ff. de verb. oblig. maxime cum loquatur de praeterito quo casu probatur confessio stipulationis interpositae. l. ea quae. ff. de don. inter vir. & quae per illum tex. dixit Bart. in l. j. in princi. ff. de verborum obligationib. facit etiam text. in l. tutor. §. fi. ff. de vsur. Et hoc maxime dicendum in casu nostro in quo deinde interuenit iuramentũ,
4 & constat quod † pactum iuratum hodie parit actionem, de quo in c. j. extra de pact. per doct. & praeterea etiam adest clausula, Omni meliore modo. de qua per Bart. & doct. in l. j. §. si quis ita. ff. de verborum obligationib. & sic sublata est prima ratio. Non obstat, secundum arg. quia illa verba, Ad instantiam & nomine Hieronymi sunt ambigua vt dicit
5 Bar. in d. §. nuntiatio. & † dicitur fecisse nomine Hieronymi, etiam si fideiussit pro eo. & dicitur procurator, qui est procurator in rem suam, vt quia teneatur de suo soluere. l. si. §. Titius. ff. de condic. indeb. & verba sunt clara, Quod obligauit bona sua pro solutione dictae pecuniae nõ autem pro manutentione, quod esset procurator, & illa clausula, A bono cunto, &c. habet sensum clarum, quod ipse d. Nicolaus teneatur ad dictã summam promissam, & quod ratio bona sit inter ipsum Nicolaum & Hieronymum. d. c. j. iste creditor noluit se impedire, nec noluit de ea sibi aliquid opponi. Et quia ad alias oppositiones quae fieri possent accusare, & subtiliter responsum est per praestantissimum Jurisconsultum do. Marianum. non insisunt vlterius, sed simplici subscriptione ero contentus. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM CXII.

1 Absenti fideiussionem non quaeri & eam ante acceptationem iure reuocari.
2 *Ecclesia aut pia causa absenti non potest acquiri nisi aliquis eius nomine acceptat.*
3 *[F]ocius uel iudex si esset stipulatus absenti non tamen ei quaeritur ante acceptationem.*
4 *[M]anceps quamuis sit persona publica tamen eius beneficium ignoranti non acquiritur unde necessaria est acceptatio.*
5 *Presbyter tanquam publica persona potest stipulari episcopo sed tamẽ illi non acquiritur ante acceptationem.*
6 *Cum ante acceptationem ius, non fuerit quaesitum creditori licuit iudici & restatio recedere a tali promissione & facere eam cancellari.*



1 Robo sententiam suprascripti domini aduocati, quod iste creditor non possit agere contra † fideiussorẽ, ex quo fideiussio nõ fuit stipulata nomine ipsius, secundum doctrinam Bar. & caeterorum in l. postquam liti. C. de pactis quam etiam sequitur Alc. consil. cxxxj. lib. iiij. Aret. c. in causis. de testib. & cons. lvj. Fel. c. si caut. de fid. instr. versi. sed nota.
2 vnde videmus, quod nec † ecclesiae, aut piae causae absenti potest acquiri, nisi aliquis eius nomine acceptet, secundum gloss. Bald. Paul. Castr. in l. illud. C. de sacrosan. eccl. Fortius tenco veras

3 quoque esse illam conclusionem q etiam si † notarius, vel iudex esset
stipulatus absenti, q non tamen ei quęreretur ante acceptationem, per
reg.l.in omnibus rebus.ff.de act. ⁊ obl. l.ea quę ciuiliter.in verb. vo-
lentibus.de acq.rerum dom.l.si ego.de neg.gest.l.communis. in fi. de
acq poss.⁊ quod tenet Bar.in l.frater a fratre.ff.de cond. indeb.versi.
4 nunc intro sicut videmus, q quamuis † princeps sit publica persona,
tamen eius beneficium ignoranti non acquiritur, vnde necessaria est ac
ceptatio, vt habetur in l.Labeo.ff.de iureiur.per Aret.in l.si absenti.de
acq.poss.Curt.consi.i.ij.in fi.Idem in beneficio collato ab episcopo.c.
5 si tibi absenti.vbi Anch.in ij.no.de pręb.in vj. Idem videmus in † prę
sbitero, qui tanquam persona publica potest stipulari episcopo, sed ta-
men illi non acquiritur ante acceptationem, vt not.Host.in c. dudum.
de conuers.coniug. Oldr.consi.xxx.factum tale est, quędam.⁊ ita est ve
ra, ⁊ communis opinio, quam vltra allegatos doctores per suprascri-
ptum d.aduocatum, tenuit And.de Iser. Gui.de Cun. Albe. de Ros.
in l.non enim.de adop. Ioa. And.in add. Spec.tit.de cessione act.§.
consequenter in add.incip. Pet.de Ceru.in fi. Bal.consi.cc.verba.in
ij.lib.⁊ in l.nec ei.§.satisdatio.q.vj.de adopt. Angel.consi.lxx.ij.incip.
6 q dicta.cum ergo ante † acceptationem ius quęsitum non fuerit huic
creditori, licuit iudici, ⁊ notario recedere a tali promissione, ⁊ facere eas
cancellari.per text.in l.absenti.vbi Bar.de don.l.si pater filio de ma-
nu.vend.⁊ quę habentur in l.qui Romę.§. Flauius. ff. de verborum
obl.g.⁊ hęc omnia de subscriptione requisitus. Saluo semper sanio
re iudicio.

SVMMAE RERVM. CXIII.

1 Locatio facta in perpetuum cum pacto renouandi de nouennio in nouennio uidetur una locatio.
2 Locationes tot quot nouennia ex causis censeri.
3 In re clara non est recurrendum ad allegationes doctorum.
4 Dictio dicta facit relationem in genere.
5 Locatio facta in perpetuum cum pacto renouandi de nouennio in nouennium dicitur una locatio quoad formam uerborum quia uno actu est celebrata sed quod dispositionem iuris tot sunt locationes quot nouennia.
6 Interpretatio illa est accipienda per quam euitatur contrarietas in uerbis instrumenti.



Satis puto in casu de quo agit tot esse locationes quot
nouennia, p rationes ⁊ auctoritates alias adductas.
1 Nec obstat, q † sicut quando locatio facta est in per-
petuum.cum pacto renouandi de nouennio in nouē-
nium, videtur vna locatio, sm Butr. Anch. Imol.in
ca.j. deprecar.etiam in casu nostro in quo facta est in
tertiam generationem, cum pacto renouandi, ⁊c. Re
spondeo, q manifesta est ratio differentię inter istos casus: quia quan-
do dictum est in perpetuum, vnus est contractus, secundum Bal.in d.
l.voluntas. C.de fid.comm.⁊ Alex.in consi.clxiij.in ij.⁊ habet termi-
num certum, id est infinitum, ⁊ perpetuum, sed quando dicitur in ter-
tiam generationem habet tempus incertum, q: nescitur ad quod tem-
2 pus perseueratura sit tertia generatio: vnde restringitur † contractus
ad nouennium, vt singulis nouennijs incipiat. Secundo respondeo, q
aduertendum est quomodo concepta sint verba contractus, vt si vnum
terminū comprehendunt, licet deinde diuisum p renouationes possit
aliquo modo defendi opin. doct.in d.c.j.sed casu nostro non ita est, q:
locatio concepta est, *Ad terminum nouē annorum, & dictis annis reuo
lutis, ad alios, &c.* ⁊ inter hos modos loquendi est manifesta differen
tia, vt etiam dicit Alex.in d.consi.clxiij. vbi respondet ad consi. Ang.
clxxxiij.in prima responsione, ⁊ ratio differentię de se patet, ⁊ manife-
3 sta est. Tertio respōdeo, q † in re clara frustra recurrimus ad allegatio
nes doctorum quia ex verbis instrumenti satis deciditur pręsens con-
trouersia, maxime ibi, *In festo beati Petri in cobatorium, & dictis no-
uem annis reuolutis finiendorum, renouandorum successiuè, &c.*
Nec obstat quod subijcitur, Dicta locatione durante de nouem annis, &c.
4 quia dictio illa, † Dicta facit relationē in genere, vt in exemplo [illegible]
quę dānauit, saluauit ⁊c. glo.l.damnū. C.de iniur.l.ij.C.de [illegible]
5 per Bar.in l.re coniuncti.versic.tertio dubitatur. † Pręterea [illegible]
vna locatio quo ad formam verborum quia vno actu est celebrata
quoad dispositionem iuris tot sunt locationes quot nouennia, pr.
in simili dicit Abb.in c.cū olim.ij. extra de priuileg.⁊ quod not. Bar.
6 in l.iij.§. pen.ff.de accus. ⁊ † ista interpretatio est accipienda ne alias
manifesta contrarietas sit in verbis instrumenti.

SVMMAE RERVM. CXIIII.

1 Ex sola inuestitura emphyteutica non transfertur ius in re.
2 Vbi lex unum decidit præsupponit concurrere cætera habilia.
3 Tunc competit ius in re siue conductor nunc non possideat siue etiam aduersus locatorem quando traditio esset facta & non aliter.
4 In contractu emphyteutico præfertur habens possessionem illi cui prius facta fuit inuestitura.
5 Habens mandatum ad inuestiendum potest tradere fall.
6 Procurator generalis non potest ius iniquum impetrare quia dominus incideret in pœnam retorcutionis qua tamen non fit ipso iure sed ita demum si aduersarius hoc postulauerit.
7 Regulariter in pœnis etiam ipso iure impositis requiritur sententia declaratoria.



Quantum ad articulum primum, dico veriorem con-
1 clusionem esse, q ex † sola inuestitura emphyteutica
nō transfert ius in re. Non obstat text.in l.j §.ū.ff.si
ag. vectig. quia ille text. solum factus fuit ad decla[ran]-
dum, q cōductor ad longum tempus habet tale ius,
cum tamen cęteri conductores hoc non habeant: ⁊
2 pręsupponit factam traditionem, q: vbi lex vnū deci
dit, pręsupponit concurrere cętera habilia.c.j.de ętat. ⁊ qual.l. qui te-
3 stamento.versic.si aliud.ff.de testa. † tunc ergo competit ius in re, siue
conductor nunc non possideat, siue etiam aduersus locatorem, quando
traditio esset facta, ⁊ non aliter, per regulā.l.in traditionibus.C.de pa-
ctis.nec Spec.in tit. de emphyt.versic.clxvij. aperte firmat aliam opi-
nionem, ⁊ etiam si firmaret, contra eum sunt grauiores auctoritates, ⁊
vltra Bald.Cep.⁊ Ias.alios allegatos, contra eum tenuit Inno.in c.
4 ex ore.extra de his quę fi.a mai.part.cap.⁊ † in tali contractu emphy-
teutico quod pręferatur habens possessionem, illi cui prius fuit facta
inuestitura, secundum l.quoties. C. de rei vendic. firmat consulendo
Alex.consi.ccxxviij.in fin.⁊ Cō. xcv.in vj.volum. vnde non puto am-
plius esse in hoc dubitandum. Circa secundum articulum dico, q licet
5 † habens mandatum ad inuestiendum possit tradere.l. si quis prohi-
buerit.ff.de publica.tamen istud fallit quando ex traditione dominus
incideret in pęnam.l.si procurator.ff. de condict.indeb. Nec obstant
duo, quod in casu nostro emphyteuta non incidit, nisi volente domino.
Item non incidit ipso iure, sed requiritur declaratoria: q: respondeo,
q etiam in istis duobus casibus habet locū regula.d.l. si procurator.
6 Istud probatur in l.iij.§.si procurator.ff.quod quisque iur. vo[lent] pro-
curator generalis non potest ius iniquum impetrare: q: dominus inci-
deret in pęnam retorquitionis, quę tamen retorquitio non fit ipso iu-
re, sed ita demū si aduersarius hoc postulauerit, vt est tex.in l.in pari.
eod.tit.ibi, ipso quandoq; aduersario eius postulante, ⁊ propterea di-
cit Bart.in d.§.si procurator.quod licet quędam sint ex se licita, si ta-
men possibile est inferri pęnam generale mandatum procuratori non
sufficit, ⁊ sic ponderat Bart.sufficere, quo aliquo modo sit possibile, vt
patet in casu nostro si dominus voluisset. Nec obstat, q requiratur sen
7 tentia declaratoria: q: † regulariter in pęnis, etiam ipso iure impositis,
requirit tamen sententia declaratoria, vt dicit Bald.in l.si quis maior.
vbi Ias.C.de transact.⁊ tamen doctores in d.l.si procurator. in tali ca
su pęnali, dicunt non sufficere generale mandatum. Et ex his arbitror
vtranq; difficultatem esse clarissime resolutam.

SVMMAE RERVM. CXV.

1 Filium enormiter læsum tribus casibus iuramento excludi.
2 Vbi apparet quod renuncians uult donare non est dubium quin ualeat donatio & confirmatur iuramento.
3 Propter coniunctionem lex non præsumit fraudem interuenire quia uinculum sanguinis infirmat talem coniecturam.
4 Dispositio infirmans contractum ex dolo uero uel præsumpto uel re ipsa debet restringi nisi cum patre sit gestus quia arctissima hæc coniunctio suspicionem omnem abolet.
5 Ex præsentia consanguineorū & Iudicis præsumitur non potuisse subesse timorem reuerentialem.
6 Per reiterationem renunciationis ex interuallo cessat omnis præsumptio fraudis uel erroris.



Accedo ⁊ ipse in sententiam suprascripti domini consu-
lentis per iura ⁊ rationes per eum allegatas ⁊ quia li
cet magna sit altercatio inter doctores quomodo illa
filia possit admitti aduersus iuramentū, quādo enor-
miter est lęsa: q: dolus re ipsa videtur interuenisse, de
quo in l.si superstite.C.de dolo.⁊ dixi post alios in ca.
1 cum contingat.de iureiur.tamen illa altercatio † cessat in tribus casi-
bus in quibus cōis opinio est omnino hanc filiam esse excludendam.
Primus est quādo in renūtiatione apposita esset clausula, quod qua-
2 tenus opus sit donationis titulo inter viuos don. vbi enim † apparet,
q renuntians vult donare, non est dubiū quin valeat donatio, ⁊ confir
matur iuramento.l.si quis donationis.ff.de contrah.empt.⁊ ita tenuit
Abb.in d.c.cum contingat. Secundus est, quando filia contrahit cum
3 patre, ⁊ in eius manibus renuntiat, † propter enim coniunctionem lex
non pręsumit fraudem aliquam: q: vinculum sanguinis infirmat talē
coniecturam, vt in simili per Alber.de Ros. Iaco.de Puteo in l.pater.
ff.quę infra. creditor. Cin. ⁊ Salic.in l.j. C.ad leg. Iul. repet. etenim
4 † dispositio infirmās contractū ex dolo vero, vel pręsumpto, vel re ipsa,
debet restringi nisi cum patre sit gestus: q: arctissima hęc coniunctio su-
spitionem oēm abolet.l. Aurelius.§. Titius testamēto.de lib.leg.⁊ per
Bal.l.pactum.quęst.xxj. C.de collat. Imo.l.post contractū.ff.de don.
fact.l.nō solum.§.j.de ritu nupt.l.generaliter.C.de sec.nupt. ⁊ hoc in
5 casu nostro est certum, in quo † ex pręsentia aliorum consanguineorum
⁊ iudicis, nō potuit subesse timor aliquis reuerentialis.l. transactionē.
6 C.de transact. Tertius est cum renuntiatio fuit geminata, † per rei-
terationem enim ex interuallo cessat omnis pręsumptio fraudis, vel er
roris, secundum Decium consi.clxxxj.⁊ hoc propter virtutem gemina
tionis, de qua per glo.ij.quęst.iij. si quis iratus. ⁊ in c. ex literis. vers.
admonita.extra de diuort.per Bart.in l.cum seruus. C.de agr.⁊ cen.
lib.j.

lib. xj. quod intelligendum, quando renuntiatio est iterata ex interuallo post aliquod tempus prout in casu nostro fuit. l. j. §. quę onerandę. versic. sed si post interuallum. ff. quarum rerũ actio. Et facit quod not. Paul. Cast. consi. cccv. notandum est in y. vol. in nouissimis. In cęteris quia articuli sunt clari, non existimaui operępretiũ quicquam addere, sed simpliciter transeo cum domino consulente, pręsertim cum de sola subscriptione sim requisitus.

SVMMAE RERVM. CXVI.

1 Damnum spectat ad eum qui est dominus.
2 In fructibus perceptis non fit remissio quia dominium est conductoris ante perceptionem sic quia sunt pars rei.
3 Ager dicitur qualibet pars fundi.
4 Conductorem ex causa discedere posse.
5 Quobuscunque prater consuetudinem rei locatæ aliquid accidit ex quo damnum conductor patiatur non tenetur stare conductor locationi etiam cessante casu fortuito.
6 Demolitio cum respiciat perpetuam fundi utilitatem non est dubium quam spectet ad dominum.



Quæritur an damnum propter vallum castrorũ sit sufficiens, vt dominus faciat remissionem conductori. 1 Et satis arbitror q̃ sic. ratio est quia † damnum spectat ad eum qui est dominus. l. damnum. C. locati. 2 vbi † in fructibus perceptis non fit remissio, q̃ dominium est conductoris: ante perceptionem, sic quia sunt pars rei, ꝛc. Secundo text. in l. ex conducto. §. 3 sed si ager. ff. locat. † ager enim dicitur quęlibet pars fundi. l. quod in rerum. §. quod si post. ff. de leg. j. glo. in l. cum post. §. gener. ff. de iure dot. ꝛ ibi intelligit g'o. in d. l. ex conducto. dum se remittit ad principiũ legis, in qua dicitur totius agri, aut partis, ꝛc. Tertio idẽ videmus in prędio vrbano. l. habitatores. in princ. cod. titu. nec est ratio diuersitatis a prędio rustico. Quarto doct. Bar. in l. si vno. §. item cum quidã. in tertio ꝛ quarto casu ff. eod. ꝛ Bald. in d. l. ex conducto. §. si vis. vbi 4 loquit † quando conductor impeditur fodere. Secunda quęstio an propter tales aggeres conductor possit deferre colonam, q̃ sic. Cald. 5 in consi. v. tit. de locato. vbi concludit, q̃ † quotiescunque pręter consuetudinem rei locatę aliquid accidit, ex quo casu damnum conductor patitur, non tenetur stare conductor locationi etiã cessante casu fortuito, allegat casum in l. forma. ff. de censib. ꝛ hanc conclusionem etiam probat Joann. Franc. de Ripa in tract. de peste. ꝛ stante statuto nostro, ꝛ etiam inhabilitate coloni, casus non habet difficultatem. Tertio quę 6 stio ad quem spectet † demolitio, ꝛ cum respiciat perpetuam fundi vtilitatem, non est dubium quin spectet ad dominum. vt per Bart. in l. impens. ff. de impens. dotal.

SVMMAE RERVM. CXVII.

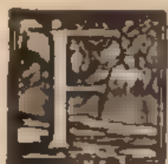
1 Delegationis vis.
2 Respectu delegantis statim facta delegatione censetur illi solutum.
3 Per delegationem uidetur debitor creditori soluisse & creditor rursus delegato credidisse.
4 Soluentem priori creditori liberari.
5 Expedens in meliorationem rei præfertur cuilibet creditori etiam alias anteriori.
6 Remissionem conductori ob belli damnum deberi.
7 Qui non tenetur soluere principali nec habenti causam ab eo tenetur.



Molendinarij in causa puto partes dom. iudicis esse vt pro eo pronuntiet. Et primo q̃ iste Busserus debi 1 tor magistri Francisci bini, fuit delegatus † Tiano p publicum documentum: vnde respectu summę delegatę non est amplius debitor magistri Francisci quia est 2 facta nouat. ꝛ † respectu delegantis, statim facta delegatione, censetur illi solutum l. quamuis. §. interdum. ad Velleia. l. si 3 rem. §. si duo. de noua. † videtur enim debitor creditori soluisse, ꝛ creditor rursus delegato credidisse. l. tutor. §. si Vellean. declarat Fulgos. in l. inter causas. §. abesse. ff. manda. Et ideo denuntiatio illi facta per Bombellum, non debet magis operari, quam si facta solutione denuntiasset. Et istud tantomagis procedit, quia Tianus erat creditor ante 4 rior tempore, ipsi Bombello, vnde † soluens creditori anteriori liberatur, vt per Bar. in l. solutam. §. solutum. ff. de pign. act. Secundo principaliter, quoad expensas factas in meliorationem, scilicet in incastris similibus, sicut Bussero ea facere ex forma inuestiturę: ꝛ in omnẽ 5 causam † expendens in meliorationem rei, pręfertur cuilibet creditori etiam alias anteriori l. interdum. ff. qui pori. in pig. habeantur. Ter 6 tio, quoad restaura, cum non † potuerit mollere propter Bellum debetur sibi remissio, vt per Rom. consil. clxxxvij. pro decisione. per doct. in. Bart. d. l. cum plures. in princip. ff. locati. vnde non est 7 Busserus debitor, ꝛ consequenter cessat denuntiatio, † quia sicut non teneretur soluere principali, ita nec habenti causã ab eo. l. si superatus. vbi Bartol. ff. de pignor. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXVIII.

1 Cessionem crediti alijs creditoribus præiudicare.
2 Vnicuique sua uigilantia prodesse debet.



Firmata conclusio per clarissimum consultorem dominum Ludouicum, quod licuerit † Ceruarolę cedere 1 domino Julio ius crediti sui versus cameram, etiã in pręiudicium Brusantini, mihi placet. Quę conclusio firmatur per regula generalem positam in l. qui autem. §. secundum. in l. pupillus. ff. quę in fraud. cred. 2 quia † vnicuique sua vigilantia prodesse debet, quę ratio sicut procedit in personalibus actionibus propter paritatem personalium, ita ꝛ prodesse debet hypothecis, quando hypothecę sunt pares, id est, contractę eodẽ tempore, prout in casu nostro, q̃ si vna esset prior altera, tunc posset aliud dici, sed in casu nostro subest omnimoda ęqualitas, q̃ vtraque eodem tempore facta. Et hoc maxime est dicendum in hoc casu, in quo licet personalis obligatio propter beneficium epistolę diui Hadriani, inter istos fideiussores esset diuisa, obligatio tamen pignoris indiuisa remanet, ꝛ quilibet insolidum habuit nomen illud sibi hypothecatum. l. in executione. §. penul. ff. de verb. oblig. l. bis consequenter. §. Celsus. l. heredes. §. idem obseruatur. ff. famil. ercisc. vnde sequitur q̃ dominus Julius, obijciendo fisco compensationem respectu eius, non minus, nihil obijcit de alieno, sed de suo tantum: quia insolidum sibi erat obligatum, vnde eius conditio tanquam possessorio est potior. l. si debitor. ff. de pignorib. ꝛ sic eadem prorsus ratio militat hoc casu, quę ꝛ in personalis, ꝛ contraria omnia loquitur respectu hypothecę anteriori tempore, non autem paris. Sicut ergo potuit Ceruarola compensare dictum creditum, secundum doctrinam Jmol. in l. j. in fin. de sol. Alexand. consilio lxxxv. in iy. Socin. xvj. in iy. Deci. ccxvij. cum similibus. ita ꝛ dominus Julius potest, non obstante hypotheca Brusantini, prout diffuse per alias quoque rationes est allegatum per dominum aduocatum in cuius sententiam transeo. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXIX.

1 Venditor affirmans fundum esse seminatum qui tamen pro parte erat seminatus tenetur ad interesse emptori ob falsam affirmationem.
2 Qui fundum seminatum dicit de solo dixisse intelligitur.
3 Qui tenetur prestare fundum seminatum debet intelligi recte aliqueor dine secundum consuetudinem regionis seminatum.
4 Qui parce seminat parce metit.



Fundum esse seminatum, qui tamen pro parte tantũ 1 erat seminatus † venditor affirmãs teneretur ad interesse emptori ob falsam affirmationem, secundũ. l. j. §. ꝛ generaliter. de act. emp. l. ea quę. §. fi. de con- 2 trahenda emp. quia † qui fundum seminatum dicit, de solo dixisse intelligitur. l. Titia. ij. §. j. ꝛ §. Seia libertis. de leg. ij. l. si qui cum totum. ff. de excep. rei 3 iudica. ꝛ † qui tenetur pręstare fundum seminatum, debet intelligi recte atque ordine, secundum consuetudinem regionis seminatum. l. si merces. §. conductor. ff. locati. l. item si. §. seminarios. ff. de vsufruct. vel saltem pastinatus sit ager, seu duas ad araturas habeat: quia hoc pertinet ad necessitatem, secundum Columellam, prout dixi in l. impensę. in gloss. ij. de verborum signific. facit l. diuortio. §. fina. ff. solut. matri. l. iy. ff. de impen. in rebus dot. attenditur autem in hoc maxime ad consuetudinem regionis, secundum Bart. in l. pecun. ad finem. ff. de alim. 4 leg. Et interesse est euidens, quia † qui parce seminat, parce metit. cap. cum ex eo. extra de penit. ꝛ ita transeo cum suprascripto domino consulente nostri Gymnasij rectore dignissimo.

SVMMAE RERVM. CXX.

1 Clausula sicut uidetur limitat.
2 Quoties quid adijcitur rei de qua constat aut cõstare debet semper accipitur limitatione.
3 In prima affirmatione præsumitur error qui non debet nocere ipsi uenditori, sed sibi imputet emptor si diligenter non inspexit.



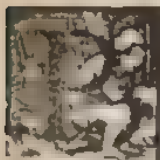
Verba chirographi sunt, *Dabo tot milliaria lignorũ fortium, & parium, id est, tertia mixtorũ sicut uidetur in nemore incisorũ de anno 1545. &c.* cum in nemore non sint ea ligna fortia, quęritur an venditor tenea- 1 tur? Respondeo † clausula illa, prout videtur in nemore, limitat ꝛ restringit suprascripta omnia, sm propriã naturã eius dictionis, Come se vede, &c. vt inquit Alexand. consilio iy. in secundo volumin. quia debuit emptor esse instructus quid in nemore contineretur, cum probari possit q̃ ipse accesserat ad videndum dictum nemus vt in simili per Bar. in l. edita. C. de 2 edend. vbi † quoties adijcitur, rei de qua constat aut constare debet, semper accipitur limitatiue, maxime cum in casu nostro non possit intelligi causaliter, pro quia: ꝛ cum limitatio contrariatur superiori dicto

Andr. Alc. Kk

statutis potius limitationis seu rei ad quam fit relatio, ut per multa concludit Dec. consil. lxiij. versi. sed predictis. & c. ij. de rescript. Ludo. Roma. consi. cccv. in fin. doct. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. ubi
3 concludunt presumi † errorem in prima affirmatione, qui non debet nocere ipsi venditori, sed sibi imputet emptor, si diligenter non inspexit.

SVMMAE RERVM. CXXI.

1 *DOnationem aut venditionem fructuum percipiendorum valere & ad heredes transire.*
2 *Hæres dicitur esse vice defuncti.*
3 *Qui pro se promittit pro herede promisisse censetur.*
4 *Qui precario rogat ut sibi in fundo morari liceat etiam pro suis omnibus rogasse censebitur.*



Placet conclusio, quia sicut valet venditio ad certum tempus, vel incertum fructuum percipiendorum ex tali fundo. l. nec emptio. ubi no. ff. de contrah. empt. & videtur commoditas percipiendi vendita, ut declarat Bar. in l. cotem. §. qui maximos. ff. de public. ita etiam valet donatio, secundum Bar. ibi, dum alleg. tex. in l.
1 Aquilius. ff. de dona. unde sicut † venditio transmitteretur in heredes emptoris, ita etiam donatio debet habere effectum in personam heredum donatarij: quia istud est regulare in omnibus contractibus, ut ad heredem transeant. l. ex contractibus. ff. de act. & oblig. l. si pactum. ff. de prob. l. cum qui ita §. j. ff. de verb. oblig. maxime in donatione. l. fi. in fi. C. de revoc. don. verb. successores. Nec obst. quod donatio sit facta de fructibus percipiendis, nomine & vice d. Mamelij donatarij, unde eo mortuo, non videatur verificari illa verba: nam respondeo, quod imo verificantur: cum enim ex regula transeant ad heredes, illa verba non habent
2 impedire dispositionem legis, maxime cum † heres dicatur esse vice defuncti. l. heredem. ff. de reg. iur. l. si is qui pro emptore. verbo, vice personæ fungi. ff. de usucap. quod procedit etiam si personalis dictio sit adie-
3 cta: unde † qui pro se promittit, etiam pro herede promisisse censetur. l. stipulatio ista habere licere. in princ. versic. sed si se. ff. de verb. obliga. &
4 † qui precario rogat, ut sibi in fundo morari liceat, etiam pro suis omnibus rogasse censebitur. l. pen. ff. de precar. Et ita mihi videtur de sola subscriptione rogato. Salvo tamen saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXII.

1 *RAtificatio regulariter non requirit partis presentiam quia quæ pendent ex mera alicuius voluntate præsentiam nõ requirũt.*
2 *Si venditio est in libris 4600. et ratificatio in libris 4500. contractus non dicitur perfectus.*
3 *Penitere licet venditione non perfecta.*



1 Ratificatio licet alias † nõ requirat partis presentiam, quia quæ pendent ex mera alicuius voluntate, presentiam non requirant, ut declarat Bar. in l. Pomponius. j. de neg. gest. & Alex. consi. clxxxvij. in ij. & in ratificatione hoc sit certissimum, secundum tradita per Fel. in c. si cautio. de fide instrum. Ang. in d. §. si vero expressum. cum tamen appareat in epistola ad communem amicũ mis-
2 sa, nõ fuisse concordatum de pretio, quia † venditio erat in libris 4600. & ratificatio in libris 4500. consequens est, ut contractus nõ fuerit perfectus. l. si voluntate. C. de rescinden. vend. ibi, ad certum consentiant
3 pretium, &c. unde licuit † magnifico do. Ioachino penitere, secundum not. in l. iiij. ff. de manum. vind. per Cin. & doctor. in l. mandatum. C. mand. docto. in c. ex parte decani. de rescript. secundum ea quæ supra per prestantissimos dominos consultores sunt scripta, in quorum sententiam accedo, de sola subscriptione requisitus.

SVMMAE RERVM. CXXIII.

1 *ADitio hereditatis ex venditione rerum patris censetur.*



Quidam uxorem duxit, a qua Antonium unicum filiũ habuit. Mortua uxore, aliam ducit: a qua quatuor habuit filios. Moritur pater, Antonius primæ uxoris filius nonnulla bona paterna suo, & fratrum suorum nomine vendit, pro eis de rato habẽdo promittens: nullo verbo facto, quod ista bona sibi pro materna dote spectent. Queritur quid iuris, videlicet si Antonius ad debita paterna, post primam dotem facta, solvenda cogi possit, vel ne, attento quod de paterna hereditate se intromisit, & pro qua tenea-
1 tur parte. Respond. Anton. † vendendo rem patris videtur adiuisse hereditatem, secundum not. in l. gerit. de acquir. hered. & ideo se obligavit oneribus hereditarijs pro virili sua parte, id est, quinta, quod si alij noluit esse heredes, et applicabitur eorum pars per ius accrescẽdi, nisi allegetur quod adierit sub spe, quod alij abstinere non debeant, quo casu creditores pro virili tantum convenire eum poterunt. l. cum hereditate. de acquir. hered.

SVMMAE RERVM. CXXIIII.

1 *DOnatio inofficiosa per quam minuitur legitima filiarum est revocanda.*
2 *Heredes scripti ad legitimam eiusq; evictionem teneri.*
3 *Transactione excludi.*



Difficile est in presenti casu quicquam certi respondere, cum instrumenta, super quibus oritur difficultas, non sint exhibita. Tamen circa donationem factam mo-
1 nialibus Sancti Uiti, licet clarum sit in iure, quod † donatio inofficiosa per quam legitima filiarum minuatur, sit revocanda, secundum l. j. C. de inoffic. donat. tamen in casu nostro esset advertendum, quod cum Com. Bu-
2 gonius sit heres † scriptus ipse ad dictam legitimam principaliter tenetur. §. ceterum. in authent. ut cum de appellat. & si res evicta sit a legatarijs, vel donatarijs, ipse heres debet evictionem prestare. l. si domus. §. j. de legat. j. Corn. consilio cxc. in iij. & cxlviij. & habetur in l. in quartam. in fine. per Modernos. ff. ad legem Falcidiam. cum au-
3 tem illustris domi. Magdalena transegerit cum herede, & promiserit nihil petere quod possit esse in damnum ipsius Comitis videtur esse exclusa.

ANDREAE ALCIATI

IVRISCONSVLT. MEDIOLANENSIS RESPONSORVM LIBER NONVS,

QVI AD VLTIMAS VOLVNTATES INSCRIBITVR.



S
V M M AE R E R V M. I.

1 *TEstantium uerba uarie censeri.*


idetur prima fronte dubia esse suprascripta
consultatio: cũ enim ęquipperetur a iure siue
sacerdos pręsentatus sit, siue alius qui intra
annum cum gradũ adsumat. c. ij. de instit. in
1 vj. c. licet canon. de elect. eo. lib. videns † ver
ba testatoris ad ius referri debere. l. Gallus.
§. j. de lib. & postb. & verificari in ęquipollen-
ti sed hac non obstante nõ est recedendum a
sententia d. consultoris, secundum quam re-
spondit And. Sicu. in allega. consi. xxxij. in
§. dub. lib. ij. & Roch. Curt. tracta. de iure patronatus, verb. honorifi-
cum. q. iij. & Jo. Fran. de Ripa, in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. vbi re-
spondet rationibus contrarijs, & ita etiam ego in d. l. ex facto. pertran-
siui, & arbitror iuris esse. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. II.

1 *IN successionibus prima causa est descendentium maxime suorum
haeredum.*
2 *Sui hęredes adeo a lege sunt uocati ut etiam contra uoluntatem pa
tris admittantur & praeteriti rumpant testamentum.*
3 *Filius in haereditate paterna dicitur esse creditor tanquam sibi iure na-
turali sit debita.*
4 *Exhaeredatio a patre facta generaliter seu inter cęteros non ualet.*
5 *Statutum generale non censetur excludere filium sed opus est nomi-
natim de eis fieri mentionem.*
6 *Valet arg. de dispositione testatoris ad dispositionem legis.*
7 *Pactum generale non censetur excludere filium a legitima.*
8 *Valet argumentum de pacto ad statutum.*
9 *Quod extranei excludant filias & descendentes in haereditate paterna
absurdum est.*
10 *Statuta semper sunt intelligenda ne aliquid absurdum & in ciuile in-
ducant.*
11 *Iure communi masculus & faemina pariter admittebantur.*
12 *Lex intelligi debet caeteris habilibus.*
13 *Publicatio est de substantia legis quantum sit ad effectum obligandi
subditum.*
14 *Lex non recepta seu utentium usu non approbata nullius est effectus
nec obligat subditos.*
15 *Quicquid dicat lex communis seruandum est statutum.*
16 *Verba non possint sunt abnegatiua omnis potentia.*
17 *Plus negat negatiua quàm ponat affirmatiua.*
18 *Exceptio declarat regulam pręcedentem in quibus terminis loquatur.*
19 *Dotare filiam est officium paternum & istud ex bonis & haereditate
Patris.*
20 *Statutum surrogans dotem filia loco haereditatis censetur auferre etiã
legitimam debitam iure naturę.*
21 *Faemina quae a statuto est exhaeredata & ab intestato non succedit nõ
habet ius dicendi ullum nec agendi contra tabulas.*
22 *Fęmina quę a statuto est exhaeredata non poterit agere ad supplemen-
tum legitimae si dos sit minor legitima.*
23 *Etiam in dispositione testatoris sufficit exhaeredatio uerbis generalibus
facta quando subest nisi una filia.*
24 *Etiam uerbis generalibus statuti uerius est filiam ab haereditate patris
excludi.*
25 *Statuta plerunque recipiunt interpretationem secundũ ius cõe hoc ta-
men non procedit in statutis factis ad correctionem iuris cõis.*
26 *Si statutum dicit quod maritus decedente uxore absque cõibus liberis
lucretur dotem non fiet restrictio secundum ius cõe sed generaliter
intelligetur etiam in praeiudicium liberorum prioris matrimonij.*
27 *Lex decidens unum casum censetur praesupponere habilitatem respe-
ctu caeterorum.*
28 *Constitutio facta a Papa & sic a supremo Principe post duos mens es
ligat unumquemque subditum.*
29 *Constitutio priuilegiatiua uidetur quod etiam ante duos menses opere-
tur effectus suos.*
30 *Publicatio in lege duabus de causis requiritur prima ut declaretur
mens legislatoris quod uoluerit talem constitutionem obseruari secun
da ne ciues ipsi possint praetendere ignorantiã et illo ptextu excusari.*
31 *Eo ipso quod indultum in Archiuio ciuitatis registratũ reperitur prae-
sumuntur omnia solemniter facta.*
32 *Legi prohibitiuae renunciari non potest.*
33 *Aduersus obseruantiam legis prohibitiuę praescribi non potest minori
tempore quàm 40. annorum.*
34 *Quando consuetudo est contra Canonẽ qui nudum fuit receptus in ob-
seruantia requiritur ad eã inducendã & ualidandã tẽpus x. annorũ.*
35 *Faeminas fideicommisso excludi.*
36 *Qui in remotiore gradu reperiuntur censentur minus dilecti.*
37 *In fideicommissis tractatur de successione grauantis.*


Erba breuis apostolici cõcessi cõitati Bretenorij hęc
sunt, *Volẽtes insuper prouidere, ne familiae, aut domus,
in quibus masculi sunt superstites ex mulierum succes-
sione depauperentur, praesentium tenore decernimus,
& statuimus, quod faeminae in bonis ascendentium, de-
scendentium, & transuersalium, qualitercunque acquisitis succedere non
possunt: dummodo congrue dotentur ex dictis bonis, in quibus ab intesta
to succederent, &c.* Quęritur, mortuo Georgio de Grassis ab intesta-
to relicta vnica filia Lucretia, & relicto Jo. Andr. fratre suo, & successiue
Jacobo filio fratris ad quem hęreditas dicti Georgij pertineat? & vi-
deretur prima fronte pertinere ad dictam Lucretiam eius filiam: quia
1 † in successionibus prima causa est descendentium maxime suorũ hęre
2 dum. §. j in auth. de hęred. ab intesta. veni. qui † adeo a lege sunt voca
ti, vt etiam contra voluntatem patris admittantur: & pręteriti rum-
pant testamentum. l. si filius, qui in potestate. ff. de liber. & posthu. idqz
etiam iure naturali, & diuino secundum quod Paulus Apostolus ad
Rom. viij. cap. dixit, Filius, ergo hęres. de quo per glo. super verb. te-
3 neantur. in l. necessarijs. ff. de acq. hered. Unde & † filius in hęreditate
paterna dicitur esse creditor tanquam sibi iure naturali sit debita. l. cũ
ratio. ff. de bon. dam. l. si quis legatum. §. fin. ff. de fals. Nec obstant ge-
neralia verba suprascripti breuis apostolici: quia non debent trahi ad
4 exclusionem filiorum, sicut enim † exhęredatio a patre facta generali-
5 ter. seu inter cęteros non valet. l. j. & ij. ff. de lib. & postb. ita etiam † statu
tum generale non censetur excludere filium, sed opus est nominatim
de eis fieri mentionem, secundum Bal. in l. illam. C. de collat. & Jas. in
6 d. l. j. in princ. de liber. & posthu. Dec. consi. cccxlvj. in fin. † valet enim
argumentum de dispositione testatoris ad dispositionem legis. §. dispo
nat. in auth. de nupt. Unde sicut testator non potest excludere filium,
nisi nominatim & certo iudicio excludat. l. sub eruditione. versic. certo
enim iudicio. ff. de bon. poss. contra tabul. ita etiam de statuto dicendũ
est: quę sententia maxime procedit respectu portionis legitimę iure na
7 turę debitę. sicut enim † pactum generale non censetur excludere fi-
lium a legitima. l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffi. testa. ita etiam
statutum, secundum Salyc. in authen. nouissima. quę st. vlt. C. de inof.
testa. Jas. l. ex facto. ff. de vulg. & pupill. & firmauerunt Bald. Guilhel.
de Cun. Angel. & consuluit Oldra. & collegium Florentinum, vt refert
Carolus Rum. in repet. §. & quid si tantum. in l. Gallus. de lib. & po-
8 sthum. † valet enim argumentum de pacto ad statutum secundum gl.
in rubr. C. de decre. decur. lib. x. docto. in l non impossibile. ff. de pact.
Et debet hęc interpretatio in casu nostro adsumi, ne alias inducatur
9 maxima iniquitas, † quod extranei excludant filias, & descendentes
in hęreditate paterna: quod maxime absurdum videtur. argum. l. cũ
10 acutissimi. C. de fideicom. l. maximum. C. de lib. pręt. & † statuta sem-
per sunt intelligenda ne aliquid absurdum. & in ciuile inducant secun-
dũ doct. in l. fi. §. in computatione. C. de iure deli. & habetur in l. omnes
populi. ff. de iusti. & iure. debebit ergo restringi statutum, vt procedat,
11 data paritate gradus inter fęminam, & masculum. vt sicut † iure com-
muni pariter admittebantur. dicta. l. maximum vitium. hodie fęmi-
na excludatur, & sic statutum in pari causa, & gradu prętulerit mascu-
lum: non autem, quando masculus esset posterior in gradu, vt illa

verba statuti, in quibus masculi sunt superstites, &c. intelligantur ma-
sculi ad successionem vocari & quibus alias feminę partem suam aufer-
rent, non autem, qui omnino a feminis essent tanquam posteriores in
gradu exclusi. & singula singulis aptent secundum glo. in §. quisquis. in verb.
perscrutamur. in auth. qu. b. mod. nat. eff. legiti. vt velit statutum ma-
sculos descendentes feminis descendentibus preferri, & transuersales
12 transuersalibus: non autem transuersales descendentibus, & sic lex † intel
ligatur cęteris habilibus secundum c. 1. de ęta. & qual. lib. vj. l. qui testa-
mento. vers. si aliud. ff. de testa. & quod notat Abb. c. tua. 1. de decimis.
Confirmatur hęc sententia ex eo quoque capite, quod non videtur obseruan-
dum esse dictum statutum, ex quo non constat fuisse publicatum. & tamen
13 † publicatio est de substantia legis, quantum sit ad effectum obligandi
subditos. §. fi. in auth. de non elig. secund. nub. vbi Ang. & tex. in auth.
vt factę nouę constit. & habetur in c. cognoscentes. de constit. & glo. in l. da
ta lib. vj. Rursus non constat fuisse vtentium vsu approbatum. clarum
14 est autem, quod † lex non recepta, seu vtentium vsu non approbata nullius
est effectus nec obligat subditos, distin. iiij. c. in istis. § leges. c. denique.
§. hęc etiam. vbi tex. & ibi Archid. & xij distin. cap. ij. & xcvj. distin. c. pro-
posuisti in fin. & in cap. 1. de treug. & pace. vbi doct. in §. vniuersitati. in
proę. Clemen. vbi doct. per Barthol. Ueron. consi. xiij. cum similibus.

Sed tamen, his non obstantibus, puto veriorem esse opinionem vt
filia hęc Georgij excludatur propter verba constitutionis pontificis,
15 quę clara sunt: & ideo (†quicquid dicat lex communis) seruandum est
statutum, vt dicit Bal. in l. ita nobis. C. ad l. Jul. de adult. & in primis
consideranda est ratio statuti, quę est in eo expressa, & ex proprietate, nó
autem per extensionem inducit. l. scire leges. vbi not. ff. de legib. gloss.
& doct. c. 1. de temp. ordin. verbo, Italię. lib. vj. docto. in l. quāuis. C. de
fideicom. Fran. Curt. senior consil. viij. incip. Ticinensi. Jas. l. pretor.
de oper. no. nunt. in princ. dum in eo dicitur, Ne familiæ masculorum ex
fœminarum successione depauperentur. quę ratio est generalis ad exclusio
nem etiam filiarum: cum Jacobus sit masculus, & de familia, & qui, si ha-
beat maiores facultates, poterit etiam melius, honestiusque agere & veri
ficabitur ratio statuti: prout probatur in l. 1. §. pen. ff. de ventre in poss.
mit. Bal. l. quoties. C. de fideicom. cum concord. per Curt. d. consi.
viij. & doct. in consilijs varijs: item consideranda sunt verba dispositi-
ua statuti, quod feminę succedere non possint in bonis ascendentium, trans
16 uersalium &c. quę † verba, non possint: sunt abnegatiua omnis poten-
tię secundum gloss. in ca. 1. de reg. iur. in vj. & excludunt omnem casum
17 successionis qualiscunque, sit cum † plus neget negatiua, quam ponat affir
matiua secundum glo. in l. hoc genus. ff. de cond. & dem. & maxime excludūt
casum nostrum propter dictionem illam, ascendentium, verba enim sta
tuti excludunt mulierem a successione ascendentium, sitque mētio ascen
dentium ratione mulieris prohibitę a successione: non autem respectu
masculi succedentis, qui admittitur etiam si is, de cuius hereditate agi
tur: non sit sibi ascendens, sed statutum solum requirit, quod sit masculus,
& de familia. Item consideranda est exceptio posita in statuto: dummo
18 do congrue doteutur, quę † exceptio declarat regulam precedentem,
in quibus terminis loquatur secundum l. nam quod liquide. §. fi. ff. de
19 penu. leg. & per Bal. in l. 1. §. exceptiuntur. ff. de seruis. cum enim † offi
cium paternum sit dotare filiam, & illud ex bonis, & hereditate patris.
l. fin. C. de dot. promiss. & statutū dotem subroget loco hereditatis: ap-
paret, quod maxime procedit in hereditate parentum. arg. not. per Bal.
& Pau. de Cast. & Cor. l. 1. C. de legit. hered. & ex ista exceptione tollitur
omnis iniquitas statuti, quod voluit filiam non omnino excludi, sed
20 etiam contentam dote, & valet tale † statutum, & innititur magna ratio-
ne: vnde censetur etiam auferre legitimam debitam iure naturę, & eius
loco subrogare dotem, vt per Bart. & alios, in l. Titio centum. §. Titio
genero. versi. secundo est videndum. ff. de condit. & dem. & per Abb. &
Can. in cap. Raynutius. de testam. censetur enim femina a statuto exhę
redata esse, & pro legitima dos ei assignata, arg. l. qui volebat. ff. de her.
21 instit. & per Cin. in l. feminis. C. de inoff. test. Unde tali casu † femina,
quę a statuto exheredata est, & ab intestato non succedit, non habet ius
dicendi nullum, nec agendi contra tabulas, secundum doct. in l. Gallus.
§. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. vbi Alex. tenet, quod non poterit ne-
22 que agere † ad supplementum legitimę, si dos sit minor legitima, vt ibi
per eum: cuius sententia est communiter approbata. Et tenendo hanc
opinionem superest, vt respondeamus his, quę in contrarium adducun
tur. Non obstat ergo, quod statutū illud generale non debet trahi ad ex-
clusionem filiarum, quę nominatim sunt exheredandę, &c. respondeo
23 † etiam in dispositione testatoris sufficit exheredatio verbis generali-
bus facta, quando subest nisi vna filia, secundum l. ij. ff. de lib. & posth.
prout est casus noster. Prǽterea aliud est in dispositione testatoris,
aliud in verbis legislatoris: nec enim legislator formę testamētarię ad-
stringatur, sicut testator, voluntasque legis, aut statuti etiam ex generali
sermone colligitur, nec minus obligat, quam si nominatim & in specie lex
24 scripta est. l. nominis. §. fin. ff. de verb. sign. & ideo † etiam verbis ge
neralibus statuti verius est filiam ab hereditate patris excludi, vt vo-
luit Bald. in l. si defunctus. versic. quero. C. de suis, & legit. & sequutus
fuit in l. 1. versic. vnde, qui necessario. ff. de liber. & posthu. reprobando
Jasonem ibi, contra quem est communis opin. doctorum: vt ipsemet
fatetur, in l. si quando in fin. C. de inoff. test. in illo articulo, an per gene
ralia verba statuti excludatur filius a legitima. & ibi Jas. adductis con
cordantibus ostendit magis communem conclusionem esse, quod sic
constituendo differentiam inter dispositionem hominis, & dispositionē
25 legis in tali casu. Et facit, quia licet † plerumque statuta recipiant inter-
pretationem secundum ius commune, vt habetur in l. ij. ibi, iuxta legē,
iuncto versic. seq. C. de not. alib. tamen hoc non procedit in statutis fa-
ctis ad correctionem iuris communis secundum Bald. in d. l. 1. §. sed
excipiuntur de seruis. quotiescunque generalitas verborum repugnaret
secundum Bald. in l. maximum vitium. C. de lib. prete. Jas. l. omnes
26 populi. in fin. de iust. & iure. vnde si † statutum dicit, quod maritus, dece-
dente vxore absque cōmunibus liberis lucretur dotem, non fiet restri-
ctio secundum ius cōmune: de quo in l. hac edictali. C. de sec. nupt. sed
generaliter intelligetur etiam in preiudiciū liberorum prioris matrimonij secun
dum Dec. consil. cclxxxiij. in ij. Idem, si diceret, quod omni casu lucretur
dotem, &c. secundum Ludou. Roman. Dec. & Mod. in authen. prǽte-
rea. C. vnde vir, & vxor. & declaraui in lib. 1. de verbo. significa. versicu.
quod dicimus statuta. Et ideo non potest in casu nostro sumi illa in-
terpretatio, quod mulier non excludatur, nisi ab eo, qui sit in pari gradu:
27 quia verba statuti repugnant: & licet † lex decidens vnum casum, cen-
seatur presupponere habilitatem respectu cęterorum. d. l. qui testamen
to. vt supra dix. tamen lex in casu nostro vltra procedit declarādo, quę
sint habiles, & existimat habilem ad exclusionem feminę esse quēlibet
agnatum masculū. nec distinguit gradum, aut stirpem, an iste agnatus
sit descendens vel transuersalis, vt supra ostendi. Nec ideo statutum
erit iniquum, aut absurdum, cum prouideat agnationi: nec tamen ex-
cludat feminam omnino, sed velit eam dotari, quod sufficit, & plerunque
testatores ipsi ita ordinant in testamentis suis, vt dicit Pau. de Castr.
consil. xv. in nou. si. versic. facit, & de se patet. Non obstat, quod dicta con
stitutio non videatur fuisse publicata, & ideo non habeat vim legis. §.
28 fin. in authent. de non elig. &c. respondeo, cum ista † constitutio facta
sit a papa, & sic a supremo principe post duos menses, ligat vnumquēque
subditum, secundum text. in auth. vt factę nouę constit. in princ. & per
glo. in cap. ij. in verb. hactenus. de reb. eccl. non alien. lib. vi. per Abb. c.
1. de postul. prelat. Bart. d. l. omnes populi. quęst. v. principali cum si-
29 milibus. imo cum sit † constitutio priuilegiatiua videtur, quod etiam an
te duos menses operetur effectus suos. l. pen. C. de decur. lib. x. & per
Bartol. d. l. omnes populi. q. v. per Cano. in c. cognoscentes. de cōstit.
Et satis dicitur esse publicata eo ipso, quod a pōtifice missa est ad ciues
illos: & ipsi eam in archiuijs suis descripserunt secundum consuetudinē
30 suam. † publicatio enim in lege duabus de causis requiritur. Prima,
vt declaretur mens legislatoris, quod voluerit talem constitutionem obser
uari secundum Bald. d. c. cognoscentes. & de hac mente satis constat
eo ipso, quod pontifex eam misit ad ipsos ciues iubens obseruari. Secun-
da, ne ciues ipsi possint pretendere ignorantiam, & illo pretextu excusa
ri iuxta not. in c. fina. xv. ij. distinct. & de hoc satis est, si registretur in
actis ciuitatis prout ista registrata fuit etiam de mandato consilij, vt
ibi dicitur sicut cętera registra, & acta publica, quorum ignorantiam ne
mo pretendit: & ideo attendenda in hoc maxime est consuetudo, & sty-
lus ciuitatis. arg. §. fin. in auth. de appell. & per Alexan. in consi. xxx x.
visis. ad fin. lib. iij. Prǽterea cum agentes nomine ciuitatis supplica-
uerint pontifici, vt concederet, & ipse concesserit, & illi acceptauerint &
in registris suis adscripserint, satis videtur esse publicata maxime cum
fecerunt eandem constitutionem sibi confirmari per Pontificem Cle-
mentem ad preces ipsius communitatis: videtur enim in vim priuile-
gij concessio facta esse: & quod statim operatur, nec alia publicatio per
sonum tubę requiratur, sicut in simili dicimus de legato, vt per Bart.
31 in d. l. omnes populi. quęst. v. principali. & † eo ipso, quod in archiuio
ciuitatis registratum reperitur illud indultum presumuntur omnia so
lenniter facta, vt in sim. l. per Bartol. in authen. at si contractus. C. de
fid. instrum. doc. to. in c. ad audientiam. de prescript. & habetur in auth.
32 ad hęc. C. de fid. instrum. Non omitto etiam, quod † cum lex sit prohibi-
tiua, non potuit ei renunciari, secundum glos. in rubric. C. ne fideius.
33 dot. & per doct. in l. non dubium. C. de leg. h. Unde nec † aduersus eius
obseruantiam prescribi minori tempore quam xl. annorum, vt per Abb.
Jmo. & alios in c. 1. de treug. & pace. & habetur in d. §. eges ca. in istis.
iiij. distinct. Non obstat, dum vltimo, dicitur quod non videtur hęc lex
vsu vtentiū fuisse approbata, & consequenter nec vnquam recepta. Re-
spondeo, contrarium videtur verius vt ex processu, & attestationibus
apparet: & cum dicta constitutio habeat plura capita, & respectu cętero
rum sit recepta, & obseruata, non subest ratio cur non: & idem dicimus
respectu istius, secundum regulam. l. non est ferendus. ff. de transact.
Prǽterea fundata est intentio agnatorum contra feminas ex verbis
ipsius statuti secundum Bart. §. & antea. in proœmio Digest. per Ale-
xan. consi. cxxxvj. in ij. vnde qui dicit non fuisse receptum, probare de-
bet. & non sufficeret semel nó fuisse in vsu, sed oporteret probare de plu
ribus vicibus: vt dicit Abb. Felin. & cęteri in d. c. 1. de treug. & pac. vbi
34 concludunt, quod † quando consuetudo est contra canonem, qui nondū
fuit receptus in obseruantia requiri ad eam inducendam & validandā
tempus x. annorum, secundum Cald. d. Anton. Card. Florent. ibi, &
hoc si princeps ignoret talem consuetudinem, prout in casu nostro pre-
sumitur. c. 1. de constit. lib. vi. de quo etiam per Jas. in l. rem non nouā.
in fin. C. de iud. & Barthol. Ueron. d. consil. x ij. cum similibus. Et
certe cum ipsimet notam consilij petierunt a x. annis citra confirma-
tionem constitutionis, nec appareat vnquam iudicatum contra eam
constitutionem, non videtur probabilis dubitatio, quin obseruari de-
beat, vt etiam per alios consultores est latius deductum. Et sic conclu
do in causa ab intestato clarissimum ius esse in fauorem masculorum
contra feminas ex predicta constitutione papę, videamus nunc quid
in causa testamenti, seu fideicommissi. Uerba fideicommissi hęc sunt.
Et si aliqui dictorum filiorum suorum tam nati, quam nascituri decederent in pu-
pillari ętate, uel quandocunque ab intestato substituit superuiuentes, &c. Fi-
35 liabus † vero feminis certum quod iure institutionis reliquit, prout
in testamento habetur: decessit vnus ex suprascriptis filijs heredibus
institutis, scilicet, Georgius, relicta vnica filia femina: queritur, an
alij coheredes admittantur exclusa filia, iure fideicommissi, & licet
prima fronte videatur defecisse fideicommissum propter clausulam
subintellectam a iure, nisi decesserit cum filijs, vel filiabus, secundum
l. cum auus. ff. de conditione & demonstratione. & l. cum acutissimi.
C. de fideicommiss. vbi glos. cum multis concordantibus: tamen in
casu nostro puto contrariam sententiam veriorem esse, idque pro-
pter multas coniecturas, quę concurrunt in casu nostro, ex quibus
colligitur mens Rasi testatoris fuisse vt soli masculi admittantur
exclusis feminis, & sic quod feminę non faciant deficere condi-
tionem

tionem fideicommissi. Prima coniectura, quia testator proprias filias
exclusit nec vocauit in casum fideicommissi sed duntaxat superuenientes
masculos. Unde sicut eas exclusit & particulari legato voluit esse con-
tentas, ita etiam videtur voluisse excludere neptes, quę sibi minus dile
16 ctę censentur: † quia in remotiore gradu, secundum l. si viua matre. in
fin. C. de bon. quę lib. & secundum hanc coniecturam consuluit Paul.
Castr. consil. cclviij. & refert ipse Paul. & sequitur Raph. Fulg. in l. j.
C. de conditione insert. & licet in hoc casu simpliciter posito sint plures
contradicentes, tamen iuncta sequenti pręsumptione res est certior.
Secunda ergo est coniectura, quę auget pręcedentem, quando substitu
ti sunt descendentes ipsius testatoris, prout in casu nostro, in quo sub-
stituti sunt filij, qui verisimiliter magis erant dilecti testatori, quam ista ne-
ptis: tunc enim certior est coniectura per existentiam eius non euane-
scere fideicommissum: vt distinguit idem Paulus Castren. in consil.
lxxix. casus iste frequenter contingit. Fulg. consi. xviij. & sequitur Soc.
consi. xxij. lib. ij. & in d. l. cum auus. in iiij. casu. And. Barb. consi lij. in-
ter consilia Alex. in iiij. vol. Dec. consi. xv. & consi. cclxx. & consi. ccclxx.
& nouissime Franciscus Cu. tius iunior in consi. cxxix. & Jo. de Abon
deferrato in repet. l. filiusfam. §. diui. versi. vj. quęritur. de lega. j. & certe
ista opinio videtur esse receptissima inter Mod. sed quia adhuc sunt
aliqui contradicentes, casus noster reddit clarior ex alia sequente cōie-
ctura. Tertia ergo sit coniectura, quando extat statutum, per quod fideicō-
missarij ab intestato excluderent dictam filiam: tunc enim videtur testator
dispositionem suam restrinxisse secundum legem municipalem, & ideo per existen
tiam filię non deficeret conditio fideicōm. issi, & in hoc casu proprie loquitur
Pau. de Cast. in consi. lxxix. & ita consuluit Soci. consi. lv. in ij. & xij.
& lxxij. in iiij. Curt. senior consi. xlv. And. Sic. d. l. cum acutissimi. Cor-
neus consi. cxxiij. lib. ij. Dec. sępissime vt in consi. xcv. & consil. cclxx. &
dxv. & dxlvj. & dcxxvij. & licet sit magna dubitatio ad quam successionē
ex forma statuti attendamus, sufficiat ne filiam excludi ab hęreditate
17 aui existentibus masculis, ex quo † in fideicōmissis tractamus de suc-
cessione grauantis. l. cohęredi. §. cum filię. ff. de vulg. & sentit Soci. d.
consi. ccxlix. versi. & confirmatur. an vero oporteat excludi a statuto etiā
ab hęreditate patris: quia testator ponendo filios in conditione videtur
reseruasse ius succedendi ab intestato in bonis ipsius grauati, secundū
gl. in d. l. Lucius. ij. ff. de hęred. instit. vt per Socin. d. consil. lv. in ij. &
consi. lxxiij. in iij. & Corn. consil. cxxiij. in ij. tamen non sumus extra
hanc dubitationem: quia statutum excludit fœminam etiam a successione
patris stantibus agnatis, vt supra conclusum est: & ideo teneo indubi-
tanter etiam in causa testati meliorem causam esse istorum agnatorum,
prout [illegible], & copiose consultum quoque est per clarissimum aduo
catum do. Seuerum Beneuendum pręstantissimum iurisconsultum.
Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. III.

1 *MAtri legitimam deberi in bonis filij.*
2 *Quādo corpora hęreditaria pretiosa relicta sunt legatarijs ad eo quod uix falcidia hęredi superest cogitur mater legitimā suam petere ab ipsis legatarijs quia onus legitimę tali casu res ipsas hęreditarias sequitur.*
3 *Hęres non potest onerari in falcidia.*
4 *Priuilegium coniuncti non communicatur extraneo in ijs quę diuisionem recipiunt.*
5 *Mulier binuba succedit filio respectu suorum in usufructu respectu natorum ex alio matrimonio casu quo illi admittantur in proprietate.*
6 *Si testator filium & extraneum hęredem scripserit fideicommissumq; utrique addiderit respectu filij tantum subaudietur conditio si sine liberis decesserit non autem respectu extranei.*
7 *Quędam causa cōmunionis conceduntur quę alias non permittuntur.*
8 *Testamentum non potest pro parte ualere & pro parte non ualere.*
9 *In ore duorum uel trium stet omne uerbum.*
10 *Priuilegio quod quis alicuius causa habet contra eam uti non potest.*
11 *Extraneum uarie beneficijs excludi.*
12 *Si filiusfamilias testatur ad pias causas ualebit testamentum respectu pię causę respectu uero aliorum non ualebit.*
13 *Beneficium personale reo cōcessum etiam fideiussori prodest ne habeat regressum & beneficium remaneat inutile.*
14 *Fideiussoris & legatarij diuersa iura.*
15 *Beneficium cohęrens personę quale est facultas eligendi potest in legatarium a testatore transferri censebitur tamen a testatore prius in hęredem translatum & ex persona hęredis in legatarium.*
16 *Regulare est ut quilibet successor singularis possit iure actoris sui & personali se defendere.*
17 *In computatione hęreditatis prius declarandam esse legitimam.*



1 Sta conclusio placet mihi, quod ista mater possit † admit
ti ad legitimā in bonis filij, qui decessit instituto fra-
tre, & onerato legatis, adeo vt possit esse locus falci-
[illegible] Gallus. §. & quid si tantum. ff. de
lib. & posth. cōcludant in statuto, quod existentibus ma
sculis, fœmina non succedat, quod si sit pręterita, & insti-
tuti sint extranei nihilominus possit admitti. & lo-
quuntur ipsi in statuto simpliciter excludente, nos autem sumus in ca-
su clariore quia statutū habet clausulā taxatiuā respectu masculorū atten-
tū. vnde satis apparet mens statuti negātis hoc priuilegiū cōicari ex-
traneis. Et licet ipsi loquantur quando sunt instituti extranei: in casu vero
nostro sit institutus frater tamen idem videtur dicendū ex quo vix superest
falcidia ipsi hęredi. in qua ipse molestari non potest corpora vero hęre-
ditaria pretiosa sunt relicta legatarijs. vnde necessario cogitur hęc mu
2 lier legitimam ipsam petere a legatarijs: quia † onus legitimę tali casu res
ipsas hęreditarias sequitur. l. si libert. sub cōditione. §. libert. de bon. li
bert. & per Bar. in l. in iiij. ad fi. ad leg. falc. & quod tradit Paul. Cast.
ibi, & consi. cclvj. incip. super j. Bal. l. omnium. C. de inoff. test. Corn. cō
sil. cxlviij. lib. iiij. Nec hoc casu potest dici ipsum hęredem in effectu te
neri cum legatarij habeant recursum contra illum de euictione. l. si
domus. §. j. de leg. j. quia in casu nostro hoc dici non potest cum verum
3 † supersit ei falcidia, in qua onerari non potuit. l. quod de bonis. §. cum
fideicommissum. ff. ad l. falci. Nec obstat quod videatur hoc priuilegium
concessum masculis a statuto esse cōicandum extraneis: & sic legatarijs.
l. si post mortem. §. fi. de bo. pos. contra tab. gl. in l. ij. C. de inof. test. quę
est cōiter approbata, quicquid dixerit Fulg. & Jas. & ibi & pro hac par
te allegant multa iura & decisiones in consilijs contrarijs quibus est re
spondendū, ex distinctione quam Aret. & alij moder. ponunt in l. ven-
4 tre vj. regula. ff. de acq. hęr. vbi hac quęstione, quando priuilegiū † cōiuncti
cōicetur extraneo ponunt duos casus. Primus est in ijs, quę diui-
sione recipiunt, & tunc extraneus non admittitur ad priuilegium, sed so-
lus coniunctus habet. l. fi. C. com. vtr. iud. versi. omnium. Qua ratione
Bar. censuit vxorem relictam dominam, vsufructuariam a filio hęre-
de aluncta, duntaxat, ex Bulgari consuetudine consequi ab extraneo
autem hęrede verū vsumfr. secundum Bar. in l. Titia. j. §. fi. ff. de leg. ij. arg.
5 l. si ita scriptum in prin. ff. de manum. testa. vnde † mulier binuba succe
det filio respectu suorum in vsufructu, respectu natorū ex alio matrimo-
nio, casu quo illi admittantur in proprietate. l. fęm. §. illud. C. de secun.
nupt. vbi Ripa facit tex. in auth. sed si quis. C. eo. tit. vbi Bal. & per mo
6 der. in rep. l. generaliter. C. eo. tit. sic, & † si testator filium, & extraneum
hęredē scripserit, fideicommissumq; vtrique addiderit respectu filij tan-
tum, subaudietur conditio, *Si sine liberis decesserit*, non autem respectu
extranei. l. general. §. cum aūt. C. de instit. & subst. vbi Dec. & Soc. in l.
hęredes mei. §. cum ita. ad Treb. Limitatur tamen primus hic casus, quan
do vterque repręsentaret vnius personā. l. j. §. si sit filius. ff. de coniung.
cum emanci. de quo per Jas. in l. si emanc. C. de coll. Item quando vterque ha
7 beret cōionem in re, seu societatē, † quędam enim causa communionis
conceduntur quę alias non permittuntur. l. si communes. ff. quemad.
ser. amitt. Fel. c. j. de pręscri. Secundus est casus, qui magis ad quę
8 stionem nostram pertinet in inseparabilibus, puta in causa † testamen-
ti, quod non potest pro parte valere. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. & tunc be-
neficium principaliter non confertur fauore coniuncti admittetur etiam
extraneus. vnde cum lex pręsumit filiū institutum, quia hoc non facit fa-
uore fratrum, sed vt testamentum conseruetur, odiosumque querele re-
medium submoueatur, prodest id etiā extraneo, & ita procedit gl. quam
(vt dixi) sequuntur ibi cōmuniter doc. in d. l. ij. C. de inof. test. sic & te-
stamentum, quo pia causa cum duobus testibus instituta sit, sustine-
tur etiam extranei cohęredis respectu secundum Sal. in auth. Cassa. q. ix. C.
de sac. sanc. eccles. cum quo transeunt doct. & ratio est: quia id non prin-
9 cipaliter in fauorem pię causę inductum est, sed ex regula generali, † in
ore duorum vel trium, &c. c. cum esses. de testa. Quod si beneficiū prin-
cipaliter in fauorem coniuncti inductum est, idem est, & extraneus ad-
mittatur: dum tamen coniuncto priuilegiati nullum fiat damnum. d. l.
si post mortem. §. fi. ff. de bon. poss. contra tab. l. filio pręterito. ff. de in-
iust. rup. Hinc etiam sequitur vt in casu quo s. dixi fœminam existenti-
bus masculis a statuto exclusam admitti aduersus extraneos institu-
tos, profit id etiam fratribus, vt simul cum ea ab intestato secundum ius com-
10 mune admittatur, non vt eius partem diminuant: quia † priuile-
gio quod eius causa habent, contra eam vti non possint. l. amicissimos.
11 in fi. ff. de excu. tuto. per Bar. in d. l. si post mortem. Quod † si dam-
num fieret, vt quia pars alias soli coniuncto applicanda, communicare
tur secus esset: tunc extraneus non admitteretur. l. fi. C. fam. ercis. l. hac
consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. vnde dicunt doct. ex lege Theo
dosij transmissionem hęreditatis ascendentium in descendentes solos
fieri, excluso extraneo cohęrede. l. j. vbi Fulg. & Corn. C. de his, qui an-
te aper. tab. idem putandum extraneum non admitti, quando verba le-
gis tale beneficium taxatiue respectu coniuncti solum concederent, vt
in casu nostro mox dicemus: non enim tunc personę cohęret, sed & quo
tiens beneficium personę, & causę cohęret nunquam ad extraneum tra
12 hitur, vnde † si filiusfa. ad pias causas testatur valebit quidem respe-
ctu pię causę testamentū. c. licet. §. fi. de sepul. in vj. respectu vero alio-
rum non valebit. Bal. Paul. Sali. Alex. l. senium. C. qui test. fac. nec
tamen accrescit pię causę, sed his qui ab intestato succederent. l. mulie-
ri. de cond. & demon. Jas. d. §. ex imperfecto. Et ex suprascriptione di-
stinctum apparet, quod gl. in d. l. ij. C. de inof. test. nihil obstat nostrę
conclusioni, quia ibi beneficium non erat principaliter inductum in fa
uorem coniuncti quod secus est in casu nostro. item non obstat tex. in d. l.
si post mortem. §. fi. & d. l. filio pręterito. quia in casu nostro verba statu
ti tollunt difficultatē, quo expresse dicitur excludi fœminas, quoad ma-
sculos tantum, ne possint masculi inquietari: vnde ex verbis legis ap-
paret id actum, ne tale beneficium communicetur extraneis. arg. l. nisi
ff. de pact, & sic etiam cessat doctrina Bar. in l. j. §. si pater in potestate.
versi. ex hoc cōcludo. ff. de coniung. cū eman. lib. Est verū, quod ista distin
ctio proprie non loquitur in terminis nostris: quia procedit inter hęredē
cōiunctū, & extraneū hęredē, sed quęstio nostra est inter hęredē, & lega
tariū verū quia legatarius in hoc casu, quoad legitimā attinet pōt cōue
niri sicut alius si esset hęres. vt s. dixi. merito vr valere argumētū a simi
li in hoc casu, vt argumētatur Bar. in l. si stipulatus fuerim illud, aut illud.
de verb. obl. vers. itē. ideo trāsit ad hęredē. Nō ob. rursus, quia si dicamus,
quod legat. conueniri possint, tenebitur hęres. d euict. si domus. §. j. de leg. i. &
per doct. in d. l. in iiij. & pariter propter regressū in effectu hęres iste mol.

2 conſtituti.l.quod meo.ff.de acquir.poſſeſſione. quia non potuit † procu
rator per talem clauſulam ipſe transferre poſſeſſionem, cum ipſe eam
non haberet ſed dominus vt eſt doctr. Bart.communiter approbata.
l.j.in prin.ff.de acq.poſſ.dum vult, quod tutor, vel procurator, non poteſt
per conſtitutum,qui eſt actus fictus, licet transferatur poſſeſſio vera,
transferre aliquam poſſeſſionem niſi habeat ſpeciale mandatum illam
transferendi: & loquitur Bart. etiam in habente mandatum generale
cum libera, vt eſt tutor,ſecundum gloſſ.in l.mandato.ff. de procurato.
ſed in caſu noſtro iſte procurator non habebat ſpeciale mandatum cir-
ca tranſlationem poſſeſſionis. vnde non eſt difficultas. Nec etiam ob-
ſtat promiſſio non faciendi alium contractum,cum hypotheca ſpeciali
bonorum,per notata in l.ſi creditor.§.fin.ff.de diſtr.pign.& Bart.in l.
ſi ita quis.§.ea lege.ff.de verbo.obliga.& Imol.l. qui abſenti.§.fin.de
donat.doct.in l.filiotam.§.ſi vir in quinquennium.ff.ſol.matr. quia eo
dem modo reſpondetur, quod iſte procurator non habebat mandatū hoc
3 faciendi, & † cum requiratur ſpecialis hypotheca, requiritur etiam ſpe
ciale mandatū,nec eſt ſatis generale, vt dicit Alex.in d.§.ſi vir in quin-
quennium.nec reperitur quod in mandato procuratorio ſoleat apponi ſi-
milis clauſula,de obligatione ſpeciali. Et ideo concludo illum, ſecun
dum emphyteutam qui eſt in poſſeſſione debere obtinere.

SVMMAE RERVM. XCI.

1 IVra ſanguinis pactis induci non poſſunt.
2 Societas uniuerſalis omnium bonorum fraternitas appellatur.
3 Sola ſocietate omnium bonorum communionem induci.
4 Pactum bonorum obuentionis non ualere niſi inter milites.
5 Vtile per inutile non uitiatur.
6 In fraternitate ſeu ſocietate uniuerſali non comprehendi bona peculij quaſi Caſtren.id eſt quæ clericus de bonis eccleſiæ acquiſiuit.
7 Societas morte ſocij finitur.
8 Moram fauore minoris ſine interpellatione committi.
9 Habilitationem a iuramento in caſibus nihil operari.


Erba pacti de quo in præſentia agitur ſunt, *Quòd faciunt uiciſſim fide'em fraternitatem ita, & taliter, quòd bona præſentia, & futura, & acquirenda quomodo libet per ipſos ſint communia, & quod in caſu diuiſionis diuidantur pro dimidia, & ſi unus ipſorum decederet ſine filijs, alter ſuccedere poſſit, &c.* dubita
tur de iuribus huius pacti. Et breuiter reſoluendo, quia articulus eſt
ſatis clarus, apparet dictum pactum tria capita habere. Primum eſt,
1 quod ſint fratres iſtud ſi intelligatur propriè eſt impoſſibile: quia † iura
ſanguinis pactis induci nō poſſunt.l.ſi frater alias.l.nec apud vbi doct.
C.de her.inſtit.not.in l.iura ſanguinis.ff.de reg.iur. intelligendum eſt
2 ergo de fraternitate, id eſt ſocietate vniuerſali omnium bonorū, † quę
ſocietas vulgo fraternitas appellatur.l.verum. in prin.ff.pro ſocio. vt
per Imol. Alex.& Iaſ.in l.quidā cum filiū.ff.de verb oblig. Imo. l.il-
le,aut ille.ff de hered.inſtit. vbi concludunt valere talem conuentionē
etiam inter priuatos,& eſt text.in l.j.cum l.ſeq.ff.pro ſocio. vbi abſque
3 † alia traditione tali caſu transfertur ipſo iure dominiū,inducitur cō.o,
quod & regulare eſt in titulis vniuerſalibus qui perſonę accedunt.l.ſi
adoptauero.ff.de precar auth.ingreſſi. C.de ſacr. eccl. & habetur in l.
traditionibus. C.de pact. Secundū caput eſt,quo inducitur cōio tam
reſpectu pręſentiū bonorū, quàm reſpectu futurorum.& vt dixi, tali pacto
exprimitur, quod tacite inerat: quia eo ipſo quod ſocietatem vniuerſale con-
traxerunt inducitur dicta cōmunio.d.l.j.& ſeq.& ideo non eſt dubitan-
dum,quin valeat talis conuentio. Tertium eſt caput pertinens ad ſuc
4 ceſſionem quod vnus poſſit ſuccedere alteri. & iſtud † pactū inducens
obuentionem bonorū poſt mortem non, videtur valere, niſi inter mili-
tes, vt eſt text.in l.licet. vbi dixi. C. de pact. per Dec.conſil.cccccxvj.&
alibi ſępe, quando tamen interueniat iuramentū, prout in caſu noſtro,
aliqui tenuerūt quod valeat, vt per Iaſ.in l. ſtipulatio hoc modo. in ſi.
ff.de verbo.obliga.de quo dixi in l.pactum quod dotali. C.de pact.per
Dec.conſi.dclv.cum ſimil. Sed de hoc caſu in pręſentia nihil dubita-
re: quia iſte qui pręceſſit reliquit filium. Et dato,quod pactum nō vale
ret, reſpectu iſtius vltimi capitis, ſtat tamen firmum reſpectu cęterorū
capitum, & ſocietatis vniuerſalis. vt bona veniant cōiter diuidenda, quia
5 † vtile non vitiatur per inutile, in hac materia, per ea quę habentur in l.
j.§.ſi quis ita.ff.de verb.oblig.per Bar.conſi.lxxij. Aug.conſi.lxvj.
6 Alex.conſi.lxxxiij.in ij.volu. Satis tamen putarem in iſta † fraterni-
tate ſeu ſocietate non comprehēdi bona peculij quaſi Caſtrenſis, id eſt
quę clericus de bonis eccleſię acquiſiuiſſet, ca.j.c.inquirendum.cū ſeq.
7 extra de pecul.cleric. Item puto, quod cum † ſocietas pręd icta ſit finita
morte ſocij, iuxta textum in §.ſoluitur. Inſtit.pro ſoc. quod bona tunc em
pta ſeu acquiſita veniant in diuiſionē, etiam cū fructibus abinde per-
8 ceptis. Maxime cum deceſſerit relicto herede minore, in cuius † fauo
rem etiā abſque interpellatione cōſtituitur debitor in mora.l. Titia Seia.
§.i.ff.de leg.ij.l.in minorum. C.in quib.cau.in integrū reſti. Nec quic
9 quam facit, quod iſta † presbyter impetrauerit & habilitationem a iura-
mento: quia non ideo tollitur effectus iurati, vel obligatio, aliàs legitimè
inducta, vt per Pau.Caſt.in l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ.& per Can.
in c.j.extra de iureiur. Et ita arbitror iuris eſſe, ſaluo ſemper &c.

SVMMAE RERVM. XCII.

1 IN contractu locationis plures tanquam duo rei debēdi poſſunt principaliter obligari.
2 Iſti reſpectu locatoris tenebuntur inſolidum quia ipſe eorum fidem inſolidum eſt ſequutus.
3 Inter duos reos deben. qui exercet coloniam & adminiſtrat cenſetur principalis alius uero fideiuſſor.
4 Negotium uidetur ſpectare ad eum qui principaliter eſt nominatus.
5 Societas tunc contracta dicitur quando expreſſe conſtat quod utilitatem conductionis uerterunt in communes uſus.


Go concurro in ſententiam domini conſulentis, quod ſo-
lus D. Gabriel ſit conductor, alij vero non ſint ſocij,
ſed fideiuſſores, licet obligauerint ſe principaliter, & in
ſolidum pro maiore cautione locatoris. Et enim du-
1 biū non eſt, in contractu † locationis poſſe plures tan
quā duos reos debendi principaliter obligari.l.item
quęritur.§.duo rei.ff.locati.& illi reſpectu locatoris tenebuntur in ſo-
lidum, quia ipſe eorum fidem inſolidū eſt ſequutus. l. cum apparebit.ff.
locati.l.eandē.ff.de duob.reis.reſpectu vero ipſorum inter ſe, ille qui
3 adminiſtrauit coloniam, & † ad quem negotiū in veritate ſpectat, cenſe
bitur principalis: alij vero fideiuſſores, & dicit Bald.in auth.hoc am-
4 plius. C.de fideic.quod † ad cū videtur negotiū veritate ſpectare qui
primo eſt nominatus, alij vero nō cenſent principales, ſed fideiuſſores,
refert, & ſequitur Alex.conſi.lxvj.viſo themate.in iiij. Fallit tamē hoc,
quando contracta eſſet inter eos ſocietas.l.ſi reus.ff.de duob.reis.& di
5 citur † contracta ſocietas, quando expreſſe conſtat ſm Barto. ibi. vel
etiā tacite, quando conſtat quod vtilitatem conductionis verterunt in
cōes vſus, ſm gl.in l.vir vxori §.ſi.in gl.magna ad ſi.ff.ad Velleia.quod
non eſt factum in caſu noſtro. Nec obſtat, quod a principio numerata fue-
rit per iſtos certa quantitas, & etiam deinde per ſecundum fuerit aliqd
ſolutum. Nam reſpondeo, cum reſpectu locatoris eſſent obligati in ſo-
lidum, iſta ſolutio nihil infert reſpectu ipſarum inter ſe: vnde non repe-
tent a principali per actionē pro ſocio, ſed actione mandati, vel nego-
tiorum geſtorum, vt declarat Bart.in d.l.ſi reus.allegat l.ſi omnia.C.
de locat. vbi ſoluens agit actione ceſſa a locatore, non autem pro ſocio.
& quia res eſt ſatis clara, & diffuſe ſcriptum eſt per d. conſulentem, vlte-
rius non inſiſto. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCIII.

1 DAmnum cōtingens in fructibus iam re collectis eſt periculo cōductoris nec ei facienda eſt remiſſio mercedis.
2 Acquiſita in bello inter regem Gallorum & Imperatorem capientium fiunt.
3 Quando fundus eſt manu captus ab hoſtibus nec ſpes recuperationis proxima ſubeſt perinde habetur ac ſi res omnino eſſet perdita primo domino & eſſet capientis unde ipſi primo domino Canon emphyteuticus non debetur.
4 Quando conductor eſt paſſus damnum facto locatoris locator tenetur ad remiſſionem.
5 Locator tenetur facere quod conductor frui poſſit.
6 Conductor per ſeparationem fructuum a ſolo acquirit ſibi eorū dominium.
7 L.ſi paſcenda.C.de pact.declar.


Duerſus d. Ioannem Baptiſtam conductorem redi-
tuum Montis magni a camera Marchionali, ob-
1 ſtat regula generalis, quod † damnum contingens in fru
ctibus iam recollectis eſt periculo conductoris, nec ei
facienda eſt remiſſio mercedis, ſm Bartolum in l. ſi
merces.§.vis maior.locati. Baldum in l.licet. C.eo-
dem titulo. Sed tamen in caſu noſtro contrarium eſt dicendum, ſecun-
dum ea quę in facto prę ſupponuntur. Cum enim exercitus Gallorum
tanquam hoſtis Marchionis, dictum oppidum cepiſſet, coegit condu
ctorum ad deuehendos fructus in Arcem, qui deinde ab ipſis Gallis
conſumpti ſunt: vnde limitatur ſupraſcripta concluſio, vt nō procedat,
quando dominus ipſe dictos fructus conſumpſiſſet: non enim poteſt
dominus habere, & fructus & mercedem locationis, & videtur dominus
ipſe habuiſſe, quando habuerunt illi qui ſucceſſerunt in dominio. Cum
2 enim illud eſſet † bellum inter Imperatorem & Regem Gallorum, ac-
quiſita hinc inde efficiuntur capientium.l.j. in principio. ff. de acqui-
renda poſſeſſione. vnde cum Galli tunc haberent manu capta dicta
prędia, effecti erant domini, & res eis datę per vim bellicam debent pa-
rere liberationem ſoluenti, prout in ſimili dicitur in l. transfugam. de
acquirenda rerum dominium. per Bartolum in extrauagan. qui ſint
rebelles. verbo, rebellando. circa medium. & illud ſentit Rapha. Com.
& Alexand.in l.interdum.§.quod ex naufragio.ff. de acquirenda poſ-
3 ſeſſione. vbi † quando fundus eſſet manu captus ab hoſtibus, nec ſpes
recuperationis proxima ſubeſſet perinde habetur ac ſi res omnino eſ-
ſet perdita primo domino, & eſſet capientis: vnde ipſi primo domino
canon emphyteuticus non deberetur, & ita etiam tenet ibi dominus
Claudius. Idem tenuit Angelus in l.prima. C. de iure emphyteutic.
quem ibi refert Iaſon, verſiculo vltimo loco. Cum ergo Galli tunc eſ-
ſent domini, dicti fructus tanquā a dominis cōſumpti debent ipſi con-
ductori in mercedem conductionis imputari. Confirmatur hęc con-
4 cluſio, quia videtur hoc damnum dictus † conductor paſſus eſſe facto
ipſius locatoris, cum hoſtes tale damnum dederunt, vnde tenetur lo-
cator ad remiſſionem, cum ſuo facto contigerit, quod doctores intelli-
gunt etiam ſi factum ipſius locatoris eſſet iuſtum, & Galli iniuſte belli-
geraſſent, ſm Bartolum & Paulum Caſtrenſem in l. ſi merces. §. ſi

cum pe.

culpę.ff.locati. Barto.in l.cotem ferro.§. qui maximos. de publica. &
in disputatione incip.publicanus quidã. Pet.de Anch. cõs. ccccxiij.
viso instrumento.& quod consuluit Abb.in consi.cxxviij. in quęstione
quę ad pręsens.& Corn.consi.xij.in iiij.vbi dicit,quod tale factum ha-
betur pro culpa,etiam quod culpa careat, & ita diffuse firmat Ripa in
tractatu de peste.versic.secunda restrictio. Socin.lxx.in ij.cum simili
bus.& est communis opinio a qua in iudicio non esset recedendũ. Nec
obstat distinctio Alexandri in l.penult.ff.solut.matrimo. & in consilio
clxviij.in secundo.in fin.quem refert, & sequitur Parisius consil.100.
in fin.in quarto.quia illa distinctio potest habere locum in casu dict.l.
penult. videlicet in marito qui tenetur de dolo, & culpa. Sed in con-
ductore semper factum locatoris etiam iustum, pręstat ei exceptionẽ,
5 cum † teneatur locator facere,quod conductor frui possit.l.si quis fun-
dum.§. Imperator.ff.loc.vt per Ripam loco supra allegato.cum con-
cord. Pręterea prędicti doctores loquuntur, quando constat de iniu-
stitia eorum qui damnum dederunt.iuxta l. si per imprudentiam. in
princ.ff.de euict.l.exceptione.ff.de fideiussor.vbi Bartol. textus cum
gloss.in l.si te bonis.C.de iure delib. In casu vero nostro nõ constabat,
propter naturam belli, in quo vterque prętendit se fouere bonam cau-
sam,iuxta not.per Abb.in cap.sicut vltimo. extra de iureiur.nec Gal-
li,qui tunc possidebant noluissent audire talem exceptionem. Denique
pręditi doctores loquuntur, quando talis violentia potuisset per de-
nuntiationem euitari,quia locator maiorem diligentiam ad custodien
dum adhibuisset,si admonitus fuisset,quę omnia cessant in casu nostro,
vbi erat legitimum bellum inter vtramque partem. Non omitto etiam,
6 quod licet † conductor per separationem fructuum a solo acquirat sibi eo-
rum dominium,secundum l.si seruus communis.§.1 ff. de furt. & ideo
si deinde pereant ad periculum ipsius pertinere:quia res perit pericu-
lo domini.l.damnum.C.de loc.l.pignus.C.de pign.act. tamen hoc est
verum quando ipsi fructus libere in dominio conductoris transiissent,
secus si affecti aliqua obligatione,vt est text.in l.Titius.ff.de pręscrip.
verb.vbi Albericus, Fulgosius, Paulus Castren.& Ias.in l.si pascen-
da.vbi dixi.C.de pactis.vnde quando dominus pactus esset quod con-
ductor teneretur facere fęnum comedi ad cassinam vidi pronuntiari
per illum textum, quod fęnum quamuis collectum non esset periculo
conductoris, sed locatoris, ita in casu nostro, ista colligit quidem fru-
ctus patientibus Gallis, sed non libere, quia imposuerunt ei necessi-
tatem, vt deferret in arcem sub custodia ipsorum Gallorum.merito ta
li casu cessat suprascripta regula. Et ita mihi videretur dicendum,
saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCIIII.

1 Diuisionem fratrum ex causa permutationem censeri.
2 Æstimum fieri debet secundũ quantitatem bonorũ uniuscuiusque.
3 Pensiones annua bonorum appellatione comprehenduntur & pro im mobilibus computantur.
4 Promißionis pensionis sine onere &c.sensus.
5 Ius petendi oritur ex obligatione actiua.
6 Solutio est effectus solutionis paßiua.


Viso puncto de quo dubitatur breuiter respondendum
duxi,tum quia casus nullam habet difficultatem,tum
quia subtiliter & diffuse fuit per alios allegatum. Et
1 pro resolutione pręmittendum est, quod in † hac inter
fratres diuisione,in qua alteri certa maiora bona per-
uenerunt,alteri in adęquationem,pensio annua cccc.
sextariorum & stariorum 15.viii, videtur esse contractus permutationis,
quia simul videntur permutasse,dominus Io.Iacob. accipiẽdo bona,
dominus Aeneas accipiendo pensionẽ.l.hęredes.§.pen.ff fam. ercis.
l.si fratres.C.com.v.ri.iud.glo.in l.si familię.C.fam.ercis.Quę pensio
annua non pręsupponit ius aliquod dominij in bonis super quibus
pręstatur,nec impedit quominus dominus Ioan Iacobus censeatur
hab.re omne dominium,tam vtile,quam directum, in dictis bonis:sed do
minus Aeneas solum habeat hypothecam,seu ius pignoris, pro con-
sequutione dictę annuę pensionis,ad quam dominus Io.Iacobus, &
hęredes sui,personali actione sunt obligati, vt declarat Bart.in l.fun-
dus quem.ff.de ann legatis. Franc.Crem.sing.xlv. Et cum ęstimum
2 fiat Vercellis,secundum quantitatem bonorum † vniuscuiusque, prout
etiam de iure fieri debet, vt per doct.in auth. Item nulla. & Ias.in l.pla
cet.C.de sacros.eccles.merito in portione domini Io.Iacobi debet de-
duci istud ęs alienum,quod debetur domino Aeneę: quia tãto minus
censetur habere in bonis.l.subsignatum.§.bona.ff.de verb. sig.& auge
3 re portionem domini Aeneę creditoris,quia † annuę pensiones bono-
rum appellatione cõprehenduntur,& pro immobilibus computantur.
l.iubemus.C.de sacros.ecc.§.nos ergo.vers.ciuilia.in auth.de nõ alien.
Alex.in l.mouentiũ.ff.de verb.sign. & ita etiam asseritur in facto fuisse
obseruatum quantum sit respectu communis ęstimi. Sed difficultatẽ
4 facit † in pręsenti casu.quia d.Io.Iac.promisit tradere soluere, & nu-
merare illam pensionem adiecta hac clausula, videlicet, *Omni onere ex-
ceptione, & casu, quantumcunque in solitis, cessantibus, & reiectis, &c.*
quibus verbis videtur prima fronte obligasse se, ad taleas respectu di-
ctę pensionis, & voluisse tanquam emphyteutam obligari,qui ad taleas
seu collectas tenetur,sicut & conductor ad longũ tempus, vt per Alex.
consi.1.in iiii.& quod not. Bart.in l.codicillis.§.institu.de leg.ij. Sed
certe hęc opinio caret omni colore iuris & ratione naturali, quia si videa-
mus verba pacti,excludunt omne onus, & exceptionẽ respectu solutio-
nis, & ipsam solutionẽ qualificant,ne retardetur aliqua ex dictis causis:
& ideo si dominus Io.Iacobus vellet retinere solutionem, quia fuisset
impositum aliquod onus dictis bonis,puta decima fructuum, vel tri-
butum quod bonis ipsis imponitur,oppositio haberet aliquem colorem:
sed cum ipse velit soluere integram pensionem,non habet vlterius cu-
rare de oneribus impositis d.Aeneę, quę onera imponuntur personę
ipsius,licet respectu bonorum, prout sunt collectę & taleę, vt declarat
Bart.in l.rescripto.§.fin. ff.de mun.& hon. ad illam igitur clausulam
respondeo pluribus modis. Primo, quod inspicienda sunt verba an
respiciant actum solutionis,an onus quod post actum imponeretur,vt
in simili dicit Bar.in l.in diem.ff de acceptil. sed in casu nostro respi-
ciunt actum solutionis,quia volunt debere eam fieri reiecto omni onere,
& d.Io.Iac.eam paratus est facere,& solutioni suę nullum est onus, vn
de ad collectã pro eo non tenetur, quę imponitur bonis ipsius domini
Aeneę,& sic quia fit omni anno dominus talis pecunię, quę pecunia non
est in eius bonis nisi postquam iam est soluta.l.traditionibus.C.de pa
ctis. Secundo illa verba, omni onere, intelliguntur de onere solutionẽ
concernente,vt quia allegaret aliquam partem fructuum sibi iure decimę,
vel tributi sublatã. verum istud onus collectarum, vel talearum, nõ est
impositum solutioni, sed potius personę domini Aeneę, quia est munus
personale licet inductum habita contemplatione omnium facultatum
ipsius,sed pactum non loquitur de onere d.Aeneę,quod do.Io.Iaco-
bus eam releuet. Tertio,id onus collectę ad d.Aeneam pertinet, quia
in eius bonis est annua pensio,& sic ius petendi illam pecuniam. & do-
minus Io.Iaco.promittit soluere reiecto omni onere,quod concernat
solutionem,quam ipse facturus est, non autem quod concernat ius pe-
tendi,quod in domino Aenea residet:& non est dubium magnam differen
5 tiam esse inter ipsam solutionem,& ius petendi, † ius enim petendi oritur
ex obligatione actiua, solutio est effectus obligationis passiuę. Quar-
to,cum dominus Aeneas ipse habet dictam pensionem,non tenet eius
frater eum releuare a suis oneribus, & quamuis tale pactum per quod
quis promitteret aliam releuare valeret.l.epistola.§.pactũ.ff. de pact.
tamen intelligitur,si clare ita actum est,alias in dubio fit interpretatio,
secundum ius commune, quia pręsumitur actum, vt vnusquisque sua
onera,non alterius subeat. & qui vult oppositum dicere fortioribus &
magis claris probationibus aggrauat, vt dicit gl.in l.fin.in prin. ff.quod
met.caus.at in casu nostro non potest dici clare actum,quod d.Io.Ia-
cobus teneatur.imo potius clare actum est oppositum,vt ostendi.

SVMMAE RERVM. XCV.

1 IN materia donationis qua late debet intelligi appellatione filiorum ueniunt fœminę.
2 In contractibus masculinum non concipit fœmininum regulariter.
3 In materia transmißibili appellatio filiorum comprehendit tam mascu los quàm fœminas etiam in contractibus, & quare.
4 Dictio filijs.communis.
5 In quacunque materia etiam stricta & odiosa uerba large intelligun tur dummodo proprietas hoc patiatur.
6 In contractibus uerba interpretantur contra illum qui ea profert.
7 Semper standum est cõibus doctrinis nisi limitationes clare probentur.
8 Contractus donationis est stricti iuris.
9 In contractibus stricti iuris non habet locum extensio.
10 Verba sine filijs de legitimo matrimonio &c.proprie accipi.
11 Communis usus loquendi attenditur.


Difficultatem non modicam pręsens casus habet, & vi-
deretur quod filia Io. Petri succederet in bonis do-
natis, quia reuersio donationis solum habet locũ, casu
quo Io.Petrus decederet sine filiis, vt apparet ex pacto
conuento inter partes. vnde cum decesserit relicta fi-
lia,satis dicitur non euenisse contradictionem illam, &
1 id tribus rationibus. Prima,quia cum simus in † ma
teria donationis quę late debet intelligi,c.cũ dilecti.de do. appellatio-
ne filiorũ veniunt fęminę,vt concludit Dec.in l.fęminę. ff. de reg. iur.
2 vbi ita limitat regulã, quod † in contractibus masculinũ non concipit fę-
mininum,de qua per Gul.in l.veteribus.ff.de pact. & pro hac opi.alle
gat Ang.consi.ccxlij.super primo.in fin Card.cõsi.lxiiij. & notata per
se in cõsi.xxxij.Secunda,quia donatio fuit facta Io.Petro.Pro se, & eius
filiis, & hæredibus, & quibus dederit,vnde apparet, quod res de qua age-
bat erat transmissibilis ad hęredes, sed nos habemus quod in simili
3 † materia,appellatio filiorum,cõprehendit tam masculos,quam fęminas,
etiã in contractibus:quia censetur eorũ mentio facta nõ habito respectu
ad sexum,sed ad spem successionis.l.cum qui ita.§.j. ibi Iac. de Aret.
ff.de verb.obl.Din.& Alb.de Ros.in l.j.ff.de verb.sig. Tertia, quia dato,
quod in contractibus masculinũ nõ concipiat fęmininũ,istud debet
intelligi,in voce masculina tantũ,nõ cõi,prout in casu nostro,in quo di-
4 cit, si decesserit sine filiis,istud enim ablatiuum † filijs. est cõe, quia secun-
dum grãmaticos filia in ablatiuo facit nõ solum filiabus sed etiã filijs,
vt dicit Priscianus lib.vij.vbi allegat Plautum,& Neuium, quorum
auctoritati standũ videtur,iuxta not.in l.j.ff.si cert.pet. cum ergo sit di
ctio cõmunis comprehendet etiam pro se loquendo fęminam. l. inter
5 stuprũ.§.fi.non cauillando text.ff.de verb.signifi.& † in quacunque ma-
teria etiam stricta,& odiosa verba large intelliguntur dummodo pro-
prietas hoc patiatur.l.cum lege.vbi Aret.ff.de testa. Sed tamen istis
non obstantibus,puto in casu nostro contrarium, & censeo standũ esse
cõmuni doctrinę doct.quę habet, quod in contractibus masculinũ nõ
6 concipiat fęmininum,quia † verba interpretantur contra illum qui ea
profert.d.l. veteribus. cum infinitis concordantibus per Decium in
7 d.l.fęminę.& † semper standum est communibus doctrinis, nisi limi-

tationes clare probentur, vt habetur in l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur. Non obstant igitur ea, quę in contrarium adducuntur. & ad primű respondeo, quod licet contractus donationis sit fauorabilis, & late intelligatur, istud procedit quatenus proprietas verborum infert. vnde etiá
8 hodie talis contractus † est stricti iuris. §.actionű.instit. de act. & ideo
9 non fit interpretatio extra proprietatem, & sic extensiue: quia † in istis contractibus non habet locum extensio. illud autem quod masculinus concipiat femininum est per extensionem. l.in adoptiuis.versic.quę in filio. C. de adopt. l.pen.in fin. C. de pręposi.sacri cub.lib.xij. Nec auctoritates allegatę per Dec.loquuntur in casu nostro, si videantur. vnde non est faciendum fundamentum super eis, vel & secundo respondeo vt infra dicam. Non obstat secundum, quia cum donatio fiat Io. Petro, Pro se filiis, &c. satis faterer illa verba comprehendere etiam feminas ex se, nisi subesset pactum, per quod limitatur & restringitur prędicta dispositio videlicet, *Quod si contingeret dictum Ioan. Petrum decedere sine filijs de legitimo matrimonio, quod eo casu donatio rescindatur.*
10 certe ista verba † cum sint posita in códitione voluntaria debent proprie & stricte intelligi. l. Gallus. §. & quid si tantum. vbi Bart.ff.de lib. & posth. & ideo solum filios masculos comprehendét, nec in hac ratione potest dici esse factam mentionem filiorű tanquam heredű, prout in casu Din. & Alberic. quod apparet, qz requiritur etiam quod sint nati ex legitimo matrimonio, quę qualitas non consideratur quando habetur respectus ad heredes. nam & extranei & illegitimi tunc admittunt, & sic tollitur etiam alio modo primű argumentum, nam hic non disputamus de interpretatione illius verbi positi in donatione, qz tunc satis posset dici fieri latam interpretationem, sed disputamus de interpretatione verbi positi conditionaliter in reseruatione quo casu fit stricta interpretatio, per supradicta. Non obstat vltimum, quia illud ablatiuű
11 filijs, est masculini generis tantum † ex communi vsu, non autem feminini, vt est casus in l. Herennius.ff.de verb.sign. nec sermo veterum, Plauti videlicet, & Neuij, debet in hoc esse in consideratione. arg. l.ij. versic. post hoc quoque Tubero.ff.de orig.iuris. & possent hic multa de communi vsu dici quę prudens omitto.

SVMMAE RERVM XCVI.

1 *Solutio non fit nisi perfecto contractu unde res desinit esse integra.*
2 *Venditio est contractus qui solo consensu etiam tacito contrahitur.*
3 *Appellatione contractus plerunque intelligitur de instrumento.*
4 *Si sit conuentum de pretio & arræ sint datæ tales arræ sunt argumentum contractus uenditionis.*
5 *Ad hoc quod Chirographum probet est necessarium quod saltem per duos testes sit uerificatum.*
6 *Secundus emptor cui prius sit tradita possessio rei uenditæ præfertur primo emptori.*
7 *Per solam alienationem inconsulto domino uasallus non cadit.*
8 *Recognitio nihil transfert nec quoad dominium nec quoad possessioné.*
9 *Aliud est promissio de uendendo aliud uenditio.*
10 *Contractus proprie loquendo distat ab instrumento.*
11 *Verba sunt accipienda proprie.*
12 *Datio arrarum potest fieri etiam pro pacto de uendendo ex quo arræ intercedunt cuilibet contractui.*
13 *Arræ accedunt sponsalibus & tamen non important matrimonium sed solam promissionem de contrahendo.*
14 *De natura arrarum est ut ualeant in uim arræ & quod sequuto contractu uertantur in partem solutionis.*



In proposito bene agendo, videretur prima fronte dicendum dictam dominam debere obtinere ista ratione, nam videtur quod per cedulam exhibitá plene ꝓbetur contractus véditionis, ex quo ipse Franciscus accepit certam pecuniam pro arra, & pretio,
1 seu solutione, certe † solutio non fit nisi perfecto contractu: vnde res desinit esse integra. l.fin. vbi Bald. C. quando liceat ab empt. Bartol. in l.ab emptione.ff.de pactis. Nec huic rationi repugnát illa verba, Quibus Franciscus promittit facere con
2 tractum uenditionis, quia † venditio est cótractus qui solo consensu etiá tacito contrahitur. l.si stipuler. §.fina ff.de verb. oblig. vnde stat simul quod tacite iam contracta esset venditio, & quod illa verba intelligantur. non de ipso contractu, & sic de consensu: sed de instrumento contra
3 ctus: qz etiam † appellatione contractus plerunqz intelligitur de instrumento, vt per Bald. & Flor. in l.seruum filij. §.cum qui chirographű. ff.de leg.j. & istud est presertim in vulgari sermone, attento vsu loquendi, & faciunt not. per Mod. in rubr. extra de fide instr. Quod autem tacite videantur ante contraxisse probat per text. instit. de empt. & vend.
4 in princ. vbi dicit text. quod † si sint conuentű de pretio, & arrę sint datę, tales arrę sunt argumenta contractę venditionis, & sic est ibi tex. qđ in tali casu presumitur perfectus contractus, & ibi hoc firmat Ange. de Aret. dum dicit, datio arrarum operatur probationé perfectionis contractus, & istud etiam importat aliud verbum, dicitur illam pecuniam datam pro arra & pagamento, quo casu censetur dimidia pars data pro arra, & dimidia pro solutione, vt dicit Salic. in l.contractus. in fin. C. de fide instru. certe solutio recipit perfectionem contractus, vt not. instit. in dicto princip. & §. pretium. Sed tamen hic non obstantibus, sentio pronuntiandum esse pro domino Pantia, qui habet dicta bona titulo partim emptionis, partim permutationis, & qui possidet, vt apparet ex clausula constituti. l.quod meo.ff.de acq. poss. & pro ista opin. primo est aduertendum, qz illud chirographum, de pacto venditionis factę dictę dominę non est bene probatum, nec verificatum in iudicio, vnde de eo non potest fieri fundamentum. c.inter dilectos. in fin. de fi
5 de instrumen. cum similibus. nam † ad hoc quod dictum chirographű probaret, fuisset necessarium, quod saltem per duos testes fuisset verificatum, nec statur dicto ipsius domini Francisci illud recognoscentis, ex quo alias posset colludere, & constituere ipsam dominam anterioré, vt est text. in l scripturas. C. qui pot. in pign. hab. & per Pau. Castren. consi.cxxxiij. in j. volu. secundum nouissimam impressionem. Secundo est aduertendum, quia etiam dato, quod illud pactum importaret venditionem, tamen adhuc dominus Pantia debet obtinere, nam
6 † secundus emptor cui prius sit tradita possessio rei venditę pręfertur primo emptori, vt est text. in l.quoties. C. de rei vend. quę lex habet locum, etiam in feudalibus, vt declarant ibi Mod. & licet aliqui dubitauerint in isto casu, quando ipse dominus feudi inuestituram fecit duobus, tamen in vasallo vendente non est aliqua controuersia, & satis est,
7 qđ dominus deinde ex post facto recognoscat, nec † per solam alienationem inconsulto domino vasallus cadit, vt est generalis consuetudo in Francia, vt dicit Ioan. Fab. inst. de empt. in prin. & quotidie ita obseruatur etiam in emphyteusi, vt ibi per eum. Nec obstat quod dicta
8 domina prius habuerit recognitionem a domino feudi: quia talis † recognitio nihil transfert, nec quo ad dominium nec quo ad possessioné, nisi quatenus fuerat actum vt transferretur per venditorem, sed venditor nunquam tradidit illi possessionem, vt asseritur in facto. Nec etiá ipsa potuit apprehendere possessioné propria auctoritate. l.extat.ff.qđ met. caus. per Bald. in ca.j. per illum text. quod sit inuestitura. in vsib. feud. & per doct. in d.l.quoties. Tertio est aduertendum, quia videtur verior opinio, quod illud chirographum non inducat nisi pactum personale, & simplicem promissionem de vendendo, prout expresse cantát
9 verba, Promitto facere contractum uenditionis, &c. & aliud † est promissio de vendendo, aliud venditio, vt per gl. & doct. in l.in bonę fidei.ff.de eo quod cert. loco. & talis cui fit pactum habet simplicem actionem ad interesse contra promittentem, non autem post agere contra alium emptorem. d.l.quoties. l.stipulationes non diuiduntur. versic. Celsus.ff. de verb. oblig. Nec obstant allegata in contrarium, & primo dum dici illa verba, Contractum uenditionis, &c. posse intelligi de instrumento: qz
10 respondeo, quod imo propriis loquendo † contractus distat ab instrumento, vt declarat Bar. in l.si quis legatű.ff.ad legem Corn. de Falc. & in l.j. §. & parui.ff.quod vi aut clá. Bar. in l.fi. C. de fals. caus. adiect. leg. doctores in d.§.cum qui chirographum. per Alex. consi.cxxv. in ij.
11 vol. & isto modo † verba sunt accipienda proprie. l.nó aliter.ff.de leg.
12 iij. Nec obstat, quod † datio arrarum arguit perfectionem venditionis: quia imo possunt dari arrę etiam pro pacto de vendendo, ex quo arrę intercedunt cuilibet contractui, vt declarat Bald. in d.l.fina. C.
13 quando lic. ab empt. disc. & in ꝓposito facit quia † arrę accedunt sponsalibus. l.iij. C. de spons. & tamen non important matrimonium, sed solam promissionem de contrahendo, & in proposito nostro ad istum casum ita arguit Socin. in l.si ante nuptias.ff.solu. matrimon. Nec obstat, qđ arrę sint etiam datę pro solutione, quia cum contractus nó esset perfectus, vt supra ostendi, illa solutio habet in se tacitam códitionem, vt videlicet arrę valeant in vim solutionis, si contractus sequeretur, &
14 istud est proprie † de natura arrarum, vt a principio valeant in vim arrę & sequuto contractu vertantur in partem solutionis, vt probatur in l.fin. in verb. reliquę pecunię.ff.de leg. comm. ff. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCVII.

1 *Transactionis factæ ratificatio in testamento facta non uidetur posse dici neque legatum neque testamentum & quare.*
2 *Transactio licet sit facta in testamento seruat tamen nomen & naturam contractus non autem testamenti.*
3 *Annullato testamento non censetur annullatus contractus in testamento factus.*
4 *Limitata eam limitatum parit effectum.*
5 *Vbi post dispositionem generalem subyciuntur aliqua uerba limitate prolata dispositio regula secundum terminos limitationis.*
6 *Clausula non obstan. declarat etiam per modum restrictionis clausulas præcedentes licet talis clausula non augeat.*



Hę sunt rationes quę vigent in fauorem donatariorű, & tollunt obiecta contraria. Prima ratio est, qz reseruatio ducatorum trium millium in donatione facta, est qđ de eis do. Achilles possit testari, & legare, alias censeantur comprehensa in donatione: sed in casu nostro non videtur, qđ d. Achilles sit testatus de illa pecunia,
1 vel legauerit. nam † transactionis factę ratificatio in testamento facta, non videtur posse dici neque legatum, neque testamentum patet, quia non competit diffinitio legati, vel testamenti huic ratificationi: qz hic tractatur de actu cuius efficacia in vita testatoris oritur. Et dato quod
2 talis † transactio esset facta in testamento, tamen adhuc seruat nomen & naturam contractus, non autem testamenti. l.fina.ff.de reb. corum.
3 vbi Bald. dicit, quod † annullato testamento, non censetur annullatus contractus in testamento factus, concludo ergo illa verba, Quod possit testari & legare. non verificari in hoc contractu ratificatio. l.verba contraxerunt.ff.de verb. signifi. Et ex hoc ratione tollitur obiectum de doctrina Bartol. in l.si ita scripsero.ff.de condit. & demon. quia loquitur Bart. quando testator ordinat se referendo ad scripturam [illegible]

si relatum est in referente.l.asse.ff. de hered.instit. sed nos loquimur,
quando testator ratificat contractum in testamento, quę ratificatio nō
alterat naturam ratificati, imo confirmat, vt per Bart. in l. more.ff.de
iur.om.iud. vnde sicut a principio contractus, ita etiam remanet con-
tractus, in quo vti dixi non verificatur reseruatio de qua in instrumen-
to donationis, & q verba non vertiuntur etiam sentit Bartol. in l. si
quando.ff.de leg.j.si bene consideret. Secunda ratio est, qr in dicto te-
stamento non confirmat absolute dicta transactio, sed simpliciter dicit,
*Quod omnia vult rata ualida, firma habere, non obstante aliqua exce-
ptione litis pendentię.* ex quibus verbis non videtur argui mens testa-
toris volentis generaliter approbare: sed tantūmodo tollere exceptio-
4 nem litis pendentię: quia † limitata causa limitatum parit effectum.l.
5 age.C.de transact. & quia † vbi post dispositionem generalē subijciun-
tur aliqua verba limitate prolata, dispositio regulatur, secundum termi
nos limitationis.l. si habitatio.§.j. vbi Bal.ff.de vsu & habitat. sequi-
tur Angel. de Aret. in §.fin.instit.de vsu & habit. facit quod not. Bal.
6 in l. eam quam.C.de fideicommiss. vbi vult, † q clausula, non obstante,
declarat etiam per modum restrictionis, clausulas pręcedentes, licet ta
lis clausula non augeat, secundum eum per text. in clem. ei qui. de prę-
ben. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCVIII.

1 *ABsenti non potest quæri ipso iure per notarium.*
2 *Ex stipulatione Notarij non acquiritur absenti ante ratifica-
tionem.*
3 *Secuta ratificatione perinde habetur ac si a principio ius quæsitum
esset.*
4 *Deus non acceptat iuramentum pro absente nisi quatenus ipse absens
deinde acceptet.*
5 *Partes possunt remittere iuramentum.*
6 *Iuramentum habet tacitam conditionem si pars acceptauerit.*
7 *Potest quis ratum habere quod nomine suo gestum est.*
8 *Si Pater stipuletur feudum pro se & post mortem suam pro filijs suis
non potest mutatione uoluntatis facere deteriorem conditionem fi-
liorum.*



DIfficultas pręsentis controuersię in eo vertitur, an per
primam inuestituram quęsitum fuerit ius Dominu-
co, si enim quęsitum fuit, non potuit deinde per secun
dam auferri. Et videretur quod non, cum enim Do
1 minicus esset † absens non potuit ei quęri ipso iure
per notarium.l.iij.ff.rem pupil.sal. imo secundū ve-
teres opus est cessione, & quāuis consuetudo hodie
non requirat cessionem, secundum cōem opinionē, non tamen est cre-
2 dendum † ex stipulatione notarij acquiri absenti ante ratificationem, &
licet aliqui doctores dicant acquiri ipso iure, vt Bal. in l.j. in fin. de his
qui sunt sui vel alien. loquuntur eo respectu, quod non sit necessaria ces
sio, non autem, quod ante ratificationem acquiratur.l. in omnibus re-
bus.ff.de acqu.rer.dom. verb. volentibus.l. communis seruus. in fin.
ff.de acquir.poss.l. si ego.de negot.gest. Bart.l. frater.de cōdit. in deb.
3 † sequuta vero ratificatione perinde habetur ac si a principio ius quęsi
tum esset, & ita intelligendus est Bald. in l. per diuersas.quęst. xiiij.C.
mand. Dec.consil.ccxxxix.dcvij. Com.so.in j. Socin.xc.in ij. ante ve
ro ratificationem magis cōmunis opinio est, non acquiri ipso iure ab-
senti per notarium, vt alias ostendi in rep.c.cū contingat.de iureiur.
in decimo casu, versic. secundo ex prędictis. quas allegationes meas re
perio impressas in consilio Ioan. Anto. rubei, consi. cxvj. Et hinc est,
quod si Dominicus esset mortuus ante ratificationē, tale ius nō trans-
mitteretur in heredes, secundū Pau. Cast. consi. cxcv. visis. in ij. Dec.
l. contractus.de regul. iur. & consi. ccxvj. magister Ioannes, quod vi-
detur procedere etiam si iuramentum accesserit, vt sentit Aret. consil.
4 lxxiij. quia † Deus nō acceptat tale iuramentū pro absente, nisi qua-
tenus ipse habens deinde acceptet.l. certum.§. si quis absente. ff.de
5 confes. alioquin non † possent partes remittere iuramentum tanquam
Deo pręstitum quod tamen est falsum.c.ij.de sponsalibus. habet ergo
6 † iuramentum illud tacitam conditionem, si pars acceptauerit.l. fi.C.
de non nu. pecu. Sed difficultatem in casu nostro facit, qr Dominicus
viuit, & ratum habet illam acquisitionem sibi per notarium factam, vn
de verior videtur opinio, q non valeat secunda inuestitura in pręiudi-
cium primę, ex quo potest iste ratam habere primam. arg.l. cum mari-
tus.§. fi.de pact.dot. vt voluit Bald. in l. cum a socero.C. de iur.dot. &
7 dés Mod in l. qui Romę.§. Flauius.ff.de verb.oblig. † potest enim
quis ratam habere, q noīe suo gestum est.l. si cū venditor.§. fi.de euict.
& l.iij.§.j.ff.iud.sol. vbi Albe. de Ros. in casu fortiori loquit, trahiturq
retro talis ratificatio, ac si ante reuocationē sit facta.l. si ego.de neg.gest.
vbi Ang. & per Dec. consil. lviij. Et probatur hęc cōclusio in l. quoties.
C.de don. quę sub modo. in glo. fin. vbi lex ait, quod si secundus dona-
tarius prius decessisset, q̄ dies venisset, ius illud in heredem transmit-
teret, vnde apparet ab ipso vsq; principio quęsitum illi ius fuisse, quod
deinde adimi non posset. Primus enim donatarius nomine secūdi ac-
ceptauerat.l. si sinc.§. si procuratori.ff. rem rat. hab. vnde multo fortius
si notarius tanquam publica persona acceptauerit. & doctr. Bar. in d.
§. Flauius. intelligitur quando nemo acceptauerat nomine ecclesię, vt
8 ibi declaraui. facit in simili, quod † si pater stipuletur feudum, pro se, &
post mortem suā pro filijs suis, non potest mutatione voluntatis facere
deteriorem conditionem filiorū.c.j.de succ.feud. Bart.l. vt iurisiuran-
di.§. si libert. versi. sin dubiū. de ope. lib. quibus statim ex stipulatione
patris ius quęsitum fuit, vt est magis communis opinio, secundum
Alex. consil. ciiij. & seq. in iiij. Ias. in l. apud Iulianū.§. si quis alicui.
in ij. notab. de leg. j. & dixi in d.§. Flauius.

SVMMAE RERVM. XCIX.

1 *DOnationem hoc adiecto ut alij det duabus ex causis posse reuo-
cari.*
2 *Dare tertio est facere.*
3 *In contractu innominato do ut facias est licita penitentia.*
4 *Quando alicuius non interest eius consensus non requiritur.*
5 *Interesse extrinsecum & remotum non est in consideratione.*



CAsus iste clarissimus est in fauorem Homodeorum,
& ideo frustratorium est nodum in scirpo quęrere.
1 Non obstat primum fundamētum: qr siue † tenea-
mus, qd ratio, cur possit reuocari ista donatio sit,
quia ius non est quęsitum ipsis lapicidis, vt aliqui
dicunt in l. qui Romę.§. Flauius. siue quia habita
relatione contractus innominatus, nam si do tibi
cum hoc, q deinde des tertio, est cōtractus innominatus, do vt facias,
2 quia † dare tertio est facere.l. liber homo.§. fin.ff.de verbor. obligat. &
3 † in tali contractu licita est pęnitentia.l. naturalis.§. quod si do. ff. de
pręsc. verb. vtraque istarum rationum infert, q pęnitens possit dispo-
nere ad suum libitum, & reuocare illud mandatum de dando tertio, vt
dicit tex. in d.l. naturalis.§. pen. & illud est, quod voluit. Alexand. in d.
4 §. Flauius. Ad secundum & tertium dicitur, q † non interest donata-
rij & ideo eius consensus non requiritur, iuxta dispositionem.l. iij.ff.
de ser. exp. Nec obstat quod facilius & viliori pręcio deputati repe-
rient lapicidas, &c. quia tale interesse non est considerabile, quia contra
intentionem contrahentium, qui volebat illud deberi in vim merę libe
5 ralitatis, non autem vt diminuerent de mercede. Item tale † interesse
est extrinsecum, & remotum: vnde non est in consideratione.l. si sterilis.
§. cum per venditorem.ff.de act. empt. Ad quartum cum Bar. in d.§.
Flauius, loquatur pręcise in ecclesia, & exemplum Bart. sit ibi commu
niter approbatū non videtur probabile dubium: quia ad tex. in d.l. si
ego.§.j. respondent omnes, quod loquitur respectu heredis, & in hoc
est specialitas in dote, respectu autem principalis, magis communis
opinio est q licita sit pęnitentia: saltem concurrentibus duobus. Et q
ius adhuc non sit quęsitum tertio. & q ex relatione pactu resultet con-
5 tractus innominatus. & l. in potestate.ff.de sponsa. non loquitur in his
casibus. & hanc partem tanquam veriorem, & magis communem, tenet
Ias. in dicto §. Flauius. in ij. limit. & in l. iij.§.j..ff.de cond. ob caus.
cum concord.

SVMMAE RERVM. C.

1 *PRomissio concepta in tempus matrimonij non ualet.*
2 *Promissio dotis facta per maritum concepta cum extraneo stipu
lanti alteri est nulla.*
3 *L. Caius sol. matrim. intell.*
4 *L. i.§. accedit C. de rei uxor act. declar.*
5 *Iuramentum conualidat donationem inter uirum & uxorem.*
6 *Iuramenta duo in casu necessaria.*



1 EX quo verba promissionis † concepta sunt in casum
matrimonij videtur esse donatio inter virum & vxo
rem, per reg.l. in tempus.ff.de hę.inst. quę est repro
2 bata.l.j.de don.inter vir. Item sunt † promissio do
tis facte per maritum concepta cum extraneo stipu
lanti alteri ergo nulla.§. alteri. instit. de inutil stipu.
3 Nec obstat fauore dotis acquiri mulieri. † l. Ca-
ius.ff.solut.matrim. qr illud procedit propter fauorem liberalitatis.l.
quoties C.de donat. quę sub modo, & istud non habet locum in viro
promittente: quia habet causam onerosam. Bald. no. in xxij. priuil.
Item illud procederet, quando verba obligatoria essent concepta in
personam extranei, executiua in persona mulieris, quod non est in casu
nostro: quia etiam verba obligatoria respiciunt absentem. vnde cessat
l. Caius. secundum Bald. no. in priuileg. xxiij. Nec obstat, quod ipse
4 dicit oriri actionem ex stipulatione ficta, per l. vnicam.§. accedit.C. de
rei vxor. act. quia illa lex procedit, quando vere numerata est pecunia
ab aliquo extraneo: quia videtur donare, & sic circumscripto iuramen-
to non valet ista promissio. Non obstat iuramentum: quia licet com-
5 munis opinio sit, † quod conualidet donationem inter virum & vxo-
rem, item quod valeat stipulatio facta alteri, non videtur istud vltimū
procedere in casu nostro: quia stipulatio facta alteri confirmatur iura-
mento, quia ex ea oritur ex se obligatio naturalis quę vestitur coheren
tia iuramēti, vt dicit Ias. in §. alteri. in l. stipulatio ista habere. in iij. li-
mitatione. Sed in casu nostro non est orta obligatio naturalis vxori, ex
quo verba tam obligatiua, q̄ executiua sunt collata in personam tertij,
vt tenet Ang. & Ias. in d.l. stipulatio.§. si stip. in gl. magna ad fi. Pręte
rea ista obligatio est nulla: tum quia est donatio inter virum & vxorem:
6 tum quia facta absenti, & † iuramentum satis est quod conualidet vnū
alias requirebantur duo iuramenta, vt dicit Dec. in l. fi.C. de pact. vbi
in minore renuntiante secundum formam.c. quamuis. de pact. lib. vj.
dicit requiri duo iuramenta primum propter auth. sacramenta pube-
rum. aliud propter d.c. quamuis. idem videntur in casu nostro.

SVMMAE RERVM. CI.

1 *Verba ea conditione fieri in contractibus modum inferre.*
2 *Pacta & clauſula poſitę in contractibus intelliguntur in dubio eſſe modales non autem conditionales.*
3 *Conſtitutum ſalua venditione durare.*
4 *Clauſula conſtituti non perditus ſuam niſi quando venditio deficit in ſubſtantia principali puta quia precium non numeratum nec de eo ſit habita fides.*



Ubitandum non videtur, quin contractus de quo
agitur ſit purus, non autem conditionalis, & conſe
quenter etiam conſtitutum purum, per ea quę
1 ſubtiliter ſunt allegata: & quia † in contractibus
etiam ſi dictum ſit, ea conditione fieri, tamen in-
telligitur, non de conditione, ſed modo. l. quo-
niam. vbi Bald. C. de rerum permut. l. ea condi
2 tione. C. de reſcindenda venditione & quia † pa-
cta & clauſulę poſitę in contractibus, intelliguntur in dubio eſſe moda-
les non autem conditionales, & ideo contractus habetur pro abſoluto,
& agitur ad intereſſe non autem ad reſciſſionem. l. cum reo. C. de don.
per Bart. in l. cum mora. C. de tranſact. & hoc maxime eſt dicendum
in caſu noſtro, in quo ſubſtantia contractus venditionis pure & ſimpli
3 citer interuenit, pacta vero † quę allegãtur conditionem habere concer
nunt penam, vel quid accidens, & ſeparatum a ſubſtantia contractus:
vnde nullo modo eſt dicendum ſubſtantiam ipſam effici conditiona-
lem. l. hęc venditio. §. fin. ff. de contrahend. emptione. l. ſi emptione. in
princ. eod. tit. declarat Bald. & Salic. l. fi. ių. opp. C. de contrahenda
emptione. Et minus eſt dicendum, conſtitutum ad ea acceſſoria refer-
ri, cum manifeſte reſpiciat ſubſtantiam contractus, quę pura eſt. l. prę-
dys. in princip. de leg. ių. & quod notat Bald. in rubr. C. de contrahe.
4 empti. quęſtion. xvj. vbi † clauſula conſtituti non perdit vim ſuam, niſi
quando venditio deficit in ſubſtantia principali, puta quia pręcium
non numeratum, nec de eo ſit habita fides. Et ita mihi videtur, ſaluo
ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CII.

1 *Venditor qui accepto pretio rem venditam poſtea non tradit conuenitur actione ex venditio ad rem tradendam vel intereſſe ſoluendum.*
2 *Per venditionem nullum dominium transfertur niſi ſecuta traditione.*
3 *Pro inſtrumento præſumitur.*
4 *Qui non obſeruat quod promiſit dicitur eſſe in mala fide.*
5 *Qui ſunt in mala fide hodie nullo tempore preſcribunt.*
6 *Mala fides venditorum non ſolum impedit præſcriptionem in perſonam eorum ſed etiam quorumcunque ſucceſſorum ſuorum.*
7 *Mora duplex regularis & irregularis.*



Omiſſis ad partes allegationibus, ſolum deciſiue
loquendo breuiter attingam ea vnde clara reſolu
tio iuris haberi poſſit. Circa primum ſciendum
1 eſt, quod † venditor qui accepto pretio rem vendi-
tam poſtea non tradit conuenitur actione ex ven
dito ad rem tradendam, vel intereſſe ſoluendū.
l. j. in prin. ff. de act. empt. quę actio eſt in perſo-
nam, §. rei perſequendę. inſtit. de act. in rem enim
2 agi non poteſt: quia † per venditionem nullum dominium transfertur
niſi ſequuta traditione. l. traditionibus. C. de pact. & quod habetur in
l. quoties. C. de rei vendic. deeſt enim illud quod ſubſtantiale eſt in rei
vendicatione, videlicet dominium ex parte agentis. l. in rem. ff. de rei
vendic. Et quo ſequitur clara concluſio. iuris quod venditores tenen
tur actione perſonali erga iſtos emptores, de quibus agitur, & eorum
3 intentio fundata eſt ex lectura † ipſius inſtrumenti pro quo pręſumi-
tur. l. cum precibus. C. de probat. Nec obſtat allegata prę ſcriptio, quia
reſpondetur, quod cum iſti venditores vendiderint non tradendo rem
4 venditam, iuxta conuenta, † dicuntur eſſe in mala fide, quia non obſer
5 uant quod promiſerunt. l. pͣgino eſt. ff. mand. & † ideo nullo tempore
hodie pręſcribunt. c. poſſeſſor. de reg. iur. in vi. c. fin. extra de pręſcript.
quę iura habent locum, non ſolum quando agitur de pręſcriptione re-
rum immobilium, ſed etiam quando agitur de pręſcriptione iuris per
ſonalis, & ſic pręſcriptione actionis in perſonam, ſecundum Imo. Abb.
Felin. & alios in d. c. fi. & licet Bar. in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſuca.
fuerit in contraria opinione: tamen communis & canonizata omnium
ſcribentium ſententia, eſt in contrarium, vt late oſtendit Felin. in d. ca.
fin. & Alexan. conſi. xxxiiij. in ių. vol. & lxių. & in i. ių. vol. & cxxi. eodem
lib. & Soc. conſil. xl. cum multis ſimilibus. quę fruſtratorium eſſet in
6 pręſentia referre. Et † mala fides ipſorum vendito non ſolum impedit
pręſcriptionem in perſona eorum, ſed etiam quorumcunque ſucceſſorū
ſuorum. l. hęreo. ff. de diuerſ. & temp. pręſcript. l. neque fructuarius. ibi
Paul. Caſt. C. de vſufruct. per Iaſ. poſt alios in l. Pomponius. §. cum
quis adminiculo. ff. de acquir. poſſ. imo docet etiã ſingulari ſucceſſori,
vt ibi habetur, & per eundem Iaſ. in l. ſi ſic legatum. §. ſi mihi. de leg. j.
Et hoc maxime ſeruandum eſt in caſu noſtro, in quo vltra malam fi-
7 dem dictorum venditorum. concurrit etiam † duplex mora, regularis
facta per interpellationem extra iudicialem, ſimul. l. quod te. ff. ſi
certum petat. cum ibi not. & l. mora. ff. de vſur. irregularis vero, quę
contrahitur ipſo iure fauore minorum. l. in minorum. C. ex quib. cauſ.
integr. reſtitut. ex quo pręſupponitur iſtos emptores fuiſſe minores.
Item etiam alia irregularis, quę oritur in hoc contractu quando em
ptor ex parte ſua re ipſa ad impleuit. l. curabit. C. de act. empt. l. Iulia-
nus. §. ex vendito. ff. eod. tit.

SVMMAE RERVM CIII.

1 *Societas eſt contractus.*
2 *Contractus ſunt facti & non præſumuntur niſi probentur.*
3 *Societas non præſumitur niſi quatenus ſigna & coniectura neceſſario inferunt.*
4 *Donata legata hæreditatem in ſocietate facile non venire.*
5 *In fratribus propter coniunctionem ſanguinis præſumi ſocietatem omnium bonorum.*



1 Cum † ſocietas ſit contractus, & † contractus ſint
2 facti. l. conſilio. de cur. fur. facta ipſa non pręſu-
muntur, niſi quatenus probantur. l. in bello. §. ſo
cii. ff. de capt. ſequitur quod non pręſumatur
3 † ſocietas, niſi quatenus ſigna, & coniecturę ne-
ceſſario inferunt, vt dicit Bartol. in l. Titium §.
altero. ff. de admin. tut. Et ideo in caſu noſtro,
cum non conſtet vnquam iſtos fratres commu-
4 nicaſſe aut donata, † aut legata, non poſſumus dicere, quod talium indu-
cta ſit ſocietas: ſed ſolum lucri, & quęſtus, quę apparet fuiſſe communi-
cata. Et ideo text. in l. ių. §. j. ff. pro ſocio. dicit, nunquam huiuſmodi
cenſeri in ſocietatem deducta, niſi appareat id ſpecialiter actum fuiſſe.
Et idem ſentit Iuriſcõſultus in l. nec adiecit. ff. pro ſocio. vnde etiã glo.
in d. l. ių. tenet per l. ſi fratres. §. ſocium vniuerſa. ff. pro ſoc. quod dona
tio, vel legatum, aut hęreditas, nunquam cenſeantur venire in ſocieta-
tem, niſi expreſſum actum ſit. ſequitur Bald. in authen. ex teſta. ų. quę.
C. de collat. Abb. conſil. lxv. attingã. in j. Alexand. d. conſi. xlviij. in ų.
5 xxxvij. in iių. Dec. conſi. xxj. in ių. q. Et licet alibi dixerim, † in fratri-
bus, propter coniunctionē, ſanguinis pręſumi ſocietatem omniū bono
rum, ita declarando Bar. in §. altero. vt in prima regula pręſumpt. ver
ſic. xxv. tamen eſto, quod hoc ſit verum, vt veniat donatio, vel legatū, non
ſufficit ſocietatem omnium bonorum eſſe pręſumptam, ſed oportet eſ-
ſe expreſſam ſecundum ſupradictos doctores, cum concor. in dicto. ver
ſic. xxv. & eleganter ſimul, & copioſe eſt dedactum per dominū Mar
tinum Pergulam doct. clariſſimum, in conſi. ſuo. Cuius ſententię ac-
queſco, de ſubſcriptione requiſitus.

SVMMAE RERVM. CIIII.

1 *Mora non habet locum niſi aduerſus eum qui ſit in dolo ſaltem præſumpto.*
2 *Licet debitor teneatur ferre pecuniam ad domum conditoris tamen hoc non procedit ſi aliter ſe habeat conſuetudo.*
3 *Ex pluribus actibus geminatis & vicibus replicatis inducitur conſuetudo.*
4 *In ſtipulationibus prætorijs admittitur purgatio moræ intra breue tempus quamuis adſit dies de pœna.*
5 *Quando ſubeſt iuſta cauſa purgationis ſemper debet admitti purgatio moræ.*
6 *Iuſta cauſa qualiſcunque excuſat à pœna.*
7 *Tranſactionem, iuratam ob læſionem, vltra dimidiam non reſcindi.*



In pręſenti caſu paucis agendo, videtur mihi hãc
mulierem intentaſſe litem ſatis rigoroſam, & ab
horrentem ab omni ęquitate, quę tamen non po-
teſt ſuſtineri, & ideo abſoluendus eſt d. Nicolaus
a petitis. Primo ex eo capite, quia non vide-
tur d. Nicolaus fuiſſe in mora cuius morę diffi-
nitio eſt, difficilis, & tota ab ęſtimatione iudicis
1 pcedit. l. mora. ff. de vſur. & † non habet locū niſi
aduerſum eum qui ſit in dolo, ſaltem pręſumpto. l. fi. §. idem iuris erit.
vbi doct. ad leg. Rod. de Iac. & pręſupponit reū ſaltem eſſe in lata cul-
pa. l. ſi mora. vbi Alex. ff. ſol. mat. quod profecto non fuit caſu. Cū enim
ſolitus eſſet Nicolaus ſoluere pecunias per manum campſoris depoſi
tas ad hunc effectum habebat, & mulier ſoleret ire accipiendum, & libe
randum debitorem in dictis libris, & ipſa non iuerit non poteſt aliquid
imputari ipſi Nicolao, qui habebat ibi pecunias paratas, vt probatur
2 per doct. Bar. in l. item illa. ff. de conſt. pec. vbi † licet teneatur debitor
ferre pecuniam ad domum debitoris: tamen inquit Bar. hoc non pro
cedere ſi aliter ſe haberet conſuetudo. & ibidem infra ſubiicit quod to-
tus hic tractatus ex bono & ęquo pendet. l. quod ſi Epheſi. in princi
3 de eo quod cert. loc. non eſt autem dubium, † ex tot vicibus inductam
eſſe conſuetudinem, iuxta not. in l. mela. §. j. ff. de alimen. & cib. leg. vn-
de eſt probabilis excuſatio ipſius debitoris, credentis quod deberet
creditor accedere ad campſorem iuxta ſolitum, cum probabiliter alter
alteri non confideret, & illo modo vtrique eſſet conſultum creditori,
quia acciperet pecunias [illegible] propter [illegible], quarum [illegible]

rum probatio fit ex libro campsoris, & facit text. in l. si soluturus. ff. de solut. Secundo quia etiam si Nicolaus incurrisset in moram propter dictum, & penam & etiam iuramentum, tamen ex quo intra sex dies obtulit pecuniam videtur admittenda purgatio moræ, propter equitatem sicut videmus † in stipulationibus prætoriis, in quibus admittitur purgatio intra breue tempus, quamuis adsit dies & pena, per text. in c. potuit. in fi. extra de locat. & ita firmat Lanc. Gall. in l. iiij. §. Cato. in vltima oppositione Bar. ff. de verbor. obliga. ponderando textum adhoc in c. suam. extra de pen. & facit quia vt supra dixi ipse Nicolaus erat in probabili credulitate, quod creditor iret ad campsorem, vnde succe

5 dit communis conclusio, quod † quando iusta causa purgationis, semper debet admitti purgatio moræ, secundum Ang. in d. l. si post tres. & Imo.

6 in d. l. si insulam. Dec. consil. ccxxviij. quia † iusta causa qualiscunque excusat a pena. l. y ff si quis caus. & a periurio. l. fi. ff. qui satisd. cog. & facit quod tenet Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de off. procons. vbi notabiliter concludit, quod text. in l. si quis maior. C. de transact. non habet locum nisi aduersus debitorem, qui fuit in dolo, & periurium dolo malo commiserit, quod dictum Baldi sequitur ibi Jas. & Alex. in d. l. fi. in fi. qui satisdar. cog. & consil. xcv. vbi concludunt præfati doctores, quod lata culpa hoc casu non sufficeret, nec equipararetur dolo & hæc opinio communiter approbata, & ego in d. l. si quis maior. sum secutus, & comprobaui aliis rationibus. Clarum est autem quod quælibet causa etiam aliis minus sufficiens excusat a dolo. l. igitur. §. potest. ff. de liber. caus. l. j. in fin. cum gl. ff. de abigeis. Nec obstat iuramentum, quia non ideo impeditur purgatio moræ, vt alias dixi in d. l. si quis maior. verb. mor. commoda. vbi sequutus sum opinionem Petri de Bellapertica aduersus Jasonem, & ex ibi per me dictis deciditur manifeste hic casus

7 in fauorem. Nicolai. Vltimo quatenus dicta mulier † agat ad rescissionem transactionis, tanquam læsa sit supra dimidiam iusti pretij, puto eam non esse audiendam, secundum magis communem opinionem, de qua attestatur Alex. in l. si quis cum aliter. ff. de verb. obl. & Alexan. consi. xlv. in j. & ego diffuse sum sequutus in l. quamuis. C. de transact. vbi disputaui hunc articulum, & contradicentes non loquuntur in casu nostro, quando interuenit iuramentum, secundum d. l. si quis maior. & ideo concludo, ex omni capite hanc mulierem esse repellendam. Saluo tamen semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CV.

1 Remissionem mercedis conductori domus uarijs in casibus non fieri.

2 Tunc fit remissio mercedis quando conductor non potest uti domo uel ex culpa locatoris uel ex casu fortuito.

3 Aduenientibus militibus in urbem munus eos hospitandi est patrimoniale.

4 Arguendo ab exceptione firmante regulam ualet.

5 Arguendo per locum a speciali ualet.

6 Absurdum est quod quis duplici onere grauet.

7 Si conductor propter milites aliam domum quàm conductam gratis inhabitauit locator non tenetur ad aliquam remissionem.



1 Queritur an facienda sit † remissio mercedis inquilino cuius domus fuit a militibus hospitantibus in ea occupata. Et arbitror nullam fieri remissionem, nam † tunc fit remissio, quando conductor

2 non potest vti domo, vel ex culpa locatoris, vel ex casu fortuito, & ita loquuntur omnia iura allegata contra d. Prudentiam, sed casus noster non est

3 talis vt ostendã, Nã clarũ est quod † aduenientibus militibus in vrbem, munus eos hospitandi est patrimoniale. l. iij. C. de mun. patr. lib. x. quia fit cum impensa, & subitur in ipsa re, vt declarat Jas. in l. placet. C. de sacrosant. eccles. quicunque ergo habitat domum, siue suam siue alienam, tenetur ad tale munus, ex dispositione legis, vnde etiam conductor tenetur & hoc probatur etiam in l. ij. C. de metato lib. xij. in versic. ergasteria. vbi text. excipit ab isto onere specialiter dominos, vel conductores ergasteriorum, ergo in aliis, quam ergasterijs, illud munus imponitur etiam conductoribus † arguendo ab

4 exceptione firmante regulam, secundum l. nam quod liquide. §. fin. ff.

5 de penu leg. Item arguendo † per locum a speciali. l. qui testamento. §. mulier. ff. de test. l. j. in fi. ff. ad munic. & probatur etiam in l. & qui originem. §. cos milites. in verbo, quos id munus contingit, iuncta l. fin. in fin. ff. ad mun. & hon. cum ergo conductor subeat illud onus ex dispositione legis adhoc cum arctaretur, non video cur illi debeat fieri remissio mercedis, sicut neque fit remissio quando ex facto suo impeditur, cur non inhabitet. l. si in lege. §. si domus. l. dominus horreorum. §. fi. ff. loc. & facit quia alias dominus subiret tale munus, & respectu sui, &

6 etiam conductoris, & sic † grauaretur duplici onere, quod est absurdum gl. & doct. in l. cuius. C. de incol. lib. x. text. in l. libertus. §. præscriptio. ff. ad munic. & facit quod notatur in l. nemini. C. de locat. de vilico perdente boues, quas adduxit angariatus in exercitu. Nõ obstat, quod propter guerram sit remissio. l. item quæritur. §. si exerc. ff. loc. quia hoc damnum non emanauit propter hostes, sed potius propter milites amicos, quos tenetur quisque hospitari. vt supra dixi. & maxime in loco vicino ipsi arci quem conductor debet sibi imputare conductor, sicut sibi imputat qui iuxta tropha conducit, si inde sentiat ab hostibus, vt dicit d. Jo. Igneus. rep. l. contractus. ff. de reg. iur. facit l. si quis domum. §. fi. ff. loc. Non obstat, quod subierat iustus timor recedendi propter hostium incursiones. d. l. habitatores. §. fi. ff. loca. Respondeo, illud non est probatum, nec est verum in facto. nec vnquam Galli excur-

rerunt in illas domos. Præterea non est probatum, quod conductor pp

7 migrationẽ aliquid damni sit passus. nã † si aliã domum gratis inhabitauit, loca non tenetur ad aliquã remissionem, sm Raph. Fulg. in d. l. habitatores. §. fi. Non obst. quod milites ducerent concubinas in illas domus quæ respondetur sibi imputet conductor ex quo etiã ipse tenetur ad munus hospitis suscipiendi. Item non est probatum esse concubinas. Non obstat relatio iuramenti: quia domina Prudentia nõ tenebatur iurare certitudinaliter, ex quo probabiliter ignorabat an essent concubinæ, vel vxores, quia in facto alieno probabilis est ignorantia.

SVMMAE RERVM. CVI.

1 Contractus sunt facti.

2 Facta sunt indiuidua.

3 In contractibus diuiduis potest pro parte habere locũ resolutio.

4 Contractus emptionis est diuiduus & quare.

5 Obligatio rem dari est diuidua.

6 Obligatio rem tradi in contractu emptionis est diuidua obligatione licet non solutione.



Stante statuto, quod vicinus infra annũ possit retro emere rem venditam a vicino, accidit, quod quidam vendidit domum, & fundum, qui non erat in vicinia domus, extraneo. Vicinus beneficio statuti vult retro emere domum. Emptor non vult nisi retroemat etiam fundum. Quæritur, quid iuris. Pro emptore facit, quia

1 † cõtractus sunt facti. l. consil. o. de cur. fur. & † facta sunt indiuidua. l.

2 stipulatione non diuiduntur. ff. de verb. oblig. Item facit l. si aliam. ff. de sol. & l. quod si vno. ff. de in diem adi. & decisio Phil. Dec. in l. j. C. quæ admitti. & decisio Bart. in l. cui vsusfructus. ff. de vsufruct. leg. quẽ ibi sequitur Lanc. Dec. & Alex. in d. l. si aliam. Contrarium est verius:

3 quia regula est, quod † in contractibus diuiduis potest pro parte habere locum resolutio. d. l. cui vsufru. tus. in prin. vbi hoc firmat Bar. Sed

4 † contractus emptionis in nostro casu est diuiduus: quia cum venditor sit vere dominus, oritur obligatio rem dari, vt not. in l. ex ea conductio.

5 ff. si cert. pet. † obligatio autem rem dari est diuidua, vt gl. not. in l. iiij.

6 §. Cato. ff. de verb. obl. & ergo, & e. posito, quod sit † obligatio, rem tradi, tamen in contractu emptionis est diuidua obligatione, licet non solutione, vt declarat Bart. in d. §. Cato. & est tex. in l. eandem. ff. de duob. reo. Non obstat de solutione, quia illa fuit introductum fauore emptoris, vt dicit d. l. iiij. §. fin. alibi hæc vendita is causa ex parte stipulatorum recepta sunt, &c. ergo non debet operari in odium. l. quod fauore. C. de legib. Item facit, quia d. l. si quis aliam. non habet locum in contractu emptionis, vt dicit ibi glos. in verb. remanet. Et per hoc est responsum primis duobus fundamẽtis. Non obstat d. l. quod si vno. quia ille tex. videtur probare contrarium, quia ita demum non potest resolui pro parte, si expresse negatum sit, quod non est in casu nostro, imo totũ contrarium, ex quo præsumitur scriuisse d. statutum Soci. in l. Gallus. §. j. de lib. & posth. facit l. quero. locat. Nec obstat, decisio Phil. Dec. quia debet intelligi secundum supradicta, in contractibus indiuiduis omnino. Non obstat, decisio Bart. quia loquuntur in parte, in quibus sit interpretatio, &c. l. veteribus. ff de pact. Sed hic potuit scire. Item quia in tuto, &c. l. Celsus. de arbit. Item quia militat ratio statuti, &c. quod eluderetur, &c.

SVMMAE RERVM CVII.

1 Qualitas secundum quam contractum est semper debet attẽdi.

2 Qui se obligat suo & tutorio nomine potest conueniri ut de suo soluat.

3 Sentiens utilitatem & commodum debet etiam incommodũ sustinere.

4 Ex his que postea secuta sunt declaratur quid actum sit in precedenti contractu.

5 Solutio subjecuta declarat quo nomine retro actum sit.

6 Pluralitas non præsumitur.

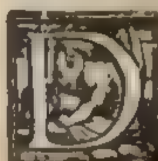
7 Solutio præsumitur fieri solum respectu eius debiti quod constat processisse.

8 Stipulatio de restituendis x. præsumitur facta propter mutuum præcedens.

9 Male fidei possessori & prædoni resarciendum est quod utiliter in rem impenderit.

10 Successor in beneficio soluit debita contracta per antecessorem dũmodo in utilitatem ecclesiæ uersa sint dato quod ex eo titulo nõ ueniat.

11 Contractus gesti tempore tyrannidis ualent sicut illi qui cũ uero Principe geruntur.



Dubium facit in proposito casu, quia in promissione per D. Episcopum facta dicitur, Qualiter ipse suo nomine proprio, uti ex procuratoribus regii status Mediolani promisit, &c. ex quibus verbis apparet, quod contraxit propter officium, quo extincto non potest conueniri, per

1 casum. l. fin. ff. de insti. & † qualitas secundum quam contractum est, semper debet attendi. l. si proponas. §. j. vbi Ang. ff. de inoffic. test. l. si pater. §. qui duos. ff. de adopt. & ibi Bald. Sed tamen contrarium dicendum est in casu nostro, quia ex lectura instrumẽti ap-

paret, q imo inter partes actũ fuit, q ipſe Epiſcopus teneretur, quod
probat multipliciter. Primo ex illis verbis, ſuo nomine proprio, qui-
bus oſtenditur, quod non nomine regio, ſed ſuo ſe obligabat, prout in
ſimili conſuluit Aret. conſil. xxviij. diligenter. in princ. ⁊ in vlt. dub. vbi
2 concludit ⁊ habet pro indubitato, quod † ille qui ſe obligat ſuo, ⁊ tuto-
rio nomine, poteſt conueniri, vt de ſuo ſoluat. Secundo, quia dicitur,
Quod contrahit ad partem & utilitatem aliorum collegarum, quę verba
inferunt in eo contractu actum fuiſſe de vtilitate ipſorũ, quod non fuiſ-
ſet ſi contraxiſſent nomine regio: quia vtilitas non ad eos, ſed ad Regẽ
3 pertinuiſſet. cum ergo ageretur de eorum † vtilitate, merito debent ſu-
ſtinere etiam incommodum, ⁊ ſoluere de ſuo. l. ſecundum naturam. ff.
de reg. iur. ⁊ in terminis per Bart. in l. procurat. qui pro euictione. in
verſi. quandoque procuratori aliquid queritur. ff. de procur. Tertio,
probatur ex chyrographo ipſius epiſcopi, quo mandat theſaurario, vt
ſoluat Chriſtophoro ſuper penſione ſibi debita, ⁊ declarat intentionẽ
4 ſuam, q volebat ſoluere de ſuo. † ex his enim quę poſt ſecuti ſunt, de-
claratur. quod actum ſit in pręcedenti cõtractu. l. ſed Iulianus. §. pro-
5 inde. ff. ad Maced. ⁊ † ſolutio ſubſequuta declarat quo nomine retro
actum ſit. l. litibus. C. de agr. ⁊ cenſ. lib. xj. per D. Flor. in l. non eſt ne-
ceſſe. ff. de probat. ⁊ cum non conſtet Epiſcopum aliud debuiſſe Chri-
ſtophoro niſi ex iſta cauſa, pręſumitur de ſolutione actum reſpectu eiuſ
6 dem debiti, tum q † pluralitas non pręſumitur. l. omnũ. C. de teſta. c.
7 in pręſentia. vbi Ab. extra de probat. tum q † ſolutio pręſumitur
fieri ſolum reſpectu eius debiti, quod conſtat pręceſſiſſe, vt per Barto.
8 in l. triticum. ff. de verb. oblig. vbi † ſtipulatio de reſtituendis x. pręſu-
mitur facta propter mutuũ pręcedẽs. facit l. ij. §. vnde quęri. ff. de ma-
numiſ. l. qui in aliena. §. ſi is qui putabat. ⁊ ibi Bal. ff. de acqu. hęr.
l. quędam mulier. vbi not. ff. de rei vend. Et ſic apparet non obſtare d.
l. fin. ff. de inſt. in contrariũ allegatam, q in caſu noſtro conſtat actum
fuiſſe, vt proprio nomine tenerentur. ⁊ quãuis in caſu noſtro expreſſum
ſit nomen officij: tamen cum iure officij iſti prouiſores pecunias regias
acciperent, ⁊ iſtis architectis deinde ſatisfacerent, debent ipſi de ſuo te
neri. l. ſolutum. §. per liberam. ff. de pig. acti. per Bart. in d. l. procura-
tor. qui pro euictione. per illum text. ⁊ in l. ſeruum Titij. ff. mand. Et
iſtud tanto magis procederet ſi nõ probaretur D. Epiſcopũ habuiſſe
dictum officium, ex cuius natura poſſet deuenire ad talem contractũ,
vt per Bart. Bald. Ang. in l. j. C. credit. euict. pig. per Iaſ. in l. ciuitas.
ff. ſi cert. pet. Pręterea non eſt dubitandũ quin in oẽm caſum ſiſcus de-
beat ſatisfacere huic creditori, cũ enim fecerit propugnacula vrbi, ⁊ ſic
vtiliter pro Principe opus fecerit, illi ſatisfaciendum eſt, etiam per ve-
rum dominum ſuccedentẽ tyranno. probat id tribus rationibus. Pri
9 ma eſt, q etiã † malefidei poſſeſſori, ⁊ prędoni reſarciendum eſt, quod
vtiliter in rem impenderit. l. plane. ff. de peti. hęr. Secunda eſt, q etiã
10 † ſucceſſor in beneficio ſoluit debita contracta per anteceſſorem dũ-
modo in vtilitatem eccleſię verſa ſint, dato quod ex eodẽ titulo non ve-
11 niat. c. j. vbi omnes. extra de ſolu. Tertia, q † contractus geſti tempo
re tyrannidis valent, ſicut illi qui cum vero principe geruntur, vt per
Bal. ⁊ doct. in l. decernimus. C. de ſacr. eccleſ. ⁊ l. fin. C. de interd. mat.
⁊ cum iſte cõtractus in vtilitatem veri domini peruenerit, debet verus
dominus ipſe teneri per regul. l. ſoluendo. ff. de neg. geſt.

SVMMAE RERVM. CVIII.

1 *Quando emphyteuta alienat meliorationes in alium & ille ſuc-
cedit in locum auctoris ſui ut ſoluat canonem domino pro ra-
ta bonorum ſibi venditorum dominus tenet .r eum recogno-
ſcere & in poſſeßionem introducere & uice verſa nouus emptor te-
netur ſe ei obligare ad canonem ac etiam ſoluere quinquageſimam
ſeu laudemium.*
2 *Licentia alienandi in inueſtitura conceſſa uis.*

PRęſens conſultatio procedit de plano, ſecundum caſus
1 legum. † quando emphyteuta alienat meliorationes
in alium, ⁊ ille ſuccedit in locum auctoris ſui, vt ſoluat
canonem dño pro rata bonorum ſibi venditorũ, nam
dñs tenetur eum recognoſcere, ⁊ in poſſeſſionem in-
troducere. ⁊ vice verſa nouus emptor tenet ſe ei obli-
gare ad canonem: vnde alioquin nulla actione perſonali teneretur, ⁊
etiã tali caſu ſoluere quinquageſimam ſeu Laudemiũ, ⁊ ita loquitur. l.
fin. verſicu. ⁊ ne auaritię. C. de iure emphyteu. adeo q ſi alienatio ſit fa
cta etiam titulo lucratiuo, vel etiã vigore clauſulę, Et quibus dederit, &c.
cum ſemper ſoluendum ſit laudemium pro ſubſcriptione ſeu recogni-
tione domini. Sed quęſtio noſtra videtur diuerſa, quia iſti emptores
non indigent ſubſcriptione, vel recognitione domini, cũ potuerit in eos
fieri alienatio ex pacto comprehenſo in prima inueſtitura, nec etiã ipſi
tenentur ad aliquem canonem, ſed omne onus librarum duarum cerę
remanet d. Euangeliſtę emphyteutę, vnde cum non teneantur ad ali-
quem canonem, nec etiã ad recognitionem, non videtur quod ſit locus
petitioni dicti laudemij, ⁊ nullus eſt doctor ex allegatis in conſilio qui
hoc dicat, imo feudiſtę omnes. in c. j. de feud. non habente propr. natu.
ſentiunt expreſſe quod facta alienatione, vigore talis licentię quę in pri
ma inueſtitura interuenit, bona cenſeantur libera ⁊ allodialia in perſo-
nam emptorum, ⁊ quod in nihilo teneantur dicti emptores verſus do-
minum. ⁊ iſtud eſt quod facit difficultatem in caſu noſtro de quo per
Bal. §. illud. in c. j. de prohib. alien. per Frider. Ego tamen inclino
2 in eam partem, quod laudemiũ debeatur: quia dicta licentia † non vi-
detur in caſu noſtro intelligenda, vt alienatione in quẽcunq; habẽtem
cauſam ab emphyteuta facta, bona efficiant libera, adeo q nulla recogni
tio ſit neceſſaria: q text. in d. c. j. de feud. nõ habente prop. loquit in re
in qua libere potuit tale pactum fieri, ſed in qõne noſtra, cus bona ipſa
ſint origine emphyteutica ab eccleſia, non eſt credendũ q camera fiſca
lis ea conceſſerit, vt poſſent omnino ſeu libera in emptores transferre,
nec etiam hoc facere potuiſſet: vnde intelligendę ſunt illę clauſulę,
Et alijs quibuſcunq; habituris cauſam ab eo. Item, *Ad habendũ, tenen-
dum & poßidendum, & quicquid dicto d. Ioanni & eius heredibus &
ſucceſſoribus in uniuerſo, vel ſingulari perpetuo placuerit faciendũ.* ſunt
inquã intelligendę dictę clauſulę, ſcdm naturam cõtractus. l. ſi vno. ff.
loc. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. vt tñ ſemper ſaluũ ſit onus bonis annexũ,
⁊ qualitas emphyteutica, ſcdm quam ſolui debet laudemium. Et illud
maxime videt dicendum ſtante clauſula illa inueſtiturę, ſaluo ⁊ reſerua
to iure ipſius dñi ex hac inueſtitura veniẽte, quod in tali caſu videtur
eſſe laudemij prout in ſimili dixit Ange. in l. qui Romę. §. duo fratres.
q. v. ff. de verb. oblig. vbi dixit in vij. q. Bart. quando dictũ eſt, qd res
alienari poſſit cũ iuribus ſuis. l. fina. in fin. de contrah. empt. vel bonis
tranſeuntibus cũ onere ſuo. l. ij. ff. de ſtatulib. per Bal. conſi. cxcj. in ij.
lib. videt enim talis proteſtatio habere talẽ effectum. gl. l. ſi debitor. §. j.
quib. mod. p. gn. docto. l. ſi fundũ. per fideicõmiſſum. ff. de leg. j. de quo
per Soc. conſi. xlij. lib. iij. Et ita mihi videtur, ⁊ q requiſitus de ſola
ſubſcriptione non putaui diffuſius inſiſtendũ. Et ita mihi videt, ⁊c.

SVMMAE RERVM. CIX.

1 *Promißio de aliquo intelligitur reſpectu totius non autem reſpectu
partis.*
2 *Dictionum omnia & ſingula.uis.*
3 *Res ſe referens conſideratur ſecundum illud ad quod ſit relatio.*
4 *Mens contrahentium talis eſſe creditur qualem eam uerba indicant.*
5 *Mens non expreſſa uerbis nihil ſolet operari.*
6 *Propoſitum in mente retentum nullius eſt effectus.*



CAſus de quo in pręſentiarũ agitur videt mihi nullã pe-
nitus habere difficultatẽ, idq; tam ex verbis, quam ex
mente contrahentiũ. Nam ex tenore inſtrumenti cla-
riſſime apparet, quod dominus Angelus promittit,
*De attendendo & obſeruando inſtrumentum uenditio-
nis in d. Albertum facta, & omnia & ſingula conten
ta in eo, & de ſoluendo pretium ſalis, &c.* quę verba non poſſunt intel-
1 ligi de tertia parte, ſed de toto: quia ita expreſſe ſonant, ⁊ † promiſſio de
aliquo, intelligitur reſpectu totius, nõ autem reſpectu partis. l. ſi dictũ.
§. in ſtipulatione. ff. de euict. per Barto. in l. legatis. ff. de leg. ij. pręter-
2 tim ſtante illa † dictione, omnia, ⁊ ſingula, per quam cenſetur excluſa
particularis reſtrictio. l. pediculis. §. Labeo. ff. de aur. ⁊ arg. leg. l. Iu-
lianus. in princ. ff. de leg. iij. Item ſtante relatione quę ſit ad inſtrm d.
3 Alberti, quod de toto loquitur, non autem de parte, ⁊ † res ſe referens
conſideratur, ſecundũ illud ad quod ſit relatio. l. aſſe toto. ff. de hęred.
inſtit. ⁊ Imo. in l. Iulianus quoque. ff eod. per Bald. conſi. ccxij. iil v.
4 Accedat etiã pręſumpta † mens contrahentiũ, quę talis eſſe creditur,
qualem eam verba indicant. l. Labeo. ff. de ſup. leg. vnde ab eis non eſt
5 recedendũ. l. non aliter. ff. de leg. iij. ⁊ † mens non expreſſa verbis nihil
ſolet operari. l. quidã cum filium. vbi Bal. ⁊ Imo. ff. de hęred. inſtit. ⁊
6 † propoſitum in mente retentũ nullius effectus eſt. l. ſi repetendi. C. de
condict. ob cauſam. multo minus debet aliquis effectus reſultare ex al
legata mente cui verba expreſſe repugnant, prout in caſu noſtro. Sed
vltra verba expreſſam inferentia mentẽ contrahentium, adducitur etiã
ratio. nam illa promiſſio eſt facta reſpectu gabellariorum generaliũ, vt
apparet ex inſtro. in quo eorum nomine notarius recepit illã promiſſio-
nẽ, ipſis aũt gabellarijs generalibus ſeu firmarijs pręſtãda erat fideiuſ
ſio de toto, non aũt de parte: ergo vt intelligamus, ſecundum qualitatẽ
eius ad quem promiſſio confertur, intelligemus eam de toto. l. pleniã.
§. equitij. ff. de vſu ⁊ habit. Nec obſtant allegata in contrarium q vna
reſponſione omnia tollunt. cum enim conſtent coniecturis omnia quę
pro do. Angelo adducuntur, debent cedere apertiſſimis verbis cõtra-
ctus, q in claris. ⁊c. gl. in l. continuus. in princ. ff. de verb. oblig. quãuis
etiam particulariter poſſit reſponderi. Non obſtat primo q promiſſio
domini Angeli, ex ſubiecta materia debeat intelligi ſolũ reſpectu tertię
partis. arg. l. ſi vno. in princ. ff. locati. q reſpondeo, verba etiam clara,
vt dixi. nec hic ſubiecta materia aliquid infert, cum ſtet ſimul quod ſit
ſocius pro tertia parte, ⁊ tamen obliget ſe verſus gabellarios pro toto,
ſicut quilibet extraneus fideiuſſor, ⁊ veriſimile eſt, quod potius ſocium
vt fideiuberet, ex quo ad eũ portio aliqua contractus pertinebat, quã
extraneũ, qui ⁊ ipſe fideiuſſiſſet pro toto. Non obſt. ſecundo, q in proę
mio narret eum eſſe ſociũ pro tertia, q pro hoc nõ infertur quin verſus
firmarios promiſerit in totum, ⁊ ſi voluiſſet promittere niſi reſpectu ter-
tię, vtiq; ſciuiſſet exprimere, ſicut expreſſit in principio pro quota par-
te erat ſocius. arg. l. vnicę. §. ſin autem ad deficientis. C. de cad. toll. Nõ
obſtat tertio, q alias ſequeretur abſurdum videlicet, q ſocij eſſent di-
ſparis conditionis: q reſpectu firmariorum illud nõ eſt abſurdum, cũ
ipſi non ſint ſocij, ⁊ ipſis omnino fideiubendum erat pro toto, reſpectu
vero ipſorum ſociorum inter ſe, non eſt diſparitas, q fideiuſſor vel promiſ
ſor per actionẽ mandati, vel negotiorum geſtorum conſequentur, quod
vltra portionẽ ſibi ſpectantem pro altero expendit. l. hęredes. §. agitur.
⁊ § in illa. ff. fam. erciſ. l. ſi mandauero. ff. manda. ⁊ ſi ſit ſocius conſe-
quentur actione pro ſocio. l. omne. ff. pro ſocio. cum ſimilibus. ⁊ iſto mo
do tollitur etiam quartum argu. ⁊ caſus eſt indubitabilis.

SVMMAE RERVM. CX.

1 *Obligatus facere qd in uno anno ultima die anni pôt illud facere.*
2 *Pacto quod alter non implet alterum non teneri.*

3 *Qui non est in mora condemnari non potest.*
4 *Propter difficultatem superuenientem ex casu extingui obligatio.*
5 *Promissio de emendo non est emptio sed contractus innomatus.*
6 *Qualibet pactio est contractus.*



Onet in proposita quæstione d. Ber. ius apertum, quia attenta forma conuentionis postremo loco factę. debuit pro primis octo mensibus tenere nouem millia sestariorum salis: & soluere illud certo prętio, & si plus vellet vltra illam summam debebat sibi dari pro minori prętio. vnde cum habuerit in illis mensibus sestarios 12295. quam duos, quo ad nouem millia fiet ęstimatio prętij ad computum vi. librarum. quo vero ad reliquos sestarios 3295. fiet ęstimatio ad computum solidorum 50. vltra verum prętium, secundum prędictam conuentionem, quę est clarissima. Non obstat, quod ista sestaria 3295. debeat computari ratione obligationis sequentis anni pro rata, ex quo anno sequente debebat leuare 15. mille sestaria. Quia respon-
1 deo, q in conuentione — solum erat obligatus leuare dictum numerum quolibet anno, vnde satisfactum fuisset conuentioni, si vel vltima die cuiuslibet anni dictum sal totum leuasset. l. qui hoc anno. ff. de verbor. oblig. vnde cum ante finē anni quo tenebatur adimplere, propter mu-
2 tationem statuę extincta fuerit conuentio. quia camera Ducis † illi nō dedit, nec dare potuisset sal, merito nec ipse tenebatur leuare illud, & vicissim dare camere prętium. l. Julianus. §. offerri. ff. de act. empt. Nec etiam aliquo modo possunt dicta sextaria imputari sequenti anno, cum ex forma conuentionis licuerit huic mancipi, accipere in pręcedēti anno quicquid salis vellet vltra obligationem, & id minori prętio, qđ cum ipse fecerit frustra dubitatur de computando illud in obligationem sequentis anni, quia verba conuentionis expresse contradicunt. Non obstat. l. qui insulam. §. penul. ff. locati. & not. in l. diuortio. in princi. ff. solut. matr. quia loquuntur quando ex parte sua locator pro rata adimpleuit. nam tunc etiam pro rata ei satisfaciendum est, sed noster casus est diuersus, quia in casu nostro respectu dicti anni camera non dedit aliquod sal, nec d. Bert. tenebatur illud emere, intra certum tempus ante. si antequam sit in mora, & sic ante lapsum temporis non emat, non
3 potest sibi aliquid imputari: q † qui non est in mora condemnari nō potest. l. mora. ff. de vsur. imo si interpellasset ipse cameram, vt sibi venderet, frustra interpellasset: tum quia Illustriss. dom. Maximilianus
4 iam dediderat se hostibus, vnde † propter difficultatem superuenientē ex casu extinguitur obligatio. l. si debenda. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhod. de iactu. tum quia Galli qui in eius locum successerunt voluerunt stare dicto contractui prout etiam non tenebantur, arg. ex quo nō successerunt ex eius persona iuxta not. in c. j. de solut. Pręterea aduertandum est, qđ in casu isto nō est aliquis contractus locationis, de quo contractu procedunt iura in contrarium allegata. sed est quędam promissio de emendo, quia manceps promitti emere tot sestarios in anno
5 tali prętio, & camera promittit illi vendere, & clarum est, quod † talis promissio de emendo: non est emptio gl. in l. bone fidei. vbi Jas. ff. de
6 eo qđ cert. loco. sequitur ergo vt sit contractus innominatus: q † quęlibet pactio est contractus. gl. in l. j. ff. de act. & oblig. & consequenter cū hęc conuentio haberet in se factum affirmatiuum, scilicet emere, cum antequam ipse esset in mora in totum perierit ius vendendi ex parte camere, censetur etiam iste in totum liberatus. d. §. idem iuris cum similib. non autem quęrendum est aliquid de rata. & ista ratio cessat in contractu locationis: quia in eo ex patientia domini resultat commoditas perceptionis fructuum ipsi conductori, qui cum eis acquirat, vt habetur. l. damnū. C. loc. merito debet etiam pro rata soluere, nec distinguo prędium vrbanum a rustico. nam etiam in rustico non soli menses messium, & vindemiarū pariunt fructus, sed totus annus confert, licet in illis mensibus solum colligantur, sed & sic etiam ratione cuiuslibet diei quę sit in anno, conductor habet aliquam vtilitatem, q non est in casu nostro, quia patientia pręstatur solum ratione salis accepti de quo accepto, non est dubium debere solui prętium iuxta formam conuentionis, ratione vero salis nondum accepti, prout est in quęstione nostra: quia gabellarius nullum sal accepit de dicto anno 1515. illa patientia nullam penitus vtilitatem illi affert, nec inuitus tenebatur accipere, nisi in fine anni, per text. in d. l. qui hoc anno. Et licet in conuentione actum esset, vt ratione salis accepti haberet Bert. spatium ad soluendum de mēse in mensem, non tamen dicitur quod teneatur de mense in mensem accipere: sed q postquam acceperit, & sic secundum formam iuris, q tunc habeat terminum, illa enim verba referuntur ad ius. l. damni infecti quidam. §. cum parietem. ff. de dam. inf. de iure autem sufficit si accipiat in fine anni. d. l. qui hoc anno.

SVMMAE RERVM. CXI.

1 *Constituta licet fiat maxime inter mercatores tamen non fit nisi de pecunia iam debita, siue pure, siue in diem, siue sub conditione.*
2 *Fideiussoris uel in rem suam Procuratoris uarie coniici*
3 *Verum debere promisit quamuis in scriptura priuata sit intelligitur per stipulationem.*
4 *Pactum iuratum hodie parit actionem.*
5 *Quis dicitur fecisse nomine alterius etiam si fideiußit pro eo & dicitur procurator qui est procurator in rem suam ut quia teneatur de suo soluere.*



Lara & aperta visa est mihi suprascripta consultatio & facile in eam sententiam transirem, dubium tamen facit in primis secundum ius commune, quia ista promissio do. Nicolai nō potest esse, aut fideiussio, aut sponsio, aut expromissio, cum nō interuenerit stipulatio quę videtur necessaria ad valorem istorum contractuum. l. blanditus. C. de fid. inst. l. vbi autem. §. qui vero. ff. de verb. obli.
2 non videtur etiam teneri actione constitutę pecunię: q licet † constituta maxime fiant inter mercatores, vt dixit Bal. in rub. C. de const. pec. tamen non fiunt nisi de pecunia iā debita, siue pure, vt in l. j. §. j. de cōst. siue in diem. l. item illa. §. j. eod. tit. siue sub conditione. l. pen. versi. & licet. C. eod. l. id quod sub conditione. ff. eod. at in casu nostro tempore constituti illa pecunia non debebatur aliquo modo, & licet deinde forte cęperit deberi: tamen ad eam non potest agi ex constituto: quia oportet deberi tempore contractus constituti. d. l. item illa. §. j. Ex verbis quoque conuentionis oritur aliqua difficultas, quia dom. Nicolaus dicit, Se promittere ad instantiam, & nomine domini Hieronymi quę verba significant, quod promittit tanquam procurator, secundum gl. in l. j. §. nunciatio vbi doct. ff. de op. no. nunt. in l. fideicommissa. §. interdum. de leg. ij. l. si ab vno. C. de neg. gest. Et hoc suadent illa verba, A bon cunto del li cunti fra loro, quasi dicat, facit hanc promissionem tanquam procurator eorum, secundum rationes inter ipsos, vt non teneatur soluere nisi quatenus ipse procurator sit debitor ipsorum, suadetur hęc interpretatio etiam ex eo quod secutum est, iuxta l. sed Julianus. §. proinde si acceperit. ff. ad Maced. fecit enim aliquas solutiones pro quibus ipse erat debitor ipsius d. Hieronymi, deinde alias non fecit: quia forte nō erat amplius debitor. Nec obst. q ipse d. Nicolaus obligauit propria bona: quia potest intelligi illa obligatio, secundum naturam actus, qđ esset verus procurator, non quod vellet soluere de suo, prout in simili habetur per Bar. in l. procurator qui pro euictione. ff. de procur. Sed tamen istis non obstantibus placet suprascripta conclusio, q domin.
3 Nicolaus † sit simpliciter obligatus, quia verba scripturę simpliciter & pręcise scripta sunt, q ipse teneatur ad solutionem dictę summę scutorum 1150. & satis potest dici procurator, sed in rem suam: quia ipse fideiussor pro obligatione futura, quod fieri potest. §. fideiussor & pręce-
3 dere. inst. de fideius. l. quoniam. §. fi. ff. de vsufr. earum rerum & † verbū illud, Libere promisit. quamuis in scriptura priuata: tamen intelligitur per stipulationem. §. si scriptum. inst. de inutil. stip. l. Titia. §. idem respondit. ij. vbi doct. ff. de verb. oblig. maxime cum loquatur de pręterito quo casu probatur confessio stipulationis interpositę. l. ea quę. ff. de don. inter vir. & quę per illum tex. dixit Bart. in l. j. in princi. ff. de verborum obligationib. facit etiam text. in l. tutor. §. fi. ff. de vsur. Et hoc maxime dicendum in casu nostro in quo deinde interuenit iuramentū,
4 & constat q † pactum iuratum hodie parit actionem, de quo in c. j. extra de pact. per doct. & pręterea etiam adest clausula, Omni meliore modo. de qua per Bart. & doct. in l. j. §. si quis ita. ff. de verborum obligationib. & sic sublata est prima ratio. Non obstat, secundum arg. quia illa verba, Ad instantiam & nomine Hieronymi sunt ambigua vt dicit
5 Bar. in d. §. nunciatio. & † dicitur fecisse nomine Hieronymi, etiam si fideiussit pro eo. & dicitur procurator, qui est procurator in rem suam, vt quia teneatur de suo soluere. l. fi. §. Titius. ff. de condic. indeb. & verba sunt clara, Quòd obligauit bona sua pro solutione dictæ pecuniæ nō autem pro manutentione, q esset procurator, & illa clausula, A bono cunto, &c. habet sensum clarum. q ipse d. Nicolaus teneatur ad dictā summam promissam, & q ratio bona sit inter ipsum Nicolaum & Hieronymum. d. c. j. iste creditor noluit se impedire, nec noluit de ea sibi aliquid opponi. Et q ad alias oppositiones quę fieri possent accusare, & subtiliter responsum est per prędstantissimum Jurisconsultum do. Marianum. non insistunt vlterius, sed simplici subscriptione ero contentus. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM CXII.

1 *Absenti fideiussionem non quęri & eam ante acceptationem iure reuocari.*
2 *Ecclesia aut pia causę absenti non potest acquiri nisi aliquis eius nomine acceptat.*
3 *.? ...ans uel iudex si esset stipulatus absenti non tamen ei queritur ...e acceptationem.*
4 *...ceps quamuis sit persona publica tamen eius beneficium ignoranti non acquiritur unde necessaria est acceptatio.*
5 *Presbiter tanquam publica persona potest stipulari episcopo sed tamē illi non acquiritur ante acceptationem.*
6 *Cum ante acceptationem ius, non fuerit quesitum creditori licuit iudici & restatio recedere à tali promißione & facere eam cancellari.*



1 Robo sententiam suprascripti domini aduocati, q iste creditor non possit agere contra † fideiussore, ex quo fideiussio nō fuit stipulata nomine ipsius, secundum doctrinam Bar. & cęterorum in l. postquam liti. C. de pactis quam etiam sequitur Alex. consil. cxxxj. lib. iiij. Aret. c. in causis. de testib. & cons. lvj. Fel. c. si caut. de fid. instr. versi. sed nota.
2 vnde videmus, q nec † ecclesię, aut pie causę absenti potest acquiri, nisi aliquis eius nomine acceptet, secundum gloss. Bald. Paul. Castr. in l. illud. C. de sacrosan. eccl. Fortius teneo veram

3 quoque esse illam conclusionem ꝙ etiam si † notarius, vel iudex esset
stipulatus absenti, ꝙ non tamen ei quęreretur ante acceptationem, per
reg. l. in omnibus rebus. ff. de act. ⁊ obl. l. ea quę ciuiliter. in verb. vo-
lentibus. de acq. rerum dom. l. si ego. de neg. gest. l. communis. in fi. de
acq. poss. ⁊ quod tenet Bar. in l. frater a fratre. ff. de cond. indeb. versi.
4 nunc intro sicut videmus, ꝙ quamuis † princeps sit publica persona,
tamen eius beneficium ignoranti non acquiritur, vnde necessaria est ac
ceptatio, vt habetur in l. Labeo. ff. de iureiur. per Aret. in l. si absenti. de
acq. poss. Curt. consi. lij. in fi. Idem in beneficio collato ab episcopo. c.
5 si tibi absenti. vbi Anch. in ij. no. de pręb. in vj. Idem videmus in † pręs
bitero, qui tanquam persona publica potest stipulari episcopo, sed ta-
men illi non acquiritur ante acceptationem, vt not. Host. in c. dudum.
de conuers. coniug. Oldr. consi. xxx. factum tale est, quędam. ⁊ ita est ve
ra, ⁊ communis opinio, quam vltra allegatos doctores per suprascri-
ptum d. aduocatum, tenuit And. de Py. Gul. de Cun. Albe. de Ros.
in l. non enim. de adop. Ioa. And. in add. Spec. tit. de cessione act. §.
consequenter in add. incip. Pet. de Ceru. in fi. Bal. consi. cc. verba. in
ij. lib. ⁊ in l. nec ei. §. satisdatio. q. vj. de adopt. Angel. consi. lxxij. incip.
6 ꝙ dicta. cum ergo ante † acceptationem ius quęsitum non fuerit huic
creditori, licuit iudici, ⁊ notario recedere a tali promissione, ⁊ facere eas
cancellari. per text. in l. absenti. vbi Bar. de don. l. si pater filio de ma-
nu. vend. ⁊ quę habentur in l. qui Romę. §. Flauius. ff. de verborum
oblig. ⁊ hęc omnia de subscriptione requisitus. Saluo semper sanio
re iudicio.

SVMMAE RERVM. CXIII.

1 *Locatio facta in perpetuum cum pacto renouandi de nouennio in*
nouennio videtur una locatio.
2 *Locationes tot quot nouennia ex causis censeri.*
3 *In re clara non est recurrendum ad allegationes doctorum.*
4 *Dictio dicta facit relationem in genere.*
5 *Locatio facta in perpetuum cum pacto renouandi de nouennio in no-*
uennium dicitur una locatio quoad formam uerborum quia uno actu
est celebrata sed quod dispositionem iuris tot sunt locationes quot no-
uennia.
6 *Interpretatio illa est accipienda per quam euitatur contrarietas in uer*
bis instrumenti.



Atis puto in casu de quo agit tot esse locationes quot
nouennia, p rationes ⁊ auctoritates alias adductas.
1 Nec obstat, ꝙ † sicut quando locatio facta est in per-
petuum, cum pacto renouandi de nouennio in nouē-
nium, videtur vna locatio, sm Butr. Anch. Imol. in
ca. j. deprecar. etiam in casu nostro in quo facta est in
tertiam generationem, cum pacto renouandi, ⁊c. Re
spondeo, ꝙ manifesta est ratio differentię inter istos casus: quia quan-
do dictum est in perpetuum, vnus est contractus, secundum Bal. in d.
l. voluntas. C. de fid. comm. ⁊ Alex. in consi. clxiij. in ij. ⁊ habet termi-
num certum, id est infinitum, ⁊ perpetuum, sed quando dicitur in ter-
tiam generationem habet tempus incertum, qꝛ nescitur ad quod tem-
2 pus perseueratura sit tertia generatio: vnde restringitur † contractus
ad nouennium, vt singulis nouennijs incipiat. Secundo respondeo, ꝙ
aduertendum est quomodo concepta sint verba contractus, vt si vnuʒ
terminū comprehendunt, licet deinde diuisum p renouationes possit
aliquo modo defendi opin. doct. in d. c. j. sed casu nostro non ita est, qꝛ
locatio concepta est, *Ad terminum nouē annorum, & dictis annis reuo*
lutis, ad alios, &c. ⁊ inter hos modos loquendi est manifesta differen
tia, vt etiam dicit Alex. in d. consil. clxiij vbi respondet ad consi. Ang.
clxxxiij. in prima responsione, ⁊ ratio differentię de se patet, ⁊ manife-
3 sta est. Tertio respōdeo, ꝙ † in re clara frustra recurrimus ad allegatio
nes doctorum quia ex verbis instrumenti satis deciditur pręsens con-
trouersia, maxime ibi, *In festo beati Petri in cobatorum, & dictis no-*
uem annis reuolutis finiendorum, renouandorum successiuè, &c.
Nec obstat quod subijcitur, Dicta locatione durante de nouem annis. &c.
4 quia dictio illa, † Dicta facit relationes in genere, vt in exemplo [illegible] per
quę dānauit, saluauit ⁊c. glo. l. damnū. C. de iniur. l. ij. C. de fi[illegible]
5 per Bar. in l. re coniuncti. versic. tertio dubitatur. † Pręterea [illegible]
vna locatio quo ad formam verborum quia vno actu est celebrat[illegible]
quoad dispositionem iuris tot sunt locationes quot nouennia, p[illegible]
in simili dicit Abb. in c. cū olim. ij. extra de priuileg. ⁊ quod not. Bar.
6 in l. ij. §. pen. ff. de accus. ⁊ † ista interpretatio est accipienda ne alias
manifesta contrarietas sit in verbis instrumenti.

SVMMAE RERVM. CXIIII.

1 *Ex sola in uestitura emphytentica non transfertur ius in re.*
2 *Vbi lex unum decidit præsupponit concurrere cætera habilia.*
3 *Tunc competit ius in re siue conductor nunc non possideat siue*
etiam aduersus locatorem quando traditio esset facta & non aliter.
4 *In contractu emphytentico præfertur habens possessionem illi cui prius*
facta fuit inuestitura.
5 *Habens mandatum ad inuestiendum potest tradere fall.*
6 *Procurator generalis non potest ius inquum impetrare quia dominus*
incideret in pœnam retorsionis qua tamen non fit ipso iure sed ita
demum si aduersarius hoc postulauerit.
7 *Regulariter in pœnis etiam ipso iure impositis requiritur sententia de-*
claratoria.



Vantum ad articulum primum, dico veriorem con-
1 clusionem esse, ꝙ ex † sola inuestitura emphyteutica
nō transfert ius in re. Non obstat text. in l. j. §. fi. ff. si
ag. vectig. quia ille text. solum factus fuit ad deciden-
dum, ꝙ cōductor ad longum tempus habet tale ius,
cum tamen cęteri conductores hoc non habeant: ⁊
pręsupponit factam traditionem, qꝛ vbi lex vnū deci
dit, pręsupponit concurrere cętera habilia. c. j. de ętat. ⁊ qual. l. qui te-
3 stamento. versic. si aliud. ff. de testa. † tunc ergo competit ius in re, siue
conductor nunc non possideat, siue etiam aduersus locatorem, quando
traditio esset facta, ⁊ non aliter, per regulā. l. in traditionibus. C. de pa-
ctis. nec Spec. in tit. de emphyt. versic. clxvij. aperte firmat aliam opi-
nionem, ⁊ etiam si firmaret, contra eum sunt grauiores auctoritates, ⁊
vltra Bald. Cep. ⁊ Ias. alias allegatos, contra eum tenuit Inno. in c.
4 ex ore. extra de his quę fi. a mai. part. cap. ⁊ † in tali contractu emphy-
teutico quod pręferatur habens possessionem, illi cui prius fuit facta
inuestitura, secundum. l. quotiens. C. de rei vendic. firmat consulendo
Alex. consi. ccxxviij. in fin. ⁊ Cō. xcv. in vj. volum. vnde non puto am-
plius esse in hoc dubitandum. Circa secundum articulum dico, ꝙ licet
5 † habens mandatum ad inuestiendum possit tradere. l. si quis prohi-
buerit. ff. de publica. tamen istud fallit quando ex traditione dominus
incideret in pęnam. l. si procurator. ff. de condict. indeb. Nec obstant
duo, quod in casu nostro emphyteuta non incidit, nisi volente domino.
Item non incidit ipso iure, sed requiritur declaratoria: qꝛ respondeo,
ꝙ etiam in istis duobus casibus habet locū regula. d. l. si procurator.
6 Istud probatur in l. ij. §. si procurator. ff. quod quisque iur. vbi † pro-
curator generalis non potest ius iniquum impetrare: qꝛ dominus inci-
deret in pęnam retorquitionis, quę tamen retorquitio non fit ipso iu-
re, sed ita demū si aduersarius hoc postulauerit, vt est tex. in l. j. in prin.
eod. tit. ibi, ipso quandoqꝫ aduersario eius postulante, ⁊ propterea di-
cit Bart. in d. §. si procurator. quod licet quędam sint ex se licita, si ta-
men possibile est inferri pęnam generale mandatum procuratori non
sufficit, ⁊ sic ponderat Bart. sufficere, quo aliquo modo sit possibile, vt
patet in casu nostro si dominus voluisset. Nec obstat, ꝙ requiratur sen
7 tentia declaratoria: qꝛ † regulariter in pęnis, etiam ipso iure impositis,
requirit tamen sententia declaratoria, vt dicit Bald. in l. si quis maior.
vbi Ias. C. de transact. ⁊ tamen doctores in d. l. si procurator. in tali ca
su pęnali, dicunt non sufficere generale mandatum. Et ex his arbitror
vtranqꝫ difficultatem esse clarissime resolutam.

SVMMAE RERVM. CXV.

1 *Filium enormiter læsum tribus casibus iuramento excludi.*
2 *Vbi apparet quod renuncians uult donare non est dubium quin*
ualeat donatio & confirmatur iuramento.
3 *Propter coniunctionem lex non præsumit fraudem interuenire quia*
uinculum sanguinis infirmat talem coniecturam.
4 *Dispositio infirmans contractum ex dolo uero uel præsumpto uel re ip-*
sa debet restringi nisi cum patre sit gestus quia arctissima hæc coniun
ctio suspicionem omnem abolet.
5 *Ex præsentia consanguineorū & Iudicis præsumitur non potuisse sub*
esse timorem reuerentialem.
6 *Per reiterationem renunciationis ex interuallo cessat omnis præsum-*
ptio fraudis uel erroris.



Ccedo ⁊ ipse in sententiam suprascripti domini consu-
lentis per iura ⁊ rationes per eum allegatas ⁊ quia li
cet magna sit altercatio inter doctores quomodo ista
filia possit admitti aduersus iuramentū, quādo enor-
miter est lęsa: qꝛ dolus re ipsa videtur interuenisse, de
quo in l. si superst. te. C. de dolo. ⁊ dixi post alios in ca.
1 cum contingat. de iureiur. tamen illa altercatio † cessat in tribus casi-
bus in quibus cōis opinio est omnino hanc filiam esse excludendam.
Primus est quādo in renūtiatione apposita esset clausula, quod qua-
2 tenus opus sit donationis titulo inter viuos don. vbi enim † apparet,
ꝙ renuntians vult donare, non est dubiū quin valeat donatio, ⁊ confir
matur iuramento. l. si quis donationis. ff. de contrah. empt. ⁊ ita tenuit
Abb. in d. c. cum contingat. Secundus est, quando filia contrahit cum
3 patre, ⁊ in eius manibus renuntiat, † propter enim coniunctionem lex
non pręsumit fraudem aliquam: qꝛ vinculum sanguinis infirmat talē
coniecturam, vt in simili per Alber. de Ros. Iaco. de Puteo in l. patrē.
ff. quę infra. creditor. Cin. ⁊ Salic. in l. j. C. ad leg. Iul. repet. etenim
4 † dispositio infirmās contractū ex dolo vero, vel pręsumpto, vel re ipsa,
debet restringi nisi cum patre sit gestus: qꝛ arctissima hęc coniunctio su
spitionem oēm abolet. l. Aurelius. §. Titius testamēto. de lib. leg. ⁊ per
Bal. l. pactum. quęst. xxj. C. de collat. Imo. l. post contractū. ff. de don.
fact. l. nō solum. §. j. de ritu nupt. l. generaliter. C. de sec. nupt. ⁊ hoc in
5 casu nostro est certum, in quo † ex pręsentia aliorum consanguineorum
⁊ iudicis, nō potuit subesse timor aliquis reuerentialis. l. transactionē.
6 C. de transact. Tertius est cum renuntiatio fuit geminata, † per rei-
terationem enim ex interuallo cessat omnis pręsumptio fraudis, vel er
roris, secundum Decium consi. clxxxj. ⁊ hoc propter virtutem geminā
tionis, de qua per glo. ij. quęst. iij. si quis iratus. ⁊ in c. ex literis. verb.
admonita. extra de diuor. per Bart. in l. cum senius. C. de agr. ⁊ cens.
lib. xj.

lib. xj. quod intelligendum, quando renuntiatio est iterata ex interuallo post aliquod tempus prout in casu nostro fuit. l. j. §. quę onerandę. versic. sed si post interuallum. ff. quarum rerũ actio. Et facit quod not. Paul. Castr. consi. ccco. notandum est in ij. vol. in nouissimis. In cętero quia articuli sunt clari, non existimaui operępretiũ quicquam addere, sed simpliciter transeo cum domino consulente, pręsertim cum de sola subscriptione sim requisitus.

SVMMAE RERVM. CXVI.

1 Damnum spectat ad eum qui est dominus.
2 In fructibus perceptis non fit remissio quia dominium est conductoris ante perceptionem sic quia sunt pars rei.
3 Ager dicitur qualibet pars fundi.
4 Conductorem ex causa discedere posse.
5 Quotiescunque prater consuetudinem rei locata aliquid accidit ex quo damnum conductor patiatur non tenetur stare conductor locationi etiam cessante casu fortuito.
6 Demolitio cum respiciat perpetuam fundi utilitatem non est dubium quam spectet ad dominum.



Quaeritur an damnum propter vallum castrorũ sit sufficiens, vt dominus faciat remissionem conductori.
1 Et satis arbitror ꝙ sic. ratio est quia † damnum spectat ad eum qui est dominus. l. damnum. C. locati.
2 vbi † in fructibus perceptis non fit remissio, qr dominium est conductoris ante perceptionem, sic quia sunt pars rei, ℞c. Secundo text. in l. ex conducto. §.
3 sed si ager ff. locat. † ager enim dicitur quęlibet pars fundi. l. quod in rerum. §. quod si post. ff. de leg. j. glo. in l. cum post. §. gener. ff. de iure dot. ℞ ibi intelligit glo. in d. l. ex conducto. dum se remittit ad principiũ legis, in qua dicitur totius agri, aut partis, ℞c. Tertio idẽ videmus in prędio vrbano. l. habitatores. in princ. eod. titu. nec est ratio diuersitatis a prędio rustico. Quarto doct. Bar. in l. si vnus. §. item cum quidã. in tertio ℞ quarto casu ff. eod. ℞ Bald. in d. l. ex conducto. §. si vis. vbi
4 loquit † quando conductor impeditur fodere. Secunda quęstio an propter tales aggeres conductor possit deferre coloniam. ꝙ sic. Cald.
5 in consi. v. tit. de locato. vbi concludit, ꝙ † quotiescunque pręter consuetudinem rei locatę aliquid accidit, ex quo casu damnum conductor patitur, non tenetur stare conductor locationi etiã cessante casu fortuito, allegat casum in l. forma. ff. de censib. ℞ hanc conclusionem etiam probat Joann. Franc. de Ripa in tract. de peste. ℞ stante statuto nostro, ℞ etiam inhabilitate coloni, casus non habet difficultatem. Tertio quę-
6 stio ad quem spectet † demolitio, ℞ cum respiciat perpetuam fundi vtilitatem, non est dubium quin spectet ad dominum. vt per Bart. in l. impensę. ff. de impens. dotal.

SVMMAE RERVM. CXVII.

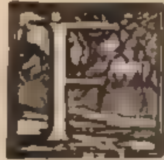
1 Delegationis uis.
2 Respectu delegantis statim facta delegatione censetur illi solutum.
3 Per delegationem uidetur debitor creditori soluisse & creditor rursus delegato credidisse.
4 Soluentem priori creditori liberari.
5 Expedens in meliorationem rei praefertur cuilibet creditori etiam alias anteriori.
6 Remissionem conductori ob belli damnum deberi.
7 Qui non tenetur soluere principali nec habenti causam ab eo tenetur.



Molendinarij in causa puto partes dom. iudicio esse vt pro eo pronunciet. Et primo qr iste Bufferus debi-
1 tor magistri Francisci, fuit delegatus † Tiano per publicum documentum: vnde respectu summę delegatę non est amplius debitor magistri Francisci quia est
2 facta nouat. ℞ † respectu delegantis, statim facta delegatione, censetur illi solutum l. quamuis. §. interdum. ad Velleia. l. si
3 rem. §. si duo. de noua. † videtur enim debitor creditori soluisse, ℞ creditor rursus delegato credidisse. l. tutor. §. si Vellean. declarat Fulgos. in l. inter causas. §. abesse. ff. manda. Et ideo denuntiatio illi facta per Bombellum, non debet magis operari, quam si facta solutione denuntiasset. Et istud tantomagis procedit, quia Tianus erat creditor ante-
4 rior tempore, ipsi Bombello, vnde † soluens creditori anteriori liberatur, vt per Bar. in l. solutam. §. solutum. ff. de pign. act. Secundo principaliter, quoad expensas factas in melioramentis, scilicet in incastris similibus, licuit Buffero ea facere ex forma inuestiturę: ℞ in omnẽ
5 causam † expendens in meliorationem rei, pręfertur cuilibet creditori etiam alias anteriori l. interdum. ff. qui pot. in pig. habeantur. Ter-
6 tio, quoad restaura, cum non † potuerit mollere propter Bellum debetur sibi remissio, vt per Rom. consil. clxxxviij. pro decisione. per doctrin. Bart. d. l. cum plures. in princip. ff. locati. vnde non est
7 Bufferus debitor, ℞ consequenter cessat denuntiatio, † quia sicut non teneretur soluere principali, ita nec habenti causã ab eo. l. si superatus. vbi Bartol. ff. de pignor. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXVIII.

1 Cessionem crediti alijs creditoribus praeiudicare.
2 Vnicuique sua uigilantia prodesse debet.



Firmata conclusio per clarissimum consultorem domi-
1 num Ludouicum, quod licuerit † Ceruarolę cedere domino Julio ius crediti sui versus cameram, etiã in pręiudicium Brusantum, mihi placet. Quę conclusio firmatur per regula generalem positam in l. qui autem. §. sciendum. in l. pupillus. ff. quę in fraud. cred.
2 quia † vnicuique sua vigilantia prodesse debet, quę ratio sicut procedit in personalibus actionibus propter paritatem personalium, ita ℞ prodesse debet hypothecis, quando hypothecę sunt pares, id est, contractę eodẽ tempore, prout in casu nostro, ꝙ si vna esset prior altera, tunc posset aliud dici, sed in casu nostro subest omnimoda ęqualitas, qr vtraque eodem tempore facta. Et hoc maxime est dicendum in hoc casu, in quo licet personalis obligatio propter beneficium epistolę diui Hadriani, inter istos fideiussores esset diuisa, obligatio tamen pignoris indiuisa remanet, ℞ quilibet insolidum habuit nomen illud sibi hypothecatum. l. in executione. §. penul. ff. de verb. obligat. l. his consequenter. §. Celsus. l. heredes. §. idem obseruatur. ff. famil. ercisc. vnde sequitur ꝙ dominus Julius, obijciendo fisco compensationem respectu eius nominis, nihil obijcit de alieno, sed de suo tantum: quia insolidum sibi erat obligatum, vnde eius conditio tanquam possessorio est potior. l. si debitor. ff. de pignorib. ℞ sic eadem prorsus ratio militat hoc casu, quę ℞ in personalis, ℞ contraria omnia loquitur respectu hypothecę anteriori tempore, non autem paris. Sicut ergo potuit Ceruarola compensare dictum creditum, secundum doctrinam Imol. in l. j. in fin. de sol. Alexand. consilio lxxxv. in ij. Socin. xvij. in ij. Deci. cccviij. cum similibus. ita ℞ dominus Julius potest, non obstante hypotheca Brusantum, prout diffuse per alias quoque rationes est allegatum per dominum aduocatum in cuius sententiam transeo. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXIX.

1 Venditor affirmans fundum esse seminatum qui tamen pro parte erat seminatus tenetur ad interesse emptori ob falsam affirmationem.
2 Qui fundum seminatum dicit de solo dixisse intelligitur.
3 Qui tenetur praestare fundum seminatum debet intelligi recte atque ordine secundum consuetudinem regionis seminatum.
4 Qui parce seminat parce metit.



Fundum esse seminatum, qui tamen pro parte tantũ
1 erat seminatus † venditor affirmãs teneretur ad interesse emptori ob falsam affirmationem, secundũ. l. j. §. ℞ generaliter. de act. emp. l. ea quę. §. fi. de con-
2 trahenda emp. quia † qui fundum seminatũ dicit, de toto dixisse intelligitur. l. Titia. ij. §. j. ℞ §. Scia libertis. de leg. ij. l. si qui cum totum. ff. de excep. rei
3 iudica. ℞ † qui tenetur pręstare fundum seminatum, debet intelligi recte atque ordine, secundum consuetudinem regionis seminatum. l. si merces §. conductor. ff. locati. l. item si. §. seminarios. ff. de vsufruct, vt saltem pastinatus sit ager, seu duas ad araturas habeat: quia hoc pertinet ad necessitatem, secundum Columellam, prout dixi in l. impensę. in gloss. ij. de verborum signific. facit l. diuortio. §. fina. ff. solut. matri. l. ij. ff. de impen. in rebus dot. attenditur autem in hoc maxime ad consuetudinem regionis, secundum Bart. in l. pecun. ad finem. ff. de alim.
4 leg. Et interesse est euidens, quia † qui parce semi nat. parce metit. cap. cum ex eo. extra de penit. ℞ ita transeo cum suprascripto domino consulente nostri Gymnasij rectore dignissimo.

SVMMAE RERVM. CXX.

1 Clausula sicut uidetur limitat.
2 Quoties quid adijcitur rei de qua constat aut cõstare debet semper accipitur limitatione.
3 In prima affirmatione praesumitur error qui non debet nocere ipsi uenditori, sed sibi imputet emptor si diligenter non inspexit.

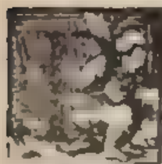


Verba chirographi sunt, *Dabo tot milliaria lignorũ fortium, & partim, id est, tertia mixtorũ sicut uidetur in nemore incisorũ de anno 1545. &c.* cum in nemore non sint ea ligna fortia, quęritur an venditor tenea-
1 tur? Respondeo † clausula illa, prout videtur in nemore, limitat ℞ restringit suprascripta omnia, sm propriã naturã eius dictionis, *Come se vede, &c.* vt inquit Alexand. consilio ij. in secundo volumin. quia debuit emptor esse instructus quid in nemore contineretur, cum probari possit ꝙ ipse accesserat ad videndum dictum nemus vt in simili per Bar. in l. edita. C. de
2 edend. vbi † quoties adijcitur, rei de qua constat aut constare debet, semper accipitur limitatiue, maxime cum in casu nostro non possit intelligi causaliter, pro quia: ℞ cum limitatio contrahetur superiori dicto

statutis potius l imitationis seu rei ad quam fit relatio, vt per multa
concludit Dec.consil.lxiij.versi.sed prędictis.& c.ij.de rescript.Ludo.
Roma.consi.cccv.in fin.doct.in auth.si quis in aliquo.C.de eden.vbi
3 concludunt prę sumi † errorem in prima affirmatione, qui non debet
nocere ipsi venditori,sed sibi imputet emptor,si diligẽter non inspexit.

SVMMAE RERVM. CXXI.

1 Donationem aut venditionem fructuum percipiendorum valere & ad hæredes transire.
2 Hæres dicitur esse vice defuncti.
3 Qui pro se promittit pro hærede promisisse censetur.
4 Qui precario rogat ut sibi in fundo morari liceat etiam pro suis omnibus rogasse censebitur.


Placet conclusio,q2 sicut valet venditio ad certum tem-
pus, vel incertum fructuum percipiendorum ex tali
fundo.l.nec emptio.vbi no.ff. de contrah.empt.& vi-
detur commoditas percipiendi vendita, vt declarat
Bar.in l.cotem.§.qui maximos.ff.de public.ita etiã
valet donatio,secundum Bar.ibi, dum alleg.tex in l.
1 Aquilius.ff.de dona.vnde sicut † venditio transmitteretur in hęredes
emptoris,ita etiam donatio debet habere effectum in personam hęre-
dum donatarij:q2 istud est regulare in omnibus contractibus,vt ad hę
redem transeant.l ex contractibus.ff.de act. & oblig.l.si pactum.ff.de
prob.l.cuz qui ita §.j.ff.de verb.oblig.maxime in donatione.l.fi. in fi.
C.de reuoc.don.verb.successores. Nec obst.q donatio sit facta de fru-
ctibus percipiẽdis,nomine & vice d.Maffei donatarij,vnde eo mor
tuo,non videatur verificari illa verba:nã respondeo, q imo verifican-
tur:cum enim ex regula transeant ad hęredes, illa verba non habent
2 impedire dispositionem legis, maxime cũ † hęres dicatur esse vice de-
functi.l.hęredem.ff.de reg.iur.l.si is qui pro emptore.verbo, vice per-
sonę fungi.ff.de vsucap.quod procedit etiã si personalis dictio sit adie-
3 cta:vnde † qui pro se promittit,etiam pro hęrede promisisse censetur.l.
stipulatio ista habere licere.in princ.versic.sed si se.ff.de verb.obliga.&
4 † qui precario rogat,vt sibi in fundo morari liceat, etiam pro suis om-
nibus rogasse censebitur.l.pen.ff.de precar. Et ita mihi videtur de so-
la subscriptione rogato. Saluo tamen saniori iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXII.

1 Ratificatio regulariter non requirit partis præsentiam quia quæ pendent ex mera alicuius uoluntate præsentiam nõ requirũt.
2 Si uenditio est in libris 4600.et ratificatio in libris 4500.contractus non dicitur perfectus.
3 Penitere licet uenditione non perfecta.

1 
Ratificatio licet alias † nõ requirat partis pręsentiam,
q2 quę pendent ex mera alicuius voluntate, pręsen-
tiam non requirant,vt declarat Bart. in l. Pompo-
nius.j.de neg.gest.& Alex.consi.dxxxvij.in ij.& in ra-
tificatione hoc sit certissimum, secundum tradita per
Fel.in c.si cautio.de fide instrum. Ang.in d.§.si vero
expressum.cum tamen appareat in epistola ad communem amicũ mis-
2 sa,nõ fuisse concordatum de pretio,quia † venditio erat in libris 4600.
& ratificatio in libris 4500.consequens est, vt contractus nõ fuerit per-
fectus.l.si voluntate.C.de rescinden.vend.ibi, ad certum consentiant
3 pretium,&c.vnde licuit † magnifico do. Joachino pęnitere, secundum
not.in l.iiij.ff.de manum.vind.per Cin. & doctor. in l. mandatum.C.
mand.docto.in c.ex parte decani. de rescript. secundum ea quę supra
per pręstantissimos dominos consultores sunt scripta, in quorum sen-
tentiam accedo,de sola subscriptione requisitus.

SVMMAE RERVM. CXXIII.

1 Aditio hæreditatis ex uenditione rerum patris censetur.


Quidam vxorem duxit,a qua Antonium vnicum filiũ
habuit. Mortua vxore, aliam duxit:a qua quatuor
habuit filios. Moritur pater, Antonius primę vxo
ris filius nonnulla bona paterna suo, & fratrum suo-
rum nomine vendit,pro eis de rato habẽdo promit
tens:nullo verbo facto,q ista bona sibi pro materna
dote spectent. Quęritur quid iuris,videlicet si Anto
nius ad debita paterna,post primam dotem facta,soluenda cogi possit,
vel ne,attento q de paterna hęreditate se intromisit, & pro qua tenea-
2 tur parte. Respond. Anton. † vendendo rem patris videtur adiuisse
hęreditatem,secundum not.in l.gerit. de acquir. hęred. & ideo se obli-
gauit oneribus hęreditarijs pro virili sua parte,id est,quinta, q si alij
nolint esse hęredes,et applicabitur eorum pars per ius accrescẽdi, nisi
allegetur quod adierit sub spe,quod alij abstinere non debeant. quo ca
su creditores pro virili tantum conuenire eum poterunt.l.cum hęredi
tate.de acquir.hęred.

SVMMAE RERVM. CXXIIII.

1 Donatio inofficiosa per quam minuitur legitimo filiorum est reuocanda.
2 Hæredes scripti ad legitimam eiusq; euictionem teneri.
3 Transactione excludi.


Difficile est in pręsenti casu quicquam certi respondere,
cum instrumenta,super quibus oritur difficultas,non
sint exhibita. Tamen circa donationem factam mo-
nialibus Sancti Viti, licet clarum sit in iure, quod
1 † donatio inofficiosa per quam legitima filiorum mi-
nuatur, sit reuocanda, secundum l.j. C. de inoffici.
donat.tamen in casu nostro esset aduertendum, quod cum Com.Hu-
2 gonius sit hęres † scriptus ipse ad dictam legitimam principaliter te-
netur.§.cęterum.in authent.vt cum de appellat. & si res euicta sit a le-
gatarijs, vel donatarijs, ipse hęres debet euictionem pręstare.l.si do-
minus.§.j.de legat.j.Corn.consilio cxc.in iiij.& cxlviij. & habetur in l.in
quartam. in fine. per Modestinũ. ff. ad legem Falcidiam. cum au-
3 tem illustris domi. Magdalena transegerit cum hęrede, & promise-
rit nihil petere quod possit esse in damnum ipsius Comitis videtur
esse exclusa.

ANDREAE ALCIATI

IVRISCONSVLT. MEDIOLANENSIS

RESPONSORVM LIBER NONVS,

QVI AD VLTIMAS VOLVNTATES INSCRIBITVR.



SVMMAE RERVM. I.

1 *Testantium verba varie censeri.*



Videtur prima fronte dubia esse suprascripta consultatio: cũ enim ęquiparetur a iure siue sacerdos pręsentatus sit, siue alius qui intra annum cum gradũ adsumat. c. ij. de instit. in
1 vj. c. licet canon. de elect. eo. lib. videns † verba testatoris ad ius referri debere. l. Gallus. §. j. de lib. & posth. & verificari in ęquipollenti sed hac non obstante nõ est recedendum a sententia d. consultoris, secundum quam respondit And. Sicu. in allega. consi. xxxiij. in §. dub. lib. ij. & Roch. Curt. tracta. de iure patronatus, verb. honorificum. q. iiij. & Jo. Fran. de Ripa, in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. ubi respondet rationibus contrarijs, & ita etiam ego in d. l. ex facto. pertransiui, & arbitror iuris esse. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. II.

1 *IN successionibus prima causa est descendentium maxime suorum heredum.*
2 *Sui hęredes adeo a lege sunt vocati ut etiam contra voluntatem patris admittantur & prateriti rumpant testamentum.*
3 *Filius in hareditate paterna dicitur esse creditor tanquam sibi iure naturali sit debita.*
4 *Exharedatio a patre facta generaliter seu inter cęteros non valet.*
5 *Statutum generale non censetur excludere filium sed opus est nominatim de eis fieri mentionem.*
6 *Valet arg. de dispositione testatoris ad dispositionem legis.*
7 *Pactum generale non censetur excludere filium a legitima.*
8 *Valet argumentum de pacto ad statutum.*
9 *Quod extranei excludant filias & descendentes in hareditate paterna absurdum est.*
10 *Statuta semper sunt intelligenda ne aliquid absurdum & in ciuile inducant.*
11 *Iure communi masculus & famina pariter admittebantur.*
12 *Lex intelligi debet cateris habilibus.*
13 *Publicatio est de substantia legis quantum sit ad effectum obligandi subditum.*
14 *Lex non recepta seu utentium usu non approbata nullius est effectus nec obligat subditos.*
15 *Quicquid dicat lex communis seruandum est statutum.*
16 *Verba non possunt sunt abnegatiua omnis potentia.*
17 *Plus negat negatiua quàm ponat affirmatiua.*
18 *Exceptio declarat regulam pręcedentem in quibus terminis loquatur.*
19 *Dotare filiam est officium paternum & illud ex bonis & hareditate Patris.*
20 *Statutum surrogans dotem filia loco hareditatis censetur auferre etiã legitimam debitam iure naturę.*
21 *Famina qua a statuto est exharedata & ab intestato non succedit nõ habet ius dicendi nullum nec agendi contra tabulas.*
22 *Fęmina quę a statuto est exharedata non poterit agere ad supplementum legitima si dos sit minor legitima.*
23 *Etiam in dispositione testatoris sufficit exharedatio verbis generalibus facta quando subest nisi una filia.*
24 *Etiam verbis generalibus statuti verius est filiam ab hareditate patris excludi.*
25 *Statuta plerunque recipiunt interpretationem secundũ ius cõe hoc tamen non procedit in statutis factis ad correctionem iuris cõis.*
26 *Si statutum dicit quod maritus decedente uxore absque cõibus liberis lucretur dotem non fiet restrictio secundum ius cõe sed generaliter intelligetur etiam in praiudicium liberorum prioris matrimonij.*
27 *Lex decidens unum casum censetur prasupponere habilitatem respectu caterorum.*
28 *Constitutio facta a Papa & sic a supremo Principe post duos menses ligat unumquemque subditum.*
29 *Constitutio priuilegiatiua videtur quod etiam ante duos menses operetur effectus suos.*
30 *Publicatio in lege duabus de causis requiritur prima ut declaretur mens legislatoris quod voluerit talem constitutionem obseruari secunda ne ciues ipsi possint pratendere ignorantiã et illo ptextu excusari.*
31 *Eo ipso quod indultum in Archiuio ciuitatis registratũ reperitur prasumuntur omnia solemniter facta.*
32 *Legi prohibitiua renunciari non potest.*
33 *Aduersus obseruantiam legis prohibitiuę praescribi non potest minor tempore quàm 40 annorum.*
34 *Quando consuetudo est contra Canonẽ qui nudum fuit receptus in obseruantia requiritur ad eã inducendã & ualidandã tẽpus x. annorũ.*
35 *Faminas fideicommisso excludi.*
36 *Qui in remotiore gradu reperiuntur censentur minus dilecti.*
37 *In fideicommissis tractatur de successione grauantis.*



Verba breuis apostolici cõcessi cõitati Bretenorij hęc sunt, *Volẽtes insuper prouidere, ne familia, aut domus, in quibus masculi sunt superstites ex mulierum successione depauperentur, prasentium tenore decernimus, & statuimus, quòd famina in bonis ascendentium, descendentium, & transuersalium, qualitercunque acquisitis succedere non possunt, dummodo congrue dotentur ex dictis bonis, in quibus ab intestato succederent, &c.* Quęritur, mortuo Georgio de Grassis ab intestato relicta unica filia Lucretia, & relicto Jo. Andr. fratre suo, & successiue Jacobo filio fratris ad quem hęreditas dicti Georgij pertineat? & videretur prima fronte pertinere ad dictam Lucretiam eius filiam: quia
1 † in successionibus prima causa est descendentium maxime suorũ hęre-
2 dum. §. j in auth. de hęred. ab intesta. verũ. qui † adeo a lege sunt voca
ti, vt etiam contra voluntatem patris admittantur: & pręteriti rum-
pant testamentum. l. si filius. qui in potestate. ff. de liber. & posthu. idq;
etiam iure naturali, & diuino secundum quod Paulus Apostolus ad
Rom. viij. cap. dixit, Filius, ergo hęres. de quo per glo. super verb. te-
3 neantur. in l. necessarijs. ff. de acq. hęred. Unde & † filius in hęreditate
paterna dicitur esse creditor tanquam sibi iure naturali sit debita. l. cũ
ratio. ff. de bon. dam. l. si quis legatum. §. fin. ff. de fals. Nec obstant ge-
neralia verba suprascripti breuis apostolici: quia non debent trahi ad
4 exclusionem filiorum, sicut enim † exhęredatio a patre facta generali-
5 ter, seu inter cęteros non valet. l. j. & ij. ff. de lib. & posth. ita etiam † statu
tum generale non censetur excludere filium, sed opus est nominatim
de eis fieri mentionem, secundum Bal. in l. illam. C. de collat. & Jas. in
6 d. l. j. in princ. de liber. & posthu. Dec. consi. cccxlvj. in fin. † valet enim
argumentum de dispositione testatoris ad dispositionem legis. §. dispo
nat. in auth. de nupt. Unde sicut testator non potest excludere filium,
nisi nominatim & certo iudicio excludat. l. sub eruditione. versic. certo
enim iudicio. ff. de bon. poss. contra tabul. ita etiam de statuto dicendũ
est: quę sententia maxime procedit respectu portionis legitimę iure na
7 turę debitę. sicut enim † pactum generale non censetur excludere fi-
lium a legitima. l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffi. testa. ita etiam
statutum, secundum Salyc. in authen. nouissima. qu. ij. vlt. C. de inof.
testa. Jas. l. ex facto. ff. de vulg. & pupill. & firmauerunt Bald. Guliel.
de Cun. Angel. & consuluit Oldra. & collegium Florentinum, vt refert
Carolus Rum. in repet. §. & quid si tantum. in l. Gallus. de lib. & po-
8 sthum. † valet enim argumentum de pacto ad statutum secundum gl.
in rubr. C. de decre. decur. lib. x. docto. in l. non impossib. le. ff. de pact.
Et debet hęc interpretatio in casu nostro adsumi, ne alias inducatur
9 maxima iniquitas, † quod extranei excludant filias, & descendentes
in hęreditate paterna: quod maxime absurdum videtur. argum. l. cũ
10 acutissimi. C. de fideicom. l. maximum. C. de lib. pręt. & † statuta sem-
per sunt intelligenda ne aliquid absurdum. & in ciuile inducant secun-
dũ doct. in l. fi. §. in computatione. C. de iure deli. & habetur in l. omnes
populi. ff. de iusti. & iure. debebit ergo restringi statutum, vt procedat,
11 data paritate gradus inter fęminam, & masculum. vt sicut † iure com-
muni pariter admittebantur. dicta. l. maximum vitium. hodie fęmi-
na excludatur, & sic statutum in pari causa, & gradu prętulerit mascu-
lum: non autem, quando masculus esset posterior in gradu, vt illa

tionem fideicommissi. Prima coniectura, quia testator proprias filias
exclusit nec vocauit in casum fideicommissi sed dũtaxat superuenientes
masculos. Unde sicut eas exclusit ⁊ particulari legato voluit esse con-
tentas, ita etiam videtur voluisse excludere neptes, quę sibi minus dile
16 ctę censentur: † quia in remotiore gradu, secundum l. si viua matre. in
fin. C. de bon. quę lib. ⁊ secundum hanc coniecturam consulunt Paul.
Castr. consil. cccl vij. ⁊ refert ipse Paul. ⁊ sequitur Raph. Fulg. in l. j.
C. de conditione incert. ⁊ licet in hoc casu simpliciter posito sint plures
contradicentes, tamen iuncta sequenti pręsumptione res est certior.
Secunda ergo est coniectura, quę auget pręcedentem, quando substitu
ti sunt descendentes ipsius testatoris, prout in casu nostro, in quo sub-
stituti sunt filij, qui verisimiliter magis erant dilecti testatori, q̃ ille ne-
potes: tunc enim certior est coniectura per existentiam eius non euane-
scere fideicommissum: vt distinguit idem Paulus Castren. in consil.
lxxix. casus iste frequenter contingit. Fulg. consi. xviij. ⁊ sequitur Soc.
consi. xiiij. lib. iiij. ⁊ in d. l. cũ auus. in iiij. casu. And. Barb. consi iij. in-
ter consilia Alex. in iiij. vol. Dec. consi. xv. ⁊ consi. cclxx. ⁊ consi. ccclxx.
⁊ nouissime Franciscus Curtius iunior in cõsi. cxxix. ⁊ Jo. de Mon
teferrato in repet. l. filiusfam. §. diui. versi. vj. quęritur. de lega. j. ⁊ certe
ista opinio videtur esse receptissima inter Mod. sed quia adhuc sunt
aliqui contradicentes, casus noster reddit clarior ex alia sequente cõie-
ctura. Tertia ergo sit coniectura, quando extat statutũ, per q̃ fideicõ-
missarij ab intestato excluderent dictã filiam: tũc enim videtur testator
dispositionem suã restrinxisse s̃m legem municipalẽ, ⁊ ideo per existen
tiã filię non deficeret conditio fideicõmissi, ⁊ in hoc casu proprie loquit
Pau. de Cast. in consi. lxxix. ⁊ ita consuluit Soci. consi. lv. in iij. ⁊ xiij.
⁊ lxxiij. in iiij. Curt. senior consi. xlv. And. Sic. d. l. cũ acutissimi. Cor-
neus consi. cxxiij lib. ij. Dec. sępissime vt in consi. xcv. ⁊ consil. cclxx. ⁊
dxv. ⁊ dxlvj. ⁊ dcxxvij. ⁊ licet sit magna dubitatio ad quam successionẽ
ex forma statuti attendamus, sufficiat ne filiam excludi ab hęreditate
17 sua existentibus masculis, ex quo † in fideicõmissis tractamus de suc-
cessione grauantis. l. cohęredi. §. cum filię. ff. de vulg. ⁊ sentit Soci. d.
consi. cclix. versi. ⁊ confirmat. an vero oporteat excludi a statuto etiã
ab hęreditate patris: q: testator ponendo filios in conditione videtur
reseruasse ius succedendi ab intestato in bonis ipsius grauati, secundũ
gl. in d. l. Lucius. §. ff. de hęred. instit. vt per Socin. d. consil. lv. in iij. ⁊
consi. lxxiij. in iiij. ⁊ Corn. consil. cxxiij. in ij. tamen non sumus extra
hanc dubitationem: q: statutum excludit fęminam etiam a successione
patris stantibus agnatis, vt supra conclusum est: ⁊ ideo teneo indubi-
tanter etiam in causa testati meliorem causam esse istorum agnatorum,
prout subtiliter, ⁊ copiose consultum quoque est per clarissimum aduo
catum do. Seuerum Beuerendum pręstantissimum iurisconsultum.
Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. III.

1 MAtri legitimam deberi in bonis filij.
2 Quãdo corpora hęreditaria pretiosa relicta sunt legatarijs adeo quod uix falcidia haeredi superest cogitur mater legitimã suam petere ab ipsis legatarijs quia onus legitimae tali casu res ipsas haereditarias sequitur.
3 Haeres non potest onerari in falcidia.
4 Priuilegium coniuncti non communicatur extraneo in ijs quae diuisionem recipiunt.
5 Mulier binuba succedit filio respectu suorum in usufructu respectu natorum ex alio matrimonio casu quo illi admittantur in proprietate.
6 Si testator filium & extraneum haeredem scripserit fideicommissumq; utrique addiderit respectu filij tantum subaudietur conditio si sine liberis decesserit non autem respectu extranei.
7 Quaedam causa cõmunionis conceduntur quae alias non permittuntur.
8 Testamentum non potest pro parte ualere & pro parte non ualere.
9 In ore duorum uel trium stet omne uerbum.
10 Priuilegio quod quis alicuius causa habet contra eam uti non potest.
11 Extraneum uarie beneficijs excludi.
12 Si filiusfamilias testatur ad pias causas ualebit testamentum respectu piae causae respectu uero aliorum non ualebit.
13 Beneficium personale reo cõcessum etiam fideiussori prodest ne habeat regressum & beneficium remaneat inutile.
14 Fideiussoris & legatarij diuersa iura.
15 Beneficium cohaerens personae quale est facultas eligendi potest in legatarium a testatore transferri censebitur tamen a testatore prius in haeredem translatum & ex persona heredis in legatarium.
16 Regulare est ut quilibet successor singularis possit iure actoris sui & personali se defendere.
17 In computatione haereditatis prius declarandam esse legitimam.

1 Illa conclusio placet mihi, q̃ ista mater possit † admit
ti ad legitimã in bonis filij, qui decessit instituto fra-
tre, ⁊ onerato legatis, adeo vt possit esse locus falci-
dię: doct. enim in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. ff. de
lib. ⁊ posth. cõcludunt in statuto, q̃ existentibus ma
sculis, fęmina non succedat, q̃ si sit pręterita, ⁊ insti-
tuti sint extranei nihilominus possit admitti. ⁊ lo-
quuntur ipsi in statuto simpliciter excludente, nos autem sumus in ca-
su clariore q: statutũ habet clausulã taxatiuã respectu masculorũ attẽ-
tũ. vnde satis apparet mens statuti negãtis hoc priuilegiũ cõicari ex-
traneis. Et licet ipsi loquantur qñ sunt instituti extranei: in casu vero
nostro sit institutus frater tñ idem videtur dicendũ ex quo vix superest
falcidia ipsi hęredi, in qua ipse molestari non potest corpora vero hęre-
ditaria pretiosa sunt relicta legatarijs. vnde necessario cogitur hęc mu
2 lier legitimam ipsaꝫ petere a legatarijs: q: † onus legitimę tali casu res
ipsas hęreditarias sequitur. l. si libert. sub cõditione. §. libert. de bon. li
bert. ⁊ per Bar. in l. in iiij. ad fi. ad leg. falc. ⁊ quod tradit Paul. Cast.
ibi, ⁊ consi. cclvj. incip. super j. Bal. l. omnium. C. de inoff. test. Corn. cõ
sil. cxlviij. lib. iiij. Nec hoc casu potest dici ipsum hęredem in effectu te
neri cum legatarij habeant recursum contra illum de euictione. l. si
domus. §. j. de leg. j. quia in casu nostro hoc dici non potest cum vtrum
3 † supersit ei falcidia, in qua onerari non potuit. l. quod de bonis. §. cuꝫ
fideicommissum. ff. ad l. falci. Nec obstat q̃ videatur hoc priuilegium
concessum masculis a statuto esse cõicandũ extraneis: ⁊ sic legatarijs.
l. si post mortem. §. fi. de bo. pos. contra tab. gl. in l. iij. C. de inof. test. quę
est cõiter approbata, quicquid dixerit Fulg. ⁊ Jas. ⁊ ibi ⁊ pro hac par
te allegant multa iura ⁊ decisiones in consilijs contrarijs quibus est re
spondendũ, ex distinctione quam Aret. ⁊ alij moder. ponunt in l. ven-
4 tre vj. regula. ff. de acq. hęr. vbi hac quęstione, qñ priuilegiũ † cõiuncti
cõicetur extraneo ponunt duos casus. Primus est in ijs, quę diui-
sione recipiunt, ⁊ tunc extraneus non admittitur ad priuilegiũ, sed so-
lus coniunctus habet. l. fi. C. com. vtr. iud. versi. omnium. Qua ratione
Bar. censuit vxorem relictam dominam. vsufructuariam a filio hęre-
de aliméta, duntaxat, ex Bulgari consuetudine consequi ab extraneo
autem hęrede verũ vsumfr. s̃m Bar. in l. Titia. j. §. fi. ff. de leg. ij. arg.
5 l. si ita scriptum in prin. ff. de manum. testa. vnde † mulier binuba succe
det filio respectu suorũ in vsufructu, respectu natorũ ex alio matrimo-
nio, casu quo illi admittãtur in proprietate. l. fęm. §. illud. C. de secun.
nupt. vbi Ripa facit tex. in auth. sed si qs. C. eo. tit. vbi Bal. ⁊ per mo
6 der. in rep. l. generaliter. C. eo. tit. sic, ⁊ † si testator filium, ⁊ extraneum
hęredẽ scripserit, fideicommissumqꝫ vtriqꝫ addiderit respectu filij tan-
tum, subaudietur conditio, Si sine liberis decesserit. non autem respectu
extranei. l. general. §. cum aũt. C. de instit. ⁊ subst. vbi Dec. ⁊ Soc. in l.
hęredes mei. §. cum ita. ad Treb. Limitatur tñ primus hic casus, quan
do vterqꝫ repręsentaret vnius personã. l. j. §. si sit fil. uo. ff. de coniung.
cum emanci. de quo per Jas. in l. si emanc. C. de coll. Jtẽ qñ vterqꝫ ha
7 beret cõionem in re, seu societatẽ, † quędam enim causa communionis
conceduntur quę alias non permittuntur. l. si communes. ff. quemad.
ser. amit. Fel. c. j. de pręscri. Secundus est casus, qui magis ad quę
8 stionem nostram pertinet in inseparabilibus, puta in causa † testamen-
ti, q̃ non potest pro parte valere. l. ius nostrum. ff de reg. iur. ⁊ tunc be-
neficium principaliter non confertur fauore coniuncti admittetur etiaꝫ
extraneus. vnde cum lex pręsumit filiũ institutum, q: hoc non facit fa-
uore fratrum, sed vt testamentum conseruetur, odiosumqꝫ querele re-
medium submoueatur, prodest id etiã extraneo, ⁊ ita procedit gl. quaꝫ
(vt dixi) sequuntur ibi cõmuniter doc. in d. l. iij. C. de inof. test. sic ⁊ te-
stamentum, quo pia causa cum duobus testibus instituta sit, sustine-
tur etiam extranei cohęredis respectu s̃m Sal. in auth. Cassa. q. ix. C.
de sac. sanc. eccles. cum quo transeunt doct. ⁊ ratio est: quia id non prin-
9 cipaliter in fauorem pię causę inductum est, sed ex regula generali, † in
ore duorum vel trium, ⁊c. c. cum esses. de testa. Quod si beneficiũ prin-
cipaliter in fauorem coniuncti inductum est, idem est, ⁊ extraneus ad-
mittatur: dum tamen coniuncto priuilegiato nullum fiat damnum. d. l.
si post mortem. §. fi. ff. de bon. poss. contra tab. l. filio pręterito. ff. de in-
iust. rup. Hinc etiam sequitur vt in casu quo s. dixi fęminam existenti-
bus masculis a statuto exclusam admitti aduersus extraneos institu-
tos, prosit id etiam fratribus, vt simul cum ea ab intestato s̃m ius com-
10 mune admittatur, non vt eius partem diminuant: quia † priuile-
gio quod eius causa habent, contra eam vti non possint. l. amicissimos.
11 in fi. ff. de excus. tuto. per Bar. in d. l. si post mortem. Quod † si dam-
num fieret, vt quia pars alias soli coniuncto applicanda, communicare
tur secus esset: tunc extraneus non admitteretur. l. fi. C. fam. ercis. l. hac
consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. vñ dicunt doct. ex lege Theo
dosij transmissionem hęreditatis ascendentium in descendentes solos
fieri, excluso extraneo cohęrede. l. j. vbi Fulg. ⁊ Corn. C. de his, qui an-
te aper. tab. idem putandum extraneuꝫ non admitti, quando verba le-
gis tale beneficium taxatiue respectu coniuncti solum concederent, vt
in casu nostro mox dicemus: non enim tunc personę cohęret, sed ⁊ quo
tiens beneficium personę, ⁊ causę cohęret nunquam ad extraneum tra
12 hitur, vnde † si filiusfa. ad pias causas testatur valebit quidem respe-
ctu pię causę testamentũ. c. licet. §. fi. de sepul. in vj. respectu vero alio-
rum non valebit. Bal. Paul. Sali. Alex. l. senium. C. qui test. fac. nec
tamen accrescit pię causę, sed his qui ab intestato succederent. l. mulie-
ri. de cond. ⁊ demon. Jas. d. §. ex imperfecto. Et ex suprascriptione di-
stinctum apparet, quod gl. in d. l. iij. C. de inof. test. nihil. obstat nostrę
conclusioni, quia ibi beneficium non erat principaliter inductum in fa
uorem coniuncti q̃ secus est in casu nostro. item non obstat tex. in d. l.
si post mortem. §. fi. ⁊ d. l. filio pręterito. quia in casu nostro verba statu
ti tollunt difficultatẽ, quo expresse dicitur excludi fęminas, quoad ma-
sculos tantum, ne possint masculi inquietari: vnde ex verbis legis ap-
paret id actum, ne tale beneficium communicetur extraneis. arg. l. nisi
ff. de pact. ⁊ sic etiam cessat doctrina Bar. in l. j. §. si pater in potestate.
versi. ex hoc cõcludo. ff. de coniung. cũ eman. lib. Est verũ, q̃ ista distin
ctio proprie non loquitur in terminis nostris: q: procedit inter hęredẽ
cõiunctũ, ⁊ extraneũ hęredẽ, sed quęstio nostra est inter hęredẽ, ⁊ lega
tariũ verũ q: legatarius in hoc casu, quoad legitimã attinet pot cõue
niri sicut alius si esset hęres. vt s. dixi. merito vr valere argumẽtũ a simi-
li in hoc casu, vt argumẽtat Bar. in l. si stipulatus fuerim illud, aut illud.
de verb. obl. vers. itẽ. ideo trãsit ad hęredẽ Rõ ob. rursus, q: si dicamus,
q̃ legat. conueniri possint, tenebit hęres. d euict. si domus. §. j. de leg. j. ⁊
per doct. in d. l. in iiij. ⁊ pariter propter regressũ in effectu hęres iste mas.

culus molestaretur, q est contra mentē statuti, & regulā.l.fi.in fi. C. de
13 usur.rei iud.ubi † beneficium personale reo concessum etiā fideiussori
prodest ne habeat regressum, & beneficium remaneat inutile. fact.l.qd
dictū.ff.de pact.sed ad istud argumentū respondendū est, q exemplum
14 de reo, & fideiussore est satis dissimile † qōni nostrę, quę in hęrede, & le
gatario pcedit: in reo vero, & fideiussore aliter solet distingui: aut enim
reo concessa est exceptio peremptoria, & prodest etiā fideiussori, nisi aliud
expresse actum sit.l.& hęredi.§.fi.ff.de pact.aut est dilatoria cohęrens
personę: & nō pdest fideiussori, ut in qōne de cruce signatis, dicit Bar.
in l.cum filiusfa.§.j.de verb.oblig.Cin.in l.quoties.C.de precib.imp.
of.idē si moderetur duntaxat executionē.l.& si fideiussor.ff.de re iud.l.
exceptiones.ij.ff.de except.nisi compareat ipse reus pro suo interesse, &
alleget tale beneficiū.l.idēq3.§.generaliter.ff.mand.& habeś in l.verū.
ff.pro soc.per Bal.in l.tam mandatori.C.de non nu.pecu.sed ista (ut
dixi) procedunt in fideiussore, qui nō dicit causam habere a reo, nostra
quęstio est in legatario qui causam habet principalē quidē a testatore,
sed tñ etiam ab hęrede l.Pōponius.§.sed & legatario.ff.de acqu poss.
l.huiusmodi.§.ex eo.sm intellectum Pet. & Cin.l.legatum est.in fi.de
lega.j & sentit Barto.in d.l.si stipulatus fuerim illud.ubi concludit q
15 † beneficiū cohęrens psone quale est facultas eligendi: quāuis possit
etiam in legatarium a testatore transferri.l.si sic.§.fi.ubi Iac. & Alber.
ff.de leg.j.tamen cēsebitur a testatore prius in hęredē translatum, & ex
persona hęredis in legatariū. unde apparet huiusmodi iura cohęren-
tia personę ex hęrede in legatarium transire: & ideo videś q legatarius
possit se tueri exceptione, quę cōpetijsset hęredi auctori suo: q: regula-
16 re est, † ut quilibet singularis successor possit iure auctoris sui & perso
nali se defendere.l.si tibi §.pactū.ff.de pact.l.etiam si in rem.ff.de iur.
iur.ubi doct.per Bar.in l.si tertius.§.si quis prius.ff.de aq.plu.arcen.
Cin.q: G.de iudi.sed ad ista omnia respondetur unico verbo, q om-
nis difficultas tolliś ex verbis statuti, quę hoc beneficiū soli hęredi ma
sculo concedunt, & ideo videntur quoslibet extraneos excludere, ne pos
sint eo uti, ut supra dictū est. Et si in casu nostro posset dari regressus le
gatarijs contra illū hęredem, pcederent iudicio meo suprascriptę op-
positiones. Sed cum hęres non habeat nisi quantū satis est legi falci-
dię, & ideo dānum nullum sentiat, verificanś verba statuti prohibentis
masculos inquietari, &c.d.l.quod dictum.ff.de pact. Nec obstat, q imo
17 isto modo fieret dānum huic hęredi masculo: q: † in cōputatione hę-
reditatis prius deducenda est legitima.l.si patronus.de bona.l.Titia.
ubi not.ad l.falcid.quę facit, ut tanto minor censeatur hęreditas: & cō-
sequenter etiam eius quarta, quę ad hęredem ex leg. Falcid.pertinet.
Respondeo, q propter verba statuti respectu hęredis fiet cōputatio
ac si quarta ex lege Falcidia de tota hęreditate non deducta legitima
deberetur: respectu vero legatariorū secus, non tamen q relaxabiś hę-
redi onerabit portionem legatariorum, sed perinde interpretabimur,
ac si hęres respectu partis suę soluisset, & legatarij ad supplementū te-
neantur condictione ex lege secundum auth.presbyteros.C.de epis.&
cler.ubi Bal.dicit talem contradictionem esse in rem scriptam: q: da-
tur etiam contra successores non universales. Bar.vero & Pau.Cast.
in d.l.in quartam.in fin.simpliciter dicunt esse actionem in rem. Et ita
ego sentio, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. IIII.

1 Soror exclusa per testamentū paternū remanet perpetuo exclusa.
2 Durante causa testati non defertur successio ab intestato.
3 Statutū intelligendū est secundū causam proximā nō aūt remotā.
4 Postpositio est exclusio ad tempus.
5 Exclusio est perpetua.
6 Dictio ut supra quid significet.
7 Statuta debent intelligi ne contineant absurdum.



In causa hęreditatis do. Io. Baptistę, dico eā inte-
gre pertinuisse ad Catharinā eius filiā exclusa An-
na sorore, & de iure cōtrarius est clarissima: q: cum † so
1 ror sit exclusa per testamentum paternum, remanet
& perpetuo exclusa, per regulam.l.sed & si plures. §.
filio.ff.de vulg. & pup. & no.in ca.j. §.j.episc.vel abb.
feu. & p Bal.in auth.sed & si quis.C.de secun nupt.
& Alex.in consi.xxix.lib.j. Sed difficultatem facit statutum nostrum
incipiens, Si contingat, &c. per quod fęmina semel exclusa iterum ad-
mittetur. Uerum tamen puto statutum non procedere, nisi quando fi-
lia est exclusa per ipsum statutum ab intestato: nō autem in casu nostro:
in quo ista soror fuit exclusa per testamentum paternū. Pro ista opi-
nione primo pondero rubricam statuti. De muliere exclusa per mascu-
lum, &c. quę verba proprie procedunt ab intestato: q:, cōdito testamen
to, mulier non diciś exclusa per masculum, sed per testamentum: q: tūc
2 aut vult succedere ab intestato, & non potest: q: † durante causa testati
non defertur successio ab intestato.l.j.ff.si quis omiss.cau.testa.aut ve-
nire vult ex testamento, & ex eo non potest: q: non vocata, sequitur er-
go, q sit exclusa per testamentum immediate, unde causa proxima ex-
3 clusionis est testamentum, licet remota sit masculus, † debemus autē
intelligere statutū respectu causę proximę.l.qui liberis.§.j.ff.de vulg.
& quod no. Bald.in c.j.§ illud.de prohi.feu.ali.per Fed. Secundo,
pondero statutū, dum dicit si contingat masculum pręlatū fęminę, &c.
quę verba proprie verificantur ab intestato, nā condito testamēto, ma-
sculus non dicitur pręlatus fęminę, & consequenter fęmina postposita,
sed penitus exclusa, & magna est differētia an quis dicatur postpositus,
4 an exclusus: q: † postpositio est exclusio ad tempus, † exclusio est per-
5 petua, ut probatur in l.j.§.sed si huic.ff.ad Tertul. & declarat Rapha.
Com.in l.filiusfamilias.§.cum quis rogatus erit.in fi.ff.de leg.j. Ter
6 tio, pondero statutū in dictione, † ut supra, quę dictio intelligitur, secun
dum qualitates superius dictas, ut per Aret.consi.lxvij. & in varijs lo-
cis.sed supra statutum non excludit fęminā, condito testamento, imo
potest pater illi quicquid vult relinquere etiam plusq3 masculo, sed sta-
tutū pręferendo masculum censeś habuisse respectu duorū remediorū
videlicet, in querela & in petitione supplementi legitimę, solū enim hęc
remedia possunt excogitari, quę competunt tali casu quę remedia exi-
stente masculo, aufert ei ergo eatenus hę fęminę hęc censentur adimi,
quatenus supra erant exclusę: non ergo poterunt petere totam hęredi-
tatem, sed tantumodo supplementum legitimę: q: lex limitat suum be-
neficium, non autem alienum, glo.in verb.licet anteriores sint.in l.a di-
uis C.qui pot.in pig. & in c.ex literis.in gl.super verb.fauor. extra de
pigno. & q illud sit verum apparet euidenter, pone, q pater relinquat
filio legitimā tantum: filię vero totum dodrantē, certe potest hoc facere
condito testamento. Non est ergo verum, q statutū eam excludat, cōdi-
to testamento, & sic sequitur quod a statuto solum excludatur respectu
querelę & condictionis, ex l.omnimodo.C.de inoffic.test. Reliquum sit
in mera facultate testatoris. Quarto, pondero illam dictionem ab inte
stato ex qua probatur, quod si masculus facit testamentum est in eius
libertate excludere sororē, & vocare filiam suam in totum: q si ipsi filio
licitum est, multo magis patri fuit concedendum, in propria enim sub-
stantia maior libertas concedenda fuit patri, qui libere potest de bonis
suis disponere, q3 filio, ad quē hęreditas peruenisset affecta spe, & onere
7 illo filię rursus admittendę ex forma statuti. Quinto † statuta debēt
intelligi ne contineant absurdum.l.nā absurdum.ff.de bonis lib. & ha-
betur in c.erit autē lex.iiij.dist.sed absurdum esset q pater instituendo
extraneum posset hęreditatem suā excepta legitima illi relinquere, sine
onere restituendi filię, & instituendo proprium filium hoc non posset.
Sexto, pondero verbum, sine fratribus: ex quo sequeretur aliud in-
conueniens si statutum intelligeretur, condito testamento: pone, pater
habens duos filios masculos, eorum alterū instituerit in legitima tan-
tum, alterum in reliquo, si ille secundus decederet filia relicta, frater in
nullo succederet: q: verba statuti eum non vocant, & tamen in eodem
casu, si quis haberet masculum & fęminā, fęmina rursus vocaretur, qd
est absurdum: quia sic melioris esset conditionis fęmina, q3 masculus,
quod est contra mentem statuentium. Nec dicatur, q pater non posset
facere talem institutionem inter masculos per statutum ascendens, &c.
quia in multis casibus limitatur tale statutum, pręsertim quando filij
ratificant institutionem a patre factam, quę ratificatio nō deberet tra-
hi ad talem casum. Nec obstat, q pater testando videtur retulisse di-
spositionem suam secundum causam intestati: & sic tacite vocasse filiam
in casum masculi sine prole mascula decedentis. l. hęredes. §. cum ita.
ubi Bartol.ff.ad Trebellianum. Quia respondeo, q ex testamento
patris constat contrarium, qui si voluisset imitari successiones ab inte
stato, frustra fuisset testatus: & hoc maxime per fideicommissum in eius
testamento insertum: in quo dixit quod si Ioan. Baptista decederet
sine filijs quod Anna succederet, unde licet filia Ioan. Baptistę, non
dicatur per fideicommissum substituta, ex quo est posita in conditio-
ne, iuxta.l. Lucius.ff.de hęred. instit. tamen dicitur tacite ab intestato
vocata, ut ibi dicunt omnes apparet ergo mens testatoris volentis ta-
cite Annam istam de Bossijs excludi a filia Ioan. Baptistę. & istud
non habet difficultatem.

SVMMAE RERVM. V.

1 In successione de iure communi sublata est differentia agnationis & cognationis.
2 Dictio ad hoc stat restrictiue seu modaliter.
3 Arg. de re ad personas ualet in iure.
4 Difficilius fit extensio de persona ad personam quām de re ad rem.
5 Longinquiores in gradu censentur minus dilecti.
6 Ratio fauoris agnatorum, siue tacita, siue expressa, a statuto restringitur in personis in statuto nominatis.
7 Casus magis dubius rationabiliter exprimi debet.
8 In correctorijs & statutis licita est extensio ex identitate rōnis quando ratio est expressa.
9 Dictio proximiores in statuto quid.
10 In statutis semper uitanda est absurditas.



Requisitus de subscriptione, & ut paucis sententiam
meam explicarem, non potui id denegare auditori &
discipulo meo, maxime pro veritate id petenti. Et
videtur mihi dominicum amitinum pręferendum es-
se Ioan. Anton. filio consanguinei Bonacquisti te-
statoris: quia proximior est in gradu, cum Domini-
cus sit in quarto, Ioan. Antonius in quinto gradu. Uerba autem te
1 statoris vocantis ad fideicommissum proximiores gradatim & de † iu-
re communi res nullam habet difficultatem: cum sublata sit differen-
tia agnationis & cognationis. auth. post fratres. ij. C. de legi. hęred.
Non obstat statutum Tridentinum: quia testator vocando proxi-
miores gradatim, intelligitur derogasse statuto, quod pręferret remo-
tiores agnatos proximioribus cognatis: quia quicquid dicat statutum
non est recedendum a verbis testatoris: qui proximiores vocauit: non
autem remotiores: quamuis ex forma statuti pręferantur proximiori-
bus, & licet in dispositione legis sit aliqua dubitatio, tamen in dispo-
sitione hominis, seu in verbis fideicommissi hoc est certum prout te-
nent Bald. Rapha. Flor. in l.cum ita.§.in fideicommisso.ff. de lega.

& fidei-

⁊ fideicommiss. secundo. ⁊ sępe consuluit Alexan. ⁊ alij relati per Dec.
consi. j. quę sententia est magis communis, vt attestatur Curt. Innoc.
in l. ij. C. de success. edi. Et ego arbitror id verissimum in casu nostro in
quo agitur de successione transuersalis, in qua filius non succedit ex
persona patris, vnde cessant hoc casu rationes contradicentium de
quibus per Socin. consil. xxxvij. in ij. volum. ⁊ Cor. xxiiij. cum si. Et
maxime in casu nostro, hoc dicendum est quia statutum respectu de-
scendentium sororis non vocat agnatos, tanquam proximiores, sed po
tius etiam si remotiores, vnde verba statuti nullo modo congruunt cũ
verbis testatoris merito non possunt mutuam declarationẽ accipere,
secundum Bal. l. j. §. excipiuntur. in fi. ff. de ser. ⁊ quod no. Bartol. l.
Caius. pen. q. ff. sol. matr. ⁊ in l. si dotem. C. de iu. dot. Alex. l. si prior.
ff. sol. matr. ⁊ dixi lib. j. de verb. sign. versic. secunda sectio. vbi declara-
ui doctrinam Bart. in l. hęredes mei. §. cum ita ad Treb. le. ⁊ istud so
lum sufficit pro victoria Dominici. Pręterea dictum statutum nul-
lo modo obstat: quia loquitur de eo qui moriens relinquit fratrem, ⁊ so
rorem: ⁊ pręfert descendentes ex fratre, ⁊c. quod non contingit in casu
nostro. Et licet subijciat, ad hoc, vt parẽtela ex parte masculina valeat,
melius cũ honore dare, ⁊c. tamen ista ratio est limitata, ⁊ restricta ad
2 personas supra expressas, quia dictio illa, † ad hoc, vt, ⁊c. stat restricti-
ue seu modaliter secundum supradicta. vt est tex. vbi Barto. l. quibus
diebus. §. Termilius. ff. de cond. ⁊ demonst. quod etiam ex verbis sta-
tuti apparet quibus non omnino excluditur descendens sororis, quã-
uis non sit de parentela, sed solum pro parte. Sicut ergo illa ratio non
ampliat statutum, vltra partem dimidiam precise in eo determinatã,
3 ita nec ampliare debet, vltra personas. l. miles ita in princ. de testamẽ.
4 mili. Maxime cum † difficilius fiat extensio de persona ad perso-
nam, q̃ de re ad rem. l. Titius. in princ. de liber. ⁊ posthu. l. si ita quis.
§. penul. de testamen. tut. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in fin. ff.
de verb. obligat ⁊ notat Aretin. in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. ⁊ §.
quid si is. ff. de liber. ⁊ posthu. ⁊ facit l. fin. §. Seio. ff. de lega. ij ⁊ quod
not. Bald. in fin. C. de hered. instit. opp. xvj. Fel. cap. super literis. de
rescrip. quę conclusio procedit etiam in statutis: vnde lata lege, vt Ti-
tius censeatur esse ex patricijs, non fiet extensio ad eius filios, secun-
dum Alber. post veteres, in dict. §. Chrysogonus. ne fiat extensio ad
personas. cap. penult. ⁊ cap. fina. de offic. delegat. Et certe durum ⁊
irrationabile videtur, ꝙ statutum istud loquens de descendentibus
fratris extendatur ad descendentes consanguinei, qui non est in adeo
5 propinquo gradu defuncti, ⁊ a † quo minus censetur dilectus: ⁊ sic in
quo non est tanta ratio, vt etiam dicunt doctores in l. j. C. de suc. edict.
6 edicto Jas. consilio xxiij. ⁊ ccv. quia † ratio fauoris agnatorum, siue ta
cita, siue expressa, a statuto nominatis, secundum Decium ibi, allegat
Bal. in l. sed ⁊ milites. ff. de excu. tuto. ⁊ concludit statutum non exten
di per talem rationem, de etiam tenuit Bartol. l. liberorum. de verbo-
rum signific. cum multis concordant. vt ibi per eum, ⁊ Alexand. consi-
lio. lxxx. in j. xcvij. in ij Aret. xxvij. Soci. iij. Quę interpretatio in
casu nostro est certior, q꞉ nisi restringeremus dictam rationem ad per-
sonas expressas, sequeretur, ꝙ statutum absurde disposuisset, nominan
do in specie descendentes fratris omittendo casum dubitabiliorẽ in de
7 scendentibus consanguinei: cum † tamen rationabiliter debuerit expri
mere casus magis dubios. l. quod Labeo. de Carbon. edicto. Merito
ergo non fiet talis extensio, ne incidamus in tale absurdum. Non obst.
8 igitur argumentum illud vulgare quod † in correctorijs, ⁊ statutis lici
ta sit extensio ex identitate rationis, quando ratio est expressa, ⁊c. re-
spondeo ex suprascriptis apparet satis responsum esse. Primo, q꞉ posi
to ꝙ hoc verum sit, verba fideicommissi non vocant remotiores, de q-
bus in statuto, sed proximiores, ⁊ ideo frustra allegatur statutum, ⁊ di-
9 ctio, proximiores † refertur ad terminos iuris. Alex. consi. clxj. in vij.
Secundo, ꝙ hoc non procedit quando statutum limitate loquere-
tur respectu rei, sicut non extenderetur ad aliam rem, ita nec ad aliam
personam, q̃ comprehensam in statuto. Tertio, ꝙ non procedit quã
do casus expressus haberet minus dubium si fieret extẽsio, ne videan-
10 tur statuentes absurde concepisse verba, † cum semper vitanda sit ab
surditas. l. cum patrem. vbi Bal. C. de cond. insert. per Bal. in l. con
uenticula. C. de episc. ⁊ cler. Alex. l. sed si hac. §. liberas. ff. de ius. voc.
⁊ noc. in l. nam absurdum. ff. de bo. lib. ⁊ ex ijs transeo in sententiam
suprascriptorum dominorum aduocatorum, concludendo male iu-
dicatum, ⁊ bene appellatum fuisse. Saluo semper saniore iu-
dicio.

SVMMAE RERVM. VI.

1 Auth. defuncto. C. ad Tertull. sensus verior.
2 Pater Matre agnatisq; potior.
3 Propter quod vnumq quodq; tale & illud magis.
4 In statutis quod sensus absurdus non est recipiendus.
5 Bona quae fuerunt auunculi non possunt dici materna.
6 Ius commune potest distingui per aliud ius commune.
7 Statutum non potest distingui quia factum ad correctionem iuris com-
munis vnde secundum illud distingui non potest.


Perplexus prima fronte casus pręsens videtur. Et
pro matre facit, quia pater excludit agnatos: ipsa ve-
ro excludit patrem cum bona de quibus agitur, per-
tienerint ex linea ipsius id est, ab auunculo filię de-
functę, de cuius hęreditate tractatur p l. quod scimꝰ.
§. j. C. de bon. quę lib. ⁊ quę habentur. de emancipa-
tio. §. exceptis. C. de leg. hered. ⁊ ita tenet Bartol. in l. post dotem.
quęstion. vltim. ff. solut. matrimon. vbi Jas. allegat concord. ⁊ attesta-
tur de communi opinione, ⁊ adducit etiam rationem: q꞉ authen. defun
1 cto. † C. ad Tertyl. debet distingui, ⁊ intelligi secundũ leges veteres,
vt non procedat in bonis quę prouenerint ex linea materna. secundũ
gloss. in l. sciendum in princ. ff. qui satisd. cog. vbi idem Jas. multa ag-
gregat. Pro agnatis facit, q꞉ secundum suprascriptam opi. mater ex-
cludit patrem. Ipsi autem ex forma statuti pręferunt̃ matri, s̃m Paul.
de Castr. in l. illam. C. de coll. in ij. consi. l. q̃ ibi Dec. sequitur. ⁊ idem te
nuit Pet. de Anch. consi. cccxxxvj. si ab agnato. Corn. consil. clxxx. in
hac consult. ⁊ clxxxviij. in ij. ⁊ respondent ad text. in lib. ij. §. si sit agna
tus. ad Tertyl. qui videtur facere in contrarium, vt per eos. Sed ego
2 habeo † pro certo ⁊ indubitato, ꝙ isto hoc casu pater admittatur, pro-
pter verba statuti, ⁊ etiam eius rationem. si quidem dicit statutum, ꝙ
decedente filio, mater non succedat existentibus masculis de domo, vel
casali defuncti vsque ad quartum gradum. Sed sic est, ꝙ ista verba ve-
rificantur in patre, ergo mater erit exclusa, similiter ⁊ agnati, quia pa-
ter est proximior in gradu. probatur hęc conclusio per text. in l. filius.
ff. de suis, ⁊ legit. gloss. l. fin. verb. sui. de grad. vbi apparet, ꝙ est in pri-
mo gradu agnationis filio suo, ⁊ dicitur esse de casali seu domo defuncti
filij, vt per Bart. ⁊ alios in l. fin. C. de verb. signifi. ⁊ probatur hęc sen-
tentia etiam ex verbis Rubricę, ibi, extantibus aliquibus de casali patris.
3 ergo multo magis, extante patre, q꞉ † propter quod vnum quoque ta-
le ⁊ illud magis l. maritus. vbi Jas. C. de procur. ⁊ habet̃ in l. Gallus.
§. nunc de lege. ff. de lib. ⁊ posthu. l. si vxta. C. de bon. mat nam non po-
test negari, quin pater ipse sit de casali suo. ergo verificantur etiam ver-
ba rubricę, per ea, quę notant doct. in rubric. ff. si cert. peta. Confirma-
tur hoc etiam per rationem scriptam in statuto, pro cõseruatione agna
tionis, ⁊ nomine casalis, ⁊c. de qua per Bar. in l. liberorum. ff. de verb.
significationibus. Curt. sen. consil. lxxx. in princip. Jas. l xiij. in ij. cum
similibus. Et cum pater sit proximior (vt dixi) apparet, ꝙ agnati illi
4 non obstant. ⁊ certe traheretur statutum † ad sensum absurdum, si dice
remus, ꝙ in successione filij, agnati remotiores excluderent patrẽ: qui
intellectus non est accipiendus in statutis. c. erit autem lex. iiij. distinct.
Bald. l. ex facto. ff. de vulg. cum similibus. Nec etiam illi obstat ma-
ter. Primo, q꞉ verior videtur illa opinio, ꝙ d. authen. defuncto. non di
stinguatur. sed generaliter sit intelligenda, secundum quam consuluit:
Corn. consi. xciiij in primo cum seq. ⁊ consi. xlvij. litera J. co. volum. ⁊
consil. vij. in ij. volu. ⁊ cclxxxvi. in j. ⁊ in d. l. quod scimus. C. de bon. quę
lib. vbi ostendit, ꝙ d. l. non probat intentionem Bart. tamen quia cũ
Bart. ibi transit Ludouicus Rom. Bald. Nouel. Jas. Claud. durum
est contra stimulum calcitrare. Sed bene dico, ꝙ Bart. debet intelligi
in casu suo, in dote data a patre, vt pater illi succedat, nõ si data sit a fra-
tre patris, quo casu non esset profectitia, sed aduentitia, nisi tanquam
procurator patris dedisset, s̃m Pau. de Castr. consi. xcvj. si dicta. in ij.
⁊ text. in d. l. de emancipatis. versic. exceptis. solum loquitur in mater-
5 nis bonis, † quę vero fuerunt auunculi, non possunt dici materna, vt
inquit Bologn. consi. lxix. Mathes. in tract. de success. ab intest. in iij.
artic. princ. versic. ij. dubitari. Castr. tamen sentit contrarium in auth.
post fratres j. C. de leg. hered. ⁊ Alexand. clxviij. ⁊ istud sentit Bald.
Nouel. in tract. doti. ⁊ recte fuit allegatum per clarissimum aduocatũ
dominum Sigismundum Augustonum, ⁊ vidi alias consultum, secun-
dum hanc opin. per d. Andręam de Poma seu de Basignana. Sed
quicquid sit, nos sumus in casu clariore, vt mox dicam. Secundo, re-
spondeo ꝙ verba statuti tollunt omnem difficultatem, quę (vt dixi) vo
cant ipsum patrem exclusa matre, pręterquam ab vsufruct. ⁊ hoc casu
cessat ratio Ludouici Romani Jasonis ⁊ aliorum: quia licet auth. de-
6 functo. ⁊ † sic ius commune possit distingui per aliud ius cõmune per
7 gloss. in d. l. sciendum. tamen † statutum non potest distingui: apparet
enim manifeste factum esse ad correctionẽ iuris cõmunis. vnde secun-
dum illud distingui non potest. Bald. l. ita nobis. C. de adult. l. j. §. j. ff.
de seruis. per Jas. in l. omnes populi. in fin. de iust. ⁊ iur. ⁊ licet Pau. de
Castr. aliter sentire videatur in auth. itaque. C. com. de success. tamen
non loquitur, quãdo ratio erat expressa in statuto, prout in casu nostro.
Tertio respondeo, ꝙ doctrina Bart. posset procedere quando ma-
ter non habet alium, a quo excludatur, pręterquam patrem: sed in casu
nostro adsunt agnati, qui eam excludunt, quorum deinde pater ipse vin
cit, per text. in l. ęquissimum. ff. ad Tertyl. secundum declarationem,
quam alias dedi in hac materia, in libro sexto Paradox. cap. j. ⁊ per
Paul. de Castr. ⁊ Decium in dicta lege illam. ⁊ per Anchar. d. consil.
cccxxxvj. cum concor. infra allegatis pro agnatis. Secunda tamen re-
sponsio est securior, ⁊ quę iudicio meo tollit omnem difficultatem. Et
hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. VII.

1 Dotata dicitur quę a patre habuit legatum dotis in testamento.
2 Sublata radice intelliguntur sublati rami.
3 Illa & si in re modica dotata sit sufficit vt excludatur a succes-
sione cum superfit ei aliud vt congrue dotetur.


Statuti verba sunt, *Filia dotata a patre, vel a fratre nõ
potest venire ad successionem cum fratribus vel de-
scendentibus fratrum masculis, &c.* Si domina Sa-
uieta viueret non admitteretur ad successionem fra-
1 tris: quia dicitur † dotata, quę a patre habuit lega-
tum dotis in testamento, s̃m Bart. in l. Titio centũ.
§. Titio genero. de cond. ⁊ dem. ergo non posset ad-
mitti cum descendentibus fratrum masculis: ⁊ sic cum do. Joan. Ange
lo ⁊ fratribus, ⁊ si excluderetur Sauieta, si viueret eodẽ modo, ⁊ mul-
2 to magis eius descendentes: quia † sublata radice, sublati intelliguntur

mi.l.ſi viua matre.C.de bonis mater. Nec obſtat, ꝙ illud ſtatutum intelligitur per aliquos quod non veniat ad ſucceſſionem dotantium, ſecundum doctor.l.j.C.de leg.hered. Alexan.conſi.cli.cum ſimilibus: quia etiam iſtud habet in ſe magnam difficultatem per ea, quę notat Bald. conſi.lxxj.in iiij.& Franc.Curt.iun.conſi.lxv.per totum. Fulg.conſil. xxxv.inter conſilia Curt.Sen.cum ſimilibus. Et poſito, quod ita ſit, tamen in caſu noſtro, cenſetur etiam ipſe Thomas dotaſſe, ad quē tanquam vtrinque coniunctum magis principaliter pertinebat, ſecundū Ancbar conſi.clxviij. Maxime cum vltra dotem a patre relictā, etiā do.Thomas dotauerit, & ipſa confeſſa ſit ſe ab eo honorifice dotatam, &
8 ſi vel in re † modica ab eo dotata ſit.ſufficit vt excludatur, a ſucceſſione, ſm Bald.in cap.ſi proponente.extra de reſcript. cum ſuperſit ei actio, vt congrue dotetur, & ſatis dicitur dotata, a patre per legatum in teſtamento, a fratre per actualem donationem bonorum, ſecundum communem vſum loquendi, ꝙ ſatis eſt in hac materia, ſecundum Barto.in d. §.Titio genero. Ripam, in rubr.ſolut.matr. Et ita de iure cenſeo.

SVMMAE RERVM. VIII.

1 Præcedentia declarant ſubſequentia.
2 Vna pars coniuncta aliam declarat.
3 Dicta in uno capitulo declarant ea quæ in alio dicuntur.
4 Qualitas adiecta primo quoties poteſt cadere uniformiter in ſecundo ſemper cenſetur repetita.
5 Conditio ſi deceſſerit ſine filijs maſculis uel nepotibus intelligitur, ſcilicet, maſculis.
6 Excluſa radice etiam rami excluduntur.
7 Semper in dubio iudicandum eſt pro eo qui eſt ſcriptus in teſtamento propter expreſſam mentem teſtatoris.
8 Fideicommiſſum eſt onus.
9 In dubio pronuntiandum eſt bona non ſubeſſe fideicommiſſo & interpretatio fit ut bona ſint libera.
10 Fideicommiſſi ademptio eſt fauorabilis quia datio eſt odioſa.
11 In legatis & fideicommiſſis quod minimum eſt ſequimur.
12 In fideicommiſſis onus filijs iniunctum ad nepotes non pertinet.
13 Pactum obuentionis hæreditatis certo caſu deferenda non ualet.
14 Quod quis poſt mortem de patrimonio ſuo diſponat ſpeciali legis indulgentia ex quadam diſpenſatione conceſſum eſt, & quare.
15 Quoties uerba contractus non obligationem præſentem reſpiciunt ſed futuram poſt mortem bonorum obuentionem actus eſt nullus.
16 Iuſiurandum non ſupplet iuris publici defectum.
17 Pacto non poteſt quis ſucceſſionem quāuis particularis rei deferre.
18 Tranſactio inter fratres ut in paterna domo ſoli maſculi ſuccedant nō ualet, & quare.
19 Prohibitio alienandi ultra quartum gradum non porrigitur.
20 Infinitas facilius in pactis reprobatur quàm in teſtamentis.
21 Impoſſibilitas iuris æquiparatur impoſſibilitati facti.
22 Dictio maſculus numeri ſingularis non poteſt cenſeri repetita addictionem deſcendentes numeri pluralis, quia ratio recti ſermonis hoc non patitur.
23 Nunquam fit relatio repugnante ratione recti ſermonis.
24 In contractibus qualitas etiam in eadem oratione nō cenſetur repetita.
25 Dies conditioni adiecta quæ in facto tertij conſtat repetita non cēſetur etiam in eadem clauſula
26 Verba latius accipiuntur in ultimis uoluntatibus quàm in cōtractibus.
27 Repetitio non poteſt fieri repugnante ratione recti ſermonis.
28 In ultimis uoluntatibus non fit repetitio ad aliam perſonam quamuis una uerborum conceptione coniunctam.
29 De caſu ad caſum permittitur extenſio non aūt de perſona ad perſonā.
30 L.ſi neceſſarias.§.in annua.ff.de pigno.act.emul.
31 Qualitas inſtitutionis non cenſetur repetita in ſubſtitutione.
32 Repetitionis natura.
33 Exorbitantia ſtricte intelliguntur.
34 Repetitio a primo non fit ad ſecundum quoties diuerſa ratio eſt inter utrunque caſum.
35 Verbum contineri quid.
36 Dictio maſculus non niſi ex cauſis repeti.
37 Primogenituræ uis.
38 Filij non ſunt de agnatione matris.
30 Feudum quod habuit initium a fœminis tranſit etiam per lineam fœmininam.
40 Regulariter in contractibus maſculinum non concipit fœmininum.
41 In contractibus facienda eſt interpretatio contra eū qui ex eis innititur.
42 Non poteſt pater ſtipulari feuda uel emphyteuſim nepotibus ex fœminis quia non ſunt in poteſtate ſua ſed patris.
43 Filius primogeniti patruum excludit.
44 Natura ſucceſſionis feudi eſt ut aliquo mortuo attēdamus ad eum qui eſt proximior ipſi decedenti non ad eum qui eſt proximior primo inueſtito.
45 Secundogenitus & eius liberi ſemel a fratre excluſi cenſentur etiam ab eius deſcendentibus perpetuo excluſi.
46 In contractibus quilibet primogenitus uidetur ſtipulatus prius ſuis primogenitus & deſcendentibus.



Verba pacti, de quo agitur, ſunt, *Filius maſculus primus, & deſcendentes ex eo, de maiori in maiorem ſuccedant in bonis, &c.* Quæritur nunquid Baro de Laguna inſtitutus a domino Philippo, eius auunculo ſit admittendus, an Vicecomes do. Ebul, qui deſcendit a Petro ſecundogenito? Et pro dicto Vicecomite facit, quia Baro deſcendit a primogenito, mediante Joanna matre ſua, quę videtur excludi ex verbis pacti, quibus dicitur, ꝙ filius maſculus primus, & deſcendentes, &c. intelligendum enim videtur deſcendentes, ſcilicet, maſculi, vt qualitas illa, cenſeatur repetita.l.Seię.§.Caio.de fund.inſtr.l.Titius.C.de ope.liber.& quia
1 † pręcedētia declarant ſubſequentia.l.ſi ſeruus pluriū.§.fi.ff.de leg.j.&
2 quia † vna pars coniunctę aliam declarat, ſicut etiā dicimus de diſiun-
3 cta.l.j.ff.de reb.du.& dicta in † vno capitulo declarant ea, quę in alio dicuntur.l. verum.in princ.ff.de pet.hęred.l.quemadmodum.§.hęc verba.ff.ad leg.Aquil.& pro hoc videtur doctrina Bartoli in d.l.Seię.§.
4 Caio.vbi concludit, ꝙ † qualitas adiecta primo, quoties poteſt cadere vniformiter in ſecundo, ſemper cenſetur repetita.arg.d.§. Caio. & l.in repetendis.ſequitur Aretin.in conſi.j.verſic.hoc præmiſſo. Feli.cap.ij. verſi.fallit quinto de reſcript.& ita etiam tenuit Card.conſi.lxi. & con-
5 ſuluit Raph.Comen.conſil.cxvij.vbi † conditio, ſi deceſſerit ſine filijs maſculis, vel nepotibus intelligitur, ſcilicet, maſculis: ergo idem in caſu noſtro, & in terminis noſtris, hoc etiam tenuit Guid.Pap.quęſtio. ccccl xxxv.incip.ſi in aliqua.quem refert & ſequitur Dec.conſil.cclxx.& cccclxxx.& pro hac parte, etiam faciunt, quę not. Barto.in l.fina.ff. ad Trebell.in l.Lucius.ff.de vulg.Abb.conſil.xxxvj.in primo. Raphae. Comen.conſi.cxvij.Andr.Sicul.conſi.lij.inter conſilia Alex.Franc. Curt.Sen.conſi.xlv.& conſi.lxv.Dec.ccccxv.Curt.iunior, conſi.ix. Corn.cj.in quarto.cum ſimil.cum ergo vigore pacti admittantur dūtaxat deſcendentes maſculi, conſequens eſt vt Baro, qui per Joannam matrem deſcendit, excludatur, vt ſicut mater ipſa non admitteretur, ita
6 nec ipſe: quia † excluſa radice, etiam rami excluduntur.l.ſi viua matre. verſi.nam licet.C.de bon.mat.per Paul de Caſt.& Iaſ.in l.maritus. C.de procura.Alexan.Iaſ.& cęteros, in l.Gallus.§.nunc de lege.ff.de liber.& poſthu.& facit text.in c.vnico.§.hoc autem notādum, qui feud. dar.poſ.in vſib.feud.Crem.ſing.xx.Alexan.conſi.lvj.lib.v. Benedictus Capra conſi.xviij. Et hęc ſententia adiuuatur ex ratione ipſius pacti: nec enim veriſimile eſt alia cauſa fuiſſe ſic conuentum, quàm vt conſeruarentur facultates in perſonam maſculorum, & in agnatione ipſa: quę ratio ceſſat, admiſſo Barone, qui eſt cognatus, & de alia familia, vt in ſimili cōſuluit Soc.conſi.xl.inter cōſilia Curtij.Dec.conſi.ccccxcv. Iaſ.cxlj.lib.ij.Confirmatur prędicta opinio ex verbis illis de maiori in maiorem, quę ſecundum propriam ſignificationē referuntur ad maiorem natu, ſeu ſeniorem: licet enim paciſcentes filio primogenito prouiderint, tamen hanc diſtinctionem non faciunt in eius deſcēdentibus, ſed ſimpliciter vocant maiores natu, quo caſu ambulatorium erit Caſtrum ſemper in ſeniorem, & patruus ſecundogenitus, ętate maior excludet filium primogeniti iuniorem, ſm Alexan.in conſi.ſuo iiij.in iiij. volu.& ſenſit ante eum Pet.de Ancbar.conſi.xcij.refert, & ſequitur Dec. conſi.ccccxliij.in fin. Merito ergo in caſu noſtro, non videtur Baro poſſe ex eo adiuuari ꝙ per lineam primogenitam deſcenderit. Sed his tamen & ſimilibus, quę adduci poſſent, non obſtantibus, puto contrariam opinionem eſſe veriorem, & in ſupraſcriptis bonis admittendum eſſe pręfatum Baronem de Laguna hęredem inſtitutum a Philippo.
7 † Semper enim in dubio iudicandum eſt pro eo, qui eſt ſcriptus in teſtamento propter expreſſam mentem teſtatoris, & non facile eſt creden-
8 dum, ſubeſſe onus aliquod fideicommiſſi: quia † fideicōmiſſum eſt onus.
9 l.cohęredi.§.cum filię.de vulg. † in dubio autem pronuntiamus non ſubeſſe: & fit interpretatio, vt bona ſint libera.arg.l.vnum ex familia.§. ſi rem.de lega.ij.l.Lucius.§.tres hęredes.ff.ad Trebell.vbi Iacob.
10 Bu.Alberic.& alibi dicitur † fideicōmiſſi ademptionem fauorabilē eſſe: quia datio eſt odioſa.l.ſi fuerit.vbi Paul.Caſtr.& Socin.in quinto
11 not.de rebus dub. Hinc eſt, quod † in legatis, & fideicommiſſis quod minimum eſt, ſequimur.l.nummis.de leg.ij.l.apud Iulianum.§.ſcio ex facto.de lega.j.Ludo.Roman.in l.plures.de damn.infect.Dec.l.in
12 teſtamentis.de reg.iur. Vnde † in fideicommiſſis onus filijs iniunctum, ad nepotes non pertinet, ſm Dec.conſil.cclviij.cum concord.ſicut nec in prohibitione alienationis.gloſ.in v.rb.voluiſſe nos igitur.in auth.de reſtit.fideicōmiſſ.quāuis alias appellatione filiorum veniant nepotes.l.iuſta interpretatione ff.de verb.ſignifi.& ſi illud eſt in fideicōmiſſis, quę inducuntur per viam teſtamentorum, vel codicillorum multo magis, idem dicendum eſt in his, quę per modum pacti, ſeu contractus inducuntur, vt in caſu noſtro. Fundata ergo eſt intentio Baronis ex teſtamento d.Philippi, a quo non eſt facile recedendum: & niſi appareat per expreſſas, & certas rationes, prout non apparet, vt infra videbimus, ſed potius contrarium non poteſt dici Baronem excludi debere. Non obſtat igitur in primis dicta conuentio in contractu matrimonij facta. Primo, quia dici poſſet huiuſmodi conuentionem non
13 valuiſſe: quia † pactum obuentionis hęreditatis, certo caſu deferendę non valet.l.pactum quod dotali.l.licet per locum a ſpeciali.C.de pact.
14 l.hęreditas.in fi.C.de pact.conuent. cuius rei illa eſt ratio: quia † quod quis poſt mortem de patrimonio ſuo diſponat ſpeciali legis indulgentia, & ex quadam diſpenſatione conceſſum eſt, ſecundum glo.in l.illa inſtitutio.ff.de hęred.inſtit.& Canonic.in rubr.extra de teſta. quia in id tempus diſpoſitio procedit, quo res amplius ſua non eſt. l.in tempus.

ff.de hęre.

ff.de hered.insti.l. ꝙ sponsę.C.de don.ante nupt. Sed tamen lex hoc
indulsit: dummodo certa forma fieret, id est, via solemnis testamenti. l.
ij.vbi gloss.ff.de testa. aliter enim deferri non potest successio, qua pro-
15 pter † quoties verba contractus non obligationem pręsentem respi-
ciunt, sed futuram post mortem bonorum obuentionem, prout in casu
nostro actus est nullus, vt declarat Bartol.in consilio ccxij.incip.pro-
mitto tibi, ⁊ tu mihi, refert, ⁊ sequitur Dec.in l.pactum.C.de collat.
Curt.iun. in consilio xv. post tractatum feudalem Ang. consilio lxvj.
Alex.consilio lxxxvij.in ij.vol. vnde sequitur, vt etiam si iusiurandum
16 accesserit, non tamen pactum confirmetur: quia † iusiurandum non
supplet iuris publici defectum.l.ius publicum.ff.de pac. per Bartol.
in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss. ⁊ ita tenent communiter doct. in l. sti-
pulatio hoc modo concepta.ff. de verborum obligationib. Rursus se-
quitur, vt id pactum non solum tunc non valeat, cum de vniuersa suc-
17 cessione agitur, sed nec etiam cum de particulari: † pacto enim non
potest quis successionem, quamuis particularis rei, deferre.l.fin. ff. de
suis, ⁊ legi.l.si fratres.§.idem respondit, societatem.ff.pro socio. Vn-
18 de † transactio inter fratres, vt in paterna dotu, soli masculi succe-
dant, non valet: quia obuentio bonorum, quamuis particularium, hoc
casu induceretur, secundum Bartol. in dicto consilio ccxij. ⁊ in l. fin.
C.de pact. ⁊ Alexand.consilio xxviij.in ij.vol. Secundo, ex alio ca
pite videtur dicta qualitas non nocere Baroni: quia non debet effica-
cia huius pacti transire in perpetuum, sed potius non valere, per l.in
hoc iudicium. §.si conueniat. ff. com. diuid. prout eam declarat gloss.
in l.si quis in conscribendo.in fin. gloss. magn. C. de pact. vbi dixi, in
19 versic.tertius casus. Videmus enim † prohibitionem alienandi vl-
tra quartum gradum non porrigi.§.j.in authentic.de restit. fideicom-
missi. ⁊ loquitur ille tex. quando prohibitioni erat adiecta ratio adeo
generalis, vt etiam fideicommissum simplex induceret: de quo in l.
qui Romę. §.cohęredes.per Aretin.⁊ Socin.ff.de verborum obliga-
tionib. Sicut ergo in testamentis illud omne, vltra quartum gradum
20 reijcitur multo fortius dicendum in suprascripto pacto: quia † infini
tas facilius in pactis reprobatur, quam in testamentis: vt per Alex.
in l.in non fortem.§.si centum.ff.de condit. ⁊ demonst. Nec aduersus
suprascripta obstat statutum patrię Aragonensis, quo cauetur, ꝙ iu-
dices semper iudicent, ad chartam, ⁊ secundum quod in ea continetur:
quia videtur, ꝙ tale statutum debeat intelligi, vt tamen non inducan-
tur ea, quę sunt impossibilia de iure.l.quidam cum filium.ff. de verbo
rum obligationib.gloss.super verb.non vitiari.l.j.de cond.institu.⁊ ha
21 betur in l.generaliter. de verborum obligationib. quia † impossibili-
tas iuris ęquiparatur impossibilitati facti.gloss.l.talis scriptura.in fin.
vbi doctor.ff.de legat.j.l.si stipuler.de verborum obligationib.vbi Ja-
son. Nec est verisimile ius tanta cum prouidentia a maioribus indu-
ctum generalibus illis statuti verbis sublatum fuisse. l. si quando. in
princip. C.de inofficios.testamen. ⁊ quod not. Imo.⁊ Senen.in l.Cen
turio.vbi etiam Jas.ff.de vulgar.⁊ pupillar.⁊ Perus. in c. si pater. de
testam.in vj.vbi concludunt tali statuto non videri datam esse potesta
tem testatori.vt directo post pupillarem ętatem substituat. Vnde vide
tur tale statutum sano modo intelligendum, prout dicunt doctor. quan-
do cautum est, vt statuta intelligantur ad literam, prout iacent, de quo
per Bartol.in l.omnes populi.in vltim.parte.de iustic.⁊ iur. ⁊ dixi li-
bro secundo, de verbor.signific. Tertio etiam data validitate suprascri-
pti pacti, tamen videtur adhuc concludendum pro ipso Barone: quia
illa verba, Filius masculus primus & descendentes, etiam si habeant repititio
nem.⁊ intelligantur descendentes masculi, tamen verificatur hoc in Ba
rone, qui est descendens, ⁊ masculus.l.j.C.de condi.insert.l.iubemus.§.
pen.C.ad Trebell.c.j.de eo qui sibi, ⁊ suis hered.in vsibus feud.tradit
Bald. Fulg. Paul. Castr. Corn. in d.l.j.C. de condit.insert. Raph.
Fulg.consilio xcj. Guid. Pap.questio.dcxij.incip. prolatori. ⁊ Soc.
d.§.nunc de lege.versic.limita.in fi.⁊ est verior opinio, vt infra dicam.
⁊ per Corn.consilio cclvj.in secundo libro. Quarto, quia verba pa
cti non possunt adaptari Vicecomiti, dum dicunt. Quod de maiori in
maiorem succedant, cum Vicecomes non sit de eadem linea, sed de alia,
scilicet, de linea secundogeniti, de qua pactum non loquitur, sed habet
eam pro exclusa: ⁊ quidem perpetuo: vt infra dicam respondendo ad
contraria. Quinto, quia verior est opinio, ꝙ in dicto pacto nulla fiat
repetitio, sed descendentes simpliciter accipiatur, prout simpliciter scri
22 ptum est: † dictio enim illa, masculus, numeri singularis non potest
censeri repetita ad dictionem, descendentes, numeri pluralis: quia ra-
tio recti sermonis hoc non patitur.l.Plautius.ff.de aur. ⁊ argen. leg.
Vnde apparet ex vi verborum non posse fieri hanc repetitionem.l.cuius
pater. §. cum imperfecta, de legatis secundo prout etiam in simili dicit
23 Oldrad. consilio clij. factum tale est dominus Clemens † nunquam
enim fit relatio repugnante ratione recti sermonis.l.⁊ qui data. §. j. ff.
ex quibus caus.maior. Jas.in l.talis.versic.iiij.ff.de legat. primo. Ex
pręsumpta vero mente contrahentium minus fieri potest: quia non
subest probabilis coniectura voluntatis, vt quia alias sequens dispositio
tio esset inutilis, vt declarat Bartol.in d.§.Caio, ꝙ non est in casu no-
stro, de quo per Alexand.consilio lxvj.iij.volu.⁊ consilio xvij. in quin-
to, Socin.consilio xxij.in tertio volumine. Decius cxc. Corn. lio clvj.
in quarto. Vnde dicunt communiter doctor. ꝙ in illa substitutione.
Instituo filios meos masculos & si decesserint sine filiis, &c. non censetur re-
petitum masculis. secundum Joan.de Anan.consil.xxij. Ancbar.con-
silio cxx. Alexand. consilio xxxviij. in sexto volum. ⁊ consilio xvij. in
septimo Jas.in lege, qui filiabus.ff.de legatis primo.Ludou. Bologni.
inter consilia Alexand.consilio xlix.in quarto mouentur ratione, quia
si testator in verbis conditionis sensisset de masculis, vtique hoc sciuis-
set exprimere. lege vnica. §. sin autem ad deficientis. C. de caduc. tol-
lend. quę ratio etiam in casu nostro procedit, ⁊ idem etiam sentit Cor-
neus consilio ccxxx. litera J. in tertio Jas. cxlij. in secundo Curt. iu-
nior, consilio clxij. Et ita procedunt in testamentis, vnde multo for-
tius, hoc dicendum est in pactionibus, seu contractibus, prout in casu
24 nostro: in contractibus enim regula est generalis, ꝙ † qualitas etiam
in eadem ratione, non censetur repetita secundum Bartol.⁊ doctor.in
l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.per illum text.de verborum obliga-
tionib. qui text. loquitur, vt non censeatur facta repetitio respectu alię
personę: prout in casu nostro: ⁊ facit tex.in l. hoc iure.ff.de verborum
25 obligationib.vbi † dies conditioni adiecta, quę in facto tertij consistat
repetita, non censetur etiam in eadem clausula. ad idem fac. text. in l.
si necessarias.§.si annua.de pignor.act.⁊ quod consuluit Alexan.in ca-
26 su fortiori, consil.cciij.in secundo. Videmus enim † verba latius acci
pi in vltimis voluntatibus, quam in contractibus, vt per multa ostendit
Jas.in l.veteribus.ff.de pac.⁊ facit quod notat Bald.in l.cum acutissi
mi.in fin.C.de fideicommiss.vbi dicit, ꝙ d.l.non procedit in contracti-
bus. Et hoc maxime est dicendum in casu nostro, in quo tractamus de
dispositione odiosa, ⁊ exorbitante a regulis iuris, secundum Bald.in l.
omnes populi.de iust. ⁊ iur. Vnde in ea facienda est stricta interpreta-
tio per gloss.in d.l.talis.in fin.de leg.j. Bartol.in l.prętor. §. cřitq3. ff.
vi bon.rap. quod procedit etiam si prima ⁊ secunda persona ponantur
in eadem oratione, secundum Socin.consilio lxxxvj.in iij. Dec. consi
lio cccix. Confirmantur suprascripta, quia (vt dixi) talis qualitas non
potest censeri repetita ex vi verborum propter rationem recti sermo-
nis: quia nomen singularis numeri non concordat cum plurali. dicta l.
Plautius, ⁊ d.l.⁊ qui. ex mente vero pręsumpta non potest fieri hęc in
terpretatio. quia hoc non esset ad chartam, ⁊ secundum ꝙ in ea conti-
netur, prout dictat statutum suprascriptum, secundum Bartol.in l.j.ff.de his,
quę in testam.delen. Anton.de Butr. Felin.⁊ cęteros in c.translat. de
const. Non obstant nunc allegata in contrarium quibus adducunt multi
casus, in quibus locus est tali repetitioni: quia procedunt, ⁊ loquuntur in
diuersis terminis, secundum distinctionem Barto.in d.§.Chrysogonus.nec
27 habent locum in casu nostro. Primo, quia † repetitio non potest fieri
repugnante ratione recti sermonis, vt s.dixi, d.l. ⁊ qui data. §. j. ⁊ per
Barto.in l.cum in testamento.in fin.ff.de aur.argent.leg. ꝙ non est in
casu Bart.in d.l.Seię.§.Caio, ⁊ Raph.Com. in dicto consilio cxvij.
vbi illa verba, si decesserit sine filijs masculis, vel nepotibus, intelligun-
tur masculis: quia concordant in casu ⁊ in numero, ⁊ reguntur ambo a
verbo, decesserit. Secundo, quia contraria non procedunt in contra
ctibus, vt est quęstio nostra: sed in vltimis voluntatibus tantum, pactum
enim illud licet inducat successionem, tamen quoad modum contra-
hendi est contractus, ⁊ regulatur secundum contractus, non autem se-
cundum vltimas voluntates, vt per gloss.in l.ij.in princip.de dote prę-
leg. ⁊ habetur in l.licet.C.de pact.in l.ij.de leg.j. Tertio, quia et in
28 † in vltimis voluntatibus verior videtur opinio, ꝙ non fiat repetitio
ad aliam personam: quamuis vna verborum conceptione coniunctam,
per text.in l.fin.§.Seio.de leg.ij.⁊ in l.Julius Paulus.de condi.⁊ de-
mon. ⁊ vtrobique Bartol.simpliciter hoc tenet. Nec obstat, ꝙ idem
Bartol in d.l.Seię.§.Caio, aliter teneat respondendo ad §. Seio. ꝙ
conditio ibi non caderet vniformiter, ex quo in Seio est potestatiua in
vxorem casualis: quia hoc improbat Raph.Com.in d.§. Seio vbi in-
quit, ꝙ imo etiam in Seio est casualis: cum potuisset mori antequam
adiret. ⁊ ita etiam sentit Din. Jacob. Rayner. Oldrad. ⁊ Paul.de Ca
str. ibi gloss. Din. Bartol. Paul.de Cast.in l.mulieri, ⁊ Titio de cond.
⁊ demon. Alberic.de Rosa. in l. in repetendis. ff.de legat.tertio. Jas.l.
Titię.§.nihil.ff.de leg.j. Quarto, quia contraria loquuntur de repe-
titione qualitatis coherente rei, vel repetitione conditionis. d. §. Seio
Bartol.d.§.Caio. nostra autem quęstio est in qualitate cohęrente per-
sonę, quę quidem difficilis censetur repetita: vt s. diximus in substitu-
tione facta filijs, quę non intelligitur de masculis, secundum Jas. dicta
29 l.qui filiabus, cum concord. ⁊ facit, quia licet alias † de casu ad casum
permittatur extensio, non tamen de persona ad personam.l. Gallus. §.
⁊ quid si tantum, ⁊ §.quid si is. vbi Aretin.de lib.⁊ posth.l si ita quis.
§.pen.ff.de testam.tut.facit quod notat Bald.in l.fi.C.de hered.insti.
in xvj.opposit. ⁊ Felin.c.super literis. de rescrip.⁊ habetur in dicto §.
Chrysogonus. Quinto, quia contraria procedunt in clausula, quę
non solum vna verborum conceptione concepta sit sed etiam quę vna
dispositionem solum contineat, ꝙ si aliam dispositionem qualitas respi
ciat, secus est non enim inducitur repetitio per text. in l. si necessarius.
30 §.si annua.ff.de pign. actio. † vbi stipulatio decem tibi dari, qua die
petieris, ⁊ eorum vsuras non intelligitur, vt respectu vsurarum, quę est
alia dispositio censeatur repetitum qua die petieris, sed ex die stipulatio
nis vsurę currunt. l. si ita quis. ff. de verborum obligationib. ⁊ proba-
tur hęc conclusio etiam in l.qui fundum. ff. de contrahen.empt.de quo
per Bartol.d.§.Chrysogonus, ⁊ in simili casu consuluit Alexan.con-
silio xij.in secundo Aretin.consilio xcv.in fin. Jas.l.iij.§.filius.de liber
⁊ posthum. versic. tertio. In casu autem nostro suprascripta clausula
duas dispositiones continet. Primam, vt filius masculus primogeni-
tus succedat. Secundam, vt eius descendentes, qui videntur ei substi-
tuti, seu in casum eius deficientis vocatio. Vnd. sicut non concurrunt
in tempore, ita nec in supradicta qualitate. l. qui plures liberos. ff. de
31 vulg. ⁊ pupill. ⁊ facit regula generalis, ꝙ † qualitas institutionis non
censetur repetita in substitutione.l.si sub conditione.ff.de hered.instit.l.
quę conditio.ibi ad eum duntaxat gradum.ff.de condit. ⁊ demonstr. ⁊
ibi per Bartol. Sexto respondetur, ꝙ allegata in contrarium proce
dunt in materia fauorabili, vel quę recipiat interpretationem: nos au-
tem loquimur in pacto exorbitanti a regulis iuris communis, in quo
non videtur admittenda hęc repetitio.l.vxori.§.vxorem.de leg.tertio,
⁊ per Socin.consil.lxvj.in iij.⁊ Dec.d.consil.cccix.⁊ in simili conclu-
dit Raph.Com.in consil.lxij.vbi in pęnalibus non admittit talem re-
petitionem, per l.si pręses.ff.de pęnis. ⁊ in simili etiam, per Card.Zab.
consil.lxij.in secundo, dubio. vbi talis repetitio fit solum ad restringen-
32 dam † dispositionem odiosam, non autem ad ampliandam. ⁊ ita sentit
Oldrad.consi.clij.supra allegato. ⁊ Joan.de Anan.consil.lix.in addit.
33 ⁊ faciunt iura vulgaria quę adducuntur ad ostendendum, ꝙ † exorbi-
tantia stricte intelliguntur. in l.si vero.§.de viro. ⁊ per Bart. in l.si có-

34 ſtante.ff.ſol.matr. Septimo,etiã poteſt dici,ꝙ † repetitio a primo nõ
fiat ad ſecundum,quoties diuerſa ratio eſt inter vtrũ ꝗ caſum,vt notat
Bar.in l.talis ſcriptura.de leg.j. Bald.in l.in actionibus.ff.de in, qui
not.infra.⁊ in caſu noſtro concludit Socin.in allegato conſil. lxxxvj.in
iiij. Corn.conſi.cvj.in iiij. Dec.d.conſi.cccix.in fin. cum ſimilibus. in
caſu autem noſtro,ſubeſt diuerſa ratio,q2 primum caput eſt in fauorem
ipſius primogeniti,ſi vero fieret repetitio qualitatis, in ſecundo capite
potuiſſet verti in odium ſi deceſſiſſet filius relictis ſolis feminis. argu.
l.quod fauore. C.de ll.⁊ quia ſi paciſcentes, ita intellexiſſent potuiſ-
ſent verba pacti breuius concipere dicendo, ꝙ deſcendentes maſculi
de maiore in maiorem ſuccedant omiſſa particulari mentione filij. ar-
gument.dict.l.Herennius. de verborum ſignificationib. Sed quia
voluerunt diſtinguere ceteros deſcendẽtes in qualitate maſculinitatis
a filio,ideo ſpecialem mentionẽ eius fecerunt. Octauo eſt aduertendũ,
ꝙ omnia contraria procedunt non ex vi ſermonis, ſed interpretatione
extenſiua,vt ſupra dixi. Unde ſequitur eam non procedere in caſu no-
ſtro ſtante ſtatuto,quod iudex pronunciet ad chartã,⁊ prout in ea con-
35 tinetur. † Uerbum enim contineri ad propriam ſignificationem refer
tur ſm Bart.in l.cui contrã.§.aſſiſtitates.ff.de poſtul.in l. hęc verba.
ff.de adult. Unde ſtante tali ſtatuto cenſetur prohibita quęlibet exten-
ſio,vel interpretatio vltra verba inducta,ſecundum Bald.in l.ij. C.de
patr.qui fil.diſtrax.⁊ tunc maſculinum non conciperet femininum,ſe-
cundum Jaſ.in l.qui filiabus.de leg.j. Nec argumentum a contrario
ſenſu acciperetur:vt per Jaſ.in l.j.de offic.eius cui.⁊ in ſimplicibus nõ
comprehenderetur caſus miſtus,ſecundum Ang.in l.ſi ita ſcriptum.ff.
de lib.⁊ poſthu.⁊ generaliter ſtante tali ſtatuto, nũquam pręcedimus:
a propria ſignificatione vocis.vt per Bal.in l.precibus. C. de impub.
Andr. Sicu.in rep.l.cum acutiſſimi. C.de fideicõmiſ.⁊ conſi.xxxix.in
ij. Bologn.conſi.lviij.Corn.conſi.ccxxiiij.in iiij.volu.in iiij.cũ ſimil.
Non obſtant tot auctoritates doctorum,ſupra in contrarium allegatę:
q2 omnes tolluntur ſuprascriptis rationibus: loquuntur enim omnes
36 in caſibus † diuerſis a noſtro in quibus particulariter diſtinguẽdo ſic
videtur dicendum,aliquando enim ⁊ primo in diſpoſitione ſunt aliqua
verba ſui natura repetitiua,⁊ tunc dictio, maſculus, propter vim rela-
tionis cenſet repetita,ita procedit quod not. Bar.in l.fin.ff.ad Treb.
in l.Lucius.de vulg. Abb.conſi.xxxvj.in j.⁊ dixi in d.l. Herennius. ⁊
ita procedit etiam,quod conſuluit Corn.d. conſil.cj.in iiij. vbi aderat
37 verbum,dictio filijs,quod eſt repetitiuũ. Aliquando ⁊ † ſecundo non
eſt dictio repetitiua,ſed dũtaxat vnitas clauſulę,⁊ concordantia in nu-
mero,⁊ caſu vocis repetitę,⁊ idem dicendum eſt per doctr. Bart.in d.
l.Seię.§.Caio.⁊ ita loquitur Raph.Comen.d.conſi.cxvij.⁊ Dec.d.
conſi.cccclxxx.aliquando ⁊ tertio ſunt aliquę coniecturę mentis teſta-
toris,vt quia excluſit proprias feminas,⁊ q2 conſtat eum attendiſſe ad
conſeruationem agnationis, ⁊ idem videtur dicendum ſecundum ta-
men qualitatem pręſumptionum:⁊ ita procedit quod not. Guid. Pa-
pę.d.q.cccclxxxv. Dec.cclxx.⁊ cccclxxv. Curt.iunior conſil.ix. Andr.
Sic.d.conſi.xxxij. Aliquando ⁊ vltimo tractamus non de vltimis vo-
luntatibus,ſed contractibus,⁊ relatio non concordat in numero,⁊ ca-
ſu,⁊ tunc nullus eſt doctor,quem ego viderim,qui ſentiat fieri talem re
petitionem ⁊ iſte eſt caſus noſter. Nec dicat aliquis rationem pacti hãc
fuiſſe,vt facultates conſeruentur in agnatione maſculina.ar.l.j.§.pen.
de vent.inſp.⁊ not.Cin.poſt Jac.de Aret.in l.j.C.de adulte.cum con-
cord.per Dec.d.conſi.cccix.quia reſpondeo in caſu noſtro hoc eſſe ma
nifeſte falſum:q2 mater non poteſt videri habuiſſe reſpectum ad agna-
38 tionem:cum † filij non ſint de agnatione ſua.l.familię.§.feminarũ.ff.
de verb.ſign.⁊ q2 pactum ſimpliciter eſt factum in fauorem primogeni
ti,⁊ ideo nihil ad agnationem attẽdimus,ſed ad primogenituram,quę
alias etiã multos fauores habet,de quibus in c.ꝗ periculoſus. vij.q.j.
Abb.conſi.iij.conſi.lxxxv.in j. And. Sicu.conſ.xj.in ij. Alex.cxij.in ij.
Mart.de Laud.in tracta.primogenituræ,cum ſimili. in qua primoge-
nitura poſſint potiores eſſe etiam feminę, tum ſecundum ius commu-
ne,iuxta l.maximum vitium. C.de lib.pręt.tum etiam ſecundum ſtatu
ta regni,⁊c. Nam ⁊ cum bona,de quibus agitur,fuerint dotalia,⁊ pro-
uenerint a matre,non eſt veriſimile,id eum egiſſe.vt ſexum ſuum exclu-
deret,prout ſolemus dicere in feudo materno, ſeu feminco, quod quia
39 † habuit initium a feminis tranſit etiam per lineã femininam: iuxta
tex.in c.j.de natu.ſuc.feud. Rom.conſi.cclxvij.circa primum conſul-
tationis.verſ.quoad quintum.itaq; videmus in emphyteuſi recepta a
40 muliere pro ſe,⁊ filijs:licet enim † regulariter in contractibus maſcu-
linum non concipiat femininũ erit ſecus tamen hoc caſu, ſm Petr.de
Anch.conſi.cccxli.pro maiori intelligentia,quem cõiter ſequunt doct.
vt per Jaſ.l.ſed ſi hac.§.liberos.de in ius voc.Dec.in l.femininę.de reg.
iur. Non obſtat,ꝙ ſi teneamus dictionem,maſculus,cenſeri repetitã,
ꝙ nepos iſte ex filia excludatur,ſicut mater ſua fuiſſet excluſa per regu-
lam.d.l.ſi viua matre.⁊ text.in d.c.j.§.hoc autem notandum.cum infi
nitis concordantijs. Ad reſpondeo,ꝙ imo etiam hoc poſito adhuc po
tior eſt cauſa Baronis:q2 in eo verificant verba pacti: eſt enim deſcen-
dens,⁊ maſculus.d.l.j.C.de condit.inſert. vbi Bald. Pau. Cor.cum
ſimilibus ſupra allegatis: nec obſtant auctoritates in cõtrarium allega
tę:q2 reſpondeo pluribus modis. Primo,ꝙ loquũtur in diſpoſitione,
quę recipit interpretationem reſtrictiuam ex mente diſponentis, ꝙ nõ
eſt in caſu noſtro ſtante ſtatuto,quod ius reddatur ſecũdum chartam,
verborum enim proprietas pro Barone eſt,vt ſupra,circa dictum ſta-
tutum,ſatis dictum eſt. Secundo, reſpondeo,ꝙ loquuntur in diſpoſi-
tione,quę innititur ratione cõſeruandę agnationis,⁊ ita expreſſe ſe de-
clarat Guid. Papę d.q.dcxij.⁊ cxxxiiij.⁊ alij doctores ſupra allega.⁊
per Soci.in l.cum auus.ff.de condit.⁊ demon.verſ. quartus caſus.in
fi.Curt.iunior,conſi.j.Jaſ.conſi.vij.volu.iij. Sed nos ſupra oſtendi-
mus,ꝙ ratio ſuprascripti pacti non fuit in conſeruanda agnatione, ſed
ſolum in fauorem primogenituræ primi maſculi, quales antequã dein-
de eſſent deſcendentes,ſiue maſculi,ſiue feminę. Tertio reſpondeo,ꝙ
ſuprascripta procedunt in vltimis voluntatibus, quę pẽdent a ſola vo
luntate diſponentis. Unde ſecus eſt in contractibus, qui ex voluntatẽ
duorum plurimũve regulantur:⁊ maxime ipſius feminę,quę non vide
41 tur voluiſſe ſuum ſexum excludere,vt ſupra dixi. Unde † in contracti
bus facienda eſt interpretatio contra eum,qui ex eis innititur.l.veteri-
bus.ff.de pact.vt ſupra dixi,⁊ facit quod not. Bar. in l.liberorum.iiij.
queſt.de verb.ſign.ff. Nec obſtat,ꝙ doctores loquunt in feudis, ⁊ em-
phyteuſi:q2 reſpondet Pau.de Caſtr.in d.l.ſ.q2 illud ſit propter eorũ
naturam:non enim regulariter tranſeunt in feminas,de quo etiam per
Philip. Franc.in rep c.ſi pater.in glo.verb.lib.eis.extra de teſta. lib.
42 vj. Item † non poteſt pater ſtipulari feuda, vel emphyteuſim nepoti-
bus ex feminis:q2 non ſunt in poteſtate ſua,ſed patris. Unde nõ va-
leret ſtipulatio.l.quod dicitur.ff de verb.oblig. ꝙ ſecus eſt in caſu no-
ſtro. Stante enim ſuprascripto ſtatuto non eſt dubitandum, quin ma-
ternus auus,vel auia ſtipulari nepotibus poſſint, ⁊ ita intelligendum
eſt,quod notat Rub. Alexandrinus in conſil.xxij.⁊ conſil. cxxviij.qui
alias male loqueretur. Quarto reſpondeo diſtinguendo q2 aut Baro
vocatur ex perſona matris ſuę,⁊ excluſa matre, etiam ipſi cenſetur ex-
cluſus.d.l.ſi viua.⁊ ita procedunt auctoritates contrarię,aut vult veni
re ex perſona propria,⁊ tunc poteſt,⁊ ita diſtinguit Bal.in authen. ceſ
ſante. C.de legi.hę.quem refert,⁊ ſequitur Soc.in d. §. nunc de lege.
⁊ in ſimili etiam ita diſtinguit Bar.in d.l.liberorum.verſi.quęro,quid
ſi filia dotata,⁊c.quem ſequitur Alex.conſi.lxxv.in volu.j.Dec.conſil.
lxxj. Modo in propoſito noſtro,dico, ꝙ verba pacti vocant Baronẽ
non ex perſona matris ſuę,neque tanquam eius ſucceſſorẽ. ſed ex per-
ſona propria tanquam ſucceſſorẽ ipſorum coniugum paciſcentiũ:meri
to ergo poterit admitti. Ultimo non obſtant illa verba de maiore in
maiorem:q2 poſſunt habere duplicem intellectum. Primus eſt,ſi refe-
rantur ad verbum,ſuccedant, ⁊ tunc poſſent militare contrarię ratio-
nes. Secundus eſt intellectus,ſi referantur ad dictionem, deſcendẽtes
ex eo,de maiori in maiorem, ⁊ tunc denotant ſimplicem ordinem pri-
mogenituræ,⁊ iſte intellectus in caſu noſtro eſt verior, vt quod dictum
erat de filio primogenito,idem etiam ſit in deſcendentibus, quod ſem-
per primogenitura attendatur,non aũt maioritas ętatis, ⁊ iſte intelle-
ctus eſt accipiendus. Primo,q2(vt dixi) conuenit cum perſona primi
filij,qui ⁊ ipſe vocatur cum qualitate primogenituræ. Secundo,q2 con
cordat cum iure cõi,ſecundum quod non attendimus ad maioritatem
43 ętatis,vnde † filius primogeniti patruũ excludit, vt eſt receptior opi
nio,de qua per Prępoſit. Alexandrinum in c.j.de feud.Marchi. Jaſ.
l.ſi is poteſt.de acquiren.hered.Socin.conſil.cxij. Tertio,quia con-
44 cordat cum † natura ſucceſſionis feudi, quę eſt vt aliquo mortuo at-
tendamus ad eum, qui eſt proximior ipſi decedenti, non ad eum, qui
eſt proximior primo inueſtito,vt eſt text.in c.j.in fin. de natur. ſucceſſ.
feud.per quod not. Andr.de Iſer.in c.j.de eo qui ſibi ⁊ hęr.ſuis. ⁊ per
Prępoſ.in d.c.j.de feud. Marchi.verſi.xv. Soc.in l.ſi cognatio.ff.de
45 reb.dub. Quarto,q2 concordat cum alia regula,ꝙ † ſecundogenitus,
⁊ eius liberi ſemel a fratre excluſi,cenſeantur etiam ab eius deſcenden-
tibus perpetuo excluſi.c.j.§.quinetiam. ſecundum vnum intellectum
Epiſcopum vel Abbatem.Bal.c.j.de matr.ad monar.contra Bar.l.
fin.ad Tertyl. Quinto, q2 alias ſucceſſio eſſet nimis ambulatoria de
vna linea in aliam,ſi ſimpliciter attenderemus eũ, qui reperiretur ma-
ior natu,quod non eſt veriſimile.arg l.pen.in fin.C de curat.furi. Sex
46 to,q2 ſicut † in contractibus quilibet primogenitus videtur ſtipula-
tus primo ſuis primogenitis ⁊ deſcendentibus.ca.j.de duob. fratr. vbi
doct.ita etiam videtur hoc pactum intelligendum. Septimo,q2 primo
facienda eſt admiſſio ſecundum lineam primogenitam, ꝗ deueniri poſ
ſit ad lineam ſecundogeniti:q2 verba pacti hoc expreſſim ſonant, vt de
xi. Octauo,q2 in ſimili caſu hoc tenuit Abb.conſil. lxxxv.in j. lib. ⁊ in
octauo caſu.ita ſentit Paul.de Caſt.conſi.cxliij.in pręſenti cauſa quę
vocatur maiorię.in ij.vol in nouiſſ. And. Sicul.conſil.xj.in ij.in lib.ij.
Soc.d.conſi.cclij verſi.iij.iuncta reſponſione,quę eſt in verſic. ad ter-
tiam,⁊ ſatis ſentit idem conſi.lxxxvij.in iij. quando non adeſſet dictio
alterutrius,maiorem,⁊c prout in caſu noſtro non eſt. Nec obſtat conſ.
Alex.iij.lib.iiij. Anch.lxxxij. Dec.cccclij.in fi.quia in caſu ipſorum
verba erant aliter concepta, ꝗ in caſu noſtro: in quo verba ſunt ſatis
clara in fauorem primogeniti,non in fauorem antiquioris natu ſimpli
citer. Et hęc omnia ſaluo ſemper iudicio ſaniore.

SVMMAE RERVM. IX.

1 De iure communi in ſucceſſione paterna ſoror æqualiter cum fra
tre admittitur.
2 Conuentio inducens obuentionem bonorum non ualet.
3 Cum obligatio ex perſona ipſorum paciſcentium initium non ſumat
actus eſt nullus.
4 Deuolutio bonorum non fit niſi iure publico per teſtamenta uel ſucceſ-
ſiones ab inteſtato.
5 Caſus non comprehenſus pro omiſſo habetur.
6 Linea in arbore conſanguinitatis eſt quæ ab uno ad alium per quoſdam
gradus protenditur.
7 Prohibitio alienationis facta filijs reſpectu aliorum non habet locum
inter ipſos.
8 Diſpoſita collectiue ex parte aliquorum uerſus alios non habent locum
inter ipſos met.
9 In compromiſſo facto inter plures ex una & Titium ex altera non po
teſt arbiter inter iſtos plures adinuicem quicquam arbitrari.
10 Conſtitutum poſt mortem non eſt alicuius effectus.
11 Poſſeſſio finitur morte.

Poſſeſſio

12 *Clausula omni meliori modo uis.*
13 *Iuramentum & clausula omni meliori modo eiusdem potentiæ.*
14 *Inter liberos sufficit quæcunque uoluntas etiam non solemnis.*
15 *Verbum substituo etiam inter liberos non intelligitur de substitutione fideicommissaria sed solum de uulgari.*
16 *Expressio rationis regulariter sufficit soli exceptioni non autem ex ea potest agi.*
17 *Contractus strictius accipiuntur quàm ultimæ uoluntates & casus omissus pro omisso habetur.*
18 *Interpretatio fit contra eum qui dicit casum euenisse.*



Duabus rationibus præsens casus videtur esse clarus,
⁊ in fauorem filię aduersus fratrem decidendus: ha-
bet enim hęc mulier fundatam intentionem ex regu-
1 la iuris cõis, † per quã in successione paterna, ęqua-
liter cum fratre debet admitti. l. maximum vitium.
C. de lib. pręter. Et licet contra eã inducatur, quod-
dam instrumentum conuentionum factum a proauo
suo cum fratre ipsius proaui, tamen tale instrumentum non videtur ei
nocere duobus principalibus fundamentis. Primum est, qꝛ conuẽtio
illa concepta est per modum obuentionis bonorum filię habeant ter-
tiam partem bonorum, alię vero duę partes perueniant ad alios ma-
2 sculos, ⁊c. Constat autem, ꝙ † conuentio inducens obuentionem bono
rum non valet. l. licet. per locum a speciali. C. de pact. l. hereditas. C. de
pact. conuent. cum similibus. ⁊ firmat Bart. consi. ccxy. incipien. pro-
mitto. ⁊ ratio est, secundum eum: qꝛ per pactum obuentionis ipsi paci-
scentes non obligantur: qꝛ verba respiciunt, dũtaxat peruentionem bo
norum, ipsi autem nõ obligant se ad quicquam dandum, vel faciendũ.
3 vnde † cum obligatio ex persona ipsorum, initium non sumat, actus est
nullus. l. quęcunque gerimus. ff. de actio. ⁊ obliga. nec bona ex tali pa-
4 cto possunt deuolui cum † deuolutio non fiat nisi iure publico per testa
menta, vel successiones ab intestato. l. iy. ff. de test. l. si. ff. de suis, ⁊ legit.
l. si quando. §. 1. C. de inoff. testa. ⁊ cum opinione Bar. transeunt doct.
vt per Alex. consil. xxviy. ponderatis verbis. in iy. ⁊ Dec. in l. pactum
dotali. C. de collat. Curt. iun. consi. xv. ⁊ lxxxi. cum concord. per eum,
⁊ in d. l. licet. ⁊ ego idem tenui in l. pactum, quod dotali. C. de pact. Et
procedit hęc cõclusio, siue de successione dotali agatur, siue de re certa:
semper enim militat suprascripta ratio. ⁊ merito Bar. in d. consi. loqui
tur etiam in pacto partis: ⁊ ita etiam loquitur Alexan. d. consi xxviy. ⁊
sum sequutum in l. pactum, quod dotali. C. de pact. Et licet allegentur
aliqui doctores, qui videntur tenuisse contrarium, tamen non loquun-
tur in casu nostro, quando pactum est nullum suprascripta ratione, tan
quam inducens obuentionem. Sed quando est nullũ alia ratione, tan-
quam restrictum facultatis testandi, in re enim certa cessat hęc secunda
ratio, sed nos sumus in casu primę rationis, quę ęqualiter militat, siue
in tota, siue in quota, siue in certa parte. Et ista est receptissima omniuʒ
opinio. licet aliqui moderni, puta, Ias. Parisius, ⁊ Gozad. istos termi
nos non videantur intellexisse, sed rationes omnes simul confundant.
Ias. l. stipulatio, hoc modo. de verb. oblig. Paris. consi. xxvj. in y. Lud.
Gozad. consi. lxxvy. Secundum fundamentum est, quia verba cõuen
5 tionis, non comprehendunt hunc casum. Vnde † pro omisso est haben
dus. l. si cum dotem. in prin. solu. matr. l. si extraneus. de condict. caus.
da. Loquuntur enim quando fily, seu fily filiarum decederent sine ma
sculis, ꝙ filię habeant tertiam, ⁊c. ⁊ sic filię habent tertiam bonorum
eius, qui decessit sine masculis, sed in casu nostro iste decessit, relictis ma
sculo, ⁊ femina. ergo verba non verificantur, nec cõditio loquens in de-
cedente sine masculis, etiam intelligi in eo, qui relinquit masculos. l. nõ
est sine. ff. de verb. signifi. Cald. consi. xly titu. de testam. ⁊ hęc sola ra-
tio sufficit ad victoriam, ⁊ diluit maximam partem motiuorum. Item
loquuntur verba, quando duę tertię perueniant ad alios proximiores
ex linea paterna, pręsupponendo istos alios esse diuersos a filys dece-
dentis: quia istum decedentem pręsupponit sine masculis decessisse: er
go dictio alios, non videtur hoc casu verificari. argum. c. mandatum. ⁊
quod ibi Bal. extra de rescrip. Alex. consi. cciy. in y. Sicut nec dictio,
linea paterna: pater enim ⁊ soror sunt quidem proximiores ex parte pa
tris, sed non ex linea, quia cum ipsi sint primi, non dicuntur proximio-
6 res ex linea, † est enim linea in arbore consanguinitatis, quę ab vno ad
alium per quosdam gradus protenditur. l. iurisconsultus. ff. de gradi-
bus. §. sunt ⁊ ex lateribus. Sicut ergo in numero lineari nõ est vnitas,
vt ait Boethius lib. Arithmeticę. c. v. ⁊ est gl. super verbo, solũ teneat.
in l. si quis ante. §. fi. ff. de acquir. poss. vbi Din. ⁊ Alb. ita vbi primus
tantum est gradus non potest dici linea. Item loquuntur verba reci-
proce, vt conuenisse videatur Thomas, ⁊ respectu filiorum Gasparis: ⁊
⁊ Gaspar. respectu filiarum Thomę: ⁊ acquisitio fiat de vno stipite ad
aliũ, non aũt, ꝙ Thomas inter suos descendentes ad aliquid se obliga
uerit vt in simili per Dec. consi. cclıy. vbi instituto fratre, ⁊ [illegible] cõsi-
derant liberi, solum respectu fratris, non autem inter se, sicut videmus
7 in † prohibitione alienationis, quę si sit facta filys, respectu aliorũ non
habet locum inter ipsos. l. voluntas. C. de fideic. Bal. consi. ccccxcviy.
8 in fi. in j. vol. ⁊ facit regula generalis, ꝙ † disposita collectiue ex parte
aliquorum, versus alios non habent locum inter ipsosmet. l. qui duos.
l. seq. ff. de procur. l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. docto.
c. fin. de pręb. lib. vj. ⁊ ꝙ habetur in l. accipientis. ff. de aucto. tut. sicut
9 videmus ꝙ † in cõpromisso facto inter plures ex vna, ⁊ Titium ex al-
tera, non potest arbiter inter istos plures adinuicem quicquã arbitra-
ri, fm Bald. consi. cccix. in f. Ant. But. consil. lxxvy. visis actis. ꝙ in-
fert ad casum nostrum, Soc. in l. Gallus. §. 1. in fi. ff. de lib. ⁊ posth. me
rito ergo quantum sit ad ipsos filios Thomę, non videtur subesse ali-
qua conuentio. Confirmatur hęc sententia secundũ terminos iuris: qꝛ
videntur illi esse stipulati quilibet filys, ⁊ descendentibus suis, non ...

tem extraneis. l. si tibi. §. si pactus. cum gl. ff. de pact. l. quodcunqꝫ. §. j.
ff. de verb. obl. ⁊ habetur per Bar. ⁊ doct. in l. quod dicitur. ff. de verb.
obl. ex stipulatione Gasparis iste frater non potest admitti: qꝛ non est
descendens: ex stipulatione Thomę minus potest: qꝛ Thomes conue
nit, vt bona Gasparis applicarentur sibi, vel soboli suę: non autem, vt
sua applicarentur dicti soboli qꝛ hoc nihil ad Gasparem pertinebat, p
supradicta. Et ex his satis apparet, argumenta quę in motiuis deducta
sunt nõ obstare, quibus subtiliter, ⁊ accurate est responsuʒ per d. Prin
ciuallum Calorum aduocatum pręstantissimum, ⁊ vltra eum in pri-
mis non obstat, ꝙ non videatur facienda vis quomodo verba sint con-
cepta, si conuentio sit reciproca, ⁊ respiciat duntaxat partem bonorum,
per ea, quę notat Bart. consilio lxxy. ⁊c. respondeo Bar. ibi sentit op-
positũ, dum in y. iy. ⁊ iiy. fundamẽto probat valere talem conuentionẽ:
quia facta a principibus habentibus facultatem legis condendę. Vn-
de sentit secus esse in priuatis. Et illa ratio, ꝙ valeat pactum, ne certę
res deueniant ad certum genus personarum. l. si ita quis. §. ea lege. ff.
de verb. obl. non habet locum in casu nostro: quia pactum non est con-
ceptum, vt inducat obligationem incipientem in persona ipsorum con-
trahentium, sed obuentionem bonorum inducit, quod fieri non potest.
dicta l. quęcunque gerimus. ⁊ tale pactum valet, quando cętera sunt
habilia. arg. l. qui testamento. ff. de test. id est, conceptum verbis aptis
vt dixi maxime cum Bar. fateatur non impediri successionẽ: nisi adsit
10 constitutum rite conceptum, qđ non in casu nostro: qꝛ † constitutum
post mortem non est alicuius effectus. l. quamuis. vbi Ang. ⁊ Claud.
11 ff. de acquir. poss. Dec. consi. ccxlvy. cum enim † morte finiatur posses-
sio. l. cum heredes. ff. de acq. poss. non potest operari constitutum in ta
lem casum l. quod meo. ff. de acq. her. vbi Alex. ⁊ Aret. Nec etiam opi
nio Ias. in d. l. stipulatio hoc modo. ⁊ Parisius cons. xxvj. in j. est vera,
dum distinguunt an pactum sit, de vniuersali hereditate, an de parte, vt
si sit de parte valeat, quia (vt supra dixi) hęc distinctio potest esse vera,
quando impedimentum oritur, ex illa ratione, ne quis auferat sibi fa
cultatem testandi, ⁊ ita ipsi loquuntur, ⁊ saluari possunt, alias si militet
ratio obuentionis actus indistincte est nullus: quia militat semper ea-
dem ratio, ⁊ ꝙ prohibitio habeat locuʒ etiã in parte, satis firmat Bar.
d. consilio ccxy. Alex. d. consi. xxviy. Curtius d. consil. xv. ⁊ dixi, in d.
l. pactum quod dotali. C. de pact. ⁊ facit tex. in l. ex eo. C. de inutil. stip.
vbi simpliciter improbatur stipulatio futurę successionis nec distingui-
12 tur vniuersitas a parte. Nec rursus obstat † clausula omni meliori mo
do, per quam etiam actus sustineri per quacunque viam possit, ⁊ sic tan
quam obligatio sit pręsens, sed executio conferatur post mortem: vt in
simili per Curt. iunior. consi. lxxxi. ⁊ Soc cxliy. respõdeo, ibi erat ver-
bum donamus, ꝙ ad pręsens tempus refertur. vnde clausula satis ad
illum casum poterat accommodari, sed in nostro est simplex obuentio,
quę non potest pręsentem obligationeʒ inducere: ⁊ sicut non confirma-
tur contractus talis iuramento, secundum omnes in d. l. pactum ꝙ do
13 ta l. vbi dixi, ita nec per † clausulam suprascriptam, omni meliori mo-
do, quę est eiusdem potentię, secundum Bar. in l. j. §. si quis ita. ff. de
verborum obligationib cum lex requirat certos modos, quibus obtin
git successio, non sufficit virtus talis clausulę, nisi illi modi sint obserua
ti, secundum Alex. d. consi. xxviy. vt in simili, per Specu. de instr. edit.
§. compendiose. Socin. consil. cxy. ⁊ clxxy. Pet. de Anchar. consilio
cclvy. pręsupponitur per Feli. c. cum super. in fi. extra de offic. delega.
Nec dicetur, ꝙ verba contractus obligationem pręsentem inducant:
quia cuʒ simpliciter dicant, quod tali casu, duę tertię perueniant ad ma
sculos: nec ipsi se obligent eas duas partes illi dare: nec vlla sit pręsens
promissio non possumus dicere, quoad hoc non vllam obligationẽ pę
sentem, vt satis apparet ex allegato consi. Bar. ccxy. ⁊ Alexan. consilio
xxviy. ⁊ Curt. consi. xcv. cum similibus. Et clausula, quę quidem om-
nia, ⁊ singula solemnibus stipulationibus promiserunt dictę partes no-
mine dictarum filiarũ, ac omniũ quorũ interest habere rata ⁊ firma, ⁊c.
non ampliat pręcedentem dispositionem, vt ꝙ erat in obuentione cen-
seatur a principio in promissione per regulam cle. j. in fin. extra de pę-
bend. Bald. l. eam quam. C. de fideicommis. Alexand. ll. quę dotis. sol.
mat. Ias. l. qui Romę. §. duo fratres. de verborum obligat. Nec istum
fratrem adiuuat, ꝙ cum illi contrahentes testamentum contrarium pa
ctioni non condiderint, videatur pactum reassumpsisse vires fauore fi-
liorum, ex quo inter liberos sufficit, quęcunqꝫ voluntas etiam non so-
14 lemnis per ea, quę not. Alex. in d. l. pactũ, ꝙ † dotali. ⁊ per text. in l. hac
consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. Nam respondeo, ꝙ tex. in
d. §. ex imperfecto debet intelligi in patre testante respectu filiorum te-
nentium primũ gradũ, in quibus causaʒ intestati fouet causa testamẽti,
vt est gloss. in fi. in verb pares per illũ tex. C. fam. ercis. declarat Curt.
iun. d. §. ex imperfecto. vbi dicit, ꝙ hoc est de mente omnium doctorũ:
nõ aũt in his descendentibus, qui non erant nati: vel concepti viuo testa
tore. l. Titius. ff. de suis, ⁊ leg. qꝛ tales pro extraneis sunt. Et maxime
15 in fideicõmissis, quę onus important: vnde † verbũ, substituo, etiam
inter liberos nõ intelligitur de substitutione fideicõmissaria, sed solum
de vulgari, vt est gl. in l. Gallus. §. j. in iiy. intellectu. ff. de libe. ⁊ posth.
ꝙ ibi sequuntur omnes: quamuis alias in tali testamento semper subau
diatur clausula codicillaris, secundum gl. in l. coheredi. §. cũ filię. in gl.
fi. vbi Ias. ff. de vulg. ⁊ pup. vnde nec in hoc casu filia, quę ab intestato
in dimidia cum fratre succedit. d. l. maximum. potest videre grauata re
tinere tertiam tantum, ⁊ rel. quum fratri permittere, propter fideicom-
missum pro au. factum in dicto contractu. Secundo principaliter non
obstant rationes, quę inducuntur aduersus, secundum argumentum,
quibus dicitur ꝙ imo verba conuentionis comprehendant hunc casuʒ.
Et in primis ex ratione generali, quę dicitur deuentuʒ ad illam conuen
tionem, vt bona conseruentur in familiam, ⁊c. respondeo talis ratio,
quamuis generalis intelligitur euenirente tamen conditione ꝙ descen-
dens decedat sine masculis quę conditio non euenit, ⁊ in testamentis
ita conclusit Alexand. consi. cxxxix. vol. vj. relictis enim masculis, expi
rat fideicommissum. l. si mater. §. ff. de vulg. ⁊ quod not. Alexand. con-

silio ccij. in vij. Corn. consilio lviij. in quo restringitur enim ratio generalis, secundum terminos specialiter appositos. l. sed & in his. ff. de excus. tut. vbi Bal. refert, & sequitur Dec. cons. cclxi. & non est locus tali rationi, nisi in casu contrauentionis: quia subauditur clausula, & contra factum fuerit. l. pater. §. filiam. vbi Bart. ff. de leg. ij. & non dicitur contra factum, quando successio defertur ab intestato: quia est lex quæ ipsum defert, vt est tex. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. ij. & in auth. de rest. fideicommiss. ne vltra, secundum gradum, circa finem. prout in casu nostro, in quo filia succedit æqualiter patri intestato,
16 ex dispositione legis. Et quia † expressio rationis regulariter sufficit soli exceptioni, non autem ex ea potest agi. l. emptor in fi. ff. de rei vend. l. fi. §. j. ff. de doli excep. Rei vero vendicatione certum est, quod nunquam sufficit. Bart. l. qui nolebat. ff. de hær. instit. l. si socer. §. j. ff. sol. mat. & si istud est in vltimis voluntatibus, multo magis in contractibus, de quo
17 agitur: quia † contractus strictius accipiuntur, & casus omissus habe-
18 tur pro omisso. l. quicquid. de verbor. obligation. & † interpretatio fit contra eum qui dicit casum euenisse. l. veter. bus. ff. de pact. & multa circa hoc dixi. lib. iij. de verbor. signific. in princip. Nec obstat quod filij masculi sint positi in conditione & propter illam dictionem masculi censeantur vocati secundum Deci. & Curt. in l. j. C. de pact. & Deci. consilio ccc. & ij. cum similib. Respondeo, quod ista fallentia non est vera, & innititur falso fundamento: quia mentio filiorum masculo nó est facta in fauorem ipsorum, sed in fauorem grati. qui si masculos relinquat, eximitur ab onere fideicommissi, vt declarat Aret. in consi. j. & Paul. Cast. consilio clij. in princip. incipi. præsenti casus. allegat Bart. in l. illis libertis. ff. de cond. & demon. & ideo non curatur quid deinde fit de istis masculis. l. filiusfam. §. cum quis. ff. de leg. j. & ista limitatio est contra communem opinionem doctorum, qui sequentes gloss. in l. Lucius. ij. ff. de hær. inst. quod filij in conditione positi, non censeantur vocati. loquuntur etiam si adiecta sit dictio, masculis, vt Old. consi. xxj. Jo. And. in Spec. de testa. §. in primis. Alexand. consil. xxiiij. in iij. Socin. consil. lxij. & ciij. & cxvj. in iij. & Guido Papæ, primus auctor istius phantasiæ fatetur, quod Senatus Regius Delphinensis pronuntiauit contra hanc limitationem Guido. Pap. quæstion. cccccxcix. & ego in l. j. C. de pact. eam improbaui, & vidi sepissime in facto, nec vnquam vidi pro ea obtineri, & licet Ripa in l. Centurio. dicat se scholarem eam saluasse, certo casu. tamen est saluatio scholastica, & præsupponit illum errorem, quod illa conditio sit fauore filiorum, quod est falsum, vt supradixi. d. §. cum quis, & per Aret. d. consi. j. Et in casu Dec. dxvj. & dcxxxv. multa alia concurrebant, quæ non sunt in casu nostro, vt egregie istis, & alijs argumentis responsum est per celeberrimum aduocatum d. Pancratium Caluinum, ideo vlterius non insisto, saluo semper sanio iudicio.

SVMMAE RERVM. X.

1 *Fratre ab intestato decedête sorores ei succedunt excluso Patruo qui in gradu est remotior.*
2 *Hodie inter fæminam & masculum sublata est differentia sexus & perinde succedunt fæminæ sicut masculi.*
3 *Mater de iure non potest filio suo stipulari.*
4 *Donatio non est contractus qui uerbis perficiatur sed cōsensu & reipsa.*
5 *Donatio absenti facta ualet dummodo res ad absentem peruenerit.*
6 *Nullitas stipulationis nō impedit contractū donationis qui ex se ualeat.*
7 *Ex proprietate uocabuli dictio hæredes non magis masculinum quàm fæmininum complectitur.*
8 *In contractibus quicquid omissum est pro omisso habetur.*
9 *Donatio est stricti iuris.*
10 *In conditionibus attenditur solum modo euentus.*
11 *In dubio iudicandum est pro habentibus intentionem suam fundatam in regula iuris communis.*
12 *In dubio pronunciandū est aduersus eū qui se fundat in uerbis cōtractus.*
13 *In dubio aduersus actorem iudicandum est.*
14 *Sufficit alteram partē disiunctiuæ seu alternatiuæ conditionis euenisse.*
15 *Dictio hæres proprie intelligitur de eo qui hæres est testamento uel ab intestato.*
16 *In conditionibus potissimum locum testatoris mens obtinere debet.*
17 *Non est credibile testatorem noluisse meliorem fieri suarum nepeū conditionem quæ remotiores sunt in gradu quàm propriarum filiarum.*
18 *Ex natura feudi Baroniæ quando fit mentio hæredis intelligitur de masculo non autem de fæmina.*
19 *Dictio hæredes comprehendit fæminas præterquam in feudis habentibus iurisdictionem.*
20 *Per masculos conseruatur domus & arma.*
21 *Contractus donationis benignam, & fauorabilem ex mente donantis interpretationem recipit.*
22 *Iudex debet inuestigare & sequi mentem contrahentium sicut uenator leporem.*



Almericus donauit filio Joanni primogenito emancipato baroniá adiecto hoc pacto, *Casu quo dictus Ioannes decederet sine hæredibus ex corpore suo descendentibus aut hæredes, d. Ioannis sine hæredibus ex proprio corpore descendentibus decederent, quod eo casu res donata reuerterent ad Gabrielē alterū filiū aut hæredib⁹ suis legitimis, &c.*

Decessit Joannes relicto Francisco masculo hærede & quibusdam filiabus quibus dotem assigna: mortuus deinde est Franciscus nullis relictis liberis quæritur in dicta baronia quis præferendus sit an Gabriel an aliæ fæminæ Joannis. Et videretur prima fronte ius ad filias
1 fæminas pertinere varijs rationibus. In primis: quod clarum est, quod † ab intestato decedenti Francisco sorores ei succedunt excluso patruo, qui in gradu remotior est. auth. post fratres. C. de legib. hæred. Nec refert
2 quod sint fæminæ: quia † hodie sublata est ista differentia sexus, & perinde succedunt fæminæ sicut masculi. l. maximus. C. de lib. pret. & hoc procedit etiam in feudis, quæ in Francia reducta sunt ad instar patrimonialium secundum Francorum consuetudines: de quibus attestatur Jo. Fab. Inst. de leg. patr. tut. in fi. & in auth. ingressi. C. de sacr. eccl. & sic fundata videtur istarum fæminarum intentio & ex iure communi & ex consuetudine. Nec obstant verba donationis: quia potest multipliciter ad ea responderi, & primo considerandum est, quod donatio illa fuit sti-
3 pulata per matrem ipsius Joannis emancipati: & constat † de iure quod mater non potest filio suo stipulari. l. pactum. C. de pact. con. l. debitor. in fi. ad Trebell. Bar. l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. sed tamen huic
4 responsioni non multum inniterer: quia † donatio nó est contractus, qui
5 verbis perficiatur, sed consensu, & re ipsa. Unde valet † donatio etiam absenti facta dummodo res ad absentē peruenerit. l. absenti. ff. de don.
6 Unde cum constet Joannem titulo eius donationis possedisse, † nullitas stipulationis non impedit contractum donationis, quin ex se valeat. l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert. pet. Aliter ergo & secundo responderi potest quod ius Gabrielem spectat sub duplici conditione alternatiua. quarum, nulla videtur euenisse: & ideo frustra peteret. Prima conditio est si Joannes decederet sine hæredibus ex suo corpore, decessit cum filijs, & sic euanuit conditio & consequenter ius Gabrielis, quantum fit ex hac prima. l. filiusfam. §. cum quis. ff. de leg. j. Secunda est, si hæredes dicti Joannis ipsi decederent sine hæredibus, & hæc etiam videtur euanuisse: quia licet Franciscus sine prole decesserit tamen adsunt sorores ipsius Francisci quæ etiam ipsæ sunt hæredes dicti Joannis. Difficultas ergo præsentis consultationis ad hoc redigitur, an illa dictio, hæredes, posita in hac secunda alternatiua clausula, de fæminis in-
7 telligatur, & videtur dicendū quod sic. Primo, † ex proprietate vocabuli, hæredes quod non magis masculinum, quam fæmininum complectitur. l. Pronuntiatio. ff. de verbor. signific. Secundo ex mente donantis, qui sicut Joannem Gabrieli prætulit, ita etiam videtur vniuersam Joannis posteritatem ei præferre. arg. l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebell. Tertio quia etiam si mens donantis esset magis fauere Gabrieli tanquam masculo, quam fæminis, tamen ea non attenditur: cum non sit expressa in conditione. quicquid enim sit in vltimis voluntatibus, il-
8 lud constat † in contractibus quicquid omissum est haberi pro omisso.
9 l. si cum dotem. in prin. ff. sol. mat. maxime † in donatione quæ est contractus stricti iuris. l. quicquid. de verb. ob. sola igitur conditionis verba attendi debent, & aduertendum, an conditio euenerit, dato quod persona, quæ facit deficere conditionem sit minus delecta, vt est casus in authentic. licet. C. de nat. lib. vbi naturales, qui non vocantur ad successionem, nec excludunt agnatos, nisi sub conditione si vxor non extiterit, ipsa existente rejciantur, quamuis vxor sit minus dilecta, quā agnati. cum tamen alias si vxor non extitisset, agnati excluderentur a naturali: & ra-
10 tio est quia † in conditionibus solum attendimus euentum, vel ne: non autem quis sit magis dilectus, vt declarat etiam Bart. in l. j. §. qui habebat. in ij. q. ff. de bon. poss. cōtra tab. & optime probatur in d. l. filiusfam. §. cum quis. de leg. j. Et pro hac conclusione quarto, & vltimo etiam facit, quod in conditione adiecta filio, si decesserit sine filijs, &c. filiæ fæminæ excludunt substitutum agnatum non obst. ante fauore agnationis quem testator considerauerit. Item non obstante quod testator propinquas filias a successione exclusisset, vt dicit Paul. de Cast. in d. §. cum quis. in lectura Bononiensi, vbi corrigit quoddam consiliū suum, & ita tenet Alex. consi. xxxviij. in vj. Corn. consil. ccxxx. in iij Lud Bolog. inter consilia Alex. consil. xlix. in iiij. lib. Franc. Curt. consil. lxij. antiquissima, & consi. xliiij. statuto. And. Sicu. l. cum acutissimi. C. de fideicomm. & licet in hac quæstione sint aliqui contradicētes, tamen ista videtur magis communis opinio nisi testator conditionis verba formauerit, si decesserit sine filijs masculis, &c. & posito, quod iste casus esset dubius, videretur aduersus Gabrielem in dubio pronuntiandum.
Primo, quia mulieres habent fundatam intentionem ex regula iu-
11 ris communis. d. l. maximum † in dubio autem pro talibus iudicandum est. gl. in l. omnis definitio. de reg. iur. doct. l. j. ff. eo. tit. Secun-
12 do, quia fundamentum Gabrielis † est super verbis contractus. ergo in dubio aduersus eum pronuntiandum est l. veteribus. ff. de pact. vbi Guid. de Suz. Jas. & alij facit gloss. c. in præsentia. de prob. Tertio,
13 quia Gabriel est actor, vnde † in dubio aduersus actorem iudicandus est. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. not. l. qui accusare. C. de eden. His tamen non obstantibus, puto contrariam sententiam esse veriorem, & Baroniam de iure ad ipsum Gabrielem pertinere. Et principaliter sciendum est, quod hæc donatio videtur facta Gabrieli sub duabus conditionibus alternatiuis, scilicet, si Joannes sine hæredibus decederet, aut
14 hæredes Joannis ipsi sine hæredibus decederent, vnde † sufficit alteram partem disiunctiuæ seu alternatiuæ conditionis euenisse. l. hæc verba, ille, aut ille. ff. de verbo. sign. quæ cum euenerit statim quæritur ius Gabrieli. idest condictio ex lege, vt habetur in l. quoties. C. de dona. quæ sub mod. & per Alex. consil. lxxxiij. ij. vol. quod speciali fauore exercentis liberalitatem introductum est, vt potuerit absenti secundo donatario acquire. In casu vero nostro clarius id procederet: quia potuit Almericus filio suo Gabrieli quamuis emancipato acquirere saltem vtilem actionem. l. si genero. C. de iur. dot. l. vt iusiurandi. §. si liberi. ff. de oper. lib. Bar. l. quod dicitur versi. quæro, an pater. ff. de verb. obl. & ibi alij doct. transeunt cum Bar. solum igitur superest videndū, an aliqua conditio alternatiua euenerit, & concludo, quod vltima euenit. ex quo mortuus est Franciscus sine filijs masculis. Nec obstat, quod haberet

ret sorores: quia illa verba, aut heredes decederent, &c. non possunt intel
ligi de fœminis istis, idq; quatuor rationibus. Prima est, quia licet appel
latione heredis in casu isto intelligitur simpliciter de filijs, tamen requi-
ritur etiã alia qualitas, scilicet, ꝙ non solum sint filij, sed etiã sint here-
des, ita concludunt Bar. Pau. de Cast. ⁊ Alex. l. ex facto. §. fi. repro-
bata ibi gl. ff. ad Treb. Imo Alex. ⁊ mod. l. quod dicit. de verb. oblig.
Bal. l. j. C. de cond. inst. ⁊ in d. l. filiusfa. §. cũ quis. ⁊ ratio est: quia cũ di-
15 ctio, † heres, proprie intelligatur de eo, qui heres est ex testamẽto, vel
ab intestato. l. heredis appellatio. de verb. sig. dato ꝙ hic improprie,
vt de descẽdentibus ex corpore intelligatur, tñ debet fieri minor impro-
priatio quã possibile sit: vt scilicet cõcurrat qualitas ꝙ heredes sint: ita
est text. in §. emphyteusim. in auth. de non alien. per quẽ text. ita etiam
tenet Pau. de Cast. in l. si mihi, ⁊ Titio. de verb. obl. Dec. l. vnica. C.
quando non pet. par. ⁊ consi. cxxij. ⁊ est magis cõis opin. a qua in iudi
cando non esset discedendũ, ⁊ maxime in materia feudali per tex. in c. j.
an agn. vel fil. in vsib. feud. ⁊ ꝙ not. Ias. in d. l. quod dicit. versi. dic me-
lius. sed istę sorores nõ fuerũt heredes Ioãnis in dicta Baronia, vnus
solus Franciscus successit. Merito igit in illis verbis cõtinendi non
possunt, ⁊ suadet hęc interpretatio: quia non est verisimile quod testator
respectu baronię in conditione per cũ apposita cõsiderauerit de his, q
nullũ ius in ea haberẽt, seu in ea nõ successissent. arg. l. ab eo. C. de lega.
⁊ gl. in l. j. vbi Bal. C. de legit. her. Secunda ratio est, quia in vltima hac
parte alternatiuę, aut quod sui heredes decederent sine heredibus ex
suo corpore, impossibile est qd de sororibus Francisci intelligatur, cum
enim Franciscus ipse solus fuerit heres in dicta baronia perinde est, ac
si donator dixisset, si Franciscus decederet sine heredibus ex suo corpo
re procreatis: clarum aũt est, quod sorores nõ sunt heredes ex corpore
Francisci descendentes: ergo cõditio euenit. descendunt enim a Ioan-
ne, non a Francisco, at illa alternatiua non potest de Ioãne intelligi. quia
de eo in prima parte actũ erat, nõ in hac sequente. Tertia ratio ex men
te donatis in ipso contractu expressa deducitur: quia expresse attestatus est
se facere hanc donationẽ, vt familia sua ⁊ domus Fontenai, ⁊ eorũ ar-
ma honorabiliter sustineantur, quę ratio ad fauorẽ familię respicit. l. j. §.
pen. de vent. insp. §. cęterũ. auth. de leg. agn. succ. ⁊ in simili casu cõsu-
luit Soc. consi. clviij. ⁊ quę ratio in fœminis locũ non habet: quia ipsę in
alienã domũ transeunt: nec arma aut familiã Fontenai sustinẽt, vt de-
clarat Paul. de Cast. in l. maritus in fi. C. de procur. Soc. consil. xl. in
consilijs Francisci de Curte. cũ simil. merito igit ex ratione per testato
rẽ adducta declarabitur eius mens, fietq; restrictio significationis illius
dictionis heredis. l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. l. pater filiũ. §.
16 fundũ. vbi Bar. de leg. iij. maxime quia † in his cõditionibus potissimũ
locũ eius mens obtinere debet. l. in cõditionibus. ff. de cond. ⁊ dem. si-
cut videmus, ꝙ propter talem rõnem fideicõmissum filijs iniunctum,
vel etiã prohibitio alienationis, generaliter etiã vltra verba extẽditur,
vt per Soc. l. qui Romę. §. cohęredes. de verb. obl. ⁊ in d. cõs. xl. Quę
mens ex eo quoq; maxime suadetur, quia donator proprias filias solũ do-
tauit, non aũt in casum euentus cõditionis Gabrieli pretulit: vnde si
noluit Gabrielẽ a proprijs filiabus excludi multominus verisimile est
17 voluisse a Ioãnis filiabus excludi, † nec enim credibile est voluisse me
liorẽ fieri neptũ suarum conditionẽ que remotiores sunt in gradu quã
propriarum filiarũ. arg. l. si viua. C. de bon. mat. ⁊ dicit Ful. ⁊ Pau. de
Cast. in l. j. C. de cond. in ser. Soc. d. consi. xc. cũ simil. Quarta ratio ex
18 natura rei de qua agitur, id est † feudi baronię, in qua cõditio mentionẽ
faciẽs heredis de masculo intelligitur, non aũt de fœmina. c. j. versi. ⁊ si
clientulus. de alie. feud. ⁊ c. j. versi. cũq; de eo qui sibi vel hered. suis. in
vsib. feud. ⁊ tex. in c. fi. si de feud. fuer. cõtr. inter dom. ⁊ not. Bart. in l.
Gallus. §. etiã si parente. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ licet Io. Fab. dixerit feu-
da in Galliam redacta esse instar patrimonialiũ in d. auth. ingressi. tñ
intelligitur de feudis minimis, nõ aũt de feudis habẽtibus iurisdictionẽ
vel dignitatẽ annexã prout ipsemet declarat. in d. §. cęterũ. auth. de leg.
agn. succ. qualis est baronia, seu quęlibet infeudatio meri ⁊ mixti impe
rij, vt per Bal. in c. innotuit. extra de elect. Et hanc partẽ tenendo non
obstant rationes supra in contrariũ allegatę quibus suadebatur quod
appellatione heredis intelligeretur in hoc casu etiam de istis fœminis:
quia sunt sublatę per supra dictas quatuor rationes. ⁊ vlterius particu-
19 lariter respondendo, ad primum dico quod † dictio, heredes, cõpre-
hendat fœminas: respondeo est verum preterquam in feudis habenti-
bus iurisdictionẽ. d. c. j. de alie. feu. cum simil. Item est verũ, nisi mens
contrahentiũ sit in oppositum: nõ enim mulieres sustinent agnationẽ,
nec arma, vt supra dixi. Itẽ respondetur dato, quod intelligatur de fœ-
minis, conditio tñ non loquitur simpliciter de heredibus, sed de descen-
dentibus ex corpore heredis, ⁊ sic Francisci: sorores vero a fratre non
descendunt, sed a cõi patre. l. fi. ff. de grad. Item nõ sufficit, ꝙ sint filię,
sed etiã requiritur, quod successerunt tanquã heredes, quod non est in
istis, quę simpliciter fuerunt dotatę, &c. Ad secundum, ꝙ sicut donator
pretulit Ioannẽ Gabrieli, ita quoq; eius vniuersam successionẽ pre-
ferre voluisse censendus est. respondeo hoc est verũ respectu successio-
nis, quę easdem qualitates haberet quas ipse Ioannes, vt in simili per
Bart. in l. liberorũ. versi. item predicta vera. ff. de verb. sig. ⁊ sic in suc-
cessore masculo, qui esset heres qui arma cõseruauit qui succederet ex
voluntate defuncti in feudo quę qualitates non cõcurrunt in mulieri-
bus: vnde si Ioannes reliquisset alios masculos quã Franciscum, satis
putarem ab eis masculis Gabrielem exclusum fore propter presum-
ptam voluntatem donantis, ⁊ id dato quod vniuersales heredes Ioan-
nis non sint: licet enim verba non nisi de filijs simul ⁊ heredibus lo
querentur, tamen presumpta mens testatoris agnationi masculorũ fa-
uentis hanc interpretationem reciperet, sed cum in nostro casu solum
supersint fœminę, nulla est ratio cur a proprietate significationis verbi
heredes recedamus. l. non aliter. de leg. iij. ⁊ ideo nõ solum de filio seu
descendente intelligamus, sed de tali, qui heres sit. Ad tertium quod
hęc voluntas non attendatur: cum non sit expressa in conditione, re-
spõdeo, quod imo est expressa in principio ipsius donationis quod fa-
tis est. gl. l. Pomponius. §. rati. de neg. ge. doct. l. lecta. ff. si cer. pet. Itẽ
nulla alia ratio cur tantũ faueret huic masculo potest assignari nisi con-
20 templatione agnationis, ⁊ quia † per masculos conseruatur domus, ⁊ ar
ma. vnde talis ratio debet haberi pro expressa glo. l. quãuis. C. de fideic.
vbi Ias. post alios. Nec est constituenda differentia inter donationem,
⁊ vltimas voluntates quoad interpretationem huius conditionis, quia
21 etiam † contractus donationis benignã ⁊ fauorabilẽ ex mente donan
tis interpretationẽ recipit. c. cum dilecti. de don. Ang. consil. ccxlij. in p
primo. in fi. Card. consi lxiij. quod dicta. Dec. consil. xxxj. Nec obst.
quod sola conditionis verba attendi debent. d. auth. licet. quia respon
deo etiam hoc admisso verba conditionis esse in fauorem Gabrielis:
quia istę fœminę non fuerunt heredes Ioannis in dicta baronia, sed
Franciscus nec ipsę descendunt a Francisco, sed a Ioanne. Item per
alias rationes supra a me adductas. Ad vltimũ dum dicitur, quod si
Almericus substituisset Ioanni Gabrielẽ sub cõditione, si Ioãnes de-
cessisset sine filijs, ⁊ cõtigisset eũ habere tantũ filias fœminas, ꝙ nihilo-
minus hę fœminę exclusissent Gabrielẽ, quia illa conditio, sine filijs, licet
proprie de masculino genere intelligatur, tamen etiam ad fœminas ex-
tenditur: ergo idem dõm in casu nostro: respondeo, ꝙ illa decisio Pau.
Cast. d. §. cum quis. est dubia: quia contrarium consuluerunt plerique illu
stres doct. vt refert Ful. ⁊ Pau. Cast. in d. l. j. C. de cond. inser. ⁊ Soc.
l. cum auus. ff. de cond. ⁊ dem. ⁊ d. consi. xl. inter consilia Curt. Barb.
consi. lij. in consilijs Alex. in iiij. vol. Dec. consi. xv. ⁊ cclxx. cum infini-
tis simil. ⁊ in practica sol distingui an agnatus substitutus sit trãuer-
salis testatori, ⁊ isto casu, preferantur fœminę, arg. d. l. cum auus. ⁊ vera
sit prior opi. an vero substitutus sit ex descendentibus testatoris, vel do
nantis, vt est casus noster ⁊ ipse preferetur, exclusis fœminis. ⁊ ita distin
guit Pau. Cast. consi. cccex. casus iste frequenter contingit. in ij. volu.
in nouissimis, ⁊ est de mente Alex. in cõsi. xxxviij in vol. vj. Non obst.
tandem, ꝙ in dubio iudicandum sit contra Gabrielem: quia dico nos
esse in casu claro, ⁊ manifesto in fauorem ipsius, ⁊ cum iudex deprehen
dat talem fuisse contrahentium mentem non debet in dubio ab ea disce
22 dere: quia † iudex debet vestigare, ⁊ sequi talem mentem sicut vena-
tor leporem, vt dicit Bal. in l. fin. C. de impub. Ias. l. iij. C. de lib. pręt.
per illum text. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XI.

1 *Onus impositum filio qui erat proximior in gradu multo magis censetur impositum nepotibus remotioribus.*

2 *Relictum successiue fidei non committi.*

3 *Prohibitio alienationis facta filio non obligat nepotem.*

4 *Sola uoluntas testatoris uel donantis quatenus uerba illi non deseruiãt dicitur inefficax.*

5 *Cessantibus uerbis nunquam dicendum est subesse fideicommissum.*

6 *Fideicommissum est onus.*

7 *In dubio semper fit interpretatio ne heres sit grauatus.*

8 *Ademptio fideicommissi censetur fauorabilis quia datio est odiosa.*

9 *In fideicommissis appellatione filiorum non ueniunt nepotes ne onus filijs iniunctum censeatur etiam nepotibus impositum.*

10 *Alienatione uetita successionem intestati non contineri.*

11 *Fideicommissum defecta conditione perire.*

12 *In contractu donationis qui est stricti iuris quicquid omissum est pro omisso habetur.*

13 *Facilius sola uoluntas testatoris inducit fideicommissum in testamento quàm inducatur in contractibus, & quare.*

14 *Probibita alienatione per testamentũ non excluditur causa dotis propter uerisimilem testatoris mentem.*



Onationis verbis visis propter matrimonium inter
don Petrũ Lopes de Mendosa ⁊ d. Ioannã dubita
tur an inductũ sit aliquod grauamen, vel fideicõmis-
sum in Castris donatis, in fauorẽ don Francisci eorũ
nepotis, an vero, dicta bona tanquã libera potuerint
relinqui d. Eluirę nepti. Et pro don Francisco videt
facere, quia verba pacti sunt, qd don Petrus nõ posset ordinare nec di-
sponere in vita, nec in morte de dictis locis: nisi inter filios suos mascu-
los, ⁊ descendentes ex illo masculos legitimos, de vno in aliũ seruando
ordinẽ geniturę. Quibus verbis apparet, ꝙ prohibitio alienationis fa
cta est fauore masculorũ descendentium ⁊ quidẽ sm ordinẽ geniturę, vn
de nõ debet d. Eluira admitti quę est fœmina, ⁊ tertio genita. Et quãuis
onus videatur impositũ ipsi don Petro, tñ apparet hoc factum fauore
1 descendentiũ masculorũ, vnde † onus impositũ don Petro cui tunc do
nabatur, ⁊ qui erat proximior multo magis debet censeri impositũ ne-
potibus remotioribus. arg. l. Publius. ff. de cond. ⁊ dem. in fin. Alex.
consi. xxxviij. in vj. Ias. cxlij. in ij. cum simil. Cõfirmatur eadẽ senten
tia per illa verba ꝙ nõ possit disponere in vita, nec in morte, sed bona
de vno in alium secundum ordinẽ geniturę, &c. vnde apparet talẽ clau-
sulã cõceptã fauore primogenitorũ masculorũ non attẽta persona Petri
qui nec viuẽs nec moriẽs potuit de eis disponere. Et hoc etiam suadet
capitulũ dotationis filiarũ. vnde arguitur expressa voluntas partiũ qd exi-
stentibus masculis bona nõ transirẽt in fœminas. Unde cõns est, vt don
Enricus filius non potuerit disponere de dictis bonis in personã don
Ioãnis secundogeniti, ⁊ in preiudiciũ ipsius don Francisci primoge-
2 niti. Sed † tñ istis non obstantibus puto cõtrariã opin. esse veriorẽ, ⁊ d.
Eluirã habere potiora iura in dictis castris tãq; nullũ subsit grauamẽ,

seu fideicommissum, nec eius conditio euenerit, habet enim donatio quatuor capita fideicōmissi. Prima, quando donatarius decederet, relictis masculis, vt seruetur ordo primogenituræ, & solum caput facit ad propositum q. nostræ. Secundū est caput, quando relinqueret etiā fœminas vsque ad quā summā debeant dotari. Tertium est caput, quando relinqueret filias fœminas tantum. Quartum est, quando decederet absq; filijs, vel filiabus seu descendentibus fœminis, &c. Questio aūt nostra dūtaxat vertitur circa primum caput: q: decessit dictus don Petrus relictis multis liberis. Et difficultas in eo stat, an grauamen ipsi Petro impositū censeatur etiā eius filio Ennico impositū sicut & nepoti Ioanni, vt nō potuerit instituere sororē, excluso fratre. Et mihi clarū in iure videtur quod tale grauamen Petro nominatim impositum vl-
3 terius non extendatur sicut videmus regulariter, q † prohibitio alienationis facta filio non obligat nepotem, gl. in §. nūc igitur. in auth. de restit. fideicōmissi. & ne infra quartū gradū. per Bar. & oēs in l. filiusf. §. diui. ff. de leg. j. Et q: d. Eluira tanquā coniuncta ex vtroq; latere in successione Ioannis fratris ab intestato præferebat Franc. auth. itaq;. C. cōmunia de succes. vnde non dicitur Ioannes alienasse sed lex, quę omnino ab intestato ipsam vocabat vt dicit text. in d. auth. de rest. fideicom. in fi. secundū translationē nouā ibi, sed ipsa quodāmodo lege bonorum causa existente. & ista est cōmunis opinio: a qua in iudicando nō est recedendum: q: pro ea est casus in l. cum pater. §. cū inter. ff. de leg. ij. vbi Din. Rayner. Bart. Paul. de Castr. Idem etiam tenuit Alex. Jas. Ruy. & alij Mod. in d. §. diui. Bal. consi. lxxxiij. in ij. Rom. cōsi. cccdvij. Alex. consi. lvj. in j. consi. cxxij. in ij. Jas. in l. si ita quis stipulatus. §. ea lege. ff. de verb. oblig. Nec obstant coniecturę voluntatis: q: imo nulla est coniectura, q donator voluerit aliū grauare, quā Petrū & tales coniecturę sunt insufficientes, vt per eas deuoluatur ius fidei-
4 cōmissi. Quia † sola voluntas testatoris, vel donātis quatenus verba illi nō deseruiant dicitur esse inefficax. l. quidā cum filiū. vbi Bal. & Imo. ff. de hære. instit. & per Bar. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. dum respondet ad l. non aliter. ff. de leg. iij. glo. in l. cum virum. vbi Salic. in fin. C. de fideicōmiss. Sed verba in casu nostro non onerant fideicommisso ipsos Ennicū, & Ioānem: ergo nō possumus dicere subesse fideicōmissum, prout in simili dicit Alex. consi. cxxxix. lib. vj. & ideo Bal. in d. l. cum virum. dixit ad inducendū fideicōmissum, non sufficere solam coniecturam mentis testatoris quē refert, & sequit Jas. in l. potest. ff. de
5 vulg. subst. q: † cessantibus verbis, nunquā dicimus subesse fideicommissum. l. Lucius. §. tres heredes. verb. an vnciam hæreditatis. ff. ad
6 Treb. vbi Dy. Jac. Alber. Et † cū fideicōmissum sit onus. l. cohæredi.
7 §. si hęc. de vulg. in dubio pronuntiamus non subesse, q: semper † in dubio fit interpretatio ne hæres sit grauatus. l. vnum ex familia. §. si rem.
8 ff. de leg. ij. & † ademptio fideicōmissi censetur fauorabilis, q: datio est odiosa. l. si fuerit. vbi Pau. de Ca. & Soc. in v. not. ff. de reb. dub. Et inde
9 est q † in fideicōmissi appellatione filiorum, non veniunt nepotes, ne onus filijs iniunctum censeat etiam nepotibus impositum fm Bald. consi. cccvj. in iij. Alex. lvj. in v. Soc. cxij. in prin. in iij. Dec. ccviij. cū simil. lib. quod & in prohibitione alienationis, est ab omnibus traditum post gl. in d. §. nunc igitur. & Bart. in d. §. diui. cum concord. Confirmatur hęc opinio per text. in d. §. cum inter. vbi testator dixerat, *Peto ne fundus de nomine familiæ meæ exeat*. quę verba non possent esse magis clara in fauorem familię & sunt longe clariora, q̄s in casu nostro: & tñ ibi admittit filius libertę ab intestato, qui non erat de familia: q: verba illa restringuntur in casum, quo grauatus contrafaceret, non aūt quo lex deferret successionem vt in casu nostro. Et fortissima etiam coniectura
10 erat † in casu Iustiniani in d. auth. de restit. fideicom. in quo testator prohibita alienatione suburbani subiecerat quod volebat illud per omnia & perpetuo permanere in familia sua, nec vnquā egredi de nomine suo. & tamen Imperator ibi iudicauit vtrāq; Mariā tam matrem, q̄s sponsam ab intestato admitti, q: illa ratio restringitur ad casum alienationis ab ipso grauato factę, non quę facto legis eueniat. Et etiā in casu Alex. d. consi. cxxxix. erat longe efficacior coniectura voluntatis, & tamen d. Alex. recte respondit non subesse fideicōmissum: q: testator ibi instituit agnatos masculos remotiores, exclusis fœminis proximioribus & grauauerat institutos, si decederent, sine masculis, q bona remanerent in propinquiores de sua parentela semper de gradu in gradum donec adessent masculi: consuluit Alex. q si prima conditio, *Si decede-*
11 *rent sine masculis, &c.* † non sit verificata euanuisse fideicōmissum, prout nec in casu nostro est verificata, & coniecturas quę in casu suo erant aliquanto verisimiliores q̄s in nostro nō sufficere, vt agnati de familia possint admitti. & allegat d. Alex. multa iura & fundamēta quę etiam in ca-
12 su nostro militant. Et hoc maxime dōm in contractu donationis, † q est iudiciū stricti iuris. §. actio. insti. de act. in quo quicquid omissum est habet pro omisso, iuxta l. quicquid astringendę. ff. de verb. oblig. & q: a
13 † facilius sola voluntas testatoris inducit in testamento fideicōmissum, quam inducatur in contractibus, q: cum contractus ex ambarum partiū voluntate pendeant non præsumit q altera grauamini suo consentiat nisi quatenus verba de necessitate inferunt vt alias dixi lib. iij de verb. sig. versi. tertia causa. & verisimile est, q don Petrus non cōsensit
14 set ad grauamen filiorū & nepotū suorū, vnde videmus, quod † prohibita alienatione per testamentū non excluditur causa dotis propter verisimilem testatoris mentem. auth. res quę. C. ad l. falc. l. mulier. §. pen. ff. ad Treb. & tamen secus est in prohibitione per contractū. l. nulla. C. de iur. dot. Et ita mihi videt saluo tamen semp saniori iudicio.

SVMMAE RERVM XII.

1 *V Erbum alienare comprehendit etiam institutionem hæredis.*
2 *Nulla est uerbi generalitas quæ non restringatur ad terminos iuris quæ semper ratio legis eam restringit.*
3 *Alienatio si facta sit titulo particulari non potest actio ex fideicommisso contra particularem intentari successorem.*
4 *Clausula et quibus dederit operaī quod licet alienare quocūq; titulo.*
5 *Alienationi fideicommissum non inesse.*



Visis ijs, quę nouissime adducta sunt per magnificum d. Reuisorem persistendū esse arbitror in alias scriptis, q: per ea non videntur eneruari rōnes quę pro d. Ludouico vigent. Non obstat ergo, q Bart. in d. q.
1 viij. d. §. duo fratres. loquitur simpliciter per † verbum alienare, quod cōprehendit etiā hæredis institutionē. l. si quis prouis. §. centū. C. de episc. nupt.
2 Respondeo, nulla est tanta † verbi generalitas, quę nō restringatur ad terminos iuris: q: semper ratio legis eā restringit: alias diceremus Iudaice intelligere: q: Iudei adhęret cortici verborum, contra quos inuehitur Io. Andr. in add. Spec. tit. de Iudęis & habet in l. ij. C. de lib. præt. in fi. In proposito igit licet illa clausula det licētiā alienandi, & sic etiā hæredem vlem instituendi, tñ non per hoc censet renuntiatū fideicōmisso, vt ipsemet Bar. dicit. & ideo, si alienatio nō sit sequuta, agitur adhuc ad rē ipsam, si vero sit sequuta, agit ad pretium, & ita tenent oēs. Qua actione sic stante, sequit, vt si alienatio sit facta in hærede vlem, pos sit perueniri ad rē ipsam perinde ac potuisset auctor suus: cuius personā representat per rationes alias allegatas, quas rogo d. Reuisorē, vt diligenter digneē considerare, q: ex eis tollunt, quę nouissimo hoc motiuo adducta sunt. Nec text. in d. §. certum. quicquā obstat: q: ibi maritus non grauabatur reseruare litera filijs, nec ad pretium aliquod tenebatur. In casu vero nostro durat adhuc fideicommissum: licet per alienationem res exinatur de dicto onere, in quod succedit deinde pretium: quia grauatus rem amplius non habet, q si habeat res ipsa durat in obligatione, vt alias dixi. Nec obstat, quod apud d. Iudicem nō sit doctor, qui dicta verba sic intelligat, q: nec quisquā est, qui contradicat: & ideo tanquā casus omissus a doctoribus debet secundum rationes iuris decidi, & semper ante oculos Iudicis pręcipua esse debet voluntas testatoris vt ea obseruetur. Nec obstat, q si Alex. consi. clxxxix. vol. ij. loquitur, quando hæres habentis licentiā alienandi transtulit rem in alium, idem sit in nostro casu, in quo translatio est facta in d. Mdonicā, nec videtur subesse ratio diuersitatis. Respondeo, subest ratio euidens, an facta sit alienatio titulo vniuersali vt est questio nostra, an particulari, & loquitur Alex. quia si facta titulo vniuersali, actio ex fideicōmisso datur contra hæredē, qui cum rem habeat, tenetur eam dare sicut si rē
3 non haberet teneretur ad pretiū, vt omnes concludunt, q † si facta sit tit. particulari non potest actio ex fideicōmisso contra particularē successorem intentari. l. j. §. si hæres. versic. neq; enim. vbi Socin. & Jas. ad S. C. Trebell. l. fin. §. fi. de contrah. empt. qui ipse rem habet. & ideo solum superesset actio ad pretium contra hæredē, secundum doct. d. l. si fundum per fideicōmissum. Non obstat, secundū motiuū, dum arguitur a sufficienti partiū enumeratione, aut non est facta alienatio aut est facta in non prohibitū, aut facta in prohibitū. primis duobus casibus frustra quærit. hoc vltimo casu, quando facta in prohibitū, tuta est d. Mdonica propter clausulā seu licentiā alienandi, & respondeo, vt supra dixi, hęc clausula non operaē, si facta sit alienatio, titulo vniuersali, per institutionē hæredis, & res sit apud ipsam: q: sicut posset conueniri ad
4 pretiū ita multomagis ad rem. Non obstat, quod clausula, † *Et quibus dederit* operetur, quod licet alienare quocunq; titulo. c. j. de feud. non hab. prop. nat. Curt. consi. lxvj. & Curt. Jun. consi. iiij. &c. Respondeo doctrina Bar. in d. §. duo fratres. q. viij. de qua disputamus, propterea loquitur quando adest talis clausula, & tamen vult saluā esse actionē ad pretiū, q: per talem clausulā non censeē simpliciter renuntiatum esse fideicōmisso, sed ita demū si res dari nō potest: q: alienata, vt ad pretium agaē, est ergo mutata per talē clausulā natura rei, si sequaē alienatio particularis, adeo quod grauatus fideicōmisso rem dare non possit, q: iam in suo dominio nō sit, secus, si sit, vt in casu nostro. Non obstat quod d.
5 Ludouicus, etiam ipse dederit talem licentiā per † instrum diuisionis de anno 1501. respondeo, nihil refert, q ipse dederit, vel alius, cum ipse successerit: q: semper clausula nō operaē nisi, vt supra dixi facta alienatione particulari, qū grauatus fideicōmisso rem præstare non potest: quia eam non habet, idest, alienauit. Non obstat, dū rursus dicit, aut d. Mdonica habet licētiā & non potest molestari, aut illicite, & est tuta propter clausulā, respondeo vt supra, q: reuoluuntur eodē. Non obstat vltimum dum dicit, q d. Ludouicus non habet actionē ad pretium. Primo, per doctr. Bar. l. j. §. qd habebat. de bo. pos. con. tab. Dec. cōsil. clxxxj. &c. respondeo Bar. ibi loquitur in renuntiatione expressa. At in nostro casu non est renuntiatū fideicōmisso per dictam clausulā vt dicunt Alex. Aret. Jas. d. q viij. merito remanet ius saltē ad pretium. Secundo, q: ex verbis videtur etiā data licentia donandi. ca. j. de feud. non hab. respondeo stat simul, q liceat grauato donare alteri, & tñ donans teneaē ad pretiū fideicōmisso. ex quo per talē donationem factū est quominus rem dare possit. & certe in casu Bart. clausula generaliter concepta est, vt liceat alienare, & sic etiā donare, & tamen volunt pretiū deberi. Nec Bar. in d. l. si fundū per fideicō. aliter sentit, nisi casu, quo expresse consensissem donationi quam tu fecisses quod non est in casu nostro. Tertio, quia non apparet ex processu pretium fuisse petitum. respondeo non fuit opus petere pretium ab hærede, sed potius rem: cum res ipsa sit penes hæredem qui successit in locum grauati: & habet facultatem tradendi vt supra dixi.

SVMMAE RERVM. XIII.

1 *A Vus paternus exclusis patruis infanti succedit.*
2 *Mater defuncti auum paternum excludit.*

Iriano

3 *Infans quia uiuus natus est censet suus hæres ipso iure patri suo fuisse.*
4 *Infans quamuis hæreditatem non adierit eam tamen beneficio suitatis ad quęcunque transmittit.*
5 *Qui uult dicere quem fuisse abortiuum & natum sexto mense probare debet quod per peritos & attestatio matris solius non sufficeret.*
6 *Si probetur infantem abortiuum fuisse mater excludenda erit ab usufructu.*
7 *Mater quæ non petijt dari curatorem uentri non incidit in aliquam pœnam nisi integro anno fuerit negligens.*
8 *Auus proprie agnatus non est.*



Ecidi casus præsens quinque conclusionibus potest.
1 Prima conclusio est, quod in hereditate † illius infan
tis, potior est causa aui paterni, quam patruorum: quia
ipse proximior est in gradu: & quia text. in auth. defun
cto. C. ad senatuscons. Tertyl. cum parentibus vo
cat fratres ipsius defuncti, non autem patruos, meri
to ergo de eis non videtur tractandum. Secunda
2 conclusio, cum in præsenti casu extet † mater ipsius defuncti ea exclu
dit auum paternum manumissorem. l. ij. §. obycitur. versic. sed neque.
ff. ad Tertylianum. & probatur in dicta auth. defuncto. in verbo, si pa
ri gradu. vbi glo. vnde consequens est vt per statutum nostrũ incipiẽs,
nulla mulier. debeat mater habere integrum vsumfructum omniũ bo
3 norum istius infantis. Tertia conclusio, iste † infans quia viuus natus
est, censetur suus heres ipso iure patri suo fuisse, & de eius successione,
non autem paterna pertractandum est. l. penul. C. de posthum. hered.
4 instituen. & † quamuis non adierit hereditatem paternam, nihil refert:
quia beneficio suitatis transmittit eam ad quęcunque. l. apud hostes. C. de
suis & leg. l. iij. C. de iure delib. per Bar. & doct. in l. ventre. ff. de acqu.
hered. in l. si infanti. C. de iure delibe. quicquid ibi Jaso. communicatur
de collegio Mediolanensi, quod est falsum, & collegium illud sequitur
5 cõem sententiam in iudicando. Quarta conclusio, † qui vult dicere
eum fuisse abortiuum, & natum sexto mense, probare debet per peritos
in similibus, & attestatio solius matris nõ sufficeret. argumen. l. etiam.
ff. de proba. l. penul. §. mulier. eod. tit. & quod not. docto. in cap. officij.
extra de peni. & quod habetur in l. filium ff. de his qui sunt sui vel alie.
iur. & quod habetur in l. Gallus. in prin. ff. de liber. & posthu. Quin
6 ta conclusio, si † probetur infantem hunc abortiuum esse, mater exclu
denda erit a dicto vsufructu, secundum magis cõem opinionẽ, de qua
per Alexan. & Jas. in l. quod dicitur. ff. de liber. & posthu. Soci. in l. cũ
auus. in fin. de cond. & demon. licet hęc opinio multum aduersetur tex.
in d. l. iij. C. de posthu. hered. inst. vt ibi inquit Corn. tamen quia est cõ
muniter approbata difficulter aliud posset obtineri, de quo etiam dixi
in l. qui mortui. ff. de verb. signific. tali ergo casu mater saltem lucrare
tur omnia iocalia, & eius causa parata ex forma statuti incipientis: Si
maritus, quia diceret decessisse sine descendente masculo, vt in simili per
Bartolum in l. Arethusa in fin. ff. de statu hominum. Nec quicquam
7 facit, quod † mater non petierit dari curatorem ventri: quia propter hoc nõ
incidit in aliquam pęnam, nisi integro anno fuerit negligens l. sciant.
C. de legi. heredit. maxime cum habuerit iustam causam impedimen
ti, & etiam excusata sit alijs rationibus de quibus in l. ij. vbi glos. C. ad
Tertylianum. Videat ergo dicta mater quid sibi sit vtilius, & an pro
bari possit partum fuisse abortiuum, & ex his responsum est omnibus
quęsitis. Non omitto etiam, quod forte etiam proprietas spectabit
ad matrem: quia statutum subrogat vsumfructum extantibus agnatis,
quod debet intelligi de agnatis qui possint succedere, & admittãtur ad
successionem. l. ij. § sed si sint sui. vbi Bart. ad senatusconsultum Ter
8 tylianum. respectu † ergo aui proprie non verificatur statutum, quia ipse
non est agnatus proprie loquendo. l. scripto. ff. vnde cognati. dixi libro
ij. cap. xxv. parergon. respectu patruorum non verificatur, quia illi non
possunt succedere propter patrem, vt supra dixi: tamen quia hęc opinio
est rigorosa, eã pro nunc non affirmo, sed amplius deliberandũ censeo.

SVMMAE RERVM. XIIII.

1 *MAter in successione spurij uxore præfertur.*
2 *Natus ex coniugato & soluta dicitur spurius.*
3 *Filio spurio mater succedit.*
4 *Filijs ex damnato coitu natis successio in bonis Parentum prohibetur.*
5 *De iure communi non reperitur imposita pœna mulieri soluta coeunti cum coniugato ignoranter.*
6 *Per legitimationem a patre factam omnis macula spurietatis a spurio abolita est & de iure communi perinde ac si legitimus natus esset succeditur ei.*
7 *Statuti quo legitimati succedunt sensus.*



Dem in casu mihi proposito paucissimis, quia arbitror
rem esse satis claram, existimo enim Titij illius here
1 ditatem † ad matrem superstitem pertinere, non ad
vxorem, cum mater prior sit in gradu, iuxta authent.
defuncto. C. ad Tertylianum. & quę habentur in l. j.
C. vnde vir & vxor. moueor autem principaliter duo
2 bus fundamentis. Primum est, quia hic Titius † natus proponitur
ex coniugato & puella rustica soluta, quo casu dicitur spurius. clarũ au
3 tem est † filio spurio matrem succedere. l. si plurius. l. hac parte. versic.
itaque. ff. vnde cogna. §. fina. institu. ad senatusconsultum Tertylianũ,
Nec obstat, quod istud videatur aliquatenus temperatum per legem no
uellam Iustiniani. in §. fin. in authen. quibus mod. nat. efficiuntur sui.
4 vbi prohibetur † filijs ex damnato coitu natis, successio in bonis pa
rentum: ergo viceuersa etiã ipsis parentibus in bonis talium filiorum, se
cundum glossam institu. ad senatusconsultum Orphitianum. §. nouis
sime in verbo, admitti. & glos. in l. si qua illustris. C. eo. tit. quia respon
detur etiam si verum hoc sit tamen intelligendum de coitu damnato a
lege: quia talis coitus sit accusabilis, quod non est in casu nostro, per tex
5 tum in l. j. C. ad leg. Juliam de adult. † quia neque de iure commũ, neque
ex forma statutorum reperitur imposita aliqua pęna tali mulieri ergo
frustra accusaretur. l. & si quis. §. diuus. ff. de religio. licet forte in patre
aliud esset, & propter vilitatem personę illius ancillantis. l. si ea. l. quę
adulterium. C. ad legem Jul. de adult. & quia potest iustam ignorantiã
allegare, quod concubitor suus esset cõiugatus. xxxiiij. quęst. ij. c. in lectũ.
cap. j. de eo qui dux. in matr. quam poll. glo. l. mariti. §. pen. ff. de adul.
& concurrentibus istis, non est dubitandum quin talis coitus non sit
accusabilis, & consequenter concludendum matrem ad successionem
admitti, quam sententiam consulendo dilinc sequutus est Soc. consil.
cxlviij. & Dec. consi. ccvj. & Cor. in l. si qua illustris. C. ad Orphi. Jas.
in additionibus Porty. instit. de Orph. d. §. nouissime. cũ multis con
cordantibus per eos allegatis. vnde apparet hanc etiã esse magis cõ
munem opinionem. Et licet aliqui dissenserint, tamen non loquuntur
in muliere vili, & quę possit ignorantiam pręten re vt supra dixi, sed
solum in ea cum qua commissum esset stuprum accusabile. & ita loquit
Bar. in l. j. de concub. Fulgo. consi. xxxvi. & recte distinguit Dec. dicto
6 consi. ccvj. Secundum fundamentum est, quia in facto asseritur † filiũ,
hunc a patre legitimatum fuisse, quo casu abolita est omnis macula spu
rietatis, & de iure communi ei succeditur, perinde ac si legitime natus
fuisset. l. communium. C. de natur. lib. liber. per argumentum a specia
li, & habetur per doct. in rub. ff. de liber. & posthu. Alexan. consi. ij. in j.
Dec. consi. ccvij. in ij. etiam simil. Nec obstat statutis, in nouis fol. 97.
quo cauetur, *Legitimationem non operari, nisi respectu successionis in bonis eorum, qui expresse consenserint, &c.* quia respondetur quod ma
7 ter † ipsa potest etiam nunc cõsentire, prout consulunt Ang. consi. ccl.
pro decisione. & Alexan. consi. cxxix. in j. mouetur rationibus de qui
bus per eos. Pręterea aduertendum est, quia dictum statutum, so
lum loquitur de successione ipsorum legitimatorum actiue: vnde non
videtur extendendum quando passiue tractatur quomodo ei sit succe
dendum. hoc enim est relictum dispositione iuris communis. Et quã
uis ęquũ sit successiones esse reciprocas, vt quomodo tu succedis mi
hi, eo modo & ego succedam tibi. d. l. communium. l. penult. l. si ab eo.
C. de legiti. hered. tamen hęc ęquitas non est sufficiens ad deferendã
hereditatem, nisi hoc verbis legis sit expressum, vt per multa similia
ostendit Corn. in authent. post fratres. ij. C. de legit. hered. & per eum
in d. l. si ab eo. in casu autem pręditi statuti verba hoc nõ inferunt, vn
de intelligitur solum in sensu actiuo, quando ipse illegitimus vellet suc
cedere alteri, non econuerso, quando ipsi succedendum esset, maxime
cum ex forma alterius statuti verba debeãt ad literam intelligi, de quo
in l. omnes populi. per Bartolum quęst. vlt. de iust. & iu. & ita vidi ser
uari dictum statutum, cum essem aduocatus. Et quia hęc sufficiunt vlte
rius non insisto.

SVMMAE RERVM. XV.

1 *LEgitimati ex eodem patre agnatis succedunt.*
2 *Agnatio non a matre sed a patre procedit & iure agnationis defertur hæreditas.*
3 *Patris & filiorum hæredum idem consensus.*
4 *Hæredes repræsentant personam defuncti.*
5 *Aequiparatio cum procedat ex regula iuris ueteris habet locum & in statutis & in correctorijs.*
6 *Consensum mutuum simul legitimatorum censeri.*
7 *Pupillorum consensum propter eorum utilitatem ualere.*



Jcet pręsens casus prima fronte videatur dubius, tamẽ
si recte & penitus inspiciatur, est satis clarus, & visis scri
pturis, videtur & conclusiue agendo, concludo ius om
nium bonorum de quibus agitur, spectare ad Ursinã.
Moueor, quia legitimata est, & † legitimati succedunt
1 agnatis, vt est magis communis opinio, per Jo. And.
Spec. in tit. de succ. ab intesta. §. j. versic. sed ex facto. Ang. consil. xvij.
Comes. & consil. lxxxvij. pro decisione. Ant. de Butr. c. per venerabi
lem. vbi etiam Prępositus extra qui filij sint legit. Pau. Castr. consi.
cxiij. super primo videtur dicendum. & cõn. clxxx. super eo quod pri
mo loco quęritur. Alexan. consi. ij. in j. & consi. cxxix. in j. Soci. consi.
lxij. in ij. consil. xlvij. in iij. Jaso. l. si is qui pro emptore. in ij. quęst.
princip. versic. viij. ff. de vsucap. Dec. consi. ccvij. ad fin. vnde de iure
ista filia debet succedere fratribus suis, & habet fundatam intentionem
suam. Non obstat, quod sit nata ex diuersis matribus: quia illud nihil facit,
2 & sufficit quod sit nata ex eodem patre: quia † a patre procedit ipsa agna
tio. §. j. instit. de leg. agn. tut. iure cuius agnationis defertur ipsa heredi
tas, vt ibi not. & in l. j. C. vnde legit. Non obstat, quod legitimata sit tan
tummodo quoad mille aureos in successione paterna: quia hic non agi
tur de successione paterna sed fratrum, quorum respectu est plene legi
timata, vt per Socin. consil. ccxlvj. eleganter. Curt. consi. lxxiij. versic.
secundo respondemus. & Decium consil. cclviij. Et licet in casu suo sit
aliqua dubietas, tamen in nostro, in quo agitur de successione fratrum,
non autem patris, nullum videtur dubium, & faciunt notata in lege. j.

§.veteres.ff.de acquir.poſſeſſ. Non obſtat, ꝙ ex forma ſtatuti noſtri vi
deatur iſta excludi, ex quo non præſtitit cõſenſum legitimationi fratrũ,
nec fratres ipſius, q: ad hoc, in quo vertitur difficultas præſentis con
ſultationis, reſpondeo, ꝙ cum pater ordinauerit in teſtamento, eos om
nes legitimari, ⁊ ſic conſenſerit expreſſe, ⁊ ex certa ſcientia, eorum legiti
mationi, ⁊ in eius conſenſus executionẽ ipſi fecerint ſe legitimari, ⁊ ſint
3 heredes patris, certe eius conſenſus † cenſetur eſſe conſenſus etiã ip
4 ſorum: q: † cum ſint heredes repræſentant eius perſonam, ⁊ conſenſus
patris eſt conſenſus filij heredis, per reg. l. heredem. ff. de reg. iur. ⁊ cũ
5 † æquiparatio procedat ex regula iuris veteris, habet locum ⁊ in ſtatu
tis ⁊ in correctorijs, ſm Alexan. in l. ij. ff. de leg. j. præſertim ſecuta rati
ficatione per legitimationem. l. quo cum. §. ſi procuratori. ff. rem rat.
hab. per Alexan. in l. ſi eius. in glo. in verb. negotiorum. ff. ſi cert. peta.
6 Et hoc etiam clarius procedit: q: in eodem † actu omnes fuerunt legi
timati, vnde cenſetur alter alteri conſenſiſſe, vt per Bart. in l. cum pa
ter. §. libertis. in fin. ff. de lega. ij. Alexand. l. is qui. §. neque filius. ff. de
acquir. hered. in l. ſi conſtante. §. ſi vxor. in princ. ſol. matr. Soci. conſi.
cc. conſil. cclxvj. Dec. conſi. cxij. Fel. c. cum Bertol. de re iud. ⁊ haben
tur vſq; a principio pro fratribus veris, ⁊ legitimis. l. ſi filium. ff. de gra
7 dib. ⁊ facit tex. in l. ij. ff. de rit. nupt. Nec obſtat, quod eſſent † pupil
li: q: cum actus tenderet in eorum vtilitatem, ⁊ eſſet illis valde fauora
bilis, valet talis conſenſus, vt eſt caſus in l. ſeruũ. vbi doct. ff. rem pup.
ſal. fore. ⁊ quod not. Corn. conſil. ccxliiij. in j. ⁊ conſi. clxxxv. in ij. Soc.
conſi. lxxx. in iiij. vol. cum ſimilibus, præſertim cum factus fuerit in exe
cutionem voluntatis paternæ arg. l. j. ⁊ glo. in verb. cauerint. ff. de reb.
eorum. per Bald. in l. j. queſt. xviij. ff. de rerum diuiſ. Corn. ⁊ docto. in
l. cum antiquioribus. C. de iur. delib. imo etiam de nouo poteſt iſta ſu
perſtes ratificare, vt per Angel. conſi. cccl. pro deciſione. Alexan. conſi.
cxxxix. in j. vol. ⁊ ideo concludo ⁊ de iure, ⁊ de æquitate ſororem admit
ti, excluſis agnatis, ⁊ cognatis.

SVMMAE RERVM. XVI.

1 *MAſculo repudiante quem ſtatutum præfert fœminã admitti.*
2 *Nepotem mortuo Auo conceptum ei non ſuccedere.*
3 *Subſtitutum admiſſum directo heredem eſſe.*
4 *Præteritio matris uel auiæ olim habebatur pro exheredatione.*
5 *De iure canonico filij legitimantur ſimpliciter per ſubſequens matrimonium.*
6 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium propter ius canonicum in terris eccleſia habebitur pro legitimo in terris uero imperij quoad finem ſuccedendi habebitur pro ſpurio.*
7 *Fideicommiſſarius petit fideicommiſſum de manu heredis.*



ITeriter pro more meo agendo, dico concedendum eſ
ſe præceptum continuandi Franciſco Lombardo, ſeu
eius vxori, in vtraq; hereditate, tam ſoceri, q̃; ſocrus.
Et quoad hereditatem do. Pauli eius ſoceri, non eſt
aliqua difficultas: q: Damianus filius inſtitutus re
pudiauit, vt apparet publico documento: vnde vocat
1 eius ſoror, ex quo † ſtatutum noſtrum præfert ſimpliciter maſculum fœ
minæ, vnde maſculo repudiante admittitur fœmina, vt dicit in terminis
noſtris Raph. Cumen. in l. filiuſfam. §. cum quis. in fin. ff. de leg. j. ⁊ re
pudiatio filij excludit nepotem illum infantem, vt concludit Alexand.
2 poſt alios in l. pactum quod dotali. C. de collat. præſertim cũ iſte † ne
pos viuente auo non fuerit conceptus, ſed eo iam mortuo per plures
annos. l. Titius. ff. de ſuis ⁊ legit. Quo vero ad hereditatem dominæ
Alegræ dico idem eſſe: q: iam in teſtamento, ipſa inſtituit filium, Et ſi de
ceſſerit ſine filiis legitimis, & de legitimo matrimonio natis, & procreatis, in
ſtituit filiam, vnde cum Damianus prædeceſſerit matri, ſequitur teſta
mentum eſſe in cauſam caducæ, ⁊ hereditatem deuolui ſubſtitutæ. l. vni
ca. §. ſin autem aliquid ſub conditione. C. de cad. toll. ⁊ ſic cum ſubſtitu
3 ta † ſit iure directo heres, q: lex facit eam heredem, debet illi compete
re remedium continuandi ex decreto, ex quo verba decreti hoc cantãt,
⁊ facit quod not. Alex. in conſi. xxxvj. ij. vol. Non obſtat ſi diceretur,
ꝙ imo iſta filia non vocetur ſaltem in legitima nepotis, ex quo extitit
nepos legitimatus per ſubſequens matrimonium: ſed reſpondeo duo
4 bus modis. Primo, quod † olim præteritio matris vel auiæ habebat
pro exheredatione. §. fi. inſt. de exhe. l. b. ⁊ ideo ſolum cõpetebat que
rela, hodie vero lex concedit ius dicendi nullum. §. aliud quoque. in
auth. vt cum de app. cogno. quæ remedia non impediunt poſſeſſorium:
ſed poſtquam heres eſt continuatus, tunc intentant iure petitorij, ⁊ ſi
tunc ille nepos vel eius heres petet, illi reſpondebimus. Secundo
reſpondeo, ꝙ iſte nepos eſt adhuc ſpurius, nec obſtat matrimonium ma
5 tris: q: licet † de iure canonico, filij legitimentur per ſequens matrimo
nium ſimpliciter. c. tanta. extra qui filij ſint legi. de iure tamen ciuili nõ
legitimantur, niſi ſubſequutis inſtrumentis dotalibus. §. fi. inſt. de nup.
⁊ ideo licet propter ius canonicum talis filius dicatur legitimus: tamẽ
in terris imperij, quo ad finem ſuccedendi nõ habebitur pro legitimo,
ſed pro ſpurio, vt concludit Ang. conſi. xxix. ⁊ Præpo. in d. c. tanta. in
pe. char. verſi. deſcendo ad tertium. ⁊ fuit opin. Cyn. in l. qui contra. C.
de inceſt. nup. ⁊ ibi idem tenet Bal. Ray. ⁊ Sal. Iaco. de Are. in l. ⁊ ſi
contra. C. de nupt. ⁊ ibi etiam Bald. ⁊ Abb. in ſimili in c. lator. extra
qui fi. ſi. legi. ⁊ in c. tua. de ord. cogn. ⁊ iſta opinio eſt verior ⁊ commu
nior. Præterea in omnem caſum iſta amita quæ fuit ſuperſtes infanti,
6 eſt ei heres ab inteſtato, tanquã proximior: ⁊ iſte extraneus, qui eſt † fi
deicõmiſſarius, debet petere fideicõmiſſum de manu heredis. l. nõ du
bium. C. de lega. l. j. ff. quorum leg. nec ei competit beneficium decreti
de continuanda poſſeſſione, vt eſt eleganter allegatum, ⁊ vulgo obſer
uatur, quod autem iſte eſſet fideicommiſſarius, non autem ſubſtitutus
pupillariter, probatur per l. credendum. §. hæc autem mater. vbi Alb.
de Roſ. in ſpecie notat. ff. qui pet. tut. ſed circa hoc non inſiſto, quia non
vidi teſtes, dum deponunt de verbis præciſis inſtitutionis, an directa
eſſent, an obliqua, an communia.

SVMMAE RERVM. XVII.

1 *SVbſtitutio defecta conditione euaneſcere.*
2 *Conditio uoluntaria de uno caſu ad alium non poteſt porrigi.*
3 *Subſtitutus in caſu quo poſthuma naſceretur non nata poſthuma non admittitur.*
4 *Qui eſt inhabilis ad ſuccedendum ex eius perſona ſubſtitutus habilitari non poteſt.*
5 *Verbum ſubſtituere quãuis poſſit eſſe cõmune tamen in dubio ſemper fit interpretatio quod potius ſpectet directam ſubſtitutionem.*
6 *Subſtitutio uulgaris habet locum quotieſcunque inſtitutus hæres eſſe non poteſt ſiue nolit, ſiue non poſſit.*
7 *Si hæres uiuo teſtatore moriatur & conſequenter inſtitutio ſit caduca hæreditas ad ſubſtitutum pertinet.*
8 *Conditio ſi poſthumus naſcatur & deceſſerit habet locum etiam ſi non fuerit natus.*
9 *Pupillaris expreſſa continet etiã uulgarẽ ex qua ſubſtitutus admittitur.*
10 *Si teſtator filium naſciturum hæredem inſtituit & ſi hæres erit & in pupillari ætate deceſſerit ſubſtituit Caium dato caſu quod filius non naſcatur adhuc tamen Caius admittendus erit.*
11 *Subſtitutio facta ſi filius non eſſet in rerum natura trahitur ad illum caſum quo uiueret & in pupillari ætate decederet.*
12 *Perempto gradu etiam conditio illi adiecta perimitur.*
13 *Conditio uoluntaria debet ſpecifice adimpleri.*
14 *Quod quis natus decedat & nunquam natus ſit hoc caſus lex pro ſimilibus habet.*
15 *Donatio facta ab uxore pubere marito de rebus immobilibus ſine interuentu Iudicis non ualet & dicitur dilapidatio & inducit læſionẽ.*
16 *Dictum generale quod ualeant donationes in contractu matrimonij facta debet intelligi de perſonis habilibus ſecundum terminos iuris cõis.*
17 *Donari marito in caſibus poſſe.*
18 *Querelæ locus.*
19 *Pacto quæſita non tolli.*
20 *Feuda a domino conceduntur potius iure ſanguinis quàm ſucceſsionis et ideo ſtatim quæritur ius ipſis deſcẽdentibus etiã ſi nõ ſint hæredes.*
21 *Deſcendentes de hæredibus accipiendi.*
22 *Hæredes factum defuncti approbare tenentur.*



TRia principaliter dubia reſoluenda ſunt ex propoſita
facti ſpecie circa hereditatem Comitis de Cerage.
Primum eſt, an eius hereditas ad proximũ agnatũ
pertineat, an vero ad magnificum d. Franciſcum in
eius teſtamento ſubſtitutum. Et prima fronte videre
tur dicendum ipſum d. Franciſcum excludendũ eſſe:
quia teſtamentum ipſum per dominæ Margaretæ
1 mortem videtur effectum fuiſſe caducum ⁊ † ſubſtitutus admitti non
poteſt: q: conditiones, ſub quibus vocatus eſt non euenerunt: cum te
ſtator eum ſubſtituerit caſu, quo filij ſibi naſcerentur, ⁊ decederent, ⁊
domina Margareta illis, eo caſu ſubſtituta etiam ipſa decederet. Sed
cum filij non ſint nati, ⁊ ipſa Margareta viuẽte teſtatore deceſſerit, ap
paret manifeſtus conditionum defectus, vt merito excludendus ſit: vi
detur enim hæc conditio eſſe voluntaria: ⁊ ideo de vno caſu ad alium
non poteſt porrigi, vt per Bar. l. Gallus. §. ⁊ quid ſi tantum. de libe. ⁊
poſth. ⁊ quod in ſimili caſu not. Angel. conſi. xcij. incip. viſis. vbi con
3 cludit, quod † ſubſtitutus in caſu quo poſthuma naſceretur, non nata
poſthuma non admittitur, ⁊ facit quod in ſimilibus terminis cõſuluit
Oldra. conſi. cxlj. incip. thema tale eſt. mouetur, q: cum Margareta
4 deceſſerit, viuo teſtatore, ipſa † fuit inhabilis ad ſuccedendum. l. vnica.
§. pro ſecundo. C. de cad. toll. ergo ex eius perſona ſubſtitutus habilita
ri non poteſt. l. ſi in venditione. de reſcind. vend. Item, q: non eſt plus
concedendum ſecundo ſubſtituto, quam priori, vnde primo excluſo, q:
in eum caſum non ſit vocatus excluditur, ⁊ ſequens l. Publius. §. Ti
tia. de cond. ⁊ dem. Ad idem facit, quod in notabili caſu dicit ſe conſul
uiſſe Soc. in l. j. ff. de vulg. ⁊ pup. teſtator aliquo inſtituto, compendio
ſe ſubſtituit quandocũq; heres decederet ſine liberis, deceſſit heres re
lictis liberis viuente teſtatore, reſpondit teſtamentum caducum, ⁊ lo
cum eſſe ſucceſſioni ab inteſtato, nec ſubſtitutum admitti: q: conditio
illa non verificabatur: ⁊ ideo vulgari ſubſtitutioni locus non erat. Rur
ſus confirmatur hæc opinio per id quod conſuluit Alex. conſi. clxxxix.
viſo proceſſu. in ij. vol. in quæſtione teſtatoris, qui ventrem inſtituerat
⁊ ſi maſculus eſſet, ⁊ deceſſiſſet in pupillari ætate ſubſtituit Philippũ,
ſi naſcerentur fœminæ eas inſtituit particulariter euenit caſus, ꝙ venter
nihil peperit concludit ipſe ſubſtitutum excludi, tanquã his caſus fue
rit omiſſus. l. commodiſſime. ff. de liber. ⁊ poſthu. ⁊ in ſimili caſu idem
conſuluit Dec. conſil. lxxxix. per quaſdam rationes, quæ ⁊ hic poſſent
adduci, idem etiam in caſu fortiori reſpondit Petr. de Ancha. conſil.
ccclvj. incipien. ex ſerie teſtamenti. Fulgo. conſil. xlix. ex facto. Socin.
conſi. xxx. in ij. cum ſimilib. Vltimo facit, quia ſubſtituens vocauit e
tiam Margaretã in omnibus caſibus prædictis, ⁊ quolibet eorum, quæ
verba

verba innuunt, q extra illos casus nullo pacto debeat admitti: ⁊ conse-
quenter nec d. Franciscus ei substitutus, per eiusmodi enim verba di-
spositio ita restringitur, vt ad casum omissum extensio fieri non possit,
ſm Pet. de Ancb. d. consi. ccclviij. ⁊ Socin. consil. cclviij. Dec. consil.
cccxxxij. ⁊ consi. cccccxxxiiij. ⁊ alibi sępe. Sed his non obstantibus pu-
to contrariam opinionē de iure esse veriorem, ⁊ consequenter d. Fran-
ciscum admitti: cuius sententię ratio ex verbis ipsius testatoris assumi-
tur: qui cum Margaretam vocasset in casu quo ipse testator decederet
sine liberis, subiecit quod in omnibus casibus prędictis substituit dictę
Margaretę, d. Franciscū quę verba directā substitutionē important:
5 qz quāuis † verbum substituere possit esse commune. l. generaliter. §.
cum autem. iuncta gl. in verb. substituit. C. de instit. ⁊ substit. l. iam hoc
iure. vbi docto. ff. de vulg. ⁊ pup. tamen in dubio semper fit interpreta-
tio, quod potius spectet directam substitutionem. c. si pater. de testa. in
vj. Alex. in rub. C. de impub. ⁊ alijs substit. Dec. l. in testamento. de te-
6 sta. milit. ⁊ ideo hoc casu dicendum est † substitutionem esse vulgarem
quę habet locū quotiescunqz institutus hęres esse nō potest, siue nolit,
7 siue non possit. l. cū proponas. C. de hęred. instit. Unde † si hęres, viuo
testatore, moriat, ⁊ cōsequenter institutio sit caduca hęreditas, ad sub-
stitutū pertinet. l. vnica. §. pro secundo. C. de cad. toll. ⁊ tali casu testa-
mentū vires accipit a secundo gradu. l. iij. §. fi. in fi. vbi Bar. ff. de lib.
8 ⁊ posth. ⁊ ideo † conditio, si posthumus nascat, ⁊ decesserit, habet locū,
9 etiā si non fuerit natus. l. fi. C. de instit. ⁊ substit. ⁊ ideo † pupillaris ex-
pressa continet etiam vulgarē, ex qua substitutus admittit, etiā non na-
to posthumo. l. qui vētri. vbi gl. in verb. substitutus. ⁊ Bar. ff. de vent.
inspic. not. Bar. in l. j. ff. de vulg. ⁊ pup. Corn. consil. clxxvj. viso. lib. ij.
Fulg. consi. xlix. cū similib. Facit, quod tradit Ray. de For. l. in tract.
10 substit. vbi loquitur de vulgari, ⁊ tandem concludit, q † si testator fi-
lium nasciturū hęredē instituit: ⁊ si heres erit, ⁊ in pupillari ętate deces-
serit substituit Caium, dato casu, q filius non nascat, adhuc tū Caius
admittendus erit, per d. l. fi. C. de inst. ⁊ substit. refert, ⁊ sequitur Soci.
d. l. j. ff. de vulg. vbi etiā refert Rom. in casu fortiori cōsuluisse. cōst. lvj.
11 in casu proposito videt, q † substitutio facta, si filius nō esset in rerum
natura trahitur ad illum casum, quo viueret, ⁊ in pupillari ętate dece-
deret: vt tenet etiam idē Soc. consi. lij. vt veram. Ad idē facit, qd con-
suluit Dec. consi. ccxxvij. vbi per totū cōcludit, quod substitutus casu,
quo filij oēs, vt supra nati, ⁊ instituti decederent, ⁊ deficerent, admittit
etiam casu, quo nemo nasceret, vt ibi latius per eū. Istud enim introdu-
citur ex pręsumpta mente defuncti, qui idē in vno casu voluisse pręsu-
mit, quod alio arg. l. fi. C. de posth. hęred. inst. Et procedunt prędictę
decisiones in casibus fortioribus: qz in eis conditionis verba penitus
reclamabant: sed in casu nostro nullo modo verba aduersant, est enim
substitutus d. Franc. casu, quo testator decederet sine liberis: qui casus
euenit: ⁊ licet Margareta etiam ipsa, viuo testatore, decesserit, tamen
eius mors non solū, non obstat substituto, sed ei potius locū facit: cum
(vt dixi) caduca institutione facta fit locus substitutioni. d. §. pro secun
do. d. l. iij. §. fi. de lib. ⁊ posth. Et hanc partē tenendo, non obstant alle-
gata in contrariū. Non obstat igit, q nō videant verificatę cōditiones,
sub quibus substitutus est vocatus: qz respondetur multipliciter: ⁊ in
primis, q nullę conditiones impedituę hoc casu adsunt: qz si conside-
remus verba testamenti do. Margareta vocabatur ex duplici capite.
Primo in casum nascentium filiorum, ⁊ deinde decedentiū: sed de hoc
capite nunc non disputamus. Secundo vocabat generaliter casu, quo
testator decederet absqz filijs, ⁊ in hoc capite vnica est cōditio, quę eue-
nit, vt merito d. Franciscus debeat admitti ipsi d. Margaretę substi-
tutus, cui verba conditionis, nihil penitus repugnant. Secūdo respon
detur, q cum conditiones adiectę sint Margaretę, ⁊ ea institutio per
mortem ipsius effecta fuerit caduca, expirant etiā conditiones illi adie-
12 ctę ⁊ substitutus simpliciter admittitur: qz † perempto gradu etiam
conditio illi adiecta perimitur. l. cohęredi. in princ. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊
doctrina Bar. l. quādiu. ij. ff. de acqui. hęred. per quam doctrinā con-
suluit Pau. de Cast. consi. clij. incip. pręsens dubiū videtur formari in
nouissimis, q si testator filio suo pupillariter substituat Titiū, ⁊ si Ti-
tius sine liberis decesserit Titio ipsi Semproniū, mortuo Titio cum
liberis, viuente pupillo Semproniū admitti: qz cum caduca fuerit Ti-
tij substitutio, non attendit defectus conditionis, ⁊ sic q filios relique-
rit, ⁊ illa decisio Bar. in d. l. quādiu est. cōmuniter ibi approbata, vt di-
cit ibi Aret. ⁊ Alex. consi j. vol. j. Curt. cōsi. lij. super testamētis. ⁊ Jas.
in l. j. de vulg. Hinc apparet, q decisio illa Old. in allegato consil. cxlj.
non est vera, ⁊ Aret. in d. l. quādiu eam reprobat. ⁊ dicit esse quandam
phantasiam, vt ibi respondet eius rationibus, ⁊ certe illa decisio cōfun
ditur per terminos legales, ⁊ per doctrinam Bar. in d. l. quādiu. Ter-
tio respondetur, quod etiā si conditiones illę non reijcerent, adhuc ad-
mittendus esset ipse substitutus ex pręsumpta mēte defuncti, p supra-
13 dicta: ⁊ qz licet † cōditio volūtaria debeat specifice adimpleri. l. Mę-
uio. l. qui hęredi. ff. de condit. ⁊ dem. tamen potest etiam in casu simili
14 adimpleri. l. iam hoc iure. de vulg. ⁊ lex † istos casus pro similibus ha-
betur, quod quis natus decedat, vel nunquā nascatur, vnde pupillaris
cōtinet tacitam vulgarē, ⁊ vice versa, vt supra dixi. d. l. fi. d. l. qui vētri.
cum simil. Non obstat consilium Ang. xciij. qz ipsemet fatetur q mens
defuncti erat in fauorē substituti: ⁊ ideo in fine dicit, q non audet cōtra
eum consulere, qz vermis cōscientię abstêrret, ⁊ in illo casu, q non na-
tis filijs, sit locus substituto firmant Ruyn. ⁊ Lancel. Galliaul. in d. l.
Gallus. §. ⁊ quid si tātum. Pręterea ibi loquitur Ang. in substitutio-
ne fideicōmissaria, ⁊ in casu multum separato a nostro, in quo (vt dixi)
est vulgaris substitutio quę indubitāter habet locū casu quo testamen
tum sit caducum, vt dixi. Non obstat decisio Soc. in d. l. j. qz responde-
tur eodem modo quo supra: pręterea non videt esse vera ⁊ cōtra cōem
sententiam Bar. ⁊ doct. in d. l. quandiu. ⁊ Pau. de Castr. d. consi. clij.
Non obstat decis. Alex. consi. clxxxix. qz eam reprobat Ruy. in d. §. ⁊
quid si tantum. ⁊ si esset vera, adhuc non obstaret: qz ibi dispositū erat
in casu mixto, quę dispositio ad casum simplicem trahenda, secundum
eum, non erat. l. si ita scriptū. de lib. ⁊ posth. quę ratio nihil facit ad ca-
sum nostrum. Et eodem modo etiam responderi potest ad decisionem
Ancha. d. consi. ccclvj. quā reprobat Lancel. Galliaul. in d. l. j. de vulg.
Non obstant illa verba in omnibus, ⁊ singulis prędictis casibus: quia
respondeo, q adiuuant substitutum, ex quo ante erat specialiter cōpre-
hensus ille casus, quo testator decederet sine liberis. Pręterea non vi-
detur verum, q si testator dicat tunc, vel eo casu, ⁊c. non sit licita exten-
sio: qz confunditur hęc opinio. per tex. in l. j. de vulg. vbi in conceptio-
ne vulgaris substitutionis erant illa verba, ⁊ tamen continet tacitā pu-
pillarem: confunditur etiā per text. in d. l. Gallus in prin. vbi erat illa
dictio, ⁊ tamen per discursum illius legis vbiqz extendit, ⁊ ideo Lācel.
ibi in not. reprobat, ⁊ bene hanc opin. ⁊ ita etiam fuit de mente Bart.
in d. l. j. in ij. opposi. Circa secundū dubiū videretur donationē ab il-
lustri Joanna marito suo factam non valere: qz quamuis ipsa tempore
donationis esset pubes, id est, esset maior duodecim annis. inst. quib
mod. tut. fin. in prin. tamen adhuc contrahere non potuit: ⁊ si habebat
curatorē, contractus est nullus. l. si curatorem habens. C. de in int. rest.
15 min. ⁊ maxime, † qz in donatione cōprehendunt etiā immobilia: quo
casu subest prohibitio legis vetantis huiusmodi alienationē absqz de-
creto iudicis. l. j. ff. de bon. corū. quod videretur in hoc casu dicendum,
in quo mulier donat: quę donatio est dilapidatio, ⁊ inducit lęsionem. l.
cum de indebito. ff. de proba. Nec statutum castri vxoris adiuuaret ip-
sum Comitem, tū qz ipse nō erat subditus dicto statuto, vt dicit Paul.
Cast. l. omnes populi. ff. de iust. ⁊ iure. imo etiā ipsa vxor, cū esset tran-
situra ad maritū videtur potius contraxisse, secundum statuta terrę, in
qua habitat maritus, quā proprię terrę. l. exigere dotē. ff. de iud. Bar.
16 ⁊ doct. l. j. C. de sum. Trin. ⁊ fi. cath. tamen qz † dictū generale quod
valeant donationes in ɔtractu matrimonij factę debet intelligi de per-
sonis habilibus, secundum terminos iuris cōis. l. promittendo. ff. de
iur. dot. Bart. Jas. ⁊ alij. l. j. §. nuntiatio. ff. de ope. no. nunt. ⁊ in l. j. per
17 illum text. C. de sacrosanct. eccles. Sed tamen † possent considerari ali-
qui casus, quibus valeret huiusmodi donatio veluti si esset iurata: qz iu-
ramentū confirmat talem contractum, authent. sacramenta puberum.
C. si aduersus venditionem. ⁊ in corpore vnde sumitur. c. cum contin-
gat. de iureiur. ⁊ in donat. inter vir. ⁊ vxo. ita tenent Barto. in l. si quis
pro eo. ff. de fideius. ⁊ est cōis cōclusio, vt per Jas ⁊ Dec. in l. pacta, quę
contra. C. de pact. valeret etiam si facta esset cum auctoritate curatoris,
⁊ decreto iudicis, iuxta. d. l. j. de bonis eorum. nec hoc casu posset conce-
di restitutio in integrum: qz non diceretur lęsa propter mutuam dona-
tionem, ⁊ dubium euentum. l. de fideicommisso. C. de transf. l. non vide-
tur. C. de in integ. rest. Posset etiam valere propter ratificationem fa-
ctam: cū esset in maiore ętate. l. j. ⁊ ij. C. si maior fact. nec obstat, quod
tunc propter matrimonium durans videt subesse prohibitio legis: qz
respondetur, q ex quo hęc non videtur noua donatio, arg. l. si donatę.
§. si sponsus. ff. de don. inter vir. ⁊ vxo. ⁊ ex quo ipsa pręmortua est ipsi
marito confirmatur donatio. l. cum hic status. ff. eo. titu. Solum igitur
18 † cōpetijsset eius matri querela inofficiosę donationis, iuxta authen.
vnde si parens. C. de inoff. test. ⁊ l. j. ⁊ per totum tit. C. de inoff. dona. ⁊
quę habetur in l. Titia. ij. §. Imperator. de leg. ij. Non aūt potest dice-
re de nullitate testamenti, tanquā in eo pęterita, qz cum titulo institu-
tionis sit sibi relictus vsusfructus, non potest dici pęterita, vt dicunt
cōiter doctores de filio instituto in vsufructu. in auth. nouissima. C. de
inof. test. ⁊ posset petere supplemētum legitimę, iuxta l. omnimodo. C.
de inof. testa. quę legitima augeret si dicta donatio non valeret, de cuius
valore (qz non vidi instrumentum) non scribo vlterius. Circa tertium
dubium, quia non vidi documenta, de quibus dubitatur, non possum
assertiue scribere, tamen quantū potui ex narratione facti ad me trans-
missa colligere, difficultatē facit in pręsenti casu. Prima cessio, ⁊ remis-
sio de Comitatu facta per auum paternum Comitis fratri suo, ⁊ libe-
19 ris ⁊ descendentibus ab eo, ex quibus verbis videtur † quęsitum esse
ius ipsis descendentibus: qz in hac materia feudali, ⁊ Comitatus atten-
ditur ius primo quęsitum descendentibus ex inuestitura, quod deinde
amplius tolli pacto ascendentium non potest c. j. in princ. de succ. feud.
Bart. l. cum, qui. ff. de interd. ⁊ releg. ⁊ quod habetur in l. si cum dotē.
§. si pater. ff. sol. matr. Alex. consi. cvj. in iiij. Dec. consil. ccxxix. quod
procedit etiam si ascendentes paciscerentur domino ipso feudi consen-
sum pręstante, adhuc non pręiudicarent iuri semel quęsito descendenti-
bus, ſm Pau. Castr. ⁊ Aret. in l. apud Julianū. alias est lex, idem Ju-
lianus. §. si quis alicui. f. de leg. j. Curt. consil. xxv. in ij. dub. cum con-
cord. per Mod. in d. l. Gallus. §. j. ff. de lib. ⁊ posth. Sed tamen aduer-
tendum est, qz hęc conclusio procederet, in contractu inito inter domi-
nū feudi, ⁊ vasallum, qui si sit institutus pro se ⁊ descendētibus videtur
20 stipulatus illis tanquā filijs, non aūt tanquā hęredibus, qz † feuda a
dño conceduntur potiusiure sanguinis, qz successionis, ⁊ ideo statim
quęritur ius ipsis descendentibus, etiam si non sint hęredes. l. vt iuris-
iurandi. §. si liberi. vbi Bar. ff. de ope. lib. d. c. j. de suc. feud. per Bart.
in l. itē videndum. §. fi. de petit. hęredit. Bal. cons. ccclvj. Imperator
cōcessit. in j. vol. sed nostra quęstio est in cōtractu diuisionis inter ipsos
fratres, in quo alter assignatis sibi alijs bonis, cessit ⁊ remisit comitatū
alteri ⁊ descēdentibus suis, tali enim casu propter naturā ɔtractus di-
uisionis, qui est trāsitorius ad hęredes, videt dicēdum stipulationē de-
21 scendētibus † esse factā tanquā de hęredibus, prout in dubio censen-
dū est per gl. in l. si tibi. §. pactus. ff. de pact. vbi doct. ⁊ ideo ex tali con-
tractu non quęreretur ius ipsis, nisi quatenus essent hęredes, vt dicit
Bar. in d. §. si liberi. cuius opi. est cōiter approbata, vt p Dec. in rub.
C. qñ non pet. part. ⁊ qd not. Bal. cōsi. cccxcj. factū. in ij. Et istud in-
dubitanter procederet, qñ inuestitura ipsa Comitatus facta a supremo
principe esset cōcepta p ipso Comite, ⁊ filijs ⁊ heredibus. p not. in d. §.
si liberi. Unde in hoc casu, aut descendentes, qui contrauenīūt transa-
ctioni nō sunt hęredes, ⁊ excludentur: qz ad hoc vt succedant, requirit,
q copulatiue sint ⁊ hęredes, ⁊ descendentes, ſm Barto. d. §. si liberi.
aut sunt hęredes, ⁊ obstabit illis exceptio posterioris transactionis

21 factę cum defuncto, cuius sunt hęredes & † cuius factum approbare
tenentur. l. cum a matre. C. de rei vendic. Nec obstat, quod transactio vi-
deatur nulla tanquam facta de re non dubia, & iam finita per pręscri-
ptionē. l. eleganter. §. si quis post. ff. de cond. indeb. quia respondeo, quod cū
pręscriptionis exceptio in multis casibus non impediat litis ingressus
quos notat Bar. in l. si. ff. pro suo. apparet quod super ea potuit transigi
& renūtiari, vt etiā per Fel. in rub. de prescrip. & Mod. l. nemo potest.
de leg. 1. quod indubitanter procedit, si iuramentū interuenerit, vt per
Ias. d. § si quis post. & Io. de Imo. in d. c. cum contingat. in vij. mem-
bro de iureiur. Pręterea cum Comes aduersus quem inducitur hęc
pręscriptio reperiatur in possessione per tot annos potest adhuc oppo
nere de dominio suo contra istos agentes, vt per Aret. in l. cum seruus.
C. de ser. fug. Fel. d. rubr. extra de pręscript. vt circa hoc etiam latius
deducetur, si opus fuerit.

SVMMAE RERVM. XVIII.

1 *§. quoniam uero in authen. de exhiben. reis sensus & extensio.*
2 *Nihil & parum aquiparantur.*
3 *An dos sit magna an parua stetur arbitrio iudicis.*
4 *Dos quæ sufficit ad uictum et uestitum congruū non dicitur dos parua.*
5 *Congruum uarie spectari.*
6 *Dotis congruitatem necessitate & tempore censeri.*
7 *Alimenta debent præstari secundum qualitatem dotis.*
8 *Alimenta quę debentur uxori uidentur deberi secundum dignitatem persone non autem restringi ad necessitatem uictus.*
9 *Retentio facilius conceditur quàm petitio.*
10 *Congruitas dotis consideratur non secundum tempus matrimonij sed secundum tempus mortis quia tunc incipit deberi.*
11 *In legitima qua debetur filio tempus mortis inspicitur.*
12 *Dispositio hominis facit cessare dispositionem legis.*
13 *Consuetudo est optima legum interpres.*
14 *Proprie restituere dicimur quod nam accepimus.*
15 *Verbum reddere & restituere aquiparatio.*
16 *Exceptio licet non ampliet regulam statuti tamen declarat in quibus casibus loquatur.*
17 *Ex generalitate uerborū statuti censentur dispositiones iuris positiui esse sublata & tali casu statutū non recipit interpretationē a iure cōi.*
18 *Ex diuersis non infertur.*
19 *Quartam expilanti non deberi.*
20 *Pro eruenda ueritate rerum exportatarum concubina defuncti sunt subijcienda tormentis uxor uero non sed suo sacramento tenetur indicare bona nisi subessent indicia sufficientia quod ipsa abstulisset, &c.*



Pecies facti est huiusmodi *D. Nicola duxit uxorem Magdalenā, recepta dote ab eius patre, quæ tunc erat competens tam secundum facultates soceri, quā secundum qualitatē ipsius Nicola, qui deinde mercimonijs, & industriā suā acquisiuit maximas diuitias, & moriens condito testamento reliquit uxori ultra dotem, & quædam iocalia 50. aureos singulis annis, quibus uixerit, si transiret ad secunda uota: & si non transiret, reliquit etiamplius legatum, &c.*
prout in testamento continetur: queritur an dicta vxor possit habere
quartam bonorum mariti iuxta dispositionem auth. pręterea. C. vnde
vir & vxor. Et difficultatē in pręsenti quęstione in primis facio, quia licet
1 text. in d. auth. & in corpore vnde † sumitur. §. quoniam vero ad cle-
mentiam, in auth. de exhib. & introduc. reis, loquantur de muliere indo-
tata, tamen videtur idem esse in ea, quę dotata sit. sed paruam habeat
2 dotē. quia † nihil, & parum ęquiparantur. l. quātius ff. de cond. & demon.
Alias sequeretur, quod dotata in vno numo excluderet a beneficio dictę
auth. Cum tamen per modicum legatum non excludatur. d. §. quoniā
3 vero sm Bal. in d. auth. pręterea. in fin. vbi subijcit quod † an sit par
ua dos, an magna statur arbitrio iudicantis. authentica quod locum.
4 C. de collat. vbi not. & putat, quod si sufficit † ad victum, & vestitū con-
gruum, quod non dicatur dos parua: alias sic & ita concludit ibi Bal-
dus cum quo transeunt cōmuniter doctores & aduertius quem in con-
tingentia facti dicit. Corn. consi. ccxlix. in iij. se non audere contrarium
consulere quāuis multę rationes sint contra Baldum & pręsertim ver
ba legum, quę hoc beneficium non concedunt nisi in mulieribus indo-
tatis. Sed aduertendum est, quod Bald. & doctor. non videntur expli-
5 cate, nec clare loqui, quomodo † intelligant hanc congruā dotem: quia
dubium est, an intelligatur congrua secundum dignitatem, & diuitias
mariti, an congrua secundū necessitatē victus. Item non explicant, an
intelligatur congrua secundū tempus mortis mariti, an vero congrua
habito respectu ad tēpus contracti matrimonij: ideo de vtroque casu est
6 videndum. Circa primū videtur quod debeat intelligi, quod † sit con
grua secundū necessitatem victus cū parsimonia, non habito respectu
ad diuitias mariti & sic, quod dictum Baldi debeat intelligi de dote mini-
ma & notabilis paruitatis: & ita mihi videntur intelligere Moderni
in d. auth. pręterea. vbi Corn. in si. & Pepus, & Rimnaldus, & Curt.
Iun. & Corn. in d. consi. ccxlix. supra allegato in iij. Socin. consil. xxx.
cōsi. cxxi. in iiij. vol. Et pro ista opin. est text. in d. §. quoniā vero. qui lo
quitur, quando mulier est in nouissima, id est, extrema inopia: & videt
ille text. factus, vt necessitati victus succurrat, non dignitati personę: fa
cit quia videtur hęc quarta miserationis causa indulgeri: & ideo secundū
necessitatē victus dūtaxat debentur, vt not. Bal. & Ang. post Iaco. de
Arena in l. si maritus. ff. sol. matr. de quo infra dicā. Ad idē facit ratio
doctorū: si enim dos deberet esse condecens secundum dignitatē mari-
ti, semper haberet locū d. auth. pręterea. quia vero cōtingit sm Rimnal
dum ibi. & Soc. d. consi. xxx. & Pepum versic. ij. quod detur tantū dotis,
cuius reditus sufficiunt alimentis habito respectu ad dignitatē, quod
putet, quia dos mille ducatorum dicitur condecens vnicuique, & si digni
tate comitali pręfulgeat sm Fulg. consi. xxij. & Dec. consi. xxvj. & tamē
ex reditu talis dotis non posset Comitissa secundum dignitatem viue
re pro se, & seruitoribus. Confirmatur hęc opinio per regulam genera-
7 lem, quę habet, quod † alimenta debent pręstari secundum qualitatem
dotis. l. si cū dotem. §. sin autem in seruissimo. in fi. ff. sol. matr. & quod not.
Abb. in ca. salubriter. in j. not. per illum text. extra de vsur. vbi et, quę
maiorē dotē dedit, concludit pręstanda esse pinguiora alimenta quā ei
quę minorem, & licet Bal. Nouellus in tract. dotis. vj. par. q. xxij. tūc
dicat tunc esse dotem condecentē quando sufficit ad alimenta per text.
in l. cū vnus. in fi. ff. de alim. leg. tamen ille text. probat contrariū, quod nō
ab alimentis dos regulatur, sed alimenta a dote, & ita illū tex. intelligit
Lud. Rom. singu. cccccxxij. quāuis etiā Bal. Nouellus possit intelli
gi de alimentis sm necessitatē victus tantum. Nec obstat text. in d. §.
quoniam vero. volens quod si legatū sit mulieri relictū minus quarta par
te ei suppleatur: & sic sentit omnino quartā deberi, quę pōt large suffice
re ad alimenta, & ad luxum: quia respondeo illum text. loqui in casu, quo
mulier sit prorsus absque dote: & ita proprie loquit text. & licet docto-
res extendant ad dotē non congruā, tamen nō loquuntur respectu hu
ius casus, quando legatū est a marito Imo. Bal. in d. auth. pręterea.
in fi. illū text. intelligit in legato modico non sufficiente ad victum ne-
8 cessariū. Nec obstat, quod † alimenta, quę debentur vxori videant deberi
secundā dignitatē personę. non aūt restringi ad necessitatē victus, sm
Lud. Rom. Imo. & Alex. in d. l. si maritus, quia respondeo, quod contraria
opin. videtur verior, quę fuit Iac. de Aret & sequitur ibi Bal. & Ang.
& eandē etiam approbat Io. Lupus in rubr. de don. int. vir. nu. 52. & in
c. per vestras. nu. iij. eo. tit. quāuis etiā possint pręd. ctę opiniones re-
dere distinctionis concordari: quia aut loquuntur in marito hab. nte dotē
& potest retinere alimenta secundū dignitatē: & ita loquit Rom. Imol.
Alex. aut loquuntur in ipsa muliere petente quartam, & ratio est ad eius
9 exclusionem, quod habeat pro necessitate victus: quia † retentio facilius
conceditur, quam petitio. l. ij. sm Bal. C. de fideiuss. not. Capra. cōsi. xxix.
Dec. consi. cclvij. cum simil. Non obstat etiā ratio Decij in d. auth.
per quā dicit se tenis consuluisse contra alios doctores: quia hęc quarta
datur causa alimentorum, &c. Nam respondetur quod iura per eū alle-
gata loquuntur in pręstatione annua iuxta. l. cū ib. §. si in annos. ff. de
trans. vel in legitima filiorū, quę etiā iure naturę deb. tur auth. nouissi-
ma. C. de inoff. testa. In casu aūt nostro hęc quarta debetur mero iure
positiuo & non nisi in nouissima inopia constituto. d. §. quoniā vero ad
10 clemētiam. Circa secundū dubium an † congruitas dotis considerets
secundū tempus matrimonij, an secundū tempus mortis, & videretur
prima fronte attendi tēpus mortis: quia talis quarta debet tanquā por-
tio hęreditatis. vnde attendendū videtur tempus mortis: quia tunc inci
pit deberi per regulā. l. si Titius. vbi Bar. de testa mili. per Bar. in l.
ex facto. ff. de vulg. & firmat ad aliud propositū Dec. in d. auth. pręte-
11 rea. Et quia videmus idē esse in † filio, cui legitima debet & tēpus mor-
tis inspicitur. l. cū queritur. C. de inoff. test. & idem etiā videmus in fi-
lia dotata: vt enim cognoscatur an dos congrua fuerit inspiciuntur di-
uitię paternę secundū tēpus mortis, vt late per Dec. consi. ccxxvj. er-
go idem dicendū in casu nostro. maxime cum sm Dec. ista quarta effi-
cacius vxori debeatur, quā alimenta filijs: cū cōtra patrē solum detur
officiū iudicis, quod nullā pręsupponit obligationem sm Bart. in l. si
quis a liberis. in princ. de lib. agno. ista aūt quarta debetur iure actio-
nis, sm Dec. in d. authen. pręterea. Sed tamen prędictis non obstan
tibus puto contrariam opin. esse veriorem, quod sufficiat dotem fuisse con
gruam secundum tempus contracti matrimonij, vt tradit Soci. in su-
pra alleg. consi. xxx. & Pepus in d. auth. pręterea. nu. 5. quorum opi-
nio non habet aliquem in indiuiduo contra dicentē: & ideo in practica
non esset tutum ab ea recedere, & probatur hęc sententia per text. in d.
§. quoniam vero. versi. attamen, quod non sic, &c. vbi cōstituta dote per
vxorem. debet constitui donatio propter nuptias per maritum eiusdē
quantitatis, cuius est dos, vt probatur in auth. de ęqualit. dot. in prin.
vbi Bart. illa autem donatio regulatur secundum dotem datam, & sic
ad tempus matrimonij refertur, non ad tempus mortis. Confirmatur
etiam ex ratione: quia quando dos est data congruens secundum tem-
pus matrimonij, non potest dici vxorem ex solo affectu ductam esse, sed
etiam contemplatione dotis. vnde lex, quę prouidet de quarta, quando
ducta est ex solo affectu, non potest extendi ad hunc casum in quo par-
12 tes per dotem congruam sibi consuluerunt & † dispositio hominis fa-
cit cessare dispositionem legis. l. ex morte. §. fina. C. de pact. conuent. l.
cum ex filio. §. j. de vulg. Ad idem etiam facit quia illud onus legitimę
dandę vxori, quod imponitur bonis mariti a lege etiam contra eius vo
luntatem imponitur in fauorē vxoris indotatę. d. §. quoniam vero. nō
potest autem dici indotata, quę habuit dotem congruam tempore da-
tionis dotis, quod tempus attenditur: quia participium illud cohęren-
tes mulieribus indotatis de quo in d. §. quoniam. vero propriè ad tem
pus quo dotata esse incipit videtur referendum secundum doctrinam
Bartoli in d. l. ex facto. & pro ista opinione videtur etiam esse communis practica in ciuitate Veronę, a qua minime in iudicādo est discedendū:
13 quia † consuetudo est optima legum interpres. l. si de interpretatio-
ne. ff. de legib. Cum enim mulieres soleant a parentibus suis dotari,
censentur cōpetenter, & congrue dotatę, vt per Paul. Cast. consil. cviij.
vij. dub. Dec. consil. xxvj. Merito nunquam reperitur, quod in dicta
ciuitate, stante testamento, aliqua quarta fuerit petita. Et hoc etiam
latius

satis suadent verba statuti quo dicitur, *Mortuo marito, mulier integrã dotem percipiat. et nihil ultra dotẽ heredes mariti restituere teneantur :* quibus verbis videtur esse sublata dicta quarta. & dispositioni dictę auth. pręterea. Nec obstat, quod verbum, restituere, non videatur tali
14 casui conuenire : quia proprie, † restituere dicimur quod iam accepimus. l. j. §. eleganter. vbi not. ff. depos. Ange. consil. clviij. nam respon-
15 deo quod imo † verbũ restituendi est generale & recipit etiam dandi significationem, vt est textus. in l. verbum reddendi. ff. de verb. sign. in l. Lucius. §. j. in l. heres meus in prin. ff. de leg. iij. per Bar. consil. cxxiij. incip. Titius, & Sejus. versi. super ij. vol. j. qui licet loquatur in verbo reddendi tamen idem est etiam in verbo, restituendi, quia ęquiparatur vt per Salic. in l. si constante. C. de donat. ante nup. & Jas. in rubr. ff. so lu. ma. & quod ista fuerit mens statuentium, apparet ex exceptione posita in statuto saluo quod per prędicta, &c. quę loquitur de eo, quod alter coniugum alteri relinquit, & sic de eo, quod nunquam accepit, sed de
16 suo originaliter dat : clarum est autem q † licet exceptio non ampliat regulam statuti, tamẽ declarat, in quibus casibus loquatur, vt p Paul. Castr. post alios in l. in ijo. ff. de legib. Nos vero tractamus declarando verbo, restituere, vt generaliter accipiatur & habeat etiam dandi significationem, vt supra dixi. Et pro hac opinione facit, q dispositio d. auth. pręterea. est extraordinaria & iuris positiui, & etiam non fundata in bona ratione naturali cum sufficeret si tali mulieri inopi alimẽta pręstarentur absque eo, quod vocetur ad quartam hereditatis, & oneretur maritus contra voluntatem suam tantũ, substantię suę rei relinquere.
17 vnde succedit conclusio, quod † ex generalitate verborum statuti censentur facilius huiusmodi dispositiones iuris positiui esse sublatę, & tali casu statutum non recipit interpretationem a iure communi secundum Bald. in l. maritum vitium. C. de lib. pręte. & quod not. Jas. in l. omnes populi. in ff. de iust. & iur. & declarat in lib. de verbo. sign. versi. hes aniolus. & lib. ij. vers. quid in correlatiuis. Et hoc tenendo nõ obstant allegata in contrarium: quia ex suprascriptis satis apparet resolutio eorum. Non obstat in primis, quod ista quarta deferatur iure hereditario ergo considerari debeat tempus mortis. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hered. instit. nam respondeo hoc est verum, vbi constat quartam deberi, sed ad cognoscendum, an debeatur, & sic an mulier sit indotata attẽdimus ad tempus matrimonij propter qualitatẽ expressam in d. §. quoniam vero. ibi quosdam cohęrentes mulieribus indotatis, &c. ergo attendimus tempus cohęrentię. l. in delicto. §. si extraneus. de noxalib. act. & ita etiam tollitur ratio Decij in d. auth. pręterea. imo reflectitur in contrarium pro hac parte, vt attendamus tempus matrimonij quamuis, vt s. dixi Dec. loquatur in alio casu separa-
18 to a nostro vnde † ex diuersis non infertur. l. Papinianus exuli. ff. de min. Non obstat quod legitima filijs debeatur secundũ tempus mortis, & etiam dos dicatur congrua secundum tale tempus: quia respondeo aliud esse in hac quarta quando tractatur de cognoscendo an debeatur : quia lex perpendit illam qualitatem quod maritus cohęserit mulieri indotatę. dict. §. quoniã vero. & sic quęstio nostra est ad cognoscendum si debeatur: contraria vero procedunt quando constat deberi, quod tempus debeat attendi. Non obstat, quod Dec. sentit potius deberi istam quartam vxori, quam alimenta filijs respondeo hoc esse falsum: quia hęc quarta debetur duntaxat iure positiuo, vt s. dixi : alimenta vero debentur filijs non solum iure ciuili, sed etiam iure naturę. vnde non valeret statutum, ea tollens secundum Abb. in c. Raynutius. extra de test. per text. in c. cum haberet de eo qui duxit in matr. & tamen valet statutum. per quod corrigitur d. auth. quia iuris positiui. vt dixi, [illegible] est derogatum. d. auth. Et ratio Decij, quod alimenta petantur officio iudicis tantum. non est quia minus debeantur alimenta liberis, sed q iure nostro nulla actio filio competit contra patrem. l. lis nulla. ff. iud. & ideo necessario recurrendum fuit ad remedium extraordinarium de quo in l. cum si-
19 lius. vbi dixi. ff. si cert. pet. Circa vltimum † dubiũ, nunquid ista mulier quę asseritur expilasse hereditatem mariti priuetur beneficio dictę auth. & Soci. in d. consi. cxxj. in fi. tenet, q sic per rationes, de quibus per eum. Notandum tamen, est quod inquit Bal. in l. j. C. de nat. lib. p
20 illum tex. quod † per eruenda veritate rerum expotarum concubinę detentę sunt subijciendę tormentis: vxor vero non est torquenda, sed suo sacramento tenetur indicare bona per tex. in l. g. C. quando & quibus quarta pars lib. x. quod intelligo, nisi suberent indicia sufficientia, quod ipsa abstulisset per ea, quę not. Rom. consi. cxvij. incip. ex pręmissa statuti, cum concordantibus per Paul. Picum in repet. l. Titia. §. Titia. q. lv. ff. de leg. ij. Et hęc quantum ad pręsentem casum attinet, arbitror sufficere. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM XIX.

1 *HAeres non conficiens inuentarium perdit Trebellianicam.*
2 *Per Codicillo, clarum est non solum particularia sed etiã uniuersalia fideicommissa induci.*
3 *In dubijs opinionibus iudicando non est recedendum ab opinione Glo.*

MIhi suprascripta conclusio Domini consulentis placet: quia magis videtur applaudere menti legũ, & in istis altercationibus doctorũ semper illa pars est accipienda, quę verbis, & rationi legis est magis conuenientia, & vltra ea quę subtiliter in consilio sunt adducta, aut quę per doctor. modernos in locis vulgaribus repor tata sunt, probabo hanc partem esse veriorem lege, ratione, & auctorita-
1 te. In primis igitur, q † heres nõ conficiens inuentariũ perdat Trebellianicam, probatur per textum in §. fin. in auth. de hered. & Falc. cũ enim Imperator supra alloquutus esset de legatis & fideicõmissis particularibus, in quibus alias deducitur Falc. nisi heres non conficiat inuentarium, subiicit in allegato §. fi. versic. q vero duplex est. omnia obtinere in omni vltima voluntate, & sic etiam in codicillis clarum est aũt
2 † per codicillos non solum particularia, sed etiam vniuersalia fideicommissa induci. §. fi. inst. de fideicom. her. ergo ibi est tex. quod etiam in tali casu debet locus esse pęnę suprascriptę, vt non conficiens inuentariũ, non solum Falcidiam sed & Trebellianicam amittat. Secundo moueor ratione, quia quicquid dicat Alex. in l. Marcell. ad Trebel. illud quod dicitur in d. auth. in §. sancim. q heres perdit Falcidiã propter suspicionem quę insurgit contra heredem non conficientem inuentarium, habet locum etiam in fideicommisso vniuersali : quia licet heres omnino esset de eo detracturus quartam Trebellianicam, tamen si occultet plures res hereditarias, tanto magis accipiet de alijs noie quartę, & sic fraudabit fideicommissarium, vnde cum sit eadẽ ratio, & quidẽ scripta in lege, non videtur posse dici, q statutum in vno, habeat locum in alio, quod potest sub lata significatione vocabuli comprehendi, p notata in auth. quas actiones. C. de sac. eccl. Tertio dico hanc opinionem confirmari auctoritate plurium doctorum, quos refert & sequitur Dec. in consi. cccxxvj. versi. v. quęritur. & Jas. in d. l. Marcel. ex quib. auctoritatibus apparet quod hęc opinio non est minus communis, q contraria, & vltra cũ ita gl. in d. auth. §. si vero expressim. in verbo, sub-
3 stitutis. eam generaliter intelligendo quoad omnia suprascripta, & † in dubijs opinionibus, iudicando non est recedendum ab opinione gl. q Accursius est maximę auctoritatis inter omnes scribentes, vt vbique dicit Bal. maxime cons. ccij. in j. & ccclj. eo. lib. & clxx. in v. & cxxxvj. in iij. maxime cum Bar. fuerit contrarius & credendũ sit magis ei in consilijs, q in lect. & pro ista parte ipse consuluit consi. cxxxiij. incipiente, Lena matercelli. & ita etiam nouissime tenuit Soc. in d. l. Marcellus. vbi dicit, quod consuleret, & iudicaret.

SVMMAE RERVM. XX.

1 *ADultus non habens Curatorem maiori equiparatur.*
2 *Adultus non habens Curatorem potest solus adire hereditatem.*
3 *Adire eum qui se creditum retinet.*
4 *Minor ius adeundi transfert.*
5 *Clausulae generalis (qualibet alia causa) uis.*
6 *Clausula & quod plus de bonis suis petere non possit non excludit petitionem dotis nec inducunt compensationem.*
7 *Dictio super quid denotet.*
8 *Dictio bonorum quandoque pro hereditate capitur.*
9 *Legataria conditionalis ante conditionis euentum nihil transmittit.*
10 *Statutum loquens de foemina dotata intelligitur etiã de ea cui assignata sit dos in testamento.*

ESt prima quęstio, an Aurelius potuerit adire hereditatem virginis sororis: & videtur quod non quia pater ei in testamento dederat curatores. respondeo contrariũ, cum enim ij curatores essent mortui, & ipse excessisset ętatem pupillarem, potuit obligari adeundo quia ta-
1 lis adultus non habens curatorẽ ęquiparatur maiori.
2 l. si curatorem habens. C. de integ. rest. min. & † potest solus adire hereditatem, secundum gl. in l. j. †. fuit quęstiũ. ff. ad Treb. vbi Jas. nu. xij.
3 dicit ita communiter teneri. Secunda quęstio, an † retinendo in se creditum virginis videatur adiuisse, & extat quęstio disputata per Barto. consi. x. q sic. vt tenet idem Bar. in l. gerit. de acq. her. per tex. in l. iij. §. sicut autem. ff. de pecul. lega. quę sententia est magis communis, licet aliqui contradicant. de quibus per Cor. Dec. Mod. in l. non hoc. C. vnde leg. Jas. consi. iij. in j. & hoc verum, sm Bar. ibi, qũ heres allegat, quod auctor suus adierit fortius videtur, q quamuis non adierit, tñ q
4 erat † minor transmiserit ius adeundi in heredem per beneficium restitutionis in integrum, sm magis cõem opinionẽ de qua p Alex. cõs. xx. in fi. in vij. vol. vnde etiam nunc possunt isti heredes scripti ex persona minoris adire, & confundentur actiones, q debitor succedit creditori. l. stichum. §. aditio. ff. de sol. Tertia quęstio an hereditas virginę sit delata soli Aurelio an etiam sororibus : & quid sit ex forma statuti Laudensis, & est diffuse scriptum per alios, vnde omitto, tantum illud dico, q etiam si esset delata sororibus, pro earum parte, tamen non possent eam petere, propter clausulam testamenti ipsius Aurelij,
Quòd habeant 4 mille libras in & super bonis tam patris, quàm patrui, quàm eius testatoris, sibi dandas pro omni eo quod petere possent, poterant, & potuissent, in & super bonis testatoris, tam occasione dotis maternae, quàm iure institutionis quàm qualibet alia causa, & occasione, qua
5 *quouis modo dici potest, &c.* illa enim clausula, † *Qualibet alia cã, &c.* tam generalis, comprehendit etiam causam huius successionis iam delatę, vt in simili per Cyn. in l. si ex maiore. C. de excep. ex quo de pręsenti erat debita, & partes verisimiliter † habebãt notitiam. l. cum Aquiliana. l. nõ est ferendus. ff. de transl. l. fi. in fi. C. de dot. promis. per Mod. in §. duo fratres. in vj. q. Bar. vbi Raph. allegat text. in l. stipulatio ista habere. §. quęsitum. de verb. obl. sentit Bald. consi. ccclxxxj. q. subtilis in iij. Alex. xxxi. põderatis. in iij. & dixi in l. si ex certa. C. de trans. Nec obstat dot. Bar. in l. iurisiurandi. §. si liberi. ff. de op. lib. vbi illa verba,
6 † Et quod plus de bonis suis petere non possit, non excludunt petitionẽ dotis. nec inducunt compensationem. facit tex. in l. cũ pater. §. fidei tuę in l. fi. de leg. ij. respond. in casu nostro verba sunt magis pregnantia, scilicet,

Qualibet al. causa, & occasione quæ dici posset, quæ manifeste indicant
mentem testatoris volentis compensare, vt dicit Capra consil. lxij. in j.
dub. Alex. cxxxij. in ij. imo ad hoc sufficit coniectura secundum Bald.
in l. quoniam nouella. in fi. C. de inof. test. Secundo respondeo, q illud
dictum non procedit, quando scriptum esset quod super bonis non
7 peteretur † dictio enim super, refertur ad hypothecam accedentē actioni
personali, secundum Bart. in l. fundus quem. ff. de ann. lega. & ideo
proprie intelligitur, vt non possit peti quantitas aliqua super illis bonis,
vt declarat Bal. in d. l. quoniam nouella. sequitur Castr. d. consil.
lxij. Tertio respondeo, q dicta conclusio non procedit, qñ ex coniectura,
8 vel aliter, appareret q testator vsus esset † dictione, bonorū. pro
hereditate, prout quandoque capitur. l. nam quod. in fin. l. cogi. ff. ad
Trebel. l. bonorum. vlt. ff. de verb. sign. in casu autem nostro ex generaliter
verborum, & identitate rationis satis manifesta est mens testatoris,
& ideo nō procederet suprascripta decisio Bar. prout est de mēte Bal.
in l. liberti, libertæq. C. de op. lib. Guid. Papæ. q. xcij. & q. cccxlvij.
Cast. consi. cxciij. super isto puncto. in ij. Dec. consil. ccccxlv. cum similib.
Quarta quæstio, quæ sit hereditas virginis. & puto nihil esse in hereditate:
q tam pater, quam frater illis legauit pro dote, quod legatū
9 est conditionale: vnde † ipsa mortua ante euentum conditionis, nihil
trāsmittit. l. vnica. sin autem sub conditione. C. de caduc. tol. secundum
doct. Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & dem. & censetur
statutum Laudense volens, vt filia sit contenta dote diminuisse legitimam,
etiam respectu temporis quod potest, & ista est magis communis
opinio de qua And. Sic. cons. iiij. in j. Alb. Brū in tract. statuti ex-
10 cludentis fœminas. char. ij. & † statutum loquens de fœmina dotata, intelligitur
etiam de ea cui assignata sit dos in testamento, in qua pater
exercuit quod in se est actum dotandi, secundum Bar. d. §. Titio genero.
secundum Castr. & Ruf. quem sequuntur doct. communiter in rub.
ff. sol. mat. vbi Ias. Rum. & alij Mod. & Capra consilio vj. & consilio
dcccxlix. Anch. cccxxxij. Bal. Cast. Corn. l. non fine. C. de bo. quæ lib.
& licet Soc. consi. xcij. in j. aliter videatur sentire, tamen in casu suo verba
statuti, aliter erant concepta, super quibus verbis ipse fundat intentionem
suam, alias illa consultatio esset contra communes doctrinas
doctorū, qui simpliciter sequuntur Bar. in d. § Titio genero. & ita intelligenda
est etiā cōsultatio Alex. xiij. in iij. lv. in ij. & ita etiā distinguit
Card. Paris. consil. xxv. num. lviij. in ij. Et ita mihi videtur, saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXI.

1 *RE & verbis coniuncto accrescere.*
2 *Portionis appellatione an contineatur totum.*

ORdinatione Senatus quatenus reseruatur ius Dom.
Corrado pro portione sibi spectante in bonis fideicom
1 missi, putarem clarius fuisse † dicendum, super bonis
fideicommissi omissa disputatione pro portione, quia
cum Corradus sit coniunctus re & verbis fratribus
suis, ipsis præcedentibus per ius accrescendi totum
2 fideicom. ad eū deuoluitur itaq; essemus extra illā difficultatē, an † appellatione
portionis, totū contineatur, de quo in l. si seruus. §. si ita. de
leg. j. per Bar. & doc. Itē quatenus in ea imponitur perpetuū silentiū
D. Corrado, nō videtur sm terminos iuris id esse: q instrumēto transactionis
Franciscus obligauit omnia bona sua, pro promissione aureorum
vj. annorū, iure cuius hypothecæ D. Corradus est interior tpe, vt
apparet ex lectura instrumētorū. Quo vero ad creditū ipsius. D. Corradi
aduersus Fran. proportione sua pretij domorū venditarū, remitto
me ampliū. curiæ, quia non vidi an in instrumentis adsit hypotheca.

SVMMAE RERVM. XXII.

1 *PAter ob transitum ad secunda vota non amittit proprietatem in
successione bonorum filij.*
2 *Iura facientia mentionem amissionis proprietatis, &c. loquuntur
in matre tantum.*
3 *In pœnalibus & correctorijs simul etiam ex identitate rationis nō fit
extensio.*
4 *Hæreditas filij efficacius debetur patri quàm matri.*
5 *De iure veteri quicquid acquirebat filius patri quærebat.*
6 *Circa amissionem in Patre non fit distinctio secundarum nuptiarum.*
7 *Mater indigna existimatur successione filij pluribus ex causis nempe
si ad secunda vota transierit si tutores non petierit si rationes non
reddiderit si pro vsufructu sibi delato non cauerit, &c.*
8 *Lex magis abhorret transitum ad secunda vota in fœmina quàm in
viro.*
9 *Ne fœmina transeat ad secunda vota lex ei indulget multa priuilegia.*

SEmper placuit mihi in puncto iuris ista opinio, pro
1 qua eleganter consultum nuper fuit, q † pater per
transitum ad secunda vota non amittat proprietatē
in successione bonorum filij, q pro ea est casus apertus
in allegato. §. cum igitur in authent. de non elig.
2 sec. nub. † iura enim facientia mentionem istius amissionis,
loquuntur in matre tantū, vt in l. fœminæ. §. j. C. de secund. nupt.
nulla vero est lex, quæ de patre hoc dicat, ergo nec nos dicere debemus.
d. §. cum igitur. Facit, quia talis dispositio est pœnalis, q priuat matrē
3 vsufructu, & correctoria dicti §. cum igitur. vnde † in pœnalibus & correctorijs
simul etiam ex identitate rationis non fit extensio. gl. Clem. ij.
de æta. & qual. gl. c. fi. vbi Doct. de rescript. nisi cum ratio esset expressa
in lege quod non est in casu nostro. Fortius dico, q non est par ratio in-
4 ter istos casus, cum † efficacius debeatur hæreditas filij patri, quā ma-
5 tri si quidem iure veteri, pater omnia vendicabat iure peculij, q quicquid
quærebat fili⁹ acquirebat patri. l. placet. de acq. her. lex autē quæ
filio concessit vt aliquid proprium habere posset, vt illatum ex tali dispositione
patri damnum temperaret, dedit vsumfructum in vita & post
mortem plenam successionē. §. j. inst. per quas perso. nob. acqui. vnde
6 † in patre non fit distinctio secundarū nuptia. l. fi. C. de bon. mat. secus
est in matre, cui iure veteri existente patre nihil debebatur. l. ij. C. ad
Tertyl. vnde ex sola humanitate deinde admissa est. l. mater. C. ad
Tertyl. & ideo quibusdā ex causis ea humanitate indigna existimatur,
7 vt † si ad secunda vota transierit. d. l. fœminæ, vt † si tutores non petie-
8 rit. l. matris. l. omnem. C. ad Tertyl. §. fi. inst. ad Tertyl. vt † si ratio-
9 nes non reddiderit, & † pro vsufructu sibi delato non cauerit, q secus
10 in patre est. l. fi. §. sin autem ÿs alienum. vbi gl. super verb. reuentia. C.
11 de bo. quæ lib. alia quoq; ratio differentiæ potest addi q † lex transitū
ad secunda vota magis abhorret in femina, quam in viro, & ideo dicit
12 talem fœminam funestari. d. l. fœminæ. & † ne transeat ad secunda vota
lex ei indulget multa priuilegia. l. j. C. quando imp. inter pup. & vid. c.
ex tenore. de foro compet. quæ tamen in viro locum non habent. Et ista
ratio maxime habet locum Mediolani, in quo statutum constituit istam
iustissimam differentiam, vt mulier quæ transierit ad secunda vota amittat
vsumfructum in quo successit, cum secus sit in marito. & ideo in hac ciuitate
tenenda esset hæc opinio. Hæc etiam vera est ratio Bar. dum dicit
q sm tempora. d. l. fœminæ. pater non succedebat filijs in proprietate,
ex quo filij nihil proprium habere poterant, istud enim est falsum, quid
enim si filius erat emancipatus. l. penul. C. de bon. mat. quid si ei vl. quin
suo esset aliquid ex bonis maternis? clarum enim est ex constitutione
Constantini Imperatoris ea patri non quæri. l. j. C. de bon. mat. nec
dubium est quin Constantinus longo tēpore præcesserit Theodosium
& Valentinianum, authores d. l. fœminæ. quod probatur ex dicto titul.
de bonis maternis. iuncto. §. penul. in prima constit. C. verb. compositione
ipsa. nec ego dubito quin hæc sint verissima iure, licet numerus
Doctorum in aliam partem transierit, qui tamen non loquuntur, stante
statuto nostro, prout eleganter fuit etiam per alios deductum.

SVMMAE RERVM. XXIII.

1 *PArtus abortiuus pro non nato nec admittitur ad successionem.*
2 *Dicitur abortiuus quando est natus tempore quo secundum naturam
viuere non potest puta ante septimum mensem vel in
octauo.*
3 *Excisus de ventre matris mortuæ proprie loquendo non dicitur natus.*
4 *Ex coniecturis arguitur abortus.*
5 *Lex illum testem pro suspecto habet & reijcit quoties verisimile est eū
habere affectionem ut actus efficiatur.*
6 *Proxenetæ Aduocati sollicitatores causarum non sunt idonei testes.*
7 *In casu consilij dicūtur suspecti Chirurgus curator Physicus quia de eorum
bonore agitur, & quare.*
8 *Testes ad æternam memoriam sine causa examinatos esse suspectos.*

HAc in quæstione partus excisi, multa possent dici per
Moder. varijs in locis cumulata: sed perstringendo
1 rem præsuppono, q † partus abortiuus habetur pro
non nato, nec admittitur ad successionem. l. vxoris
2 abortu. vbi Bal. C. de posth. her. instit. † dicitur abortiuus,
quando est natus tempore, quo sm naturam
viuere non potest, puta ante septimum mensem, vel in octauo, iuxta sententiam
Hippocratis. l. septimo mēse. ff. de statu hom. vnde tali casu licet
videatur viuus esse natus infans: tamen, q sm naturam viuere nō
potest, habetur ac si natus non esset, vt tenet Paul. Castr. & Iacobus
de S. Georgio, in l. pen. C. de posth. her. instit. vbi etiā id sentit Alex.
Raph. Com. & Ias. in quod dicitur. ff. de lib. & posth. & ego tum sequutus
in l. qui mortui. ff. de verb. sign. Dec. in l. posth. ij. not. C. de contratab.
Raph. Fulg. consi. lxix. Soc. cclxxvj. in ij. & l. cum auus. de condi.
& demonst. Socin. iun. consi. xxxv. in ij. Parisius consi. lvj. in secundo.
Durantes caut. x. tit. iij. vnde videtur hæc esse cōmunis opinio, a qua
pauci dissentiunt, & ideo in iudicando ab ea non esset recedendum. Nec
obstat generalis tex. d. l. penult. ibi, Tantummodo hoc requirendo, &c. per
quem textum Cor. ibi tenet contrariam opinionem: quia ille tex. est factus
ad tollendam dubitationem veterum, qui dubitabant quando infans
non ediderat vocem: vnde præsupponit habilitatē in cæteris, iuxta
regulam. l. qui testa. ff de testa. c. j. extra de ætate & quali. lib. vj. cum similibus.
nec est credibile tali generalitate esse derogatum dispositioni. l.
vxoris abortu. C. eod. titul. & in casu nostro specialiter. d. l. pen. non obstat,
q requirit infantem viuum perfecte natum, hic non est natus sed
3 † excisus de matre mortua, quo casu propriè loquendo, non dicitur natus.
l. anniculus. j. in fi. ff. de verb. sign. nec probatum est fuisse perfecte
viuum, vt mox dicetur. Nec obstat text. in d. l. quod dicitur. ff. de libe. &
posth. ibi, Cum spiritu tamen, per quem tex. Fel. in c. sicut tua. in fi. extra
de homicid. licet transeat cū suprascripta opinione Pauli Cast. tamen
videtur dubitare, & argumentari in contrariū: q respondeo q intelligitur
præsuppositus cæteris habilibus, vt supra dixi, videlicet q non sit
abortiuus, sed editus septimo vel nono mense. Qua conclusione stante
firma,

firma, sequitur potiore esse causam Vulpiorũ, quam mariti, cum testes
Vulpiorum dicant, ꝙ erat in sexto mense: testes mariti, ꝙ erat in octa-
uo: vnde quomodocunque sit, apparet quod fętus erat abortiuus. Et
4 istud etiam suadetur † ex multis coniecturis concurrentibus in hoc ca
su, videlicet, ꝙ dicta vxor nulla signa pariendi demonstrauit, quod re
mortua est, non ex eo quod infans inter eretur ex.re, sed ex intrinsecis do-
loribus continuatis per multos, dies, quod fuit cęsus ex vtero, non au-
tem ipse tentauit exitum, ꝙ deinde statim peryt, quę oia satis arguunt
fętum immaturum, vt per Socin. & Marsilium in locis supra allegatis.
Alia quoque ratione est potior causa Vulpiorum q: videtur magis cre
dendum testibus ipsorum, qui dicunt fętum non esse natum viuũ quaz
5 testibus contrarys mariti. Et pręmisso, ꝙ † lex illuz testem habet suspe
ctum, & reycit, quoties verisimile est eum habere affectionem, vt actus
6 efficiatur, vnde † proxenetę non censentur idonei testes. §. pen. in auth.
7 de testib. gl. c. Rom. de testib. in vj. nec † aduocati, nec solicitatores cau
sarum, & similes, vt per Bar. in l. deferre. ff. de iure fisc. Ant. & Abb. in
8 c. cũ a nobis. extra de testib. vnde † in casu nostro Physicus, Chirur-
gus, & curator sunt suspecti, q: de honore ipsorum agitur, curator ꝙ ba-
ptizauerit mortuum, Chirurgus ꝙ exercuerit carnificinam in mortua,
vt reperiret infantem viuum, Physicus qui dederit tale consilium fru
stratorium: vnde videntur reyciendi, per regulam. l. omnibus. C. de te-
stib. l. nullus. ff. eo. tit. & magis credendum contrarys testibus. Addo
9 etiam, ꝙ sunt † suspecti ex forma examinis, cum enim nulla causa esset
cur examinarentur ad ęternam rei memoriam, secundum tex. in c. quo
niam frequenter. extra vt lit. non contest. tamen fuerunt examinati, vt
per indirectum possent sciri testificata, & sic facta est fraus legi. auth.
et qui semel. C. de probat. vnde talibus testibus debet adh[i]beri minor
fides, per ea quę habentur in l. in lege Aquilia, si deletum. ff. ad leg.
Aquil. Aret. in l. legata inutiliter. ff. de leg. j. Soc. consi. xi. y. versic. j. in
iy. vol. consi. xl. in iy.

SVMMAE RERVM. XXIIII.

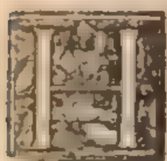
1 *Veritas verborum adminiculis non indiget.*
2 *Authen. hoc amplius restringi & explicari.*
3 *Sententia nulla ob, non citatam partem, non transit in iudi-
catum.*
4 *Dote dari vetita.*
5 *Filiationis prasumenda modis et uis.*
6 *Vocatus in casum mortis non censetur uocatus in casum alienationis et
unus casus non trahitur ad alium.*
7 *Filius spurius non uidetur positus in conditione quia non potest succe-
dere.*
8 *Vbi uerba sunt clara non admittitur questio uoluntatis.*
9 *Spurius Nepos de iure communi potest succedere auo.*
10 *In dubio in sermone generali non ueniunt illicita.*
11 *Conditio turpis reycienda.*
12 *Testator incitans haredem ad suscipiendos filios spurios uidetur ipsum
ad peccandum inducere.*
13 *Conditio quam approbat lex non potest dici turpis.*
14 *Verba debet intelligi secundum conditionem persona proferentis.*
15 *Legitimandi causa.*
16 *In fauorabilibus lata est facienda interpretatio.*

MOtiuis, quę diffuse, & copiose scripta sunt visis quia in
consilio a me reddito plurima ex eis dissoluta fuere,
1 ero breuior: quia † veritas verborũ adminiculis non
indiget. Igitur in primis ad fines consily dixeram,
ꝙ d. Gallassius aduersarius non erat audiendus: quia
sua nõ intererat, & q: vnio facta p Clementẽ erat sub-
reptitia, ex quo non interuenerat consensus Thomę patroni. Re-
spondetur, ꝙ Thomas nõ erat patronus ex quo erat priuatus iure pa
tronatus: quia requisitus a discipulis non construxerat ecclesiam intra
annum auth. hoc amplius. C. de fideicommiss. sed replico ego, ꝙ
2 † auth. hoc amplius. non habet locum quando dati sunt executores
in testamento, vt ibi dicit Bart. quod factum fuit in casu nostro. Item
vt habeat locum oportet monitionem, & iussum factum fuisse a iudice. &
vbi res est deducta in iudicium, & contentiosa: prout in casu nostro: quia
allegabat Thomas reuocationem legati factam per alienationem, non
currit annus nisi a die sententię declarantis legatum deberi vt ibi per
gl. in verb. intra annum quam sequuntur communiter doct. vt declarat
ibi Corn. Sed in casu nostro nulla facta est declaratio, saltem parte cita
ta, nec vllus iussus interuenit. merito stat firmum fundamentum, quod
solum sufficit ad victoriam. Nec dicitur transiuisse sententiam illam in
3 rem iudicatam: q: † fuit nulla, ex quo parte non citata, lata fuit vt etiã
dicitur in ipsa transactione, deinde apparet motiuuz nihil prorsus ob-
stare. Circa meritum ad primum motiuum ꝙ per donationem loci, in
quo debuit construi ecclesia non censeatur reuocatum legatum dico ni-
hil obstare, sed dicendum esse, vt in consilio Mariani Socini, ad quod
me remitto. Ad secundum quod per prohibitionem alienationis erat
interdicta alienatio: & ideo dicitur euenisse casum fideicommissi, nec est
nuda prohibitio tanquam confirmat certum genus personarum, secun
4 dum not. in §. diui. in l. filiusfam. de leg. j. Respondeo, etiã † si hoc verũ
esset, tamen nihil obstaret: quia hęc bona data in dotem posuerunt dari
vsque ad summam cccc. aureorum, ad quam etiam ipsi discipuli erant
grauati: reliqua vero summa non excedit legitimã, aut Trebellianicaz
ipsius Thomę, vnde in eã imputanda d. l. filiusfam. §. diui. vbi Ias. v.
not. Aret. consi. xix. ex facto pręsupponitur. versi. sed remanet dubiuz.
5 & cum testator appellet hunc † Thomam filium suum legitimum, & na
turalem est positus in quasi possessione istius iuris, & talis pręsumitur,
vnde ei debita fuit legitima, vt alias fuit dictum non repeto. Pręterea
non videtur verum, ꝙ discipuli admittantur in casum alienationis, ex
6 quo verba eos duntaxat vocant † in casum mortis, & vnus casus non
trahitur ad alium. l. si cum dotem. in princ. sol. mat. l. comodissime. de
lib. & posth. & certum genus personarũ, quarũ respectu sustinetur pro-
hibitio secundum not. in d. §. diui. sunt ipsi descendentes masculi Tho-
mę, non autem discipuli, qui in alio tantum casu vocati sunt. Ad tertiuz
7 motiuum, dum dicitur † filius spurius non videtur esse positus in con-
ditio: quia intelligitur de successibili. d. l. filiusfam. §. cum quis. de leg.
j. respondeo ꝙ imo talis est successibilis auo, licet non patri. gl. l. fin. C.
8 de nat. lib. cum concord. allegatis in consilio. Item † vbi verba sunt cla
ra non admittitur questio voluntatis. l. ille, aut ille. §. cum in verbis. ff.
de leg. iy. cum ergo testator posuerit in conditione filios ex legitimo ma
trimonio, vel quomodocunque venientes verba sunt clara: quia fily aut
legitimi sunt aut extra puritatem matrimony nati, si dicatur, Instituo le-
gitimos, aut quoquo modo, &c necessario de spurys, & illegitimis intelligi-
tur. Non obstat, ꝙ cum Episcopus faceret testamentum de iure specia
li, debent esse tales qui succedant de iure communi, &c. respondeo ista
9 subtilitas est satis leuis: quia † sperius nepos potest succedere auo de
iure communi. d. l. fin. & ideo non est verum concurrere duo specialia.
Pręterea Episcopus non testator iure speciali, sed iure cõmuni, cui-
us impedimentum sit sibi sublatum per ius speciale, seu beneficium &
indulgentiam papę. Pręterea cum Cęsar esset legitimatus, non est ali-
quod speciale, ꝙ legitimatus succedat. Pręterea etiam non est verũ ꝙ
spurius sit vocatus, sed est positus solum in conditione, secundum glo.
in l. Lucius. y. ff. de hęr. inst. nec est speciale, ꝙ possit poni in cond. & de-
mon. Nec obstat, quod illa verba quoquo modo venientibus, &c. pos-
10 sunt intelligi de licite susceptis: q: † in dubio in sermone generali non
veniunt illicita. l. iy. §. si procuratur meus a contrario sensu. quod quis-
que iur. respondeo argumentum procederet nisi, prius dixisset, Ex legiti
mo matrimonio, aut quoquo modo, &c. impossibile enĩz est extra legitimũ
matrimonium licite suscipi filium, verba ergo sunt clara, & certa, ꝙ in-
telligebat de illicitis. ideo vbi verba sunt clara non admittitur quęstio
voluntatis. d. l. ille, aut ille. Nec me mouet, si dicatur, ꝙ hoc modo intel
11 ligendo † conditio esset turpis, & ideo reycienda. l. obtinuit. ff. de con-
12 dit. & demon. q: videretur. § testator incitare hęredem ad suscipiẽdos
filios spurios, & sic ad peccandum: prout sentit Abb. in c. in pręsentia.
de probat. Paul. de Castr. l. hęred. §. j. ad Trebell. respondeo loquun-
tur illi in hęrede ecclesiastico, pu. a monacho, vel clerico in quo lex magis
abhorret tales filios, non in laico, qui talem coitum exercere potest citra
pęnam aliquam: quia huiusmodi concubitus laici, qui fit cũ soluta, seu
non coniugata, non est punibilis a lege neque dicitur coitus damnatus.
vnde datur successio inter istos, vt dicit Sal. in l. j. iiy. opp. C. ad l. Iu-
liam. de adult. Alexan. consi. cxxix. circa fi. Eleganter fuit consultum
lib. j. & Socin. consilio cxlviy. memini. cum concord. per Deci. consilio
cccxj. Et quamuis non possit a laico fieri citra peccatũ, tamen hoc non
consideratur ad hoc nec naturales excluderẽt fideicommissarium: cuz ẽt
illi ex peccato progenerentur, & tamen lex admittit conditionem in lai-
co loquente in d: naturalibus. d. l. ex facto. §. j. ff. ad Treb. ergo & idem
est in ista. Pręterea dato ꝙ talis conditio esset turpis & sic reyceretur,
secundum d. l. obtinuit. tamen intelligitur ido spurio remanente inca-
pace successionis, quod si legitimatus fuerit (quia aboletur illa macu-
la) debet adhuc admitti ad exclusionem fideicommissary, secunduz ea
quę tradita sunt per Soc. in l. Gallus. §. si eius. ff. de liber. & posthum.
si enim admittuntur legitimati ad exclusionem fideicommissarius in ca
su illo, multo magis casu nostro, in quo méo, & verba testatoris sunt ex-
pressa contra datos fideicõmissarios. Pręterea falsum est, quod in lay-
co hęc conditio sit turpis: cum enim (vt supra dixi) possit nepos spu-
rius institui ab auo, secundũ gl. in d. l. fi. cum concord. allegat is in con-
13 silio non potest dici † conditio turpis, quam lex approbat. tali enim fi-
deicommisso non succeditur patri, sed auo testatori l. cohęredi. §. cum
14 filię. ff. de vulg. & pup. Nec obstat ꝙ † verba debent intelligi, secun-
dum conditionem personę proferentis, & quod ille esset Episcopus, &c.
Respondeo istud nihil est: quia verba sunt clara etiam de illegiti-
mis, & apparet, ꝙ testator hoc non curauit, maxime cum in testamento
suo rel querit etiam alys spurys, &c. & huic oppositioni responsuz est
consilio & dicendum, vt ibi. Nec est verum, ꝙ Cęsar natus sit ex coniu-
gata, imo ex soluta, vt per sex testes probatum est. Ad quartum princi-
pale motiuum, quod tendit ad impugnandas legitimationes dico etiã
non obstare, & circa primaz legitimationem dum dicitur, ꝙ non constat
15 legitimantes esse ex descendentibus Comitis. Guidonis & † in eo con-
currere qualitatem literaturę, respondeo hoc ita esse probatum sufficien
ter ex processu. Et istud in facto consistit. Non obstat, ꝙ in iure adduci
tur concessionem Imperatoris factam fuisse Comiti Guidoni & hęre-
dibus, quę vox intelligitur de hęrede primo secundum Bal. l. Gallus.
§. etiam. de lib. & posth. cum finitus in actu ad hęredes non transitorio.
respondeo imo intelligitur de hęredibus in infinitum l. hęredis. ff. de
verb. signi. l. si quis filium. §. fi. vbi Ias. de acq. hęr. & Imperator ipse fe
cit, vt iste actus sit ad hęredes transitorius vt verba priuilegy expressiz
indicant, & tale priuileg. ũ est fauorabile, vt dicunt omnes in l. y. in prin.
16 ff. de verb. obli. ideo † in eo sit lata interpretatio. l. fi. ff. de consti. prin.
Nec est verum, ꝙ existentibus pluribus hęredibus vnus solus non
possit legitimare, sm not. in l. iiy. §. Cato. in vj. q. Bart. de verb. oblig.
respondeo enim, ꝙ cum eodem tempore istud ius posset esse plurium
insolidum, omnes possint exercere quia per exercitium vnius non fit
pręiudicium alteri, vt in priuilegio immunitatis concludit Bart. in d.
l. Gallus. §. j. de liber. & posth. & in hoc priuilegio legitimandi tradidit
Ang. & Ias. in d. §. quidam recte. & Fran. Curt. consil. lxxiy. super mo-

morata. Nec quicquam facit quod potestas legitimandi, secundum ordinariam potestatem non sit extensibus legitimis, & quod consensus Ludouicę non potuit tribuere iurisdictionem, &c. l. priuatorum. C. de iurisdict. omn. iudic. respondeo iurisdictio tributa est ab Imperatore, consensus vero Ludouicę operatur, vt ea existente, potuerit fieri legitimatio, & sic tollit impedimentum proprij prejudicij, quod obstabat exercitio facultatis ipsius Comitis. non autem tribuit iurisdictionem, vt dictum est in consilio. Nec obstat alijs duabus legitimationibus posterioribus, quia factę sint absque causa tanquam causa probabiliū motiuum non sit sufficiens, &c. secundum Anchar. consil. ccccxviij. Dec. lij. respondeo, quod est sufficiens si iungatur cum voluntate patris. & satis est, quod visa sit Comiti, vel Principi sufficiens, seu legitima causa etiam si non esset, secundum Bald. in l. si testamentum. C. de testamen. Dec. consi. cccvij. Nec est verum, quod debuerit vocari ecclesia tanquam substituta: quia cum per existentiam talis filij deficiat conditio, non est opus alia citatione, vt demonstratum est in consilio, & est communis opinio doctorum: & ideo nihil refert, quod ecclesia sit substituta: quia non priuilegium Cęsaris excludit eam sed existentia conditionis, vt dictum est in consilio, in quo etiam responsum est, ad ea quę vltimo loco adducuntur, & ideo non repeto. Sed qualiacunque scripta mea subijcio correctioni dominorum consiliariorum, qui ad ęquitatem causę illius reę conuenientę attendere debent: ne priuetur dote sua. Et etiam curare vt illud, quod non capit Christus, non rapiat fiscus, idest unco Clementis contra expressam testatoris facta, voluntatem sed potius remaneat in sanguine testatoris, qui si credidisset fore, vt voluntas sua hoc modo a Clemente illuderetur, potius bona sua in quemlibet alium vsum conuertisset & dissipat.

SVMMAE RERVM. XXV.

1 PRima causa successionis est descendentium.
2 Auia Nepotem & Neptem ęque succedere.
3 Bona aduētitia non conferuntur.
4 Bona data per Auiam vere dicuntur aduentitia.
5 Conferri Auia bona tam ei succeditur.
6 Simplex donatio non confertur nisi resultet inaqualitas.



HOc modo casus proponitur. *Quadam Ioanna Mesana habuit duas filias, videlicet Ioannam, & Bertranam, Ioanna vna ex filiabus habuit Ludouicum, dicta verò Bertrana habuit Martham. Item dicta Ioanna auia materna, dedit dicta Martha, nepti sua pradicta donatione quae fit & fieri dicitur inter viuos & propter nuptias certa bona de quibus se deuestiuit. Item plus dicta Ioanna auia dedit, dicto Ludouico nepoti suo certa bona. Qua quidem bona dicta auia quandiu vixit illa possedit. Item postmodum dicta Ioanna Mesana auia mortua est, nullo per eam condito testamento.* Queritur, vtrū dictus Ludouicus nepos & Martha neptis, dictę Ioannę Mesanę succedere debeant ęquis partibus, & portionibus. Item vlterius queritur, vtrum dicta Martha teneatur conferre, & ponere in cumulo, bona quę fuerunt sibi supra in contractu matrimonij donata. Circa primum quęsitum respondeo, casum esse clarum istam Martham vna
1 cum Ludouico succedere auię defunctę, ęquis portionibus: quia † prima causa successionis, est descendentium, & quod isti nepotes succedant
2 auię ratio est dubium, per tex. in §. j. inst. ad Orfic. & l. si defunctus. C. de suis & leg. cum similibus. & succedunt ęqualiter masculis & femina. l. maximum vitium. C. de lib. pręt. Circa secundum quęsitum, videbatur prima facie, non esse locum collationi inter istos descendentes: quia
3 ista bona quę venirent conferenda sunt † aduentitia: vnde non conferuntur. l. fin. C. de coll. Bal. in l. quoniam nouell. C. de inof. test. & pręsertim
4 cum sint † data per auiam: quia tunc vere dicuntur aduentitia, secundū gl. doct. in l. qui aliena. §. interdū. ff. de acq. hęr. Bar. & Ange. in l. quęsitum. ff. de leg. j. pręterea respectu Ludouici, videtur fuisse sibi facta ab auia simplex donatio, vnde nō confertur, secundū not. in auth. ex testamento. C. de collat. Breuiter in contrarium est veritas, quia imo
5 † ista bona donata per auiam tam Marthę quam Ludouico, sunt conferenda, vt est tex. in l. vt liberis. C. de collat. nec obstat lex fi. quia nō procedit in bonis donatis a matre, vel a linea materna, vbi de eorum successione tractatur, ratio est, quia respectu eorum talia bona dicuntur profectitia. vt per Cin. Sal. Alex. in d. l. vt liberis. & ita limitatur d. l. fi. vt ibi per
6 Jas. post alios. Non obstat, quod † simplex donatio non conferatur: quia istud est verum nisi resultaret inequalitas, vt dicit gloss. in d. auth. ex testamento. & est text. in terminis quęstionis nostrę, in l. illud. §. ad hoc. C. de collat. & sic concludo esse conferenda dicta bona donata inter ipsos vtrunque, & debere succedere: ita habere vt per omnia sint ęquales.

SVMMAE RERVM. XXVI.

1 EDicti vnde vir & vxor centum dies esse sed ignoranti non currere.
2 Prasumi pro possessore.
3 Centum dies edicti sunt vtiles et non currunt nisi a die scientia quod sit sibi delata bonorum possessio.
4 Aditionem ex possessione prasumi.



ET quod contra vxorem a fisco adducitur, eam non vocari ad successionem mariti, nisi iure prętorio: & ideo intra centū dies debere admitti, post vero nō: sed ius fisco deuolui. §. cum igitur. inst. de bon. poss. l. j. ff. de suc.
1 edict. Respondeo primo, quod cum ipsa † possideat, seu habens causam ab ea, & fiscus sit actor, presumitur pro ipsa, quod intra centum dies adierit, sm Jas. in rub. C. qui admit. per doctrinam Bart. in l. j. §. non autem. ff. de bon. poss. secundum tab. Se-
2 cundo respondeo quod incontinenti probabitur, quod ipsa semper † a morte mariti perseuerauit in possessione dictorum bonorum: vnde presumitur aditio, sm Bart. in l. gerit. ff. de acqu. her. Tertio respondeo, quod
3 † dicti centum dies sunt vtiles, & non currunt nisi a die scientię, quod sit sibi delata bonorum possessio. l. ij. ff. quis or. in bon. poss. per Bal. in l. licet. C. de iure deliber. & potuit vxor dubitare an esset mortuus, ex quo erat absens, & an haberet proximiores agnatos, &c. quo casu non curre-
4 rent sibi dicti dies, & † presumitur ignorantia mortis absentis, pręsertim in muliere. Et ideo etiam potest nunc petere & fiscū excludere, sm Alex. Jas. & cęteros in l. ij. C. qui admit. vbi Dec. in vltimis verbis.

SVMMAE RERVM. XXVII.

1 PEr clausulam codicillarem censetur reseruata haredibus scriptis tota hareditas prater legitimam quos applicatur posthumo qui rupit testamentum.
2 Haredes possidentes posthumum repellere.
3 Hęres contra fideicommissarium repetens possessionem hęreditariam agit interdicto quorum legatorum.
4 In interdicto quorum legatorum opponi potest exceptio dolo facti quia petis quod restiturus est quando incontinenti potest probari.
5 Lex est semper certa.
6 Quando legatarius vel fideicommissarius est in possessione sine vitio nō tenetur restituere possessionem haredi.
7 Fideicommissarius dicitur esse in possessione sine vitio quando eam accepit antequam heres hareditatem adiret.
8 Fideicommissum debet capi de manu hęredis falli.



1 ESt de iure clarum, quod capitula illorū de Arluno sunt admittenda: nam cum cōis opinio sit, quod † per clausulam codicillarem censeat reseruata hęredibus scriptis tota hęreditas pręter legitimam, quę applicatur posthumo qui rupit testamentum, vt per Alex. & Corn. in d. auth. ex causa. & consi. cxcv. in j. si hęredes reperiuntur in possessione, possunt repel-
2 lere † posthumum agentem, per regulam, frustra petis, quod restiturus es, vt consuluit Corn. in consi. ccxxxij. versic. nam actiones. in ij.
3 volu. Et pro hac opinione adducitur efficacissima ratio: nam † hęres contra fideicōmissarium repetens possessionem hęreditariam agit in-
4 terdicto quorū legatorū. l. j. ff. quor. leg. † in quo interdicto potest opponi exceptio, dolo facto: quia petis quod restituturus es, quando incontinenti potest probari, vt dicit Bart. in d. l. j. in pr. ff. quo lega. & in l. naturaliter. §. nihil cōmune. in j. lect. ff. de acq. poss. & docto. in l. fin. C. de edi. di. Adr. tol. & est indubitata conclusio. In casu autem nostro illi de Arluno incontinenti docent de iure suo: quia res dependet ab articu-
5 lo iuris, qui non requirit aliquā probationem, ex quo † lex est semper certa, vt per Soc. egregie declarantem in rub. ff. de reb. dub. pro hac opin. etiam facit, quod no. doct. in l. non dubium. C. de lega. vbi conclu-
6 dunt, quod † quando legatarius, vel fideicommissarius, est in possessione, sine vitio, non tenetur restituere possessioné hęredi. & dicit ibi Pau.
7 Cast. Alex. & alij omnes, † quod dicitur esse in possessione sine vitio, qui eam fideicommissarius accepit, antequam hęres hęreditatem adiret: quod est in casu nostro, in quo illi de Arluno intrauerunt illam possessionem & antequam hęres nasceretur. Non obstat ergo vulgata illa re-
8 gula, quod † fideicōmissum debet capi de manu hęredis: quia non procedit in suprascriptis casibus, vt tradunt doct. in suprascriptis locis. Et ex his concluditur, quod cum si verum est, quod clausula codicillaris operetur suprascriptum effectum quo ad possessionem, vt supra ostendi esse verissimum, omnes illę probationes quę deducuntur in corroborationem clausulę codicillaris, dicuntur non solum concernere petitoriū, sed etiam possessorium, & idcirco admittendę.

SVMMAE RERVM. XXVIII.

1 L si infanti. C. de iure deliberan. explic. & restringi.
2 Hareditatem infanti delatā potest solus pater perfecte adire.
3 Hęreditas delata furioso & non adita eo mortuo non quaeritur patri tanquam quasita.
4 Pater hodie potest hareditatem filiofamilias furioso delatam eius nomine adire.
5 Tutor pro infante potest hareditatem adire quia habet uim & potestatem in caput infantis.
6 Pater habet filium furiosum in potestate & est ipsius legitimus administrator.
7 Solus pater adit pro filio qui adire defectu atatis non potest.
8 Aditiones sunt perpetuę & non temporales.

Alienatio cum

9 *Alienationem tutori uetitam ad Patrem non trahi.*
10 *Bartoli locus restitutus.*
11 *Furioso acquiritur hæreditas paterna quia ipso, iure ignoranti quæritur.*
12 *Acquisitiones quæ ex lege ignorantibus qua fiunt possunt furiosis acquiri & per eos in hæredes transmitti.*
13 *Hæreditas in qua heres negligens & contumax fuit acquiritur, & transmittitur substituto.*
14 *Quarta quæ arrogato debetur ex cõstitutione diui Pij non debetur tanquam hæreditatis pars sed tanquam quoddam lucrum legale.*
15 *Bona damnatorum, legis beneficio in proximiores deferuntur.*
16 *Dos materna ad filium pertinet non iure successioni sed lucri legalis delati uel a consuetudine uel a statuto.*



1 LEx si infanti. C. de iure delib. quantum ad nostrum
propositum habet duo dicta. Primum est, q
2 † hereditatem infanti delatam potest solus pater
perfecte adire. Secundum est, q si non si adijt,
viuente infante, & deinde infans moriatur, transmittitur
hereditas in patrem: potest'que eam habere
tanquam prius infanti quęsitum: nunc nostra
quęstio est, nunquid istud idem sit in furioso:
3 & respectu secundi dicti omnes tenent, q non, quia † hereditas delata
furioso, & non adita, eo mortuo, non queritur patri tanquam quęsita:
quia lex, si infanti. ponit casum illum specialem in infante qui nõ est
producendus ad furiosum: cum hoc casu de sola vtilitate patris quereretur,
non autem de vtilitate infantis, seu furiosi: & licet Ias. in d. l. si infanti
alleget Ang. in hoc tenere contrarium: tamen in lectura mea non
dicit hoc: & (quicquid sit) parum refert, ex quo omnes tenent patri nõ
acquiri, supra dicto casu: & de eo nulla est in presenti controuersia. Videamus
4 ergo respectu primi dicti, an † pater hodie possit hereditatem
filiofamilias furioso delatam, eius nomine adire: in quo puncto vertetur
presens questio, & concludendum est quod sic. Primo per rationem
5 Doctorum: quia sicut † tutor hoc potest pro infante: quia habet
6 vim, & potestatem in caput infantis, ita etiam † pater pro filio furioso,
quem habet in potestate: & cuius est legitimus administrator: & licet
alij alias rationes, cur tutor facere hoc possit, assignent, tamen ista est
magis communis ratio, quam tenuit Cin. & Bar. in d. l. si infanti. & sequitur
Bal. Sali. Raph. Fulg. Paul. Cast. in l. infantis. C. admitti
ad bon. poss. & dicit Ias. ibi, q illa rationem sequuntur omnes, excepto
Angelo, qui leuiter mordet. Merito ergo valebit argumentum a paritate
supra scriptę rationis: & in iudicando ad alias rationes non attendimus,
quę non sunt communiter approbatę. Secundo pro hac parte
inducitur text. in l. fin. §. vbi autem puerilis. C. de bonis, que lib. vbi
7 † solus pater adit pro filio, qui adire defectu ętatis non potest: vnde
idem dicendum si defectu intelligentię, equiparantur enim illi casus, vt
apparet in verbis pręcedentibus d. §. in versi. quare enim. vbi Bald.
not. fieri ęquiparationem ad eum, qui non possit alienare, & sic ad prodigum
vel furiosum. & certe nõ potest adduci bona ratio differentię inter
hoc defectus. Tertio facit, q l. fi. C. de cur. fur. dans curatori facultatem
adeundi pro furioso temporaliter & non perpetuo ponit casum
8 exorbitantem: q † aditiones sunt perpetuę, & non temporales. l. sicut.
C. de repud. hęr. & ideo cum loquatur in curatore non est trahenda ad
patrem. de quo patre lex illa in princ. simpliciter erat loquuta, & sufficere
ei patrem ad eorum res gubernandas & facienda necessaria dixerat.
Merito ergo dispositio illa ad patrem non est extendenda, sicut vide-
9 mus, q † oratio diui Seueri prohibens tutoribus, & curatoribus alienationem
immobilium absque decreto non extenditur ad patrem alienantem,
prout fuit dictum d. Azonis quod referunt, & commendant
Mod. in l. preses. C. de transact. cum quo cõmuniter Doctores transeunt,
& ego ab argumentis contradicentium defendendi in d. l. pręses.
Quarto, dico pro ista parte esse communem opinionem. & in primis
hoc tenuit Bar. in d. l. si infanti. & licet Ias. dicat eius lecturam corru-
10 ptam tamen multi habent integram hoc modo. *Secundum hanc † rationem
pater posset adire pro filio furioso: quia habet ius potestatis in
persona filij, & est legitimus administrator, quod forte esset verũ, quantum
ad aditionem, quæ fit ad quærendum ipsi filio: quantùm verò ad aditionem,
quæ fit ad quærendum ipsi patri hoc non dicerem, quia hoc solum
reperitur in infante, &c.* & cũ Bar. ibi tenet Raph. Fulg. & Alex. cuius
maxima est auctoritas. Idem etiam tenuit Bal. in l. infantis. C. qui admitti.
in fi. & etiam videtur sentire. in d. l. fi. in prin. versi. vel dic, q opinio
Petri. C. de bon. quę lib. vbi allegat in arg. l. neque infantes. in gl.
ff. de fideicommiss. lib. Nec obstat, quod aliqui videãtur sentire contrarium.
& in primis Bal. ibi in ix. oppo. respondeo Bal. ibi simpliciter
dicit, quod non reperitur lege cautum, quod furiosus obligetur per patrem
aditione hereditatis, non tamen negat, quin pater adire possit: licet
lex pręseruet indemnem furiosum. Nec rursus obstat, q Iac. But.
Sal. Corn. ibi videantur & ipsi sentire contrarium: quia loquuntur in
casu gl. ibi quando pater non adiuit pro furioso, sed eo mortuo vult eã
sibi quęri: quo casu (vt supra dixi) omnes tenent non esse hoc patri permitendũ:
sed hic non est casus noster. Non obstat, quod Ias. etiam ipse
ibi teneat contrarium: quia intelligendus est vt supra, & ipsemet Ias. fatetur
se tenere cum Bartol. & Alexand. & Fulg. qui tamen (vt dixi) distinguunt
secundum suprascripta. Non obstat, quod Riminald. in d. l.
infantis. & ipse teneat contrariũ, respondeo eum recedere a rõne Bar.
quę est communiter approbata, & sequi rationem Angeli communiter
reprobatam: & ideo in talibus auctoritatibus, quę contradicunt:
communibus doctrinis, in iudicando, non est faciendum
fundamentum: & ex ijs concludo me accedere in sententiam pręstantissimorum
aduocatorum, qui consuluerunt in fauorem Roberti
antiquissimi possessoris bonorum, de quibus agitur. Vlterius nõ omit-
11 to furioso † acquiri hereditatem paternam: q ipso iure ignorãti quę-
12 ritur, vt dicitur in d. l. fin. in prin. vnde sequitur vt † acquisitiones, quę
ex lege ignorantibus fiũt possunt furiosis acquiri, & per eos in heredes
13 transmitti, & ita oẽs tenent. d. l. fin. qua ratione † hereditas, in qua heres
negligens & contumax fuit acquiritur & transmittitur substituto.
auth. hoc amplius. C. de fideicommiss. vbi Bart. & Bal. quę st. xxij. est
enim illud quoddam lucrum quod a lege in penam heredis in deuoti
defertur, sm Alex. Ias. ceteros. in l. cum antiquioribus. C. de iur. delib.
14 Idemq; receptum est de † quarta, quę arrogato debetur ex constitutione
diui Pij, non enim debetur tanquam hereditatis pars, sed tanquam
quoddam lucrum legale. Bald. l. si arrogator. ff. de adopt. vbi
15 Ias. Idem quoque videmus in facultate † dãnatorum, quę legis beneficio
proximioribus defertur, auth. bona damnatorum. C. de bon.
proscr. ideoq; statuti acquiritur seu lucrum, dato quod agnitum nõ sit,
& in heredes transmittitur. arg. l. edicto. §. ad heredes. & §. seq. de iure
fis. & consuluit Bart. consil. clvij. incip. super ijs. vnde infero ad casum
16 nostrum, q † dos materna ad filium pertinet nõ iure successionis, sed
lucri legalis delati, vel a consuetudine Mart. de qua in l. dos a patre.
C. sol. matr. vel a statuto, sm Bart. & doct. in l. post dotem. ff. sol. mat.
vnde videretur furioso acquiri ipso iure, & consequenter esse transmissum,
in eius heredem d. Robertum: verum, quia non vidi verba statuti
Florentini de lucro dotis loquentia, nec sum de hoc requisitus, nihil
affirmo. Sed me remitto iudicio pręstantissimorum d. aduocatorum
prefati Rober. qui diligentissime, & quantum ego iudico pro veritate
in superiore difficultate, & etiam in alijs articulis scripserunt. Et hęc
omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMAE RERVM. XXIX.

1 *HAeredem ob inuentarium non factum a fideicommisso non excludi.*
2 *Non conficiens inuentarium tenetur insolidum legatarijs & creditoribus.*
3 *Lex correctoria iuris ueteris non debet extendi.*
4 *Hæres per omissionem inuentarij non perdit trebellianicam.*
5 *Trebellianica deducitur contra uoluntatem defuncti.*
6 *Lex præsumit hæredem non conficientem inuentarium res hereditarias furto abstulisse.*
7 *In fideicommisso particulari competit rei uendicatio.*
8 *In legitima computantur alienata.*



OCcupationes meę non sinunt me longis verborũ ambagibus
vti, vbi veritas breuiter haberi potest: itaq;
viso casu proposito, sic puto in iure esse concludendũ.
1 Circa primum dubium, an † Ludouicus heres agẽs
ad fideicommissum excludatur ex eo: q non fecit inuentarium.
Puto, quod non: moueor tribus rationibus.
Prima, q l. fi. §. si vero postquam. C. de iure delib. & text. in §. si
2 vero non fecerit. in authen. de hered. & Falc. solum constituit, vt † non
conficiens inuentarium teneatur insolidum legatarijs & creditoribus,
non autem quod perdat iura hereditaria, vel fideicommissi, & ideo lex
3 illa † correctoria iuris veteris, nõ debet extendi ad hunc casum. arg. l.
sancimus. C. de testa. Secunda, q in casu fortiori hoc tenent doct. in
l. ita tamen. §. si ex Trebelliano. ff. ad Senatuscons. Treb. vbi Raph.
Pau. Cast. & Alex. tenent, q licitum est heredi aduersus fideicõmissarium
vniuersalem vti retentione, pro eo q sibi debetur, quãuis inuentarium
non fecerit: vnde si omissio inuentarij, non impedit quominus
heres sibi retineat de fideicommisso: ita nec debet impedire aduersus
heredem fideicommissarij, quominus compellatur ad restituendum.
4 Tertia ratio, q verior & cõior est conclusio, q † heres per omissionẽ
inuentarij non perdit Trebellianicam, vt dicit Bar. in auth. sed cum
testator. C. ad legem Falci. Et licet aliqui contradicant, tamen in istis
dubijs, non est recedendum a verticibus legum, quales fuerunt Ioan.
And. Bar. & Alex. de quibus per Alexan. consi. xxj. lib. v. Vnde si nõ
5 perdit † Trebellianicam, quę deducitur contra voluntatem defuncti.
c. Raynutius. in fi. de testam. multominus debet perdere fideicommissum,
6 quod ex eius voluntate consequitur. Nec obstat, q † lex pręsumat
heredem res hereditarias furto abstulisse, quando non fecit inuentarium,
vt habetur in d. l. fin. q illa pręsumptio procedit concurrente
voluntate defuncti, secundum quã debet legatarijs & creditoribus plene
satisfieri, & sic in terminis illius textus: non autem contra voluntatem
defuncti, vt tollatur fideicommissum, q esset in casu nostro. Et licet
filius in legitima censeatur creditor, & creditoribus solidum soluendum
sit, non facto inuentario: tamen hoc in casu nostro non obstat, q
non negatur, quin legitimam integram isti fideicommisso grauati, retineant,
sed a legitima supra fideicommissum restituendũ est, rationibus
prędictis. Circa secundum dubium, quo tractatur de modo agendi,
7 clarum est † in fideicommisso particulari competere rei vendicationẽ.
l. j. C. commun. de leg. competit etiam personalis contra heredem grauati,
vt ibi habetur, non autem contra successorem particularem: puta,
eum qui emerit. l. j. §. si heres. ff. ad Treb. Aget ergo Ludouicus aduersus
istos heredes legatarij grauati, & possessores vineę vtrum velit vel
in rem, vel in personam, vt restituant fideicommissum. Et si opponent
de legitima, & dicãt facultates d. Margaritę testatricis fuisse magnas
vt amplient legitimam, ad eos pertinebit onus probandi, per regulam

glo. in l. cum de lege. ff. de proba. & quod tenet Bar. in conſ. xvij. incip.
8 forma. & † in primis in legitima computabuntur alienata, & ſic tantum
quantum aſcendet legitima, ſm Ang. & mod. in l. in quartam. ff. ad leg.
Falc. Aret. conſi. xviij. cum concord. per Mod. in l. filiusfamilias. §.
diui in notabilibus. ff. de leg. j. & ſic expedita ſunt dubia mihi propoſi-
ta. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXX.

1 *Res mobiles & mercimonia poſſunt ſubijci fideicommiſſo reſpe-
ctu uniuerſitatis & pecunia quæ remanet ſubrogatur loco pe-
cuniæ & res loco rei.*
2 *Quoties ſubeſt dubitatio quod hæreditas poßit afferri poſſeſſori & al-
teri deferri debet cogi poſſeſſor ad faciẽdum rerum deſcriptionem ut
poſſit ſciri quid ſit reſtituendum.*
3 *Fideicommiſſarius conditionalis etiam ante euentum conditionis cogit
hæredem ad inuentarium faciendum & ad præſtandam cautionem.*
4 *Inuentarium eſt caput omnium rationum.*
5 *Si teſtator feciſſet inuentarium non liberatur hæres illud exhibẽn. ſed
debet ipſe de nouo facere ad petitionem fideicommiſſarij.*
6 *Etiam ſi alias prohibita eſſet ſequeſtratio bonorum tamen ſemper de-
bet fieri inuentarium & deſcriptio.*
7 *Cum prætenditur ius fideicommiſſi debet iudex cogere hæredem ſcri-
ptum nõ ſolum ad inuentarium faciendum ſed etiam ad ſatiſdandũ.*
8 *Teſtem unum in ſummarijs ſufficere.*
9 *Iudæos affines ad compromiſſarios remitti.*



Ortuum eſſe proponitur Hebræum relicto fratre, & re-
licta vxore, & matre ſuperſtitibus. Item proponitur,
quod fecerit teſtamẽtum, & inſtituerit hæredem vxorem,
cum clauſula codicillari in teſtamento, prout conſue-
uit fieri a notarijs. Quæritur quia iſte frater prætendit
ius in dictis bonis, quod debeat agere circa modũ proce
dendi. & ius fratris oritur ex duplici capite. Primo ex lege veteri, qua
tenetur frater accipere vxorem fratris præ defuncti, vna cum eius ſub-
ſtantia, vt habetur Deuteronomij. cap. xxv. & Ruth. cap. iiij. Secun-
do ex iure fideicommiſſi: quia prætendit, quod bona iſtius defuncti Hebræi,
1 eſſent ſubiecta fideicommiſſo, quæ licet † conſiſtant in rebus mobilibus
& mercimonijs: tamen poſſunt ſubijci fideicommiſſo, reſpectu vniuerſi
tatis, & pecunia quæ remanet, ſubrogatur loco pecuniæ, & res loco rei, vt
in ſimili habetur. in l. fideicommiſſa. §. ſi rem. verſi. paulatim. ff. de leg.
ij. Raph. Fulg. conſi. xlj. in vj. dub. Iaſ. conſil. ccxxxj. in j. dub. Deciſ.
Neapo. cxciiij. in nouiſſimis. & quia iſta cõcernunt merita cauſæ, pro nũc
de ijs non eſt diſputandum, ſed ſolum circa modum procedendi. Dico
igitur, quod iſte hæres debet cogi ad faciendum inuentarium, & præſtandã
fideiuſſionem, ne res ipſas diſſipet, ne alias non ſit conſultum huic fra
2 tri, caſu quo oſtenderit de iure ſuo. conſtat enim, quod † quoties ſubeſt du-
bitatio, quod hæreditas poſſit afferri poſſeſſori, & alteri deferri, debet
cogere poſſeſſorem ad deſcriptionẽ rerum faciendam, vt poſſit ſciri qd
ſit reſtituendum. l. j. §. exigitur. ff. de vent. in poſ. mitten. & quod dicitur
ibi in dubio ventris prægnantis, procedit etiã in dubio euentus cuiuſli
bet conditionis. l. cum tale. §. j. de cond. & dem. vbi Bald. & Imol. Et
3 ideo † fideicommiſſarius conditionalis, etiam ante euentum conditio-
nis, cogit hæredem ad inuentarium faciendum, & ad præſtandam cau-
tionem. l. cum archimedoram. in fi. C. vt in poſſ. lega. Fortius dicetur
in l. etiam. ff. vt leg. nom. cau. quod etiam ſi legatum, vel fideicommiſſum
ſit præſens, tamen eſt ſatiſdandũ, propter moras & dilationes, quæ ple-
runque in iudicijs interueniunt. Proceditque hæc concluſio generaliter,
reſpectu cuiuſlibet ſubſtituti, qui poteſt cogere hæredem ad hanc cau-
4 tionem. l. inter omnes. ff. qui ſat. cog. & ideo etiam cogere ad † inuẽta-
rium faciendum, quod eſt caput omnium rationum. l. j. §. officio. ff. de
tut. & rationibus diſt. & ita conſuluit Alex. conſi. lxviij. in iij. volu. & ita
etiam tenet Practica papien. in forma libelli. in verb. cum debita ſolen
nitate: & Lancel. Galiaul. in rep. l. Centurio. nu. 17°. ff. de vulg. & pup.
& idem etiam late concludit d. Guid. Pap. deciſ. ſua cccl j. incip. vtrum
5 hæredes. Fortius dicit Soc. conſil. in iij. vol. quod etiam † ſi teſtator ipſe
feciſſet inuentarium, non tamen liberatur hæres illud exhibendo, ſed
debet ipſe de nouo facere ad petitionem fideicommiſſarij, ſm Bald. in
l. fi. §. j. C. de iure delib. niſi tractetur de rebus particularibus in dicto
inuentario comprehenſis, de quo dicendum eſt, vt per eum. Idem etiã
conſulendo firmauit Iaſ. conſil. clviij. in iij. volum. in vlti. dubio. vbi
6 dicitur, quod † etiam ſi alias prohibita eſſet ſequeſtratio bonorum: ta-
men ſemper debet fieri inuentarium, & deſcriptio. d. l. j. §. penultimo.
de vent. in poſſeſ. mit. l. fin. in princ. vbi Bart. de requiren. reis. Bart.
l. Imperatores. §. fi. ff. de appel. Imol. Pau. & alij. in l. hæres cum de-
buerat. ff. ad Trebel. cum multis concord. per eum. Sed in caſu no-
7 ſtro res eſt clarior, quia † cum prætendatur ius fideicommiſſi, debebat iu
dex cogere hæredem ſcriptum, non ſolum ad inuentarium faciendum,
ſed etiam ad ſatiſdandum, iuxta tit. ff. vt legat. nomin. caueatur. Nec
in hoc iudicio quæritur plenarie de fideicommiſſo: ſed ſufficit ſumma-
ria cognitio, quod fideicommiſſum ſubſit, vt dicitur in l. j. C. vt in poſſ.
8 lega. nom. vnde ſufficeret † etiam dictum vnius teſtis tantum, quia in
iſtis ſummarijs videmus hoc ſatis eſſe, ex quo non definiunt cauſam,
ſed in meritis poſſunt retractari, & aduerſus non cauentem mittitur in
poſſeſſionem, & ſic tractatur de iudicio, non ſolum ſummario, ſed etiam
poſſeſſorio. Et quod ſufficiat vnius teſtis, vel fama cum aliquibus cõie-
cturis. Sentit Bart. in l. j. C. quorum bon. in l. ij. §. fina. C. vbi in rem
actio. Matheſ. in not. ſuo iij. incip. nota, quod in iudicijs. Dec. conſi. lel.
in fi. cum ſimil. Concludo ergo partes d. iudicis eſſe, vt ſummarie ei
conſtito de fideicommiſſo, cogat hanc mulierem hæredem ſcriptam ad
inuentarium conficiendum, & ad ſatiſdandum, ſecundum d. l. j. & ſi ſub-
traxerit aliquas res hæreditarias, & ſubſint indicia, poterit etiam acrio
ribus remedijs eam cogere ad manifeſtandum omnia, etiã iudicio cri-
minali, ſm Pau. Picium. in ſimili, in rep. l. Titia cum nuberet. §. Ti-
t. a teſta. ff. de leg. ij. q. ſupraſcripta. vbi allegat Roma. conſil. cxvij. hoc
tenentem indiſtincte contra eos, qui tenentur facere inuentarium. & fa
9 cit quod notat Bart. in l. domini horreor. ff. loca. & quia † ex lege Mo-
ſaica, dicitur, quod inter affines faciendum eſt compromiſſum, videtur
quod debeat iudex ſaluam relinquere Iudæis legem ſuam, iuxta tex-
tum. in l. Iudæi Romano. C. de Iudæis. & eos remittere ad ſuos com-
promiſſarios, quorum ſententiam tenebitur iudex exequi. ſecundum
d. l. Iudæi. & ita mihi videtur iuris eſſe.

SVMMAE RERVM. XXXI.

1 *Vlgaris ſubſtitutio adita hæreditate expirat.*
2 *Verbum ſubſtituo eſt commune.*
3 *Pater ſi uult poteſt facere differentiam inter filios dummodo
non diminuat legitimam.*
4 *Verbum poßit relinquere affirmatiue poſitum in ultimis uoluntatibus
ſtat diſpoſitiue ut extra illũ caſum præſupponat ſubeſſe prohibitioñe.*
5 *Fideicommiſſa ex nuda uoluntate teſtatoris effectum habent.*
6 *Reſtituenda non grauari.*
7 *In fideicommiſſum ſimpliciter a Patre factum non ueniunt bona quæ
iure fideicommiſſi tanquam æs alienum prius ſunt deducenda.*
8 *Deducibilia in reſtituendo.*
9 *De fideicommiſſo deducitur legitima filiorum iure naturæ ipſis debita
ea re abſque ullo prorſus onere debetur.*
10 *Cum teſtator habet tres maſculos & quatuor fœminas legitima debet
eſſe ſemis bonis.*
11 *Fœminæ faciunt partem inutilitatem tantum & in damnum maſcu-
lorum ſecundum unam opin.*
12 *Fœminæ faciunt partem ad utilitatem maſculorum quorũ fauore lex
municipalis eas excludit ſecundum ueriorem opinionem.*
13 *Fideicommiſſum extinctum intelligitur quando nulla perſona ſupereſt
cui applicari poßit ſeu quæ in illum caſum uocata ſit a teſtatore.*
14 *Ex ratione adiecta dictum ipſum quandoque declaratur.*
15 *Propter rationem adiectam uerba præcedentia improprie accipiũtur.*
16 *Si quis bonorũ poſſeßioni renunciet non tamen iure ciuili excindi quod
ſi adiecta ratione quia hæreditas damnoſa ſit id faciat ſecus eſt.*
17 *Verbum uolo ad fideicommiſſa pertinet.*
18 *Ratio per modum diſpoſitionis adiecta non reſtringitur ab ipſo dicto.*
19 *Prohibitio alienationis ſimpliciter facta non inducit fideicõmiſſum niſi
in caſu contrauentionis.*
20 *Adiectio cauſæ confirmat & corroborat prohibitionem alienationis
in caſu de quo loquitur non autem debet ampliare diſpoſitionem ad
alium caſum qui ſub dicto non comprehendebatur.*
21 *In ultimis uoluntatibus uerba enunciatiua ad grauatum directe
diſponunt.*
22 *Alienandi præcepta uarie cenſeri.*
23 *Subſequentia a præcedentibus magis determinantur quàm econtrario
priora a ſe ſequentibus.*
24 *Quæ propter generalitatem ſuam ſunt ambigua a præcedentibus de-
clarantur.*
25 *Clauſulis executiuis præcedentem diſpoſitionem non ampliari.*
26 *Limitate dicta intra ſuos limites coerceri.*
27 *Ratio generaliter a Iuriſconſulto relata ſæpißime ſecundum terminos
dicti reſtringi.*
28 *In ſtatutis ratio generalis conſeruandæ agnationis reſtringitur ad per-
ſonas nominatas.*
29 *Clauſula generalis facilius ceſſante ratione reſtringitur quàm ſpecia-
lis propter eandem augeatur hoc re non niſi per extenſionem fieri po
teſt quæ difficilius in teſtamentis fit.*
30 *Quotieſcunque ratio eſt amplior dicto prodeſt quidem poßidenti ex
quadam æquitate iure exceptionis non ſufficit autem ad dandã actio-
nem ijs qui non poßident.*
31 *Infinitas eſt prohibita & coarctata poteſtas teſtatoris ne ultra prone-
potem grauamen extendatur in præiudicium uenientiũ ab inteſtato.*
32 *Alienantis ueiiti pœna.*
33 *Vna pars teſtamenti aliam declarat.*
34 *Legati extincti cauſa.*
35 *Si tempore euenientis conditionis legatarius uel fideicommiſſarius non
eſt in rerum natura legatum ſeu fideicommiſſum efficitur caducum.*
36 *Filiorum appellatione nepotes & pro nepotes comprehendi.*
37 *In fideicommißis & legatis quæ hæredi ſcripto ſoluenda iniunguntur*

filiorum

filiorum appellatione non ueniunt Nepotes.

38 *Tutor filijs datus non censetur datus nepoti, & quare.*

39 *Fideicommissum est onus.*

40 *Relictum extrarijs nullum.*

41 *Si forensi rerum immobilium non sua culpa incapaci quid immobile re lictum sit uidetur quod saltem aestimatio illi debeatur.*

42 *Sequuta etiam rei traditione si deinde superuenerit habilitas adhuc alienatio sortitur effectum cum sit sublatum impedimentum quod obstabat ualiditati dictae alienationis.*

43 *Statuti Mantuani in alienigenas alienari uetantis capita.*

44 *Aestimationem pro re in alienabili deberi limitatus pluribus modis.*

45 *Quod a principio nō ualuit nō potest deinde ex post facto cōualescere.*

46 *Acquisitio ciuilitatis non trahitur in praeiudicium tertij.*

47 *Dicto licentia intelligitur ut interueniat in ipso actu uel ante actum.*

48 *Exceptio declarat regulam.*

49 *Non est credendum quod quis ex actu nullo incidat in poenam.*

50 *Poena locum non habet nisi ubi est culpa.*

51 *Lex imponens poenam alienanti intelligitur ita demū si alienatio perfecta fuerit, id est secuta translatio dominij & etiam possessionis.*

52 *Lex poenam imponens impetranti rescriptum intelligitur si eo usus sit.*

53 *Ex generali obligatione seu hypotheca non adeo plenum ius transfertur sicut ex speciali.*

54 *Cessante coniunctione cessat ius accrescendi.*

55 *Substitutus coniuncte praefertur.*

56 *Excluso ab alienigena non fiscum sed hospitale admitti.*

57 *Papa potest mutare & relaxare onera imposita piae causa.*

58 *Cardinali poenitentiario qui attestatur se aliquid facere ex mandato Pontificis uiuae uocis oraculo sibi facto creditur.*

59 *Cardinalibus de aliquo attestantibus creditur sicut nuncio publico.*

60 *Valet rescriptum etiam si non omnia in facto fuerint expressa.*

61 *Licet Papa ignorauerit defectus in specie tamen satis est quod in genere uideatur cogitasse propter generalitatem uerborum rescripti.*

62 *Verba uera existentibus praemissis in rescripto posita quid importent.*

63 *Non est capienda interpretatio quod rescriptum sibi ipsi sit contrariū.*

64 *Per clausulam non obstante uitio surreptionis uidetur esse derogatum dispositioni l.uniuersa.C.de diuers.rescript.*

65 *Legatum factum mulieri diuiti ualet.*



Agnifici equitis Moderni de Albertis, in presenti causa, in qua agitur de hereditate, prosequar particulariter vnūquodq; dubium mihi propositum, vt videri possit, an subsit aliquod fideicōmissum. Primo attingam, quod iuris sit in bonis, & hereditate, quę olim fuit d. Caroli. Et cum in testamento suo dictus d. Carolus instituerit heredem d. Jo. Franciscum Antiquum, deinde vulgariter substituerit eiusdem Francisci filios, videtur quod per aditionē

2 hereditatis dicta † vulgaris substitutio expirauerit. l. post aditam. C. impuber. Sed tamen propter verba testamenti in casu nostro aliud dicendum est, vt dicti filij non solum vocati sint directo in casum vulgaris substitutionis, sed etiam per fideicommissum, casu, quo dictus eorum pater esset heres, vt illa verba, Instituens, & Substituens, &c. intelligantur

3 etiam per fideicommissum ex quo † verbum, Substituo est cōmune. l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substit. & potest etiam referri ad fideicōmissum sm Bart. in l. Centurio ff. de vulg. & pup. & per Mod. maxime Curt. Junior. in rubr. C. de impub. quod autem voluerit in dictum casum fideicommissum facere, probatur ex capitulo testamēti: quo prohibet alienationem his verbis, quod prędictus Jo. Frāciscus, heres possit de dictis bonis relinquere Ludouico eius filio, qui multis filijs grauatus est aliquid, plusquam alijs: dūmodo nimium non diminuatur hereditas: nisi enim voluisset subesse fideicommissum: dictū capitulum fuisset impertinens, & superfluum: cum etiam absq; dicta licentia potuisset pater illi relinquere nō solum aliquid plus, sed etiam multum, imo totū, salua tamen legitima iure naturę debita. l. hac edictali. versicu. sin autem non ęquis. vbi Bal. C. de secundis nuptijs. quia po

3 test † pater (si velit) facere differentiam inter filios. §. optime vero. versiculo si vero inęqualia. in authen. de nupt. dummodo non diminuat le

4 gitimam. authen. vnde si parens. C. de inoffi. testam. & † verbum illud, possit relinquere, affirmatiue positum in vltimis voluntatibus stat dispositiue, vt extra illum casum pręsupponat subesse prohibitionem. l. peto. in princ. ff. de leg. ij. & quod notat Alex. Jason, & cęteri. in l. Gallus. in princip. ff. de liberis & posthu. & quod habetur in l. iij. §. si quis sic acceperit. ff. de statulib. & per Bart. & doctor. in l. j. ff. de iniusto ru

5 pto. Et cum † fideicommissa ex nuda voluntate testatoris effectum habeant. l. in conditionibus. ff. de cond. & demonst. l. cum virum. C. de fideicommiss. satis ex dictis verbis declaratur mens testatoris, volentis dictos filios, mortuo patre, ad fideicommissum admitti. Quo sic pręs

6 supposito, sequitur necessaria † conclusio, quod cum dictus do Joan. Franciscus esset grauatus ex testamento d. Caroli: prout ad restituendū dicta bona filijs suis, non potuit ea grauare aliquo nouo onere: qd si fecisset, non valeret: qr filij non ab ipso habent dicta bona, sed a d. Carolo, vt est textus in l. vnum ex familia. §. sed & si fundum. ff. de lega. ij. vbi omnes notant. l. pater filium. vbi Paulus & Alexand. ff. ad legem falcidiam, & quod in fortiori casu notat Socin. in l. Marcellus. §. res

7 quę ab herede. in fi. ff. ad Treb. Et ideo † in fideicōmissum simpliciter a patre factū non veniunt dicta bona, quę iure fideicōmissi, tanquā ęs alienum prius sunt deducenda. l. in imponenda. C. ad leg. Falc. l. debitor. ff. ad Treb. qr in simplici fideicōmisso videtur testator egisse, dūtaxat de bonis suis. Quod si dotes & Trebellianica dotalibus fideicommissis deducunt. l. a filia. l. mulier. §. cū proponeret. ff. ad Treb. l. iubemus. C. eod. multo magis ęs alienum prius deduci debet. arg. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inof. test. Secunda dubitatio est respectu bonorū, & hereditatis ipsius d. Jo. Frācisci senioris, qui fideicōmissa in testa

[illegible] mento suo fecit, de quibus agit. Et in primis secunda est, quod † de fideicōmisso deducit legitima filiorum iure naturę ipsis deb ta: ea enim absq; vllo prorsus onere debetur. l. quoniā in prioribus. C. de inoffic. test. adeo vt iuris interpretatione omne grauamen ab ea sublatū, & pro non scripto sit sm Bal. in l. si quando. §. fin. versic. quęro, pater. C. de inoffi. test. etiam si filius ipse nihil dixerit: trāsmittit enim quandocūq; ius hoc dicēdi in heredes, sm Pet. de Anch. cōsi. cl. Dec. consi. lxxxj. cum si. Sed videndū est, quota pars debeat esse hęc legitima. Et cū testator haberet tres masculos, & quatuor feminas legitima debet esse semis bonorū. auth. nouissima. C. de inofficioso testam. Verū in hoc articulo sunt tres principales opiniones. Prima est aliquorū qui dixe

11 runt, quod † feminę faciunt partem in vtilitatē suam tantū, & in damnum masculorum, per regulam l. siue libertus. §. ex duobus. ff. de iur. pat. l. j. §. aduersus. si quid in fraudem pat. & sm hanc opinionem consuluit Franc. Curt. senior, consi. suo v. vbi dicit hanc esse cōem opi. & allegat multos doctores, qui non dicunt illud, sed potius contrariū, adeo quod hęc opinio non est cōis, neq; vera: alias quod in fauorem masculorum inuentū esset, vt feminę a statuto excluderent, in odium verterent, cōtra regulā. l. quod fauore. C. de legib. & l. legata inutiliter. ff. de adim. lega. Alia fuit opinio, quod dictę feminę nullam partem facerēt, sed quod dos, tanquam ęs alienum, prius deduci debeat, & in reliquo legitima masculorum sit triens, non autem semis, secundum glos. in l. Papinianus. §. vnde si quis in glo. super ver. deberetur. Angel. ff. de inofficioso testamento. & hanc partem consuluit Soc. consi. lxxix. in ij. & consi. lxxxij. in iij. vbi attestatur hanc suam opinionem esse communiter receptam: quod tamen est falsum, saltem in casu nostro, quando statutum iubet eas dotari. Tertia opinio, quę est verior, & communior, fuit Bart. quod di

12 cię † feminę faciant partem ad vtilitatem masculorum, quorum fauore lex municipalis eas excludit. l. ij. §. si duo fratres. ff. de collat. bon. l. si defunctus. vbi Bald. Pau. Corn. C. de suis & legit. augeturq; masculorum legitima, vt pro triente semissem habere possint, vt per Bal. in l. vnica. C. quando non peten. partes. & ita consuluit Bald. consil. cccvij. in ij. vbi dicit quod Bar. ita tenebat. idem consuluit etiā Paulus Castr. consi. cclxxxvj. in j. incip. quoniam fundamentū. Fulg. cons. xxvj. Fabian. de Giochis in repet. dictę authen. nouissima. quęst. xx. vbi allegat multos pro ista opin. Aret. in d. l. j. C. quan. non pet. part. & in l. planc. §. si duobus. ff. de leg. j. Nec enim pro mortuis lex illas habet quę dotem dari iubet, & non simpliciter sed fauore masculorū excludit. l. pen. in fine. C. de leg. & hoc maxime est dicendū in casu statuti Mantuani, quod eas non excludit, sed masculos simpliciter pręfert per ea, quę ponit Raph. Com. in l. filiusfam. § cum quis. in fi. ff. de lega. j. Et ex his concludo, quod dimidia pars bonorum d. Jo. Francisci, iure legitimę filijs suis debitę deducenda est de hoc fideicōmisso. Tertia est dubitatio circa testamētum d. Jo. Francisci senioris, an clausula fideicommissi in eo contenta trahatur ad casum nostrum: & videtur qd nō: qr licet decedente aliquo ex filijs masculis, vel eorum descendentibus vocet alios superstites, vel eorum descendentes masculos vsq; in infinitum: tamen cum hodie nulli supersint masculi, extinctum est fideicom

13 missum: † qr non superest persona, cui applicari possit, seu quę vocata sit in hunc casum a testatore. l. pater. §. penul. §. Julian. Agrippa. ff. de leg. iij. l. Mutianę. in fi. ff. de cond. & dem. Jas. consi. clxiij. in iiij. facit l. vnica. § sin autem aliquid sub conditione. C. de cad. tol. Nec obstat, si diceretur quod ūno superest persona propter illa verba cū prohibitione alienationes dictorū bonorū, de quibus & prout inferius declarabit, &c. respondeo, talis clausula loquitur solum de prohibitione alienationis, non autem refertur ad eos, qui vocati sunt in casum contrauentionis, de qua mox dicemus: facit qd habet in l. filij. ff. quan. dies leg. ced. glo. super verb. inuentoris. in §. item lapilli. Instit. de rerū diuis. Dec. cons. cxc. cum sim. Quarta ergo dubitatio est, qr testator per amplissima verba vetuit heredibus, & descendentibus suis alienationem bonorum & subiecit. *Et hoc quia uoluit & mandauit res praedictas peruenire in posteros suos masculos, &c. uel ex eis in perpetuum descendentes, &c. donec aliquis masculus reperietur, & si (pur) contingeret, quod nemo ex ipsis liberis masculis supersit, aut apparere, tunc ordinauit, &c.* videndū igitur, an fideicōmissum quidem particulare, qr de bonis immobilibus tm̄ istud sit simplex & absolutū, an dūtaxat in casum alienationis? & videret tali clausula induci fideicōmissum simplex tanq; verba illa, Voluit & mandauit, &c. satis indicent mentē testatoris simpliciter fideicōmittere volentis. l. Pamphilo. in prin. de lega. iij. l. fideicōmissa. §. hęc verba. ff. de leg. iij. l. codicillis. §. institu. de leg. ij. Et qr ratio illa generalis amplıat dictum ipsum respectu tpis. l. pater filium. §. fundū. vbi Bart. ff. de leg. iij. Ergo etiā respectu personarū facit text. in l. no

14 men. §. fi. ff. de leg. iij. Et qr videmus alias † ex ratione adiecta dictū ipsum declarari. gl. super verb. amittere. l. si is qui animo. ff. de acquir.

15 pos. & † propter rationem adiectam pręcedentia verba improprie accipi. l. si seruus legatus. §. qui quinque. vbi Bald. ff. de leg. j. receptūq;

16 est, † si quis bonorum possessioni renunciet, non tm̄ iure ciuili excludi, qd si adiecta rōne, qr hereditas dānosa sit, id faciat, secus esse. Bald. l. suū. C. de repu. & abstin. hered. & videt ista opinio valde cōsona menti testatoris, quā tenuit Soc. cons. xliij. & lvij. in ij. Dec. consi. xxiij & clxxxij.

17 qr † verbum, Volo, ad fideicōmissa pertinet. l. ij. C. com. de le. Arc. in l. qui Romę. §. coheredes. ff. de ver. obl. quā sniam etiā tenuit Jo. Cro.

in rep. l. filiuſfamil. §. diui. ff. de leg. i. vbi dicit, q nullus in ſpecie conſi-
derat iſtum caſu: ⁊ allegat etiã text. in l. regula. §. ſi quis ius ignorans.
18 ff. de iur. ⁊ fa. igno. vbi † ratio per modũ diſpoſitionis adiecta non re-
19 ſtringitur ab ipſo dicto. In contrarium tñ multa faciunt † prohibitio
enim alienationis ſimpliciter facta nõ inducit fideicõmiſſum, vt oẽs fa-
tentur: niſi in caſu contrauentionis. d. l. codicillis. §. inſtituto. l. peto. §.
20 fratre. de leg. ij. d. l. filiuſfa. §. cũ pater. ergo idem videtur † ſi cauſa ad-
datur: qꝛ eam cõfirmat ⁊ corroborat prohibitionem alienationis in ca
ſu, de quo loquit, vt per Bart. in d. l. pater filiũ. § fundũ. non aũt debet
ampliare diſpoſitionẽ ad aliũ caſum, qui ſub dicto non cõprehendebat,
ſm Dec. in conſi. cclviij. vbi conſuluit pro hac parte ⁊ dicit, q ſi cauſa
ſibi cõmiſſa eſſet, ita iudicaret. ⁊ ita etiã conſuluit Socin. conſi. cclxvij.
⁊ ſatis eſt de mente Alexandri in d. §. coheredes. ⁊ Ruyn. in d. §. diui.
⁊ habeo conſil. Iaſonis pro hac parte, quod incipit dom. Antonius de
Gambolotis ſubſcriptũ a Rocho de Curte, quod eſt manu ſcriptum,
⁊ non reperitur in impreſſis: ⁊ iudicio meo, iſta opinio optime proba-
tur in d. l. pater. § fundum. vbi cum teſtator prohibitione valide adie-
ciſſet, ita enim fiet vt fundus Titianus de nomine veſtro nunquã exeat:
lex ait fideicommiſ. in caſum alienationis duntaxat videri, ⁊ licet aliqui
reſpondeant id eſſe: qꝛ nõ per modũ rationis, ſed enunciationis cuiuſ-
dam futuri euentus adiecta eſt illa clauſula, tñ non videtur hęc reſpon-
ſio conſiſtere, qꝛ ea locutionis figura ſatis declaratur mens teſtatoris:
21 cum ⁊ † in vltimis voluntatibus verba enuntiatiua ad grauatum dire-
cta diſponant. l. vnũ ex familia. §. fi. ff. de lega. ij. etiam ſi ad futurũ euen-
22 tum referantur Pamphilo in prin. ff. de leg. iij. Sed ⁊ ſciendũ eſt † ta-
le preceptum duorũ capitum eſſe altero excludi alienantẽ, altero inclu-
di familiam ſm Bart in l. ij. §. videndũ. ff. ad Tertyl. Primũ caput
odioſum eſſe, ſequens fauorabile: igitur ratio illa generalis, quę ſubyci-
tur, q ad odium attinet, ſtricte debet intelligi, vt ei locus non ſit, niſi ſe-
quuta alienatione. q vero ad familiã attinet largius accipietur. gloſſa
ſuper verbo liberis. l. ij. C. de in ius vocand. vt quiſquis de familia gra-
datim admittatur, ſequuta tamẽ alienatione. Et iſta fuit ratio Iaſonis
in pręalleg. conſi. Facit etiã qꝛ dicta ratio a pręcedenti diſpoſitione de-
bet reſtrictionẽ accipere, vt intelligatur ſaluis ſupraſcriptis: ne ſcilicet,
correxiſſe prius dictum per generalitatem ſequentis videatur. l. non ad
ea. ff. de cõd. ⁊ dem. Bart. l. j. §. ⁊ parum. ff. quod vi aut clam. videmus
23 enim † ſubſequentia a pręcedentibus magis determinari, quam econ-
24 trario priora a ſequentibus. l. quiquis. ff. de lega. iij. ⁊ † quę propter
generalitatem ſuam ſunt ambigua a pręcedẽtibus declarari. l. fin. §. fi.
25 de tritico vino oleoq; legato. Rurſus † clauſulis executiuis pręceden-
26 tem diſpoſitionem non ampliari. clement. j. in fi. de pręb. ſed † limitate
dicta intra ſuos limites coerceri. l. age. C. de tranſac. cũ aliud ſit suppo-
nere, aliud diſponere. l. ex facto. j. de hered. inſtituen. l. cum tale. §. fin. de
condit. ⁊ demonſt. cap. ſi Papa. de priuig. in vj. ⁊ per Alex. conſi. xvij.
27 in ij. videmus etiam in legibus ſępiſſime † rationem generaliter a iu-
riſconſulto relatam ſm terminos dicti reſtringi. l. cogi. §. ſed ⁊ ſi miles.
vbi gl. ff. ad Trebel. l. ita tamẽ. §. a patre. vbi glo. eodẽ titulo. Quod
28 ⁊ in ſtatutis proditum eſt in quibus † ratio generalis conſeruandę
agnitionis, reſtringitur ad perſonas nominatas. vt not. Bal. in l. ſed ⁊
milites. ff. de excuſ. tut. ⁊ in l. ſi defunctus. C. de ſuis ⁊ legit. Dec. conſil.
cclxj. Et quod de perſonis dictum eſt, videtur etiam ad caſus limitatos
29 producendum. Nam ⁊ † facilius clauſula generalis, ceſſante ratione re-
ſtringitur, quã ſpecialis propter eandem rationem augeatur, hoc enim
non niſi per extenſionem fieri poteſt, quę difficilius in teſtamentis fit. l.
quidam cũ filium. vbi Bal. ⁊ Imo. ff. de hered. inſtit. ⁊ iſta opinio po-
ſterior eſt valde probabilis: pro qua tñ non ego ſimpliciter conſulerem.
Sed in caſu noſtro quatuor concurrunt, quę faciunt rem longe clario-
30 rem. Primum eſt, qꝛ filię equitis ſunt in poſſeſſione hered. ⁊ † quo-
tieſcunq; ratio eſt amplior dicto, prodeſt quidem poſſidenti ex quadam
ęquitate iure exceptionis: non ſufficit aũt ad actionem dandam ijs, qui
non poſſident, ⁊ ſic fideicõmiſſarijs, prout in caſu noſtro ita eſt text. in l.
emptor. §. fin. ff. de rei vend. ibi ⁊ ea reddita ratione, ad idem text. in l.
penult. ff. de coll. dot. dixi in l. j. ff. de leg. j. vbi rñdi ad ea quę habentur
in l. ſi ſocer. §. Luc. ff. ſolut. matr. vbi Bar. ver. ſed cõtra hoc, cauillat il-
los textus. Alterum eſt qꝛ iſta prohibitio alienationis, quantũuis am-
pla ratione innitatur, non poteſt habere effectum vltra quartum gradũ:
31 quia † prohibita eſt infinitas, ⁊ coarctata poteſtas teſtatoris: ne vltra
pronepotem grauamen extendatur in pręiudicium filiarum venientiũ
ab inteſtato, vt eſt text. in authentico de reſtitutione fideicõmiſſi. ibi, ⁊
vt vltra quartum gradum, ⁊c. vbi in eodẽ caſu qualis eſt noſter, Iuſti-
nianus cenſuit fideicõmiſſum locum non habere: quãuis adeſſet ratio
valde generalis in formula teſtamenti Hieri ibi, Propter quod volo idem
proaſtium ſeu domum iacentem intra ſannas, quæ ducunt circa venerabile
oratorium ſanctæ eccleſiæ permanere per omnia & per totum in mea familia,
& nunquam egredi de meo nomine: Non obſtante enim tali ratione gene-
rali, iudicauit Imperator fideicõmiſſum eſſe in caſu alienationis tantũ,
⁊ filias Conſtantini pronepotis non excludi, quin ſuccedant patri ſuo
tanquam ipſe non cenſeatur alienaſſe, ſed lex, quę hereditatem patris
defert filię. l. cum pater. §. cum inter. ff. de lega. ⁊ fideic. tertio. Et certe
in illo textu eſt caſus pro hac opinione quod clarius deprehenditur ex
originali Gręco, ⁊ ex tranſlatione noua quę eſt aliquanto aptior, ⁊ in-
telligibilior vetere: ⁊ ita etiã tenuit Io. Crot. in d. §. diui. verſi. x. quęri
tur, ⁊ ego pluris facio illum text. quam auctoritates iſtorum Moderno-
rum, qui in hoc articulo nunc pro vna parte reſpõderunt, nũc pro alia,
⁊ hanc opinionẽ ego ter legendo d. §. diui. ſemper ſum ſequutus. Ter-
tium eſt, qꝛ prohibitio ante dictam rõnem, concepta erat nudis verbis,
⁊ abſq; cauſa, quo caſu non valuiſſet. d. §. diui. vnde d. ratio ſubſequẽs,
quãuis generalis, tamen cenſetur ſubdita vt conualidaret dictam pro-
hibitionem: ⁊ ideo non inducit fideicõmiſſum ſimplex, ⁊ hoc de plano
fatetur Soci. in contrarijs conſi. xliij. ⁊ lvij. in ij. ⁊ in l. ſi cognatus. ff.
de reb. dub ⁊ in l. qui Romę. §. cohęredes. ff. de verb. obl. ſecus ſm eũ,
quando prohibitio ipſa cauſa nuda non fuiſſet, ſed valuiſſet: quo caſu
loquuntur contradicentes. Concludendũ igitur per ſupraſcripta in ca
ſu noſtro ſubeſſe dũtaxat fideicommiſſum in caſum alienationis, vt ſi
32 aliquis maſculus † alienaſſet, ⁊ nullus alius ſupereſſet, ſit locus ſubſti-
tutioni in pęnam eius qui fuit inobediens teſtatori. d. §. diui. non aũt
33 ſubſit fideicõmiſſum ſimplex, ⁊ abſolutiuum. Quartum eſt, qꝛ † quod
hęc fuerit mens teſtatoris, quę colligitur ex alia parte teſtamenti, quę
aliam declarat, vt habetur in l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ff. de leg. j. p Bar.
in l. ij. de vulg. Bal. ⁊ Imo. in d. l. quidam cum filium. de hered. inſtit.
poſt prohibitionẽ enim alienationis in caſu quo nemo maſculus adit,
facit quędam legata particularia filiabus ſuis. ⁊ ſimiliter cuilibet filia-
rum Benedicti Ludouici, ⁊ Caroli decedentium ſine maſculo, vt ſu-
pra. Si enim voluiſſet ex ſupraſcripta generali ratione induci fideicõ-
miſſum ſimplex ratione omnium deſcendentium, debuiſſet legatũ in-
fieri dato etiam, quod Ludouicus ⁊ fratres deceſſiſſent cum maſcu-
lis dum tamen illi maſculi deinde ſuſcepiſſent, niſi fęminas, vnde ſatis de-
claratur mentem teſtatoris non fuiſſe fideicommiſſo ſimplici non pro-
gredi in infinitum, ſed dũtaxat ex fideicommiſſo in caſum alienationis
alias eſſent deterioris conditionis filię maſculorũ, qm filię fęminarum,
quod eſt contra expreſſam mentem teſtatoris. Quinta dubitatio eſt,
poſito, quamuis non conceſſo, q caſus fideicommiſſi veniſſet, quo le-
gata debeant ſolui. Et in primis quęrebatur nunquid Antonius, qui
ex Blanca matre eſt nepos Ludouici debeat conſequi legatum. ⁊ vide
34 tur clarum quod non, duplici ratione. Prima, quia † teſtator legauit
pro qualibet filiarum Benedicti Ludouici, ⁊ Caroli deſcendentium ſi
ne maſculis, ⁊c. ſed Ludouicus deceſſit relicto Antonio ⁊ fratribus, ⁊
ſic, relictis maſculis, ergo conditio deficit. l. j. C. de conditioni inſert. l.
filiuſfam. §. cum quis. ff. de lega. j. Secunda, quia in hoc legato nulla
eſt mentio filiorum Blancę, ſed ſimpliciter mentio eſt filię, id eſt Blan
35 cę, quę cum † tempore euenientis conditionis non eſſet in rerum natu
ra legatum, ſeu fideicommiſſum effectum eſt caducum. l. vnica. §. cum
igitur. in fine. vbi gl. ⁊ §. ſin autẽ aliquid ſub conditione. C. de cad. toll.
nec traſmittitur in filios. d. l. vnica. §. in nouiſſimo. gl. l. vnica. verb. de-
relictis. C. de his, qui ante apertas tabu. An vero dictus Antonius de-
beat conſequi aliquid per ius accreſcendi, dicam infra quęſtio. vltima.
Sexta dubitatio, quid de legato Franciſcę, ⁊ Margaretę quę cum fi-
lijs ſunt mortuę, ſuperſtitibus dũtaxat nepotibus, vel pronepotibus:
⁊ videtur idem dicendum, quod legatum nõ debeatur tanquam cadu-
cum: cum tempore euenientis conditionis eſſent mortuę. d. §. ſin autẽ
aliquid ſub conditione. Sed dubitationem faciunt verba teſtamenti,
quibus teſtator dicit ſe legare do. Franciſcę ⁊ Margaretę ſiue earum
pręmortuarum, vel pręmorientium filijs, ⁊ hęredibus: videtur enim
36 † filiorum appellatione, etiam nepotes, ⁊ pronepotes comprehendi. l.
natorum. l. filij. l. nulla. l. liberorum. ff. de verb. ſignifi. maxime cum di-
ſpoſitio hęc in futurum euentum ſit concepta: quo caſu videtur expedi
tum, q tales comprehendantur ſecundum l. Lucius ij. ff. de hered. in-
ſtitu. prout eam intelligunt Io. de Imo. Alex. Socin. Iaſon. in l. Gal
lus. §. inſtituens. ff. de liberis ⁊ poſthu. Alexand. conſilio. xxxvij. in vj.
volu. Sed tamen his non obſtantibus contraria opinio videtur verior
37 ⁊ communior † in fideicommiſſis enim, ⁊ legatis, quę heredi ſcripto
ſoluenda iniunguntur filiorum appellatione, non veniunt nepotes: qꝛ
quamuis reſpectu filiorum agatur de eorũ vtilitate, ⁊ ſic videatur hoc
eis fauorabile, tamen reſpectu hęredis grauati eſt onus: ⁊ ideo poteſt
hęres dicere, non ſum grauatus in hoc caſu. probatur hęc cõcluſio per
l. q ſi nepotes. reſponſ. penul. ff. de teſta. tut. ⁊ in § n. inſtit. qui teſtam.
38 tut. da. poſ. vbi † tutor filijs datus, non cenſetur datus nepoti: quia li-
cet hoc ſit fauorabile nepoti, tamen eſt onus reſpectu ipſius tutoris. ⁊
hoc ſatis ſenſit Bart. in d. l. liberorum. ⁊ tali caſu, q non veniunt ap-
pellatione filiorum nepotes, conſuluit Bald. conſi. cclvij. in iij. volu.
Lud. Rom. conſi. cccxxxviij. incip. in caſu conſultationis pręſentis. in
vltimo dubio. Socin. conſi. ciij. in prin. in iij. volum. vbi atteſtatur de
communi. ⁊ ſecundum hanc opinionem. etiam late conſuluit Alexan.
conſi. j. in j. lib. ⁊ conſi. lvj. in v. ⁊ ſatis tenet etiam Corn. conſil. cxxx.
in ij. lib. vbi dicit multos doctores Italię conſuluiſſe ⁊ ſecundum hanc
opinionem fuiſſe iudicatum. Idem etiam tenuit Dec. conſi. xcv. vbi di
cit q hęc opinio in iſto caſu non habet contradicentẽ, ⁊ licet aliqui con
tradicant, velati ipſemet Alex. conſi. xxvj. in iij. conſi. ix. in j. d. conſil.
xxxvij. in vj. tamen loquitur in alijs terminis, videlicet in ſubſtitutio-
39 ne directa quę nemini oneroſa eſt, nõ in † fideicõmiſſo, quod eſt onus.
l. cohęredi. §. cum filię. ff. de vulg. Item loquitur, quando extranei eſ-
ſent onerati erga iſtos nepotes, non quando ipſimet filij teſtatoris: qꝛ
non tam facile capitur interpretatio contra ipſos. Nec obſtat qd con-
ditio reſpiciat futurum euentum. d. l. Lucius. qꝛ reſpondeo, quod hoc
procederet in ſubſtitutione directa, prout loquitur text. in d. l. Lucius.
ij. non aũt in fideicommiſſo. ⁊ in caſu Decij. d. conſil. xcv. verba reſpi-
ciebant futurum euentum. ⁊ tamen conſuluit non admitti nepotes, ⁊
ita etiam ſentit Alexand. in d. conſi. j. ⁊ expreſſius Ludouicus Roma-
nus, dicto conſil. cccxxxviij. in fin. ⁊ Bald. in d. §. inſtituens. per illum
textum: loquitur enim, quando inſtituebatur filius naſciturus in euen
tum conditionis, ⁊ tamen non comprehenditur nepos. Nec Alexand.
in dicto conſil. xxxvij. in vj. lib. loquitur, quando grauarentur filij te-
ſtatoris ad tale fideicommiſſum, prout eſt quęſtio noſtra: ⁊ ideo con-
cludo dictos nepotes ex filiabus non poſſe admitti ad legatum: cum
adhoc, vt admittant, oporteat eſſe filios, ⁊ etiam heredes matris ſm
doctr. Bar. in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. ff. de ope. lib. de qua p doct.
in l. ex facto. §. fi. ad Treb. Septima dubitatio eſt circa diuiduũ heredi
40 tatis in d. caſum † relictę Hubertis de progenie in ſua ciuitate Veneta-
rum, vel alibi cõmorantibus, ⁊c. Et clarũ eſt nõ valere tale relictũ, ſtãte
ſtatuto Mãtuano phibente alienationes in pſonas nõ ſubditas ſiue
alienatio fiat, per contractũ, ſiue in vltima voluntate: ⁊ non eſt dubium
valere d. ſtatutũ. l. j. C. nõ licere habit. metroco. l. dudũ. C. de contrah.
empt. per Bar. in d. l. filiuſfa. §. diui. cũ concord. per And. Sic. in rub.
extra de rebus eccl. non alien. ⁊ per Socin. qui loquitur de iſto ſtatuto
Mantuę

Mantuę in consi.cccxcij. Sed difficultatem in casu nostro facit: q2 cũ
41 isti forenses sint incapaces immobiliũ non culpa sua, † videtur q salte
tem ęstimatio illis debeatur per text. in l. filiusfamil. §. si quid alicui. ff.
de leg. j. vbi Bart. & ceteri & est cõis opinio, vt per Franc. Curt. Jun.
consi. cv. & per Jas. in l. apud Julianum alias incip. idem Julianus. §.
constat. vbi omnes not. ff. eod. tit. Item difficultatem facit, q2 videtur,
q isti forenses possint acquirere ius ciuitatis per priuilegiũ, vel aliter,
& tunc debebunt admitti, nõ obstante statuto: sufficit, q ante traditio-
nem possessionis desinant esse forenses sm Pau. de Cast. consi. cccxlij.
in antiq. incip. videtur, q dicta vẽditio allegat text. in argum. in l. qui
soluendo non erat duos Apollonios. ff. de hered. instit. & not. per Jo.
And. in c. quanquam. de vsur. in vi. quęst. testamenti conditi ab vsura-
rio, an reconualescat, superueniente cautione. Fortius tenuit Jo. Cro.
42 de Monte Ferrato in rep. d. §. diui. q etiam † sequuta traditione rei,
si deinde superueniat habilitas, adhuc alienatio sortiatur effectum: cũ
sit sublatum impedimentum, quod obstabat validitati dictę alienatio-
nis. argu. l. pignoris. ff. qui & a quib. man. & eorum, quę not. Bart. in l.
cum vir. ff. de vsucap. & facit notabile dictum Abb. in c. cum ex officij.
in fin. de pręscript. de quo ibi per Felin. Et ista interpretatio maxime
suadetur ex verbis statuti in xj. parte, versicu. item q aliqua. vbi dicit,
q aliqua ęstimatio, legatum, vel relictum non possint fieri, nisi fierent
de licentia generali, seu nisi talis persona faceret se ciuẽ ciuitatis Man
tuę, &c. quibus verbis apparet expresse decidi casum pręsentem. Sed
tamen, istis non obstantibus, contrarium videtur verius. Et in primis
pręmitto, q ad hoc vt isti Huberti forenses censeantur vocati, oportet,
q probent se esse de progenie testatoris in aliquo gradu distincto, qui
non sit vltra decimum gradum de iure ciuili, qui est quintus de iure ca
nonico, vt late consuluit Decius consil. cccxxj. cuius rationes non de-
scribo: q2 possunt apud eum videri. Pręterea dico, q verba statuti non
patiuntur talem interpretationem, vt ęstimatio deberi possit: q2 statu-
43 tum habet tria † capita. In primo loquitur prohibitiue in personam,
q nullus possit relinquere in vltima voluntate aliquam rem immobi-
lem, &c. In secundo loquitur in rem, & afficit res ipsas vitio inalienabi
li, vt sint res ipso iure inalienabiles: quo casu nec pretium quidem de-
betur: imo nec obligatio quidem naturalis videtur posse oriri: q2 statu
tum repugnat ipsi alienationi. l. apud Julianum. alias incip. idem Ju
lianus. §. fin. de leg. j. facit quod habetur in l. cum lex. vbi Barto. ff. de
fideiuss. firmat Aret. in l. multum. ff. de verb. oblig. & ita sentit Bart.
in l. quamuis ff. de aur. & arg. leg. & in isto casu saluatur opinio. Bart.
in d. §. constat. Non obstant ergo allegata in contrarium, & in primis,
q communis opinio h. prohibita alienatione in forensem deberi saltẽ
44 ęstimationem. Respondeo, communis † opinio debet limitari, quan
do statutum resisteret in personam ipsi alienanti. l. vnica. C. ne christ.
mancip. l. si per orthodoxę. l. seq. & auth. seq. C. de heret. d. l. cum lex.
vbi Bart. Item debet limitari, quando ex statuto res esset affecta vi-
tio inalienabili. d. l. apud Julianum. alias incip. idem Julianus. §. fin.
l. inter stipulantem. §. sacram ff. de verb. oblig. Bal. l. j. C. de sacrosan.
eccles. Item limitatur, quãdo statutum prohiberet alienationem fauo-
re vtilitatis publicę, prout videtur in casu nostro: tunc enim non solum
res non debetur, sed nec ęstimatio per text. in l. vnica. in versicu & qua-
cũq; ęstimatione. C. de contract. iud. per quẽ tex. ita tenet Lud. Rom.
consi. cccccix. Item limitatur, quando ex cõiecturis appareret, q mẽs
testatoris non esset ei relinquere ęstimationẽ, sed res ipsas prout in ca-
su nostro, in quo relinquit dũtaxat masculis pro conseruatione familię
& nominis sui in ciuitate Mantuę, alias, recepta pecunia potuissent re
uerti Venetias & mens testatoris eluderetur. Non obstat, q isti foren-
ses possint effici ciues. l. assumptio. ff. ad municip. nam respondeo, cu3
statutum eos reijciat ipso iure, & ius interim transferat in subditos. fa-
tis est, q tempore, quo defertur hereditas, isti sint incapaces. l. j. §. si fi-
45 lius. ff. de leg. ij. & † quod a principio non valuit, non potest deinde ex
46 post facto conualescere. l. quod ab initio. ff. de reg. iur. & † acquisitio ci
uilitatis non trahitur in pręiudiciu3 tertij. l. impuberem. ff. de admin.
tut. l. ij. §. merito. ff. ne quid in loco publ. & quod tradit Raph. Com.
consi. lxxxiij. circa medium per Bal. consi. ccclvij. in j. vol. Nec Pau.
de Cast. in allegato consi. cccxlij. loquitur quando statutum resistebat
alienanti, & afficiebat rem vitio inalienabili, prout est casus noster. Nec
obstant verba statuti in tertia parte: q2 non loquuntur in re immobili
relicta forensi, sed in pecunia, propter quam forensis vult accipere bo-
na insolutum: & sic petitur res ęstimata insolutum dari: & sic ille est ca-
sus diuersus a nostro. Alius est casus loquens in legato bonorũ, quan-
47 do factum esset de licentia generali, quę † dictio, licẽtia, intelligatur vt
interueniat in ipso actu, vel ante actu3. cap. si Abbatem. de elect. lib. vj.
Zap. allegatione lxxxvj. Bald. l. obseruare. §. post hęc. in fin. de offic.
pro consul. Butr. in cap. cum consuetudinis. extra de consuet. alias si
interueniat ex post facto, nõ potest nocere ijs, quibus ius iam est acqui
situm, vt supra dixi. d. l. impuberem. d. §. si quis a nemine. Octaua du
bitatio est, q2 cum testator reliquerit istis forensibus, videtur esse appli
catum fisco ipso iure propter verba statuti ibi, Res relicta ipso facto pu-
blicata intelligatur, & deueniat in commune Mantuæ, &c. Nisi fuerit generali
ter obligata, &c quibus verbis probatur, q ex eo solu3, quod relicta sit,
debeat applicari fisco maxime ponderando exceptionem, nisi generali
48 ter obligata, &c. quę exceptio † declarat regulã iuxta l. nam quod li-
quide. §. fin. ff. de pen. leg. cap. ad audientiam. extra de cleri. non resid.
cum similibus. Sed tamen in casu nostro cõtrarium est verius, quod
non sit locus confiscationi, moueor tribus rationibus. Prima est, quia
cum isti non sint in gradu successibi. vt supra dixi, post Deciu3 d. consi.
cccxxj. tale relictum censetur caducum & remanet heredibus iuxta l.
vnicam. §. sin autem aliquid sub conditione. C. de cad. toll. & statutum
loquitur de eo, qui relinquit personę non suppositę, quę tamen sit in re
rum natura, quia supponit habilitatẽ quo ad cętera omnia. c. j. de ęta.
& qual. lib. vi. l. qui testamento. ff. de testa. sed in casu nostro non proba-
tur in rerum natura esse aliquos Hubertos forenses, qui alias essent
49 successibiles, & tanquã tales vocati a testatore: ergo &c alias † ex actu
nullo quis incideret in pęnam, quod non est credendum. l. continuus.
§. cum quis vbi dixi. ff. de verbo. oblig. l. vbi pactum. in fin. C. de pact.
50 per Bald. in l. ij. C. de episc. audient. Secunda ratio est, quia † pęna
non habet locum, nisi vbi est culpa. l. rescriptum. ff. de ijs, quibus vt in-
dig. & ideo statutum infert illam pęnam propter culpam testatoris re-
linquentis forensis, q si testator non sit in culpa, secus est. In casu autẽ
nostro apparet, q testator reliquit istis Hubertis cu3 qualitate, q sint
masculi: in quo considerauit fauorem agnationis, vt familia Hubertina
conseruaretur, sm Rain. & Bald. in l. Caius. ff. sol. matrim. & habetur
per Mod. in l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de lib. & posth. Dec. & l. t.
vltim. not. C. de pact. Et sic apparet, quod tacite ex mente testatoris
censentur vocati in casu licito, quando scilicet, ante q3 dies fideicõmis-
si cederet haberet licentiam, vt essent ciues creati, & alias possent succe
dere, vt ex natura actus ex pręsumpta voluntate testatoris subaudiat
conditio casu, quo licite possint & non incurrant in pęnam legis, prout
in simili videmus in l. prima. ff. si ag. vectig. vbi subauditur conditio si
dominus voluerit. glo. in l. peculium est. §. penul. ff. de pec. & per Bal.
in l. j. C. de sacrosanct. eccles. Tertia ratio est, q2 ista pęna apposita a sta
51 tuto non habet locum, nisi sequuta traditione, seu acquisitione: q2 † lex
imponens pęnam alienanti intelligitur ita demum, si alienatio perfecta
fuerit, id est, sequuta translatio dominij, & etiam possessionis, secundu3
Spec. in tit. de locato. versi. xcj. per Salic. l. fin. C. de iure emphyt. vbi
etiam Jas. versic. xix. quęro, per gl. super verb. teneris deposit. in l. j. §.
52 si rem depositam. vbi Bart. ff. depos. facit † quia lex pęnam imponẽs
impetranti rescriptum intelligitur, si eo vsus sit. & quod not. Alexand.
consil. clxxiij. in ij. & quod illa fuerit mens statuti probatur ex exce-
53 ptione, nisi fuerit generaliter obligata, &c. † ex generali enim obliga-
tione seu hypotheca non adeo plenum ius transfertur, sicut ex specia-
li. l. si creditor. §. si. ff. de distr. pignor. melius probatur. l. j. cum glos.
verb. pignori. vbi Bal. C. de ser. necess. hered. instit. Jas. in l. si ita quis
promiserit. §. ea lege. de verbor. obligat. & in l. ij. C. de leg. Nona
est dubitatio, postquam supra conclusum est, q hęc dimidia bonorum
redictorum Hubertis forensibus ad eos nõ pertinet, nec ad fiscum, vt
videamus, ad quos spectare debeat. Et primo videndum est, an appli-
cetur hospitali? & dico q non: quia hospitale non coniungitur istis Hu
bertis nec re, nec verbis: ex quo facta est separatio bonorum. l. huius-
modi. §. penult. ff. de leg. j. & vocantur per diuersas clausulas. l. triplici.
ff. de verb. signifi. & habetur in l. re coniuncti. ff. de leg. iij. quod proce-
dit non solum in fideicommissis particularibus certorum bonorum,
prout est in casu nostro bonorum immobilium tantum. l. si quis seruũ.
54 §. fin. vbi Bart. ff. de leg. ij. sed etiam in vniuersalibus † cessante enim
coniunctione, cessat ius accrescendi, vt per Cur. Jun. consi. lxxxiij. & in
l. j. in fin. C. quando non pet. part. Et istud non habet difficultatem, in
55 casu nostro propter substitutiones factas: & clarum est † substitutum
pręferri coniuncto. l. ij. §. si duo. ff. de contra tab. d. l. vnica. §. in primo.
& §. sequen. C. de cad. toll. Secundo videndum est, an applicetur ad
filias testatoris, vel earum pręmortuarum filios? & verba testamenti
sunt clara, quod in casum, quo non reperiuntur vel decederent nullis
relictis masculis, q bona perueniunt in eos, & videtur, quod hęc con-
ditio extendatur ad casum, quo extent, sed succedere nõ possunt per ea
quę habentur in l. fin. C. de institu. & substitut. in l. Gallus. §. & quid si
tantum. ff. de lib. & posthum. Sed tamen quicquid sit, cum nulli extent
filij filiorum, sed nepotes tantum, & appellatione filiorum in fideicom-
missis non veniant nepotes (vt supra dixi) consequens est vt Balda-
sar seu eius filius Camillus, vt cęteri consanguinei ipsius Baldasaris
excludentur: nec eis vlla portio accrescet. Tertio videndum est, quid
de Antonio filio Blancę? & videretur, q ei deberet accrescere: q2 etiã
ipse est substitutus in dictum casum per illa verba, Et similiter ad filias fi
liorum præfati domini testatoris, & earum præmortuarũ filios masculos, &c.
dubium tamen est, q2 supra testator vocat filios, nisi in casu, quo filij si-
ne filijs masculis decedant, quę conditio non euenit. & videtur esse in
hoc capite sub repetenda, vel subaudienda, vt vna pars testamenti aliã
declaret per ea quę habentur in l. qui filiabus. ff. de lega. j. Abb. consil.
xxxvj. in j. Raph. Com. consil. cxvij. & late per Dec. consil. ccccxxv. &
consi. ccccxcv. sed quia de hoc non sum requisitus non scribo vlterius:
56 nec expedit etiam scribere: q2 omnino substitutus † est locus hospita-
lis, qui licet non admitteretur ex coniunctione, vt supra dixi, tamen
admitteretur ex substitutione, posito q illa conditio, si non reperiren-
tur, vel decederent, extendatur ad casum, si propter statutum non ca-
perent, qui punctus est satis dubius, maxime per text in l. Titio vsus-
fructus. ff. de cond. & demonstr. per quem text. alias reprobaui deci-
sionem Decij consil. ccxxvij. de quo dixi in ij. lib. de verbor. signific.
versi. tertium huius tractatus axioma. Sed quicquid sit, cessat omnis
hęc altercatio tenendo, q fideicõmissum fuerit duntaxat in casum alie-
nationis, vt supra dixi. Decima est dubitatio circa aliam dimidiã, quę
relicta est hospitali, sed q2 tale fideicommissum mutatum, sublatũq; est
per indultum pontificium videtur cessare omnis difficultas. Nec est
57 dubium, q † Papa potest mutare, & relaxare talia onera. l. legatũ mu
nicipio. ff. de admin. rerũ ad ciuit. pertin. & clem. ij. extra de relig. dom.
& hoc est certum in legatis factis ad pias causas: q2 talia videntur esse
manualia ipsi Põtifici, vt in simili not. gl. in c. a nobis. extra de decim.
& ibi doct. maxime in iure ad rem, & conditionali. c. fin. de concess. pręb.
lib. vj. & quando hoc facit cu3 aliqua causa, vt per Abb. in c. duo simul.
de offic. ord. & in d. c. a nobis. de decim. & videmus quotidie hoc fieri
58 per † Cardinalem pęnitẽtiarium, qui attestatur se hoc facere ex man-
dato Pontificis viuę vocis oraculo sibi facto, & creditur tali affirma-
tioni per ea, quę habentur in c. quod super ijs, de fid. instr. & ita seruat
consuetudo. & ijs casibus non censentur Cardinales esse testes simpli-
citer sed publicę, & authenticę personę maxime in pęnitentiario: vnde
eis creditur, sicut nuntio publico. ca. cum parati. iuncta ibi gl. in verb.
suus nuntius. de appell. l. diuus. ff. de custo. & exhib. reor. & sic respon-

detur ad text. in c. cum a nobis. extra de testib. secundum Card. Alex. in c. no
bilissimus. xcv. ij. dubium in fin. Et licet aduersus indultum adducantur
quędã argumenta vt videatur esse subreptitium, tñ adeo leuia sunt, vt
60 ex verbis indulti satis tollantur, † valet enim rescriptum etiã si non
oĩa in facto fuerunt expressa. l. j. C. si contra ius, vel vtil. pub. vbi Jas. &
61 † licet papa ignorauerit defectus in specie, tamen satis est, q in genere
videatur cogitasse, propter generalitatem verborũ rescripti, secundum Pau.
de Cast. consi. cccix. alias xxx. in j. Dec. ccclv. nu. 3. & multa sim. ita ag
gregat Fel. in c. postulasti. extra de rescript. & in casu nostro apparet de
contraria mente concedentis ex clausula tollente vitium subreptionis, pro-
62 pter quam clausulã apparet, q † illa verba, veris existentibus premis
sis, non ita sit conditionaliter, sed dispositiue: quia vero ex illum & partici
pium presens ita propriè accipitur. l. qui fidem. ff. de transact. l. prope-
randum. §. illo. verb. manifestante. C. de iud. l. ij. §. si mater heredi. verb.
63 omittente. & §. fin. vbi Bart. ff. ad Tertyl. alias † rescriptũ sibi ipsi es
set contrariũ, quę interpretatio nõ est accipienda. l. nã ad ea. ff. de cõd.
64 & dem. & † per talem clausulã, non obstante vitio subreptionis, videt
esse derogatũ dispositioni. l. vniuersa. C. de diuers. rescript. & c. ij. extra
de rescrip. quę volunt q in rescripto subaudiatur clausula, Si preces ve-
ritate nitantur, & sic sunt rescripta redacta ad instar contractuũ vel alioꝝ
actuum priuatorum, in quibus dicta clausula, Si narrata sunt vera, non
subauditur secundum gl. in l. pen. in verb. precipimus. vbi Bald. & Paul. de
Cast. C. de transact. intelligitur tñ semper reseruatus dolus. l. creditor.
§. Lucius. ff. mand. l. & si legibus. C. si contra ius vel vtil. publ. Nec vi-
detur esse surreptio, quãuis deinde testator, mutato proposito, alia rõne
dotes soluerit, quia satis est, q tunc verum esset, quod nõ potuisset cõmo
de absque venditione bonorũ soluere prout habetur in simili in l. cęte-
ra. §. sed si separauit. ff. de leg. j. vbi Bart. versic. per hoc determinat. &
doct. & in l. j. §. vnde quęrit offilius. ff. de exercit. vbi Bal. & Alber. Vl
tima dubitatio est, ponamus quod hereditas d. Joã. Franc. testatoris
sit xij. vnciarũ supra vidimus, q de fideicommisso deducenda sunt bo
na Caroli, quę sunt (pone) iiij. vncię. Item deducenda est legitima iu
re naturę debita, secundum suprascripta quę sunt alię iiij. vncię, id est
dimidia bonorum testantis. Item deducenda est, de media relicta ho-
spitali, quę habet duas vncias, quę est libera propter indultũ vt supra
dixi, & sic remanent decẽ vncię librę a fideicõmisso supersunt duntaxat
duę alię vncię, in quibus vocati sunt illi de Robertis forenses sup qui-
bus duabus vncijs vertit difficultas omnis & supra cõclusi, nec in eis
quidem esse locũ fideicõmisso. Sed pone, q iudicibus aliud videretur, &
in hoc casu sentiretur pro Antonio, an saltē adhuc aliquid debeat illi a
filiabus equitis Moderni? & verba sunt clara, q sic dum dicitur in te
stamento & existentibus feminis ex dictis descendẽtibus masculis pre-
morientibus, quę nuptę non essent, & dotarę tunc deberẽt, vt dotari de-
beant de bonis predictis secundum eoꝝ, & earum conditionẽ & faculta-
tem. intelligo aũt eorum masculorum, & earum feminarum, vnde cum
qualitas equitis defuncti esset valde honorifica & etiam qualitas d. Isa
bellę proculdubio deberet ante partem accipi dos secundũ ordinatio-
nem testatoris, & quamuis d. Isabella posset dotari super alijs x. vncijs
quę remanet liberę a fideicommisso, vt dixi tamen cum testator legaue
65 rit ei dotem super istis duabus vncijs, valet legatum: sicut alias † va-
let legatum dotis factum mulieri diuiti. l. fin. C. de dot. pro. l. huiusmo-
di. §. legatum. de leg. j. l. a Titio. vbi Moder. ff. de verb. oblig.

SVMMAE RERVM. XXXII.

1 *CEcus utroque lumine non potest testari nec fideicommittere ni-
si seruata forma & dispositione l. hac consultissima. C. qui te-
stam. fac. poss.*

2 *In testamento facto inter liberos non sunt necessarie solemnitates &c.*

3 *Vt locus sit. § ex imperfecto & admittantur filij ex imperfecta volun
tate oportet quod huius modi filij sint tales qui teneant primum lo-
cum in successione.*

4 *Suitas est continuatio dominij in hereditate non aũt in fideicõmisso.*

5 *Fideicommissa filijs imposita lex stricte interpretatur unde filiorum ap
pellatione non ueniunt nepotes.*

6 *In testõ ceci speciale est ut codicilli nõ ualeãt nisi corã septem testibus.*

7 *Ex inutili uoluntate sustinentur quidem institutiones et substitutiones
directe legata uero & fideicommissa non sustinentur.*

8 *Proximorum appellationem ad grauatum referri.*

9 *Restitutio a grauato faciẽda ẽ et fideicõmissũ de eius manu accipiẽdũ.*

10 *Semper sit interpretatio ut hares minus censeatur grauatus.*

11 *Minus est grauaminis restituere suis quàm remotioribus.*

12 *In successione ascendentium neptis succedit in locum filij licet ueniat
ex persona propria.*

13 *In fidei commissis coditionalibus non attendimus ad tempus mortis te
statoris sed ad tempus euenientis conditionis.*

14 *In fideicõmisso non imputatur nisi quod testator uoluit imputari.*

15 *Quando uerba sunt clara frustra admittitur quæstio uoluntatis.*

16 *Dictio contra quid denotet.*

BReuiter testamento visa d. Strēselai de Malchiauel
lis cęci, prosequendo ordinẽ dubiorum mihi proposi-
torũ, ea attingam, quę videant pro dilucidatione pre-
sentis controuersię sufficere: quia alias siquis vellet di-
sputare circa articulos incidentes, res procederet in
infinitũ propter magnas altercationes doctorum. In
1 primis igitur, cũ iste testator esset † cęcus vtroq; lumine, clarũ est quod
non potuit testari nec fideicõmittere, nisi seruata forma, & dispositione.
l. hac cõsultissima. quę fuit lex Justini Imperatoris. C. qui testam. fac.
pos. quę forma & solennitas in casu nostro seruata non fuit, nec adhibitę
subscriptiones testium, nec cetera necessaria, de quibus in illa constitu-
2 tione. Nec obstat, q testũ † illud factum sit inter liberos, quo casu vide
tur q non fuerint necessarię dictę solennitates, per l. hac consultissima.
§. ex imperfecto. C. de testam. quia hęc opinio est valde dubia, & multi te-
nent contrariũ, q immo d. §. ex imperfecto. non habeat locũ in testamen
to ceci, tanquã dispositio illius l. Justini, sit specialis, & ideo preualere
debeat. alias illa lex nimis restringeretur vt sentit Mart. de Fano qua-
dam sua disputatione, & tenet Raph. Fulg. & Lud. Rom. in d. l. hac cõ-
sultissima. & Fulg. consi. xli. casus talis proponitur. & consi. xcj. super eo.
Idem etiã tenet Raph. Com. consi. cxij. si testator. idẽ etiã consulendo
firmauit Pau. de Cast. consi. ccclxij. super j. dub. presupposita cecitate.
in ij. vol. Idem etiam consulendo sensit Corn. consi. lxxvi. quãuis vi
deatur. lib. iij. & eandẽ sententiam sequutus est d. Joan. Maria Rimi
nal. suus. in d. l. hac consultissima. vbi respondet rõnibus cõtrarijs, can
dem sententiã etiam quantum sit in casu nostro sentit Jas. ibi, quoties
non interuenissent subscriptiones testiũ, prout non interuenerunt in ca
su nostro. Et ista opinio etiã mihi placet, quia alias nimis restringeretur vel
violaretur potius, suprascripta Justini constitutio, si intelligeretur solũ,
quando cęcus instituit extraneos, non aũt filios & naturales cum ratio il-
lius legis ęqualiter, & multo fortius procedat in filijs, quorum aliquis
in fraudem fratrum posset facilius patrem decipere, & certe in hac al-
tercatione doctorum, ista opinio videtur tenenda, per quam minus rece-
dimus a verbis legum: et quia Bald. Angel. Salic. Alex. contradicentes
huic sententię, fundantur ea rõne: quia non est verisimile fieri fraudem in-
ter filios, cum causa testati foueat causam intestati, quę ratio etiã cessat
in casu nostro propter inęqualitatem, & grauamen illatum Francisco
absenti, prout dicit Rom. consi. clxxix. & cclxxxv. Soc. consi. v. in fin.
in iij. Dec. consi. cv. & consi. ccclix. Et illud solum sufficeret ad victo-
riam, tamen res in casu nostro est etiam clarior adeo vt quicquid sit re-
spectu suprascriptę conclusionis, tñ omnino istę feminę sint excludendę
per alias rationes. Et in primis respectu d. Lu. doinę neptis, dico eam
3 excludi duplici ex capite. Primum est, quia † vt locus sit dispositioni di-
cti §. ex imperfecto. & admittantur filij ex imperfecta voluntate, oportet
q huiusmodi filij sint tales qui teneant primum locum in successione, vt
est text. in l. si. & ibi gl. ij. C. famil. ercisc. & firmat [illegible] Cur-
tius in d. §. ex imperfecto. quest. x. iij. cuius [illegible] habet pro se casũ
legis in d. l. fin. si recte inspiciatur: ista aũt [illegible] tenuit primum lo
cum, quia cum neptis esset precedebatur a p[illegible]. Secundum est, quia
d. §. ex imperfecto. procedit in filijs qui [illegible] ab intestato succedere
possunt, & quos pretor ad successionem vocat. d. l. si. & quod not. Bar.
in l. ij. in princ. de vulg. & pup. versi. vt dixi quod requiratur, vbi Aret.
hoc notat, cum quo transeunt alij Mod. & Cur. in d. §. ex imperfecto.
versic. quinta dubitatio. sed ista neptis non est talis quę succedere po-
tuisset ipsi auo, ex quo nec nata, nec concepta fuit ipso viuente, vt in fa-
cto presupponitur ergo, &c. l. Titius. l. item pretor. ff. de suis & legit.
Quantum vero sit respectu dominę Grantę, dico adhuc eam admitti
non posse ad dictum fideicõmissum, duabus alijs rationibus. Prima
est, quia cum ipsa esset nupta, a statuto Mutinensi, statuentis masculis,
exclusa erat, & ab intestato non admittebatur, supra autem diximus di-
spositionem. d. § ex imperfecto. solum habere locum inter liberos, qui
alias ab intestato succedere potuissent: quia in his propriè militat ratio le
gis, q causa testamenti foueat causam intestati, de qua per Bar. & doct.
ibi. Nec obstat, q dicit Raph. Fulg. & Alex. in d. §. ex imperfecto. vbi
videntur sentire contrariũ, quia posito, q ab intestato, & etiam contra te-
stamentum, filia repulsa a bonis paternis habeat tanquam extranea, &
desinat esse sua, vt per Bart. in l. j. §. sciendum. ad Tertul. tamen quan
do instituitur in testamento, dicatur adhuc esse sua, & cognata, per text.
quem allegat Fulg. in l. non putauit. §. in adoptionem. ff. de cõtra tab.
Respondeo enim, q hęc opinio est vera, secundum rõnem suam, id est,
in his quę relicta sunt filię titulo institutionis: sed nostra quęstio est de
his quę relinquuntur titulo fideicommissi, in his enim non censetur sua
4 heres, sed extranea: quia † suitas est continuatio dominij in hereditate,
non autem in fideicommisso, vt declarat Bald. in l. si arrogator. in ij.
opposi. ff. de adopt. & per Soci. consi. lxxxvij. in iij. & quod not. Ang.
Imo. Soc. in l. si filius, qui patri. ff. de vulg. & pupil. vbi dixi in vij. limi
tatione. Secunda est ratio, quia videtur quod dispositio d. §. ex imperfe-
cto. non sit trahenda ad sustinendum fideicõmissum, quod est grauamẽ
5 ipsis filijs, † fideicõmissa enim filijs imposita lex stricte interpretatur.
Unde tunc appellatione filiorũ, non veniunt nepotes, secundum Bald. cons.
ccclvij. in iij. Rom. cccxxxviij. in vlt. dub. Alex. consi. j. in j. & lvj. in v.
Socin. cliij. in ij. Dec. consi. xcv cum simil. & q illud sit verum, proba
tur primo, quia doctores per text. in d. §. ex imperfecto. communiter con
cludunt, q in testamento inter liberos, censetur semper adesse clausula,
Omni meliori modo, &c. vt est gl. in l. coheredi. §. cũ filię. in fin. vbi Jas.
ff. de vulg. & pup. & tamen talis clausula quę alias operatur fideicõmis
sum, tacite intellecta, in filijs hoc non operatur, vt est text. in l. Gallus.
§. j. in iij. intellectu. ff. de lib. & posth. & habetur in l. si frater. C. de fidei-
6 commissis. confirmatur & secundo, quia † in testamento cęci speciale est,
vt codicilli non valeant, nisi coram septem testibus, & sic fideicõmissum
fieri non potest, nisi coram tali numero. d. l. hac consultissima. cum alias
sufficerẽt quinque, ergo dispositio generalis. d. §. ex imperfecto. ad hũc
casum trahenda non est in quo specialiter auctus est numerus testium.
l. sciẽdum. in princ. vbi doct. ff. qui sat. cog. l. decurionibus. C. de silent.
lib. xij. maxime cum d. §. ex imperfecto. exorbitet a regulis iuris com-
munis, & vt apparet ex rubrica sub qua situatus est, loquatur & proce-
dat in testamentis & institutionibus directis, non aũt in codicillis, vel
fideicommissis. arg. l. Imperatores. ff. de in diem adiect. Merito er-
go exclusis istis feminis, quę petere non possunt fideicommissum, con-
sequens est vt bona remaneant libera d. Margaretę, & testamentũ do.

Petri

Petri Io. Pauli, habeat effectum prout iacet. Suadetur ꝛ tertio hęc
7 sententia, per text. in l. militis. §. veteranus. ff. de testa. mil. vbi † ex inu
tili voluntate sustinentur quidē institutiones, ꝛ substitutiones directę:
legata vero ꝛ fideicōmissa non sustinentur. Nec obstat, quod Bart. ibi
censeat dictum. §. veteranus. nō procedere hodie inter liberos. d. §. ex
imperfecto. ꝛ sic hodie esse correctū, qꝛ hoc est impossibile: cum enim il
le §. ex imperfecto. sit Theodosij Imperatoris, non aūt ex quinquagin
ta constitutionibus Iustiniani, non potest esse correctiuus legis Dige
storū, vt est text. in l. j. §. sed hoc studiosum. C. de vet. iur. enuc. in l. j. C.
de emend. Cod. Iustiniani. quāuis nec Bar. in d. §. veteranus. expres
se dicat sustineri fideicōmissum. nec etiam Bal. in consi. xcix. Nicolaus
ccci. lib. ij. vnde nec nos dicemus merito ergo, ꝛc. Circa secundū du-
bium. cum testator, finita linea masculina, vocet proximiores, quęritur,
8 an intelligamus † de proximioribus ipsius grauati, an vero hęredis, ꝛ
sic an proneptis ipsa admittatur, an amita, ꝛ cōis conclusio in hoc vide
tur, ꝙ attendamus potius ad proximitatem ipsius grauati. arg. tex. in
c. j. de nat. succ. feudi. vbi Iser. l. cū ita. §. in fideicōmisso. de leg. ij. ꝛ sic
quod neptis sit preferenda quicquid enim sit in alijs substitutionibus,
in hac fideicōmissaria doctores tenent, ꝙ attendatur ad proximitatem
9 grauati: tum qꝛ † restitutio ab eo facienda est, ꝛ fideicōmissum de eius
10 manu accipiendum. l. non dubium. C. de lega. tum qꝛ fit † semper in-
terpretatio vt hęres minus censeatur grauatus. l. vnum ex familia. de
11 leg. ij. † minus est autem grauaminis restituere suis, q̄ꝫ remotioribus:
tum qꝛ fideicōmissarius licet habeat a testatore, tamen subrogatus est
in locum hęredis. l. j. ad Treb. cum hęres directas, fideicommissarius
vtiles actiones habeat, ꝛ hanc opinionem per multas rationes tenuit
Soc. in l. si cognatis. de reb. dub. versic. sexta ꝛ vltima conclusio. vbi re
fert multos, qui idem consuluerunt, ꝛ idem Soci. consi. cclix. cum sex
sequen. lib. ij. ꝛ consi. lxxxvj. lib. iij. ꝛ consi. ij. in iiij. Idem etiam tenuit
Corneus consi. xcvij. in j. ꝛ consi. xxij. in ij. ꝛ consi. cxlvj. eod. lib. ꝛ cōl.
ccxx. in iij. vol. Stephanus Bertrandus consi. ccc. in iij. Curt. Iun.
consi. xxiiij. ꝛ est opinio receptissima apud modernos, quę quicquid sit
in alijs casibus in nostro, iudicio meo, nullam patitur diffi. ultatē, pro-
pter mentem testatoris, qui qua ratione filium forori pręrulit, eadem
etiam neptem in parte delata ipsi per gl. in l. Lucius. ij. de hęre. instit. ꝛ
qꝛ propter filium magis censetur eam amasse. l. liberorum. ff. de verb.
12 sign. ꝛ qꝛ † in successione ascendentium nept o succedit in locum filij,
licet veniat ex persona propria, ꝛ per Bar. in l. ij. C. de lib. pręte. in l. ij.
§. si sit. ff. de colla. do in l. qui superstitis. ꝛ l. is potest. ꝛ vtrobiqꝫ Aret.
de acquir. hęr. ꝛ per doct. in auth. post fratres. ij. C. de legi. hęred. Nec
obstat, ꝙ ista neptis, seu proneptis, forte nō esset nata nec concepta tpe
mortis testatoris, iuxta l. Titius. ꝛ d. l. item pretor ff. de suis ꝛ legi. qꝛ
13 respondeo, ꝙ † in fideicōmissis conditionalibus, non attendimus ad
tempus mortis testatoris, sed ad tempus euenientis conditionis per l.
cum pater. §. hęreditatem. ff. de leg. ij. ꝛ l. ex facto. §. si quis rogatus. ij.
ff. ad Treb. vnde videtur in casu nostro, ꝙ satis sit eam natam, ꝛ con-
ceptam esse tempore euenientis conditionis, id est, finitę lineę masculi-
nę. prout tenuit Io. And. in add. Spec. de testamētis. versi. item Lam-
bertinus. refert, ꝛ sequitur Alex. in consi. xxij. in iij. volu. ꝛ consi. xij. in
iiij. ꝛ per Soc. consi. x. in iij. vol. Circa tertiū dubium quo quęritur, an
pręlegata veniant in fideicōmisso? videretur prima fronte dicendū, ꝙ
sic, ex quo primo pręlegauit, deinde fideicommisit, per regulā. l. Mar-
cellus. §. quidam. ff. ad Treb. ꝛ per doct. in l. cum virum. C. de fideic.
Secundo, qꝛ testator fecit ista pręlegata contemplatione illius partis
quam habuerat Franciscus absens: ꝛ sicut illa pars venit in fideicom-
missum, vt expresse ordinauit testator, ita ꝛ ista, per regulam l. alteri. ff.
de adi. leg. l. quid ergo. ff. de leg. j. Sed tamen in casu nostro puto con-
14 trarium esse verius, propter verba testamenti, † in fideicōm sso enim
nō imputatur nisi quod testator voluit imputari: qꝛ in hac materia ma
xime attendimus ad eius voluntatē, vt dicunt docto. in allegatis locis.
d. l. cum virum. in casu aūt nostro videtur esse euidens voluntas testa-
toris, ꝙ hęc pręlegata non imputentur, quę voluntas ex ipsius verbis
deprehenditur: quia factis pręlegatis, subijcit, In omnibus autem alijs
suis bonis instituit, &c. prohibet, &c. fideicommittit, &c. ꝛ sic apparet quod
fideicommissum est factum in alijs bonis, non autē in ijs quę iam pręle-
gata erant. vnde tali casu apparet voluisse eum nō comprehendi pręle-
gata, vt in simili dicit Bar. in allegata l. Marcellus. §. quidam. quę-
stione pen. ꝛ per Ang. consi. ccccxiiij. incipiēte, testator reliquit. ꝛ cōs.
seq. de quo etiam per Cor. l. ambiguitates. C. de testa. Nec obstant su-
prascriptę rationes, qꝛ possent procedere quando verba testatoris es-
sent apta ad cōprehendēdum dicta legata, quod non est in casu nostro,
maxime qꝛ satis apparet quod testator prędilexit filios pręsentes, ipsi
Franc. absenti ꝛ ideo non est absurdum ꝙ plus eum grauauerit in par
te ab ipso testatore inter viuos obtenta, qꝫ illos filios in pręlegato. Et
15 quicquid sit, † quando verba sunt clara frustra admittitur quęstio vo
luntatis. l. ille aut ille. §. si. de leg. iij. ꝛ per Soc. in d. §. quidam. in prin.
in j. limitatione. quamuis etiam dici possit, ꝙ nec Franciscus sit gra-
uatus in illa parte sibi a testatore data, ad negotiandum, sed solū in bo-
nis exinde acquisitis id est in lucro inde facto: qꝛ verba testamenti hoc
sonant, si bene videantur. Pręterea ꝛ contra ferrarienses facit primo,
qꝛ testator finita linea masculina filiorum, vocat proximiores in gradu
donec superessent, ꝛ illis non existentibus, illos de Casata de Machi-
nellis, in stirpes, ꝛ non in capita, vndecūqꝫ esse reperiantur, in casu aūt
nostro supersunt proximiores filiorum. videlicet proneptis, ꝛ soror, er-
go illi excluduntur seu proximitatem testatoris attendamus, seu graua
ti, vt supra conclusimus. Nec respectu proximiorum, testator se restrin
git ad masculos. ergo nec nos ita intelligemus. alias si voluisset scivisset
testator repetere dictam dictionem, masculos prout concludit. Et sua-
det ratio, vt voluerit qualescunqꝫ iunctos cōsanguinitate, pręferre ijs
omnino extraneis, nisi qui sunt ex Casata, ꝛc. Secundo quia cum vo-
centur in stirpes, omnes de Casata, ꝛ in proximis ciuitatibus sint mul
ti, minima pars ad istos pertineret. Et forte ex tanto numero electio es

16 set grauati, ꝛc. Tertio, qꝛ † dictio, Casata, debet intelligi, vt aliqua ta-
men legitima consanguinitate aut agnatione iungantur, nec sufficiat, qꝺ
appellentur de parentela, alias etiam spurij hoc nomine comprehende
rentur. quod tamen falsum est, secundum Bart. Bald. ꝛ doct. in l. fin.
C. de verb. signific.

SVMMAE RERVM. XXXIII.

1 *Dictio quantumcunque quid denotet.*
2 *In legato facienda est lata interpretatio.*
3 *Ex subrogato arguimus quid sit in principali.*
4 *Ratione legatur stringi & declarari.*
5 *Appellatione pertinentiarum non comprehenduntur possessiones.*
6 *Participium spectantibus restringit dispositionem pracedentem.*
7 *Vendito castro transit iurisdictio coharens territorio.*
8 *Si dominus Castri uendit seu leget Castrum cum suis pertinentijs possessiones non comprehēduntur appellatione pertinentiarū, et quare.*
9 *Vendens fundum cum omnibus suis iuribus intelligitur uenditum solū quod est de natura rei uendita.*
10 *Si quis uendit uel legat possessiones quas habet in tali territorio cū omnibus iuribus qua ibi habet nō intelligitur de domibus in quibus percipitur pedagium, & quare.*
11 *Ius erectionis furcarum est signum meri imperij.*
12 *In concessione Principis latior est facienda interpretatio, q̄ in legatis.*
13 *Si Princeps concedat Castrum cum pertinentijs suis & iuribus ad ipsum Castrum spectantibus non ueniunt molendina priuatarum personarum accessorie ad Castrum.*
14 *Si quis uendit medietatem fundorum Pete cum omnibus iuribus qua in eis habet non censetur uendita iurisdictio quia clausula generalis ad ea tantum trahitur qua sunt de natura rerum uenditarum.*
15 *Generalitatem ex natura rei restringi.*
16 *Dictio quantūcunque non mutat significationem uerborum quin intelligatur de minori summa.*
17 *In ambiguo in legatis fit interpretatio de minori summa.*
18 *Plerunque uidemus illud quod est uno loco expressum censeri etiam in alio expressum non autem omissum.*
19 *Prasumptio pro aqualitate est fauorabilior & superat alias prasumptiones.*
20 *In feudo nouo pater potest uni ex filijs feudum pralegare.*
21 *In feudo antiquo accepto pro se & liberis pater non potest pralegare feudum uni ex filijs.*
22 *Ius quasitum filijs non debet posse per patrem auferri.*
23 *Filius post approbatum patris testamentum & post aditionem hareditatis non potest impugnare factum patris.*
24 *In filio suo harede prasumitur ignorantia testamenti.*
25 *De consensu Principis potest pater praiudicare filio in feudis.*
26 *Filius feudum a Principe per paterna mortis causa capionem capit.*
27 *Imperator non potest in ciuitate Mantua uti clausula suprema potestatis uel auferre ius tertij, & quare.*
28 *Princeps suo uel antecessoris contractu obstringi.*


Egati verba sunt, *Reliquit terram Luzaria, cum Rocha & Castro dicta terra, & cum omnibus, & singulis ad dictam Rocham spectantibus ad defensionem eiusdem, & cū omnibus iuribus, iurisdictionibus, Datijs, Trauersiis, Salerio, & omnibus, & singulis alijs introitibus, ad ipsam terram, & Castrum spectantibus, & pertinentibus, & cum mero & mixto imperio, &c.* Quęritur in primis, qꝛ dictus testator in territorio di-
cti Castri, possidebat multa prędia priuata, iandiu per maiores suos
empta, nunquid huiusmodi prędia, ꝛ possessiones comprehendantur
in dicto pręlegato? Et prima fronte videretur dicendū quod sic, pro-
pter illā generalitatē verborū, Omnibus & singulis alijs introitibus. quę
cum sint generalia, videntur omnia cōprehendere. l. Iulianus. in prin.
ff. de leg. iij. l. ij. C. de bon. vacan. lib. x. Alex. cōsi. xlvij. in iij. vol. Dec.
cccccxvij. in fi. Item qꝛ testator ita videtur declarasse mentem suam. in
c. xvj. testamenti. dum disposuit, *Quod licet Luzaria esset maioris redi-
tus, &c. quod illud plus quantūcunq; sit, uult quod sit ipsius domini pri-*
1 *mogeniti.* quę dictio, † Q[illegible]q.. cōprehendit etiā maximā sum-
mā, iuxta l. Balista. cū ibi not. ff. ad Treb. Rursus hęc voluntas pbat
in c. vij. in quo testator voluit, possessiones, ꝛ terras priuatas non inclu
di in dispositione Castrorum id expresse dixit. quod cū non fecerit in casu
nostro, satis declaratur mēs ipsius, ꝙ volebat includi eas possessiones.
l. j. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. toll. ꝛ quod in simili not. Io. de
2 Anan. consi. xxij. Et videt accipienda hęc interpretatio in hoc † lega-
to, in quo faciēda est lata interpretatio, vt in terminis nostris dicit Alc.
cōsi. ccxxiij in ij. per regulā. l. in testamētis. ff. de reg. iur. Sed tū puto
contrariam opinionē in casu pręsenti procuIdubio veriorē esse, ꝛ quod
possessiones in agro Luzarię existentes, debeant esse cōes inter istos fra
tres, siue mentem testatoris inspiciamus, siue verba, secundū dispositionem iuris intellecta. Et in primis mens testatoris ex varijs capitibus testamenti colligitur, ꝙ vellet eos esse ęquales, salua primogenitu-

ra Castri Luzariæ, tum ex capitulo institutionis, quo eos fratres æqualiter vocat. l. vt liberis. C. de col. tum ex oneribus legatorum in quibus æqualiter grauantur. l. quoties. ff. ad Treb. tum ex dispositione bonorum Illustr. d. Aluisij, in qua etiam eos æqualiter vocat. tum ex capitulo reditus beneficior, in quo non grauat secundo genitum, nisi habuerit ex beneficijs reditū trium milium aureor: qr parem reditū intendebat ei relinquere tūc ex patrimonio. vnde † ex subrogato arguimus
3 q. d. sit in principali. l. j. de reb. dub. l. coheredi. §. ex his verbis vbi not. de vulg. Rursus magis specialiter hoc probatur ex rōne adiecta per testatorē dū dicit, Se legare primogenito soli terram Luzariæ, &c. ne partialitatis liuor ⁊ dissensio, In ea insurgāt. quæ ratio nihil infert respectu pos
4 sessionū, sed solum respectu iurisdictionis, ⁊ regaliū. vnde ex dicta † ratione declaratur ⁊ restringitur legatū. l. cū pater. §. dulcissimis. de leg. ij. Idēq; probatur ex fine legati dū dicit, Prout ipse testator asseruit sibi concessum fuisse a Cæsarea maiestate in priuilegiis, &c. ad quæ habeatur relatio, &c. in priuilegio vero constituitur ius primogenituræ in Castro Luzariæ, cum suis iurisdictionibus, ⁊ pertinentijs: quæ verba non cōprehendunt possessiones, † qr non veniunt appellatione pertinentiarum
5 fm Inn. in c. ex literis. de iure pat. ⁊ in c. cum ad sedem. vbi cæteri not. extra de rest. spol. ⁊ qr priuilegiū loquitur de bonis feudalibus, istę vero possessiones non sunt feudales, sed allodiales. Et subijcitur, Ita tamen quod reditus diuidantur æquis portionibus, vel sicuti melius videbitur. vnde cum non appareat quomodo melius respectu possessionū, sequit quod in eis voluerit eos esse æquales. Sed ⁊ ex verbis ipsius prælegati, satis videtur hoc expressum a testatore, quibus solū loquitur, de reditibus ad ipsam terrā ⁊ Castrū spectantibus: quæ verba stant restrictiue, vt legatum non intelligatur de reditibus cōcernentibus personā testatoris, vt sunt possessiones, sed solum quæ spectant ad ipsum Castrū.
6 illud † enim participiū, spectantibus, id est, quæ spectant, restringit dispositionē præcedētem. l. ea tamen adiectio. ff. de leg. ij. l. hæres. §. vxori. ff. eod. tit. Bald. in rub. C. de contrah. empt. q. xxij. Ias. in l. j. C. de sum. trinit. ⁊ fid. cath. ⁊ facit quod not. Bart. post Din. in l. inter eos.
7 ff. de acquir. rer. dom. vbi † vendito Castro, dicit transire iurisdictionē cohærentem territorio. l. j. §. cum vrbem. vbi oēs not. ff. de off. præfect. vrb. non autem si cohæreat personæ vendentis, ⁊ ita tenent cōiter doct. vt late per Card. Parisium consi. xx. in j. Imo. Alex. Mod. in l. ij. in princ. ff. de acq. poss. Bald. consi. cclvj. in ij. Cum ergo mens testatoris in casu nostro sit satis clara, non videtur quærendus nodus in scirpo, vnde inquit Aret. in consi. cxlix. in j. dub. q licet re legata, veniant omnia necessaria ipsius, secundum. l. prædijs. §. qui balneas. ⁊ §. seq. ff. de leg. ij. tamen hoc non fallit. quando coniectura mentis testatoris est in contrarium, per l. testatrix. §. fi. ff. si seruit. vend. quo casu vendito Castro, non cōprehenditur territoriū vt disputat Oldr. consi. cxxj. ergo idē in casu nostro. Et pro hac opinione est decisio satis clara Imo. ⁊ Alex. in all. l. ij. in princ. ff. de acq. poss. quam ibi sequuntur Mod. ⁊ Ias. d. l. fin. ff. de const. Curt. Iun. consi. clviij. vbi tenent, q si domi
8 nus † Castri vendidit, seu legauit Castrū, cum pertinentijs, ⁊ ibi erant aliquæ possessiones, seu aliqua prædia in territorio illius Castri, q dictæ possessiones non cōprehenduntur appellatione pertinentiarū Castri, qr illa verba intelliguntur de rebus, quæ sunt propriæ pertinentiæ Castri, non de possessionibus quas quis habet tanquam priuatus, nō tanquam dñs iurisdictionis, per id quod not. Inno. d. c. ex literis. vbi
9 loquitur, de † vendente fundum, cum oībus suis iuribus: qr intelligitur venditum solum, quod est de natura rei venditæ. arg. l. si mercedē. §. j. in vlt. respon. ff. de actio. empt. ⁊ sic videtur ibi esse decisio clara in casu nostro. Maxime præsupposito, quod dictæ possessiones non sint eodem tpe, ⁊ vno pretio emptæ, cū iurisdictione, fm Alex. consi. ccxxij. in ij. Confirmatur hęc sententia per ea quæ notat Bald. in l. a procu
10 ratore. C. mand. vbi vult, quod † si quis vendit, vel legat possessiones, quas habet in tali territorio, cum oībus iuribus quæ ibi habet, non tñ intelligitur de domibus in quibus percipitur pedagium, qr hę videntur esse diuersæ naturæ a possessionibus, cum ius pedagij, ⁊ similia iura
11 pertineant ad incorporalia, sic ⁊ † ius erectionis furcarum, quod est signum meri imperij secundum eum, allegat no. per Innoc. in d. c. ex literis. sequitur Alex. ⁊ Mod. d. l. ij. in princ. Ad idem facit, quod notat Bal in c. j. de cap. qui cur. vend. in vsib. feud. vbi loquitur in cōcessione principis, quæ etiam latius accipitur quam legata. l. fin. ff. de consti.
12 princ. vbi docto. d. l. ij. C. de bon. vac. lib. x. ⁊ † si Princeps concedat Castrum cum pertinentijs suis, ⁊ iuribus ad ipsum Castrum spectantibus, non tamen veniunt molendina priuatarum personarum accessorie ad Castrum: secus si essent publica ipsius Castri. gl. l. inter publica. ff. de verb. sign. si vero essent res quæ non soleant esse cōtractis, sicut possessiones priuatæ, tunc esset secus, vt dicit Corn. consil. cccxxj. in iij. qr tales res non cohærent Castro, fm doct. Bart. in d. l. inter eos. ⁊ supra dixi. ⁊ ita intelligendū videtur quod no. Aret. consi. xv. in j. dub. Pro eadem sententia etiam facit, quod not. Lud. Rom. in cōsi. cccclxiiij. vbi
14 † si quis vendit medietatem fundorum petræ, cum omnibus iuribus quæ in eis habet, non tamen censetur vendita iurisdictio: qr clausula generalis ad ea solum trahitur, quæ sunt de natura rerum venditarum, al leg. Inno. in d. c. cum ad sedem. ⁊ qr non debet videri vēditio de rebus diuersis facta, id est de allodialibus mixtis cum feudalibus, fm Imol. d. l. ij. in princ. Bald. d. l. a procuratore. Nec hoc tenendo obstant allegata in contrarium, ⁊ in primis generalitas illa, cum oībus ⁊ singulis introitibus qr respōdeo primo, quod talis generalitas est restricta per clausulam subsequentem, spectantibus ad Castrum, ⁊ sic non ad personam testatoris, secundum supradicta. Secundo respondeo, q talis generalitas non tantum operatur vt intelligatur de rebus difformibus,
15 quia plus valet argumentum quod † sumitur ex natura rei, per quam restringitur generalitas, fm Innoc. in d. c. ex literis. ⁊ decisiones suprascriptorum docto. loquuntur quando aderat talis clausula generalis, ⁊ tamen non comprehenduntur possessiones, vt supra dixi. Tertio respondeo, q in casu nostro coniectura mentis testatoris inducit hanc restrictionem vt supra declaraui, ⁊ ratio seu causa ab eo scripta, ne partialitatis liuor ⁊ dissensio Ca. in d. l. cum pater. §. dulcissimis. Non obstat, q videatur se declarasse per illa verba, Quod illud plus quantūcunq est legat primogenito. Respondeo, q etiam si possessiones Luzariæ non comprehendantur in prælegato, tamen adhuc iste habet plus, nempe reditum ducatorum lxxj. singulis annis, vt apparet ex inuentario bonorum. vnde satis verificātur verba legati respectu dictæ summæ, ⁊ est verisimile, quod potius de ea summa intelligatur, quæ est mediocris, quam de excessiua inæqualitate, quæ resultaret, si in legato comprehen
16 derentur possessiones, ⁊ † dictio, quantumcunq; non mutat significationem verborum, quin intelligatur de minori summa. l. qui concubi
17 nam. §. j. ff. de leg. iij. ⁊ cōis regulæ, quæ habet, q † in ambiguo in legatis fit interpretatio de minori summa. l. nummis. ff. de leg. ij. l. apud Iulianum. §. scio. ff. de leg. j. ⁊ quæ habentur in l. semper. de regul. iur. Non obstat, q in alio capitulo testator expresse excluserit possessiones a iurisdictione Castrorum, quod non fecit in casu nostro, ⁊c. Respondeo, q etiam in prælegato Luzariæ sunt satis expresse vi verborum, vt supra dixi. Secundo respondeo, q in legato Sulserini ⁊ Cathoni fuit facta expressa separatio possessionum: qr respectu eius legati cōmodo æqualitas inducebatur inter ipsos filios: sed in legato Luzariæ nō ideo commoda fuisset æqualitas inducta, cum adhuc superabundarent primogenito aurei lxxj. vt est supradictum, vt ex calculo ipso apparet secundum reditum descriptū in inuentario. Tertio respondeo, q illud arg. hic expressit: ergo non videtur ibi voluisse. d. §. sin autē ad deficien
18 tis. non est omnino concludens: qr † plerūq; videmus illud quod est vno loco expressum censeri etiā in alio expressum, non autem omissum. l. filiabus. ff. de leg. j. vbi Ias. alleg. multas decisiones p hoc, ⁊ facit qđ no. Abb. consi. xxxvij. in j. Alex. consi. clix. in iij. Dec. consi. cccclxv. ⁊ cccclxv. cum si. Nec etiā obstat, q interpretatio lata sit facienda in legatis, fm Alex. d. consi. ccxxij. in ij. qr hoc non procedit in interpretatione verborum, vt maior summa cōprehendatur. d. l. nūmis. vt per Lud. Rom. in l. plures. ff. de dam. infec. ⁊ Dec. in d. l. semper in obscuris. ⁊ d. l. in testamentis. Item nō procedit in casu nostro. in quo nimia
19 inæqualitas induceretur inter filios, † præsumptio enim pro æqualitate est fauorabilior. d. l. vt liberis. C. de coll. not. in l. j. C. vnde lib. ⁊ superat alias præsumptiones: qr vna præsumptio aliam tollit. l. diuus. vbi Bal. de in integ. rest. l. cum de indebito. ff. de probat. Circa aliū punctum, an constitutio primogenituræ in Castro Luzariæ valeat: sciendū
20 est quod cōis opinio doct. videtur esse, q † in feudo nouo possit pater hoc facere, ⁊ vni ex filijs feudum prælegare. argu. l. ij. ff. de assig. lib. c. j. de duob. fratrib. a capit. inuest. in vsib. feud. Alex. consil. lj. ⁊ sequen. in
21 iiij. † in feudo vero antiquo, accepto pro se ⁊ liberis, prout videtur casus noster, communior opinio est, q pater non possit hoc facere. c. j. de succ. feud. ibi nulla ordinatione defuncti, ⁊c. ⁊ licet articulus sit disputabilis, vt per Pau. Cast. consi. cxviij. in causa quam Magnifi. lib. j. ⁊ per Alex. consi. xij. in iiij. Soc. xxv. in j. tamen vt dixi, ista videtur es
22 se communior opinio, qr † ius quæsitum filijs, non debet posse per patrem auferri. l. j. §. videamus. C. de rei vxor. actio. l. id quod nostrum. de reg. iur. ⁊ sic regula videtur esse in fauorem Illustris. domini Rodulphi. verum hęc conclusio habet duas limitationes quæ videntur obstare d. Rodulpho. Prima est, vt non procedat conclusio, quando filius ipse in cuius damnum pater disposuisset, testamentū patris approbasset: vt qr simpliciter adiuisset non facto inuentario, per regulam. l. cum a matre. C. de rei vend. sentit Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de
23 oper. liber. Aug. consi. lxxxiij. non enim potest tunc † filius factum patris impugnare, fm And. de Iser. in d. ca. j. §. hoc quoq;. de succ. feud. Lud. Rom. consi. xxxv. vnde in casu nostro videndum est, an d. Rodul
24 phus approbauerit hoc factū patris: † in filio enim suo hærede præsumitur ignorantia testamenti, vt habetur in l. eius qui. in fin. ff. si cert. pet. per Bart. in l. qui Romę. §. duo fratres. in j. quęst. de verb. oblig. nisi probetur scientia, istud autem est facti, vt si d. Rodulphus ignorabat non potest videri approbasse, secundū l. mater decedēs. ff. de inoff. test. Circa hoc non possum decidere aliquid, qr vt dixi hęc cōsistunt in facto. Alia est limitatio, si antequam filius factū patris approbauerit, pater sententiam reuocauerit. l. ij. ff. de seru. expor. not. in l. qui Romę. §. Flauius. de verb. oblig. sed ista limitatio sic simpliciter intellecta, nō est vera, subest enim semper ratio iuris filio acquisiti, quod ei auferri non potest, fm Alex. consi. cvij. vol. iiij. Dec. ccxxxix. in ij. dubio. vnde aliqui hanc saluant, quando non solum pater, sed etiam concedens, puta Princeps consensisset, seu reuocasset primam concessionem, qua
25 tenus concernit fauorem filij, prout factum est in casu nostro † de consensu enim Principis, potest pater præiudicare filio, in ijs feudis, fm And. de Iser. in c. j. de alien. feu. pater. ⁊ Præp. in c. j. in princ. de prob.
26 feud. alien. per Fed. cum enim capiat † filius feudum a Principe, per paternæ mortis causa capionem, fm Bartol. in l. si mihi ⁊ Titio. ff. de verb. oblig. videtur permitti Principi huiusmodi reuocationē. Sed tamen illa ratio Bart. in d. l. si mihi. nō est tuta vt ibi dixi, ⁊ in casu nostro non fuit supplicatum Cęsari, q filij iam nati essent, ⁊ consequenter ius illis quęsitum forte non concessisset Imperator, secundum l. fin. C. de diuers. rescr. l. pen. C. de precib. Impera. offer. c. ij. de rescript. Dec. consi. cxcviij. versi. postremo. ⁊ consil. ccclxxxix. nu. 4. ⁊ non potest intelligi priuilegium quoad præiudicium cōcedentis tantum, vt pro pluribus vnum tantum vasallū habeat. c. omnes. si de feud. fue. controu. Paul. de Castr. d. consi. clxxviij. ⁊ cum ciuitas Mantuæ cum suo territorio, non sit simpliciter subiecta Imperio, sed fęderata per fędus pa
27 cis Cōstantię, de quo in extrauag. de pac. Constan. † non videtur q Imperator possit in ea vti clausula supremę potestatis, vel auferre ius tertij. l. non dubito. ff. de capt. Bart. in extrauag. qui sint rebell. in ver
28 bo, rebellando: qr † ligatur ppriō cōtractu, vel antecessoris sui. c. j. extra de prob. vbi doct. ⁊ forte non magno negocio declararet Cęsar per suas literas, mentis suę non fuisse auferre ius tertij, de quibus tñ oībus diligentius erit considerandum si cardo quęstionis in hoc vertatur.

SVMMAE RERVM. XXXIIII.

1 *EXclusa radice excluduntur omnes descendentes.*
2 *Liberorum appellatione ab nepote comprehendi.*
3 *Filij in conditione positi regulariter non censetur ex testamento vocati.*
4 *Quandoque verba conditionalia dispositionem inducunt.*
5 *Vna pars testamenti aliam declarat.*
6 *Causa quandoque propter diuersitatem opinionem & efficatiam rationum est valde dubia vbicunque accedit aliqua coniectura mentis testatoris ab ea recedendum non est.*
7 *In feudis facta est mentio masculorum quia habiliores sunt ad regendũ subditos quàm fœminæ quibus dominari non conuenit.*
8 *Nepos ex filia regulariter excludit substitutum nisi, subiecta materia aliud suadeat.*
9 *Masculos ex fœmina in causis preferri.*
10 *Extensionem ex causis fieri.*



NUllum in proposito casu videtur prima facie subesse fi-
deicommissum. Primo, q; si loquimur de testamen
to d. Hugonis, ex eius lectura apparet, omnes substi-
tutiones factas in fauorem descendentiũ masculorum.
Sed dominus Buxiaci descendit a fęmina, vnde si-
cut ipsa non admitteretur, q; verba repugnãt, ita nec
1 ipse, q; † exclusa radice excluduntur omnes descendentes. l. si viua ma
tre. C. de bon. mater. Bald. Salic. Corn. in l. j. C. de cond. inser. Ma-
thesil. notab. cxxx. cum similibus. Secundo, q; si loquimur ex testa-
mento d. Jofredi verba substitutionis sunt concepta, *casu quo Imbertus decedere sine hærede, vel hæredibus masculis.* qui casus non euenit, q; reli-
quit Antonium: ergo fideicommissum est extinctum, quicquid deinde
de dicto Antonio factum sit. l. filiusfam. §. cum quis ff. de lega. j. Oldr.
consi. xxj. thema tale est. Pau. de Cast. l. ex facto. §. pen. ad senatuscon.
Treb. Alex. consi. xxxj. lib. iij. Dec. consi. cccj. cum simil. Tertio,
quia etiam si subesset fideicommissum, tamen ista castra fuerunt aliena-
ta per Jmbertum, vigore cuiusdaz transactionis, cuius Jmberti si prę-
sens dominus de Buxiaco est heres tanquam patrui magni mediãn-
tibus antecessoribus suis, non posset contrauenire transactioni. l. cum a
matre. de rei vend. Sed tamen his nõ obstantibus, breuiter puto in
proposito casu contrarium esse verius. Et primo ex testamento Hu-
gonis, subest fideicommissum per illa verba. *Et exinde vnum ex liberis successoribus masculum habiliorem, a dicto Aymaro substituto domino, & hærede procedentem.* quę verba comprehendunt dominum de Bu-
2 xiaco, qui est dicti Aymari atnepos, & † appellatione liberorũ comprę
henditur. l. iurisconsultus. ff. de gradibus. & dicitur ab ea descendere
quamuis mediante Alysia proauia fęmina. c. nouit. vbi Ant. de Butr.
& Dec. in vj. notab. extra de iudic. Paul. de Cast. in l. j. C. de cond. in-
deb. vbi dicit se ita consuluisse Joann. de Jmo. consil. lxij. Socin. consi.
xxv. in j. Corn. cons. cclxiij. lib. iij. vbi inducit tex. in c. j. de schismatic.
lib. vj. cum concord. vnde cum verba prę cise euz vocent, ab eis receden
dum non est. l. non aliter. ff. de leg. iij. Secundo ex testamento Jofre
di vocatur per illa verba, *si omnes verò filij dictæ dominæ Alisiæ decederent sine hærede, vel hæredibus masculis legitimis, &c.* per hęc enim ver
ba intelligitur vocatus Aymarus filius Joannis, & nepos Alisię quã-
3 uis enim regulariter † filij in conditione positi non censeantur ex testa
mento vocati, iuxta gl. in l. Lucius. ff. de hered. instit. quę est communi-
ter approbata, vt habetur in locis vulgaribus: tamen illa glossa habet
aliquas limitationes, quę in casu nostro videntur militare. Et principa
lis limitatio est, quando testator posuit in conditione filios masculos:
nam tunc masculi censentur substituti, si enim dicitur simpliciter de fi-
lijs, ab intestato pariter admitterentur masculi cũ fęminis. l. maximum
vitium. C. de liber. pręter. vnde cum testator velit per solos masculos
excludi substitutum, sequitur quod ex testamento eos vocauerit, alias
sequeretur, quod filię simul cum masculis in dictis castris vocarentur,
quod est contra expressam voluntatem testatoris, & ita tenuit d. Guid.
Papę q. clxxxiij. vbi dicit gl. in d. l. Lucius. ita limitari, per ea quę no.
Bar. in l. liberorum. versi. pone exemplũ. ff. de verb. sign. vbi inquit,
ꝙ per statutum, ꝙ filia stantibus masculis non succedat, per illa verba,
Stantibus masculis vocati sunt masculi quamuis sint conditionalia. alle-
4 gat etiam gl. in c. Raynaldus. in verbo, masculis. de testa. & q; † quan-
doqz, verba conditionalia dispositionem inducunt. l. fideicommissa. §.
cum esset. vbi Bar. ff. de leg. iij. & ista opinio videtur per modern. com-
muniter approbata, sm quam consuluit Dec. consi. cclxx. in vlt. dub. &
cõsi. cccxviij. & in l. j. in vlt. notab. C. de pactis Fran. de Cur. in l. eman
cip. C. qui admi. vbi dicit se vidisse consilia prestantissimorum virorum
pro hac parte, & certe supra dicta ratio in terminis iuris cõis prout est
casus noster est concludens, prout dicit Socin. consil. cxvj. lib. iij. Sed
stante statuto, quod masculi excluderẽt fęminas, aliud esset, & ita posset
saluari opinio contradicentium. de quibus per do. Guid. pap. decisio.
clxxx. & per Soc. d. consi. cxvj. Et ista opinio maxime tenenda est in ca
su nostro, in quo concurrunt alię coniecturę. Prima, q; testator fęmi
nis videtur prętulisse masculos, ad finem ꝙ bona conseruentur in fami
lia: vnde vocauit dictos masculos dummodo ferrent nomen, & arma fa
milię suę: vnde tali casu etiam limitatur gl. in d. l. Lucius. sm Cur. con-
sil. lxxvj. Lud. pro quo facit, quod scribit Soc. in l. cum auus. ff. de con-
dit. & dem. apparet enim quod mens testatoris fuit vt masculi succede
rent, vt dicit Cor. consil. cxlvj. in hac. lib. ij. Secunda est, q; in alijs
partibus testamenti apparet, ꝙ testator semper prętulit masculos fęmi
nis, & hoc in omnibus substitutionib. ergo debemus dicere subesse fidei
5 commissum, absque quo fęminę non excluderentur: quia † vna pars tei
testamenti aliam declaras. l. qui filiabus. ff. de leg. j. & concludit Guid.
Pap. in d. q. cccccixxxv. si in aliqua. facit quod not. Abb. consi. xxxvij.
videtur primo. in j. vol. Raph. Com. consi. cxvij. And. Sicu. inter con-
silia Alex. consi. lij. in iij. vol. Dec. consi. xv. cum simili. quod si fęmi-
nę excluduntur multo magis quilibet extraneus. Tertia ratio. q; te
stator digressus est ad plures gradus substitutionum, quo casu limita-
tur glo. in d. l. Lucius. sm Pet. de Anch. consil. lxxiij. contra Philip-
pum & Alex. consi. lxiij. in v. vol. & licet quo ad hac rationem sint multi
contradicentes, tamen non loquuntur, quando testator ad tot gradus
descendit, prout in casu nostro, in quo sunt vltra duodecim gradus, in
quibus semp vocat masculos. Et certe non potest negari quin ex tanta
reiteratione masculorum, appareat manifesta mens ipsius fideicommis
sum inducere volentis, quę mens sufficit, secundum glo. in l. tale pactũ.
§. si. ff. de pact. Et ex his concludo subesse fideicommissum, nec in hoc
debet iudex dubitare: quia vt dicit Cor. d. consi. cxlvj. cum gl. in d. l. Lu
6 cius. † propter diuersitatẽ opinionum, & efficaciam rationum hincinde
sit valde dubia, vbicunque accedit aliqua coniectura mentis testatoris
ab ea recedendum est, & credendum subesse fideicommissum. Nec ob-
stat primum fundamentum, quia non potest negari, quia verba clare so
nent in fauorem fideicommissarij, est enim de descendentibus, & est viri
lis sexus, & decisiones doctorum in contrarium allegatę, de quibus etiã
per Jas. in l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de lib. & posthum. procedunt ex
mente testatoris contra vim verborum, quę mens propter appositionẽ
dictionis, *Masculorum.* censetur etiam in fauorem agnationis, qui fauor
cessat in descẽdente a fęminas, vt declarat. Joã. And. in addit. ad Spe.
in rub. de testa. referendo quęstionem Ryc. de Mal. vt per eũ: sed ista
mens & ratio cessat in casu nostro in materia iurisdictionum, quia
7 videtur † in feudis facta mentio masculorum: q; habiliores sunt ad re-
gendum subditos, quam fęminę, quibus dominari non conuenit, vt di-
cit Socin. in d. l. Gallus. §. nunc de lege. vbi dicit quod ita tenuerunt
magni doctores, & probatur concludenter ista opinio in capitulo pri-
mo de eo qui sibi, & suis heredib. in vsibus feudor. in duobus locis.
Primo inquantum dicit, quod si concessum sit feudum descendenti
bus, & his non existentibus fęminis, si moriatur pater absque masculis
succendunt fęminę, & filius masculus fęminę excludit omnes fęminas,
nam nisi in illis verbis, *Descentibus masculis.* comprębenderetur mascu
lus natus ex fęmina, certe debuisse ęqualiter succedere cum alijs fęmi-
nis, non autem eas excludere. Secundo probatur, in quantum ille
textus in ratione sui dicit, non enim patet locus fęminę in successione
donec masculus superesset, &c. & sic patet, quod masculus ex fęmina cõ-
pręhenditur in illis verbis. *Descendentibus masculis.* Nec obstat respon-
sio Aret. in d. §. nunc de lege. intelligentis illum textum, quando fęmi-
na erat, cui a principio concessum erat feudum: quę non videtur voluis
se excludere genus suum: nam ista responsio est contra illum textũ ibi,
Qui sibi, &c. & in rubr. de eo qui sibi, &c. quę verba sunt masculini gene-
ris, & non possunt de sola fęmina intelligi. Confirmatur hęc opinio per
id quod not. Bal. & Paul. Cast & Corn. per illum text. in d. l. j. C. de
8 cond. inser. vbi † nepos ex filia regulariter excludit substitutum, nisi
subiecta materia aliud suadeat. & per Cor. consi. ccxvj. in ij. facit etiam,
quod not. Baldus in authen. cessante. C. de leg. her. vbi generaliter fir
mat hanc opinionem, quando iste descendens venit ex propria perso-
na, prout in casu nostro: secus si veniret ex persona matris, de quo per
Bar. in l. j. §. si sit nepos. ff. de collat. dot. Secundo principaliter re-
spondetur ꝙ decisiones contrarię procedunt, quãdo supersunt agnati
masculi descendentes a masculis non enim descẽdens masculus a fęmi-
na admittitur, quamuis verba euz videantur vocare. Sed sit restrictio
9 propter dictã rationem, vt conseruetur agnatio. Sed vbi † nulli descen
dentes a masculis adsunt prout in casu nostro, indubitanter non est re-
cedendum a verbis, nec ratio dic. l. si viua matre. obstat, q; mater non
censeretur voca. ad fideicommissum, propter qualitatem sexus repu-
gnantem, quę ratio cessat in filio masculo, prout in simili dicit Bar. in l.
liberorum. versi. quęro, pone retento. aliter etiam ad dictam rationem
respondet. Corn. locis pręallegatis, vnde dicendum vt per eum. Non
obstat secundum fundamentum, quia etiam si esset verum, tamen nobis
10 sufficit vocari ex primo testamento, sed posset † etiam dici, ꝙ deberet
fieri extensio ad hunc casum quo filius Jmberti decederet: tum per ra-
tionem conseruandę familię, quam apparet fuisse in eius consideratio-
nem, propter grauamen deferendi nominis, & armorum: tum quia sub-
stitutum fuit vltimo masculo, quo casu inducitur reciproca substitutio
fideicommissaria. l. Titia. §. Seio liberto. de leg. ij. l. vel singulis. vbi
omnes notant. ff de vulg. pup. tum quia ex mente testatoris fit extensio
de vno casu ad alium. l. Gallus §. quid si tantum, de lib. & posth. vt di-
xi, melius est iuuari fideicommisso ex testamento Hugonis, quod est cla
rius. Non obstat tertia ratio quia consistit in facto, quod modernus
dominus sit heres Jmberti, mediantibus auctor bus suis, & si illi vsi
fuissent beneficio inuentarij cessaret argumentum: quia conseruatur ex
eo ius fideicommissi, vt per gloss. & doct. in d. l. fin. §. computatione. C.
de iure deliber. Et hęc omnia, saluo tamen semper saniore iudicio

SVMMAE RERVM. XXXV.

1 *PRohibitum filijs nepotibus licere propter naturam dictionis filijs.*
2 *Alienatione per testatorem prohibita si filij matrem instituerunt non dicuntur alienasse quia de tali alienatione testator non videtur intellexisse.*
3 *Prohibitio facta filijs non comprehendit Nepotes.*
4 *Appellatione heredum regulariter comprehenduntur etiam extranei.*

5 *Quando dictioni hæredibus iuncta est dictio masculis de filijs simpliciter intelligendum est.*
6 *Hæredes tenentur habere ratam voluntatem defuncti.*
7 *Quando concessum est feudum alius & ius hæredibus masculis intelliguntur filij dum tamen sint hæredes.*
8 *Ratio per modum dispositionis adiecta ab ipso dicto non restringitur.*
9 *Dictum per rationem appositam ampliari debet.*
10 *Ratio nihil aliud est quàm mens & anima legis.*
11 *Propter rationem adiectam præcedentia verba impropriè accipi.*
12 *Filij institutorum positi in conditione regulariter non censentur esse in dispositione.*
13 *Grauamen fideicommissi nunquam censetur inductũ nisi quatenus verba testamenti inferunt.*
14 *Bona in dubio præsumuntur libera, & fideicommissum est onus.*
15 *Semper fit interpretatio ne hæres sit grauatus.*
16 *Fideicommissi ademptio fauorabilis, est quia datio est odiosa.*
17 *In legatis & fideicommissis semper quod minimum est sequimur.*
18 *In fideicommissis onus filijs iniunctum, vlterius ad Nepotes non extenditur quia in his quæ filio ipsi onerosa sunt filij appellatione non venit Nepotes.*
19 *Fideicommissum, vniuersale etiam ante agnationem non solet transmitti.*
20 *Cum fauore Nepotum prohibitio facta sit filijs non est verisimile eos quoque prohibitos fuisse.*
21 *Vox familia gradatim in pluribus personis verificatur.*
22 *Ratio generalis ampliat dictum quomodo intelligatur.*
23 *In dubio pro reo pronunciandum est.*
24 *In dubio pro possessore pronunciandum.*
25 *Nunquam pronunciandum pro fideicommissis nisi expresse appareat cum fideicommissum sit onus.*
26 *Semper præsumimus bona esse libera, & nulli vinculo fideicommissi vel alij subiecta.*



EST diffuse consultum per clarissimos doctores in hac materia idcirco ero tanto breuior. Viso testamento Gandulphi senioris, ex eius lectura apparet de tripli ci specie fideicommissi. Primum est, quo quinque filijs institutis, substituit decedenti sine liberis masculis, superstites pupillariter, & compendiose, & de hoc fideicommisso in præsentia non est disputandum: quia Ioann. Baptista decessit relictis duobus filijs, videlicet Gandulpho iuniore & Constantio, & sic conditio fideicommissi qua grauatur erat Ioan. Baptista euanuit. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de leg. j. l. j. C. de cond. inser. cum si. Secundum est fideicommissum quia Gandulphus senior prohibuit alienationem bonorum dictis filijs suis & hæredibus, nisi post ætatem annorum xxx. &c. & de hoc etiam in præsentia non est quæstio: quia
1 dicti filij non alienauerunt, sed nepotes, & † prohibitio censetur nominatim facta filijs propter naturam dictionis, Dictis filiis, &c l. qui liberis. §. j. de vulg. vbi doc. Old. consi xxi. Bal. ccciij. in v. & quia isti nepotes
2 instituendo matrem per viam testamenti non dicuntur alienasse, neque de tali alienatione videtur testator intellexisse. l. cum pater. §. cum inter ff. de leg. y. vbi Bar. & cæteri Alex. consi. lvj. in j. consi. xxiy. in y. Rom.
3 cccclvij. & habetur in l. filiusfam. §. diui. de lega. j. & quia † prohibitio facta filijs non comprehendit nepotes, secundum glos. in §. nos igitur. in authen. de rest. fideicommiss. & habetur in d. §. diui. q. pen. & per Sal. l. voluntas. C. de fideicommissis. Aug. consilio vy. Paul. Cast. consilio xxxviij dubi: in fact. Alex xlvj. & consi. lvj in v. Soc. xiy. & xliy in iy. cum simi. Tertio est fideicommissum, quod videtur factum in fauorem nepotis ipsi testatoris, ex clá illa subiecta prohibitioni alienationis, *Ad hoc vt dicta bona hæreditaria remaneant & conseruentur ipsis hæredibus institutis, & eorum hæredibus masculis, & cæt.* & de hoc fideicommisso in præsentia est tractandum, vt videamus, an Gandulphus Iunior, & Constantinus potuerunt succedere auo Gandulpho vigore talis fideicommissi, & ideo non teneantur ad obseruationem voluntatis seu testamenti Ioan. Baptistæ, patris sui, qui non potuit eos grauare in bonis, quæ ex testamento aui percipiebant, iuxta l. pater filium. ff. ad legem Falc. l. vnum ex familia. §. sed & si fundum. ff. de leg. y. Et sciendum est pro illis verba. *Quod bona remaneant hæredibus institutis, & eorum hæredibus masculis, &c.* censeri vocatos istos filios Ioan. Ba-
4 ptistæ quia licet alias † appellatione hæredum comprehendantur etiam extranei, vt habetur in l. Gallus. §. etiam. ff. de lib. & posth. tamen fallit
5 quando adiecta est † dictio, Masculis. quia tunc simpliciter de filiis debet intelligi. c. j. de eo qui sibi & hæred. in vsib. feud. & disputauit Rar. de Forl. quem refert & sequitur Bal. l. Caius. ff. solut. matr. Alex. consil. cv. in j. Talis enim dictio, Masculis, arguit affectionem prolis masculinæ, quæ versus extraneos nó est, sed probabilis est disputatio an opor
6 teat tales esse hæredes Ioá. Baptistæ, si enim oporteat tales esse † hæredes, tenerentur habere ratam eius voluntatem. l. cum a matre. C. de rei vendic. & videretur prima fronte dicendum istos non admitti, nisi
7 etiam sint hæredes patris, sicut dicimus † quando concessum est feudũ vel emphyteusis Titio & eius hæredibus masculis intelliguntur eius filij, dum tamen sint hæredes. c. j. an agna. c. j. de eo qui sibi. vbi Isern. & Iac. de Bel. & tenuit Bal. consi. cccxxvj. & cccxxvj. y. in y. Car. d. c. j.
an agn. Alber. Brunus consi. xxiy. Dec. consi. lxxviij. Sed tamé contrarium est dicendum, in casu nostro, quia métio, Hæredis masculi. facta est a testatore contéplatione ipsorum, & par est amor auitus & affectio in illos, siue sint hæredes patri, siue non. Merito nihil refert, quod repudiét hæreditatem paternam, vt consuluit Dec. consi. ccxxix. Quod maxime dicendum est in casu nostro, in quo Gandulphus auus prohibuit alienationem filijs, Vt bona remaneant nepotibus apparet enim voluisse consulere ipsis nepotibus qui si non admitterentur, nisi tanquam hæredes, ratam habere alienationem cogerentur, aduersus voluntaté testatoris, vt recte consuluit Dec. consi. xxxviij. Nec obstat text. in d. c. j. an agna. cum auctoritatibus contrarijs: quia procedunt quando est facta concessio ob merita patris: tunc enim non admitterentur filij, nisi sint hæredes: secus in casu nostro, vbi contemplatione ipsorum nepotum facta est concessio fideicommissi: merito non curamus quod sint hæredes: patris per supradicta. Quod autem isti filij Ioan. Baptistæ vocentur ad fideicommissum, probatur ex eo: quia licet prohibitio alienationis sit specialis, respectu filiorum: tamen habet sub se clausulam generalem, Vt bona remaneant ipsis hæredibus institutis, & eorum hæredibus masculis, quæ clausula generalis inducit fideicommissum simplex, etiam non secuto casu alienationis, secundum Aret. Soc. Ias. mod. in l. qui Romæ. §. co
8 hæredes. ff. de verbo. obliga. quia † ratio per modum dispositionis adiecta, ab ipso dicto non restringitur, vt in simili per Bart. in l. qui habebat. ff. de hered. insti. l. regula. §. cum quis. de iu. & fact. ignoran. Debet
9 enim † dictum ipsum per rationem appositá ampliari. l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. ij. Nam & in dispositione legis videmus, si ratio ge-
10 neralior lege sit ad illam † rationem attendi, quæ nihil aliud est, quam mens & anima legis. l. nominis. §. fin. de verborum signif. ergo idem & in dispositione testatoris est dicendum, sicut & alias obseruamus ex ratione dictum ipsum declarari. glo. l. si is qui animo. de acquir. poss. &
11 † propter rationem adiectam præcedentia verba impropriè accipi. l. si seruus legatus. §. qui quinque. vbi Bal. ff. de lega. j. facit quod not. idé Bal. in l. unum. C. de repud. hæred. & quod no. Bart. in l. pater. §. mundum ff. de leg. iy. & ab hac opinione in iudicando non esset recedendũ propter auctoritaté doct. qui ita transeunt in d. §. cohæredes. per Ias. Rim. Crot. & alios mod. in d. §. dum. Soc. consi xliy & lxij in iy. Dec. xxiy. & clxxxy. & alibi sæpe. Cófirmatur suprascripta opinio alia róne,
12 quamuis enim † filij institutorum positi sint in conditione, & ideo regulariter non censeantur esse in dispositione, secundum glossam cómuniter approbatam in l. Lucius. de hered. institucn. quem procedere videtur etiam si facta sit mentio masculorum, secundum Alexan. consi. xxiiy. attent. v bis. lib. iy. & Socin. consi lxy. visis cap. lib iy. & consil. cxvi. eodem lib. Tamen supradicta conclusio limitatur, quotiescunque tales filij vel expresse, vel tacite apparent fuisse vocati, per textum in d. l. Lucius. & quæ habentur per Bart. in l. y. §. videndum. ad senatusconsultum Tertyllianum. Alexan. consi. clxxxv. lib. y. & per Corn. consil. cxlvj. lib. y. quod videtur in casu nostro per illa verba. Et eorum hæredibus masculis quæ sunt dispositiua, non autem conditionalia, & licet prohibitio alienationis habeat certum terminum vsque ad xxx. annos: tamen ratio subiecta inducens fideicommissum simplex, non restringitur ad dictum terminum, sed quodlibet istorum habet locum in casu suo secundum Pau. Cast. consi. cclxiy. in y. dubio. y. volu. in nouiss. quem refert & sequitur Dec. consi. ccclxxxvj. Confirmatur etiam, quia cum in casu nostro adsit prohibitio alienationis per quá apparet, quod ipsi filij non sunt positi in conditione fauore ipsorum parentum, vt in casu quo habeant filios nó censeantur grauati. l. illis libertis. de cond. & demon. & declarat Paul. Castr. in consi. cly. præsens dubitatio videtur formari in nouissimo in j. volu. sequitur quod sint positi in conditione fauore ipsorum suo proprio, & consequenter vocati, per text. in l. peto. in princ. versi. idem dicemus. ff. de leg. y. licet sola prohibitio alienationis forte non sufficeret ad inducendam hanc coniecturam per ea, quæ ponit Socin. consil. cxvj. in iiy. Corn. cxviy. y. Curt. Sen. xlv. tamen in casu nostro tollitur omnis difficultas per illa verba, Et eorum hæredibus masculis, quæ sunt dispositiua, vt dixi. Et ex his concludo dictos filios Io. Baptistæ vocatos fuisse ad fideicommissum bonorum aui sui. Alia & secunda est quæstio, nunquid d. filij, id est nepotes, & ipsi grauati sint fideicommisso, in casu quo
13 decesserint absque filijs masculis? Et sciendum est, quod illud † grauamen fideicommissi nunquam censetur inductum, nisi quatenus verba testamenti inferunt. l. Lucius §. tres heredes. ff. ad Treb. verb. vnciam hæ
14 reditatis. vbi Iac. Dyn. Alb. quia † bona in dubio præsumuntur libera, & fideicommissum est onus. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pup. &
15 † semper fit interpretatio ne hæres sit grauatus. l. vnum ex familia. §.
16 si rem. de leg. ij. & alibi dicitur. † fideicommissi ademptionem fauorabilem esse: quia datio est odiosa. l. si fuerit. vbi Pau. Castr. & Soc. in v.
17 not. ff. de reb. dub. & alibi ponitur regula quod † in legatis & fideicommissis semper quod minimum est sequimur. l. minimis. de lega. iij. l. apud Iulianum. §. scio. de leg. j. Ludo. Roma. in l. si plures. ff. de dam. infect. Et illud maxime debet habere locum, quando fideicommissum imponeretur alicui descendenti, prout in casu nostro, non enim hoc verisimile est nisi quatenus verba expresse inferant, vt dixi in casu autem nostro testator substituit compendiose, duntaxat filiis suis hæredibus institutis, prohibuitque eis alienationem, de nepotibus vero respectu dicti grauaminis nullum verbum fecit, & ideo dicemus eos non esse aliquo fideicommisso grauatos, & potuisse instituere matrem suam. Clarú enim est quod prohibitio alienationis filijs facta, ad nepotes non extendit, secundum gl. in d. §. nos igitur. in authen. de rest. fideicom. quá sequun
18 tur doct. in d. l. filiusfa. §. diui. & † in fideicommissis, onus filijs iniunctum vlterius ad nepotes non extenditur, quia in his quæ filio ipsi onerosa sunt filij appellatione non venit nepos. l. j. §. quæritur. de vent. inspic. l. patri. ad leg. Iul. de adulter. l. lex Iulia. de ritu nupt. consuluit Franc. Curt Senior consi. xlv. sæpe reuoluta. Dec. cxviij. consi. xcv. Et quia suprascripta videntur de plano procedere, solum obstat vna difficultas, circa quam est insistendum. Verba enim subiecta prohibitioni,

tioni alienationis sunt, Vt bona remaneant, & cōseruentur ipsis hęredibus
institutis, & eorum hæredibus masculi. quę ratio propter sui generalitatē
videtur inducere fideicommissum simplex respectu heredū ⁊ nepotū
masculorum, vt supra conclusum fuit. ⁊ habetur per Aret. Alex. Soc.
in d.l. qui Romę. §. cohęredes. cum simılib. merito ergo decedentibus
filijs Joann. Baptistę, videtur ius fideicommissi deuolutum Augusti
no patruo superstiti, ⁊ transmissum in Hieronymum, ⁊ eius hęredes,
19 cum † fideicommissū vniuersale, etiam ante agnitionem, soleat trans-
mitti, vt per Bar. ⁊ doc. in l. cum filio. ff. de leg. i. ⁊ ista est ratio quę dif-
ficultatem facit in casu nostro. Sed tamen puto casu non obstare dili
genter consideranti, ⁊ respondeo pluribus modis. Primo, quia non
possunt censeri compręhensi in fideicommisso passiue, cum ipsi in casūs
20 alienationis sint vocati, † cum enim fauore nepotum prohibitio filijs
facta sit, non est verisimile eos quoque prohibitos fuisse, vt dicunt mo-
derni. in d. §. diui. argu. d. §. nos igitur. ⁊ per Soc. consi. ciij. ⁊ consilio
lxx. in ij. cum ergo isti nepotes non compręhendantur in verbis gra-
uaminis expressi, minus debent censeri grauati ex generalitate verbi,
Hæredibus masculis quod est appositum ad eos vocandos ⁊ honoran-
dos. vnde non debet operari contrarium. l. quod fauore. C. de legib. l.
legatum inutiliter. ff. de adimen. legat. Secundo respondeo, ꝙ doct.
in d. §. cohęredes. loquuntur in ratione generali qua relictum sit fami
lię, quo casu prior quisque tenetur restituere sequenti, iuxta l. peto. §.
21 fratre. ff. de leg. ij. ⁊ † verificatur vox familię gradatiꝫ in pluribus per
sonis, iuxta l. fi. C. de verb. sign. sed in casu nostro aliud est, quia testator
simpliciter dixit, Hæredibus masculis. ⁊ sic de filijs tantum, ⁊ si simplici-
ter dixisset. De hæredibus non adiecto, masculis, nullum fuisset fideicom
missum. l. pater. §. pen. ff. de lega. iij. Sed quia adiecit, Masculis, censetur
fideicommissum in eorum fauorem factum. d. l. pater. in prin. ⁊ vocan-
tur ipsi filij, non autē grauantur, nec vlterius extenditur fideicommis-
sum. ⁊ cum nullum verbum sit per quod appareat grauari istos here-
des nec nos hoc dicere debemus. Nec huic solutioni obstat quod con-
suluit Pet. de Anch. in consi. clij. plura sunt dubia, quia in casu suo ver
ba grauaminis erant magis exuberantia, ⁊ expressim grauati erant hę
redes successores, ⁊ posteri, quod non fuit casu nostro. Tertio re-
spondeo, ꝙ dicta docto. in d. §. cohęredes. loquuntur ⁊ procedunt in
prohibitione alienationis simpliciter facta cui deinde adiecta sit ratio
generalis: sed quęstio nostra loquuntur ⁊ procedūt in prohibitione alie
nationis simpliciter facta cui d. inde adiecta sit ratio generalis: sed quę
stio nostra loquitur in prohibitione non simpliciter, sed ad tempus fa-
cta. id est, vsque ad xxx. annos, in qua si ratio generaliter intelligeretur
corrigeret dictum tempus ęratis, ⁊ ideo non potest fieri talis interpre-
tatio, ⁊ potius non censentur grauati isti filij heredum aliquo fideicom
misso, vt consuluit Jas. in consi. clxxiij. in ij. vol. quę opinio in casu no-
stro videtur verissima: aut enim volumus dicere istos nepotes graua-
tos, vsque ad triginta annos, ⁊ hoc esset pręter verba testamenti, quę se
paratim de filijs, ⁊ nepotibus loquuntur, ⁊ dictū grauamen imponunt
solis filijs: aut volumus dicere ꝙ propter dictam rationem generalem
nepotes sint grauati vltra dictum tempus, ⁊ illud non est verisimile,
quod plus grauati sint nepotes sub illo inuolucro verborum, quam
22 filij quibus distincte grauamen est adiectum, quod ergo dicitur, † ra-
tio generalis ampliat dictum, est, verū, quando vniformiter, ⁊ dictum,
⁊ ratio possunt intelligi: secus est quotiescunque resultaret difformis
interpretatio, prout in casu nostro, arg. l. cum pater. §. cum imperfecta.
ff. de leg. ij. per Bar. in l. Seię. §. Caio. ff. de fundo instr. leg. cum simi-
lib. Quarto potest responderi, ꝙ dicta doct. in d. §. cohęredes. non
procedunt, quando alienatio facta esset per viam vltimę voluntatis, in-
stituendo aliquem, prout in casu nostro factum est, per tex. in l. cum pa-
ter. §. cum inter. ff. de leg. ij. vbi Bar. ⁊ doct. ⁊ supra dixi ꝙ procedit ēt
si mater instituta alias ex forma statuti ab intestato nō vocaretur, secū-
dum Raph. Com. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege. ff. de verb. obli.
Sal. in l. ea lege. C. de cond. ob causaꝫ. Ang. consilio lvij. Bonina An-
drea. Alexand. consilio clv. in ij. vol. incip. visis ⁊ accurate. circa quod
tamen dictum non insisto quia habet aliquas difficultates, ⁊ sufficiunt
alię responsiones. Quinto respondetur, quod dicta doct. in §. cohę-
redes. procedunt, quando ratio est generalior prohibitione, ⁊ est dispo
sitiue adscripta: puta, Quia volo quod bona remaneant in familia, &c. se-
cus si non dispositiue sed causaliter tantum scripta sit: puta, in casu no
stro. Ad hoc vt dicta bona remaneant, &c. ⁊ ita in casu per omnia conformi
ad nostrum, consulunt Alexand. consilio cxxix. circa primum. in vj.
volum. vbi conclusit istos nepotes actiue quidem vocatos esse ad fidei
commissum passiue vero non censeri grauatos, quamuis conditio esset,
Si alij tunc decesserint sine hærede masculino, ⁊ subiecta ratio, quod dicta
bona nunquam recederent de eius parentela, ⁊ in ijs terminis etiā con
suluit Soc. consi. cclxvij. Dec. consi. cclxviij. vbi dicit, ꝙ ipse ita iudica
ret si causa esset sibi commissa. Non omitto etiā, ꝙ illa sententia So
cini ⁊ modernorum in d. §. cohęredes. vt videatur ex generalitate ra-
tionis induci grauamen ipsi vocato, non innititur magna ratione, ⁊ nul
lus doctorum veterum est qui ita tenuerit, ⁊ confunditur talis opinio
per textum in authenti. de restitut. fideicommiss. vbi erat ratio genera-
lis, Quod bona permanerent perpetuo in familia & nunquam exirent, ⁊
ideo in iudicando, facile iudex deberet a tali sententia recedere, quod
maxime in casu nostro est dicendum, propter multa regulas concur-
23 rentes in fauorem istius rei conueni. Prima, quia † in dubio pro
reo pronunciandum est. l. qui accusare. C. de edend. l. Arrianus. de
24 actione ⁊ obligatione. Secunda, quia † pro possessore. §. commo-
25 dum. institut. de interdict. Tertia, quia † nunquam pronuncia-
mus pro fideicommisso nisi expresse appareat, cum fideicommissum
26 sit onus, vt supra dixi. Quarta, quia † semper pręsumimus bo-
na esse libera, ⁊ nulli vinculo fideicommissi vel alij subiecta. l. altius. C.
de seruitut. habetur per Jas. post alios in l. si prius. ff. de oper. no. nun-
tia ⁊ ita arbitrarer ego iudicandum. Et hęc omnia, saluo semper sa-
niore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVI.

1 Bona in dubio præsumuntur libera & fideicommissum est onus.
2 Semper fit interpretatio ne hęres sit grauatus.
3 Fideicommissi ademptio fauorabilis est & datio odiosa.
4 In legatis & fideicommissis semper quod minimum est sequimur.
5 In fideicommissis onus filijs iniunctum ad nepotes non extenditur.
6 Vbi prohibitio alienationis facta a testatore est limitata respectu perso
narum in quas potest alienari & ultra eas est prohibitio generalis
quod censetur uetita etiam heredis extranei instituti.
7 Clausula separata non est trahenda ad clausulam superiorem.
8 Qualitas masculina posita in institutione non censetur repetita in sub-
stitutione.
9 Interpretatio quod quid sit superfluum non est capienda.
10 Appellatione descendentium omnes gradatim in infinitum compre-
henduntur.
11 Alienationis prohibitione fideicommissum ex causis induci.
12 Clausula etiam si incipiat a prohibitione alienationis si tamen subijcia-
tur per modum rationis inducitur fideicommissum absolutum & sim
plex & dictum ampliatur per rationem generalem.
13 In claris non est opus coniecturis.
14 Fideicommissi simplicis descendentibus relicti uis.
15 Prohibita alienatione ex ui uerborum intelligitur prohibita etiam illa
quæ fit per hæredis institutionem.
16 Clausula in fine posita debet ad omnia præcedentia referri.
17 Qualitas superexistentię debet uerificari secundū tempus successionis.
18 A ui uerborum non est recedendum.
19 Semper fit interpretatio ut minus oneris filio impositum a patre cen-
seatur & ut liber, a fideicommisso sit nisi quatenus uerba necessario
aliud inferant.
20 Alternatiuæ natura & uis.
21 Dictio superexistentium debet intelligi demonstratiue.
22 Dictio enim est relatiua demonstratiue non restrictiue.
23 Vna clausula aliam declarat.
24 Qualitas adiecta uerbo intelligitur secundum tempus uerbi uel par-
ticipij.
25 In fideicommissis præsumptiones & coniectura uoluntatis dummodo
sint probabiles sufficiunt.



acie prima videretur d. Alphonsum fouere melio-
rem causam in bonis per do. Anselmum sibi testa-
mento relictis, habet enim fundatam intentionem
ex lectura testamenti, in quo est heres institutus, se
cundum l. fi. C. de edic. diui Adr. toll. ⁊ aduersarij
qui innituntur iure fideicommissi habent contra se
1 pręsumptionem: q: † bona in dubio pręsumuntur
libera, ⁊ fideicommissum est onus. l. cohęredi. §. cum filię. ff. de vulga.
quod non censetur adiectum, nisi quatenus verba de necessitate infe-
rant. l. Lucius. §. tres heredes. verbo, vnicam hereditatis. vbi Jacob.
2 Bu. Alber. ff. ad Trebellia. vnde † semper fit interpretatio ne heres
3 sit grauatus. l. vnum ex familia. §. si rem. de leg. j. ⁊ alibi dicitur † fidei-
commissi ademptionem fauorabilem esse: q: datio est odiosa. l. si fuerit.
vbi Pau. Castr. ⁊ Soc. in v. notab. ff. de reb. dub. ⁊ alibi ponitur regu
4 la, quod † in legatis ⁊ fideicommissis semper quod minimuꝫ est sequi-
mur. l. nūmis. de leg. iij. l. apud Julianum. §. scio. de leg. j. Lud. Rom.
in l. si plures. de dam. infect. ⁊ istud maxime debet habere locū quando
fideicommissum imponeretur filio, prout in casu nostro: nō enim verisi
mile est, voluisse patrem onerare filium suum, nisi quatenus verba ex-
5 presse hoc inferant: vnde † in fideicommissis onus filijs iniunctum, ad
nepotes non extenditur, sm Dec. consi. cclxviij. cum concordant. sicut
nec in prohibitione alienationis. gloss. §. nos igitur. in authen. de restit.
fideicom. quinimo alias filiorum appellatione veniant nepotes. l. iusta.
ff. de verb. signific. cum similibus. Et quamuis in casu nostro videaē
subesse duplex fideicommissum: tamen vtrunque habet in se non modi
cam difficultatem, videndum itaq: de singulis particulariter. Primū
est particulare fideicōmissum qđ fecit testator de bonis immobilibus,
Quod semper permaneant in descendentes suos, & quod nullo modo pos
sint alienari, & si contingat aliquem alienare quomodolibet, & quali-
tercunque perueniant in superexistentes, in stirpes non in capita, &c.
Et videretur ijs verbis, non excludi d. Alphonsum, quin solus potue
rit institui. illa enim verba, Quod bona semper permaneāt in descendentes.
verificantur etiam in domino Alphonso, qui est descendens: nec cense-
tur prohibitum do. Anselmo, quin possit eligere quem velit, dummo-
do sit de descendentibus: q: talia verba verificantur etiam in vno, vt
est textus in l. pater filium. ff. ad legem Falcidiam. in l. filiusfamilias.
§. cum pater. ff. de legat. j. in l. vnum ex familia. §. quod si talia. in l. cuꝫ
pater. §. cum inter. de lega. ij. in l. pater. §. duobus. de leg. iij. per Pau.
Cast. consi. xxcij. proprietarius. in j. lib. Rursus, subsequens prohibi
tio, de non alienando, non videtur esse intelligenda de alienatione, quę
fieret per heredis institutionem, prout in casu nostro: q: talis alienatio
est quodammodo necessaria, nec ex ea arguit dolus, aut indeuotio erga

probibentem.l.ex hoc edicto.ff.de alien.iudi.mut. cau.l.j.ff.de fundo
dot. ⁊ ita consuluit Angel. consil.lvij. Domina Andrea. ⁊ refert ⁊ se-
quitur Alex.consi.clv.visis, ⁊ accurate.in ij.volu. idem sentit Rapha.
Com.in l.ita quis promiserit.§.ea lege.de verb.oblig. Salic.l.ea lege.
C.de cond.ob cau. quę sententia in casu nostro videtur certior per do-
ctrinam Bart.in l.peto.§.fratre.in vlti. membro.ff.de leg.ij.vbi con-
6 cludit,quod † vbi probibitio alienationis facta a testatore, est limitata
respectu personarum,in quas potest alienari, ⁊ vltra eas probibitio ge
neralis,q; censetur vetita etiam hęredis extranei institutio: secus ergo
si extraneo non sit, vt in casu nostro. Nec obstat, quod testator in ca
su alienationis vocet superexistentes in stirpes,non in capita: quia in-
telligatur in casum alienationis vetitę,non autem eius quę per institu-
tionem hęredis fit, quę est permissa, vt supra dixi,nec videtur, qđ hęc
clausula adiecta in casum alienationis debeat trahi ad fideicommissum
7 simplex descendentium,de quo supra dixerat:quia † dića hęc est separa-
ta,quę non est trabenda ad aliam superiorem.l.fi.§.Seio.ff.de leg.ij.l.
Julius Paulus.vbi Bar.de cond.⁊ demon.Cast.l.si necessarias.§.si
annua.ff.de pign.act.l.qui fundum.ff.de contrabend.empt. ⁊ facit, q;
8 † qualitas mas. vltima posita in institutione nõ censetur repetita in sub-
stitutione,ſm Jo.de Ana.consi.xxij. Ancha.consi.cxx. Alexan.consil.
xxxv.ij.in vj.vol.cõsi.xvij.in vj. Jas.l.qui filiabus. de leg.j. Lud. Bol.
inter consi.d. Alex.consi.xlix.in iiij. q; si testator hoc sensisset vtiq; vo-
luisset exprimere.l.vnica.§.sin aũt ad deficientis.C.de cad.tol.quę ratio
procedit etiã in casu nostro,⁊ idẽ sentit etiam Corn.consi.cxxx.litera
H. ⁊ J. in ij. Jas.consi.cxlj.in ij. Curt. Jun.consi.clxij. Facit in simi
li quod not. Pau.de Cast.cõsi.cclxij in ij.dub.in ij.vol.in nouissimis.
quem refert ⁊ sequitur Dec.consi.ccclxxxvj.vbi clausula concedens fa
cultatem alienandi post certũ tempus,operatur duntaxat respectu pro
bibitionis expressę.cui subiecta est, non autẽ trabitur ad fideicommis-
sum simplex,in quo est tacita probibitio. Et ista interpretatio maxime
videtur accipienda in casu nostro:quia alias si in fideicommisso simpli
ci censerentur vocari descendentes in stirpes, istud in casum alienatio-
9 nis esset superfluum, ⁊ nullius effectus, quę † interpretatio non est ac-
cipienda.l.si quando.ff.de leg.j.per Bal.in rubr.C.de contrab.empt.
q.ix.dicendum est ergo,quod in primo simplici sufficeret,dummodo re
linquatur in familia ⁊ vnus eligatur,prout factum est in casu nostro, in
alio vero in casum alienationis vocentur omnes in stirpes,⁊ sic vtrun-
que erit magni effectus. Et ista sunt quę dubitationem faciunt in casu
pręsenti. Sed ego tamen non obstantibus,puto veriorem esse contra
riam opinionem, ⁊ non licuisse d. Anselmo eligere solũ d. Alphonsum,
sed ęqualiter ad fideicommissum admitti etiam suos consanguineos.
Primo, q; verba videntur clara, dum in eis dicitur. Quod disposuit
10 vt dicta bona semper permaneant in descendentes. appellatio † enĩ descen
dentium omnes gradatim in infinitum comprębendit l.fin.C.de suis
⁊ legi.l.cognoscere.§.fi.de ver.sign.§.j.in auth.de hęr.ab intest.ven.⁊
quod Jac.de Bel.in auth.de rest.fideicom.in fi. Alex.consi.lvj.cõside
ratis.lib.j.⁊ consi.xviij.attentis.in fi.lib.v.per doc.in c.nouit.extra de
iudic.⁊ cum velit permanere in descendẽtes,apparet omnes vocari ad
fideicommissum, ⁊ ideo non sufficere,quod vnus tantum sit electus, vt
11 infra dicam. Secundo, quia verba fideicommissi † non incipiunt a
probibitione alienationis, sed a dispositione, Vt remaneant semper, &c.
quo casu inducitur fideicommissum simplex, nec potest dici mentionem
familię esse factam, ne preceptum testatoris videretur nudum, prout
dixit Raph.Com.in l.si cognatis.ff.de reb.du.quem ibi refert, ⁊ sequi
tur Soc.versi.ij.habemus.⁊ facit tex.in l.is qui complures. ff. de leg.
iij.vbi Bar.⁊ p Soc.consi.xliij.in iij.vol. Tertio, q; testator subie-
cit, Nullo modo possit alienari,& rursus,quomodolibet & qualitercũq., &c.
quę verba generalia sunt, ⁊ ad alienationem etiam testamentariam tra-
buntur gl.in l.quidam testamento.§.j.de fideic.lib. Aret.l. Pãtonius.
§.j.de acq.hęr.Card.consi.cxxxv.Soc.consil. ccij.⁊ ita etiam nouissi-
me tenet Jo.Crotus, ⁊ alij mod.in l. filiusfam.§. diui.q.vij. de leg. j.
12 Quarto, quia etiam si † clausula incepisset a probibitione alienatio-
nis,si tamen subijciatur per modũ rationis: Quia volo, quod bona mea
perpetuo remaneant in familia,communis opinio est induci fideicommis-
sum absolutum ⁊ simplex,⁊ dictum ampliari per rationem generalem,
Aret.Soc.mod.in l.q Romę.§.cobęredes.ff.de ver.obl Jas. Rum.
Crot.mod.in d.§.diui.q.pen.Soc.consi.xliij.⁊ consi.lvij. in iij. Dec.
consi.xxiij.⁊ consi.clxxxj.⁊ alibi sępe.⁊ licet idem Soc.consi.cxxvij.
⁊ consi.ccxviij.variauerint,tamen non loquuntur in casu quo disposi-
tio generalis pręcedat,prout in casu nostro quo nõ potest dici, rationẽ
esse adiectam solum causa conualidandi pręcepti,quod alias esset nu-
dum: vnde apparet casum nostrum esse longe clariorem. Et hoc te-
nendo non obstant allegata in contrarium, ⁊ in primis, quod in dubio
fideicommissum non censetur inductum,⁊c.quia procedit in dubio: sed
13 nos sumus in casu claro:quia verba expresse inducũt:vnde † in claris
non opus recurrere ad coniecturas.l.continuus.§.cum quis.in glo.de
verb.obl. Non obstat q; institutus sit do. Alphonsus,qui est vnus ex
descendentibus,⁊c.q; hoc sufficeret vbi adesset simplex probibitio alie
nationis,cum dića,vt in familia relinquatur.⁊ ita procedit tex.in d.l.pa
ter filiũ.ff.ad leg. Falc.⁊ in l.filius.f.§.cum pater.de leg.j.⁊ in l. si vnũ
14 ex familia.§.quod si talia secus est in † fideicommisso simplici descen-
dentibus relicto,q; tunc omnes vocantur gradatim.l.cum ita.§.in fi-
deicom.de leg.ij.l.fi.C.de ver.sign.declarat Pau Cast.in d.§.cum pa
ter.in fi. Jtem secus est qñ testator non incepit a probibitione,sed a di-
spositione,vocando familiam per descendentes, prout fecit in casu no-
stro,ſm Raph.Com.in d.l.cum ita.§.in fideicom.maxime qñ dictum
est vt perpetuo remaneat,vt ibi per eum. Jtem secus est qñ testator vl-
tra est progressus, prout in casu nostro, vocando descendentes in stir-
pes,quę dića refert etiam ad alienationem quę fieret per viam testamen
ti heredes instituendo,vt š.dixi,⁊ mox dicam. Non obstat, q; talis
probibitio non intelligatur de alienatione,quę fieret per hęredis insti-
15 tutionem. Respondeo, qđ istud est falsum,q; † probibita alienatione
ex vi verborũ,intelligitur probibita etiam illa quę fit per hęredis insti
tutionem.l.si prior.§.cęt.C.de secund.nup.gl.l.quemad.verbo, vẽdi.
C.de agric.⁊ censib.⁊ habetur in l.si ita quis.§.ea lege ff.de verb.obl.
vnde tali casu tenebitur heres scriptus restituere fideicommissum,etiã
non deducta Trebellianica:q; probibendo alienationes, vĩ etiã pro-
bibuisse deductionem Trebellianicę,authen.sed in ea.vbi Bal. C. ad
leg. Falc.⁊ pro hoc est doctrina Bar.in d.l.peto.§.fratre.si recte intel-
ligatur,dum dicit probiberi institutionem,quę fit de extraneo:intelligi
tur autem do. Alphonsus verba stirpem,⁊ virilem suam portionem, in
reliquo esse extraneus.d.l.si vnum ex familia.§.sed si vnus.versi. verũ
es.ff.de leg.ij.⁊ licet Ang.⁊ d. Alexã.in prealleg atis consilijs aliter re-
sponderint:tamen eorum opinio non est vera:⁊ contra communem sen
tentiam doct.in d.§.diui.ſm Jo.Crot.ibi ⁊ dicit ibi Jas.in ij.lectura,
num.119.quod ipse consuleret ⁊ iudicaret contra dictã opinionẽ Ang.
⁊ Alex.⁊ ita etiam sentit Are.qñ adest geminatio verborũ.in d.l.Pan
tonius.§.j.Card.consi.cxxxv.Soc.d.cõsi.ccij. Nec obstat,qđ dicta
dića, In stirpes, & non incapita,&c. videatur restringenda ad casũ aliena-
16 tionis tñ q; respondeo,hoc esse falsum:cum enĩ † in fine sit posita de-
bet ad oĩa pręcedentia referri.l.j.C.de lib.pręt.vbi Bar. Alex. Jas.q;
teri.l.iij.§.filius autem.vbi nut.de lib.⁊ posth.c.ij.requiris. de app.⁊
per Fel.in c.causam quę.de rescrip.⁊ hoc maxime procedit in casu no-
stro.in quo vtraq; dića precedens est coniuncta.l.fi.vbi Bar. ff.de reb.
dub.per doc.in l.talis scriptura.ff.de leg.j.⁊ qđ not.gl.in clemẽt.j.§.ij.
de suppl.negl.pręla.vbi Card.⁊ allegata in contrarium loquuntur non
in dića in fine posita,sed de qualitate aliqua,vtrum censeatur repetita de
qua non est questio. Pręterea etiam si non referretur nisi ad probi-
bitionem alienationis, tñ adhuc idem esset q; vt š. dixi talis institutio
vltra portiones in stirpes,censetur alienatio,⁊ comprębenditur in pro-
bibitione facta a testatore. Non obstat vltimo, q; hoc modo intelli-
gendo probibitio alienationis esset superflua,quod non vĩ dicendum.
d.l.si quando. Respondeo,q; imo nulla est superfluitas,ex primo enim
fideicommisso, Quod bona remaneant, &c. valuisse alienatio viuente gra
uate facta: q; tacitam duntaxat probibitionem continet nec posset re-
uocari,nisi post eius mortẽ.ſm gl.in d.§.quod si talia.verbo,eius.quę
in se vera est ⁊ per Bar.in d.§.diui.in vij.oppo.ex secũdo vero statim
post alienationẽ competit reuocatio.l.pater.§.libertis ff.de leg.ij. [illegible]
ex primo fideicõmisso potuisset deduci Trebellianica,ex secundo non,
propter probibitionem alienationis, dicta auth.sed in ea. C. ad legem
Falc. Jtem ex primo,bona non perueniunt ad alios nisi perfecta con
ditione.ex secundo vero etiam ante perfectam, quia ita expressit testa-
tor.l.Stichus seruus.ff.de manum.test.per Bart.in d.§.diui.in septi-
ma oppositione. Pręterea non dicitur superflue loqui testator,qui il
lud quod tacite senserat deinde expresse describit,ad clariorem mentis
suę testationem.c.j.cum gl.verbo,⁊ filio.vbi Gemin.de sum.Trinit.⁊
fide cath.in vj.l.testa.C.de testa.⁊ qui quod generaliter dixerat deinde
magis specialiter repetit.l.quęsitum.§.pen.de fund.instr.lega.l.legata.
in prin.ff.de supell.leg.⁊ talibus casibus non mutat substantiam verita
tis non necessaria verborum multiplicatio.l. pediculis.§. Labeo. ff. de
aur.⁊ argen.lega.⁊ pro hoc facit tex.in auth.de rest.fideic.§.codicill.ve
ro.vbi testator vsus fuerat magna generalitate verborum: ⁊ tamen lex
potius habet pro superfluis, quam quod inducat fideicommissum sim
plex ⁊ perpetuum:merito tale argumentum superfluitatis non vĩ con
cludens. Et hęc sufficiant quo ad primũ fideicommissum. Circa sẽm
fideicommissum est videndum, testator, institutis sex filijs, subiecit.
*Et si vnus, vel plures decesserint sine liberis masculis, tunc superexisten-
tes, vel eorum filij superexistentium masculi succedat, in eius, vel
eorum locum in stirpes, & non in capita.* Vltimus eorum Anselmus
mortuus est sine filijs queritur an sit locus fideicommisso? Et videre-
tur non esse locum:quia testator vocat superexistentiũ filios,illi autem
non sunt filij superexistentium: quia eorum patres ante hunc vltimum
17 decesserunt:ergo nõ sunt verificata verba fideicommissi:q; † qualitas
illa superexistentię, debet verificari ſm tempus successionis.l. Titius.
ff.de testa.mili.l.iij.ff.de aur.⁊ argen.leg.l.ex facto.§.pen.ff.ad senatus-
cons.Treb.⁊ qđ no.Fel.in c.examin.de iud.Soc.consi.xix.in iij.con-
si.xlij.in iiij Dec.xxxvj.Bened.Cap.consi.lviij. Cõfirmatur p id
quod no. Bar.in l.Centu.in j.q.iij.partis.de vulgarib.vbi qñ testator
inquit, Filio meo impuberi succedat Titius, non verificat substitutio nisi p
viam pupillaris,non autem fideicõmissarię, vt verbũ, Succedat, restrin-
18 gatur,a dictione, impuberi. Et cũ Bar.ibi trãseunt cęteri. † Et nõ põt
negare, quin vis verborum hoc inducat, a qua non est recedendum.l.
19 non aliter.ff.de leg.iij.maxime cum.vt š. diximus † semper fiat in-
terpretatio, vt minus oneris filio impositum a patre censeatur, ⁊ vt li-
ber a fideicommisso sit,nisi quatenus verba necessaria aliud inferant.q;
non est in casu nostro. Et pro hac sententia etiam facit:q; vĩ testator ad
fideicommissum vocasse in primis filios superstites, ⁊ si illi nollent,vel
non possent succedere,tunc vocasse nepotes ex dictis superstitibus.⁊ si
cut videtur fecisse vulgarem substitutionem in fideicommisso, quod fa-
ceret potuit.l.vt heredibus.ff.de leg.ij.⁊ quia eos vocauit per alter na-
20 tiuam, Super existentes,vel eorum filij,&c quę † alternatiua intelligitur
quidem ordine successiuo,sed in vim vulgaris substitutionis.l.cum pa
ter.§ pe.ff.de leg.ij.prout eum textum declarat Bar.⁊ doct.in l.Gal-
lus.§.j.ff.de lib.⁊ posth.ad idẽ tex.in l. hęredes mei.§. fi. ff. ad Treb.
vbi Alex.⁊ Mod.Soc.consi.cxiij.in j. Sed tamen ego non obstan-
tibus sentio contrarium quod imo euenerit casus fideicommissi etiam
ex hoc capite. Et quia difficultas omnis consistit circa interpretationem
21 illius † dictionis, Super existentium,dico, quod debet intelligi demon-
stratiue,id est eorum quos supra appellauit super existentes, licet nunc
tẽpore successionis sint mortui prout in simili est tex. in l.incla.de adi.
lega.in l.quidam testam.in prin.ff.de leg.j.in l. cum pater. §. mense.ff.
de leg.ij. Et quod ista interpretatio sit accipienda,apparet in primis ex
mente testatoris,qui substituit super existentes masculos; propter quã
qua-

qualitatem masculinitatis, ostenditur habuisse eum respectum ad conseruationem familię. Bal. l. Caius. ff. sol. mat. Io. And. in Spec. rub. de testam. ver. sub hoc titulo. Alexan. consi. cv. in j. Dec. consi. cccxvj. & consi. cccxxix. cum similibus, quę ratio cessaret si non admitterentur nepotes, nisi superstitibus patribus. Secundo quia testator in fine subiecit, Saluis semper præmissis, per quam clausulam reseruauit genera le fideicommissum in bonis immobilibus, de quo supra disputatus fuit & talis clausula arguit mentē ipsius nolentis similiter prouidere etiam, in hoc casu, cum protestetur se nolle recedere a prędicto fideicommisso. gl. l. item Labeo. ff. de fam. ercisc. gl. in Clem. j. §. ij. de sup. negl. prælat. vbi Card. Alex. l. iudex postea. de re iudi. Tertio, quia si simpliciter dixisset, Vel eorum filii, &c. nulla subesset difficultas, quin isti admitterentur, ergo eodem modo si dixit, Super existentium, expressit etiam quod tacite inerat. l. iij. ff. de leg. j. l. in conditionibus. §. j. de cond. & demon.
22 † dictio etiam, eorum est relatiua, & facit relationem ad dictionem super existentium, pręcedentem: sed facit relationem demonstratiue, non autem restrictiue. Quarto hoc suadetur, quia nulla subest ratio, cur testator magis vocauerit nepotes, super existentibus filiis, quam non super existentibus, cum vtroque casu pari affectione ei iungantur: alioquin talis dictio non debet stare restrictiue, imo debet fieri extensio etiam si patres non superexisterent, cum ver. similis meus multo magis sit, vt tali succedant. l. fi. C. de postb. hęr. inst. l. fi. C. de inst. & subst. l. si mater. §. j. de vulg. per Alex. in l. j. versi. ij. modo limita. de vulg. & pupi. Et ista pars magis etiam iustificabitur ex responsionibus, quę competunt ad argumenta contraria. Non obstat igitur in primis, quod verificari debeat illa qualitas, Super existentium, &c. respondeo, verificatur demonstratiue non autem restrictiue. d. l. mela. & mox dicam. Item verificatur secundum mentem testatoris, vt intelligamus superexistentium, quos sic supra appellauerat, vt † vna clausula aliam declaret. l. si seruus plurium.
23 in fi. de leg. j. Item vt intelligamus, superexistentius quondam. l. si ancillę. ff. de cond. & dem. l. insula. in fi. de acq. rer. domi. l. pe. ff. si cert. pet. in gl. verb. defuncti. vbi Alex. Jas. &c. Non obstat quod not. Bar. in d. l. Centurio. in j. q. ij. partis, quia licet per illa verba, Succedat filio meo impuberi, inducatur pupillaris tamen substitutio, ex quo dictio, impuberi, ad verbum exequutiuum refertur: tamen illud dictum Bar. limitatur duobus modis, qui ad casum quoque nostrum pertinente. Primus est, ut si aliud appareat, seu ex aliquibus verbis deprehendi possit, vt quia substituerit non simpliciter, sed si decedat sine liberis: unde enim arguitur, non solum pupillari agi, sed etiam fideicommissaria. c. Raynutius. de testa. vel si dixerit, Quandocunq. decesserit, &c. vt per Lancell. Galliaul.
24 ibi, alia est generalis, quod licet † qualitas adiecta verbo, intelligatur secundum tēpus verbi, vel participij. d. l. Titius. l. in delictis. §. si extraneus. de noxal. tamen non procedit, quando illa qualitas, ex coniectura mentis censeretur demonstratiue tamen adiecta. d. l. mela. d. l. quidā testamento. & quod no. Alex. in l. stipulatio hoc modo. versi. nō obstat, quod qualitas. ff. de verb. obl. & facit etiam quod not. Prępos. in c. lator. extra qui filij sint legit. Dec. consi. clv. facit tex. in l. morio. §. liberos. ff. de pęnis. in l. si quis posthu. versi. sed & si heres. & quod ibi Bar. & Jas. in fi. ff. de lib. & posth. Non obstat, quod hoc modo verba non essent clara pro fideicommisso, & debet fieri interpretatio, ne filius censeatur grauatus, &c. respon-
25 deo esse satis clara, & sufficere † in fideicommissis pręsumptiones & coniecturas voluntatis dummodo sint probabiles, secundum Jas. in l. potest. ff. de vulgar. & facit d. l. heredes mei. §. cum ita. l. cum virum. C. de fideicommiss. l. si vnum ex familia. §. fi. de leg ij. Non obstat vltimo, quod dicta verba intelligantur de substitutione vulgari i fideicōmisso tacita, &c. quia etiam si ita sit, tamen locus est vulgari, ex quo superexistentes illi mortui erant, & sic non possunt esse fideicommissarij. Item iam apparet de mente testatoris, quod voluit facere fideicommissariam, ex quo post mortem prędecedentium vocauit, secundum Comeus consilio cccxvj. in quarto. Socinus consilio xij in tertio. in vltimo dubio. Decius consilio cclij. & quod not. idem Decius consilio xcv. in primo dubio. ex quibus omnibus videtur mihi verior ista opinio, quod etiam ex hoc secundo capite subsit fideicommissum. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XXXVII.

1 *Substitutio compendiosa continet vulgarem ex qua potest substitutus admitti.*
2 *Substitutio semper transit ad substitutum cum onere conditionis annexa.*
3 *Vna clausula aequalem interpretationem recipere debet.*
4 *Defectu conditionis substitutus excluditur.*
5 *Quando conditio primo heredi adiecta est ea semper omnino adimplenda obseruanda quae est.*
6 *Testamentum a secundo gradu quando incipiat.*
7 *Quando tractamus de extensione ea semper fit vel quia verba testatoris vel quia mens suadeat.*
8 *Pater Nepotes legitimos ex filio spurio instituere potest dummodo citra fraudem hoc faciat.*
9 *Legitimatio quamuis nulla declarat mentem testatoris.*
10 *Institutionem inutilem ex causa confirmari.*
11 *Dictio tunc & eo casu similibus.*
12 *Clausula si sine liberis decesserit sensus.*
13 *Vt substitutus admittatur oportet vt probet euentum conditionis.*
14 *Repudiante instituto admittitur substitutus.*



Testamenti sunt verba, *Instituo filium meum legitimatum, & casu quo decederet sine filijs legitimis masculis, tunc & eo casu substituo mihi heredem Petrum Franciscum, &c.* Quęritur, si institutio sit nulla, habeat tamen legitimatus filios, an sit locus substitutioni euenisse. Et in primis sciendum est quod cum
1 ista sit † substitutio compendiosa non est dubium quin contineat vulgarem, ex qua possit substitutus admitti secundum doctr. Bart. in l. Centurio. versi. quęro vtrum substitutio. ff. de vulg. cum quo ibi transeunt doct. & Alex. consi. xvj. in iij. clxv. in v. Sed non explicant prefati doc. quid iuris, quando substitutioni compendiosę adiecta est aliqua conditio, prout in casu nostro, Sine filiis, &c. an talis conditio debeat attendi etiā in vulgari, & breuiter agendo concludo quod sic. In primis quia expresse hoc
2 tenet Bal. in consi. cclij. Titius instituit. vol. j. quia † semper substitutio transit ad substitutum cum onere conditionis annexę, secundum eum, & per tex. in l. Thais. §. Splendoponis. de fid. lib. Idem etiā tenuit d. Jo. Bapt. de S. Seuerino, in rep. l. precibus. C. de impub. versi. xiij. vbi declarat doctr. Bar. in d. l. Centurio. quia compendiosa continet vulgarem in casu hęreditatis non aditę, quia secundum eum, hoc est intelligendus, purificata tamen conditione adiecta in ipsa substitutione. Eandem sententiam etiam consulendo sequutus est Corn. consi. clxxx. in iij. vol. quia sicut cond no. Si decesserit sine filiis, in compendiosa inest respectu fidei-
3 commissarię, ita etiam debet respectu vulgaris inesse, vt † vna clausula ęqualem interpretationem recipiat. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. Et secundum hanc opinionem etiam consuluit Socin. consil. lxxvj. in fin. in iij. vol. & consi. cxl. in j. & consi. cclviij. in ij. & ita etiam legendo vbique tenuit pręfatus doct. vt in l. j. ff. de vulg in l. cum auus. versi. limita & in opinionem. ff. de cond. & demonst. mouetur varijs rationibus quas infra ostendemus esse veras. Et videtur ista opinio quodammodo canonizata esse per omnes Mod. quia eam sequitur d. Rui. in d. l. j. de vulg. versi. dixi mihi etiam. eam etiam sequitur Fran. de Rip. in d. l. Centur. num. 15. vbi dicit quod non est dare rationē differentię, cur conditio, Si sine liberis, insit ratione fideicommissarię, & non ratione vulgaris: allegat etiam Steph. Bertr. qui ita consuluerit. consil. ccclxv. ponitur in facto. lib. j. eam etiam sequitur Jo. Crot. de Monteferrato in rep. l. Gallus. §. & quid si tan. de lib. & posth. in illo artic. quā casus omissus, &c. Et ita et vī sentire Alex. consi. j. & facit quod not. Old. consi. cxl. Joā. Andr. in Spec. de testa. §. j. Rom. in l. quandiu. ff. de acq. hęr. Nec doct. in contrarium allegati videntur loqui in casu quęstionis nostrę, & maxime Bal. consi. clxx. quidam Nicol. in v. quia ipse loquitur, quā conditio substitutionis euenerat: quia filius institutus mortuus erat sine filijs, seu vt ipse loquitur, in pupillari ętate: quę filio vero nostra, est quā filius decedit, relictis filijs, & sic conditio sub qua vocatus est substitutus
4 deficit, tunc enim non est dubitandum, quin † defectu conditionis excludatur substitutus. l. qui habebat. ff. de vulg. Et in tali casu etiam loquitur Ang. in consi. cciij. in vlt. dubio. vbi vult admitti subst. [illegible] vigore vulgaris comprehensę in cōpendiosa: quia conditio euenerat, non autē loquitur Ang. quā ille spurios filios habuisset, & sic substitutus conditione defectus esset, prout in casu nostro. Nec etiam Paul. de Castr. in consi. cl. pręsens dubium. in prin. huic sententię aduersatur, si recte videatur: quia ipse loquitur in tribus gradibus substitutionū, quā medius est peremptus, nunquid vltimus succedat primo nostra autem quęstio est quando primus est peremptus, & ibi Paul. Castr. habet pro claro,
5 & expedito, quia † quando conditio primo heredi adiecta est, ea semper omnino adimplenda obseruandaque est l. si mater. §. j. de vulg. l. cum pater. §. ab instituto. de leg. ij. & ego in illa materia semper soleo distinguere, vt attendamus ad mentem testatoris, quę hęc in materia totum facit, vt si filij in conditione positi maiore affectione iungantur testatori, quam substitutus nunquā possit substitutus admitti, illis stantibus, prout in casu nostro, in quo substitutus non habet nec verba, nec mentem testatoris pro se, vt mox ostendam. Non obstant etiam rationes, quę pro sub
6 stituto videntur adduci. In primis quod testamentum debeat vires sumere a secundo gradu, ex quo instit tutio est pro non scripta sicut quādo institutus est deportatus. l. j. & ij. C. de hęr. inst. per Bar. in l. j. iij. q. de vulg. respondeo hoc verum esse, vbi possit a secundo gradu incipere: quia conditio secundi gradus euenerit, non autem vbi defecerit, vt in casu nostro, in quo iste substitutus excluditur per existentiam filiorum, vt dixi. Nec obstat, quia in casu nostro facienda sit extensio de vno casu ad aliū, de morte naturali ad ciuilem, prout plerunque fieri solet. l. Deo nobis. §. j. C. de episc. & cler. l. Gallus. §. & quid si tantū. de lib. & posth. & ibi per doct. Nam respondeo, quia in casu nostro nō est extensio, sed correctio, vt admittatur substitutus, existentibus filijs instituti quem testa
7 tor pręcise eo in casu exclusit. Et certe † quando tractamus de extensione, ea semper fit, vel quia verba testatoris, vel quia mēs suadeat. d. §. & quid si tantum. l. in conditionibus. l. cum auus. de cond. & dem. Sed in casu nostro vtrunque stat in contrarium. In primis mens testatoris, qui nepotes suos pręstulit substituto. l. Luc. ij. ff. de hęr. insti. & qui potuit hoc fa-
8 cere, cum possit † pater nepotes legitimos ex filio spurio instituere, dūmodo citra fraudē hoc faciat, vt per Bar. & doc. in l. Gallus. §. quid si tā. in fi. ff. de lib. & posth. & bona fides satis ostenditur ex ipsa legitimatione, & facit tex. in l. Lucius. §. j. & quod ibi not. ff. de leg. j. & quamuis videantur filij duntaxat positi in conditione: tamen propter illam dictionē, masculis legitimis, videtur etiā esse in dispōne, secundum Guid. Pap. decisi. cxxxiiij. Dec. in l. j. C. de pact. vbi dicit se sępissime ita consuluisse, vt apparet consi. cccxiij. Idem tenet etiam Cur. Jun. in l. emancipata. C. qui admit. & licet hęc opinio habeat aliquos contradicentes: tamen in casu nostro arbitror esse verisimiliā, ex quo apparet de mente testatoris:
9 quia † legitimatio quamuis nulla, declarat tamen mentem testatoris. l. si. ff. de reb. eorum. l. in adoptionibus. ff. de adopt. maxime cum in testamento adest clausula, Omni meliore modo, vt per Pau. Castr. consil. lxxiij. pręsupponunt, quia ille pater. versi. iij. & hoc consi. ccccxxix. Prę-

teret imo fortius dico, ꝙ etiam ipse filius posset facere se iterum legiti-
20 mari solenniter, ex quo habet voluntate patris sui, & tunc † institutio
quę alias non valeret, secundum not. in l. eam quam. C. de fideicomm.
confirmaretur, & excluderentur venientes ab intestato, arg. auth. item
cum quis. C. de nat. lib. vt dicunt Mod. in l. ij. ff. de vulg. & Lancel.
Galliaul. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum arg. l. Titius. §. Lucius. ff.
de li. & postb. in quam sententiam etiam videtur inclinare Dec. consil.
clxxvj. Unde satis apparet, quod mens testatoris est contra hunc sub-
stitutum. De verbis vero minor est ambiguitas, cum verba expresse vo
cent substitutum, eo tantum casu quo iste decesserit sine filijs. Unde ap
paret eum excludi, casu quo adsint filij. l. cum pretor. de iud. l. Titio
vsusfructus. ff. de cond. & dem. maxime ponderando dictionem, Tunc, &
21 eo casu, quę est limitatiua, & prohibet † extensionem extra illum casum,
secundum Aneb. consi. cclxvj. Soc. cclviij. Dec. consil. lxxix. ccxxviij.
cccxiiij. cccxxxj. & alibi sępe maxime propter vim geminationis de qua
in l. ballista. ff. ad Trebell. frustra ergo in casu nostro fieret extensio ad-
uersus verba, & mente testatoris, vt merito de ea tractandum non sit.
Non obstat doct. Bar. in d. l. Centurio. vbi concludit, ꝙ in compen-
diosa, verba illa, Si decesserit, comprehendunt vulgare, si heres esse non
poterit. nam respondeo, quod in casu Bart. non tractatur de extensio-
ne, sed de significatione verborum quę hoc importat, secundum eum,
22 quia † quando testator dicit, Si filius decesserit, intelligitur decedat in
vita testatoris, siue non, siue ante testamentum, siue post, pręsupposito
tamen semper ꝙ sine decedat sine liberis, vbi vero habeat liberos, tūc
conditio expressim pugnat, & excludit substitutum: nec est locus exten-
sioni aduersus expressa verba conditionis. Nec obstat, ꝙ tempore te-
stamenti, vel mortis iste institutus non haberet filios, & sic tunc condi-
tio non obstabat substituto, & videtur tale tempus debere attendi. l. si
alienum. §. in extraneis. de hered. instit. quia respondeo, quod verba
testatoris proprie non de tempore aditionis loquuntur, sed de tempore
mortis, quia hoc sonat illud verbum, Si decesserit, vnde supernascētibus
deinde filijs, censetur conditio defecta, & retro trahitur, tanquam a prin
cipio defecisset, etiam in vulgari, de quo per gl. in l. si ex pluribus. ff. si pars
hered. pet. per Barto. & doct. in l. plane. §. si coniunctim. ff. de leg. j. fa-
cit quod habetur in l. si quis heres ita. vbi Ang. & Paul. ff. de acq. her.
Non obstat subtilis illa differentia, an institutio sit caduca, an pro non
scripta: quia quantum sit ad casum nostrum, nulla prorsus est differen-
tia, cum conditio non sit adiecta institutioni: sed substitutioni. vocatur
23 enim substitutus, decedente instituto sine filijs. Unde † vt substitutus
admittatur, oportet vt probet euentum conditionis. l. ex facto. §. si quis
autem, vbi doct. ff. ad Trebel. si ergo extant filij, deficit substitutus con
ditione, qualiscunque fuerit institutio, siue caduca, siue pro non scripta.
Nec est verum, ꝙ in institutione, pro non scripta satis sit, quod substitu
tus fundet se ex sola nullitate: quia imo debet probare etiam euentum
conditionis, sub qua est vocatus, vt dixi in d. §. si quis autem. Non ob-
stat quod aduersus Soc. inducitur, ꝙ conditio, Si sine liberis decesserit, non
[illegible] imo voluntaria respectu substitutionis vulgaris quia manifestū
est dictam conditionem, respectu vulgaris esse prorsus voluntaria, vt
inquit Ruinus in d. l. j. loco supra allegato, nec constituenda est diffe-
rentia inter hanc conditionem & illam, Si non habuerit liberos, quia ex fu
tura morte declarabitur euentus conditionis: & retrotrahetur, vt supra
24 dixi. Nec obstat, ꝙ si † institutus repudiasset, admitteretur substitu
tus. l. ij. §. sed si sint sui. ad Tertul. ergo etiam si est impotens ad succe
dendum. Nam respondeo, ꝙ imo si repudiasset habens filios non ad-
mitteretur substitutus, quia defectus conditione, per supradicta: sed
vel admitterentur venientes ab intestato, vel vt ego arbitror esse ve-
rius, admitterentur filij tanquam tacite vocati a testatore: ad fidei-
commissum, vel ex quodam iure transmissionis, de quo in dicta l. Lu-
cius secundo de hęredit. institu. & per Baldus & Corneus in l. j. C. de
his qui ante app. tab. Bald. in l. si pater quartę quęstione. C. de insti-
tut. & substitut.

SVMMAE RERVM. XXXVIII.

1 Vsufructuarius ad ipsam cautionem præstandam tenetur quam etiam testator ipse remittere non pote & quare.
2 Mulier vsufructuaria tenetur cauere de restituenda estimatione earum rerum quæ vsu consumuntur vel deferuntur habito respectu ad valorem temporis traditionis.
3 Vsufructuarius si non præstet cautionem non facit fructus suoi sed tenetur ad eorum restitutionem ipsi hæredi.
4 Si maritus exuntibus filijs legitimis relinquat vxorem suam dominam massariam vsufructuariam hæreditatis suæ non tamen potest consequi aliud quàm alimenta, & prahemmentiam quam habebat viuente marito.
5 Particularis institutio habet vim prælegati.
6 Legatarij quibus sub conditione vel in diem restituendum sit legatum possunt interim cautionem petere.
7 Descriptio vt sciatur quæ res sint in hæreditate ad finem ne discerpêtur potest peti ab eo cuius interest.
8 Pater vsufructuarius non tenetur ad vllam satisdationem propter ius patriæ potestatis, & reuerentiam quæ illi debetur, & secus est in matre.
9 Qui petit cautionem deutendo fruendo vel confici inuentarium non dicitur vsufructuarium impedire sed molestare quo talis petitio vesfsit ex natura actus.
10 Dictio plena refertur ad ius proprietatis.
11 Ille dicitur pleno iure possidere qui possidet vt dominus.
12 Si quis in libello petierit possessionem pleno iure ad se transferri videtur intentasse non solum possessorium sed etiam petitorium.
13 Dictio omnimodam est dictio præcisa & omnia comprehendit.
14 Vsufructuarius legis interpretatione dicitur naturaliter possidere.
15 Dictio possessio etiam proprietatem significat.
16 Si quis legat possessionem bonorum suorum alicui intelligitur legasse proprietatem non solum bonorum immobilium sed etiam mobilium quando communis vsus loquendi non repugnaret quo ad mobilia.
17 Clausula omni meliori modo in testamento quid operetur.
18 Dictio administrationem quid.
19 Iudices ordinarij dicuntur administratores.
20 Voluntas testatoris potissimum est attendenda.
21 Hæres contra faciens voluntati testatoris etiam minos legitimæ non est lutus in foro conscientiæ quo ad Deum.
22 L. j. C. de vsufr. declar.
23 Vsufructuario via contractus cautionem a testatore committi.
24 Valet coniunctio cuius euentus conferatur etiam post mortem.
25 In testamento potest contrahi.
26 Consuetudinem facti probandam esse.
27 Consuetudo est stricti iuris vnde probatio eius de certo loco nihil infert de alio.
28 Cautio proueniens ex edicto vt legatorum nom. cau. potest per testatorem remitti.
29 Prestare cautionem & non conficere inuentarium sunt correlatiua seu recipiendum alterum in præiudicium alterius.
30 Inquirere facultates est inquietare vsufructuarium quia eius interest bona non manifestari.
31 Si testator mandat debita sua solui de bonis suis videtur remisse onus conficien. inuent.
32 Factum Patri in casu filijs damno esse.
33 Pater non nisi volens est administrator legitimus.
34 Vbi auxilium ordinarium & extraordinarium competit contra diuersos quorum alter gerit officium accessorium vt est tutor tunc electio est minoris quod eorum intentare velit.
35 Via quam intentasti ea tibi pateat.



Facti pręsentis speciem, magnas prima fronte complecti
difficultates videtur, quia aduersum clarissimas hanc
viduam induci q̄ plurima in iure nostro possunt om-
bus ad inuentarium conficiendū videretur obligari.
1 Primum, quia † vsufructuarius ad cautionem prę-
standam tenetur, quam etiam testator ipse remittere
non potest. l. j. C. de vsufruct. l. scire. C. vt in poss. leg. nomine. cuius rei
duplex est ratio, tum quia huiusmodi cautionis remissio fructuarium
induceret ad delinquendum, tum quia inuenta est in fauorem heredis,
& ideo a testatore remitti non potest. arg. l. quod de bonis. §. j. ad leg.
fal. & ita communiter receptum est in dictis iuribus. & per Bar. in l. ne
mo potest. in iij. opp. ff. de leg. j. & in l. damni §. Sabin. de dam. inf. quo
fortius procedit, quando in vsufructo adsunt etiam bona mobilia, quo
casu cautio est de substantia ipsius vsusfructus, & ideo nullo modo pōt
2 remitti. l. ij. l. hoc senatus. ff. de vsufruct. ea. um rer. & tenetur † mulier
cauere de restituenda ęstimatione earum rerum, quę vsu consumun-
tur, vel deteruntur, habito respectu ad valorem temporis traditionis.
§. constituitur, vbi gloss. in verb. vestimenta instit. de vsufructu. nota
in l. si vsufructus mihi §. si vestis. ff. eodem titulo per Anton. de Butr.
3 & Petr. de Anchar. in cap. fin. extra de pign. & si † vsufructuarius non
pręstet cautionem non facit fructus suos, sed tenetur ad eorum restitu-
tionem ipsi heredi. l. vsufructu. vbi Barto. doctores. C. de vsufructu.
Secundo, quia si teneremus hanc mulierem non esse vsufructua-
riam, videretur dicendum, ꝙ deberet tantummodo consequi ali-
menta in hereditate mariti, iuxta consuedinem Bulgari, de qua in
4 auth. hoc locum. C. si secundo nupserit mulier. vbi † si maritus, ex stan
tibus filijs legitimis, relinquat vxorem suam dominam, massariam, vsu-
fructuariam hereditatis suę, nō tamen potest aliud consequi q̄ alimen
ta, & pręeminentiam quas habebat viuente marito, & ideo tali casu non
teneretur satisdare, & quamuis testator liberauisset eam a cautione, non
tamen illud argueret, ei vere relictum vsumfructum sed potius quen-
dam vsumfructum restrictum ad alimenta tantum, vt per multas ra-
tiones probat Franc. de Aret. in consi. xl. incip. presupponitur in fa-
cto. Tertio, quia cum isti heredes vocati sint in casum mortis ipsius
5 mulieris, & instituti sint particulariter, talis † particularis institutio ha
bet vim pręlegati. l. quid ergo. secunda. ff. de leg. j. l. ex facto. ff. de here.
6 instit. vnde tanquam † legatarij quibus sub conditione, vel in diem re-
stituendum sit legatum, possunt interim cautionem petere. l. hęc stipu-
latio. ff. vt leg. nom. caue. pet. Guid. Papę q. cccli. & ideo potest etiam
compelli ad conficiendum inuentarium, vt ibi concludit pręfatus do-
ctor, & Vitalis in tract. clausularum in tit. iul. nouari inuentarij confe-
ctione pendente, & satis sentit hoc dominus Alexander consil. lviij. in
ij. volum. Et quamuis hęc cautio possit per testatorem remitti. l. pen.
C. vt in possess. leg. & per doctor. in d. l. nemo potest in v. quest. Bart.
tamen illud procederet si expresse appareret de mente testatoris, qui

quamuis

quamuis prohibeat cautionem, non tamen prohibet inuentarij confe-
ctionem, ⁊ ista videntur diuersa. l. fin. ff. de bon. auct. iud. poss. ⁊ quod
per illum textum not. Guido de Suz. ⁊ Alber. de Ros. ibi, dum dicūt,
ꝙ si mulier post mortem mariti dicat, si vigore iurium dotalium velle
remanere in possessione bonorum mariti poterit cogi a Pruingnis ad
quos causa successionis pertinet conficere inuentarium, ad idem regu
7 la generalis, ꝙ † descriptio vt sciatur que res sint in hereditate, ad finē
ne dissipentur, potest semper peti ab eo cuius interest. ⁊ ideo quamuis
prohibita sit sequestratio, nō tamen prohibetur huiusmodi descriptio.
l. j. §. pen. ff. de vent. in poss. mitt. Bar. in l. post contractum. in pen. q.
ff. de donat. Ias. in l. si fideiussor. ff. qui satisd. coga. Nec hic dicatur, qd
cessat omnis suspicio, propter qualitates mulieris: q: respondeo, quod
8 speciale est † in patre vsufructuario, vt non teneatur ad vllam satisdatio
nem, propter ius patrię potestatis, ⁊ reuerentiaȝ quę illi debetur, secus
est in matre. l. fin. §. sin autem ę alienum. vbi gloss. in verb. reuerentia.
C. de bon. quę lib. Et si concludamus teneri dictā mulierem ad cauen
dum, vel cōficiendum inuentarium de iure, poterunt heredes eaȝ com
pellere, non obstantibus verbis legati, quę talem casum non videntur
9 comprehendere, quia † qui petit cautioneȝ de vtendo fruendo, vel con
fici inuentarium non dicitur vsufructuariam impedire, vel molestare,
ex quo talis petitio venit ex natura actus. arg. l. quęro. §. inter locatorē
ff. loc. ⁊ l. venditores. de verb. oblig. per quę in a hoc in terminis tenet
Bald. in d. l. j. C. de vsufruc. Paul. Castr. in l. Lucius. §. tres heredes.
ff. ad Treb. fortius dicit Alex. in d. l. quod de bonis. §. j. ff. ad leg. falc.
quod etiam si heres mortuo testatore promisisset dictę vsufructuarię
non molestare eam aliquo modo in vsufructu, sub pęna postea petendi
dictam cautionem non incideret in pęnam: quia intelligeretur de mole
stia quę malo animo, ⁊ malo modo inferretur. non quę per viam iuris
allegat not. per gl. in l. si seruum. §. pretor. in glo. in verb. quod malo. ff.
de acq. hered. sequitur Decius in rep. l. Titia. §. Titia. q. iiij. ff. de leg.
ij. Sed his tamen non obstantibus, contrarium, secundum ea quę pro
ponuntur, videtur de iure esse concludendum, ⁊ difficultas omnis con
sistit, circa verba testamenti, an mulier illa sit vsufructuaria, quibus ver
bis diligenter perpensis, videtur mihi concludendum, non esse vsufru-
ctuariam, sed proprietariaȝ potius, idqȝ pluribus rationibus. Pri-
10 mo, q: testator ei relinquit, Plenam & omnimodam possessionem, quę † di
11 ctio, Plenam, refertur etiam ad ius proprietatis, quia ille dicitur † ple-
no iure possidere, qui possidet vt dominus. l. j. C. de reuoc. don. facit l.
raptores. §. si autem. ⁊ quod ibi not. Bald. C. de Epis. ⁊ Cler. ⁊ ideo
12 † si quis in libello petierit possessionem, Pleno iure ad se transferri, vi-
detur intentasse non solum possessorium, sed etiam petitorium. c. quere
lam. vbi Innoc. not. extra de elect. c. cuȝ ⁊ plantare. §. ubi dominus. de
priuil. cum multis similibus, quę accumulat Ias. in l. si ita stipulatus
fuero, si Titius. §. Titius. ff. de verbor. oblig. maxime accedente ge-
13 minatione illius † dictionis, omnimodam, quę est dictio precisa, ⁊ om
nia comprehendit. l. omnium. C. de inoffic. testam. glos. in l. si cum exce-
ptione. §. quatenus. ff. de eo quod met. caus. ⁊ est glo. not. in clement. j.
in verbo omnimodam. quam Abbas ⁊ alij sequuntur de foro compet.
⁊ maxime, quia si diceremus eam esse vsufructuaria, non haberet plenā
possessionem: quia possessio ciuilis esset apud heredes. l. certe. §. is qui
rogauit. ff. de prec. imo ⁊ vera naturalis videtur esse apud heredes. l.
14 acquiritur. §. fi. ff. de acquiren. rerū dom. licet † interpretatione legis,
vsufructuarius dicatur naturaliter possidere. l. naturaliter. in princ. ff.
15 de acqu. poss. confirmatur ex † dictione possessionem, quę etiam pro-
prietatem significat. l. iiij. §. fi. ff. ad municip. l. interdum. ff. de verb. si
16 gn. cum similib. ⁊ ideo dicunt doct. quod † si quis legat Titio posses-
sionem bonoruȝ suorum, quod intelligatur legasse proprietatem non so
lum bonorum immobilium, sed etiam mobilium, quando communis
vsus loquendi non repugnaret quo ad mobilia, secundum Petrum,
Cyn. ⁊ Bal. in l. fi. C. de compens. Barto. in l. vxorē. §. legauerat. in fi.
de leg. iij. Alex. Ias. ⁊ alios in l. j. in prin. in gl. j. de acq. poss. p Guliel-
mū de Cun. in l. licet. C. eod. tit. qd maxime est dicendū in isto casu, in
apparet proprietatē ipsam alteri nō esse relictā: q: testator expresse re-
lictā: q: testator expresse relinquit res istas heredibus, nō nisi post mor
tem ipsius mulieris, ⁊ sic videntur heredes habere pręlegatum harum
rerum, in diem mortis mulieris, ⁊ non ante, vnde interim mulier ipsa
dicitur proprietaria, ⁊ clausula omni meliori modo, ⁊c. quę est in testō
facit, vt testibus insinueatur tanqȝ heredes pure sint instituti, dēptis prę
legatis rerum particularium, quę deinde pręstabuntur mortua vxo-
re, vt per multas rationes in simili consuluit Alexā. consilio cxj. in ij.
quas hic referre esset superuacuū, cum apud eum legi possint: sequitur
ergo vt respectu bonorum pręlegatorum, mulier si interim proprietaria.
⁊ cessat illa dubitatio doctorum: de qua in l. filius a patre. ff. de liberis
⁊ posth. ⁊ per Ias. in l. extraneum. C. de hered. instit. qui dubitant de
vxore vsufructuaria, quando nemo est institutus heres, nisi post eius
mortem, nostra autem quęstio est in muliere proprietaria, facit decisio
Bald. in l. id quod pauperibus. in xiij. q. C. de episco. ⁊ cleri. vbi post
Martinum Sillimanum in fortiori casu loquitur de vxore instituta
in vsufructu. ⁊ post eius mortem sit alius institutus, quia in vita non
habet coheredē, ipsa heres vniuersalis efficitur, refert ⁊ sequitur Dec.
in consil. cclxxviij. vbi limitat non procedere, quando institutio illoruȝ
non esset expresse collata post mortem vxoris, quę limitatio in casu no-
stro non procedit: in quo testator expresse vocat istos heredes solum-
modo post mortem ipsius vxoris vnde manifeste apparet ipsam esse
proprietariam. Quod suadetur etiam ex alijs verbis testamenti, quib.
Permittitur illi regimen, quod ius in re significat. l. j. ibi regimentis rei
18 publicę, ⁊c. ff. de officio prefecti pręto ⁊ etiaȝ ex † dictione, Administra
tionem, quę verificatur etiam in his, qui proprio iure administrant vn-
19 de † iudices ordinarij dicuntur administratores. authentica ad hęc.
C. de iudic. cuȝ administrent iure proprio. l. j. §. fi. ff. de officio eius cui,
facit, quod habetur in clem. j. de rescript. Confirmatur etiam per illa
verba, Vtilitatibus, fructibus, prouentibus, quę includunt quodcunque
emolumentum etiaȝ titulo proprio proueniens, vt in simili dicit Pau
lus de Castr. consilio lxiij. incip. quod dicti redditus. in j. volu. Raph.
Comen. consi. clxij. vita copia. Et ista opinio est maxime tenenda, quia
20 † conformis est voluntati testatoris quę potissimum debet attendi. l.
21 pater Seuerinam. ff. de conditione ⁊ demonstrat. ⁊ † heres contrafa-
ciens voluntati testatoris, etiam minus legatumq non est tutus in foro
conscientię, quo ad Deum, vt dicit Angel. in l. quidam. §. illo procul.
per illum text. C. de necess. ser. Com. consilio ccix. in ij. vol. His sic prę
suppositis, apparet manifesta solutio ad omnia quę in contrarium ad-
22 ducuntur. Et in primis non obstat textus in d. † l. j. C. de vsufruct. q:
respondeo duobus modis. Altero, quod loquitur in vsufructuario, illa
autem mulier est proprietaria, vt supra est conclusum. Altero, dico qd
23 etiam si esset † fructuaria, cum testator in hoc casu remiserit illi cautio-
nem per viam contractus, valet remissio: quia prohibitio dictę legis
non habet locum in remissione facta per viam contractus, cum ipso te
statore, cum testator possit de bonis suis disponere ad sui libitum, ⁊ ita
tenet Guliel. de Cun. Raphael Coma. ⁊ Salyc. in d. l. j. ⁊ illa opinio
non habet contradicentem. Quod autem remissio sit facta, per viam
contractus apparet ex eo: quia vterque simul est testatus, ⁊ illam clau-
sulam remissionis mulier in testamento ipso expresse acceptauit, mari-
to ipso volente ⁊ consentiente, vnde oritur obligatio ex pacto conuen-
24 to inter ipsos. l. j. ff. de pactis. ⁊ † valet conuentio, cuius executio con-
feratur etiam post mortem. l. j. C. vt act. ab hered. ⁊ contra hered. not.
in l. centesimis. ff. de verbor. oblig. nec minus dicitur aliqua conuentio
25 esse contractus: quia facta sit in testamento, cum etiam † in testamento
possimus contrahere. l. fi. C. de fideicommissis. declarat Bart. in l. ne-
mo potest. in prima oppositione. ff. de legatis. ⁊ fideicommissis j. ⁊ in l.
cum quis decedens. §. codicillis. ff. de legatis ij. ⁊ per Baldum in c. ex
literis de consuetu. doctores in l. heredes palam. §. fin. per illum textuȝ
ff. de testam. Secundo non obstat q: ista mulier videatur esse alimen-
26 taria tantum: q: respondeo, quod † dicta consuetudo Bulgari est facti
non iuris, ⁊ ideo deberet probari, vt habetur in cap. fi. extra de consue-
27 tudin. Imo † consuetudo est stricti iuris: vnde probatio eius de certo
loco nihil infert de alio. l. ij. §. si quis hoc interdicto. ff. de itinere actuqȝ
priuato. vbi Bart. not. ⁊ non est verisimile talem consuetudinem esse in
Germania: sed quod plus est etiamsi esset nihil faceret: quia verba te-
stamenti non possunt aliquo modo pati hanc interpretationem, vt hęc
mulier sit alimentaria tantum: quia hoc modo non haberet, neque om-
nimodam possessionem, neque prouisionem, vtilitatem, fructus. ⁊c. vn-
de nullo pacto potest assumi hęc interpretatio, ⁊ ideo a verbis non est
recedendum. l. non aliter. ff. de legatis ⁊ fideicommissis iij. Tertio,
non obstat, quod etiam si sit proprietaria, videtur quod possit compelli
ad satisdationem iuxta titulum. ff. vt leg. nomine cauea, ⁊c. q: respon-
28 deo quod talis † cautio proueniens ex illo edicto, potest per testato-
rem remitti, vt est casus in d. l. penult. C. vt in possessio. legat. ⁊ per do-
ctores in d. l. nemo potest. Quod autem sit remissa, probatur ex ver-
bis testamenti, quibus iubentur isti aduersantes, *Impedimentum ali-
quod, seu contradictionem non prestare neque petere rationem, cal-
culum, cautionem, securitatem, prouisionem, &c.* quę verba sa-
29 tis comprehendunt confectionem inuentarij: quia † reciproca sunt
aut correlatiua prestare cautionem ⁊ conficere inuentarium, cum al-
terum sit preambulum alterius l. j. §. recte. ff. vsufruct. quemad. cauea.
vt dicit Ale. in d. consi. lviij. in ij. vol. ⁊ And. Sic. consi. lxiiij. in ij. vol.
vbi consuluit in casu longe fortiori, in fauorem mulieris. Facit quia, Pro
hibita molestia, & inquietatione, satis dicitur prohiberi hęc descriptio,
30 quoniam † inquirere facultates est ipsam inquietare. l. ij. C. de alim.
pupil prestand. l. ij. versic. sed vbi quarta. C. quando ⁊ quibus quarta
pars. quia eius interest bona non manifestari. facit l. mercatores. in pri
mo responso. C. de commercijs. imo istud sapit quandam iniuriam. l. si
iniurię. ff. de iniurijs. ⁊ quod not. Abb. consi. iiij. in fi. versi. item potest
in ij. talis enim descriptio sapit naturam executionis, ⁊ primi decreti.
d. l. fin. ff. de bon. auctoritate iudicum possiden. l. pollicitationibus. in
fin. vbi glo. ff. de pollicitationibus. ⁊ ideo non potest citra iniuriam fie-
ri facit lex finalis. C. de bon. vacant. libro. x. confirmatur hęc conclu-
sio per illud quod notabiliter voluit Baldus in l. j. C. de his quę pęnę
31 nomine in lectura antiqua. vbi dicit, quod † si testator mandat debita
sua solui de suis bonis, quod videtur remisisse onus conficiendi inuen
tarij, sequitur Andreas Siculus d. consil. lxix. Et ex ijs consequens
est, vt locus sit pęnę appositę per testatorem ipsis contrafacientibus
eius voluntati, q: petierunt inuentarium contra prohibitionē testato
ris, ⁊ dictam mulierem molestauerunt, vnde commissa est pęna: quia
potuit testator eos tali onere aggrauare. l. j. C. de his quę pęnę nomi-
ne. nec obstant decisiones in contrarium allegatę in dicta l. quod de bo
nis. §. j. ff. ad legem Falcidiam. ⁊ in dicta l. Lucius. §. tres heredes. ff.
ad Trebellianum. quia loquuntur in casu quo remissio inuentarij non
valeret. non autem procedunt in casu nostro, in quo supra conclusum
est, valuisse remissionem a testatore factam: vnde contrauenientes inci-
dit in pęnam. Nec obstat si diceretur, quod quantum sic respectu fi-
liorum Leonardi pupillorum, ꝙ non videtur posse ⁊ locum esse pęnę,
32 ex quo ipsi nōn contrauenerunt sed pater, quia † respondeo quod ta-
li casu videtur ex facto ipsius patris eos in pęnam incidere, ex quo hęc
pęna amissionis hereditatis, non potest ęque cadere in patre, sicut in
pupillo, cum soli pupillo delata sit hereditas, vt est casus in l. Polla. C.
de his quibus vt indignis. declarat Bartolus in l. si dolo. ff. si quis
omissa causa testamenti ab intestato. Sicut videmus etiam in eccle-
sia, quę ex facto prelati tali casu incideret in pęnam. l. iubemus nullas.
C. de sacrosanctis ecclesijs. vbi Cynus, Bald. Salic. ⁊ alij. Et idem vi
demus in domino, qui etiam ipse tali casu ex facto procuratoris sui ple
cteretur. l. j. §. si procurator. vbi Moder. ff. si quis ius dicenti non ob-
temperauit. licet ipsi pupillo succurreretur vt prestetur indēnis in bo-
nis ipsius tutoris, ex cuius facto in pęnam incidit. Nec obstat si dicere

tur, quod imo competere debeat etiam prouisio ipsi pupillo, ne incidat in pœnam, argumento glos. in d. l. Polla, quæ vult tali casu duo remedia alternatiue pupillis competere. Alterum quia possunt excipere ne incidant in pœnam. Alterum quia si soluunt pœnam, possunt agere contra tutorem, vt seruentur indemnes. Quis respondeo, quod illud potest procedere vt primum remedium detur in fauorem tutoris, qui ex
33 necessitate gerit officium, secus in fauorem † patris, qui non nisi volens est legitimus administrator. l. fin. §. sin autem patre recusante. C. de bonis quæ lib. & ita sentit Salycetus ibi, quia assignat hanc rationem illi
34 glosæ. quia † vbi auxilium ordinarium & extraordinarium competit contra diuersos, quorum alter gerit officium necessarium, vt est tutor, tunc electio est minoris, quod eorum intentare velit. l. et am. & l. finali. C. si tutores vel curatores interuen. secus si officium est voluntarium, quia primo intendendum est ordinarium. l. cum mandato. ff. de minoribus. Et ideo in casu nostro non posset pupillus restitui in integrū aduersus pœnam, nisi casu quo pater ipse administrator non esset soluendo. Et licet hæc opinio videatur prima fronte rigorosa, tamen in puncto iuris videtur verior, & cessaret rigor quando ex consuetudine regionis & qualitate personarum, talis petitio conficiendi inuentarij, reputaretur contumeliosa honestæ & grauis mulieri, tanquam tacite eam incusaret de perfidia. Et ideo dicit textus in d. l. si iniuriæ. ff. de iniurijs. quod huiusmodi descriptio, & inuentarium quandoque inducit iniuriam, & ita eum textum notant doctores. Illud etiam est annotandum, quod dictus Leonardus huiusmodi petitionem facere nō potuit pro filijs suis, nisi casu quo filij sui adhuc non excessissent septimum annum: quia vltra ætate exacta solus non agit. d. l. fin. §. vbi autem. iunc. a gl. in §. j. in verbo sin autem in secunda. C. de bonis quæ liber. Et supradicta omnia procedunt iuxta ea, quæ mihi in facto sunt proposita, considerata petitione inuentarij conficiendi huic mulieri facta, nam si ulla nō inuentarij confectionem, sed legitimam suam petijsset, tunc fuisset alius articulus discutiendus, sed postquam inuentarium petierunt non potest aliud de
35 iure responderi, vt † via, quam intentasti, ea tibi pateat. l. si mulier. §. fin. ff. quod metus causa. Quo vero ad vltimum quæsitum, cum vnus ex istis executoribus testamentarijs, interpellatus a muliere, noluerit ei assistere, & testatoris voluntatem exequi, non est dubium ius ad alios coexecutores deuolui, vt est casus in c. si. §. si. extra de testa. lib. vj.

SVMMAE RERVM. XXXIX.

1 *VErba & casu quo deficerent masculi generaliter intelliguntur etiam si non sint nati.*
2 *Substitutus coniuncto præfertur.*
3 *Vbi testator fecit plures gradus substitutionum vlterius succedit in locum præceden. caduci.*
4 *Caduci gradus etiam conditione reijci.*
5 *In fideicomm. stis regulare est ut pluralitas in singularitates resoluat.*
6 *Semper substitutus coniunctum excludit.*
7 *Legatum habens diem solutionis purum esse.*
8 *Vulgaris substitutio agnatione legati expirat.*
9 *Substitutio facta pluribus per relatiuum quibus ratio non expirat aditione unius sed separatim accipitur et substitutus excludit coniunctū.*
10 *Frustra ponitur in dubitatione quod est in legis certitudine.*
11 *In portionibus agnitis non est locus iuri accrescendi.*
12 *Relatiuum ad proximiora referri debet.*
13 *Hæreditas magis debetur descendenti quàm transuersali.*
14 *Substitutio facta post mortem omnium non uerificatur uno moriente.*
15 *Substitutio fideicommissaria semper dicitur respicere plures effectus nō autem unum.*
16 *Heres tanquam prædilectus præfertur ei qui non est uocatus in eum casum a testatore.*
17 *Substitutio quæ non fortitur effectum non impedit ius accrescendi.*
18 *Sublato gradu qui pro non scripto sit substitutus admittitur & præfertur coniuncto.*
19 *Copulam duobus modis accipi.*
20 *In substitutione fideicommissaria vel etiam in vulgari concepta per relatiuum accipitur interpretatio vt copula fiet singulariter non autem in sensu composito.*
21 *Dictio tam & quàm sui natura ad singularitatem referuntur.*



Consultationibus visis præstantissimorum doctorum in fauorem domini Camilli, & alijs aduersantibus pro Vallotio, & rogatus ipse quoque opinionem meā pro veritate & iustitia adducā, non putaui detrectandum, & quia diffuse vtrinque allegatum est, existimaui posse me breuius agere, & punctum ipsum paucioribus attingere. verba testamenti sunt, *Quibus testator post legatum factum illis de Laude nepotibus suis ex sorore, fecit aliud legatum Gadaldo & Gabrieli Vallotijs suis nepotibus ex alia sorore, cum hac substitutione, quibus eius nepotibus tam de Vallotio, quam Laude, substituit in dictis legatis & filios ipsorum filiorum legitimos in infinitum, & casu quo deficerent masculi legitimi, ex legitimo matrimonio procreati, &c. tā ex dictis de Vallotio, quàm de Laude, quòd dicta legata reuertantur in infrascriptos eius heredes, &c. & hoc pro omni eo quod dicti de Vallotio petere possent in bonis & hæreditate testatoris, &c.* Modo euenit casus, quòd mortuus est Gabriel sine filijs, quæritur ad quem pertineat pars sua legati. Et mihi videt, sm regulas cōes, non quærendo nodum in scirpo, quod sit locus substitutioni heredum, & sic d. Camillus sit potior, excluso Ga-
1 daldo, & ceteris legatarijs. Illa enim † verba, Et casu quo deficerent masculi, generaliter intelliguntur, etiā si non sint nati, vt quia Gabriel nullos liberos susceperit argumento. l. ij. §. desinere. ff. de vsufruct. quēadmodum caue. & consulnit Dec. consi. cclxvij. apparet ergo substitutum esse dictum Camillum etiā in hunc casum. Et cū filij Gabrielis sint substi-
2 tuti ipsi Gabrieli, & † vltimo loco Camillus, si filij Gabrielis non nascantur, & sic substitutio in eorū persona sit pro non scripta, legatū deuoluitur non ad coniunctum, sed ad substitutum. l. j. §. in primo verbo vel substitutus. C. de cad. toll. facit conclusio generalis doctorum quod
3 † vbi testator fecit plures gradus substitutionū, vltimus succedit in locum præcedentis caduci. l. quandiu. vltima, versiculo is aūt qui ... ff. de acquir. hered. vbi Bart. in fin. hoc tenet, & sequitur ibi Aretinus, & etiam sequunt Mod. in l. j. ff. de vulg. & pup. quod intelligunt doctores. etiā si conditio adiecta præcedenti repugnaret: quia ea non attēditur
4 cum † caduco gradu. etiam conditio tanquā caduca reijciatur. d. l. j. §. ne autem. C. de cad. toll. l. legatum sub. ff. de adimen. lega. simpliciterque vltimus admittitur, vt consulit Paul. Castr. consi. clij. incip. præsens dubium videtur. in j. sequi. Alex. consi. cxxxix. lib. vj. Ias. consi. cxlviij. Corn. cclxviij. in ij. Dec. cccclxvij. Curt. Iunior. lxxxij. cum simil. Apparet ergo sm cōes regulas admitti dominum Camillum, tanquā substitutum & potiorem coniuncto. Nec ei obstat, quod verba substitutionis videntur concepta coniunctim, Casu quo deficerent masculi, tam ex Vallotijs, quàm ex Laude, &c. & sic non videatur substitutus vocari, nisi omnibus deficientibus non autem vno tantum, vt habetur in l. quāuis. C. de impub. Nam respōdeo, quod imo in prædicto casu locus est sub-
5 stitutioni, etiam vno tantum decedente: quia † in fideicommissis id regulare est, vt pluralitas in singularitates resoluatur. l. Lucius. §. Caius. ff. senatusconsultum Trebellianum. l. fin. §. penult. ff. de legat. & fideicommissis ij. & ratio est, quia in fideicommissis videtur testator plurium separatim fidem elegisse, id est vniuscuiusque separatim pro rata portionis suæ grauasse: vnde tunc substitutio, quamuis pluribus coniunctim facta, pro separata accipitur, & substitutus coniuncto præfertur, secundum Bartolum in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. fideicommissa enim omnes inducunt, ad omnes vnius, nihil ad alterum pertinet, merito censetur substitutio fideicommissaria sepa-
6 ratim inducta, quo casu † semper substitutus coniunctum excludit. l. æquissimum. §. si duo. ff. de bonorum possessione secundum tabulas. l. j. §. pro secundo. C. de cad. toll. l. penul. ff. de inofficio rupt. Et propterea nos
7 sumus in fideicommissis, quia cum † testator legauerit mille aureos, &c. licet adiecerit diem solutioni, tamen legatum est purum. l. ex ijs verbis. C. quando dies legati ced. vnde censetur acquisitum legatario ipso iure. l. a Titio. ff. de furtis. nisi quatenus ipse, vel heres suus in quē transmisit repudiasset. l. si fundum sub conditione. §. si Titius. vbi Petrus
8 & Albericus. de lega. & fideicommissis j. cum ergo sit † acquisitum dominium legati, apparet amplius non esse locum vulgari substitutioni, quæ agnitione legati expirat. l. post aditam. C. de impuber. l. vt hæredibus. ff. de lega. & fideicom. ij. sed solum de fideicōmissaria tractari. Secundus dico, etiam si legatum non sit agnitū, & de vulgari substitutione tractaretur, adhuc idem esse vt substitutio in nostro casu in singularitates suas resoluatur, & excludatur coniunctus. Cum enim verba substitutionis dicant, Quibus eius nepotibus tam Vallotijs, quàm de Laude, substituit filios suos, &c. succedit doctrina Bald. post Iacobum de Aren. in
9 l. penul. C. de impub. quod † substitutio facta pluribus per relatiuum quibus, &c. non expirat aditione vnius: sed separatim accipitur, & substitutus excludit coniunctum, per text. in l. Lucius Titius testam. §. Lucius. cum ibi notatis. ff. de lega. & fideicom. ij. sequuntur Mod. Pap. in d. §. cum ita. Quod dictum in casu nostro est certum & indubitatum, propter mentem testatoris, qui voluit filios succedere patribus suis, nō autem admitti in eorum successione cum patruelibus aut extraneis, per regulam. l. cohæredi. §. quid discretas. ff. de vulg. & pupil. consulunt Alexan. consi. lxvj. in ij. Dec. consi. lxxxvj. vnde cum clausula substitutionis in filijs istorum nepotum, separatim accipiatur, eodem modo & ista sequens d. Camilli est accipienda, quæ in locum prioris succedit. l. ij. C. de impub. d. l. cohæredi. §. j. cum similibus. Et hæc videntur mihi sufficere pro ostendendo manifesto iure domini Camilli, cum ex eis satis tollantur omnes rationes in contrarium, ab aduersantibus deductæ, quibus tamen particulariter quoque respondendo, ostendam eas esse minus sufficientes. Et in primis prosequar rationes primi consultoris, qui argumentatur a partibus sufficienter enumeratis aut inquit volumus, quod Gabriel agnouerit legatum, aut non, aut decessit antequam cederet dies legati, aut post: & semper portio spectat ad coniunctum, vel per ius accrescēdi. vel tanquā ad heredem proximiorem, &c.
10 Respondeo † frustra poni in dubitatione, quod est in legis certitudine. l. ornamentorum. vbi doctores. ff. de auro & argento legato. constat autem per casum legis, quod legatus est purum, & quod statim mortuo testatore, dies cessit. l. ex his verbis. C. quando dies legati cedat. Rursus dico, quod etiam si legatum non agnouerit, tamen ipso iure cēsetur agnitum, nisi quatenus d. Gadaldus illud repudiet. d. l. a Titio. d. l. si fundum. & ideo ista membra videntur esse satis extra propositum quæstionis, multo magis etiam illatio ipsa est abusiua, dum dicitur, pars Gabrielis pertinet ad Gadaldum aut iure accrescendi, aut tanquam ad proximiorem heredem. respondeo siquidem, quod iure accrescendi
11 pertinere non potest: quia † in portionibus agnitis, non est locus iuri accrescendi. l. aquam. in si. ff. quemadmodum seru. l. j. §. interdum. de vsufructu accresc. doct. l. si l. gatarius. ff. de leg. j. & etiam si nō sit agnita, adhuc ius accrescendi locum non habet quia substitutus præfertur coniuncto vt d. l. j. in primo. dicta l. æquissimū. d. § si duo. vt supra dixi. sed nec quicquam facit, quod pertineat tāquam ad proximiorem he-

re-

redem: quia quęstio nostra est quod reuertatur ad dominum Camillū
iure substitutionis fideicommissarię, & sic an dictus Gadaldus heres
proximior teneatur restituere, & euenerit casus fideicommissi, & dico
quod sic per suprascripta, imo absque alia restitutione in hoc casu vide
tur ius transire in heredem substitutum. per l. fin. C. de legat. vt quod
ibi dicitur de die incerta, habeat locum etiam in conditione, de quo ta-
men dicendum, vt ibi per doctores. Secundo subijcit prędictus do-
ctor qui dici potest prędictos fratres Gadaldum, & Gabrielem fuisse
inuicem substitutos, quod puto falsissimum esse, illa enim verba, Quos
inuicem substituens. scripta sunt de filijs ipsorum, non de parentibus, vt
12 expresse patet inspicienti, referendo † relatiuum ad proximiora, prout
solet fieri. l. si idem cum eodem. §. fin. ff. de iurisditione omnium iud.
Iason l. legatum. de legatis & fideicommissis j. Nec subest hic coniectu
ra aliqua mentis testatoris cum potuerit filium in portione parentis
vocare, non autem transuersalem: voluntas enim & mens in successio-
ne ascendentis, nihil arguit respectu transuersalis. dicta l. j. in prin. ver
13 sic. cumque lex. C. de caducis tollend. cum † hereditas magis debea-
tur descendenti, quam transuersali. l. cum ratio. de bonis damnat. l. si
quis filium. C. de inofficioso testamento. Minusque facit alia conie-
ctura domini consultoris, ex eo quod testator legauit, pro omni & toto
eo, quod prędicti de Gadaldis petere possent, &c. talis enim coniectu-
ra potius suadet oppositum: quia alias vbi coniunctus excluderet sub-
stitutum, si addita proponatur talis clausula, substitutus pręfertur, se-
cundum Baldum in dicta l. penult. sequitur Bartol. Socyn. in l. j.
de vulg. in vltima parte princip. quia talis clausula indicat mentem
testatoris, ne coniunctus aliquid vltra habere possit, etiam per ius ac-
crescendi. Sed & quod in consilio subijcitur, induci inter eos substitu-
tionem reciprocam, ex grauamine post mortem eis iniuncto, iuxta l.
Titia. §. Seia libertis. de legatis & fideicommissis ij. & quod habetur
per Bartolum in l. Codicillis. de vsufructu legat. respondeo hoc fal-
sum esse, & contra communes opiniones in dicta l. Lucius. §. Caio.
Alexander l. si pater impuberes. de vulg. consilio xcj. in j. Corn. consi-
lio cc?xviij. in iij. & nemo scribentium est, qui hoc teneat in casu nostro:
quia ij qui contradicunt communi opinioni, loquuntur in alijs casibus
videlicet, quando substitutio non est facta post mortem singulorum,
prout fuit in casu nostro, & in dict. §. Seia libertis. erat facta substitu-
tio nouissimo, quia erat grauatus saltem indefinite restituere, hic vero
nulla est. & text. in l. codicillis. loquitur in legato habitationis, in quo
speciale est, vt a nouissimo facta intelligatur, secundum Bartol. ibi. quia
in eo locum habet ius accrescendi etiam post acquisitionem, vt ibi per
eum, & Alexander dicto consilio xcj. in j. alias cj. in iiij. vel propter di-
ctionem repetitiuam hoc amplius, secundum magis communem intel
lectum ad illum text. quem ibi tenuit gloss. Oldrad. Raniul. Dynus,
Albert. de Ros. & eundem etiam tenuit Angelus, Imola, Alexander
in dicta l. heredes mei. §. cum ita. & Corn. in dicta l. penult. C. de impu
be. Tertio subijcit prędictus doctor, quod dominus Camillus in ca
sum qui euenit, non dicitur substitutus: quia conditio substitutionis
non euenit, & ista inquit, nisi fallor, est responsio multu de plano. Sunt
enim heredes substituti casu quo deficerent masculi ex legitimo matri
monio, quę conditio debet intelligi post mortem eorum: quia donec ali
quis eorum viuit, non potest dici defecisse masculos ex eis procreatos,
etiam quod nullos tunc habeat: quoniam possunt procreare, maxime
cum extent masculi ex Gadaldo, ergo conditio non est impleta. Sed
etiam ista ratio reuoluitur eodem, & pręsupponit quod pluralitas non
resoluatur in suas singularitates in fideicommissis, quod falsum est, &
contra iura expressa in d. §. Caio. in d. l. fi. §. penult. & Bart. & omnes.
in d. l. heredes mei. §. cum ita. & respectu Gabrielis euenit conditio,
quia ipse mortuus est, & nullos filios habuit. Et etiam si dicamus hic
succedi ex vulgari facta in hoc legato, tamen adhuc idem est: vt supra
conclusi post Bald. & Iacobum de Aren. in d. l. penultima. Quarto
subijcit, quod in casu nostro non videtur esse locus illi regulę quę ha-
bent, quod pluralitas resoluitur in suas singularitates. de qua in l. fal-
sa. §. fin. ff. de cond. & demonst. & quę non habet locum, nisi quando con
iectura voluntatis testatoris hoc inducit, secundum Felinum in cap.
omnes. j. distin. & Curtius iunior in d. l. penult. in ij. pręmisso: vel iden-
titas rationis, secundū Ias. in l. Gallus. §. quid si is. de liberis & posth.
quod non est in casu nostro, in quo testator non se retulit particulariter
ad certos homines: sed in genere ad masculos, & casu quo deficerent fi-
lij masculi, &c. & perinde est ac si dixisset deficiente linea, clarum autem
est morte vnius non deficere lineam, &c. Sed certe hęc consideratio nō
14 multum videtur ad rem facere: quia non est dubium, quod † substi-
tutio facta post mortem omnium, non verificatur vno moriente. l. po-
test. l. sequenti. ff. de vulga. & si testator dixisset, casu quo deficerent om-
nes masculi, &c. propter dictionem, omnes, pluralitas non resolueretur
in singularitates. Sed nostra quęstio est, quando non est adiecta dictio,
omnes, sed testator, simpliciter dixit masculos, quo casu fit resolutio si-
cut in dicta l. penultima. §. filium. de lega. ij. in vbi testator solum dixe
rat, A vobis peto vt viuentes, &c. possunt illa verba intelligi a vobis singu
lis vel a vobis simul omnibus. & intelliguntur potius de singulis, sicut
& in dicta l. Lucius. §. Caio. Sic & in casu nostro illa verba. Si deficerent
filii masculi, possunt intelligi singuli, vel simul omnes, intelligetur de sin
gulis, vt infra etiam dicam respondeo motiuis secundi consultoris. Et
istud etiam voluit Alexander in allegato consilio xcj. in j. quod alias est
consi. cj. in iiij. volumine. versiculo probatur hoc etiam aperte. ad quod
tamen dominus consultor respondet. quod Alexander ibi solum dispu
tat, vtrum sit inductum tacitum fideicommissum reciprocum inter il-
los, de quo fatetur in casu nostro non esse opus disputare. Item dicit,
quod in casu Alexand. persona superstes non succedebat ab intestato
ei qui decesserat, quod secus est in casu nostro, quia Gadaldus tanquā
frater est proximus heres Gabrielis. Sed certe ista separatio casuum
non euacuat difficultatem prouenientem ex auctoritate Alex. quia duo di
cit, vnum quod illa pluralitas resoluitur in singularitates, adeo quod
vel vno decedente locus est substitutioni fideicommissarię, d. §. Caio.
d. §. filium. d. §. cum ita. & in hoc facit pro domino Camillo, & pro quę
stione nostra. Aliud est quod substitutio non dicitur facta vltimo morienti reci
proca quando est facta inter illos qui ab intestato succederent: quia vide
tur testator eos non ex testamēto vocasse, sed ius legitimarum heredita-
tum mutuo reseruasse, & ad hoc tendunt responsiones domini consulto
ris, verum non faciunt ad propositum quęstionis nostrę: quia de hoc se-
cūdo dicto nunc non ambigimus. Quinto & vltimo subijcit prędictus
dominus consultor, quod imo in casu nostro, non potest dici quod plu-
ralitas resoluatur in singularitates, quia hoc demum procedit quando
pluralitas non respicit vnum communem effectum, prout facit in casu
nostro, & declarat Bartolus in d. l. falsa. §. finali. quę ratio est manifeste
15 contra Barto. & alios doct. in d. §. cum ita. volentes quod † substitu-
tio fideicommissaria semper dicatur respicere plures effectus non au-
tem vnum. & ideo in ea semper fiat hęc resolutio. d. §. Caio. d. §. filium.
videtur enim testator vnumquenque heredum separatim pro rata por-
tionis suę grauasse: ideoque distinctos effectus respicit fideicommissum,
quia cum onus sit, singuli grauati videntur separatim fuisse in conside-
ratione, cum onus vnius, nihil ad alium pertineat. Subijcit etiam, quod
talis resolutio non fit, quando ex ea resultaret absurdum, aut aliquid
contrarium menti testatoris, sm Baldum in d. l. pen. Respondeo, ve-
lim scire quod absurdum in casu nostro resultat imo omnia regulis iu-
ris conueniunt. Primo, quod substitutus pręferatur coniuncto. d.
16 §. in primo. d. l. ęquissimum. §. si duo. Secundo, quod † heres tan-
quam predilectus pręferatur ei, qui non est vocatus in eum casum a
testatore. l. vnum ex familia. de leg. & fideicōmissis ij. l. Publius. in fi.
de condit. & demonstrationib. Tertio quod do. Camillus veniens
ex causa testati pręferatur Gadaldo qui causam intestati in bonis Ga
brielis pretendit. l. quandiu. ij. de acquirenda hereditate. Quarto,
quod substitutio qua liberi successuri fuissent Gabrieli si eos habuisset, nō
extendatur ad transuersalē, cui adeo non est debita successio. d. l. cū ra-
tio, cū similib. Et forte cogitans dñs consultor neque suprascriptā suā ra
tionem esse veram, transit ad aliam, quod resolutio in singularitates non
debet fieri, quando superest persona quę ex verisimili mente testatoris
excluderet substitutum. d. l. pen. vbi Bartolus. & per omnes in d. §. cū
ita. vt quia superesset aliquis ex grauatis, qui decedēti proximior ab in
testato esset, secundum Corn. consilio xciij. licet posset. versiculo potest
autem in iij. vol. vel quia esset coniunctus decedenti, adeo vt iure accre
scendi posset admitti, secundum Bartolum in d. l. Codicillis. in j. op-
positione. de vsufructu legato. sicut in casu nostro Gadaldus, qui est fra
ter, & pręterea re & verbis coniunctus, &c. Sed etiam hęc ratio nihilo-
melior est superioribus, & certe in consulendo non conuenit allegare de
cisiones communiter reprobatas, licet enim Imol. & aliqui alij in d. §.
cum ita voluerint, quod personę etiam extraneę dicantur ex pręsum-
pta mente defuncti excludere substitutum, quando inuicem dicti extra
nei sibi succederent: tamen Bartolus ibi tenet oppositum, vt istud non
procedat, nisi in libertis tantum testatoris, secundum d. l. penul. & cum
Bart. est communis opin. vt per Alex. & Sen. ibi & per Alex. consilio
xxxviij. viso themate. lib. j. Soc. cons. xciij. lib. iij. vnde cū Gadaldus
non sit ex libertis testatoris apparet suprascriptam rationē nihil ei pro
desse. Nec etiam doctr. Bart. in d. l. codicillis, quicquam facit: quia de
bet intelligi in casu suo, videlicet in legato habitationis: in quo est locus
iuri accrescendi, etiam post ius acquisitum: quod secus est in proprieta
te, prout est casus noster, quamuis etiam in legato habitationis non
transeat illud dictum Bart. absque scrupulo: quia Ang. Imol. Alex. &
Senenses eum reprehendunt per generalitatem d. §. Caio. tenentes
alium intellectum ad d. l. codicillis. de quo supra dixi, quod illud sit virtu
te repetitionis, hoc amplius. Superest nunc vt veniam ad rationes secundi
consultoris, quę magna ex parte ex supradictis dissoluuntur. & ideo
eas tantum attingam quę probabilem adhuc dubitationem habent.
Sexto igitur obstat ratio talis, inquit ille, licet substitutus pręfera-
tur regulariter coniuncto: tamen hoc non procedit quando substitutio
efficitur caduca, seu pro non scripta, prout in casu nostro, fuerunt enim
substituti filij Gabrielis, qui nunquam fuerunt in rerum natura, quia
17 nunquam nati, talis enim † substitutio quę non sortitur effectum non
impedit ius accrescendi. l. ij. §. si duo. de bono. poss. secundum tabul. l.
quidam testamento. ff. de vulg. & pupil. Sed mirum est de ista ratione
quę contra expressum casum legis adducitur, videlicet contra text. in
dicta l. j. §. in primo. C. de caducis tollendis. vbi manifeste dicitur,
18 quod † sublato gradu, quia pro non scripto sit substitutus admittitur
& pręfertur coniuncto. & ibi omnes notant solum ibi dicitur, quod con
ditio adiecta tali gradui non censetur repetita a substituto, prout etiam
dicit Cornęus consilio ccxcviij. in tertio libro. & Decius consilio
ccccxxvij. & sic admittitur esse substitutus. etiam si conditio gradui ca-
duco adiecta repugnaret. vnde apparet ibi esse casum pro domino
Camillo, vt admittatur, etiam si conditio adiecta filijs legatariorum
repugnaret, quod tamen in casu nostro non est, quia nulla conditio
repugnat. Septimo, adducitur quod illa verba, Casu quo deficerent
masculi, tam ex dictis de Vallocio, quàm de Laude. stant collectiue, & ideo
non est locus substitutioni, nisi omnes deficiant. allegatur Albericus
in dictionario, in verbo, tam, & quam, sed certe miror de hac allegatio-
ne: quia Albericus ibi non dicit, quod talia verba stent collectiue, sed for-
te voluit dominus consultor dicere, quod stant copulatiue. propter vim
enim comparationis videntur accipi pro coniunctiua. Sed posito, quod
19 istud sit verum, tamen nihil obstat conclusioni meę. † copula enim ac
cipitur duobus modis. Primo, sensu cōposito, vt cum dicimus duo
& tres faciunt quinque, vel Cęsar, & Bibulus fuerunt consules, intelli
gitur enim simul. Secundo, sensu singulari, vt cum dicimus Grego
rius, & Bonifacius Pontifices, tulerunt multas constitutiones, intelli
gitur non simul, sed separatim, & quilibet suo tempore, modo dicunt do
20 ctores in dict. §. cum ita. & in dicta l. penultima. quod † in substitutio-
ne fideicommissaria, vel etiam in vulgari concepta per relatiuum de

qua supra dixi, accipitur interpretatio, vt copula fiet singulariter non
autem sensu composito, ⁊ sic resoluatur potius in suas singularitates. si
11 hoc est in copula, multo magis in † dictionibus, tam, ⁊ quam, quę sui
natura magis an singularitatem referuntur, vt probatur primo in l. fi.
C. de dotis promissione, ⁊ nuda pollicitatione. quando pater dotat tā
de bonis paternis, q̄ maternis, certe talia verba non accipiuntur sen-
su cōposito, vt pro dimidia quilibet pars intelligatur, sed sensu singu-
lari ideoq; ambiguitas ex tali sermone oritur. Secundo per id quod
dicit Ias. in consi. lxvj. in j. de eo qui accipit feudum pro se, ⁊ filijs, tam
masculis, q̄ fœminis, non intelligit accepisse simul, sed separatim. Ter-
tio, per id quod consuluit Dec. in d. consi. lxxxvj. vbi testator vocabat
superstites tam ex filijs Seij, quam Caij ad successionem, ⁊ consuluit
non simul, sed singulariter admittendos, vt coniuncti pręferant disiun-
ctis. vnde apparet idem esse dicendum in casu nostro. ⁊ nos etiam in
casu clariore, in quo debeat pluralitas resolui in singularitates. ⁊ ad l.
codicillis. quam deinde adducit responsum est supra nec est opus repe
tere. Octauo adducitur, ꝙ vbi substitutio vulgaris est facta in toto fun
do, ⁊ post mortem plurium censetur facta vltimo morienti, ⁊ per conse
quens causat reciprocum fideicommissum inter honoratos, secundum
Bart. in l. quidam testamento. ff. de vulg. ⁊ pupill. Respondeo, omnis
opinio est contra Bartolum per text. in d. §. cum ita. ⁊ practica obser-
uat contrariam opin. sm Alexand. consil. xcij. super eo lib. iij. Pręte-
rea Bartolus ⁊ eum sequentes loquuntur, quando testator expresse
substituit in toto, non autem quando simpliciter, ⁊ indefinite locutus
est, prout in casu nostro, secundum Socinum consilio lxix. in iij. indefi
nita enim locutio restringitur ad portionem cuiuslibet l. Lucius. vbi gl.
⁊ l. v. §. fin. de leg. j. l. Titia. vbi Alex. ad l. Falcid. Pręterea etiam lo-
quitur Bartol. respectu ipsorum coniunctorum qui pręferantur substi
tutis, quod absurdum est, ⁊ contra mentem expressam testatoris in ca-
su nostro, alias si Gabriel decessisset cum filijs Gadaldi in portione
Gabrielis, eos exclusisset, nempe coniunctus substitutos, sm Bartol.
in d. l. quidam testamento. quod esset valde absurdum. Nono, colligun
tur aliquę coniecturę per quas videtur testator substitutos istos hęre-
des non vocasse, nisi deficientibus omnibus. Prima, quod substitutio
vulgaris facta post mortem omnium, censetur facta vltimo morienti. re-
spondeo hoc esse falsum, ⁊ cōtra cōmunes doctrinas, vt supra dixi. Se-
cunda, ꝙ facta in omnibus legatis, post mortem omnium, ⁊c. copulati
ue, ⁊ collectiue, ⁊c. Respondeo, vt supra responsum est, hęc nihil colle-
ctiue factum, ⁊ non esse factum in omnibus bonis, prout requiritur ex-
primi, ⁊ per Socin. d. consil. lxix. Tertia, prohibitio alienationis fa-
cta in infinitum. respondeo, istud nihil est, nec impedit quin pluralitas
resoluatur in singularitatem, secundū Alex. consil. xiiij. in iij. Socin.
d. consil. lxix. in iij. vbi concludunt tali coniectura non censeri recipro-
cam inter grauatos factam. Nec euenit casus prohibitionis per mortē
Gabrielis, quia talis prohibitio non trahitur ad alienationem quę fit
moriendo. l. cum pater. §. cum inter. ff. de leg. ij. secundū communem.
Quarta, quia prohibuit illis de Vallotio, ne plus peterent. Respon-
deo, ista coniectura potius suadet oppositū, vt ius accrescendi censea-
tur prohibitum Gadaldo, ⁊ admittantur hęredes substituti, secundū
Bald. in d. l. pen. ⁊ dixi supra vltima. quia legatarij fuerunt coniuncti
re ⁊ verbis. Respondeo, istud nihil est, cum ius accrescendi post por-
tionem acquisitam locum non habeat, vt supra dixi, ⁊ si locum haberet
tamen substitutus inferretur: quia ius substitutionis est potentius. d. l.
j. §. in primo. cum simili. Et hęc sufficiunt: quia vltra suprascripta sa-
tis responsum est, etiam per alias, alijs rationibus istorum consultorū,
qui mihi videntur hoc egisse, vt tenebras oculis iudicis effunderent, ⁊
rem claram in fauorem substituti, suis ambagibus offuscarent, quę ta-
men oīa velim dicta esse sub correctione cuiuslibet rectius sentientis.

SVMMAE RERVM. XL.

1 *INter re & verbis coniunctos uel saltem verbis locus est iuri accre-
scendi uel non decrescendi.*
2 *Ius accrescendi infirmius est quàm substitutio.*
3 *Ius accrescendi tacitam duntaxat substitutionem inducit.*
4 *Substitutio expressa iuri accrescendi praeferenda & etiam tacita.*
5 *Legatum cū fuerit in causam caduci accrescit cōiuncto cum onere suo.*
6 *Lex ipso iure facit ut legatum uel fideicommissum post diei incerta uel
conditionis euentum ad haredem reuertatur perinde ac si datum
non esset.*
7 *In quantitatibus nulla est coniunctio quia lex a principio censetur sum
mam ipsam aequaliter diuisisse.*
8 *Quando facta est substitutio post mortem plurium inter quos potest
habere locum ius accrescendi tunc substitutio censetur facta ultimo
morienti non autem primo.*
9 *Hareditas pro parte adiri non potest.*
10 *Testator uidetur fidem cuiuslibet grauati in portione sua singulari-
ter sequi.*
11 *Dictio pleno iure importat absque aliqua diminutione.*



His superioribus diebus consului in fauorem Domini
Camilli, vt portio legati pertinens ad dominum Ga
brielem iure substitutionis ad eum censeatur deuolu-
ta, ⁊ ex cōsilio meo apparet eū habere fundatam in-
tentionem secundum cōes iuris nostri regulas, vt ex
ibi dictis apparet, ad quę me remitto, nec est opus re-
petere. In pręsentia aūt d. Iudex videt dubitare, quasdamq; rationes
adducit quę prima facie contra ipsum do. Camillū faciunt, ⁊ ideo sunt
particulariter resoluendę. In primis ergo obstat, ꝙ dictus Gabriel, ⁊
1 Gadaldus sunt † re ⁊ verbis coniuncti, vel saltem verbis cōiuncti sūt,
quo casu inter eos locus est iuri accrescendi, vel non decrescendi. §. si eo
dem. inst. de leg. l. re coniuncti de lega. iij. Unde debet esse in facultate
d. Gadaldi venire ad legatum, vel iure proprio, vel iure trāsmissionis,
⁊ sic hęreditario, ex persona Gabrielis. l. si mihi ⁊ tibi. in princip. vbi
gl. Alex. ⁊ cęteri. ff. de leg. j. Sed pro responsione, primo aduertendū
2 est, qr motiuum formatur contra regulas cōes, quę habent, ꝙ † ius ac-
crescendi infirmius est, quam substitutio. l. ij. §. si duo. de bon. poss. sec.
tab. l. vnica. §. in primo. ⁊ §. pro secundo. C. de cadu. toll. idq; propter
verba conditionis, vocatur enim substitutus, si primus non habeat, si
ergo non habeat, ipse debet admitti, ⁊ coniuncto pręferri, qui tacite in
eum casum quo vocatur substitutioni non sit locus, vt expressa prouisio
3 testatoris, tacitę pręferatur. l. cum ex filio. §. filio. de vulga. † ius enim
accrescendi tacitam dūtaxat substitutionem inducit. l. si Titio. §. Iu-
4 lianus. de leg. ij. merito † substitutio expressa ei pręferenda est. l. quidā.
vbi Bald. C. de iure delib. Imo etiam tacita substitutio pręfertur iuri
accrescendi. l. si verbo parte. C. de hęred. instit. vbi Bald. q. pen. Idq;
etiam si coniunctus esset filius. l. si posthumus. §. quod vulgo. de lib. ⁊
posth. ⁊ ibi Ias. ⁊ licet infra in discursu motiui, d. Iudex aliquas respon
siones ad hoc videatur accommodare: tamen ostendemus ꝙ non sunt
sufficientes, sed contra cōem sententiam scribentium. Secundo respon
deo, ꝙ etiam si verum sit motiuum, ad huc nihil obsta d. Camillo: quia
posito, ꝙ ad Gadaldum legatum perueniat iure coniunctionis, prout
dicitur in motiuo: tamen peruenit cum onere suo, ⁊ sic cum causa fidei-
commissi annexa, per quam restituendum esset ipsi d. Camillo: qr cum
5 † legatū in causam caduci fuerit propter mortem Gabrielis, accrescat
coniuncto cū onere suo. d. l. vnica. §. pro secundo. l. ciuitatibus. §. Lu-
cius. ff. de leg. j. proceditq; hoc non solum in iure accrescendi, sed etiam
in iure non decrescendi, quicquid tenuerit Petr. ⁊ Cyn. quos repręe-
hendit Bart. in d. l. re coniuncti. versic. si vero quęritur de iure nō de-
crescendi, ⁊c. ⁊ cum Barto. ibi transeunt communiter doctores. ⁊ in l.
si separatum. de cond. ⁊ demon. Tertio respondeo, ꝙ quicquid sit in o-
nere, seu fideicommisso pertinente ad alios, de quo loquuntur allegata
in contrarium, in casu nostro, cum fideicommissum reuertatur ad ipsū
6 Camillum hęredem scriptum, aliter est dicendū. cum enim lex † ipso
iure faciat, vt legatum, vel fideicommissum post diei incertę, vel condi-
tionis euentum, ad hęredem reuertatur: perinde ac si datum non esset,
vt est textus in l. fin. C. de leg. apparet, ei non obstare, nec ius accrescen
di, nec ius transmissionis, cū potentior sit actus legis incōtinenti, absq;
alio coniuncti, vel successoris facto, rem in eum qui grauatus fuit trans
ferentis. d. l. fin. ⁊ per Bald. in d. l. quidam. versicu. tertio premitto ad
euidentiam, ⁊c. Quarto respondeo, suprascripto casu inter Gabrielem
⁊ Gadaldum nullam esse coniunctionem, nec realem, nec verbalem, qr
7 legatum fuit certę quantitatis pecunię, scilicet mille aureorum, † in quan-
titatibus autem nulla est coniunctio: qr lex a principio censetur sum-
mam ipsam ęqualiter diuisisse. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. re.
Unde nulla subest coniunctio, per text. in l. cū fundus. ff. de condit. ⁊
demon. ⁊ per textum in l. fin. §. Scio. ff. de legatis ⁊ fideicommissis se-
cundo. vbi text. expresse dicit, dimidiam coniunctio duntaxat deberi, ⁊
sic non esse locum iuri accrescendi. Et licet in difficultate, magna fuerit
inter veteres altercatio, de qua per Iaso. in d. l. re coniuncti. versicu. ter
tius articulus principalis. alias num. 88. cum pluribus sequen. tamen
ea difficultas potest procedere in legato certę speciei, in legato vero sum
mę seu quantitatis, verior esset opinio Petri ⁊ vltramont. prout ibi te-
net Lancelo. Politus, ⁊ sum ibi legendo secutus, ⁊ antea etiam idem
tenueram in l. triplici. ff. de verb. signifi. super verbo, videantur in fin.
Unde a tali distinctione ego non recederem: qr vt dixi, probatur per ca
sum d. l. fin. §. Scio. cui aliter non potest commode responderi, sine ma
nifesta destructione literę, ⁊ per casū d. l. cū fundus. ⁊ qr in istis alter-
cationibus doctorum in iudicando pręualere debet sententia distin-
guens, vt habetur in §. quibus. in j. constitutione. C. ⁊ in l. stipulatio.
§. itaque. ff. de verb. oblig. in l. rogasti. in prin. ff. si cert. pet. ⁊ in c. super
literis. de rescript. l. adeo. §. cum quis. de acq. rer. dom. glo. in c. quęren
ti. de off. deleg in c. scientis. de censib. Secundum principale argumen-
8 tum est, ꝙ † quando facta est substitutio post mortem plurium, inter
quos potest habere locum ius accrescendi, tunc substitutio censetur fa
cta vltimo morienti, non autem primo, vt tenet Bartol. in l. codicillis.
per illum textum. ff. de vsufruct. lega. ⁊ in l. hęredes mei. §. cum ita. ad
Trebel. ⁊ ista est ratio cur substitutio vulgaris facta post mortem plu-
rium, non resoluatur in singularitates, vt ibi dicitur, ⁊ in l. penult. C. de
impub. ⁊ in l. quamuis. vbi Paul. de Castr. C. eod. titu. cum concord.
sed certe ⁊ hoc argumentū, non videtur multū facere ad casum quęstio
nis nostrę. Primo, qr nostra quęstio est in substitutione fideicommissaria,
per quam grauatus est Gabriel per restituere filijs suis masculis, ⁊ suc
cessiue descendentibus, ⁊ eis deficientibus d. Camillo in fideicōmissis
aūt certissimum est pluralitate resolui in suas singularitates. l. Lucius.
§. Cato. ff. ad Treb. l. fi. §. pe. ff. de leg. ij. ⁊ ideo nō potest in casu nostro
dici substitutionem factam esse post mortem plurium, sed potius post
mortem singulorum. Secundo, qr notata per Bart. in d. l. codicillis. non
possunt commode applicari ad casum nostrum. Barto. enim ibi tenet
ꝙ fideicommissum relictū post mortem omniū, censetur ab vltimo reli-
ctum, per illum text. quod dictum ipsemet Bart. restringit procedere
in relicto vsufructus tantū, non aūt in relicto proprietatis. Hinc q; ap-
paret casum illū non esse conformem nostro. Primo, qr nos sumus in
proprietate, nō in vsufructu. Secundo, qr testator ibi reliquerat expres
se post mortē omnium: at in casu nostro resoluitur pluralitas, ⁊ relictū
est post mortem singulorum. Tertio, qr Bart. ibi censetur videri reli-
ctum ab vltimo decedente ad eum finem, vt reciproca substitutio inter
eos facta videatur, de qua in casu nostro nulla penitus potest esse dubi-
tatio, alias illi de Vallotio etiā ipsi admitterentur, quod est contra ma-
nifestam

nifestam mentem testatoris. Quarto, quia in casu dictę l. codicillis.
fideicommissum erat relictum ab ipso herede, non autem a legatarijs:
prout in casu nostro, & manifeste Bart. ibi tenet in j. solutione, quod si fi-
deicommissum relictum fuisset a legatarijs, non censeretur iniunctum
vltimo decedenti, sed quilibet censeretur grauatus in parte sua. Ter-
tio dico, circa intellectum dict. l. codicillis. esse aduertendum, quicquid
dicat Bartolus ibi, illa sua opinio non est vera nec communiter appro
bata, quia ibi censetur ab vltimo decedente fideicommissum relictum,
propter reciprocam inter eos inductam, ex repetitione dictionis hoc
amplius. l. si sic. de leg. ij. prout tenet ibi gloss. Old. Din. Rayn. Albe-
ricus, & hunc intellectum etiam tenent Angelus Imol. Alexander, &
Modern. in d. l. heredes mei. §. cum ita. adeo quod iste intellectus est ma
gis communis, quam intellectus Bart. ibi. Ex eo enim, quod simpliciter
relictum sit post mortem omnium, non est verum censeri factam reci-
procam. & vltimum grauatum, vt est magis communis opinio in l. pa-
ter filiam. §. fin. ad l. falcid. vbi Angelus Imol. Alexand. & per Socin.
consi. cij. cum similibus. per doctores in l. vel singulis. ff. de vulga. mi-
nus etiam est probabile, quod ille text. intelligatur de legato habitationis,
vel vsufructus. imo loquitur de lego proprietatis, alioquin non potuis
set seruitus habitationis transmitti. l. si habitatio. ff. de vsu & habit. vt
nouissimo fideicommissum videri possit: imo eius morte consolidare-
tur statum proprietati. §. fin. inst. de vsufr. Unde verius est, non seruitu
tem, sed proprietatem in casu d. l. codicillis. fuisse libertis relictam. & le
gatum habitationis de proprietate intelligendum. l. cum antiquitas.
vbi doctores. C. de vsufruct. & sic tenendus est intellectus gloss. in dict.
l. codicillis. quem ibi omnes veteres secuti sunt, & est magis commu-
nis, vt dixi. Tertium principale argumentum est, quod licet substitutio
vincat ius accrescendi. dicta l. ij. §. si duo. de bon. poss. sec. tab. tamen
quando facta est post mortem plurium: secus est vno decedente, secun-
dum Bartol. in l. j. in ij. q. v. q. principalis. de vulga. quem sequuntur
doctores in l. quamuis. C. de impub. & vbique. Sed respondeo, si do-
minus Camillus ex sola vulgari substitutione vellet admitti, haberet
aliquem colorem suprascripta ratio. sed cum expresse a testatore vo-
catus sit per fideicommissum, & veniat ex substitutione fideicom-
missaria, apparet quod ratio illa est impertinens: quia siue Gadaldus ha-
beat partem Gabrielis per ius accrescendi, vt presupponit motiuum,
siue habeat iure transmissionis, & sic tanquam heres ab intestato Ga-
daldi, semper transit legatum cum causa sua, id est, cum onere fideicom
missi, vt teneatur Gadaldus ad restituendum dic. l. vnica. §. pro secun
do. C. de cadu. tollend. d. l. ciuitatibus. §. Lucius. de leg. j. Imo ex quo
restitutio est facienda heredi a quo semel emanauit, videtur ipso iure lega
tum ad eū reuerti. d. l. fin. C. de lega. & supra dixi. nihil ergo expedit hic
dubitare an Gadaldus iure accrescendi habeat, cum etiam si haberet:
tamen habet cum onere suo, vt teneatur restituere D. Camillo tanquā
fideicommissario. Secundo respondeo, quod Bart. & doct. in d. l. j. & in
d. l. quamuis. volentes, quod substitutio facta post mortem plurium exclu
datur a iure accrescendi, loquuntur in substitutione vulgari facta in he
reditate per dictionē coniunctam, non autem loquuntur in substitutio
ne facta in legato, quāuis vulgari, quę fieri potest. l. vt heredibus. de le
gat. ij. prout est questio nostra. Et ratio differentię est, quę ponitur per
Bar. & omnes in d. §. cum ita. quia in substitutione vulgari facta in he
reditate, pluralitas non resoluitur in suas singularitates: quia respicit
8 vnum totum, scilicet † totam hereditatem quę pro parte adiri non po-
test, & ad se reliquum trahit. l. j. & ij. ff. de acquiren. hered. in vulgari ve-
ro, quę fiat in legatis, vel fideicommissis aliud est, & pluralitas resolui-
tur in singularitates, quia quilibet videtur pro parte sua grauatus, &
9 † testator videtur fidem cuiuslibet grauati in portione sua singulariter
sequi d. l. Lucius. §. Caio. ad Trebel. d. l. si. §. filium. ff. de leg. ij. & sic
ista vulgaris, quę comprehenditur in compendiosa eiusdē naturę cen
setur, cuius & fideicommissaria. & sicut fideicommissaria in singulari-
tates suas resoluitur, ita etiam vulgaris, prout in simili casu etiam sen-
tit Dec. in cons. cccxvj. vbi conditio, quę non impedit fideicommissa-
riam non impedit ēt vulgarē, vt locus sit substituto, & compendiosa pa
riformiter accipiatur. Quartum principale fundamentum est, quia le-
gatum non fuit agnitum per Gabrielem. Unde ad Gadaldum debet
pertinere, siue iure transmissionis, siue iure accrescendi. Respondeo,
quod ad Gadaldum transit cum onere fideicommissi, vt supra dixi. d. §.
pro secundo. d. §. Lucius. Pręterea admittetur D. Camillus etiam ip
so iure, tanquam finito legato per defectum conditionis. d. l. fin. C. de
legat. Pręterea admittetur etiam ex vulgari facta in legato, quę re-
soluitur in suas singularitates, vt supra dixi. licet non ita sit in vulgari
facta de hereditate. d. l. quamuis. per supra scripta Quintum principa
le est argumentum, quod ex quadam ęquitate deducitur considerata
voluntate defuncti. nam si D. Gabriel repudiasset legatum remansisset
penes D. Gadaldum iure non decrescendi. ergo idem dicendum post
mortem D. Gabrielis defecerit &c. Respondeo, quod uno repudiante
Gabriele deuolutum fuisset ad D. Camillum tanquam substitutum,
vt supra dixi, ne constituenda est differentia quomodo pars vacauerit,
an morte, an renunciatione, an defectu conditionis. d. l. vnica. §. in
his itaque. verbo quoquomodo euacuatum, & cum D. Camillus
sit substitutus in legato vulgariter. & per fideicommissum, habet electio
nem remediorum, vt intentet quod velit, iuxta regulam. l. recusare. §. si
Titius. ff. ad Treb. l. si Titio. de vsufr. leg. l. illud. ff. de acquir. hered.
& intentando viam fideicommissi, nulla est dubitatio, quin pluralitas
resoluatur in suas singularitates, vt supra dixi, & tenent omnes: inten-
tando vero viam vulgaris substitutionis idem est, vt supra dixi, ex quo
facta est in legato per suprascripta. Ultimo me non mouet subtilis illa
consideratio, quod D. Gadaldus voluerit acceptare legatum ex persona
10 propria per ius nō decrescēdi, ex quo dixit ad se spectare, † pleno iure,
quod importabat absque aliqua diminutione. l. fideicommissa. §. quan
quam. ff. de leg. iij. l. Sempronius. de vsuf. l. g. d. §. si eadem. Instit. de
leg. Respondeo enim siue iure transmissionis habeat siue accrescendi,
siue non decrescendi semper verum esse, Pleno iure. habere: quia vsum-
fructum, & proprietatem habet. l. si ita stipulatus fuero. §. Titius. vbi
Moder. multa aggregant. ff. de verb. oblig. & propterea in hoc non est
constituēda aliqua difficultas. Et quomodocunque habeat, semper res
transit cum onere suo, id est, fideicommissi, etiam si agatur de iure non
decrescendi, quando procedit ex coniunctione reali, & verbali simul,
prout in casu nostro. & declarat Bart. in d. l. re coniuncti. versic. si vero
quęritur de iure non decrescendi. & ideo certum indubitatumque est ipsi
D. Camillo saluum esse ius fideicommissi, quocunque titulo dicat Ga
daldus se rem illam habere, prout latius a me in consilio dictum est.
Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLI.

1 *Legatum in causam caduci propter mortem unius accrescit con-iunctio cum onere suo.*
2 *Factum legis ius retro transferentis in heredem est potentius iure accrescendi uel transmissionis.*
3 *Verbum reuertatur est commune.*
4 *Substitutio ulgaris non resoluitur in singularitates quando substitutio est facta in heredis non autem quando est facta in re certa seu legato particulari.*
5 *Vulgaris quae comprehenditur in compendiosa eiusdem natura censetur cuius & fideicommissaria.*
6 *Dictio pleno iure quid importet.*
7 *Actor clare & aperte intentionem suam exprimere debet.*
8 *Interrogatio precedens necessaria est stipulationi.*
9 *Verbo substituto quid.*
10 *Non solent quae superabundant uitiare scripturas.*
11 *Non uidentur defecisse qui non sunt nati.*
12 *Substitutio facta posthumo decedenti intelligitur etiam nominato.*
13 *Quoties deficit substantia esse qualitates ipsae deficiunt.*
14 *Non quilibet conuentus sed tantum qui sit de liberis excludit substitutum.*
15 *Dictionum tam & quam uis.*


Uperiore anno consului in fauorem Domini Camilli
Gadaldi, & deinde etiam respondi motiuis D. Iudi
cis, nunc autem cum causa deuoluta sit ad alium pre-
stantissimum doctorem, qui & ipse noua motiua in hac
causa dedit: non putaui detrectandum quin & ad ea
responderem, maxime cum ex alijs dictis omnes dif
ficultates nuper propositę possint resolui. Et quia diligenter conside-
rando, omnis allegatio magnifici domini Iudicis, quamuis prolixa &
copiosa resoluitur ad decem principalia argumēta, quę singillatim at-
tingemus, & responsionem accōmodabimus. Primum argumentū
est, quod Gabriel non agnouit legatum, vnde Gadaldus eius frater po-
tuit illud repudiare, quo casu per ius accrescendi sibi applicabitur, se-
cundum notata per Bartolum & doct. in l. si mihi. ff. de legat. j. Nec do
minus Camillus in testamento substitutus eum excludet: quia cum ta
li casu veniat per vulgarem substitutionem non censebitur in hunc ca-
sum vocatus, cum in vulgari substitutione pluralitas non resoluatur in
suas singularitates. vt est communis opinio post Bartolum in l. here-
des mei. §. cum ita. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. in l. quam-
uis C. de impuber. & alijs substitut. Sed ad hoc primum argumentū
respondetur varijs modis. Primo non esse verum, quod Gadaldus
frater illud repudiauerit, vt dicemus infra in tertio fundamento. Se-
cundo, quia etiam si verum esset, tamen adhuc argumentū non obstat
quamuis enim legatum peruenirret ad Gadaldum, tamen peruenit cū
onere suo, id est, cum causa fideicommissi annexa per quā esset restituen
1 dum ipsi domino Camillo: quia † legatum in causam caduci pro-
pter mortem Gabrielis, accrescit coniuncto cum onere suo, vt alias di-
xi, & probatur in l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollendis in l.
ciuitatibus. §. Lucius. ff. de legatis & fideicommissis primo. per Bar-
tolum & doctores. in l. si separatim. ff. de conditionibus, & demonstratio
nibus. Fortius dixi, quod cum legatum esset in diem incertum, reuer-
titur ipso iure ad heredem, perinde ac si datum non esset, vt est textus
2 in l. fin. C. de legibus. & tale † factum legis ius retro transferentis in
heredem in potentius iure accrescendi, vel transmissionis, secundum
Baldum in l. quidam. C. de iure deliberandi, & adeunda vel adqui-
renda hereditate. Tertio respondeo, quod non est verum quod dominus
Camillus admittatur ex sola vulgari, imo potest admitti ex fidei-
3 commisso, propter vim † verbi, reuertatur, quod est commune,
vnde electio est ipsius. l. recusare. §. si Titius. ff. ad senatusconsul-
tum Trebellianum. l. si Titio. ff. de vsufruct. legat. & intentando
viam fideicommissi, procul dubio pluralitas resoluitur in suas sin-
gularitates, vt tenent omnes per l. Lucius. §. Caio. ff. ad senatuscon.
Trebellianum. l. fin. §. penultimo. ff. de legatis, & fideicommissis
secundo. Quarto respondeo, quod etiam si dominus Camillus
velit venire per vulgarem, tamen adhuc est admittendus: quia
4 † doctores volentes quod substitutio vulgaris non resoluatur in sin-
gularitates, loquuntur quando substitutio facta est in hereditate, non
autem quando facta est in re certa, seu legato particulari, in quo etiam
potest fieri vulgaris. l. vt in heredibus. ff. de legatis, & fideicommissis se-
cundo. prout est questio nostra, & alias dixi: quia ratio differentię, quę
ponitur per Bartolum & omnes in dict. §. cum ita. non habet locum

in casu nostro. dicunt enim quod substitutio vulgari facta in hereditate non resoluitur in singularitates: quia respicit vnum totum, scilicet totam hereditatem, quæ pro parte adiri non potest, & ad se reliquum trahit. l. j. & ij. de acquirenda hereditate. quod secus est in vulgari, quæ facta sit in legatis, vel fideicommissis: quia tunc resoluitur, cum quilibet videatur pro parte sua grauatus, & testator fidem cuiuslibet grauasti censeatur pro parte sua singulariter sequutus dict. l. Lucius. §. Caio.
5 d. l. fi. §. filium. & sic ista † vulgaris quæ comprehenditur in compendiosa, eiusdem naturæ censebitur cuius & fideicomm. prout in simili casu etiam sentit Dec. consil. ccccxvj. vbi conditio, quæ non impedit fideicommissariam, non impedit etiam vulgarem, vt locus sit substituto, & compendiosa pariformiter accipiatur. Secundum est argumentum, quia in casu nostro censetur facta substitutio ab vltimo decedente, ex quo facta est illis inter quos locus est iuri accrescendi. l. codicillis. vbi Bart. ff. de vsufruc. leg. Cornelius consil. cccviij. in iiij. Sed ad istud argumentum alias respondi tribus modis. Primo modo, quod in casu nostro substitutio non potest dici facta post mortem plurium, sed potius post mortem singulorum, propter naturam fideicommissi in quo fit resolutio, secundum suas singularitates, vt dixi in dict. l. Lucius. §. Caio.

Secundo, quia Bar. in d. l. codicillis. restringit dictum suum procedere duntaxat in legato vsufructus, non autem in legato proprietatis.

Tertio, quia Bar. ibi censet videri relictum ab vltimo decedente, ad eum finem, vt reciproca substitutio inter eos facta videatur, de qua in casu nostro nulla potest esse probabilis dubitatio, vt mox dicam, alias illi de Vallotis admitterentur simul cum Gadaldo, quod esset contra manifestam mentem testatoris. Quarto, quia Bar. ibi in j. solutione intelligit dictum suum in substitutione facta heredi, non autem legatarijs, imo expresse sentit quod fideicommissum relictum fuisset a legatarijs. non censeretur iniunctum vltimo decedenti, sed quilibet censeretur grauatus in parte sua. Quinto dico, quod quicquid dicat Bartol. in d. l. codicillis. communis opinio est contra ipsum, quod fideicommissum censeatur ab vltimo decedente relictum, propter reciprocam inductam ex repetitione dictionis. hoc amplius l. si sic. de leg. ij. prout tenet ibi gloss. Oldrad. Dynus, Rayner. Albericus. & ita etiam tenent Angelus Imol. Alex. Modern. in d. §. cum ita. & alias dixi, non repeto.

Tertium est argumentum, quod sumitur ex propter seu ex præcepto impetrato per Gadaldum, in quo fundatur eius petitio, tanquam dictum legatum sibi spectet, pleno iure, quæ verba intelliguntur absque diminutione, & sic videatur Gadaldus repudiasse ex persona Gabrielis, & ipse successisse per ius accrescendi. Sed certe ista ratio, est multum debilis, & peccat in multis. Primo, quia etiam si verum sit quod iure accrescendi obtinuerit partem Gabrielis, tamen dicta pars transijt cum onere suo, id est, onere fideicommissi D. Camillo debiti. d. §. pro secundo.
6 d. §. Lucius. Secundo, quia quod censeatur repudiasse ex vi † dict. Pleno iure, videtur esse falsum, cum eodem modo etiam ex successione Gabrielis haberet, Pleno iure, licet vtroque casu semper saluum esset ius fideicommissi domino Camillo, vt supra dixi. Tertio, quia dicta verba Pleno iure, non impediunt fideicommissum, sicut nec deductionem quartæ, quæ senatusconsulto Trebelliano fit. authentica sed cum testator. C. ad legem falcidiam. vbi Paulus de Castro. & per Ludouicum Romanum consilio lxxv. & consilio lxxix. & per Felynum in cap. auditis. de constit. Quarto, quia ex eo quod implicite intelligitur non debet declarari
7 † petitio actoris, qui clare & aperte intentionem suam exprimere debet. l. j. ff. de eden. sicut videmus etiam in testibus, qui deponendo, quod
8 quis sit stipulatus, non intelliguntur deposuisse, quod præcesserit † interrogatio, quamuis alias sit necessaria stipulationi. l. j. vbi Bartolus & doctores. C. de vsur. per Baldum & Aret. in l. sciendum. de verb. obl. Bald. in l. quæcunque. ff. de publici. Quinto, quia verba ipsius præcepti non admittunt hanc interpretationem, dum dicunt, iure substitutionis, & hæreditatis Gabrielis, admitti Gadaldum, & intelligere hereditatis ex persona Gabrielis repudiantis, &c. est interpretari nigrum pro albo, quia adimus hereditatem agnitam, non autem repudiatam. Sexto, quia non potuit Gadaldus ex substitutione adire: quia inter ipsos fratres legatarios nulla est reciproca substitutio, vt mox dicam, nec etiam ab intestato potuisset solus Gabriel admitti, cum extaret pater. authen. defuncto. C. ad Tertullianum. Quartum argumentum est, quia substitutio facta de istis fratribus est compendiosa, propter verbum, substituo, & vim clausulæ codicillaris, de qua per Bald. in l. verbis. ff. de vulgari & pupillari. Præterea est etiam reciproca inter ipsos: quia illa verba, & filios ipsorum, debent intelligi, sibi substituit. & quia duæ videntur reciproce factæ filijs legatariorum, vnde ne vna sit superflua, debet intelligi quod sit facta ipsis legatarijs. Maxime cum filiorum fieri non potuisset, cum non fuerint honorati secundum Alex. consilio clxxxiij. ccxix. in ij. Anchar. consilio cxxvi. Sed illud argumentum videtur parum concludens, & contra expressa verba testamenti, in quo manifeste apparet nullam reciprocam factam fuisse Gabrieli, & Gadaldo: sed solum filijs ipsorum, & aliam filijs filiorum, vnde frustra dicitur vnam esse superfluam, cum vna de filijs, alia de filijs filiorum loquatur, minus etiam recte dicitur, filios filiorum non potuisse grauari tanquam non honoratos, iuxta legem ab eo. C. de fideicommissis. Nam respondeo istud esse manifeste falsum, cum expresse filij filiorum sint substituti parentibus suis: vnde expresse sunt honorati, & sic potuerunt reciproce grauari. Præterea, & secundo, ista non est consequentia Parisina, ne ex duabus reciprocis quæ facte sunt filijs, vna sit superflua, interpretabimur quod vna sit facta parentibus: cum enim verba nullomodo reciproce grauent
9 parentes, potius vna deberet remanere superflua, quia † non solent quæ superabundant vitiare scripturas. l. testamentum non ideo. C. de testamentis. nec ideo comminiscimur nouas clausulas in testamentis, vt testator dixerit, quod in scriptura non legitur. l. non al ter. ff. de legatis & fideicommissis iij. l. quidam cum filium. vbi Baldus & Ioannes de Immola ff. de heredibus instituend. Quintum argumentum est, quia dominus Camillus non vocatur verbis substitutionis, nisi casu quo de
10 ficerent masculi legitimi, &c. vnde non videtur euenisse casum substitutionis: quia † non videntur defecisse qui non sunt nati. l. Titio vsusfructus. de condict. & demonstr. vnde casus omissus debet haberi pro omisso, secundum Oldrad. consilio cxlij. Decium cccxiij. cum concordantijs. maxime cum faueatur causæ intestati, secundum Petrum de Anc. consilio cclviij. Sed ad illud argumentum satis responsum est in consilio meo, & in consilio Decij cccxvij. quia dicimus deficere conditionem, quæ nunquam extitit. l. prima. §. & cum triplici. C. de caducis tollendis. l. j. C. de indicta viduitate tollenda. l. nam & si sub conditione. §. post defectum. ff. de iniusto rupto. & pro hoc est text. satis clarus in l. iij. §. desinere. ff. vsufructuarius quemadmodum caueat. & textus in cap. j. de eo qui sibi, vel heredibus suis in vsibus feudo. facit text. in cap. quamuis tibi. de præbendis. in vj. in cap. finali. de verborum sign. sicut videmus,
11 quod † substitutio facta posthumo decedenti, intelligitur etiam non nato. l. qui ventri. ff. de ventre inspiciend. l. ab exheredatis. §. fin. ff. de legatis & fideicommissis j. per Bart. in l. j. ff. de vulg. Nec quicquam facit subtilis illa differentia, an dictum sit simpliciter de filijs, an subditum de
12 filijs natis ex legitimo matrimonio: quia † quoties deficit substantia, etiam qualitates ipsæ deficiunt. l. penultima. ff. si certum petatur. & in casu Decij in dicto consilio cccxvij. erat facta mentio de filijs ex legitimo matrimonio. Nec obstat textum, in dicta l. Titio vsusfructus. quia loquitur in conditione voluntaria, quæ potuit attento tempore testamenti adimpleri, in forma specifica, vt ibi declarant Ioannes de Imola, & Raphael Cumen. quod secus est in casu nostro, cum secundum mentem testatoris conditio non tempore testamenti, sed post eius mortem, etiam longo tempore, & in infinitum esset adimplenda. Item ille textus habet alios intellectus, de quibus ibi per glossam & doctores, secundum quos nihil faceret contra conclusionem nostram. Sextum argumentum est, quia duo sunt corpora, seu duæ familiæ, de Laude, & de Vallotis: vnde substitutio videtur facta stirpe deficiente, & in vno falsa, censetur in toto falsa. l. si is qui ducenta. §. verum. ff. de rebus dub. Sed ad hoc argumentum respondent omnes in l. j. ff. de vulgari & pupil. in illa quæstione an substitutus excludat coniunctum, quod istud procederet, nisi quando pluralitas resoluitur in suas singularitates, prout in casu nostro supra dixi, dicto. §. Caio. dicto. § Lucius. quia tunc casus conditionis verificantur in vnoquoque decedente, nec expectatur mors omnium cum in vno verificata sit conditio. Nec quicquam obstat, quod censeantur vocatæ duæ familiæ, quia hoc bene facit, quod eueniente casu substitutionis, coniuncti ex eadem familia preferantur disiunctis, qui sunt ex alia, vt dicitur in l. coheredi. §. qui discretas. ff. de vulgari & pupillari. sed in casu nostro non euenit casus substitutionis respectu eiusdem familiæ, quia mortuo Gabriele, non est ei substitutus frater: quia nulla est reciproca substitutio inter illos, vt supra dixi. sed est locus substitutioni factæ de heredib⁹, vt D. Camillus admittatur. Septimum est motiuum, cum venientes ab intestato sint etiam coniuncti testatori, debent excludere substitutum, secundum Curtium in l. penult. C. de impuber. maxime cum heredes scripti non sint de liberis, sed simpliciter de agnatione, & appareat istos nepotes ex sorore testatoris, fuisse valde dilectos a testatore, secundum Ripam in l. re coniuncti. nu. 186. de leg. ij. Sed certe etiam istud argumentum est satis fragile: quia communis opinio, est in contrarium. quod
13 † non quilibet coniunctus, sed tantum qui sit de liberis excludit substitutum, vt dicit Ripa in loco allegato, d. num. 186. & §. cum ita. nu. 122. & ita tenuit ibi Bar. Alex. & ceteri. Nec quicquam refert quod isti sint nepotes testatoris, & ab eo dilecti. quia magis dilectus fuit D. Camillus, qui heres vniuersalis institutus fuit. l. Publius. in fi. ff. de cond. & demonst. nec coniunctio sanguinis facit præsumptionem sufficientem contra heredem, quamuis extraneum: quia eo ipso quod est scriptus heres, apparet de voluntate testatoris eum præferentis, vt etiam sentit Bal. in cons. ccccxxxv. factum tale est, quidam nominatus. lib. iij. Octauum
14 argumentum est, quod † dictiones illæ, tam & quam, stant collectiue, & rationes per me adductæ in consilio præcedunt propter subiectam materiam. l. fin. C. de dot. promiss. Ias. cons. lxvj. in j. vol. Sed ad hoc respondetur, quod posito quod stent collectiue, vt in motiuo dicitur: tamen resoluuntur in suas singularitates, propter subiectam materiam: quia cum tractetur de fideicommisso eius natura est, vt singulis decedentibus censeatur casus euenisse. d. §. Caio. d. §. Lucius. Præterea dato quod stent collectiue, tamen vt dixi, coniunctio illa potest intelligi duob⁹ modis, & sensu singulari, & sensu composito: in casu autem nostro, intelligitur potius sensu singulari, vt dixi in cons. & consuluit Decius in casu fortiori, & longe magis dubitabili, in allegato consil. lxxxvj. & Alex. cons. lxvj. in ij. de quo alias dixi, nunc non repeto. Nonum argumentum est. quod quando non est substitutum in tota hereditate vltimo decedenti, licet communis opinio sit, quod non censeatur inducta reciproca: tamen debet censeri reseruatum ius successionis ab intestato inter ipsos, secundum Ias. in l. penult. C. de impub. sed ad hoc respondeo tribus modis. Primo, quod opinio Iasonis non est vera, nec communiter approbata, vt per Alex. in l. pater filium. ad l. falcid. & Ripa in dicto. §. cum ita. in notabilibus. & dixi in consilio. Secundo, quia etiam si opinio Iasonis esset vera: tamen in casu nostro, non potest procedere, cum ab intestato admittatur, non solum Gadaldus in successione Gabrielis, sed etiam eius pater. authentica defuncto. C. ad Tertul. & impossibile est dicere, quod testator reseruauerit talem successionem respectu patris, qui non est nominatus in testamento. Tertio respondetur, quod Ias. loquitur, quando substitutio est facta vltimo decedenti, vt tunc videatur reseruatum tale ius, prout etiam est tex. vbi idem Ias. in l. potest cum l. vel singulis. ff. de vul. sed in casu nostro substitutio non est facta vltimo decedenti, sed singulis decedentibus, quia pluralitas resoluitur in singularitates vt dixi. Decimum & vltimum argumentum est, quia cum testator prohibuerit alienationem in infinitum ipsis nepotibus, & liberis eorum, videtur induxisse fideicommissum inter ipsos, secundum glos. Imol. & alios in l. codicillis. §. mil. tuto. ff. de legatis ij. Alex. in l. filiusfamil. ad §. diui. in fi. de leg. j. maxime cum prohibitio sit facta fauore masculorum

tantum, vnde Gadaldus debet admitti, cum etiam extraneus admit-
teretur ab intestato, ⁊c. sed certe ⁊ illud argumen. non multum vrget,
quia glos. ⁊ doct. in d. §. instituto. loquuntur de fideicommisso, quod in-
ducitur in casum alienationis: non autem in casum mortis, vt est casus
noster. stat ergo simul, quod in casum alienationis sit vocatus Gadal-
dus, ⁊ tamen in casum mortis absque filijs masculis, sit vocatus d. Ca-
millus. Pręterea glos. in d. §. instituto. ita simpliciter intellecta non est
vera, sed communiter reprobata, quia quamuis testator prohibeat alie
nationem pluribus cohęredibus, tamen non videtur inducere fideicó-
missum. vt est gl. in d. §. diui. quam ibi sequuntur doctores, nisi addide
rit aliqua verba inducentia reciprocum grauamen. d. §. instituto. l. pa-
ter. §. quindecim. ff. de leg. ij. l. cum pater libertis. de leg. iij. quod nó est
factum in casu nostro. ⁊ per hęc satis sublata sunt argumenta in con-
trarium deducta. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLII.

1 *Spurio relicto conditionem si sine liberis in casu euanescere.*
2 *Dictio quoquo modo venientibus comprehendit spurium & natũ ex illicito vel criminoso concubitu.*
3 *Dictio quoquo modo est generalis & vim geminationis habet.*
4 *Testator potuit relinquere nepoti spurio quia in eo cessat odium vitij paterni.*
5 *Dictio quoquo modo tanquam generalis videtur restringi ad habiles.*
6 *Spurij dicuntur quia extra puritatem matrimonij proueniunt.*
7 *Vna pars alternatiua aliam declarat.*
8 *Cum dictio vniuersalis adiecta sit verbo futuri temporis & non de legati sed de hominis dispositione agatur non fit restrictio ad habiles.*
9 *Spurij sunt infames saltem infamia facti.*
10 *Legitimatio abolet omnem maculam a spurio adeo vt non amplius dicatur infamis aliqua infamia.*
11 *Legitimatis possunt conferri omnes dignitatę, ergo non sunt turpes persona.*
12 *Vna pars testamenti aliam declarat.*
13 *Filius legitimatus succedit patri sicut vere legitimus praterquam in emphiteusi ecclesiastica.*
14 *Attestatio & tractatio patris erga filium constituit eum in quasi possessione istius iuris vt prasumitur vere filius.*
15 *Legitimatio facta de infante videtur non valere propter defectum consensus tamen communis opinio est incontrarium.*
16 *Frustra citantur qui non habent ius contradicendi.*
17 *Bulla vnionis sine consensu patroni nulla est.*



Estamenti hęc sunt verba, *Cui Thoma haredi meo prohibeo omnem alienationem immobilium, &c. & non solum sibi, sed etiam filijs suis masculis, ex legitimo matrimonio descendentibus, vel quoquo modo venientibus, in perpetuum, & si casus acciderit, quod ipse moriatur sine filijs vt supra, vel filij de ipso descendentes sine filijs in perpetuum, substituo ei Thoma, & ex ipso descendentibus vt supra, in perpetuum prefatos discipulos Christi, &c.* Quęritur de interpretatione
horum verborum, ⁊ nunquid euenerit conditio fideicommissi? Diligẽ
ter re perpensa, pro more meo, paucis agam: cũ hic casus, verborum,
aut allegationum copia indigere non videatur. Existimo enim casum
fideicommissi non euenisse, ⁊ ideo istos discipulos, seu dominum Gal-
laium eis subrogatum, a petitione sua reijciendum esse. Moueor, quia
conditio fideicommissi concepta est in casum, quo Thomas, sine filijs
1 decederet, vnde cum reliquerit Cęsarem, † quamuis spurium. conditio
euanescit. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de legatis j. Nec obstat, quod
2 † dictus Cęsar sit spurius, seu illegitimus: quia verba códitionis etiam
eum admittunt propter illa verba, vel quoquo modo venientibus, quę có-
prendunt etiam spurium, ⁊ natum ex illicito, vel criminoso concubitu
3 c. ad nostram. cum gl. 1. extra de probat. ná † verba illa, Quoquo modo,
generalia sunt. l. si extraneus. de cond. ob causam. ⁊ vim geminationis
habent, ⁊ ideo etiam alias inhabiles comprenduntur. secundum gl. ij.
quęst. j. c. Deus omnipotens. ⁊ probatur in l. j. ff. de test. mil. vbi per ta
lia verba censetur sublata omnis dispositio iuris ciuilis, ⁊ solum ius na
turale attenditur, vt declarat Bart. in l. si vero. eodem tit. perinde ergo
est, ac si dixisset, sine filijs legitimis, vel illegitimis, quo casu per existen-
tiam talium excluditur fideicommissarius. l. hęred. §. fin. ff. ad Treb.
4 potuitq; ipse † testator relinquere nepoti spurio: quia in eo cessat odiũ
vitij paterni. vt est gl. in l. fi. C. de naturalibus liberis. per Bart. ⁊ doc.
in l. Gallus. §. quid si is. de lib. ⁊ posth. ⁊ ibi Alex. in vltimis verbis.
cum quo transeunt alij Moder. ⁊ per Feder. de Senis. cons. lvij. Be
ned. Capram cons. liij. in fi. ⁊ per Butrig. in disput. sua. quam posuit
in d. l. fin. in qua firmat thema quęstionis in nepote spurio, qui natus
sit ex filio spurio: ⁊ concludit posse ei relinqui, non subsistente legitima
sobole ipsius testatoris, ⁊ sequitur ibi Alb. de Ros. ⁊ est de mente om-
nium in d. §. quid si is. Cum ergo potuerit testator hunc spurium dis-
positiue honorare, sequitur vt etiá in conditione potuerit ponere. Nec
obstant quinq; rationes, quę in contrarium adduci possent. Prima, ꝙ
5 † dictio, Quoquomodo, tanquam generalis videatur restringenda ad ha
biles, ⁊ sic non ad spurios. l. vt gradatim. de munerib. ⁊ honor. l. j. C. de
sac. san. eccl. gl. lxv. dist. cap. placet. cum similibus. Respondeo siquidẽ,
ꝙ cum supra dixerit, de filijs ex legitimo matrimonio descendentibus,
illa verba, vel quoquomodo prouenientibus, non possunt intelligi, nisi de
6 † spurijs, qui proprie sic dicuntur, quia extra puritatem matrimonij ꝑ-
7 ueniunt. Et sic † vna pars alternatiuę aliam declarat. l. j. de reb. dub. me
rito ergo non potest fieri restrictio: quia verba videntur specialiter hos
8 significare. Pręterea † cum dictio vniuersalis adiecta sit verbo futuri
temporis, ⁊ non de legali, sed hominis dispositione agatur, nó fit restri-
ctio ad habiles, glo. l. cum pęna. ff. de arbit. Bald. l. fin. C. sine cens. vel
reliq. Ias. l. j. §. nuntiatio. de operis noui nuntiat. maxime in dictione,
Quoquomodo, quę est geminata, vt ibi per Ias. Secunda, ꝙ non videa-
tur testator propter illa verba, Quoquomodo venientibus: intellexisse de
spurijs, ne videatur dedisse occasionem delinquendi Thomę filio suo,
prout in simili dicit Bart. in d. l. hęredibus. §. j. ad Treb. cum quo trá
sit Alex. post alios. in l. si quis posthumos. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ per Bal.
cons. ccccvj. in iij. Sed respondeo, ꝙ verba clara sunt, ⁊ ideo cum cócur
rat voluntas, ⁊ potestas, sumus extra omnem dubietatem. ⁊ Bart. in
d. §. j. considerat talem rationem, quádo institutus est presbyter, in quo
tale delictum censetur atrocius: alias si intelligeretur etiam in laicis, se
queretur, ꝙ non posset testator expressum substituere nepotes spurios,
quod est falsum, ⁊ omnes contrarium tenent, in d. l. fi. C. de nat. lib. ⁊ in
l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Treb. quicquid dixerit Bald. in d. cons.
ccccvj. contra quem est communis opinio. Tertia ratio, ꝙ cum hic ex-
taret legitima soboles ex Thoma, scilicet, d. Ludouica, non videtur pos
se spurium nepotem admitti, ⁊ consequenter nec in conditione poni, d.
l. fi. sed respondeo. d. l. fi. loquitur quando est legitima soboles ex ipso
suo testatore, non autem ex illegitimo filio seu hęrede grauato. Pręte-
rea illa lex est facta in fauorem legitimorum, quando possunt succede
re: sed in casu nostro d. Ludouica non poterat succedere, quia femina,
⁊ testator solos masculos vocabat: vnde cum ipsa non possit admitti,
non obstat Cęsari fratri, per doctrinam Bart. in l. j. §. qui habebat. q̃.
v. ff. de bon. poss. contra tab. Pręterea consensus ipsius d. Ludouicę ip
si pręiudicat, adeo vt perinde iudicemus ac si non extaret, secundum
Alex. cons. lxx. num. 9. in vi. vol. Quarta ratio, quia ex dignitate testa-
toris, qui erat episcopus, subest probabilis coniectura, quod noluerit d
9 † spurijs intelligere, qui sunt infames, saltem infamia facti, ⁊c. dicta l. ex
facto. d. §. si quis rogatus. ⁊ ibi per Imol. Alex. ceteros, ⁊ per Socinum.
d. l. Gallus. §. eius. versiculo secundus casus. Responde in claris non
est locus coniecturis, verba autem illa, vel quoquomodo venientibus, cla-
ra sunt. Item ex qualitate Thomę, qui fuit institutus, satis declaratur
mens testatoris non abhorrentis huiusmodi filios, argum. c. j. de nat.
succes. feud. in vsibus feud. ⁊ quo notat Anchar. cons. ccxli. Rom. cós.
10 ccclxvij. cum similibus. Pręterea cessat hęc difficultas, stante † legiti-
matione, quę abolet omnem hanc maculam, adeo vt non amplius talis
dicatur infamis, infamia aliqua secundum Bald. cons. cxlvj. in j. ⁊ cós.
ccclxxviij. in v. per text. in l. Imperialis. §. j. vers. ná omni macula. C.
de nup. quod etiam tenet Lancel. Galiaul. in l. Gallus. §. ⁊ quid si tñ.
de lib. ⁊ posth. quia talibus possunt conferri omnes dignitates. c. per
11 venerabilem. extra, qui filij sint legitimi. ergo † non sunt turpes perso-
nę, nec notati aliqua macula. l. ij. C. de dig. lib. xij. ⁊ Azo, qui allegatur
in contrarium, loquitur in spurio, qui adhuc non fuerit legitimatus: se
cus ergo in legitimato, maxime si restitutus sit ad dignitates ⁊ hono-
res. secundum Alex. cons. ij. vers. pręterea. in j. vol. Quinta ratio, quia
testator in legato facto Thomę, de iure patronatus, vocat eius filios le-
gitimos, ⁊ eis deficientibus agnatos, quibus verbis arguitur mens ip
12 sius. quod nollet illegitimos admitti, vt sic † vna pars testamenti aliam
declaret. l. si seruus plurium. §. fi. de leg. j. Sed responde tribus modis:
Primo, quod per verba illius legati, non excluditur Cęsar legitima-
tus: quia vere ⁊ proprie dicitur legitimus, vt per Ias. in l. si is qui pro
emptore. num. 227. de vsucap. ⁊ per Alex. d. cons. ij. Socin. d. §. si eius.
cum similibus, maxime propter subiecta illa verba, Et quoscunque ex ip
so descendentes, &c. quę talem legitimatum admittunt ad tale ius patro-
natus, ⁊ sic non potest dici euenisse conditio fideicommissi. Secundo
respondeo, quod aliud est in iure patronatus, aliud in bonis hęreditarijs.
Ratio differentię colligitur ex communi doctrina doctorum, qui
13 tenent, quod † filius legitimatus succedit patri, sicut vere legitimus pręterquam in emphyteusi ecclesiastica, quia ecclesia magis abhorret illos,
vt per Bald. Ias. Dec. in l. generaliter. in fin. C. de instit. ⁊ subst. Alex.
d. §. si quis rogatus. Dec. cons. cclxxij. merito ergo potuit eos summo
iure eadem ratione a iure patronatus ecclesię, ⁊ nisi esset in casu nostro
dictio illa, Et quoscunque, &c. satis putarem Cęsarem exclusum esse a ta
li iure. Tertio respondeo, quod capitulum illud legati, est prorsus sepa
ratum a substitutione fideicommissaria, ⁊ ideo non possumus de vno
ad aliud argumentari, ex quo in vno verba sunt clara, scilicet, Quoquo
modo venientibus. ⁊ non in alio, prout in simili dicit Pet. de Anch. cós.
cxx. ⁊ etiam Ioan. And. cons. xxij. ⁊ Alex. cons. ccviij. in vj. vol. Nec
obstat quod Ias. in l. qui filiabus. in primo not. de leg. j. allegat aliqua
in contrarium: quia procedunt, quando in sequenti capitulo esset ali-
qua dictio repetitiua precedentium qualitatum, vt declarant in l. Herennius
ff. de verb. sign. Pręterea aduertendum est, quod cum Tho-
mas esset filius legitimus, ⁊ naturalis ipsius testatoris, vt ipse attesta-
14 tur, quę † attestatio, ⁊ tractatio constituit eum in quasi possessione istius
iuris, adeo vt pręsumatur vere filius, secundum Ant. ⁊ Mod. c. trans
missę. extra qui fil. sint legit. Iacob. Butr. in l. quidam. ff. de probat.
Alex. cons. lj. in j. Dec. liij. Felin. c. per tuas. vers. secunda conclusio. de
probat. Consequens est, vt ei deberetur legitima iure naturę debita, q̃
est tertia pars omnium bonorum, ⁊ ideo si quicquam alienatum est per
ipsum, seu ipsius hęredes, imputabitur in legitimá, nec in eo locus erit
fideicommisso. l. filiusfam. §. diui. de leg. j. vbi Ias. in v. not. Aretin. cons.
xix. cum similibus. ⁊ sic etiam si in futurum eueniat casus fideicommis-
si, semper d. Ludouica erit tuta. Et hęc quidem sufficere possunt pro vi
ctoria istius rei conuenti: tamen ad abundantiorem cautelam dico,
rem carere omni dubitatione propter legitimationem Cęsaris factam

viuente patre, per quam indubitanter debet admitti ad exclusionem fideicommissi. Nec quicquam facit, quod tunc Cęsar esset infans, & ideo non potuerit pręstare consensum legitimationi, vnde videretur, quod
15 † legitimatio non valet. §. illud tamen. in authent. quibus mo. nat. eff. leg. & quod habetur in l. fin. ff. de his qui sunt sui, vel al. iur. per Franc. Curt. Seniorem consil. lxv. seriosa. Quia respondeo, quod imo sufficit cōsensus patris, cum ipse non possit, sm Bar. l. iubemus. C. de emancip. lib. & videtur sufficere qualiscunque ipsius infantis presumptus consensus, cum tractetur de vtilitate sua, & sicut potest stipulari, rem pupilli saluam fore, quia agitur de vtilitate sua, secūdum l. seruus. ff. rem pup. sal. fo. vt dicit gl. Bart. Paul. de Cast. & Aret. in l. j. in princ. ff. de ver. oblig. Bald. l. donatarum. C. de acquir. poss. ita etiam & multo fortius possit consentire legitimationi. Et quod potuerit talis infans legitimari, videtur magis communis conclusio, secundum quam cōsuluit Bal. consil. lxvij. in j. & consil. cccxcix. & consil. cccclxij. in ij. & cxxxij. in iij. Ful. cō. xvj. Paul. de Cast. cccxix. And. Sic. xxxiij. in ij. Alex. cons. xj. in vij. Corn. consil. clxxvij. in j. Socin. d. l. Gallus. §. forsitan. & cons. ij. in iij. Decius consil. lv. & cons. cccxvj. & cons. ccclxvij. quibus locis multa adducit facientia ad casum nostrum, & ostendit hanc esse communem opinionem. & idem etiam nouissime consuluit Jas. consil. cxxv. & clvj. in iiij. lib. & Franciscinus Curt. consil. xxvij. in prima parte. quorum fundamenta militant in casu nostro, & ideo non duxi vlterius insistendum. Et maxime cum pater dederit ei licentiam, vt possit facere se quandocunque legitimari, & post eius mortem dictus Cęsar fuerit iterum legitimatus a communitate habente expressam auctoritatem legitimādi infantes, quo casu cessat omnis difficultas, & dictus consensus pr̄is, seu licentia, operatur perinde ac si tunc fuisset legitimatus, & facit, vt ea legitimatio retro trahatur. arg. auth. Item cum quis. C. de nat. lib. & per Bart. & alios in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. Paul. de Castr. consil. cccxxix. presupposito, quod iste pater. in ij. vol. Socin. cons. xli. in iij. cum similibus. Nec me mouet, si diceretur, quod talis legitimatio non deberet valere in pręiudicium fideicommissariorum, qui nō fuerunt citati. Quia respondeo, quod cum per existentiam filij legitimati deficiat conditio, sub qua isti vocati sunt, non est opus alia citatione: quia
16 † frustra citaretur, qui non habet ius contradicendi. l. qui potest ff. de reg. iur. & ita tenet Bald. l. fin. C. quib. res iud. non noc. & est magis communis opinio, vt per Alex. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. & in consil. ij. & per Lancel. in d. §. & quid si tantum. Socin. d. §. si eius. vbi non requirit aliam citationem, & in consil. lxiij. in iij. Dec. d. cons. lv. & d. consil. cccxvj. Non omitto etiam, quod videtur d. Galassius omnino excludendus ab hoc iudicio, tanquam sua non intersit, secundum reg. l. non ignorat. C. qui acc. non poss. Quia testator reliquit discipulis Xp̄i ab ipso institutis, secundum formam testamenti ex quibus non est d.
17 Galassius. Nec obstat † bulla Clementis, quę vniuit dictam scholā, &c. & ei concessit, &c. Quia cum emanauerit absque consensu Thomę, qui habebat ius patronatus ex forma testamenti, est ipso iure nulla, tanquam subreptitia. cap. super eo. de offic. de leg. glos. & doct. cap. ij. de preb. lib. vj. & est reg. Cancellarię. num. 40. Et quamuis in ea dicatur, ex parte quoque Thomę fuisse supplicatum, &c. non tamen per hoc arguitur cōsensus Thomę, nisi aliter appareat, secundum not. c. nōnulli. de resc. alias esset in facultate cuiuslibet supplicando parte alterius, & tanquam consentienti pręiudicare. Et videtur ista exceptio tanquam notorij defectus, admittenda aduersus istum actorem, quamuis possessorem bonorum dictę scholę, per ea quę notat Bald. in l. ij. in v. dubio. C. de ser. & aq. & Jas. in l. si vrbana. de condict. indebit. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLIII.

1 FOemina excludenda est a castris oppidis & iurisdictionibus cum huiusmodi castra & iurisdictiones regulariter non transeant in fœminas.

2 In substitutionibus fideicommissarijs appellationem hæredis restringimus ad filios & descendentes.

3 Fideicommissa fiunt propter affectionem testatoris per testatorem autem non potest videri habita affectio ad extraneos & incertos merito significationem hæredis restringimus ad descendentes.

4 Admisso substituto res hæreditaria dicitur mista cum patrimonio substituti.

5 Hæredem sanguinis ex causa intelligi.

6 Testator prædilexit institutum substituto.

7 Qui in conditione sunt positi non censentur positi in dispositione.

8 In substitutionibus appellatio hæredis non intelligitur de extraneis sed de descendentibus.

9 Si persona descendens a testatore habeat substitutum cum clausula & eius hæredes, semper intelligemus de filijs ne alijs descendentibus per extraneos præiudicetur.

10 Si extaret consuetudo quod hæredes simpliciter filios appellaremus tūc communis vsus præualeret.

11 Valet argumentum de sermone vulgari ad sermonem latinum sicut de græco ad latinum.

12 Verba si decederent sine filijs intelliguntur de masculis licet regulariter talia verba simpliciter accipiantur tam masculis quàm fœminis quia illud procedit quoties coniectura mentis testatoris aliud suaderet, tunc enim de masculis tantum intelligitur & masculinum non concipit fœmininum.

13 Extensioni aduersus mentem testatoris non est locus.

14 Pręcedentia declarant subsequentia.

15 Semper fit interpretatio ne quis sibi ipsi sit contrarius.

16 In materia in qua verba ad literam debent intelligi semper fit interpretatio ne subsit aliqua contrarietas.

17 Dictio successores proprie loquendo intelligitur de hærede particulari.

18 In contractibus quando pater stipulatur credendum est non vt filijs sed vt hæredibus stipulatus.

19 Filij si admittuntur tanquam hæredes necessario habebunt rata gesta per patrem.

20 Qualibet res presumitur libera a seruitute & allodialis nisi contrarium probetur.

21 Qualibet res præsumitur libera a seruitute.



Uamuis diligenter & subtiliter scriptum in hac causa per pręstantiss. consultores mihi fratres honorandos fuerit adeo vt fere nihil reliquerint, quod adijcere cum interptio possim: tamen vt res omnis clarius explicetur, & ne sola approbatione videar fuisse contentus, decreui aliqd scribere, & post optimorum messorum terga, spicas colligere. Videretur ergo prima facie, Magnific. dominam Syluiam, filiam magnifici Petri Francisci Picolhominei, nullum ius pretendere posse in bonis quę fuere domini Andreę aui sui paterni: quia verba fideicomm. dicunt, *Quod si Petrus Franciscus & Alexand. decederent sine filijs legitimis & naturalibus, &c.* sed ista conditio non euenit: quia decessit Petrus Franciscus relicta Syluia. l. j. C. de cond. inser. l. hęrennius. de verb. sign. ergo potuit Petrus Franciscus disponere & testari arbitrio suo, prout fecit. Nec est verisimile quod testator intellexerit de filijs masculis tantum, quia vtique hoc expressisset, si de eis tantū intellexisset. l. j. §. si autem ad deficientis. C. de cad. toll. & consuluit Anchar. consil. cxx. Alex. xlix. in iiij. & xxxviij. in vj. & xvij. in vij. Jas. l. qui filiabus. de leg. j. cum concord. Confirmatur, quia verba fideicommissi dicunt, *Quod post mortem Reuerendissimi domini Joannis bona deueniant prout inferius declaratum & annotatum est* sed inferius nihil dicitur de dom. Syluia: quia simpliciter vocantur Petrus Franciscus & Alex. & eorum heredes & successores, & licet relatio non possit fieri ad dictos Petrum Franciscum & Alexand. qui in primo casu pręsupponuntur mortui, tamen debet fieri prout potest, scilicet respectu hęredum & successorum, secundum not. in l. j. §. lex Falcidia. ad leg. Falcid. in c. indemnitatibus. §. pen. de elect. in vj. & not. in cap. fin. de stat. monach. perinde ergo est ac si simpliciter vocasset ad fideicommissum, hęredes & successores filiorum, quę verba comprehendunt extraneum hęredem. l. in annalibus. C. de legatis, & per Dec. cons. xxix. maxime propter adiectionem illius dictionis, Et successores. l. quędam. §. nihil. ff. de eden. vbi Alex. & Jas. & per Socin. consil. clxvj. in causa quę vertitur. non autem comprehendunt dom. Syluiam, quę nō fuit hęres vniuersalis patris, sed duntaxat particulariter instituta in dote. vnde ea non videtur comprehendi appellatione hęredis, maxime existentibus alijs vniuersalibus, secundum l. quoties. C. de hęr. instit. l. ex facto. ff. eod. tit. & quod not. Jmol. Alex. & ceteri in l. quod dicitur. ff. de verb. obl. Et etiā si ad-
1 mitteretur, † saltem esset excludenda a castris, & oppidis, & iurisdictionibus de quibus agitur, cum huiusmodi feuda & iurisdictiones regulariter non transeant in fęminas. c. j. §. & quia vidimus. qui feud. dar. poss. cum simil. hus. Sed tamen his non obstantibus, arbitror conclusionē dominorum consultorum veram esse, & dominam Syluiam admitti iure fideicommissi aui, cum enim d. Andreas post mortem Reuerendissimi domini Joannis, vocauerit hęredes & successores d. Petri Francisci solaque extet domina Syluia, dico ius omne ad eā pertinere. Moueor illa ratione: quia in hac substitutione, qua vocati sunt hęredes, videtur testator, non de hęrede extraneo, sed de hęrede sanguinis intelle-
2 xisse, & sic de filijs seu descendentibus. Quia † in substitutionibus fideicommissarijs appellationem hęredis, restringimus ad filios, & descen-
3 dentes. l. ex facto. §. fin. ff. ad Treb. cum enim † fideicommissa fiant propter affectionem testatoris. l. nec adiecit. ff. pro socio. non potest videri habita affectio ad extraneos, & incertos: merito significationem hęredis restringimus ad descendentes. l. sciendum. ibi, quia incertus est. ff. de verb. sign. & ita tenuit Spec. in tit. de test. §. in primis. in fin. quē ibi sequitur Bald. in additio. & idem Bald. in c. si pater. de testam. in vj. & c. j. de nat. suc. feud. & consil. clj. verba testamenti. in j. & consil. cclxvj. in ij. vol. Guid. Pap. quest. cccclix. & q. dxcj. vbi dicit, quod ita fuit iudicatum in parlamento Delphinatus. & satis sentit Jas. in l. Gallus. §. etiam. ff. de lib. & posth. vbi respondet ad l. in Annalib. C. de legatis. quod non loquitur in substitutione prout est casus noster, sed in legato annuo, quod habet tacitam cōditionem, cum pro primo anno sit purum, pro sequentibus conditionale, secundum l. si stichum. in fin. ff. de verb. obl. ideo ad hęredem non transferretur nisi esset expressum, expressio ergo hęredis ibi fit ad finem transmissionis, cui alias locus non esset l. j. §. si autem aliquid sub conditione. C. de cad. toll. at in casu nostro nō
4 fit ad eum finem, cum † admisso substituto, res hęreditaria esset mista cū patrimonio substituti. l. sed & si plures. §. fin. de vulg. & ideo transmitteretur ad quemcunque, essetque tali casu hęredis mentio superflua. l. cū
5 qui. §. j. ff. de verb. obl. merito accipitur interpretatio, quod de † hęrede sanguinis testator intellexerit, sicut in alijs casibus plerumque fit, vt d. l. ex facto. §. j. & c. j. §. si de feud. fu. contr. inter dom. c. si clientulus. de ali. feud. l. pro hęrede. §. si quid tamen. ff. de acq. hęred. & in d. l. Gallus. §. etiam. Confirmatur ista sententia per rationem Bart. in d. l. Gallus.
6 §. etiam. quę prima fuit Ryc. Malumb. sicut enim † testator prędilexit institutum

stitutum substituto.l.Publius.§.fin.de cond.& dem. ita etiam here-
des extraneas instituti censetur predilexisse heredibus extraneis sub-
stituti, merito ergo non censebitur de illis extraneis intellexisse, ne talis
absurditas sequatur: & hanc rationem Bart. sequuntur ibi communi
ter doct. & Alex.consil.cv.in ij.vol.& cons.lxxiiij.in iij.& cons.cxxv.in v.
vol.Socin.cons.xij.in princ.in iij.Dec.consil.ccxciij. cum similib. Et
licet Bart.loquatur, quando testator filios instituti posuit in conditio
7 ne,tamen hoc nihil refert,ex quo† qui in conditione positi sunt nó ideo
censentur in dispositione, secundum gl. communiter approbatam in l.
8 Lucius.ij ff de hered.instit. vera igitur videtur conclusio, q† in substi-
tutionibus appellatio heredis,non intelligitur de extraneis, sed de de-
scendentibus,quicquid dixerit Alex.in d.§.etiam.vt merito Paul. de
Cast.ibi dixerit,q nunquam voluit consulere pro extraneis aduersus
descendentes,in predicto casu. Quicquid tamen sit, in illa questione
thema nostrum est clarius: quia videtur indubitáter procedere supra-
scripta opinio Specul.in quatuor casibus. Primus est, quando extra-
rent descendentes ab ipso testatore,vt est domina Sylvia, nunquá ap-
pellatione heredis interpretabimur de extraneo in eorum preiudiciú,
vt sentit Bart.in d.§.etiam.vers.maxime.& ibi Paul.Cast. & p Alex.
cons.xxxvj.in iij.& consi.xlix.in vj. & iste casus habet maximam equita
9 tem.arg.l.cum auus.ff.de cond.& dem. vnde sequitur vt† si persona de
scendens a testatore habeat substitutum cum clausula, Et eius hæredes,
semper intelligamus de filijs,ne alij descendentibus per extraneos p-
iudicetur,facit quod not. Bal. cons.cclxvij. lib.v. Ang. in d.§. etiam.
Dec.ccxciij.prope fi.quod si nemo sit descendens aliud esset. secundú
Corn. cons.xxxij. in iij. cclxxij in iiij. Secundus est, quando extaret
consuetudo,quod heredes simpliciter filios appellaremus: quia tunc
10 †communis vsus preualeret.l.labeo. de sup. leg. & tali casu procul du-
bio procederet opinio Speculatoris,prout consuluit Bart. in cós. lij.
Salimbene Joannelli,&c.& certe talis consuetudo videtur esse vbique
per Italiam. vnde ibi Bart. presupponit non esse necessariam aliam
probationem,& facit quod cósuluit Bal.cons.xxxij.& consil.cxxv. lib.
iiij.Soc.cons.cclxix.in ij.lvij.in iij And.Sic lxxxix.lib.iij. & cum hec
consuetudo sit in sermone vulgari,idem etiam credendum est in sermo
11 ne Latino: quia† valet argumentum de vno ad aliud sicut de Greco
ad Latinum.arg.l.qui venenum.ff.de verb.sign. & declarabi. lib. ij. de
verb.sig. Tertius est,quando testator filium seu filiam instituit aliquo
legato honorasset, & ostendisset erga eos beneuolentiam,tunc non est ve
risimile,q voluerit extraneos heredes substituti,eis preferre. prout di
cit se consuluisse Raph. Fulg.in l.generaliter.C.de instit. & substit. in l.
cum acutissimi.C.de fideicom.quê refert & sequitur Alex.Jas. Mod.
in d.§.etiam. & Soc. consil. xij. cum similibus. & facit quod consuluit
Angel.in consil.cccv. charissime frater. quem referunt & sequútur Jas.
Aret.Socin.Mod.in d.§.etiam. qui casus etiam questioni nostre cô
uenit,in qua proponitur, q testator consuluit illis feminis eas dotan-
do in casum existentium masculorum. Quartus est casus,quem ponit
Bart.in d.§.etiam.quando testator decederet instituto sine filijs, sub-
stituit Titium,& eius heredes,non enim videtur preferre heredes ex-
traneos Titij,filijs instituti,quos in conditionis posuit,vt supra dixi,&
est communis opinio,quam ampliat Paul.Castr.ibi, etiam si filios in
conditione non posuisset,sed de testamento ascendêtis tractetur, in quo
lex subaudit talem conditionem, ne videatur testator alienos suis pre-
tulisse. d.l.cum auus.d.l.cum acutissimi. sequitur ibi Claudius & alij
Mod. vnde in casu nostro,illa verba, Bona deueniant ad Petrum Franc.
& suos hæredes.debent intelligi de filijs, & sic d. Sylvia, ne extranei illi
preferantur. Quod si in casu suprascripto, filij positi in conditione vel
a lege subauditi,secundum d.l.cum auus, excludunt extraneos here-
des quamuis non sint vocati ex testamento,secundum gl.communiter
approbatam.in d.l.Lucius.quantomagis debent extranei isti excludi,
ab his qui expresse vocati sunt, vt in casu nostro,in quo testator expres-
se vocat heredes Petri Francisci & sic filios,secundum suprascripta fa
cit quod not. Bald.cons.clxxxix.in j.Socin.consil.lvij.in iij.lib. Dec.
consil.xxviij. Nec obstant ea que in contrarium allegantur. Et in pri
mis,q fideicommissum nullum subsit,cum conditio dicat, Si Petrus Fr.
decesserit sine filiis,&c & ipse reliquerit Syluiam. Respondeo enim duo
bus modis. Et primo,q admisso hoc intellectu, non tamen excludere-
tur Sylvia a fideicommisso,quod inducitur ex verbis positis in capite
institutionis, in quo post mortem filiorum suorum vocat eorum here-
des,& sic ipsam Syluiam, quam si voluit ab intestato preferri ipsi Re-
uerendiss. Joanni,secundum gl.in d.l. Lucius. multomagis extraneis
heredibus d. Petri Franc. Secundo, respondeo magis secundum
12 mentem testatoris,quod illa † verba, Si decederent sine filiis,intelligátur
scilicet masculis,licet enim regulariter talia verba simpliciter accipian-
tur tam masculis quam feminis.d.l.Herennius. d.l.j. tamen hoc non
procedit quoties coniectura mentis testatoris aliud suaderet,túc enim
de masculis tantum intelligitur, & masculinum non concipit femininú
l.Lucius.§.quesitum.ff.de leg.iij.l.j.§.quare.de vent.in poss.mit. cum
enim id fieri nisi per extensionem non possit,secundum Bald.c.ad au-
13 dientiam.de rescrip.Capr.cons.lxij.Corn.cclxxj.in iiij.tali † extensio-
ni aduersus mentem testatoris locus non erit. colligitur autem ea mês
varijs ex coniecturis,quas omnes referre non expedit, & de quibus p
Bart.l.Lucius.de vulg.l.fin.ff.ad Treb. Abb.cons.xxxvj.in j. Raph.
Com.consil.cxvij.Alex.cons.xlix.in iiij.Socin.cons.xlv. Dec.cós.xv.
& cclxx.Curt.Jun.consil.ix.& alibi varijs in locis. Sed in casu nostro
sunt due efficaces. Prima, q testator supra locutus erat solum de fi-
lijs masculis Petri Franc.& Alexandri, & deinde subiecit substitutio-
nem, Praedicti decederent sine filiis,&c. vnde cum supra dixerit, de mas cu-
14 lis,videtur etiam hoc in capite de eis intelligendum: quia † preceden
tia declarant subsequentia.l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.j. maxime
cum mens testatoris satis appareat, quod voluerit bona conseruari in
familia masculorum quatenus ex descendentibus suis essent aliqui ma
sculi: vnde talis coniectura censetur valde efficax,secundum quam cô-
suluit etiam Socin.consil.xl.inter consilia Francisci Curtij,vbi respô-
det omnibus que adduci possunt in contrarium. Sed nos sumus in ca
su clariore propter sequentem coniecturam. Secunda ergo sit coniec-
tura que ex vi verborum testatoris descendit. & que sola sufficit ad de-
terminationem presentis casus, cum enim supra concluserimus illis
verbis substitutionis,quibus post dictos. Petri Franc. vocat testator
eius heredes,intelligi de heredibus sanguinis,seu descendentibus ne-
cessario,in substitutione facta d. Petro Francisco, Si absque filiis decesse
rit.intelligitur masculis etiam si superstint femine cum enim vocet Re-
uerendiss. Joannem in casum quo decedat d. Petrus Franc. absque fi
lijs,& post eum vocet heredes,id est filios d. Petri Franc.& sic pre sup-
ponat adhuc superesse filios, ne subsit contrarietas intelligemus substi
tutum fuisse casu quod d. Petrus Franc. decedat absque masculis, &
post Reuerénd. Joan.vocatas fuisse heredes sanguinis, id est feminas,
15 alioquin manifesta contrarietas esset in verbis testatoris, † fit auté sem
per interpretatione quis sibi ipsi sit contrarius.l.non ad ea. de cond. &
demonst.c.cum expediat.de elect.in vj.l.fi.C.de eden.per Alex.consil.
cxli.in ij.xxviij.in iiij.cum similibus. Quamuis ergo testator non ex-
presserit de masculis,tamen habetur pro expresso,ne videatur sibi con-
trarius,preualetq; mens ipsius que ex tali coniectura efficaciter colli-
16 gitur: vnde etiam † in materia,in qua verba ad literam deberent intel-
ligi semper fit interpretatio,ne subsit aliqua contrarietas, sm Petrum
de Anchar.consil.cccxxiij.viso puncto.addit Lud. Rom. consil.ciij.
pater reuerende,&c. istud procedere, etiam si aliqua verba impropria-
rentur. Non obstat secunda difficultas,quod verba illa. Hæredes & suc-
cessores,debeant intelligi de extraneis, & vniuersalibus,&c.quia supra re
sponsum est,dictionem heredes,intelligi de herede sanguinis,quod ve
ro attinet ad dictionem successores, dico debet intelligi de herede san-
guinis,siue succedat vniuersaliter,siue particulariter, prout in casu no-
stro,d. Sylvia, que fuit particulariter instituta in quinq; millibus Flo
17 renis,illa enim † dictio,successores,intelligitur etiam proprie loquêdo
de herede particulari l. Fluminum.§.adijcitur.ff.de dam.inf. per quê
tex.ita consuluit Alex. consil. cxcij. in ij. vol. refert & sequitur Decius
consil.clxxj.& cósil.cclxxxv.& idem tenuit Guid. Pap.quest. cccclviij.
per text.in l.j.§.in locum.ff.quorum leg.& l.fi.ff. de excep. rei iud. Et
q filia in terminis nostris, quamuis particulariter instituta admitta-
tur aduersus extraneos heredes vniuersaliter institutos, est decisio in
terminis Specul.in d.tit.de test.§.in primis.ad fin quam ibi approba
uerunt veteres,& Bald.in l.libert.versic.sed quid si quidam.C.de op.
lib.And.Sicul.consil.lxxxix.lib.iij.& sequitur Guid.Pap.in dicta q.
cccclviij.& ibi refert,quod in causa ardua ita iudicatum fuit, & idem re-
petit etiam in quest.dxcj.& certe tanta est auctoritas istorum, vt in iudi
cando tutum non esset ab eis recedere, maxime cum innitatur hec sen-
tentia voluntati testatoris & faueat eius descendentibus aduersus ex-
traneos.arg.dicta l.cum auus.& quod dicitur in l.si pars.ff.de inoff.te-
stam.& quod not. And.Sic.consil.vj.incip. scriptum est. vol.j. de quo
per Decius cap.j.extra de consuet. Et quia in fortiore casu idem tenuit
Bart.in l.vt iurisiurandi.ff.de op.lib.& in consil.lv. d. Amatus. & cós.
lx.questio ista habet duo dubia.& Bald.l.j.quest.xlix.ff.de rerum diu.
vbi si pater accipit emphyteusin pro se & suis filijs, & heredibus, satis
est si filij particulariter sint instituti, que sententia licet in contractibus
habeat aliquos contradicentes,tamen in vltimis voluntatibus certa &
18 indubitata est, & infra ostendam. † In contractibus enim,quando pa-
ter stipulatur,credendum est non vt filijs,sed vt heredibus stipulatus
l.Seia.versic.igitur.ff.de don.causa mort.c.j.an agn.in feud.gl.l.si tibi
§.si pactus.ff.de pact.quia istud est fauorabilius ipsius patri, tú vt ha-
beat heredem,§.valde.instit.quib ex caus. man. non lic. tum vt libere
19 possit de re a se acquisita disponere, cum enim † filij non admittantur
nisi tanquam heredes,necessario rata habebunt gesta per patrem .l. cú
a matre.C.de rei vend.Dec.consil.ccxvj.quod ego arbitror procedere
etiam in emphyteusi ecclesiastica: quia lex man.feste requirit hanc qua
litatem,quod sint heredes.§.emphyteusin.in authen.de non alien.vbi
Jacob.de Bel.Bal.l ij.C.de suis & leg. Raph. Com.& Aret. in l. qd
dicitur.ff.de verb.obl.& licet in hoc aliqui dissentiant propter naturam
rei tamen regula in se est vera,quod in contractibus pater in dubio vi-
detur stipulari filijs tanquam heredibus, vt dixi, & firmat And.Sicul.
dicto consil.lxxxix.lib.iij.Sed in vltimis voluntatibus, quando testa-
tor facit mentionem heredum filij sui, & intelligit de herede sanguinis,
nihil est opus,q sit heres bonorum patris: quia testator habuit respe
ctum,q sit descendens suus, nó autem quod successerit patri,& ideo có
ditio illa, Si sine herede decesserit non requirit necessario, q filius sit he-
res,secundum Paul.Cast.in d.l.ex facto.§.fin.ff.ad Trebell.sequitur
Jas.in l. Gallus.§.j.de lib.& posth.& in l. si non sortem.§.libertus.ff.d
condit.indeb.nisi tamen dictum esset, Sine filiis, & hærede, &c. tunc enim
ne dictio,heredis,sit superflua,aliud esset,secundum Bart. & doct. d l.
ex facto.§.fin.in quo tamen puncto,non leuis est inter doctores alterca
tio,vt per Aret.& Mod. in d.l. Gallus.§.j. In proposito autem no-
stro nulla est superfluitas quia dictio heres, intelligetur de heredibus
sanguinis,dictio successores, intelligetur etiam de particularibus, & sic
non obstant iura & decisiones que adducunt Moder. in dicta .l. que-
dam.§.nihil.quia procedunt in contractibus, in quibus videtur con-
trahens prouidere vniuersali heredi suo, non autem in testamentis in
quibus attenditur ad mentem testatoris, qui non considerauit quod fi
lius suus decederet absque herede,sed solum,quod nepos esset descen-
dens suus, vt in simili etiam dicit Dec.in allegato consil.xxxviij.& hu-
iusmodi differentia inter contractus & vltimas voluntates videtur ma
gis communiter approbata. Nec obstat vltima difficultas,q d. Sylvia
tanquam mulier,excludenda sit a castris & iurisdictionibus, &c. secun-
dum cap.j.§.& quia vidimus.qui feud.dar. poss. Respondeo, q imo
mulier potest admitti ad huiusmodi bona tanquam allodialia. Pro-
20 batur id ex regula,q † quelibet res pre sumitur allodialis, & libera, nisi
contrarium euidenter probetur.c.si.de iud.cap. nimis. de iureiur. vbi

21 doct. sicut & † quælibet res præsumitur libera a seruitute. l. altius. C. de
seruit. & ecclesia libera a iure patronatus, saluo iure episcopi. c. venerabi
lis. de except. vbi Innoc. & Bald. vnde si aliquis sit Comes, vel Mar
chio, sub dominio regio, in dubio existimabitur Comitatum iure pro-
prio habere, non autem iure feudi. l. non dubito. versic. hæc cum. ff. de
capt. & si qui seruitia regi præstitit, præsumetur præstitisse simpliciter, tan-
quam principi suo, non tanquam domino feudi, quod Hostien. Ioan.
And. Ant. de But. in d. c. fin. & d. c. nimis. docuerunt. & per Alex. con-
sil. xv. lib. v. Ias. l. si prius. de oper. no. nūt. Dec. consil. cclxix. cum simi
libus. potuerūt enim illa castra esse acquisita tit. donationis, vel aliter,
absque aliqua obligatione feudali, fm Bald. consil. ccc. iiii. Angel.
consil. cexlii. Card. Zab. consil. lxiii. cum similib. per Dec. consil. xxxv.
cccxc. ccccxii. ccccxcvii. quo casu indistincte transeunt in fœminas. c. si-
gnificauit. de rescr. vbi doct. l. maximum. C. de lib. præt. Et certe si ad
hæc castra possunt admitti extranei ex testamento d. Petri Franc. mul
tomagis d. Syluia, quæ est descendens, cum facilius transeant in fœmi-
nas descendentes, quam in extraneos. d. l. cum acutissimi. C. de fideicō
miss. cum similibus. Et hæc omnia saluo semper sanione iudicio.

SVMMAE RERVM. XLIIII.

1 *IN testamentis licet mens testatoris plurimum dominetur hoc tum intelligitur dum sit expressa per verba.*
2 *Mens ipsa non potest recte percipi nisi ex verbis alias facile deciperemur in coniectura mentis ideo a verbis non est recedendum.*
3 *Ad inducendum fideicommissum non sufficit coniecturata mens testatoris.*
4 *A significatione verborum non aliter recedendum est quam cum manifestum est testatorem aliud sensisse.*
5 *Cessantibus verbis fideicommissi nunquam dicimus subesse fideicommissum.*
6 *Fideicommissum est onus.*
7 *Semper fit interpretatio ne hæres sit grauatus.*
8 *In fideicommissis onus filijs iniunctum ad nepotes non pertinet.*
9 *In prohibitione alienationis facta filijs appellatione filiorum non continentur nepotes.*
10 *Institutionibus casus impotentiæ trahitur ad casum voluntatis.*
11 *In fideicommissis grauatus restituere post mortem non intelligitur grauatus post repudiationem.*
12 *Institutionibus casus simplex trahitur ad mixtum.*
13 *In institutionibus semper fit lata interpretatio secus in fideicommissis.*
14 *Facilius extēditur conditio ad casum omissum in persona instituti quàm in personam substituti quacunque substitutione.*
15 *In legatis & fideicommissis semper quod minimum est sequimur.*
16 *Fideicommissi ademptio est fauorabilis quia datio censetur odiosa.*
17 *In fideicommissis particularibus appellatione filiorum non veniunt nepotes.*
18 *In fideicommissis particularibus conditio si morte patris sui iuris effectus fuerit non traditur ad emancipationem.*
19 *In institutionibus casus impotentia comprehendunt casum repudiationis secus in legatis vel fideicommissis particularibus.*
20 *Dictio omnes non potest verificari in vno.*
21 *Dictio vterque verificatur esse in altero.*
22 *Vulgaris substitutio pluribus facta non resoluitur in suas singularitates.*
23 *Verbum deficere non potest referri ad eos qui nunquam fuerunt.*
24 *In substitutione non dicitur deficere seu quod idem est desinere quod nunquam incepit.*
25 *Verbum deficere licet quandocunque possit latius accipi tamen semper præsupponit quod saltem de facto cœperit.*
26 *Conditio est incertitudo & nihil præsupponit extare.*
27 *Dictio tunc & eo casu inducit iteratam limitationem & facit vt a casu expresso non recedemus.*
28 *Verba nec ante nec aliter sunt proprie derogatiua ad quemlibet alium casum & habent vim conditionis resolutiuæ respectu cuiuslibet alterius casus.*
29 *Dictio non aliter inducit quandam formam a qua non licet recedere.*
30 *Dictionis ita quod natura est vt secundum suprascripta intelligatur & nunquam ampliet præcedentia sed potius restringunt.*
31 *Conditio voluntaria ad alium casum non traditur regulariter.*
32 *Conclusio inextendibilis.*
33 *Optima est coniectura perquam testator censetur accommodasse voluntatem suam secundum leges ciuitatis.*
34 *Coniectura mentis testatoris plerunque falli possumus.*
35 *Ecclesia de occultis non iudicat.*
36 *Infinitas refrenanda & ad eam euitandam non est habenda ratio mentis testatoris.*
37 *A regulis communibus non est receden.*
38 *Substitutio si filius nascatur & deinde decedat extenditur ad casum quo non nascatur.*
39 *Substitutio pupillaris nemini facta facit ut substitutus admittatur etiā nemine nato.*
40 *Pupillaris expressa tacitam vulgarem continet non tam ex mente testatoris quæ non sunt certa est quàm ex legis authoritate propter authoritatem Diui Marci.*
41 *In fideicommissis possumus vulgariter substituere.*
42 *Tacita vulgaris non est in fideicommissis.*
43 *Verba cōia de re particulari resoluuntur in mere obliqua seu precaria.*
44 *Compendiosa facta per verba obliqua non continet aliquam vulgarem.*
45 *Semper attendimus ad personam agentis & ex ea metimus ius.*
46 *Pupillaris substitutio licet contineat vulgarem & è contra tamen non procedit quando Testator dictione laxatiua vsus sit.*
47 *Dictio tunc & eo casu habet vim restrictiuam.*
48 *Ius accrescendi est quædam substitutio.*
49 *Conditio adiecta substitutioni compendiosæ attenditur non solum respectu fideicommissaria sed etiam respectu vulgaris quæ illi tacite inest.*
50 *Cum plures sint gradus substitutionum quamuis medij sint caduci tamen vltimo est locus.*
51 *In legato uel substitutione pro non scripta nō transit onus fideicōmissi.*
52 *Vna & eadem clausula habere debet æqualem determinationem.*
53 *In casu in quo quis vocatus est per verba communia in re certa compendiosa non continet vulgarem.*
54 *In dubio pro possessore pronunciandum.*
55 *Actor nisi clare probet intentionem suam est reijciendus.*
56 *Semper interpretatio accipitur pro eo qui conuenitur.*
57 *Semper illa pars est amplectenda per quam pronunciatur pro libertate bonorum ut non subsint alicui fideicommisso quia fideicommissum est onus & eius datio est odiosa.*
58 *In re dubia satius est quod hæreditas deuoluatur secundum causam testati cui lex magis fauet tanquam legitimæ & iustæ.*
59 *Omnis nouitas suspecta est.*
60 *Præsumendum est pro sententia iudicis.*
61 *Præsumptio est contra eum qui succubuit quod malam causam haberet & quod iuste succubuerit.*
62 *Sententia lata in uno iudicio facit quale quale præiudiciū in alijs adde ut quandoque sufficiat semiplenæ probat.*
63 *Exceptio litis finitæ repellit agentem a limine iudicij.*
64 *Sufficit sententiam latam esse contra principalem ut noceat eius substituto.*
65 *A regula non est recedendum nisi expresse probetur fallentia.*
66 *Collusisse dicitur qui non curauit sua iure exhibere.*
67 *Sententia lata in possessorio non parium præiudicium in causa pertinente ad petitorium.*
68 *De iure communi nullum remedium possessorium competit pro legato aut fideicommisso maxime rei certæ.*
69 *Rei vindicatio proprie est remedium petitorium.*
70 *Facienda est interpretatio ut sententia censeatur lata ex causa quæ minus noceat.*
71 *In re dubia interpretatio fit in mitiorem partem.*
72 *Ex actis sententia recipit interpretationem.*
73 *Contra eum qui potest appellare non fit executio.*


Explicitus est casus præsens tam copiose, & subtiliter per
præstantissimos doctores, qui ante me consuluerunt, vt
fere nihil mihi relictum sit qd adycere possim, quodq;
non sit dictum prius: & ideo simplici subscriptione con-
tentus esse potuissem, nisi aliter partibus visum esset,
addam tamen aliqua, quæ animum dominorum iudi-
cum melius confirmare possint, vt securius confidentiusq; aliorum, qui
hac in causa olim iudicauerunt exemplum imitentur. Viso ergo, & di-
ligenter considerato testamento Ioannis de Bardis, in eam accessi
sententiam, vt existimem casum fideicommissi non euenisse, & filias An
geli tanquam patris sui ab intestato hæredes a petitis per d. Albertum
absoluendas esse, pro cuius sententiæ fundamento in primis præmit-
1 tendum est, q † licet in testamentis mens testatoris plurimum domine
tur, tamen hoc intelligitur, dum tamen sit expressa per verba. l. quidam
2 cum filium. ff. de hæred. instit. vbi Bald. & Imol. Et quia † mens ipsa
non potest recte percipi, nisi ex verbis: alias facile deciperemur in cōie
ctura mentis: ideo non est a verbis recedendum. secundū Bald. l. pre-
cibus. C. de impub. & alijs substit. versi. dixi ergo de duabus. Alibi idē
3 Bal. in l. cum virum. C. de fideicom. dicit † ad inducendum fideicom
missum non sufficere coniecturatam mentem testatoris: quod refert, &
sequitur Ias. in l. potest. ff. de vulg. & pup. nisi coniectura sit necessaria,
4 & valde probabilis ex verbis testatoris. Et ideo lex ait non aliter † a si
gnificatione verborum recedendum est, quam cum manifestum est te-
5 statorem aliud sensisse. l. non aliter. in princ. ff. de lega. iij. vnde † cessan-
tibus verbis fideicommissi nunquam dicimus subesse fideicommissum.
l. Lucius. §. tres hæredes. in verb. an vinciam hæreditatis ex qua. &c.
ff. ad

6 ff. ad Treb. ubi Dn. Jac. Alber. & cum † fideicommissum sit onus. l. co
heredi. §. cum filiç. de vulg. & pup. in dubio pronunciamus non subesse:
7 quia † semper fit interpretatio, ne heres sit grauatus. l. unum ex familia
8 §. si rem. de leg. ij. hinc est, quod † in fideicommissis onus filius iniunctũ
ad nepotes non pertinet, sm Bald. consil. ccclvij. in iiij. Rom. consil.
cccccxxxvij. incip. in casu consultationis pręsentis. vlt. dubio Soc. ciij.
in princ. in iij. Alex. consil. lvj. in v. Dec. ccxviij. Franc. Curt. xlv. sępe
9 reuoluta. cum conc. qua ratione & † in prohibitione alienationis facta fi
liis appellatione filiorum non continentur nepotes secundum gl. super
verb. voluisse. in §. nos igitur. in auth. de restit. fideicommiss. per Bart.
& doct. in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. & quod Signor. Homod. cons.
ccxlix. Dec. cccxcj. Oldr. cclxix. Socin. xiiij. in j. & xvij. in iiij. cum con
10 cord. Hinc etiam est, quod licet † in institutionibus casus, Si hæres esse
non potuerit extendatur ad casum, si heres esse noluerit. l. fin. C. de inst.
11 & subst. per Bart. & doct. in l. j. de vulg. tamen † in fideicommissis non
ita est: quia grauatus restituere post mortem non intelligitur grauatus
12 post repudiationem. l. si cui ita. l. sed & ante. ff. ad Treb. & licet † in insti-
tutionibus casus simplices trahantur ad mixtum. l. si ita scriptum. ff. d
lib. & posth. tamen secus est in fideicommissis secundum Bart. in l. cũ
13 suus. ff. de cond. & dem. Alex. consil. lxxxvij. in ij. vol. sic † semper in in-
stitutionibus fit lata interpretatio: cum tamen non ita fit in fideicom-
missis, secundum Corn. consil. cccxx. in iiij. unde & Bart. in l. Gallus.
14 in princ. ff. de lib. & posth. † factius extendi conditionem ad casum o-
missum in persona instituti credidit, quã in personam substituti quacun-
que substitutione & facit, quod notat Anch. consil. cclxvj. Angel. lj. &
xciij. Signor. ccj Rom. cxxxj. & cxxxviij. Joan. de Ana. lxvj. Ful. xlix.
Alex. clxxxviij in ij. Socin. cclix & Dec. lxxxix. lxxvj. in iij. quibus lo-
cis pręfati doctores concludunt, in fideicommissis casum omissum pro
omisso esse. Et ista maxime procedunt in legatis, vel fideicõmissis par-
ticularibus quę etiam strictius solent accipi, & ideo in eis regula est con
15 stituta, † quod semper quod minimum est, sequimur. l. nummis. d leg. iij.
l. apud Julianum. alias incipit idem Julianus. §. sciõ ex facto. ff. d leg.
j. Lud. Rom. in l. plures. ff. de dam. inf. Dec. l. in testamentis ff. de reg.
16 iur. & alibi dicitur, quod talis † fideicommissi ademptio est fauorabilis:
quia datio censetur odiosa. l. si fuerit. vbi Paul. Cast. & Soc. v. not. ff. d
17 reb. dub. Hinc est, quod in istis † particularibus appellatione filiorum nõ
18 veniunt nepotes. l. si ita quis. §. pen. ff. de test. tut. & in eis † conditio, si
morte patris sui iuris effectus fuerit, non trahitur ad emancipationem
l. fideicommissa. §. si cui ita. ff. de leg. iij. cum secus sit in fideicommissis
vniuersalibus, vel hereditatibus. l. mulier. in princ. ad Treb. l. iij. C. d
instit. & substit. secundum Raun. nec alia solutio commoda potest dari il
19 lis iuribus, qua ratione dicebat idem Raun. quod licet † in institutioni-
bus casus impotentię comprehendat casum repudiationis. d. l. fin. C.
de inst. & subst. tamen secus est in legatis, vel fideicommissis particulari
bus per l. pater Seuerinam. in princ. ff. de cond. & dem. quod dictũ in
quadam disputatione secutus est Baldus, vt refert ibi Paul. Cast. & li
cet aliqui teneant contrarium intellectum quo ad illum textum, tamen
non potest negari, quin in legatis & fideicommissis particularibus fiat
strictior interpretatio, vt supra dixi, & per gl. in l. si te solum. §. j. ff. de he
red. inst. & de tali fideicommisso proprie procedit quęstio nostra. His
sic pręmissis, venio nunc ad articulum principalem, in quo videtur mi-
hi concludendum, quod casus fideicommissi non euenerit cum enim testa-
tor, instituto Angelo, substituerit filios nascituros, & filiis, nepotes, & de
inde descendentes: subiicit deinde fideicommissum in certis rebus par
ticularibus, & prohibitis alienari per hęc verba, *Si instituti, & substitu-
ti omnes deficerent, & decederent ita, quod nullus ex eis extet, extaret,
vel extare posset, tunc & eo casu, & non primo nec ante vel aliter, &c.*
dico ergo, quod cum Angelus nullum masculum relinquerit, non dicitur
euenisse, conditionem fideicommissi. Et pręsuppono, quod etiã si vnus
20 filius esset natus, tamen † illa dictio, omnes, non posset verificari in vno
tantum: & ideo expiraret fideicommissum, secundum Oldr. cons. cxlij.
& clxxvij. quem sequitur Joan. And. in spec. de test. §. j. Rom. in l. quan
diu. de acquir. hered. Angel. consil. xciij. Alber. l. precibus. C. de imp.
Anchar. consil. cclvij. Alexand. consil. primo. Socin. consil. lxxvij. in
iij. in fin. Corn. clxxx. in iiij. in ij. dub. in fin. Mod. in l. j. de vulg. & pu-
pill. & in l. heredes mei. §. cum ita. ad Trebel. vbi Raun. dicit se plurics
obtinuisse, secundum illud dictum Old. & non potest negari, quin illud
dictum communiter sit approbatum, vnde ab eo in iudicando non es-
set recedendum: & quamuis sint aliqui contradicentes, tamen in casu
nostro non potest contradici: cum nemo prorsus sit natus, & cum alia
multa concurrant, per quę casus noster redditur lõge clarior, & pro Ol
drado facit text. in d. §. cum ita. secundum cõmunem intellectũ Bart.
21 & aliorum tenentium, quod † dictio, vterque, verificatur etiam in altero. qa
Claudia substituta erat ex descendentibus testatoris adeo, quod si fuisset
extranea, non erat locus substitutioni, quamuis mens testatoris aliquo
modo in eius fauore allegaretur: nam idem debet esse in casu nostro, vt
dictio, omnes, non verificetur in vno, vel in nullo in fauorem illorũ agẽ
tium de Aluernio, qui sunt extranei testatori. Confirmatur hoc etiam
alia ratione, nam adhoc vt substitutio, *Si plures nascantur*, ad casum tra
hatur quo nemo sit natus, non potest esse nisi virtute vulgaris substitu-
tionis, quę inest in compendiosa, de qua per Bart. in l. Centurio. sed sic
22 est, quod † vulgaris substitutio pluribus facta non resoluitur in suas sin-
gularitates, secundum Bart. & omnes in d. §. cum ita. & in l. pen. C. de
impub. & aliis subst. Secundo considero, quod verba, sub quibus vo
cantur isti de Aluernio non possunt verificari in casu nostro: cum enim
postquam testator vocasset filios, & nepotes Angeli subiicit, & si institu-
23 ti & substituti omnes deficerent certe † verbum, deficere, non potest re-
ferri ad eos, qui nunquam fuerunt, vt est casus in l. Titio vsusfructus
24 ff. de cond. & dem. vbi † in substitutione non dicitur deficere, seu quod
idem est desinere, quod nunquam incipit: ideoque expirat fideicommis-
sum etiam si per hoc perimeretur datio libertatis quę alias est fauorabi
lis: & certe ibi videtur casus quęstionis nostrę, & alias iam sunt xv. anni
per illum text. reprobaui consilium Decij ccxxvij. qui pro istis d. Al-
uernio responderat, vt habetur in lib. ij. de verb. sig. in primo axioma-
25 te. Et licet quandoque † verbum deficere, possit latius accipi, tamẽ sem
per pręsupponit, quod saltem de facto ceperit, vt ibi per Jmol. & Paul.
de Cast. & verba in casu nostro sunt clara quod testator loquutus sit qñ
iam cepisset, id est iam nati essent ex quo in pręcedentibus semper sic lo
quutus est, & etiam in fine in substitutione qua vocat hospitale, &c. ibi
descendentes d. Alberici deficerent in totum, postquam sic admissi, &
vocati erunt. vnde colligitur manifesta mens ipsius nolentis esse locũ
substitutionis, nisi postquam sic admissi fuerunt. Et certe durum esset,
quod propter verba, & ambages doctorum quisquam auderet iudice-
re aduersus expressum casum. d. l. Titio vsusfructus. cũ qua decisione
etiam concedat Paul. Castr. consil. cccxciij. in j. in nouissimis. Nec
quicquam facit ratio Decij in d. consil. ccxxvij. quod dicamus deficere cõ
ditionem, quę non extitit. l. vnica. §. & cum triplici. C. de cad. toll. l. j. C.
de ind. vid. toll. l. nam & si sub conditione. §. post defectum. ff. de iniust.
26 rupt. cum simil. quia † conditio est incertitudo. l. j C. de pac. quę incerti
tudo cessat: & nihil pręsupponit extare: quod secus est in casu nostro
propter verba testatoris, & ita etiam respondetur ad c. j. de eo, qui sibi
vel suis heredibus, & in c. j. de inuest. quam Titius in vsibus feud. in
casu enim illius textus nulla difficultas vertebatur circa hoc, quod a
principio nullus masculus natus esset. Tertio est aduertendum, quod
in casu nostro adsunt etiam alia verba per quę declaratur expresse, quod
testator verbum, deficere, intellexit de iis, qui iam cepissent & in rerum
natura post cedentem substitutionis diem fuissent. Primo ex pręce-
dentibus, dum substituit filios, deinde nepotes: & sic successiue de gra-
du in gradum, &c. Secundo ex subsequentibus, dum in substitutione
hospitalis dicit. Postquam sic admissi, &c. l. si seruus plurium. §. fi. de leg.
j. Tertio ex adiuncto verbo, & decederent, quod non nisi improprie re
solueretur in alternatiuam. l. si Titio fundus. de vsufr. leg. proprie ve-
ro stat declaratiue, & continuatiue. l. j. ff. de iis, qui not. infam. Cald. cõs.
ij. de verb. sign. Bart. extrauag. ad reprimendum. verb. videbitur. in
fin. imo requirit concursum vtriusque copulati, secundum l. si heredes
plures. ff. de cond. inst. de quo per Bart. & Jas. in l. j. ff. de instit. & iur.
Can. in c. inter ceteras. de rescr. & in terminis fideicommiss. per Anch.
consil. cclxvij. & Joan. de Ana. d. consil. lxxvij. Nec dicitur, quod hoc mo-
do esset superfluus: quia hoc est falsum cum possint dici heredes de-
ficere aliter, quã si decesserint puta per exilium, per monachismum, & si-
27 miles casus. Quarto, per † dictionem tunc, & eo casu, quę est limitata,
& inducit iteratam limitationem: vnde facit & a casu expresso non rece-
damus, vt per Anch. d. consil. cclxvij. Socin. d. consil. cclviij. Dec. cõs.
lxxxix. ccxxviij. cccxiij. cccxxxij. & alibi sępe. maxime propter vim gemi
28 nationis, de qua in l. Balista. ff. ad Trebell. Quinto per illa † verba,
Nec ante, nec aliter. quę sunt proprie derogatiua ad quemlibet alium ca-
sum. gl. j. magna super verb. siquidem. l. si quidem. vbi Bald. C. de ex-
cept. & habent vim conditionis resolutiuę respectu cuiuslibet alterius
casus, sm Bald. in auth. ingressi. C. de sac. san. eccl. Jas. in rub. ff. sol.
29 matr. in ij. lec. imo per talem † dictionem, non aliter inducitur quędam
forma, a qua non licet recedere, c. dilecto. extra de pręben. Felin. c. cum
dilec. de rescr. Nec obstant illa verba, ita quòd nullus extet, extaret, vel ex
tare posset. quia referuntur ad supradicta quod nullus ex iis, qui semel
30 extiterunt, amplius extet, &c. † natura enim dictionis, ita quod est, vt se
cundum suprascripta intelligatur. §. & quoniam scimus. versic. & ita. in
auth. de testib. & nunquam ampliat pręcedentia, sed restringit potius. l.
Lucius. §. quę habebat. ff. ad Treb. & per Odofr. & Bald. in tit. de pa-
ce Const. §. in causis appellationum. ibi ita tamen &c. Quarto dico,
nec quidem ex mente testatoris fieri posse hanc extensionem, vt substi-
tutio hęc concepta in casu deficientium filiorum &c. extendatur ad ca-
31 sum, quo nemo vnquã extiterit, est enim † conditio voluntaria, quę ad
alium casum regulariter non trahitur l. Męuius. l. qui hered. de cõd.
& dem. l. commodissime. de lib. & posth. per Bart. d. l. Gallus. §. & qd
si tantum. quę sententia sic potest manifeste ostendi: testator enim in te
stamento protestatus est, quod d. Angelum heredem institutum tanquã
filium diligebat deinde, eo instituto, substituit filios eius masculos, qui
bus verbis exclusisse censetur feminas. vnde stat simul, quod filias femi-
nas excluserit contemplatione masculorum existentium in rerum natu
ra, & tamen noluerit eas excludere contemplatione istorum de Aluer-
nio, qui sunt extranei vel saltem in remotissimo gradu ipsi testatori: exi
stentibus enim descendentibus Angeli potuit probabiliter credere, quod
ipsi optime prouiderent feminis, seu sororibus, seu neptibus: ideo no-
luit eas aliter admitti, vnde non sequitur idem voluisse non existentib'
dictis masculis. Nec obstat, quod hoc modo debuisset eas vocare ante
filios Alberti, & tamen ab eis quoque excluduntur: quia respondeo, quod
32 testator † postquam eas semel exclusisset, existentibus earum fratribus,
vel consanguineis, non cogitauit vlterius: sicut in simili dicimus in cõ-
ditione, si decesserit sine filiis: quę non excludit neptem testatoris, quã-
uis testator proprias filias excluserit: quia hoc censetur fecisse contem-
platione masculi tunc extentis, nec vlterius censetur voluisse prouide-
re, secundum magis communem opinionem de qua per Alexã. consil.
xxxviij. in vj. Lud. Bologn. inter consilia Alexan. xlix. in iiij. Jas. cxlij.
in ij. Curt. Seniorẽ xlv. & lxv. Curt. Jun. clxiij. in ij. Corn. ccj. ccxxx.
in iij. cum similibus. merito ergo in casu nostro licet feminę Angeli ex-
cludantur a fratribus & consanguineis suis, non est verisimile, quod idem
etiam voluerit testator, vt excludantur ab extraneis: & facit quia etiam
ab intestato istę feminę pręferrentur illis de Aluernio in successione
Joannis, tanquam patrui magni tam ex iure communi, quã secundũ for
33 mam statutorum ciuitatis. † Optime autem est coniectura, per quam
testator censetur accommodasse voluntatem suam, secundum leges ci-
uitatis, sm Bart. dicta l. heredes mei. §. cum ita. & quę habentur in l.
quidam cum filium. de verb obl. Confirmatur, quia cũ dixerit se ama-
re Angelum tanquã filium, non dicemus voluisse eum onerare vltra, quã

verba expressè inferant, vt si oneratus sit fideicommisso ratione filiorũ, & descendentium sibi superstitum, intelligatur etiam idem ratione eorũ qui non fuerunt superstites, adeo vt non possit propriis filiabus ab intestato relinquere. Cum ergo de mente testatoris non appareat, nõ erit operæpretium eam sommare: sed stabimus verbis. l. nõ aliter. ff. de leg.
34 & fideicommisso iij. & q̃ † coniectura mentis testatoris plerunque falli possumus, secundum Bald. in d. l. precibus. & quia hęc specialis quadã gratia concessit, vt de facultatibus nostris post mortem disponere possimus, secundum gloss. in verb. pendere. in princip. in l. illa institutio. ff. de hęred. instit. per Abb. & Can. in rubrica extra de testam. per Ias. in rubr. C. qui testam. facere. quę gratia fatis est, q̃ operetur in casu expresso: de tacitis vero non se impediat. d. l. quidam cum filiũ. vbi Bal-
35 dus & Imol. de hęred. instit. & in hoc imitemur † ecclesiam, quę de occultis non iudicat. cap. primo. vt benefic. ecclesi. c. fina. de temp. ordin. Nam & videmus religiosissimum Imperatorem Iustinianũ in auth. de restitut. fideicommiss. constituisse, ne fideicommissa in casum alienationis vltra quartum gradum extendatur: quamuis allegaretur in cõ-
36 trarium mens testatoris, duxit ille † infinitatem refrenandam, & eius mentis rationem non habendam: q̃ maxime in casu nostro dicendum est propter incertitudinem, & obscuritatem, & ne isti extranei preferantur coniunctioribus: & quia (vt dixi) conditio hęc est voluntaria, quę
37 ad aliam casum non debet trahi secundum † regulas cõmunes, a quibus facile non est recedendum vt est gloss. in l. omnes diffinitio. de reg. iur. maxime cum limitatio in casu nostro non sit bene probata, vt dixi. Et quia satius est sinere successionem pertinere, & deuolui secundũ causam intestati, q̃ ex incerta coniectura ad alienos transferri. Vnde infertur nihil obstare, quod quandoq; voluntaria ad casũ omissum extenditur, si appareat quod testator potius ad effectum, q̃ admodum attenderit. d. l. hęredes. §. cum ita. l. liberto. §. finali. ff. de ann. leg. & per Alexand. in consilio xiij. in ij. & xcviij. in iiij. Paul. Castren. consilio cccxxxvij. videtur quod filij in ij. parte. Nam respondeo hoc non apparet sufficienter per suprascripta. Item hic est prohibita extẽsio per ipsum testatorem per illa verba, *Eo casu & non aliter*. Et dictum consilium Alexandri xcviij. est reprobatum a Iasone in dicto §. & quid si tantum. Qua ratione etiam tollitur illa allegatio, quod sicut quartus vel quintus gradus descendentium Angeli defecisset, locus esset istis de Aluernio, ita etiam videtur, si primus gradus defecerit, tanquam non subsit ratio diuersitatis. Nam respondeo, quod imo subest, vt supra dixi: & etiam si non subesset, satis est, quod testator ita iusserit: quia conditio est voluntaria, & prohibuit extensionem secundum supradicta. Et hanc partem tenendo, non obstant multa quę in contrarium adduci possent, & quibus est responsum per dominos consultores, solum attinguam duo, quę magis videntur aduersari. Et in primis videtur
38 esse communis conclusio, q̃ † substitutio, *Si filius nascatur, & deinde decedat*. extendatur ad casum, quo non nascatur. argumen. l. fina. C. de
39 insti. & substit. & ideo † pupillaris substitutio ventri facta facit, vt substitutus admittatur, etiam nemine nato. l. penult. vbi gloss. ff. de vent. inspic. l. antepenult. in fin. ff. de legat. & fideicommiss. j. & est communis conclusio in l. j. de vulg. quod quidem Moder. & maxime Dec. dicto consilio. ccxxvij. extendunt etiam ad fideicommissariam substitutionẽ, prout in casu nostro, tanquam nulla ratio differentię inter directam, & fideicommissariam substitutionem adduci possit, sed ego ad hoc argumentum respondeo multis modis. Et primo, q̃ inter directam, & fi-
40 deicommissariam substitutionem ratio differentię est euidens, † pupillaris enim expressa tacitam vulgarem continet, non tam ex mente testatoris, quę non sat certa est, q̃ ex legis auctoritate propter auctoritatem constitutionis diui Marci, de qua in l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupillari. secundum Bartol. in dict. l. j. in princip. cum quo ibi transeunt doctores & Ias. l. si filius hęres. de liber. & posthum. at in fideicommissaria cessat ista vulgaris, secundum Bartolum in l. Centurio. de vulg. versiculo quęro, vtrum substitutio compendiosa facta per verbũ com-
41 mune. & quęst. sequent. quia licet etiam † in fideicommissis possimus vulgariter substituere. l. vt hęredibus. ff. de leg. & fideicommisso. ij. l. j. §. pro secundo. C. de cad. toll. tamen lex nunquam eam subaudit: quia non tantum fauet fideicommissis, sicut directis institutionibus, vt supra dixi, quod ergo substitutio facta ventri habeat locum, etiam nemine nato, procedit propter vim tacitę vulgaris vt dicunt omnes in d. l.
42 prima. quę † tacita vulgaris in fideicommissis non est. Et per hoc tolluntur rationes Decij in d. consil. ccxxvij. contra quem est auctoritas Oldradi in d. consil. cclj. cuius opinio est communiter approbata, & probatur efficacibus rationibus, vt supra dixi. Secundo respondeo, quod etiam si alias in fideicommissis contineretur vulgaris substitutio virtute compendiosę, per quam conditio, *Si nascentur, & hæredes erunt*. intelligatur, etiam si non nascentur: tamen hoc intelligendum esset, quando substitutio esset facta de re vniuersali, sicut est institutio, sed in casu nostro aliud est: q̃ Angelus, & eius descendentes sunt instituti in vniuersa hęreditate: isti autem de Aluernio in re particulari: ergo non est credendũ subesse aliquam vulgarem, per quam admittantur etiam illis non natis. Et hoc maxime verũ est in domino Alberto Moderno, qui nunc agit, qui est vocatus solum per illa verba: & sic semper spectent talia bona habenti titulum dominationis, & infra in dictis casibus durare in dictos descendentes Alberti, quę verba nõ sunt directa, nec
43 ciuilia, sed communia secundum Bartolum in dicta l. Centurio. in vltima parte, & † verba communia de re particulari resoluũtur in mere obliqua, seu precaria, secundum eundem Bartolum loco supra allegato, per l. cogi. §. & generaliter. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. &
44 in l. his verbis. cum gloss. ff. de hęredib. instit. clarũ aũt est, q̃ † compendiosa facta per verba obliqua non continet aliquam vulgarem, secundum Bartolum in d. l. Centurio. Nec dicatur, q̃ dominus Iacobus, qui tunc, cum euenit casus fideicõmissi vocabat a testatore, ipse fit vocatus verbis ciuilibus & directis substituit sibi, & in talibus bonis hęredem instituit &c. de quo per Corneũ consil. xlviij. in j. vol. quia respondeo, q̃ ex persona d. Iacobi non potest d. Albertus quicquam allegare: cum obstet exceptio rei iudicatę, ideo indubitanter verum est: licet, si veniat ex persona sua, aliqua sit difficultas, de qua infra dicemus,
45 & concludemus idem esse. † Semper enim attendimus ad personam agentis, & ex ea metimur ius. l. j. §. j. ff. si pars hęreditatis petatur. Tertio respondeo, q̃ (quicquid sit in aliis casibus fideicommissorum) in nostro res est clara: quia testator subijciendo, & non aliter &c. videtur prohibuisse omnem extensionem, vt supra dixi, & stante tali clausula nullus est doctor, qui teneat fieri extensionem ad casum, quo non sint nati
46 filij, imo omnes vno ore tenent contrarium, scilicet, q̃ licet † pupillaris substitutio contineat vulgarem, & econtra. d. l. iam hoc iure. l. quamuis. C. de impuberum & alijs substitutionibus. tamen hoc non procedit, quando testator dictione taxatiua, vsus fit. d. l. iam hoc iure. in verbo, tantummodo. l. precibus. vbi Salicetus, & dicitur dictione taxati-
47 ua vsus, etiam quando dixit: † tunc & eo casu: habent enim hęc verba vim restrictiuam, prout sibi ipsi contrarius. Dec. de plano fatetur in d. l. quamuis. & consil. cccxv. & Socin. dicto consil. cclviij. & supra diximus, & ego verum puto propter geminationem: quia dictionis tum adiectum fit, & eo casu, prout in terminis nostris fuit factum. & pro hoc fa-
48 cit quia † ius accrescendi est quędam substitutio. l. si Titio. §. Iulian. ff. de leg. ij. & per tales dictiones taxatiuas, censetur esse sublatum. l. Lucius. §. quę habebat. ff. ad Trebel. & per Mod. in l. re coniuncti. ff. de leg. iij. Quarto respondeo, q̃ contrarium posset procedere in compendiosa simpliciter facta: secus in casu nostro, in quo facta est, si omnes deficerent, & decederent: quando enim simpliciter facta est. videtur conditio esse necessaria, & trahitur ad casum similem, non natiuitatis, sed cum casus sunt expressi, prout hic videtur talis expressio esse voluntaria: & ideo ad alium casum non extenditur. secundum doctrinam Bart. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. & facit quod notat Angel. in l. j. §. fina. & in l. si pater filium. ff. de vulgari & pupillari substitutione. vbi concludit substitutionem in singulari aliqua specie vulgaris casus factam ad aliam non trahi. per gl. in l. si mater. §. primo. eod. tit. & text. in l. commodissime. de liber. & posth. & ideo in casu nostro illa conditio si deficerint, & decederent, non trahetur ad casum, si nati non sint: & licet illud dictum Ang. aliqui improbent, tamen ego in d. l. prima, cum defendi rationibus contrarijs. & ostendi esse communiter approbatum, & esse de mente Bart. in d. l. si mater. §. j. & ita etiam sequutus est Alex. in d. l. Gallus. §. fin. & consil. j. & Aret. in l. quandiu. ij. de acquir. hęred. & facit
49 quia † conditio adiecta substitutioni compendiosę attenditur non solum respectu fideicommissarię, sed etiam respectu vulgaris, quę illi tacite inest: quod putat esse valde notandum Io. Baptista de sancto Seuer. in repet. l. precibus. vers. xiiij. conclusio. C. de imp. & idem etiã sentit Soc. in l. cum auus. versic. limita tamen opinionem. ff. de cond. & demonst. & ideo in casu nostro attendentur conditiones, si defecerint, & decesserint, etiam respectu vulgaris, cui est locus casu, quo non nascerentur. Rursus principaliter obstat, quia bona remanserunt penes hęredes Angeli cum onere substitutionis quamuis caducę. l. vnica. §. & cũ
50 triplici. C. de cad. toll. & §. pro secundo. & † cum plures sint gradus substitutionum, quamuis medij sint caduci, tamen vltimo est locus secundum doctrinam Bart. in l. quandiu. vlt. in fin. ff. de acq. hęr. quę est communiter approbata. per Bal. consil. lxxxi. Cast. clij. Aret. clvi. Soc. lij. Dec. ccxxxviij. Curt. lij. Ias. cxlviij. & ccij. post doct. in d. l. quandiu. & in l. j. de vulg. vbi idem Ias. Sed respondeo, q̃ illa doctrina Bart. quamuis communiter approbata habeat quatuor limitationes, quę omnes procedunt in casu nostro. Prima est limitatio, vt procedat quãdo medius gradus est nullus: quia caducus, vel in causam caduci: si vero sit nul-
51 lus, quia pro non scripto sit, tunc est secus: quia † in legato, vel institutione pro non scripta non transit onus fideicõmissi. per text. in d. l. vnica. §. in primo. ibi nullo grauamine (nisi per raro) in hoc pro non scripto superueniente, &c. iste autem est casus noster: quia substitutioni filij, & descendentes Angeli, qui non erant in rerum natura, nec vnquam fuerunt: merito onus hoc fideicommissi censetur pro non scriptum secundum Paul. Cast. d. cons. cccxciij. videndum est vtrũ in deo sit ad. xx. benda. in fin. vol. j. in nouissimis. & ita tenet etiam Corn. cons. ccxv. j. lib. iij. & Dec. consil. cccxxvij. Nec obstat, quod hoc casu tamen propter clausulam codicillarem grauamen debeat censeri transmissum, quia hoc procederet, si verba conditionis verificarentur, secundum Bald. consil. cxx. in v. ad fin. Dec. d. l. precibus. & consil. ccxci. quod non est in casu nostro, vt mox dicam. Secunda limitatio est, vt procedat dicta conclusio quotiens conditio secundo gradui adiecta nõ repugnaret, sed euenit: secus si repugnaret vltimo substituto. vt est text. in l. qui habebat. ff. de vulg. & pup. & consuluit Bald. consil. ccliij. Titius instituit heredem in lib. j. vbi inquit, q̃ tali casu licet perempto gradu, non tamen perimitur conditio, sed seruat vires suas ad exclusionem vltimi substituti. & ita etiam consuluit Alexand. consilio suo primo. vbi cum testator dixisset.

Instituo primum, & substituo secundum, & si secundus hæres fuerit, & legem testamenti seruauerit post eius absque liberis mortem substituo Caium. Effecto caduco secundo gradu, respondit Alex. Caium non admitti: repugnat enim conditio, cum non fuerit hęres, neque legem testamenti seruauerit. Idem etiam consulendo sequutus est Cor. cons. clxxx. in iiij. vol. vbi concludit, quod sicut respectu fideicõmissarię institutionis omnino oportet euen sic conditionem, ita & in suprascripto casu respectu vulgaris, quę compendiosa inest, ex qua, perempto me-
52 dio gradu, admittitur sequens, vt † vna, & eadẽ clausula habeat eandem determinationem. l. iam hoc iure. ff. de vulgari & pupillari substitutione. Idem & nouissime consuluit Steph. Bertrand. consil. ccdxv. lib. j. In casu autem nostro conditio non euenit, sed repugnat substitutio: quia illa verba, *Si suprascripti omnes deficerent, & decederent, etc.* non sunt verificata, vt supra dixi, merito suprascripta difficultas nõ obstat. Et licet (vt inquit Bald. in suprascripto consil. ccliij.) aliqui tenuerunt, quod etiam repugnante conditione, substitutus vltimo loco

substitutus

substitutus admittatur, tamen in casu nostro, res est certa, quod non propter limitationem adiectam a testatore. Tunc & eo casu, & non ante, nec aliter, &c. quę verba videntur mihi tollere omnem difficultatem. Tertia limitatio est, vt procedat doctrina Bart. cum de eadem re agitur tam in primis substitutionibus, quam in vltima: tunc enim, sublata media, locus est vltimę: secus si de re diuersa tractaretur, per dictam l. qui habebat. de vulg. & pup. vbi Rapha. Com. nam in illo text. filia substituta pupillo predecesserit, & sic medius gradus erat peremptus, & tamen dicitur, quod vxor, & soror vltimo loco substitutę non admittuntur, ratio est, quia cum filia esset exheredata non potest dici vulgarem subesse, secundum Alexandrum in l. ij. versic. aliam etiam ponit Raph. ff. de vulgari & pupillari substitutione. vnde nec de eadem hereditate agebatur, sed de diuersis: cum enim exheredata esset, alia erat ipsius, alia fratris sui hereditas. at questio Bart. procedit cum de eadem hereditate, eodemque iure tractatur. Et ideo, cum secundus heres ad fideicommissum vniuersale vocatur, tertius vero ad fideicommissum particulare, prout in casu nostro, casu quo filij secundo gradu vocati deficerent, videtur, non natis filijs, euanescere fideicommissum. argumento dictę l. Titio vsusfructus. quia de diuersis rebus agitur, & ita iam sunt aliquot anni tenui legendo in l. coheredi. in princ. ff. de vulgari & pupillar. substitutione. Nam & cum secundus gradus in statute substitutus est tertius vero in hereditate, receptum est, perempto secundo gradu etiam sequentem extingui per tex. in l. si mater. §. j. cum glo. ff. de vulga. & pup. Quarta limitatio est, vt procedat suprascripta conclusio, quando vltimo loco substitutus potest venire ex vulgari, quę in compendiosa est, & ita proprie loquitur Bar. Sed in casu nostro dominus Albertus actor non potest pretendere aliquam vulgarem substitutionem, vt supra dixi: quia † vocatus est
53 per verba communia in re certa: quo casu compendiosa non continet vulgarem, secundum Bartol. in d. l. Centurio. versic. quero vlterius. quid si substitutio compendiosa fuit in re certa per verbum commune. vnde ei obstat defectus conditionis prouenientis ex eo, quod medij non fuerunt heredes. & ita etiam consuluit Bartol. in quodam cōsilio incipiente, quidam nomine Massius quod non est in impressis. Et licet dominus Jacobus, qui tempore mortis Angeli erat maior natu, &c. sit vocatus per verbum commune: nec potest secus, vt supra dixi, tamen dominus Albertus actor est vocatus per verbum commune: nec potest se fundare ex iure domini Jacobi aduersus quem stat res iudicata, licet causa sua esset aliquanto magis probabilior quam domini Alberti nunc agentis. Et debent domini iudices inclinare istam partem, etiam si
54 esset dubia. Primo, quia istę mulieres conuentę possident: & † in dubio pro possessore pronunciandum est. §. commodum. institut. de inter
55 dictis, & † actor, nisi clare probet intentionem suam est rejciendus. l.
56 qui accusare. C. de edendo. & † semper interpretatio accipitur, pro eo, qui conuenitur. l. fauorabiliores. de regulis iur. l. Arrianus. ff. de actio
57 nib. & obl. Secundo, quia † semper illa pars est amplectenda, per quam pronunciatur pro libertate bonorum, vt non subsint alicui fideicommisso, quia fideicommissum est onus, & eius datio odiosa. d. l. si fue
58 rit. & supra dixi: & † satius est in re dubia, quod hereditas deuoluatur: secundum causam testati, cui lex magis fauet, tanquam legitimę, & instę. l. iij. §. primo. ff. pro socio. cum causa testamenti procedat solum ex quadam dispensatione, vt supra dixi. Tertio, quia aduersus dominum Jacobum agentem per duas sententias conformes fuit iudicatū,
59 & debent iudices in dubio sequi exemplum aliorum: quia † omnis nouitas suspecta est. cap. cum consuetudinis. vbi doct. extra de consuetu. & cap. quis nesciat. xj. distinct. & l. in rebus. ff. de constitutionib. princi
60 pum. & † presumendum est pro sententia iudicis. l. ij. C. de officio ciuilium iudicum. & pro eius probitate atque diligentia. ca. abbate. de verborum signific. & in authent. vt defunct. seu funera eorum non minuantur. a credito. in princip. maxime cum ad tale munus eligantur literati & honesti viri. cap. in nostra. de procuratorib. cap. nisi essent. de prębendis. &
61 † presumptio est contra eum qui succubuit quod malam causam habe ret, & quod iuste succubuerit. l. Herennius. §. fi. ff. de euict. & duplę sti
62 pulat. vbi gloss. Et † sententia lata in vno iudicio saltē facit quale quale prejudicium in alijs, adeo vt quandoque sufficiat semiplenę probatio ni, secundum glossam Angel. Modern. in l. secunda. C. de edendo. Fortius videtur mihi, quod domin. Alberto obstet exceptio rei iudicatę, contra dominum Jacobum per duas sententias conformes. Et
63 ideo in presenti casu obstet agenti † exceptio litis finitę, quę cum a limine iudicij repellit secundum textum in cap. primo. de lit. contestat. libro sexto. l. fratris. C. de transactionibus per Bart. in l. cum querebatur. ff. iudicatum solui. doct. in l. transacta. vbi dixi. ff. de verborum significationibus. Cum enim mortuo d. Angelo, cessit dies fideicommissi, quod suberat, & d. Jacobus tunc maior natu vocaretur, incepit contra istos heredes iudicium executiuum competens ex statuto Florentino, secundum quod petitur tenuta, & deinde existente contradicente, disputatur etiam de meritis causę, & in tali iudicio sucubuit dominus Jacobus per binas sententias, quę transierunt in rem iudicatam.

Quibus sic in facto presuppositis, dico dictas sententias contra dominum Jacobum latas obstare etiam domin. Alberto nunc agenti, & sub
64 stituto prędicti Jacobi, quia regula est, quod † sufficit sententiam latam esse contra principalem, vt noceat eius substituto, vt est casus in l. ex contractu. ff. de re iudicata. in l. si seruus plurium. §. j. ff. de legat. & fideicommiss. primo. in l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoffic. testament. in l. si patroni. §. fina. secundum primum intellectum. ff. ad Trebell. in l. si superatus. ff. de pignoribus & firmant doct. communiter in l. filiusfam. §. diui. ff. de legatis primo, vbi Jas. in j. lectu. multa similia aggregat. & Fel. in ca. pen. extra de re iudic. & cum ista sit
65 † regula, non est ab ea recedendum, nisi expresse probetur fallentia, secundum gl. in l. omnis diffinitio. de reg. iur. & suprascriptę conclusionis illa est ratio quod existimauit legislator, aliquando imponendum esse finem litibus. l. singulis. ff. de exec. rei iud. l. j. de vsucap. l. prima de inreiurend. & non cogi possessorem perpetuo ad litigandum de re possessa: vnde satis habuit, quod lis sit agitata cum eo, ad quem principaliter pertinet: cum alij possint adsistere liti si velint. l. si suspecta. ff. de inoffic. testament. l. non solum. §. queritur. ff. de proc. l. si pro insorio. ff. de app. vel appellatur a die sententię. l. j. C. de temp. app. capit. concertatione. de appell. libro sexto, quod non est factum in casu nostro, & solum lex excipit tres casus, quando scilicet argueretur collusio. Item quando principalis per contumaciam succubuisset. Item
66 si per iniuriam iudicis, vt est text. in d. l. si seruus plurium. §. j. & † dicitur collusisse, etiam qui non curauit iura sua exhibere, secundum Dec. consi. cccvj. & Feli. c. lator. de re iud. nos autem non sumus in aliquo istorum casuum. Et licet conentur aduersarij adducere alias fallentias, tamen hę non obstant, vt apparet in consilijs prestantiss. aduocatorum, & particulariter infra ostendam. Et primo non obstat, quod dictę sententię videantur latę super tenuta, & possessorio tantum: quia in eis simpliciter dicitur preceptis non esse parendum non autem quis
67 priora & potiora iura habeat: vnde tales † sententię tanquam latę in possessorio non pariunt prejudicium in causa presenti ordinaria & pertinente ad petitorium iudicium. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirend. possession. l. a diuo. §. si super. de re iud. Nam respondeo, quod imo illa non fuit causa possessorij. vt quę ad nullam speciem interdicti pertineret, non recuperandę, non adipiscendę, non retinendę possessionis, vt dicit Bart. in l. j. in princ. ff. ne vis fiat ei. post Dyn.
68 Oldrad. & veteres, nam nec † de iure communi vllum remedium possessorium competit pro legato aut fideicommisso maxime rei certę. l. j. in verb. quis in rem missionis. C. commun. de legat. l. non est dubium. C. de leg. per Guid. Papę in deci. Delph. question. ccccLxxxiij. & per doct. in l. fi. C. de edi. diu. Adria. toll. vbi Jas. Sed fuit causa petitorij verum executiua, quia instrumentum illud habetur pro sententia. secundum Bened. de Peru. in tractat. guarentigię. quest. xviij. ij. part. nam cum iure communi talia instrumenta non habeant executionem paratam, vt est text. in l. minor xxv. annis cū [illegible] commissum. ff. de minorib. statuta propter vim guarentigię, seu preceptum iudicis chartularij tribuerunt executionem, secundum Bar. l. j. ff. de edendo. l. non fatetur. ff. de confess. Ange. l. ait pretor. §. j. de re iud. & declarat. Jas. in l. j. §. si quis ita. in fin. ff. de verborum obligat. vbi etiam alij doctor. & Jas. in l. error. C. de iuris & facti ignoran. & istud remedium quamuis executiuum & summarium est, tamen petitorium: quia licet concedatur primo, tenuta tamen non ideo minus iudicium est petitorium, sicut
69 † & rei vendicatio proprie est remedium petitorium. l. qui petitorio. ff. de rei vendica. & tamen executio fit in sola tenuta. l. qui restituere. l. officium. ff. de rei vend. cum ergo in hac petitione tenutę disputatum sit de viribus fideicommissi: quia d. Jacobus in replicationibus allegauit dicta bona subiecta esse restitutioni ex fideicommisso facto per d. Joannem, & se habere priora, & potiora iura, &c. satis apparet super petitorio ipso fuisse disputatum: & cum tale iudicium sit summarium non respectu probationum, sed respectu modi procedendi tantum sequitur quod sententia in eo lata non possit amplius in dubium refricari: sufficit enim quod respectu probationum, & meritorum causę sit plenarium, secundum Bartolum in l. penult. ff. de his qui sunt sui vel alien. iuris. Abb. consil. 50. in j. Dec. consil. xcvj. viso puncto. de quo latius per Alexandrum in l. sępe. versiculo, item circa sextum. de re iudic. merito ergo verba illa sententię precepti non esse parendum intelliguntur: quia impetrans ius fideicommissi non habet, alias si haberet ius in fideicommisso fuisset parendum. Secundo non obstat, quod tales fuerunt sententię absolutorię quę non in plus prejudicant quam ex verbis inferatur secundum doctr. Bar. in l. Jul. de cond. indeb. Fulg. consi. cxl. presuppositis in secundo dubio. Verba autem simpliciter dicunt preceptis non esse parendum, quod potest esse quia non probauit incumbentia, vt habetur in d. l. Julianus. vel quia cum esset forensis qui non satisdedit secundum formam statuti, vnde nō potuit eius beneficio vti, secundum Paul. Castr. in l. omnes populi. in fine. ff. de iust. & iure. vel quia
70 subesset aliquod aliud impedimentum. Et ita † facienda est interpretatio vt sententia censeatur lata ex causa quę minus noceat. l. j. ff. si quis caut. vbi Cast. l. hęc enim in princ. ff. de suspect. tuto. per Dec. consilio ccccxlv. Sed certe hę rationes sunt satis friuolę & conuincuntur ex actis illius causę, in quibus apparet probata fuisse incumbentia, & nullum aliud impedimentum actori fuisse quam defectum iuris quia non euenerat conditio fideicommissi, nec est verum, quod d. Jacob. esset forensis nec hoc presumitur, secundum Bart. in l. is. potest. ver. aliquando ille, qui dicit. ff. de acq. her. Guid. Pap. in tract. presump. versi. reperitur
71 aliquid. & † interpretatio in minorem partē fit in re dubia: hic sumus
72 in re clara quod succubuit tanquam nō subesset fideicomm. & † acta ipsa hoc indicant a quibus interpretationē recipit sentētia. l. si quis ad exhibendum. vbi not. ff. de exc. rei iu. l. ait pretor. §. si iudex. ff. de re iud. l. pen. cum gloss. C. de sen. quę sine cer. quan. Alex. l. ij. in princ. quod quisque iur. & talis sententia absolutoria etiam quia non probatum seu quomodocunque lata sit dicitur diffinitiua, & sicut prejudicat d. Jacobo vt amplius non audiatur. l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden. gl. auth. qui semel verbo locū habeat. C. quomo. & quā iud. glo. & doct. in l. admonendi. ff. de iureiu. ita etiam prejudicat eius substitutis vt est casus in d. l. ex contractu, qui cauillari non potest, vt recte tenet Alexan. in d. §. diui. & licet Dec. d. consil. ccccxlv. multa dicat ad circumueniendū illum textum, tamen fatetur tandem verum esse, quod prejudicet sententia substituto, prout est casus noster, licet non ita sit in vasallo per dictum Andr. de Isern. de quo per eum. Et facit etiam distinct. Fel. in c. edocere. de rescr. & ideo non insisto circa dictas limitationes Dec. in d. consilio quę non sunt verę & per alias sunt reprobatę. Tertio non obstat, quod videatur necessaria fuisse citatio, vt prejudicaretur substituto, argum. l. circa. ff. de inoff. testamen. & quod sub dubio forte tenuit Bart. d. §. diui. & consuluit Bal. consi. cccxxxiiij. pręmittendum. in ij. volu. quod videtur verum in casu nostro ex quo tunc ius ipsius Alberti in iudicium non deducebat doct. c. si vasallus. si de feu. fuer. cōtrouer. inter do.

Alex.conſ.lxxxiii.lib.ij.vel ſaltem fuit neceſſarium publicum proclama,ſecundum l.ſi eo tempore.C.de remiſſ.pig.& quod not. Alex.in l. ab vnoquoq; . de re iu l. Soc.l.cum filius. de verb.obl. conſil. cclxxxij. & ſeq. Crotus d.§.diui. Nam & huic rationi reſpondetur,quod imo tales ſententię etiam abſenti & ignoranti fideicommiſſario nocuerunt, vt eſt caſus in d.l.ex contractu.& d.l.j.§.denuntiari.de vent. inſp. cum ſimil. ſupra alleg.& opinio Bart. in d.§. diui. communiter eſt reprobata vt ibi per Bart.in j.lect.& Fel.in d.cap.pen.& ipſemet Bart.contrarium tenuit in l.in diem.ff.de aqua plu.arcend. per Alex. conſil. cxxiij. in j. lxxxvj & clvj.in ij.nec tex.in l.circa . quicquam obſtat, quia ibi ſententia lata contra vnum heredem non nocet alteri : quia vterque eſt principalis : ſed in caſu noſtro ſatis eſt citari primum ſubſtitutum : quia cēſetur principalis reſpectu ſequentium : & ita reſpondetur ad rationem Bald.in d.conſil.cccxxxiiij. & ita etiam tenet Alex.in d.l. ſępe. verſ. & ex prędictis. Nec etiam gl.in d.l.j.obſtat, & non per Alex. in d. conſil. lxxxiij.lib.ij.non obſtant quia loquuntur in alijs caſibus,quā in ſubſtituto,qui repręſentat perſonam ſequentis,vt fatetur Dec.in d.conſil. cccclv. Minus etiam obſtat quod videretur neceſſaria proclamatio generalis,iuxta l.ſi eo tempore . iſta eſſet nimis magna limitatio ad d.l. ex contractu.d.l.ſi ſeruus.§.j.& d.l.ſi ſuperatus.cum ſi. & d.l.ſi eo tpe. procedit in caſu ſuo ſpeciali tantum,ſm Ang.conſ.cclxxxviij. viſo pac. & facit quod not. Bart.in l fi. C.de ed. di. Adr.tol. & ibi illi creditores erant omnes pares gradu, & ideo ſaltem generaliter fuit vocandi, at in caſu noſtro primus ſubſtitutus eſt potior ſequenti : & ideo ſatis fuit ſpecialiter litem cum eo tractari.& Alex.in d.l.de vnoquoque.in fin.vbi tenet requiri generalem citationem debet intelligi,ſecūdum d.l.ſi eo tpe. per eum allegatam : quia in ſubſtituto vbique ipſe tenuit contrarium quod vt ei noceat ſententia ſatis ſit citari primum, & ita etiā tenet Alex. d.l.ſępe.in vij.requiſito . & hęc videtur veriſſima opinio quę habet caſus legum apertiſſimos quicquid dixerit Crotus in d.§.diui. & eam tādem tenet Iaſ.in l.x.de verb.oblig.per text.in d.l.ex contractu . cui nō poteſt bene reſpondere. & Soc.d.l.cum filius. & d. conſil.cclxxxij. non loquitur in ſubſtituto qui repręſentat pręcedentem, ſed in alijs perſonis, & ita etiam loquitur Bart.in d.l.ſi eo tempore. cum alijs allegatis per Alex.in d.l.de vnoquoq;. Quarto non obſtat,q ſaltem debet admitti fideicommiſſarius ad appellandum,ſm l.j.C.de temp. ap. & not. d.c.concertationem.de appel.in vj.prout fatetur de plano Alex.in d.l. filiusfam.§.diui.& ſequitur ibi Mod.& videtur,quod tempus ei nō currat,niſi a die intimationis ſibi factę de dictis ſententijs, ſm gl.d.c.cōcertationem.& Alex.d.§.diui. & Mod. ibi,fortius ſentit Alex. in d.l. ſępe.pen.notab.num.21.quod ſententia non nocet tertio , quamuis nō appellet,niſi ſuperuenerit pendente iudicio : tunc enim tantum tenetur appellare in caſu autem noſtro ſuperuenit ſcientia duntaxat poſt iudicium &c. Sed reſpondeo,q iſta opinio vt fideicommiſſarius admittatur ad appellandum nō eſt vera, ſubeſt enim illa ratione cogatur heres ſemius de eadem re litigare , & ideo ſatis eſt obtinuiſſe contra primum ſubſtitutum.d.l.ſingulis.& confunditur hęc ſententia per tex. in d.l. ex
71 contractu. vbi † apparet fieri executionem contra ſubſtitutum. quomodo fieret,ſi poſſet appellare ? l.j.C.de exe. rei iud. & etiam confunditur per d.l.ſi ſeruus plurium.§.j.vbi excipiuntur dūtaxat tres caſus, & ita etiam loquitur tex.in l.a ſententia.§.j de app.& d.l.ſi ſuperatus . & tex. in l.j.C.de temp.app.non loquitur,quando ſententia lata eſt contra primum,vt eſt caſus noſter in quo pręiudicatur ſecundo venienti proſſus ex eodem iure & repreſentanti primum . & Alex.in d.l.ſępe.pen.not. loquitur in terminis illius legis , in qua pręiudicatur potius ſi paſſus ſit ſecundum agere , vnde cum pręiudicium oriatur ex ſcientia , oportet, quod ea adfuerit tempore litis: ſed in caſu noſtro non ſecundus,ſed primus egit : & pręiudicium non oritur ſecundo ex ſciētia,imo etiam ignoranti pręiudicatur . ſecundum doct.d.l.in diem. d.§.diui. & Alex. d.l. ſępe.nu.21.in vij.requiſito. vbi ad hoc ponderat tex. d.l. ſi ſuperatus , verſic.atqui.quod ergo dicit Alex.in d.§.diui. quod licitum eſt fideicōmiſſario appellare referendum eſt ad terminos iuris , ſcilicet , ad caſus poſitos in d.l.ſi ſeruus plurium.puta ſi arguatur colluſio, & ita etiam loquuntur iura per eum allegata in l.ſi proluſorio.in l.a ſententia.§. ſi hęres.ff.de appel.vnde cum nos ſimus extra illos caſus,ſequitur,vt agēti obſtet exceptio rei iudicatę. Sed hęc ſufficiant poſtq; ab alijs quoque clariſſimis doctoribus diffuſe conſultum eſt, & ad omnia reſponſum,vnde ſatis mihi fuerit poſt optimorum meſſorum terga pauculas haſce ſpicas collegiſſe . Saluo tamen ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLV.

1 IVs cogendi rurales ad emendum ſal certo pretio non coheret bonis nobilium ſed indicitur ipſis ruralibus conſiderata eorum perſona & facultatibus .
2 Vſus coniunctus inſeparabilis .
3 Salis ius fidei non committi nec alienari .
4 Dictio, in , ad ea refertur quæ intrinſecus reſpectu bonorum inhæret nō autem poteſt referri ad facultatem cogendi perſonas quæ nullo modo cohærent rei .
5 Ius ſalis & taxarum eſt de regalibus & reſeruatis Principi .
6 Regalia & taxa in generali alienatione quibuſcunque verbis concepta non comprehenduntur .
7 Vendito caſtro tranſit iuriſdictio territorio coherens.
8 Si dominus caſtri legauit caſtrum cum pertinentijs non comprehendentur poſſeſſiones quas ibi habet tanquam priuatus non tanquam dominus caſtri .
9 Si quis legat poſſeſſiones quas habet in tali territorio cum omnibus iuribus quæ ibi habet non intelligitur de domibus in quibus percipitur pedagium.
10 Ius pedagij eſt vectigal pertinens ad incorporalia .
11 Conceſſio principis latius accipitur quàm legatum.
12 Dictio ſita,iacentia, &c. indicant non comprehendi niſi iura realia non autem coherentia perſonæ & quæ non circunſcribuntur loco.
13 Succedere in locum fiſci non habet aliam actionem quàm fiſcus .
14 Semper facienda eſt interpretatio , vt teſtator minus grauet hæredem aduerſus legatarium .
15 Natura cōcordat vt teſtator videatur plus fauiſſe propriæ filiæ, quàm filijs fratrum.
16 Vt euitetur ſuperfluitas verba intelligi debent omni meliori modo.
17 Poſſeſſio eſt iuris.
18 Seruitutes reales ſunt iuris .
19 A proprietate verborum non eſt recedendum.
20 Taxa & exactiones ſalis non dicuntur aliquo in loco ſitæ ſed conſiſtunt in mero iure perſonali .
21 Clauſula quantumuis generalis reſtringitur ſecundum ſuum principale .
22 Continens pro contento accipi .
23 Quod continens capiatur pro contento non eſt ex proprietate ſermonis ſed per improprietatem & figuram .
24 In legatis fit interpretatio ſecundum proprietatem .
25 Qui actionem habet rem ipſam habere videtur .



Iſis verbis teſtamenti illuſtriſſimi q. d. Theodori Triuultij contingit ex jis dubitari an ius ſalis, & taxę equorum emptum ab ipſo a Ducali camera pertineat ad legatarios reſpectu oppidi Cotonçi, an remaneat hęredi. Et diligenter re conſiderata, videtur mihi,q remaneat hęredi. In primis conſide-
1 rata natura rei † ius enim cogēdi rurales ad emendū certum ſal certo pretio non cohęret bonis nobilium, ſed indicitur ipſis ruralibus,conſiderata eorum perſona, & facultatibus ſecundum decreta huius ſtatus & etiam ſecundum ius commune.de quo in l.ſi quis ſine.C.de vect. Et ſimiliter dicendum de taxis equorum,quę alibi caballicatę vocantur,ſm conſil. Oldr.de quo per Alb. de Roſ. in rub.ff. de munerib.circa medium. ſunt enim ſubrogatę hoſpitijs militum, & alimentis equorum, & redactus talis reditus ad pecunias,vt ibi per eum. Et videntur talia munera perſonalia mixta : quia etiam ſecundum facultates ruralium imponuntur.l.ſi.§.mixta.ff.de mun.& tale ius,q habet princeps cogendi prefatos rurales ad ſoluendum pro ſale & equis, non eſt ius cohęrens territorio , ſed perſonę ſubditorum, vnde non videtur comprehendi verbis legati,quę loquuntur de iure in rebus ipſis Cotonçi non de perſonis,iſta enim inter ſe plurimum differunt .l. qui habebat.§.j.de leg.ij.l.Caius.ff.de ann.leg.l.apud Iul. alias incipit, idem Iulianus.§.ſi quid alicui.vbi doc.ff.de leg.j.Alex.cõſ.xviij.in v. Suadetur hoc etiam forma acquiſitionis:quia,vno contractu.teſtator emit non ſolum ſal , & equos impoſitos Cotonço oppido , ſed etiam multis alijs terris, & habuit hanc emptionem pro vna , nec voluit ſeparare emptionem ſalis, & taxarum Cotonçi ab alijs terris: vnde non eſt capienda interpretatio pro tali ſeparatione.l.cum eiuſdem.ff.de ęd. edic.l.cū duo.ff.de in diem adiect. ſed potius credendum q ſicut emit vno contractu,ita etiam velit coniunctum ad eundem dominium pertinere nempe ad heredem : quia argumentum illud , quod ab origine emptionis ſumitur in iure noſtro eſt bonum,vt eſt tex.in l.prędijs.§.fin.de leg.ij. Alex.conſil.pen.in ij.& ſicut legatarij nullo colore admitterentur reſpectu aliarum terrarum , ita nec admittantur reſpectu terrę Cotonçi.
2 Confirmatur † hoc etiam ex modo vtendi ipſius teſtatoris,qui nō egit ſeparatim iſtos reditus nec locauit ſeparatim, ſed omnes ſimul , nec in vita coniunxit equos, & ſal cum locatione bonorum Cotonçi : vnde ſatis manifeſta mens ipſius colligitur per ea,quę habentur in d.l.prędijs §.j.& §.ſeq. Pet.de Anc.conſil.cxci.ſuper pluribus . & quod habetur in l.quod conclaue.ff.de dam.inf.exegit enim ſemper tāquam regalia,
3 & vt camera faciebat. Illud etiam me † mouet,quod in legato Cotonçi teſtator conſtituit fideicommiſſum ita , vt altero decedente ſine liberis alter ſuccedat,quod fideicommiſſum non poteſt commode intelligi reſpectu illius ſalis , & taxę cum fiſcus habeat ius luendi , nec in pecunia oblata verificantur verba fideicommiſſi,vt dicit Paul.de Caſt.conſil. cccclxviij.in fi.in j.dec. Neap.in nouis.num.cxciij. & per Bart. in l.j. ff.de diſtr.pig.& facit l.prędijs.in prin.de leg.ij.ſicut ergo reſpectu oneris non comprehenditur hoc ius,ita nec debet comprehendi , reſpectu honoris vt cenſeatur ipſis relictum.arg.l.ſm naturam.ff.de reg iu.magis ergo conſonum eſt,vt tali legato ſolum comprehendatur ius perpetuum,non autem quod iure luitionis temporale effici poſſit.l. vxorē.§. legauerat.ff.de leg.ij.l.ſi chorus.in fi.cod.tit. Dec cccclxxij. Et hoc & indicant verba teſtamenti quę loquuntur de iuribus in dictis bonis,q
4 † dictio, in, ad ea refertur quę intrinſecus reſpectu bonorum inhęrent, non autem poteſt referri ad facultatē cogendi perſonas, quę nullo modo cohęret rei.d.l.qui habebat.§.j.ff.de leg ij.d l.vxorem.§.itē quę-
5 ſitum eſt.ff.eod.tit.& d.l.prędijs. Non omitto etiam,quod illud † ius ſalis, & taxarum eſt de regalibus, & reſeruatis princip. c.j. quę ſint reg. in vſi.feu.verb.& ſalinarum.& ideo per decreta huius ſtatus in generali
6 † alienatione quibuſcunque verbis cōcepta non comprehenderētur, vt
merito

merito idem dicendum sit in hoc emptore, qui est constitutus procurator
in rē suā a fisco, vt in hoc videatur imitari ius auctoris sui.arg.l.Pom
ponius.§.cum quis.vbi Ias.ff.de acq.poss. ⁊ quod not. Raph.Com.
consi.clxy.Paul.Ca.consi.lxiy.quod dicti reditus.in j.vol. Itē qđ
tale ius salis ⁊ equorū non cōprehendatur in legato probatur per do-
7 ctr. Bar.post Di.in l.inter eos.ff.de acqu.rer.do.vbi † vendito castro
dicit transire iurisdictiones coherentē territorio.l.j.§.cū vrbē.vbi om
nes no.ff.de off.pref.vr.non autē si coherent persone vendentis, ⁊ ita
tenent cōiter doct. Imo.Alex.mod.in l.iy.in prin.ff.de acq.poss.Car.
8 Paris.cons.xx.in j.vnde sequitur fm eos in d.l.iy.quod † si dñs castri
legauit castrū cū pertinentys,non cōprehendentur possessiones, quas
ibi habet tanq̄; priuatus,non tanq̄; dñs castri,sequitur Ias.l.fin.ff. de
const.prin.Cur. Iu.cōsi.clviy.⁊ facit quod no. Bal.in l.a procurato-
9 re.C.mand.vbi si quis † legat possessiones quas habet in tali territorio
cū omnibus iuribus que ibi habet non tamen intelligitur de domibus
in quibus percipitur pedagium:qr he videtur esse diuerse nature a pos
10 sessionibus.cū † ius pedagy sit vectigal pertinens ad incorporalia, se
quitur Alex.⁊ Ias.in d.l.iy.⁊ idē sentit Bal.consi.ccxlv.in iy.⁊ Bal.
11 in c.j.de cap.qui cur.vend.in vsib.feudorum.vbi loquitur in † conces
sione principis que etiam latius accipitur,q̄; legati.⁊ idem sentit Lud.
Rom.consi.cccxliiy.secundum quas decisiones intelligendum est,qđ
not.Aret.consi.xv.j.dub.Corn.consi.cccxxj.in iiy.Alex.cxl.in v.So-
cin.xlvy.in j.Rui.lxxxiy.in j. Et suprascripta sententia iudicio meo
redditur clarissima ex verbis legati dum dicitur. *Et quaecunque alia bo*
na qualiscunque sint iuris ipsius testatoris sita, iacentia, & quae reperian
12 *tur in dictis locis, &c.* illa enim † dictio sita iacentia, ⁊c.indicant nō cō
prehendi,nisi iura realia,non autem coherentie persone, ⁊ que non cir
cumscribuntur loco.l.Caius.ff.de leg.y.l.si fideicommissum.§. tracta-
tum.ff.de iudic.l.fi.C.de prescript.longi tempore Bal.consil.cy.in se-
cundo dubio in j.vol.Ang. clxxix. Ias.in l.stipulatio hoc modo conce
pta.in fi.de ver.obl.⁊ consi.lxxxix.in y.⁊ Cur. Iun.consi.cix.cum simi
lib.Et istud fundamentum iudicio meo sufficit ad victoriam cause, qr
illa verba sita ⁊ iacentia restringunt generalitatem precedentem, vt per
doct.preallega.⁊ probatur in d.l.qui habebat.in prin.vbi erant verba
non minus ampla, ⁊ generalia, q̄; in casu nostro, ⁊ tamē non veniunt in
legato bona ad que testator iure crediti habebat actionem personalem,
⁊ ius pignoris multominus in casu nostro,in quo ad sal, ⁊ taxam testa-
tor non habuit aliquam actionem realem,nec personalem,sed solum of
ficium iudicis quo compellantur rustici ad munera subeunda.l. pupil-
13 lus.§.munus.ff.de verb.sig.⁊ cum successerit † in locum fisci non ha-
bet aliam actionem,quam fiscus,id est,officium iudicis.l.mutuo.§.ple
runque . ff. de reg. iur.l.dolis.§.j.de contrah.emp. Et ista opinio in
14 ambiguis est tenenda,tum quia concordat regule que habet,qđ † sem
per facienda est interpretatio, vt testator minus grauet heredem aduer
sus legatarium.l.vnū ex familia.§.si rem.ff.de leg.y.l.nummis.de leg.
15 iy.Lud. Rom.l.plures.ff.de dam.infect.tum quia † concordat etiam
nature, vt testator videatur plus fauisse proprie filie, q̄; filys fratrum,
secundum.l.scripto.ff.vnde lib.l.maximum.C.de lib.preter. tum etiā
quia concordet consuetudini : qr vt intelligo hactenus filia exegit hos
reditus equaliter tam de terra Cotonei,quam de reliquis terris ,prout
empti fuerant a patre,vnde facile nihil est mutandum. §. commodum.
inst.de interdict. Nec obstant,que in contrarium adducuntur . Et
in primis dum in legato dicitur legari iura locorum Cotonei, ⁊c. que
16 † verba ne sint superflua debent intelligi de iure exigendi istud, sed ⁊
taxas.per l.si quando.ff.de legat. j. vnde comprehendentur etiam ista
quamuis sint de regalibus,secundum Ias.consi.xlv.in primo. Respon-
deo satis, ⁊ super ex suprascriptis constat,quod satis exactio, ⁊ taxarum
non sunt iura locorum Cotonei,sed exactio que fit contra personas,vn
de verba non verificantur,nec est verum,quod nisi ita intelligantur,q̄
sint superflua,imo possunt intelligi proprie ⁊ multum operabuntur,cū
possint intelligi de iure reali, ⁊ sic dominio,quod est ius.l. si quis vi. §.
17 differentia.vbi Bart.de acquiren.possessione ⁊ de † possessione que-
quidem ⁊ ipsa est iuris,secundum eius diffinitionem positū p Bart.in
l.j.in princip.ff.de acquir.poss.per l. possessio quoque. ff. eod. tit.⁊ de
18 † seruitutibus realibus que etiam ipse sunt iuris, vt habet inst.de reb.
c.in fi.⁊ de ser.rust.pred.⁊ dicuntur iura prediorum,secundum Bar.
l.j.in fi.de iurisd.omn.iud.seu quod idem est iura locorum.l. locus. ff.
de verb.sig.⁊ de bonitate ⁊ amplitudine prediorum,iuxta tex.in l.quid
aliud.ff.de verb.sig.de quo per Alex.consi.xv.in y.⁊ exemptiones seu
iura immunitatū de quib.in l.j.⁊ toto tit.ff.de iure immun. ⁊ hypothe
ce in bonis debitorū,secundum d.l.qui habebat.in prin.de leg.iy.pōt
etiam intelligi de iuribus melioramentorū, ⁊ prerogationibus seu sor-
tis rusticorum in alio capitulo se declarat,nulla ergo est ratio cur intel-
ligamus de iure exigendi ista munera que debentur officio iudicis tan
tum d.l.pupillus.§.munus.⁊ que non sunt iura loci,sed personarum,
19 que passiue tali muneri subyciuntur,vnde non videtur † a proprieta-
te verborum recedendum. Rursus non obstat dum dicitur,q̄ illa clau
sula sita ⁊ iacentia,vt contra reperiuntur in dictis locis,refertur tantum
ad clausulam immediate precedentem, Quaecunque alia bona qualiscun
que sint,&c Respondeo est,q̄ istud sit verum apparet,quod ex vi istorū
verborum non comprehenditur sal,vel taxe:ergo remanent heredi cū
nō sint extracta de hereditate, ⁊ alteri legata, ⁊ sicut dictio, sita,& iacen
tia,ad illud ius non refertur ita nec dictio, Quaecunque alia bona qualis-
cunque,&c Sequitur ergo,quod iste taxe , ⁊ sal non comprehundūtur
verbis legati,non per illa verba, Iura locorum Cotonei, vt supra dixi nō
per ista, Quaecunque alia bona qualiscunque,&c. minusq; per alia in alio
legato cum dependentibus , emergentibus ⁊ annexis : quia etiam ista
habent eadem restrictionem , Vbicunque sint,& sita esse reperiantur Iste
20 enim † taxe ⁊ exactio salis nusquam est sita , sed consistit in mero iure
21 personali, ⁊ ideo talis clausula † quantumuis generalis restringit fm
suū principalē.d.l.predys.in prin.vbi Bar.de leg.iy. Minusq; ob-
stat quod istud ius exigendi sal.⁊ taxas possit dici ius loci Cotonei,du
plici respectu. Primo,qr est impositum habitantibus dicti loci, vn-
22 de videtur † accipiendum continens pro cōtento.gl.l.solent.ff.de off.
procon.⁊ leg. Secundo quia cum sit quoddam creditum erga illos
homines videtur istud nomen esse adiudicandum secundum locū vbi
exigitur,secundum Lap.alleg.xcj.ad fi.quem refert ⁊ sequitur Alex. cō
si.xvj.in fin.in j.quia talis solet esse nature annuus reditus,fm Aret.cō-
23 si.x.Sed ad ista non est difficilis responsio: nam † quod continens ca
piatur pro contento , non est ex proprietate sermonis , sed per impro-
24 prietatem ⁊ figuram,vt dicit gl.in d.l.solent. † in legatis autem fit in-
terpretatio fm proprietatē.l.non aliter.l.ille aut ille.§. cum in verbis.
ff.de leg.iy.⁊ nomina iudicantur fm locū vbi exigenda sunt qñ omni-
no aut mobilibus aut immobilibus applicari debēt,secus si ex se ipsis
iudicantur:qr tunc conficiunt tertiam speciem,fm Din.⁊ doc.in l. pōt.
ff.de auctor.tut. Ias.post alios in l.a diuo.§.in vēdit.ff. de re iud.⁊ ista
interpretatio. quod iura sint species separata est secundū proprietatem
25 sermonis,alie vero secundum improprietatem per regulam † qui actio
nem habet rem ipsam habere videtur.l.qui actionem.ff.de regu. iur. ⁊
dixi d.l.mouentiū. Nec rursus obstat,q̄ testator vsus sit verbis val
de pregnantibus, ⁊ q̄ nulla ratio concludens assignari possit.cur ma-
gis alia iura, q̄; ista legare voluerit, vt in simili per Raph.d.consi.clxy.
respondeo , quod licet verba videantur generalia tam habent coniun-
ctam restrictionem vbicunque sita sint que non possunt applicari huic
exactioni vt supra est dictum, ⁊ ratio cur noluerit hec legare est in prom
ptu cum enim vno contractu testator emerit sal, ⁊ taxas non solum Co
tonei,sed etiam aliarum terrarum, ⁊ clarum sit respectu aliarum terra-
rum ius illud ad heredem pertinere,noluit istud ius , quod ad Coto-
niēses attinet,separari, vt sicut eodem contractu fuerat a se acquisitū ⁊
a se semper exactū,ita etiā per heredem exigatur non autem per legata
rios inutiliter,que ratio cessat in casu Rapha.Coma. Quanuis etiam
ille casus sit valde dissimilis:quia nec loquuntur in legato facto in testa
mento in quo non comprehenditur,nisi quod vi verborum expressum
apparet:qr superest heres ad quem res pertinet, ⁊c. Vltimo non ob
stat clausula, Cum dependentibus emergentibus & connexis ab ipsis bonis
vbicunque sint & sita esse reperiantur, &c Respondeo primo q̄ cum hanc
clausulā posuerit in alio legato apparet aliter sensisse in eo de quo agit,
alioquin sciuisset etiā ibi apponere.l.vnica.§. sin autem ad deficientis.
C.de cad.tol.per quem tex.limitatur reg.l.qui filiabus.ff.de lega.j.fm
Io.de Ana.consi.xxy.Ancha.cxx.Alex.cōsi.xxxviij.in vj.xvy.in vy.
maxime qñ talis clausula est in oratione separata.Cur.Sen. cōsi.lxiy.
Rubeus consi.lxxj.cum concord.per Hubert.in repet.l.fin.C.de edi-
ct.di.Adria.toll. Secundo respondeo q̄ dicta clā restringitur per se
quentia vbicunq; sint, ⁊ sita esse reperiantur de qua supra dixi. Ter-
tio respondeo q̄ istud ius salis ⁊ taxe non est dependens nec emergēs,
nec connexum bonis prout in simili declaratur in consil. Signorelli ⁊
Castel. impresso ad finem tract. maleficiorum Ang. quod quotidie in
collegio nostro Mediol.seruatur in practica , ⁊ ideo vlterius me non
extendo. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLVI.

1 *SVbstitutione irrita intestato succedi.*
2 *Licet in testamētis mens testatoris plurimum dominetur tamen hoc intelligitur dummodo sit expressa per verba.*
3 *Mens ipsa non potest recte percipi nisi ex verbis alias facile deciperemur in coniectura mentis ideo à verbis non est recedendum.*
4 *Ad inducendum fideicommissum non sufficit coniecturata mens testatoris.*
5 *A significatione verborum non aliter recedendum est quam cum manifesta est mens testatoris vnde cessantibus verbis fideicommissi nunquam dicimus subesse fideicommissum.*
6 *Fideicommissum est onus.*
7 *Semper fit interpretatio ne haeres sit grauatus.*
8 *Fideicommissi ademptio fauorabilis est quia datio est odiosa.*
9 *In legatis & fideicommissis quod minimum est sequimur.*
10 *In fideicommissis onus filijs iniunctum ad Nepotes non pertinet .*
11 *Conditio voluntaria per aequipollens adimpleri non potest.*
12 *Libertas relicta finito vsufructu non debetur si vsusfructus non coepit.*
13 *Sicut linea apud Geometras est longitudo absque latitudine cuius extrema sunt duo puncta ita per metaphoram dicimus lineam in arbore consanguinitatis quae ab vno alium per quasdam gradu protenditur.*
14 *Lineam margaritarum dicimus quae constat ex pluribus margaritis.*
15 *Lineam literarum dicimus quae constat pluribus elementis.*
16 *Vbi vnus tantum adsiut non potest dici fuisse linea cum desit extremitas.*
17 *Linea quandoque accipitur continuate vt principium quoq; linea comprehendatur.*
18 *Improprietas est appellare totum residuum.*
19 *Quandoque residui appellatio ad totum trahitur.*
20 *Error Notarij expresse non debet.*
21 *Non potest testator post primus haeredis mortem alium vocare dire*
sed per fideicommissum tantum.

Co

22 *Testator si viui fuisset verbis ciuilibus & directis voluissetq; commis-*
sarios esse heredes non potuisset hoc facere.
23 *Casus finitę lineę non potest trahi ad eum qui nunquam cœpit.*
24 *Conditio finita linea non trahitur ad casum quando non incepit.*
25 *Illud quod pro non scripto est non transit ad substitutum.*



Estamento d. Joh Fauentini viso, in quo herede in-
stituto Dionysio.ei substituit filios ipsius masculos,
⁊ descendentes in infinitum cum prohibitione tamē
alienationis,⁊ onere alendi.⁊ dotandi fęminas. pro-
ut in eo latius continetur. Finita vero linea masculi-
na Dionysij,eodem modo fęminas, quę superessent,
voluit ali,⁊ dotari sumptibus hereditatis, pupillitq;
⁊ viduis,vt in eo habetur subijcitq; . *Residuum vero fructuum, quod su*
pererit in infinitum ex reditibus dictę hereditatis,finita linea masculina,
voluit distribui per commissarios,&c. Dubitatur,mortuo Dionysio an
te pubertatem,an sit locus successioni ab intestato,an vero casus substi
1 tutionis in fauorem commissariorum,seu pię causę euenerit? Quo † in
articulo,re diligenter considerata, dico euanuisse substitutionem ⁊ locū
esse successioni ab intestato,vt parentes, ⁊ fratres Dionysij admittan-
2 tur,sm auth.defuncto. C.ad senatusc. Tertul. Pręmitto,q; † licet in te
stamentis mens testatoris plurimum dominetur, tamen hoc intelligi-
tur dummodo sit expressa per verba.l.quidam cum filium.ff. d hered.
3 inst.vbi Bald.⁊ Imo.⁊ quia † mens ipsa non potest recte percipi, nisi
ex verbis, alias facile deciperemur in coniectura mentis: ideo non est
a verbis recedendum,sm Bald.l.precibus.C.de impub.⁊ alijs subst.
4 vers.dixi ergo.alibi Bald.in l.cum virum.C.de fideicom.dicit † ad in-
ducendum fideicommissum non sufficere coniecturatam mentem testa
toris:quod Jas.in l.potest.de vulg.ff.intelligit nisi coniectura sit neces-
5 saria,⁊ valde probabilis ex verbis testatoris,⁊ ideo lex ait non aliter † a
significatione verborum recedendum q; cum manifesta est mens testa-
toris: vnde cessantibus verbis fideicommissi nunquam dicimus sub-
esse fideicommissum.l. Lucius.§.tres heredes.in verb.an vnciam here
6 ditatis.ff.ad Treb.vbi Jac.Di.Alb.⁊ cum † fideicommissum sit onus
.l.cohęredi .§. cum filię . de vulg.in dubio pronuntiamus non subesse:
7 quia † semper fit interpretatio,ne heres sit grauatus.l.vnum ex familia
8 §.si rem.de leg.ij.vnde ⁊ alibi dicitur † fideicommissi ademptionem fa
uorabilem esse:quia datio est odiosa.l.si fuerit.vbi Pau de Cast. ⁊ So
9 cin.v.notab.de reb.dub.⁊ alibi traditur regula quod † in legatis,⁊ fidei
commissis semper quod minimum est,sequimur.l.nummis. de leg.ij.
l.apud Jul.§.scio.de leg.j.Lud. Rom.l.plures.de damno inf.Dec.l.in
testam.de reg.iur.⁊ istud maxime debet habere locum, quando fideicō
missum imponeretur filio: non enim verisimile est voluisse patrē filium
10 onerare,nisi quatenus verba expresse hoc inferant,vnde † in fideicom
missis onus filijs iniunctum ad nepotes non pertinet, sm Dec. consil.
ccxviij. cum concord. sicut nec in prohibitione alienationis. gl.§. nos
igitur.in auth.de restit.fideicom.quamuis alias filiorum appellatione
veniant nepotes.l.iusta.ff.de verb.signific. His pręmissis dico nullo
modo euenisse casum,quo executores quicquam petere possint, ideoq;
11 † conditionem voluntariam per ęquipollens adimpleri non posse.l.cō
modissime.de lib.⁊ posth.l.si cum dotem.sol.matr. Bart.l.Gallus.§.
⁊ quid si tantum . de lib. ⁊ posth. vocantur enim,finita linea masculina
ipsius Dionysij vt residuum fructuum distribuant. Dico ergo in pri-
mis,q; mortuo Dionysio ante pubertatem,non dicitur finita linea,⁊ fi
deicommissum datum finita aliqua re non debetur,si res non capit per
casum.l.Titio vsusfructus.⁊ ibi Pau.Cast.ff.de cond.⁊ demonst.vbi
12 † libertas relicta finito vsufructu,non debetur, si vsusfructus non cœ-
pit,quamuis enim tractetur de fauore libertatis,⁊ mens testatoris sua-
deret deberi: quia tum verba illa si pertinere desisset hunc casum non
continebant . respondit iurisconsultus euanuisse fideicommissum, ⁊ de
clarat ibi Jac. Din. Ray. Alb. Raph. Imol. cum enim Dionysius si-
ne filijs, ⁊ impubes sit mortuus, non dicitur vnquam in eo fuisse linea
13 masculina: quia sicut † linea apud Geometras est longitudo absque la
titudine, cuius extrema sunt duo puncta, ita per metaphoram dicim⁹,
lineam in arbore consanguinitatis quę ab vno ad alium per quosdam
gradus protenditur.l.iurisc.§. sunt ⁊ ex laterib.ff. de gr. vnde sunt di-
ctę lineę adscendentium,descēdentium,transuersalium ⁊ p Jo. And. ⁊
14 alios in lectura arboris,quo exemplo dicimus etiam † lineam marga-
ritarum,quę constat ex pluribus margaritis.l.lineam.ff.ad leg. Falc.
15 l.fi.in fi.de auro ⁊ arg. leg. † lineam seu versum literarum quę con. ex
pluribus elementis.§.⁊ aur.in procem. Digest.sicut ergo in numero li-
neari nō est vnitas,vt inquit Boetius lib.arithmethicę cap.v. ⁊ est gl.
16 in l.si quis ante .§. fin.ff. de acquir.poss.⁊ ibi per Din. ita † vbi vnus
tantum adfuit,nō potest dici fuisse linea,cum desit extremitas. Et aliud
est Dionysius,aliud linea masculina Dionysij,sicut alius est, stipes, a-
lius rami stipitis,aliud genitor,aliud generatum.arg.c.fin. extra de in-
stit.merito ergo substitutio iuris facta non trahitur ad aliud. Et licet
17 † quandoq; linea accipiatur contentiue, id est, vt principium quoque
lineę comprehendatur.arg.l.fam.de verb.sig.⁊ quod not. Jac.in d.l.si
quis ante.⁊ per mod.in l. Gallus.§.nunc de lege.de lib.⁊ posth.tamen
hoc est verum vbi iam linea in esse deducta sit, tunc ⁊ ipse primus com-
prehenditur, sed si nulla sit linea:q; nullę alię personę fuerint pter pri-
mum,tunc nullo modo primus appellatione lineę continetur: sicut nec
punctus nec vna margarita,nec vna litera, in suprascriptis exēplis: nisi
tñ in casu,quo constaret testatorem ita p errorem appellasse, mensq; esset
certa,sm l.non ideo minus. C.de her.inst.vbi Ci. Bal. Cor.⁊ cęteri.de
quo errore in casu nro non constat. Imo nec alia verba testatoris conue-
niunt fideic.si enim testator vocasset cōmissarios in hunc casum non de
buisset dicere,se vocare ad residuū fructuum,sed ad totā hereditatē ma
xime.n.est impropriętas vt appellatione fructuum, qui singulis annis
percipiantur,intelligimus totā hereditatem, quę non in re annua sed ex
quodam iure consistit.l.nihil aliud.de verb.sig.l.fin. Treb.de vsufr.leg.
18 Rursus ēt non modica est † impropriętas,vt residuum appellauerit id
qd est totum.l.item qd.§.sed si.l.qui non.ff.de her.inst. Paul.de Cast.
19 l.cum stip.ff.de verb.obl. ⁊ licet † quādoq; residui appellatio ad totū tra-
hatur.l.ij. C.de her.inst.illud non est ex proprietate sermonis, a qua in
dubio nō est recedendū,sed ex necessitate,ne quis videatur p parte dū
taxat esse testatus,vt declarant doc.in d.l.ij.⁊ ego dixi in l. potest.ff. de
verb.sig. In casu aūt nro nulla subest necessitas,cur tot impropriętates
faciamus,cum omnes heredes illi futuri sint venientes ab intestato, vt i.
videbimus. Nec quicq; refert,q; testator non grauauerit venientes ab
intestato ipsi Dion.sed mandauerit executorib.q; non ideo censetur ex
tunc illis legitimas.seu heredum.l.al. de al leg. Nec suprascriptis
obstant illa verba, quibus vr; testator substituisse in casum, quo Dion.
decederet in pupillari ętate,vel qñcūq; decederet sine filijs masculis ⁊c.
Rñdeo cum in eum casum testator vocat fęminas ad alimenta alter de
duob.necessario est dōm,aut qd existimauerit testator eum,q in pupil-
lari etate est posse filias fęminas suscipere supplente malitia ętatem.c.de
ill.de desp.imp.⁊ est gl.xx.qst.j.in summa.tradūt Alex.⁊ Jas.in l.Cēt.
de vulg.aut qd notarius illam clām per errorē apposuerit, q in formu-
larijs legerat eam poni,qñ pr filio pupillo substituit, ⁊ ipse credidit idē
esse si extraneus hoc faciat,cum constet substitutionem pupillarem extra-
20 neo fieri non posse.l.ij. de vulg. † qui error notarij satis ex lectura testa
menti ēt in alijs locis dephenditur:ideo non debet obesse.l. Imp.ff. de
statu ho.⁊ si hmōi esse notarioz non arguunt mentem defuncti talē esse,
sm Bart.in l.j.ff.de in.cod. Bald.l.quot.C.de her.inst. Fr. Curt.cons.
lxxvj.cum simil. multominus ista debet arguere, quę manifestū errores
arguunt:maxime cū imperitia notarij in eo testō multis in locis sit eudē
tissima. Illud non omitto,ēt si diceremus cōmissarios istos pro pia cā
admitti ad substitutionem dōe,non tñ esse dubitandum, q; iure directo
⁊ tanq; heredes admitti nequeunt, cum enim sint vocati post mortem
21 Dion. † non pōt testator post primi heredis mortem alium vocare di-
recto,sed p fideicō tñ.l.ver.ff.de vulg.l.post ad.C. de imp. nisi sit mi-
les,sm l.Cent.de vulg.q; iura directa semel affixa ossib. primi heredis
non pñt in substitutum.nisi per fideicōm.transferri,⁊ illud procedit ēt
si substituta sit ecclesia,sz Bal.in l.j.vers.viij.incidenter. C.de sac. san.
eccl. Cal.cons.ix.tit.de test. Jas. Pol. Mod.in d.l.Cent facit l genal.C.
de sac.san.eccl.ibi omni alia iuris rōne inanitū ⁊c. Et ideo in casu nro,
22 ēt si † testator viuus fuisset verbis ciuilib.⁊ directis,voluissetq; cōmissa-
rios esse heredes adhuc non potuisset hoc facere.l.filiusf.vt qs her.ff.
de leg j.⁊ notissima sunt hęc ēt tyronib.hñtibus terminos iuris: vnde
hmōi dubitatio est superflua. In casu vero nro res ēt est clarior:q; mēs
testatoris non fuit vocare istos executores iure directo, sed ad fideicō.
duntaxat ex quo vocatis fęminis ad particularia legata subijcit. *Resi-*
duum vero fructuum voluit dist ibui &c. apparet enim ijs verbis ius legiti
mi heredis saluū esse voluisse,sm doc. Bart.in l.cog.in pnc. ad Treb.
quę sñia est certa,⁊ ab omnibus approbata, nec habet aliquod dubiū,
maxime cum executores non sint vocati ad residuū hereditatis:sed ad
residuum fructuum,⁊ ad distribuendū in quo puncto,q; res nullam vi
hēc difficultatem,non scribo vlterius,sed remitto ad notata per Bart.
in d.l.Cent.vbi ponit qōnem,quam cōiter doctores decidunt, sm sup
scripta. Non obstat,ēt qd nouissime adducitur, qd fraternitas substitu
ta lineę masculinę Dion.debet admitti ad fideicō.post mortem Dion.
q; substitutus vlt.loco admittitur ad fideicōm.⁊ succedit in locū pro-
rio substituti,cuius substitutio fuit caduca.sm l.q;diu ij.vbi Bart. de
acq.her.cum quo ibi trāseunt doct.reprobata opin. Old.in cons.clxxvj.
cuius rōnibus rñdet ibi Aret.⁊ ēt Dec.cons.cccclxxvij. Sed ad hāc diffi
cultatem rñdeo trib.modis. Primo,qd licet vltimus substitutus ad-
mittat peremptо scdo gradu,tñ hoc debet intelligi,si cōditio secūdi gra-
dus non repugnet,vt consuluit Cor.in cons.clxxx.in iiij.vol. ⁊ p Soc. cōsil.
lxxvj.in fi.in ij.vol.sed in casu nro repugnat cōditio illa, finita linea ⁊c.
⁊ q;uis doct.aliq sentiant cōtrarium in cōdōne si decederet.tñ aliud est in ca
23 su nro in illis verbis,finita linea d.l.Tit.vsufr.⁊ rō dīcę est q; † casus
finitę lineę,non pōt trahi ad eum q nunq; cœpit.d.l.Tit.ex quo nunq;
fuit linea,sed casus decedentis Titij.potuit cōsiderare:q; Titius fuit:⁊
ēt si non fuerit:q; non natus tñ vulgaris in vnum casum trahitur ad ca-
sum impotentię,qñ non natus est.sm gl.l.pen.ff.de ven.insp.⁊ l.fi.C.de
inst.⁊ subst.vbi Bart.⁊ doct.⁊ hī in l.j.de vulg.idq; ēt in fideicō.Cor.
24 consil.cclxxvj.in iij. Dec.cons.cclxxvij. Sed † cōditio finita linea nō trahi
tur ad casum,qñ non incepit d.l.Titio. Scdo,rñdeo qd pdicta oppo
sitio possit procedere,qñ scds gradus fuit nullus: q; caducus: secus,si
pro nō scriptus:vt in casu nro,in quo nulla linea Dion.fuit vnq; in rerū
25 nā. † illud enim qd pro non scripto est,non trāsit ad substitutum.l.vni-
ca.§.in j.C.de cad.toll.⁊ sic cessat rō Bart.in d.l.q;diu.⁊ ita sentit De
cius in all.cons.cccclxxvij.⁊ q; in hoc aliqui quoq; dissentiunt. Tertio
rñdeo,qd cōtrarium procedit quoties vltimus substitutus in eadem re vo
catus est,in qua scdo,tunc sublato scdo,admittitur sequens. Sed in ca
su nro filij Dionysij vocati erant in proprietate per fideicō. vsc. sed fra
ternitas est vocata in fructibus per fideicōm. particulare, vt supra di-
xi: ⁊ ideo non potest succedere in loco secundi: ⁊ cum de re particulari
tractetur,habet locum regula.l.Titio vsufr. supra alleg.⁊ ratio est q;
vulgaris nulla est,q locū habeat sublato scdo,cum tertius ad aliā rē vo
cetur.arg.l.qui hab ff.de vulg.⁊ ibi per Paul.de Cast.⁊ alios. Quar-
to limitatur illa cōclō,qñ fideicōm. esset factum p viam translationis in
penam,sm l.pr Seuer.ff.de cond.⁊ dem.⁊ consuluit Soc. cons. cclx.
Dec.cclxxiij. Sed ego textum in d.l.pater Seuerinum. aliter intelle-
xi in l. j. de vulg. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XLVII.

1 A *Regulis iuris senex non est recedendum.*

Inter

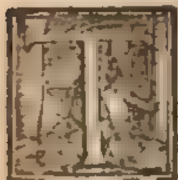
2 *Interpretatio quæ corrigat accipienda non est.*
3 *Verba potius impropriantur quam vt videatur quis incontinenti se correxisse.*
4 *Participium nasciturus habet initium a tempore conditi testamenti & finem a die mortis.*
5 *Institutio nasciturorum conditionalis est.*
6 *Adcrescere varie eiusque vtilitas.*
7 *Cohæredi non cauendum.*
8 *In legatis & fideicommissis ab hærede præstatur cautio.*
9 *Vnus fideicommissarius proximior præstat cautionem sequenti in gradu.*
10 *Heres propria autoritate potest adire & habet remedia possessoria de quib. in l. fin. C. de edicto diui Adr. tollen.*
11 *In vltimis voluntatibus ad solam mentem testatoris attendimus quæ nullum ius nisi post euentum conditionis conferat.*
12 *Alienationis prohibitio temporalis perpetuatur.*
13 *Communi pecunia emptum officium non communicandum.*
14 *Socius de communi pecunia acquiren. nomine proprio acquirit sibi dominiũ & satis est si societati in redditione rationis imputet tantum pecuniæ parti suæ.*
15 *Emens rem nomine suo ex pecunia communi non tenetur ad communicationem rei emptæ, sed solum ad pecuniam.*
16 *Socius omnium bonorum emens aliquid cogi potest actione pro socio ad communicandum.*
17 *Non videtur fraudem fecisse qui vtitur iure suo.*
18 *Successor singularis ius metitur a datore suo.*
19 *Donationis indicia.*


N præsenti causa aliquas quæstiones attingam, vn
de casus iste clarior relucidior que reddatur. Pri
mo igitur quærendum est, an si qui filij in futuro
nascantur domino Baptistæ possint admitti ad
hæreditatem ex testamento domini Io. Antonij,
& videretur quod sic, propter illa verba, Etiam po-
stea nascituros approbo, quæ videntur satis clara:
nec dubium est, quin quando constat de mente testatoris, vel subsunt
probabiles coniecturæ admittantur filij: quamuis non nati nec conce-
pti, viuo testatore. l. cum ita. §. si verbo nisi ad vlteriores. ff. de legatis
ij. Paul. Castren. consil. ccxlvij. in j. Ruyn. xxij. in ij. Socyn. l. si cogna
tus. versic. infertur & secundo. ff. de reb. dub. confirmatur hæc sententia
ex substitutione facta do. Baptistæ, quoties decesserit sine filijs mascu-
lis tenendo, quod gl. in l. Lucius. ij. ff. de hered. instit. limitetur quando
adiecta est dictio masculis: vt tunc filij quamuis in conditione positi
censeantur vocati quæ fuit aliquorum sententia, quos refert & sequitur
Dec. consi. cclxx. & dxvi. num. 11. satis ergo est, quod subsint filij tempo
re euenientis conditionis, quando decedet do. Baptista. iuxta l. cum
pater. §. hæreditatem. j. de leg. ij. ibi inter eos fieri qui eo tempore. & l.
interuenit. ff. de leg. præst. & quæ not. Alex. consi. xiij. in iij. cum similib.
Ad idem etiam facit, quia cum tunc d. Baptista nullos haberet filios
idque testator sciret instituendo filios Baptistæ necessario censetur de
nasciturus intellexisse cum aliter verificar. illa verba non possent. l. sim
dus, qui locatus. ff. de fund. instr. leg. faciunt notata per Parisio consi.
lxxj. in iiij. Sed tamen ijs non obstantibus probabilior mihi videtur
1 contraria opinio, quæ primo innititur † regulæ iuris, a qua temere nõ est
recedendum, secundum glo. in l. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris.
quæ regula habet vt attendatur dies mortis testatoris, & admittantur
duntaxat nati seu concepti tali tempore. d. l. si cognatis. d. l. cum ita. §.
in fideicommisso. per Alex. d. consi. xiij. in iiij. xxvj. in ij. Rub. repet. §.
quidam recte. l. Gallus. cum similib. & quia testator hoc expressum vo-
luit illis verbis tempore obitus sui superstites, quæ sunt clarissima pro
hac opinione, vnde cum concordent verba testamenti cum dispositio-
ne legis debemus tali opinioni adhærere, & licet in testamento subs. qua
tur clausula: etiam postea nasciturus approbo, tamen debet intelli-
gi ne corrigat supradicta: quia alias prior clausula corrigeretur, quæ
2 † interpretatio non est accipienda. l. non ad ea. ff. de conditione & de-
monstrat. vbi gloss. & doct. & quod notat. Alexander, in l. si mihi. §.
3 fi. ff. de legat. j. & consil. xxviij. in iiij. vnde potius † verba impropriran-
tur, quam vt videatur quis incontinenti se correxisse. sm Rom. consil.
ciij. incip. Pater Reuerende. & quod not. Ancha. consi. ccccxxij. vi-
so puncto. & quantũ fieri potest, sit interpretatio restringendo vtrunque
dictũ, & simul concordent, vt in simili per Ias. in l. si fundum per fidei-
commissum. ff. de lega. j. per Dec. consi. cclxxxij. & dixi in tractatu præ
sump. regula ij. versic. xxviij. & potest dicta clausula intelligi, quod ap-
probet nasciturus post tempus testamenti superstites tamen tempore
mortis testatoris: cum vtrunque tempus mortis. d. l. si cognatis. d. l. cũ
ita. §. fi. & sic sublata est prima ratio. Non obstat secunda ratio, quia
quicquid dixerit Dec. dictis consilijs, non arbitror veram esse supra-
scriptam limitationem, quod filij masculi in conditione positi propter
dictionem masculi censeantur vocati: innititur enim falso intellectu a falso
fundamento: quia mentio filiorũ masculorũ, non est facta in fauorem ipsorũ
vt videantur vocati, sed in fauorem grauati, qui si masculos relinquat
eximitur ab onere fideicommissi, vt declarat Alex. d. consi. j. & Pau. Ca
stren. consi. clij. in j. incipiente præsens casus. alleg. Bar. in l. illo li-
bertio. ff. de cond. & dem. & ideo non curatur quid deinde sit de isto ma
sculo. l. illustris annas. §. cum quis. ff. de legat. j. & ista limitatio est, con-
tra cõem opinionem doctorũ, qui sequentes gl. in l. Lucius. ij. ff. de hæ-
red. insti. quod filij in conditione positi non censeantur vocati: loquun
tur etiam si adiecta sit dictio masculis. vt Old. consil. xxj. Io. Andr. in
Spec. de testam. §. in primis. Alex. consi. xxiiij. in ij. Socy. consi. lxij.
& ciiij. & cvj. in iij. & Guid. Pap. primus auctor istius phantasiæ, fate-
tur quod senatus Regius Delphinatensis pronuntiauit contra hanc
limitationem Guid. Pap. q. dxcix. & ego in l. j. C. de pact. eam impro-
baui & vidi sepissime in facto, nec vnquam vidi pro ea obtineri: & licet
Ripa in l. Centurio. num. 163. dicat se scholarem eam saluasse certo ca-
su, tamen est saluatio scholastica, & præsupponit illum errorem, quod il
la conditio sit fauore filiorum, quod est falsum, vt supra dixi. §. cũ ou. s,
& per Aret. d. consi. j. Non obstat tertia ratio, quod d. Baptista nõ ha-
beret filios, & ideo necessario intelligebatur respectu ipsius de nascitu-
ris: respondeo esto, q hoc sit verum, tamen hoc restringitur per testato
rem, qui tamen tempore mortis testatoris sint superstites, ne illa clausu
la aliter videatur correcta, vel superflua: contra ea quæ habentur in l. si
quando. ff. de lega. j. per Bal. in rubr. C. de contrahenda empt. q. ix. cũ
4 similib. Et quia † participium nasciturus futuri temporis habet initium
a tempore conditi testamenti, & finem a die mortis, vt est tex. in l. ij. C.
de posth. hered. instituen. nec videtur vlterius eius finis prorogandus
post mortem testatoris, ne prior clausula, aut correcta, aut superflua vi
deatur per supradicta. Quamuis etiam, vt mihi relatum est, dicta clau
sula etiam postea nasciturus approbo, in protocolo notarij satis sit su-
specta, ne addita sit: maxime cum non quadret ductui sermonis, & regu-
læ cõstructionis: vnde vacillaret eius fides, vt in simili consuluit Ruin.
consi. lxviij. in iiij. Non omitto etiam, q filij domini Bernardini ha-
bent pro certo se probare de filijs illi nasciturus post mortem suam, ex
quo eos nõ esset visurus, nec potuisset scire quales futuri essent, nec mo
rum, vtque sue experimentum agnoscere, sufficereque in hoc probatio p
duos testes, cum tendat ad declarationem tantum, vt in simili habetur
in l. hæredes palam. §. quod vero. ff. de testa. per Bart. l. ij. ff. de vulg.
& l. Lucius. q. v. eod. tit. Bald. l. præcibus. C. de impub. per Socyn. cõ
sil. xlj. in iij. Moder. l. ij. C. de bonorum possess. secundũ tab. & etiam si
nota illa non est solennis, tamen adhuc probaret voluntatem iuxta tex.
in l. fi. ff. de rebus corum. & ista ratio me principaliter mouet, vt hanc
sententiam sequar. Secundo quæritur, si filij nascituri post mortem te
5 statoris dicantur vocati quomodo prouidendum sit, & cum † institutio
nasciturorum sit conditionalis. l. j. de cond. & dem. videtur q alij filij q
6 re & verbis † sunt cõiuncti: interim totum habeant. sm gl. in l. ij. ff. si pars
hæreditatis per Bar. & doct. in l. plane. §. si coniunctim ff. de leg. j. cum
secus dicendum esset, si solum verbis coniungerentur: quia tunc habe-
rent nisi partem suam, & alterius partis essent duntaxat administrato-
res, vnde tenerentur sicut curator bonis datus ad redditionem ratio-
nis. secundum notata in l. si quis instituatur. ff. de hered. instituend. vbi
Iac. de Aren. refert, & sequitur Bar. in l. ij. § sed sub conditione. ff. de
7 bon. poss. sm tab. & per Alex. consi. cixij. in ij. Sed † nunquid tali casu
8 præstanda erit cautio de restituendo: & licet † in legatis, vel fideicom
missis ab hærede præstetur iuxta titulum. ff. vt leg. nom. caue. & in l. ẽt.
9 eod. tit. & etiam † vnus fideicommissarius proximior, præstet sequenti
in gradu. sm l. peto §. fratre. ff. de leg. ij. tñ in casu nostro non videtur
esse præstanda, quia dicta iura non loquuntur, q vnus hæres præstet alte-
10 ri hæredi, & quia cessat ratio, cum enim † hæres propria auctoritate pos-
sit adire, & habeat remedia possessoria, de quibus in l. fi. C. de edicto di
ui Andr. tol. & in l. j. C. quorum bon. per Bar. non videtur quod sit ne
cessarium aliter ei cauere. neque respectu fructuum interim percepto-
rũ qui ad cohæredes pertinent, sm voluntatẽ testatoris, cũ sint re con-
iuncti: & sic a principio ad solidũ sint vocati. & ideo Bar. d. §. si coniun
ctim simpliciter dicit q totum retinebit, tanquã si in totum esset hæres:
11 & facit etiam ratio, quia † in vltimis voluntatibus ad solam mentem te-
statoris attendimus, quæ nullum ius nisi post euentum cõditionis con
fert: ideoque illud tempus attenditur, non autem quod retro ante præte
rijt. l. si solus. in fi. de acq. hær. l. non est dubiũ. C. de iur. delib. Tertio
12 quæritur, cum † testator prohibuerit alienationem, vsque ad xxiiij. an-
nũ. & deinde fecerit substitutionẽ reciprocã ipsis decedentibus absque
filijs. an lapso xxiiij. anno poterũt alienare: & videtur qd sic, salua quar
ta: secundum text. in auth. contra rogatus. C. ad Treb. verb. vel alios.
videtur enim fideicommissum restringi, nisi quatenus sit alienatũ. Alia
fuit opinio, quod imo indistincte valeat alienatio post tale tẽpus. tanq̃
permissa a testatore & fideicommissum intelligatur, nisi quatenus alie-
natum non sit: secundum quam opinionem nouissime consuluit Ruin.
consil. lxxvj. in ij. & in eam etiam videtur inclinare aliquatenus Ia-
son consil. clxxij. Tertia fuit opinio Cast. in consi. cclxij. ij. dub. in ij.
par. quẽ refert & sequitur Dec. consi. cclxxxvj. qd imo stet firmũ fidei
commissum in toto: quæ vltima sententia mihi magis placet: & circa eam
non dispuro: cũ rogatus sim vt simpliciter dicã quid sentiã in hac re: & in
casu pendente a futuro euentu non potest diuinari: qd magis expediat
13 istis filijs hæredibus scriptis. Quarto quæritur, cum testator † creditũ
quoddam cõe societatis compensauerit cum camera apostolica. & eme
rit certũ officiũ, nomine vnius ex filijs d. Bernardini, & illi tradiderit
literas expeditas, & cum posuerit in quasi possessione exigendi omnino
ei donandi, vt constat ex eius literis. an tale officium veniat cõferendus
tanq̃ hæreditarium. Et puto quod non potuit enim d. Io. Antonius,
etiam de communi pecunia emere rem quamcunque & donare cui voluit:
14 quia † socius de communi pecunia acquirendo nomine proprio ac-
quirit sibi dominium: & satis est, si societati in redditione rationum
imputet tantum pecuniæ parti suæ. secundũ Bar. in l. Titius, aut Mæ
uium. §. altero. in fi. ff. de adm. tut. alleg. pro hoc text. in l. si vnus. §. vj.
15 ff. pro soc. & probatur hoc ex regula generali, quod † emens rem nomi
ne suo ex pecunia communi non tenetur ad communicationem rei em
ptæ: sed solui ad pecuniã. l. pen. C. si quis alt. vel sibi. l. si ex ea pecunia.
C. de rei vẽd. l. ad probation. in fi. C. de probat. & licet doctores ponãt
aliquas fallentias, ad hanc conclusionem, tñ non videntur militare in

casu nostro. Prima est fallentia, si pecunia sit communis cum pupillo: tunc in subsidium tenetur. l. si filia. vbi doct. de solut. Bart. d. §. altero. Secunda est quando emens esset tutor, vel curator pupilli. l. ij. ff. quando ex fact. tut. l. curator. C. arbit. tut. Tertia est, quando socius clam emisset ad defraudandam societatem. l. si fratres. vbi Bald. post Cyn. ⁊ Ricardum. ff. pro soc. Bald. l. cum oportet. C. de bon. quę lib. Alex.
16 cons. clix. in vlt. dub. in j. vol. Quarta † in socio omnium bonorum, qui potest etiam nos cogi actione pro socio ad communicandum. l. si patruus. C. com. vtr. iud. l. si socius. vbi doc. ff. si cer. pet. l. si quis societatem. ff. pro soc. Sed in casu nostro cessant etiam illę duę vltimę: quia ex pacto poterat d. Jo. Antonius disponere pro summa 3. millium aureorum extra
17 societatem: vnde † non potest videri fraudem fecisse qui vtitur iure suo. l. nullus videtur. ff. de reg. iur. sicut ergo potuit sibi emere extra societa-
18 tem, ita potuit etiam alteri donare: quia † successor singularis vtitur iure a datore suo iuxta. l. lex vectigali. ff. de pig. l. empt. C. de euic. quod
19 † autem censeatur donasse: apparet ex eo, quod nomine illius emit illã militiam, ⁊ illi tradidit. l. filię. C. fam. erc. l. ij. C. si quis alt. vel sibi. ⁊ suis literis ita protestatus est, quę sufficiunt probandę donationi. vt habetur in l. ex hac scriptura. l. nuda ratio. l. seq. ff. de do.

SVMMAE RERVM. XLVIII.

1 *PRefatio testatoris facta in testamẽto quod intentio sua erat quod omnia & singula bona sua hereditatis subiacerent fideicõmisso de gradu in gradum declarat enixam mentem testatoris respectu fideicommissi subsequentis.*
2 *Verba omnia & singula habent vim geminationis & stant non solum collectiue sed etiam distributiue.*
3 *Pater non potuit grauare filium in legitima per fideicommissum nec aliter immo tale onus ipso iure censetur sublatum.*
4 *Fauor filij est habere potius totam hereditatem cum onere fideicommissi quàm tertiam tantum idest legitimam sine aliquo onere.*
5 *Si testator instituto filio prohibuerit alienationem vsque ad XXX. annos sub pœna hereditatis ad hospitale transferen. locus erit pœnæ si vel vsquam ad legitimam tantum alienauerit.*
6 *Nullo facto inuentario nulla deduci potest Trebellianica.*
7 *Per non confectionem inuentarij non perditur legitima iure naturæ debita.*
8 *Lex præsumit contra non conficienter inuentarium.*
9 *In fauorem fideicommissarij regulariter non deducitur falcidia contra legatarios sed fallit quando alia esset mens testantis.*
10 *Fructus non dicuntur bona sed nati ex bonis hereditatis.*



Estamenti spectabilis d. Petri Antonij de Syluestris visis verbis, ⁊ consilio clarissimi iurisconsulti d. Ludouici, visa est mihi eius sententia valde probabilis, ⁊ consona menti testatoris: ⁊ ideo de iure tenenda. Et præmitto, q testator in princ. institut. ⁊ sic in cap. te-
1 stamenti posuit † præfationem, quod intentionis suę erat, quod omnia, ⁊ singula bona suę hereditatis subiaceant fideicommisso, ⁊ de gradu in gradum, ⁊c. quę clausula in princ. posita, declarat enixam mentem ipsius testatoris, respectu subsequentis fideicommissi. l. talis scriptura. vbi doc. ff. de leg. j. l. si ita scriptum. vbi Jas. nu. 11. eod. tit. l. quisquis. vbi Bart. per illum tex. ff. de leg. iij. cum similibus. vnde apparet, q mens testatoris fuit, vt nihil omnino dedu-
2 ceretur de fideicommisso, quod ostenditur ex illis verbis, † omnia ⁊ singula, quę hñt vim geminationis, ⁊ stant non solum collectiue, sed etiã distributiue, vt quęlibet res, quamuis particularis, censeatur subijcere fideicommisso, nec possit de eo deduci: quia talis est virtus generalitatis illorum verborum. per Alex. cons. cxvij. in j. allegat tex. in l. Jul. in pn. de leg. iij. in l. pediculis. §. labeo ff. de auro ⁊ arg. leg. ⁊ quod not. Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de vsufr. leg. facit quod not. Ang. cons. ccxxxix. dicta venditio. ⁊ Rom. cons. xliij. ex supra narrato. in iij. dub. ⁊ p Alex. cons. xlvij. in ij. vol. Cum ergo ex illis verbis satis appareat, q mẽs testatoris erat, vt singula bona essent sub fideicommisso. Quod etiã ostendit ex prohibitione alienationis verbis prægnantibus facta sequitur vt fideicommissum non recipiat aliquam diminutionem propter mentem ipsius quę totum facit: potest autem circa hoc probabiliter dubitari, tribus casibus, de quibus particulariter est videndum. Primus est respectu legitimę, quę iure naturę debebatur d. Hieronymo filio, in qua nõ
3 videtur, q mens ipsa testatoris debeat attendi: quia non potuit † pater grauare filium in legitima, per fideicõmissum, nec aliter: imo tale onus ipso iure censetur sublatum. l. scimus. §. cũ autem. C. de inoff. test. Sed tamen in casu nostro contrarium videtur verius. cum enim eum vniuersalem heredem instituerit, ⁊ longe plus ei relinquerit, q̃z legitima esset, adeo quod, non obstante tali onere, bona longe plus, quem legitima esset, potuissent vendi, etiam considerato dubio euentu, fm l. j. §. si heres percepto. ff. ad Treb. non videtur quod filius potuerit conqueri tanq̃z
4 grauatus in legitima: quia † fauor ipsius est habere potius totam hereditatem cum illo onere, quam tertiam tantum: idest legitimam sine aliquo onere, prout sentit gl. in §. prohibemus. in auth. de triẽ. ⁊ semis. vbi Ang. quem refert ⁊ sequitur d. Ambr. Op. in rep. l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. ⁊ pro hac opinione etiam facit quod consuluit Paul. de Cast. cons. ccxxxij. visis ⁊ cõsideratis. in antiquis: alias est consil. lxxvij. in j.
5 vbi † si testator instituto filio, prohibuerit alienationem vsq; ad xxx. annos, sub pęna hereditatis ad hospitale transferendę, locus erit pęnę, si vel vsq; ad legitimam tantum alienauerit, perinde ac si distraxisset. Si filius legitimam alienauerit, relinquo cętera bona hospitali, ⁊ sequitur ibi Raph. ⁊ Op. loco supra allegato. ⁊ facit similis decisio Raph. Com. cons. xxv. ⁊ consil. lij. de qua per Durantem in trac. art. test. tit. v. caut. xxxi. ⁊ subtiliter relatum est, per supra scriptum d. consultorem. Secundus est casus, de quarta Trebellianica, ⁊ iste videtur habere min' dubitationis, cum possit testator hanc quartam prohibere, cẽseatq; prohibuisse subijciendo omnia, ⁊ singula bona fideicõmisso, propter vim dictorum verborum vt est communis opinio doctorum in l. Centurio. ff. de vulg. ⁊ pup. q maxime dicendum, stante prohibitione alienationis, quę impedit deductionem fieri ex senatusconsulto Trebelliano. §. fi. in auth. sp. larg. auth. sed in ea. vbi Bal. C. ad l. fal. Rom. cõs. ccviij. Aret. xxxvij. Cor. clxxxij. in ij. cum similibus. Quod in casu nostro videtur certius,
6 cum proponatur † non esse factum aliquod inuentarium: quo casu nulla deduci potest Trebellianica. fm Pet. Cyn. Bald. Salyc. Fulg. ⁊ doct. in auth. sed cũ testator. C. ad l. fal. ⁊ Dec. cõs. cccclxxx. ⁊ ccccxc. ⁊ dictum est per d. consultorem. verum quia non potest negari, quin isti duo casus habeãt in se aliquam difficultatem, existimauerim operepretium esse aliquid probare de rebus mobilibus, ⁊ supellectili, ⁊ relictis in hereditate testatoris: vt talia omnia imputentur in legitimam here-
7 di, quia licet communis sit conclusio, q † per non confectionem inuentarij non perdatur legitima iure naturę debita. fm gl. in d. auth. sed cum testator. ⁊ in auth. hoc amplius. C. de fideicõmiss. ⁊ late disputat Cor. in l. fi. §. si vero postquam. C. de iu. del. tamen non est dubium, quod ista mobilia omnia imputantur ei in legitimam, nisi restituantur fideicommissario. gl. in auth. de restit. ⁊ ea quę facit in princ. verbo alienare. Jas.
8 d. l. filiusfam. §. diui. ⁊ in authen. res quę. C. ad l. falc. ⁊ cum † lex pręsumat contra illos, qui non fecerunt inuentarium. secundum text. in §. sancimus. ⁊ §. si vero non fecerit inuentarium. in auth. de hered. ⁊ falc. ⁊ Cor. d. §. si vero postquam. vbi fatetur pręsumi quidem contra eos, sed non quantum sufficiat probatio coniecturalis, respectu quantitatis. vt not. in l. fi. in prin. ff. quod met. caus. Rom. singulariter ccxvij. ⁊ plura exempla adduxi in j. regula pręsump. versic. xvj. Tertius est casus, quid iuris sit circa legata facta in casu finitę lineę descendentium masculorum testatoris, ⁊ probabilis est opinio supra scripti d. consultorio, q si contingat fieri per supra scriptas deductiones fiat diminutio et
9 legatorum pro rata: sicut videmus quod quamuis alias † in fauorem fideicommissarij non deducatur falcidia contra legatarios. l. j. §. denique. vbi omnes not. ff. ad Trebell. tamen hoc non procedit quãdo alia esset mens testatoris. l. liberto. §. j. in fi. de an. leg. l. maritum. in fi. ad l. falcid. per Ripam. d. §. denique. in fi. Ergo idem in simili in casu nostro, vt propter mentem testatoris deducatur de legatis pro rata habito respectu ad id qđ contra eius expectationem iure legitimę vel Trebellianicę de fideicommisso minueretur. argum. l. pen. ff. de tit. cod. ⁊ l. sed cum ea. eod. tit. ⁊ quę habentur in l. cum pater. §. cum existimaret. per illum tex. ff. de leg. ij. Ego tamen illis supra scriptis addendum censeo, videri quandam cõtrarietatem subesse in verbis testatoris: si enim vult omnia ⁊ singula bona sua subesse fideicommisso, quomodo poterũt solui legato 1500. ducatorum. aut enim vis dicere q soluentur ex bonis hereditatis, ⁊ hoc non conuenit: quia singula non subessent fideicommisso, imo tali solutione liberarentur a fideicõmisso. l. qui cccc. l. Marcellus. ff. ad Treb. ⁊ testator quando voluit solutionem fieri ex bonis hereditatis hoc expressit, videlicet in legato filiarum d. Aurelij: quod non est tantę summę, vt euertat fideicommissum: vnde apparet secus sensisse in alijs legatis maioribus. arg. l. vnica. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. toll. aut vis dicere, quod soluat fideicommissarius ex sua pecunia. ⁊ hoc non est credendum vt voluerit ante eum tantam pecuniam soluere, quam eam pcepisset ex bonis hereditatis. l. filiusfam. §. apud Marcellum. ff. de leg. j. consequens est ergo, vt voluerit testator dicta legata solui de fructibus percipiendis ab ipso fideicommissario, semper stante firma proprietate, quę subiecta permaneat dicto fideicõmisso. vt est text. in d. §. apud Marcellum. ⁊ ideo testator concepit verba quod bona suę hereditatis subsint fideicommisso. quę verba de
10 proprietate intelliguntur, † fructus enim ex quibus soluenda videntur legata, non sunt bona hereditatis, sed ex bonis nati dicuntur. l. si Titius. vbi glos. ⁊ Bart ⁊ Alexand. ff. ad Trebell. Et iste intellectus quadrat verbis ⁊ menti testatoris.

SVMMAE RERVM. XLIX.

1 *ADitione hereditatis confirmatur testamentum.*
2 *Legata & institutiones particulares ab aditione vires habere incipiunt.*
3 *Filiusfamilias iure ciuili testari non potest.*
4 *Filiusfamilias codicillos facere non potest etiam si pater in cuius potestate est expressam ei licentiam concedat.*
5 *Francigenæ non habent filios in potestate.*
6 *Francigenarum filij possunt testari & cætera omnia facere quæ his qui sui iuris sunt permittuntur.*
7 *Rex est caput & princeps omnis militiæ.*
8 *Testamenta Regum non subijciuntur solemnitatibus iuris ciuilis.*
9 *Qui compensat dicitur soluere.*
10 *Non præsumitur quod auus de suo dotauerit neptem alioquin diuitem & à patre dotatam ad cuius officium hoc pertinuerit.*
11 *Non est verisimile auum voluisse inter neptes inæqualitatem inducere.*
12 *Quandoquis dotem dat proprio nomine censetur dotare de suo.*

Reo

13 *Dos loco legitimę succedit.*
14 *Non leuis est pręsumptio quę ex qualitate bonorum oritur.*
15 *Diuersitas summę arguit diuersitatem rei.*
16 *Compensatio fit inter eosdem debitores & creditores.*
17 *Non potest quis alienum debitum compensare.*
18 *Vna pręsumptio tollit aliam.*
19 *Lex pręsumit dotem esse de bonis dotantis tantum.*
20 *Maritus non tenetur uxorem indotatam habere.*
21 *Succedens in Regno debet teneri ad onera Regni.*
22 *Successio uim solutionis habet.*
23 *Contra dos cum sit contractus propter nuptias non ijsdem legibus subij ci quibus dos ipsi subijcitur.*
24 *Contra dos quid sit.*
25 *Dotalitium quid sit.*



Etiuo pro amore, & fraterna beneuolentia, quam-
uis nulla possit esse lis, atque controuersia inter
illustris. Reginam Maria Hungaricam, &c. & se-
renissimas maiestates fratrum suorum. Tamen
non est inconueniens de iuribus ipsarum dispu-
tare, & quid ipsi illustr. Reginę debeatur, paucis
disserere, vt Cęs. maiestas, deinde qd sibi ęquum
videatur, decernat, remq; omnem pro admirabili
sua sapiētia diffiniat. Et in primis fundata est intentio ipsius Reginę,
ex testamenti paterni verbis, quibus Rex Philippus dotem in ducen
tis millibus aureorum constituit a tempore nuptiarum annua buna tri
1 ma die dandis. Quod † testamentum Cęsarea maiestas aditione hęre-
2 ditatis confirmauit, adeo vt † legata, & institutiones particulares tali
aditione vires habere incipiant. l. si nemo. de reg. iur. Nec obstat si al-
legaretur, tale testamentum non valere tanquam factum a filiofamil. vi-
uente patre diuę memorię Maximiliano Imper. Clarum enim est
3 † iure ciuili filium famil. testari nō posse. instit. quibus non est permis.
4 fac. testa. in prin. l. qui in potestate. ff. de testa. sicut † nec codicillos fa-
cere, etiam si pater in cuius potestate est, expręssam licentiam ei conce-
dat. l. conficiuntur. §. codicilli. de iure codicil. Nam respondeo quod se
cundum consuetudinem regionum Burgundię, hęc patria potestas
5 non attenditur. Et ideo dixit Accur. † Francigenas non habere filios
6 in potestate. gloss. §. ius autem. instit. de patr. pot. † Vnde sequitur vt
tales possint testari, & cętera omnia facere, quę his qui sui iuris sunt
permittuntur. quod Bald. tradit. c. j. §. j. de duobus fratr. in fi. & alij
probarunt: Alex. l. fi. C. qui testamenta fac. pos. & certe in illis partibus
filij postquam duxerunt vxores: vel annum xxv. attingerunt, censentur
omnino a patria potestate liberati: & hoc maxime dicendum est in casu
nostro, in quo Rex Philippus agebat separatim a patre suo, & ita sem-
per egit toto tempore vitę suę: vnde satis pręsumitur talis liberatio, &
quędam quasi emancipatio. quod Bal. respondit l. post mortem. de
adopt. & l. j. C. de patria potest. Quod si valet testamentum a milite fa-
ctum, propter militū priuilegia, quamuis miles in patria potestate sit.
7 §. j. quib. non est perm. multomagis factum a † Rege ipso, qui est ca-
put & princeps omnis militię. l. j. §. j. de testamento milit. & ideo talia
8 † testamenta non subijciuntur solennitatibus iuris ciuilis. l. omnium.
C. de testa. quod non semel Bal. respondit. cons. cccclvj. v. nec puto hac
in re subesse aliquam difficultatem: maxime cū pręsupponatur Cęsar.
maiestatem semper tale testamentum ratum habuisse. maior est hęsita-
tio, quia videtur illustrissimę Reginę Marię obstare exceptio solutio
nis: si quidem constat quod diuę memorię do. Maximilianus Impe-
rator auus suus paternus, quando eam tradidit nuptui Regi Lodoui-
co Hungarię, constituit ei dotem cc. millium aureorum, & curauit ei fie
ri donationem propter nuptias a socero Rege Vladislao: & licet non
numerauerit re ipsa dictam pecuniam, tamen cum tantundem sibi de-
9 beret Rex Vladislaus, admisit compensationem, quo casu † qui com-
pensat dicitur soluere. l. si peculium. §. j. de statuli. l. amplius. rem ratam
hab. Sed pro resolutione istius argumenti in primis videndum est, an
per dictam constitutionem dotis factā ab auo paterno, sit sublata obli-
10 gatio legati in testamēto paterno facti? & videretur sublata, quia † non
pręsumitur, ꝙ auus de suo dotauerit neptem alioquin diuitem, & a pa-
tre dotatam, ad cuius officium hoc pertinuerit: quod videtur commu-
niter receptum quia lex fin. C. de dotis promis. in patre loquatur, non
in auo. & licet aliqui dixerint idem in auo paterno esse. quod Iaco. Bar
tolus, Baldus, Salycetus, cęteri tradiderunt. l. cognouimus. in fi. C.
de hęret. l. v. §. si filius. ff. de iure dot. qui Accursij dissentientis opinio-
nem in auo materno duntaxat defendi posse existimant. glos. dicta l. fi.
verb. intelligi. Tamen non loquuntur, quando pater ipse iam dotem as
signauerat: quo casu nec maternus nec paternus auus de suo dedisse
credēdi sunt, suadeturq; hęc opinio in casu nostro: cum reliquę sorores
11 solum dotem a patre constitutam habuerint, † nec est verisimile voluis-
se auum, inęqualitatem inter eas inducere quod Socinus tradidit. l. j.
soluto matrimonio. argumēto l. cum pater. §. cunctis. de legatis ij. Sed
tamen suprascriptis nō obstant. cōtraria opinio videtur verior, ꝙ non
diuus Maximilianus voluerit eam aliter quam de legato paterno do-
tare. Cum nusquam ipse auus dixerit se dotare tanquam administra
12 tor, vel tutor, sed potius † proprio nomine fecerit: vnde & de suo dedis-
se censendus est. l. ij. C. pro socio. & credendum potius ex officio aui to
promisse. l. profectitia. in fine. de iure dot. Maxime cum alias hęc ne-
ptis nihil prorsus ex auitis bonis consequeretur, quod est iniquū. Sal
tem enim ei legitima iure naturę in eius bonis debetur. §. aliud quo-
13 que. in authen. vt cum de appellat. † in cuius locum hęc dos succede-
ret. l. quoniam nouella. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffic. testam.
Suadet etiam hoc qualitas dotis super bonis Austriacis impositę,
quę ipsius aui propria erant, non super Burgundię aut Hispanię di-
14 tionibus, quę ad patrem pertinebant. † non leuis enim est pręsumptio
quę ex qualitate bonorum oritur. argum. l. j. ff. de rebus dub. vbi not.
Maxime cum ęqualitas summę non omnino concurrat: dos enim du
centorum millium flor. Hungarorum est aliquanto maior dote in testa
15 mento paterno relicta, vnde † diuersitas summę arguit diuersitatē rei.
l. cum centum. de adimen. lega. vbi doctores. & in l. triticum. de verbo-
rum obligat. Illud etiam efficax videtur argumentum, ꝙ si ex lega-
to paterno voluisset eam auus dotare, vtique non potuisset pacisci, vt
dos ei restitueretur in casu duntaxat, quo soluto morte viri matrimōio
ad secunda vota transire vellet, imo indistincte debet hęc dotem a patre
relictam, saluā habere, etiam si ad secunda vota transire nolit. nec enim
potuisset hanc legem bonis paternis auus imponere. l. de die. l. sequen
ti. ff. de pactis dot. l. quamuis. C. de pactis conuen. Confirmatur ꝓ
hęc sententia hac ratione: actum enim ab auo est, vt compensationi ha-
rum dotium mutuo esset locus: idest vt dos illustrissimę Marię pręs-
standa Hungaro, compensaretur cum dote illustrissimę Annę danda
Maximiliano: ꝙ si ita est, oportet vt dicamus hanc dotem illustris-
simę Marię, ex bonis Maximiliani pręstari, non ex legato pater-
16 no. † Compensatio enim fit inter eosdem debitores, & creditores, idest
vt lex dicit inter se. l. j. de compen. l. eius. C. de compens. At illustrissima
Maria creditrix non erat: quid enim ad eam pertinuit de dote Regi-
nę Annę? necessarium ergo dicendum videtur, ꝙ diuus Maximilia-
nus de suo promiserit dotem neptis Hungaro, & idem eius esset credi-
tor, ob dotem Reginę Annę, quam vel ipse, vel Rex Ferdinādus erat
17 ducturus † non enim potest quis alienum debitum cōpensare. l. si cum
milit. in prin. l. in rem. §. i. de compen. adeo vt nec pater aut auus pos-
sint obijcere compensationem de eo quod ad filiam, vel neptem perti-
net in ijs, scilicet quę patri non quęruntur sicut aduentitia, vel dos, & si-
milia. l. si cum filio. vbi doctores. eodem tit. vnde quantum sit ad lega-
tum paternum, non potest dici eius respectu esse inductam aliquā com-
pensationem. Nec obstat quod glos. & docto. dicta l. fin. in glos. non cen
seri auum de suo dotare tradiderunt, quia cum status hic coniecturalis
sit, plures pręsumptiones sunt in contrarium, quę videntur efficacio-
18 res, & † vna pręsumptio aliam tollit. l. diuus. de in inte. rest. l. cum de in
debito. de probat. Nec ratio ęqualitatis inter ipsas sorores est adeo ef-
ficax, vt tollat suprascriptas pręsumptiones: quandoquidem videmus
etiamsi pater expręsserit se dotare de suis & filię bonis, tamen aduersus
19 expręssam mentionem bonorum filię, † lex pręsumit de bonis dotantis
tantum esse dotem. dicta l. fi. qua ratione alias profitendo, eam Socini
sententiam non sum sequutus. Rursus videndum est, etiam si dicamus
quod illustrissima Regina Maria pręsumatur dotata de legato pater-
no, quod ius ipsius sit in dotis repetitione. Et videretur quod cum ip-
sa Regina deberet soluere dotem marito. l. iij. vbi not. C. de dotis pro-
20 mis. prout est regulare, cū † maritus non teneatur vxorem indotatam
habere. Baldus l. fi. C. de sententia quę sine certa quant. & diuus Ma
ximilianus compensauerit pro ea dotem sibi debitam a Regina Anna,
quod ipse Maximilianus & consequenter Regia Romana maiestas
tanquam creditrix illustrissimę Marię, potuerit a Cęs. maiestate exi-
gere dictam pecuniam. Sicut enim si diuus Maximilianus ipse soluis
set Regi Hungarię, posset exigere a nepte. l. solutum. §. solutam. ff. de pi
gnoratitia actione. glossa dicta l. si cum milit. in prin. ita si compensa-
uerit, quia (vt supra diximus) qui compensat, censetur soluere. Sed ta
men in casu nostro puto aliud esse dicendum: suprascripta enim ratio
procederet de plano, si Imperator Maximilianus ijsdem legibus do-
tem illam soluisset, quibus ex testamento paterno ipsi nepti ea dos de-
bebatur. Sed cum compensauerit simpliciter, & solum casum repetitio-
nis expręsserit, quando ipsa vellet ad secunda vota transire, non potuit
conditionem neptis facere deteriorem: cum omnino dos sibi restituen-
da esset in casum soluti matrimonij morte viri, etiam si ad secunda vota
nollet transire, & ideo debet ipsi Reginę salua esse repetitio simpliciter,
prout ex testamento paterno permittitur. l. licet. de iure dot. l. si quis ac
cepto. de conditiōe ob causam obligatio enim sibi est restituēda in eum
casum, in quo erat ante acceptilationem vel compensationem factam.
glo. l. si mulier. de conditione causa data causa non sequen. vnde ei salua
est actio aduersus Cęsaris maiestatē hęredē patris, si velit vel etiam
21 aduersus Regem Ferdinādum, † qui cum successerit in Regno Hun
garię, debet ad onera Regni teneri. l. hęredem. l. secundum. ff. de reg. iu
ris. Nec cum adiuuat illa allegatio, quod hoc modo vxorem duxerit in
dotatam. cū enim eius dotis debitor esset Rex Hungarię, cui ipse per
22 vxorem successit, confusę sunt actiones, & † successio vim solutionis ha
bet. l. si debitori. l. Granius. ff. de fideius. At respectu Reginę Marię,
salua remanet illi sua actio ad repetitionem dotis, cuius conditionem
non potuit auus dotans, facere deteriorem, vt dixi. Postrema est hęsi-
tatio, si illustrissima Regina dotem hanc suam repetat, siue a Cęsare, si-
ue a Romana Regia maiestati, an nihilominus habere possit, quę sibi
in contra dotem sunt a socero, & deinde marito assignata. Et prima fron
23 te videretur non posse: cum enim hęc † contra dos sit donatio propter
nuptias, videtur ijsdem legibus subijci, quibus dos ipsa subijcitur. §.
aliud. in authentica de ęqualitate dotis, propter nuptias donationis.
adeo vt si soluto matrimonio ipsam dotem repetat, etiam hęredes viri
donationem repetant. glo. authentica dos data. C. de donatione ante
nuptias. & certe si hęc proprie esset donatio propter nuptias, prout acci
pitur in iure, res esset satis clara. Tamen ego non arbitror, hanc contra
propter nuptias, prout accipitur in iure, res esset satis clara. Tamē ego
non arbitror, hanc contra dotem esse talem donationem quod ex eo ap
paret, quia non est facta ęqualibus pactis, prout requiritur in tali dona
tione, & quia talis donatio desijt esse in vsu, & per contrariam consuetu-
dinē est abolita, quod Sali. & alij doctores fatentur. dicta authen. dos
data. Sed potius videretur esse quędā assignatio ad alimēta, & ad statū
ipsius Reginę honorādū, quale solebant veteres menstruum aut an-
nuum quidam appellare, quod a marito vxori concedebatur. l. quidam.

de pactis dotalibus.l.ex animo.l.si id quod.§.finali. de donatione inter virum & vxorem. Ego hanc assignationem, secundũ statuta Regni Hungariæ intelligendã arbitror, prout in statutis habetur, titulo xciij.
15 vbi est quędam donatio propter nuptias, quę appellatur † dotalitium, & diffinitur esse merces fœminarum legitime coniugatarum, quę propter defloratione, & concubitum de bonis mariti iusta status illorum exigentiam datur, quod dotalitium mortua muliere ad eius proximiores deuoluitur, non autem ad heredes mariti redit, nisi consistat tantũ in vsufructu: quo casu finito vsufructu per mortem mulieris consolidatur cum d.§.finitur. institu. de vsufructu. & adde bonum text. in l. corruptionem. C. eod. tit. & ibi Bald. recenset sex modos, quibus finitur, perit, siue amittitur vsusfructus. post gl. ibi in verbo quibusdam. quę tres tantum enumerat. vnde apparet secundum mores Hungaricos hanc contra dotem non censeri propriè, secundum naturam donationis propter nuptias, vt capitur secundum ius commune, nec reuerti ad maritum, seu eius heredes. Sicut in simili videmus etiam in donatione quę simpliciter dicatur facta contemplatione matrimonij: non enim ideo censebitur propter nuptias, nec secundum eius naturã iudicabitur: cum talia verba potius causam impulsiuam, quam finalẽ respiciant, quod Oldradus consil.v. atq; Alex. xiiij. in j. responderũt. Nec absimile est, quod ex facto Paul. Castr. respondit consil.cccxlv. in j. non censeri donationem propter nuptias, quam pater filio fecit adiecto, q eam vxori donaret. vnde & in casu nostro arbitror idem esse, & saluum remanere illustrissimę Reginę vsumfructũ, quamuis dotẽ suam repetierit. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. L.

1 Conditio in vnum casum non verificatur in alio.
2 In fideicommissis quæ sunt onus hæredi casus omissus habetur promisso.
3 Fideicommissi casum ad alium extendi.
4 Reperiri dicitur quod est & quidem probatum.
5 Paria sunt non esse & non apparere.
6 Illud dicitur esse verum non quod vere est sed quod probatum est.
7 Propter manifestam mentem testatoris fit extensio de casu mortis ad casum non existentes vel incapacitatis.
8 L. Titio vsufructus, declar.
9 Quæ non probare debeant substituti qui volunt admitti ad successionem.
10 Statutum loquitur in personam non ligat forenses.
11 Spem non nisi in casibus spectari.
12 In fideicommissis appellatione filiorum non veniunt nepotes.
13 In fauorabilibus quæ tamen habent annexum onus sicut tutela appellatione filiorum ad nepotes non extenditur.
14 Mulier nupta de iure communi seruat forum originis.
15 Forum originis inamissibile.
16 Dictio vsupra refert se ad supradicta.
17 Natura dictionis similiter.
18 Verba quandoque mediate accipiuntur vt intentioni proferentis deseruiant.
19 Præcessor etiam dicitur qui mediate præcedit.
20 Verba per prius regulariter & non per posterius accipiuntur fallit tamen quando alia est mens testatoris.
21 Dictio decedentium quid.
22 Qualitas adiecta verbo licet regulariter intelligatur secundum tempus verbi tamen hoc procedit quando alijs verbis mens proferentis declaratur quod intellexit etiam in futurum.



Ensibus superioribus cum responderim de iure circa hęreditatem magnifici equitis de Vbertis, & in fauorem eius filiarum deciderim aliquot quęstiones, vt in consilio videri potest, ad quod remitto, quia quę ibi dixi, existimo pro veritate dicta esse. Nunc superuenit noua difficultas de qua (vt in eo consilio dixi) tunc non fuit requisitus, & quę nõ contra dictas filias, sed contra hospitale tendit, an in parte Vbertis forensibus relicta admittenda sit d. Simona, an vero dictum hospitale. Verba fideicommissi sunt, *Si non reperirentur masculi præfati de Vbertis, vel si decederent eorum descendentes masculi in infinitum, nullis relictis masculis tunc, & eo casu bona deueniant ad præfati testatoris filias præfatas, vel earum præmortuorum filios legitimos, & naturales, & similiter ad filias filiarum præfati testatoris, & earum præmortuorum filios masculos, non existente autem aliquo, ex supra nominatis perueniant ad consortium, &c.* Et cum d. Simona sit filia d. Ludouici filij testatoris comprehenditur sub illis verbis, *Et similiter ad filias filiorum præfati testatoris, &c.* Prima ergo dubitatio est, an eueniat casus dicti fideicommissi & prima fronte videretur, q non: quia verba conditionis sunt, *Si non reperirentur, vel si decederent, etc.* isti reperiuntur, licet ex forma statuti Mantuani excludantur. vnde
1 † conditio in vnum casum non videtur in alio verificari iuxta regulam l. commodissime. ff. de lib. & posth. & expressius in l. Titio vsufructus
2 ff. de cond. & demonst. & quia † in fideicommissis (quę sunt onus hęredi. l. cohęredi. §. cum filię. de vulg.) casus omissus debet haberi pro omisso, vt in simili not. Angel. consil. ij. Petrus de Anch. consil. cclxvj. Signoro. Homod. cõsilio cci. Lodouic. Roman. cõsi. cxxi. & cxxxvij. Ioann. de Ana. cõsilio lxvj. Fulgosius cõsilio xlix. Alexãder clxxxvij. in ij. Socinus consil. o cclix. & lxxvj. in iij. Decius consilio lxxix. cum
3 similibus. Sed ijs, † & similibus non obstantibus, puto in casu nostro contrarium, quia illa verba, Si non reperirentur satis comprehendunt casum nostrum, si enim non reperiantur, qui succedant: quia exclusi a statuto tanquam forenses, siue quia non sint in aliquo gradu agnatiõis
4 siue quacunq; alia ratione continentur ijs verbis † reperiri enim dicitur, quod est, & quidem probatũ. l. fin. C. de mun. & hon. lib. x facit text.
5 in c. scribam. extra de pręsumpt. q † paria sunt non esse & non appare
6 re. l. duo sunt. ff. de testam. tut. & q † illud dicitur esse verũ, non qd vere est, sed quod probatũ est xxx. q. v. iudicantem. vbi Arch. per Bald. in rubr. extra de cõstit. & quia testator solet, vti isto modo loquẽdi, & supra dixerit donec aliquis masculus reperiretur, & si obtigerit, quod non appareat, &c. vnde satis ostenditur sensus testatoris quemadmodum accipiat ista verba. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de legat. j. l. qui filiabus. vbi doct. eod. lib. Et dato, quod ex vi verborum iste casus non comprehen
7 deretur, tamen † propter manifestam mentem testatoris fieret extensio de casu mortis ad casum non existentię, vel incapacitatis per regulam. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posth. idq; non solum, quando conditio est necessaria, sed etiam voluntaria: quia voluntas testatoris totus facit. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. l. mulier. in prin. ff. eo. tit. & quod not Ang. de eo, qui tanquam incapax est exclusus in l. ij. C. de hęredib. instit. doct. l. si antequam. ff. ad Syllan. & faciũt multę decisiones cumulatę per Mod. in d. §. & quid si tantum. quas referre non expedit, & per Alex. consil. cxxx. in ij. & consil. ioo in iiij. Soc. lij. in j. Dec. cclxvj. Card. Parisium consil. lxx. in ij. & lxxv. eod. lib. cũ
8 simil. lib. Nec obstat tex. in d. † Titio vsufructus. quia ille text. sic simpliciter intellectus destrueret communes opiniones, secundum Imol. & Raph. ibi, & ideo ego intelligo conditionem illam, si ad eum peruenire desinet non adimpleri, quando nunquam incepit, quia debet testator libertatem seruo in premium seruitutis pręstare Titio vsufructuario. vnde nõ debetur si nõ fuit pręstita seru. tuo. l. seruus. § fi. ff. de statulib. & dicto casu non fit extensio: quia cessat mens testatoris, quod in casu
9 nostro est cõtra. Secunda est dubitatio quomodo † exclusi efficiantur. Vberti Veneti ad hoc, vt si forte succedat illis aut ? & in primo dico, quod ad hoc, vt possint admitti, non sufficit, quod probent se esse de Vbertis, sed requiritur quod probent se esse de eadem progenie, de qua testator & quod illi attineant per gradum aliquem qui non sit vltra decimum de iure ciuili, secundum Dec. cons. cccxij. Itẽ oportet, q sint capaces dictę successionis. quia iam facti ciues priuilegium, vel alter cum aliquin sint exclusi a statuto Mãtuę adeo q nec vlla eis estimatio debetur, vt alias late d. xi in pręallegato cõs. meo. Nec obstat quod
10 † statutum loquatur in personam, vnde non ligat forenses. l. fin. ff. de iur. om. iud. Bar. l. j. C. de sum. Trin. quia non loquitur in rem illis verbis, Nulla res possit alienari, & vitio inalienabili affecta, &c. Item testator ipse nõ erat forensis. vnde potuit alligari statuto: secus, forte si non fuisset ciuis subiectus statuto, vel clericus, vt loquitur Francisc. de Ripa consil. ij. lit. de constitutionibus. Non obstat, quod illi Vberti possint effici ciues, & subire onera, & tali casu debeant admitti ad successionem prout dicit pręfatus de Ripa dicto cons. in iij. dubio, quia loquitur ipse, quantum sit respectu pręiudicij quod fieret communi, cui in pęnam dicta bona applicanda essent: ipso iure enim recuperat, si efficiatur ciuis. l. siue patron'. ff. de iure pat. Cin. Ang. Alex. Arci. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. sed quęstio nostra est respectu substitutorum, qui in eũ casum sunt vocati: illis enim pręiudicare non potest: cum euenerit cõditio sub qua ipsi sunt vocati. l. i. §. in f. ij. de leg. ij vnde talis ciuilitas non debet trahi in pręiudicium tertij. l. impuberem. ff. de admin. tut. l. ij. §. merito. ff. ne quid in loco pub. Bald. consilio ccclvij. in j. Raph. Com. cõsil. lxxxiiij. circa medium. & sentit Petr. de Anch. consil. clxix. Decius d. l. xj. cum simi. lib. Nec obstat, q isti forenses possunt effici ciues. l. assumptio. ff. ad municip. vnde cum ipos
11 † sit, q tales possint esse potiores substitutis interim substituti non debent admitti, sed expectare, an efficiãtur capaces. l. ij. §. vtiq;. ff. de iure & leg. l. antiqui. ff. si pars hered. pet. & in statuto Mantuæ hoc tradit Bart. Socinus consil. xix. lib. iij. Sed certe loquitur ibi Socin. in eo, qui habebat ius de pręsenti per satisdationem & qui habebat spem probabilem, vt qui est in vtero, vel captus ab hostibus propter ius postliminij idemq; dicendum in eo, qui sub conditione est vocatus: potest enim pendente conditione interim fieri ciuis. l. cętera. vbi Iaf. in vij. not. ff. de leg. j. sed si tempore quo ius fideicommissi defertur, non sit habilis ad succedendum, ius deuoluitur sequenti in gradu seu substituto. vnde amplius non potest admitti, ne talis ciuilitas in pręiudicium tertij tendat, vt supra dixi, & quia de hoc latius scripsi in allegato cons. nõ insisto hic amplius. Tertia est dubitatio, quę personę ad hoc fideicommissum cum ipsa d. Simona sint admittendę: & videtur, quod sola d. Simona debeat admitti cum filio Blancę sororis suę tanquam fideicommissum pro portione filiarum testatoris sit caducum: quia testator vocat pręfatas filias, vel earum premortuarum filios. non extãt
12 autem filij, sed duntaxat nepotes, † in fideicommissis autem appellatione filiorum non veniunt nepotes secundum Bald. consilio cciij. in iij. Lud. Rom. consil. ccccxxxviij. vltim. dub. Socin. ciij. in ij. Alexander consil. l. in j. & consi. lvj. in v. Corn. cxcix. in ij. vbi dicit multos doctores Italię consuluisse, & secundum hanc opinionẽ iudicatum fuisse. & Dec. cons. xv. vbi dicit quod hęc opinio isto casu non habet contradicentem: cum enim fideicommissum sit onus respectu grauati suc
13 cedit doctr. Bar. in l. liberorum, de verborum sign. quod etiam † in fauorabilibus quę tamen habent annexum onus sicut tutela appellatione filiorum ad nepotes non extenditur. l. quod si nepotes. in fin. de testam. tut. & quia de hoc diffusius scripsi in allegato consilio, ad ibi dicta

rem...

remitto. vbi etiam respondeo rationibus, & auctoritatibus contradicen
tium. Quarta, & vltima est dubitatio an d. Simona excludatur ab hac
successione, quia nupta est extra iurisdictionem Mantuę: & per longis-
simum tempus habet domicilium Ferrarię, nec vnquam subijt aliqua
munera in ciuitate Mantuę. sed tamen ista non sufficiunt ad eam ex-
24 cludendam: quia † de iure communi mulier nupta seruat forum origi
ginis, pręter quam quo ad ea per quę distraheretur a seruitijs mariti, quo
ad cętera vero adhuc seruat forum patrię. l. fin. §. ijdem rescripserunt.
vbi Bart. ff. ad municip. tradunt omnes in l. pen. ff. de iur. omnium iu
dicum. & idem est dicendum in vidua, quę licet seruet domicilium mari
25 ti, si in eo perseuerat. l. filij. §. vidua. ff. ad municip. tamen retinet † fo-
rum originis: quia illud est inamissibile. l. j. l. assumptio. ad municip. vn
de consequens est, vt non excludatur a statuto quod forensis, vel nō sup
positus non possit acquirere, mulier enim alibi nupta non ideo dicitur
forensis, aut non supposita in loco originis, cum seruet illud forum, vt
dixi & notat Paul. de Castr. consil. xcvj. posset quis dicere. in fi. Alex.
consil. lvj. consideratis verbis. in j. vol. consil. xx. viso processu. in ij. con
sil. 100. ex inspectione. lib. iij. Corn. consilio clxxvij. lib. iiij. late per So
cin. consil. cclxvi. pręsens consultatio. Dec. dict. l. pen. maxime cū tra-
ctetur de fideicōmisso facto ab ascendente, nec statuta Mantuę quan-
tum ad hunc casum videntur aliquid inducere aduersus ius commu-
ne. Circa legatum ducatorum mille factū filiabus Ludouici videretur
prima fronte dominam Simonam non admittendam, quia verba lega
ti sunt filiabus Ludouici decedentis sine masculis, ipse autem habuit
masculos, & sic defecit conditio. l. filius familias. §. cum quis. ff. de. leg.
j. & certe tota difficultas stat in hac ratione quomodo intelliguntur illa
verba decedentium sine masculis, si intelligamus immediate erit exclu-
sa d. Simona. d. §. cum quis. si intelligamus mediate, erit admittenda.
Et pro hac secunda intelligentia facit, quia testator non simpliciter di-
26 cit decedentium sine masculis, sed addit dictionem, † vt supra. quę di-
ctio se refert ad supradicta, secundum Bartolum. l. j. §. hoc edicto. ff. de
postulando. in fin. Decius consilio ccclxxvij versiculo nec obstat. Su-
pra autem dixerat, quod si nemo ex descendentibus masculis extaret, &c. &
sic apparet. quod intellexit testator, si decederet Ludouicus sine mascu-
lis tam immediate, quam mediate: quia Antonius & eius filij decederent
ipsi sine masculis, qui casus euenit. Et quod ista fuerit mens ipsius ostendi
tur, quia alias fecisset meliorem conditionem filiorum ex filiabus suis
pręmortuis, quibus non supposuit istam conditionem, quam filiarum ex fi
27 lijs masculis, quod videtur esse contra eius mentem, & contra † natu-
ram dictionis similiter, per quam apparet istud legatum reduci instar
pręcedentis. authētica similiter. C. ad l. Falcidiam. cap. capitulum. vbi
28 Felinus. de rescr. nec est nouum, vt † verba quādoq; mediate accipian
tur, vt intentioni proferentis deseruiant, vt in l. ij. ff. de orig. iur. §. j. vbi
Superbus Demarathi filius scilicet mediatus, fuit enim nepos. sic
29 † pręcessor dicitur, etiam qui mediate pręcedit. c. ecclesia. vers. parte.
extra de causa pos. & proprie. & dominus qui est dominus domini & sic
mediante alio. c. j. §. illud de prohi. feud. alie. per Feder. & quę habētur
30 per Mod. in l. modestinus. ff. de verb. sign. & licet † verba regulariter
per prius accipiantur, non autem per posterius. l. qui liberis. §. j. ff. de
vulg. tamen hoc non procedit, quando alia est mens testatoris, vt ibi ha
betur. sit hoc maxime in casu nostro dicendum in quo conditio simplici
ter est scripta sine masculis, nec dicit sine filijs. vnde pōt verificari etiam
in nepotibus, & pronepotibus ex quo non restringitur ad certum gra-
31 dum. l. liberorum. de verb. sign. & licet illa † dictio, decedentium, sit par
ticipium pręsentis temporis, tamen potest etiam habere tractum: quia
32 quamuis † qualitas adiecta verbo regulariter intelligatur, secundum
tempus verbi, tamen hoc procedit quando alijs verbis mens proferen
tis declaratur quod intellexit etiam in futurum. c. Rainutius, extra de
test. declar. Ripa in l. Centurio. nu. 144. ff. de vulg. & facit quod not.
Alex. l. stipulatio hoc modo. vers. nec obstat, quod qualitas. ff. de verb.
ob. & hęc procedunt etiam si in litera testamenti scriptum sit deceden-
tium in exemplo, tamen mihi proposito scriptum est descendentiū, quo
casu cessaret omnis difficultas & referretur ad substantiuum pręcedens
filiarum. & ideo concludo d. Simonę deberi istud legatum mille duca-
torum. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LI.

1 *SI substitutio sit facta ultimo morienti & sit facta in omnibus bonis quod testator uideatur non simpliciter conseruasse ius legitimarum hęreditatum inter eos, sed fecisses fideicommissum ut precedens teneatur restituere sequenti.*

2 *Dictio quicunque est uniuersalis distributiua, & attribuit actum insolidum.*

3 *Dictio quicunque distributiua intelligitur secundum uerbum cui est applicata.*

4 *Plures non possunt esse haeredes insolidum.*

5 *Conditione deficiente fideicommissum consequenter nullum subest.*

6 *Lex praefert uoluntatem verbis.*

7 *Substitutio in vsufructu post mortem plurium censetur facta vltimo decedenti & quare.*

8 *Si substitutio sit facta duobus per nomen collectiuum non vocabitur substitutus nisi post mortem vltimi quando isti instituti alias essent ab intestato sibi inuicem successuri.*

9 *Vitiato expresso vitiatur tacitum.*

10 *Ius fideicommissi conditionalis non transmittitur.*



Rdine propositę dubitationis videndum est an subsit
in pręsenti casu fideicommissum aliquod ex verbis te
statoris, qui sibi Jo. Gasparem & quoscunq; alios fi-
lios sibi de legitimo matrimonio nascituros instituit,
& si dictus Jo. Gaspar & quicunq; alij filij decederent
sine masculis ex legitimo matrimonio tunc ipsis filio
seu filijs in omnibus bonis substituit filias fęminas? Et videtur, quod
subsit fideicommissum inter ipsos & vltimo decedente debeant admitti
1 fęminę. Quia communis conclusio est quod † si substitutio sit facta, vlti
mo morienti, & sit facta in omnibus bonis quod testator videatur non
simpliciter conseruasse ius legitimarum hęreditatum inter eos, sed fe-
cisse fideicommissum, vt pręcedens teneatur restituere sequēti. l. Ti-
tia Seio. §. Seia libertis. ff. de leg. ij. Ang. Imo. Are. in l. si pater impu-
beres. ff. de vulg. & pup. & est communis cōclusio, vt per Ias. in l. potest.
& l. seq. ff. eo. tit. & istud videtur esse in casu nostro. Nec obstat quod ver-
ba substitutionis non sint concepta in casu vltimi morientis: quia ex
quo sunt concepta post omnium mortem idem est ac si expręsse esset gra
uat' vltimo loco moriēs. l. codicillis. vbi Bart. ff. de vsuf. legato Alex.
in d. l. si pater impuberes. Nec etiam obstat quod testator non dixerit
2 de omnibus filijs, sed vsus sit dictione † quicunq;, quę dictio est vni-
uersalis distributiua, & attribuit actum in solidum. l. edicto. in prin. & l.
aut diuus. ff. de iur. fisci. per Bar. & Imol. in l. hoc articulo. ff. de hęred.
instit. & propterea videretur filias admittendas ad fideicōmissum vno
quoq; moriente, non autem expectari mortem vltimi decedentis, & con
sequenter in omnem casum fratres ipsos reijci a fideicommisso: quia re
spondeo quod ista distributiua respicit verbum decedendi, non autem
3 modum succedendi ipsarum filiarū, & † propterea intelligitur secūdum
verbū, cui est applicata l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. ali. Pau.
de Cast. in l. in substitutione. ff. de vulg. & pup. Signor. de Homo. cōs.
xxxvij. Abb. cons. cvij. in j. Pręterea apparet expręsse de mente testato
ris capientis istam dictionem pro collectiua, ex quo in institutione insti
tuit Jo. Gasparem, & quoscunq; alios: non enim potest ibi stare distri-
butiue & attribuere actum vnicuiq; insolidum, prout est sua natura, ex
4 quo † non possunt plures esse hęredes insolidum, vt declarat Bart. in
d. l. hoc articulo. arg. illius. l. in fi. merito in verbis substitutionis debet
capi eodē modo, vt stet collectiue. arg. l. si seruus plurium. §. fin. de leg.
j. l. cum pater. §. cum imperfecta de leg. ij. cum not. per Ias. in l. qui filia
bus. in prin. de leg. j. Nec etiam obstat, quod verba substitutionis sint
concepta per copulam, videlicet dictus Jo. Gaspar, & quicunq; alij fi-
lij ideo tanquam requiratur concursus vtriusq; copulati ad hoc, quod
conditio verificatur. l. si hęredi plures. ff. de condit. inst. per Bart. &
doct. in l. j. ff. de iust. & iur. & iste concursus nō possit interuenire ex quo
5 Jo. Gaspar mortuus est relicto filio, ergo † conditio defecit & cōsequen
ter fideicommissum nullum subest. l. pen. C. de impub. Nam respon-
deo, quod ex quo concurrentibus illis duobus, quod sit substitutio fa-
cta post mortem omnium, & quod sit facta in omnibus bonis lex pręsu-
mit voluntatem defuncti quod hęredes censeantur inter se inuicem sub
stituti per iura supra allegata, non curatur deinde de impropriętate il-
6 lius copulę ex quo † lex pręfert voluntatē verbis, vt in istis terminis
dicit expręsse text. in l. hęredes mei. §. cū ita ff. ad Trebel. & istud etiam
communiter volunt doct. ibi, & not. per Bal. in cons. xcix. super primo
quęsito. in iiij. vol. vbi loquitur in substitutione facta si filius & omnes
fratres decesserint sine liberis, &c. an vno moriente cum liberis expiret
fideicommissum, & concludit licet ex vi sermonis substitutio euanescat,
non tamen ex intentione testatoris quę est attendenda, secundum eum.
licet Bald. ibi concludat, quod aliquo decedente sine filijs in postre-
mum illius admitteretur substitutus, prout etiam est communis opin.
in l. quidam testamento proculum. ff. de vulg. & pupil. vt ibi per Alex.
tamen in casu nostro non puto, quod vltimo ita decedente, admitteren-
tur filię, ex quo ista non pręsumitur fuisse mens testatoris, qui voluit
pręferre masculos fęminis, & accommodare voluntatem suā, secundum
statuta, vt dicit Bart. in d. §. cum ita, vbi per hoc limitat illum. § arg. d.
l. pen. C. de impub. & firmat per multa Cornęus in consil. cclxxxiij. vi-
detur prima facie in j. vol. Et ista sunt quę reddunt istam partem valde
dubiam, & faciunt casum difficilem. Sed his non obstantibus puto con
trariam partem esse veriorem quod imo non sit aliquod fideicommis-
sum. & tota difficultas dependet an conclusio doctorum volentium, quod
si sit substitutum vltimo decedenti in omnibus bonis censeatur facta
substitutio inter ipsos plures grauatos, habeat locum, quando non est
facta substitutio vltimo, sed simpliciter post mortem omnium. in quo
puncto Alex. in d. l. si pater. arguendo concludere videtur, quod sic per d.
l. codicillis. & idem dicit Bart. Socin. in d. §. cum ita. versic. aliquan-
do & tertio. vbi concludit esse secundum Bart. intentionem in d. l. co-
dicillis. quod quando fit substitutio post mortem plurium honoratorum in
tota hęreditate videntur inuicem tacite substituti, & excludunt substitu-
tum expręssum: quia tunc videtur testator subst. fuisse expressum vlti-
mo morienti, & id propter pręsumptam mentem testatoris, sicut in ca-
7 su d. l. codicillis † substitutio in vsufructu post mortem plurium cen-
setur facta vltimo decedenti, ex quo interest grauatorum ita esse factam
propter ius accrescendi: ergo idem si ex coniunctione sanguinis pręsu-
mamus de voluntate defuncti, secundum Bar. ibi confirmatur etiam
8 secundum eum per notata in l. qui duos. ff. de vulg. & pup. vbi † si sub-
stitutio sit facta duobus per nomen collectiuum non vocabitur substi-
tutus, nisi post mortem vltimi, quando isti instituti alias essent ab inte-
stato sibi inuicem successuri. Sed ista dicta mihi non placent, nec sunt
vera, nec communiter tenentur quicquid dicat Socin. & propterea con
cludo, quod imo substitutio facta post mortem plurium non est similis
illi substitutioni, quę fit vltimo morienti ad hoc, vt inducat tacitum fi-
deicommissum inter ipsos grauatos. illud probatur manifeste ex ratio
ne d. §. Seia libertis, quam ibi assignat Jo. de Imol. post Dyn. & alios,
& expresse sentit text. nam quando fit substitutio in tota hęreditate ei,
qui vltimo decesserit, certe verba inferunt, quod qui vltimo decesserit

teneatur totam hæreditatē restituere. Si tenetur, ergo mens testatoris
fuit, vt totā hēret, & pōr vt portiones cęteroꝝ ad eū deuoluerentur. meri
to ergo ex mente defuncti quam ēt verba satis indicāt inducit fideicō.
inter grauatos, sed qñ testator simplr substituit post mortem olum, nec
verba, nec mens inferunt aliquod fideicōmissum inter eos. Præterea
in casu considerato p cum ostendo alia rōne, quod sua opinio non pōt
procedere. nam quando grauati excludunt substitutum ex pręsumpta
mente, prout est in casu nostro in quo masculi censentur pręlati femi-
nis, prout etiam essent pręlati ab intestato ex forma statuti, vt p Bart.
in d. §. cum ita. substitutio ipsa expressa euanescit ex psumpta mente, vt
9 dictum est, ergo etiam tacita inter eos debet euanescere: † quia viciato
expresso, viciatur tacitum. l. si sponsus. §. j. ff. de donat. int. vir. & vx. nā
istud tacitum fideicommissum inter grauatos non inducitur nisi vt vl-
timus possit deinde eueniente casu, restituere integram hęreditatem ex
presse substituto. d. §. Seia libertis. & ibi doc. sed quando grauati exclu
duntur ipsum substitutum cessat ratio. ergo non est dicendum subesse
aliquod fideicommissum. Nec Bart in d. l. codicillis. dicit contrariū:
quia licet consideret, an supersit persona, quę ex pręsumpta voluntate
defuncti excludat substitutum, non tamen vult talem personam admit
ti virtute taciti fideicommissi, potest enim admitti iure legitimo ab inte
stato. l. vel singulis. ff. de vulg. & pup. l. pater filium. §. fin. ff. ad l. Falcid.
Alex. consil. cj. in iij vel iure accrescendi, prout ibi loquitur Bar. Nec
etiam notata in d. l. qui duos. faciunt ad propositum: quia ibi substitu-
tio expressa non extinguebatur, prout in casu nostro, in quo extincta ex-
pressa substitutione disputatur, quod de fideicommisso inter ipsos gra-
uatos. Imo ille tex. videtur concludere cōtra ipsorum opin. ex quo ibi
substitutio facta post mortem amborum non censetur facta ei, qui vlti-
mus decesserit, nisi quando hęreditas omnino erat deuoluenda ab in-
testato vltimo nedum propter coniunctionem, sed etiam quia erant im
puberes, & non poterant testari, & sic si potuissent testari aliud erat, pro-
ut in casu nostro. Nec Alex. in d. l. si pater impuberis. firmat hāc opin.
sed simpliciter arguit & contra Alex. expresse decidit Ias. in d. l. vel sin-
gulis. & ipsemet Alex. d. cons. cj. ponderatis. versic. non obstat quintum
in iij. vol. vbi allegat plura. Cum igitur non sit facta substitutio vltimo
morienti, non est dicendum, quod sit aliquod fideicommissum inter eos
l. fi. §. filium. de leg. ij. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. & ita est de mente
Bart. & omnium in d. § cum ita. & in d. l. pater filium. §. fi. & consuluit
idem Soc. diffuse in consil lxix. in iij. vol. & alias sępę. Et propterea cō
cludo quod quilibet ex ipsis fratribus poterit disponere de bonis suis
ad libitum non habito respectu ad fideicommissum: quia nullum sub-
est inter eos. Est verum, quod si contingeret, quod aliquis istorum fra-
trum vltimo loco moreretur nullis relictis filijs masculis & non super-
stitibus fratribus, neque fratrum filijs eius portio deuolueretur ad so-
rores substitutas. d. §. cum ita. & quia isto casu cessat pręsumptio men-
tis testatoris oriens ex causa intestati propter statutum de quo per
Bart. ibi ex quo tali casu non existerent, qui sorores etiam ab intesta-
to possent excludere. & hoc procederet, si superuiuerent ipsę sorores: qr
10 † alias ius fideicōmissi conditionalis non transmittitur. l. vnica. §. sin
autem aliquid sub conditione. C. de cad. toll. & istud est clarissimū quo
ad moniales professas, quę ex forma statuti nostri Mediolanensis ha
bentur pro mortuis hora pręambula: quam facerent professionem, qō
statutum semper fuit obseruatum: licet eius validitas de iure sit dubia.
Et his stantibus, sequentia dubia non habent difficultatem: quia ne-
dum legitima, & Trebellianica, sed cetera bona sunt liberi arbitrij ipso
rum, & potuit d. Paulus testari ad libitum suum. & idem poterit d. Io.
Gasp. nec est quęrendum, an mater illi ab intestato succedat: quia cum
transierit ad secunda vota ex forma statuti est penitus exclusa etiam a
legitima, & propterea non est vlterius insistendum.

SVMMAE RERVM. LII.

1 *DE iure canonico fit legitimatio per subsequens matrimonium & sufficit tempore natiuitatis potuisse inter contrahentes esse matrimonium nec aliud requiritur.*

2 *De iure ciuili affectio maritalis sola sufficit matrimonio.*

3 *Lex præsumit affectionem maritalem faciliter in commercio mulieris liberæ.*

4 *Qualitas imputata per dictionem legitima debet referri ad tempus verbi natis.*

5 *Legitimati per subsequens matrimonium dicuntur legitime nati propter præsumptionem legis quæ est veritas.*

6 *Si inuestitura dicat concedo pro te & filijs legitime descendentibus nō veniunt legitimati.*

7 *Fictio aduersatur veritati præsumptio vero imitatur veritatem immo est liquidissima probatio.*

8 *Verba testatorum referuntur ad ius.*

9 *Legitimatio per subsequens matrimonium operatur in praeiudicium tertij.*

10 *Per filium legitimatum per subsequens matrimonium reuocatur donatio per l. si vnquam. C. de reuocare donat. secus per filium legitimatum ex rescripto.*

1 
Hec pręmitto, ꝙ de iure canonico † fit legitimatio per
subsequens matrimonium, & sufficit tempore natiuita
tis potuisse inter contrahentes esse matrimonium: nec
aliud requiritur. c. tanta. qui filij sint leg. per Dec. cō.
clv. in j. dub. & ratio, est fauor matrimonij, vt dicit ibi,
de iure vero ciuili aliud est, quia requiritur, ꝙ fuerit con
cubina domi retenta in schemate patrum differente
2 ab vxore, & tunc legitimantur: ratio est. quia lex retro pręsumit † affe-
ctionem maritalem, que sola sufficit matrimonio. l. nuptias. ff. de reg.
3 iur. & † hanc affectionem faciliter lex pręsumit in commercio liberę mu
lieris. l. in liberę. ff. de rit. nupt. & cum eam duxerit, ex subsequentibus
lex pręsumit pręcedentem intentionem. l. Iulianus. §. proinde. ff. ad
Maced. & quod ista sit ratio legis ciuilis probatur in l. cū quis. in ver-
sic. neq; enim verisimile. C. de natur. lib. quam rationem etiam ponde-
rat ibi Bald. & Alber. de Ros. His sic pręmissis quęritur, an isti filij le
gitimati per subsequens matrimonium, secundum formā iuris ciuilis
faciant deficere conditionem fideicommissariorum, qui vocati sunt, Ti
tio decedente sine hęredibus ex legitimo matrimonio procreatis: &
Ioan. de Imol. in c. innotuit. extra de elect. post Anton. de Butr. ibi
quem ita declarat concludit deficere conditionē: & ita etiā sentit Paul.
Castr. in l. fin. C. de his qui veniam ętatis & consuluit nouissime Dec.
cōsil. clv. in vlt. dubio, & ista opin. videtur mihi de communi mente scri-
bentium, vt infra ostendam, & nemo sentiret oppositum, nisi Alex. cons.
v. vij. li. consuluisset contrarium, ex cuius fundamentorum responsione
apparebit veritas pręsentis quęstionis. Et primo mouetur Alex. quia
4 † qualitas importat a perdictionem legitime. debet referri ad tēpus
verbi, natis. §. in delictis. l. si extraneus. ff. de noxal. sed tempore natiui
tatis iste non erat legitimus. sed ad hoc fundamentum respondet And.
de Iser. & Mart. de Laude in c. vnico. §. naturales. si de feud. fuer.
contr. inter dom. & agn. quod vsq; a principio natiuitatis istorum vide-
tur inesse tacita conditio, vt sint legitimi si mater desponsetur, que con-
ditio retro trahitur. l. qui balneum. in princ. ff. qui pot. in pign. hab. &
ideo facit quod vsq; a principio dicantur legitime nati. & ista retro tra-
ctio conditiones habet locum etiam in vltima voluntate. d. l. qui bal-
neum. §. sed & si heres. & l. Neratius. ff. de man. test. Secundo ego re-
spondeo, ꝙ cum lex pręsumat vsq; a principio fuisse matrimonium, illi
dicuntur legitime nati propter pręsumptionem legis, quę est veritas. l.
fin. ff. de probat. & c. j. in verb. verum indicium. iuncto c. laudabilem. ex
tra de frig. & malef. Tertio respōdeo, quod illa qualitas refertur ad tēps
mortis ipsius grauati: qr de conditione cuiusq; non quęritur, prius q̄
ad eum hęreditas non pertineat. l. non oportet ff. de leg. ij. l. interuenit.
ff. de leg. pręst. & ita in dispositione statuaria, & stricte intelligēda respon-
det ipsemet Alex in disput. sua incip. Sigismondus. in iij. dubio, vers.
non obstat, quod qualitas &c. Scda responsio, tamen est tutior. Secun
6 do mouetur Alex. per decisionem Bald. in d. §. naturales. vbi ꝙ si in-
uestitura dicat concedo pro te & filijs legitime descendentibus non ve-
niunt tales legitimati, & idem tenet ibi Alua. Sed ad hoc respondeo,
ꝙ contrarium est verius, secundum Andr. de Iser. & Mart. de Laud.
& d. Pręb. ibi & contrarium tenet Abb. in d. c. tanta & d. Prępositus
post alios in cap. lator. extra, qui filij sint legit. vbi attestatur commu-
nem opin. esse contra Bald. & Alex. qui dicit Andream de Isernia hoc
non tenere, fallitur, quia apertissime hoc dicitur in versic. additio. & si
Alex. cum ibi vidisset, forte mutasset sententiam. & ista sola ratio sufficit
ad victoriam: quia apparet hanc esse communem opin. nec potest assi-
gnari ratio differentię, quę sit bona inter contractum feudi, & conditio-
nem testatoris. Tertio, mouetur auctoritate Bald. in l. Gallus §. si
eius. ff. de liber. & posthum. & in l. manumissiones. ff. de iustit. & iure. di-
cētis aliud esse legitimatum, aliud legitime natum, &c. sed hoc nihil est:
quia Bald. ibi non loquitur in legitimatis per subsequens matrimo-
nium, quos lex, nō dico fingit, sed pręsumit a principio fuisse legitimos.
Quarto, adducit decisionē Io. Andr. in c. sine culpa. in ij. quęst. prin.
de regulis iuris. in mercurialibus. vbi, filio nato ex concubina, si pater
aliam ducat vxorem, & gignat filium, deinde, vxore mortua, ducat con-
cubinam, filius eius non acquirit ius primogeniturę, &c. quę decisio est
communiter approbata. sed respondeo, ꝙ Io. And. mouetur ibi alijs
rationibus, q̄ illis quę faciunt ad nostrum propositum. Et in omnem
casum illa pręsumptio, qua nos fundamus hanc opinionem, videlicet,
ꝙ lex a principio pręsumat matrimonium, cessat in hoc casu, in quo me
dio tempore ille duxit aliam vxorem. nec potuit pręsumi eum habuisse
primam: alioquin hęc secunda nō potuisset duci. Et loquitur pręfatus
doctor secundum ius canonicum: quo iure legitimati dicuntur legitimi
per fictionem, d. c. tanta. non per pręsumptionem legis. & pręcise in di-
cta regula fit ista consideratio, quod de lege ciuili pręsumatur a princi-
pio fuisse maritalis affectio, quę in casu suo locum habere non poterat.
Quinto, adducit decisionem Butrij. in c. per venerabilem. qui hoc in
terminis tenet: quia testator videtur se retulisse ad legitimatem veram,
non ad fictam. l. fi. C. de his, qui veniam ętatis, sed respondeo contra-
rium tenet ipsemet d. Ant. in d. c. innotuit. secundum declarationem
Imol. ibi & ratio sua posset procedere in casu in quo matrimonium non
induceretur, nisi per fictionem, sed nos sumus in casu, in quo lex pręsu-
mit non autem fingit matrimonium. d. l. cum quis. versic. neq; enim. &
magna est differentia inter hos casus, quia fictio aduersatur veritati,
7 pręsumptio † vero imitatur veritatem. imo est liquidissima probatio
gloss. in l. si tutor. C. qui per. tut. Vltimo conatur respondere ad text. in
c. innotuit. de elect. iuncta gl. vbi lex loquens de legitime natis habet lo
cum in legitimatis per subsequens matrimonium. Et primo respōdet.
ꝙ illud procedit in dispositione legis, secus in dispositiōe hominis: arg.
glo. in l. assiduis. C. qui pot. sed ista responsio est fragilis: quia regula
8 est in contrarium, quod † verba testatorum referuntur ad ius. l. Bal
lus. §. j. vbi Bal. ff. de lib. & posth. per Paul. Castr. in l. fin. C. de verb.
sign. & ratio gloss. in d. l. assiduis. parum facit in proposito. Secundo re
spondet, ꝙ in dict. c. innotuit. non agebatur de pręiudicio tertij. sed
ista est nimis magna restrictio ad illum textum, vt non procederet, si de
9 pręiudicio tertij ageretur. maxime, quia ista † legitimatio per subse-
quens matrimonium operatur etiam in pręiudicium tertij, vt dicit
10 Bald. in l. j. C. de inoffic. donat. † vbi reuocatur donatio per l. si vn-
quam. C. de reuo. don. per filium legitimatum per subsequens matri-
monium: licet secus sit per legitimatum ex rescripto. & idem tenet in
d. c. innotuit. & tale dictum est communiter approbatum sequitur Ias.
in rub.

in rubr. ff. de li. & postb. Io. de Monte Ferr. in repet. §. & quid si tantum. in q. Bart. de legitimatione si ergo talis legitimatio tollit ius quæ
situm: quia reuocat donationem quanto magis debet auferre ius quæ
rendum. quamuis etiam illa responsio Alex. non placeat alia ratione.
nam dispositio d. c. innotuit. est fundata super legis interpretatione, nō
autem quod alicui non oriatur præiudicium. Et ex his concludo verio
rem esse sententiam contra Alex. & etiam magis communem.

SVMMAE RERVM. LIII.

1 *Monasterium fideicommissario excluso admittitur.*
2 *Sed & hoc præsenti sensus & restitutio.*
3 *Conditio si Titius Monachus factus fuerit cum aggrauo tanquam impeditiua sacerdotij reijcitur.*
4 *De iure communi monasterium habetur loco filij & succedit.*
5 *Testator præsumitur accomodate suam uoluntatem secundum dispositionem legis.*
6 *Statuta per consuetudinem approbata licet dubium sit an de iure ualeant obseruare debent.*
7 *Ecclesia sit cultrix iustitiæ.*
8 *Iura deponentia ex præsumptionibus non obseruantur in foro conscientiæ.*
9 *Si in testamento sint instituti fratres minores licet lex annulletur testamentum & deferat hereditatem proximo agnato tamen non potest eam retinere in foro conscientia.*
10 *Si maritus contra formā statuti leget uxori tenebuntur Monachi instituti adimplere eius uoluntatem in foro conscientiæ.*
11 *Lex licet arctet hæredem non conficientem inuentarium etiā ultra iure hereditarias tamen in conscientia non possunt creditores illud exigere, sed debeant recti facere.*
12 *Hæres qui ob defectum solemnitatum uoluntatem testatoris inualidam non seruat peccat & potest cogi per denunciationem euangelicam.*
13 *Si quis sit electus ad aliquod beneficium non seruata debita forma licet lex eam electionem reprobet & annullet tamen ex quo habet uoluntatem eligentium est tutus in foro conscientia.*
14 *Licet lex non approbet stipulationem alteri factam tamen in foro conscientia talis stipulatio habebit executionem.*
15 *Licet ex pupillari substitutione expressa mater omnino excludatur tamen in conscientiam aliud est propter equitatem.*
16 *Quando lex aliquid disponit ex aliqua causa cui ratio naturalis nō assistit non seruatur in foro conscientia.*
17 *Non est verisimile quod quis a uita contemplatiua retrahatur amore diuitiarum.*
18 *Filij in legitima grauari non possunt.*



Rauem casus præsentis quæstionis in se cōtinet dubi
tationem, quantum sit ex interpretatione prudētum,
qui de hoc articulo disseruerunt, sed quantum sit ex
coniectura mentis testatoris, quæ potissimum in fidei
commissis debet attendi, res videtur esse clarissima: &
ideo requisitus, vt testatoris menti deseruiendo con
sulerem non putaui id a me esse detrectandum. Et difficultatem in præ
senti controuersia facit, quia testator. Io. Iacobo, & Franco. filijs suis
heredibus institutis, in hæc verba fideicommisit, *Quòd si decederent
sine filijs, vel filiabus legitimis. Io. Iacobus, Thomas Azinus, & Stephanus succederent,* acciditq; , vt Francus sine filijs decederet, & deinde
Io. Iacobus religionem S. Dominici profiteretur, vnde per ingres
sum religionis videntur fideicommissarij exclusi: quia hoc casu talis
conditio tanquam aduersans vitæ contemplatiuæ reijcitur & habetur
1 pro non scripta, & † monasterium fideicommissario excluso, admittitur,
vt est lex tex. in §. sed & hoc præsenti. in auth. de sanctis. episc. vnde assum
pta est auth. nisi rogati. C. ad senatusc. Treb. & hoc ibi tradunt doct. &
in c. in præsentia. extra de probat. & sunt plena consilia Modernorum
de hac tractantia. Sed tamen hoc non obstante videretur fideicommis
sarios admittendos, pro quibus adest expressa mens, & clarissima ver
ba testatoris. Nec haberet obstare text. in d. §. sed & hoc præsenti. quia
nec verba, nec ratio dicti §. videntur in casu nostro procedere, nam ver
2 ba tex. † loquuntur in conditione si filios nō habuerit, vel nuptias non
contraxerit, & simili. ratio autem tex. est primo in solatium monasterij,
vt ibi dicitur. Item fauore castæ cōuersationis, vt probatur in vers. hoc
autem. & seq. sed in casu nostro conditio est concepta non simpliciter, si
liberos nō habuerit, sed si decesserit sine liberis, inter quos casus est ma
gna differentia: quia in conditione si filios non habuerit, testator princi
paliter inuitat institutum contra castitatem, vt procuret habere filios,
merito conditio reijcitur. sed quando dicit, si decesserit sine liberis, non
videtur hoc apposuisse causa inuitandi cōtra castitatem simpliciter, sed
potius causa principaliter prouidendi de hereditate sua in eum casum
quo quis ita decedat. vnde in prima conditione heres magis retrahi
tur a castitate, q; in sequenti. nam in prima statim, quod quis habet fi
lios conditio deficit, merito procurabit heres spreta castitate habere,
ex quo facile hoc poterit. sed in casu nostro est secus: quia dato quod ha
beat filios non tamen deficit conditio, sed oportet. quod eo tēpore, quo
decesserit habeat. l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Treb. vnde cum in
stra frangeret castitatem nisi filius natus ei superstes esset, non tam de
facili retraheretur a dicta conuersatione. & ideo nō est par ratio inter istas
conditiones. & sic in casu nostro non habet locum. d. §. sed & hoc præsen
ti. siue verba spectemus siue rationem. & pro ista opiniōe adduco. quod
not. Alex. in cons. xcviij. visa parte. in iiij. lib. vbi in vers. Item, quia si
pater, & in vers. non obstat. quod secundo concludit, q; est magna diffe
3 rentia inter has conditiones, † si Titius presbyter factus fuerit cum
aggrauo, & si Titius presbyter factus fuerit & decesserit: nam prima tan
quam principaliter impeditiua sacerdotij reijcitur. d. §. sed & hoc præ
senti, sequens vero non reijcitur, quia non censentur principaliter adie
cta propter se. & sic impediendum sacerdotium, sed propter effectū sci
licet propter carentiam liberorum. quamuis per indirectum retrahere
tur a religione, vt ibi latius per eum. pro quo etiam facit: quia dato, q;
per talem conditionem qua quis grauatur, si decesserint sine liberis, pos
set euenire quod quis retraheretur a religione, tamen ex quo intentio
testatoris directe non tendit hoc, non debet haberi in consideratione
arg. l. si vehendas. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhod. de iactu. quem text. ad
hoc allegat Ang. in disput. sua incip. nobilis quidā genere. & quod not.
Bald. in consil. xj. factum super quo quæritur. inter consil. Petr. de
Anch. & per Alex. consil. ij. viso. vers. non obstat septimum argumētum
in j. lib. & facit. l. non omne. ff. de statulib. l. ij. §. si non propter. ff. si quis
cautionibus. & istud primum fundamentum est in iure verum, & conso
nat rationi, & æquitati, sed quia illi obstat sententia recentiorum docto
rum, qui non videntur constituere differentiam inter istas conditiones
ab eorum auctoritate in practica non esset temere recedendum: & ideo
ex hoc solo fundamento ego non auderem consulere, sed in casu nostro
sunt etiam aliæ rationes quæ me non parum mouent. Nam consideran
dum est, q; ratio, cur, excluso substituto, monasterium succedat est, quia
in fauorem monasterij conditio illa reijcitur: quoniam existimat lex, q;
testator non apposuerit eam conditionem contemplatione impediendi
monasterij. vnde si constet de mente testatoris, ea attendetur: nec condi
tio cēsebitur reiecta, vt dixit Paul. de Castr. in d. auth. nisi rogati. cum
quo transit Corn. ibi & alij moderni & Alex. consil. cxxj. in ij. & consil.
4 xxxv. in iij. & diffusius per Decium consil. cclx. per totum. vnde † de
iure communi, quo iure monasterium habetur loco filij, & succedit iux
ta l. Deo nobis. C. de epis. aud. & tex. in c. in præsentia. extra de probat.
bene esset attendendum, quod habetur in d. §. sed & hoc præsenti. Sed
cum per statuta terrarum prouisum sit, ne monasterium succedat, & pro
fessi reijciantur a successione agnatorum certe debet tanto magis mo
nasterium excludi a substituto pro quo adsunt, & mēs & verba testato
5 ris † præsumitur enim testator accommodare suam voluntatem, secun
dum dispositionem legis vt eo modo a testamento censeatur eos exclu
dere quos ex forma statutorum ab intestato reijcerentur, vt per Bart.
in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. Bald. & Anch. in l. tres fra
tres. ff. de pact. & q; consuluit Dyn. quem refert Felin. in c. ius genera
le. distinct. j. Alexan. & Mod. in l. Gallus. §. j. in fi. ff. de lib. & postb. &
6 cons. cxxvij. in j. volum. Corn. consil. cxx in ij. & † talia statuta ex quo
per consuetudinem approbata sunt, debent obseruari licet sit dubium,
an de iure valeant, vt per Laur. Calca. consil. iij & consil. vij. Socin. con
sil. cxiv. versic. confirmatur. & quod not. Ang. consil. cclxxxviij. Abb.
consil. xxvij. in ij. volum. cum similibus. Et ista opin. in præsenti casu
est maxime seruanda attento, quod causa vertitur corā reuerendo Ab
bate arbitro. & qui ante omnia debet sequi forum conscientiæ, omisso ri
gore iuris ciuilis. Nā arbitror dispositionē. d. §. sed & hoc præsenti, non
procedere in foro conscientiæ: cum enim sit introducta per legem ad
uersus voluntatem defuncti, certe non debet attendi: quia non debet
7 monasterium eis bonis vti contra eius voluntatem cum † ecclesia sit
cultrix iustitiæ c. j. versic. sed diuersum. de alie. feudi. & licet lex præsumat
q; si testator cogitasset de monasterio non apposuisset illā conditio
nem, tamen talis præsumptio in foro conscientiæ non attenditur ex quo
8 regula est, q; † iura disponentia ex præsumptionibus, in eo foro non ob
seruantur, vt per Io. And in c. is, qui fidem. de spon. & facit quod not.
Bald. in auth. ad hæc. C. de vsur. vbi dicit, quod loquatur statutum, vel
lex per quæcunq; verba siue disponendo siue fingēdo nunquam potest
veram iustitiam abolere, in qua fundatur euangelica denunciatio. Et
pro hac opin. adduco aliqua similia. Primo, qđ not. Bartol. in tract.
9 minor. in j lib. c. iij. vbi † si in testamento sint instituti fratres minores,
licet lex annullet testamentum, & deferat hereditatem proximo agnato,
tamen non potest eam retinere in foro conscientiæ. Secundo adduco,
10 quod not. Bald. in consil. cccxix. in v. volu. Vbi † si maritus contra
formam statuti leget vxori tenebūtur monachi instituti adimplere eius
voluntatem in foro conscientiæ dato, quod lex eam reprobet & allegat
ad hoc etiam id, quod habetur in legenda sancti Sylvestri. Tertio ad
duco, quod not. Alex. & doct. in rubr. ff. de acq. pos. vbi concludunt,
11 quod licet † lex arctet heredem non conficientem inuentarium etiam
vltra vires hereditarias, tamen in conscientia non possunt creditores
illud exigere sed debent restituere. Quarto adduco, quod not. Ang in
l. quidam. §. illo. C. de necess. ser. per illum text. vbi dicit quod peccat
12 † heres, qui non seruat voluntatem testatoris licet inualidam propter
defectum solemnitatum, & potest cogi per denuntiationem euangelicam
& idem etiam tenet in §. si vero expressim. in auth. de hered. & falcid.
& in terminis quod consuluit Corn. in consil. cxix. in ij. volu. vbi dicit
istud procedere, etiam si loca pia essent instituta. Quinto adduco, quod
in simili not. Innoc. in c. innotuit. extra de eo, qui furti ord. suscep. vbi
13 † si aliquis sit electus ad aliquod beneficium, non seruata debita forma
licet lex eam electionem reprobet, & annullet, tamen ex quo habet volun
tatem eligentium, est tutus in foro conscientiæ. sequitur Anch. in reg.
beneficium. de regul. iur. in vj. Sexto adduco, quod not. Bart. Ang.
& Moder. in l. si pœnæ. ff. de cond. indeb. vbi licet creditor in pœnam a
lege appositam perdat ius suum, tamen debitor adhuc tenetur in foro
conscientiæ. Septimo facit quod not. Felin. post alios. in procm. Gre
14 gor. versic. secundum remedium. vbi † licet lex non approbet stipula-

stionem alteri factam.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verb.obl.tamē in foro conscientię talis stipulatio habebit executionem.⁊ idem in pacto nudo dicit Bal.in c.j.extra de pactis.⁊ facit quod not. Archid.in c.si pr. de test.in vj.quem referunt Corn.⁊ Phil. Dec.in l.precibus,C.de im-
85 pub.vbi † licet ex pupillari substitutione expressa mater omnino excludatur.tamen in cōscientiam aliud est propter ęquitatem. arg. c.si.xvij. q. iiij. ⁊ istud dictum sequitur, ⁊ Thomas Ferrarius in cautella qua-
86 dam. Ex quibus decisionibus fundatur regula, q † quando lex aliquid disponit ex aliqua causa,cui ratio naturalis non assistit,non seruatur in foro conscientię,vt etiam alias latius tenui post Mod. in c. nouit. extra de iudic.vbi respondi ad omnia,quę in contrarium adduci possunt. cum ergo ratio naturalis non assistat illi dispositioni.d.§.sed ⁊ hoc pręsenti . seu presumptionis inde introductę, certe non erit seruanda corā iudice procedente , secundum conscientiam . nam siue dicamus , q lex presumit,quod testator non cogitauerit , quod filius ingrederetur monasterium,potest quilibet in conscientia considerare an verisimile sit,qd testator vellet monasterium pręferri substitutis , nemo certe sani intellectus est qui non respondeat, quod nolebat, quicquid dicat lex , quę est contra manifestam voluntatem defuncti , siue vero dicamus quod hoc sit introductum non ex aliqua presumptione,sed simpliciter : quia talis conditio retrahit a vita contemplatiua, ista ratio non est bona nec suffi-
87 ciens non solum iure poli,sed nec iure ciuili : quia † non est verisimile, q quis a tali bono retrahatur amore diuitiarum.arg.l.professio.C.de mun.pat.lib.x.⁊ hoc tenet Joan.de Jmol.in l.Lucius.ff.de her. instit. Anton.de Butr.Aret.⁊ Felin.in c.in pręsentia. extra de probat. ⁊ ibi idem sequitur Dec.vbi adducit,q si ista ratio esset vera sequeretur , q illa conditio rejceretur etiam substituta alia pia causa, quod tamen est falsum,vt dicitur in d.§.sed ⁊ hoc pręsenti.⁊ idem etiam tenet Corn.in d.authen nisi rogati.⁊ Socin.in l.ij.ff.de his,quę pen.nom.versic.iiij. considera.vnde cum appareat,quod nulla ratio naturalis, ⁊ procedens ex vera iustitia foueat illam nouam decisionem Justiniani , concludendum est nōn esse obseruandam in foro conscientię . Et ideo, istis omnibus concurrentibus,non dubito partes reuerendi d. Arbitri esse in pronuntiando pro istis substitutis , videlicet , hęreditatem dicti quondam
88 d. Joannis pertinere ad substitutos de Petra deducta tamen † legitima filiorum.in qua non potuerunt grauari , ⁊ Trebellianica , quę non reperitur prohibita in testamento . Jtem deductis dotibus tam Angelę quam eius matris ⁊ Auię maternę ,si quę dotes ad sint in dicta hęreditate .

SVMMAE RERVM. LIIII.

1 *Filia bonam aduentitia alienare potest dum tamen illud faciat citra prǣiudicium patris.*
2 *Quando filius grauatus est per testatorem ad dandum certum quid patri suo censetur,*
3 *Testator declarasse quod non vult quod pater habeat vsumfructum aduentitiorum nec sit legitimus administrator in dictis bonis.*
4 *Solutionis forma & tempus.*
5 *Solutio legati alimentorum debetur in principio anni quia est pro sustentatione.*
6 *Legatum quod ex fructibus solui debet soluitur fructuum tempore.*
7 *Vna pars alternatiua aliam declarat.*
8 *Onus annatæ imponitur feudatarijs vel donatarijs habentibus ius a principe.*
9 *A verbis instrumenti non est facile receden.*



Testamenti sic se verba habent, *Volo quod dictus Iacobus ex reditibus dicti comitatus quandiu D. Cesar eius pater vixerit quotannis soluere teneatur pro illius sustentationem summam mille ducatorum aureorum,aut dimidiam reditus dicti comitatus ad electionem ipsius hæredis mei, &c.* Deinde in transactione dictum est. *Fructus diuidantur pro dimidia donec Comes Iacobus det mille aureos secundum supra scriptum testamentum.* Nunc quęritur de plu-
1 ribus . Primo,an † Comes Jacobus possit locare dicta bona absque consensu patris sui? respondeo quod sic dum tamen citra pręiudicium patris hoc faciat,cum enim testator reliquerit Com. Jacobo ipsum co-
2 mitatum,⁊ eum grauauerit † ad dandum patri certum quid , satis cen-
3 setur declarasse,quod † nolebat patrem habere vsumfructum aduentitiorum nec esse legitimum administratorem in dictis bonis . auth.item hęreditas.versic.⁊ forsan. C. de bon. quę lib. Unde potest ipse Com. Jacobus cum sit maior natu administrare arbitrio suo, ⁊ legatum reditus dimidię partis non videretur impedire talem administrationem : cum teneatur pater accipere de manu ipsius filij , quia tale legatum in hoc distat, a legato vsusfructus,vt declarat Bart.in l. fundi Trebatiani.ff.de vsufruct.leg. Quod autem dixi citra pręiudicium patris ideo dixi,quia tale legatum reditus nihil distat,a legato fructuum , vt dicit Bart.in d.l.fundi.⁊ ideo pater tanquam legatarius habet hypothecā in dictis fructibus iuxta l.j.⁊ ij.C. comm. de leg. ⁊ sic Com. Jacobus locator habet hypothecam in dictis fructibus , vt sibi merces conductionis soluatur.l.prędijs.ff.quib mod.pig.tact.contrah. ita d. Cęsar debet habere qui prior est ipso Jacobo propter legatum sibi factum.vnde non potest d. Jacobus aliquid pacisci in pręiudiciū d. Cęsaris quominus d. Cęsar statim maturis,⁊ collectis fructibus consequatur partem suam,⁊ ideo licet ius locandi pertineat ad Com. Jacobum,stat tñ saluum ius d. Cęsaris in dimidia fructuum in qua impediri absq; suo consensu non potest,cum ita cautum sit in transactione vt fructus diuidantur pro dimidia,⁊ habitus officium iudicis D. Cęsari qui non sinat eum impediri sicut datur commodatario,⁊ conductori , ⁊ emptori fructuum , qui non habent ius nisi in fructibus secundum gloss.in l. Aquilius.vbi Bart.ff.de don.gloss.l.non tantum.ff.de petit.hęred. ⁊ quod habetur in l.de vsu.ff.de var.⁊ extraord. cognit. Bartol.in l. eodem.§. qui maximos.q.vj ff.de publica. Bald.l.ędem.C.loca. Ordan. rep.rubric.extra de caus.poss.versi.Quinta conclusio multo magis in casu nostro id ius competere debet propter hypothecam ex legato , ⁊ titulum habitum a testatore . Et ideo infertur quod non potuit Comes Jacobus facere terminos conductori longiores ad soluendum , nec per tale pactum potuit impedire ius D. Cęsaris qui statim collectis fructibus habeat suam dimidiam,vel a conductore exigat. vt in transactione dici-
4 tur. Sed † nunquid potest Comes Jacobus variare, ⁊ vno anno dare mille aureos alio anno dare dimidiam? respondeo sic per text. in l. si sterilis.§.fin.ff.de act.empt. Sed nunquid solutio hęc a principio anni fieri debeat,⁊ videretur q sic quia legatū est pro sustētatione:⁊ sic vi-
5 deret † legatū alimentoꝝ. l. a vobis.l.in singulos.l.filię.ff.de ann.lega. ⁊ quod notat Jas.l.diuortio.ff.solut.matr.cōtrariū puto verius , quia
6 cū † legatū sit ex fructib⁹,expectādū ē,vt fruct⁹ nascātur.l.j.ff.de cōd. ⁊ dem.⁊ forte istud procederet etiā si Comes Jaco. eligeret alterā partē alternatiuę,videlicet aureos mille,vt expectetur quod ex fructibus
7 sint percepti vt † vna pars alternatiuę aliam declarat.l.j. de reb. dub. Aliud principale dubium est,si Comes Jacobus elegerit quod pater gaudeat fructibus,nunquid teneatur pater ad contributionē onerum? ⁊ in primis quid de expensis factis in confirmatione priuilegiorum,respondeo patrem non teneri, quia ista impensa fit principaliter pro vtilitate Comitis ⁊ pro conseruatione tituli sui , vt in sim li notat Alberic. de Ros.in l.ij.ff.fam.ercis.⁊ quia ista impensa concernit perpetuā vtilitatem Comitis. Jdeo ad eum pertinet d.l. diuortio.§. impendia. vbi Alexand.ff.sol.matr. Rursus quęritur, quid de impensis pertinaius ⁊ mensualium ? ⁊ videretur quod hęc impensa tanquam modica , ⁊ imposita fructibus debeat ad dom.Cęsarem pertinere l. hactenus.ff. de vsufr. Bart.l.damni infecti.§.ei cuius.in fin.ff.de dam.inf. ⁊ l.eodem. §.qui maximos.de publica. Jn contrarium facit quia dom. Cęsar non est proprie vsufructuarius,sed potius creditor fructuum,vt per Bart. in d.l.fundi.⁊ ideo videretur quod tale onus spectaret soli Comiti Jacobo debitori de quo in l.neque stipendium.ff. de Jmp. in reb. dotal. Dec.consil.cclxxxvj.⁊ hęc vltima opin.est verior. Cum isti fructus succedant loco alimentorum vt mox dicam. Jterum quęritur quid de reparationibus ędificiorum ⁊ melioramentis factis super illis bonis ? ⁊ cum tales reparationes concernant perpetuam vtilitatem rei debent fieri impensa Comitis Jacobi,non autem domini Cęsaris.d.l. diuortio.§.impendia.⁊ quod habetur per Bart.in l.impensę.⁊ in l. quod dicitur.ff.de impen.in reb.dot.fact. Jtem quęritur quid respectu anna-
8 tę,an dom.Cęsar teneatur pro parte sua. Et puto quod non cū † onus annatę imponatur feudatarijs, vel donatarijs habentibus ius a principe,sicut est Comes Jacobus propter inuestituram feudalem non autem pertineat ad dominum Cęsarem, qui est successor particularis respectu dimidię fructuum.vnde verba decreti in eo non militant , maxime cum tale onus ęquiualeret vtilitati percipiendę per illum annum: quo casu habens ius in fructibus nunquam teneretur secūdum Bart. l.ijs verbis.§.idē testator.ff.de leg.ij. Lud. Rom.consil.ccxxx. ⁊ sing. dcij.⁊ quia istud esset contra manifestam mentem testatoris , qui legauit pro sustentatione vt supradictum est. Tertium principale dubium est circa legata filiarum d.Cęsaris, an possint diminui, vel differri propter suprascriptas exceptiones ? Et cum supra concluserimus eas exceptiones non obstare dom. Cęsari,consequēs est,vt multo minus obstent ipsis filiabus maxime , cū talia legata nominatim facta sint a Comite Jacobo, seu ipse nominatiȝ grauatus,vnde nullo modo pertinere possunt ad onus legatarij particularis. l. quoties.l.seq. ff.ad Trebell. l.quoties.vbi Bald. C.famil.ercisc.Quo vero ad vltimum an subuentiones agricolarum pertineant d.Cęsari,recte responsum est si instrumenta obligationum loquantur de patre,quod creditum sit dom. Cę-
9 saris non est dubium ad eum pertinere,quia † a verbis instrumēti non est facile recedendum.l.cum precibus.C. de probat. alioquin ad eum pertinebunt a quo prouenerunt.l. Scię.§. prędia.ff. de fund. instru. leg. Et ita mihi videtur,saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LV.

1 *Clausulare quirens consensum tertij in matrimonio a lege reprobatur & pro non adiecta habetur , & hoc quia matrimonia debent esse libera .*
2 *Qualibet conditio restrictiua libertatis matrimonialis reijcitur .*
3 *Statuta Laycorum de iuramento loquentia non valent tanquam de re ecclesiastica fall.*
4 *Layci possunt statuere pœnam contrahenti nuptias violentas,& quia.*
5 *Nubentem sine consensu hæreditate non priuari .*
6 *Clausula copulatiue concepta requirit concursum vtriusque copulati.*
7 *Nuptiæ tertij consensum in casibus exigunt .*
8 *Metum in nuptijs varie argui & cessare .*
9 *Lachrimæ mulieris in contrahendo matrimonio arguunt dissensum , & pœnitentiam .*
10 *Plus creditur vultui qui non potest mutari quam linguæ quæ potest facilius mentiri .*
11 *Ea quæ præcipitanter geruntur in malam partem solent accipi .*

Sicut

12 *Sicut presentia commissariorum suspicionem metus aut violentia tolleret illa absentia violentiam & metum debet arguere.*
13 *In causa ciuili non sunt necessaria probationes adeo aperta sicut in criminali.*
14 *Ad probandum violentiam & metu in matrimonio sufficit semiplena probatio & vnus testis tantum.*
15 *In probando metu quia pendet ab arcano mentis magis credendum est duobus testibus de eo deponentibus quàm centum attestantibus de libera voluntate.*
16 *Cum mulier ipsa affirmet se sponte nupsisse non est præsumenda violentia nisi aperte probetur & claris præsumptionibus.*
17 *A claris præsumptionibus non est recedendum per præsumptiones minus claras & incertas.*
18 *Magis præsumendum est pro innocentia ex absolutione quàm pro delicto ex accusatione.*
19 *Semper præsumendum est in meliorem partem.*
20 *Metus non præsumitur nisi probetur.*
21 *Debet potius credi testibus deponentibus secundum præsumptionem legis quàm illis qui deponunt contra præsumptionem.*
22 *Nemo præsumitur iactare suum.*



Estamenti ista sunt verba, *Probibens & expresse vetans testator, quòd dicta Barbara nō possit cogi ad nubendum alicui personæ contra voluntatem ipsius Barbaræ & suprascriptorum eius commissariorum: et casu, quo cogeretur alicui per vim, aut contra eiusdem Barbaræ voluntatem, & dictorum eius commissariorum consensum maritari, tunc eam Barbaram priuauit hæreditate, & in eius locum substituit Sebastianum, &c.* Quæritur primo, nunquid testator potuerit disponere, quod consensus commissariorum requireretur in matrimonio sub pena priuationis: & difficultatem facit: quia licet talis
1 † clausula reprobetur a lege & pro non adiecta habeatur iuxta
l. cum tale §. rescriptum. ff. de condit. & demon. & per Bart. in l. i. ff. de his quę pen. no. tamen hoc est introductum ea ratione: quia matrimonia
2 debent esse libera. l. Titia. de verb. obl. & † quelibet cōditio restrictiua talis libertatis reijcitur. l. quoties ff. de cond. & dem. que ratio videtur cessare in casu nostro: cum testator disposuerit, quod ipsa Barbara contra voluntatem suam non cogeretur & consensus commissariorum stat pro libertate matrimonij videlicet ne Barbara cogatur. Ergo valere
3 debet sicut videmus in simili quod † statuta laycorū de iuramento loquentia non valet tanquam de re ecclesiastica, & tamen secus est si pro eius confirmatione facta sint: quia tunc cum iure cōi concordāt gl. clem. ne Romani verbo tolli. de elect. per Corn. in repe. auth. sacramenta puberum. versi. iiij. fallit. C. si aduersus vendi. Et facit quod habetur per Jo. Andr. & per Canonistas in c. statutum. de hęret. in vi. Jo. de Imo.
4 in c. cum contingat de iureiur. Ubi possunt † layci statuere penam contrahenti nuptias violentas: quia istud est potius adiuuare libertatem matrimoniorum, & potius legem communem ampliare quam corrigere. l. si ita stipulatio. ff. de verb. obl. vbi Mod. facit quod not. Alex. cōsi. cvi. in ij. Fel. in c. cū P. de fid. instr. Dec. ɔsi. xi. cōs. cxcix. cū simulib. Putarim itaque distinguendū, vt si probetur violentia interuenisse in dicto matrimonio valeat dicta conditio per testatorem adiecta per suprascripta: si vero nulla violentia interuenerit, tunc nō attendamus ad
5 dictum consensum commissariorum. Et ex hoc † infertur ad secundum quesitum nunquid Barbara priuetur hereditate quia non interuenerit consensus commissariorum? Respondeo quod non duabus rationibus. Prima quia cōditio priuationis est copulatiue concepta si coacta nupserit & sine consensu cōmissariorū, vnde si coacta non nupsit non dicitur
6 euenisse conditio priuationis quia † est copulatiue concepta requirit concursum vtriusque copulati. l. si heredi plures. ff. de cond. instit. per Bar. & doct. in l. i. ff. de iust. & iur. in l. si is qui ducēta. §. cū ita. ff. de reb. dub. in l. si quis ita stipulatus. de verb. obl. Secunda quia consensus cōmissariorum videtur a lege pro non scripto haberi. d. l. cum tale. §. rescriptū. quia matrimonia debent esse libera, vt supra dixi, & per Aret. consil. lxvij. maxime cum testator de voluntate & consensu commissariorum sit locutus. non autem de simplici consilio prout inquit Joann. de Anan. in consilio xv. circa testamentum. Felin. in cap. ex parte de constitu.
7 Jas. in l. turpia. §. primo. ff. de legat. j. Nec † hic sumus in aliquo ex casibus exceptis in quibus lex admittat huiusmodi conditionem & consensum aliorum in matrimonio ex quibus vnum ponit Rapha. Com consi. clxiiij. Jas. in l. ij. C. de iur. emphy. versi. vltra Baldū, aliū ponit Bald. consi. liiij. in v. & Fulg. consi. lxi. vbi vterque loquitur in statuto, alium ponit Bald. in l. j. C. de nupt. per text. in l. Theopompus. ff. de dot. preleg. alius ponitur in l. non dubium. ff. de leg. iij. secundum vnum intellectum. sed vt dixi casus noster non reperitur exceptus: & ideo stabit sub regula vt notatur in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. Circa tertium quomodo probetur, quod matrimonium factū fuerit de ipsius Barbarę consensu. Et prima frōte videntur obstare aliquot coniecturę per quas videtur probari metus atque violentia, nec enim credendum simpliciter est ipsi, ne alias videatur fideicommissum, & priuatio hereditatis in eius voluntate reposita fuisse. l. fideicōmissuz. ff. de cōd. & demon. per Bart. in l. si ita quis. §. fin. de lega. j. obstat autem. In pri
8 mis quod tempore † contracti matrimonij ipsa Barbara lacrymaret,
9 quę † lacrymę arguunt dissensum, & penitentiam. l. fi. §. sed quia qui-
10 daz. C. de iur. delib. & † plus creditur vultui, qui non potest mutari, quā linguę, quę potest facilius mentiri. l. ij. §. j. ff. de test. l. Paulus respondit vbi Bal. ff. rem rat. hab. Deinde quia eodem die, quo mortuus est testator ista nupsit quod verisimile est non fuisse sponte facturam, vt in ferali, seu funebri domo celebraret nuptias. argum. l. genero. l. parentes. ff. de his qui not. infa. l. ij. §. j. ff. de in ius voc. maxime tam cito non
11 expectato lapsu diei a tempore mortis: † ea enim que tam pręcipitanter geruntur in malā partem solent accipi, vt in historia Liuij de Masinissam quando vxorem Syphacis duxit lib. xxx. facit gl. v. q. v. c. qui ambulat. & quod habetur in c. ex literis. de diuort. Ancha. cons. ciiij. ex facto. Ad hęc augetur difficultas ex eo quod non interuenit consensus commissariorum nec vllum verbum cum eis factum fuit prout saltem ratio honestatis expostulabat. l. in coniunctione. vbi not. C. de nup. vn
12 de † sicut eorum pręsentia suspicionem metus aut violentię tolleret. l. transactionem. C. de transaction. ita absentia violentiam & metu debet arguere. l. fi. § fi. de leg. iij. Confirmatur etiā hęc pręsumptio ex rumore vulgi. & voce populi asserentis matrimonium istud fuisse violentum: inde enim oritur non modica suspicio, vt per Raph. Comen. cons. lxv. vnde etiam fuit iste maritus de crimine raptus inquisitus vt constat ex processu in causa criminali: & licet deinde absolutus fuerit: hoc non
13 preiudicat † in causa ciuili, in qua non sunt necessarię adeo apertę probationes. l. fin. C. de probat. per Bartol. in l. ij. §. j. vi bon. rap. & quod habetur in c. veniens. ij. de restit. Plus dicit Barthol. Veron. in cautela
14 cxliiij. incip. tempore meo. quod † ad probandum violentiā & metuz in matrimonio sufficit semiplena probatio, & vnus testis tantuz allegat
15 Inn. in c. super hoc. de renunc. vbi dicit quod † in probando metu quia pendet ab arcano mentis magis credendum esset duobus testibus de eo deponentibus quā centum attestantibus de libera voluntate, de quo per Bald. in consi. schismatis. & in l. obseruare. §. proficisci. in xiij. q. de offic. proconsu. per And. Sic. in consi. vlti. in ij. volu. Dec. consil. 100. Sed his non obstantibus, puto contrariam sententiam esse veriorem:
16 quia † cū ipsa Barbara affirmet, & semper affirmauerit se sponte nupsisse non est pręsumenda violentia nisi aperte probetur & claris pręsumptionibus. l. nō est. ff. qui quod met. causa maxime cū per testes sit plene
17 probatum de vero consensu ipsius, vnde † a claris probationib. non est recedendum per pręsumptiones minus claras, & incertas, vt per Bar. in l. admonendi. ff. de iur. iur. Nec obstat prima coniectura lacrymarum: quia verisimilius est eam fleuisse propter mortes auunculi qui ea die perierat quam propter violentiam de quo per glo. in simili. in l. pater. §. penult. de cond. & dem. Nec obstat, quod tam cito nupsisset, quia potuit hoc facere videns periculum in mora ne forte cogeretur alteri nubere nec ex hoc imputari aliquid ei potest, quę non tenebatur expectare annum, vel differre nuptias propter auunculum. d. l. parentes & l. liberorū. de his qui no. Nec ēt habuit curare de cōsensu cōmissariorū qui erant sibi extranei non autem per sanguinem coniuncti de quibus loquitur d. l. in coniunctione. per ea, quę supra diximus & quę traduntur in d. l. cum tale. §. rescriptum. Minus obstat, quod fuerit accusatus
18 maritus: quia cum etiam fuerit absolutus † magis pręsumendū est pro innocentia ex absolutione quam pro delicto ex accusatione. l. Hę-
19 rennius. de euic. l. ij. C. de offic. ciui. iu. & quia † semper pręsumimus in meliorē partē. l. merito. pro socio. c. estote. de reg. iu. Ultimo nō obstat dictuz Inn. in c. super hoc de renun. vbi plus creditur duobus testibus deponentibus de metu, &c. respondeo quod imo regula est in contrariū
20 cum enim † metus non pręsumatur, nisi probetur. c. causam matrimo
21 nij. vbi Inn. de offic. deleg. † debet potius credi testibus deponentib. sm pręsumptionē legis quam illis qui deponunt contra pręsumptionē c. quia verisimile. extra de pśump. maxime concurrente maiore numero iuxta tex. in c. in nostra. extra de testib. dictū vero Inn. saluatur in duobus casib. Primus in specie in qua ipse loquitur qū pręsumptio legis est pro metu, veluti in eo qui renunciauit & abiurauit beneficiū. d. c. su-
22 per hoc. vbi Abb. † nemo. n. pręsumitur iactare suū, & ita declarat Angel. in l. fi. ff. quod met. causa. Secundus est qū constaret manifeste de minis, & violentia: repellerentur enim testes qui dicerent quod nihilominus mulier haberet animum spontaneuz, prout declarat Imo. in d. c. super hoc. & est de mente cęterorum ibi si bene ponderentur eorum rationes, sed iste non est casus noster, merito standum est regulę vt non pręsumatur metus, aut violentia. Nec obstat dictum Cepollę in alleg. caut. cxliij. quia debet intelligi in casu suprascriptarum declarationum: & sic sm dictum Inn. quod ipse allegat alias male loqueretur, & contra regulam generalem, & euangelicam positam in c. licet vniuersis. extra de testib. & l. vbi numerus. ff. de testib. & contra mentem omnium scribentium maxime Ang. in d. l. fi. Alex. in consil. clvj. in v. & consil. xcix. in iij. volum. & Corn. in consi. xlj. in ij. cum similibus.

SUMMAE RERUM. LVI.

1 *Compendiosæ substitutionis vis.*
2 *Substitutionem defecta conditione euanescere.*
3 *Extensiones fiunt ex præsumpta voluntate testatoris.*
4 *L. ex facto § ex facto ad Trebell. sensus.*
5 *Testator dicens si Titius decesserit sine liberis intelligit de natura vitiali tantum quæ facit vi amplius non possit habere liberos.*



Cripsi superioribus diebus in fauorem filiorum domini Alexandri aduersus substitutum, & in consilio meo determinaui substitutum istum esse repellendum tanquam defectum conditione, nec in isto casu a testatore vocatum. Nunc autem refricatur in dubium dicta conclusio etiam quibusdam rationibus (ego arbitror) non admodum efficacibus, quod
1 infra ostendam. Presupposito † igitur quod substitutio compen-

diosa, si heres decesserit sine liberis licet contineat etiam vulgarem, tamen intelligitur continere sub conditione præmissa, quia dicta conditio sicut afficit fideicommissariam ita etiam vulgarem: cum vtraque pariformiter in compendiosa contineatur, & dixi istam esse opinionem communem scribentium, & canonizatam ab omnibus Modernis quam sentit Bald. Baptista de sancto Seuerino, Cor. Soc. Ruin. Steph. Bertr. Franc. de Ripa. alias per me allegati, & eam etiã sequitur Joannes de Monteferrato in repe. l. Gallus. §. & quid si tantũ. in illo articulo, quando casus omissus, &c. & idem etiam sentit Alex. in consil. j. vbi cum testator dixisset, *Instituo primum & ei substituo secundum, & si secundus hæres fuerit, & legem testamenti seruauerit post eius absque*
2 *liberis mortem substituo Caium.* Respondit Alexand. quod † si secundus gradus sit caducus non tamen admittitur Caius, nisi conditio euenerit, id est, quod secundus fuerit heres, & legem testamenti seruauerit. & idẽ etiam sentit Curt. Jun. consi. xxxiij. quando conditio fuit expressa. vt in casu nostro: licet quando fuisset tacita, & subaudita disputet in contrarium. Nec obstat, quod conditio mortis debeat extendi ad casus
3 caducitatis: quia (vt alias dixi) † extensiones fiunt ex præsumpta voluntate testatoris, & ita loquuntur omnia iura de hac materia loquẽtia, iste autẽ substitutus & mentem, & verba testatoris expressa contra se habet. Et etiã si fieret extensio, tamen fieret cum qualitate adiuncta sine liberis, &c. Alex. autem habet liberos & sic substitutus deficit conditione. Non obstat, quod dicti filij non debent obstare substituto, ex quo positi sunt in conditione tantum, vnde non possunt succedere auo, neque mediante persona Alexandri, qui est incapax, neque ex persona propria: quia nati & concepti post mortem aui, respondeo ista subtilitas continet fallaciam, vt inquit Fran. de Ripa in l. ex facto. §. ex facto. ad Treb. quia non sunt ipsi filij qui excludant substitutum, sed defectus conditionis qui eum excludit, & ideo frustra quærimus, quẽadmodum dicti filij suc-
4 cedant auo, vt est casus in d. §. ex facto. vbi † existentia filiorum excludit substitutũ licet ipsi non succedant, sed fiscus ad idem est text. in l. Iulianus. §. cum quis. de leg. j. Nec obstat, quod ibi Bart. dicit quod filij incæstuosi, a lege non obstant substituto, quia ideo loquitur Bart. de filijs, qui nequeunt succedere patri suo heredi instituto, at in casu nostro absurdum est dicere quod filij Alexandri qui sunt ex legitimo matrimonio nati nõ possint succedere patri suo, licet pater sit spurius. doctrina ergo Bart. non videtur facere in proposito, quantum vero ad auum, cum prolem legitimam non habeat, alias dixi potuisse cum nepotibus legitimis ex filio spurio relinquere. de quo in l. hereditas. C. de his, qb. vt ind. sed ista quæstio nõ est præsentis speculationis. Non obstat etiam text. in d. l. ex facto. §. ex facto. quia potius ibi probat intentio illorum filiorum maxime ex rõne textus ibi quasi ab alio, nati enim post deportationem non excludunt substitutum: quia pater suus ciuiliter censet alius, ergo secus si censeretur idem prout in casu nostro. vnde hodie cum matrimonium non soluat non procederet ille tex. vt concludit ibi Claud. de Seisello. & Ripa aduersus Alexan. Non obstat, quod filij sint concepti post mortem testatoris, & attendatur tempus mortis & aditionis hereditatis, &c. Respondeo, posset hoc procedere in institutione pura, sed in conditionali attenditur tẽpus euentus conditionis. d. §. ex facto. facit. l. cum pater. §. hereditatem. j. in fi. de leg. ij. & concludit Jo. Andr. in add. Spec. titu. de test. in rub. versi. item Lambertinus, sequitur Alex. consi. xxvj. in fi. in ij. vol. Dec. cõsi. cclij. in fi. & ratio est in casu nostro:
5 quia † testator dicendo, si Alex. decesserit sine liberis, satis declarat se non intelligere de qualibet morte, sed de naturali tantum, quæ facit, vt amplius nõ possit habere liberos. d. §. ex facto. ver. quasi ab alio. per arg. a contrario sensu, alias ratio Jurisconsulti ibi non esset bona, quod esset fatuum dicere, quantũ ergo sit respectu illius substituti expectabi tempus euenientis conditionis: id est, mortis Alexand. sine liberis, cum in eum dictarat casum sit vocatus. Nõ obstat, quod gl. in l. si ex pluribus. ff. si pars her. pet. procedat in vocatis sub conditione & institutis nõ in istis filijs, qui sunt tantũ positi in conditione: quia respondeo, quod hoc nihil facit quin substitutus sit defectus cõditione, & ideo non possit admitti. An vero isti filij sint etiã vocati, disputabitur in alia causa aduersus aliã personam, id est, fratrẽ testatoris venientẽ ab intestato. Si ipse litigare voluerit, vel aduersus fiscum si prætendat dictam hereditatem ad se pertinere, tanquã in fraudem suam sit facta institutio. l. Lucius. §. j. ff. de leg. j. l. j. C. de nat. lib. quæ habet locum in omni persona in dignitate posita, sm doct. ibi, interim autẽ de isto iure tertij substitutus iste nõ potest opponere maxime de iure fisci. l. his consequenter. §. j. vbi gl. ff. famil. ercisc. & quo ad eum perinde est, ac si filius esset verus heres, satis autẽ sit in præsentia ostendisse hunc substitutum tanquam cõditione defectum nullum ius habere, sed satagere aduersus verba & voluntatem defuncti, & aduersus communem sententiam doctor. & aduersus sanum & naturalem sensum prudentium hominum.

SVMMAE RERVM. LVII.

1 *Certa forma tradita est a iure secundum quam permissum est ex indulgentia legis de re sua disponere in casum quo amplius non sit sua qua forma non seruata non est obseruanda dispositio.*

2 *Huiusmodi forma est iuris publici & ideo facto priuatorum non potest alterari.*

3 *Testamentum factum inter filios non requirit solemnitates a iure ciuili introductas, & quare.*

4 *Quod pater optimum consilium susceperit pro suis filijs est præsumptio iuris & de iure.*

5 *Duo testes probant testamentum inter liberos.*

6 *In testamento inter filios non requiritur quod testes sint rogati.*

7 *Ad probandam veritatem apochæ non sufficit quod duo testes dicant se vidisse eam a parte scribi, & quare.*

8 *Testes qui deponunt per sensum corporis probant.*

9 *Pluralitas regulariter non præsumitur.*

10 *Maritus remittendo exceptionem non numeratæ dotis seu eam non opponendo uidetur donare uxori.*

11 *Si quis sit prohibitus a testatore alienare certa bona & creditor eam iudicio petat & obtineat non est locus prohibitioni.*

12 *Collusio ex inspectione processus detegi potest.*

13 *Acta litis ubique probant.*

14 *Pacta sunt statutis legari & forum sortiri.*

15 *Pro examinandis testibus ad perpetuam rei memoriam sufficit quod facta sit generalis citatio eorum quorum interest per præconem nec requiritur specialis maxime absentium.*



Testamentum seu vltima voluntas viri Claudij Bon. domini Aluari de Luna Senioris habet quasdam difficultates, quæ mihi propositæ sunt resoluendæ pro iustitia, & voluntate. In primis difficultatẽ facit: quia memoriale, de quo agitur, non est solemniter factum nec transit in nomen testamenti aut codicillorum, vnde non videtur es-
1 se obseruandum: quia certa † forma tradita est a iure, secundum quã permissum est ex indulgentia legis de re sua disponere in casum, quo amplius non sit sua, id est, post mortem secundum glo. in l. illa institutio. ff.
2 de hered. inst. & quod not. Jas. in rub. C. qui testa. fac. poss. quæ † forma est iuris publici. l. ij. ff. de testa. vnde non potest facto priuatorum alterari. l. pactum quod dotali. C. de pact. per Bart. consi. cclij. Sed tamen in casu nostro contrarium est verius. Cum enim testator in testamento solemni dixerit se facturum tale memoriale, & iusserit ei adhiberi fidem censetur esse pars testamenti & valet dũmodo verificatum fuerit talem schedulam esse testatoris per literarũ cõparationem, vel alijs legitimis indicijs. sm Bart. in l. si ita. ff. de cond. & demon. Cum quo transeunt ibi doct. & per Alex. consi. lxxvj. in ij. clxxvj. in v. cum simil. Altera est difficultas, quæ concernit valorem dictæ schedulæ, pro cuius resolutione sciendum est, quod cum ista schedula disponat circa diuisionem
3 bonorum paternorũ † inter filios, non requiruntur in ea solemnitates iuris, sed quãuis voluntas non sit solemnis tamen habetur pro solenni, secundum l. hac consultissima §. ex imperfecto. C. de testa. quia eam reuerentiam debent filij patri suo. vt qualẽcunque eius voluntatem obser-
4 uare debeant vt in auth. de testa. imperfec. circa principium. Cum † sit præsumptio iuris, & de iure quod pater optimum consilium susceperit pro filijs suis. l. pen. in fin. ff. de curat. furios. & hoc pertineat etiam ad vtilitatem ipsorum filiorum: ne inter litigent de apicibus iuris, sed acquiescant iudicio paterno: & istud procedit etiam si pater filios inæqualiter instituisset, vt probatur in d. authen. de testa. imperf. verb. ad hæc vncias. & in l. filij. & l. fin. C. fam. ercisc. & est cõis opinio doctorum in d. §. ex imperfecto. vbi Paul. Cast. Ruinald. & Corn. idem tenet Alex. consil. cxlvj. in ij. Jas. l. hac consultissima. C. qui testa. facere. cum concord. per Dec. in l. vt liberis. ij. not. C. de collat. nec in hoc est dubitandum quicquid aliqui Mod. dixerint nodum in scirpo quærentes aduersus communem opinionem. Tertio dubitatur circa probationẽ dictæ schedulæ pro qua examinati sunt nouem testes affirmantes esse scriptam manu testatoris, ex quibus secundus & octauus, Girardus, scilicet, & Petrus Georgius attestantur se vidisse eum scribentem dictam schedulam. Item duo vltimi attestantur inuentam fuisse in scripturis secretis ipsius domini Bon. Aluari, de quibus post eius mortem factũ
5 fuit inuentariũ, vt liquide constat. Et in primis † sciendum est, quod cum illa sit vltima voluntas patris inter liberos censetur in ea omnis solemnitas remissa esse, & sufficit eius probatio, secundum regulas iurisgentium adeo, quod duo testes sufficiunt. l. vbi numerus. ff. de testa. cap. in omni. extra eod. tit. & ita tenent omnes in d. §. ex imperfecto. & Bart. in l. militis codicillis. §. veteranus. ff. de testa. milit. Bald. consi. cxcv. licet
6 regulariter. in v. Angel. cclxxv. thema. nec † requirit quod tales testes sint rogati, sm gl. in l. fin. verb. excepto. C. de codicill. quam ibi sequuntur doct. In casu vero nostro cum testator in testamento hanc scripturã approbauerit, & se eam scripturam sit protestatus satis est argumentis, & indicijs probari hanc illã esse quam scripserit testator, sm Bar. in d. l. si ita scripsero. vbi allegatur textus in l. quem heredi. ff. de reb. dub. ibi si quibusdã argumentis apparebit, &c. & quod tradit Bald. in l. captatorias. q. v. C. de test. Alex. consi. clxxvj. viso processu. in v. Et quãuis dicta scriptura nullos habeat testes, tamen propter relationem, quam habet ad testamentum sumit testes testamenti. l. asse toto. vbi Bald. & Raph. ff. de hered. instit. imo fortius, quando pater inter liberos testatur nihil est opus, quod sua scriptura interat testes, vt dicunt omnes in auth. quod sine. C. de testa. Jaco. de Bel. in d. auth. de testa. imperfec. in prin. vbi dicit in tali testamento non esse necessarios testes: quia voluntas parentis est certa & filijs nota, qui patris manũ agnoscit, sequitur And. Sic. consi. lviij. in iij. Pau. de Cast. consi. xciij. viso di-
7 cto testamento. in prin. Nec obstat in casu nostro, quod † ad probandã veritatem apochæ non sufficit quod duo testes dicant se vidisse eam a parte scribi, secundũ Bart. in l. admonendi. ff. de iureiu. & in l. & si contractus. C. de fid. instr. cum concord. Solis enim testibus non videtur danda plena fides: quia cum non deponant de veritate negotij sed de sola scriptura facile possunt errare & decipi propter similitudinem literarum: quia quis potest literas alterius contrafacere, sm gl. in §. si quis igitur. in auth. de instr. caut. & fid. Anto. de Butr. & Abb. in cap. ij. de fid. instru. Et hoc procedit etiam in testamento inter liberos, secundum

Andr.

Andr. Sicul. consil. lxxxviij. sapienter lib. iiij. Sed ad istud obiectum.
Respondeo pluribus modis. Et primo ꝙ prędicta conclusio Bartol.
8 non videtur vera: cum enim† isti testes deponant per sensum corporeũ,
quia viderãt scribi ⁊c. debet sufficere talis probatio. §. si vero tale. in d.
auth. de instr. caut. ⁊ fid. vbi talibus testibus creditur aduersus compa
rationem literarum: ergo a fortiori credetur non existente comparatio-
ne contraria, ⁊ ita tenuit Imol. in d. cap. ij. ⁊ in l. nuda ratio. de don. vbi
subijcit, ꝙ hęc opinio est de mente Jacobi de Arena, ⁊ Cin. in l. compa
rationes. in vlt. quęst. C. de fide instrum. ⁊ ita tenet etiam Rom. Alex.
⁊ Mod. in d. l. admonendi. ⁊ est de mẽte Hostiensis, ⁊ Jo. And. in d.
cap. ij. Secundo respondeo, quod etiam si doctrina Bart. sit vera,
tamen non procedit, vt ipsemet fatetur, quando sunt alia adminicula
puta comparatio literarum iuxta text. in d. §. si quis igitur. ⁊ in §. sed ⁊
si quis. eod. tit. prout in casu nostro: in quo sunt plurimi testes, atte-
stantes de manu ipsius, quam habẽt cognitam. Item coniectura, quod
reperta sit in capsa ipsius, de quibus per Alex. consil. clxviij. in v. col.
in vij. vol. Tertio respõdeo ꝙ doctrina Bart. potest esse vera in apo
cha debitoris, non autem in testamento paterno: in quo lex solum req-
rit voluntatem patris nec requirit aliquos testes, vnde sufficit, si dicant
se vidisse eum scribere, secundum Franc. de Aret. consil. lxiiij. diligen-
ter, ⁊ mature. ij. dub. Quarto respondeo, ꝙ posset illa difficultas fie-
ri, quando testes simpliciter dicerent, ꝙ vidissent scribere, sed in casu no
stro amplius dicunt ⁊ vlterius progrediuntur dando contra signa di-
ctę scripturę, ⁊ affirmando, ꝙ testator dixerat ꝙ erat sua voluntas quo
casu satis tollitur suspicio falsitatis, vt in simili distinguit Corn. consil.
lviij. in hac consultatione. lib. iij. Soc. consil. cclxxiij. in causa d. Elis-
sę. ij. lib. Quinto dico, ꝙ supradicta opinio Bart. non procedit in ca
su nostro in quo tractamus de schedula approbata a testatore, in qua
etiam si nemo testis vidisset sola comparatio literarum sufficeret, quę li
cet alias non faceret, nisi semiplenam probationem, tamẽ cum illa sche
dula sit approbata in testamento, sufficit hęc semiplena: quia tali casu
sufficiunt indicia, ⁊ argumenta d. l. quem heredi. ff. de reb. dub. ⁊ per
Bart. in d. l. si ita scripsero. ⁊ tradit Matta. in rep. auth. quod sine. C.
de testam. quęst. x. vbi subijcit, ꝙ cum non appareat de alia schedula,
quam scripserit testator iuris pręsumptione censebimus, quod ista sit il
9 la, quę producitur ex quo† regulariter pluralitas non pręsumitur. l. fin.
⁊ ibi Bald. in fin. C. de reb. cred. l. omnium. C. de test. Bart. in l. is po
test. versic v. ff. de acq. hered. ⁊ ista vltima responsio caret omni scrupu
lo: ⁊ ideo eam sequor. Quarta quęstio est, quam fidẽ faciat dicta sche
dula, dum in ea dicitur, quod dos vxoris est solum de ducatis 2100. li-
cet ipse certis respectibus passus sit maiorem summam iudicatum, in
quodam litigio simulato cum vxore ⁊c. ⁊ sciendum est, ꝙ cum donatio
inter virum ⁊ vxorem sit prohibita, in istis prohibitis lex habet suspe-
ctam confessionem, nisi probetur rei veritas. l. qui testamentum. ff. de
probat. l. si forte. vbi Bart. ff. de cast. pec. ⁊ licet propter authoritatem
iudicij pręsumatur pro iudice, ⁊ doli suspicio cesset. cap. nisi essent. vbi
Abb. de pręhend. l. ij. C. de off. ciuil. iud. l. hęredum. §. fin. vbi glos. ff. de
curat. ⁊ quod not. Lud. Rom. consil. lxviij. in j. dub. tamen cum in casu
nostro maritus fateatur de collusione dicta res iudicata potest retracta
ri si de collusione per processum appareat, vt quia ex eo constet non vlum
fuisse cum legitimis defensoribus iuxta l. si seruus plurium. §. j. ff. de
10 leg. j. ⁊ quę habentur in l. si prolusorio. in princ. ff. de appell. † maritus
enim remittendo exceptionem non numeratę dotis, seu eam non oppo
nendo videtur donare vxori. l. si quis delegauerit. ff. de nouat. quę do-
natio non valet, nec potuit cõfirmari morte: cum ipsa prędecesserit ma
11 rito. l. cum hic status. ff. de donat. inter vi. ⁊ vx. ⁊ facit in simili q̃d si qs
sit prohibitus a testatore alienare certa bona ⁊ creditor ea in iudicio pe
tat ⁊ obtineat non est locus prohibitioni, secũdum cautelam quam tra-
dit Bart. in l. peto. §. prędium. ff. de leg. ij. dicunt tamen doc. in l. filius
fam. §. diui. ff. de leg. j. in j. quęst. vbi Ripa. num 59. quod si detegatur
12 collusio, talis sententia nihil proderit toto titulo de collus. deteg. ⁊ quę
(vt dixi) ex inspectione processus detegi potest d. l. si seruus plurium.
Et ideo concludo idem esse dicendum in hoc casu, vt stemus dicto te-
statoris nisi ex processu appareat nullam fuisse collusionem. Quinta, ⁊
13 vltima dubitatio† circa processum factum Mediolani an fidem faciat
vbique, ⁊ sic etiam in Hispania, vbi sunt bona? ⁊ breuiter agendo vi-
detur dicendum quod sic. Cum enim testator Mediolani illam sche-
dulam scripserit, quę in vim testamenti valet, vt supra dixi, ⁊ deinde ẽt
Mediolani decesserit, videtur ꝙ forum Mediolani sit attẽdendum:
quia sicut in eius testamenti confectione, atq; probatione statuta Me
diolani obseruarentur, sm Bart. in l. cunctos populos. C. de sum. Tr.
⁊ fide Cath. per text. in l. ij. ff. quemadm. test. aper. §. penult. ibi secun-
14 dum locorum prolixitates: † paria autem sunt statutis ligari, ⁊ forum
sortiri. vt not. Innoc. in rub. de consuet. ⁊ ibi Ant. de Butr. Arch. viij.
distinct. c. quo iure. cum concord. per Alexand. consil. ccix. ponderatis.
lib. ij. Dec. consil. cclxxxiij. ⁊ cum causa testamenti coram eo ventilari
possit sequitur vt ipse sit iudex competens, sm Rimin. in l. publicati.
C. de test. vbi pro hoc allegat text. in l. cum hi. §. transactione. ff. de trã-
15 sact. vbi Bart. loquitur de † istis testibus qui examinantur ad perpe-
tuam rei memoriam, ⁊ sufficit quod facta sit generalis citatio eorum,
quorum interest per pręconem nec requiritur specialis maxime absen-
tium, secundum Card. consil. lxxiij. in ij. dub. allegat Bal. in l. fin. ad
fin. C. de eden. ⁊ ita etiam tenet Abb. ⁊ Felin. in cap. cum P. tabellio.
in ij. quęst. extra de fide instr. vbi dicit ita esse de mente dominorum de
Rota in additione decisionis. x. incip. fuit dubitatum. sicut enim si di-
cta voluntas redacta esset per notarium, non requireretur specialis ci-
tatio, ita nec in hoc casu putauerim, tamen ꝙ. parte opponente, in iudi
cio in Hispania omnino esset exhibendum originale, ⁊ sic fędere distin
ctionis concordandas opiniones, de quibus in d. c. cum P. tabellio. ⁊
quę habentur in c. si instrumenta. eod. tit. ⁊ in l. chirographis. ff. de ad-
minist. tut. §. illud. in auth. vt frat. fil. Et ita mihi videtur, saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LVIII.

1 *Coitus cum vidua est punibilis.*
2 *Edictum de testamentis & legatis est prohibitoriũ quia licet vni-*
cuique legare nisi qui expresse reperitur prohibitus.
3 *Dictio damnatis quid significet.*
4 *Coitus cum ancilla non est damnabilis, nec accusabilis.*
5 *Auth. maxime. §. siquis autem defunctus, declar.*
6 *Filius illegitimus excluditur non culpa sui sed propter vitium paternũ.*
7 *Perseuerantia aggrauat delictum.*
8 *Naturales filij eo modo succedunt parentibus quo parentes filijs.*
9 *Naturalis dicitur qui natus sit ex soluto & soluta licet non sit domi*
retenta.
10 *Communis vsus loquendi attendendus.*
11 *In dubio ea interpretatio est accipienda quæ communi vsu conuenit.*
12 *Dictum doctoris intelligendum est secundum legem quam allegat.*
13 *Siquis appellat filium qui non sit non ideo facit eum filium.*
14 *Præsumitur quis filius eius in cuius domo natus est.*



Væritur, an natus ex soluto, ⁊ famula soluta, pos-
sit ex testamento patris succedere in legato. Et vi
deretur, quod non: quia talis dicitur spurius: cũ
non sit natus ex muliere, in qua tria concurrant,
schema concubinę, quod in domo retenta, quod
cum ea possit esse matrimonium. sm Spec. in tit.
de success. ab intest. Abb. cap. per venerabilem. q
filij sint leg. Old. cõsil cxcvj. Alb. de Ros. in rubr.
de nat. lib. cum infinitis concordantijs. Sed tñ contrarium vĩ verius,
prout tenuit Jac. de Bel. quem refert, ⁊ sequitur Bald. in add. Spec.
loco supra allegato, vbi dicit ꝙ sufficit vnum videlicet, quod sit solutus
1 cum soluta, dummodo non † vidua: cum qua coitus est punibilis, seq-
tur D. c. consil. clv. Castr. consil. ccclxvj. ij. Craueta clxvj. Et vltra
2 eorum auctoritatem, moueor etiam tali ratione, † edictum de testamen-
tis, ⁊ legatis prohibitorium est, quia licet vnicuique legare, nisi qui ex-
presse reperiatur prohibitus. l. verbis legis. ff. de verb. sign. Sed talis
filius non reperitur prohibitus: quia lex in §. fin. in aut. quib. mo. nat.
eff. sui. excludit duntaxat eos, qui ex complexibus nefarijs, aut incestis,
3 aut damnatis processerint, intelligiturq; † damnatis, id est punibilibus
per legem, sm Salic. in auth. ex complexu. C. de incest. nupt. ⁊ per An
gel. in d. §. fin. in fin. versic. ego dico. vbi loquitur non in concubina, sed
4 in amasia, iste autem non est talis: ergo ⁊c. at † coitus cum tali ministra
non est accusabilis, nec punibilis, vt dicit Ang. Corn. ceteri in l. si qua il
lustris. C. ad Orfit. ⁊ est text. vbi doct. in l. j. l. si ea, quę. l. quę adultery.
C. de adult. ⁊ hanc opinionem sub dubio forte secutus est Jo. de Im.
in l. ex facto. §. j. versic. ⁊ plus videtur sentire Odofr. ff. ad Trebel. vbi
ijsdem verbis eum refert ⁊ sequitur Alexan. allegat vterque in argum.
gl. in l. quia semper. de in ius voc. Rursus moueor, quia si diligenter
5 videantur verba text. in allegato † auth. maxime. in §. si quis autem de-
functus. iuncto §. precedenti. deprehendet illam esse meram veritatẽ:
quia text. facit duo membra. Primum de successione ex testamento ⁊
in eo simpliciter admittit naturalem, seu, vt in Gręco originali loquit,
nothum ad successionem, sm formam ibi traditam. Deinde in secũdo
membro, in quo loquitur de successione ab intestato, requirit non natu
ralem simpliciter, sed qui natus sit ex muliere in schemate concubinę, ⁊
custodita in domo ⁊ ratio est, quia talis est indubitatus filius, qui alias
non debuit admitti, sed in superiori membro, quando ex testamento vo
catur, tunc illius est expaternum testimonium, ⁊ ꝙ ab ipso sit agnitus, ⁊
ita etiam loquitur text. in auth. licet. C. de nat. lib. ⁊ probatur etiam in
d. §. si quis autem defunctus. in fi. ibi, si mortuus fuerit intestatus, qua
si dicat, ex testamento admitti posse citra illud schema concubinę ⁊c.
6 Suadetq; hoc ⁊ ratio naturalis: esset enim absurdum, ꝙ cum † filius
illegitimus excludatur, non culpa sui, sed propter vitium paternum, vt
dicitur in l. legem. l. fin. C. de nat. lib. Ille, in quo maius vitium fuit, ad-
mittatur, ⁊ ille in quo minus excludatur, qui enim mulierem continuã
domi in forma concubinę tenet, plus delinquit, q̃; qui cum vili ministra
7 ex occasione concumbit: † perseuerantia enim aggrauat delictum. can.
si qui sunt presbyteri. lxxxj. distinct. Ad idem facit, quod videmus ex
libera, vel ancilla nasci patribus filios naturales. l. fin. ff. de iure delib. l.
naturalis. de pręscr. verb. l. denique. de pign. ⁊ qui sunt capaces ex testa
mento talis successionis. l. Lucius. ff. de vulg. ⁊ pup. l. ex facto. §. j. ad
Trebell. ⁊ euidens violatio illorum iurium esset, si diceremus tales fuis
se natos ex concubinis in forma quodam matrimonij: non enim est ve
risimile, maxime cum ancilla, quę est serua, ⁊ libertatem adhuc non as-
secuta. vnde satis potest intelligi, sufficere, ꝙ sint soluti nec aliud requi
ri. Accedat ⁊ ille color, ꝙ videmus successiones esse reciprocas, vt ta-
liter tu succedas mihi, qualiter ego succedo tibi. l. si ab eo. l. lege xij. tab.
C. de leg. t. hered. l. communium. C. de nat. lib. quę regula maxime p-
8 cedit † in naturalibus, vt eo modo succedant parentibus, quo parentes
filijs. §. si quis igitur. in authen. quibus mod. nat. eff. sui. vbi Jacob. de
Bel. ⁊ Bart. ⁊ gl. in §. fin. instit. ad Tertyll. Sed pater potest ex testa
mento talis filij capere. argum. l. ij. §. itaq; ⁊ l. si spurius. ff. vnde cogn.
declarant Moder. in reper. l. si qua illustris. ergo ⁊c. ⁊ vice mutua fi
lij ex testamento patris, lic. ab intestato aliud sit propter incertitudi-
nem, mater vero capit, quia certa, vt est communis opinio. de qua per
Socin. consil. cxlviij. Dec. consil. cccvj. vbi loquuntur etiam in casu for
tiori. Adduco etiam, quod communiter tenent canonistę. qui hanc
scrupulosam distinctionem non admiserunt, sed simplr nãlem distinue-

9 runt † esse q natus sit ex soluto, ⁊ soluta, licet non sit domi retenta, ⁊ ideo
talem per sequens matrimonium legitimari posse tradiderunt. Butr.
⁊ Abb. c. tuam. de ord. cogn. Ang. consil. xix. ⁊ Jo. And. Ant. de But.
⁊ cęteri. c. innotuit. de elect. cum concord. per Dec. consil. clv. vnde ta-
lis interpretatio debet fieri etiam in casu nostro, maxime in terris eccle :
10 sic, ẜm Dec. d. consil. Multum etiam facit, quia videmus, q † commu
nis loquendi vsus talem natum ex soluto ⁊ soluta appellat simpliciter
naturalem. d. c. innotuit. ⁊ per Jo. And. in Spec. tit. qui fil. sint leg. in
rub. Bald. consil. ccvj. iij. Abb. ⁊ Butr. d. c. per venerabilem. cum ꝯc.
11 per Jas. cons. ij. iij. † ea autem interpretatio, est in dubiis accipienda, q̃
communi vsui conuenit. l. Labeo. vbi Bart. ff. de sup. leg. doct. rub. ff. d
op. no. nunt. ⁊ dicit not. Bald. in tit. de pac. constant. §. Opizoni. in fi.
quod omnis intellectus extraneus est, qui non consonat auribus vul-
gi. ⁊ certe multum scandalizarentur laici de ista opinione, quia isto mo-
do legata, quę ipsi quotidie faciunt naturalibus, deficerent contra vo-
luntatem ipsorum, ⁊ quod plus est, non millesimus quisq; reperiretur
vere naturalis, quę omnia absurda sunt, ⁊ publice expedit ab aula per
iudicantes reyci. Nec obstat decisio Speculatoris supra allegata cum
concord. quia in casu suo optime procedit, videlicet, in materia succes-
sionis ab intestato, sub qua rub. posuit illud dictum, ⁊ ita etiam loquun
tur cęteri, Oldr. excepto. ⁊ omnes allegant text. in d. §. si quis autem de
12 functus. non est autem dubium, quin † dictum doctoris sit intelligen-
dum, ẜm legem quam allegat, vt inquit Bart. in l. non solum. §. libera-
tionis verba. de lib. leg. Nec obstat etiam, quod multi requirunt illas
qualitates saltem de iure ciuili, vt filij legitimentur per subsequens ma
trimonium, vt per Bart. in l. pen. ff. de concub. Bald. consil. ccccvj. in
j. cum concord. per Dec. consil. clv. Responde hoc potest procedere re
spectu legitimationis, quę non a confessione solius mariti pendet, sed a
13 re ipsa: nec etiam † si quis appellat filium, qui non sit, ideo facit eũ filium
. l. non nudo. ⁊ l. non epistolis. C. de probat. l. neq; professio. C. de test.
Sed nos loquimur in eo, qui legauit Titio filio naturali. facultas eniz
legandi ab eius voluntate tota pendet. d. l. verbis legis. ⁊ ideo ei credẽ
dum est, pręterea illa opinio etiam iure ciuili non videtur vera, ẜz Jas.
consil. cxxxiij. vbi late disputat. Non omitto, etiam particulariter
ad casum nostrum, quod onus probandi incumbit parti aduersę: quia
ex quo pater appellauit eum filium suum naturalem, pręsumitur pro as
seueratione patris, ⁊ creditur talis naturalis esse, qui idem ⁊ capax sit p
rationem, quam supra adduxi in primo arg. ⁊ ita consuluit Bal. consil.
cccxlviij. in iij. qui sit. j. lib. ⁊ satis videntur in casu nostro interuenis-
se illa requisita, ex quo tam longo tempore fuit retenta in domo, ⁊ quan
14 do peperit, id ipsum in domo fecit, ⁊ † pręsumitur quis filius eius in cu
ius domo natus est. l. filium cum diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel al.
iur. ⁊ doctores non requirunt, quod a principio sit conceptus in domo,
sed q natus, vt habetur in d. l. filiũ, ⁊ l. si vicinis. C. de nup. ⁊ per Ang.
consil. cxxv. Bald. Jmol. ⁊ alios. l. Gallus. in fine principij. ff. de lib.
⁊ posth. cum similibus.

SVMMAE RERVM. LIX.

1 *Conditio sine filijs intelligitur vel filiabus & masculinum concipit fœmininum.*
2 *Testator non censetur extraneos proprijs descendentibus præferre.*
3 *Appellatione nepotis venit etiam pronepos.*
4 *Conditio si moriatur sine filijs euanescit natiuitate filiorum.*
5 *Per masculos conseruatur familia.*
Fidei. commissum generale in ultimo substare.
7 *Sublato medio ultimus gradus succedit in eius locum.*
8 *In compendiosa inest vulgaris substitutio.*
9 *Vulgaris substitutio in vnum casum etiam ad alium producitur.*
10 *Consilium Oldradi cxli. declar. & reprobat.*
11 *In fideicommisso nepos admittitur cum patruo.*
12 *In fideicommissis succeditur ipsi testatori.*
13 *Auth. cessante declar.*
14 *In successione aui proaui vel patrui filius fratris in locum parentis sui succedit.*
15 *Attenditur ad tempus qua dies fideicommissi cedit.*



Estamentum nobilis, ⁊ egregij viri quondam don
Petri Macę habet quidem multa substitutionum
capita, verum in pręsentia dubitari contingit circa
tria capita tantum. Primum est, quia substituto
filio masculo, dõ Martini nepote suo subijcit, q ita
sequatur per ordinem de vno in alium ex nepotibus
suis filijs dicti Martini morientibus sine filijs legi-
timis, ⁊ naturalibus de legitimo matrimonio vsque ad vltimum ex il-
lis morientem, ⁊ si omnes dicti nepotes testatoris masculi quandocun
que decedant sine filijs legitimis, ⁊ naturalibus de legitimo matrimo-
nio, q bona sua perueniant in neptem suam filiam d. Blãcę. Alterum
caput est, q si omnes dicti filij nepotes, ⁊ descendentes mei quandocũ-
que moriantur sine filijs de legitimo matrimonio, q dicta bona perue-
niant ad alios filios, ⁊ descendentes de legitimo matrimonio ⁊c. Ter-
tium est, q ipsis non existentibus, vel morientibus quandocunque bo
na perueniant ad nobilem Gulielmum Masconem vel ad filios ⁊ de-
scendentes illius ⁊c. Proponitur in facto Martinum filium decessis-
se, relicto Petro: ⁊ Petrum, relicto alio Petro, pro nepote testatoris
cuius soror dona Brianda nunc viuit. Quęritur, an sit locus substitu-
tioni vt Ludouicus Gulielmus nepos possit admitti. quę quęstio reci
pit tres difficultates. Prima est, an d. Brianda viuẽs excludat hũc
substitutum? Et videtur prima fronte dicendum, q sic: quia (vt appa
ret ex primo capite) testator substituit filijs Martini, si decederẽt abs-
que filijs, quę conditio defecit: quia Petrus filius Martini reliquit
filium alium Petrum. vnde excluditur substitutus. l. filiusfam. §. cum
quis. ff. de leg. j. Et quia Gulielmus substitutus non vocatur nisi in ca
sum, quo non extarent descendentes aut morerentur sine filijs. vnde,
cum d. Brianda sit descendens testatoris ⁊ extet etiam ex hoc capite
1 deficit conditio. l. j. C. de cond. inser. vbi doct. ⁊ † conditio illa sine filijs ⁊c.
intelligitur vel filiabus, ⁊ masculinum concipit fœmininum. l. lucretii.
l. inter stuprum. §. fin. ff. de verb. sign. verisimilisq;, ⁊ consentanea men
2 ti testatoris videtur hęc sententia, ne alioquin † censeatur extraneos pro
prijs descendentibus pretulisse. l. si is qui ducenta. §. fin. ff. de reb. dub.
quod ne fiat solent verba etiam impropriè accipi, vt ibi habetur. l. pen.
C. de imp. vbi Corn. in fi. l. Lucius. ij. vbi Bald. ff. de hęr. inst. ⁊ quę
habentur in l. cum auus. de cond. ⁊ dem. Maxime cum ex lectura te-
stamenti appareat, q testator non exclusit omnino fœminas, vt apparet
ex substitutione Claretinę. Itemq; ex substitutione alterius Briandę
neptis, vnde idem dicendum de ista, quę ęque est descendens ⁊ proxi-
prior. Sed tamen contraria opinio videtur verior tum propter verba
testatoris tum etiam propter mentem, substitutio enim facta est, Si om-
nes dicti nepotes mei masculi morientur &c. Quibus verbis comprehen-
ditur etiam alius Petrus secundus pronepos, qui decessit sine filijs ex
legitimo matrimonio, ⁊ reliquit duntaxat Jo. Spurium, vnde verifi-
3 cata est conditio ⁊ † appellatione nepotis: venit etiam pronepos. l. iu
torum. §. item Pomponius. ff. de postul. l. nurus. ff. de verb. sig. quod
in fideicommisso a communi ascendente facto certissimum est, vt videa
tur non solum nepotibus, sed etiam pronepotib⁹ prouidisse quod Fr.
Accur. respondit ⁊ sequuntur cęteri Cin. Bald. Jmol. in l. Gallus. §.
instituens. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ in simili per Alex. consil. xxvi. in iij. Soc.
xlij. in j. quod videtur certius in casu nostro propter illa verba testa-
menti. Vsque ad ultimum ex illis morientem, quę satis arguunt testatorẽ
considerasse multos gradus descendentium. Et quia eadem ratio mili
tat in pronepote, qui ⁊ ipse eadem arma ⁊ insignia testatoris defert vt
qua ratione ipsum pronepotem vocauit, eadem et quoque substitutio
videatur cum ijsdem verbis substitutio sit concepta. sufficiunt presu[illegible]
te coniecturę mentis testatoris. l. liberorum. circa med. ff. de verb. sign.
Bald. consil. cclvij. vol. ij. Alex. consil. ix. in j. Jas. lij. in iij. quales mul
tas collig. ⁊ Curt. Jun. consil. iij. ⁊ seq. ⁊ dixi in l. Mercenius. ff. de verb.
sign. Cum quo Petrus vltimus decesserit absque filijs legitimis veri-
ficata sunt verba fideicommissi respectu Briandę neptis, ⁊ consequen
ter etiam respectu Masconum vt infra dicam. Nec puto intendendum
circa legitimationem Joannis tum quia verba testamenti eum ex[illegible]
dunt, cum non sit natus ex legitimo matrimonio, vt in casu [illegible]
plura consuluit Alex. consil. v. in vij. vol. tum quia etiam [illegible]
absq; filijs: quo casu substitutio sicut intelligitur decedente [illegible] pro
nepote, ita etiam intelligatur de abnepote vt habetur in d. §. instituens.
4 Nec obstat, † quod conditio si moriatur sine filijs, euanescit natiuitate
filiorum. d. §. cum quis. respondeo, arg. procederet respectu Petri ne-
potis, qui reliquit filios, sed quęstio nostra est, respectu Petri pronepo
tis, qui nullos reliquit excepto Joanne spurio propter quem non defi-
cit conditio l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. Non obstat q nõ
vocentur Mascones nisi casu quo non extarent alij filij, ⁊ descenden-
tes: in casu autem nostro extat Brianda proneptis. respõdeo ista clau
sula concepta per masculinum non videtur comprehendere fœminas
propter mentem testatoris, qui semper vocauit masculos, ⁊ qui mihi,
vt ferant arma, ⁊ nomen suum, quod non potest conuenire fœminis, sed
5 solum † masculis per quos conseruatur familia, ⁊ facit text. in l. hoc iure
§. fi. vbi Raph. Com. ff. de don. l. facta. §. si vero nominis. ff. ad Treb.
per Soc. consil. cclix. cum simil. Et quamuis vocauerit Catharinam fi
liam ⁊ Briãdam neptem, tñ vocauit cum ꝯditione q facerent vt filij sui
masculi ferent nomen ⁊ arma testatoris de ꝯditione cum nullum verbum
sit in testõ respectu Briandę proneptis satis appa[r]et mens testatoris,
q hinc pronepti non intendebat prouidere l. aij. ff. de adi. leg. ⁊ q: to-
tum hoc pendet a pręsumpta voluntate testatoris, in qua coniectanda
falluntur et prudentes tutius est, postq̃ hęc auus est septuagenaria ex-
pectare eius mortem: ⁊ ideo transeo ad sequens dubium. Secũda diffi
cultas est, quid iuris sit censendum, mortua dicta d. Brianda, an tunc
6 tunc sit locus † fideicõmisso in fauorem Masconum? Et videret prima
fronte nõ esse locũ fideicõmisso: q: Mascones sunt vocati post Brian
dam neptẽ cui testator substituit ipsius Briandę filios quibus non exi
stentibus substituit alios descendentes suos, si extent ⁊ vltimo loco ip-
sos Mascones, vnde cum substitutiones pręcedentes, ẜm dictum or-
dinem non euenerint, non vñr Mascones admittendi, q non sunt sub
stituti ipsi ẜdo Petro ꝓnepoti testatoris, sed alijs descẽdentib. ẜz Old.
ꝯs. cxli. qđ ꝯs. refert Jo. And. Spec. tit. de test. §. j. Soc. ꝯs. lxxvij. in ij.
vol. Sed tñ contrarium est verius vt sit locus substitutioni: q: regula
7 est gñalis, q † sublato medio, vltimus gradus succedit in eius locum. l.
si Tit. l. cohęr. in princ. ff. de vulg. ⁊ pup. l. quandiu. vltima. vers. at sit
qui tertio. ff. de acq. hęr. ⁊ ibi Bart. in fi. decidit similem qõnem in fa-
uorem substituti, cum quo ibi trãseunt doct. ⁊ in l. j. ff. de vul. vbi Alex.
Jas. Soc. cęteri facit ratio q: hoc fideicõmissum ꝯceptum est per verba
8 substitutionis cõpendiosę, in qua † cõpẽdiosa inest vulgaris substitutio,
ẜm Bart. in l. Centurio. ff. de vulg. quę vulgaris non solum in hęredi-
tatibus, sed etiam in legatis, ⁊ fideicõmissis fieri potest. l. vt hęredib. ff.
9 de leg. ij. l. j. §. sin autem aliquid. C. de cad. toll. † vulgaris autem substi-
tutio in vnum casum etiam ad alium producitur. l. fin. C. de inst. ⁊ subst.
per Bart. in d. l. j. ff. de vulg. maxime quando ille casus sub generalita-
te verborum põt comprehendi, quo casu substitutio dicitur expressa, ⁊
ideo cõcludunt doctores maxime Ripa clxj. num. 77. quod vulgaris in
compendiosa dicitur expresse contineri. Fortius intelligũt doct. supra
scriptã ꝯclusionem vt vltimo substitutus succedat primo quoties medius
gradus

gradus defecit, vt id sit verum etiam si conditio medio adiecta repugna
ret, quia Bart. in d. l. quandiu. in fine. generaliter loquitur ideoq; est
generaliter intelligendus, ⁊ ita eum declarat Paul. de Cast. consil. clij.
præsens dubium videtur. in j. vol. cum quo transit Alex. consil. cxxxix.
in vj. Ias. consil. cxlviij. Corn. consil. ccxcvij. in iij. Dec. consil. cccxviij. ⁊
ccccxxvij. Curt. Iunior consil. lxxxiij. quam sententiam tanquam com
munem, ⁊ veram. Confirmo per text. in d. l. vnica. §. ne autem. C. de ca
duc. toll. ⁊ in l. legatum sub conditione. ff. de adimend. leg. quibus iuri-
bus probatur quod quotiescunque legatum vel fideicommissum factũ
est sub conditione quæ cohæreat personæ, puta si decesserit sine liberis si
fit caducum ex priore gradu transfertur in sequentem gradum absque
illa conditione: quia caducato gradu etiam conditio ei adiecta efficitur
caduca: ⁊ ideo concludo, ꝙ non, attẽtis medijs substitutionibus, Ma
scones substituti debent succedere Petro pronepoti exclusa Brianda
20 sorore. Nec obstat allegatum † consil. Oldr. cclj. quia respondeo, ꝙ
eius opinio est communiter reprobata post Bart. in d. l. quandiu. cum
concord. supra per me allegatis. ⁊ ad eius rationes quæ sunt valde fra-
giles respondet Aret. in d. l. quandiu, vbi irridet dictam opinionem, ⁊
vidi sæpius pronuntiari aduersus dictum consilium, de quo etiam per
Ripam in d. l. j. de vulg. num. 91. Tertia est difficultas inter ipsos
Mascones quis debeat admitti, an Ludouicus patruus, an vero Bal
thasar ex fratre primogenito eius nepos. ⁊ gl. in l. cum ita. §. in fideicõ-
21 misso. ff. de leg. ⁊ fideicomm. ij. videtur sentire, ꝙ † in fideicommisso ne
pos admittatur cum patruo. auth. cessante. C. de leg. hered. sequuntur
Imol. ⁊ Castrensis ibi ⁊ Alex. consil. lxxxv. ij. in j. xxvj. in iij. cum simi
libus. Contrarium vero tenuit ibi Bald. ⁊ Raph. Com. vt patruus
tanquam proximior admittatur. arg. l. iij. §. si duo. ff. de legit. tutorib. l.
si libertus patr. §. j. de bonis liber. Et pro hac sententia extant varia cõ
silia Modernorum. Sed nos sumus extra hanc difficultatem duplici
22 ratione. Prima, quia † in fideicommissis succeditur ipsi testatori. l.
cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. iste autem testator non est ascendẽs ip-
23 sorum substitutorum: vnde tunc cessat dispositio dicta † auth. cess. quæ
habet locum quoties de fideicõmisso aui proaui, vel patrui tractatur.
24 quia † in horum successione filius fratris in locum parentis sui succe-
dit. §. cum filij. instit. de hered. quæ ab intest. authent. post fratres. C. de
legit. hered. ⁊ ita declarat Ias. ⁊ Curt. in l. ij. C. de succ. ed. Cor. in l. fi.
C. de verb. sig. Dec. consil. j. ⁊ ccxvj. ꝙ si de successione alterius tracta
tur, prout in casu nostro cessat ratio gl. ⁊ patruus filium fratris exclu-
dit, ⁊ ista videtur communior opin. licet aliqui Mod. in hoc variaue-
runt. Secunda, quia ex verbis testamenti vbique apparet ꝙ mens te
statoris erat, quod bona sua ad vnum tantum peruenirent, qui nomẽ,
⁊ arma testatoris ferret, vnde non potest iste primogeniti filius facere
controuersiam huic patruo suo natu maiore. Non tamen est negãdum,
ꝙ si tempore mortis illius Petri pronepotis vixisset pater Balthasa-
25 ris ꝙ ius fideicommissi ad eum pertinuisset, † attenditur enim ad tem
pus quo dies fideicommissi cedit. l. fin. ff. quando dies leg. cedat. d. l.
vnica. §. sin autem sub conditione, ꝙ fideicommissum, seu particulare,
seu vniuersale transmisisset in filium hæredem secundum magis com-
munem opinionem, de qua per Bar. in l. cum filiofamilias. in fin. ff. de
leg. j. Quod si post mortem Briandæ pronepotis dicamus solum cedere
prout in prima quæstione vidimus, tunc ius Ludouico indubitanter
spectaret, vt supra dixi. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore
iudicio.

SVMMAE RERVM. LX.

1 *Qvando testis reijcitur quia aliquid sibi opponatur potest eius dictum per alios confirmari & ex dicto seu attestatione testis idonei tollitur inhabilitas alterius.*
2 *Suspicio quæ contra testes militat tollitur per adminiculum.*
3 *Quod testes videant testatorem introductum est pro solennitate substantiali.*
4 *Valet consuetudo per quam diminuitur numerus testium in testamentis.*
5 *Testamentum deficiens in solennitate est ipso iure nullum.*
6 *Quod ipso iure nullum est non potest per adminiculum coadiuuari.*
7 *Lex requirit quod omnes testes testamentarij videant testatorem.*
8 *In testamentis necessarium est quod testes sint rogati.*
9 *L. fi. C. de edicto diui Adriani tollen. declar.*
10 *Quod verisimile non est habet aliquam speciem falsitatis.*
11 *Testium visum in quouis actu exigi.*
12 *Voces ægrotorum de facili finguntur.*
13 *Lugduni iurisdictio penes Regem.*
14 *Dispensatio non debet fieri nisi cum causa.*
15 *Iuramentum defertur in supplementum probationis alicui quando nõ potuit verisimiliter prætores testes idoneos habere.*


Espondi superioribus diebus testamẽtum in quo ad-
est clausula codicillaris non valere, si testes non vide-
runt testatorem dato, ꝙ eius vocem cognitam habe-
rent, etiam in tempore pestis, videtur responsum meũ
in præsentiarum in dubium refricari propter duo, quæ
in contrarium adducuntur, ⁊ de quibus est nunc discu
tiendum. Prima difficultas est, quia asseritur fuisse certas personas,
quæ seruiebant testatori peste contacto quæ attestabuntur ab eo dictũ
testamentum fuisse factum, ⁊ illum testatorem fuisse eum, de quo attesta
tur tabellio, non autem personam suppositam: vnde videretur, ꝙ testa
mentum deberet sustineri dato, ꝙ testes instrumentarij eum non v de-
1 rint, ex quo iure cautum est, ꝙ † quando testis reijcitur: quia aliquid si-
bi opponatur, potest eius dictum per alios confirmari, ⁊ ex dicto, seu at
testatione testis idonei tollitur inhabilitas alterius, vt probatur in l. si
quis ex argentarijs. §. cogentur. vbi Bald. Alex. Ias. ff. de edendo. nã
2 † suspicio quæ contra testes militat, tollitur propter adminiculum, vt dicit
Salic. in auth. si vero contigerit. per illum text. C. de iudic. ⁊ istud pro-
cedit etiam in testamentis, vt dicit Io. And. in c. insuper. in gl. j. extra de
testib. sequitur Io. de Im. in l. qui test. in princ. ff. de test. Sed tamen,
hac ratione non obstante, contrarium videtur verius. Nam clarum
3 est, quod istud, † quod testes videant testatorem fuit introductum pro
solennitate substantiali, vt probatur in d. l. si non speciali. C. de test. quia
lex timebat fieri aliquãm fraudem, ⁊ fieri testamenta per personas sup-
posititias, ⁊ talis solennitas est ita necessaria, ꝙ non posset neq; per sta-
tuta tolli: vnde dicit Ang. ⁊ Paul. Cast. in aliquibus lect. in l. iij. ff. de
4 test. quod licet † valeat consuetudo, per quam diminuitur numerus te-
stium in testamentis. arg. c. cum esses. ⁊ c. relatum. extra de test. non ta-
men potest per consuetudinem induci, quod testes non videant testato-
rem: quia alias præstaretur occasio falsitatis conficiendæ, ⁊ hoc dictum
refert ⁊ sequitur Ias. in l. cunctos populos. in iij. q. princ. Bart. C. de
5 sum. Trin. ⁊ fide Cath. cum igitur istud † testamentum deficiat in solen
nitate, est ipso iure nullum. l. vniuers. vbi no. C. de prec. imp. offer. l. ne-
6 mo potest vbi omnes. ff. de leg. j. ⁊ consequenter etiam testes, vnde † qđ
ipso iure nullum est, non potest per adminiculum coadiuuari, vt in testib'
testamentarijs propriæ dicunt Raph. Fulg. Corn. ⁊ Mod. in l. j. C. de
test. sequitur Ias. in d. §. cogentur. Secundo respondetur, quod cum
7 † lex requirat, ꝙ omnes testes testamentarij videant testatorem. d. l. si
non speciali. inde apparet, ꝙ non cõfidit de visu vnius, aut alterius, vn-
de, vt probaretur, quod ille erat, de quo testamentum loquitur, requiri
tur quod saltem sint tot testes, qui eum viderint quot requiruntur in te
stamento: ista enim est quædam solennitas intrinseca ad veritatẽ actus
testandi: ⁊ ideo requirit septem testes, sicut illa solennitas quod testa-
tor nominet hæredem nomine proprio, de qua in l. iubemus. C. de test.
quæ etiam ipsa requirit vij. testes, vt dicit Nic. Barb. ⁊ Bal. ⁊ Cor.
in l. ij. C. de bon. poss. sm tab. quia habet aliqualiter admixtam quæ-
stionem voluntatis, ex quo fuit introducta, vt apertius constet de eius
voluntate, ita in casu nostro est dicendum de ista, quæ habet annexam
manifestam quæstionem voluntatis, ex quo negant venientes ab inte-
stato quod ille Ioannes, de cuius bonis agitur ita voluerit, prout in te
stamento est scriptum, quod testamentum non valet: quia testes eum
non viderunt, ⁊ sic potuit esse factum per personam suppositiam, ⁊ sic
apparet hic agi de quæstione voluntatis: vnde sine dubio non probare
tur de veritate personæ, nisi per vij. testes qui cum in casu nostro vltra
testamentarios, non interuenerint, sequitur testamentum non posse su-
stineri. Tertio respondetur, quod dato etiam, ꝙ septem testes assere
rent illum, qui testatus est fuisse dictum Ioannem: quia cum vidissent,
adhuc testamentum non sustineretur: quia lex requirit quod ipsi testes
rogati, vt adsint testamento testatorem videant. d. l. si non speciali. vn-
de si non viderunt, testamentum corruit quo ad eos ex defectu solenni-
tatis, quo vero ad alios corruit: quia non constat quod ipsi fuerint qui
8 de eo rogati sunt † prout necessarium est in testamentis. l. hæredes palã
§. in testamentis. ff. de test. ⁊ sic in omnem casum ista probatio non susti
neret testamentum. Quarto respondetur, ꝙ cum simus in iudicio
possessorio, de quo in l. fi. C. de edict. di. Adr. tol. ista probatio nõ debet
9 admitti, quia † d. l. fi. concedit remedium possessorium habenti instru-
mentum testamenti certum, ⁊ non suspectum, sed istud habet vitiũ eui-
dens. vnde non potest hæredi in eo instituto competere dictum reme-
dium: ⁊ si velit probare voluntatem testatoris, ⁊ eius certam præsen-
tiam per testes non debet in hoc iudicio admitti: quia d. l. fi. concedit
suum beneficium occasione instrumenti testamenti, certe ⁊ indubitati
non autem dicti testium: qui sint suspecti ⁊ aliqua verisimilia dicãt ⁊c.
Certe enim magna suspicio est contra istos testes examinatos: cũ non
sit verisimile, ꝙ si affuissent testes eum testatorem videntes, ⁊ agnoscen
tes, quod non fuissent adhibiti ipsi testamento, non autem alij extranei,
10 qui eum videre non poterant, vnde † quod verisimile non est habet ali-
quam speciem falsitatis, vt dicit Bal. in l. j. C. de fur. per doct. in c. qu a
verisimile. de præsump. ⁊ ideo tali casu non deberet competere reme-
dium possessorium. de quo in d. l. fi. Eodem modo respondetur etiam
dum dicitur, quod testamentum debet saltem sustineri per clausulam
codicillarem, in vim codicillorum vel donationis. Nam istud non po-
test opponi in iudicio possessorio: quia etiam si testamentum sustinere-
tur in vim codicillorum, vel contractus non tamen posset obtineri pos-
sessio de codicillis, probatur in d. l. fin. vbi gloss. in verbo, ex parte. com-
muniter approbata quæ vult beneficium. d. l. non competere fideicom-
missario vniuersali. de donatione est certissimum: quia ex illo contractu
non oritur aliquod remedium possessorium, sed tantum ius personale
de quo per Bart. in simili in l. fina. ff. quorum bonorum. quamuis (vt
11 alias dixi) non sit † verum quod dictum testamentum possit sustineri,
neq; in vim contractus: ex quo testes non videntes contrahentes non
12 probant, q si asseritur contrahentem fuisse infirmum: quia † voces ægro
torum de facili finguntur, sm Ioannem de Im. in l. ij. §. idem Labeo.
ff. de aqua pluuia arcenda. ⁊ Lud. Rom. in d. l. si non speciali. Item
ad hoc vt valeret in vim contractus oporteret, ꝙ dicta donatio esset fa-
cta præsenti, ⁊ acceptanti, vel notario pro absente stipulanti, gloss. in l. il-
lud. C. de sacrosancta ecclesia. Angel. ⁊ alij in l. tam is. ff. de donation.
causa mort. in l. seruum. C. qui testament. fac. possunt. Aret. in l. ij. ff.
de leg. ⁊ fideicommiss. primo. Socin. consilio cxij. quæ acceptatio vel
stipulatio non interuenit in casu nostro, vt apparet ex lectura testa-
menti. Secunda difficultas adducitur, quia iurisdictio Lugduni tam
in spiritualibus, quam temporalibus videtur spectare ad Archiepisco
pum, vnde testamentum illud tanquã factum in terris ecclesiæ dici vi-

lere, ex quo in huiuſmodi terris non requiritur tanta ſolennitas. d. ca.
cum eſſes de teſt. uniu. & quod not. Spec. in tit. de inſtru. edi. §. compen
dioſe. cum multis concor. de quibus per Dec. conſi. cclxxiiij. viſo pun
cto. Sed ad hanc difficultatem etiam poteſt reſponderi pluribus mo-
dis. Et primo dico, quod etiam in foro eccleſię iſta ſolennitas eſt neceſ
ſaria, per d. l. ſi non ſpeciali. quę non reperitur correcta de iure cano. vn
de cum ſit in eſt etiam in foro eccleſiaſtico. c. j. de oper. no. nunt. per
Ioan. de Imo. in rep. c. cum contingat. extra de iureiur. & habetur in l.
priuileg ia. C. de ſac. ſanct. eccl. & quamuis eo iure eſſet diminutus nu-
merus teſtium, non tamen eſt diminuta iſta ſolennitas, quod teſtator co
ram videatur, quę difficilius tollitur ſecundum Ange. & Pau. Caſt. in
d. l. iij. & Iaſ. in d. l. cunctos populos. ſupra alleg. & quod no. Soc. in l.
j. §. ſi quis ita. ff. de ver. obl. And. Sic. in conſi. lviij in j. alias per me ad
ductos. Secundo reſpondeo, quod imo Lugdunum non dicitur de
terris eccleſię, ſed eſt iuriſdictionis ſecularis quo ad leges ciuiles: cum
enim Rex habeat fundatam intentionem in toto regno, verum eſt dice
13 re † quod etiam Lugdunum illis legibus ſubeſt eſt quibus cęteruʒ re-
gnum. arg. c. ad decimas. de reſti. ſpol in vj. Bal. in nulli. C. de epiſc. &
cler. & in c. cum olim. de preſum, vnde quamuis fuerit infeudatum Ar
chiepiſcopo, ſeruat tamen leges priores, non autem regitur lege canoni
ca vt eſt doctrina Bar. in l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. ff. de pig. act. quę eſt
communiter approbata, vt per Ang. conſ. ccxlvj. Rom ſing. clv. Alex.
conſi. cli. in ij. vol. conſi. cxij. in iiij. conſi. cxl. in v. And. Sic. conſi. iij. in
j. Fel. in c. tranſlato. de conſti. quod autem fuerit a rege infeudatum in
Archiepiſcopum etiam probatur ex ſuperioritate, & iure appellationis,
appellatur enim de vaſallo ad dominum feudi, vt per Inn. in c. ceterū
de iud. & habeť in j. §. ſi. in quib. cau. feu. amit. in vſib. feud. per Guid.
Pap. in deci. Delph. q. dxviij. & q. dli. in ij. dub. Tertio reſpondeo,
quod etiam ſi propter peſtem, vel alia ex cauſa ius canonicum vel ciuile, re
miſiſſet iſtam ſolennitatem ne teſtes viderent teſtatorem, tamen debe-
ret vtcunque remiſſio hęc habere locum, quando non erant niſi teſtes, q
non viderant eum, ſed ſi ſtatim aſſumſiſſent aliquem, qui viderent certe illi po
14 tius debuiſſent aſſumi, nec tali caſu remiſſio locum haberet debet: † di
ſpenſatio enim non debet fieri, niſi cuʒ cauſa. arg. c. ij. de malefi. & quod
no. in c. at ſi clerici. §. j. de iud. Fel. in c. j. de conſt. & ea ceſſante, debet ceſ
ſare iſta remiſſio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. vnde ſi remitti
tur iſta ſolennitas, quia tali tempore teſtes nolint approximare teſtato
ri, certe ſi ſint qui velint debent ipſi potius adhiberi, ſicut in ſimili dici-
mus de his, qui admittuntur in ſubſidium: quia alij non reperiuntur,
in quibus caſibus vbi alij ſolenniter reperiri poſſunt non ſunt aliqui
in ſubſidiū admittendi, vt per gl. & Alb. in l. in teſtimonium. ff. de teſtib.
c. ſi. de teſtib. cog. Ant. de Bu. in c. iij. loco. de prob. cū concor. per Iaſ.
15 in d. l. cunctos. in j. lect. ſicut etiam videmus in eo, † cui defertur iura-
mentum in ſupplementum probationis, & tamen non debet illi deferri,
quādo plures teſtes veriſimiliter habere potuit idoneos, vt dicit Bar.
in l. admonendi. ff. de iureiurando. quem ibi ſequuntur cęteri. & Bald.
in l. de quib. ff. de legib.

SVMMAE RERVM. LXI.

1 *REuocatio teſtamenti facta in inſtrumento legitimationis non va let licet dicat quod vult et intendit quod teſtamentum iam factum ſit ac ſi nunquam factum eſſet.*
2 *Teſtamentum cum iure publico inductum ſit non poteſt niſi per contrariam ſolennem voluntatem infirmari.*
3 *Quando reuocatio primi teſtamenti non eſt potens parare viam adeunda hereditatis de iure ciuili non tollitur primum teſtamentum.*
4 *Natus ex muliere coniugata præſumitur natus ex eius marito.*
5 *Spurius per ſubſecutam legitimationem non agnaſcitur patri quia cum nequiuerit tempore conceptionis eſſe matrimonium inter eos lex legitimationi reſiſtit.*
6 *Agnatione poſthumi ſiue ſit poſthumus naturalis ſiue ciuilis rumpitur teſtamentum.*
7 *Lex ait legitimatos nihil a vere legitimis differre.*
8 *Lex non poteſt prouidere in radice matrimonij poteſt tamen fingere eſſe prouiſum.*
9 *Fictio idem operatur quod veritas.*
10 *In iudicandum non eſt recedendum a communi.*



VIſo teſtamento do. Bartholomęi Aliprandi, & legitima
tione per eum facta de Franciſca filia ſpuria, &c. Tria
ſunt quę principalem faciunt difficultatem in pręſenti
1 caſu. Primuʒ eſt, quia videtur quod † reuocatio teſtamen
ti facta in dicto inſtrumento legitimationis non valeat:
quia quamuis dicat, quod vult, & intendit, quod dictum te
ſtamentum ſit nullum, cum omnibus & ſingulis, ac ſi nunquam factum
eſſet, tamen illud non ſufficit, vt eſt tex. in §. ex eo autem. inſti. quib. mo.
2 teſt. infir. quia cum † teſtamentum iure publico inductum ſit, non poteſt.
niſi per contrariam ſolennem voluntatem infirmari, vt ibi habetur, vel
3 quia ſecundum Bar. in l. ſi iure. ff. de leg. iij. † cum hęc reuocatio non
ſit potens parare viam adeundę hereditatis de iure ciuili non tollitur
primum. l. cuʒ in ſecundo. ff. de iniu. rup. & firmat in caſu fortiori Bal.
in l. ſancimus. C. de teſta. Secundum eſt, quia iſta Franciſca non vi
4 detur potuiſſe legitimari ab ipſo d. Bartholomęo cuʒ † enim ſit nata ex
Agnete coniugata lex preſumit, quod ſit nata ex eius marito. l. iniles.
§. defuncto. ff. ad leg. Iul. de adult. Fulg. c. per tuas. extra de probat.
Mod. in l. j. §. ad quęſtio. ff. de quęſt. & quod habetur in c. Michael.
de fi. presb. & hoc procedit, etiam ſi mater affirmaret eſſe natuʒ ex adul
tero, per gloſſ. & doct. in l. ſi quis poſthumus. §. fin. de lib. & poſthum.
Bart. in l. prima. §. ſi quis. ff. de Carb. edi. vnde niſi probetur conti-
nuata abſentia mariti, adeo quod interim non fuiſſet vnquam reuerſus
pręſumeretur eius filia, & legitimatio non valeret arg. l. legem. C. de na.
lib. quia legitimamus filios noſtros non alienos. Tertium eſt, quia
5 etiam poſito, quod iſta eſſet filia d. Bartholomei, cum tamen ſit † ſpu-
ria, videtur quod per ſubſequutam legitimationem, non tamen ipſi a-
gnaſcatur & teſtamentum ſit firmum, prout tenuit Soc. in rubr. ff. de li
beris & poſthum. quia cum nequiuerit tempore conceptionis eſſe ma-
trimonium inter eos lex legitimationi reſiſtit. §. reliqui. in authentica
quibus mod. nat. effic. ſui. §. ſit igitur in authentica quibus mod. nat.
effic. legit. & talis legitimatio non prouidet in radice matrimonij, ideo-
que non habet vim legitimationis, ſed ſimplicis diſpenſationis, ſecun-
dum gloſſam in l. filius a patre. §. ſi. de liberis & poſthum. & quod habe
tur in c. per venerabilem, extra qui fil. ſint leg. Sed his non obſtan-
tibus, puto contrariam opinionem eſſe veriorem, ſecundum quod iſta
Franciſca recte ſit legitimata, & teſtamentum precedens ſit ruptum:
6 moueor, quia ſicut † agnatione poſthumi rumpitur teſtamentum ſiue
ſit poſthumus naturalis, ſiue ciuilis, id eſt, per adoptionem. l. iij. ff. de
iniuſto rupto l. filios a patre. §. j. de liberis & poſthum. ita etiam per le-
gitimationem filij poſt teſtamentum factum: tales enim loco poſthu-
moruʒ ſunt, & omnia eis iura competunt quę iuſtis filijs conceduntur.
Unde & pretor et contra tabul. bonorum poſſeſſ. decernit & iure ciuili
nullum dicere teſtamentum poſſunt, ſi preteriti fuerint. vt eſt commu-
nis concluſio, de qua per Alexand. & Iaſ. in rubr. ff. de liberis & poſth.
7 † lex enim ait eos nihil a vere legitimis differre. d. §. ſit igitur. d. §. reli-
qui. Item habere eos iura ſuorum heredum. §. j. inſtitu. de her. quę
ab inteſt. Andr. Sicul conſil. lviij. in ij. xlix. in iiij. in fi. Nec refert,
an filius fuerit naturalis, an ſpurius: abolita enim macula, remanet ſuus
heres ſentiuntque hoc omnes fere in d. rub. de liberis & poſthu. & licet
Soc. vt ſupra dixi in d. rub. diſſentiat, tamen ſolus eſt in hac opinione
8 & non mouetur bona ratione quia † quamuis in radice matrimonij lex
prouidere nequeat, poteſt tamen fingere eſſe prouiſum. l. j. C. ad legem
9 Velleiam. † Idemque operatur talis fictio, quod veritas. l. Deo no-
bis. C. de epiſco. & cler. in princ. c. ad audientiam. de cler. non reſid. ſuc
ceduntque iſti tanquam filij & quidam cum beneficio ſuitatis, non au-
tem tanquam agnati, vt Soc. male credidit. d. §. j. inſt. de here. quę ab
inteſt. Nec etiam lex tali legitimationi reſiſtit, vt ipſe credidit, niſi cum
abſque principis auctoritate fiat damnauitque Iuſtinianus Conſtan-
tini legem, quę iſtis imperialis beneficentię manſuetudinem auferebat
§. fina. in authen. quib. mod. natura. effic. ſui. cenſetur que princeps tali
prohibitioni legitimando derogaſſe certaque eius ſcientia ſufficit. l. itē
Vlpianus. §. j. de excu. tutorum. Paul. de Caſt. conſi. cij. incip. viden-
dum. verſic. tertio, in nouiſſimis, volumine ſecundo, nec verum eſt ta-
lem legitimationem eſſe odioſam, imo communis opinio eſt, quod ſit fa
uorabilis, ſecundum Bar. in l. ij. in prin. ff. de verborum obligationē
vbi dixi, & ſic apparet, quod opin. Soc. non eſt vera nec communiter
approbata. Non obſtat igitur primum fundamentum, quia vt dixi
ſola legitimatio ſufficeret reuocationi teſtamenti, etiam ſi pater nihil vl
tra eſſet proteſtatus. Pręterea ex quo in caſu noſtro apparet, quod hanc
reuocationem facit vt filia ipſa admittatur, & ſic in fauorem ipſius ve-
nientis ab inteſtato valet talis reuocatio, ſecundum Bart. in d. l. ſi iu-
re. quem magis communiter ſequuntur doct. in l. ſancimus. C. de teſt.
Non obſtat ſecundum, quia cum maritus fuerit abſens ceſſat preſum
ptio. d. §. defuncto. ſecundum Abb. & Felin. in d. c. per tuas. Item ceſ-
ſat propter confeſſionem matris, concurrentibus aliquibus adminicu-
lis, vt per Bened. Cap. conſil. ij. & Pau. Ca. conſil. cxxv. ſuper primo
videtur. Pe. de Anch. conſi. ccxxv. videtur prima facie dicendum. & fa
cit tex. in l. filium eum definimus. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. verſic.
non tamen ferendum. vbi conſiderat quod maritus ſit aſſiduę mora-
tus cum vxore, & ſic innuit, quod ſi raro eaʒ adibat, pręſumatur potius
filius concubinarij, qui frequentius cum ea conuerſabatur. Non ob
ſtat vltimum, quia opinio illa Soc. eſt communiter reprobata & nullus
10 eam ſequitur, vt ſupra dixi, & † in iudicando non eſt recedendum a
communi iuribus vulgaribus. Et ita mihi videtur, ſaluo ſemper
ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXII.

1 *VSufructus ſtatim mortuo defuncto debetur.*
2 *Aequiparatio varie probatur.*
3 *Dictio & amplius eſt repetitiua precedentium.*
4 *Præſumitur paritas affectionis erga pares in gradu.*
5 *Argumentum à veriſimili valet.*
6 *Vna pars legati declarat aliam.*
7 *Diſpoſitio cum aliqua qualitate concepta regulariter non habet locum ſi ea qualitas non adſit.*
8 *Quando verba legis non poſſunt verificari ex toto ſaltem diſpoſitio habet locum quatenus poſſunt verificari.*
9 *In vltimis voluntatibus propter mentem teſtantis relicti ſub conditione etiam non euenente conditione quandoque debetur.*
10 *Verba hac vidualiter viuendo quomodo interpretari debeant.*
11 *Verba cum vidua erit quid ſignificent.*
12 *Imperitia Notarij non debet nocere partibus.*
13 *Executor in teſtamento poteſt declarare voluntatem defuncti.*
14 *Boues cenſentur inſtrumenta ad ſeminandum.*
15 *Appellatione bonorum veniunt mouentia mouentium.*

Viſis



Visis verbis legati facti d. Blancę, eisq; diligenter cō
1 sideratis existimaui † vsumfructum possessionis, de
qua agitur, statim a morte testatoris ei deberi, nec vi-
duitatem esse expectandam: apparet enim varijs cō
iecturis talem fuisse testatoris voluntatem. Pri-
mo, quia testator tale legatum redegit ad similitudi-
nem legati facti d. Constantię in quo verba sunt ad-
eo clara, vt nullam difficultatem recipiunt gl. in l. continuus. §. cum
2 quis. de verb. oblig. Probatur autem † ęquiparatio ex dictione simi-
liter. in principio legati posita. auth. similiter. C. ad l. Falc. c. capitulū.
vbi Fel. extra de rescr. l. non solum. §. qui primipilum. vbi Bald. ff. de
exc. tut. deinde ex illis verbis, His modis & conditionibus. quę generalia
sunt ⁊ ad omnimodam similitudinem referuntur. Rursus ex dictione.
3 † Et eo amplius quę est repetitiua pręcedētium. l. si tibi pure. vbi Bart.
ff. de leg. ij. Itemq; inferius in verbo. Et pariter relinquit, &c. l. j. vbi no.
C. com. de suc. c. venerabilem. §. quod autem. de elect. quibus clausu-
lis satis manifeste deprębenditur mens testatoris volentis etiam d.
Blancam statim, ⁊ pure admitti. sicut d. Constantia statim vocabatur.
4 Confirmaturq; hęc interpretatio ex paritate affectionis, quę † pręsu-
mitur erga istas mulieres pari gradu sibi coniunctas. arg. l. et liberis.
cum ibi not. C. de col. auth. post fratres. ij. C. de legit. hęr. l. Publius.
de cond. ⁊ demonst. Suadetur etiam ex verisimilitudine rei: quia
5 non est † verisimile, quod testator voluerit inducere in animum neptis
suę, vt expectaret mortem mariti priusquam aliquid posset ex dictis bo
nis habere. arg. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. l. ij. §. in
terdum. ff. de vulg. Maxime cum talis euentus sit turpis, ⁊ non veri-
similiter a testatore consideratus. arg. l. ij. cum ibi not. C. de indic. vid.
toll. Et apparet de enixa mente testatoris volentis eam omnino habe-
re, etiam si possessio esset feudalis: cum tamen alias nihil haberet, si pręv-
decederet viro. Pro quo etiam facit quia in sequenti clausula proui-
det de domo expresse in casum viduitatis ⁊ mortis d. Francisci, quan-
do ipsa non posset habitare commode, ⁊c. vnde sicut expressit hoc tali
casu, si ita sensisset in primo etiam expresse loquutus esset in casum mor
6 tis d. Francisci, ex † secunda igitur parte legati declarat prima pręce-
dens. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. j. quia sicut dixit in ij. cap. ita
etiam expressisset in primo. l. vnica §. sin autem ad deficientis. C. de cad.
toll. Et certe suprascripta sententia nullam haberet dubitationem,
nisi in legato dicti vsusfructus adesset clausula. Ipsa viuente caste, vidua-
liter, & honeste, quę verba videntur propter qualitatem viduitatis le-
gatum ipsum restringere post mortem mariti. Difficultas ergo omnis
in presenti casu est, quomodo respondeamus ad dictam clausulam. Et
7 sciendum est, licet regulariter † dispositio cum aliqua qualitate conce-
pta, si ea non adsit locum non habeat. l. Fulcinius. §. j. ex quib. caus. in
poss. l. in delictis. §. j. de nox. al. tamen hoc est intelligendum cum talis
qualitas verisimiliter substantiam rei respicit: secus si extrinsecus ali-
qua alia ratione adiecta proponatur, vt declarat Bal. in l. Lucia. ff. sol.
mat. qua ratione conditio in lege apposita licet alias substantialis vi-
deatur: tamen quandoque modici momenti est, nec formam, aut ordi
nem necessitatis inducit. l. a diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. de
clarat Ias. in l. ij. §. prius. ff. de vulg. ⁊ pup. vt si qualitas loco exempli
apponatur. l. j. §. quod vulgo. ff. quod vi aut clam. vel causa frequen-
tioris vsus. gl. auth. cassa. C. de sac. san. eccl. vel quia appareat generali
ter aliquid prius esse constitutum. l. regula. §. licet. de iur. ign. vel quia
tractetur de ęquiparatione: tunc enim fit illa ęquiparatio quatenus
verba proferuntur in obseruata illa qualitate. l. j. §. lex Falcidia. vbi
Imol. Alex. ⁊ ceteri declarant. ff. ad leg. Falcid. Unde solet dici quod
8 † quando verba legis non possunt verificari ex toto saltem dispositio
habet locum quatenus possunt verificari, secundum gl. in c. j. verb. pri-
mitię. extra de deci. ⁊ gloss. in cle. j. verb. censura. de vsur. Rom. consil.
cccclxxiiij. Felin. c. nonulli. in prin. de rescr. Dec. c. nouit. extra de iud.
9 Et hoc procedit etiam in † vltimis voluntatibus in quibus propter mē
tem testantis relictum sub conditione etiam non eueniente conditione
quandoque debetur vt est gl. in l. j. C. de inst. ⁊ subst. per tex. in l. talem.
in prin. ff. de hęr. instit. non ergo semper ad qualitatem attendendum
est, sed potissimum ad testatoris mentem. l. in conditionibus. ff. de cō.
⁊ dem. l. iiij. C. de lib. pręter. idq; siue de conditione agatur, siue de mo-
do adimplendo, prout in casu nostro quia illa verba ipsa viuendo caste
vidualiter ⁊c. videntur potius ad modum pertinere q̄z conditione in
casu nostro, sm doctr. Bart. in l. quibus diebus. §. si. ff. de cond. ⁊ dem.
per Bald. in auth. cui relictum. C. de ind. vid. toll. His sic pręmissis.
10 Primo ad suprascriptam difficultatem respondeo, q̄ illa † verba, Vi-
dualiter viuendo intelliguntur more viduarum: quia ista aduerbia de-
scendentia a denominatiuis hanc habent significationem, vt viuit re-
galiter id est more regum: agit meretricaliter, id est, more meretricum:
episcopaliter, more episcoporum, ⁊ similia. arg. gl. in l. merces. ff. de ver.
sig. in l. quod Neruа. ff. de po. ⁊ quod not. Lucas de Penna in l. fin. C.
11 de manc. ⁊ col. lib. xi. vnde aliud est dicere, † cum vidua erit: quia illud
refertur ad substantiam ipsam, ⁊ ex vi verborum oportet, vt sit vidua. l.
fin. C. de ind. vid. tol. aliud vt vidualiter viuat: quia illud non ad per-
sonę substantiam, sed ad qualitatem refertur vt quamuis nō sit vidua,
viuat tamen vidualiter, id est continenter quod proprium est viduarū,
secundum Bald. in l. decreto. C. ex quib. cau. inf. irrog. sicut potest lai-
cus viuere sacerdotaliter, id est, more sacerdotum, quamuis non sit sa-
cerdos, merito ergo illa verba etiam ex proprietate sermonis, non infe-
runt quod expectetur, vt sit vidua. Secundo respondeo, q̄ sicut ex
proprietate verborum non est expectanda viduitas, vt ibi dixi: ita nec
ex mente testatoris, siquidem hęc conditio, Donec vitam vidualem serua
uerit verificatur etiam in ea quę non seruat hanc vitam dum tamen s̄m
intentionem testatoris viuat, vt si monasterium ingrediatur, s̄m Bal.
in l. deo nobis. versic. iuxta prędicta. C. de episc. ⁊ cler. nec enim potest
tunc dici vidua, quę Christum sponsum habet sm eum, sed illud est pp
mentem testatoris, quę mens videtur etiam in casu nostro fuisse per iu-
prędicta. Et possunt verificari illa verba, vidualiter, quando contingat
viduam esse cum enim legatum vsusfructus habeat tractum temporis
l. cum in annos. ff. de ann. leg. Cur. Sen. cōs. xiiij. ⁊ seq. debent illa ver
ba singula singulis temporis aptari. arg. l. quoties. vers. nec mirar. C.
fa. erc. per Dec. consil. dcxlvj. in fi. vt viuat caste cū nupta erit, ⁊ vidua-
liter, id est, cum vidua erit viuat honeste, prout etiam dicitur in l. mulier
§. cum proponeretur. vbi Alex. ⁊ ceteri. ff. ad Treb. Tertio respon-
detur, quod hoc aduerbium vidualiter, est adiectum per imperitiam
notarij, qui assumpsit ex formulario verba quibus mariti legant vxori-
bus vsumfructum ⁊ non aduertit, q̄ iste non erat maritus, sed patruus
post cuius patrui mortem legataria non remansisset vidua, sicut rema-
12 neret post mortem viri, ⁊ huiusmodi † imperitia notarij non debet no-
cere partibus. l. errore. C. de test. l. Imperator. vbi Bal. ff. de statu ho.
per Bart. in l. j. q. vi. ff. de iure cod. Ripa l. Cent. num. 80. ff. de vulg.
imo talis dictio debet haberi pro non adiecta. l. quę extrinsecus. ff. de
verb. obl. ⁊ quod not. Paul. de Cast. consil. cxiij. substitutio prędicta.
alias consil. xliij. in ij. ⁊ talis imperitia arguitur non solum ex eo, q̄ no
tarius lingua vulgari confecit documentum tanquam nesciret latine,
sed etiam ex alijs erroribus qui per discursum testamenti leguntur.
Ultimo cum magnificus Aluarotus executor testamenti deputatus a
testatore decerit hanc possessionem relaxari huic legatarię ⁊ in effectu
declarauerit non esse expectandam hanc vitam vidualem, debent dn̄i
13 iudices eius exemplum imitari, qui cum sit † exequutor potuit sic decla
rare voluntatem defuncti. c. cum tibi. extra de testam. l. Theopompus
ff. de dote pręleg. ⁊ per Bald. cōsil. cclx. incip. super primo. in iiij. vol.
Circa aliud quęsitum de bobus existentibus in dicta possessione an
censeatur eorum quoque vsusfructus legatus: ⁊ decisio est Bald. in l.
ij. C. de verb signif. vbi Flor. idem dicit vbi concludit, quod sic: quia
14 † censentur instrumenta ad seminandum. tex. in l. sed ⁊ si quid. §. pro-
prietatis. ff. de vsufr. ⁊ ita tenet etiam Raph. Fulg. in l. item si fundi. §.
seminarios. per illum tex. ff. eod. tit. ⁊ hoc maxime est dicendum in ca-
su nostro pręsupposito, quod istud legatum redigatur ad similitudinē
legati d. Constantię, secundum supradicta. in eius enim legato verba
sunt largiora, scilicet quod relinquit vsumfructum possessionis terrarū
15 domuum, ⁊ bonorum ⁊c. † appellatione enim bonorum veniunt ma-
xime mouentis mouentium. vbi doct. de verb. sig. ⁊ ita mihi videtur de
iure esse dicendum. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXIII.

1 *Verba domina patrona & vsufructuaria concepta de re parti-
culari non solum important praeeminentiam & alimenta,
sed etiam vsufructum formalem.*

2 *Aduersarij confessioni standum est.*

3 *Dictio domina refertur ad simplicem praeeminentiam non ad proprie-
tatem.*

4 *Eligens semel non debet amplius variare.*

5 *Qui consequitur legatum iure stipulationis potest transmittere in suos
heredes.*

6 *In eiusdem persona non potest concurrere proprietate & vsusfructus.*

7 *Conditio est quadam qualitas.*

8 *Rei non existentis nulla sunt qualitates.*

9 *Cedere non possumus quod nondum habuimus.*

10 *Iuramentum purgat omne vitium vt actus sustineatur.*

11 *Vxor relicta domina & vsufructuaria in rebus particularibus habet
electionem proprietatis, vel vsusfructus.*

12 *L. si Titio fundus declaratio.*

13 *Melioramenta heredi praestanda.*

14 *Executio rei iudicatae propter exceptionem quę liquida non est retarda
ri non debet.*



Testatoris inspecta mente ⁊ secundum veros iuris ter-
minos pręsens casus satis clarus, ⁊ perspicuus est in fa
uorem nobilis Bernardi agentis ad fideicommissum
1 sibi delatum ex testamento patris. Et in primis † illa
verba. *Relinquit Pometam vxorem donam dominam,
& patronam, ac vsufructuariam massaria, &c.* cum con
cepta sint de re particulari non important solum pręeminentiam ⁊ ali-
menta s̄m cōsuetudinem Bulgari, sed etiam vsumfructum formalem,
remanente proprietate apud Paulum heredem, vt concludit Bart.
post Odofr. in l. Titia testamento. §. Titia cum nuberet. ff. de leg. ij.
versic. sed si relinquo eam. ⁊ idem Bart. in l. j. seu in auth. hoc locum.
ver. ad secundum. ⁊ vers. si autem maritus. C. si sec. nups. mul. ⁊ ibi Al
ber. de Ros. Aret. consil. xl. Picus in rep. d. §. Titia. ver. iiij. limitat. ⁊
ita communiter teneri attestatur. Car. Paris. cons. xcvij. num. 15. in ij.
⁊ ita etiam intellexerunt ipsę partes, quę semper habuerunt dominam
Pometam pro vsufructuaria dictorum bonorum, vt apparet ex renun
ciatione per ipsam Pometam Neapoli facta, ⁊ ex productione libelli
per Paulum facta sub dominio potestate Genuę anno 1536. vbi simpli
2 citer eam appellat vsufructuariam, cui confessioni videtur † standum. iu
xta l. cum precum. cum ibi not. C. de lib. caus. Et puto istam conclusio-
nem esse certissimam. Nec obstat, quod videatur data electio Po-
metę, an in illis bonis velit esse vsufructuaria, an proprietaria. Et copu
la resoluatur in disiunctam. l. si Titio fundus. ff. de vsufr. leg. Respon-
deo hoc posset procedere quando constaret etiam proprietatem reli-
ctam, sed illa verba dominam, ⁊ patronam, hoc nō significant sed sim-

plicem præeminentiam, vt dicit Bart. in d. §. Titia cum nuberet. cum
quo transeunt ibi doct. Secundo respondeo, quod Jac. de Bel. Bu-
trig. Alb. & Din. in l. j. qui tenuerunt locum esse electioni, per d. l. si Ti-
tio. non loquuntur in casu nostro, id est, in legato rei particularis, sed quā
vxor constituta est domina, & massaria in vniuersis bonis institutis hę-
redibus extraneis, qui non est casus noster in quo sunt instituti filij, &
mulier in re particulari constituta domina, & vsufructuaria. Tertio
dico, quod illa opin. D. n. Jac. & Alb. est communiter reprobata: quia
institutis extraneis mulier habet duntaxat vsumfructum, non autē ha
3 bet electionem proprietatis, quia † dictio illa, domina, refertur ad simpli
cem præeminentiam non ad proprietatem, prout tenuit Bar. post Odo.
in d. §. Titia cum nuberet. & facit etiam opin. Nic. de Mattarelis, quē
refert, & sequitur Bald. in l. fi. C. de ind. vid. tol. & Sal. in d. auth. hoc
locum. Ang. de Aret. in trac. de test. verb. item reliquit. d. Benedictum
in princ. Jo. Durantis. in tit. de leg. caut. xlix. in fi. Et certe in iudican-
do non est recedendum ab ista opin. Bart. quę communiter est appro
bata, quem consulendo sequitur in casu fortiori. Dec. cclxxviij. num. 1.
Et licet Soc. in quadam subscriptione, num. 160. in ij. aliter dixerit tā
infra respondebo. Quarto respondeo, quod etiam si dicta opin. esset ve-
ra, tamen nihil obstaret in casu nostro cum appareat, quod d. Pometa
elegerit quod sit vsufructuaria, vt apparet ex instrumento facto Neapo
4 li, & ex libello d. Pauli de quibus supra, & talis † electio trahit secū exe-
cutionem, vnde amplius non admittitur variatio. l. apud Aufidiū. ff.
5 de opt. leg. Nec obst. quod d. Paulus videatur † hoc legatum consequu
tus iure stipulationis ab ipsa d. Pometa. vnde illud potuit transmitte-
re in heredes suos. antequam veniat conditio, id est mors Pometę. l.
cum pater. §. ab instituto. vbi Bald. & Ca. de leg. ij. quia respondeo quod
cum supra conclusimus. quod d. Pometę solus vsusfructus esset relictus,
& consequenter d. Paulus esset proprietarius, illa stipulatio d. Pauli
non potuit acquirere dictum vsumfructum sibi vel successoribus, sed
6 statim vsusfructus est extinctus, cum non possit † in eiusdem persona
concurrere proprietas, & vsusfructus. l. vti frui. ff. si vsusfruct. pet. vt
sunt notissimi termini iuris, & ideo extincto vsufructu frustra expecta-
7 retur conditio rei extinctę adiecta: cum † conditio sit quędam qualitas
8 sm Bart. in l. j. in prin. de cond. & dem. † rei autem non existentis nullę
sunt qualitates. l. pen. ff. si cer. pet. vbi doc. facit tex. in l. si quis ita hęres
scriptus fuerit. ff. de acq. hęr. vnde infertur, quomodocunque dicamus,
seu d. Pometa, nunquam agnouerit legatū, sed repudiauerit, seu agno-
uerit, sed renunciauerit, seu cesserit, ipsi d. Paulo quod semper & omni ca-
su extinctus sit vsusfructus, & consolidatus proprietati de cessione est
tex. clarus. in §. finitur, ver. non finitur. ff. de vsufr. multo magis in re-
pudiatione per quam legatum a principio extinguitur & habetur per-
inde, ac si a principio nunquam esset factum. l. legatarius. §. j. de leg. j.
Fateor tamen, quod in casu nostro potius est renunciatio vt videatur
d. Pometa acceptasse ex quo dicit se cedere quę cessio arguit acquisi-
9 tionem iam factam cum † cedere non possimus quod nondum habuimus
l. fuit quęstionis. de acquirenda hęred. l. si auia. vbi notatur. ff. de iure
deliberandi. per Socinum cons. xxxiiij. in iiij. Corneus ccx. in ij. Nec
dicatur talem renunciationem non valuisse obstante statuto Genuę: quia
10 † iuramentum purgat hoc vitium, vt sustineatur actus. c. cum contin-
gat. vbi Abbas & ceteri. extra de iureiurando. Fortius mihi videtur
quod fideicommissum istud primogenito masculo factum post mortem
Pometę, vel si transiuerit ad secunda vota habeat locum statim facta
renunciatione vt dispositio testatoris loquens de morte, vel secundis
nuptijs habeat locum etiam in renūciatione. iuxta. l. mulier. ff. ad Tre
bell. l. si mater. C. de inst. & subst. l. fi. C. de don. quę sub mo. & ideo mors
d. Pometę non videtur expectanda nisi, quando tale relictum fuisset fa
ctum in odium filij, vt declarat Pet. & Raph. Com. in l. fideicommissa
§. si cui ita. de leg. iij. & quę no. Soc. consil. xxx. in iij. illa enim conditio
donec vixerit non attenditur, sed statim locus est fideicommisso, vt est
quęstio disputata per Rich. Mal. & Jo. And. in addit. Spec. in tit. de
sec. nup. in rub. cum concord. per Alex. in d. l. mulier. in princ. & hoc pro-
pter mentem testatoris, quę satis manifesta est in casu isto, qui, excepta
vxore, voluit semper bona ipsa permanere in primogenito masculo, & il
lam conditionem donec vixerit Pometa apposuit fauore ipsius, non
autem fauore vxoris ipsius Pauli. Vltimo, quia suprascriptę con-
clusioni plurimum obstat, quod in sua subscriptione dixit Soc. in alleg. cons.
11 ccx. vbi tenet quod † vxor relicta domina & vsufructuaria in rebus parti-
cularibus habet electionem proprietatis, vel vsusfructus. arg. l. si Ti-
tio fundus. ff. de vsufr. leg. & in primis mouetur quod ista fuit communis
opinio antiquorum &c. respondeo non loquebantur in relicto rei parti
cularis, sed quando constituta erat domina, & vsufructuaria omniū bo-
norum. Et quamuis esset communis antiquorum tamen post Bart.
desijt esse communis. Secundo mouetur auctoritate Bald. Imol. &
12 Raph. in d. §. Titia. cum nuberet vbi dicunt quod dicta † l. si Titio
fundus procedit in legato alicuius rei certę quando ei proprietas & vsus
fructus coniunctim est relictus. Respondeo loquuntur quando con-
stat proprietatem relictam. Sed in casu nostro non constat: quia dictio
domina refertur ad solam præeminentiam, vt dicit Bart. in d. §. Titia.
Tertio mouetur, quia istud videtur esse de mente Bart. in d. §. Titia.
dum alleg. d. l. si Titio fundum. Respondeo imo Bart. totum opposi-
tum dicit post Odofr. vbi formaliter tenet quod debet habere vsumfructū
non autem proprietatem. Quarto adducit, quod cessat ratio Bart. quod nō
sit verisimile quod testator dominium omnium rerum abdicare ab hęre-
de noluerit. Respondeo Bart. ad casum nostrum aliam rationem ad-
ducit scilicet, quod dictio dominam. non ad proprietatem refertur, sed ad
quandam præeminentiam, quę ratio militat in casu nostro. §. affinita-
tis. inst. de nup. & ideo concludendum est contra Soc. nec recedendum
ab opin. Bart. cum qua cęteri magis communiter transeunt, vt supra
dixi. Et ista mihi videntur sufficere in pręsenti casu, licet multa in con-
trarium adducta fuerint per dom. aduocatos aduersantes, qui mihi vi
dentur nondum in corpo quęsiuisse, sed eorum obiecta facile ex supra-
13 scriptis tolluntur. Circa meliorationes † quę asseruntur factę ab ipso
d. Pau. nō ē dubitandū, quin fideic. earū ęstimationē pręstare hęredi
teneatur, iuxta l. domos. ff. de leg. j. Sed est sciendū regulā iuris esse,
14 vt exequutio † rei iudicatę propter talem exceptionem quę liquida
non est, retardari non debeat. l. iiij. §. j. & §. seq. ff. de re iudi. & ideo si in
casu nostro non sit liquidum quę meliorationes sint factę, & an volupta
rię sint an vero vtiles, & necessarię erit restituendum fideicommissum
do. Bernardo de ponenti certam summā puta quinque aureos & fide
iubenti pro residuo quando erit declaratum, per tex. in l. statuliber ra-
tionem. ff. de statulib. & quę per illum tex. accumulat Jas. in l. quod te.
ff. si cert. pet. per And. Sic. consi. xxxvj. in ij. & ita consuluit Pau. Ca.
consi. cccxxvij. visis instrumentis. & eum sequutus in d. l. quod te. Et
ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXIIII.

1 Obligatio incipiens post mortem regulariter valet.
2 Quod quis post mortem de patrimonio suo disponat concessum est speciali quadam indulgentia.
3 Qui beneficio legis vti vult eius formam seruare debet.
4 Non valet pactum cum quis paciscitur vt filius vel agnatus sibi succedat.
5 Hereditates transferuntur authoritate iuris publici non aut per conuentiones contrahen.
6 Fideicommissum non potest per viam conuentionis interuiuos fieri.
7 De vltimarum voluntatum substantia est vt sint ambulatoria & reuocabiles.
8 Iuramentu non potest supplere iuris publici formam.
9 Alienatio q fit per testamentum dicitur fieri in vita.
10 Libera deb sse facultas testandi quia hoc ad bonos mores pertinet.
11 Clausula omni meliori modo non plus operatur quàm iuramentum.

Breuiter visa instructione quęritur, an d. Laurentius,
qui in diuisione nepotum suorum assignauit etiā pro
pria bona, volens vt iure perpetui fideicommissi inter
viuos facti vsque in infinitū conseruentur descenden
tibus masculis, &c. videretur prima fronte valere talē
1 diuisionem, & fideicommissum, sicut † regulariter va-
leret obligatio incipiens post mortē, iuxta l. j. ff. vt act. ab hęred. & con
suluit Oldr. consi. cxxxix. & quod notat Ang. consi. v. & Alc. consi. lviij.
in v. & in simili per Jas. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb.
obligat. & hoc maxime videretur dicendum stante iuramento prędicta
omnia & singula rata habere: quod iuramentum videtur confirmare ta
lem conuentionem: vt per Joā. Andr. in c. qui semel. de regu. iur. in vj.
Alex. d. l. stipulatio hoc modo concepta. Sed tamen puto contrariam
opinionem esse veriorem, & licere do. Laurentio testari arbitrio suo. & di
sponere in quemcunque etiam extraneum, non obstante dicta conuen-
tione, quę ipso iure est nulla. Cum enim eius verba non inducant pro-
missionem aut obligationem ex persona sua, sed duntaxat obuentionē
bonorum non valet talis actus secundum Bar. consi. ccxij. incip. pro-
mitto tibi, & tu mihi. Alex. consi. xxviij. in iij. Dec. in l. pactū. C. de col-
2 lat. & est ratio, quia † quod quis post mortem de patrimonio suo dispo-
nat concessum est speciali quadam indulgentia, secundum gl. in l. illa in
stitutio. ff. de hered. insti. Jas. in rubr. C. qui testa. fac. pos. vnde non po
test hoc fieri, nisi secundum modum a lege statutum, videlicet per testa
menta, & codicillos: vnde reprętentari defuncti ipsius persona posset,
3 † qui igitur beneficio legis vti vult, eius formā quoque seruare debet,
non autem per pacta, & conuentiones hęreditatem transferre. Et ideo
4 lex ait † non valere pactum: cum quis paciscitur vt filius, vel agnatus si
5 bi succedat. l. hęreditas. C. de pact. conuent. & quia † hęreditates transfe
runtur auctoritate iuris publici, non autem per conuentiones contra-
hentium. l. h. ff. de suis & legit. nec vlla est differentia inter hęreditates
6 directas, vel fideicōmissarias, nam † neq; fideic. pōt p viā cōuentionis
& inter viuos fieri Bar. in d. cons. ccxij. loquitur in fideicom. & Ange. cō-
sil. lxvj. Fulg. consi. lxxiij. Alex. consil. lxxxiij. in ij. volum. vnde constat
fideicommissum nō posse induci inter viuos: & si inducatur est nullum,
7 & irreuocabile ad nutum testatoris: cum † de vltimarum voluntatum
substantia sit, vt sint ambulatorię, & reuocabiles. d. l. stipulatio hoc mo-
do. l. j. C. de sacrosan. eccle. l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. iij.
Nec confirmatur talis conuentio per iuriurandum: cum etiam pręsup-
ponamus in hac diuisione bonorum obuentionem simpliciter inductā
8 iuramentū † non potest supplere iuris publici formam. l. ius publicum.
ff. de pact. per Bar. in l. si quis pro eo. de fideius. versi. j. dixi. Dec. con-
si. clxxxiij. & tradunt communiter Moder. in l. pactum quod dotali.
vbi dixi. C. de pact. Et maxime hoc est dicendum in casu nostro, in quo
do. Laurentius apposuit protestationem quod non intendebat in ali-
quo sibi viuenti pręiudicare, tam in vsufructu, quam in dominio: quib.
verbis videtur sibi reseruasse facultatem testandi arbitrio suo: cum eius
reseruet dominium illud est ius libere disponendi de re sua, secundum
9 Bar. in l. si quis vi. §. differentia. de acqui. poss. & † alienatio quę fit per
testamentum dicitur fieri in vita, secundum Socyn. consil. cxxij. in iij.
Bald. in authen. contra rogatus. C. ad Trebellia. & quę habentur per
Alexandrum in l. a filia in ff. ad senatusconsultum Trebellianum. Nec
obstant supra in contrarium allegata, quia procedunt quando obliga-
tio per viam promissionis incipit in persona ipsius se obligantis post
mortem

morten.d.l.j.C.vt act.ab heredib.⁊ ita loquitur Ol.l.d.consi.cccxix.
⁊ distinguit Alex.consil.lxxxiij.in ij. Secus quando verba respiciunt
simplicem obuentionem bonorum vt supra dixi, prout in casu nostro,
in quo dicitur cupiens vt eius bona transeant in nepotes, ⁊ eorum de-
scendentes, ⁊c. ⁊ rursus volens bona ipsorum nepotum conseruari, ⁊c.
vt nunquam transeant, ⁊c. quibus verbis apparet simplicem bonorum
obuentionem induci, non autem ipsum d. Laurentium se in aliquo obli
gare. Nec obstat quod interuenerit iuramentum, quia (vt supra dixi)
non ideo confirmatur talis conuentio, secundum communem opi. quã
sum sequutus in d.l. pactum quod dotali. ⁊ doctores consentiunt nõ con
firmari iuramento tale pactum per rationem d.l. hereditas. solum du-
bitant, an contrauenienꝭ dicatur periurus, adeo quod necessaria sit illi
absolutio, ⁊ Alexander in d.l. stipulatio hoc modo concepta. tenet ne-
cessariam esse absolutionem, ⁊ ideo putarẽ consulte facturum dominum
Laurentium, si ab episcopo talem absolutionem impetraret: quamuis
etiam ea non impetrata, dictum pactum non valeat, ⁊ possit ipse arbi
10 trio suo testari: cum † libera debeat esse testandi facultas, quia hoc ad
bonos mores pertinet, d.l. stipulatio hoc modo. ⁊ non solũ non debeat
tolli ea libertas, sed etiam non possit minui, aut restringi. l. si fratres. §.
idem respondit societatem. ff. pro socio. Nec obstat, ꝙ in dicto instru-
11 mento adsit clausula vulgaris † omni meliori modo, ⁊c. quia talis clau
sula non plus operatur, quam iuramentum. l. cum pater. §. filius ma-
trem. de legat. ij. vnde sicut non confirmatur tale pactum iuramento
(vt supra dixi) ita nec per talem clausulam, quę non supplet, quando
modus intentatus est ineptus, secundum Fel. in c. cum super in fi. extra
de officio deleg. qđ est verissimum in his quę a facultate partium non pen
dent. Sed a publici iuris auctoritate. d.l. fi. de suis ⁊ legitim. l. si quan-
do. §. j. C. de inoffi. testam.

SVMMAE RERVM. LXV.

1 *HAereditates & fideicommissa per media testamentorum et co dicillorum a iure publico inuenta non autem per pacta deferri possunt.*
2 *Nemo per procuratorem potest testari vel codicillari vel successionem dare.*
3 *Voluntas captatoria est contra bonos mores.*
4 *In his quæ concernunt particularem scientiam ipsius principalis non sufficit scientia procuratoris sed specialiter intimandus est actus principali.*



BReuiter agendo sentio pactum de quo in dicto pro
curatorio nullius esse momenti, cum enim verba
dicant quod morientibus filijs Marię proximio
res de tali domo habeant, ⁊ recipiant successiones
⁊ hereditatem, ⁊c. apparet per tale pactum indu-
ci obuentionem hereditatis, quo casu pactum est
1 nullum, quia † hereditates, ⁊ fideicommissa per
media testamentorum, ⁊ codicillorum a iure publi
co inuenta, non autem per pacta deferri possunt. l. hereditas. C. de pac.
con. Et ideo vbi ex eis pactis defertur obuentio bonorum, vel partis
successionis nihil valent, vt consuluit Bar. consilio ccxij. ⁊ in l. fin. C.
de pac. Alexander l. stipulatio hoc modo concepta. de verborum obli-
gationibus ⁊ consilio xxxvij. in iij. Dec. consilio clxxxiiij. doctores ca-
pit. j. §. si filij. si feud. fuerit controuersia. Et licet aliqua dubitatio sit
inter doctores quando partes ipse promittunt se post mortem restitu-
turos. ⁊c. tamen quando verba pacti sonant in obuentionem bonorum
(prout in casu nostro) nulla est difficultas. Et ideo etiam si ipsa Ma-
ria ita expressim conuenisset nihilominus nullum ius ad illos agnatos
ex tali pacto pertinere potuisset maxime cum ipsa huiusmodi agnatis
acquirere, aut stipulari non potuerit. l. pactum dotale. C. de pact. conuen.
Baldus l. cum a socero. C. de iure dot. ⁊ quod habetur per doctores in
l. quod dicitur. de verb. obl. Fortius igitur tale pactũ valere non debet
quod ab ipso procuratore factum est, idque tribus rationib. Prima est,
qꝛ tale pactũ successionẽ inducit, vnde non valuisset, neqꝫ mandatũ spe
2 ciale huius rei: cum † nemo per procuratorem possit testari, vel codicil
lari, vel successione dare. l. per procuratorem. alias incip. Paulus re-
3 spondit. ff. de acquirenda hereditate. imo talis † voluntas esset capta-
toria. ⁊ contra bonos mores. l. captatorias. C. de testa. milit. l. captato-
rias. ff. de heredibus instituen. Secunda quia non apparet, quod
ista mulier vnquam habuerit notitiam talis pacti, ⁊ consequenter de-
ferretur talis successio absque quod appareret eam ita sensisse. Nos au
4 tem in iure habemus, quod † in his quę concernunt particulares scien
tiam ipsius principalis non sufficit scientia procuratoris, sed speciali-
ter intimandus est actus principali gloss. in clementina causam in verb.
appellatum. de elect. facit text. in l. item veniunt. §. petitam. ij. vbi Bal
dus ⁊ doctores. ff. de petitione heredita. Tertia ratio est, quia quod
iste pacisceretur in fauorem agnatorum est penitus alienum a mandato
quia potius debuit reseruari ius ipsi mulieri, ⁊ relinquere illi liberam
disponendi de dictis bonis facultatem, vt per doctores in l. cum procu
rator. in princip. de operis noui nunciat. cum ista restrictio non censea-
tur mandata procuratori, vel communicata socio. l. si fratres. §. idem re
spondit societatem. ff. pro socio. ⁊ ideo ex defectu mandati etiam deficit
efficacia dicti pacti. Ultimo esset durum credere quod nemo nasci is
fuerit inijcere laqueum fideicommissi filio suo per huiusmodi ambages
pactionum: ⁊ ideo suadente ęquitate naturali, dicendum est licere ipsi fi
lio disponere de dictis bonis ad sui beneplacitum per supradicta. Quę
oia (si opus fuerit) latius a me deducẽtur: in pręsentia satis fuit huic no
bili morem gerere summarie quid tali casu sentirem perquirenti. Et
ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXVI.

1 *PEr secundum testamentum prius ipso iure sublatum censetur.*
2 *Non valet pactum non solum tollens facultatem testandi sed etiã aliquo modo restringens.*
3 *Quem non honoro grauare non possum.*
4 *Instituto renunciatio opponi non potest.*
5 *Ignorantiam ex causis non probabilem.*
6 *Qui scit testamentum presumitur etiam scire fideicommissum in eo oppositum.*
7 *Verba præteritis controuersijs non debent extendi ad futuras.*
8 *Renunciationem fideicommissi non præsumi.*
9 *Renuntiatio Matris de fideicommisso conditionali intelligitur si sibi delatum fuerit.*
10 *Verba & bona quantum supererit restituantur quid importent.*
11 *Quando omnia bona supersunt vt quia hæres non alienauit omnia debent restitui deducta quarta Trebellianica per hæredem.*
12 *Testator potest prohibere detractionem Trebellianicæ secundum magis communem opinionem.*
13 *Quando testator dicit quod integra hæreditates debet restitui vel quod restituantur sine diminutione non potest deduci Trebellianica.*
14 *Alienatio facta per hæredem in dubio præsumitur facta in fraudem fideicommissi.*
15 *Correctiones odiosæ sunt euitandæ*
16 *Paria sunt non esse vel probatum non fuisse.*
17 *Iudex acta sequi debet.*
18 *Fideicommissarius habet spem probabilem quæ equiparatur iuri quæsito.*
19 *Dictio perfectus exponitur pro probo & iusto.*
20 *In rebus quodammodo vniuersalibus precium succedit loco rei.*
21 *Fructus nunquam fuerunt hæreditatis.*
22 *Verbum peruenit quid.*
23 *Dictio bonis meis quid.*



IN casu ad nos de Basilea Germanię transmisso, tã
eleganter ⁊ diffuse allegatum fuit, per clarissimum
iurisconsultum dominum Claudium Cantiuncu-
lam, vt merito sola subscriptione eius consilij de-
buerim esse contentus, nihil enim in proposita spe
cie summus ille vir omisit, quod ad veritatis ex-
planationem pertineret: sed quia in hoc pręsertim
precibus adactus sum, vt sententię meę rationes
quoque subijcerem morem, partibus gerendum duxi, paucisque
insistam, eos imitatus qui post optimorum vindemiatorum diligen-
tem operam, racemationes conficiunt. est igitur hoc in casu de pluribus
dubitationibus perspiciendum. Prima dubitatio est vtrius fidei-
commissi ratio habenda sit, an eius quod Constantię factum est, an ve
ro quod deinde Basileę, ⁊ solum Basiliense spectandum crediderim:
cum enim posterius sit, videtur illud debere obseruari, cum per secun-
1 dum testamentum † prius ipso iure sublatum censeatur. §. j. institutis
quibus modis testa. infir. Et hoc procedit etiam si in priore testamen-
to esset clausula codicillaris: deficit enim nihilominus in totum, vt de-
clarat Bartol. in l. j. in xxv. quęstione. ff. de iure codicill. Item proce-
dit etiam si testator non reseruasset sibi facultatem illud tollendi, nisi cer
to in casu, talis enim reseruatio non valet: quia cum respiciat non simpli
citer voluntatem, sed potentiam testandi, huiusmodi clausula penitus
est nulla: vt concludit Bart. post Iaco. de Aren. in l. si quis in princi-
pio testamenti. ff. de legatis iij. tolleretur enim libera facultas testandi,
quę libertas non solum est in tota hereditate sed etiam in parte. Un
2 de ista ratione dicunt doctores † non valere pactum, non solum tol-
lens facultatem testandi sed etiam aliquo modo restringens. l. cum duo
bus. alias est l. si fratres. §. idem respondet. ff. pro socio l. pactum quod
dotali. C. de pactis. per Bart. in l. qui superstitis. ff. de acquirenda he-
reditate. Preterea cum in testamento Constantiensi non constet ali
quid fuisse domino Marquardo relictum, fideicommissum illi iniun-
3 ctum non tenet: quia † quem non honoro, grauare non possum. l. ab eo.
C. de fideicommiss. per Bartolum in l. cum filio. ff. de legatis ⁊ fidei-
commissis j. Secunda dubitatio est dato quod testamentum Basi-
leę conditum debeat obseruari, an Beatrix filia testatoris, ⁊ consequen
ter eius heredes esset ab hereditate repellenda, propter renuntiatio-
nem in manibus patris factam? Et dicendum est quod non, cum enim
4 fuerit deinde † instituta a patre, non potest sibi amplius opponi de re-
nuntiatione, vt concludit Bart. in l. stipulatio hoc modo concepta. in
versiculo facio aliam quęstionem. in fi. ff. de verborum obligationib. ⁊
ibi Alexander attestatur hanc esse communem opinionem. facit textus
in l. si libertus non aluerit. ff. de bonis libert. ⁊ quod notat Bartolus
in l. illud §. finali. ff. de bonorum possessio. contra tabulas. ⁊ iste casus
non habet difficultatem: vnde non est opus adiungere an probetur re-
cte facta hęc renuntiatio, cum etiã si facta esset tamen nihil obesset filię
ex voluntate paterna succedenti. Tertia dubitatio est, an saltem huic
filię obsint transactiones initę inter Ioannem coheredem suum fidei-
commisso grauatum, ⁊ ipsam in quibus videtur Beatrix, assignatis

Joanni certis bonis, concessisse vt ipse & sui heredes possent disponere,
tanquam de proprijs bonis, secundum omnimodam voluntatem, ab
sque condictione ipsius, vel heredum. Nec videtur, quod dicta filia
5 possit allegare ignorantiam dicti fideicommissi: cum enim transegerit
cum Joanne tanquam herede qui ab intestato heres esse non potuis-
set satis videtur fateri & sciuisset patrem suum testatum decessisse, vt in
simili notat Angelus in l. si proponas. ff. de inofficioso testamento. &
6 † cum sciret testamentum, presumitur etiam sciuisse fideicommissum in
eo appositum. l. non est ferendus. ff. de transactionibus. presertim cum
facte fuerint diuisiones secundum formam dicti testamenti, vt declarat
Bartolus in l. qui Romę. §. duo fratres. in ij. quęstione. ff. de verbo-
rum obligationibus. & Baldus consilio clxxvij. in iiij. & in hoc casu vi
dentur multę coniecturę concurrere de scientia illius testamenti, de qui
bus per Abbatem consilio xix. facti contingentia. in ij. libro. & Alexan-
der consilio 121. in ij. sed tamen concludendum arbitror dictas transa
ctiones nihil nocere, nec censeri remissum ius fideicommissi vniuersalis,
tum quia in eis verba sunt clara, quod transactio fit ratione controuer
siarum, quę vsque ad diem transactionis ortę fuissent: sed ad illam diem
nulla controuersia de fideicommisso interuenerat: ergo non potest dici
illi renunciatum. l. qui cum tutoribus. ff. de transact. l. cum pater. §. he-
7 reditatem. ff. de legatis & fideicommissis ij. tum quia † verba preteri-
tis controuersijs, non debent extendi ad futuras. l. si stipulatus fuerim.
§. cum stipulamur. ff. de verbor. obligat. & ista ratio est certissima, quam
in terminis approbauit Angelus consi. cclxxxvj. pro clariori decisione.
Cornęus consi. cccxl. in j. Dec. consilio cclxxxvj. Preterea cum in ca-
su nostro, solum Joannes fuerit grauatus fideicommisso, non censetur
8 † illi renunciatũ, facilius enim presumitur renunciatio, quam fideicom
missum est reciprocum, ex quo vtrique consulitur, quam quando alteri
tantum iniunctum est. argu. glos in l. semper in stipulationibus. ff. de
verborum significat. quam ad hoc ponderat & sequitur Bartolus in
dicto §. duo fratres. in ij. quęstione. in fine. & hanc opinionem etiam te-
net Ang. in d. consi. cclxxxvj. & ex ista rõne tolluntur multa q possent in
contrariũ adduci q procedũt in fideic. reciproco, nõ autem alteri tantũ
iniuncto. Numquid vero si presupponeremus censeri fideicõmisso re-
nunciatum, preiudicaretur eius filijs, qui etiam ipsi ad fideicõmissum
vocati sunt? & regula est quod non. l. de re. ff. de transact. per Alexand.
9 in consil. dxxj. viso processu. & facit ratio, quia † renunciatio matris de
fideicommisso conditionali, intelligitur si sibi delatũ fuerit, vt per Alc.
in l. pactum. C. de collat. & per Aret. post alios in l. qui superstitis. ff. de
a. quir. hered. cum concord. quod tamen non procederet, quando ma-
ter promisisset dictam renunciationem se heredesque suos ratam habi
turos. nam tunc filij adeundo hereditatem matris tenerentur eam ra-
tificare. l. cum a matre. C. de rei vend. de quo dicendum, vt per Fulg.
consil. lxvij. paterfamilias. Quarta & vltima est dubitatio, cum fidei-
10 commissũ in testamento Basilcę facta sit, vt bona † Joanni relicta ni
hilo excepto, quantum tunc de illis supererit, simpliciter & sine vlla con
ditione restituantur, quęnam vires, & effectus sint horum verborum?
& in hac quęstione quatuor articuli perstringendi sunt. Primus est,
quid veniat in restitutionem? Et iure Digestorum, illud solum quod
superfuisset, & reperiretur tempore mortis, erat restituendum, vnde po-
tuisset heres grauatus omnia alienare, dummodo in fraudem fideicom
missi hoc non faceret l. Titius. ff. ad senatusconsultum Trebellianum.
sed hodie tenetur saltem quadrantem reseruare, preterquam in qua-
tuor casibus, vt in auth. contra cum rogatus. C. ad senatusconsult. Tre
bellianum. Sed circa hunc articulum pro clariore resolutione conside
11 randi sunt duo casus. Primus est, quando omnia bona † supersunt,
vt quia heres non alienauit ea. & communis opinio est, q omnia debẽt
restitui. verba enim fideicommissi hoc importatur, & ita tenet gloss. in
auth. de restit. §. & hoc igitur. cum qua transeunt cęteri in d. auth. con-
tra rogatus. quicquid ibi aliter tenuerit gloss. & ita etiam tenet Raph.
Com. Paul. Jmol. & Alex. in d. l. Titius. poterit tamen heres dedu-
cere quartam Trebellianicam, vt tenent cõmuniter doct. in pręallega-
tis locis. sed tamen in casu nostro, non puto licere heredi de-trahere de-
etiam quartam. ex quo testator voluit restitui quicquid superesset, nihi-
12 lo deducto, † per quę verba censetur prohibuisse detractionem, prout
facere potuit, secundum magis communem opin. in auth. sed cum testa
tor. C. ad l. Falcid. & in l. Marcellus. ff. ad Trebel. per D. Ant. Cor-
setus in tractatu de excellentia regia, quęst. lxxiij. vbi diffusissime dispu
13 tat, & probat veritatem illius opinionis. vnde sicut † quando testator
dicit, q integra hereditas debet restitui, vel q restituatur sine diminutio
ne, non potest deduci Trebellianica: ita & in casu nostro, q autem non
possit est glo. in l. d. cem. ff. de fid. con. lib. Bar. in l. Centurio. ff. de vul
gar. & pup. Alex. consi. v. in iij. cum multis concord. per Mod. in d. l.
Centurio. licet Socin. consil. xiiij. aliter sentiat. Sed quicquid ipse di-
cat, in iudicando non est recedendum a predicto opin. quę est magis
communis. sed quia non sum certus, an clausula ista sit apposita in vlti
mo testamento, aliter & secundo respondeo, quod in casu nostro non est
quęrendum de Trebellianica. quia fideicommissum censetur particula-
re, non autem vniuersale, ex quo testator ordinauit, ante omnia fieri de
bere solutionem ęris alieni, & deinde mandat restitui, quod ex bonis su
pererit euemente conditione fideicommissi, vt est casus in l. cogi. in
in princ. versic. & generaliter. vbi Bart. & doct. ff. ad Trebe. & idem sen
tit Bart. in d. l. si Titius. Secundus casus est, quando heres alie-
nauit, ita tamẽ q adhuc quarta superest quę potest restitui, & tunc sunt
14 opiniones, quia † si alienatio fuit in fraudem fidei. cõmissi facta prout
in dubio presumitur, vt probatur in d. l. Titius, & ib. Paul. Ca. vide-
tur, q alienatio non obstet fideicommissario. & q d. l. Titius. hoc casu
remaneat incorrecta secundum Paul. de Cast. in d. l. Titius. pro quo
facit ratio, quia dict. authent. contra cum rogatus. est facta in fauorem
fideicommissarij, vt dicunt communiter doctores. ergo non debet re-
torqueri in odium corrigendo ius antiquum. l. quod fauore. C. de legi.
alia est opin. quod iure liceat heredi ad sui beneplacitum, alienare
dummodo supersit quarta, per text. in d. auth. contra. & ibi gl. & clarius
probatur in corpore vnde sumitur. in auth. de restit. in versic. non enim
concedimus. & ita tenet gloss. in l. Jmperator. §. fin. & ibi Bart. in fin.
ff. de leg. ij. glo. Bart. & Ang. Jmol. in l. pen. iuncto text. in verb. con
sumere. quod accipitur in malam partem. ff. ad Trebell. Alex. in d. l.
Titius, & sic apparet, q ista secunda opinio est verior, & communior.
nec obstat, ratio Raph. quia non est verum, q dicta auth. sit facta sim
pliciter in fauorem fideicommissarij. imo emanauit ad tollendas con
trouersias, quę emanare potuissent inter heredes, & fideicõmissarios,
secundum Jac. de Beluis. ibi, bene fatentur Jmol. & Alex. quod quan
do probaretur de euidenti dolo, q procederet alia opin. arg. l. creditor.
§. Lucius. ff. mandati. sed dummodo non alienetur quarta per simpli-
cem alienationem, hodie dolus non presumitur. dict. authent. contra.
licet de iure antiquo esset secus. d. l. Titius. Ad idem etiam nos viget
ratio, nam si liceret heredi diceremus quicquid de quadrante superest
ad libitum alienare, posset fieri fraus fideicommisso, per quam fideicõ-
missarius solam quartam consequeretur, quod esset non solum contra
mentem testatoris, sed etiam contra arbitrium boni viri, quod huic re-
licto inest, vt dicitur in d. l. Titius, & licet Justinianus, quo ad quartã,
rem in necessitate posuerit, non in arbitrio, respectu tamen eius, quod
quartam excedit, non reperitur expresse illud arbitrium sublatum, vn-
de adhuc obseruandum est. l. precipimus. C. de app. l. sancimus. C. de
testa. alias non videtur, quod illa Justiniani constitutio bona ratione
niteretur. Et in casu dubio esset ita pronunciandum, ne dicamus ius
antiquum penitus esse correctum, quę interpretatio capienda non est,
15 tum quia † correctiones odiosę sunt, & euitandę. dict. l. precipimus. cap.
cum dilectus. extra de consuetud. gloss. in cap. cupientes. §. quod si per
viginti. de elect. in vj. tum etiam, quia in dicta constitutione Justinia-
ni, non dicitur, q velit aliquid corrigere, sed solum tollere ęnigmata, & sic
obscuritatem, quam Papinianus reliquerat, dum simpliciter non pos-
se heredem interuertendi fideicommissi causa alienare dixit, per quę
verba sic generalia videbatur esse concessa licentia heredi etiam totum
fideicommissum alienare, dum studiose hoc non fieret, reducebatur ad
nihilum fideicommissum. quod ergo Justinianus declarationis causa
introduxit, non est ad correctionem extendendum, cõtra ipsius legisla-
toris mentem. qui si voluisset corrigere hoc vtique expressisset. argu-
mento l. vnicę. §. sin autem ad deficientis. C. de caducis tollendis. pre-
sertim cum consuetus sit Justinianus multa verborum pompa vti, &
omnibus exprimere qualiter ius antiquum correcturus est. Et hoc te-
nendo non obstaret text. in dicto authentico. de restit. in versiculo non
enim concedimus. dum datur licentia heredi vltra quadrantem vti si-
cut voluerit, & quemadmodum perfectis dominis competit. Nam po-
test pluribus iam responderi. Primo, quod illa verba tam generalia re-
stringuntur, vt censeatur exclusus dolus, vt est casus in l. creditor. §. Lu
cius. ff. mandat. & facit l. si quando. in principio. C. de inofficioso testa-
mento. Sed quando vltra quartã alienatur, lex presumit dolum. dict.
l. Titius. Et istud videtur clarius procedere, quando multa consum-
psisset, & maxime ex causa voluptatis, vt sentit Joannes de Jmola. in l.
penultima. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. & si de ista consum-
16 ptione non constet in processu, nõ est habenda eius ratio: quia † parta
sunt non esse, vel probatum non fuisse, secundum Baldum in cap. j. ex-
17 tra de constit. & probatur in l. fin. ff de probationibus. quia † iudex
acta sequi debet. l. illicitas. §. veritas. ff. de officio presi. & debebunt he-
redes in omne illud condemnari, quod probatum non fuerit, fuisse alie-
natum. Secundo pro ista solutione facit, quia illa verba debent restrin
gi secundum terminos iuris, vt est text. vb. doctores in cap. j. extra de
offic. ord. & dicit Baldus in l. dotalem. C. de testamento militis. quod
per huiusmodi verba generalia non censetur data potestas, vt aliquid
fiat in preiudicium iuris alteri quęsiti, prout est in casu nostro: quia
18 † fideicõmissarius habet spem probabilem, quę ęquiparatur iuri quę-
sito, vt habetur per Bartolum in l. si potest. ff. de acquirenda heredita
te. & quod talis generalitas verborum restringenda sit secundum ter-
minos iuris, multa cumulat Andreas Siculus in dict. cap. j. de offic.
ordin. & in cap. j. de rescript. per Jas. in l. j. C. de sacrosanctis ecclesiis.
cum similibus. Secundo potest responderi, quod si bene aduertatur in
casu illius legis contentio erat, quia fideicommissum non permittebat
heredem vti rebus tanquam eas deteneret, id est, per vsum consume-
ret, vt patet ex narratione facti. ibi, non rebus, & cęt. & rursus nulla pro-
hibitione de eorum gubernatione, &c. Unde cum Justinianus dat li-
centiam per illa verba generalia, debent intelligi, secundum proposi-
tam speciem, videlicet respectu vsus, & administrationis, non autem, q
possit alienari. nam etiam verba dicunt, Quod posset sicut voluerit uti.
non autem alienare id enim esset nõ simpliciter vti, sed abuti. l. plenum
in principio. ff. de vsu & habit. vtetur ergo heres quemadmodum do-
minus arbitrio boni viri, ita vt possit etiam alienare si studiose hoc nõ
faciat, licet secus sit de quadrante quem nullo modo alienare potest,
etiã donationibus sine studio factis, cũ forsan studiose fieri potuerint li
cet aliud simuletur, & secundũ hunc sensum satis possunt verba applica
ri, si bene videatur. Tertio põt rñderi, q illa verba gñalia limitãtur in
textu dũ dicitur, Quod liceat libere uti quemadmodum perfectis dominis
cõpetit. Uidentur. n. hęc verba importare arbitriũ boni viri, si intelliga
mus de dominis perfectis non ratione iuris, sed morum, & sic exponā-
19 mus dominos † perfectos, id est, probos, & iustos, seu bonos. nam ista
dictio hunc significatum plerunque habet, vt declarat Archid. xiiij.
quęstione j. cap. j. & probatur in euãgelio. si quis vult perfectus esse, &c.
& illud certius deprehenderem, si apud me impresentiarum essent au-
thentica Græca. Et sic potest defendi ista opinio. quę est valde ęqua
sed quia non potest negari quin ille text. obstet aliquo modo, & etiam
sunt aliquę auctoritates in contrarium, non audeo nunc affirmare ali-
quid circa hunc punctum, nec pro hac parte consulere, libenterq3 hu-
ius rei iudicium peritioribus relinquo. Secundus articulus est, quod
iuris, si bona existentia vltra quadrantem fuerunt alienata, & pretium
extat

extat, vel aliæ res ex eo pretio emptæ fuerint, an dictum pretium, vel res emptæ sint restituendæ iure prædicti fideicommissi. & casus huius quæ-
10 stionis est in d. l. Imperator. §. fin. ff. de leg. ij. quod sic, quia † in istis quodammodo vniuersalibus pretium succedit loco rei. l. Labeo. & Sabinus ff. de verb. sig. per Bart. & Bal. in d. auth. contra rogatus. & eadem ratione vna res loco alterius, quando constat de eodem pretio esse emptam, & hereditario nomine, alioquin heres non ad rem restituendam, sed ad pretium rei esset compellendus. l. si & si lege. §. j. ff. de pet. hered. Ang. in l. in fideicommissi. §. nonnunquam. ff. de vsur. Tertius articulus est, quod iuris quo ad fructus, qui de bonis fideicommisso subiectis tempore mortis heredes supersunt. Et eos etiam esse restituendos. est casus in l. in fideicommissi. §. nonnunquam. ff. de vsur. supra alleg. In hoc puncto pro resolutione contrariorum sunt etiam aliqui casus considerandi. Primus est cum testator iussit restitui, Quicquid ex bonis superesset, Et nulla est difficultas quin fructus qui supersunt sint restituendi. d. §. nonnunquam. & iste est casus noster. Secundus casus est, cum testator rogat, vt restituatur quod ex hereditate superest, & tunc
11 fructus non veniunt, † nunquam enim fructus fuerunt hereditarij, vt dicit textus in l. in fideicommissariam. in princ. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. & in l. deducta. §. fin. eodem titulo. Tertius casus est, quando iussit restitui quicquid ex hereditate bonis ve superesset, & etiam non videtur fructus restituendus. per l. heredes mei. in principio. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. inspicitur enim verbum, hereditatis, generale, quod præcedit. Quartus casus est, cum rogatus quis restituere, Quod ex bonis ad eum peruenerit. tunc enim non tenetur fructus restituere. l. quod his verbis. ff. de legatis & fideicommissis ij. declarando, vt in l. Ballista. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. & ratio est
12 propter † verbum peruenerit, qui enim ita rogatus est, cum non habeat beneficium diminuendi etiam bona fide, saltem potest extantes fructus retinere, vt dicit Fulgosius in d. §. nonnunquam. sed forte melior ratio est propter dictionem, meis, vt infra dicam. Quintus casus est, cum testator mandat restitui hoc modo, Quicquid ex bonis meis superesset, tunc casus est dubius, videtur enim fructus nō debere restitui, propter illam
13 † dictionem, meis. fructus enim nunquam fuerunt in bonis testatoris. l. iij. §. hæc verba. ff. de negot. gest. & ista ratione vtuntur Ioannes de Imola, & Alexander in d. l. Titius. sed gloss. ibi, & doctores in d. l. Ballista. præsupponunt oppositum, videlicet quod adhuc fructus sint restituendi, sed quia in casu nostro non fuit addita illa dictio possessiua, non est opus nunc aliter decidere. Et sic in hoc puncto relinquo fructus extantes esse restituendos. Et hæc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXVII.

1 *Bona expresse prohibita alienari nō transeunt in fiscum etiam durante vita condemnati.*
2 *Doct. Bart. in l. si quis in tantum .C. vnde vi declar.*
3 *Quis consequitur ex aliena persona quod ex sua consequi non posset.*
4 *Priuilegium personale non transit ad alios.*
5 *Iura liberorum non transeunt in fiscum.*
6 *Fiscus non potest dicere ex persona filij testamentum esse nullum.*
7 *Licet filius possit dicere testamentum nullum & istud ius transmittat ad descendentes tamen non transmittit ad extraneos.*
8 *Ea quæ non transeunt ad extraneos non transeunt in fiscum.*
9 *In dubio contra fiscum iudicandum.*



Nullam casus præsens videtur habere difficultatē, præsupponitur nanque in facto, d. Franciscum Deganum decedentem, in eius testamento instituisse heredes tres eius filios, Ambrosium, Cæsarem, & Hieronymum, eosque inuicem fideicommisso expresse grauauit: insuper suorum alienationem eis prohibuit, etiam quo ad legitimam, vsque ad ætatem annorum triginta, vltra vero dictam ætatem prohibitionem iussit tenere, excepta legitime: addiditque insuper rationem, vt bona conseruentur in familia sua, & respectu prohibitionis legitimæ, vltra rationem familiæ, addidit: quia intra illud tempus triginta annorum, reputabat filios suos minus idoneos ad regendū bona sua, & prout latius in ipso instrumento testamenti continetur. Hoc stante, Ambrosius eius filius maior natu, adhuc non excedens ætatem annorum duorum & viginti, bannitus fuit a dominio Mediolani, non tamē ex causa lesæ maiestatis, eiusque bona cameræ applicata, positaque iuxta morem ad proclama, statimque ipsis proclamatibus inter ceteros cōtradixerunt præfati Cæsar, & Hieronymus minores, & fratres dicti Ambrosij, virtute præfati testamenti, prætendentes omnia bona quæ spectabant dicto Ambrosio etiam respectu legitimæ ad ipsos deuoluta fuisse, ipso iure, & facto. Et quoniam de reliquis bonis, præterquam de legitima, nulla subest difficultas, nec etiam Regius fiscus super hoc insistit.
1 Ideo super hoc non erit insistendum. quia satis notum est, quod † bona expresse prohibita alienari non transeunt in fiscum, etiam durante vita cōdemnati. l. Imperator. ff. de fideicomm. libert. & late Alexander consil. xxiij. in j. volum. Minus etiam dubium recipit conclusio ista iuris, quod bona expresse prohibita alienari, vsque ad certam ætatem, puta annos triginta: eo quia testator reputet filium institutum minus idoneum &c. & in casu nostro, quod talis prohibitio hoc modo concepta comprehendit etiam legitimam: quia hoc casu non continet grauamen: sed fauorem, quia testator prouidet imbecillitati illius ætatis. talis ergo prouisio nō est de legitima reijcienda. Istam conclusionem tradit Paulus Castr. consil. cccxxxiij. & scribentes omnes maxime Ias. in l. filiusfamilias. §. diui. in ij. lect. ff. de leg. j. & pulcherrime Paulus de Monte Pico, in rep. l. in quartam. ff. ad l. Falcidiam. vbi ea ornat pulchris iuribus, & decisionibus, & remouet plura obiecta, quæ fieri possent, maxime quod credendum sit patri attestanti de imbecillitate filij, etiam quod aliter non appareat. & certe conclusio ista nullum habet contradicentem, & infiniti alij doctores eam sequuntur, imo ipse etiam Regius fiscus eam non negat. Punctus est tantum super vnico obiecto, quod Regius fiscus proponit in causa ista, iuxta doctrinam Bartoli in l. si quis in tantam. versiculo quæro, an dominus. C. vnde vi. de qua etiam per Alexand. cons. xxiij. versic. iiij. volum. j. vbi videtur probari, quod si alienatio prohibetur fauore tantum prohibiti, quod si qua alienatio fiat delinquendo, quod illa nō censeatur prohibita tanquam propter delictum cessat talis fauor, propter quem inducta fuerat prohibitio. Cum ergo ex præcedenti conclusione resultet, quod respectu legitimæ, prohibitio teneat fauore ipsius prohibiti, inferri videtur prohibitionem de qua in casu nostro non comprehendere ipsam legitimam, cessante fauore prohibiti, propter eius delictum, quantum autem sit respectu fauoris familiæ, tunc dicit Regius fiscus, quod talis prohibitio eo casu continet grauamen, quod esset de legitima reijciendum. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. test. & not. glos. in auth. nouissima. C. eod. tit. cum vulg. & hic in effectu iacet tota difficultas. Sed prædictis non obstantibus, determinandum esse de iure existimo, in casu nostro, totum contrarium, videlicet, præfata bona dicti Ambrosij in totum etiam respectu legitimæ applicata fuisse fratribus suis, non autem Regio fisco per supradicta. Nec obstat doctrina illa Bart.
2 in † l. si quis in tantam. supra allegata, quia multipliciter responderi potest, & quidem citra omnem difficultatem. Primo, nanque respondetur, quod dicta doctrina Bart. potius facit contra fiscum, quam pro fisco: quia Bartolus ibi & Alex. in d. consil. xxiij. qui eum refert, expresse volunt, quod quando prohibitio alienationis continet aliud, quam merum fauorem prohibiti, scilicet facta nedum fauore alienantis tantum, sed etiam fauore alterius, tunc etiam delinquendo quis non alienat, & durat prohibitio, prout ibi Bart. subijcit exemplum de muliere delinquente constante matrimonio, cuius dos non publicatur, nisi in quibusdā casibus specialibus: ea ratione, quia nedum prohibetur alienatio dotis fauorem ipsius mulieris, sed etiam fauorem viri: licet tamen fauor mulieris, sit principalis causa inducendæ prohibitionis, vt per textum in l. vnica. §. & cum lex Iulia. C. de rei vxoriæ actione in ex stipulatu actionem transfusa: & de natura dotibus præstita. in cōsequentiam autem subest fauor viri, & tamen fauore viri tantum, cessante principali fauore mulieris et sustinetur ipsa prohibitio dotis: nec per delictum vxoris aliqualiter trāsit in fiscum, vt ibi per Bart. Idem ergo dicendum sit in casu nostro, in quo prohibetur legitima alienari, nedum fauore prohibiti, sed etiam fauore familiæ, per expressa verba, ex quo apparet: quod doctrina illa Bartoli iuncto exemplo, de muliere quæ delinquit: fundat intentionem nostram. quia etiam, quod prohibitio legitimæ principaliter inducta fuisset, fauore prohibiti: tamen illo cessante, sustinetur fauore familiæ, quod non est mi-
3 rum: quod † quis consequatur ex aliena persona, quod ex sua consequi non posset. l. Arist. ff. quæ res pignori obligari non possunt. & l. si post mortē §. fin. ff. de bonorum possess. contra tabulas. cum his quæ late ponunt Mod. in l. si emancipati. C. de collationib. & ista est vera mens Bartoli & Alexandri in d. consil. xxiij. quam etiam sequitur, & declarat Aretinus consil. xiiij. versiculo sicut enim vasallus. ita cessat illud fundamentum fisci: qui dicit quod respectu familiæ, talis prohibitio continet grauamen: ergo debet reijci, tamen inferius etiam ad hoc fundamentum clarius respondebo. Secundo, principaliter ad obiectum fisci respōdetur: quia Bart. in d. l. si quis in tantam. loquitur in prohibitione alienationis, quæ fit per legem: quia illa non impedit alienationem quæ fit delinquendo: quia lex nullius alterius commodum respicit nisi prohibiti, vt videmus in minore, & similibus: sed aliud est in prohibitione, quæ fit per testatorem: quia testator plerumque considerat nedum fauorem prohibiti: sed etiam alterius, vt pater in casu isto: quia testator mouetur ad prohibendum alienationem legitimæ, hac ratione, vt supra: vt bona remaneant in familia: prout supra dixerat. Et quod differant prohibitio legis: & prohibitio testatoris: patet clarissime, nam prohibitio legis non impedit alienationem quæ fit per delictum: vt per Bartolum ibi: & tamen prohibitio testatoris impedit, vt per Alexandrum in allegato consilio xxiij. in j. volum. Secundo, quia testator etiam considerauit fauorem alterius, nec obstat, si dicatur, quod respectu fauoris aliorum reijcitur de legitima. Et quia vltra supra dicta respondetur, quod istud est verum, si fi-
4 lius vult: quia hoc est introductum in eius fauorem, & est † priuilegium personale, & non transit ad alios: vt declarat Paulus Castr. in l. quoniam. in princ. versiculo sed tertio quæritur. C. de inoff. testamento. Sed vbi filius hoc non petat, alius non potest petere: vt per Bartolum, & Bal. in l. scimus. in princ. C. de inoff. testamento. post glossam ibi in verbo,
5 ipso iure. Ex hoc sequitur, quod istud est ius liberorum, & † iura liberorum non transeunt in fiscum. l. eorum. ff. ad l. Iuliam Maiestatis. l. iura libertorum. ff. de iure patronatus. & declarat Paulus Castr. in l. j. versi. sed contra hoc opp. gloss. C. de bonis libertorum, & iure patronatus. ergo non potest fiscus dicere, quod istud grauamen debeat deduci de legitima: quia est priuilegium personale, quod non transit ad fiscum. Confirmatur ista conclusio ex eo quod dixit Baldus in l. si quis pena.
6 ff. de his qui sunt sui. vbi dicit, quod † fiscus non potest dicere ex persona filij testamentum esse nullum, & ad hoc etiam bene facit, quod voluit Iason. in l. cum mota, versiculo sed audi nouum dubium. vbi voluit, quod
7 † licet filius possit dicere testamentum nullum, & istud ius transmittat ad descendentem: tamen non transmittit ad extraneos: sed sic est, &
8 ista est communis & vera conclusio, quod † ea quæ non transeunt ad extraneos non transeunt in fiscum. Bartolus & alij in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. inf. ergo ius istud quod dicit, grauamen non potuisse apponi in legitima, non potest allegari per fiscum, ex quo filius ipse hoc non allegaret. Ex supra dictis itaque, omissis quam pluribus alijs fundamentis, quæ in hac materia cumulari possent, breuiter & dilucide agendo, concluditur quod nulla pars dictorum bonorum, nec etiam re-

spectu legitimę præfati Ambrosij degani, potuere in fiscum transire: sed
ad fratres dicti Ambrosij de iure pertinent, non obstante motiuo fisci &
ex eo quod prohibitio contineat fauorem alterius, quam prohibiti. Item sit
prohibitio testatoris, & non legis, ita quod illa sunt iura liberorum, quę nõ
transeunt in fiscum. Ultimo etiam illud vulgatum non omitto, quod
9 † in dubio contra fiscum sit iudicandum, quod procedit, posito quod du-
bium sit nedum in facto, sed etiam in iure, propter varias opiniones do
ctorum, vt per Mathesilanum in not. suo lxxj. & per Apostil. ad Bar
tol. ad vulgatam l. non puto. ff. de iure fisci. Et hęc pro nunc suffi-
ciant, ex quibus ita iuris esse sentio, vt supra conclusum est, & ita iudi-
carem. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXVIII.

1 *Quando testator facit institutionem censetur velle testari.*
2 *In actibus hominum vt perficiantur requiruntur duo voluntas & potestas.*
3 *Quod quis sibi met rogatus sit restituere de iure est impossibile.*
4 *Differentia esse debet inter rogatum & rogantem sicut inter creditorem & debitorem.*
5 *Semper fit interpretatio in fauorem filij ne videatur grauatus.*
6 *Si testator coram septem testibus nominauit heredem dicendo quod sint testes huic suo codicillo, tamen valet in vim testamenti.*
7 *Magis attendimus ad substantiam actus quàm ad nomen.*
8 *Præsumptio ex substantia rei præualet appellationi.*
9 *Vltimę voluntates sunt ambulatorię.*
10 *Per posterius testamentum prius tollitur.*
11 *Heredem vt sibi restituat non grauari.*
12 *Testamentum potest fieri tribus vel duobus verbis.*
13 *Causa intestati est fauorabilior.*
14 *In his quæ pendent a nostra uoluntate non est alia causa perquirenda quàm voluntas.*
15 *Testamento confirmando quæ necessaria.*
16 *Per codicillos non confirmantur testamenta sed econtra sic.*
17 *Qui vult deum instituere & filium priuare aliquem pro consilio quærat quàm Augustinum.*
18 *Sapientes & pij parentes non solent excludere proprias neptes ut fa-ueant transuersalibus.*
19 *Ex diuersis nihil infertur.*
20 *Dictio capitulum est generalis & tam proprie dicitur de testamento sicut de codicillis & qualibet alia re.*
21 *Fortior est coniectura quæ ex facto accipitur quàm quæ ex non facto.*
22 *Testamentum inter liberos tacite censetur continere clausulam codicillarem.*
23 *In claris frustra recurrimus ad coniecturas.*
24 *Vna præsumptio efficax tollit plures quando sunt leuiores.*
25 *Fideicommissum est onus.*
26 *In dubio pronunciandum non subesse fideicommissum.*
27 *Semper fit interpretatio ne hæres censeatur grauatus.*
28 *In fideicommissis onus filijs iniunctum ad nepotes non pertinet.*
29 *In prohibitione alienationis facta filijs appellatione filiorum non continentur nepotes.*
30 *Fideicommissi ademptio est fauorabilis cum datio sit odiosa.*
31 *Interpretatio fit etiam aduersus vim verborum ne filia censeatur exclusa ad hereditate paterna.*
32 *Ex re particulari nihil est inferendum ad summam hæreditatis.*
33 *Eo ipso quod quis fecit institutionem hæredis declarauit quod voluit testari.*
34 *Nemo potest cum duobus testamentis decedere nisi sit miles.*
35 *Non admittitur excusatio seu allegatio quod quis ignorauerit leges.*

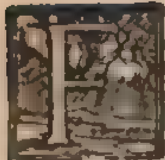


Magnifici domini Oldradi de Lampugnano visa vl
tima dispositione, existimaui eam in vim testamen
ti valere, & consequenter censeri reuocatum prius
testamentum, cum fideicommissis in eo contentis,
iuxta §. poster. instit. quib. mod. test. infir. & l. si quis
priore. ff. ad Treb. adeo vt clausula codicillaris in
primo testamento contenta nihil operetur, secundum Bart.
in l. j. q. xv. ff. de iure codicill. Et moueor: primo per
1 text. in l. non codicillum. C. de test. vbi † quando testator facit institutio-
nem, censetur velle testari, & talis præsumptio est efficacior ceteris, vt ibi
2 not. Fulgosi. & Alexander. Secundo facit ratio, nam † in actibus ho-
minum vt perficiantur, requiruntur duo, voluntas & potestas. l. j. ff. de
procur. in casu nostro voluntas apparet ex institutione, potestas vero
etiam subest: quia interuenit legitimus numerus testium, iuxta not. in
l. nemo potest. in j. opp. Bart. ff. de leg. j. Tertio suadent hoc, per ver-
ba institutionis, quibus instituitur filius idem proxim. or ab intestato,
& etiam scriptus heres in primo testamento, vnde non possumus dice-
3 re, quod hę vltimę tabulę habeant vim codicillorum: quia sequeretur, † quod
ipsemet sibi rogatus esset restituere, quod de iure est impossibile. l. leg. §.
4 j. ff. de leg. j. c. fi. extra de [illegible] vnl. cum † debet esse differentia inter rogatem,
& rogatum, sicut inter creditorem & debitorem. l. j. ff. de auct. tut. Abb.
in rub. extra de re iud. Jas. l. j. C. de ser. fugit. Quarto, quia vt primum
testamentum, & fideicommissa in eo contenta habeant effectũ, oportuit
quod per istas vltimas tabulas nominatim & expresse fuissent confir-
mata, vt est text. in dict. l. si quis priore. in verb. expressum est, & ibi not.
Raph. Com. quod minime factum est in casu nostro. Quinto quia nisi
ita diceremus remaneret filius oneratus fideicommisso erga collatera-
5 les † fit autẽ semper interpretatio in fauorem filij, ne videretur grauatus.
arg. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. & l. quod si nepotes. de testa.
tuto. & quod not. Bald. consil. cccivij. in iij. Sexto per illud quod di-
sputauit Din. & refert Jo. Andr. in Spec. de instrum. edit. §. compen-
6 diose. super verb. codicillum. vbi concludit, † si testator coram septem
testibus nominauit heredem, dicendo, quod sint testes huic suo codicil
lo: tamen valet in vim testamenti, sequitur Paul. Castr. in l. Sceuola.
in lectur. Bonon. ff. ad Trebell. Aret. & Mod. in l. nemo potest. ff. de
leg. j. Alex. Jas. Riminal. in d. l. non codicillum. & licet aliqui dubitaue
runt de dicta decisione: tamen est magis communiter approbata, vt di-
cit Claud. de Seisello in d. l. nemo potest. quando instituti sunt idem,
qui alias censerentur rogati, prout in casu nostro, & distinguit Alexan.
in d. l. non codicillum. vnde in iudicio nullo modo esset ab hac opinio-
ne recedendum. Nec obstat, quod testator in legatis appellauerit codicil-
lum, sępius dicendo & repetendo, *Item legat codicillando, &c.* quia respon-
7 deo, quod illa appellatio † non impedit substantiam actus, ad quam
magis attendimus quam ad nomen. l. insulam. ff. de præscr. verb. & est
textus in l. testamentum non ideo. C. de testam. & quod not. Ang. in l.
illud. §. tractan. ff. de iure codicill. Bal. in l. Imperator. j. de stat. hom.
sicut videmus econuerso, quod si non adsit institutio, licet adsint septem
testes, & testator appellauerit testamentum, tamen non valet nisi vt co-
8 dicillus: † quia præsumptio ex substantia rei, præualet appellationi, secundum
Paul. Cast. in l. proxime. ff. de his quę in testa. cũ quo transeunt doct.
in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. Jas. in d. l. non codicillum. cũ con-
cord. Et illud fortius probatur ex suprascripta decisione Din. & Jo.
And. communiter, vt dixi approbata, qui loquuntur quando testator
pręcise dixit, se velle quod sua dispositio valeat in vim codicillorum quod
non fuit factũ in casu nostro, in quo illa qualitas, *Legat codicillando, &c.*
non fuit apposita, nisi legato, non autem toti vltimę voluntati, maxime
institutioni. Et licet aduersus dictam decisionem Din. tria adducan-
tur ad inducendam differentiam de casu illo, ad casum nostrum: tamen
in effectu dicta decisio, seu communis opinio non potest euitari. Pri-
mum est, quod in casu nostro tractetur de reuocatione alterius testamenti
& fideicommissi in eo contenti, suprascripta vero decisio deberet intel-
ligi quando non pręcessisset aliud testamẽtum, nam adhoc respondeo,
quod ista intelligentia est manifeste contra verba thematis, quęstionis
formatę per eos, qui pręcise loquuntur, quando præcesserat aliud testa-
mentum solemne, prout in casu nostro, & ratio ipsorum militat pariter
vtroque casu. Cum enim ex institutione & legitimo numero testiũ pro-
betur, quod illud sit vltimum testamentum. d. l. non codicillum. satis ap-
9 paret nihil referre, quod aliud pręcesserit cum † vltimę voluntates sint
10 ambulatorię. l. ij. C. de sacrosanct. eccl. & † per posterius tollatur prius.
d. §. posteriore. Secundum, quia in casu Din., & Jo. And. in secundo
testam. isto erat clausula, *Quod valeret iure codicillorum, vel iure te-
stamenti, & omni iure quo melius poterat*, quod non fuit in casu nostro.
Respondeo satis est, quod in casu nostro fuerit institutio, & numerus
testium, quę ex dispositione legis ostendunt mentem testatoris esse, vt
dispositio valeat in vim testamenti, illa vero adiectio, *Iure codicillorum
vel omni iure quo melius poterat* magis arguit mentem esse pro codicil
lis, quam pro testamento, & tamen in casu ipsorum nihilominus est te-
stamentum: ergo multo magis in casu nostro, in quo non sunt talia ver
ba, facit doctr. Bart. in l. j. quęst. xvij. ff. de iure codicill. Alexan. consil.
clxj. in ij. volu. Tertium est, quia in casu Din. & Jo. And. testator in se-
cunda dispositione illud idem ordinauerat, quod in prima: vnde secun
da remaneret elusoria, nisi valeret in vim testamenti, quod non est in casu
nostro propter legatum factum Ambrosinę. Sed certe & illud nihil est,
quia contentio non est de legato Ambrosinę, sed de institutione quę nul-
lius effectus esset, nisi reuocaret primum testamentum, nec potest dici,
quod vertatur in vim fideicommissi, quia cum esset dominus Ferãdus
11 institutus in primo, sequeretur quod ipsemet † esset grauatus restitue-
re sibi ipsi, quod est absurdũ & impossibile. d. l. legatum. §. j. & certe ista
tertia consideratio est manifeste contra distinctionem Alex. in d. l. non
codicillum. quę vt dixi est communiter approbata, secundum Claud. de Sei-
sello in d. l. nemo potest. Et ex hoc vltimo infertur non obstare, quod
not. Bald. & Salic. in l. filij. C. fam. ercisc. & Sali. in d. l. non codicillũ.
quia ad eorum dicta respondet Alex. in d. l. non codicillum. quod pos-
sent procedere, quando institutus in secundo non esset alias successu-
rus: quia non veniret ab intestato, vel non esset institutus in primo, tunc
enim institutio potest verti in causam fideicommissi, & habebit effectũ:
secus est, quãdo esset institutus in primo, prout in casu nostro, tũc enim
non potest habere effectum iure fideicommissi, cum non possit censeri
grauatus vt restituat sibiipsi, prout declarat ibi Alexan. aduersus quẽ
argumentari nihil aliud est quam nodum in scirpo quęrere. Non obstat,
secundum principale fundamentum, per quod colliguntur multę cõie-
cturę, quod dominus Oldradus hac vltima dispositione voluerit po-
tius codicillari, quam testari in primis, quia institutio hęc vltimo loco
facta, est admodum arida & ieiuna, &c. Respondeo, illud nihil est cum
12 † testamentum possit fieri tribus, vel etiam duobus verbis. l. j. §. fi. de
hered. instit. & testator habens filios quanto paucioribus verbis testat
13 est sapientior: quia se accommodat † causę intestati, quę est fauorabi-
lior. l. hac consultissima. §. j. C. de testam. & plerumque prudentissimi patres
famil. as, quando habent filios non curant facere testamentum, vt sal-
ua sit lex intestatis, tanquã Imperator Justinianus lege sua prout ip-
sius sit testatus. Deinde quia nulla subsit causa cur d. Oldradus volue-
rit

rit facere nouum testamentum, nisi causa Ambrosinę, &c. Respondeo
14 † in ijs quę pendent a nostra voluntate non est alia causa perquiren-
da, quam voluntas. l. quia poterat. ff. ad Treb. & legatum Ambrosinę
nullam quęstionem facit in casu nostro: sed ipsa institutio, quę alias es-
set frustratoria, vt dixi. Item, quod in priore codicillo expresse confirma-
uerat primum testamentum in hoc autem vltimo confirmat codicillū,
quo de primo ad vltimum, videtur inferri confirmatum esse primum
testamentum, iuxta l. si quis priore. ff. ad Treb. Respondeo vt dicta lex
15 habeat locum, oportet † primum testamentum verbis fideicommissi
expressim confirmatum esse, vt supra dixi quod non fuit in casu nostro,
in quo est simplex tantum relatio. nec approbatio codicilli potest trahi
ad maiora expressis, vt videatur approbatum testamentum vt est doc.
Bar. in l. j. q. pen. ff. de iur. codicill. per tex. in clem. ij. extra de procur.
16 maxime cum † per codicillos confirmentur testamenta: sed potius e
contrario. l. quod per manus. de iure codicill. Rursus, quia propter nobi-
litatem suam non est credendum, quod voluerit hanc vltimam disposi-
tionem valere in vim testi, in qua nihil relinquit ad pias cās, nihil vxori
non prouidet de erogatarijs, nec facit aliquas substitutiones, prout so-
lent facere nobiles, &c. Respondeo, istud est valde friuolum, cum enim
haberet filium non debuit vltra eum grauare, neque respectu piarum
17 causarum, sed imitari exemplum Augustini. xvij. q. iiij. can. si. † q vult
Deum instituere, & filium priuare, alium, pro consilio quęrat, quā Au-
18 gustinum. l. si quis ad declinandā. cū gl. C. de epis. & cler. † minusque
debuit grauare fideicommisso, & excludere proprias neptes, vt faueat
transuersalib. qd non solent facere sapientes, & pij parentes. l. cū auus.
ff. de cond. & dem. sed illi q quasi naturę accusatores existūt, vt dicit tex
tus in l. maximum. C. de lib. pręt. Rursus. quia vsq; de anno 1507. fuit ce
lebrata conuentio inter ipsuz d. Oldr. & fratres, inducens fideicōmissū
in quibusdā reb. particularib. & eodem anno confirmata in primo testō
19 vñ arguitur extra mens testatoris pro fideicōmisso, &c. Rñdeo, † ex di
uersis nihil infert. l. Papinianus exuli. ff. de minor. & quantū sit ad il-
lā conuentionē nihil in pręsentia disputo, an valeat, vel ne: sed solus tra
ctamus de testō, qd quidem dico esse sublatū per hoc posterius, iuxta
regulas iuris, cum simus in arbitrarijs ipsi testatori. Rursus, quia testa-
tor primū codicillū appellauit capitulū, & ita etiā vltimā dispositionem
appellauit codicillum, seu capitulū, ergo ex similitudine appellationis
voluit vtrunq; pari iure censeri, & per consequens non in vim testi. Rñdeo quod ad ap
20 pellationē codicilli attinet: supra est satis dictū: qd vero spectat ad † di
ctionē capituli, ea est generalis & tam proprie dicitur de testō, sicut de
codicillis, & qualibet alia re. § fi. in authen. de non alien. l. j. in prin. de te
sta. milit. §. quę illud. in auth. de appellat. & intra quę temp. cum simi-
lib. & ideo talis pręsumptio nihil infert. Rursus, quia cū pręcesserit alius
codicillus consequens est, vt per vltimuz hoc testm̄ non censeatur sub-
latus. l. ante tabulas. ff. de iur. codi. si non est sublatus: ergo nec testm̄
prius, qd est approbatū in ipso codicillo, prout in simili arguit Rom.
consi. clxix. Respondeo, tunc tempore dicti primi codicilli, nondum
erat reuocatū primū testm̄, qd deinde reuocatum est per istud vltimū,
& liberum fuit testatori mutare voluntatē, nec hic est aliqua contrarie-
tas, & licet in hoc vltimo testō velit computari Ambrosinę legatum ei
factum in codicillis, tamen talia verba nihil inferunt quod censeatur
approbatum prius testm̄. Rursus obijcitur, quod in tali testō non sit
scripta clausula codicillaris, quę tñ solet. apponi in testamentis, pręser-
tim per eundem notarium, per ea quę tradit Speculator in d. §. com-
pendiose. versic. porro, si dubio. Respondeo, & ista coniectura est satis
fragilis, quia ex omissione notarij non est argumentū, ad infirmationē
21 institutionis factę, cum † fortior sit coniectura quę ex facto accipitur,
quam quę ex non facto. l. si mora. vbi notatur sol. matr. per Mod in l.
22 j. C. qui admitti. & maxime quia, cum istud esset † testm̄ inter liberos, cen
setur tacite continere talem clām. l. cohęredi. §. cum filię. in gl. verb. nō
valuit. vbi Jas. ff. de vulg. Rursus quia in hoc vltimo testō, non est clā re
uocans superius testamentū, &c. quam tamen solebat notarius appone
re in testamentis. etiam qñ non expediebatur. Rñdeo noluit notarius
apponere dictam clausulam, quia fuisset superflua cum omnino de iure ta
cite inesset, cum per posterius tollatur prius. d. §. posteriore. nisi qñ in
primo esset clā derogatoria, de qua in l. si quis in prin. testamenti. ff. de
leg. iij. quam sciebat ipse nullam esse, cū fuisset etiam de primo testō ro-
gatus. Tandē, quia ista mentio filij in institutione, vī esse facta, quia iaz an
te in primo testō institutus erat, & sic videtur expressum qd tacite ine-
rat, & vī quędam enuntiatio futuri euentus, fm̄ not. per Bar. in l. pa-
ter filium. §. funduz. de leg. iij. sed certe in casu nostro verba sunt dispo
sitiua, non autem enuntiatiua, & doctr. Bar. in d. §. fundum. probat to
tum oppositum. Et ex ijs apparet suprascriptas coniecturas esse satis
fragiles, nec sufficientes vt recedamus ab expressa dispositione dicti vl
23 timi testamenti, cum † in claris frustra recurramus ad coniecturas. l.
24 continuus. §. cum quis. in gl. ff. de verb. obl. maxime cum † vna pręe-
sumptio efficax, tollat etiam plures, sed leuiores. l. cum de indebito. ff.
de probat. l. diuus. vbi Bal. ff. de in integr. rest. pro istis autem filiabus
sunt pręsumptiones efficaciores, cum veniant aduersus fideicommis-
25 sum, quod † fideicommissum est onus. l. cohęredi. §. cum filię. de vulgar. &
26 pup. & † in dubio pronuntiamus fideicommissuz non subesse. l. Lucius.
§. tres hęredes. verb an vinciam hęreditatis. ff. ad Trebell. vbi Din.
Jac. Alber. facit, quod not. Bald. in l. cum virum. C. de fideic. quez refert
27 & sequitur Jas. in l. potest. ff. [illegible] vulg. † fit enim semper interpretatio
ne hęres censeatur grauatus. d. l. vnum. §. si rem. de leg. ij. maxime qñ
filius est hęres scriptus, quem non est verisimile grauari a testatore, fa-
28 uore extraneorum: vnde † in fideicommissis onus filijs iniunctum
ad nepotes non pertinet, secundum Bal. consi. cccvij. in iij. Rom. cons.
cccclxxxviij. vltimo dubio. Soc. ciij. in prin. in ij. Alex. consi. lvj. in v.
Dec. cclxviij. Franc. Curt. xlv. sępe reuoluta. cum concord. Qua ratio
29 ne, & † in prohibitione alienationis facta filijs, appellatione filiorum,
non continentur nepotes, secundum gl. in §. nos igitur. in authen. de
restit. fideic. per Bart. & doct. in l. filiusf. §. diui. ff. de leg. j. & quod Si-
gnorol. Pomod. cōsi. ccxlix. Dec. ccccxj. Oldr. cclxix. Soc. xiiij. in j.
& xvij. in iij. cum concord. & id maxime dicendū in fideicommissis cū
30 lex dicat, † quod fideicommissi ademptio est fauorabilis, cum datio
sit odiosa. l. si fuerit. vbi Paul. Cast. & Socin. in v. not. ff. de reb. dub. &
31 † fit interpretatio etiam aduersus vim verborū, ne filię censeantur ex
clusę ab hęreditate paterna. l. si is qui ducenta. §. fi. de reb. dub. l. Pau
lo Callimacho. §. j. de leg. iij. Alex. consi. ix. in iij. vol. cum simil. Addu-
citur & illud, quod in hęreditate est fortalitium, quod ex forma decretorū
non potest exire familiam, & maior pars bonorum circundat ipsum for
talitium, &c. Rñdeo, lis non est nunc de fortalitio, & postea videbitur, an
32 sit tale quod in fęminas non transeat, interim † ex re particulari nihil
est inferendum ad summam hęreditatis, vt in simili per Jas. in l. q Ro
mę. §. fi. nu. 45. versi. itē. intellige. de verb. obl. post. Alex. ibi. Nec etiaz
illud mouet, quod in casu nostro videatur constare, quod testator volue
rit facere codicillos, & ideo directa institutio in eis facta, non valet, nec
mutat prius testm̄, fm̄ Alex. in l. hac consultissima. §. si quis autez. C.
de testa. post alios quos ibi refert, & probatur in l. institutio talis. ff. de
cond. insti. Rñdeo, quod Alex. & doctores ibi loquuntur, qñ constat
quod voluerit facere codicillum: quia codicilli non habent numerū suf
ficientē testō, nec solennitates requisitas in testamento, & ita etiā loqui
tur. d. l. institutio. sed nostra quęstio non est talis: quia non constat, quod testa
tor vltimo loco voluerit facere codicillos tantum: imo ex quo apposuit
institutionem, & adsunt omnes solennitates sufficientes testamento pręe
sumitur potius voluisse testari, cum alias illa institutio esset impossibi
lis: quia non potuit verti in causam codicillorum, vt supra dixi. Et hęc
pręsumptio est fortior ea, quę oritur ex appellatione codicillorū, vt ē.
dixi post Dinus Joan. And. & alios, & maxime secundum distinctio-
nem Alex. in d. l. non codicillum. & ideo ista vltima dispositio tanquaz
testamentum reuocat pręcedens. d. §. posteriore. Et quamuis dica-
tur quod non constat eum mutare voluisse, tam antea etiam per vi gin-
ti annos disposita, vnde nec pręsumenda est talis mutatio. l. sancimus.
33 C. de testa. tñ † eo ipso, quod fecit institutionem hęredis. declarauit quod vo
luit testari. d. l. non codicillum. & per consequens quod voluit primum testamentū re-
34 uocari cum † nemo possit cum duobus testamentis decedere nisi sit
miles. l. miles codicillis. de testa. mil. adeo vt nec pater inter liberos
possit hoc facere, vt est communis opin. in d. §. si quis autem. vnde la-
tius est, quod lege dispositione censeatur primum testamentum reuoca
35 tum, cū † quilibet censeatur voluntatem suam regulare secundum le-
36 ges. l. quidam cū filium. ff. de verb. obl. † nec admittatur allegatio seu
excusatio quod ignorauerit leges. l. leges sacratissimę. C. de legib.
Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXIX.

1 *Vando conditio euenerit post mortem substitutorum fideicom-*
missum videtur caducum.
2 *Quando testator simpliciter instituit filios vel substitutione di*
recta substituit quia de solo fauore filiorum tractatur fit lata inter-
pretatio & comprehenditur Nepotes.
3 *In substitutione fideicommissaria quando de substitutione passiua tra-*
ctatur substitutio facta filio non trahitur ad Nepotem & quare.
4 *In ijs quę filio ipsi onerosa sunt non comprehenditur Nepos.*
5 *Prohibitio alienationis facta filijs non producitur ad nepotes.*
6 *Contrariorum eadem debet esse disciplina.*
7 *Grauatus restituere si decesserit sine filijs si decesserit relicto Nepote*
excludet fideicommissarium.
8 *Tutor datus filijs non censetur datus Nepoti & quare.*
9 *Coniectura ex quibus comprehenditur Nepotes appellatione filiorum*
non esse vocatorum.
10 *Nepotes varijs casibus ex substitutione admitti.*
11 *Quoties iudex dubitat an subsit legatum vel fideicōmissum debet pro*
nuntiare non subesse quia hoc est fauorabilius.
12 *In dubio fit interpretatio, pro hęrede contra vel fideicommissa-*
rium.
13 *Fideicommissarius agit, de onere inducendo hęres vero, de libera-*
tione.
14 *Actio datur ei qui non adimpleuit ex causa.*
15 *Appellatione filiorum legitimorum et naturalium comprehenduntur*
etiam legitimati.
16 *Qualibet res pręsumitur allodialis & libera nisi probetur feuda-*
lis.
17 *Concitatus pręsumitur haberi iure proprio non autem feudali.*
18 *Transigi cum possessori feudi domino inconsulto posse*
19 *Retentione melioramentorum causa competere.*
20 *Expensa facta in re facienda arce dicuntur necessaria.*
21 *Bonę fidei possessor facit fructus suos.*
22 *Non potest constitui in mora qui interpellatus non fuit.*
23 *Acquirere volens fructus satis est quod dolo careat.*
24 *Qualibet causa quamuis iniusta excusat a dolo.*
25 *Hęredes de euictione tenentur.*
26 *Non pręstatur euictio quando res secundum sui natura euincitur.*
27 *Glo. fin. in l. si familia. C. famil. hercisc. declar.*



Fideicommissi verba. *Casu quo Comes Achilles decede*
ret sine filijs masculis de legitimo matrimonio natis, sub
stituo filios natos & nascituros Comitis Guidonis patris
1 *mei, &c.* † euenit conditio post mortem ipsorum sub-
stitutorum, quo casu fideicommissum videtur caducũ
l. vnica. §. siautem sub conditione. C. de cad. toll. verum quia isti filij
substituti decesserunt relictis filijs, videndum est, an ipsi admittatur,
tanquam appellatio filiorum in verbis suprascripti testamenti compre
hendat nepotes: ⁊ in hoc articulo distinguendi sunt aliqui casus.
2 Primus est, quãdo testator † simpliciter instituit filios, vel substitutio-
ne directa substituit. Et Bart. hoc casu censuit, quia de solo fauore filio
rum tractatur, fieri latam interpretationem, ⁊ comprehendi nepotes.
in l. liberorum. ff. de verb. sign. ⁊ probatur hęc conclusio. in l. Lucius. se
cunda de hęr. instit. l. filij. l. iusta. l. natorum. de verb. sign. ⁊ hanc opin.
dicit esse communem Alex. consil. ix. in j. vol. alij tamen, vt Bal. Imol.
⁊ alij in l. Gallus. §. instituens. de lib. ⁊ posth. contradicunt quorum
opinionem dicit magis communem Socin. consil. ciij. in ij. Alij distin
guunt, an tales sint nepotes ascendentis, qui testatus sit an non, vt Fr.
Accurs. ⁊ Cin. in d. §. instituens, ⁊ per Alex. consil. xxvj. iij. alij vero,
an testator conferat dispositionem suam in tempus, quo incertum sit. an
extent filij, seu nepotes an non, vt per Imol. d. §. instituens. ⁊ Alex. cõs.
xxxvij. vol. vj. quod non prosequor. quia non est casus noster. Secun-
3 dus est casus † in substitutione fideicommissaria, quando de substitutio-
ne passiua tractamus, nunquid substitutio facta filio trahatur ad nepo
tem, ⁊ in hoc omnes tenent quod non: quia fideicommissum est onus. l.
4 quoniam in prioribus. l. scimus. §. cum autem, C. de inoff. testam. ⁊ † in
ijs, quę filio ipsi onerosa sunt, non comprehenditur nepos. l. i. §. queri-
tur. ff. de vent. insp. l. patri. ff. ad leg. Iuliam de adult. l. i. ⁊ Iulia. de rit.
nupt. ⁊ in hoc casu, fm hanc partem consuluit Franc. Curt. consil. xlv.
sępe reuoluta. ⁊ Dec. consil. ccxviij. cum concord. vnde etiam videm',
5 quod † prohibitio alienationis facta filijs, non producitur ad nepotes,
secundum gl. in §. nos igitur. in auth. de restit. fid. per Bart. ⁊ cęteros.
in l. filiusfam. §. diui. de leg. j. Sign. consil. ccxcix. ⁊ ad hunc casum per-
tinet etiam, quando nomen filiorum in conditione est positum. Sicut
enim ad inclusionem fideicommissi, appellatione filiorum non veniunt
6 nepotes ita, vt † contrariorum sit eadem disciplina, secundũ l. fin. §. fin.
7 de leg. iij. ad exclusionem fideicommissi veniunt. vnde † grauatus resti
tuere, si decesserit sine filijs, si decesserit relicto nepote, excludet fideicõ-
missarium, ⁊ hoc casu loquitur Dec. consil. cccxcj. ⁊ Soc. consil. xiiij. in
j. xvij. in iij. ⁊ Oldr. consil. cclxxix. Tertius est casus in substitutione
fideicommissaria, cum de successione actiua agitur, id est nunquid voca
tis ad fideicommissum filijs, censeantur vocati nepotes, ⁊ iste est casus
noster, in quo dicendum est, quod non: quamuis enim respectu filiorũ
agatur de vtilitate eorum, ⁊ sic videatur hoc eis fauorabile, tamen respe
ctu hęredis grauati est onus: ⁊ ideo potest hęres dicere, non sum gra-
uatus in hunc casum. Et probatur hęc conclusio per l. ꝙ si nepotes. in
8 fin. de testam. tut. ⁊ §. fin. instit. qui dar. tut. test. poss. vbi † tutor filijs da
tus, non censetur datus nepoti: quia licet hoc sit fauorabile nepoti: ta-
men est onus respectu ipsius tutoris, ⁊ hoc satis sensit etiam Bart. in
d. l. liberorum. Et tali casu, quod non veniant appellatione filiorum ne
potes. consuluerunt Bal. consil. ccclviij. in iij. Rom. cõsil. cccclxxviij.
in vlt. dubio. Soc. consil. ciij. in princ. in ij. vbi attestatur de cõmuni:
⁊ secundum hanc opin. etiam late consuluit Alex. consil. j. in j vol. ⁊ ɔs.
lvj. in v. ⁊ satis tenet etiam Corn. consil. cxcix. in ij. lib. vbi dicit, multos
doctores Italię consuluisse, ⁊ secundum hanc opin. fuisse iudicatum.
idem etiam tenuit. Dec. consil. xcv. vbi dicit, quod hęc conclusio in isto
9 casu non habet contradicentes. Quę sententia † certissima est, quando
ex verbis substitutionibus constaret, testatorem de filijs duntaxat sen-
sisse, prout in casu in quo consuluit Corn. consil. clxxxij. in ij. Raph.
Com. consil. cxviij. Socin. lxij. in ij. Idem quando testamenti tempo
re extitissent duntaxat filij, censentur enim illi vocati, non autem nepo-
tes, qui deinde nascerentur, quod ex facto respondet Soc. consil. ciij. ⁊
plures doctores subscripserunt. Idem quando substitutio esset semel
verificata in filijs, tunc enim vlterius non extenderetur ad nepotes, fʒ
Socin. consil. ciiij. in ij. ⁊ Curt. consil. xlv. de quo tamen dicendum, vt
per Alex. d. §. instituens. versic. vnde Bart. Idem si aliquibus conie-
cturis posset deprehendi, nepotes non esse vocatos, puta, quia alias ma
gis dilectus excluderetur a minus dilecto, secundum Bald. d. consilio
ccclvij. ⁊ in repet. l. in suis. de lib. ⁊ posthum. ⁊ in d. §. instituens. Id. in
quando substitutio esset facta a transuersali, non autem a communi ascẽ
dente, tunc enim certum quoque est, non contineri filiorum appellatio-
ne nepotes, prout consuluit Franc. Accursius, quem refert: ⁊ sequitur
Cin. in d. §. instituens. ⁊ sequitur Alex. cons. xxvj. lib. iij. Socin. consil.
xvij. in j. Et tenendo hanc partem, non obstant auctoritates doctorum
contradicentium, quia respondeo debere eos intelligi secundum supra
scriptam distinctionem. Et magis specialiter respondendo consilijs cõ-
trarijs, dicendum est, per illa non contra dici suprascriptis, sed limitari
prędictam conclusionem. Et primo in consil. Alex. xxvj. in ij. vt non
10 procedat in † substitutione compendiosa, quando ex ea succeditur dire
cto testatori, tunc enim non tractatur de onere aliquo, seu fideicommis-
so, ⁊ ita etiam loquitur in consil. ix. in j. supra allegato, ⁊ supra dixi in j.
casu. Secundo limitatur, ab eo in d. consilio vt non procedat, quando
substitutio esset facta a communi ascendente, vt supra dixi, ⁊ tradit So
cin. dicto consil. xiij. in j. quod ego intelligo, quando onus aliquod nõ
imponeretur filio, qui in gradu est proximior. d. l. quod si nepotes.
Tertio limitatur per eundem Alexand. in consilio v in ij. vol. quando
non tractaretur de exonerando hęrede ab onere fideicommissi, sed hę-
res in omnem casum est grauatus: vt quia superfuit etiam filij, tunc ne
potes ex alijs filijs pręmortuis, cum consanguineis suis admittantur,
in quo tamen puncto alij aliter distinguunt, vt Aretin. consilio cxlvj.
Rozad. consilio xxxvj. Sed de eius veritate non disputo, postquam
non est casus noster. Quarto limitatur per eundem Alexand. in cons.
lxxvij. in vj. volumi. quando testator vocauit filios non de pręsenti, sed
in futurum euentum, tunc enim quia non potuit esse certus, an tempo-
re euenientis conditionis adfuturi essent filij, an nepotes, intelligetur
dispositio etiam de nepotibus. l. Lucius. ij. de hęr. instit. prout eam intel
ligit Ioan. de Imol. Alex. Socin. Ias. in d. §. instituens. quę limitatio
potest defendi, quando non ex fideicommissaria, sed ex directa succede-
retur: quia l. Lucius. loquitur de filijs a testatore directo vocatis, sal-
tem tacite ab intestato, vt ibi dicit glos. ⁊ ita etiam loquuntur doctores,
secundum legem quam allegant. nostra autem quęstio est in substitutio
ne fideicommissaria ad inducendum grauamen, quo casu nunquam fi-
liorum appellatione veniunt nepotes, ⁊ in casu Decij verba respiciebãt
futurum euentum: ⁊ tamen consuluit non admitti nepotes. d. consilio
xcv. ⁊ ita etiam sensit ipsemet Alexand. d. cons. j. ⁊ expressius Ludou.
Rom. d. consil. cccclxxviij. in fin. ⁊ sentit Bald. d. §. instituens. per il-
lum textum loquitur enim quando instituebatur filius nasciturus in
euentum conditionis, ⁊ tamen non comprehenditur nepos. ⁊ certe in
illo sexto volum. consiliorum Alexandri multa sunt apocrypha, et me-
rito ipse noluerit eum edere in publicum, sed ab hęredibus suis fuit in
pertinenter datum impressioni, quamuis etiam consilium illud nihil in ca-
su nostro faciat, quia ibi non inducebatur onus ⁊ grauamen descenden
ti suo, prout in casu nostro, sed transuersali, quod facilius fit: ⁊ sic diuer
sa ratio resonat factum. Quinto limitatur per Ias. consil. lij. in ij.
vol. quando ex coniecturis appareret de mente testatoris, nepotes ad
exclusionem fęminarum admittere volentis, prout in casu suo, in quo
colligit quinque coniecturas, quas attingere non expedit: quia non fa
ciunt ad casum nostrę quęstionis. Sexto limitatur per Soc. d. §. insti-
11 tuens. in fin. Corn. consil. xlvij. in iij. Illud quoque non omitto † quo
ties animus iudicis dubitat, an subsit legatum, vel fideicommissum, de-
bere eum pronuntiare non subesse, quia hoc fauorabilius est. l. si fuerit.
12 in versic. sed ⁊ si duobus. de rebus dub. vbi Socin. v. not. ⁊ quia in du
bio fit interpretatio pro hęrede contra fideicommissarium. l. nummis.
13 de leg. iij. l. vnum ex familia. §. si rem. de leg. ij. cum † fideicommissarius
agat de onere inducendo hęres de liberatione. l. Arrianus. de act. ⁊ obl.
Et ex ijs apparet, tutam esse Illustriss. Comitissam Ludouicam in di-
midia parte omnium allodialium, de quibus disponere potuit Comes
Petrus eius patruus, ⁊ Comes Achilles eius pater, pro legitima sua:
circa vero aliam dimidiam, quę comprehenditur in fideicommisso in-
serto in testamento Comitis Io. Francisci, videtur esse adhuc tuta. re-
spectu trium partium ex quatuor, quę quidem pertinebant ad Com.
Ludouicum, cum cuius filijs transegit, seu ad Com. Petrum patrem
Com. Francisci Marię, qui nouissime per transactionem ipsi Comi-
tissę iura sua renuntiauit. Nec obstat, ꝙ videatur, non posse ex eis adiu
14 uari: † quia non adimpleuit ex parte sua. Nam respondeo, ꝙ paratus
est adimplere: ⁊ cum transactio sit facta per stipulationem ⁊ sic per con-
tractum nominatum, datur ex ea actio. quamuis nondum adimpleue-
rit. l. cum proponas. versi. si tibi stipulatione. C. de pac. l. in ciuile. C. de
rei vend. Nec obstat, quod obijcitur aduersus legitimationes illorum
filiorum Com. Petri: quia posset habere locum in feudalibus, de qui-
bus infra dicam, respectu vero allodialium nulla subest difficultas, ma-
xime cum in fideicommisso Comitis Io. Francisci vocentur, *Filios legi-*
timi & naturales Comitis Guidonis. quę verba proprie verificantur in
Com. Petro: qui deinde potuit transmittere in filios legitimatos, tan-
quam fideicommissum sit extinctum, nec vltra progrediatur: vt supra
conclusi. Et etiam si progrederetur, extenderetur qʒ ad nepotes: tamen
isti admitterentur: ex quo non dixit testator de filijs ex legitimo matri-
15 monio, vt in motiuo dicitur: sed simpliciter. † *De filiis legitimis & natura*
libus quę verba comprehendunt etiam legitimatos. secundum magis
communem opinionem: de qua per Alexand. consil. j. ⁊ in l. ex facto §.
si quis rogatus. ad Trebell. quod procedit etiam in testatore nobili,
quando Comes Palatinus aboleuit omnem maculam ⁊ infamiam:
tunc enim non dicuntur amplius turpes personę: secundum Baldum
consil. cxlvj. ⁊ Lancell. Galliaul. in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. de lib.
⁊ posth. Non obstat rursus, ꝙ Franciscus Maria prius renuntiaue-
rit Comiti Paulo. Quia respondeo, illam renuntiationem iurium
prius factam non valuisse ex defectu insinuationis: vt late est consultũ
in consilijs Franc. de Curt. consil. lxviij. vbi respondetur consilio Ale
xandri ⁊ ceteris in motiuo allegatis: ⁊ ex causis in processu adductis,
⁊ quę verificabuntur. Et in omnem casum pręferenda est Comitis-
sa: propter eius ignorantiam cessionaris: quamuis tempore prior.
16 per l. fin. ff. de transact. Circa feudalia in primis sciendum est, † quamli
bet rem pręsumi allodialem, ⁊ liberam: nisi quatenus necessario proba-
17 tur esse feudalem: vnde etiam † Comitatus in dubio pręsumitur iure
proprio haberi, non autem feudali. vt dicit Hostien. ⁊ Ioan. And. cap.
fin. de iud. ⁊ cap. nimis. de iureiuran. vbi Anton. de Butr. ⁊ per Ale-
xand. consil. xv. in v. volum. Iason. l. si prius. de operis noui nuntiat.
cum similibus. Quatenus ergo probentur aliqua bona esse feudalia:
dico in illis duplici ex capite dictam Comitissam defendi posse. Pri-
mum est ex transactione inita cum filijs Comitis Ludouici, ad quos di
midia pars pertinebat: quia Franciscus Maria cum fratre tanquam
legitimatus nullam partem facit: nec admittitur, vt eleganter in moti-
18 uo deductum est. Nec est dubitandum, quin potuerint illi † transigere:
cum ipsa, quę possidebat feudum etiam inconsulto domino, per text. in
cap. j. de contr. inter. vasal. ⁊ al. ⁊ cap. j. §. rursus. vbi doct. quibus mod.
feud. amitt. Nec quicquam obstant decreta ducalia prohibentia feu-
dum transire in fęminas: quia loquuntur, quando ius esset deuolu-
tum fisco: seu in pręiudicium fisci, non autem durante iure eius, qui trã
19 segit, prout est casus noster. Secundum est ex capite † melioramento-
rum: pro quibus ipsa habet retentionem: donec ei soluantur, iuxta l. do
mos. ff. de leg. j. quę quidem melioramenta fuerunt ęstimata ad sum-
20 mam librarum cxviij. millium, ⁊ cum sint † facta in resarcienda arce, vi
dentur esse impensę necessarię, secundũ gl. l. j. verb. protectas. ff. de imp.
in r.b.

in reb. dotal. fact. & quod not. Bart. in l. quod dicitur eod. tit. Ang. in l. divortio. §. impendia. ff. solut. matr. fuit enim hec impensa necessaria defensionem illius oppidi Guastallę, quod pluries in istis bellis fuisset amissum, nisi arx obstitisset. Nec me movet si diceretur compensandos esse fructus per eam perceptos cum hac impensa. Quia respondeo nul
12 lum esse compensationi locum ipsa bona fide † eos perceperit, & ideo fecerit fructus suos. l. sed & si lege. §. scire. de petit. heredit. Hęc autem bona fides sic colligitur. Primo respectu fideicommissi: quia Comes
13 Achilles † nunquam fuit interpellatus, vt in facto mihi presupponitur, & consequenter non fuit in mora. l. in fideicommissariam. ff. ad Trebell. l. in fideicommissi. ff. de vsur. l. iubemus. C. ad Treb. cum simil.
Secundo respectu feudalium: quia probabiliter credidit non esse feudalia: quia vt dixi, quelibet res presumitur allodialis, & quia legitimatio Francisci Marię facta per Cardinalem Cibon, que expresse loquitur de feudalibus si valet, reddit eam securam, si non valet, saltem prestat iustam causam credulitatis, quę sufficit acquisitioni fructuum, quib.
13 † acquirendis satis est, quod dolo careat, d. l. sed & si lege. §. scire. vbi Bar
14 tol. Non est autem dubium, quod † quęlibet causa quamuis iniusta excusat a dolo. l. igitur. §. potest. ff. de lib. caus. Fortius dico, quod etiam si probaretur, eum habuisse notitiam inuestiturę feudalis: non tamen ideo argueretur eius dolus quia verba inuestiturę vocant Comitem Guidonem, & eius ascendentes, ex linea masculina, licet autem ipsa sit fœmina, dicitur tamen descendere ex linea masculina, ex quo descendit per personas Comitis Achillis, vt quęstione facti consuluit Alex. vt ipse dicit in l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de lib. & posth. de cuius consilij veritate nunc non disputo: quia satis est, quod constituit eam in bona fide, vt per Abb. in c. calumn. extra de pen. in fi. Non omitto etiã, quod illis
15 † Comitibus agentibus ad feudum obstat exceptio. l. vendicantē. ff. de euict. ex quo euictione tanquã heredes Comitis Guidonis tenenē l. si familię. C. fam. ercisc. Non obstat glo. in d. l. quę sim declarationem
16 Bar. vult. † non prestari euictionem, qñ res sint iuris communis, vt late per Alex. cõs. ij. in v. quia rñdeo limitari illas gl. qñ non est verisimile, quod mutuum periculum sit susceptum, tunc enim tenentur coheredes saltem ad restitutionem pretij, sm Guid. de Suzar. ibi, quẽ refert & sequitur Alex. in l. qui Romę. §. duo fratres. versi. multum tamen mihi placet. ff. de verb. obl. non videtur autem susceptum, qñ vnus habuit omnia allodialia, alius omnia feudalia esset enim maxima inęqualitas, nisi diceremus, saltem debere pretium restitui, vt ibi per eos. Secundo re-
17 spondeo limitari, seu declarari illam † gloss. vt procedat in casu suo tantum quando Princeps euincit feudum. Sed quando agnatus ipse heres diuisus, vellet euincere secus est: quia aduersus eũ obstat exceptio: quam exceptionem facilius lex cõcedit quam actionem. vt in hac materia est tex. in l. cum pater. §. euictio. de leg. ij. veniunt enim aduersus promissionem factam in diuisione, qua assignata sunt bona libera ab omni onere, & permissum, quod possent ad sui voluntatem de ijs disponere, qua clausula stante videtur non esse admittendos istos, nisi oblato pretio. & in Alexander in allegato consilio xxj. non loquitur stante tali clausula.

SVMMAE RERVM. LXX.

1 *Legata facta in testamento quod rumpitur preteritione posthumi sed ignoranter corruunt nec debentur.*
2 *Non est præsumendum quod quis velit postponere sobolem suã etiam pia causa.*
3 *Clausula codicillaris per verba de futuro videtur sustinere testamentũ in vim fideicommissi & consequenter etiam legata.*
4 *Clausula codicillaris non operatur posthumo præterito ignoranter.*
5 *Præsumitur testator valle potius suis relinquere quam extraneis.*
6 *Non est verisimile quod testator voluerit per viam legati grauare filios suos.*
7 *Verba generaliter loquentia de omni voluntate & relicto testatoris siue vniuersali, siue particulari æqualiter debent operari & æqualiter reijci.*
8 *Cogitata in genere quadam non præsumi.*
9 *Iuramentum habet vim clausulę omni meliori modo.*
10 *Iuramentum non trahitur ad ea de quibus verisimiliter non est cogitatum.*
11 *Clausula codicillaris nihil operatur vbi deficit voluntas testatoris.*
12 *Aretinus com. 92. declar.*



Otiuis in presenti causa visis subtilibus breuiter agendum duxi: quia articuli facti, si per rationes & fundamenta deducantur, integrum volumen efficerent. Solum ergo insistam circa declarationem communis opinionis doctorum, a qua in iudicando non soleo recedi. Et in primis pro fundamento totius causę presupponendum
1 est, quod † legata facta in testamento, quod rumpitur preteritione posthumi ignoranter facta, corruunt nec debentur. argum. l. si vnquam. C. de reuoc. don. & l. cum auus. ff. de condit. & demonstr. & est ęquior & communior conclusio, in illa authen. ex causa. C. de liber. preter. vbi Ias. post alios. Non obstant, quę in presenti casu in contrarium deducuntur. Primo non obstat, quod dicta conclusio videatur limitanda, vt non procedat in legatis ad pias causas, secundum Ioann. de Anan. consil. xxviij. Anchar. consil. cxliij. Paul. Castr. in l. sicut certi. C. de testam. mili. per Ias. in dicta authẽ. ex causa in prima limitatione. Nam respondeo distinguendum esse, aut legata fiunt ex causa necessitatis, puta pro restituendis male ablatis, vel exoneratione conscientię, & procedit limitatio. vt declarat Bal. in l. filio preterito. ff. de iniusto rupt. & ibi Angel. Imo. & alij relati per Ias. in loco supradicto: aut fiunt voluntarie, & tũc licet sint ad pias causas, non sustinentur, vt dicit Bar. in l. prima. versicu. secundo quero. C. de sacros. eccl. per tex. in can. fin. xvij. questio. quarta. vbi qui vult filium priuare, & ecclesię relinquere, alium querat quam Augustinum,
2 nam † non est presumendum, quod quis velit postponere sobolem suam etiam pię causę. l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cler. & ita etiam tenet Ludou. Bologn. in addit. sua. post consil. allegatum Ioann. de Anan. Preterea Petr. de Anchar. in allegato consilio non loquitur, in preteritione ignoranter facta, prout est casus noster, & Paul. Castren. loquitur, quando modica legata facta sunt ad pias causas, de qui
3 bus infra dicetur. Secundo non obstat, quod cum adsit † clausula codicillaris per verba de futuro, videatur testamentum sustineri in vim fideicommissi, & consequenter etiam legata, ex quo videtur hęc esse magis communis opinio, vt per Alexand. in d. authent. & in varijs cõsilijs ibi adductis per Ias. & Corn. consilio cxxxiij. in iiij. & consilio ccxv. in iij. Et licet quo ad fideicommissum vniuersale hęc opinio habeat contradicentes quo ad legata, saltem videtur esse verior & tenenda, secundum Alexand. consi. xxxj. volum. iij. Sed huic respondeo,
4 quod imo communis opinio est cum Bart. quod † clausula codicillaris non operetur posth. preterito ignoranter, vt late deducit Soc. in cõs. xciij. in iiij. post Aretin. in consi. suo vltimo, & in l. Titius. ff. de liberis & posth.
Et ista opinio est canonizata Mediolani & vidi secundum eam pronuntiari per d. Antonium Bernerium, & in contingentia facti etiã ego pronuntiaui. Nec obstat, quod ista possent procedere in institutione: sed quo ad legata aliud videtur dicendum secundum Alexander quia respondeo, quod in hoc non est differentia, ex quo doctores se fun
5 dant in † presumpta mente testatoris, qui maluisset suis relinquere, quam extraneis. d. l. si vnquam. & d. l. cum auus quę ratio ęqualiter
6 militat: quia † non est verisimile, quod neque per vias legati voluisset grauare filios suos. l. pen. ff. de iure codic. in fin. ibi quoniam ille non fuerit ablaturus, &c. Confirmatur ratione, quia si per illam clausulam excluditur heres scriptus, nato posthumo, multo magis debet excludi legatarius qui non est ita dilectus. argum. l. Publius. in fin. ff. de cond. & demonstr. Et ad hoc vrget etiam alia ratio, nam circunscripta clausula codicillari, communis opinio est in predicto casu legata deficere, vt dicit Ias. post alios in d. auth. sicut etiam deficit institutio. Ecce ergo quod purificantur: vnde de vtroque idem iuris esse debet, vt habe
7 tur in l. non possunt. ff. de legib. Confirmatur, quia † verba illius clausulę codicillaris, generaliter loquũtur de omni voluntate & relicto testatoris, siue vniuersali, siue particulari: ergo ęqualiter debent operari, & ęqualiter reijci. argum. l. nam hoc iure. ff. de vulg. & pupill. Nec etiam ratio Alexandri fundata super eo, quod testator potuit talem casum in genere cogitare. arg. l. quiuis iure ff. de testam. milit. magis infert
8 ad legata quam ad institutionem, quamuis † talis non sit vera, etiam quoad institutionem, nam dato, quod illa clausula, si non valeret, posset in genere comprehendere, etiam casum rupturę testamenti per agnationem posthumi: tamen non sequitur quod in genere sit cogitatum de tali casu.
9 Sicut in simili dicimus de iuramento quod † habet vim clausulę, omni
10 meliori modo. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. ij. quę clausula ęquiperatur codicillari. l. ex ea. §. si. ff. de test. & tamen † iuramentum non trahitur ad ea de quibus verisimiliter non est cogitatum, dato quod generalitate verbi posset videri fuisse in genere cogitatum, vt est casus in cap. pen. & ibi gloss. & Abb. in ij. oppos. extra de iureiurand. & facit con-
11 clusio, generalis, quod dicta † clausula nihil operetur, vbi deficit voluntas testatoris, secundum Bald. consi. cccxix. lib. v. Quidam Nicolaus. per Dec. consi. ccv. in fin. & sic apparet illam opinionem non solum esse contra omnem ęquitatem, sed etiam carere ratione, vt merito, me existente aduocato pro legatarijs nunquam potuerim obtinere neque coram domino Petro nouato, neque coram domino Bernardo Cribel l. quia in veritate, si bene videantur dicta doctorum, ipsi non admittunt hanc differentiam, vt per Paul. Castren. in d. l. sicut certi Bald. Angel. Imol. in d. l. filio preterito. cum concord. de quibus per Ias. in d. authen. Tertio non obstat, quod ex quo legata non excedunt dimidium hereditatis debeant sustineri secundum distinctionem Areti. in
12 † consil. xcij. viso legato. cum quo transit Soc. in d. consil. xciij. Nã respondeo primo, quod imo excedunt ex quo valor bonorum eius erat, nisi decem millium librarum. Item respondeo quod illa opinio est contra mentem Ang. in l. vxorem. ff. de man. testa. & Paul. Ca. in d. l. sicut. & Doc. or. in d. l. filio. qui simpliciter loquuntur de paruis legatis, & quę verisimiliter erat testator omnino facturus. Et contra Aret. facit ratio sua fundata in l. si vnquam. C. de reuoc. don. quia tex. loquitur de aliqua parte, & sic etiam modica, vt est gl. in clem. j. de for. cõpet. & adhoc allegat Bal. in l. j. C. de reuoc. don. per Bar. in l. Titia. §. Iuniper. ff. de leg. ij. Itẽ contra Aret. facit tex. in l. gener. §. cũ autẽ. in fin. C. de inst. & subst. vbi ratio, quod pater non sit prelaturus extraneos heredi suo, habet locum etiam in legatis particularibus. Confirmatur per rationem generalem. d. l. pen. ff. de iur. codi. ibi qũ ille non fuerit filio ablaturus, &c. & sic euidenter apparet hanc distinc. Aret. nõ esse in iure veram. Tertio respondeo, quod Aretin. loquitur quando vnus solus posthumus natus est: secus si plures, prout in casu nostro, nam tunc etiam ipse Aret. fatetur distinctionem suam locum non habere, sed esse arbitrarium iudici ex qualitate liberorum, patrimonij. allegat Aret. in l. si filię. ff. de leg. iij. & ex his tolluntur omnia in contrarium adducta. Cęterum generaliter tolluntur omnia contraria vnica ratione nam etiam dato quod contraria in se essent vera: tamen in casu nostro aliter dicendum est: quia testator per clausulam separatam es-

dinauit, q̄ circa legata nihil fieret. *Sine interuentu spectabilis d. Ambrosij Porri.* per quę verba, in effectu videntur commissa esse arbitratu ipsius: vnde cum ipse sit mortuus, dato q̄ adhuc subrogādus sit bonus vir, qui arbitretur, secundum notata in l. j. ff. de leg. ij. certe iste arbiter debebit in hoc imitari exemplum sancti Augustini, qui non solum fuit bonus vir, sed optimus, & seruare illud, quod transumptiue dicitur in pręallegato c. fin. xvij. quęst. iiij. qui vult, excluso filio, ecclesiam instituere, alium quęrat quam Augustinum, de quo etiam per gl. in d. l. si quis ad declinandam. C. de ep. & cle.

SVMMAE RERVM. LXXI.

1 *IN testamentis non facile capitur interpretatio pro fideicommisso.*
2 *Ad inducendum fideicommissum simplices coniecturæ non sufficiunt nisi sint necessariæ & valde probabiles & ex verbis testatoris descendat.*
3 *Cessantibus verbis fideicommissi nunquam dicimus subesse fideicommissum.*
4 *Fideicommissum est onus.*
5 *Semper fit interpretatio ne hæres sit grauatus.*
6 *In fideicommissis onus filijs iniunctum ad nepotes non pertinet.*
7 *In prohibitione alienationis facta filijs appellatione filiorum non continentur nepotes.*
8 *In institutionibus casus si hæres esse non poterit extenditur ad casum si hæres esse noluerit.*
9 *In fideicommissis grauatus restituere post mortem non intelligitur grauatus post repudiationem.*
10 *In institutionibus casus simplices trahuntur admixtum.*
11 *Semper in institutionibus fit larga interpretatio, in fideicommissis non.*
12 *Facilius extenditur conditio ad casum omissum in persona instituti, quàm in persona substituti quacunque substitutione.*
13 *Non est verisimile quod pater velit filios grauare fideicommisso, sed duntaxat ne seruare ius successionis ab intestato.*
14 *Substitutio ad certum tempus limitata vltra illud tempus non producitur.*
15 *In dubio contra fideicommissum est respondendum.*
16 *Conditio per solutam orationem concepta facilius vertitur in disiunctam, quàm copulatiuam.*
17 *Dictio tunc & in eum casum propter vim geminationis non permittit fieri extensionem vltra casum expressum.*
18 *Summa est ratio quę pro religione facit.*
19 *Excludens filias proprias a sua hæreditate multo magis videtur excludere neptem.*
20 *In fideicommissis testatori succeditur non autem grauato.*
21 *Temere & per coniecturas non debet filia excludi ab hæreditate patris.*
22 *Dictio filijs est dictio communis.*
23 *A vi verborum non est recedendum.*
24 *Masculinum concipit fœmininum.*
25 *Testator simpliciter substituere filio tacite subintelligitur conditio si decesserit sine filijs.*
26 *Fideicommissum sub conditione si sine filijs decesseris euanescit si relinquit filius.*
27 *Filij in conditione positi non censentur in aliquo honorati a testatore.*
28 *In materia stricta non arguimus de persona ad personam & exclusio filiæ non infert ad neptem.*
29 *Testator ponendo filios in conditione censetur reseruasse illis ius succedendi ab intestato ipsi grauato non autem testatori.*



LEcto consilio clarissimi doctoris d. Vincētij porcij, olim acutissimi auditoris mei, rogatus de subscriptione facile in eius sententiam transiui, quę adeo clara dilucidaq; est, vt nō multum nobis reliquerit, q̄ ad eam sustinendam fulciendamq; pertineat. Et in primis, illud est pręmittendum, quod
1 † in testamentis non facile capitur interpretatio
pro fideicommisso: vnde Bal. in l. cum virū. C. de
2 fideicomm. dicit quod † ad inducendum fideicommissum simplices coniecturę non sufficiunt, nisi sint necessarię, & valde probabiles, & ex verbis testatoris descendant: refert & sequitur Iason in l. potest. ff. de vulgari & pupill. subst. Et ideo lex ait, non aliter a significatione verborum recedendum esse, quam cum manifesta est mens testatoris: vnde
3 † cessantibus verbis fideicommissi nunquam dicimus subesse fideicommissum. l. Lucius. §. tres heredes. in verbo, an vinciam hereditatis. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. vbi Dm. Iacob. & Alberic. Et
4 cum † fideicommissum sit onus. l. cohęredi. §. cum filię. ff. de vulgari,
5 & pupill. subst. in dubio pronunciamus non subesse: quia † semper fit interpretatio, ne hęres sit grauatus. l. vnum ex familia. § si rem. de le-
6 gat. & fideicommiss. secundo. Hinc est, quod † in fideicommissis onus filijs iniunctum, ad nepotes non pertinet, secundum Baldum consilio
cccLvij. in quarto. Romanus consilio cccccxxviij. vltimo dubio. Socinus ciij. in principio in tertio. Alexander consilio lvj. in quinto. Decius cccviij. Francisc. Curt. xlv. sępe reuoluta. cum concordant. Qua
7 ratione, & † in prohibitione alienationis facta filijs, appellatione filiorum, non continentur nepotes. secundum glossam in §. nos igitur. in authent. de restitut. fideicommiss. per Bartolum & doctor. in l. filius familias. §. Diui. ff. de legatis & fideicommissis primo. & quod Signorol. Homod. consilio cc iiij. Decius cccxcj. Oldrad. cclix. Soc. iiij. in primo. & xvij. in quarto. cum concordant. Hincque etiam est, quod
8 licet † in institutionibus casus, si heres esse non poterit, extendatur ad casum, si heres esse noluerit. l. fin. C. de institut. & substitut. per Bar-
9 tolum & doctor. in l. prima de vulgari. tamen † in fideicommissis non ita est: quia grauatus restituere post mortem, non intelligitur grauatus post repudiationem. l. si cui ita. l. sed & si ante. ff. ad senatusconsul-
10 tum Trebellianum. Et licet † in institutionibus, casus simplices trahantur ad mixtum. l. si ita scriptum. ff. de liberis & posthumis. tamen secus est in fideicommissis, secundum Bartolum in l. cum auus. ff. de conditione & demonstratione. Alexander consilio clxxxvij. in secundo
11 volumine. Sic † semper in institutionibus fit lata interpretatio: cum tamen non ita sit in fideicommissis, secundum Corn. consilio cccxx. in quarto. vnde & Bartolus in l. Gallus. in principio. ff. de liberis & po-
12 sthumis † facilius extendi conditionem ad casum omissum in persona instituti credidit, quam in persona substituti quacunque substitutione. Et facit quod notat Anchar. consilio cclxvij. Angel. libro primo, & xciij. Signorol. Homod. cej. Romanus cxxxj. & cxxxviij. Ioann. de Anania lxvj. Fulg. xlix. Alexand. clxxxviij. in secundo. Socin. cclix. & lxxvj. in tertio. & Decius lxxix. quibus locis pręfati doctores concludunt, in fideicommissis, casum omissum pro omisso esse. Et hoc maxi-
13 me est dicendum, quando filijs tale grauamen induceretur: quia † non est verisimile, quod pater velit eos fideicommisso grauare: sed duntaxat reseruare ius successionis ab intestato, secundum glossam in l. Lucius. ij. ff. de heredit. instit. facit, quod habetur in l. si fuerit. vbi Castr. & Socin. in quinto notab. ff. de rebus dubijs. His igitur sic pręsuppositis, dico in casu nostro, nullum subesse fideicommissum: quia verba testamenti sunt, *Et casu quo suprascripti filij morerentur in ætate pupillari, & sine filijs, tunc & in dictum casum, ad inuicem & vicissim substituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum, &c.* cum enim iste decesserit post 40. ętatis annum, & reliquerit filiam legitimam, apparet conditionem fideicommissi esse defectam, vt merito ei locus non sit, & id verissimum videtur respectu vtriusque conditionis. Et circa primum, dum coniunctim dicitur, *Si in pupillari ætate decesserit & sine liberis.* non potest dici, fideicommissum vltra tempus pupillaris ętatis
14 extendi: quia † substitutio ad certum tempus limitata vltra illud tempus non producitur. l. si ita. ff. de vulgari & pupill. l. si pater filium. eodem titulo. Nec me mouet, quod Paulus Castrens. consil. ciiij. substitutio prędicta, alias consilio xliij. in secundo. Capr. consilio lxvj. Decius. l. generaliter. in princ. C. de inst. Ias. l. Centurio. num. 51. vbi etiā Galliaul. num. 69. Rip. num. 94. Rub. consil. cxxix. sentiant oppositum: quia, secundum eos, cum verba conditionis copulatiue concepta sint, verba illa: Sine filiis, superflua viderentur. Ideo potius debet heri interpretatio, quod fideicōmissum extendatur vltra tempus puber-
15 tatis. Respondeo enim, q̄ imo latius est † in dubio contra fideicōmissum respondere. d. l. si fuerit. vbi Soc. in v. notab. vt verbis illis, Sine liberis. interpretemur expressum, quod tacite inerat, nec ideo dicantur superflua. l. in conditionib. §. j. ff. de condit. & demonstr. l. cum acutissimi. C. de fideicomm. & ita in casu fortiori consuluit Raph. Com. cōs. cxxv.
16 vbi loquitur in † conditione per solutam orationem concepta, quę facilius vertitur in disiunctam, quam copulatiuam. l. in eo. §. vbi. cum gl. ff. de reg. iuris. & contra Castrensem, ego soleo tenere in l. Cēturio, in verbo, sine liberis. in fine. ff. de vulg. & pup. substit. Et hoc maxime est dicē dum in casu nostro in quo concurrunt tria, quę non erant in casu Pau
17 li Cast. In primis hic adest † dictio, Tunc & in eum casum. quę propter vim geminationis non permittit fieri extensionem vltra casum expressum. de quo per Dec. in l. quamuis. C. de impub. consil. cccxv. cccxxxj. & alibi sępe. Item Paul. in d. consil. se fundat in imperitia notarij, quę colligebatur multis modis ex verbis testamenti, tanquam notarius cōiunctam pro disiuncta scripsisset. quod non potest dici in casu nostro, in quo ter apposita est dicta conditio, semper copulatiue: vnde ex tali iteratione magis apparet mens deliberata testatoris, volentis coniunctim loqui, non autem disiunctim, vt in casu Castrensis. Pręterea Paul. ibi consulebat in fauorem pię causę, pro qua semper capitur pręsum-
18 ptio vtilior, quia † summa est ratio, quę pro religione facit l. sunt personę. ff. de religiosis & sumptibus funerum. & quod not. idem Cast. cons. ccclvij. in antiquis. Vltimo respondetur, quod in casu consilij Pauli Castr. euenerat secunda conditio: quia grauatus decesserat sine filijs. quod non est in casu nostro, vt mox dicam, & sentit de plano Castrensis ibi, q̄ si defecisset conditio omnino extingueretur fideicommissum. Circa secundam partem conditionis prim dicitur: Et si sine filiis, &c. Clarū est eam defecisse, etiam relicta fœmina. c. Raynald. extra de test. l. j. C. de cond. ins. l. inter stuprum. §. fin. vbi dixi. ff. de verb. sign. Sed difficul-
19 tatem in casu nostro facit, quia † testator proprias filias tantum dotauit, & a sua hereditate exclusit: ergo multo magis videtur exclusisse neptem. arg. l. si viua matre. C. de bon. mat. & quod consuluit Pau. Cast. dicto consil. ccclvij. quod consilium licet habeat multos contradicentes, tamen videtur approbari a modernis certis casibus, puta quando substituti essent ex descendentibus testatoris, prout in casu nostro, vt cōcludit Soc. in l. cum auus. versic. quartus casus. ff. de cond. & demonst. & nouissime consuluit ita concordando opiniones Franc. Curt. Iunior consil. cxxxix. tanquam censeatur testator respexisse ad fauorem agnationis suę, quę per fœminas non conseruatur. Item videtur procedere stante statuto, q̄ filij masculi excludant neptes fœminas, 63 Soc. consil.

consi. vj. consi. xiiij. lib. iij. consi. lxxiij. in iiij. & d. l. cum auus. Corn. con
si. cxxxiiij. lib. ij. Dec. sępissime vt in cons. cclxx. dlxx. dxv. dxlvj. dcxxvij.
cum similib. tanquam videatur testator si accomodasse successioni quę
20 sibi intestato fieret. Clarum est autem † in fideicommissis ipsi testato-
ri succedi, non autē grauato. l. cohęredi. §. cum filię. ff. de vulg. Sed
istis non obstantibus, ego semper tenui contrarium, vt potest videri in
l. inter stuprum. §. fi. in l. Herennius. ff. de verb. sign. qua temere & per
coniecturas non debet filia excludi ab hereditate patris, vt in simili di
cit Bald. in l. si defunctus. C. de suis & legi. l. illam. C. de collat. Jas. l. j.
de lib. & posthu. verba enim conditionis. Si decesserit sine filiis compre-
21 hendunt tam masculum quam feminam: quia † dictio illa, Filius, est no
men commune, vt dicit text. in d. l. inter stuprum. §. fi. & facit l. seruis. ff.
de leg. iij. cum sit casus tam dictionis, filij, quā filię, vt ibi declaraui nō
22 est ergo † a vi verborum recedendum. l. non aliter. de legat. iij. & dato
etiam, quod comprehenderentur feminę, ex regula quę habet, quod
23 † masculinum concipit femininum. secundum l. j. l. quisquis. l. cogno-
scere. §. liberorum. de verb. sign. l. si quis filiabus. de testament. tut. l. si
ita scriptum. in prin. de leg. ij. l. Lucius. §. quęsitum. de legat. iij. adhuc
idem esset, quia talis regula procedit secundum communem vsum lo-
quendi, vt per Bal. in c. ad audientiam. de rescr. & etiam secundū men
tem legislatoris ista interpretatione inductam. l. iusta. ff. de verb. sign. &
per Pe. de Anchar. consi. cxij. cum si. Quę sententia maximę procedit
in casu nostro, vt conditio a testatore adiecta secundum ius commune
24 intelligatur. Clarum enim est, quod si † testator simpliciter substituisset
huic filio: tamen tacite subintelligeretur conditio, si decessisset sine filijs
25 l. cum auus. ff. de cond. & dem. † euanesceretque tale fideicommissum
etiam si solas feminas pater reliquisset. l. cum acutissimi. C. de fideicom
miss. ergo quod in tacita conditione, & a lege intellecta dicimus, idem &
in hac expressa accipiemus. l. iij. ff. de legat. j. nec dicimur nos verba te
statoris extendere: sed lex ipsa est, que ita intelligit. & quod hęc fuerit mēs
testatoris, satis probatur ex verbis testamenti, in quibus nulla est men
tio, nec coniectura, quod testator habuerit respectum ad nudum nomē
familię. Sed potius contrarium, vt fuit late deductum per do. Vincen
tium porticum consultorē, sed pro maiore claritate huius articuli, ad-
huc ostendo, quod hęc noua fantasia Pau. Fulg. & Soc. similiumque
modernorum, est omnino negligenda a iudicibus, vt quę innitatur fun
damentis, & rationibus falsis. Nam in casu tam frequenti mirū est quod
veteres doc. Din. Cin. Jacob. Rayn. Bart. Bald. Ang. cęteriqz fue-
rint tam cęci, vt non viderint talem rationem: sed semper indistincte il
lam conditionem. Si sine filiis decesserit interpretati sint sine masculis, si
ne feminis. d. l. j. de cond. insert. Sed verisimile est eos vidisse, sed ne-
glexisse, quia continebat manifestū errorē, vt merito sint etiam multis
responsis aliorum confutata, vt per Alex. d. consi. xxxviij. in vj. volu.
Lud. Bolog. inter consi. Alex. num. 49. in iij. Jas. cōsi. cxlij. in ij. Frā.
Curt. Sen. consi. xlv. consi. lxv. Curt. Jun. consi. clxij. in ij. Cornę.
ccij. ccxxx. in iij. cum similib. Non obstat ergo suprascripta ratio, quod
hoc modo esset melior conditio neptis, quam filię. contra l. si vxia. C.
de bon. matern. Respondeo id falsum est: imo conditio neptis non fit
melior, sed conditio ipsius filij masculi, cui facta est substitutio, qui cum
alias fuisset in omnem casum grauatus onere fideicommissi, fuit a testa
tore tali onere liberatus, si cum filijs decederet: vnde dummodo dece-
dat cum filijs, euanescit conditio, licet ipsos filios nō instituat heredes.
26 l. filiusfam. §. cum quis. ff. de leg. j. vnde † ipsi filij in conditione positi
non censentur in aliquo honorati a testatore, nec facta melior eorum
conditio, secundum gloss. communiter approbatam in l. Lucius. se-
cundo. ff. de hered. instit. quomodo ergo est melior conditio ne-
ptis, cui nihil relictum est, quam filię? quod si succedit patri suo,
hoc est ex beneficio patris, qui noluit testari, & ei auferre, non ex aui te-
statoris dispositione: merito ergo talis conditio non dicitur ad neptis
ipsius fauorem pertinere: sed potius ad releuamen filij masculi, prout
in simili dicit Bar. in l. illis libertis. de cond. & dem. & declarat ipsemet
Paul. Castr. consi. clij. pręsens dubium videtur formari in primo se-
cundum nouissimam impressionem. Aret. consi. j. Joan. de Imo. l. he
redes. §. cum ita. ff. ad senatusconsult. Trebellian. non est ergo absur-
dum, quod testator filiam feminam particulariter dotauerit, & filiorū ma-
sculorum conditionem fecerit meliorem eos minus grauando & eis fa-
cultatem relinquendo disponendi in suas filias, arbitrio suo. For-
tius dico, suprascriptum fundamentum illorum adhuc alia ratione ni-
hil valere: non enim est absurdū, quod testator proprias filias tantum do-
tauerit, institutis vniuersaliter masculis, hoc enim censetur fecisse con-
templatione illorum masculorum, at si idem fecisset in nepte ex filio,
hoc quamuis pertineret ad vtilitatem aliorum masculorum: tamen es
set ad damnum illius masculi patris dictę neptis, potuit autem testa-
tor pręferre vtilitatem omnium masculorum: quando nulli proliis ex
ipsis fieret damnum: secus vero si fieret damnum vni ex eis qui solas
feminas sustulisset, vt in simili per Jo. And. in reg. in iudicijs in fin. de
reg. iur. in mercur. facit gl. in l. i. versi in multis. C. commun. de leg. doc.
c. fi. de pręhend. in vj. Et licet non vocauerit filias suas ad substitutio-
nem quib. aliter prouiderat, non tñ sequitur quin vocare voluerit ne-
ptes quib. nō prouiderat, maxime cū nō crediderit in casum mortis hęre
dū suorū tā facile extituras filias suas, sicut verisimile fuit extitura ne-
ptes. Cum etiam verisimile sit eas a testatore pdilectas singulas in sin
gulis partib. parentū suorū. d. l. cū auus. de cond. & dem. Addo ēt, quod
27 tale argumentū de filia ad neptē est cōtra regulas iuris, q dicūt quod in
materia stricta non arguimus de persona ad personam, & exclusio filię
non infert ad neptem, secundum gloss. in d. §. nos igitur. in auth. de non
alienam. & per Dec. consi. cclxxxvij. cum si. Non obstat illa ratio, quod
testator censeatur habuisse respectum ad successionem ab intestato, se-
cundum formam statutorum ciuitatis suę secundum Bart. in l. hęre-
des mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. & per Alex. in d. consilio xxxviij. in
vj. Respondeo, hoc esse falsum in casu nostro, quia cum filij sint in condi-
tione tantum positi, non autem vocati, non possumus dicere testatorem

considerasse hanc successionem, cum etiam si nō succedant deficiat con
ditio. d. l. filiusfam. §. cum quis. & per Soc. consi. clxxxij. in secundo. &
in d. l. cum auus. q. vij. princ. Et etiam si dicamus attendi successionem
attendemus non eam quę testatoris est, sed eam quę est grauati. secun-
dum Soc. consi. lxxij. in iiij. & lx. in iij. lxxxvj. in iij. Corn. cōsi. cxxiij.
23 in secundo. quia † testator ponendo filios in conditione censetur reser
uasse illis ius succedendi ab intestato ipsi grauato, secundum gl. in d. l.
Lucius. secunda vbi doctores: non autem testatori, qui iam habuit hę-
redes suos, & eius hęreditas est effecta patrimonium filiorum. Et licet
alias sit non modica difficultas in fideicommissis proximiori factis, an
attendamus proximitatem testatoris, an grauati: & plerique tenuerint,
quod attendamus ad grauatum non autem ad testatorem, arg. tex. in c. j.
de natu. suc. feudi. And. de Isern. Corn. consi. xcvij. in primo. & consil.
xxij. in secundo, per Soc. in l. si cognatio, in fi. de reb. dub. Alij vero te-
nuerint, quod attendamus ad testatorem, vt per Cacialup. in repet. l.
generaliter. §. cum autem. q. xxv. C. de inst. & subst. Soc. consi. ccxlix. &
xv. & consi. vj. in fi. in iij. vol. & facit quod not. Alex. l. ex facto. §. si quis
rogatus. ad Trebell. sequitur Jas. consi. ccxv. lib. ij. tamen in casu no-
stro res est extra difficultatem, quod attendamus ad ipsum grauatum,
quia gloss. & doct. omnes dicunt, istis filijs positis in conditione reser-
uatum esse ius succedendi abintestato patri suo non autem testatori.
Unde cum in Lucana ciuitate etiam ex forma statutorum, vt intellexi,
in successione ascendentis feminę descendentes pręferantur transuersa
libus, apparet istos agnatos omnino excludendos esse. Et cum mihi
esset delata similis quęstio iudicanda, & dubitarem circa pręsumptam
testatoris voluntatem, re communicata cum spectatissimis viris, vno
ore omnes existimarunt, non videri testatorem quicquam ad exclusio-
nem neptis suę disposuisse, prout alias dixi in d. l. inter stuprum. §. fi. ff.
de verb. sign. vnde adhuc sum in eadem sententia, nec vnquam volui
consulere pro parte cōtraria, prout fecerunt suprascripti docto. Paul.
Castr. Barb. Soc. Dec. qui Corburni more, nunc vni parti nunc al-
teri adhęserunt. habetque hęc mea sententia plures authoritates Mo
dernorum diligenter adductas, & ponderatas per pręstantissimum do
minum Consultorem. dom. Vincentium Porticum Jurisconsult. ce-
leberrimū, ad cuius copiosas simul & subtiles allegationes me remitto.

SVMMAE RERVM. LXXII.

1 *Dictio in perpetuum optime declarat induci fideicommissum &*
inter gradus valde distantes.
2 *Agnati vsque ad decimum gradum preferuntur cognatis.*
3 *Natura copula requirit concursum vtriusque copulati.*
4 *Vocatis proximioribus censetur vocati qui alias secundum ius ciuile ad*
successionem vocaretur.
5 *Actore non probante ea quæ sibi incumbunt reus est absoluendus.*
6 *Nominationem in petitorio vi carere.*
7 *Ad obtinendum res corporales non est satis probare de possessione sed*
requiritur probatio sit.
8 *Ille cui alimēta subtrahuntur dicitur in quasi possessione filiationis tur*
bari.
9 *Dictio vt est refert qualitatem precedentem.*
10 *Testator limitate loquens debet etiam limitare intelligi.*
11 *In firmato gradu substitutionis infirmantur etiam omnes eius qualita*
tes & conditiones.
12 *Dictiones in perpetuum & in infinitum et similes restringuntur secun*
dum subiectam materiam.
13 *Vna pars testamenti aliam declarat.*
14 *Nunquam censetur sublata exceptio vel limitatio ex eodem scriptura*
proueniens.
15 *Semper debet fieri interpretatio per quam euitetur cōtrarietas ne cen*
seatur testato sibi contradixisse sed potius limitasse.
16 *In dubio pronunciandum est pro possessore & pro reo quia fauorabi-*
liores sumus ad liberam.
17 *Semper fauemus matri defuncti ne a luctuosa eius hereditate exclu-*
datur.
18 *In dubio pronunciandum est contra fideicommissum pro libertate bo-*
norum cum fideicommissum sit onus.
19 *In dubio fit interpretatio ne hæres sit grauatus.*
20 *Fideicommissi vel legati ademptio est fauorabilis quia datio est in*
odiosa.
21 *In fideicommissis onus filijs iniunctum ad Nepotes non pertinet.*
22 *In prohibitione alienationis facta filijs appellatione filiorum non conti*
nentur Nepotes.
23 *In institutionibus casus si hæres esse non poterit extenditur ad casum*
si hæres esse noluerit.
24 *Grauatus restituere post mortem non intelligitur grauatus post repu-*
diationem.
25 *Casus simplices in institutionibus trahuntur ad mixtum omissum in*
instituti.
26 *Semper in institutionibus fit lata interpretatio in fideicommissis vero*
non.

17 *Facilius extenditur conditio ad casum omissum in persona instituti quā in persona substituti quacunque substitutione.*
18 *In fideicommissis casus omissus pro omisso habetur.*



Videretur in præsenti casu subesse fideicommissum, ꝑpter verba valde generalia ipsius testatoris, idq; ex duplici capite. Primo dum institutis & substitutis filiis subiicit. *Et simili modo disposuit inter omnes descendentes in infinitum, videlicet, quòd eius hereditas semper remaneat inter masculos etc. & finita linea masculina perueniat in propinquiores, masculis de domo illorum de Mangano. vt supra.* quę verba videntur satis aperte concludere fideicommissum vniuersale in dictis bonis. Alterum est caput, quo particulariter prohibet alienationem possessionis de Mōtarcho, filiis & descendentibus vsque in infinitum. *Taliter quòd finita linea masculina possessio perueniat in alios de progenie illorum de Mangano, modo, & forma, quibus supra, & vno contra faciente perueniat in proximiorem in gradu, & sic successiue in quoscunque alios propinquiores de parentela illorum de Mangano, modo, & forma, quibus supra.* Ex his enim verbis satis clare apparet de mente testatoris fideicommissum inducere volentis, maxime ponderando rationem. *Quia firma intentio est, quòd dicta possessio in perpetuum permaneat, &c.* Quę sola ratio videretur sufficiens inducendo & extendendo fideicommisso. arg. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. & quod not. Bart. in l. pater. §. fundū. ff. de leg. ij. & per Soc. cons. xliij. & consil. lvij. in iij. vol. Dec. cons. xxiij. & consil. cclxxxij. Aret. l. qui Romę. §. cohęredes. ff. de verb. oblig. & facit tex. in l. emptor. §. fin. ibi, reddita ratione. ff. de rei vend. Item pon-
2 derando † dictionem, In perpetuum. quę optime declarat induci fideicōmissum: & inter gradus valde distantes, quales sunt, qui inducūtur ex longa distantia a primo stipite, de quo in l. fin. vers. fin. ff. de gradib. Cōfirmatur quoq; hęc sententia ex eo, ꝙ testator exclusit fęminas descendentes, vocando dictos agnatos: cum tamen fęminę essent sibi propinquiores in gradu. l. si viua matre. & quod ibi not. Paul Cast. C. de bo. mat. de quo ibi per Corn. & per eundem Paul. Cast. consil. lxxix. casus iste frequenter. & cccliij. viso testamento Michaelis. Cor. cōs. cxxiij. lib. ij. cum similib. per Dec. cons. cclxx. dxv. dxlvj. dcxxvij. Sed his nō obstantibus, contrarium mihi videtur verius, scilicet, ꝙ isti agentes nō possint obtinere iure fideicommissi in hac causa, & moueor tribus rationibus. Prima est, quia testator in prima clausula fideicōmissi vsus, in qua vocat illos de domo & progenie de Mangano qui reperientur proximiores ipsis eius filiis, & hęredibus, subiicit, Et qui alias venirent ad successionem ab intestato. oportet ergo, vt isti agentes obtineant, ꝙ pbent istam qualitatem. ꝙ sint tales, qui alias venirent ad successionem ab intestato, id est ꝙ sint in sexto gradu ipsi decedenti, cum sm formam statutorum Papię, existente matre vel cognatis excludantur agnati vl
3 teriores, & sic emendata sit dispositio iuris cōis, sm quam † agnati vsq; ad decimum gradum pręferuntur cognatis. §. fin. inst. de success. cogn. Cum ergo coniunctim testator requirat, vt sint tales, qui alias ab intestato vocarentur, non possumus dicere istos actores admitti posse, qui sunt etiam vltra decimum gradum. Nec dubitandum est, quin illa ver-
3 ba. Et qui alias venirent ad successionem &c stent coniunctim pp † naturā copulę, quę requirit concursum vtriusq; copulā. l. si hęredi plures. ff. de cond. inst. quod maxime in substitutionibus & fideicommissis procedit, sm Anch. consil. cclxvij. iste magister. Rom. consil. cxxxj. prima dubitatio. Jo. de Anan. cons. lxvj. visis his cum similib. Et facit, quod in simili not gl. in cl. in plerisq;. de elec. vbi Imol. Alex. cons. lvj in ij. & cons. lxxx. eod. vol. Rom. cons. clxvj. Fel. in c. ij. de rescr. verbo. copula. Secunda est ratio, quia quāuis testator vocet illos de domo & progenie Manganorum simpliciter: tamen talia verba non debent intelligi, etiam si ipse hoc non expressisset, nisi de his, qui alias ab intestato possent admitti: vt quia essent intra decimum gradum. prout consuluit Dec. cōs. cccxxj.
4 quia † vocatio proximioribus, censentur vocati, qui alias sm ius ciuile ad successionem vocarentur. l. j. C. vnde vir & vxor. l. j. C. de imp. lucr. descript. lib. x. & idem etiam consulendo firmauit Bald. cons. cccxxxiij. in q. lib. iij. & Dec. de Ghuc. in consil. xciij. in qōne quę vertitur. versic. circa primum. & hoc maxime est dicendum in casu nostro, in quo verba testatoris sunt clara, vt supra dixi & quod in simili casu p Dec. cons. lxxix. in primo dubio. & consil. clxxxvj. Tertia est ratio ex defectu proba-
5 tionis, quia † actore non probante ea, quę sibi incumbunt, reus est absoluendus. l. qui accusare. C. de eden. In casu autem nostro non est sufficiēter probatum, ꝙ isti actores sint de agnatione ipsius testatoris, vel in gradu aliquo cum eo: quia licet exhibeatur instrumentum, quo Vbertinus auus testatoris nominatur tanquam frater Gualterij, & Bartolini, quos isti actores affirmant fuisse suos atauos: tamen hęc probatio
6 oriens ex hac † nominatione non sufficit: quia talis nominatio inducit duntaxat quandam quasi possessionem fraternitatis, quę non sufficit ad obtinendum in decisorijs petitorij iudicij, sm Bald. in c. per tuas. extra de probat. & consil. clxxx. mortuo filio. in iij. volum. Mouetur
7 ratione, quia nos videmus idem in simili † in rebus corporalibus, ad quorum obtentionem non est satis probare de possessione, sed requiritur probatio tituli. l. circa. ff. de probat. & ita etiā tenet Pet. Cin. Bal. Alber. Salic. in l. non ignorat. C. qui accusare non poss. Pet. & Cin. in l. j. C. vbi cau. sta. Cin. & Bald. in l. non nudis. per illum textum. C. de probat. & ibi etiam tenet Bart. in lect. noua. Refert & sequitur Iason in l. neque professio. C. de testam. & puto hanc esse magis communem opinionem. licet Dec. consil. liij. & Felin. in dicto cap. per tuas. contrarium teneant, quorum sententia posset procedere in casibus, in quibus sufficit probatio quasi possessionis, puta si tractaretur de alimen-
8 tis, † quibus subtractis dicitur quis in quasi possessione filiationis turbari. l. si neget. ff. de libert. agnosc. & per Alexandrum consil. clj. in primo volumine. vel quia concurrant aliquę alię pręsumptiones pro filiatione, secundum l. Lucius. de condit. & demonstr. & not. per Bartol. in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. & sensit Baldus in d. consilio clxxx. & alias dixi in tract. pręsumptio. in tertia reg. versiculo xxxvij. In casu autem nostro, in quo tractatur de iudicio petitorio fideicommissi, illa nominatio non sufficeret, maxime cum in eo instrumēto non ponatur, neque nomen patris ipsorum, sed se simpliciter & enunciatiue appellent fratres. Et hanc partem tenendo, apparet manifesta solutio ad ea, quę in contrarium adducuntur: quia licet verba fideicōmissi, tam vniuersalis, quam particularis, vocent propinquiores, ta-
9 men semper in testamento dicitur vocari, † Vt supra quę clausula refert qualitatem pręcedentem. Quòd sint tales, qui alias vocari possint ab intestato. quia hęc est natura huius dictionis, Vt supra §. sane. in procm. Decretal. l. seruum filij. §. qui pocula. ff. de legatis primo. l. item quęritur. §. Iulianus. ff. locati. per Bartolum in l. j. §. hoc edicto. de postulando. per Decium consil. clxxxij. in fin & sequ. versic. secundus casus.
10 Iason consilio xv. in primo. Cum ergo † testator limitate sit loquutus, debet etiam limitate intelligi. l. age. C. de transaction. l. in agris. de acquir. rerum dominio. & sic respectu eorum duntaxat, qui sunt in decimo gradu de iure ciuili, secundum §. fin. institut. de success. cogn. vel potius in sexto gradu tantum, seu tertio, de iure canonico, secundum statutum Pap. num. 96. Non obstat, ꝙ d. Gabriel in testamento suo agnouerit presbyteros Augustinum, & Antonium, & Gasparem tanquam proximiores in gradu, & agnatione, &c. Quia ista nominatio non sufficit, vt dixi. dicta l. non nudis. Item non operatur nisi respectu ipsorum, qui tamen non successerunt, quia substitutio illa effecta est ca-
11 duca. l. j. §. sin autem aliquid. C. de caduc. tollend. & † infirmato gradu substitutionis, infirmantur etiam omnes eius qualitates & conditiones. l. cohęredi. in princ. ff. de vulg. & pupill. per quem text. ita concludit Paul. Castr. in consil. clij. pręsens dubitatio videtur formari in primo volumine in nouissimis. Rursus non operatur, nisi respectu portionis suę, quatenus Benedictus ei fuisset hęres. l. cum a matre. C. de rei vendicatione. Item non potest dici, ꝙ sit facta in executionem testamenti d. Vberti, de quo nunc non agitur: quia cum d. Vbertus vocet proximiores, solus Gaspar fuisset admittendus, non autem filij fratris ipsius Gasparis: quia ipse est proximior in gradu. l. iij. C. de legit. hęred. Item illa attestatio est incerta, quia nunc appellat eos proximiores, affines, nunc in agnatione, cum tamen hęc simul pugnēt. l. non facile. §. affines. ff. de gradib. Et in omnem casum, etiam secundū computationem aduersariorum, saltem Gaspar erat in decimo gradu agnationis: cum tamen aduersarij, qui nunc agunt sint vltra illum gradum: vnde admitti non possunt. d. §. fin. instit. de success. cogn. per supra dicta. Nec etiam obstat dictio, In perpetuum, & in infinitum, & similes. Quia non ideo inseruntur, ꝙ testator voluerit admitti illos, qui sunt vltra gradum successionis ab intestato, cum illę dictiones semper sint adiectę descendentibus suis masculis, ad quos voluit in infinitum bona pertinere: respectu vero istorum transuersalium, testator semper requirit illam qualitatem, ꝙ sint alias ab intestato successuri. Et in casu posito & deciso per Iustinianum in authent. de restit. fideicommi. versic. sed & neque. erant verba non minus pręgnantia, & tamen ibi deciditur,
12 non excludi matrem. Facit etiam, quia † dictiones illę, In perpetuum in infinitum, & similes, restringuntur secundum subiectam materiam. l. cognitionem. ff. ad Sillanianum. cap. j. de feud. dat. in vic. leg. comm. inst. de perpet. & temp. act. in princ. & d. authent. de rest. fideicommiss. vnde etiam in casu nostro debent limitari per aliam clausulam testatoris re-
13 quirentem, vt sint tales, qui succedere possint ab intestato: quia † vna pars testamenti aliam declarat. l. si seruus plurium. §. fin. de leg. & fidei-
14 commiss. primo. Et † nunquam censetur sublata exceptio vel limitatio ex eadem scriptura proueniens. l. j. §. & parui. cum gloss. ff. quod vi aut clam. vbi Bartol. & in l. ita nobis. C. ad legem Iuliam. de adulter. Felinus cap. dilecti. extra de exception. Dec. consil. xliij. & consil. cxcv.
15 & † semper debet fieri interpretatio, per quam euitetur contrarietas, ne censeatur testator sibi contradixisse, sed potius limitasse. l. non ad ea. de condit. & demonstrat. l. quoties. §. tantundem. de hęredib. instituend. Raph. Com. consil. xxxiij. pater vxori. Alexand. consil. cxli. viso testamento. in ij. volum. Et debet iudex inclinare in hanc partem per tres
16 regulas iuris simul concurrentes. Prima, quia † in dubio pronunciandum est pro possessore. §. commodum. instit. de interdict. & pro reo, quia fauorabiliores sumus ad liberandum. l. Arrianus. ff. de action. &
17 obligation. cap. fin. de re iudic. in vj. Secunda, quia † semper fauemus matri defuncti, ne a luctuosa eius hęreditate excludatur. l. fin. C. de in-
18 stitut. & substitut. Tertia, quia † in dubio pronunciandum est contra fideicommissum pro libertate bonorum, cum fideicommissum sit onus
19 . l. cohęredi. §. cum filię, de vulg. & pupill. & † in dubio fit interpretatio, ne hęres sit grauatus. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de legat. & fi-
20 deicommiss. secundo. vnde alibi dicitur, ꝙ † fideicommissi, vel legati ademptio est fauorabilis: quia datio censetur odiosa. l. si fuerit. vbi Paulus Castrens. & Socinus in quinto notab. ff. de rebus dubijs.
21 Hinc est, quod † in fideicommissis, onus filijs iniunctum ad nepotes non pertinet, secundum Baldum consilio ccclvij. in quarto. Roman. consilio ccccxxxviij. vltimo dubio. Socin. ciij. in principio in tertio. Alexand. consilio lvj. in quinto. Dec. ccxviij. Franc. Curt. xlv. sę-
22 pe reuoluta. cum concordant. Qua ratione & † in prohibitione alienationis facta filijs, appellatione filiorum non continentur nepotes, secundum gl. in §. hinc igitur. in auth. de restit. fideicomm. per Bart. & doct. in l. filiusfamil. §. diui. de legat. & fideicommiss. j. & quod Signorol. Homod. consil. ccxlix. Dec. cccxcj. Oldrad. cclxix. Soc. xxij. in j. &
23 xvij. in quarto. cum concord. Hinc q; etiam est, ꝙ licet † in institutionibus casus, si hęres esse non poterit, extendatur ad casum, si hęres esse noluerit. l. fin. C. de institut. & substitut. per Bartolum, & doctor. in
24 l. j. de vulg. & pupill. tamen in fideicommissis non ita est: quia † grauatus

tus restituere post mortem, non intelligitur grauatus post repudiatio-
25 nem. l. si cui ita. l. sed & si ante. ff. ad Trebellianum. & licet † in institu-
tionibus, casus simplices trahantur ad mixtum. l. si ita scriptus. de lib.
& posthum. tamen secus est in fideicommissis, secundum Bartolum in l. cum
26 auus. de condi. & demon. Alexan. consi. clxxxvij. in ij. volum. sic † sem-
per in institutionibus fit lata interpretatio, cum tamen non ita sit in fi-
deicommissis, secundum Corneum consi. cccxx. in iiij. vnde & Barto.
27 in l. Gallus. in princ. ff. de lib. & posthum. † facilius extendi conditio-
nem ad casum omissum in persona instituti credidit, quam in persona sub-
stituti quacunque substitutione, & facit quod not. Ancbar. consil. ccvij.
Ange. ij. & xcvij. Signorol. cij. Roman. cxxxi. & cxxxviij. Io. de Anan.
lxvj. Fulg. xlix. Alexand. clxxxvij. in ij. Socin. cclix. Dec. lxxxix. qui-
28 bus locis prędicti doctores concludunt, † in fideicommissis casum
omissum pro omisso esse: merito ergo & idem dicendũ est in casu nostro.
Et hęc omnia. saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXIII.

1 *Fideicommissi formula varia.*
2 *Verbum placuerit refertur ad arbitrium boni viri.*
3 *Fideicommisso cui arbitrium boni viri inest nulla dicitur inesse, conditio aut mora.*
4 *Verbum placuerit ex communi vsu loquendi quando refertur ad Principem intelligitur de libera voluntate.*
5 *Positiones ad id quod iuris est non solet fieri aut produci.*
6 *Ad probandum communem vsum loquendi qua requirantur.*
7 *Consensum patris nubenti non necessarium.*
8 *Origo sanguinis non inducit imparitatem quando aequalitas potest considerari alijs virtutibus.*
9 *Contrahens matrimonium cum impari non dat causam iustam patri denegandi dotem.*
10 *Comes Palatinus habens authoritatem ab Imperatore non debet potestatem suam extendere ad filios ecclesiasticorum.*
11 *Filij sacerdotum possunt legitimari Caesareo rescripto.*
12 *Citationem etiam in spurij legitimatione non requiri.*
13 *Legitimatio comitis imperialis non debet operari in territorio alieno.*
14 *Potestatis legitimandi probatio.*
15 *Quasi possessio transfert onus probandi in contrarium.*
16 *Virtus probationis dependet a fide publica potius quàm a titulo.*
17 *Iussus patris in testamento filium legitimandi ius.*
18 *Fiscus succedit in eo quod incapacibus est relictum.*
19 *Filiae illegitimae praesentium naturali potest constitui dos & talis filia dicitur eius capax esse.*
20 *Naturalis dicitur qui natus est ex soluto & soluta.*



Verba testamenti sunt. *Legat excellentissimo Duci omnia immobilia et possessiones, &c. rogans dominationẽ suam, vt ea bona mobilia, immobilia, iura, & vt supra, dispensare velit in totum, vel in parte, in beneficiũ infrascripta d. Iulia eius haeredis, & hoc si dominationi suae placuerit, & non aliter, &c.* Quęritur an Dux potuerit ea bo-
na donare fratribus Landrianis donatione remuneratoria? Et in re iu-
dicio meo satis clara procedam breuibus, omittendo allegationes ad
1 partes. Teneo † enim subesse fideicõmissum & bona pertinere ad pręfa
tam do. Iuliam. Cum enim grauatus sit Dux, *Dispensare dicta bona
in beneficium seu vtilitatem d. Iulia.* talibus verbis non est dubium in-
duci fideicommissum sicut si dixisset, *seruanda esse filię* l. filiam. ff. de au-
ro & argen. leg. vbi Bar. vel si dixisset, vt curam eorum ageret, vt ad fi-
liam possent peruenire. l. fideicommissa. §. hęc verba. vbi Barto. ff. de
lega. iij. vel si scripsisset, *ea custodias in vtilitatem filiae* seu pro filia. l. si ita.
ff. eod. tit. per Joannem Firmianum in verbo, fideicommissario. ij. in
princ. cum similibus. Nec videtur testator dedisse liberam facultatem
2 Duci per clausulam illam, † *Si placuerit.* quia tale verbum refertur ad
arbitrium boni viri. l. Thais. §. sorore. l. Lucius. j. ff. de fideicommiss.
libert. per Jasonem post alios in l. si sic. num. 6. de leg. & fideicommis. j.
3 vnde tali † fideicommisso cui arbitrium boni viri inest, nulla dicitur ines
se conditio, aut mora, iuxta legem primam. ff. de leg. & fideicommiss. ij. &
tex. in d. l. Lucius. Et hęc interpretatio colligitur etiam ex dictione seu
clausula subiecta, *Non aliter* Si enim intellexisset tali verbo placuerit,
de voluntate libera, frustra adiecisset, *Non aliter.* secundum l. si quando.
ff. de leg. & fideicommiss. j. Suadetur hoc etiam ex qualitate personę.
cum enim d. Julia adhuc non esset legitimata, existimauit testator, tu-
tius ei relinqui posse per interpositam personam principis, secundum
l. non intelligitur. ff. de iur. fis. & quę habentur in l. Lucius. §. j. ff. de leg.
j. Cum ergo arbitrium esset Duci relictum circa totum, aut partem, nõ
potuit Dux alteri donare: sed totum debuit filię restituere, nisi quate-
nus bonus vir arbitraretur totum non esse dandũ ex aliqua causa: pu
ta, si ingressa fuisset religionem, quo casu testator ei minus dotis reliqui
sset. Non obstat si dicatur, quod in processu probatum est, quod illa verba, *Si
placuerit* ex communi vsu loquendi, quando referuntur ad principes,
intelliguntur de libera voluntate. Respondeo interpretatio verbi illius
5 a iure dependet, & sicut † positiones ad id, quod iuris est, non solent fie-
ri, aut produci l. ornamentorum. ff. de auro & argen. leg. Alexan. consi.
xxxvij. in secundo. Curt. tracta. positionum. breuiloqu. xiij. ita nec ta-
lis probatio debet attendi. Prętereà ex attestationibus apparet, quod te-
stes deponunt de re, quam non intelligunt: quia quęstio nostra est, quan-
do testator rem suam relinquit principi cum onere fideicommissi, si pla
cuerit: ipsi deponunt de vsu loquendi, quando aliquid a principe peti-
tur, quod est ipsius principis, non autem petentis, vt est quęstio nostra:
& ideo magna est inter hos casus differentia, secundum Bartolum in
extrauagan. ad reprimendum. verbo, videbatur. circa medium. versic.
6 secundo casu. Pręterea etiam dicitur, quod † ad probandũ communem
vsum loquendi & intelligendi, multa requiruntur, de quibus per Bar-
tolum in l. Labeo. ff. de supellect. legat. quę in casu nostro non interuene
runt: & ideo nullum fundamentum potest fieri super illis testibus. Nõ
obstat, quod aliquis testis dicit, quod ista domina scripserat Duci, quod volebat
intrare religionem, &c. Respondeo iste est color aulicus ad obtegendã
fideicommissi detrectationem, & etiam si hoc verum esset: nõ tamen sta-
tim fuit credendum puellę, quę potuit mutare voluntatem, & nubere,
prout nupsit: nec super hoc potest fieri fundamentum, cum neque legiti-
me constet de istis literis, nec per confessionem partis, nec per compa-
rationem literarum, nec alio legitimo modo, de quo per doct. in l. admo
nendi. ff. de iureiurando. Et etiam si constaret, non ideo statim esset re-
nuntiatum fideicõmisso, vt posset Dux dicta bona alteri donare. Imo
talis causa non esset sufficiens, per textum in §. sed & hoc pręsenti. in au-
thent. de sanctiss. episcop. & quę notant Canon. in cap. in pręsentia. ex-
tra de probatio. per Bartolum in l. ij. ff. de ijs quę pęn. nom. Non ob-
stat quod Dux tulerit iniquo animo, quia nupsit secundum voluntatem re-
uerendissimi Episcopi Laudensis, &c. quem Dux odio prosequebatur.
Respondeo ex attestationibus constat contrarium, & etiam si oppositio
esset vera, tamen nihil esset imputandum dominę Julię, si paruisset ipsi
Episcopo, quem pater in testamẽto dederat sibi tutorem & administra-
torem, & cum eius consilio omnia gereret. l. iiij. ff. de reg. iur. Et, vt dixi,
7 ista † non est sufficiens causa: cum nec quidem paternum consensum te
neatur requirere filia, multo minus ipsius Ducis. can. sufficiat. vigesi-
maseptima quęstione secunda. cap. cum causa. de raptoribus, incendia-
rijs. gloss. l. Paulus. ff. de statu hominum. Non obstat, quod dicta do.
Julia nupsit ipsi do. Hieronymo qui nobilitate generis videtur impar
esse Sfortiadis, & ideo iusta fuit causa Duci restitutionem prędictorũ
bonorum detrectandi. Respondeo primo, quod ista imparitas non est ve-
ra, cum etiam d. Hieronymus sit filius equitis & Comitis Palatini,
qui habet dignitatem ab Imperatori, secundum doctrinam Barto. in
8 l. j. C. de dign. lib. x. Et ista † origo sanguinis non inducit imparitatẽ,
quando ęqualitas potest considerari alijs virtutibus, vt per Parisium
de Put. in tract. duel & sum in d. tract. sequitus. cap. xxx. Secundo
respondeo, quod etiam si ita esset, non tamen hęc est iusta causa detrectan-
9 di restitutionem fideicommissi, sicut † nec esset iusta causa patri dotem
denegandi, maxime cum iste non possit dici omnino indignus, & proba
tur in §. causas. in auth. vt cum de app. cogn. & tradit Jas. in auth. sed
si post. C. de inoff. test. Jo. de Imo. c. accedens. de procur. Alex. l. j. sol.
matr. Tertio respondeo, quod in omnem casum iusta est excusatio Julię,
quę omnino parere debuit reuerendissimo Episcopo sibi dato guber-
natori per patrem suum. Et certe iudicio meo suprascriptę obiectiones
sunt satis friuolę, & quę nullo modo possunt animum iudicis mouere
vel inclinare, vt fideicommissum non debeatur. Non obst. quod fideicom
missum non videatur de bonis ipsis, sed quod Dux teneatur dispensare in
beneficium, &c. Respondeo cum ex fideicommisso oriatur hypotheca
super ipsis bonis, iuxta l. j. C. commun. de leg. apparet, quod illa bona sunt
grauata, vt dispensentur in beneficium ipsius d. Julię, quod cum Dux
non fecerit, iure talis hypothecę, quę est actio in rem, res ipsę auocan-
tur. l. pignoris persecutio. ff. de pig. & propter voluntatem testatoris, lo
co pretij & dispensationis, in beneficium seu vtilitatem ipsius succedũt
bona ipsa. arg. l. plane. ij. §. j. ff. de leg. j. & l. vxor marito. ff. de don. inter
vir. Non obstat si aduersus legitimationem adducatur, quod d. Alexan.
10 erat persona ecclesiastica, & quod † Comes Palatinus habens auctorita
tem ab Imperatore, non debet potestatem suam extendere ad filios ec-
11 clesiasticorum. Respondeo hoc esse falsum: quia imo † tales possunt etiã
Cęsareo rescripto legitimari, quamuis sint filij sacerdotum, secundum
glo. in §. fin. in auth. qui b. mod. nat. effic. sui. & tradit. Card. Alexand.
in cap. per venerabilem. extra qui fil. sint legit. Imo ex generali aucto-
ritate, quilibet Comes Palatinus hoc facere potest, secundum Paul.
Cast. consil. cxij. in ij. Card. d. c. per venerabilem Socin. consil. lxv. in
iij. Curt. Jun. consi. cxxvj. quamuis in casu nostro res sit clarior, quia
d. Alexander non erat in sacris ordinibus: sed habebat duntaxat qua-
tuor minores, vt attestatur d. Episcopus Laudẽsis, & alij testes in pro-
cessu. Non obstat aduersus dictam legitimationem, quod non potuit Co
mes Palatinus dispensare in radice matrimonij, cum persona ecclesia
stica, & ideo ista non est legitimatio, sed dispensatio, quę requirit citatio-
nem partis, secundum Soc. in rub. ff. de lib. & posth. Respondeo quod imo non
erat in sacris, vt supra dixi. Pręterea illa opinio Socini non est vera, &
ipsemet Socinus tenet contrarium in l. Gallus. §. si eius. & Ruinus in
dicta rub. vbi eum sequitur, per textum in l. qui in prouincia. §. j. ff. de
ritu nuptiarum. & ita est de mente Bart. in d. l. Gallus. §. & quid si tan
12 tum. qui † format quęstionem etiam in spurio, cum cuius matre nõ po
tuit esse matrimonium, & tamen concludit, non esse necessariam citatio-
nem, & sequuntur ibi doct. Nõ obstat quod bona sint in territorio ecclesię,
13 & sic Parmensi, vnde † legitimatio Com. Imperialis non debet ope-
rari in territorio alieno, secundum Hostien. Butr. Abb. d. cap. per venerabi-
lem. Dec. consi. lv. Jas. lxx. in iij. Ruin. lxvj. in iij. Respondeo supra-
scripta conclusio non procedit in terris, quę origine sunt de imperio, li-
cet deinde transierint in ecclesiam: quia censentur transisse secundum
leges veteres, iuxta not. per Bartol. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de
pign. act. Item non procedit in terris, quę sunt de corpore Rom. impe
rij, licet re ipsa non subsint: quia, quoad reseruata Imperatori, remanẽt
ipsius, maxime stante consuetudine, vt firmat Parisius consilio. j. in ij.
volum. nume. 15. Ludou. Gozad. consi. xlviij. versicu. venio ad quintũ.

Item non procedit, quando persona, quę legitimatur, ipsam esset subdita Rom. imperio: extenderetur enim legitimatio etiam ad bona sita in terris ecclesię, secundum Card. Alex. in simili in d. c. per venerabilem. in iij. q. & firmat Corn. consi. j. in iij. litera Q. & consil. iij. in iiij. Dec. consil. cl. Item non procedit, quando non tractatur de pręiudicio alicuius, & pater consentit, secundum Dec. d. consi. lv. versi. tertio non obstat. Card. Paris. consi. x. in ij. in. col. Soc. consi. xlvij. in iiij. vbi allegat multos cócord. Non obstat rursus, & quidem fortius, q non videtur probata facultas Comitis Palatini, videlicet, q sit descendens legitimus Andreę filij Jacomini, qui nominatus est in priuilegio Caroli 4. Imp. quę probatio videtur fuisse necessaria, secundum ea, quę habentur in l. si priuo. ff. de ope. no. nunt. per Alex. consi. cxxxviij. in j. And. Sic. consi. xxvij. in j. Rum. d. consi. lxvj. Card. Paris. consi. iij. & consi. xij. in ij. Respódeo
24 q in casu † nostro probata est quasi possessio Comitis, exercendi, tale priuilegium, quod sufficit secundum Bal. in l. non ignorat. C. qui acc. nó poss. cum enim tale priuilegium contra inuitum nó exerceatur, sed sit de ijs, quę ad voluntariá iurisdictionem pertinent, sufficit quasi possessio publice exercédi. c. Barbarius. ff. de off. pręt. & licet Alex. d. cósi. cxxxviij. non sequatur hanc decisioné Bal. tamen in casu nostro est omnino tenenda, q concurrunt multę coniecturę, vltra quasi possessioné videlicet, identitas nominis, de qua est text. in l. vxori. ff. de man. test. qué not. Bald. in c. tuam. extra de ordi. cogn. & q non refricatur in dubium ipsum priuilegium, imo de eo constet, sed solum dubitatio est circa descendentiam, quę videtur tolli per quasi possessioné, secundum regulam generalé,
25 quę habet q † quasi possessio transfert onus probandi in contrariú. l. liberis. in fi. ff. de liber. cau. l. vis eius. C. de prob. l. circa. ff. eod. titu. c. si iudex. de sen. excommu. in vj. & licet Alexan. d. consi. multa alleget, quę probant, hoc non procedere in ijs, quę sine principis priuilegio acquiri non possunt: tamen nostra quęstio non est circa priuilegium, q de eo constat, sed circa descendentiam: & ideo putarem sufficere suprascriptá probationem. Quáuis etiam alias illa cóclusio Alex. sit periculosa, q, vt ibi dicit modernus Apostillator, cóis obseruantia est in contrarium:
26 † virtus enim probationis dependet a fide publica, potius, quam a titulo: vnde satis est, q publice in iudicio, & extra ei fides adhibeatur, ne pretextu fidei publicę contrahentes decipiantur, secundum Bal. consi. cxviij. in iij. Fulg. consi. cij. & in d. l. Barbarius. vbi etiam Alber. attestatur de communi obseruantia, & Lanfr. de Orian. repet. c. quoniam contra. de probat. verb. instrumentorum productiones. & Dec. c. j. de fid. instr. Jo. Ign. in l. iij. §. si quis tabulas. num. 10. ad Sillan. Et quicquid sit in suprascripta quęst. casus noster redditur clarus tribus alijs rationi-
27 bus. Prima est, q † testator in testamento iussit hanc legitime & rite legitimari: vnde si hęc prima non valeret ex defectu potestatis Comitis, iterum esset legitimanda propter iussum testatoris, per tex. in auth. item cum quis. C. de nat. lib. & quod notat Pau. Cast. consi. cccxxix. presupposito, q iste pater. in ij. Lancel. Galliaul. in l. Gallus. §. & quid si tantum. post Jas. & alios, quo casu perinde est. ac si ei relictum esset, cum capere poterit, & valet institutio, secundum Raph. & mod. in d. §. & quid si tantum. & per Bald. consi. cxlvj. in j. xxxvj. & lxxij. in v. & interim tanquam instituta sub conditione, habebit bonorum possessioné, secundum tab. per tex. in l. ij. §. si sub conditione. ff. de bon. poss. secundum tabu. cum ibi not. & quod not. Bal. in d. l. Gallus. §. instituens. in iiij. not. Secunda ratio est, q quod legitimatio non teneat, & ipsa tanquá illegitima sit inca-
28 pax fideicommissi, est † ius pertinens ad fiscum qui succedit in eo, qd incapacibus est relictum. l. j. ff. de iure fisc. l. non intelligitur. ff. eod. tit. Sed de hoc iure fisci non potest opponere grauatus, sed solus filius, secundum glo. in l. bis cóstr. in princ. ff. fam. ercisc. vbi doct. & per Bar. l. ij. ff. de excep. rei iud. And. Sic rub. extra de succ. ab intest. Alex. cósi. ccix. in vj. cxxxvj. in vij. Tertia ratio est, q ista bona sunt data in doté ipsi filię, vt apparet ex instrumento dotali confecto Ferrarię, potest autem
29 † filię illegitimę, pręsertim naturali tantum, dos constitui, & talis filia dicitur eius esse capax, secundum Barto. l. fi. §. si a socero. ff. de his quę in fraud. cred. Mathesil. not. cxlvj. cum concord. per mod. in l. j. ff. solut. matrimo. & facit text. in l. vxorem. §. pater naturalis. vbi Barto. ff. de leg. iij. & cum non adesset alij legitimi, est hęc naturalis capax in totum,
30 secundum text. in auth. licet in prin. C. de natur. liber. † videtur enim simpliciter naturalis. cum sit nata ex soluto & soluta, & pater non esset in sacris ordinibus constitutus, vt est supra dictum. Et licet Specu. in tit. de succ. ab intesta. vt quis sit naturalis & capax, requirit q sit natus ex muliere in qua tria concurrant, schema concubinę, q in domo retenta q cum ea possit esse matrimonium, quod dictum sequitur Abb. in d. c. per venerabilem. cum concord. Tamen hoc est verum in eo naturali, qui petit se admitti ab intestato, secundum tex. in l. si quis autem defunctus. in auth. quib. mod. nat. effic. sui. sed in eo qui habet voluntaté patris expressam, id est, qui ex testamento est vocatus, sufficit, q sit natus ex soluto & soluta, secundum Jac. de Bel. quem refert & sequitur Bald in addit. Spec. loco pręallegato. & Dec. consi. clv. satis est enim esse natú ex coitu: qui non possit accusari, secundum gl. in l. quia semper. ff. de in ius voc. per quam glo. ita etiá sentit Jo. de Imo. in l. ex facto. §. j. ff. ad Treb. licet loquatur sub dubio forte, refert Alex. d. §. j. & probatur hęc opinio clare per tex. in d. §. si quid autem defunctus. in fin. ibi, si mortuus fuerit intestatus. quasi dicat, ex testamento admitti posse, citra illud schema concubinę. facit, quod not. Jas. consi. cxxxiiij. & idem sentit etiam Pau. Cast. consi. cccclxvij. viso dicto puncto, occurrunt dubia. in ij. & nouissime consuluit Aymon Crauet. consi. clxvj. nume. 12. & ita est tenendum quicquid dixerit Oldrad. consi. cxcvj. & aliqui moderni ad prędictum text. non aduertentes. Et hęc omnia, saluo semper &c.

SVMMAE RERVM. LXXIIII.

1 *Filij in conditione positi non sunt vocati.*
2 *Fideicommissum nunquam inducitur nisi quoties verba aut mens testatoris certa hoc exprimit.*
3 *Cum fideicommissum sit onus & grauamen non est verisimile in dubio quod pater filium suum grauauerit.*
4 *Ex diuersis nihil infertur.*
5 *Ex legato particulari & modici effectus non debet sumi argumentum ad rem maiorem qualis est institutio fideicommissaria vniuersalis.*
6 *Verborum in quos hæreditas peruenerit vis.*
7 *Conditionis expectandus euentus.*
8 *Fideicommissum nunquam inducitur nisi ex certis coniecturis & in dubio semper pronunciamus fideicommissum non subesse quia est onus.*
9 *Conditio si ante obitum decesserit non trahitur post obitum.*
10 *Vbi verba clara sunt non admittitur quæstio voluntatis.*
11 *In compendiosa clarum est plures substitutiones contineri.*
12 *Substitutiones tot quot personę.*
13 *Pluralitatem aliquo modo verificari sufficit.*
14 *Pluralis numerus plerunque pro singulari ponitur.*
15 *Substitutionis appellatione proprie intelligimus de directa.*



Allegationibus vtriusque partis in pręsenti negotio visis, requisitus quid sentiam, non potui detrectare, quin veritatis & iustitię testimonium, pro tenui facultate mea, feram. Et quia hinc & inde subtiliter copioseq; per pręstantissimos aduocatos allegatum est, acquiescam hac in parte eorum laboribus: & breuiter & paucis decidam quid mihi verius videatur. Arbitror ergo, si dñs Joan. Paulus decessit, relictis filijs masculis, fideicommissum euanuisse. Quia est duntaxat conceptum, *Vbi dictus Ioan. Paulus decederet absq; descendente masculo, ex linea masculina de legitimo matrimonio*, quę có-
1 ditio, cum non euenerit, merito fideicommissum expirat: quia illi † filij in conditione positi non censentur vocati ex dicto testamento secundum glo. communiter approbatam in l. Lucius. ij. de hered. instit. Sciendum
2 enim est, quod † fideicommissum nunquam inducitur, nisi quoties verba aut mens testatoris certa hoc exprimit, vt est text in l. quidam cum
3 filium. de hęred. instit. cum enim † fideicommissum sit onus & grauamé, non est verisimile in dubio, quod pater filium suum grauauerit, vt habetur in l. si Titio. §. j. ff. de leg. j. l. pen. §. cum autem. C. de inof. testam. & quando in conditione ponuntur filij, non censentur positi eorum contemplatione, alias non códitionaliter, sed dispositiue vocati fuissent, sed potius contemplatione patris: qui pure & simpliciter fuisset grauatus, nisi conditio filiorum adiecta esset, vt dicit Bart. in l. illis. ff. de cond. & demonstr. Paulus Castr. consil. clij. presens in j. in nouis. & ideo in tali conditione non curamus, an filij sint hęredes patris, vel non, vel quod deinde de eis contingat. l. mulierem. §. cum quis. de legatis j. sed solum attendimus aduentum conditionis: quia conditio ipsa pro causa est. l. iij. §. j. de condit. instit. vbi Bald. l. a Titio. vbi doct. de verb. oblig. Hinc est, quod parum refert, an conditio simpliciter concepta sit, sine filius, an etiam adiectum Masculis. non enim ideo videntur vocati masculi. vt sentit Alex. consil. xxiiij. in ij. cxxxix. in vj. Soc. consil. cvi. in ij. clxij. Guid. Pap. consil. dxcix. quicquid dixerint aliqui Ald Dod. quos referre non attinet. Non enim vt tales filij, censeantur vocati, satis est quęlibet. leuis coniectura: sed oportet eam esse concludentem, & necessariam, alias a vi verborum non recedemus, vt eleganter respond. Socyn. consil. cxvj. supra allegato. vbi confutat quasdam coniecturas, de quibus per eum. Non obstant ergo coniecturę allegatę in consilio contrario. Et primo dum ponderantur in legato capelię, illa verba, *Suosq; hæredes & descendentes masculos ex linea masculina, &c.* Respondeo enim hanc coniecturam esse valde friuolam, cum licet simul, q respectu capellę vocauerit omnes descendentes, & non tamen respectu hęredita-
4 tis † et diuersis enim rebus nihil infertur. l. Papinianus exul. de min. & non sequitur, eos vocauit ad ius pręsentandi capellanum, quod minimum onerosum est: ergo etiam ad hęreditatem, quod grauamen esset filij sui. vnde consuluit Alex. quod etiam si filij in alio cap. testamenti expresse vocati essent, non tamen pręsumeremus in cap. de substitutionis, per conditionalia verba censeri vocatos. ita Alex. consil. clxxxv. in ij. & consil. xxij. consil. xxix. in ij lib. Imo potius coniectura sumitur in contrarium: quia sicut in legato particulari fecit mentionem descendentiú, ita etiam fecisset in fideicommisso vniuersali, si voluisset illud inducere. l. j. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. toll. Joann. de Anan. cons. xcij.
5 & per Dec. consil. cccxvj. Et quia † ex legato particulari & modici effectus, non debet sumi argumentum ad rem maiorem, qualis est institutio fideicommissaria vniuersalis. l. pen. §. illo. C. de necess. ser. l. tutores. §. j. de adm. tut. per Bart. Jas. ceteros in l. ij. ff. de iur. omnium iud. Quamuis etiam illa verba possint intelligi, vt dictum ius pręsentandi pertineat ad descendentes domini Joan. Pau. quibus ab intestato suc-
6 cedendi locus reseruatus est, secundum d. l. Lucius. cum † illa verba, *In quos hæreditas dictæ dominæ peruenerit*, possint intelligi de hęrede hęredis, ab intestato succedentis, qui censetur hęres testatoris. l. fin. C. de hęredibus instit. l. si quis filium. §. fin. de acquirenda hęred. non. n. dicitur, *Ad quos hęreditas dictę dominæ peruenerit ex pręsenti testamento*, sed simpliciter, quo casu dicitur peruenire etiam ab intestato, & etiam quod nullum fideicommissum subesset. Non obstat secunda coniectura ex verbis testamenti, dum dicitur. *Sciens dicta domina, quod stantibus substitutionibus dict. d. Ioan. Paulu non posset alienare, &c.* quod falsum esset, si fecisset solam substitutionem vulgarem, vel etiam fideicómissariam respectu feminarum tantum, &c. Respondeo hanc quoq; coniecturam satis friuolam esse, quia d. Jo. Paulus est grauatus fidei-
17 commisso † conditionali. *In casum quo moriatur absque liberis.* quę con

dito

ditio non euenit, ⁊ qui grauatus est fideicommisso conditionali, ante e-
uentum conditionis non dicatur posse alienare: quia non reperiret em-
ptorem, ⁊ ipse poneret se in periculo euictionis, vt dicit text. in l. fin. §.
sin autem sub conditione. C. communia de legatis. nec refert quantũ ad
facultatem alienandi, an fideicommissum sit solum casu existentium fœ-
minarum, an etiam casu existentium masculorum: cum ipso viuẽte, sem
per ipso iure valuisset alienatio. post mortem vero rescinderet, eueniẽ-
te conditione: ⁊ ideo testatrix remansit contenta quod liberetur, soluen
do pretium in cuius fauorem euenisset conditio, seu ad quem ex forma
ordinamenti sui bona peruenire deberent, quę verba nullam coniectu-
ram inducunt noui fideicommissi, neq; ampliant pręcedentem dispositionem, iuxta regu. clem. j. de pręb[e]nd. Sed ad casus suprascriptos se
referunt, ideo secundum illos debent restringi ⁊ declarari. Non etiam
obstant coniecturę quę nouissime per clarissimum dominum iudicem
adductę sunt. Quia illud constat, quod fideicommissum nunquam in-
8 ducitur, nisi ex certis coniecturis, ⁊ in dubio † semper pronuntiamus
fideicommissum non subesse: quia est onus, ⁊ ideo text. in l. si fuerit. ff. de
reb. dub. vbi Socinus in v. not. probat quod incertitudo vitiat datio-
nem legati, vel fideicommissi, ⁊ tamen non vitiat ademptionem, quia fa-
uorabilius est, quod fideicommissum non subsit: vnde etiam in eis non
fit lata interpretatio, sed stricta. l. nummis. de leg. iij. declarat Decius l.
in testamentis de regulis iuris. Modo in casu nostro verba primi ca-
pituli, simpliciter cõcepta sunt, *Si filius ante obitum matris decesserit*, quę
conditio infra etiam est repetita ibi, *Aut ante eam relicto, &c* ⁊ talis ite-
ratio arguit eandem formam verborum. vnde nullo modo possumus
intelligere idem fore, etiam si post obitum decederet, quia interpretari
9 ante, pro post, nihil aliud est, quam albũ interpretari pro nigro, ⁊ † con
ditio, *Si ante obitum decesserit*, non trahitur post obitum. l. commodissi-
me. de libe. ⁊ posthu. vnde etiam si tractaretur de fauore sustinendi te-
stamenti, ⁊ non de onere filij, vt in casu nostro: sed de bonore, adhuc ta-
lis interpretatio non admitteretur. Et ideo dicunt doct. communiter,
quod in cõsilio Galli Aquilij, illa verba, *Si filius me viuo decesserit, &c.*
non verificantur si mortuo patre decesserit, ⁊ testamentũ potius est nul
lum pręteritione: ⁊ tamen ibi plurimę coniecturę erant pro mente testa
toris, ⁊ ita tenent do. in d. l. Gallus. in princ. ⁊ gl. in l. si mater. §. j. de
vulg. ⁊ pup. Et ideo coniecturę quę adducuntur, possunt vnico verbo
10 tolli. † vbi enim verba clara sunt, non admittitur quęstio voluntatis.
l. ille, aut ille. §. j. de leg. iij. debent enim coniecturę ambiguę cedere ver
bis claris. Et vt omittam alias coniecturas, quę sunt satis leues, ⁊ in
quibus non est insistendum, quoniam ex seipsis corruunt, attingã dun-
taxat primam, a qua cęterę dependent. Dum in testamento dicitur,
*Sciens ipsa domina, quod stantibus substitutionibus talis vt supra, ipse
dominus Io. Paulus non posset alienare bona immobilia, &c.* Sequitur
ergo, quod primum capitulum substitutionis inducat fideicommissũ,
non autem simpliciter intelligatur in casum vulgaris substitutionis, si
ante obitum testatricis decessisset. Respondeo posse hęc verba intelli-
gi, vt concordent cum primo capitulo, nec ideo interpretentur, *Ante obi
tum, id est post obitum.* potest autem hoc cõtingere multis modis. Pri
mo, si intelligamus de substitutionibus quę in secundo capitulo conti-
nentur, respectu fœminarum, ⁊ descendentium ab eis, cum enim in eo ca
11 pitulo sit compendiosa: clarum est † in compendiosa contineri plures
substitutiones, vt declarat Bart. ⁊ doct. in l. Centurio. de vulga. Item
12 cum sint vocatę † plures personę, dicunt tot esse substitutiones, quot
personę idq; non attento, quod vnico contextu verba concepta sint, vt
per Bart. l. Lucius. de vulg. in ij. q. principali. ⁊ cum vocentur descen-
dentes, ⁊ sic plures gradus ordine successiuo, tot sunt substitutiones,
quot gradus. l. quandiu. de acquir. hęred. l. potest. ff. de vulg. Secũdo,
si intelligantur illa verba, *Stantibus substitutionibus non possit dispone-
re, &c* hoc esse verum respectu regulę ⁊ conclusionis, licet verificari non
possit respectu remedij: verum enim est, quod stante prima substitutio-
ne vulgari, non poterit Io. Paulus alienare: quia mortuus ante testatri-
cem: licet remedium tunc nõ conueniret, vt possit subrogare alia bona.
13 Satis autem est † si pluralitas illa sermonis aliquo modo, ⁊ certo re-
spectu possit verificari, licet non omni modo verificetur. c. indemnitati
bus. §. pen. de elect. in vi glo. c. j. verb. primitias. de decimis. ⁊ cle. j. de
vsur. verb. centura. ⁊ sic intelligemus, quod stantibus substitutionibus,
non poterit alienare, quia prima non admittit eum, sed eius filios casu
mortis ante testatricem: secunda vero causa, grauat de restituendo soro
ribus ⁊ filiabus. Tertio, si illa verba, *Substitutionibus, &c.* intelligantur
14 eo modo prolata quo † pluralis numerus plerunq; pro singulari po-
nitur, prout in l. in conditione. ff. de cond. fur. ⁊ l. j. §. vt in initio. ⁊ §. cũ
qui. ff. de popul. videmusq; sępissime id fieri in iure nostro, ⁊ etiam in
communi sermone, minorq; est hęc abusi, quam si interpretemur, *Ante
obitum, id est, Etiam post obitum.* ⁊ sic vt dixi album pro nigro: facit glos.
in l. si ei cui verbo. ijs casibus de cur. ⁊ in l. quod si nolit. intui. de ędil.
ędict. Quarto possunt intelligi, secundum proprietatem sermonis quę
15 est, quod † substitutionis appellatione proprie intelligimus de directa,
vt notant omnes in rub. ff. de vulga. ⁊ pupil. Sunt autem duę substitu
tiones directę. Prima vulgaris, in casum impotentię in primo capitu-
lo comprehensa. Secunda, compendiosa in secundo capitulo, quę am-
bę hereditate adita expirent, satis verificatur quod eis stantibus non
posset alienare: quia non esset heres. Et ideo dum subsequitur, loquen-
do de remedio subrogationis aliorum bonorum adijcit dictionem, *Fi-
deicommissum*, cum relatiua dictione, vt supra, per quam fit restrictio ad
ea quę continentur in dicto secundo capitulo.

SVMMAE RERVM. LXXV.

1 *IN partibus in quibus quis habet usumfructum formalem fit conso-
lidatio cum proprietate.*
2 *In partibus in quibus quis habet usumfructum causalem non fit conso-
lidatio quia talis usufructus nunquam potest separari a proprietate.*
3 *Verba fructus redditus et prouentus causam proprietatis non respiciũt.*
4 *In dubio debet fieri interpretatio contra fideicommissarium.*
5 *Testator specialiter prius prouidens uxori de quadam parte & deinde
generaliter legans illi met usumfructum omnium bonorum in tali le
gato nõ censetur actum de illa parte in qua specialiter fuit instituta.*
6 *Quod quid sit superfluum nunquam interpretandum est.*
7 *Fideicommissum adesse coniecturis conuinci.*
8 *In testamentis verba debent intelligi etiam impropriissime ut aliquid
operentur.*
9 *Verbum hereditas est ius uniuersale & comprehendit omnia.*
10 *Verba huiusmodi & predicta referuntur ad omnes qualitates prace-
dentes.*
11 *Verba fructus redditus & prouentus possunt ex proprietate sermonis
uerificari tam respectu usufructus formalis, quàm causalis.*
12 *Ex voluntate disponentis accessorium trahit principale.*
13 *Qui vult vnum videtur & velle aliud connexum.*
14 *Qui legat fundum deinde usumfructum censetur appellatione fundi
comprehendisse proprietatem & vsumfructum causalem.*
15 *Qui instituit heredem in parte & deinde legat generalem usumfru-
ctum non uidetur uoluisse relinquere iure institutionis usumfructum
causalem heredi.*
16 *Quis in re sua usumfructum habere non potest.*
17 *Verbum consolidetur significat, id est, coniungatur.*
18 *Verbum perueniat est uerbum obliquum inducens fideicommissum.*
19 *Si testator specialiter aliquid legat uxori deinde constituat eam usufru
ctuariam intelligitur diuersimode uidelicet quod in bonis ei speciali-
ter legatis intelligitur de usufructu causali sed respectu aliorum intel
ligitur de formali.*
20 *Si testator institutis filijs leget usumfructum uxori cum filijs non po-
terunt dici filij esse proprie usufructuarij respectu sua partis ex quo
in ea sunt heredes.*
21 *Fideicommissum etiam uniuersale potest fieri nedum expresse sed etiã
ex coniectura uoluntatis.*
22 *Euidens etiam dicitur quod per coniecturas deprehenditur.*



PErstringendo punctum, de quo rogatus sum, vt dicam quid iuris esse mihi videatur. Principaliter tangẽda sunt duo dubia. Primum est, nunquid ex illis verbis, *Quodq; ea uita functa, seu alias si contingat eam secundo maritari, fructus, redditus, & prouentus hereditatis huiusmodi, cum proprietatibus consolidentur, & praeueniant ad heredes praedictos, proportione, &c.* oriatur aliquod fideicom
missum. Secundum dubium est, ad quem spectet onus probandi, ista
bona fuisse dictę Ioannonę assertę donatricis. Circa primum, videret
prima facie dicendum, dictam Ioannonam vxorem testatoris, non cen
seri grauatam aliquo fideicommisso versus cohęredes. Et id tribus ra
tionibus. Primo, quia cum ipsa esset heres instituta in tertia parte, ⁊ in
reliquis esset vsufructuaria, non potest intelligi aliquod fideicommissũ
respectu dictę tertię partis: quia verba testamenti volunt, quod fructus
consolidentur cum proprietate, quę verba non possunt habere locum,
1 nisi respectu earum partium, † in quibus habebat vsumfructũ forma-
2 lem, quia in his bene fit consolidatio. §. fin. insti. de vsufr. † non autem re-
spectu earum, in quibus habebat vsumfructum causalem, quia talis nõ
est consolidabilis, ex quo nunquam potest separari a proprietate. l. si cũ
testamento. §. fin. ff. de except. rei iud. Secundo facit, quia testator nõ ap
posuit vllum verbum, per quod induci posset fideicommissum respe-
ctu ipsius proprietatis, ex quo verba simpliciter sonant de vsufructu:
3 † verba enim, *Fructus, redditus, & prouentus*, causam proprietatis non re-
spiciunt. l. vsufructu legato. §. j. ff. de vsufr. Paul. de Eleaz. ⁊ Card. in
clem. vnica. de excess. pręla. ergo ista dispositio contra formam verborũ,
non est trahenda ad bona, in quibus habebat proprietatem. l. non ali-
4 ter. de leg. iij. ⁊ † in dubio debet fieri interpretatio contra fideicommis-
sarium. l. vnum ex familia. §. si rem. de leg. ij. l. vxorem. vbi Bar. de leg.
5 iij. Tertio confirmatur, quia cum † testator specialiter prius instituerit vxo
rem in tertia parte, deinde generaliter legauerit illi vsumfructũ omniũ
bonorum, in tali legato non censetur actum de illa tertia parte, in qua speciа-
liter iam prouiderat. l. boni clausula. ff. de verb. obli. Item quia alias lega
6 tũ vsusfructus respectu dictę tertię, esset inutile ⁊ † superfluũ, quę intelli
gentia non est capienda. l. si quando. cum ibi not. de leg. j. ⁊ pariter illa clau
sula, *Quodq; ea vita functa, &c* nõ potest trahi ad dictam proprietatem,
⁊ ista sunt quę videntur vrgere in pręd[i]cto casu. Quibus tamen non ob-
stantibus considerata mente testatoris, inclino in contrariam partem,
quod imo ista mulier intelligatur grauata fideicommisso, etiam quo ad
portionẽ suam, in qua erat instituta heres. Et moueor in effectu tribus
alijs rõnibus. Primo, quia considero, quod testator ante legauerat istum
vsumfructum omnium bonorũ huic vxori, quandiu statum vidualem
seruauerit: vnde in casu mortis vel secundarum nuptiarum, vel quod
honeste se non gereret, fuisset priuata vsufructu, ⁊ vsusfructus consoli-
datus fuisset cum proprietate. d. §. fi. ⁊ not. in l. mulier. §. cum propone
7 retur. ff. ad Trebellia. vnde nisi dicamus, per illam clausulam † induci
fideicommissum, illa clausula esset in totum superflua, quod non est di-
cendum, nedum in clausula, sed nec in vna syllaba, vt est gl. in c. fortę. in
verbo tanquam. de maio. ⁊ obe. ⁊ Bar. in rubr. de contr. empt. in ix. q.

8 ꝛ † in testamentis, vt verba aliquid operentur, debent etiā intelligi improprijssime. vt est text. in l. cum filio. ꝛ ibi Raph. Comen. ff. de legatis ij. Secundo considero, quod testator primo mandat, Quod ista mulier sit vsufructuaria omnium & singulorum bonorum hæreditatis suæ, deinde subdit, quod fructus, reditus, & prouentus huiusmodi hæreditatis consolidentur, &c. ꝛ sic loquitur de fructibus totius hereditatis, quod indicat in se verbum, hereditas, quę est iuo vniuersale, ꝛ comprehēdit omnia, l. nihil. ff. de verb. sign. ꝛ quia est prolata indefinite. l. si pluribus. ff. de
10 legatis ij. ꝛ quia illud † verbum Huiusmodi, ꝛ illud verbum, prædictę, refertur ad omnes qualitates præcedentes, vt per doctores communiter in l. si cui. ij. ff. de legatis ꝛ fideicommis. j. ꝛ in præcedenti dicebatur per verba multum generalia, de hereditate, Cum omnibus iuribus, vbicunque, & qualiacunque sint. ꝛ ex hoc ostenditur, quod voluntas testatoris erat, vt prouentus totius hereditatis prouenirent in coheredes: ꝛ tamen si vera esset prædicta opinio, non prouenirent nisi fructus duarū partium hereditatis: quod est expresse contra verba testamenti. Tertio considero, quod vt euitentur prædictę difficultates, videtur quod ista verba possint aliter ꝛ melius intelligi duobus modis. Et primo, quod ista mulier teneatur restituere omnes fructus, ꝛ prouentus, cum
11 hereditate, respectu dictę tertię partis: ꝛ hoc, qꝛ † illa verba, Fructus, & prouentus, & reditus, possunt etiam ex proprietate sermonis verificari, tam respectu vsusfructus formalis, quam causalis, vt notatur in dicto §. j. ꝛ per Bart. in l. fundi Trebatiani. ff. de vsufructu lega. respectu ergo vsusfructus formalis fiet cōsolidatio propriè, ꝛ debebuntur ipsi fructus, quia consolidati cum proprietate. d. §. fin. institu. de vsufruct. respectu vero vsusfructus causalis, ipse vsusfructus debebitur, ꝛ quia in-
12 separabilis est a proprietate, trahet secū proprietatē. Quia † ex voluntate disponentis regula est, qd accessoriū trahit principale, vt declarat
13 notabiliter Bal. in l. ij. C. de ędi. act. ꝛ facit l. ędiles. ij. l. plerunqꝫ. ff. de ędil. edi. ꝛ † qui vult vnū, vt ꝛ velle aliud cōnexū. l. ad rem legatā. ff. de proc. c. translato. de const. ꝛ sic testator, qui disposuit de istis prouentibus, seu fructibus, satis intelligitur etiā disposuisse quo ad proprietatem. vt inducunt fideicommissum. Secundus intellectus est, vt testator censeatur reliquisse primo vxori nudam proprietatem, deinde commoditatem fructuum eius proprietatis, quam deinde velit post mortem vxoris coniungi, vt eodem titulo fideicommissi vtrunqꝫ perueniret ad
14 coheredes, quod sic deducitur. Nam licet ille † qui legat fundum, deinde vsumfructum censeatur appellatione fundi comprehendisse proprietatem, ꝛ vsumfructū causalem. l. si alij. ff. de vsufru. lega. tamen ille
15 qui instituit heredem in parte, ꝛ deinde legat generalem vsumfructū, non videtur voluisse relinquere iure institutionis vsumfructum causalem heredi, vt est text. instit. de vsufr. in prin. ꝛ Pau. de Castren. consil. cccvij. incip. quod vxor quondā dicti Restori. ꝛ late per Picum in repet. §. Titia cum nuberet. in l. Titia testatus. ff. de leg. ij. ꝛ licet præsenti doctores loquātur in duabus personis, quādo vnus instituitur, alij est legatus vsusfructus: tamen idem dicendum est in eadem persona. l. singularia. in versic. quod igitur. ff. si cert. pet. vnde ista mulier non videt, quod ex capite institutionis, potuerit habere vsumfructum, sed solum ex capite legati, ꝛ consequenter testator volens quod vsusfructus consolidetur, ꝛ perueniat ad coheredes, debet intelligi etiam de isto vsufructu. Et si dicatur, quomodo istud potest esse? nonne sequeretur, quod
16 † in re sua quis haberet vsumfructum: quia ista mulier ex capite institutionis haberet proprietatem, ex capite legati haberet vsumfructum, quod est contra regulam. l. vti frui. ff. si vsufru. pet. cum similibus. Respondeo quod est verum in vsufructu, propriè loquendo, quatenus est seruitus a re debita personę: sed testator non intellexit de isto vsufructu propriè ꝛ propterea in illa clausula fideicommissaria, non appellant eum vsumfructus, sed simpliciter dixit, Fructus, reditus, & prouentus, quę verba sunt generalia, ꝛ possunt comprehēdere etiam vsumfructū, quatenus non est seruitus: sed commoditas. argum. glos. in l. j. ff. de adim. lega. ꝛ facit l. si mulieri. ff. de vsufru. accresc. ꝛ infra dicam: ꝛ etiam ex responsione argumentorū, quę in contrarium adducuntur, magis apparebit etiam veritas istius opinionis. Non obstat igitur primum argu-
17 mentum. Quia respondeo, quod † illud verbum Consolidetur, significat, idest coniungatur. l. si sub conditione. ff. quib. mod. vsusfruct. amit. quo intellectu admisso, significant illa verba, quod fructus coniungantur cum proprietate, ꝛ ita coniunctim veniant ad coheredes: ꝛ sic apparet de expresso fideicommisso, respectu fructuū, ꝛ proprietatis, quod simul
18 etiam suadetur ex † verbo, Perueniant, quod est verbum obliquum inducens fideicōmissum: vt est text. in l. hereditatis. vbi Bartolus ꝛ alij. C. de hered. lib. instit. ꝛ in l. penult. ff. de solut. ꝛ est communis opinio, vt per Aretinum, Iason ꝛ doctores in l. Centurio. in fine. ff. de vulgari ꝛ pupillari substitu. ꝛ sic ista verba, Reditus, fructus, & prouentus, respectu duarum partium hereditatis verificabuntur in vsufructu formali, respectu vero tertię partis relictę ipsi Ioannonę, verificabuntur in vsufructu causali, vel secundum aliam declarationem in commoditate. Et pro ista responsione, primo adduco, quod in terminis cōsuluit d. Petr. Philip. Corneus de Perusio in consi. cccvij. incip. quod dicta domina. in iiij. volum. vbi concludit quod ex coniectura mente testatoris,
19 † si testator specialiter legat aliquid vxori, deinde constituat eam vsufructuariam, illa dictio, vsumfructuariam, intelligetur diuersimode, videlicet, quod in bonis ei specialiter legatis intelligeꝫ de vsufructu causali, sed respectu aliorum intelligetur de formali: ergo idem in casu nostro. ꝛ facit gl. in l. ij. ff. de offi. procons. ꝛ leg. ꝛ quod not. in l. secundū. §. si fundus. ff. qui satisdare cogan. ꝛ eodem modo etiam poterit intelligi verbum, consolidetur. Secundo pro ista declaratione facit text. not.
20 in l. si mulieri. in ij. responso. ff. de vsufruct. accresc. vbi est text. q. si testator instituit filios, leget vsumfructum vxori, cum filijs. non . . . rant dicti filij esse proprie vsufructuarij, respectu suę partis . . quo in ea sunt heredes, ꝛ sic habent vsumfructum causalem: ꝛ tamen ille vsusfructus causalis habet vim formalis, ꝛ illi assimilatur: vnde habet locum ius accrescendi de vno ad aliud, ꝛ sic unitab . . . ur naturam formalis, ꝛ idem not. ibi Iacob. Butr. ꝛ Alber. de Rosa. vnde etiam in casu nostro, iste vsusfructus mulieris, quamuis causalis, ex mente testatoris censetur reditus ad instar formalis: vt sic totus reuertatur ad coheredes, ꝛ sic consolidetur. ꝛ sic in d. l. si mulieri, capitur legatum vsusfructus, diuersimode quia respectu vxoris accipitur de formali. sed respectu aliorum de causali, qui tamen censeatur eodem iure, quo formalis. Præterea ꝛ tertio, ex quo per coniecturam constat de voluntate testatoris, illud verbum, consolidetur, debet etiam improprijssime intelligi per d. l. cum filio. vbi Raph. Com. ꝛ supra dixi. de leg. ij. ꝛ facit qd notat Bal. Paul. de Cast. ꝛ est communis opinio in l. mancipia. C. de seru. fug. vbi si statutum dicat, quod turbans aliquem in possessione, soluat decem, ꝛ possessionem restituat, comprehendetur in statuto, etiam q simpliciter turbat vt inquietatiua, licet illa verba, Et possessioné restituat, non bene adaptetur, ꝛ propterea intelligetur etiam improprie, vt restituat, id est a possessione desistat. Ad idem etiam magis in terminis facit, quod notat Aret. in consil. xl. ꝛ sequitur Picus in d. §. Titia cū nuberet. vbi dicit, quod si testator instituat vxorem, dominam Massariā, ꝛ vsufructuariam, ꝛ liberet a cautione de vtendo fruendo arbitrio boni viri, quod tamen ex coniectura voluntatis, non intelligentur nisi relicta alimenta: ꝛ illa remissio cautionis de vtendo, fruendo ꝛc. intelligitur et improprie de quandam vsufructu coarctato ad alimenta, ergo idem debemus dicere in casu nostro: quia cum per coniecturam comprehendatur verisimilis voluntas testatoris illud verbum, consolidetur, debet intelligi etiam improprie, respectu vsusfructus causalis, vel commoditatis redituum, vt supra dixi. Non obstat secundum, quia respondę, præ-
21 supponendo, quod † fideicommissum etiam vniuersale, potest fieri nedum expresse, sed etiam ex coniectura voluntatis, vt probatur in l. cum proponeretur. ff. de leg. ij. ꝛ firmat Bald. in l. ꝛ in epist. C. de fideicōm. Paulus Castr. in l. j. C. de impub. Soc. cōsil. cxiij. quod in casu nostro apparet per coniecturam, de voluntate testatoris, per supradictas rationes: vnde etiam, quod illa verba: Reditus, & prouentus, &c. non verificantur in proprietate, tamen fideicommissum inducitur ex tacita voluntate, licet non ex verbis, vt supra dixi. Item respondeo, quod imo illa verba inducunt fideicommissum: quia dum vult testator, vt fructus cōiungantur cum proprietate, ꝛ perueniant ad heredes, satis indicat esse suę intentionis, vt proprietas ipsa spectet ad heredes: ꝛ licet videatur fideicommissum in dubio inductum. d. §. si rem. tamen coniectura vo-
22 luntatis facit rem claram: quia † dicitur euidens, quod etiam per coniecturas deprehenditur. l. in tempus. §. finali. ff. de heredibus instit. l. si constante. in princ. cum ibi not. ff. soluto matrim. ꝛ per Bald. ꝛ Raph. in d. l. cum proponeretur. Non obstat tertium quia etiam fatendo, qd in illo legato vsusfructus non cēseatur actum de tertia, in qua ista vxor erat heres instituta, nō per hoc sequitur, quin illa verba, Fructus prouentus, &c. verificentur etiam in vsufructu causali, vt supra ostendi. Præterea posset dici, quod imo legatum vsusfructus trahitur ad illam portionem, ꝛ est in electione ipsius legatarij eligere, verum velit. l. si Titio fundus. ff. de vsufructu legato. Et ex hoc possunt resultare aliquę vtilitates, vt per Paulum Castr. ꝛ Iason. in l. planè. §. fin. ff. de legatis ꝛ fideicommissis j. vnde non potest argui aliqua superfluitas. Et tenendo, quod mulier haberet vsumfructum, seu commoditatem tertię partis ex legato, vt supra dixi adhuc res est magis clara. Et facit, quod notat Bartolus in l. quęsitum. §. si quis fundum. ff. de fund. instr. vbi ita demum per legatum speciale derogatur generali, quando concurrunt super eodem iure, quod non est in casu nostro: quia legatum speciale sit de vno iure, scilicet proprietatis, legatum generale de alio, scilicet vsufructus. Et idem etiam voluit Aretinus consil. lxxxij. Et ita mihi videtur semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXVI.

1 Prohibitio alienationis prohibet etiam confiscationem & facit vt sit locus fideicommisso.
2 Dictio agnatos non verificatur in his qui nondum concepti erant.
3 Dictio meos quid significet.
4 Legitimati succedunt agnatis & acquirūt iura agnationis vicissim maxime cum id in legitimatione expressum sit.
5 Derogatoria clausula.
6 Clausula ex certa scientia habet effectum clausulæ non obstante.
7 Legitimatio quamuis alicui possit per indirectum præiudicari est beneficium.
8 Fauor & dilectio hæredis nominati non arguit idem esse respectu aliorum posterius vocatorum.
9 Durum est recedere a verbis claris testatoris propter coniecturam satis leuem & fallacem quia plerunque erramus in coniicienda mente defuncti.
10 A significatione verborum non est recedendum nisi vbi manifestū est aliter sensisse testatorem.
11 Vocator non esse in conditione positos.
12 Vocator tantum qui testatoris iudicio peruenerint.



Dominus Petrus de Landriano condidit testamentum, In quo instituit Iacobum filium, & grauauit eum fideicommisso, vt in eo habetur. Successiue decessit Iacobus sine liberis, ꝛ euenit casus fideicommissi, qui Iacobus testatus est de legitima sua ꝛ Trebellianica, ꝛ instituit Baptistam patruum, ꝛ Augustinum consanguineum, quem grauauit, si decederet sine liberis, restituere dominum

dium filijs domini Francisci, quę conditio euenit, & respectu illius di-
midię nulla est difficultas, quo minus Bernardinus eam cõsequatur:
dominus Antonius condidit testamentum, in quo instituit filium Au-
gustinum, & eo decedente sine liberis, Baptistam fratrem, & Iacobum
nepotem ex fratre: & prohibuit illis alienationem per verba amplissi-
ma, subdendo rationem generalem, Quia volo quod bona mea perueniant
& transeant in proximiores agnatos meos. dominus Baptista iure fidei-
commissi successit in dictis bonis, & decessit, relicto Alexandro, & Io.
Paulo, filijs, bona Alexandri confiscata sunt: quęritur ad quem bona
domini Antonij, quę iure successionis Alexander possidebat, perueni-
1 re debeant? Et breuiter loquendo, † prohibitio alienationis prohibet
etiam confiscationem, & facit vt sit locus fideicommisso. l. Imperator.
ff. de fideicommissarijs lib. Alexan. consi. xxiij. in j. Iason l. filiusfami-
lias. §. diui. in vj. not. in ij. lect. ff. de legatis. j. Et propter rationem ge-
neralem, censentur prohibiti nõ solum nominati, sed etiam successores,
vt dicit in terminis Ioan. de Montefer. in rep. d. §. diui. in illa quęst.
Bart. an prohibitio de filio comprębẽdat nepotem, & quod not. Bar.
in l. pater filium. §. fundum. de leg. ij. Franc. de Curt. consi. xlv. Sępe
reuoluta. Aret. & Soci. in l. qui Romę. §. cohęredes. ff. de verb. oblig.
Soc. consi. cclj. quoniam in pręsenti. in ij. & iij. dubio. cũ similibus. Et
cum vocentur agnati sui, erit vocatus Bernardinus, qui erat natus vi-
uo ipso d. Antonio, & illi agnatus: non autem Io. Paulus, qui nec na-
tus nec conceptus erat, vt decidit Io. de Montefer. in repet. d. §. diui.
versicu. septimo quęritur. nec refert quod Alexandro alienanti proxi-
mior sit Io. Paulus. quia attenditur proximitas testatoris, nõ autem
grauati, vt ibidem dicit pręfatus Doctor versic. quarto quęritur. Et
2 istud maxime habet locum in casu nostro ponderando † dictionem,
Agnatos, quę non verificatur in his qui nondum erant concepti. l. si co-
gnatis. ff. de reb. dub. arg. l. Titius. cum sequentibus ff. de suis & legit.
& l. si quis filio. in princip. versi. cęterum. ff. de iniust. rupt. & irrit. test. &
egregie per Soci. adducentem quatuor rationes, consil. lxxij. versicu.
postremo. in iij. lib. & illud concludenter probatur etiam ponderando
3 † dictionem, Meos, quę refertur ad tempus pręsens ipsius testatoris, vt
in terminis nostrę quęstionis consuluit Bald. in consil. cccclxxxviij. in
ij. quem refert & sequitur Alexan. in addi. ad Bart. in d. l. si cognatis.
Non obstat, q Bernardinus sit naturalis: quia est legitimatus, quo
4 casu † legitimati succedunt agnatis, & acquirunt iura agnationis vni-
uersaliter, maxime cum id in legitimatione expresse dictum sit, & ita est de iure
communi, vt per Alex. consil. cxxxix. in primo. Soci. consil. lxij. in ij.
consi. xliij. in iij. Ias. in l. si is qui pro emptore. in ij. quęst. prin. versi.
viij. de vsucap. Dec. consi. cccvij. ad fi. Non obstat statutum nostrum,
5 quia illi derogatum † est in legitimatione per Comitem Palatinum, &
etiam per literas Principis, in quibus adest clausula, ex certa scientia,
& clausula non obstante, & etiam si non essent illę clausulę, adhuc censere-
tur derogatum, tam decreto, quàm statuto, quod in effectu continet idem
quod decretum, ex quo reuertimur ad ius commune, vt dicit Feli. in c.
cum accessissent. de constit. post Bald. & Mar. Soci. quos ibi allegat
Curt. Iunior in consi. j. vbi in simili casu loquitur. Ulterius responde-
tur, quod illa clausula, Aliquibus in contrarium facientibus nõ obstantibus.
sufficit ac si in indiuiduo fuisset derogatum, secundum Bart. & doct. in l. fina.
C. si contra ius vel vtil. pub. & per talem clausulam tollitur etiam cõsue-
tudo, quę in contrarium obstaret, secundum Bal. in c. cum omnes. ex-
6 tra de consti. Pręterea dicitur, quod clausula † ex certa scientia sufficit,
quia habet effectum clausulę, non obstante &c. secundum Bar. in l. idẽ
Ulpianus. ff. de excus. tut. & sufficit scientia quę colligitur ex narratio-
ne facti per supplicationem, secundum Bald. in l. fin. C. senten. resc. nõ
posse. quanto magis in casu nostro, vbi princeps expressit se facere hoc
ex certa scientia, & maxime cũ hic simus in materia beneficij principis:
7 quia † legitimatio est beneficium, dato q per indirectum possit alicui
pręiudicari, secundum Bart. in l. ij. in princip. ff. de verb. oblig. Et qđ
mens principis fuerit derogare dicto decreto, & statuto, apparet tum ex
licentia in literis concessa notarijs instrumenta dictę legitimationis con-
ficiendi, quoniam pręcise hoc illis prohibebatur per dicta statuta: tum
etiam quia alias dicta interpretatio fuisset superflua, ex quo respectu pa-
tris consentientis non erat necessaria licentia: quia decretum in isto ca-
su non loquitur, sed solum respectu non consentientium. Non obstat
pręsumpta mens testatoris, volentis legitimatos excludi, quę mens col-
ligitur ex eo quod ex verbis fideicommissi, filij legitimati, tam Augusti-
ni, quam Iacobi, & Baptistę excludebantur ex quo substitutum erat a-
lijs in casum, quo decessissent sine filijs ex legitimo matrimonio, & istud
est quod tanti faciebant aduocati aduersantes. Sed ego respõdeo, qua-
tuor modis. Primo q respectu nominatorũ, illud testator fecit vt eos
induceret ad ducendam vxorem, quod non considerauit in alijs nomi-
natim non expressis, ita in terminis dicit Soci. consi. lxij. versic. consi-
derandum. & versi. & ad rationem, in ij. vol. Et q istud sit verum in ca-
su nostro apparet: quia post mortem nominatorũ simpliciter vocat pro-
ximiores agnatos, & non subdit, Ex legitimo matrimonio. Unde arguit
mens eius, nolentis hanc qualitatem requirere, nisi in nominatis. Se-
cundo respondeo, q propter amorem quem habebat Iacobo & Ba-
ptistę, voluit eos excludi, nisi a solis legitimis non autem a legitimatis:
vnde non sequitur, q idem voluerit, ipsis nominatis deficientibus, re-
8 spectu aliorum, ex quo † fauor & dilectio hęredis nominati, non arguit
idem esse respectu aliorum posterius vocatorum. l. Publius. in fi. ff. de
condi. & demon. Tertio respondeo, q non est absurdum, quod testa-
tor voluerit excludere filios legitimatos Augustini, Iacobi, & Bapti-
stę, a sua hęreditate, ex quo nondum nati, nec concepti erant, & tamen
noluerit excludere filium domini Francisci, qui tunc erat natus & fami-
liaris. argu. d. l. si cognatis. & notatorũ per Alex. ibi & supra dixi. Quar-
to dicitur, q verba prohibitionis alienationis, expresse eum vocant, &
in eo verificantur: quia est proximior agnatus testatoris, & ista coniectu-
ra quę oritur ex clausula separata fideicommissi, non est trahenda ad
hanc aliam positam in alio capitulo separato, vt dicit Soci. in d. consi.
9 lxij. & † durum esset recedere a verbis claris testatoris, propter istam
coniecturam satis leuem & fallacem: quia plerũque erramus in coijcien-
da mente defuncti, vt dicitur in l. Lucius. §. tres hęredes. ff. ad Treb. &
10 in l. cum proponeretur. ff. de leg. ij. nec † a significatione verborum re-
cedendum est, nisi vbi manifestum est aliter sensisse testatorem. l. non ali-
ter. ff. de lega. iij. & videmus plerunque testatores alios in casum mortis
substituere, alios in casum alienationis. Et certe si volumus coniectare
mentem defuncti, verisimile est, q spurios potius quamuis non legiti-
matos, vocasset, quàm quod vellet bona sua fisco applicari, & dato quod
per hanc coniecturam res efficiatur dubia nihilominus contra fiscum
erit pronuntiandum. l. non puto. ff. de iure fisci. Non obstat, quod mẽs
testatoris videatur fuisse, vt etiam nati & cõcepti post suam mortem vo-
carentur, ex quo filij nominatorum primo loco exclusissent alios nomi-
natos, & talis mens maxime debet attendi, vt in simili notat Alex. cõsi.
xxvj. in ij. Respondeo, verba sunt clara, quę vocant tantummodo na-
tos & conceptos eo viuente d. l. Titius. & d. versic. cęterum. per Bald.
d. consi. cccclxxxviij. in ij. Alex. in d. l. si cognatis. vnde ab eis temere
non est recedendum. Ad argumentum contrarium respondeo tribus
modis. Primo q testator vocauit tantummodo natos, se viuo, videli-
11 cet Augustinum, & Iacobum, & Baptistam, nec eorum filij sunt † vo-
cati, sed tantum in conditione positi, iuxta glo. in l. Lucius. ff. de hęred.
instit. nec sequitur posuit in conditione nascituros post suam mortem,
ergo vocauit etiam nascituros: quia ista sunt dissimilia, secundum dictam
glos. quę est communiter approbata. Secundo respondeo, dato non
concesso, q in casu mortis testator vocauerit etiam nascituros, non se-
quitur ergo idem in casum alienationis: quia ista inter se sunt differen-
tia vt supra dixi, & in casu alienationis verba sunt clara, qđ vocat agna-
tos suos, & sic qui nati erant. Tertio respondeo, q Io. Paulus alie-
nauit respectu directi dominij bona de Mirabello, subiecta fideicom-
misso d. Bernardino Appiano, vt apparet ex eius contradictione fa-
cta iudicis, & etiam ex instrumento rogato per d. Zanfrancum Carcani-
ni, etiam per nos producto: vnde cum alienauerit, nõ potest petere hoc
fideicommissum: quia testator solum vocasse videtur, eos qui iudicio suo
peruenerint. l. cum pater. § libertis. ff. de leg. ij. Areti. consil. lxvij. cum
ergo solus supersit Bernardinus, res nullam penitus habet difficulta-
tem. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXVII.

1 *Testamentum in quo testator hęredem aliquo pręeunte nominauit valere.*

2 *Sententię debent ferri hoc modo ut primo in breuiculo scribantur deinde recitentur per iudicem etiam ad suggestionem Notarij vel assessoris praeuntis maxime quando iudex esset illiteratus.*

3 *Testator pronuncians verba testamenti licet alias prius dicat tamen dicitur testamentum ipsius ex quo ipse pronunciauit.*

4 *Iudex dicitur pronunciare licet notarius uel alius praeat.*

5 *Testamentum ad interrogationem tertij ualet.*

6 *Non prohibetur hæres ipse interrogare testatorem & esse præsens testamento.*

7 *Notarius ipse non potest sibi scribere legatum in testamento per se scripto.*

8 *Clerici etiam si uelint non possunt parere pratori.*

9 *Nomen hæreditatis est nomen iuris.*

10 *Quod aufertur ab incapace possidetur sub nomine bonorum.*

11 *Verba in bonis mobilibus & immobilibus quandoque restringunt institutionem pręcedentem quandoque non.*

12 *Si Notarius scripto testamento interrogat testatorem an sit contentus quod talis sit suus hæres & ille respondeat quod sic licet ore proprio non expresserit nomen hæredis tamen ualet testamentum.*

13 *Glo. in l. iubemus. C. de testam. narie limit.*

14 *Nihil refert quod testator fuerit granatus morbo quin testamentum ualeat.*

15 *Testamentum factum ad alterius suggestionem non ualet.*

16 *Nihil interest cum testator quid mandauerit an approbauerit.*

17 *In testamentis licitum est uxori bonis uerbis & pręcibus prouocare maritũ ad se instituendũ & talis suggestio non est a iure improbata.*

18 *Ex conuocatione testium & institutione hæredis satis apparet animus testandi.*

19 *Præsumptio legis pro ueritate habetur.*



Grauiter ęgrotante marito, pridie quàm decederet, eius
vxor bonis verbis rogauit maritũ vt concederet testa
mentũ, & bene eã tractaret, deinde dixit corã vij. testi-
bus adhibitis, dicas marite, prout ego ex hac schedu-
la tibi pręibo, Instituo hæredẽ vniuersalem Barbarã vxo-
rem meã, in omnibus bonis meis, &c. & maritus ad singu-
la verba pronũtiabat, vt audiuerat ab vxore, instituo, instituo: hęredẽ,
hęredem: & vos estote testes, estote testes, &c. Quęritur an ista alterna-
tio vitiet testũ, maxime, stante statuto, quod qui voluerit testari in scri-
ptis, teneatur nominare hęredẽ ore proprio, & seruare certas solẽnitates,
qui vero sine scriptura publica testari velit, nominet hęredẽ, & seruet so-
lennitates iuris cõis. Et puto non esse dubitandũ quod valeat, quia ser-
uata est forma statuti, de eo qui voluerit testari sine publica scriptura:

seruata est enim forma: quia nominauit hæredē proprio ore: nec distinguit statutum, an a seipso, an ad interrogationē, an aliquo de scripto præeunte, prout in casu nostro, nec nos ergo distinguemus. l. de pretio. ff. de publicia. Maxime cum statuta nostra intelligēda sint ad literam, de quo per Bart. in l. omnes populi. & in locis vulg. Nec refert quod testator esset tamiam moriturus: quia sufficit quod potuerit intelligi. l. quoniam indignum. C. de test. & facit gl. in l. iubemus. versi. quemadmodum. C. de testa. vbi sufficit si alius exprimat nomen hæredis, dummodo testator etiam ipse verbis hoc agnoscat, & sequuntur ibi doct. & multa aggregat Alex. consi. xxxiij. in iij. Nec obstat quod vxore ex schedula legente, maritus eadem verba pronuntiauerit. Quia respondeo, quod istud nō solum non obstat, sed potius coadiuuat valorem testamenti: quia efficacior est talis nominatio, quę Latine appellatur præire de scripto, vt dicit Guli. Bud. in l. iusiurandum. ff. de iureiur. vbi allegat Liuium & Plinium, dicentes hoc solere fieri in rebus serijs, & magni ponderis, ne quid verborum prætereatur, aut præpostere dicatur, & pro hoc etiam est text.
2 in l. ij. C. de sent. ex breuic. reci. vbi † sententię debent eo modo ferri, vt primo in breuiculo scribantur, deinde recitentur per iudicem, etiam ad suggestionem notarij, vel assessoris præeuntis, maxime quando iudex esset illite... secundum Iac. Alber. & alios in l. certi. C. de iud. Idem videmus quotidie fieri a præconibus: cum adiecta & decreta Principum pronuntiant, aliquo semper scripto præeunte, qui mos etiam erat veterum, vt est apud Demosthenem, quem refert & sequitur Guliel. in d. l. iusiurandum. Nec obstat, quod cum vxor præiuerit, videatur testamentum quodammodo per alium fecisse, argu. §. præterea. & §. quoties instit. de hæred. insti. maxime cum ipsa hæres instituta præiuerit. Respondeo,
3 quod imo testamentum † dicitur per se fecisse, ex quo ipse pronuntiauit, si-
4 cut in d. l. ij iudex ipse dicitur † pronuntiare, licet notarius vel alius præeat,
5 secundum Alberic. in d. l. certi. & sicut † valet testamentum ad interrogationē tertij, secundum doct. d. l. iubemus. & Alex. d. consi. xxxiij. & consi. xij. & consil. xlvij. in ij. multo fortius tertio præeunte. Nec quicquā facit, quod vxor
6 præiuerit, non notarius: quia hoc nihil obstat. l. fi. ff. si quis aliq. test. † nec prohibetur hæres ipse interrogare testatorem, & esse præsens testamēto.
7 l. fin. C. de fideicom. Bart. l. nemo potest. ij. oppo. ff. de leg. j. licet † notarius ipse non possit sibi adscribere legatum in testamento per se scripto. l. Diuus. ff. ad l. Cor. de fal. Sed hic casus valde differt a præsenti, quia hic nulla prorsus suspicio falsi est. Alia est quęstio, an frater testatoris ecclesiasticus, possit vti beneficio statuti prohibentis relinqui vxori vltra quartam: & alias ego in authen. cassa. C. de sacros. eccle. tenui quod non: propter statuta, quod qui non erant domino prætori, habeant extorres a beneficio statutorum: quia tale statutum maxime excludit cleri-
8 cos, qui nec parent, nec † etiam si velint parere possunt prætori. c. si diligenti. extra de foro comp. Et licet Dec. consil. cxiiij. consuluerit contrarium: tamen non potuit obtinere in senatu tempore Regis Gallorum, & do. Galeaz de Maffaira pro quo consuluerat, fuit coactus renuntiare liti. Tertia est quęstio, an tale statutum trahatur ad bona existētia extra territorium, & doctrina Bar. in l. cunctos populos. C. de summ. Trin. & fid. catho. videtur dicere quod sic: quia statutum hoc videtur fauorabile, & cum eo transeunt doct. vt per Dec. consil. clxxvj. Alex. xlj. in v. cum similibus. tamen est aduertendum, quia Bar. loquitur, quando verba statuti concepta sunt prohibitiue in personam, sed in casu nostro sunt concepta permissiue, inter quos casus videtur esse aliqua differentia, vt per ipsum met Dec. consi. xxvj. Item statuta nostra habent in fine operis, quod seruentur inter suppositos, & in ducatu, & locorum, & terrarum suppositarum statutis, &c. quę verba nō possunt commode intelligi de bonis existentibus extra territorium: & ideo est amplius deliberandum. Quarta quęstio, an dicatur iste defunctus decessisse pro parte testatus, & pro parte intestatus, & puto quod non: imo dicitur in totum testatus, ex quo verba testamenti sunt, Nomino hæredem meum vniuersalem d. Barbaram, &c. & ideo remanet ipsa hæres in totum: quia
9 † nomen hæreditatis, est nomen iuris. l. hæreditas. ff. de pet. hæred. Et quāuis sibi posset auferri, quatenus supra statutum, vel dispensationē senatus haberet, non tamen ideo minus dicitur hæres in totū gl. auth. si qua mulier. verb. diuidere. C. de sacrosan. eccl. vbi doct. l. qui soluēdo
10 ff. de hæred. insti. quia † quod aufertur ab incapace, possidetur sub nomine bonorum. l. j. §. an bona. ff. de iure fis. ipse vero incapax remanet hæres. l. necessarios. §. j. ff. ad Syl. l. eius qui. in fi. ff. de iure fis. Quinta
11 quęstio est, an † illa verba. In bonis mobilibus & immobilibus, restringant præcedentia, adeo quod non censeatur hęc vxor hæres instituta in iuribus & nominibus debitorum, iuxta ea quę habentur in l. a diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. Et cum a principio dixerit se instituere eam hæredem vniuersalem, satis apparet quod mentionē bonorum fecit pro iure vniuersali: & ideo tali casu comprehenduntur etiam nomina debitorum, & iura, iuxta distinctionem Dyni, & Bart. l. potest. ff. de acq. her. vbi etiam alij docto. & quod habetur in l. iij. de bon. poss. l. nam quod. in fi. ad Treb. per Alex. consi. xvj. in j. xxvij. & xlix. in iij. Nec obstat dubitatio, quam diffuse in motiuis d. Relator est prosequutus circa glo. in l. iubemus. C. de testamen. quomodo debeat intelligi.
12 Nam certa est conclusio quod † si notarius scripto testamento, interrogat testatorem, an sit cōtentus, quod talis sit suus hæres, & ille respondeat quod sic, licet ore proprio non expresserit nomen hæredis, tamen valet testamentum, secundum glo. in l. iubemus. C. de test. quam omnes ibi sequuntur & per Aret. in l. hæredes palā. de testa. per Dec. cōsi. cccclxxix. cum infinitis concor. in apostil. Alex. consi. xij. in j. isti tamen Moderni quærentes nodum in scirpo, vt deseruirent causę suę, inuenerunt consilijs suis multas limitationes, per quas non solum restringunt, sed in effectu destruunt d. gl. Quę limitationes, etiam si sint verę, non conueniunt casui nostro, in quo nomen hæredis est a testatore expressum, & prætera multa alia verba indicantia expressam mentē ipsius: vnde dictę limitationes non videntur facere ad propositum quæst. nostrę. Et in primis opinio Pylei, qui in facto proprio. q. cx. dixit non valere testm, quia testator nullum aliud verbū protulit, quam illud monosyllabum, sic dicit ipse non reperiri iure, quod quis vna syllaba possit testari, quę ratio in casu nostro non vrget in contrarium, cum vltra tex. verba dixit testator. Rursus Albertus Papiensis quem refert Io. And. in spe. de test. §. j. cōtra dixit, quia infirmi & quasi mortui, ad omnia vno modo respondent, dicendo sic: sicut et Ripa in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. obl. dicendo, Ouy bien, quę ratio etiam cessat in casu nostro: vnde apparet, quod auctoritates istę nihil faciunt ad casum nrm. Nec obstat quod non vi referre, an infirmus responderit sic, an expresserit nomen hæredis: quia vtroque casu vi quędam suggestio, secundum Corn. consi. lxxiij. in j. Respondeo quod non est differentia, præsupposita sanitate mentis, in vtroque casu: sed ad cognoscendum talem sanitatē est magna differentia: quia ex vnico verbo, sic, non pōt deprehendi sanitas: cum secus sit ex multis verbis, vt præsupponit Io. And. Ripa. & alij in dictis locis: vnde dicebat Socrates, loquere, vt te videam. Et quod sit differentia, apparet ex statuto nro, quod correxit dispositionem iuris cōis in testamentis: de quibus rogantur notarij, & voluit omnino, quod testator ore proprio nominaret hæredem, nec sufficeret si responderet interroganti, quod sic: in nro autem casu ore proprio testator hæredem, vt dictum est, nominauit. Et illud iudicio meo sufficit ad resolutionem motiui. Tū vt clarius ostendam de manifesto iure d. Barbarę,
13 aliqua dicam circa limitationes, quę vulgo dantur ad illam † glosam. Prima est limitatio, quando testator fuisset valde grauatus, secundum Ias. in d. l. iubemus. Th. Domi. Gul. Pont. Rip. in d. l. j. §. si quis ita. de verb. obl. & eundem Rip. lib. iij. responsorum. c. ij. Dico quod possunt recte loq.
14 quando propter grauitatem ęgritudinis, non esset testator sanus mente, alias † nihil refert grauitas morbi, quin testm valeat. l. quoniam indignum. C. de test. ibi momenta verborum, quę forte seminecis, & balbutiens lingua profudit: & ideo apparet nihil referre quod habet linguam grossam. Secunda est limitatio: vt procedat tm gl. si apparet scripturam iam factam de voluntate ipsius testatoris, secundum Cast. in l. hac consultissima. §. at cū humana. C. qui test. fac. poss. & cons. clvj. Rom. l. gerit. de acq. hęr. & cons. cccvi. Iason. d. l. iubemus. Crot. d. §. si quis ita. vers. lxx. casus. Sed hęc mīa est de directo cōtra gl. in d. l. iubemus. dum allegat pro opinione sua tex. in d. §. at cum humana vbi tex. in verb. postea. vult quod sufficiat factam esse scripturam, anteq̄ testes sunt conuocati, quę scriptura deinde illis legatur, & indicat eam scripturam præsumi factam de concessione testatoris, alias in casu illius tex. requirerentur testes duplicis generis: aliqui qui testificarentur de testō, aliqui qui testificarentur de illa concessione: & tñ tex. solum requirit testamentarios: sed vt dixi pōt saluari illa opinio in testatore, qui visus sit solum illa monosyllaba, sic, argueretur. n. maior sanitas mentis, si constaret de mandato. Tertia est limitatio, vt non procedat, quando testator rñdit ad interrogationē alicuius, qui non fuerat ad hoc
15 a testatore rogatus, secundum Calc. cons. xcj. quia alias † vi: factum ad suggestionem, & non valet. l. j. §. qui quęstionem. vbi Hypol. ff. de quęst. & per eundē Hypol. sing. cccclxix. vel factum ad complacentiam, secundum Bart. cons. cccxj. in j. consuluit vterque Soc. & alij Mod. Respondeo, in iure constat testes testamentarios debere esse rogatos, seu ad id adhibitos. l. hęr. palā. §. in test. ff. de test. Quod autē ille qui legit schedulam, debeat esse rogatus, nullum de hoc est in iure verbum: quia eo ipso quod legit schedulam satis apparet esse
16 adhibitum: & præsumitur de voluntate testatoris hoc fecisse: quia † nihil interest, cum testator mandauerit an approbauerit. c. ratihabitionē. de reg. iur. in vj. & Hypol. remittit se ad not. in d. l. iubemus. vnde secundum ea
17 debet intelligi. † Et in testamentis licitum est vxori bonis verbis & precibus prouocare maritum ad se instituendum: & talis suggestio non est iure improbata. l. fi. ff. si quis aliquem testari prohibuerit. Et supradicti doctores possunt saluari, vt dixi, quando suspecta est sapientia testatoris: quia visus sit sola monosyllaba. Quarta est limitatio vt non procedat gl. nisi quando apparet, quod testator habuit animum testandi, seu plenam deliberationem, secundum Corn. consil. cccxix. in iiij. Soc. lxxiij. in j. ccxxxij. co. lib. Iasonis cons. iij. num. 37. Respondeo, † ex conuocatione testium & institutione hæ-
18 redis, satis apparet animus testandi. l. non codicillum. C. de test. & in casu nostro hoc est certissimum, cum testator dixerit: Stare testimoni ch'io instituisco herede, &c & certe suprascriptę limitationes non loquuntur in casu nostro, in quo manifeste apparet de sana & integra mente testatoris: & verbis aptissimis ad testm: maxime et cum supplicauerit Senatui pro confirmatione d. testamenti. Et licet non appareat de mandato, tamen præsumendum est id factum de mandato ipsius, vt in simili casu consuluit Fed. de Sen. consil. cxvij. versic. præterea. vbi dicit quod præsumitur per aliquod tpus esse factum, & maxime propter mētionē in supplicationis in ipso testō factam dum dixit, Anchora con beneficio di lettere ottenute, &c. & licet doct. in l. omnium. C. de test. vbi Alex. & Fulg. cons. xxiij. dicant necessariam esse probationem de tali oblatione: tamen non contradicunt quin
19 sufficiat † præsumptio legis quę habetur pro veritate iuxta l. Imp. §. mulier. de probat. vel confessio ipsius partis, prout in casu nostro.

SVMMAE RERVM. LXXVIII.

1 *PEr clausulam codicillarem testamento adiectā substitutiones quę tanquam directę valere non possunt in vim fideicommissi sustinentur.*

2 *Argumentum a contrario sensu habet locum in vltimis voluntatibus.*

3 *Argumentum a contrario sensu non est accipiendum ad correctionem alterius partis testamenti.*

4. *Argumentum a contrario sensu non procedit ad tollendum effectum clausulæ subsequentis.*

5 *Argumentum a contrario sensu non accipitur quoties resultare intellectus prauus aut absurdus & non verosimilis.*

6 *Appellatione filię in casu venit etiam neptis.*

7 *Non minor est præsumptio amoris in nepte quàm in filia.*

8 *Neptem sub filia ex causis non intelligi.*
9 *Identitas rationis sola non sufficit ad inducẽdam dispositionem nisi ad-*
sint etiam verba.
10 *In conditionibus a testatore adiectis attendimus ad earum euentũ nec*
aliàs respicimus ad rationem quia conditio ipsa pro ratione est.
11 *Preceptum testatoris quod filij & heredes sui non possint testari vsq;*
compleuerint xxiiij. annos non valet quia illis aufertur libera testan
di facultas.
12 *Non debet fieri interpretatio vt actus nullus validum corrigat.*
13 *Plenior substitutio attendenda maxime cum sit posterior in scriptura.*
14 *Testantis animus videri non potest.*



Obilis viri D. Petri de Burla viso testamento, qui
decessit relicto filio, clarissimo Iurisconsulto Franci-
sco Burla, q̃ & etiã ipse decessit, relicta vnica filia, &c.
Dico rem videri claram, q̃ euenerit casus fideicom-
missi in fauorem agnatorum transuersalium. Pri-
mo, ex illa clausula testamenti, qua instituit filios ma-
sculos, & subijcit, *Ita quòd dicta bona mea semper vadant in filios ma-*
sculos, & descendentes ab eis masculos legitimos, & infra dem dicit, *Si*
aliquis masculus nasceretur, & decederet sine masculis instituo mihi he
redes filios fratres mei, &c. quę substitutio est compendiosa, licet facta
sit verbis directis ciuilibus, & resoluitur in fideicommissum propter il-
la verba, Si decederet sine masculis. C. si pater. de testa. in vj. & per Bart.
in l. Centurio. in tertia q. de vulg. Maxime cum in casu nostro adsit
1 † clausulã codicillaris adiecta testamento, per quã substitutiones, quę
tanquam directę valere non possunt, in vim fideicommissi sustinerent-
tur. l. ex ea. in fi. de testam. l. si frater. C. de fideicomm. gl. §. Masculo.
inst. de pup. per Bal. in l. verbis. ff. de vulg. Nec obst. aliud caput testi
quo ita ordinat, *Si aliquis masculus non nasceretur, aut nasceret & dece*
deret quandocunq; infrà xxiiij. annos, &c. quasi a cõtrario sensu velit te
stator, quod si decedat post xxiiij. annos non attendamus, an reliquerit
2 masculum, an vero feminam, q̃a † argumentũ a contrario sensu habet
locum in vltimis voluntatibus. l. aliquando ff. de cond. & dem. l. si quis
libertatem. §. fi. ff. de statulib. per Alex. Ias. Mod. in l. j. ff. de offi. ciuo
cu. & sola hęc ratio est, quę difficultatem facit in isto casu. Sed tamen,
ea non obstante, dico locum etiam fideicommisso, vt filij fratris testato
ris, & eorum descendentes admittantur: q̃a caput illud fideicommissi
est clarum, & apertum, vnde aliam interpretationem quęrere non debe
mus. l. non aliter. de leg. iij. l. ille, aut ille. §. j. eod. titu. Et ad contrariuz
3 respondetur primo quod † argumentum a contrario sensu non est acci
piendum ad correctionez alterius partis testamenti. l. conuenticula. C.
de epis. & cler. vbi Bal gl. c. ij. de foro compet. & significasti. eod. titu. &
4 l. fi. §. filijs autem. C. de bo. quę lib. Sicut dicimus, quod tale † argu-
mentum non procedit ad tollendum effectum clausulę subsequentis. l.
fi. in prin. vbi Bar. secundum primum intellectum. ff. de leg. ij Bald.
l. humanum. C. de legib. c. dilectus. secundo. de prębend. vbi Abb. in
5 fin. & † generaliter tale argumentum non accipitur, quoties resultaret
intellectus prauus, aut absurdus, & nõ verisimilis. l. ij. C. de cõd. inser.
vbi doct. & habetur in d. l. j. ff. de off. ciue, cui. Secundo respondetur,
q̃ argumentum a contrario sensu ex illa clausula sumitur, vt existente
filia testatoris, & moriente filio post xxiiij. annos. substituti non admit-
tantur, & ratio potuit esse, q̃a noluerit pater onerare filium suum fidei-
commisso in casu existentis sibi filię, quin illa ex testamento, vel ab inte
stato posset fratri suo succedere, sed iste casus non euenit: q̃a testator nõ
reliquit filiam aliquam. & si dixeris, q̃ ordinauit testator, existente filia
sua, idem dicendum est existente nepte, prout in casu nostro, tum quia
6 † appellatione filię in nostro casu debet venire etiam neptis. l. Lucius.
secunda. de hered. instit. secundum intellectum Imol. & habetur in l.
7 Gallus. §. instituens. ff. de lib. & posth. per Ias. post alios tum q̃a † non
est minor pręsumptio amoris in nepte, q̃ in filia secundum gl. l. libero-
rum. ff. de verb. sign. tum etiam q̃a subest identitas rationis secundum
quam dispositio testatoris videtur extendenda, & amplienda, q̃a si de
hoc casu interrogatus fuisset idem disposuisset, s̃m gl. in l. tale pactum.
in fi. ff. de pact. respondeo, quod ista interpretatio non potest accipi: q̃a
verba clara sunt in contrarium: testator enim expressit se de filia intelli
8 gere, quę † sibi ex vxore sua nata esset, quę verba nullo modo cõueniũt
nepti isti, s̃m not. per Salic. in auth. sed & si quis. in fi. C. de sec. nupt. &
Guid. Papę. q. ccciij. propter qualitatem enim annexam apparet, q̃
testator appellatione filię non intellexit de nepte, vt in simili per Alex.
cõs. cxx. ij in j. & sentit Bar. in d. l. liberorum. allegando text. in l. fin. C.
9 de natur. liber. Nec etiam † identitas rationis sola sufficit ad inducen-
dam dispositionem, nisi adsint etiam verba, vt est tex. in l. quidam cum
10 filium. vbi Bal. & Imol. ff. de her. instit. pręsertim † in conditionibus
a testatore adiectis, in quibus attendimus ad earum euentũ, nec alias
respicimus ad rationem: q̃a conditio ipsa pro ratione est l. iiij. §. j. vbi
Bal. ff. de cond. inst. l. a Titio. ff. de verb. obl. & hoc maxime in casu nr̃o
est dicendum in quo in clausula inferiore apparet manifesta testatoris
dispositio hanc neptem excludentis, & filios fratris sui fauore agnatio-
nis conseruandę ei pręferentis. Tertio ridetur quod ista suprascri-
pta, Si decederent infrà xxiiij. annos, &c. videtur apposita a testatore pro-
pter pręceptum quoddam, quod facit in fine testamenti, in quo mãdat
se heredes & filij sui possint testari, nisi vsq; quo compleuerint xxiiij.
annos. & si testati fuerint, vult testamentum esse nullum. quod quidem
11 pręceptum † testatoris non valet: q̃a auferret illis liberam testandi fa-
cultatem, secundum gl. in l. ex facto in princ. ff. ad Treb. not. Rapha.
Com. in l. filiusfam. §. vt quis heredem. ff. de leg. j. Ang. consi. lvij. do-
mina Andrea Alex. cõs. clv. in secundo. Ias. l. filiusfa. §. diui. in prima le
ctura. ff. de leg. j. & licet lex quandoq; tale pręceptũ interpretetur, vt in
ducat fideicommissum respectu bonorum testatoris, vt habetur in di-
ctis iuribus, tamen debet hęc interpretatio fieri secundum mentem te
statoris, non vt corrigat alias clausulas testamenti quibus de expressa
12 testatoris mente apparet: ne † alias actus nullus corrigat alium vali-
dum arg. l. iij. in fi. de ser. rust. pręd. l. si sponsus. §. j. ff. de don. int. vir.
Quarto, & vltimo respondetur, q̃ stat simul, quod isti agnati ex primo
illo capite sint vocati in casum filij morientis ante xxiiij. annum, & dein
de etiam subsequenti clausula ijdem sint vocati in casum quoque quo
moriatur post vigesimum quartum annum. nec enim pugnat quod te
stator facta vna substitutione minus plena subijciat aliam pleniorem.
l. si te solum. ff. de her. instit. l. nam ad ea. ff. de cond. & dem. vbi not. quę
13 † plenior est attendenda maxime cum posterior in scriptura sit. & l. si
quis cum. ff. de vulg. & pup. Alex. consil. xix. admodum pręclare circa
fi. in ij. vol. & ista interpretatio accipienda est, postquam verba testato-
ris sunt clara. l. non aliter. l. ille, aut ille. §. j. de leg. iij. nec tali casu ad con
iecturam mentis transibimus: q̃a in ea propter nimiam subtilitatem sę
14 pe erratur, cum † testantis animus videri non possit s̃m Bald. in l.
precibus. C. de impub. & alijs substit. Et hęc omnia, saluo semper, &c.

SVMMAE RERVM. LXXIX.

1 *PIa causa ab agnato exclusa.*
2 *Testes in testamento debent esse omni exceptione maiores.*
3 *Presbyter qui absq; licentia sacerdotis parrochiam ausus sit audi*
re confessionem penitentiam iniungere oleum sanctum dare est crimi
nosus & est de gradu deijcien.
4 *Qui se ingerit in negocio non vocatus & in eo testificatur eius testimo*
nium est suspectum.
5 *Facio heredem est verbum ciuile directum.*
6 *Relinquo est verbum commune quod rei particulari applicari potest*
& ideo ad fideicommissum refertur.
7 *Nulla actio competit creditori conditionali ante euentu conditionis.*
8 *Testi non dicenti verisimilia non est credendum.*
9 *Testis falsus in vno falsus est in omnibus.*
10 *In his quæ pertinent ad infirmandam fidem testis quæ non prosunt sin*
gula multa iuuant.
11 *Persona vilis & ignobilis non est testis omni exceptione maior.*
12 *Testis non rogatus non probat testamentum ad pias causas.*
13 *Iure ciuili non valebant relicta etiam ad pias causas nisi adhibitis se-*
ptem testibus & seruata omni solemnitate.



Ubitatur circa hereditatem d. Christophori, ad quem
pertineat, ad piam causam, an ad agnatos proximio-
res. Pro pia causa facit, q̃a sunt tres testes attestantes
de institutione S. Presbyter, & Luchinus, & Bakra
tus videturq; eorum dictum sufficere. per tex. in c. re
1 latum. j. extra de testa. In contrarium facit, q̃a † agna
ti probauerunt contrarium per quatuor testes, Marinonum, Ioan.
Antonium de ecclesia Ioanninam, & Luciam quę quamuis mulieres ad
mittuntur hoc casu secundum magis comm. opin. de qua per Abb. d.
c. relatum. Alex. consi ciij. in iiij. Dec. consil. clix. & videntur saltẽ tres
priores probare negatiuam concludenter, dum dicunt, quod non potuis
set instituere, &c. quia intellexissent, &c. secundum Decium consilio q.
imo etiam Lucia videtur concludenter probare negatiuam, dum dicit
quod fuit pręsens, & non audiuit secundum Pract. Pap. in forma ex-
positionis contra instrumenta in verbo dignoscitur, allegat Bartoluz
in l. coram. ff. de verborum significatio. Et videtur magis creden-
dum illis, qui erant familiares ipsius Christophori, & pręsbyter di-
cit, quod multa loquebantur, quę non poterant intelligi nisi a fami-
liaribus, quo modo ergo ipse, non familiaris intellexit, quod isti fami
liares non intellexerunt. Pro hac parte facit, quia text. in d. c. relatuz,
2 requirit q̃ † isti testes sint legitimi, id est, omni exceptione maiores. gl.
§. item verborum. instit. de verborum obligationib. Alex. consil. lxx. in
ij. non videntur autẽ, qui pro schola deponunt, esse tales. Et in primis
3 † presbyter est manifeste criminosus, qui absque licentia sacerdotis pa
rochialis, cum ipse esset simplex capellanus, nec haberet populum, au-
sus sit confessionem audire, pęnitentiam iniungere, oleum sanctum da-
re. quo casu esset de gradu deijciendus, vt est text. in c. ij. & iij. ix. q. ij. &
habetur in c. omnis vtriusque sexus. super verb. ligare extra de pęni-
ten. & remiss. & in clement. prima. de priuil. & ibi Paul. Eleaz. in princ.
Et verisimile est q̃ fuerit ipse accersitus, omisso parochiali: q̃a com-
posita esset fraus inter istam pecem, quę erat concubina defuncti: & ip-
4 sum pręsbyterum † qui se ingessit loco pręsbyteri parochialis. & ideo
suspectus est. l. si quenquam. pen. respon. C. de epis. & cler. & de cuius
moribus debet D. Iudex informari. iuxta gloss. in l. iij. super verb. in
mercitę. ff. de testib. facit quod not. Corn. cons. lxxvij. in j. Pręterea iste
pręsbyter non concordat in multis cum alijs duobus testibus. Pri
mo dicit, q̃ defunctus dixit, Facio heredem meum scholam, &c. alij duo di
5 cunt quod dixit. Relinquo scholæ, &c. & magna est differentia: quia † in
primo casu vocata esset schola per verbum ciuile directum secundum
6 not. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. † in secundo vero esset vocata per
verbum cõe quod rei particulari applicari potest: & ideo ad fideicom-
missum refertur. l. cogi. in princ. vbi Bar. ff. ad Trebe. Secundo di
cit, pręsbyter quod instituit heredem scholam post mortem d. Pacio,

⁊ Pacem vsumfructuariam dum viuit, alius dixit, quod dixit, Relinquo
Paci, vt possit gaudere mea donec viuat, deinde relinquo S. Satyro. Secundũ
quam conceptionem verborũ Pax cẽseretur hęres instituta iuxta not.
l. donationes. §. species. ff. de donat. ⁊ grauata restituere per fideicom-
missum post mortẽ suam scholę, vt dixit Alex. in l. extraneũ. C. de hęr.
7 institu. ⁊ consil. cixij. in ij. lib. vnde † nulla actio nunc competeret dictę
scholę: q: ageretur ante euentum conditionis. l. j. §. fin. ff. quando dies
vsu. leg. ced. per Bar. l. ita stipulatus. in ij. quęst. de verbo. oblig. Et si
dicamus Pacem esse institutã, testamentum corrueret: q: non interue
nit presbyter parochialis, secundũ c. cum esses. extra de testam. ideoq;
nec fideicommissum deberetur, sm Salic. auth. cassa. q. ix. C. de sacros.
eccles. Alex. consi. cxxvij. in ij. ⁊ quę habent in l. omnibus. C. de testib.
Corn. consi. xcv. clxvi. iij. Prętere a redditur suspectus hic presbyter,
id est, ex eo, quod deponit etiam ad vtilitatem suã, videlicet de exequijs
soluendis ex bonis Christophori defuncti, secundum quod diceretur
ab ipso de quo habetur in d. clem. j. de priuil. vers. nec legata, vel debita.
Secũdo ex eo, quod dicit specificasse eum se hęredem relinquere in bo
nis mobilibus, immobilibus, creditis, iuribus, ⁊c. ⁊ tamen alij hoc nõ
dicant, ⁊ cum difficulter loqueretur non est verisimile hoc ab eo specifi-
8 catum, vnde testi non dicenti verisimilia, non est credendum, secundum
9 Abb. c. quia verisimile. de pręsump. Dec. consi. xciiij. ⁊ † falsus in vno,
falsus est in omnibus. iij. q. ix. c. pura. Tertio ex eo, quod dicit se satis
cito confecisse schedulam, ⁊ ex die in schedula scripta apparet post tri-
duum factum, ⁊ certe hęc schedula reddit rem suspectam tanquam sit
quędam instructio ad falsitatem ex quo hoc modo non ex tempore, id
est statim, sed pręmeditatus ⁊ securos respondet d. l. iij. §. j. verb. ex tẽ-
pore. vbi Mod. ff. de testib. Quarto, q: intelligo prius perhibuisse cũ
testimonium istud per viam monitorij, quo casu sit fraus decreto prohi
benti examinatione testium ad perpetuã rei memoriam, ⁊ nõ potest ne
gari facile dari materiam delinquendi hoc modo vt in simili not. Aret.
in l. legata inutiliter. de leg. j. cum eundem pręmeditatumq; sermonem
afferat, vnde est arbitrarium iudici an velit ei credere, sm Bart. l. eos.
10 ff. de fals. ⁊ † in istis quę pertinent ad infirmandã fidem testis, quę nõ
prosunt singula, multa iuuant, vt per Bartol. l. j. §. ijdem Consilio. de
11 quęstio. vbi Hippolyt. Secundus testis Luchinus est † personę vilis,
⁊ ignobilis, vnde non est idoneus, seu maior omni exceptione. §. j. versi.
⁊ non quosdam. in auth. de testib. ⁊ contradicit presbytero, vt supra di
xi. Idemq; de Galerato videtur, qui in hoc contradicit alijs dum di-
cit, Relinquo Paci, quod sit domina & madona, &c cum presbyter dicat alio
modo, Luchinus alio, ⁊ inter hos casus est magna differentia, secundũ
Ias. d. l. extraneum. versi. ij. limita. Prętere a alij dicunt, quod intelli-
gibiliter nominauit S. Satyrum iste contrarium dicit, quod ter fuit
interrogatus, vt repeteret, vnde est quasi iratus. Prętere a non fuit pre
sens vsque ad finem, nec de facto penę deponit, sed recessit. vnde tanq;
non informatus plene non facit fidem secundum glo. in l. Lucius. ff. de
his qui not. infa. ⁊ quod habet in l. si is qui testamentum. ff. de test. per
Corn. consil. ccxxviij. iiij. Prętere a mirum est quod nemo dat istuz in
contestem. Corn. consi. lv. iiij. ⁊ cum sint ab alijs ⁊ a presbytero nomi-
nati oẽs, qui interfuerunt, ⁊ non iste satis potest prudens iudex perpen
12 dere falsitatem. addo, quod iste † testis nõ fuit rogatus, ⁊ ideo nõ pro-
bat testamentum, etiam ad pias causas, vt dicit Socin. post alios quos
allegat consi. xcij. in fi. in iij. volu. ⁊ probatur in d. c. relatum. verbo. re-
quisitis. de quo tñ dicendũ est, vt ibi. Cum ergo aduersus hos ⁊ testes
propria causa, vel potius pro concubina defuncti perhibentes testimo-
nium, obstant sacrosan. ⁊ testes pro agnatis sint, ⁊ plures numero, ⁊ mi
nus suspecti, debet iudex adimere causam intestati: cum causa testati nõ
sit recte probata, vt in casu fortiori contra pium locum consuluit Ange.
consi. ccxxxij. ⁊ Corn. consi. cclxj. in j. ⁊ consi. lv. in iiij. Pro qua senten
13 tia facit ratio generalis, nam † iure ciuili non valebant relicta etiã ad
pias causas nisi adhibitis vij. testibus ⁊ seruata omni solennitate, vt
est text. in l. generali. C. de sacrosanct. eccle. ⁊ est communis opinio. con
tra Bartolum in l. j. C. eodem titulo. deinde Pontifices fauore pię cau
sę voluerunt etiam duos testes sufficere: q: existimauerant solennita-
tem illam negligendam, quę duntaxat inuenta erat, nec facile falsum
committi posset. vnde si hęc suspicio cessaret, voluerunt satis esse duos
testes idoneos, id est, non suspectos, vt dicit Hostien. ⁊ Ioan. Andr. in
d. c. relatum. vbicunque ergo subesset suspicio tunc non esset locus dictę
dispositioni, vt etiam dicit Anton. de Butr. in ca. cum esses. eod. titu. ⁊
Bald. consi. cclxxxv. ad finem. in ij. volumine. At in casu nostro mani
festa est suspicio falsitatis, quę inducitur ex attestationibus inductis
in fauorem agnatorum. quorum dicta non solum inducunt iudicem in
suspicionem secundum doctrinam Barto. in l. admonendi. de iureiur.
sed etiam probant concludenter aduersus causam piam. Et certe vide
tur mihi res clara in fauorem ipsorum agnatorum, ⁊ si causa hęc esset
mihi commissa non aliter iudicarem. Et ita mihi videtur, saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXX.

1 QVotiescunque substitutio facta est per nomen collectiuum sicut
est dictio liberos vel masculos vel similes vno decedente ad-
mittitur sequens proximior.
2 Dictio filios regulariter loquendo non est collectiua.
3 Quotiescunque testator vocauit filios fratris vel patrui non de praesen
te, sed in futurum euentum tunc quia non potuit esse certus an tem-
pore euenientis conditionis a futuri essent filij an nepotes intelligetur
etiam dispositio de nepotibus.
4 Per substitutionem factam in omnibus bonis testatoris & post mor-
tem omnium filiorum videtur inter ipsos filios reciproce substitutio-
ni locum esse.
5 Substitutio nouissime decedenti facta habet locum ac si post mortem
omnium facta sit quia aequiparantur.
6 Dictio pleno iure significat in totum.
7 Per clausulam illam in diuisione posita ad habendum tenendum donan
dum alienandum faciendum &c. quicquid eisdem videbitur videtur
induci renunciatio fideicommissi.
8 Haeres defuncti personam representet.
9 Si facta esset alienatio rei fideicommisso subiecta licet tertius ad rem
ipsam non posset conueniri haeres tamen ipse alienantis teneretur ad
precium.
10 Grauatus fideicommisso duplici actione tenetur una ad rem ipsam si
extet altera ad eius aestimationem si facultatem dandi non habet.
11 Clausula licentię a petitione rei alienata liberans non debet extendi ad
precium.



Cenerosissimi Ludouici Richardi in testamento quęrit,
an sit aliqua substitutio reciproca, cuius virtute Fran.
de S. Prięiecto possit pretendere bona nobilis Pe-
tr. fratris sui, qui absque filijs decessit, ad se pertinere.
Et videtur mihi dicẽdũ, ꝙ sic. nam dictus Ludouicus
in substitutione vsus est ijs verbis, quibus instituit
Ioannem filium, ⁊ eo decedente substituit directe, ⁊ pleno iure Anto-
nium, ⁊ suos filios nascituros post eum, ⁊ casu quo dictus Antonius, ⁊
sui masculi decederent absq; liberis, substituit pleno iure Mariam, ⁊
Margaretam, ⁊c. ex quorum verborum tenore resultant duo funda-
menta, quibus manifeste apparet, filios Antonij inuicem substitutos
1 esse. Primum est, q: † quotiescũq; substitutio facta est per nomen colle
ctiuum, sicut est dictio, liberos, vel masculos, vel similes, vno decedente,
admittitur sequens proximior. l. cum ita. §. in fideicõmisso. ff. de leg. ij.
⁊ per Soc. in l. Gallus. §. quidã recte. ff. de lib ⁊ posth. versic. quartus
casus. Vnde apparet, ꝙ decedente Petro, admitti debet ad fideicom-
missum dictus nobilis Franc. eius frater ⁊ proximior. Nec obstat, ꝙ
2 testator vsus † dictione. filios, quę quidem non est collectiua, regulari-
ter loquendo. l. Titius. in princ. vbi not. ff. de lib. ⁊ posth. Quia respon
deo, ꝙ hoc est verum in casibus, in quibus filiorum appellatione nepo-
tes non continentur, prout dicit Socin. in d. §. quidam recte. versic. ex
qua consideratione quem ibi sequuntur Mod. maxime d. Caro. Rui
nus, vbi plurima pro hac sententia adducit, quam puto verissimam.
Quod aũt in casu nostro appellatione filiorum venirent nepotes, pro-
3 batur ex communi conclusione, quę habet, ꝙ † quotiescũq; testator vo
cauit filios fratris, vel patrui, non de pręsenti, sed in futurum euentum,
tunc q: non potuit esse certus, an tempore euenientis conditionis adfu
turi essent filij, an nepotes, intelligetur etiam dispositio de nepotibus. l.
Lucius. ij. de hęr. insti. prout eam intelligit Io. de Im. Alex. Soc. Ias.
in d. l. Gallus. §. instituens. ⁊ late consuluit Alex. consil. xxxvij. volu.
vj. cuius rationes vlterius non prosequor: quia videri apud eum pos-
sunt, suadetur q: hęc opinio ex verbis testatoris, qui infra in conditione
fideicommissi non repetijt dictionem, filijs, sed simpliciter dixit mascu
lis, quę dictio indubitanter est collectiua, ⁊ ex qua declaratur, quemad-
modum intelligatur dictio, filijs, in pręcedenti parte scripta. l. si seruus
plurium. in fin. ff. de lega. j. ⁊ in casu non dissimili consuluit. Abb. cons.
xxxvj. in j. volumine. versic. nec obstat. ⁊ Raphael Com. consil. cxvij.
in primo dubio. Guid. Pap. quęst. cccclxxxv. Incip. si in aliqua, cum
4 similibus. Alterum caput principale est, quia † substitutio ista facta
est in omnibus bonis ipsius testatoris, ⁊ post mortem omnium filiorũ
Antonij, quo casu videtur inter ipsos filios reciprocę substitutioni lo-
cum esse, per text. in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de lega. ij. quę lex
5 licet loquatur, quando † substitutio nouissimo decedẽti facta est, tamen
habet locum etiam, quoties post mortem omnium facta sit: quia ista
ęquiparantur. l. codicillis. ff. de vsufruct. lega. prout tenuit Alex. in l. si
pater impuberes. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ consi. xcj. in j. Cor. consi. ccxcvij.
in iij. ⁊ dicit Ias. in l. potest. de vulg. ⁊ pup. se consuluisse infinitis vici-
bus, ⁊ verissima hęc est conclusio duobus concurrentibus. Primo, ꝙ
substitutio fit post mortem omnium. Secundo, ꝙ sit facta in tota hę-
6 reditate, quod est in casu nostro, propter illa verba. † pleno iure quę, vi
dentur totum significare. l. diuortio. vbi gloss. in verb. plena. ff. de neg.
gest. l. Titia. de ann. lega. c. cum ⁊ plantare. §. in ecclesijs. extra de pri-
uileg. vnde stante tali verbo, videtur testator dedisse facultatem fidei-
commissario, etiam propria auctoritate possessionem apprehendendi,
secundum Bar. in l. Centurio. in ij. membr. princip. ff. de vulg. ⁊ pup.
quem allegat Bald. in auth. hęc vbis. C. de sacrosanct. eccles. suadetur
hęc interpretatio ex pręcedenti verbo, quo dicit, se directo, ⁊ pleno iure
substituere, ⁊c. illud enim verbum, pleno iure, debet, vt aliquid operet,
aliter intelligi, q; directo. l. si quando. de lega. ⁊ fideicom. j. Consequens
est ergo, vt intelligatur in totum, ⁊ respectu filiorum Antonij, qui vo-
cantur post eum, ⁊ sic per fideicommissum, secundum gl. in l. precibus.
C. de impu. perinde est, ac si scriptum esset, fideicommissum in integra
hęreditate induci. Nec dubito, quin hęc fuerit mens testatoris, quę plu
rimum in reuerendissimo senatu solet attendi maxime cum tractetur
de conseruanda hac familia, quod argumentum valde fauorabile est,
secundum dubium principale est, quia videretur prima fronte renun-
tiatum esse fideicommisso propter diuisiones inter istos fratres factas,
in quibus vltima pars assignat alteri bona subiecta fideicommisso cuz
7 † illa clausula, ad habendũ, tenendum, donandum, alienandũ, ⁊ facien-
dum, quicquid eisdem videbit, ⁊ placuerit, ⁊c. quibus quidem verbis
videtur induci renuntiatio fideicommissi, secundũ doctr. Bar. in l. qui
Romę. §.

Rome. §. duo fratres. ff. de verb. obl. cum quo transeunt ibi doct. communiter quod maxime procedere debet in casu nostro, in quo ex inspectione divisionum, & transactionis apparet eos habuisse notitiam dicti fideicommissi respectu. l. de his. ff. de transac. Sed his non obstant. puto adhuc salvum ius esse D. Francisco. Moveor, quia dicta clausula non operatur renuntiationem nisi respectu tertij, in quem iam esset facta alienatio, ut ibi declarat Bart. unde non facta alienatione remanet frater adhuc subiectus fideicommisso. l. sicut. §. si debitori. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. & sicut ipse remanet obligatus, ita illam obligationem tran
8 smittit in † heredem, qui eius personam repraesentat. §. j. in auth. de iure
9 iur. a mor. Fran. Curtio. consi. lxij. facit, quia † si facta esset alienatio, licet tertius ad rem ipsam non posset conveniri, heres tamen ipse alienantis tenetur ad pretium, ut sentit Bar. & traditur in l. si fundum per fideic.
10 ff. de leg. j. arg. l. fi. in fi. ff. de leg. ij. Cum enim † gravatus fideicommissum duplici actione teneatur, una ad rem ipsam, si extet, altera ad eius extimationem, si facultatem dandi non habet. l. non dubium. §. fi. ff. de leg.
11 ij. suprascripta † clausula licentiae a petitione rei alienatae liberans non debet extendi ad pretium. l. si domus. ff. de servit. urb. praed. & pro ista opin. facit glo. in l. peto. §. praedium. in gl. fin. ff. de leg. ij. Et ita semper & legendo in d. §. duo fratres. & consulendo, sum solitus tenere. Et haec omnia, salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXI.

1 *Limitatur dispositio §. cum ita l. heredes mei.*
2 *Licet in testamentis mens testatoris plurimum dominetur tamen hoc intelligitur dummodo sit expressa per verba.*
3 *Mens ipsa non potest recte percipi nisi ex verbis alias facile deciperemus in coniectura mentis ideo non est a verbis recedendum.*
4 *Ad inducendum fideicommissum non sufficit coniectura a mens testatoris nisi coiectura sit necessaria et valde probabilis ex verbis testaris.*
5 *Non aliter a significatione verborum recedendum est quam cum manifesta est mens testatoris unde cessantibus verbis fideicommissi nunquam dicimus subesse fideicommissum.*
6 *Fideicommissum est onus & in dubio pronunciamus non subesse quia semper fit interpretatio ne heres sit gravatus.*
7 *Fideicommissi ademptio favorabilis est quia datio est odiosa.*
8 *In legatis & fideicommissis semper quod minimum est sequimur.*
9 *Non est verisimile Patrem voluisse onerare filium nisi quatenus verba expresse hoc implerant unde in fideicommissis onus filio iniunctum ad Nepotes non pertinet.*
10 *Testator qui filium excludit multo magis Neptes censetur exclusisse.*
11 *Verba non volo quod unus filius moriatur alteri sunt verba directa substitutionis.*
12 *Persona nunquam extrinsecus subauditur.*
13 *Fideicommissa conditionalia etiam ab ascendentibus relicta non transmittuntur nec quidem in descendentes.*
14 *Causa testati praefertur causae intestati.*



Estamenti D. Marini Gundola verba sunt. *Reliqua bona mea omnia volo esse filiorum meorum Benedicti, Nicolai, & Andreae hac conditione, quod si quis eorum moriatur sine haerede legitimo volo quod unus moriatur alteri. Et si contingeret omnes tres deficere absque haerede, volo quod bona mea perveniant ad Annam filiam meam eiusq; haeredes masculos.* Contingit, ut Benedictus primus moreretur, relictis tribus filiabus, & uno masculo, qui deinde decessit, postea mortuus est Nicolaus sine liberis, & intestatus, tandem perijt Andreas sine filijs facto testamento in quo fecit legata extraneis, &c. Quaeritur an potuerit hoc facere in praeiudicium filiarum Benedicti pp suprascriptum fideicommissum. Et prima fronte videretur obstare fideicommissum non quidem secundum verba, sed secundum mentem testatoris, qui per illa verba, si quis ipsorum moreretur sine herede legitimo, &c. Censetur posuisse in cōditione dictas filias Benedicti quae licet non censeantur in dispositione secundum gl. in l. Lucius ff. de hered. inst. hoc intelligitur ex persona ipsarum secus ex persona patris per ius transmissionis: ut hoc casu ius fideicommissi conditionalis transmittatur secundum glo. in l. is cui. ff. de act. & obligat. & per doctr. Bal. in l. unica. C. de his qui ant. aper. tab. quod fatetur de plano Soc. in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. quoties ultimo loco substitutus esset extraneus. & idem tenet Soc. consi. vj. in personali. ij. vol. Nec refert, quod hic substituta sit Anna filia: quia cum excludatur ab istis sororibus, ut istam dicam perinde est ac si esset extranea arg. not. per Barto. l. j. §. qui habebat. ff. de bon. poss. contra tabul. Rursus pro istis sororibus facit quia cum Anna esset nupta, & foemina videbatur ab intestato excludi ab ipsis masculis quo casu communis est conclusio quod substitutus duobus institutis & invicem substitutis non admittitur ad portionem ultimi in
1 cuius persona solum evenerit conditio † limitaturque hoc casu dispositio d. §. cum ita. in d. l. heredes mei secundum Bar. ibi cum quo communiter transeunt doct. Ang. Raph. Paul. Alex. Soci. & Moder. cum ergo dicta Anna filia non obstet ipsis sororibus videretur eas admittendas ad fideicom. Sed tamen his non obstantib. teneo indubitanter nullum ius competere dictis sororibus, nec eas ad fideicommissum vocari: & praemitto
2 quod † licet in testamentis mens testatoris plurimum dicatur, tamen hoc intelligitur dummodo sit expressa per verba. l. quidam cum filium. ff. de her.
3 inst. ubi Bal. & Imol. & quia † mens ipsa non potest recte percipi, nisi ex verbis: alias facile deciperemur in coniectura mentis. ideo non est a verbis recedendum, secundum Bal. in l. precibus. C. de impub. & alijs subst. ver
4 sic. dixi ergo alibi. Bald. in l. cum virum. C. de fideic. dicit † ad inducendum fideicommissum non sufficere coniecturatam mentem testatoris quod Ias. in l. potest. ff. de vulg. intelligat, nisi coniectura sit necessaria, & valde
5 probabilis ex verbis testatoris: & ideo lex ait, † non aliter, a significatione verborum recedendum quam cum manifesta est mens testatoris, unde cessantibus verbis fideicommissi nunquam dicimus subesse fideicommissum l. Lucius. § tres heredes in verbo an vicia hereditatis. ff. ad
6 Treb. ubi Iac. Hyp. Alber. & cum † fideicommissum sit onus. l. cohaeredi. §. cum filio. de vulg. in dubio pronuntiamus non subesse: quia semper fit interpretatio, ne heres sit gravatus. l. unum ex familia. §. si rem. de
7 legatis, & fideicommissis secundo unde & alibi dicitur † fideicommissi ademptionem favorabilem esse, quia datio est odiosa. l. si fuerit. ubi Pau.
8 de Cast. & Soc. v. not. de reb. dub. & alibi traditur regula, quod in legatis, & fideicommissis semper quod minimum est, sequimur. l. nummis. de legat. ij. l. apud Iulianum. alias idem Iulianus. §. scio. de leg. j. Lud. Rom. l. plures. de dam. infect. Dec. l. in testamētis. de reg. iur. Et istud maxime debet habere locum, quando fideicommissum imponeretur filio:
9 † non enim verisimile est voluisse patrem filium onerare, nisi quatenus verba expresse hoc inferat. unde in fideicommissis onus filio iniunctum ad nepotes non pertinet secundum Dec. consi. ccxvij. cum concordantibus. sicut nec in prohibitio alienationis glo. §. nos igitur. in auth. de rest. fideic. quamvis alias filiorum appellatione veniant nepotes. l. iusta. ff. de verb. sig. His sic praemissis dico nullum ius competere dictis sororibus sive mentem testatoris inspiciamus sive verba nec enim verisimile est voluisse patrem gravare filios suos masculos contemplatione istarum neptium foeminarum, quae adhuc natae non erant. & si respectu Annae non est fideicommisso locus, multo minus respectu istarum sororum,
10 cum † testator qui filiam exclusit multo magis neptes censeatur exclusisse. l. si viva matre. C. de bon. mat. in fi. per Pau. de Ca. l. j. C. de cōd. inser. & consil. cccex. casus iste frequenter in ij. Fulg. consil. xxxvij. nec
11 etiā verba adiuvant istas sorores, quia † verba illa non volo quod unus filiorum moriatur alteri, quae sunt verba directa substitutionis. c. si pater. de testa. in vj. per Bar. in l. Centurio. de vulg. non possunt admittere
12 re hanc subauditionem, moriatur alteri, & eius filiabus, cum † persona nunquā extrinsecus subaudiatur. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus in fi. de verb. obl. Nec obstant rationes in contrar. iam allegatae, & in primis quod istae sorores iure transmissionis debeant admitti: quia respon-
13 det quod communis conclusio est in contrarium, quod † fideicommissa conditionalia etiam ab ascendentibus relicta non transmittuntur, nec quidem in descendentes ut est text. in d. l. heredes mei. §. cum ita. ubi gloss. quam dicit communiter approbatam Alex. ibi, & in consulendo, & iudicando sequendam. Idem tenet glo. l. unica. C. de his qui ante app. tab. cum concordantibus per Alex. consi xcij. super eo. lib. ij. & consi. clxv. circa praesentem lib. v. Soc. consi lxxiiij. examinato lib. iij. & consi. lxxvj. in praesenti lib. j. Dec. consil. lv. in j. & licet gloss. in l. is cui. de act. & obl. aliter sentiat, tamen eam gloss. cōmuniter reprobant doct. sicut etiā reprobant salvationem Soc. quam posuit in d. §. cum ita. & in d. consi. vj. in ij. volu. sustinentis eam, quando post mortem omnium liberorum substitutus esset extraneus. per l. unicam. de his, qui ante ap. tab. nam non probatur iure illa opinio, & tex. in d. l. unica. non patitur intellectum Soc. ut declarat Rui. in l. j. ff. de leg. j. & ibi sum sequutus. & ita etiam firmant alij mod. Papienses reprobantes d. opinionē Socin. in d. §. cum ita. num. 64. Quamvis in casu nostro illa opinio Soc. non multum faciat in proposito cum non extraneus sit substitutus: sed D. Anna filia testatoris quo casu etiam ipse fatetur nullam fieri transmissionem. Non obstat, quod D. Anna non obstet sororibus cum ipsa non admittatur ad fideicommissum, quia posito hoc ita esse (non enim respectu Annae sum interrogatus) sed posito (ut dixi) hoc ita esse non sequitur dictas sorores includi, quia Bar. & doct. dicunt salvum esse ius sororum ab intestato ut admittantur secundum formam statuti tanquam evanuerit fideicommissum, adversus vero testamentum ipsius gravati non possunt admitti, quia ut dixi fideicommissi conditio defecit, &
14 † causa testati praefertur causae intestati. l. quamdiu ff. de acquir. hered. Et ex suprascriptis remanent dissoluta dubia mihi proposita, & apparet valere nec revocari posse legatum possessionis factum per Andream Drago. de Gundola. in suo testamēto. Et haec omnia, salvo semper, &c.

SVMMAE RERVM. LXXXII.

1 *Verba deceden. sine masculis varie accipi.*
2 *Dictio ut supra se refert ad supradicta.*
3 *Natura dictionis similiter quaesit.*
4 *Verba quandoque mediate accipiuntur ut intentioni proferentis deserviant.*
5 *Praecessor dicitur qui mediate praecedit.*
6 *Dominus dicitur qui est dominus domini & sic alio mediante.*
7 *Verba regulariter prius accipiuntur non autem per posterius.*
8 *Conditio simpliciter scripta sine masculis non adiecto filijs potest verificari etiam in Nepotibus & pronepotibus ex quo non restringitur ad certum gradum.*
9 *Dictio decedentium est a participium praesentis temporis potest habere tractum &c.*
10 *Quamvis qualitas adiecta verbo reguletur secundum tempus verbi tamen hoc non procedit quando alijs verbis mens proferentis declaratur quod intellexit etiam in futurum.*


Irca legatum ducatorũ mille factum filiabus Ludoui-
ci, videretur prima fronte d. Simonam non admitten
dam, q2 verba legati sunt filiabus Ludouici deceden-
tis sine masculis, ipse autẽ habuit masculos & sic defe
cit conditio. l. filiusf. §. cũ quis. ff. de leg. j. Et certe to-
ta difficultas stat in hac ratione: quo intelligantur illa
1 † verba decedẽtiũ sine masculis, si intelligamus immediate erit exclusa
d. Simona. d. §. cum quis. si intelligamus mediate, erit admittenda. &
pro hac secunda intelligentia facit: q2 testator non simpliciter deceden-
2 tis n sine masculis, sed addit † dictionem, vt supra quę dictio se refert
ad supradicta, sm Bart. l. j. §. hoc edicto. ff. de postu. in fi. Dec. consil.
ccclxxvij. versi nec obstat. supra aũt dixerat, q si nemo ex descendenti-
bus masculis extaret, &c. & sic apparet, quod intellexit testator, si decede
ret Ludouicus sine masculis tam immediate, q3 mediate: q2 Antonius,
& eius filij decederent ipsi sine masculis, qui casus euenit. & q illa fuerit
mens ipsius ostenditur, q2 alias fecisset meliorem conditionẽ filiorũ ex
filiabus suis pręmortuis, quibus non apposuit illam conditionẽ: quã
filiarum ex filijs masculis, quod videtur esse contra eius mentẽ, & cõtra
3 † naturam dictionis similiter, per quã apparet istud legatum reduci in-
star pręcedentis. auth. similiter. C. ad l. Falcid. c. capitulũ. vbi Felin.
4 de rescript. Nec est nouũ, vt † verba quãdoq3 mediate accipiantur, vt
intentioni proferentis deseruiant, vt in l. ij. ff. de orig. iur. §. j. vbi super-
5 bus Demarati filius, scilicet mediatus: fuit enim nepos. sic † pręcessor,
dicitur etiã qui mediate pręcedit. c. ecclesia. versic. parte. extra de caus.
6 possess. & propr. & † dñs, qui est dominus dñi, & sic mediante alio. c. j. §.
illud. de probib. feud. alien. per Federic. & quę habentur per Moder.
7 in l. Modestinus. ff. de verb. sign. & licet † verba regulariter per prius
accipiantur, non aũt per posterius. l. qui liberis. §. j. de vulg. tamen hoc
non procedit quando alia est mens testatoris, vt ibi habet. Et hoc ma-
8 xime in casu nostro dicendũ, in quo † conditio simpliciter est scripta, si-
ne masculis nec dicit sine filijs. vnde potest verificari etiã in nepotibus,
& pronepotibus ex quo non restringit ad certum gradum. l. liberorum.
9 de verb. sign. Et licet illa † dictio decedentium sit participium pręsen-
10 tis tpis tamen potest etiam habere tractũ: q2 † quãuis qualitas adie-
cta verbo reguletur secundum tempus verbi, tamen hoc non procedit
quando alijs verbis mens proferentis detegitur, qd intellexit etiam in
futurum. c. Rainutius. extra de testa. declarat R pa. in l. Centurio. de
vulg. & facit qd not. Alex. in l. stipulatio hoc modo. vers. nec obstat qd
qualitas. ff. de verb. oblig. & hęc procedunt etiam si in litera testamenti
scriptum sit descendentium, in exemplo tamen mihi proposito scriptũ
est descendentium quo casu cessaret omnis difficultas & refertur ad
substantiuum pręcedens filiarum. Et ideo concludo d. Simonę de-
beri istud legatum mille ducatorum.

SVMMAE RERVM. LXXXIII.

1 *Vlgaris substitutio potest fieri & in legatis & in fideicõmissis.*
2 *Post agnitionem fideicommissi expirat fideicommissum.*
3 *Alternatiua intelligitur ordine successiue respectu tantum vul-*
garis substitutionis non vt primus censeatur grauatus restituere se-
quenti sed facta solutione primo extinguitur ius caeterorum.
4 *Quoties testator per copulatiuam et verbis communibus usus esset pu*
ta substituo Titium & eius filios communis opinio est filios vulgari-
ter tantum vocatos esse non autem per fideicommissum.
5 *In dubia sit interpretatio ut substitutio solum directa sit.*
6 *Non est verisimile quod quis substituisset hospitale nisi deficientibus om*
nibus descendentibus suis.
7 *Non est dicendum clausulam contraria continere.*


Explicationis verborum testamenti d. Lucię causa, quę
rit casu quo si alter huius filijs decederet, q alter eorum
superuiuens, seu eius legitimi filij succedant, &c. an
importent fideicommissum, & breuiter agendo videre
tur mihi illa verba seu eius legitimi filij succedant, &c.
non intelligi de fideicommisso. sed de vulgari tantum
1 † substitutione, quę potest fieri, & in legatis, & in fideicommissis. l. vt hę-
2 redibus. ff. de leg. ij. adeo, vt † si agnitum sit fideicommissum per d. Ni-
colaum eorũ patrem, & testatricis filium expirauerit fideicõm. illorum iux-
ta l. post aditã. C. de impub. Moueor primo per tex. in l. cum pater. §.
pen. ff. de leg. ij. prout eũ declarat, & intelligit Bart. & doct. in l. Gallus.
§. j. de lib. & posth. & per text. in l. heredes. §. fin. ff. ad Trebel. ibi defi-
3 ciente gradu nepotum, &c. quibus iuribus apparet quod † alternatiua
intelligitur quidẽ ordine successiuo respectu tantum vulgaris substitu-
tionis non vt primus censeat grauatus restituere sequenti, sed facta so-
lutione primo extinguunt ius cęterorũ. Moueor secundo q2 Aret. &
Lanc. Gallaula hoc expresse tenent in d. l. Gallus. §. j. & cõsuluit Soc.
consi. cxij. in j. vol. cum pater filio substituisset sorores, vel earum filios
respondit filios sororibus vulgariter dũtaxat substitutos esse, non aũt
per fideicõmissum, & ista est magis cõis opinio quicquid dixerit Dec.
consi. xcv. in primo dubio. quãuis etiã in casu Decij essent alia verba, &
alię clausulę q3 in nostro, & ideo illud consiliũ nihil obstat huic opinio-
ni. quę interpretatio maxime in casu nostro est accipienda ne alias vi-
deatur onus fideicõmissi filio, quem non est verisimile facile a parentibus
grauari, nisi verba aliud indicarent, vt q2 post mortem filij vocasset eius
descendentes secundum Corn. consi. ccxxvj. in iiij. Dec. cliij. Socin.
4 xij. in iij. in vltimo dubio. Moueor tertio quia † quoties testator per
copulatiuam, & verbis communibus vsus esset puta substituo Titium,
& eius filios communis opinio est filios vulgariter tantum vocatos es-
se non autem per fideicommissum secundum Raph. Aret. & Alexan. &
5 alios Moder. in d. l. Gallus. §. j. q2 † in dubio sit interpretatio, vt sub-
stitutio solum directa sit. c. j. de testa. in vj. glos. l. verbis ciuilibus. ff. de
vulg. ergo idem in alternatiua, quę facilius recipit hanc interpretatio-
nem. secundum Bar. in d. l. Gallus. §. j. Nec obstant auctoritates quę-
dam allegatę per Decium in d. consi. xcv. q2 licet dicant alternatiuam
intelligi ordine successiuo non tamen dicunt ex hoc induci fideicom-
missum, sed ordo ille successiuus duntaxat intelligitur respectu vulga-
ris substitutionis, nisi aliter ex verbis testatoris appareat, vt supra dixi.
& per Corn. consi. clvj. in iij. Circa aliam clausulam testamenti prohi-
bitiuam alienationis non puto insistendum: quia eius conditio nõ eue
nit: est enim concepta, si filij mei, seu alter eorum decederet cum filijs
legitimis, vt supra, & ipsi filij omnes decederent sine filijs legitimis,
vt supra, quę verba intelliguntur sine filijs filiorum, id est, nepoti-
bus testatricis, qui casus non euenit, & quod ita intelligantur ap-
paret primo ex proximitate clausulę quia illa verba ipsi filij omnes re-
feruntur ad proximiora, id est, ad suprascripta verba cum filijs legiti-
mis secundum regulam. l. si idem cum eodem. in fin. de iurisdict. omn.
6 iud. Secundo, quia substituit hospitale † quod non fecisset, nisi defi-
cientibus omnibus descendentibus suis. l. cum auus. de condit. & de-
7 monstra. Tertio, quia † nisi ita intelligamus clausula illa esset confu-
sa, & inuicem contraria quod non est dicendum. l. non ad ea. de condit.
& demonstrat.

SVMMAE RERVM. LXXXIIII.

1 *Filius adoptiuus succedit patri ab intestato & pater filio.*
2 *Regula reciprocationis est quod in successionibus sicut tu succedis*
mihi & ego succedo tibi.
3 *De iure veteri digestorum non erat differentia quin pater adoptiuus*
perinde succederet ab intestato ac si etiam fuisset naturalis.
4 *Pater adoptiuus durante adoptione in successione filij excludebat etiã*
matrem naturalem.
5 *Quando non reperitur correctum ius vetus iuri veteris dispositioni*
standum est.
6 *Nepos mortuo auo transit in potestatem patris quãuis adoptiui.*
7 *Adoptiuum patrem non succedere.*
8 *Legitima non debetur parentibus de iure naturali secus econtrario.*
9 *Filius hodie patri ipso iure est hæres non autem econtra.*
10 *Successiones legis dispositione proueniunt & limitatam habent na-*
turam.
11 *Adoptionis & arrogationis discrimen.*
12 *Cessante ratione impulsiua legis non tamen cessat ipsa lex.*


Roposita in questione, an pater adoptiuus extraneus
succedat filio defuncto post mortem patris naturalis.
Difficultatem in casu nostro in primis facit decisio Lu
douici Bologn. in addit. tract. Mathes. de succes. ab
intest. in secundo mẽbro princip. vbi tenet quod sicut
1 † filius adoptiuus succedit patri ab intestato. l. pen. §.
sed ne articulum. C. de adopt. q2 talis videtur mens ipsius patris, qui
per testamentũ eum non exclusit. l. consiliari. ff. de iur. codicil. ita con
trario est dicendum in filio, vt si sit talis qui possit testari admittat pa-
2 ter adoptiuus: ne successio claudicet: & hoc propter † regulã reciproca-
tionis, quę est in successionibus: prout tu succedis mihi: ita ego tibi. l. si
ab eo. l. lege duodecim. C. de legit. hęred. Secundo facit q2 nos vide-
3 mus, quod † de iure veteri Digestorum non erat dĩa, quin pater ado-
ptiuus perinde succederet ab intestato ac si etiam fuisset naturalis. l. qui
4 in adoptionẽ ff. de adopt. l. ij. §. parũ. ff. de suis & legit. Et ideo † pater
adoptiuus durante adoptione in successione filij excludebat etiam ma
trem naturalem. l. ij. §. obijcitur. l. patrẽ adoptiuũ. ff. ad Tertyl. licet se
cus esset post emancipationẽ, seu finita adoptione: vt dicitur in dictis iu
ribus. Nec reperitur quod dictę leges sint correctę per constitutionem
Iustinian in d. l. pen. quę non videtur loqui quando iste adoptiuus es
5 set superstes patri naturali: & † ideo videtur standum dispositioni iuris
veteris. l. sancimus. C. de testamen. versicu. quod etiam. l. precipimus.
in fin. C. de appellat. Tertio videtur quod iste adoptiuus post mor-
tem patris naturalis trãsiuerit in potestatem testantis patris adoptan
tis, quo casu non est dubium iure patrię potestatis eum debere admitti
iuxta text. in §. mortuo. instit. de acquis. per arrog. & in l. si arrogator.
ff. de adopt. vbi notat docto. Cum enim lex noua Iustinian correxe-
rit ius vetus, ne filius exiret de potestate patris naturalis per adoptio-
nem sequitur quod eo mortuo seruetur ius vetus, & transeat in potesta
6 tem ipsius adoptantis, sicut alias videmus, quod † nepos mortuo auo,
transit in potestatem patris quamuis adoptiui. l. si quis nepotem. ff. de
adopt. maxime cum hoc casu cesset ratio d. l. pe. quę fuit ne filius vtra-
que hereditate priuetur: at hoc casu iste iam habuit successionẽ patris
7 naturalis. Sed his non † obstantibus, contrarium [illegible] est
concludendum, prout contrarium tenent omnes doctores de hac mate
ria loquentes, quod talis pater adoptiuus hodie non succedat filio ab
intestato: q2 lex noua hanc adoptionem restrinxit ad vnu effectum tan
tum, scilicet, vt filius possit succedere ab intestato patri adoptiuo, quo
vero ad omnes alios effectus perinde habuit ac si nunquam adoptatus
fuisset, sed per omnia naturę iure aggregatus remanet, vt [illegible] in d.
l. pen. versic. sed ne articulum. in verb. per omnia. & [illegible]
do. & text. in §. sed hodie. instit. de adopt. [illegible] ad pa-
trem adoptiuum transit. & textus in §. sed [illegible] de hered.

Rain. Alberic. in d. §. obijcitur. ⁊ d. l. patrem. ff. ad Tertyl. vbi tenent quod ille textus indistincte hodie non procedit etiã durante adoptione: qꝛ pater adoptiuus non succedit ⁊ sic nemini obstat. Alex. in add. iraq3. vbi refert distinctionem Dyni ita tenentis in l. fi. C. communia de success. versi. item secus in legitimo. Dyn. in trac. de success. versi. si autem fuerit extraneus Matthesyl. in d. tract. loco preallegato. Nicola. de Vbald. in simili tractatu ij. parte in vltima q. Ang. de Aret. in trac. de testa. in iij. membro secundi articuli principalis in princ. Nec reperio aliquem doctorem qui in hoc contradicat. ⁊ ideo non videtur subesse probabilis dubitatio. Non obstant allegata in contrarium, ⁊ in primis decisio Lud. Bolog. in add. Matthesyl. loco predicto qꝛ et si esset vera tamen in casu nostro nihil obstaret: qꝛ presupponitur, q̃ iste filius sit testatus ⁊ instituerit fratres excluso patre adoptiuo, qd potuit facere, sicut ⁊ vice versa pater adoptiuus potest testari omisso tali filio, nec lex ei prouidet de aliquo remedio aduersus testamentũ: vt dicitur in d. l. pen. d. §. sed ne articulum. verb. si voluerit nihil, ⁊c. Quamuis ego non putem opinionem illam Bolog. esse veram: qꝛ est contra mentem ceterorum doctorum supra allegatorum qui generaliter loquũtur. Et qꝛ sua ratio non est sufficiens ista enim reciprocatio in successionib. habet quidem in se equitatem. Sed tamen nõ sufficit vt ideo quis censeatur vocatus ad successionem, nisi legis verba expresse eum admittãt vt per multa similia concludit Corn. in auth. post fratres. ij. C. de legit. hered. ⁊ tradunt Mod. in rubr. ff. de acq. poss. ⁊ hoc maxime est verũ in casu nostro: quia hereditas [illegible] deuoluitur in descendentes, quã
8 e conuerso, ⁊ ideo † legitima non debetur parentibus de iure naturali licet secus sit econtrario, sm Bal. in l. j. §. ius naturale. in fi. ff. de iust. ⁊ iur. sequuntur Mod. in l. in quartam. ff. ad leg. Falcid. cũ concord. Non obstat secundum qꝛ imo reperitur expresse correctum esse ius vetus quantum sit ad hanc adoptionem, que ab extraneo fit: qꝛ Iustinianus omnes eius effectus sustulit excepto illo quod possit succedere patri volenti, vnde censetur correxisse casum contrarium quando pater vellet illi succedere: illa enim exceptio firmat regulam, quod in ceteris omnibus casibus iste pater adoptiuus habeatur pro extraneo, secundum doctrinam Bald. in l. j. §. sed excipiuntur. in fi. ff. de serus. Nec est nouum, quod filius illi succedat, ⁊ tamen nõ ille filio, sicut olĩ filius emancipatus. bonor. possess. contra tab. patris edicto pretoris obtinebat, ⁊ tamen non pater econtra, sed necesse habebat tanquam patronus ius suum petere. l. j. ff. si quis a paren. fu. man. Et olim filius succedebat matri per Senatusconsultum Orfitianum, quod tamen prouidet in casu contrario, sed necessario ad Tertyllianũ deuentum fuit, vt
9 dictis titulis in institutio. sic ⁊ † hodie filius patri ipso iure est heres. §. sui autem. instit. de her. instit. ⁊ tamen non econtra pater filio, ⁊ patronus liberto succedit non econtrario libertus patrono. instit. de suc-
10 cess. lib. item instit de bon. poss. versi. v. ⁊ vj. † successiones enim legis dispositione proueniunt, ⁊ limitatam habent naturam. gl. l. illa institutio. ff. de her. instit. ⁊ quod notant Bal. Fulg. Castr. Corn. in d. l. lege duodecim tabula. C. de legit. here. per Mod. in d. rub. ff. de acq. poss. Et quamuis dicatur quod d. l. pen. non loquitur quando filius fuit superstes patri naturali, tamen hoc est falsum qꝛ loquitur ⁊ procedit etiã dicto casu, vt mox dicemus. Non obstat vltimum: qꝛ nõ est verũ quod iste filius post mortem patris naturalis transitu erit in potestatem adoptantis, quod probatur ex generalitate. d. l. penul. §. sed ne articulum. que simpliciter statuit, quod si detur extraneo non transeat in eius potestatem, ⁊ subaudire viuente patre naturali est destruere illum textũ, confirmatur hec sententia per text. in §. admonendi. instit. de heredit. que ab intest. versic. post mortem naturalis parentis, ab adoptiuo patre emancipati, ⁊c. vbi apparet, q̃ dicta lex noua loquitur etiam casu, quo adoptiuus parens post mortem naturalis vixit, ⁊ filium retinuit, vt tamen procedat illa lex nec transeat in potestatem. Confirmatur hec sententia ex auctoritate Theophili antecessoris in Grecis instit. §. sed ⁊ illud. inst. de adopt. vbi dicit quod licet spadones adoptare possint, tamen nunquam poterunt habere filios in potestate: cum semper futuri sint extranei: ex quo nõ possunt esse sui paterni, aut materni. ⁊c. istud esset falsum, si mortuo naturali patre ius patrie potestatis transi-
11 ret in adoptiuum. Ad idem facit ratio, cur † adoptio fit simplici auctoritate magistratus, arrogatio vero non nisi per principem, nam cũ arrogatio fiat de homine libero, ⁊ sui iuris non potest in alterius dominium transire absq3 speciali licentia principis, vt dixit Bal. in l. j. C. de adopt. sequitur Ias. in addit. Porci. instit. eo. vnde olĩ necessaria erat rogatio, seu lex vt id fieri posset, vt ex sententia Iurisconsultorum dicit A. Gellius, lib. v. cap. xix. cum ergo lex dicat eum in potestate patris naturalis manere, sequitur, vt eo mortuo, efficiatur sui iuris, nec possit in potestatem adoptantis transire, nisi cum rescriptio principis per supradicta, vnde apparet clara resolutio ad contraria. Ad text. in d. §. mortuo. sol. quod loquitur in arrogato, qui transit in potestatem arrogatoris, nos loquimur in adoptato, qui non transit. Ad d. l. si quis nepoté. so. nepos est in potestate aui, mediante persona patris: vnde sublato auo, reincidit in patris potestatem, sed filius adoptiuus est in potestate patris naturalis immediate, non ex persona patris adoptantis, ⁊ ideo in eius potestatem non reincidit. Ad illud quod cesset ratio d. l. pen. que fuit, ne filius vtraq3 hereditate priuetur, ⁊c. respondeo, quod
12 fuit † ratio impulsiua legis, qua cessante, non tamen ipsa lex cessat. l. vnica. in princ. C. de cad. toll. vbi Con. ⁊ alij ⁊ quod habetur, in cap. a nobis. extra de etate ⁊ qualitate per Francisc. de Aretin in l. ij. ff. de vulg. ⁊ puppil. cum similibus. Qua conclusione stante, quod iste pater adoptator non habuerit filium in potestate, nec ille succedat ab intestato, sequitur, quod nullum remedium habent contra testamentum, vt dicunt omnes in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. per glo. ibi. ff. de lib. ⁊ posthum. vt copiose, ⁊ subtiliter fuit in suprascriptis similibus allegatum per dominum aduocatum istorum de Sportoribus prestantissimum Iurisconsultum, in cuius sententiam transeo. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXV.

1 *VSufructus reuertitur ad proprietatem.*
2 *Dictio deficientibus quid importet.*
3 *Conditio si decesserit verificatur in casu equipollenti si ad secunda vota transierit.*
4 *Defecisse verbis vis.*
5 *Dictio vt supra se refert ad omnia precedentia.*
6 *Copula requirit concursum vtriusque copulati.*
7 *Conditio que non impletur dicitur deficere.*
8 *Copula que ponitur inter genus & speciem plerunq; stat in vim expositiua.*
9 *Conditio in testamento adiecta si heres sine masculis decesserit & feminas reliquerit lego consortibus intelligitur etiam si femine nulle adsint.*
10 *Copula propter testatoris mentem restituitur in disiunctiuam.*
11 *Concursus copulati nunquam requiritur quoties aliquid absurdum sequeretur.*
12 *Absurdum est quod testator incontinenti se corrigat.*
13 *Dictio quousq3 & donec sunt temporante.*
14 *Interpretatio que secundum vim verborum procedit est accipienda maxima fauore pie causa.*



TEstamento Pippi viso, ⁊ subtilibus dubitationibus domini pretoris puto consortium sancti Petri proculdubio obtinere debere, idq3 ex triplici cap. Primo qꝛ proprietas ipsi cõsortio a testatore relicta est, idq3 simpliciter absque die, vel conditione, vt verba testamenti clare indicant. Domine autẽ Gentili relictus est vsusfructus conditionaliter, si vitã vidualem, ⁊ honestam seruauerit, vnde quandocunq3 contrauenerit conditioni, ⁊ vitam vidualem non seruet, finitur vsusfructus ⁊ ipsa priuatur le-
1 gato. Clarum autem est quod † vsusfructus reuertitur ad proprietatẽ. §. fin. inst. de vsufruct. cum ergo d. Gentilis propter secundas nuptias vsumfructum habere nequeat, sequitur vt ad consortes reuertatur, qui sunt proprietarij. Scdm caput est qꝛ infra testator vocat consortes,
2 *Finito vsufructu, & omnib. ipsis eficientib. &c.* que † dictio *Deficientib.* posito quod ad mortem referatur non tamen obstat dictis consortibus qꝛ legatum relictum post mortem vxoris prohibite transire ad secunda vota debetur, et iam ipsa viuente, si ad secunda vota transierit, quia
3 † conditio illa. Si decesserit verificatur in casu equipollenti, si ad secunda vota trãsierit. l. mulier. ff. ad Treb. l. iij. C. de inst. ⁊ substit. ⁊ ita tenuit Ioan. And. in additionibus Spec. in rubr. de secundis nupt. ⁊ est communis opinio, vt per Soc. consi. xxx. in iij. ⁊ licet aliqui contradixerint tamen eorum difficultas ex eo oriebatur quod videbatur ad heredem, non autem ad substitutum in legato vsumfructum pertinere p tex. in l. vxori vsumfructum ville. ff. de vsufr. leg. vt per Socin. consi. v. in iij. vol. Sed in casu nostro cessat ista difficultas: qꝛ non superest aliquis substitutus merito vsusfructus ad proprietatem redit, nec mulier potest vllo modo eum habere propter verba testamenti, que in casu secundarum nuptiarum eam manifeste excludunt. Tertium caput est, qꝛ illa verba, *Finito vsufructu, & omnibus ipsis deficientibus satis videntur verificata in fauorem consortij.* qꝛ dom. Gentilis transeundo
4 ad secunda vota satis dicitur † defecisse qꝛ tale verbum generale est, ⁊ ad hunc quoq3 casum trahi potest, vt per Dec. consil. ccxxvij. defecit enim in salutari suo, id est, in conditione viduitatis sibi adiecta a testa-
5 tore ad quam testator se remisit apponendo † dictionem, vt supra que se refert ad omnia precedentia. l. j. §. deinde. vbi Bart. ⁊ §. ex hoc edicto. ff. de postulan. per Decium consil. clxxxij. lib. j. Nec obstant argumenta, que in contrarium adducuntur. Et in primis quod consortiũ vocatum sit sub duabus conditionibus, videlicet, finito vsufructu, ⁊ ip-
6 sis omnibus deficientibus, vt supra ⁊ quod † copulat requirat concursum vtriusq3 copulati. l. si heredi plures. de cond. instit. Respondeo pluribus modis. Primo, q̃ consortium admittitur non ex illa clausula, sed ex natura rei, que est, vt vsusfructus per secundas nuptias domine Gentilis deficiens reuertatur ad proprietatẽ. d. §. fi. inst. de vsuf.
Secundo, qꝛ potest dici, q̃ concursus vtriusq3 copulati interuenerit intelligendo deficientibus in conditione suprascripta, sm Dec. d. cõsi.
7 ccxxvij. qꝛ vt ipse dicit † conditio, que non impletur dicitur deficere. l. j. C. de indic. vidu. tol. l. vnica. §. si autem aliquid. C. de cad. toll. Tertio respondeo, quod non est absurdum concursum copulatorum hoc
8 casu non requiri in quo † copula inter genus, ⁊ speciem ponitur quo casu plerunq3 copula stat in vim expositiue. l. j. ff. de pac. l. vbi. C. de trãs. c. monasteria. in fi. de vita ⁊ honest. cler. Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verbo videbitur. in fi. dictio enim illa, deficientibus stat in vim speciei cum vsusfructus finiatur alijs quoq3 modis, q̃ per defectum. d. §. finitur. inst. de vsufr. Quarto respondeo, q̃ an requiratur cõcursus propter vis copule articulus est valde diffusus in quo doctores tradunt varias doctrinas, vt per Feli. in c. ij. de rescript. Ias. in l. j. de iust. ⁊ iur. post Bart. ⁊ alios doctores in clem. in plerisq3. de electio. sed ta-
9 men quicquid sit in illo articulo ista est certissima declaratio qd † quoties mens testatoris suadet non fit iste concursus. vnde conditio in testamento adiecta. si heres sine masculis decesserit ⁊ feminas reliquerit lego consortibus: intelligitur etiam si femine nulle adsint, sm Alexan.

consil.cxxx.attentis.in fi.in ij.vol. Quinto respondeo, q dictio deficientibus omnibus, fuit adiecta a testatore, qui credidit, quod dictę mulieres deberent parere conditioni viduitatis, & consequenter non prius
amittere vsumfructum, q̃ decederent: concursus ergo copulati inter-
10 veniebat si seruassent coditionem appositam a testatore: & ea fine † copula illa est adiecta: quod cum non fecerint, resoluitur in disiunctā propter testatoris mentem. l. si is qui ducenta. §. item si pater. de reb. dub.
& in simili casu ita consuluit Benedict. Capra cōsi. lxj. Ultimo respon
11 deo, q † concursus iste copulati nunquam requiritur quoties aliquid absurdum sequeretur, vt per Bar. in l. Gallus. §. etiā si parente. de lib.
& posth. Jo. de Anan. c. querelam. in fin. de simon. Alex. consil. lxxx. in
12 j. Dec. consi. xcv. sed in casu nostro sequeret † absurduz, quod testator incontinenti se correxisset contra l. non ad ea. de cond. & dem. qui cum a principio noluisset vsumfructum esse vxoris casu, quo iterum nuberet iam mutaret sententiam, & ipsuz corrigeret. Nec obstat, q quando do. Gentilis iterum nupsit aduersus conditionem testamenti supererat Agnesina ad quem deuoluebatur vsusfructus respondeo cum Agnesina non acceptauerit dictum vsumfructum, vel etiam si acceptauit nunc sit mortua, non est dubium vsumfructum reuerti ad proprietatem & sic confirmatum esse ius ipsius consortij. Fortius putauerim teneri hanc mulierem ad restituendum consortio etiam fructus interim perceptos: quia testator non reliquit ei vsumfructum per viam legati annui, neqz
12 per † dictionem, quousque, vel donec, non nuberet: quę dictiones sunt temporarię, sed reliquit conditionaliter, ipsa seruante vitam vidualem, quę conditio semel defecta facit vt perpetuo censeatur fuisse exclusa, secundum Bald. in l. j. C. de fur & ideo fructus percepti sunt restituendi. l. cuz filius. §. qui Mutianam. ff. de leg. ij. vbi Raph. Com & facit tex.
13 in auth. cui relictum. cum glo. in l. fin. C. de indic. vidu. toll. & ista † interpretatio quę secundum vim verborum procedit est accipienda maxime fauore pię causę tantibus vulga.

SVMMAE RERVM. LXXXVI.

1 *Solutio æris alieni nō potest differri in praeiudicium creditorum sed pertinet ad proprietarium qui tamen potest vendere tot ex bonis quae sufficiant ad solutionem nec admittetur in hoc contradictio vsufructuarij neque expectabitur quod vsusfructus sit finitus.*
2 *Legatum credito minuitur.*
3 *Acceptans legatum tenetur etiam acceptare onus ei annexum.*
4 *Repudians onus annexum legato censetur repudiare legatum.*
5 *Qui conditionem arbitrariam legato adiectam omittit legatum ipsum repudiasse censetur.*
6 *Legatarius habens causam ab ipso testatore tenetur approbare factum ipsius testatoris.*
7 *Probationes quae aduersus testatorem concluderent etiam aduersus successores particulares sunt concludentes.*
8 *Testator confitens in testamento sibi deberi a legatario certam summam cuius loco testator reliquit legatum non potest legatarius contrauenire sed ratum habere debet.*
9 *Compensatio de genere ad genus ipso iure fit.*
10 *L. filiusfamilias. §. apud Marcellum. de leg. i. declar.*
11 *Aes alienum diminuit ipso iure haereditatem.*

Reuerendi domini Joannis Antonij de Albergatis testamento viso, pro resolutione propositorum dubiorū pono infrascriptas conclusiones. Prima est conclu-
1 sio, q † solutio ęris alieni non potest differri in preiudicium creditorum, sed pertinet ad proprietariuz, qui tamen potest vendere tot ex bonis, quę sufficiāt ad solutionem: nec admittetur in hoc contradictio vsufructuarij neqz expectabitur, q vsufructus sit finitus. l. fin. §. sin autem ęs alienū. C. de bon. quę lib. vbi Pau. de Cast. l. vsufructu bonorum. vbi Alex. ff. ad l. Fal. cum concordan. per Jas. in l. j. ad Trebell. in secunda lectura Barbat.
2 consi. lxiij. in ij. Socin. consi. cxxxj. in j. Secunda est † conclusio q cū testator iusserit ęs alienum dissolui per do. Philippum legatarium domus, q dicitur tanto minus illi reliquisse, & illud ęs alienum ipso iure diminuit legatum, & talis deductio indistincte locum habet. l. sed si non seruus. vbi Alex. ff. ad leg. Falc. l. in quantitate. in fin. l. si post. eod. tit. & facit quod habetur per Bart. in l. si vero. ff. de testa. milit. Tertia est
3 conclusio, q do. Philippus † si vult acceptare legatum, tenetur etiam acceptare onus ei annexum: & ideo si agnoscat legatum domus censebitur se obligasse ad subeundū onus dicti ęris alieni legato iniunctū. d. l. sed si non seruus. in prin. ff. ad leg. Falcid. l. cuz ab vno. ff. de leg. ij. not. glo. in l. Titia cum testamento. §. qui mutua. in gl. fi. eod. tit. & per Can.
4 in c. officij. extra de testa. sicut vice mutua † repudiando dictum onus ęris alieni censeretur etiā legatum repudiasse. l. perinde in fi. ff. si cert.
5 pet. l. Nesennius. in fi. de excu. tut. Nam & † qui conditionē arbitrariā legato adiectā omittit, legatū ipsuz repudiasse censetur. §. si quis ita heres. instit. de her. inst. Aret. & Jas. l. is qui heres. de acqu. her. facit tex. in l. quidam. ff. si quis omis. causa test. & facit quod not. Alex. in l. quod de bonis. §. quod auus. in fin. ad leg. Falcid. Quarta est conclusio. q
6 † legatarius cum habeat causam ab ipso testatore tenetur approbare fa-
7 ctum ipsius testatoris. l. ex qua persona. de reg. iu. & † probationes, quę aduersus testatorē concluderent etiam aduersus successorem in particularē sunt concludentes. l. si superatus. de pign. c. is qui in ius. de reg.
8 iur. in vj. Aretin. consi. xxxvj. Soci. consi. xj. in ij. vnde cum † testator confiteatur in testamento sibi deberi ab ipso legatario certam summā cuius loco testator relinquit legatum, non potest legatarius contrauenire, sed ratum habere debet l. ad tempus. §. fi. ff. de vsucap. Nec obstat text. in l. Aurelius. §. idem quęsit. de lib. lega. quia ibi solutio satis de se apparet. Unde infertur quod cum testator dicat & hoc de ducatis septingentis triginta ipsi testatori debitis per d. Philippum, &c. non potest ipse d. Philippus pretendere aliud creditum ducatorū ducentum ad diminuendum dictam summam: quia contrauenires voluntati testatoris, tum quia hoc modo non septingenti sed quingenti tantum debe-
9 rentur: quia † compensatio de genere ad genus fit ipso iure. §. penult. instit. de act. tum quia apparet dictam solutionem a testatore fieri iussam causa compensandi. l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. matrim. vbi docto. & ideo non potest legatarius quicquam de hoc ipsis heredibus obijcere. l. si compensandi. vbi docto. C. de hered. instit. Ultima conclusio, cum heredes relicti sint in testamento executores cum facultate vendendi de rebus testatoris pro solutione poterunt illi in negligentiā do. Philippi alienare tantuz ex illa domo, quod sufficiat solutioni ęris alieni, ad quam grauatus erat ipse do. Philippus vt late per Bart. in l. alio. ff. de adim. legat. per Canonist. in cap. fina. de testa. lib. vj. Nec suprascriptis obstat text. in l. filiusfa. §. apud Marcellum. ff. de lega. j.
10 vbi legatum † pecunię soluitur ex fructibus fundi alteri per fideicommissum post mortem relicti, ergo idem videretur in casu nostro, vt dominus Philippus grauatus fideicommisso de restituenda domo descendentibus suis post mortem suam non teneatur soluere legatum creditoribus, nisi de fructibus dictę domus, sed tamen respondeo, quod ille text. non facit ad materiam quęstionis nostrę: quia procedit in legato simplici: noster autem casus est in grauato ad soluendum creditoribus & ratio differentię est: quia legatum simplex procedit a mera liberalitate testatoris, & legatarius satis lucratur percipiendo ex fructibus, creditor vero non tenetur expectare, sed statim facienda est illi solutio:
11 quia † ęs alienum diminuit ipso iure hereditatem. l. in imponenda. C. ad leg. Falcid. l. fin. §. licentia. C. de iur. delib. Legatum autem non diminuit illud fideicōmissum, vt dicitur in d. §. apud Marcelluz. & ideo ibi fideicommissarius non potest impediri a legatario in casu autem nostro, indubitanter creditores preferentur fideicommissarijs. l. fin. §. in vero creditores. C. de iure delib. quia ęs alienum, vt dixi diminuit fideicommissum, & quod text. in d. §. apud Marcellum. non procedat in legato facto creditori: quia illi statim soluendum est, & diminuitur fideicommissum: firmat Joan. Andr. in Specu. de instr. editi. §. dicto. in additione super verbo fecerit. de Trebellianica ad finem dictę additionis. versic. vnde si legatur. Merito igitur in casu nostro tenebitur do. Philippus statim soluere: alias poterit executor testamentarius vendere tantum ex illa domo, quod sufficiat exoluendo ęri alieno: poterit etiam interrogare, an velit habere dictum legatum: quo casu cēsebitur acceptasse cum dicto onere, vt supra dixi. Preterea etiam cum legatuz domus factum sit cum onere soluendi ęris alieni, si d. Philippus non [illegible] percepit, tenebitur fideicommissarius & sic descendentes sui, nō autem heredes, ex quo illud onus testator sustulit ab heredibus, & ideo tantominus censebitur, in legato & fideicommisso, & vendetur domus pro satisfactione, vt est text. in l. nomen. §. viij. vbi Din. Oldr. Alber. Raph. ff. de leg. ij. & si non sufficeret, tunc heredes tenerentur, secundū Bart. ibi. qui sic est intelligendus.

SVMMAE RERVM. LXXXVII.

1 *Fideicommissum ad transuersalem non pertinet.*
2 *A verbis non est facile recedendum.*
3 *Fideicommissum relictum aliquibus nominatis & postea alijs per nomen collectiuum videtur inter primo nominatos esse reciprocum.*
4 *Linea transuersalis est separata a linea descendentium.*
5 *Testator facilius grauabit heredē respectu suorum descendentiū quàm respectu transuersalium.*
6 *Aequiore animo quis patitur se grauare vt restituat filijs suis quàm fratri vel transuersali remotiori.*
7 *Substitutio ab institutione regulatur non autem econtra.*
8 *Substitutio post mortem omnium inducit reciprocum fideicommissum.*
9 *Testator vocans masculos videtur habuisse rationem familiae vt bona in ea conseruentur & sic induxit fideicommissum reciprocum.*
10 *Qualitas masculina quando est adiecta institutioni non autem substitutioni non trahitur ad alias personas.*

1 Fideicommissi sunt † verba, *Et successiue substituit eis filijs nascituris ex legitimo matrimonio, filios legitimos nascituros ex dictis filijs legitimis descendentes, &c. in stirpes, & non in capita, &c.* vnus institutorum decessit absque filijs quęritur, an sit locus fideicommisso respectu coheredis, & certe nulla verba adiunt hoc casu, per quę iste consanguineus coheres possit pretendere fideicommissum, cum ipse non sit filius institutorum, sed institutus: nec ipse sit descendens, sed
2 primus. vnde † a verbis non est facile recedendum. l. Lucius. §. tres heredes. ff. ad Trebell. vbi Cedra. Alberic. Din. & quia fideicommissus est, vocat descendentes respectu ascendentis morientis, non respectu transuersalis, vt prospectum vnicuique videatur respectu suorum descendentium, vt in simili dicitur in cap. j. de duob. fratrib. a cap. inuest. in feud. Bald. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & quod not. Alex. consi. ccij. ad finem. in ij. Corn. consilio. cclxix. in iij. ibi. quia quando sunt filij, &c. Dec. clxxxvj. cccxciij. Cur. Jun. xcvj. post Mod. cxxxv. versic. postremo. Parisius consil. xviij. in ij. nu. 61. Et multū refert an

fideicom-

fideicommissum loquatur de descendentibus testatoris fideicommit-
tentis, & tunc comprehenderetur iste consanguineus, an loquatur de de-
scendentibus grauatorum, & non comprehenditur, vt in simili per Ale
xand. consil. cciij. in ij. facit l. cum pater. §. pen. de leg. ij. l. fin. ff. ad Tr.
Ias. consil. lxxxiij. in j. Nec obstant rationes quę in contrarium addu-
3 cuntur. Et in primis, quod cum † fideicommissum relictum sit aliquibus no-
minatis, & postea alijs per nomen collectiuum, videtur inter primo no
minatos esse reciprocum fideicommissum. l. cum ita. §. in fideicommis-
so. ff. de leg. ij. vbi Bald. Paul. Cast. cęteri. respondeo loquuntur illi do
ctores, quando nominatus comprehendebatur sub nomine collectiuo,
puta familię, vt prius ipse vocetur, sed in casu nostro consanguineus nō
comprehenditur sub nomine collectiuo descendentium ab institutis,
4 cum sit transuersalis ipsi instituto, & † linea transuersalis est separata a li
nea descendentium. l. j. in princ. ff. de gradib. Item ibi supererat familia
& sic vis nominis collectiui stat salua hic non superest: quia nemo est de-
scendens istius defuncti. Non obstat, quod cum testator voluerit fidei-
commissum deferri in stirpes & non in capita, videatur sensisse quod ad
mittatur iste cohęres transuersalis, secundum Soc. cons. ciij. cum dispositio
sit collata in futurum euentum temporis, quo incertum sit an extiterit
sint filij iuxta not. in l. Gallus. §. instituens. vbi Imol. & alij. de lib. & po
sthum. respondeo illa verba in stirpes &c. potius inferunt totum oppo
situm, quod fideicommissum non deferatur nisi per cuiuscunque descen-
dentium: & sic in stirpes, non autem admittatur transuersalis, qui non
est de stirpe instituti de qua loquitur testator. Non obstat, quod substi-
tutio cum facta sit de descendentibus videtur habere reciprocum fidei-
commissum inter ipsos: ergo idem dicendum de institutis, vt etiam re-
spectu institutorum sit reciproca substitutio. argum. l. j. C. de impub. al-
legatur pro hoc Socin. d. l. Gallus. §. j. versic. quartus casus. Alexan.
cons. xiij. in iij. Socin. cxiij. respondeo vtrumque dictum istius rationis
est satis dubium, & quicquid sit, in casu nostro non multum facit: quia de-
scendentes expresse sunt vocati, iste institutus non habet pro se nec ver-
ba: nec mentem testatoris. De verbis supra ostendi, de mente sic osten-
5 ditur: quia † facilius testator grauabit heredem respectu suorum descen-
dentium, quam respectu transuersalis. arg. l. cum auus. ff. de condit. &
6 demonstr. & † ęquiore animo: quis patitur se grauare, vt restituat filijs
suis quam fratri, vel transuersali remotiori. l. j. § veteres. in gl. ff. de acquir.
poss. Quod autem dictum non sit verum, & sic: quod respectu descendē
tium de vna stirpe institutorum ad aliam non sit reciproca substitutio
supra ostendi: quia verba loquuntur, quando descendens succedit ascē
denti, non autem transuersali, & per rationem dicti cap. j. & per illā clau-
sulam in stirpes, non in capita quę refertur ad eandem stirpem, vt in ea
succedatur, non de vna ad aliam. Quod vero secundum dictum sit falsum, sic
ostenditur: quia alias sequeretur quod institutio restringeretur a substi-
7 tutione quod est contra regulam, quę stat in contrarium quod imo † sub-
stitutio regulatur ab institutione non econtra. d. l. j. C. de imp. l. cohęre-
di. §. qui discretas. de vulg. & merito Dec. in consil. cclij. in fin. tenet cō
trarium. & Ruy. in d. §. quidam recte. reprobat illam opin. Soc. in d. §.
versic. quartus casus. & facit quod notat Pet. de Anch. in consil. ccxlv.
incip. duo prima dubia. in vlt. dub. vbi dictio distributiua adiecta descē
dentibus vel generationi non refertur ad primo nominatos. Nec ob-
stat, quod quando substituti sunt vocati post mortem omnium, videat
fideicommissum reciprocum induci, secundum Bart. l. codicillis. de vsufr. leg.
si facta sit in omnibus bonis. l. Titia Seio. §. Seia libertis. de leg. ij. sed
in casu nostro ita videtur factum: quia institutio est in omnibus bonis, er
go & substitutio. d. l. j. C. de imp. & quia est facta post mortem amborum
institutorum, cum alter super existens excludat substitutos ex pręsum-
pta voluntate testatoris, vel ab intestato. l. qui duos. ff. de vulg. & pup. l.
pen. C. de imp. Respondeo istud argumentum pręsupponit tria dicta
8 quę non sunt vera. Primum quod † substitutio post mortem omnium,
inducat reciprocum fideicommissum hoc est falsum, & communiter tene
tur contrarium. in l. pater filium. §. fin. ad leg. Falc. vbi Alexan. & idem
Alex. in d. §. cum ita. Secundum quod facta sit in omnibus bonis, in
casu nostro est falsum: quia substitutio est facta simpliciter: & doctores re-
quirunt mensionem totius rei: quia totum restituere non posset, nisi reci-
proce esset vocatus, vt declarat Paul. Cast. d. §. Seia libertis. quod in-
dicat nihil referre, quod institutio esset facta in omnibus bonis, cum in in-
stitutione etiam si dictum non sit semper intelligatur. l. ius nostrum. de
reg. iur. Tertium dictum, quod alter superexistens excludat substitutū,
caret omni colore, quod transuersalis excludat filium in hereditate pa-
9 terna contra legem cum auus. de cond. & demonst. Nec obstat, quod † te-
stator vocauerit masculos, & ideo videatur habuisse rationem familię,
vt bona in ea conseruentur & sic induxerit fideicommissum reciprocū,
vt per Dec. cons. cclxxxvij. respondeo Dec. ibi concludit oppositum,
quia dictio, masculis, est adiecta filijs tantum, non autem nepotibus, at in ca-
10 su nostro ita est, quia † qualitas masculina non est adiecta nisi institutio-
ni, non autem substitutioni, & ideo non trahitur ad alias personas, & ibi
Decius dicit neque ad alium gradum, secundum Io. de Anan. consi. xxij. Anc.
consil. cxx. Alex. consil. xxxviij. in vij. vol. xvij. in vij. Ias. l. qui filiabus.
de leg. & fideicom. j. cum similib. & dixi in l. hęredem. ff. de verb. sign. Et
etiam si traheretur ad alium gradum adeo, vt descendentes masculi so-
lum censeantur vocati, non tamen sequitur induci fideicommissum re-
ciprocum respectu alterius linęę transuersalis aduersus vim verborum
per supradicta. Non obstat, consilium Soc. lxxvij. in j. vbi consulit
in substitutione, quod si ambo decedant & ex vno remaneant filij illi suc
cedant, intelligatur succedant ambobus, tam patri, quam patruo. Sed cer-
te ille casus est diuersus a nostro: quia in nostro verba sunt expresse con
tra hunc institutum: qui non est ex descendentibus institutorum, vt can
tant verba substitutionis. Sed ipse institutus, & nulla est reciproca, vt
supra dixi, & rationes Socini ibi relatę sunt impertinentes ad casum no
strum, & ideo concludo cum suprascripto domino consultore nullum fi-
deicommissum subesse in casu nostro & matrem admittendam. Et hęc
omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. LXXXVII.

1 *Substitutus ante institutum decedens efficit substitutionem caducā.*
2 *Conditiones in gradu caduco adscriptæ non attenduntur quia infirmato illo gradu conditiones quoque nullius sunt momenti.*
3 *In fideicommissis locus est vulgari substitutioni.*
4 *In compendiosa substitutione inest vulgaris.*
5 *Vocatus sub conditione si eá non euenerit non potest admitti tanquam sub contraria exclusus.*
6 *Regula quæ habet quod conditione defecta substitutus excluditur procedit nisi testator alias etiam fuisset relicturus.*
7 *Fideicommissaria & vulgaris discrimen.*
8 *Spes fideicommissi conditionalis non transmittitur.*
9 *Vitiato expresso vitiatur etiam tacitum.*



Ententię suprascripti domini consultoris subscribo
quam etiam scribendo solitus sum sequi, vt alias di
xi lib. de verb. sign. ij. versic. sed iterum tandē obij-
citur. Nec me mouet, quod in casu nostro Bernar-
dus primo loco substitutus decesserit relictis libe-
ris, & sic non videatur euenisse conditio, sub qua fra
ternitas secundo loco vocata est quam testator sub-
stituit, si Bernardus sine filijs moriatur &c. Quia adhoc, in quo verti-
1 tur cardo totius difficultatis respondeo, quod cum Bernardus † ante
institutum decesserit substitutio eius effecta est caduca. l. j. §. cum igitur.
2 in fi. C. de cad. toll. vnde † conditiones in gradu caduco adscriptę non
attenduntur: quia infirmato illo gradu, conditiones quoque nullius mo
menti sunt. vt est text. in l. cohęredi. in princ. ff. de vulg. & pup. vers. nec
interent. vbi conditio post mortem primi non attenditur, sed substitu-
to vltimo locus est etiam si ante mortem primi substitutus prior deces-
serit, ad idem tex. in l. Gallus. §. forsitan. vbi dixi. ff. de lib. & posth. vbi
nepos institutus, secundum consilium Galli sub conditione si post mor
tem filij nascitur dato, quod viuente filio, sit natus, & sic conditione defe
ctus, non impedit quin pnepos perinde, ac sublato de medio ipso prio
re substituto, admittatur & ratio est (vt dixi) quia perempto primo gra-
du: non attendimus ad conditionis defectum sed nihilominus vltimo
loco substitutus admittitur, vt etiā dicit Dec. in allegato cons. cccxxvij.
3 clarum enim est † etiam in fideicommissis locum esse vulgari substitutio
ni. l. vt hęredib. ff. de leg. ij. vbi doct. l. j. §. sin autem aliquid. C. de cad.
toll. quando ergo testator dicit. *Si Bernardus absque filijs decedat, sub-*
4 *stituo fraternitatem, &c.* † in hac compendiosa inest vulgaris, quę est, si
Bernardus heres esse non possit, ex qua fraternitas succedit: euenit au
tem conditio vulgaris substitutionis: quia cum pręmortuus sit heredi
scripto, non potuit succedere, sed substitutio sua fideicommissaria effe-
cta est caduca, vnde eius conditiones non attendimus an reliquerit li-
beros, vel non reliquerit, sed duntaxat ad conditionem vulgaris ex qua
fraternitas admittitur loco Bernardi & ad conditionem ipsi, primo hę
redi adscriptam, secundum quam fraternitas loco Bernardi vocatur
& ita sentit Bart. in d. l. quandiu. ij. de acquir. her. cum concord. Nec
5 obstat regula tritissima quę habet quod † vocatus sub conditione si ea
non euenerit. non potest admitti tanquam sub contraria exclusus. l. in
testamento. C. de instit. & substit. l. qui habebat. ff. de vulg. vbi conditio.
Si antequam nuberet quę habet vim pupillaris deficit ipsa pubere effe-
6 cta, ergo idem dicendum in casu nostro. Respondeo † regula quę habet
quod conditione defecta substitutus excluditur procedit nisi testator
alias etiam fuisset relicturus, secundum gl. in l. j. C. de instit. & subst. quod
est in casu nostro, apposuit enim testator conditionem Bernardo, *si si-*
ne filiis decederet. in ipsius Bernardi fauorem, qui alias etiam si filios
habuisset grauatus esset restituere, secundum Bart. in l. illis libertis. ff. de cōd.
& dem. vnde si ipse Bernardus heres non sit, quia mortuus, nō potuit
eius fauor in consideratione esse, nec hoc prodesse d. Blasię heredi legi-
timę debet, cui manifesta testatoris mens fraternitatem pręetulit, satis
ergo est hereditatem cum Petri instituti oneribus ad fraternitatem es
se translatam. non cum oneribus Bernardi qui de medio sublatus est,
vt diffuse consuluit Paul. de Cast. in consil. clij. pręsens dubitatio vide
tur formari, in primo. secundum nouissimam impressionem quem re-
fert, & sequitur Alex. consil. cxxxix. in vj. vol. de quo dicendum est, vt ēt
per Socin. consil. lij. in j. Corn. consil. ccxcviij. in iij. Curt. cōsil. lj. Ias.
consil. cxlviij. cum similib. Nec obstat consilium Corn. clxxx. & seq. vol.
iiij. vbi tenet & consuluit contra communem, & mouetur rationibus mi
nus sufficientibus & in primis: quia conditio illa si decesserit sine filijs
sicut inest respectu fideicommissarię substitutionis ita etiam debet cen-
seri inesse respectu vulgaris, vt fiat pariformis determinatio. l. iam hoc
iure. ff. de vulg. respondeo dicta regula non procedit, quando ratio diuersitatis
subest inter vtrumque casum secundum Ang. in §. hinc nobis. in auth. de
hered. & Falc. per gl. ibi. in verb. pręsidium. Im. in l. Caius. ff. sol. mat.
Aret. l. cohęredi. §. qui discretas. de vulg. Ias. d. l. iam hoc iure. Dec. in
l. in testamento. iij. not. C. de test. mil. sed in casu nostro subest euidens
7 differentia, in † fideicommissaria: quia Bernardus iam adiuisset here-
ditatem, alias enim grauari non potuit. d. l. cohęredi. §. cum filię. facit
testator mentionem filiorum ipsius, vt esset ipsis saluum ius ab intesta-
to succedendi patri in illis bonis, secundum gl. in l. Lucius. ij. de hered.
instit. In vulgari vero hoc est impossibile: cū Bernardus non habeat,
8 nec ad filios transmittat: quia † spes fideicommissi conditionalis non trās
mittitur, secundum gl. communiter approbatam. in l. j. C. de his, qui an
te aper. tab. nec debet hoc prodesse d. Blasię venienti ab intestato, cui
testator fraternitatem pręetulit. Quod si daremus casum, in quo illi filij
in conditione positi proximiores heredi essent, & sibi non alijs prodes-

sent, tunc posset procedere Cornei cõsultatio, ꝛ fœdere distinctionis opi
niones concordari facit quod not. Soc. in l. cum auus. versic. limitatã
opinionem. ff. de cond. ꝛ dem. ꝛ Dec. consil. cccc xvj. cum ergo in propo
sito casu filius Bernardi facerent deficere conditionem non ad vtilita-
tem suam, sed d. Blasię apparet manifesta ratio differentię cur cõditio
non modificet vulgarem, sed fideicommissariam tantum. Mouetur ẽt
per text. in d. l. qui habebat. ff. de vulg. ꝛ pup. vbi si filia substituta pu-
pillo pręcesserunt, non admittuntur vxor, ꝛ soror, secundo loco ipsi fi-
lię substitutę: quia conditio si antequã nuberet, id est, si in pupillari eta
te decessisset, euanuerat, respondeo per pubertatem filię euanuit non so
lum pupillaris, sed etiam vulgaris quę illi inerat, secundum Bart. in l.
9 j. q. pen. ff. de vulg. vbi Alex. Aret. cęteri quia † vitiato expresso, vitiatur
etiam tacitum, vnde non potuit vxor ꝛ soror succedere ex vulgari, quę
nulla erat sed in casu nostro, in compendiosa adest vulgaris non tacita,
vt per Bart. in l. Centurio. de vulg. ex qua potest vltimus substitutus
admitti. Pręterea ibi tractatur de diuersis hęreditatibus cum enim
filia esset exhęredata diuersa est ipsius hęreditas ab hęreditate fratris
instituti, at in casu nostro tractatur de eadem hęreditate, ad quam sub-
lato medio vltimus substitutus admittitur, secundum regulam. d. l. co-
hęredi. ꝛ d. l. quandiu. versic. is autem. qui tertio ꝛc. Et ideo concludo,
secundum supradicta fraternitatem esse admittendam.

SVMMAE RERVM. LXXXIX.

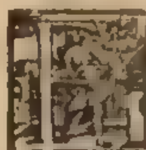
1 *Substitutio in qua facta est mentio mortis dicitur compendiosa quæ continet fideicommissariam.*
2 *Vna pars testamenti aliam declarat.*
3 *Vulgaris substitutio potest fieri in fideicommissis.*
4 *Adita hæreditate fideicommissum expirat.*
5 *Inuocatis per alternatiuam non inducitur fideicommissum.*
6 *Clausula codicillaris facit vt reciproca contineat fideicommissariam.*
7 *Clausula codicillaris inefficacia.*
8 *A vulgari substitutione potest testamentum vires sumere.*
9 *In testamento inter liberos semper censetur inesse clausula codicillaris.*
10 *Vulgaris locus & effectus.*



Q Via sat diffuse allegatum est hactenus in hac cau
sa, quę iudicio meo, satis clara ꝛ aperta est, solum
respondeo argumentis, quę nouissime per acutiss.
iudicem sunt adducta. In primis dum dicitur,
quod prima substitutio est, fideicommissaria per
1 illa verba si decesserint sine filijs ꝛc. † cum enim sit
facta mentio mortis dicitur compendiosa quę cõ
tinet fideicommissariam, secundum gl. in l. in testa
mento. in gl. fi. C. de test. mil. quam ibi commendant, ꝛ sequuntur om-
nes doctores, ꝛ Guid. Pap. quęst. dxxxix. Soc. xiij. in ij. cum simil.
ergo videtur, quod omnes subsequentes sint, etiam ipse fideicommissa
2 rię, cum † vna pars testamenti aliam declaret. l. si seruus plurium. in fin.
ff. de leg. j. l. j. C. de imp. Soc. consil. ccl. Dec. consil. ꝛc. Ad hoc respon-
deo, non esse dubitandum: quin ꝛ prima substitutio ꝛ sequentes sint fi-
deicommissarię nec in hoc vertitur difficultas, sed disputatio nostra est
in illis verbis alter superuiuens, seu eius legitimi filij succedant, an di-
cti filij sint ipsi vocati per fideicommissum respectu patris sui, ita quod
pater videatur grauatus illis restituere, an vero sint vocati duntaxat p
3 † vulgarem substitutionem, quę potest fieri etiam in fideicommissis. l.
vt hęredib. ff. de leg. ij. l. hęredes mei. §. fin. ff. ad Treb. ꝛ dico, qd sunt
4 vocati solum per vulgarem adeo ꝙ, † adita hęreditate per patrem expi
rat fideicommissum. iuxta l. post aditam. C. de impub. ꝛ quod vocati p
alternatiuam prout in casu nostro, quod censeantur vocati ordine suc-
cessiuo solum per vulgarem, non autem per fideicommissarium, est tex.
in d. l. cum pater. §. pen. ff. de leg ij. prout eum intelligũt Raph. Alex.
Aret. ꝛ cęteri Mod. vno ore. in d. l. Gallus. §. j. ꝛ licet aliqua difficul-
5 tas fuerit, quando vocarentur per coniunctam, seu copulam, tamen † in
alternatiua res est clara, ꝛ expedita non induci fideicommissum, ꝛ tenet
Socin. consil. cxvij. in j. Ripa. d. l. heredes mei. §. fin. nec illa opinio hꝫ
aliquem contradicentem excepto Dec. in d. consil. xcv. in j. dub. qui ta-
men loquitur in diuerso casu, vt alias dixi. Rursus non obstat, ꝙ plu-
res facti sint gradus substitutionum: ꝛ ideo filij viderentur per fidei-
commissum vocati, secundum Pet. de Anch. consil. lxxiij. Alex. lxiij.
v. respondeo, Pet. de Anch. loquitur in casu diuerso a nostro, ꝛ in alia
quęstione quando testator posuit filios in conditione, quia secundũ gl.
in l. Lucius. ij. de hęr. instit. communiter approbatam, non cẽsentur vo-
cati, tamen hoc fallit secundum eum, quando facti sunt plures gradus
substitutionum, sed quęstio nostra non stat in hoc: qꝛ verba testatoris
sunt clara vocantis illos filios, verum dubitatio est quomodo vocaue-
rit an per vulgarem casu quo alter superuiuens decederet hęreditate
nondum adita, an per fideicommissariam, casu quo iam adisset, quod
censeretur grauatus restituere filijs, ꝛ supra conclusi per solum vulgarẽ
esse vocatos. Pręterea est aduertendum: quia illa opinio Anc. non est
vera nec communiter approbata, ꝛ ideo Soc. consil. lxij. in fin. in ij. di-
cit de ea non esse curandum ꝛ Mod. apostillator ad consil. Alex. lxiij.
in v. dicit quod fuit quędam phantasia a doctoribus omnibus reproba
ta presertim a Socin. consil. xiij. in ij. ꝛ Alex. clxxxv. in ij. xiij. in iij.
Raph. Com. consil. cxxi. Gerardus. ꝛ Soc. in d. consil. lxij. in fin. alle-
gat multos alios, qui contra Anch. consuluerunt. ꝛ contra eum et am
tenet Ripa. in l. Centurio. ff. de vulg. ꝛ pupill. vbi dicit ꝙ dicta opinio
6 Anch. communiter reprobatur. Vltimo adducitur virtus † clausulę co
dicillaris qua facit vt reciproca contineat fideicõmissariam, fm Bal.
ꝛ Imol. l. verbis. de vulg. Socin. consil. xiij. in ij ꝛ consil. vj. eod. lib.
Sed ad hoc respondeo, quod in reciproca propter vim dictę clausu-
lę verbum substituo, intelligatur etiam per fideicommissum, sed in casu
nostro in quo vocantur Philippus ꝛ Nicolaus seu eorum filij, esto, ꝙ
vocentur per fideicommissum iniunctum primo decedenti, non tamen
verba inferunt etiam secundo impositum fuisse dictum onus, vt tenea-
tur restituere suis filijs, ꝛ sic verba clausulę non possunt applicari ad
7 hunc casum. maxime † cum clausula stet conditionaliter, Si non valeat
iure testamenti, valeat iure codicillorum. at in casu nostro valet iure testa-
8 mẽti: qꝛ † inducit vulgarem substitutionem a qua potest testamentũ vi
res sumere. l. iij. §. fi. de lib. ꝛ posth. ergo non verificata cõditione, dicta
clausula nullius est effectus. Fortius dico, quod dicta consultatio Soc.
est valde periculosa, vt ipsemet fatetur, dico ego quod est contra textũ
in d. l. Gallus. §. j. secundũ quartum casum vbi illa verba, Filium institu-
tuo, nepotem substituo non importent fideicõmissum, dicit ibi Alex. post
alios reprobata quadã opinione Baldi in l. humanitatis. C. de impu.
9 ꝛ tamen † in tali testamento, qꝛ inter liberos semper censetur inesse clau
sula codicillaris, secundum glo. communiter approbatam in l. cohęre-
di. §. cum filię. in fin. ff. de vulg. vbi Ias. allegat concordantes. Prete-
rea contra dictam opinionem tenuit Bald. consi. clxx. ad fi. in v. Dec.
consi. ccxc. ꝛ in l. precibus. C. de impub. vnde concludo non posse in ca
su nostro fieri fundamentum super dicta clausula. Nec me mouet, quod
compendiosa continet vulgarem, ꝛ fideicommissariam, secundũ quod
casus euenit, vt eius virtute bona deuoluantur, secundum Clem. in c.
in pręsentia. de prob. ꝛ dicunt omnes in l. Centurio. Respondeo nostra
quęstio non est de compendiosa, quę potest dici subesse inter istos hęre-
des, ꝛ fideicommissarias illis substitutos, sed est de alternatiua illa, seu
10 eius legitimi filij, &c. quę † inducit vulgarem in fideicommisso, secundũ
d. l. vt hęredibus. id est, ꝙ filij non vocentur, nisi casu, quo Nicolaus
hęres esse noluit aut non potuit, vnde ipso hęrede existente, euanuit sub-
stitutio respectu dictorum filiorum. d. l. post aditam. Et hęc omnia,
saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XC.

1 *Dictio alternatiua vel quid operetur.*
2 *Habens minores ordines & incedens vt Laicus sine habitu & tonsura ecclesiastica videtur habendus pro mero seculari.*
3 *Habens minores ordines non prohibetur a matrimonio.*
4 *Relatiuum quis vel qui quid denotet.*
5 *Ordines minores stricte loquendo non dicuntur sacri vere tamen sunt sacri.*
6 *Habentes quatuor minores ordines dicuntur propriæ personæ ecclesiasticæ.*
7 *Pensiones non nisi personis ecclesiasticis assignari consueuerunt.*
8 *Tempus conditionis euenientis maxime est attendendum.*
9 *Verbum fuerit verificatur in tempore præterito quia est futurum exactum & vtrunque tempus comprehendens.*
10 *Clericus coniugatus fruitur multis priuilegijs tanquam ecclesiasticus & tamen ducit vxorem.*
11 *Conditio repugnans fauori ecclesiæ pro non scripta habetur.*
12 *Renuntiationis inefficacia.*
13 *Testator videtur secundum communem opinionem verba sua protulisse.*



F Ideicommissum sic habet, *Et si dictus Camillus decederet
sine filijs legitimis tunc substituo dictum primogenitum,
vel tertiogenitũ, qui non fuerit persona ecclesiastica, etc.*
ꝛ supra vocauerat eum, qui tamen sit secularis persona
ꝛ non aliter, ꝛc. modo contigit. ꝙ eueniente casu substitu
tionis, primogenitus erat clericus, ꝛ etiam habebat quatuor ordines si
bi collatos etiam de consensu testatoris. Item habuerat quasdam pen
siones quibus fuerat gauisus per aliquot annos licet tunc nõ haberet:
quia eas remiserat, habebat etiam regressum ad canonicatum ecclesię
Mediolanensis, de quo remittendo fecerat mandatum licet adhuc
procurator cõstitutus non remisisset. Quęritur an admittatur ad sub-
stitutionem, an vero sit excludendus, tanquam persona ecclesiastica, ꝛ
non secularis. Et videretur prima fronte esse admittendus, exclusõ
tertiogenito: quia testator ipsum vocat vel tertiogenitum, ꝛc quę alter-
1 natiua, † vel, facit vt tertiogenitus sit in hoc fideicommisso substitutus
dũtaxat vulgariter iuxta l. hęredes mei. §. fin. ff. ad Treb. vbi Mod.
ꝛ l. cum pater. §. pen ff. de leg. ij. per Bar. ꝛ doct. in l. Gallus. §. j ff. de
lib. ꝛ posthu. quę vulgaris expirat, si primogenitus ipse sit admitten-
dus iuxta l. post aditã. C. de impub. ꝛ quod habetur in l. vt hęredibus.
2 ff. de leg. ij. Et quod sit admittendus facit, qꝛ † quãuis habeat ipsos
minores ordines, tñ incessit semper vt laicus, nec iuit in habitu, ꝛ ton-
sura ecclesiastica vnde videtur habendus pro mero seculari. ca. licet in
gl. verb. seculares. de off. ord. saluo tñ priuilegio fori prout habet in c.
Io. de cler. coniug. per Abb. in c. trãsmissam. de elect. maxime si gerat
actus contrarios pfessioni ecclesiasticę. xxxij. q. j. c. cũ renuntiat. Abb.
c. fin. de cler. coniug. Inno. c. j. de apostat. Suadetur hoc etiam ex men
te testatoris, qui grauauit eum in casum, quo decederet sine filijs legiti-
mis, vnde non videtur esse exclusus, qui potest ducere vxorem ꝛ habe-
re liberos legitimos, secundum not. in l. hęredibus §. fi. ff. ad Treb. nõ
3 enim est dubium quod † habens minores ordines non prohibet a ma-
trimonio. c. j. d. c. Ioannes. extra de cleric. coniug. vbi Abb. ꝛ cęteri. c.
cum ex eo. de elect. lib. vj. ꝛ xxxij. distin. can. si natum. Et nisi ita dicere-
mus videretur quod huiusmodi conditio qui non fuerit persona eccle
siastica, esset habenda pro non scripta tanquam subinouens a vita con
templatiua per text. in §. sed hoc pręsenti. in authent. de sanctiss. episc.

ꝛ quę

ꝛ que habentur in c. in presentia. extra de prob. ꝛ in auth. nisi rogati. C. ad Treb. Sed his non obstantibus, puto veriorem opinionem esse quod iste primogenitus excludatur: quia verba testamenti sunt clara. dum
4 dicitur in eo, qui non fuerit persona ecclesiastica, quod † relatiuum importat conditionem l. Stichum, qui meus. ff. de leg. j. que conditio exclusiua euenit: quia non potest negari, quin iste sit persona ecclesiastica, cum non solum sit clericus, sed etiam habeat quatuor ordines minores, scilicet, hostiarij, lectoris, exorciste, ꝛ acolythi. vnde merito appellatur persona ecclesiastica, vt est text. in c. ij. de foro compet. lib. vj. vbi gl. sup
5 verb. personas ecclesiasticas. quia licet † tales ordines stricte loquendo non dicantur sacri, secundum gl. xxj. distin. c. j. in fin. tamen vere sunt sacri, secundum gl. xxxij. dist. in summa. Abb. c. clericus. extra de vita ꝛ honest. cler. quia ecclesiastici, ꝛ tales dicuntur gradus eorum qui in ecclesia deseruiunt. xxj. dist. can. cleros. in princ. ꝛ c. perlectis. xxv. distin. vnde non est du-
6 bitandum, quin proprie loquendo tales persone † dicantur ecclesiastice. facit ꝛ gl. in cle. j. in gl. j. de etate, ꝛ qual. Et hoc maxime est dicendum in casu nostro in quo presupponitur quod iste primogenitus etiam aliquibus annis possederit redditus ecclesiasticus, scilicet clericatum ꝛ etiam
7 † pensionem, que non nisi persone ecclesiastice consueuit assignari, secundum Archid. cap. quamuis. j. de preb. lib. vj. And. Sicul. c. ad audientiam. de rescript. maxime si data sit in titulum, vt per Fel. in c. de quarta. extra de prescript. ꝛ que habetur per eundem. c. postulasti. de rescr.
8 Et quamuis † tempore euenientis conditionis quod est maxime attendendum. l. ex facto. §. pen. ff. ad Trebell. gl. cap. [illegible]. verb. canonicis. in fin. de rescript. lib. vj. And. Sicul. consil. xxiij. in ij. dub. in vol. ij. iam renunciasset talem pensionem, tamen verba conditionis obstant, dum
9 dicitur quod fuerit persona ecclesiastica: † verbum enim illud, fuerit, verificatur etiam in tempore preterito: quia est vt grammatici dicuntur futurum exactum. id est, vtrunque tempus comprehendens, vt habet in l. si quis stipulatus sit Stichum, aut Pamphilum. ff. de verb. oblig. in l. Stichus seruus. ff. de manum. testam. l. cum certus. ff. de vino tritico ꝛ oleo leg. Fortius etiam nunc dicitur esse beneficiatus, cum habeat regressum ad canonicatum ecclesie Mediolanensis, ꝛ licet superioribus annis constituerit procuratorem ad renunciandum dicto regressui, tamen procurator non est executus mandatum. nec renunciauit, vnde ius adhuc in ipso remanet. prout remanebat tempore euenientis conditionis. cap. ex parte Decani. extra de rescrip. gl. clem. j. verbo, mandauerit. de penis. ꝛ que habentur per Bart. in l. qui mihi. ff. de donat. ꝛ potest (si vult) reuocare mandatum. l. iij. §. si autem. ff. de manum. vind. cap. fin. vbi not. de procur. in vj. ꝛ nihil refert, quod etiam nunc obduraret nolle vti regressu: quia satis est, quod tempore euenientis conditionis potuerit vti. attenditur enim illud tempus tantum, vt dixi l. siluestam. §. cum quis. ff. de leg. ꝛ fideicomm. j. ꝛ quia satis est conditionem semel euenisse. l. penult. C. de cond. ins. vbi Bald. ꝛ idem Bal. in l. j. C. de furtis. Et hoc tenendo non obstant allegata in contrarium. Et primo quod iste nunquam incesserit in habitu, ꝛ tonsura: quia non per hoc dicitur minus esse persona ecclesiastica: nec perdit beneficium fori, nisi post admonitionem, vt dicitur in iuribus allegatis, ꝛ quamuis possit dici clericus secularis, per rationem gl. in d. c. licet. non tamen simpliciter potest dici persona secularis per supradicta. Nec in facto asseritur, quod iste exercuerit aliquid directo repugnans ecclesiastico ordini, puta si accessisset ad militiam, vt per Innoc. ꝛ Abb. in locis supra allegatis. Nec obstat, quod testator considerauerit, quod possit ducere vxorem, ꝛ suscipere filios propter verba conditionis. *Si decesserit &c.* quia considerauit eum in primis quod non sit ecclesiastica persona: alias etiam
10 † clericus coniugatus fruitur multis priuilegijs, tanquam ecclesiasticus, ꝛ tamen ducit vxorem, vt habetur extra de cler. coniug. per totum.
11 Nec obstat, quod videretur hec † conditio habenda pro non scripta tanquam repugnans fauori ecclesie. d. §. sed ꝛ hoc presenti. respondeo, quod tex. ille in dicto authent. est exorbitans, ꝛ non est extendendus extra casum suum, videlicet in ingrediente monasterium, ne remoueatur a vita contemplatiua, ꝛ ideo secundum doct. communiter non haberet locum in clericis, vel presbyteris secularibus nisi secundum aliquos, quando quis se vouisset ecclesie seculari, vt habetur per gl. ꝛ omnes doct. in dicta authent. nisi rogatus. C. ad senatusc. Trebellianum. ꝛ per canon. in cap. in presentia. de probat. vnde apparet, quod non procedit in casu nostro. Non obstat vltimo si diceretur, quod nec iste tertio genitus videtur admittendus: quia etiam ipse est clericus licet non habeat quatuor ordines minores: ꝛ ei fuit facta per testatorem renunciatio, quo-
12 rundam beneficiorum: cum ipse testator esset infirmus, ꝛ † in extremis laboraret. Respondeo enim quod ista renunciatio fuit facta absenti: qui nunquam acceptauit, ꝛ fuit nulla ex regula cancellarie: quia non superuixit tempore debito, ꝛ sic non potest dici iste beneficiatus, nec etiam habet ordines minores, sed nudum clericatum sibi vix infantiam egresso collatum, ꝛ non videtur testator de exclusione talis intellexisse qui secundum communem existimationem hominum habetur pro mero se-
13 culari, ꝛ † videtur testator ꝛ ipse secundum communem hanc opinionem verba sua protulisse. l. si chorus. ff. de leg. iij. l. Labeo ff. de supel. leg. ꝛ ibi per Bart. facit tex. in l. quo loco. §. j. ff. de hered. inst. ꝛ quod ibi per doct. ꝛ per Ias. ꝛ Purp. in l. certi condictio. §. pen. super verb. cum quotidie. ff. si cert. pet. cum similibus. Et ita mihi videtur iuris esse, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM XCI.

1 *Deficiente conditione deficit substitutio.*
2 *Instituto ventre intelligitur non solum qui tunc est pregnans sed etiam qui erit.*
3 *Verbum pareret quid comprehendat.*
4 *Legatum factum a substituto non debetur si ille heres esse non possit.*
5 *Propter vim taxatiue locutionis in vulgari non continetur tacita pupillaris.*
6 *Fideicommisso impubere mortuo locum esse.*
7 *Quamuis alias excluso herede etiam extraneo legata corruant hoc non procedit stante clausula codicillari.*
8 *Verba pleno iure debent intelligi secundum subiectam materiam.*
9 *Taxatio vno respectu posita ad alium non trahitur.*



Duo capita sunt testamenti ser Andree. Primum est continens institutionem casu, quo venter pareret masculos heredes instituit, ꝛ casu quo decederent in pupillari, vel quandocunque sine filijs relinquit possessionem fratribus ꝛc. Alterum est caput casu, quo venter non pareret masculos, ꝛ tunc instituit heredes vniuersales certos agnatos, ꝛ vxorem dominam, ꝛ vsufructuariam instituit, ꝛ fecit pleno iure, ꝛ post eius mortem reliquit d. Andree eius filie, vel si alias feminas pareret possessionem ville france, ꝛ eas inuicem sibi substituit, si sine filijs decesserint in pupillari, vel quandocunque ꝛc. dubitatum est, mortua Gentili an admittatur d. Andrea. Et videretur quod non: quia substitutio illa est facta casu, quo venter non pareret masculos: ipsa autem peperit masculum, qui fuit superstes patri per aliquot
1 annos, licet deinde impubes decesserit: vnde † deficiente conditione, deficit substitutio. l. vnica. §. si autem aliquid sub conditione. C. de cad. tol. l. commodissime. ff. de lib. ꝛ posth. Aut ergo volumus dicere primum caput testamenti valere ꝛ non esse preteritione ruptum: quia, instituto
2 † ventre, intelligitur non solum, qui tunc est pregnans, sed etiam: qui erit vt videtur esse magis communis conclusio. Old. consil. ccxij. Io. And. Spec. rub. de test. Bald. cons. cxxij. ꝛ cxxviij. j. Ang. cons. li. ꝛ per Alexand. Soc. Lanc. ꝛ Ruy. in l. placet. ff. de lib. ꝛ posth. Alex. clxxix. ij. ma-
3 xime ponderando in casu nostro † verbum pareret, quod comprehendit etiam futurum, vt per Bart. in l. j. q. vij. ff. de in. cod. ꝛ tunc clarum est, ex eo capite dictam possessionem non deberi: quia in eum casum nihil est relictum. l. quid ergo. ff. de leg. j. l. licet. vers. quid enim. vbi Ias. cod. tit. Aut volumus dicere primum caput non valere, tanquam ruptum preteritione: quia institutio ventris non contineat, nisi posthumum tam, qui tunc esset in vtero, que fuit sententia Paul. Cast. ꝛ Aret. in d. l. vidi. ꝛ tunc etiam si cetera sustinentur vigore clausule codicillaris, secundum Bart. in l. qui filiabus. in fi. de leg. j. tamen hoc intelligitur saluis conditionibus sub quibus sunt relicta. Bald. consil. clxx. in v. ad fi. Dec. in l. precibus. C. de imp. ꝛ consil. ccxcj. at in casu nostro non euenit conditio, quia venter peperit, ergo ꝛc. Sed tamen puto locum esse fideicommisso in dicta possessione in fauorem d. Andree, quia illa verba, Quod si venter non pareret filios masculos, comprehendentia vnum casum vulgaris substitutionis habent in se tacitam pupillarem, vt idem sit si pareret masculos, sed decederent ante pubertatem prout contingit in casu nostro, ꝛ de hoc est tex. clarus in l. fi. C. de inst. ꝛ subst. Sed difficultatem in casu nostro facit, quia, (vt ibi dicitur) talis pupillaris tacita non habet effectum contra matrem adeo vt excludantur agnati de Valerijs substituti vniuersaliter in proprietate hereditatis, ergo idem dicendum respectu istarum sororum, que particulariter substitute sunt in dicta possessione, ꝛ etiam
4 quia † legatum factum a substituto, non debetur si ille heres esse non possit, per reg. l. si nemo. de reg. iur. Secundo obstat, quia testator videtur fecisse talem substitutionem limitate, per illa verba tunc vt eo casu adue-
5 niente, vnde † propter vim taxatiue locutionis in vulgari non continetur tacita pupillaris, secundum Pet. de Anch. consil. cclvij. ex serie testamenti. ꝛ Dec. consil. cccxv. ꝛ ita limitatur dispositio. d. l. fin. vt ibi per Bar. in j. not. Tertio obstat, quia testator in primo cap. quando voluit facere substitutionem nato masculo, ꝛ deinde mouente hoc expressit respectu possessionis Fauentie in loco dicto, il Cerro, ergo apparet quod in sequenti capite non ita intelligebat, alias expressisset. l. vnica. §. si autem ad deficientis. C. de cad. toll. ꝛ in simili per Ias. l. qui filiabus. in j. not. de leg. j. Io. de Anan. cons. xxij. Anch. consil. cxx. Alex. consil. xxxviij.
6 in vj. xvij in vij. cum si. Sed his non obstantibus, dico † locum esse fideicommisso in dicta possessione, quia (vt dixi) conditio illa si filios masculos non pareret dicitur euenisse etiam quod pepererit, sed impuberes decesserint, vt est text. in d. l. fin. sicut ꝛ conditio, si filius in rerum natura non esset verificatur casu, quo viueret ꝛ impubes decesserit, secundum Ludouicum Rom. cons. lvj. quem sequitur Socin. in l. j. de vulg. Ias. cons. cciij. in ij. ꝛ cccxx. in iij. Curt. Iun. lxxxiij. ꝛ dixi in lib. iij. de verb. sign. vers. ij. queritur. Non obstat argumentum quod mater esset in medio: quia respondeo potest procedere quoad exclusionem extraneorum heredum, non autem quo ad exclusionem filiarum testatoris, secundum Bartol. in l. ij. vers. iiij. dixi. ff. de vulg. quem ibi sequuntur doct. arg. l. cum
7 acutissimi. C. de fideicomm. ꝛ † quamuis alias excluso herede quamuis extraneo legata corruant. d. l. si nemo. tamen hoc non procedit stante clausula codicillari, vt habetur in l. eam quam. C. de fideicomm. que solutio caret omni difficultate, alia enim solutio quod imo mater ipsa sit vniuersaliter instituta: non est vera cum ex verbis appareat esse particulariter instituta in vsufructu tantum, vt in casu magis dubio per Dec. consil. cclxxviij. ꝛ licet subdat pleno iure, videtur dictum ad excludendum concursum in vsufructu, quem alias proprietarius habuisset. l. si alij fundum. l. Sempronio. in princ. vbi Bart. ff. de vsufr. leg. l. si tibi
8 decem. ff. de vsufr. earum rerum. quia † verba pleno iure debent intelligi secundum subiectam materiam, vt per Iac. in l. si ita stipul. fuero. §. Titius. ff. de verb. obl. Alex. cons. lvj. perlectis. lib. iij. Non obstat secundum argumentum, quia verba illa, tunc ꝛ eo casu non sunt apposita taxatiue ad vulgarem substitutionem, vt ideo [illegible] comprehendat pupillarem, ꝛ restringatur institutio particula[illegible] vel de filiabus in dicta possessione facta, sed solum ad [illegible] casum quo filie admitti debeant: nempe post mortem vx[illegible] ta vota que mors vxoris

proprie euenit, nec hoc respectu tractatur de vlla extensione ad casum
9 omissum. Aduertendum ergo est quo respectu posita sit † taxatio, vt si
vno respectu posita sit ad alium non trahatur. l. si vnus. §. ante omnia.
ff. de pac. l. ob eo. C. de præd. min. l. illud. in fi. C. de sacros. eccl. Alex. l. j.
C. de bon. poss. secundum tab. Rom. l. ij. §. iurari. ff. de iureiur. & licet dicta ta
xatio tunc & eo casu sit superius etiam posita respectu legati pro capella
construenda, non tamen est trahenda ad hunc casum diuersum. d. §. an
te omnia cum si. Præterea ergo non arbitror veram esse hanc opi-
nionem, quod prohibeatur extensio quando testator vsus est tali clausu
la: quia hoc videtur contra tex. in l. Gallus. in princ. iuncto §. & quid si
tantum. ff. de lib. & posth. & ibi Lanc. Gall. in iij. not. vbi reprobat hanc
sententiam, & dicit quod Ancb. mouetur alia ratione quam ista, & hanc
opinionem etiam ego sum sequutus in ij. lib. de verb. sig. & idem etiam
tenet Lud. Gozad. cons. lxiij. in fi. Et etiam si vera esset dicta opinio
Ancb. & Dec. tamen debet intelligi in casu suo, vt procedat quando per
talem limitationem admitterentur magis dilecti a testatore, non autem
quando excluderentur, prout in casu nostro hæc filia. Non obstat vlti-
mum, quod testator supra expresserat, quando filij fuissent nati, & dein-
de in pupillari &c. decederent &c. Respondeo hæc coniectura non est adeo
efficax vt idcirco videamus noluisse testatorem in vulgari comprehen-
dere pupillarem, nisi quando aliter prouidisset separatum in singulis casi-
bus. l. cum ex filio. §. j. de vulg. Maxime cum appareat testatorem le-
gatum pro capella construenda sub eadem conditione posuisse, sub qua
& illud de quo agitur. vnde expressio pupillaris in illo declarat eius vo
luntatem etiam respectu istius argum. l. alij. ff. de adimend. leg. Præ-
terea consilium illud Joan. de Anan. xxij. & Alex. xxxviij. cum similib.
habet multos contradicentes, vt per Curtium Jun. consil. cxxix. de
quo dixi in l. decernimus. ff. de verb. sign. Et hæc omnia, saluo semper
saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCII.

1 *Quando subest incertitudo personæ eligendæ de incertis non va-
let relictum.*
2 *Si quid est speciale fauore piæ causæ ergo ius commune est in
contrarium.*
3 *Conditio potest conferri in personam quantumuis incertam quia non con
tinet obligationem sed euentum facti secus in legato vel fideicommis-
so quod continet obligationem.*
4 *Instituo quos Titius voluerit non valet hæc institutio & est captato-
ria, & quare.*
5 *Si relinquatur expressæ personæ & dubitatur qualis sit heres soluendo
videtur confirmare legatum quod alias esset inefficax.*
6 *Si dispositio ipso iure valet licet obscuretur propter incertitudinem tunc
solutio subsequens confirmat actum.*
7 *Dispositio captatoria ipso iure est nulla.*
8 *Authen. hoc amplius. C. de fideicom. declar.*
9 *Qualitas cohærens personæ non potest transire in alios.*
10 *Voluntas etiam particularis si sit captatoria corruit.*



Clarissimi consultoris sententiæ accedo quod illa clau
sula testamenti. *Cum hoc tamen quod ipsa Diamantes
possit & debeat omnino eligere & accipere de agna-
tione etc. vel alibi prout sibi videbitur vnum puerum be
ne & honeste natum, & illum nominari facere de do-
mo etc. & illum constituere heredem vniuersalem etc.
quem sic eligendum testator ex nunc instituit & substituit heredem etc.*
Quatenus refertur ad dictionem, Vel alibi, sit inefficax, & nullius valo-
1 ris. Moueor quatuor rationibus. Prima, quia hic subest incertitu-
do personæ eligendæ de incertis, quo casu relictum non valet, secundum Bart.
in l. quidam. ff. de reb. dub. quem sequuntur ibi doctores Raph. Jac.
Puteus, Paul. Castr. & Socin. Secunda, quia communis conclusio
doctorum quod valeat relictum pro pauperibus, quos heres elegerit. c. cum
2 tibi. vbi not. extra de testam. & † quod illud sit speciale fauore eleemosy-
næ & pietatis, ergo in contrarium est ius commune. l. ius singulare. l. quod
vero. ff. de legib. & sic in casu nostro in quo non subest talis fauor. Ter-
tia ratio est, quæ colligitur ex regula generali posita in §. incertis. instit.
de leg. quæ non est limitata nisi, quando est persona incerta de certis:
secus ergo si de incertis, vt in casu nostro, prout etiam probatur in l. Pau
3 lus. j. de reb. dub. vbi speciali ratione † conditio potest conferri in perso-
nam quantumuis incertam: quia non continet obligationem, sed euen-
tum facti, secus ergo in legato vel fideicommisso quod continet obliga-
tionem, vt ibi per Bart. & doct. Quarta ratio est, quia idem videmus
4 in institutione cum testator dicit, † Instituo, quos Titius voluerit dicitur ca-
ptatoria & non valet: quia nullius particulariter interest, qui possit Ti-
tium cogere ad eligendum, vt dicit Bart. in l. illa instit. de hered. instit.
quem ibi sequuntur doctores, & Paul. Castr. in l. captat. C. de test. mil.
vers. alio modo. & quod idem sit in casu nostro etiam sic in fideicommis
so firmauit Raph. Com. in l. j. ff. de leg. ij. vbi Paul. Cast. in fi. idem te
net. & idem Raph. in l. cum quidam. ij. cod. tit. nec habet ista opinio quod
ego sciam aliquem contradicentem. Non obstat, si diceretur, quod istud possit pro-
cedere, si mulier non elegisset, non enim potuisset arctari magis ab vno, quam
ab alio. sed postquam elegit, vt obligationem ex incertitudine nullam confirmas-
se: sicut videmus quod vbi persona ex aliquo futuro euentu certificanda est,
quod valet relictum vt est casus in d. l. quidam. de reb. dub. ibi, siue quis alius
5 restitutionem mihi &c. sicut etiam videmus, quando † si relinqua-
tur expressæ personæ, & dubitatur, qualis sit heres soluendo videtur con-
firmare legatum quod alias esset inefficax. l. ij. §. si quis duobus. ff. de
adi. lega. l. si quis serui. §. si inter. de leg. ij. l. duo sunt. de test. tut. sed tamen
ad hoc respondetur quod in casu d. l. quidem. futurus euentus pendebat
a facto tertij in casu nostro pendebat a fratre heredis & eius voluntate
& ideo dispositio est captatoria, vt supra dixi. Nec talis dispositio potest
videri confirmata per electionem factam: quia, vt recte distinguit Bart.
6 in d. l. quidam. aut † dispositio ipso iure valet licet obscuretur propter
incertitudinem, & tunc solutio subsequens confirmat actum. d. l. si quis.
seruum. §. si inter. & d. l. duo sunt Titij. de testa. tut. aut dispositio ipso
iure est nulla, & tunc secus. l. si quis pluribus. de reb. du. per Din. ca. in
7 obscuris. de reg. iu. in vj. & iste est casus noster: quia † dispositio captatoria
est ipso iure nulla. d. l. illa institutio. d. l. captatorias. Nec obstat rursus,
si dicatur quod testum de se est validum, & substitutio facta de d. Diamante va
lebat in vim fideicommissi vniuersalis, quod autem sequitur, quod eli-
geret, & quod electus constitueretur heres, non habet hanc interpreta-
tionem vt ipso iure sit heres. sed resoluitur in vim fideicommissi. l. filius-
familias. §. vt quis heredem. ff. de lega. j. & verba illa, cum hoc tamen, &c.
non inducunt conditionem, quæ interim suspendat actum, sed adijciun
tur actui iam perfecto, & ideo inducunt duntaxat modum. l. Mæuia.
de manu. test. l. ij. §. fin. de don. per Bar. in l. quibus diebus. §. Termi
nus. de cond. & demon. & declarat idem Bar. consi. suo iij. si hoc ita est,
videtur dicendum dupluci ratione, quod grauamen illud teneat. Prima,
quia potuit d. Diamantes cogi ad implendum voluntatem testatoris se-
cundum ordinem positum in auth. hoc amplius. C. de fideic. & dato,
quod actio non competijsset alicui eligendo propter tantam incertitu-
dinem, competebat tamen actio alijs personis connumeratis in d. auth.
Secundo, quia si substitutio, & testamentum de se tenuit, videtur hoc suffi
cere, & sustinebitur voluntas particularis quamuis captatoria per tex. in
l. Senatus. §. legatum. de leg. j. vbi Christ. de Castellione. Sed tamen
adhuc dico supradicta non obstare. ad primum respondeo quod d. auth.
hoc amplius non procedit, cum tractatur de exequenda voluntate in-
ualida, sicut est voluntas captatoria, & maxime in hoc casu, in quo agitur
9 de electione per ipsam facienda, quæ † qualitas cohæret personæ nec po
test transire in alios secundum regulam. l. j. §. ne autem. C. de cad. toll. & quæ
10 habentur in l. centesimis. §. j. de verb. obli. Ad secundam dico quod † vo-
luntas etiam particularis corruit si sit captatoria. l. nonnunquam. ff. de
cond. & dem. l. captatoria. ff. de leg. j. & ideo nihil refert. quod alias testa
mentum valeat & opi. Castellioni in d. §. legatum. est communiter repro
bata, vt dicit Raph. Com. in d. l. j. de leg. ij. & Jas. in d. l. captatorias. in
prin. C. de test. mil. Et istud etiam tenet Alex. Jas. Mod. in l. cum do-
nationis. C. de transact. vbi quoties modus est captatorius, prout in ca
su nostro ipse modus tanquam impossibilis reijcitur & dispositio stat
firma, & censetur pura secundum Bart. in authen. ingressi. C. de sacr.
eccles. & dixi latius in d. l. cum donationis. & hæc pauca sufficiant cum
de simplici subscriptioni sim requisitus quæ omnia dicta sunt.

SVMMAE RERVM. XCIII.

1 *Hæredibus minus graue est præstare alimenta in domo quam extra.*
2 *Qui se fundat in aliquo illud probare debet.*
3 *Non debet compelli honesta matrona ad cohabitandum cum
muliere impudica.*
4 *Impudicæ mulieres de iure debent expelli de vicinia pudicarum.*
5 *Testimonium de auditu non probat.*
6 *Confessio extra iudicialis confitenti præiudicat.*
7 *Testes inuicem contrarij non probant.*
8 *Multa dicuntur quæ ad effectum non deducuntur.*
9 *Vsufructuaria recedens a domo causa curandi filij dicitur habere iustam
causam recedendi & debere habere alimenta perinde ac si in domo
permansisset.*
10 *Interpellandum ex causa non esse.*



Legati facti do. Constantiæ per maritum suum visis ver
bis, satis inclino in eam sententiam quod tale legatum
sibi non deberetur nisi in domo: quia licet videatur lega-
tum respicere fauorem vxoris, tamen respicit mixtim
1 etiam fauorem heredum: quia est † illis minus graue
præstare illa alimenta in domo, quam extra vt dicit Bart.
in l. Caio. §. Imperator. ff. de alimen. & cib. legat. & expressius, in consi.
ccxj. incip. quidam sibi filios heredes. & Alexan. consil. clxxviij. in vj.
volumine per totum. & licet videatur sibi legata habitatio in domo te-
statoris, deinde subijciatur legatum alimentorum, tamen putarem illam
qualitatem domus censeri additam etiam alimentis ex quo totum le-
gatum ab eodem verbo, volo, regitur ita quod illa qualitas est in eadem
oratione, vnde merito qualificat totam per casum. l. Seia. §. Caio. ff.
de fund. instruct. legat. & ibi per Barto. voluit ergo testator legare vxo
ri habitationem, in domo tamen sua. Item alimenta in eadem domo,
vt satis indicant verba, quæ clara sunt. Sed difficultas in nostro casu
est, quia do Constantia dicit ex culpa heredis se non posse habitare in
dicta domo, & clarum est, quod tali casu debentur legata extra domum, vt
probatur in l. qui concubinam. §. vxori. ff. de legat. ij. & in l. penultima.
ff. vbi pup. educ. deb. per Barto. in d. §. Imperator. & omnes scrib. in
2 l. j. C. de leg. † ista igitur negatiua quod commode cum herede habita-
re non possit cum sit fundamentum intentionis ipsius do. Constantiæ
per eam probari debuit in l. illa. vbi in terminis. Jas. ff. de verb. oblig.
& Petrus de Ancharano consilio cclix. super primo quæsito. Sequitur
Jas. in dict. l. j. Et in casu nostro videtur probata hæc negatiua: quia
per duos

per duos testes est probatum, ꝙ heres habebat domi ancillam, qua vte
3 batur pro concubina, & ista causa videtur sufficiens: quia † non debet
compelli honesta matrona, ad cohabitandum cum muliere impudica,
4 vt probatur in l. non aliter. ff. de vsu & habit. vnde videmus quod † de
iure impudicę mulieres debent expelli de vicinia pudicarum. arg. §. fi.
in auth. de lenonibus. & ita concludit Bald. & ibi And. Sicul. in apost.
in l. nullus. C. de sum. trin. & fi. cath. Nec obstant tria, quę in contrariũ
adducuntur. Et primo quod non constat de concubina nisi per testimo
5 nis de auditu alterius heredum, & † testimonium de auditu non probat
l. testium. l. solam. C. de testib. Nam respondeo, ꝙ istud non dicitur te-
stimonium de auditu, sed attestatio confessionis extra iudicialis ipsius
6 Nicolai, qua confessus est se habere illam in concubinam, & † talis con-
fessio sibi preiudicat. l. vnica. C. de confessis. l. cap. v. ff. ad legem Iul. de
adult. & tanto maxime cum alius coheres Alphonsus eius frater habi-
tet ruri, & iste cohabitaret in vrbe cum d. Cõstantia, cui non debuit ad-
iungere concubinam iuxt illud, Morbida facta pecus inficit omne pecus.
Non obstat secundo quod probatum est per duos testes, ꝙ ipsa non re
cessit ex illa causa, sed causa curandi quendam suum priuignum. Nam
7 respondeo, tribus modis. Primo, quod † illi testes non probant: quia
inuicem sunt contrarij. l. qui falsis. ff. de testib. l. eos. ff. de falsa. nam pri
mus dicit affuisse illi protestationi solum d. Nicolaum. Secundus dicit
ꝙ aderat etiam Alphonsus, & satis videtur primus non perfecte depo
nere, qui nihil dixit de presentia Alphonsi, vnde non probat & presumi-
tur falsis, vt est gl. in l. Lucius. ff. de his, qui notantur infamia. cum con-
cordant. per Ias. in l. fin. C. de bon. poss. secundum tabulas. & facit text.
in cap. 1. extra de crim. fals. Item primus testis dicit illam protestationẽ
factam ad interrogationem d. Nicolai. Secundus dicit oppositum q̃d
imo a sepsa protestata est non ad interrogationem alicuius. Item se-
cundus testis dicit quod non nominauit, cuius causa in specie vellet re-
cedere. Primus vero dicit, quod nominauit filiastrũ. & satis hinc ap-
paret istis tanquam testibus in Susannam fidem esse abrogandam.
Secundo respondeo, ꝙ dato, ꝙ protulerit illa verba non tamen sequi-
8 tur, quod deinde recesserit ex illa causa: quia † multa dicuntur, quę ad ef
fectum non deducuntur. l. fin. C. ad senatuscons. Sillanianum. & potuit
tunc ea verba dicere, ne faceret excandescere dictos heredes in quorũ
9 ędibus erat. Tertio respondetur, ꝙ si ipsa recessit † causa curandi filij,
vel filiastri videtur iusta causa recedendi, & debet habere alimenta per-
inde ac si in domo permansisset. l. si quis ita legauerit. ff. de cond. & dem.
10 Tertio non obstat quod vxor debuit † interpellare heredes, ne teneret
concubinas. l. quidam hybernus. ff. de seruit. vrbanorum prędiorum.
Nam respondeo, ꝙ si heres incideret in pęnam ex mora tunc require-
retur interpellatio, sed incidit ex delicto: quia inducendo meretrices in
domum, & faciendo eas cohabitare cum pudicis, facit vt licite vxor po-
tuerit recedere, & tali casu interpellatio non est necessaria, nisi de vrbani
tate, de qua loquitur pręalleg. l. Proculus. & ita eam intelligit etiam
Aret. & Fel. in cap. ij. extra de accusat. & in c. cum te. de re iud. Ias. in l.
certi condict. in princ. ff. si certum pet. Barb. consil. vij. in ij. Imo for-
tius talis interpellatio pręsumitur facta, secundum Ludouicum Rom.
in sing. cccxcvij. quis debet. sequitur Felinus cap. nouit. ad finem. ex-
tra de iud. & maxime in casu nostro, in quo per duos testes probatum
est de confessione Nicolai asserentis quod omnia illa faciebat, vt dicta
domina ab eius domo recederet. Et ita mihi videtur, saluo semper
saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. XCIIII.

1 *IN testamentis requiritur quod testes videant testatorem & istud est de solennitate testamentaria.*
2 *Infirmi vox propter ęgritudinem plerunque alteratur.*
3 *Solennitas in testamentis requisita propter pestem censeri debet remissa.*
4 *Lex multum suspicatur falsitate in testamentis.*
5 *Melius est quod venientes ab intestato succedant quàm remittantur solennia vnde de facili posset falsum committi.*
6 *Valeret consuetudo per quam diminueretur numerus testium in testamentis sed non valeret quando per consuetudinem induceretur quod testes non viderent testatorem propter timorem falsitatis.*
7 *Codicilli habent similitudinem cum testamentis non autem cum contractibus vnde debent fieri in conspectu testium sicut testamenta non autem sufficit solam vocem audiri sicut in contractibus.*
8 *Instrumentum non probat nisi quatenus notarius est rogatus.*
9 *Defectus testium cum constet ex lectum testamenti dicitur esse notarius.*



Dubitatur nunquid testamentum in quo interuene-
runt notarius, & testes, qui testatorem peste contactũ
non viderunt, sed solummodo mediante cortina, vel
clausula asserum audiuerunt, valeat. In quo puncto
breuiter procedendo dicendum est, quod non † in te-
1 stamentis enim requiritur quod testes videant testa-
torem: & istud est de solennitate testamentaria, vt est
text. in l. si non in speciali. in verb. in conspectu. C. de test. & ibi firmant
omnes. & ratio est, quia alias possent fieri multę fraudes, ex quo voces
a quibusdam facilime assimulantur, secũdum Cin. & doct. ibi, & hoc pre-
2 sertim † in infirmo cuius vox propter ęgritudinem plerunque alteratur
l. iubemus. C. de test. l. hac consultissima. §. at cum humana. C. qui test.
3 fac. poss. Nec obstat, quod talis † solennitas propter pestem deberet cen
seri remissa. arg. l. fi. vbi Bald. & Nic. Matar. C. de test. vbi per illum
tex. volunt quod tali tempore valeat testamentum, quamuis deficiat so
lennitas quo ad numerum testium. & dicit ibi Ias. post Flor. quod illa
opin. est ęquior, idem tenet Ang. de Aret. in tract. de test. in verb. nunc.
And. Sic. consil. lxxxvij. prope est. lib. iiij. vbi multa similis allegat prę
sertim decisionem Ang. in l. si vacantia. de bo. vac. lib. x. & ita etiam no-
uissime consuluit Dec. consil. cclxxxiiij. per totum. Nam respondeo, ꝙ
contraria opinio est verior: quia etiam tali casu militat ratio dictę solẽ
4 nitatis: † lex enim multum suspicatur falsitates in testamentis. d. l. iube
mus. si autem huiusmodi falsitates fabricantur, eo maxime tempore fa
bricantur, cum penes infirmos pauci reperiantur, & omnes eos vitent:
vnde propter imminens periculum cautius fuit agendum, nec aliquid
5 remittendum de solennitatibus, & † melius est quod venientes ab inte-
stato succedant, quam remittantur solennia: vnde de facili posset falsũ
committi: vt dicit no. Soc. consil. lxxxv. in fi. in iiij. vol. vnde merito di-
cendum est dictas solenn tates etiam tempore pestis requiri, prout est
communior opin. scribentium in d. l. fi. quam tenet Ang. Fulg. Paul.
Cast. Alex. Ioan. Baptista de sancto Seuerino, Corn. in d. l. fin. Iac.
de Bel. in §. 1. in auth. quib. mod. nat. eff. sui. Bar. in l. 1. ff. de bon. pos.
ex test. mil. Franc. de Aret. in l. heredes palam. in prin. ff. de test. And.
Sic. consi. lxiij. in 1. Rom. in repe. aut. similiter. in xxxiij. special. C. ad
leg. Falc. & late consuluit Soc. in d. consil. lxxxv. vbi respondet ad om-
nia allegata in contrarium: & ideo non est opus hic transcribere, & etiã
Alexan. in d. l. fin respondet vnde dicendum est, vt per eos. & si Dec. in
pręalleg. consil. vidisset has omnes auctoritates, nõ dubitasset quin illa
esset magis communis opinio. Fortius dico, ꝙ etiam si vera esset illa cõ
clusio, quod tempore pestis cesset solennitas quo ad numerum testium,
tamen in casu nostro nõ debet cessare illa per quam requiritur, vt testes
videant testatorem magna enim est ratio differentię inter vtrunque ca-
sum: facilius enim debet remitti prima solennitas ex quo non est verisi
mile, quod propter hoc illi, qui adsunt velint dicere falsum, sed si testes
non videant testatorem omnes possent decipi, si ille qui testaretur tace-
ret testamentum Gonellę, & simularet vocem defuncti: vnde videmus
quod de iure canonico est remissa solennitas numeri testium. c. cum es-
ses. c. relatum. extra de test. & tamen non sunt remissę cęterę solennita-
tes, vt dicit Soc. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obl. & per And. Sicul. in
d. consil. lxiij. & quod no. Ang. & Paul. Cast. in l. ij. ff. de test. vbi con-
6 cludunt ꝙ † valet consuetudo, per quam diminuitur numerus testium
in testamentis, sed non valet quando per consuetudinem induceretur,
ꝙ testes non viderent testatorem propter timorem falsitatis. sequitur
Ias. in l. cunctos populos. in ij. q. princ. Bart. C. de sum. Trin. & fi. de
Cath. Non etiam obstat quod saltem testamentum istud debet sustine-
ri per clausulam codicillarem: quia in codicillis non videtur requiri: q̃d
testes videant, sicut nec donatione causa mortis & cęteris contractibus
vt in terminis dicit Mathesil. in not. suo cxxv. not. quod licet. & videt
sequi Alex. & Ias. in d. l. si non speciali. nam ad istud argumentum re-
spondetur pluribus modis. Et primo dico, quod ista decisio non est ve
7 ra & confunditur per doctr. Bar. in l. ij. ff. de leg. 1. vbi † codicilli habent
similitudinem cum testamentis, non autem cum contractibus: vnde de
bent fieri in conspectu testium, sicut testamenta, non autem sufficit solã
vocem audiri sicut in contractibus: probatur hoc etiam in l. iubemus.
versic. quod si non fuerit. C. de test. vbi tex. ponit quasdam solennitates
testamentorum, & inter alias ponit hanc quod fiat nuncupatio voce co-
ram testibus, alias neque in totum, neque in parte valeat: nam si posset su-
stineri iure codicillorum aliquo modo valeret quod est contra mentem
text. Item ratio presumpte falsitatis habet locum etiam in casu isto, vn
de non est in hoc inducenda differentia, licet aliud sit in contractibus:
in contractibus enim agitur de re, cuius veritas potest parere, ex facto
agentium, sed in vltimis voluntatibus agitur de probanda voluntate
amplius non existentis in rerum natura qui non potest detegere quid
senserit, & ideo lex magis timet in eis falsum fabricari, & maiores solen-
nitates requirunt, secundum Bal. in c. ij. de inuest. int. do in vsi. feu. vn
de cum hęc opin. non sit vera merito Mathesill. noluit eam affirmare,
sed locutus est sub dubio forte. & Ias. satis fatetur in puncto iuris non
esse veram & reperio quod contra eam opin. consuluit Cor. consil. xviij.
in ij. vol. & bene iudicio meo. Secundo principaliter respondetur q̃d
dato, ꝙ valeret dictum testis audientis per cortinam, si habeat vocem
loquentis notam, tamen istud non procedit, quando loquens esset infir
mus: tunc enim neque in contractibus sufficeret: quia infirmi faciliter
alterant vocem, nec potest certa eius cognitio in teste pręsumi. arg. d. l.
iubemus. & ita tenet Ioan. de Im. in l. ij. §. idem Labeo. ff. de aqua plu.
arcend. & Lud. Rom. in d. l. si non speciali. & iste est casus noster ex quo
pręsupponitur in facto, quod eo tempore erat testator infirmus peste,
vt etiam credo asseruisse notarium in testamento. Tertio principaliter
respondetur, ꝙ si dicta decisio esset vera procederet, quando testes asse-
rerent ipsi in iudicio esse factos codicillos ab eo & interrogati quomo-
do scirent, responderent, ꝙ haberent eius vocem notam, sed cum ipsi
non sint examinati, sed simpliciter descripti in instrumento, non potest
tale instrumentum fidem facere ex quo notarius non est rogatus de ista
8 assertione eorum, quod videlicet eius vocem notam hẽant, & † instrũm non probat
nisi quatenus notarius est rogatus. §. nos aũt. in auth. de tab. l. ij. §. itẽ
diuus. ff. de test. & hẽ in l. 1. C. de fid. inst. & iure hast. fis. lib. x. & per Bar.
& Mod. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. Card. in c. fin. de fi. instr.
nec ẽt si rogatus esset quicquam faceret: quia istud pẽdet ex ingenio, & memo-
ria testium. de quo nihil põt notarius scire, non aũt ex facto extrinseco,
quę ratio cessat qñ sunt pñtes & eum vident: quia tunc lex pręsumit pro eis.
l. coram. ff. de verb. sign. vbi not. tunc enim cessat pręsumptio sinistra. &
9 † cum iste defectus testium constat ex lectura ipsius testamenti dicitur
notorius esse, vt per Bart. & doct. in l. 1. in 1. q. ff. de op. no. nunt. in prin.
vnde impediret etiam missionem in possessionem de qua in l. fi. C. de
edict. diui Adr. toll. vbi doct. & sic concludo venientes ab intestato tam
in petitorio, quam in possessorio obtinere debere.

SVMMAE RERVM. XCV.

1 *Conditionum altera defecta aliam corru.re.*
2 *Ingrediens religionem censetur decessisse cum liberis.*
3 *Verba vltra prædicta resoluuntur, id est vltra res prædictas.*
4 *Dictio vt infra quid operetur.*
5 *Clausula saluo &c. est reseruatiua seu exceptiua.*
6 *Exceptio intelligitur sub eadem conditione sub qua est regula.*
7 *Verbum relinquo est verbum commune & inducit fideicommissum.*
8 *Verbum legitimus quid importet.*

Bernardini de imperialibus testamenti verbis visis in
propositis quæstione ⁊ allegationibus in præsenti con-
trouersia hinc ⁊ inde factis, arbitror ipsos fratres d'im
perialibus fouere iustiorem causam duabus rationib.
1 Prima est, quia d. Paulus cui † venerabilis Fabrica
successit, non est vocatus a d. Bernardino ad domum
de qua agitur, nisi sub duabus conditionibus, videlicet si ipse decederet
sine filijs, ⁊ Mattheus filius suus etiam ipse decederet sine liberis: vn
de nisi vtraque conditio eueniat nullum ius debetur ipsi d. Paulo .l.si
heredi plures.ff.de cond. inst. in casu autem nostro non euenit vtraq;:
quia Mattheus ingressus est religionem: vnde censetur decessisse cũ
2 † liberis.§.sed ⁊ hoc præsenti.in auth.de san.ep.auth.nisi rogati. C. ad
Treb.c.in præsentia.extra de prob.quæ conclusio procedit etiam qñ in
conditione est additum, si decesserit sine liberis, ex legitimo matrimo-
nio, vel æquipollentibus, vt per Bart.in l.si ita quis.§.j. ff. de leg. ij. ⁊
est verior ⁊ communior conclusio, vt per Fel.in d.c.in præsentia. ⁊ licet
ex forma statuti nostri ingredientes religionem præsumantur præambu
la hora decessisse ⁊c. tamen tale statutum loquitur quoad exclusionem
ipsius ingredientis ab aliorum hereditatibus, non autem quoad con-
ditionis purificationem respectu hereditatis quam iam existens laicus
acquisiuit. Quamuis etiam negari non possit, quin communis opinio
doctorum sit quod tale statutum tanquam contra ecclesiasticam liberta
tem non valet, vt per Alex.in l.stipulatio hoc modo concepta.ff. de verb.
obl. Ias.post alios in l.fin. C.de pact. Non obstant allegata in contrarium,
⁊ primo quod non interest ipsorum fratrum hoc allegare, imo debent
incipere ipsi, ⁊ restituere bona, quæ obtinuerunt vigore prædicti fideicó
missi. Nam respondeo, quod cum habeant cessa iura a monasterio, po-
tuerunt illa bona obtinere propter dictam cessionem, non autem obti-
nuerunt iure fideicommissi quod non suberat, ex quo vtraq; conditio
non erat purificata. Secundo respondeo, q cum ex ista exceptione ap
pareat d. Paulum, ⁊ consequenter eius heredes nullum ius habere in
domo, licitum est istis fratribus hoc allegare cum agentis intentionẽ
excludant ipso iure, vt per Bart.in l.ij.ff.de excep.rei iud. Tertio dici
tur, quod cum isti fratres sint rei conuenti, licet eis vti defensionibus ẽt
contrarijs ab his maxime quas in alijs causis proposuerunt.l.is, qui.l.
nemo.ff.de excep. Secundo non obstat, quod illa conditio videtur po-
tius alternatiua ex mente defuncti ex qua sæpe videmus coniunctam
verti in disiunctam.l. Gallus.§ j. vbi no.ff.de lib. ⁊ posth.l.si is, qui du
centa.§.fin.ff.de reb.dub.l.generaliter.in princ. C.de inst. ⁊ subst. quia,
etiam hoc concesso, non est verificata alternatiua: quia neuter eorum
nec testator, nec Mattheus decessit sine liberis: testator non, quia re-
liquit Mattheum, Mattheus non, quia ingressus religionem.d.aut.
nisi rogati. Tertio non obstat quod dicta duplex conditio sit adiecta
fideicommisso vniuersali, non autem videatur adiecta fideicommisso
domus, quia vt eleganter fuit deductum illa clausula, ⁊ vltra est impli-
catiua ⁊ repetitiua qualitatum præcedentium, secundum Bar.in l. si ti
bi pure.ff.de leg.iij. ⁊ in l.qui ita.ff.de dote præleg. Aretin.consil.lxvij.
Nec obstant quædam adducta in contrarium: quia si bene videatur te
stamentum illa clausula præcise determinat res legatas, non autem actũ
3 verbi: quia illa † verba vltra prædicta resoluuntur, id est vltra res præd
ctas, vt habetur in l.ea tamen.ff.de leg.iij. vnde cessant contraria, ⁊ vl-
terius quod etiam quo ad domum censeatur addita duplex conditio,
ego confirmo alia ratione: q testator in fideicõmisso vli omnium bonorũ
addidit clam saluo, vt infra per quam clam censetur reseruauit dictam
domũ, vt applicaretur Paulo, ⁊ p illam dictionẽ: vt infra cẽset virtuali
4 ter reperijsse illud fideicommissum domus, quia ista est illius † dictionis
virtus, vt infra, vt per eam videatur assumptum illud, quod erat infra,
omisso illo, quod est in medio, vt dicit Bar.in l. Gallus.§. idem credẽ-
dum.in fi.ff.de lib. ⁊ posth. cum ergo illud fideicommissum domus cen
seatur reseruatum a generali fideicommisso debet talis reseruatio intel-
ligi sub ijsdem conditionibus, sub quibus generale fideicommissum cõ
5 ceptum est: q talis † clausula saluo ⁊c. est reseruatiua seu exceptiua.l.itẽ
6 Labeo.§. fam. erc. in gl. ⁊ † exceptio intelligitur sub eadem conditione
sub qua est regula.arg.l.nam quod liquide.§.fi.ff.de pen. leg. ⁊ in simili
per Ang.consil.cclxxix.circunscripta. Paul.Cast.clxij. circa illud de
quo primo quæritur in antiquis. Secunda principalis ratio est, quia
testator dixit se relinquere dictam domum Paulo, ⁊ heredibus suis le-
gitimis masculis in quo præmittendum est quod cum testator fecerit
mentionem heredum, non potest intelligi quod veniant simul cũ Pau
lo, ⁊ sic hoc casu non procedunt, quæ hñr in l. Gall.§.j ff.de lib. ⁊ posth.
⁊ declarat ibi Bal. ⁊ Fr.de Curte consil.lxxij. Soc.cõsil. xij.in ij. lib.
intelligemus ergo inductum esse fideicommissum per illud verbum re-
7 linquo, quod est † verbum commune, ⁊ inducit fideicommissum, vt est
gloss.in l.his verbis.in princ.ff.de hered.instit.per Bart.in l.diuus.ff.
de testam.milit.in l.cog.in princ.ff.ad Trebel. Cum ergo inductum sit
fideicommissum dico istos fratres debere admitti ad successionem: q
isti sunt heredes legitimi masculi, per ista enim verba censentur vocari
agnati, qui ab intestato succedunt.l.ij.§.de illo.ff.pro soc.q tales pro-
priè sunt legitimi, id est, agnati.l legitimis.ff.vnde cogna. ⁊ consuluit
Alex.in consi.lvj.in ij.quem sequitur Ias.in l.vnica. C.quãdo nõ pet.
partes. Dec.consi.xxxij. ⁊ suadet iste intellectus ex fauore agnationis
ad quam habuit respectum testator, ⁊ apparet ex varijs locis discurren
do testamentum, ⁊ subtiliter fuit allegatum per coaduocatum. Nec ob-
stat, quod doct.in d.l. Gallus.§.etiam.ff.de lib. ⁊ posth. dicũt per illud
verbum heredibus masculis intelligi de descendentibus: q respondeo
8 in casu nostro esse † verbum legitimis, quod refertur ad agnatos, vt su-
pra dixi: nam quoties testator verisimiliter aliquo modo efficitur here
dis sui agnatis, per hæc verba de his quoque intellexisse videtur.l.ex fa
cto.§.fin.ff.ad Treb. ⁊ ibi Alex.ad fi.concludit in prædicto casu huius-
modi verba non debet intelligi de filio solum, sed de quocunque succes-
suro ab intestato, ⁊ in hac clausula istõ idẽ sentit Io.And.in add. Spe.
in rub.de testa.in fi.ibi, sed forsan heredes Sej, ⁊c. ⁊ ex hac rõne sic in-
ducta tolluntur oia obiecta per præstantiss.aduocatos aduersantes.

SVMMAE RERVM. XCVI.

1 *Non videtur mens patris fuisse fideicommiss. impedire quin filia
se nubat & dotem det.*
2 *Pater tenetur dotare filiam.*
3 *Auth.res quæ.C.communia de leg.declar.*
4 *Quando fideicommissum antea iniunctum est deinde dos data non po-
test diminui fideicommissum restituendo dotem.*
5 *Pater mariti tenetur ad cauendum nurui pro restitutione dotis: fall.*

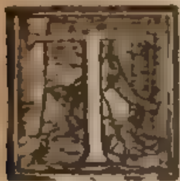


Dura prima fronte videtur conclusio ⁊ contra regulas
iuris quod in præiudicium fideicommissi possit tam
absolute dos repeti ⁊ quamuis pro ea conclusione sint
aliquæ auctoritates modernorum, tamen non videtur
esse aut lex aliqua, aut ratio quæ eam probet quod vt
melius ostendatur, distinguendi sunt tres casus. Pri
mus est in dote danda, videlicet, in muliere grauata fi-
1 deicommisso a patre, ⁊ tunc procedit conclusio: q † non videtur mens
patris fuisse tali fideicommisso impedire, quin filia sua nubat, ⁊ dotem
det.l.mulier.§.cum proponeretur.ff. ad senatusconsultum Trebellia-
2 num, ibi, ⁊ patris voto, ⁊c. imo si aliter voluisset non potuisset: quia † te
netur pater dotare filiam.l.qui liberos.de ritu nuptiarum. ⁊ hoc casu
si filia ex fructibus, vel ex legitima sua dotari potest, non debet fideicõ-
missum diminui, vt dicitur in dicto §. cum proponeretur. ⁊ ibi doctor.
Secundus est casus in dote restituenda, videlicet, quãdo filius qui do
tem recepit non est soluendo, nisi de bonis subiectis fideicommisso re-
stituatur, ⁊ doctores simpliciter videntur tenere posse res subiectas fi-
3 deicommisso restitui, per textum † in authent.res quæ. C. commun.de
lega. ⁊ in corpore vnde sumitur, in auth.de resti.nec declarant, an istud
ita generaliter verum sit, sed Ange. ⁊ Ias.tenent quod non: sed tantum
modo, quando dos prius data est deinde fideicommissum a patre factũ
fuit: quia si videatur tex.in d.authent.de restit.propriè loquitur, quan-
do dos ante erat data in §.quamobrem. vbi loquitur de patre fideicõ-
mittente, qui tenetur primo nihil oneris legitimæ imponere, deinde nec
reliquæ bonorum parti quatenus exactio dotis impediretur, vnde ma
nifeste præsupponit tempore iniuncti fideicommissi iam dotem filio da-
tam fuisse. Suadetur hoc ⁊ ex allegatione mulieris ibi in tex. relata quæ
allegabat ignorantiam fideicommissi, hæc enim allegatio est vera ⁊ ge-
neraliter concludens in prædicto casu, alias si iam fideicommissum fuis
set iniunctum ante dationem dotis, non esset concludens: quia imputa-
ri aliquid potuisset vxori, quæ non diligenter vestigasset, an mariti bona
fideicommisso subijcerentur.l.qui cum alio.ff.de reg.iur. ⁊ per Raph.
Com.consi.xxvj. Et quod dicta auth.hoc casu loquatur, quando dos
postea data fuit etiam sentit gloss.in dicta authent.res quæ illis verbis.
⁊ post sic fuit a patre rogatus. quasi dicat non si antea sit rogatus. q
dos data fuerit, ⁊ ponderat Angelus alias glossas idem sentientes. Ter
4 tius † casus est, quando fideicommissum ante iniunctum est, deinde dos
data, ⁊ in hoc puncto Ange. ⁊ Iason supra relati tenent non posse dimi
nui fideicommissum. Io.de Anan.consi lxj. Socin. consi.xxiij.in ij. ⁊
Ioan. Crotus in repet.§.diui.cum quibusdam alijs tenent contrariũ.
Ego puto vtranque opinionem concordari posse. Nam cum iste casus
sit omissus ⁊ ex verbis.d.§.cum proponeretur. ⁊ ex verbis d.authent.
de restit.solum ex mente legis fiet ad eum extensio. aut ergo loquimur
quatenus dos legitimam excedit, ⁊ puto fideicommissum diminui ⁊ ve
ram esse communem sententiam quia adhuc militat ratio d. §. cũ pro-
poneretur. ⁊ d.authent.de restitu.aut loquimur, quando filius consum
psit legitimam, ⁊ Trebellianicam, ⁊ vxor vult totam dotem repetere
super fideicommisso ⁊ puto, quod non possit: quia cessat ratio d.§.cũ
proponeretur. quæ fundatur super voto paterno: mens enim fideicom-
mittentis non fuit, vt tota portio fideicommisso imputaretur, sed dedu
cta prius legitima.d.§.quamobrem. Nec excusaretur mulier ob igno-
rantiam fideicommissi: quia sibi imputandum esset. d. l. qui cum alio.
Fortius dico, quod ignorantia non est ratio dictæ legis. Sed præsum-
pta patris voluntas.d.§.cũ proponeretur. ⁊ d.§.quamobrem. in fin.
ibi, plurima per præsumptionẽ. Suadetur hoc ex ratione Ias.quæ hoc
5 casu est concludens. † Pater enim mariti quamuis teneatur ad cauen
dum nurui pro restitutione dotis.arg.d.l qui liberos. tamen si ipse do
tem non recepit, nec curare potuit, ne filius dotem consumeret, non te-
netur, vt per Bart. ⁊ alios in l.si cum dotem.§.transgrediamur. solut.
matrimo. cum ergo pater tali casu non esset obligatus, cessat dispositio
dictæ authen.res quæ. ⁊ licet Corn.in d.authen. res quæ. videatur ali-
ter sentire allegando Baldum, ibi, tamen Bald. in lectura mea loqui-
tur, quando dos data fuerat ante fideicommissum: ⁊ sic non in hoc ter-
tio, sed in secundo casu, ⁊ ita etiam potest intelligi Paul.Castr. qui lo-
quitur

qu itur in casu questionis glosse, & si aliter intellexerunt, ego eos sequi vix auderem, aperirent enim viam fraudibus fideicommissorum.

SVMMAE RERVM. XCVII.

1 *Testator potest heredi scripto adimere hereditatem si aliqualiter turbaret vxorem suam & valet ademptio quando fit ex iusta causa.*
2 *Semel heres non potest desinere esse heres.*
3 *Quis propter moram vel contumaciam propriam perdit rem legatam deducit tamen falcidiam.*
4 *Trebellianica deductio per testatorem probiberi potest.*
5 *Filius heres tenetur rata habere gesta per Patrem.*
6 *In vno deliquens factus est omnium reus.*
7 *In indiuiduis contrauentiens in vno in totum contrauenit.*
8 *Heres scriptus si vel in modica parte contrauenerit priuatur tota hereditate.*
9 *Legatarius legatum capere debet de manu heredis.*
10 *Repudians hereditatem alicuius non dicitur contrauenire ex quo institutio extraneorum habet tacitam conditionem si habent voluerint.*
11 *Pene introducte in odium alicuius non sunt regulariter transmissibiles nec ligant heredes.*
12 *Patris delictum non debet nocere filio.*
13 *Per contrauentionem in parte non priuatur quis tanquam indignus toto.*
14 *Ex repudiatione non queritur titulus ipsi in cuius vtilitatem fit repudiatio.*
15 *Translatio presupponit praeambulam acquisitionem.*
16 *Inuestire proprie est possessionem remittere.*
17 *Pater non potest adire hereditatem delatam filio sine ipso filio.*
18 *Concessio facta alicui quando non constat quo titulo censetur facta tit. donationis.*
19 *In contractu donationis non habet locum euictio.*
20 *Legitima semper deducitur post aes alienum.*



Estamento, & transactione visis, & diligenter pro tempore consideratis partium iuribus, omissa disputatione ad partes dico sic conclusiue sentiendum. Cir-
1 ca † primum non est dubium, quod testator potuit
heredi scripto adimere hereditatem, si aliqualiter
turbaret vxorem suam, & valet ista ademptio, seu priuatio, quã fit ex iusta causa prout est ista, vt conclu-
dit Bar. Imo. Ang. in l. paterfam. ij. ff. de her. inst. & applicatur hereditas istis, quos eo in casu testator sibi heredes nuncupauit. Sed dubium est, nunquid applicetur iure directo, an vero per viam fideicommissi in quo communis conclusio est quod valeat ius fideicommissi: quia
2 cum primus † semel heres sit, non potest desinere esse heres. l. si is qui soluẽdo. ff. de her. inst. & licet Philippus Cor. in l. vnica. C. de his quę pę. nom. in j. not. & Soc. in rub. ff. eod. tit. tamen etiam secundum eorum distinctionem in casu nostro, hęc hereditas nõ applicabitur, nisi per fideicõmissum: quia quãuis testator vsus sit verbis directis: quia dixit se in eo in casu instituere eos heredes: quia cum non possit facere, quod directo sint heredes censetur eos vocare eo modo, quo potest & sic iure fideicommissi, vt dicit Bar. in d. l. paterfam. & Cor. in d. l. j. vt quia ista est communis opi. in iudicando, non habet difficultatem. Circa secundum dubium Jo. de Imo. in d. l. paterfa. format questionem, & cõcludit sub dubio forte quod iste heres priuatus hereditate in casum contrauentionis nihilominus po-
3 terit deducere Trebellianicam: quia quamuis † quis propter moras, vel contumaciam propriam perdat rem legatam nihilominus potest deducere Falcidiam. l. cum pater. §. j. ff. ad leg. Falc. l. j. §. item si ea. eod. tit. Sed in casu nostro puto contrarium: quia testator dicit, quod priuat dictum heredes tota hereditate, quo casu censetur prohibuisse Trebellianicam secundum gl. in l. decem. ff. de fideic. lib. & Bar. in l. Cẽturio. ff. de vulg. & pup. & consuluit Alex. in consi. v. in ij. vol. vbi respondet argumentis tenentium contrarium, & licet Soc. cons. xiiij. aliter sentiat, tamen magis communis opi. est ista vt late deducunt mod. Repe. in d. l. Centurio. & probatur in l. qui totam. ad Trebel. in quo se fundant aduersantes: quia ibi apparet quod per ista verba exprimitur voluntas testatoris vt Falcidia non detrahatur, licet illo iure testator hoc non posset disponere: hodie secus quę opin. tanto fortius procedit in casu nostro in quo iste ex suo delicto hanc pęnam patitur. & aperte constat de mẽte testatoris, vnde in iudicando non est ab hac opi. recedendũ. & licet aliqui tenuerint, quod Trebellianica non possit neque hodie prohiberi per testatorem: quia auth. sed cum testator. C. ad leg. Falc. loquitur in Falcidia non in Trebellianica: tamen magis communis opin. est, quod idem sit de vtraque &
4 sic † quod etiã Trebellianicę deductio prohiberi possit in l. Marcellus. ff. ad Trebellianum. vbi Alex. & alij moder. cum multis concord. per Anton. Corsetum in tracta. de excellentia regia. q. lxxiij. vbi diffusissime disputat, & probat veritatem illius opinionis. Circa tertiũ dubium
5 difficultatem facit, quia † filius heres tenetur rata habere gesta per patrem. l. cum a matre. C. de rei ven. quia non potest contrauenire facto auctoris sui, imo perinde habetur acsi ipse fecisset, sed si ipse contrauenisset
6 videretur priuandus in totum: quia † in vno delinquens factus est omnium reus. c. deficat. de regul. iur. & quod not. Bal. in l. etiam. in fi. C. ad legem Falcidiam. vbi si quis accommodauit fidem tacite sponso, vel in vno minimo censetur indignus tota hereditate. confirmatur: quia
7 † in indiuiduis contrauenientis in vno in totum contrauenit. l. iiij. §. Cato. ff. de verborum obligationibus, & per Baldum in simili casu in c. primo. § si vasallus. si de feud. fuer. controuer. inter dominum & agnat. sed casus noster videtur respicere indiuidua, quia videtur contẽni testator qui contemptus in parte punitur in totum. l. cum pęna. ff. de ar-
8 bi. ad idem facit talis ratio, nam ipse † heres scriptus si vel in modica parte contrauenirect: priuaretur tota hereditate, quia expresse verba testamenti hoc importãt: ergo idem debemus dicere in istis substitutis consentientibus. Pręterea alia ratione inducitur difficultas, quia ex prima contrauentione ille heres fuit ipso iure priuatus, vnde incepit habere dicta bona ex contractu inito cũ ipsis substitutis, & ideo licet deinde pluries contrauenerit, non incidit in pęnam testamenti, vtpote, qui amplius non habeat titulum a testatore, sed ab ipsis substitutis, & illa ratio fortius vrget: sed his non obstantibus, contrarium est verius. Et primo aduertendum est quia non est verum, quod pater per allegatam licentiam dicatur contrauenisse testamento: nam simpliciter dat licentiam heredi, quod possit aperire cameram, & extrahere quoddam argentum, quę licentia non infert aliquid contrarium menti testatoris: li-
9 cet enim illa camera seu argentum esset legatum vxori, tamen fuit † contentus, quod vxor acciperet legatum de manu heredis. l. non dubium. C. de lega. l. j. ff. quorum lega. vnde merito potuit pater dare licentiam heredi, vt apprehenderet dictum argentum, credens quod heres vellet illud tradere vxori defuncti, prout tenebatur. Et quamuis ex verbis legati vxor potuisset apprehenderet propria auctoritate, secundum gl. communiter approbatam. l. Titia cum testamento. §. j. per illum text. ff. de legatis ij. per doctores in l. nemo potest in iij. q. Bar. ff. de lega. j. non tamen propter hoc delinquit heres, & consequenter nec illi consentiens. si ipse anticipat & illi tradit. d. l. non dubium. actus ergo apprehensionis factę ab herede, cui consensit dictus pater, non fuit illicitus, sed actus retentionis: quia heres deinde noluit soluere, cui actui dictus pater non consensit. Secundo aduertendum est, quia ex alia ratione non potest dici contrauenisse voluntati testatoris: nam simpliciter renuntia hereditati nomine filij, casu quo sibi obuenerit ex causa dictę
10 contrauentionis: certe iste actus videtur licitus, quia † repudians hereditatem alicuius, non dicitur cõtrauenire, ex quo institutio extraneorum, habet tacitam conditionem si voluerint. l. iam dubitari. ff. de heredibus instituen. l. si ita. §. illi si volet. ff. de legat. j. vnde hoc facere licuit dicto patri. Tertio, dato quod pater contrauenisset: & filius teneretur ratum habere, tamen illud factus patris quoad pęnam, & sic quoad priuationem substitutionis, respectu aliorum capitum non debet noce-
11 re filio ex quo † pęnę introducte in odium alicuius, non sunt regulariter transmissibiles, nec ligant heredes. l. quod diximus. §. fi. ff. quod me-
12 tus causa. & † patris delictum non debet nocere filio arg. rub. C. ne fi-
13 lij pro patre. Quarto dico, quod imo † per contrauentionem in parte non priuatur quis tanquam indignus toto. l. rescriptum. l. heres qui tacitam. ff. de his quibus vt indig. & dictum Bald. in dicta l. etiam. est falsum. & cum reprobat Alexan. in l. ex facto. §. fi. ff. de vulg. & pupill. Nec est verum, quod hic sumus in materia indiuidui, imo ita delicta sunt separata, & licet heredi vnũ fuerit remissum, non sequitur quod etiam cętera sint remissa. nec testator ipse apposuit hanc pęnam substitutis, sed solum heredi, vnde dictę rationes parum vrgent. Non obstat vltima ratio, quia ad eam potest responderi. Primo quod procederet, si concederemus quod per illum actum heres contrauenisset, quod est falsum, vt supra dixi, imo licuit heredi legatas res apprehenderet dummodo traderet legatarię, nec testator cõcedendo vxori, vt propria auctoritate apprehenderet: censetur statuisse pęnam propter hoc heredi apprehendenti, imo (vt dixi) licuit illi apprehendere, licet deliquerit non dando eas vxori: nam ad hoc vt heres incidat in talem pęnam, requiritur quod malo animo, & modo molestet, secundum Baldum in l. j. de his quę pęnę nom. per tex. cum gl. in l. si seruum. §. pretor. ff. de acquirenda hereditate. qui malus animus ex sola apprehensione non interuenit, ergo illicusque non dicitur contrauentum. Secundo respondetur, quod pater per eum actum simpliciter repudiauit hereditatem, non autem contulit aliquem titulum in heredem, vnde heres habet adhuc hereditatem ex titulo accepto a testatore: vnde rursus delinquendo, rursus incidit in pęnam, factum enim istud est reiterabile. l. si sic stipulatus sum,
14 neque per te. ff. de verborum obligat. nam † ex repudiatione non queritur titulus ipsi, in cuius vtilitatem fit repudiatio. l. fuit questionis. ff. de acquirenda hereditate. & late per Areti. in consil. xcj. viso themate. vnde filius in isto casu est admittendus, qui non contrauenit illi repudiato. sed petit se admitti ad fideicommissum, cuius conditio ex alijs molestijs illatis per heredem vxori euenit. Nec obstat quod non videatur simplex repudiatio, ex quo dicitur quod inuestiuit, & quietauit, quę
15 verba videntur importare translationẽ iuris: ergo † si illud transfert, sequitur quod acquisiuerit. l. traditio. ff. de acqui. rer. domin. quia respondeo, quod imo illa verba non important translationem iuris: nam
16 † inuestire proprie est possessionem remittere. c. j. quid sit inuestitura. in prin. in vsibus feudorum. & fortiora verba erant in casu, in quo consuluit Aretin. in d. consi. xcj. Tertio respondetur, quod si intelligamus quod per eum actum pater agnouit hereditatem, seu fideicommissum,
17 & deinde concessit heredi istud, non potuisset facere: quia † pater non potest adire hereditatem delatam filio sine ipso filio. l. fi. in prin. C. de bonis quę lib. & etiam si potuisset adire, non tamen potuit eam donare
18 deinde alteri. d. l. fi. §. pen. & † ista concessio: cum non constet de alio titulo, censetur facta titulo donationis, vt per Alex. post alios in l. a Titio. ff. de verborum oblig. & si dicas dato, quod pater facere non potuerit, tamen filius, qui a heres eius non potest contrauenire. l. ex persona. ff. de reg. iuris. & est casus in d. l. cum a matre. vbi Bal. & cęteri hoc tenent. C. de rei vend. Respondeo quod ille text. loquitur quando pater seu mater vendidit, nõ autẽ donauit nã cũ habuerit pretiũ est in causam

quod heres contraveniat: sed in casu nostro est donatio, unde potest filius ex propria persona contravenire, l. fi. C. de evict. quæ sic intellecta, habet optimam rationem: nam licet ibi heres deinde teneatur de evictione, istud fuit: quia ita erat obligatus prædecessor, secus si non fuisset: ut in casu nostro, l. ad res. ff. de evict. Confirmatur ista solutio: quia quando filius successit patri & habet legitimam: si pater nō tenebatur de evictione, potest filius vendicare rem alienatam: & non obstabit sibi exceptio, quod sit heres: ut tenet Jacobus de Bel. Bart. Ang. Alb. Paulus Cast. & Corn. in l. fin. §. in computatione ita intelligentes gl. ibi C. de iure delib. Pet. de Anch. Jo. de Im. in c. 1. extra de test. & iste est ca-
19 sus noster, quia pater censetur donasse, † in quo contractu nō habet locum evictio. d. l. ad res donatas. & licet contra istam opinionem teneat Alex. & Jas. in d. §. in computatione. per d. l. cum a matre. tamen alia est magis communis opin. & tex. in d. l. cum a matre. potest procedere in venditione, sed supradicta: & sic sedere distinctionis potest cōcordari dicta opin. quia aut loquimur in donante: & Bart. bene dixit: aut in vendente, & opin. Mod. est verior. Nec obstat, quod Bart. & doct. in d. §. in comparatione, intelligant illam suam opin. ut non obstet exceptio, si habuit filius nisi legitimam: secus si plus, quia respondeo quod ista opinio bene confutatur per Jas. & Alex. ibi: quia non est constituenda ista
20 differentia: ex quo legitima semper deducitur post † alienum: & sed hanc opinionem apparet optima ratio ad d. l. fin. C. de evict. & l. ij. C. si in fraudem patr. quæ loquitur in donatione: & credo quod sit mera veritas: quia aliter impossibile est bene respondere ad illa iura, licet doctores valde laboraverint, tamen propter auctoritatem aliorum nō auderem consulere, quando non esset, nisi ista ratio. Sed maxime fundo me in prima responsione.

SUMMAE RERUM XCVIII.

1 *Dictio legitimis proprie refertur ad agnatos.*
2 *Dictio masculis quid operetur.*
3 *A verbis quæ clara sunt recedere non debemus.*
4 *De verbis consuetudinum feudalium non est faciendum fundamentum in alia materia quàm feudali.*
5 *§. Et si clientulus c. j. de alien. feud. expli.*
6 *Trebellianica non deducitur quia filius sed quia hæres.*
7 *Extraneus deducit Trebellianicam non tempore restitutionis fideicommißi universalis conditionalis sed tempore mortis testatoris.*



Obilium de imperialibus in causa, quia alias diffuse allegatum est in præsentia, ero aliquanto brevior. Et fundamentum eorū est ex legato domus facto d. Paulo, & eius heredibus masculis legitimis: quæ verba inducunt substitutionem fideicōmissariam propter verbum, heredibus, quod non potest verificari, Paulo vivo: unde vulgaris substitutio, induci non potest: & sola fideicommissaria inducitur, ut dicit Baldus in l. Gallus. §. j. ff. de lib. & posth. & Frāciscus Curt. cons. lxxiij. & tale fideicommissum debebitur illis agnatis
1 ab intestato succedentibus Paulo, propter † dictionem, legitimis, quæ proprie refertur ad agnatos, ut in edicto prætoris. ff. & C. unde legit. & per Alex. cons. lvj. in ij. Jas. in l. j. C. quando non pet. part. & in terminis istius fideicommissi decisio Alex. in l. ex facto. §. fin. ff. ad senatusconsultum Treb. ad fin. alias allegata. Non obstat dictio, masculis: in nostro casu, per quam videtur quod solum de filijs intelligatur per doct. in d. l. Gallus. §. etiam. & videtur casus in cap. j. §. & si client. de alien. feu. Nā
2 respondeo, quod † dictio masculis: cum inducat qualitatem optime convenientem illis agnatis non debet alterare significationem verbi, legitimis Sed bene dictio, legitimis: debet limitare doctrinam doctorum in d. §. etiam, dum dicunt appellatione heredis masculi intelligi filium: quia non procedit: quando additur legitimi: quia ista vox proprie significat
3 agnatum, & ostendit intelligi, non solum de filio: sed etiam agnato, nec † a verbis debemus recedere, quæ clara sunt. l. non aliter. ff. de leg. iij. Non
4 obstat tex. in d. §. & si clientulus, quia respondetur, quod † de verbis cōsuetudinum feudalium non est faciendum fundamentum in alia materia, quam feudali, ut dicit Bart. in l. ut iurisiurandi. §. si liberti ff. de op. lib. & satis innuunt hoc in terminis nostris, doc. in d. §. etiam. ubi Alex. respondens ad arg. Raph. & Im. non innititur auctoritati illius tex. feudalis, sed rationi: ne testator videatur extraneos heredes prætulisse filiabus propriis: & hec solutio maxime procedit: quia tex. in d. §. et si clien-
5 tulus. precise † se restringit ut sua interpretatio habeat locum in feudis, unde sentit in alia materia non habere locum. l. age. C. de transac. Præterea licet dicat illa verba sine descendente masculo legitimo, comprehēdere filios, tamen non negat etiam comprehendi agnatos, & in casu illius text. quod existentibus agnatis, feudum ad eos revertatur, non ad dominum: tenet ibi Martinus de Laud. & alij scribentes. Non obstāt coniecturæ, quia nos adduximus multas pro nobis valde coloratas: sed quæ adducuntur pro parte adversa sunt plusquam frivolæ. Et ad primam quod in superioribus semper vocavit fratres Pauli, & eius filios, & quod una pars testamenti aliam declaret: respondetur id non factum in hoc fideicommisso: quia intentio eius erat, ut si Paulus habuisset filios, illi præferrentur, & si non haberet, saltem illi haberēt: quia legitimi id est agnati ad secundam quod testator substituit in fideicommisso Paulum & eius heredes masculos: quod debent verba restringi ad descendentes ne videatur præferre heredes extraneos Pauli, heredibus extraneis filiis, argum. l. Publius de cond. & demonstr. & per Bart. in §. etiam. Socyn. cons. xij. in ij. respondetur, quod non intelliguntur extranei illi agnati, qui expresse vocati sunt per dictionem, legitimos: & qui sunt legitimi non solum Paulo, sed etiam illo, unde non possunt videre aliquem colorē istius coniecturæ, minus etiam facit illa subtilis differentia inter concessionem & institutionem: quia cum verbum, legitimus, significet proprie agnatum: hanc significationem habebat: & in concessionibus seu contractibus & in testamentis, imo etiam in pœnalibus, & odiosis. l. cum lege. ubi Aret. ff. de test. Non obstat quod Matthæus potuit alienare propter legitimam, quæ sibi debebatur quamvis esset dispensatus &c. ut per Dec. cons. cclvij. Nam respōdeo quod cum domus ista sit relicta istis agnatis per patrem, non potuit eam alienare in præiudicium istorum agnatorum, nec potuit legitimam suam accipere in ista re legata, ut dicit Bal. in rub. ff. de rerum divis. vers. sed pone. & Dec. cons. lxxxj. Quamvis etiam illud consilium Decij parum obstet: quia loquitur quando agitur de deducendo legitimam a rebus fideicommisso conditione gravatis, quod non est in casu nostro, etiam verba limitantia legitimationem in casu suo erant diversa a nostris. Sed in hoc non insisto, præsertim quia puto illud consilium esse erroneum.
6 Nam quoad † Trebellianicam in casu suo nulla erat difficultas, cum ea
7 non deducitur: quia filius, sed quia heres: unde etiam † extraneus eā deducit quoad legitimam, cum debeatur, non tempore restitutionis fideicommissi universalis conditionalis, sed tempore mortis testatoris. l. j. §. sed nec impuberis. ff. de coll. bon. l. fin. ubi Bart. de lib. agn. & illi sic dispensato constet tempore mortis, seu a principio non deberi, ut cōcludit Ang. consil. cclxij. dominus Papa. Alex. consil. xxx. iuxta ea quæ, lib. iiij. Dec. consil. cclxiij. frustra disputatur de retentione iure legitimæ: cum ea non habeat iure legitimæ, sed simpliciter: quia heres, & facillimum esset respondere eius fundamentis, prout alias vidi illi respōderi Papiæ, per d. Rolandum Curtium qui obtinuit contra illud consilium. Non obstat ultimo, quod alienatio sit facta in Paulum, qui solus poterat conqueri: quia imo etiam illi possunt conqueri ex quo sunt & ipsi vocati ad fideicommissum, unde factum Pauli, neque confessio aliqua istorum contradicentium, habet nocere fideicommissarijs non citatis, nec præsentibus, ut per Alex. in l. de unoquoque. in ultima lectura. ff. de re iud. & consil. lxxxiiij. in ij. Jas. in §. divi. in ij. lect. de leg. j. cum concordant. cetera suppleat acutissimus d. Relator.

SUMMAE RERUM XCIX.

1 *Clausula generalis sequens non refertur ad præcedentem quæ specialem determinationem habeat.*
2 *Species in iure non derogat generi.*
3 *Clausula generalis nunquam ad specialem trahitur.*
4 *Clausula in fine donationis apposita non refertur ad cap. præcedens nec illud nec illud restringit aut limitat maxime in testamentis in quibus debet fieri longa interpretatio &c.*
5 *Clausula finalis quæ per se principaliter non sit posita sed ad aliam dispositionem qualificandam, nunquam ad præcedentia refertur.*
6 *Quando modus vel conditio infertur legato ultimo loco apposito tunc ad aliud non refertur quàm ad illud ultimum.*
7 *Modus agendi maxime attendendus.*
8 *Quod simile est idem non est.*



Luisij Rabiæ testamenti visis verbis requisitus, ut dicam quid sentiam circa fideicommissum domus Mediolani, & bonorum de Moltello, pretio aureorum ccc. an possit nepos d. Aluisij absque solutione alicuius pretij ea consequi: re diligenter considerata, puto, quod sic. Etenim sciendum dicto testamento duo fideicommissa contineri. Primum simplex & absolutum: quod specialiter ad dictam domum & suprascriptā possessionem Moltelli restringitur: & quod post mortem filiorum d. Aluisij defertur. Aliud est fideicommissum generale, non simplex & absolutum, sed in casum alienationis, quod dicti heredes aliqua ex bonis testatoris alienare non possint, & quod observanti competat repetitio: solutione dimidiæ partis pretij, & valoris ipsius rei. Dico ergo, quod hec clausula, solutionis dimidiæ partis pretij, non debet referri ad bona, de quibus in primo fideicommisso: de
1 quibus testator facit specialem provisionem, quia † clausula sequens generalis non refertur ad præcedentem, quæ specialem determinationem habeat. l. coheredi. §. qui patrem. ff. de vulg. & pupill. ubi Alex. Jas. ce-
2 teri notant: † species enim in iure nostro derogat generi, unde clausula
3 † generalis, nunquam ad specialem trahitur. l. doli clausula. de verborū obligat. l. sed & si. §. deinde. ff. ex quib. caus. maiores. confirmatur per text. in cap. cum dilecti. extra de donat. ubi Card. & Imol. & alij notant
4 quod † clausula in fine donationis apposita non refertur ad capitulum præcedens, nec illud restringit, aut limitat, maxime in testamentis in quibus debet fieri lata interpretatio. Facit doctrina Bart. in l. si. ff. de reb.
5 dub. ubi † clausula finalis quæ non per se principaliter sit posita, sed ad aliam dispositionem qualificandam, nunquam ad præcedentia refertur:
6 sicut dicimus † quando modus, vel conditio inseritur legato ultimo loco apposito: tunc enim non ad aliud refertur, quam ad illud ultimum l. filium. ff. quando dies leg. ced. & per Alexand. consil. xlviij. in primo. Moveor rursus ex verbis primi fideicommissi, quibus dicitur. *Et hoc quia mea intentionis est quod prædicta domus, & possessio perpetuo permaneant in descendentes meos de Rabys, & mando quod dicta domus & possessio nunquam alienari poßit, & alienatio non valeat, & contravenient privatus remaneat &c.* si enim teneretur fideicommissarius offerre dimidium pretij tamen non haberet domum, & possessionem integram,

gram, sed dimidiatam: quia cum ab eo pretium abesset videretur res
ipsa abesse. l. Labeo. j. §. j. ff. de verb. sig. & si pretium non haberet, quod
offerret per indirectum circumscriberetur voluntas testatoris, qui ta-
men etiam voluit in suprascriptis bonis subesse fideicommissum. Nam
& dicta clausula obligationis pretij adiecta est, quando quis ex eo ca-
pite prætendit locum esse fideicommisso quia alienatio facta sit, quod si
non ex eo capite agat: sed ex eo quia per mortem heredis grauati euene-
rit conditio fideicommissi, tunc non est quærendum de pretio: & ratio
differentiæ inter istos casus est manifesta quando enim ex prohibitio-
ne alienationis quis est vocatus, eius fundamentum est alienatio & pre
tium ab herede receptum, vnde voluit testator saltem pro dimidia pre
tium restitui: quando vero venit in casum mortis, tunc non disposuit te
7 stator aliquid de pretio: † modus ergo agendi maxime est attendendus.
gl. ij. q. vj. c. hoc quippe. & doc. l. ij. §. j. sol. mat. Et quod ista opinio sit
vera, ex eo suadetur, quia alias primum fideicommissum nihil operaretur
& satis fuisset si testator secundum duntaxat fecisset, si talis clausula pretij esset
referenda ad primum. Et licet testator dicat similiter se ordinare in se-
8 cundo, &c. tamen † quod simile est idem non est. l. quod Nerua. ff. depos.
similitudo enim stat in hoc, quod vtroque casu prohibita est alienatio: non
autem est identitas: quia in primo casu nullum pretium est restituendum:
licet secus in secundo. Fortius videretur defendi posse illum nepotem te
statoris, etiam si ex secundo fideicommisso ageret non teneri ad aliquod
pretium: quia si diligenter intueamur verba testamenti, illa clausula, cum solu-
tione medietatis, &c. est adiecta duobus casibus tantum. Primus, cum
alter heredum alienaret. Secundus cum bona peruenirent in nepotes
ex linea feminina. Quando vero vterque alienaret, vel vnus etiam altero iam
mortuo: & bona peruenirent in descendentes, ex linea masculina, testa-
tor non ordinauit vt pretium solueretur: nec tali casu facienda est repe-
titio dictæ clausulæ, quæ propriam & specialem determinationem habuit,
vt in simili dicit Bal. in l. j. C. de legit. her. & refert Alex. in d. cons. xlviij.
in j. quæ sententia certior est in casu nostro, propter illa verba testamen
ti, Et hæc non habentibus ipsis filios masculos quæ simpliciter est intelligen-
da, vt relatio non fiat ad talem casum: & suadet hoc mens testatoris, qui
grauauit ad solutionem pretij, nepotes ex feminis, quos non adeo dilige
bat, sicut nepotes ex masculis: item grauauit vnum fratrem alio alienan
te, vt minus odij & rixarum inter ipsos oriretur, cum saltem pro dimidia pre-
tij fieret restitutio: quæ ratio cessat vtroque contrafaciente, vel altero iam mor
tuo, cum nepotes masculi vocantur. Nec obst. si dicatur, quod primum fi
deicomm. fuit factum respectu nepotum ex feminis tantum: respondeo
falsum id esse, imo præsens vocati erant descendentes ex masculis. vt ap-
paret in prin. institutionis: ibi quod alius succedat, & etiam versus finem ex cla
usula, Et hoc quia meæ intentionis, &c. in descendentes meos de Rabus, &c.

SVMMAE RERVM. C.

1 IN substitutionibus casus expresse trahitur ad omissum.
2 Conditio si intra decem menses post mortem suam trahitur etiam ante decem menses.
3 Vulgaris substitutio in casum quo posthumus non nascatur trahitur ad casum quo natus sit & in pupillari etate decedat.
4 Dictio quandocunque est generalis & inducit compendiosam habentem effectum quandocunque contingat grauatum decedere.
5 Verba limitata limitate debent intelligi.
6 Dictio tamen est aduersatiua & correctiua superiorum.
7 Dispositio limitata certo tempore extra illud tempus non porrigitur.
8 Quod permissum est ad certum tempus vltra illud censetur prohibitum.
9 Prohibitum ad diem censetur post eam diem permissum.
10 In nulla dispositione quantumuis fauorabili fit extensio vt de vna die dictum ad aliam producatur.
11 Tempus inducit diuersitatem in substantia.
12 Aliud est quid de tali die fieri aliud alio.
13 Nunquam dispositio de vno tempore ad aliud trahitur.
14 Tempus adiectum dispositioni dicitur ad eius formam pertinere.
15 A forma non est licitum recedere.
16 Casum omissus in tempore nunquam trahitur ad expressum.
17 Non est facile recedendum a verbis testatoris.
18 Fideicommissa non sunt amplianda cum inducant onus respectu filiorum.
19 Fideicommissa auferunt libertatem disponendi.
20 In dubio semper interpretamur ne hæres censeatur grauatus.



Fideicommissum positum in testamento quondam do-
mini Andreæ de Berghis habet duo capita. Pri-
mum est moriente aliquo ex filijs institutis. Secun
dum est omnibus filijs descendentibus, sed de secun-
do in præsentia nihil dubitatur: tota difficultas verti-
tur circa primum caput, in quo testator ordinauit, quod
si contingeret aliquem ex filijs præcedere testatori, vel aliter quandocun
que decedere absque liberis ante tamen decimum octauum annum per-
fectum, substituit superstites, &c. prout latius in dicto testamento conti-
netur, decessit Taddeus, vnus ex liberis, agens trigesimum annum, in
stituto herede extraneo, quæritur an euenerit casus fideicommissi: & pri
1 ma facie videretur quod sic: quia † in substitutionibus casus expressus
trahitur ad omissum. l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posth. ma-
xime cum verisimile est testatorem si de eo interrogatus esset idem fuis
2 se dispositurum. gl. l. tale. in fi. de pact. verbo heredem. vnde † condi-
tio, si intra decem menses post mortem suam, trahitur etiam ante decem
3 menses, se viuo. l. fi. C. de posth. her. & † vulgaris substitutio in casum,
quo posthumus non nascatur trahitur ad casum quo natus sit, & in pu
pill. ætate decedat. l. fi. C. de instit. & subst. & quod not. Imol. Alex. Soc.
in l. j. de vulga. reprobantes quandam decisionem Ang. in l. si pater fi-
lium. ff. eo. tit. & quod not. Soc. cons. xcij. in ij. cum similib. confirma-
tur hæc sententia ex verbis substitutionis, quib. apparet generaliter a
testatore fideicommissum factum fuisse: quandocunque decederent ab-
4 sque liberis: quæ † dictio, quandocunque est generalis, & inducit compen-
diosam habentem effectum quandocunque contingat grauatum decedere,
secundum gl. in l. precib. C. de impub. & ibi per doctores. Sed his non obstan
tib. puto indubitanter contrariam sententiam esse veriorem & quod he
res institutus a Taddeo, foueat bonam causam, moueor quia verba sub-
stitutionis sunt limitata per illam clausulam, ante tamen decimum octauum an-
num, vnde & limitate debent intelligi. l. age. C. de transact. l. in agris. de
6 acq. rerum do. † dictio enim, tamen, est aduersatiua, & correctiua supe-
riorum. l. cum hic status. §. si diuortium. ff. de do. inter virum. l. si pro
fundo. vbi doct. C. de transact. cum ergo Taddeus decesserit post dictum
7 tempus sequatur euanuisse fideicommissum: quia † dispositio limitata
certo tempore, extra illud tempus non porrigitur. l. si ita quis. ff. de vul-
8 ga. & † quod permissum est ad certum tempus, vltra illud censetur pro-
hibitum. l. si vnus. §. si cum reo. ff. de pact. l. epistola. §. fi. ff. eod. tit. sicut
9 e contrario † prohibitum ad diem censetur. post eam diem permissum.
10 l. Imperator. ff. de postul. nec † in aliqua dispositione, quantumuis fa
uorabili. fit talis extensio, vt de vna die dictum ad aliud producatur. d. l.
11 si ita quis. & l. commodissime. ff. de lib. & posthu. † tempus enim indu-
cit diuersitatem in substantia. l. i. §. si quis simpliciter. ff. de verb. obli. &
12 † aliud est quid tali die fieri, alio aliud, secundum Bar. in l. is qui reus
ff. de publ. iud. in l. denunciare. §. quid tamen. ff. ad l. Iul. de adult. me
rito ergo in casu nostro attendenda sunt verba testatoris, qui fideicom
missum aliquod non fecit nisi ante xviij. annum filij decederent. Consi-
deranda est etiam ratio, quia voluit relinquere libertatem disponendi fi-
lijs, vbi facti essent adulti, & excessissent d. ætatem xviij. ann. quod etiam appa
ret ex secundo capite substitutionis, in quo substituit eis decedentib. ab in
testato, & indicaret se relinquere eis facultatem arbitrio suo testandi, vbi
essent in plena pubertate, & colligitur mens testatoris etiam ex ijs, quæ
dicuntur in alio. c. test. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg. j. & quæ ibi ha
bentur per doc. l. ij. §. filius. ff. de lib. & post. dixi. in l. hæredes. ff. de verb.
sig. Nec obst. rationes in contrarium allegatæ: quia licet sint aliqui casus in quib. li
cita est extensio, & casus omissus habeatur pro expresso, de quib. per do
ctores locis supra allegatis, tamen in tempore dicunt doctores, quod
13 † nunquam dispositio de vno tempore ad aliud trahitur, per d. l. si ita
quis. ff. de vulg. vbi est casus præsentis quæstionis: & potest esse ratio, quia
14 † tempus adiectum dispositioni dicitur ad eius formam pertinere. au-
15 then. quæ supplicatio. in verb. forma. cum gl. C. de precib. Imp. offe. † a
forma autem non est licitum recedere. l. j. & ij. vbi doct. ff. de lib. & posth. l. j.
16 in prin. ff. de verb. obl. & quod † casus omissus in tempore nunquam tra
hatur ad expressum: firmat Imo. Ale. Soc. in d. l. j. de vulg. & in d. l. si
ita quis. & l. si pater filium. eo tit. & hæc responsio est vera, & sufficiens,
licet possit ad suprascripta obiecta etiam particulariter respondere. Non
obstant ergo notata in d. §. & quid si tantum. quia ille tex. loquitur & pro
cedit in conditione necessaria, secus est in voluntaria, vt est casus noster,
declarat ibi Bar. Non obst. gl. in d. l. tale. §. fi. quia vera est in casu suo quando
casus euenit in quo testator idem fuisset dispositurus: sed in nostro non
ita est: quia testator noluit præripere facultatem filio, neque eum grauare post
xviij ann. vt supra dixi. Non obst. l. fi. C. de posth. her. quia ibi casus non est
omissus, vt dicitur in textu, quia verba substitutionis proprie comprehende-
bant omne tempus incipiens a tempore testamenti conditi. & in iure
in x. mense post mortem: vt alias dixi in l. si quis sic. ff. de verb. sig. Non ob
stat l. fi. C. de instit. & subst. quia procedit in substitutione directa vulgari,
quæ ex oratione diui Marci trahitur ad pupill. secundum l. iam hoc iure. ff. de
vulg. nos loquimur in fideicommisso: quod est onus adiectum filio, in quo
non est par ratio, secundum Corn. cons. ccxx. in iiij. de quo dicendum (vt dixi lib.
de verb. sig. iij.) quia latior est materia quam hic attingi debeat: & suprascri-
17 pta quoad decisionem præsentis causæ sufficiunt. † non. n. facile recedendum
18 dum est a verbis testatoris. l. non aliter. ff. de leg. iij. nec † fideicom. sunt
amplianda, cum inducant onus respectu filiorum. l. coheredi. §. cum filio.
19 vbi not. ff. de vulg. l. omnimod. C. de inoff. test. & † auferant libertatem
20 disponendi de re sua. l. in re mandata. C. manda. & † in dubio semper
interpretamur, ne heres censeatur grauatus. l. vnum ex familia. §. quod
si rem. ff. de leg. ij.

SVMMAE RERVM. CI.

1 PRoximus dicitur ille qui solus est.
2 Primogenitus dicitur quem nemo sequitur quando in veritate primus natus est.
3 Præsumpta voluntas testatoris primo loco in fideicommissis spectanda est etiam quod verba aliter ostendere.
4 Dispositio testatoris trahitur ad casum per testatricem non cogitatum quando verisimile est quod si de eo cogitasset idem statuisset.
5 Prius nominatus censetur prædilectus.
6 Per facultates maiores sustinetur honor domus & cogitationis.
7 Dummodo mens testatoris effectum sortiatur non debemus curare de verbis.
8 Relatiuum qui in conditionem resolui.
9 Verbum esse quid importet.
10 Qualitas annexa verbo debet intelligi secundum tempus quo verbum verificaretur.

11 *Si quis recipit fundum in emphiteosim cum hoc quod non transeat nisi ad primogenitum intelligetur de illo qui tempore mortis superuiueret licet esset secundo vel posteriori ordine natus quia consideratur tempus quo quis succedere debens vt primogenitus dicatur quicunq; aliũ ante se tunc habet.*
12 *Verba qui tunc erunt important conditionem.*
13 *Dictio tunc temporis extremitatem denotat.*
14 *In substitutione vulgari vnus casus expressus ad alium porrigitur.*
15 *Vbicunque in dispositione vnum dicitur aliud præsupponitur nisi etiam præsuppositum concurrat dispositio non habet locum.*
16 *Quando superexistentia liberorum certo tempore requiritur si illo tempore non sunt liberi non habet locum dispositio.*
17 *Quod quis ferat insignia vel conseruet domicilium fit ad finem propagandi & conseruandi honorem familiæ testatoris.*
18 *Tutius est stari verbis quàm scrutari intentionem testatoris.*



Filium Agnetis admittendum videretur prima fronte ad fideicommissum: pluribus rationibus. Primo, qꝛ testator vocauit in casum mortis Guidonis eius secundogenitum, qui cum nunc reperiatur viuere, non videtur dubium, quin sit admittendus: qꝛ verba hoc inferunt: iuxta l. non aliter. ff. de leg. iij. ⁊ qꝛ cum ipse semel fuerit secundogenitus: dato quod primogenitus perierit, non tamen desinit esse secundogenitus: prout in simili notat Old. consil. cclxxiij. istę sunt allegationes Cyn. in l. si viua matre. C. de bon. mat. Alex. cons. iiij. in iij.
1 cum similib. ⁊ in simili quod hꝫ in l. proximus. ff. de verb. sig. vbi † proximus dicitur etiam ille qui solus est, ⁊ in c. Ioseph. vbi Io. And. ⁊ cęte
2 ri. extra de verb. sig. vbi † primogenitus dicitur quem nemo sequitur, qñ in veritate primus natus est. Ergo eadem ratione secundogenitus debet dici ille: qui vere secundo natus est, licet nunc nemo eum antecedat: ⁊ quod ita intellexerit testator, apparet ex eo, qꝛ aliquando appellat secundogenitum, aliquando eum appellat secundum filium dicti Francisci, certe non potest negari: quin vere loquendo dato, quod ipse solus sit superstes, tamen sit secundus Fracisci habito respectu ad eum qui primo natus est, licet decesserit, argum. l. si filium ff. de gradib. Secundo
3 videtur admittendus, dato quod verba pręcise hoc non inferrent † ex pręsumpta voluntate testatoris, quę primo loco in fideicommissis spectanda est, etiam quod verba aliter ostenderent. l. heredes mei. §. cum
4 ita. ff. ad Treb. vnde † dispositio testatoris trahitur ad casum per testatorem non cogitatum, qñ verisimile est: quod si de eo cogitasset, idez statuisset. l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. ⁊ posth. vbi Alex. ⁊ Mod. ⁊ gl. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. ⁊ bonus tex. in l. fi. C. de posth. hered. inst. deducitur autem ista mens ex eo, quod filiũ Agnetis secundo loco sub-
5 stituit: ⁊ filium Francisci tertio, vnde cum † prius sit nominatus censetur etiam prędilectus. l. Publius. in fi. ff. de cond. ⁊ demõst. l. coher. §. qui discretas. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ propterea vtroqz extãte debet pręferri iste pręd ilectus, ⁊ quod talis esset mens testatoris apparet ex causa per eum assignata: dum dicit se substituere eum, dum sit habilis ad hereditatem, ⁊ portet cognomen, ⁊ foueat domicilium: certe iste effectus optime procedet, etiam quod ipse sit solus superstes ex fratribus: ex quo poterit ista omnia facere: imo cum ex hereditate paterna accreuerint sibi aliquę opes, poterit honorificentius ea facere, quam si solum fideicom-
6 missum cõsequutus esset: ex quo † per facultates maiores sustinetur honor domus: ⁊ cogitationis. l. j. §. pen. ff. de vent. insp. Bald. in l. maxi-
7 mum. C. de liberis pręterit. And. Sicul. consil. iiij. in j. ⁊ propterea † dũ mens testatoris effectum sortiatur: non debemus curare de verbis. l. si mater. C. de inst. ⁊ subst. Tertio, confirmatur hęc opinio, qꝛ cum verba ⁊ mens eum admittant, non videtur esse curandum: de quibusdam verbis fideicommissi, quę in contrarium ponderantur: dũ testator vocauit secundogenitum filiorum, qui tunc erunt Agnetis: nam dato qđ
8 illud † relatiuum qui resoluatur in conditionem, iuxta l. Stichum qui meus. ff. de leg. j. potest conditio verificari isto modo, vt testator considerauerit casum quo forte mortui essent maiores natu: vt ille admitteretur qui vnum superstitem haberet ante se: quia etiam talis potest dici secundogenitus: vt habetur in rub. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ in rub. C. de secundis nup. sed tamen tali casu non eueniente: non ideo voluerit eum q vere secundogenitus sit excludi: quem ipse prędilexerat ⁊ prius vocauerat, ⁊ talis casu interpretabitur illa conditio secundogenitum filiorũ: qui tunc erunt Agnetis: idest secũdogenitum Agnetis si superstes erit,
9 nec ista interpretatio est absona: ex quo alias † verbum esse, refertur ad superexistentiam: seu permanẽtiam, vt habetur in l. cum proponas. C. de hered. instit. ⁊ l. patronus. ff. de concub. Sed pręd ictis non obstantibus: puto contrarium esse verius, quod imo filius Francisci ipse admitti debeat: quin in hoc casu videtur ipse vocatus ad fideicommissum: nõ autem filius Agnetis. Probatur quia verba conditionis vocant secundogenitum filiorum: ⁊ sic ad hoc vt secundogenitus vocetur, debẽt ad-
10 esse alij filij: quod non est in casu nostro: nam † qualitas annexa verbo, debet intelligi secundum tempus, quo verbum verificaretur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxalib. l. ex facto. vbi Bar. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ quod in simili dicunt doctores de primogenito Regis, vt nõ comprehendatur, qui natus est antequam factus esset Rex, quia illa qualitas Regis non verificatur: tunc vt per hanc rationem dicit Sign. de Homod. consil. suo xxxvij. ⁊ Franc. Crem. in sing. suo 50. incip. vidi pulchram. ⁊ est de mente Sal. in l. Imper. §. fi. C. de nup. ergo idem in casu nostro. Confirmatur qꝛ si non extant alij liberi ille potius diceretur primogenitus, quam secundogenitus, vt notabiliter decidit Bald. in l.
11 ij. C. de iure emphit. vbi † si quis recipit fundum in emphyteusim: cum hoc qđ non transeat nisi ad primogenitum: intelligetur de illo, qui tpe mortis superuiueret, licet esset secundo vel posteriori ordine natus, qꝛ consideratur tps quo quis succedere debeat: vt primogenitus dicatur quicunqz alium ante se tunc non habet, sequitur Alex. in l. ex facto. §. si quis aũt. in j. not. ff. ad Treb. ⁊ sic verba fideicõmissi non verificant in tali. Ad idem moueor, qꝛ verba vocant secundogenitum, qui tunc erit, certe ista verba important vt vocetur is qui tunc erit secundogenitus: ⁊ sic testator non habuit respectum ad ipsam originem: quia illud non potuisset poni in conditione, ex quo conditio est incerta. l. cũ ad pũs. ff. si cert. pet. ille aũt secundogenitus, quoad originem, non potest esse incertus: qꝛ quicunqz sit qui nascat, vel moriatur, semper qui scdo natus est, erit secundogenitus: cũ ergo posuerit in ꝯdõne illum secundogenitum, necessario apparet eum non considerasse ipsam õriginem immutabilem: sed ꝯsiderasse dubium euentũ eius tpis, quo admittendus, erat ad successionem vt secundogenitus diceretur, q ante se alium priorem fratrem habebat, dato qđ esset cuiuscunqz ordinis: ista aũt ꝯditio hoc modo non põt verificari: in illo ergo est reijciendus tanqz conditio de-
12 ficiat. l. si heredi plures. ff. de cond. inst. Confirmatur ẽt, nam illa † verba, qui tunc erunt: important ꝯdõnem iuxta l. Stichum qui meus. ff. d
13 leg. j. ⁊ pręsertim qñ est apposita † dictio, tunc, q̃ importat, vt extremitas tpis consideretur. l. iij. §. fi. ff. de cond. ⁊ dem. l. vxori vsumfr. villę. ff. d vsufr. leg. ⁊ sic opus est, quod tpe successionis sit secundogenitus, ⁊ sic habeat ante se alium: vnde vz in effectu vocatus sub gemina ꝯdõne. vz, si ipse extiterit, ⁊ alium ante se habuerit: quapp vtraqz conditio dꝫ concurrere, d. l. si heredi plures. ⁊ est tex. in clem. j. de concess. pręb. loquẽs de tali dictione: ⁊ istud in simili decidit Anch. in cons. cccxc. qꝛ Hechabeth, vbi verba ꝯdõnis, si ipsę non viuerent, tunc ad eax liberos nõ verificantur, si altera decessit: imo requiritur vt vtraqz non viuat. Et qđ notat idem Anch. in cons. ccclvj. ex serie testamenti, versi. hoc pbat. vbi
14 † in substitutione vulgari, si vnus casus exprimatur, ad alium porrigatur. l. cum proponas. C. de her. inst. hoc locum non hꝫ, qñ ista dictio: tunc, in casu expresso apponitur: qꝛ tunc restringit ad eum casum pcise, qui est expressus: ⁊ idem in simili casu substitutionis decidit Rom. ꝯs. cxxvj. prima dubitatio. in versic. ij. ⁊ consil. cxxxviij. nona supponit. ⁊ Dec. cons. lxiij. ⁊ consil. lxxxix. ergo idem dõm est in casu nostro, vt dato qđ alias secundogenitus esset admittendus, tñ ex quo testator eũ vocauit qui tunc esset secundogenitus liberoꝝ, ⁊ sic pśupposuit supesse tũc aliquos liberos, non debeat iste admitti, nisi tunc supsint. Et hęc opinio
15 suadetur ẽt per duas cões ꝯclones. Prima est, quod † vbicunqz in dispositione vnum dr̃ aliud pręsupponitur nisi ẽt pręsuppositum concurrat, dispositio non hꝫ locum: vt est gl. not. in l. manc. in verbo ad vocandum. C. de ser. fug. quã ibi cõmendat Butr. Raph. Fulg. Cast. Aret. cons. clviij. copiose. Soc. cons. iv. in ij. ⁊ in l. j. §. si quis cccc. ff. ad Treb. Fel. in c. acced. de pręscr. ⁊ in c. nonnulli de rescr. sed in casu nr̃o testator expresse pręsupponit, quod alij liberi Agnetis extarent: ergo eis nõ
16 extantibus, dispositio non habebit. Secunda est, qꝛ † qñ superexistẽtia liberoꝝ certo tpe requiritur, si illo tpe non sunt liberi, non hꝫ locum dispositio. l. ex facto. §. pen. ff. ad Treb. l. in substit. ff. de vulg. ⁊ pup. Bar. in l. liberoꝝ. ff. de verb. sign. Imol. ⁊ Soc. in l. solemus. ff. de ꝯd. ⁊ dem. sed in casu nostro superexistẽtia liberorum requiritur tpe, quo iste filius Agnetis admittetur, quod indicant verba testamenti admittentia secũdogenitum ex his, qui extabunt. ergo si non extant deficit cõditio. Nec obstant allegata in contrarium: quia potest vnico verbo rñderi. nam dato quod sit secundogenitus, non tamen est secundogenitus eorum, q sint tempore euenientis conditionis, prout requirunt verba fideicommissi: ⁊ dato quod iste filius Agnetis, sit pręd ilectus filio Francisci. tamen est pręd ilectus cum ea qualitate, quod sit secundogenitus eorum, qui tunc sit, quę qualitas cum non adsit: vitiatur dispositio. l. Fulcinius. §. 1. ff. ex quibus caus. in possess. eatur. Ioan. And. in c. j. de bõnimad. in vj. in nouella. cum concord. per And. Sicul. consil. xxix. in ij. Non obstat quod effectus verificetur in illo, ex quo poterit ipse ferre insignia testatoris, ⁊ fouere domicilium: quia respondeo, quod dato, quod effectus possit in eo verificari, non tamen verificatur secundum intentionem testatoris, qui considerauit, quod primogenitus foueret familiam patris, ⁊ secundus genitus teneat suam: non autem quod vtramqz heredita-
17 tem idem haberet: illud enim † quod ferat insignia, vel conseruet domicilium: fit ad finem propagandi, ⁊ conseruandi honorem familię testatoris. l. hoc iure. §. fi. vbi Com. ff. de don. l. facta. §. si vero nominis. ff. ad Treb. per Soc. consil. cclix. ⁊ cogitauit testator: quod melius conseruabitur per eum, dum sibi succedat, quam per eũ qui successerit patri suo, cuius honorem verisimiliter magis procurabit. Pręterea potuit testator cogitare quod satis deberet esse primogenito, de bonis patris sui: ⁊ ideo ipse secundogenito sua reliquerit: quę ratio cessaret quando idem esset, qui ⁊ patri, ⁊ ipsi testatori succederet, potuit etiaz moueri alijs cau-
18 sis, quas difficile est scrutari: ⁊ † propterea standum est verbis. l. non aliter. ff. de leg. iij. l. Labeo. ff. de supell. leg. quę verba filium Agnetis pręd icto casu non admittunt. Non obstat tertia ratio, quia dato, quod illa verba exponantur, tunc erunt: id est permanebunt, tamẽ adhuc iste repellitur, ex quo nulli pręter ipsum secundogenitum, sunt superstites, ⁊ verba referuntur ad filios, non autem ad ipsum.

SVMMAE RERVM. CII.

1 *CVm testator dixit peto ne fundus de familia exeat vel de nomine familiæ fideicommissum non est simplex sed in casum alienationis tantum.*
2 *Cum testator dixit fideicõmitto ne alienes sed in familia relinquas hoc casu fideicommissum in casum alienationis duntaxat inducitur.*
3 *Cum testator dixit ueto fundum extra familiam alienari inducitur simplex fideicommissum.*

Cum

4 *Cum testator scripsit se prohibere alienationem quia velit bona in fami lia conseruari fideicommissum absolutum subesse censuit Aret.*
5 *A verbis non est receden.*
6 *Fideicommissum familiæ relictum gradatim relictum intelligitur secun dum quod ab intestato ipsi fideicommittenti succederetur.*
7 *In fideicommissis succeditur ipsi primo testatori non haredi grauato.*
8 *Filij testatoris non præsumuntur habuisse notitiam testamenti.*
9 *Renunciatio facta non inspectis verbis testamenti non valet.*
10 *Iuris interpretatione persona hæredis & testatoris eadem censetur.*



Difficultatum, quę subtiliter ꝛ copiose, adductę sunt in
clarissimi domini Arbitri motiuo pro resolutione, in
primis aduertendum est ad verba testamenti: quibus
duplicem alienationis prohibitionem testator facit,
primo filijs ipsis per verba personam eorum concer-
nentia. Secundo, aliam non in personam, sed in
rem concipit, dum subijcit. *Et similiter veto, et prohibeo ipsa bona mea*
immobilia aliqualiter vendi, vel alienari. deinde vtrique prohibitioni su
bijcit generalem clausulam in vim, non solum rationis, sed plenę dispo
sitionis. *Et maxime quia totaliter volo & intendo, & dispono, quod ip-*
sa bona mea immobilia remaneāt in descendētes meos, et in familia mea.
Ex quibus verbis non est dubitandum simplex ꝛ purum fideicommis
sum induci inter ipsos descendentes, seu de familia testatoris: nec stan
tibus dictis verbis, hęc conclusio iudicio meo habet aliquem contradi
centem. Quod vt manifestius ostendatur ex verbis doctorū, distinguen
1 di sunt aliqui casus. Primus, † cū testator dixit. *Peto ne fundus de*
familia exeat, vel de nomine familiæ. ꝛ tunc fideicommissum non est sim
plex, sed in casum alienationis tantum. l. vnum ex familia. §. quod si ta
lia. l. cum pater. §. cum inter de leg. ij. l. pater. §. duobus. de leg. iij. vnde
potest eligere heres, cui det ex familia, potestque etiā remotiori in gradu
dare. l. pater filium. §. quindecim. de leg. iij. si vero viuens non eligit,
sed moriens extraneum heredem instituat: vocabuntur proximiores
ex familia gradatim. l. cum ita. §. fi. de leg. ij. l. fi. C. de verb. sign. quod
si intestatus decedat, quia non videtur ipse alienare, qui testatus dece-
dit: cum a lege deferatur hereditas. l. iij. §. de illo. ff. pro socio. tunc ad-
mittetur etiam proximus, qui non sit de familia. d. l. cum pater. §. cum
inter. vbi Bar. Dyn. Rain. Castren. cęteri. Alex. consi. lvj. i. ol. xxiij.
2 ij. Rom. consi. cccclvij. cum similibus. Idemque dicendum est, † cum te
stator dixit fideicommitto, ne alienes, sed in familia relinquas. l. pater
filium. ff. ad l. falci. l. peto. §. fratre. ff. de leg. ij. ꝛ hoc enim casu fideicom
missum in casum alienationis duntaxat inducitur, non autem simplex,
quicquid Aret. dixerit in l. qui Romę. §. cohęredes. verb. obl. quę con
stat communiter reprobari, vt ibi per Alex. ꝛ Socy. Secundus est ca
3 sus, quando testator dixit, † veto fundum extra familiam alienari, vt in
familia relinquatur in quo Socy. in d. §. cohęredes. censuit esse sim-
plex fideicommissum: qꝛ hoc casu non possumus dicere sicut in superio
re, quod mentionem familię testator fecerit causa confirmandę prohi-
bitionis, quę alias propter nudum pręceptum fuisset nulla, sm l. filiusf.
§. diui. ff. de leg. j. qꝛ satis valebat prohibitio, propter illa verba, Extra
familiam. vnde illa alia, vt in familia relinquatur, ne sint superflua: de-
bent inducere simplex ꝛ absolutum fideicommissum: quę sententia So
cyni est satis probabilis: ꝛ probaret a fortiori casum nostrum. Ter-
4 tius est casus, † quando testator scripsit se prohibere alienationem: qꝛ
velit bona in familia conseruari, in q articulo Aret. in d. §. cohęredes.
censuit fideicommissum absolutum subesse. argu. eorum quę not. Bar.
in l. qui habebat. de hered. instit. ꝛ secundum hanc opinionem consul-
uit Socy. consi. ccccij. consi. lvij. in iij. Dec. consi. xxiij. ꝛ clxxxj. ꝛ est
verior opinio, quia verba illa, in vim rationis adiecta, debent ampliare
pręcedentem dispositionem est verum. qꝛ idem Socy. consil. ccxxvj.
consuluit contrarium, ꝛ sibiipsi parū constitit, sicut ꝛ Dec. cōs. cclxxvj.
ꝛ consi. ccxvij. ꝛ memini me existente aduocato vna cum magnifico d.
Lud. Porro in pleno senatu, tempore Gallorum fuisse pronunciatum,
contra illud consilium Decij, quod ab eo factum erat pro Pallauici-
nis, ꝛ merito, quia quando testator dicit se velle, quod bona in familia
conseruentur: hęc verba non debent restringi, tanquam apposita sint
causa confirmandę prohibitionis, ne videatur nuda, prout ipse sensit,
sed generaliter intelligi, vt declarent mentē testatoris simpliciter fidei
committere volentis. Quartus ꝛ vltimus casus est noster, quando
testator primo fecit prohibitionem in personam, deinde aliam in rem,
ꝛ subiecit, non in vim simplicis rationis: sed dispositiue se velle bona
remanere, ꝛc. tali casu nullus est qui contradicat, quin fideicommissum
5 sit simplex ꝛ absolutum, qꝛ verba hoc cantant, † a quibus non est rece-
dendum. His sic pręmissis videamus nunc cui applicetur fideicom-
missum: ꝛ videretur prima facie applicandum huic nepti testatoris, ꝛ
eius liberis: quia ꝛ ipsa est de familia, ꝛ eodem modo pronepotes: quia
lex masculos, a fęminis non distinguit. d. l. fi. C. de verb. sig. vbi Corn.
ꝛ alij. l. voluntas. C. de fideicommiss. Sed tamen sentio contrarium: qꝛ
6 † fideicommissum hoc familię relictum, gradatim relictum intelligitur
sm quod ab intestato, ipsi fideicommittenti succederetur, sm Pa. Ca.
ꝛ Corn. in d. l. fin. qui dicunt ab hac opin. in practica non esse receden-
dum. ꝛ est gl. vbi Imo. in d. l. cum ita §. in fideicommisso. Alex. consil.
lxxxviij. lib. j. quę sententia est indubitabilis in casu nostro, in quo agi-
tur de successione aui, non autem transuersalis, secundum Dec. consil.
7 ccxvij. cum concord. † in fideicommisso enim succeditur ipsi primo te-
statori, non autem heredi grauato: vnde sicut nepos masculus exclusa
fęmina, illi ab intestato ex forma statuti nostri succederet, ita ꝛ dicere de
bemus in fideicommisso: qꝛ per fideicommissum succeditur ipsi primo
testatori. l. cohęredi. §. cum filię. versic. nec fideicommisso. de vulgar. ꝛ
pupill. ꝛ ideo non attenditur, quod hęc fęmina sit proximior, ꝛ. fo-
ror heredis grauati, sed solum attendimus ad ipsum auum, vt proba-
tur dicto §. fratre. ꝛ dicto §. in fideicommisso. verbor. qui ex his. vbi
Bald. Alberic. Rapha. Bartol. l. Lucius. penultim. quęstion. ꝛ l.
ij. versicul. quarto dixi. vbi Modern. repet. de vulgar. ꝛ pupill. ꝛ
Ioann. Crotus in rep. l. filiusfam. §. diui. versicul. quarto quęritur. de
legat. primo, ꝛ puto, quod sit communis ꝛ verissima conclusio, licet
Socyn. contrarium consuluerit. cuius rationibus respondent Mo-
dern. in rep. l. Gallus §. j. de liberis ꝛ posthum. Postremo restat vi
dendum, an huic fideicommisso saltem respectu ipsorum bonorum re-
nuntiatum sit per illam clausulam in diuisionibus positam: habeant, te
neant pro se, ꝛ quibus dederint, ꝛ possint facere de eis quicquid volue
rint, ꝛc. ꝛ videtur esse renunciatum. c. j. §. si Titio. si de feud. fu. con-
tr. in vsib feu. ꝛ per doctr. Bar l. qui Romę. §. duo fratres. q. viij. de
verb. obl. quę communiter est approbata, sed tamen in casu nostro di
cendum est contrarium: qꝛ doct. Bar. ibi procederet in fratribus diui
dentibus, ꝛ habentibus notitiam fideicommissi vel etiam non haben-
tibus respectu tertij emptoris, quia alias remaneret deceptus: quod
non est in casu nostro. ꝛ in primis isti fratres diuidentes: cum essent
8 filij testatoris, non pręsumuntur habuisse notitiam testamenti. l. eius qui
in prouincia. pen resp. vbi Bar. ff. si cert. pet. vnde non potest censeri
eos fideicommisso renuntiasse, quod subesse ignorabant: imo respectu
9 eorum non valeret † renuntiatio, quia facta, non inspectis verbis testa
menti. l. de his. ff. de transact. ꝛ firmat Bald. post veteres, quos allegat
consulendo in consil. cccc xl. factum in tertio. volumin. Nec obstat
quod Barto d. §. duo fratres. quęstion. viij. dicat scientiam non requi
ri respectu tertij in quem alienatum sit. quia ista mulier hęres scripta,
non habetur pro tertio, sed eadem persona reputatur cum ipso testato
re. §. j. in authen. de iure iur. a mor. pręstito. Dec. consil. cclxij. Socyn.
consilio xxiiij. in tertio. Curt. consilio lxiij. vnde sicut res, si esset penes
testatorem vendicare posset, non obstante tali renuntiatione, secundum
Bartol. dicta quęstion. viij. argum. l. sicut. §. superuacuum. ꝛ §. pen.
quibus mod. pign. vel hypot. sol. ita ꝛ si sit penes eius heredem cum
10 † iuris interpretatione heredis persona, eadem censeatur, quę ꝛ testa
toris: vt sicut heres alias ad pretium teneretur, ita hoc casu ad rem ip-
sam: quę ratio procedit etiam pręsupposita scientia testamenti. pręsup
posita vero ignorantia, res esset sine dubio: quia respectu tertij em-
ptoris, non attenditur ignorantia heredum, nec ea damnum illi inferat:
qui alias remaneret deceptus. l. si cum mihi. de dolo. l. j. §. causa. ver-
sicul. neque enim. de ędil. edict. quę ratio cessat in herede ipsorum qui
eiusdem conditionis est cuius defunctus. Allegatio igitur presum
ptę ignorantię, quę non obstat emptori, debet tamen huic obstare,
quę sit. hereditario vel alias lucratiua ex causas quas pretendit. l. apud
Celsum. §. si quis autem. ff. de doli except. Illud quoque non omitten-
dum est, quia renuntiatio hęc fideicommissi, per suprascriptas clausu-
las inducta, non nisi ipsis fratribus diuidentibus noceret, non autem
eorum filijs, qui se heredes dictorum fratrum non affirmarent. l. quo-
ties. C. de fideicommiss. in vj. vbi omnes. l. cum pater. §. libertis. de
legatis secundo, cum similibus. ꝛ ideo tutius esset, si aliquis filius
ipsius agnati, qui heres diuiduitum non esset, peteret fideicom-
missum, dum tamen esset in gradu quo per statutum succederet fęmi-
na exclusa.

SVMMAE RERVM. CIII.

1 A *Verbis temere non est recedendum.*
2 *Qui proprietatem habet non solum in ea quelibet instituere sed etiam in vita & per contractum alienare potest.*
3 *Testator vsufructuario prohibens alienationem videtur proprietatē legasse.*
4 *Vsusfructus formalis multum a proprietate distat.*
5 *Vsusfructus causalis dominio iunctus etiam & est integralis pars ipsius proprietatis.*
6 *Si quis fundum se relinquere dixerit vt eius vsusfructus legatarij sit ta lis vsufructus mentio non censetur repugnare proprietati sed proprietas ipsa censebitur relicta.*
7 *Facultas nominandi heredem est captatoria & non valet.*
8 *Coniectura per quam actus secundum testatoris voluntatem sustinetur est potentissima.*
9 *Sola coniectura grauaminis fideicommissi sufficit vt legata vsufructu de proprietate intelligatur.*
10 *Vsusfructus formalis est eius naturæ vt de eo post mortem suam disponere fructuarius non potuit nec in eo instituere seu nominare heredem.*
11 *Magis attenden. ad Naturam rei seu actus quam ad nudam appellationem.*
12 *Verba ita debent intelligi ne sint superflua.*
13 *Hæreditas relicta alicui a substituto ab ipso instituto debetur si substitutio effecta sit caduca.*
14 *Propter mentem testatoris substitutio facta si posthumus nascetur habet locum etiam eo non nato.*
15 *Legatum relictum a posthumo si hæres erit debetur etiam si posthumus non nascatur & consequenter non sit hæres.*
16 *In fideicommissis substitutiones vulgares locum habeat.*
17 *Fideicommissum non adita hæreditate expirare.*

Sf 3



*Acti ſeries, Teſtator, filio inſtituto, ſubſtituit compen-
dioſe poſthumum, ſibi ex vxore naſciturum, & caſu
quo dictus poſthumus decederet ſine liberis maſculis,
dedit, legauit, & reliquit fratri ſuo omnes & quoſcun-
que fructus, & vſumfructum omnium bonorum ſuorũ
mobilium & immobilium, cum plena & integra poteſtate nominandi,
ponendi, inſtituendi hæredem & ſubſtitutum, qualis ſibi videbitur in eiſ-
dem bonis, & hæreditate poſthumus nullus natus eſt, filius inſtitutus de-
ceſſit, inſtituta matre, quæritur quid debeatur huic fratri.* Videndum in
primis eſt quid ſit fratri ſuprascriptis verbis relictum, deinde an illud
ei debeatur. Et prima fronte verba ſonant ſolum vſumfructum et datũ
1 eſſe, † a quibus verbis non eſt temere recedẽdum. l. non aliter. de leg. iij.
ſuadet hoc & mens teſtatoris, qui facultatem ei nominandi heredem ſo
lum dederit, cum ſi voluiſſet proprietatem legare, ea facultas non fuiſſet
2 neceſſaria, cum † qui proprietatem habet non ſolum in ea quemlibet in-
ſtituere, ſed etiam in vita & per cõtractum alienare poſſit. l. ſi. §. pen. C.
3 com. de leg. Confirmatur hoc quia licet ſoleat dici: q † teſtator vſufru-
ctuario prohibens alienationem, videtur proprietatem legaſſe. l. proc.
de vſufr. vbi Bald. Rom. conſ. ccviij. Franc. Crem. ſing. xxvij. cum ſi-
milib. tamen ſecus videtur quando facultatem alienandi concederet:
q2 tunc videtur eam concedere ei qui non habet, & ſic relinquere eum
vſumfructuarium, cum ea tamen poteſtate, non autem facere proprie-
tarium, ſm Soc. conſil. cxxxi. in j. Sed his non obſtantibus, in caſu no
ſtro ſentio huic fratri relictam eſſe proprietatem prout in ſimilibus ter-
minis conſuluit Raph. Com. conſ. cxx. incip. Ser Petrus. cuius & au
ctoritas, & rationes me plurimum mouent. Et in primis ſciendum eſt
4 quod † vſuſfructus appellatio dupliciter aſſumitur quãdoq2 pro forma
li, & iſte multum a proprietate diſtat. l. vti frui. ff. ſi vſu. pet. quandoq2 p
5 † cauſali: id eſt, qui dominio iunctus eſt, & iſte integralis pars eſt ipſius
proprietatis. l. qui vſumfr. vbi doct. ff. de verb. oblig. fit autem ex conie
cturis plerunq2 interpretatio, de quo teſtator ſenſerit, quarum coniectu
rarum in iure noſtro aliqua ſunt exempla: qualis illa quam ſupra retu-
li cum teſtator alienationis prohibitionem addit, vel alias onus aliqđ
ei addit, q proprietatem reſpiciat, & ſi per viam conditionis non autem
diſpoſitionis apponat. d. l. diuus. Idem ſi cui legatum vſuſfructus fa-
ctum ſit grauetur alteri reſtituere cum enim non proprietarius, ſed ipſe
ſit grauatus ſatis indicatur relictam eſſe proprietatem. l. fin. ff. de vſufr.
6 earum rerum, quę vſu conſ. Nam & † ſi quis fundum ſe relinquere dixe
rit, vt eius vſuſfructus legatarij ſit talis vſuſfructus minime non cenſe-
tur repugnare proprietati, ſed proprietas ipſa cenſebitur relicta l. ſpe-
cies. de auro, & arg. leg. l. donat. §. j. de don. & quod not. Bart. l. iiij ff. de
al. leg. His ſic præmiſſis, dico in caſu noſtro eſſe fortiores coniecturas,
quæ ſint precedentes, vt proprietas: & ſic vſuſfructus cauſalis legatus cẽ
7 ſeatur. Primo, q2 ſi de vſufructu formali ſenſiſſet teſtator † facultas illa
nominandi heredem eſſet captatoria, & nõ valeret: vt dicit Raph. Co.
in d. conſil. l. inſtitutio illa. de her. inſtit. l. captat. C. de teſt. in l. merito
ergo intelligemus potius legatam proprietatem quo caſu cenſebitur il-
li data ſimpliciter facultas heredem inſtituendi. l. filiuſfam. §. vt quis
8 heredem. ff. de leg. j. l. ex facto. in princ. ff. ad Trebell. eſt autem † poten-
tiſſima hec coniectura per quam actus ſm teſtatoris voluntatem ſuſti-
netur. l. quoties. ff. de verb. obl. Alex. l. iij. C. de teſt. mil. Bald. Angel.
Imol. l. cum in teſtamento. §. hec verba. ff. de her. inſt Secundo, q2 ſu-
pra vidimus q ſola grauaminis fideicommiſſi coniectura ſufficit: vt le
gato vſufructu, de proprietate intelligatur. d. l. fin. d. l. ſpecies. quanto
fortius hec facultas inſtituendi hoc debet inducere? quę alias eſſet nul
la, & tamen ex actu nullo declaratur teſtatoris voluntas. l. ſi. ff. de reb. co
9 rum. & l. peto. §. mater. ff. de leg. ij. vbi tex. notabilis. Tertio, q2 † vſuſ
fructus formalis eſt eius naturę: vt de eo, poſt mortem ſuam diſponere
fructuarius non poſſit: nec in eo inſtituere ſeu nominare heredem. §. fi-
nitur. inſt. de vſufr. l. quod in rerum. §. j. de leg. j. vnde de eo intelligi nõ
10 poteſt. merito igitur † magis attendemus ad naturam rei, ſeu actus,
quam ad nudam appellationem. l. inſulam. ff. de preſcr. verbis. l. ſi vno
ff. locati. vt cenſeatur de cauſali actum. arg. l. pen. §. fin. de cont. empt. l.
j. in fin. ff. mand. prout eleganter in d. conſil. Raph. Co. cenſuit. Quar-
to, confirmatur hec opinio ex verbis ipſius teſtamenti: dũ dicitur om-
nes & quoſcunque fructus, & vſumfructum. ſi enim de formali intellige-
retur ſuperfluitas eſſet manifeſta in verbis teſtatoris. l. cũ ita. ff. de vſuf.
leg. l. ſi quis ita. ff. de vſufr. Bart. l. fundi Trebatiani. verſic. primo ca-
11 ſu. de vſufr. leg. † verba autem ita debent intelligi ne ſint ſuperflua. l. ſi
quando. de legat. j. gl. c. ſolitę. extra. de maior. & obed. Bald. in rub. C.
de contrahenda empt. quęſt. ix. Item ex illis verbis cum plena, & inte-
gra poteſtate, nullam enim haberet niſi diceremus ei relictum vſumfru
ctum cauſalem, & certe apparet de manifeſta mente teſtatoris. Fortius
dico quod ſi in teſtamento adeſt clauſula, omni meliore, modo &c. vel ę-
quipollẽs, prout ſolent omnes notarij apponere, de neceſſitate facien-
da eſſet talis interpretatio, vt mentem teſtatoris adiuuaremus, per id
quod egregie not. Bald. l. quoties. C. de hered. inſt. Alex. conſil. cxiij.
poſt redditum. in ij. Corn. conſil. lxv. ij. cum ſimilib. Et hanc partem
tenendo non obſtat, quod teſtator mentionem ſolam fecerit alienatio-
nis, que per mortem fieret: id eſt, inſtitutionis: quia non per hoc cenſe-
tur prohibuiſſe, quin in vita alienaret: ſed ideo nihil de ea dixit: quia nõ
credidit in vita alienaturum, ſed ſolum de ea dixit, quę in morte fieret
heredem inſtituendo: q2 illa fit ex neceſſitate. l. ex hoc edicto. ff. de alie.
iud. mut. not. l. ſi dos. C. de ſolut. Nec obſtat, quod caſus noſter differat
ab vſufructuario qui prohibitus eſt alienare, quia dico q fortiores ra-
tiones ſunt in caſu noſtro, vt videatur relicta proprietas per ſupradi-
cta: prout etiam conſuluit And. Sicul. conſil. lx iij. in ij. vol. Circa ſe-
cundum principale dubium videretur non deberi huic predictum lega
tum: quia relictum eſt ſibi non a primo herede, ſed a ſubſtituto poſthu-
mo, ſi ſine filijs decederet, qui quidem poſthumus non eſt natus, & ſic
defecit conditio, vt in caſu ſimili conſuluit Old. conſil. cxlj quem aliqui
ſecuti ſunt: vt p Soc. cõſil. lxxvj. in fi. ij. lib. & poſſent adduci multa ſi a
per me alias diſputatas lib. de verb. ſig. ij. Sed omiſſis ſuperfluis: q2
hęc hodie apud peritos non hñt dubiũem, concludo oppoſitum pp
12 mentem teſtatoris quę totum facit in hac mã. vnde videmus † qđ he-
reditas relicta alicui a ſubſtituto, ab ipſo inſtituto debetur ſi ſubſtitutio
effecta ſit caduca. l. coheredi. in princ. l. ſi Titius. ff. de vulg. & pup. nec
curatur, q conditio adiecta ipſi ſubſtitutio defecerit, vt probatur dictis
iuribus: q2, perempto ſcđo gradu, non attendimus cđõnes in eo ſcri
ptas, vt eleganter, & diffuſe cõſuluit Paul. de Caſt. cõſil. clij. pñs dubiũ.
vĩ formari in j. vol. in nouiſſ. vbi rñdet ad omnia argumenta, quę fieri
poſſent in contrarium, & q̃ tranſcribere non expedit. Eadem rõne vide
13 mus pp mentẽ teſtatoris q † ſubſtitutio facta ſi poſthum⁹ naſcetur hꝫ
locum et eo non nato, vt eſt gl. in l. pen. ff. de vent. inſp. & facit l. fin. C. đ
inſt. & ſubſt. & ita magis cõiter reprobata diſtinctione Bart. tenẽt doc.
in l. j. in ſecundo effectu. q. vlt. ff. de vulg. & pup. vt ibi p Alex. & Socin.
quę quidẽ diſtinctio Bar. ẽt ſi vera ſit nihil obſtat caſui nřo. Ad idẽ ẽt
doc. Bar. in l. quandiu. ſecunda. in fin. ff. de acq. her. quam ibi doct ſe-
quuntur, q̃ doctrina de directo deſtruit illam phantaſiã Old. in pđicto
cõſ. cxlj. vt oſtendit ibi d. Fr. de Aret. Et hꝫ pręđicta loquantur in ſubſti
tutionibus directis, tñ idem eſt ẽt in fideicõmiſſis ſeu legatis: ſemp. n.
ſubeſt eadẽ ratio, nẽpe mẽs teſtatoris, vt dicit Soc. cõſ. lij. vt veram. vñ
non diſtinguatur an cđitio ſit voluntaria, an neceſſaria, vt als in pallег.
loco oñdi: & nouiſſime extat diffuſe cõſultum a Dec. cõſ. ccxxvij. verſ. ij.
principalr: & in terminis q̃õnis noſtrę p Corn. cõſ cclxxvj lib. ij. & pro
14 hac opinione facit: q2 videmus qđ † legatum relictum a poſthumo, ſi
heres erit, debetur ẽt ſi poſthumus non naſcať, & ſic non ſit heres. l. ab
exheredato. §. j. vbi Imol. ff. de leg j. & facit doct. Bart. in l. Centurio.
in ij. parte princ. q. iiij. vb. ſi cõpendioſa facta ſit, in re certa, ẽt ſi iura, &
actiones contineat cõcludit valere in vim fideicõmiſſi, put in caſu nřo,
in quo teſtator vſus eſt verbis, dedit, legauit, reliq̃t, quoꝝ duoꝝ prima
ſunt pcaria, reliq̃t vero eſt cõe, vt ibi hñ, & p gl. l. his verbis. ff. de hered.
inſt. nec vĩ dubitandũ, qn ſicut in inſtitutionibus cđitio ſi deceſſerit po
15 ſthumus, cõprehendit et caſum, quo nõ naſcať, ita dõm ſit ẽt † in fidei-
cõmiſſis. cum ẽt in eis ſubſtitutiones vulgares locũ habeant. l. j. §. ſin-
aũt ſub cđõne. C. de cad. tol. l. vt heredib. ff. de leg. ij. Dec. cõſ. cccxvj.
nec rõ diuę poſſit aliqua aſſignari, vt dicit Soc. d. cõſ. lij. & firmat Bart.
q̃ cęteri ſequunť. in l. pr Seuer. in pñ. ff. de cđ. & dem. vbi reprobat opi
nionẽ Ray. q inter hos caſus conſtituebat dĩam. & idẽ Bart. in l. j. de
vulg. & pup. vbi doctores. Qđ tñ intelligendũ eſt ſm Bart. d. l. q̃dm.
dũmodo fideicõmiſſum teneat, vt q2 adita ſit hereditas ab inſtituto: q2
16 alias † fideicõmiſſum nõ adita hereditate expiraret. l. apud Iul. §. j. ff.
ad Treb. l. ſi nemo. ff. de reg. iur. vel niſi in teſtõ adeſſet clauſula codici
laris p quam vĩr grauati ẽt venientes ab inteſtato, vt per Bart. in l. j.
q. xij. ff. de iure cod. & doct. l. cum quam. C. de fideicõm. & certe ſi qs vel
let omnia accumulare poſſent de hac queſtione conſcribi integra volu-
mina, ſed ſuprascripta ſufficiunt. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CIIII.

1 *A Ppellatione deſcendentium veniunt maſculi ex fœmina cum ta
les ſint proprie deſcendentes.*
2 *Proprie dicitur comprehendi illud quod ex generalitate verbo-
rum comprehenditur.*
3 *Dictio ſuis non habet alterare ſignificationem nominum quibus adiun-
gitur.*
4 *Dictio ſuus aliud ſignificat quando hæredi adijcitur aliud quando filijs.*
5 *Verbis ſtandum eſt niſi coniectura vrgentia contrarium.*
6 *In contractibus maſculinum non concipit fœmininum.*
7 *Donatio quia fauorabilis acquiritur abſenti.*
8 *In fideicommiſſis filiorum appellatione non veniunt nepotes.*
9 *In donatione filiorum appellatione veniunt nepotes.*
10 *Recedimus a proprietate vocabuli ne videatur teſtator deſcẽdentes ex
fœminis aliorum præpoſuiſſe ſuis filiabus.*
11 *Teſtator ponens filias in conditione videtur eis reſeruaſſe ius ſuccedẽ-
di ab inteſtato.*
12 *Nepotibus ex filia non defertur primo loco hæreditas aui materni.*
13 *Emancipatus deſinit eſſe agnatus.*
14 *Dictio etiam eſt ampliatiua.*
15 *Ideſt dictio reſtrictoria ſeu coniunctiua.*
16 *Non dicitur ſuperfluum ſi declarentur quæ tacite inſunt.*
17 *Dictio ideſt eſt declaratiua.*



Eſitationibus viſis copioſe, & ſubtiliter deductis per
clariſſ. d. Iudicem, viſaq2 etiam reſpõſione pręſtantiſ-
ſimi aduocati, quia omnia argumenta contraria iudi-
cio meo optime diſſoluit, non putaui operam meã eſſe
neceſſariam, ſed tamen, vt clienti ſatiſfaciam, non po-
tui detrectare, quin aliqua ſcriberem: idq2 q̃ breuiſſi-
me fieri potuit. Inſiſtam itaq2 paucis circa concluſiones in motiuis for
1 matas. & in primis, quatenus dicitur † appellatione deſcendentium ma
ſculorum non venire maſculum deſcendentem ex fœmina, viſa mihi eſt
mirabilis hęc concluſio: cum enim talis proprie ſit deſcendens. l. ſi. C.
de ſuis, & legit. l. cognoſcere. §. ſi. ff. de verb. ſign. l. fin. ff. de pollicit. cum
multis concord. per Dec. in c. nouit. vj. nouit. vj. not. extra de iud. cum
etiam ſit maſculus, non ſubeſt, nec ratio, nec color cur non dicatur pro-
prie

prie ⁊ ex vi verborum descendens masculus, prout firmat Cor. in cōsi.
ccxlvj. in litera G. in ij. vol. alias per me allegato: ⁊ licet aliquibus casi
bus non comprehendatur talis descendens ex femina, istud est propter
coniecturam mentis testatoris, quę facit vt propria significatio restrin-
gatur, vt dicit Guid. Pap. decis. dcxij. non autem est, quin de proprie-
tate sermonis comprehendatur. nec Alex. in l. ex facto. §. fin. ad Treb.
dicit contrarium, sed simpliciter nō cōprehendi: ne melior sit conditio
ipsius, quam matris. vnde sentit fieri restrictionē per suprascriptam ra
tionem, non quod vis verbi aliud non suadeat, ⁊ puto istud certissimū,
⁊ sentit hoc Spec. in d. §. nunc aliqua. versi. cxlvj. Bald. ccxxviij. in j.
Castr. d. §. nunc de lege. Guid. Pap. q. dcxij. Rub. consi. xxij. ⁊ consi.
2 cxxviij. cum simil. ⁊ facit ratio: qz † proprie dicitur comprehendi illud,
quod ex generalitate verborū comprehenditur. l. cū lege. vbi Aret. ff.
de testa. Bal. l. ij. C. de iur. aur. ann. ⁊ in simili per Alexan. in rub. ff. de
iur. om. iud. Fortius dico idem esse, etiam si dictum sit, suis descenden-
3 tibus masculis, qz † dictio, suis, non habet alterare significationem no-
minum quibus adiungitur. ⁊ Spec. in titu. de empt. d. §. nunc aliqua.
versi. cxlvj. non loquitur, quando dictio, suis, est adiecta descēdentibus,
qui in infinitum extenduntur, ⁊ in quibus nō cadit suitas, quāuis etiā
4 in casu suo nō sit vera illa ratio: qz † aliud est quando adijcitur heredi,
q̄ quando adijcitur filio. de quo per Alex. consi. xxvj. in ij. Pau. Cast.
consi. xliij. in j. cccixxiij. in ij. ⁊ facit qđ not. Guid. Pap. q. cccxlviij.
⁊ consi. cxxxij. Dec. consi. cclij. Nec mihi placet etiam tertia cōclusio,
dū dī q̄ nunquā cōprehendit ex mente contrahentiū, vel disponētis,
5 quia imo † standum est verbis. l. non aliter. ff. de leg. ⁊ fideicom. iij. nisi
coniectura vigeat in contrariū. ⁊ de hoc est casus in d. c. j. de eo qui sibi
⁊ suis hered. vbi talis nepos masculus, non simpliciter cū feminis ad-
mittitur, sed illis propter vim verborum pręfertur, ⁊ si dicas semper vi
get in contrarium coniectura proueniens ex l. si viua. C. de bon. ma. er.
respondeo, ⁊ dico, q̄ in casu nostro dicta coniectura non obstat, vt dixi
in consilio, tum quia isti veniunt ex proprijs persona propter qualitatē
masculinitatis, tum quia nō durat amplius causa propter quam radix
excluditur, cum enim supersint agnati, tum qz geminatio verborū, quę
alias superfluerent satis declarat mentem donantis vt latius dixi, ⁊ p-
baui multis auctoritatibus quibus nō est bene responsum, vt etiam in-
fra ostendam. Et quod istud sit verum ⁊ ex vi verborū contineantur isti
nepotes, secundū supradicta apparet, qz ea, quę in contrarium addu-
cuntur procedunt dūtaxat certis casibus, propter specialem rationem
quę facit, vt verba dispositionis restringatur. ⁊ in primis restringitur in
statutis, propter fauorem agnationis, sm̄ Rubeū consi. xxij. ⁊ cxxviij.
versi. secundus casus. vnde si agnati nō adsint prout in casu nostro, nec
in eis quidam fit restrictio, vt satis sent. t Soc. consi. xxxj. j. restringitur
etiam, ⁊ secundo in illa vulgari conclusione quod accipiens emphyteu
sim pro se ⁊ liberis suis masculis, non censetur egisse de nepote ex filia,
nam ratio est: qz fit interpretatio contra emphyteutam in fauorem dñi
ex quo emphyteuta ipse nititur pacto iuxta regulam. l. veteribus. ff. de
pact. ita dicit Alex. post Bar. ⁊ alios quos allegat in consi. xi. versi. pręte
terea dictis Alber. ⁊ versi. seq. ⁊ Rub. d. consi. xxij. primus casus. vnde
innuit secus esse in donatione, prout est casus noster in qua fit interpre-
tatio fauorabilior in fauorem donatarij. c. cum dilecti. de donat. o. Cor.
consi. xlij. in ij. vt videatur etiam filijs filiarum donatum dūmodo ver
6 ba hoc patiantur facit, qz † in contractibus masculinū non concipit fę-
mininum per regulam d. l. veteribus. vt ibi post Gul. dicit Jas. ⁊ tamē
7 secus est † in donationibus: qz in eis non habet locum regu. l. in vendi-
tionibus. sm̄ Dec. in l. ij. ff. de regu. iur. ⁊ in consi. xxxij. allegat Ang. l.
consi. ccxlij. ⁊ Card. consi. lxiiij. Restringitur etiam ⁊ iij. in testamentis
in quibus induceret grauamen vt onus filio qui deberet restituere, ⁊c. ⁊
ita loquitur Jo. Andr. in d. rubr. de testam. in fin. in Spec. ⁊ Alexand.
consi. lvj. in v. in casu nostro nullum est grauamen: qz nō potest dici gra
uatus viuus, cū isti nepotes ex filiabus capiunt immediate non ab auo,
sed ab ipso donatore, qui in eum casum ipsis donauit. d. l. quoties. C. de
8 don. quę sub modo. vbi etiā dicitur quod † talis liberalitas est fauora-
bilis ideo acquiritur absenti, ⁊ facit text. in d. c. cum dilecti. sicut vide-
9 mus quod † in fideicommissis, filiorū appellatione non veniunt nepo-
tes sm̄ Alex. consi. j. in j. consi. lvj. in v. Soc. ciij. in ij. Cor. cxix. in ij.
10 Dec. xcv. ⁊ tamē secus est † in donatione, vt sentit Jas. in d. l. Gallus.
§. instituens. ⁊ dixi in l. liberorū. in fi. de verb. signific. ⁊ facit quod not.
Alex. consi. clix. lib. ij. Dec. l. ij. ⁊ seq. de reg. iur. ⁊ consi. cxxiij. Restrin
gitur ⁊ iiij. in filijs positis in conditione, prout in facto suo dicit sibi cō-
11 tigisse Mathesyl. not. cxxx. † recedimus enim etiam tunc a propria
significatione vocabuli, ne videatur testator descendentes ex feminis
aliorum prępolsuisse suis filiabus, vt declarat Rub. consi. xxij. ⁊ cxxviij.
12 versi. tertius est casus. vel etiam fit restrictio † propter mentem testato
ris, qui ponendo eos in conditione videtur eis reseruasse ius succeden
di ab intestato, vt dicitur in l. Lucius. ij. ff. de hered. instit. quę ratio nō
13 procedit in † nepotibus ex filia, quibus non defertur primo loco here
ditas aui materni. §. fi. inst. de her. quę ab intest. Quāuis etiam pericu
losa sit illa decisio Mathes. qui dicit quod Anch. ⁊ Ant. de Butr. pro
se consuluerint ⁊ tamen in eorum consilijs non reperi, quod hoc dicant
⁊ est suspectus mihi in causa propria ille doctor, sed (quicquid sit) lo-
quitur in casu diuerso a nostro, vt dixi. Nec me mouet decis. Guid Pap.
q. cxxxiij. qz ipsemet alibi se declarat quod dictū suum debeat intelligi,
quando constabat ex coniectura mētis testatoris, quod id erat scriptū:
qz vellet successionē suam pręseruare illis de agnatione tantum ita ipse
dicit q. dcxij. vnde obstaret illa decisio in casu nostro si extarēt agnati,
quibus voluisset donatarius consulere, sed cum non extent, cessat ratio
Guid. Et pro hoc facit quod not. Bar. in d. l. liberorū. versi. quādoq̄
filia. sequitur Alex. l. ij. C. de in ius voc. vbi dicit quod quando filia ex-
cluditur fauore succedentis. vel alterius tunc sicut filia excludit, ita etiā
nepos ex ea ratio est: qz ille fauor durat ea mortua, vnde si fauor nō du-
ret, vt qz mortui sint agnati prout in casu nostro habuit Bar. pro claro
⁊ expedito quod ille nepos admittatur, ⁊ ex hoc destruit. Quarta con

clusio d. iudicis. Non omitto etiā, quod iste fauor agnationis propter
quem doctores videntur restringere vim v̄ḃ hoc, debet considerari nō
principaliter, sed in ꝯñtiam masculitatis, cum donator nihil dixerit de
agnatione, sed de masculinitate: alioquin sequeretur, qđ si filius d. Titi
14 fuisset † emancipatus: qz desinit esse agnatus. §. fi. inst. de leg. agn. tut.
Dec. consi. xiij. quod excluderetur, quod tñ esset falsum cū sufficiat qđ
sit masculus, ⁊ ideo non est facile recedendū a verbis, per rationes ex-
trinsecus excogitatas. Venio nunc ad sustentationem rationum mea-
rum, quas posui in consilio meo vbi paucis verbis resolui multa dicta
aduersantium, si bene aduertatur, nec oportet amplius replicare: quia
confido quod pręstantissimus iudex facile discernet nō esse sublata fun
damenta. tantūmodo adducā illud ad quod in specie fuit responsum,
dum dixi, quod illa verba, pro se ⁊ filijs, descendentibus, ⁊ etiam descen
tibus masculis, ⁊c. essent superflua, nisi includerentur isti nepotes ex fi-
liabus argumento l. si quando. ff. de leg. ⁊ fideicom. j. respondetur pri-
mo istam rationem esse nimis subtilem, dico ego talem rationem fuisse
iurisconsulti in d. l. si quando. ⁊ Pape. in c. si Papa de priuileg. in vj. ⁊
Bald. in rubric. C. de contrah. emptione quest. ix. Socin cclxvj. ⁊ per
hunc rationem Corn. in opposito casu decidit oppositū in consi. clxij.
lib. iiij. ergo ⁊ nos in proposito decidamus propositum secundum. l. fi.
§. fin. ff. de leg. iij. nec expedit in pręsentia allegare vulgares decisiones,
quę vbiq̄ a doctoribus per hanc regulam inducuntur de quibus per
Dec. consi. cccc xiij. nu. 1. Rubeum. §. quidam recte. versi. mouentur isti.
Secundo respondetur, q̄ talis clausula est posita potius per imperitiā
notarij, q̄ per determinatam partium voluntatem. respondeo hoc non
est verisimile cum toto illo instrumento nullum esset verbum alicuius
momenti pręter hęc, quę concernunt acquisitionem istam, est verisimi
le q̄ partes diligenter attenderint ad eorum conceptionem. in clausu-
lis executionis, vel alijs vulgaribus posset hęc responsio tolerari, sed in
ijs, in quibus tota substantia contractus omnisq̄ cardo versatur nō est
verisimilis nec tolerabilis oscitatio. Nec video, quomodo clarioribus
verbis potuissent suam sententiam exprimere quamuis nihil possit es-
se tam clarum, quin pręstantissimi aduocati possint pro subtilitate in-
genij sui offuscare, ⁊ vt M. Cicero in oratione, pro A. Cluentio fecit
aliquas tenebras oculis iudicum effundere. Tertio respondetur, qđ
euitatur superfluitas, si intelligamus, quod repetita esset qualitas ad
tollendam dubitationem an censeretur repetita qualitas masculinita-
tis, sed certe adhuc abundaret dictio descendentibus: ⁊ non debuisset
15 vti coniunctiua † etiam, quę est ampliatiua, sed potius restrictoria, seu
16 coniunctiua, † id est. Et ideo tollitur etiam quarta responsio, qua nititur
tur d. aduocatus probare, quod etiā absque illa adiectione subintellige
batur qualitas masculinitatis sm̄ Cast. cōs. lxxix. casus iste. Cor. cxvij.
Abb. xxxvj. Soci. lxij. in ij. Corn. cclxxv. iiij. Curt. xliij. lxxv. lxij.
Par. lxxij. Jas. cxxxvij. iij Dec. xv. cclxx. ccclxx. cū si. vnde infere, qđ
17 † non dicitur superfluum, si declarentur quę tacite insunt l. quę dubi-
18 tationis. ff. de regul. iur. dico enim † dictio. id est, est declaratiua, sed di
ctio etiam, est ampliatiua, vnde apparet quod voluit ampliare, non aūt
simpliciter declarare, seu restringere, ⁊ ideo nō potest dici, quod veniat
ad limitandum. Quinto respondetur, per alium d. cōsulentem, quod
dicta clausula sit adiecta ad declarandum quod non intelligebatur de
descendentibus immediate tantum, sed in infinitum, sed vt ipse fatetur
hęc responsio infert quod non sit superfluitas in mente licet adhuc sit
in verbis, potuissent enim subijcere illa verba ⁊ etiam descendentibus,
satis fuisset addere dictionem in infinitum post primum verbū descen-
dentibus, sed hęc responsio non indiget alia improbatione: quia tex. in
d. l. si quando. ⁊ in d. c. si Papa. non loquuntur de superfluitate mētis,
quod esset ridiculum, sed de superfluitate verborum quam ipse fatetur
subesse. Sexto respondetur, quod talis clausula videtur adiecta ad o-
stendendum, q̄ restrictio non fiat intra quartum gradum: sicut alias fit
in prohibitione alienationis iuxta text. in auth. de restitu. fideicom. ad
fin. respondeo quod similiter habet prohibitio alienationes cum dona
tione, quę fit descendentibus: pręterea hęc responsio respicit dictionem
vsq̄ in infinitum. de qua nulla est controuersia, sed superfluitas est in di
ctione, ⁊ etiam descendentibus. vnde apparet firmissimum esse supra-
scriptum fundamentum, ⁊ si vellem particulariter respondere ad cęte-
ras eorum rationes possent hoc facere, sed quia d. Lud. hoc fecit, ⁊ re-
uertitur coram doctissimo probatissimoq̄ viro, nam duxi vlterius insi
stendum. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CV.

1 Fideicommissum defecta conditione corruere.
2 In successione ab intestato prima causa est filiorum.
3 Accrescendi iuri locus.
4 Statutum tollens legitimam valet.
5 Legitimam dote tolli.
6 Matrem binubam Amitę & sorori pręferri.
7 Verba rubr. prius debent attendi quia per ea declaratur nigrum.



Reuiter, ⁊ pro veritate attingendo proposita dubia, in
1 primis aduertendum est, quod in bonis, de † quibus
agitur non est aliqua difficultas, quod fideicommissus
locum habere non possit: quia conditio fideicommissi
non euenit. eius enim conditio erat, si Joan. Bapti-
sta decesserit sine filijs, vel filiabus. vnde cū decesserit,
relicta Franciscbina ⁊ Catharina, conditio expirat: etiam si nolint, vel
non possint heredes esse. l. illustr. §. cū quis. ff. de leg. j. Old. consi. xxj.
thema tale est. vbi allegat l. cum vxori. C. quando di. leg. ced. Jo. And.
in add. Spec. tit. de testamētis. §. in primis. in vlt. q. Pau. Cast. in l. ex

facto.§.pen.ff.ad Treb.Dec.consi.cccviij.cum concord. videndū est
2 igitur ad quam spectet legitima successio ab intestato. Et cum † prima
causa sit filiorum non est dubiū Catharinā admissam, & quidē insolidū:
q: Fra . . schina, cum sit nupta extra Ducatū ex forma statuti habetur
3 . . . . mortua, & est incapax. vnde totū † accrescit ipsi Catharinę. & puto,
quod censeat exc. . sa etiā quo ad legitimā: cum enim statutum habeat istā
mulierem tanquā nō sit in rerū natura excludif a legitima, & auget par
tē cohęredis.l. planè.in § si duobus.ff.de lega.j.& ibi Alex. & Jas.post
4 alios. Nec dicas, quod † statutū non potuit tollere legitimā, & sic nō va
let: q: istud est falsum & contra cōem opi.de qua per Jas. in l.si quādo.
5 §.n.in fi.C.de inof.test. & in ōem casum † vbi est dotata non est aliquod
dubium, & etiā si statutum non valeret, talis allegatio non esset admit-
tenda cū imponatur pęna iudici, & aduocato talem allegationem facien
ti, vt est cautum in nouissimis. & sic apparet Catharinā in ōem hęredi
tatem patris sui admittendam fuisse. superest igitur, vt videamus ad
quem pertineat hęreditas ipsius Catharinę infantis defunctę, & si tpe
mortis eius viuebat Anna senior, videbatur prima fronte, quod ipsa
deberet admitti: q: amita magna istius infantis. & hoc ita disponente
statuto incip. nulla mulier ascendens, per quod statutum admittuntur
agnati vsque ad septimū gradum. & consequēter soror aui, quę est agna
ta.§.quod ad fęminas.insti. de legit.agn.suc. & sic in effectu excludif
Antonia minor mater a proprietate, sed tantūmodo habet vsufructum:
6 quem vsumfructum † etiam perdidit per transitum ad secunda vota ita
pręcisè disponente statuto. & licet posset etiam dubitari, an in statuto in-
telligatur de hęreditate infantis ex quo talis non videtur decedere ab
intestato, vt habetur per doct. in l.j.in prin.ff.de suis & legit. & per Alex.
in l.generaliter.C.de inst. & subst. & in term.statuti nostri per Signorol.
consi.xvj per totum, tamen istud dubium est hodie sublatum per aliud
statutum sub rubric.de verb.signific.incip. Item quod vbicūq;. Nec
obstaret, quod ad exclusionem matris in statuto vocantur solum agna-
7 ti masculi, q: in rubr.statuti, nihil dicitur de masculis, & † verba rubr.in
primis debent attendi: q: per eam declaratur nigrum, vt in casu statuti
consuluit Pau.Castr.cum quo transeunt Mod.in l.j.ff. si cert.peta.
sed tamen his non obstantibus, dico matrem admitti, quę est in gradu
proximior, & ita est text.in auth.defuncto.C. ad Tertyl. nec statutum
habet obstare: q: non excludit matrem, nisi propter existentiam agna-
torum masculorū, & licet rubric.simpliciter dicat de agnatis, tamen ex
ea non potest capi solidum argumentū, stante alio statuto, quod habe-
mus in nouissimis, quo cauetur quod rubricę statutorum nostrorum
nihil disponant, & sic tollitur illud quod not.doct.in d.l.j.ff. si cert.pet.
Et ista quo ad matrem sunt vera, quo vero ad Franceschinā casus etiā
est clarior: q: cum sit nupta extra ducatum qua ratione est incapax re-
spectu patris, eadem & multo fortius erit incapax in hęreditate sororis.
& qui allegat se habere literas dispensatiuas principis contra illud sta-
tutum, oporteret illas videre, nam in casu quo valerent dimidia pars
hęreditatis ad eam pertineret, & alia dimidia ad ipsam matrē per text.
in d.auth.defuncto. Et ex hoc infertur ad vltimum quęsitum, quod illi
de Gryphis emptores sunt securi ex quo emerunt a veris hęredibus,
vnde non possunt molestari, nec in possessione, nec in dominio. Et ita
mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CVI.

1 *Virtus codicillorum propriè stat in derogando ijs quæ in testamento scripta sunt.*
2 *Semper fauorabilior est præsumptio pro descendentibus.*
3 *Codicilli licet corrigant testamentum tamen talis correctio debet strictè accipi quatenus verba necessario inferunt & non vltra ne videatur testator facile seipsum correxisse.*
4 *Correctio est euitanda.*
5 *Codicilli censentur eodem actu cum testamento facti.*
6 *Nupta extraneis a familia seruant nomen familiæ paternę.*


Haerede vniuersali instituto Camillo nepote ex filio, fe-
cit ei testator substitutiones particulares, videlicet d.
Barbarā, & Monicā filias, in certis domis, & d. Phi
lippum in alijs, &c. Viso suprascripto themate prima
fronte videretur dictum fideicommissum in dicta do-
mo esse reuocatū per codicillos, q: in codicillis simpli
citer reuocatur legatum, & attribuitur filiabus testatoris absque tali o-
1 nere, & dubium non est, quod † virtus codicillorum propriè stat in derogan
do ijs, quę in testamento scripta sunt.l.tutor datus.ff.de testam.tut.gl.
l.fideicommissum.C.de fideicom doct.l.si ita sit adscriptum. ff. de leg.
j. Et cum in testamento testator voluerit dictam domū semper in agna
tione masculina permanere ordinando quod transeat ad fęminas, fa-
tis videtur sensisse, quod dicta domus efficiatur perpetuo alienabilis per
regulam.l.pater.§.quindecim.ff.de legat.iij. Alexan.consilio lv.in fin.
in ij. Dec.consilio lxxxviij.clxxxij. & sequen. cum similibus. Et hęc
interpretatio maximè est accipienda in fauorem filiarum testatoris con-
tra istos fideicommissarios, qui sunt ei quodammodo extranei licet sit
2 de familia † semper enim fauorabilior pręsumptio est pro descendenti-
bus.l.si is qui ducenta.§.fina.ff.de reb.dub.l.cum auus. ff. de condit.
& demonstra.l.penult.C.de impub.l.Lucius. secunda.vbi Bald.ff.de
hęred.instit. Et videtur in casu simili decisio Alex. consil.cxxij.in vij.
volumine.vbi consuluit per codicillos etiam fideicommissum ex prohi
bitione alienationis censeri sublatum. Sed his non obstantibus puto
contrariū esse verius propter fideicōmissum latissimis verbis cōpre-
hensum in testamento, & semel atq; iterum repetitum. quod adhuc vide-
3 tur subsistere nec esse reuocatum per codicillos: cum enim † codicilli
corrigant testamentum, instit. de adi.leg.in princ.d.l.tutor datus.debet
hęc correctio stricte accipi, quatenus verba necessario inferunt: & non
vltra ne videatur testator facile seipsum correxisse.l.nam ad ea.ff.de cō
4 dit. & demonstrat. & quia † correctio est euitanda.l. sancimus .C. de te-
stam. Alexand.consil.cxli.viso testamento.in ij. volumine. maxime eo-
5 dem actu, † censentur autem codicilli eodem actu cum testamento l.ta-
lis scriptura. in fin.cum l.seq.ff.de leg.j.l. Nemo.in fin.cum l.seq.
ff.de excus.tut. Et verba testamenti clara sunt, & arguunt euidentem men-
tem testatoris fideicommissum inducere volentis tam ex prohibitione
alienationis expressa, quam etiam ex ratione per eum adiecta, quę sola suf
ficeret fideicommisso, secundum doct. & maxime Socin in l. qui Ro-
mę.§.cohęredes .ff. de verb. obligation. & consil.xliij. & consil. lvj. in
ij. Decius consil. xx. & xxxviij. cum similibus. Unde videtur con-
cludendum, quod quamuis testator per Codicillos reuocauerit lega-
tum, & institutionem in re certa, non tamen censeatur reuocasse hoc fi-
deicommissum cum prohibitione alienationis. Nec obstat, quod testator
ad dictam domum vocauerit ipsas filias: quia non per hoc remanet
sublatum fideicommissum, cum ista simul conueniant, quod domus re-
maneat semper in familia Maluicinorum. primo ipsis filiabus, quę
6 sunt de familia Maluicinorum: † seruant enim nomen familię pater-
nę quamuis nuptę extraneis maritis.l. voluntas.C.de fideicommissis
l.pronunciatio in fin. cum l. sequenti .ff. de verb. significat. deinde eis
mortuis, quia earum filij non sequuntur familiam Maluicinorum iu-
xta dictam l. pronuntiatio. cum l. sequenti. deuoluetur ius fideicom-
missi ad dominam Joannam, secundum voluntatem testatoris. Un-
de apparet nō esse verum, quod res effecta sit perpetuo alienabilis imo
stat firma prohibitio, ne exeat familiam. & text. in d. §. quindecim. lo-
quitur in prohibitione personaliter concepta non in rem, vt est casus
noster, & declarat Dec. consil. lxix. in fin. versiculo vltimo. Minusq;
obstat fauor descendentium, cum ex lectura testamenti appareat maio-
re fauore prosequutum esse testatorem istos agnatos masculos quan-
tum sit respectu domus, vt in simili per Ludou. Rom.in repet.l. si vero
§.de viro.ff.sol.matr.fallentia xxxv. Alexand.l.j.ff.de vulg. & consilio
xcij.in ij. Socin.xcij. in fin. in ij. Nec consil. Alexand. cxxxi. in vij.
obstat nostrę conclusioni: quia in casu suo verba codicilli pugnabant
cum prohibitione alienationis factę in testamento. sed in casu nostro
possunt concordare, si intelligamus admitti D. Joannem post ipsos
filios, vt supra declaraui. & in simili dicit Dec.consil.ccclxi.versiculo ij.
Corn. cccvj. in iij. Quamuis etiam iudicio meo periculosum sit illud
responsum Alexand. sicut pleraque alia in illo septimo volumine. quę
ab ipso non fuerunt ędita. Et ita mihi videtur, saluo semper sanio-
re iudicio.

SVMMAE RERVM. CVII.

1 *Cessante causa testamenti non est dubitandum quia competat venientibus ab intestato interdictum quorum bonorum contra quemlibet possessorem.*
2 *Contra interdictum adipiscendæ possessionis exceptio dominij regulariter non admittitur.*
3 *Moriente hærede scripto ante testatorem testamentum vertitur in causam caduci & ideo est nullum & hæreditas pertinet aduenientes ab intestato.*
4 *Fideicommissum de manu hæredum petendum est.*
5 *Fideicommissi petendi tempus.*
6 *Quando electio commissa est duobus si vnus negligat eligere alius solus potest.*
7 *Regulariter in vltimis voluntatibus facultas eligendi extinguitur anni termino.*
8 *Electores & eligen. ad fideicommissum.*
9 *Pauperiores censentur magis idonei electores si tractatur de relicto ad pias causas.*
10 *Dictio idoneus quæ diuersimode in iure accipitur secundum subiectam materiam intelligitur.*
11 *Clausula codicillaris in testamento inserta solet cōuertere institutionem in fideicommissum.*
12 *Veritas epistolæ debet probari saltem per quinque testes adhoc vt talis epistola habeat vim codicillorum.*
13 *Dictionis alias vis & effectus.*
14 *Dictionis affines vis & effectus.*
15 *Possessorio & petitorio concurrentibus iudici incumbentia.*
16 *Voluntas in alium collata dicitur captatoria nec substinetur.*


Generosi Francisci Ranę ex testamento oriuntur plu-
res dubitationes, de quibus singulatim est videndum.
Prima est quęstio, ad quos dicta hęreditas ab inte-
stato pertineat? Respondeo ad sororem, & filios so-
rorum iuxta authent. cessante.C.de leg. hęred. & ideo
1 † cessante causa testamenti, non est dubitandum, quin
competat illis venientibus ab intestato interdictum quorum bonorum
contra quemlibet possessorem: iuxta l.primam & secundam. C.quorum
2 bon. † quod interdictum est adipiscendę possessionis, & aduersus illud
exceptio dominij regulariter non admittitur l. j. versiculo rediguntur.
vbi Bart.ff.quorum legatorum.l.ij.C.de edic diui Adr.toll.gl.l. si de
vi.ff.de iudic. maxime. cum non possunt illi aduersantes fidem de do-
minio

minis incontinenti facere, secundum glos. in l. dolo. ff. de dol. except. vt
infra videbimus. Secunda est quęstio, quia vxor hęres in testamento
scripta perit ante testatorem, an testamentum possit aliquo modo susti-
3 neri? Respondeo † moriente hęrede scripto ante testatorem, testam. n-
tum vertitur in casus caduci: & ideo est nullum. l. vnica. §. pro secundo.
C. de caduc. tollend. & ideo hęreditas pertinet ad venientes ab intesta
to, cum onere tamen fideicōmissi: vt dicitur in d. §. pro secundo. est du-
bitatio, an testamentum saltem sustineatur respectu istorum agnatorū
4 de Ranis: & hic triplex est hęsitatio, an isti agnati vocentur per † fidei-
commissum, quo casu petendum erit de manu hęredum iuxt. not. in l.
Paulus respondit. ff. ad Trebell. in l. non dubium. C. de lega. an vero
vocentur iure directo tanquam substituti & Anton. & Michael execu-
tores propria auctoritate possint exequi iuxta doctr. Bar. in l. Centu
5 rio. versi. Sed quid si testator dixit. ff. de vulg. an vero † nullus ius cō-
petat, nec directum, nec precarium nisi postquam fuerint electi. l. cum
quidam. secunda ff. de leg. ij. & istud vltimū puto verius, & doctr. Bar.
quod ius directum transeat relictis executoribus, non est cōiter appro
bata, sm Alexan. & Moder. ibi, quod maxime in casu nostro est dicen-
dum vbi nulla verba sunt directa. Quarta dubitatio si dicti executores
recusarent eligere, vel male eligerent, quid sit agendū? & in primis scien
6 dum est, quod † cum electio commissa sit duobus, si vnus negligat elige
re, alius solus potest. l. si legatario. §. j. vbi Bart. ff. de fideicom. libert.
Bald. l. vnica. in xij quęst. C. quando non pet. part. Rursus sciendum
est quod cum hic tractetur de electione personarum facultas eligendi
7 non extinguitur termino anni, prout alias † regulariter in vltimis vo-
luntatibus. l. fin. §. j. C. com. de leg. sed expectatur, quod ille qui debet
eligere sit in mora eligendi, & tunc electio transfertur in legatarios. d. l.
cum quidam. secunda. ff de leg. ij. in quos tamen non transit dominiū,
sed solum actio personalis, vt ibi per Bart. in versicu. item oppono. lo-
quitur tamen text. in d. l. cum quidam. quando ipse hęres debitor de-
bet eligere, non quando tertius, prout est quęstio nostra. Item scien-
dum, q ille ad quem pertinet electio potest eligere dignū, etiam si adsit
alius dignior, sufficit enim, q non eligat indignum, vt inqu. Barto. in
d. l. cum quidā. tamen in casu nostro verba testamenti repugnant qui-
bus grauantur illi eligere idoneiores ex familia de Ranis, vnde si pro-
betur, q in familia sint alij magis idonei q̃ isti actores, erunt repellen-
8 di officio iudicis. Quinta quęstio est an † debeant eligi de familia plu-
res, vel vnus. Item an pauperes, vel ditiores, & honestiores. Respon
deo verba testamenti quo ad dictam tertiam bonorum dicunt, q eli-
gantur proximiores in gradu, & idoneiores. oportet itaq; q isti actores
probent se esse in gradu succedendi, & pręsumuntur proximiores, nisi
probetur, q alius extet proximior secundum Alex. in l. is potest. ff. de
acquir. hęred. Corn. consi. cxciij. in iiij. dixi in l. proximi. ff. de verbo.
9 signifi. Quantum vero sit q eligā. ut magis idonei si tractaretur † de
relicto ad pias causas magis idonei censerentur pauperiores. in auth.
de ecclesiasticis titu. §. si quis in nomine. per Sal. c. & Aret. in l. j. C. de
sacrosanct. eccles. in hoc vero legato contemplatione familię facto ego
acciperem magis idoneum illum, qui esset aptior ad cōseruationem fa-
10 milię, vt qui haberet plures liberos masculos, vt ista † dictio idoneus,
quę diuersimode in iure accipit. l. ij. §. idoneos ff. ad Tert. l. iij. §. si cū
plures. ff de lib. hom. exhib. l. si plures. ff. de acc. c. si. de pr[illegible] vj. in ca
su nostro, sm subiectā materiam intelligat iuxta regulam. l. si cū vno. ff.
loca. Sexta dubitatio, an testamentum istud sustineri possit in vim co
dicilli, vt ex eo fideicommissum debeatur, & supra dixi, q cum testamen
tum, sit in causam caduci hęreditas deuoluitur ad venientes ab intesta
to cum onere, tamen fideicommissi. d. l. j. §. pro secundo. itaq; maxime
11 in casu nostro est dicendum, propter † clausulam codicillarem insertā
testamento, quę solet conuertere institutionem in fideicommissum. l. cā
q̃s. secundum vnam lecturam. C. de fideicommissis, per Bart. in l. j. q.
xij ff. de iur. codic. Dec. consi. cccxxi. cum similibus. Idq; [illegible] fortius
est dicendum quando verba iuris interpretatione fideicom[illegible] sum in-
ducant, prout in grauamine vxoris, q ipsa Dominica faceret testamen
tum, in quo disponeret, &c. quę verba vim fideicōmissi habent. l. filiusf-
fam. §. vt quis hęredem. ff. de leg. j. Septima dubitatio, an isti executo
res teneantur sequi voluntatem scriptam in epistola testatoris ad vxo-
rem. Respondeo, quia hęc epistola potuit esse supposititia, & [illegible] suspe-
12 ctam habet fraudem in testamentis: † veritas epistolę debet probari
saltem per quinque testes, quo casu talis epistola habet vim codicillo-
rum. l. & in epistola. vbi doct. C. de fideicommissis. l. fin. C. de don. cau-
sa mort. alias talis epistola non faceret fidem, vt per Barto. in simili in
l. hęredes palam. §. sed & si notam. ff. de testam. Ioan. de Ana. consilio
lxxxiij. Ias. l. Lucius. ff. de vulg. Quod maxime est dicendum in casu
nostro, in quo asseritur posse probari, q testator sępius post mortē vxo
ris dixit se velle mutare voluntatem: quamuis enim testamentum per-
fectum per talem assertionem non reuocaret. §. ex eo autem. inst. quib.
mod. testa. infir. tamen istud infirmatum: quia in causam caduci cū in-
duceret solum fideicommissum potest reuocari nuda voluntate, seu pę-
nitentia. l. fideicommissum. C. de fideicōmissis. Octaua est dubitatio,
q testator in casum contrauentionis legauit vxori scuta mille compu-
tato omni eo, quod posset petere super bonis suis. an fundata sit inten-
tio hęredum vxoris, q iste testator habuerit dicta mille scuta ab vxore.
Et videretur, q non: cum testator reliquerit iure legati huiusmodi le-
gatum infirmata institutione, propter causam caduci extinguitur. d. l.
cauta q̃s. C. de fideicommissis. l. si nemo. de reg. iur. Sed tamen in ca-
su nostro, videtur q sufficiat, propter vim clausulę codicillaris tanquā
si legatum relictum esset in codicillis. §. non tantum. instit. de codicil. &
virtus clausulę codicillaris satis exauditur ad hunc casum. l. ex ea. §. j.
vbi doct. ff. de testam. Nona quęstio, quid statuendū sit pro alijs dua-
bus partibus hęreditatis, ad quas testator voluit eligi alios affines nō
per capita, sed prout eis placuerit. Respondeo respectu illarum duarū
13 partium nihil iuris possunt pretēdere isti agnati de Ranis: † q testa-
tor dicēdo in alios affines, &c. satis exclusit eos, qui sunt de familia Ra-
narum propter vim dictionis, alios. l. si fundum sub conditione. §. si li-
14 bertus. ff. de leg. j. & propter † dictionem, affines, quam testator posuit
causa diuersitatis ab agnatione: quia alij dicuntur agnati, alij affines.
l. non facile. ff. de grad. & videtur testator accepisse affines simpliciter
pro propinquis. l. sancimus. C. de pęnit. & xxxv. quęst. ij. ca. de affinita-
te. & in l. si sponsus. §. penult. ff. de donat. inter virum, & vxorem. & ideo
debebunt isti executores disponere in illos filios sororis, vel sororem
secundum verba testamenti, & si nō disponant videtur, q omnes isti ab
intestato simul vocentur iuxta d. l. cum quidam. Decima quęstio q
15 esse † debeat officium iudicis in hoc casu? respondeo cum intentatum
sit possessorium, vna cum petitorio, respectu possessorij res est clara in
fauorem sororis, & nepotum venientium ab intestato. quia isti de Ra-
nis etiam si fuissent electi deberent petere fideicommissum de manu hę
redum. d. l. non dubium. C. de legat. & quia fideicommissarius non ha-
bet beneficium. l. fina. C. de ed. diui Adr. toll. vt ibi dicunt doct. & maxi
me cum vocentur idoneiores post dispositionem illorum executorum,
vnde ipsi nullo modo ius aliquod in possessorio habent, & ideo cum pos
sessorium sit clarum, in fauorem venientium ab intestato debet iudex su
per eo pronunciare, reseruato iure procedendi, deinde in petitorio. iux-
ta text. in c. significauerunt. vbi omnes not. extra de testib. In petitorio
vero cognoscet deinde super suprascriptis difficultatibus. Prima an
isti de Ranis, quia fideicommissum propria auctoritate occuparunt, &
contenderunt se possessores ceciderint a iure suo, per text. in d. l. nō est
dubium. C. de legat. Secunda an ius in ipsos sit translatum ante ele-
ctionem executorum. in qua quęst. supra conclusi quod non, oportet e-
nim executores primo in mora constitutos esse. d. l. cum quidam. Ter-
tia, an testamentum, quia in causam caduci, saltem sustineatur, in vim
fideicommissi, in quo conclusi quod regulariter sustinetur. d. §. pro se-
cundo. sed quia, in casu nostro testator ius disponendi transfert in An-
tonium, & Michaelem, in casum quo vxor non disponat, & voluntatē
testatoris non adimpleat id factum, in pęnam morę ipsius vxoris, vnde
si sit mortua cessat pęna, & nullum ius deuoluitur, in dictis secundū tex.
in l. pater Seuerinam. in princ. ff. de condit. & demonstra. Deciū consi.
cclxxij. cum similibus. Quarta, quia verba testatoris non videnī sim
pliciter dare electionem dictis Antonio, & Michaeli, quod vtique pos
set testator facere. d. l. cum quidam. l. verum. §. j. de reb. dub. sed plus di
16 cunt, quod possint disponere de bonis, &c. vnde videtur † voluntas
hęc collata in alium, & sic dispositio captatoria, quę non solum in institu-
tionibus, sed etiam in legatis, vel fideicommissis reprobata. l. captato-
rię. ff. de legat. j. l. nonnunquam in fin. ff. de condi. & demonst. Quinta,
an isti actores sint in gradu successibili ex capite agnationis, id est, vsq;
ad decimum gradum. §. fin. instit. de cogn. success. si enim non probent
se esse intra talem gradum non admitterentur, secundū Pet. de Anch.
consi. xcv. Dec. consi. cccxxj. Ex quibus redditur satis difficilis causa
petitorij, & retardari non debeat possessorium, vel si super petitorio
pronunciandum sit debeat, contra istos de Ranis pronunciari. Et ita
mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CVIII.

1 *IN fideicommissis conditionem per distributiuam sensus compositi conceptam separatim accipi adeo vt primo moriente statim locus sit substitutioni.*

2 *Hæreditate non adita locum habet vulgaris substitutio.*

3 *Substitutus vulgariter non admittitur nisi conditio in persona utrinsq; deficiat.*

4 *Coniectura mentis testatoris prævalet proprietati verborum.*

5 *Dictio vterque secundū propriam significationem est distributiua coniuncti sensus & ideo requirit concursum vtriusque copulati.*

6 *Ex vna parte testamenti declaratur altera.*

7 *Indeterminata locutio bona mea seu dicta hæreditas debet aggrauari portionem restringi quæ remanere debet hæredi donec cōditio in personam vltimi eueniat.*

8 *Hæreditas extranei non adita non transmittitur.*

9 *Restitutio neganda aut concedenda.*

10 *Hæreditas tota restituenda & statim.*

11 *Propter quod vnumquodque & illud magis.*

12 *Natura dictionis indefinita hæreditas est quod de tota indubio intelligi debeat.*

13 *Dictio dicta repetitiua.*

14 *Quando agitur de admissione substituti quia substitutio si vterque decesserit habet locum vel vno decedente vt statim admittatur substitutus nec res sit in pendenti aut expectetur mors alterius propter mentem testatoris.*



Rauiter viso testamento domini Frācisci de Barzijs,
& institutionibus in eo factis duę dubitationes potis-
simum oriuntur. Prima, est respectu domus chari-
tatis substitutę: alia est respectu filię Bernardi de
vtraque igitur videndum. Circa primam dubitatio-
nem videretur prima fronte admitti dominos depu-
tatos Charitatis in portione Bernardi, qui decessit absque masculis:
quia aut volumus dicere, quod Bernardus adiuit hęreditatem, & sic
non est locus amplius vulgari substitutioni, sed solum fideicommissa-
1 rię, & regula est † in fideicommissis conditionem per distributiuam sen-
sus compositi conceptam separatim accipi adeo, vt primo moriente sta

sum locus sit substitutioni. per text. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. vbi Bar. & alij communiter hoc tenent, & ideo cum verba institutionis dicant si Bernardus, & Alexander decederent, & vterque eorum decederet sine masculis dicta hæreditas mea perueniat in dominum Charitatis, quam instituo & substituo vulgariter, & per fideicommissum, & mortuus sit Bernardus absque masculis videtur locus esse substitu-
2 tioni, aut volumus dicere, quod Bernardus † non adiuit hæreditatem quo casu substitutio vulgaris haberet locum. Et licet in vulgari regula,
3 sit in contrarium quod † substitutus non admittatur nisi conditio in persona vtriusque deficiat. l. pen. vbi doct. C. de impube. l. pater familias. de hæred. instit. l. quamuis. vbi doct. C. de impub. tamen hoc non procedit vbi substituta esset pia causa: tunc enim substitutio potior est iure accrescendi, & pia causa excludit cohæredem, secundum Baldum. c. si pater. de testam. in vj. refert, & sequitur Ias. in l. j. ff. de vulg. & ibi etiam Ripa num. 193. Sed ijs non obstantibus puto indubitanter dominum Charitatis non posse in casu nostro admitti, quia suprascripta proce-
4 dunt. propter † coniecturam mentis testatoris, quæ præualet proprietati
5 verborum, quia † dictio, vterque secundum propriam significationem est distributiua coniuncti sensus, & ideo requirit concursum vtriusque copulati. d. l. pen. C. de impub. Bartol. l. hoc articulo. in fin. ff. de hæred. instit. Sed in casu nostro verba testatoris concordant cum proprietate, & mens, quæ colligitur ex verbis est manifesta dum subijcitur, vbi vero decederent cum filio seu filijs masculis dicta hæreditas mea perueniat in dictum masculum. Quibus verbis expresse indicatur quod dummodo vnus hæredum filium masculum habeat hæreditas ad eum pertinebat, non autem ad deputatos Charitatis. Vnde satis colligitur mens
6 testatoris cohæredem substitutis præferentis, & † ex vna parte testamenti declaratur alia pars. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. j. l. Hæredibus. vbi dixi. ff. de verborum significatione. cum concord. si enim voluit testator, quod hæreditas sua perueniat in filium masculum vnius hæredum satis declarauit nolle esse locum substitutioni, & ideo hoc casu non recedemus a proprietate dictionis vterque. l. non aliter. de leg. iij. Circa secundam difficultatem, quid iuris competat filiæ Bernardi? videretur prima fronte dicendum, quod cum pater suus sit grauatus fideicommisso in casum quo do. Alexan. moriatur cum masculis, quod ipsa interim debeat habere partem patris sui, & faciet fructus suos, quos perceperit ante euentum conditionis, id est, antequam do. Alexan. decedat, relicto masculo. l. in fideicommissariam. ff. ad Trebell. Et illud etiam videtur sentire Pau. de Castr. in l. qui duos. ff. de vulg. vbi instituti extraneis concludit portionem primi stare in suspenso penes hæredem ipsius quousque eueniat conditio in personam alterius, sequitur Alexan. in d. §. cum ita. & in d. l. penult. in vlt. not. & in consi. clxxv.
7 lib. v. & facit quia illa † indeterminata locutio bona mea seu dicta hæreditas, &c. debet ad grauati portionem restringi, quæ interim remanere debet hæredi donec conditio in personam vltimi eueniat. argu. l. Titia. vbi Alexan. ff. ad l. Falcid. Socin. consi. lxix. in iij. Sed tamen ijs non obstantibus concludo contrarium, & hanc filiam esse excludendam, & circa hoc considerandum est, quod in facto præsupponitur, quod Bernardus non adiuit hæreditatem istam. vnde applicata est cohæredi per ius accrescendi. d. l. quamuis. C. de impube. & quod habetur in l. quidam testamento. ff. de vulg. Nec potest filia, ex iure transmissionis ad-
8 mitti cum regula sit quod † hæreditas extranei non adita non transmittitur. l. vnica. §. in nouissimo. C. de caduc. tollen. Et licet aliquæ limitationes ad hanc regulam ponantur per Bart. in l. ventre. ff. de acqui. hæred. tamen videtur non quod aliqua earum habeat locum in casu nostro. Nec obstat, si diceretur quod cum illa filia sit minor debet saltem ei competere beneficium restitutionis in integrum, secundum l. j. C. si vt omiss. hæred. & not. in l. Pantonius. ff. de acqu. hæred. Nam respondeo, quod si mortuus est Bernardus post annum deliberandi amplius filia non auditur, quia veniret non ex persona sua, sed ex persona patris qui maior erat, & cui tale beneficium non competebat. l. apud Iulianum. in gloss. verb. expectandam. ex quib. cau. in poss. l. Aemilius. vers. putabam. de minor. Si vero perijt ante lapsum anni magna est altercatio inter scribentes, quos refert Ias. in l. cum antiquioribus. C. de iur. delib.
9 qui tamen loquitur in maiore, & quicquid † sit in illa quæstione putarem in casu nostro, non esse restituendam cum non tractet de damno vitando, sed potius de lucro faciendo aduersus voluntatem defuncti qui voluit feminam hanc esse exclusam a sua hæreditate, ergo vult restitui ex edicto de minoribus, & non potest: quia nihil cum ea est gestum. dic. l. Aemilius. vbi Bart. & text. in d. l. j. C. si vt omiss. hæred. & dict. l. Pantonius. loquuntur, quando hæreditas minori vel absenti fuit delata, non si maiori, & de transmissione agatur, aut vult restitui ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa. & licet regulariter possit, secundum Bart. in l. qui duos. ff. de reb. dub. versicu. quæro hæres primus. tamen hoc est verum duobus concurrentibus de quibus in d. l. Aemilius. primum quia alias damnum faceret, secundum quia restitutio petatur aduersus rem odiosam, puta pactum legis commissariæ, sed in casu nostro hæc restitutio esset contra mentem testatoris, qui feminas exclusit, & magis dilexit do. Alexan. & ideo non videtur subesse iusta causa, nec locus esse restitutioni, maxime quia verba. d. l. cum antiquioribus. in fin. dicunt, quod elapso anno nec hæredibus eius aliquis regressus in hæreditate habenda seruabitur quibus verbis videtur auferri etiam in integrum restitutio, saltem quæ competit vigore dictæ clausulæ licet non ea, quæ competeret propter minorem ætatem, si cum ea esset quid gestum. de quo per Ias. in l. postquam liti. C. de pactis. Andr. Sicul. consilio. xliij. in ij. volum. cum concord. Et quod sublata sit in integrum restitutio probatur ex nouella Iustin. cliij. in fin. vbi deciditur tempus statutum. in d. l. cum antiquioribus. procedere etiam contra infantes, nec beneficium in integrum restitutionis hæredi concedi quæ tunc alias regulariter, tale beneficium in hæredem transeat. l. non solum. ff. de rest. in int. Alia est quæstio, quid si probaretur, quod ipse Bernardus adiuisset hæreditatem, quo casu transmisisset eam in filiam, & filia haberet ius deducendi quartam Trebellianicam & interim eam hæreditatem retinendi, donec eueniret conditio, id est, decederet d. Alex. cum masculo?
10 Et in hoc puncto mihi videtur verior opinio, quod imo † statim dicta filia teneatur restituere do. Alexandro, tanquam inter Bernardum & Alexandrum inducta sit reciproca substitutio, talis enim mens fuit testatoris, qui si voluit restitui filio masculo Alexandri heredis, multo ma-
11 gis ipsi Alexandro: quia † propter quod vnumquodque tale & illud magis. l. maritus. vbi Ias. C. de procur. habetur in l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de lib. & posth. per Bald. auth. multomagis. C. de sacrosan. eccl. Et probatur hæc sententia ex illis verbis dicta hæreditas mea perueniat in filium masculum, si enim scriptum esset tota hæreditas &c. fatetur doctores quod inducitur reciproca inter ipsos iuxta tex. in l. Titia. i. §. Seia libertis. vbi Paul. de Cast. & Raph. ff. de leg. ij. Alex. in l. pater filiam. §. fin. ff. ad leg. Falc. Bal. Im. Alex. Ias. in l. potest. cum l. seq. ff. de vulg. ergo idem in casu nostro in quo licet ratio sit adiecta dictio tota, tamen
12 apparet quod testator de tota intellexit. Primo ex † natura dictionis indistinctæ, hæreditas quæ de tota debet in dubio intelligi. l. si plurib. de leg. ij. d. §. Seia lib. vbi testator simpliciter dixerat fundum, & tamen intelligitur totum fundum. Secundo quia supra in institutione dixerat, in omnibus bonis meis, deinde in substitutionem subiecit dicta hæredi-
13 tas quæ † dictio, dicta repetit etiam qualitatem omissam, secundum Aret. consil. xxj. cons. cliij. Curt. Sen. cons. ij. consil. lxxv. cum simil. Tertio, quia ex illis verbis vbi decederent cum filio seu filijs masculis &c. apparet manifeste quod testator loquitur de tota hæreditate, quam vult restitui vni filio ambobus decedentibus, & ideo satis dicitur expressisse de tota restituenda. Et quia pro hoc est auctoritas Alex. consil. xcij. in j. & Curt. Iun. consil. cxxix. qui tenent idem esse, quod testator simpliciter dixerit de hæreditate an expresserit de tota, quando apparet quod
14 de tota intellexit. Item quia idem videmus, † quando agitur de admissione substituti, quia substitutio si vterque decesserit, habet locum vel vno decedente, vt statim admittatur substitutus nec res sit in pendenti, aut expectetur mors alterius propter mentem testatoris, secundum Bart. in d. §. cum ita. quæ sententia, est communiter approbata aduersus Cast. in d. l. qui duos, & Alex. in d. § cum ita. vt ibi dixi, & per Ripam. ibi nu. 143. & seq. ergo idem in fauorem cohæredis, qui est potior substituto, id est, prefectis charitatis, vt supra dixi. Item quia ex lectura testamenti apparet, quod d. Alex. est predilectus huic filiæ feminæ, & etiam præfectis charitatis substitutis, secundum l. Publius. in fi. ff. de cond. & demonst. & sicut præfecti statim vendicaretur a filia ita etiam Alex. per reg. si vinco vincentem te. &c. de qua in l. de accessionib. ff. de diuer. & temp. præsc. per Bart. in l. j. §. fin. ff. de bon. poss. contra tab. & cum in hac re manifesta sit mens testatoris, non videtur dubitandum, quia Mod. contra dicentes non loquuntur, quando apparet quod de tota testator intellexit, & voluit statim restitui prout in simili est text. in l. quidam testamento. vbi Bart. & cæteri. ff. de vulg. & pupill. & sic apparet non obstare rationes supra in contrarium adductas, quibus causa breuitatis specialiter non respondeo cum ex suprascriptis sint sublatæ. Et ita omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CIX.

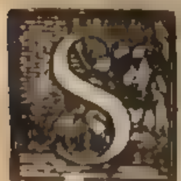
1 Conditionem sine liberis inesse in casu contra.
2 Voluntas testatoris ex verbis colligitur ...
3 Testamentum existentis in patria potestate nullum est.
4 Papa concedens monacho quod possit testatus decedere intelligitur de facto ... bonorum ex quo de iure nulla bona habere potest.
5 Test... dicitur qui testamentum nulliter seu de facto tantum fecit.
6 Em... citur qui de facto emit.
7 Ac... ut de facto fit sortitur nomen actus proprie si sumus in his quæ sunt facti large si sumus in his quæ sunt iuris.
8 Quælibet relatio ad proxima semper refertur.

Georgij de Tonsis de Somzino viso testamento, & facto diligenter considerato omnibus allegationibus ad partes, sed concludendo loquendo puto eius auunculos nullum ius fouere in hæreditate & id duabus rationibus. Prima est, quia illa substitutio facta a filio matris vide-
1 tur † quod habeat in se tacitam conditionem si ipsa instituta decesserit sine liberis iuxta l. cum auus. ff. de cond. & dem. & l. cum acutissimi. C. de fideicomm. & quod etiam instituto ascendente subaudiatur illa conditio, tenet Iac. de Aren. Cin. & Alb. de Ros. in l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & subst. & ibi Ang. in quibusdam lecturis, & And. Sicul. in rep. dictæ l. cum acutissimi. & licet in terminis ipsorum ego non auderem consulere propter auctoritatem contradicentium, tamen
2 in casu † nostro puto istud clarissimum propter voluntatem testatoris quæ ex verbis colligitur iuxta l. non aliter. ff. de leg. iij. nam dum vocat ipsos auunculos præcise eos vocat ipsis testatore & matre hærede instituta sic descendentibus sine filijs, quæ dictio descendentibus plurali numero enunciata, non potest verificari in testatore tantum, sed etiam in matre: & ideo dicta conditio respicit etiam matrem, vt probatur in l. si. versic. quia ei, vel eis. ff. ad Trebell. Secunda ratio est, quia auunculi deficiunt conditione: sunt enim vocati, si ipsa decesserit ab intestato, quæ
3 conditio defecit: quia testata est. Nec obstat, quod † testamentum sit nullum, quia erat in patria potestate §. j. instit. quibus test. fac. non est permiss. quia videtur satis esse, quod de facto sit testata, per regulam. l. mulier. §. j. ff. de cond. inst. l. Mæuius. ff. de cond. & dem. l. qui hær. cod. tit. & vir substituti exclusi per conditionem si testata sit, & cum de iure non posset, quia filiafam. satis fuit si de facto testata reperietur per casum l. hæredibus. §. fin. ff. ad Trebell. vbi illa conditio si decesserit sine liberis deficit per

dit per liberos de facto habitos, qui de iure tunc haberi non poterant,
per quem text. similem questionem decidit Bart. in consi. vj. circa me-
dium. & si dicatur, q in casu nostro potuit testator considerare, quod pa
ter moreretur, & consequenter heres posset testari de iure, respondeo, q
eodem modo in casu dicti §. fin. potuisset filia desinere esse furiosa & ha-
bere filios de iure, & tamen textus decidit sufficere illos de facto, ad ex-
clusionem fideicommissarij. Ad idem facit quod not. Bal. in l. j. versi.
4 quinto oppono. C. si ser. extero. vbi † si papa concedit monacho quod
possit testatus decedere, intelligitur de facto respectu bonorum ex quo
de iure nulla bona habere potest. sequitur Felin. in c. q3 sit. extra de Iu
dicio. Comprobatur quia testatus dicitur etiam qui testamentum nul
liter seu de facto tantum fecit, vt probatur in l. j. ff. de iniust. rupt. quem
6 text. ad hoc allegat Bald. cap. suscitatus. de rescript. sicut † ciuile dici
tur, qui de facto emit. l. Labeo. & Sabinus. §. item si. & ibi gl. ff. de verb.
7 signific. † actus enim qui de facto fit sortitur nomen actus, proprie si su-
mus in his quę sunt facti, large si sumus in his quę sunt iuris, secundū
gl. & ibi Bald. in l. iij. ff. de testa. tut. Confirmatur ista opin. quia mēs
testatoris fuit prouidere tantummodo in casum quo ipsa non dispone-
ret, vnde cum disposuerit, licet non plene eo modo quo testator dispo-
suit, tamen sufficit & conditio non attenditur per regul. l. ab omnibus.
§. j. & l. huiusmodi. §. si ita. de leg. j. per Ioan. de Imol. in l. j. ff. de cond.
instit. & per Barto. ibi. & sic concludo in fauorem illius pupilli qui in
istis bonis tanquam aduentitijs ab intestato succedit matri suę iuxta l.
quęcunque. C. de bonis quę lib. exclusis auunculis & etiam auo mater-
no vt ibi dicitur. Postremo predictę primę rationi non obstat clausula
illa in fine substitutionis apposita, singula singulis congrue referendo:
quia non potest intelligi respectu illius verbi decedentibus, quod non
est singulariter prolatum, sed pluraliter, vnde de necessitate debet refer
8 ri ad proximiora, prout etiam in dubio dicimus de † qualibet relatione,
quę ad proxima semper refertur. l. si idem cum eodem. §. fin. vbi glo. ff.
de iur. om. iud. & sic intelligetur respectu secundę substitutionis tantum
factę in auunculos, & eorum filijs in stirpes, vt singula singulis commo
de referantur, vt videlicet filij succedant in stirpes ęqualiter cū patruis
prędefuncti, prout etiam alias fuisset de iure communi iuxta auth. ces-
sante. & auth. post fratres. C. de legit. hered. Et ita ego sentio quicquid
senserit Philip. Dec. consi. dcxlvj. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CX.

1 PEcuniam bonis contineri.
2 *Fideicommissario deberi emptum ex pecunia fideicommissa.*
3 *In vniuersalibus res loco pretij succedit.*
4 *In rebus testatoris datur fideicommissario actio hypothecaria.*
5 *Cum prima dispositio sit generalis habebit locum etiam si qualitas infe rius addita non conueniat.*
6 *Quia volo quod perpetuo remaneant in familia per hanc rationem fit extensio de gradu in gradū etiā vltra casum a testatore expressum.*
7 *In feudo concesso cum clausula & quibus dederit eo vendito tenetur vasallus de pecunia recepta aliud emere quod domino succedat loco prioris.*
8 *Hypothecaria contra tertium & quemlibet possessorem competit quo- cunque titulo possideat.*
9 *Hypothecaria rem comitatur quocunque vadat.*
10 *Petitio hereditatis aequiparatur petitioni fideicommissi.*
11 *Petitio hereditatis nō competit aduersus emptorem rei singularis nisi ostendatur mala fides venditoris.*
12 *L. Paulus. §. i. de pignor. declar.*


Ubstitutione fideicōmissaria visa, & prohibitione alie
nationis in testamento domini Francisci Cusani, pu
to, pręedia illa empta ex pecunia dicti domini Franci
sci esse in causam dicti fideicommissi. Moueor q2
dominus Franciscus fecit institutionem generalem
1 in bonis † mobilibus, immobilibus, iuribus, nomi-
nibus debitorum, &c. quę verba dubio procul com-
prehendunt etiam pecuniam, quam domi habebat, & in hereditate reli
querat. l. mouentium. de verb. sign. l. si chorus. §. j. de leg. iij. l. cum ta-
bernam. §. fin. de pign. Dec. consi. ccclxxxj. deinde fecit substitutionem
2 fideicommissariam † & prohibitionem dictis heredibus, quę intelliga-
tur in illismet bonis fieri, in quibus institutio ipsa est facta. l. j. C. de im-
pub. & alijs subst. Cum ergo fideicommissum illud esset in omnibus
bonis, & consequenter etiam in pecunia sequitur, vt alienata pecunia, &
empto pręedio, illud pręedium in causam fideicommissi incidat, cum hic
3 simus † in vniuersalibus, in quibus res loco pretij succedit l. Impera-
4 tor. §. i. de legat. ij. & sicut † in rebus testatoris datur fideicommissario
actio hypothecaria. l. ij. C. com. de leg. ita etiam datur in pręedio, quod
successit loco rerum testatoris, vt est text. in l. si donatę. §. j. de don. inter
vir. in l. fideicommissa. §. si rem. versic. paulatim. de lega. iij. & in casu si-
mili cōsuluit Bar. cōsi. cxxiiij. punctus questionis. & Ias. cōsi. ccxxxj.
in j. dub. in ij. & decis. Neapol. nouę cxciij. Rip. l. j. de pign. Nec obstāt
quę subtiliter in contrarium adducuntur. Et in primis quod fideicom
sum non videatur fuisse in pecunijs: quia prohibitio facta est, ne venda
tur, pignoretur, obligetur, &c. quę verba non conueniunt pecunijs, sed
duntaxat alijs rebus. Respondeo verba institutionis, & substitutionū
sunt clara, q habeat locum in omnibus bonis, & sic etiam in pecunia,
vt dixi. vnde licet alia verba prohibitionis omnino non conueniant pe
5 cunijs: tamen adhuc erit locus fideicommisso: q2 † cū generalis sit pri-
ma dispositio, habebit locum etiam si qualitas inferius addita non con
ueniat. l. regula. §. licet. de iur. & fact. ignor. Ioan. de Imo. l. si ita quis.
§. ea lege. de verb. oblig. & facit, quod not. idem Bart. & Imol. in l. i. §.
j. ff. ad l. Falcid. vbi quando ex mente legis fit extensio, ea habet locum,
quatenus fieri potest, licet verba non conueniant. vnde idem dicendū,
si ex mēte testatoris fiat, prout in casu nostro, facit etiā quod not. Bal.
de Cast. in l. mancipia. C. de seru. fug. vbi volunt, q debeat attendi
generalis dispositio legis: licet verba subsequentia inducentia pęnam
non conueniant, quę doctrina licet in odiosis, & pęnalibus habeat ali-
quos contradicentes, tamen extra materiam pęnalem est communiter
approbata, vt etiam sentit ibi Raph. Fulg. & facit glo. in c. j. de sepult. in
vj. in gl. in verb. apud quos. & in glo. pen. Item glo. in extrauag. iniun-
ctę. Ioan. xxij. in verb. suspensi. & sicut per rationem illam generalem.
6 † Quia volo, q perpetuo remaneant in familia de gradu in gradū fit ex-
tensio, etiam vltra casum a testatore expressum. l. pater. §. fundū. de leg.
iij. vbi Bart. & per doct. in l. filiusf. §. diui. ff. de leg. ij. vbi Ias. ita etiam
debet fieri in rebus maxime cum in casu nostro ex generalitate verbo-
rum institutionis, & substitutionis satis comprehendatur pretium, vt
supra dixi. Pręterea cum res emptę in vniuersalibus succedant loco
pretij, satis est, q dicta verba possunt verificari in ipsis rebus: quia illa
verba, bona quę eis relinquam, comprehendunt fundos emptos, cum
7 successerint, loco pretij. d. l. si rem, & pretium. sicut videmus in simili † in
feudo concesso cum clausula, & quibus dederit, eo enim vēdito tenetur
vasallus de pecunia recepta aliud emere, quod domino succedat loco
prioris, sm Io. And. in rub. de feud. in fin. in addit. Spec. post Iacob.
de Bel. argum. c. j. si de feud. vas. versi. nummos. & c. j. de inuestit. de re
alien. fact. Suadetur q3 hęc interpretatio ex mente testatoris, qui verisi-
militer hanc pecuniā existimauit, in emptionē prediorum conuertendā
esse: vnde de ea, sicut de cęteris immobilibus ordinauit. arg. l. vestimen
tum. vbi Bar. de aur. & arg. leg. l. huiusmodi. §. legatū. vbi Ias. de leg.
j. Nec obstat, quod isti tertij possideāt titulo pro emptore, vnde contra
eos non debet res succedere loco pretij. Respondeo, statim, q res illa
fuit empta ex pecunia testatoris hypotheca. quę pro fideicōmisso com
petit, transijt super illa re, vt in simili dicit Bart. d. consi. cxxiiij. & sentit
Ias. in d. consi. ccxxxj. in prin. cum enim res illa empta sit effecta fidei-
commissaria, perinde est, ac si a principio in bonis testatoris fuisset, quo
8 casu esset hypothecata ex dispositione legis. d. l. ij. quę † hypothecaria
contra tertium, & quemlibet possessorem competit, quocunq3 titulo pos
sideat. l. distractis. l. pignoris. C. de pignor. & satis est, quod hypotheca
orta sit eo tempore, quo res fuit apud heredem grauatum. tunc enim
non attenditur, q ad alium tertium transierit. l. Paulus. §. j. de pigno.
posset ergo argum. contrarium procedere, quando sola personali actio-
ne ageretur, quę facile in tertium habentem titulū onerosum non con-
ceditur. l. si cum. vbi not. ff. si cert. pet. l. mater. C. de rei vend. Sed in
9 † hypothecaria aliud est, quę rem comitatur, quocunque vadat. d. l. di-
stractis. d. l. pignoris. nisi quando solum ex eo capite competeret hypo
theca, q2 daretur in subsidium. tunc fateor, quod locus esset predictę di
stinctioni, sm Barto. in l. j. de distr. pignor. in casu autem nostro non in
10 subsidium, sed iure ordinario competit. Nec obstat, q † petitio here-
ditatis ęquiparatur petitioni fideicommissi. d. l. Imperator. §. fin. & ta
11 men † petitio hereditatis non competit aduersus emptorem rei singu
laris, nisi ostendatur mala fides venditoris. l. sed & si lege. §. item si rem
distraxit. ff. de petit. her. vbi Pau. Cast. Rñdeo, nos nō loquimur de
actione personali, vel mixta quę procul dubio non cōpetit, sed de hypo-
thecaria, quę datur aduersus quēlibet possessorem, sicut & rei vendica-
tio, quę non denegatur aduersus emptorē, in casu d. §. item si rem distra-
xit. facit decis. Neapol. in noua. cxciij. Nec obstat, q imo in casu nostro
non videatur cōpetere neq3 hypothecaria, per illud, quod cōsuluit Pau.
de Cast. consi. cccclxviij. in fin. in j. vol. Respondeo, Paulus ibi loquitur
12 † de actione subsidiaria, in qua solet distingui, an alienatio facta sit titu
lo oneroso, an lucratiuo, vt supra dixi, & habetur per Barto. in d. l. j. de
distr. pign. & notant doctor. in d. l. si cum seruū. Sed questio nostra est
in hypothecaria, quę iure ordinario, & ex verbis testatoris competit: q2
fideicommissum fecit in bonis suis, & sic in pecunia, sm Raph. Fulgo.
consi. xlj. in vj. dub. & consequēter in re, quę ex illa pecunia cōuerteretur.
Pręterea Paulus ibi fatetur, q si predia fuissent in hereditate tempo
re euenientis conditionis fideicommissi, q procul dubio deberētur. d.
l. Imperator. §. fina. Si ergo deberentur dato, q grauatus alienauerit
transijt res cū onere suo. d. l. distractis. d. l. pignoris. Pręterea Pau
lus loquitur in pecunia relicta mulieri, nos in pupillari, quę omnino
conuertenda erat in emptionem pręediorum. vnde perinde est ac si de
ipsis pręedijs testator disposuisset. l. iij. §. q ergo. de contr. iud. tut. Soc.
consi. ccxlix. quo casu secundum regulas cōes hypothecaria competijs
set. Non obstat, q emptio facta ex pecunia fideicommissaria haberet
pactum liberandi, &c. quia illud nihil est, aut enim non liberabitur, &
res succedet loco pecunię, aut liberabitur, & tali casu pecunia succedet
loco pecunię. quod etiam facilius fit, secundum Bart. in l. pupillus. ff.
de his quę in fraud. cred. vbi si debitor meus tibi soluat, potero pecuniā
per hypothecariam reuocare, quamuis consumptam: quia alia pecu-
nia, q3 penes te sit loco illius succedit, cum genus perire nō possit. & se-
quitur ibi Raphael Com. & Iacob. de Put. & valeret liberatio, effice-
renturq3 tuti emphyteutę, non obstante pręetensa hypotheca, secun-
dum l. nomen. C. quę res pign. Quod & dicendum est de liberatione
facta per do. Urbanum ipsi do. Cusano. Cętera acumini. v. Iudicio
discernenda relinquo.

SVMMAE RERVM. CXI.

1 TEstamenti reuocandi modus.
2 *Lex praesumit reuocationem factam ad partis subornationem.*
3 *Lapsus decennij operatur obliuionem etiam respectu clausula derogatoria.*

4 *Quod teſtes ſint rogati ſolum requiritur in confectione teſtamentorum ſed in nuda declaratione pœnitentiæ voluntatis hoc non reperitur expreſſum.*
5 *In actis neceſſarii ſunt duo teſtes non tamen oportet eos eſſe rogatos.*
6 *Facilius debet fieri reuocatio voluntatis ad pias cauſas ex quo etiam facilius inducitur.*
7 *Non debet monaſterium allegare id cuius contrarium non eſſet poſtulaturus.*
8 *Teſtamentum in quo ſunt inſtituti hæredes ad interrogationem alterius quàm notarij ſi teſtator reſponderit quod ſic dummodo poſſit articulare loqui valet.*
9 *Rogitus teſtium in teſtamentis eſt quædam ſolemnitas quæ non concernit voluntatem teſtatoris ſed valorem actus quæ ſolemnitas ſufficit ſi probetur per duos teſtes.*
10 *Teſtes in teſtamento adhibiti non refert an ſint rogati a teſtatore an ab alio nomine teſtatoris ſeu in ipſius præſentia.*
11 *Hæres magis repræſentat teſtatorem quàm quilibet alius.*
12 *Hæredi licet blandis verbis impetrare a teſtatore ut eum inſtituat.*
13 *Dictantibus teſtamentum nuncupatiuum poteſt relinqui.*
14 *Vſumfructum caducitate non deberi.*


Am abunde, ⁊ ſubtiliter allegatum eſt per dominos aduocatos præſtantiſſimos Iureconſultos in hac cauſa, vt merito potuerim eſſe contentus ſola ſubſcriptione. ſed tamen, vt aliqua ex parte morem geram parti, pauca ſum adducturus, quæ animum clariſſimi d. iudicis inclinent, vt pro iuſtitia adiuuet iſtos nobiles fratres de Suardis, ⁊ eos abſoluat a petitis per religioſos ſancti Dominici. Et circa primum caput dico, ꝙ cum iſtud teſtamentum, quo vocabantur præfa-
1 ti religioſi eſſet conditum iam † a multis annis ante, id eſt, ſupra decennium reuocatur per ſolam mutationem voluntatis de qua conſtat per tres teſtes, vt eſt text. in l. ſancimus. C. de teſta. ⁊ ibi glo. verb. fuerit. ſecundum opinio. Azon. quam ſequuntur communiter doctores. de quo per Ludou. Bol. conſi. xl. in caſu autem noſtro non ſolùm tres teſtes, ſed octo interuenerunt: ⁊ ideo res videtur clara, vt iſti religioſi excludantur, ⁊ maxime cum probatum ſit ꝙ inimicitiæ teſtatoris conceptæ erga fratrem ceſſauerant, propter quas iſte inſtituerat monaſterium, ⁊ quod ſæpe dixerat, quod volebat reuocare d. teſtamentum, ⁊ quod amabat iſtos filios fratris, quæ omnes coniecturæ plurimum adiuuant intentionem iſtorum Suardorum, adeo vt caſus iudicio meo ſit valde clarus, ⁊ hoc etiam manifeſtius apparebit ex reſolutione obiectorum. Non obſtat ergo, quod ex illis teſtibus fuerunt tres, qui reuocauerunt d. ſuum, ⁊c. reſpondeo, iſtud nihil eſt: quia adhuc ſuperſunt alij etiam vltra legitimum numerum, vnde propter eos non vacillat fides reuocationis. l. cum tabulæ. ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. gloſ. vt Bar. in l. ij. §. ſi quis neget. ff. quemad. tab. aper. Alexand. conſi. lxxvij. in j. Soc. xx. xxviij. in iij. Dec. xxx. ⁊ cj cum ſimilibus. Præterea reſpondeo, quod licet il-
2 li reuocauerint, tamen adhuc ſtatur primo dicto, quia † lex præſumit reuocationem factam per ſubornationem partis. c. præterea. in fin. de teſtib. cog. vbi glo. ⁊ doct. Abb. ⁊ Felin. in c. cum in tua. extra de teſtibus. ꝙ in caſu noſtro eſt valde veriſimile propter reuocationem illius teſtis, qui dicit quod teſtator dixit, No, no, cui omnes ex vtraque parte contradicunt. Non obſtat, quod in dicto teſtamento primo erat clauſula derogatiua, ⁊c. quia reſpondeo, ꝙ text. in d. l. ſancimus. procedit etiã ſtante dicta clauſula: quia ſimpliciter loquitur ⁊ indiſtincte. ⁊ ita tenet ibi Bal.
3 Raph. Fulg. Pau. Caſt. Cor. Iaſ. quia † lapſus decennij operatur obliuionem etiam reſpectu dictæ clauſulæ, ⁊ ita etiam conſuluit Bal. conſil. xxix. ⁊ ſeq. in ij. volu. ⁊ eſt communis opinio per Alex. conſi. cv. in iiij. vol. ⁊ per Mattæum in rep. auth. hoc inter. verſic. x. Præterea in caſu noſtro nõ eſt aliqua clauſula derogatoria ad futura teſtamẽta, ſed ad præterita tantum, ⁊ ideo ceſſat prorſus hæc difficultas ex inſpectione verborum teſtamenti. Non obſtat, ꝙ teſtes non fuerint rogati, reſpondeo contrarium eſt verius, vt dicemus in ſecundo capite. Præterea quantum ſit ad reuocationem dicti teſtamenti, ſecundum formam d. l. Sancimus. non eſt opus alio rogitu teſtium: quia lex ſimpliciter requirit idoneos, nõ
4 autem ꝙ ſint rogati, ⁊ quia † quod ſint rogati ſolum requiritur in confectione teſtamentorum. l. hæredes palam. §. fin. de teſt. ſed in nuda declaratione pœnitentiæ voluntatis hoc non reperitur expreſſum: ⁊ ideo ſtabimus regulæ, vt non requiratur rogitus. l. fina. in fin. C. de codicill. de qua per gl. in auth. rogati. C. de teſtib. ⁊ facit quia ille tex. æquiparat probationem per acta, ⁊ ea quæ ſit per illos tres teſtes, ſed ſic eſt, quod talis
5 æquiparatio non requirit teſtes rogatos. l. j. C. de ſatiſd. ⁊ licet † in actis neceſſarij ſint duo teſtes, ſecundum Bald. ibi non tamen oporteret eos eſſe rogatos, ⁊ licet quidã inſtitutarij dicant nempe Angel. §. ex eo. inſtit. quib. mo. teſta. infir. quod doctores in d. l. ſancimus. tenent oportere, quod teſtes ſint rogati, tamen ego non reperio nec aliquem ex antiquis nec Mod. qui hoc dicat. in d. l. ſancimus. Non obſtat, ꝙ d. l. ſancimus. nõ debeat procedere quando in primo teſtamento inſtituta eſſet cauſa pia per ea quæ not. Hoſt. Io. And. ⁊ alij in c. ſi. extra de ſolut. quia reſpondeo quod contrarium eſt verius, ⁊ not. in d. c. fin. parũ facimus, vt dicit Iaſ. in d. l. ſancimus, in fin. ⁊ per Iaſ. conſ. cxxxi. ſentit manifeſte Abb. cõſi. xi. in j. vol. ⁊ Iaſ. conſi. cxxxi. in ij. dub. ⁊ mouetur Iaſ. ibi ſorti ratione.
6 Plus dico quod † facilius debet fieri reuocatio talis volũtatis ad pias cauſa, ex quo etiam facilius inducitur. c. relatum. j. extra de teſtam. ⁊ quia
7 † non debet monaſterium allegare id cuius contrarium non eſſet poſtulaturus. l. penult. de ſol. u. ⁊ quod not. Bal. in l. j. verſic. item inciden ter. C. de ſum. Trin. ⁊ fide catho. ſicut enim inſtitutio ad piam cauſam facilius probatur, ita ⁊ reuocatio, ſecundum Io. de Imo. in d. c. relatum. ⁊ quod not. Bald. in l. fin. C. de fideicomm. quem refert, ⁊ ſequitur Alexan. ⁊ Iaſ. in rub. ff. de acq. poſſ. ⁊ certe cum ſatis conſtat de mente teſtatoris, non debet monaſterium aduerſus conſcientiam ſatagere ad dicta bona: quia ab hoc magis abſtinere debent clerici, quàm laici vt in ſimili d. Bald. conſil. cccclxx. vol. v. maxime cum ex regula beati Dominici arceantur ab huiuſmodi ſucceſſionibus ⁊ eas reſtituant, vt habetur in c. in præſentia. extra de probat. per Dec. conſil. dlx. cum ſimilibus. ⁊ licet Papa diſpenſauit, tamen debet hoc intelligi in caſibus certis, ⁊ liquidis non vt ambulent per tribunalia iudicum, ⁊ amphractus litium ⁊ ſit ſcandalo ceteris. c. ſuggeſtum. extra de dec. Circa ſecundum caput, quo prætendimus quod dictum primum teſtamentum ſit reuocatum per ſequens, ⁊ ſic quod dicta reuocatio habeat vim teſtamenti, licet ſufficiant dicta in primo articulo, tamen ad maiorem cautelam dico adhuc veram eſſe ſupraſcriptam opin. dominorum aduocatorum: quia valet
8 † teſtamentum quo ſint inſtituti hæredes ad interrogationem alterius quam notarij ſi teſtator reſponderit, ꝙ ſic: dummodo poſſet articulate loqui, vt eſt tex. cum gl. in l. iubemus. C. de teſt. ⁊ licet Bart. loquatur in interrogatione facta a notario, tamen idem eſt a quolibet alio. ſecundum gl. ⁊ Pet. quem ibi refert ⁊ ſequitur Cin. ⁊ idem etiam tenet ibi Salic. ⁊ dicit ita tenere Ioan. And. arg. l. Pãphilo. §. propoſitum. ff. de leg. iij. ⁊ eſt communis opinio, vt per Mod. ibi. ⁊ Rom. cõſil. cccvj. per Alex. conſil. xij. in j. vol. conſil. xlvij. in ij. xxxiij. in iij. Corn. conſil. lxxvj. in iiij. lib. in litera D. Barb. conſil. xxix. in j. Dec. cõſil. cccclxxix. vbi reſpondet omnibus contrarijs, ⁊ licet aliqui contradixerint, tamen nõ eſt recedendum a communi opin. in iudicando. Et in caſu noſtro ſufficiũt quinque teſtes, ex quo teſtamentum eſt conditum ruri: ſeu extra ciuitatem ita diſponente ſtatuto Mantuæ, quod habet aliquam conformitatem, cum iure communi de quo in l. fin. C. de teſt. ⁊ per Anchar. conſil. clxxviij. Nec obſtant in caſu noſtro ea quæ in contrarium adducuntur. Et in primis, quod interrogatio hæc facta ſit per perſonam ſuſpectam: id eſt vnum ex [illegible] libus nominatis quo caſu non videtur procedere. gl. in d. l. iubemus. ſecundum Salic. ibi. ⁊ Bertrandus Carp. conſilio ccxij. num. [illegible] j. ⁊ tali caſu eſſet ſeruanda opin. Alberti pap. de qua ibi per doct. ⁊ per Paul. de Caſt. conſil. ccclxvj. viſo pũcto. Rom. d. conſ. cccvj. Soc. [illegible] in iij. Dec. clxxv. Aret. lxxj. Corn. ccxxxij cccxx. in j. Bertrand. conſil. lxxviij. in ij. Quia reſpõdeo ꝙ in caſu noſtro nulla eſt ſuſpicio reſpectu interrogationis: quia omnia aperte, ⁊ clare ſunt facta ⁊ coram teſtibus, vt Salic. loquitur: quando perſona ſuſpecta interpoſuiſſet ⁊ dixiſſet inſtituis ne Titius, ⁊ ordinas prout hic ſcriptum: quo caſu poſſet [illegible] quod non fuit in caſu noſtro: quia omnia fuerunt a teſtibus audita. l. hac conſultiſſima. in fin. C. qui teſt. fac. poſſ. l. nõ cuſtimo. ff. de a [illegible] l. non intelligitur. §. ſi quis palam. ff. de iure fiſc. præterea tot ſunt coniecturæ in contrarium, quæ omnem hanc ſuſpicionem purgant maxime ex numero teſtium, ſecundum not. in l. ſi quis ex argentarijs. §. cogentur. ff. de eden. Nec etiã obſtat, ꝙ conati ſunt ij religioſi probare quod teſtes non fuerunt rogati: quia vt eleganter eſt reſponſum per dominos aduocatos contrarium eſt verius, ⁊ melius pro
9 batum. Præt[illegible] ſciendum eſt quod iſtud quod teſtes ſint † rogati eſt quædam ſolennitas non concernens voluntatem teſtatoris. ſed valorem actus quæ ſolennitas ſufficit ſi probetur vel p duos teſtes, vt not. Bal. Paul. Alex. Iaſ. in l. ij. C. de bon. poſſ. ſec. tab. ⁊ eſt communis opin. ſecundum Imol. in c. cum eſſes. de teſt. ⁊ ſequitur Alex. conſil. xlvij. in ij. dubio, ⁊ conſil. xxxiij. ponderatis. lib. iij. in caſu autem noſtro probat a eſt p octo teſtes, ⁊ licet aliqui deinde reuocauerint tamen nihil impediunt, vt ſupra dixi, maxime cum numerus large ſuperabundet. Et certe non debet monaſterium hoc opponere cum eo inſtituto non erat neceſſarium, ꝙ teſtes eſſent rogati vt dicunt magis communiter, ſecundum Gem. conſil. cxv. ⁊ Alex. cõſil. iij. in vij. can. in d. c. relatum. de quo per Soc. in conſil. xcj. in iij. vnde non debent allegare id cuius contrarium non eſſent approbaturi. d. l. pen. C. de ſol. ⁊ ſupra dixi. Non obſtat, ꝙ rogati
10 ſunt ij † teſtes per ipſum hæredem ⁊c. quia reſpondeo, quod nihil refert, an teſtator erogauerit an alius nomine teſtatoris, ſeu in præſentia ipſius, ſecundum Io. Fab. in §. fin. inſt. de teſt. Din. in l. hæredes palam. in princ. ff. de teſt. ⁊ Paul. de Caſt. in §. in teſtamentis. ead. l. Imol. l. Dominus. cir. a fin. eod. tit. Alex d. conſ. xlvij. in ij. dub. ⁊ d. cõ. xxxiij. ponderatis. lib. iij. Et nihil refert quod fuerit ipſe hæres: quia vt ſupra dixi propter hoc nulla ſubeſt ſuſpicio vel fraus: imo facilius debet tolerari ſi hoc ſiat per hæredem: quia perinde eſt, ac ſi factum eſſet per teſta-
11 torem, quia † ipſe cum magis repræſentat quàm quilibet alius. l. in tempus ff. de vſuc. gl. l. pactum. ff. de prob. l. ſi quis a filio. §. ſi quis plures. ff. de
12 leg. j. Et † licuit illi blandis verbis impetrare a teſtatore vt eum inſti-
13 tueret. l. fin. ff. ſi quis aliq. teſt. prohib. ſicut etiam † dictantibus teſtamentum nuncupatiuum poteſt relinqui. l. dictantib. C. de teſt. ⁊ videtur in caſu noſtro hoc officio functus fuiſſe d. Baltaſſar, qui dictauit, id eſt dicta teſtatoris repetijt coram teſtibus, ⁊ eius nomine eos adhibuit. Et ex his concludo etiam ex hoc ſecundo capite excludi iſtos religioſos contra quos etiam in dubio iudicandum eſt cum ſatis aperte conſtet quod non habent mentem teſtatoris prout in ſimili etiam contra piam cauſam conſuluit Ang. conſil. cclxxiij. Corn. conſil. cclxi. in j. ⁊ cõ. lviij. in iij. ⁊ alibi ſæpe. Circa tertium caput, quo diſputatum eſt monaſterium fuiſſe inſtitutum ſub quadam modificatione, ⁊ qualitate quæ non euenit: quia plene vtrinque ſcriptum eſt, altiſſimum eſt chaos in hac materia extenſionis intendo aliud ſcribere: quia illud eſſet addere aquã mari, ⁊ alias latiſſime diſputaui in ij. lib. de verb. ſign. vnum duntaxat dicam, ꝙ in tanta perplexitate conſultius facit iudex, qui omiſſis doctorum altercationibus, adhæret verbis legum, a quibus nunquam facile deſcendendum eſt, dico igitur, ꝙ cum teſtator legauerit vſumfructum
14 † vxori, ⁊ deinde finito vſufructu, ſiue per mortem ſiue per tranſitum ad ſecunda vota, vocauerit monaſterium, cum ipſa mortua ſit, viuente teſtatore non dicitur euenire condi tio vt eſt tex. in l. Titio vſufructus ff. de cond. ⁊ dem. vbi eſt tex. clarus etiam ꝙ ageretur de fauore liberta-

tio vel pię causę. Sed quia iudicio meo primum caput est adeo clarum vt non expediat insistere in istis alijs remitto me ad scripta diffuse per clariss. aduocatos. Saluo semper saniori iudicio.

SVMMAE RERVM. CXII.

1 Clausula in fine posita nunquã refertur ad precedentia quoties dispositio redderetur inutilis vel quoties sequeretur aliquod absurdum vel correctio aliqua superioris dispositionis.
2 Semper fit interpretatio per quam contrarietas euitetur.
3 Reseruatio simpliciter & verbis generalis facta ad casum specialiter dispositum trahi non debet.
4 In dubio semper fit interpretatio vt equalitas inter filios seruetur ne inter ipsos excitetur discordia.
5 Facultas alienandi post certum tempus trahitur duntaxat ad probibitionem expressam a testatore factam non autem ad tacitam quę fit a lege in fideicommissis conditionalibus.
6 Si consentio tertio alienanti rem meam cũ protestatione saluo iure meo talis reseruatio restringitur vt intelligatur duntaxat respectu pretij non autem ipsius rei.
7 In fideicommissis fit stricta interpretatio vt quam minimum debeatur.
8 Cessantibus verbis fideicommissi nunquam dicimus subesse fideicommissum.
9 Fideicommissum cum sit onus in dubio pronunciandum nõ subesse quia semper fit interpretatio ne heres sit grauatus.
10 In fideicommissis onus filijs iniunctum ad nepotes non pertinet.
11 Fideicommissi ademptio censetur fauorabilis datio verò odiosa.
12 Ratio generalis ampliat dictum.
13 Si alienatio facta per contractum valet irreuocabiliter multo magis valere debet & irreuocabilis esse quæ fierent per viam testamenti.
14 Dictiones vniuersales non restringuntur ad hereditatem.
15 Clausula in fine posita ad omnia precedentia debet referri.
16 Natura dictionis saluo si apposita sit in fine modificat & restringit indistincte omnia precedentia etiam si in diuersis & separatis orationibus sint prolata.
17 Iudex in sententia ponens clausulam saluo iure tertij intelligitur reseruasse non solum petitorium de quo lis pendebat sed etiam possessoriũ de quo non pendebat.
18 In fideicommisso prohibitio censetur tacita & a lege facta.
19 Clausula in fine posita limitat omnia in quibus est eadem ratio.
20 Remittens prohibitionem expressam multo fortius remittet tacitam.
21 Vbi eadem est ratio ibi eadem est quoque iuris dispositio.
22 Videtur esse eadem dispositio quæ simili ratione innititur.
23 Natura dictionis saluo est modificare & limitare superiora.
24 Clausula reseruatiua cum sit magis specialis derogat seu limitat generalem precedentem.
25 Species derogat gener.
26 Cum verba testamenti sint clara non videtur admittenda voluntatis quæstio.
27 Quæ incontinenti coherent dicuntur inesse.
28 Si de quo magis ergo & de quo minus.
29 Pręsumptiones ex omissione nõ adeo sunt efficaces vt quæ ex ipso facto colligunt.
30 In claris & expressis non est locus coniecturis.
31 Ex separatis non infertur.



Agnificus dominus Ioannes Simoneta, in testamento suo institutis filijs masculis, eorum fideicommisit, *Vt quisquis eorum moreretur sine filijs, superstiti, seu eius descendentibus masculis, restitueret.* Deinde alio capitulo prohibuit eis qualẽcunq; alienationẽ, adiecta clausula generali, *Quia volo hereditatem & bona mea permanere in domo & familia mea, vt supra.* Moxq; clausulam subiecit, *Saluo semper & reseruato; quòd dicti filij mei possint inter se quaslibet alienationes facere ad eorum libitum voluntatis.* Contingit nunc dubitari, an reseruatio illa ⁊ licentia alienandi solum restringat clausulam prohibitionis alienationis, an vero etiam ad clausulam fidei commissi conditionalis, ⁊ sic an illi qui decesserunt sine filijs, potuerint vnum tantum ex fratribus instituere alijs neglectis. Et videretur prima fronte quod dicta reseruatio duntaxat trahatur ad clausulam pro-
1 hibitionis: q̃ † clausula in fine apposita nunquã refertur ad precedentia, quoties dispositio redderetur inutilis, secundum Barto. in l. talis scriptura ff. de leg. j. vel quoties sequeretur aliquod absurdum. Rom. consi. cxij. vel correctio aliqua superioris dispositionis. Dec. cõs. ccxcix. maxime si incontinenti hoc fieret. l. nam ad ea. de cõd. ⁊ dem. Rom. cõs.
2 cliij. vel si induceretur aliqua repugnãtia: q̃ † semper fit interpretatio per quam contrarietas euitetur. c. inter dilectos. de fid. instrum. Alex. cons. cxci. in ij. Dec. consi. ccclxxxvj. vnde sequitur quod in casu nostro illa reseruatio non trahatur ad clausulam fideicommissi: quia alias eã nimis restringeret, ⁊ fere corrigeret. Secundo confirmatur hęc conclusio, quia testator specialiter prouidit in casum euenientis conditio-
3 nis, id est, quo aliquis eorum sine liberis decederet. vnde talis † reseruatio simpliciter ⁊ verbis generalibus facta adhuc casum specialiter dispositum trahi non dicit per regulam l. doli clausula. ff. de verb. obl. ⁊ quod not. Bar. in d. l. talis scriptura. ⁊ quod in simili casu respondit Dec. consi. cclxxxiij. versic. quarto. Tertio suadetur hoc ex verbis testamenti, quibus apparet quod testator voluit fideicommissum ęqualiter in stirpes deuolui, hic autem oriretur magna inęqualitas, quia bo-
4 na ad vnum tantum peruenirent, ⁊ † in dubio semper fit interpretatio, vt ęqualitas inter filios seruetur. §. illud quoque. auth. de nup. vbi Ange. ne alias inter ipsos excitetur discordia l. cum pater. §. dulcissimis. de legat. ij. ⁊ quod not. Dec. consilio cccxij. Quarto accedat suprascriptis, ꝙ talis videtur fuisse mens testatoris ex tenore testamenti, cum in clausula prohibitionis alienationis dixerit, Se prohibere saluo semper vt infra. nimirum referens se ad dictam clausulam reseruationis, in capitulo vero fideicommissi nulla est huiusmodi relatio, quam vtique fecisset si voluisset dictam reseruationem ad fideicommissum trahi. l. vnica. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. tol. quod ergo testator non dixit, nec nos dicemus. l. commodissime. ff. de liber. ⁊ posth. Quinto videtur hęc sententia probari auctoritate Paul. Cast. consi. cclxij. in secundo dubio. in ij. volum. in nouissimis quem refert ⁊ sequitur Deci. consil.
5 ccclxxxvj. vbi in quęstione facti responderunt, quod † facultas alienandi post certum tempus, trahitur duntaxat ad probibitionem expressam a testatore factam, non autem ad tacitam quę fit a lege in fideicommissis conditionalibus, de quo in l. fin. §. sin autem auaritię. C. communia de leg. Sexto ⁊ vltimo facit, ꝙ ista clausula reseruatiua, saluo ⁊, ⁊c. inducit quendam modum seu restrictionem, secundum gl. in l. item Labeo. ff. fam. ercisc. qui modus quantum fieri potest debet restringi etiam aduersus generalitatem verborũ, ⁊ satis est etiam si modicũ operetur, vt per Bald. consil. cclxxiij. supposito statuto in secundo. ⁊ latius per Dec. consi. cclxxxij. vbi illa verba, saluo iure liberorum, non intelliguntur generaliter, secundum tit. inst. ad Orfit. sed stricte, secundum l. hac edictali. C. de secund. nup. Et idem notabiliter voluerunt Iaco. But.
6 ⁊ Ias. in l. si fundum per fideicommissum. ff. de leg. j. vbi † si consentiam tertio alienanti rem meam, cum protestatione, Saluo iure meo. talis reseruatio restringitur vt intelligatur duntaxat respectu pretij, non autem ipsius rei arg. l. mater. C. de rei vend. ⁊ est de mente Dn. Oldr. ⁊ Raph. Com. ibi. Et pro hac sententia etiam facit quod not. Alex. consil. cxxxv. versi. pręterea ita. in j. vol. ⁊ possent plurima similia adduci, quę sciens pretereo. Sed tamen his non obstantibus, puto indubitanter contrariam opinionem esse veriorem. Et pręmitto in primis, ꝙ
7 in fideicommissis fit stricta interpretatio, vt quam minimum debeatur. l. nummis. de leg. iij. l. apud Iulianum. §. Seio. de leg. j. Ludo. Rom. in l. plures. de damn. infect. Deci. in l. in testamentis. ff. de regulis iu-
8 ris vnde † cessant. h. verbis fideic. nunquã dicimus subesse fideicommissum. l. Lucius. § tres heredes. in verbo, in vnciam hereditatis. ff. ad
9 Trebellian. vbi Iac. Dn. Alber. Et cum † fideicommissum sit onus. l. coheredi. §. cum filię. de vulg. in dubio pronuntiamus non subesse, quia semper fit interpretatio ne heres sit grauatus. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. Et istud maxime debet habere locum quando fideicommissum imponeretur filio, non enim verisimile est voluisse patrem filium onerare, nisi quatenus verba expresse hoc inferunt. Vnde
10 † in fideicommissis onus filijs iniunctum, ad nepotes non pertinet, vt per O. d. cõs. ccxlix. Signo. Hom. cõs. ccxlix. Fr. Cur. cõs. xlv. sepe reuolut. Dec. cõs. ccxviij. cũ conc. sicut nec in prohibitio. alienationis gl. §. nos igitur. in authen. de restitut. fideicomm. per Bar. ⁊ doctor. in l. filiusfamilias. §. diui. de leg. j. Quamuis alias filiorum appellatione veniant nepotes. l. iusta. l. liberorum. ff. de verb. significat. Et ex his infertur, ꝙ in suprascripto testamento clausulę inducentes fideicommissum vel prohibitionem alienationis, sunt stricte intelligendę: clausula vero reseruationis de qua agitur, q̃ liberat ab onere fideic. vel prohibitionis, tanquã fauorabilis latiorẽ recipit interpretationẽ, vt scilicet ad suprascripta omnia referatur. Facit tex. in l. si fuerit. vbi Pau. Cast. ⁊
11 Soc. in v. not. ff. de reb. dub. vbi probat, ꝙ † fideic. ademptio censetur esse fauorabilis, datio vero odiosa. Scđo confirmatur suprascripta opinio, q̃ testator dictam reseruationem subiecit post factam prohibitionẽ alienationis, ⁊ generalem dispositionẽ, qua iussit vt bona in perpetuum remanerent in familia quę clã inducit absolutum fideicommissum: q̃
12 † ratio generalis ampliat dictum, vt per Bar. in l. pater. §. fundum. de leg. iij. ⁊ ita se habet communis opinio, vt per Io. Crot. in d. §. diui. ⁊ Aret. in l. qui Romę. §. coheredes vbi etiã Soc. ⁊ Ias. ff. de verb. obl. ⁊ ita consulendo firmauit Lud. Rom. consi. cccclvij. Paul. Cast. consi. ccxxxij. visis ⁊ consideratis. Io. de Anna. cons. xlvij. Soc. xliij. lvij. in ij. Dec. xxiij. clxxxij. Curt. Iun. consi. cxvj. cum similibus. cum igitur dicta clausula inducat fideicommissum absolutum, ⁊ testator reseruationem illam incontinenti illi secundum gl. in l. si idem cum eodem. §. si. ff. de iurisd. omn. iudic. ⁊ per Bart. in l. si. ff. de reb. dub. tamen maxime ad fideicommissum simplex referatur, ⁊ illud modificet atque restringat vt sufficiat bona inter ipsos descendentes relinqui, etiam si vni tantum ex eis relinquerentur. l. pater filium. ff. ad legem Falcidia. l. vnum ex familia. §. quod si talia. ff. de legat. ij. Tertio confirmatur, quia si dicta reseruatio ad clausulam prohibitionis alienationis tantum referretur, sequeretur absurdum ⁊ inconueniens, ꝙ alienata euenientе fideicommissi conditione possent reuocari, secundum regulam. l. si. §. sin autem sub conditione. C. com. de leg. ⁊ sic licentia testatoris esset illusoria, vel potius deceptoria ementium. Merito ergo talis licentia generaliter est intelligenda, vt securus sit emptor, vt per Bar. in l. qui Romę. §. duo fratres. in viij. quęst. ff. de verb. oblig. Quod
13 † si valet irreuocabiliter alienatio facta per contractum, multo magis

debet valere & irreuocabilis eſſe, quę fieret per viam teſtamenti, ne poſ
ſit reuocari prętextu aſſerti fideicommiſſi.l.cum pater.§.cum inter.ff.de
leg.ij.l.ex hoc edicto.ff.de alienat.iud.mut.cau. Bal.c.j.de prohibita
feudi alienat.per Frid. Aret.& Claud.l.ſi quis ita ſtipulatus, ſi ita qs
promiſerit.§.eā lege.de verb.obl.& notatur in l.j.C.non licere habita-
toribus.lib.x. Quarto in hanc ſententiā me trahunt verba generalia
ipſius reſeruationis, quibus dicitur, Quòd poſſint facere quaslibet aliena
tiones ad ſui libitum quę verba vniuerſalia ſunt, nec reſtrictionem vllā
patiunt.l.qui aūt.§.ſi.ff.de condu.pec.& ibi per doct.c.eos qui.§.i.lib.
14 vi. Inſt.de re.diuiſ.§.ſi tamen.& q2 regula eſt generalis, quod † vlę di
ctiones vniuerſales non reſtringuntur ad hęreditatem, niſi certis caſi-
bus, qui in quęſtione noſtra non concurrunt, vt per Bar.& doct.in l.i.
§.nuntiatio.verſi.item nuntiatio.ff.de ope.nou.nunt.& tradit in l.j.C.
de ſacroſ.eccleſ.maxime cū iſta eſſet reſtrictio nimis abſurda, cum enim
alienatio poſſit & per contractum & per vltimā voluntatem per haben-
tem filios, & per non habentem non poteſt commode reſtringi hęc ge-
neralitas ad vnum caſum tantum cū vterq; nominatim cenſeat expreſ
ſus.l.j.& ij.ff.de lib.& poſthum.l.ſi vnus.§.ſed ſi ſtipulatus.ff.de pact.
Quinto pro hac ſententia facit, q̄ iſta reſeruatio appoſita eſt in vltima
15 parte teſtamenti.vnde ſuccedit regula, q̄ † clauſula in fine poſita ad
omnia pręcedentia debet referri.l.j.in fin.C.de lib.pręterit.notatur in
l.talis ſcriptura.ff.de leg.j.& in c.ſecundo requiris.extra de appell.& de
don.c.cum dilectus.& ea quę habentur late per Feli.in c.cauſam quę.
extra de reſcript.imo refertur ad omnia ſuperiora, etiam ſi ſint remota
& diſtincta per paragraphos, vt eſt glo.in clem.j.§.ij.de ſupplend.negl.
16 pręla.& ibi d.Cardina.not. Sexto facit † natura illius dictionis, Sal-
uo quę quidem ſi appoſita ſit in fi.modificat & reſtringit indiſtincte om
nia pręcedentia, etiam ſi in diuerſis & ſeparatis orationibus ſint prola-
ta.vnde ſi iudex poſtquam condēnauit aliquem adijciat moderationē
per dictam dictionē, Saluo.nihil referret q̄ in ſeparata oratione hoc fece
rit, ſm Alexan.in l.iudex poſteaquam.ff.de re iud.& eſt magis cōis opi
17 nio, & facit in ſimili quod not. Bald.in conſi.ciij.in v.vol.vbi † iudex
in ſententia ponens clauſulam ſaluo iure tertij, intelligitur reſeruaſſe nō
ſolum petitorium de quo lis pendebat, ſed etiam poſſeſſorium, de quo
non pendebat, ſequitur Iaſ.in l.naturaliter.§.nihil commune.de acq.
poſſeſ. Septimo non eſt dubium, q̄ clauſula fideicommiſſi, & clauſula
18 prohibitionis, vtraq; habet in ſe prohibitionem alienationis: ſed † in
fideicommiſſo prohibitio, cenſetur tacita & a lege facta.d.l.ſi.§.ſin autē.
C.communia de legat.vnde cum teſtator ſubijciat, Saluo, q̄ poſſint alie
nare inter ſe ipſos, &c. Intelligitur loquutus tam reſpectu prohibitionis
tacitę, quam expreſſę ex quo vtraque ſupra fecerat.& dictio, Saluo.refer-
tur non ſolum ad expreſſa, ſed etiam ad tacita, & quę quis habet ex di-
ſpoſitione legis, ſecundum gl.in l.ſi debitor.§.j.ff.quib.mod.pign.vel
hypot.ſol.vbi conſentiens alienationi pignoris, ſaluo iure ſuo, intelligi
tur reſeruaſſe, ſiue pignus ſit conuentionale & expreſſum, ſiue legale & ta
citum, & conſenſus potius cenſetur nugatorius, & ſuperfluus, q̄ vt re-
ſtringatur dicta reſeruatio, & cum glo.tranſeunt ibi doctor. Octauo in
hanc ſententiam me adducit, q2 non poteſt ratio diuerſitatis probabili
ter aliqua adduci, cur teſtator alienationem permiſerit reſpectu prohi-
bitionis, & non reſpectu fideicommiſſi, ſuberat enim vtroque caſu idem
fauor totius familię, cum ergo remiſerit in vno, idem & in alio.d.l.i.C.
19 de lib.pręter.& quia † clauſula in fine poſita limitat omnia in quibus
eſt eadem ratio, ſecundum Bald.in dicta.l.j.& doctor.in d.cap.ſecun-
20 do requiris.extra de appell.& quia ſi † remiſit prohibitionem expreſ-
ſam, multo fortius tacitam.l.debitum.C.de remi.pign.l.ſi fideiuſſor.
vbi per doctor.ff.de leg.i.& quia veriſimile eſt voluiſſe teſtatorem hanc
electionem filijs ſuis relinquere.d.l.pater filium.ij.ff.ad leg.Falcid.
21 Accedat vulgata regula q̄ vbi † eadem eſt ratio, ibi eadem quoq; eſt
22 iuris diſpoſitio.l.adigere.§.quamuis de iur.patr.& videtur † eſſe eadē
diſpoſitio, quę ſimili ratione innititur.l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.
de liber.& poſthum.vbi Alexand.l.non ſolum.§.qui primipilum.ff.de
excu.tuto.l.qui liberis.§.primo.de vulg.& pupilla.vbi Bald. Nono
& vltimo, accedat auctoritas duorum pręſtantiſſimum ex doctor.Mo-
dernis, & in primis Iaſ.in conſi.clxxiij.in ij.volum.vbi conſuluit, quod
clauſula licentię alienandi poſt triginta tres annos, data filijs, refertur
& ad pręcedens fideicommiſſum conditionale, & ad ſubſequentem pro-
hibitionem alienationis, rationibus de quibus per eum, quę militant
etiam in caſu noſtro, & non expedit tranſcribere. Ad idem, quod con-
ſuluit Socin.conſi.xliij.in iij.volum.vbi iſta clauſula licētię eſt efficax,
& refertur ad quancunq; alienationem, etiam in pręiudicium fideicom-
miſſi conditionalis, dato quod partes conſenſiſſent, ſaluis contentis in
teſtamento. Nec obſtant allegata in contrarium, & in primis quod clau
ſula in fine poſita non referatur ad pręcedentia, ſi diſpoſitio vitiaretur,
vel corrigeretur, vel contrarietas aliqua induceretur. Reſpondeo pri
23 mo, hoc non procedere in clauſula concepta per † dictionem, Saluo. q2
eius natura eſt modificare & limitare ſuperiora, vt per glo.in dicta.l.itē
Labeo.& in dicta l.ſi debitor.per Bald.in tit.de pac.conſt.§.amplius.
verſic.ſaluo.Pau.de Caſt.conſi.clij.in antiquis incipiente, circa illud
quod primo quęritur, in primo quęſito, vbi allegat notata in l.iij.§.pe-
nult.ff.de lib.agnoſc.& in l.penult.ff.de aqua quotid.cum concord.per
Barba.conſi.lxx.in ij.& Corſetum, in reperto.verb.ſaluo. Item re-
ſpondeo, q̄ in caſu noſtro ſuperior diſpoſitio, non redditur inutilis, ne
que corrigitur, ſed quęlibet iſtarum clauſularum habet locum in caſu
ſuo, vt ſtet firmum fideicommiſſum, niſi tamen grauatus alienaret in-
ter ipſos, ſeu per contractum, ſeu per vltimam voluntatem, vt ſupra di-
xi, & ita etiam reſpondet Iaſ.in d.conſil.clxxiij.verſic.non obſtat ergo
primum. Secundo non obſtat, q̄ clauſula generalis, non trahatur
ad ea de quibus in ſpecie diſpoſitum ſit.nam reſpondeo, q̄ illa clauſu-
la reſeruatiua, dicitur ipſa eſſe magis ſpecialis, & limitat fideicommiſ-
ſum: clauſula vero fideicommiſſi, non dicitur ipſa eſſe adeo ſpecialis,
vt inquit Socin.in allega.conſil.xliij.in iij.vnde in caſu noſtro, cum
24 dicta † clauſula reſeruatiua ſit magis ſpecialis, derogat ſeu limitat ge-
neralem pręcedentem.gloſ.l.ſi quis priore.in fin.ad Trebellia.& quia
25 in iure noſtro ſemper † ſpecies derogat generali.l.in toto.ff.de regulis
iuris.pręterea natura illius dictionis, Saluo.quę eſt limitatiua & modi-
ficatiua ſuperiorum, vt ſupra dixi, tollit omnem dubitationem. Ter-
tio non obſtat, q̄ teſtator voluerit fideicommiſſum ęqualiter in ſtirpes
deuolui. Reſpondeo ſiquidem q̄ illud eſt verum non ſequuta aliena-
tione: ſed ea ſequuta, noluit auferre electionem filijs, quin poſſent vni
ex eis relinquere.dicta l.vnum ex familia dicta l.pater filium.cum ſi-
milibus.& traditur per Paul.Caſt.conſil.xxxij.proprietarius.in pri-
26 mo volum.in nouiſſ.& † cum verba teſtamenti ſint clara, non videtur
admittenda quęſtio voluntatis.l.non aliter.l.ille aut ille.§.cum in ver
bis.ff.de lega.iij.nec tantus eſt fauor ęqualitatis inter filios ſeruandę,
vt operetur aduerſus expreſſa teſtatoris verba.§.optime.§.illud quo-
que.in authen.de nupt.per Dec.conſi.ccxlvj. Quarto non obſtat, q̄
teſtator non adiecerit modificationem illam in clauſula fideicommiſſi,
prout fecit in clauſula prohibitionis: quia reſpondeo, primo quod ſatis
eſt, q̄ in fine eam poſuerit, ex quo refertur ad omnia ſupraſcripta, vt ſu
pra dixi. Secundo dico, q̄ ex quo poſita eſt immediate poſt rationem
illam generalem, Quia volo q̄ bona mea, &c. quę inducit fideicommiſſū
27 ſimplex, & abſolutum, ſatis eſt: q2 † quę incontinenti cohęrent dicitur
ineſſe.l.lecta.ſi cert.pet. Tertio illud adijcio, q̄ non fuit expediens eā
adijcere fideicommiſſo, cum in eo non ſit expreſſa prohibitio alienatio-
nis, ſed duntaxat tacita, & legalis: & teſtator qui erat dictam modifica-
tionem adiecturus prohibitioni expreſſę, non curauit eam tacitę prohi
28 bitioni apponere: quia † ſi de quo magis, ergo hęc de quo minus.au-
thent.multo magis.C.de epiſc.& cler. Quarto non omitto, q̄ conie-
ctura oriens ex tali omiſſione eſt ſatis leuis, nec ſufficiens ad plenā de-
29 monſtrationem mentis teſtatoris: q2 † pręſumptiones ex omiſſione,
non adeo ſunt efficaces, vt quę ex ipſo facto colliguntur.l.ſi mora.vbi
not.ſolut.matrimo.l.procula.de probat.cum ſimilibus. Quinto non
obſtat deciſio Pauli Caſtr.& Decij, in pręallegato conſilio quia reſpon
deo, quod contraria opinio eſt verior, pro qua conſuluit Ia..d.conſil.
clxxiij.pręterea & ſecundo, loquitur ipſi in prohibitione tacita, quę col-
ligebatur per argumentum a contrario ſenſu, quę non eſt adeo efficax
ad limitandum pręcedentem diſpoſitionem ſicut expreſſa, de qua in ca
30 ſu noſtro.l.fin.in princ.ff.de lega.ij. † in claris enim & expreſſis locus
non eſt coniecturis.l.continuus.§.cum quis.de verb.oblig. Item in il-
lo caſu prohibitio expreſſa erat in fauorem grauatorum, vt ipſi decla-
rent, quod non eſt in caſu noſtro. Item ſecundum Decium tacita illa
licentia non recte colligebatur per argumentum a contrario ſenſu, in ca
ſu vero noſtro iſta modificatio eſt verbis claris, & expreſſis ſcripta. Nec
recipit probabilem dubitationem. vnde apparet, quod dicta conſilia
nihil faciunt ad propoſitum quęſtionis noſtrę. Sexto & vltimo non
obſtat, q̄ modificatio illa videatur reſtringēda per conſi. Bal.cclxxij.
& conſi.Decij cclxxxiij. quia in caſu ipſorum neceſſaria erat illa inter-
pretatio, alias ſtatutum correxiſſet ſe incontinenti propter dictionem,
Communibus.in eo poſitam & per alias rationes, quę non conueniunt
caſui noſtro de quibus ibi per eos. Nec etiam deciſio Iaſ.in d.l.ſiun-
dum per fideicommiſſum.aliquid obſtat, quia procedit per rationes ſe
31 paratas a caſu noſtro, & † ex ſeparatis nō infertur.l.Papinianus cu
li.de minor. Et etiam dicta deciſio Iaſ.non eſt vera.& Bart.ibi cū quo
alij tranſeunt tenet contrarium, & in contrarium eſt gloſſ.communiter
approbata in d.l.ſi debitor.§.j.ff.quib.mo.pig.vel hypo.ſol. Et hęc
omnia, ſaluo ſemper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXIII.

1 *PEr prohibitionem alienationis cenſetur vetita detractio Trebel-
lianica.*
2 *Authen.ſed in ea.C.ad leg.Falc.declar.*
3 *Vtraque quarta Falcidia nempe & Trebellianica ſecundum iuris ve-
teris regulam æquiparantur.*
4 *Lata ſignificatione uerborum dictio falcidię comprehendit etiam Tre-
bellianicam.*
5 *Vbi verba legis non militant nec diſpoſitio locum habere debet.*
6 *Superfluitas euitanda.*
7 *Conditio in lege poſita inducit quandam formam a qua non eſt licitum
recedere.*
8 *Titulus legati eſt priſus diſtinctus ab inſtitutione ſeu titulo hereditario.*
9 *Hæres retinendo Trebellianicam illud retinet quod eſt in hæreditate
& in quo ſemper habiturus eſt directa iura.*
10 *Qui retinet Falcidiā illud retinet qd teſtator ab hæreditate ſeparauit.*
11 *Hæres deducens falcidiam a principio eam deducit aduerſus tertiū ſed
deducens Trebellianicam deducit a principio aduerſus ſeipſum quod
facilius tolerandum eſt ſicut facilius permittitur retentio q̄ petitio.*
12 *Falcidia in omni voluntate prohiberi poteſt.*
13 *Trebellianica non poteſt niſi in teſtamento prohiberi vnde ſi in codicil-
lis prohiberetur nihil valeret.*
14 *Non confecto inuētario hodie amittitur Falcidia nō aūt Trebellianica.*
15 *Licet alias etiam in correctorijs fiat extenſio ab æquiparatis a iure ve-
teri tamen hoc nō procedit cum in altero æquiparatorum aliquid in-
ductum eſt iure commentitio.*
16 *Mutanda non ſunt quæ certam hactenus interpretationem habuere.*
17 *Argumentum ab identitate rationis procedit etiam in exorbitantibus.*
18 *In exorbitantibus non fit extenſio quando ſubeſt diuerſa ratio.*

In corre-

19 In correctorijs non est licita extensio etiam identitate rationis.
20 Dotem Auiæ paternæ fideicommisso deduci.
21 Fructus ex causa heredi cedere.
22 Quando testator conditorem instituit & iubet quicquid ex hereditate sua ad eum peruenerit restituat tenetur restituere fructus.



Arbitror probabilem esse illam conclusionem, ꝙ d. Antoniæ matri, & heredi d. Verit. debeatur non solum legitima, sed etiam quarta Trebellianica, secundum tex. in c. Raynutius. & c. Raynaldus de testam. cum ibi not. Nec obstat, ꝙ testator prohibuerit ipsi domino Verit. nepoti & heredi suo alienationem immobilium, vt ea peruenirent suis descendentibus, vel substitutis, eueniente
1 casu, &c. vnde videretur, ꝙ † per prohibitionem alienationis censeatur
vetita detractio Trebellianicæ. sed auth. sed in ea vbi Bal. & eius apost.
Alex. C. ad leg. Fal. Ang. §. si vero expressim in authé. de her. & Falc.
Aret. cons. xxxvij. Corn. cons. xxij. in ij. Curt. Jun. clx. Lancel. Gallíaul. l.
Centurio. Paris. Card. consi. xcvij. nume. fin. & sequen. in ij. volum. l.
Pictus. §. Titia. Rubr. consi. cliij. maxime cum subijcitur ratio, vt bona in familia, &c. Rub. consi. cxliij. in princip. Quia ad hanc difficul-
2 tatem respondeo, ꝙ tex. in corpore vnde sumitur † illa authent. loquitur duntaxat in Falcidia, non autem in Trebellianica, vt apparet in
auth. vt spon. larg. §. fin. & licet alias lex loquens de Falcidia intelliga-
3 tur etiam de Trebellianica: tamen quia † vtraque quarta, secundum
iuris veteris regulam equiparatur, vt per Bar. in d. l. Marcellus. ad
4 Treb. tum quia † lata significatione verborum dictio Falcidiæ, comprehendit etiam Trebellianicam. l. cum filio. de leg. j. l. pater filius. ad
legem Falcid. l. 1. §. si is qui quadraginta. ad Treb. tamen in casu nostro aliud videtur dicendum. Primo ponderando tex. in d. §. fin. in
quo præcise dicitur non esse locum deductioni Falcidiæ, Si testator legati nomine reliquit. & sic lex illa requirit manifestaȝ qualitatem, quod lega-
5 ti nomine sit relictum. † vbi ergo verba legis non militant nec dispositio locum habere debet. l. iiij. §. toties. ff. de dam. infect. l. Fulcinius. ff.
6 ex quibus cau. in possess. alias † illa qualitas, Legati nomine, &c. esset superflua in dicta lege, quod non est dicendum, l. si quando. ff. de legat. j.
Bald. in rubr. C. de contrahend. empt. quest. ix. imo quod plus est obscuraret sensum Justiniani qui legem suam temere restrinxisset. ad legatum. cum etiam in institutione procederet quod minime est credendum,
maxime cum lex conditionaliter loquatur, si testator legati nomine re-
7 linqueret, quę † conditio in lege apposita, inducit quandam formam, a
qua non est licitum recedere. l. prętor. in prin. de col. bonorum. Bal. in
au. hent. matri & auię. C. quando mul. tut. offic. Aretin. & Alexand. in
l. ij. §. pilius. de vulgar. & pupilla. & licet aliquando Falcidia accipiatur
pro Trebellianica. tamen illa verba, Legati nomine. non possunt accipi
8 pro institutione, cum † titulus legati sit prorsus distinctus ab institutione, seu titulo hereditario. l. legatum est. ff. de leg. & fideic. j. per Bart. l.
his verbis. ff. de heredibus instituend. Secundo confirmatur hęc
conclusio ex ratione illius textus, ibi enim censetur prohibita Falcidia
quia legatarius permittendo Falcidiam ab herede detrahi, censeretur
alienare. l. alienationis verbum. ff. de verborum significatton. vt declarat Cin. Alberic. & veteres in dicta authen. sed in ea Jacob. de Belui. &
Bartol. in dicto §. fina. quę ratio cessat, quando heres ipse sibi deducit
illam quartam, non enim potest videri alienare quod sibi retinet. Nec
obstat si diceretur, ꝙ fideicommissarij ipsi censeretur alienare relinquendo penes heredem. Nam respondeo, ꝙ nulla facta est expressa prohibitio alienationis in casu nostro ipsis fideicommissarijs. Pręterea ratio
dict. §. fina. est, quia testator alienationem prohibuit, vt ibi dicitur, non
nisi fauor heredum, aut successorum, ad quos voluit peruenire. Sed ibi
facta est mentio heredum & successorum: quia alias prohibitio alienationis non valuisset tanquam sine causa, & quia fuisset preceptum nudū.
l. filiusfam. §. diui. de legat. & fideicomm. primo & declarat Pau. Cast.
in dicta authent. sed & in ea. Tertio coprobatur hęc sententia ex manifesta ratione differentię, quę adduci potest, inter legatarium prohibi-
9 tum alienare, & heredem. Siquidem † heres retinendo ad Trebellianicā, illud retinet, quod est in hereditate, & in quo semper habiturus est
10 directa iura. l. j. in princip. ad senatusconsultum Trebellianuȝ. at † qui
retinet Falcidiam, illud retinet quod testator ab hereditate separauit,
& dicta l. legatum est. & in quo nec directa, nec vtilia iura habet: quia in
legatarium statim, secundum mentem testatoris transiuerit l. a Titio.
ff. de furtis merito hoc casu facilius impeditur deductio. Addo quod
11 subest etiam alia differentia, quod † heres deducens Falcidiā a principio eam deducit aduersus tertium, sed deducens Trebellianicam deducit a principio aduersus seipsum, quod facilius tolerandum est, sicut
facilius permittitur retentio quam petitio. cap. intelleximus. de iudic.
Corn. consi. xix. & quod in simili casu consuluit Decius cons. cclvij. Et
ideo parum obstat, quod Trebellianica & Falcidia ęquiparātur: quia
hoc non procedit suprascripto casu, in quo est manifesta ratio diuersitatis: vnde etiam videmus hodie subesse non paucas differentias, & doc.
in l. j. de leg. j. dicunt quod licet legata particularia sint ęquiparata fideicommissis particularibus: non tamen ęquiparantur vniuersalib.
vt merito Falcidia quę de particularibus auertur, non sit similis
per omnia Trebellianicę, quę de vniuersalibus accipitur: alia,
enim computantur in Falcidiam, alia in Trebellianicam. l. in quartam ad legem. Falcidiam. quia lex constituit in ijs differentiam,
12 sicut & in casu nostro. Item † Falcidia in omni voluntate prohi-
13 beri potest. §. fin. in auth. de hered. & Falcid. & tamen † Trebellianica
non potest nisi in testamento prohiberi, vnde si in codicillis prohiberetur nihil valeret, secundum Bald. consi. cccclxxiiij. in ij. & dixi in l. licet.
14 C. de pact. Itē † non confecto inuentario hodie amittitur Falcidia,
non autem Trebellianica, & est communis opinio in authent. sed cum
testator. C. ad legem Falcid. vnde apparet quod difficilius impeditur
deductio ex senatusconsul. Trebelliano, ꝙ ex lege Falcid. Idem ergo
dicamus & in casu nostro, vt dispositio d. §. fin. quę est correctoria iuris
antiqui, & quę non innititur magna ratione, secundum Cin. in d. auth.
sed & in ea. sed duntaxat quia sicut Justiniano placuit, loquens de Fal-
15 cidia, non trahatur ad Trebellianicam nam & videmus, ꝙ † licet alias
etiam in correctorijs fiat extensio ab ęquiparatis a iure veteri: tamen
hoc non procedit cum in altero ęquiparatorum aliquid inductum est
iure commentitio, secundum doct. communiter in l. fi. & in auth. quas
actiones. per illum tex. C. de sacros. eccles. vbi lex Justiniani, quę centum annorum pręscriptionem ad xl. redigit loquens in ecclesia non extenditur ad fiscum, licet fiscus & ecclesia iure veteri ęquiparentur: ratio est, quia dicta constitutio est iuris positiui, quia sic Justiniano placuit, vt dixi lib. de verb. sig. ij. facit quod not. Bald. in l. maximum. C.
de lib. pręt. Jas. in l. omnes populi in fine. de iust. & iure. & sic apparet
non obstare quod dicunt doct. in d. l. Marcellus. vbi extendunt leges
loquentem de Falcidia ad Trebellianicam: quia non loquuntur in lege iuris commentitij seu positiui, prout in casu nostro. Quarto confirmatur hęc opinio propter auctoritates doctorum, & in primis ex auctoritate omnium veterum, qui ante Baldum scripserunt qui dictam
authent. simpliciter intellexerunt in Falcidia, & nemo eorum in Trebellianica, sicut etiam fecerunt in d. §. fin. vbi Jac. Bar. Ang. Pręterea etiam Bald. consi. cccclxxviij. in j. volum. secundum impressionem
Mediol. pręcise idem tenet: quia consulit in filio herede prohibitio
alienare, & grauato fideicommisso, & concludit posse euȝ deducere duas
quartas. Idem etiam consuluit Franc. de Aret. consilio xix. versic. venio ad tertium. vbi etiaȝ ipse consulit in herede prohibito, &c. vt possit
deducere Trebellianicam. Idem etiam nouissime consuluit Francisc.
Cur. Jun. consi. cxvij. vbi habet pro expedito, quod d. authent. sed &
in ea. non habeat locum in fideicommissis vniuersalibus, sed in particularibus tantum, & secundum hanc distinctionem potest defendi & intelligi quod scribit Lud. Rom. consil. ccvj. quia alias male loqueretur
secundum Alexan. in apost. Bald. in d. authent. Nec obstant auctoritates doctorum supra allegatę, dicentes dictam authenticam habere
locum in Trebellianica, quia debent intelligi secundum illum textum
per doctrinam Barto. l. non solum. §. liberationis. de liber. leg. scilicet
quando non heres, sed fideicommissarius vniuersali ipse expressim
prohibitus alienare, & ita loquitur Bal. in d. auth. & recte fuit per ... deductum. Et videtur etiam quod ita consuetum fuerit seruari Veronę, vt apparet ex sententijs alias in similibus casibus latis. Vnde
16 † mutanda non sunt quę certam hactenus interpretationem habuere
l. minime. ff. de legib. Nec obstat si diceretur, quod ratio d. authent.
sed & in ea. videtur habere locum etiam in casu nostro, prohibitio eniȝ
alienationis ex ea causa facta est, vt bona omnia stabilia remaneant in
hereditate testatoris, vt peruenire possint ad descendentes, vel fideicommissarios in casum euenientis cōditionis: sed si detraheretur Trebellianica, mens testatoris non haberet effectum & bona non peruenirent in eos, ergo debet tex. in d. auth. & in d. §. fi. etiam ad Trebellianicam extendi secundum Corn. consil. clxxxij in ij. litera B. Respondeo, quod ex prohibitione alienationis impeditur deductio Falcidię:
non ea ratione, quia voluerit testator peruenire bona in fideicommissarios: sed quia legatarius grauatur non alienare, permittendo Falcidiā
deduci censeretur alienare. d. l. alienationis verbum de verb. sig. vt dicunt omnes doct supra allegati alioquin ex solo fideicommisso, Quod bona peruenirent in fideicommissarios. censeretur prohibita talis deductio, quod omnes negant, & ideo in d. §. fin. mentio, quod bona perueniant, in successores non fuit facta, quod ex illa induceretur prohibitio
Falcidię: sed vt ostenderetur, quod preceptum testatoris erat validū,
& cum causa, quod alias non valuisset. l. filiusfam. § diui. de leg. j. & ita
declarat Pau. Cast. in d. authen. sed & in ea. vbi concludit, quod text.
in d. authent. ita demum. procedit si prohibitio alienationis sit facta
cum causa, alias ex pręcepto nudo non teneret, non est ergo arguendū
a suprascripta ratione, quę non est vera: sed a ratione, quod legatarius
sinendo deduci Falcidiam censetur alienare, quę ratio cessat in herede
ipso grauato, prout in casu nostro, & supra dixi. Et ideo nihil facit,
17 ꝙ subijcit Cor. in dicto consilio, quod † argumentum ab identitate
rationis procedit etiam in exorbitantibus, vt habetur in l. si constante.
ff. solut matrim. respondeo enim ꝙ hic non subest identitas rationis,
18 sed penitus diuersa ratio. & † in exorbitantibus non fit extensio quando subest diuersa ratio, vt ibi per Bar. & est tex. in l. si vero §. de viro.
ff. sol. matr. Fortius mihi videtur, ꝙ hic sumus in correctorijs, non
autem in exorbitantibus: quia tractatur de correctione. l. quod de bon §.
19 §. j. & §. fi. ff. ad leg. Falc. & † in correctorijs non est licita extensio etiaȝ
ex identitate rationis. gl. cle. j. de elect. verb. prælatum. Bart. l. liberorum de verb. sign. Domin. in c. j. de tempo. ordi. lib. vj. & facit text. in l.
fina. C. de interdicto matrimon. sed quicquid sit in casu nostro, non est
eadem ratio in Trebellianica quę in Falcidia. Et ideo cessant obiecta
omnia, quę supradictis etiam sunt dissoluta, & etiam si sit eadem ratio,
tamen adhuc procedit conclusio nostra, vt mox dicam. Non obstat,
ꝙ communis opinio videtur, quod text. in d. auth. sed & in ea. loquens
in Falcidia haberet locū etiam in Trebellianica, prout dicit ibi Bal.
& Alexand. & Ang. d. §. si vero expressim. & Guid. Pap. q. lj. & Card.
consi. cxiij. & Aret. consi. xxxvij. & Corsetus in tract. Treb. & Jo. Crotus in l. nemo potest. in vlt. opp. Bar. de leg. j. Fr. Cur. Ju. cons. clx. cuȝ
aliis concord. Quia respondeo, quod loquuntur secundum terminos
illius tex. qui non est heres prohibitus alienare, sed fideicommissarius
vniuersalis. Nam si ęquiparata Trebellianica Falcidię, certum est ꝙ
in casu illius text. prohibito herede ne alienet non censebitur vetitus
quin deducat Falcidiam aduersus legatarios, quatenus supra legem
Fal. relictum sit: quia tex. ille non loquitur de herede, nec eius tex. nō hoc
casu procedit, & hoc puto indubitanter verum, & tradit Ant. cons. xviij. si
ergo heres ille aduersus legatarios potest deducere Falcidiam, consequenter eadem ratione vt aduersus fideicōmissarios deducat Trebe.

10 Et ista ratio sola sufficeret victoriæ. Circa aliud dubiũ, nunquid † dos
auiæ paternæ ipsi heredi debita, sint deducenda de fideicommisso, res
nullam habet difficultatem, quia deducenda est tanquã res aliena, vt cõ-
sulit Pau. Cast. consi. lxxvij. in ij. etiam non facto inuentario, vt ibi
per eum. sequitur Soc. & Dec. in l. debitori. C. de pact. vbi dicunt ita
alias consuluisse, & ita ego ibi sequutus sum, & puto non esse in hoc
dubitandũ. Sicut autem respectu dotis, censetur facta solutio in tot bo
11 nis hereditarijs, ita etiam respectu bonorum † fructus cedunt lucro
heredis: quod probatur per tria similia. Primũ, quia videmus etiã fructus
quartæ Trebellianicæ, quæ heredi remanet, heredis esse, nec in restitu-
tionem venire, aut cõputari. l. quod de bonis. §. fructus. ff. ad l. Falc.
Secundum, quia idem est in fructibus legitimæ quæ iure naturæ filio de-
betur: illi enim extra cõputationem per filium retinentur, atque eius lucro
cedunt. l. scimus. §. cum autem. C. de inoff. testa. Tertium, quia in formo-
12 ri casu, † quando testator creditorem instituit, & iubet vt quicquid ex
hereditate sua ad eũ peruenerit restituat, licet hoc casu restituere fructus
teneatur. l. cum quis. §. mulier. ff. de dote prælег. Roma. sing. xxvij. ta-
men pro rata pecuniæ sibi debitæ, eos retinet, & restituere non tenetur, vt
concludunt mod. in l. Centurio. super verbo, fructibus. ff. de vulg. & ha
betur in d. §. mulier. merito ergo in casu nostro locus erit deductioni,
non solum dictæ dotis auitæ, sed etiam fructus ex ea percepti non impu
tabuntur in quartam, nec locus erit dispositioni. l. in fideicommissariã.
ff. ad Trebellianum.

SVMMAE RERVM. CXIIII.

1 Legitima nouem liberorum est dimidium hæreditatis habito respe
ctu ad valorem bonorum tempore mortis testatoris.
2 Feuda sicut & contractus emphyteutici ecclesiarum non debẽt
imputari in legitimam.
3 Feuda magis debentur ex ipsa inuestitura quàm ex facto testatoris.
4 Regulariter filij in conditione positi non censentur ex testamẽto vocati.
5 Statutum disponens quod filia stantibus masculis non succedat per illa
verba stantibus masculis vocati sunt masculi quãuis sint cõditionalia.
6 Verba conditionalia quandoque dispositionem induc unt.
7 Non videtur quisquã velle tribuere plus nepotibus q̃ proprijs filiabus.
8 Glo. in l. Lucius ij. ff. de hæred. instit. limit.
9 Vna pars testamenti aliam declarat.
10 Si fœminæ excluduntur multo magis quilibet extraneus.
11 Donatione matris inofficiosa legitimam non minui.
12 Dotes imputantur in legitimam.
13 Relinquens sex filios tenetur relinquere legitimam absque onere quæ
erit duodecimam pars bonorum pro unoquoque.



Narratione facti visa, & dubijs inde resultantibus, super
quibus consiliũ petitur per magnificũ & potentẽ virũ
do. de S. Juliano, non insistendo vbi non expedit, bre
uibus agendũ duxi. Circa primum dubium quo quæ-
1 ritur, quanta sit legitima amitarum † suarum? Breui
ter respondetur, quod cum Raymondus Gaufredi, reli-
ctis nouem liberis decesserit, quo casu omnium legitima est dimidium
hereditatis, auth. nouissima. C. de inoff. test. sequitur quod cuilibet ipsorũ
pertineat pro legitima decima octaua pars totius hereditatis, habito
respectu ad valorem bonorũ tempore mortis ipsius Raymondi. l. cum
quæritur. C. de inoffic. test. ita quod si bona interim creuerũt in æstimatio-
ne, illud pertinebit ad heredem dicti Raymondi, non autẽ proderit ip-
sis filiabus petentibus legitimã. l. etiam. §. fin. l. si patronum ex deb. ta.
§. n. ff. de bo lib. Franc. de Curt. consi. vlt. de quo dicendum videtur per
eum. Circa secundum, an illis amitis debeatur legitima super Castro
S. Juliani, & castro de Regusa? Et videtur dicendum prima fronte, quod
non, & id duabus rationibus. Prima est, quia cum ista castra habeantur in
feudum vigore inuestituræ a Christianiss. Rege, succedit cõis conclu-
2 sio † quod feuda, sicut & contractus emphyteutici ecclesiarum, non debent
imputari in legitimam, vt est gl. in §. optime. vbi Ang. hoc no. in auth.
3 de nupt. & est ratio, quia † feuda magis debentur ex ipsa inuestitura quam
ex facto testatoris, vt dicit Alex. in consi. lxxxix. in iij. volu. & ideo si ex
forma inuestituræ, existentibus masculis, fœminæ excluderentur, puta-
rem legitimam ab ipsis amitis non posse peti super dictis castris, sed quia
inuestituram non vidi, non possum aliter determinare. Secunda ratio
est, quia in dictis castris videtur subesse fideicommissum respectu nobilis
Bonifacij, & hoc ex testamento nobilis, & potentis do. Georgij, vnde
cum modernus do. de S. Juliano succedat ex persona dicti Bonifacij
non debent amitæ posse prætendere aliquod ius legitimæ in illis. Et quod
subsit fideicommissum, probatur ex illis verbis testamenti, quibus fit
substitutio dicto Raymondo Gaufredi, si sine hæredibus masculis deces
4 serit: quãuis enim † regulariter filij in conditione positi nõ censeantur
ex testamento vocati, iuxta glo. in l. Lucius. ij. ff. de her. inst. quæ est cõi-
ter approbata, vt habetur in locis vulgaribus: tamen illa glo. habet ali
quas limitationes quæ in casu nostro videntur militare. Et principalis
limitatio est, quando testator posuit in conditione filios masculos: nam
tunc masculi censentur substituti: si enim diceretur simpliciter de filijs ab
intestato pariter admitterentur masculi, cum fœminis. l. maximum vitiũ.
C. de lib. præter. vnde cum testator velit per istos masculos excludi sub-
stitutum, sequitur quod ex testamento eos vocauerit, alias sequeretur quod
filiæ simul cum masculis in dictis castris vocarentur, quod est contra ex-
pressam voluntatem testatoris, & ita tenuit Guido Papæ q. ccxxiij.
vbi dicit glo. in d. l. Lucius. ita limitari, per ea quæ not. Bar. in l. liberto-
5 rum versi. pone exemplum. ff. de verb. signi. vbi inquit, quod per † sta-
tutum, quod filia stante masculo non succedat, per illa verba, stantibus
masculis, vocati sunt masculi, quãuis sint conditionalia, allegat etiam
glo. in c. Raynaldus. in verbo, masculis. de testamen. Et quia quandoque
6 verba † conditionalia dispositionem inducunt. l. fideicommissa. §. cum
esset. vbi Bar. ff. de leg. iij. et illa opinio videtur per Mod. communi-
ter approbata, secundum quam consuluit Dec. consil. cclxx. in vltimo
dubio. & consi. cccxviij. & in l. j. in vlt. notab. C. de pact. Franc. de Cur-
te in l. emancipata. C. qui admit. vbi dicit se vidisse consilia præstantissi
morum virorum pro hac parte, & certe supra dicta ratio in terminis iu-
ris communis, prout est casus noster, est concludens, prout dicit Soc.
consi. cxvj. lib. iij. sed stante statuto, quod masculi excluderẽt fœminas aliud
esset, & ita posset saluari opinio contradicentiũ de quibus per Guid. in
decisio. ccccxcix. & per Soc. in d. consi. cxvj. iij. Et ista opinio maxime
tenenda est in casu nostro, in quo, concurrunt etiam aliæ cõiecturæ. Pri
ma, quia testator proprias filias exclusit ab hereditate, & vocauit ma-
sculos: vnde non est verisimile quod voluerit fœminas ipsius Raymondi
7 aliquo modo admitti, arg. l. si viua matre. C. de bon. mater. † vbi non
videtur quisquam velle tribuere plus nepotibus quam proprijs filia-
bus, vt dicit Pau. Castren. consi. lxxix. casus iste frequenter contingit.
cum concordan. per Decium d. consi. cclxx. Secunda coniectura quia
testator fœminis videtur prætulisse masculos ad finem, quod bona conser-
uentur in familia, vnde vocauit dictos masculos dummodo ferrent no
8 men & arma familiæ suæ: vnde tali casu etiam limitatur † glo. in d. l. Lu-
cius. secundum Curt. consi. lxxvj. Ludou. pro quo facit, quod scribit Soc.
in l. cum auus. ff. de cond. & demonstra. apparet enim quod mens testa-
toris fuit, vt masculi succederent, vt dicit Corn. cõsi. cxlvj. in hac lib. ij.
Tertia est quia in alijs partibus testamenti apparet, quod testator semper
prætulit masculos fœminis, & maxime in substitutionibus factis Renato,
& honorato, in quibus expresse vocat filios masculos ipsius Ray
9 mondi Gaufredi: ergo idem debemus dicere in prædicto casu, quia † vna
pars testamenti aliam declarat. l. qui filiabus. ff. de legat. j. & concludit
Guid. Pap. q. ccclxxv. si in aliqua, facit quod not. Abb. cõsi. xxxvij.
videtur primo. in primo volum. Raph. Com. consi. cxvij. And. Sicu.
inter consilia Alexan. consi. lij. in iiij. volum. Dec. consi. xv. cum simil.
10 quod † si fœminæ excluduntur, multo magis quilibet extraneus. Quar-
ta ratio, quia testator egressus est ad plures gradus substitutionum, quo
casu limitatur gloss. in d. l. Lucius. secundum Petr. de Anchar. consil.
lxxxiiij. contra Philippum & Alexan. consi. lxxiij. in v. volum. Et licet
quoad hanc rationem sint multi contradicentes, tamen loquuntur quan
do testator ad tot gradus descendit, prout in casu nostro, in quo sunt vl
tra duodecim gradus, in quibus semper vocat nisi masculos & certe nõ
potest negari: quin ex tanta reiteratione masculorum, appareat mani-
festa mens ipsius fideicommissum inducere volentis, quæ mens suffi-
ciat, secundum glossam in l. tale pactum. §. fina. ff. de pact. nec in hoc de-
bet iudex dubitare, quia vt dicit Corn. d. consi. cxlvj. cum gloss. in d. l. Lu-
cius. propter diuersitatem opinionum, & efficaciam rationum, hinc in-
de sit valde dubia, vbicunque accedit aliqua coniectura mentis testato-
ris ab ea recedendum est, & credẽdum subesse fideicommissum. Et adeo
consequenter dicendum est istas amitas non posse habere aliquam legi
timam super dictis castris, salua tamen legitima & Trebellianica Ray-
mondi, & sic dimidia parte, quibus non videtur per approbationem te
stamenti factam, per ipsos filios Georgij, esse renũtiatum. l. si quando.
§. fina. C. de inoffic. testam. authent. sed cum testator. in verbo. expres-
sam. C. ad legem Falcid. Socin. consi. ccxxx. Dec. cclvij. cũ similibus.
Circa tertium nunquid dictis amitis legitima debeatur super bonis
nobilis Elipdis earum matris, dicendum est quod sic, quod debebitur su-
11 per vniuersis eius bonis, etiam non obstante † donatione facta Ray-
mondo, tanquam inofficiosa, & per quam non potuit diminui legitima
ipsarum amitarum. authen. vnde si parens. C. de inoffi. test. & ibi Pau.
Cast. in positione casus: & etiam si dicta donatio a principio non fuisset
inofficiosa, satis est quod ex post facto sit, secundum gloss. in l. j. versic.
octauo quæro. C. de inoffic. don. Et hoc nisi bona essent feudalia, & ex
inuestitura non admitterentur fœminæ stantibus masculis, vt supra di-
12 xi. Illud est indubitatum, quod in hanc legitimam imputabuntur † dotes
eis datæ, secundum Bart. in l. in quartam. ff. ad leg. Falcid. cuius opi-
nio est communiter a doctorib. approbata, secundum Pte. ibi, & Dec.
consil. clxxxj. satis nota est quæstio. & Fab. de Monteler. in rep. auth.
nouissima. ff. de inoff. test. & hoc maxime stante constitutione regia ap-
probante opinio. Bulgari in l. dos a patre profecta. C. solut. matrimo.
Circa quartum, nunquid sorores moderni do. de Sanct. Juliano pos-
sint petere aliquam legitimam super dictis castris? breuiter dicendum
videtur iuxta ea que supra dicta sunt, quod si dicta castra sunt feudalia nõ
possunt petere aliquam legitimam, declarando tamen, vt supra dixi.
Item respectu castrorum de Sparono Verdonij, & de Albiosio lega-
torum Georgio per Elipdem, non possit peti legitima: quia iste do-
minus modernus ea possidet, non ex hereditate paterna: sed ex fidei-
commisso sibi relicto per ipsam Elipdem in testamento in quo mortua
te ipso Georgio, ipsa testatrix substituit Bonifacium, et suos hæredes
masculos quibus verbis ipse modernus dominus censetur substitutus
per fideicommissum, secundum Bartolum in l. Gallus. §. quidam re-
cte. ff. de liberis & posthumis. cum quo transeunt ibi cæteri scriben-
tes. Idem dicendum est de cæteris bonis ipsius Elipdis, quæ perue-
nerunt ad Bonifacium, quoniam ipsa illũ instituit, Si decederet sine li-
beris masculis. quo casu masculi censentur vocati per fideicommissum,
vt supra conclusum est, in secundo quæsito. Vnde computatio legiti-
mæ istarũ filiarum non poterit fieri in bonis quæ fuerunt Elipdis nisi
quantum ad respectu legitimæ & Trebellianicæ bonorum relictorũ Geor
gio: quia in his non potuit grauari, & idem in bonis relictis ipsi Boni-
facio, quia dimidia pars est deducenda de fideicommisso iure legiti-
13 mæ & Trebellianicæ, vt supra dixi. Et cum Bonifacius † sex filios
reliquerit, sequitur legitimam vniuscuiusque esse duodecimam partem
bonorum,

bonorum, de quib. libere ipse Bonifacius disponere potuit, dicta auth. nouiss. C. de inof. testa. ⁊ ꝑ deductus fideic. ⁊ seu si qua ex forma inue stiturę, stătib. masculis, ad fęminas transire non possint. Et hęc, ⁊c.

SVMMAE RERVM. CXV.

1 IN testamento opponi debet tempus non ob aliam causam nisi quia plura possunt fieri testamenta vnde si adscriptum erit tempus illud quod posterius apparebit censebitur valere.
2 Regulariter in scriptura priuata non requiritur dies habet aut tempus.
3 Lex requirens expreßionem temporis non censetur formam inducere quia actus valeat si aliter probari poßit.
4 Consuetudo legi æquipollet.
5 Testamentum ab eo semel approbatum, amplius reprobari non poterunt.
6 Expreßi temporis in testamenti ad pias causas non est habet necessaria.
7 Dictio quicunq; est distributiua.
8 Dictio alteruter distributiua.
9 Ius ex persona actoris metimur.
10 Vbi subest ordo necessitatis censentur filij duntaxat per vulgarē substitutionem vocati ordine successiuo post Patrem.
11 Fœmina non minus testamentum rumpunt quàm masculi.
12 In suo herede non est necessaria aditio.
13 Quis dicitur sufficienter adiuisse hæreditatem ex quo litigauerit tanquam hæres vt fecerit compromissum tanquam heres.
14 In succeßione ascendentis fit transmißio hæreditatis non aditæ in descendentes.
15 Institutione infirmata fideicommissa & legata firma permanere.
16 De fideicommisso deducenda legitima.
17 Per confiscationem vniuersorum bonorum comprehenduntur etiam actiones.
18 Gratia facta a Principe alicui bannito non trahitur ad bona alienata maxime in preiudicium emptoris vel habentium causam ab eo.
19 Renuncians spolio ex eo amplius agi non potest.
20 Fideicommissum de manu hæredis capiendum.
21 Spolium regulariter non transit in singulares successores.
22 Scientia non præsumitur nisi probetur.
23 Metus coniectura.
24 Dolus de futuro remitti non potest.
25 Iustus metus eneruat vim iuramenti.



MVltę difficultates in casu mihi proposito excitantur, de
quibus sigillatim est videndum. Et prima potissima
que est circa testm̃ Siccamelicę an valeat. Videretur
enim dicendū, q non: lz enim testm̃ inter liberos non
requirat solemnitates iuris, seu factū sit ab ascendente
paterno, seu materno, vt erat iste Siccamelica tñ opor
tet, q de eo constet, ⁊ q tale testm̃ habeat descriptionem tpis, quo fue
rit confectum, vt dr̃ in auth. de test. ord. ⁊ est relatus in auth. quod sine.
C. de testa. vbi Bal. ⁊ Sal. ⁊ per Abb. consi. xcviij. in q. lib. ij. Alexan.
cxxiij. in j. lxxvj. in iij. vnde cum in hoc testō non sit annus, nec dies, vi
deretur ex cōi sententia doctorum non valere. Sed tñ in casu nr̃o con
trarium vr̃ dicendum qr ratio cur tex. in d. auth. de testa. ord. requirat
2 tempus, est fm Bal. ⁊ doc. in d. auth. quod sine. est, qr † cum testm̃ pos
sit plures fieri, si adscriptum erit tempus, illud quod posterius appare
bit censebitur valere, fm reg. l. omnium. C. eo. quę ratio cessat in casu no
stro, cum vnicum tm̃ testamentum appareat vnde dicta dispositio tan
quam exorbitans a reg. iur. cōis, restringetur, vt non habeat locum in
casu in quo cesset suprascripta ratio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iurepa.
2 Quod autem talis dispositio sit exorbitans ex eo apparet, qr † regula
riter in scriptura priuata non requiritur dies aut tempus. l. cum tabeŗ
nam. §. idem quę fit. vbi Bar. ff. de pig. ⁊ fm hanc opin. in casu illius
testi consuluit And. Sic. cõs. lviij. in iij. vol. Et placet mihi eius opinio
3 qr † lex requirens expressionem temporis non censetur formam indu
cere, quin actus valeat, si aliter probari possit, arg. l. fi. C. de sen. ex brc.
rec. vbi Sal. Bal. l. j. ff. de lib. ⁊ posth. Ias. l. non dubium. viij. not. C.
4 de legib. Et hoc in † consuetudine quę equipollet legi firmauit Bar.
in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de eden. repe. Et in casu nr̃o
specialiter alia subest ratio per quam tollitur omnis difficultas: qr mor
tua Siccamelica, Albertus nepos heres institutus, litigauit cum ma
tre, ⁊ alio fratre, qui volebant Siccamelicę tanquam intestato succede
re ipse vero prętendebat causam testamenti, ⁊ sic dictum testamentum
valere, ⁊ tandem obtinuit in illa causa: vnde non posset nunc Albertus,
⁊ consequenter habentes causam ab eo, allegare inualiditatē testamen
ti, ⁊ consequenter iniustitiam sententię, quin fideicommissum deuolua
tur, secundum formam dicti testamenti, vt est text. in l. si seruus plurū.
5 §. j. in fin. ff. de leg. j. vbi omnes. no. Et facit regula generalis, † q testm̃
ab eo semel approbatum, amplius reprobari non potest. c. quod semel.
de reg. iur. in vj. Quod procedit siue ipse tale testm̃, ⁊ sententiā appro
basset, siue eius tutores, fm Alex. cõs. cxx. in vj. Et facit, qr fatetur doc.
6 q dicta † expressio temporis non est necessaria in relictis ad pias cau
sas, fm Alex. consi. iiij. lib. vij. Cor. cccxcvij. in iiij. vnde fortius idem vi
detur dicendum in casu nostro, stante dicta sententia, ⁊ approbatione,
vt supra dixi. Secūda est dubitatio, stante dicto testō, quod ius possint
prętendere, isti descendentes ex prędicto Alberto, ⁊ alias dixi in testa
mento Siccamelicę, non induci primogenituram aliquam, sed solum
maioritatem, vt successio sit ambulatoria semper in maiorē natu, ⁊ pa
truus excludat filium primogeniti, dum dicatur, *Quod dictus Albertus & quicunque maior filius nasciturus ex eo, & quicunque maior natu reperietur inter liberos suos ex eo descēdentes habeat, &c.* Illa enim verba,
7 *Maior natu reperietur.* ⁊ distributiua illa, † dictio, *Quicunque.* satis aper
te hunc sensum indicant, vt per Alex. consi. iiij. lib. iiij. Anch. cõs. lxxxj.
8 Dec. cccclxiij. in fi. Soc. lxxxvij. in ij. vbi loquitur in † dictione, *Alteru
trius* quę ēt ipsa est distributiua, prout alias dixi in testō Regis Vanda
lorum. de quo lib. Parerg. viij. c. xv. ⁊ secundum hunc sensum, quem
arbitror veriorem. Co. Vldericus tanquam nō maior natu descen
9 dentium Siccamelicę, erat excludendus: qr † ius ex persona actoris meti
mur. fm reg. l. fi. C. de rei ven. Sed potius fuisset admittendus d. Ga
spar tanquam maior natu, prout etiā diffusę in hoc casu cōsuluit Cor.
Paris. cuius rationes non repeto, nec transcribo tanquam in re clara
⁊ indubitata. Tertia, est dubitatio circa testm̃ dictę Margaretę,
Quę ponitur instituisse Albertum filium eiusque filios legitimos masculos, ex legitimo matrimonio procreatos, & procreandos, &c. quibus ver
bis videtur non solum Albertus sed etiam Bartho. vocari simul cum
10 patre, propter naturam copulę. Et licet alias † vbi subest ordo necessi
tatis censeantur filij duntaxat per vulgarem substitutionem vocati or
dine successiuo post patrem. fm glo. ⁊ doct. in l. Gallus. §. j. ff. de lib. ⁊
posth. tñ in casu nostro non dr̃ recedendū a proprietate copulę: qr ille
ordo necessitatis, non censetur fuisse in consideratione testatoris, qui
11 masculos tm̃ vocauit, cum potuissent etiam † fœminę nasci quę nō mi
nus testamentum rumpunt, quam masculi. l. maximum. C. de lib. prę
ter. ⁊ sic limitatur conclusio doc. in d. l. Gallus. §. j. prout tenet Cor. cõs.
ccxxj. in iij. refert ⁊ sequit Zasius l. Gallus. in d. l. Gallus. §. j. vbi etiā
alij mod idem tenent aut ergo volumus dicere, q testm̃ Siccamelicę
valuit, ⁊ fundata fuit intentio d. Barth. qui fuit maior natu q̄ Com.
Iacobus: aut volumus dicere, quod testm̃ Siccamelicę non vz. ⁊ tunc
Margareta eius filia, tanquam heres ab intestato ei successisset ⁊ ex
ipsius Margaretę testamento admittitur Barth. simul cum fratre, ⁊
parente. Et hinc tollitur exceptio aduersantium, qui dicunt quod sen
tentię illę in fauorem solius Alberti, erant latę per collusionem, si hoc
est, ergo sequitur, quod ius remansisset in persona Margaritę, quę po
tuit testari prout fecit. Nec me mouet, q non reperiatur eam adiuisse
12 hęreditatem, nec possedisse, qr cum esset † sua heres patri, non fuit ne
cessaria alia aditio, iuxta l. necessarijs. ff. de acq. vir. hered. cum ibi not. ⁊
13 † satis dicitur adiuisse ex eo, q litigauit tanquam heres, ⁊ fecit cōpro
missum tanquam heres, per ea quę habentur per Bar. in l. gerit. ff. de
acq. her. Et hoc ostenditur ex his quę ex post facto gesta sunt per Bar
thol. qui viuēte patre perseuerauit in possessione Castri Sarmati, prę
14 tendens se dimi partis dicti Castri, etiā viuente patre. Et qr † cū tra
ctetur de successione ascendentis fit transmissio hereditatis non aditę
in descendentes. l. j. C. de his qui ante aper. tabu. vbi doc. Quarta dubi
tatio est circa testamentum do. Alberti, in quo manifeste est constituta
illa primogenitura per verba quę non recipiunt aliquam dubitationē,
verum de hac primogenitura primo sunt deducenda bona Siccame
licę. vel d. Margaretę, secundum supradicta: quia non potuit ipse alte
rare fideicommissum maioritatis ⁊ reducere in fideicommissum simpli
cis primogeniturę. l. vnum ex fami lia. §. sed si vno. cum seq. ff. de leg. ij.
Rursus deducendū est castrum ⁊ iurisdictio. cum omnib. iuribus com
prehensis in inuestitura feudali, facta per Ducem Philippum, *Pro se & filiis masculis, & descendentibus, &c.* secundum quam vocantur omnes
filij ipsius Franc. ęqualiter, nec potuit testator in ipsis feudalib. huius
modi primogenituram instituere c. j. verb. nulla ordinatione defuncti.
de success. feud. in vlib. feud. Item deducenda est legitima dictorum fra
trum, scilicet Fran. Christophori, Io. ⁊ Petri. Cum enim isti essent ne
potes, ⁊ per mortem patris tenerent primum locum in potestate aui de
buerunt institui, alias testamentum prętentione est nullū. Verum cū
15 hodie sola † institutio infirmetur, ⁊ fideicommissa firma permaneant,
secundum tex. auth. ex causa. C. de lib. pręter. hereditas censetur delo
16 lata ab intestato. etiam ipsis licet remanerent grauati fideic. † de quo
fideic. deducenda fuit legitima. l. qui in prior. bus. C. de inoff. test. quę
legitima non est accipienda in deterioribus bonis testatoris. Sed pōt
accipi etiam in bonis Castri Sarmati subiectis fideicommisso primo
geniturę, secundum Bal. in l. scimus. C. de inoff. testa. ⁊ quę habentur
per Bar. in l. suus quoque. in fi. prin. ff. de her. inst. doc. in l. in quartam.
ff. ad leg. Falc. Dec. cons. lxxxj. in fi. Quinta dubitatio versatur cir
ca confiscationem Com. Iacobi. Cum enim fuerit condemnatus pu
17 blico iudicio. ⁊ confiscata. † vniuersa eius bona, de quibus potuit di
sponere, transierunt in fiscum, ⁊ consequenter etiam actiones vt est
tex. in l. si constante. §. fi. vbi Alex. in fi. ff. sol. mat. vnde ē actio ex inter
dicto recuperandę transiuit in fiscum, ⁊ consequenter in Com. Bar
thol. qui emit a fisco omnia iura Co. Iaco. ⁊ ideo non potest fieri ali
quod fundamentum super allegato spolio. Cum illud ius transierit
in fiscum, vt etiam habetur in c. quia V. extra de iudi. ⁊ de fisco in illius
emptorem, iuxta l. j. ⁊ ij ff. de her. vel act. ven. Nec obstant allegata im
probatas, ⁊ inimicitia iudicis, qr nihilominus sententia transijt in iudi
catum, ⁊ fuit exequuta, ⁊ stetit Co. Iacobus in exilio vltra decem an
nos, ⁊ tales sententię criminaliter latę in causis criminalibus non ha
bent appellationem, vel restitutionem, ita disponente decreto Ducali, ⁊
nunc Cęsareo, qđ ⁊ tunc ⁊ semp fuit in viridi obseruātia. Et est impres
sus tractatus de priuilegio fisci ꝑ hūc d. Fr. Lucem: vnde ostenditur,
qđ fuit excellēs iurisconsult⁹, nec est facilę prępunendū male dixi a ab

18 eo lata, quicquid iſti opponant. Et quāuis † ipſe Com. Iaco. habue-
rit deinde gratiam a principe, & reuerſus ſit in patriā: tamen illa gratia
non trahitur ad alienata, maxime in præiudiciū emptoris, vel habentiū
cauſam ab eo. ſm text. cū ibi not. in l. quod ſi minor. §. Scęuola. ff. de
min. & quod no. Barto. in l. fi. C. de ſen. paſ. & in l. bene a Zenone. C. de
quadr. preſcr. & ... et gl. & doct. in l. Gallus. §. & quid ſi tantū. ff. de lib. &
poſth. Sexta dubitatio oriť ex prędictis circa ſententiā Rotę, in poſ-
ſeſſorio, in quo condēnatus eſt d. Gaſpar, ad reſtituendū medietatem
quartę partis caſtri prędicti, & poſſeſſionū, & iurium, &c. Quę ſententia
videtur fundata ſuper dicto illorū trium teſtium, qui dicunt, quod Co-
mes Bartho. ſpoliauit Com. Iacobum nec permiſit eum intrare in ca
ſtrum, &c. quę ſententia ex triplici capite videtur non conſiſtere. Pri-
mum eſt, quia vt ſupra vidimus, ius ſpolij quod habebat Com. Iaco-
bus trāſiuit in fiſcum, & de fiſco in Co. Barth. vnde ſicut Co. Barth.
non potuiſſet condemnari, ita nec habentes cauſam ab eo. l. qui in ius.
19 ff. de regu. iur. Et ſicut ſi renunciatum ſit † huic ſpolio, non poſſet am-
plius ex eo agi. c. accepta. & ſeq. de reſtit. ſpol. ita non poteſt agi propter
confuſionem actionis, cum ius actoris peruenerit in reum, iuxta not. in
l. Ꝟ Tranius. ff. de fideiuſſo. in l. heres a debitore. §. quod ſi ſtipuler. eod.
tit. l. ſi ei. §. j. de euict. Secundum eſt, quia cum teſtamentum Co. Alber
ti pręteritione ſit nullum, admittebantur ab inteſtato filij, ſecundū for-
mam legitimę ſucceſſionis, videlicet Bartho. in dimidia, & filij Franc.
qui erant quinque in alia dimidia: vnde ex diſpoſitione decreti Duca-
lis, quod & tunc, & nunc vigebat poſſeſſio bonorū defuncti, in ijs cōtinua-
ta erat ipſo iure pro portionibus hereditarijs, non obſtante aliqua ap-
prehenſione interim facta. vnde non potuit Iacobus habere poſſeſſio-
nem niſi quintę partis illius dimidię, & ſi plus apprehendiſſet potuiſſet
ex dicto decreto deturbari, etiam interdicto recuperatorio, ſm Bal. in
rub. extra de cau. poſſ. & in c. item cum quis. de reſtit. ſpo. Soc. l. rem
quę nobis. quęſt. v. de acquir. poſſ. Iaſ. conſi. cxlvj. in iij. Dec. lxxxiij.
Rip. reſpon. lib. j. & ſi dictus Iacob. pręte ndebat ius primogenituræ eſ-
ſe ſaluum, ſecundum text. in auth. ex cauſa. C. de lib. pręte. hoc non po-
teſt pręte ndere niſi iure fideicommiſſi, ſecundū regulā. l. filiusfamilias
20 §. vt quis heredem. ff. de leg. j. quod † fideicōmiſſum accipiendum eſt.
de manu heredis. l. non dubium. C. de leg. l. j. ff. quorum lega. & debuit
a Iacobo exigi in dicto petitorio. Tertium eſt, quia iſtorum teſtium nul
la ratio fuit habenda, cum examinati ſint inter Iacobum & Barth. iſti
autem rei conuenti non ſunt ſucceſſores ipſius Barth. Sed ſupraſcri-
pta bona ex proprio iure obtinuerunt, tanquam fratres Iacobi, & here
des Alberti pro portionibus ſuis. Et quāuis diuiſerint cum Barth.
non tamen dicanť quicquā habere ex perſona Barth. ſed ex ſuo. l. Iu-
lianus. §. idem Celſus. ff. de act. empt. declarat Bar. in l. qui Romę. §.
duo fratres. in j. q. ff. de verb. oblig. Et licet dicta teſtium alias probēt
non ſolum inter partes, ſed etiam inter heredes ipſarum partiū, vel ha
bentes cauſam ab eis. l. ſi ſuperatus. ff. de pignor. vbi Bar. & per Soc.
conſi. iiij. in iij. volum. Bar. l. ſi mater. §. fin. de excep. rei iudic. tamen
iſti non poſſunt dici ſucceſſores Co. Bartholomęi & ideo quoad illos
21 dictę atteſtationes nullam fidem videntur facere. Et cū † ſpolij regu
lariter non tranſeant in ſingulares ſucceſſores. l. cum a te. ff. de vi & vi
arm. & ius canonicum hoc permiſerit in c. ſępe. de reſtit. ſpo. tamen hoc
permittit ſi tertius poſſeſſor ſciens ſpolium acceperit, at in caſu noſtro
22 non eſt probata † ſcientia, quę etiam non pręſumitur. ca. pręſumitur
ignorantia. de reg. iur. in vj. Item quod iſte ſucceſſerit & veniat, ex iure
ſpoliatoris, at iſti nepotes veniunt ex iure ſuo, & ex perſona ſua tanquā
continuati in poſſeſſione bonorum auitorum, ex decreto Ducali, & ma-
xime in ſua legitima. Septima dubitatio eſt circa ſententiam petitorij,
in qua dictum eſt, quartam partem dicti caſtri Sarmati pertinere ad
Co. Vldaricum cū condemnatione fructuum interim perceptorū, &c.
quę ſententia etiā ipſa pari morbo laborat. Et in primis reſpectu Ca-
ſtri quod eſt feudale, non poteſt ſuſtineri, cum in eo non potuerit conſti
tui primogenitura, ſed deuoluatur ſecundū formam inueſtiturę Ducis
Philippi, vt ſupra eſt dictum. Rurſus continet manifeſtam iniquitatē
ex eo capite, quod iſtis filijs nihil relinquit, nec legitimam quidem iu-
re naturę debitam, de qua in auth. nouiſſima. C. de inoffi. teſt. quę qui-
dem legitima, quia concurrunt cum Co. Bartho. patruo, nō eſt ſemis,
ſed dūtaxat triens eius quod ab inteſtato habere poſſunt, ſm Salic. in
d. authen. nouiſſima. in vj. quęſt. pro quo eſt text. in §. j. in fi. verſic. hoc
obſeruando. in auth. de trien. & ſemiſ. refert & ſequitur Iaſ. in d. auth.
nouiſſima. Alexan. conſil. lxiij. in ij. & cum iſta legitima deberetur filijs
cum fructibus. l. Iulianus. in princip. C. ad Trebell. vbi doctor. & per
Pau. Caſtr. in l. peculium autem. in princip. ff. de pecu. ipſi econtrario
condemnauerunt iſtos nepotes ad reſtituendum quartam partem ca-
ſtri, cum ipſis fructibus. Pręterea nullam rationem habuerunt teſta-
menti Siccamelicę, cū tamen habere debuiſſent, vt ſupra oſtenſum eſt,
& ex eo teſtamento d. Gaſpar, tanquam maior natu erat pręferendus,
vt ſupra eſt dictum. Octaua dubitatio eſt, quia do. Gaſpar ad inſtantiā
quondam Ducis Petri Aluij compromiſit in ipſum, & eius ſententiā
homologauit cum iuramento & promiſſione pęnę, an poſſit contraue-
23 nire tanquam dictā † homologationem per metum fecerit. Et ſcien-
dum eſt, quod licet ad vim, vel dolum arguendum, qualitas cauſę prin
cipalis non ſufficiat, vt dicitur in l. interpoſitas. C. de tranſact. tamen in
caſu noſtro, non ſolum apparet manifeſta lęſio, & iniquitas ſupraſcripta
rum ſententiarum: ſed etiam ex qualitate perſonę ipſius Ducis, ſatis
probabilis ſuberat timor, iuxta glo. xxiij. q. viij. c. conuenior. Abb. in c.
cum dilectus. extra quod met. cau. per Barto. in l. de pupillo. §. ſi quis
ipſi. v. q. ff. de oper. no. nunt. Et cum ipſe Dux per immoderatos fauo
res quos pręſtabat parti aduerſę fecerit, vt iudices contra d. Gaſparē
pronunciauerint, & deinde ipſe ſuſceperit compromiſſum, cū iam per-
miſiſſet pendente appellatione fieri executionem contra formam iuris,
& ſic periclitaretur d. Gaſpar fere de omnibus bonis, ſatis apparet iu-
ſtus timor ſufficiens reiectioni dictę homologationis. c. Abbas. extra
quod me. cau. Bar. l. ſi ob turpem. de cond. ob turp. cau. Quod adeo
verum eſt, vt etiam ſi non de omnibus bonis, ſed de parte tantum quis
periclitaretur, iuſtus timor ſubeſſe cenſeatur. l. propter litem. de ex inſ.
ſti. c. j. de reſt. ſpo. & maxime ſi do. Gaſpar homologauit antequam ſci-
ret, quid eſſet Dux pronunciaturus, facile enim tunc pręſumitur dolus
ipſius iudicis procurantis, dum tamen probetur quod partes neſcirēt
quid eſſet iudicaturus. l. j. §. ſi quis ante. vbi Ang. de Perigl. ff. a quib.
24 app. quia illud eſſet † remittere dolum de futuro, quod fieri non po-
teſt. l. conuenire. de pact. dotal. de quo per Din. in regu. ſcienti. de regu.
iur. in vj. Cępol. caut. cxlvij. Ferra. caut. viij. Nec quicquam facit iu-
25 ramentum & promiſſio pęnę: quia † iuſtus metus eneruat vim iuramen
ti: & talis promiſſionis: vnde poſſet impetrari abſolutio. c. j. c. verū. ex-
tra de iureiur. & quod habetur in auth. ſacramenta puberum. verb. per
iuſtum metum. C. ſi aduer. vend. Imo propter dolum ipſius iudicis
videretur iuramentum ipſo iure eſſe nullum, ſecundum communiter
docto. in d. auth. ſacramenta. & in rubr. extra de iureiur. tamen tutius
eſt petere abſolutionem, oportet tamen prius diligenter aduertere cir-
ca probationes, ſcilicet, quod ad eius inſtantiam illi iudices Rotę ita iudi-
cauerint, quod ipſe fecerit illas ſententias exequi, quāuis pendente ap-
pellatione, quod voluerit quod Com. Gaſpar faceret dictum compromiſſum,
quod induxerit partes ad promittendum ipſi de homologando futurā
ſententiam, & ſi Co. Gaſpar feciſſet ſaltem clandeſtinam proteſtationē
de hoc metu res eſſet aliquanto clarior, vt habetur in d. c. Abbas. & in
c. cauſam matrimonij. extra de off. deleg.

SVMMAE RERVM. CXVI.

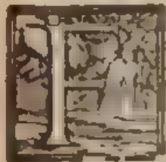
1 *NOn adueniente conditione clarum eſt fideicommiſſum expirare.*
2 *Facta ſubſtitutione compendioſa in tribus gradibus defectio me-dio tollitur etiam ſequens.*
3 *Non eſt locus pœna contra non delinquentem.*
4 *Sublato medio vltimus gradus ſuccedit in eius locum.*
5 *Vulgaris ſubſtitutio non ſolum in hæreditatibus ſed etiam in legatis et fideicommiſſis fieri poteſt.*
6 *Vulgaris ſubſtitutio in vnum caſum etiam ad alium producitur.*
7 *Quotieſcunque legatum vel fideicommiſſum factum eſt ſub conditio-ne quæ cohæreat perſonæ ſit caducum ex priore gradu transfertur in ſequentem gradum abſque illa conditione quia caducat gradu etiam conditio ei adiecta efficitur caduca.*
8 *Cōditio ſi hæres erit & deceſſerit ēt caſum cōtinet quo nolit eſſe hæres.*
9 *Ad euentum conditionis non attendimus cum cohæret perſonę & fi-deicommiſſum ad ſubſtitutum transfeat abſque dicta conditione.*
10 *Conſilium Oldr. cxli. reprob.*
11 *L. pater Seuerinam, declar.*
12 *Legatum filiæ ſimpliciter factum cenſetur in caſum dotis factum ma-xime cum adiecta eſt conditio ſi nupſerit.*
13 *Sicut dos non prius debetur quàm nubat mulier ita nec trāſlatio prius effectum habet quàm nubere poterit.*
14 *In renunciatione fideicōmiſſi neceſſaria eſt inſpectio verborū teſtamēti.*


udouicus teſtator inſtituit ſibi heredē Alexandrū ſub
conditionibus infraſcriptis, in principio inſtitutionis
& ante & poſt & non aliter, &c. videlicet, *Quod deberet ſe
appellare nomine Ludouici teſtatoris, & accipere hæredi
tatem, & vt filium & hæredē ſuum cohabitare in domo
cum eius teſtatoris vxore, & conuiuere cōiter & ſub il
lius gubernatione, & adminiſtratione, &c.* Ita vt ei prędicta obſeruān,
ſubſtitueret etiā eius deſcendentes, & eis deſinentibus ſubſtitueret Io.
Franciſcum patrē Alexandri ſub eiſdem ſemper conditionibus, & iſtis
oībus deficientibus, tandem & finaliter ſubſtitueret monaſteriū prędi-
ctum, & duo alia hoſpitalia. Et alias etiā ſi dictus Alexander prędicta
non obſeruaret, ſeu ipſe, vel eius pater expreſſe vel tacite prędicta face-
re recuſaret, ex tūc & abſque alia declaratione fienda, priuabat d. Alexan
drum & Io. Franciſcum, & eos prędictos deſcendentes ab omni here-
ditate, & bonis ſuis: & in eius & eorū locū eligebat, vocabat, inſtituebat,
& ſubſtituebat, ac ſubrogabat Marcū Antoniū Bologninum, cū gra
uamine etiā ſupraſcripto, Quod deberet ſe appellare Ludouicum, & vt filiū
& hæredem cohabitare vt ſupra. Et ipſo Marco Antonio ſic exiſtēte he-
rede ſubſtituebat lineam ſuam, & ea etiā deficiente ſeu deſinente, inſtitue
bat & ſubſtituebat dicta omnia pia loca, quia volebat & intendebat eius
hereditatē & bona peruenire in totum ad dictos heredes inſtitutos &
ſubſtitutos, vt ſupra: & demum & finaliter ad dicta pia loca, Prohibens ta
men omnem alienationem bonorum &c. prout latius in eo teſtamento cō-
tinetur. Modo contingit dubitari, quia dictus Alexander nunquā ſe ap
pellauit nomine teſtatoris, nec obſeruauit cōditiones teſtamento adſcri
ptas donec vixit, id eſt, vſque ad annum 1529. quo deceſſit, & Marcus
Antonius vſque de anno 1522. deceſſerat, nec vnquam fecerat verbū de
dicta hereditate nūquid monaſteriū ſancti Proculi poſſit bona ſupra-
ſcripti teſtatoris iure ſupradictę ſubſtitutionis petere. Et videreť pri-
ma fronte dicendū, quod nullum ius ſpectet ad monaſterium: quia vocatur
ſub conditione, caſu quo hereditas ad M. Antonium deuoluta ſit, &
Marcus Antonius contrafecerit, quę quidē conditio non videť eue-
niſſe, cum M. Antonius mortuus ſit ante dictū Alexandrum, & ſub-
ſtitutio effecta ſit caduca. l. vnica. §. pro ſecundo. C. de caduc. tollen. &
quia ipſe non contrafecit, ex quo nūquam habuit hereditatem, & onus
1 fuit, impoſitum eam habenti, vnde † nō adueniente conditione, clarum
eſt expirare

est expirare fideicommissum.d.l.vnica.§.si autem aliquid sub condi-
2 tione.C.de cad.toll. Secundo aduersus monasterium facit, quia † fa-
cta substitutione compendiosa in tribus gradibus defecto medio, tolli-
tur etiam sequens, vt consuluit Oldr.consil.cxlj. quod consilium refert
Jo.Andree in Spec.tit.de test.§.j.Lud.Rom.l. quandiu. vlt. de acq.
hered.Soc.consil.lxxvj.in iij.vol.& nouissime Ruyn.in l.j.ff.de vulg.
& pup. Tertio facit, quia monasterium vocatur in pena ipsius Mar-
ci Antonij negligentis parere conditionibus a testatore adiectis, sed huic
3 † pene locus esse non potest. Cum Marcus Antonius nihil delique-
rit.l.pater Seuerinam.in princ.de cond.& dem. & quod per illum text.
consuluit Soc.cons.cclix.& nouissime Dec.consil.cclxxij.vbi fere in ter-
minis, decidit similem questionem contra monasterium. Sed tamen
his non obstantibus, contrarium in casu nostro est verius, quia regula
4 est generalis, q † sublato medio, vltimus gradus succedit in eius locum
.l.si Titius.l.cohęredi.in prin.ff.de vulg.& pup.l.quandiu.vltima ver
sic.is autem qui tertio.ff.de acq.hęred.& ibi Bart. in fi. decidit similē
questionem in fauorem monasterij. Facit ratio, quia in hoc fideicom-
5 misso adest † vulgaris substitutio quę non solum in hęreditatibus, sed
etiam in legatis & fideicommissis fieri potest.l.vt hęredib.ff.de leg.ij.l.
6 j.§.si autem aliquid.C.de cad.tol. † vulgaris vero substitutio in vnum
casum, etiam ad alium producitur.l.fi.C.de instit.& substit. per Bart.
in l.j.ff.de vulg. merito monasterium substitutum in casum quo Alex.
contrafaciat, & Marcus Antonius etiam ipse contrafaciat, vel sine ma
sculis decesserit, habet locum etiam ipso Marco Antonio decedente
ante diem fideicommissi. Confirmo hanc sententiam per tex.in d.l.vni
ca.§.ne autem.C.de cad.toll.& in l.legatum sub conditione.ff de adim.
7 leg. quibus iuribus probatur, q † quotiescunque legatum vel fideicom-
missum factum est sub conditione quę cohęreat personę fit caducum, ex
priore gradu transfertur in sequentem gradum, absque illa conditione:
quia caducato gradu etiam conditio ei adiecta efficitur caduca. Com-
probo etiam hanc opinionem auctoritate doctorum.& in primis Bart.
in d.l quandiu.in fine. vbi ponit decisionem quę est communiter a do-
ctoribus approbata, & generaliter loquitur: ideoque est generaliter intel
ligendus, etiamsi conditio medio adiecta repugnaret vltimo, & ita eum
intelligunt doctores, vt Paul.Cast.cons.clij.pręsens dubium videtur.
in j.vol. Alex.cons.cxxxix.in vj. Jas.cons.cxlviij. Cor.cons.cccxviij.in
iiij. Dec.consil.cccxviij.& cons.ccccxxvj.Cur.Jun.cons.lxxiiij.cū sim.
Fortius dico, q etiam ex proprietate verborum admittitur monaste
rium, nec ei vlla conditio repugnat, vocatur enim si Alex.contrafecerit,
& Marcus Antonius ei substitutus pariter contrafecerit, vel decesse-
rit, sine masculis, certe in casu nostro vtrunque contigit, quia Alexā. non
obseruauit, minusque ipse Marcus Antonius, qui nec petijt ab Alex.
8 nec voluit esse hęres, & sine filijs decessit † conditio autem, si hęres erit,
& decesserit. etiam casum continet, quo noluit esse heres, vt per Bar.in d.
l.j.de vulg.& habetur in d.l.fin.C.de inst.& subst. Dec.cons.ccxxvj. alis
fuisset in facultate Marci Antonij adeundo hęreditatem predictam.
auferre ius ipsius monasterij substituti: quę interpretatio non est acci-
pienda.l.fideicomm.ff.de cond.& dem.& faciunt multa similia adducta
per Dec.d.consil. ccxxvj. Quibus sic pro monasterio adductis non
obstant allegata in contrarium. Et in primis non obstat, quod cōditio
9 fideicommissi non euenerit: quia respondeo, quod ad † euentum dictę
conditionis, non attendimus, cum cohęreat personę, & fideicommissum
ad substitutum transeat absque dicta conditione.d.l.vnica.§ ne autem.
d.l.legatum sub conditione.& supra ostendi istam esse communem opi-
nionem. Secundo respondeo, quod ex mente testatoris non habetur
respectus ad euentum eius conditionis, quia alia fine eam apposuit,
quam ad exclusionem substituti.l.talem.in prin.ff.de hered.inst. gl.l.j.
C.de inst.& subst.& quod notat Dec. consil. ccxxvj. vbi etiam subijcit,
quod conditio: Deficientibus filijs, verificatur etiam si non sint nati, de
quo dicendum est vt per eum. Tertio respondeo, quod imo verificata
sunt verba conditionis, sub qua vocatur monasterium, vt supra dixi in
vltimo fundamento, vnde non est quęrendus nodus in scirpo. Non ob
10 stat sm fundamentum, quod accipitur ex † consilio Oldr.cxlj. quia re
spondeo, quod illa opinio est communiter reprobata post Bart. in d.l.
quandiu.cum concord.supra per me allegatis, & ad eius rationes respō
det Aret.in d.l.quandiu. vbi irridet dictam opinionem, & vidi sępissi-
me pronuntiari aduersus dictum consil. Oldradi, & Sequacium, qui so
lum incidenter illud allegant. Non obstat, quod monasterium videatur
vocari in penam Marci Antonij negligentis &c.per consi.Soc.cclix.
& Dec.consil.cclxxij. Respondeo enim quod in casu ipsorum nemo cō
trafecerat, sed in casu nostro Alex.contrafecit. Item etiā Marcus An
tonius, non vendicando ab eo hęreditatem, fecit contra mentem testa-
11 toris, vt supra dixi. Preterea textus in dicta † l.pater Seuerinam. in
princ.non habet eam rationem quam ipsi putant, quod relictum illud
factum esset in penam. Si enim hoc esset, debuit legatum remanere fi-
lię, seu eius hęredibus, quod tamen falsum est, quia filia conditione de-
fecta erat: vnde ipsius testatoris hęredi potius remanet.l.legatum.C.
de cond.ins.l.in testamento.ij.ff.de condit.& demonstr. vnde dicendum
12 est, quod ille tex.aliam habeat rationem, † legatum enim filię simplici-
ter factum, censetur in casum dotis factum.l.quod autem.ff. de iure dot.
vbi Bart.l.filia.C.de leg.maxime cum adiecta est conditio, si nupserit.
arg.l.si quis locuplex.de manumissis testamento. vnde ex natura rei su
13 mitur coniectura, vt † sicut dos non prius debetur, quā nubat mulier:
ita nec translatio prius effectum habeat, quam nubere potuerit.d.l.lega
tum sub conditione. vnde apparet quod ille text. nihil facit ad proposi-
tum questionis nostrę. Vltimo non obstat quędam renuntiatio fidei-
commissi, facta per monasterium: quia respondetur tribus modis.
Primo, quod est in euidentem lęsionem monasterij: sed quia istud re-
quirit altiorem indaginem, nec de hoc sum in pręsentia rogatus, non in
sisto. Secundo respondeo, quod renuntiatio illa est limitata ad fidei
commissum, & omne ius ex persona don Euangelistę, ad monasterium
pertinens: sed illud ius de quo agimus, non peruenit ex persona dicti
monachi: ideo ad hunc casum non potest extendi renuntiatio.l. age.
14 C.de transact. Tertio respondeo, quod † renunciatio illa ad hunc ca-
sum trahi non potest, quia verba testamenti non fuerunt inspecta, neque
visa, quod necessarium est, in renunciatione fideicommissi.l. de his.ff.de
transact.l.j.ff.quemadmodum test.aper.per doctores in l. qui Romę.
§.duo fratres.ff.de verb.oblig.

SVMMAE RERVM. CXVII.

1 *Fideicommissum conditionale mortuo ante euentum conditionis fi-*
deicommissario in haeredes non transmittitur.
2 *l.j.§.si autem aliquid sub conditione .C. de cad. tollen. declar.*
3 *Testator potest efficere ius quod non est transmissibile, transmissibile, &*
econtra.
4 *Testator ponendo liberos in conditione videtur illos praedilexisse substi-*
tuto extraneo nec est credendum quod illum sua posteritati praeferre
voluerit.
5 *Filij in conditione positi nihil habent a testatore sed a lege vnde grauari*
non possunt & eis iniunctum fideicommissum non valet.
6 *Fideicommissum est onus.*
7 *In dubio fit interpretatio ne haeres sit grauatus.*
8 *Ademptio fideicommissi censetur fauorabilis quia datio est odiosa.*
9 *In fideicommissis appellatione filiorum non veniunt nepotes ne onus fi-*
lijs iniunctum censeatur & nepotibus iniunctum.
10 *In fideicommissis appellatione filiorum presertim nominatim facta non*
veniunt nepotes.
11 *Quando testator vocat superuiuentem censetur considerare ordinem*
moriendi & neminem substituere vltimo.
12 *Verba conditionalia non disponunt.*
13 *Filia dicitur esse agnata.*
14 *l. Lucius la ij.de hered.inst.declar.*
15 *Iuris accrescendi inter diuersas successionum species nullus est effectus.*
16 *In iudicando debent prudentes iudices potius adhaerere communibus*
regulis.



Frequenter casus hic controuertitur, & quāuis apud
veteres doctores nullam habuerit difficultatem: ta-
men Soc.pro acumine ingenij sui, primus nodum in
scirpo quęsiuit. Et secundum clientum commodita-
tem nunc pro vna parte, nunc pro alia respondit, cu-
ius exemplo etiam Mod. rem in se claram responsis
1 suis obscurare conati sunt. Et quia conclusio iuris certissima est, q † fi-
deicommissum conditionale, mortuo ante euentum conditionis fidei-
commissario, in hęredes non transmittitur.l. vnica.§.si autem aliquid
sub conditione.C.de cad.toll.vbi omnes hoc tenent.l.si cui legetur.§.
fin.ff.de leg.j.l in causę.secunda.§.Pomponius.ff.de minor. idque pro
cedit etiam respectu descendentium, vt nec in eos quidem fiat transmis
sio talis iuris, quod patri conditionaliter competebat, vt est gl.commu
niter approbata, in l vnica.super verb.derelictis.C.de his quę ante ap.
tab.& probatur in l.cum ex filio.in prin.ff.de vulg.& pup.in l.si in per-
sonam.C.de fideicomm.Soc.tamen conatus est tenere contrarium in
l.hęredes mei.§.cum ita.ff.ad Treb. volens, q fideicommissum vni-
uersale, ante conditionis euentum, transmittatur saltem in liberos, &
posuit hoc casu defendi gl.communiter reprobata in l.is cui.ff.de act.&
obl.mouetur que arg.d.l.vnicę.versic.quod scilicet.quę simpliciter trās-
missionem concedit, super legatis & fideicommissis, a parentibus reli-
ctis, alias inquit ipse, lex illa nihil noui induceret. aduersus quam sen-
tentiam doct omnes Moder.in l.j.ff. de leg.j. Ruyn. Frisius. Niger,
Ripa, vno ore reclamant: quia ratio Soc.non est bona. loquitur enim
2 text.in d.§.vnica.in leg.& fideicommissis, quę idcirco non transmitte-
bantur, quia aperte non essent tabulę: puta, quia parentes ea ab extra-
neo hęrede instituto liberis reliquissent, secundum gl. ibi, & sic quibus
casus fortuitus, id est cessatio in apertura tabularum obstabat, non au-
tem quibus voluntas testatoris ipsa resisteret: vt quia sub conditione re
liquisset interim enim noluit quicquam deberi, nec spem transmitti: vn
de non est a communi sententia recedendum. Subijcit idē Soc. in d.
§.cum ita. q dicta conclusio communis est limitanda, quotiescunque
mens testatoris aliquibus verbis aliud suaderet.l.Lucius.ij.de hęred.
3 instit.non enim in dubium est quin possit † testator ius quod transmissibi-
le non est efficere q sit transmissibile, sicut & contra.l. in conditionibus
primum locum.§.hęc scriptura.ff.de cond.& demonst.vbi Jmo.& ideo
tali casu si subsit probabilis coniectura, fideicommissum conditionale
transmittatur in filios, secundum Bald.in d.l.j.versic.vlterius quęro.
& in l.si [illegible] .C.de inst.& subst.in iiij.q.quod dictum Bald. in se est ve
rum, & indubitatum. sed difficultas in eo vertitur, ad cognoscendum q̄
& quales coniecturę sufficiant. Et Soc.in d.§.cum ita ponit exemplum
de controuertitur controuersia in casu nostro quando filij essent ad inui
cem substituti, si decederent sine liberis, & omnibus descendentibus sub
stitutus est extraneus, tunc inquit Soc. forte primus decedens cum li-
beris, transmitteret spem fideicommissi in filios. Mouetur duplici ra
4 tione. Prima, quia † ponendo liberos in conditione, videtur illos pręe-
dilexisse substituto extraneo, nec est credendum q illum suę posteritati
pręferre voluerit.l.cum acutissimi.C.de fideic. Secunda, quia substi-
tutio fideicommissaria a principio ante aditam hęreditatem fuit vnita
cum iure accrescendi, igitur assumpsit eius naturam.& per cōsequens videtur, q

transmittatur, sicut ius accrescendi licet adita fuerit hereditas, per tex.
in l. qui patri. ff. de acq. hered. & licet in d. §. cum ita. non sit ausus Soc.
affirmare hoc dictum: quia in veritate est contra terminos iuris, sed lo-
cutus sit pro ostentione forte: tamen Socin. in consil. vj. in ij. vol. expres-
se hoc affirmat. Eandem etiam sententiam nouissime videtur secutus
Parisius consi. y. in ij. vol. num. 18. quando conditio est concepta, si de-
cesserint sine masculis, arguitur enim voluntas defuncti, qui propter il-
lam qualitatem masculinitatis, voluit conseruare agnationem suam, vt
ibi per eum num. 10. & consil. lxxvj. in ij. vol. & pro hac parte etiam vide-
tur consuluisse Ias. consi. lj. lib. ij. & iiij. lib. iiij. Dec. cccxcvj. & nouissi-
me. Curt. Iun. consil. xvj. & hoc etiam videtur tenuisse Pet. de Anch.
consi. lxxiij. incip. contra Philippum, quando testator post gradus fi-
liorum transit ad aliam substitutionem, qua vocat extraneos illis om-
nibus decedentibus. Sed tamen istis non obstantibus, ego semper & le-
gendo, & consulendo, fui contrariæ sententiæ, quod suprascripta coniectura,
non sufficiat, & in d. §. cum ita. semper reprobaui illam opinionem Soc.
quam deinde ibi etiam reprobauit compater meus Ripa, num. 66. vbi
etiam ipse respondet suprascriptis rationibus Soc. Et in primis dico,
quod ista opinio est contra gl. communiter approbatam, in l. Lucius ij. ff.
de her. instit. nam in illo textu erat conditio, si frater decesserit, & natos
non habebit: & tamen vult gl. quod illi filij non sint vocati iudicio testato-
ris, sed duntaxat veniant ab intestato. Si enim vera esset suprascripta
opinio Soc. venirent ex testamento iure transmissionis: & tamen om-
nes ibi concludunt contrarium. Et militat in dicto textu vtraque ratio
Socini. Et fortius, quia ius accrescendi facilius debet habere locum in
casu illius textus, qui loquitur in institutione directa, & sic ante acquisi-
tionem, quam in fideicommissaria. l. j. §. interdum. de vsufr. accrescen.
Secundo dico, quod ista opinio est contra gl. communiter approbatam, in
d. l. vnica. verb. de relictis, quæ loquitur, quando liberi sunt positi in con-
ditione, & quando militat vtraque ratio Socini. & tamen concludit nul-
lam esse transmissionem, nec distinguit an extraneus sit vltimo loco sub-
stitutus, vel ne: imo maxime est hoc casu intelligenda. vnde Bald. ibi
eam ampliat, si tempore testamenti Ant. habuisset filios, quibus testa-
tor verisimiliter voluisset prouidere, Lud. vero non habuisset adhuc illa
coniectura non sufficeret transmissioni. Tertio moueor tali ratione.
nam quando testator posuit filios heredum in conditione, sentit Soc.
quod eorum contemplatione sint vocati. & ideo in eos fiat transmissio: sed
hoc falsum est, quia imo non sunt positi in conditione fauore suo, sed fa-
uore parentum suorum, vel est tex. in l. filiusfam. §. cum quis. ff. de leg.
j. vt sc. licet parentes, qui simpliciter, & in omnem casum alias grauati
fuissent ab onere fideicommissi liberentur, si cum filijs decesserint, sm
Paul. Castr. consil. clij. præsens dubium videtur formari. in j. vol. & p
5 Aret. consil. j. nec enim † quicquam a testatore habent isti filij, cum so-
lum in conditione positi sint, sed a lege. vnde & grauati non possunt, & eis
iniunctum fideicommissum, non valet. l. sed & si sic. vbi Bart. de leg. iij.
per Ioan. de Im. in d. §. cum ita. apparet ergo, quod non possunt prætein-
dere ius transmissionis, quia si hoc esset verum dicerentur habere a te-
statore, non a lege: & possent grauari, quod tamen est falsum, vt ibi habe-
6 tur. Quarto, † fideicommissum est onus. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de
7 vulg. & † in dubio fit interpretatio ne heres sit grauatus. l. vnum ex fa-
8 milia. §. si rem. ff. de leg. ij. & † ademptio fideicommissi censetur fauora-
bilis quia datio est odiosa. l. si fuerit. vbi Pau. Cast. & Soc. in v. not. ff.
9 de reb. dub. hinc est, quod † in fideicommissis appellatione filiorum non ve-
niunt nepotes, ne onus filijs iniunctum censeatur etiam nepotibus im-
positum secundum Bald. consil. ccc vij. in iiij. Alex. lvj. in v. cons. ciij.
in ij. Dec. cccvij. cum simil. vnde sequitur, vt cum d. Lud. fuerit gra-
uatus, vt si decederet sine masculis, restitueret d. Io. Ant. superuiuenti,
si non superuiuat, sed eius filij euanescat fideicommissum, quia non est
grauatus in hunc casum, & aliud est restituere d. Io. Ant. aliud filijs ip-
10 sius: quia vt supra diximus † in fideicommissis, appellatione filiorum,
præsertim nominatim facta, non veniunt nepotes, vt per Bart. l. libero-
rum. ff. de verb. sig. nulla ergo est ratio cur hæc transmissio fiat in fidei-
commissis: quia fieret contra verba testamenti cum filius non sit graua-
tus a testatore in hunc casum, vt in simili dicit Curt. Iun. consi. lxix. per
doctr. Bart. in l. fin. ff. ad Treb. & Bal. in cons. ccccxxxiij. in fi. in iiij.
11 vol. vbi dicit, quod † quando testator vocat superuiuentem censetur con-
siderare ordinem moriendi, & neminem substituere vltimo, ideoque nullum
esse locum transmissioni, & facit quod notat Corn. cons. ccxl. in j. & Alb.
de Ros. in d. l. v. vbi dicit quod ideo in §. cum ita. non est locus trans-
missioni, quia testator dixerat qui prior &c. & ita etiam tenuit Raph. Com.
& Soc. in d. §. cum ita. secundum intellectum quem ipsi tenent, non secundum commu[nem] de quo
mox dicam. Quinto, dico contra hanc opinionem istorum [d]uorum doct. esse tex. in
d. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. vbi erat conditio restituendi su-
perstiti, & militabant rationes Soc. & tamen ibi dicit nullam fieri transmissio-
nem in filios positos in conditione, sed ius deuolui ad Claudiam vltimo lo-
co substitutam. & licet Soc. aduerterit ad illud obiectum, & dixerit, quod
ideo ibi non fit transmissio fideicommissi, quia substituta erat Claudia
quæ erat de liberis, in cuius præiudicium non arguimus mentem defun-
cti, vt fiat transmissio. Nam ista solutio est contra mentem communem doctorum,
ibi tenentium quod si ista Claudia esset posterior in gradu, illis filijs posi-
tis in conditione, vel esset extranea, quod excluderetur a dictis filijs quibus
reseruatus est locus successionis ab intestato ex forma statuti, vel aliter
secundum Bart. ibi, & doct. omnes, & in l. pen. C. de imp. si admittuntur ab in-
testato, apparet, quod non ex transmissione, prout voluit Soc. quia trans-
missio est ex testamento, & sic apparet, quod ista opinio Socin. est contra
mentem omnium scribentium ibi. Sexto addo, quod etiam in specie ta-
lis opinio est contra mentem cæterorum doctorum, qui non habuerunt
hanc coniecturam pro sufficienter, vt ius fideicommissi conditionalis
transmittatur, & in primis contrarium sentit Pet. de Anch. cons. cccxvj.
in fin. incip. quod supra. & contrarium etiam sentit Raph. Com. consil.
xiij. incip. Titius. dum ponderat verbum, superstites, in casu suo, quod
ad nepotes referri poterat, sentiens locum esse, si talis relatio non haberet locum.

tunc enim nullam transmissionem fideicommissi potuisset fieri & idem sen-
tit etiam ipse Corn. in l. Titia. §. Titia cum nuberet. ff. de leg. ij. & cum hac
ratione etiam transit Raph. Fulg. consil. xv. vbi ponderat, quod in casu suo
filij non erant in conditione tantum, sed aliqualem in dispositione. eandem
sententiam etiam sequitur And. Sicu. in apost. ad Bart. in d. l. Lucius.
vbi sustinet suprascriptam coniecturam, quando testator vsus esset dictio-
ne filios, quæ potest etiam comprehendere nepotes alias sentit vbi ius ver-
borum non esset dispositiue, non esse locum transmissioni, & loquitur in casu
in quo militabant suprascriptæ rationes Soc. & ita etiam sentit cons. xxvij.
in j. vol. in ij. dub. Septimo, pro hac parte facit, quia in quibus casibus
coniecturæ non sunt sufficientes, vt filij positi in conditione censeantur in
dispositione quarum coniecturarum multas reprobat Soc. consil. cxvj.
in ij. in ijs casibus multominus debent sufficere, vt transmittatur ius fi-
deicommissi: quia hoc modo concurrerent duo specialia, contra reg. l. j. C. de
dotis promiss. & not. per Bar. in l. si is qui pro emptore. de vsuca. primum
12 † quod verba conditionalia, disponant contra regulam. l. ex facto. ff. de
her. instit. secundum quod fiat transmissio, ea enim est contra regulas
iuris communis. d. §. si autem aliquid sub conditione. & quia d. l. Lucius.
si filij in conditione positi non censentur vocati respectu patris sui, cuius
causa sunt conditionaliter nominati, secundum glo. in d. l. mulier. minus
respectu hereditatis patrui sui, cuius causa non sunt nominati. & facit quod
not. Cor. consi. clxxx. in iiij. Et ideo Pet. de Anch. in consi. lxxij. quia
vidit nullum in casu suo transmissioni locum esse, transit ad quæstionem
præsumpti fideicommissi, tanquam illud facilius præsumatur, quam trans-
missio illa concedatur. vnde consequens est, quod cum in casu nostro fa-
teantur doct. militare adhuc conclusionem gl. in d. l. Lucius. & sic verba
conditionalia non disponere, multo magis velint, non esse locum trans-
missioni. Et ex ista ratione tolluntur quædam leues coniecturæ, quæ vi-
debantur pro parte contraria facere. Prima quod testator propriam
filiam non vocasset sed iussisset esse contentam dote, secundum consi. Pau. Ca.
ccclvij. de quo per Soc. l. cum auus. de cond. & dem. versi. quartus ca-
sus. Curt. Iun. consi. cxxxix. nam hæc coniectura non est sufficiens, vt
alias dixi in l. inter stuprum. § fi. ff. de verb. sig. & per Alex. cons. xxxviij.
in vj. vol. Lud. Bologn. inter consi. Alex. num. 49. in iiij. Ias. ccxiv. in
ij. Cur. seniorem xiv. & lxv. Cor. ciij. cccxxx. in iiij. cum similib. Secun-
da, quia non simpliciter filij, sed cum qualitate masculi, concepta est condi-
tio, quo casu aliqui censuerunt limitari dictam gl. in d. l. Lucius, & filios
censeri ex testamento vocatos, secundum Dec. consi. cclxxvj. Respon-
deo, quod etiam hæc coniectura est fragilis, & a me alias reprobata in l.
j. C. de pact. & dicit Guid. Pap. auctor illius dicti, quod ipse nunquam hoc
potuit obtinere, vt ipse tradit in quæst. 600. & contrarium etiam tenet Alex.
consi. cv. in j. clxxxv. in ij. cclij. vi. & alibi sæpe. Soc. lxij. in iij. Lud. Bo-
zadinus consi. xx. & cij. nu. 8. Ripa in l. Centurio. nu. 162. de vulg. &
pup. Tertia quia testator transit ad plures gradus substitutionum, sed
Petr. de Anch. qui fuit auctor huius dicti, in d. consi. lxxiij. fatetur, quod
non sufficit hæc coniectura transmissioni licet secundum eum sufficiat,
vt vocati dispositiue censeantur filij ad fideicommissum: sed & hoc com-
muniter reprobatum est, vt per Alex. d. consi. cclij. in vj. Soc. d. consi.
cxvj. in ij. & consi. ciij. col. fi. & per Ripam d. l. Centurio. nu. 165. cum
multis concordantib. Quarta, quia videtur testator habuisse respectum
ad agnationem suam, vnde isti filij videntur admittendi, secundum Cur.
seniorem consi. lxxv. Respondeo, habuit respectum ad agnatos, sed ma-
iorem ad filium Ludouicum quem noluit grauare nisi superuiuente Ant.
nec quo ad hoc curauit de filijs eius quos solum in conditione posuit.
13 Item si habuit respectum ad agnatos, etiam ista † filia est agnata. l. vo-
lumus. C. de fideic. Et certe in casu Curt. verba erant expressiora in
voce agnationis, quam in casu nostro. cum igitur suprascriptæ coniecturæ non
sufficiant, & illi filij in conditione positi, censeantur vocati ad fideicom-
missum portionis paternæ multo minus sufficient ad transmissionem,
vt consequantur bona patrui, quæ sibi non adeo pertinent, & sicut Ant.
potuit alienare in in quemlibet extraneum, tanquam non grauatus fi-
deicommisso: fortius potuit Ludou. si voluit relinquere propriæ filiæ.
Octauo & vltimo respondeo ad rationes Soc. in d. §. cum ita. & in
14 primis ad tex. in d. † l. Lucius, qui non loquitur in transmissione fi-
deicommissi, sed potius directæ institutionis, in qua nisi transmissioni
locus esset, poterant filij fratris ab alijs aduersus testatoris mentem
excludi. at in fideicommissaria qui est casus noster satis est, locum eis re-
lictum censeri, vt intestato patri suo succedere possint, vt ibi dixi. Mi-
nus obstat alia ratio Soc. de iure accrescendi, quia vltra Ripam in d.
15 loco, respondeo, quod cum † iuris accrescendi inter diuersas successio-
num species nullus sit effectus. l. sed cum patronus. ff. de bo. poss. l. j. C.
de test. mil. non est dubium directam, & fideic. successionem diuersam
esse ideo in casu nostro nihil potest operari, maxime cum in damnum
istius filiæ operaretur, vt per Ias. in l. qui plures. ff. de vul. & pup. Bal.
consi. ix. in ij. secus est in casu d. l. qui patri. & l. qui ex duobus co. tit. quia
ibi tractatur de duabus directis substitutionib. vt merito Ripa in d. §.
cum ita dicat. quod ista ratio Socini est contra terminos iuris. Nec me
mouet eius auctoritas, quia si bene videatur, ipse non audet firmare hanc
opinionem: sed dubitatiue loquitur per aduerbium forte, & in fine illius
lecturæ facit protestationem generalem, quod illa repetitio est scolastica, &
quod quicquid ibi dixerit nos admonet, quod nos recedamus in iudicando a
communibus opinionib. & ideo ipse alibi contrarium respondit, & tenuit
non esse locum transmissioni. in consi. lxix. viso testamento lib. iij. Nec
etiam multum me mouet auctoritas dni Decij in d. cons. cccxcvj. quia ipse
fatetur de plano, quod vice Rex Sardiniæ, cum assessoribus suis pronun-
tiauerunt contrarium, & melius iudicio meo, quamuis casus suus etiam
sit diuersus a nostro quia ipse præsupponit, quod filij essent dispositiue vo-
cati, & in eos tanquam in heredes collata dispositio, prout loquitur
Bal. in l. j. in prin. C. vt act. ab her. non autem conditionaliter tantum,
prout in casu nostro. Nec etiam auctoritas Ias. quicquam facit in d.
consi. lj. longe plura enim concurrebant in casu suo, scilicet conditio ge-
minata, & multiplicatio masculinitatis, & non agebatur de grauamine in-
ducendo

ducendo proprie filios: & etiam illum casum non bene, nec secundum regulas decidit ipse Iason ut alias dixi in d. §. cum ita. ubi eum reprobavi: sicut etiam aliud eius consil. cliiij. reprobat Curt. Iun. in d. cons. xix. ubi in eodem facto contrarium consulit, quod non sit locus transmissioni dicti fideicommissi conditionalis. Minus etiam me mouent consilia Parisii, quia in casu suo non tractabatur de transmissione, sed de conditione in dispositionem vertenda: quod facilius fit, ut supra dixi. & certe

16 † in iudicando debent prudentes iudices potius adhaerere communibus regulis, secundum gl. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. nec multi facere istas novitates Modernorum, quas invexerunt consiliis suis, ad inducendas tenebras oculis iudicii. Et ita ego sentio, saluo semper saniori iudicio.

SVMMAE RERVM CXVIII.

1 *HAereditatibus & singularibus rebus certis modis non autem pactis succedi.*

2 *Quoties duo in utilitatem alterius contrahunt altero penitente extinguitur ius quod ex facto illorum contrahentium potuisset illi acquiri.*

3 *Contractus concernens obuentionem bonorum post mortem non potest dici proprie inter viuos.*

4 *In ultima voluntate licita est quandocunque poenitentia.*

5 *Non debet sumi argumentum a contrario sensu ad exclusionem filiarum praesertim in his contractibus in quibus stricte proceditur.*

6 *Filii fratrum testatoris nomen & familiam propriam conseruare dicuntur.*



Quatuor fratrum conuentio simul facta pro conseruatione domus suae, *Quod post mortem ipsorum omnium, vel alicuius eorum filii masculi, Gulielmi, Martini, & Francisci, succedant in domo, exclusis filiabus, quondam Antonii fratris praemortui.* nunquid valeat & teneat quaeritur? Et omissa allegationum pompa: videretur breuiter dicendum quod sic, cum enim tractetur non de haereditate, sed de eius parte: non videtur impediri libera facultas testandi & ideo contractus debet valere, secundum gl. in l. fin. in verbo, accommodauerit. C. de pac. & ibi Pet. & Bal. & quod not. Bart. consil. lxxii. Oldr. consil. xxxix. Alex. consil. lxxxiii. in iii. & cons. xxix. in v. Guido Papae quaest. cclxvii. & late disputat Egid. Bellamera consil. xvii. & Dec. consil. ccxvi. & consil. ccxxv. cum multis similibus quae possent allegari. Sed istis & eorum rationibus non obstantibus, in proposito casu contrarium est dicendum, nec recedendum a distinctione Bart. per eum posita consil. ccxii. incip. promitto tibi, quam etiam sentit in l. fin. C. de pac. & cum qua transit Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. & cons. xxviii. in iii. Dec. cons. clxxxiii. & per feudistas omnes, in c. i. §. si filii. si de feud. fuer. contr. in usib. feudorum. ut distinguamus, an aliquis in vita se obliget promittendo bona post mortem: & valet talis contractus, quia promissio concernit tempus vitae, & obligat promittentem: an vero verba non sonent principaliter in obligationem tunc orientem sed concernant obuentionem bonorum, & tunc quia significatur successio contractus non tenet: quia sunt

1 certi modi succedendi, per quos † haereditas legata, & fideicommissa deuoluuntur. non autem per pacta, & contractus: ut ibi latius per eos. quod maxime est in casu nostro in quo verba expressa sonant in successiones, quia conuenerunt, Quod filii masculi Gulielmi succedant, &c. unde apparet de obuentione bonorum agi post mortem, non de promissione quae in praesentia fiat patribus pro filiis ipsis stipulantibus, imo respectu acquisitionis in eos faciendae nulla acceptatio nomine ipsorum interuenit: unde nec eis quaeri potuit. l. non quasi. ff. rem pup. sal. fo. l. si ego. ff. de neg. gest. Nec obstat, quod tractetur de re particulari, quo casu videtur quod cesset ratio prohibitionis dicti pacti: quia ad hoc in quo versatur tota difficultas praesentis dubii respondeo pluribus modis. Primo quod imo adhuc militat ratio posita per Bart. videlicet quod certi modi introducti sunt a lege etiam successionem in rebus particularibus, vz. legatorum: & fideicommissorum, & donationum causa mortis: unde non sufficit simplex conuentio. Quod succedatur &c. prout habetur in l. qui superstitis. per Lud. Rom. ff. de acq. hered. & expresse per Pet. de Anc. in rub. extra de test. in fi. & ibi Io. de Im. & Alex. in d. l. fin. qui licet loquantur in parte quotatiua: tamen idem videtur etiam in re singulari, quia Bart. in d. cons. ccxii. arguit de uno ad aliud. Et ita etiam tenent domini Tolos. in decis. Capellae quaest. cccclii. Et licet in additionibus ibi ista opinio reiiciatur in dubium: tamen allegata ibi loquuntur stante consuetudine. Item quando pactum transferret ius inter viuos, secundum supradictam distinctionem, non autem quando esset pactum de succedendo post mortem, prout in casu nostro: pro qua opinione facit text. in l. si fratres. §. idem respondit societatem. ff. pro soc. qui praecise loquitur in societate: & sic etiam particulari, quam dicit non posse ultra mortem porrigi, ne libertas de supremis iudiciis constringatur. & sic ibi concludenter probatur dictam rationem considerari etiam in re particulari. Secundo respondeo, quod etiam si distinctio inter rem particularem, & quotam haereditatis esset verior, tamen in casu nostro aliud esset dicendum, ex quo in facto praesupponitur, quod ista domus est maxima pars facultatum istius Francisci paciscentis, quo casu eadem est ratio de illa re particulari, quae de quota, ut not. Bart. in l. nomen. §. filio. ff. de leg. ii. & in terminis nostris hoc tenet Dec. in l. pactum quod dotali. C. de pac. Tertio respondeo, quod etiam si praedicta argumenta contraria vera essent: & valeret huiusmodi pactum: tamen adhuc licita esset poenitentia, & pos-

2 set Franciscus reuocare: quia † quoties duo in utilitatem alterius contrahunt, altero poenitente extinguitur ius, quod ex facto illorum contrahentium potuisset illi acquiri. l. iii. ff. de ser. export. l. si pater suo. ff. de manum. vind. est doctrina Bar. in l. qui Romae. §. Flauius hermes. ff. de verb. oblig. & sentit Bal. in l. cum a socero. in fin. C. de iu. dot. ubi loquitur in parentibus qui paciscuntur in utilitatem filiorum. Confirmatur haec ratio, quia aut volumus dicere hunc contractum esse proprie

3 inter viuos, & hoc est falsum, cum expresse † concernat obuentionem bonorum post mortem: ut dicit Bart. d. consil. ccxii. aut fatemur esse spe-

4 ciem † ultimae voluntatis, & tunc licita est quandocunque poenitentia. l. iiii. ff. de adim. leg. l. cui hic status. §. ait oratio. ff. de don. int. vir. & uxor. l. conficiuntur. §. fin. ff. de iure cod. possent igitur procedere contrariae rationes, nisi ille poenituisset, & reuocauisset dictam conuentionem. Quarto & ultimo considerandum est, quod verba conuentionis principaliter facta sunt, ad exclusionem filiarum Antonii, & in eo casu specificatum est de morte Francisci, absque masculis, quo vero ad caput inclusiuum aliorum masculorum, Gulielmi, & Martini, non est specificatus dictus casus: sed tantummodo simpliciter dicitur, *Quod filii masculi Gulielmi, Martini, & Francisci succedant* & sic pactum loquitur, quando Franciscus haberet filios masculos, unde si non habeat sumus extra verba pacti, & sic in dispositione iuris communis, secundum quod etiam foeminae

5 succedunt. l. maximum vitium. C. de lib. praet. † nec debet sumi argumentum a contrario sensu ad exclusionem filiarum. l. fin. §. in computatione. ubi Bart. & doct. C. de iu. delib. praesertim in his contractibus, in quibus stricte proceditur. l. quicquid. ff. de verb. oblig. facit l. maritus. C. de proc. maxime cum non sit tanta ratio in casu tacito sicut in expresso: facilius enim Franciscus praetulisset masculos fratrum filiabus Antonii, quam propriis filiabus. l. cum acutissimi. C. de fideicom. cum etiam

6 † in eis dicatur quis nomen & propriam familiam conseruare. l. voluntas. C. de fideicomm.

SVMMAE RERVM. CXIX.

1 *VOcatus in defectum nepotis masculi eueniente si nepos non erat natus potest dici defecisse conditio.*

2 *Substitutionis defectu gradu alium admitti.*

3 *Ad hoc ut quis admittatur ad successionem oportet inspici diem qua fideicommissum cedit idque procedit non solum in successionibus ab intestato quaeque lege deferuntur sed etiam in successionibus ex testamento quae secundum testatoris dispositionem deferuntur & maxime in fideicommissis.*

4 *Non natus tempore euenientis conditionis substitutio de ipso habetur pro non scripta & ius deuoluitur substituto.*

5 *Dictio natus salua proprietate sermonis accipi non potest, id est nasciturus quia verba praesentis temporis non trahuntur ad futurum.*

6 *Consilium Old. cxli. communiter reprobatum.*

7 *l. Titio usufructus. declar.*

8 *Dictio in defectum quid operetur.*

9 *Ultimae voluntates stant in suspenso antequam cedat dies postquam vero cessit dies secus est.*

10 *Natos ad nascituros non trahi.*

11 *Nomen collectiuum gradatim accipi.*

12 *Conuentio inducens obuentionem bonorum non valet.*

13 *Cum obligatio ex persona ipsorum paciscentium initium non sumat actus est nullus.*

14 *Deuolutio non fit nisi iure publico per testamenta vel successiones ab intestato.*

15 *Lex requirens certos modos quibus obtingit successio non possunt illi modi suppleri per iuramentum.*

16 *Clausula omni meliori modo habet vim iuramenti.*

17 *Donatio facta absenti & per eum non acceptata non valet.*

18 *Ius acceptandi donationem non transit ad haeredes donatarii quia res amplius non est integra ex quo mortuus est donatarius.*

19 *Praesumpta mens donatoris est ut donet ipsi donatario non autem haeredibus nisi quatenus iam donatarius acceptauerit.*

20 *Contractus ante acceptationem non est contractus quia non habet consensum duorum.*

21 *Ante acceptationem nihil dicitur in bonis defuncti & propterea ad haeredem tale ius transmitti non potest.*

22 *Conditiones potestatiuae respectu implementi ad haeredes non transeunt.*

23 *Notarius si nomine absentis acceptasset adhuc non quaeritur absenti nisi secuta ratificatione.*

24 *Notarius non differt in acquirendo ab aliis nisi quod quaerit utiles actiones absque cessione.*

25 *Si donatarius non ratificauit donationem sibi factam talis donatio non valet & potest per donationem reuocari nec possunt haeredes donatarii amplius ratum habere.*

26 *Regulariter res prohibitae alienari vel fideicommisso subiectae censentur esse vetitae usucapi.*

27 *Propter iussum testatoris lex resistit usucapioni adeo ut titulum usu-*

captoris necessarium infra mes.
28 *In præscriptione longissimi temporis non est necessarius titulus sed bona fides.*
29 *Præsumitur fideicommissi ignorantia.*
30 *Non valenti agere non currit præscriptio.*
31 *Qui ex persona sua agunt non tenentur facto authoris sui.*
32 *Factum præcedentis non præiudicat sequenti qui ex propria persona admitti se postulat.*



Irca fideicommissum seu primogenituram institutam olim a nobili domino Dom. Aluaro Luna verba testamenti sunt, *In defectum Ioānis filij etc. tali Casa hereditet filius maior de legitimo matrimonio, Mariæ filiæ meæ, & in defectum talis mei nepotis masculi, quod habeat, & hereditet omnia supradicta dictus Petrus, & qui ex eo descenderint masculi legitimi &c.* cum euenit conditio fideicommissi, id est mortuo d. Ioanne filia Maria nondum erat nupta, nec habebat filios: quæritur an d. Petrus fuerit admittendus. Et videtur prima fronte non fuisse admittendum. Primo quia testator fecit plures gradus substitutionum. i. Ioannis, deinde aliorum filiorum nasciturorum, deinde descendentium ab eis, deinde filij Mariæ, & tandem d. Petri, vnde cum d. Petrus sit substitutus illis gradibus præcedentibus, qui deinde nō præcesserunt, non videtur locus esse substitutioni, sed cōditio potius habenda pro defecta, vt per iij. rationes consulit Oldr. cons. cxlj. quem sequitur Jo. And. in Spec. de test. §. j. Alex. consil. j. Secundo quia
1 d. Petrus † vocatus est in defectum nepotis masculi, qui nepos tempore euenientis conditionis non erat natus, vnde non potest dici defecisse, vt est text. in l. Titio vsumfructum. ff. de cond. & demonst. vbi omnes doct. ergo non est verificata conditio. Tertio videtur aperta mens testatoris, quod noluerit Petrū præferri nepoti masculo ex dicta Maria. vnde licet talis nepos tunc non esset natus, tamen propter voluntatem testatoris hoc non debet esse impedimento quin deinde debuerit admitti per gl. in l. tale pactum. in fin. ff. de pac. & quod ibi not. doc. & facit tex. in l. fin. C. de posth. hered. instit. non est autem dubium quin testator potuerit hunc nepotem vocare, quocunque tempore nasceretur l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de lib. & posth. Quarto quia licet adhuc non esset natus, tamē natus est postea, & ideo interim videtur quod successio steterit in suspenso, vt in simili dicit gl. in l. ij. ff. si pars her. pet. doct. l. si duobus. l. plane. §. si coniuncti. ff. de leg. j. Quinto & vltimo, videtur pro hoc esse decisio Paul. de Castr. consil. ccxlvij. in causa quæ vertitur. in j. vol. vbi in fideicommisso prohibitionis alienationis consulit admitti filium qui non erat natus tempore facto alienationis, & sic tempore euenientis conditionis: quia cum dispositio cœperit a tempore quo nundum erant nati filij, censetur testator intellexisse de quandocunque nasciturisarg. l. fundus qui locatus. de fundo instr. leg. nec est dubium quin potuerit hoc testator facere. d. l. si duobus. §. fin. cum l. seq. Sed tamen prædictis non obstantibus puto contrariam opin. es-
2 se veriorem, & ius deuolutum fuisse ad ipsum d. Petrum cum † tempore euenientis conditionis nullus nepos masculus natus esset: quia ista est
3 regula generalis, quod † ad hoc vt quis admittatur, oportet inspici diem qua fideicommissum cedit, & sic diem mortis Ioannis, quo tempore euenit conditio, idq; procedit non solum in successionibus ab intestato, quæ a lege deferuntur. l. si Titius. l. item prætor. ff. de suis, & leg. l. si quis filio exheredato. in princ. ff. de iniust. rupt. & inst. de hered. quæ ab intest. §. cum autem. versi. plane. sed etiam in successionibus ex testamento quæ secundum testatoris dispositionem deferuntur, & maxime in fideicommissis vt est tex. in l. cum pater. §. hereditatez. j. ff. de leg. ij. ibi inter eos fieri qui eo tempore vixerint &c. ad idem tex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ij. ad Treb. & tex. in l. interuenit. ff. de leg. præst. in l. cū, qui post. ff. de cond. & demonst. vt fuit disputatum Lambertini de Rampontibus quam refert, & sequitur Jo. And. in Spec. rub. de test. & quæ est appro-
4 bata ab omnibus: † cum enim tempore euenientis conditionis iste non esset natus substitutio de ipso habetur pro non scripta, & ius deuoluitur substituto l. j. §. & cum triplici. C. de cad. toll. sequitur Lud. Rom. cons. ccccxxxviij. versic. quo ad quartum. Paul. Cast. consil. xvj. in ij. Alex. cōsil. xiij. in iij. xxvj in ij. Soc. cxiij. in j. lxxij. in iij. Dec. cclij. & rub. C. de succ. edic. in princ. Corn. cōsil. xvij. in iij. Crotus rep. §. diui. Rubeus in rep. §. quidam recte. cum sim. Et illud maxime est dicendum in casu nostro, propter verba testatoris dum dicit quod hereditet filius maior de legitimo matrimonio natus, cum enim illud participium natus sit præteriti temporis, & referatur ad verbum hereditet, necessario intelligitur quod tempore, quo hereditare debet, id est tempore delatæ successionis fideicommissus sit natus per regulam. §. si extraneus. in l.
5 in delictis. ff. de noxa. l. ex facto. vbi Bar. ff. de vulg. & pup. † dictio enim natus, non potest salua proprietate sermonis accipi, id est nasciturus quia verba præsenti temporis non trahuntur ad futurum. l. si a colono. ff. de verb. oblig. l. Gallus. in princ. vbi Bart. v. opp. ff. de lib. & posth. Suadetur quia hæc sententia illis verbis quod tali casu hereditet, quæ verba sunt restrictiua ad illum casum & non patiuntur extensionem, vt in simili. per Anch. consil. ccclvij. ex serie. versic. iij. Dec. consil. cccxv. & in l. quamuis. C. de impub. & al. Et hoc tenendo non obstat allegati. in contrarium, & in primis, quod substitutio sit facta post plures gradus qui
6 fuerunt caduci, secundum Oldr. d. † consil. cxlj. respondeo illud consilium est communiter reprobatum: quia contra doctrinam Bart. in l. quandiu. ij. ff. de acquir. her. quam omnes probant, & ibi Franc. Aret. respondet rationibus Oldradi, & ante Aret. idem tenuit ibi Ang. Im. Raph. & idem etiam tenet Soc. consil. lij. Dec. cccclxxvij. & cccxviij. cū
7 concord. Non obstat text. in † l. Titio vsusfructus, quia loquitur in verbo destituere, quod videtur differre a verbo deficere, cum fideicō[illegible] in casum deficientiū masculoꝝ verificatur etiā si masculi non sint nati, sm Dec. consi. ccxxvij. & facit text. in l. iij. §. j. vbi glo. verb. cœperit. ff. vsufr. quem. caueat. Et in casu Pau. de Cast. d. consi. xvj. in ij. substitutio erat facta in defectū, sicut hic, & tamen verificatur filijs non natis, tpe quo cedit dies, sm eum, & ita etiam habet vulgaris vsus loquendi, vt hæc verba in defectum accipiantur generaliter. et est tex. in c. j. de inuest. quam Titius in vsib. feud. a quo casu non est recedendum, secundum not. in l. Labeo. vbi per Bart. de sup. leg. & doct. rubr. ff. de op. nouinunt. & quia etiā Iurisconsulti ita loquunt. l. ij. ff. de prec. verbo. l. j. C. de ind. vid. toll. l. vnica. §. & cū triplici. & §. sinautē ad deficientis. C. de cad. toll. Non obstat, quod mens testatoris sit pro nepote ex filia quandocūq; nato: & ideo debeat hoc haberi pro expresse. d. l. fi. d. l. tale. in fi. respondeo contrarium esse verius: quia imo videtur accommodasse voluntatem suam, secundū leges vt admitteret ita demum, si natus, aut conceptus tpe euenientis conditionis. l. in ijs. ff. de cond. & dem. l. si duo. ff. de acq. her. & quæ habent per Bartol. & alios in l. hæredem mei. §. cum ita. ff. ad Treb. in l. Gallus. §. j. de lib. & posthu. maxime cum verba expresse loquantur de iam nato: & ideo non sunt extendenda ad nasciturū. vt dixi.
8 Et † dictio, in defectum, &c. excludat istum nepotem cum tunc dicatur deficere: quia substitutio caduca. d. §. & cum triplici. imo nec verisimile est, quod voluerit testator stare in suspenso ius, & possessionē dictarum iurisdictionum, quæ fideicōmisso subijciebantur, cum id plerumq; periculosum sit, subiectisq; damnosum. Non obstat, quod quandoq; † vltimæ vo-
9 luntates stant in suspenso: quia hoc est verum ante, quā cedat dies postq; vero cessit dies, secus est l. fi. in fi. vbi gl. ff. com. præd. l. cum filius. §. tertius. ff. de leg. ij. & gl. in d. l. ij. si pars her. pet. & docto. d. l. si duobus. loquuntur antequam dies cedat puta: quia vbi relictū est pure alijs sub conditione ante euentū conditionis non cedit dies, sed res stat in suspenso quod non est in casu nostro: in quo loquimur postquā conditio iam euenerat, vt admittatur substitutus excluso eo, qui non erat in rerum natura.
10 Non obstat vltimo † consiliū Paul. Cast. ccxlvij. vbi vult admitti filias nondum natas tpe euenientis cōditionis, id est, alienationis factæ aduersus iussum testatoris, respondeo quod conclusio Pauli non probatur legibus per eum allegatis, vnde Stephanus Bertrandi consi. xv. nu. 17. in j. vol. non audet firmare dictā conclusionē & dicit, quod indiget maiori deliberatione: & quod imo tales filij non admittantur tenet Soc. d. consil. lxxij. in iij. quem sequit, & reputat notandum Rubeus in rep. d. §. quidā recte. versi. vnum not. Secundo rndeo, quod opinio Cast. potest esse vera in casu suo: quia ipse loquitur quando testator simpliciter vocauerat non solū filios, sed etiā familiam, & sic vbi sit vocat[illegible]
11 ctiuo, quod † gradatim accipit. l. fi. C. de verb. sig. merito tunc nō attendimus ad tēpus conditionis simpliciter, sed etiā ad gradum nasciturorꝝ, & quod ita esset in casu suo, ipse expresse dicit. versic. nec verū est, & in alijs locis. & pro hoc allegat. l. cum ita §. in fideicōmisso. ff. de leg. ij. Tertio est aduertendum, quia in casu Cast. illi non nato non erat a[illegible] substitutus, quod contrarium est in casu nostro, alias sequeretur, quod [illegible] d. Petrus habuisset fideicōmissum: nato deinde illo nepote, fuisset obligatus relaxare illa bona, & dominium fuisset ambulatoriū, & translatum ad tēpus duntaxat in substitutum, quod non est dicendum, nisi [illegible] testator ita expresse mādauit: imo olim nec quidem expresse poterat l. fi. C. de leg. Et ideo propter hoc dictum Pau. Cast. non est [illegible] dendū a cōibus regulis approbatis vno ore per omnes doct. [illegible] reperitur videt disputare, an Petrus acceptauerit dictum fideicōmissum: quia istud nihil refert, si enim fideicommissum est particulare, transit incontinenti dominium in ipsum. l. a Titio. ff. de furt. l. cum pater [illegible] do. ff. de leg. ij. siue vniuersale transmissum est per d. Petrum [illegible] & heredē suum cū conditio ipso viuente, euenerit. l. cogi. §. [illegible] nus. ff. ad Treb. l. ij. C. de fideic. per Bar. & docto. in l. cum [illegible] de leg. j. maxime cū in casu nostro expressum post d. Petrum vocari eius descendentes, vnde gradatim admittunt ex etiā persona sua: cum sint vocati a testatore d. l. fin. C. de verb. signif. Ceterum, quia vt audio aduersus prædictum fideicōmissum fit fundamentum quod testator non potuerit illud facere, & quicquā immutare ex quo iam antea per viam donationis eam primogenituram constituerat, vnde non erat licitū ab ea recedere. l. perfecta. C. de don. quæ sub modo. Sed contra hanc donationē duo obstant. Primum est, quia donatio illa videt facta per modū ob-
12 uentionis bonoꝝ, quod filij succedant, &c. constat aūt, quod † conuentio inducens obuentionē bonorum non valet. l. hereditas. C. de pact. conuen. l. licet. per arg. a speciali. C. de pact. & per Bart. consil. cxij. incip. promisi tibi & tu mihi. & ratio est, sm eum, quia per pactum obuentionis ipsi paciscentes non obligantur: quia verba respiciunt duntaxat obuentionē ipsi aūt non obligant se ad quicquā dandum vel faciendū, vnde
13 † cū obligatio ex persona ipsoꝝ initium non sumat actus est nullus. l. quæcunq; gerimus. ff. de act. & obl. Nec bona ex tali pacto possunt de-
14 uolui, cum † deuolutio non fiat nisi iure publico per testamenta, vel successiones ab intestato. l. iij. ff. de testa. l. fi. ff. de suis, & leg. l. si quando. §. j. C. de inoff. test. & cum opi. Bar. transeunt doct. vt per Alex. consi. xxviij. ponderatis verbis. in ij. Dec. l. pactum dotali. C. de collat. Curt. Jun. consi. xv. & consi. lxxxj. & in d. l. licet. cū concor. per eum, & ego idē tenui in l. pactum, quod dotali. C. de pact. Et procedit hæc conclusio siue de re dotali agat siue de re particulari: semp enim militat supra scripta ratio, & merito Bar. d. consi. cxij. loquitur etiā in pacto pacto & ita etiā loquitur Alex. d. consi. xxviij. Et licet aliqui Ex doct. vt Jas. & Parisi videant aliter sentire tñ loquuntur, quando pactū est nullum alia rōne, videlicet tanquā restrictum facultatis testādi de quo in l. si fratres. §. idē respondit. j. ff. pro soc. Jas. l. stipulatio hoc modo cōcepta. de verb. obl. Paris. consi. xxvj. in ij. nostra quæstio est, quando est nullū: quia inducat obuentionē, & in casu nostro nullo modo vera esset opinio ipsoꝝ. Rur-
15 sus procedit conclusio etiā si iuramentum interuenisset: quia cum † lex requirat certos modos, quibus obtingit successio non possunt illi modi suppleri per iuramentum, secundū Alex. & alios in d. l. pactū quod dotali.

16 dotali.l.j.C.de pac.vbi sum secutus sicut nec supplerentur per† clausu
lam omni meliore modo τc. quæ habet vim iuramenti, sm Bart.in l.
cum pater.§.si uos matrem.per illum text.ff.de leg.ij. Alexan.d.cons.
xxvij. Bart.l.j.§.si quis ita.ff.de verb.oblig. Et maxime hoc dicendũ
cum iste donans deinde fecerit testamentum, τ aliqua mutauerit vt me
rito prior ordinatio non possit valere tanquam dispositio inter liberos
minus solennis,secundum l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de
test.τ quod tradit Alex.d.l.pactum quod dotali.C.de pact. Non ta-
men vidi verba ipsius donationis, an inducant obligationem præsentẽ
τ executionem post mortem,quod fieri potest iuxta l.j.C.vt act.ab hęr.
τ per Old.consil.cxxxix.Alex.consil.lxxxij.in ij. an simplicem obuen
tionem. Et ideo transeo ad aliud fundamentum. Alterum argumentũ
17 quod deducitur contra hãc donationem est:quia†facta est absenti,nec
per eum acceptata, vnde non valet.l.absenti.ff.de donat.l.fi.ff.de legat.
Quod procedit adeo.vt nec per hęredes deinde acceptari possit: quia
18 tale†ius acceptandi non transit in hęredes.l.si ego.§.si res.ff.de iur.
dot.l.iij.ff.de ser.export.quia res amplius non est integra ex quo mor-
tuus est donatarius.l.bonorũ.ff.rem rat.hab.τ firmat Paul.Cast.cõs.
19 cxcv.visis ijs,quę narrantur.in ij.vol.†præsumpta enim mens est do-
natoris, vt donet ipsi donatario, non autem hęredibus nisi quatenus
iam donatarius acceptauerit.l.cum,qui ita.§.j.ff.de verb.oblig. Bar.
l.stipolatio ista habere.§.si quis ita.in fi.eod.tit.τ quod not.Bal.in l.
20 iij.C.qui ad lib.procl.τ talis [illegible] † [illegible] non est
contractus:quia non habet consensum duorum.l.consensu.ff.de act.τ
oblig.sed est meri facti: ideo ad hęredes non transit.l.cum hęredes ff.
de acquir.poss.per Cin.in l.j.quæst.ij.C.de his.qui ante aper.tab.Bal.
21 Salic.Alex.l.emanc.C.qui admit.τ † ante dictam acceptationem ni-
hil dicitur in bonis defuncti.l.si sine.§.si procuratores.ff.rem rat.hab.
Bart.d.l.bon.merito ad hęredem tale ius transmitti non potest.Bar.
l.a testatore.in fi.ff.de condit.τ demonst.Ias.d.l.emanc.sicut videmus
22 quod † conditiones potestatiuę respectu implementi ad hęredes non
transeunt l.si decem cum petiero.vbi Bart.in fin.ff.de verb.oblig.in
casu autem nostro inest tacita conditio potestatiua si donatarius acce-
23 ptauerit.d.l.absenti.Rursus procedit argumentum etiam†si notarius
nomine absentis acceptasset, adhuc non quęritur absenti nisi secuta ra-
24 tificatione.l.iiij.ff.rem pupill.saluam for.quia†notarius non differt in
acquirendo ab alijs nisi,quod quęrit vtiles actiones absq; cessione.sm
Bald.l.j.§.exigere.de magist conuen. Bar.d.l.iiij.vnde semper opus
est ratificatione,sm Ioan.And.de Prs.τ Gul.de Cun.quos refert, τ
sequitur Alber.de Ros.in l.non enim aliter.ff.de adopt.Bald cons.cc.
verba.versic.vel melius dicendum.in ij.volum.Ang.cõsil.lxxij. Old.
xxx.factum tale est quędam.Ioan.And.in Spec.de cess.act.§.conse-
quenter.in addit.incip.Petrus de Cern.in fi.Soc.l.j.§.si iusserim.de
acq.poss.τ consil.liij.in iiij.Com.consil.l.in j.cum ergo ille donatarius
25 nunquam ratificauerit,sequitur, quod dicta † donatio non valuerit, τ
potuerit per donatorem reuocari nec possint hęredes donatarij am-
plius ratum habere,vt consuluit Paul.de Cast.d.consil.cxcv.refert, τ
sequitur Dec.in l.contractus.ff.de reg.iur.τ consil.cccxvj.vbi allegat
etiam Bald.in l.nec ei.§.satisdatio.circa fi.ff.de adopt.quęst.vj. Nec
obstat notata per doct.maxime Soc.τ Ias.in l.qui Romę.§.Flauius.
ff.de verb.oblig.vbi quando donatio est stipulata per notarium non li-
cet donanti mutare sententiam:quia loquuntur quando secuta est ratifi
catio donatarij,vel saltem sequi potest:secus,quando est iam ante mor-
tuus,τ istam opin.etiam sum secutus.in l.ij.§.ex ijs.in j.not.ff.de verb.
oblig.in j.lectura impressa. Vltimo aduersus fideicommissarium de-
ducitur præscriptio:quia ab euentu conditionis,id est a morte d.Ioan-
nis (quo tempore initium sumit præscriptio.sm Abb.consil.cj.Fel.c.
transm.de præscr.)citra lapsi sunt tot anni qui sufficiunt præscriptioni,τ
26 licet alias † res prohibitę alienari vel fideicommisso subiectę censen-
27 tur etiam vetitę vsucapi.l.fin.§.pen.C com.de leg.τ† propter iussum
testatoris lex resistat vsucapioni, adeo vt titulum necessarium vsucapio
ni infirmet.l.vbi lex.ff.de vsucap.c.cum non licet,extra de præscr.vnde
tali casu ignorantia emptoris vel iustus error pro titulo non est.l.ij.§.si
a furioso.vbi Paul.de Cast.ff.de vsucap.pro empt.τ facit text.in l.in
bonę fidei.ff.de acq.rerum dom.tamen ista non procedunt duobus casi
bus qui videntur ad præsentem speciem pertinere. Primus est quan-
do qui vsucapit non ab hęrede, sed ab alio titulum habuit: cum enim
tunc nulla grauati indeuotio arguatur procedit vsucapio,vnde tunc di
ci non potest,q; mala fides venditoris noceat singulari successori,secun-
dum auth.malę fidei.C.de præscr.long.temp.τ ita tenet Bald.in d.l.
ij.Paul.Castr.d §.pen.vbi etiam Ias.τ consulunt Corn.consil.cxvij.
28 in j.volum. Alter est†in præscriptione longissimi temporis cum in ea
non sit necessarius titulus,sed solum bona fides.c.j.de præscr.lib.vj.vn
de cessat ratio conclusionis,τ procedet præscriptio Bar.l.fi.C.vnde vi.
Paul.Alex.Ias.l.filiusfam.§.diui.q.pen.ff.de leg.j.Alexan.lix.in iij.
Soc.cclj.Steph.Bert.d.consil.xv.num.14.Sed ijs non obstantibus
puto in casu nostro posse istis descendentibus d.Petri prouideri, τ cũ
29 †præsumatur fideicommissi ignorantia.c.ignorantia præsumitur.de
reg.iur.vj.per Bart.in l.qui Romę.§.duo fratres.quęst.ij.ff.de verb.
oblig.poterunt in integrum restitui ex clausula generali si qua mihi iu-
sta causa videbitur.d.l.j.in fin.ff.ex quib.caus.mai.Bart.l.j.§.si quis
autem.de itin.act.priua.τ ita est communis opinio.in l.cum filius.§.in
hac.ff.de verb.oblig.Dec.consil.clxxiij.quam ampliant aliqui.vt pro
cedat etiam in præscriptione quadragenaria,vt Alex.consil.cij.clxxij.in
ij.Socin.consil.clxiij.cxciij. Præterea sciendum est quod cum testa-
tor vocet d.Petrum τ qui ab eo descenderint, nõ currit præscriptio ad
uersus istos descendentes nisi ab eo tempore quo prior in gradu perfe-
cta præscriptione ipse sit exclusus.l.j.§.sed videndum.ff.de succ.edicto.
Bart.consil.cxxix.quidam habuit.doct.l.j.C.qui admit.cum ante isti
30 agere non possint,vnde†non valenti agere interim non currit præscri-
ptio.l.j.in fin.C.de ann.præscript.l.cum notissimi.§.illud.C.de præscr.
xxx.vel xl.ann.Bart.l.senatusc.versic.quęro hic.ff.de off.præsid.τ ita
in terminis nostris tenuit Claud.de Seysel.τ Io.Crotus in d.§.diui.
dicto quęst.pen.quod videtur mihi procedere etiam si sequentes in gra
du sint proximiorum hęredes.quamuis enim auctores sui sint exclusi,
non tamen ipsi excludentur,secundũ regulam l.cum a matre.C.de rei
31 vend.quia † isti ex propria persona agunt,vnde non tenentur facto au
ctoris sui.l.fin.C.de euict.ex negligentia enim proximiorum, qui per-
miserunt præscribi nulla oritur obligatio, quę eorum successores ex pro-
32 pria persona agentes obligare possit, vnde † factum præcedentis non
præiudicat sequenti, qui ex propria persona admitti se postulat, secun-
dum Aluarotuz cap.hoc quoque versic.quęro ab extra.de succ.feudi.
Et ista pro decisione præsentis casus mihi videntur sufficere, q; enim
pertinet ad confiscationem, τ etiam ad legitimationem, d.Petri nihil
scripsi.quia non sunt mihi exhibitę scripturę pertinentes ad dictos ca-
sus, τ ideo me remitto dominis aduocatis præstantissimis Iuriscon-
sultis. Et hęc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXX.

1 *PRohibitiones non alienandi facta a testatoribus recipiunt strictam interpretationem vt in eis a proprietate sermonis nõ recedamus & appellatione filiorum non veniant nepotes.*
2 *Prohibitiones non alienandi non valent nisi adiecta sit causa probabilis & concernens fauorem alicuius.*
3 *Dictio eorum stat relatiue & restrictiue &c.*
4 *Dictio meorum quid.*
5 *Pronomen ipsorum quid.*
6 *Testator grauare non debet eum quem non honorat et cui nihil relinquit.*
7 *Præceptum nudum testatoris nullius est momenti.*
8 *Per nepotes conseruatur memoria testatoris.*
9 *Grauatus non alienare extra familiam potest cuiuslibet de familia alienare etiam remotiori.*

DOmum, de qua agitur puto non pertinere, neque ad
hospitale,neque ad fabricam, sed potuisse relinqui d.
Hieronymo Vicomercato. In primo sciendũ est,
1 q; † prohibitiones non alienandi factę a testatoribus
recipiunt strictam interpretationem, vt in eis a pro-
prietate sermonis non recedamus, τ appellatione filio
rum non veniant nepotes.gl.§.nos igitur.in auth.de rest.fideicomm.
Bart.τ ceteri.in l.filiusfam.§.diui.ff.de leg.j.Socin.consil.xiij.in iij.
2 Dec.consil.xcj clxxxij.cum sim. Item sciendum,q; tales † prohibitio-
nes non valent nisi adiecta sit causa probabilis, τ concernens fauorem
alicuius,vt ex text.in d.§.diui. Quibus præsuppositis,resultat primũ
fundamentum pro d.Hieronymo quia verba prohibitionis dicunt:
Si quis eorum hæredum meorum &c. τ sic intelliguntur solum de supra no
3 minatis: τ sic filijs d.Io.Augustini,τ Io.Antonio τ hospitali:quia † di
ctio,eorũ,stat relatiue τ restrictiue ad scriptos hęredes,secundũ Old.
4 consil.xxj.vbi loquitur de†dictione,meorum, τ sequitur Alex.consilio
clxxij.in v.quę est apposita in casu nostro Bald.cons.cccij.in v. Ias.
5 τ alij Mod.in d.§.diui.d.quęst.ante pen.vbi loquitur in†pronomine
ipsorum quod est eiusdem significationis cum dictione, eorum, merito
non trahetur ad filium Io.Antonij.qui alienauit,alias sequeretur ab-
6 surdum,q;†testator grauasset filium Io.Antonij ad non alienandum:
cum tamen nihil ei reliquisset cõtra regulam.l.ab eo.C.de fideicom.
est enim positus in conditione,non autem vocatus, secundum gl.in l.
Lucius.ij.ff.de hęred.inst.Secundum resultat fundamentum,quia vi-
7 detur tale†præceptum testatoris esse nudum,τ consequẽter nullius mo
menti.d.§.diui.quia illa causa. Quod remaneat ad perpetuam mei memo-
riam.non est sufficiens, τ probatur in l.pater.§.Iulianus Agrippa.ff.
de leg.ij.vbi causa quod in fundo sint suę aut maiorum suorũ reliquię
non sufficit: ergo multo minus ista, τ si dicamus valere talem causam
non prohibebitur d.Hieronymus habere talem domum: quia ex per-
sona sua remanet firma memoria testatoris: tum quia est eius ex filia
8 nepos†per nepotes autem conseruatur memoria testatoris.l.liberorũ.
in gl.fi.de verb.signi.tum quia est,eiusdem familię,cuius testator.l.vo-
luntas.C.de fideicommiss.l.cum pater.§.cum inter.de leg.ij.l.pater.§.
duob.de leg.iij.τ de se patet. vnde per rationem declarabitur mens te-
9 statoris.l.cum pater.§ dulcissimis.de leg.ij.cum vulgarib.τ † graua-
tus non alienare extra familiam,potest cuiuslibet de familia alienare, ẽt
remotiori.l.vnum.§.quod si talia.de leg.ij.l.pater filium.ff.ad l.Falc.
τ in dubio ita est iudicandum:quia huiusmodi prohibitiones sunt odio
sę, vt supra dixi τ auferunt facultatẽ domino de re sua libere disponẽdi.

SVMMAE RERVM. CXXI.

1 *ANni initium dupliciter capitur vno modo secundum vulgarem vsum quod incipiat ab incarnatione domini alio modo quod incipiat quandocunque & vocatur annus emergens.*
2 *Non est accipienda interpretatio per quam superfluitas induceretur.*
3 *Dictio vnã cum habet vim coniuncta seu copula qua solet inter diuersa poni.*
4 *Dispositio testatoris trahitur facilius ad futurum quàm ad præteritum.*
5 *Dispositio legis æquiparatur dispositioni testatoris.*
6 *Hæreditas adita & apprehensa mutat nomen & efficitur patrimonium.*

7 *Teſtator ſemper cenſetur diſpoſuiſſe ex die mortis ſuæ & ſecuta aditio ne etiam ſi verba ſimpliciter prolata fuerint.*

8 *Facile capienda eſt præſumptio remunerationis & recompenſationis & quod qui in vno grauatus eſt in alio releuatur.*

9 *Per annum poſt mortem mariti de iure ciuili ſecundum honeſtam conſuetudinem tenentur mulieres abſtinere a ſecundis nuptijs.*

10 *Pro herede regulariter fit interpretatio contra legatarium. fall.*


Rauiter inſpectis verbis teſtamenti d. Julij Paltro-
nij, ꝛ legato facto d. Blancę eius vxori probabilior mi-
hi viſa eſt illa opinio, ꝙ fructus anni integri a morte te-
ſtatoris debeantur ipſi vxori, teſtator enim poſt legatũ
mobilium, ꝛ frumenti, bladi, vini, exiſtentis in domo ꝛc.
tempore mortis ſubiecit, *Vna cum omnibus recollecti-*
bus anni obitus dicti teſtatoris, &c. Ex quibus verbis oritur difficul-
1 tas, quia † annus poteſt accipi duobus modis vno modo, ſecundum vul-
garem vſum, ꝙ incipiat ab incarnatione domini: alio modo, quod inci
piat quandocunque puta in caſu noſtro a morte teſtatoris ꝛ vocatur a
doctoribus annus emergens, vt eſt tex. in l. de diuiſione. ꝛ ibi Jaſ. in v.
not. ff. ſol mat. l. ita vulneratus. vbi Flor. ad leg. Aquil. l. cum heres. §.
Stichus. vbi doct. de ſtatulib. l. j. §. annum. vbi Bart. ff. de itin. actu.
priuat. Bald. conſil. ccclvij. reuerendus. in fi. 1. vol. Jac. But. in l. pen.
C. de accuſ. cum ſimil. Videndum eſt igitur quomodo intelligenda ſint
illa verba vna cum omnibus recollectibus anni obitus dicti teſtatoris.
Et videtur mihi de anno emergenti eſſe intelligendum pluribus ratio
nibus. Primo, quia cum teſtator primo legauiſſet vina, frumenta in
domo ꝛc. ſi intelligeretur de anno vulgari, tale legatum eſſet ſuperfluũ
2 ꝛ nihil vtilitatis afferret huic mulieri † quę interpretatio non eſt acci-
pienda. l. ſi quando. ff. de leg. j. c. ſi. Papa. de priuil. in vj. Bald. in rub.
C. de contrah. empt. q. ix. Paul. de Caſt. conſil. ccxlv. ꝛ ccxlviij. Alex.
in ſimili conſil. ix. in vij. volum. Dec. conſi. cccxxiij. nu. 2. ccxxiij. nu. 3.
ccxlv. num. 9. cclxxxix. num. 4. cum ſimilib. ꝛ potuit veriſimiliter teſta-
tor cogitare ꝛ ita etiam verba ſonant: quod cogitauerit ſe deceſſurum,
collectis fructibus qui debebantur ex primo legato, vnde ſubijciendo,
vna cum recollectionibus, non eſt veriſimile quod voluerit ſuperflue
diſponere, ſed cogitauerit caſum qui euenit. l. qui iure. ff. de teſtam. mil.
3 Secundo, quia † particula illa, vna cum ꝛc. habet vim coniunctę, ſeu
copulę, quę ſolet inter diuerſa poni gl. rub. ff. de iuris ꝛ fac. ignor. l. ſi. C.
de imp. ꝛ al. ſubſt. Bart. l. Gallus. §. j. de lib. ꝛ poſth. vnde per dictam
clauſulam apparet, quod teſtator habuit tanquam diuerſa legatum vi-
ni, frumenti, ꝛc. allegatum ſubſequenti, recollectuum. vnde non poteſt
videre ſenſiſſe de anno vulgari: quia hoc modo vtroque legato eadem
res deberetur quod eſſet contra manifeſtam mentem ipſius. Tertio
ſuadetur: quia veriſimilius eſt, quod teſtator intellexerit de fructibus
4 colligendis poſt mortem, ex quo † diſpoſitio teſtatoris trahitur facilius
5 ad futurum, quam ad prętęritum ſicut dicimus etiam de † diſpoſitione
legis. l. leges. j. C. de legib. quę ęquiparatur diſpoſitioni teſtatoris, ſe-
cundum Bart. in l. j. C. de his quib. vt indig. de quo per Alex. conſilio
cxxx. in ij. clxxxv. eod. vol. Soc. xix. in iij. Dec. xc. cum ſimilib. Quar-
to, quia teſtator locutus eſt de recollectionibus quę verba proprie ſigni
ficant collectiones poſt mortem ſuam: quia reſpectu vini, tritici, ꝛ cęte-
rorum quę iam habebat in domo amittunt nomen recollectionum, ꝛ
aſſumant aliud, videlicet prouiſio domus, vel frumentum, vel vini ꝛc.
6 ſicut dicimus de † hęreditate adita ꝛ appręhenſa quę aſſumit aliud no
men, ꝛ efficitur patrimonium, vt habetur in l. j. §. veteres. ff. de acqu r.
7 poſſ. ꝛ per Jaſ. in rub. ff. de acq. hęred. Quinto, quia † teſtator ſemper
cenſetur diſpoſuiſſe ex die mortis ſuę, ꝛ ſecuta aditione etiã ſi verba ſim
pliciter prolata fuerint. l. ſi in diem. in princ. vbi Bart. ff. de cond. ꝛ de
monſtr. l. j. §. ſi quis hęred. de ſtatut. Sexto, quia mens ipſius ex eo
quoque arguitur, quod vxori legauit dotem ſuam ſibi dandam termi-
no anni. iuxta l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. act. vnde videtur in re-
compenſationem, expectationis huius anni ei legaſſe tales recollectio-
8 nes, † facile enim capienda eſt pręſumptio remunerationis, ꝛ recompen
ſationis, ꝛ quod qui in vno grauatus eſt, in alio releuatur. l. ſi vero non
remunerandi. in prin. ꝛ § idem Papinianus. ff. mand. l. huiuſmodi §.
cum pater. vbi not. ff. de leg. j. l. cum qui. in princ. ff. de iureiur. Se-
ptimo, hoc etiam ſuadetur eo colore, quod voluerit maritus eam inte-
9 rim habere tale ſolatium pro anno luctus, quo tenetur † interim abſtine
re, de iure noſtro, ꝛ ſecundum honeſtam conſuetudinem a ſecundis nu-
ptijs. l. genero. ff. de his qui not. infam. ꝛ vt comodius poſſit parentare
ſeu celebrari facere anniuerſarium marito ſuo. c. fin. de teſt. c. in noſtra.
de ſtipul. per Hoſt. in ſumma de pęnit. ꝛ remiſſ. §. quibus mortuis. ver
ſic. ꝛ notandum. Vltimo in dubio hęc interpretatio eſt accipienda:
quia cum appareat, quanto amore, ꝛ beneficentia maritus ſit eam pro-
ſecutus debet in his legatis fieri in eius fauorem latior interpretatio pro
pter pręſumptam mentem teſtatoris. l. capienda. §. fin. ff. de reg. iur. l.
Aurelius. §. Titius. ff. de lib. legat. facit tex. in l. in conuentionibus. vbi
10 dixi. ff. de verb. ſign. ꝛ ita limitatur illud quod vulgo dici ſolet † fieri in-
terpretationem pro hęrede aduerſus legatarium ſecundum Dec. in l.
ſemper in obſcuris: verſ. v. tallia. ff. de reg. iur. ꝛ facit tex. cum gloſ. in l. in
teſt. ff. de fid. lib. Matheſ. not. xliij. Soc. l. cum auus. de cond. ꝛ dem.
Et ita mihi videtur, per ſuprascriptas rationes ſimul coniunctas, ſal-
uo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXII.

1 *Facultas teſtandi eſt de iure publico.*

2 *Proteſtationes ſeu confeſſiones non alterant quę ſunt iuris publici.*

3 *Speciale eſt in teſtamento non ſolemni cui hæres interfuit ut confeſſio hæredis faciat legatum ſuſtineri in vim fideicommiſſi.*

4 *Per ſecundum teſtamentum tollitur primum ipſo iure.*

5 *Confeſſio hæredis illi præiudicat niſi quatenus probetur error.*

6 *Confeſſio facta parte abſente non valet.*

7 *Quando confeſſio non emanauit principaliter ad obligandum ſed ad approbationem prioris teſtamenti non requiritur præſentia partis ſed ſufficit quod quandocunque acceptetur per eos quorum intereſt.*

8 *Mulieri propter fragilitatem ſexus facilius ſuccurritur & in ea præſumitur ignorantia.*

9 *Confeſſio poſterior tempore non debet nocere emptori cui ius iam erat quæſitum.*

10 *Confeſſio emanata ad perſuaſionem aduerſarij non obligat confitenté.*


Ororis Antonię viſo vtroq; teſtamento, ꝛ viſa prote-
ſtatione ſororis Cornelię inſtitutę in ij. teſtamento, ꝛ
quę proteſtata eſt voluntaté dictę Antonię fuiſſe, ꝙ
primũ teſtamentũ obſeruaretur, ꝛ haberet effectum,
1 dubitaui de viribus iſtius proteſtationis. Quia † fa
cultas teſtandi: eſt de iure publico. l. iij. ff. de teſt. ꝛ
2 per huiuſmodi † proteſtationes, ſeu cõfeſſiones non
3 debet alterari. l. nemo poteſt. ff. de leg. j. Et q2 † ſpeciale eſt in teſtamẽto
non ſolẽni, cui hęres interfuit, vt confeſſio hęredis faciat legatum ſuſti
neri in vim fideicõmiſſi. l. ſi. C. de fideic. Et facit, ꝙ not. Bart. in l. cum
quis decedens. in princ. ff. de legat. iij. vbi confeſſio hęredis non mutat
ius teſtamenti, nec actio ex teſtamento competit. Sed tamen in caſu no
ſtro probabilior eſt opinio, ꝙ ſtandum ſit dictę confeſſioni, ꝛ primũ te-
4 ſtamentũ valeat, quãuis enim regula ſit, quod † per ſecundũ teſtamen
tum tollatur primum ipſo iure. §. poſteriore. Inſt. quib. mod. teſt. inf.
tamen hoc eſt intelligendũ, quando poſterius non eſt ſimulatũ, id eſt,
quando habet voluntatem teſtatoris, quod nõ fuit in caſu noſtro pro-
pter aſſertionem hęredis cui videtur ſtandum. per d. l. fin. C. de fideic.
cuius legis ratio militat etiam in hoc caſu. ꝛ per text. in l. fideicommiſ-
ſum. C. de fideicom. ꝛ facit text. ꝛ quod ibi not. in l. cum teſtamentũ. C.
5 de iur. ꝛ fact. igno. vbi † confeſſio hęredis illi pręiudicat, niſi quatenus
probetur error qui non interuenit in caſu noſtro, ꝛ quod not. Soc. cõſ.
6 xx. in ij. volum. Nec obſtat, ꝙ † confeſſio hęc videatur, facta parte ab-
ſente, ꝛ ideo non valeat. l. certam. §. ſi quis abſente. ff. de conf. quia cum
talis confeſſio non emanauerit principaliter ad obligandum, ſed ad ap
probationem prioris teſtamenti nõ requiritur pręſentia partis, ſed ſuf-
ficit ꝙ quandocunq; acceptetur per eos, quorũ intereſt, vt eſt tex. cum
gl. in §. ſi vero expreſſim. vbi Ang. in auth. de hęred. ꝛ Falcid. ſequitur
Alex. in apoſt. ad Bart. in d. §. ſi quis abſente. cũ concord. per Franc.
Curt. in rep. l. admonendi. ff. de iureiur. Felin. c. ſi cautio. de fide inſtr.
Maxime cum ſit facta coram iudice, ſecundum not. per Bartol. in l.
poſtquam liti. C. de pact. ꝛ melius per Joan. de Anan. conſilio lxxv. ꝛ
maxime accedente iuramento. d. l. cum quis decedens. §. codicillis. vbi
Bar. per Felin. in c. ſi cautio. de fide inſtrum. maxime etiam cum adhuc
viuat hęres inſtituta in j. teſtamento, quę poteſt acceptare: ꝛ ideo nõ ſit
neceſſarium ingredi illum articulum, an ius acceptandi tranſeat in he-
redem, de quo alias dixi in c. cum contingat. de iureiur. ꝛ ꝙ tranſeat te
nuit Alex. conſi. xlvi. num. 17. ꝛ conſi. xcij. num. 10. in vj. volum. Nec
obſtat lapſus temporis, ſeu pręſcriptio quę videtur poſſe legari aduer-
ſus hanc hęredem ſcriptam in primo teſtamento ſe velle agere petitio-
ne hęreditatis: quia cum eſſet in probabili ignorantia iſtius proteſta-
tionis ꝛ crederet, ſecundum teſtamentum valere, videtur ei ſuccurren-
dum ex clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa, ꝛc. de qua in l. j. in fi. ff. ex quib.
cau. maior. ꝛ cõſuluit Alex. conſi. lxxj. ꝛ lxxxiiij. in j. Soc. conſi. lxxxvj.
7 ꝛ lxvj. cum ſimilib. Quod maxime dicendũ in † muliere cui propter
fragilitatem ſexus facilius ſuccurritur ꝛ in qua pręſumitur ignorantia.
l. iuris. C. qui admitti. Item quia iſta d. Cornelia erat mala fide, vt ap-
paret ex confeſſione ſua Alexan. conſi. clxxxvij. in hac cauſa ꝛ lite in ij.
volum. vnde non potuit pręſcribere ꝛ hęredes tenentur exonerare eius
conſcientiam, vt habetur in ca. ſi. extra de pręſcr. per Abb. in c. ij. c. ſi di
ligenti. eod. tit. facit text. ꝛ ꝙ ibi not. in c. fin. in fi. de ſepult. cap. in lite-
ris. de rapt. Nec obſtat, ꝙ iſta confeſſio emanauerit poſtquam vendi-
8 tę fuerant tornaturę xx. ex dicta hęreditate: vnde hęc: † confeſſio po-
ſterior tempore non debet nocere emptori, cui ius iam erat quęſitum. l.
ſi ſuperatus. ff. de pigno. l. facta. §. ſi hęres. vbi docto. ff. ad Trebellia-
num. quia reſpondeo quod etiam poſito quod hoc eſſet verum, tamen
hęredes illius confitentis tenentur ad pretium quia poteſt primus hę-
res ratam habere venditionem rei ſuę ꝛ petere pretiũ a venditore, ſeu
eius hęredibus vt eſt text. in l. iij. C. de rei vendit. in l. ſi cum ſeruum.
vbi dixi. ff. ſi cert. petat. facit gloſſ. in l. ſi. ff. de tranſact. ꝛ quod habetur
in l. fin. C. de litig. in l. apud Celſum. §. quod ſi is cui. ff. de doli except.
9 Nec etiam obſtat, quod iſta † confeſſio non videtur emanaſſe ſimplici
ter, ſed perſuaſione aduerſarij, videlicet do. Hieronymię quę in primo
10 teſtamento erat vſufructuaria, vnde talis † confeſſio non videtur obli
gare ſecundum l. ij. ff. quando act. de pec. per Bar. in l. error. C. de iur.
ꝛ fact. igno. vbi doctor. per Alexan. conſi. lxxx in ij. volu. Sed reſpon-
deo quod iſta confeſſio eſt ſimpliciter ꝛ facta, ꝛ illa verba, ꝛ quam vo-
luntatem dixit audiuiſſe dici, ꝛ proferri ꝛ declarari a do. Hieronyma,
non inferunt quod tali caſu ſubſit aliqua perſuaſio: quia forte audiuit
declarari in pręſentia ipſius teſtatricis ita per interpretationem loquen
tis. Et in omnem caſum doctrina Bartol. non negat, quin confeſſio
ipſo iure valeat, niſi probetur error, quod non poteſt fieri in caſu no-
ſtro. Et ideo concludo ſecundum ſuprascripta, ſaluo ſemper ſanio-
re iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXIII.

1 TEstes contradicentes testamento potiores sunt ipso instrumento testamenti.
2 Dictum vnius testis aduersus instrumentum facit vacilare fidem instrumenti.
3 Testis mortuus potius auget suspicionem falsitatis.
4 In institutione pia causa lex remittit solemnitates iuris ciuilis.
5 Iure ciuili non valent relicta ad pias causas nisi adhibitis vij. testibus & seruata omnes solemnitate.
6 Cum appareat per testes quem fuisse institutũ frustra recurrimus ad verba enunciatiua & inaniter dicta.
7 Schedula scripta manu testatoris non facit nisi semiplenam probationem.



Moniales S. Barnabę concludo non posse pręten
1 dere ius aliquod in hęreditate d. Hieronymi, de
qua agitur, quamuis enim legantur institutę † in
testamento, cum tamen omnes testes contradi-
cant instrumento dictum testamentum fide defi-
2 cit. l. j. §. si quis neget. ff. quemad. test. apert. vbi
Bar. & doct. communiter concludunt quod † di-
ctum vnius testis aduersus instrumentũ facit va
cillare fidem instrumenti quanto magis in casu nostro in quo omnes
contradixerunt ipsi instrumento: & ita etiam tenent Canon. in ca. cum
Joannes. de fide instr. & est indubitata conclusio. Nec obstat, q̃ pro in
strumento sit notarius & q̃ mortuus sit vnus testis, qui debet haberi
potius pro coadiuuante, quam pro contradicente, quia respondeo hoc
non procedere in casu nostro, in quo plures sunt contradicentes, secun
dum Ang. in d. §. si quis neget. & Imol. ibi, & per Sal. in l. in exercen-
dis. C. de fide instr. per Alex. consi. xvij. in ij. & facit quod not. Paris.
de Puteo in trac. syndicatus. in vero. tortura. in c. si duo testes. vbi cõ-
3 cludit, q̃ † testis mortuus potius auget suspicionem falsitatis, q̃ maxi
me est dicendum in hoc casu, cum ipse notarius fuerit de falso condem-
4 natus. Non obstat etiam q̃ hic tractetur de † institutione pię causę, in
quo lex remittit solennitates iuris ciuilis. c. relatum. j. extra de testa.
5 quia respondeo quod † iure ciuili non valent relicta ad pias causas ni
si adhibitis vij. testib. & seruata omni solennitate. l. generali. C. de sacros.
eccle. & est communis opinio cõtra Bar. in l. j. C. eod. tit. deinde Pon
tifices fauore pię causę noluerunt etiam duos testes sufficere: quia exi-
stimauerunt solennitatem illam negligendam, quę duntaxat inuenta
erat, ne facile falsum committi posset. Unde si hęc suspicio cessaret, sta-
tuerunt satis esse duos testes idoneos, idest, non suspectos, vt dicit Ho
stien. & Jo. And. in d. c. relatum vbicunque ergo subesset suspicio tunc
non esset locus dictę dispositioni, vt dicit Ant. de But. in c. cum esses.
de testamen. & Bal. consi. cclxxxv. ad fi. in ij. vol. & in casu fortiori con
tra pium locum consuluit Ang. in consil. ccxxiij. Corn. consi. cclxj. in
j. & consi. lv. in iiij. Soc. consi. xcij. in ij. vol. istę autem moniales non
solum habent contra se suspicionem falsitatis, sed manifestam proba-
tionem, quę sumitur ex dictis contradicentium instrumento. Non
obstat probatio protestationis extraiudicialis, quod dictus testator
dixisset se velle instituere moniales: quia cum etiam idem dixerit de
6 Equite beccacuto, & † per testes appareat eum fuisse institutum frustra
recurrimus ad hęc verba enunciatiua, & inaniter d. l. diuus. ff. de iniu.
test. cum concordantib. Non obstat etiam exhibitio schedulę, quę per
comparationem literarum videtur esse similis manu. testatoris: quia
7 † illa non facit nisi semiplenam probationem, quę nec quidam in con
tractibus sufficit iuxta l. comparationes. cum auth. seq. C. de fi. inst. in
vltimis vero voluntatibus duntaxat aliqualiter adiuuat, quando non
est suspecta, vt per Raph. Cu. consi. cxxxv & habetur in authent. quod
sine. C. de testament. ex quibus omnibus de simplici subscriptione re-
quisitus concludo cum suprascripto do. consulente dictas monia-
les ab hęreditate pręd icta excludendas esse. Saluo semper, &c.

SVMMAE RERVM. CXXIIII.

1 QVando vnus testis est necessarijs instrumento contradicit ipsi
2 instrumento si alij testes instrumentarij examinati pro instru
3 mento illud coadiuuent preponderabit probatio instrumenti.
2 Testis vnus testamentarius contradicens testamento facit testamentum vacillare.
3 Vltima voluntas ex defectu testium corruit.
4 Argumentum ex quo infertur legem esse absurdam reijciendum est.
5 Clausula codicillaris sustinet voluntatem defuncti quę alias deficeret propter defectum solemnitas.
6 Iuramentum falsum in vno substantiali est suspectum in omnibus.
7 Viua vox testis prefertur scriptura notarij.



Post redditum consilium supra proximum intellexi dif
ficultatem in pręsenti casu fieri propter auctoritatem
1 Jas. in consi. cxxiij. in j. vol. vbi conclu dit, q̃ † quan-
do vnus testis ex necessario instrumento contradicit
ipsi instrumento, si alij testes instrumentarij examina
ti pro instrumento illud coadiuuent pręponderabit
probatio instrumenti allegat multas auctoritates, & attestatur q̃ ista
est communis opi. Addit etiam rationem, quia alias sequeretur maxi
mum absurdum, quod vnus solus faceret vacillare fidem instrumenti,
& prefferretur alijs pluribus attestantibus pro instrumento. Sed cer-
te ista sunt verba ad Ephesios & credo, quod d. Jason fecerit illud cõsi-
lium in extrema senectute, quando non erat satis compos mentis. Et
in primis doctores quos ipse allegat partim non dicunt, quod ipse cre-
didit, partim dicunt totum oppositum. Et sciendum est (prout dixi in 2
consilio) quod non negatur, quin aduersus illum testem possit proba-
ri contrarium, quia hoc omnes fatentur, & tradit Ang. & Imo. in d. §.
si quis neget. & alij per eum allegati videlicet Spec. de fide instrum. §.
restat. ver. quid si tantum vnus. Hosti. in summa. de fide instr. versic.
quid si instrumentum. cum pluribus alleg. per Fel. in d. c. cum Joan-
nes. ver. sed hanc limitationem. Sed quęstio omnis stat in eo puncto
2 an soli testes instrumentarij sufficiant & dico, q̃ non, per † rationẽ glo.
Bar. & aliorum: quia esto, quod sex testes sint pro testamento hoc non
sufficit: cum septimus contradicat, ergo non potest valere tanquam te
stamentum, si vero adessent duo testes non instrumentarij qui conuin-
cerent hunc septimum, tunc contradictio septimi tanquam cõuicta non
attenderetur, & ita loquuntur prędicti doct. vbi vero soli sex instrumen
tarij coadiuuarent testamentum, secus esset & hoc manifeste sentit Al-
ber. per ipsum Jas. allegatus in l. cum precibus. C. de prob. ver. & pręe-
dicta.. vbi requirit tali casu coadiuuationem fieri per alios testes, non
descriptos in instrumento, & istud idem dicit Lanfr. de Oriano in repe.
c. quoniam contra in verb. instrumentorum productiones. vbi si codi-
3 cillis contradicant duo testes † instrumẽtarij, & tres examinati coadiu
uent non sustinentur codicilli: quia non habent legitimum numerum
vnde. Idem dicendum est in testamento, & sentit manifeste. Alex. in al-
leg. consi. xvij. in ij. & consuluit nouissime Jo. de Amicis de Venafro
consi. cxv. vbi dicit quod ista est vera & communis conclusio a qua ne-
mo discrepat quicquid dicat Jas in d. consi. & ita etiam tenet Soc. con
sil. xxviij. in ij. vbi reprobat etiam aliam responsionem Jas. volentis
valere talem voluntatem in vim codicillorum de quo dicendum, vt per
eos. Nec obst. ratio Jas. dum vult reducere rem ad absurdum, quod
isto modo esset in facultate vnius testis infirmare testamentũ, & quod
ipse solus preponderaret alijs, respondeo hoc non est, quod vnus pręe-
feratur pluribus, sed q̃ testamentum non habet integrum numerum
4 testium, prout requiritur a lege, & tale argumentum Jas. † inferret le-
gem esse absurdam quod esset absurdius. l. si qua pęna. de verb. sig. per
Bar. in l. fi. ff. de app. rec. Non obst. quod propter clausulam codicilla
rem debeat saltem sustineri in vim codicillorum, vt dicit Jas. d. consil.
cxxiij. ver. iiij. nam respondeo, quod hoc procederet, si quinq; testes
5 examinati dicerent pro instrumẽto. & ita loquitur Jas. † clausula enim
codicillaris sustinet voluntatem defuncti, quę alias deficere propter de
fectũ solennitatis, sẽ Bar. in l. j. q. iiij. ff. de iur. cod. sed in casu nr̃o non
solum est defectus solennitatis, sed etiam suspicio falsi, q̃ propter dictũ
6 vnius cõdicentis instrumenti fides vacillat, vt est supradictũ & † instru-
mentum falsum in vno substantiali, est suspectum in omnibus. iij. q. ix.
c. pura per Inn. in cum in iure peritus. de offi. deleg. & doct. l. si quis ex
argentarijs. §. j. de eden. l. si aliquid. C. de fusc. & arch. lib. x. & ita sentit
Soc. d. consi. xxviij. in ij. & licet duo testes sint pro instrumẽto, illi non
sufficiunt nisi essent in numero sufficienti codicillis, secundum Alber.
d. l. cum precib⁹. & testes scripti non examinati non sufficiunt, quando
7 vnus est qui contradicit † prefertur enim viua vox scripturę notarij p
supradicta, cum iste notarius sit satis suspectus, vt in processu apparet.

SVMMAE RERVM. CXXV.

1 DEficiente conditione fideicommissum euanescit.
2 Alienatio vetita reuocabilis & quandoque non.
3 Appellatio hęredum trahitur ad hęredem hęredis in infinitũ.
4 Secundi hęredes etiam proprie loquendo sunt hęredes.
5 Cum nomine appellatiuo prohibiti sint hęredes apparet late prohibitionis onus hęreditarium esse.
6 Prohibitio quamuis pluribus facta sit non ideo mutuo fauore facta videtur vt vno alienante alter censeatur vocatus sed potius preceptũ sit nudum & non valeat.
7 Testator volens aliquo tempore alienari nisi in casu euidentis necessitatis apparet extra illum casum subesse fideicommissum.
8 Quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio.
9 Dictio hęredibus intelligenda est de hęredibus sanguinis ex quo testator considerauit in ipsis qualitatem masculinitatis.



Testamentum, de quo quęritur duo habet capita. Pri
mum est, quod decedente Matthea absque liberis
masculis, &c. testator substituit monasterium, &c. qui
casus non euenit, q̃ Matthea decessit relictis libe-
1 ris masculis, & † sic defecit conditio qua vocabatur
monasterium, & sic fideicommissum euanuit. l. filiusf-
fam. §. cum quis. de leg. j. nec de hoc est dubitandum,
vt per Old. cõs. xxj. cum concor. per Dec. cõs. ccxviij. Alterũ est caput,
in quo vertitur pręsens difficultas, q̃ testator prohibuit alienationem
bonorum immobilium ipsi Matthęe, vel eius hęredib. masculis, nisi in
casum euidentis necessitatis declarandę per dominos priores, &c. mo
2 do quęritur nunquid † alienatio facta per nepotes dictę Matthęe
possint rescindi per filios, & descendentes dictorũ masculorum, & pri-
cipio agendo videreť dicendum, q̃ sic, q̃ talis prohibitio alienandi indu
cit fideicommissum in casu alienationis, iuxta tex. in d. l. filiusf. §. diui.
& cum prohibitio facta sit, non solum Matthęe sed eius hęredib. ma-
3 sculis nõ est dubiũ q̃ † appellatio hęredũ trahiť et ad hęredẽ hęredis

hi in infinitum arg. l. sicut. §. pen. ff. qu. b. mo pig. vel hyp. & l. pater filius.
4 §. Iul. a contrario sensu. de leg. iij. † secūdi enim heredes etiam propriè
loquendo sunt heredes. l. heredes. de verb. sig. vnde a proprietate ver-
borum recedendum non est, idqꝫ verissimum est in casu nostro in quo
prohibitio non nominatim, sed simpliciter heredibus facta est, vt con-
cludit Barto. & sequuntur omnes in d. §. diui. ad fi. & facit ratio: quia
5 † cum nomine appellatiuo prohibiti sint heredes apparet tale prohibi-
tionis onus hereditarium esse, vt per Bart. l. Marcellus. in princ. ad
Trebell. vnde ad vlteriores quoqꝫ heredes protenditur, idqꝫ ex verbis
testamenti satis probatur, quibus testator prohibet heredibus, ne vllo
vnquam tempore & sic in infinitum &c. merito ergo poterit hęc aliena-
tio reuocari tanquam isti descendentes in hunc casum sint vocati, ob-
stant tamen dictę conclusioni duę rationes. Prima, quia videtur ta-
le pręceptum esse nudum cum testator in casum alienationis neminem
6 vocauerit, communis enim est opinio, quod † prohibitio quamuis pluri
bus facta sit non ideo mutuo fauore facta videatur, vt vno alienante al-
ter censeatur vocatus, sed potius pręceptum sit nudum, & non valeat, se
cundum gl. j. in d. §. diui. quam ibi communiter doct. sequuntur vt per
Bal. consil. cccclxxv. ij. in j. in antiq. & Io. de Imo. in l. cum pater. §. li-
bertis. de leg. ij. sed respondendum est supradictam conclusionem pro-
cedere, quando testator post prohibitionem pluribus factam, vltra nō
esset progressus, & ita loquitur gl. in d. §. diui. secus, quando aliquibus
verbis constaret fauore coheredum facta fuisse, veluti si vetuisset aliena
re, & adiecisset se velle vt res illę firmę & liberę illi per omne tempus re-
manerent. l. pen. § vlt. de leg. ij. vbi gl. super verbo, filijs, & Io. de Im.
adiectio enim illa indicat voluisse testatorem eos fideicommisso onera-
7 re. l. pater. §. quindecim. ff. de leg. iij. vnde in casu nostro cum † testator
noluerit aliquo tempore alienari, nisi in casu euidentis necessitatis, satis
apparet extra illum casum subesse fideicommissum. Secunda ratio
vrget in contrarium, quia si dicamus vocatos istos descendentes, cum
sint heredes nepotum qui alienauerunt non videtur posse contrauenī-
re, neqꝫ peteret fideicommissum, per l. cuj a matre. C. de rei vend. & per
8 regulam quę habet, quod † quem de euictione tenet actio agentem repel
lit exceptio. l. vendicantem. ff. de euictionib. Respondeo quod ista diffi
cultas cessaret, si isti fuissent heredes cum beneficio inuentarij, iuxta re-
gulam fin. §. in computatione. C. de iure delib. & quod not. Bald. in l.
qui se patris. C. vnde lib. & Dec. consil. clxxv. & si non fecerunt inuenta
rium, possunt petere restitutionem in integrum aduersus eius confectio
nem, iuxta tex. in §. pupillis. verbo, per restitutiones. in auth. de hered.
9 & Falc. vbi gl. & doctr. Quamuis etiam possit dici, q̄ † dictio illa here
dibus, intelligenda sit de heredibus sanguinis, ex quo testator conside-
rauit in ipsis qualitatem masculinitatis, vt in simili not. doct. in l. Gal-
lus. §. etiam. ff. de lib. & posth. & consuluit in simili casu Dec. cl. xxxviij.
de quo dicendum vt per eum, vnde sequitur, vt si aliquis istorum desce-
dentium nolit esse heres nepotum qui alienauerunt, possit adhoc fidei-
commissum admitti. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXVI.

1 *VT testamentum sit nuncupatiuum oportet nomen heredis no-
minatim coram testibus exprimi.*
2 *Licet lex dicat heredes palam nuncupandos esse tamen satis est si nun
cupentur implicite.*
3 *Probatio quæ fit per comparationem est periculosa & dat materiam
falsitatibus.*
4 *In testamento nuncupatiuo non est necessaria scriptura.*
5 *Attendendum est ad qualitatem secundum quam actus agitur.*
6 *Cum testator dicat se facere institutionem amore dei & hæres scriptus
sit pauper tale testamentum dicitur pertinere ad pias causas.*
7 *In dubio videtur quis potius motus contemplatione sanguinis quàm
pia causa.*
8 *Duo testes sufficiunt ad probandam solemnitatem interuenisse in testa-
mento.*



Hęc Speciarij viso testamento de terra fluminis ro-
gatus: quid sentiam de iure puto rem paucis absolui
posse, & concludendum testamentum illud valere tanqꝫ
nuncupatiuum, prout testator ipse affirmat se facere, cu
ius affirmationi standum est, quando validitas actus
cum ea concordat, secundum Bald. in l. j. C. de iu. cod.
Paul. Cast. in l. proxime. ff. de his quę in test. del. Sed difficultatem in
1 casu nostro facit, quia † vt testamentum sit nuncupatiuum, oportet no-
men heredis nominatim coram testibus exprimi. §. fi. inst. de t. st. l. hac
consultissima. §. per nuncupationem. C. de test. l. iubemus. C. eod. tit.
quod non videtur factum in casu nostro: quia testator simpliciter dixit
testibus quod illud erat suum testamentum. & quod ita ordinauerat, vt
in dicta charta continebatur. Sed tamen hoc non obstante dicendum
contra testamentum valere, quia satis est, quod implicite testator ita di
xerit quamuis non expresserit nominatim heredes, vt tenuit Bart. in
l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonst. qui loquitur non solum in lega
tis, sed etiam in institutione allegando. l. hoc articulo. ff. de hered. inst.
& quod hoc procedat in testamēto. & institutione heredis firmat Bal.
& Ang. in l. asse toto. ff. de hered. inst. Bald. in l. captatorias. C. de test.
mil. Paul. Cast. & Aret. in l. heredes palam. in prin. ff. de testam. & licet
Aret. ibi multum disputet & mutuum se inuoluat, tandem tamē residet
in hac opinione quando constat de certitudine ipsius schedulę aliter
quam per solam comparationem literarum, quam sententiam sequitur
Corn. in d. §. per nuncupationem. & Socin. in consil. clxxij. in ij. punc.
dub. vbi consuluit etiam in casu fortiori, & ideo ab hac opinione in pra-
ctica non esset recedēdum & licet Ias. in d. §. per nuncupationem. aliter
videatur sentire, tamen eius opinio est contra communem & etiam non
2 mouetur satis bona ratione: quia † licet lex dicat heredes palam nuncu-
pandos esse, tamen satis est, si nuncupentur implicite. & tex. per eum al-
legatus volens nominatim nuncupari. d. l. iubemus. loquitur in testa-
mento in scriptis in quo maior solennitas requiritur, nostra autem quę
stio est in nuncupatiuo in quo vt dixi communis opinio est quod suffi-
ciat nuncupatio implicite facta prout in casu nostro, vnde dictum Ias.
solum potest saluari in casu textus per eum allegati videlicet in testamē
to in scriptis. Et vltra quod hęc est communis opinio cum tractetur
de fauore sustinendi testamenti deberet hęc sententia pręualere etiam si
non esset communis per tex. in l. si pars. ff. de inoff test. & quę not. And.
Sic. consil. vj. inc. scriptum est. in j. Maxime cum in casu nostro nulla
prorsus sit dubitatio quin illa fuerit voluntas testatoris propter reco-
gnitionem testium & notarij. & Bart. in d. l. si ita scriptum. loquitur in
casu magis dubio in quo poterat supponi a guardiano schędula adulte-
rina, & tamen vult sufficere comparationem literarum propter assertio-
3 nem testatoris cum tamen alias † probatio quę fit per comparationem
sit periculosa & det materiam falsitatibus, vt dicitur in tex. in auth. de in
strum. cau. & fi. in princ. vnde apparet quod casus noster habet lōge mi
nus dubitationis. Non obstat statutum terrę fluminis, quo traditur
certa forma, quę non videtur esse in casu nostro seruata: vnde actus vi-
detur esse nullus, iuxta ea, quę habentur per Mod. in l. j. ff. de lib. & po
sthum. quia respondendo dico esse aduertendum, quod dictum statutū
non est factum ad correctionem iuris communis, prout etiam in dubio
fit interpretatio in statuto. l. si seruum. vbi Salic. C. de noxa. per Bart.
in l. Cęsar. de publica. & habetur in l. omnes populi. de iust. & iu. vnde si
quis velit testari vel per nuncupationem vel in scriptis poterit: quia sta
tutum hoc non prohibet sed solum prouidet in vno casu omisso, quādo
testator vult manu propria scribere, vel per manum alterius, quādo ip-
se nesciat scribere, & tunc statutum in §. si quis vero. dat formam ibi posi
tam quę non fuit seruata in casu nostro: quia non agebatur de casu posi-
to in statuto, scilicet quod testator vellet ipse scribere, vel quia nesciret,
vteretur manu alterius: imo testator in casu nostro protestatur contra-
4 rium, scilicet quod vult † facere testamentum nuncupatiuum in quo nō
est necessarium, quod ipse per se, vel per alium scribat. d. §. fi. inst. de te.
nec adhibuit manum domini Guilelmi tanquam simplicis scriptoris:
quia ipse nesciret scribere, sed potius tanquam notarij & testis vt appa-
ret ex attestatione testium, nec etiam probatur quod iste nesciret scribe-
re, vnde apparet, nihil opus fuisse seruare formam statuti quod habet
locum duntaxat, quando fit testamentum secundum qualitatem in sta-
tuto expressam. l. Fulcinius. §. j. ff. ex quib. caus. in poss. attendendum
5 est enim † maxime ad qualitatem secundum quam actus agitur. l. si pa-
ter. §. qui duos. vbi Bald. ff. de adop. l. si pręponas. §. j. vbi Ang. ff. de
inoff. test. & quod not. Io. And. in c. j. de homic. in vj. in nouel. Ias. in l.
6 diuus. ff. de re iud. Pręterea & secundo † cum testator dicat se facere
istam institutionem amore Dei, & iste heres scriptus sit pauper tale te-
stamentum dicitur pertinere ad pias causas, & non subiacet formę tra-
ditę a statuto, c. cum esses. extra de test. per Bart. in l. j. C. de sacrosan.
7 eccl. Nec obstat consanguinitas, quia licet † in dubio videatur quis mo
tus potius contemplatione sanguinis quam pię causę. l. tutor. § qui tu
toribus. ff. de excus. tut. Bart. in l. qui filias. ff. de leg. j. tamen hoc pro-
cedit in dubio non quando testator expressit quod faciebat amore dei,
prout in casu nostro, & tenuit Bal. in l. illud. C. de sacrosan. eccl. in prin.
versic. quod intelligo verum. & firmat per multa Luc. Roman. rep. au-
thent. similiter. C. ad legem Falcid. Non obstat quod testes in subscri-
ptione non affirment se fuisse rogatos &c. quia ista solennitas quod in-
teruenerit probatur ex attestatione ipsorum omnium testium super se-
8 cundo articulo, & cum hoc † pertineat ad solennitatem sufficeret, si pro
baretur per duos testes not. Bald. Paul. Cast. & Mod. in l. ij. C. de se
cun. tab. Im. d. c. cum esses. de test. vbi dicit istam esse communem opi-
nionem refert & sequitur Alex. d. l. ij. & idem Alex. consil. xlvij. abund.
lib. ij. videtur multo magis hoc esse dicendum in casu nostro in quo om
nes septem testes attestantur de rogitu, vt supra dixi. Et ita mihi vi-
detur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXVII.

1 *MAsculi fœminis ex causa potiores.*
2 *In feudis verba descendentibus masculis intelliguntur etiam de
nepotibus ex filia ad exclusionem aliarum filiarum & ab
his descendentium.*
3 *Regulariter in feudis non solum fœmina sed omnis earum linea exclu-
ditur.*
4 *In dubio pro possessore iudicandum est.*
5 *Fauorabilior est causa rei quàm actoris & in ambiguis contra actorem
pronunciamus.*
6 *In dubio pronunciandum non esse locum fideicommisso.*
7 *Fideicommissum est onus.*
8 *Semper fit interpretatio vt hæres quàm minimum sit grauatus.*
9 *Verisimile est patrem quàm minimum velle grauare filios sed dunta
xat reseruare ius successionis ab intestato.*
10 *Clausula ita quod linea masculina &c. est limitatiua seu restrictiua
potest operari ampliationem.*

Augustin.



Ugustini Beroij Iurisconsul. viso consilio dubitaui primum circa eius decisionem propter satis aperta verba testamenti, tamen deinde perspicacius cogitando visa est mihi eius sententia verior, & consona menti testatoris. Et quia ipse diffusissime omnia attingit non deferam aduersus vetus prouerbium ligna in syluam, sed ero tanto breuior. In primis igitur fundata est intentio d. Herculis nepotis An
1 tonelli ex filia propter verba † illa substitutionis, quibus vocantur filij filiorum Nicolai, & successiue descendentes in infinitum masculi. Iste enim est descendens & masculus, vnde ex proprietate sermonis comprehenditur per textum. in §. j. in auth. de her. ab intesta. Specul. titul. de loca. §. nunc aliqua. q. cxlvj. Bal. consi. cccxxviij. in primo. Pau. Cast. l. Gallus. §. nunc de lege. de liber. & posth. Fulg. cons. lxxxvj. Corn. cons. cclvj. litera G. in secundo volum. Dec. in simili c. nouit. vj. notab. extra de iudi. maxime cum alias illa dictio, descendentes, nihil operaretur. l. si quando. de legat. j. vt diffusius dictum est in consi. Considero etiam quod nisi ita diceremus, sequeretur absurdum, quod iste nullo casu vocatus esset ex predicto testamento, quod est absurdum, cum vocet alios minus dilectos in dicta portione Antonelli, contra regulam l. Publius. in fine. de condit. & demonst. Vocat enim descendentes filiarum masculos, & deinde feminas, & maritos earum. Cum tamen in portione Antonelli magis sint dilecte eius filie & ex filiabus nepotes masculi, quam masculi ex ipsius Antonelli amitis, vt in simili dicit Alex. consi. xxxviij. in vj. Ias. consi. cxlij. in ij. Ludo. Bolog. inter consi. in Alex. consi. xiix. in iiij. cum similib. Addo etiam mentem testatoris satis declarari ex illo capite quod vocat in defectum masculorum ex alijs filiabus filias feminas dom. Nicolai & descendentes ex eis quibus verbis non posset comprehendi do. Isabella, que non descendit ex feminis, sed ex masculo Nicolai, & consequenter minus comprehenderetur d. Hercules. quod non potest alia ratione dici quam quia satis erat comprehensus ex verbis prime institutionis sub illo nomine descendentes masculos. Ostendit hoc etiam ordo & series testamenti: pretulit enim testator primo masculos ex Nicolao sicut ipsum Nicolaum pretulerat sororibus, vnde et descendentes masculos ex feminis linee Nicolai videtur pretulisse descendentibus masculis ex linea sororum Nicolai, vt in simili dicit Bartol. quem sequuntur doc. in d. l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de liber. & posthum. Barto. in l. fin. ff. ad Trebellianum. Alexand. l. coheredi. §. qui discretas. ff. de vulgar. Confirmatur hoc etiam, ex natura feu-
2 di secundum quam traditum est quod † verba illa descendentibus masculis intelliguntur etiam de nepotibus ex filia ad exclusionem aliarum filiarum, & ab his descendentium. vt est tex. in ca. j. de eo qui sibi & suis
3 her. in vsib. feud. † admittiturque descendens ex filia quamuis alias in feudis non solum femine, sed omnis earum linea excludatur. c. j. §. hoc autem qui feu. da. poss. & tamen propter vim illorum verborum descendentium masculorum, &c. omnino excluduntur tales nepotes. ergo, idem dicendum in casu nostro vt quamuis in hoc fideicommisso femine excludantur existente linea masculina, tamen non excludatur Hercules descendens ex filia Antonelli. Et debet iudex inclinare in re dubia in hanc
4 sententiam. Primo per regulam quod † in dubio pro possessore est iudicandum. §. commodum. inst. de interd. Secundo per aliam regulam,
5 quia † fauorabilior est causa rei quam actoris, & in ambiguis contra actorem pronunciamus. l. qui accusare. C. de ed. Tertio, quia actor iste innititur
6 & venit ex iure fideicommissi, & † in dubio pronunciandum est non esse locum fideicommisso. l. Lucius. §. tres heredes. in verb. an vnciam hereditatis. vbi Din. Iac. Alber. ff. ad Treb. l. si fuerit. vbi Ca. & So.
7 in v. not. ff. de reb. dub. & ratio est quia † fideicommissum est onus. l. cohe
8 redi. §. cum filie. ff. de vulg. & † semper fit interpretatio vt heres quam minimum sit grauatus. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. Et hoc maxime est dicendum quando filijs tale grauamen induceretur: quia verisi-
9 mile est quod † pater quam minimum eos grauare velit, sed duntaxat reseruare ius successionis ab intestato, secundum gl. in l. Lucius. ij. ff. de lib. & posth. Nec obst. quod expresse videatur vocatus d. Petrus ex Margareta filia per illa verba in casu, quo Nicolaus, seu filij vel filiorum filij in infinitum & descendentes ex dicto d. Nicolao decederent sine filijs masculis ita quod linea masculina ipsius Nicolai deficeret. &c. quia respon-
10 deo quod illa † clausula, ita quod linea masculina. &c. est limitatiua, seu restrictiua, & ideo non potest operari contrarium effectum, vt augeat fideicommissum, sed debet substitutio in casum contrarium institutionis procedere, iuxta l. j. cum ibi not. C. de impuber. l. si is qui ducenta. §. fi. vbi Bar. ff. de reb. dub. tradunt doc. in l. quamuis. C. de impub. Intelligetur ergo illa clausula ita quod linea masculina deficeret, nec superesset descendentes masculi prout in institutione in casu autem nostro supersunt, idest, ipse Hercules. Nec est nouum, quod fiat ista interpretatio, vt aliquid simpliciter renunciatum intelligatur saluis supradictis. l. non erit. §. dato. ff. de iureiurando. vbi Castr. & Ias. l. nam ad ea. ff. de condit. & demonstr. Dec. consilio cccv. cum similib. & ex ipsis transeo cum opinione suprascripti domini consulentis. Et hec omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXVIII.

1 *Secundum testamentum derogat primo.*
2 *Vltima derogant prioribus.*
3 *Iuri quod quis ignorat non censetur vnquam renunciasse.*
4 *Solutio legatorum arguit notitiam testamenti quia non est verisimile hoc esse factum nisi inspectis eius verbis.*
5 *Notarij rogati de testamentis possunt compelli ad exhibendas tabulas.*
6 *Regulariter in materia fideicommissi non veniunt Nepotes appellatione filiorum.*
7 *Fideicommissum extendi & varie.*
8 *Quando praecedunt legata & testator generaliter de bonis suis locutus est consequens est etiam praelegata comprehendi.*



Ccessi & ipse in sententiam d. Consulentis viso suprascripto consilio pro cuius clariore explicatione ponam infrascriptas conclusiones. Prima conclusio est,
1 quod † secundum testamentum magnifici d. Iulij Maluitij derogat primo iuxta regulam positam in §. poste
2 riore. inst. qui. mo. test. infir. & quia † vltima derogant prioribus. l. pacta nouissima. C. de pact. vbi no. Nec obstat quod arbitri iusserunt heri solutionem legatorum secundum formam primi testamenti, & sic in tot bonis immobilibus, quia propter hoc ideo non censetur sublatum secundum, & solutio illa censetur facta ex laudo, & sic vigore pacti, non autem ex testamento per ea que habentur in c. Raynaldus. per gloss. super verb. neutra pars extra de testa. Ang. consi. cccxviij. primi eius talis. facit gl. in §. si vero. in auth. vt diffe. iudi. Nec rursus obstat quod dicti arbitri declarauerunt solos do. Pirrhum & Herculem esse heredes cum tamen in secundo testamento etiam d. Ascanius esset ascriptus coheres: quia per hoc non probatur quin in reliquis secundum testamentum stet firmum, iuxta regulam d. §. posteriore. & potuit Ascanius homologare dictum laudum, & esse contentus prelegatis omissa institutione. l. filio pater. ff. de leg. j. vbi not. Secunda conclusio, quod per homologationem dicte sententie arbitrorum censetur exclusus Ascanius, & sui heredes ne quicquam petat iure dicte institutionis. Nec ob
3 stat, si dicatur quod † iuri quod quis ignorat, non censetur vnquam renunciasse. l. mater decedens. ff. de inoff. test. maxime vbi tale ius ex testamento penderet. l. de his. ff. de transact. Respondeo enim quod hoc procederet data ignorantia ipsius Ascanij, verum quod ignorauerit vel sciuerit totum pendet a coniectura, & cum Ascanius non esset suus heres, sed frater presumendum est potius quod sciuerit, vt habetur in l. eius qui in prouincia. in fi. si cert. pet. maxime cum in dicto testamento secundo adesset legatum ducatorum sexcentum quod iusserunt arbitri persolui. Vnde apparet eius notitiam eos habuisse ex quo arbitrium illud concordat in summa, in simili in l. si quando. §. fin. C. de inoffic. testa. in l. cum
4 quo. §. fi. ff. ad leg. Falci. † solutio enim legatorum arguit notitiam testamenti: quia non est verisimile hoc esse factum nisi inspectis eius verbis, vt per Bar. in d. l. de his. & moder. in l. qui Rome. §. duo fratres. in iij. q. Bar. ff. de verb. obli. Confirmatur etiam per renuntiationem dicti Ascanij qui iussus est renuntiare & cedere omnibus iuribus sibi competentibus in hereditate d. Iulij: certe nullum aliud ius sibi competebat, quam institutionis. Vnde habetur pro expresso. l. fundus qui locatus. in fine. ff. de fundo instruct. legat. maxime cum dicte partes protestentur quod arbitri sunt bene informati de iuribus partium, & sic de dicto testamento, & ista conclusio maxime procederet tenendo illam opinionem, que videtur magis communis quod regula dicte l. de his fundata sit ea ratione in penam eorum qui tabulas testamenti supprimunt & celant, iuxta l. j. ff. quemadmo. testa. aper. que ratio procedit duntaxat in testamento in scriptis, non autem in nuncupatiuo de quo rogantur
5 † notarij, & sic persone publice que compelluntur ad exhibendas tabulas. l. pretor ait. in princ. ff. de eden. & ita tenuit Alber. de Ros. Raph. Fulg. & Ias. in d. l. de his. Tertia conclusio licet fideicommissum fa-
6 ctum sit, si Ascanius decesserit sine filijs & regulariter appellatione filij in hac materia non veniant nepotes. gl. §. nos igitur, in authen. de rest. fideicomm. Ang. consi. vij. Dec. ccxviij. Socin. ccxxvij. tamen in casu nostro puto contrarium propter illa verba in fine adiecta, Ita quod semper & in perpetuum voluit eius bona peruenire ad masculos de Maluetiis, &c.
7 que ratio ampliat dictum vt videatur prohibitio in rem facta, & † extendatur etiam mortuo nepote sine filijs, secundum ar. l. pater. §. fundus. & ibi per Bart. de leg. ij. & consuluit Rom. consi. cccclvij. Pau. Castr. consi. cccxxij. viso & considerato. Ioa. de Anan. consil. xlvij. Cur. Senior. consi. xl. Aretin. d. l. qui Rome. §. coheredes. cum similibus. & licet loquantur in prohibitione alienationis, tamen idem est etiam in fideicommisso & semper subest eadem ratio, vt dictum amplietur per rationem generalem. l. cum pater. §. dulcissimis. de legat. & fideicommis. secundo. & ita sepe vidi iudicari, licet alij aliter respondissent, & semper secutus sum hanc opinionem tanquam menti testatoris magis consonam. Quarta conclusio quod fideicommissum illud ibi generali-
8 ter scriptum trahitur non solum ad portiones hereditarias, sed etiam ad prelegata cum enim precesserit legatum & testator generaliter de bonis suis loquutus sit consequens est etiam prelegata comprehendi per tex. in l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Treb. Nec me mouet quod ibi no. Bar. in pen. q. Volens hoc non procedere quando testator limitate loquutus est, puta de reliquo quod superest deductis iudicijs, seu legatis: quia respondeo quod in casu nostro non est ita loquutus, sed simpliciter dixit, In alijs autem bonis instituo, &c. que verba plurimum distant ab his, que posuit Bar. in d. pen. q. secundum Ang. consi. cccxciij. & seq. & ista mihi videntur vera omissis superfluis allegationibus.
Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXIX.

1 *Fideicommissi extendendi & transmittendi causa.*
2 *L. pater. §. Iulius Agrippa de leg. iij. sensus.*
3 *Alexandri authoritas incomparabilis.*
4 *Crotus in iure modicam habet supellectilem & iudicium.*



Erſiſto in prima concluſione facta in prioribus allega
tionibus, ꝙ domus de qua agitur non ſit ſuppoſita ali
1 cui † fideicommiſſo, ſed potuerit libere relinqui d. Hie
ronymo: quia prohibitio facta heredibus non extendi
tur ad alios. Nec obſtat, ꝙ nuper adducitur in mo
tiuis, ꝙ talis prohibitio habet annexam cauſam, ꝙ do
mus remaneat ad perpetuam memoriam teſtatoris. quo caſu videtur
propter adiectionem cauſę extendi prohibitionem per doctrinā Bar.
in l. pater filium. §. fundum. de leg. iij. quę eſt communiter approbata p
Iaſ. ⁊ cęteros in d. l. filiusfam. §. diui. cum ſimilib. Reſpondeo, ꝙ Bar
tol. ⁊ doct. loquuntur, quando cauſa illa reſpicit fauorem certę perſonę
cuius intereſt, ſeu quę ſit vocata in caſum alienationis putaſne de nomi
ne teſtatoris exeat, prout loquitur ille text. vel vt remaneat inter deſcē
dentes, vel in familia ſecus eſt ſi cauſa reſpiciat duntaxat fauorē ipſius
teſtatoris: quia tunc pręceptum eſt nudum cum non ſubſit aliquis, qui
reuocet talem rem alienatam, ⁊ vocatus ſit in eum caſum, vt dicit idem
Bart. in §. ſe. ad d. § fundum. videlicet in d. l. pater. §. Iulius Agrip
pa. de leg. iij. dum loquitur de cauſa concernente fauorem patris, id eſt,
teſtatoris. Non obſtat, ꝙ quando prohibitio fit de re ad quam teſta
tor habet affectionem etiā ſi ſiat perſonaliter, tamen propter affectio
nem durat perpetuo, ⁊ cenſetur realis ⁊ tranſit ad heredes heredum,
prout videtur innuere Lud. Rom. in l. ſi quis filium. §. fin. de acq. her.
dicit expreſſe Io. Crotus ⁊ Ferd. Hiſpanus in d. §. diui. Reſpondeo
enim ꝙ illa opinio eſt fatua, ⁊ ridicula prout ibi dixi. Et in primis eſt
2 contra tex. in d. † l. pater. §. Iulius Agrippa. vbi teſtator legauerat do
mum ⁊ fundum in quo erant reliquię ⁊ ſepulchra maiorum ſuorum, ⁊
tamen prohibitio alienationis tanquam nuda non valet, vt ſentit ibi
Bart. Secundo dico, ꝙ eſt contra rationem doct. in d. §. diui. dum
declarant, quę cauſa efficiat pręceptum non alienandi valere, ⁊ non eſſe
nudum: ⁊ dicunt, ꝙ ideo eſt quia ad hoc vt fideicōmiſſa valeant, opor
tet: vt teſtator ſtatuat in commodum alicuius. l. Quintus. de ann. leg.
cum ergo quis prohibet rem alienari nihil agit: quia heredi nocet dū
effectum dominij illi impedit, ⁊ nulli prodeſt merito dicitur in d. §. diui.
ꝙ non poteſt teſtator hanc rei ſuę legē imponere, talis ergo affectio nō
eſt conſideranda. Tertio dico, ꝙ cum Lud. Rom. in d. l. ſi quis filius
fam. §. fin. noluerit hanc opinionem affirmare, non arbitror fore aliquē
doctorem tam audacem qui velit ſententia ſua pro certo habere id quod
3 Rom. habuit pro dubio maxime cum d. † Alex. cuius auctoritas eſt in
comparabilis teneat contrarium, ⁊ alleget Bald. in l. ſia. q. xxij. C. de
her. inſt. cuius deciſio optime facit aduerſus hanc fantaſiam Romani,
nec auctoritas Croti eſt opponenda Alexandro cum notiſſimū ſit quā
4 tenuis ſit eius † in iure noſtro ſupellex ⁊ modicum iudicium. De Fer
dinando vero nihil aliud dico niſi ꝙ erat ſcholaris Ripę, quando fecit
illam repetitionem, vt atteſtatur ipſe Ripa in lectura d. §. diui. ⁊ ideo
non eſt curandum de iſtis militibus leuis armaturę, ſed adhęrendum
d. Alexandro qui eſt doctor veritatis maxime in iudicādo, pro quo eſt
caſus, vt dixi in d. l. pater. § Iulius Agrippa. vbi Bart. Rayn. Iac. id
tenent. Et ego bis legendo d. §. diui. ſum ſecutus, ⁊ ita etiam nunc te
neo. Et puto quod aliter dicere non poſſumus citra magnum errorem.

SVMMAE RERVM. CXXX.

1 *Verba in eorum defectum ſignificant quandocunque defecerint ſeu deficientibus.*
2 *Sola vulgaris poteſt fieri in fideicommiſſis.*
3 *Per diuiſionem bonorum quis dicitur ſatis adijſſe hereditatem.*
4 *Per aditionem hereditatis ſubſtitutio vulgaris exſpirat.*
5 *Non honoratus grauari non debet.*
6 *Pręceptum non alienandi factum pluribus cenſetur nudum & non valet ſecundum gloſam communiter approbatam &c.*
7 *Quando quis poteſt ſibi eligere quem ſucceſſorem velit fideicōmiſſum eſt nullum.*



Ubſtitutionis verba ſunt: *Tunc, & eo caſu ex
nunc mihi & filię pupillę vulgariter pupillariter,
per fideicommiſſum & omni meliore modo, &c.
Subſtituo ore meo proprio, &c. Fratres meos &
in eorum defectum ipſorum fratrum meorum fi
lios, quos eo caſu vt ſupra nomino in ſtirpes, &c.*
Quęritur an dicta verba: *In eorum defectū, &c.*
importent fideicommiſſariam, an vulgarem tantum. Et reſpectu pu
pillę verba ſunt clara non ſolum pupillariter, ſed etiam per fideicōmiſ
ſum vocari. Sed difficultas eſt reſpectu ipſorum fratrum an eorum filij
ſint illis ſubſtituti non ſolum vulgariter, ſed etiam per fideicommiſſum.
1 Et videretur etiam per fideicommiſſum tanquam † illa verba in eorum
defectum ſignificent quandocunque illi defecerint, ſeu illis deficientib⁹,
⁊ hoc ſentit Dec. conſil. cclxvij. Io. de Anan. conſil. xxvij. Ego tamē
2 ſentio contrarium in caſu noſtro quod † ſola vulgaris ſit, quę poteſt fieri
etiam in fideicommiſſis. l. vt heredib. ff. de leg. ij. quia talis ſubſtitutio
eſt limitata, tunc ⁊ eo caſu, ⁊ ſic ad caſum morientis filię, non autem ad
caſum morientium fratrum ad eorum grauamen, ſed quando iam ante
mortui eſſent, adeo, vt heredes eſſe non poſſent, ⁊ quia reſpectu fideicō
miſſarię inter fratres non erat opus, ꝙ ore proprio nominaret, ſed re
ſpectu vulgaris tantum, quę habet vim inſtitutionis, ⁊ in qua verifica
tur ſtatutum noſtrum. Et quia non eſt veriſimile, quod voluerit impo
nere hoc onus fratribus ſuis: ⁊ quia hoc ſentiunt doct. in l. Gallus. §. 1.
de lib. ⁊ poſth. ⁊ Alex. conſil. xiij. viſis ⁊ perlectis in iiij. vol. ⁊ allegata
per Dec. ⁊ Anan. loquuntur in diuerſis terminis. Quęritur nunc cir
ca prohibitionem alienationis viridarij, quod in caſu alienationis vo
luit peruenire in dictos ſubſtitutos, ⁊ in eis permanere. Et difficulta
3 tem facit, quia d. Antonius † per diuiſionem bonorum, ſatis dicitur adijſ
4 ſe hereditatem, ſecundum notata in l. gerit. ff. de acq. her. † vnde exſpira
uit ſubſtitutio vulgaris. l. poſt aditam. C. de impub. cuius ergo filia, ⁊ cō
5 ſequenter etiam neptis, non dicuntur ſubſtitutę, † nec honoratę a teſta
tore. ergo nec grauatę. l. ab eo. C. de fideicom. ⁊ ſic videtur valuiſſe alie
natio, ſaltem pro parte ipſarum. Contrarium tamen mihi verius vide
6 tur, quia licet † pręceptum non alienandi factum pluribus, cenſeatur nu
dum: ⁊ non valeat ſecundum gloſſam communiter approbatam in l. fi
liusfam. §. diui. ff. de leg. j. etiam ſi dictum ſit quod factum fuerit, vt bo
7 na ſucceſſioni ſuę reſeruent: cum † enim poſſint ſibi eligere quos ſucceſ
ſores velint, fideicommiſſum eſt nullum. l. pater. §. pen. ff. de leg. ij. ta
men hoc non procedit quando iuſſiſſet certis perſonis reſeruari. d. l. pa
ter. in princ. vel quando adieciſſet velle, ꝙ bona remaneant ipſis ſubſti
tutis, prout in caſu noſtro, vt eſt tex. in l. pen. § inſtituto. ff. de leg. ij. ⁊ l.
cum pater. §. libertis. vbi Imol. ff. eod. tit. per Bal. conſil. cccdxxiiij.
j. vol. in antiq. Cum ergo valeat pręceptum, ⁊ cenſeatur factum in fauo
rem ſubſtitutorum, ⁊ filia d. Antonij fuerit ſubſtituta ſiue vulgariter, ſi
ue per fideicommiſſum, ſatis apparet ex vi verborum, ipſa alienāte, ius
deuolui ad cohęredes ſubſtitutos.

SVMMAE RERVM. CXXXI.

1 *Licitum eſt marito relinquere vxori quicquid voluerit & inſtituere eam heredem etiam vniuerſalem.*
2 *l. non dubium. C. de leg. explanatur & reſtringitur.*
3 *l. inducens priuationem iuris ſui dicitur pœnalis.*
4 *Quando mulier viuente marito ſtetit in poſſeſſione aliquorum bonorū iure familiaritatis ſi deinde ſuperueniat ſibi titulus per mortem mariti poteſt mutare ſibi cauſam poſſeſſionis & rem retinere quę ad eam peruenit ſine vitio.*
5 *Dictio libere importat ſine conſenſu alicuius.*
6 *Dictio pariformiter repetit qualitates pręcedentes & importat idem eſſe in iure.*
7 *Paris formę ſeu ſimilia dicuntur quę eadem ratione initiuntur.*
8 *Quamuis mulier acceperit alias res hereditarias ſibi non legatas non tamen cadit a iure rerum quę ſibi legatę ſunt.*
9 *Leges pœnales quę puniunt occupantem propria authoritate ſolum loquuntur reſpectu rei occupatę & non ſunt extendendę extra caſum ſuum.*
10 *Vxor relicta vſufructuaria a marito & tutrix ſi non faciat inuentarium licet pręſumatur furtum feciſſe non tamen perdit vſumfructum legatum ſed ſolum petuntur ab ea res ſubtractę & ſi ſubſint indicia poteſt torqueri licet regulariter mulieres non torqueantur.*
11 *Si vxor aliquas res ſubtraxit ante aditam hereditatem non poteſt conueniri actione expilatę hereditatis quia infamat.*



Rime viſo teſtamento condito per nobilem Petrum
Buſſi, requiſitus, vt ſuper tribus propoſitis dubijs
ſententiam meam exponam, breuiter ⁊ concluſiue agē
do. Circa primum quo quęritur an ex quo teſtator
fecit dicta legata vxori ob remunerationem meritorum,
debeant per vxorem probari talia merita? Concludo
1 ꝙ non. Quia † licitum eſt marito relinquere vxori quicquid voluerit, ⁊
inſtituere eam heredem etiam vniuerſalem. l. fororem. C. de his qui. vt
indig. l. fi. C. ſi quis aliq. teſtari. ⁊ ideo ſuccedit doctrina Bar. in l. filia
re. ff. de caſtr. pec. ꝙ quando donatur alicui pro ſeruitijs ⁊ beneficiis
receptis, ſi iſta donatio fit ab eo, qui poſſit libere donare, etiam nullis
pręcedentibus meritis, tunc alia verba probant, quamuis enunciatiua
inter ipſas partes, ſed ſi non poſſet donare, niſi vere pręceſſiſſent meri
ta, aliud eſſet: quia tunc neceſſario requireretur probatio, nec ſtaretur il
lis verbis. ⁊ cum Bart. tenet Imol. Rom Paul. Caſt. in l. Aquil. ff. de
don. Salic. ⁊ Alex. in l. ſi donatione. C. de collat. Alex. conſ. lx. in j. vol.
⁊ in conſil. vlt. in iij. vol. Dec. conſil. xx. cum ſimilib. cum ergo teſtator
potuiſſet legare vxori etiam nullis pręcedentibus meritis, non requiri
tur alia probatio. Circa ſecundum an ex quo vxor retinuit legata pe
nes ſe, nec ea accepit de manu heredum, ceciderit a iure ſuo? ⁊ dubium
2 facit tex. in † l. non eſt dubium. C. de leg. tamen aduertendum eſt, quia
ille text. continet magnam rigoroſitatem, ⁊ in practica vidi iudices dif
ficulter pronunciare pro rigore dictę legis, niſi euidenter appareat, le
3 gatarium commiſiſſe contra dictam legem, cum enim illa † lex inducat
priuationem iuris ſui, dicitur pœnalis. §. cum igitur. in authent. de non
elig. ſecun. nub. Alexand. in l. etiam. §. licet. ff. ſol. matrim. cum ſimi
lib. ⁊ ideo ſtricte intelligenda eſt. cap. odia. de reg. iur. in vj. l. factum. §.
in pœnalibus. ff. de regulis iuris, vbi Decius multa ſimilia adducit
cum igitur dicta lege non dubium. loquatur in eo, qui de heredi
tate ſubtraxit, ⁊ ſic de vi ablatius, non videntur verificari illa ver
ba in iſta vxore, quę nihil ſubtraxit, ſed retinuit ea, quę viuente
marito. iam penes ſe habebat. Et in omnem caſum talis dubitatio
tanquam probabilis cauſa eam excuſat a pœna iſtius legis: quia ha
bebat probabilem cauſam credendi, ſe iuſte poſſe retinere dicta bona

ſecundo.

secundum Bal. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro mar. Bart. Bald.
Ang. in l. fi. C. vnde vi. Ant. de Butr. ⁊ alij in c. cum inofficio. extra de
testamen. Soc. consi. cxxxi. Fortius arbitror, quod licuerit dom. Blan
cę etiam propria auctoritate accipere possessionem dictorum bonorum.
4 Et in duabus rationibus. Prima, quia † quando mulier viuente ma-
rito stetit in possessione aliquorum bonorum iure familiaritatis, si dein
de superueniat sibi titulus per mortem mariti, potest mutare sibi cau-
sam possessionis, ⁊ rem retinere, quę ad eam peruenit sine vitio, secun-
dum Bal. in l. pignoribus, C. de pig. act. Soc. dicto consi. cxxxi. Dec.
in l. dotis. C. de coll. Secunda ratio est, quia videtur testator dedisse si-
bi licentiam propria auctoritate retinendi, ex quo in legato dicitur, quod
5 liceat sibi libere in vita disponere de rebus legatis: quo casu per † dictio
nem, libere, videtur sibi data talis facultas, vt concludit Jas. in l. nemo
potest in iij. q. Bart. ff. de leg. j. quia talis dictio importat, sine consen-
su alicuius, secundum gl. in c. cum plures. in verbo, liber. de offic. deleg.
Nec obstat quod Raph. Com. consi. cxiij. incip. Antonius Bene-
dicto. sentiat contrarium. Quia in casu suo disponebatur de, ⁊c. quę factis
certis calculis, debebat libere reuerti, ⁊c. vnde cum primo facienda esset
certa deductio, ⁊ ducendi calculi, non poterat fieri illa interpretatio, vt
propria auctoritate res apprehendi posset, prout in simili dicit etiam
Soc. in allegato cons. xxxi. versi. amplius. Nec obstat, quod talis dictio est
apposita in primo legato tantum, quia respondeo quod in cęteris legatis
6 est adiecta † dictio, pariformiter, quę repetit qualitates precedentes, ⁊
importat idem esse in iure, vt est text. in c. venerabilem. §. quod autem.
7 de elect. ibi iure pariter, ⁊ exemplo: ⁊ quia † paris formę, seu similia dicun
tur, quę eadem ratione mensurantur. l. non solum. §. qui primipilum. ff.
de excus. tut. Bal. in l. illud. C. de sacro. eccl. Alex. in l. Gal. in §. quid
8 si tantum. de lib. ⁊ posth. Circa tertium dubium, † quamuis mulier ac
ceperit alias res hęreditarias sibi non legatas, non tamen cadit a iure
9 earum, quę sibi legatę sunt: quia † istę leges pęnales, quę puniunt occu-
pantem propria auctoritate, solum loquuntur respectu rei occupatę, vt
apparet in d. l. non est dubium. ⁊ in l. extat. ff. quod met. cau. ⁊ in l. me-
minerint. ⁊ l. si quis in tantam. C. vnde vi. ⁊ non sunt extendendę extra
casum suum. l. ⁊ si quis. §. diuus. ff. de relig. ⁊ per Mod. in l. factum. §.
fi. ff. de reg. iur. ⁊ sic vt per subtractionem alicuius rei perdatur ius in
alia. ⁊ de hoc est casus in l. obtentu. C. de crim. expil. hęre. ⁊ quod not.
10 Rom. consi. cxviij. incip. quo ad primũ vbi † vxor relicta vsufructua-
ria a marito, ⁊ tutrix, si non faciat inuentarium, licet presumatur furtum
fecisse, non tamen perdit vsumfructum legatum, sed solum petuntur ab
ea res subtractę, ⁊ si subsint indicia, potest torqueri, licet regulariter mu
lieres nõ torqueantur: refert ⁊ sequitur Picus in rep. §. Titia. in l. Titia
11 ff. de leg. ij. q. lv. Fortius dico, quod † si aliquas res subtraxit ante aditã
hęreditatem, non potest conueniri actione expilatę hęreditatis, quia infa-
mat. l. aduersus. C. de cri. expil. hęr. declarando tamen ibi inglesi. dici-
tur. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXXII.

1 *Portionem ratificans alij non contradicat.*
2 *Hæres qui non conficit inuentarium obligatur ad ratificandum factum defuncti etiam vltra portionem hæreditariam.*
3 *Legati solutio.*



Factum sic se habet, *Ludouicus Canenoghus anno 1531. vita functus est relictis dominis Paulo Baptista, Nicolao, & Ludouico fratribus eius filijs, ex testamento hæredibus vniuersalibus eius institutis; quorum filiorum, videlicet dom. Paulus, Baptista, & Nicolaus, a dicto eorum genitore, habuerunt honestas denariorum quantitates forte* ad summam librarum decem mille, *Pro singulo eorum, quos denarios separatim quilibet eorum nomine proprio vti mercatores trafiquarunt per longum tempus, viuente eorum genitore, & specialiter ipse d. Paulus negotiando, maximum capitale accumulauit, ac superlucratus est, pariterq; cæteri fratres honestum lucrum fecerunt. Nuper euenit, quòd dictus do. Paulus in ciuitate Neapolis (vbi pro maiori parte temporis, & vltra decennium negociatus fuit) pariter vita functus est, condito testamento, in quo hæredes sibi instituit particulares, dictos eius fratres, videlicet in bonis, & iuribus hæreditatis paternę ipsorum fratrum pro communi, & indiuiso, existentibus inter ipsos fratres.* Instituitq; etiam sibi hęredes particulares, *Hospitale magnum Mediolani, ac Domum Mediolanensem de omnibus alijs bonis per ipsum aquisitis, & quæ testator habet in manibus ipsius testatoris, videlicet in eius posse ad faciendũ, & disponendum, quicquid magistris dicti hospitalis ac Domi, placuerit secundum eorum solitum:* Superinde q; *Etiam fecit, quam plura legata nemine suprascriptorum, specialiter grauato ad ea legata persoluendum,* ⁊ prout latius in ipso testamento merito habetur: cuius copia exhibe-
tur. Contingit autem dubitari super premissis. Primo, vtrum ac-
quisita per ipsum do. Paulum, ac cęteros fratres, quoad vixerit com-
munis eorum genitor dicantur, ⁊ censeantur acquisita, etiam respectu
proprietatis dicto eorum genitori, ita vt dici possit legatum particula-
ris institutionis factę dicto hospitali, ⁊ videtur non potuisset fieri, nec
effectum sortiri in pręiudicium dictorum aliorum fratrum, tanquã hę-
redum dicti eorum genitoris. An vero legatum institutionis particula
ris factę in dictum hospitale, ⁊ vt supra, ⁊c. in totũ debeat sortiri effectũ
respectu per cuius acquisitorum in pręiudicium ipsorum fratrum, an ve-
ro facienda collatio acquisitorum hinc inde debinc fieri diuisionem, cũ
prefatis hospitali Domo, ⁊ quomodo. Secundo, quibus censeatur
annexum onus soluendi dicta legata facta vt supra, an ipsis fratribus,
an vero dictis hospitali, ⁊ Domui, an vero communiter ⁊ quomodo.
Ideo suprascripta optime considerentur, ⁊ detur consultatio vera, vt
occurratur litibus, ⁊c. Respondi ad primum dubium, licet quęsita vi-
uente patre, ad eum videantur pertinere, secundum distinctionem tra-
ditam in l. cum oportet. C. de bonis quę lib. tamen cum pater legaue-
1 rit illis, ⁊ isti fratres † ratificauerint legatũ, non videtur quod amplius
ex persona domini Pauli admittatur ad contradicendum, quia d. Pau-
lus de dictis bonis instituit loca pia, vnde isti fratres, hęredes d. Pau-
li respectu aliorum bonorum, non debent nec possunt contrauenire. l.
cum a matre. C. de rei vend. presertim cum per statutum nostrum sit
2 sublatum beneficium inuentarij, quo casu † hęres obligatur ad ratifi-
candum factum defuncti, etiam vltra portionem hęreditariam. l. fin. §.
in computatione. vbi gl. ⁊ doct. C. de iure deliberan. ⁊ possunt dicta lo
3 ca pia ratificare † legatum paternum, respectu dictorum bonorum, ex
quo in eis representant personam defuncti. Ad secundum respondetur
solutionem aliorum legatorum, communiter ab ipsis hęredes pertine
re. l. ex facto §. vnde scio ff. de hęredibus institutenda. videntur enim vni
uersaliter instituti, ⁊ sibi facta prę legata de rebus particularib. ⁊ ideo
si in bonis defuncti esset aliquid, quod non comprehenderetur in pre-
legatis, puta hęreditas materna, esset communiter diuidenda, vt pro-
batur in d. l. licet forte mens testatoris alia fuerit.

SVMMAE RERVM. CXXXIII.

1 *Portio dicitur quæ conficitur ex diuersis titulis.*
2 *Hæres hæredis dicitur hæres testatoris.*
3 *Disponi de immediatis tantum.*
4 *Illud dicitur ad me aliquo iure peruenisse quod immediate ex illo iure est mihi quæsitum secus si mediate.*
5 *Cã mediata eius q pro empto vel pro relicto posidet non cõsideratur.*
6 *Causa proxima debet attendi.*
7 *Si hæres de hæreditate compromittant & condemnetur eam fideicommissa restituere censetur restitutio nõ ex causa hæreditaria facta sed ex causa immediate compromissi.*
8 *Prohibitus alienare partem, quam intelligitur prohibitus de parte quam immediate habet a testatore non si eam redemerit a cohærede.*
9 *Vna pars testamenti per aliam declaratur.*
10 *Prohibita alienatione non censetur prohibita successio ab intestato.*



Bernardus testator habebat duplicem speciem bonorum,
quędam ex hęreditate Joannis aui materni sibi reli-
cta in eius testamento: quędam vero ex bonis matris
⁊ fratris sui defuncti quę tamen bona ipsa mater ⁊ fra
ter predefunctus ex successione dicti Joannis habue
rant. Et hęc respectu proprietatis, vsusfructus vero
vtrorumq; bonorum erat Agnetę donec viueret modo dictus Ber-
nardus in testamento suo dixit se relinquere Marthę sorori suę spe-
ctabiliam, quę pertinet ad portionem suam post mortem Agnetis, ⁊ in
fra repetijt se relinquere id quod ad se pertinet in sua parte, Joannis
aui sui post mortem Agnetis. Queritur an vtraq; bona debeantur
Marthę, an vero duntaxat pars quam habet proprio nomine: non
autem quam consequutus est iure hęreditario matris ⁊ fratris. Et vi-
deretur prima fronte dicendum, omnia debere propter generalitatem
verborum, ⁊ hoc cum ad portionem suam pertinet post mortẽ Agne-
1 tis: quia † portio dicitur etiam quę conficitur ex diuersis titulis. l. no-
men filiarum. §. j. vbi dixi. ff. de verb. sign. Et quia quamuis dictam par-
tem habeat a matre ⁊ fratre, tanquam hęredem eorum, tamen illi ha-
2 buerunt tanquam hęredes Joannis. ⁊ † hęres hęredis dicitur hęres
testatoris. l. si quis filium §. fi. ff. de acq. hęr. vbi Jas. ⁊ pro hoc vi. deci
sio quasi in terminis Dec. consi. lxix. vbi in legato partis suę hęredita-
tis paternę, ⁊ maternę venit et, quod testator non titulo hęreditario, sed
ex cã emptionis est cõsequutus, ⁊ satis est fuerunt in hęreditate licet eo
titulo non peruenerint ad testatorem, multis rationibus de quib. per
3 eum. Sed tamen in casu nostro videtur verius, quod dicta pars ad
non comprehendatur in dicto legato, quia ista non est pars ad testatorem
perueniens ex persona Joannis aui materni, sed simpliciter ex succes-
4 sione matris ⁊ Nicolai fratris, quia illud dr̃ ad † me aliquo iure peruenis
se quod immediate ex illo iure est mihi quęsitũ, secus si mediate prout in
casu nostro per personam matris ⁊ fratris. ita est text. in l. qui absenti.
5 §. fi. vbi Aret. in j. notabil. ff. de acquir. possession. quia † causa media-
ta eius qui pro empto vel pro relicto possidet non consideratur. l. soci.
qui in eo. ff. pro soc. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. per Bart.
in l. ambitiosa. ff. de decr. ab ord. fac. Et pro hac sententia etiam addu-
co, quod notat Petrus de Ancharano cons. ccxxvj. incipien. subtiliter.
versic. nec obstat. si dicatur vbi statutum loquens de creditoribus ex
instrumento registrato non habet locum in eorum successorib. quia non
6 habent vigore instrumenti, sed ex cã immediata successionis, quę † cã
tanquam proxima debet attendi secundum eum. l. si quis nec causam.
l. rogasti. ff. si cert. pet. l. in hęr. ff. rerum amot. c. de cętero. de homic. Ad
7 idem tex. in l. cum hęreditas. j. ff. ad Trebell. vbi Ang. vbi † si h. res
de hęreditate compromittat ⁊ condemnetur eam fideicommissario re
stituere, censetur restitutio non ex causa hęreditaria facta, sed ex cau-
sa immediata compromissi. sequitur Decius consilio 100. ⁊ pro ea-
dem sententia est etiam text. in l. pater filium. §. quidecim. ff. de lega.

Uu 3

8 iij. ubi prohibitus alienare partem suam, intelligitur prohibitus de parte quam immediate habet a testatore, non si eam redemerit a cohærede: de quo etiam per Bart. in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. Confirmo hanc sententiam, etiam per tex. in l. qui fundum. §. qui filios. ff. ad l. Falc. ubi est textus, quod habitum ex successione istorum non dicitur haberi a primo testatore, sed a lege: cuius beneficio salua est successio ab intestato proximiori agnato: & ideo in legitima ab auo debita, hæc pars quæ ex successione cohæredum haberetur, non esset imputanda, secundum Bar. in l. in iiij. in fi. ff. ad l. Falc. per text. in l. si fuerit. ff. de leg. iij. dicitur enim aduentitio casu peruenisse in filium, cum potuerint mater prædicta & frater illud alienare, & de eo disponere ad sui libitum. Nec obstat generali-
9 tas verborum legati: quia † una pars testamenti per aliam declaratur. l. si seruus plurium. §. fi. de leg. j. & licet testator primo simpliciter dixerit se legare portionem post mortem Agnetis, tamen rursus se declarat quod intelligebat de eo, quod ad se pertinebat in partem suam, a Ioanne auo. Quæ verba intelligantur de eo quod pertinebat ex causa immediata a Ioanne, non autem mediante persona matris & Nicolai fratris: & ideo generalitas illa restringitur ex verbis & mente testatoris: prout alias vidimus in l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. & quæ ibi habetur per doct. Non obstat consil. Dec. lxix. quia in terminis suis non puto illud esse verum, & alias reprobaui in l. nihil aliud. ff. de verb. sign. & in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & ut ipse fatetur in princ. consilij Lancelot. Dec. & Soc. aliter consuluerunt. Et quicquid sit, casus ille est diuersus a nostro, & nititur Dec. rationibus, quæ non militant in nostro casu: ponderando dictionem uniuersalem, omnem partem, & alia verba declarantia mentem testatoris, quæ non sunt in legato de quo agitur. Non obstat quod heres heredis: dicitur esse heres testatoris. d. l. si quis filium §. fi. quia esto quod hoc sit verum, tamen est dominus in eo, quod quis habet simpliciter nomine suo ab eo quod habet a cohærede ab intestato: quia illud ultimum, dicitur principaliter habere a lege, non autem a testatore. d. l. si fuerit. ubi Bart. d. l. qui fundum. §. qui filios. unde vide-
10 mus, quod † prohibita alienatione non censeatur prohibita successio ab intestato. l. cum pater. §. filias matrem. ff. de leg. ij. ubi Bart. quia non ipse testator alienat, sed lex quæ transfert successionem ab intestato: ut dicit tex. in auth. de restit. fideic. §. nunc igitur ibi non ipsius, sed nouellæ legis facto heres causa existente: unde in casu nostro solum comprehenditur, quod testator ab ipso Ioanne auo immediate habet: non quod beneficio legis, ex successione materna, & prædefuncti fratris: quia illud dicitur habuisse non ex iudicio Ioannis defuncti, sed a fortuna, secundum Bart. in l. si fuerit. §. j. potuisset enim alienare, & consequenter ille nihil ab eis habuisset, ut supra dixi.

SVMMAE RERVM CXXXIIII.

1 *Nepotes non ingrediuntur in locum parentum quando tractatur de successione patrui magni vel amitæ ipsorum parentum.*
2 *In fideicommisso familiæ relicto filij fratris non admittuntur cum paterno sed patruus tanquam proximior præfertur.*
3 *Dictio liberos est collectiua plurium graduum neque proprie continet nepotes & pronepotes sicut filios.*
4 *Licet in fideicommissis succedatur testatori non autem ipsi grauato tamen proximitas debet attendi respectu ipsius grauati.*
5 *Qualitas secundum quam quis vocatus est & secundum quam heredes grauatorum sunt vocati attenditur.*
6 *Pronomen eorum stat declaratiue & relatiue cum omnibus suis qualitatibus.*
7 *In successione ascendentis nepotes succedunt in locum parentum suorum vnà cum patruis etiam magnis.*

Testatrix grauauit filiam fideicommisso, ut si decederet sine liberis, hereditas transeat ad suos fratres Laurentium, Ioan. Affram. & eorum liberos & heredes, eueniente casu fideicommissi: mortui erant d. fratres, omnes superstitibus liberis: Laurentius vero, non solum filijs, sed etiam nepotibus, quæritur quomodo inter illos diuidenda sit hereditas. Et dubitationem facit, quia videtur quod filij Laurentij excludant nepotes, cum sint proximiores in gradu ipsi amitæ. l. iij. & authen. post fratres. ij. C. de legit hered. ubi gl. fatetur de pla-
1 no contra Plac. pro opinione Ioan. quod † nepotes non ingrediuntur in locum parentum, quando tractatur de successione patrui magni, vel amitæ ipsorum parentum, & ita etiam tenet ibi Cast. & in auth. defuncto C. ad Tertyl. & sentiunt Cyn. Alb. & alij veteres. Confirmatur supra-
2 scripta opin. quia † in fideicommisso familiæ, relicto filij fratris non admittuntur cum paterno, sed patruus tanquam proximior præfertur, secundum Bal. in l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de leg. ij. & Dec. consil. j. & in l. ij. C. de succ. edic. ergo multominus in hoc fideicommisso, ut nepotes debeant concurrere cum filijs: cum nec in successione quidem legali concurrant, multominus in hac testamentaria secundum d. distinctionem Bald. in d. §. in fideicommisso. Sed tamen in hoc casu, secundum ea quæ proponuntur, puto contrarium esse verius. Et præmitto in pri-
3 mis, quod † dictio liberos, est collectiua plurium graduum, & neque proprie continet nepotes, & pronepotes sicut filios. l. lib. eorum. ff. de verb. sign. gl. l. Titius. ff. de lib. & posth. doct. in l. Gallus. §. j. & ij. eod. tit. Secundo præmitto, quod cum testator dixerit heredes, non sufficit ut admittantur ad fideicommissum, quod sint liberi, nisi etiam sint heredes ut dicit Bart. in l. ut iurisiurandi. §. si libertis. de op. lib. Alex. cons. xliiij. in j. Mod. in l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebell. cum similib. Tertio præ-
4 mitto quod † licet in fideicommissis succedatur testatori, non autem ipsi grauato. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pup. tamen proximitas debet attendi respectu ipsius grauati, ut probatur in simili per tex. in c. j. de nat. feud. in fi. ubi And. de Iser. & per multa ostendit Soc. in l. si cognatis. in fi. ff. de reb. dub. Corn. consil. xcvij. in j. vol. & consil. xxij. in ij. & licet in hac re possit subesse aliqualis difficultas, per ea quæ dixi post Bart. in l. ij. de vulg. & pup. & habetur per Cur. sen. in d. l. ij. C. de succ. edic. tamen in casu nostro nulla subest, propter verba testatoris, vocan-
5 tis eorum liberos & heredes: & sic heredes eorum. Attenditur ergo † qualitas, secundum quam sunt vocati, & secundum eam qua heredes gra-
6 uatorum vocantur: quia † pronomen illud eorum, stat declaratiue, & relatiue, cum omnibus suis qualitatibus, secundum Bart. in l. si quis ser- uum. §. fi. ff. de leg. ij. vers. sed quæro, aliquis testator. & per Soc. consil. xxvij. in iiij. vol. Lancel. Galliani. in l. j. in gl. in verb. si quis igitur ex ijs ff. de verb. oblig. & facit quod not. Bart. in l. qui libertis. §. hæc verba. in fi. ff. de vulg. Non obstant nunc duæ rationes supra in contrarium allegatæ: quia possent procedere quando testator simpliciter vocasset fratres, & eorum liberos: sed cum subijciat heredes. apparet quod eos vo-
7 cauit eo modo, quo sunt heredes patribus: clarum est autem, quod † in successione ascendentis nepotes succedunt in locum parentum suorum, una cum patruis etiam magnis. l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de lib. & posth. d. auth. post fratres. ij. per Bart. & Aret. in l. qui superstitis. & in l. is potest. ff. de acq. hered. Cum ergo voluerit testatrix eo modo deferri successionem fideicommissi, quo defertur hereditas Laurentij, res videtur clara, quod nepotes illi succedant in locum Wolfgangi patris sui. Et ideo concludo diuidendam hereditatem hoc modo: pone sunt xij. unciæ. iiij. pertinebunt ad filios Ioannis, iiij. ad filios Affræ, ceteris de alijs iiij. quæ spectant filijs Laurentij: unam unciam habet Ioan. aliam Ambr. alia diuidetur inter vij. filios Wolfgangi, alia inter duos filios Barbaræ.

SVMMAE RERVM. CXXXV.

1 *Vtimur fruimur etiam fideicommissis.*
2 *Hæres non potest contrauenire voluntati defuncti nec eius factum impugnare.*
3 *Testator potest grauare heredes in re propria heredum.*
4 *Fideicommissi caduci causa.*
5 *Spes conditionalis fideicommissi non transmittitur.*
6 *Non est dicendum testatorem velle negare quod semel promisit.*

Resoluendæ difficultatis præsentis causa videndum est de duobus articulis. Primus est posito, non tamen concesso, quod ex testamento d. Iacobi Cbizoli, subesset fideicommissum in fauorem d. Ioan. Francisci & in nepotum, an domina Catherina possit habere usumfructum bonorum fideicommisso subiectorum: & prima fronte non videretur, quia testator generali legato, non videtur intellexisse de ijs quæ subijciuntur fideicommisso, secundum gl. in auth. de restit. & ea. in prin. ubi Ang. maxime cum testator ultra fideicommissum fecerit, etiam prohibetur alienationis, unde nec usumfructum quidem videtur concessisse. l. fin. C. de reb. al. non alien. In contrarium facit quia verba testamenti sunt valde generalia, quod legat plenum, & inte-
1 grum usumfructum omnium & quorumcunque bonorum, quæ satis comprehendunt hæc subiecta fideicommisso. Nec obstat † fideicommissum
2 & prohibitio alienationis. quia cum instituti sint † heredes ipsi fideicommissarij non possunt contrauenire voluntati defuncti nec eius factum
3 impugnare. l. ex persona. ff. de reg. iur. & quia † testator potuit in re propria heredum suorum eos grauare. l. unum ex familia. §. si rem suam. ff. de leg. ij. tantomagis in re eis debita per fideicommissum, & est text. in d. l. unum. §. sed si unus. ubi Castr. not. & in §. seq. Quamuis etiam prohibitio alienationis non videatur obstare huic dominæ: quia in ea est exceptio, nisi quoad possidendum fructus, & reditus ipsorum, de tempore in tempus, qui nascentur in dictis bonis: unde dicta exceptio videtur permittere constitutionem usufructus, etiam quod alias res non possunt alienari, ut in simili de emphyteusi, ut ait Bald. in l. j. §. item in fundo. ff. quib. mod. usufr. am. Alex. cons. cxxvj. super eo quod quærit in fi. & quod not. Bart. in l. usufr. ff. sol. mat. ubi et Alex. & idem Bart. in l. iij. §. ex contrario. vers. quæro, quomodo possint plures. ff. de acq. pos. ubi vide-
4 der. Secundus est articulus, an euenerit casus d. † fideicommissi, & videretur quod non: quia testator vult, quod deficientibus aliquibus d. heredum, vel filijs eorum, vel descendentibus, quod hereditas in alios suos heredes deueniant: sed sic est nulli heredes sunt superstites, ergo fideicommissum ca-
5 ducum, & † spes conditionalis fideicommissi non transmittitur gl. l. j. C. de ijs qui ante ap. tab. & tex. in l. j. §. sin autem aliquid sub conditione. C. de cad. toll. & si dicas dum in testamento dicit hereditas in alios heredes deueniat, debet intelligi vel filios heredum, vel descendentes. Respondeo cum testator respectu grauatorum, distinxerit heredes a se scriptos ab eorum filijs, & descendentibus, apparet quod eandem distinctionem debuisset et facere, respectu honoratorum unde cum eorum respectu solum vocauerit heredes, non debemus intelligere de eorum filijs aut descendentibus: quia si hoc sensisset, sicut in uno expressit, ita & fecisset in alio, ut in simili dicit tex. in d. l. unica. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. toll. Io. de Anan. cons. xiij. Ancb. cxx. Alex. xxxviij. in vj. xvij. in vij. Rub. lxi. Nec obstant illa verba, hoc tamen semper intellecto, quod in fœminas non deueniant, quia possit intelligi sicut supradicta in fœminas, respectu grauatorum. Alia ratio est, quia non possumus dicere euenisse casum fideicommissi, quantum ad impediendum d. Catherinam matrem testatoris in usufructu ex quo d. Iacobus in testamento permisit alienationem quo ad fructus, & reditus, &c.

vnde

9 vnde sicut talis alienatio excipitur de prohibitione, ita etiam debet cen
seri excepta de fideicommisso † ne alias testator quod semel permisit, vi
deatur negare. l. non ad ea. ff. de cond. ꝛ dem. ꝛ quia talis permissio est
magis specialis. l. doli clausula. de verbo. obliga. ꝛ faciunt not. per Jas.
consi. clxxiij. super quibus tamen, quia multa possent dici, non insisto
vlterius: quia sufficit primum fundamentum, cum etiam si subsit fi-
deicommissum, non possit do. Catharina in vsufructu molestari, vt di
xi in primo dubio: quod fundamentum ego arbitror esse tutissimum.
Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXXVI.

1 *PRohibitus alienare partem suam intelligitur prohibitus de qua-
cunque quam iudicio testatoris habeat.*
2 *Alienationis vetatio temporalis extensa.*
3 *Auth. contra rogatus. C. ad Trebell. declar.*
4 *Patris bona varie quæri.*



REstat tantum de duobus articulis disputare, quia cete
ri sunt clari. Primus est, nunquid filius decedens absque
masculis, sed relicta femina, censeatur grauatus resti-
tuere solam portionem suam, an etiam portionem fra-
trum, quibus successit? ꝛ videretur solum de parte sua
rogatus, tanquam fideicommissum sit personale. l. pa
ter. §. quindecim. de leg. ij. ꝛ quia verba testamenti dicunt, quod eo ca-
su substituit respectu portionis hereditariæ, ꝛc. ergo non in portione ac-
quisita iure fideicommissi. arg. l. Marcellus. §. quidam. ad Treb. Sed
tamen contrarium videretur verius: quia commune est conclusio, quod
2 † prohibitus alienare partem suam, intelligitur prohibitus de quacunque,
quam iudicio testatoris habeat. vt per docto. l. voluntas. C. de fideic. l.
peto. §. fratre. de lega. ij. quia omnis dicitur pars sua, quod maxime est
dicendum in casu nostro, in quo pater in portione istorum fratrum deceden-
tium vocauit alios superstites, tanquam heredes suos: vnde satis de-
claratur mens testatoris, quod intelligebat tam de parte, quam filius a
se iure hereditario habuerat, quam etiam de ea, quam per fideicommissum
fratri iniunctum consequebatur. Nec obstat. §. quindecim. quia ibi prohibi
tio erat personalis vt dicunt doctores, hic autem est fideicommissum sim
plex, rem ipsam afficiens, ꝛ ideo in casu. §. quindecim. si libertus non alie
nasset potuit ei ab intestato proximior quamuis extraneus in dictis bo-
nis succedere. In casu autem nostro omnino fideicommissum fratribus re-
stituendum fuit: quia ita a patre iniunctum fuit. Nec obstat d. l. Marcel
lus. §. quidam. qui loquitur in casu diuerso, nempe perceptionum eidem fa
ctarum. Nos vero in fideicommisso. Item loquitur quando testator loquitur
de portione hereditatis suæ, nostro vero in casu testator loquutus fuit de
portione hereditatis ipsius filij in qua continebantur omnia, quæ iudi
2 cio suo ad eum peruenerant. Secundus est articulus † quia testator pro-
hibuit alienationem vsque ad 25. annum, absque consensu erogatariorum: vn-
de videtur post illud tempus concessisse. l. Imperator. ff. de postul. l. sta-
tuliber. §. Stichum. de leg. ij. videtur ergo alienatio fieri de eius consen
3 su, quo casu fideicommissum, ad quartam bonorum restringitur: per † au-
then. contra rogatus. C. ad Trebellia. Sed ego in hoc dissentio. quia illa
authen. correctoria. l. si Titius. ad Trebellia. loquens in fideicommisso
eius quod supererit, non videtur extendenda ad hanc licentiam tacitam,
ꝛ quæ per argumentum a contrario sensu colligitur: hanc enim locum in
expressa duntaxat licentia, vt recte dicit Soc. consi. cxxiij. in ij. maxime
cum in casu nostro, etiam possit habere locum hoc argumentum, nec tamen
inducatur hæc licentia, si intelligamus quod post 25. annum liceat alie-
nare, secundum tamen supradicta: vt si conditio fideicommissi non eue
niat, valeat alienatio irreuocabiliter, secus si eueniat, vt tunc reuocari
possit iuxta text. in l. fi. in §. fi. C. com. de leg. non enim est verisimile vo
luisse testatorem corrigere supradicta, per argum. illud tacitus, vt dicunt
doct. in locis vulgaribus: quæ sententia indubitanter procederet, si in fa
cto verum esset, quod illi filij non alienassent: tunc enim respectu non alie-
natorum, frustra disputaretur, cum in eis non habeat locum d. authen.
4 contra rogatus. ꝛ ibi per doct. ꝛ in d. l. si Titius. Concludo ergo † ad
filiam hanc pertinere bona patris sui, hoc modo. Primo, dimidiam portio
nis hereditatis, quam pater suus habuit ex hereditate do. Petri, quæ est
legitima ipsius patris in qua non potuit grauari. Secundo, Trebellia-
nicam, idest quartam partem alterius dimidiæ: in qua dimidia potuit gra
uari. Tertio, partem quam pater suus est consequutus, ex legitima ꝛ Tre
bellianica fratrum suorum, qui erant patrui ipsius filiæ, respectu autem re-
liquæ partis, quæ subiacet fideicommisso filia ex testamento d. Petri ha-
bebit dimidiam: aliam dimidiam habebunt fideicommissarij deducta ta-
men Trebellianica ꝛ in illa, ꝛc. Et hæc omnia, saluo semper saniori, ꝛc.

SVMMAE RERVM. CXXXVII.

1 *TEstamentum primum habens clausulam derogatoriam nõ cen-
setur sublatum per secundum generaliter conceptum.*
2 *Dictum vnius testis facit semiplenam probationem & facit ma
gnam præsumptionem.*
3 *Quandoque lex contentatur stare dicto vnius testis veluti quando de-
ponit de re a se gesta ad vtilitatem alterius.*
4 *Vbi sufficiunt præsumptiuæ probationes ibi etiam sufficit semiplena
probatio & sic dictum vnius testis.*
5 *Vna præsumptio per aliam tollitur.*
6 *Si Episcopus donat alicui in casu alias prohibito prætextu remunera-
tionis satis est illa merita probari per coniecturas.*
7 *Iudices semper æquitatem præ oculis habere debent.*



BAldi dictum, dubitationem facit in præsenti casu in l. san-
cimus. C. de testa. quem ibi sequitur Cast. Fulg. Alex.
1 quamuis enim sit communis conclusio, quod † testamentum pri-
mum habens clausulam derogatoriam, non censeatur subla
tum per secundum generaliter conceptum, tamen Bal.
ꝛ præfati doct. concludunt hoc non procedere, quando
secundum est confectum a testatore, post lapsum decennij: quia tunc præsu-
mitur oblitus, ꝛ quod testator si recordatus esset derogasset in specie d.
primæ clausulæ. Sed tamen illa sententia periculosa est, ꝛ contra mentem
doctorum in l. si quis in princ. testam. ff. de leg. iij. ꝛ in l. si mihi. §. in lega-
tis. de leg. j. vbi simpliciter dicunt tali casu primum testamentum vale-
re, ꝛ contrarium etiam sensit ipsemet Bal. consi. xl. ad fi. in ij. ꝛ Angel. in
in d. l. sancimus. circa prin. super versi. ipso iure. ꝛ in specie contra Bal.
tenet ibi Jo. Petr. in prin. ꝛ postea latius. quia secundum cum clausula de-
rogatoria in primo posita facit cessare voluntatem in secundo, nisi reuoce
tur specialiter, vnde sublata tali voluntate, cursus temporis nihil videtur
operari: ꝛ eandem sententiam etiam ibi contra Bal. tenuit Aret. ꝛ Jas. quia
est contra ipsum tex. in d. l. sancimus. vbi cum cursu decennij, requirit
contraria voluntas: sed clausula derogatoria apposita in præcedenti te-
stamento facit videri in ij. voluntate consensum testatoris deficere. d. l.
si quis in princ. testamenti. ꝛ istam partem ego arbitror veriorem ꝛ ma
gis consentaneam opinioni veterum ante Bal. qui non distinxerunt, sed
simpliciter tenuerunt primum testamentum valere. Sed nec ferimus in
casu certiore, quia præsupponitur in facto posse probari, per vnum testem fi-
de dignum quod testator recordabatur de d. clausula, ꝛ quod dixerat post
conditum secundum testamentum se scire quod nihil valebat. Clarum autem
2 est quod † dictum vnius testis facit semiplenam probationem, vt dicit Bar. ꝛ
ceteri. in l. admonendi. ff. de iureiur. ꝛ facit magnam præsumptionem,
3 sm Butr. ꝛ canonist. in c. vestra. de cohab. cler. ꝛ mul. vnde † quandoque
lex contentatur stare dicto vnius testis, veluti quando deponit de re a
se gesta, ad vtilitatem alterius. l. quæro. in fin. ff. de ædil. edict. l. si quis
decurio. vbi Salic. in iij. oppos. C. de fals. l. quicunque. vbi Castr. C. de
ser. fugit. Idem quando tractaremus de interdicto possessorio in quo
sufficiunt præsumptiuæ probationes, sm Bar. in l. j. C. quorum bon. se
quitur Dec. consi. lvj. ex qua doctr. Bart. infertur ad casum nostrum,
4 quod † vbi sufficiunt præsumptiuæ probationes, ibi etiam sufficiat semiple
na ꝛ sic dictum vnius testis. Quod enim testator per lapsum decennij sit
oblitus, hoc est ex quadam præsumptione, de qua in l. si id quod in princ.
5 ff. de acquir. poss. vnde † illa præsumptio tolli potest per contrariam præ-
sumptionem, etiam si non interueniat plena probatio, per reg. l. diuus.
in fin. vbi Bal. ff. de in integrum rest. l. cum de indebito. ff. de prob. vnde
cum in casu nostro, clausula derogatoria confirmetur ex præsumptione,
ꝛ coniectura prouenientе ex dicto vnius testis, debet hoc sufficere ad
confirmationem primi testamenti: ꝛ euersionem secundi prout in simili
6 not. Bal. in l. iubemus ij. C. de sacros. eccl. vbi † si Episcopus donat a-
licui in casu alias prohibito prætextu remunerationis, satis est illa meri
ta probari per coniecturas, ꝛ similem aliam decisionem ponit Butrius.
ꝛ Abb. in c. quamuis. extra de re iu. ꝛ aliam ponit Salic. in l. si mater.
C. de contrah. empt. ꝛ dixi alias in tract. præsumpt. regula j. versic. xvj.
merito ergo in casu nostro, debet sufficere hæc semiplena, ꝛ præsumpti-
ua probatio. Et facilius debet iudex inclinare in hanc partem, postquam
videt quod institutus in secundo testamento, fuit institutus sub modo,
cum hac conditione, quod deberet legitimare filios testatoris, quod ta-
men ipse non fecit, ꝛ dicitur in mora, si cum primum commode potuit, non
fecit, dato, quod non fuerit interpellatus. l. si penum. ff. quando dies
le. ced. vbi Bar. per Aret. in l. pater famil. ff. de vulg. vnde cum iste ha
beat hanc hereditatem, contra voluntatem defuncti, ꝛ non adimpleue-
rit modum, debet haberi pro excluso, tanquam aditione rescisa, irritum te
stamentum sequens sit factum: ꝛ primum præualeat, ꝛ hoc satis dictat
7 † æquitas, quam præ oculis semper habere debent iudices. Et ita mi-
hi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXXXVIII.

1 *COnditione si sine liberis &c. non fideicommitti.*
2 *Ex grauamine non arguitur mens testatoris volentis honorare.*
3 *Donationem annullantia.*
4 *Res inter alios acta non existenti in causa nec citato nocere debet nec
eius heredibus.*
5 *An res iudicata noceat attendenda est qualitas secundum quam fuit
litigatum.*
5 *In actione reali portio non succedit loco portionis nec tertio agenti præ-
iudicatur.*
7 *Res litigiosa pendente lite nec titulo diuisionis nec alio potest trãsferri.*
8 *Vitium litigiosi non est vitium reale per quod debeat impediri præ-
scriptio.*
9 *Sicut res litigiosa non potest alienari ita non debet etiã posse præscribi.*



PErstringendo punctum in hac causa videndum est breui
ter de quibusdam dubijs. Primum est, nunquid ex testa-
1 mento d. Simonis † subesset aliquod fideicommissum,
per quod de iure Elena posset obtinere contra fratres,
ꝛ dico quod non: quia per illa verba conditionalia, Si de-
cesserit sine liberis, vel liberi liberorum decedant, &c. non
inducatur fideicommissum. gloss. in l. Lucius [illegible] vnd. instituit. quæ

procedit etiam in hac duplici conditione: quia † ex grauamine non argui
tur mens testatoris volentis honorare. l. ab eo. C. de lega. & hec est ma-
gis communis, & vera opin. quam tenet Ric. & Ray. Imo. Alex. Ias.
in l. Centurio ff. de vulg. & pup. & Ias. in l. j. C. de pact. vbi allegat mul-
tas auctoritates, & consuluit collegium pap. in consi. Franc. de Curte, &
etiam Soc. consi. lxiij. in ij. & sunt plenę repetitiones Mod. Secun
dum dubiū est, quanta portio esset Petri, & cum decesserit Catharina
sine liberis vigore substitutionis, ad eum dimidia eius hereditatis per-
tinuit, & sic in effectu omnia bona d. Simonis per euentum conditionū
spectauerunt Ioanni & Petro equis portionibus pro dimidia. Tertiū
3 dubium est, vtrū donatio † facta per Petrum valuerit, & cum ea facere
prohibitus esset per testamentum d. Simonis: & ipse id contractu illo
reseruauerit, per amplissima verba ius suum, & non donauerit nisi qua-
tenus ei licitum esset, & quatenus non caderet a iure dictorum bonorū
& non aliter nec alio modo, putarem contractū annullari, & Petrū non
cadere, sed ius suū sibi reseruari per dictas clausulas, vt in simili est dif-
fusum consilium Franc. de Cur. consi. vij. vt d. instrumento. quod etiā
approbat Ias. in l. ij. C. de iur. emph. in rub. ff. sol. mat. in v. lect. Quar
tum dubium est, vtrū arbitramenta valeant: & respectu dimidię partis
bonorū, quę spectabat ad d. Petrū, non est aliqua difficultas: quia cū ipse
4 non esset citatus, nec esset in causa, non debuit † res inter alios acta ei
nocere. C. res inter alios. in rub. & toto tit. l. de vnoquoq. ff. de re iud.
& consequenter non nocet, neque eius heredibus. qui in ius vocati non
erant ex eo capite, quod essent heredes ipsius, Petri, & ad cognoscendū
5 † an res iudicata noceat, attendenda est qualitas, secundum quā fuit li
tigatum. l. si mater §. j. ff. de excep. rei iud. Quintum dubiū est, quod re-
spectu alterius medietatis bonorum de Bruttano, de quibus in pręsen-
tia agitur, & cum d. Petrus ea habuerit iure diuisionis, videtur quod illa
portio successerit in locū portionis d. Petri, quam habebat in alijs bo
nis, quę assignata fuerant nepotibus suis. l. Iulianus §. idem Celsus.
ff. de act. empt. contrarium videtur verius: tum quia ista bona pertinebant
6 iure dominij ad diuidentes, & † in actione reali, regula est quod portio
non succedit loco portionis, nec pręiudicatur tertio agenti, vt est casus
in l. communi diuidundo §. si dob tot. ff. com. diui. & declarat Bart. in
d. §. idem Celsus. tum etiam quia ista portio respectu tertię ab ipsa Ele-
7 na petite, erat † litigiosa: vnde pendente lite, nec titulo diuisionis, nec
alio titulo potuit transferri per illos nepotes in d. Petrum pręsertim
stante dispositione statuti nostri. Sextum dubium est, nunquid heredes
Petri sint tuti aliqua pręscriptione, & putarem quod sic: nam cū Petrus
ignoraret litē pendere, & sic subesse vitium litigiosi, tanquā existens in
bona fide, potuit pręscribere ex titulo pręambulo diuisionis. Nec obst.
8 † vitium litigiosi: quia non est vitiū reale, per quod debeat impediri prę-
scriptio, vt est gl. vbi Iac. Bu. & Alb. & in l. alienationis. ff. de verb. sig.
9 Nec obstat, quod † sicut res litigiosa non potest alienari, ita non debet
etiā posse pręscribi. d. l. alienationis. & l. vbi lex ff. de vsuc. quia hęc regula
non semper est vera, nec procedit in re litigiosa, vt est casus in l. j. C. de
pręs. long. temp. declarando vt ibi per Salic. in ij. op. cum ergo heredes
inuenerint bona de Bruttano in hereditate d. Petri, merito credide-
runt ea in totū ad illum spectare, & licet scirent subesse litem propter fi-
liam Elenę, tamen respectu bonorum Petri, ignorabant litem subesse.
Et sic concludo agentibus vigore statuti de somnijs vel arbitramentis
exequendis obstare exceptionem pręscriptionis.

SVMMAE RERVM. CXXXIX.

1 *IMpensa funeris deducitur tanquam æs alienum imo precedit ipsum æs alienum.*
2 *Falcidia non potest deduci de legatis factis ad pias causas.*
3 *Falcidia prælegata imputanda.*
4 *Inuentarium debet perfici intra menses tres a die aditæ hereditatis alias non prodest heredi & perdit falcidiam.*
5 *Per solutionum legatorum censetur quis adiuisse hereditatem.*
6 *Cum legata non debeantur si venter est pregnans soluendo videtur fateri quod sciebat ventrem esse pragnantem.*
7 *Non est succurrendum Mulieri aduersus non factū inuentarium quod tendit ad rigorem iuris conseruandum.*
8 *Præsumendum potius est actum factum in furore quàm in interuallo dilucido.*



PRęsens questio nō solum iuris est, sed etiam facti, quia quas-
dam difficultates habet quę in calculo consistunt, & quod
ad ius attinet, satis diffuse est allegatum per pręstantissi-
mos consultores, vnde pauciouibus ero contentus: & ali-
quot duntaxat conclusiones ponam. Prima est conclu
1 sio, quod † impensa funeris deducitur, tanquam ęs alienum, imo pręce
dit ipsum ęs alienum. l. penult. ff. de relig. & sumpt. fun. & ideo eius re-
spectu non deducitur aliqua falcidia: quia censetur tantominus in bonis
fuisse. Secunda est conclusio, quia dn. Sebastianus ex persona d. Franci
scę sororis suę, cuius est heres, petit quartam ex l. Falcidia debitam le-
2 gatorū relictorum in testamento d. Gregorij, quod talis † Falcidia nō
potest deduci de legatis factis ad pias causas. per tex. in auth. similiter.
C. ad leg. Falcid. vnde cum d. Grego. fecerit multa similia legata quo
ad illa non potest ille actor obtinere: sed solum respectu cęterorū lega-
torum, non tamen quod alij legatarij onerentur propter legata ad pias
causas: vt inquit gl. quam ibi sequitur Cyn. Roman. & per Corn. in d.
auth. similiter. nisi quatenus ista legata haberent loco ęris alieni, secundū
Bar. & Cast. ibi per tex. in l. ęris alieni. & in l. sed si non seruus. ff. ad l.
Fal. per Bar. & [illegible] lex ofic. eo. tit. Tertia conclusio, quod cū testator
3 † prælegauerit multas res, & etiam possessionem vxori donec viueret, quod
dimidia legati, quam habet iure hereditario, est imputanda in falcidiā,
iuxta l. quod autem. & l. in quartam. ff. ad l. Falc. deducto tamen onere
annexo, tam ratione fructuum: in quibus grauata est, quam temporis,
cum relictum sit donec viueret. l. j. §. si heres percepto. ff. ad Trebell.
Quarta conclusio, quod respectu medietatis possessionis relictę Christo-
phoro, non potest deduci falcidia: quia cum testator prohibuerit eam
medietatem alienari posse, sed cum effectu deueniret voluerit ad filios
dicti Christophori talibus verbis cēsetur prohibita falcidia. vt est tex.
in auth. sed & in ea re. C. ad l. Falc. & in §. fi. in authent. vt spons. largit.
si enim locus esset falcidię, posset pars hoc nomine deducta alienari, quod
esset contra manifestam mentem testatoris, vt per Cyn. Cast. & ceteros
4 in d. authent. sed in ea re. Corn. clxxxij. in ij. Quinta est conclusio, † in-
uentarium debet perfici intra tres menses a die aditę hereditatis: alias
non prodest heredi, & perdit falcidiam, secundum gl. in l. fi. verb. dela-
tum. C. de iure delib. vbi Ias. Cor. & cęteri: qua conclusione stante vide
5 tur hęc mulier excludenda: cū † enim soluerit aliqua legata die xv. Octo
bris, tali solutione censetur adiuisse hereditatem. l. ij. C. de iur. deliber.
6 Bal. consil. lxxj. in v. Item † cum ista legata non deberentur, si venter
fuisset pręgnans, soluendo videtur fateri, quod sciebat ventrem non es-
se pręgnantem. l. illud. de acq. hered. maxime cum euentus ita ostende-
rit. l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. eod. tit. vers. totiens. & ideo non vi-
detur inuentarium factum tempore debito, & quamuis ista esset mulier,
7 tamen † non est ei succurrendum aduersus non factum inuentarium,
quod tendit ad rigorem iuris conseruandum, vt dicit Bart. consi. ccij.
Bald. d. l. fi. in ij. & iij. q. Ias. ibi, in princ. Nec videntur obstare testes,
qui dicunt eam mente captam fuisse, per quatuor menses post mortem
mariti, quia non dicunt perpetuo ita fuisse: sed aliqui attestantur, quod
habebat dilucida interualla, & cum notarius ab ea rogatus fuerit de in-
strumento solutionis, credibile est, eam tunc non fuisse mente captam,
quia alioquin tabellio ei non paruisset, per ea quę notat Imol. in l. v. ff.
de test. & habetur in l. tamen mente. C. de transact. vbi DD. Sed tamen
8 in hoc puncto sentio pro actore, tamen quia † pręsumendum potius est
actum factum in furore, quam in interuallo dilucido, per ea quę notat
Alex. consil. lxxxvj. in ij. & late dictum est per consulentes. vt suas tenui
in l. j. in princ. ff. de verb. oblig. tum etiam quia si solutio facta esset in di
lucido interuallo, non tamen videtur labi tempus, quatenus erat in
furore, si enim succurritur pupillo, vt dicitur in authent. de hered. &
falcid. §. fi. multomagis mentecapto. Et quia a dominis consultoribus,
& aduocatis, diffuse scriptum est, non repetam eorum dicta. Sed con
cludo non obstantibus alijs oppositionibus, dictum actorem fouere bo
nam causam, secundum tamen suprascriptas conclusiones.

SVMMAE RERVM. CXL.

1 *DIctio collectiua resoluitur in suas singularitates adeo vt substitutioni sit locus etiam vno decedente.*
2 *Quando testator vtitur dictione collectiua, videtur magis communis opinio quod quilibet censeatur grauatus in portione sua erga substitutum & nulla sit inter ipsos reciproca.*
3 *Dictio hoc amplius quid importet.*
4 *Substitutum fraude non excludi.*
5 *Non excluditur substitutus ab eo qui moribundus in fraudem fideicommissi ingreditur monasterium.*
6 *Substitutus non excluditur ab eo qui vt filios legitimaret concubinam in vxorem extremo vitæ spiritu duxit licet alijs respectibus filij sint legitimi non tamen eo respectu vt excludant fideicommissarium quia illud esset & in fraudem facere.*
7 *In fideicommissis casus omissus semper pro omisso habetur.*
8 *In fideicommisso si sine liberis decesserit non intelligitur de adoptiuis quamuis proprie sint liberi.*



SAtis puto euenisse casum fideicommissi in persona
Hugolini, qui vocatus est sub conditione, si omnes
decesserint ante xx. annum perfectum absque filijs,
vel etiam post xx. annum ab intestato, & sine liberis.
1 Nec obstat, quod non decesserint omnes: quia † dictio il
la collectiua, resoluitur in suas singularitates, adeo
vt substitutioni sit locus etiam vno decedente, etiā
si adsit persona magis dilecta, prout d. Thomas, dum tamen talis per-
sona non possit succedere: vt dicit Bart. & Alex. & cęteri. in l. pen. C. de
impub. in l. heredes mei. §. cum ita, ad Trebell. vt diffusius in consilio
est dictum. Nec obstat quod videatur substitutio, dumtaxat facta vl-
timo decedenti. vel in l. codicillis. ff. de vsufr. leg. per Bart. quia si vi[illegible]
tur ibi Bart. ex cuius dictis colligetur aperta solutio. pręterea B[illegible]
loquitur ad cognoscendum an quilibet censeatur grauatus pro [illegible]
sua, & vltimus pro toto: quę non est nostra quęstio quia loquim[illegible]
parte viuus in qua est expressa substitutio a testatore facta alia ra[illegible]
2 quod quia visus sit dictione, omnes. Imo etiam, † quādo testator vtit[illegible]
ctione collectiua, videtur magis communis opinio, quod quilibet [illegible]
seatur grauatus in portione sua erga substitutum, & nulla sit in[illegible]
reciproca, secundum Alex. in l. qui duos. ff. de vulg. in l. pater. [illegible]
Falc. & d. §. cum ita. Ang. Imo. Pau. Aret. l. si pater impuberi [illegible]
Ias. d. l. pen. C. de imp. Soc. consi. lxix. in ij. Ad l. codicillis. [illegible]
doct. varijs modis. Sed ego respondeo, sequendo intellectum [illegible]
quem veteres sequuntur: vt Old. Dyn. Rayn. Alb. ibi [illegible]
Alex. d. §. cum ita. & Corn. d. l. pen. quod illud sit propter [illegible]

3 statuis, scilicet propter † dictionem, hoc amplius, repetitiuam, de qua
ibi: quia iste non est casus noster, nec quęstio facit ad propositum non nisi
sto. Nec obstat quod illa conditio ab intestato non est verificata, &c. re-
spondeo vt dixi in subscriptione consilij: & sciendū est quod verba con-
4 ditionem, semper intelliguntur verificata, vbi alias fraus fieri † posse fi
deicommisso, vnde conditio, si hæres non erit, non videt euenisse, si quis
in fraudem edicti non sit heres: quia a verbis recedimus, vt illi fiat
fraus. l. Julianus. in princ. si quis omis. cau. testam. vbi Barto. & doct.
sic & maritus heres ab vxore institutus, non poterit nolle esse heres, vt
filijs sibi substitutis locum faciat, quoties lex edictali. C. de sec. nupt.
fraudaretur, secundum Bal. consi. cccxxxvi. in ij. & ideo in casu nostro,
cum substituerit testator Hugolinum, si filius intestatus perijsset: dico
locum esse substitutioni, etiā si testatus decesserit, per text. in l. filię meę.
ff. sol. matrim. quoties constet non alia ratione testatum fuisse, quā cau-
sa euertendi fideicommissi, vt quia nihil aliud haberet, & alienasset rem
5 subiectam fideicommisso, vt in casu nostro. Sicut videmus † non ex-
cludi substitutus, ab eo qui moribundus in fraudem fideicommissi in-
grediatur monasterium, secundum gloss. & doctores. in authentica nisi.
6 C. ad Trebellianum. in c. in pręsentia. de probat. Nec † ab eo, qui vt
filios legitimaret concubinam in vxorem extremo vitę spiritu duxit: li
cet enim alijs respectibus sint legitimi, secundum Alexan. & doctores,
in l. si quis posthumus. de lib. & posthu. non tamen eo respectu, vt exclu
dant fideicommissarium, quia illud esset ei fraudem facere. Angel. l. nu
per. C. de nat. lib. l. sed & quęsitum. ff. de lib. & posthu. Felin. d. c. in pręsentia.
Sic ergo respectu eorum bonorum, censebitur iste intestatus,
quorum contēplatione, fraudem substituto fecit. §. quod autem. insti.
de leg. agn. tut. Socin. consi. xcij. lib. ij. Si enim testamentum quide
fuisset, sed hereditas non fuisset adita certum est, quod conditio euenis
set. instit. de heredibus quę ab intest. defe. in princ. ergo idem si sit adi-
ta, solum euertendi fideicommissi causa. Et merito Aret. in l. si solus.
7 de acquir. hered. dixerit † casum omissum, semper pro omisso esse, quo-
ties alias fraus aduersus regulas iuris cuiquam fieret. Qua ratione
8 & † in fideicommisso, si sine liberis decesserit: constat de adoptiuis non
intelligi, quamuis proprie sint liberi. l. fideicommissum. de condi. & de-
monstrat. l. fi. C. de his. qui ven. ętatis. Ne in potestate grauati sit, fi-
deicommissarium eludere, & fraudem fideicommissario facere, secun-
dum Bartol. l. si cognatis. ff. de reb. dub. ergo idem etiam in casu no-
stro dicendum est. Et ita etiam tenui legendo in l. j. de vulga. in illo ar
ticulo, quando casus omissus habeatur pro omisso, & puto esse verā opi
nionem. Saluo semper iudicio domini auditoris magnifici d. Alexan.
cui & dominum Thomam, tanquam me ipsum commendo.

SVMMAE RERVM. CXLI.

1 *Relictum contrauenienti non deberi.*
2 *Verbum exigere significat ab inuito extorquere.*
3 *Mutianę cautioni locus.*
4 *Collusio heredis nunquam nocet fideicommissario sicut nec sententia contra eum lata.*
5 *Non debet satisfieri creditoribus de rebus vetitis alienari ab ipso testatore si alia adsint in hereditate.*

Spectabilis d. Alex. de Bondissel, viso testamento le-
gato vsusfructus facto d. Magdalenę vxori: & vi-
dua stante, & dotes suas non repente, & donec dotes
suas non repetierit cum onere soluendi de bonis te
statoris omnia debita testatoris, &c. Visa etiam facti
controuersia, mihi videtur verior illa opinio, quod
2 † dicta vxor non possit consequi vsumfructum sibi le
gatum ab istis fideicōmissarijs, in quos translata est proprietas, secun-
dum formam testamenti, tanquam contrauenerit conditioni pręfati te
stamenti, dotes suas non repente, &c. cum enim receperit a monte dictas
pecunias, & mentem liberauerit, apparet eam contrafecisse conditioni,
& licet sit aliqualis altercatio inter doctores. quando dictum est, ipsa nō
3 exigente, quia † exigere, verbum significat ab inuito extorquere, vt ha-
betur in l. non solum. ff. solut. matrimo. tamen in casu nostro cessant al-
tercationes, propter dictionem non petente, secundum Bart. in l. am-
plius non petam. ff. rem rat. hab. Quamuis etiam cessent alia rationes
cum enim pecunia dotalis esset in monte, secundum statuta ciuitatis. &
non ab heredibus, sed a pręfatis montis solutio sit faciēda, intelligitur
petitio, secundum statutum ciuitatis, quod ipsa quomodocunque ab eis
recipiat: & eos liberet, secundum not. per Bartol. in l. heredes mei. §.
cum ita ad Trebell. Et licet, viuente filio Petro Antonio, nulla sit ei fa
cta controuersia: quia Pet. Antonius, non petijt cautionem de vtēdo,
fruendo, arbitrio boni viri: iuxta l. j. C. de vsufru. sed permittendo eam
vti frui, videatur consensisse, secundum doctrinā Bar. in l. vxori vsum-
3 fructum. in fi. de vsufr. lega. Nec petijt † cautionem Mutianam, quod
ipsa non repeteret dicto, quę hoc casu erat pręstanda, sed non petendo
vt remissa, quod potuit Petrus Antonius facere, iuxta §. pręfatę. in
authent. de nupt. & l. fina. de manu. testam. & l. potest. ff. ad leg. Falcid.
Et licet etiam ipse Petr. Antonius, consenserit matri, vt dictam dotē
releuaret a monte, & daret creditoribus: tamen iste consensus, nec expres
sus, nec tacitus, potest nocere fideicommissarijs: sed solum nocet here-
di pro tempore suo, secundum regulam. l. si prolusorio. ff. de appell. l. si
4 seruus plurium. §. j. ff. de legatis j. vbi † collusio heredis, nunquam no
cet fideicommissario: sicut nec sententia contra eum lata. l. si sponsus. §.
vxor. ij. de donat. inter vir. Bald. consi. cccxxxiij. in ij. Alex. lxxxij. in
ij. cum similibus. Poterunt ergo fideicommissarij, qui habent pro-
prietatem impedire hanc mulierem in suo vsufructu, cum enim ei decla-
ratus sit conditionaliter, si non petierit dotem, tenetur mulier ad pręstan-
dum cautionem Mutianam. iuxta l. Mutianę. ff. de condit. & dem. l.
mulieri. in prin. ff. de cond. instit. Bar. d. l. amplius non peti. quam cau
tionem cum pręstare non possit, quia iam exegit. Sequitur quod ei nō
debebitur vsusfructus dictis iuribus. Nec obstat quod ipsa asserit se
exegisse causa dissoluendi ęris alieni ipsius testatoris: quia istud consistit
in facto, quod etiam si esset verum, non tamen excusaretur: quia debuit il-
li dissoluere ex bonis testatoris, vt in testamento dicitur: nō ex dote sua.
5 quam specialiter † vetuerat testator repeti. l. si tibi legatum. ff. de leg. ij.
sicut dicimus in re vetita alienari per testatorem, non enim debet de ea,
satisfieri creditoribus hereditarijs, si alia bona adsint, vnde possit fieri
solutio, vt est text. in l. pater filium. in prin. versi. si non erat aliud in he-
reditate. ff. de leg. ij. per Bal. in l. fi. §. & si pręfatam. C. de iur. delib. q.
ij. Et ita declaratur tex. in l. j. C. deb. vend. pign. facit quod not. Bal.
in l. fin. C. si aduer. vend. pign.

SVMMAE RERVM. CXLII.

1 *Conditio si decesserit sine filijs expirat per superexistentiam filia.*
2 *Quando testator specialiter prouidet circa fœminas nunquā sub nomine masculino intelligitur etiam de fœminis sensisse.*
3 *Vna pars testamenti aliam declarat.*
4 *Dictio vt supra repetitiua est & declaratiua qualitatis de qua in pracedentibus intellexit.*
5 *In fideicommissis agitur de successore fideicommittentis.*
6 *Fideicommissum particulare sicut & legatum debet accipi de manu haredis.*
7 *Fœmina quamuis in feudo repellatur in petitorio illud tamen in possessorio obtinet aduersus agnatos.*
8 *Nemo propria authoritate potest legatum accipere nisi de licentia testatoris.*
9 *Pro legato non datur aliquod remedium possessorium contra haredem sed petitorio agi debet.*

Duo breuiter sunt videnda in proposito casu, alterū cir-
ca petitorium, alterum in possessorio. Circa primū, vi-
debatur filiam Zanetini pręferendam esse: quia verba
1 substitutionis Zanetino factę sunt, † Si decesserit sine fi
lijs legitimis, quę conditio expirat per superexistentiā
filię. l. si quis filiabus. ff. de leg. j. l. j. C. de cond. insert.
l. Herennius. ff. de verb. sign. Sed contrariū sentio tribus rationibus.
Prima est, quia testator prouidit filiabus nascentibus, vt dotarentur in
2 ducatis cccc. vnde, † quādo testator specialiter prouidet circa fęminas,
nunquam sub nomine masculino intelligitur etiam de fęminis sensisse,
vt not. Bald. in l. in multis. in fi. ff. de stat. hom. & consi. clxxxvi. quia alle
gationes j. vol. & habetur in l. si ita. ff. de lib. & posthu. per Mod. in l. sę
mnę. ff. de reg. iur. Secunda ratio, quia testator in vltimis verbis substi-
tutionis dixit si decesserint sine filijs masculis, vt supra. vnde cum decla
rauerit se de masculis intelligere, non potest dici filiam esse vocatam: quia
3 † vna pars testamenti aliam declarat, & in nostris terminis hoc tenet
Abb. consi. xxxvij. in j. vol. Raph. Com. consi. cxxvij. cum sim late tra
ditis inter cōsilia Alex. cōsi. xlix. in iij. & Curt. Jun. in cōsi. xj. & Fran.
de Curt. senior consi. lxx. & consi. lij. super testamenti. Dec. consil. xv. &
4 istud maxime procedit ponderando dictionē, † vt supra quę est repeti
tiua, & declaratiua qualitatis, de qua in pręcedentibus intellexit, vt per
Aret. consi. cliij. allegat. l. a tuto. §. testator. ff. de alim. & cib. leg. Tertia
5 ratio, quia † in fideicommissis agitur de successore fideicommittentis. l.
coheredi. §. cum filię. vers. nec fideicommisso. ff. de vulg. & pup. vnde in
casu nostro, cum agatur de successione patrui, masculi excludunt femi-
nas ab intestato ex dispositione statutorum nostrorum, & ideo illa condi
tio, Si sine filijs, intelligetur de masculis, vt accōmodetur secundum di-
spositionem statutorum, secundum doctr. Bart. in l. heredes mei. §. cū
ita. ff. ad Trebel. & quod not. Bal. & Anch. in l. tres fratres. ff. de pact.
Alex. in l. Gallus. §. j. in fin. de lib. & posth. Jas. in d. l. qui filiabus. in v.
not. Felin. in c. ius generale. cum concord. & quod voluerit se referre ad
successionem ab intestato, secundum statuta probatur etiam ex eo, quod
mandat fęminas dotari, in quo concordat cum dispositione statutorum,
volente fęminas dotari a masculis a quibus in successione excluduntur.
6 Circa secundum, dubium facit, quia † fideicōmissum illud particulare, si
cut & legatum debet accipi de manu heredis. l. non dubium. C. de lega.
l. j. ff. quorum legat. & quamuis fęmina in petitorio excludatur, debet ta
7 men in possessorio obtinere: sicut videmus, quod † quāuis a feudo re-
pellatur, tamen illud in possessorio obtinet aduersus agnatos, vt dicit
Jo. And. in add. Spec. in tit. de testa. §. pen. in fi. sequitur Alex. in l. fi.
8 C. de edi. diui Adr. tol. confirmatur, quia † propria auctoritate nemo po-
test legatum accipere nisi de licentia testatoris. l. Titia cui testamento.
9 §. j. ff. de leg. ij. nec † pro legato datur aliquod remedium possessorium
contra heredem, sed petitorio agi debet. l. j. C. comm. de leg. ibi institu-
tionem in possessionem penitus aboleri. Sed tamen, licet supradicta in iu
re vera sint, tamen in casu nostro dico istos agnatos masculos esse potio
res in possessorio. Nā ex forma statuti nostri per verba valde pręgnan-
tia legata habēt executionem paratam. vnde licuit legatarijs seu fidei-
commissarijs istis particularibus, quod idem est, impetrare viam exe-
cutiuam, & ponere se in possessione prout fecerunt, & ex quo heres non
habet aliquod ius, neque coloratum debet succumbere etiam in possesso-
rio, & ita concludit Guid. Pap. in q. cccl xij. incip. verum officium. vbi
dicit illud expediri officio iudicis quod versatur in executionibus, & di
cit quod ita videtur sentire. Spec. in tit. de offic. iud. §. j. versicu. Item

est vasallus, & idē in q.cccclxxxiij. dicit solitū obseruari in curia senato-
ria, in qua attendit summa æquitas, & vt enit est circuitus. & ideo stante
prædicto statuto putarē etiā corā ordinario iudice idē esse obseruandū.

SVMMAE RERVM. CXLIII.

1 *Legata plura deberi.*
2 *Si legata fuerint eiusdem rei puta alimētorum debentur semel tantum licet pluries relicta sint alimenta secus si sint diuersarum rerum vel alimentorū et pecuniæ quia utrunque legatū debebit.*
3 *Augmentum & diminutio dicitur respectu eiusdem rei non autem respectu rei prorsus separata.*
4 *Qui habet facultatem addendi vel diminuendi non censetur habere facultatem non prorsus mutandi quia sunt diuersa.*
5 *Diuersum est emendare & mutare quia emendare est eidem rei addere vel minuere mutare vero est rem ipsam vertere.*
6 *Quilibet testator habet facultatem addendi & minuendi legato a se facto quia voluntas sua est ambulatoria.*



Dominus Joannes patruus reliquit Camillo libras
centum, & grauauit d. Fran. heredem ad dandū sibi
tot proprietates, &c. d. vero Franciscus pater legauit
alimēta in domo, & si nollet cohabitare vnā possessio
nem ad vtendū fruendum, &c. Quęrit an vtrūq; le-
1 gatum debeat? Et mihi videtur † dicendū quod sic,
q: tale legatū est de diuersis rebus. vnde etiam si ab
eodem relictum esset non censeret vnum cum altero computatum. l. si
pater pro filia. ff. de colla. dot. l. cum centum. vbi Barto. ff. de adi. leg.
2 multo magis quādo † legata debentur ex diuersis testamentis. l. plane.
§. j. versi. sed si duorum. ff. de leg. j. vbi Salt. & Jas. decidunt hanc q. vt
si legata sint eiusdem rei puta alimentorū tantum semel debeātur, secus
si sint diuersarum rerum puta alimentorum, & pecuniæ prout in casu no
stro. Nec obstat quod d. Jo. dederit facultatem d. Fran. heredi legatū
ampliandi, & diminuendi iuxta deportamenta dicti Camilli, q: respon
deo quod non apparet quod d. Fran. voluerit acceptare, hoc arbitriū,
seu legauerit alimenta causa ampliandi, vel minuēdi legatū, ex quo ista
alimenta sunt penitus separata a prędicto legato certę summę non solū
in quantitate, sed etiā in tempore: q: legatum patrui est perp. tuum le-
3 gatum, patris est tpale & in vita tantum, † augmentum aūt & diminu-
tio dicitur respectu eiusdem rei non aūt respectu rei prorsus separ. tę. l.
si. conuenerit. §. si nuda. vbi Bar. ff. de pign. act. Bart. in tract. de insu
4 la. vnde † qui habet facultatē addendi, vel minuendi non cens. t habe-
re facultatem rem prorsus mutandi: q: sunt diuersa fm Bart. in l. edi-
5 ta. C. de edend. vbi concludit in illa lege diuersum esse emēdare † & mu
tare, quia emendare est eidem rei addere, vel minuere: mutare vero est
rem ipsa vertitate, & fac. quod notat ipse Bartol. & Paul. de Castr. in
prima constit. Cod. §. quibus. & in l. ambit. osa. ff. de decr. ab ord. fac.
6 Et pro hac sententia facit q: † quilibet testator habet facultatē addendi,
& minuendi legato a se facto: q: voluntas sua est ambulatoria. l. vlt.
in fi. ff. de adim. leg. & tamen in dubio per secundam summam non vi-
detur, id fecisse, sed potius vtraque debetur dict. l. cum centum. & l. si
is, qui duccnta. in princ. ff. de reb. dub.

SVMMAE RERVM. CXLIIII.

1 *Mentis interpretanda modus.*
2 *Substitutio reciproca propter vim clausulæ codicillaris valet in vim fideicommissaria.*



Cum quęstio hęc tota pendeat ex coniectura mentis te
statoris, non potest negari, quin sit valde ambigua: q:
(vt dicit Bald. in l. precibus. C. de impub.) plerūq;
per nimiam subtilitatem fallimur in eius mente inter
pretanda: q: testatoris animum non videmus tamen
1 mihi † probabiles videntur coniecturę per prętitatus
aduocatos d. Polixenę adducte. maxime illa quod in testamento Co.
Galeoti sunt plures gradus substitutionū facti. Primus Constantię
secundus eius filiorū. tertius filiorum d. Polixenę, qui reciproce voca
ti sunt, & cum gradus filio. um constanti. sit caducus: q: nulli sunt nati,
illo sublato de medio, remanent filij d. Polixenę tanquam immediate
vocati post d. Constantiam. per doctr. Bart. in l. quandiu. vltim. in fi.
ff. de acquir. hered. & regulam l. vnicę. §. pro secundo. C. de cadu. toll.
& quod consulit Pau. de Cast. consi. clij. prętens dubium videtur. in
princ. Alex. cxxxix. in vj. Jas. cxlviij Cor. cccxviij. iiij. Dec. cccxxvj.
Curt. Jun. lxxiij. vnde si testator voluit propter reciprocam substitu-
tionem filios d. Polixenę post do. Constantiam admitti, multo magis
voluit ipsam d. Polixenam preferri quę predilecta est testatori, & voca
ta ante filios per doctr. Bar. post Ric. Mal. in l. Gallus. §. etiam. ff.
de liber. & posth. cum concord. ibi per Mod. Et licet doct. loquantur
in fideicommissaria substitutione, tamen idem est in casu nostro: quia
2 † reciproca propter vim clausulę codicillaris valet in vim fideicommis
sarię, vt est magis communis opinio secundum Fulgos. Castr. Com.
in l. si fratres. C. de fideicom. Soci. consi. vj. in iij. & late disputat ad-
uersus Decium Lancellotus Gallianl. in repet. l. Centurio. de vulga.
nume. 256. & hoc maxime concurrentibus multis alijs coniecturis de
quibus in supraścript. o consilijs ad quę me remitto, & quia sum requi
situs de sola subscriptione hęc sufficiant.

SVMMAE RERVM. CXLV.

1 *Fideicommissum conditionale non transmittitur regulariter.*
2 *Quilibet potest testari de re heredis sui.*
3 *Hæres non potest defuncti voluntatem pro parte tantum approbare.*
4 *Magis attenditur credulitas quàm veritas.*



Ex verbis testamenti d. Jo. Antonij fideicōmissum
licet inductum sint inter ipsos filios tantum, vt si quis
decesserit sine liberis restituat hereditatem superstiti
1 ti, nec filij filiorum videantur vocati, quia † fideicō-
missum conditionale non transmittitur in liberos,
secundum gl. communiter approbatam in l. j. C. de
ys, qui ante aper. tab. in gl. fin. tamen hoc non pro-
cedit, quando mens testatoris aliud suadet. l. Lucius. secunda. ff. d. her.
inst. Bald. l. si pater. C. de inst. & subst. tunc enim fit transmissio, & ita p
cedit gl. in l. is cui. ff. de act. & oblig. & aliquot coniecturas huius mentis
ponit Socin. in l. heredes mei. §. cum ita. in not. ad Treb. Et videtur
mihi, quod idem sint si mens grauati hoc vellet, quia instituisset eos, q
2 ad fideicommissum vocantur prout in casu nostro, quia † potest quilibet
3 testari de re heredis sui. l. si heredis seruus. ff. de leg. j. nec † heres potest
defuncti voluntatem pro parte tātum approbare. l. j. & ij. ff. de acq. her.
in casu autem nostro apparet, quod voluit d. Sismundus etiam filios
aliorum fratrum ad fideicommissum vocari, non autem solos filios d.
Francisci. vnde de iure fideicommissi pertinente ad filios d. Francisci
videtur disposuisse, vt alij quo ęqualiter admittantur. Et ideo filijs d.
Francisci parentibus fideicommissum debet obstare exceptio propter
voluntatem testatoris. l. emptor. §. ij. in gl. ff. de rei vend. l. ij. §. j. de doli
excep. l. si socer. §. Lucius. ff. sol. mat. Confirmatur, quia cum d. Sismū
dus testator crediderit fideicommissum ad omnes pariter pertinere. &
4 ideo omnes instituerit † magis attendimus ad eius credulitatem, q̄; ad
veritatē. l. quo loco. §. j. de her. inst. l. seruo manumissio. ff. de cond. ind.
Ad idem facit, quia causa cur eos pariter instituerit fuit, quia credidit
pariter ad fideicommissum vocari, vt apparet ex primo cap. instituto-
nis. vnde si ea causa non sit vera tanto minus debetur ex institutione fi
lijs d. Francisci. arg. l. filię. ff. de leg. iij. l. vxorem. de don. int. vir. maxime
cum de hęreditate tractetur. l. fin. ff. de hęred. inst. & not. Bart. in l. de-
monstratio. §. quod autem. ff de condit. & dem. Facit etiam, quia cum fi
lij d. Francisci essent creditores fideicommissi succedendo d. Sismun-
do propter confusionem pro rata fieret extinctio cred. ij. l. licet. C. ad l.
Falc. l. Stichum. §. aditio. ff. de sol. sed cum in casu nostro mens testa-
toris sit, vt non pro rata tantum hęreditatis, sed in totum extinguātur
actiones debet saltem iure retentionis cōsuli cohęredibus. l. irritum. l.
in imponenda. C. ad l. Falc. l. ita tamen. §. si ex Trebelliano. ff. ad Tre
bell. Aret. in simili consil. cxlvij. Raph. Com. l. debitor. ff. ad Treb. Et
ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXLVI.

1 *Fideicommissi dignoscendi forma.*
2 *Fideicommissum ex causa non restituendum.*



1 Rogatus de subscriptione, puto in primis aduerten-
dum quod illud † fideicommissum relictum filiabus
videretur esse vniuersale, non autem particulare q:
cum testator dixerit, *Residuum totius hæreditatis
quod de prædictis superererit perueniat ad filias, &c.*
& superius nihil prędixerit nisi de legatis perinde est,
ac si dixisset deductis legatis, quo casu fideicommis-
sum est vniuersale. secus si d. xisset, deductis legatis, & debitis secundum
distin. Raph. Com. in l. Titius. ff. ad Treb. Alex. in l. Cent. de vulg. &
pup. Claud. Aquensis in l. cog. §. inde quęritur. ff. ad Treb. Nunquid
vero hęredes Sebastiani, qui sunt grauati, teneantur in pręsentia resti-
2 tuere † fideicommissum istud vniuersale concurro in sententiam domini
consultoris, quod non: quia cum ipsi sint ad particularia legata futu-
rum centum singulis neptibus cum nupserit grauati ad eos pertinet so
lutio, & commoditas medi temporis, non autem ad fideicommissarium
secundum Bald. in l. fin. in fi. C. ad Treb. & eis propter pendentia cō
ditionis & dubium futuri euentus non possit calculari quid futurum in
fideicommisso vniuersali sit, non poterunt interim dici hęredes consti
tui in mora. l. in fideicommissi. versic. vt puta. & ibi per doct. de vsur. &
consequenter interim faciunt fructus suos, & forte tutius esset hoc casu
quod hęredes deponerent modicam summam pręstita fideiussione de
reliquo quod in futurum appareret: & tunc procul dubio euitaretur o-
mnis mora secundum l. statu liber rationem. ff. de stat. l. b. & quod per
illum tex. not. Jas. in l. quod te. ff. si cer. pet. cum concordant.

SVMMAE RERVM. CXLVII.

1 *Fideicommissum conditionale non transmittitur neque in filios.*
2 *Substitutis deprehendendi forma.*



Periculosa est conclusio supraścripti domini consulentis:
1 quia regula est generalis, q; † fideicommissum conditiona
le, non transmittatur, neque in filios, secundum gl. in l. vni
ca. C. de ys qui ante apert. tab. & licet dicta regula non p-
cedat quando coniectura mentis testatoris est in oppo
situm, secundum Soc. in l. hęredes mei. §. cum ita. ad Trebell. & Dec.
consil.

consi.lv.Curt.Iuniorem consi.xvi.& consi.xcvi. tamen in casu nostro
non videtur subesse coniectura sufficiens. Nec me mouēt rationes ad-
ductę in prima [illegible] quia possent procedere quando verba sub-
stitutionis in casu precedentis vocarent simpliciter filios sub nomine
appellatiuo tantum tunc probabilis est quęstio an appellatione filiorum
veniant nepotes, sed testator vocauit superuientes ex prędictis quos
nominatim expresserat. vnde non est credendum quod appellatione
Francisci qui prędilectus erat veniat Leo ad hereditatē Antonij. Nec
rursus me mouet illa alia quęstio, q̄ hoc casu filij positi in conditione
censeantur vocati, quia etiam si hoc esset verum non tamen videt mul-
3 tum ad propositum casus nostri: quia doctores † loquuntur, vt videa-
tur substitutus filius illi, qui grauatus est in eam conditionem alij resti
tuere, & sic an substitutus censeatur filius patri, sed casus noster est an
censeatur substitutus patruo, & ideo concludo in hereditate Antonij
Bastianum patruum pręferri Leoni filio fratris. Saluo semper &c.

SVMMAE RERVM. CXLVIII.

1 *Institutio clerici facta a Vidua valet & prӕsumitur facta ex licita affectione.*
2 *Semper prӕsumptio in meliorem partem accipitur.*
3 *De presbytero nihil mali est credendum.*
4 *Constitutus in extremo vitӕ non prӕsumitur immemor salutis ӕternӕ.*
5 *Quilibet prӕsumitur innocens a delicto & alienus a culpa.*
6 *Quando mulier potuit filiū peperisse ex adulterio item ex marito prӕsumitur in meliorem partem quod ex marito pepererit.*
7 *Non valet donatio per mulierem viro facta ex turpi causa seu affectione.*
8 *Sacerdos non est turpis persona sed honesta & venerabilis neque est infamis de iure aut de facto.*
9 *Vidua propter stuprum amittit dotem.*
10 *L.i.de secund.nupt.sensus.*

1 Est illud in primis pręsupponendum † institutionē cle
rici a vidua factam valere, & pręsumi factā ex licita af
2 fectione.l.nec adiecit.l.merito.pro socio. q: † semper
pręsumptio in meliorem partem accipitur.c.estote.de
reg.iur.vi.quod maxime procedit suprascripto casu,
3 considerata persona heredis scripti, qui † est presby-
ter de quo nihil mali est credendum, vt est text. vbi glo. not.in c.abiit.
4 xi.q.iii.& etiam considerata persona viduę, quę † in extremo mortis
nō pręsumitur immemor salutis ęternę.l.fi.C.ad l.Iul.repe.& i.q.vii.
5 c.sancimus.& † quilibet pręsumitur innocens a delicto.l. absentem.de
pęnis.& alienus a culpa.l.i.C.de ędil.actio.l.cum probatio de probat.
Quam pręsumptionē maxime hic sequi debemus cum secundum eam
actus sustineatur, & valeat institutio.l.quoties.ff.de reb.dub.c.Abb sa
6 ne.de verb.sig.sicut videmus quod † qñ mulier potuit filium peperisse
ex adultero. Item ex marito pręsumitur in meliorem partem, quod ex
marito pepererit.l.miles.§.defuncto.ff.ad l.Iuliā de adult. vt sit eius
institutio valeat. Et possent multa similia allegari quę breuitatis causa
omitto. Cum ergo tot pręsumptiones sint pro clerico, onerandus est
actor durioribus probationibus, vt obtinere nō possit, nisi apertissime
in superlatiuo probet delictum, secundum glo.in l. fin.in princ.ff.de eo,
quod met.caus. Roman.Singu.cxcvii. Quamuis etiam si probetur,
solus fiscus admitteretur, qui auferret tanquam ab indigno, nec agna-
ti ipsi hoc allegare possent secundum gloss. in l. his consequenter. in
princ.ff.fam.ercisc. Nec obstant allegata in contrarium, & in primo qđ
7 † non valeat donatio per mulierem viro facta ex turpi causa, seu affe-
ctione.l.fin.ff.de act.& oblig. Bart.l.affectionis.de don.respondeo se-
cundum suprascripta turpis affectio non pręsumitur erga sacerdotem
neq; in vltima voluntate, vt supra dixi. nam cum ista sit confessa, & obti
nuerit ecclesiasticam sepulturā apparet non fuisse ductam tali affectio-
8 ne, sed licita & honesta Nec obstat lex, fratres.C.de inof.testam.q: † sa-
cerdos non est turpis persona, sed honesta, & venerabilis, neq; est infa-
mis de iure aut de facto, quod requiritur, vt fratri detur querela. Nec
9 obstat, quod † vidua propter stuprum amittat dotem, respondetur, vt
supra non pręsumi fecisse, pręterea falsum est: quia solum amittit do-
nationem propter nuptias, vt est casus.in §.fin.in authen. de restitu. &
10 ea quę parit iuncta.l.i.& auth.seq.C.de sec.nupt. vbi dicitur † d. minus
dotem, ne posset vidua stuprata totam secundo viro dare, ergo apparet
quod eam non amittit: & ita etiam per alias rationes tenuit Alexan-
der in l.sororem.C.de his, quib. vt indig.

SVMMAE RERVM. CXLIX.

1 *Probanda per eum qui vult succedere.*
2 *Natus ex muliere impudica censetur vulgo conceptus.*
3 *Filium probandi forma.*
4 *Tractatus non probat quem esse filiū sed in quasi possessione filiationis.*
5 *Incorporalibus nō est satis probatio possessionis sed requiritur probatio tituli.*
6 *Quando principaliter agitur de dominio non sufficit illud probare per possessionem quia tunc ex possessione non prӕsumitur dominium.*
7 *Fraus probatur excommunicationibus prӕcedentibus.*
8 *Non est standum confessioni fideicommissarij quod prӕiudicium tertij in euersionem fideicommissi.*
9 *Vna prӕsumptio aliam tollit.*

Et adeo diffuse allegatū in pręsenti causa per pre-
stantiss.aduocatos, & cōsultores, vt non expectat
me pluribus agere. Dico ergo breuiter, vt supe-
1 positus † obtineat bona, de quibus agitur, necces-
sario habet probare, quod sit ex posteris masculis
domus & casatę de Castellis prout dicunt verba fi
deicommissi d. Pauli, & sic oportet, quod probet
se filium saltem legitimatum d. Io. Andreę sacer
dotis. Quod sit legitimatus satis probatur ex publico documento, qđ
2 vero sit filius eius non est probatum, cum enim sit † natus ex muliere
impudica censetur vulgo conceptus.l.v.ff.de in ius voc. & spurius, & p
Ias.consi.cl. versi.iiii.in iiii.volu. & ita in dubio pręsumitur, vt consul
uit Oldr.consi.cxcvi.quem refert, & sequit Albe.de Ros.in rubr.C.de
nat.lib. Idem tenet Bal.in l.eam quam.C.de fideicom. & consi.cclxi.
recolo.in i.lib. Abb.c.per venerabilem.extra qui filij sint leg. Alex. in
l.ex facto.§.si quis rogatus.ad Trebel. & alias late dixi in tract. pręe-
sumpt.in ii.parte versi.vi. Nec obstat, quod d. Io. And. eum agnoue-
3 rit † in filium ita appellando, tractando deniq;, & legitimari faciendo:
qui tractatus videtur probare filiationē, vt per Feli.c.per tuas. versi.
secunda conclusio.de probat. Dec.consi.liii.cum infinitis concordan.
Respondeo, q̄ doct.non dicunt quod tractatus probet filiationem, sed
bene quod tractatus probet quasi possessionē filiationis, illa vero qua-
4 si possessio quid operetur solet distingui, aut in iudicio † possessorio,
vel alimentorum, in quibus sufficiunt semiplenę probationes, & talis
quasi possessio sufficit.l.si niger.ff.de lib.agn. Alex. consi ii.in i.cum con-
cord.aut loquuntur in iudicio petitorio, & plenario, & probatio tracta-
tus non sufficit sm Cin. Bart.in lect.noua.& Bal.in l. non nudis.C.
de probat. Ias.in l neq; professio.C.de testa.& d.consi.cl. Bal.in cōsi.
clxxx.in iii.& in d.c.per tuas. Petr.Cyn.Bald.Alber.Salic.in l.non
ignorat.C.qui acc.non poss. Petr.Cyn.in l.i. C. vbi caus. stat. & ratio
5 est, sicut † in corporalibus non est satis probatio possessionis, sed requi-
ritur probatio tituli.l.circa.ff.de probat.in ipse incorporalibus. Item
6 q: † quando principaliter agitur de dominio non suffi[illegible] illud probare
per possessionem, quia tunc ex possessione non pręsumatur dominium
Bart.l.quidam in suo.ff.de con.instr.doct.in c.cum ad sedem de restit.
spoliat. & per d. Floran.in l.quidam ff.de probat. Ange.d.l.non igno-
rat. Nec Bar.in l.ii.ff.de lib.& agn.& in l.i.§.ad qōnē.ff.de quęst. vult
contrarium, sed simpliciter ibi docet firmari articulos de titulo filiatio-
nis, & de quasi possessione, nec vltra declarat, an articulus quasi posses-
sionis sufficiat in petitorio, & dico quod non per suprascripta, & hęc vi-
detur magis communis opinio, vt etiam alias dixi in tract.pręsump.in
ii.parte.vers.xxxviii. Et hęc sententia est maxime tenenda in casu no-
stro in quo apparet quod iste Io. And.omnia agebat in fraudem fidei-
commissi, vt omnino excluderet filios fratris, cui erat inimicus per ea
quę habentur in gl.auth.nisi.C.ad Trebel.quam sequitur Pet.Cin.
7 Salic.Fulg.Corn.& dicunt † fraudem probari ex comminationibus
pręcedentibus c.ii.de renunt. sm Salic. vel q: esset in senili ętate, sm
8 Bal. Item, q: † non est standum confessioni suę quo ad pręiudiciū ter
tii in euersionem fideicommissi.per l.si quis ita.§.[illegible].ff.de leg.ii.l.si
fideicommissum.ff.de cond.& demon. Item, q: constat per testes de im-
potentia ipsius, & de accessu aliorum ad eam mulierem per quas conie-
9 cturas eliditur coniectura oriens ex nominatione, & tractatu, q: † vna
pręsumptio aliam tollit.l.diuus.in fin.vbi Bald. ff.de in integ. resti.l.
cum de indebito.de prob. Et q: circa hoc est diffuse allegatum per alios
non insisto vlterius. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CL.

1 *Intestati successio potior.*
2 *Solemnia ob pestem non remitti.*
3 *Casum esse de testamentis restringi.*
4 *Quando testes non fuerunt rogati testamentum non sustinetur.*
5 *Testes habent deponere de his quӕ sunt in facto & sic de forma verborum prolatorum non autem quid ipsi indicent.*
6 *Interpretatio voluntatis testatoris non ad testes sed iudicem spectat.*

1 Succincte in pręsenti casu, & † conclusiue procedendo,
dico, partes d. Iudicis esse in pronuntiando pro fra-
tre, qui ab intestato succedit, nulla habita ratione ab-
serti testamenti. Moueor, q: communis est cōclusio,
q̄ solemnitas numeri testiū propter pestem non cense
tur remissa: q: in tali tempore lex valde timet, ne fiant
2 † aliquę falsitates, cum penes infirmos pauci reperiantur, & oēs eos vi
tent. vnde propter imminens periculum cautius fuit agendum, nec ali
quid remittendum de solemnitatibus, & melius est, q̄ venientes ab inte
stato succedant, q̄z q̄ detur materia falsum fabricandi, & istam opinionē
tenet Ang. Fulg. Pau.de Cast. Alex. Io. Baptist.de sancto Seuer. &
Corn.in l.si.C.de testa. Iac.de Bel.in §.i.in auth.quib.mod.nat.eff.
su. Bart.in l.i.de bon.poss.ex testam.mil. Franc.de Aret.in l.heredes
palam.in princ.ff.de testam. Rom.in rep.authent. similiter. in xxxii.
speciali.C.ad l. Falcidiam Andr. Sicu.consi.lviii.in i.& late consuluit
Socin.in consi.lxxviii.in iiii.volum. vbi post Alexand.in d.l. fin.re-
spondet ad omnia allegata in contrarium.& ideo non est opus hic tran-
scribere, sed dicendum est, vt per eum.& si Dec.in consi. cclxxxiii.vidis
set has omnes auctoritates, non dubitasset, quin ista esset magis cōmu-
nis, & vera opinio, secundum quam pluries hoc anno consului. Nec ob-
stat, q̄ hic sumus in terris ecclesię, in quibus videretur, q̄ minor nu-
merus testium sufficiat testamentis.per text.in cap.cum esses. extra de
3 testamen. quia † respondeo q̄ secundum illum text. debuissent saltem
interuenire duo testes, & presbyter parochialis, vel deficiente parochia-

talem confessionem concurrit verisimilis coniectura quod confessio sit vera.

3 *Ius sanguinis differt a iure successionis.*

4 *L. quidam cum filium. ff. de hered. inst. declar.*



Roximo responso, pauca quędam scripsi in fauorē ma-
gnifici domini Augustini. verum quia adhuc res re-
fricatur in dubium existimaui operępretium esse pau-
ca quędam addere, vt D. Iudex facilius possit se pro
veritate, ꝛ iustitia resoluere. Et in primis dico funda-
tam esse intentionem domini Augustini ex testamen-
to patris, qui ex causis in eo descriptis alium filium exhęredauit quę
causę, dummodo probentur sunt sufficientes, vt alias fuit dictum. Cir-
1 ca † autem modum probandi dico, ꝙ licet non stetur assertioni patris
attestantis de tali causa iuxta l. omnimodo. C. de inoff. testa. tamen suf-
ficiunt in hoc casu leuiores probationes, puta per coniecturas tantum
confirmantur tales coniecturę propter fidem patris ꝙ totum consistit
in arbitrium iudicis. l. etiam. §. j. ibi estimare debebit Iudex. ff. de ma-
numiss. vindic. ꝛ alias dixi in tract. pręsumpt. reg. j. versic. xvj. Et facit
2 quod not. Ant. de But. ꝛ Abb. in c. quamuis. extra de re iud. vbi † con
fessio patris nocet filio etiam quo ad legitimam, quando vltra tales con
fessionem concurrit verisimilis coniectura ꝙ confessio sit vera puta ex
qualitate personę, ꝛ consuetudine illius. ꝛ sequuntur ibi communiter
doctores. Et hoc maxime est dicendum in testamento patris inter libe-
ros ꝙ sicut non requirit aliam probationem: dummodo constet de vo-
luntate iuxta l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. vbi doct.
ꝛ l. fi. C. fami. ercisc. ita etiam causę institutionis, vel exhęredationis nō
debent requirere solennem probationem, sed debent sufficere coniectu-
rę ꝛ argumenta, vt in simili habetur per Abb. ꝛ alios in c. relatum. ex-
tra de testa. per Bal. in l. fi. C. de fideicommissis. Ias. in rubr. ff. de ac-
quir. poss. nu. 16. Et maxime cum causa hęc vertatur corā arbitris qui
de iure ꝛ de facto ex forma statuti inter cōiunctos cognoscunt per Bar
to. in l. vnica. in fi. C. vt quę desunt aduoc. Nec obstat allegata benedi-
ctio qꝛ, vt apparet ex dicto testium fuit limitata, vt non traheretur ad
bona. vnde cessat omnis difficultas. Nec obstat, ꝙ pater dixerit ꝙ Au-
gustinus tractaret eū, vt patrem. Respondeo primo ista verba referun-
3 tur ad † ius sanguinis, ꝙ differt a iure successionis, vt declarat Bar. in
l. is potest. de acq. hęr. Dec. consil. Secundo respondeo, ꝙ per talia ver
ba non potest fieri interpretatio, ꝙ testator remiserit exhęredationem
quia intelligitur firmo tamen manente testamento. ꝛ saluis supradictis,
vt per Bar. in l. de ętate. ff. de minor. Tertio respondeo, ꝙ illa verba
habebant etiam contrarium sensum casu quo iste exhęredatus male se
gereret, prout fecit dum ausus est eum damnificare. *Atque mala vites
incidere falsę nouellas.* j. ij. ff. arb. furt. Cel. Unde infertur ꝙ in casu no
stro etiam si locus esset arbitrio iudicis, tamē propter male merita istius
deberet arbitrari nihil ei deberi quamuis verum non sit subesse aliquas
4 commissionem seu mandatum patris, qꝛ tex. in † l. quidam cum filium.
ff. hęr. inst. loquitur in alio casu, quando filius mandauerat extraneo,
quęstio nostra est de parte, qui non pręsumitur mandasse filio contra
formam testamenti sui, vnde concludo apud iudices antiquissimam de
bere esse patris voluntatem circa filios suos prouidentis. l. pen. in fi. ff.
de cur. furiosi. Et hęc omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLIIII.

1 *F Ilius hęres institutus si habuerit legitimam iure naturę debitam non potest retinere aliam quartam Falcidiam de legatis particularibus.*

2 *Lex canonica concessit deductionem legitimę & Trebellianicę & talis lex de consuetudine preualet.*

3 *Consuetudo non patitur extensionem.*

4 *Legata vniuersalia non ęquiparantur particularibus.*

5 *Arg. de Falcidia ad Trebellianicam non valet.*

6 *Cum quis habet legitimam iure hęreditario imputatur in ea Falcidia.*



1 Ihi semper placuit illa conclusio, ꝙ † filius hęres insti
tutus si habuerit legitimam iure naturę debitam non
possit etiam retinere aliam quartam Falcidiam de le-
gatis particularib. per tex. in l. Papinianus § quar
ta. vbi Bar. in j. not. ff. de inoff. testa. ꝛ eadem lege in
§. vnde si quis. vbi Fulg. qꝛ debet filius vna quarta es
se contentus. l. j. §. pen. ꝛ seq. ff. si cui plusquam Falcidia. ꝛ istud est cer-
2 tissimum de iure ciuili. Et licet † lex canonica concesserit deductionem
legitimę, ꝛ etiam Trebellianicę, ꝛ talis lex de consuetudine pręualeat,
vt habetur in c. Raynutius. ꝛ c. Raynaldus. testa. tamen dicta iura lo-
quuntur in Trebellianica quę detrahitur in fideicommissis vniuersali
bus, vnde non videntur extendenda ad Falcidiam, quę deducitur,
de particularibus, ꝛ tum quia dicta iura sunt correctoria iuris ciui-
3 lis, ꝛ innituntur quadam † consuetudine, quę non patitur extensionem
iuxta ea, quę habētur per Bar. in l. ij. §. si quis hoc interdicto. ff. de itin.
act. priua. per Bar. in l. de quibus. in j. opp. ff. de legib. dū allegat tex.
4 in l. non possunt. eod. tit. tum etiam qꝛ † legata vniuersalia non ęquipa
rantur particularis, vt inquit Bar. in l. j. ff. de le leg. j. vnde multę diffe
rentię sunt inter Falcidiam ꝛ Trebellianicam maxime circa imputa-
5 tionem, vt est tex. in l. in quartam. vbi doct. ff. ad l. Falci. ꝛ ideo † argu-
mentum de vno ad aliud non valet vt dixi in l. licet. C. de pac. Et hanc
sententiā qȯ filius nō possit quartā de legatis particularib. deducere,
etiā stāte dispositione iuris canonici firmauit d. Car. in d. c. Ray. §. qꝛ
quęm habentē. C. fam. ercisc. vers. circa quartū. Soc. Iun. cons. cxxxvj.
Et ꝫ aliqui cōtradicant tñ, vel nō innituntur bonis rōnib. vt Cor. d. l.
quanq̃ꝫ ꝛ hęre. d. §. Q. ḃ vulgo. vel incidenť loquunť, vt Sig. cōsil. lxvj.
Are. cōs. xviij. Ale. cxxxix. in j. suprascripta difficultatē aduertunt, vel lo
quunť in casu diuerso a nostro, vt Bal. in d. l. quanq̃ꝫ. C. ad l. Falc. qui
intelligendus vt in legatario vniuersali qꝛ format qōnem de Treb. nō
de Fal. ꝛ sm hoc pōt intelligi Fulg. cōs. xxvj. qui alias esset sibi cōtrari'
vt Soc. in cōs. xciij. qui loquiť qñ deductio ista fieret a diuersis personis
non aūt ab eodē, vt in casu nr̄o. Itē loquiť qñ filius hāc legitimā hēat
non tanq̃ꝫ hęres, vt regulariť teneť, sed in casib. specialib. sꝫ not. in l. qꝛ
poterat. ad Treb. l. si libert' patrono. §. quid ģ. ff. de bon. lib. p Bal. ꝛ
Cast. in l. ij. C. de impub. ꝛ est rō: qꝛ tunc cuꝫ non hēat legitimā iure hę
reditario, non pōt in ea imputari Falcidia, in qua duntaxat imputatur
qȯ iu. hęreditario hꝫ. d. l. in iiij. Et nemo contradicentiū loquitur qñ
filius est institutus pure prout est nr̄a qō: tunc enim cum habeat legiti-
mam iure hęreditario imputatur in ea Falc. d. l. iiij. cū secus sit qñ in-
stitutus esset sub cōditione vel in diem quo casu possunt procedere cō-
trarię opiniones, vt distinguit post Az. gl. in §. si quis vero, non implēs.
verb. auferri. in auth. de hęr. ꝛ Falc. ꝛ certe in practica magis debet es
se auctoritas Alex. in d. §. qua rōne. vbi articulū disputat, ꝛ decisiue lo-
quitur nec est curandum de dictis doctoꝝ, quę incidenter ponuntur in
in consiliis, seu allegationib. nec aliter discutiuntur, vt alias dixi lib. pa
rerg. in iij. c. xvij. Pręterea est aduertendum, qꝛ in casu nr̄o vꝫ qȯ istę
quartę deducantur eodē tp̄e, ꝛ ideo sola legitima iure naturę debita ac
cipi possit iuxta distinctiones doctoꝝ in d. l. quanquam. ꝛ in d. l. Papi
nianus. §. meminisse. cum enim pater dederit licentiam Regulo, vt legi
timeť subsequuta legitimatione perinde est ac si a principio fuisset legiti
mus, ꝛ ideo talis pręfertur quibuscunqꝫ venientib. ab intestato, qȯ non
posset fieri nisi censeret a prin. legitimarī: qꝛ alias auferretur ius tertij
vt dicunt Ias. ꝛ Lancel. Gallaul. in l. Gallus. §. ꝛ quid si tantum. de
lib. ꝛ posth. ꝛ est de mente Bar. ibi per tex. in auth. item cuꝫ quis. C. de
naturalib. lib. Pau. de Ca. cōs. cccxxix. pręsupposit quod iste pater in
secundo in nouis. legatum enim fuit purum, ꝛ impedimentum est subla
tum per legitimationem, quę propter voluntatē patris retro trahitur.
ꝛ ab ipso principio censetur fuisse capax. Et istud mihi videtur verius,
ꝛ habere minus scrupuli. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLV.

1 *H Aeres lucrifacit fructus non autem restituit quia hęres iure dominij quod habet in rebus eus acquirit.*

2 *Cessante legis ratione cessat & ipsius dispositius.*

3 *Fructus iam collecti & qui sunt in horreo moriente testatore augent hęreditatem & sunt restituendi.*

4 *Iura conditionalia veniunt in restitutione fideicommissi.*



Lacet sententia suprascripti domini consulentis, ꝙ hęres te
neatur huic fideicommissario restituere fructus, seu valo-
rem eorū, prout eleganter ꝛ per veras rationes supra con
sultū fuit. Quibus addo quod doctores in l. in fideicom
1 missaria. ff. ad Treb. vbi tex. facit regulam, ꝙ hęres lucri
facit fructus non autem restituit dicunt, ꝙ ratio est qꝛ hęres iure dnij,
qȯ hēt in rebus, eos acquirit, vt probatur in d. l. in fideicommissar. ari.
ibi, sed ipsis rebus accepto feruntur. prout etiam probatur in l. locu
tus. j. ff de vsur. ꝛ tradunt omnes in l. si quis bonorum. ff. de leg. j. vn-
2 de † cessante hac ratione, cessabit etiam dispositio l. adigere. §. quamuis
de iur. pat. in casu n. nr̄o cū proprietas non si testatoris, vel hęredis me
rito isti fructus iure hęreditario percipiuntur, augentqꝫ hęreditates, ꝛ
restitutioni subijciuntur. Confirmatur qꝛ ista emptio fructuum facta
per xvj. annos pręrogata solutione per testatorem, est similis conductio
ni tanquam testator videatur conduxisse dicta bona arg. l. ij. ff. locat. ꝛ
tradunt Mod. in l. ij. in prin. ff. si cer. pet. ꝛ sicut lucra emptionū, con-
ductionū, ꝛ cetera huiusmodi augent hęreditatem, ꝛ restituenda sunt
fideic. l. pęn. vbi doc. ff ad l. Fal. l. postul. §. fi. vers. vidi hęc ola. ad Tre
bel. ita ꝛ istud, qȯ totū hęredi est in lucro cum testator pręrogauerit so-
3 lutionē. Facit, qꝛ † sicut fructus iā collecti, ꝛ qui sunt in horreo morien
te testatore augent hęreditatem, ꝛ restituendi sunt, vt dicunt omnes in
d. l. in fideic. ita etiam de istis dicendum, quorum pretium iam erat a te
statore prosolutum, cuius pretij loco subrogantur dicti fructus l. vxor
marito. ff. de don. inter vir. l. plane. §. quod si rem. ff. de leg. j. Nam ꝛ vi
demus, in re conducta succedere hęredem, ꝛ pro fructib. perceptis cuꝫ
pręstare pensionem, ꝛ sic computare fructus cum pensione. At in isto
casu fructus hēret, pensionē vero soluisset testator. ergo hęc solutio au-
get hęreditatē, vt tanto pluris censeatur in ea esse, ꝛ sic debeat restitui.
4 arg. l. deducta. in prin. ad Treb. Facit regula generalis, ꝙ etiam † iu-
ra conditionalia veniunt in restitutionē fideic. l. ita tñ. §. qui ex Treb.
ff. eod. tit. at hęc emptio fructuum est ius conditionale. l. interdū. ff. de
verb. obl. l. ꝛ quę nondum. in prin. de pig. l. j. de cond. ꝛ dem. merito de
bent restitui. Suadetur ꝛ hac ratione. naꝫ testator qñ mortuus est, erat
creditor illius pecunię, quę erat numerata pro fructib. ꝛ venditor erat
debitor ad pręstandam patientiam, vt fructus colligi possent. illud er-
go creditū tanq̃ꝫ hęr. auget ipsas hęr. ꝛ vtilitas inde prouenient est re
stituēd. d. l. deduc. § j. ꝛ seq. l. si hęres pecuniā eod. tit. Et ideo conclu-
do istos fructus debere restitui, si extant, alias pretium deductis tamen
impensis, secundum not. in l. fructus. sol. mat. ꝛ facit tex. in l. mulier. §.
sed ꝛ enim. versic. sed ꝛ ipse. ꝛ d. l. postulante versic. fin. ad Trebell.

SVMMAE RERVM. CLVII.

1 *Q Vod quis sit indignus solus fiscus potest opponere non autem alius cohęres vel agnatus.*

2 *In fideicommissis pluralitas resoluitur in singularitatem.*
3 *Præsumptiones & coniecturæ contrarijs præsumptionibus tolluntur.*
4 *Proximiores ab agnatis excludi.*
5 *Appellatione proximiorum domus tam masculi, quàm fœminæ ex vi verborum comprehendi.*


Estator instituit Aldroandinum, & Ioannem Mariā
filios, & substituit eos inuicem vulgariter, & per fidei-
commissum casu, quo decesserint sine filijs: & casu, quo
omnes d. eius filij decesserint sine filijs instituit He-
lisabetham & Helenam in duabus millibus libris:
residuum vero virtute substitutionis & fideicommis-
si peruenire voluit proximioribus suis domus de
Platesijs prohibēs de filijs alienationem, &c. vsque ad xxx. annos, &c.
Mortuus est primus, relicto filio masculo, & duabus fœminis, quę de-
inde effectę sunt monales, deinde mortuus est secundus occisus a filio
primi nepote suo. Quęritur ad quem eius hęreditas pertineat pro d.
nepote facit, quia de iure communi non est ipso iure priuatus, sed succe-
dit: licet hęreditas sibi auferatur per fiscum tanquam ab indigno. l. fin.
§. fin. ff. de bon. dam. l. ij. § fratris. vbi notatur. ff. si quis ali. test. Ludo.
2 Rom. sing. cccclxi. & de isto iure, † quod sit indignus solus fiscus potest op
ponere non autem alius cohęres, vel agnatus. l. his consequenter. ff.
famil. ercisc. Sed tamen per statutū Bononiense videtur ius cōe cor
rectum quo cauetur, vt occisor excludatur, & de hęreditate occisi dispo-
natur ac si occisor non esset in rerū natura. Pro monialibus facit: quia sunt
proximiores in gradu, & tā ex forma iuris cōis, quā statuti videntur admit-
tēdę. d. l. ij. § patris auth. post fratres. auth. cessante. C. de leg hęr. nec
videtur obstare illis fideicommissum: quia conceptū est si omnes decesse-
rint sine filijs, sed conditio non euenit quia primus reliquit liberos, vndę
fideicommissarij tanquam defecti conditione: excluduntur maxime cū
ab intestato ex forma statuti. d. mulieres excludant istos agnatos per
doctrinam Barto. in l. hęredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellia. Pro
agnatis seu fideicommissarijs facit mens defuncti qui si eos vocauit
vtroque decedente, ergo etiam altero posteriore: subest enim eadem ra-
2 tio, & † pluralitas resoluitur in singularitates, vt est casus in dicta l. hę-
redes mei. §. cum ita. nec obstat limitatio Bar. ibi dum voluit quod d.
dispositio non procederet quando filij primi pręferrētur ex statuto tan
quam testator videatur se conformasse dispositioni statutarię. argum. l.
penult. C. de impub. quia respondeo, quod illa opinio est periculosa: &
contrarium tenuit Imo. & Pau. de Cast. in lectura Bonon. & Socin.
& alij Moder. in d. §. cum ita. & Corn. consi. liij. videtur in hac. in iij. &
& consil. xcj. visa. in j. dubio. eod. volum. & dicit idem consi. ccij. pluries.
lib. iij. quod ista cōiectura Bar. est fragilis & ab ea facile discedi potest,
3 Ego vero scio † pręsumptiones, & coniecturas cōtrarijs pręsumptio-
nibus tolli & elidi. l. cum de indebito. ff. de probat. l. diuus. in fin. de in
4 integ. restit. fortissima autem videtur pręsumptio pro agnatis † quod
testator proprias exclusit filias, saluo illo relicto particulari, si ergo vo-
luit agnatos excludi a proprijs filiabus, multominus ab istis neptibus,
vt dicunt doct. in illa quęst. vulgari de qua per Pau. de Castr. consilio
cccx. in ij. casus frequenter contingit. & in l. j. C. de cond. inser. Andr.
Sicul. inter consilia Alexand. consi. lij. in iij. volum. Socin. in l. cum
auus. ff. de cond. & dem. in ij. quęst. j. Dec. consi. xv. cum concord. ma-
xime cum istę sint moniales quarum non est verisimile habitam ratio-
nem a testatore. arg. c. sugestum. de deci. cum sint mortuę mundo, & nō
quęrunt sibi sed monasterio. quod non est ex proximioribus testatoris.
5 Successiue quęritur nunquid appellatio istorum proximiorum † do-
mus de Plateis cōprehendantur etiam fœminę, an masculi duntaxat.
& clarum est vi verborum etiam fœminas contineri. l. voluntas. C. de fi-
commi. in hoc tamen casu ego sentio contrarium propter mentem testa-
toris qui exclusit proprias filias, vt supra dixi. vnde videntur soli ma-
sculi admittendi.

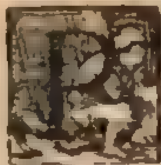
SVMMAE RERVM. CLVII.

1 *§. sed & hoc præsenti. in authen. de sanctiß. episc. restringi.*
2 *Conditio fauore ingressus monasterij habetur pro non scripta & fi-deicommissum extinguit.*
3 *Lex magis præsumit pro filijs quàm pro monasterio.*
4 *C. si. xviij. q. iiij. sensus.*
5 *Non potest quis legitimam retinere & reliquū hæreditatis omittere.*
6 *Tacita vulgaris excludit matrem si substitutus sit filius non si substituta sit ecclesia nisi qđ relictum esset pro restitutione male ablatorū.*
7 *Correcta ratione legis lex ipsa correcta intelligitur.*


Lara sunt verba testamenti in fauorem d. Elisabeth
de Curretis: quia testator decedente d. Martha vo-
luit, quod superuiuens succedat in totum, &c. vnde
cum d. Elisabeth superuixerit ipsa censetur vocata
iure dictę substitutionis ex vi verborum. Sed diffi
cultatem in nostro casu facit dispositio textus in §.
1 sed & hoc pręsenti. in † auth. de sanctiss. episc. de qua
in authen. nisi rogati. C. ad senatusconsultum Trebell. vbi conditio ha
betur pro non scripta fauore ingressus monasterij, & fideicommissum
extinguitur. Sed ad illum textum, respondetur, quod illa dispositio iuris
positiui inducta a Iustiniano non habet locum, quando substitutus est
2 filius testatoris: quia † lex magis pręsumit pro filijs, quam pro monaste-
rio. xvij. q. iiij. c. fin. & not. in l. si quis ad declinandā. C. de episc. & cler.
Et hanc limitationem cōmuniter tenent doct. pro qua consulunt Bal.
consi. cccc. testamentum Pouccianelli lib. j. Raph. Fulg. consi. liij. quo-
niam. in fin. Ias. ccxij. lib. ij. Soc. l. j. de reb. dub. & in l. cui auus. de cōd.
& dem. Vincen. Hercul. in disputatione incip. Perusinus. q. v. Franc.
Rip. in l. ex facto. §. j. num. 41. ff. ad Treb. vbi in specie improbat con-
silium Decij ccccxvj. qui contra communem consuluerat quod consi-
lium etiam improbat Mod. apostillator ad consilium Alexand. cxij.
in ij. volum. vbi dicit quod d. Decius in hoc male consuluit, & certe mouetur
mala ratione dum dicit, quod causa filiorum non pręfertur ecclesię nisi in
3 legitima, istud est falsum, quia textus in dicto cap. si. simpliciter † loquitur
nec distinguit legitimam a reliqua hęreditate: & si legitima pręfertur ec
clesię, idem est dicendum de reliqua hęreditate. cum legitima non possit
4 ab ea separari, quia † non potest quis legitimam retinere & reliquā omit-
tere. l. j. & ij. ff. de acquir. hęred. & declarat Bart. in l. gerit. ff. de acquir.
hęred. versic. sed quęro quid si aliquis. Abb. c. Rayn. de testam. Aret.
consi. clx. Alexan. lxxv. in j. Ias. l. j. in vj. quęst. de vulg. Et contra hanc
sententiam facit, quod ipsemet Decius tenet in l. precibus. C. de impu.
5 vbi † tacita vulgaris excludit matrē si substitutus sit filius, non si sub-
stituta sit ecclesia, nisi quando relictum esset pro restitutione male abla-
torum, quod etiam tenuit Anton. consi. clv. in fin. Et ista opinio ma-
xime est tenenda in casu nostro propter statutum excludens monaste-
ria, quod mortui ciuiliter habeantur pro mortuis pręambula hora, &c.
per quod statutum apparet correctam esse rationem dicti §. sed & hoc
6 pręsenti. vnde † correcta ratione legis censetur lex ipsa correcta. c. mira
mur. extra de ser. ord. gl. l. j. ff. de legit. tut. Et hoc omnino est decendū
attento quod dispositio d. §. sed & hoc pręsenti. est inducta contra men
tem testatoris, & ideo in foro conscientię non essent tuti illi securi. vt in
simili per Bald. consi. cccclxix. vol. v. per Ancha. in regula possessor. de
reg. iur. in vj. & ita alias tenui hanc opin. per multas rationes in l. quo
que pedum. in j. notabili. in fin. C. si. reg. Nec potest in dubium reuo-
cari valor statuti nostri quin omnino sit seruandum quando monaste-
rium veniret contra mentem defuncti, prout in casu nostro & supra dixi,
dispositio enim dicti §. sed & hoc pręsenti. est iuris positiui, & potest con
trario iure aboleri siue id expresse fiat siue tacite. Et ita mihi videtur,
saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLVIII.

1 *Legatum eiusdem rei quandoque duplari.*
2 *Quando secundum legatum non continet tantundem præsumitur duplicatio.*
3 *Cum testator appellat aliquem naturalem alio nō constito præsumitur naturalis nō aūt spurius quia interim standū est assertioni testatoris.*
4 *Edictum de testamentis & legatis prohibitorium est vt cuilibet legare possimus qui non reperiatur expresse prohibitus.*
5 *Semper sit interpretatio per quam actus sustineatur.*
6 *Naturali potest relinqui a Patre qui non habet vxorem nec filios legitimos.*
7 *Non præsumitur renunciatum nisi probetur renūciatio quia iuri quod quis ignorat renunciasse non præsumitur & ignorantia præsumitur.*


Robabiliter admodum sunt argumenta quę inducun-
tur aduersus d. Baptistam. Quibus tamen non ob-
stat, puto cum fauore iustiorem causam. Et pręmitto
1 † cum legati sint ei a patre aurei ducenti pro alimen-
tis, infra biennium soluendi, & deinde legata sint sibi a
patruo hęrede patris generaliter alimēta, &c. perinde
esse ac si eodem testamento vtrūque legatum sibi esset factum, secundum
gloss. in l. plane. §. j. versi. sed si duorum. ff. de leg. j. per l. huiusmodi. § si
Sempronius. eo. tit. & firmat Pau. Cast. consi. xxxv. in ij. vol. in nouis-
simis. Si autem factum esset ab eodem legatum speciale ducentorum
aureorum intra biennium soluendum, non extingueretur per aliud
subsequens generale, vt est text. in l. alimenta. §. Basilice. ff. de alimen.
& cib. leg. & tradit Bartol. in consil. ix. in fin. maxime. cum in summa du-
centis, non sufficerent pro alimentis, vt in simili per Abb. in cap. cum
olim. de re iud. & facit, quod notat Bart. in l. cum centum. de admin.
2 lega. vbi † quando secundum legatum non continet tantundem pręsu-
3 mitur duplicatio. Quo ad secundum cum † vterque testator appellat
eum naturalem, alio non constito, pręsumitur naturalis, non autem
spurius, quia interim standum est assertioni testatoris. gl. c. Michael.
de fil. presbyt. facit l. si instituta. §. j. vbi Fulgo. & Castr. de inoff testa. &
4 quia † edictum de testamentis, & legatis prohibitorium est, vt cuilibet
legare possimus, qui non reperiatur expresse prohibitus. l. verbis le-
gis. ff. de verbo. significa. & quia hoc modo minus delictum pręsumitur.
5 l. merito. ff. pro soc. & quia † sit semper interpretatio, per quam actus
sustineatur. l. quoties. ij. C. de reb. dub. l. si pater. C. de hęred. instit. &
quia ita consuluit Bald. consil. ccccxlviij. in iij. quęsito. in j. volum. &
in alio casu fortiore idem Bald. consil. ccxij. in fin. in ij. Ludou. Sar-
dus in tract. legitimatus. versic. quia natus. & puto hoc verissimum in
successione testamentaria, ab intestato vero aliter distinguendum est.
6 Cum igitur iste pręsumatur naturalis, clarum est † ei potuisse relinqui,
& a patre, qui non habebat vxorem, nec filios legitimos, & multo ma-
gis ab extraneo. auth. licet. C. de nat. lib. Et sic apparet consilium De-
cij ccccclxxvj. non obstare, quod est contra mentem Canon. in d. cap.
cum non haberet. & quicquid sit, procedit in spurio, non in naturali.
7 Illud non omitto, non posse videri renunciatum † dicto legato ducen-
torum aureorum, nisi probetur, quod d. Baptista habuerit notitiam
dicti legati: quia iuri, quod quis ignorat, &c. l. mater decedens. ff. de
inoffic. testam. & ignorantia pręsumitur. Et non fuerit sibi inuentum
testamentum, &c.

SVMMAE RERVM. CLIX.

1 *Prohibitio testatoris ne filius ante xxv. annum diuidat aut alienet tenet respectu legitime.*
2 *Administrationi ratio nisi dolosa remissibilis.*
3 *Remissio inuentarij a defuncto facta & redditionis rationis valet.*
4 *Prohibitio testatoris quod filius absq; consensu & voluntate Curatorum non possit se nubere sub certa pœna non valet.*
5 *Fideicommissum defecta conditione corruere.*
6 *Fideicommissum pro re accipi.*

1 Nunquid † prohibitio testatoris, ne filius ante annum
xxv. diuidat, aut alienet teneat respectu legitimę, vide
retur quod sic, secundum consi. Paul. Castr. lxxvij. in
j. quod sequuntur doctores in l. filiusfam. §. diui. de le-
gat. j. ego tamen sentio contrarium nisi probaretur im
becillitas intellectus istius minoris cui pater voluerit
consultum, vt dixi in l. cum proponas. j. C. de pact. In secundo dubio
2 an † indistincte prohibeatur hic filius petere rationem administratio-
nis a patruo, stante liberatione generali, & legato ei facto quatenus con
demnaretur, &c. & puto valere legatum nisi tamen probaretur patruum
dolo administrasse: quia tali legato non censetur remissus dolus quate-
nus iste ex eo lucrum faceret vt est tex. in l. quidam decedens verb. dam
num. ff. de adm. tut. habentur per Ias. & alios, in l. actiones. C. de trans.
3 vbi dixi. In tertio dubio, an † valeat remissio inuentarij a defuncto fa-
cta, quod non teneatur facere ad aliquam administrationes reddendas,
nec fieri possit inuentarium, de aliquibus bonis. Et videretur valere. l.
fi. C. arb. tut. gl. l. tutores. verb. publicarum. C. de ad. tut. si tamé iudex
viderit magis expedire filio, vt inuentarium conficiatur poterit adige-
re hunc administratorem, vt illud faciat. l. vtilitatem. l. in confirmando.
ff. de confir. tut. & tradunt doct. in l. nemo potest. ff. de legat. j. maxime si
4 subsint indicia doli per supradicta. In quarto dubio, † an valeat pro-
hibitio testatoris, quod filius absq; consensu & voluntate infrascr. pro-
rum curatorum non possit se nubere sub certa pęna, &c. respondeo
quod non valet, q: istud tolleret libertatem matrimonij, vt est text. vbi
Cin. Imol. cęteri, not. in l. cum tale. §. rescriptum. ff. de cond. & demon.
maxime. vbi requiritur consensus, vt per Felin. c. ex parte secundo. de
5 constit. In quinto dubio, verba fideicommissi sunt † si decederet intesta
tus, vt sine liberis quod d. Faustinus, & filij succedant in bonis rema-
nentibus, & extantibus tempore mortis, &c. Quibus verbis apparet li-
beram esse potestatem huic filio testandi arbitrio suo, & facto testō non
deficiet conditio fideicommissi. l. generaliter in prin. C. de insti. & subst.
6 si vero non fecerit testamentum † locus erit fideicommisso duntaxat in
bonis extantibus. quia hęc verba significát perinde ac si dixisset in bo-
nis quę superetunt quo casu potest alienare quantum velit dummodo
relinquat quartam fideicommissario authen. cótra rogatus. C. ad Tre
bell. habetur in l. Titius. ff. ad Trebell. Et ita mihi videtur, saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLX.

1 *Filijs legitimis & naturalibus substitutum excludi.*
2 *In rebus corporalibus non sufficit probatio possessionis sed necessaria est etiam tituli.*
3 *Nominatio & tractatus solum probant quasi possessionem filiationis nec sufficit talis probatio in iudicio petitorio.*
4 *In dubio non est fauendum redemptoribus litium.*

1 Mater cum substituerit † domino Hieronymo sub
conditione, si decesserit sine filijs legitimis, & natu
ralibus videtur mihi q ad excludendos substitu
tos necessaria sit probatio, concludens quod reli-
querit filios legitimos, & naturales: tum quia fa-
uore fideicommissarij lex presumitur pro eo. l. ex
facto. §. si quis autem. ff. ad Treb. vbi Alex. tum
q: tali casu tractatur de iudicio petitorio ad cuius
decisionem quo casu non sufficit tractatus, nec nominatio patris, sed re
quiritur concludens probatio respectu matrimonij, & legitimatis, se-
cundum Bald. in cap. per tuas. de probat. & in consilio clxxx. mor-
tuo filio. in tertio volumin. mouetur ratione quia nos videmus in si-
2 mili † in rebus corporalibus in quibus non sufficit probatio possessio-
nis. Sed necessaria est etiam tituli. l. circa. ff. de prob. clarum au-
3 tem est, quod † nominatio, & tractatus solum probant quasi posses-
sionem filiationis, & ideo hoc non sufficit in iudicio petitorio, vt tenet
Bartol. in l. non nudis. in lect. noua. C. de prob. vbi Cin. & Bald.
idem dicunt, sequitur Ias. in l. neque professio. C. de testa. idem etiam
tenet, Pet. Cin. Bal. Alb. Sal. in l. non ignorat. C. q acc. nó poss. Pe.
& Ci. in l. j. C. vbi cau. stat. & ista est verior, & com. opin. vt ostendi in tra-
ctatu pręsumptionum in tertia parte. regul. xxxvij. In quam sen-
4 tentiam debent inclinare magnifici iudices, attentis probationibus
factis, quod esset spuria, & attenta possessione tot annorum, & quod
† in dubio non est fauendus redemptoribus litium, sed potius excellent.
Philosopho qualis est dominus Branda Porrus.

SVMMAE RERVM. CLXI.

1 *Qui omne dicit nihil excludit.*
2 *Dictio generalis restringitur secundum subiectam materiam & secundum mentem defuncti.*
3 *Mentem testatoris varie argui.*
4 *Legatum nihil aliud est quam donatio quadam in testamento a[?] sit facta.*
5 *Res prohibita alienari clerico non potest illi legari.*
6 *Ab emphitheusi quis non cadit nisi dominus velit.*
7 *In generali legato non censetur actum de bonis quæ per alienationem facerent testatorem insidere in pœnam.*
8 *Resolutio contractus censetur pœna.*
9 *Cum valor fundi ad duplum excreuerit satis grauis est pœna si eodem precio aduersarijs recuperetur quo venditum fuit et tale interesse pœna in iure appellatur.*

Generaliter concepta legati verba pro domino Dionysio
iacuint, *Omnia bona mea immobilia. quæ habeo in territo
rijs monte Vegiorum, &c.* vnde satis comprehenditur
fundus lxxx. perticarú redemptus vigore statuti: quia,
1 † qui oé dicit nihil excludit. l. Iulian. in prin. ff. de leg. ij.
doc. in l. ser. elec. §. fi. de leg. j. & in post dot. ff. sol. ma. In
2 contrarium pro schola hęr. facit, q: illa † dictio gńalis, restringit sm subie
ctá materiá, & sm menté defuncti. l. qui habebat. vbi Bar. de leg. ij. l. le
gata. in fi. de sup. leg. l. obl. ff. de pign. mens autem testatoris colligitur ex
plurib. Primo, q: legatum illud restrinxit, vt non deberetur ante anná
1542. sed interim libere & sine impedimento possideretur per heredes,
seu scholam: quę verba non possunt verificari in hoc fundo redempto,
3 cuius vsumfructum reliquerat sorori, vnde manifeste mens ipsius osten
ditur, q tali legato intelligebat duntaxat de bonis quorum vsusfru-
ctus heredi remanebat, vt in simili per Bal. in l. cum quaz. C. de fidei.
ver. sed pone quidam. Secundo probatur ex alio capite quatenus di-
ctum fundum redemptum sorori legauit quo ad vsumfructú donec vi-
ueret hoc adiecto quod dictum vsumfructum non teneretur capere de
manu inscriptorum heredum, id est, consortium scholę. nam si compre
hensus fuisset in legato Dionysij debuisset hoc ipsi tanquam proprieta
rie innuere non autem heredibus, vnde arguitur satis aperta mens
testatoris. arg. l. proculus. ff. de vsufruc. & quod ibi not. Bal. & Raph.
Com. cõs. cxx. Barb. consi. lxiij. in ij. Tertio probatur q: testator pro-
hibuit Dionysio alienationem bonorum ipsi relictorum cum protesta-
tione, quod volebat perpetuo remanere in familia, quę protestatio veri
ficari non poterat in isto fundo redemptio quod ex forma statuti potuis
set iterum recuperari, q: alienatus intra decennium, secundum facultа
tem a statuto promissam, quod verbum alienationis in statuto positum
4 cópręhendit etiam legatum sicut quamlibet donationé, cum † legatum
nihil aliud sit q̃ donatio quędá in testamento facta. l. fi. C. de reb. alien.
5 vnde † res prohibita alienari clerico non potest illi legari secundú ma-
gis communem opin. de qua per Ias. in l. fi. num. 95. C. de iure emphy.
Alex. cxx. in . . lxxxix. in iij. doc. in l. ita quis promiserat. §. ea lege. ff.
de verb. obl. & facit tex. in l. mag e puto. §. fundum. ff. de reb. coruz. Et
licet venditores vsi non sint tali iure tamen satis est, q: potuerint vti ad
declarandum mentem testantis, quod de ijs bonis non intellexisset, se-
6 cundum Bart. d. §. instituto. qui loquitur † in emphyteusi a qua non
cadit quis nisi dominus velit. gl. l. ij. ff. si ag. vectig. Quarto probatur
7 q: † in generali legato non censetur actum de bonis per talem alienatio
nem facerent testatorem incidere in pęnam, vt per Bart. in l. codicillis.
§. instituto. de leg. ij. per Raph. Com. consi. vltimo. in fi. per Alex. cõsi.
xvi. in ij. & clxviij. eod. volum. & consi. ij. in iij. Sed in casu nostro per
legatum talis fundi testator incidisset in pęnam: q: resolutus fuisset con
8 tractus, quę † resolutio censetur pęna. l. senatus. ff de contrah. emptio.
9 maxime † cú valor fundi excreuisset ad duplum, vnde satis grauis fuis
set pęna, si eodem pretio fuisset ab aduersarijs recuperatus, tale enim
interesse pęna in iure appellatur. l. nouissima. ff. iud. sol. l. j. §. si plures.
ff. de eo per quem fact. Bartol. l. cum stipulatus sim a Proculo. ff. de
verborum obligationibus. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXII.

1 *Vna pars testamenti aliam declarat.*
2 *Dictio proximiores tam masculos quam fœminas ex sui proprietate comprehendit nec est facile recedendum a proprietate sermonis.*
3 *Descendentes a spurijs vel naturalibus non veniunt in fideicommisso relicto casatæ.*

Circa aliud dubium, quod proponitur, nunquid Mal
grauelli Ferrarienses possint pretendere ius aliquod
fideicommissi ex testamento pręfati domini Strozze-
lai conclusiue loquendo dico, q nó: q: verba testamen
ti non vocant illos de casata de Malgrauellis vnde-
cunq; sint, nisi sub conditione post finitaz lineá mascu
linam, & donec proximiores in gradu non supersint: quod non est in ca-
su nostro: cum supersint proximiores filiorum, soror, videlicet, pro-
neptis, & etiam soror de quibus supra. Nec hic refert disputare

in casu nostro est iniunctum. maxime vtrisque tam filijs vocatis, quam
eorum liberis per illa verba, Eisdem sic, vt praedicitur, morientibus substituit, &c.
si enim sequamur opin. Bar. in d. l. Centurio. quam seu canonizatam
Moder. omnes probant, vt dicit Soc. in l. cum filio. de lega. j. vt istos
liberos etiam vocatos dicamus, ex quo eos grauauit arg. l. Titia. ij. §.
Seia libertis. de leg. ij. l. denique. §. interdum. de pecul. leg. tunc res non
habet dubium, quod si contrariam sententiam approbemus, quod illi
non censeantur vocati, adhuc fideicommissum saltem ab instituto debe
bitur tanquam Masius sit grauatus sub duplici conditione si ipse dece
deret & filius suus Nicolaus sine filijs decederet, secundum Bar. d. l.
sed & si sic. cuius opin. est receptior, secundum Alex. cons. xij. in ij. lxiij.
2 in v. Cur. Jun. lxxxvij. cum concord. † fideicommissum enim sub dua-
bus conditionibus relictum altera, quae de iure vel facto impossibilis sit
deficiente, ex altera sustinetur l. j. ff. de cond. l. duob. de test. tut. l. si duo-
bus. §. j. vbi doct. de leg. j. Bar. consi. ccxj. quidam sibi maxime, stante
clausula omni meliore modo. de qua per Alex. consil. cxij. in ij. Paul.
Castr. cccxlv. super puncto quo quaeritur in j. parte. Moder. in l. j. §. si
quis ita. ff. de verb. obl. quae sola ratio sufficeret in praesenti casu ad susti-
nendum fideicommissum: & ita ego semper tenui quater legendo. in d.
l. Centurio. & Mod. etiam tenuerunt: Ruyn. Lancel. Galliaul. Dolu.
Rip. Et ideo requisitus de subscriptione facile transij in sententiam do
minorum consulentium probat parte. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXVI.

1 *PRaeteritione filiarum quamuis foeminarum testamentum ipso iure infirmatur.*
2 *Statuta recipiunt interpretationem a iure communi vt minus corrigant quam fieri possit.*
3 *Verbum legandi non proprie pertinet ad institutiones nisi scriptum esset legatore omni meliore modo.*
4 *Legitima & Trebellianica ius diuersum.*
5 *Dos data per Patrem filiabus in legitimam imputari debet.*
6 *A communi opinione in iudicando non est recedendum.*

PLacet mihi conclusio suprascripti domini consultoris tam
quam fratris honorandi. Quia procedit, secundum ter-
minos veros, & communes conclusiones iuris. Constat
1 enim † praeteritione filiarum quamuis foeminarum testa-
mentis ipso iure infirmari. §. nostra vero instit. de exhae-
red. liberor. Nec obstant allegata statuta Imolae excludentia foeminas
a successione parentum: quia loquuntur existentibus filijs masculis, & in
fauorem lineae masculorum, vt eleganter in consilio est dictum & talia
2 † statuta recipiunt interpretationem a iure communi, vt minus corrigant,
quam fieri possit. l. ij. C. de noxalibus. & multa similia adduxi. de verbor.
sig. lib. j. Non obstat, legatum factum istis filiabus in testamento pater-
no: quia propter hoc non ideo minus dicuntur praeteritae, vt declarat Bar
to. in authen. ex causa. C. de lib. praeterit. in l. filio praeterito. ff. de iniust.
3 rupt. quia † verbum legandi, proprie non pertinet ad institutiones. §. aliud
quoque. in auth. vt cum appellatione. Bar. l. ijs verbis. de hered. inst.
Alex. & Moder. l. humanitatis. C. de impub. nisi scriptum esset se lega
re omni meliore modo, &c. subaudiretur enim etiam iure institutionis
propter vim dictae clausulae, secundum Alex. consil. cxiij. in ij. Cor. lxv.
in ij. Non obstat, etiam clausula codicillaris per quam censentur ve-
nientes ab intestato grauati restituere heredi scripto secundum doctri-
4 nam Bar. in l. j. in v. q. ff. de iur. cod. quia esto, quod hoc sit verum † tamen, salua
debet esse legitima iure naturae debita, ipsis filiab. licet aliud sit in Tre-
bellianica cum censeantur pure rogatae iuxta l. Papinianus. §. memi-
nisse vbi Bar. ff. de inoff. testa. & per doctores in l. coheredi. §. cum filiae
5 ff. de vulg. & pup. Nunquid vero † dos data per patrem ijs filiabus
debeat in legitimam imputari? res non habet difficultatem quantum
sit ad ipsas filias, quae fuerunt superstites patri, tenentur enim ad im-
putandum. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. Sed difficultas est re-
spectu d. Lucretiae, quae videtur praedecessisse relictis filijs, nunquid illis
nepotibus, dos materna sit imputanda in legitima bonorum aui? &
communis conclusio est quod non, quando dos fuit stipulata restitui ma
tri aut eius heredib. tunc enim videtur hanc a matre, non ab auo, cuius
respectu censetur dos aduentitia, secundum Bar. in l. post dotem. q. v. ad fi. ff.
solut. matr. Et ita est comm. opin. quo in iudicio non videtur receden-
dum, vt attestatur Alex. & post eum alij. in l. illam. C. de coll. Et licet Bal.
& Cor. in d. l. illam. & Alex. consi. cxlij. in ij. distinxerint vt nepotes con
currant cum matertera, tunc teneantur imputare: quia in gradum matris
succedunt, tamen Pau. Cast. ibi hoc non probat quando succedunt tan
quam heredes matris, & ideo tutius est, communem opinionem simpli
citer sequi, vt tali casu non sit locus imputationi. Et ita mihi videtur,
saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXVII.

1 *VErbum nominauit intelligitur per sonum vocis non autem per nutum.*
2 *In testamento inter liberos non sufficit institutio nutum facta.*
3 *Per contradictionem vnius testis instrumentalis vacillat fides instrumentum.*
4 *In testamento inter liberos non est necessarius numerus septem testium,*
5 *§. ex imperfecto in authen. hac consultissima restringi.*
6 *Exclusio est odiosa.*

DOmini Leonardi de Crosijs, in causa testame[nti]
quo instituto caeteris filijs, quid nominauit [...]
do. Ludou eo. videtur mihi secundum veras, & firma
tes conclusiones tale testamentum non posse sustine-
ri: quia cum in eo dicatur quod nominauit dictos filios
1 heredes. Quod † verbum nominauit intelligitur per
sonum vocis, non autem per nutum. l. iubemus. C.
2 de testa. vbi doctores concludunt, quod nec † in testamento quidem in-
ter liberos sufficit institutio nutu facta arg. l. in fraudem. §. j. cum gl. ff.
de testa. mil. firmat Bal. & Pau. de Cast. in l. & in epistola. C. de fideicom.
comm. Ang. Cor. caeteri, in d. l. iubemus. vnde cum Leonardus Agne
linus testis instrumentarius, & necessarius pro testimonio dixerit, quod te-
stator annuebat capite, non autem loquutus est quod ipse audiuerit,
3 † apparet talem testem contradicere instrumento: & ideo vacillat fides
instrumenti. l. j. §. fi. ff. quemadm. testa. aper. quia instrumentum remanet
absque debita solennitate: non enim habet septem testes, sed sex tantum
ex quo iste septimus contradicit & negat factam nominationem, sed fate
tur duntaxat de nutu, & ista est communis opinio post Bar. in d. l. j. §. si
quis neget. & tradit Fel. in c. cum Joannes de fid. instr. versic. si autem
diceret solus. Nec obstat, quod alij testes adsint pro instrumento: quia non
sunt in numero sufficienti cum pro testamento non sint septem, & quod
dicitur sustineri instrumentum quando impugnantes non excedunt nu
merum coadiuuantium de quo per Ang. & Imo. in d. §. si quis neget.
intelligitur dummodo semper necessarius numerus subsit pro instru-
mento, vt per Alex. consi. xvij. in ij. Lanfran. repet. c. quoniam contra.
verb. instrumentorum productiones. vel contradicens sit conuictus
per alios duos testes secundum Bar. in d. §. si quis neget. vt quia in casu nostro
esset probatum per duos alios testes quod iste testator esset loquutus,
illi enim duo conuincerent contradictionem illius Leonardi, & coniun-
gerentur cum sex instrumentarijs. Non obstat, quod dictus testis sim
pliciter non contradicat, sed subijciat quod lingua non exprimeret, quod
ipse testis nunquam audiuerit, nam respondeo illud sufficere ad impu-
gnationem instrumenti, secundum Bart. in l. coram de verb. signific. &
Pract. Pap. in forma opponend. contra instrumenta. verb. dignosci-
tur. in fin. & facit ratio, quia notarius eos apponendo in testes tacite at-
testatur, quod fuerint praesentes, & intelligentes verba testatoris: vnde
si vnus neget contradicit instrumento quicquid dixerit Dec. consil. q.
cuius dictum potest esse verum in teste non necessario nec instrumenta-
rio, quod non est in casu nostro & ita etiam sentit Bald. in l. j. In princ.
C. de ser. quae sine cert. quant. quem refert & sequitur Felin. d. cap. cum
Joannes. num. 51. Soc. consi. cxliij. Non obstat, quod hic tractetur
4 de † testamento inter liberos, in quo non videtur necessaria solennitas
tot testium. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. l. fi. C. fami.
5 erciscun. quia † illud procederet, quando non tractaretur de exclusione
6 vnius: quia talis † exclusio est odiosa, & requirit integram solennitatem,
vt consuluit Rom. cons. cccxxxv. & clxxix. Soc. consi. v. in fi. in ij. Dec.
cv. ccclix. & etiam est de mente Rapha. Comen. l. si filius qui in pote-
state. ff. de liber. & posthum. quem refert & sequitur Alex. in d. l. hac con
sultissima. §. si quis autem. Et licet in hoc aliqui contradicant, tamen
hanc opinionem ego soleo sequi quando apparet quod pater testator
elegit viam solennitatis, vt in casu nostro si vero elegisset viam priuatae
scripturae, & nudae voluntatis posset contraria opinio defendi, & ita loqui
tur text. in d. l. fi. C. fam. ercisc. & in auth. de testa. imperf. in prin. facit re
gula. l. si mulier. §. fi. ff. quod metus causa. Et ita mihi videtur, saluo
semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXVIII.

1 *FIdeicommissum varie inefficax fieri.*
2 *Protestatio defectu consensus nulla.*
3 *Bona emphitheutica non possunt transferri per simplicem confessionem sed requiritur consensus domini & solutio laudemij.*
4 *Causa fideicommissi non impedit restitutionem dotis.*

REstitutionis dotis in causa, de qua agitur princi-
palis est difficultas resoluenda Quia ista bona viden
tur subiecta esse fideicommisso ex testo Com. Jo.
Sernoris confirmato per literas ducales derogan-
tes etiam iuri legitimae, secundum naturam debitae, vt in
eo diffusius continetur ad quam oppositionem re
1 spondeo duobus modis. Primo quod ista haec bona
non incidunt in causam fideicommissi cum de eis
non Comes Jo. testator, sed eius vxor d. Cleophe fuerit inuestita. Et li
cet Comes Jo. in testamento protestetur, quod vxor fuerit inuestita loco
2 ipsius, & quod dicta bona vere ad se pertinent, tamen talis protestatio † non
videtur nocere ex quo non apparet, quod vxor ipsa consenserit huiusmodi
protestationi. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. & quod habetur in l. mul
3 tum interest. C. si quis alteri. vel sibi maxime. hoc dicendum in † bonis
emphyteuticis, quae non possunt transferri per simplicem confessionem,
sed requiritur consensus domini, & solutio laudemij. l. fin. C. de iur. em-
phyt. vnde cum simus in materia non dependente a libera voluntate
non statur tali confessioni. l. qui testamentum. de prob. Fortius dico, quod
cum haec bona sint translata per transactionem initam cum do. Cleo-
phe, quae super eis habebat etiam iura dotalia, videtur esse sublata causa
fideicommissi, vt bona censeantur possideri ex causa transactionis, non
autem ex antiquis titulis, iuxta l. ij. in princ. ff. ad leg. Falc. vt text. in
4 c. j. extra de transact. Rursus respondeo, quod † causa fideicommissi
non impedit restitutionem dotis iuxta tex. in authen. res, quae. C. com.

me lex habet locum & in fideicommisso & in expresse prohibit o-
[...] sm communem opinionem doctorum ibi. & quamuis ille
ex do[...] eo dedit liberam facultatem testandi etiam in preiudicium legi-
time i[...] testatoris, tamen non impediunt quin fideicommissum diminua-
tur per restitutionem dotis cum hoc sit consentaneum menti testatoris,
qui propagatione familie sue vtique voluit, quod filij, & nepotes sui duce-
rent vxores, & consequenter eas possent reddere securas pro dote rece-
pta. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb. Et ita mihi videtur,
saluo saniore consilio.

SVMMAE RERVM. CLXIX.

1 Ineptitudo verborum nõ attenditur cũ constet de mente testatoris.
2 Praeceptum prohibitionis nudum non valet.
3 A verbis non est recedendum.
4 Fideicommissum propter incertitudinem in cuius fauorem factum sit vitiatur & non valet.
5 Filius cum sit prohibitus instituere extraneos heredes sequitur quod testator voluit relinquere venientibus ab intestato.



In presenti questione videntur sorores Leandri fouere iuniorem causam. Et habent fundatam inten-
tione ex testamento eam vigore prohibitionis alie-
nationis & fideicõmissi. Nec obstant, que in con-
trarium adduci possunt. Et primo ineptitudo ver-
borum, cum in testamento dicitur quod legat, & in-
dicat filio prohibitionem alienationis. Respon-
1 deo quod hec † ineptitudo verborum non atten-
ditur cum constet de mente. l. Imperator. vbi Bald. multa alleg. ff. de
2 stat. homi. Secundo non obstat, quod † preceptum prohibitionis sit nu-
dum, & ideo non valeat. l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. respondeo, cũ ap-
pareat esse factum, vt ei consuleretur, qui de facili prodegisset, debet va-
lere. argu. l. ij. C. de vsuc. pro emp. & l. multi non note. & quod ibi habet
per Ias. ff. de lib. & posth. imo teneret etiam respectu legitime. arg. not.
per Bar. in l. cum ex filio. in princ. ff. de vulg. & pup. Bald. & Salic. in
l. filijs matrẽ. C. de inoff. test. & in terminis ita tenet Pau. Cast. lxxvij.
in j. in nouissimis. alias est cons. cxxvi. visis omnibus. idem etiam tenet
d. Ambro. Opiz. & Ioan. de Montefer. in repet. d. §. diui. in iij. not.
Quod aũt sit facta in eius vtilitatem apparet, quia testator vsque ad etatẽ
xxv. annorum non confidit de eius consilio, sed voluit quod nõ posset
alienare nisi cũ consensu tutorum, & curatorum: & ista causa est sufficiẽs
ad sustinendam talem prohibitionem. arg. not. in l. quoties. C. de fi-
deicommissis. vbi Aug. Picus. in l. in quartam. ff. ad leg. Falci. Lanc.
Galliaul. in l. Centurio. de vulg. Ferrar. caut. xxx. Tertio non obstat,
quod talis prohibitio non debet trahi ad institutionem heredis. arg.
l. quedam. ff. de acq. rerum dom. & videtur sentire Bartol. in l. peto. §.
fratre. ff. de leg. ij. respondeo quod in casu nostro sunt verba valde enu-
merantia, & importantia etiam vltimam voluntatem, presertim enim di-
citur, quod aliqualiter non possit trãslatare, vt est gl. in l. quidam testamen
to. §. j. de fid. lib. Aretin. in l. Mantonius. § 1. de acquir. hered. Card.
consi. cxxxv. Soc. consi. cclj. quãuis etiam simplex prohibitio hoc casu
puto sufficeret. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obligat. l. codicillis. §. a
3 matre ff. de leg. ij. verba enim hoc important, vnde † ab eis non recedi-
mus. l. non aliter. ff. de leg. iij. Quarto non obstat, quod in testamento dũ
4 dicitur quod † fideicommittit, nõ apparet in cuius fauorem hoc faciat,
& sic propter incertitudinem non videretur valere. l. ita stipulatus ma-
gna. ff. de verb. oblig. l. si domus. ff. de leg. j. respondeo nõ est aliqua in-
5 certitudo: quia cum prohibitus sit † filius in illis bonis instituere extra-
neos heredes, sequitur quod voluerit testator relinquere venientibus
ab intestato. l. peto. in prin. versi. idem dicemus. ff. de leg. ij. per Bald.
consi. cccclxviij. quidã Titius bastardus in j. lib. non est aũt dubium,
quin potuerit testator fideicõmittere filio in fauorem venientiũ ab inte-
stato. l. j. §. pe. ff. de leg iij. l. si Titio. §. fin. ff. de leg. j. Non obstat consi-
lium Alex. clv. in ij. quia ex suprascriptis patet responsio & etiã repro-
batur per Ias. in d. §. diui. in ij. lectu. nume. 139. & Rum. etiam ibi cum
reprobat, & Crot. & ceteri Mod. per glo. in l. quidam testamento. §. j.
de fid lib. Aret. Card. Soc. in locis supra allegatis.

SVMMAE RERVM. CLXX.

1 Fratribus pro re succedi.
2 Spes fideicommissi conditionalis non transmittitur ad heredes.
3 Quia non potest dici renunciasse iuribus qua ignorat.
4 Pupillaris substitutio excludit matrem etiam quoad legitimam.



Rogatus quid sentiam in casu proposito, circa primũ
1 quesitum † quid iuris competat Gabuele super he-
reditate auie paterne, & patris, & fratris vtrinque con-
iuncti, qui decessit in pupillari etate. Itẽ alterius fra-
tris ex parte patris videamus singulatim de singu-
lis, & in hereditate auie dico, quod ex verbis fideicom-
missi filie admittuntur & succedunt cum liberi ex fra-
tribus suis decedentibus sine filijs. vt dicit Bart. in l. heredes mei. §.
cum ita. ff. ad Trebell. & est cõis opin. in substitutione fideicommissa-
ria. licet in pupillari secus sm Alexan. in l. penult. v. itẽ in fideicom-
missaria vero. C. de impube. & sic Gabuela succedet Antonio & Andi-
berto iure fideicommissi, sed diuersimode: quia Andiberto succedit so-
la, sed Antonio succedat vna cũ Honorata seu eius filijs: nam pre[...]sup-
ponit in facto, quod ea viuente, perierit Antonius: licet post eius mortẽ
decesserit Andibertus. vnde quoad Andibertum illi non succedunt
2 quia † spes fideicõmissi conditionalis non transmittitur ad heredes vt
est cõis opi. in l. cum filio. ff. de leg. j. & in l. j. C. de his qui ante [...] ver. tab.
Est verũ quod heredes instituti ab Andiberto poterunt deducere le-
gitimã iure nature, quartam iure Trebellianice. ca. Raynutius. extra
de testa. per Ias. in l. filium quem habentem. C. famil. ercisc. ex quo nõ
fuit expresse prohibita Trebellianica auth. sed cum testator. C. ad leg.
Falcid. In hereditate vero patris adhuc subest eodem modo fideicõ-
missum, sed ex quo in ea habet coheredem fratrem Raynaldũ consti-
tuis est, quod Gabuela veniat ex fideicõmisso auie. Nec obstat si diceret,
quod ex quo acceptauit legatum sibi factũ in testamento paterno videt
illud approbasse, stante illa clausula, quod nihil aliud possit petere sup
bonis suis, iuxta not. per Bart. in l. vt iusiurandi. § si libert. in fi. ff. de
ope. lib. Pau. Cast. consi. cxciij super isto in ij. Alex. consi. cxxxij. in ij.
quia non videtur quod illa clausula trahatur ad fideicõmissum cõditiona
le, vt per Bar. in l. qui Rome. §. duo fratres. in v. & vi. q. ff. de ver. obl.
& per Guid. Pap. deci. ccxxix. & quia illa verba de bonis suis nõ comp-
hendunt fideicõmissum que debetur tanquã eo alienũ, arg. no. p Bar.
in d. §. si liberi. in fi. & per Alex. in l. si cũ dotem. §. si potest. versi. preci-
cijs adde. ff. sol. mat. preterea in oẽm casum potest allegare presumptã
3 ignorantiã illius fideicõmissi. vt p Bar. in d. §. duo fratres. vnde † nõ
potest dici renuntiasse dictis iuribus. Circa secundum, an mater possit
consequi aliquid ex morte Antonij, concludo quod non: nam si mortuus es-
set ab intestato ipsa vna cũ Gabuela succedisset exclusis alijs: quia vtrin-
que coniuncti non erant. auth defuncto. C. ad Tertul. sed mortuus est
4 testatus: quia pater illi substituerat pupillariter, & † pupillaris substitutio
excludit matrem, etiam quoad legitimã. c. si pater. de testa. in vj. Bar.
in l. Papinia. §. sed nec impuberis. ff. de inoff. testa. & hoc tenẽt omnes.
Circa tertium dico resolutionem patere ex supradictis: quia liberi hono-
rate admittentur vna cũ Gabuela ad hereditatem Antonij iure fidei-
commissi ex testamento auie, & in portione legitime & Trebellianice in
qua eius pater grauare nõ potuit, & in qua potuit substituere Antonio
admittentur iure pupillaris substitutionis exclusis filijs Honorate in
bonis Andiberti, & heredibus Iacobi, in totum per supradicta. Et ita
credo esse veritas, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXI.

1 Fideicommissum testati adita a coniuncto hereditas excludit.



1 Menti testatoris, & † valde conueniens est suprascripta
consultatio, cui etiam verba fideicommissi satis cõmo
de possunt applicari, dum enim vocat substitutus filio
etiã post xx. annũ ab intestato & sine liberis deceden
te, &c. satis videtur hic intestatus decessisse quo ad illa
bona. §. quod aũt. inst. de leg. agn. tut. & per Soc. in alleg. consi. [...] in
iij. Si enim testamentũ fecisset, & hereditas nõ fuisset adita, certũ est, quod
conditio euenisset. l. j. de iniust. rupt. & Inst. de her. que ab intest. defer.
ergo idem si sit adita solum ad exclusionẽ fideicõmissarij cũ alias nihil
sit in hereditate. l. filie mee emancipate. ff. sol. mat. vbi per docto. Na &
tali casu apparet, nihil referre, quod grauatus fecerit, quod in se fuit, & sic
sit testatus, sed requiritur etiã quod heres adierit, & sic attenditur ad factũ
heredis. Aut igitur intelligimus de herede extraneo, & non est verisimi-
le testatorem ad cũ respexisse, necessario igitur intelligitur de coniuncto
l. ex facto. §. fin. ad Trebel. ne alienatio bonorum fideicommisso subie-
ctorum per contractum prohibita. §. sed quia nostra. C. commu. de leg.
per testamentum confirmetur, quo extraneus sit institutus, & eis quidẽ
in fraudem. Merito ergo de sola subscriptione requisitus, more amo
co mihi obseruandissimo gerendum duxi.

SVMMAE RERVM. CLXXII.

1 Fructus ex hereditate peruentorum non nisi ex causa deberi.
2 L. Balista. ad Trebellianum. declar.
3 Pecunia appellatio etiam fructus continet.



Rogatus, vt nullo habito ad partes ipsas respectu, dicã
quid sentiam, perinde ac si essem iudicaturus. Visa est
mihi verior suprascripta consultatio, per iura, & rõnes
in ea scriptas. Et quia videtur huius questionis casus
in l. cum quis. §. mulier. ff. de dot. prelega. cuius ibi not.
1 per gloss. & doct. vbi † quamuis alias illis verbis quic
quid ad se ex hereditate peruenisset, restitueret, nõ tamen fructus per-
cepti iudicio testatoris veniant in fideicommissum. l. quod his verbis.
de leg. & fideic. iij. tamen secus est, quando testator reliquit, addita cau-
sa, pro dote, vnde si causa addita non sit, sentiunt ibi oẽs tales fructus li-
beros heredi remanere: puto autem indubitanter in casu nostro vxorẽ
a marito institutam propter amorem coniugalem, nõ quia voluerit com-
pensare: & ideo arbitror, tales fructus lucri factos esse ipsi vxori. & sentit
etiam Lud. Rom. singu. xxxvi. vbi allegat illum tex. Nec obstat tex.
in l. quod de bonis. §. quod auus. ff. ad l. Falcid. vbi Pau. Castr. ibi &
in multis alijs locis tenuit semper contrariũ per illum textũ: quia faceret
ad casum nostrum, si testator grauasset hanc vxorẽ in dicta dote, prout
ibi auus grauauit nepotem in bonis proprijs ipsius nepotis, & conse-
quenter in credito ipsius nepotis, sed testator solũ grauauit restituere
integram hereditatem, & bona, &c. que verba nõ comprehendunt dotẽ
vxoris, que non est in hereditate, vel bonis testatoris, sed in suis. l. a-
deo. §. j. o alienum. ff. de verborum significatione. sicut nec comprehen

1 dum, vt restitueret fructus. quia † l. balista. ff. ad senatusconsultum Treb.
procedit in alio casu propter generalem significationem verbi, quantacunque pecunia, vt declarant Rip. & Mod. in d. l. in fideicommissaria.
3 quia † pecuniae appellatio etiam fructus continet. & illum textum in d. §. quod autem. ita intelligit etiam Raph. Cum. in l. cum pater. §. Titio fratri. de leg. & fideicomm. ij. Et ista est mea sententia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXIII.

1 *TEstator relinquens vxori domum cum suppellectile censetur fecisse legatum speciale cuius speciei alienatione legatum extinguitur.*
Subrogatum ex causis deberi.
3 *Redditus suos non alienos relinqui.*
4 *Dictio redditus vniuersalis est comprehenditque etiam redditũ qui erat tempore mortis nec restringitur ad tempus testamenti.*



1 CVm † testator reliquerit vxori domum Mirandulae cum supellectili censetur fecisse legatum speciale cuius speciei alienatione ipsum legatum extinguitur. l. fideicommissa. §. si rem suam. de leg. & fideicomm. iij. si tamen in casu nostro constaret per
2 aliquas coniecturas, quod mens testatoris fuerit † subrogare dominum Ferrariensem, illa deberetur per textum in l. filiae. §. Titia vxor. ff. de cond. & dem. & per ea quae not. Bart. in l. si ita esset. ad finem. vers. pone, quod vir. ff. de auro & arg. leg. Maxime cum alienatio non videatur omnino voluntaria, sed ex quadam necessitate ne aleret milites, & staret in perpetuo tumultu, vt not. in d. §. si rem. & sufficeret ad probandam hanc coniecturã etiam non solennis numerus testium per ea, quae habentur in l. haer. §. sed & si notam. ff. de test. Soc. cons. xlj. in ij. Circa secundum quaesitum cum testator dicat se velle, quod vxor disponat de reditib. &c. & quod illud quod reperietur, ipsa moriente pro reperto sit & aliter turbari non
3 possit intelligenda sunt haec verba, vt aliquid operentur de † redditibus
4 testatoris non de redditibus vxoris, vel rerum ei relictarum, & cum † dictio reditus, sit vniuersalis, comprehendit etiam reditum qui erat tempore mortis, nec restringitur ad tempus testamenti. l. peculium ff. de legat. & fideicomm. ij. gl. l. quoties. §. fin. de vsufr. per Bart. in d. l. si ita esset. & in fi. quaest. vlt. Fortius putarem tali casu sufficere, si mulier tempore mortis reseruaret quartam partem haeredi, & de reliquo disponeret tanquam de suo per authenticam, contra cum rogatus. C. ad Treb. & quae ibi not. Doct. & ex his soluuntur caetera dubia.

SVMMAE RERVM. CLXXIIII.

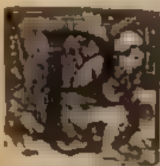
1 *REuocandi legati modus.*
2 *Subsecuta apprehensio & possessio declarat quid ante sit actum.*
3 *Si donatio esset inutilis tamen res sit tradita & donator permiserit vsque ad mortem rem illam per donatarium possideri videtur morte confirmari.*



1 CVm testator postquam legauit piae causae, deinde donauerit vniuersa bona, si vltra progressus non fuisset, potuit probabiliter dubitari an censeatur † reuocare illud legatum, per l. lib. §. posth. ff de alim. & cib. leg. & quae ponit Jas. in l. qui post. C. de leg. sed nos sumus in casu clariore, quia iste donator dictas res legatas tradidit donatario qui eas perpetuo possedit, ita satis colligitur mens donantis, quod erat vt in donatione tales res continerentur: vnde indubitanter sequitur reuocatum esse legatũ,
2 iuxta reg. l. rem leg. ff. de adim. leg. † subsecuta enim apprehensio. & possessio declarat quid ante sit actum. l. Julian. §. proinde. ff. ad Mac. & quod habetur in l. j. §. j. de exe. rei iud. in l. ij. C. de acq. poss. in l. quae dam
3 mulier. ff. de rei vend. & facit quia etiam † si donatio esset inutilis si tamẽ res sit tradita, & donator permiserit vsque ad mortem rem illam per donatarium possideri, videtur morte confirmari. l. donationes quas. C. de don. inter vir. l. ij. C. si quis alt. vel sibi. gl. auth. ex test. C. de coll. vnde si talis possessio potest dictis casibus donationem nullam cõfirmare, multo magis istam validam declarabit, vt de dictis bonis intelligatur. Et ideo de subscriptione requisitus non duxi detractandum. Et haec omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXV.

1 *IVs fideicommissi conditionalis in haeredes transmitti non posse.*



1 PRocedit suprascripta consultatio de plano secundum terminos notissimos iuris. Cum enim tempore euenientis conditionis fideicommissi iam decessisset, Albertus, & Philippus nõ potuerunt transmittere † ius fideicommissi conditionalis in haeredes suos, siue filios, siue nepotes. l. vnica. §. sin autem. C. de cad. toll. l. haeredes mei. §. cum ita. ad Treb. l. in causae. ij. §. Pompon. ff. de min. vnde remansit Antonio filio Scipionis, qui tunc supererat, & qui erat re, & verbis coniunctus, secundum regul. d. §. sin autem sub conditione. & ipse Antonius quia fuit superstes, conditione eueniente, transmisit in filios suos, secundum l. cog. §. idem Maecianus. ff. ad Treb. & trad. ita per Bart. & doct. in l. cum filio. ad fi. ff. de leg. j. requiritur tamen in casu nostro non solum, quod sint filij Antonij, sed etiam quod sint haeredes, propter illam iterationem positam in testamẽto, & filij & haeredes eius aequaliter &c. per doctrinam Bart. in l. vt iurisiur. §. si lib. ff. de op. lib. in l. ex facto. §. si. ad Treb. quibus verbis etiam fuissent vocati singuli filij Scipionis in viriles portiones cum patruis, si patrui fuissent superstites, secundum l. interdum. vbi Imol. Raph. caeteri. ff. de haered. instit. & Pet. Bel. & Jas. in l. re coniuncti. ff. de leg. iij. & eleganter fuit conclusum per suprascriptum dominum consultorem, cuius sententiam, ceu iuri consentaneam ego approbo. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXVI.

1 *TEstamentum non solenne ex causis valere.*



LIcet propter aegritudinem non sit mihi data facultas accuratius suprascriptas domini aduocati allegationes perpendere, tamen de sola subscriptione requisitus non existimaui id esse detrectandum, tum quia suprascripta conclusio magis conuenit voluntati testatoris, quae totum facit in hac materia iuribus vulgaribus, etiam si ea voluntas solennis non sit. l. fin. de reb. eorum. facit quod not. in l. milit. §. veter. de testam. mil. tum etiam quia cõstat de magna dilectione illius auunculi erga nepotem & qualiter habebat eum tanquam filium, vnde
1 sicut inter liberos † valet testamentum imperfectum. l. hac consultiss. C. de test. adeo vt sustineatur semper omni meliori modo, secundum gl. in l. cohaeredi. §. cum filiae. in gl. vlt. vbi Jas. ff. de vulg. & pup. ita etiam dicendum de isto coniuncto tanta amoris coniunctione, secundum And. Sicul. in l. cum acutissimi. C. de fideicomm. quem refert & sequitur Jason. in l. exigendi. C. de procur. tum etiam quia cum iste frater non habet voluntatem defuncti, non potest salua conscientia hanc haereditatem retinere, sed debet ei restituere pro quo stat voluntas testatoris, vt per Angelum in l. quidam. §. illo. C. de necess. seruis. Cor. consil. cxix. in ij. vol. vnde contra eum in dubio iudicandum est, vt habetur in c. nouit. extra de iud. per Pet. de Anch. c. poss. de reg. iur. in vj. igitur cum de sola subscriptione requisitus fuerim transeo secundum suprascripta.

SVMMAE RERVM. CLXXVII.

1 *FIdeicommittendi modus.*
2 *L. Titia. §. Seia lib. ff. de leg. ij. explic.*



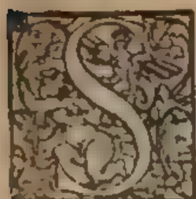
PLacet mihi conclusio suprascripti domini consulentis per rationes suas. Et quia licet subsit non modica dubitatio, quando substitutio post mortẽ
1 omnium facta est in haereditate, vel tota, vel indifinite loquendo, an inductum sit reciprocum † fideicommissum, tamen in casu nostro res videtur clarior propter prohibitionem alienationis factã ipsis institutis, ex qua satis aperte declaratur mẽs testatoris eos inuicem substituentis. Nec me mouet quod dicitur in motiuis clarissimi domini Praetoris, quod inuo ista prohibitio nihil facit.
2 vt sentiũt doctores reprobantes gl. in d † l. Titia Seio. §. Seia lib. de leg. ij. nam quicquid dicant isti doct. gl. illa est communiter approbata, & tex. ille manifeste hanc opin. probat: quia aliter superflue posuisset iurisconsultus casum, quando prohibita est inuicem alienatio: & cum illa gl. ibi transeunt omnes veteres, qui sunt grauioris auctoritatis, quam moderni: quia illam ibi in d. §. Seia liber. sequitur Old. Jac. Pet. Ray. Alb. Raph. & idem etiam tenet gl. in §. vel singulis. vbi Ang. sequitur instit. de pup. substit. Bald. consil. cj. in iij. in l. ab eo. C. de fideicomm. sentit Alex. consil. xiiij. in iiij. Nec Moderni contradicunt illi glossae: quia licet verum sit, quod ibi substitutio facta esset vltimo decedenti, tamẽ hoc non sufficiebat, quia potuisset intelligi respectu portionis suae l. Lucius. vbi gl. j. ff. de leg. j. sed propter prohibitionem alienationis necessario intelligitur de vtraque, vt etiam alias tenui in l. vel singulis. ff. de vulg. & pup. vnde idem etiam videtur in casu nostro, vt quamuis doctores dicant, quod substitutio post mortem omnium in bonis facta nõ inducat fideicommissum reciprocum: quia potest quilibet grauatus intelligi in sua parte, tamen hoc non procedat stante prohibitione alienationis, per illum textum, qui aliter intellectus multum violaretur, & superfluam prohibitionis illius mentionem faceret. quicquid dicat Socin. consil. lxix. in ij. quia vt dixi, doctores veteres ita tenuerunt, qui fuerunt praestantiores Modernis pondere, numero, & mensura, vt inquit Bald. in l. fin. C. de edicto diui Adr. tollend. Et ideo concurro in sententiam domini consulentis. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXVIII.

1 *IN legitima nullum onus apponi potest.*
2 *In Trebellianica nullum onus apponi potest praesertim in liberis primi gradus.*
3 *Legatarij semper sunt posteriores haeredi quantum sit respectu Trebelliar*

4 *Legatarijs nunquam tenetur hares nisi de eo quod habet vltra quartam.*

5 *Legatum ad pias causas si locus sit legi falcidiæ defalcabitur per heredem non per fideicommissarium.*



Et Joannes Franciscus grauatus fideicommisso
instituit heredem Amedeum, qui restituit fideicom
missum retenta legitima, & Trebellianica, & clarum
1 est quod † in legitima nullum onus apponi potest l.
2 quoniam in prioribus. C. de inoff. test. † in Trebel-
lianica quoque idem est, presertim in liberis primi
gradus. l. iubemus. in princ. C. ad senatusc. Treb.
3 vbi Bald. & Com. & Dec. cons. xxxi. Et † legatarij semper sunt poste-
riores heredi quantum sit respectu Trebellianicę: quia nunquam he-
4 res tenetur † legatarijs nisi de eo, quod habet vltra quartam, secundum
Cyn. Salic. Paul. Fulg. Com. in l. ij. C. ad senatusconsultum Treb.
alioquin prohiberetur deductio Trebellianicę, quamuis non esset ex-
pressum a testatore, quod est contra textum in authent. sed cum testator.
C. ad legem Falc. Et doctores tenentes quod heres teneatur ad lega-
ta, non autem fideicommissarius loquuntur de eo quod heredi rema-
net supra quartam, & domini de Rota deci. dccclxx quidam mulier:
quam allegat Crauetta cons. xvj. non dicunt, quod heres de sua Trebellia-
nica soluat legatum, sed quod in calculo hereditatis non ponitur illa
summa, quę nominatim relicta est ab herede ad augendum heredita-
tem, vt heres tanto ampliorem Trebellianicam accipiat a fideicommis-
sario, sed relinquitur extra calculum soluenda de hereditate quatenus
iam heres habeat suam quartam, & hoc in legato ad pias causas, quod
non est defalcabile. Mouuoque hoc dicit Paul. Castr. in l. qui cccc. ff. ad
5 senatusc. onf. Treb. sed solum, quod † si locus sit legi Falcidię tale legatum
defalcabitur, per heredem, non per fideicommissarium quod indicat eius
sententię, quod semper salua sit sua quarta heredi. Et ideo concludo re-
cte per primum iudicem fuisse pronunciatum qui Amadeum heredem
absoluit a petitis, cum nihil apud eum sit quod grauari a Jacobo testa-
tore potuerit & qui potuit totum restituere salua parte sua, cum esset in
probabili ignorantia legati, & quod eius conditio euenisset. l. j. §. hęc sti
pulatio. ff. vt leg. nom. caueat. Et hęc omnia, saluo semper saniore
iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXIX.

1 *Hæreditatis auferenda causa.*
2 *Testari probibentium pœna eius probatio.*
3 *Agnati agentes ad interesse non autem ad successionem satis est si illud probent per duos testes.*
4 *Protestatio posterior quam facit testator prævalere debet.*



Ominorum suprascriptorum conclusio placet mihi:
cum satis probatum videatur vetitum fuisse testatori
1 ab ipsis filiabus, & genero † heredibus institutis, quo
minus reuocaret primum testamentum, & aliud conde
ret: vnde hereditas ab eis tanquam ab indignis est p
fiscum auferenda, secundum l. j. ff. si quis aliq. test. pro
hib. & al. ... eo de Vbertis, quibus factum est euidens damnum: cum
2 eos esset † testator instituturus, agent nihilominus aduersus dictas fi-
lias, & generum pro interesse suo, & consequenter duplum damni passi,
iuxta tex. in §. & hoc peruenit. in authent. vt nul. iud. Bart. Bal. Jas.
3 ceteros in l. j. C. eod. tit. & cum isti † agnati agant ad interesse, non autem
ad successionem satis est, si illud probent per duos testes, secundum l.
vbi numerus. ff. de testib. & quod in simili notat Socin. cons. xlj. in ij.
imo etiam per coniecturas, secundum not. per Bart. l. si id quod ex
Pamphilę. de leg. iij. probant autem ex pluribus testibus, qui dicunt,
quod testator, nisi probibitus fuisset, erat eos instituturus, probari etiam po-
terit ex schedula testatoris, ad quam cogi potest gener vt exhibeat, seu
edat propter ęquitatem, quę hoc casu subest. l. ij. ff. quemadmodum te-
stam. aper. verbo imperfecta. Nec obstat declaratio testatoris, quod
non fuerit probibitus &c. quia ex dictis testium apparet ab eo factam
per nimiam importunitatem & tędium filiarum ad finem vt noceret fi-
sco, non vt noceret agnatis: quod ex dicto Dayni, & Ancillę maximum
4 probatur. quibus pręsentibus † posteriorem protestationem fecit testa-
tor quę pręualere debet. l. pacta nouissima. vbi omnes. C. de pact. quę
omnia paratus sum probare vera esse secundum regulas iuris nostri,
vbi Ticinum Venero, quo in loco bibliotheca est mea. In pręsentia
vero Mediolani ex negocio ex stetis de sola subscriptione requisitus
non duxi committendum, quum veritatis & iustitię testimonium teres.
Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXX.

1 *Legatum qualitate impleta solui.*
2 *Lucrum tempore regulari.*
3 *Annui legati priuatio non trabitur ad ea quorum dies iam venit.*
4 *Regula est non secuto modo nihil deberi & percepta restitui.*
5 *Qui partem non obseruant a toto cadunt.*



O; atuo de sententia concurro in sententiā supr
se; ris, consultoris, cum † enim adhoc, vt leg
tarius iste consequatur legatū, requiratur illa qu
tas, quod solicite & fideliter administrauit no
letur hoc fecisse qui aduersarium, & riualem sul
nauerit, vt aliam apothecam in proximo cōstit
ret, argu. l. medicus. ff. de ope. liber. & per, Ba
in tract. de insignibus, & armis. Nunquid ve
2 debeat consequi lucrum † saltem pro tpe, quo deseruiuit: videt quod
3 arg. l. Męuia. in princ. vbi Bart. de ann. leg. & quod istud videt † ann
legatum, cuius priuatio non trahitur ad ea quorum dies iam venit
cum in annos. ff. eod. tit. cum simil. In contrarium, quod restitui debe
heredibus etiā fructus retro soluti, facit text. in auth. cui relictum. &
in l. fina. C. de indict. vid. toll. Bald. l. Titius. ff. de excusa. tuto. & qu
4 † regulare non est sequuto modo nihil deberi & percepta restitui. l. cu
filius. §. qui Mutianam. de leg. & fideic. ij. vbi Raph. Com. not. N
obstat, quod censeantur tot legata, quot anni, quia hoc procederet si lo
alimentorum contemplatione legatarij id testator fecisset, sed verisim
lis est fecisse contemplatione filiorum suorum heredum, ideoque propt
qualitatem personarum. l. si cum pręfinitione. l. firmio. ff. quando di
lega. ced. l. codicillis. de annu. leg. non autem propter legatarium, & id
idem dicemus in tali administratore, quod in tutore & curatore, quib
5 aliquid relictum sit, & † qui non obseruantes partem cadunt a toto.
etiam si partis. ff. de leg. & fideicommiss. j. l. quid autem. in fine. vbi Ba
de excusa. tuto. qua in re sola de subscriptione requisitus amplius no
insisto. Saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXXI.

1 *Legata donatarie quasi caduca non transmitti.*
2 *Donatio causa mortis facta Titio & heredibus mortuo viuen te donatore Titio tamen remanet heredibus.*
3 *Notarius stipulans nomine heredū intelligitur valere stipulatio quatenus principalis acceptauerit.*
4 *Regulariter obligationes dandi transmittuntur ad heredes.*
5 *L. si quis Titio. ff. de vsufruct. accresc. declar.*
6 *Facilius transmittuntur contractus quàm legata.*



Ecij consilium dclxij. placet mihi quod de plano proce
deret, nisi verba legati, & stipulationis essent facta pro
1 Antonio Marię, & eius filijs & heredibus, vnde † vi
deretur, quod quamuis legatum esset quasi caducum mor
te legatarij, tamen transmittatur ex mente testatoris
propter illa verba, filijs & heredibus, vt sentit Bal-
dus consil. xciij. super dictis. in secunda parte, per regulā. l. j. C. vt act.
ab hered. & contra hered. Facit quod not. Jas. & Dec. in l. non omnis.
2 ff. si certum petat. † vbi donatio causa mortis facta Titio & heredibus
mortuo, viuente donatore Titio, tamen remanet heredibus. Sed
tamen sequor sententiam Decij etiam hoc casu: quia mentio heredum
videtur facta quatenus legatum vel donatio iam fuisset acquisita ipsi
Antonio Marię: vt alias teniu in dicta l. non omnis. & in simili tenet
Bald. consilio. cccxcj. in ij. Fulgo. consil. xvij. testator. & idem etiam
sum sequutus in cap. cum contingat. numero 139. extra de iureiu-
rand. Et hoc maxime est dicendum in casu nostro, in quo non testa-
3 tor ipse hoc dixit, sed legauit † notario stipulanti nomine heredum
quę stipulatio intelligitur quatenus principalis acceptauerit. l. cum qui
ita. §. te & Titium. ff de verborum obligatione. vbi regulare hoc est, in
4 † obligationibus dandi, quę transmittuntur ad heredes: secus si non
transmitterentur vt vsusfructus, & ita intelligitur textus in l. si quis
Titio. ff. de vsufruct. accrescen. quę lex alias obstaret conclusioni no-
stre, secundum Baldum cōsilio cviij. in primo dubio. in tertio volum
ne. Secundum quam legem in casu nostro filij facerent vnam partem,
& Antonius Marię aliam, & Romanus aliam: vnde pars casura
Antonij Marię non solis filijs accresceret sed etiam Romanę: sed ta-
men in effectu idem esset, facto calculo. Nec obstant relata per Jaso-
nem & Dec. in dicta l. non omnis. quia in casu suo propter adiectionem
heredum donatio causa mortis transit in donationem inter viuos, vt
ipsi dicunt & tradit Alexand. consilio xiij. in primo. Socin. lij. in pri-
mo. Sed in casu nostro hoc non est, imo remanet legatum quantum
stipulatum per notarium in euentum conditionis, ideo non fit trans-
6 missio, † facilius enim contractus transmittuntur quam legata. l. si
cui. ff. de action. & obligatio. §. ex conditionali. vbi gloss. instit. de ver-
borum obligatio. Et hęc opinio mihi semper placuit licet non ca-
reat dubio. Et ita transeo de simplici subscriptione requisitus. Sal-
uo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXXII.

1 *Fruges mobilibus legatis.*
2 *Destinatio non videtur habenda pro re ipsa.*
3 *Fructus percepti augent hæreditatem & veniunt in fideicommissum secus si sint pendentes & colligantur ante aditam hæreditatem.*
4 *Non iudicatur idem de destinatione quod de re.*
5 *In materia legatorum fit interpretatio ut quod minus est debeatur.*
6 *Et ... loquendi nunquam fructus pendentes appellamus mobilia.*
7 *Appellatione se mouentium continentur animalia quæcunque*


Hec sunt verba testamenti, Item & omnia bona mobilia
ac supellectilia, & omnes, & quascunque massaritias ipsius
testatoris reperta, & repertas tã in ciuitate, quàm villa &c.
Primo queritur, quid de tritico, hordeo, blado cohe-
rente fundo, ⁊ adhuc non collecto? ⁊ videtur contine-
1 ri † legatio: quia speratur de proximo colligi, ⁊ quadã
destinatione habetur pro re mobili, sm̃ Paul. Cast. consil. cxxxij. vide-
tur dicendum, quod dictum frumentum in primo in nouiss. Que sentẽ-
2 tia videtur mihi minus vera: quia † destinatio tali casu non videtur ha-
benda pro re ipsa. l. fundi. §. item. l. seq. de act. emp. l. librorum. §. sed nec
3 cepti. de leg. iij. ⁊ quia videmus tales † fructus perceptos augere heredi
tatem ⁊ venire in fideicommissum cum secus sit, si sint pendentes ⁊ col-
ligantur ante aditam hereditatem, vel post vt in casu nostro, sm̃ Bart.
4 ⁊ Alex. in l. ita tamen. §. j. ff. ad Treb. ergo apparet † nõ idem iudicari
de destinatione quod de re. facit quod not. in l. si apes. §. j. de fur. l. si fur.
5 vbi Bart. de vsufr. ⁊ quia † in materia legatorum fit interpretatio, vt qđ
minus est, debeatur. l. nummis. de leg. iij. l. apud Jul. alias idem Julia
6 nus. §. fcio. de leg. j. l. vnum ex familia. §. si rem. de leg. ij. ⁊ quia † ex vsu
loquendi nunquam fructus pendentes appellamus mobilia. Old. cõs.
ccix. circa finem. Jo. And. in Spec. de fruct. ⁊ interesse. §. j. vers. sed po
ne. ⁊ istud mihi videtur verius quicquid dixerint aliqui Modern. sed
Dec. consil. cccclxxij. Curt. Jun. clxxxvij. Secundo queritur de tri-
7 bus vaccis, ⁊ equo, ⁊ certum est venire † appellatione se mouentium, se-
cundum Specul. ⁊ Joann. And. loco supra allegato, seu quod idem est
mobilium. l. mouentium. de verb. sig. l. fin. ff. de req. reis. Tertio que-
ritur quid de pipionibus qui erant in columbario? ⁊ videntur accedere
ipsi columbario, putarem tamen pipiones qui tunc erant sub matribus di
uidendos tanquam fructus, facit quod not. Card. Zabar. consil. ij. in vl
timo dubio.

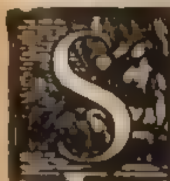
SVMMAE RERVM. CLXXXIII.

1 Fideicommissi filias excludentis forma.


Transeo in suprascripti domini consultoris sententiã:
quia verba illa testamenti: *Et ita voluit, & manda
uit ipse testator quod semper, & perpetuo eius bona
vadant, & deueniant, de vno in alium de casata &
1 agnatione &c.* inducunt absolutum † fideicommissum
per quod femine excluduntur: quia tanquam genera-
lium declarant superius dicta, ⁊ quod illa conditio, sine filijs intelliga-
tur masculis, vt dicit Bart. in l. pater filium. §. fundum. ff. de leg. ij. cui
quo doct. transeunt, vt per Soc. consil. xliij. in ij. volum. Dec. consilio
xxij. consil. dxxxij. Nam ⁊ licet alias magna fuerit controuersia do-
ctorum, quando conditio illa, sine filijs intelligatur de masculis tantum,
tamen in casu nostro, videtur cessare difficultas, cum iste femine nõ sint
ex descendentibus testatoris, ⁊ appareat ex suprascripta clausula testa-
menti, quod testator voluit consulere agnationi, prout in simili consu-
lunt Jas. consil. cxl. lib. ij. ⁊ consil. seq. Dec. consil. xv. cclxx. ccccxcv. vbi
valde notabiliter loquitur ⁊ Soc. inter consilia Franc. Curt. cons. xl. ⁊
subscripserunt Amb. Opiz. ⁊ Lanc. Dec. Et ita mihi videtur in casu
nostro, saluo semper sanioze iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXXIIII.

1 L *Egatis rebus argentum non cedere.*
2 *Quoties lex vnum dicit & aliud presupponit tale dictum nõ ha
bet locum nisi concurrente presupposito.*
3 *Valet argumentum de verbis legis ad verba testatoris.*


Subtilis est suprascripta consultatio, pro qua facit ẽt
1 quia verba † legati dicunt, q̃ legatorie, que erant in
camera ⁊c. quas vult q̃ sint sue libere, quibus verbis
satis videtur apparere, q̃ non senttat de isto argento
cum enim loquatur de rebus, quas velit esse liberas
sentit se loqui de rebus, que plus erant quidem ad
vsum ipsius, sed non libere: illud vero argentum nũ-
quam fuit ad vsum eius, sed pro mensa mariti: vnde dictio illa libere,
ostendit de tali non intellexisse testatorem, vt in simili est gl. in l. si manci
pia. verbo, aduocandum. C. de ser. fug. ⁊ quod not. Lud. Rom. in sing.
cccclxxxix. Jas. l. j. ff. de iust. ⁊ iure. Felin. cap. nonnulli. in princi. de re-
script. Aretin. consil. clviij. Socin. lv. ⁊ in l. j. §. si quis. ff. ad Trebellia-
2 num. ⁊ cxix. in iiij. vbi † quoties lex vnum dicit, ⁊ aliquid presupponit
3 tale dictum non habet locum, nisi concurrente presupposito, ⁊ † valet
argumentum de verbis legis ad verba testatoris. l. j. vbi not. C. de his
quibus vt indign. ⁊ in l. ita stipulatus. vbi Jason. de verborum oblig.
totum tamen pendet a voluntate testatoris. Et ideo de subscriptio-
ne rogatus non existimaui detrectandum. Saluo semper saniore
iudicio.

SVMMAE RERVM. CLXXXV.

1 A *Lienat vetitus quandoque impune.*
2 *l. cum pater. §. lib. de leg. ij. limit.*


Jeronymi in causa dico argumentum ostensum factũ
non concludere: quia in d. Marco, ⁊ eius fratre a[..]
nominibus presumitur ignorantia testamenti au[.]
quo succedebant ab intestato matri, ⁊ mater patri
dicit Bart. in l. eius qui in prouincia. ff. si cert. pet. ⁊
1 de fi † alienauerunt contra formam testamenti, non in
ciderunt in penam priuationis nec alienatio rescinditur
vt est casus in l. fin. §. nn. ff. de leg. ij. per Bart. in l. iij. §. fen. C. comm.
de leg. ⁊ dicit Bald. in c. quoniam frequenter. §. in alijs. extra vt lit. nõ
contest. quod ille text. ⁊ singularis ⁊ limitat omnes leges loquentes in
2 materia prohibitionis alienationis. ⁊ cõsequenter limitat tex. in † l. cum
pater. §. libertis. ff. de leg. ij. solum ergo fiet condemnatio respectu p. e-
tij, vt dicitur in d. §. fin. ⁊ per Jas. in authent. res que. C. comm. de leg.
nec refert, quod versus emptorem sit facta promissio de manutenendo
in solidum: quia hic non agitur contra emptorem, sed contra heredem
eius, qui pro dimidia vendidit, vt reddat pretium d. §. fin.

SVMMAE RERVM. CLXXXVI.

1 A *Lienare vetans fideicommittit.*
2 *Nepotes in conditione positi non censentur vocati nec grauati
ne alienent.*
3 *Prohibitio alienationis facta si sit in rem ad haredem haredis transit.*
4 *Alienare vetita filiabus relinqui.*


1 An prohibitio † alienationis in testamento d. Fran
cisci Turriscomi facta valeat, ⁊ an inducat fideicõ
missum, respectu familie Turrisconum, dico breui-
ter prohibitionem valere ⁊ inducere fideicommis-
sum non respectu familie: quia ex testamento illo fa
milia nullo modo est vocata, sed solum respectu alio-
rum coheredum, qui sunt vocati in casum aliena-
tionis. l. pen. §. instituto. ff. de leg. ij. l. pater. §. quindecim. de leg. iij.
2 Circa secundum an † nepotes in conditione positi censeantur vocati, ⁊
etiam grauati ne alienent: satis puto non esse recedendum a regula, vt
non videantur vocati, secundum gl. in l. Lucius. ij. de hered. inst. que est
communiter approbata vt ibi dixi consutans multis limitationib. mo-
3 dernorum in varijs consilijs: puto tamen, quod † prohibitio alienatio-
nis a testatore facta sit in rem ⁊ ad heredem heredis transeat, arg. l. fi-
cut. §. pen. quib. mod. pig. ⁊ l. pater alium. §. Julius. a contrario sensu
de leg. iij. per Bart. l. filiusfam. §. diui. ad fi. de leg. j. vbi doct. Circa
4 tertium an filij Petri censeantur prohibiti † alienare: puto, quod sic:
quia sunt heredes heredis: dico tamen quod relinquendo hereditatem
suam filiabus feminis non dicuntur alienasse, nec contra testatoris dis-
positionem fecisse. d. l. codicillis. §. matre. sm̃ communem intellectum.
⁊ per Alex. consil. cliij. in ij. vol. visis, ⁊ accurate ⁊c.

SVMMAE RERVM. CLXXXVII.

1 S *Vbstitutus sub conditione si heres decesserit absque filijs ex se & le
gitimo matrimonio natis praefertur filia legitimate per subsequẽs
matrimonium quae participium natis requirit qualitatem legitima-
tis adfuisse tempore natiuitatis.*
2 *Dispositio testatoris intelligi debet secundum veritatem non autem se-
cundum legis fictionem.*
3 *Matrimonium contractum ab agroto videtur factum in fraudem sub-
stituti.*


1 Substitutus † sub conditione si heres decesserit
absq; filijs ex se, ⁊ legitimo matrimonio natis p-
fertur filie legitimate per subsequens matrimo-
nium: quia participium, natis, requiritur quali
tatem legitimatis adfuisse tempore natiuitatis.
sm̃ reg. l. Titius. ff. de test. mil. l. in del. §. si extr.
2 de noxa. Et qz hec † dispositio testatoris dz intel-
ligi sm̃ veritatem, non autem sm̃ legis fictionẽ.
l. fin. C. de his, qui ven. eta. prout consuluit in terminis quest. nr̃e Bal.
cons. cclxvij. in v. ⁊ Ant. de But. in c. per venerab. qui fi. sint leg. ⁊ no-
tissime per multas rationes respondit Alex. cons. v. in vij. vol. sz quod
consil. vidi bis, vel ter fuisse iudicatum in amplissimo senatu Mediol.
licet Dec. consil. clv. aliter respondisset. Que sententia tanto fortius in
casu nostro procedit, in quo presupponitur matrimonium id contractũ
3 fuisse in egritudine illius heredis grauati ex qua decessit: † videtur eius
factum in fraudem substituti, vt consulunt Bald. cons. cccxix. in iiij. per
ea, que not. doct. in auth. nisi. C. ad Treb. Maxime etiam cum non al
legetur fuisse contractum cum celebratione instrumentorum dotalium,
quod videtur esse necessarium sm̃ ius ciuile. l. nuper. l. cum quis. C. de
nat. lib. vt per Ang. cons. xxix. Card. Alex. d. c. tante. de quo tamen di-
cendum vt per Jac. cons. clxviij. in iiij. non insisto, quia puto rem clarã
ex supradictis, ⁊ quia sufficiunt domini consultoris rationes.

SVMMAE RERVM. CLXXXVIII.

1 L *Egatum annuum ad heredes non transit.*
2 *Legata annua pro primo anno sunt pura pro sequentibus conditio-
nalia.*

4 *Legatum conditionale decedente honorato ante euentum conditionis non tranſmittitur ad heredes.*
limenta morte finiuntur,
Lex interpretatur legatum annuum ſimpliciter factum alimentorum cauſa.
Deſignatio vnde legatum ſoluatur non mutat naturam ipſius legati.

SIc teſtamentum habet, Lego annuum reditum librarum
1 cccc Aliano &c. quibus verbis expreſſe oſtenditur † le-
gatum illud eſſe annuum, ⁊ ideo ad hæredes non tran-
2 ſire. l. iij. l. cum in annos. ff. de an. leg. ⁊ ratio eſt quia † le
gata annua multiplicantur ſecundum numerum annorum, ⁊
pro primo ſunt pura, pro ſequentibus conditionalia
3 l. ſi Stichum. §. ſtipul. ff. de verb. oblig. † legatum autem conditionale
decedente honorato ante euentum conditionis non tranſmittitur ad hæ
redes. l. vnica. §. ſin autem aliquid ſub conditione. C. de cad. tol. ⁊ iſtud
generaliter procedit, ſiue legatarius ſit diues, ſiue pauper, ſeu indigeat
alimentis, ſeu non. Vbi vero eſſet perſona indigens alimentis, tunc in-
4 diſtincte res eſt clarior, quia † alimenta morte finiuntur. l. cum ij. §. modus.
5 ff. de tranſac. l. pen. ff. de cap. dim. ⁊ ideo † lex ſimpliciter legatum annuũ
interpretatur factum alimentorum cauſa. l. ſi cui annuum ff. de an. leg.
merito ad hæredes non tranſit. Nec obſtat quod teſtator ſubiecerit re-
ditum aſſignandum in tot bonis ſuis immobilibus, ⁊ tot proprietati-
6 bus &c. quia illa † deſignatio vnde legatum ſoluatur, non mutat naturam
ipſius legati. l. quidam teſtã. in prin. ff. de leg. j. ⁊ tex. in l. Luc. ff. de al. leg.
⁊ ibi per Bart. in l. inter ſtip. §. ſacram. de verb. obl. l. Paulo. Callima
cho §. ſi. de leg. iij. ⁊ diſputatum extat apud Jo. And. in ſpec. de fruct.
verſ. iij. quæritur. Paul. Caſt. cõſ. liij. quia exceptiones. Dec. cõſ. cccxxiij.
cum ſimilib. ex quorum dictis facile diſſoluuntur, quæ ab aduocatis par
tis aduerſæ ſubtiliter ſunt allegata. Et hæc omnia, ſaluo ſemper &c.

SVMMAE RERVM. CLXXXIX.

1 HAeres inſtitutus decedens ante ipſum teſtatorem efficit teſtamentum in cauſam caduci & inſtitutio vitiatur.
2 *Per clauſulam codicillarem ſuſtinentur legata in teſtamento caduco.*

DOmini Franciſci Ranæ &c. viſo teſtamento. Cum Do
1 minica † hæres inſtituta deceſſerit ante ipſum teſtato-
rem, ſequitur quod teſtũ in cauſam caduci ſit, ⁊ ideo
inſtitutio vitietur. l. vnica. §. ⁊ cum triplici. C. de cad.
toll. Admittentur ergo ad ſucceſſionem proximiores
ab inteſtato ſecundum formam ſtatuti Taurinenſis, quod ſi
nullum eſt de hoc ſtatutum, admittentur ſecundum formam iuris communis,
de quo in auth. poſt fratres. C. de leg. hæred. videtur ſoror ſuperſtes pro
vna tertia, ⁊ filij duarum ſororum prædefunctarum pro alijs duab. ter-
2 tijs in ſtirpes. Cæterum, quia in iſto teſtã adeſt † clauſula codicillaris ſu-
ſtinebuntur legata, ⁊ conſtitutio executorũ vigore dictæ clauſulæ. iuxta
l. j. cum ibi not. per Bart. ff. de iure cod. ⁊ iſti venientes ab inteſtato co
gentur reſtituere hæreditatem, ſecundum electionem executorum Antonij ⁊
Michaelis, deducta tamen quarta Trebellianica, quæ non fuit prohi-
bita, iuxta auth. ſed cum teſtator. C. ad l. Falc. Sed videndum eſt illi
executores quemadmodum debeant exequi, ⁊ declarare mentem teſta-
toris? ⁊ puto quod de eo, quod ſupereſt, deducta d. quarta, ⁊ ſolutis le-
gatis, debeant facere tres partes, ⁊ vnam tertiam partem dare filijs cõ
ſanguinei de familia teſtatoris de Rana. Item aliam partem conſiſten-
tem in domo Taurini cum prato Columbarij aſſignare d. Blaſio Pal
ſolo, propter mentem teſtatoris: de qua ipſi executores ſunt informati, ⁊
de qua cõſtat per epiſtolam, tertiam vero partem quod dent affinibus,
prout eis placuerit, nec oportet quod iſti affines ſint de Ranis. Sed ſa-
tis eſt eſſe coniunctos teſtatori: quia teſtator in hoc cap. nõ repetijt, quod
ſint de Ranis: ⁊ tutius eſt quod illi executores, illam tertiam relinquant
illis venientibus ab inteſtato, ſcilicet ſorori, ⁊ filijs ſororũ. Saluo ſemp &c.

SVMMAE RERVM. CXC.

1 FRuctibus partem augeri.

FRuctus iſtos ſuperabundantes ex legato alimentorum
facto filiæ, viderentur debere ad hæreditatem reuerti: ⁊
inter ipſos hæredes diuidi per regulam. l. Luc. ij. §. j. ff.
de leg. ij. l. Tit. de leg. iij. In cõtrarium, quod imo remaneant
d. Jo. Fr: quia ipſe non videtur eſſe hac in re nudus
miniſter: cum non teneatur ad aliquam rationem red-
dendam: ⁊ quia verba teſtamenti dicunt legatum permanere, debere pe-
1 nes comitem Jo. Fr. vt ex † fructibus &c. Sed tamen puto contrarium,
quod imo tale legatum augeat partẽ ipſius filiæ, per reg. l. iiij. ff. de adi.
leg. l. dominus. §. ſi. ff. de vſufr. Et quia non poſſunt hi fructus reuerti ad
hæreditatem propter illa verba teſtamenti, volens hoc caſu dictum reli
ctum ſeparari debere a reliquis bonis hæreditatis &c. ⁊ de hoc eſt gl. in
l ſi. §. ſi. de auro ⁊ arg. leg. Nec etiam debent lucrifieri ipſi com. Jo. Fr.
qui quo ad hoc ſatis dicitur nudus miniſter. Et quia per eum ſtat quo
minus tota ſumma expendatur, ſecundum doctr. Bart. in d. l. Lucius.
§. j. cum poſſit ⁊ debeat ex ea ſumma augere veſtes, ⁊ ornamenta, ⁊ mũ
dum muliebrem: quando adoleuerit, ⁊ erit nubilis ⁊ facit quod not. in
ſimili Caſtr. conſil. cclxiij. alias eſt conſil. clxxxvij. in j. ſecundum no-
uiſſimam impreſſionem.

SVMMAE RERVM. CXCI.

1 NEpotes in teſtamento ſeu fideicommiſſo vocantur eſt cauſa.
2 *Dictio filios comprehendit Nepotes in fauorabilibus & concernentibus vtilitatem.*
3 *Vna pars teſtamenti aliam declarat.*

MIhi periculoſa videtur ſupraſcripta conſultatio, quia cum
1 tractetur de fideicommiſſo aui, Simon † filius debet
ſuccedere in locum Franciſci patris. §. cum filius. inſt.
de hær. qui ab int. auth. poſt fratres. C. de legi. hæred.
idque etiam aduerſus vim verborum: ſicut in l. xij. tab.
quæ vocabat proximum agnatum, ⁊ tamen filius fra-
tris cum patruo admittitur: ⁊ quod illud procedat in fideicommiſſo,
eſt magis cõis opinio. l. ij. C. de ſucceſ. edict. vbi Jaſ. ⁊ Cur. Corn. l. ſi.
C. de verb. ſign. Dec conſi. j. ⁊ ccxvij. Et quia in verbis fideicõmiſſi, ſub-
2 ſtituit alios filios maſculos, † dictio, filios, poteſt comprehendere hunc
Simonem nepotem in fauorabilibus, ſeu concernentibus eius vtilita-
tem. iuxta l. liberorum. vbi Bart. de verbo. ſignif. Alexan. xxviiij.
Socin. xiiij. in j. Cin. Bald. Jmol. §. inſtitutio. quia mentio filiorum
⁊ nepotum, ſequens loquitur de ſuperſtitum filijs, nõ de prædefuncto-
rum. Et quia alias iſte remaneret excluſus a fideicommiſſo, quia illa clau
ſula, eorum ſuperſtitum filios ⁊ nepotes, non poteſt hunc comprehen-
dere, qui non eſt filius ſuperſtitis, ſed prædefuncti: quod eſt contra ex-
preſſam mentem teſtatoris, qui fideicommiſſum prorogauit in infini-
tum. Quid ſi decederent iſti ſuperſtites ſine filijs? fideicommiſſum eſ-
ſet extinctum, ex quo ſecundum d. interpretationem, Simon non poſ-
ſet admitti: quod certe eſt contra mentem teſtatoris. Addo, quod ex a-
lio fideicommiſſo declaratur mens ipſius, dum dicit, in ſtirpem, ⁊ non
in capita. Si in ſtirpem, ergo Symon vocatur. auth. in ſucceſſione. C.
3 de ſuis ⁊ legit. Cardin. Pariſius conſi. ij. ⁊ † vna pars teſtamenti aliam
declarat, ſecundum Dec. ccccxxv. ccccxcv. cum ſimilibus, ⁊ ideo am-
plius eſt deliberandum.

SVMMAE RERVM. CXCII.

1 CVm teſtamentum in ſcriptis ſit factum oportet per iudicem citari omnes quorum intereſt ad videndum recognoſci ſigilla et tabulis aperiri & ſi teſtes interim mortui ſunt fides probationis deficit & teſtamentum corruit.
2 *Cum hoſpitale ſit inſtitutum & ſic cauſa pia de iure communi ſufficerent duo teſtes.*
3 *Quandoque probatur teſtamentum per duos teſtes quando caſu fortuito inſtrumentum teſtamenti amiſſum eſt.*

CVm teſtamentum † in ſcriptis ſit factum oportet
1 per iudicem citari oẽs quorum intereſt ad viden
dum recognoſci ſigilla ⁊ tabulas aperiri, ⁊ ſi teſtes
interim mortui ſunt, fides probationis deficit, ⁊
teſtamentum corruit, vt d. in Bar. in l. tabularũ.
in prin. ff. quemadmod. teſta. aper. ⁊ hoc niſi no-
tarius eſſet rogatus a teſtatore, quo teſtator pro-
fiteretur illud eſſe ſuum teſtamentum, ⁊ quo ſunt
ſigillatum ⁊ ſubſcriptum a teſtibus quod non eſt factum in caſu noſtro:
⁊ ideo cum vnus ſolus teſtis ſuperſit, teſtamentum de iure corruit. Sed
tamen in præſenti caſu, puto diſpẽſationem a Principe petendam, cu-
2 ius concedenda eſt ſumma æquitas. Nam † cum hoſpitale pauperũ ſit
inſtitutum, ⁊ ſic cauſa pia de iure communi, ſufficerent duo teſtes. c. cum
eſſes. vbi not. extra de teſta. ⁊ habetur in l. j. C. de ſacr. eccleſ. ⁊ in noſtro
caſu adeſt vnus, qui facit ſemiplenam probationem: deinde adeſt alia
ſemiplena, quæ colligitur ex manu teſtatoris, qui proprium teſtamen-
tum propria manu ſcripſit, ⁊ ex recognitione ſubſcriptionis, per compa
rationem literarũ, de qua habetur in l. cõparationes. ⁊ auth. ad hæc C.
de fid. inſtr. ⁊ adeſt ſumma æquitas propter peſtem, cuius cõtagione pe
3 rierunt teſtes: ſicut videmus † alias probari teſtamentũ per duos teſtes,
quando caſu fortuito inſtrumentum teſtamenti amiſſum eſt l. teſtium.
vbi Bal. C. de teſtib. Jaſ. ⁊ Dec. in l. ij. C. de bon. poſ. ſecundum tab.
idẽ ergo in noſtro caſu, in quo teſtes caſu fortuito peſte ſublati ſunt. Et
cum conſtet de voluntate, faciliter inducetur Princeps ad diſpenſan-
dum, reſpectu ſolemnitatis. Saluo ſemper ſaniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CXCIII.

1 DOtata videtur legataria & excludenda.
2 *Si filia vel in re modica dotata ſit ſufficit vt excludatur a ſucceſſione.*

STatuti verba ſunt. *Filia dotata a patre, vel a fratre, non poſſit venire ad ſucceſſionẽ, cũ fratribus, vel deſcendentibus fratrũ maſculis, &c.* Sed d. Sancta viue
ret † non admitteret ad ſucceſſionem fratris: quia di-
1 citur dotata, quæ a patre habuit legatum dotis in te-
ſtamento, ſecundum Bar. in l. Titio centũ. §. Titio genero.
de cond. ⁊ dem. ergo non poſſet admitti cũ deſcẽden
tibus fratrũ maſculis, ⁊ ſic cũ do. Jo. Angelo ⁊ fratribus: ſi exclu[illegible]
Sancta ſi viueret eodẽ modo, ⁊ multomagis eius deſcendẽtes [illegible]
blata radice, &c. l. ſi viua matre. C. de bon. mat. Non obſtat, quo[illegible]
ſtatut[illegible]

statutum intelligi videtur per aliquos, quod non veniat ad successionē
dotantis, &c. sm doct. l. j. C. de legit. hered. Alex. consil. clj. cum simil.
quia etiam istud habet in se magnam difficultatem: p ea quę not. Bal.
consil. lxxi. in iiij. & Curt. Iun. consil. lxv. per totum. Fulg. consil. xxxv.
inter consilia. Curt. sen. cum simil. & posito quod ita sit: tamen in ca-
su nostro censetur ipse Thomas dotasse, ad quem tanquam vtrinque
coniunctum magis principaliter pertinebat, sm Anc. consil. clxviij. ma
xime cum vltra dotem a patre relictam, etiam d. Thomas dotauerit, &
1 ipsa confessa sit se ab eo honorifice dotatam: & † si vel in re modica ab eo
dotata sit, sufficit vt excludatur a successione, sm Bald. in c. si propo-
nente. extra de rescript. cum supersit ei actio, & satis dicitur dotata a pa-
tre, per legatum in testamento a fratre, per actualem traditionem bono
rum, secundum communem vsum loquendi, quod satis est in hac ma-
teria, secundum Bart. in d. §. Titio genero Rip. in rub. soluto matr.

SVMMAE RERVM. CXCIIII.

MOniales successionis.
1 *Statutum disponens contra clericos quatenus est conforme iu-*
2 *re communi valet.*
3 *Layci non possunt disponere super iuramento.*
4 *Statutum prohibere iurare & imponere pęnam iuranti valet quia dū prohibet iurare conformat se iuri communi & legi euangelica.*
5 *Consuetudo quia habuit licitum principium debet obseruari licet superueniat timor simonię.*
6 *Consuetudo quod layci habeant decimas qua licite fuerat introducta nō censetur deinde sublata per concilium Lateranense superueniens.*
7 *Duo impedimenta difficilius tolluntur quàm vnum.*
8 *Ingrediens monasterium per lapsum anni intelligitur tacite professus alio non probato.*



Vamplurimis allegationibus pręstantissimorū
doctorum inter se variantium visis non existima-
ui mediocritati meę conuenire, in pręsentia discer
nere quinam illorū veriora senserint, & ideo omis-
1 sis his, quę ab eis dicta sunt arbitror alia ratione
pro agnatis esse pronuntiandum, & illas † moniales
excludendas. Nam ex forma statuti cautum
est, vt quando quis ingreditur religionem, si profi
teatur pręsumatur pręambula hora decessisse &c. per quę verba nō est
dubium excludi moniales. Sed difficultas est nunquid potuerint sta-
tuentes eos excludere, videtur enim tale statutum esse contra libertatē
ecclesiasticam, vt per Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de ver.
obl. per tex. in §. sed hoc pręsenti. in auth. de sanct. epis. cum concord.
Sed tamen considerandum est quod tale statutum in duobus casibus
infrascriptis procul dubio debet valere: ita quod etiam si generaliter nō
valeret (quod tamen in pręsentia non disputo) saltem in casu nostro es-
set obseruandum ad exclusionem harum monialium. Et hoc duabus
rationibus. Prima ratio est, quia si hę moniales volunt succedere de
iure communi, non possunt, cum enim earum pater esset solum consan-
guineus excluduntur a filijs clarę, quę erat vtroque latere iuncta, vt est
text. in auth. itaque. C. comm. de succ. aut volunt venire iure statuti, &
non possunt: quia tale beneficium successionis statuentes non censentur
concessisse monialibus, imo expresse per supra recitatum statutum ab-
stulerunt, & cum successio in casu nostro de iure communi ad moniales
non pertineat, valet statutum quod illis aliquid beneficij sui non conce
dit, id enim non est de iure eorum diminuere, sed nolle sua illis commu-
nicare, & licet clericis ius commune tolli non possit beneficium tamen &
prouisio statuti auferri potest. l. si quis curialis. vbi Bald. C. de episc. &
cler. Bald. in l. de quib. vers. vj. quęritur. ff. de leg. Salic. in auth. cassa.
quęst. x. C. de sacrosanc. eccl. & est communis & vera conclusio quam et
in isto casu sentit Dec. consil. cxiij. in fi. & in c. ecclesia sanctę Marię.
extra de constit. ponderando quod responsiones per eum datę non con
ueniunt casui nostro, & sic stat firma regula. Secunda ratio est, quia
2 istę professę sunt monasterij quod de iure cōmuni est incapax, vnde † sta
tutum disponens tales moniales non succedere debet valere, tanquam
conforme iure communi dato quod moniales sint extra suam iurisdi-
3 ctionem, sicut dicimus † de iuramento super quo disponere non possunt
4 layci. c. ij. de iureiur. in vj. & tamen valet † statutum prohibens iurare &
imponens pęnam iuranti: quia dum prohibet iurare, conformat se iu-
ri communi, & legi euangelicę. c. & si Christus. extra de iureiurando. &
ita tenet Io. de Im. in repe. c. cum contingat. extra de iureiur. sequitur
Corn. in repet. auth. sacr. pub. versi. iiij fallit. C. si aduer. vend. & idem
in simili not. Gasp. Cald. in c. ij. de cland. desp. quatenus ergo statutū
fuit conforme iuri communi valuit & tenuit, & consuetudo ex eo intro-
ducta tanquam procedens a legitimo fonte valet, vnde quamuis per
aliquod priuilegium moniales deinde habilitarentur ad successionem
contra formam iuris communis, non tamen tolleretur validitas statu-
ti eas excludentis. facit tex. in c. ad apost. vbi Abb. extra de simon. vbi
5 † cōsuetudo quę habuit licitum principium, debet obseruari, licet super-
ueniat timor simonię. ad idem quod not. in c. cum apostolica. extra de
6 his quę fiunt a prela. vbi † consuetudo, quod layci habeant decimas, q̄
licite fuerat introducta, non censetur deinde sublata, per concilium La-
teranense superueniens, facit etiam quia per tale priuilegium non debet
posse Pontifex tollere statutum semel validum: quia istud esset auferre
ius tertij, & forte etiam ex lectura ipsius priuilegij apparet solū tolli im
pedimentum competens de iure communi. quo casu non censeretur de
7 rogatum statuto, vt habetur in c. j. de const. in vj. & quia † duo impedi-
menta difficilius tolluntur. auth. itaque. C. comm. de suc. Sed quia non
vidi priuilegium vlterius me non extendo. Non obstat, quod nundum
erat professa per instrumentum: quia respondetur duobus modis.
8 Primo quod † per lapsum anni intelligitur tacite professa alio non pro-
bato, vt habetur in c. j. de reg. lib. vj. Secundo respondeo, quod sta-
tutum expresse habet pro differenti ingressum monasterij & professio-
nem, & excludit ingressam, si deinde profiteatur, facitque suam pręsum-
ptionem a tempore ingressus, vnde dato quod adhuc non esset profes-
sa, parum refert: quia statutum excludit a die ingressus, non a die pro-
fessionis.

SVMMAE RERVM. CXCV.

1 *AMitam varie excludi.*
2 *Statutum principaliter factum fauore coniunctorum ex linea paterna non autem in odium matris censetur fauorabile.*
3 *Statutum quod stantibus masculis fœmina non succedant licet videatur quodammodo accusare naturam & esse odiosum respectu fœminarum tamen absolute & simpliciter loquendo censetur fauorabile & recipit extensiuam interpretationem.*
4 *Mater ante senatusconsultum Tertullianum a l. xij. tabul. excludebatur a successione filij.*
5 *Statutum per quod reuoluimur ad ius antiquum est fauorabile.*
6 *In pœnalibus quandoque masculinum concipit fœmininum.*



Via alias in pręsenti casu diffuse consului, & respon-
di rationibus in contrarium adductis, ero nunc tan
to breuior, maxime cum videam pręstantissimum iu
dicem in suo motiuo optime intellexisse merita cau-
sę, & responsiones illi motiuo factas nihil obstare, q-
bus etiam responsum fuit in consilio meo, sm quod
pręstantissimus iurisc. d. Ludouicus Portius in cau
sa possessorij pronuntiauit. Difficultas eo redigatur, an statutum Pa-
piense vocans consanguineos paternos in duabus partibus, intelliga-
1 tur de † amitis. & sic masculinum concipiat fœmininum. In responsione
motiui dicitur, quod non, tanquam statutum sit odiosum & irrationabi-
le. Ego dico contrarium. Primo propter auctoritatem Curtij senio-
ris, qui pro hac parte consuluit consil. ix. Ticinensi. Bald. consil. xlvij.
in v. Alex. consil. cxv. in ij. Ias. l. si quis id quod. versic. iiij. ff. de iur. sd.
2 om. iud. & cons. lij. & ccv. Secundo per rationem, quia † statutum prin
cipaliter est factum fauore coniunctorum ex linea paterna, non autem in
odium matris, ergo debet censeri fauorabile. l. qui exceptionem ff. de cō
dit. indeb. Dec. & ceteri Mod. in l. ij. C. de in ius voc. Tertio quia
3 idem videmus in † statuto, quod stantibus masculis fœminę non succe-
dant, quod licet videatur quodammodo accusare naturam. secundū l.
maximum. C. de lib. pręt. & odiosum esse respectu fœminarum. sm Bar
tol. in l. j. C. de sum. Trin. & fide Cath. Tamen absolute & simpliciter
loquendo censetur fauorabile, & recipit extensiuam interpretationem.
sm Bald. in d. l. j. per tex. in d. l. qui exceptionem. est enim simpliciter
factum causa conseruandarum familiarum l. j. ff. de ventr. insp. & est cō-
munis opinio, vt per concor. d. in d. consil. Curtij senioris. ix. & Curtius
iun. ix. Quarto quia statutum non excludit in totum matrem, sed eā
vocat ad tertiam, & sic salua ei est sua legitima, vnde non potest conque-
ri: cum non sit exhęredata a statuto, & legitima ei debetur non iure na-
turę, sed solum iure positiuo, sicut ceteris ascendentibus, vt dicit Bal.
in l. j. §. ius naturale. in fi. ff. de iust. & iur. vnde valeret statutum et et aṡ
talem legitimam auferens, vt ibi per eum. Quinto quia nos videmus,
4 quod ante † senatusconsultum Tertyllianum a lege xij. tab. excludebatur a successione filij. insti. ad Tertyl. in princ. & tamen non est dicendū,
quod ideo lex communis esset odiosa, & quod non reciperet interpretatio-
nem extensiuam secundum l. non possunt. ff. de legibus. Sexto quia
5 † statutum per quod reuoluimur ad ius antiquum, est fauorabile, gl. c.
statutum. verb. annumerandū. de pręb. in vj. c. olim tibi. extra de ver.
sign. & quod habetur in l. si vnus. §. pactus ne. ad fi. ff. de pact. vbi Ias.
vnde tale statutum conforme dispositioni legis xij. tab. non potest odio
sum appellari, maxime cum (vt dixi) mater non excludatur in totum,
per Curtium Iun. consil. ix. Septimo per text. in l. ij. §. si sit consan-
guinea. ff. ad Tertyllianum vbi amita succedit cum matre, sicut in ca-
su statuti nostri, & dispositio illa censetur fauorabilis, quia si esset odiosa
pater matrem excluderet, a qua summoueretur consanguinea, & tamen
text. dicit oppositum. & not. Corneus in l. fi. C. ad Tertyllianum.
Octauo propter verba statuti admittentis consanguineos, quibus de
iure &c. & sic se refert ad ius commune, secundum quod non est diffe-
rentia inter consanguineos masculos & fœminas, & secundum quod
6 etiam † in pęnalibus masculinum concipit fœmininum. dicta. l. si quis id
quod. vbi omnes. Nec me mouet, quod statutum videatur factum fa-
uore agnationis. Respondeo nullum verbum de hoc in statuto, sed
solum apparet factum fauore coniunctorum ex linea paterna, siue ma-
sculi sint, siue fœminę, vt alias fuit dictum. Et ista allegatio non per
hoc adiuuaret matrem, sed prodesset agnatis, id est Comiti Galeatio.
Et ad hęc omnia fatis responsum est in consilio meo, & etiam in motiuo, vnde non repeto.

SVMMAE RERVM. CXCVI.

1 *NAtura successionis est vt semper hereditas deuoluatur ad proximiorem etiam quod lex vel testator simpliciter loquantur.*



Quemadmodum diuidenda sit hereditas istius defuncti
qui decessit relicta matre, ⁊ duabus sororibus, ⁊ con-
sanguineo, queritur. Et primo sciendum est, ꝙ de
1 iure,† consanguineus tanquam remotior in gradu ex-
cluditur, ⁊ mater vna cum qualibet sorore admittitur
in viriles portiones. authent. defuncto. C. ad Tertul.
Sed ex forma statuti nostri, consanguineus admittitur ad tertiam par
2 tem, ⁊ due sorores ad duas tertias. In omnem casum † ergo, siue specte
mus ius commune, siue ius municipale, in proposito casus sorores ha-
bebunt duas tertias hereditatis, respectu vero alterius tertie, ex for-
ma statuti admittetur agnatus in proprietate, sed quia mater superest,
illa habebit vsumfructum ex quo per aliud statutum mater admit-
titur ad vsumfructum eius partis, quam habitura fuisset de iure
commum, sed (vt dixi) non successisset aliquo modo in portione soro-
rum, ergo habebit vsumfructum in portione agnati tantum, ⁊ istud pu
to verius. Et pro confirmatione huius questionis, scilicet, ꝙ soro-
res debeant habere suas portiones integra absque onere vsufr. ⁊ ꝙ mater ma-
ter debeat habere vsumfr. in portione agnati, allego Pau. de Ca. in l. il
lam. si vero mater non excludebat illam personam in totum, ⁊c. C. de
collat. Et cum in hereditate fratris esset onus dotandi ipsas conde-
center, respectu duarum partium talis oneris confundentur actiones.
l. debitor. ff. ad Treb. respectu vero tertia partis, que spectat agnato,
iste sorores remanent creditrices, ⁊ tanto minus erit dandum agnato.
Et quia in hac hereditate sunt mobilia ⁊ merces poterit proprieta-
rius facere inuentarium, ⁊ cogere matrem ad satisdandum de resti-
tuendo finito vsufructu, iuxta formam. l. si tibi. ff. de vsufruct. earum
rer. que vsu consu. n. de qua satisdatione per Alex. cons. cxx. in vj. Soc.
consi. .x. in iij. .um similibus.

SVMMAE RERVM. CC.

1 *APpellatione fratris intelligitur etiam de sorore.*
2 *In successionibus ab intestato masculinum non concipit faemininum.*
3 *Dictio successionibus est verbalis & potest accipi actiue & passiue.*
4 *Quando quid accipi potest actiue, & passiue in dubio debet accipi actiue.*
5 *Verba debent intelligi in potentiori significatur*



FRatrem, quamuis ex parte patris tantum, esse preferen
dum sorori quamuis vtrinque coniuncte arbitror in
successione istius sororis, ⁊ hoc vigore statuti nostri
quod incipit decedente fratre. Nec obstat quod sta
1 tutum loquatur de fratre decedente, quia † appella-
tione fratris intelligitur etiam de sorore, vt probatur
in l. tres fratres. ff. de pact. in l. Lucius. §. quesitum. ff. de leg. iij. in l. Lu-
cius. §. mevia. secundo. ff. ad Trebell. ⁊ hoc habet in locum etiam in
statutis, vt dicit Bald. consi. xlvij. in v. alias consi. cccxxj. factum tale
est statuto communis Aretij. in iiij. Alex. consil lxxxiij. animaduertis.
lib. iiij. Franc. de Curt. vbi loquitur in similibus terminis statuti no-
stri consi. ix. Tienensi statuto. Ludouic. Bologn. consi. lx. Dec. in l. fe-
mine. in prin. ff. de reg. iur. Hypp. de Marsi. in singulari xxxix. capias
vnum ⁊ hoc est verius quando eadem est ratio in fratre, ⁊ sorore, vt est
in casu nostro, scilicet fauor conseruande agnationis: secus si non sit ea-
dem, quo casu possent procedere quedam auctoritates in contrarium
allegate, vt dixit singula Dec. in d. l. femine. Non obstat statutum quod
verba intelligantur ad literam, quia respondendum est, vt per Franc.
de Curt. in preallegato consi. Preterea, quod masculinum concipiat
femininum, ⁊ sic quod frater comprehendat sororem, non est extra lite-
ram, sed procedit ex ipsa litera sic exposita per legem, vt dicit Aneh. con
2 silio cxij. superibi. Non obstat statutum, ꝙ † in successionibus ab
intestato masculinum non concipiat femininum: quia in fine habet, quod
deficiente statuto stetur iuri communi, sed in isto casu de iure communi
masculinum concipit femininum, ⁊ sic illud statutum nihil obstat. Pre
3 terea statutum dicit in successionibus † que vox est verbalis, ⁊ potest
accipi actiue, ⁊ passiue, vt per Bartol. in l. filiusfamil. ff. de testament.
4 † vnde in dubio debet accipi actiue, ⁊ sic quando femina vult succede-
re non autem passiue, quando tractatur de succedendo ipsi femine, vt
5 est casus noster. Et hoc quia † verba debent intelligi in potentiore si-
gnificatu. l. j. §. qui in perpetuum. ff. si ag. vectig. ⁊ inter hos casus est
magna differentia: cum enim tractatur de succedendo ipsi sorori, mili-
tat ratio statuti fauentis agnatis, ⁊ admittentis fratrem, sed quando
agitur, vt ipsa soror succedat, aliud est, ⁊ ideo tali in casu non fie-
ret hec interpretatio, ⁊ secundum hunc vltimum casum procedit,
quod late consuluit Alexand. consil. cxlv. in vij. lib. Non obstat quod
iste sit frater ex parte patris tantum, soror autem superstes sit vtrunque
coniuncta: quia cum non agatur de successione bonorum prouenien-
tium a communi matre illud non habetur in consideratione, vt appa-
ret ex alio statuto precedente, quod incipit si aliquis per quod corrigi-
tur auth. itaque. C. comm. de succes. ⁊ reducimur ad ius antiquum, de quo
in l. j. C. de leg. hered.

SVMMAE RERVM. CCI.

1 *INdustria fauorem non debet odium operari.*
2 *Praeteritio posthumi infirmat penitus testamentum vt non possit incipere a vulgari substitutione.*
3 *In actu practico grauissima est authoritas Baldi.*
4 *Testator potest non solum expresse sed etiam ex tacita mente ius accrescendi vni prohiberi & alteri dare.*
5 *Clausula confirmatoria testamenti iam facti operatur vim noui testamenti presertim inter liberos.*
6 *Natus tempore codicillorum non potest dici posthumus.*



ESt visa prima fronte periculosa suprascripta consulta
tio, quia videbatur ꝙ Nicolaus debuisset admitti ad
dimidium hereditatis, prout faceret Carolus pater si
viueret, alias substitutio compendiosa facta Joa. Ba
ptiste, ad quam vocatus est iste Nicolaus, que fauorem
1 † eius respicit verteretur in odium ⁊ damnum contra
mentem testatoris, ⁊ regulam. l. legata inutiliter. ff. de adimend. legat. l.
2 quod fauore. C. de legibus. Et quia † preteritio posthumi infirmat
penitus testamentum, vt non possit incipere a vulgar. substitutione, vt
dicit gloss. in l. si filiusfamilias substituatur. ff. de heredibus instituend.
⁊ est tex. in l. nam ⁊ si. §. fina. ff. de iniusto rupto. Et quia in terminis
nostris, ꝙ iste preteritus succedat ab intestato, non obstante substitutio
ne consuluit Bald. consi. cccccuij. incipiente casus talis est, que dant do
min. Catharina in quinto volumine. secundum impressionem Me-
3 diolanen. ⁊ † in actu practico grauissima est auctoritas Baldi, vt om-
nes sciunt. Et quia, licet Alexand. in l. si pater impuberes. ff. de vul-
ga. ⁊ pupilla. substitutione. dicat, se consuluisse pro testamento, vt susti-
neatur virtute vulgaris que comprehenditur in compendiosa, tamen
illa decisio est periculosa, ⁊ eam reprobat Joann. Francisc. de Ripa, in
l. j. ff. de vulgar. ⁊ pupilla. substitutione. per bonas ⁊ efficaces rationes.
Et ego etiam alias reprobaui in rubrica. ff. codex titul. nec inter volum
Alex. reperitur illud consilium: quia forte ipse nō curauit, vt ederetur tan
quam periculosum. Et etiam quia si dicamus testām sustineri, nec vitiari
preteritione: tamen videtur, ꝙ Nicolaus vltra duas vncias quas ha-
bet ex parte Joann. Baptiste debeat habere quatuor portiones iure
accrescendi, quia videtur testator filios Antonij submouisse, ab hoc iu-
re accrescendi, cum ad illas quatuor vncias non sint vocati, nisi deceden
te Carolo absque filijs: vnde cum reseruatus sit locus huic filio succe-
dendi Carolo, apparet excludi illos nepotes Antonij filios, ne alias
contra voluntatem testatoris, isti in hac parte substituti efficiantur adie
4 cti, vt est casus in l. Lucius. ij. ff. de heredibus instituend. potest autem
† testator non solum expresse sed etiam ex tacita mente istud ius accre-
scendi vni prohibere, alteri dare. l. iij. §. sed si coniunctim. de leg. pre-
stan. l. Lucius. §. que habebat. ff. ad senatusconsultum Trebellianum.
⁊ quod habetur in l. penult. C. de impuber. in l. si is qui ducenta. §. fin.
vbi gloss. ff. de rebus dub. in l. fina. C. de institu. substitu. l. quidam testa
mento. vbi docto. de vulgar. Sed tamen ijs non obstantibus, visa
est mihi probabilis sententia domini consultoris, ⁊ non abhorrens a re
gulis iuris, lectis enim verbis codicilli, qui factus est iam mortuo Ca-
rolo vidi quemadmodum testator adhuc perseuerabat in testamento,
5 ⁊ posuit † in eo clausulam eius confirmatiuā: adeo vt talis clausula ope
retur vim noui testamenti, presertim inter liberos, etiam quod inter
eos inequalitas inducatur, vt est tex. in authen. de testamen. imperfect.
in princip. ⁊ tradunt Pau. Cast. Lud. Rom. Cor. Nata in l. hac consul
tissima. §. ex imperfecto. C. de testament. Alexand. consil. clxxvj. in v. ⁊
est magis communis opinio. Cum ergo testator confirmauerit tale
testamentum, etiam mortuo Carolo, satis indicauit extremam voluntatem
suam, ꝙ iste Nicolaus succederet duntaxat, secundum formam testa-
menti, ⁊ sic in duabus illis vncijs in quibus erat substitutus Joa. Ba-
ptista, ⁊ in eo quod sibi accresceret pro rata portionum, vt mox dicam.
Nec ea que in contrarium adduci videntur obstare, propter claram
mentem testatoris resultantem ex lectione codicillorum. Et quia de
cisio Alex. in d. l. si pater impuberes. siue vera siue falsa sit, non attingit
casum nostrum: quia in casu suo conditio non euenerat sed erat reijcienda. p l. quā in
prouib. C. de inof. testament. sed in casu nostro euenerat, ⁊ quidem for-
maliter: quia predecesserat Jo. Baptista: vnde iste Nicolaus propter
vulgarem admittebatur, ⁊ non est dubium a tali clausula posse incipere
testamentum, ⁊ non obstare vitium preteritionis. d. l. iij. §. fina. de libe.
6 ⁊ posthum. Nec iste potest † dici posthumus, quia iam natus erat
tempore codicillorum, per quos confirmata est institutio in testamen-
to facta, vt supra dixi, ⁊ Bal. in d. consi. cccccuij. non loquitur quando
conditio vulgaris substitutionis, viuo testatore euenisset prout est ca-
sus noster. ⁊ tex. in l. Lucius. ff. de heredib. instituen. loquitur, quando
substituti faciebant controuersiam, ei qui ab intestato erat primo loco
vocatus: nostra questio procedit in institutis, quia filij Antonij sunt in
stituti ⁊ eque primo gradu vocati, sicut Carolus: vnde ille text. sa-
tis videtur posse euitari. Et ideo non videtur recedendum esse a com-
munibus iuris regulis, vt in parte Caroli que effecta est caduca, admit
tantur filij Antonij, qui sex partes hereditatis habent vna cum ipso
Nicolao qui duas tantum habet, ⁊ hec pars accedat illis pro rata por-
tionum: quia ita est regula in materia iuris accrescendi a qua non est fa
cile recedendum. l. Meuius. in princ. l. si quis Titio. in fi. ff. de leg. ij. l.
liber homo. §. cum quis. ff. de her. inst. vel saltem in capite, vt supra ex
quadam humanitate allegatum est per clarissimum consultorem, in
cuius sententiam secundum suprascripta accedo. Saluo tamen sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CCII.

1 *QVi vocantur ex fideicommisso censentur vocati ex dispositione testatoris vnde solet dici quod fideicommissarius succedit ipsi testatori.*
2 *Fideicommissa regulariter secundum voluntatem primi testatoris non autem secundum voluntatem haeredis grauati.*

3 *Dispositio quatenus respicit grauatos est odiosa, & strictè intelligenda.*
4 *Dictio eorum est relatiua.*
5 *Natura relationis est vt referat cum qualitatibus suis.*
6 *Verba ad quos de iure pertineat referuntur ad successione ab intestato tantum.*
7 *Relatio in dubio refertur ad omnes casus supradictos.*
8 *In fideicommissis mens testatoris in primis spectanda est.*
9 *Illa interpretatio de mente testatoris esse præsumitur per quam nihil absurdum vel impossibile inducitur.*
10 *Longissimus terminus humanæ vitæ sunt centum annorum.*


Contingit in præsenti quæstione dubitari, numquid inducatur generaliter fideicommissum ex infrascripta cla. inserta in testamento domin. Ambrosij Scacabarozij *Item iubeo statuo, &c. quòd post mortem dictorum heredum meorum, et cuiuslibet eorum alij nepotes mei masculi legitimi, ad quos de iure pertineret, succedant illi, seu illi taliter decedentibus, sine detractione, vt suprà in bonis meis, & sic disponatur de eorũ descendentibus legitimis masculis vsq; in infinitũ.*

Et stantibus his verbis, videtur prima fronte non subesse fideicõm iussum, qr † qui vocantur ex fideicommisso, censentur vocati ex dispositione testatoris: vnde solet dici, quod fideicommissarius succedit ipsi testatori. l. coheredi. §. cum filiæ. versi. nec fideicommisso. ff. de vulg. & pup. sed in casu nostro testator neminem vocauit, sed grauauit eos qui a iure vocati erant: vnde si aliquis ex nepotibus suis testamentum fecisset, ille qui ex testamento institutus esset, potuisset succedere tanquam bona ad eum iure peruenissent, quod est contra naturã fideicommissorum: qr 2 † regulantur secundum voluntatem primi testatoris, non autem secundum voluntatem heredis grauati, facit quod not. Bart. in l. pater. §. mater. in vltimis verbis. ff. de leg. iij. Præterea d. Antonius qui prætendit ad se pertinere hæc bona iure fideicommissi est nepos seu ablatiuus Zuchini nominati in dicto testamento: vnde aut vult succedere vigore priorum verborum fideicommissi, & non potest: quia ex illis vocantur alij nepotes ipsius d. Ambrosij, & sic fratres vel alij patrueles dicti Zuchini, & fideicommissum iniunctum nepotibus non trahitur ad alios subsequentes, vt est glo. in §. nos igitur. in auth. de restit. fideicom. per Bar. & doc. in l. filiusfam. §. diui. in x. q. ff. de leg. j. aut vult succedere, vigore vltimorũ verborũ quib. mandatur idem disponi de eorũ descendentibus legitimis in infinitum, & videtur quod etiam non possit, qr hæc clausula potest intelligi respectu nepotum suprà nominatorũ, vt aliquo nepotum decedente succedant alij, vel eorum descendentes in infinitum, & sic fideicommissum sit iniunctum simpliciter nepotibus, & illi solum sint grauati, licet ad eorum hereditatem etiam alij descendentes in infinitum vocentur. Et iste intellectus suadetur duabus rationi-
3 bus. Prima, quia ista † dispositio quatenus respicit grauatos est odiosa, & strictè intelligenda, vt per Bar. in l. cum auus. in fi. ff. de condit. & demonstra. merito censebuntur grauati nisi nepotes, quatenus vero respicit eos qui succedere debent est fauorabilis, merito censebuntur vocati vsque in infinitum, argument. glo. in l. ij. C. de in ius vocand. cum ibi not. maxime per modern. Secunda ratio est, quia cum vocati sint alij nepotes subditur, *Quod sic disponatur de eorum descẽdentibus in infinitũ.*
4 nam † dictio, *eorum*, est relatiua quæ refertur ad eos qui vocati sunt, non autem ad eos qui sunt grauati, merito etiam cum fit mentio de descendentibus, intelligitur honoratis, non autem quod sint grauati: qr
5 † natura eius relationis est, vt referat cum qualitatibus suis. l. fi. ff. ad Treb. facit l. a filio. §. pater. ff. de alim. & cib. leg. Sed tamen his non obstantibus, arbitror veriorem sententiam esse, quod fideicommissum adhuc duret per supradictam clausulam, & dico mentem testatoris fuisse, vt nepotes ita eorum nepotes descendentes, in bonis suis eo ordine succederent,
6 quo ab intestato successuri fuissent: qr † illa verba, *ad quos de iure pertinet*, referuntur ad successionem ab intestato tantum, vt est text. in l. iij. §. de illo. ff. pro socio. & consulit Alex. cons. lvj. viso processu. in ij. & sequitur Ias. in l. vnica. C. quando non peten. partes per Din. & Alberic. de Rosa. in l. lege obuenire. ff. de verbor. sign. vbi respondetur ad illũ textum qui videtur cõtrarius, volunt igitur testator eos ordine deferri fideicommissum quo ab intestato illi successissent, & illa interpretatio in dubio semper solet accipi, vt docet Bart. in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellianum. quanto magis accipienda est in casu nostro, in quo sunt clara verba testatoris ad tale ius se referentis & intelligitur de ordine, qui in successionibus ab intestato ex statuto nostro Mediolanensi inductus est, prout in statuto loquitur. Bar. in d. §. cum ita. & istis verbis in simili idem concludit Bal. in l. maximum. versic. vlterius quæritur. C. de liber. præter. Petr. de Ancher. in repet. c. canonũ. post medium. versi. sed occurrit. iuxta prædicta quæstio. extra de constitu. & de similibus fideic. quo vocantur sm ordinẽ quo ab intesta esset deferenda successio multa traduntur per Dec. cons. lxxvi. in ij. dub. & cons. dlxxxvj. his sic præsuppositis, dico fideic. ex vltimis verbis contineri: nam cũ ex nepotibus suis alios grauauerit fideicõmisso, alios ad illud vocauerit, illa verba, *Et sic disponatur de eorum descendentibus*, debent generaliter referri ad
7 supradicta, & sic tam ad grauamen quam ad honorẽ: qr † relatio in dubio refertur ad omnes casus supradictos. l. talis scriptura. in fi. ff. de leg. j. l. j. in fi. C. lib. præter. l. si idem cum eodem. §. fi. ff. de iur. om. iud. cap. ij.
8 requisiti. extra de app. Facit qr † in fideicommissis mens testatoris
9 in primis spectanda est. l. cum virum. C. de fideic. & † illa interpretatio de eius mente esse præsumitur, per quam nihil absurdum vel impossibile inducitur. l. stipulatio ista. §. hi qui. ff. de ver. ob. l. nam absurdum. ff. de ope. li. l. si qui. ff. de leg. j. sed si intelligeremus, quod soli nepotes essent

grauati & descendentes honorati, sequeretur absurdũ & impossibile quia cum vocet descendentes in infinitum, præsupponeretur quod debere nepotes grauati viuere vsque ad descendentes in infinitum, quod est impossibile, cum longissimus terminus humanus humanæ vitæ sunt centum anni. l. fi. C. de sacros. eccl. & descendentis nomen vltra talem terminum extendatur. c. nouit. vbi not. per modern. extra de iudic. Et ex istis rationibus facile tolluntur obiecta quæ in contrariũ adducta sunt. Et hæc omnia saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CCIII.

1 T*Estamentum cum onere suo acceptandum.*
2 *Legitima reiecto testamento peti posse.*
3 *Habenti ex filios legitima est dimidia hereditatis.*
4 *Legitima pecuniæ, & mobilia hereditaria augent.*
5 *Donatio non præsumitur.*
6 *Parta sunt non fuisse factum vel non posse probari.*
7 *Donationem immensam legitima non præiudicare.*
8 *Renunciatio facta solenniter cum iuramento valet.*
9 *Moniales exclusæ an aliarum legitima augeant disting.*
10 *Moniales ingressæ religionem prorsus incapacem habentur pro mortuis nec augent legitimam aliorum.*
11 *Quando moniales ingressi sunt religionem capacem saltem in commu ni tunc non habentur pro mortuis sed hereditatem acquirunt monasterio & tunc legitima intra sex filios est dimidia.*
12 *Filia quando est exclusa renunciatione cum iuramento non habetur pro mortua, & licet non succedat facit tamen partem ad vtilitatem aliorum ut legitima sit semis.*
13 *Legitimæ in pecunia relictæ fructus & interesse peti posse.*
14 *Hæres non constituitur in mora nisi post interpellationem.*
15 *Qui non est in mora non tenetur ad fructus nec ad interesse.*
16 *Pater potest filio assignare legitimam super re particulari.*
17 *Licet legitima assignanda sit super fundo augmentum tamen post mortem contingent non traheretur ad legitimam.*


Quæ mihi in facto præsupponuntur visis, breuiter resoluam difficultates omissa argumentorum longa disputatione. Et in primis sciendum est, quod magnifica d. Ioanna, si vult venire ex testamẽto
1 do. Annæ matris suæ tenetur † illud acceptare, prout iacet, & subijcere oneri de quo in codicillis nisi quatenus propter eius oneris adiectionem, haberet minus sua legitima, tunc enim censere-
2 tur ipso iure omnis illud sublatum, secundum l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamen. si vero non vult † acquiescere testamento, seu illi relicto, & petere legitimam suam in bonis relictis per testatricem, videtur etiam quod possit, secundum Corneũ consil. cclxv. in ij. dubio. in primo de cuius dicti veritate infra videbimus. Examinabimus itaq;
3 in primis † quanta sit hæc legitima, & quomodo accipienda sit. Et sciendum est, cum d. Anna testatrix haberet sex filias, legitimam omnium censeri esse dimidiam hereditatis ipsius, seu omnium bonorum ipsius testatricis. authent. nouiss. C. de inoffic. testam. & consequenter ipsa d. Ioanna iure legitimæ habere debebit dimidium eius quod percepisset matre ab intestato defuncta. Sed hic primo quæritur: an
4 † summa pecuniarum, & bonorum mobilium, quæ erant penes testatricem tempore mortis imputetur in hereditate, vt augeat legitimas istius filiæ? & non est dubium imputari, cum & ipsa sint bona testatricis. Et licet heres dicat fuisse sibi donata viuente testatrice: tñ istud nihil
5 est nisi probetur talis † donatio, quæ alias non præsumitur. l. cum de in debito. de probat. præsertim a muliere, quod genus non solet donare.
6 Et † parta sunt non fuisse factum, vel non posse probari. l. duo sunt. de testa. tut. Archid. xxx. q. v. cano. indicantem. imo etiam si probaretur
7 non noceret filiæ in legitima, dum tamen esset † immensa, secundum authen. vnde si parens. C. inoff. testam. vbi Pau. Ca. & alij & ista sunt leuia, & nullius dubitationis attingamus: ergo ea quæ sunt magis controuersi iuris. Secundo ergo quæritur, an partes monialium quæ re-
8 nuntiatæ sunt testatrici augeant hanc legitimam. & † si renuntiatio facta est solenniter, hoc est, cum iuramento, non est dubium quin valeat. c. ij. de pact. in vj. & si renuntiarunt ipsi duntaxat, augebitur hereditas. & consequenter etiam legitima earum. Sed quid si renuntiatio sit facta matri stipulanti nomine heredis vniuersalis sui an nihilominus proderit etiam istis quæ particulariter sunt instituta? & puto adhuc prodesse, per ea quæ habentur in l. si actionem vbi dixi. C. de pact. quia istud ius est in hereditate matris, ergo de eo quoque accipienda erit legitima, de quo tamen vlterius non scribo: quia hoc dubium propositum non est. Sed nunquid ille † moniales quæ ex his sunt a successio-
9 ne matris augeant partem aliarum, vt legitima sit dimidia, an vero habeantur pro mortuis, vt legitima sit duntaxat triens? & distinguendi sunt tres casus. Primus, quando istæ moniales essent exclusæ, quia ingressæ essent religionem prorsus incapaces, vt S. Franciscæ: & tunc habentur pro mortuis nec augent legitimam aliorum, sm doct. cõiter in l. planc. §. fi.
10 duobus. de leg. j. Secundus est casus, † quando ingressæ essent religionem capacem, saltem in commun, & tunc cum non habeantur pro mortuis, sed hereditatem acquirant monasterio, non est dubium locum esse dispositioni authent. nouiss. vt legitima sit dimidia. Tertius est casus
11 magis dubitabilis, † quãdo filia esset exclusa renunciatione cum iur. &

nis quo tamen casu quia filia non habetur pro mortua, videtur quod
licet ipsa non succedat, faciat tamen partem ad vtilitatem aliorum, vt
legitima sit semis, secundum Bald. in d. l. plane. §. si duobus. quem
Aret. ibi sequitur, & videtur magis communis opinio. Tertio prin-
22 cipaliter quęritur, an domin. Ioanna possit † petere fructus & interes-
se suę legitimę, a tempore mortis matris suę. Et videretur quod non
possit, cum etiam relicta sint illi florenorum quinque millia, non vide-
23 tur quod † heres sit in mora, nisi post interpellationem. l. si pœnam. ff.
24 de pœn. leg. l. si ex legati. de verbor. obligation. ergo † si non est in mo-
ra, non tenetur ad fructus nec ad interesse. l. in fideicommissi. de vsur.
Ange. consilio cj. circa med. Contrarium sentit Corne. in allegat.
consil. cclxv. in primo, quia secundum eum legitima filio non potest assi-
gnari in sola pecunia, sed potest filius eam accipere in bonis, seu in sub-
stantia paterna, & ideo vendicabit fundum cum fructibus. Idem
etiam sentiunt doct. in l. non amplius. §. fin. de leg. j. vbi Ias. post alios,
& iste articulus est valde dubius propter auctoritates doctorum. Ego
25 tamen soleo sequi aliam partem: quia † pater potest filio assignare le-
gitimam super re particulari. §. cęterum in auth. vt cum de app. co. er-
go etiam in pecunia, prout etiam tenuit vbique gloss. veluti in l. tertia.
§. sed vtrum. de minoribus. l. si quis prior. ad senatusconsultum Tre-
bellianum. dicta l. non amplius. §. fina. & sequitur Oldrad. Alberic.
Bald. & alij relati per Fabianum in x. quęstion. princ. in d. cta authen.
nouissima. & dato quod esset assignanda in fundis, augmentum tamen
post mortem contingens, non traheretur ad legitimam, vt consulunt
Fr. Cur. Sen. in consi. suo vlt. & Fab. in d. auth. q. viij. principa. & con
sulunt Angel. dicto consilio cj. & alias dixi in l. bonorum. ij. ff. de ver-
borum signification. & ex suprascriptis videntur euacuatę omnes diffi-
cultates mihi propositę, quas propter maximas occupationes meas,
non potui ad partes disputare, sed tamen sentio ita de iure respon-
dendum esse. Et hęc omnia, saluo tamen semper saniore iu-
dicio.

SVMMAE RERVM. CCIIII.

1 *HAec verba si decesserit sine filijs ex proprietate sermonis intel-*
liguntur de masculis quia femininum non comprehenditur sub
dictione masculina nisi per interpretationem qua sumitur ex
præsumpta mente testatoris quæ præsumptio contrarijs coniecturis
cedit.
2 *Quæ non prosunt singula multa iuuant.*
3 *Interpretatio fieri debet conformis statuto.*
4 *Causa intestati declarat causam testamenti quod sæpissime contingit*
maxime cum proprietas verborum patitur.
5 *Masculinum concipit femininum fall.*



1 Hęc † verba conditionis, Si decesserit sine filiis. ex
proprietate sermonis intelliguntur de masculis,
quia femininum non comprehenditur sub dictio
ne masculina, nisi per interpretationem quę sumi
tur ex pręsumpta mente testatoris, quę pręsum-
ptio contrarijs coniecturis cedit, iuxta l. cum de
indebito. ff. de probat. l. diuus. vbi Bald. ff. de in
integrum restitut. & ideo doctores varijs in locis
cumulant multas coniecturas, per quas dictio illa intelligitur dunta-
xat de masculis, facileque sumitur huiusmodi pręsumptio: quia con-
cordat cum proprietate sermonis: & hoc maxime dicendum, quando
2 plures coniecturę concurrerent: quia tunc † quę non prosunt singula,
multa iuuant: & tunc neptis excludetur ab amita, secundum Socinum
in l. cum auus. versus finem. ff. de condition. & demonstra. Ludou. Go-
zadin. consilio. lxxxviij. In casu autem nostro concurrunt multę con
iecturę. Prima quia post amitam vocata est causa pia, quo casu pręs-
summus, quod noluerit causam piam postponi nepti feminę, secun-
dum Iasonem consilio cxl. in ij. Curt. Iunior consi. xxxv. ergo nec filię,
quę est pręlata causę pię, & istud etiam tenuit Paul. Castren. consilio
ccclvij. in antiquis. Secunda est, quia filia est substituta, quę est po-
tior testatoris in gradu quam neptis, secundum Iasonem & Curtium,
in pręallegatis consilijs, & dicit Cornę. consilio cxx. in secundo. quod
quando adest filia filius excluditur neptis, si adsint aliquę coniecturę.
Tertia est propter statutum Mediolani secundum quod filia exclu
sa a masculo, iterum admittitur eo decedente, cum femina ab intestato,
3 † debet enim fieri interpretatio conformis statuto, secundum doctri-
nam Bartol. in l. heredes mei. §. cum ita. ad senatusconsultum Tre-
bellianum. vbi Ripa numero lxxvj. & sequent. & ista coniectura est satis
efficax, maxime si alię quoque quantumuis leues & per se insufficientes
adsint: tunc enim excludetur neptis, secundum Parisium consilio
lxxix. in secundo. xxxv. in tertio. Crotus in repet. §. deni. numero clxiij.
Rubeum consilio. xxj. in fine. & lxij. & sequent. Gozadin dicto consilio
lxxxviij. Calcan. consilio xlviij. Ias. xl. cum duobus sequent. in secun-
do. Deci. varijs consilijs. xv. ccclxx. cccclxxx. cccccxv. cccccxiij.
ccccccxv. cccccclxvj. cccccclxviij. Cur. Sen. consi. lxij. & lxxv. Cor. consi.
cxx. & cxxiij. in ij. & clxij. cclxxiij. cclxxv in iiij. Soc. consil. vj. in ij. &
& lj. & lxxiij. in quarto. & inter consilia Francisc. de Curt. consilio xl.
& ita pro filia contra neptem concludit dominus Vbertinus Zacredus
in repet. l. fin. C. de edicto diui Adriani tollend. Cum igitur testator
verba conditionis contulerit in casum non existentium filiorum, ex
Bernardino, intelligimus ea secundum dispositionem statuti, vt si
adsit masculus excludat Franciscinam, si femina non excludat: quia
tunc reducentur ad ęqualitatem secundum statutum: cum enim Isa-
bella teneatur restituere fideicommissum, deducet dimidiam pro legiti-
ma, & Trebellianica patris sui, iuxta capitu. Raynaldus. cum ibi not.
4 extra de testament. & aliam dimidiam restituet, & sic † causa intestati, de
clarabit causam testamenti, quod sępissime contingit maxime cum pro
prietas verborum patitur, secundum Bartolum in dicta l. heredes
mei. §. cum ita. & quę ibi habentur per docto. maxime Ripam. Nec
obstat quod in casu nostro filia exclusa ipsamet substituta fuit: vnde cum
fuerit exclusa non debemus capere interpretationem in eius fauorem,
vt masculinum non concipiat femininum. Respondeo, quod hoc
nihil refert, quod fuerit exclusa existente masculo: quia doctores in hoc
non faciunt vim dum concludunt, ibi casu filiam pręferri nepti, vt per
Curt. Iun. d. consi. xxxv. Ias. d. cōsi. cxl. Cor. d. consi. cxx. & suadet hoc
ratio, licet enim fuerit exclusa contemplatione masculi, ipso masculo exi
stente, cum eo mortuo relicta sola femina, cessat ratio exclusionis: vnde
debet rursus admitti, secundum statutum nostrum, si contingat, & per
Bartolum l. ij. §. videndum. ff. ad senatusconsultum Tertyllianum. &
consilio Deci. ccclxx. non loquitur, quando extaret statutum rursus
admittens filiam exclusam, prout in casu nostro. Nec obstat, quod
5 ex forma statuti nostri, † masculinum concipit femininum, &c. Respon
deo quod non in vltimis voluntatibus, quando induceretur inęquali
tas aduersus dispositionem dicti statuti si contingat, quod licet loqua-
tur in filia exclusa ab intestato, tamen inducit pręsumptionem, vt secun
dum causam intestati intelligantur verba testamenti, vt dixi. Et ita
mihi videretur de iure dicendum salua pleniore deliberatione cum bi-
bliothecam meam habuero. Et multa possent dici quę iam per alios
dominos aduocatos sunt scripta, nec indigent additione. Saluo sem-
per saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CCV.

1 *PRohibitio filij non trahitur ad Nepotem.*
2 *Prohibitio facta per preceptum nudum non valet.*
3 *Clausula qua volebat bona peruenire ad suos descendentes fidei-*
commissum induci.
4 *Nepotes descendentium appellatione continetur.*
5 *Ratio generalis ampliat dictum.*
6 *Sola mens testatoris in fideicommissis attenditur.*
7 *Prohibitio facta ad tempus cum dicta clausula, &c. extenditur etiam*
vltra tempus.
8 *Ratio cur preceptum nudum non valet est quia censetur testator illud*
fecisse in merum fauorem ipsius prohibiti cui fauori potest renun-
ciari.
9 *Non est recedendum ab eo quod ex consuetudine iudicum iam rece-*
ptum est.
10 *Fideicommissarius habet præsumptam ignoratiã fideicommissi contenti*
in instrumento.



Ropter difficilem coniecturam mentis testatoris
vertitur in pręsenti casu non modica difficultas.
Et videretur prima fronte dicendum non sub-
esse aliquod fideicommissum. Primo, quia pro
hibitio alienationis solum fuit adiecta Ioann.
Henrico filio: vnde non debet inducere fideicom
1 missum respectu nepotum: quia † prohibitio filij non
trahitur ad nepotē, vt dicit Bar. in l. filiusf. §. diui
in ix. q. ff. de leg. j. cū quo ibi transeunt doc. cū com. o. per Alex. consi. lxj.
2 Aldrouandus lib. v. Secundo, quia ista † prohibitio videtur esse facta
per pręceptum nudum, & ideo non valuisset. d. §. diui. vnde testator
subijciendo rationem, *Quia volebat bona peruenire in suos descēdentes.*
videtur eam clausulam adiecisse ad corroborationem pręcepti, non au-
tem causa inducendi fideicommissum, & ita in simili decidit Socin. con
cordando opin. in l. qui Romę. §. cohęredes. ff. de verbor. obligation.
& inter consilia Franc. de Curt. consilio xl. Tertio, quia etiam si pro
hibitio de se tenuisset, tamen adhuc per talem clausulam non videtur
inducendum fideicommissum, ex quo potest intelligi & limitari, respe-
ctu filij de quo testator locutus est, non autem extendi ad nepotes. arg.
l. peto. §. fratre. ff. de legat. ij. per rationes & iura de quibus per Socin.
ccxxvij. pręsenti cōsultatio. & Deci. consilio ccxxiij. Sed tamen his
non obstantibus, ergo magis inclino in aliam sententiam, quod imo
3 per dictam † adiectionem inducatur fideicommissum, & consequenter
in casu nostro vocentur pronepotes, nec enim dubium est quin hi
4 † appellatione descendentium contineantur, vt habetur in cap. no-
tur. per mod. extra de iudic. Et totum fundamentum consistit in ra-
5 tione † addita per testatorem, quę est generalis, & habet ampliare di-
ctum, iuxta nota. in l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de legatis secundo.
6 & ex dicta adiectione, constat de † mente testatoris, quę sola in fidei-
commissis attenditur. l. cum virum. C. de fideicomm. vnde videmus
7 quod † prohibitio facta ad tempus, cum dicta clausula extenditur
etiam vltra tempus, vt per Bartol. in l. pater filium. §. fundum. ff. de
legat. tertio. Paul. Castren. consi. cccxxij. visis & consideratis. versic.
circa primum Ioann. de Anan. consil. xlvij. illud pręsupponitur. Idem
dicimus etiam in fideicommisso iniuncto filijs, cum adiectione talis ra
tionis: extenditur enim etiam ad cęteros descendentes. & de hoc vidi
consilia Francisc. de Curte non impressa, & etiam aliorum pręstantium
doctorum: ergo idem dicendum in ista prohibitione alienationis,

& idem etiam in terminis tenet Ioann. de Monteferrato in repetit. d.
§. diui. in ix. quæst. Bartol. & hæc opin. videtur mihi canonizata apud
iudicantes, qui non solent recedere a voluntate testatoris. Non obstāt
allegata in contrarium, & primo quod prohibitio iniuncta filijs non tra
hitur ad nepotes: quia respondeo, in nostro casu trahi propter rationē
adiecti, quæ est generalis ad omnes descendentes, per supradicta. Non
obstat, quod talis ratio videtur adiecta ad confirmationem præcepti pro-
hibitiui, quod alias non valuisset: quia respondeo, quod argumentum
militaret si esset verum, quod non valuisset tanquam nudum, sed hoc
8 est falsum: quia imo valebat absque dicta ratione: † ratio enim cur præ
ceptum nudum non valeat, secundum d. §. diui. est, quia censetur testa-
tor illud fecisse in merum fauorem ipsius prohibiti, cui fauori potest re-
nuntiari. l. si quis in conscribendo. C. de pac. & istam rationem assignāt
ibi omnes doct. sed in casu nostro cessat hæc ratio: quia testator in ca-
sum alienationis aliter prouidit annullando in contrarium gesta, & con
sulendo filio suo in casu necessitatis, vt ibi apparet: merito ergo ista ra-
tio tanquam accidens præcepto valido, debet inducere fideicommissū,
secundum not. per Aret. & Socin. in d. §. cohæredes. & in d. consil. xl.
Non obstant not. per Socin. in dicto consilio ccxxvij. & Dec. consilio
ccxviij. quia quicquid ipsi dicant & attestentur aduersus ea quæ [illegible]
consuluerunt, contraria opin. est verior, & contra consilium illud Decij,
fuit superioribus annis in frequenti senatu pronunciatum: vnde non
est recedendum ab eo, quod ex consuetudine iudicum iam receptum
est. l. minime. ff. de legat. & si opus esset ego particulariter responde-
rem eorum rationibus. Non obstat asserta diuisio facta vigore cu-
9 iusdam mandati: quia † non per hoc censetur renuntiatum fuisse fidei-
10 commisso contento in instrumento, cuius præsumptam ignorantiam † fi
deicommissarius habet, iuxta text. in l. de his. ff. de transact. cum late
not. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verborum obligat. nec in hoc
est aliqua difficultas, & cum ista sit filia habet præsumptam ignoran-
tiam testamenti proaui sui, in quo continetur fideicommissum, iuxta
doctrinam Bart. in l. eius qui. ff. si certum petat. & in dicto §. duo
fratres.

SVMMAE RERVM. CCVI.

1 *TEstator potest dare licentiam hæredi grauato alienandi quo casu fideicommissum non tenet nisi in eo quod in hæreditate superest.*
2 *Quando creditor succedit debitori actiones consolidantur.*
3 *Verbum disponere est generale & comprehendit quamlibet conuentionem etiam inter viuos factam.*
4 *Argumentum a contrario sensu in vltimis voluntatibus & fideicommissis fortissimum est.*
5 *Fideicommissum ad ipsius testatoris bona restringi.*
6 *Probationes debent concludere.*
7 *Non probat hoc esse quod ad hoc contingit abesse.*
8 *Quilibet præsumitur ditari & acquirere.*
9 *Res inter alios acta vel iudicata alijs obesse non debet.*



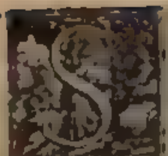
EST tam eleganter & copiose consultum in hac cau
sa, per spectabilem dominum Bernabam de Pu
teo Iurecconsultum præstantissimum circa verba
testamenti, an ex eis inducatur fideicommissum
vt mihi superfluum videatur quicquā amplius
super illo dubio scribere, & rei perfectæ quicquam
velle adijcere. Omisso itaque illo dubio, alium ar
ticulum attingam, vnde manifeste apparebit re-
uerendissimas sanctimoniales fouere bonam causam. Præmitto ita-
que, quod in testamento domini Antonij Bulzani Senioris, adest clau
sula: *Quod non obstantibus substitutionibus factis Andreæ, & Bar-
tholomæo, & liberis possint ipsi testari, & disponere, dum tamen non
disponant de eis bonis extra eos, quandiu aliquis ex eis extiterit.*

Præsupponitur etiam, quod dominus Raphael vltimus ex liberis ma-
sculis dicti testatoris, fecerit certam transactionem cum monialibus,
in qua accepta certa pecunia, seu certis bonis, eas a cæteris liberaue-
rit. Quibus stantibus dico non posse moniales amplius molestari:
quia licet testator fecerit tres gradus fideicommissi. Primo suo-
rum descendentium masculorum. Secundo Petri Bulzani, & li-
berorum. Tertio filij Ioannis & liberorum: tamen hoc plus con-
cessit liberis suis, quam alijs extraneis, vt possent testari, & disponere
non obstante fideicommisso, quod cum a Raphaele factum sit, frustra
1 disputant isti in tertio gradu vocati, potest enim † testator dare licen-
tiam hæredi grauato alienandi, quo casu fideicommissum non tenet, ni-
si in eo quod in hæreditate superest. l. Titius. ff. ad senatusconsultum
Trebellianum. authen. contra cum rogatus. C. ad senatusconsultum
Trebellianum. superest autem hæreditas ipsius Raphaelis, cui ipsi
2 agentes prætendunt se hæredes: † vnde consolidatæ sunt actiones: quia
creditor successit debitori, iuxta l. debitor. ff. ad senatusconsultum
Trebellianum. & l. debitori. C. de pactis. & sicut videmus, quod in
instrumentis per illam clausulam licentiæ alienandi quæ in diuisioni-
bus fieri solet, censetur sequuta alienatione remissum fideicommissū,
secundum notata per Bartolum in l. qui Romæ. §. duo fratres. quæst.
viij. ff. de verborum obligatione. Ita & multo fortius, quando ipse-
met testator dedit eam licentiam, prout in casu nostro. Quod osten-
ditur primo ex illis verbis: *Quod possint testari & disponere.* quod
3 quidem verbum, Disponere, est generale, & comprehendit quamlibet
conuentionem, etiam inter viuos factam. cap. ij. capit. cum illis. de
prebend. libro vj. l. de creationibus, circa medium. C. de episcop. au
dien. l. fin. C. de curatore furio. l. cum oportet. §. & si quid. C. de bon.
quæ lib. r. Bart. consilio lxxvj. pater filio. Alexand. Claud. Mo-
dern. in rubrica. ff. soluto matrimonio, maxime cum alias esset super-
fluum, si intelligeretur duntaxat de vltima voluntate, propter verbum,
Testari, præcedens, quod solum sufficiebat, argument. l. si quando. ff. de
legatis primo. Rursus ostenditur dum dicit: *Quòd non disponat
extra eos quandiu alijs ex eis extiterit.* ergo si nullus extiterit prout
tempore quo Raphael transegit, qui solus extabat ex linea testatoris
potuit transigere, & disponere extra eos. Nam si dicamus hoc pro-
bari ex verbis directo sensu acceperis, res est clara: quia testator po-
suit generalem regulam, quod dictæ substitutiones non obstent dispo-
sitioni filiorum inter se quatenus extent: ergo si non extent, stabit re-
gula, vt substitutiones non obstent. Quod si contendere velimus
4 istud accipi per † argumentum a contrario sensu, adhuc idem est: quia
tale argumentum etiam in vltimis voluntatibus & fideicommissis est
fortissimum. l. aliquando. ff. de conditione & demonstratione. l. si quis
libertatem. §. fina. ff. de statu liber. tradunt omnes in l. j. ff. de offic.
eius cui & facit text. in l. pater. §. quindecim. de legatis tertio, vbi
prohibitio ne liberti alij vendant inducit permissionem, vt sibi mutuo
vendere possint. cum ergo Raphael conuenerit cum monialibus, & re-
cepta certa quantitate, seu prædijs loco quantitatis, concordauerit, vt
ipsi reliquum retinerent, iuxta l. si profundo. C. de transact. apparet
extinctum esse fideicommissum, si quod fuit. Et puto quod istud nul-
lam habeat difficultatem. Secundo principaliter non dum omitten-
dum, quod isti actores venientes iure fideicommissi, tenentur probare,
5 quod in bonis reliquerit testator: quia † fideicommissum ad ipsius te-
statoris bona restringitur. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulgari & pu-
pillari ibi, nec fideicommisso propter facultates filij tenebuntur. facit l.
sequens quæstio. ff. de legatis secundo. l. iij. §. vxor. ff. de dote prælegat.
Paulus Castrens. consilio clxij. visa narratione. Alexand. consilio
xx. ponderatis. in tertio. cum similibus. Non videtur autem pro-
bari ex instrumento diuisionis veteris, inter Andream, & Bartholo-
meum eius nepotem: quia licet in eo sit clausula quod per illas diui-
siones non præiudicetur testamento domini Ioann. Antonij: non ta-
men sequitur, quod omnia illa bona fuissent Antonij ex quo post eius
pro magna parte fuisse acquisita communiter ab ipsis diuidentibus,
6 & † probationes debent esse concludentes. cap. in præsentia. extra de
7 probation. & † non probat hoc esse &c. l. non hoc. C. vnde legit. & quod
ibi per doctores, maxime cum dictæ diuisiones sint factæ post viginti an
nos a die conditi testamenti, vel mortis testatoris, in quo temporis spa
8 tio est verisimile, eos multa acquisiuisse: quia † quilibet præsumitur di-
tari, & acquirere. l. si defunctus. C. arb. tut. Bartol. l. ex diuerso. §.
fin. ff. soluto matrimonio. Rursus non videtur probari per sen-
tentiam arbitramentalem inter monasterium sancti Sixti, & dominum
Nicolaum Bulzanum, in qua simpliciter dicitur: *Quòd possint Bul-
zani repetere a quocunque alio vigore fideicommissi, cui derogare non
intendunt &c.* quia per similia verba non probatur super quibus bo
nis fuerit fideicommissum, an super omnibus, an super parte. Nec
etiam probatur per aliquas clausulas positas in homologatione, quæ
bona sint subiecta fideicommisso: sed simpliciter, quod subierat fideicom-
missum, sed hoc non sufficit, vt supra dixi: nam si fideicommissum fuis-
set in vniuersis bonis possessis per Bartholomeum non potuissent
monachi retinere bona illa pro dote, prout fecerunt, & in omnem casum
ista conuentio cum monachis sancti Sixti non debet nocere alijs: quia
9 † res inter alios acta, vel iudicata alijs obesse non debet. l. j. & ij. in prin.
C. res inter alios act. & l. Claudius Felix. ff. qui potior. in pignor. ha-
beantur. l. quia non debet alij. ff. de iureiur. & capit. pen. de re iud. ex-
tra. Sed hæc accipienda sunt iuxta ea quæ habentur in l. ij. C. de ed.
vbi dixi post Bartolum, & alios. Et hæc omnia saluo semper saniori
iudicio.

SVMMAE RERVM. CCVII.

1 *COnditione non eueniente expirat substitutio.*
2 *Pœna locum non habet in facto legis.*
3 *Stat simul quod testator voluerit aggrauare primo loco institutum & prædilectum & tamen alios posteriores minus dilectos prægrauauerit.*
4 *Sola voluntas testatoris vel donantis quatenus verba illi non deseruiant dicitur esse inefficax.*
5 *Ad inducendum fideicommissum non sufficit sola coniectura mentis testatoris.*
6 *Cessantibus verbis nunquam dicimus subesse fideicommissum.*
7 *Fideicommissum est onus & in dubio pronunciamus non subesse.*
8 *Semper in dubio fit interpretatione hæres sit grauatus.*
9 *Ademptio fideicommissi censetur fauorabilis quia datio est odiosa.*
10 *In fideicommissis appellatione filiorum non veniunt nepotes ne onus filijs iniunctum censeatur etiam nepotibus impositum.*

Scriptum



Scriptum est adeo subtiliter, & copiose per magnificum do. Consultorem praestantissimum iurisconsultum, ut minime opera mea necessaria videri possit, sed tamen requisitus de subscriptione, existimaui operae precium esse, ut eas rationes adducam quae potissimum me trahunt in eius sententiam, ut existimem in presenti casu nullum subesse fideicommissum. Duo enim principalia sunt huius testamenti capita. Primum est, quatenus instituitur Raphael si tempore mortis testatricis viuet, qui casus euenit, & dum subiicitur, *Si verò non viueret, quod instituit filios eius masculos, & deinde sub certis conditionibus Ant. Fran. Cosmum, &c.* quae institutiones pendent ab
2 illa conditione, *Si verò viueret, &c.* quae † conditio non euenit, & consequenter expirant dictae substitutiones. ut est casus in l. si mater. §. i. de vulg. & pup. & in l. qui habebat. eod. tit. & in l. qui fundum. §. qui filios. in fi. ff. ad l. Falc. Alterum est caput quatenus testatrix prohibet alienationem etiam necessariam ipsi Raphaeli, & filiis. & caeteris, & in casum contrauentionis vocat alios substitutos. Et etiam ex hoc capite nullum ius possunt praetendere isti fideicommissarii: quia Raphael. decedendo cum filiabus foeminis, non dicitur contrafecisse, & admittuntur foeminae ab intestato, non obstante hac prohibitione. ut est text. in l. cum pater. §. cum inter. ff. de legat. secundo. secundum communem intellectum. Et ratio est, quia non dicitur ipse alienasse, sed lex quae ab intestato filias vocat, ut dicit tex. in auth. de restit. fideicommiss. in fin. secundum translationem nouam, ibi, sed ipsa quodammodo lege horum causa existente. & ista est communis opinio, a qua in iudicando non est recedendum: quam tenet Dyn. Ram. Bart. Paul. Castr. in d. §. cum inter. Alex. Ias. Rum. & alii. Mod. in l. filiusfam. §. diui de legat. i. Rom. consi. cccleii. Alex. consi. lvi. in i. consi. lxxii. in ii. Bald. lxxii. in ii. Ias. post alios in l. si ita quis stipulatus. §. ea lege. de verborum obligationib. & ratio est, ut dixi, quia ipse grauatus non dicitur alienare, nec contrafacere, ex quo lex ipsa defert ius successionis ab intestato ipsis filiabus. vnde non est locus fideicommisso, quod dunta-
3 xat procedit in poenam contrafacientis, quae † poena non habet locum in facto legis, prout probatur in d. §. res igitur. in auth. de restitut. fideicommiss. & in simili tradit Bald. in auth. contra cum rogatus. C. ad Trebellian. Anton. de Butr. consil. xxxv. Aret. in l. Pantonius. §. i. ff. de acquirend. hered. Nec obstant coniecturae voluntatis, quod voluerit testatrix prouidere familiae masculorum, quia procedunt iuxta formam conditionis, quando Raphael non fuisset superstes ipsi &
3 † stat simul quod noluerit aggrauare Raphaelem primo loco institutum, & praedilectum, & tamen alios posteriores minus dilectos pregrauauerit, arg. l. Publius. §. fin. de condit. & demon. & licet ipse Raphael fuerit grauatus in casum alienationis, non sequitur, ut idem sit in casu nostro, in quo non dicitur quicquam contrafecisse. Et certe ipsae coniecturae allegatae sunt insufficientes, ut per eas deuoluatur ius fideicom-
4 missi: quia † sola voluntas testatoris vel donantis, quatenus verba illi non deseruiant, dicitur esse inefficax. l. quidam cum filium. ubi Bald. & Imol. ff. de hered. inst. tut. & per Barto. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. dum respondet ad l. non aliter. ff. de leg. iii. gloss. in l. cum virum. ubi Salic. in fin. C. de fideicomm. sed verba in casu nostro non onerant fideicommisso ipsum Raphaelem. ergo. non possumus dicere subesse fideicommissum, prout in simili dicit Alex. in consi. cxxix. lib. vi. & ideo
5 Bald. in d. l. cum virum. dicit † ad inducendum fideicommissum non sufficere solam coniecturam mentis testatoris quem refert & sequitur
6 Ias. in l. potest. ff. de vulg. subst. quia † cessantibus verbis, nunquam dicimus subesse fideicommissum. l. Lucius. §. tres heredes. verb. an vi-
7 etiam hereditatis. ff. ad Trebell. ubi Dn. Iacob. Alber. Et cum † fideicommissum sit onus. l. coheredi. §. filiae. de vulg. in dubio pronuntia-
8 mus non subesse, quia † semper in dubio fit interpretatio ne heres sit gra-
9 uatus. l. unum ex familia. §. si rem. ff. de legatis secundo. & † ademptio fideicommissi censetur fauorabilis, quia datio est odiosa. l. si fuerit. ubi Paulus de Castren. & Socin. in v. not. ff. de reb. dub. Item est, quod
10 † in fideicommissio appellatione filiorum non veniunt nepotes, nec onus filiis iniunctum censeatur etiam nepotibus impositum, secundum Bald. consilio cccluii. in iii. Alexand. lvi. in v. Socin. cxii. in principio in tertio, Dec. cccuiii. cum similibus. quod & in prohibitione alienationis est ab omnibus traditum, post gloss. in dicto §. nunc igitur. & Bartol. in dicto §. diui. cum concordant. Confirmatur haec opinio per text. in d. §. cum inter. ubi testator dixerat. *Peto ne fundus de nomine familiae meae exeat*, quae verba non possunt esse magis clara in fauorem familiae, & sunt longe clariora quam in casu nostro. & tamen ibi admittitur filius libertae ab intestato, qui non erat de familia, quia verba illa restringuntur in casu quo grauatus contrafaceret, non autem quo lex deferret successionem, ut in casu nostro. Et fortissima etiam coniectura erat in casu Iustinian. in dict. authen. de restit. fideicommiss. in quo testator prohibita alienatione suburbani subiecerat, *Quod volebat illud per omnia, & perpetuo permanere in familia sua, nec unquam egredi de nomine suo.* Et tamen Imperator ibi iura cauit utranque Mariam tam matrem, quam sponsam, ab intestato admitti: quia illa ratio restringitur ad casum alienationis ab ipso grauato factae, non quae facto legis eueniat. Et etiam in casu Alexan. dicto consilio cxxix. erat longe efficacior coniectura voluntatis, & tamen Alexand. recte respondit non fideicommissum, quia testator ibi instituit agnatos masculos remotiores, exclusis foeminis proximioribus, & grauauerat institutos, si decederent sine masculis, quod bona remanerent in propinquiores de sua parentella, semper de gradu in gradum donec adessent masculi. consuluit Alexand. quod si prima conditio, si decederent sine masculis, &c. non sint verificata cessasse fideicommissum, prout nec in casu nostro est verificata, & coniecturas quae in casu suo erant aliquanto verisimiliores, quam in nostro, non sufficere, ut agnati de familia possint admitti, & allegat. Alexandrum multa iura, & fundamenta quae etiam in casu nostro militant, & non est opus repetere cum tam copiose, & subtiliter, & ea & multa alia sint adducta per clarissimum Dominum Consultorem. Et ita ego sentio, saluo semper saniori iudicio.

SVMMAE RERVM. CCVIII.

1 SI tractamus de vulgari substitutione clarum est transmissionem fieri in proximiore in praeiudicium substituti vulgariter.

2 Si tractamus de substitutione fideicommissaria non est dubium quia legitima & Trebellianica deducantur de fideicommisso.

3 Qui admittitur ex pupillari substitutione non solum ad legitimam & Trebellianicam vocatur, sed & ad caetera pupilli bona quamuis non prouenerint a testatore.

4 Testamentum efficitur irritum ob non aditionem hereditatis.

5 Existentia suitatis confirmat tabulas pupillares etiam non adita hereditate Patris.

6 Non potest quis substituere pupillariter nisi suo heredi.

7 Datio tutorum utilis est pupillo.

8 Speciale est ut existentia suitatis tabulas confirmet quando alius frater substitutus est.

9 L. si filius qui Patri declar.

10 Ius transmissionis potentius est iure substitutionis.

11 Moriente pupillo fit transmissio hereditatis in proximiores agnatos pupilli non autem in substitutum pupillariter.



Difficultas huius controuersiae in eo vertitur an dominus Baptista possit ad successionem Caesaris admitti, vigore pupillaris substitutionis, si enim si posset excluditur domina Alexandra soror Cae-
1 saris, & heres ab intestato in legitima & Trebellianica, quae alias non excluderetur, cum † siue tractemus de vulgari, clarum sit fieri transmissionem in proximiorem, in praeiudicium substituti vulgariter, ut est text. in l. unica. §. cum autem. C. de caducis tollendis,
2 & per Bartol. in l. i. in primo effectu. ff. de vulgari. † siue tractemus de fideicommissaria, non sit dubium, quin legitima & Trebellianica deducantur de fideicommisso. cap. Raynutius. cap. Raynaldus. de testam. sola ergo difficultas est in pupillari: ex qua qui admittitur, non solum ad legitimam & Trebellianicam quoque vocatur, sed & ad caetera pupilli bona quamuis non prouenerit a testatore. cap. si pater. de testament. in sexto. l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de vulg. & pupillar.

Videndum ergo est, an dominus Baptista possit admitti ex dicta pupillari substitutione. Et, re diligenter perpensa concludo, quod non, quia in facto praesupponitur, quod dictus pupillus nunquam adi-
4 uerit hereditatem patris. vnde sequitur, † ut testamentum sit effectum irritum, ob non aditionem. l. i. ff. de iniust. rupt. & irr. l. si nemo. ff. de regulis iuris & consequenter pupillaris substitutio euanuerit. & ideo lex requirit expresse, quod patris hereditas sit adita. l. ii. ff. de vulg.
5 Nec obstat, quod pupillus ille esset suus heres patri, & † existentia suitatis debet confirmare tabulas pupillares, etiam non adita hereditate patris. l. si pupillus. ff. de acquirenda hereditate notat l. apud Iu-
6 lianum. §. primo. ff. ad Trebellian. Respondeo enim, quod † cum substituere pupillariter non possit quis nisi suo heredi. d. l. ii. & nihilominus lex requirat aditionem hereditatis satis indicat, non sufficere hanc existentiam suitatis, sicut nec sufficit confirmationi tutorum
7 quamuis † datio tutorum utilis sit pupillo. l. si nemo. ubi Odofr. d. Ram. Alberi. ff. de testament. tut. cum l. seq. Salic. l. i. C. de testament. tut. Bald. l. si filius qui patri. ubi dixi, de vulgar. & est verior opinio.
8 Nam & videmus † speciale esse, ut existentia haec tabulas confirmet, quando alius frater substitutus est. l. filio qui se. de acquirend. heredit. quod propter humanitatem praetoris inductum est, qui noluit beneficium abstinendi a se inductum alteri fratri substituto damnosum esse. dicta l. si filius qui patri. vnde apparet aliud esse si non si non frater pupilli, sed extraneus puta patruus sit substitutus, prout in casu nostro. Non obstat. quod doctores simpliciter velint quod existentia suitatis confirmet tabulas pupillares, etiam dato substituto vulgari. d. l. si pupillus. Respondeo, haec opinio ita simpliciter intellecta esset contra text. in d. l. ii. qui non est restringendus, quando datus est coheres extraneus pupillo, quia de hoc nullum verbum in textu. Nec rursus est restringendus, quando sublata esset suitas datione substituti, ut quia substitutio facta sub expressa conditione, si voluerit, aut si heres esse non poterit, quo casu tantum datio substituti tollit suitatem secundum Ias. in l. si filius heres. ff. de liberis & posthum. post alios per eum allegatos. vnde debet intelligi haec opinio secundum leges pro ea
9 allegatas, videlicet, quando substitutus pupillaris est etiam ipse filius, non autem extraneus. d. l. si filius qui patri. d. l. filius qui se, vel quando hereditas patris esset onerata aere alieno, ita ut interesset substituti pupillarem adire, & paternam repudiare d. l. si pupillus. de acq. her. l. paterfamilias. de priuileg. cred. quod non est in casu nostro, & ita ego semper teneo legendo, in d. l. filius qui patri. & in d. l. ii. & ita semper consului, quia ista opinio concordat cum verbis legum, a quibus non est recedendum, ut latius dixi in dictis iurib. Non obstat, quod ex vulgari expressa, vel quae in pupillari continetur, possit admitti substitutus, quo casu adita hereditate patris, confirmabuntur tabulae pupillares: quia respondeo, quod in casu nostro ius transmissionis est in veniente

10 ab intestato, unde excluditur substitutus vulgaris, cum alias † si Manif-
festus potentius est iure substitutionis. d.l.j.§. cum autem. C. de cad.
toll. per Bart. & doct. in d.l. j. in .effectu secunde quest. merito ergo nō
potest subit tutus adire ex vulgari, & confirmare tabulas pupillares:
quia excluditur a venientibus ab intestato, ut eleganter tradit Alex. in
l. apud Julianum. §. Julianus. ff. ad Trebell. versic. unde ratione hu-
11 ius difficultatis, & ibi hac ratione concludit, quod † moriente pupillo fit
transmissio hereditatis in proximiores agnatos pupilli, non autem in
substitutum pupillariter, per l. sed si plures. §. filio. in fin. de vulg. & l.
quoniam, in fin. de acq. hered. quæ sententia equitatem summam habet,
cum ipsi venientes ab intestato pupillo proximiores quoque sint testa-
toris, & certe ibi est expressa decisio Alexandri in favorem sororis adver-
sus illum substitutum, cum qua etiam ego transeo, propter Alex. aucto
ritatem, & ulterius non dispiuto, cum sim rogatus de simplici substitu-
tione. Et ita mihi videtur, salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CCIX.

1 Quem non honoro gravare non debeo.
2 Quando substitutio est facta sub duplici conditione onusque tantummodo est impositum ipsi instituto puta instituo Titium & si ipse vel filii filiorum decesserint et substituo Caium non est dubium valere fideicommissum non tanquam iniunctum sit ipsis filiis sed tanquam iniunctum instituto sub duplici conditione.
3 Copula cadit inter duo quæ simul esse non possunt.
4 Ex coniecturata mente testatoris coniuncta exponitur per disiuncta.
5 Fideicommissum filiis in conditione positis ex causis iniunctum censeri.
6 Glos. in l. Lucius de hered. inst. [illegible].
7 Quæ non prosunt singula multa iuvant.
8 Quando verba non indicant iniunctum fuisse restituendi gravamen ipsis filiis magis quam instituto in dubio censetur iniunctum instituto qui est honoratus non autem filiis in conditione positis et hoc ut aliis ipse teneat.
9 In fideicommissis sub copulativis duabus conditionibus relictis altera deficiente per impossibilitatem iuris vel facti aliis ex altera sustinetur.
10 Utile per inutile vitiari non debet.

Alius est casus, testator Dominico filio instituto sic
substituit, ut si decederet sine filiis, vel filio: aut si fi-
lius, aut filii filiorū decederent sine filio &c. tunc sub-
stituit Dominico, & suis filiis, vel filio, seniorem filium
& si nullus esset, proximiorem deferentem arma, &c.
quæritur an ista substitutio respectu filiorum qui in
conditione solum positi sunt, locum habere possit:
1 quia † quem non honoro non gravo. l. ab eo. C. de fideicom. & pro hu-
ius quæstionis resolutione consideranda sunt breviter tres casus. Pri-
2 mus est † quando substitutio facta sub dicta duplici cōditione est, onusque
tantummodo impositum est ipsi instituto: puta, instituo Dominicum,
& si ipse, vel filii filiorum decesserint, et substituo Titium, & tunc non est
dubium valere fideicommissum: non tanquam iniunctum sit ipsis fi-
liis, sed tanquam iniunctum instituto sub duplici conditione. l. cohere-
di. §. cum filio. ff. de vulg. l. legatum sub conditione. ff. de cond. & dem.
Bart. in l. Centurio. ff. de vulg. & in l. sed & si sic. ff. de leg. ij. nec in hoc
est aliqua difficultas: nec refert an illa duplex conditio sit alternative cō
cepta, an vero copulative, secundum Salic. in l. precib. quest. vj. C. de
3 impub. Corn. consil. ccxvj. quanquam. volum. iij. & ratio est, quia † co
pula cadit inter duo, quæ simul esse non possunt, merito resolvitur in di-
4 siunctam. l. si Titio. fundus. de usufr. leg. & quia † ex coniectura mentis
testatoris coniuncta exponitur pro disiuncta, secundum Alex. consilio
cxxx. in fin. vol. ij. Secundus casus est, quando verba in dicta substi-
5 tutione, nominat. in resp. [illegible] ipsos filios in conditione positos, appa
retque fideicommissum non instituto, sed ipsis iniunctum fuisse. Et hoc
in casu magna est inter doct. controversia, quia Bart. in d. l. Centurio.
tenet valere fideicommissum tanquam in necessarium antecedens vo-
luerit testator illos honorare. l. demque. §. interdum. ff. de pec. leg. & opi.
Bart. ibi sequitur Aret. Jas. Pol. Zanc. Galliaula. idem etiam tenent
Anch. Paul. de Cast. Soc. Guido Pape, allegati ibi per novissimos
eandem opin. sequutus est consulendo Alexan. consil. lxxiij. in v. Corn.
consil. lxxiiij. suo prolixo. volum. ij. ubi dicit, se semper legendo, & con-
sulendo ita tenuisse, & ita tenuit consil. cxlvj. quia causa. eo. vol. & sæpius
in aliis locis quæ congregare non expedit. idem etiam sequutus est con
sulendo d. Franc. Curt. consil. lij. & dicit Soc. in l. cum filio. de leg. j. quod
ista opinio consulendo a multo tempore citra canonizata fuit per doct.
Perusinos, & quod ita alias per infinitos doct. totius Italiæ consultum
vidit. Contrariam tamen opin. tenuerūt Ric. Rayn. Im. Alex. & Jas.
cum multis aliis concord. in d. l. Centurio. per reg. d. l. ab eo. attestan-
turque de communi opinione respondentes rationibus adversantium,
ut ibi per eos. Sed ego semper solitus sum transire cum Bart. & sequi
priorem opinionem tanquam magis consentaneam voluntati testato-
ris, & humaniorem, ut latius sustinetur. Nec obstat, quod communis
conclusio sit, quod per illa verba non inducatur fideicommissum: quia con
cedo, sed dico, quod limitatur, nisi ex aliis verbis, vel dispositionibus te
stamenti colligatur mens testatoris volentis filios in conditione posi-
6 tos habere pro honoratis. quia hoc casu non procedit † gl. illa commu-
niter approbata l. Lucius. ff. de hered. inst. ut omnes ibi tenent, & late

per Soc. in l. cum avus. ad fin. de cond. & dem. unde dicit Corn. cons.
cxlvi. vol. ij. quod propter opinionum varietatem, & rationes [illegible]
[illegible] quæ reddunt glo. d. l. Lucius. dubiam, facile ab ea, concurren-
te aliqua coniectura, recedi potest. merito igitur dicitur in casu nostro
dicendum est, quod illa verba si filii filiorum &c. propter coniecturam
7 et gravamine adiecto dicitur dispositionem induxisse, & sic † quæ non pro
sunt singula multa iuvant. l. ij. §. j. de excus. tut. Bart. l. j. §. idem Cor-
nelio. de quest. & pro hac secunda parte etiam novissime consuluit Dec.
consil. clxxxij. in casu occurrente. ubi dicit, quod a multo tempore citra pre
8 valuit hec opinio. Tertius est casus, cum scilicet in dubio, quia † ver-
ba non magis indicant iniunctum fuisse restituendi gravamen ipsis fi-
liis, quam instituto: & in hoc communis, & indubitata omnium opinio
quod censeatur iniunctum instituto, qui est honoratus, non autem filiis
in cōditione positis, & hoc ut aliis ipse teneat. l. quæsitum. ff. de leg. iij.
& ita tenet Bald. & Salic. in d. l. precibus. Socin. consil. cxl. volum. j. &
ciij. vol. iij. & ita etiam dicit communem esse opinionem Alex. [illegible]
in iiij. Dec. consil. clxxxij. & sentit Bart. l. codicillis. ff. de [illegible] Et
ex hoc tertio casu infertur ad quartum, & ultimum, qui ad [illegible]
stionem pertinet, quod nunc in casu mixto, quando fide[illegible]
utrisque copulative iniunctum est, prout in casu præsenti [illegible]
stator copulative substituit Dominico, & suis filiis, & dicendum est [illegible]
bitanter valere fideicommissum, quia etiam si teneamus contra [illegible]
supra in secundo casu relatam, & sic respectu gravaminis [illegible]
valere tanquam testator non potuerit eos onerare, quos non [illegible]
verit. d. l. ab eo. tamen sustinebatur ex gravamine iniuncto Domi[illegible]
9 quia † in fideicommissis sub copulativis duabus cōditionibus [illegible]
altera deficiente per impossibilitatem iuris, vel facti, aliis ex altera [illegible]
stinetur. l. j. de cond. inst. per doct. l. impossibilis. de verb. oblig. [illegible]
10 † utile per inutile non debet vitiari. l. iij. §. si cui plusquam [illegible]
leg. l. duobus. ff. de test. tut. cum similib. maxime in casu [illegible]
præsumptam mentem testatoris, qui consideravit favorem [illegible]
suæ: & ideo gravavit substitutum ad nomen suum deferendum [illegible]
cin. consil. cclviij. & sequenti. Et ex supra scriptis concludo [illegible]
ultimus impub. non teneri ad restitutionem hereditatis [illegible]
nis reservata tamen sibi legitima, & Trebellianica, & sic [illegible]
Dominicus filius, & heres, nullum gravamen sentit. Et ita [illegible]
salvo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CCX.

1 Dictio si tamen adversativa videtur repetere qualitatem præcedentem.
2 Statutum dicit existentibus masculis fœminæ non succedant facto vero testamento succedant quatenus testatorem duxerit relinquendum propter vim adversativæ vero intelligitur esse repetitum facto testamento, scilicet masculis extantibus quia adversativa repetitionem inducit.
3 Semper debet fieri interpretatio per quam religiosi non censeantur exclusi a successionibus.
4 De iure communi conditio quod religiosi non succederent non valet & pro non scripta habetur.
5 In casu dubio interpretatio favorabilior accipi debet.
6 Tempus cessionis diei in fideicommissis attendi debet.
7 Semel exclusus debet perpetuo censeri exclusus.
8 Propinquior dicitur filius non autem consanguineus.
9 Regulare est in materia successionis feudi ut aliquo mortuo attendamus ad eum qui proximior est ipsi decedenti non ad eum qui proximior est primo investito.
10 Maioricatus quid sit.
11 Fideicommissa temporalia hodie valent & tenent & possunt fieri [illegible] ad diem vel ex die adeo quod sunt transitoria de una persona in aliam secundum voluntatem testatoris.
12 In quibuscunque ultimis voluntatibus regulariter attendimus mentem testatoris seu alias disponentis.
13 Verba concepta per ablativum absolutum stant conditionaliter & habent tractum temporis & quotiescunque talis maior existit semper admittatur.
14 Participium manente tractum temporis denotat.
15 Dictio possit habet virtutem extensivam.
16 Dictio tota vita quid importet.
17 Verbum venit duplicem sensum habet.
18 Quod semel exclusus est amplius admitti non debet procedit in hereditatibus quæ non possunt ex die vel ad diem dari.
19 Fideicommissa temporalia & effectus.

Omnis difficultas circa duo puncta consistere. Pri-
mus est, an religiosus & professus, qui deinde ad digni-
tatem Episcopalem pervenerit, possit admitti ad ma
ioricatum de quo agitur. Et non insistendo ultra quam
expedit, paucis respondeo, hunc religiosum admitti.
Et ducor, quia testator primo capite exclusit religiosos,
1 perinde ac si ipsi non essent in rerum natura vocavit proximiores,
deinde

deinde subiecit, *Amotos tali filio si in maiori fuerit Archiepiscopus, Cardinalis, seu Episcopus, &c.* tunc admittatur, & habeant maioricatum, illa
1 enim † aduersatiua, si tamen, videtur repetere quantitatem praecedentem,
Si fuerint professi, &c. per glos. institu. de rer. diuis. §. item lapilli. per
quam glo. Bald. in repet. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. decidit simi-
2 lem quaestionem, dicit † statutum, existentibus masculis feminae non
succedant, facto vero testamento succedant, quatenus testator eis du-
xerit relinquendum, certe intelligitur propter vim aduersatiuae, vero esse
repetitum facto testamento, scilicet masculis extantibus: quia aduer-
satiua repetitionem inducit. l. Seiae. §. Caio. de fund. instruct. quamuis
aliqui contrarium consuluerint, & male secundum eum, refert & sequi-
tur Alexander in l. filius a patre. ff. de liberis & posthumis. Jas. in l.
turpia. §. si pars. de legat. j. in l. re coniuncti. nume. 4. de legat. iij. in l. si
constante nume. 1 so. soluto matrimonio. & alibi saepe. Confirmatur haec
3 sententia, quia † semper debet fieri interpretatio per quam religiosi nó
censeantur exclusi a successionibus, iuxta textum in §. sed & hoc prae sen-
ti. in authen. de sanct. episc. & tradunt Canonistae in cap. in praesentia.
4 extra de prob. † imo de iure communi non valeret talis conditio, sed
haberetur pro non scripta. authent. nisi rogati. C. ad Trebell. nec con-
suetudo in contrarium valeret. secundum Paul. Castr. consilio clxiiij.
incip. in praesenti causa. quae vocatur maior. in vltimo dubio. in ij. vol.
In casu autem nostro res est clarior propter voluntatem defuncti eos
admittentis, casu quo ad talem dignitatem peruenerint. vnde non est
5 dubitandum, quin talis interpretatio tanquam fauorabilior † in casu
dubio accipi debeat. c. odia. de regulis iuris in vj. l. semper in dubijs. de
regulis iuris. Concordat hoc etiam verisimili menti testatoris, qui adepta
dignitate professos habilitauerit, vt essent dicti maioricatus capa-
ces, vt possent facilius tolerare impensas dignitati annexas, qua consi-
deratione multa aduersus regulas iuris inducta sunt, vt per Abb. in
c. nisi essent. extra de praeb. Secundum est dubium, quia mortuo fra-
tre primogenito, hic solum erat professus, & ideo ipso excluso patruus
admissus fuit, an nunc propter superuenientem dignitatem tanquam
habilis possit admitti. Et videretur prima fronte dicendum quod non: quia
cum tempore mortis fraternae ille esset inhabilis, & ideo fuerit exclusus,
6 non debet amplius admitti, quia tempore mortis fraternae † cessit dies
fideicommissi, quod tempus debet attendi. l. penul. ff. de legat. praestan.
l. eum, qui de condit. & demonst. l. Titius. cum sequen. ff. de suis, & legit.
7 vnde iste † semel exclusus, debet perpetuo censeri exclusus. c. j. §. quinetiam.
Episc. vel Abb. in vsib. feud. per Cin. Bald. & alios, in auth. sed
& si quis. C. de secun. nupt. l. in substitutione. vbi Jas. ff. de vulg. & pup.
& quia ista dignitas superueniens non debet nocere ei, qui iam obtinuit
bona, cum res non sit integra secundum Bald. auth. ingressi. in fin. C.
de sacros. eccles. Multo minus videtur, quod possit admitti si contingat
filium patrui decedere, quia cum sit semel exclusus a patruo, censetur
exclusus a tota eius successione, vt per Baldum in cap. j. in fin. de fil.
natis ex matrimonio ad Morga. Et quia verba testamenti vocant
8 † propinquiorem illius, qui decesserit, & sic filium, non autem consan-
guineum l. cum pater. §. penult. de legat. ij. per Alexand consil. clxj. in
9 vij. Et illud † regulare est in materia successionis feudi, vt aliquo mor-
tuo attendamus ad eum qui proximior est ipsi decedenti, non ad eum,
qui proximior est primo inuestito, vt est text. in cap. j. in fin. de nat. succ.
feud. & quod not. Andr. de Iser. in cap. j. de eo qui sibi, & hered. suis. &
per do. Praepos. in cap. j. de feud. Marchi. versi. decimo quinto. Soci.
l. si cognatus. de reb. dub. versic. pro ista etiam. Alias sequeretur, quod ista
successio esset nimis ambulatoria de vna linea in aliam, quod nó est ve-
risimile. argum. l. penult. in fin. C. de cur. fur. Sed tamen his non ob-
stantibus, puto reuerendissimum hunc Episcopum ad maioricatum
10 admitti, & praesuppono, quod † maioricatus iste sit in effectu quoddam fi-
deicommissum, quod de maiore in maiorem peruenire debeat, prout sa-
tentur de plano doctores, qui in causa maioricatus consuluerunt, vt
Petr. de Anchar. consil. lxxxij. Castr. d. consilio clxiiij. Alexan. consil.
iij. in iiij. volum. Socin. consil. cclij. & rursus. consi. lxxxvij. in ij. Dec.
ccccxliij. cum similibus. Cum igitur maioricatus iste deferatur ad simi-
11 litudinem fideicommissorum succedit regula, quod hodie † fideicommis-
sa temporalia valent, & tenent, & possunt fieri vsque ad diem, vel ex die:
adeo quod sunt transitoria de vna persona in aliam, secundum voluntatem
testatoris, iuxta text. in l. fin. vbi omnes not. C. de legat. solum ergo ob-
seruabimus, quae fuerit mens ipsius constituentis dictum maioricatum,
12 prout regulare est † in quibuscunque vltimis voluntatibus. l. in condi-
tionibus. ff. de conditionibus, & demonstrationibus. l. iij. C. de lib. praet.
Quod autem talis fuerit mens testatoris, colligitur primo ex illis ver-
13 bis, *Existente tali maiore, non stante alio propinquiori*, quae verba † cóce-
pta sunt per ablatiuum absolutum, & stant conditionaliter, & habét tra-
ctum temporis, vt quotiescunque existat talis maior, semper admitta-
tur. l. properandum. §. illo. verbo. manifestante. C. de iud. l. ij. §. si mater.
verb. mittente. ff. ad Tertull. & quod not. Bart. in l. ij. §. fina. eod. tit. &
facit in simili quod not. Curt. sen. consil. xiiij. & seq. vbi in legato facto
14 vxori manente in habitu viduali, † participium, manente, tractum
temporis denotat, & tot legata inducit, quot sunt anni: allegat Bart. in
l. Titia testamento. §. fin. q. pen. de leg. ij. & a primo nó cadit dies totius
legati, sed singulis annis, vt ibi per eum, pro quo allego textum in l. pa-
ter Seuerinam. in fin. versicu. mutante. ff. de condit. & demonstratio.
Secundo colligitur mens ex illis verbis, *Talis possit habere, & habeat,*
15 illa enim † dictio, *Possit*, habet virtutem extensiuam: vnde videtur ad-
mittendus quandocunque capere possit. l. si ita quis testamento. ff. de
legat. ij. vbi videtur casus praesentis quaestionis. Tertio, ex illis verbis,
16 *Tota vita sua, & post illum, ille alius propinquior, &c.* propter enim † dictio-
nem, *Tota vita*, censetur actum, quod res legata, vel fideicommisso relicta
reuertatur ad primum, etiam absque alia restitutione, & consequenter
fideicommissum sit temporale, secundum Corn. in d. l. fin. in fin. C. de
legat. Allegat Bart. hoc tenentem in d. l. Titia. ij. §. fin de lega. ij. in ij.
quaest. & facit, quod not. Alexand. consil. [illegible] in iij. & dcxiij. in v. volu.

Quarto, ex illis verbis, *Qui post talem praelatum venit, seu venire debet.*
17 † Verbum enim, venit, potest esse etiam praeteriti temporis, quo casu
verba essent clara, vt ille agnatus, qui ad successionem iam venit, si ex-
cludatur a praelato iterum admittatur, & sic habebit hoc verbum vtrunque
sensum. l. verbum, oportebit. de verbo. significa. l. sepulchri. vit. ff. de se-
pulc. viol. Nec obstat, quod cum iste sit semel exclusus, nó debeat amplius
18 admitti, &c. Respondeo, hoc † procedit in hereditatibus, quae non pos-
sunt ex die, vel ad diem dari. l. hereditas ex die. ff. de hered. instit. secus
in fideicommissis. per d. l. fin. vnde si ex forma statuti hereditas posset
ad diem dari. tunc quamuis quis semel fuit exclusus: tamen iterum
admitteretur, secundum Bartol. in l. fin. §. fin. ff ad Tertul. per Dec.
consil. lxxj. & cccxxxj. Socin. xxxiij. in iij. volumi. & consil. 50. eod. lib.
Alexand. consil. xiij. in iij. volum. Non obstat, quod mortuo fratre primo-
genito cessit dies tempore quo iste praelatus erat inhabilis. Respondeo
19 cum fideicommissum † sit temporale, incipit iterum cedere dies, cum
primum praelatus coepit esse habilis, vt per Bart. in d. §. fi. & probatur,
quia idem videmus esse in vsufructu legato in annos singulos, vt habe-
tur in l. j. in principio. quando dies leg. ced. in l. vnica. §. libertatibus.
C. de caducis tollendis. & pro hoc est text. in d. l. si ita quis testamento.
& in d. l. pater. §. fina. Non obstat, decisio Bald. in d. authent. ingressi.
in fin. quia procedit, quando tépore quo cedit dies in quo defertur he-
reditas, quis est omnino exclusus, & alius simpliciter, & irreuocabiliter
vocatus, sed in quaestione nostra, iste patruus non erat irreuocabiliter
vocatus, sed donec professus efficeretur capax, cum fideicommissum es-
set temporale d. l. si ita quis testamento. & supra dictum est. Et ideo con-
cludo hunc reuerendissimum praelatum esse admittendum ad maiori-
catum, & ad bona casulis magni, iuxta formam testamenti. Et haec
omnia, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CCXI.

1 *EVeniente conditione euanescit fideicommissum.*
2 *Delinquentis bona non ad fiscum, sed ad fideicommissarios deuoluuntur.*
3 *Alienationis prohibitione confiscationem bonorum non impediri.*
4 *Non est verisimile testatorem appellatione alienationis de necessaria nempe bonorum publicatione propter delictum intellexisse.*
5 *Fiscus bona delinquentis retinere potest pro eo tempore quo reus ipse tenuisset saluo deinceps iure fideicommissarij.*
6 *Argumentum de tacito ad expressum valet & tenet.*
7 *Prohibitio alienationis non cóprehendit eam quae ex delicto fieret quia a lege fit.*
8 *Serui prohibiti alienare ne cui quam alteri seruiant publicatis bonis haeredis transeunt in fiscum licet fiscus teneatur eos manumittere.*



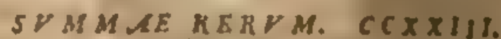
In testamento magnifici d. Joan. Franc. Pallaui-
cini, duo sunt capita fideicommissorum. Primum
est in quo institutis quinque filijs heredibus, fa-
cit substitutionem, si contingat aliquem dictorum
filiorum mori absque masculis, &c. & de hoc nulla
est quaestio, quia d. Bernardinus decessit relicto do.
1 Vberto, & alijs masculis, &c. † vnde euanuit fidei-
commissum. l. filiusfamil. §. cum quis. ff. de lega. j.
l. j. C. de cond. insert. cum similibus. Alterum est, quia prohibuit filijs,
& heredibus, & eorum descendentibus in infinitum, ne possint vendere,
vel alienare, sed bona remaneant integra, & vnita pro conseruatione he-
redum, & successorum, &c. vnde in praesentia quaeritur de viribus dicti fi-
deicommissi, quia do. Vbertus proponitur commisisse delicta, & fuisse
confiscatus. licet deinde obtinuerit gratiam, quoad fiscum Principis
tantum. Et videretur euenisse casum fideicommissi: quia delinquendo
dicitur alienasse, & consequenter ius esse deuolutum fratribus domini
Vberti fideicommissarijs, prout diffuse consuluit Alex. consil. xxiij. in
j. quem videntur sequi Jas. & alij Moder. in d. l. filiusfamil. §. diui. in
2 notab. vbi concludunt † tali casu excludi fiscum, & ius statim deuolui
ad fideicommissarios per text. in l. Imperator. ff. de fideicomiss. libert.
3 vbi Bartol. Sed tamen quicquid dicat Alexand. verior † & communi-
or opinio stat in contrarium, quam tenuit Oldra. consil. xvij. Rom.
l. si constante. §. fin. solut. matrimo. Paul. Castren. & Rom. in d. §. di-
ui. vbi late reprobat dictum consilium Alexandri. Et ego soleo sequi
hanc opinionem. Primo per textum in d. §. diui. vbi simpliciter dici-
tur, hanc prohibitionem alienationis non nocere fisco, quia non licet te-
statori talem legem dicere, quae verba proprie referuntur, quando fi-
scus talia bona occupat propter delictum: si enim occuparet ex causa
tributorum, vel alia simili, satis fuisset Jurisconsulto excipere credito-
res, & tamen excepit etiam fiscum: vnde satis ibi probatur bona a testa-
tore vetita alienari, propter delictum tamen publicari posse, & facit, ra-
4 tio, quia † non est verisimile testatorem appellatione alienationis, de
hac necessaria intellexisse. l. Peto. §. praedium. de legat. ij. Sicut nec de
ea intelligitur, quae per successionem ab intestato fit. l. cum pater. §. cum
inter. ff. de legat. & fideicommiss. ij. quae tamen non est adeo necessaria
cum possit ipse testari arbitrio suo & alij relinquere. Confirmantur cum
bona alienata, & transeunt in fideicommissarios, propter indeuotio-
nem grauati aduersus testatoris iussum facientis. l. j. ff. de penult. lega.
quae indeuotio cessat in alienatione necessaria, & in ea quam lex facit, nó
autem grauatus. §. penult. in authent. de restitutio. fideicommissi ibi,
5 non ipsius, sed nouellae legis factae, & ideo videtur quod fiscus ea bona re-
tinere debeat, pro eo tempore, quo reus ipse tenuisset saluo deincep
iure fideicommissarij. argumen. cap. j. §. fina. de cap. Corradi. in vsib.

feu.1. qua ratione etiam feudum antiquum publicari posse: Alexan. ex Unmaut, post Ludou. Roma. & Imol. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damn. infect. versicu. secundo. etiam in contrarium. Nec probabile esse proximi agnati preiudicium, cuius iuris conditio non euenit: sicut nec in casu nostro, ne publicatio, quam fiscus ob delicti correctionem facit, commodum afferat fideicommissario, cuius fideicommissi conditio non euenit, quę de alienatione intelligatur, nó ex necessitate legis, sed per indeuotionem facta, vt dixi. nam & in fideicommisso expresso hoc est certum, vt eatenus confiscationi locus sit, quatenus reus viuat, nec interim fideicommissarius admittatur. l. Statius. §. Concesso. de iur. fisc. l. cum pater. §. hereditatem. de legat. secundo. & per Ange. in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testamen. & in eo tacita subest alienationis prohibitio. vt merito idem quoque in expressa sit dicendū. valet enim regulariter hoc argumentum. l. cum quid. si cert. pet. l. quidam testamento. l. generaliter §. si petitum. ff. de fideicom. libert. & dixi in d. §. diui. in opp. ad l. Stichus. Sentit etiam hoc Iac. de Aren. quē refert Bartol. & videtur in hoc sequi in l. si quis in tantam. C. vnde vi.
7 dum dicit † prohibitionem alienationis non comprehendere eam quę ex delicto fieret: quia a lege fit. l. ij. ff. de reb. eorum. quam sententiam Bartol. reprobat in illo casu, quando is cuius fauore facta erat cómodum presens capiebat, vt maritus in dote vxoris. l. quinque. & l. sequen. ff. de bon. damn. vel pater, qui vsumfructum in bonis filij habet. l. fina. §. filius. C. de bon. que lib. at in casu nostro fideicommissarius commodum presens non habebat: sed habiturum se sperabat. Et per hec apparet responsum esse rationibus Alexand. in dicto consi. quibus etiam diffuse respondet Ruin. in d. §. diui. & ostendit auctoritatem Bartoli etiam contra Alexan. non autem pro eo. Unde stante hac conclusione videtur ius omne esse in fisco, & restitutionem factam a Principe quoad iura fisci comprehenderet hęc bona, & sarius futurum esse d. Ubertum aduersus fratres suos. Fortius videtur mihi dicendum dictum consilium Alexandri nihil obstare in casu nostro, quia etiam si verum sit, quod bona prohibita alienari, ad agnatos potius pertineant, quā ad fiscum: tamen Alexan. non negat eum ipso iure ad fiscum pertineant. licet deinde fiscus conueniri possit a fideicommissarijs. quod apparet ex textu per eum allegato in d. l. Imperator. ff. de fideicom. lib. vbi Bar.
8 in quo textu dicitur, quod † serui prohibiti alienari, ne cuiquam alteri seruiant, publicatis bonis heredis, transeunt in fiscum, licet fiscus teneatur eos manumittere. Quo exemplo etiam in casu nostro, videtur dicendum. quia ista alienatio non arguit indeuotionem heredis, cum facta sit ex necessitate legis, quod bona ... transeant in fiscum: sed quia subest tacita coniectura mentis, quod testator voluerit, ea potius pertinere ad agnatos ... tacitę mētio sufficit soli exceptioni. l. emptor. §. fin. ff. de rei vend. l. fina. §. j. ff. de dol. except. l. penult. ff. de collat. dot. non autem, vt dominium ipso iure transeat in fideicommissarium, & consequenter actionem realem habeat, licet forte personalem habere possit, secundum Barto. in l. si socer. §. Lucius. ff. solut. matrimo. quamuis secus esset in expressa mente testatoris, vt quia alienatio fuisset voluntaria. l. ea lege. vbi not. C. de condi. ob caus. & per Bar. in d. §. diui. in secunda solu. ad l. Stichus. & in l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. ij. Cum igitur ius adhuc esset in fisco, nec dominium rerum transiisset in fideicommissarios, debet restitutio & gratia facta d. Uberto ad ista bona trahi exclusis fratribus. Et illa clausula testamenti, quod bona non possint amplius recuperari ad eum qui vendidisset, seu alienasset, intelligitur per viam contractus, vt verba testamenti sonāt, quo casu arguitur manifesta indeuotio, non autem per alienationem necessariam ex delicto, vt supra est dictum. Et ita mihi videtur, saluo semper saniore iudicio.

SVMMAE RERVM. CCXII.

1 Conditio si decesserit sine filijs seu liberis intelligitur euanescere etiam relicta fœmina.
2 Vna pars testamenti alteram declarat.
3 Clausula si sine filijs decesserit intelligi tantum de masculis.
4 Absurdum est dicere quod testator preferat extraneos suis proprijs.
5 Vna pars testamenti declarat aliam distinguen est.
6 Neptis facilius excludi debet quàm filia.

Summarie procedendo, difficultatem in presenti casu facit: quia testator casu quo Antonius & sui liberi, decederent sine liberis naturalibus & legitimis, eisdem substituit fratrem superuiuentem, & suos liberos: non videtur autem euenisse conditio fideicommissi, quia dictus Antonius, & eius liberi non decesserunt absque filijs. ex quo superest Aloysia, ipsius Antonii filia: † conditio enim illa Si decederent sine liberis, intelligitur euanescere, etiam relicta fœmina, ca. Raynaldus. extra de testam. l. j. C. de cond. insert. maxime propter dictionem liberis, secundum Decium, consi. dlxvij. Et hoc suadet etiam mens testatoris, qui Camionem substituit, casu quo ambo filij sui, sine liberis masculis, vel fœminis decederent. Unde cum respectu Camionis expresse liberarit filios a fideicómisso, dum modo habeāt fœminas, satis videtur in priore substitutione idē sensisse. Quia † vna pars testamenti aliā declarat. l. qui filiabus. de leg. j. Dec. cōsi. cclxx. Fran. Cur. iun. consi. ix. & Curt. sen. consi. xlv. & consi. lxv. cus similib. Sed tamen diligentius consideranti mihi videtur contrariam partem esse probabiliorem: quia † doctores tenent, quod licet cōditio, Si sine filiis decesserit, intelligitur, tam de masculis, quam fœminis: tamen hoc non procedit, vbi per coniecturam mente testatoris stat in contrarium. Uelut si testator proprias filias excluisset fauore masculorum, verisimile est, quod multo magis voluerit excludere neptes, prout consuluit Paul. ... consil. cclv. alias lviij. in j. visso dicto testamento. & consil. ... cccex. casus iste frequenter contingat. in ij. & in l. j. ff. de cond. inst. ... Fulg. & cons. xxxviij. idem etiam consuluit And. Sic. inter consil. Alex. consil. lij. in iiij. volum. Dec. consil. xv. Et licet ista presumptio sola, iudicio meo sit valde dubitabilis, & forte non sufficeret, vt alias dixi in l. inter stuprum. §. fin. & in l. Hereditas. de verb. signif. tamen in casu nostro, adsunt multę alię vltra suprascriptam, quę coadiuuant intentionem fideicommissariorum. Est enim, & secundo alia coniectura, quod fideicómissarij sunt ex descendentibus testatoris, quo casu Moderni ... tur concludere eorum fauore, fœminam esse excludendam: & ita ... dantur opiniones contradicentium, vt per Socin. in l. cum ... condit. & demonst. veri. quartus casus. & inter consilia Curtij ... consil. xl. & nouissime ita consuluit, contra opiniones Franci. Cu...
4 Iunior consil. cxxix. Subest & tertia presumptio. quia cum te... decedente Camione sine liberis, vocet proprias filias, nisi illa verba, sine liberis intelligerentur de masculis tantum, sequeretur absurdum, quod pretulisset fœminas Camionis extranei, suis proprijs, contra l. cū acutissimi. C. de fideicommiss. vnde potius credendum est, quod semper intellexerit de masculis, fauore conseruandę agnationis. Est & quarta coniectura, quia ipsum Camionem extraneum, pretulit testator ipsimet testatoris filiabus, non alia ratione, quam quia Camio erat de familia, & vel sola ista coniectura sufficeret, secundum Cor. consil. cxiij. lib. ij. Potest & quinta addi, ex quo in secunda substitutione fecit mentionem masculorum & fœminarum, & non in prima: cum enim declararet, quod vellet Camionem, quia extraneus erat excludi, non solum a masculis de se descendentibus, sed etiam a fœminis, tacite sensit fauere se in descendentibus suis: quia non intendebat, quod fideicommissi cōditio deficeret, per superexistentiam fœminarum: alioquin sicut hoc expressit in secundo capite, ita expressisset etiam in primo. l. vnica. §. fin. tem ad deficientis. C. de cad. coll. secundum Ioan. de Anan. cōsi. xtij. Aneh. consil. cxx Alex. consil. xxxviij. in vj. volum. & consil. xvi. in vij. Ias. l. qui filiab. de leg. j. Lud. Bologn. inter consil. Alex. consil. ... in iiij. & per hoc respondetur ad rationem, quod vna pars testamenti ... & ea quę notat Abb. consil. xxxvi. in j. allegatus per Iason d. l. qui filiab. & cum Abb. tenet Ias. d. l. Centurio. num. 59. Cornel. consil. cxij. Dec. consil. cccxcv. cclxx. cclxx. xvi. ccccxlv. Guido Pape deci. cclxxx. Ias. consil. cxl. in ij. cxliij. sed a ij distinguunt, an in eadem oratione, an diuersa, vt Curtius senior lxij. Rubeus consil. lxxi. sed contra hanc distinctionem Curtius i. nior xlv. ij. & consil. vj. Curtius iunior ... Zasius consil. ij. Ybert. Zuc. l. fin. C. de edicto diui Adriani. & sequitur Dec. consi. cccxij. & dxv. & ista opinio videtur tenenda, cum tractetur
6 non de † exclusione filię, sed neptis, quę facilius ex huiusmodi coniecturis debet excludi, secundum Corn. consil. cxx. lib. ij.



SVMMAE RERVM. CCXXIII.

1 Edictum de legatis prohibitorium est quia quilibet præsumitur habilis nisi reperiatur expresse prohibit.
2 Relictum propter pietatem censetur relictum ad pias causas & pro remedio animæ vndeubi alias non valeret tali casu sustinetur.
3 Spurij sunt incapaces hereditatis & successionis.
4 Idem est dicere Bastardus quod naturalis tantum.
5 Lex habet pro naturalibus natos ex soluto & soluta.
6 Qui alieno laborant vitio misericordia digni sunt.
7 Ratio cur prohibetur relinqui spurijs vel naturalibus non est propter odium ipsorum ex quo ipsi nihil peccauerunt sed est propter odium ipsorum parentum qui deliquerunt.
8 Incapacibus potest relinqui alimenta & legatum valet respectu summa ad ea ascenden.
9 Si mulier habet filios legitimos & alios illegitimos dummodo non natos ex coitu damnabili, & accusabili tales illi succedunt æqualiter.
10 Auus prohibetur relinquere aliquid nepotibus naturalibus existente legitima sobole.
11 Clausula quæ se refert ad præcedentia tantum non est trahenda ad subsequentia.
12 Hæres grauatus de distribuendo hereditatem pauperibus seu restituendo pro anima sua cui volet non potest eligere spurium testatoris.
13 Non dicitur dispositio ad pias causas quando consanguineus donet vel legat coniuncto & dicit id se facere pro anima vel causa pietatis quia præsumitur quod potius fecerit propter coniunctionem & sanguinem.
14 Filij vt dicantur naturales et tanq̄ tales succedant oportet quod non solum sint nati ex soluto & soluta sed etiam ex concubina quæ sit habita loco vxoris non in figura ancillæ & quod cum ea vnica consuesceret.
15 Filij quos quis habet ex sua ancilla etiam si vterque sit solutus non dicuntur naturales sed spurij & sunt incap.
16 Alimenta non debentur iuuenibus validis qui habent artificium quia esset incitare eos ad inertiam.
17 Qui ex operis suis potest ali submoueri debet a petitione alimentorum.
18 Spurijs & naturalibus debetur ... quatenus ... cedat ... id est duodecimam partem hereditatis quæ ...

lis relinqui existente legitima sobole.

19 *Lex introducta est ut coerceat libidinem hominum quia frequentius et impudentius hec delicta committerentur propter libertatem & in odium vitij paterni irrogat penam etiam filijs quod secus est in muliere.*



Egatum factum testamento nobilis viduę dominę Leonorę, Joanni & Bartholomęo Bastardinis, de scutis mille quingentis relictis, propter pietatem & futuram contingentem necessitatem, visum fuit prima fronte valere. Primo, quia † edictum de legatis relinquendis prohibitorium est: quia quilibet pręsumatur habilis, nisi reperiatur expresse prohibitus. l. verbis legis. ff. de verb. signi. vbi verbis legis xij. tab. cauebatur, quod vti quisque ex bonis suis legasset, ita ius esset, prout etiam dicitur in l. j. in princip. ff. ad legem Falcidiam. quod maxime videtur dicendum in casu nostro, in quo asseri-
2 tur tale legatum fieri propter pietatem. vnde † cum sit ad pias causas, censetur pro remedio animę relictum. vnde vbi alias non valeret, tali casu sustineretur, iuxta glos. in l. si quis Titio. ff. de legat. ij. pro qua videtur text. in authent. vt cuz de app. cogn. §. si quis de predictis. quem ad hoc allegauit Bald. in authent. similiter. C. ad leg. Falcid. Roma.
3 consil. lxix. cum similibus. Secundo facit, quia † isti non videntur esse spurij, qui sunt incapaces, iuxta authent. licet in fin. C. de natur. lib. sed potius sunt naturales tantum prout eos ipsa testatrix appellat: quia
4 † idem est dicere bastardos, quod naturales tantum, vt habetur in l. j. C. de natur. lib. & per glos. in rubr. de concub. & in c. nisi cum pridem. §. personę. in verbo manzeres. de renunt. maxime cum in facto proponatur
5 eos † natos esse ex soluto & soluta, quo casu lex habet eos pro naturalibus. c. innotuit. extra de elect. per Specu. in tit. de success. ab intest. §. j. versicu. nunc de naturalium. Tertio, quia ratio cur prohibetur relinqui illis spurijs, vel naturalibus, non est propter odium ipsorum,
6 ex quo ipsi nihil peccauerunt, & misericordia digni sunt, † qui alieno laborant vitio. l. legem. §. j. C. de natur. lib. Sed est propter odium ipsorum parentum, qui deliquerunt, que ratio cessat in nostro casu: tum quia testatrix est auia ipsorum, in qua cessat omne crimen: tum quia ad tale legatum aggrauatur ipsemet pater, & aufertur ab eo: vnde debet valere, sicut in simili dicunt doctores in l. Gallus. §. quid si is. ff. de liberis & posthumis. vbi Bart. Bald. Alexan. Jas. concludunt valere legatum factum nepoti & spurio, quando ex eo nihil venit acquirendum ipsi pa-
8 tri. Quarto, quia etiam si isti essent † incapaces, tamen non est dubium quod possent eis relinqui alimenta, & quod respectu summę ad ea attendenda, valeret legatum. cap. cum haberet. extra de eo qui dux. in matr. quę dispositio & in foro ciuili esset obseruanda, vt est magis communis conclusio, vt ibi per dominum Pręposi. & per Angel. in §. fina. Insti. de iure natur. Socin. consi. clxj. cum similibus. quicquid dicerit Aret. consil. xlviij. reuocatur. contra quem expresse tenet etiam Dec. in rep.
9 l. vt vim. ff. de iust. & iur. Quinto, quia † si mulier habet filios legitimos, & alios illegitimos, dummodo non natos ex coitu accusabili, tales illi ęqualiter succedunt. l. si qua illustris. C. ad Orfi. ergo multo minus debet prohiberi relinquere naturalibus filijs sui. Sed his tamen non obstantibus, teneo dictum legatum non valere, quia de hoc est casus in
10 l. fina. C. de natura. lib. vbi prohibetur † auus relinquere aliquid nepotibus naturalibus, existente legitima sobole, quę lex, licet loquatur in auo, tamen habet locum etiam in auia, vt tenet ibi gloss. n. quam indistincte in hoc ibi omnes scribentes approbant, militat enim eadem ratio. videlicet fauor legitimę sobolis, & odium naturalium. facit tex. in authen. quib. mod. nat. effic. sui. §. ne igitur. vbi text. prohibet patri existentibus legitimis, relinquere naturalibus aliquid supra veniam, deinde in §. de nepotibus. eod. titu. extendit supra, de patre & filijs dicta ad auum, & nepotes, vt eadem per omnia obseruentur. & ideo cum hęc quęstio per casus legum diffinatur, frustratorium esset insistere in argumentis. Et hoc tenendo non obstant allegata in contrarium: & primo quod istud sit relictum causa pietatis, quia tripliciter respondetur. Primo, quod illa clausula, si videantur verba legati, refert se tantummodo ad commendationem, qua auia dictos bastardinos, eorum patri, & filio
11 suo † commendauit, vnde non est trahenda ad legatum subsequens. l. talis scriptura. vbi gloss. & doct. ff. de legat. j. per Bartol. in l. j. §. cuius differentia. ff. vi bon. rapt. Secundo, quia lex eis prohibet generaliter relinqui, & sic etiam causa pietatis, nec reperitur iure cautum, quod illa causa sufficiat ad sustendandum tale legatum, imo doctores pręsuppo-
12 nunt oppositum in illa quęstione, qua concludunt † heredem grauatum de distribuendo hereditatem pauperibus, seu restituendo pro anima sua cui volet, non posse eligere Spurium testatoris, argum. gloss. in l. cum quidam. ff. de legatis secundo. prout tenuit Bartol. Veronen. caut. xlj. versicu. quarta, post alios, quos ibi refert. Tertio, quia cum lex prohibitoria sit, ne istis relinquatur, etiam si causa pietatis sufficeret, tamen non staretur assertioni testatoris, sed aliter probanda esset dicta causa, quia alias lex de facili fraudaretur, secundum doctrinam Bar. in l. si forte. in fin. ff. de castrens. pec. Alexand. & aliorum in l. si donatione. C. de collation. facit quod notat Jason post alios in l. non dubium. versiculo vltra doctores. C. de legatis. & quod notatur per glos. & doctores in l. illud. C. de sacrosanctis ecclesijs. in verbo, alia. vbi glos. expres-
13 se dicit, quod † non dicitur dispositio ad pias causas, quando consanguineus donat, vel legat coniuncto, & dicat id se facere pro anima, vel causa pietatis: quia pręsumitur quod potius fecerit propter coniunctionem, & sanguinem, sequuntur alij, de quibus per Dec. consil. cxx. cum concordant. Non obstat secundum, quod isti sint naturales, non spurij, quia etiam hoc admisso, adhuc tale legatum non tenet: quia prohibitio legis loquitur etiam in istis naturalibus. d. l. fin. & d. §. ne igitur. Praeterea
14 dicendum videtur, quod imo isti sint spurij, quia vt † filij & [illegible]

rales, & tanquam tales succedant, oportet quod non solum sint nati ex soluto & soluta, sed etiam ex concubina quę sit habita loco vxoris, non in figura ancillę, & quod cum ea vnica consuesceret. l. iij. ff. de concub. §. si quis autem defunctus. in authent. quibus modis naturales efficiuntur sui. & ideo pauci vere sunt naturales, secundum Baldum consi. cclxy. recolo me in primo libro. & ita etiam tenet Signoro. consi. cum factum. Abbas in cap. innotuit. de elect. cum concordantijs. per Alexandrum in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebellianum. Joan. Baptist. de sancto Seuer. in repet. l. si qua illustris. C. ad Orfician. &
15 ideo † filij, quos quis habet ex sua ancilla, etiam si vterque sit solutus, non dicuntur naturales, sed spurij. & sunt incapaces, vt in terminis consuluit Oldra. consil. cxcvj. & Alber. de Rosa. in rubr. C. de natural. lib. & quod notat Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. & consil. ccvj. in iij. & est satis de mente Bartol. in l. fin. ff. de his quib. vt indig. Non obstat tertium, quia rationes in eo deductę, possent procedere in nepote legitimo nato ex filio spurio: sed nos loquimur in diuerso casu, videlicet in spurio nepote ex filio legitimo nato, qui ipse nepos ex persona sua est incapax, existente legitima sobole, vt dicitur in d. l. fina. Non obstat
16 quartum, quia posset dici satis valere † legatum vsque ad alimenta, si essent tales personę, quibus alimenta deberentur: sed vt intelligo, cum sint iam iuuenes, & validi, & habeant artificium, ita quod possunt large expensas suas lucrari, non debentur illis alia alimenta: quia illud esset inuitare eos ad inertiam, vt est text. in l. si quis a liberis. §. sed si filius.
17 ff. de liber. agnosc. vbi text. dicit, cum † qui ex operis suis possit ali, summoueri a petitione alimentorum, pro quo etiam est textus. vbi om-
18 nes notant. in l. j. C. de mend. val. lib. xj. fateor tamen quod eis † debet summa legati. quatenus non excederet vnciam hereditatis, idest partem duodecimam, quę potuit illis relinqui existente legitima sobole. dicto §. ne igitur. & firmat Salycetus in dicta authentica licet. & in dicta l. fin. in principio. Cum igitur hęc mulier, ex testamento mariti: pręsupponatur habuisse duo millia, & trecenta satta, valeret legatum vsque ad summam scutorum ducentorum, vel circa: quia minus habuit dicta testatrix, vt quia contraxerit aliquod es alienum, tanto minor erit portio ipsorum bastardinorum. Non obstat, vltimum quia aliud iure est de filio naturali ipsius filij, aliud iuris est de naturali ipsius auię. dicta l. fin.
19 † lex enim est introducta, vt coerceat libidinem hominum: cum frequentius & impudentius hęc delicta committerentur, propter maiorem libertatem, & in odium vitij paterni irrogat penam etiam filijs, quod secus est in muliere. dicta authentica, si qua illustris.

SVMMAE RERVM. CCXIIII.

1 *Legatum factum a Patre filio naturali cui filius legitimus nullus supererat valere in quacunque summa.*

2 *Qualitas naturalitatis dicitur probata per assertionem patris qui sepius & maxime in vltimo.*

3 *Testamento semel & pluries nominauit N. pro filio suo naturali tantum nam tali assertioni patris standum est saltem donec contrarium probetur per aduersantes.*

4 *Natus in domo habitationis paterne presumitur natus ex concubinatu.*

5 *Standum est assertioni testatoris circa estimationem rerum suarum cum tamen sepe in facultatibus proprijs plus credamus inesse quam vere reperiantur.*

6 *Presumptio quod quis sit naturalis tantum est omnino capienda ut euitetur suspicio delicti nam alioquin necesse est dicere esse spurium qua nominatio cadit in delictum.*

7 *Delictum in dubio non presumitur.*

8 *Nominatus naturalis per talem nominationem constituitur in quasi possessione filiationis & onus transfertur in aduersarium si intendit probare contrarium.*

9 *Citatio partis non est necessaria ad actum probandi filiationem.*

10 *Coram senatu proceditur de falso & veritate inspecta.*



Icitur in pręsenti causa clari iuris esse, legatum fa-
1 ctum † a patre filio naturali, cui filius legitimus nullus supererat, valere in quacunque summa. casus est in §. discretio igitur. in auth. quib. mod. nat. effic. sui. & tales filij ab intestato succedunt in duabus vncijs, vt dicit ibidem text. in versicu. si quis ante. & declarat gl. in c. tanta. in verb. repellendus. extra qui filij sint legitimi, & tradit Alexandrum
2 Zand. in tract. legit. vers. & primo. Et satis dicitur probata † qualitas illa naturalitatis, per assertionem patris, qui sepius, & maxime in vltimo suo testamento semel, & bis nominauit Augustinum pro filio suo naturali tantum. nam tali assertioni patris standum est, saltem donec contrarium probetur per aduersantes. ita expresse decidit gloss. in c. Michael. de filijs presbyterorum. maxime cum dictus Augustinus † na-
3 tus fuerit in domo habitationis paternę, quo casu pręsumitur natus ex concubinatu. cap. per tuas. vbi Abb. clare notat, de probationibus. Alexan. consi. clviij. incipiente circa finem. in secundo dubio. in v. libr. & confirmatur per dictum Bald. consi. cccxxvij. incip. Titius habebat Sciam in vxorem. in vlti lib. & probatur in auth. item si quis liberos. C. de naturalibus liberis. benefacit decisio Bar. post Dynum, in l.
4 si fundum. §. si libertus. de leg. j. vbi concludunt † stari debere assertioni testatoris, circa ęstimationem rerum suarum, cum tamen sępe in facultatibus

proprijs, plurcedimus inesse q̄ vere reperiatur, per iura vulgaria, Confirmantur etiam p̄dicta ex notatis per Bartol. & scribentes in l. tale pactum. §. vlti. ff. de pact. dum per illum text. colligunt probari, q̄ si quis in aliquo actu etiam inter viuos, nominet aliquem tanquam heredem suum, q̄ talis assertio, probat illum esse heredem, & illi statur, quam si ab eo institutus foret in eius vltima voluntate. Et talis sumptio, q̄ Augustinus † fuit naturalis tantum, est omnino cauenda, vt euitetur suspicio delicti. nam alioquin necesse esset dicere eu; esse spurium quę nominatio cadit in delictum, vt volunt glo. fin. in cap. tanta. qui filij sint legitimi. & in cap. nisi cum pridem in verbo, manifeste
6 reo de renuntiatione. & † delictum in dubio non p̄sumatur. l. merito.
7 ff. pro socio. cap. ij. de regulis iuris. cum vulgaribus. Et † per talem nominationem constituatur nominatus in quasi possessione filiationis, & onus transfertur in aduersarium, si intendit probare contrarium est Decisio Barto. in l. j. §. ad quęstionem. ad finem. ff. de quęst. & aliorum quos refert, & sequitur Dec. consil. liiij. & dicit Signorol. consil. ix. incipiente si quęratur, q̄ talis confessio parentum, prodest filijs, & nocet confitenti, & suis heredibus, donec contrarium probetur. Et p̄dictis etiam accedunt testes examinati super actu dictę filiationis coram do. Prętore Mediolani. Et licet ad hoc pars non fuerit forte citata, nihilominus fidem faciunt dictę probationes: tum quia † citatio ad illum actum non fuit necessaria, secundum Bartol. & doctor. in l. vlti. C. de edict. diui Adria. tollend. tum quia cum probatio talium testium sit verisimilis, etiam q̄ de iure non valeret. Tamen apud reuerendis-
9 simum Senatum, concludenter probabit, eo quia † coram eo procedi tur de facto, & veritate inspecta. illud eleganter tenet Bald. in l. solam. ad finem. C. de testib. quem refert & sequitur Aret. consil. cxxvj. venio ad secundum dico.

ὁ ἄριστε τῶν πόνων κερτωμαί,

F I N I S.

Quia in curia fuit infrascriptum responsum prętermissum cum cadat car. 120. statim in principio, Ideo ne quid habeat lector quod desiderare possit illud inter errata reposuimus.


Ogatus de sola subscriptione, non existimaui operępretium disputare diffusius d. intellectu dict. §. defuncto, aut attingere quibus p̄sumptionibus contrarijs succumbat p̄sumptio oriens ex dict. §. defuncto. de quibus per Balainn in dicta l. filium diffinimus. Cap. consil. ij. Castren. consil. clxxv. Super pauro videtur Anchar. consil. ccxxv. Ange. cxcj. cum similibus.
1 sed solum dico. q̄ si lis est super † possessorio hereditatis prout mihi dixit procurator, cum est clarus, q̄ cū ille infans non fuerit agnitus a testatore, cum & matre marito non denuntiauerit, ille in tali iudicio non est habendus pro filio, vt dicit Bartol. in l. j. §. si cui ventrem. ff. de ventr. in ipsi. & sequuntur Doct. in l. transactione matris C. de transact.



Series chartarum.

a b c d e f g.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo

Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy.

Omnes ſunt Terniones, præter g, *, L, M, Bb, Cc, qui ſunt Duerniones.



Venetiis, Typis Franciſci Rampazeti,

Vincentius Luchinus Bibliopola Romanus excudebat

M D L X V I.


RESTAURO DEL LIBRO
DI LELLI
GIUSEPPE